DECRETVM GRATIANI

EMENDATVM ET

NOTATIONIBVS

ILLVSTRATVM

Vnà cum gloſsis,

GREGORII XIII. PONT. MAX.

IVSSV EDITVM.

Ad exemplar ROMANVM diligenter recognitum.

LVGDVNI,

M.D.LXXXIIII.

De licentia eiuſdem D.N. GREGORII XIII. Pont. Max.

264

Bibliotheca

Source : BIU Cujas

GREGORIVS
PAPA XIII.

Ad futuram rei memoriam.

CVM pro munere paſtorali humeris noſtris iniuncto id præcipuè nobis propoſitum habeamus, vt omni ſtudio, diligentiaq; omnes Chriſti fideles his præſertim tam grauibus, calamitoſiſque temporibus in recta, & Catholica fide continere curemus, ac propterea id in primis nobis agendum, & prouidendum ſit, vt omnem omnibus aberrandi ab ea occaſionem ſubtrahamus. Dudum ob huius rei executionem, adhibitis nonnullis ex fratribus noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, adiuncto etiam aliquorum doctrina, & pietate inſignium virorum ſtudio, Decretum Gratiani nuncupatum abſque gloſſis, necnon idem Gratiani Decretum cum Decretalibus Gregorij Papæ Noni prædeceſſoris noſtri, Sexto, Clementinis, & Extrauagantibus, non modo cum veteribus gloſſarum auctoribus, quibus cum viri pij, & Catholici fuerint, ignoſcendum videtur, ſi quid vel ob errorem in illis, vel quia nondum pleraque à ſacris Concilijs diffinita fuerant, liberius locuti ſunt: Verum etiam cum his, quæ ab impijs ſcriptoribus tam extra in marginibus, quàm etiam intra aſperſa fuerant Catholicæ veritati contraria reuidendi, corrigendi, & expurgandi curam demandauimus. Cum autem ipſum Decretum abſque gloſſis à præfatis à nobis deputatis iam totum emendatum, & correctum, ac nonnullis annotationibus illuſtratum exiſtat, ipſiuſque maior pars à dilecto filio Paulo Conſtabili, tunc ſacri noſtri Palatij Apoſtolici Magiſtro vnà cum dictis Decretalibus felicis recordationis Gregorij Noni prædeceſſoris noſtri iam impreſſis recognita, & approbata ſit. Reliquum vero eiuſdem Decreti vnà cum annotationibus prædictis tam abſque gloſſis, quàm ipſum totum cum gloſſis, Sextumque & Clementinas ſimul, & Extrauagantes à dilecto filio Sixto Fabri, eiuſdem Palatij noſtri Apoſtolici Magiſtro recognoſcenda omnia, & approbanda in officina Populi Romani, quæ ad hoc potiſſimum vt libri ſacri in ea fideliter, & incorruptè imprimantur, erecta fuit, imprimi, & impreſſa diuulgari iuſſerimus, ac vt ad maiorem Chriſtifidelium vbique tam intra, quàm extra Italiam citra, & vltra montes commorantium commoditatem hoc iuris Canonici Corpus fideliter, & incorruptè iuxta exemplar hic Romæ impreſſum à Catholicis Typographis, à Romano Populo, ſiue ab eo de-

Source : BIU Cujas

putatis, vel pro tempore deputandis electis imprimi possit. Nos opportunè prouidere volentes, vt hoc Ius Canonicum sic expurgatum ad omnes vbique Christifideles sartum tectum perueniat, ac ne cuiquam liceat eidem operi quicquam addere, vel immutare, aut inuertere, nullaue interpretamenta adiungere, sed prout in hac nostra Vrbe Roma nunc impressum fuit, semper, & perpetuò integrum & incorruptum conseruetur. Motu proprio, & ex certa nostra scientia, ac de Apostolicę potestatis plenitudine omnibus, & singulis in nostro, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Dominio, nobis, & eidem Romanæ Ecclesiæ mediatè, vel immediatè subiecto commorantibus, vel ad illud quouis prætextu aduenientibus, ac etiam extra dictum dominium vbilibet existentibus Typographis, & librorum impressoribus, ac Bibliopolis, & quibuscunque alijs personis vtriusque sexus cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis existant, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis maioris latæ sententiæ, & quo ad nunc, & pro tempore in dicto nostro, & Romanæ Ecclesiæ dominio mediatè, vel immediatè subiecto commorantes, etiam vltra præmissa sub amissionum librorum, ac mille ducatorum auri de Camera pro vna videlicet officio Inquisitionis hæreticæ prauitatis, & pro alia accusatori, & pro reliqua tertijs partibus Iudici executori irremissibiliter applicandorum, alijsque arbitrij nostri pœnis eo ipso si & quoties contrafactum fuerit, & per quemlibet contrauenientem incurrendis apostolica auctoritate tenore præsentium inhibemus, & interdicimus, ne ipsius Gratiani Decretum cum annotationibus, & idem cum glossis, Decretalibus Gregorij Noni prædecessoris nostri, Sexto, Clementinis, & Extrauagantibus, vt præfertur, de cætero per Decennium à Data præsentium sub quouis titulo alibi quàm in Vrbe nostra, & in eadem officina impressoria dicti Populi Romani, & ijs, quibus ab eodē Populo Romano, & ab eo ad hoc pro ipso Populo deputatis, tam in Italia, quàm extra Italiam vbilibet facultas, & licentia per dictum tempus desuper concessa fuerit, prout nos eidem Populo Romano, & eisdem ab eo deputatis, vt huiusmodi licentiam, & facultatem tam in Italia, quàm extra Italiam vbilibet cuicunque, & quibuscunque ipsi Populo Romano, seu eius pro eo Deputatis pro tempore videbitur, & placebit, ac pro tempore eidem Populo, & eius Deputatis visum fuerit, significata prius nobis, & approbata persona, concedere, illamque sic concessam prout, & quando sibi placuerit, reuocare liberè, & licitè valeant, indulgemus, impressum, & imprimendum tenere, vendere, dare, donare, vel aliàs quomodolibet habere, vel transferre, neque etiam ipsi absque expressa etiam in scriptis licentia eiusdem Populi Romani, & ab eo Deputatorum dictum Gratiani Decretum cum ipsis annotationibus, & idem cum glossis, Gregorij Noni prædecessoris nostri Decretalibus, Sexto, Clementinis, & Extrauagantibus, vt dictum est imprimere, nec per dictum decennium ab eis, vel alijs præterquam à dicto Populo Romano, & ab eo Deputatis, vel de eorum licentia, vt præfertur, impressum, & imprimendum aliàs habere, seu tenere, aut etiam vendere, vel donare, seu imprimi, teneri, vendi, donari, aut aliàs transferri facere per se, vel alium, seu alios publicè, vel occultè, directè, seu indirectè quouis quæsito colore, vel ingenio audeant, seu præsumant: ita quòd etiam nulli omnino hominum tam in Vrbe, & tota Italia, quàm extra vbiuis Terrarum, Regnorum, Regionum, & Prouinciarum totius orbis liceat huiusmodi libris dicti Iuris Canonici sic, vt præfertur, de mandato nostro recognitis, correctis, & expurgatis quicquam addere, detrahere, vel immutare, aut inuertere, nullaue interpretamenta adiungere, sed provt opus huiusmodi Romæ nunc impressum fuit, semper, & perpetuò integrum, & incorruptum conseruetur, statuimus, sancimus, & ordinamus,

Mandan-

Source : BIU Cujas

Mandantes vniuerſis, & ſingulis venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, cæteriſque locorum ordinarijs, & eorum Vicarijs in ſpiritualibus, & temporalibus, & in ſtatu temporali ſanctæ Romanæ Eccleſiæ etiam Legatis, Vicelegatis, Sedis Apoſtolicæ, ac ipſius ſtatus Gubernatoribus, Poteſtatibus, & Locumtenentibus, vt quoties pro parte dicti Populi Romani, & ab eo Deputatorum, ſeu licentiam, & facultatem ab ipſis, vt præfertur, pro tempore habentium, fuerint requiſiti, vel eorum aliquis fuerit requiſitus, eiſdem Populo, & Deputatis, ac ab ipſis licentiam, & facultatem haben. efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, præmiſſa ad omnem Populi Romani & ab eo Deputatorum prædictorum licentiam, ſeu facultatem haben. requiſitionem contra inobedientes, & rebelles etiam per cenſuras Eccleſiaſticas, etiam ſæpius aggrauan. & per alia iuris remedia auctoritate Apoſtolica exequantur: inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſæcularis. Et inſuper quia difficile admodum eſſet præſentes litteras ad quælibet loca deferri, Volumus, & eadem apoſtolica auctoritate decernimus, illarum tranſumptis, & exemplis manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo Curiæ, vel perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, & etiam in ipſis operibus impreſſis plenariam, & eandem prorſus fidem vbique tam in iudicio, quàm extra iudicium haberi, quæ præſentibus haberetur. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus apoſtolicis, ac quorumcunque locorum, Gymnaſiorum, & Vniuerſitatum, etiam ſtudiorum generalium iuramento confirmatione apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegijs quoque indultis, & litteris apoſtolicis etiam illis, & illorum, ac quibuſuis alijs perſonis ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, etiam Motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, ac aliàs in contrarium quomodolibet conceſſis, & approbatis, ac imposterum concedendis, & approbandis. Quibus omnibus etiam ſi de illis ſpecialis mẽtio habenda eſſet, eorum tenores præſentibus pro expreſſis haben. illis aliàs in ſuo robore permanſuris hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus, Contrarijs quibuſcũque. Aut ſi aliquibus communiter vel diuiſim ab eadem ſit ſede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras apoſtolicas non facien. plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem. Datum Romæ apud ſanctũ Petrum ſub Annulo Piſcatoris, die prima Iulij. M. D. LXXX. Pontificatus noſtri Anno Nono.

Cæ. Glorierius.

† 3

Source : BIU Cujas

In nomine Domini, Amen.

HOc est sumptum, transumptum, & exemplare cuiusdam breuis per Sanctissimum Dominum nostrum Gregoriũ Pap.xiij. imprimendi Juris Canonici Corpus, de quo in eodem breue per decennium inclyto Populo Roman. sub die prima mensis Julij, 1580. concessi, fideliter, legaliterq; per me Notarium publicum infrascriptum transumpti & exemplati, nil addito vel diminuto quod substantiam mutet vel intellectum variet, nisi fortè litera vel syllaba, quæ substantiam mutare aut intellectum variare non habent: Cuius quidem breuis tenor talis est, prout infra sequitur, videlicet, Gregorius xiij. Pap. Ad futuram rei memoriam, Cum pro munere pastorali humeris nostris iniuncto id præcipuè nobis propositum habeamus, vt omni studio, diligentiaq; omnes Christifideles his præsertim tam grauibus, calamitosisq; temporibus, in recta & Catholica fide continere curemus, ac propterea id in primis nobis agendum & prouidendum sit, vt omnem omnibus oberrandi ab ea occasionem subtrahamus. Dudum ob huius rei executionem, adhibitis nonnullis ex fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, adiuncto etiam aliquorum doctrina & pietate insignium virorum studio, Decretum Gratiani nuncupatum absq; glosis, necnon idem Gratiani Decretum cum Decretalib. Greg. Pap. ix. prædecessoris nostri, Sexto, Clementinis & Extrauagantib. non modo cum veteribus glosarum auctoribus, quibus cum viri pij & Catholici fuerint, ignoscendum videtur, si quid vel ob priorem in illis, vel quia nondum pleraque à sacris conciliis diffinita fuerant, liberius locuti sunt: verum etiam cum his, quæ ab impijs scriptoribus, tam extra in marginibus, quàm etiam intra aspersa fuerant Catholicæ veritati contraria reuidendi, corrigendi, & expurgandi curam demandauimus. Cum autem ipsum Decretum absque glosis, à præfatis à nobis deputatis iam totum emendatum & correctum, ac nonnullis annotationibus illustratum existat, ipsiusque maior pars à dilecto filio Paulo Constabili: tunc sacri nostri Palatij Apostolici Magistro, vnà cum dictis Decretalibus felicis recordationis Greg. ix. prædecessoris nostri iam impressis recognita & approbata sit. Reliquum vero eiusdem Decreti vnà cum annotationib. prædictis tam absque glosis, quàm ipsum totum cum glosis, Sextumq; & Clementinas simul, & Extrauagantes, à dilecto filio Sixto Fabri, eiusdem Palatij nostri Magistro recognoscenda omnia, & approbanda in officina Populi Romani, quæ ad hoc potissimum, vt libri sacri in ea fideliter & incorruptè imprimantur: erecta fuit, imprimi, & impressa diuulgari iusserimus, ac vt ad maiorem Christifidelium vbique tam intra quàm extra Italiam, citra & vltra montes commorantium commoditatem hoc Iuris Can. Corpus fideliter & incorruptè iuxta exemplar hic Romæ impressum, à catholicis Typographis, à Romano Populo, siue ab eo deputatis, vel pro tempore deputandis electis imprimi possit. Nos opportunè prouidere volentes, vt hoc Ius Can. sic expurgatum ad omnes vbique Christifideles sartum tectum perueniat, ac ne cuiquam liceat eidem operi quicquam addere, vel immutare, aut inuertere, nullaue interpretamenta adiungere: sed prout in hac nostra vrbe Roma nunc impressum fuit, semper & perpetuò integrum & incorruptum conseruetur. Motu proprio, & ex nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine omnibus & singulis in nostro & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Dominio, nobis, & eidem Rom. Eccl. mediatè vel immediatè subiecto com-

moran-

Source : BIU Cujas

morantibus, vel ad illud quouis prætextu aduenientib. ac etiam extra dictum dominium vbilibet existentib. Typographis, & librorum impressoribus, ac Bibliopolis, & quibuscunque alijs personis vtriusque sexus cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis existant in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis maioris latæ sententiæ: & quo ad nunc, & pro tempore in dicto nostro & Rom. Ecclesiæ dominio, mediatè vel immediatè subiecto commorantes, etiam vltra præmissa sub amissionis librorum, ac mille ducatorum auri de Camera, pro vna videlicet officio Inquisitionis hæreticæ prauitatis, & pro alia accusatori, & pro reliqua tertijs partibus Iudici executori irremissibiliter applicandorum, alijsque arbitrij nostri pœnis eo ipso si & quoties contra factum fuerit, & per quemlibet contrauenientem incurrendis Apostolica auctoritate tenore præsentium inhibemus & interdicimus, ne ipsius Gratiani Decretum cum annotationib. & idem cum glosis Decretalib. Greg. ix. prædecessoris nostri, Sexto Clementinis & Extrauagantib. vt præfertur de cætero per decennium à data præsentium sub quouis titulo alibi quàm in vrbe nostra, & in eadem officina impressione dicti Pop. Rom. & ijs quibus ab eodem pop. Rom. & ab eo ad hoc pro ipso populo deputatis, tam in Italia, quàm extra Italiam, vbilibet facultas & licentia per dictum tempus desuper concessa fuerit, prout nos eidem Popul. Rom. & eisdem ab eo deputatis, vt huiusmodi licentiam & facultatem tam in Italia quàm extra Italiam, vbilibet cuicunque & quibuscunque ipsi pop. Rom. seu eius pro eo deputatis pro tempore videbitur, & placebit, ac pro tempore eidem populo, & eius deputatis visum fuerit, significata prius nobis, & approbata persona, concedere, illamq; sic concessam, prout, & quando sibi placuerit, reuocarè liberè, & licitè valeãt, indulgemus, impressum & imprimendum tenere, vendere, dare, donare, vel aliàs quomodolibet habere vel transferre, neque etiam ipsi absque expressa etiam in scriptis licentia eiusdem inclyti pop. Rom. & ab eo deputatorum dictum Grat. Decretum cum ipsis annotationibus, & idem cum glossis Gregor. ix. prædecessoris nostri Decretalibus Sexto, Clementinis, & Extrauagantibus vt dictum est, imprimere per dictum decennium, ab eis vel ab alijs, præterquam à dicto Popul. Roman. & ab eo deputatis, vel de corum licentia vt præfertur, impressum & imprimendum, aliàs habere seu tenere, aut etiam vendere vel donare, seu imprimi, teneri, vendi, donari, aut aliàs transferri facere per se vel alium seu alios, publicè vel occultè, directè seu indirectè, quouis quæsito colore vel ingenio, audeant seu præsumant: ita quod etiam nulli omnino hominum tam in vrbe, & tota Italia, quàm extra, vbiuis terrarum, regnorum, regionum & prouinciarum totius orbis liceat huiusmodi libris dicti Iuris Can. sic vt præfertur, de mandato nostro recognitis, correctis, & expurgatis, quicquam addere, detrahere, vel immutare, aut inuertere, nullâue interpretamenta adiungere: sed prout opus huiusmodi Romæ nunc impressum fuit, semper & perpetuò integrum & incorruptum conseruetur, statuimus, sancimus, & ordinamus. Mandantes vniuersis & singulis venerabilib. fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, cæterisq; locorum ordinarijs, & eorum Vicarijs in spiritualibus & temporalibus, & in statu temporali sanctæ Romanæ Ecclesiæ, etiam Legatis, Vicelegatis sedis Apost. ac ipsius status Gubernatoribus Potestatibus & Locumtenentib. vt quoties pro parte dicti Pop. Rom. & ab eo deputatorum seu licentiã, & facultatem ab ipsis vt præfertur, pro tempore habentium fuerint requisiti, vel eorum aliquis fuerit requisitus, eisdem Populo, & deputatis, ac ab ipsis licentiam, & facultatem habentem efficacis defensionis præsidio assistentes præmissa ad omnem Pop. Rom. & ab eo deputatorum prædictorum licentiam seu facultatem habentem requisitionem contra inobedientes, & rebelles, etiã per censuras ecclesiasticas & sæpius aggrauantem, & per alia iuris remedia, auctoritate Apostolica exequantur: inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis, & insuper, quia difficile admodum esset præsentes litteras ad qualibet loca deferri, Volumus, & eadem Apost. auctoritate decernimus illarum transumptis & exemplis, manu Notarij publici subscriptis, & sigillo Curiæ vel

Source : BIU Cujas

ria vel perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, & etiam in ipſis eperibus impreſſis, plenariam, & eandem prorſus fidem vbique tam in iudicio quàm extra iudicium haberi, quæ præſentibus haberetur. Non obſtantib. conſtitutionib. & ordinationib. Apoſtolicis, & quorumcunq; locorum, Gymnaſiorum & Vniuerſitatum, & ſtudiorum generalium iuramento confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinib. priuilegijs quoque indultis, & litteris Apoſtolicis etiam, illis & illorum, ac quibuſuis alijs perſonis, ſub quibuſcunque tenorib. & formis, etiam motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilib. ac alijs in contrarium quomodolibet conceſſis & approbatis, ac in poſterum concedendis & approbãdis: Quibus omnibus etiam ſi de illis ſpecialis mentio habenda eſſet, eorum tenores præſentibus pro expreſſis haberi, illis aliàs in ſuo robore permanſuris hac vice duntaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus contrarijs quibuſcunque, aut ſi aliquib. communiter vel diuiſim ab eadem ſit ſede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas nõ facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mẽtionem. Datum Romæ, apud ſanctum Petrum, ſub annulo Piſcatoris, die prima Iul. 1580. Pontificatus noſtri anno ix. In calce vero ſupraſcripti breuis originalis talis aderat ſubſcriptio, &c. Ca. Glorierius. à tergo vero eiuſdem originalis breuis impreſſum aderat ſigillum ſub annulo Piſcatoris.

Et quia ego Nic. Pirotus, Rom. Pub. Dei gratia Apoſtolica & Imperiali poteſtate & conſ. ac illuſtr. dd. Conſeruatorum Cameræ almæ vrbis not. ſupradictum tranſumptum fideliter aliena manu mihi fida exemplari feci, factaq; de eo cum ſuo proprio originali diligenti auſcultatione: Ideo in præmiſſorum ijdem robur & teſtimonium me hic manu propria ſubſcripſi & publicaui, ſignóque meo ſolito & conſueto requiſitus ſig. ſub anno Domini, 1582. Põtificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & D.N.D Greg. Pap. xiij. anno eiuſdem vndecimo, indictione decima menſis Auguſti, die vero decima octaua eiuſdem.

N.P.

Hieronymus Mattheius, Prothonot. Apoſtolicus ſanctiſſimi D.N. Pap. eiusq; Camerarij, necnon Curiæ cauſarum Camer. Apoſtolicæ generalis Auditor, Romanæq; Curiæ Iudex ordinarius, &c. Vniuerſis, &c. fidem facimus & atteſtamur ſuperius D. Nicolaum Pirotum, de præmiſſis rogatum fuiſſe & eſſe pub. fidelem, legalem & authenticum Notarium, ſuisq; ſcripturis publicis in iudicio & extra ſemper adhibitam fuiſſe & de præſenti adhiberi fidem, in quorum fidem, &c. Datum Romæ, in ædibus noſtris, ſub anno, indictione, die, menſ, & Pontific. quibus ſupra.

Pro. D. Rodulpho Cellerio, Notario.

Marcuſanus Brutus, Connoc.

Source : BIU Cujas

In nomine Domini, Amen.

ANno à natiuitate eiuſdem milleſimo quingenteſimo octuageſimo ſecundo, Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & Domini noſtri, Domin. Gregorij, diuina prouidentia Papæ xiij. anno eiuſdem vndecimo, indictione x. menſis Auguſti, die vero xvij. In mei Notarij publici, teſtiúmque infra ſcriptorum, ad hæc ſpecialiter vocatorum & rogatorum, præſentia, præſentes, & perſonaliter conſtituti Illuſtres dom. Bernar. Aldobrandinus, Patritius de Patritijs, & Valerius de Valle, Patritij Romani, ab inclyto Popul. Romano ſuper ſtampa eiuſdem inclyti Populi Romani deputati pro ſeipſis ac meæ, & nomine illuſtr. Finis Proſperi Buccapadulij ſimiliter deputati abſentis, citra tamen quorumcunque procuratorum per eos quo ſupra nomine hactenus quomodolibet conſtitutorum reuocationem, ſponte & ex certa eorum & cuiuſlibet ipſorum ſcientia, ac ſpontanea voluntate, & non per errorem aliquem, ac omni meliori modo, via, iure, cauſa, titulo, ſiue forma, quibus magis melius, validius, & efficacius de iure fieri poteſt, & debet, ac poſſunt, & debent: conſtituerunt, fecerunt, ordinauerunt, ac deputauerunt, eorum ac dicti inclyti Populi Romani, procuratores, actores, factores, negotiorúmque ſuorum, ac dicti inclyti Populi Romani infra ſcriptorum geſtores, ac nuncios generales & ſpeciales: ita tamen quod ſpecialitas generalitati non deroget, nec è contra, & c. mag. dd. Gul. Rouillium, ciuem & mercatorem impreſſorem in ciuitate Lugdun. abſentem tanquam præſentem, ac Dominic. Baſam, mercatorem in vrbe Rom. præſentem & acceptantem, & quemlibet ipſorum inſolidum: ita tamen quòd non ſit melior conditio primitus occupantis nec deterior ſubſequentis, ſed quod vnus ipſorum incœperit, alter id proſequi, terminare, ac finire poſsit, & valeat ipſo iudicio inchoato, ſpecialiter & expreſſe ad eiuſdem inclyti Pop. Rom. nomine, & pro eo omnia, & quæcunque iura eiuſdem inclyti Pop. Rom. contra quaſcunque perſonas, loca, Collegia, & Vniuerſitates, pro obſeruatione in regione Galliæ priuilegiorum dicto inclyto Pop. Rom. tam per ſanctiſ. Gregorium Pap. xiij. quàm per Catholicam maieſtatem Chriſtianiſſimi Regis, ſuper impreſsione Textus Canonici, defendendum, & obſeruare faciendum: & propterea coram quocunque iudice ſeculari vel eccleſiaſtico in præfato Regno Galliæ comparendum, & ab eiſdem dictorum priuilegiorum obſeruationem petendum & inſtandum, ac impetrandum & obtinendum, & generaliter omnia alia, & ſingula faciendum, dicendum, gerendum, exercendum, & procurandum, quæ in præmiſsis, & circa ea neceſſaria fuerint, ſeu quomodolibet opportuna, & quæ ipſimet domini conſtituentes facerent, dicerent, gererent & exercerent, aut facere, dicere, gerere & exercere poſſent, nunc, ſeu quomodolibet in futurũ, ac ſi præſentes, & perſonaliter intereſſent, etiam ſi alia forent, quæ mandatum exigerent magis ſpeciale quàm præſentibus eſt expreſſum. Et quaſcunq; perſonas, loca, Collegia, Capitula, & Vniuerſitates deſuper in iudicio conueniendum, agendum, procurandum, & defendendum, libellum ſeu libellos, & quaſcunque peti-

tiones

tiones, tam verbo quàm in ſcriptis dandum, & producendum, litem ſeu lites conteſtandum, & ex aduerſo conteſtari videndum, de calumnia vitanda, & veritate dicenda, & quodcunque aliud licitum, & honeſtum iuramentum in animam ipſorum conſtituentium præſtandum, & ſubeundum, & ex aduerſo præſtari videndum, poſitionibus, & alijs partis aduerſæ reſpondendum, ac ſuis reſponderi petendum, & faciendum, teſtes inducendum, & iurari videndum, iuraq; & inſtrumẽta quæcunq; producẽdum, & ex aduerſo produci videndum, & contra teſtes & eorum dicta opponendum, dicendum, & allegandũ, crimina & defectus obÿciendum, de iudice, iudicibus, & notarijs concordandum, eumq; vel eos recuſandum, cauſas ſuſpicionis allegandum, alioſq; dari petendũ, literaſq; remiſſorias, & commiſßiones quaſcunq; impetrandum & obtinendum, & contra ex aduerſo impetratis dicendũ, & impugnandum, beneficiumq; reſtitutionis in integrum, & quæcunq; alia iuris & facti remedia petendum, & obtinendum, in cauſa & cauſis concludendum & concludi petendum, videndum, & audiendum: expenſas, damna, & intereſſe petendum, & taxari faciendum, & ſuper illis ſi neceſſe fuerit iurandum: à ſententia ſeu ſententijs, vel quocunque alio grauamine illato, ſeu inferendo ſemel, & pluries prouocandum & appellandum, Apoſtoloſq; debita cum inſtantia petendum, & obtinendum, ac appellatum, & nullitatum cauſas proſequendum. Vnum quoque Procuratorem, vel plures cum ſimili vel limitata poteſtate ſubſtituendum, illoſq; reuocandum, præſente nihilominus mandato in ſuo robore duraturo. Et generaliter omnia alia, & ſingula faciendum, dicendum, gerendum, exercendum, & procurandum, quæ in præmiſſis, & circa ea neceſſaria fuerint, ſeu aliàs quomodolibet opportuna, & quæ ipſimet domini conſtituentes facerent, dicerent, & exercerent, aut facere, dicere, gerere, & exercere poſſent, nunc ſeu quomodolibet in futurum, ac ſi præſentes & perſonaliter intereſſent, etiam ſi talia forent, quæ mandatum exigerent, quàm præſentibus eſt expreſſum, ſpeciale magis. Promittentes ijdem domini conſtituentes, quo ſupra nomine mihi Notario publico infraſcripto tanquã publicæ & authenticæ perſonæ præſenti, recipienti, & legitimè ſtipulanti pro omnibus & ſingulis, quorum nunc intereſt, intererit, aut intereſſe poterit nunc ſeu quomodolibet in futurum, ſeſe ratum, gratum, validum, & firmum perpetuò habituros totum id, & quicquid per ipſos dd. Procuratores, vt ſupra conſtitutos, & ſubſtituendos ab eis, actum, factum, dictum, geſtum, procuratúmue fuerit in præmiſßis, ſeu quomodolibet præmiſſorum, ac dependentibus & annexis ab eis. Releuantes, & releuare volentes dictos eorum Procuratores conſtitutos, & ſubſtituendos ab eis ab omni onere ſatiſdandi, iudicioq; ſiſti, & iudicatum ſolui, ſub hypotheca & obligatione omnium & ſingulorum bonorum eiuſdem inclyti pop. Rom. mobilium & immobilium, præſentium & futurorum, vbique exiſtentium. Et ad maiorem omnium & ſingulorum præmiſſorum cautelam, roborisq; firmitatem dicti domini conſtituentes iurarunt ad ſancta Dei Euangelia, manibus tactis ſacroſanctis ſcripturis in manibus mei eiuſdem Notarij publici infraſcripti. Rogaruntq; me eundem Notarium publicum infraſcriptum, vt de prædictis omnibus & ſingulis publicum ſeu publica conficerem atque traderem inſtrumentum, & inſtrumenta, vnum vel plura, prout opus fuerit. Actum Romæ in regione Arenubæ, & Domo, ac loco ſolitæ congregationis dictorum Illuſtr. dominorum deputatorum quærentibus ibidem audientibus hisq; magn. dominis Petro Polito, Senenſe, & Vincentio Accolito, Romano, ciue impreſſore in vrbe, teſtibus ad præmiſſa omnia, & ſingula vocatis, habitis ſpecialiter atque rogatis.

Et quia ego Nic. Pirotus, Rom. Pub. Dei gratia Apoſtolica & Imperiali poteſtate & Collegijs ac Illuſtr. dd. Conſeruatorum Cameræ almæ vrbis not. de præmiſßis omnibus rogatus: ideo hoc præſens publi. inſtrumentum manu propria ſubſcripſi & publicaui, ſignoq; meo ſolito in eiſdem ſign. rogatus pariter & requiſitus.

N.P.

Hieronymus Mattheius, Prothonot. Apoſtolicus ſanct. D.N. Pap. eiusq; Camerarij, necnõ Curiæ cauſa-

Source : BIU Cujas

cauſarum conſ. Apoſtolicæ Generalis Auditor, Rom. Curiæ iudex ordinarius, &c. vniuerſis, &c. notum facimus & atteſtamur ſupraſcriptum D. Nicolaum Pirotum de præmiſſis rogatum, fuiſſe & eſſe pub. fidelem, legalem & authenticum Notarium, ſuiſque ſcripturis publicis in iudicio & extra ſemper adhibitam fuiſſe, & de præſenti adhiberi fidem, in quorum fidem, &c. Datum Romæ in ædibus noſtris ſub Anno, indictione, die, menſe, Pontificatu quibus ſupra.

Pro d. Rodulpho Celerio, Notario.

Marcuſanus Brutus, Connoc.

Source : BIU Cujas

Source : BIU Cujas

DECRETVM ABBREVIATVM

SIGILLATIM CVNCTA ATTINGENS.

Liber Decreti diuiſus eſt in tres partes, quarum Prima eſt de Diſtinctionibus, Secunda de Cauſis, Tertia de Conſecratione. Prima pars diſtincta eſt in Diſtinctiones centum & vnam

PRIMA Diſtinctio tractat de iure naturali & humano, ius ipſum naturaliter eiúſque ſpecies omnes diffiniẽs, & inter ius ſcriptũ, & nõ ſcriptum differentiam ponens. col. 1.

Secunda, de iure Quiritũ ſiue Romanorũ, ipſum per ſpecies diffiniens. 6

Tertia, iuris canonici varia nomina diſtinguit, breuitérque expoſit. 7

Quarta, ad quid leges inuẽtę ſunt: & quid ſacri canones mandent. 10

Quinta, quomodo ius naturale eſt immobile, nec obſtat, quod ibi ponitur. 14

Sexta, an illuſiones nocturnę ad peccatũ imputẽtur: & circa finẽ proſequitur de iuris naturalis dignitate. 15

Septima, ponit legiſlatores: oſtendendo qualiter ius inceperit. 19

Octaua ponit differentiam inter ius naturale & conſuetudinem. 22

Nona, auctoritate & exemplo probat conſtitutiones hominum iuri naturali cedere. 26

Decima, oſtendit, quòd leges Imperatorum vincuntur à canonib. 30

Vndecima, dicit conſuetudinem legib. approbatis cedere. 35

Duodecima, habet laudabilem conſuetudinẽ eſſe ſeruandam: quæ nec canonib. ſacris, nec veritati, nec bonis moribꝫ obuiet. 41

Decimatertia, vult quòd contra ius naturale non admittatur diſpẽſatio: niſi in fuga maioris mali. 47

Decimaquarta, quòd quis nõ debet minus peccatũ committere, vt aliud maius euitare poſſit. 51

Decimaquinta, notat de tempore quo ſacri canones, libríque & concilia celebrata fuerunt. & quæ opuſcula ſunt admittenda. 51

Decimaſexta, ponit quòd canones Apoſtolorum ſunt recipiendi: poſtea oſtendit quo tempore & quo reſidẽte in papatu, vel imperio quodlibet concilium eſt celebratum. 59

Decimaſeptima, dicit non concilia ſed conuenticula celebrari ſine Papa. 67

Decimaoctaua oſtendit quod prouincialia concilia nihil generaliter poſſunt conſtituere: ideo conſequẽter declarat ad quid ſint vtilia, & quoties in anno. & quo tẽpore anni & cuius auctoritate ſunt celebrãda, & quòd metropolitanus nihil debet exigere ab epiſcopis ad concilium conuenientib. Addit de pœna epiſcopi qui vocatus ad ſynodum non venit. 71

Decimanona, vim Decretaliũ oſtendens dicit mãdata eccleſiaſtica deuote ſeruanda. 79

Vigeſima, dicit quòd in cauſis diffiniendis ſacri canones: in exponendavero ſacra ſcriptura ſancti doctores attenduntur. 87

Vigeſimaprima, tractat de diuerſis ordinib. & gradib. miniſtrorum: docendo qui ſunt executores ſiue miniſtri canonũ, à maiori vſque ad infimũ. Et differentias miniſtrorum locorum aſſignat: probans quòd maior à minori non debet iudicari. 90

Vigeſimaſecunda, de dignitate Romanæ eccleſię, & quarundam aliarum. 99

Vigeſimatertia, de ordinatione miniſtrorum, incipiens à Romano põtifice, & deſcendens vſque ad oſtiarium. 103

Vigeſimaquarta, de examinatione ordinandorum. 115

Vigeſimaquinta, de officiis clericorum: incipiendo ab oſtiario, & aſcẽdẽdo vſque ad epiſcopũ. Circa medium Diſtinctionis, inchoat tredecim præcepta regulæ Apoſtolicę: & proſequitur ibi, Oportet epiſcopum eſſe ſine crimine. Et in de nacta occaſione, ponit varias ſignificationes huius nominis crimen. Et oſtẽdit quod ſit mortale & quod veniale. 119

Vigeſimaſexta, exequitur ſecundum præceptum Apoſtolicæ regulæ, Oportet epiſcopum eſſe vnius vxoris virum. 127

Vigeſimaſeptima, probat, quòd nolentes vouere continentiam, ad ſacros ordines promouendi nõ ſunt: aſſignans differentã inter ſolenne & ſimplex votum. 131

Vigeſimaoctaua, probat quòd clericis haberevxores non licet in eccleſia occidẽtali: addens de ſubdiaconatu, qui olim prohibitus nõ erat. Vide quod ibi notatur. 135

Vigeſimanona, oſtendit quædam capitula tradita eſſe ex cauſa: quædam ex tempore: quædam ex loco quædam ex perſona. 143

Trigeſima, quia dictum fuit. 28. diſt. ſupra, quòd ſacerdotes non debent à ſe abiicere vxores ſuas prætextu religionis: hic dicit quòd ex cauſa fuit hoc ſtatutum: ſcilicet propter quoſdam hæreticos, qui coniugia deteſtabantur. 143

Trigeſimaprima, probat & ponit exempla in terminis qualiter clericicõtinere debent, & quòd ab omnib. eſt ſeruanda cõtinentia, niſi ab orié talibus, 147

Trigeſimaſecunda, adhuc proſequitur de continentia clericorum. Et dicit quòd conſtituti in quatuor ſacris ordinib. tenentur cõtinere: & ſi habent publicas concubinas, nullus eorum Miſſam audiat. 154

Trigeſimatertia, oſtẽdit, quòd bigami, corporevitiati, vſurarij, publicè pœnitẽtes, luſores in ſcena, ludẽtes, furioſi, arreptitij, accipiẽtes meretrices in vxores, & cõcubinas habẽtes promoueri non poſſunt. 163

Trigeſima quarta, ponit quòd oportet epiſcopũ vitare nimiam familiaritatem domeſticarum perſonarum, & etiam conſanguinearum, & quòd venari non licet. 167

Trigeſimaquinta, agit de tertio capitu. apoſtolicæ regulæ, Oportet ordinandũ nõ eſſe vinolẽtum. 174

Trigeſimaſexta, exponendo illud, prudentem, dicit quòd clerici debent habere peritiam litterarum ſacrarum. 178

Trigeſimaſeptima, oſtendit quòd clerici non debent libros gentilium reſpicere, peritiam tamen ſęcularium ſcientiarũ debent habere. 179

Trigeſima octaua, probat quòd litteris debet eſſe eruditus ſacerdos, & canones ignorare nõ debet. Ignorantia enim ipſi eſt periculoſa. 186

Trigeſimanona, oſtendit quòd oportet epiſcopum eſſe prudentem in negotiis ſæcularibus, vt ſua cautela reddantur eccleſiæ indemnes. 191

Quadrageſima proſequitur quintum capitulum Apoſtolicæ regulæ, Oportet epiſcopum eſſe ornatum. Et primo de ornatu interiori, qui conſiſtit in virtutib. 198

Quadrageſimaprima, tractat de ornatu, qui conſiſtit in grauitate, inceſſu, habitu, & temperantia potus & cibi. 194

Quadrageſimaſecunda declarat illud, hoſpitalẽ. 202

Quadrageſimatertia, illa duo, pudicum, & doctorem. 203

Quadrageſimaquarta, illud non vinolentũ, quod eſt pars eius quod diximus ſupra. 26. diſt. 210

Quadrageſimaquinta, illud, non percuſſorẽ. 214

Quadrageſimaſexta, illud, non litigioſum. 222

Quadrageſimaſeptima, illud non cupidum, domui ſuæ bene præpoſitum. 226

Quadrageſimaoctaua, illud, non neophytũ. 231

Quadrageſimanona, prædicta præcepta apoſtolicæ regulæ ſub compendio, & breuiter recapitulat. Et ponit cauſas & rationes quare criminoſi & vitioſi non debent in epiſcopos promoueri. 231

Quinquageſima agit de lapſu & reparatione clericorum. 245

Quinquageſimaprima, de curialib. ſiue officiariis ratiociniis obligatis, iudicib. & aduocatis ordinandis, vel non. 270

Quinquageſimaſecunda, de præpoſteratione ſacrorum ordinum, ſiue de clerico per ſaltũ promoto? 271

Quinquageſimatertia, de curiæ annexis in clero vel monaſterio recipiendis, vel non. Et ibi probat quare curiales & aliter obligati ordinandi non ſunt. 74

Quinquageſimaquarta, de ſeruis à non dominis manumiſsis non promouendis, niſi libertatem ſint conſecuti. 274

Quinquageſimaquinta, de corpore vitiatis, bigamis, illiteratis, publicè pœnitentib. ordinandis vel non. 286

Quinquageſimaſexta, de filiis preſbyterorum, & natis de fornicatione & adulterio non ordinandis. 291

Quinquageſimaſeptima, de baptizatis in ægritudine an ordinentur. 298

Quinquageſima octaua, de monachis nõ ordinãdis ſine licentia abbatis. 298

Sexageſima oſtendit ex quib. ordinib. aliquis eligendus ſit in præpoſitum, vel decanum, vel archipresbyterum, vel epiſcopum. 299

Sexageſima prima, oſtendit quòd laici non ſunt eligendi in epiſcopos, ſed poſtulandi. 302

Sexageſimaſecunda, oſtendit quòd clericorum eſt eligere, & populi conſentire. 311

Sexageſimatertia, probat quòd nullo modo laici debent ſe ingerere electioni epiſcoporũ. 311

Sexageſimaquarta, ponit quo tempore & quib. præſentib. debent epiſcopi conſecrari. 334

Sexageſimaquinta, dicit quòd præſentibus omnib. epiſcopis comprouincialibus vel ſe excuſantibus debet epiſcopus conſecrari ab archiepiſcopis. Et ibi dicit quòd ſi cæteris ordinationi epiſcoporum conſentientibus duo vel tres contradicant, obtineat plurimorum ſententia. 335

Sexageſimaſexta, de promotione archiepiſcopi, qui ab omnibus epiſcopis comprouincialibus eſt ordinandus, & non eſt conſecrandus à paucioribus quàm à tribus. 339

Sexageſimaſeptima, de promotione ſiue ordine preſbyterorum. 342

Sexageſimaoctaua, dicit quòd *illi*, qui ſunt ordinati ab illis, quos non conſtat eſſe epiſcopos, iterum ſunt ordinandi. Siue determinat de ordinatione non iteranda, & de chorepiſcopis. 342

Sexageſimanona, quòd prima tonſura clerici de manu abbatis poteſt ſuſcipi. Vel dic quòd determinat de non ordinatis, ne in eccleſia Dei miniſtrent. 346

Septuageſima, tractat ne quis ordinetur ſine tit. 347

Septuageſimaprima, ne quis ordinetur à nõ ſuo epiſcopo. 350

Septuageſimaſecunda, ne ignotus clericus ſine

Source : BIU Cujas

In versibus.

litteris dimissoriis, siue commendatitiis recipiatur. 351
Septuagesimatertia, ostendit qualiter litteræ formatæ & dimissorię fiant. 351
Septuagesimaquarta, tractat an inuitis ordines conferantur. 354
Septuagesimaquinta, de tempore & die consecrationis episcoporum, necnon de temporib.ordinationum aliorum clericorum. 359
Septuagesimasexta, de ieiuniis quattuor tẽporũ: & quare sunt ieiunanda. 363
Septuagesimaseptima, ponit qualiter clericisunt per gradus ordinandi, & etiã tractat de interstitiis temporum. 370
Septuagesimaoctaua, in qua ætate sunt sacerdotes ordinandi. 373
Septuagesimanona, repetit de ordinatione summi pontificis, quæ à solis Cardinalib. fieri debet. 375
Octuagesima, in quib.locis sunt ponendi episcopi vel archiepiscopi. 382
Octuagesimaprima, & epilogando docet quòd ordinandus in episcopum debet esse sine crimine: nec clerici mulieribus cohabitare debent. 383
Octuagesimasecunda, docet quòd episcopus his qui suis manib.laborare non possunt prouidere debet: & addit quòd si quis ministrorum fornicationem committat, & agat pœnitentiã ex dispensatione potest in ordinibus remanere. 394
Octuagesimatertia, docetur quòd prælatus non solum à peccato immunis esse debet, sed etiã peccatis aliorum consentire non debet. 399
Octuagesimaquarta, vult quòd prælatus sit vigilans circa defensionem pauperum, releuationem oppressorum, & curationem monasteriorum. 402
Octuagesimaquinta, tractat de hospitalitate clericorum, quæ est episcopis necessaria. 406
Octuagesimasexta, probat quòd oportet episcopum esse doctorẽ, vt sciat subditos corrigere. Item liberalem circa patiẽtes necessitatem, & non circa histriones. 407
Octuagesimaseptima, probat quòd viduis, orphanis, & oppressis, episcopus debet dare subsidium. 418
Octuagesimaoctaua, dicit quòd clerici cupiditatis causa negotiatores esse non debent: sed pietatis causa curam orphanis, & viduis impendere. 419
Octuagesimanona, dicit quòd oportet episcopũ esse domui suæ bene præpositum, vt sciat in dispensatione rerũ ecclesiæ regulam esse obseruandam. 426
Nonagesima, docetur qualiter litigiosi corripiendi sunt, & non ordinãdi, tractans de licitis & honestis operib. 430
Nonagesimaprima, de modo cantandi in ecclesia etiam de electi potestate. Dicit etiam quòd si clericis sua beneficia non sufficiant, possunt sibi necessaria quærere artificio suo licito. 434
Nonagesimasecũda, dicit quòd magis corde, quã vocib.cantandum est. 435
Nonagesimatertia, de obedientia minorum erga maiores, & quòd nullus debet communicare inimicis Romanæ ecclesiæ. 439
Nonagesimaquarta, de legato Romani põtificis, qui impediendus non est: & impedientes sunt excõmunicandi. Probat etiam quòd maior in officio minori vices suas committere potest: & de præsumptione archidiaconorum. 454
Nonagesimaquinta, dicit quòd etiam presentib. episcopis presbyteri quamuis eis subditi possunt sacra mysteria celebrare, & prædicare. 455
Nonagesimasexta, dicit quòd laicis (etiam Imperatorib.) non licet aliquem ordinare, vel de rebus ecclesiarum iudicare. 462
Nonagesimaseptima, dicit quòd precib. ecclesiæ Imperator & cæteri principes possunt eam iuuare: subiicientib. ecclesiam Romanã legationem vndecunque sine signatis apicib. non recipere. 474
Nonagesimaoctaua, dicit quòd clerici peregrini & vltramarini, sine testimonio quinque episcoporum recipiendi non sunt. 475
Nonagesimanona, dicit de Primatib. & potestate eorum, qualiter nullus est appellandus vniuersalis. 478
Centesima, tractat de pallio, & vsu eius. 482
Centesima prima, & vltima, dicit vnam prouinciam in duas non diuidendam. 486

Secunda pars, quæ est de Causis, distincta est in Causas xxxvj. quarum quælibet plures sub se Quæstiones continet

Prima causa quæstiones habet septem.

Prima, quærit vtrum vendere spiritualia sit peccatum. Sol.sic. 490
Secunda, an pro ingressu ecclesiæ vel monasterij pecunia sit exigenda vel persoluenda. Sol.nõ. 563
Tertia vtrum prębendas ecclesię emere sit simonia. Sol.sic. 570
Quarta, vtrum ille reus criminis sit, cuius pater pro eo ignorante simoniam cõmisit. Sol. ignorantia facti, non iuris, excusat eum. 579
Quinta, vtrum liceat ei retinere quod pater pro eo simoniacè acquisiuit. Sol. de rigore iuris nõ de misericordia secus. 590
Sexta, vtrũ ignoranter à simoniaco ordinati sint abiiciendi, vel non. Sol. probata ignorantia misericorditer tolerantur. 591
Septima, vtrũ renuntians suæ hæresi in episcopali dignitate sit suscipiendus. Sol. rigor vult eũ deponi, sed dispensatio sustineri. 394

Secunda causa habet octo quæstiones, & in ea quinta præcedit quartam.

Prima, quærit vtrum in manifestis sit ordo iuris seruandus, Sic, nisi sit notoria. 611
Secunda, vtrũ spoliatus ab aliquo sit iudicãdus. Non, ante restitutionem. 630
Tertia, qua pœna sint feriendi in accusatione deficientes. Tallione. 631
Quinta, vtrum accusatore deficiente reus sit cogendus ad purgationem. Non, nisi infamia publica laboret. 639
Quarta, an duorum testimonio episcopus sit cõdemnandus. Sic. 651
Sexta, quo remedio causa subleuatur, Appellatione, quæ tamen ei danda non est, qui causa dilationis appellat. 564
Septima, an laici, vel monachi, vel quilibet inferiorum ordinum sint admittendi in accusatione maiorum. Non, de iure nouo. 683
Octaua, qualiter accusatio fieri debeat. Solu. in scriptis. 711

Tertia causa quæstiones xj. complectitur.

Prima, vtrum restitutio sit facienda quibuslibet spoliatis. Sol.sic, nisi in casib. Nam infamatus, apostata, iustè spoliatus, præcisus, & suspectus non sunt restituendi. 715
Secunda, quærit de induciis, quo spatio sint dandæ: an post restitutionem tantum, an post vocationem ad causam quibuslibet concedendæ sunt. Sol. ad arbitrium iudicis. 718
Tertia, quo spatio mensium sint vtrique concedẽdæ. Sol. vt prius. 721
Quarta vtrum infames sint recipiendi ad testimonium. Sol. non, nisi contra sui similes. 726
Quinta an testes domestici vel inimici sint producendi. Sol. non. 730
Sexta, vtrum reus extra prouinciam sit producẽdus. Sol. non. 735
Septima, vtrum criminosus possit esse iudex. Sol. sic, ab ecclesia toleratus. 743
Octaua, vtrum episcopus possit ab vno iudicari. Sol. non, nisi à xij. episcopis, reseruata sententia summo Pontifici. 751
Nona, vtrum accusatores vel testes in absentem vocem accusationis vel testificationis exhibere valeant. Sol. non. 754
Decima, vtrum deficientes in vno capitulo sint admittendi ad sequentia. Sol. non. 762
Vndecima, vtrum accusatus in accusatorem possit conuertere accusationẽ. Sol. non, nisi in maiori crimine. 763

Quarta causa habet vj. quæstiones.

Prima, an in excommunicatione constitutus aliũ accusare valeat. Sol. non. 767
Secunda, an infra xij. annos in criminali causa quis testificari possit. Sol. non. 767
Tertia, an ab accusatione prohibitus possit esse testis. Sol. non. ibid.
Quarta, an idem possit esse accusator & testis. Sol. non. 778
Quinta, an si vocatus ad causam non veniat sit excommunicandus. Sol. sic, nisi iustam absentiæ causam probauerit. 779
Sexta, an calumniator in propria causa sit audiẽdus. Sol. sic, si causa non sit criminalis. 782

Quinta causa habes vj. quæstiones.

Prima, qua pœna sit feriendus qui famosum libellum scribit. Sol. anathemate, nisi scripturã probauerit. 782
Secunda, quoties quis sit ad causam vocandus antequã excommunicetur, Sol. non tãtum semel, sed bis. 783
Tertia, an per procuratorem quis causam agere valeat criminalẽ. Sol. non, nisi sit persona illustris. Causam verò iniuriarum ciuilem, sic. 786
Quarta, an absque synodali audientia episcopus sit damnandus. Sol. non. 787
Quinta, an sit habendus pro inimico qui aliquẽ accusat. Sol. non, si hoc faciat ex charitate. 790
Sexta, qua pœna sit plectendus qui non probat obiecta. Sol. tallione. 794

Sexta causa quæstiones v. continet.

Prima, vtrum criminosi vel infames religiosum episcopũ possint accusare de simonia. Non. 795
Secunda, si episcopus accusationem in accusantẽ conuertere voluerit, an eius verbo simplici fides adhibenda sit. Non. 806
Tertia, an liceat petere iudiciũ episcopi alterius prouinciæ. Non, nisi in causa damnationis. 807
Quarta, cuius iudicium sit expetendum cum episcopi prouinciæ in sua sententia discordant: Archiepiscoporum & episcoporum vicinæ prouinciæ. 811
Quinta, an accusatore deficiente reus sit ad probationem cogendus. Non, sed bene ad purgationem, si laboret infamia. 814

Septima causa habet ij. quæstiones.

Prima vtrum viuente episcopo alius poterit in eadem ecclesia ordinari. Non, nisi transferatur vel cedat. Tamen pro infirmitate vel senectute, datur sibi coadiutor. 815
Secunda, vtrum hi qui cesserunt causa infirmitatis, sanitate recepta possint cathedram repetere. Non. 846

Octaua causa quæstiones v. colligit.

Prima, vtrum liceat episcopo sibi successorem eligere. Non. 847
Secunda, an amicorum patrocinia in electione valeant. Non. 859
Tertia, an sit simonia post electionem pro indemnitate ecclesiæ iuramentũ præstare. Sic, si pactũ super hoc præcesserit. 859
Quarta, an liceat clericis declinare iudicia episcopi de crimine accusati ante sententiæ tempus. Non ante condemnationem, nisi per appellationem. 862
Quinta, an accusatus coram apostolico, sine eius litteris debeat reuerti. Non. 863

Nona causa habet iij. quæstiones.

Prima, an ordinatus ab excommunicato eiiciendus sit. Non, si ignorauit illum esse excommunicatum. ibid.
Secunda, an liceat archiepiscopo vel episcopo clericos alterius ordinare. Nõ, sine litteris proprij episcopi. 867
Tertia, an liceat archiepiscopo clericos sui suffraganei absoluere vel damnare. Non, nisi data negligentia, vel appellatione interposita. 871

Decima causa quæstionibus 3. est contenta.

Prima, an ecclesia cum omni dote ad episcopum pertineat, vel ad eius ordinationes. Sol.sic. 879
Secunda, an liceat episcopo res ecclesiæ distrahere. Sol.non, nisi in certis casibus. 886
Tertia, quid à singulis ecclesiis nomine cathedratici valeat exigere. Sol. duos solidos. 894

Vndecima

Source : BIU Cujas

Materia XXXVI. causarum.

Vndecima causa habet iij. quæstiones.

Prima,an clericus ante ciuilem iudicē sit trahendus.Non. 899
Secunda,qua pœna dignus sit qui clericū ad secularem iudicem traxit.Excōmunicatione.919
Tertia,qua pœna dignus sit qui sententiam episcopi non seruauerit.Depositione. 919

Duodecima causa quæstiones continet quinque.

Prima,an liceat clericis proprium habere. Nō regularib. 963
Secunda,an res ecclesiæ possint dare.Non,nisi in casibus. 969
Tertia, vtrū clerici acquisita de reb. ecclesiæ possint relinquere quib.voluerint.Non nisi ecclesiæ. 1015
Quarta,quib.possunt clerici relinquere quę de suis &ecclesię reb.prouenerunt. Partim ecclesię,partim hæredib. 101
Quinta,an liceat clericis testamentū facere. Sic, de propriis reb. 1019

Tredecima causa habet ij. quæstiones.

Prima:vtrum decimę sint dandæ ratione territorij vel personæ.Sol.ratione vtriusque. 1023
Secunda,an ius percipiendi & soluendi decimas tollatur ratione temporis.Sol.sic. 1027

Decimaquarta causa habet vj.quæstiones.

Prima,an liceat clericis in iudicio sua repetere. Sic. 1043
Secūda,an super reb.ecclesiæ testes eiusdem sint audiendi.Sic. 1047
Tertia,an præter sortem aliquid accipere sit vsura.Sic. 1050
Quarta,an liceat clericis vel laicis vsuras accipere.Non. 1051
Quinta, an eleemosynę sint de vsuris faciendæ. Non. 1054
Sexta,an vsurarij possint pęnitentiam agere.Nō, si habeant vnde possint restituere. 1059

Decimaquinta causa habet vij. quæstiones.

Prima,an ea quæ fiunt ab ignorantib . vel mente alienatis,sint eis imputanda. Non , nisi culpa sua ad ignorantiam deuenerint. 1063
Secunda,an pro impensis patrociniis liceat clericis munera exigere.Sic. 1071
Tertia,an per confessionem mulieris cū qua peccauit sacerdos sit condemnandus.Non. 1074
Quarta,an die dominico debeant episcopi causas audire.Non. 1078
Quinta,an neganti crimen purgatio sit dicenda. Sic,si laborat infamia. 1078
Sexta,an in criminalib.confessio si extorquenda. Non. 1079
Septima,an solus episcopus diaconū vel presbyterum deponere possit.Non. 108
Octaua,si confessus vel conuictus de his quæ ante ordinationem commisit, valeat ministrare. Non. 1087

Decima sexta causa habet vij. quæstiones
Et in ea quinta quæstio ponitur in tertio loco.

Prima,an liceat monachis officiū celebrare. Sol. sic,cum permissione episcopi:& licentia abbatis. 1091
Secunda,an liceat eis in capellis suis sacerdotes instituere.Sol.sic,si quas possideant pleno iure. 1127
Quinta,an episcopus vel abbas iure territorij capellam valeat vendicare.Sol.non. 1131
Tertia,an iura ecclesiæ per prescriptionem tollātur.Sol.sic. 1134
Quarta,an ecclesia contra ecclesiamvel monasterium possit præscribere.Soc.sic. 115
Sexta,si quis in rem ecclesiæ ab aliquo detentam sua auctoritate irrepserit,an cadat à causa.Sol. sic,sed non ecclesia. 1151
Septima,an liceat alicui ecclesiam de manu laici recipere.Sol.non,nisi ecclesia vel monasteriū habeat ius patronatus. 1151

Decimaseptima causa habet quatuor quęstiones.

Prima,an reus sit voti qui à proposito sui cordis recedit.Sol.non,quantum ad ecclesiā,nisi ore pronuntiauerit. 1174
Secunda,an beneficia ei reddenda sint qui eis in infirmitate renuntiauit.Sol.sic,si non erat sui compos. 1175
Tertia , an liceat illi qui se monasterio tradidit postea ad propria redire.Sol,non. 1178
Quarta,an discedēs de monasterio sine sui abbatis licentia,possit sua vendicare.Sol.non. 1178

Decimaoctaua causa habet duas quæstiones.

Prima,an abbas factus episcopus acquirat ecclesiæ,vel monasterio.Sol.dū fuit abbas, acquisiuit monasterio:sed factus episcopus ecclesiæ. 1195
Secunda , an per episcopum abbas sit eligendus vel instituendus.Sol.ab episcopo est ordinandus:à fratrib.vero eligendus. 1195

Decimanona causa continet iij. quæstiones.

Prima,an episcopus debeat permittere clericos transire ad monasterium.Sol.sic. 1710
Secunda,si noluerit,an liceat eis eo inuito transire.Sol.sic. 1211
Tertia,an liceat canonicis regularib.transire ad monasterium monachorum.Sol.non. sine licētia sui prælati. ibidem

Vigesima causa quæstiones iiij. comprehendit.

Prima,vtrū pueri traditi monasteriis sint cogendi ibi manere.Non,nisi postquam venerint ad annos discretionis. 1218
Secunda,si præter voluntatem parentū intrauerint monasteriū,an per eos inde possint extrahi.Sic,infra annum & diem:si sint infra annos discretionis. 1222
Tertia,an quinuitus cucullam induit , cogatur eam retinere,Non,nisi post consenserit. 1223
Quarta,an liceat abvno monasterio ad aliud trā sire.Sic. 1227

Vigesimaprima causa habet v. quæstiones.

Prima,an clericus possit in duab.ecclesiis inscribi.Sol.non. 1230
Secūda,an liceat clericis à sua ecclesia ad aliam transire.Sol.non,sine litteris vel licentia sui prælati. 1234
Tertia,an liceat clericis suscipere procurationē sæcularium negotiorū.Sol.non,nisi causa pietatis. 1235
Quarta,an liceat clericis vestib.fulgidis ornari. Sol.non. 1238
Quinta,qua pœna sint puniendi clerici ad iudicium sæculare fugientes.Sol. excommunicatione. 1239

Vigesimasecunda causa gerit quæstiones quinque.

Prima,an iuramentum sit præstandum.Sic, causa necessitatis. 1242
Secunda, an sit periurus qui iurat falsum,& credit verum.Sic,propter intentionem fallendi, tamen postea dicitur contrarium. 1250
Tertia,an liceat clericis denegare episcopo consuetam obedientiam.Non,ante condemnationem. 1263
Quarta,an iuramentum illicitum sit seruandū. Non. ibid.
Quinta,an periurus sit qui alium peierare cogit.Sol.sic. 1274

Vigesima tertia causa habet viij. quæstiones.

Prima,an militare sit peccatum.Non,si iustē fit. 1283
Secunda,quid sit bellum iustum.Sol. Quod fit edicto superioris repetendarum rerum , aut propulsandarum iniuriarum causa. 1290
Tertia,an iniuria sociorum sit armis propulsanda.Sic. 1291
Quarta,an vindicta sit inferenda.Sic , ab eo cuius interest. 1295
Quinta,an sit peccatū iudici vel ministro reos occidere.Non causa iustitiæ. 1334
Sexta,an mali sint ad bonum cogendi.Sic. 1358
Septima,an hæretici sint spoliandi suis & ecclesiæ suæ bonis.Sic. 1359
Octaua,an liceat clericis arma mouere.Nō manu propria,nisi causa necessitatis. 1363

Vigesimaquarta causa habet quæstiones iij.

Prima,an hæreticus aliquem possit excommunicare.Non. 1382
Secunda,an post mortem possit aliquis excommunicari.Sic,pro hæresi. 1410
Tertia,an pro peccato domini eius familia possit excommunicari.Non,sed interdicto supponi. 1410

Vigesimaquinta causa habet ij. quæstiones.

Prima,an auctoritate priuilegij quis contra ius commune valeat se tueri.Sol.sic. 1438
Secunda,an sequentia priuilegia derogēt prioribus.Sol.sic,si ex certa scientia fuerint cōcessa. 1443

Vigesima sexta causa quæstiones 8.continet.

Prima,an sint sortilegi qui sub ficto religionis nomine futura promittunt.Sol.sic. 1455
Secūda,an sit peccatum esse sortilegum.Sol. sic. ibidem .
Tertia,à quib. genus diuinationis sumpsit exordium.Sol.à Persis. 1459
Quarta,quot sunt genera diuinationis.Sol.quatuor secundum numerum,duo secundum formam,quod videre potes. ibid.
Quinta,an sortilegi sint excommunicandi. Sol. sic. 1463
Sexta, an excommunicatus ab episcopo possit reconciliari à presbytero. Sol. non episcopo inconsulto , nisi in necessitatis articulo 1471
Septima,an morientibus sit pœnitentia imponēda Solu.non , tamen est eis innotescenda. 1478

Vigesima septima causa habet quæstiones ij.

Prima,an coniugium possit esse inter vouentes. Solu.non,si votum sit solemnizatum.secus si simplex fuerit. 1483
Secunda,an liceat sponso à sua sponsa recedere.Solu.non,si desponsatio sit de præsenti. 1507.

Vigesimaoctaua causa gerit quæstiones 3.

Prima,an coniugium sit inter infideles. Solu. 1531.
Secunda,an liceat conuerso ad fidem ducere aliam viuente priore. Sic,si sit diuisus ab ipsa infideli. 1550
Tertia,an bigamus sit qui ante baptismum vnā vxorem,& post aliam habuit.Sic. ibidem

Vigesimanona causa habet duas quæstiones.

Prima,an sit coniugium inter seruum & ingenuam. Sol.sic,nisi error impediat. 1551
Secunda,si prius putabat hunc esse liberum , & postea deprehendit ipsum esse seruum,an possit eum deserere.Sol.sic. 1554

Trigesima causa habet quinque quæstiones.

Prima,an liceat reddere debitum vxori, qua filium de sacro fonte leuauit.Sic, nisi ex consensu vtriusque sit factum. 1559
Secunda,an sponsalia contrahantur inter infantes,Non. 1566
Tertia,an spirituales vel adoptiui filij possint naturalibus copulari.Non. ibid.
Quarta,an liceat alicui commatrem vxoris suæ ducere in vxorē.Sic,mortua vxore,si commaternitatis matrimonium præcesserit.
Quinta,an clandestina desponsatio manifestè præiudicet.Non,apud ecclesiam. 1570

Trigesimaprima causa habet tres quæstiones.

Prima,an possit duci in vxorem quæ prius fuit polluta per adulterium.Sol.sic , nisi adulter dederit ei fidem viuente viro,vel machinatus

Source : BIU Cujas

Decretum Abbreuiatum.

ſit in mortem eius. 1579
Secunda,an filia ſit inuita alicui vxorem traden da.Sol.non. 1587
Tertia,an poſt patris ſpõſionem poſſit alij nube re.Sol.ſic,ſi non conſenſerit. 1590

Trigeſimaſecunda cauſa habet octo quæſtiones.

Prima,an liceat ducere meretricem invxorẽ.Sic. 1591
Secunda,an ſit vxor appellanda quæ ducitur in continentiæ cauſa.Non. 1599
Tertia,an mulier ſequatur arbitrium aui, liberi, an patris ſerui.Aui. 1610
Quarta,an viuente vxore liceat alicui ex ancilla filios quærere.Non. ibid.
Quinta,an ea quæ patitur inuita, pudicitiã perdat.Non. 1622
Sexta,an adulter adulteram dimittere poſſit.Nõ. 1631
Septima,an viuẽte dimiſſa aliam accipere poſſit. Non. 1634
Octaua,ſi in hoc ſaltem infidelem ducere poſſit ea conditione vt ad fidem conuertatur. Non. 1643

Trigeſimatertia cauſa habet quinque quæſtiones.

Prima,an propter impotentiam coeundi ſit aliqua à viro ſeparanda.Sol.Sic. 1646
Secũda,an ſeparata poſſit nubere cum quoprius eſt fornicata.Sol.ſic,pœnitentia peracta. 1650
Tertia an ſola cordis contritione poſſit peccatũ deleri.Sol.ſic,vbi facultas confitendi non ſuppetit. 1662

Notandum hic quòd ratione huius tertiæ quæſtionis nota agitur de Pœnitentia,*cuius tractatus per* Diſtinctiones *ſeptem eſt diſtinctus.*

Prima,quærit an ſola cordis cõtritio deleat peccatum.Sic,ſi confitenti facultas deſit. 1663
Secunda:an charitas ſemel habita poſſit amitti. Sol.ſic,in via:ſecus tamen in patria. 1719
Tertia,an pœnitentia poſſit reiterari.Sol.ſic,præter ſolennem. 1751
Quarta,an peccata ſemel dimiſſa redeãt.Sol.nõ, ſimpliciter. 1783
Quinta, quis modus debeat obſeruari in imponenda & accipienda pœnitentia .Sol.ad arbitrium proprij ſacerdotis diſcreti. 1801
Sexta,cui quis confiteri debeat.Solu.proprio ſacerdoti,ſi ſit diſcretus:alioquin alteri de eius licentia. 180
Septima,an pœnitẽtia timore mortis accepta ſit fructuoſa.Sol.ſic. 1811
Quarta quæſtio cauſæ ſupra proximè: eſt, an actus coniugalis ſit prohibitus tẽpore orationis.Sol.ſic. 1814
Quinta,an vir ſine conſenſu vxoris & econuerſo vouere poſsit continentiam.Sol.non.1819

Trigeſimaquarta cauſa habet duas quæſtiones.

Prima,an rea ſit adulterij quæ credens maritũ mortuum nupſit alteri.Sol.non. 1828
Secunda,an redeunte priore cogenda ſit recedere à ſecunda,& ad priorem redire. Solu. ſic. 1828

Trigeſimaquinta cauſa habet ix quæſtiones.

Prima an liceat aliquã ducere de propria cognatione.Sol.non. 1835
Secunda,an liceat aliquam ducere de cognatione vxoris ſuæ.Sol.non. 1838
Tertia,vſque ad quem gradum debeat quis abſtinere à conſanguineis ſuis &vxoris ſuæ,Solu. olim vſque ad vij.hodie vſque ad iiij. 1838
Quarta,quare vſque ad ſeptimum gradum conputatur conſanguinitas.Sol. ad inſtar vij.ętatum mundi. 1845
Quinta,quomodo gradus conſanguinitatis ſunt computandi.Sol.ſicut oſtenditur in arbore. 1845
Sexta,qui iuſiurandum de propinquitate firmare debent.Solu.propinqui & vicini. 1863
Septima,an inceſtuoſi filij repetentur.Solu.non. 1868
Octaua, ſi conſanguinei ignoranter coniuncti ſimul poſsint remanere.Solu.non, niſi ex diſpenſatione Papæ in quinto gradu vel ſupra. 1869
Nona,an matrimonium per falſos teſtes ſeparatum,ſi poſtea apparuerit eccleſiam fuiſſe deceptam,ſit redintegrandum.Sol.ſic. 1871
Decima,ſi relicta alicuius in ſecundas nuptias tranſierit,an proles ex eis ſuſcepta poterit copulari conſanguineis prioris viri.Sol.non. 1876

Trigeſimaſexta & vltima cauſa habet duas quæſtiones.

Prima,an virginem opprimens raptum committat.Sic. 1878
Secunda,an rapta raptori nubere poſsit.Vtique. 1880

Tertia pars eſt de Conſecratione,quæ quinque Diſtinctiones *duntaxat complectitur.*

Prima,agit de conſecratione eccleſiarum, & miſſarum celebratione. 1886
Secunda,de ſacramento Euchariſtiæ. 1911
Tertia,de feſtiuitatib.per anni circulum celebrãdis. 1965
Quarta,de baptiſmi ſacramento. 1974
Quinta de confirmatione & ieiunio. 2036

Source : BIU Cujas

DECRETI TOTALIS MATERIA

PER METRA NOTATVR SEQVENTIA.

Decretum Domini Gratiani tres habet partes principales. Prima eſt de Diſtinctionibus, quæ ſunt vna ſupra centum. Et ſingulas Diſtinctiones ſinguli verſus ſequentes luculenter aperiunt.

***

1 Primo legat quiſque diuinum ius, hominiſque, col. 2
2 Altera dat textum quo noſces iura Quiritum. 6
3 Canonico varia iuri dat nomina terna: 7
4 Quarta docet legũ quæ cauſa, modúſque ſtatuti. 10
5 Ius naturale probat immutabile quinta. 14
6 Sexta notat vitium diſtinctio ludificatum. 15
7 Septima ſignat eos qui leges compoſuere. 19
8 Parte ſub octaua mores naturáque pugnant. 22
9 Nona ſtatuta tenet naturæ cedere iuri. 26
10 In decima regum leges canon ſuperabit. 30
11 Canonis & ſecli ſuperatur legib. vſus. 35
12 Id quod Roma tenet, diſcretio ſæpe relinquit. 42
13 Si perplexum te reddunt mala: tunc minus imple. 47
14 Non faciat leuia, quo quis vitet grauiora. 51
15 Canonis hæc ortum dabit, apocryphóſque libellos. 51
16 Suadet Apoſtolici vim canonis iſta teneri. 59
17 Auctor ſit Papa, ſi concilium celebretur. 67
18 Dicitur hic quòd bis ſynodus celebretur in anno. 71
19 Hæc decretalis referat quid epiſtola poſſit. 79
20 Biſdena Papæ ſanctorum dogmata cedunt. 89
21 Inferior ſummum non iudicat hac prohibente. 90
22 Iſta locus diſtinguit & ordinat eccleſiarum. 99
23 Ordinat hæc omnes, maiores, ſiue minores. 103
24 Poſt examen honos eſt ordinis attribuendus. 115
25 Optat Apoſtolus hic quòd ſit ſine crimine præſul. 119
26 Sit poſt baptiſma contentus coniuge ſola. 127
1. c. apoſtolicæ regulę, &c. 27 Nullus poſt factum preſumat nubere votum. 131
28 Iſta ſacratorum connubia pagina damnat. 153
29 Hac locus, & cauſa, tempus, perſona notantur. 143
30 Connubium terdena probat contra Manicheos. 143
31 Tangitur hic quòd contineant offerre volentes. 147
32 Deſere preſbyterum qui ſcorta palam retinebit. 154
33 Luſori, bigamóve ſacer non traditur ordo. 163
34 Fœmina pontifici perſona domeſtica non ſit. 167
35 Non vinolentus præſul, ſed ſobrius eſto. 174
36 Inſtruit hæc prudens quòd debeat eſſe ſacrandus. 178
1. c. 4. c. 37 Hæc prohibet lege gentilia metra ſacratum. 179
38 Scripturas ſacras ſacrandus ſcire iubetur. 180
39 Vult hæc pontifices callere negotia ſecli. 191
5. c. 6. c. 40 Internis pars dena quater virtutib. ornat. 194
7. & 8. 41 Sit modus ingreſſu, cunctis, verbóque, cibóque. 198
42 Clericus hoſpitiis peregrinos collocet omnis. 202
43 Factis & verbis doctor ſis, atque pudicus. 203
9. c. 10. c. 11. & 12. 44 Vites ingluuium, conuiuia, ſiue tabernas. 210
45 Atque caue quemquam palma linguáve ferire. 214
46 Reſpuit hęc hominem diſtinctio litigioſum. 222
47 Non bene præpoſitos domui, cupidóſque repelle. 226
48 Abiicitur ſacrandus in hac, ſi neophytus ſit. 231
49 Crimina non delet reliquorum, crimine vinctus. 131
50 An reparetur habet pars quinquagęſima lapſus. 235
51 Sacrari vetat hæc homines quos pondera ſtringunt. 270
52 Prępoſitus primo datus hic prępoſterus ordo. 271
53 Eſt, ratione quis annexos ordinet vllos. 274
54 Hæc prohibet ſeruus ſine libertate ſacrari. 274
55 Cæſos iſta viros reiicit, membríſque carentes. 280
56 Condemnatur in hac generatio preſbyterorum. 291
57 Qui baptizatur æger, manet ordinis expers. 298
58 Hæc vetat abbate monachos nolente ſacrari. 298
59 Officium negat hæc: niſi ſit bene quiſque probatus. 298
60 In ſacris præſul vult ſexageſima quod ſit. 299
61 Non in pontifices laicos aſſumere debes. 302
62 Clerus, plebs, princeps, hic eligit, hęc petit, hic vult. 311
63 Vſurpans laicus id vt eligat, audiat iſtam. 331
64 Pars hæc pontifices iubet à trib. eſſe ſacrandos. 334
65 Vt ſacretur ab omnib. archiepiſcopus, hæc vult. 335
66 Cum diſſenſio fit: à plurib. edita ſtabunt. 339
67 Preſbyter inſtitui valet hic à præſule ſolo. 342
68 Si dubius præſul quos ordinet: hi reſacrentur. 342
69 Si benedictus erit: lectoratum dabit abbas. 346
70 Expertes tituli pars ſeptuageſima pellit. 347
71 Reſpice dicta patrum, ne promoueas quòd alienum. 350
72 Vlli non detur miſſoria, ni rogitetur. 351
73 Illius hæc nobis formam diſtinctio præbet. 351
74 Inuitus nullus erit hic ad ſacra trahendus. 354
75 Diſtinguit tempus hæc in quo promoueantur. 359
76 Temporibus vult hæc nos ieiunare quaternis. 363
77 Rectos indicat hæc modulos interſtitiorum. 370
78 Iſta dat annorum numerum quo promouearis. 375
79 Ad Cardinales ſpectat electio Papæ. 375
80 Vrbes præſulibus pars octogeſima tradit. 382
81 Crimine quòd careat ſacrandus, in hac replicatur. 383
82 Præſul pauperibus dabis: & lapſos reparabis. 394
83 Nunquam peccatis conſenſum des alienis. 399
84 Solicitus quòd ſis, & monogamus, iubet iſta. 402
85 Non præſul fies: hoſpes, niſi noſceris eſſe. 406
86 Corrigito, doceas, des, ſed non turpibus vllis. 407
87 Libertos, inopes viduas defendere debes. 418
88 Reſpuitur clerus opus exercens, & auarus. 419
89 Iſta beneficia te diſpenſare docebit. 426
90 Placat diſcordes pars nonageſima fratres. 430
91 Arte parabis opes, niſi ſint eccleſiæ res. 434
92 Hæc plus corde probat domino, quàm voce canendum. 455
93 Hæc dat obedire maiorib. inferiores. 439
94 Sub leuita vices Papæ geſtare valebit. 465
95 Presbyteris præſente licent hic præſule multa. 455
96 Hic ſecli princeps non ordinet eccleſiæ res. 492
97 Eccleſiæ precib. huic princeps auxilietur. 474
98 Vult ius muniri peregrinos quinque ſigillis. 475
99 Vniuerſalem nullum finit iſta vocari. 478
100 Pallia prælatis donat centeſima multis. 482
101 Abſit vt vna duos habeat prouincia patres. 486

DECRETI SECVNDA PARS

principalis eſt de cauſis, quæ ſunt xxxvj.

Prima cauſa.

Cauſa prior labem condemnat ſimonialem.

Septem quæſtiones primæ cauſæ.

1 Delinquit qui res mercatur ſpirituales. 490
2 Eccleſias intrans non cogatur dare nummos. 563
3 Si pro præbendis dederis quid: dicere Simon. 580
4 Ignaros maculant natos delicta paterna. 579
5 Vult rigor vt linquat natus ſibi quæ pater emit. 590
6 Ordinet ignaros ſi quos Simon, tolerantur. 591
7 Abiurans hæreſim præſul poterit tolerari. 94

Secunda cauſa.

Accuſare docet, ac appellare ſecunda.

Octo quæſtiones ſecũdę cauſę: & i ea quita præcedit quartam.

1 Si ſit cauſa patens iuris non quæritur ordo. 611
2 Nemo ſuis reb. diiudicet expoliatum. 630
3 Talio punit eos qui falſo crimina ponunt. 631
4 Si cadit accuſans, ſe non purget reus inde. 639
5 Per teſtes binos præſul conuincitur aptos. 651
6 Qui cauſas differt appellans reiiciatur. 654
7 Arguit inferior maiorem crimine vinctum. 683
8 Mandato legis datur accuſato ſcriptis. 711

Tertia cauſa.

Tertia reſtituens tempus dabit induciarum.

Vndecim quæſtiones tertiæ cauſæ.

1 Singula reſtituit ius omnib. expoliatis. 715
2 Inducias debet varias ſpoliatus habere. 718
3 Induciis varium dat tertia quæſtio tempus. 722
4 Accuſare nequit hominem vir turpis honeſtum. 726
5 Ipſa domeſtica vox nulli nocet, aut inimica. 730
6 Sub cenſore reum proprio producere debes. 735
7 Hic non condemnet, ſimilis quem culpa remordet. 743
8 Solus pontificem iudex non iudicet vnquam. 751
9 Pellitur accuſans abſentem, teſtificánsque. 754
10 Submoueri à reliquis teſtem defectus in vno. 762
11 Mutua nunquam ſit delatio iure vetante. 763

Quarta cauſa.

Quarta quis accuſet, quis poſsit teſtificari.

Sex quæſtiones quartæ cauſę.

1 Accuſare nequit aliquos anathemate vinctus. 767
2 Impubes teſtis in cauſa criminis haud eſt. ibid.
3 Qui nequit accuſare, nequibit teſtificari. ibid.
4 Teſtis & accuſans nemo ſimul eſſe valebit. 778

Source : BIU Cujas

Decretum Abbreuiatum.

5 Non eſt ſtrîgendus anathemate,qui nequit eſſe. 779
6 Pontificis delator agit ciuilia tantum. 781
Quinta cauſa.
Quinta vocare docet,delatorémque ferire.
Sex quæſtiones quintæ cauſæ.
1 Multant ſcriptorem famoſi flagra libelli. 782
2 Eſt condemnandus ſemel & bis,térque vocandus. 783
3 Nemo procuret crimen,ciuilia curet. 780
4 Præſulis in ſynodo ſit condemnatio ſola. 787
5 Celant crimen obeſt multo plus quàm manifeſtans. 790
6 Aut caput,aut lingua delatori copuletur. 794
Sexta cauſa.
Sexta dat infames,delatos atque forenſes.
Quinque quæſtiones ſextę cauſæ.
1 Non accuſabunt infames ſimonialem. 795
2 Accuſans verbo non vincis ſimplice præſul. 806
3 Quærere iudicium nunquam debes alienum. 807
4 Externi veniant,ſi ſit ſententia diſcors. 811
5 Si cadit accuſator,erit reus exoneratus. 814
Septima cauſa.
Septima pontificem tangit cathedram repetentem.
Duæ quęſtiones ſeptimæ cauſæ.
1 Preſule vivente nullus det pontificatum. 885
2 Nec cathedram repetit præſul,quam ſponte reliquit. 841
Octaua cauſa.
Octaua legitur deſertio pontificalis.
Quinque quęſtiones octauæ cauſæ.
1 Vult ius ne ſtatuat ſucceſſorem ſibi præſul. 847
2 Nullus amicorum mihi proſit vt eligar inde. 859
3 Detur ab electo vitandi cautio damni. 859
4 Linquendus non eſt(niſi ſit ſententia)preſul. 862
5 Ad dimiſſa redire nequis Papæ ſine ſcriptis. 863
Nona cauſa.
Soluere nona vetat alienos,atque ligare.
Tres quæſtiones nonæ cauſæ.
1 Bannitus præſul nequit ordinis eſſe miniſter. 863
2 Alterius patriæ clerum tondere vetamus. 867
3 Pontificis clerum primas non ordinet vllum. 871
Decima cauſa.
Dena dat,in ſacra quid ſumat epiſcopus æde.
Tres quæſtiones decimę cauſæ.
1 Baſilicæ iuri ſubduntur pontificali. 879
2 Nullus eccleſię præſul fructus alienet. 887
3 Nil præter ſolidos præſumat quęrere binos. 894
Vndecima cauſa.
Præfigens vndena forum ligat,atque relaxat.
Tres quæſtiones vndecimæ cauſæ.
1 Non coram laico clericus producitur vllus. 899
2 Officij punit tales ſuſpenſio culpas. 919
3 Seu bona,ſeu mala ſit ſententia,dico timendam. ibid.
Duodecima cauſa.
Eccleſiæ res ac proprias biſſena docebit.
Quinque quæſtiones duodecimę cauſæ.
1 Clericus hic aliquid proprium prohibetur habere. 963
2 Accipiens vel emens res eccleſię,ſibi reddat. 979
3 Linquas eccleſiæ totum quod habebis ab illa. 1015
4 Ex re communi quæſitas diuide terras. 1038
5 Si fortaſſe vales teſtari,de proprio des. 1019
Tredecima cauſa.
Tertia poſt decimam decimas & funera tractat.
Duæ quæſtiones tredecimæ cauſæ.
1 Eccleſiæ dandæ baptiſmali decimæ ſunt. 1023
2 Tempora longa trahunt ius funeris & decimarum. 1027
Decima quarta cauſa.
Improbat vſuras poſt denam quarta voraces.
Sex quęſtiones decimęquartæ cauſæ.
1 Quiſque poteſt licitè ſua quærere dummodo non plus. 1043
2 Pro propria valet eccleſia quis teſtificari. 1047
3 Si tulerit plus quàm dederit quis,fœnus habetur. 1050
4 Non petat vſuras laicus vel clericus vllas. 1051
5 Ex malè quæſitis eleemoſyna non ſit egenis. 1054
6 Si malè parta tenet,dignè non pœnitet vllus. 1059
Decimaquinta cauſa.
In dena quinta furor & mulier memorantur.
Octo quæſtiones decimæquintæ cauſæ.
1 In furia pœnam non desinam ſat furor vrget. 1063
2 Pro patrociniis non quęrat munera clerus. 1071
3 Sola voce nequis condemnari mulieris. 1074
4 Nullas luce Dei cauſas tractare valemus. 1078
5 Infami detur purgatio probra neganti. 1078
6 Extorquenda rei pœnis confeſſio non eſt. 1079
7 Solus non tollit preſul quem præſtat honorem. 1083
8 Ordine non ſumpto tua te probra facta repellant. 1087
Decimaſexta cauſa.
In ſexta decima præbent monachi ſacramenta.
Septem quæſtiones decimæ ſextę cauſæ. Et in ea quinta quæſtio tertium locum occupat.
1 Dantur in hac monachi paſtores eccleſiarum. 091
2 Pleno poſſeſſas dabit abbas iure capellas. 1127
3 Eccleſias iure terræ non vendicat abbas. 1131
4 Temporis eccleſiæ tollit præſcriptio iura. 1134
5 Hæc quadragena dabit domibus ius religioſis. 1150
6 Vſurpans ſine iudicio,rem,decidet à re. 1151
7 Si dedit eccleſiam laicus,non hanc retinebis. 1155
Decima ſeptima cauſa.
Septima poſt decimam prohibet diſſoluere vota.
Quattuor quæſtiones cauſæ decimæ ſeptimæ.
1 Nulli facta Deo liceat dimittere vota. 1174
2 Gonſaldus tenuit ſua quæ dimiſerat æger. 1175
3 Abbas ad propria monachum nunquam ſinat ire. 1178
4 Dum reddit illicitè,quæ contulit illa manebunt. 1178
Decimaoctaua cauſa.
Fratribus abbatem bis nona dat inſtituendum.
Duæ quæſtiones decimæ octauæ cauſæ.
1 Si monachus fiat præſul,bona parta bipartit. 1195
2 Inſtituit præſul abbates à grege lectos. 1195
Decimanona cauſa.
Dat decimanona præſul clero monachatum.
Tres quæſtiones decimænonæ cauſæ.
1 Pontifices clerum non impediant monachandum. 1210
2 Præſule nolente clauſtrum bene clericus intrat. 1211
3 Multus canonicos canon prohibet monachari. ibid.
Vigeſima cauſa.
Biſdena pueri traduntur religioni.
Quatuor quæſtiones vigeſimæ cauſæ.
1 Quem pater offert,ſi placet exit cum fit adultus. 1218
2 Extrahit à clauſtro puerum pater illico ſi vult. 1222
3 Cogitur inuitus nemo retinere cucullam. 1223
4 Strictius ad clauſtrum monacho tranſire licebit, 1227
Vigeſimaprima cauſa.
Ter ſeptena docet veſtes geſtare decentes.
Quinque quęſtiones vigeſimæ cauſæ.
1 Prima ſit ex titulo:ſit commendata ſecunda. 1230
2 Præſulis eccleſiam ſine ſcriptis nemo relinquat. 1234
3 Hæc prohibet clero tractare negotia ſecli. 1234
4 Veſtib.hîc claris inhibetur clericus vti. 1238
5 Si proprium linquas cenſorem ſis anathema, 1239
Vigeſimaſecunda cauſa.
Iurantes falſum damnat biſdena ſecunda.
Quinque quæſtiones vigeſimæſecundæ cauſæ.
1 Peccat periurans,non iurans quando neceſſe. 1242
2 Non eſt periurus iurans veluti putat eſſe. 1250
3 Pare maiori quanquam malus eſſe putetur. 1263
4 Debent iurata mutari,turpia ſi ſint. ibid.
5 Si periurare cogis,periurus haberis. 1274
Vigeſimatertia cauſa.
Biſdena terna tractantur bellica geſta.
Octo quæſtiones vigeſimętertiæ cauſæ.
1 Ex iuſta cauſa multis licet arma mouere. 1283
2 Pro reb.licite bellum geritur repetendis. 1290
3 Ius eſt dum læſis ſociis ſuccurritur armis. 1291
4 Inferri vindicta valet,quæ crimina purget. 1295
5 Occidens iudex peruerſos inde meretur. 1334
6 Ad bona præcipiunt compelli iura malignos 1358
7 Eccleſiæ reb.ſunt hæretici ſpoliandi. 1359
8 Si ſis de clero,tu nunquam belliger eſto. 1363
Vigeſimaquarta cauſa.
Hæreſiarcharum dat nomina biſduodena.
Tres quæſtiones vigeſimæquartæ cauſæ.
1 Si ſis hæreticus,tua,ſit ſententia nulla. 1382
2 Sunt poſt facta mali nouum quam corripiendi. 1410
3 Ob domini labem non damnetur domus eius. 1415
Vigeſimaquinta ſunt cauſa priuilegia tacta.
Biſdena quinta ſunt priuilegia tacta.
Duæ quæſtiones vigeſimæquintæ cauſæ.
1 Tuta ſit eccleſia,quam lex priuata tuetur. 1348
2 Et ſi ſubſequitur lex altera,derogat illi. 1443
Vigeſima ſexta cauſa.
Biſdena ſexta ſunt ſortilegi reprobati.
Septem quæſtiones vigeſimæ ſextæ cauſę.
1 Qui ventura ſciunt per ſortes,ſortilegi ſunt. 1455
2 Peccat qui ſcriptis vel ſortibus abdita quærit. ibid.
3 A Perſis reprobæ ſumunt exordia ſortes. 1459
4 Quatuor his genera Varro fert ſortibus eſſe. ibid.
5 Ceſſent ſortilegi,ne ſint anathemate ſtricti. 1463
6 Quando neceſſe ſubeſt,vinctos à præſule ſolues. 1470
7 Aegris non dentur pœnæ,ſed notificentur. 1478

Vigeſima

In verſibus.

Vigeſimaſeptima cauſa.
Edocet an ſponſa ducant ter nona vouentes.
Duæ quæſtiones vigeſimæ ſeptimę cauſæ.
1 Si ſit ſolenne dirimit connubia votum. 1483
2 Sponſum ſponſa, virum non vxor deſerit vnquam. 1507
Vigeſimaoctaua cauſa.
Biſdena octaua gentiles nubere noſces.
Tres quæſtiones vigeſimæoctauæ cauſæ.
1 Inter gentiles connubia dicimus eſſe. 1531
2 Deſerat vxorem vir Chriſtum deſpicientem. 1550
3 Vir poſt baptiſma reliquam ducens, bigamus fit. ibi.
Vigeſimanona cauſa.
Coniugium ſeruile tenet vigeſimanona.
Duæ quæſtiones vigeſimænonæ cauſæ.
1 Connubij vires perſonæ diſſipat error. 1551
2 Inſcia cui nupſit dimittat libera ſeruum. 1554
Trigeſima cauſa.
Terdena claret cognatio ſpiritualis.
Quinque quæſtiones trigeſimę cauſę.
1 Fonte leuans proprium puerum non vincula ſoluit. 1559
2 Infantes prohibet ius coniugium celebrare. 1566
3 Tu naturalem non iungito ſpirituali. ibid.
4 Vxor compatris vxoris non mihi nubat. 1570
5 Fœdera non fiant clandeſtina coniugiorum. 1571
Trigeſimaprima cauſa.
Terdena prima mœcho polluta negatur.
Tres quæſtiones trigeſimæprimæ cauſę.
1 Ni certis cauſis mœcham bene ducit adulter. 1579
2 Inuitam ſponſo non det natam pater vlli. 1587
3 Tunc niſi conſenſum dederit: reliquo bene nubit. 1590
Trigeſimaſecunda cauſa.
An meretrix nubat, tangit terdena ſecunda.
Octo quęſtiones trigeſimaſecundæ cauſæ.
1 Turpia linquentem bene ducit vir meretricem. 1591
2 Obſtat coniugio ſacro complenda libido. 1599
3 Liber auus neptem ſponſat ſeruo patre natam. 1610
4 Illicito prolem coitu quęrat ſibi nullus. ibidem
5 Non ſine mente caro fertur violata puellæ. 1622
6 Non valet vxorem mœchus vir linquere mœcham. 1631
7 Non aliam ducas vxore ſuperſtite prima. 1634
8 Non duc gentilem ſi ſpondeat eſſe fidelem. 1643
Trigeſimatertia cauſa.
Terdena terna friget, compunctio, votum.
Quinque quæſtiones trigeſimętertiæ cauſæ.
1 Si vir ſit gelidus, ab eo ſeiungitur vxor. 1646
2 Nubere mœcha poteſt mœcho ſeiuncta marito. 1650
3 Quæritur an crimen purget contritio ſola. 1662

TRACTATVS DE POENITENTIA *habens ſeptem Diſtinctiones hic inſeritur.*

1 Gratia diuina contritis crimina delet. 1663
2 Perditur hic diuinus amor: non in paradiſ. 1719
3 Pœnam peccator bene pro vitiis iterabit. 1751
4 Iſta probat dimiſſa ſemel peccata redire. 1783
5 Vt purus fias pro crimine plurima voluas. 1801
6 Crimina pſbytero proprio dic, qui ſapiẽs ſit. 1807
7 Tandem letus erit, qui continue gemet iſtic. 1811
Redeamus ad quartam quæſtionem trigeſimætertię cauſæ.
4 Reddito temporib. poſcenti debita ſacri. 1814
5 Mens vtriuſque niſi ſit, non bene continet alter. 1819
Trigeſimaquarta cauſa.
Terdena quarta nubit viuente marito.
Duæ quæſtiones trigeſimæquartę cauſæ.
1 Morte viri dubia quæ nupſit adultera non fit. 1828
2 Reddatur primo coniunx hæc nupta ſecundo. ibid.
Trigeſimaquinta cauſa.
Cognatos gradib. numerat trigeſimaquinta.
Decem quęſtiones trigeſimęquintę cauſę.
1 Cognatam ducat propriam pro coniuge nemo. 1835
2 Omnes vxoris conſanguineas reprobabis. 1838
3 Copula ſeptenis gradib. talis prohibetur. ibidem
4 Hic graduum numerus ętates reſpicit orbis. 1845
5 Truncus ponitur hic cum ramis, vt docet arbor. 1845
6 Edocet in teſtes aſſumi ſexta parentes. 1863
7 Filius eſſe nequit, inceſtu qui genitus ſit. 1868
8 Diſpenſat ſolus cum iuncti ſanguine Papa. 1869
9 Non bene ſeiuncta connubia priſca reformes. 1871
10 Non conſanguineis prolem viduæ dato primi. 1876
Trigeſimaſexta cauſa.
Vltima de raptis tractabit cauſa puellis.
Duæ quæſtiones trigeſimæ ſextæ cauſæ.
1 Raptum committens per vim rapiendo puellam. 1878
2 Hæc tibi iungetur, purgato crimine raptus. 1880

DECRETO TERTIA PARS ADIVNgitur, *quæ eſt de Conſecratione quinque diſtinctiones continens.*

1 Conſecrat eccleſias, miſſaſque canit tibi prima. 1886
2 Sacrati tractat panis ſacramenta ſecunda. 1965
3 Tertia dat ferias, & poſt ieiunia ponit. 1965
4 Tempora baptiſmi diſtinctio quarta notauit. 1975
5 Frontes confirmans dabit vltima pneuma beatum. 2036

Expliciunt verſus peculiares, quibus ſatis clarè vniuerſalis materia Decreti *comprehenditur.*

Quæſtiones cauſarum ſunt clxxij.
Quæſtio centuplex, & ſeptuageſima duplex,
Eſt in cauſarum tractatu rite notata.

Quot quæſtiones habeat quælibet cauſa, oſtenditur per v. carmina ſequentia: in quib. ſunt tot dictiones quot ſunt cauſæ. ſ. xxxvj. Et quælibet dictio cauſam vnam repræſentat. 1. dictio primam cauſſam, 2. ſecundã, &c. Item quot ſunt litteræ in qualibet dictione, tot ſunt quæſtiones ſub illa cauſa per illam dictionem repræſentatæ. Verbi gratia: prima dictio, ſ. diſcere, quæ primam cauſam repræſentat ſeptem habet litteras, & hoc ſignificat primam cauſam ſeptem quæſtiones continere. Secunda dictio eſt cauſarum, vbi ſunt octo litteræ, ad denotandum quòd ſecunda cauſa habet octo quæſtiones. & ſic de aliis. Aduerte tamen, quòd ſuperior numerus ſignificat cauſas & inferior quęſtiones. Verſus.

1 2 3 4 5
7 8 11 6 6
Diſcere cauſarum quarumlibet ordine membra.
6 7 8 9 10 11 12 13 14
5 2 5 3 3 3 5 2 6
Optesvt doceo, ſed non ſis deſes, & anceps.
15 16 17 18 19 20 21 22
8 7 4 2 3 4 5 5
Inſtanti dabitur quod tu vis, quod petis illud.
23 24 25 26 27 28 29 30
8 3 2 7 2 3 2 5
Efficies. Res id famatum te dat ad omnes.
31 32 33 34 35 36
3 8 5 2 10 2
Vſu doctrinæ totum ſi conſtituas te.

Carmina ſubiecta eandem prorſus materiam complectuntur, neque ſunt ſententiæ ſalubris expertia.

Tempora labuntur vernantib. indita formis.
Diues te lædit res tua, nam miſer es.
Sperna fluentia, reſpice: cras cras ea non tibi ſumes.
Multa recondis, cur? vt moriens ea des.
Da celer. eſt ſiquidem tutum. da præueniens te.

Do. Baptiſta de ſancto Blaſio in repeti. primæ rubricæ Decreti dicit canones eſſe ter mille & nonaginta, ponens tales verſus,

Si numeres caute, ter mille capitula lector,
Atque decem nouies. Decretum continet in ſe.
Cauſæ decreti ſunt trigintaſex.
Sub magni longa Decreti parte ſecunda,
Sex & triginta cauſas reperire licebit.

Cauſæ ipſæ xxxvj. patent per xxxvj. vocabula, in ſeptem ſubiectis verſib. poſita, ex quib. non tantum numerum, ſed etiam principalem materiam cuiuſlibet facile cognoſces. Quilibet quinque vocabula complectitur, dempto vltimo, qui ſex habet.

1 2 3 4 5
Simon a appellat b ſpoliatus c teſted libello e.
6 7 8 9 10
Infames f viuens g ſucceſſor h ſolue i regendo. k
11 12 13 14 15
Cenſuram l teſtor m funus n fœnus o furioſus p.
16 17 18 19 20
Monachus q occidit r abbates ſ clauſtra t volentes u.
21 22 23 24 25
Commendat x iurans y pugnas z hæreſis a violatas b.
26 27 28 29 30
Sortilegus c ſponſis d infidis e ſeruiat f infans g.
31 32 33 34 35 36
Mœcha h coit i mente k dubitans l gradibus m rapiente n.

Source : BIU Cujas

Materia XXXVI. causarum.

SECVNDA PARS DECRETI VBI TRActantur Causæ: quia longè prolixior & difficilior est reliquis: ideo diligentius pro eius cognitione elaborandum est. Illius profecto obscuritatem paucis elucidatam conspiciet, quisquis hic impressa diligenter adnotauerit.

2 SIMON. Simoniacus est,& peccatũ cõmittit,qui spiritualia
1 vendit. Damnantur episcopi per pecuniam facientes ordinationẽ, & tunc lepram,non officium conferre dicuntur. Simoniacorũ sacramenta effectũ gratiæ non habent. Sacerdotes digniores facilius quàm reliqui à Deo exaudiuntur. Et ibi de dignitate verbi Christi, quod eius corpori æquiparatur. c. interrogo. Et in fine de crimine concussionis tractatur.

2 Simonia cõmittitur,si pro ingressu monasterij pecunia exigatur, vel exacta persoluatur. Ecclesiastica stipendia accipere non debet qui bonis patrimonialib. sustentari potest. c. clericos.

3 Simonia an committatur si præbendę emantur. Inuestitura ecclesiæ à laicis fieri prohibetur. c. laluator.

4 Simonia paterna,an sit ignoranti filio nociua. & ibi tractatur an pro crimine vnius alter pœnam patiatur.

5 Simoniacè acquisita ecclesia per patrem,an possit per filium licitè obtineri. Ité an possit filius fungi ordinatione quâ paterna pecunia est assecutus.

6 Simoniacus est,qui pecuniam largitur,vt eligatur.

7 Simoniaci in ordine malè accepto pœnitentiã agere nõ possunt, & ibi principaliter tractatur,an ab hæresi redeuntes sint in suis ordinib. & dignitatib. recipiẽdi: & quòd decreta possunt tẽperari: & canones quandoque relaxari.

b APPELLAT. Appellare non est opus à sententia à non suo
1 iudice lata: quia talis sententia nulla est. c. in primis. circa fi. & in prima q. huius ij. causę principaliter tractatur,an ordo iudiciarius sit in manifestis obseruandus,& quòd excõmunicatio non est ferenda antequàm causa fuerit examinata. c. nemo,& iudex peccatũ sibi soli notum damnare non debet. c. si peccauerit.

2 Appellare posset spoliatus si ante restitutionem sibi factam accusatori respõdere cogeretur. Nullus enim debet accusari dum suis reb. fuerit spoliatus.

3 Appellandus est calumniator,qui scienter falsa crimina intendit. Præuaricator,quivera crimina abscondit. Tergiuersator,qui in vniuersum ab accusatione desistit. §. notãdũ,& in hac 3. q. principaliter tractatur qua pœna feriendi sunt,qui in accusatione deficiunt.

4 Appellatur purgatio quædã vulgaris,quædã canonica, & ibi tractatur,an deficiẽtib. accusatorib. reus sit ad purgationẽ cogẽdus.

5 Appellatur testimonium sufficiens quod ore duorũ vel triũ firmatur: & ibi tractatur principaliter quot testes requiruntur, nõ tãtũ ad conuincendum episcopũ,sed etiã contra quẽlibet clericum.

6 Appellatio est remedium contra causas vitiatas. Appellatio intra decendium debet interponi. c. anteriorum,& ibi de libellis dimissoriis,& de iudicib. à quib. appellare non licet.

7 Appellatur quis altero maior non ratione dignitatis,sed vitę. c. quanquam. Dignitas enim non facit episcopum,sed vita. c. nõ omnes episcopi,& ibi tractatur principaliter,an laici possint episcopos accusare. Christiani per infideles accusari non possunt,nec sacerdotes per eos qui ad sacerdotium prohibentur eligi.

8 Appellatur & dicitur accusatio ritè facta qñ fit in scriptis. Et regulariter accusator se debet inscribere ad pœnam talionis,prętер quam in sex casib. in summa positis.

c SPOLIATVS. Spoliatus & eiectus ante omnia venit reinte-
1 grandus. c. redintegranda. Boni à malis semper molestantur.

2 Spoliatus & eiectus posi quàm fuerit restitutus,quas inducias debet habere antequàm cogatur in iudicio respondere,& ibi in summa videas de multiplicitate inductarum.

3 Spoliatis episcopis,& aliis ad iudicium venientib. inducię sunt præstandæ.

4 Spoliati cõmunione ecclesiæ,& anathematizati,infames,incestuosi sacrilegi,detractores,& multi alij sũt ab accusatione repellẽdi,& ibi dicit quòd anathema differt ab excõmunicatiõe. c. Engeltrudã.

5 Spoliatis & aliis quibuscũque inimici iudices esse nõ possũt,nec accusatores,nec testes,vox. n. inimicorũ contra nullos est audienda. Dicitur etiam ibi quòd testes familiares & domestici, & etiam consanguinei non sunt contra extraneos producendi.

6 Spoliatus & quilibet alius si aduersarium vult conuenire, ipsius forum sequi debet. c. pulsatus. Nec episcopi damnari, nec concilia celebrari possunt sine Papa.

7 Spoliati & alijvolentes litigare,non debent,aduersarios suos corã infamib. trahere: quoniam tales,scilicet infames & criminosi nõ possunt esse iudices. Solus enim ille iudicare debet alios,qui nihil in se habet reprehensibile. c. iudices.

8 Spoliationem vel alium reatum committens episcopus,à quot episcopis est iudicandus.

9 Spoliatorum & aliorum testes, testimonium dicant de his tantum, quæ præsentialiter & veraciter nouerunt,nec cõtra absentes sunt producendi. Absentes enim non debẽt iudicari nec accusari.

10 Spoliatorum & aliorum testes in vno deficientes an sint in aliis admittendi. Et accusans de pluribus criminibus, si in vno deficiat,an in aliis admitti debeat.

11 Spoliati accusantes suos spoliatores & inuasores,ab eis accusari non possunt.

d TESTES. Iuris dispositione excommunicati non possunt ad
1 accusationem admitti.

2 Testis esse non potest qui ad xiiij. annum nondum peruenit.

3 Testificantis peri onam assumere non potest qui ab accusatione prohibitus est.

4 Testis,accusator,& iudex aliquis simul esse non potest.

5 Testantur iura illum non esse à communione repellendum, qui die statuta ad causam venire non potuit.

6 Testis est iuris dispositio deficientem in episcoporum accusatione non posse de cætero agere nisi in ciuili & proprio duntaxat negotio.

e LIBELLO. Libello famoso vtentes, & ipsum contra aliquẽ
1 scribentes,qualiter puniendi sunt.

2 Libellum diffamatorium scribens,aut aliter reus trib. citationib. debet in ius euocari. Et per scripta nullius accusatio debet suscipi.

3 Libelli famosi scriptor, aut aliter criminosus, an admittatur in iudicio per procuratorem.

4 Libellus accusatorius,si in episcopum datur id est,si episcopus accusatur,eius causa à xij. episcopis audiatur.

5 Libellum famosum scribentes,aut aliorum crimina spõte confitentes,nõ debẽt ad accusationẽ admitti. c. illi. Et ibi habetur quòd nec qui parcit,est amicus,nec qui verberat,est inimicus. c. nõ ois.

6 Libellum famosum in alterum scribens aut alteri crimen inferens,qua pœna feriatur,si crimen illatum non probetur.

1 INFAMES. Infames,excõmunicatos,& criminosos à sacerdotum accusatione ius repellit. Et ibi tractatur qui dicantur infames. c. infames.

2 infamis est quodammodo episcopus & reprehendendus,qui sibi soli dicit aliquem crimen suum fuisse confessum, & ibi dicitur quòd episcopis alios accusantib. non creditur,nisi probent quod obiiciunt.

3 Infamem quodammodo dicimus & reprehendendum qui ponit falcẽ in messem alienam. c. 1. Et ibi dicitur quòd alicui alterius parochianu iudicare non licet,& quot ciuitates vnaquęque prouincia habere debeat. cap. scitote. Et quòd episcopus iudicio primatis,& non aliorum se subiicere debet.

4 Infamia aut criminalis accusatio si ponatur episcopo. i. si episcopus criminaliter accusetur,& episcopi cõprouinciales de causa cognoscentes sint in sententia ferenda discordes,quid iuris.

5 Infamis esset quodãmodo & reprehẽdus iudex qui vellet reũ cogere ad probandũ accusatore in probationib. deficiente, quia negatiua per rerum naturam est improbabilis. c. accusator.

6 VIVENS. Viuens si adhuc sit tempus,alius sibi succedere nõ valet,nec in eius locum subrogari,quod verum est,nisi esset depositus,vel de licentia Papæ renuntiasset,aut per ambitionem se ad aliam ecclesiam transtulisset. Episcopo autem ægrotanti, aut nimia senectute grauato dandus est coadiutor. Episcopus ecclesiam suam deserere non debet. c. sicut vir. Nec etiam est à suis subditis relinquendus. c. denique. Prælati duo invna ecclesia esse nõ debent. c. in apib. Beatus Aug. accesit & non successit Valerio Hipponensi episcopo. c. non autem.

2 Viuens episcopus aut sacerdos,qui pro ægritudine à missarum celebratione abstinuit, an possit celebrare recuperata sanitate. Et ibi habetur de morbo caduco laborantib.

h SVCCESSOR. Successoran possit eligi ab episcopo viuen-
1 te hoc est an successorem sibi possit episcopus eligere.

2 Et ibihabetur quòd locus regiminis est fugientibus offerẽdus.

3 Et episcopari potest qui prodesse desiderat. c. qui episcopatum.

4 Successor episcopi mortui non est eligendus munerum datione aut amicorum patrociniis.

5 Successor episcopi an post electionem teneatur iuramentum præstare pro indemnitate ecclesiæ.

6 Successus seu prouentus denegatur clericis,qui ante sententiã suspensionis vel depositionis à suo episcopo discedere præsumunt. In tales enim ferenda est censura.

7 Successus non continget episcopo à sede Apostolica vocato, si ad propria reuertatur,nisi prius fuerit purgatus,& apostolicis literis munitus.

i SOLVE. Solue & solui procura teipsum ò prælate excommu
1 nicate,alias non poteris ordinare, nec tua ordinatio erit rata.

2 Soluti sunt clerici vnius prouinciæ à prælato alterius, adeo quod archiepiscopus,primas,vel patriarcha clericos alterius prouinciæ non potest ordinare.

3 Soluere veldamnare subditos suffraganei non licet archiepiscopo illo inconsulto. Soluit Papa ab aliis excommunicatos,& cuiuslibet ecclesiæ clericos potest ordinare. Est enim ordinarius ordinariorum. c. cuncta per mundum.

K REGENDO. Regẽdo vnãquamque parochiam, & res ipsius
disponẽdo facit episcopus quòd debet. c. regenda. &c. nouerint. Regendi sunt subditi per episcopos visitantes, vt c. placuit.

Regendi

Source : BIU Cujas

Materia xxxvj. caularum.

2 Regendi officium episcopus transgreditur, si bona ecclesiarum vsurpare nititur, quamuis de illis precarias facere possit.
3 Regendi sunt subditi sine exactionibus. Et ibi de cathedratico quantum nomine ipsius valeat episcopus habere.
l CENSVRAM. Censuram formidare debent qui clericos ad
1 iudices seculares trahunt. c. inolita. & c. placuit. Et ibi de coniuratoribus, & eorum punitione. (est depositione dignus.
2 Censura ligatus, id est, excommunicatus vel suspensus celebrans
3 Censura siue iusta siue iniusta est timenda. Censura legati sunt vitandi plusquam pagani. c. ad mensam. Censura ecclesiastica ferire debet, & ore dæmonũ discerpi qui suo episcopo est inobediẽs. c. absit. Censura ex ira proferens grauiter delinquit. c. ira. & c. cum apud. Censura siue sententia vel iudicium quatuor modis peruertitur. ca. quatuor modis. Censura feriendi sunt & Iudæ proditori comparandi qui veritatem negant, & occultant, c. quisquis, & c. abiit Iudas. Censura siue sententia iniustè prolata, viribus caret. Episcoporum præceptis non semper obediendum est. Censurę seu anathematis forma habetur in c. debent.
m TESTOR. Testari seu testamenta facere cum de proprio li-
1 ceat, an permittatur clericis proprium habere. Clericis causas agere non licet, c. duo sunt genera Christianorum.
2 Testamenta condentes clerici an possint quibus voluerint ea relinquere quæ de bonis ecclesiæ acquisiuerunt. Testatur multiplex canon illos esse grauiter puniendos, qui res & prædia ecclesiastica inuadunt. De bonis ecclesiæ quatuor sunt portiones faciẽdæ. c. quatuor. Et ipsarum rerum alienatio an sit permissa. c. sine exceptione, & c. terrulas. Liberti ecclesiæ an possint ab ea discedere. Res sacræ ex quibus causis alienari valeat. c. aurum habet ecclesia. Pauperibus est prouidendum. c. gloria episcopi.
3 Testamentum an facere possint illi, qui prius nihil habentes tẽpore suæ administrationis aliqua acquisiuerunt, & quid iuris de talibus bonis. (ecclesiæ quæsitis.
4 Testamenta an facere possint clerici de bonis ex suis & rebus
5 Testamenta facere de rebus ecclesiæ an sit permissum sacerdotibus. Et quis succedat eis ab intestato.
n FVNVS. Funera, & exequias suas celebrare, & decimas soluere vbi debent illi, qui se de vna diœcesi aut parochia ad aliam transtulerunt.
2 Funerãdi iura an possint præscribi. Funera, id est, corpora mortuorum vbi debent sepeliri. Et an pro sepultura aliquid possit exigi. Funerum, id est, mortuorum animæ quatuor modis soluuntur. c. animę. Funera, id est, corpora mortuorum deflenda non sunt. c. quàm præposterum.
o FOENVS. Fœnus siue vsuram quodammodo committit, &
1 peccat qui vltra debitum exigit. c. quod debetur. Et ibi principaliter tractatur an clerici possint suam repetere, & pro illis litigare.
2 Fœneraria causa siue criminali aut etiã ciuili an possint produci testes domestici. Et an clerici possint pro sua ecclesia testificari.
3 Fœnus seu vsura committitur si præter sortem aliquid exigitur.
4 Fœnera seu vsuras nec clericis nec laicis licet exercere.
5 Fœnera seu vsuræ an sint aptę vt inde fiant eleemosynæ.
6 Fœneratores & vsurarij veram pœnitentiam agere non possunt, nisi restituant quæ rapuerunt.
p FVRIOSOS. Furiosos punire nõ decet ex his quæ faciunt,
1 cum sint mente alienati, & ibi habetur de Loth & alijs ebriosis.
2 Furiosis clerici quodammodo comparandi essent si patrocinijs impensis munera exigere vellent.
3 Furioso iudex comparari posset, qui ex mulieris confessione clericum condemnare vellet. Regulariter enim mulieres contra clericos testimonium ferre non possunt.
4 Furiosi quodammodo sunt ecclesiæ ministri, qui diebus dominicis & feriatis causas tractare volunt.
5 Furioso similis dici posset iudex qui neganti purgationem indiceret, nisi infamia laboraret.
6 Furoris quodammodo plena res esset, si à ministris & subditis confessio cruciatibus extorqueretur. Iuramenta quędam sunt irritanda, quædam relaxanda. c. auctoritate, & c. alius. in c. habetur quòd solus Romanus Pontifex regem Franciæ tanquam inutilem deposuit. Excommunicatis fidelitas seruanda non est.
7 Furiosè procederetur si diaconus vel presbyter sine concilij examinatione deiiceretur.
8 Furore quodam plenus censetur qui carnis fragilitate ante ordinationẽ lapsus, & in iudicio confessus vel conuictus, postea præsumit offerre, & in ordine susceptо ministrare, quod verum est de crimine depositionem inducente.
q MONACGVS. Monachus an possit licitè officia populis ce
1 lebrare, & pœnitentiam dare, & baptizare. Decimę de cõsensu episcopi sacerdotibus dari debent. c. reuertimini.
2 Monachi an possint in suis capellis presbyteros instituere.
3 Monachorũ & ecclesiarũ iura an per præscriptionẽ tolli possint.
4 Monachi an possit ꝑscribere cõtra ecclesias & ꝑlatos sæculares.
5 Monachi & ꝑlati res ecclesię sua auctoritate repellere nõ valent.
6 Monachi episcopi, & alij prælati si sua auctoritate vsurpant quæ ad se pertinere putant, an cadant à causa.
7 Monachi & abbates an possint retinere ecclesias, decimas, & iura patronatus de manib. laicorum sibi concessa sine episcopi consensu. Et ibi habetur quòd episcopus habet dispositionẽ omniũ ecclesiarum, quæ in sua diœcesi constitutæ sunt. c. omnes basilicæ. Et etiã ibi plenè de iure patronatus. c. quicũque. c. filiis. c. decernimus.
r OCCIDIT. Occidit seipsum spiritualiter qui à voto resilit.
2 Occidit quodãmodo tẽporaliter seipsum qui suum resignat beneficium sed si in infirmitate resignauit, an sit ei restituendum post quam conualuerit. Et ibi habetur quòd ante probationem triennij nullus in monasterio debet suscipi.
3 Occidit animam suam monachus ad propria rediens, postquam se & sua monasterio tradidit.
4 Occidens vel percutiens clericos diabolo suadente est excommunicatus ipso iure. c. si quis suadente diabolo. & ibi habetur quòd ecclesiæ concessa non sunt reuocanda, & qui talia aufert, sacrilegium committit, & ecclesiæ immunitas non est violanda.
s ABBATES. Abbates aut monachos & factos episcopos ius
1 obligat ad relinquendum quod ante habuerunt monasterio, quod post, ecclesiæ propriæ. c. statutum.
2 Abbates sunt à propriis fratrib. eligendi, & nõ ab episcopis. Abbates expellere non est permissum monachis, neque commatres facere, Abbates & monachos possunt episcopi visitare, & conditiones exigere tempore dedicationis cõstitutas. Abbates & monachi cum sanctimonialib. habitare non debent, quia sexuum commistio est periculosa. c. diffinimus.
t CLAVSTRA. Claustra siue religionem intrare volentib. clericis non est à suo episcopo denegandus ingressus.
2 Claustrum ingredi clericis permittitur etiam episcopo inuito.
3 Claustrum vnum petere altero derelicto an sit permissum monachis regularib. canonicis, sine permissione abbatum.
v VOLENTES. Volẽtes religiosi ad arctius monasteriũ intrãtes
1 pueros an cogant iura religionis propositũ tenere. Volũtariæ puellæ virginitatis propositũ susciꝑientes, nuptias eligere nõ possunt.
2 Voluntate patris spreta, si filius religionem ingreditur, an à patre reuocari possit,
3 Voluntariè habitum religionis susciꝑientes, illum deserere non possunt, sed qui coactus ingreditur, nullo modo obligatur.
4 Volentes religiosi ad arctius monasterium transire non sunt impediendi.
x COMMENDAT. Commendatam vnam ecclesiam potest ha
1 bere clericus in altera intitulatus. Commendandi sunt clerici qui in vna & non in pluribus ecclesiis volunt conscribi. & ibi habetur quod duobus episcopatibus potest quandoque quis præfici. capit. relatio.
2 Commendandi nõ sunt clerici qui sine litteris dimissorijs de vna ecclesia transeunt ad alteram. Matrimonium spirituale cõtrahitur inter curatum & ecclesiam, quæ non debet esse sortium. c. sicut.
3 Commendatio nulla sed potius vituperium est clericis, qui sæcularium negotiorum procuratores esse volunt.
4 Commendandi sunt clerici, qui vestibus sibi congruentibus vtuntur, vnguenta & fulgida vestimenta fugientes.
5 Commendare non debemus clericum, qui à suo episcopo depositus Imperatorem aut iudicem sæcularem adit.
y IVRANS. Iurans verum nõ peccat, sed secus si peierat, & per
1 creaturas iurare non licet.
2 Iurans falsum quod putat verum, an sit periurus. Quot comites habeat iuramentum, & quot sunt genera mendacij.
3 Periurum prælatum & criminosum ante sententiam diffinitiuã derelinquere an licet.
4 Iuramenta illicita non sint seruanda.
5 Peierare & contra iuramentum suum venire qui cogit aliquem licet periurus non sit, tamen mortaliter peccat. In qua ætate quis cogatur iurare. Et ibi ponit forma iuramẽti fidelitatis. c. de forma.
z 1 PVGNAS. Pugnas committere seu militare an sit peccatum.
2 Pugna siue bellum quod dicatur iustum.
3 Pugna an debeat committi pro repellenda sociorum iniuria.
4 Pugna non semper est exercenda contra malos. Mali enim sunt quandoque à bonis tollerandi, & non abiiciendi. Quædam tamen mala sunt repellenda, & punienda, quædam toleranda. Mali sunt medicinali seueritate ad bonum cogendi. vt Nabuchodono. Et hæretici etiam inuiti sunt ad salutem trahendi. Pugnis & bellis sunt coercendi ecclesiasticæ religionis inimici.
5 Pugnas seu bella qui Deo auctore gesserunt, præcepta non occidendi nomine transgressi sunt. Et ibi an mali sint occidẽdi, habẽs gladij potestatem potest occidere, si hoc faciat amore iustitiæ.
6 Pugna & coactio est exercenda in malos vt teneant bonum iã susceptum. Non autem sunt ipsi mali ad bonum non susceptum cogendi.
7 Pugna si iusta sit, possunt hæretici & omnes hostes licitè suis rebus spoliari.
8 Pugna seu bellum an possit per clericos committi, & an possint clerici arma sumere. Qui sacramenta Dei tractant, iudicium sanguinis agitare non debent.

HAERESIS

Source : BIU Cujas

Materia xxxvj. caularum.

2 HAERESIS. Hæresis quælibet ab ecclesia Romana destruitur. Hæreticus an possit alium excommunicare, priuare, vel sententia notare. Excommunicatus alium excommunicare non potest.
1 Hæreticorum consortia & eorum sacrificia sunt à catholicis fugienda.
2 Hæretici etiam post mortem sunt excommunicandi. Ecclesia viuentes & non mortuos an ligare possit vel soluere.
3 Hæreticus si dominus est, aut alio crimine irretitus, an possit excõmunicatio ferri in familiam suam pro delicto ipsius domini, & in filium pro peccato patris. Excommunicandi sunt qui corrigi nolunt, & etiam illi qui duas vxores habent: testes falsi: homicidæ, & multi alij. Hæreticorum tandem variæ species ponuntur.

b VIOLATAS. Violatas Romanorum Pontificum censuras à
1 nullo decet esse. Violantes sacros canones in spiritũ sanctum blasphemant. Violanda non sunt, sed seruanda sanctorum statuta, & eorum regulę in synodo constitutæ.
2 Violari non debent priuilegia ecclesiarum: nec archiepiscoporum. Violans ciuitates & occidens suos pręsules episcopali dignitate priuatur. c. ita nos.

c SORTILEGVS. Sortilegus quid sit, siue qui dicantur sor
1 tilegi.
2 Sortilegum esse an sit peccatum, sortibus an sit credendum.
3 Sortes siue diuinationes à quibus exordium sumpserunt. Et de
4 multiplici genere diuinationis, & quot modis dęmones futura prænoscunt.
5 Sortilegi vel diuinatores an sint excommunicandi, si cessare noluerint. Sortilegia & magicam artem debent episcopi eliminare. Sortilegijs vel maleficiis nullo pacto debẽt sacerdotes operam dare, alias abijciendi sunt.
6 Sortilegus vel alius ab episcopo excommunicatus an per aliũ ipso inconsulto possit absolui, & an presbyteri possint reconciliare pœnitentes. Pœnitentia morientibus non est deneganda etiam à simplici sacerdote.
7 Sortilegis & alijs morientibus non est pœnitentia imponenda, sed bene innotescẽda. In pœnitentiis imponendis multa sunt consideranda: melius est sacerdotem pœnitentiam imponentem esse nimis misericordem, quàm nimis seuerũ. Sortilegi sunt & excõmunicati, qui dies, menses, & annos paganorum ritu obseruant.

d SPONSIS. Sponsis Dei se Deo dedicantibus & virginitatẽ
1 vouentibus nuptias contrahere non licet. Sponsalia de præsenti siue matrimonia per vouentes solenniter contracta non tenent.
2 Sponsa vnius an possit à suo sponso recedere, & alij nubere. Sponsa sine consensu sponsi & econtra religiosam vestem suscipere nõ potest post copulã carnalẽ, secus ante. Sponsalia vera an fuerint inter Ioseph & Mariam. Sponsam alterius nullus rapiat, & ibi aliquid de raptu.

e INFIDIS. Infidis seu infidelibus coniugium contrahere li-
1 cet, & inter eos dicitur esse matrimonium licet non sit ratum. Infidelis vxor virum cogens ad malum licitè dimittitur. Infideliũ, vt Iudæorũ conuiuia & etiam coniugia sunt à Christicolis vitãda.
2 Infidelium vnus si conuertatur ad fidẽ altero remanente in infidelitate, an possit ad fidem conuersus alij se copulare.
3 Infidelis qui ante baptismum vnam vxorem habuit, & post baptismum aliam, bigamus est censendus, nec potest esse episcopus. c. acutius. ibi.

f SERVIAT. Seruire adstrictus, vt puta seruus si contrahat cũ
1 libera, quæ per errorem eum putabat liberum, nõ est inter eos cõiugium, quia error personæ & conditionis impediunt & dirimũt, secus autem est de errore fortunæ, & qualitatis.
2 Seruum scienter acceptum in maritum non potest mulier dimittere, secus si ignoranter. Serui possunt matrimonia cõtrahere.

g INFANS. Infans proprius si teneatur à patre in sacro bap-
1 tismate, licet per tale factum suæ vxori compater efficiatur, non propter hoc ab ipsa vxore separabitur, nisi ad seruandam continẽtiam possit induci.
2 Infantes sponsalia contrahere nequeunt, quia in illa ætate cõsentire non possunt.
3 Infantes siue filij spirituales vel adoptiui an possint naturalibus per matrimonium coniungi.
4 Infantem siue filium aliquem non debet vxor simul cum viro suo in baptismate suscipere. c. fi. quia esset eius commater. Et ibi dicitur quòd non potest quis ducere in vxorem relictam compatris suę vsoris, nec etiam duas commatres.
5 Infantibus si conceditur nuptias contrahere, ipsorum & quorumcumque aliorum nuptiæ seu matrimonia non debent clam fieri, sed publicè, & sic non debent esse clandestina. Tandem instruũtur iudices ad cuncta rimandum.

h MOECHA. Mœcha seu adultera & ab aliquo per adulteriũ
1 polluta an possit per eum duci in vxorem. Et matrimonia secunda conceduntur. c. quòd si dormierit.
2 Mœcham sępe mulierem efficit coactio, & ideo nulla mulier est cogenda nubere, quia in matrimonio animus plena libertate potiri debet & gaudere. Non licet viro vxorem deserere, vt fecit Lotharius.
3 Mœchiæ notam an dicãtur incurrere filij & filiæ, qui post spõsionem parentum cum aliis contrahunt, hoc est an filij & filiæ post promissionem & sponsionem parentum suorum possint licitè cum aliis contrahere.

1 COIT. Coire solita (vt est meretrix) potest in vxoré duci si de
1 eius correctione spes habetur. Coitus siue fornicationis causa potest vxor dimitti.
2 Coitus siue incontinentiæ causa ducta an sit coniunx appellanda. Abortum procurantes an sint homicidæ.
3 Coitũ siue copulæ coniugali apta puella si habet patrem, & auũ liberum in matrimonio contrahendo sequatur de honestate arbitriũ aui, & nõ patris qui liberum nõ habet arbitrium, cũ sit seruus.
4 Coitu ancillari & illicito non licet prolem quærere, viuente enim vxore ex quacunque causa neque ex ancilla neque ex alia licet prolem procreare. Mœchiæ nomine omnis illicitus cõcubitus intelligitur. c. Meretrices.
5 Coire coacta & per violentiam accepta an perdat pudicitiam & virginitatem. Carnis virginitas nõ seruatur si mens corrũpitur. Viro vxorem extra fornicationis causam derelinquere non licet.
6 Coiens vir cum alia, & sic adulter, vxorem adulteram dimittere non potest.
7 Coitus seu fornicationis causa dimittens vxorem, ea viuente aliam ducere non potest. Coitus contra naturam & cum personis coniunctis est grauissimum peccatum.
8 Coitum siue incontinentiam incurrere non debet aliquis vt aliqua ad fidem conuertatur. Et sic non licet ducere vxore infidelem sub ea conditione vt conuertatur, & fidelis efficiatur.

K MENTE. Mente seu voluntate mulier cupit vt fiat mater, & ha
1 beat liberos. tamen eius vir est frigidus & maleficiatus, an propter hoc sit ab eo separanda.
2 Mens & voluntas est mulieri post mortem viri cum illo contrahere, cum quo prius fornicata fuit, an possit. Viro vxorem dimittere, propria auctoritate, sine iudicio ecclesiæ non licet, neque eam occidere. c. admonere.
3 Mens seu cordis sola contritione absque oris cõfessione an possint peccata deleri, & vtrum possumus Deo satisfacere. Istam quæstionem proxilè tractat Gratianus eius occasione ihterserens tractatum de pœnitentia septem distinctiones continentem.
4 Mentis scrupulo cessante, an possit maritus tempore orationis, & pœnitentiæ vxori debitum reddere. Et ibi habetur quod tempore quadragesimali nuptias celebrare non licet.
5 Mens & voluntas est viro continentiam vouere. Non potest licere sine consensu vxoris tacito vel expresso, nisi sit sponsa nondũ cognita. Mulier viro debet subesse, cũ vir sit caput mulieris. ca. hęc imago.

l DVBITANS. Dubitans vxor de morte mariti, & credens illum
1 esse mortuum, si contrahat cum alio, an dicatur rea adulterij.
2 Dubitans mulier de morte mariti si cum alio contraxit, & postea maritus eius redijt, an sit cogenda ad eum redire, & primum dimittere.

m GRADIBVS. Gradibus consanguinitatis nobis contingentes
mulieres non possumus ducere in vxores. Quare constitutum fuit ne consanguineæ ducantur.
2 Gradũ cõsanguinitatis vxori contingentẽ nõ licet vxoré ducere.
3 Gradus consanguinitatis & affinitatis secũdum decreta vsque ad septimam generationem habent prohibitionem, hoc est quod ratione consanguinitatis & affinitatis prohibitum est matrimonium vsque ad septimum gradum.
4 Gradus vj. consanguinitatis quare prohibitus est secundũ canones.
5 Gradus consanguinitatis quomodo computandi sunt.
6 Gradib. prohibitis coniuncti ad quorum accusationem vel testificationem sunt separandi. Et ibi de iuramento separationis & reconciliationis. Et de iuramento eorum qui consanguinitatem probant. cap. de parentela.
7 Gradu prohibito coniuncti si inuicem carnaliter misceantur, filij ex tali incestuoso coitu procreati non sunt filij appellandi.
8 Gradus consanguinitatis & affinitatis quis dicatur esse dispensabilis, id est quo gradu possit dispẽsari cũ cõsanguineis & affinib.
9 Gradu prohibito coniuncti (licet forte sententia pro matrimonio fuerit lata) possunt separari. Sententia enim pro matrimonio vel contra ipsum lata potest tractari veritate comperta, quia talis sententia nullo cursu temporis transit in rem iudicatam. Et ibi dicitur sentẽtiam etiam Romani pontificis in melius posse mutari. c. sententiam.
10 Gradus affinitatis (siue ipsa affinitas) in superstite non deletur. Item soboles ex secundis suscepta nuptiis consanguineis prioris viri copulari non debet secundum decreta, sed hoc corrigitur per ca. non debet. de consangui. & affini.

11 RAPIENTE. Rapiente virginem per vim ab aliquo, raptus cõ
mitti dicitur.
2 Rapiens violẽter puellam potest illam peracta pœnitentia in vxorem ducere. Et sic rapta raptori iure canonico nubere potest. ca. denique. & melius extra de rap. c. cum causa. cum similibus.

DECRE-

Source : BIU Cujas

DECRETI TOTTIVS CANO-

NES HIC SECVNDVM ORDINEM ALPHA-

BETI IMPRIMVNTVR.

Quod præter cæteras vtilitates multimode correctioni eſt adiumento non mediocri.

De litera A.

AB accuſato.iij.q.xj.Gratian. 763
Ab antiqua.de conſ.diſ. 4. Gregorius. 199
Abbas.xviij.q.ij.Greg. 1196
Abbas.xviij.q.ij.Mogunt. concil. 1199
Abbati vel.diſ.liiij.Octaua ſynod. 284
Abbatem.xviij.q.ij.Greg. 1197
Abbatem.xviij.q.2.Pelagius papa. ibidem
Abbates.xviij.quæſt.ij.Aurelianenſe conſilium.j. 1202
Abbatibus.xij.q.ij.Aurel.con.iij. 998
Abbatibus.xviij.q.j.Paſchalis. 1202
Ab eo.ij.q.vj.Theodoſianę leges. 664
Ab epiſcopis.diſ.lxx.Grat. 347
Ab exordio.diſ.xxxv.Hieronymus. 175
Ab excommunicatis.ix.q.j.Vrbanus papa.2. 866
Abiit Iudas.xj.q.iij.Beda. 950
Ab illo.xiiij.q.iiij.Amb. 1054
Ab Imperatoribus.xxiij.q.iij. Carthaginen. con. v. 1295
Ab infirmis.xxvj.q.vij.Theodor. in Pœnitentiali. 1477
Ab iſto die.xxxv.q.vj.Innocentius papa.ij.
Ab iſto die.eadem cauſa.& q.Alexan.ij.
Abſens.j.iij.q.ix.Zepherinus papa. 758
Abſens.i.iij.q.ix.Felix papa. 757
Abſente.j.iij.q.ix.Calixtus papa. 755
Abſente.ij.iij.q.ix.Felix papa. 757
Abſit.diſ.50.Aug. 249
Abſit.xj.q.iij.Anterus papa. 926
Abſque ſynodali.xv.q.vij.Grat. 1084
Accedens.diſ.50.Gregor. 239
Accuſatus.iij.q.vj.Sixtus papa.ij. 738
Accuſatum.ij.q.v.Syluеſter papa. 645
Accuſator.vj.q.quarta Codex. 814
Accuſatori.iij.q.nona Theleſphore papa. 754
Accuſatores. diſ. xlvj. Carthaginenſe concilium quartum. 223
Accuſatores.j.3.q.v.Anacletus papa. 730
Accuſatores.ij.3.q.v.Stephanus. 732
Accuſatores.3.q.octaua Zepherinus. 754
Accuſatorum.2.q.octaua Calixtus papa. 712
Accuſatoribus.3.q.quinta Simmachus papa. 732
Accuſatio.j.2.q.ſeptima Anacletus. 687
Accuſatio.ij.2.q.ſeptima Sixtus papa. 990
Accuſationes. 3.q. quinta Hadrianus papa in ſynod.Romana. 732
Accepiſti.j.de conſ.diſ.quarta Ambro. 2011
Accepiſti.ij.de conſ.diſ.quarta Ambro. ibid.
Acceſſerunt.de conſ.diſ.ſecunda Aug. 1963
Accipite.de conſ.diſ.ſecunda Hiero. 1962
Achab rex.de pœn.diſ.tertia Hierony. 1766
Achatius.j.24.q.prima Gelaſius. 1382
Achatius.ij.24.q.prima Felix papa. 1383
Acolythus.diſ.23.Carthaginenſe concilium quartum. 114
Actiones.22.q.quarta Eliberitanum con. 1267
Acutius.diſ.xxvj.Aug. 128
Acutius.xxviij.q.tertia Augu. 1550
Adam.diſ.40.Gregorius. 197
Adam.de pœn.diſ.prima Ambroſius. 1704
Adam.33.q.quinta Ambroſius. 1827
Ad Deum.xxxij.q.quinta Auguſtinus. 1624
Addidiſtis.20.q.prima Gregorius. 1218
Additur.27.q.ſecunda Hieronymus. 1512
Ad eius verò.diſ.quinta Gregorius. 15
Ad epiſcopos.xvi.q.quarta Gelaſius. 1181
Ad fidem.xxiij.q.quinta Auguſtinus. 1348
Ad hæc.xij.q.ſecunda Gratianus. 1027
Ad hoc.diſ.lxxxix.Gregorius& Bonifacius. 429
Ad hoc.xv.q.prima Gregorius. 1123
Ad hoc.de conſe.diſ.quarta auguſtinus. 2030
Adhuc inſtant perfidi.de pœn.diſ.tertia Auguſtinus. 1797
Adijcimus.16.q.j.Leo papa. 1068
Ad limina.30.q.1.Ioannes papa.viij. 1562
Ad menſam.xj.q.tertia Ioannes Chryſo. 930
Admittuntur.diſ.54.Leo papa. 283
Adminiſtratores.23.q.v.Ioannes viij. 1346
Admonere.16.q.prima Gregorius. 1090
Admonere.33.q.ſecunda Stephanus papa.v. 1657
Admonemus.16.q.ſecunda Ioannes papa. 1131
Admoneant.26.q.ſeptima Auguſtinus. 1481
Admonendi.2.q.ſeptima Gregorius. 710
Ad nuptiarum.de conſe.diſ.prima. Aurelianenſe con. 1900
Ad reatum. diſtinct. 81. Carthaginenſe concil.4. 394
Adrianus.j.diſ.63.Octaua ſynod. 314
Adrianus.ij.ea.diſ.Hiſtoria eccleſiaſtica. 322
Ad Romam.j.2.q.ſexta Marcellus papa. 65
Ad Romam.ij.Zepherinus papa. ibid.
Ad ſedem apoſtolicam.xxxv.q.quinta Alexander ij. 184
Aduerſitas.7.q.prima Gregorius. 843
Adulterij.xxxij.q.ſeptima Auguſtinus. 1637
Adulterio.xxxj.q.prima Gratianus. 1579
Aduocauit.xxxiiij.q.prima Ambroſius. 1394
Affectum.26.q.7.Octaua ſynod. 1470
Afros.diſ.98.Gregorius. 478
Agatho.diſ.64.Ex geſtis Romanorum. 732
agathoſa.27.q.ſecunda Gregorius. 1518
agapitis.26.q.prima Gregorius. 1036
agapitus.de conſe.diſ.1.Gregorius. 1894
agite.de pœn.diſ.1.Augu. 1681
agnouimus.26.q.6.Cæleſtinus papa. 1476
agunt homines.de conſe.diſ.4.Augu. 2013
ait Cæleſtinus.24.q.2.Nicolaus papa. 161
à iudicibus.2. q.6.Mileuitanum con. 674
Aliud eſt.de conſe.diſ.4.Augu. 1992
Aliud quidem.11.q.1.Leo papa. 698
Aliud quidem.de pœn.diſ.1.Leo papa. 698
Alius item.15.q.6.Gregorius. 1083
Aliorum hominum.9.q.3.Symmachus. 87
Alia cauſa.16.q.1.Hierony. 109
Alienus.diſt.90.Octaua ſynod. 430
Alienus.24.q.1.Cyprianus. 1392
Alieni.1.q.7.Dionyſius papa. 691
Alieni.3.q.4.Iginus papa. 226
Alienum.diſt.50.Leo papa. 267
Alienum.19.q.2.Leo. 1121
Alienationes.12.q.2.Vrbanus papa. 996
Aliter legitimum.30.q.5. Euariſtus Pap. 1573
Aliter ſe orientalium.diſt. 31. Stephanus papa in conc. 154
Aliquando.32.q.2.Augu. 1603
Aliquanti.26.q.5.Agathen.conc. 1465
Aliquantos.diſ.51.Innocentius. 299
Aliquos.15.q.1.Auguſtinus. 106
Aligant.26.q.7.Ioan.Chryſoſt. 1478
Altare.1.q.3.Paſchalis.2. 579
Altaris palla.de conſec.diſtinct.1.Clemens papa. 1899
Altaria.j.de conſec.diſtinct.1.Epaunenſe concil. 1897
Altaria.ij.de conſe.diſt.1. Agathenſe concilium. ibidem.
A malis.23.q.4.Augu. 1299
Amputato.25.q.2.Iulius Papa. 1448
Ananias.1.quæſtion.5.Gregorius.in regeſt. 1174
Anaſtaſius ſecundus.diſt.19.Ex pontificali. 86
Ancillam.32.q.2.Leo. 1606
Animaduertendum.22.qu.2.Hieronymus. 1250
Animæ defunctorum.13.quæ.2.Gregori. papa ij. 1039
Annis ſingulis.diſt.18.Bylon.conc. 79
An non diſtricta.24.quæſti.3.Nicolaus Papa. 1416
An putatis.diſt.86.Ambroſius. 411
An quod in ſubditos.33.q.2.Ambroſi. 1650
Anteceſſor.11.quæſtion.2.Bonifacius martyr. 959
Anteriorum.2.q.6.Iuſtinian.in nouel. 665
Ante baptiſmum.de conſe.diſtinctio.4.Rabanus. 2001
Ante benedictionem de conſe.diſtinct.2. Ambroſius. 1932
Ante omnia.diſt.35.Agathenſe conc. 178
Ante omnia.diſt.40.Augu. 196
Ante triennium.diſt.31.Gregorius. 148
ante viginti.de conſec.di.4.Bracharen. conci.ij. 2001
antiqui.33.q.2.Tolet.conc.vj. 1662
antiquos.10.q.1.aurelianen.con.j. 882
antiquis.11.q.3.athanaſius Patriar. 877
antiquitus.2.q.2.Ioan.Papa. 650
A paruulo.de conſe.diſtin.4.augu. 2028
aperte inquit.14.q.1.Nicolaus. 1404
aperiant.31.q. .Hieronymus. 1585
apoſtolus.diſt.81.auguſti. 384
apoſtolus.12.q.7.augu. 1634
apoſtolus.de pœn.diſt.2.aug. 1745
apoſtolus.13.q.4.augu. 1818
apoſtolorum vero canones.diſti.16. Gratianus. 59
apoſtolicus.diſt.79.Gratianus. 376
apoſtolicis.6.q.1.Hieronymus. 1127
apoſtolicos.12.q.2.Octaua ſynod. 984
Apoſtolica.diſt.56.Alexand.ij. 295
apoſtolica.8.q.1.Innocentius ij. 850
apoſtolica.de conſec.diſt.1.Anaſtaſius epiſcopus 1909
apoſtolicæ.24.q.3.Pelagius Papa. 142
apoſtolicæ.35.q.9.Gregorius. 1826
apoſtolicus autem.diſt.79.Gratianus. 376
appellentem.2.q.6.Fabia.Papa. 655
apud miſericordem.22.q.1.Gregorius. 1596
apud nos.32.q.5.Hieronymus. 1630
apud omnipotentem.36.quæſt.2.Grego. 1882
aduđ veros.23.q.1.Augu. 1289
aquam ſale.de conſecr.diſtinct. 3. alexander v. 1970
à quib.ordinib.diſt.35.Gratianus. 174
à quib.26.q.3.& 4.Gratianus. 1460
à quodam Iudæo.de conſecr.diſtin.4. Nicolaus. 1983
archidiaconum.diſt.81. Gregorius. 393
archidiaconum Florentinum.diſt.85.Grego.406
archiepiſcopus.diſt.66.Gratianus. 340
archiepiſcopus.diſt.66.anicetus Papa. 341
archiepiſcopus.9.queſt.3.anicetus Papa. 874
à recta ergo.24.q.1.Lucius papa. 1287
arguta.2.q.6.Nicolaus Papa. 660
arianorum.de pœn.diſt.j.Gregor. 1893
arianos.1.q.1.Innocentius. 529
arraldus.8.q.3.Vrbanus Papa ij. 861
a ſanctis patrib.16.q.1.Chalced. conci. 1441
aſſumi aliquem.diſt.28.arelatenſe concil.ij. 1373
à ſubdiacono.diſtin.93.Synodus Romana S.Syluеſtri. 441
atho.27.q.2.Ioannes.8. 1530
attendendum.17.q.4.Vrbanus papa. 118
auctoritatem.15.q.6.Nicolaus papa. 1082
audacter.8.q.1.Hieronymus. 857
audi denique.1.quæſtio.3.Hieronymus. 928
audire epiſcopum.diſtinctio.25.Clemens. 122
audite chariſſimi.diſt.34.auguſtin. 169
audiuimus.1.q.3.Greg. 569
audiui-

Source : BIU Cujas

Margarita Decretalium.

Audiuimus.iij.q.ſecunda Euariſtus papa. 719
Audiuimus.24.q.prima Alexander ij. 1383
Audimus.33.q.ſecunda Leo papa. 1659
Auditum eſt.2.q.qninta Sixtus & Leo. 648
Auguriis.26.q.quinta Carthaginenſe con.4. 1465
Auguſtino.12.q.ſecunda Pelagius. 979
Aurelius.26.q.ſexta Carthaginenſe con.2. 1473
Aurum eccleſia habet.12.q.ſecunda Ambro. 1012
Aut facta.de pœn.dif.prima Digeſtis. 1670

B

BAptiſmus.de conſe.dif.quarta Augu. 1984
Baptiſmi vicem.de conſecrat.dif. quarta Auguſtinus. 1988
Baptizantur.de pœn.dif.tertia Gregorius. 1737
Baptizari.dif.quinta Gregorius. 15
Baptizandi.de conſecra.dif.quarta Gelaſius. 1982
Baptizandi.de conſec.dif.quarta Carthaginenſe con.iiij. 2001
Baptizandis.1.q. prima Gelaſius. 548
Baptizandos.de conſ.dif.4.Laodicen.con. 2001
Baſilicas.de conſ.dif.1.Gelaſius papa. 1888
Beatus.3.q.quarta Anacletus papa. 726
Beatus Petrus.6.q.prima Clemens papa. 797
Beatus Paulus.22.q.2.Gelaſius papa. 1252
Beata Maria.27.q.ſecunda Auguſtinus. 1509
Beati Petrus & Paulus.2.q.ſeptima Ambro. 699
Benedictio.1.q.prima Gregorius. 491
Benedictus.de pœn.dif.4.Paulus Apoſtolus. 1791
Bene nouit.dif.61.Gregorius. 311
Bene quidem.dif.96.Symmachus. 462
Bene valet.dif.quinquageſima Auguſtinus. 247
Biduum.2.q.ſexta Digeſtis. 668
Bonæ rei.12.q.ſecunda.Toletanum con. ix. 1015
Boni principis.dif. 99.Marcellus papa. 473
Bonorum auctori.dif.47.Gregorius. 227
Breuiter quæ.dif.23.Gratianus. 104
Breuiter monſtratum.dif.62.Gratianus. 311

C

CAlumniatur.2.q.tertia Damaſus papa. 633
Canon.diſtinctione tertia,Iſidorus. 8
Canones.di.15.conſtitutiones eccleſiaſticæ ſanctorum patrum. 53
Canones.diſtinctione decimaſexta Iſidorus. 59
Canones.diſtinctio.quinquageſima Innocen. 264
Canonum ſtatutis Tarraconenſe con. 1051
Canonica ſanctorum.3.quæſ.quinta,Pelagius papa ij. 732
Canonica inſtituta, xj.quæſ.tertia Arauſicum cõcil. 961
Canonici cauſa.xiiij,Gratian. 1044
Canonicos.xix.quæſtio.tertia Gratian. 1212
Cantantes.diſt.nonageſimaſecunda Hierony. 435
Carnem.de conſecratione di.quinta.Fructuoſus epiſcopus. 245
Caſellas.x.qu.ſecunda Agathenſe conſ. 886
Catholicus.ij.q.ſexta Carthaginenſe con.4. 673
Catholica eccleſia.dif.prima Auguſtinus. 39
Catechiſmi.de conſecration. diſt. quarta. Nicolaus Papa. 2001
Cathecumenum.de conſecrat.diſtinctione quarta Auguſtinus. 1991
Catinenſis.dif.lxj. Pelagius papa. 310
Caue.xxij,quæſtione prima Ambroſius. 1548
Caueꝛe.xxj.quæſtione quinta Ambroſius. 1282
Caueant iudices.ij.quæſtione nona Eleutherius papa. 755
Cauendum eſt.j.q.ſeptima Meldenſe conc. 596
Cauendum eſt.x.q.iij.Cabilonenſe conc. ſecundum. 296
Cauendum nobis.de pœn.dif.tertia Gregor. 1785
Cauſa vero.dif.quarta Gratianus. 10
Cęterum Dei traditio.dif.lxxxvj. Ambroſius. 413
Celebritatem.de conſecr.dif. tertia Victor papa xii. à Petro. 1971
Cellulas.xviij.q.ſecundâ Agathenſe conſ. 1202
Cęnomanenſem.dif.lvj.Vrbanus Papa.ij. 296
Cœpiſti habere.xj.q.tertia Auguſtinus. 939
Cœpit Ermigildus.24.q.j.Gregorius papa. 1408
Certe ego. xi. quæſtione prima Auguſtinus. 974
Certis de cauſis.xv.q.tertia Digeſtis. 1074
Certum eſt.dif.decima Felix Papa. 32
Certum eſt.dif.decima Gelaſius papa. 35
Certum eſt. xj. q.tertia Triburienſe conc. 937
certum eſt.xxiiij.q.tertia Quinta ſynod. 1422
certum eſt.de conſ.dif.j.Gelaſius papa. 1889
charitas quæ.de pœn.dif.2.Auguſtinus. 1720
charitas eſt.de pœn.dif.2. Proſper & Augu. 1720
charitas nunquam.de pę.dif.2.Paulus apoſtolus. 1723
charitas eſt aqua.de pœn.dif.ij.Auguſtinus. 1725
charitas in quibuſdam.de pęn.dif.2.Auguſt. 1730
charitatem tuam.xij.q.ij.Greg. 999
chartæ quas dedit.iij.q.ix.Pelagius. 760
chriſtus quid fecit.j.q.j.Aug. 558
chriſtianis.xj.q.j.Gelaſius papa. 903
chriſtiana,xxxij.q.v.Innocen. 1631
chriſtus panis.de conſ.dif.ij. Aug. 1943
chriſtiano.dif.xxxiiij.Iſidor. 169
chriſtiano.xxxiij.q.iiij.Aug. 1815
Cyprianus.xxj.q.iij.Cyprianus. 1231
circunciſio.de pœn.dif.ij.Paulus apo. 173
circunfelliones.xxiij.q.v.Aug. 1335
cito turpem.j.q.j.Ambro. 496
citius ad hoc.de pęn.di ſ.ij.Greg. 1747
clemens.viij.q.j.Petrus apo. 85
clementis librum.dif.xvj.Leo papa. 60
cleri plebis.dif.lxiij.Cæleſtinus. 325
cleros & clericos.dif.xxj.Iſido. 92
clericus profeſsionem,diſtinct. 41. Carthaginen. con.iiij. 201
clericus.j.dif.xlvj.Cartha.con.iiij. 224
clericus.ij.Carthag.con.iiij. ibid.
clericus.iij.Cartha.con.iiij. ibid.
clericus ſolus.dif.lxxxj.Lucius papa. 390
clericus.j.dif.xcj,.Carth.con.iiij. 434
clericus.ij.dif.xcj.Cartha.con.iiij. ibid.
clericus ab inſtanti.xxj.quæſtio.j.Septima ſynod. 1230
clericus aduerſus.ij.q.vij. Sylueſt. papa in conci. Romano. 686
clericus verò.iij.q.iiij.Stephanus papa. 728
clericus ſiue laicus.xj.q.j.Hadr.papa. 918
clericus qui.11.q.3.Carthaginen.conc.4. 34
clericus qui.12,q.1.Hierony. 966
clericus.24.q.3.carthaginen.conc.4. 1430
clerici.dif.23.Agathen.conc. 115
clerici.diſt.33.Nicolaus papa. 165
clerici.diſt.44.Carthagineuſe.conc.3. 211
clerici vel continentes.diſt.81,Africanum conci 394
clerici vero.diſt.91.Aurelianen.conc.j. 434
clerici omnes.1.q.2.Agathenſe conc. 568
clerici.13.q.2.Agathen.conc. 1034
clerici ab indignis.14.q.iiij,Gelaſius papa. 1051
clerici.16.q.3.Agathenſe conc. 1141
clerici qui.19.q.1. Tolet.conc.4. 1366
clerici.23.q.8.Tolet.con.4. 101
clerico iacente.di.50.Vrbanus.2. 257
clericum ſcurrilem.diſtin,46.Catthaginenſe concil.4. 224
clericum qui.diſt.50.Nicolaus papa. 238
clericum alienum.diſt,72.carthaginenſe cõc.iiij. 352
clericum cuiuslibet.11.quæſt.1.Marcellinus papa. 900
clericum nullus.11.q.1.Agathen.conc. 905
clericum nullus.11.q.1.Agathen.conc. 918
clericum.21.q.1.Chalcedonenſe conc. 1231
clericum.22.q.1.carthag.conc.4. 1245
clericos autem.1.q.2.Hieronymus. 566
clericos aut laicos.2.q.7.chalced.conc. 707
clericos in ſuis.diſt.71.chalced.con. 350
clericos nihil.12.q.1.Gratianus. 964
clericos qui.de conſe.diſt.1.Sexta ſynod. 1895
cogitatio.de pœn,diſtinct.1,Gratianus, 1672
cogitationis.de pœn.diſt.1 .Digeſtis, 1667
cognoui ex dilecto.1.q.7.cyrillus. 603
cognouimus.11.q.2.Gregorius. 994
cognouimus.16.q.6.Gregorius. 1154
cognouimus.18.q.2.Gregorius. 1203
cognoſcamus.diſt.34.Ambroſius. 172
comeſſationes,diſt.44.Augu. 210
Commendauit.de conſe.diſt.2.Auguſt. 1945
Communis filius.diſt.23.Gregorius. 112
Communiter diffinimus.diſtinctio.33.Pius papa. 165
Comperimus.14.q.6.gregorius. 1061
Comperimus.15.q.iij.gregorius. 1418
Comperimus.de conſec.diſt.2.gelaſius. 1918
Comprouinciales.diſtin.64.Anicetus. 334
Comprouincialium.diſtin.65.gratianus. 336
Concedimus.de conſecr.d.1. Triburienſe concil. 1897
Conceſſo.1.q.ij.gelaſius. 992
Concilia ſacerdotum.di.17.Symmachus Pa. 71
Concubinæ,32.q.ij.Aug. 1602
Concubuiſti.32.q.7.Zacharias Papa. 1642
Concuſſionis.1.q.1.Digeſt. 561
Confirmandum eſt.di.50.Carthaginenſe conc.v. 267
Confidimus.25.q.1.Gelaſius. 1437
Congregato.16.q.vij.Vrbanus.ij. 1157
Congregatio.16.q.7.Tolet.conc. 1173
Coniunx.27.q.2.Augu. 1511
Coniuges.27.q.2.Iſidorus. 1510
Coniunctione.35.q.iij.& 4.Calixtus. 1859
Coniurationum.11.q.j.Calced.conc. 905
Connubia.32.q.2.Hieronymus. 1602
Conqueſtus eſt.9.q.3.Nicolaus Papa. 875
Conſanguinitas.5.q.6.Fabiauus. 1845
Conſanguinei.3.q.5.Calixtus Papa. 730
Conſanguineorum.3.q.4.Calixtus Papa. 727
Conſanguineos.35.q.6.Fabianus. 1893
Conſecrationem.de conſe. diſtincti.1.Felix. iiij. 1885
Conſentire.diſt.83.Gregorius. 401
Conſequens,di.11.Nicolaus.j. 36
Conſequens eſt.diſt.88.Gelaſius papa. 421
Conſiderandum nobis,di.50.Gregorius. 262
Conſiderandum.16.q.1.Gregorius. 1170
Conſidera,xxij.q.j.Hieronymus. 124
Conſideratio.16.q.1,Gelaſius. 1096
Conſideranda.diſt.86.Ambroſius. 413
Conſideret.de pœn.dif.5.Aug. 1801
Conſpirationum.11.q.1.Calixtus papa. 906
Conſpiratores.3.q.iiij,Calixtus. 717
Conſtantinus.j.1.di.96. 470
Conſtantinus ij.diſt.96. ibid.
Conſtantinopolitanæ,diſt,22.Conſtantino. ſynodus.j. 102
Conſtat autem.diſt.2.gratianus. 6
Conſtat baptiſma.de conſe.diſtin. 4. Iſidorus. 1983
Conſtat multos.1.q.1.Innocentius. 554
Conſtat quia.de pœn.diſtin.4.gregorius. 1785
Conſtitutio.diſti.2.Iſidorus. 7
Conſtitutio.diſt.63.Leo.iiij. 329
Conſtituimus.di.76.Moguntinum conci.1. 375
conſtituimus.3.quæſtio.5.Euſebius papa. 753
conſtitutum eſt.7.q.1.carthag.conc.v. 830
conſtitutum eſt.16.q.1.Tolet.conc.4. 1122
conſtituit.1q.7,Paſchalis.2. 1164
conſtituit ſane.16.q.7.Mogunt.conc. 1172
conſtituit.17.q.4.Tolet.conc.4. 1188
conſtituit.20.q.3.Mogunt.conc. 1228
conſtitutiones.dif.10.gratianus. 30
conſtitutiones.diſt.x.In capitular.Hadr. 32
conſtitutiones.16.q.7.Paſchalis papa.2. 1194
conſuetudo autem.dif.1.Iſidorus. 3
conſuetudo.di.8.cyprianus. 25
conſuetudo.dif.12.codex. 43
conſuetudo.16,q.6.grego. 1152
conſuetudinis.diſt.11.codex. 36
conſuetudinem.diſt.11.Pius papa.1. 39
conſuluiſti.2,q.5.Stephanus.v. 649
conſuluit.diſt.74.gelaſius. 359
conſulto omnium.de conſec.dif.1.Euſebius & Sylueſter papa. 1901
conſulendum.diſt.28.Nicolaus. 142
continua.11.q.1.cod. Theodo. 901
contra idolorum.26.q.5.greg. 1465
contra morem.diſt.100.greg. 484
contra ritum.4.q.4.Nicolaus. 279
contra ſanctorum.16.q.7.Leo.4. 1167
contra ſtatuta.25.q.1.Zozimus. 1439

con-

Source : BIU Cujas

Canones Decreti

contradicimus.xxxv.q.ij.& iij.Cabilonenſe con. 1884
contrarium eſt.de pœn.diſ.v.Leo papa. 1805
contraria.de conſ.diſ.v.Ambro. 2041
contumaces clerici.diſ.50.Agathen. concilium. 246
conuenit.de conſecrat.diſ.v.Agathenſe conciliũ. 2039
conuenior.xxiij.q.viij.Greg. 1372
conuenientibus.j.q.vij.Septima ſynod. 596
conuertimini.de pç.diſ.j.Ioel. 1697
conuiuia.diſ.xliiij.Greg. 211
chorepiſcopi.diſ.lxviij. Damaſus papa. 45
corpus & ſanguinem.de conſ.diſ.ſecunda.Augu. 1943
corpus Chriſti.de conſ.ij.Hilarius. 1956
corpore vero vitiati.diſ.55.Gratia. 1850
corpora ſanctorum.de conſe.diſ.1. Moguntinen. con.j. 1898
corporalia.j.q.j.Aug. 520
corporeum.de conſ.diſ.ij.Ambro. 1983
corripiantur.xxiiij.q.iij.Aug. 1425
credo.xxj.q.iij.Nicaſius epiſcopus. 1236
credere in Ieſum.de conſ.diſ.ij.Aug. 1943
crimen vel pœna.j.q.iiij.Dig. 581
criminationes.ij.q.vij.Iginius papa. 708
crucis domini.de conſecra.diſ.iij.Euſebius papa. 1970
euius rei.xxix.q.ij.Greg. 1557
cui eſt illata.xj.q.iij.Gelaſius papa. 938
cui portio.xij.q.j.Ambro. 967
cum autem vinolentus.diſ.xliiij.Grat. 209
cum autem ad eccleſiam.diſ.xcij.Grat. 435
cum à Iudæis.xxiij. q.viij.Innocen. 1365
cum accuſatus.iij.q.iij.Felix.ij. 722
cum ad celebrandas.de conſ.diſ.j.Aurelia. con.j. 1908
cum ad verum.diſ.xcvj.Nicolaus papa. 466
cum Hadrianus.diſ.lxiij.greg. 327
cum apud Theſſalonicam.xj.q.iij.Ruffi.eccl.hiſt. 946
cum aliquis.xj.q.iij.Arauſi.conc. 961
cum aliquis.xxiiij.q.iij.Origenes. 1421
cum baptizat.de conſe.diſ.iiij.Aug. 1985
cum beatus.diſ.xlv.Brachar.con.iij. 210
cum beatiſſimus.xxiiij.q.j.Leo papa. 1389
cum caput.xxxiij.q.v.Hier. 1826
cum de quorundam.diſ.lxxxiiij.Carthagi. con.v. 404
cum deuotiſſimam.xij. q.ij.greg. 982
cum eccleſiæ.iij.q.ij.Pelagius papa. 719
cum enixa.diſ.v.greg. 14
cum ergo.xxiiij.q.iij.Hierony. 1423
cum ergo.xxij.q.iij.gratian. 1263
cum exaudiero.diſ.50.Hierony. 245
cum excommunicato.xj.q.iij.Iſidor. 927
cum frangitur.de conſ.diſ.ij.Proſper. 1930
cum grauia.xiij.q.ij.greg. 1037
cum homo.xxiij.q.v.Aug. 1344
cum humilitatis.xxij.q.ij.Augu. 1256
cum igitur.xxxv.q.j.Augu. 1835
cum in captiuitate.xxxiiij.q.j.& ij. Innocentius papa. 1830
cum in præterito. diſ.lxxxiiij. Carthagin. con.ij. 404
cum in lege.xxiij.q.iiij.Greg. 1303
cum initiatur.xxvij. q.ij.Ambro. 1524
cum initiatur.xxvij.q.ij.Ambr. 1510
cum ita puniantur.de pœn.diſ.iiij.Hierony. 1800
cum itaque.xxxij.q.viij.Gratian. 1644
cum itaque.diſ.xxxviij.Gratian. 187
cum itaque.de conſ.diſ.iiij.Leo papa. 2016
cum liqueat.j.q.j.Greg. 496
cum longe.diſ.lxiij. Tolet.con.xij. 324
cum maiores.vj.q.j.Gratian. 804
cum multa.diſ.lxxxvj.Greg. 409
cum multæ.xv.q.vij. Tolet.con.ix. 1088
cum miniſter.xxij.q.v.Augu. 1342
cum omnis auaritia. .q.j.Greg. 50
cum omne crimen.de conſe.diſ.ij.Iulius papa. 1914
cum omnibus.diſ.lxxxj.Cartha.con.iij. 392
cum ordinaretur.j.q.j.Ambro. 496
cum paſtoris.ij.q.vij.Grego. 710
Dedit baptiſmum.1.q.1.Auguſtinus. 58
De diuerſis.1.q.1.Carthag.conc.iij. 316
cum Paulus.j.q.j.Gregorius. 509
cum per bellicam.xxxiiij.q.j.& ij. Leo papa. 1828
cum percuſſio.vij.q.j.Greg. 816
cum piæ.xxv.q.ij.Greg. 1447
cum pro vtilitate.xvj.q.j.Ilerd.con. 1140
cum pro paruulis.de conſe.diſ.iiij.Aug. 2007
cum quibus.xxiiij.q.ij.Gelaſius. 1430
cum quiſque.xxiij.q.iiij.Aug. 1305
cum renuntiatur.xxxij.q.j.Ambro. 1598
cum redemptor.xij.q.j.Greg. 1011
cum ſancti.xxiij.q.iij.Greg. 1424
cum ſanctam.de pœn.diſ.ij.Greg. 172
cum ſcriptura.j.q.j.Ambr. 534
cum ſcimus.ix.q.ij.Synod.ſeptima. 873
cum ſocietas.xxvij.q.j.Leo papa. 1513
cum tantum.de conſ.diſ.iiij.Aug. 929
cunctis fidelibus.xv.q.j.Clemens. 1110
cuncta per mundum.ix.q.ij.Gelaſius papa. 878
cuncta per mundum.ix.q.iij.Gelaſius. ibid.
curandum ergo.diſ.xxxiiij. Hilarius papa in ſyn. Romana. 171
curæ ſit omnibus.x.q.iij.Honorius papa. 928
curiales autem.di.liij.Gratian. 273
cuſtodi intus.xj.q.iij.Aug. 949

D

DAibertum.j.q.vij.Vrbanus.ij. 609
Damnationis.xxiiij.q.2.Leo papa. 1412
De abiectione.diſ.lxiij.Arauſicanen. con.j. 333
De accuſationibus.iij.q.v.Euſe. 731
De accuſatoribus.iij.q.ix.Gratianus. 754
De accuſatione verò.ij q.vij.Gratianus. 712
De affinitate.xxxv.q.ij.& iij.Greg. 1838
De aliena.diſ.lxxj.Innocen. 350
De Arianis.de conſe.diſ. iiij. Arelatenſe concil.j. 215
De benedicto.xxxij.q.1.Pelagius Papa. 1594
Debet homo.xxiij.q.iiij.Aug. 1534
Debent duodecim.xj.quæſtio.iij. Zacharias papa 961
De capitulis.diſt.10.Leo.4. 34
de capellis.16.q.2.Gratianus. 1128
de catechumenis.de conſecr.diſt.4. Gerundenſe conc. 1982
de cetero.1.q.1.Nicolaus Iunior. 553
deceſſorum.15.q.2.Gelaſius. 1411
Decernimus vt dum.diſti.18.Toletanum concil. 79
decernimus.diſt.28.Innocentius. 135
decernimus.3.q.9.Bonifacius papa. 756
decernimus.16.q.7.Tole.conc.ix. 1769
decenter omnib.diſt.89.Tolet.conc.x. 428
decimæ.16.q.1.Augu. 1126
decimas à populo.16.q.1.Paſchalis.ij. 1113
decimas j.16.q.7.Gregorius vij.in con.Laterane. 1157
decimas ij.16.q.7.Moguntinenſe conc. 1159
decimas iij.16.q.7.Mogunt.conc. 159
decimas iiij.16.q.7.Vrbanus papa ij. 117
de clericis vero.diſt.71.Gratianus. 349
de conciliis.diſt.18.Leo.j. 73
de communione.24.q.3.Leo papa. 1409
de conſtantinopolitana.diſt.2.Grego. 102
de coniugali.27.q.2.Syricius papa. 1530
de conſanguinitate.35.quæſti.2 & 3.Nicolaus 2. 1843
decreuit ſancta ſynodus.diſtinct.88. Melchiades papa. 420
decreuit.22.quæ.5.In conci.apud B.Medardum. 1280
decreuimus.10.q.1.Tarracon.conc. 883
decreto noſtro.2.q.6.Gregorius. 659
decretis ergo.diſt.21.Gratianus. 60
decreta.27.q.2.Gregorius in regeſto. 1521
decretum eſt.2.q.7.Mogunt.conc. 685
decretum eſt.10.q.1.Cabilon.conc.2. 881
decretales itaque.diſt.20.Gratianus. 88
de crimine.15.q3.Codex. 1074
de crimine.15.q.5.Stephanus. 1079
de decimis.16.q.1.Leo papa 4. 1112
De ea vero.35.q.10.Gratianus. 1876
De eccleſiaſticis.25.q.2.Gregorius. 1447
De eo autem.diſt.50.Cyprianus. 155
De eo autem.14.q.2.Gratianus. 1047
De eo quod.30.q.1.Moguntinenſe concil. 1562
De epiſcopis.23.q.8.Gratianus. 1364
De epiſtolis.diſt.19.Gratianus. 79
De eſu carnium.de conſecra.diſtincti.3.Leo.iiij. 1967
De eulogiis.diſ.18.Leo.iiij. 76
De excommunicationis.24.q.3.Gregor. 144
De fabrica.de pœn.diſt.1. Vigilius papa. 1894
Defenſionis.diſt.87.Gelaſius. 417
De filia.27.q.1.Martinus Bracharenſis in concil. 1497
Deficientib.2.q.5.Gratianus. 639
De forma.22.q.Fulberti epiſcopi. 1280
De gradib.vero.35.q.5.Gratianus. 1845
De gradib.vero.35.quæſt.8.Gregorius in regeſto. 1869
De hac quidem.de conſec.diſt.2.Hiero. 1955
De hymnis.de conſe.diſt.1.Toletanum conc.iiij. 1904
De hinc iterum.de conſec.diſtin.4.Rabanus. 2002
De his clericis.diſ.50.Nicolaus papa. 256
De his clericis.diſtin.50.Ilerden.conc. 238
De his quæ.10.q.1.Aurelianen.conc.1. 881
De iis qui contra.diſt.12.Toler.conc. 47
De his qui.30.q.1.Nicolaus papa. 1562
De his qui.31.q.1.Neocæſarien.conc. 1582
De his qui.de pœn.diſ.5.Aurelianen.conci.j. 1806
De his qui.35.q.2.& 3.Ilerdenſe conc. 1841
De iis quos.diſt.28.Toletanum conc. 136
De his vero.diſt.50.Rabanus. 155
De his vero.20.q.2.Gratianus. 1222
De his vero.26.quæſtione 6. Nicenum concili. 1474
de his vero.26.q.7.Nicolaus papa. 1478
de his vero.33.q.ij.Syricius papa. 1658
de his vero.35.q.8.Gratianus. 1869
de his vero.de conſec.diſtin. 5.Melchiades papa. 2038
de homine.de conſe.diſtin.4.Greg.3. 2038
de ieiunio.diſt.76.Salegunſtan.conc. 364
de illicita.24.q.3.Pariſien.con. 1419
de illo clerico.diſt.32 Nicolaus. 156
de illis autem.6.q.3.Meldenſe conc. 810
de illis presbyteris.11.q.3.Ioannes. 962
de illis.24.q.3.Auguſtinus. 1421
de inceſtis.35.q.3.& 3.Agathen.conc. 1840
deinde à ſacerdote.de conſ.diſt.4.Raba. 2002
deinde ponitur.diſt.26.Innocentius. 130
de inducijs.3.q.2. Gratianus. 718
de induciis.3.q.3.Felix.ij. 722
de Iudæis.diſt.45.Toletanum con. 215
delator.5.q.6.Eliberitanum conc. 795
delatori.5.q 6.Hadrianus papa. 795
de laicis.12.q.2.Vrbanus papa in conc. 1000
de lapſis.16.q.6.Gregorius. 1155
de libellis.diſt.20.Leo papa 4. 88
de libertis.12.q.2.Hiſpalen. conc.2. 1008
deliciæ quælibet.diſt.41.Auguſtinus. 199
de Liguribus.23.q.5.Pelagius papa. 1351
de locorum.de conſe.diſt.1.Gelaſius 880
de manifeſta.2.q.1.Stephanus papa.v. 624
de monachis.16.q.1.Innocentius. 1092
de monachis.18.q.2.Agathenſe conc. 1102
dæmonum.26.q.7.Hieronymus. 1483
de neptis.31.q.2.Vrbanus.2. 1588
denique ſacerdotes.diſt.4.Grego. 12
denique ſi in epiſtola.diſt.21.Nicolaus papa 97
denique hi.diſt.96.Nicolaus papa. 469
denique.6.q.3.Nicolaus papa. 806
denique.7.q.1.Cyprianus. 820
denique.14.q.5.Ambro. 1056
denique.37.q.1.Auguſtinus. 1380
denique & puellæ.36.q.2.Ambroſius. 1883
de nominibus.de conſec.diſt.1.Innocẽtius. 1910
denuntiamus.25.q.ij.Simplicius papa. 1453
de obſeruatione.de conſe.diſt. 3 Arelaten.con.1. 1972

de

Source : BIU Cujas

Canones Decreti.

De occi endis.xxii.q.v.Auguſtinus. 1339
De ordinationibus.i.q.i.Gregorius. 557
De parentela.xxxv.q.vj.Vrbanus papa. 1866
De parentela.xxxv.q.vj.Innocentius.ij. 1863
De pœnitentibus.de conſe.diſtin.3.Innocentius. 1969
De pertuſo.de pœ.diſ.iiij.Gregorius papa. 1798
De perſona.diſ.lxv.Leo papa. 337
De perſona.xj.q.j.Gregorius. 913
De Petro.diſ.xlvj.Gregorius. 227
De precariis.x.q.i.Carthag.conc. 891
De præſentium.xvj.q.i.Pelagius. 1098
De presbyterorum.xvij.q.iiij.Nicolaus Papa. 1185
De primatibus.diſ.xcix.Gratianus. 477
De prima quæſtione.x.q.i.Gratianus. 380
De prima quæſtione.iiij.q.j.Gratianus. 767
De prima.v.q.j.Gratianus. 782
De propinquis.xxxv.q.ii.& iiij.Fabianus. 839
De pudicitia.xxxij.q.v.Auguſtinus. 1623
De puellis.xxxvj.q.ij.Cabilonen.con. 1881
De quarta verò.iiij.q.iiij.Gratianus. 777
De quinta verò.iiij.q.v.Gratianus. 780
De quibus.diſ.xx.Innocentius papa. 90
De quibuſdam.diſ.37.Eugenius papa. 185
De quotidianis.de pœn.di.iij.Auguſtinus. 1759
De raptoribus.xxxvj.q.i.Aurelianen.conc. 1879
De rebus verò.diſ.liiij.Toletanum con. 277
De rebus.xij.q.ij.Nicolaus papa. 990
De reditibus.xij.q.i.Simplicius papa. 993
De ſeruorum ordinatione.di.liiij.Toletanum cõcil. 276
De Syracuſanæ.diſ.xxvii.Pelagius. 139
Deſignata ſunt. diſ.lj.Innocentius. 270
De ſpiritu. de conſe.diſtinct.v.Epheſinum conc. 2049
Deſponſatam.xxvij.q.ij.Euſebius papa. 152
Deſponſatas.xxvij.q.i.Ancyranum con. 1529
Deteriores.vj.q.i.Anacletus. 805
Detractores.iij.q.iiij.Zepherinus papa. 728
Detrahere verbum.j.q.i.Auguſtinus. 522
De tempore.xxvj q.vij.Gratianus. 1477
De tertia.xxxij.q.tertia Gratianns 1610
De trina merſione.de conſ.diſ.iiij.Grego. 2008
De vltima.xv.q.vii.Gratianus. 1087
De viduis.xxvij.q.i.Toletanum con.iiij. 1489
De viduis.xxvi.q.i.Gelaſius. 1506
De viro nefando.xi.q.i.Nicolaus papa. 986
Deuotam.xxvij.q.j.Toletanum con.j. 1497
Deuotis.20.q.j.Gelaſius. 1221
Deus diffinitionem.de pœn. diſtinct.j.Ambroſi. 1704
Deus ergo.iij.q.i.Fabianus papa. 718
Deus maſculum.xxxj.q.j.Auguſtinus. 1586
Deus omnipotens.ij.q.j.Euariſtus papa. 628
Deus quando.xxiiij.q.iii.Vrbanus. 1431
Diaconus.diſ.xxiij.Carthaginen. con.iiij. 112
Diaconus.diſ.xxvij.Martinus Bracharen. 132
Diaconis.diſ.xciij.Cartha.con.iii. 445
Diaconi eccleſiæ.diſ.xcij.Clemens. 442
Diaconi ita.diſ.xciij.Carthaginen.con.iiij. 445
Diaconi qui.diſ.xciij.Euariſtus. 443
Diaconi quicunque.diſtinct.28.Ancyrana ſynod. 138
Diaconi ſeptem.diſtin.xciij.Neocęſarien.concil. 441.
Diaconi ſunt.diſ.xciij.Hieronymus. 447
Diaconi vel presbyteri.xij.q. ij. Agatenſe concil. 995
Diaconum verò.diſ.lxxxix.Gregorius. 427
Diaconos propriam.diſ. xciij. Gelaſius papa. 444
Diaconiſſam.xxvij.q.j. Calcedonen.con. 1496
Dicat aliquis.xxij.q.v.Ambroſius. 1346
Dicat aliquis.xxi.q.iiij.Ambroſius. 1617
Dicenti.xxv.q.ij.Pelagius. 144
Dictum eſt nobis.diſ.lxxx.Mogunt.conc 385
Dictum eſt.diſ.lxxxiiij.Cabilonenſ.con. 454
Dictum eſt.j.q.j.Auguſtinus. 541
Dictum eſt.j.q.j.Triburienſe concilia. 551
Dictum eſt.xxix.q.ij. Cabilonenſe conc. 1558
Dictum eſt.xxx.q.j.Cabilonenſe concil.ij. 1561
Dictum eſt nobis.de conſecrat.diſ.v.Tarraconéſe conc. 2037
Didici à diligendo.j.q.vi.Cyrillus. 903
Didicimus.xxiiij.diſ.prima.Cyprianus. 1399
Didicimus.de conſecra. diſ.2.Sexta ſynod. 21
Differt autem.diſ.octaua Gratianus. 126
Diffinitio.22.quæſt.quarta.Eliberitanum cõ.
Diffinimus.di.vigeſimaſecũda.Octaua ſynod.103
Diffinimus.4.quæſ.prima.Carthagin.con.vij. 76
Diffinimus.xviij.q.ſecunda.Septima ſynod. 1204
Diffiniuit.xvi.q.octaua.Toletanum con.xij.1190
Dignum eſt.iij.q.nona.Toletanum con.vj. 756
Dilectio tua.xvj.q.tertia.Gelaſius. 1139
Dilectionis tuæ.diſ.ſeptuageſimaſexta.Pelag.369
Dilectiſſimi.viij.q.ſecunda.Gregorius. 860
Dilectiſsimi.xij.q.prima Clemens. 964
Dimiſſorias vero.diſ.72.Gratianus. 351
Diſciplina.diſ.quadrageſimaquinta.Gratian. 217
Diſcipulos.de conſecra.diſtin. quinta. Ex dictis Appoloni. 2043
Diſcordantes.diſ.cx.Carthaginenſe conci. quartum. 430
Diſcutere.iij.q.ſexta Damaſus papa. 738
Diſsidentes epiſcopos.diſ.cx.Carthaginenſe cõcilium quartum. 431
Diſpar.xxiij.quæſt.octaua Alexander ij. 1367
Diſpẽſatio.di.quadrageſimatertia Nicolaus. 208
Diſpenſationes.j.quæſ.ſeptima.Cyrillus. 605
Diſplicet.xxiij.quæſt.quarta.Auguſtinus. 1322
Diuina clementia.de pœnit.diſ.quarta Gelaſius papa. 1800
Diuinæ retributionis.diſtinct.lxxxvij.Gelaſi. 418
Diuinis præceptis.xxv.q.prima Leo. 1437
Diuortium.de pœn.diſ.prima Digeſtis. 1672
Diuturni mores.diſ.xij.Iuſtinianus inſt. 43
Dixit Apoſtolus.xxiiij.q.tertia Auguſtinus. 1428
Dixit dominus.xiiij.q.quinta Auguſtinus. 1057
Dixit dominus.xxxij.q.prima Hieronymus. 1592
Dixit dominus.de pœn.diſ.quarta.Augu. 1786
Dixit Sara.32.q.quarta Ambroſius. 1614
Dixit confitebor.Ambroſius ex Dauid. 1664
Doctos.16.q.prima Ambroſius. 1099
Doctorem autem.diſtinctio.86.Gratianus. 417
Docendus eſt.diſtinctio.62.Cæleſtinus. 312
Domeſticarum.diſtinct.34.Gratianus. 167
Dominus ad illud.12.q.7.Augu. 1635
Dominus declarauit.1.q.1. Auguſt. 536
Dominus noſter.diſt.56.Hieronymus. 254
Dominus noſter.diſt.93.Cyprianus. 453
Dominus noſter.23.q.2.Augu. 1290
Dominus non vult.diũ.86.Ambroſius. 412
Domino ſancto.di.50.Iſidorus. 249
Domui quoque.di.89.Gratianus. 425
Domare res ſuas.diſt.86.Augu. 410
Donatum autem.1.q.7.Leo. 607
Dudum.3.q.6.Iulius papa. 739
Dudum.18.q.2.Gregorius. 1207
Duæ ſunt eleemoſynæ.diſt.45.Augu. 220
Duæ ſunt.19.q.2.Vrbanus ij. 1211
Duo iſta.23.q.4.Auguſt. 1314
Duo mala.di.13.Toletanum conc. 48
Duo ſunt quippe.diſ.96.Gelaſius. 408
Duo ſunt genera.12.q.1.Hieronymus. 907
Duo tempora.de conſecra.diſt.4.Leo papa. 1979
Duob.modis.27.q.2.Augu. 1531
Duodecim.5.q.4.Zepherinus papa. 789
Dupliciter.de conſe.diſt.2.Hieronymus. 1637

E

EA enim.x.q.ij.Codex. 886
Ea quæ à ſanctis.1.q.3.Vrbanus.ij.in conc.placentino. 571
Ea vindicta.xxiij.q.4.Aug. 1332
Eadem lege.1.q.1.Digeſt. 562
Ebron.13.q.ij.Hieronymus. 1029
Ecce à quib.di.49.Gratianus. 232
Ecce autem.24.q.3.Proſper. 1426
Ecce dico.xxij.q.v.Augu. 1277
Ecce ego dico.di.91.Hieronymus. 458
Ecce in præfatione.di.99.Gregorius. 479
Ecce inquiunt.23.q.iiij.Auguſt. 1297
Ecce nunc tempus.de pœn.di.1.Ambroſius. 1680
Ecce oſtenſum.di.28.Gratianus. 135
Ecce oſtenſum eſt.di.60. 300
Ecce plenarie.diſt.39.Gratianus. 192
Ecce quib.diſt.41.Gratianus. 198
Ecce quòd criminoſi.diſt.51.Gratianus. 269
Ecce quòd iſta.12.q.6.Gratianus. 163
Ecce quòd in ſacris.diſt.33.Gratianus. 164
Eccleſia.1.q.4.Gregorius. 583
Eccleſia.16.q.1.Hieronymus. 1093
Eccleſia Chriſti.de pœn.diſti.j.ex B. Hieronym. 1701
Eccleſia.de conſecr.diſtinctio.j. Nicolaus Papa. 1889
Eccleſia.de conſec.di.iiij.Aug. 1997
Eccleſiæ antiquitus.16.q.1.Cabilonenſe concil. 1111.
Eccleſiæ charitas.de conſecr.di.iiij.Auguſt. 2030
Eccleſiæ meæ.diſtinct.97. Bonifacius epiſcopus. 474
Eccleſiæ principes.diſt.35.Hieronymus. 175
Eccleſiæ vel altaria.de conſe.diſtinct.j.Meldenſe conc. 1893
Eccleſiam j.de conſecr.diſtincti. 1. Aurelianenſe conc. 1899
Eccleſiam ij.de conſ.diſt.1.Agrip.conc. 1896
Eccleſiarũ ſeruos.12.q.2.Toletanum conc.iij.1011
Eccleſiis ſemel.diſtincti.68.Nicænum conci. 344
Eccleſiæ ſemel. de conſecr.diſ.1.Nicęnũ cõc.1893
Eccleſias.1.q.1.Dionyſius papa. 1023
Eccleſias.16.q.7.Clemens. 1167
Eccleſias.de conſec.di.1.Clemens. 1891
Eccleſias de conſecr.di.1.Ioannes papa. 1893
Eccleſiaſtica.diſtinct.23.Bracharen.conci.iij. 111
Eccleſiaſtica.diſt.38.Hieronymus. 192
Eccleſiaſticæ.25.q.2.Gregorius. 1448
eccleſiaſticis.12.q.2.Gregorius. 1010
eccleſiaſticarum.diſtinct.11.Baſilius. 37
ego autem.1.quæſt.6.Symmachus. 592
ego Berengarius.de conſec.diſt.ij.Aug. 1832
ego dixi.34.q.1.& 2.Hermes. 183
ego Ludouicus.diſt.63.Gregorius. 318
ego ſolis.diſtinct.9.Auguſtinus. 28
egreſſus itaque.17.q.2.Hieronymus. 1516
Aegrotantes.de conſe.diſtin.4.Carthag.conci.2. 1006
eiectis.3.q.7.Gaius. 710
electionem verò.diſtin.79.Anacletus Papa. 381
eiiciens Dominus.diſtin.88.Ioannes Chryſoſtomus. 423
ei qui appellat.2.qu.6.In Authen.Conſt. 1679
eleemoſyna.14.quæſtio.v.Gregorius. 1055
eleutherius.diſt.91.Pelagius. 433
eleutherius.18.q.2.Pelagius. 1208
emendari.1.quæſt.1. Eliberit.conci. 551
emerſiſti.de conſecra.diſt.4.Ambroſius. 2011
engeltrudam.3. q.4.Ioannes papa viij. 29
enimuero.diſt.19.Stephanus Papa. 82
eodem modo.de conſecra.diſtinctio.4.Hieronymus. 2008
eos ad ſacrificia.diſt.3.Innocentius.1. 150
eos autem.27.q.1.Gregorius. 1498
eos etiam diſti.81. Alexander ij. 389
eos qui poſt.diſt.32.Vrbanus Papa.2. 161
eos qui ad eccleſiam.diſt.87.Arauſicanum con.j. 418
eos qui per pecunias.1.qu.Tharaſirius Conſtant. epiſcopus. 501
eos qui.1.q.5.Vrbanus. 590
eos qui.iij.quæſt.xx.Arelatenſe conci.ij. 762
eos qui.20.quæſtio.3.Chalcedonenſe conc. 15
eos qui.36.quæſt.2.Chalcedonenſe conci. 1881
eos quos.de conſec.diſtinct.4.Felix papa. 2018
eos ſacerdotes.7.q.1.Damaſus papa. 838
eos vero.diſtin.90.Ancyranum.conc. 258
eorum qui accuſantur.xj.quæſt.iij.Damaſus.948
eorum qui pauperes.diſtinct.90. Carthaginenſe conc.4. 434
epheſijs.diſt.43.Grego. 208
epiphanium.5.q.6.Grego. 794
epiſcopus ad ſynodum.diſtin.xviij.Carthaginen. conc.iiij. 76
epiſcopus aut presbyter.di.35.Canon. Apoſt. 76
epiſcopus aut presbyter.di.47. 225
epiſcopus aut presbyter.diſtinctio. 88. Canon. Apoſto. 412
Epiſcopus autem.diſtin.100.Gratianus. 481
Epiſcopus benedictionem.diſtinct.77. Agathenſe conc. 372
epiſco-

Source : BIU Cujas

Margarita Decretalium.

Episcopus cum ordinatur,dis.xxiij.Carthaginen se conc.iiij. 111
Episcopus de loco,vij.q.j.Carthaginense cō.iiij. 835
Episcopus Deo.de conse. dis. j. Anacl.papa.1907
Episcopus dum fuerit,dis.lxj.Greg. 307
Episcopus eccleſiaſtica rum,xj.qu.j.Anthiochenſi conc. 976
Episcopus gentilium,dis.xxxvij. Carthaginen.cō ci.iiij. 181
Episcopus gubernationem,dis.lxxxviij.Carthag. conc.iiij 422
Episcopus habeat.x.q.ij.Mar.Bra.ex conc. 1892
Episcopus in eccleſia,dis.xcv.Carthaginenſ.con. iiij. 461
Episcopus in quęlibet.dis. xcv.Carthagi.con.461
Episcopus in diœceſim,vij.q.j.Anacle. 832
Episcopus in ſynodo,xxxv.q.6. Eutychianus pa. 1866
Episcopus nec,xiiij.qꝫ.Carth.conc.iiij. 1045
Episcopus ſecundum,dis.17.Greg. 91
Episcopus non debet.dis.xviij.Turon.conc. 78
Episcopus non eſt.dis.lxv.Anth.conc. 337
Episcopus nullius.xv.q.vij.Cart.conc.iiij. 1086
Episcopus nullum.de conſ.di.j.Carthag.con.iiij. 1908
Episcopus nullam.dis.lxxxviij.Carth.con.iiij.422
Episcopus pauperibus. dis. lxxxij. Aurelianenſe con.j. 394
Episcopus presbyter.xj.q.iij.Magu ntinenſe con. 944
Episcopus qui filios.xij.quęſ.i. Agathenſe conc. 995
Episcopus qui inuitum.dis.lxxiiij. Aurelian.con. iij. 355
Episcopus qui mancipium.xij.q.ij.Toletanum cō ci.iiij. 1004
Episcopus ſacerdotibus.dis.lxvij.Hiſpalen.con.ij. 342
Episcopus ſacerdotibus.xv.q.7.Hiſpalen.conc.ij. 1081
Episcopus ſi clerico.vj.q.ij.Carthagin. conc.iiij. 807
Episcopus ſi infirmitate.de conſe.dis.iij. Aureliaſ nen.con.j. 1966
Episcopus ſi tertiam,xij.q. iij. Toletanum con.ix. 1018
Episcopus ſine concilio.dis.xxiiij. Carthaginenſe con. 119
Episcopus ſubiecto.dis.lxxij.Leo papa. 51
Episcopus tuitionem.dis.lxxxviij.Carthaginenſe con.iiij. 422
Episcopus vilem.dis.xlj.Carth.con.iiij. 201
Episcopi ab omnibus.dis.lxiiij. Nicænum conc.j. 333
Episcopi de rebus.xij.q.j.Aga.con. 975
Episcopi eorúmque miniſtri.xxvj.q.v.Anquirenſe con. 1466
Episcopi iudicio.dis.xxiiij.Laodicen.con, 118
Episcopi lectioni.ij.q.vij.Paſchalis papa. 11
Episcopi non in caſtellis.dis.lxxx.Anacl. 582
Episcopi presbyteri.xxj.q.iiij.Zach.papa. 1239
Episcopi qui.ix.q. ij. Conſtantinopo.ſyn.j. 869
Episcopi ſi à propriis.iij.q.j.Fabianus. 716
Episcopi ſi ſacerdotal.xi.quæſ.iij.Agathen.conc. 923
Episcopi vel presbyteri.vij.q.j.Carthaginen.con. iiij. 835
Episcopo non licere.j.8.q.j.Anth.con. 49
Episcopo non liceat.ij.8.q.j.Martinus Brachar.ex con. 849
Episcopo non licet.xvj.q.vj.Magon.con, 1159
Episcopo ſcribit.ix.q.iij.Beda. 876
Episcopum aut presbyterum.dis.xlv.Canon Apoſtolorum. 216
Episcopum de diœceſi.vij.q.j. Anthiochenum cō ci. 837
Episcopum non oportet.dis.lxj.Laodicenſe con. 394
Episcopum nō debere.ix.q.ij. Antiochenum con. 869
Episcopum oportet.dis.lxiiij.ex con.Marti. Brac. 335
Episcopum per cunctas.x.qu.j.Toletanum. conc. iiij 883
Episcopum presbyterum.dis.34.Aurelianenſe cōci.iiij. 168
Episcoporum etiam.dis. lxxiiij. Agatenſe concil. 138
Episcoporum igitur.dis.xviij.Gratia. 72
episcopos autem.dis.100.Gratia. 481
episcopus per Aemiliam.dis.lxiij.Nicolaus papa. 318
episcopos presbyteros.dis. xxxj. Carthaginenſe con.ij. 149
episcopos ſecundum.dis.xvij.Greg.j. 72
episcopis ſuis.iij.q.j.Gaius papa. 715
Aequaliter.xxxv.q.i.& iij.Iulius papa. 1842
Erga eúm.xxvj.q.vij.Octaua ſynod. 1480
erga ſimoniachos.j.q.j.Nicolaus iunior. 553
erit autem.dis.iii .Iſidorus. 10
error cui non reſiſtitur. dis. lxxxiij.Inno. 401
erubeſcant.dis.xxxij.Vrbanus ij. 161
eſau venator.dis.lxxxvj.Hieron. 411
eſt aliud.xxiiij.q.i.Ambr. 1387
eſt etiam contra.xxij.q.iiij.Ambr, 1263
eſt iniuſta.xxiij.q.iiij.Amor. 1318
eſt ordo.xxxiij.q.v.Augu. 1825
eſto ſubiectus.dis.xcv.Hiero. 459
eſtote ergo.j.q.j.Greg. 558
eſt probanda.dis.lxxxvj.Ambr. 412
eſt vnitas.de conſ.diſtinctione iiij.Auguſtinus. 2000
et dixit dominus.de conſecration.dis.ij. Auguſt. 1923
et hoc attendendum.de conſ.dis.1.Auguſtinus, 1903
et hoc diximus.xvj.q. vij.Origc. 1160
et hoc quoque.xxxv.q.ij.& iij.Iulius papa. 1842
etiam corde.j.q.j.Aug. 520
et iurabunt.xxij.quæſtione prima,Auguſtinus. 1903
et purgabit.dis.50.Hiero. 243
et qui emendat.dis.xlv.Augu. 219
et qui aliquos.xxvij.q.j.Greg. 1502
et ſi ad tempus.xj.q.iij,Aug. 940
Et ſi illa. 1.q.7.Gelaſius. 602
Et ſi illi. 12.q.2.Tolet.conc.iiij. 997
Et ſi Iudæorum.diſt.54.Tolet. conc.xij. 282
Et ſi non frequentius.de conſec.diſt.2. Fabianus papa. 1919
Et ſacrorum.12.q.1.Gregorius. 685
Et ſancta.de conſecr.diſt.2.Auguſtinus. 1946
Et temporis.16.q.1.Gregorius. 1114
Et venit. de pœn.diſt.1.Hieronymus. 1682
Eum qui aſſeuerat.diſt.50.Codex. 259
Eum qui.7.q.1.Gregorius. 835
Eunuchus.diſt.55.Cano.Apoſtolorum, 288
Euphemium.2.q.3.Gregorius. 634
Ex antiquis.diſt.54.Gelaſius. 277
Ex auctoritate.16.q.1.Gregorius. 1100
Ex catholica.1.q.1.Auguſtinus. 512
Excellentiſſimus.11.q.3.Nicolaus papa. 978
Excommnuicati.9.q.1.Palea. 865
Excommunicatos.11.q.3.Calixtus pa. 927
Excommunicatorum.23.q.5.Vrba.ij. 1354
Exemplum domini.12.q.1.Auguſtinus. 971
Ex eo quod prohibet.15.q.3.Digeſtis, 1074
Ex epiſtola.diſt.23.Hiſpalenſe conc.ij. 113
Ex his autem.12.q.1.Canones Apoſt. 976
Ex hinc iam.de conſecr.diſt.4.Raban. 202
Exiſtimant quidam. 1.q.3.Hieronym. 958
Exigunt cauſæ.1.q.7.Leo. 606
Ex merito.6.q.1.Anterus papa. 801
Ex multis temporib.1.q.3.Alexand.ij. 576
Exorciſta.diſt.23.Carthaginen.conc.iiij. 114
Ex pœnitentib.50 diſt.Carth.conc. 262
Expedit.2.q.. Proſper. 971
Experientiæ.11.q.1.Pelagius. 904
Ex præmiſſis.diſt.50.Gratianus. 226
Ex quo inſtituta,de conſecr.diſtinct. 4. Auguſti. 197
Extra catholicam.1.quæ.1.Auguſt. 529
Extra conſcientiam.diſtinctione 64.Innoc.Papa. 334
Extra prouinciam.3.q.6.Gratianus. 736
Extraneo clerico.diſt.71.Chalced.conc. 351
Extra ordinaria.35.q. .& 3.Vrbanus.ij. 1841

F

FAciat homo.22.q.2.Aug. 1258
Facientis.diſt.86.Ioan.viij. 408
Facilius.de pœn.diſt.1.Proſper. 1676
Factus eſt.7.q.1.Cypꝛian. 818
Facta ſubditorum.11.quæſtione 3.Anterius Papa. 878
Factæ ſunt.diſt.4.Iſidorus. 10
Facultates.13.q.2.Gelaſius papa. 1028
Falſas pœnitentias.de pœn.diſt.5. Gregorus vij. 1806
Fatendum eſt,1 .q.2.Auguſti. 1043
Felix epiſcopus,13.quæſ.7.Carthaginen. conci.ij. 1086
Felix epiſcopus.16.q.1.Carth.con.ij. 1115
Fœminæ.30.q.5.Iſidorus, 1575
Fęminas.diſ.81.Syricius papa. 393
Ferrum de terra.di.50.Gregorius, 245
Fertur ſimoniaca.1.q.1.Gregorius. 390
Ficta charitas.de pœn,diſt,2.Ambr. 1725
Fidelis fœmina.,2.q.7.Eliberit.conc. 1636
Fidelior factus.diſ.50.Ambroſius. 202
Fieri poteſt.3 .q.7. Auguſtinus. 1365
Filius Dei.de conſecr.diſtin.4.Auguſtinus. 1978
Filium veſtrum.1.q.1.Gregorius. 1558
Filiis vel nepotib 16.q.7.Conc.Tolet. 268
Firma autem,20.q. .Nona ſynodus. 118
Firmum Dei.de pęn.di.2.Hieronym. 1132
Firmiſsime.1.q.1.Auguſtinus. 523
Firmiſſime.15.q. .Auguſtinus. 1067
Firmiſsime.de conſecr.di.4.Auguſti. 1923
Fixum ab hinc.12.q.5.Hiſpalenſe conci. 102
Flagitia.32.q.7.Auguſtinus. 1638
Fleat pro te.de pœn.diſt.1.Ambroſius, 1704
Florentinum archidiaconum.diſt.85. Gregorius 406
Forte aliquis.14.q.5.Auguſtinus. 1055
Forte dicas,de conſec.di.2.Ambroſius. 1933
Forte in populo,13.q.4.Auguſtinus. 1300
Forte nata.de pœn.diſ.2.Auguſtinus. 1730
Fornicari hominibus.diſt.88.Auguſtinus. 423
Fortitudo.23.q.3.Ambroſius. 1294
Frater & coepiſcopus 17.q. 4.Gelaſius. 1131
Frater noſter.16.q.1.Gregorius. 1116
Frater veſter.di.50.Codex. 259
Fratris & coepiſcopi.11.q.1.Gregorius. 913
Fratrem noſtrum.di.86.Gregorius. 410
Fratres noſtros.de pœn.diſt.5.Innoc.ij. 1807
Fratres non ſolum.33.q.4.Ambroſius. 1815
Fratres quos.9.q.3.Sixtus papa ij. 878
Fraternitas.12.q.2.Gregorius. 983
Fraternitatis.di.34.Pelagius papa. 179
Fraternitatis veſtræ.35.q.10.Gregorius. 876
Fraternitatem tuam.di.71.Gregorius. 50
Fraternitatem tuam,diſt.80.Gregorius. 383
Fraternitatem veſtram.diſt.54.Gregorius. 281
Frequens diſt.54.Gelaſius. 278
Frigentius.16.q.7.Gelaſius. 1167
Fruſtra.diſt.8.Auguſtinus. 57
Fucare.de conſec.di.5,Auguſtinus. 2048
Fuerunt autem.diſt. .Iſidorus. 21
Fugitiui.12.q.2.Agathenſe conc. 103
Fuit ſemper.9.q.3.Athanaſius Patriar. 876
Fur autem.14.q.6.Hieronymus. 1062
Fures.13.q.2.Moguntinenſe conc. 1041
Futuram.12.q.1.Melchiades papa. 972

G

GEneralis.diſt.5 .Gelaſius. 279
Generali.25.q.1.Hadr.papa. 148
Generalia concilia.diſt. 7 Gratianus. 68
Generaliter etiam.diſt.82 Gratianus. 394
Generaliter ſancimus.16.q.1.Codex. 1108
Genuit Ioſeph.37.q.2.Hieronymus. 1526
Geſta quæ nobis.diſt.74.Gregorius. 355
Gloria epiſcopi.12.q.2.Hieronymus. 1013
Gonſaldus.17.q.2.Gratianus. 1175
Gratia ſi non gratis.1.q.1.Leo papa. 490
Gratia quæ per Chriſtum.de conſe.di.3.Auguſtinus. 203
Gratiam.1.q.1.Ambroſius. 491

Graue

Source : BIU Cujas

Canones Decreti

Graue non.xxxv.q.ix.Innocentiuss. 1875
Graue satis.xj.q.iij.Gregorius. 947
Gregorius.xxxv.q.ix.Ex Pontificali. 1875
Guilisiarius.xxiij.q.iiij.Silucrius papa. 1315

H

HAbeo librum.dis.xvj. Petrus episcopus Nicomediæ. 61
Habet hoc proprium.ij.q.v.Gregorius. 641
Habemus. xxij.q.j.Hieron. 1241
Habent forsitan.xiij.q.ij.Anastasius papa. 1082
Habuisse te.dis.xxxiij.Greg. 166
Habebat dominus.xij.q.j.Augu. 914
Habita dinumeratione.ij.q.vj.Cod.Theo. 664
Habetur quoque.iij.q.ix.Damasus. 755
Habeatur semel,dis. xviij.Nicænum con. 731
Hæc consonat.xxv.q.j.Greg. 1441
Hac ratione.xxxj.q.j.Ioannes Chryso. 1585
Hadrianus papa,dis.lxiij.Octaua synod. 313
Hadrianus,dis.lxiij.Ex histor.eccle. 322
Hanc consuetudinem.x.quæstio.j.Damasus papa 885
Hanc ergo.xvij.q.iiij.Greg. 1183
Hanc regulam.i.q.i.Leo. 523
Hanc societatem.de pœn.distin&.iiij.Gratianus. 1795
Hæc autem scripsimus.distinctio. iiij. Gratianus. 147
Hæc autem verba,de pœn.dis.j.Dige. 1669
Hæc autem vita.xxiij.q.iiij.Greg. 1301
Hæc de charitate,de pœn.dis.iij.Grat. 1762
Hæc de ordinandis.dis.lxxxj.Gratianus, 384
Hæc est fides.xxiiij.q.j.Hierony. 1388
Hæc huius placiti,xij.q.ij.Ilerden.conc. 997
Hęc imago,xxxiij.q.v.Aug. 1825
Hæc quæ de priuilegiis,dis.v.Gratia. 13
Hæc salubriter,xxxv.q.viij.Greg.in regest. 187
Hæc quippe,iij.q.vj.Ioan.Papa. 740
Hęresis,xxiiij.q.iij.Hierony. 1428
Hęreticus,xxiiij.q.ij.Aug. 1482
Hæretici cum a fide,xxiij.q.i.Innocentius papa. 1399
Hæretici non.de pœn.di.iij.Hieron. 1800
Hæ verò,xxvi.q.i.Innocentius papa. 1490
Hic ergo.de conse.di.i.Clemens. 1891
Hi de quibus,de conse.di.iiij.Leo papa. 1991
Hi duo solummodo,de conse,distinctio.i.Leo ix. 1905
Hi ergo,xxvij.q.i.Turiense.conc. 1492
Hinc considerandum,dis.lxiij.Gratia. 1333
Hinc est etiam,xv.q.i.Greg. 1007
Hinc etenim,dis.49.Grego. 233
Hi qui arborem,dis.50.Nicolaus papa. 261
Hi qui altario,dis.50.Ilerden.conc. 261
Hi qui altario,xv.q.vij.Ilerden.conc. 1088
Hi qui baptismum.i.q.i.Leo. 521
Hi qui de paganis,xxv.q.i.Augu. 1457
Hi qui episcopos,ii.q.4.Alex.i. 728
Hi qui in furtis,xiiij.q.vi.Greg. 1062
Hi qui in ecclesia,xxj.q.ij.Cyprianus. 1237
Hi qui intrant,de conse.distin.ij. Toletanum conci.j. 1920
Hi qui matrimonium,xxxij.q.vij.Nicolaus. 1643
Hi qui post sanctam,dis.50.Arelatense conciliū 2. 268
Hi qui se carnali,dis.lv.Arelat.conc.2. 281
Hi quoscunque,j.q.j.Hiero. 518
Hi à quibus,xxiij.q.viij.Toleta.conc.xj. 1378
His breuiter,de pœn.dis.i.Gratianus, 1662
His igitur,dis.xxiij.Isidorus. 108
His potestatis,de pœn.dis.i.Ambro. 1689
His qui tempore necessitatis,26. q.vj.Leo episcopus. 1474
His qui diuersorum,xxvj.q. vij.Laudi.conc. 1478
His temporibus,dis.lxxvij.Gratia. 370
Historia,xxxiij.q.ij.Nicola. 1650
Hi vero qui vxores,xxxij.q.vij.Greg. 1642
Hi verò hæretici,de conse,di.iiij.Greg. 2009
Hoc ad nos,dis.lix.Greg. 299
Hoc capitulo,dis.xcvij.Gratian. 473
Hoc est quod dicimus,de conse. dis.ij. Augustin. 1936
Hoc etiam placuit,ij.q.vj.Carth.conc.iij. 676
Hoc habet,dis.xlvj.Greg. 222
Hoc ipsum,xxxiij.q.ij.Isid. 1656
Hoc nequaquam,vij.q.j.Eugenius Hostiensis episcopus. 839
Hoc nobis,de pęn.dis.iiij.Grego. 1798
Hoc quoque,de cons.dis.j.Soter papa. 1907
Hoc sacramentum,de cons.dis.ij.Aug. 1945
Hoc sanctum,xxxij.q.ij,Tolet. conc.iij. 1609
Hoc si in iudicio,xxvj.q.vij.Octaua synod. 1470
Hoc solum,xxxiij.q.v.Hierony. 1823
Hoc tantum,xviij.q.ij.Toletanum cons.iiij. 1196
Hoc tamen,xxiij.q.v.Augu. 1337
Hoc vestræ.dis.xj.Leo Papa. 40
Hoc videtur,xxij.q.v.Augustinus. 1276
Homo Christianus.xl.dis.Ioannes Chrisost. 99
Homini,j.q.iiij.Gregorianus. 582
Homines,xxij.q.ij.Augustinus. 1251
Homicidium,de pœn.dis.j.Augustinus. 1672
Homicidiorum,de pen.dis.j.Clemens. 1673
Homicidas,xxiij.q.v.Hieronymus. 1347
Honestum,xxij.q.v.Cornelius papa, 1279
Honoratus,dis.lxxiiij.Gregorius. 358
Honorantur,xxxij.q.ij.Ambrosius. 1607
Horrendus,xxxij.q.v.Ambrosius. 1629
Hortamur,iij.q.ix.Pelagius. 761
Hortamur,dis.lxxj.Augustinus. 351
Hortatu, xxiij.q viij.Alcuinus. 1367
Hospitalitas vero.dis.lxxxv.Gratianus. 405
Hospitalem,dis.xlij.Gratianus. 201
Hospitiolum,dis.xxxij.Hieronymus. 169
Huic soli,dis.17.Damasus papa j. 69
Huiusmodi beneficij,x.q.ij.Codex. 88
Huius obseruantiæ.dis.lxxvj.Leo papa. 366
Humanum genus,dis.j.Gratianus. 1
Humanæ,xxij.q.v.Gregorius. 1277

I

IAcobus frater,de cons.distin. j. Sexta synodus. 1901
Iam itaque,prima quæst.quarta.Augustin. 581
Iam nunc,xxviij.quæst.j,Augustinus. 1536
Iam vero,xxiij.quæstio,vj.Gregorius. 1359
Ibi adunati,vij.q.j.Gregorius. 846
Ibi semper.3.q.6.Fabianus papa. 737
Idcirco frater,de pœn.dist.7.Aug. 1812
Id constituimus.17.quæ.4. Aurelianense conci.j. 1190
Ideo diuina 24.q.3.Augu. 1436
Ideo huic sanctæ.2.q.6.Iulius papa. 658
Ideo huic sanctæ.2.q.6.Iulius papa. 664
Ideo permittente.25.q.1.Leo papa iiij. 1441
Ideo prohibetur.dist.37.Isidorus. 186
Idololatria.28.q.1.August. 1535
Id semper.de consec.dist in,4.Gerundense conc. 239
Ieiunium.dist.76,Calixtus papa. 364
Ieiunium quarti. dist.76.Hierony. 366
Ieiunium.de consec.distinct.3.Melchiades papa. 1968
Ieiunium.de conse.di.5.Aug. 2042
Ieiunia,de conse.di.3.Ex dictis sancti Apollonij. 1968
Ieiunia.de consec.di.5.Eusebius papa. 2041
Iesus.dis.50.Hieron. 246
Igitur cum sæpe.3.q.8.Leo.iiij. 1366
Igitur genus.26.q.3,& 4,Augu. 1460
Igitur post sanctæ.dist.76.Leo papa. 365
Igitur secundum sanctorū.25.q.2.Leo. 1446
Ignis succensus.de pęn.dist.3.Aug. 1780
Ignorantia.dist.38.Toletanum conci.iiij. 187
Illa anima.de pen.dist.2.Ambrosius. 1735
Illa autem.dist.18.Aug. 45
Illa cauenda.15. q.1.Ambrosius. 1068
Illa præpositorum.11.q.3.Greg. 945
Illæ autem. 32.q.5.Leo papa. 1628
Ille gladium.23.q.4.Aug. 1320
Ille pęnitentiam.de pęn.distinct.3,Smaragdus. 1756
Ille proculdubio.dist.93.Anacletus. 443
Ille qui.22.q.5.Augu. 1275
Ille rex.de pœn.di.3.Ambrosius. 1762
Illi autem.12.q.1.Prosper. 977
Illi offerunt.1.q.1.Hierony. 526
Illi qui aut.5.q.5.Eusebius Papa. 701
Illi qui illa.q.1.Fabianus Papa. 797
Illi qui peregrinos.24.q.3.Nicolaus. 1427
Illiteratos.dist.36.Gelasius Papa. 178
Illos plannetarios.26.q.2.Augu. 1459
Illud autem.dist.xxx.Gratianus. 146
Illud autem.di.40.Ambrosius. 197
Illud autem.dis.93.Gregorius. 442
Illud autem.di.96.Gratianus. 461
Illud autem.20.q.1.Marcellus papa. 1220
Illud breuiter.di.12.Hieronymus. 43
Illud diuini.7.q.1.Toletanum conc.xj. 825
Illud etiam.13.q.2.Gelasius papa. 1031
Illud etiam.23.q.4.Innocentius. 1043
Illud etiam,30.q.3.Triburiense conc. 1569
Illud generaliter.di.94.Nicænum conc.j. 332
Illud inferendum.8.q.1.Hieronymus. 857
Illud magnitudinem.10.q.3.Pelagius. 838
Illud nos.di.77.Caius papa. 370
Illud perscrutari.de consecra.distin. 4. Augusti. 1977
Illud plane.11.q.3.Augustinus. 952
Illud quidem.8.q.1.Gregorius. 859
Illud quod.12.q.2.Innocentius.ij. 1000
Illud quod. 6.q.1.Augustinus. 1458
Illud quoque.dis.50.Syricius papa. 267
Illud quoque.di.71.Ianuarius episcopus. 349
Illud quoque.21.q.1.Gregorius. 1237
Illud relatum. 5.q.1.Digest. 1065
Illud sacramentum.35.q.6.Ordo Rom. 1865
Illud sane.dis.80.Leo papa. 383
Illud sane. 4.q.3.Leo papa. 1430
Illud statuendum.dis. 3.Carthag.conc. 109
Illud statuendum. 6.q.6.Gelasius. 1156
Illud superfluum.dis.95.Innocen. 456
Illud te volumus. 10.q.3.Pelagius. 895
Illud vero.4.q.6.Cartha.conc.ij. 781
Illud vero.31.q.1,in concilio apud Althæum. 1580
Illud vero de pœn.di.1.Ambrosius. 1764
Imitare Petrum.6.q. .Ambrosius. 800
Immolans. 4.q.v.Augustinus. 1054
Impœnitentia.de pœn.di.5.Gratia. 1801
Imperium vestrum.dis.10.Nicol.papa. 32
Imperiali.25.q.ij.Gregorius.in regesto. 1448
Imperatores.dis.9.Augustinus. 26
Imperatores.11.q.1.Augustinus. 955
Importuna,de pœn.dis.j.Hieronymus. 1692
Impudicas,27.q.1,Tribur.conc. 1491
In actione.de pœn.dis.j.Augustinus. 1707
In adolescentia.xxxiij.q.1.Leo papa. 1659
In altari.de conse.distinct.2,Vrbicum concilium. 1963
In antiquis.xij.q.ij.Ioan.papa,j. 982
Inanis est,de pœn.dist.iij.Augustinus. 1757
In apibus.7.q.j.Hieronymus. 837
In baptismate.de consecr.distin. iiij. Moguntin. concil. 214
In calicem.de conse.dist.ij.Ambrosius. 1960
In canonicis.dist.19.Augustinus 83
In canonibus.xvj.qu.1.Symmachus in synod.vj. Rom. 1119
Incautè sunt.xxij.q.ij.Gregorius. 1456
In catechismo.de cons.di.4.Iginus papa. 2013
Incassum.de pœn.dist.3.Gregorius. 1758
In capite quadragesimæ,di.56. Agathense conc. 266
Incestuosi.34.q.5.Turonen.conc.iij. 1343
Incestuosi.xxxv.q.8,Aurelianen.conc. 1871
In cœna domini.de consec.distin.2. Soter papa. 1920
In Christo pater.de conse,di.ij.Hilar. 1957
In Christo semel,de consecr.disti.ij. Ambrosius. 1939
In clericorum.xj.q.j.Hadr.papa. 918
In commutabili.xxij.q.4.Tolet.conc.viij. 1165
In coniugio,xxxij.q.j.Hieronymus. 1593
In copulatione.35.q.ij.&3.Vuormacien.cō.1843
In criminalibus.v.q.iiij.Hadria.papa. 787
In cunctis.xj.q.iij.Gregorius. 939
In decima actione.18.q.ij.Hispal.conc. 1205
Indicas.iij.q.9.Nicolaus papa. 758
indicatum est.dis.89.Gregorius. 427
in die.de consec.dis.5.Gregorius vij. 2040
indignum.dist.38.Gregorius. 191

indignè.

Source : BIU Cujas

Per ordinem Alphabeti

indignè.12.quęſt.2. Symmachus in ſynodo ſexta. 989
indignantur.xxxij.q.vj.Augu. 1633
in dolo.22.q.2.Auguſti. 1250
in dominicis dieb.9.q.2.Nannetenſe concilium. 868
in domo patris.de pœn.diſ.4.Augu. 1792
in duab.2.q.1.Gratianus. 1230
inducię.3.q.3.Eleuther.papa. 723
inducię.3.q.3.Damaſus. 723
in ea ſynodo.diſ.100.Gregó. 483
inebriauerunt Lot.15.q.1.Aug. 1069
in eccleſia.1.q.1.Leo. 927
in eccleſia.de conſe.diſ.4.Augu. 2026
in eccleſiaſtico.13.q.2.Tribur.conc. 1036
in eo.32.q.4.Hieronymus. 1619
in eum,qui.1.q.1.Digeſt.lib.3. 561
infans 20.q.1.Theodor.in pœn. 1219
infamis perſona.3. qu.7.Romana Synod.in capitular.Hadriani. 744
infames.3.q.7.Digeſt. 745
infames 6.q.1.Stephanus. 802
inferior ſedes.diſt.21.Nicol.papa. 96
inferiorum.diſt.86.Leo epiſc. 407
infideles.23.q.4.Auguſt. 1304
in Galliarum.25.q.2.Greg. 1445
in grauib.3.q.7.Greg. 751
in his reb.diſ.2.Augu. 39
in illo ſacramento.de conſe.diſ.2.Amb. 1962
in illis verò.diſ.80.Clemens papa. 382
in iſtis temporalib.di.4.Aug. 11
in ipſarum.22.q.2.Aug. 1253
iniquum eſt.32.q.6.Aug. 1632
Iniuſtum iudicium.xj.q.iij.Calixtus papa. 953
iniuſtum videtur.xij.q.ij.Tanſiacum conc. 1003
in lectum.34.q.1.& 2.& Tribur.conc. 1832
in legib.12.q.2.Euſebius papa. 983
in libro.2.q.5.Grego. 650
in loco.5.q.4.Tolet.conc.11. 790
in malis.xxi.q.iiij.Iſido. 1264
in mandatis.diſ.42.Clemens. 207
in memoriam.diſ.19.c.Caroli. 82
in neceſſitate.de conſe.diſ.4.Aug. 1983
innocens.33.q.4.Ambroſius. 1271
in nona actione.16.q.7.Hiſpal.conc.2. 1165
in nouo teſtamento.diſ.21.Anacle. 94
in nouo teſtamento.22.q.1.Auguſt. 1243
innouamus.diſt.60.Innoc.2. 301
in nomine Domini.diſt.23.Nicol.papa 2. 104
in nomine Patris.Littera formata. 353
in nullo loco.18.q.2.Greg.in reg. 1205
inolita.11.q.1.Mileuit.conc. 915
in omni.27.q.2.Ambr. 1525
in omnib.diſ.81.ſeptima ſynod. 392
In omnib.de conſ.diſ.5.Capitul.lib.5. 2047
in oratorio.diſt.42.Aug. 24
in ordinatione.diſtin.61.Ex regul. B. Benedicti. 309
in parochia.16.q.1.Pelagius papa. 1103
in præſenti.13.q.2.Hieron. 1039
in primis.2.q.1.Greg. 614
in qualibet ciuitate.23.q.8.Codex Theodoſianus. 1375
inquit Apoſtolus.de conſe.di.2.Aug. 1957
in quib.22.q.2.Aug. 1253
in quib.de conſe.diſ.2.Leo. 1990
in ſabbato.de conſe.diſ.4.Capitul.lib.6. 2021
in ſacerdotib.diſt.61.Hormiſda papa. 302
in ſacramento.de conſ.diſ.2. Carthaginen. cõc.3. 1913
in ſacramentorum.de conſ.diſ.2.Alex. 1911
in ſacris.16.q.1.Anaſtaſ. 1118
in ſalicib.de pœn.diſt.3.Amb. 1775
in ſancta Romana.diſ.92.Greg. 485
in Sancta Apoſtolica.de conſe.diſ.1.Sixtus Papa. 1900
in ſancta Niceña.2.q.7.Iulius Papa. 885
in ſcripturis.diſ.96.Nicolaus Papa. 467
in ſcripturis.2.q.2 Euſebius. 63
in ſcripturis.8.q.1.Grego. 815
in ſede.24.q.1.Euſebius papa. 1388
in ſingulis.diſ.77.Zozimus. 370
in ſingulis.diſt.86.Ambroſius. 414
in ſynodo.diſ.63.Leo Papa. 322
in ſynodo.de conſe.diſt.4.Zacha. 2009
inſolitum eſt.12.q.2.Codex. 1007
inſtitutio.27.q.2.Aug. 1525
inſtitutionis.25.q.2.Greg. 1446
inſtitutio miſſarum.de conſe.diſt. 3. Gerundenſe conc. 1925
intantum.diſt.21.Nicol.papa. 99
intantum hominum.de pœnit.diſtinct.3.Auguſti. 1760
integritas.32.q.1.Ambro. 1998
intelligi.26.q.2.Aug. 1457
inter cætera.10.q.3.Tolet.con.vij. 897
inter cætera.22.q.4.Augu. 1270
interdixit.diſt.32.Nicæn. conc. 163
interdiximus.16.q.1.Calixtus.2. 1095
interfectores.xxxiij.q.ij.Nicol.papa. 1652
inter hęc.xxxiij.q.2.Nicol.papa. ibi.
inter hæc.de pœn.diſ.ij.Greg. 1731
inter hæc hircum.de pœn.diſ.3.Adamantius. 1773
inter hæc hircum.de pœn.diſ.3.Iſychius. 1771
inter hæreſim.xxiiij.q.iij.Hieron. 1528
inter memoratos.xvj.q.iij.innocen.Papa. 1138
intermittentes.de pœn.diſ.4.Paulus Apoſt. 1798
inter nos.diſt.lxiij.Leo 4. 329
inter querelas.xxiij.q.iiij.Greg. 1314
interrogo.j.q.j.Augu. 540
interrogatum eſt.ij.q.v.Saleguſtan.conc. 652
interueniente.32.q.7.Aug. 1633
inter verba.xj.q.iij.Greg. 940
inter catholicam.j.q.j.Aug. 531
in tuis litteris.7.q.2.Alex.ij. 846
in venditionib.17.q.4.Agath.conc. 1192
inuenta eſt.xxvij.q.ij.Origen. 1528
inuenimus.de conſe.diſ.j.Pelagius ij. 1910
inuentum eſt.16.q.7.Cabilon.con.2. 1171
in veteri lege.diſt.lxxvij.Tolet.conc.iiij. 373
inuitat dominus.de conſe.diſt.2.Augu. 1949
inuito vero.xix.q.iij.Gra. 1249
in vna autem.diſ.101.Grat. 486
inutile.diſ.lxxxviij.Grego. 422
ioannes Chryſoſtomus.diſti.50.Martinus papa j. 241
ipſa pietas.xxiij.q.iiij.Augu. 1310
ipſe ligandi.xj.q.iij.Greg. 934
Ipſi apoſtoli.ij.q.vi.Fabianus. 700
Ipſi ſacerdotes.j.q.j.Greg. 949
Ipſi ſunt canones.ix.q.iij.Gelaſius papa. 878
Ita ſępè. ij.q.iij.Ambroſius. 945
Irreligioſum.diſt.lxxxvij.Gelaſius. 418
Irreligioſa.de conſe. diſt.iij.Tolet.conc.iij. 1965
Irriſor eſt.de pœn.diſt.iij.Iſidorus. 1756
Irritã eſſe,iij.q.vj.Felix.papa primus. 242
Irritam eſſe.iij.q.vj.Cartha.conc.4. 935
Is autem.xxij.q.ij. Auguſt. 1252
Iſmael,diſt.56.Augu. 294
Is qui pœnitentiam.xxvj.q.vj.Carth.conc.4. 1474
Is qui non habet.diſt.xxxiiij.Tolet.con.j. 169
Iſte Abrahæ.xxxij.q.iiij.Auguſt. 1611
Iſtud eſt.ij.q.j.Gregorius. 906
Ita corporis.xj.q.iij.Nico.papa. 955
Ita diligere.xxx.q.ij.Nico.papa. 1566
Ita dominus.diſt. 19.Leo papa.j. 84
Ita ergo.xxij.q.j.Augu. 1244
Ita fit verbum.j.q.j.Aug. 533
Ita ne.xxxij.q.v.Aug. 1622
Ita nos Scyllacenorum.xxvj.q.ij.Gela. 1453
Ita planè.xxiij.q.iiij.Aug. 1298
Itaque cenſuimus.xxiiij.q.iij.Agathen.con. 1426
Item aduerſus.diſt.13.Gratianus. 48
Item laici.diſt.61.Grat. 302
Item ex monachali.diſt.58.Gratian. 297
Item qui eccleſiaſticis,diſt.59.Gratia. 298
Item qui in ægritudine.diſt.57.Grat. 297
Iteratur quotidie.de conſ.diſt.2.Paſcha. 1949
Iubemus.j.q.j.Codex.lib.ix. 561
Iubemus eos qui.xvj.q.iij.Codex. 1148
Iubemus.de conſe.diſ.xij.Lucius papa. 1907
Iudas.xvij.q.iiij.Gelaſius. 1189
Iudas pœnituit.de pœ.diſ.j.Ioã. Chryſoſtomus. 1174
Iudex criminoſum.ij.q.j. Conſtantinus Imperator. 613
Iudex non eſt.xxiij.q.v.Hieronymus. 1347
Iudæi baptizati.j.q.iiij.Tolet.con.4. 581
Iudæi.xxvij.q.j.Tolet.con.4. 1545
Iudæi quorum.de conſe.diſ.iiij.Agathen.concil. 2012
iudæorum.xxviij.q.j.Tolet.conc. 1545
iudicare.xj.q.iij.Gregorius. 943
iudicantem.xxx.q.v.Eleutherius. 1578
iudices autem.xj.q.1.Niceñ.conc. 900
iudices inquit.j.q.j.Hieronymus. 506
iudicet ille.iij.q.vi.Ambroſius. 750
iudicet ſeipſum.de pœn.diſt.j.Aug. 1708
iudicium verò.6.q.3.Gratianus. 808
iulianus. xj. q.iij.Ambroſius. 954
iuramenti.xxij.q.v.Chromatius. 1218
iurauit Dauid.xxij.q.iiij.Aug. 1264
iuratos.xv.q.vj.Vrbanus ij. 1084
ius generale diſ.j.iſidorus. 2
ius autem diſ.j.iſidorus. 4
ius,naturale.diſt.1.iſidorus. 4
ius ciuile.diſt.j.iſidorus. 5
ius gentium.diſ.j.iſidorus. 5
ius militare.diſ.j.iſidorus. 5
ius publicum.diſ.j.iſidorus. 6
ius Quiritum.diſ.1.iſidorus. 6
ius autem.diſ.7.Gratianus. 20
iuſtitiæ.xxv.q.j.Gregorius. 1441
iuſtum eſt bellum.xxiij.q.ij.iſidorus. 1290
iuſtum eſt principem.diſ.9.iſidorus. 27
iuſtum eſt vt qui,xxiij.q.iij.Calixtus. 1295
iuuenculas,xx.q.j.Gregorius in regeſt. 1221
Iuxta Calcedonenſis.Alex.ij. 1095
iuxta ſanctorum.diſ.93.Anacletus & Zacharias papa. 441

L

Lachrymæ.de pœn.diſ.1.Ambroſius. 1664
laici in accuſatione.ii.q.vij.Anacletus. 688
laici verò nullo modo.diſ.63.Gratianus. 312
laici preſbyteros.xvj.qu.vij. Moguntinen.conc. 1171
laici qui.diſ.35.innocentius 1. 166
laico non licet.ij.q.vij.Marcellinus papa. 685
laicos non accuſare,ij.q.vij.Euſebius. 685
laicis quamuis.xvj.quæ. vij. Eulalius epiſcopus. 1166
lator Nemeſion.ij.q.vij.Gregorius. 705
lator præſentium.diſ.55. Stephanus. 289
lator præſentium,xvj.q.v.Gregorius 1. 1289
latorem præſentium,j.q.j.Gregorius. 559
latorem præſentium,xxxiij.q.ij.Nic.papa. 1660
lauamini.de pœn.diſ.3.Gregorius. 1757
lector cum ordinatur.diſtin. 23. Carthagi.conc. iiij. 114
lector ſi viduam,diſ.xxxiiij.Marti.Bracharen. 173
lectores cum ad annos.diſtin.32.Carthagin. cõc. ii. 160
lectis ſagacitatis,diſ.63.Stephanus. 320
legatur.xxiiij.q.ij.Gelaſius papa. 1410
legant epiſcopi,diſ.xxxvi.Hieronymus. 182
lege imperatorum.diſ.10.Nicolaus papa. 30
lege iulia.j.q.1.Digeſ.lib.3. 562
legem quam piiſsimus.diſtin.53.Gregorius. 273
leges eccleſiæ,iij.q.vi.Anacletus papa. 742
legi epiſtolam,xv.q.j.Auguſtinus. 1105
legi Syromaſten.xxxiij.quæ.8.Hieronymus. 1368
legitur quod beatus,diſtinct.81.Gregorius. 392
legimus aliqua.diſ.37.Ambroſius. 184
legimus de beato.diſt.37.Rabanus. 182
legimus in Eſaia.diſ.93.Hieronymus. 449
legimus quoſdam.de conſecra. diſti.5. Hieronymus. 2045
legum eccleſiaſticarum,ij.q.j.Hincmarus ex cõc. apud Medardum. 619
lex continentiæ,diſ.31. leo papa. 151
lex diuinæ.xxvi.q.ij.Benedictus papa. 1514
lex eſt,diſ.1.iſidorus. 3
lex eſt.diſ.2.iſidorus. 7
lex æterna,xxii.q.5.Aug. 1343
lex illa.xxvi.q.ij.Gelaſius papa. 1530
lex illa,xxxvj.q.v. Gelaſius. 1878
libenter ignoſco.de pœn.diſtin.1.Ambroſius. 1684
liberorum,xxxij.quæſtion.iiij.Hieronymus. 1620

Source : BIU Cujas

Canones Decreti

Liberti.dis.87.Toletanum conc.4. 419
Liberti.dis.xxxij.q.iiij.Isidor. 1620
Liberti eccleſiæ.xij.qu.j.Toletanum concil.iiij. 1007
Liberti.xij.q.ij.Toletanum conc.iiij. 1009
Libertos.dis.lxxxvij.Agathenſe conc. 419
Licet aliquid.xxvj.q.ij.Ambro. 1460
Licet appellatori.ij.q.vj.Fabian.Papa. 655
Licet ergo.viij.q.j.Hierony. 855
Licet in regulis.xvj.q.iij.Gelaſius. 1137
Licet nonnunquam.dis.xlv.Leo papa. 216
Licet omnib.dis.lxxxvij.Gelaſius. 177
Licet plerumque.diſt.xlv.Greg.iiij. 24
Liceat etiam.ij.q.vj.Fabianus. 663
Licitè dimittitur.xxxij.q.vij.Augu. 1633
Ligna eccleſiæ.de conſecrat.dis.i.Hyginus Papa. 1808
Liquido.de conſe.dis.ij.Augu. 194
Litigioſus.dis.90.Grat. 429
Litteras charitatis.diſtinct. lxiij. Pelagius Papa. 319
Litteris veſtris.de conſec.diſt.iij.Fabianus Papa. 1970
Locaverò in quibus. diſtinct.lxxx. Gratianus. 381
Loci noſtri.xxxv.q.ix.Stephanus.v. 1872
Locutio diuinarum.diſt.xxxviij. 1092
Longinquitate.xij.q.ij.Tolet.conc.vj. 109
Loquitur Dominus.xxiiij.quæſti.i. Cyprianus. 1390
Lotharius.31.q.2.Nicolaus. 1588
Lugdunenſis.ix.q.ij.Vrbanus Papa. 870
Luminoſo.xviij.q.ii.Greg. 1198
Luxuriam facit.dis.xxxv.Proſper. 176
Luxurioſa.res.dis.xxxv.Hieronymus. 175

M

MAgnus epiſcopus.diſt.liij.Carthag.conc.j. 275
Magna pietas.de pœn.diſtin.i. Auguſtinus. 1665
Magnum quidem.xj.quæſtion.i. Ambroſius. 908
Magnæ ſapientiæ.xxij.q.iiij.Augu. 1266
Magis.xxxij.q.v.Augu. 1624
Maiores.xvj.q.7.Augu. 1160
Maiores.xxiiij.q.j.Gelaſius. 1382
Maiorum quiſpiam.ij.quæſ.vij.Zepherinus papa. 686
Mala conſuetudo.dis.viij.Nicolaus papa. 23
Maledicam.j.q.j.Hieronymus. 571
Mali ſunt.xxiij.q.iiij.Augu. 1334
Mancipia Chriſtiana. diſtinctio.liiii. Gregorius. 280
Mandamus.xix.q.iii.Vrbanus ii. 1212
Mandaſtis.ii.q.v.Sixtus papa.iii. 643
Manet ergo.xxiiii.q.i.Leo papa. 1386
Manifeſta.ii.q.i.Ambro. 623
Manifeſta.xii.quæſtio.i.Mart. Brachar.in conc. 975
Manifeſtum eſt.i.q.i.Leo. 524
Manifeſtum eſt.xxxiii.q.v.Augu. 1824
Manus impoſitio.i.q.i.augu. 530
Manus quoque.de conſecr.diſt.v.Euſebius papa. 2037
Marchion,& Baſilides.i.q.i.Hiero. 526
Maritum duarum.dis.xxxiii.Grego. 165
Mater eccleſia.de conſe.diſtinctio. iiii. auguſtin. 2030
Matrimouium.xxvii.q.ii.Iſido. 1508
Maximianus.diſt.lxxxi.Innoc. 386
Maximianus.q.i.iii.aug. 1263
Maximum quoque.i.q.vii.Leo. 606
Medicina.de pœn.dis.i.ambroſius. 1707
Medicamentum.de pœn.dis.i. 1703
Meliore.xxvii.q.i.augu. 1496
Memor ſum.xxiiii.q.i.Sixtus papa. 1387
Mennam.ii.q.v.Greg. 941
Menſuram autem.de pœn.dis.i.Hier. 1708
Meretrices eſſe.xxxii.q.iiii.aug. 1618
Merito quæritur.xv.q.i.augu. 1065
Merito.xxxii.q.ii.augu. 1609
Metropolitanõ.dis.lxiii.Leo i. 321
Metropolitanum.ii.q.vii.Greg. 706
Metuentes.xvii.q.iiii.Gelaſius. 1188
Mihi autem.xxii.q.ii.augu. 1256
Miles.xxiii.q.iiii.augu. 1343
Militare.xxiii.q.i.augu. 1288
miniſtri altaris.diſtinction.lxxxi. Lucius Papa. 390
miniſtri.xiiii.q.iiii.arelatenſe con.i. 1051
miniſtrum.dis.xxiii.Loadicen.conc. 116
miniſtrare.xxvi.q.vi.agathenſe conc. 1451
miramur tantum.diſt.91.Leo. 303
miramur.24.q.1.Nicolaus. 1404
miratus valde.93.diſt.Greg. 440
mirandum eſt,de pœn.dis.ii.aug. 1746
miror autem.de pœn.dis.1.Cyprianus. 1691
miror minus.diſt.50.Ioa.8. 237
miror quo modo.xvii.q.iiii.aug. 1180
miſerum eſt,dis.lxi.Innoc. 303
miſſas die.de conſecr.diſtinct. i. agathenſe conc. 1908
miſſarum ſolennia.de conſ.dis.i.Triburienſe cõc. 1891
moderamine.16.q.1.Greg. 1100
modo quæritur.35.q.4.Grat. 1845
moyſes.dis.7.Iſidorus. 20
moyſes.8.q.1. Hierony. 850
moyſes.xxxii.q.ii.auguſ. 1605
mollitiis.xxi.q.iii.Cyprianus. 1237
monachus vero.dis.lxxvii.Gelaſius papa. 374
monachus.xvi.q.i.Hierony. 1092
monachi j.xvi.q.i.agathenſe conc. 1104
monachi ij.xvi.q.i.Tarraconen.conc. ibi.
monachi ſibi.de conſe.dis.4.Capitularium liber. 2014
monacho.xx.q.iiii.Baſilius. 1229
monacho.27.q.1.aurelianen.conc.j. 1499
monachum.20.q.1.Toletanum conc.4. 1218
monachum.xx.q.iiii.agathenſe con. 1219
monachos quoque.16.q.i.Syricius papa. 1102
monaſterium.16.quæſt.7.Eugenius 2.& Leo 4. 1169
monaſteria.18.quęſt.2.arelatenſe,vel aurelianenſ. con. 1203
monaſteria. xviij.q. ij.Agathenſe conc. 1205
monaſteriis.xix.q.ij.Greg. 3214
monemus,xij.q.ij.Leo.4.in con. 987
monomachiam.q.ij.Nicol.papa. 651
mos antiquus,diſt.65.Nicænum conc.2. 328
mos eſt.diſt.j.Iſidorus. 3
mos eſt.xij.q.ij.Greg. 994
mouet te.xxij.q.2.Aug. 1247
mulier debet,xxxij.q.v.Ambroſius. 1827
mulier quamuis.diſt.xxiij.Carthaginen.con.iiij. 116
mulier quamuis de conſ.diſt.iiij. Carthaginenſ. con.4. 1983
mulier quæ acceſſerit,15.q.1.Auguſtinus. 1068
mulier ſi fide,xxij.q.iiij.Aug. 269
mulier ſi quidpiam,xxxij.q.2.Ambroſius. 1608
mulier ſi ſine.xxxiij.q.v.Ex concilio apud Compendium. 1810
mulierem conſtat.xxxij.q.v.Aug. 1827
mulieres,diſt.xxxij.Laodicen. con. 164
mulieres,27.quæſtio.1.Eugenius papa. 1499
multum ſtupor,iii.quæſtion.vi.Leo. 139
multi bene,de pœn.diſtinct.ii.Gregorius. 1746
multi corriguntur,ſecunda q.i.Auguſtinus. 625
multi ſacerdotes,diſt.xiiii. Ioan. Chryſoſtomus. 197
multa ſęcularium,prima quæ. i.Gregorius. 534
multi ſine,xiiii.quæſtion.v.Hieronymus. 1056
multi ſunt,de conſecr.diſtin.iiii. Pelagius papa. 2009
multiplex,de pen.diſt.i.Leo. 1685
multorum auctoritatibus,i.quæſt. 2. Gratianus. 317
multorum relatione,diſtincti. xxxii. Gregorius. 155
multorum relatione,xxvii.quęſtio.ii.Gregorius. 1516
multorum relatione,25.q.6.Alexander ii. 1868
multis ab vrbe,diſtinct.xliiii.Gregorius. 211
multis conciliis,xvi.quæſtio.1. Africanum conc. 1116
multis denuo,diſtincti.xvii.Pelagius papa ii. 70
multos de eccleſiaſtica,diſtinct.liiij. Gregorius. 284
multæ autem operationes,i.quæſtion.i.aug. 514
multipliciter,i.q.i.Taraſius epiſcopus Conſtan. 504
mutationes.vii.quæſ.i.anterus papa. 833

N

NAbuchodonoſor,xxiii.quæ,iiii.auguſtinus. 1306
Nam qui Deo,xvj.q.ii.ambroſius. 1131
Nam ſicut,diſt.31.Innocentius i. 150
Nam ſi conſenſerimus,dis.xxvii. 134
Naſci de adulterio,dis.lvi.Hieronymus. 93
Nauum prophetam,de pœn.dis.iii.Hiero. 1767
Ne amiſſo,23.quæſtion.iii.auguſtinus. 1319
Nec aliqua,xxvii.quæſtion.i.Gelaſius papa. 1487
Nec artificioſo,xxii.q.ii.auguſtinus. 1257
Nec damnoſa,xxv.q.ii.Codex. 1448
Nec eam quam,xxxv.q.ii.& iii.Gregorius. 164
Nec extra,iii.q.ix.Damaſus. 756
Nec emeritis,diſt.xvi.Cæleſtinus. 307
Nec ſortis,i.q.i.auguſtinus. 513
Nec hoc quoque,14.q.4.Leo papa. 1052
Nec illud,xxx.q.v.Ambroſius. 1576
Nec illud,xxxiii.q.v.Ambroſius. 1827
Nec is qui inuitus,15.quæſt.j.Ambroſius. 1070
Nec licuit,diſtin.xvij.Greg.al.Pelagius. 69
Nec mirum,26.quæſtion.v.Auguſtinus. 1468
Nec Moyſes.de conſec.diſtinct.2.Hier. 1963
Nec nouum,8.q.1.Gregorius. 856
Nec numerus,10.q.3.Gelaſius. 895
Nec quemquam,de conſecr.diſtin.4. Cyprianus. 2021
Nec quiſquam,24.q.2.Gelaſius papa. 1412
Nec ſolo,xxxij.quæſtione 5.Aug. 1627
Nec ſufficere, viii.q.i.Beda. 859
Nec vxorem,xxiii.q.iiij. Nicolaus papa. 1818
Neceſſe eſt.diſt.xxix.Hieronymus. 144
Neceſſe eſt,j.quęſt.j.Gregorius. 540
Neceſſe eſt,iij.q.ix.Nicolaus papa. 761
Neceſſe eſt.xxij.q.iiij.Toletanum conc. 1267
Neceſſe eſt,de conſecr.diſt.j.Leo papa. 1903
Neceſſarium eſt,de conſecr.diſt.4.Aug. 1975
Neceſſaria,1.q.7.Gelaſius. 600
Neceſſaria,12.q.1.Eug.ij.& Leo 4. 1666
Neceſſario,de conſec.diſ.2.Epheſinum ſymbolũ. 1956
Ne forte de pœn.diſ.1. 1702
Ne forte,de pœn.diſ.4.Oſee. 1799
Neganda,j.3.q.vij.Stephanus papa. 763
Neganda ii.3.q.vij.Codex. 763
Negare non poſſum.diſtinct.9.Auguſtinus. 27
Negotium,de pœn,diſ.5.Gregorius. 1807
Negotiatorem clericum,diſt.88.Hier. 429
Negligere,ij.q,vij.Eleutherius papa. 716
Nemo ad ſacram,diſtinct.32. Vrbanus ſecundus. 161
Nemo contemnat,ii.q.i.Ioan.Chryſ. 934
Nemo blandiatur,xxxii.q.iiii.Ambroſius. 615
Nemo de annorum, xix.qu.iii.Ioannes viii. 114
Nemo deſperandus,de pœn.diſt.7. 1811
Nemo eccleſiam,de conſec.diſtin. 1. Aurelianen. conc. 1890
Nemo epiſcopus,ii.q.i.Conſtit.apud Iulia.anteceſ. 620
Nemo epiſcoporum,ii.q.iii.Melden.conc. 937
Nemo iudicabit,ii.q.iii.Innocentius. 877
Nemo peritorum,ii.q.iii.Auguſtinus. 950
Nemo per ignorantiam.de conſ.diſti.1.Clemens papa. 1899
Nemo poteſt,xvj.q.j.Gregorius. 1092
Nemo poteſt,de pœn.diſtinct.i.Ambroſius. 1686
Nemo presbyter.dii.78.authen.de ſan.epiſcopis. 375
Nemo quippe.diſt.83.Gregorius. 401
Nemo qui rapit.xiiii.q.v.Hieronymus. 1055
Nemo recte,diſt.lxxxi.Symmachus papa. 384
Nemo tollit.de conſecra. diſtin.iiii.Auguſtinus. 1994
Nemo vel in foro,de pœn.diſ.1.Codex. 1665
Nemo vnquam,xj.q.1.Caius papa. 899

Nemini

Source : BIU Cujas

Per ordinem Alphabeti.

Nemini eſt.xvii.q.4.Nicolaus. 1188
Nemini præterquam.xv.q.iii.Iulius papa. 1077
Nemini regum.16.q.7.Syluester. 1172
Neminem abſolutè.diſ.70. Chalcedonenſe conc. 348
Neminé exire.3.q.6.Romana ſynod.in capitular. Hadriani. 743
Neminem putes.de pęn.diſtinct.1.Auguſtinus. 1681
Neminem quiſquam.diſ.45.Romanũ. cõc.ſub Syl ueſt. 213
Neophytus.diſt.61.Ambro. 306
Neophyti.de conſ.diſ.5.Carthaginenſe conc.4. 2039
Ne pro cuiuſlibet.xvi.q.i.Grego. 1105
Neque ad Cain.diſ.6.Cyprianus. 430
Neque apud altare.diſt.88.Cypria. 425
Neque decennij.xvi.q.iiii.Iuſtinia.Nou. 1151
Neque enim.xiiii.q.v.Aug. 1056
Neque furioſus.xxxii.q.vij.Fabianus. 1645
Neque in homine.j.q.j.Augu. 513
Neque poteſt.j.q.j.Aug. 540
Neque quorumlibet.diſ.9.Aug. 291
Neque viduas.xxvii.q.j.Cyprianus. 1487
Ne quis arbitretur.xxii.q.ii.Aug. 1257
Ne quis ieiunet.de conſe.diſ.iii.Cæſar Augu.cõc. 1968
Ne quod abſit.de conſec.diſtinct.iiii. Gregorius. 2013
Nerui teſticulorum.diſt.xiii.Greg. 49
Ne tales.de conſecrat.diſtinct.5.Hieronymus. 2043
Nicæna ſynodus.diſtinctio.31.Hiſtoria Tripart. 152
Nihil contra.2.q.1.Eleutherius epiſcopus. 613
Nihil contra.7.quæſtione 1.Toletanum conc.vii. 829
Nihil enim prodeſt.de conſecr.diſt.v. Pius Papa. 2042
Nihil enim.de conſ.diſ.v.Ioannes Chryſoſtomus. ibidem.
Nihil eſt aliud.de conſecra.diſt.4.Auguſtinus. 2007
Nihil illo.diſ.83.Anacletus Papa. 402
Nihil iniquius.32.q.6.Augu. 1632
Nihil in ſacrificiis.de conſecrat.diſtin. ii.Alex.v. 1916
Nihil iudæ.de pęn.diſt.3.Hiero. 1776
Nihil prodeſt.de pœn.diſ.3.Pius Papa. 1755
Nihil ſic debet.11.q.3.Augu. 93
Nihilominus quoque.3.q.6.Leo. 759
Nimium certè.23.q.8.Ioannes Papa viij. 1395
Nimium ſunt.23.q.4.Auguſti. 1320
Niſi aut in cœnobiis.diſ.56.Vrbanus. 295
Niſi bella.23.q.1.Greg. 1284
Nobis dominus.diſ.63.Leo.4. 320
Nobilis homo.2.q.5.Triburienſe conc. 645
Nobiliſſimus vir.diſtinctio.97.Nicolaus Papa. 476
Nocte Sancta.de conſ.diſtinctio.1.Theleſphorus. 1902
Noli exiſtimare.23.q.1.Augu. 128
Noli frater.diſ.9.Augu. 29
Noli meis litteris.diſt.9.Aug. 27
Noli putare.de pœn.diſt.1.Aug. 1674
Nolite errare.diſ.11.Iulius Papa. 36
Nolite nos exiſtimare.diſ.21. Nicolaus Papa. 97
Nolite recedere.11.q.3.Hierony. 929
Nolite timere.11.quæſt.3.Ioannes Chryſoſtomus. 951
Nolite velle.14.q.5.Augu. 1054
Nolo vt aliquis.12.q.1.Augu. 969
Noluit itaque.33.q.5.Augu. 1826
Nomen preſbyteri.2.q.1.Augu. 621
Non afferamus.24.q.1.Aug. 1393
Non autem.7.q.1.Augu. 822
Non confidat.diſt.50.Gelaſius. 264
Non cogantur.diſ.41.Augu. 199
Non debet.diſtinctione lxv. Martinus in concil. 336
Non debet.11.q.3.Greg. 943
Non debet.30.q.1.Cæleſtinus Papa. 1564
Non debere,diſt.80.Laodicen.conc. 383
Non decet,diſ.xij.Calixtus.Papa j. 41
Non dico.de conſe.diſ.iiij.Hierony. 2041
Non dicatis.xi.q.j.Augu. 970
Non dubito.de conſe.diſ.iiij.Aug. 2033
Non enim.32.q.1.Augu. 1598
Non eſt à plebe.ij.q.vij.Euariſtus. 684
Non eſt aqua.de conſe.diſ.4.Augu. 2000
Non eſt credendum.Hadrianus Papa. 762
Non eſt crudelis.xxiij.q.iiij.Hierony. 1347
Non eſt contra.xxij.q.j.Augu. 1143
Non eſt contra.xxij.q.j.Iſidorus. 1246
Non eſt culpandus.xxxij.q.j.Hierony. 1599
Non eſt dubium.27.q.2. 1513
Non eſt facilè.diſ.40.Hierony. 194
Non eſt Innocentiæ.xxiij.q.v.Augu. 1349
Non eſt iniquitatis.xxiij.q.v.Augu. 1134
Non eſt noſtrum.xxiij.q.v.Hieron. 1342
Non eſt obſeruandum.xxij.quæſt.iiij.Iſidorus. 1266
Non eſt peccatum.diſ.6.Grego. 19
Non eſt permittendum.diſtin.lxiij. Laodicen.cõ. 315
Non eſt putanda.j.q.j.Grego. 509
Non eſt quòd cuiquam.xv.quęſ.j.Ambroſius. 1070
Non eſt tam iniuſtus.de pœn.diſ.ij.Hieronymus. 1733
Non æſtimemus.xiij.q.ij.Augu. 1038
Non erit turpis.xxxij.q.j.Augu. 1595
Non exemplo.xxvj.q.ij.Beda. 1457
Non ex quo.de conſe.diſ.iiii.Augu. 2031
Non fidelib.32.q.5.Augu. 1623
Nòn fruſtra.23.q.5.Aug. 1344
Non furem.7.q.1.Leo.iiij. 821
Non habenti.22.q.2.Africanum conc. 1001
non hoc corpus.de conſe.diſ.2.Augu. 1935
non illud.de conſe.diſ.4.Augu. 1988
non imputantur.1.q.4.Augu. 583
non iſte panis.de conſe.diſ.2.Ambr. 1942
non inuenitur.23.q.4.Augu. 1326
non inuitati.9.qu.2. Conſtantinopolita. ſynod.j. 870
Non in perpetuum,24.q.3.Rabanus. 1419
Non inferenda,xxiij.quæſt.ii.Ambroſius. 1294
Non in vobis,de conſec.diſtinct.iiij.Aug. 1997
Non ita,ij.q.vj.Eutychianus papa. 662
Non ita,xxij.quæſt.i.Augu. 1256
Non licet,diſt.x.Symmachus papa. 32
Non licet,diſt.46.Laodicenſe conc. 224
Non licet,diſ.lxiij.Martinus papa ex conc. 316
Non licet,xj.q.3.Augu. 946
Non licet,xxvj.q.v.Martinus Bracharen. 1464
Non licet,xxxiij.q.iii.Martinus Bracharé.in cõ. 1818
non licet,j.de conſ.diſtin.4. Antiſiodoren.conc. 2014
non licet de conſ.diſt.4.Carthaginenſe.conc.iij 2015
non licet,diſt.lxxxvj.Agathenſe con. 416
non liceat,j.diſt.xxii.Bracharenſe con. 416
non liceat,ij. diſ.xxii.Apud Martinum Brachar. 116
non liceat,diſ.44.Martinus Bracharenſis ex cõc. 212
non liceat,diſtin.92.Martinus Brachar.ex conc. 436
non liceat,j.quæ.j.Martinus Bracharen.ex conc. 526
non liceat,3.q.6.Innocentius papa. 742
non liceat,xij.q.i.Symmachus papa. 988
non liceat,xij.q.ij.Chalced.conc. 999
non liceat,xij.q.ij.Innocentius papa ij. 1001
non liceat,19.q.3.Nouella cxxiij. 1216
non liceat,xxvj.q.vij.Mart.Brach.in conc. 1481
non liceat,de conſecr.diſt.iij. Martinus Bracharen.in conc. 1966
non liceat,de conſecr.diſ.4.Martinus Bracharé. in conc. 2001
non loca,diſt.40.Gregorius. 194
non mœchaberis,32.q.5.Iſidorus. 1628
non mœchaberis,xxi.q.vj.Auguſtinus. 1033
non mediocriter.de conſecra.di.5. Hieronymus. 2042.
non multum,diſ.100.Gregorius. 484
non negamus,diſt.lx.Hormiſda papa. 302
nonne vobis,diſt.37.Hieronym. 181
nonne directa,3.q.4.Symmachus papa. 862
nonne Sodomitæ,j.q.j.Auguſtinus. 513
nonne vobis,diſt.37.Hieronymus. 181
nonnulli diaconi.diſtinctio.93. Tolet. conc.iii. 445
nonnulli,de pœn.diſt.1.Ambroſius. 169
non nocet,1.q.j.Gregorius. 539
non nos beatum,diſ.40.Symmachus. 193
non obſeruetis,xxvj.q.vij.Auguſtinus. 148
non omnis,diſt.xxxvij.Auguſtinus. 186
non omnis,v.q.v.Auguſtinus. 796
non omnes,ij.q.vii.Hieronymus. 696
non omnis,xxxij.q.ij.Leo papa. 1606
non omnis,de conſecra.diſt.i.Auguſt. 1945
non omnis,qui.ij.q.7.Auguſtinus. 697
non oportet.diſ.18.Laodicen.conc. 74
non oportet.diſt.xxii.Laodicen.conc. 115
non oportet,i.diſt.xxiij.Laodicen.conc. 116
non oportet,iij.diſ.xxii.Agathen.conc. 116
non oportet,j.diſtin.xlij.Laodic.conc. 203
non oportet,ij.diſtin.xlj.Laodic.conc. 203
non oportet,j.diſt.44.Laodic.conc. 210
non oportet,j.diſ.45.Laodic.conc. 216
non oportet,diſ.69.Laodicen.conc. 347
non oportet,diſ.81.Laodicen.concil. 39
non oportet,diſtin.xcii.Laodicen.con. 445
non oportet,diſtin. xcii. Laodicenſe conc. 445
non oportet,diſ.95.Laodicen.conc. 460
non oportet,1.qu.1.Laodicen.con. 526
non oportet,iij.q.9.Marcellus. 755
non oportet.7.q.1 Nicen.conc. 829
non oportet,xxv.q.5.Laodic.conc. 1467
non oportet,xxviij.q.j.Agathen.conc. 1548
non oportet,30.q.3.Zach.& Deus dedit, 1568
non oportet,33.quæſt.4. Laodicenſe concilium. 1817
non oportet,xxxiij.q.iiij.Ilerdenſe conc. 1818
non oportet,de conſec.diſ.j. Martinus Brachar. in conc. 1896
non oportet.de conſec. diſ.2. Martinus Bracharen.in conc. 1913
non oportet,de conſec.diſ.3. Laodicenſe concilium. 1967
non oportet,de conſ.diſtin.5. Laodicenſe conc. 2048
non oportet,de conſ.diſtinctio.v.Laodic.conc. 2047
non oſculatur,v.q.v.Ambroſius. 791
non peierabis,xxij.quæſt.4. Leuiticum. 1267
non pila,xxii.q.viij.Ambroſius. 1365
non placuit,xvj.q.vi.Symmachus. 1166
non plures,de conſe.diſtinct.iiij.Leo Papa. 2013
non poteſt,ij.q.vi.Tolet.conc.4. 692
non poteſt,xxiij.quæſtion.iiij.Auguſtinus. 1317
non poteſt,xxxij.quæſt.v.Iſidorus. 1624
non poteſt,de pœn.diſtinct.1.Ambr. 1680
non poteſt,de pœn.diſtinct.1.Ioannes Chryſoſt. 1681
non poteſt,de conſec.diſt.4. Ioannes Chryſoſt. 1977
non prohibeat,de conſ.diſt.2.Aug. 1946
non putes,23.q.5.Auguſti. 1349
non quales,prima quæſt.prima.Nicolaus. 536
non ratione,de conſec.diſtinct. 4.Syricius papa. 1979
non regenerabantur,de conſe.diſtin.4. Auguſti. 2028
non reuertebantur,de pœn.diſtin. 2.Gregorius. 1724.
non ſanat,prima quæſtion.prima.Ambroſ. 520
non ſane, xiii.q.5.Auguſt. 1058
non ſatis,diſtinctio.lxxxvj.Ambroſius. 412
non ſatis,xxxiii.quæſt.prima & 2.Hieron. 1830
non ſemel,xvii.quæ.ſecunda.Aurel.conc. 1208
non ſemper,xj.q.tertia Auguſt. 954
non ſemper,22.q.4.Ambroſius. 1266
non ſolent,ſecunda q.ſexta Vlpianus. 671
non ſolum,prima q.tertia Beda. 577
non ſolum,j.ij.q.iij.Synodus viij. 948
non ſolum,ij.ij.q.iij.Auguſtinus. 951
non ſolum.22.q.4.Beda. 1265

Source : BIU Cujas

Canones Decreti

non ſolum.xxiij.q.v.Hierony. 1347
non ſolum.xxvij.q.j.Augu. 1536
non ſolum.xxxij.q.vij.Iſidor. 1638
non ſolum.xxxij.q.viij.Auguſt. 1644
non ſufficit.de pœn.diſ.j.Augu. 1697
non ſolum audiendi.ij.q.iij.Aug. 941
non ſtatim.xxvj.q.ij.Hieronym. 1457
non turbatur.xxiiij. q.j.Ambroſius. 1386
non vos hominum.xxiii.q.v.Pelagius. 135
non vos iudicetis.v.q.v.Augu. 790
Nos ad fidem.diſ.96.Chalcedon.con. 465
nos autem.de conſe.diſ.2.Aug. 932
non conſecrationem.9.q.1.Greg. 864
nos conſuetudinem,diſ.12.Greg. 44
nos in hominem.ix.q.j.Greg. 866
nos in quemquam.2.q.1.Aug. 612
nos nouimus.xvii.q.ii.aug. 1176
nos qui præſumus.diſ.40.Greg. 194
nos ſacramentũ.ii.q.v.Cornelius papa.& Tribu. concil. 639
nos ſanctorum.ii.q.v.Cornelius papa.& Tribur. conc. 639
nos ſanctorum.xv.q.vi.Greg.vij. 1084
nos ſequentes.vi.q.i.Euſeb.Papa. 803
nos ſi incompetenter.ij.q.vii.Leo iiij. 702
noſſe credo.diſ.76.ambroſ. 364
noſſe deſideras.xxx. quæſtio. j. Nicolaus papa. 1561
noſſe tuam.diſ.lxiii.Stephan. 317
noſſe vos.de conſe.diſ.3.Pius. 1971
noſtrates.30.q.5.Nicolaus. 1574
noſtri.xxii.q.iii.Augu. 1294
notandum eſt,xxii.q.iii,Augu. 1291
notandum eſt.xxiiii.q.iii.Vrbanus. 1431
notificaſti,33.q.5.Alex.2. 1819
notificamus.xxxv.q.vi.Vrbanus. 1863
notum ſit.2.q.1.Nicol.Papa. 62
nouatianus.7.q.1.Cypria. 819
nouerint.10,q.1,Tolet.conc.4, 882
nouiſsime.de conſe.diſ.5.Raban. 2037
nouit Deus.de pœn.diſ.iiii.Augu. 1797
Nouit dominus.de pœn.diſt.1.Ambro. 1697
nouit fraternitas.diſ.xii,Greg. 45
nouit ſanctitas.diſ.100.Greg. 482
nubendi.xxvii.q.1.Aug. 1495
nullus abbas.i.q.ii.Vrbanus papa. 565
nullus abbas.xix.q.iii.Educẽſe cõc.ſub Greg.vij. 1212
nullus acolythorum,diſ,xxiiii,Sylueſter papa, 117
nullus ad eccleſiaſticum.diſ.xcviii.Gregorius, 297
nullus aliqua.diſ.xcviii.Sylueſter papa, in conci. generali. 477
nullus alterius.ix.q.ii.Calixtus. 867
nullus anathematizatorum.iii.q.iiii,Steph.Papa, 727
nullus autem.de conſ.diſ.4.augu. 910
nullus clericus.xj.q.i.Matiſcon,conc.j. 101
nullus clericorum,xiiii.q.iiii.Carthagin. con,iii. 1052
nullus clericorum.xvii.quæſt.iiii.Ilerdenſe, cõc. 1183
nullus debitæ.de pœn,diſ.j,augu. 1681
nullus decima,xvi.q.ii,Leo papa. 1131
nullus ducat.xxxj.q.j.Leo. 1579
nullus eorum,21,q.4.Sexta ſynod, 1549
nullus eorum.xviii.q.i.Sexta ſynod, 1546
nullus eorum.de pœn.diſ.ij.Hieron. 1732
nullus epiſcopus. diſ. trigeſimaoctaua,Clemens papa, 192
nullus epiſcopus,diſ.60,Vrbanus.in concilio celebrato Anerniæ. 300
nullus epiſcopus,i.queſ.i.Gelaſius ex vj. ſynod. 549
nullus epiſcopus.j.q.j.Grego.vii. 560
nullus epiſcopus.v,q.iiii.Iulius papa, 789
nullus epiſcop.xj.q.j.Bonifacius, 910
nullus epiſcopus.xv.quæſt.iiii.Hadrian.papa. 1078
nullus epiſcopus.xxij.q.vi.Vrban. 1282
nullus epiſcopus.de conſe.diſ.1.Zacharias Papa. 1906
nullus epiſcoporum.diſ.liiii.Leo. 274
nullus epiſcopornm.ii.q.ii.Stephan. 631
nullus epiſcoporum.xv.q. iiii. Taraconenſe con. 1077
nullus ex eccleſiaſtico.xxii.q.v.Rhemenſe conci. 1382
nullus à plebe.ii.q.vii.Euariſtus papa. 684
nullus expectet.de pœn.diſ.vii.augu. 1812
nullus fidelis.xxx.q.v.Hormiſda papa. 1573
nullus in epiſcopum.diſ.lxii. Calixtus Papa. 312
nullus in epiſcopatum.diſ.lx.VrbanusPapa. 301
nullus in præpoſitum.diſ.60.Calixtus Papa. 301
nullus inuitis.diſ.lxi.Cæleſtinus. 308
nullus introducatur,iiii.q.iiii.DamaſusPapa. 778
nullus itaque.1.q.1.Symmachus. 558
nullus iudicum.11.q.Caius papa. 899
nullus laicus.ii.q.vii.Sylueſter papa. 685
nullus laicorũ.diſt.lxiii.Hadrianus papa. in viii. ſyn. 313
nullus laicorum,xvi.q.vii.Paſchalis ij. 1164
nullus miniſtrorum.de conſec.diſ.iiii.arauſicanũ concil. 2020
nullus miſſam.diſtinctio.xxxii.Nicolaus. 156
nullus monachus.ii.q.vii.Pelagius ij. 709
nullus monachus.xviii.q.ii.aurelian. concil.j. 1202
nullus neque.xxxvi.q.ii.Pariſienſe concil. 1882
nullus mortuus.xiii.quæſtione ii.Mogun.conc,j. 1058
nullus omnino.vi.quęſtio,i.Codex. 806
nullus omnino.xvi.q.vii.Calixtus papa. 1162
nullus ordinetur.diſ.xxiiii.Carthagin.con.iij.117
nullus patriarcharum.diſt.99.Pelagius ſecũdus. 479
nullus pœnitentem.diſtin.lv.arelatenſe conc.iii. 286
nullus pontifice.diſ.79. Bonifacius iij. ex concil. 579
nullus poteſt.2.quæſtione 2.Iulius Papa. 631
nullus preſbyter.ix.quæſt.ii.Nannetenſe concil. 868
Nullus presbyter,de conſecra.diſtin. 1. Silueſter papa. 1895
Nullus presbyter,de conſecra. diſti. 1. Hormiſda papa. 1895
Nullus pres byterorum,diſtinct,44.Nanner.con. 211
Nullus presbyterorum,de conſe,diſ,5,Nanneten ſe conc. 2047
Nullus primas,9.q.2. Calixtus. 867
Nullus primas,9.q.3.Calixtus. 874
Nullus res eccleſiæ,17.q.4.Carth.con. 1192
Nullus ſacerdotum,11.q.3.Aruen.conc. 937
Nullus ſeruus,3.q.5.Felix papa ij. 733
Nullus vnquam,diſtinct.79.Stephanus papa.3.ex conc. 378
Nullus vnquam,4.q.4.Fabianus. 777
Nullius crimen,1.q.4.Aug. 580
Nulli archiepiſcopi,diſ.99.Anicetus, 479
Nulli ciuium,de conſe,diſt.3.Aurel.conc,1. 1966
Nulli clerico,diſ.44,Sexta ſynod. 211
Nulli de ſeruili,diſt,54,Tribur.conc, 275
Nulli dubium,3.q.1.Alexander papa, 717
Nulli dubium,12.q.5.Gregorius. 1020
Nulli epiſcopi,diſ.42.Carth.conc.3. 203
Nulli epiſcoporum,3.q.5.Paſchaſius. 734
Nulli epiſcoporum,12.q.1.Romana ſynod,habita ab Eugenio 2. 978
Nulli epiſcoporum,16. q. 1.Leo papa 4.in conc. 1123
Nulli eſt,de conſe.diſt,4.Augu. 2027
Nulli ex propinquitate,35,q.2,& 3. Lugdunenſe con. 1843
Nulli fas,diſt.19.Gregorius 4, 83
Nulli fas ſit,15.q.1.Hilarius papa. 1438
Nulli liceat,12.queſt.2,Bonifacius papa. 980
Nulli ſacerdotum,diſ.38,Cæleſtinus. 180
Nulli vnquam,3.q.4. Eutychianus papa primus. 728
Nulla ædificia,12.q.1.Nicol.papa. 966
Nulla officia,diſt.54.Tolet,conc,3. 281
Nulla præter,de conſ.diſt.4.Aug. 2030
Nulla ratio,diſt.62.Leo papa. 312
nulla ratione,diſt.93.ex conc.Pariſ. 442
nullam damnationem,ii.q.iiij.Leo 4. 654
nullam poteſtatem,18.quæſtio.ij.Pelagius papa. 1120
Nullum abſque formata,diſtin.61.Antiochenum conc. 252
Nullum ante,xxx.q.v.Euariſt.papa. 1578
nullum epiſcoporum,9.q.2.Antiochenum concilium. 868
nullum facere,diſt.28.Gregorius. 135
Nullum in vtroque,35. quæſtion.2. Iulius papa. 1840
Nullum ſine dote,xxx.q.v.Arelaten.con. 1575
Nunc autem,diſt.xxj.Nicol.papa. 97
Nunc autem,1.q.vij.Gratianus. 593
Nunc autem,xxxij.q.vii. Gratianus. 1633
Nunc autem,de conſe.diſt.4.Aug. 1999
Nunc autem,23.q.7.Gratianus. 1360
Nunc autem quæritur,v.q.v.Gratianus. 790
nunc ergo,i.q.4.Gratianus. 580
Nunc quæritur,12.q.2.Gratianus. 979
nunc quæritur,12.q.3.Gratianus. 1016
Nunc quæritur,xxxv.q.vj.Gratianus. 1880
Nunc quæritur,xxxvj.q.ij.Gratianus. 1880
Nunc vero,9.q.3.Stephanus epiſc, 879
nuntiatum eſt,diſt.84.Gregorius. 403
Nunquam aquę,de conſecra.diſtin. 4. Chromatius. 1979
Nunquam de manu, de conſecra.diſt.5.Hierony mus. 2045
Nunquam de pontificibus.diſt.96.Gelaſius. 469
Nunquam de vitiis,diſt.lv,Chryſoſt. 292
Nunquam diuinatio,1.q.1.Hierony. 507
Numquid Cain.de pœn.diſt.1.Cyprian. 1674
Nunquid non erunt,xxviij.q.i.Innocen. 1533
nunquid non omnia,de conſecr.diſti. v. Stepha nus v. 2039
nuper foro populenſis,7.q.2.Gelaſius. 847
nuptiæ terram implent, 32.quæſt. 1. Ambroſius, 1598
Nuptiarum bonum,27.q.1.Aug. 1502

O

Obedientiam,diſt.xciij.Gratianus. 439
Obeuntibus,diſt.lxiij.Innocen.in ſyn. 331
Obitum victoris,diſt.lxj.Gregorius. 309
Obitum,xij.q.v.Gregorius. 1020
Obiiciuntur,xxxij.q.iiij.Auguſtinus. 1617
Oblationes diſsidentium,diſtin.xc. Carthagin. conc. 4 430
Obſeruandum quoque,xv.q.ij.Tarraconen. cõc. 1072
Obtineri,xxiij.q.4.Gregorius. 1306
Occidit Phinees,xxiij.q.viij.Ioan. Chryſoſtom⁹. 1368
Octaua diſcuſsio,xij.quæſtio. ij. Hiſpalen.conc. 1007
Odi & proieci,xxiiij.q.1.Hieronym. 1398
Odio habeantur,diſt.86.Leo epiſc. 407
Odit Deus,1.q.prima Hieronymus. 526
Offerebat,xxxij.q.vij.Ambroſius. 1638
Officij noſtri,24.q.prima Iulius papa. 1388
Officia,xxiij.quæſt.v.Auguſtinus. 1343
Olim idem erat,diſ.xcv.Hieron. 458
Olim iuſſus,viij.q.prima,Auguſt. 851
Omnis autem,diſt.3.Iſidorus. 9
Omnia talia,diſt.xij,Auguſt. 46
Omnis Chriſtianus,xj.q.iij.Auguſt. 934
Omnis Chriſtianus,de conſecr.diſt.1, greg. 7.in ſyn. Rom. 1909
Omnis cuiuſlibet,prima q.prima,Leo. 555
Omnis electio,diſ.63.Septima ſynod.quę eſt ſecunda Nicæna. 316
Omnis ætas,xij.q.prima,Tolet.conc.3. 964
Omnis homo,de conſ.diſt.2. Eliberitanum con. 1920
Omnis iactura,xxj.q.4.Septima ſynod. 1237
Omnis iniquitas,de pœn.diſt.1.Hieronymus. 1674
Omnis oppreſſus,2.quæſt.6.Anacletus papa.655
Omnis preſbyter,de conſecra,diſtin.4.Ilerdenſe concilium, 2014

Omnis

Source :,BIU Cujas

Per ordinem Alphabeti.

Omnis qui aliis.5.q.6.Hadrianus papa. 795
Omnis qui gemebat.7.q.1.Pelagius. 834
Omnis qui iam.de conſe.diſ.iiii. Auguſtinus. 2012
Omnis qui iuſtè.diſ.xlv.Iſidorus. 219
Omnis qui diligit.de pœn.diſtinct.1.Ioannes. 1679
Omnis qui recedit.xxiiii.q.i.Beda. 1395
Omnis res.xxvii.q.ii. Ioannes Chryſoſtomus. 1510
Omnes cauſationes.xxxii.quæ. vii.Hieronymus. 1636
Omnes baſilicę.xvi.quæſt.vii.Aurelianen.conc.j. 1162
Omnes baſilicæ.de conſecra.diſt. i. Iginus Papa. 1887
Omnes decimæ xvi.qu.vii.Rothomagen. concil. 1159
Omnes deinceps.xxviii. quæſ.i.Agathenſe cõci. 1546
Omnes eccleſiæ.xvii.q.iiii.Lucius epiſc. 1179
Omnes epiſcopi.ii.qu.vi.Syxtus papa. 650
Omnes fœminæ.27.q.1.Tolet.conc.10. 1500
Omnes fideles.de conſe.diſ.1.canon Apoſtolorũ. 1908
Omnes fideles.de conſe.diſ.5. Vrbanus Papa. 2036
Omnes hæ ſpecies.diſ.3.Grat. 8
Omnes huius.diſ.lxxiiij. Greg. 226
Omnes illi.vi.q.i.Fabianus. 797
Omnes itaque.xi.quæſt.i. Codex Theodoſianus. 911
Omnes leges.diſ.i.Iſidorus. 2
Omnes leges.ii.q.ii.Nicol.Papa 631
Omnes preſbyteri.xvii.q.iiii.Triburienſe concil. 1186
Omnes pſallentes.diſtinct.xxxviij.ex dictis Aug. 189
Omnes qui aduerſus.iii.quęſ.v.Pelagius Papa ii. 734
Omnes qui in peregrinatione.diſ.98.Eliberitanũ concilium. 477
Omnes quos.iii.q.iiii.Fabianus papa. 728
Omnes quos.30.q.1.Symmachus papa. 1564
Omnes quos.de conſe.diſ.3.Augu. 1974
Omnes ſiue patriarchi. diſtin.22.Nico.Papa ij. 99
Omnes vero.6.q.1.Hadrianus Papa. 796
Omne genus.22.q.2.Iſidorus. 1258
Omne itaque.27.q.2.Augu. 1511
Omne quod.22.q.1.Tolet.conc.8. 1243
Omne quod.25.q.1.Marcellinus Papa. 1440
Omnem vim.diſt.37.Hadrianus papa. 182
Omnino confitemur.diſ.31.Leo ix. 152
omnino puniendus eſt.2.q.6.Theodoſiana lex. 664
omni die.de conſe.diſt.5.Carthaginenſ.concil.4. 2039
omni timore.23.q.8.Leo papa. 1367
omni tempore.de conſec.diſ.4.Martin. Bracha.in conc. 2020
omnium ſacerdotum.diſ.32.Leo papa. 155
omnium veſtrum.23.q.5.Nicola. 1354
omnia decretalia.25.q.1.Damaſus papa. 1441
omnia quæ aduerſus.3.quæſti.9.Cornelius Papa. 755
omnia quęcunque.de conſ.diſtinct.2.Ambroſius. 1954
omnia ſacramenta.1.q.1.Augu. 532
omnia talia.diſ.12.augu. 46
omnib.conſideratis.24.q.1.augu. 1392
omnib.modis.35.q.9.Gregor. 1872
omnib.nobis.29.q.2.Iulius papa. 1555
omnib.quib.4.q.6.Carthagin.conc.7. 781
omnib.ſeruis.diſtinct.34. Extra de cler.ven.c.2. 168
omnib.vobis.2.q.5.Leo. 647
oportet epiſcopum.28.q.3.Hierony. 1550
oportet eum.8.q.1.Petrus apoſt. 854
oportet infantes.20.quæſtione 2.Nona ſynod. 1224
oportet ordinandum.diſ.36.Grat. 178
oportet quoque.diſtinctione xl. Gratianus. 194
oportet ſacerdotes,diſt.81.Greg. 391
oportet vt primum 3.quæſt.2. Stephanus papa v. 719
oportebat,diſt.79.Stephanus papa 3. 378
o propheta.1.q.1.Hieron. 532
optatum tibi.diſtinctione 100. Ioannes epiſcop. 483
oratorium,diſtinctione 42.ex dictis Benedicti. 204
ordinatos.diſt.59.Cęleſtinus. 300
ordinationes.diſt.64.anacletus. 333
ordinationes, diſtinctione 75.anacletus Papa. 360
ordinationes.diſtinctione 75.Zepherinus papa. 362
ordinationes.diſtinctione 75.Gelaſius. 363
ordinationes.1.quæſt.1.Gregorius 7. 555
ordinationes.9.quæſt.1.Vrbanus in ſynod. 866
origo.32.q.4.Hierony. 1616
oſius epiſcopus,diſtinctio.61. Sardicenſe concil. 306
oſius epiſcopus.6.qu.4.Sardicenſe concilium. 813
oſius papa,diſt.56.Damaſus papa. 291
oſtendit propheta.23.quęſtione 4.augu. 1295
oſtenſum eſt.16.q.4.Grat. 1150
oſtenditur illos.de conſe.diſ.4.auguſti. 1984
oſtiarius.diſ.23.Carthagin.conc.4. 114
oues paſtorem.6.q.1.Pius Papa. 799
oues quæ.2.q.7.Euſebius Papa. 687

P

PAcem igitur.de conſec.diſ.2.Inno. 1916
Pagani.2.q.7.Caius Papa. 691
Palam eſt.diſ.11.augu. 39
Pallium tibi.diſ.100.Grego. 484
Pallium vobis.diſ.100.Grego. 486
Panis eſt.de conſe.diſ.2.ambroſius. 1941
Panis & Calix.de conſe.diſ.2.ambroſ. 1931
Panem cæleſtem.de conſecra.diſ.2.auguſtinus. 1945
Paratus,23.q.1.Auguſtinus. 1285
Parentelę,35.q.5.Zacharias 1849
Parſimoniam,diſt.41.Gangrenſe conc. 200
Paruuli,22.q.5.Capitular. 1279
Paruuli,de conſe.diſt.4.Iſidorus. 2006
Paruulos,de conſecra. diſtinctio. 4. Gregorius. 2015
Paruuli,de conſecra.diſtinctio.4.Auguſtinus. 2029
Paſce fame,diſt.86.Ambroſius. 414
Paſchæ ſolennitas, de conſe.diſt. 3. Carthagin. conc.4. 1972
Paſtor eccleſiæ,1.q.2.Proſper. 567
Paſtoralis officij,7. q.1.Gregorius. 837
Patet profecto,9.q.3.Nicolaus papa. 876
Patet ſimoniacos,1.quæ.7.Paſchalis papa. 611
Paternarum,24.q.3.Vrbanus papa. 1427
Patrem,32.q.3.Pelag. 1610
Paulus Dyaclinæ,2.quæſt.7.Gregorius. 704
Paulus dicit,2.q,7.Gregorius. 696
Paulus Petrum,2.quæſtion.7.Hieronymus. 698
Paulum itaque,2.q.3.Gregorius. 634
Paulianiſtę,1. q.1.Innocentius. 522
Pauper,xi.q.3.Iſidorus. 947
Peccatum,de pœn.diſt.4.Auguſtinus. 1786
Pecunia,17.q.4.Theod.in pœnitential. 1182
Pœna illorum,23.q.5.Auguſtinus. 1336
Pœnale,14.q.5.Auguſtinus. 1057
Pœnæ ſicut,de pœn.diſt.1.digeſt. 1669
Pœnitentia,de pœn.diſt.1.Leo. 1697
Pœnitentia,de pœn,diſt.3.Auguſtinus, 1753
Pœnitentiam agere,de pœn.diſt.3.Greg. 1755
Pœnitentiam,33.q.4.Arelatenſe conc. 1818
Pœnitentia,de pœn.diſ.3.Ambroſius. 1754
Pœnitentem,26.q.7.Octaua ſynod. 1479
Pœnitentes,diſt.50.Agathenſe conc 265
Pœnitentes,diſtin. 55. Hilarius in conc.Roman. 287
Pœnitentes,de pœn.diſt.3.Auguſtinus. 1756
Pœnitentibus,26.quæ.7. Carthaginenſe conc.4. 1478
Pennata,de pœn.diſtin.ſecunda Gregorius.1724
Per adoptionem,xxx.q.iij.Paſchalis ij. 1569
Per aquam,de conſecr.diſtinctio. 4. Ambroſius. 1978
Peracta.de conſecra.diſtincti.2. Anacletus papa. 1917
Per baptiſmum,de conſecra.diſtinct.4.Auguſtin. 1925
Per Eſaiam,prima q.prima Auguſtinus. 547
Per illicitam,prima q.ſeptima Damaſus papa.610
Per illicitam,9.q.prima Damaſus papa. 865
Per laicos,xvi.q.ſeptima Alexander ij. 1164
Per principalem,10.quęſt.prima.Nicolaus papa. 560
Per principalem,9.quæſti. tertia Nicolaus papa. 1879
Per ſcripta,ſecunda q.8.Stephanus papa. 713
Per ſingulas,j.9.qu.3. Martinus Bracharenſis in conc. 871
Per ſingulas ij.9.q.3.Antioch.conc. 871
Per ſingulas,xvj.q.tertia,Chalced.conc. & Gelaſius papa.& Tolet.conc. 1135
Peregrina iudicia,tertia q.6.Sixtus papa 3. 942
Perfecta pœnitentia,de pœn.diſ.1.Ioannes Chryſoſt. 1680
Perfecta pęnitentia,de pęn.diſt.3.Ioannes Chryſoſtomus. 1755
Pernicioſe,de pęn.diſt.j.Auguſtinus. 1673
Perlatum ad nos,de conſecr.diſtin.3. Gregorius. 1972
Perlatum eſt,diſt.88. Gregorius. 422
Perlatum eſt,diſt.90.Victor papa. 432
Perlatum eſt,xix.q.3.Gregorius. 1215
Perlatum eſt,xix.q.ij.Triburienſe conc. 81
Perlectis,diſtin.25.Iſidorus. 119
Perniciosam,18.q.2.Innocentius ij. 1206
Peruenit ad nos,18.q.2.Gregorius. 1204
Peruenit ad nos,ij.q.7.Gregorius. 711
Peruenit ad nos,vii.q.i.Gregorius. 830
Peruenit ad nos,diſtin.i.Gregorius. 239
Peruenit ad nos. diſt.101. Chalcedonenſe conc. 487
Peruenit ad nos,xvi.qu.7.Gregorius.vij. 1158
Peruenit ad nos,ſeptima q.tertia Gregorius. 578
Peruenit ad nos,xxx.q.1.Deus dedit.S. R.E.epiſcopus. 1559
Peruenit ad nos,xviii.quæſtio.2.Gregorius.1204
Peruenit ad nos,26.q.5.Gregorius. 1465
Peruenit ad nos.xvi.q.prima Paſchalis ii. 1094
Peruenit ad nos,diſt.84.Gregorius. 402
Peruenit ad nos,xxvii.q prima Gregorius. 1492
Peruenit ad nos,diſt.xciii.Gregorius. 446
Peruenit ad nos,xi.q.prima Gregorius. 613
Peruenit ad noſtras,diſtin.xviii. Chalced. conc. 74
Peruenit ad notitiam,de conſecra,diſ.2 Rhemenſe conc. 1924
Peruenit ad ſanctum,diſtin.xciii.Nicænum con. 441
Peruenit ad ſanctam,diſt. lxxxvi. Chalcedonẽſe conc. 416
Peruenit ad me,18.q.2.Gregorius. 1206
Peruenit ad me,de conſec.di.3. Gregorius. 1967
Peruenit in ſanctam,41.q.3.Nicaſius epiſcopus. 1236
Peruenit quoque,diſt.xc.Gregorius. 455
Peſsimam,23.q.8.Innocentius. 1379
Perimus,ii.q.1.Carth.conc.iii. 905
Petiſti,7.q.prima Zacharias papa. 827
Petrus cum Simon,prima q.1.ambroſius. 500
Petrus diaconus,diſt.39.Gregorius. 193
Petrus doluit,de pęn.diſt.1.ambroſius. 1663
Petrus poteſtatem,ii.q.vii,Gregorius, 702
Petrus qui Thabitam,xxiii.q.viii.Gregor. 1369
Piæ mentis,17.q.7.Gelaſius papa. 1166
Pium eſt,de pęn.diſ.iii.auguſt. 1722
Pictacium,30.q.3.Zacharias. 1567
Placet omnibus,diſt.65.Carthagin.conc.ſecũdũ. 337
Placuit communi,16.quæ.prima.Eugenius papa. 1094
Placuit de infantibus,1.q.4.afric.con. 580
Placuit de infantibus,de conſec.diſtinct.4.Carthaginenſe conc.v. 2015

Source : BIU Cujas

Canones Decreti

Placuit epiſcopos, diſ.xxxii. Carthaginēſe cōc.v. 162
Placuit eorum, i.q.vij. Hadrianus papa. 709
Placuit etiam, diſt.xc. Agathen. conc.
Placuit huic ſanctæ, diſt. xvi. Sexta ſyno. 60
Placuit huic ſanctæ, xvj.q.iij. Gelaſius. 1139
placuit igitur, de conſecr. diſt. iiij. Mileuitanum conc. 2035
Placuit omnibus, diſt.xij. Bracha. con. 48
Placuit omnibus, 10. quæſ.1. Bracharenſe conc. 2. 883
Placuit omnibus, xvj.q.1. Nicæna ſyn. 1091
Placuit per omnia, 13.q.2. Melchiades papa. 1032
Placuit pro communi, 6. quæ. 3. Concilium apud Compendium. 810
Placuit ſancto conuentui, 4.q.2. Matiſcon. conc. 769
Placuit vniuerſo, xi.q.iij. Africanum conc. 924
Placuit vt altaria, de conſecr. diſ.j. Africanum conc. 1895
Placuit vt à nullo, 7.q.1. Carth. con.iij. 832
Placuit vt à quibuſcunque, 2. quæ. 6. Iulius papa. 658
Placuit vt ante, xx.q.j. Carth. con.iij. 1221
Placuit vt clericus, xxj.q.v. Agath. concil. 1240
Placuit vt deinceps, 9.q.2. Vrbanus. 867
Placuit vt deinceps. de pœn. diſt. 6. Vrbanus papa ij. 1810
Placuit vt dies, de conſe. dif. iij. Carth. con. 1972
Placuit vt ij. 23.q.5. Bracharenſe con.j. 1342
Placuit vt hi, xxxvj. qu. ij. Aquiſgranēſe cōc. 1884
Placuit vt nullus, i.q.j. Bracha. conc. ij. 550
Placuit vt nullus, 10. qu. 3, Bracharenſe conc. ij. 893
Placuit vt vnuſquiſque, j.q.j. Bracharenſe conc. ij. 550
Placuit vt conſeruato, diſtin. 18. Cabilon. conc. 73
Placuit vt quicumque, de conſe. diſt. 4. Mileuitanum conc. 2036
Placuit vt quicumque, diſtinct. 72. Mileuit. conc. 352
Placuit vt quicumque, diſt. 74. Carth. con. iiij. 355
Placuit vt quicumque, de conſec. di. 4. Mileuitanum conc. 2035
Placuit vt qui, xxiij.q.v. Brachar. con.j. 1342
Placuit vt quicumque, 16.q.6. Mile. conc. 1152
Placuit vt quicumque, xj.q.j. Carth. con. viij. 903
Placuit vt quicumque, xvj.q.iij. Afric. conc. 1144
Placuit vt omnes, de conſe. diſt. iij. Agathen. cōc. 1967
Placuit vt poſtquam, de conſe. diſt. 3. Bracharenſe conc. ij. 1472
Placuit vt ante, diſt. 77. Carth. conc. ij. 372
Placuit vt nemini, vij.q.xxx. Carth. con.v. 801
Placuit vt ordinandis, diſtinct. 38. Carthaginenſe conc. iij. 190
Placuit vt quiſquis, xj.q.j. Car. conc. iij. 915
Placuit vt presbyteri, 2.q.6. Mile. conc. 675
Placuit vt presbyteri, xi.q.ij. Cartha. con. vnicū. 1002
Placuit vt quoties, j.q.ij. Bracharenſ. conc. 563
Placuit vt quotieſcumque, diſ. 18. Carth. cō. v. 77
Placuit vt quotieſcunque, 3. qu. x. Carthaginenſ. conc. vij. 782
Placuit vt ſi quis, ij.q.iiij. Brach. conc. 653
Placuit vt ſi quis, xxj. q.ij. Hiſpal. conc. ij. 1234
Placuit vt pœnitentes, diſt. 50. Tolet. conc. j. 268
Placuit vt de ordinatione, j.q.j. Brac. conc. ij. 505
Placuit vt epiſcopi, 12.q.3. Cartha. conc. iii. 1016
Placuit vt epiſcopi, xxj.q.iij. Cartha. con. iij. 1237
Placuit vt ſi. 6.q.2. Africanum con. 808
Placuit vt ſi, 32. quæſt. ij. Toletanum conc. 1639
Placuit vt ſecundum, xxxij.q.vij. Mileuit. conc.
placita ſæcularia, 15.q.4. Ex conc. apud Erphesfurt. 1078
plebs Diocrenſis. diſt. 63. Gelaſius. 317
plebiſcita. diſt. ij. Iſidorus. 7
plerique, 8.q.1. Hilarius papa. 849
plerique, 14.q.3. Ambroſ. 1049
plerique, de conſ. diſtinct. 4. Toletanum conc. 4. 2012
plerumque boni, ij.q.7. Aug. 693
plerumque contingit, xj.q.iij. Gregorius.
pluit Dominus, de pœn. diſt. 3. Grego. 952
plures, xvj. q.1. pelagius. 1118
plurimos ſacerdotes, diſt. 82. Syricius papa. 397
ponderet, diſtinctione 50. Calixtus. j. 142
pontifices, 7. quæſtione. 1. Nicolaus papa. 817
pontifices, xij.q.ij. Agathenſe conc. 1017
porro de affinitate, 35.q.5. Gregorius. 1849
porro duorum, xxxv.q.4. paſchalis ij. 1845
porro & Hieroſolymitanus, diſtinct. 66. Anacletus. 341
porro cuius, vj. q.4. Gratianus. 811
porro gloria, de conſec. diſt. 1. Nicolaus. 1907
porro illi, de pœn. diſt. 1. proſper. 1675
porro Moyſi, diſt. 84. Anacletus. 405
porro ſcias, diſt. lxiii. Nicolaus j. 315
porro ſi, 16.q.3. Ioannes papa 8. 1143
poſſeſsio, 16.q.5. Toletanum conc. 3. 1133
poſſeſsiones, 16.q.1. Symmachus papa. 1122
poſſeſsiones, 16.q.4. Vrbanus i. 1150
poſt appellationem, ij.q.vj. Digeſtis. 672
poſt baptiſmum, de conſe. diſ. 4. Romanus. 2011
poſt paſcha, diſ. 76. Iſidorus. 369
poſt quingentos, 16.q.3. Gelaſius papa. 1140
poſt ſuſceptum, xxx.q.iij. paſchalis 2. 1568
poſt vxoris, xxx.q.iiij. paſchalis ij. 1571
poſtea ſignatur, de conſe. diſt. 4. Raba. 2002
poſtea tanguntur, de conſec. diſt. 4. Rab. 2003
poſtea quam, 25.q.2. pelagius. 1452
poſtquam aſcendit, de conſ. diſ. 4. Rab. 2011
poſtquam hoſtilis, 16.q.1. Gregorius. 1116
poſtquàm pretio, 13.q.2. Hieronymus. 1036
poſtquam quemquam, diſ. l. gregorius. 240
poſtquàm ſe, de conſec. diſ. 4. Rabanus. 2001
poſtquàm vos credere, de conſecr. diſtin. 4. Auguſtinus. 2007
poſtulatus, iij.q.7. Beda. 751
poteſt diſcurſus, de pœn. diſ. ij. greg. 1714
poteſt fieri, de pœn. diſt. 1. Ambroſius. 1687
precarie j.x.q.ij. Mediomat. conc. 891
precariæ, xij.q.ij. Mediomatric. conc. 999
præceptum, i.q.ij. Zepherinus papa. 632
præceptum, xxxij.q.v. Toletanum con.xij. 1630
præcepta canonum, diſt. lv. gelaſius papa. 289
præcepta ſynodalia, de conſecra. diſt. 1. gelaſius. 1888
præcepit, xxxij.q.v. Hieronymus. 1630
præceptis apoſtolicis, diſ. xij. greg. papa 4. 41
præcipimus, diſ. xxxiii. gregorius. 171
præcipimus, diſ. xc. Innocentius ij. 432
præcipimus, diſt. xc. Sexta ſynod. 453
præcipimus, xij.q.1. Can. Apoſt. 976
præcipimus, 16.q.1. greg. iunior. 1117
præcipimus, xvj.q.ij. Nicolaus ij. 1131
præcipimus, xij.q.ij. Innocentius 2. 1235
præcipimus, xxi.q.iiii. Innocentius ij.
prçcipue, xi.q.iii. Nicolaus papa. 920
præcipiendum eſt. xiii.q.ii. Varenſe conc. 1036
prædia, xii.q.ii. pius papa. 981
prædixerat, de pœn. diſt. 1. 1702
prædicator, 16.q.1. Septima ſynod. 1123
prædicandum eſt, xxii.quæ.1. Eutychianus papa. 1249
præſumunt, ii.q.7. Augu. 690
præſul non damnatur, ij.qu.iiii. Syluester papa. 653
præſulum, 16.q.3. gelaſius. 1135
præſens, xx.q.3. Nicolaus papa. 1226
præſenti concilio, diſtin. 54. Matiſconen. conc. j. 282
præſenti decreto, 5.q.2. Siluester. 784
præſente presbytero, diſtin. 93. Carthag. conc. 4. 445
præſentium latoris, 7.q.1. gregorius. 816
præſentium portitorem, 1.q.5. Vrban. 2. 590
preſbyter ante, diſ. 78. Neocæſarienſe concilium. 370
presbyter aut diaconus, diſt. 91. Canon Apoſtolorum. 387
Preſbyter aut diaconus, xv.q.v. Nicol. 1079
Presbyter cum ordinatur, diſt. xxiii. Carthaginēſe conc. 4. 111
Presbyter cum diœceſis, xii.q.iiii. Agath. conc. 1019
Presbyter euchariſtiam, de conſec. diſtin. 2. Vuormacenſe conc. 1964
presbyter inconſulto, xxvi.qu. vi. Carthaginenſe conc. 3. 1472
Presbyter, xxvi.q.vi. Euariſtus papa. 1472
Presbyter mane, diſt. xc. Nanetenſe conc. 433
Presbyter præſente, diſt. xcv. Martinus Brachar. in conc. 461
Presbyter quidam, diſt. xxxii. gregorius. 163
Presbyter ſi vxorem, diſt. 28. Neocæſarienſe con. 138
Presbyter ſi fornicationem, diſ. 82. Hybernenſe conc. 398
Presbyter ſi per pecuniam, 1.q.1. Ex regeſto gregorij. 491
presbyter ſi à plebe, ii.q.v. Ilerdenſe concili. 644
Presbyter vel quilibet, ii. q.v. gregorius papa 3. 640
Presbyteri baptizatos, de conſec. diſt. 4. gregorius in regeſt. 2020
Preſbyteri diaconi, diſtin. xxiiii. gelaſius papa. 117
Presbyteri diaconi diſtinct. 34. Agathenſe conc. 173
Presbyteri diaconi, ii.q.iii. Mileuitanum conc. 935
Presbyteri de occultis, xxvi.q.vi. Euariſtus papa. 1472
Presbyteri iuris in eccleſia, diſ. xcv. Neocæſarienſe conc. 461
presbyteri qui diœceſanos, de conſecr. diſ. 4. Ex conc. apud Valentias. 2020
presbyteri qui per diœceſes, diſt. xcv. Carthaginen. conc, 4, 457
Presbyteri quos, diſt. 68. gregorius 3. 347
Presbyteri verò, diſt. 67. gratianus. 341
presbyterum, diſt. 28. Sexta ſynodus in Trullo. 142
presbyterum, diſt. 50. gregorius. 237
Presbyterorum etiam, diſt. lvi. Vrbanus papa 2. 291
Presbyterorum filios, diſ. 56. 291
Presbyteros, diſtinct. 50. Ancyranum concilium 253
Presbyteros, diſ. xcv. gelaſius. 456
Presbyteros, 16.q.1. gregorius. 1106
Presbyteris, diſ. xxiii. Calixtus papa ij. 144
presbyteri, de conſecr. diſtin. 4. Innocentius. 2019
Præter hoc. diſt. xxxii. Alexander ii. 157
Præterea deuotionis, xxiii.q.viii. Ioannes 8. 1368
Præterea frequenter, diſt. 51. Innocen. 270
Præterea placuit, diſt. 28. Arelatenſe conc. 3. 137
Præterea ſciſcitaris, diſtinct. 23, Nicolaus papa. 112
Pridem præcepimus, 18.q.2. grego. 1199
Primus homo, de pœn. diſtinct. 2. Ambroſius. 1735
Prima actione, 16.q.3. Hiſpalenſe conc. 2. 1142
Prima adnotatio, diſt. 16. Beda. 65
Prima autem, diſt. 16. Beda. 64
prima conſolatio, de pœn. diſt. iii. Ambroſius. 1778
Prima igitur, de conſecr. diſtin. 4. Aug. 2005
Prima quæſtio, 18.q.1. gratianus. 1195
Prima quidem, de conſe. diſt. 2. Aug. 1934
Prima ſalus, xxv.q.i. Hormiſda papa. 1444
Primum eſt, 22.q.2. Augu. 1254
Primum itaque, diſt. 25. Hieronymus. 127
Primum interrogetur, de conſec, diſ. 4. Rabanus. 2012
Prima ſedis, diſt. 99. Africanum conc. 470
Primo gradu, 35.q.5. Iſidorus. 1849
Primo ſemper, 2.q.1. Melchiades papa. 621
Primatus epiſcopus, diſtinct. 71. Carthaginenſe conc.

Source : BIU Cujas

Per ordinem Alphabeti.

conc.i. 351
Primates,ii.q.i.Felix papa j. 613
Principatus,1.q.1.Leo episcopus. 508
Princeps vitiorum,de pœn.dis.ij.Aug. 1734
Principes,xxiii.q.v.Aug. 1344
Principali,dis.63.Pelagius. 319
Principium,de pœn.dis.2.Greg. 1740
Prisca consuetudo, dist.100.Greg. 482
Priscis igitur,dist.lv.Gelasius 285
Priscis quidé,10.q.3.Emeritense conc. 893
Priuilegium,xi.q.3.Crego. 943
Priuilegia,dist.3.Isidorus. 9
Priuilegia,j.xxv.q.ii.Anacletus. 1444
Priuilegia ii.xxv.q.ii.Leo papa. 1445
Priuilegia iii.xxv.q.ii.Leo papa. 1451
Prius ergo,iii. q.ii.Eusebius Papa. 720
Prius est,iii.q.xi.Codex. 764
Priusquam dis.xxviii.Greg. 136
Priusquam conuenirent,xxvij.q.ij.Ioan. Chriso. 1527
Probinum.xvi.q.j.Pelagius. 1098
Procliuis,xx.q.iii.Toletanum conc.vi. 1227
Prodest,xxiii.q.v.Aug. 1337
Pro dilectione, de conse.dist.2.Cyprianus. 1964
Productor est,de pœn.dis.3.Augu. 1751
Progeniem suam,35.q.2.& 3.Greg. 1841
Prohibendum,dis.liiij.Eliberit.conc. 285
Prohibentur,dis.48.Grat. 241
Prohibentur,dis.88.Gratianus. 420
Prohibentur,ii.q.i.Digestis.i. 624
Prohibere,dis.xxxiii.Anicetus papa. 115
Pro impensis,xv.q.ii.Gratian. 1072
Pro membris,xxiii.q.iii.Aug. 1294
Pronuntiandum,de conse.dis.iii.Lugdunen.cóc. 1965
Pro obeuntib.viii.q.ii.Greg.papa ij. 1039
Propter ecclesiasticas,dis.18.Antioc.conc. 73
Propter ecclesiasticas,dist.18. Conc. Martini papæ. 78
Propter eos,7.q.1.Chalced.conc. 831
Propter gloriam,de consec.dist.4. Amb. 2003
Propter superfluam,ii.q.vi.Theodo.leg. 631
Propter totius,dis.19.Constant.synod. 87
Propter vitandum,de conse.distin.4.Toletanum conc.iiii. 2010
Proprie,de conse.dist.4.Leo papa. 1980
Prophetauit,i.q.i.Augu. 532
Propositum,xx.q.iii.Leo papa. 1225
Proposito,32.q.5.Aug. 1622
Proposuisti,dist.83.Innocentius. 395
Pro qualitate,xxvi.q.vii.Octaua synod. 1479
Pro reuerentia,dist.44.Tollet.conc. 212
Prouidendum quoque,dis.83.Grat. 400
Prouinciæ,dis.96.Anacletus papa. 478
Psalmista,dist.23.Cartha.conc.iiii. 1101
Pudenda,24.q.1.Pelagius papa. 1401
Pudicus,dis.43.Grat. 204
Pudor est,32.q.2.Ambrosius. 1600
Pueri ad sacros,j.q.j.Grego. 558
pueri ante annos,xxii.q.5.Eliberitanum cóc. 1279
Puella,xx.q.ii.Triburiense conc. 1223
Puellæ,xx.q.1.Leo. 1219
Pulchra etiam,dist.86.Ambro. 413
Pulsatus,iii.q.6.Fabianus. 737
Pura & simplex,3.q.9.Ambrosius. 759
Purgationem,15.q.5.Grat. 1078
Puto Christianum,xxxii.q.v.Augu. 1628
Puto quod sine,ii.q.7.Aug. 699
putant quidam,xiiii.q.iii.Hieronymus. 1049

Q

QVa autem,ii.q.iii.Gratianus. 632
quacumque arte,xxii.q.v.Isidorus. 1276
quadragesima,ii.dis.4.Ambr. 12
quadragesima.de consec.distin.v. Gregorius. 2040
Qualis condemnatio,ii.q.7.Clemens. 686
Qualis debat,30.quæstione 5.Leo papa. 1574
Qualis enim,8.q.1.Hieronymus. 858
Qualis hinc,dist.xxv.Gregorius. 129
Quali nos,xxiii.q.v.pelagius. 1352
Qualiter episcopus,dist. 44.Gratianus. 116
Qualiter ordinari,7.q.1.Gregorius. 823
Qualiter verò,dist.73.Gratianus. 352
Qualitas lucri,de pœn.dist.5.Leo papa. 1805
Quam magnum,xxiii.q.iiii.Augu. 199
Quamobrem,de pœn.distin.1.Hieronymus. 1699
Quam periculosum,7.q.1.Cyprianus. 820
Quam pio mentis,1.q.2.Bonifacius. 564
Quam prępostetum,xviii.q.ii.Cyprianus. 1041
Quam sit necessarium,18.q.2.Gregor. 1197
Quamuis caute.dist.50.Augu. 265
Quamuis caute,de pœn.distinct. 3. Augustinus. 1759
Quamuis chorepiscopis,dist.68.Leo. i. 344
Quamuis dictum,xxii.q.i.Augu. 1247
Quamuis errare,dist.xxxviii.Augu. 190
Quamuis liceat,3.q.6.Eleutherius. 739
Quamuis plenitudo,de pœ.dis.1.Leo. 1717
Quamuis triste,7.q.1.Gregorius. 824
Quamuis vera,xi.q.3.Augu. 947
Quamuis vniuersæ,dist.21.Gelasius. 95
Quamuis vnum, de conse.distin.4.Augustinus. 1985
Quamquam omnes,dis.23.Toletanum conc. 119
Quanquam sacerdotum,14.q.2.Eugen.ii.in syno. habita Romæ. 1048
Quanquam secundum honorum,ii.q. vii. Augu. 698
Quando ab Hierosolymis,de conse.dist.4.Augu. 2032
Quando Adam,de pœn.dist.2.Ambr. 1735
Quando autem,dist.44.Nannetense conc. 212
Quando autem,de conse.distinct. 1. Cyprianus. 1909
Quando episcopus,dist.24.Nannetense conc. 118
Quando ergo,11.q.3.Hieronymus. 930
Quando & vbi,distinct.75.Ordo Romanus. 363
Quando necessitas. dist.86.Aug. 408
Quando presbyteri,dis.28.Tolet.con.ij. 78
Quando presbyteri,dist.38.Toletanum conc.iiii. 187
Quando presbyteri,distin. 44. Nannetense con. 212
Quando quis,de cons.disti. 4.Ioannes Chrysost. 2023
Quando vult Deus,xxiii.q.iiii.Aug. 1224
Quanto à nobis,2.q.5.Gregorius. 642
Quanto Apostolica,dist.63.Gregorius. 317
Quanto tempore,3.q. 2.Ioannes papa. 78
quantum dicit,dist.50.Gelasius papa. 260
Quantumlibet,dist.47.Angu. 230
Quantus,23.q.4.Augu. 1301
Quantuslibet,de pœn.dist. 1.Ambr. 1688
Quapropter,ii.q.vii.Gelasius. 707
Quapropter,27.q.2.Hieronymus. 1525
Qua traditione,dist.xxii.Gelasius papa. 102
Quatuor autem,12.q.2.Gelasius. 992
Quatuor modis,xi.q.iii.Gregorius. 949
Qua verò ætate,dis.77.Gratianus. 375
Quæ ad perpetuam,25.q.1.Leo papa. 1438
Quæ Christo,xxvii.q.1,Innocentius. 1490
Quę circa ordinandos,dis.98.Gratianus. 76
Quæ contra mores,dis.8.Aug. 23
Quę de causa,2.q.5.Gregorius. 643
Quæ dignior,xxiiii.q.1.Ambrosius. 1397
quæ ipsis sacerdotibus,dis.38. 189
Quę Lotharius,ii.q.1.Nicolaus papa. 623
Quę semel sunt.16.q.3.Chaced.conc. 1213
Quęcunque contentiones,xi.quæ.1.Marcellinus papa. 901
Quæcunque enim,de pœn.dis.4.Beda. 1786
Quęcunque à parentibus,25. qu.2. Cod. Theod. 1451
Quæcunque mulier,dis.30.Gangrense conc. 145
Quæcunque res,10.q.1.Antioch.conc. 881
quædam capitula,dist.96.Chalced.conc.in vi. actione. 465
Quædam cum fratre,32.q.7.Concilium quoddã, siue capitular. 1641
Quædam etiam,dis.2.Isidorus. 7
Quędam lex terrena,35.q.2.& 3.Greg. 18
Quælibet occulta,dis.40.Greg. 197
Quem pœnitet. de pœ.dist.1.Aug. 1705
Quem progenitores,20.q.1.Triburiense con. 1219
Quemadmodum,dis.xii.Grego. 44
Quemadmodum,xxiii.q.vii.Augu. 1336
Quemadmodum,xxxii.q.vii.Aug. 1637
Quærat hic aliquis,de pœn.dis.3.Hier. 1781
Quærendum est,ii.q.vii.Calixtus papa. 699
Quærendum est,de pœn.dis.2.Beda. 1723
Quæris à me,de cons.dis. 4.Aug. 2024
Quæritur de his,dist.74.Gratianus. 354
Quæritur de illis,dis.68.Gratianus. 342
Quæritur pater,ii.q. vii.Aug. 699
Quæritur,22.q.2.Augu. 1261
Quæro ergo,6.q.1.Augu. 804
Quæsitum est,1.q.3.Vrbanus ex conc. 570
Quæsitum est,13.q.2.Mogunt.conc.ij. 1087
Quæsitum est,23.q.4.Innocentius. 1329
Quę semel,19.q.3.Chalced.conc. 123
Quæsta est nobis,13.q.2.Gregorius. 1035
Quæsti sunt,16.q.1.Mogunt.conc. 1113
Quæsti nobis sunt,17 q.4.Gregorius. 1193
Quæstionem,12.q.2.Codex. 1006
Qui abstulerit,12.q.2.Anacletus. 98
Qui accusare,3.q.9.Damasus. 756
Qui admissa.i.de pœ.dist.3.Greg. 1757
Qui admissa ii.de pœ.dis.3.gregorius. 1757
Qui admisit,15.q.8.Neocæsarien.conc. 1087
Qui alii,13.q.2.Ambrosius. 1687
Qui aliorum,24.q.3.Vrbanus papa. 1429
Qui ambulat,5.q.5.Prouerb.c.2. 792
Qui apud,i.q.iiii.Africanum conc. 580
Qui autem,de pœn.dis.6.gratianus. 1807
Qui autem.dis.91.gratianus. 433
Qui autem,5.q.6.gratianus. 793
Qui bona agunt,17.qu.1.gregorius in regest. 1174
Qui bis ignoranter,de cons.dis.4.Theodorus in pœnitentiali. 2017
Qui bene,de conse.dis.2.Arelatense conc. 1964
Qui calumniam,5.q.6.gregorius. 793
Qui cathedram,dis.93.Cyprianus. 441
Qui Christi.12.q.2.Stephanus papa. 1979
Qui Clementiam,dis.86.Hieronymus. 414
Qui communicauerit,11.q.3.Carthaginense con. iiii. 927
Qui compulsus,xxii.q.v.Pius papa. 1274
Qui consentit,xi.q.iii.Isidorus. 957
Qui contra,xxiiii.q.1.Liberius papa. 1400
Qui contempta,dis.8.Augustinus. 24
Qui crimen,ii.q.8.Sixtus iij. 713
Qui crimen,iii.q.vi.Hadrianus papa in capitula. 744
Qui crimen,6.q.1.Hadr.papa in capit. 798
Qui de mensa,dis.37.Hieronymus. 184
Qui desponsatam,27.q.2.Grex. 1912
Qui die solenni,de conse.disti.1. Carthaginense conc.4. 1908
Qui discordat,de conse.dis.ii.Aug. 1946
Qui diuina,13.quæstio.2.Toletanum conc.iii. 1042
Qui diuinationes,xxvi.q.v.Ancyra conc. 463
Qui diuini, de pœ.dis.4.Augu. 1786
Qui dormierit,xxvii.q.ii. Aurelianense conc. 1522
Qui dormierit,xxxii.q.vii.Mogunt.conc. 1641
Qui ea quæ Dei sunt,dis.38.Greg. 109
Qui ecclesiasticis,dis.xxxvi.Zozimus papa. 178
Qui ecclesiasticis,dist.lix.zozimus papa. 298
Qui egerit pœnitentiam,de pœn.dist.7.August. 1811
Qui episcopus,dist.23.Carthag.conc. 105
Qui episcopatum desiderat,8.quæ.1.Augustinus. 1853
Quiescamus,dis.42.Io.Chrisostomus. 202
Quiescite,6.q.1.Felix ij. 801
Qui & diuinis,12.q.2.Gelasius. 991
Qui ex familiis,dis.54.Tolet.conc.ix. 275
Qui exigit,xxii.q.v.Aug. 1275
Qui habetis,14.q.5.Aug. 1058
Qui in castigatione,33.q.6.Io.Chryso. 181

Source : BIU Cujas

Qui in maternis,de conſ.diſ.iiij.Iſid. 2017
qui in aliud.diſ.xxv.Augu. 126
qui in aliquo,diſ.xli.Tolet.con. iij. 271
qui in qualibet,.q.vij.Felix papa. 602
qui in eccleſia,xxiiij.q.ii .Aug. 1429
qui in alterius,v.q.i.Hadrian.Papa in capitular. 782
qui iubente.xj.q.ii .Ilerden.con. 936
qui iuſtus eſt,xj.q.ii .Augu. 953
quilibet fratrum.viij.q.v.Sixtus papa j. 863
qui malos,xxiij.q.v.Hiero. 1347
qui manducant.de conſe.diſ.ij.Augu. 1943
qui manducat.de conſe.diſ.ij.Aug. 1955
qui merito.xj.q.iiij.Carthag.conc.ij. 933
qui natus eſt.de pœn.diſ.i.Ioan.Euangel. 1679
qui nec regiminis,ij.q.vij.Augu. 697
qui negligunt,xxiiij.q.i.Hierony. 1418
qui non probauerit,ij.q.iii.Caius Papa. 633
qui oblationes j.xiij.q.ij.Carth.conc.iiij. 1034
qui oblationes ij.Vaſenſe conc.j. ibidem
qui occiderit,xvij.q.iii. Capitulariũ lib.vj. 1086
qui omnipotentem.xj.q.ii .Fabian.Pap. 954
qui partem,diſ.lv.Innoc. 287
qui peccat.xxiij.q.iiij.Augu. 1325
qui peierat,xxij. q.v.Pius papa 1278
qui peierare.xxij.q.v.Chromatius. 1274
qui per pecuniam,j.q.j. Octaua ſynod. 494
qui perfectionem.j.q.j.Inno. 498
qui plures,xxj.q.j.Leo iiij. 1231
qui poteſt,xxxiij.q.iij.Anaſtaſius & Damaſus Pa. 1295
qui presbyterum,xvij.q.iiii.Mogunt.conc. 1185
qui propinquam.xxxv.q.iii.& iiij.Fabi.papa. 1839
qui rapit.17.q.4.Anacletus. 1183
qui rectè iudicat.x .q.iij.greg. 945
qui recedit.de pœn.diſ.4.Proſper. 1797
qui recedunt.26.q.6.Arauſicum conc. 1473
qui religioſis,xviii.q.ij.Carth.conc.iii. 1201
qui reſiſtit,xi.q.iii.Aug. 955
qui ſacrum,diſt.50.ff.tit.de fur. 259
qui ſanctus,de pœn.diſ.j. Hiero. 698
qui ſacramento,xxii.q.iiii.Ilerdenſ.conc. 60
qui ſeclerate de conſe.diſ.Iſidorus. 192
qui ſecundum carnem,xxiii.q.iiii. Hieronym. 131
qui ſe ſcit,ii.q.vj.Vigilius papa. 659
qui ſcit ſe,ii.q.vj.Leo papa. 660
qui ſemel,diſ.50.Mart.Papa j. 227
qui ſincera.diſ.xlv.Greg. 213
qui ſine peccato eſt.iii.q.vi.Grego. 749
qui ſine crimine,diſ.xxvi.Ambroſ. 132
qui ſine ſaluatore,xxv.q.ii.Aug. 1458
qui ſint,xxvi.q.i.gratia. 1456
qui ſitit.xxxiii.q.v.Hieronym. 1823
qui ſpiritualem.xxx.q.iiii.Trib.conc. 1571
qui ſtudet..q.j.Greg.Nazianzenus. 495
qui ſub gradu. diſ.50.Baſilius. 251
qui ſubdiaconum,17. q.4. Capitularium libro ij. 1186
qui ſuis epiſcopis. diſ.xciii.Clemens. 442
qui venatorib.i.diſ.lxxxvi.Aug. 410
qui venatorib.ij.diſ.lxxxvj.Aug. 411
qui vere.xvi.q.j.Chalced.conc. 1095
qui verò,diſ.50.Maticen.conc. 258
qui verò,diſ.lii.gratia. 272
qui verò.xi.q.iii.Gelaſius. 936
qui verò,xxi.q.ii.Gratian. 1233
qui viderit,xxxii.q.v.Greg. 1627
qui vitiis,xxiii.q.v.Auguſ. 1349
qui vos ſpernit.viii.q.i.Hiero. 85
qui vult confiteri.de pœ.diſ.vi.Augu. 1807
qui vult facere,de pœ.diſ.ij,Augu. 1729
qui vult ordinatè,de pœ,diſ.iii.Augu. 1758
qui vxorem ſuam.xxxiii.qu. v.Rhemenſe concil. 1824
Quia agatho,xxvii.q.ii.Greg. 1519
Quia alij,xiii.q.ii.Ambroſius. 1041
quia aliquanti.diſ.lxxxii.Syricius papa. 398
quia autem.20.q.1.Greg.in regeſt. 1219
quia cognouimus.x.q. iii. Toletanum concil.iii. 896
quia corpus.de conſ.diſt. 2. Euſebius Emiſſenus. 1927
quia dies.de conſe.diſ.v. Greg.vii. 2045
quia diuinitatis,de pœn.diſ.j.Hierony. 1702
quia ea.iii.q.ii.Pelagius papa. 721
quia epiſcop.v.q.iii.anacletus papa. 788
quia ego.xxxv.q.ii.& iii.Grat. 1838
quia ergo.diſt.xxii. grat. 99
quia ex ſola.xxiiii.q.j.Greg. 1393
quia frater.vii.q.1.Pelagius papa. 828
quia igitur.diſ.lxiii.Gregorius. 316
quia ingredientib.19.q.iii.Greg. 1215
quia in quibuſdam,diſ.89.Chalcedonenſe conc. 427
quia Ioannes.xii.q.v.Greg. 1020
quia iuxta.v.q.vj.Greg.in regeſto. 793
quia iuxta,26.quæſt.1.Cap.Caroli, & Ludouici, 1120
quia morte,de conſe.diſ.ii.ambroſius. 1938
quia paſſus eſt,de conſe.diſ.ii.aug. 1929
quia per ambitiones,diſ.64.Gelaſius. 324
quia præſulatus.j.q.iiii.Leo.iiii. 580
quia radix.de pœn.diſ.ii.augu. 1725
quia res.ix.q.1.Gelaſius papa. 919
quia ſacerdotes.10.q.1.Hierony. 884
quia ſancta.diſ.lxiii.Stephanus. 326
quia ſanctitas.diſ.50.Greg. 245
quia ſimpliciter.diſt.lvi.Vrbanus. 296
quia ſunt.diſt.28.greg. 138
quia te quaſi.diſ.50.Stephanus v. 257
quia tua fraternitas.12.q.1.greg. 968
quia verò.de pœ.diſ.2.Gratian. 1719
quia verò.de pœ.diſ.4.Grat. 1784
quia verò,diſ.6.grat. 16
quia episcopi.11.q.3.Vrbanus. 933
quib.peccata,13.q.2.augu. 557
quibuſdam narrantib.1.q.1.grego. ibidem
quib.temporib.diſ.76.grat. 364
quicquid.1.q.1.Toletanum con. 949
quicquid.12.q.2.agathenſe conc. 996
quicquid.xxii.q.ii.aug. 1601
quicquid.32.q.5.Nicolaus papa. 1630
quicquid.de conſe.diſ.5.Hierony. 2043
Quicunque,diſt.xxxi.Gangrenſe conc 151
quicunque,diſt.50.Hieronymus. 253
quicunque,diſ.50.Syricius papa. 263
quicunque,diſ.liiii.Tolet. conc.iiii. 276
quicunque,diſ.lxxvii.Syricius papa. 371
quicunque,diſt.lxxxi.Nicænum conc. 385
quicunque,1.q.i.Greg. 491
quicunque ſacros,i.q.i,Greg. 495
quicunque,i.q.v.Vrbanus in conc. 589
quicunque,ii. q.vi.Theodoſ.lex. 664
quicunque,vi.q.1.Fabianus papa. 803
quicunque,xi.q.i.Codex.Theodoſ. 911
quicunque,xi.q.iii.Petrus apoſtolus. 915
quicunque,xi.q.iii.Gelaſius. 936
quicunque,xii.qu.v.Tribur.conc. 1022
quicunque,xii.q.ii.Greg.7. 980
quicunque,xi.q.iii.Hieronymus. 949
quicunque,xii.q.ii.Tolet.conc.4. 1010
quicunque,xii.q.iii.Tolet.conc.ix. 1017
quicunque,xii.q.v.Bracharenſe conc.3. 1019
quicunque,xiiii.q.iiii.Iulius papa. 1052
Quicunque,xvi.q.i.Vuormacien.conc. 1112
quicunque,xvi.q.iii.Tolet.conc.iiii. 1136
quicunque,xvi.q.vii.ambroſius. 1158
quicunque,xvi.q.vii.Tolet.conc.iiii. 1168
Quicunque,xvii.q.iiii.Symmachus. 1177
quicunque,xxii.q.iiii.augu. 1194
quicunque,xx.q.i.Iſidorus. 1219
quicunque,xxiii.q.vii.augu. 1361
quicunque,xxiii.q.viii.Meldenſe conc. 1366
quicunque,xxiii.q.viii.Triburienſe con. 130
Quicunque,xxiii.q.viii.augu. 1380
quicunque,xxiiii.q.i.Beda. 1398
quicunque,xxvi.q.v.Toletanum con.23. 1467
quicunque,27.q.2.Iſidorus. 1511
quicunque,33.q.2.Pius papa. 1652
quicunque,de pœn,diſt.i.Codex. 1665
quicunque,de conſ.diſtinct.4.Martinus papa iii. 1983
quid autem,diſt.xlv.Greg. 213
quid autem,viii.q.i.ambroſius. 858
quid autem,24.q.3.Leo papa. 1429
quid crudele,23.q.4.augu. 1329
Quid culpatur,xxiii.q.i.Augu. 1287
quid dicam,xxiiii.q.iiii.Auguſtinus. 1013
Quid enim prodeſt,diſ.lxxxiii.Pius. 401
quid ergo,xi.q.iii.Gregorius. 956
Quid ergo,xxiii.q.iiii. Auguſtinus. 1296
Quid ergo,xxiii.q.v.Hieronymus. 1338
Quid ergo,de pœn.diſt.iii.Ioannes Chryſoſtomus. 1783
Quid eſt aliud,diſt.lxxxviii.Caſsiodorus. 424
Quid eſt Chriſtum , de conſ.diſt.2. Auguſtinus. 1936
Quid eſt hoc,diſt. 50.Gregorius. 244
Quid eſt manus,diſt.lxxviii. Leo papa. 375
Quid eſt quicunque,xxxv.q.vii.Aug. 1869
Quid eſt quod dicitur,de pœn.diſt.iiii. Gregorius. 1796
Quid faciet,xxiii.q.iiii.Augu. 1312
quid in omnibus,xxxii.q.vii.Clemens. 1639
Quid obeſt,xi.q.iii. Auguſt. 99
Quid prodeſt ieiunare,diſt.lxxxvi.Ambr. 411
Quid prederit,diſt.lxi.Cælestinus. 305
Quid ſit ſanguis.de conſec.diſtin. ii. Gregorius Papa. 1953
Quid verò,i.v.q.i.Gratianus. 561
Quid verò,x.q.iii.Gratianus. 893
Quidam autem hæretici,xxiiii.q.iii.Iſid. 1432
Quidam verò econtrario,xxiii.q.iiii.Augu. 130
Quidam clerici,diſt.lxxxi.Toletanum conc. iiii. 393
Quidam Deo,de pœn.diſt.1. Theodorus archiepiſcopus Cantuar. 1718
Quidam deſponſauit,xxvii.q.ii.Triburienſe cõc. 1523
Quidam fornicatus,xxiiii.q.1.Tribur.conc. 1834
Quidam maligni,v.q.1.Gregorius. 783
Quidam monachi,xvi.q.1.Chalcedonenſe conc. 1097
Quidam monachorum,xviii. q.ii.Chalcedonenſe conc.iiii. 1200
Quidam nubentes,diſt.xxvij.Aug. 133
Quilibet fratrum,viii.q.v.Sixtus papa j. 863
Quinque modis ,de conſe.diſt.iiii.Greg. 2041
Quis aliquando,de pœn.diſt.1.Ioannes Chryſoſtomus. 1709
Quis aut leges,diſt.54.Gelaſius. 279
Quis autem,diſt.10.Gelaſius. 35
Quis autem,de conſe.diſt. 4.Augu. 2030
Quis dubitet,diſt.96.Gregorius vii. 468
Quis enim noſtrum,13.q.5.Aug. 1354
Quis exiſtimaret,26.q.7.Augu. 1482
Quis ignorat,32.q.4.Hieronymus. 1616
Quis locus,1.q.4.Augu. 880
quis neſciat,diſt.9.Aug. 29
Quis neſciat,diſ.xi.Innocentius i. 40
Quis nos,23.q.4.Augu. 1328
Quiſquis Chriſtianum,23.q.4.Aug. 1334
Quiſquis clericus,diſ.84.Syricius papa. 405
Quiſquis cum militibus,de pœn.diſt.1.Codex. 1666
Quiſquis dixerit,de conſecr.diſtinctio.4.Mileuitanum conc. 2035
Quiſquis epiſcopus,12.q.ii. vii.Syno. 987
Quiſquis epiſcoporum.iiii.quę. iiii.Carthagine. con.iij. 780
Quiſquis ex concupiſcentia,de conſe.diſt.4.Auguſti. 2029
Quiſquis ille,ii.q.viii.Eutychianus papa. 712
Quiſquis inuentus,17.q.4.Ioan.papa.viii. 1184
Quiſquis metu,xi.q.iii.Aug. 929
Quiſquis in negotiis,diſ.87.Gelaſius. 418
Quiſquis per pecuniam,1.q.i.Greg.i. 491
Quiſquis per dolum,xxiiii.q.iii.Grego.papa. 1427
Quiſquis præceptis,xiiii.q.i.Augu. 1046
Quiſquis probatus,ii.q.vi.Mileuitanum concil. 663
Quiſquis pro aliquo,xxiiii.q.i. Auguſtinus. 1406
Quiſquis reb.diſ. xli.Aug. 198
Quiſquis vel quòd,xxiii.q.iiii.Aug. 1297
Quo auſu.xxiii.q.viii.Gelaſius. 1376
Quo iure,diſ.viii.Aug. 21
Quod autem,xv.q.j.Gratianus. 1603

Quod

Source : BIU Cujas

per ordinem Alphabeti.

Quod autem.de conſ.diſ.4.Greg. 1977
Quod autem pro peccato,24.quæſt.3.Gratianus. 1415
Quod autem.20.q.iij.Gratianus. 1224
Quod autem.24.q.i.Grat. 1381
Quod autem.31.q.i.Grat. 1587
Quod autem.33.q.ij.Gratianus. 1644
Quod autem,26.q.i.Gratian. 1456
Quod autem.25.q.j.Gratian. 1835
Quod autem,23.q.vj.Grat. 1757
Quod autem.33.q.j.Grego. 1646
Quod autem.28.q.j.Gratianus. 1532
Quod autem,33.q.1.Gratianus. 1645
Quod autem.diſ.xcv.Gratianus. 445
Quod autem.26.q.v.Grat. 1463
Quod autem.29.q.j.Gratianus. 1551
Quod autem.24.q.ij.gratian. 1409
Quod autem.vij.q.j.gratianus. 815
Quod autem,23.q.vij.Augu. 1362
Quod autem.9.q.ij.grat. 867
Quod autem,ix.q.ij.gratian. 871
Quod autem,30.q.j.gratian. 1559
Quod autem,26.q.vj.grat. 1471
Quod autem.xxij.q.v.gratian. 1274
Quod autem,24.q.iij.gratianus. 1415
Quod autem,diſ.47.gratian. 225
Quod autem.32.q.4.gratia. 1610
Quod autem,31.q.4.gratian. 1590
Quod autem,vj.q.v.gratianus. 814
Quod,vj.q.v gregorius. 1418
Quod autem,xvj.q.vij.gratian. 1156
Quod autem,32.q.v.gratian. 1621
Quod autem,30.q.4.Vrbanus ij. 1572
Quod autem,xxvij.q.ij.grego. 1521
Quod autem,iij.q.viij.gratian. 752
Quod autem,xvij.q.3.gratian. 1177
Quod autem,vij.q.ij.gratian. 846
Quod autem,xxij.q.ij.gratia. 1250
Quod autem,xxij.q.j.Aug. 1595
Quod autem,xxij.q.iiij.gratian. 1263
Quod autem,vj.q.ij.grat. 806
Quod autem,xxxij q.j.grat. 1592
quod autem,xxiij.q.v.grat. 1334
quod autem,14.q.j.gratian. 1044
quod autem,viij.q.1.gratia. 848
quod autem,35.q.v.Alexander ij. 1849
quod autem,xxiij.q.4.grat. 1296
quod autem,xxij.q.2.augu. 1248
quod autem.xv.q.1.gratian. 1065
quod autem,23.q.ii.grat. 1289
quod autem,30.q.iii.grat. 1594
quod autem,30.q.v.gratia. 1572
quod autem,xxxiii.q.4.grat. 1814
quod autem,xxxiij.q.v.grat. 1819
quod autem,16.q.6.gratia. 1150
quod autem,8.q.3.grat. 860
quod autem,viii.q.4.grat. 862
quod autem,14.q.iii.grat. 1049
quod autem hi qui,4.q.1.Nicolaus, 767
quod autem,16.q.iii.grat. 1134
quod autem,35.q.vij.grat. 1868
quod autem,i.q.i.grat. 490
quod autem,xxv.q.ii.grat. 1444
quod autem,6.q.i.grat. 796
quod autem,32.q.ii.grat. 1600
quod autem,8.q.2.grat. 869
quod autem,21.q.iii.gratianus. 1235
quod autem,v.q.iiij.gratian. 788
quod autem,diſ.9.gratianus. 26
quod autem,v.q.iii.gratianus, 786
quod autem,diſ.27.grat. 132
quod autem,xii.q.4.grat. 1018
quod autem,36.q.i.grat. 1878
quod autem,ii.q.i.grat. 612
quod autem,ii.q.ii.grat. 630
quod à patribus,diſtinctione 75. Leo epiſcopus. 362
quod à voto,xvii.q.i.grat. 1173
quod abſque,diſ.xii.grat. 41
quod ad nos,diſ.47.Cyprianus, 230
quod ait Sodomitis,diſtinctione 13. Auguſtinus. 51
quod bene,6.q.4.Nicolaus papa. 813
quod Chriſtus,23.q.4.Ambro. 1313
quod clericus,xj.q.1.gratia. 899
quod conditio,27.q.j.Iſidorus. 1511
quod Dauid,xxii.q.4.Augu. 1263
quod debetur,14.q.1.Aug. 1046
quod Deo patri,32.q.v.Aug. 1819
quod dicit dominus.diſ.41.Aug. 200
quod dicitis.diſ.16. Nicol.papa. 68
quod die dominico,diſ.75.Leo, 363
quod epiſcopus.19.q.1.grat. 1210
quod erraverat,23.q.6.Aug. 1358
quod interrogaſti,diſ.27.Nicolaus papa. 133
quod intra,20.q.1.gratianus. 1217
quod iudex,3.q.7.gratianus. 744
quod iuramentum,22.q.1.gratianus. 1242
quod militare,23.q.i.grat. 1283
quod monachi,16.q.1.grat. 1091
quod nullus.diſ.25.gratian. 119
quod ordinatio,9.q.1.gratian. 864
quod prædeceſſor.ii.quæſtio.3.Zacharias papa. 960
quod priori,13.q.1.gratianus. 1023
quod pro remedio,1.quæſ. 7. Innocentius papa. 600
quod pro neceſsitate,1.quæſtione 1.Innocentius. 516
quod propoſuiſti,32.q.7.greg. 1640
quod quidam,1.q.1.Augu. 542
quod quis commiſit,35.quæſt.9. Hilarius in con. 1873
quod reſtitutio,3.q.1.grat, 715
quod ſi accuſatorum,4.q.6.Hadrianus papa in c. 782
quod ſi dormierit,31.q.1.Aug. 1586
quod ſi pœnitentiam,27.q.i.Cypria. 1488
quod ſuſpecti,5.q.v.Nico.papa. 734
quod verò.diſ.11.grat, 35
quod verò,2.q.4.gratian. 652
quod verò.2.q.7.gratian. 684
quod verò.14.q.4.grat. 1051
quod verò,3.q.3.gratian. 722
quod verò.23.q.3.gratian. 1291
Quod verò.3.q.4.gratianus. 726
Quod verò,25.q.2.Gregorius. 1447
Quod verò,3.q.5.gratianus. 730
Quod verò,25.q.1.gratianus. 1437
Quod verò,3.q.10.gratianus, 761
Quod verò,14.q.6.gratianus. 1054
Quod verò,1.q.5.gratianus. 589
Quod verò,15.q.4.gratianus. 1077
Quod verò,11.q.2.gratianus, 919
quod verò,15.q.6.gratianus. 1080
quod verò,32.q.1.Auguſtinus. 1604
quod verò,28.q.2.gratianus. 1549
quod verò, 20.q.4.gratianus. 1228
quod verò,21.q.4.gratianus. 1238
quod vouentes,27.q.1.gratianus. 1484
quodam loco,26.q.3.& 4.Auguſtinus. 1463
quodcunque.24.q.1.Auguſtinus. 1386
quomodo exauditur.de conſe.diſt.4. Auguſtin. 1994
quomodo reuouari.de pœn.diſt.2.Augu. 1734
quomodo ſacerdos,11.q.3.Hierony. 938
quomodo virginibus,31.q.1.Hierony. 1684
*quoniam à quibuſdam.19.q. 3.Septima ſyn.121
quoniam de iure.diſ.xv.Gratianus.
quoniam diuerſarium,xxj.qu.2. Sexta ſynodus, 1233
quoniam feſtus,diſt.lxj.Gregorius. 311
quoniam idem,diſtin.x.Nicolaus papa. 33
quoniam inueſtitura.,xvj.qu.vij.Gregorius vij, 1163
quoniam in quibuſdam, diſt.xxxij. Chalcedon. conc. 163
quoniam in quibuſdam,xvj.q.vij.Chalcedonenſe conc. 1165
quoniam in Romani.diſt.xxxj.Sexta ſyn. 153
quoniam mos,diſt.lxv.Nicænum con. 338
quoniam multi.diſt.xlvij.Nicænum conc. 225
quoniam multi,24.q.4.Nicænum con. 1051
quoniam multos,xi.q.3.Gregorius vij. 959
quoniam multa.diſ.xlviij.Nicænum conc. 231
quoniam non cognoui.diſti.lxxxviij.Ex verbis Auguſtini. 414
quoniam quidem.diſtin.xiij. Septima ſynodus. 75
quoniam quicquid,1.q.7.Hilarius papa. 603
quoniam quicquid,xvj.q.j.Hierony. 1127
quoniam quidam.diſtinct.lxxv. Chalcedonenſe conc. 361
quoniam quidam,diſt,100,Pelagius papa. 481
quoniam quidam,diſt.xviij.Septima ſyn. 75
quoniam ſanctæ,diſt.xvj.Sexta ſynodus. 63
quoniam ſunt.de conſe.diſti.3.Nicænum conc. 1967
quoniam velina.xij.q.j.Gregorius. 972
quoniam vetuſto,24.q.j.Hierony. 1395
quoniam videmus,diſt.lxix. Septima ſyno. 46
quorum vices,diſt.lxviij.Vrbanus ij. 346
quorundam clericorum,diſtin.xxiij.Toletanum conc.& Hiſpalen.ii. 113
quorundam,diſt.xxxiiij.Nicolaus papa. 167
quorundam.diſt.lxxiiij.Gregorius. 356
quos à paganis.de conſ.diſt.4.Greg. 2000
quos conſtiterit,j.q.j.Gelaſius, 492
quos Deus coniunxit,xxxiij.q.2.Iſidor. 1661
quoties à populis,j.q. vij.Innocentius. 03
quoties,24.q.1.Innocentius papa. 1688
quoties.1.q.7.Gregorius. 601
quoties epiſcopi.2.q.6.Felix ij. 661
quoties,2.quæſt.5.Innocentius. 646
quoties,22.q.v.Hieronymus. 1282
quoties poſt,2,q.vj.Theodoſiana lex. 664
quotieſcunque,13.q.4.Auguſtinus. 1815
quotquot,xxvij.q.1.Ancyra.ſynod. 1496
quotidie,de conſecr.diſtinction.2. Auguſtinus. 1918

R

RAdicata eſt.de pœn.diſt.j.Auguſtinus. 1720
Raptor.27.q.2.Capitular. 1523
Rapinam emere.14.quæſtione 5.Ambroſius. 1055
Raptores igitur.36.q.1.Symmachus, 1881
Raptus eſt,26.q.2.Iſidorus. 1530
Raptus quoque.36.q.i.Iſidorus. 1878
Raptio nulla,17.q.4.Greg. 1178
Rationis ordo.diſt.100.Gregorius, 485
Rationis,xvj.q.7.Grego. 1179
*Reatina eccleſia.diſt.lxiij.Leo 4. 319
Rebaptizare.de conſe.diſ.4.Auguſti. 2015
Recurrat.12.quæſt.4.Augu. 1611
Recedite,diſt.xlv.Hierony. 221
Recedite,23.quæſt.4.Augu. 1299
Regum officium,23.quæſt.5.Hierony. 1345
Regula veſtra,diſt.17.Marcellus papa. 69
Regula,diſt.3.Iſidorus, 8
Regulæ ſanctorum,diſt.29.Greg. 143
Regenda eſt,10.q.j.Leo papa 4. 881
Regenerante.de conſe.diſtin.4.Auguſt. 1629
Redintegranda,3.q.j.Ioannes papa, 716
Redintegranda,3.q.1.Euſebius, 717
Relatum nobis,diſ.27.Clemens papa ij. 180
Relatum eſt,31.q.1.Triburien.con. 1581
Relatum eſt.de conſe.diſt.2.Toletanum con.12. 1917
Relatum eſt,10,q.3.Greg, 898
Relatum,11.q.j.Alexander. 904
Relatum eſt.5.q.2.Damaſus. 785
Relatio.21.q.j.Grego. 1222
Relata eſt.10.q.j.Toletanum conc. 882
Relegentes,24.q.v.Pelagius. 1353
Reliqui ſacerdotes,diſt.67.Anacletus, 342
Religioſam,12,q.ii.grego. 1015
Relictam,30.q.4.grat. 1569
Remittuntur,23.q.5.Ambroſius. 1355
Remiſſionem,j.q.j.Augu. 515
Remoto.7.quæſt.j,Hilarius papa. 832
Repouantes,diſt.21,Sexta ſynod. 103
Reos ſanguinis,23.q.5.greg. 1338
Reperiuntur.j.q.j.Ambroſ. 491
Reperiuntur,de pœn.diſt.1.Ambroſ. 1753
Reprehenſibile.1.q.viij.Nicolaus. 1371
Requiſiti.33.q.j.greg. 1647

Source : BIU Cujas

Canones Decreti

Requiritis,i.q.vii.Leo iiij. 599
Res autem,xxiij.q.v.Leo papa. 1345
Res eccleſiæ.j.q.Vrbanus papa. 578
Res eccleſiæ,12.q.1.Vrbanus papa. 978
Res in epiſcopatu,xij.q.ij.Gregorius. 984
Reſponſa,diſ.ii.Iſidorus. 7
Reſecandæ,xxiiij.q.ii.Hieronymus. 1425
Reſuſcitatus,de pœn.diſ.j.Auguſtinus. 1688
Reſcripta,xxv.q.ii.Codex. 1448
Retulerunt,de conſecrat. diſ. 4. Zacharias papa. 1010
Reum ad eccleſiam,xvii.q.iiii.capitu.v. 1180
Reuertimini,xvj.q.j.Hieronymus. 1124
Reuertar,de pęn.diſ.4.Beda. 1786
Reuera,de conſe.diſ.2.Ambroſius. 1947
Reuera,3.q.9.Nicolaus papa. 757
Reuera,32.q.v.Ambro. 1621
Rex debet.xxiii.q.v.Cyprianus. 1350
Rhodiæ,diſ.ij.Iſidorus. 8
Ridiculum eſt,xii.Nicolaus papa. 43
Ridiculum eſt,xi.q.iij.Augu. 938
Rogo,hortor,& moneo,xj.q.3.Greg. 932
Rogamus vos,24.q.i.Macellus papa. 1389
Rogationes,de conſ.diſ.iii.Aurelian.con.i. 1966
Romanus,diſ.81.Pelagius papa. 387
Romanus pontifex.de conſ.diſ.4.Iſidorus. 1983
Ruſus,xj.q.iii.Carthaginen.conſ.v. 935

S

SAbbato,de conſe.diſ.3.Innocentius. 1968
Sacerdos,xxvi.q.vii,Carthag.conc.4. 1479
Sacerdos,iii.q.vii.Aug. 752
Sacerdos,de conſe.diſ.3.Hierony. 1962
Sacerdos.1.q.ii.Proſper. 567
Sacerdos,de pęn.diſ.6.Greg. 1810
Sacerdos,diſ.81.Eugenius papa. 386
Sacerdos,diſ.50.Aug. 147
Sacerdote,de pęn.diſ.j. Carhaginenſe conc. iiii. 1908
Sacerdotes,de conſe.diſ.4.Greg.
Sacerdotes,diſ.37,Hierony, 181
Sacerdotes,6.q.1.Teleſphorus. 799
Sacerdotes,ii.q.7.Clemens, 680
Sacerdotes.xii.q.iiii.Toletanum conc.ix. 1018
Sacerdotes,i.q.i.Hieronymus. 539
Sacerdotes,diſ.xl.Hieronymus. 225
Sacerdotes verò.diſ.xc. Clemens. 442
Sacerdotes,diſ.50.Nicolaus papa. 254
Sacerdotes,ii.q.vii.Damaſus papa. 708
Sacerdotum,de conſecrat.diſ.2.Clemens papa. 1925
Sacerdotium,xxi.q.iii.Cyprianus. 1238
Sacerdotibus,xj.q.i.Gregorius. 914
Sacerdotibus,diſ.31.Beda. 149
Sacerdotibus,de conſecrat.diſ.iij. Aurelian.con. 1966
Sacerdotale officium,diſ.lxi.gregotius. 302
Sacratas,diſ.23,Soter papa. 115
Sacramentum hactenus,ii.q.v.Cornelius. 639
Sacramenta,i.q.i.Auguſtinus. 513
Sacramenta altaris,de conſe. diſ.1.Africanum cócilium. 1092
Sacrificium,de pœn,diſ.1. Ambroſius ex Dauid. 1664
Sacrificium,de conſe.diſ.ii.Auguſtinus. 1925
Sacrilegium,xvij.q.iiii.gregorius. 1178
Sacroſancta religio,i.q.i.gelaſius, 539
Sacroſancta Romana,diſ.22.Anacletus. 100
Sacrorum canonum,diſ.13.Ex Capitular. Caroli Imperatoris. 330
Sacrorum canonum,12.quæſtione ii.grego. 985
Sal caleſtis,de conſecrat.diſ.iiii.Beda, 2002
Saluator,i.q.iii.Vrbanus ii. 572
Saluator,de conſ.diſ.v.Didymus. 2049
Salomon,22.q.4.gregorius. 1620
Salonnitanæ,diſ.lxiii. gregorius. 324
Saluo in omnibus,xi.q.iii.Higinus. 874
Saluberrimum,i.quæſ.ſeptima Leo. 1070
Sancimus,1..q. ii, Toletanum concilium. 994
Sancimus,i.q.vii.Codex. 610
Sancitum eſt,iiii.q.viii.Vuormacen.con. 1376
Sancitum eſt vt,vii.q.i.Rhothom.con. 1833
Sancta Romana,diſ.xv.Gelaſi. 55
Sancta octo,diſ.xvj.Ex diurno lib,&c. 63
Sancta quippe,ii.q.vii.Hierony. 710
Sanctum eſt,de conſ.diſ.iiij.Augu, 1990
Sanctiſsimo in Chriſto.Epiſtola formata. 354
Sanctimoniales,xx.qu.j.Carthaginenſe conc.iii. 1221
Sanctimonialis.diſ.Carthaginenſe concilium 4. 115
Sanctis quippe,xj.q.iii.Vrbanus ii. 963
Sanctorum canonum,diſ,70.Vrbanus ij.ex conc. 348
Sanctorum patrum,x.q.i.Calix.pę.ii. 885
Sanctorum patrum,i.q.i.Calix. papa. 1494
Sana quippe,diſ.ix.Aug. 30
Sane cauendum,de pœn.diſ.iii.Aug. 1758
Sane conſanguinitatis,35.q.ii.Iſidorus. 1842
Sane dileximus,xv.q.i.Ambro. 1069
Sane percuſſor,diſ.xlv.Anacletus papa. 222
Sane profertur,24.q.ii.Quinta ſyn. 1413
Sane quia,xvj.q.ii.Vrba.ij. 1131
Sane quiſquis,xv.q.iii,Codex, 1075
Sane quod ſuper,xxiiii.q.ii.Vrba.ii. 1411
Sane ſi communi,diſ.lxv.Nicænum con. 336
Sane ſi ex conſenſu,ii.quæſ.vj.Carthagi.conc.iii, 674
Sane Theſſalonicenſes,xvj.q.vj.Anaſtaſius Bibliothec. 1163
Sapiens non eſt,vij.q.j.Lucius papa. 802
Sapiens nunquam,de pœnit.diſ.ij.Ambroſius, 1735
Satagendum,25.q.i,Pelagius papa. 1440
Satyra,diſ.ij.Iſidorus. 8
Satis euidenter,diſ.xcvj.Nicolaus papa. 467
Satis hinc apparet,xxxiii.q.v.Aug. 1825
Satis oſtendimus,de conſ.diſtin.4. Auguſtinus. 1969
Satis peruerſum,diſ.lvj.Greg. 294
Satisfactio pœnitentiæ,de pœn.diſ.iii.Auguſtin. 1753
Scelus,ii.q.i.Nico.papa. 630
Sceleratior omnibus,de pę.diſ.iii.Leo papa.1776
Scenicis,de conſ.di.2.Carthaginen. concilium,3. 1964
Scit ſancta,diſ.xij.Leo ix. 42
Scitote,vi.q.iii.Pelagius papa ij. 809
Sciant cuncti,ii.q.8.Codex. 712
Scias frater,7.q.i.Pelagius papa. 834
Sciatis fratres,7.q.i.Pelagius papa. 834
Sciatis fratres,33.q.4.Hierony. 1814
Scire debet,diſ.76.Ambro. 367
Scire debes,vii.q.i.Cyprianus. 819
Scire vos oportet.xxiii,q.8.Leo 1367
Scimus autem,diſ.43.Anacletus. 208
Scimus vos non ignorare,xij.q.i. Vrbanus papa. 969
Sciendum,8.q.i.grego. 852
Sciendum,26.q.3.& 4.Auguſtinus. 1461
Sciendum eſt,27.q.1.Arelaten.con. 1501
Sciendum,de pœn.diſ.ii.Grego. 1731
Sciendum,diſ.29.Iſidor. 143
Scindite corda,de pę.diſ.i.Ioelis. 1677
Sciſcitaris,7.q.i.Nicolaus papa. 842
Sciſcitatur,30.q.4.Nicolaus papa. 1570
Sciſcitantibus,15. q.8.Nicol.papa. 1089
Sciſma,24.q.i.Pelagius. 1402
Schiſmatici,xxiii.q.6.Augu. 1358
Scriptura dicit,de conſecrat.diſ.ii, Cyprianus. 1913
Scripſit mihi,7.q.1.Greg. 815
Scripſit nobis,27.q.ii.Nico. 1519
Scriptum eſt,vi.q.iii.Greg. 808
Scriptum eſt,14.q.5.Greg. 1056
Scriptorum verorum.diſ.100.Greg. 486
Sæculares,33.q.ii.Cartha.con. 1650
Sæculares,de conſe.diſ. 2. Agatenſe concilium. 1620
Secunda autem,4.q.ii.& iii.Gratian. 768
ſecunda quæſt.29.q.2.gratian. 1554
ſecunda,de pęn.diſ.1.Hierony. 1701
ſecundum,18.q.ii.gratianus. 1196
ſecundum canonicam, 23. quæſ. 8.Pariſien.con. 1375
ſecundum catholicam,xj.quæſt.3.Auguſtinus. 939
ſecundum eccleſiæ,diſ.19.Anaſta.ii. 85
ſecundum verba,33.q.5. 1822
ſecuti ſunt,2.q.7.Beda. 697
ſed adhuc,1.q.3.gratia. 569
ſed cum in epiſcoporum,10.quæſtione ii. gratia. 886
ſed & continuo,de pœn.diſ.1.ambro. 1683
ſed & illud,26.q.ii.Hierony. 1459
ſed illud,diſ.45.Origenes. 211
ſed nec Adam,de pęn.diſ.2.ambro. 1735
ſed notandum,diſ.29.gratia. 143
ſed penſandum,diſ,6.grego. 18
ſed ponatur,11.q.3.gratia. 919
ſed quæritur,diſ.37.gratianus. 180
ſed ſi forte,diſ.81.Lucius papa. 390
ſeditionarios,diſ.46. Carthaginenſe concil. iiii. 224
ſedulo monendi,diſ.38.auguſtin. 191
ſemel Chriſtus,de conſe.diſ.2.aug. 1938
ſemel immolatus,de conſe.diſtinctio.2. Proſper. 1938
ſententia Cham,2.q.7.anacletus papa. 686
ſententia paſtoris,11.q.iii.grego. 920
ſententiã Romanæ,xxxv.quæſ.ix.Nicolaus papa. 1875
ſenatuſconſultum,diſ.2.Iſidorus. 7
ſenti,11.q.iii.auguſtin, 939
ſæpe contingit,diſ. 50. Vormacienſe concilium. 60
ſæpe contingit,2.quæſ. 5. Vuormacienſe concil. 951
ſæpe fit,xii.q.2.Tolet.conc.vi. 1014
ſæpe malorum,18.q.1.Toletanum concilium iiii. 1914
ſæpe principes,23.quæſ. octaua Toletanum con. iiii. 1378
ſæpe ſe vitia.diſ.41.grego. 261
ſeptuaginta,diſ.xvi.athanaſius. 67
ſepties cadit,de pęn.diſ.3.Hierony. 1761
ſequitur in vtraque,diſ.26.gratian. 127
ſequitur non percuſſorem,diſtinct.45.gratianus. 213
ſequitur non litigioſum, diſ.46.gratia. 221
ſequitur ſecunda,i.q.ii.gratian. 563
ſequitur ſecunda,xxvii.q.ii.gratia. 1508
ſequitur ſexta,ii.q.vj.gratianus. 654
ſeruatis priuilegijs.xxv.quæſ. j. Hormiſda papa. 1446
ſeruanda eſt,diſ.32.gratia. 154
ſeruetur,xi.q.iii.Nicænum con. 947
ſerui autem,diſ.54.gratia. 274
ſeruitium,18.q.ii.Vrbanus ij. 1209
ſeries conſanguinitatis,xxxv.q.5.Iſido. 1843
ſerpens decipit,de pęn.diſ.1.ambro. 1583
ſex differentiæ,23.q.iii.aug. 1712
ſexaginta,diſ.15.zepherinus. 60
ſexto die,diſ.35.ambro. 179
ſexta actione,15.q.7.Hiſpalen.con.ii. 185
ſexta ſynodus,diſ.16.Beda. 64
ſexta vero,4.q.6. gratia. 781
ſextam ſanctam,de conſ.diſ.iii. Hadrianus papa. 1973
ſextam ſynodum,diſtinct.16. Hadrianus papa. 61
ſi accuſatorum.3.q.10.Felix papa. 767
ſi accuſatorum,4.q.6.Felix papa. 781
ſi ad ſcripturas.diſ.5.augu. 28
ſi ad peccatum,22.q.4.aug. 1268
ſi ad matris,de conſecrat.diſ.4.aug. 2017
ſi agamus,de pęn.diſ.1.Hierony. 1963
ſi aliquid,22.q.4.Beda. 1263
ſi aliquid,22.q.iiii.ſoterus papa. 1267
ſi aliquis,26.q.6.Ephaunenſ.con. 1475
ſi aliqua cauſa,22.q.i.Ioannnes Chryſoſtomus.
ſi apoſtolus,de pęn.diſ.3.augu. 1754
ſi apud,23.q.5.Hieron. 1346
ſi audieritis,13.q.v.Cyprianus. 1347
Si reuerterit,de pęn.diſt. 6. Dominus de Ezech. 1797
ſi autem aliquis,9.quæſt,tertia anicetus papa. 874

ſi autem

Source : BIU Cujas

per ordinem Alphabeti.

Si autem necdum,xxxvi.q.i.Melden.con. 188
si autem presbyteri,xv.q.vij.Carthaginen.con.3. 1086
si autem prouocatum,ij.q.vj. Africanum concil. 677
si autem sine,xvij.q.iiij.Grat. 1177
si autem vobis.ij.q.iij.Clemens, 925
si baptizata est,de con.distinctio. 4. Augustinus. 2027
si causa,33.q.4.Ambro. 1815
si clericus,xj.quæst. j. Calcedonense concilium. 917
si clerici,xj.q.j.Toleta.con. 907
si clericatus,xvj.q.j.Hierony. 100
si concupiscentia.xv.q.j.Aug. 1069
si consuetudinem,dis.8.Grego. 24
si credas,de cons.dis.2.Ambr. 1962
sic autem,j.q.j.Aug. 513
sic decet,xxv.q.ij.Siluerius papa. 1453
sic enim,xxviij.q.j.Aug. 1539
sic non sunt.de conse. dis. 2 .Hilarius episcopus. 1919
sic non sunt,32.q.4.Aug. 1618
sic in sanctificando.de consecratio.dis.2.Cypria-nus. 1912
sic omnes,dis.19.Agatho papa. 82
sic populus,1.q.j.Hierouy. 525
sic quidam,10.q.1.Toleta.conc.iij. 885
sic quippe,27.q.2.Greg. 1528
sic viue,16.q.j.Hierony. 1101
sicubi,12.quæstione 5. Tarraconense concilium. 1022
si cui etiam,de pœn dis.1.Aug. 1675
si cuius patruus,35.q.10.Inno, 1878
si cuius vxorem.dis.34.Neocæsar.con. 171
si cupis,26.q.j.Hierony. 1093
si custos,17.q.1.Greg. 1494
sicut apostoli,xj.quæstio.iij.Fabianus episcopus. 926
sicut Achab.de pœn.dis.3.Greg. 1765
sicut ait,de pœn.dis.3.Hierony. ibid.
sicut alterius,7.q.j.Calixtus papa. 836
sicut antiquitus,xvij.q.4.Nicolaus. 1179
sicut bonum,27.q.j.Carthaginense concilium 4. 1484
sicut Christus,j.q.j.Hieronymus. 531
sicut crudelis , xxxij. quæstione prima Ioannes Chrysostomus. 1592
sicut diœcesim, xvj.quæst.3. Toletanum concili. iiij. 1136
sicut domini,16.q.7.Paschalis ij. 1164
sicut ecclesia, xj.q.ij.Gregorius. 1001
sicut enim,xij.q.1.Clemens. 909
sicut enim,xxxij.quæstione 5. Ioannes Chrysosto mus. 1624
sicut episcopum,1.q.ij.Greg. 566
sicut ergo,xxxv.q.ix.Gratianus, 1876
sicut est verus,de cons.dis.2.Ambro. 1991
sicut eunuchus,j.q.i.Augustinus. 511
sicut excellentiam,23.q.4.Gregorius. 1330
sicut ficti,j.q.j.Augustinus. 513
sicut,ij qui,dist.47.Ambrosius. 227
sicut inquit,2.q.7.Gregorius. 706
sicut in sacramentis,de conse.distinctione 4.Au-gustinus. 2034
sicut in vna quaque,21.quæstione secunda,Rhe-mense concilium. 1235
sicut Iudas,de consecrat.dis.2.Augustinus. 1946
sicut is,j.q.vj.gregorius. 592
sicut neophytus,distinctione 48.gregorius. 234
sicut non alij , de consecratione distinctione 1. Felix. 1890
sicut non est,xxiij.quæstione 4.Augustinus. 1305
sicut non omnis,xxxij.q.secunda Hierony. 1600
sicut non suo,distinctione 46.Leo papa. 224
sicut nostis,de consecrat.distinct.4. August.2002
sicut omnino,xi.q.ij.gregorius. 985
sicut primi,de pœn.distinct.prima Augusti. 1707
sicut quædam,distinctione 14.Leo papa. 52
sicut quamuis,distinctione 97.gelasius. 473
sicut qui,17.q.4.Pius papa. 1181
sicut qui monasteria,xx.q.j.Euge.ij. in syno.1220
sicut sacerdotes,ij.q.septima Fabianus. 685
sicut sancti,distinctione xv.gregorius. 54
sicut satius.32.q.4.Augustinus. 1617
sicut semel,dis.lxviij.gregorius. 242
sicuti femina,xxxij.q.ij.Hieronymus. 1606
sicut seta.de pœn.dis.i.Augustinus. 130
sicut sine,ij.q.j.gregorius. 613
sicut stellas,dis.38.Zepherinus papa. 190
sicut tribus,de pœn.distinct. ij. Augustinus. 1730
sicut vir.7. quæs.prima Euaristus papa 821
sicut viri.dis.40.Isidorus. 196
sicut vrgeri,i.quæstio.prima Augustinus. 519
si de area,xxv.quæs.ij.Augustinus. 1460
si decreta.distinct.xx.Nicolaus j. 90
si de rebus,xxiij.q.septima Augustinus. 1392
si diaconus,dis.81.Aurelianense conc.j. 388
si dicat vir, 33.quæstione 5.Augustinus. 1816
si dominus,xj.q.iij.Hieronymus. 154
si ducturi,xxxij.q.sexta Augustinus. 1632
si duo forte.distinctione 79.Honorius,aug. 1790
si duo fratres,dis.50.Triburiense conc. 207
si duo vel,xxxv.q.6.Vrbanus in concil. 1864
si ea de quibus,xxiij,q.4.Augustinns. 1532
si ea destruerem. xxv.q.ij.gregorius. 1446
si ecclesia.xxiij.q.4.Augustinus. 1347
si ægrotans.v.q.3.Romana syno.tempore Hadria-ni. 786
si enim,27.q.ij.Ioannes Chrysostomus. 1518
si enim inquit,de pœn.distin.secunda Hiero.1738
si eps de quibus,de conse.dis.4.Augustinus. 2033
si episcopus,dis.50.Agathense concilium. 338
si episcopus,xj.q.tertia Epaun.conci. 936
si episcopus,3.q.ij.Felix. 720
si episcopus,xvj.q.iii.Aurelianen.conc.j. 1142
si episcopus,xi.q.ii.Toletan.concilium. 1014
si episcopus metropolitanus.distinctio.xviij. 78
si episcopus,xii.q.v.Agathense concilium. 1021
si episcopo,ij.q.v.Vuormac.conc. 1652
si episcopum,xvj.q.vi.gregorius. 1154
si episcopum,xxj.q.5.greg. 1241
si ergo,8.q.i.Origen.ex lib.Num. 855
si euangelica,distinctione lv.Pelagius. 290
si ex bono,de pœn.distinctione 4.August. 1788
si ex laicis,x.q.j.Ilerdense concilium. 880
si expositus,dis.87.Arelaten.conc.ij. 420
si fœmina, xxix.q.ij. In conc. apud Vermeriam. 1556
si fœneraueris,xiiii.quæstione tertia Augu. 1049
si forte,distinctione 63.Leo papa. 332
si forte,de pœnitentia.dis.prima Codex. 1666
si forte,17.quæstione 4.Clemens. 1182
si forte, distinctione 65.Sardicen.conc. 339
si forte,21.q.v.Arelatense concilium. 1241
si fortasis,xvj.q.6.Leo 4. 1155
si fur aut latro,13.q.ii.Arelatense con. 1044
si gens angelorum,dis.56.Bonifa.martyr. 295
significastis.i.q.i.Fabianus. 536
signum est,de consecrat.dis.secunda Augu. 1926
si habes,24.q.iii.Augustinus. 1416
si hæreticus,ij.q.vii.Nouel.consti. apud Iul. 693
si homo,35.q.ii.& iii.in con.apud Vermerias.1839
si homo,27.q.i.gregorius. 1495
si homicidium,xxiii.quæs.v.Augustinus. 1350
si igitur,24.quæs.tertia Hieronymus. 1422
si ille qui,distinctio.50.Hormisda papa. 263
si ille,23.q.4.gelasius, 1315
si imperator.dis.96.Ioannes papa. 469
si in adiutorium.distinctio.10.Augu. 33
si infidelis,28.q.ii.gregorius. 1549
si infidelis,28.q.i.Ambro. 1537
si in laicis,dis.38.Leo papa. 187
si inimicus est,dis.93.petrus in ordinatione Cle-mentis. 639
si inimicus,11.q.3.petrus apostolus. 926
si in morte,23.q.8.grego. 1371
si in plebibus.dis.63.Isid. 321
si in qualibet,20.q.2.Tolet.con. 1223
si inter bonos,de consecra.dis.4.Augu. 1984
si inter episcopos,6.q.4.Bonifacius papa. 713
si is qui præest.11.q.3.Isido. 957
si is qui.23.q.4.grego. 1314
si iubet,26.q.6.Cartha.con.ii. 1472
si iudas.de pœn.dis.4.Aug. 1785
si iustus.1.q.1.Augu. 512
Si iuxta apostolorum,dis.38.Hiero. 190
Si laicus,dis.31.Hierony. 151
Si laici vxor,dis.4.Martin.Brachar.in con. 171
Si lapsis,dis.50.Greg. 230
Si legitimi,i.q.5.Agaten.conc. 644
Silvester.xj.q.j.Gelasius papa 903
Si mala fama,ij.q.v. Minemarus episcopus. 645
Si metropolitanus,vj.q.iiij.Alexander. 812
similiter,3.q.5.Iulius papa. 733
similiter,xvj.q.j.Symmachus in vj.syno. 1120
Simili modo,xxviij.q.j.Eutichiam. 1534
Similem Dei,de pœn.dis.ij.Ambrosius. 1513
Si monachus,xvj.q.j.Innoc.papa. 1100
Si motum fuerit,de conse.dis.1.Iginus papa.1893
si mulier,dis.v.Gregorius. 14
Sine exceptione,xi.q.ij.Leo papa. 1002
Sine literis,viij.q.v.Gratianus. 863
Sine ornatu,21.q.4.Leo iiij. 1239
Sine pœnitentia,de consecrat.dis.4. Ambro.2013
Si non sunt,de conse.dis.ij.Hilarius episco. 1919
Si non sanctificatur,de cons.di.4.Augustin.2004
Si non ex fide,xxiij.q.v.Gregorius. 1301
Si non licet,xxiij.q.v.Augustinus. 1340
Si nulla,21.q.8.Nicolaus papa. 1368
Si nulla,de conse.dis.4.Leo papa. 2016
Singuli accipiunt,de conse.dis.2,Hieronym.1956
Singula ecclesiastici,dis.xc.Gregorius. 425
Si nupserit,dis.29,Hierony. 133
Sint manifeste,xij.q.j.Canon Apostolorum. 975
Sint tibi quotidiana,de consecra.dis.v. Hierony. 2041
Sint tibi ieiunia,de conse.dis.4.Hierony. 2041
Si officia,dis.lix.Zozimus. 299
Si omnia in hoc sæculo,6.q.j.Anacletus. 799
Si papa,dis.40.Ex dictis Bonifac. 194
Si pater,30.q.ii.Chalcedonen.conc. 1570
Si Paulus,32.q.v.Hieronymus. 1625
Si peccatum esset,xxij.q.j.Aug. 1246
Si peccatum Dauid.de pœn.di.j.Greg. 1705
Si peccaueris,ij.q.j.Aug. 626
Si per ebrietatem.de conse.dis.ij.Beda. 1625
Si per ordinationem, dis.lxiij. Parisiense conc.j. 315
Si per sortiarias,xxxiij.q. j. Hincmarus Rhemen. archiepiscopus. 1649
Si per negligentiam,de cons.distinctio.2.Pius. 1923
Si Petrus,xxiiij.q.j.Ambrosius. 1390
Si Petrus,8.q.i.Ioannes iij. 848
Si plures.16.q.vij.Tribarien.con. 1170
Si post ordinationem,distin.50. Martinus papa j. 241
Si presbyter,j.q.j.Isidorus. 529
Si presbyter,xxvj.q.vj.Iulius. 1476
Si primates,v.q.iij.Felix papa ij. 786
Si primatum,xij.q.j.Aug. 979
Si propterea.23.q. v. Aug. 1348
Si propterea,de pœ.di.j.Aug. 1975
Si publicis,xij.q.4.Tolet.con.viii. 1293
Si qua de reb.12.q.2.Ancyra.synod. 998
Si qua fuerit,31.q.1.Eliberitan.conc. 1581
Si qua monacharum,27. q.4.Greg. 119
Si qua mulier,35.q.11.Romana syn. 1878
Si qua mulier,31.qu.1. Ex conc. apud Vermerias. 1581
Si qua mulier,dis.30.Gangren.con. 145
Si qua mulier suo,dis.30.Gangren.con. 145
Si qua mulier,de conse.dis.4. Ex con.Marti.Bra-charien. 2017
Si qua mulier,35.q.10.Innoc. 1878
Si qua mulier,35.quæstione 10. Hyginus papa. 1870
Si qua mulier,39.q.3.Authentic. 1216
Si qua vidua,dis.28.Martinus Bracharien. conci. 139
Si qua virgo,27.q.1.Calcedonen. con. 1499
Si quando videris,de pœ.dis.3.Hierony. 782
Si quando,2.q.6.Hadrianus papa. 678
Si quandoque à sacerdotibus,xv.q.vj. Alexãder. papa. 1080
Si quatuor,23.q.8. In conc. apud Vermerias.1381
Si quæ causæ,xj.q.j.Innocen.papa. 907
Si quælibet,22.q.ij.Greg. 1259

Si quem à

Source : BIU Cujas

Canones Decreti

Si quem à clericatu,xvj.q.j.Gregorius, 1193
Si quem forte.xxiii.q.j.Aug. 1407
Si quem pœnituerit,ij.q.iij. Capitularum liber. 636
Si qui d apud,de conſ,diſ.4.Aug. 1985
Si qui à ſimoniacis.j.q.j.Vrbanus. 552
Si qui clerici.diſ.74.Carthag.con. 355
Si qui clerici,xj.q.j.Chalcedonen.con. 907
Si qui clerici,j.q.j.Leo. 515
Si qui clericorum,xj.q.j.Aurelianenſe conc. iij. 901
Si qui epiſcopi.xxv.q.ij.Leo. 145
Si qui epiſcopi,j.q.1.Leo. 517
Si qui epiſcopi,diſ.xcij.Ancyran.conc. 437
Si qui ex fratrib,xj.q.1.Clemens. 910
Si qui filij.diſ,30.Gangren.conc. 144
Si qui inuenti.v.quæſtio.j. Eliberitanum concil. 784
Si quilibet.diſtinct.liiij.Gregorius. 282
Si qui neceſsitate. de conſecration. diſtinctione quarta Leo papa. 1982
Si qui parentes,31.q.3.Eliberit.concil. 1590
Si qui presbyteri,j.q.vij.Cypria. 593
Si qui ſine examinatione, diſtinctione lxxxj.Nicænum concilium. 389
Si qui ſunt vituperatores,ij.q. ſeptima Euariſtus papa. 689
Si qui ſunt,diſtinct.81.Gregorius vij. 388
Si qui vel temeritate,j.q.ſeptima Gelaſius. 603
Si qui voluerint,j.q.ſeptima Nicæna ſynod. 600
Si qui vero.7.q. prima Nicæn. concil, 1805
Si qui vero,de pœn.diſ.v.Nicænum concil. ibid.
Si qui vero.diſtinctio.32.Gregorius. 156
Si quidquid.de conſe.diſ.quarta Auguſtin. 1990
Si quid de quocunque,xv.q.ſeptima Greg. 1085
Si quid in eccleſia,2.q.ſeptima Gelaſius. 707
Si quid inueniſti.xiiij.q.v.Auguſtinus. 1055
Si quid veri.diſtinct.37.Auguſtinus. 185
Si quid verò.diſ.86.Gregorius. 415
Si quis abbas,18.q.2.Triburienſe concilium, 1202
Si quis ab epiſcopo. 2. quæſt. ſeptima Arelaten. concilium. 690
Si quis abſcidit.diſtinction.lv.Canon Apoſtolorum. 287
Si quis acceperit.33.q.prima.in conc. apud Compendium. 1648
Si quis à catholica.23.q.4.Auguſtinus. 1298
Si quis à te,xxij,q.ij.Auguſtinus. 1258
Si quis à medicis,diſtinctio.lv. Nicænum concilium, 288
Si quis apoſtolicæ,diſt.79.Nicolaus papa. ij. 377
Si quis à proprio,2.q.iij.Antiochenum con. 920
Si quis à proprio,21.qu.v. Antiochenum concil. 1240
Si quis à vero,iij.q.iiij.Pius papa, 727
Si quis amodo.diſ.81.Alexander.ij. 389
Si quis ancillam,xxix.q.i.Iulius papa. 1555
Si quis ariolos.xxvj.q.v.Gregorius Iunior. 1463
Si quis artem.diſ.37.Hieronymus. 184
Si quis auſus,diſtinctione 71. Nicænum concili. 359
Si quis autem. de conſecratione diſ. quarta Leo papa. 1783
Si quis autem.diſ.18.Arelaten.concilium ij. 78
Si quis autem,1.quæſ.ſexta Gregorius. 592
Si quis autem,diſtinctio.94.Alexander.1. 454
Si quis autem,de pœn.diſ.7.Auguſtinus. 1812
Si quis autem.de pœnitent.diſtinct.tertia Auguſtinus. 1783
Si quis baſilicam.de conſecratione diſtin. prima Bracharen.concil.ij. 1890
Si quis calendas,xxvj.q.ſeptima Zacharias papa. 1481
Si quis carnem. diſtinctione, 30.Gangren. concilium. 146
Si quis clericus. diſtinctione lxxxj. Aurelianen. ſynodus.iij. 387
Si quis clericus.16.q.ſeptima Paſchalis.ij. 1164
Si quis clericus.14.q.4.Tarraconenſe concilium. 1052
Si quis clericus.17.quæſtione 4.Ex pœnitentiali Romano. 1182
Si quis clericus, 26. quæſtione v. Aurelianenſe concilium j. 1465
Si quis clericus,3.quæſ,ſexta Sixtus, 744
Si quis clericus,xj.quæſtione prima Sylueſter.. 902
ſi quis clericorum,diſtinctione 47. Eliberitanum concilium. 227
Si quis circa,2.quæſtione tertia Gaius papa. 632
Si quis coactus, 22. quæſtione v. Theodorus in pœnitentiali. 1274
Si quis confugerit,1. quæſtione prima,Nicænum concilium. 521
Si quis coniugatus.27.queſtione ſecunda,octaua ſynod. 1518
Si quis contumax. 17. quæſtione quarta Triburien.concilium. 1173
Si quis contriſtatus,22.quæſ.v.Matiſ,concil.1. 75
Si quis cum clerico,xj. quæſtio. prima Carthaginen.concilium ii,. 916
Si quis cum duabus,33.quæſtione ſecunda Nicolaus. 660
Si quis cum duabus.34. quæſtione prima & ſecũda Triburienſe concilium. 1833
Si quis cum matre,xxxiij.qu.ſecunda Nicol. 1661
ſi quis cum matre,34.quæſ.prima & ſecunda, Ex conc.Triburien. 1834
ſi quis cum matre,35. quæſ. ſecunda. In concil. apud Vermer. 1839
ſi quis cum militibus.6.quæſ.1.Codex. 805
ſi quis cum nouerca.32. quæſ.ſeptima Triburienſe concilium. 1641
ſi quis cuiuſlibet,21.queſ. prima, Carthaginenſe concilium v. 124
ſi quis dator.j.q.tertia Gregorius. 570
ſi quis de alio,de conſecratione diſ.4.Lugdunenſe concilium. 2020
ſi quis de alterius.diſ.58. Carthaginenſe concilium.v. 298
ſi quis de clericis.12.q.ſeeunda Agath. conc. 994
ſi quis de clericis.12.quæſ.ſecunda Aurelianenſe concilium, ibidem
ſi quis de corpore.26.q. ſexta Martinus Brachar, in concil, 1573
ſi quis dederit,24.q.1.iulius papa. 1408
Si quis deinceps,17.quæſtione 4. alexander ii. 1185
Si quis deinceps,16.q.7.Gregor.vii. 1162
Si quis de ordine,7.q.1.Meldenſe conc. 833
Si quis de laicis.diſt.34.aurelian conc, 17
Si quis de potentibus.24.qu.3.Toleta. conciliũ,1. 1426
Si quis dereliquerit,diſtinct.30,Gangrenſe conc. 146
Si quis de religioſo.diſtinction.77,gelaſius papa 33
Si quis deſpicit,diſt.42.gangrenſe conc. 202
Si quis deſponſata,27.q.2.ambroſius. 1525
Si quis deſponſauerit,27.quæſtione 2.Iulius pap. 1513
Si quis deſponſauerit,28.quæ.ſecunda.in canon. 1512
Si quis diaconus,diſt.50.Iſidorus. 151
Si quis diſcernit,diſt.28.gangrenſe conc.. 142
Si quis diuinis,30.q.5.in Nouella. 1577
Si quis dixerit.11.q.3.hieronymus. 642
Si quis docet.diſt.30.gangrenſe conc, 146
Si quis docuerit,diſt.28.Canon apoſtolorum. 142
Si quis dogmata,25.q.2.Nicolaus papa 1451
*Si quis eccleſiam,17.quæſtio.4.iginus papa,1182
Si quis eorum,diſt.30.gangrenſe conc. 145
Si quis eorum,diſtinctione 32.Sexta ſynodus,160
Si quis epiſcopus,diſtin.18.agathenſe conc. 78
Si quis epiſcopus,27.quæſti.1. Sexta ſynodus in Trullo. 1489
Si quis epiſcopus ordinatus,diſtin.92.antiochenum conc. 437
Si quis epiſcopus,diſtin.81.Canon apoſtolorum. 388
Si quis epiſcopus,26.q.5.Toletan.concilium iiii. 1464
Si quis epiſcopus,23.quæſtione 8. antiochenum concil. 1377
Si quis epiſcopus,1.quæſtione tertia, gregorius.
Si quis epiſcopus.diſtinctione 83. gregorius vij. 400
Si quis epiſcopus,16.q.7.Canon apoſtolorum, 1163
Si quis epiſcopus.7.q.1.Leo epiſc. 832
Si quis epiſcopus,1.quęſtione 7.Martinus Brach. ex conc. 608
Si quis epiſcopus,11.quæſtio. 3.Martinus Brac.ex conc, 923
Si quis epiſcopus damnatus,11.q.3.Antiochenum conci. 923
Si quis epiſcopus.11.quæ.3.Sardicenſe conc. 921
Si quis epiſcopus,11.qu.3.Eutychianus papa. 954
Si quis epiſcopus,6.qu.4,Martinus Bracharenſis in conc, 811
Si quis epiſcopus,2.q.6.Sardicenſe conc. 675
Si quis epiſcopus,2.q.7.Romana ſyno. 708
Si quis epiſcopus per manus.diſt.92.Antiochenũ conc. 438
Si quis epiſcopus,diſt.92.Antioch.conci. 43
Si quis epiſcopus vacans,diſtinctio. cx. antioch. conc. 438
Si quis epiſcopus,vj.q.4.antioch.conc. 81
Si quis epiſcopus,vj.qu.4.antioch.conc. 813
Si quis epiſcopus.x.q.ij. Martinus Brac. in conc. 892
Si quis epiſcopus,j.quæ.j.Chalcedonenſe conci, 493
Si quis epiſcopus,xxj.q.j.Martinus Brac.in con, 1241
Si quis epiſcopum,11.q.iij.Damaſus papa, 633
Si quis epiſcoporum,xvj.q.v.Nicolaus papa. 1132
Si quis epiſcoporum,3.q.vj.Fabianus. 737
Si quis epiſcoporum,diſt.xviij.Tarraconen.cõc. 78
Si quis erga.ij.q.vij.alexander. 688
Si quis etiam,de conſe.diſtinct.j.agathen,concil. 1898
Si quis ex clericis.diſt,23.greg.ij. 115
Si quis ex epiſcopis,di,lxxix.Steph.pa.iii. 378
Si quis ex ſacerdotib.di.xlix,Leo papa 4.ex con, 382
Si quis extra eccleſiam,diſt.xxx,gangrenſe conc. 146
Si quis ex vno,xxx.q.4.Innocentius. 157
*Si quis falſum,v.q.vj.Octaua ſynod. 795
Si quis filiaſtrũ.xxx.qu.j.Ex conc,apud Vermer. 1561
Si quis fortitudinem.23.quæſt.3,Hieronym. 1294
Si quis frater.11.q.3,Syn.octaua. 933
Si quis fuit.32.qu.vij,Martinus Brachar.in conc. 1637
*Si quis gentilis.38.q.1.Eutychia.papa. 1534
*Si quis habuerit.38.q.2,Melden,conc. 1549
Si quis hæreticæ,1.q.j.Leo. 516
Si quis hominem,xi.q.3,Hierony. 942
Si quis homicidium,diſt.50.Matiſcon.conc. 238
*Si quis iam,21.q.2.Chalcedo.conc. 1234
Si quis in atrio.xvii.q.4.Triburien.con. 1179
Si quis in clero.vii.q.j.agathenſe conc. 832
Si quis in ęgritudine,diſt.lvii.Neocæſarienſe cõcilium. 297
Si quis ingenuus,29.q.ij.In concil.apud Verme. 1556
Si quis in infirmitate,diſt,lv.Ilerdenſe conc. 289
Si quis in metropolitana diſt,65. Tatraconenſe conc. 348
Si quis inquit,j.q.i.Cyprianus. 523
Si quis iratus,11.q.3.Fabia.papa. 633
Si quis iratus,de pęn.diſt.1.In canonib. 1672
Si quis iraſcitur,13.q.iii,augu. 1033
Si quis infantens,xv.q.1.Theodorus. 710
Si quis in tantum,i.q.3.Codex. 588
Si quis intrat.de conſe.diſt.ii.Martinus Brac.in conc. 1920
Si quis Iudaicæ,28.q.1.Vrbanen.conc. 1548
Si quis iudicem,ii,q.vi.Fabian.papa. 693
*Si quis laicus,16.quæſtione prima Mogun.con. 1111
Si quis laicus,11.quæſtione tertia Tolet.conciliũ primum. 933
Si quis laicus,22.quæſtione quinta auguſtinus. 1281

Si quis

Source : BIU Cujas

per ordinem Alphabeti.

ſi quis liber.29.q.ij.Zacharias. 1555
ſi quis membrorum.23.q. viij. Eutychianus papa. 1379
ſi quis monachus,diſtinctione xc.Octaua ſynod. 1433
ſi quis monachus,xvj.q.j.Gelaſius. 1102
ſi quis necandi.de pœn.diſ.j.Codex. 1666
ſi quis neceſsitate.34.q.j.& ij.Ex conc. apud Vermer. 1832
ſi quis neque.j.q.j.Greg. 556
ſi quis non dicam.23.q.2.Codex. 1665
ſi quis non dicam.de pœn.diſ.1.Codex. 1881
ſi quis non iratus,xv.q.j.Hiero. 1071
ſi quis non recto.24.q.iij.Hierony. 1418
ſi quis nuptias.diſ.30.Gangren.con. 46
ſi quis obiecerit,j.q.iij.Paſchalis papa. 572
ſi quis obligatus.diſ. 54. Martinus Bracharen. ex con. 276
ſi quis oblitus.14.q.4.Mart.Brachar. ex con. 1051
ſi quis omnem.j.q.vii.Septima ſynod. 594
ſi quis ordinatus.diſ.xcij.Mart. Brach. in concil. 436
ſi quis papa.diſ.lxxix.ſymmachus papa. 377
ſi quis pecunia.ib.diſ.79.Nico,papa,ij. 380
ſi quis peierauerit.22.q.v.Gela.papa. 1274
ſi quis per capillum.22.q.j.Pius papa. 1245
ſi quis per ignorantiam.j.q.j.Iſido. 524
ſi quis per ſuperbiam.diſ.30.Gang.con. 146
ſi quis per vetus,22.q.2.Greg. 1259
ſi quiſpiam.diſ.81.Eugenius papa. 391
ſi quis poſt.diſ.33.Canon.apoſto. 164
ſi quis poſitus.de pœn.diſ.vij.Aug. 1811
ſi quis poſt baptiſmum.diſ.lj.Toletanum conc. j. 271
ſi quis poſt remiſſionem,diſ.50.Innoc. 265
ſi quis poteſtatem.23.q.4.Ambr. 1317
ſi quis præbendas.j.q.iij.Innoc.ij. 579
ſi quis præpropera,diſ.50.Cyprianus. 249
ſi quis presbyter,diſtin,24. Bracha.con.Martini. 119
ſi quis presbyter,de conſe.diſ.iiij.Canones apoſtolorum. 2008
ſi quis presbyter.vij.q.j.Anthioche.con. 831
ſi quis preybster,2.q.v.Greg.3. 640
ſi quis presbyter.diſtin, 30. Ex con.Marti.Brach. 147
ſi quis presbyter,diſ.50.Marti.Brach. 247
ſi quis presbyter,diſ.xc.Martinus Bracha.in con. 439
ſi quis presbyter.xv.q.viij.Martin.Brach. ex con. 1089
ſi quis presbyter,11.q.iij.Cartha.con.ij. 922
ſi quis præuentus.22.q.4.Iſidor. 1268
ſi quis principum,16.q.vij.Calix.papa. 1166
ſi quis propter,1.q.2.Proſper. 567
ſi quis propter Deum.diſ.30.Grat.con. 145
ſi quis pro ægritudine,diſ.lv. Ex Martino Brach. 288
ſi quis pulſatus,de pœn.diſ.j.Digeſtis. 1667
ſi quis putauerit,2.q.vj.Victor. 657
ſi quis putauerit. ij.q.6.Sixtus papa 2. 661
ſi quis qualibet,12.q.2.Agath.con. 1004
ſi quiſquam,9.q.3.Pelagius. 904
ſi quis rapuerit,27.q.1.Nouella Iuſt.Imperatoris. 1499
ſi quis dereliquerit.diſ.30.Gang.con. 146
ſi quis romipetas.24.q.3.Calix.papa. 1427
ſi quis ſacerdos.30.q.1.Cæleſt. 1564
ſi quis ſacerdotum.diſ.81.Alexander ij. 389
ſi quis ſacerdotum,9.q.1.Pius papa. 905
ſi quis ſacro.27.q.j.Aurelianen.con. 1493
ſi quis ſeruum,17.q.4.Gangren.con. 1191
ſi quis ſeruum.vi.q.4.Mart.Brach. ibidem
ſi quis ſemel,de pœn.diſ.2.Octaua ſyno. 1719
ſi ſponſam.28.q.ii.Triburien.con. 1523
ſi quis ſuadente.17.q.4.Innoc. 1187
ſi quis ſuper his,ii,q.vij.grego. 704
ſi quis tam fœminam.de pœn.diſtinct.j. Digeſtis. 1667
ſi quis tanquam.diſ.30.gangren.con. 145
ſi quis trigeſimum.diſ.78.Boni.papa. 375
ſi quis tumidus.xv.q.vij.Carth.con.j. 1086
ſi quis vel virginitatem.diſ.xxx. Gangren.conc. 145
ſi quis veſtrum,ij.q.vj.Sixtus papa. 656
ſi quis vero.xj.q.iij.Amb. 926
ſi quis vero.v.q.vj.Agath.con. 795
ſi quis viduam.diſtinct.50. Ex Martino Brachar. 239
ſi quis viduam,diſ.xxxiiij.Inno.papa. 172
ſi quis viduam.diſtin.34.Canones apoſtolorum. 172
ſi quis viduam.xxxij.q.vi.Magunt.con. 1641
ſi quis virginem.xxxvj.q.ij.Greg.ij. 1881
ſi quis virorum.diſ.xxx.Gang.con. 143
ſi quis vituperat.diſ.xxxj.Gangren.con. 151
ſi quis viuente.31.q.j.Triburien.con. 1581
ſi quis voluntate.diſ.50,Marti.Brachar.ex capitulis. 259
ſi quis voluerit.de conſ.diſ.iiij.Ex con.apud Beluacum. 2019
ſi quis votum.xxvij.q.j.Theodorus. 1506
ſi quis vluram.xiiij.q.iiij.Ambr. 1053
ſi quis vult.xvj.q.vij.Bonifa. 1172
ſi quis vult.diſ.xxxvj.Hierony. 189
ſi quis vxorem,xxxij.q.4.Ioan.Chriſoſto. 593
ſi quis vxorem,xxxij.q.j.Theodorus in pœniten. 1594
Si quis vxorem.27.q.2.Greg. 1513
ſi quod verius.33.q.2.Augu. 1655
ſi quos de ſeruis.12.q.ij.Aga.con. 1004
ſi quos.23.q.4.Greg. 1329
ſi quotieſcunque.de conſ.diſtinctione 1. Ambro. 1919
ſi reſurgentes. de pœn. diſ.4. Petrus apoſtolus. 1797
ſi res aliena.14.q.6.Augu. 1060
ſi reuera.de conſe.diſ.4.Rela.papa. 1986
ſit rector.diſ.43.Greg. 204
ſi Romanorum.diſ.xix.Nico.Papa. 75
ſi ſacerdos.6.q.j.Anacle.papa. 796
ſi ſacerdos.de pœn.diſ.. Hierony. 1692
ſi ſacerdos.16.q.3.Tolet.con ix. 1140
ſi ſæculi.12.q.j.Greg. 982
ſi ſe cuiquam.diſ.28.Aure.con.j. 130
ſi ſermo meus.de pœn.di.2.Aug. 1730
ſi ſeruus,diſt.54.Aurelianen.9.con. 282
ſi ſeruus,diſt.54.Iuſtinia.auth.de ſan.epiſcop. 283
ſi ſolus,diſt.8.Cyprian. 26
ſi ſubdiaconus,diſtin.34.Marti.Bracha. 773
ſi tantum epiſcopus,6.qu.2.Vaſenſe concilium.j. 807
ſi teſtes omnes,4.quæſt.2.& 3.Digeſt. 770
ſi tranſitus,diſt.79.ſymmachus papa. 589
ſit rector diſcretus,diſt.43.grego. 204
ſi tributum,11.q.1.Ambro. 980
ſi triginta annorum.diſtinctione 78.Zacharia. 1519
ſi tu abſtines,17.q.2.Ioan.Chryſo. 1519
ſiue de coniugii.33.q.2.Nicolaus papa. 1651
ſiue hæreticus,de conſe.diſt.4.Beda. 2000
ſiue paruuli.de conſ.diſtinct.4. Cæleſtinus papa. 2000
ſi vero qui,diſt,50.gerunden.con. 201
ſi verum,31.q.2.Vrbanus. 1587
ſi vir ſimplex.diſtin.27.Theodor. 133
ſi vir & vxor.35.q.2.& 3.Augu. 1842
ſi vir & vxor.27.quæſt.2.Eugenius papa in ſynod. 1516
ſi virgo,34.q.1.& 2.Aug. 183
ſi vos contra.23.q.5.Augu. 1348
ſi vobis fratres.23.quæſtion.8. Oſius epiſcopus, 1377
ſi vxorem,32.q.5.Augu. 1629
*ſolet quæri.32.q.2.Augu. 1603
ſolet etiam,de conſe.diſtin.4.Augu. 1986
ſolent plures,de conſe.diſt.1.Cabilonen. concil. 1902
ſolennitates,de conſe.diſtinctione prima Felix papa. 1892
ſolennitates,de conſecr.diſt.1.grego, ibid.
ſolicitum quoque,diſt,84.gratian. 402
ſolicitudo.diſt.52.Alexander 2. 273
ſolicitatores,de pœna.diſtinctione 1. Digeſtis. 1667
ſors non eſt,26.q.2.Auguſt. 1456
ſortes .6.q.5. Leo.4. 1465
Sortilegi ſunt,26.q.j.Iſidorus. 1456
*Species & ſimilitudo.de conſecr.diſt.2. gregor. 1926
Spiritus ſanctus,1 q.1.Leo. 524
Spiritus ſanctus.de conſecr.di.v. Melchiades papa. 2036
Sponſus ille,diſt.lvi.Augu. 293
Sponſus & ſponſa.di:23.Carthaginenſe conci.4. 116
Sponſus & ſponſa.30.q.5.Carthaginen.conc.iiii. 1575
Sponſalia.30.quæſtione 2.gratian. 1565
*Statuit quoque,ii.q.v.Saleguſt,conc. 632
ſtatuimus,xvi.q.1.Anaſta. 1118
ſtatuimus.xix.q.3.Vrban.ii. 1213
ſtatuimus,20.q.2.Eutychianus papa. 1224
ſtatuimus,diſtin.4.Teleſphorus papa. 11
ſtatuimus,xij.q.2.Agath.conc. 994
ſtatuimus,diſt.61.Leo. 305
ſtatuimus,11.q.1.Fabian.papa. 910
ſtatuimus etiam,diſt.lxxvi.Vrbanus. 365
ſtatuimus decretum,1.q.1.Nicolaus papa,ii. 552
ſtatuimus vt ſicut,1.q.1.Cabilon.concil. 551
ſtatutis,ii.q.1.Codex. 619
ſtatutum eſt,17.q.ii.Tolet.conc. 1524
ſtatutum eſt,ii.q.6.Carthagin. conci.v. 676
ſtatutum eſt,8.quæſtio.1.In conc. apud Alteum. 1195
ſtatuendum eſt.diſtin.90.Carthaginé.conc.4.43
ſtatuendum nobis,xvj.q.2.Fanen.conc. 1132
Studeat ſanctitas,diſt.50.Nicolaus papa. 257
Studij veſtri.diſt.lxj.Grego. 309
ſubdiaconus,diſt.77.Sexta ſynodus. 372
ſubdiaconus,diſtin.23.Carthaginen.concilium 4. 214
ſubdiaconus,24.quæſtione 3.Augu. 1406
ſubdiacono etiam,diſt.xxciiij.Gratia. 1453
ſubdiaconis tuis.diſtin.32.Grego. 161
ſubmittitur,diſtin. 21.Nicol.papa. 98
ſufficit pœnitenti.de pœ.diſt.j. Leo papa. 1692
ſufficit ſacerdoti.de conſe.diſtin. j. Alexander ij. 1904
ſufficiat,xxvij.q.2.Nicol.papa. 1509
ſuggeſtum nobis eſt.7.quæ.1.Liberius papa. 1841
ſuggero,3.qu.8.Felix epiſcopus. Cartha.concil.3. 754
ſumma iniquitas,6.quæ.1.Alexander papa, 802
ſumma militiæ.23. quæſt.1.Gregor. 1289
ſummopere,11.quæ.3.Gregor. 946
ſunt in eccleſia,8.q.1.Augu. 877
ſunt namque,diſt.85.grego. 220
ſunt nonnulli,xvi.q.1.Bonifacius papa. 1109
ſunt nonnulli,1.quæ.1.grego. 556
ſunt nonnulli.diſt.xlvj..grego. 223
ſunt nonnulli,ii.q.7. Euariſtus papa. 90
ſunt plures,de pœnit.diſt.3.Augu. 1779
ſunt plurimi.6.quæſt.j.grego.papa. 800
ſunt quædam,xvii.quæſt. Augu. 1174
ſunt quædam,24.quæ.5.Haymo. 435
ſunt qui arbitrantur,de pœn.diſtin,1.Ambroſius. 1690
ſunt qui dicunt,26.quæſt.2.grego. 1515
ſunt qui opes.16.quæſt.4.Ambroſius. 1178
ſunt quidam,1.q.1.Paſchalis 2. 561
ſunt quidam 25.q.1.Vrbanus papa. 1439
ſuper cauſa,2.q.v.Alexander. 644
ſuper quib,30.qu.3.Vrbanus. 1568
ſuper trib.de pœn.diſt.ii.Hierony. 1731
ſuper trib.de pœn.diſt.1.Hierony. 1701
ſuper prudentia,14.q.2.Paſchalis 2. 1444
ſuperueniente,1.q.1.grego. 529
ſuppliciter gloriæ veſtræ,23.q.8.gregorius. 1369
ſuſcipitis ne.diſ.10.greg.Nazian. 32
ſuſpectos,3.q.5.Pontianus papa. 731
ſuum vero, 21.q.4.gratianus. 1240
*Symbolum.de conſe.diſt.4.Agathen.concilium. 2001
ſynodum epiſcoporũ.diſt.17.Iulius papa 1. 68

T

TAbernaculum.de conſe.diſtinctio. 1. Felix 4. 1885
Talis mihi,de pœn.diſt.3.Ioann.Chryſoſt. 1765
Tali coniugio.1.qu.7.Meldenſe conc. 605
Tales ad miniſterium.diſt.23.Clemens. 109
Tales & ſi.16.q.5.gratian. 1132

Source : BIU Cujas

Canones Decreti

Talia quidem.vii.q.iij.Pelagius papa. 861
Talibus Deum,de pœn.dis.ij.Hierony. 1732
Tam sacerdotes,xxiij.q.iij.Anacletus papa. 1424
Tantum valet,xxxij.q.vi.Aug. 1643
Tanti Daniel.dis.lxxx.Cælestinus. 385
Tanta nequitia,j.q.vi.Greg. 602
Tanta nequitia,dis.lxxx.Greg. 415
Tandiu, iij.q.i.Felix ij. 720
Tempus quod inter,xiij.q.ij.Aug. 1040
Tempus autem,dis.lxxv.Gratianus. 360
Tempus quoque,dis.xxx.Gratian. 148
Tempus verò,de pœn.dis.vi.Gratian. 1811
Temporis qualitas,vij.q.i.Greg. 839
Tempora pœnitudinis,xxvj.q.vij.Leo papa.1477
Temerarium,xj.q.iij.Aug. 939
Tenere debet,dis.xxx.Innocen. 150
Teneamus.j.q.i.augu. 523
Te quidem,x.q.i.Clemens. 1908
Tertio quæritur,xv.q.ij.Gratian. 1073
Terrulas,xi.q.i.Agath.con. 1003
Testamentum,dis.vj.Greg. 17
Testamenta vero.xi.q v.Gratian. 1020
Testes per quancumque,ij.q.ix.Calixtus papa. 758
Testes absque,i.q.vi.Damasus papa. 701
Testes autem,iiij.q.secunda,& tertia.Carth.con. vij. 768
Testimonium,xj.q.i.Siluest. 902
Teugualdum,xj.q.3.Nicolaus papa. 92
Tibi domino,dis.63.Leo.4. 330
Timorem,de consecra.dis.ij. Basilius episcopus. 1922
Tolle charitatem,de pœn.dis. secunda augustin. 1733
Tolerandi sunt,xxiij.q.iiij.aug. 1296
Tolerabilius,xxxij.q.v.ambr. 1621
Tonsura vero,dis.lxix.Gratian. 346
Totum.i.q.3.aug. 571
Totam pœnitentiam,de pœn.dis.3.Hieronymus. 1761
Transmarinos,dis.xcviij.anastasius. 1477
Transferunt,xxiij.q.iij.Hierony. 1429
Tres personę,xxiij.q.quarta augu. 1300
Tres sunt autem,de pœn. dis. prima augustinus. 1704
Tria legitima,xxxvj.q.ij.Hierony. 1882
Tria sunt genera,dis.xlv.Albinus, & Alcuinus. 219
Tribus ex causis,de conse.distinct.1. augustinus. 1898
Tribus gradibus,de conse.dis.secunda Clemens papa. 1921
Tributum,23.q.octaua Vrba. 1374
Triforme est.de conse.dis.2.Sergius papa. 1921
Tua sanctitas,xxx.q.i.Hormisda papa. 1587
Tu bonus,xxiij.q.iiij.Aug. 1296
Tu dixisti,xxii.q.v.Augu. 1342
Tu malum,xxij.q.j.Aug. 1244
Tunc saluabitur,xxxiij.q.v.Hierony. 1822
Tunc vera,xj.q.iij.Greg. 943
Tunc eis,de cons.dis.4 Aug. 1663
Tunc valere.de consecrat.distinct.4.Augustinus. 1997
Turbat acumen,dis.xxxvij.Beda. 183
Turbatur nauicula,j.q.4.Ambr. 586

V

VAlet interdum,lxxx.dis.Isidor. 387
Valentinianus,dis.lxiij.Hist.Tripar. 314
Valentino clerico,Pelagius papa. 174
Valida est,de pœn.dis.1.Greg. 1720
Valde necessarium,dis.94.Greg. 453
Vasa in quibus,de consecr. dis.1. Triburiens.con. 1900
Vasis iræ,23.q.4.Aug. 1306
Vbi ista didicisti,distin.lxxiiij. Simplicius papa. 357
Vbi non est,xxx.q.ij.Nico.papa. 1565
Vbi sana,xxiij.q..Aug. 1398
Vbi pars est, de consecra.distinctio. ij. Hilarius. 1956
Vbi nam legistis,dis.96.Nicolaus. 465
Vbicunque,xvj.q.i.Triburien.conc. 1096
Vbicunque,xiij.q.ij.Triburien.con. 1031
Vbicunque,xiij.q.ij.Ioan.Chry. ibid.
Væ eis,de pœn.dis.4.Olee. 1799
Væ qui dicitis,xi.q.iij.Esaias. 942
Venit sacerdos,de consecrat.distinct.4. Ambro. 2004
Venisti ad fontem,de consecrat.distinctio.quarta Ambrosius. 2010
Veniam nunc,xxxv.q.ix.Innoc. 1873
Ventum est,j.q.j.Innocentius. 499
Vendentes,j.q.tertia Gregorius. 577
Venerabiles,de consecratione distin. tertia Septima synod. 1973
Venerabiles,de consecratio. distinct. 4. Gelasius papa. 1982
Venter mero,dis.xxxv.Hieronymus. 175
Verbum Dei,de pœn.dis.prima Ambrosius. 1686
Verus baptismus,de conse.di.4.Prosper. 2033
Veritate,dis.octaua Augustinus. 24
Vera iustitia,dis.xlv.Gregorius. 221
Vereor,viij.q.prima Hierony. 858
Verum hoc,distin.24.Gratianus. 51
Vestram flagitamus,dis.10.Leo iij. 35
Vestimenta ecclesię,de cons.di..Stephanus.1900
Victor honorius,dis.97.Honorius ad Bonifa.papam. 475
Vide benignum.de pœn.dis.1.Hierony. 1700
Vide quantum.1.q.1.Hierony. 526
Vides fili.dis.10.Ioann.viij. 34
Vides vt opinor.23.q.6.augu. 1359
Vident homines.dist.86.augu. 411
Videntes autem.12.q.1.Vrban.papa. 973
Videtur nobis.35.q.6.Cælest.papa. 1863
Vidua.27.q.1.Nicolaus. 1500
Vidua est,dist.34.Hyeron. 373
Vidua.20.q.1.Tolet.conc.x. 1220
Viduæ. 7.q.1.aug. 1501
Viduæ quæ.dist.81.Cartha.conc.3. 294
Viduæ.27.q.1.Arelat.con. 1500
Viduas.27.q.1.greg. 1486
Viduas autem,27.q.1.Martin.Bra.in conc. 1489
Viduas honora.1.q.2.Paulus apost. 566
Viduas,27.q.1,aurelian.conc. 1493
Viduis autem.dis.87.gratian. 417
Viduitatis.27.q.1.arausic.conc. 1600
Viginti tantum.dist.16.Stephanus papa. 68
Vi issimus.1.q.1.Symmachus. 518
Vino inebriantur.dis.37.Hierony. 181
Vinolentum sacerdotem.dist.35.Hierony. 17
Violatores.25.q.1.Damasus papa. 1438
Vir cum propria.33.q.4.grego. 1816
Virum catholicum.dist.47.Leo. 217
Virginem.27.q.1.Tribur.conc. 1491
Virgines non velentur.20.q.1.Pius papa. 1222
Virgines,27.q.1.Eliberitanum conc. 1497
Virgines,dist.xxvij.Hieronymus. 135
Virgines sacræ.xx.q.4.Tribut.con. 1128
Virginib.xxvij.q.1.Tribu.conc. 1492
Visum præterea.de conse.distin.1.Cabilon.conc. 1910
Visis litteris.16.q.ij.Ioannes papa. 1129
Visitandi.8.q.ij.gregorius. 1208
*Vltra prouinciarum.3.q.6.Stepha. 737
Vltima voluntas.13.q.1.Gregorius. 1030
*Vnus ex vobis.2.q.1.Augu. 614
Vnaquæque mulier.13.q.2.Augu. 1029
Vnaquæque.iij.q.6.Anacletus. 743
Vna tantum.dist.26.Ambrosius. 13
Vna sola.33.q.5.Augu. 1822
Vnctio inuisibilis.de pœn.dist.2.Aug. 1723
Vnde quæritur.35.q.9.Gratianus. 1871
Vnde ipse.8.q.1.Clemens. 848
Vndecumque.dist.59.Augu. 292
Vnio nostræ.10.q.3.Tolet.conc.xvj. 884
Vnius vxoris.dist.25.Hieronymus. 127
Vnicuique.11.q.3.Pelagius papa.ij. 950
Vnicuique fidelium.de conse.dist.1. Aurelianense conc. 1897
Vnum abbatem.21.q.1.Agathen.con. 1231
Vnum orarium.dist.25.Tolet.con.iiij. 122
Vnum solum.23.q.5.August. 1336
Vnusquisque.22.q.4.Ambrosius. 1265
*Vobis enim.12.q.2.Gelasius. 990
Vocatio autem.v.q.2.Gratianus. 784
Vocatio ad synodum.v.q.2.Damasus. 784
Volumus vt frater.dist.89.Gregorius. 426
Volumus.16.q.4.Grego. 1150
Volumus.dist.81.gregori. 392
Volumus.11.q.1.Codex. 912
Voluissent.de pœn.dist.1.gregorius. 1694
Vos ante omnia.de conse.dist.4.Augustinus.2014
Vos autem.16.q.1.Augu. 1102
Vota ciuium.dist.63.Leo.j. 326
Volentib.dist.27.Hieronymus. 133
Vouentib.17.q.1.Hieronymus. 1174
*Vrbes & loca.dist.80.Lucius papa. 381
*Vsque adeo.32.q.7.Aug. 1644
Vsque adeo,dist.33.gelasius papa. 166
Vsus auctoritati.dist.11.Isido. 35
Vsus naturalis.32.q.7.Aug. 1638
Vsura est.14.q.3.Agathen.conc. 1050
*Vt calix domini.de conse.dist.1.Rhemen.conci. 1901
Vt cognouerunt.de pœn.dist.2.Ambro. 1735
Vt constitueretur.dist.50.Augu. 298
Vt episcopi.de consec.dist.v.Melden. conc.2038
Vt euidenter.1.q 1.Augu. 533
Vtilem,22.q.2.Hieronymus. 1260
Vt ieiuni.de conse.dis.v.Aurelian.conc. 2038
Vt illud.de cons.dist.j.Soter. 1906
Vtinam omni tempore,dist.76.Hierony. 369
Vt lex.27.q.1.Innocen.ij. 1502
Vt noueritis.22.q.1.Aug. 1244
Vt ostenderet.de consec.dist. 4.Augu. 2008
Vt pridem.23.q.8.gregor. 1369
Vt presbyteri.17.q.4.Tribur.conc. 1186
Vt quid paras.de conse.dist.2.Aug. 1936
Vtraque q.34.q.1.& 2.grat. 1828
Vtrum vero.28.q.3.gratian. 1550
*Vtrum sola.de pœn.di.1.grat. 1663
Vtrum sub figura.de conse.dist. 2.Augu. 1951
Vt veterum.dist.9.Augu. 28
*Vulgaris,de pœn.dist.1.Digest. 1668
Vulteranæ,12.q.2.gelasius. 991
*Vxor à viro.32.q.7.Ambrosius. 1640
Vxor Felicis.17.q.4.gelasius. 1189
Vxor legitima.28.q.1.augu. 1535

FINIS.

Source : BIU Cujas

NOTATV DIGNA IN GLOSSIS.

ET NOVIS NOTATIONIBVS.

Aron sacrificauit hircum,& ignis egressus à domino deuorauit holocaustum. 1770
Abbas in aliquibus dispensat. 1229
Abbas an minores ordines hodie conferre possit. 145
Abbas monachum excõicatum absoluere pt. 431
Abbas in episcopum quãdoque nõ eligitur. 1108
Abbas quem ordinem debet habere. 240
Abbas nihil proprij habet. 284
Abbas fact° episcopus cui ecclesiæ acquirit. 1195
Abbas non consecratur. 995
Abbas an possit donare. 998
Abbatem ab abbatia pt solus eps deponere. 1202
Abbates tenent ad concilium episcopi venire. 77
Abbates & chorepiscopi minores ordines conferunt. 114
Abbates non exerceant episcopalia. 1094
Abbatissa debet esse sexagenaria. 1221
*Abiurandæ hæresis modus ex vi j. synodo. 598
Abolitio fit tripliciter. 628
*abortum. 1526
Abraham, Paulus, & Iehu, an fuerint mendacij expertes. 1257
Abraham an sit mentitus. 1261
abrogare. 11
Absens an possit condemnari. 754
absens in criminali potest in bonis puniri. ibid.
absens an possit excommunicari & absolui. 624
absens non est festina sententia condẽnãdus. 817
absenti vtrum subueniatur. 669
absentes vnde vocantur ad electionem. 318
absentes an sint ad electionẽ vocandi. 818.& 1473
absentes possunt per literas consentire. 333
absolutio ex causa differri potest. 81
absolutus semel in duob. casib. accusari pót. 641
abstinere à licitis quandoque debemus. 392
abstinere à venialibus difficillimum est. 2033
abstinentia Christi & Ioannis Baptistæ diuersa fuit. 200
abstinendum est quandoque ab vxore. 1802
abstinendum est ab omni specie mali. 551
acephalitæ. 1435
actor & procurator, & Syndicus, differunt. 688
actor libellum offerens, duplicem cautionẽ præstare debet. 725
actoris punitio reum ad iudicem non suum trahentis. 915
actori denegantur inducię. 724
actore nõ probãte reus absoluit regulariter. 814
actio propter culpam reuiuiscit. 2032
actio perpetuatur litis contestatione. 1146
actio secundum canones, non est de necessitate proponenda. 659
actio vtrum sit proponẽda de iure canonico. 22
actio non datur ex improbitate. 1269
actiones, sed non passiones, communicantur inter coniuges. 1571
actiones plures habẽs anvna electa perdat alias. 1027
actiones quatuor ex contractu infamant. 749
accusans vxorem adulteram qualiter conuincitur de adulterio. 1031
accusatus lite pendente promotus an sit deponẽdus. 385
accusatus quandoq; dat expẽsas accusatori. 703
accusatoribus quandoque præmium datur. 378
accusare se possunt mutuo vir & vxor de adulterio. 1596
accusare prohibitus, an à testimonio repellatur. 768
accusare simul plures, an liceat vni. 622
accusare an quis cogatur. 1238
accusare prohibentur aliqui. 181
accusare quis quandoque cogitur. 707
accusare non potest de crimine conuictus in modum exceptionis. 700
accusare cogitur aliquis quandoque. 189
accusari potest quis post mortem. 425
accusari quis non potest simul de plurib. criminibus. 672
accusari possunt plures simul. 386
accusari potest quis de crimine per pœnitentiã purgato. 1653
acquisita de bonis ecclesiæ, & de bonis clericorum, ad quos pertinebunt. 1018
accusari post mortem an possit aliquis. 1409
accusator calumnios⁹ cogitur se purgare. 648
accusator an & quando potest desistere. 798
accusator, pẽdẽte accusatione, pót desistere. 431
accusator, & iudex, potest idem esse. 1866
accusator, & testis, idem esse non potest in causa matrimoniali. 1863
accusator deficiẽs in vno an admittat ad alia. 761
accusator in quinque peccare potest. 632
accusator non semper cogitur se ad pœnam talionis inscribere. 711
accusatori an dandæ sint inducię. 633
accusatori in causa sanguinis licet pecuniam dare. 622
accusato absente potest dari libellus. 713
accusati punitio. 712
accusatio præsumitur semp inuidiæ cã fieri. 959
accusatio ex charitate debet prouenire. 708
accusatus an pendente accusatione possit suũ accusatorem accusare. 763
accusatio, denuntiatio, & infamatio diuersa sunt. 711
accusatio adulterij post quinquennium non auditur. 1654
accusatio episcoporum præsumitur ex odio fieri. 448
accusationem admonitio debet præcedere. 576
accusationem deserens qualiter punitur. 696
in accusationibus non cogitur quis diem commissi criminis ponere. 1450
*accusationẽ deferenti quomodo B. Gregorius veniam dederit. 634
accusatur ne quis de diuersis criminib. 135
*adam & Eua confessi sunt. 1685
adã ante peccatũ habuit duplicem statum. 682
adam si nõ peccasset semper iuuenis fuisset. 2035
adam erat immortalis. 2035
adã si ñ peccasset nulla ĩ coitu voluptas esset. 161
adam ante peccatum erat nudus. 1682
adam si viueret, vxorem habere non posset. 1875
adamiani. 1433
admonitio quãdoq; ẽ necessaria, quãdoq; nõ. 731
admonitio præcedat denuntiationem. 168
admonitio semper vindictam præcedat. 89
adoptio & arrogatio differunt. 1566
aduersari⁹ ã dẽat aduersario aperire q̃ dicit. 1544
aduocatus, an possit operas suas locare. 69
aduocatus idẽ ius sæpius allegare potest. 1363
aduocat⁹ an teneat ad decimas d̃ patrocinio. 1127
aduocati militant. 1288
aduocati sunt audiendi. 1875
aduocato quãdoq; silentium imponẽdũ est. 747
aduocato qualiter fit satisfactio. 7465
adulatio tripliciter fit. 126
adulterium non fit sine dolo. 1833
adulteriũ & piuriũ solo animo cõmittũtur. 1627
adulteriũ & simonia possunt esse ex parte vnius. 1623
adulteriũ quãdoq; cũ ꝓpria vxore cõmittit. 1496
adulterium non cõmittitur si cõiugata ignoranter cognoscitur. 1832
adulteriũ cum sponsa non committitur. 1423
adulterio polluta an possit à suo corruptore duci. 1580
adulterio multa sunt grauiora. 1639
adultera etiã post pœnitẽtiã accusari potest. 1595
adultera licet interficiatur, dos tamen ad eius filios deuoluitur. 1653
*aetiani. 1435
aer est communis. 895
aetiani. 1435
aetas virilis diuersimodè interpretatur. 373
aetas in honorib. & multis aliis necessaria est. 372
Aetatis probatio cui incumbit. 37
Aetatis ratio in pœnitentiis est habenda. 266
*Affectus, & effectus nõ æqualiter puniũtur. 1668
Affectus sine effectu punitur. 573
Affinitas spiritualis maior est carnali. 1523
Affinitas tãtũ ꝑ carnis ꝯmistionem ꝯhitur. 1839
Affinitas nõ nascitur sine carnis cõmistione. 1842
Affinitatis genus per q̃ regulã cognoscitur. 1859
Affinitas per coitum nefarium contrahitur. 1859
Affinitatis definitio. ibid.
Affinitatis gradus comparantur sicut gradus cõsanguinitatis. 1860
Affinitatis prohibitio inter ascendentes, & descẽdentes est perpetua. 1861
Affinitas per notabilia declaratur. 1861
Affirmatiua in negatiuam resoluitur. 395
Afflictio quandoque datur afflictis. 816
*Ager & mansus, differunt. 1375
Agilitas est dos corporis glorios⁹. 1912
*Agnoitæ. 1435
*Alabastri fractio, quid significet. 1688
*Alaricum ex variis libris volumẽ suũ collegisse, & vsum esse episcoporum operã. 664
Alienatio facta ab ecclesia quandoq; tenet, quandoque non. 1002
Alienatio quid comprehendit. 979
Alimentorum nomine comprehenduntur vestes & habitatio. 892
Aliud est in via, aliud in iuio. 1799
Alogij. 1434
Altare quando reconsecrandum. 1893
Altaris mysterium est incõprehensibile. 535
Altaria ante consecrationẽ erigi possunt. 345
*Ambiguitas est triplex. 166
*Ambrosiũ electũ à Syno. nõ ab Imperatore. 307
*Ambrosij librũ d̃ alẽdis pauperib. desiderari. 413
Amicos facere de mãmona iniquitatis, qd é. 971
Amittit, quis quod nunquam habuit. 114
Amusis. 702
Anastasius papa immeritò reprehensus à Gratiano. 763 Anathema. 729
Ancilla ꝯhere permissa eripitur in libertatẽ. 1618
Ancilla cum domino ꝯhens, libera efficitur. 172
Ancillam ignorãter ductam etiam post manumissionem potest liber dimittere. 1556
Angaria perangaria. 562 Angelici. 143
Angeli non fuerunt ex traduce. 174
Anianus interpres Pauli. 1850
*Anima sine virtutibus corruit. 532
Anima pro homine ponitur. 499
Anima pl⁹ similitudinis hẽt cũ Deo q̃ corp⁹. 1768
Anima marib. citius infunditur quàm fœminis. 14
Anima nostra vnde procedit. 1603
Animæ infirmitas est duplex. 1063
Animæ vnius perditio est grauior quã mille corporum. 1275
Animæ vis est duplex. 1063
Animalia immunda, quæ dicebantur esse. 1598
Animatum & non animatum interficiens, qualiter punitur. 1605
Animositas quandoque in bonam, quandoque in malam partem sumitur. 418
Animus & opinio ꝑfertur veritati & facto. 1252
Annus quandoque à martio incepit. 363
Annus quo pater filium à religione reuocare põtest, quando incipit currere. 1224
annus quot dies habet. 2042
ann⁹ bissextilis duos dies fecit hẽri pro vno. 287
annus in æstatem & hyemem diuiditur. 364
anni excursus aliqua facit. 1009
annulus nuptæ quid notat. 1574
annuli datio, facit prẽsumi pro matrimonio. 1575
annotatio quid sit. 1449
antiquitas non dat priuilegium. 446
antidicomaritæ. 1434
anthropomorphitæ. 1433
antiochus multa facinora perpetrauit. 511
aphorismus vnde dicatur. 2044

apostо

Source : BIU Cujas

Notatu digna in glossis

Apostolus vsus est poeticis sententijs. 183
Apostoli vtrũ potuissent cõficere in triduo. 1913
Apostoli an de continentia nihil constituerunt, sed solo exemplo illam docuerunt. 396
Apostoli de passione domini doluerunt. 1803
Apostoli vtrum omnes fuerunt episcopi. 341
Apostoli vindictã desiderãtes an peccauerũt. 1312
Apostoli quando fuerunt consecrati. 95
Apostolici. 1433
Apostolos non petens intra tempus, videtur renuntiare appellationi. 671
Apostolorum locum tenent viri ecclesiastici diuersimodè. 973
*Apostolicam sedem in trib. locis esse vnam. 54
Apostata quilibet an sit excommunicatus. 115
Apostatæ qui dicuntur. 268
Apocrisarius. 596 Apologia. 368
Apelitæ. 1434 Apollinaristæ. 1435
*Appellatio à iudicib. ex consensu partium electis, an detur. in c. sanè si ex consensu, 2. q. 6. 67
Appellat qui ad superiorem iter arripit. 1622
Appellat coniunctus pro coniuncto. 671
Appellatur de episcopis prouinciæ ad metropolitanum. 70
Appellatur ad Papam omisso medio. 656
Appellatur à iudice sæculari ad ecclesiasticũ. ib.
Appellare tertio non licet. 656. & 1589
Appellare ante sententiam sine lege nõ licet. 474
Appellare à iudice cõiter electo an licitũ sit. 674
Appellare non licet à compromissario. 675
Appellare, aut iudicẽ recusare nõ semp licet. 670
Appellare ante sententiam vtrum liceat. 661
Appellare non licet à maiori ad minorem. 667
Appellari non potest in tributis & decimis. 682
Appellari non potest ab excõmunicatione. 934
Appellandum nè est, iudice præsente. 669
Appellandum non est omisso medio. 809
Appellans frustratoriè iudicem offendit. 249
Appellans per calumniam, ad quid punitur. 661
Appellãs secundo multis in casib. non audit. 667
Appellans à delegato, ad quem appellare dẽt. 655
Appellans absente iudice quid debet facere. 683
Appellans à grauamine iustè appellat. 670
Appellantis iniustè punitio. 665
Appellanti diuersa tẽpora dãt ad psequẽdũ. 679
Appellanti impedito, quomodo succurritur. 666
Appellatio & nuntiatio noui operis differũt. 672
Appellatio plurium. 673
Appellatio ab executore facit fructus sequestrari. 665
Appellatio potest ad Papam, omisso medio, interponi. 103
Appellatio in multis casib. non admittitur. 655
Appellationis tempus potest iudex moderari. ib.
Appellationis causa est eadem cũ principali. 677
Appellationis causa nõ est ad iudicem à quo remittenda. 675
Appellationis terminus est triplex. 679
Appellationis causa vtrum sit assignanda. 662
Appellationis tẽpus an sit vtile, an cõtinuũ. 665
Appellationis dies computatur in decẽdio quod datur ad appellandum. ibi.
Appellationis diffinitio. ibid.
Appellationem pro me factã an tenear ratificare. 671
Appellationes friuolas recipiens punitur. 683
Apulia est patrimonium beati Petri. 1214
Aqua an sit de necessitate consecrationis. 1912
Aqua baptismi an sit sacramentum. 522
Aqua quæ fluxit de latere Christi, an fuerit vera aqua. 1912
Aqua de petra fuit signũ sanguinis Christi. 1957
Aqua in baptismo est sacramentum, id est ablutio cum aqua. 1075
Aqua multipliciter accipitur. 1915
Aqua de petra, populũ p desertũ secuta est. 1960
Aquarij. 1433 Arabici. 1435
Arboris consanguinitatis formatio. 1853
Arbitros eligere quandoq; cogunt litigãtes. 912
Arbitrium liberum ad quid valet. 2036
Arbitrium inimici an sit tolerandum. 1363
Arbitrorum duo sunt genera. 674
Archiepiscopus an sit iudex ordinarius totius prouinciæ. 872
Archiepiscopus solus cãm epi audire non pt. 168
Archiepiscopus in confirmatione nõ tenetur primatem consulere. 337
Archiepiscopus de causis subditorum episcopi cognoscere non potest. 875
Archiepiscopus quot habet suffraganeos. 92
Archiepiscopus non conuocat synodum ante palij susceptionem. 484
Archiepiscopus consecrat à suis suffraganeis. 488
Archiepiscopus à quibus est consecrandus. 272
Archiepiscopi pallium nõ petentis negligentiã quis supplere debet. 481
Archiepiscopi subsunt Patriarchis. 875
Archiepiscopum negligentem circa pallij petitiones quis monere debet. 482
Archidiaconus an habeat iurisdictionem delegatam. 455
Archidiaconus an possit instituere. 1162
Archidiaconus instituendos examinare debet. 18
Archidiaconi sunt oculi episcopi. 442
Archidiaconi multare possunt. 456
archidiaconatum quis conferre potest. 300
archimandrita. 605 archontiaci. 1434
archiuium. 1560 archiflamines. 381
*arelatensem Archiepiscopum pertinere non ad Narbonensem, sed ad Vienensem. 863
arenæ non sunt sine cœmento ligandæ. 408
argumentum ab ordine verborum sumitur. 207
argumentum à cõtrario sensu est fortissimũ. 102
argumentum sumi potest ex rubricis. 1969
argumẽtum à contrario est in iure fortissimũ. 26
argumentatur quandoque ex iure abrogato. 22
argumentamur in iure variis modis. 1399
*arianos solitos fuisse rebaptizare. 2015
ariani. 1434 artotyritæ. 1431
articulus super quo ecclesia est fundata. 84
articulos fidei omnes scire tenemur. 1403
*ἀσκησις quid sit apud Græcos patres. 244
ascriptitij dupliciter fiunt. 279
asinæ quam dominus equitauit festum non est celebrandum. 1670
assecla. 518. assessoris officium. 1130
Assiduitas facit aliquid esse peccatum. 1243
Assisterium quid sit. 1499
Astronomia non est reprehendenda. 1464
Atrium est cœmeterium. 966
Attentatio sola & sol⁹ conatus, qñq; puniũt. 1667
Augustini opuscula de communi vita clericorũ sæpius sub diuersis titulis haberi. 404
Augustino quæ attribuantur esse apud Paschasium. 531
Augustini sniam de veritate sacramentorum etiã in hæreticis esse certissimã, licet eam Gratianus tanquam dubiam proponat. 546
Augustini epistolam ad Iulianum Comitem in recẽtioi ib. editioni b. haberi sub-titulo de salutarib. documentis. 751
*Auarus est insatiabilis. 282
Auari non dant peccatorum remissionem. 515
Auaritia promouendum impedit. 406
Auaritia est fornicatio. 1536
Auaritia est idolorum seruitus. 501
Auctoritas canonis est maior auctoritate sanctorum, 89
Auctoritas sanctorum quandoque Papali præfertur auctoritati. 87
Auctoritas maioris ĩ omnib. pactis est except. 324
Authentica scriptura quot modis dicatur. 1450
Audientia est multis deneganda. 106
Augustinus quandoque dormitauit. 1504
Augustinum disputationes, Hieronymũ translationes, & Gregorium moralia cõmendant. 28
Aures male intelligentib. sunt euellendę. 181
Auturgia. 988
Aurum pro sapientia ponitur. 1746
Azael fuit rex Damasci. B 1701
Babylonia est in Chaldæa regione. 1025
Babyloni, p quos reges fuerũt ĩ captiui. 1625
Balthasar vasis Domini abusus est. 1900
Balneæ multis periculosæ sunt. 393
*Baptismus fit in nomine, & non in nominib. patris, &c. 2000
Baptismus quando fuit institutus. 1977
Baptismus est sacramentum fidei. 2007
Baptismus non vitiatur precum vitio. 2004
Baptismus an possit conferri furioso. 1975
Baptismus passionem Christi signat. 1741
Baptismus vtrum tollat infamiam. 594
Baptismus an possit dari in nomine Xpi. 2009
Baptismus est prima tabula. 1685
Baptismus & pœnitentia ministrantur tempore interdicti. 1702
Baptismus est efficacior pœnitentia. 2013
Baptismus an possit dari per laicos. 1990
Baptismus Ioã. non fuit proprie baptismus. 1977
Baptismus Ioannis non conferebat peccatorum remissionem. 519
Baptismus an tollat irregularitatem. 297
Baptis. adultorũ an valeat sine satisfactione. 2013
Baptismus Ioã. nõ fuit remissionis operatiu⁹. 1993
Baptismus tollit infamiam præcedentem. 130
Baptismus solẽnis bis tãtũ in anno celebrat. 2013
Baptismus in maris littore factus, non cõsecrat totum mare. 522
Baptismus an præsumatur esse in aliquo. 2033
Baptismus vtrũ ante passionẽ fuit institut⁹. 1992
Baptismus an fictè accedenti dandus est, & vide notata ex B. Tho. in ver. ficti. 513
Baptismus triplex est. 1067
Baptismus ante Christi passionẽ nulli erat necessarius. 519
Baptismus omnẽ peccati maculum tollit. 477
Baptismus delet actualia cum originali. 2029
Baptismus est omniũ sacramentorũ ianua. 371
Baptismi effectus. 1975
Baptismi forma debet esse simpla. 432
Baptismi definitio. 1975
Baptismi forma corruptè prolata, non vitiat ipsum. 1999
Baptismi tria sunt genera. 1975
Baptismi forma an vitietur si aliquid superfluũ apponatur, aut interponatur, aut si ipsius ordo mutetur. 2005
Baptismi forma apud Græcos & Latinos est eadem. 2009
Baptismi sacramentum, etiam imperfectum, non iteratur. 524
Baptismi forma. 2009
Baptismi vis, quando data fuit aquæ. 1980
Baptismi septem sunt dona. 1560
Baptismo an fiat iniuria per reiterationem. 521
Baptismo carens, neque corpus domini sumat, neque prædicet. 2003
Baptizare seipsum nemo potest. 548. & 198
*Baptizatum in lecto non consueuisse Romæ in clerum assumi. 297
*Baptizari quid significet apud B. Cyprian. 2023
Baptizare potest paganus. 158
Baptizare solemniter laicus non potest. 253
Baptizandus, ter debet immergi. 2007
Baptizandi ius non habent laici. 513
Baptizando an sit opus totum corpus immergere. 1981
Baptizando non sufficit habere bonam conscientiam. 2034
Baptizo te in noĩe genitoris, &c. an valeat. 2009
Baptizans dẽt habere intẽtionẽ baptizandi. 1987
Baptizatur quis in nomine Christi, non autem in nomine Trinitatis. 1984
Baptizatus in ęgritudine nõ ẽ promouẽdus. 297
Baptizatus vel ordinatus pluries, an plures recipiat characteres. 343
Baptizatus iocosè, non est baptizatus. 524
Baptizatus sola voluntate an possit cũ Christiana contrahere. 1548
Baptizati à Ioanne an debuerint rebaptizari baptismo Christi. 518
Baptizatum se dicenti creditur. 345
Basilius à Symmacho rogatus interfuit electionĩ Papæ. 462. Basiliani. 1433
*Basilij regulæ citantur nomine octauę syn. 1480
*Beati immaculati, continet xxi. disti. 1778
Beemoth, qualiter interpretatur. 1749
Bella an sint permissa, & quibus. 1183
Bellum pôt indici à iudice ecclesiastico. 1083
Bellum dicitur quinque modis iniustum. 1289
beneficium conferens indigno propter amorem, simoniacus est. 556

Source : BIU Cujas

Et nouis notationibus Decreti.

Beneficium qñque permittitur,& nõ officiũ.389
Beneficium potest auferre Papa. 879
Beneficium conferri potest inuito. 400
Beneficium coniugatis interdicitur. 1516
Beneficium inuito confertur. 220
Beneficiũ iuris spernés sibi debet imputare. 1189
Bñficiũ ꝑ timorẽ obtinés peccat mortaliter. 597
Beneficij spe ordinem recipiés, non peccat. 302
Beneficij renũtiatio vt alij detur,non est semper simoniaca. 555
Beneficij collatori reuerentia debetur. 860
Beneficij fructus an vendi possunt. 996
Beneficio sine culpa sua nemo priuari debet. 1171
Beneficio priuatur,qui priuatur officio. 569
Beneficio quis priuari non debet,nisi secundum ordinem iuris. 645
Beneficia sub conditione non dantur. 838
Beneficiatus in diœcesib. duorum episcoporum ab vtroque iudicatur. 1233
Bñficiatus suis consanguineis subuenire põt. 152
Beneficiatus trãsiens de vna ecclesia ad aliã,an statim perdat primam. 1234
Benemeritus quis dicitur. 1004
* Bibliothecæ.i.Bibliorum prologus primus B. Hieronymi. 710 Bigamus. 710
Bigamus est cum corrupta etiam ignoranter cõtrahens. 162
Bigamus propter quatuor rationes promoueri non potest. 127
Blandiri possumus infidelib. 564
Bonus & malus quis simul esse non potest. 1595
Bonus non est qui malos non tolerat. 845
Bona mortificata,per pœnitentiã reuiuiscũt. 1782
Bona seipsos interimentium quando fisco applicentur. 1323
Bona ĩ peccato facta quo ad aliqua prosunt. 1781
Bona prima per sequentia mala mortificanť. 1732
Bona instanter sunt facienda. 1692
Bona deuouentis se religioni,ad quos deuoluntur. 1489
Bona mortificata reuiuiscunt sed nõ mortua. 179
Bonum facere,vtrum quis cogatur. 1356
Bonum quodlibet desursum est. 1789
Bonum facere nemo cogitur. 1321
Bonum prouenit ex malo. 1337
* Bonifacij noíe ea interdũ referri quæ habeantur in nouellis apudIulianũ anteceſſorem. 416
* Bonifacij archiepiscopi Moguntini & Martyris verba de Pontifice Romano. ex collatione Deus dedit. 195
* Bonifacij nomine qui citantur plerúmque habentur apud Iulianum anteceſſorem. 903
Bonosiani. 1434 Brethotrophium quid. 1373
Britania est duplex. 1446 Bulgari qui sunt. 142
Bulgari cur haberent presbyterũ coniugatũ. 148
Bustum,rogus & pyra differunt. 1372

C

Caiphas prophetauit. 514 Caniani. 1433
Calix an possit esse ligneus aut vitreus. 60
Calumniator non semper punitur talione. 633
Calumniator. 632 Calx qualiter sumitur. 1742
Candor munditiam signat. 2011
Candelabrum qualiter sumitur. 1743
Cana deliberatio. 734
* Canones synodi quæ in Trullo, quo tempore sint editi,& quã vim habeant ex Theophane, Huberto,Anastasio. 63
Canones præferuntur legib. 30
Canon canoni an præiudicet. 251
Canon dicitur regula. 2046
Canone non deficiente,diffinire non licet. 586
Canones Apostolorũ vtrum sunt recipiendi. 59
Canonicus pro canonico testificari potest. 1049
Canonicus de communi iure nõ potest duas prębendas habere. 485
Canonicus de gremio præfertur extraneo. 406
Canonici contra episcopum agentes,procuratorem constituere possunt. 788
Captus in bello an licitè possit aufugere. 5
Capitulũ nõ põt licẽtiare clericũ sede vacãte. 351
Capitulũ vacante sede non cõfert præbendas. 17
Capitulũ eligẽdo indignũ,qñque dispẽsat. 1094
Capitum numerũ interdum citari, vt est in codice canonum. 707
Capellę olim non erant ecclesiæ. 1897
Character hodie sine missa non confertur. 373
Character non amittitur. 543
* Chrysostomi.i. operis ĩperfecti ĩ Matthæũ(qui vereChrisostomus nõ est)multas snias partim reiiciendas,partim piè interpretandas. 424
Cardinali noto sine litteris credi potest. 476
Cardinales an suppleãt defectũ mortui Papę. 379
Cardinales presbyteri dicuntur maiores diaconi bus. 379
* Cardinare & cardinalem constituere quid significet. 351
Carmina singularia circa Eucharistię sacramentum. 1938
* Caro peccati vocatur interdum quę habet tantum similitudem carnis peccati. 1977
Carnem Christi nõ manducat qui ab eo discordat. 1945
Carnes hœdinæ prouocant dæmones. 847
Carnes comedere die sabbati,vtrum sit licitum. 967
* Caroli magni modestia in causis ecclesiasticis. 648
Carpocratiani. 1434
* Carthaginensis vnica synodus quæ sit. 89
Castitas est inter coniugatos. 1486
Carthaginensis viij.nomine videri significat Mileuitanum. 903
Castrati an possint matrimoniũ contrahere. 1643
Castaldiam emere peccatum est. 494
Castaldus. 574
Castigatio quibusdam committitur. 1192
Cassanda sunt facta ab intrusis. 90
Casus fortuiti non possunt præuideri. 260
Casus tripliciter ponitur. 1140
Casula non fiat de veste domicellæ. 1900
Cathari. 1434
Cathedra non facit magistrum. 858
Cathedratici nomine quid exigendum sit. 893
Cateclysmus est diluuium. 1585
Cataphriges. 1434
*Cathaphrigas esse baptizandos cum ad catholicam confugiunt. 524
Catechumenus si moriatur sine baptismo, an sit imputandum presbytero. 1982
Catechumeni quãdoque sunt de ecclesia expellendi. 1902
Cautio iuratoria an possit peti ab eligendo vel electo. 860
Cautio idonea quę est. 2003
Cautionis nomen per se positum nudam promissionem designat. 1594
Cautela ad obligandas mulieres. 671
Causa inter clericum & episcopum coram quo debet tractari. 873
Causa quęlibet ecclesiastica per papã laico committi potest. 464
Causa pendente super matrimonio non est denegandum debitum. 1870
Cã pauperis est tractãda prius quàm diuitis. 614
Cã reconuẽtionis est eadem cum principali. 753
Causa est duplex. ibid.
Causa sæcularis est duplex. ibid.
Cã criminalis secundũ canones delegatur. 1379
Cã eadem diuersos effectus non operatur. 130
Cã sanguinis multos impedit promoueri. 269
Cãæ matrimoniales an sint legib.decidendæ. 34
Causas mediocres tractant episcopi. 1117
Cæcus cæco ducatum præstare non debet. 546
Cæteri & alij qñque ponuntur impropriè. 129
Cœli portã quæ est Christus,ingredimur. 1728
Celebrare nullus debet ante digestionem. 828
Celebrare pransо non licet. 826
Celebrare quandoque licet sub diuo. 1891
Cerdoniani. 1431 Ceremoniæ. 216
Cessante causa cessat constitutio ex ea orta. 606
*Cephas quot modis exponatur. 102
*κηρυσσειν quid significet. 254
Charitas semel habita potest amitti. 1745
Charitas & odium sunt immediatè cõtraria. 1733
Charitas & odium sunt immediatè cõtraria. 1626
Charitas perfecta multa facit. 1626
Charitas in Maria erat per gratiam confirmata. 1732
Charitas in infinitum crescere potest. 1681
Charitas per pœnitentiam recuperatur. 1733
Charitatẽ habet qui pro Christo sustinere paratus est. 1729
Charitatẽ se habere an possit aliquis cognoce- Charitatẽ habẽs,multa potest. 1724 (re. 1737
Chaldæi ignem pro Deo colẽbant. 1837
Chirinthiani. 1434
*χειροτεσία interdum significat benedictionem, non ordinationem. 602
Christus in ecclesia habitat. 1397
Christus seipsum communicauit. 1939
Christus est mihi viuere,&c.quid sibi vult. 1729
Christus nemini fuit subiectus. 908
Christꝰ quare post cẽnã corpus suũ dedit. 1640
Christus qualiter nos dilexit. 1950
Christus tres suscitauit. 1730
Christus fecit nos corpus suum. 1919
Xps officiũ sacerdotis & Imperatoris gessit. 466
Christus manducatur duob.modis. 1935
Christꝰ quædam vt Imperator & Rex gessit. 466
Xps pro dæmonib.& angelis nõ est passus. 1961
Christus fuit Imperator & Sacerdos. 35
Christus est in nobis,& nos sumus in Xpo. 1958
christus post dies xl.ascendit in cælum. 368
christus qua ætate baptizatus est. 375
christus quare baptizatus fuit. 1962
christus induitur in baptismo. 1944
christus tributum soluit. 941 mabi
christus non est filius adoptiuus Dei. 1928
christus seipsum comedit. 1962
christus pro omnibus mortuus est. 1939
christus ecclesiæ Romanæ primatum dedit. 739
christus est aliquid secundum ꝙ homo est. 1388
christus vtrum Iudam prodiderit. 1915
christus bis in carne transfiguratus est. 546
christus nunquid reuelauit crimen Iudæ. 628
christus non pingatur figura agni. 1979
christus est nobiscum vnum. 1918
christus humilitate sua nos erexit. 466
christi humanitas magna veneratione est adorãda. 1963 christi patres fuerũt duplices. 871
christum negat qui mortaliter peccat. 2019
christum negans etiam solo ore,peccat. 951
christianũ occidere an grauiꝰ sit quàm paganũ. 2015 chrisma vendi non potest. 550
cibaria oĩa sunt in necessitate cõmunia. 414
*cinctus iudex. 911
circuncisio non fuit facta in deserto. 1459
circuncisio quare fiebat. 175
circuncisio & baptismus,differunt. ibid.
circunstantiæ peccata aggrauantes. 194
circumcelliones. 1453
citatio nulla non arctat citatum. 901
citatio peremptoria an possit à quocumque iudice mitti. 143
Citatio in multis casibus nonvalet,nec astringit citatum. 720
citatio de iure debet esse trina. 1779
Citatio peremptoria quantum tempus continere debet. 1420
citandæ sunt partes in appellationis causa. 679
citatus impeditus,an mittere teneatur. 76
Citatus die feriato an debeat comparere. 1077
*Citandi modus Gratiano vsitatus. 619
citati multis causis excusantur. 75
ciuitas ꝓ delicto personarũ puniri potest. 1347
ciuitatis appellatione eius territoria non comprehenduntur. 329
ciuitate tota excommunicata qui nascuntur,quãdo sunt excommunicati. 1417
ciuitates sex destruxit Dominus iuxta Iordanẽ, 1683
ciuitates refugij erant tres. 1968
cyprianus semel tantum immergebat. 2008
citharistæ & alij variis vtentes instrumentis an peccent. 410
claudus an possit promoueri. 289
clauis sacerdotalis an sit vna,an plures. 88
clemẽs noluit esse Pap.statim post Petrum. 848
* clemens vir armis sumens non æquè punitur ac seditiosus. 1672
clericus duas habens ecclesias vnam contra alteram sustinere non debet. 593
clericus cora sęculari quãdoque conuenitur. 90
*clerica ordinatio. 905

Source : BIU Cujas

Notatu digna in glossis.

clericus ciuitatẽsis est extraneo præferẽdus.347
clericus an possit reconueniri corã iudice sæcu
clericus infelix esurit in plateis. 347 (lari.753
clericus laico præfertur. 374
clericus à laico citatus venire non tenetur.1373
clericus de crimine cõuictus, qualiter punit.721
clericus laicum accusare non potest. 685
clericus perdit administrationem per diutinam
clericus tutor esse pót,si vult.418 (absentiã.2048
clericus locare per totam diem operas suas non
potest. 434
clericus qui vxorem accepit,an statim sit suspen
dendus. 389
clericus stans cõtra ecclesiam illius beneficium
perdit. 469
clericus an de omni crimine possit iudicare. 807
clericus legẽ de interficiẽdo pót exponere. 1380
clericus amplectens mulierem præsumitur bene
agere. 925
clericus propter cuius conquestionem laicus oc
cisus est,an teneatur. 1793
clericus statim traditur curię sæculari in aliqui-
bus casib. 905
clericus iniuriam ecclesiæ factã,remittere nõ po
test. 688
clericus coniugat⁹,an teneat ferre tonsurã. 1225
clericus inuito episcopo,non sit episcopus, sed
bene monachus. 853
clericus arma ferens an perdat priuilegium. 1184
clericus ecclesiam mutat quinque causis. 829
clericus an possit foro renuntiare. 743
clericus propriis manib.sibi victum quærere po-
test. 433
clericus potest relegari. 217
clericus sine sui prælati licentia,non est transfe-
rendus. 297
clericus sæcularis est dignior monacho. 442
cleric⁹ per quem castigãdus est ep̃o iubente. 416
clericus solenniter non potest pœnitere. 138
clericus depositus non semper est curiæ sæculari
tradendus. 689
clericus sub pœna se potest obligare. 111
clericus coniugatus,non gaudet priuilegio cle-
ricali. 115
clericus tabernam habere potest. 423
clericus an possit furem tradere iudici. 106
clericus an posit per episcopũ cogi transire ad
maiorem ecclesiam. 835
clericus an possit fideiubere. 909
clericus an possit verberari. 213
clericus contrahens cum corrupta perdit omne
priuilegium clericale. 405
clerici maiores aliter puniunt,quã minores.246
clerici non coguntur testificari. 1048
clerici cũ mulierib.ɔsanguineis habitare p̃nt.391
clerici non sunt æqualiter verberandi. 236
clericus dat decimas de propriis prædiis. 1111
clericus habens pauperem ecclesiam, quærat vi-
ctum artificio honesto. 1231
clerici clericos accusare possunt. 684
clerici an obedire teneantur episcopo qui ciuita
tem suam amittit. 350
clerici incorrigibiles posstà iudice sęculari cor
rigi. 1335
clerici possunt pecuniariter puniri. 76
clerici de diœcesi sunt extraneis præferendi. 351
clerici possunt habere proprium. 964
clerici nunquã fuerũt de iurisdictione sæculari.
470
clerici debent esse deuotiores quàm laici. 1920
clerici sęculares principatus habere possunt.1225
clerici an possint aduocare. 1077
clerici quomodo appellantur Dij. 467
clerici an possint pro testimonio torqueri. 792
clerici in tabernis possunt qñque comedere.203
clerici percussionem ratificans an sit excommu-
nicatus. 1179
clerici non debent laico fidelitatem iurare. 316
clerici an libros Gentilũ respicere possunt.180
clerici sunt à munerib.ciuilib.exempti. 1013
clerici communiter viuentes &monachi habent
idem priuilegium. 1113
clerici an possint esse tutores. 1237
clerici an possint in iudicẽ non sufũ ɔsentire.1915
clerici quandoque licite iurant, 640
clerici nihil p̃nt dare in vlrima voluntate. 975
clerici literis suorũ eꝓrũ non sũt recipiẽdi.476
clerici ludere aut lusores spectare non debẽt.174
clerici an possint emere & vendere. 849
clerici duo ad minus debẽt esse in ecclesia. 1990
clerici soli ad reparationem fabricæ compellan-
tur. 1998
clerici an possint sua repetere. 1044
clerici in sua ecclesia morari. 564
clerici sæculares non eligũtur ad prælaturas re-
gulares. 1106
clerici in quatuor sacris ordinib.constituti con
tinere tenentur. 154
clerici quæ bona habent. 978
clerici an possint negotia sęcularia exercere.123
clerici non sunt personæ priuatæ. 1049
clerici insecutor an incidat in canonem. 166
clerico excommunicato est subtrahendum bene
ficium. 157
clerico criminoso qs pœnitentiã imponit.1084
clericum percutiẽs non semper incurrit excom-
municationem. 1187
clericũ depositũ verberãs incidit in canonẽ.387
clericis continentiam quis primo indixit. 396
clericis indigentib.est prouidendum. 568
clericorum arma quæ sunt. 573
clericorum bona an pręsumantur esse de bonis
ecclesiæ. 975
coactio in ordinib.excusat. 554
coactio est duplex. 215) 2018.& 1081
coacto subuenitur. 1357
coactio impedit obligationem. 1224
coadiutor debet hab.re liberã administrationẽ.
cogitatio sola punitur. 226 (816
cogitatio ad ɔsensum pueniẽs,est mortalis.1667
cognatio est triplex. 1566
coitus coniugalis an careat peccato. 48
coitus carnalis sine peccato exerceri potest.1602
collatio numeri ad numerum,&c.est in electio-
ne facienda. 332
collegium apud B.Cyprianũ sensu non ita vsita-
to. 819
collegium,populus,grex,ex quot fiunt. 188
collegium nunquid iurare possit. 397
Columba quæ descendit in baptismo Christi,ve
ra fuit. 1974
columba in aquã descẽderat antequam christus
baptizaretur. 1993
columba descendit super Iesum,dum baptizare-
tur,& mansit super ipsum. 1722
colluthiani. 1434 comitatus. 478
commendatio sui ipsius qñque permittitur.1297
commendare est deponere. 1232
commendare potest aliquis seipsum. 150
commissum est scelerati⁹ qđ punitur durius.498
communicare quis non cogitur. 148
communitas discordiam parit. 349
*communionem neque in fine dare in aliquot
canonib.concilij Eliberitani. 633
*communio an semper detur in fine vitæ. 794
compagi. 445
cõpaternitas an contrahatur si christianus filiũ
Iudæi dẽ fonte sacro suscipiat, 1559
compaternitas contrahitur p̃ catechismum.2014
cõpaternitas an p̃ fornicarium coitũ ɔhaẽ. 1570
compaternitas viri porrigitur ad vxorem. 1570
compaternitas vtrum contrahatur ex his quæ
baptismum pręcedunt. 1560
compaternitas an cõtrahatur per sacramentũ pę
nitentiæ. 1563
comedere possumus ad mẽsam Saracenorũ.1367
comedere ante horã,est peccatum mortale. 124
comedens plus quàm debeat,mortaliter nõ pec
cat. 1546
cõpensatio in pœnitentiali foro nõ admittit. 52
competentes qui dicuntur. 2001
compitum. 986
conatus solus quandoque punitur, 1881
concedenda sunt quædam cum instantia. 352
concesso aliquo,eius cohærens conceditur. 531
concessa intelliguntur quæ prohibita non sunt.
605
concilium prouinciale an possit de archiepisco-
po cognoscere. 706
concilium est multiplex, 681
concilium facit vt quis puniatur. 239
concilium qũo contra Apostolum dispenset.398
concubinam an licuerit olim habere. 1819
concubinarij an sint in officio fugiendi. 156
concubinarum duplex genus, in quorum vno
permittebatur habentib.communicare. 168
concubinarium promouens an videatur cum ip
so dispensare. 272
concussoris pœna. 1289
concussionis pœna. 428
concutere quid sit. 1286
condẽnatus de crimine an possit accusare. 763
condemnati & iustè & iniustè, sunt ab ecclesia
iuuandi. 1339
condemnatur quis aliqñ sine accusatore. 624
condictio l.si quis in tantam. non habet locum
in rebus ecclesiæ. 1152
conditio affirmatiua & negatiua diuersimode
exponuntur. 783
conditiones in matrimoniis appositæ sunt in
multiplici differentia. 1603
conditiones aliquæ sunt in iuramentis intelli-
gendæ. 1645
confessio non est diuidenda. 1804
confessio extra ius quandoque valet. 759
confessio latronis contra latronẽ auditur. 1077
confessio cui facienda est. 1807
confessio confitenti nõ nocet,nisi multa interue
niant. 613
confessio est maxima pars pœnitentiæ. 1488
confessio oris necessaria est. 1713
cõfessio eiusdẽ peccati qñque debet iterari.1711
confessio & satisfactio mundant. 1679
confessio est præcepti. 1682
confessio est duplex. 1679
confessio facta i instituẽto an præiudicet. 1589
confessio contra aliquem extorta non præiudi-
cat illi. 1819
confessio vnius an alteri noceat. 652
confessio quando facienda est. 1801
confessio vnius quandoque nocet alteri. 300
confessio vbi fuit instituta. ibidem
confessio an debeat fieri de venialibus. 1680
confessioni metu tormẽtorũ factæ nõ statur.613
confessionem reuelantis punitio. 752
cõfessus de crimine an habeat pro cõuicto. 119
conficere non licet in 6.feria ante Pascha. 1910
conficere an potest pransus. 1940
confirmatio Papę tria operatur. 1181
confirmatio à solis episcopis confertur. 2036
confirmationis Papalis effectus. 41
confirmatus quandoque deponitur. 482
confitens extraneo sacerdoti non consequitur
remissionem. 96
confitere primo Deo, dehinc sacerdoti. 1678
confiteri pluribus vtile est. 1716
coniugatus in Papam electus an debitum redde
re debeat. 380
coniugatus promoueri potest,licet vxor religio
nem non ingrediatur. 139
coniugati an possint promoueri. 373
coniugalis prohibitio in recta linea est perpe-
tua. 1854
coniugale debitum non est in ecclesia redden-
dum. 1818
coniuges an commiscendo mereantur. 1517
coniuges infideles si efficiantur christiani, vtrũ
teneantur se mutuo recipere. 1534
coniuges quantum ad votum continentiæ non
sunt pares. 1824
coniugia imparia dicuntur trib.modis. 1551
coniugũ infideliũ si alter conuertatur ad fidem,
an possit cum infideli habitare. 1532
coniugum separatio non fit sine ecclesiæ aucto-
ritate. 1519
coniunx ne est q̃ causa incõtinẽtiæ ducitur.1600
coniuratio an sit licita. 907
connexorum est idem ius. 22
consanguinei præferuntur extraneis quando su
per matrimonio est quæstio. 1863
consanguinitas elidit suspicionem. 893
consanguinei & affines quo iure prohibentur
coniungi. 1862
consanguinitas vsque ad quotum gradũ impe-
dit matrimonium. 1735

con

Source : BIU Cujas

Per ordinem Alphabeti.

Consanguinitatis diffinitio. 1853
Consanguinitas non probatur per coniuges, nisi fama concurrat. 1865
Conscientia duplicitèr sumitur. 1762
Conscientia sola damnandos accusabit. 252
Conscientia sola non sufficit. 1907
Confecratio fit in instanti. 1924
Cõsecratio altaris est sacramẽtũ largè sũptũ. 579
Cosecratio rei aĩatæ & inaĩatæ est diuersa. 278
Cõsecr. rei iaĩatæ tollit dñiũ secus ĩ re aĩata. 1061
Confecratio an possit fieri interueniẽte promissione. 583
Confecratio ecclesiæ in quo consistit. 1894
Cõsecratio episcopi & archiepiscopi differũt. 340
Confecratio ecclesiæ & altaris est diuersa. 1893
Cõsecratio eporũ qñque differt vltra annũ. 306
Confecratione facta substãtia panis non est. 926
Confecrare quid est. 111
Confecrans est inferior confecrato. 105
Confecrandus an sit ante examinandus, 107
Consentit quis tripliciter. 620
Consensus maioris partis præiudicat. 337
Consensus matrimonij an sit voluntarius. 1508
Consensus in electionib. & alienationib. debet interuenire. 502
Consensus clericorum non sufficit in cõtractib. rerum ecclesiasticarum. 462
Consensus parentum an sit in matrimonio requirendus. 1509
Cõsensus plebis est in electione requirẽdus. 312
Consequitur quis ex alterius persona quod non habet ex sua. 453
Consiliarij qñque plus puniũt, quã facientes. 416
Consobrini qui sunt. 1840
consulere sibi põt quis cum alterius iniuria. 1255
consilio bono est acquiescendum. 402
consilium neminem obligat. 1256
consilium facit vt quis puniatur. 239
consilium facit quem puniri. 1464
constantini tempore multi episcopi fuerunt in exilium missi. 1394
* constantinopolitani primi concilij canõ quintus fero à Romana sede receptus. 102
* constantipolitani primi concilij canone sextũ & etiam cæteros diu in ecclesia Romana habitos non fuisse. 768
* constantinopolitani concilij canon 6. de excõmunicatis & schismaticis ponderatus. 768
constitutio & edictum diuersa sunt. 7
constitutio à qua Moyses cœpit iudicia sua. 20
constitutio secunda an reuocet priorem de illa mentione non facta, 75
constitutio publicè promulgata intra quod tempus ligat, 396
constitutionis causa cessante, an cesset ipsa constitutio, 306
cõstitutionẽ præueniẽtia nõ sunt irritanda. 1614
consuetudo dẽt esse rõnabilis & præscripta. 459
consuetudo an possit annuas præstationes inducere. 1209
consuetudo quã scholares & peregrini debẽt seruare, 23
consuetudo generalis est sequenda. 451
consuetudo antiqua non excusat. 398
consuetudo an possit inducerevt aliquid recipiatur in spiritualib. 326
consuetudo non excusat simoniam. 579
consuetudo in multis præiudicat iuri. 25
consuetudo vtrum vincat legem. 36
consuetudo illicitum non facit licitum. 23
consuetudo ecclesiarum non potest esse vniformis. 465
consuetudo vtrum præiudicet iuri scripto. 4
consuetudo in electione attenditur, 44
consuetudo quot vicib. inducitur. 3. &c. 1453
consuetudo quandoque excusat à crimine. 1617
consuetudo est obseruanda in matrimonio. 162
cõsuetud. duplex ẽ. 35 cõsuetud. multa tribuit. 876
consuetudo an excusẽt in delictis. 12
consuetudo particularis an excusẽt. 39
consuetudo à Cain, cõstitutio à Moyse cœpit. 18
consuetudo Romana non semper est seruanda. 36
consuetudo rei debet à iudice seruari. 43
consuetudo præsumitur iusta. 45
consuetudo & præscriptio differunt. 1209
cõsuetudo attenditur qñque circa ordinãdos. 26
consuetudo an egeat institutione. 3
consuetudinis multę sunt conditiones. 25
consuetudinis transgressor punitur vt transgressor legis. 39
consuetudini præceptum Dei præfertur. 23
Ex cõsuetudine sola nũquã ius aliq̃ quærit. 1209
consuetudo præscripta & præscriptio quomodo differunt, 1210
A d cõsuetudinẽ probãdã multa requirũtur. 1209
consuetudo veterum in signum repudij. 1691
cõsuetudinẽ ĩ vsu vestiũ debemus obseruare. 147
continuũ dr quod etiã interuallum habet. 2041
contractus duo sunt gratuiti. 1049
contradicere potest vnus multis. 15
contrahentes se frequenter decipiunt. 1803
contraria duo quandoque sunt bona. 163
contraria allegans audiri non debet, 355
cõtraria põt proponi agendo vel excipiẽdo, 1377
contraria contrarijs curantur. 1470
contraria contrariis opponuntur. 491
contrahere licet in quadragesima. 1574
contritio virtus. 908
contritio sola an tollat peccatum. 1664
contritio præcedit remissionem. 1677
contritio, dilectio, iustificatio, & remissio simul sunt. 1665
* contritio vera includit propositum confitẽdi, In notatione marginali. 1664
cõtinẽtia difficilior est virginib. quã viduis. 1486
continentia per coniuges promissa, si alter formicetur, an possit reliquus ab eo debitum petere. 1562
Continentia est duplex. 1624
continentia rõne delicti qñque imperatur. 1598
continentia nihil melius. 1439
continere difficile est. 244
contumax quo ordine punitur. 359
contumax non appellat. 1420
contumacia tanto maior est quanto ex re minori consurgit. 468
contumacia prima an facit aliquem puniri. 358
conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. qualiter intelligitur. 1677
cõuersus an intelligat propriis renuntiasse. 1501
conuersum verberans incidit in canonẽ. 967
Conuentus sit cautus circa spoliationẽ opponẽdam. 651 conuiuia reprobata. 209
Conuincitur quis quadrupliciter. 611
corpus christi sumere volens, quale propositũ debet habere. 19. 8
corpus christi saltẽ semel in anno suscipiatur à laicis. 1917
corpus domini an possit ab amentib. recipi. 1474
corpus est animæ vestimentum. 1740
corpus christi quotidie sumimus. 1950
corpꝰ christi sumit cũ diuinitate & anima. 1935
corpus christi dupliciter dicitur. 1962
corpus christi sub alia specie sumitur triplici ratione. 1933
corpus christi suscipere volens, tria debet habere. 1922
corpus christi sine sanguine non sumitur, nec sanguis sine corpore. 1917
corpus christi, nunquid erat totum ante fractionem sub qualibet parte hostiæ. 1930
corpus christi à mure non sumitur. 1964
corpus christi an circunscribatur loco. 1956
corpus glorificatum lædi non potest. 1943
corpus est iumentum. 177
corpus christi excedit alia sacramenta quo ad reuerentiam, 535
corpus non est homo. 1722
corpus christi & sanguis an consecrentur separatim. 1915
corpus christi non consecratur, nec etiam panis 535
corpus christi non digeritur vt cæteri cibi. 194
corpus liberum æstimationem nõ recipit. 1379.
corpus christi possumus quotidie facile comedere. 1944
corpus domini an possit etiam in fine quibusdã denegari. 888
corpus domini non datur paruulis. 185
corporis christi partes quid signant. 1921
corporis christi sumptio quid signat. 444
corporalia debet esse linea certa ratione. 1801
corpore vitiati sunt à promotione repellẽdi. 285
cor omne Deo patet. 447
cordis deuotione magis quàm vocis iubilatione cantandum est. 435
chorepiscopi aliqd habeãt vltra presbyteros 344
chorepiscopi an fuerint ab apostolis instituti 345
correctio fraterna an sit de præcepto. 627
correctio occulta est præcepti. 1320
corona non debet esse magna. 115
corrigens debet multa attendere. 213
corruptus, in episcopum consecrari potest, sed non corrupta inter virgines. 128
credit parum qui incipit credere. 1728
creditor aliquando oneratur. 887
credulus non debet quis esse nimis. 250
crimen quodlibet est ecclesiasticum. 419
crimen quadrupliciter dicitur. 124
crimen suum in ordinationevel in iure an teneatur quis prodere, 262
crimen ciuiliter probatum depositionem inducit. 232
crimen indicans non semper dicitur maleuolus. 790
crimen quodlibet infamat. 802
crimen ante ordinationem commissum an impediat frui officio. 1087
crimen alterius nocet innocenti. 510
crimen falsi qua pœna punitur. 796
crimen fraudatæ annonæ. 621
crimen publicum quod dicitur. 72
crimen concussionis. 56
crimen sacrilegij & læsę maiestatis quandoque comparantur. 618
criminis probatio an semper remoueat promotum. 615
crimina quæ sunt depositione digna. 1087
crimina leuia non impediunt celebrationem. 8
crimina sunt deflenda. 1803
crimina facta palam sunt occultis grauiora. 1615
crimina q̃dã nullis sacrificiis mũdãbantur. 1774
crimina occulta vindictam non habent. 467
crimina quædam matrimonium impediunt, sed non dirimunt. 1492
crimina digna depositione quę sunt. 384
criminosus etiã à minimo ordine prohibet. 384
criminosus post pœnitentiam an possit admitti in testem. 1630
criminosus occultus, an debeat vitari à scientibus ipsum esse talem. 807
criminosus vbi debet puniri. 737
criminosus quandoque potest accusare. 784
criminosum se dicenti an sit credendum. 356
criminosi in exceptis criminibus testificari possunt. 796
criminalis causa an possit delegari. 1330
crucis signaculũ in q̃bus mẽbris debet fieri. 37
culpa leuis est quę temporaliter punitur. 1781
culpa de latere, & gratia de latere. 1960
culpa lata in lege cornelia non venit. 260
culpa & dolus purgantur tempore. 497
culpa est subiectionis causa. 102
cupidus deuiat à veritate. 227
curator dat cã cognita dicẽti se dementem. 1963
curiales qui dicuntur. 269
curiales triplici ratione nõ possunt promoueri.
chusarsaton quid repręsentat. 1700

D

DAmasi nomine citari ea q̃ in Põtificali etiã post ipsius mortem sumpta sunt. 292
Damnũ dedisse videtur, q occasionẽ dãni dat. 550
Dãni dãs cãm, dãnũ fecisse videtur. 2001. & 1588
Damni dans occasionem, non semper dãnum dedisse videtur. 1340
Dantis affectum considerat Dominus. 1398
Daniel & socij sui. 184
Dare turpibus an sit permissum. 410
Dare an potest quis quod non habet. 1983
Dari aliquid pro rebus spiritualibus incorporalibus, an liceat. 490
Dauid peccatũ multipliciter excusatur. 1762
Dauid prohibitus est ędificare. 242
Dauid etiam post pœnitentiam non est permissus ędificari templum. 594
Dauid quare fuit prohibitꝰ tẽplũ ędificare. 1886
Dauid pro plebe morti se obtulit. 1764

Source : BIU Cujas

Notatu digna in glossis

Dauid, Vrias, & Bethsabee qualiter interpretant.
De babylonica captiuitate. 532 (1582
Debitum petens impendat quod debet. 1632
Debitor non cogitur seruire creditori. 1879
Deceptio quandoque permittitur. 1290
Deceptus semel, cautius sibi cauet. 1805
Decretalis epistola. 8
Decretales canonib. æquipollent. 79
Decretales sunt duplices. ibidem
Decretum non ligat ignorantes. 397
Decretum fuit editum anno 1150. 673
Decretū.8 Decimarū q̃titatī vtrū possit p̃scribi.
Decima nunquid potest dari laico. 578 (1158
Decimę pecorum vbi sunt dandæ. 1025
Decimę qua actione peti possunt. 1100
Decimæ cui ecclesiæ sunt dandæ. 1023
Decimæ an sint de illicitè acquisitis dandæ. 126
Decimæ olim dabantur quatuor modis. 102
Decimæ an possint concedi laicis. 1128
Decimæ an possint præscribi per laicos. 1148
Decimę sunt soluendæ ecclesiis baptismalib. & non capellis. 1112
Decimæ quo tempore sunt dandæ. 1125
Decimæ sunt tributa egentium. 1126
Decimę cui ecclesiæ sunt soluendæ. 1023
Decimæ sunt à colonis partiariis dandæ. 1113
Decimæ an possint præscribi. 1027
Decimas soluere pauper non tenetur. 969
Decimarum dominium est penes ecclesiam. 100
De circuncisione Domini. 514
Decus ecclesiæ hodie creuit. 1231
Defensio cuilibet est permissa. 1292
Defunct⁹ de q̃busdā criminib. póteſt accusari. 113
Defuncti vtrum sciant quæ hic aguntur. 1043
Defuncti voluntas an sit semper seruanda. 1031
Degradatum percutiens incurrit excommunica
De igne Hieremiæ. 511 (tionem. 1240
Delegatus non habet plus iurisdictionis quā delegans. 453
Delegatus vtrū criminales cās audire possit. 1117
Delegatus episcopi an possit citare. 913
Delegatus etiam papæ potest recusari. 454
Delegatus mādatum sine litteris probare p̃t. 475
Delegati iferiorū suas snias exequi non p̃nt. 663
Deleri de libro vitæ quid sit. 1791
Delicta iam dimissa an redeant. 1754
Delicta excusantur auctoritate maioris. 1067
Delicta omissa in Deū remittere non possumus.
Delicta paria pari pœna sunt punienda. 188 (249
Delicta maiorum alios corrumpunt. 401
Delictum superueniēs non vitiat legitimè factū.
Delictorū quadruplex est generatio. 582 (589
Delictorum memoria an sit bona. 387
Delinquēs in alterius territorio an tenetur ibi crimen confiteri. 1092
Delinquens publicè, publicè arguendus est. 221
Delinquens pluries, pluries pęniteat. 800
Delinquētes q̃nque sunt patiēter expectādi. 1517
Dæmon quare nos persequitur. 197
Dæmones an futura prædicere possunt. 1462
Dæmones malis prælatis dominantur. 696
Dæmoniacorum promotorum & promouendorum distinctio. 165
* Denominari ad ecclesiam quid significet. 1167
Denuntiatio alia euangelica alia canonica. 296
Denuntiatio canonica omnib. præcipitur. 1311
Denuntiatio. 712 Denuntiati punitio. ibi.
Deo nihil nocet. 1124 Depositio est perpetua. 236
Deprehensus in crimine potest per xx. horas detineri. 255
Deprehēsio sola in crimine an sufficit ad aliquē
Derogare. 11 (condemnandum. 252
Desertor quis sit. 1264
Desidia mimia in prelato casum inducit depositionis. 1494
Desperandum est de nemine. 430
Detrahe verbū ab aqua, &c. quid significat ibiver
Detrahere quid sit. 1674 (bum. 522
Detractores dicuntur homicidæ. ib.
Detrusus in monasterium an cogatur ibi perpetuo esse. 387
* Deus quomodo solus peccata dimittat, in no-
De⁹ membra non habet. 1398 (tatione margina. 1663
Deus à quo potest videri. 1691
Deus non iudicat bis in ipsum, qualiter intelligi tur. 1777
Deus est non solū misericors, sed etiā iustus. 1681
Deus qūo dicatur tradere hominē peccato. 1307
Deus vendi non potest. 950
Deus nullum sine causa punit. 1674
Deus non est auctor mali. 1307
Deus qualiter abstulit peccatum Dauid. 1761
Deus tripliciter loquitur. 1266
Deus præsumiturplus diligere illos quibus plus perfectionis tribuit. 1750
Deus quæ à se dicta reuocet. 1266
Deum nemo viditvnquam. 849
Dei serui sumus omnes. 1385
Deo propter Deum est seruiendum. 359
Diabolus morteChristi est in inferno relegatus. 1744
Diabolus à Christo fuit deceptus. 1261
Diabolus an sit auctor omnis peccati. 1738
Diabolus dicitur oriens vetus. 1396
Diabolus crucem timet. 2002
Diabolus perdit vires per baptismum. 2023
Diabolus dicitur mundi princeps. 1600
Diabolus dicitur transiens. 1626
Diabolus an habuerit charitatem. 1751
Diabolus quomodo pater dicitur. 447
Diabolus intrat in hoies per duas portas. 1739
Diabolus est pater mendacij. 490
Diabolus quomodo bonum operetur. 1739
Diaboli vtrum cognouerūt Christum esse filiū Dei. 186
Diabolū multa latent, & quotidie discit. 160
Diaconus potest baptizare, & corpus Christi ægris erogare. 444
Diaconi septé debēt esse i ecclesia episcopali. 443
Diaconi Cardinales vtrum pręponantur omnib. presbyteris. 451
* Diaconis in Latina ecclesia nunquā fuisse permissum vsum coniugij. 161
Dico, præceptiuè & admonitiuè ponitur. 1542
Dicto plurium statur. 698
Dies & anni sunt obseruandi. 1481
Dies quando incipit. 1965
Dies pro anno ponitur. 1965
Dies pro anno inuenitur. 395
Die dominico incæpit dūs mundum facere. 176
Difficile dupliciter sumitur. 669
Dignitas aggrauat peccatum. 1088
Dignitas. 1088
Dignitas an compensetur cum numero. 64
Dignitas augmentat vtilitatem. 486
Dignitati regiæ defertur. 78
Dignitate p̃ditus, minus punitur quàm alter. 713
Dignitates & matrimonia non debent esse venalia. 610
Dignitates conferantur secundum merita. 992
Dignitatum electio ad quos spectat. 92
Dilationes in causis dandæ. 723
diligens in suis debet & in alienis similiter facere. 1322
dilige proximum sicut te ipsum, quid sit. 1722
diluuium aquarum. 520
dina filia Iacob fuit à Sichem oppressa. 1804
diœcesis pro regione ponitur, & econtra. 870
diœceses fuerunt à dionysio distinctę. 895
dionysius per prædicationem Pauli fuit conuersus. 183
*dipthyca. 1414
discendum est semper. 1417
disciplina ecclesiæ non est deferenda. 1354
discordia est in pluralitate. 1390
discretione maiore in maiorib. opus est. 203
dissimulatio est multiplex. 1388
dissimulare an liceat. 1578
dispar habitus q̃nq; esse põt in eodē choro. 1213
dispensare. 601
dispensare cum simoniaco qui potest. 577
dispensarivtrum possit cum occulto peccatore. 255
dispensari quandoque non potest. 599
dispensatur quandoque in vno matrimonio, & non in secundo. 1662
dispensatur cum bigamo facilius quàm cum pœnitente. 268
dispensatur facilius in sumpto quàm in suscipiēdo ordine. 263
dispensatur q̃nq; in beneficio, non in officio. 258
dispensationes quædam mutilandæ sunt. 608
dispensandum est certis ex causis. 608
dispensatio. 600
dispensatio circa matrimonia inducitur propter tria. 1869
dispensatio vtrū possit cū bigamo fieri. 173
dispensatio quandoque fit. 600
dispensatio quandoque est debita. 248. & 605
disputari vtrum possit de fide catholica. 465
diues aut pauper fieri, nemo appetat. 771
diuites aliqui boni sunt. 147
diuitiæ facilius in ciuitate quàm extra congregantur. 1231
diuitiæ an bonæ sunt. 1231
diuitias habere peccatum non est. 967
diuinatio an possit esse prophetia. 507
diuinus à deitate & à diuinatione dicitur. 1211
diuortio facto non debetur mutua seruitus. 1637
diuortium & repudium differunt. 1522
diuortium quid propriè significet. 1511
diuortium vnde dicitur. 1633
docere se velle promittens, Deo obligatur. 242
docilis & docibilis differunt. 107
doctores reprehendendi non sunt. 1952
doctoribus bona dona danda sunt. 774
doctrina est ab omnibus accipienda. 402
doctrina episcopi in quo consistit. 407
dogma & doma, differunt. 467
dogma. 9
dolus in hostem bonus est. 1260
dolus bonus. 207
doli capax. 524
dolosus an possit in perpetuum conueniri. 716
domestici qui dicantur. 729
dominus non potest in seruum sęuire. 259
dominus vobiscum, vnde sumitur. 1908
dominus est iudex in causa serui sui. 687
dominus miscuit aquam cum vino. 194
dña adultera an possit à seruo suo accusari. 1006
dominium an transferatur in vsurarium. 1053
dominium nō ita facile pditur vt possessio. 508
dominica & ieiunium simul concurrere nō possunt. 365
domus, & pro familia & pro ecclesia accipitur. 425
domui suæ bene præpositus quis dicatur. 229
donatio in aliquibus tenet, quam maritus vxori facit. 2048
donare & dare differunt. 1360
donatistæ. 1443
dona quæ contrahuntur per catechismum, ad quid prosunt. 1560
dormiendum non est in scholis. 1690
doti non renuntiat q̃ à viro legatū recipit. 1232
*drachma est siclus. 1883
*dubitatio facit vitiosa tolerari. 929
dubitatio notabilis. 203
dubitationis ratione fiunt aliqua. 1038
dubitandum non est de fide. 467
duplicitas reprobatur. 993

E

Ebionitæ. 1433
Ebrietas quandoque est mortalis. 125
Ebrietatis mala. 176
Ecclesia potest sine Missa consecrari. 360
Ecclesia quælibet potest sibi ius statuere. 72
Ecclesia in sex casibus est reconsecranda. 1893
Ecclesia fugientes ad se tutatur. 1190
Ecclesia non iudicat de occultis. 161
Ecclesia est vxor clerici. 1829
Ecclesia sine dote consecrata, à quo debet dotari. 1890
Ecclesia iudicat aliqñ de his quæ sunt foris. 1546
Ecclesia de manu laici nō potest recipi. 1128
Ecclesia põt pœnam pecuniariam infligere. 1118
Ecclesia successiue reparata est reconsecranda. 1895
Ecclesia est duplex. 1386. & 1397
Ecclesia multipliciter dicitur. 819
Ecclesia est mater nostra. 1612
Ecclesia pro derelicto habita an possit repetere integra. 838
Ecclesia euicta, an possit agi contra episcopum, qui illam contulit. 817

ecclesia

Source : BIU Cujas

Et nouis notationibus Decreti.

Ecclesia ab hæreticis consecrata an sit reconsecranda. 1894
Ecclesia præsens dicitur area. 1613
Ecclesia sæcularis potest conuerti in monasteriũ sed non econtra. 1014
Ecclesia pro infidelib.orat. 1739
Ecclesia an nullum cogat continere. 135
Ecclesia nunquam moritur. 285
Ecclesia tota deficere non potest. 1740
Ecclesia habet carcerem. 1182
Ecclesia est Christi sponsa,& non vxor. 293
Ecclesia in prædio tributario fundata an teneatur pro illo ad tributa. 1376
Ecclesia in limite diœcesis posita cuius est. 1137
Ecclesia semper aliquos bonos habet. 573
Ecclesia ignorat quis ad prædestinationẽ pertinere. 589
Ecclesiarum maiorum ordo. 99
Ecclesias plures in sex casib.habere licet. 1231
Ecclesias duas nõ pt quis habere in titulum.348
Ecclesiastes & Ecclesiasticus. 1040
* Ecclesiasticum citari nomine Salomonis. 40
Ecclesiasticæ res sunt pauperum. 1127
Ecclesiasticæ res in quatuor casib.licitè alienantur. 979
ecclesiasticę res facilius possunt alienari hodie quàm olim. 973
ecclesiasticam vnitatem impugnare grauissimum est. 1693
ecclesiasticarum rerum prælati sunt procuratores,& non domini. 1363
ecclesiasticarum rerum dominium apud quẽ est. 971
ecclesiasticas res malè alienans qualiter punitur. 984
Aedificium de pecunia ecclesiæ factum an acquiratur ipsi ecclesiæ. 985
Editio facienda est sine die & consule. 1450
Aemulor varia significata habet. 208
* Effectus vini est duplex. 177
Effractor. 1679
Effusio duo notat. 1125
* electꝰ semel approbatus,an possit postea reprobari. 860
electus per quæ verba consentire debet. 852
electꝰ à maiori parte capituli dicitur electus ab ecclesia. 295
electus quod ius habet. 317
electus in archiepiscopũ & confirmatus electos in episcopos confirmat. 482
electus ante confirmationẽ nõ administrat. 106
electus suo superiori multa cum iuramento promittit. 119
electus confirmatus à quo debet consecrari.332
electo ius acquiritur per cõsensum eligẽtiũ.217
electum salutans electioni eius præbet consen-
electum laici possunt accusare. 109 (sum. 326
electio facta perCardinales si dicatur contra fas esse,quis erit iudex. 379
electio vel postulatio de clerico alteri subdito facto an valeat. 319
electio Papę habet aliqua specialia. 577
electio an fieri debeat intra tres menses. 240
electio sit communis,consonans & canonica. 313
electio facta de bono an valeat vbi melior est. 855
electio an possit fieri de eo qui non est de gremio. 308
electio facit quem præsumi meliorem. 304
electio debet fieri intra trimestre. 361
electio est periculo eligentium. 315
electio principi præsentanda est. 1197
Electio quę fit in loco non determinato , nulla est. 106
electio sola non facit verum Imperatorem. 450
electio ad clamorem populi non debet fieri. 856
electio vtriusque electi cassatur timore scandali. 332
electio ex causa potest differri. 311
electio canonicorum ad quos spectat. 91
electio facta siue decreto tenet. 307
electio imperiti qui credebatur peritus,an debeat cassari. 1874
electio ad quem spectat de iure communi. 314
electioni an possit populus contradicere. 856
electioni nullus laicus debet interesse. 313
electioni abbatis quis consentire debet. 341
electioni episcopi qui debent interesse. 318
electioni possunt laici contradicere. 108
electioni qualiter consentiendum est. 852
electionem tractatus præcedere debet. 105
electione dicitur quis tripliciter excludi. 331
electis duobus æqualiter,quis alteri præferatur. 332
eleemosyna redimit peccata. 1703
eleemosyna danda est anathematizato. 564
eleemosyna quibus est danda. 203
eleemosyna liberat à morte. 1699
eleemosyna de malè acquisitis fieri non debet. 509.& 1054
Eleemosyna an possit fieri per vxorem sine licentia viri. 1821
eleemosyna vtrum fieri possit de illicitè acquisitis. 1054
eleemosyna in peccato facta non est propriè eleemosyna. 1358 eleemosyna magna. 1758
eleemosyna de eleemosynis est facienda. 414
eleemosyna vnde dicitur. 1758
eleemosynæ dator potest venialiter peccare.220
eleemosynæ defunctis prosunt. 1050
eleemosynæ fieri possunt de bonis per oppressionem quæsitis. 430
eleemosynã sibi primo quisque facere debet.1341
eleemosynam primo nobis faciamus. 1703
eligit seipsum nemo. 1400
eligi non debet in episcopum habens vxorem & filios. 854
eligendus,an potis est qui peccauit &pœnituit, quàm qui nunquam peccauit. 262
eligendus est magis exercitatus. 303
eligendus, an debeat esse de gremio ecclesię.105
eligendus in quo ordine debet esse. 300
eligens vnum renuntiat alteri. 389
eligentes an variare possunt. 140
emansor quis dicitur. 1670
emere administrationem rei ecclesiasticæ simoniacum est. 574
emptio administrationis ecclesiasticæ est simoniaca. 568
Emptor inter præscribendum si percipiat vendi torem non fuisse dominum,quid faciet. 1852
emphyteuta non soluens canonẽ expellitur. 888
emunitas ecclesiæ quæ est. 982
*emunitas. 1179
enchiridion est liber manualis. 1758
encratistæ. 1433
energumeni. 114
energumeni qui sunt. 2039
*engeldrudam viuere potuisse Ioannis viij.tempore. 729
epilepticus an possit celebrare. 846
epimenides Thebanus sacerdos malus fuit. 537
epiphania & Theophania idem. 1965
episcopus potest dare quinquagesimam vel centesimam. 1015
episcopus ecclesiã à se totaliter non potest eximere. 1130
episcopus an possit clericum infamatum cogere ad purgationem. 1079
episcopus quandoque peccat si non dispensat. 250
episcopus nec per se nec per laicumverberet clericos. 1336
episcopus iurans non tenetur sacra tangere. 901
episcopus semel monasterium ingressus an possit iterum redire ad episcopatum. 840
episcopus sine diacono non celebret. 447
episcopus in sua ecclesia nouam consuetudinem inducere potest circa officia. 433
episcopus superintendens dicitur. 410
episcopus dispensat in incestu. 1491
episcopus non corrigens subditum est suspendẽdus. 546
episcopus an possit dispensare in simonia ordinis vel beneficij. 591
episcopus seruum ecclesiæ an possit manumittere. 997
episcopus duarum ecclesiarum an possit aliquis esse. 838
episcopus potest suorum subditorum factũ promittere. 455
episcopus œconomum corrigere potest. 427
episcopus an possit semper dispensare. 236
episcopus diebus dominicis debet esse in ecclesia sua. 1966
episcopus quandoque sumit & quandoque deponit mitram & baculum,non sine causa. 218
episcopus non debet esse solus. 382
episcopus an maior sit presbytero Cardinali. 699
episcopus nullam secum habeat mulierem. 392
episcopus an possit aliquem propria iniuria excommunicare. 689

Source : BIU Cujas

Notatu digna in glossis

epiſcopus iurans non debet tangere librum.90
epiſcopus non poteſt ſanctum canonizare. 1966
eps in multis caſibus diſpenſare non poteſt. 237
epiſcopus non erubeſcat à ſubdito doceri. 1417
epiſcopus deponitur & reſtituit à ſolo Papa.944
eps debet eſſe prudens in negotiis ſæcularib. 192
eps prædicans habeat mitram & baculum. 190
eps etiam hæreticus confert ordinem,ſed nō ordinis executionem. 498
eps paruæ ciuitatis contemnitur ab idiotis. 451
eps nō plus poteſt petere ab eccleſiis quā quod ex canonib.ſibi deberi probat. 1196
epiſcopus quando viſitet monaſteria. 1207
eps clericū alienum recipiēs eſt puniendus. 1233
eps procurator dicitur eccleſiaſticarū rerum,ideo illarum conditionem deteriorem facere non poteſt. 1314
eps iniuriantem ſibi nō poteſt excommunicare. 1313
eps inter ordinādum debet obſeruare interſtitia temporum. 283
eps ſolus beneficia conferre non poteſt ceſſante conſuetudine. 342
eps beneficio priuare non poteſt clericum cuius parentes ipſum offenderunt. 581
eps excōmunicat propter conuitium ſibi factū. 690
eps an poſſit ſolus delinquentem cōdēnare.1086
epiſcopus an poſſit vni auferre,& alteri dare.1112
eps an poſſit iniuriam ſibi factam remittere. 324
epiſcopus patri,& eccleſia filio comparatur. 346
epiſcopus conuertens eccleſiam ſæcularem in regularem quorum clericorū conſenſum requirere debeat. 1015
epiſcopus poteſt aliquos verberib. caſtigare. 1466
epiſcopus in quib.criminib.diſpenſat. 239
epiſcopus aliorum doctrina non debet egere.
epiſcopus à ſuis familiaribus poteſt accuſari.765
eps demandat tam ea quæ ſunt ordinis, quàm ea quæ ſunt iuriſdictionis. 455
epiſcopus clericum alterius epiſcopi non ordinet. 867
epiſcopus debet habere capituli conſenſum in multis. 119
epiſcopus ſolus conſecrare non poteſt. 111
epiſcopus quid iuris habeat in eccleſia quā fundauit. 1132
epiſcopus in cauſa inquiſitionis quos debet conuocare. 415
epiſcopus in hæreſi diſpenſat. 247
epiſcopus an inuitis poſſit dari. 308
epiſcopus eſt iudex corporum & animarum.178
eps vtrum ſit iudex omnium clericorū ſuæ diœceſis. 266
epiſcopus per laicum non verberet clericum.177
epiſcopi ſubditos debent fratres appellare. 460
epi an poſſint circa beneficiorum pluralitatē diſpenſare. 1234
epi conſenſus cum canonicis ſufficit in rei alienatione. 890
epiſcopi duo quandoque poſſunt eſſe. 822
* epi damnari non poſſunt ſine auctoritate Romani Pontificis. 613
epi inſcio Metropolitano conſecrati,quid facere debent 339
epiſcopi poſſunt condere canones. 1966
epiſcopi morientis bona cui ſunt reſeruāda.1000
epi præceptum etiam difficilè eſt adimplendum. 1289
epiſcopi litteratos ſecum habeant. 461
epiſcopi cauſa à quib.eſt audienda. 752
epi clericos ſine examinatione ordinantis punitio. 385
epiſcopi an poſſunt intereſſe bellis. 1366
epi vtrum hodie poſſint circa beneficiorum pluralitatem diſpenſare. 348
epiſcopi cum multis diſpenſant. 600
epiſcopi an citius propinquis quàm aliis dant. 428
epiſcopi donatio ſine ſubſcriptione non valet. 483
epiſcopi & archiepiſcopi à quot ſunt cōſecrādi. 272
epiſcopi duo in vno epiſcopatu eſſe nō poſſunt. 1400
Epiſcopi & monachi nō poſſūt eſſe tutores.1108
epiſcopi petitio eſt per canones limitata. 1447
epiſcopi ſibi mutuū debent præſtare auxiliū. 432
epiſcopi an olim erant pauperes. 882
epiſcopi dicuntur ſummi. 2037
epiſcopi epiſcopum deponere non poſſunt. 654
epiſcopi non ſint tantum cuſtodes chartarum. 1367
epiſcopi litteras habeat,qui peregrinari volet. 2047
epiſcopo viuente an poſſit alius ſubrogari. 815
epo debet ſynodus prouidere,qui ad eccleſiā ſuā non audet accedere. 436
epiſcopo viſitanti dandum eſt lac ad bibendum. 895
epo inuito an poſſit in ſua diœceſi nouus epiſcopatus fieri. 1115
epiſcopum damnare quis poteſt. 613
epiſcoporum conſecratio fit hora tertia. 360
epiſcopum conſecrare quid ſit. 111
epiſcoporum conſecratio fit tantum die Domini co. 362
epiſcopis an liceat leges audire. 171
epiſcopatus ſunt diſtinguendi interuallo conuenienti. 383
epiſcopatus eſt ordo. 155.& 444
epiſcopatum ſuſcipere poteſt quis cogi. 310
epiſcopatum deſiderare an poſſimus. 854
epiſcopatū deſiderare eſt valdè periculoſum.196
epitimium quid ſignificat. 1238
eraclitæ. 1432
eremita an ſit perſona religioſa. 1520
eremitæ habent proprium. 1215
eremita licitè tranſit ad monachatum. 1102
eremitæ ſubſunt epiſcopo. 443
eremitæ ſubſunt epiſcopis,& poſſunt ad prelaturam vocari. 1095
errare. 190
Errans in meliori conditione an poſſit matrimonium dirimere. 1554
error Pelagianorum. 1788
*error ſynodi quæ in Trullo Cypriani ſynodum probantis. 63
Error qualitatis diſſoluit matrimonium ſpirituale. 357
Error à multis corrigi poteſt. 1872
Error quandoque eſt peccatum mortale. 942
*Error in inſcriptionibus ſæpè oritur ex interpoſitione palearum. 1581
Error Monothelitarum. 1998
Error Baſilidis hæretici. 526
Error Sabellianorum. 521
Error Paulianiſtarum. 421
Error perſonæ non facilè committitur. 1552
Error aliorum non eſt defendendus. 1494
Error eſt contrarius conſenſui. 1552
Errores Petiliani. 537
Eruca. 1125 Erugo. ibidem
Aequum,& ius differunt. 2
Aeſopus. 558
Eua quare coſta Adæ facta eſt. 1827
Euchariſtia etiam ſuſpendēdis in patibulo non eſt deneganda. 1473
Euchariſtia non eſt danda exiſtenti in crimine notorio. 1964
Euchariſtię ſacramentum non eſt ab hæretico accipiendum. 1407
Euchariſtiæ ſacramentū à quo fuit inſtitutū.1911
Euchariſtiæ ſacramento tria continentur. 1911
Euchariſtiam infirmus euomens punitur. 1474
Euenientia de nouo per quē ſunt diuidēda. 448
Eulogia. 1208 Euloga. 76
Eunuchi ſunt triplices. 1636
Eunomiani. 1434
*Euſtathiani & Bogomilici quid ſenſerint de perfecta vitæ ratione. 145
Eutychiani. 1435
Excedēdum eſt potius circa miſericordiā, quàm circa crudelitatem. 243
Exceſſus modicus non attenditur. 1947
Exceptio iudicis recuſatoria eſt dilatoria. 725
Exceptio in teſtem quando eſt obiicienda. 617
exceptio ſpoliationis eſt dilatoria, 630
Exceptio reuocandi domum. 784
Exceptionem vnam opponens,ad aliam tranſire poteſt. 1027
Exceptiones ſunt multiplices, & variis temporibus opponendæ. 737
Excipiendo conſequimur quod non conſequimur agendō. 1632
Excommunicare poteſt ſimplex presbyter. 620
Excōmunicare ſeipſum nemo poteſt.601.& 957
Excommunicare non poteſt hæreticus hæreticū. 1381
Excommunicari nequit eccleſia vel ciuitas. 821
Excōmunicari poteſt abſens per ſcripturam. 728
Excommunicari & abſolui poteſt quis per litteras. 643
Excōmunicari poſſūt qui decimas nō ſoluūt.157
Excommunicari poteſt quis ſub conditione. 324
Excommunicatur quis à mortuo. ibid.
Excommunicandus maximè hęreticus, quoties admoneri debet. 1351
Excommunicandus quis nō eſt pro minimis cauſis. 468
Excommunicandus eſt populus ſuum non recipiens epiſcopum. 437
Excommunicatus an poteſt reconuenire & excipere & excompenſare. 766
Excommunicatus nihil poteſt poſsidere nomine eccleſiæ. 831
Excōmunicati beneficiū cui eſt aſsignādum. 434
Excommunicatus an poſsit abſolui non præmiſſa ſatisfactione. 927
Excommunicatus an poſsit abſolui aduerſario ignorante. 927
Excommunicatus conquerens metropolitano an poſsit ab eo abſolui. 621
Excommunicatus à quo eſt abſoluendus. 926
Excommunicatus eligere non poteſt. 866
Excōmunicatus matrimoniū pōt cōtrahere. 457
Excommunicatus vitandus eſt. 933
Excommunicatus non intret eccleſiam. 987
Excommunicatus perpetuo tripliciter exponitur. 493
Excommunicatus vtrū quis poſsit eſſe in vna eccleſia,& non in alia. 77
Excōmunicat° ratione ſocietatis toleratur. 1984
Excommunicatus iniuſtè celebrans an ſit punię dus. 947
Excommunicatus excōmunicari nō poteſt. 729
Excommunicatus an ſimpliciverbo poſsit abſolui. 962
Excommunicatus an poſsit poſt abſolutionem accuſare. 766
Excommunicatus prelatus an poſsit ordines cō ferre. 864
Excommunicatus eſt qui communicat excōmunicato à canone,etiam ante denuntiationem. 1412
Excommunicato an debeat fieri ſolutio. 1084
Excommunicato communicans, à quo abſolui debet. 934
Excommunicatum celebrantem nō abſoluit epiſcopus. 923
Excommunicatum ab epiſcopo non abſoluit archiepiſcopus. 874
Excommunicatio duas habet ſpecies. 926
Excommunicatio an pro ſola contumacia feratur. 923
Excommunicatio an feratur per hæc verba, Præcipio ſub pœna excommunicationis. 324
Excommunicatio pro modica iniuria non eſt ferenda. 617
Excommunicatio eſt maxima pœna. 620
Excommunicatio lata ſub conditione tenet. 68
Excommunicatio Domini non liberat vaſallum à ſacramento. 954
Excommunicatio & abſolutio ſolo verbo fieri poſſunt. 1418
Excommunicatio an poſsit poſt mortem in aliquem ferri. 1413
Excommunicatio non eſt pro quolibet mortali peccato ferenda. 1506
Excommunicationis ſententia in duob, caſibus, non eſt timenda. 920
Excommunicationis duo ſunt effectus. 729
Excommunicationem incurrit quandoque iuſtè impeditus. 780

Source : BIU Cujas

Et nouis notationibus Decreti.

excommunicationem opponere viro vxor non poteſt. 960
excommunicatis ſine periculo communicat eorum familia. 959
excõmunicatis communicare non poſſum.us ſed bene paganis. 930
excommunico te,& abſoluo te,an liget vel ſoluat. 957
excuſantur ne hi ad quos Apoſtolorum prædicatio non peruenit. 186
executor an poſsit recuſari, & ab eo appellari. 682
executor an poſsit de incidentib.quæſtionib.co-
executori & nuntio creditur.773 (gnoſcere.144
executio eſt duplex. 745 exhedræ. 1037
exẽpti delinquentes in diœceſi epiſcopi,an poſſint ab eo puniri. 810
exẽptio ſimpliciter,an eximat vniuerſaliter. 116
exemplis quib.eſt vtendum. 90
exemplaria correctoria quę ſunt. 28
ex,& de,ſignificant deformitatem. 1401
exilium eſt temporale,& perpetuum. 1376
exilium eſt perpetuum. 1377 exorciſta. 374
exorcizare quid ſit. 1001
exorciſmi fiunt trib.dieb. 2002
exorciſmi effectum. 2001
expenſæ circa infantem expoſitum an poſsint re
expenſæ ſemper ſunt deducendæ.996 (peti.320
expenſarum materia. 616
expediunt non omnia. 1697
expilare quid ſit. 1967
exponẽs filiũ vel ſeruũ an poſsit recolligere,419
* expreſbyteri nomen apud B.Gregorium. 244
extra eccleſiam eſt qui cum epiſcopo nõ eſt.44
ezechiæ commendatio. 327

F

FAbulas poetarũ prædicando moraliter exponere non multum laudatur. 409
Facere amicos de mammona iniquitatis quid ſit. 509
Faciat quilibet quæ ſuæ conueniũt ꝺditioni.1345
Facies humana non eſt deturpanda. 2003
Facti cauſa eſt inquirenda. 1368
Factis mentimur,ſicut verbis. 1382
Facto qñque licet quod non licet verbo. 1255
Facto proprio poteſt quis contrauenire. 974
Facta publica debent ab omnib.ſciri. 68
facta per intruſos non valent. 1891
Facta tenent multa quæ fieri prohibentur. 35
Factum non dicitur quod non perſeuerat. 1672
Factum legitimè irritatur delicto ſuperueniente
Falcidia eſt triplex. 8 (594
Fallere & falli quandoque parum differunt.1253
Fallere & falli vitium eſt. 1093
Feria per ſe nihil probat. 774
Fama an probet.626 Fama non probat. 1992
Fama. 623
Fama bona cum conſcientia requiritur. 939
Fama ſola non ſufficit vt excommunicatus vitari debeat. 440
Fama ſola non ſufficit ad depoſitionem. 630
Famæ diffinitio. 748
Familia an pro delicto domini ſit excõmunicanda. 1415
Familia pro dñi delicto non eſt excõicãda. 960
Familiæ delictum,an dominum obliget. 330
Familiaritas nimia parit contemptum. 409
Familiaritas in cibo eſt maior quã in colloquio.
familiares inimici ſunt peſtiferi. 440 (1546
Famis neceſsitas multa licere facit. 1617
Fatuus eſt qui fatua loquitur. 1449
Fœmina ventriloqua Paulũ ſæpè ſecuta eſt.1457
Fœmina calore excuſatur. 1672
Fœmina an poſsit eſſe iudex. 1073
* Fœminis non cõmitti cauſas purgationis preſbyterorũ,quod videbatur colligi ex c. Mennã. 2.q.5.& auctori gloſſæ admirationem attulerat. 641
Feriatis dieb.an poſsit litigari. 1077
Feriæ legitimæ ſunt tres. 399.& 1274
Feſtiuitates martyrum habentur loco ſacramentorum. 1965
Feudum poteſt auferri excommunicato. 1630
Feudum de nouo conceſſum nõ dicitur nouum ſi prius fuerat conceſſum. 1451
Fictio intentionis,& fictio operis. 134
* Fides vera habetur ſine charitate,ſed non vera fidei virtus. 1987
Fides multipliciter dicitur. 1248
Fides eſt fundamentum omnium bonorum. 526
Fides an ſit exemplo adhibenda. 1403
Fides mala defuncti an noceat ſucceſſori. 614
Fides hoſti ſeruanda eſt. 1638.& 1287
Fides inter coniuges eſt duplex. 1510
Fides recta in principe ſplendet. 486
Fidei quæſtio eſt referenda ad ſedem Petri. 382
Fidei diſputatio cum hæreticis eſt ꝓhibita. 1430
Fidem ſuſcipere nemo cogitur. 213
Fidei iubere debenti an ſufficiat dare pignora. 725
Fidelis quilibet debet eſſe rex & ſacerdos. 2011
Fideles ſunt domus Dei. 576
Fideles ſunt in eccleſia:& ipſa in ipſis. 2030
Fideles dicuntur aquilæ. 1931
Fideles omnes ſunt proximi noſtri. 412
Filacteria. 1463
Filia nubere poteſt ſine parentum voluntate. 1609
Filius in diuinis quidquid habet, & à patre habet. 2050
Filius temporalis eſt à lege incognitus. 1603
filius patrem conuenire poteſt. 699
filius quandoque poteſt dici maior patre. 1825
filius pro patre poteſt donationem patris reuocare. 1194
filius ambulans ſuper terram,teſtatur patris incontinentiam. 365
filius matrem quandoque poteſt exhæredare.731
filius contra patrem & econuerſo agere poteſt. 1327
filius qui ſe mimis ſociat,exhæredari poteſt.1964
filius egentem patrem cogitur alere. 5
filius patrem corrigere non debet. 467
filius non eſt qui bonus non eſt. 1869
filius in trib.patrem ſequitur. 1617
filius ſacerdotis eccleſiam paternam habere non poteſt. 850
filius Dei quare dicitur verbum. 1686
Filius quandoque facit quem prę ſumi maiorem. 30
Filius moniales ex monacho genitus cui monaſterio applicabitur. 1491
Filius apoſtatæ é baptizãdus inuito patre. 2027
Filius familias teſtari non poteſt. 1215
Filij vtrum poſt parentum ſponſionem poſsint cum aliis contrahere. 1590
Filij ſacerdorum an ſint ſerui eccleſiæ. 294
Filij Dei erimus ſecundũ animã & corpus. 1796
Filij Iudęorum baptizati ſunt à parentibus ſeparandi. 2012
Filij preſbyterorum duplices ſunt. 291
Filij ſunt quadruplices. 1620
Filij Iacob ex ancilla geniti,cum aliis ei ſucceſſerunt. 1607
filij Dei & filij hominum qui dicuntur. 1837
filium religionẽ ingreſſum an poſsit pater reuocare. 1222
filium de ſacro fonte leuans,&multi alij perdũt ius debiti exigendi. 1561
filij ex matrimonio illicito nati poſſunt eſſe legitimi. 1868
filiorum appellatione nepotes continentur. 191
Phinees Hebræum occidit. 1317
fiſci intereſt ſubiectos habere locupletes. 574
flamines. 381
floriani. 1434
fluuius etiam quandoque areſcens dicitur perẽnis. 367
formatæ ſiue dimiſſoriæ. 344
*formula vſitata in epiſtolis Pontificum reſtituta. 289
fornicatio vxoris maculat corpus viri. 1635
*formata & Pacifica. 352.& 353
fornicatio eſt crimen canonicum. 1615
fornicatio ſimplex non é digna depoſitione.705
fornicatio ſeparat coniuges. 821
fornicationis cauſa hodie nemo eſt deponẽdus. 398
fornicationis ſuſpicio an ſufficiat ad vxorem dimittendam. 1592
Fornicationem pauci euitant. 1088
Fornicariam abiurans, an cum illa contrahere poſsit. 1873
Fornicantur aliqui citius quàm furentur. 1721
Forum ſortitur quis multis modis. 736
Forum rei ſequi debet actor. 703
Forum mutare an alicui liceat. 1032
Fortiniani. 1433
Frangenti fidem fides frangatur eidem. 460
Frater an cum ſorore in caſu poſſet prolẽ ſuſcitare. 1836
Fraus eſt genus doli. 384
Frigidus naturaliter nullus eſt ſecundũ Cardinalem. 1823
Frigiditas quandoque mutari non poteſt. 1647
Fructus an ab omni poſſeſſore ſint reſtituẽdi.988
Fructus diu expectatus gratiſsimus eſt. 1525
Fructus in ſtipulatione rei quandoque veniunt, quandoque non. 1542
Fructuarius non præſcribit. 1014
Funiculus quid ſit. 967
Furari intendens quandoque furtum non cõmittit. 1055
Fur & communicator differunt. 544
Fur ad pœnam dupli vel quadrupli poteſt conueniri. 1046
Furtum committitur ratione acceſsionis. 259
Furtum non committens quandoque furti tenetur. 1828
Furtum an ſæpius committatur ſi ſæpius eadem res contrectetur. 1669
Furtum in duobus committitur. 1880
Furtum ſæpè committitur,& tamen furti actio non naſcitur. 1668
Furtum non fit ſola cogitatione. 1668
Furtum ſui ipſius quis committit. 282
Furti agitur pro modico. 1062
Furem tenetur quis indicare. 544
Furem nocturnum,ſed non diurnum licet occidere. 1344
Fures nocturni acerbius puniuntur. 1670
Furor ſatis punit. 758
Furioſus conſenſu caret. 1643
Futurum pro præterito ponitur. 282

G

GAllia eſt triplex. 1445
Gazophylacium quid ſit. 430
*Gloſſæ error in c.Noli frater.quod eſt B.Auguſtini. 29
*Gloſſæ error in c.De capitulis. quod eſt Leonis 4.vnde occaſionem ſumpſerit,& ibi locus reſtituendus ex coniectura. 34
*Gloſſæ & fortaſſe Gratiani error in c. de conſtantinopolitana. 102
*Gloſſæ error in c.Fatendum.13.q. 1.ex textu de prauato. 1043
*Gloſſæ error putantis Papam minori teſtium numero condemnari,quàm eos qui ſunt in minorib.ordinibus. 653
*Gradus aſcendendi ad Pontificatum ex Stephano iij. 378
Gradus altior aggrauat delictum. 558
Gradatim aſcenditur ad honores. 299
Gradus deſcriptio. 1863
*Gratiani mos citandi cauſas. 865
Gratianus quandoque deceptus fuit. 638
Gratia omnib.in baptiſmo confertur. 2022
Gratiam primã nemo mereri poteſt. 1763
Gratia confertur in collatione ſacramenti. 361
Gratia datur in baptiſmo omnib.æqualiter.1099
Gratia in ſepultura non confertur. 549
*Græcis poſtquam ad ſacros ordines aſcendiſſent non licuiſſe contrahere matrimoniũ. 154
Græci in ſacris ordinib.non poſſunt contrahere. 169
Græci conficiunt in panib.fermentatis. 1913
*Gunebodigni cogebant paruulos iurare. 127
*Gregorio interdum tribui quod eſt Ioannis Diaconi. 793
*Gregorij vij. ſententiæ de caſtitate ab iis qui ſunt ſacris ordinib.initiati,ſeruanda. 389
Gemmæ ſunt nodi virgarum. 2046
*Gennadius auctor liori de eccleſiaſticis dogmatibus. 199
Gerens ſe pro milite qui non eſt,punitur. 1895

Source : BIU Cujas

Notatu digna in glossis

Gnoitæ,legendumAgnoitæ. 1494
Gnostici. 1433

H

HAbere dupliciter sumitur. 1363
Habenti dare est perdere. 414
Habitus solus non solennizat votum. 1486
Habitus est triplex. 1485
* Hadriani capitula indicari synodi Romanæ nomine. 732
Hebræi vnde dicuntur. 1837
Helias Iezabel fugiēs quib.verbis vsus est ad populum. 235
* Hæptateuchū interdū à latinisvocatur Hepta-Heptateuchum quid dicitur. 924 (ticum.824
Hīditas.6 Hīditas parentum debetur filiis.1124
Hęres non adimplens defuncti voluntatem qualiter punitur. 903
Hæres an teneatur ex maleficio defuncti. 1154
Hæres onera defuncti sustineat. 995
Hermaphroditus an possit esse testis in testamento,& vtrum possit ordinari. 773
Hermogeniani. 1433
Hæreticus omnis est excommunicatus. 1382
Hæreticus est qui in fide titubat. 1404
Hęreticus quando vitandus. 1429
Hæreticus nunquam accusat. 693
Hæretici ignem accendunt in ecclesia. 1998
Hæretici baptizare possunt. 1999
Hęretici diuersimodè ab ecclesia recipiūtur.1998
Hītici vario modo posūt ab ecclesia puniri.1349
Hæretici qualiter sunt in symbolo nobiscū. 1997
Hæretici nullum possunt excommunicare. 1406
Hæretici possint acquirere ecclesiæ. 1612
Hæretici non conferunt effectum sacramenti.520
Hæretici sunt duplices. 1381
Hæretici & simoniaci æquiparantur. 548
Hīticū recōciliare pōt eps hodie sine ꝯcilio.256
Hæreticis resistendum est. 1325
Hæresis,& schisma differunt. 1428
* Hæresis de communione vxorum. 365
Hæreticorum sacramenta sunt vera. 512
Hæreticorum bona cui applicantur. 1361
Hierobaal vnde dicatur. 534
* Hieronymi nomine sæpè citari scripta Origenis. 180
* Hieronymi locus in c.sicutChristus.i.q.1.§.Sed hoc explicatus. 531
* Hieronymum citari pro Origene. 854
Hierusalem quando fuit capta. 367
Hierusalem varia habet nomina. 338
Hircus pro peccato principis oblatus non fuit à filiis Aaron comestus. 1771
Hirci oblati historia quid repræsentet. ibid.
* Historia de reb.ecclesiæ non alienandis ex capitulis Gallicis manuscriptis. 1121
Histriones à promotione prohibentur. 410
Hoc est enim,&c.quid demonstret ly hoc. 1922
Holocaustum. 526
Homo i alia vita apparebit q; est filius Dei. 1796
Homo non habet natiuitatem à Christo. 1959
Homo liber verberari non debet. 1286
Homo est imago Dei. 1825
Homo ratione carens nōn est homo. 1495
Homo liber an possit obligari. 1370
Homo est dignissima creaturarum. 2203
Hominis dies sunt cxx.anni. 1702
Hominum genera quatuor sunt. 1040
Hominum duo sunt genera. 1611
Homicida est etiam qui non occidit. 1381
Homicida & adulter an conficere possint. 531
homicida ante baptismū,an ꝓmoueri possit. 239
homicida non admittitur ad sacra. 1886
homicidium clerici est grauius quàm laici. 1182
homicidium vtrum impediat promouēdos, & deiiciat iam promotos. 238
homicidium tres,periurium duos offendit. 49
homicidium quid sit. 1674
homicidium grauius est adulterio. 1655
honor an peti possit. 592
honores non sunt inuitis dandi. 354
honores mutant mores. 532
hostem æquiuocando deludere an licet. 1261
hospitale fine licentia episcopi cōstitui non potest. 1200
* Humberti responsionem tribui Leoni nono,& librum Ennodij Symmacho,& orationem Petri Damiani Nicolao secundo. 152
humilitas Deum placat.intex. 1468
humilitas nimia prælatorum contemnitur. 480
* hyperbretæus mensis nō idem apud omnes.84
hypochrita plus peccat quam manifestè delinquens. 974
hypocritæ non habent Spiritumsanctum. 1421
hypocritæ videntur deaurati. 1747
hypocritę sunt iuncis similes. 1745

I.

IAcobus frater Domini nuncupatur. 341
Iacobus fuit primus archiepiscopus. 341
Iacobus dicebatur frater Domini. 1901
Idem incipit & desinit in eodem instanti. 522
Ieiunare per alium vtrum aliquis possit. 1754
Ieiunare semper non reprobatur. 1968
Ieiunari potest per alium. 399
Ieiunia quatuor temporum. 365
Ieiuniū plus prodest viuis quā defunctis. 1035
Ieiunium est duplex. 1966
Ieiunium quadragesimale est decima dierū.2042
Ieiunandum est in vigiliis Apostolorum. 368
Ieiunandum non est inter Pascha & Pentest.1966
Ieiunus quis dicitur. 1902
Ieiuno stomacho conficiendum est. ibid.
Ieiunat nihil,qui per vnum diem deficit. 1967
Ieiunantes,in vespera comedere debent. 399
Iezabel præcipitata fuit de turri. 1765
Ignis alienus quis dicebatur. 1923
Ignis diu occultari miraculosa inuentio. 511
Ignominia satis punit. 260
Ignorantia iuris quandoque excusat. 1408
Ignorantia facti est multiplex. 187
Ignorantia iuris quattuor genera personarū excusat. 587
Ignorantia iuris est duplex. ibid.
Ignorantia iuris est multiplex. ibid.
Ignorantia iuris facilius dispensari facit. 398
Ignorantia probatur dupliciter. 991
Ignorantia iuramento probatur. 1833
Ignorantia est triplex. 1064
Ignorantia est duplex,scilicet facti & iuris. 633
Ignorantia non excusat illum qui scire potuit per se vel per alium. 403
Ignorantia quomodo probatur. 397
Ignorantiā probare quis cogitur propter præsumptionem. 397
Ignorantiam allegans,illam probare debet. 866
Ignorantiam allegans,eam probare tenetur. 553
Ignoti sunt examinandi,& non alij. 117
Illegitimi sunt postulandi. 296
*Ille,antiquam esse notam. 554
Imago est triplex. 1993
Imago pœnitentiæ. 529
Imperator inferior est episcopo. 32
Imperator imperij res alienare potest. 328
Imperator an aliquem debeat habere ordinē.315
Imperator vtrū hēt iurisdictionem à Papa. 466
Imperator pro quo peccato deponi potest. 195
Imperator iurat papæ. 1280
Imperator ab episcopo excommunicari potest. 925.& 1295
Imperator verus quis est. 469
Imperator imperiū diuinitus consecutus est.468
Imperator potest à papa deponi. 1083
Imperator quare dicatur Augustus. 514
Imperator pōt ab ēpo excommunicari. 314.&129
Imperiū & sacerdotium ab eodem procedunt.31
Imperium transtulit ecclesia Romana. 837
Imperij meri est de criminibus cognoscere. 708
Imperium nō pōt sacerdotium impugnare. 473
Imperium franci primo,deinde Theutonici habuerunt. 329
Imperium minus est sacerdotio. 468
Imperatores duo eodem tempore fuerunt. 98
Imperatores multa perdiderunt priuilegia. 323
Imperare sibi nemo potest. 933
Imperitia non facit quem deponi. 191
Imperitia culpæ adnumeratur. 1350
Imperitus nō potest esse iudex ecclesiasticus. 88
Imperfecta duo non cōstituunt vnū perfectū.113
Imperfecta duo faciunt vnum perfectum. 826
Impeditus per alium expedire potest officium suum. 441
Impedimentum legationis quale est. 1828
Impedimentum non præstat quod nihil est. 499
Impęnitentia finalis capitur duob.modis. 1694
Imperator lepra percutitur si officium sacerdotale vsurpat. 13
Impœnitentia finalis est peccatum in Spiritum sanctum. 535
Impostor quis dicitur. 1756
Impositio manus est multiplex. 530
Imposśibile multipliciter dicitur. 310
Impossibilitas coeundi est triplex. 1646
Impuberes an possint iurare. 1016.&1279
Impuberes testificari non possunt. 769
Imputatur mihi quod mea culpa accidit. 2023
Imputantur multa propter vnum delictum. 238
Imputandum non est ei per quem non stat. 208
Incendiarius an sit ipso iure excōmunicatus.982
Incendiarij qualiter sunt puniendi. 1380
Incestuosus an possit matrimonium ꝺhere. 1661
Incestuosi quantum ad aliqua sunt ipso iure suspensi. 1840
Incitatio optima ad dicendum. 192
Incorporalia dicuntur quādoque posśidere.405
Indebitū per errorē solutum an posśit repeti. 88
Indignꝰ minorib.ad maiora nō promoueatur.555
Indignari & dedignari,differunt. 221
Inducię non dantur ob aduocati absentiam.732
Inducię sunt arbitrariæ. 721
Inducіarum quinque sunt genera. 718
Indulgentia an sit ius. 1652
Inermes non possunt inimicis resistere. 631
Infamis ne est in adulterio deprehensus. 1100
Infamis an posśit accusare. 727
Infamis an posśit esse procurator. 744
Infamis infamē regulariter accusare non ꝑt. 692
Infamis potest esse procurator. 240
Infamis est de bello publico fugiens. 543
Infamis arbiter esse potest. 944
Infames quandoque possunt postulare. 746
Infames efficiuntur qui mortali peccato aspergunturi. 1972
Infamia aboletur in baptismo. 1976
Infamia sequitur depositum. 591
Infamia irrogatur dignitatem petenti. 558
Infamia canonica tollitur pœnitentia. 797
Infamia an posśit per pœnitentiam purgari.797
Infamia est duplex. 748
Infamiam potest episcopus tollere. 250
Infamiam tollit episcopus. 635
Infamatus super crimine non est statim suspendendus. 645
Infernus & paradisus vbi sunt. 1308
Infideles postulare non possunt. 1666
Infideles qui dicuntur. 1815
Infideles possunt esse in ecclesia vsq; ad missam catechumenorum. 2012
Infirmitas sæpe nos armat contra Diabolū. 1687
Infirmitas non repellit ab officio diuino. 847
Ingenium & alia tempus supplere possunt. 374
Iniuria an posśit repelli,& à quib. 1283
Iniuria sociorum an sit armis repellenda. 1291
Iniuria duob.modis remittitur. 1315
Iniuriā nobis factā an teneamus remittere. 1314
Iniuriam ecclesię illatam an posśit episcopus remittere. 1314
Inimici sunt diligendi. 1923
Inimicitiæ repellunt ab accusando & testificando. 730
Inimicorum amicus est suspectus. 440
Iniquitas omnia prȩcipitat. 302
Initium quandoque sumitur à tormentis. 1007
Initium spectandum est. 508
Inobediens prælato,est ei inimicus. 252
Inobedientia an sit capite punienda. 925
Innocens pro stulto quandoque sumitur. 1271
Innocentiæ tres sunt gradus. 408
Inofficiosa quę dicuntur. 28
Inquirens,quos testes admittere debeat. 629
Inquisiti punitio. 712
Inquisitio. ibidem
Inquisitio an posśit fieri contra volentē se purgare. 641
Inquisitio quando fieri debet. 641
In quo quis deliquit,in eo puniri debet. 517
Inferiicus. 1556

In

Source : BIU Cujas

Et nouis notationibus Decreti.

Instructio respondentis. 519
Instrumentum pro parte verum & pro parte falsum esse potest. 554
Instrumentum quare fit. 1452
Instrumentum multa habere debet. 714
Instrumentum an corruat totum aliquib. necessariis deficientib. 483
Instrumenta possunt pro parte approbari,& pro parte reprobari. 186
Intentio quandoque approbatur,& factū reprobatur. 1973
intentio bona malum factum excusat. 1614
interrogans non confitetur. 1261
interrogationes à quib. possunt fieri. 157
interrogans ponit. 1586
interemptores sunt proxenetæ. 434
interpretatio est triplex. 909
inter lepram & lepram vnde dicatur. 88
interdictum. 8
interiora dignoscuntur per exteriora. 1488
interruptio fit tripliciter. 1145
interesse cósecutus in bello,vtrum possit adhuc de hoc agere in iudicio. 1290
intrusus an recipiat quæ ecclesię contulit. 438
in via & in inuio differunt. 581
ioannes dicitur filius tonitrui. 450
ioan. & Mâbres Magi tria fecerunt miracula. 23
ioseph fuit pater putatiuus Domini. 1526
Ioseph venditio. 511
Ioseph tempore passionis viuebat à Virgine separatus fuerat. 1527
Ioseph in sepulchro maiorum sepultus fuit certa Iouinianistæ. 1435 (ratione. 1031
Ipso facto multa fiūt. 951 Ira duos hēt effect°. 633
Irregularitas tollitur per monachatum. 1217
Irregularitas per pœnitētiam non aboletur. 499
* Iterari non est cōtra rationē sacramenti illius quod characterem nō imprimit. in notatione marg. 1753
* Isidori præfatio in conciliorum collectionem alia à vulgata,& prope contraria. 60
Iube donne benedicere. 372
Iudas an mortuus sit ante Christum. 1776
Iudas quare se suspendit. 1026
Iudas vendens Christum cōmisit simoniā & plagium. 495
Iudæ Machabæi somnium. 1693
iudæi filios suos ad ecclesiam conuersos exhærere dare non possunt. 581
Iudæi vtrum constitutionib. humanis regant. 26
Iudæi peiores fuerunt Sodomitis. 513
Iudæi tenentur ad decimas personales. 1126
Iudæi an mortaliter peccassent si Christum non crucifixissent. 26
Iudæi & Gentiles subsunt Imperio. 6
iudæi lingua solū Christum crucifixerunt. 1673
iudæi facilius fallunt animas quàm pagani. 1533
iudæorum sacramenta fuerunt vera. 513
iudæorum filij nonsunt per vim baptizandi. 1545
iudæis & Sarracenis sua auferre nó debem°. 1362
iudæis non licebat interficere quemquam, qualiter intelligitur hoc. 1673
iudex sit amator æquitatis & misericordiæ. 215
iudex an possit q̄ndoq; ꝓpriā sn̄iā impugnare. 747
iudex appellationis an possit de principali cognoscere. 684
iudex mediocritatem sequatur. 217
iudex ecclesiasticus an de causa sanguinis se intromittat. 9
iudex an possit suis ius dicere. 748
iudex vsque ad quā horam expectare debet. 669
iudex suspectus dupliciter deseritur. 661
iudex iudicando an loci consuetudinem seruare debeat. 43
iudex opinionem suam potius quàm aliorum sequi debet. 750
iudex corrumpitur multis modis. 949
iudex,aduocatus,assessor & executor nō possūt esse testes in causa appellationis. 677
iudex pœnam arctare & ampliare potest. 637
iudex secundum allegata iudicet. 1578
iudex delegatus an possit absoluere quem excōmunicauit. 1495
iudex de quo potest supplere. 1578
iudex qualiter potest habere rigorem & misericordiam. 219
iudex ex officio potest aliquid obiicere. 227
iudex per quæ iura debet iudicare. 4
iudex ordinarius recusari potest. 735
iudex à quò rescribere debet iudici ad quem. 813
iudex citās peremptoriè,hoc dēt exprimere. 784
iudex de subditis iustitiam non exhibens potest conueniri. 750
iudex lacrymis flecti non debet. 1319
iudex quandoque de facto supplet. 436
iudex ecclesiasticus potest virga punire. 791
iudex male iudicans qualiter punitur. 939
iudex an possit inter partes componere. 785
iudex etiam delegatus die feriato procedere nō
iudex non sit iuris ignarus. 1809 (debet. 1077
iudex facilius repellitur quam testis. 734
iudex ad concordiam laborare debet. 429
iudex an possit dari ad arbitrium rei. 900
iudex falsus non est iudex. 22
iudex non iudicet secūdū cōsciētiam suam. 139
iudex male iudicans facit litem suam. 1946
iudex parte non petente,multa potest facere. 691
iudex an secūdū ꝯscientiam debeat iudicare. 946
iudex non condemnat,sed lex. 1
iudex ecclesiasticus causam sanguinis alij cōmittere potest. 322
iudex ecclesiæ potest in exilium mittere. 728
iudicis male iudicantis punitio. 676
iudicis instrumento & dicto creditur. 677
iudici qualiter fit contumelia. 916
iudici dans pecuniam vt iustè iudicet,an peccet. 945
iudicem duo faciunt. 904
iudicij principium non semper consideratur. 667
iudice ecclesiastico negligente nō recurritur ad sęcularem. 902
iudice recusato quid fiet. 913
iudices plures si in sententia discordant, quid iuris. 681
iulij Pauli sententiæ citantur nomine Theodosianarum legum. 663
iumento nostro adhibeamus saccum paleam & flagellum. 1722
Iura vario modo possunt exponi. 245
Iurare per creaturas non licet. 1245
Iurare coguntur presbyteri in sex casibus. 602
Iurare quid sit. 1242
Iurare nolens est habendus hæreticus. 1243
Iuramentum contra bonos mores non oblig. 31
Iuramentum non est iniquitatis vinculum. 50
Iuramentum quod Iudæi Gabaonitis præstiterunt,non fuit seruandum. 1270
Iuramentum filij an possit à patre reuocari. 1608
Iuramentum de calumnia præseruat à condemnatione expensarum. 616
Iuramentum vtrum infamet. 803
Iuramentum non semper est adimplendum. 1264
Iuramentum an possit retractari. 813
Iuramentū per vim extortum, vtrū obliget. 1082
Iuramentum per coactionem extortum non tenet in quatuor casibus. 1270
Iuramentum illicitum an propria auctoritate possit infringi. 1271
Iuramentum tripliciter dicitur illicitum. 1263
Iuramentum expurgationis non debet clericus prēstare coram laico. 1282
Iuramentū de re illicita factū nō infamat. 1267
Iuramentum non est recipiendum ab illo quem scimus falsum iuraturum. 1247
Iuramentum duplici causa est institutum. 1242
Iuramentum an semper sit mortale peccatum. 125
Iuramentū plus operatur q̄ simplex promissio. 1278 Iuramēta sunt &oneris & honoris. 1279
Iuramenta qualiter sunt intelligenda. 1276
Iuramenti differentia secundū tria tēpora. 1242
Iuramenti forma. 1242
Iuratur propter vtilitatem. 1244
Iurandum ne est de indemnitate ecclesiæ ante electionem. 326
Iurans ad episcopatum non accedere, an sit ab episcopatu repellendus. 406
Iurans de cetero non cognoscere concubinam, si cū illa cōtrahit,periurium nō incurrit. 580
Iurans nunquam mulierem cognoscere, an possit postea matrimonium contrahere. 1506
Iurans per Deum an plus obligetur quàm iurās per Euangelium. 1246
Iurans per Deos falsos an peccet. 1248
Iurans soluere certo tempore,si post soluat,non est periurus. 1596
Iure cuius non est auctor,vtrū possimus vti. 222
Iure suo multis modis quis priuatur. 103
Iuri suo renuntians,illud repetere nō potest. 819
Iuris abrogati notitia est necessaria. 80
Iurisdictio episcopi sine cā non pt declinari. 706
Iurisdictio archidiaconi est ordinaria. 121
Ius aliquod est nec æquum nec iustum. 2
Ius iuste quadrupliciter dicitur. 4
Ius eligendi potest in vno remanere. 339
Ius patronatus quadrupliciter transfertur. 1167
Ius patronatus quale est. 1166
Ius patronatus ad quos hæredes transit. 1168
Ius patronatus qualiter diuiditur inter hęredes. 1171
Ius patronatus transire facit nouus hæres. 1149
Ius naturale in quatuor differt ab aliis. 13
Ius naturale dicitur multipliciter. 4
Ius naturale reliquis antiquius est. 1
Ius multa fingit. 245
Ius idem est in toto quod in parte. 570
Ius commune propter personam est non relinquendum. 304
Ius ignorare quib. permittitur. 1272
Ius canonicum est excellentius ciuili. 1854
Ius commune propter tumultum populi nō est violandum. 303
Ius primogenituræ an sit spirituale. 820
Ius vniuersitatis penes vnum stat. 334
Ius vnde incepit. 1751
Ius spirituale an possit redimi. 1159
Iusti mani pater. 61
Iustus seipsum accusat. 1944
Iustorum preces facilius exaudiuntur. 515
Iustitiam sitiens,beatus est. 1726

L

Labor est remunerandus. 845
Laicus in episcopum postulari potest. 301
Laicus quandoque potest clericos suspendere & excommunicare. 158
Laicus nunquam est eligendus. 305
Laicus non conuenitur coram iudice ecclesiasti co,nisi in quinque casib. 900
Laicus si in necessitate peccata mulieris audiuit, an cum ea postea contrahere possit. 1564
Laicus etiam in exceptis criminib. non admittitur contra clericum. 687
Laicus an possit ordinari à non suo epo. 351
Laicus in episcopum postulatur. 1164
Laicus an possit de reb. ecclesiæ iudicare. 379
Laicus potest decimas petere quib. spoliatus est. 1045
Laicus an episcopi auctoritate possit in ecclesia aliquid constituere. 464
Laicus contra clericum testificari nequit. 388
Laicus vtrum rē ecclesiæ possit præscribere. 463
Laicus potest excommunicare ex Papæ delegatione. 463
Laici an possint in ecclesia cantare. 436
Laici coram iudice ecclesiastico possunt quandoque conueniri. 427
Laici iurisperitiam debent habere. 187
Laici q̄q; in clericos hēnt iurisdictionem. 144
Laici an possint clericos accusare. 684. & 708
Laici ecclesias aut decimas habere non possunt. 136
Laici ad aliqua spiritualia inuitantur. 314
Laici vtrum possint aliq̄n clericos punire. 50
Laici sup clericos q̄q; iurisdictioné habēt. 473
Laici de reb. ecclesiæ nihil possunt constituere. 461
Laici an possint sine peccato decimas percipere. 1157
Lamech punitio. 1585
Lamech plus peccauit quàm Cain. ibid.
Lamech fuit venator. 175
Lapsorum reparatio trib. regulis declaratur. 235
Lardū an comprehendatur nomine carnis. 1654
Lasciuia & violentia diuersa sunt. 1671
Latronem insidiantem in itinere licet cuilibet occidere. 1344

Source : BIU Cujas

Notatu digna in gloſſis

Latro bonus an fuerit martyr. 1692
Latrones occidi poſſunt. 1294
Latronum punitio. ibi.
Latria & dulia quid exigunt. 1973
Laus ciuilis ſapientiæ. 578
Laudis præconium ſuperbiæ facit. 449
Legatus vtrum poſſit concilium facere. 9
Legatus an poſſit clericos epi loci iudicare. 1445
Legatus quam poteſtatem habeat. 1446
Legatus poſterior an reuocet priorem. ibid.
Legatus an virtute generalis mandati diſpenſare poſſit. 643
Legato ſine litteris ſuæ legationis credendū nō eſt. 475
Legata eccleſiæ an poſſint defalcari. 1018
Leges ſæculares eccleſiam non adſtringunt. 31
Leges vbi debent legi. 382
Leges allegari poſſunt in cauſis matrimonialib. 1521
Leges poſteriores trahunt ad ſe priores. 1973
Leges licet allegare in ſpiritualib. 466
Leges an habeant locum in matrimonio. 1555
Legis auctoritas excuſat à peccato. 1247
Legi fit fraus quadrupliciter. 1050
Legis duodecim tabularum origo. 20
Legib. an ſit vtendum in cauſis ſpiritualib. 466
Legitimatus àprincipe non eſt quo ad eccleſiam legitimatus. 299
Legitimat° quo ad tpalia nō cēſetur quo ad ſpi-
Legum contemptor an peccet. 35 (ritualia. 31
Legitimis deficiētib. aſſumūt minus legitimi. 286
Lenocinium multipliciter committitur. 1596
* Leonis iiij. in c. veſtram. petitio. exaudita. 35
* Leonis ix. nomine citatur Humbertus eius legatus. 61
* Leonis tertij purgatio quā cautè facta ſit. 647
* Leonis noni caput in vulgatis Gratiani codicibus omiſſum. 1033
Lepræ genera ſunt quattuor. 1695
Leues qui dicuntur. 648
Leuita à Leui dicitur. 373
Leuitæ officium. 373
Lex diuina an recipiat mutationem. 20
Lex diœceſana & iuriſdictionis in quo cōſiſtūt. 880
Lex tripliciter ſumitur. 500
Lex vetus vim Euangelicam obtinet in moralib. 1882
Libellus eſt in cauſa appellationis porrigendus. 678
Libellus repudij quare fuit permiſſus. 1583
* Libellus de duodecim gradib. abuſionū ab aliquib. tribuitur Cypriano. 1350
Libellum famoſum componens, qua actione punitur. 782
Liber qui ignoranter cum ancilla cōtraxit, an ſine iudicio eccleſiæ illam dimittere poſſit. 1557
Libri Iudæorum ſunt legendi ex præcepto. 1285
Liberorum numerus ad quid prodeſt. 8
*Liber de eccleſiaſticis dogmatib. cui auctori adſcribatur. 164
Liberalis in neceſſitate eſt nemo. 1823
Libera quæ ignoranter cū ſeruo contraxit, an ab eo recedere poſſit. 1554
Libertus propriis ſumptib. prēſtare debet operas patrono. 1103
libertus contra patronum non teſtificatur. 772
libertus dominis poterit ſeruire duob. 2046
libertus an teneatur ad operas. 1007
libertus propter ingratitudiné reuocatur in ſeruitutem. 1008
libertus patronum quandoque alere tenetur. 413
liberti patronum in ius ſine venia vocantis ruſticitati parcendum non eſt. 588
liberti eccleſiæ differunt à libertis priuatorum. 995
libertorum eccleſiæ filij ſunt eccleſiæ obnoxij. 1008
licet poſt, quod non licet ante. 565
licitum dupliciter dicitur. 1815
licentia coacta nulla eſt. 1819
limes diœceſis eſt impræſcriptibilis. 1136
lineæ definitio & eius multiplicitas. 1853
litigioſus duplici ratione ordinari nō debet. 222
litigioſa res quæ dicitur. 919
litigioſa res certis in caſib. alienari poteſt. 1919
litteræ dicuntur falſę multipliciter. 81
litteras eſſe à quocunq; ſignatas an ſufficiat. 476
litteris epiſcopi an ſit credendum. 927
litteratura æquipollet dignitati. 122
locus facit præſumi contra aliquem. 1831
locus non ſanctificat. 291
locus non ſanctificat hominem. 1621
locuſta regem non habet. 1096
loci intemperies excuſat. 112
* Iothari capitulare cōpoſitū ex canone Eugenij
Iot etiam ebrius peccauit. 1070 (& leonis. 788
Iotio Mediolanenſium. 551
luciferani. 1434
lucretia adulterium commiſit. 1623
ludo perditum an repeti poſſit. 174
lupanaria caſtitatem non infamant. 1683
luxuria qñque plus iuris habet quàm caſtitas. 169
luxuria & immunditia differunt. 1619
luxuriæ ſedes vbi eſt. 1744

M

Macedoniani. 1434
Magiſter pro docendo an poſſit collectam facere. 185
Magiſter perhibęt teſtimoniū de diſcipulo. 964
Magiſter & pater clericum verberantes nō incidunt in canonem. 1336
* Magiſter diuinorum officiorum Imperatoris. 915
Magiſtri debent gratis docere. 76
Magiſtro plus quàm diſcipulis credendum eſt. 366
Maior eſt dignitas in quibuſdam eccleſiis. 426
Maioris auctoritas non ſemper excuſat. 999
Maiori licet quod licet minori. 456
Maiores minorib. in electione præferuntur. 406
Maius non licet cui non licet minus. 868
Maledictum dicitur multiplicirer. 1613
Male meriti debent egere. 825
Maledicens an ſemper puniri debeat. 1423
Malefici qui ſunt. 733
Maleficiū nullū ſecūdū aliquos eſt ppetuū. 1649
In Maleficiis voluntatem magis quam exitū ſpectari. 1672
*Maledictio mulieris ſterilis non inuenitur expreſſe in ſcriptura. 1613
Mali ſunt bonis miſti. 2080
Mali hic proſperantur, & boni patiuntur. 1783
Mali dicuntur paleæ. 1996
Malum vnde prouenit. 1749
Malū minus permittitur, vt maius euitetur. 1457
Malum propter bonum non eſt faciendum. 107
Malos non corrigere, an ſit peccatum. 709
Mammona iniquitatis quid ſit. 1618
Mancipium dicitur nouum quod per annum nō ſeruiuit. 1870 Mandatum. 8
Mandatum & præceptum diuerſa ſunt. 1046
Manducatur Chriſtus dupliciter. 1934
mambres & Iamnes magi, tria fecerunt miracula. 523
manichæi. 1433 manifeſtum. 623
manſiones multę paratæ ſunt in domo domini. 1492
manumiſſi ab eccleſia vbi ſunt conueniendi. 419
mappulæ quid ſignent. 446 marantha. 1316
marcus Craſſus, Iulius Cæſar, & Pompeius fuerunt contemporanei. 544
marcus ſibi pollicem abſcidit. 287
marcus, Petrus & Clemens fuerunt contempora nei. 450
marcioniſtę. 1433
maria & Ioannes apoſtolus peccare non potuerunt. 1976
maria vnicum genuit. 1526
maria continentiam non vouerat abſolutè. 1509
maritus ab vxore per ſententiam ſeparatus ſi poſtea adulteratur, an ſit ei reſtituendus. 1635
maritus ab accuſatione adulterij repellitur in caſib. ſeptem. 1631
maritus qui vxorem propter fornicationem diſmiſit, an aliam ducere poſſit. 1633
maritus permittens vxorem vidari, an teneatur continere. 1823
maritus ab vxore quę ſimulacrum facit debet recedere, 1536
Maritus an poſſit religionem intrare ſolo conſenſu vxoris interueniente. 1517
Maritus quandoque abſtinere poteſt ab vxore etiam contra præceptum epiſcopi. 528
Maritus ſine metu bigamię anvxori debitum reddere poſſit, pendente accuſatione adulterij. 171
Maritus religioſus ab vxore repetitus an poſſit debitum exigere. 1518
Maritus an poſſit vxorē criminoſam relinquere, vel an debeat eam accuſare. 1592
Maritus duplici iure poteſt vxorē accuſare. 1883
Maritus vxorem caſtigare poteſt. 836
Maritus proprium filium de fonte ſuſcipiens nō ob hoc eſt ab vxore ſeparandus. 1559
Maritus continentiam ſine conſenſu vxoris vouere non poteſt. 1819
Maritus qui inuita vxore vouit religionem, an poſt eius mortem continere debeat. 1819
Marit° exact° ſemp tenetur reddere debitū. 1814
Maritus vxorem caſtigare poteſt. 125
Maritus vſq; quo pōt vxorē ſuam reuocare, quæ ſine eius conſenſu religionem ingreſſa eſt. 1820
Maritus an poſſit dimitti propter opus Sodomiticum. 1635
Maritū leproſum an teneatur mulier ſequi. 1614
*Martini Papę concilium appellantur capitula Martini Bracharenſis epiſcopi. 78
Martyr dicitur confitens. 1959
Martyriū nō ſemp ꝓdeſt ad ſalutē æternam. 526
Martinus dicitur canonum renouator. 78
Mater & pater quandoque pro filio teſtificari poſſunt. 773
Mater pro filio agere non poteſt. 671
Mater non poteſt filium religioni tradere. 1218
Mater non reuocat à religionē filium à patre oblatum. 1223
Matrimonium an cōtraham ſi dicam, iuro quod te pro vxore habebo. 1577
Matrimonium vnde dicitur. 1483
Matrimoniū nō pōt cōtrahi p̄ inceſtuoſos. 1504
Matrimonium eſt antiquius & communius aliis ſacramentis. 1483
Matrimoniū an ſit inter ſponſum & ſpōſam. 1587
Matrimoniū poteſt eſſe inter ſeruū & liberā. 1555
Matrimonium ſoluitur voto, ſed non iuramento. 1566
Matrimonium à vouente contractum vtrum teneat. 1484
Matrimoniū inter abſentes contrahi poteſt. 1576
Matrimonium vtrum per coactionem impediatur. 1269
Matrimonium non tenet, ſi mulier inuita alicui tradita ſtatim fugerit. 554
Matrimonium eſt res ſacratiſsima. 1510
Matrimoniū quandoque fuit de præcepto. 1160
Matrimonium infidelium bene diſſoluitur. 1507
Matrimonium ſine dote tenet. 727
Matrimonium multipliciter impeditur ſine conſtitutione eccleſiæ 1836
Matrimonium ſerui an poſſit ad teſtimonia ſeruorum diſſolui. 1864
Matrimonium nouum eſt quod non excedit annum. 1970
Matrimonium inter paucas perſonas olim fuit prohibitum. 1836
Matrimonium vtrum errore impediatur. 1551
Matrimonium ſpirituale timore paterno impedi tur. 1227
Matrimonium coactè factum non tenet. 1065
Matrimonium an poſſit ſucceſsiuè contrahi cū duabus commatribus. 1569
Matrimonium per procutatorem contrahi poteſt. 1608
Matrimonium fidelium ob duplicem fornicationem ſeparatur. 1335
Matrimonium claudicare non poteſt. 1550
Matrimonium raptoris & raptę tenet. 1524
Matrimonium an eſt inter infideles. 1532
Matrimonio tria ſunt neceſſaria. 1565
Matrimonium vbi & per quæ verba fuit inſtitutum. 1483
Matrimoniū verū fuit inter Mariā & Ioſeph. 1526
Matrimonium ad tempus non contrahitur. 1514

Source : BIU Cujas

Et nouis notationibus Decreti.

Matrimonium vtrum impediatur ob delicti enormitatem. 1579
Matrimonium quantum ad diuersos soluitur & non soluitur. 235
Matrimoniũ fuit inter Dauid & Bethsabee. 1582
Matrimonium quandoque ex vna parte tantum tenet. 1604
Matrimonium inter liberam & seruum contractum potest etiam à seruo dissolui. 1556
Matrimonium tenet inter raptã & raptorem. 603
Matrimonij contrahendi causę multiplices. 1483
Matrimonium vnde dicitur. ibid.
Matrimonium inter absentes contrahitur. 1514
Matrimonium vtrum inter aliquos præsumi possit. 1573
Matrimonium potest esse sine dote, 1574
Matrimonium per quid conficitur. 1525
Matrimonium potest à senib. contrahi, sed non à spadonibus aut frigidis. 1503
Matrimonij bona sunt tria, quidquid dicat Gãdulphus. 1483
Matrimonij impedimenta. 1483
Matrimonio accusato potest vxor petere vt detur libertati suæ. 1651
Matrimonio tria sunt necessaria. 1565
Matrimonio propter consanguinitatem separato, an filij prius nati sint legitimi. 1829
Mrimonia clãdestina q̃ sunt, & vtrũ teneant. 1573
Matrimonialis causa est mista. 1863
Matrimonialis causa ad episcopũ pertinet. 1650
*Maximũ de quo in cap. Propter totius, non fuisse episcopum, ideoq; ordinatos ab eo nõ recepisse ordinis characterem. 87
Mausoleum quid sit. 462
Medicus pro sanitate cõferenda potest pecuniã recipere. 495
Medicus potest promoueri. 288
Medium seruare difficile est. 1727
Media via est tenenda. 285
Melancholia tristitiam inducit. 2042
Melchisedech vinum lymphatum obtulit. 1960
Melchisedechiani. 1435
*Melchiadi cur tribuatur scriptum de primitiua ecclesia. 421
Membra in sacra Eucharistia nõ sunt mista. 1956
Mẽbra potest quis quandoq; diminuere vt Hier. & Esaias. 287
Menandriani. 1432
Mẽdaciũ est triplex, nec est semper mortale. 1254
Mendacium saluans aliquem à morte, an sit mortale. 48
Mendacio quomodo ducitur quis ad ęternam salutem. 1255
Mens potius quàm verba attendi debet. 1277
Mensura doloris est consideranda. 1476
Menstrui tempore an cõiugale debitum debeat reddi. 15
Mẽte alienato an sit imputandũ quod facit. 1063
Mentiens nihil dicit. 1252
Mentiri Deo possumus, sed nõ ipsum fallere. 524
Mentitur quis operibus & ore. 592
Meretur nullus nisi in corpore. 173
Meretrix. ib.
Meretrix potest duci. 1591
Meretricis diffinitio. 1617
Meretricibus sine peccato dari nequit. 411
Metagismonitæ. 1434
Metropolitanus an possit circa ordinem dispensare. 301
Metropolitanus an possit absoluere suffraganei subditum, qui ad ipsum non appellauit. 1482
Metropolitanus clericos suffraganei iudicare nõ potest. 871
Metropolitanus à suffraganeis reprehendi potest. 874
Metropolitanus neminem contemnat cum suffraganeum consecrat. 333
Metropolitanus & sui suffraganei si dissentiant in consecratione episcopi, quis præfertur. 336
Metropolitanus in propria ciuitate est consecrãdus. 272
Metropolitanus de causa criminali episcopi cognoscere potest. 670
Metropolitanus suffraganeos excommunicat. 47
Metropolitanus delinquẽs in aliena diœcesi, an possit ibi puniri. 737
Metropolitani vtrum possint canones cõdere. 9
Metropolitani iurisdictio. 478
Metropolitanos ꝯfirmare ad quem pertinet. 326
Metus attenuat peccatum. 1019
Metus desperationis plerunque retrahit à peccato. 1742
Metus quandoque attenuat peccatum. 615
Metus verborum excusat. 31
Metus cadẽs in cõstantem virum qualis est, 1081
Metus reprobatur per protestationem. 1589
Meum amplius meum esse non potest. 1374
Meum & tuum turbant humanum otium. 965
Miles esse non potest qui caret testiculis. 892
Miles potest esse clericus. 1226
Milites an promoueri possint. 271
Militari manu potest q̃q; alicui res auferri. 905
Ministri sacramentorum debent esse boni. 1985
Minor agere & conueniri non potest nisi in certis casibus. 1074
Minor læsus contra quem habet actionem. 418
Minor quiescit præsente maiore, 97
Minor. xxv. annis cur nõ debeat esse platus. 1120
Minor seruire debet maiori. 441
Minores annis dicuntur multis modis. 1484
Minores non possunt quod maioribus est denegatum. 1625
Minus malum de duobus est faciendum. 51
Miraculum est quod raro accidit. 451
Miracula bonis & malis sunt communia. 524
Misericordia quandoque est iniusta. 414
Misericordia est rigori anteponenda. 606
Misericordia est rigori præferenda. 1874
Misericordia est debita. 289
Misericordia est præferenda rigori. 1481
Missa per vnum inchoata, an possit per alterum terminari. 826
Missa an sit de consecrationis substantia. 1887
Missa triplex in natiuitate domini ꝑt cãtari. 1902
Missa in die dominico est de præcepto. 1908
Missa à solo cantari potest. 1907
Missa vna an tantũ ꝓfit omnib. quantũ vni. 2043
Missio in possessionẽ non est statim facienda. 681
*Moabitæ & Amonitæ fuerunt idololatræ. 497
Moses fuit sacerdos. 91
Moses petit deleri. 218
Moses fuit de tribu Leui. 849
Moses fuit maior Aaron. 101
Mosis oratio pro populo in quo fuit exaudita. 218
Mosem filia Pharaonis in filium adoptauit. 1736
Moli debemus inter duas molas. 1684
Monachus sæpius peccans qualiter punitur. 148
Monach° ius succedendi nõ dat monasterio. 1195
Monachus an possit conueniri. 812
Monach° abbati potius q̃ ep̃o obedire debet. 955
monachus factus episcopus proprium habere nõ potest. 968
Monachus plus subest abbati quã vxor viro. 1826
Monachus nõ põt esse sæcularis canonicus. 357
Monachus albus an possit habere locum inter nigros. 1166
Monachus vtrũ possit præfici ecclesiæ parochiali. 1091
Monachus an possit eleemosynam facere. 1093
Monachus potest in ecclesia sæculari esse prælatus. 298
Monachus factus Papa sine licentia abbatis, redire debet. 1198
Monachus potest esse procurator. 1104
Monachus an possit esse Iudex vel aduocatus, 1098
Monachus ad clericalem vitam transire permitti tur. 1194
Monachus episcopus carnes non comedat. 2036
Monachi olim non erant clerici. 442
Monachi non tenentur ad decimas. 968
Monachi an teneantur ad decimas. 1111
Monachi accusare possunt. 719
Monachi an possint ad vitam strictiorem compelli. 1599
Monachi fugitiui cui ecclesiæ acquirunt. 1102
Monachi latent. 285
Monachi subsunt episcopo. 1097
Monachi sunt ad successionẽ admittendi. 1226
Monachi leuando compatres fieri non possunt, sed bene baptizando. 1204
Monachi quo ad renuntiationem proprietatis tenent locum Apostolorum. 2037
Monachi an faciant publicam pœnitentiam. 1225
Monachi quid iuris habẽt suis capellis. 1129
Monachi tenent locum apostolorum. 1991
Monachi possunt terras ad firmam habere. 416
Monachi an teneantur ad decimas de agris suis. 1024
Monacho malo nil deterius. 1709
Monachũ pluries exeunte tenetur abbas pluries recipere. 1492
Monachum à patrono præsentatum, debet episcopus instituere. 1103
Monachum inuito abbate sibi potest episcopus sociare. 710
Monachorum laus. 230
Monachorum coercitio ad quem spectat. 1196
Monachis inuitis an districtior vita possit imponi. 355
Monasterium sæpè arguitur negligentiæ. 1498
Monasterium intranti an sit pœnitentia imponenda. 1710
Monasterium intrante vno coniugum an possit alter in sæculo remanere. 1515
Monasterium ingressus ante perfectam ætatem, an possit postea exire. 1217
Monasterium potest esse sub iurisdictione archidiaconi. 1093
Monasterium intrare an possit alter coniugum post copulam altero consentiente. 1518
Monasterium cogitur quis intrare propter delictum. 1220
Monasterio destructo possunt licitè ligna comburi. 24
Monasteria sunt exempta à lege diœcesana. 8[illegible]
Monasteria à lege diœcesana non sunt prorsus exempta. 1209
Monasteriorum regimen, ad quem spectat. 47
*Monialis publicè nubens nunquam potest recipere corpus Christi. 1497
Monalis delinquens in vno monasterio, cum sit ad aliud cum suis bonis transferenda, an primo præiudicet. 1499
Monialem corrumpens, triplex peccatum committit. 1492
Moniales vinum non bibant. 204
Moniales velle non habent. 1881
Moniales visitare non licet. 1204
Moniales otiosæ esse non debent. 394
Montani. 1433
*monomachiam in qua causa prohibuerit Nicolaus Papa. 651
*monophysitæ. 1998
*mora potest purgari. 422
morbo caduco laborantes an ministrare possint. 165
moriuntur boni & mali. 925
mors Christi sufficit ad omnia peccata delenda. 1741
mors est duplex. 2008
mors & aliæ pœnalitates pro peccato originali sunt inflictæ. 1707
mortale quodlibet est dignum excommunicatione. 1917
mortali peccato tria attenduntur. 1680
mortem timere, naturale est. 951
morticinum tangere quis dicitur. 2022
mortuus si suscitatur, an debeat iterũ baptizari, & vxorem & bona recipere. 1034
mortuus etiam sine pœnitentia admittitur ad ecclesiæ orationes. 1342
mortui semel semper viuamus. 1980
mortuũ tãgens erat septẽ diebus immũdus. 1757
mos & mores differunt. 3
motus primi non sunt puniendi. 1731
motus primi non sunt in nostra potestate. 1423
mox varia tempora complectitur. 1223
*mulier an possit esse testis. 1173
mulier nubẽs ĩtra tẽp° luctus, nõ infamatur. 638
mulier si credit maritum mortuum, an possit alij nubere. 188

Mulier

Source : BIU Cujas

Notatu digna in glossis

Mulier an possit testificari i crie ꝺ clericũ. 1073
Mulier ad fidem conuersa debet virum infidelẽ relinquere,sed non è conuerso. 1545
Mulier si dicat se incognitam,&vir contrarium, cuius probatio admittetur. 1522
Mulier prægnans,an baptizari possit. 2017
Mulier prægnans mortua vbi est sepeliẽda. 1896
Mulier an teneatur sequi virum vagabundũ. 1831
Mulier quare debet caput velare. 1827
Mulier dat dotem & vir donationem facit. 1523
Mulier in plures simul cõsentiens nihil agit. 1584
Mulier intra tempus luctus certis ex causis contrahere prohibetur. 1512
Mulier post conceptum deberet continere. 1616
Mulier sumitur diuersimode. 1607
Mulier infidelis an possit duci sub ea conditione vt conuertatur. 1644
Mulier vacans est quę virum non habet. 438
Mulier quæ scienter cum frigido contraxit,an separationem petere possit. 1648
Mulieris violatio per quid cognoscitur. 1182
Mulieri quare permitttitur coma. 265
Mulieri interdicenti sed non danti subuenit. 428
Mulieres prædicare possunt. 1098
Mulieres enixæ non tenentur hodie ab ingressu ecclesię abstinere. 14
Mulieres ad quid producuntur. 293
Mulieres quæ Pharaoni promiserunt omnes mares interficere,bis sunt mentitę. 1259
Mulieres filios adoptare poterant secundum legem Moysi. 295 (recipiunt. 1496
Mulieres ordinari non possunt,nec characterem
Mulieres,& pro clerico & contra clericum possunt testificari. 1205
Mulierum cum clericis cõtrahẽtium punitio. 393
Multi & pauci. 603
Multitudo est reprobata. 109
Multitudo non excusat à delicto. 550
Multitudini est parcendum. 603
Multitudine crescente multa fiunt. 479
Multitudine crescente an possit ecclesia in alterius parochia sine ipsius consensu cõstrui.ibi.
Multitudinem fidelium fecit Deꝰ vnũ secũ. 1877
Multiplex papę mutatio.104.Manꝰ fraudulẽtũ.557
Mutabilia sũt oia.2044. Mutatter baptizare pt.523
Mũda aĩalia cur ingressa sũt arcã i pari numero.
Mutus & surdꝰ,testificari possunt.758 (1598

N

Nabuchodonosor. 366
Nabuchodonosor vidit somnium. 1699
Natales qui dicuntur. 1818
Natura nihil permittit esse in pendenti. 1489
*Narbonensem archiepiscopum ad Toletanas Synodos aliquando conueniri solitum. 897
Naues sunt dupliçes. 1296 Nazarei. 1432
Necat qui non alit. 1270 Necessitas. 354
Necessitas quandoque excusat,quandoq; nõ. 231
Necessitatis occasione,multa licent. 1409
Necessitate vrgente multa licent,quæ alias non licerent. 2043
Necessitates publicę sunt ab omnibus supportãdæ. 1447
Negatiua est triplex. 814
Negatiua testis depositio est benignè interpretanda. 862
Negligentia quandoque dolo comparatur. 386
Negligentia prælati suppletur per subditos. 426
Negotia maiora an excusent à iuramento. 1258
Negotia multa sunt, quæ vix sine peccato fiunt. 126
Negotiatio vix potest esse sine peccato. 1126
Negotiationes per clericos quacunque causa exerceri non debent. 421
Nemo dat quod non habet. 490
Nemo se opponat illi à quo beneficium recipit. 452 Neophytus. 231
Nescio vos,id est non approbo. 1804
Nescire quędam melius est quam scire. 1466
Nescire dicitur quis multipliciter. 1065
Nestoriani. 1435
*Nicenum concilium integrum in Armenia. 67
*Nicænæ synodi canones esse ex Arabico in latinum sermonem conuersos. 444
Nicolaitæ. 1432
*Nicolai factum à Rheginone recitatum. 925
Nidoi quid significat. 2044
Nihil mihi conscius sum,qualiter exponit. 1769
Nobiles an sint maiori pœna afficiendi quàm ignobiles. 1400
Nobilis aliter quàm ignobilis punitur. 1670
Nobilium,& ignobilium pœna non est equa. 199
Nobilitas in electionib.non est attendenda. 1396
Nobilitatis ratione pro aliquo præsumitur. 197
Noctis quatuor sunt partes. 529
Noctiani. 1434
Nomen amittitur ex virtute vel peccato. 1679
Nomen clericorum quandoque restringitur. 335
Nomen aufertur à malitia. 698
Nomina aliquorum non sunt in missa exprimenda. 1910
Nominatio an tribuat aliquid iuris nominato. 317
Non omni verbo credendum. 528
Nota qu rere licet. 120
*Notoria & notoria. 1336
Notarius an pro scriptura possit ab ordinato aliquid recipere. 565
Notissimum potest amplius probari. 1401
Notorius non conuincitur testibus nec appellare potest. 682
Notorium est triplex. 623
Notorium & fama per duos testes probari possunt. 629
Notus non examinatur, 288
Normani feroces sunt. 289
Normani bibunt fortiter,ne eorum anima in sico habitet. 1605
Nouatiani. 1433
*Nouellę locus illustratus,qui Gratiano negotium dedit. 1076 Nouum 42
Nubere de cętero non possunt sanctimonialib. copulati. 1492
Nubere non est aliqua cogenda. 1587
Nubere expedit,& non expedit. 1540
Nubens post votum peior est adultero. 133
Nubens secundo benedicitur. 1493
Numerus minor non excludit maiorem. 1839
*Numeri verbum militare quid significat. 274
Nuntij missio an habeatur pro appellatione. 67
Nuptiarum opera non sunt mortalia. 1620
*Nyctages. 1435

O

OBedientia in trib.consistit, 439
Obedientia est summè necessaria. 986
Obedientiæ commendatio. 1121
Obediendum est etiam in dubiis. 1288
Obediendum non est alicui in malo. 324
Oblatio Cain grata non fuit. 1662
Oblationes an sint debitæ à parochianis. 1119
*Oblationes etiã voluntarias in collatione ordinum interdici. 549
Oblationes facere multis est vetitum. 430
Obligare se pôt aliquis sub pœna beneficij. 640
Obligatio non inducitur tempore. 896
Obligatio non contrahitur in turpib. 1768
Obligatio extincta non renascitur. 2025
Obligatur ne qui rem vitiosam commendat. 121
Obligatur & soluitur quis eodem momẽto. 1997
Obligant parentes in baptismo,sed nõ voto. 1219
Obligatus ad aliquid faciendum non impeditur ingredi monasterium. 270
Obligans per alium,per alium liberari potest. 2006
Obtemperans casu fatali non videtur obtemperare. 1356
Obtenta per surreptionem absente aduersario, retractantur. 1874
*Occidere seipsum nemini est permissum. 1341
Occidere vtrũ liceat clerico in necessitate. 256
Occidere an sit alicui permissum. 1334
Occidens in ludo an sit puniendus. 258
Occidens hominem qua lege tenetur. 649
*Octaua dies proferri solita nomine multitudinis,id est,octauæ. 59
Oculis multa subiiciuntur. 1853
Occultare licet ex causa. 1328
Oculus & auris quos in ecclesia significant. 426
Oculus quos in culpa claudit pœna aperit. 1732
Oeconomus debet esse clericus.
Oeconomus & procurator diuersimodè iurare 329
Oeconomus à quo eligatur.
Oeconomus quid.
*Ω,& α,quid signent. 10
*Offendens in vno factus est omnium reus, 108
Offensa prima debet esse impunita. 439
Offerentes qui dicuntur. 390
*Officium quandoque est damnosum. 1339.&1830
Officio subtracto,subtrahi debet beneficium. 354
Officiosa & inofficiosa dicuntur. 28
Officio priuatus,beneficio priuari debet. 384
Officiosa quæ dicuntur. 28
Officia virilia sunt mulieribus interdicta. 1827
Officia Matutina & vespertina. 439
Officiales solum notoria denuntiare debẽt. 177
*Oleo quæ membra sunt vngenda.
*Omnia processerunt ab Adam. 18
Omnia sunt communia iure naturali.
Omnia licent,sed non omnia expediunt,
*Operi cõiugali an liceat tempore orationis care.
Opera Tripitaris sunt indiuisa. 15
Opera mortificata vtrum remunerentur à Deo. 1687
Opera Trinitatis qualiter sunt iseparabilia. 15
Opera sunt duplicia. 20
Ophitæ.
Opinio publica non est fallenda.
Opinio communis multum operatur.
opinio præfertur veritati.
Opinio mutari potest.
Oportet,nõ semper est verbum necessitatis. 14
Oppositio, 56
Oppressis debet prælatus patrocinari. 417
Optatus malus fuit catholicus. 538
Opus coniugale an possit sine peccato exerceri 1816
Opus per se laudabile,ratione tẽporis reprobatur. 551
Opus duplex fuit in Christi passione. 1504
Orare publicè,quàm clam,melius est. 260
Orare non definit,qui bene facit. 1815
Orandum est versus Orientem. 38
Orandum ne est pro his,qui in mortali peccato decesserunt. 1039
Orarium,quid significat. 1500
Oratio pro defunctis fiat in omni Missa. 1910
Oratio sit assidua. 1702
Oratio breuis debet esse. 46
Oratio,quæ post consecrationem dicitur,superflua non est. 1652
Oratione speciali pro hæreticis orare licet. 954
Orationes malorum an noceant. 751
Ordinari nequit,qui baptizatus non est. 521
Ordinati à Papa subsunt episcopis. 559
Ordinandus est quis inuitus suadente vtilitate, aut necessitate. 354
Ordinandi de quibus sunt examinandi. 118
Ordinatus sine titulo,deponi debet. 347
Ordinatus à simoniaco occulto,an recipiat ordinis executionem. 552
Ordinatus semel an possit iterum ordinari. 342
Ordinatus prius aliis præfertur. 364
Ordinatus coactè an ordinem recipiat,& continere debeat. 357
Ordinatus à maiore,maioris est dignitatis. 452
Ordinatus ordinem quem habet confert Papa delegante. 2037
Ordinatus à simoniaco caret executione. 865
Ordinatio clericorum facilius fit,quàm depositio. 1085
Ordinato an teneatur episcopus prouidere. 283
Ordinantis iniustè punitio. 518
Ordinantium indignos punitio. 517
Ordo sit in honoribus gerendis. 559
Ordo iuris est duplex. 612
Ordo inter beneficiatos. 72
Ordo litteræ. 100
Ordo præfertur scientiæ & militiæ. 283
Ordo purgat infamiam. 210
Ordo seruandus in pluribus quæstionibus. 764

Source : BIU Cujas

Et nouis notationibus Decreti.

Ordo nominum multum operatur. 1958
Ordinis ſuſceptio obligat ad continẽdum. 142
Ordinem recipere cogitur quis. 301
Ordinem ſuſcipere non poteſt qui baptizatus non eſt. 509
Ordine qué pater emit,an quis poſsit fungi. 589
Ordines conferendi ſunt tantum die ſabbati. 362
Ordines minores an ſimul conferri poſsint. 371
Ordinum emptores & venditores qnaliter pẽni tere debent. 600
Ordinarius,an poſsit eſſe arbiter. 748
Ordinarius,& delegans poſſunt eſſe arbitri. 674
Orientales ab Occidentalibus differunt. 137
Origenes ſe eunuchum fecit. 287
Origeniani. 1434
Origenarius filium non habet in poteſtate. 1610
Originarij qui ſunt. 279.& 1591
*Originarij fundis & poſſeſsionibus addicti,vnde emendatus eſt locus in cap. Generalis. diſtinct.54. 279
Originalia ſecundum aliquos ſunt plura. 817
Ornatus exterior clericorum. 198
Orphanotrophium quid ſit. 1375
Othoniel fuit filius Senem. 1700
Oua & caſei æquiparantur ſagimini ſeu lardo. 399

P

PActum ſuper futura iniuria non valet. 2030
Pactio in ſpiritualib. an interuenire poſsit. 1209
Pactio quandoque licitè fit in ſpiritualib. 1333
Pactio an in ſpiritualibus interuenire poſsit. 898
Pactiones interuenire poſſunt in ſpiritualium donatione. 483
Pagani & Iudæi etiam in exceptis criminibus nõ ſunt audiendi. 642
Pagani citius trahuntur ad fidem quàm Iudæi. 1545
Paganum interficere an ſit grauius quàm Chriſtianum. 1417
Palla quid ſit. 1899
Pallium quid confert, & quando peti debet. 481
Panem ſubtrahens,alium occidit. 414
Panes propoſitionis. 685
Panis ad conficiendum debet eſſe ex frumento. 1913
Panis ante conſecrationem non eſt ſacramentũ. 1941
Panis conuertitur in corpus,ſed non fit corpus. 1927
Pannis rubeis & viridibus clerici non vtantur. 1238
Papa Papam inducit in teſtem. 876
Papa iudicatur à nemine. 195
Papa per ſuum mandatum an iuri alterius derogare velit. 480
Papa an de ſuo ſucceſſore poſsit cum cardinalibus deliberare. 380
Papa de homicidio vel adulterio accuſari nequit. 193
Papa an poſsit eſſe quis non idoneus. 105
Papa ſolus condemnat epiſcopos. 42
Papa an de crimine accuſari poſsit. 195
Papa ſiue Apoſtolicus ſemper præſumitur bonꝰ. 193
Papa dat gladij poteſtatem. 323
Papa habẽs vtrunque gladium tranſtulit imperium. 100
Papa in abſentem,an ſententiam ferre poſsit. 415
Papa delinquens debet ſine venia puniri. 877
Papa ſeipſum deponere poteſt. 702
Papa vtrum poſsit in primo, vel ſecundo gradu diſpenſare. 1567
Papa à quibus & quando eſt eligendus. 376
Papa an omnia iura habeat in pectore ſuo. 112
Papa bene diſſinitum reſcindere non poteſt. 1875
Papa ſibi alios præponit. 479
Papa an poſsit in iuramento diſpenſare. 1083
Papa iudex eſſe non debet in cauſa propria. 1153
Papa communicans cum excommunicato non incidit in excommunicationem, nec eum abſoluit. 440
Papa vtrum poſsit delegare ſimplici ſacerdoti vt in fronte chriſmet. 455
Papa quandoque nimium papaliter diſpenſat. 642
Papa diſpenſare poteſt cum ſimoniacè ordinato,licet ordini male ſuſcepto non renuntiet. 556
Papa an habeat vtrumque gladium. 33
Papa dicitur ſeruus ſeruorum. 601
Papa vtrum poſsit contra apoſtolum diſpenſare, vide quæ ibi notantur. 1439
Papa ſolus cum ſolenniter depoſito diſpenſat. 246
Papa an quandoque ſubeſt Imperatori. 1440
Papa tranſtulit imperium. 469
Papa in aliquibus non diſpenſat. 1438
Papa Papam ligare poteſt. 1382
Papa à nemine iudicatur. 90
Papa vtrum poſsit accuſari de ſimonia. 380
Papa non diſpenſat in duob.caſib. 575
Papa neminem odio habeat. 440
Papa laico cauſam ſpiritualem committere poteſt. 453
Papa an poſsit abſoluere à licito iuramen. 1264
Papa confeſſori ſuo parere debet. 877
Papa ſolus an clericum depoſitum reſtituat. 658
Papa ligat in cœlo per approbationem. 1385
Papæ duo non poſſunt eſſe 823
Papæ ſtatutis non obediens,an ſit hæreticus. 183
Papę ſententia præfertur ſententię omnium epiſcoporum. 114
Papæ electio olim per triduum differebatur. 328
Pape ſoli competens generali mandato non trãſfertur. 69
Papæ eſt terminare quæſtionem de fide motam. 1388
Papę mentiens,ſacrilegus eſt. 1684
Papam nullus mortãlium iudicare poteſt. 988
papam imitari debemus. 80
papalis confirmationis vires. 81
papatus eſt primus locus. 196
* Par in parem quandoque imperium habet. 340
par pari poteſt cauſam delegare. 811
*paritatem non induci epiſcopi Romani & Alexandrini ex capit.Mos antiquus,diſtinctio.65. 338
paradiſus eſt duplex. 1999
parentes an poſſint iurare quòd filios &filias ad inuicem nuptui dabunt. 1565
*parochiæ nomen cur ſit retentum. 117
pars continetur in toto. 452
pars eſt turpis,quæ toti ſuo non cohæret. 1392
parſimonia. 200
partes non fiunt de corpore Chriſti. 1933
partiarij coloni qui ſint. 1113
partus eſt pars viſceram. 582
paruulus nõ confirmatus minorem habebit gloriam. 2038
paruuli poſſunt in omni tempore baptizari. 98
paruuli ſine charitate in actu vadũt in patriam. 2007
*paſcha citra quod & vltra quod tempus debet eſſe. 1972
*paſchaſij & Rabani idem fere opus eſt inſcriptũ de ſacramento altaris. 1952
paſsio ſupplet defectum baptiſmi. 1988
paſſus quid ſit. 1180
paſtinare. 2026
*pater eſt in filio,qualiter intelligitur. 1959
pater tenetur dotare filiã,quæ eo inuito nupſit. 1880
pater ſpiritualis licitè copulatur ſorori filiæ ſpiritualis. 1569
pater ſine cauſa filium exhæredare non poteſt. 1033
pater in cauſa filij poteſt teſtificari. 653
pater etiam impius eſt paſcendus. 414
pater loquitur de filio,quid ſignificat. 2050
pater & mater filium denegare non præſumuntur. 420
Pater malꝰ an ſit extraneo bono præferendus 544
pater carnalis an plus ſit diligendus quam ſpiritualis. 1567
pater filiam(ſed non maritus vxorem) turpiter coeuntem poteſt occidere. 1652
pater mundus immundum producit. 2027
paterniani. 1435
patri infideli an potius ſubueniendum ſit,quàm extraneo fideli. 412
patrini filios inſtruere debent. 2014
patris delictum etiam grauiſſimum non tollit filio beneficium. 294
patris delictum an noceat filio. 294
patris iniquitas non reſpicit filium. 1785
patria ſi tenuis ſit potius iuuanda quàm ſpoliandа. 1123
patria poteſtas ſoluit adueniente adulta ætate quo ad matrimonium & iuramentum. 1609
patricidæ punitio. 1670
patritiani. 1434
patripaſsiani. 1434
patronus tribus cauſis efficitur. 1167
patronus an poſſit iuri ſuo renuntiare. 1170
patrocinium à libertis debitũ an poſsit remitti. 1004
patronus à liberto non poteſt conueniri. 1006
patronus ſacerdotem accuſat. 1169
patronus tria cõſequitur ex iure patronatꝰ. 1697
patronus plures præſentare poteſt ad vnam eccleſiam. 1133
patronus prælatum de dilapidatione accuſare poteſt. 336
patronus vtrum inſtituere poſſit. 320
patronus laicus an poſſit clericum de dilapidatione criminaliter accuſare. 1121
patronus quæ iura põt libertis remittere. 276
patrono pauperi dẽt ab eccleſia ſubueniri. 1689
patrono debetur honor,onus,&emolumẽtũ. 1167
patroni non exigant xenia ab eccleſia. 1890
patronis diſcordantibus,quid faciendum. 116
*paulus prædicans nihil accipiebat. 1537
paulus & Barnabas epiſcopi fuerunt. 363
*paulus primꝰ eremita inteſtatꝰ mortuꝰ eſt. 1215
pauli charitas magna fuit. 698
pauliani. 1433
pauper parcè viuendo non meretur. 1742
paupertas in delictis non excuſat. 983
paupertas quandoque repellit à teſtimonio. 622
paupertas non facit mulierem abiectam. 451
pauperibus qñque ſufficit bonis cedere. 1060
*pax non datur in Miſſa defunctorum,nec inter monachos. 1917
pax vobis,dicitur primo ab epiſcopo. 1968
*peccare vter magis dicitur,an occultè,an manifeſtè delinquens. 390
peccare grauius eſt in mortuũ,q̃ in viuum. 1414
peccatur vario modo in patrem & filium & ſpiritum ſanctum. 126
peccatũ comparatur ſalici,&organum orationi. 1775
peccatum & peccati pœna,diuerſa ſunt. 1064
peccatũ iteratum eſt grauius puniendum. 1488
peccatũ mortale & nõ veniale eſt prohibitũ. 1545
peccatum in ſpiritum ſanctum quod dicitur, & quot ſunt eius ſpecies. 1693
peccatum cõtra naturã peſtilẽtias inducit. 1638
peccatum diuerſimodè accipitur. 1706
peccatum originale quando contrahitur. 1717
peccatum quare dimittitur. 1717
peccatũ in ſpiritũ ſanctum eſt irremiſſibile. 1689
peccatum mortale non ſemper deiicit iam promotum. 228
peccatum ducit ad non eſſe. 1678
peccatum veniale dicitur multifariam. 1683
peccatum quando dicitur donari. 1763
peccatum nullum eſt in corpore tantum. 1779
peccatum vitam abbreuiat. 965
peccatum originale dimiſſum non redit. 1797
peccatum originale diuerſos habet effectus in hominibus. 1786
peccatum originale non tenemur cõfiteri. 1702
peccatum dicitur largè & ſtrictè. 1764
peccatum vnum committens multa committit. 1256

Source : BIU Cujas

Notatu digna in gloſſis

Peccatum ignorãtis minus eſt quàm ſciẽtis. 804
Peccatum per pœnitentiam purgatum an poſsit in accuſationem deduci. 1315
Peccatum futurum Deus non indulget. 474
Peccatum & delictum an ſint idem. 1706
Peccatum quo tempore pœnitẽtiæ remittit. 1714
Peccatum diaboli fuit irremediabile, ſed hominis remediabile. 1695
Peccatũ mortale an priuet quemlibet ab introitu eccleſiæ. 496
Peccati occaſiones ſunt fugiendæ. 1754
Peccati originalis pœna quadruplex. 1976
Peccati dimiſsio & eiuſdẽ remiſsio ſimul fiunt. 1786
Peccati conſcius an poſsit propria auctoritate à communione abſtinere. 1698
Peccat qui de minimis ambitioſe loquitur. 198
Peccat mortaliter qui alium cogit peierare. 1173
Peccator an tandiu debeat pœnitere quamdiu fuit malus. 225
Peccator quilibet occultus eſt ſuſpenſus. 493
Peccator habet duo remedia. 1685
Peccatorem ſe dicens vtrum peccet. 1256
Peccatores ſunt cauendi & recipiendi. 1479
Peccamus quotidie. 1904
Peccamus plus erga patres ſpirituales quàm carnales. 686
Peccatorum venia eſt triplex. 1766
Peccans in multos grauius peccat. 453
Peccantibus voluntariè non relinquitur hoſtia pro peccato, qualiter exponitur. 1774
Peccata adulti an dimittãtur per fidem ante baptiſmum. 1529
Peccata quis reſecet tripliciter. 1778
Peccata vtrum deleantur ſola contritione. 1663
Peccata quædam teguntur. 763
Peccata ſine charitate non delentur. 1681
Peccata ſemel dimiſſa an redeãt, ſũt opiniõ. 1784
Peccata non ſunt à Deo creata. 1768
Peccata actualia & originalia differunt. 2032
Peccata per quos remittuntur. 1996
Peccata non faciunt miſeros. 1928
Peccata cardinalia ſunt ſeptem. 1639
Peccata in patrem & filium. 1731
Peccata quædam in baptiſmo non ita delẽtur, vt non relinquant aliquid impedimenti. 1581
Peccata ſolius voluntatis, ſola voluntate deleri non poſſunt. 1605
Peccata publicè puniri intereſt. 1758
Peccata grauia grauiter ſunt punienda. 1781
Pecunia ſimoniaca cui eſt reſtituenda. 570
Pecunia pro ſpiritualibus interuenire poteſt in quinque caſibus. 490
Pecunia quid continet. 571
Pecuniæ interuentu nonvitiat matrimoniũ. 1607
Pecuniam ſeruare, vtrum ſit licitum. 908
Pecunjam dans iudici, vt iuſtè iudicet, an illã repetere poſsit. 1059
Peculatum committitur in re ſacra vel religioſa. 1297 Peculium ſerui. 277
Peculiũ ſeruꝰ habere põt, ſi nõ liber homo. 419
Peculiũ manumiſsis inter viuos vĩ cõceſſũ. 943
Pecꝰ occidi iubet, cũ quo peccauit mulier. 1923
Pedes pro affectionibus accipiuntur. 1691
Pedes, in literis ſacris, ſignificant affectiones. 551
Pelagiani. 1435
*Pelagij integra epiſtola apud Anſelmum. 906
Pellices vnde dicuntur. 1742
Pẽnitet me feciſſe hominẽ, qualiter exponit. 1754
Pœnitere per alium quis non poteſt. 1501
Pœnitendi tempus. 1691
Pœnitentes vti non poſſunt armis. 1287
Pœnitentes ſolenniter, extra eccleſiam quanto tempore debeant eſſe. 266
Pœnitens eſt interrogandus ſpecialiter. 1809
Pœnitens ſolenniter, an poſtea ad honorem redire poſsit. 1658
Pœnitẽsverè pt dignè Chriſti corpꝰ ſumere. 1688
Pœnitens ſolenniter, an poſtea poſſit matrimonium contrahere. 1687
Pœnitens verè quis dicitur. 1757
Pœnitentia quare pro peccato imponitur. 1707
Pœnitentia an poſsit ab hæreticis recipi. 159
Pœnitentia nouum hominem parturit. 1505
Pœnitentia non impedit accuſationem. 798
Pœnitentia ſolemnis non de facili iuuenibus imponitur. 1660
Pœnitentia in mortis articulo iniuncta vtrũ ſit vtilis. 1811
Pœnitẽtia licet ſacramẽtũ ſit bene iteratur. 1988
Pœnitentia eſt arbitrio ſacerdotis iniũgẽda. 1477
Pœnitentia non tollit pœnam ciuilem. 1718
Pœnitentia non valet ad ſalutem niſi perſeueret vſque ad finem. 557
pœnitentia eſt arbitraria. 431
Pœnitentia ſolennis tantum pro notorio imponitur. 1477
Pœnitentia publica non eſt violatoribus voti ſimplicis imponenda. 1486
Pœnitentia ex cauſa minuitur vel augetur. 1266
Pœnitentia ſeptennis debetur pro quolibet mortali. 1249
Pœnitentia impoſita, auctoritate propria mutari non poteſt. 399
Pœnitentia eſt ſacerdotib. imponenda. 1773
Pœnitentia ſit longa ſi longa fuerit culpa. 1755
Pœnitẽtia pleuerãtis in peccato an ſit vtilis. 1784
pœnitentia non eſt morientibus iniũgẽda. 1477
pœnitentia minor an liberet pœnitentem. 1709
pœnitentia iteranda. 1752
pœnitẽtia interiori & exteriori dolẽdũ eſt. 1802
pœnitentia ſolennis an poſsit agi per ſanctimonialem. 1488
pœnitentia vnius peccati non prodeſt ad ſaluté in altero exiſtenti. 1491
pœnitentia an poſsit agi in peccato. 1606
pœnitentia ſacerdotis filiam ſpirituale cognoſcentis. 1564
Pœnitentia tribus modis agitur. 1794
Pœnitentia an ſit imponenda illi qui tempore opportuno ſegetem ſecuit, & illa relicta diſceſſit. 1669
Pœnitentia poſt baptiſmum ſæpius eſt vtilis. 1770
pœnitentia eſt vtilis, licet ſequatur offenſa. 1762
Pœnitentia in tribus continetur. 1688
Pœnitentia fortificat. 244
Pœnitentia publica vtrum per ſacerdotem agi poſſit. 1564
Pœnitẽtia ſeptẽnis cuilibet mortali debetur. 1780
Pœnitentia ſolennis impedit clericatum. 264
Pœnitentia ſuper vno peccato non eſt deneganda. 1759
Pœnitentia perfectiſſima quæ eſt. 1752
Pœnitentia vera quæ eſt. 1766
Pœnitentia ſolennis non iteratur. 265
Pœnitentia infirmis non eſt imponenda. 265
Pœnitẽtia an faciat vt quis reuertatur ad priorẽ ſtatum. 244
Pœnitentia puerorum & adultorum debet eſſe diuerſa. 2019
Pœnitentia publica imponitur raptori. 1884
Pœnitentia peracta an ſit licitum ad ſæcularem militiam redire. 1805
Pœnitentia circa multa eſt attendenda. 1663
*Pœnitentia inceſtorum. 1871
Pœnitentia ſeptennis eſt pro mortali imponenda. 1249
Pœnitentiæ ſunt arbitrariæ. 1657
Pœnitentiæ effectus quis eſt. 1752
Pœnitentiæ ordo. 1707
Pœnitentiæ omnes ſunt arbitrariæ. 1478
Pœnitẽtiæ méſura per canones nõ punitur. 1657
Pœnitentiæ tractatus ſeptem diſtinctiones continet. 1663
Pœnitẽtiã iniungẽs debet eſſe ſine peccato. 1809
Pœnitentiam à Papa impoſitã, poteſt epiſcopus ex cauſa relaxare. 1660
Pœnitentiam ſibimet nullus põt iniungere. 1686
Pœnitentiam ſeptennem agens, an ſingulis annis in cœna domini debeat in eccleſia introduci. 1969
Pœnitentiam facere compellitur quis. 1653
Pœnitẽtiã an dare põt laicus in neceſſitate. 1091
*Pœna vna in aliam commutatur. 1272
Pœna infligatur ſecundum delictum. 403
Pœna ſapientiam facit. 517
pœna ſapientiorem efficit. 487
pœna corporalis ab eccleſia poteſt infligi. 1061
Pœna legis Corneliæ. 562
Pœna eſt triplex. 580
Pœna vnius non debet eſſe præmiũ alterius. 290
Pœna in dubio intelligitur de minori. 1690
Pœna eſt imponenda ſine mora. 338
pœna an poſſit peti cum re. 1452
pœna corporalis eſt duplex. 580
pœna pecuniaria an poſſit infligi ab eccleſia. 981
pœna quare infligitur à Deo. 1756
pœna ſpiritualis eſt quadruplex. 580
pœna an poſſit excedere quadruplum. 982
pœnam & præmium conſequitur quis ex eodem facto. 1259
pœnam quadrupli quandoque poteſt iudex excedere. 1185
pœnarum mutatio eſt permiſſa. 399
pœnæ fugientis in bello. 16
pœnæ legatos impedientis. 6
Pœnæ in ſpiritualibus cõmutari poſſunt. 199
Pœna periurij. 1242
*Percuſſio eſt duplex. 213
Perdere verba leue eſt. 558
Perdit quis quod nunquam habuit. 793
Perfectus non cito quis fit. 230
perfectio non eſt præcepti. 1813
perfectum amplius perficitur. 960
peribit qui in eccleſia non inuenietur. 1396
periurus qnandoque punitur capite. 1350
periuro non eſt credendum. 769
periuri teſtimonium non eſt amplius recipiẽdũ. 1370
Periurium quatuor modis committitur. 1250
permiſsio fit tripliciter. 9
permiſſio comparatiua. 9
pernoctantes. 368
perpetuum dicitur multipliciter. 888
perplexitatis varietas. 47
perſeuerantia laudatur. 1789
perſecutio eſt duplex. 843
perſecutiones propter peccata omittuntur. 842
perſona loquentis non includitur in generali ſermone. 1235
perſona loquentis, an in generali ſermone comprehendatur. 130
perſonæ deteſtatio, an faciat illius dicta reprobari. 514
Perſonæ quæ poſſunt corrigere. 216
perſonarum coniunctarũ ſeparatio dura eſt. 393
perſonarũ acceptio nõ debet eſſe in iudicio. 778
*pes. 1180
pes & naſus an ſint in Euchariſtia cõiuncta. 955
*petẽdum nihil eſt pro ingreſſu monaſterij. 1563
petendi inſtantia prodeſt. 482
petra qualiter ſequebatur filios Iſrael. 1948
petrus non dĩ cecidiſſe qui ſtatim ſurrexit. 1741
petrus propter Chriſtũ abnegauit ſeipſum. 567
petrus noluit & voluit pedes ſuos à Chriſto lauari. 1253
petrus quando peccauit, herba non fuit. 1728
petrus præfuit aliis in iuriſdictione. 1387
petrus Malchi aurem abſcidit. 1390
petrus cecidit non ſine cauſa. 221
petrus per quæ verba fuit factus papa. 261
petrus in adminiſtratione maior aliis fuit. 95
petrus & paulus eodem die paſſi ſunt. 95
petrus ſe vocat presbyterum. 1449
petrus vtendo gladio peccauit. 1294
petrus poſt paſſionem fuit paſtor creatus. 95
*pharao regem Medorum oppugnauit. 1743
philoſophicum temperamentum. 543
phinees Hebræum occidit. 1317
photiniani. 1433
phutifar gener pharaonis in ſacerdotio fuit exactus. 511
*piaculare flagitium. 492
pietas multa facit. 603
pignus prætorium & conuentionale. 716
pinguius ius habẽt monachi in eccleſiis quàm laici. 113
piper fruméto additũ nõ tranſit in corpus. 1914
piſcatio non prohibetur. 411
*plebis nomine qui cenſentur. 326
plurale in ſingulare reſoluitur. 2
plures vnum accuſare non poſſunt. 630

Source : BIU Cujas

Et nouis notationibus Decreti.

plures ecclesiæ ab eodem quibus casibus haberi possint. 1230
plus punitur conuictus quàm confessus. 237
pollicitatio nuda quandoque obligat. 969
pollutio nocturna an sit peccatum. 16
pollutio tripliciter accidit. 17
pollutio nocturna turpem cogitationem sequés imputatur. 16
pomerio interdicto interdicitur ciuitas. 1660
pontifex debet esse humilis. 303
populus vtrum legem possit constituere 7
populus tantum habet iurisdictionem. 1295
pro quandoque copulatiuè tenetur. 1799
portiones quatuor non solum de decimis fiunt, sed etiam de pensionib.& alijs redditib. 1123
possessio sine causa possidẽdi nõ sufficit ad prescriptionem. 896
possessio vbi ecclesia est fundata, debetur ipsi ecclesiæ. 1890
possessio an sit de iure diuino an humano. 22
possessio momentanea. 683
possessor titulũ probare debet quinq; casib. 639
possessor lite pendente fructib.vtitur. 741
possidens rem ecclesię siue suo siue alieno nomine,an semper sit conuenien dus. 981
possidẽs ab imperatore, nõ est semper tutus.981
posterior in duob.casib.est priori præferẽd⁹. 359
postliminium. 5 postliminij diffinitio. 1141
postulare. 671 postulare quid est. 745
postulatio qualiter fit. 306
postulatus potest postulantes conuenire vt sibi prouideant. 307
potentia ad multa refertur. 1258
potest quis per alium quod non põt per se. 422
potestas papæ & episcoporum diuersa est. 56
potestas ligandi & soluendi solis est sacerdotibus tradita. 1686
potius quandoque prius significat. 1327
pragmatica sanctio. 487
*pragmaticum sacrum. 487
præbenda dicitur dupliciter. 569
præbendam potest quis habere,& tamen non erit canonicus. 1230
plures præbendæ an possint alicui conferri. 347
precariæ,precaria,& præcarium differunt. 891
preces quandoque simoniam inducunt. 555
preces iustæ sunt exaudiendæ. 409
preces pro digno,simoniam non inducunt.1874
preces dignas pro se potest quis offerre. 559
preces carnales pro digno porrectæ simoniã nõ faciunt. 558
preces an inducant simoniam. 850
pretiũ i emptiõe dẽt eẽ i numerata pecunia. 502
præceptum an morte expiret sicut mandatũ.1207
præceptum si peccauerit,an ad oẽs ptineat.1349
præcepta etiam moralia quædam sunt per ecclesiam mutabilia. 366
præcepta decalogi ȯtinebãt i duab.tabulis. 1639
præcipere & imperare differunt. 1046
præceptio vnius ȯrij est alterius prohibitio. 1
precipitans se an mortaliter peccet. 50
præcedentia per sequentia præsumuntur. 74
præcedentia determinant sequentia. 1635
præda publica est domini sub quo militat. 1346
prædestinatio est Deus prædestinans. 1307
prædestinati quodam signo distinguuntur à dãnandis. 1733
prædium est duplex. 463
prædia monasterij inconsulto episcopo nõ possunt alienari. 1192
prædicare est officium sacerdotis. 376
prædicare nemo potest nisi mittatur. 116
prædicatores quandoque dicuntur angeli. 421
prædicatio est quo ad aliquid efficacior corpore Christi. 540
prædicant & veri & falsi prædicatores. 1098
præiudicium est prauum iudicium. 533
prælatus an sit recipiendus qui ad ecclesiam dimissam redit. 437
ꝑlatus à subditis aurũ vel argentũ nõ exigat.1123
prælatus ex negligentia sua tenetur. 576
prælatus sententialiter depositus si appellauit, an interim possit subditum excõicare. 862
prelatus negligens est deponendus. 1201
prælatus quid facere debet. 1304
prælatus quandoq; suspendit à subdito suo. 830
prelatus modum excedens in correctione an debeat à subditis veniam petere. 408
prelatus columbam imitetur. 180
prælatus nolentibus non est dandus. 95
prelatus vtrum pro propria iniuria possit punire. 219
prælatus qui potest remoueri à testimonio, an possit repelli à iudicio. 1405
prelatus quid debet facere de re quam scit nõ esse ecclesię suę. 280
prælatus propter persecutionem nõ deferat prædicationem. 202
prælatus an possit criminosos repellere. 1297
prælatus quilibet presbyter esse debet. 376
prælatus quandoque debet mortem subire. 1372
prælatus tenetur acquirere ecclesiæ suę. 1019
prælatus an propter persecutionem licitè possit ecclesiam deserere. 843
prælati in multis excedunt. 517
prælati criminosi ante sentẽtiam derelinqui possunt. 686
prælati tacere non debent. 195
prælati delictũ an redũdet in ecclesiæ dãnũ.1454
prælati non sunt tutorib.comparandi. 788
prelati confessio an noceat ecclesiæ. 102
prælati præceptũ etiã iniustũ est faciendum. 929
prelati dicũt ꝓcuratores rerũ ecclesiasticarũ,&c. 10.
prælati negligẽtia aufert capitulo i⁹ eligẽdi. 482
prælato negligenti auferatur iurisdictio. 879
prælato qui fecit quod in se est,imputari nõ debet. 1506
prælatorũ exempla mala alios corrumpunt. 695
prælatorum ecclesias negligentium punitio.246
prælatio quælibet post iudicium cessabit. 429
prælatio inter ministros ecclesiæ ad quid facta fuit. 450
præordinatio Dei duos habet effectus. 1794
præpositus & œconomus differunt. 574
presbyter simplex an possit benedicere episcopo præsente. 458
presbycer pauper pro celebratione missæ accipere potest. 507
presbyter an pro simplici fornicatione sit deponendus. 386
presbyter fornicans quomodo plus punitur q̃ legitimè contrahens. 138
presbyter in adulterio deprehensus quanto tempore detineri possit. 388
*presbyteris non imponebatur pœnitentia more laicorum. 148
*presbyteræ vel præsidentes mulieres. 164
presbyter an sine ministro possit celebrare. 191
presbyter excommunicatus tenetur ad horas dicendas. 142
presbyter an possit ab inferiori episcopo judicari. 912
presbyter simplex,an possit aliquem reco̅ciliare ecclesiæ. 1472
presbyter malus,coruo æquiparatur. 697
presbyteri plus i decimis habeãt q̃ diaconos.359
presbyteri conductitij qui dicuntur. 736
presbyterum verberãs plus peccat quàm verberans simplicem clericum. 1273
*prescientię duplex est effectus. 1787
prescribere non possunt aliquæ personæ. 1142
præscriptio dupliciter interrumpitur. 1134
prescriptio vtrũ possit currere ȯRo.ecclesiã.1150
præscriptio non defendit inualidum. 1821
præscriptio an currat contra Cistercienses. 1151
præscriptio quæ & quotuplex est. 1134
præscriptio interrumpitur dupliciter. 1134
præscriptio non habet locũ in multis reb. 1142
prescriptio non currit in aliquib.casib. 1143
præscriptio ad quid est inuenta. 1136
præscriptionis effectus. 1134
prescriptionem probãs,an debeat docere de continua possessione. 1150
præscriptione completa si superueniat mala fides an debeat restitui. 1060
præscribi potest res episcopi. 1149
præscribi quid potest in alterius diœcesi. 1136
præscribi non possunt aliqua. 446
præscribi non potest procuratio. 883
præscribitur quãdoque triennio iuri episcopali. 1144
præsens,& absens,qui dicuntur. 1145
præsens pro futuro quãdoque ponitur. 1967
præsentari dicitur quis per litteras. 336
præsentatus est admittendus. 1170
præsentia non exhibetur per alium. 453
præsumptio contra aliquẽ & pro aliquo ex multis sumitur. 1205
præsumptio ex signis colligitur. 2017
præsumptio an semper sit pro matrimonio. 169
præsumptio est triplex. 799
præscriptio præcedat tormenta. 772
præsumptio vario modo ȯ aliquem sumitur. 211
præsumptio sumitur ex solitudine & societate. 390
præsumptio sumitur ratione numeri,loci,temporis,& personę. 392
præsumitur in multis contra tacentem. 340
pręsumitur ex pręsenti circa præteritum. 1829
præsumitur ꝑ illo,qui aliqd facit ex officio. 676
præsumitur plus pro illo qui plura habet stipendia. 299
pręsumitur ex pręsentibus circa futura. 398
pręsumitur contra aliquos. 689
prętor contra legem neminem tuetur. 1539
pręuaricator. 632
*primas & patriarcha idem. 382
primas in concilio archiepiscopi non debet interesse. 73
primatis iurisdictio. 478
primitię vt decimę soluendę sunt. 1024
princeps habet omnia iura. 1449
princeps etiam ab episcopo potest excommunicari. 408
principis mandato contradicere licet. 855
Principis consensus est electione celebrata requirendus. 320
principis sunt omnia. 6
Principes ecclesias tueri debent. 1323
principiũ,mediũ,& finis,an vnũ trahat aliud.139
principio malo inchoata non conualescunt. 438
*priscillianistę. 1434
priuati dupliciter dicuntur. 9
priuata lex in tribus casibus videtur pręiudicare publicę. 1212
priuati qui sunt. 1400
priuilegium dari non põt rei,quę non est. 1604
priuilegium a quibus potest dari. 1443
priuilegium quandoque personę,quandoque rei datur. ibidem
priuilegium multis ex causis perditur. 943
priuilegium exemplarim exhibere vtrum sufficiat. 484
priuilegia quędam,licet personalia,transeunt ad successores. 486
priuilegium à consuetudine inducitur. 334
priuilegium potest concedi à primate. 1153
priuilegium & confirmatio,differunt. 1444
priuilegia vnde dicantur. 1443
priuilegiũ cõtra ius diuinum,an cõcedi põt.1113
priuilegium debet esse mansurum. 1445
priuilegium vnius ad alterũ nõ extenditur. 1107
priuilegiũ,priuilegio quandoque derogat. 1443
priuilegium lędens an possit tolerari. 1448
priuilegium cessat cessante ipsius causa 454
priuilegij tenor,est attendendus. 1446
priuilegio & iuri cõmuni,licet quãdoq; initi.485
priuilegiorum verba causaliter poennda sunt. 9
*priuilegiũ Romanę ecclesię datũ à Cõstãtino,& lectionis varietates ex Balsamone græco. 472
prius quandoque non notat ordinem. 1527
* probare tenetur qui dicit se nõ citatum. 366
probari quis quanto tempore debet. 274
probatio per obstetrices facta,est inualida. 1488
probatio quę fit ꝑ suũ cõtrarium est optima. 853
probatum quid dicatur. 93
probatio quandoque fit ex abundanti. 824
probatio nõ auditur ȯ iuris præsumptionẽ.1647
probatio quandoque reo incumbit. 2 8

proba

Source : BIU Cujas

Notatu digna in glossis

Probatio vtrum contra præsumptionem admittatur. 245.& 283
Probatio admittitur contra violentam præsumptionem, 1780
Probatiò incumbit actori. 1557
Probato vno cõiunctorum probatur reliquũ. 151
Processiones Rogationum. 187
Procurator in animam domini iurare debet. 1189
Procurator quandoque causam criminalem potest tractare. 741
Procurator in cã populari non potest dari. 786
Procurator reuocat' si aliqua fecit an teneat. 330
Procurator in causa liberali interuenit. 278
Procurator in causis criminalib. interuenit quandoque. 678
Procuratoris constituendi forma quædam reprobata. 1232
Procuratorem nõ tenetur mittere habens iustam causam absentiæ. 787
Procuratores possunt esse plures. 673
Procuratio non semper est debita episcopo. 1208
Prodere est in publico dicere. 262
Proditor, 951
Proditor multipliciter dicitur. 223
Professio facta ante xiiij.ann. an statim post obliget. 1220
*Professio fidei qñ qs ĩ Romanũ põtificẽ promouetur, in collectiõe Deus dedit Cardinalis. 64
Professio religionis impedit matrimonium. 1484
Prohibitio & permissio contraria non sunt. 2
Prohibitũ videt quod ocesſũ non ostẽditur. 446
*Promissa ob reuerentiam non ligant. 1255
Promissiones negatiuæ ad duo obligant. 1281
Promoueri vtrũ possit ille q semel peccauit. 127
Promoueri non possunt rebaptizati etiam ignoranter, 2018
*Pronuntiatio ordinandi facta per archidiaconum, 348
Promouendus crimen suum confiteri debet. 852
Prompti ad loquendum sunt arguendi. 209
Propositi nomine quid significetur apud B. Augustinum. 575
Propinqui preferuntur aliis in certis casib. 1864
Proreta est nauis rector. 842
Prosperitas in hoc sæculo est periculosa. 1259
Protestatio an valeat. 132. Protoflamines. 381
Prouerbiorum locum variè legi. 791
Prouerbiorum nomine non semper significatur liber prouerbiorum. 1284
Prouinciæ quo tempore fuerunt distinctæ. 478
Proximi qui sint. 1100
Psalmi tres & lectiones totidem dicuntur in hebdomada paschæ & pentecostes. 2040
Psalmi dicuntur soliloquia. 1757
Psalmistatus est primus ordo. 370
Ptochotrophium quid sit. 1375
*Ptochium, 1201
Pubertas quando finitur. 371
Publicè factis nemo contradicere potest. 275
Pudicitia an possit per violentiam auferri. 1621
Puella nata patre seruo & auo libero, cuius consensum requirere debet. 1609
Puer nouennis nutricem grauidauit. 1218
Puer quid significat. 373
Puer in sacris ordinatus characterem recipit. 559
Pueri beneficia, sed non prælaturas habere possunt. 136
Pueri qui sunt. 558
Pueri septennes possunt mentiri, & verum dicere. 2006
Pueri dicuntur fideles. 1937
Pueros in baptismo tenere nõ possunt qui Christiani non sunt. 2014
Puniatur quis in eo in quo peccat. 454
Punitur temporaliter vnus pro alio. 583
Punitur quis & meretur ex eodem facto. 165
Punitur ne aliquis in purgatorio pro mortali peccato. 124
Punietur in futuro qui hic non pœnitet pro peccato. 1683
Puniri non debet alter pro altero. 1056
Pupillus. 417
Pupillus vbi debet educari. 964
Purgatorium non sentiet qui verè pœnituit. 181
Purgatorij pœna est acerbior omni mũdana. 160
Purgatio, est duplex. 639
Purgatorij duo sunt ignes. 1491
Purgans se quid debet asserere. 647
Pyctatium quid sit. 1567

Q

Qvæstio circa homicidium. 1380
Quæstio duplex circa matrimonium. 677
Quęstio in quibus causis fit. 771
*Quęstionum ordo cur à Gratiano mutatus. 638
Quæ ad alium vsum conuerti non possint. 1214
Quinquagesima hodie non seruatur. 12
Qui nihil habet, nihil dat. 609
Quinimo dupliciter ponitur. 637
Qui non habet in ære, an sit puniendus in corpore. 412
Quod approbo, non reprobo. 776
Quod in vno negotio statuitur, ad omnia extenditur, 1137
Quodcũque ligãueris, &c. qualiter intelligitur. 1411
Quod minus plenè fit, est iterandum. 609
Quod non est, non potest dissolui. 134
Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari. 465
Quod per superabũdantiam dicitur, vni soli cõuenit. 321
Quod vix fit, fieri dicitur. 440

R

Rancorem dimittere tenemur. 219
Rancorem, sed non iniuriam, an tenemur dimittere. 432
Rapere rem etiam propriam, non licet. 5
Rapere aliena dicitur, qui vltra necessitatem sibi retinet. 147
Raptor raptam bene ducit. 1880
Raptũ in spõsam suam quis non committit. 878
Rapta nubens raptori punitur secũdũ leges. 1881
Ratio multorum est habenda in pœnitentia imponenda. 1478
Ratihabitio quando comparetur mandato. 1179
Recedens ab ecclesia an perdat illam. 829
Recipere licet quæ non licet exigere. 563
Reconcilatio est duplex. 1471
Reconcilatio, siue manus impositio, qualiter fit. 1991
Reconuentio cessat in certis casibus. 753
Recusari potest quis, non tamen ab eo appellari. 678
Recusatur iudex facilius quàm testis. 949
Recurritur quãdoq; de similib. ad similia. 184
*Reditus eorum qui sunt in eadem ecclesia, debent esse pares. 1157
Redemptiõ quandoque est necessaria. 986
Redemptus ab ecclesia illi seruiat per quinquennium. 986
Rediens ab hæresi an possit ordinari. 44
*Regem Francorum Papa deponere potest. 468
Regem imitantur subditi. 81
Reges eligendi sunt. 849
Regis filius rex vocari debet. 1408
Regi an metropolitano potius debeat obedire episcopus. 1371
Regula lineę rectę. 1854
Regula collateralium. 1584
Regula canonica pro collateralibus in linea æquali. 1854
Regula ciuilis ꝓ collateralib. ĩ linea æquali. 1854
Regula canonica in linea inæquali, 1855
Regula ciuilis in lineâ inæquali. 1855
Regula magistralis gradus affinitatis & genus manifestans. 1860
Regula apostolica habet xiij. capitula. 123
Regulę diffinitio. 8
Regularis pro culpa leui remouetur. 1172
Regum Hispaniæ reprehensio. 605
Regum filij debent esse reges. 820
*Rei venalis commendatio an sit licita. 575
*Religio intratur dupliciter. 1215
Religio vtrum soluat vinculum iuramenti. 1521
Religio fidei nõ impedit matrim. vti. 1549
Religio in quo habitu probari debet. 1176
Religio multa soluit. 1654
Religiõis asperitas in quo habitu ꝓbãda est. 274
Religionis ingressus morti æquiparatur. 1094
Religionem quãdoque cogitur quis intrare. 170
Religiosus etiam in veste proprietatẽ nõ habet. 970
Religiosi possunt intrare balnea. 1395
*Religiosorum consensus an sit in episcoporũ electione requirendus. 331
Religiosa vestis potest in domo accipi. 1489
*Remissio peccatorum per quid habetur. 1996
Remoti qui dicuntur. 441
*Renuntiatio illicita non præiudicat. 809
Renuntiatio illicita an teneat. 809
*Reprehensio ex triplex. 97
Reprobare non possum pro me inductum. 80
Reprobantur multa ne sint exemplo perniciosa. 508
Reputamur nos fecisse quod alter mandato nostro fecit. 1273
*Requiescere super dominum quis dicitur. 506
*Res desiderata tanto amplius cupitur, quanto amplius subtrahitur. 1793
Res ecclesiæ res publica appellatur. 1297
Res est nomen generale. 573
Res inanimata consecrata Domino non est restituenda. 832
Res inter alios acta, alijs regulariter non nocet. 510
Res iudicata veritati non præiudicat. 1873
Res ecclesiæ omnibus sunt communicandæ. 1158
Res permutata, donatio, venditioque. 1167
Res sacræ an possunt vendi. 490
Res sua quæ dicitur. 774
Res spirituales emi non possunt. 572
Rescriptum contra ius reiiciendum. 1448
Rescriptum quantum ad verba quandoque non seruatur. 960
Rescripto non potest quis trahi extra suam prouinciam. 743
Rescripta apostolica nihil reprehensibile contineant. 1873
Restitutio petitur quattuor auxiliis. 715
Restitutionem quandoque petit qui possidere nequit. 1045
Resurrectio negabatur à Sadducæis. 1586
*Reuertens in breui non diuertit. 1683
Reuocantur facta contra violẽter detentum. 76
Reus innocentia purgatur. 859
Reus i duob. casib. tenetur edere instrumẽta. 775
Reus est omnium, qui in vno offendit. 1400
*Rex desinit esse rex si monachus efficiatur. 1519
Rex præbendas dare non potest. 70
*Rigor quandoque præfertur æquitati. 3
Rigor, dispensatio, & ius differunt. 248
Rituales qui dicuntur. 1629
*Rogo, qualiter ponitur. 932
Romana ciuitas nõ est Imperatoris, sꝫ Papę. 1166
Romulus Remum interfecit. 837
*Rubus ardens qui non comburebatur, quid repræsentabat. 1691
Rusticus dupliciter sumitur. 1354

S

Sabelliani. 1134
*Sacerdos proprius propter imperitiam potest deseri, & alius adiri. 1810
Sacerdos præcisus conficere potest. 538
Sacerdos melior pro cõfessiõe est eligend'. 1808
Sacerdos debet esse hospitalis. 291
Sacerdos tempore pœnitentiæ an possit suũ officium exercere. 255
Sacerdos quilibet infirmum, sed non mortuum absoluit. 1475
Sacerdos emens aliquid, cui acquirit. 1016
Sacerdos malus conficit. 532
Sacerdos quilibet pro mortui peccato suspensus est quo ad se. 539
Sacerdos parochialis cui debit censum. 1131
Sacerdos potest excommunicare. 1405
Sacerdos tam bonus quàm malus gaudet priuilegio clericali. 552
Sacerdos grauius punitur quàm episcopus. 550
Sacerdos simplex psalmistatum conferre pot. 92
Sacerdos præconis officium suscipit. 1354

Source : BIU Cujas

Per ordinem Alphabeti

ſacerdos quis non efficitur ſine alijs ordinib.273
ſacerdos non efficiatur quivinum bibere nō poteſt. 700
*ſacerdotibus,& diaconis ſemper apud Latinos fuiſſe interdictum vſum coniugij. 149
*ſacerdos ſi peccauerit,qs orabit pro eo?an hæc ſententia habeatur in ſcriptura. 268.& 167
*ſacerdotibus in eccleſia Latina nunquam licuiſſe vti coniugio. 296
ſacerdos plenam poteſtatem habet circa canones pœnitentiales.. 256
ſacerdos poteſt quandoque publicam pœnitentiam facere. 257
ſacerdotis fornicarij pœnitentia. 398
ſacerdotis ſolius eſt prædicare. 436
ſacerdotis imperitia eſt inexcuſabilis. 178
ſacerdotes iubẽtur litigare p procuratores. 788
ſacerdotes dicuntur medici. 1678
ſacerdotes comedunt peccata populi, 539
ſacerdotium quemlibet ordinem eccleſiaſticum comprehendit. 494
ſacramenta epiſcopalia an poſſunt epiſcopo ꝺce dẽte per ſimplicẽ presbyterum conferri. 2020
ſacramenta non præſumuntur excepto matrimonio. 343
ſacramenta omnia in virtute ſpiritus ſancti perficiuntur. 2049
ſacramenta neceſsitatis ſunt quinque. 516
ſacraméta triplici ratione fuerunt inſtituta. 1925
ſacramenta ſunt duplicia. 512
ſacramenta dignitatis. 516
ſacramenta cõferri poſſunt poſt comeſtionẽ. 362
ſacramentorum veritas an ſit apud hæreticos. 85
ſacramentum altaris poteſt dici ſacramenta. 1941
ſacramentum fuit inter Chriſtum & ſynagogam. 1838
ſacramentum quadruplex eſt circa cauſas matrimoniales. 1865
ſacramentum vni eſt ſalutiferum,alij mortiferũ. 1918
Sacramentum vnum eſt altero dignius quatuor modis. 1916
ſacramentum vnum dicitur altero maius multifariam. 459
ſacramentum omne ſalutem confert. 1561
ſacramentum duplex eſt in matrimonio deſignatum. 128
ſacramentum quodlibet ſemper habet ſuum effectum. 1996
ſacramẽtum gratiæ dat Deus etiã per malos. 529
ſacramentum male acceptum duplici caret effectu. 515
ſacramenti effectus non eſt apud infideles,& hæreticos. 828
*ſacramentivulgata definitio ex quibus B.Auguſtini locis colligatur. 1925
Sacramento cadẽte an cadat corpus Chriſti,1924
ſacra lectio. 492
ſacrificium Deo offerimus non in forma carnis, neque ſanguinis. 1956
ſacrilegus triplici pœna punitur. 11
ſacrilegi an ſint ipſo iure excommunicati. 960
ſacrilegi pœna. 1179
ſacrilegi,homicidę,&venefici capite puniũt.1347
ſacrilegium eſt depoſitione dignum. 1419
ſacrilegium tripliciter committitur. 1178
ſacrilegij diffinitio. ibid.
*ſagimen &lardum die Veneris comedere licet. 399
*Sal miſcetur cum aqua benedicta. 1970
ſalomoni bis fuit Deus reuelatus. 1743
ſalua apoſtolica auctoritate. 607
ſalus æterna non omnibus dabitur. 1414
*Samuel inunxit Dauid. 360
ſancta malis obſunt. 1946 ſanctio. 8
ſanctimonialibus pauperibus debet prouidere epiſcopus. 394
ſanctificabor in his,&c.qualiter exponitur. 177
ſanguis pro peccato accipitur. 1774
ſanguis Chriſti non eſt ſeruandus. 1963
ſanguis Chriſti vtrum poſsit ex vino ſine aqua confici. 1912
ſanguis ſubditorum requiretur de manibus prælatorum. 540
ſanguinis ſumptio quid repręſentat. 444
Sanitatis cauſa multa toleranda ſunt. 1803
Sapientia eſt ſoror mea,dicit Salomon. 1621
Sara perſequebatur ancillam. 1327
Saraceni,& Iudæi ſunt à nobis diligendi. 1722
*Sardicenſis concilij canones à Latinis latinè, à Græcis græcè ſcriptos fuiſſe. 340
*Sardicenſis cõcilij.c. xv. non haberi grẽcè. 350
*Satiandi vox apud B. Cyprianum qua notione vſurpetur. 821
*Saul adorauit dæmonem. 1554
Saul prophetauit. 1736
Scholares quibus confiteri debent, 1811
Scholares aliqui vadunt ad eccleſias vt videant dominas. 1398
*Scandali ratione toleranda crimina. 13
Scandali ratione aliqua tollerantur. 270
Sceno phegiæ feſtiuitas quæ erat. 1710
Scientia prælati ſit ſaltem ſufficiens. 518
Scientia ſit coniuncta miſericordiæ. 214
Scientia aliqua an ſit à diabolo. 1459
Scientia aliqua dicitur mala. 190
Scientia mediocris ſufficit. 178
Scientia vnde eſt. 1459
Scientiæ ſeculares non ſatiant. 182
Scientiam ignorans ignorat Chriſtum. 190
Scire debet quiſque ad alios pertinere quod ſuũ non eſt. 448
Schiſma eſt grauiſsimum peccatum. 1393
Schiſma eſt non habere caput Romanam eccleſiam. 1351
Schiſma an ſit maius peccatum quã hereſis. 1303
Schiſma committit qui ſe à bonis ſeparat. 845
Schiſmaticus omnis eſt hæreticus. 1399
Schiſmatici ſunt in duplici differentia. 1403
Scriptura non mentitur. 27
Scripta ſanctorum an ſunt ad vnguem obſeruanda. 27
Scriptura diuina quadrupliciter exponi pōt.367
Scripturæ lapidis creditur. 1411
ſcripturæ canonicæ an ſint in eadẽveneratiõe.84
Scripturas concordabis , ſi tempora concordes. 1328
*Scultæ. 1370
*Secretorum proditor capite punitur. 1280
Secretarium. 116
Sedes transfertur propter malitiã plebis. 888
Sede vacante an poſſint clerici de rebus eccleſię diſponere. 998
Seminiuerbius quis dicatur. 206
Scribi in libro vitę ſecundum pręſcientiam & prędeſtinationem quid ſit. 1791
Sennacherib fuit rex Aſſyriorum. 1356
Senecæ dictum aureum. 1065
Senectus impedit promouendum. 406
Senectuti,& ſimplicitati parcendum eſt. 416
Senes nō debẽt erubeſcere à iunenib⁹ diſcere.11
Senes caleſcere poteſt. 1503
Seniores in multis ſunt iunioribus anteponẽdi, 305
Senſus ſpiritualis abſconditur indignis. 1392
Senſus contrarius non eſt ſemper pro lege ſuſcipiendus. 553
Senſualitas eſt lex. 1625
ſenſualitas rationi repugnat. 1680
*ſententia cõtra ius litigatoris lata valet. 681
ſententia potius quã verba attendi debet. 191
ſententia lata contra eum ad quem citatio non peruenit,an valeat. 755
ſententia nulla an poſſit retractari. 613
ſententia principis an poſſit retractari. 1874
ſententia ſuper crimine in clericum lata in cauſa reconuentionis per iudicem ſæcularem,an ipſum infamet. 825
ſententia triplici modo retractatur. 1874
ſententia à qua non eſt appellatum,non eſt retractanda. 1875
ſententia principis etiã nõ ſcripta facit ius.1446
ſententia poteſt in pariete ſcribi. 751
ſententia dictari debet ſecundũ petitionis formam. 571
ſentẽtia lata contra electores prędiudicat electo. 741
ſententia interlocutoria vtrum obſit. 740
Sententia ſuper crimine lata ſtatim mandatur executioni,præterquã in caſibus quinq. 946
Sententia non dat nouum ius. 937
Sententia per pecuniam data,eſt nulla. 577
Sententia eſt duplex. 680
Sententia in dubio fertur pro reo. 754
Sententia in confeſſum ferenda eſt. 612
Sẽtẽtia pt pro parte tenere,& pro parte nõ. 672
Sententia abſolutionem aut condemnationem continere debet. 668
Sententia eſt triplex. 612
Sententia pro reo ferenda eſt,data paritate probationum,niſi in quattuor caſibus. 770
Sentẽcia dicitur iuſta vel iniuſta tripliciter. 1872
Sententia cõtra res prius iudicatas quandoque valet. 680
Sententia nulla an poſſit ratihabitione confirmari. 867
Sententia eſt multiplex. 920
Sententia multipliciter retractatur. 1871
Sententia pro matrimonio vel contra ipſum lata retractari poteſt. ibidem
Sententia an poſſit corrigi. 1874
Sententia non eſt ſub conditione ferenda. 1874
Sententia ſit coniuncta miſericordiæ. 214
Sententia intra quod tempus mandatur executioni. 946
Sententia lata contra vnũ aliquando alteri prædicat. 285
Sẽtẽtia legis eſt præferenda ipſius verbis. 1619
Sẽtentia miſſionis in poſſeſſionem requirit ſemi plenam cauſæ cognitionem. 612
Sententia poteſt moderari. 5873
*Separatio à corpore Chriſti eſt quædam damnatio. 1804
Sepeliri poſſunt ſuſpenſi. 1043
Sepeliantur corpora in eccleſiis aut cœmeteriis, 1037
Sepultura denegatur mortuis ĩ torneamẽtis.1385
Sepultura an poſſit vendi. 1034
Sepultura quandoque contrito denegatur. 1342
Sepulturæ electio vnicuique libera eſt. 1029
Sepulturam an poſſit aliquis ſibi eligere. 1031
Septies,id eſt omnib.modis. 1761
Sequeſtratio fit in aliquib.caſib. 674
Seruus hæredem habere non poteſt. 1031
Seruus poteſt agere contra dominum. 1328
Seruus ab eccleſiæ ſacramentis non eſt amouendus. 1555
Seruus nõ canonicè ordinatus an gaudeat priui legio clericali. 274
Seruus priuati ſine libertate non poteſt promoueri. 275
Serui inutiles ſumus. 1738
Serui ſine libertate ordinati an ſint in ſeruitutẽ reuocandi. 277
Serui Iudæorum ſi volunt baptizari,an eripiantur ſtatim in libertatem. 280
Serui ordinari poſſunt quandoque propter ingratitudinem in ſeruitutem reuocari. 276
Seruos manumittere eſt opus miſericordiæ. 285
Seſcuplum. 228
*Seſcuplæ & ſequialteræ vſuræ quę eſſent. 225
Sethiani.1432 Seueriani. 1433
Seueritati an propter multitudinem vel paucitatem detrahatur. 220
*Sica quid ſignat. 1606
Sicera. 1654
Sicilia eſt de patrimonio Petri. 454
SiDeus pręuidit aliquid neceſſario illud euenit, habet duplicem ſenſum. 1308
Sigilla non ſtatim ſunt recipienda. 528
Sigillis ignotis fides non eſt adhibenda. 477
Siloe eſt fons. 2001
Similago eſt flos farinæ. 547
Simonia an inducatur p amicorũ patrocinia.859
Simonia non fit in modico. 1062
Simonia vtrũ committatur ſi quis emat ſeipſum vt promoueatur. 279
Simonia dicitur hereſis. 380
Simonia & crimen lęſæ maieſtatis non omnino conueniunt. 1075
Simonia eſt dare pecuniam pro hoſpitali. 595
Simonia an in modico committatur. 1050

Source : BIU Cujas

Notatu digna in glossis

Somonia quandoque deletur. 491
Simonia quatuor exemplis est derestabilis. 495
Simonia dicitur à Simone mago. 489
Simonia in omni sacramento committitur. 108
Simonia est emere vel vendere res corporales ec clesiæ. 573
Simonia committitur & circa ordinem, & circa beneficium. 495
Simonia & crimen læsæ maiestatis æquiparantur. 1075
Simonia tribus modis contrahitur. 489
Simoniæ definitio. ibidem
Simoniæ crimen dicitur cæteris grauius. 611
Simoniam nunquid committit dans pecuniam pro spiritualibus sicut accipiens. 571
Simoniam non committit qui cum Deo contrahit. 399
Simoniacus nō semper est qui pro beneficio seruit. 556
Simoniacus furi comparatur. 555
Simoniacus an sit ipso iure excómunicatus. 493
Simoniacus an socium accusare possit. 378
Simoniacus & fornicator tripliciter differūt. 159
Simoniacus prælatus si vult subditum inuitum ordinare, quid iuris. 553
Simoniacus an quis fiat sola voluntate. 492
Simoniacus fit dupliciter. 491
Simoniacus duobus modis potest conuinci. ib.
Simoniacus an sit suspensus. 158
Simoniacus ex sola voluntate non est excommunicandus. 495 Simoniaci. 1432
Simoniaci dicuntur sacrilegi. 561
Simoniacum est emere officium pulsandi campanas. 569
Simoniacum quilibet potest accusare. 489
Simoniacè ordinatus ordinatorem suum conuenire nequit. 806
Simoniaci quadruplex pœna imponitur. 489
*Simoniacorum sacerdotium quomodo dicatur non subsistere. 498
Simplicitas est duplex. 193
Simplicitas promouendum impedit. 356
Simplicitati parcendum est. 288
Simulatio fit ex causa duplici. 134. Simultas. 73
Si, non semper conditionem notat. 484
Si peccauerit in te, &c. de quo peccato debet intelligi. 627
Si vineovincentem te, vinco te. qñque fallit. 1389
Si vinco vincentem te, vinco te. 874
Socius in crimine non semper repellitur à testimonio. 776
Socij mei socius non est meus socius. 392
Societas inter bonum & malum contrahi potest. 1595
*Solennitas non est de essentia sacramenti. In notatione marg. 1752
Solennitas actus quandoque probanda est. 1589
Solēnitas non est de substantia matrimonij. 1508
Soliloquium est psalmus. 690
Solicitudo nimia est prohibita. 973
Sol, pro labore ponitur. 1724
Solui potest reo accusato. 862
Solutio an possit fieri ante tempus. 1903
Solutio partis non liberat pignus. 1779
Sonus est duplex. 523
Sors in electionibus est reprobata. 92
Sortes sunt in duplici differentia. 1456
Sortilegos consulentes & ipsi sortilegi qualiter puniuntur. 1455
Specialitas an sit generalitati præferenda. 110
Species sacramentales an descendant in stomacum. 1921
Spes vtrum inducat simoniam. 299
Spiritussanctus quando descendit in Apostolos. 2038
Spiritussanctus olim visibiliter, nunc inuisibiliter operatur. 533
Spiritussanctus extingui non potest. 1518
Spiritussanctus per partts non datur. 2022
Spiritualis iudicat omnia. 1271
Spiritualia tribus modis dicuntur. 489
Spoliatus à spoliatore reconueniri potest. 716
Spoliatus est semper restituēdus regulariter. 714
Spoliat° per vim vel metū agit ad quadruplū. 716
Spoliatus respondere non tenetur. 719
Spoliatus restitutus an recipiat fructus medij tēporis. 644
Spoliato in multis casib. denegatur restitut. 714
Spoliato à spoliatore nullum crimen potest obijci. 631
spoliator an possit spoliatum post restitutionem accusare. 716
spoliationis ratione quis conueniatur. 620
sponsus, si religionem ingrediatur quanto tempore expectabit sponsa. 1520
sponsa vtrum cogatur stare cum sponso. 1329
sponsa non est vxor. 1511
sponsa fornicata an erat olim lapidanda. 1528
sponsalia & matrimonium denotāt duplex sacramentum. 1514
sponsalia quę sunt nulla, impediunt matrimonia. 1513
sponsalia soluuntur multis casibus. 1529
sponsalia ante ætatem legitimam cōtracta, an sola taciturnitate post aptam ætatem confirmentur. 1565
sponsalia an inter infantes contrahi possint. 1565
sponsalium definitio. 1507 sportula. 182
sportulæ iudicibus debitæ. 725
spurius succedit matri. 1088
statuta vniuersalis concilij per quem possunt interpretari. 69
statuti causa est assignanda. 46
status saluandorum est triplex. 429
stipulatio intercedit in baptismo, per quam obligantur paruuli. 2006
Strena. 182
stultitia per verba & signa perpenditur. 223
stultus vnde dicitur. 101
stuprum in quibus personis committitur. 1879
stuprum in multis personis committitur. 1165
subdiaconus an de licentia papæ possit contrahere. 156
subdiaconus an olim poterat coniugari. 1517
subdiaconus in episcopum potest eligi. 300
Subditus an semper teneatur obedire plato. 50
Subditum laxare non cogitur quis. 407
Subditi non debent plus esse subditi quàm expediat. 1200
Subdiaconos etiam ante legem B. Gregorij in plerisque ecclesiis abstinuisse ab vxoribus, nō tamen in omnibus. 115
Substantiæ tres non sunt in trinitate contra Arianos. 1950
Substituto mortuo an possit qui renuntiauit, ab ecclesia repeti. 8, 9
Subtilitas reprobatur. 1424
Successor factum antecessoris confirmare tenetur. 136
Successorem sibi instituere nulli licet. 848
Successores prædecessorum statuta mutare possunt. 327
Suffraganei quandoque supplent defectum archiepiscopi. 675 Summa minima. 666
Summè malus, aut summè bonus quis esse non potest. 1765
Summè malus an nullus potest esse, vide quod ibi notatur. 226
Superius infinitatum efficitur pars inferioris infinitati. 1677
Supplicium patietur æternum qui temporale nō subiit. 1675
Suscipiendus non est aliquis vltra facultates ec clesiæ. 566
Suspectus an possit ab omnibus accusari. 72
Suspensus quis est. ibidem
Suspensus quid interim exercere poterit. 1383
Suspensus in vna ecclesia, est in omnibus suspensus. 1780
Suspicio est triplex. 621 Symbolum. 74
Symmachi nomine indicari libellū Ennodij. 194
Synodum nullum absque præcepto summi Pontificis debere generalem vocari, ex dictatu Greg. vij. 79
Synodi prouinciales quomodo prohibeantur. 70
Synodus Beneuentana tēpore Victoris iij. 301
Synodi octauæ nomine significari regulas B. Basilij. 39
Synodi nomine significari B. Basilij libellum de institutis Monachorū interprete Ruffino. 431
Synodi cōstantinop. sub Ioan. viij. locus græcè & noua cum versione. 840
*Synodus octaua duplex. 933
Synodo octauæ multa tribui, quæ habentur in scriptis ad monachos pertinentib. 933
*Syromastes. 1368

T

TAbernaculum. 573
Tabula qua nauigamus in hoc sæculo, est duplex. 1702
Tacens nou consentit. 2007
Tacens an consentiat. 132
Tatiani. 1433
Taciturnitas quandoque non obstat. 693
Taciturnitas in prælatis est peccatū mortale. 125
Taciturnitas in nō puniēdo simoniacè nocet. 492
Telum quid comprehendit. 1666
*Talamascas, 202
*Tarasij epistola ad Hadrianū græcè & noua cō uersione ex qua apparet flagitiosum mendum in impressa versione Balsamonis. 502
*Templum Hierusalem ter cōsecratū fuit. 1892
Templarij & hospitalarij non sunt laici. 116
Tempus feriarū vtrum impediat & dirimat matrimonium. 1817
Tēpus nō est modus tollendæ obligationis. 560
Tempus vnum pro altero sæpè ponitur. 1958
Tempore necessitatis omnia sunt cōmunicada. 5
Temporum interstitia sunt in ordinib. obseruanda. 369
*Tempora quatuor ieiuniorum in concilio Moguntino non rectè accipi. 365
Temporaliter remunerantur aliqui vt puniātur æternaliter. 1338
Tentare non est facere. 1393
Tergiuersator. 632
Terminus primus an possit esse peremptorius. 780
Territorium quid sit. 1133
Tertia oblationū an pertineat ad episcopū. 894
Tertullianistæ. 1435
Tessarescedecatitæ. ibid.
*Testamentum vtrum per ingressum monasterij rumpatur. 1216
Testamentum imperfectum nullum est. 1757
Testamentum secundum an reuocet primum. 75
Testamenta coram quo sunt aperienda. 422
Testes an sint de tempore interrogandi. 774
Testes quinque capitula iurare debent. 654
Testes an possunt producipost publicationē. 776
Testes si cōtradicunt instrumēto, quid iuris. 770
Testes in criminib. exceptis qui debent admitti. 494
Testes praferendi sunt qui pro reo deponūt. 394
Testes deponere possunt de actu cōtinuo diuersis horis viso. 759
Testes contra quodlibet instrumentum admitti possunt. 770
Testes noui publicatis attestatio. quandoque possunt admitti. 1227
Testes duo equippollent tabellioni. 1147
Testes sæpius possunt interrogari. 1875
Testes an debeant esse rogati. 759
Testes lite non contestata possunt quādoque recipi. 754
Testes contra matrimonium deponentes quid teneantur facere. 1867
Testes synodales quid iurant. 1865
Testes viles possunt produci. 791
Testes multi sub vnadilatiōe possūt torqueri. 723
Testes coram vtraque parte iurare debēt, sed nō deponere. 631
Testes in cā criminali debēt esse presentes. 1003
Testib. est præstanda securitas. 761
Testificari quis cogitur. 730
Testificari possunt quandoque domestici. 1047
Testificari multi prohibentur. 779
Testificari contra collaterales nemo cogitur. 730
Testificari licet de his quæ visa sunt in ætate pupillari. 2016

Source : BIU Cujas

Et nouis notationibus Decreti.

Teſtificari poteſt quis de eo quod vidit in ætate puerili. 186
Teſtimonium de auditu vtrum valeat. 1275
Teſtimonium per literas poteſt exhiberi. 785
Teſtimonium viſus quandoque fallitur. 1488
Teſtimoninm de auditu admittitur in matrimonio. 1866
Teſtimonium de auditu ſæpè admittitur. 758
Teſtimoniũ de auditu quãdoq; propriè fit. 1276
Teſtimonium patris pro filio admittitur aliquãdo. 1227
Teſtimonio vnius creditur in baptiſmo, & in cõſecratione eccleſiæ. 2016
Teſtimonia coniunctorum an faciãt fidẽ in cauſa matrimoniali. 1577
Teſti ſoli quandoque creditur. 775
Teſtis non eſt talione puniendus. 1826
Teſtis qui ſemel contra aliquem depoſuit, an iterum contra eundem teſtificari poſsit. 769
Teſtis an deponere debeat de die. 714
Teſtis & accuſator an poſsit quis ſimul eſſe. 777
Teſtis præſumitur nolle peierare. 610
Teſtis rationem ſui dicti aſsignare debet. 1417
Teſtis an ſit repellendus propter crimen ſibi obiectum. 700
Teſtis repellitur probato crimine ꝺ ipſum. 798
Teſtis obſcurus eſt ſuſpectus. 774
Teſtis an teneatur dicere cauſam ſuæ depoſitionis. 775
Teſtis quandoque vnus ſufficit, quandoque plures duobus requiruntur. 652
Teſtis eſt de ſua conuerſatione examinãdus. 689
Teſtium depoſitiones contrariæ an fidem faciãt. 769
Teſtium dignitas, an ſit attendenda. 770
Theodoſiani. 1435
Theologi & Decretiſtæ docentes, an poſſunt aliquid accipere. 577
Theſaurus inuentus cuius eſt. 1055
Thymelici qui ſunt. 2048
Thymele. 2047
Timotheus fuit circunciſus. 1875
Timor tollit meritum. 1348
Timor eſt duplex. 245
Timor initialis quis eſt. 1730
Timor charitatem introducit. ibidem
Titulus quid ſit. 1134
Titulum patrimonij ad quem quis ordinetur nõ haberi in capitulo neminem. diſtinctio. 70. 348
*Toletanum iiij. vocari vniuerſale. 1009
Tonſura prima eſt ordo. 92
Tonſura quandoque tres minores ordines comprehendit. 346
Tonſuram ferre non tenetur qui in minoribus contrahit. 268
Tormenta non ſunt ſine præſumptione infligenda. 494
Torquere poteſt iudex aliquas perſonas. 1080
Tot aſcendent ad gloriam, quot ceciderunt. 90
*Tractatoria & Tractaria. 77
Tragœdia vnde dicitur. 435
Tranſactio in ſpiritualibus interuenire non poteſt, ſed bene amicabilis compoſitio. 571
Tranſcriptum an valeat ſine originali. 366
Tranſigi licet in aliquibus criminibus. 637
Tranſire ꝑ agrũ alienũ multis in caſibus licet. 2
Trãſitus ad religionem arctiorem permiſſus eſt, non ad parem. 1210
Tranſubſtantiatio fit ad vocem ſacerdotis. 1953
Tremiſſis eſt media pars ſolidi. 450
Tres dicuntur multi. 342
Tres quæſtiones. 499
Tres regulæ notabiles 485
Tribulatus agere debet gratias Deo. 1241
Tributum eſt ſignum ſubiectionis 1374
Trifaria. 38
Triſmegiſtus. 20
Triſtitiæ cauſa permittuntur aliqua. 1467
Tritheitæ. 1435
Tropologia. 1701
Turpitudinem allegans, audiri non debet. 1589
Tutela eſt triplex. 417
Tutelam non tenentur clerici recipere. 417
Tutor teſtamentarius non tenetur ſatiſdare. 869
Tutor pupilli nomine non debet vſuras exigere. 224
Tutor an teneatur de leuiſsima culpa. 418
Tutiorem in partem interpretandum eſt vbi periculum vertitur. 1573
Tutoris dolus pupillo non obſtat. 2024

V

VAlentiniani. 1432
Vaſalus eccleſiæ cui debet fidelitatis iuramentum præſtare. 329
Vaſallus dominum non accuſat. 1280
Vaſallus an teneatur cõtra omnes dominum ſuũ iuuare. ibidem
Vaſallus poteſt ſeruire quandoque per ſubſtitutum. 1660
Vectigalia noua à ſolo principe induci poſſunt. 1427
Velum quibus diebus imponi debet. 1221
Velum eſt quadruplex. ibid.
Venatio eſt multiplex. 410
Venatio prohibetur, ſed non piſcatio. 411
Vendere quandoque quis compellitur. 501
Vendere quandoque quis cogitur rem ſuam. 282
Vendens duobus ſucceſsiuè, & tradens poſteriori ipſum efficit potiorem. 1553
Venditio hominis liberi tenet, qunque interuenientibus. 1558
Venditio tripliciter reſcinditur. 1554
Venditio non eſt, vbi in materia erratur. 1553
Venditor non tenetur de partu euicto. 1990
Veneti patriarcham & epiſcopum habent. 380
Veniam vnius peccati non poteſt quis obtinere niſi de omnibus ſatisfacias. 1778
Veniale ſine mortali non remittitur. 1809
Veniale poteſt ne quis committere vt alter euitet mortale. 51
Venialia delentur ſacrificijs. 1971
Venialia triplicia ſunt. 124
Venialia remittuntur varijs modis. ibidem
Venire poteſt quis contra factum ſuum. 287
Verbum vnius temporis ſæpe pro alio ponitur. 1625
Verbum indefinitè prolatum, eſt generaliter intelligendum. 1341
Verbum generale omnia debet cõprehendere. 81
Verba bona quandoque mala intentione proferuntur. 1277
Verba rebus deſeruiunt. 526
Verba an ſint ſemper attendenda. 1252
Verba ad quod inſtituta fuerint. 1949
Verba in ſacramentis ſunt neceſſaria. 513
Verba in contrahendo matrimonio an ſint de neceſſitate. 206
Veritas à quocunque dicatur eſt omnibus præferenda. 27
Veritas, figura, & res ſacramenti ſunt in altaris ſacramento. 1951
Veritas conſcientiæ à furto excuſat. 1250
Veritas diſciplinæ quandoque pôt deſeri. 1305
Veritas præiudicat opinioni. 24
Veſtes ferantur ſecundum regionis conſuetudinem. 238
Veſtis domini indiuiſa remanſit. 1401
Vetus ius manet ſimul cum nouo niſi expreſſè corrigatur. 1234
Vexationem redimere vtrum licitum ſit. 560
*Via paradiſi eſt arcta. 1747
Viç Domini miſericordia & veritas. 1402
vicarij conductitij presbyteri dici poſſunt. 1230
Vice dominus quis dicatur. 427. & 1165
Vicinorum facta præſumimur ſcire. 1286
Victimę impiorum abominabiles dicuntur. 1923
Victus & veſtitus ſufficit. 219
Victus nomine, comprehenditur veſtitus. 152
*Vidua. 417
Vidua non benedicitur. 1505
Viduę poſſunt indiſtinctè contrahere. 1595
Viduę ſunt ſumptib. eccleſię ſuſtentandæ. 598
Viduæ & pupilli ſunt circa forum priuilegiati. 417
Vigilia Pentecoſtes eſt neceſſario ieiunãda. 368
Vigilantib. iura ſcripta ſunt. 403
Vilitas eſt fugienda. 265
Vim vi repellere licet. 335
Vim faciens non ſemper vi poſſidet. 1761
Vindicta infertur duplici ex cauſa. 1296
Vindicta ratione multitudinis relaxatur. 1317
Vinum & aqua vtrum tranſeant in ſanguiné tantum, & vide quod ibi notatur. 1913
Vinum tranſubſtantiatur in corpus, hęc propoſitio concedenda non eſt, nec iſta, panis tranſubſtantiatur in ſanguinem. 1918
Violentia infertur perſonis & reb. 1283
Vir & vxor erunt duo in carne vna, qualiter exponitur. 1515
Vir non ſit vxoris ardens amator. 1616
Vir pro dote non tenetur fideiubere. 977
Vir vtrũ puniebatur talione in veteri lege. 1825
Vir & vxor tenentur duplici ſeruitute. 1550
Vir & mulier no debẽt iudicari ad imparia. 1630
Vir debitum vxori non ſemper, nec vbique reddere tenetur. 153
Vir quandoque habetur ab vxore, & non habet eam. 1641
Vir non poteſt eſſe curator vxoris. 1827
Vir cur miſceatur vxori cauſæ quatuor. 1601
Viro non licet adulterum interficere. 1488
Virgo dici poteſt etiam corrupta. 833
Virgo velata repræſentat eccleſiam. 1493
Virgo beata & ſanctus Ioannes fuerunt in vtero ſanctificati. 123
Virginitas ſoror eſt angelorum. 1598
Virginitas æquiuocatur. 1823
Virginitatis laudes. 1503
Virginitatem Deus reſtituere non poteſt. 1625
Virgiliũ putare eſſe Platoné eſt impoſſibile. 1552
Virtus omnia percunctatur. 1419
Virtus non eſt ſine fide & charitate. 1547
Virtus quælibet intenditur & remittitur. 1627
Virtutis diffinitio. 1623
Virtutem ingreditur qui malitiã egreditur. 1312
Virtutes omnes habet, qui vnam habet. 1987
Virtutes omnes ab vno vitio detrimentũ patiuntur. 448
*Viſitator an ius habeat in electione. 310
Viſitatorem quis conſtituere poteſt. 311
Viſitatio quoties fieri debet. 883
Viſitans ſit contentus euictionib. à iure taxatis. 897
*Vita an ſit pecunia redimenda. 399
Vita actiua an eſt cõtẽplatiuæ preferenda. 701
Vita hominis eſt peregrinatio. 1613
Vita præſens ſine venialib. non ducitur. 1945
Vitæ præſentis tempus breue dicitur eſſe. 448
Vitæ mutatio non eſt facilis. 1753
Vitam hominum corrigi bonum eſt. 408
Vitiis reſiſtere eſt verum poſſe. 1751
*Vnctio extrema poteſt iterari. 456
Vnctio extrema an poſſit fieri ſine oleo. 456
Vngere an poſſit quis ſine oleo nõ cõſecrato. 456
Vnguntur variis varia membra. 456
Vnguntur infirmi propter duas cauſas. 456
Vni ſoli quandoque creditur in marg. 19
Vnitas perfecta eſt inter nos & Chriſtum. 1958
Vnius dicto quandoque creditur. 415
Vniuerſitas delinquere poteſt. 821
Vniuerſitas an poſſit accuſari. 1095
*Vniuerſale concilium vocari interdum ipſius Africæ. 781
Vniuerſalis ex indefinita colligitur. 571
Vniuerſalis Papæ nomẽ qua notione Romano conueniat. 480
Vnus an puniatur pro alio. 580
Vnus vicem plurium ſupplere non poteſt. 426
*Vocatis ad munera quot dies dentur ad ſe excuſandum. 669
Vocem aptare ad clarius cantandum non eſt peccatum. 435
Voci vnius quandoque creditur. 476
Voci viuæ magis credendum eſt quàm mortuæ. 477
Volo, id eſt, velle debeo. 1
Voluntas verbo aut facto declarari poteſt. 1513
Voluntas etiam in bonis non operatur pro facto. 1665

Voluntas

Source : BIU Cujas

Notatu digna in glossis.

Vtilitas potius quàm factum attendi debet. 791
Voluntas sola non punitur. 805
Voluntas manifestatur signis,& voce. 355
Voluntas sine effectu non punitur. 1669
Voluntas an sit magis attendenda, quàm perseuerantia. 1772
Voluntas bona sufficit. 412
Voluntas nuda est quandoque plectenda. 581
Voluntas sola facit simoniacum. 491
Voluntate delinquendi efficitur quis reus. 1765
Voluntates duæ fuerunt in Christo. 61
Voluptas est spernenda testimonio Horatij. 2045
Votum de præsenti plus obligat quàm votum de futuro. 1764
Votum continentiæ tribus modis solennizatur. 1485
Votum quodlibet aliquas conditiones continet. 1253
Votum solennizatur tripliciter. 133
Votum quoddam est expressum: quoddam tacitum. 1509
Votũ simplex frangẽs an sit adulterio peior, 1495
Votũ an impediat & dirimat matrimonium, 1484
Votum an pro opere sit reputandum. 1665
Votum diuersa sortitur vocabula. 1487
Votum solenne potest fieri coram priuata persona. 1222
Votum vxoris potest maritus impedire. 954
Votum emittens an semper teneatur illud seruare. 1178
Votum deserere vtrum sit permissum. 1173
Votum solenne quod dicemus esse. 1484
Voti simulatio obligat. 1486
Voto nemo obligatur ante legitimam ętatem. 2118
Vouere non omnibus est permissum. 1174
Vouere religionem & vouere continentiam differunt. 1485
Vouentes simpliciter an possint ad inuicem contrahere. 1506
Vouentes contrahendo & contrahere volendo peccant. 1504
Vouens simpliciter qui contraxit, an mortua vxore continere teneatur. 1505
Vox præconia paucis innotescit. 1262
*Vrbani.II. decretum ex codice manuscripto de loco vbi dandæ sint decimæ. 1113
Vrbani.II. capitula duo ex vetustis Gratiani codicibus relata. 10,5
Vsucapio quid sit,& quot in ea exigantur. 1134
Vsucapio non currit contra creditores 1145
Vsucapio. 6
Vsus quatuor species. 1598
Vsucapi nequeunt res aliquæ. 1149
Vsusfructus an tollatur per ingressum religionis,vel an quæratur monasterio. 1216
Vsusfructus ecclesiæ relictus durat centum annis. 1122
Vsura quando nõ fit licet pro quatuor quinque soluantur. 103
Vsura centesima. 887
Vsura aliquando non committitur licet vltra sortem quid accipiatur. 1049
Vsurarij & alij multi non possunt promoueri. 164
Vsurario post mortem non est communicandũ. 1412
Vsuræ causa damni vitandi possunt peti. 1052
Vsuræ etiam secundũ leges nõ sunt dandæ. 1053
Vsurpare. 626
Vt dupliciter ponitur. 677
Vt, est consecutiuum. 462
Vtile per inutile quandoque vitiatur. 760
Vtile non debet per inutile vitiari. 2005
Vtilitas quando est fugienda. 265
Vtilitas. 354
Vtilitatẽ suã an possit quis præferre publicæ. 834
Vulnerans occidisse dicitur. 1378
*Vuiregeldum. 118:.& 1186
Vxor quæ à viro discessit,in tribus casib. sibi nõ restituitur. 1649
Vxor inconsultè dimissa est restituenda. 1518
Vxor adultera perdit dotem. 1653
Vxor & filij de bonis ecclesiæ pasci possunt. 58
Vxor clerici est de foro ecclesiæ. 161
Vxor à viro separata, sub qua cautione est ei restituenda. 1594
Vxor dans viro licentiam promouendi, vouere videtur. 7152
Vxor duplicem seruitutem viro debet. 1821
Vxor quę plures viros habuit, cũ quo sepelietur 1029
Vxor sequitur forum viri. 900
Vxor an teneatur sequi virum vagantem. 1029
Vxor viro leproso an debitũ reddere teneatur. 499
Vxor promoti an matrimonium contrahere possit. 162
Vxor potest accusare virum de adulterio. 1631
Vxori virum impotẽtem alleganti vtrum sit credendum. 1648
Vxori virũ petenti nõ semper fit restitutio. 462
Vxore adulteráte, an perdat vir ius exigẽdi. 1973
Vxorẽ occidere grauius est quàm matrem. 1654
Vxorem habens, nauiganti in periculis comparatur. 1176
Vxorem cognoscens cum qua votum emisit, incestum committit. 389
Vxores à viris per dominos nõ separentur. 1578
Vxores plures simul habere non licet. 1584
Vxores quare debent esse viris subditæ. 1820
Vxores ordinandorũ quid vouere debeant. 139
Vxores viris subsunt. 1497
Vxores clericorum si peccent, quid iuris. 166

X

Xenodochium. 1375

Z

Zelus domus tuæ comedit me, qualiter exponitur. 1325
Zelum bonum quidam ex Iudæis habuerũt. 1064
Zizania est à tritico separanda. 537

FINIS.

Source : BIU Cujas

EA DE QVIBVS LECTOREM PRINCIPIO VISVM EST ADMONERE, HÆC SVNT.

IN Ecclesia Romana omnium ecclesiarum magistra solitos esse asseruari conciliorum canones, & Pontificum decreta, ac ceteris ecclesiis communicari planè compertum est. Atque in vsu præcipue videtur fuisse collectio illa quam Nicolaus Papa in c. si Romanorum. dist. 19. Codicem canonum nominat: in quo continebantur canones, & regulæ illæ, quæ recensentur à Leone IIII. c. de libellis. distin. 20. Huius codicis tria manuscripta exemplaria Romæ habentur in Vaticana bibliotheca. Extat etiam impressus Moguntiæ An. Sal. M. D. XXV. Repertus est autem in vetustissimo Cardinalis Vercellensis codice Cresconij ad episcopum Liberinum quidam quasi nomocanon: in quo, cum pluribus causarum titulis propositis, exponatur deinde, quibus synodorum, ac Decretalium epistolarum locis causæ illę tractentur: capita capitibus, Mogũtini codicis, & numeri numeris optime respondent. Quæ quidem ì Cresconio adhibita diligentia satis indicat frequentissimum fuisse huius collectionis vsum: & hæc ea est, quæ in notationibus, quæ nunc eduntur, absolutè codex canonum vocatur. Ceterùm inter priuatos collectores, qui multo plura congerere studuerunt, perantiquus est, Isidorus: cuius collectio protenditur à canonibus Apostolorum vsque ad concilium Hispalense secũdum: habetúrque in duobus codicib. Vaticanæ bibliothecę, & vno monasterij Dominicani sanctæ Marię supra Mineruam: extat autem impressa in editionibus conciliorum, in antiquioribus quidem purior, in recentioribus autem, multis aliis conciliis, scriptísque admista. Isidorum hunc Igmarus Archiepiscopus Rhemensis in libro de synodis celeberrimum illum Hispalensem fuisse affirmat, à quo testatur etiam Trittemius librum Decretorum esse conscriptum: ac certe multa verba, quæ in præfatione huius collectionis leguntur, sunt in libro quinto Etymologiarum. In codice autem Dominicanæ biliothecæ initio præfationis ita legitur, Isidorus mercator seruus Christi lectori conseruo suo, &c. nec multo secus in Vaticanis: quo loco impressis est, Isidorus peccator seruus Christi, &c. Secutus deinde est (vt de iis primum, quorum opera typis excusa sunt, loquamur) Burchardus Vuormaciensis Episcopus Othonis III. & Henrici II. Bauari Imperatorũ ætate: qui non ordinem temporum, & prouinciarũ, vt Isidorus, sed rerum, & causarum sibi sequẽdum putauit. Iisdem vestigiis institit nõ ita multo post Iuo Carnotensis episcopus: sed exorta interim Berengarij hæresi multa ad illam confutandam pertinentia addidit, ac multa etiam præterea ex Pandectis, & Codice: dum de laicorum quoque officiis sibi agendum putat: quod Burchardo minus necessarium visum fuerat. Extant autem duo volumina Iuonis nomine inscripta, eandemque habentia præfationem: quorum vnũ, quod Pannormia, alterius, quod absolute Decretum inscribitur, quasi epitome quædam est. Verum in hoc eodem campo alij etiã grauissimi viri (quorum libri partim in publicis, partim in priuatis bibliothecis manuscripti habẽtur) Cresconius, Anselmus, Deusdedit Cardinalis, Gregorius presbyter, qui volumen suum Polycarpum inscripsit, alijque nonnulli præclarè se exercuerũt, suamque operam probauerunt. Nouissimus istorum omnium præter auctorem Pannormiæ (nam is recentior fortasse est) Gratianus Monachus Benedictinus non tantũ decretis colligendis, quod superiores fecerant, operam dedit: sed Iuonis fortasse præfatione excitatus eo potissimum incubuit, vt certis quæstionibus propositis, quid in vtramque partem ex canonibus, qui inter se nonnumquam pugnare videbantur, dici posset, ipse & afferret, & explicaret; omninoque eorum varietatem, quæ speciem dissensionis habebat, ad concordiam reuocaret. Ceterum in longo, ac perdifficili opere multa à parum æquis hominibus exagitabantur: nonnulla pij etiam & verecundi interdum desiderabant. Quamobrem ne huiusce vtilissimi & grauissimi codicis vacillaret auctoritas, placuit primum Pio IIII. ac subinde Pio V. & Gregorio XIII. (apud quem etiam huius perfecti operis, quemadmodum & aliarum maximarum rerum, laus fuit,) vt illi corrigendo summa opera daretur, menda librariorum tollerentur, si qua etiam in re Gratianus, vt homo, minus vidisset, modeste notaretur, ipsaque omnino capita suis auctoribus quã diligentissime restituerentur. Itaque & Romæ Vaticana bibliotheca, & monasterij Dominicani supra Mineruam, aliæque non paucæ excussæ sunt & ex alijs vrbibus, atque regionibus inuitati doctissimi homines, qui idem facerent, & si quid inuenissent, quod ad hanc rẽ pertineret, pro sua pietate libenter communicarent, atque ad Pontificem mitterent. Qua diligẽtia illud factum est, vt cum iam magnam partem suum vnicuique tributum sit, ac propterea intelligi plerumque possit, quæ synodorum generalium, quę summorum Pontificũ, quę prouincialium conciliorum, quæ Patrum decreta, ac sententiæ, atque inter hęc, quæ sanctæ Romanæ sedi probata sint, quæ minime, vix quisquam errare, atque incerta pro certis sequi, certa vero pro incertis suspecta habere posthac queat. Quod ad citationes auctorum pertinet, vbi error cuidens erat, aut nonnulla Gratiani exemplaria cum veriore, atque ab alijs collectoribus allata citatione consentiebant, sublatis falsis inscriptionibus veræ sunt restitutæ. Vbi verò, quamuis caput apud alium auctorem esset inuentum, fieri tamen poterat, vt illius quoque esset, quem Gratianus citaret (sunt enim haud raro decreta tralatitia, & sententiæ similes in bonis auctoribus) retenta Gratiani citatione satis visum est locum, vbi hodie habeatur, indicare. Et quoniam interdum aut capitis aliqua quidem pars illius auctoris est, qui citatur, aliqua verò minime, aut verba valde sunt mutata; id quoq; est indicatum, adscriptumq; præterea in margine, quo loco idem caput in glossa Bibliorũ ordinaria, in libris sentẽtiarum, & apud cæteros collectores habeatur, eos præsertim qui in huius operis emẽdatione magno vsui fuerunt. Animaduersum vero est multa olim fuisse (quorũ nonnulla hodie etiam habentur) homiliarum ex varijs auctoribus collectarum volumina: quib. homilijs nomen auctoris aut non esset præpositum, aut etiã mutatũ: quod decretorum collectorib. qui fontes adire in illa librorum penuria plerumque non poterant, errandi interdum dederit occasionem. Sępe etiam Gratianus multas Patrum sententias simul colligit, atque in vnum caput concludit, (quamuis in vulgatis codicibus plerũque in diuersa capita sint distractę, sed fere sine rubrica:) idque cum facit, non ipsa prorsus auctorum verba affert: sed arbitratu suo mutat, addit, imminuit, summatim complectitur: quod etiam Burchardus, & Iuo faciunt, cum citant hoc modò, ex dictis Augustini, ex dictis Hieronymi.

De Codice canonum.

De collectione Isidori.

Burchardus

Iuo.

Pannormia.

Cresconius

Anselemus.

Deusdedit cardinalis.

Gregorius ꝑsbyter au ctor Polycarpi.

GRATIANVS.

De citationibus.

In emendando textu, primum initia capitum ob vsitatas doctorum citationes non sunt mutata: sed vbi ab originali discrepabant: in margine, aut in notatione est indicata germana lectio. Deinde hæc glossæ ipsius habita ratio est, vt nihil in textu sit mutatum, vbi mutatio ipsa impeditura erat, quominus quid sibi auctor glossæ voluisset, animaduerti possit: sed eodem modo aut in margine, aut in notatione mendum est indicatum. Vbi verò hæc non obstabant, hæc fere seruata corrigẽdi ratio est: vt si videretur voluisse Gratianus auctorum, quos citaret, ipsa prorsus verba referre, ea ex ipso originali emendarentur, & interdum etiam non leui proposita vtilitate, ali-

De emendatione textꝰ.

Source : BIU Cujas

quã adderentur: niſi ſicubi vulgata lectio viſa eſt melior: nam tunc illa retenta notatum eſt, quomodo originale ipſum habeat. Sin autem Gratianus non eadem prorſus verba afferre voluerat, ſed aut in ſummam quãdam ipſa redigere, aut ab alijs redacta, vt ab auctore gloſſæ ordinariæ, ab Iuone, & alijs collectoribus referre, tunc nihil fere emendatum, vel additum eſt: niſi fortè Patris illius, vnde collector acceperat, reſtituta lectio magnam afferre viſa eſſet vtilitatem: multiſque locis id notatũ eſt, & verba ipſius originalis allata: vt lector identidem in memoriam huius adhibitæ cautionis reuocãretur, & labore ad originalia adeũdi leuaretur. Quòd ſi idem caput ex pluribus vicinis alicuius Patris locis confectum eſt; (nam quæ multum diſtabant, ſatis plerumque fuit in margine indicare) adiectæ ſunt in textu particulæ illę, & ſuprà & infrà: ſcilicet, vbi ſeriem & nexum collectionis impedituræ non erant. Vbi verò Gratianus ipſe loquitur, ex manuſcriptis huius libri exemplaribus pura, germanaque lectio eſt reſtituta. In codice canonum capita, quę ex græcis ſynodis recitantur, ſunt à Dionyſio Exiguo in linguam latinam conuerſa: cuius præfatio manuſcriptis ipſius codicis exemplarib. præpoſita legitur. Iſidorus autem partim hac ipſa Dionyſij verſione, quamquam raro, partim fortaſſe priſca illa, cuius mentionem in præfatione ſua Dionyſius facit, vſus eſt aut integris, aut aliquantulum immutatis, partim etiam alijs, quæ tunc, vt ipſemet Iſidorus teſtatur, extabant, hodie, præter quam apud iſtos decretorum collectores non extant. Quocirca mirandum magnopere non eſt, ſi cæteri collectores, & omnium ferè poſtremus Gratianus, qui & codicem illum canonum, & Iſidori collectionẽ, & alias etiam habebant, eumdem canonem non ſemper ex eadem verſione recitent. Qua de re ſæpe in notationibus lector eſt admonitus, & vbi neceſſarium viſum eſt, græca canonis verba cum verſione noua ſunt allata: idemque in cæteris Patrum græcorum ſententijs factum eſt. De nomine Paleæ ſunt variæ doctorum hominum ſententiæ. Multi ea capita, in quibus res inanes ac leues continerentur, hoc nomine appellari cenſuerunt: alij quaſi τὰ παλαιὰ, ideſt antiqua: alij quaſi additiones quaſdã, deriuata, aut potius deprauata voce ab aduerbio πάλιν. ideſt, rurſum, quo ſcriptores etiã latini tempore Gratiani vterentur. Verum Ioannes Andreæ in addition. ad Spec. tit. de diſputation. & allegatio. prope finem (quem Imola in rubr. de verbor. obligatio. Alexandrinus in proœmio Decre. Iaſon in rub. tit. de actio. & alij ſunt ſecuti) putat quemdam Protopaleam, quem Iaſon addit Cardinalem fuiſſe, collectioni Gratiani capita hęc adiunxiſſe. Atque vt in re tam incerta aliquid ſaltem coniectura poſſit, exponetur, quid in collatis exemplaribus obſeruatum fuerit. In tribus, quæ ſunt antiquiſſima, & videntur ſcripta paulò poſt Gratiani ætatem, pauciſſima ex huiuſmodi capitibus habentur. In vno valdè emendato ſunt appoſita in margine ſine vlla nota, ſed non omnia, quæ in impreſſis: quamuis viciſſim in illo additiones aliquæ ſint, quæ in his non habentur. In alio literis perantiquis deſcripto, Paleæ ipſę recentiori ſcriptura toti volumini præponuntur. In cæteris habẽtur aut omnes, aut pleræque, & partim quidem cum paleæ nomine, partim verò ſine vllo à cæteris capitibus diſcrimine. Ex qua obſeruatione illud videtur poſſe colligi, has paleas eſſe additiones non eodem tempore factas ad primam collectionem Gratiani, in margine primum adſcriptas, ac nonnullis fortaſſe ab ipſomet Gratiano, vt fit, inter componendum, aut relegendum: quas deinde librariorum quidam omiſerint, quidam in contextu poſuerint, interdum cõiunctæ cum prioribus capitibus, interdum cum aliquo diſcrimine. Falſam verò eſſe illorum opinionem, qui eas cõtemnendas putãt, ex eo conſtat, quòd multæ & in Decretalibus, & apud vetuſtiores Gratiano collectores habentur: quod ſuis locis indicabitur. In pleriſque vetuſtis huius collectionis exemplaribus hæc tamquam inſcriptio rubris litteris poſita eſt, Cõcordia diſcordantium canonum, addita in quibuſdam dictione, Incipit, ſine vlla Gratiani mentione. Verũ in Vaticano illo vetuſtiſſimo, cui voluminis ipſius initio recentiori ſcriptura paleas eſſe præpoſitas dictum eſt, ante ipſas paleas eſt hic titulus, Decretũ Gratiani monachi ſancti Felicis Bonoñ. ordinis ſancti Benedicti, compilatum in dicto monaſterio Anno Domini Milleſimo cẽteſimo quinquageſimoprimo, tempore Eugenii Papæ tertij. In alijs verò duobus codicibus, in extremo eſt. Explicit Decretum compilatũ à Gratiano monacho monaſterij ſancti Felicis de Bononia. In chronico, quod inſcribitur. Pomerium Eccleſię Phauennatis, qui liber in Bibliotheca Vaticana ſeruatur, hæc de Gratiano leguntur, Anno Chriſti milleſimo centeſimo quinquageſimo primo, Gratianus monachus de Claſſa † ciuitate Thuſciæ natus Decretum compoſuit apud Bononiam in monaſterio ſancti Felicis. Idẽ teſtatur Hugutio vetuſtiſſimus huius codicis interpres, ſecunda quæſtione ſexta, ca. poſt appellationem. & Vincentius in libro Hiſtoriarum bis, ſemel libro vigeſimotertio, ca. trigeſimoprimo, loquens de Iſidoro, & iterum libro vigeſimoquinto, c. octuageſimoquarto, agens de Iuone, & alijs Decretorum collectoribus: & ſanctus Antonius par. 3. hiſtor. ti. decimooctauo, c. 6. Trittemius verò in libro deſcriptoribus eccleſiaſticis Gratianũ agnoſcit huius collectionis auctorem: itemque in libro ſecundo de viris illuſtribus ordinis ſancti Benedicti: quo tamen loco addit (ipſam fortaſſe operis inceptionem ſpectans) fuiſſe ab eo compoſitum Anno Domini Milleſimo centeſimo vigeſimoſeptimo. Hanc collectionẽ Innocentius tertius in epiſtola ad Archiepiſcopum Compoſtellanum vocat corpus Decretorum. Ob has igitur auctoritates, & receptam apud omnes opinionem in prima huius voluminis pagina præpoſitus eſt titulus nomine Gratiani. Quod ad gloſſas pertinet, quæ pios & catholicos auctores habuerunt; quæ in illis errata paulò maioris ponderis pro humani ingenij infirmitate obrepſerunt, ea in margine ſunt notata, & quid Catholice ſentiendum ſit, oſtenſum eſt. Hæ autem notę, quibus aſteriſcus affixus eſt, neceſſario poſthac in omnibus impreſſionibus apponendæ erunt.

De verſionibus.

De paleis.

De titulo.

† Alij, Cluſio, alij Ginſa.

De notationib. in gloſſas.

Source : BIU Cujas

INDEX LIBRORVM QVI VARIIS EX LOCIS SVNT HABITI.

A

Ambrosij sermones aliquot, q adhuc non extãt impressi, ex bibliothecis Vaticana, & monasterij Mediolanensis sancti Ambrosij.

Anselmi collectio canonũ ex Vaticana, & Hieronymi Parisetti.

Alexãdri ij. epistolę aliquot, partim missæ ab Antonino Augustino archiepo Tarraconẽsi, partim ex bibliothecis, Vaticana, Nicolai Ormanetti episcopi Patauini, Michaelis Thomasij episcopi Ilerdensis.

Anastasij bibliothecarij chronicõ, & versio septimę synodi, & octauæ sub Hadriano ex Vaticana, & Cardinalis Sirleti.

B

Bonifacij Papæ concilium ex Hispania ex vetusto codice monasterij Populeti.

Bonifacij martyris epistola ex bibliotheca monasterij B. Mariæ supra Mineruam.

C

Cresconij Nomocanon ex bibliotheca Cardinalis Versellensis.

Capitula aliquot Põtificum ex eodẽ codice monasterij Populeti.

Capitularium liber septimus, & capitularia adiecta missa à Iacobo Amioto episcopo Antissiodorensi ex bibliotheca ecclesiæ Belluacensis.

Collectio decretorum Romanorum pontificũ ab Augustino archiepiscopo Tarraconensi.

Codex canonum, qui apud veteres pontifices in vsu fuit, vt Vaticana, Dominicana, & Cardinalis Sirleti.

Collectio canonum incerti auctoris ex Vaticana.

Collectio canonum ex bibliotheca ecclesiæ Mutinensis.

Collectio canonum pœnitentialium incerti auctoris ex bibliotheca Michaelis Thomasij episcopi Ilerdensis.

Conciliorum Hispanienſium, & Carthaginenſium varietates lectionis ex bibliothecis regis catholici Lucensi, & Soriensi à Cardinali Quiroga.

Contij Camerarij liber de formis iuramentorum ex bibliotheca Achillis Stathij.

Concilij alicuius fragmẽta quædam post Anselmi collectionem in codice Hieronymi Parisetti.

Cypriani operum exemplaria ex Vaticana, & monasterio sancti Saluatoris Bononiensi.

D

Decreti huiꝰ vndeuigĩti exẽplaria manuscripta, partim sine glossis, partim cũ glossis, duodecim quidẽ ex Vaticana, reliqua verò ex bibliotheca Marcelli Papæ ij. Cardinalium Versellensis, Sirleti, Michaelis Thomasij episcopi Ilerdẽsi, Achillis Stathij.

Decretorum excepta ex bibliotheca sancti Trudonis ab Alberto Leonino nomine vniuersitatis Louanienſis.

Deusdedit Cardinalis collectio canonum, & libri quatuor de rebus ecclesiasticis ex Vaticana.

E

Eugenij ij. ꝯcilĩũ ex Vaticana, & tertij ex Vaticana, & ex Gallia.

Emeritense concilium à Cardinale Quiroga.

Ephesini concilij primi antiqua versio ex Vaticana.

F

Fulberti episcopi epistola descripta vetusto codice ecclesiæ Belluacensis à Iacobo Amioto episcopo Antissiodorensi.

G

Gregorij iij. epistola ex bibliotheca monasterij supra Mineruã.

Gelasij scripta quædã, & aliorũ Pontificũ epistolæ ex Vaticana.

Gelasij epistola ab Antonino Augustino archiepo Tarraconẽsi.

Gregorij j. epistolæ manuscriptæ ex Vaticana, & epi Ilerdensis.

Gregorij vij. regestum ex Vaticana, & multis priuatis.

Gregorij iiij. epistola ad vniuersos episcopos per Galliam, &c. ex bibliotheca monasterij supra Mineruam.

Gregorij x. epistola ad regem Armeniorum ex bibliotheca Cardinalis Sirleti.

Græcorum patrum cõmentarij in sacram scripturã, aliaq; eorũdem scripta, & concilia ex Vaticana.

H

Humberti legati Leonis ix. ad libellum Nicetæ contra Latinos responsio ex monasterio S. Mariæ nouæ.

I

Isidori Hispalensis operum codex ex monasterio Neapolitano sancti Augustini Carbonaria.

Isidori collectio canonũ ex Vaticana, & Dñicana supra Mineruã.

Ioannis viij. epistolæ ex Vaticana.

Isidori collectionis canonũ præfatio alia à vulgata, missa ab archiepiscopo Tarraconensi, & Aluaro Gomez ex bibliotheca ecclesiæ Toletanę.

Isidori epistola ad Lanfredum ex bibliotheca supra Mineruam.

Innocentij ij. concilium ex Vaticana.

Isidori Hispalensis regula monachorum ex Hispania.

L

Leonis iiij. epistolæ duæ, vna ex bibliotheca M. Antonij Mureti, altera ex bibliotheca Francisci Turriani.

Leonis ij. epistolæ à Cardinale Quiroga ex vetusto codice regiæ bibliothecæ.

Leonis iiij. concilium ex Vaticana.

N

Nicolai primi plures epistolæ ex bibliotheca supra Mineruam.

Nicolai concilium aduersus Ioãnem Rhauennæ archiepiscopũ, ex bibliotheca ecclesiæ Mutinensis.

Nicolaus ad consulta Bulgarorum ex Vaticana.

P

Pontificalia manuscripta ex Vaticana, & Cardinalis Sirleti.

Polycarpus, id est, collectio canonum Gregorij presbyteri ex Vaticana.

Petri Damiani oratio de priuilegio sedis Apostolicæ, & disceptatio inter regium aduocatum, & Romanæ ecclesiæ defensorem ex bibliotheca Cardinalis Sirleti.

Paschalis primi epistola & decreta ex bibliotheca Ormanetti episcopi Patauini, & fragmentum cõcilij apud Guardastallum ex Vaticana.

R

Rhemense concilium in pago Trosleiano habitum, missum ab episcopo Antissiodorensi.

S

Scriptum de moribus, vita, & morte Agapiti ex Vaticana.

Stephani v. epistola in collectione canonum incerti auctoris ex Vaticana.

Sanctorum vitæ ex bibliotheca S. Mariæ maioris.

Stephani iiij. concilium in collectione Deusdedit Cardinalis ex Vaticana.

Synodus octaua ex bibliotheca Cardinalis Sirleti, & Vaticana.

T

Ticinense concilium à Iacobo Amioto episcopo Antissiodorẽsi.

Theodulphi capitula ex bibliotheca M. Antonij Mureti.

Theophanis cronicon ex Vaticana.

Toletanæ ecclesiæ priuilegiorum liber ex Hispania.

Toletana concilia xiiij. xv. xvj. xvij. à Cardinali Quiroga, & xvj. etiam à Petro Pontio episcopo Placentino.

V

Vrbani ii. concilium Placentinum, & fragmentũ alterius ꝯcilij, & epistola L. ꝓposito sancti Iuentij ex Vaticana, Synodꝰ apud Melphiã ex Vaticana, & à Iacobo Pãmelio canonico Brugẽsi, & ꝯcilij Clare montensis apud Aluerniam summæ capitum à Francisco Ricardotto episcopo Atrebatensi ex vetusto codice Lamberti episcopi Atrebatensis, eiusdemque concilij fragmentum à Iacobo Pammelio.

Z

Zozimi, & eꝑorum Africanorũ ad ipsum epistolæ ex Vaticana.

Zachariæ decreta ex bibliotheca Ormanetti episcopi Patauini, Synodus Romana ex Vaticana, Francica ex Dominica supra Mineruam.

Hæc sunt, quorum nunc memoria suppetit. Ceterùm & alia aliunde habita: & omnium fere librorum, quorum in hoc opere mentio fit, editiones cum manuscriptis codicibus Vaticanæ, & aliarum bibliothecarum diligenter collati sunt.

Source : BIU Cujas

GREGORIVS
PAPA XIII.

Vniuerſis Chriſtifidelibus præſentes litteras inſpecturis, ſalutem,& Apoſtolicam benedictionem.

EMendationem Decretorum,locorumque à Gratiano collectorum, (erat enim is liber mendis, & teſtimoniorũ deprauationibus pleniſſimus,) à nonnullis Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris optimo cõſilio ſuſceptam, ſelectiſque ad id negotium ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus,& alijs eruditiſſimis viris adhibitis commiſſam, multis autem, varijsque impedimentis hactenus retardatam, nunc tandem vetuſtiſſimis Codicibus vndique conquiſitis, auctoribusque ipſis,quorum teſtimonijs vſus erat Gratianus, perlectis, quæque perperàm poſita erant, ſuis locis reſtitutis, magna cum diligentia abſolutam, atque perfectam, edi mandauimus.In quo magna ratio habita eſt operis ipſius dignitatis, & publicæ eorum præſertim,qui in hoc ſtudio verſantur,vtilitatis.Iubemus igitur, vt quæ emendata, & repoſita ſunt, omnia quàm diligentiſſimè retineantur,ita vt nihil addatur,mutetur,aut imminuatur. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die ſecunda Iunij. M. D. LXXXII. Pontificatus noſtri Anno vndecimo.

ANT. BVCCAPADVLIVS.

CONCOR

CONCORDIA DISCORDANTIVM Canonum,

AC PRIMVM[a] DE IVRE DIVINAE & humanæ constitutionis.

DISTINCTIO PRIMA.

ps 1. HVmanum genus[a] duobus[b] regitur, naturali[c] videlicet iure, & moribus.[d] Ius naturale est, quod in lege & Euangelio cõtinetur: quo quisque iubetur aly facere, quod sibi vult[e] fieri, & prohibetur[f] alij inferre[g], quod sibi nolit fieri. Vnde Christus in Euangelio[h]: (Omnia quæcumque vultis[i] vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis. Hæc est enim[k] lex & Prophetæ.)

Hinc[l] *Isid. in v. lib. etymolog. c. 2. ait.*

NOT. a ¶ Ac primum.] *Hoc loco in manuscriptis codicibus magna est varietas. Nam partim nulla est hoc loco inscriptio: partim vero legitur,* De iure scripto, & non scripto, & quod cui pręponatur, & legum auctoribus, & duorum malorum electione, siue dispensatione. *Aut,* Ac primum de iure constitutionis naturæ diuinæ, & humanæ. *Aut,* De iure naturæ, & humanæ constitutionis, *quam Dominic. de Gem. agnoscit, & extat in nonnullis antiquioribus editionibus. Aut,* De iure naturę, & constitutionis: *quæ inscriptio maxime videtur conuenire tractationi Gratiani, qui sæpe ad hæc capita reuertitur, vt initio dist. 5. 7. 8. 15. & 11. q. 1. c. si quæ causa. hunc totum locum indicans scribit*: Requies in principio, vbi differentia signatur inter ius naturale, & ius constitutionis. *Verumtamen in hac tanta varietate, quæ, vt aliæ coniecturæ mittantur, argumento esse potest, nullam hic à Gratiano ipso positam esse rubricam, satis visum est retenta vulgata lectione cæteras indicare.*

¶ Diuinæ leges, natura, humanæ moribus constant. C. I.

OMnes leges[m] aut diuinę sũt, aut humanæ. Diuinæ natura, humanæ moribus constant: ideoque hę discrepant[n], quoniam aliæ aliis[o] gentibus placent. ¶ Fas lex diuina est: ius lex humana. ¶ Transire per† agrum alienum[p] fas est[q], ius non est.

Ex verbis huius auctoritatis euidenter datur intelligi, in quo differant inter se lex diuina & humana, cum omne quod fas est, nomine diuinæ vel naturalis legis accipiatur, nomine vero legis humanæ, mores iure conscripti, & traditi intelligantur. Est autem ius genera le nomen, multas sub se continens species. Vnde in e. lib. etym. c. 3. Isid. ait.

¶ Ius genus, lex autem species est. C. II.

IVs generale[r] nomen est, lex autem iuris est species. Ius autem est dictum, quia iustum est. Omne autem ius legibus, & moribus constat.

a ¶ *Humanum genus.*] Tractaturus dominus Gratianus de iure can. primo incipit à simplicioribus secundùm naturam, s. à iure naturali, "quod antiquius & dignius est[a]. Cœpit enim ab ipsa rationali creatura, vt inst. de rer. di. §. commodius. Assignat ergo multas differentias iuris naturalis ad alia iura, vsq; ad 15. dist. in qua aggreditur principale propositum de iure can. originem eius assignans.

"Ius natur. reliquis antiquius est.

a Vt 5. dist. c. j. in prin.

b ¶ *Duobus.*] Signatur contrarium. j. 96. distin. duo. sed illis duobus regitur tamquam auctoribus, istis tamquam instrumentis. 11. q. 1. c. sicut enim. §. ex his.

b Idẽ Ale. đ Im. in l. milis. C. de testa. mil.

c ¶ *Naturali.*] id est, diuino[b].

d ¶ *Moribus.*] id est, consuetudinario iure, vel etiam iure humano, siue scripto, siue non scripto. 25. q. 2. institutionis.

e ¶ *Vult.*] Sed nonne ego volo quòd alter det mihi rem suam, non tamen ego volo ei dare rem meam? Expone ergo, "vult, i. debet vel le. & sic exponitur ibi, Habe charitatem, & fac quod vis. & sic exponitur lex. ff. de sol. l. j. vel expone, iubetur, i. consulitur[c]. sic econuerso verbum rogandi pro verbo præcipiendi ponitur 11. q. 3. rogo.

"volo, i. vel le debeo.

cCõsulitur, & male, qa oĩno p̃ceptũ est, s; expõe, vult ex eodẽ naturali dictamine, ñ aũt ex pturbõe cõcupiscẽtiæ.

f ¶ *Prohibetur.*] Nunquam inuenimus expresse prohibitum in lege, vel in Euangelio, nisi per quandam consequentiam. Nam vbi vnum contrariorum præcipitur, per consequens aliud prohibetur: sic vbi aliquid iudicatur meum esse, per cõsequens iudicatur tuum non esse. ff. de proc. Pomponius. §. 2.

g ¶ *Inferre.*] Sed nonne iudex vult inferre mortem reo, sed tamen non vult vt sibi mors inferatur? Sed dic, " quòd iudex non infligit mortem, sed lex, vt 23. q. 5. homicidas. & c. cum homo. Vel intelligas hæc omnia de operibus misericordiæ, ad quæ quilibet tenetur, vt 86. dist. non satis. Ioan.

" Iudex nõ cõdemnat, sed lex.

h ¶ *In Euangelio.*] Matth. 7.

i ¶ *Vultis.*] id est, debetis velle.

k ¶ *Hæc est enim.*] id est, in his consistit. sic ponitur ibi, Deum time, & mandata eius obserua: hoc est omnis homo. Eccl. 12. de pœn. dist. 2. charitas.

l ¶ *Hinc.*] Ad probandam diuisionem supradictam.

Matth. 7.

OMnes leges.] Casvs. Cap. istud diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, quòd legum aliæ sunt diuinæ, aliæ humanæ: diuinæ natura, humanæ autem moribus constant: & quia mores hominum sunt diuersi, propter quos humanæ leges statuuntur, ideo humanæ leges discrepant; quoniam aliæ aliis placent, & aliæ aliis. In secunda parte dicitur, quòd hoc nomine, fas, lex diuina: hoc nomine, ius, lex humana continetur. In tertia parte dicitur, quòd transire per agrum alienum fas est, id est iure diuino permittitur: ius autem non est, id est, non permittitur iure humano. Secunda pars incipit ibi, *Fas.* Tertia ibi, *Transire.*

m ¶ *Omnes leges.*] id est, omnis lex. " & ponitur plurale pro singulari. si enim demõstrares duas leges, vnam diuinam, & aliam humanam, non potest vere dici, istæ leges aut sunt diuinę, aut humanæ. Et valet talis interpretatio in rescriptis quandoque cum ita scribitur: si ista vera sunt, id est, si hoc verum est, & si illud verum est, sic ext. de ap. significauit. in fi. & extr. de præben. cum iam dudum. & ext. de rescr. ex parte. sic j. 2. q. 1. in primis[d]. & ff. de cond. & dem. falsa. & ff. de stat. ho. summa.

" Plurale in singulare resoluitur

d Ibi, si alij accusatores, &c.

n ¶ *Discrepant.*] Non tamen sunt contrariæ. nam transire per agrum alienum diuina lex permittit, humana prohibet, " sed prohibitio & permissio non sunt contrariæ. nam Dominus permittit vxorem infidelem dimitti, Apostolus prohibet, vt 28. q. 1. iam nunc.

† *per alienũ*] i Isid. manu.

" phibitio & permissio contraria non sunt.

o ¶ *Aliis.*] vt j. 12. dist. illa. & j. 32. distin. placuit.

p ¶ *Alienum.*] " Sed nonne iure naturali omnia sunt communia, vt j. c. ius naturale. & j. dist. 8. quo iure. non ergo aliquis ager alienus est, ideo expone, alienum, id est, qui est alienus modo.

" Oĩa sunt cõia iure naturali.

q ¶ *Fas est.*] id est, æquum est[e] cum subest causa, & innoxius est transitus, vt 23. q. 2. c. vlt. Item iure diuino licitum est comedere vuas in agro alterius, sed non exportare: conterere spicas & comedere licitum est. 6. q. 3. c. 1. sed non mittere falcem, vt j. de cons. dist. 5. discipulos. sed licet sit æquum iure diuino, tamen non est ius, id est, ius non dat ciuilem actionem. Vbi enim aliquid mihi prodest, & tibi non nocet, æquum est vt mihi non prohibeas, licet ius ibi deficiat, vt ff. de aq. plu. arc. in summa. §. item Varus. Transire tamen per agrum alienum licet in casibus, s. si seruitutem debeat, vt C. de serui. per agrum. Item si thesaurum suum quis vult effodere. ff. ad exhib. thesaurus. in fin. Item si glans mea decidit in agruum tuum. ff. de glan. leg. l. vnic. & dum quæro hominem fugitiuum. ff. de ser. fug. diuus. & in alio casu. 23. q. 2. c. vlt. Item dum via publica destructa est, vt ff. quemad. ser. am. si locus. §. vlt. Ioan.

e Vel dic, i. licitum est, s. dño ñ phibẽte. phibitio eĩ dñi tollit hãc pmissionẽ. Et dicas licitũ esse ei ĩ sua natura, & à iuŕ naturali pmisũ, & à l. Mosaica. nã ius positiuũ ex constõne licitũ est, ñ semp æquũ est, sẽcũdũ Laur.

EX VERBIS. Casvs. Concludit Gratianus ex supradicto c. differentiam esse inter legem diuinam & legem humanam: cum omne quòd fas est, nomine diuinę vel naturalis legis intelligatur: nomine vero legis humanæ mores conscripti & traditi intelligantur. In fine dicit, quòd ius est generale nomen multas continens species: & hoc probat per sequentia.

IVs generale.] Casus trium capitulorum sequentium planus est, & per te videbis.

r ¶ *Ius generale.*] quia iustum est: nec iudex dicitur nisi iustus sit, vt 23. q. 2. c. 1. Quandoque est aliquod ius quod non est æquum nec iustum, vt si alicuius vxor adulteratur, quòd ille non possit promoueri, vt 34. dist. si cuius. quod intelligo si ille postea cognouerit eam[f]: quia sine culpa sua puniri non debet, vt 16. q. 7. inuentum. Item æquum & iustum est, vt nemo cum alterius iactura locupletetur, vt extr. de pœn. suam. & ff. de cond. ind. nam hoc. & tamen contra illam ęquitatem inducta est vsucapio siue prescriptio. Item iniquum est vt vnus puniatur pro alio: quia non debet vltra progredi pœna quam reperiatur delictũm, vt extr. de his quæ fi. à ma. par. cap. quęsiuit. tamen contra hanc æquitatem multa iura loquuntur, vt 1. q. 4. ecclesia. §. item ex peccato Achor. & 6. q. 1. sunt plurimi. §. verum. & extr. de spons. non est vobis. " Sed dic quòd in omnibus casibus ex causa & pro bono pacis vel publico inducitur quandoque rigor contra naturalem ęquitatem: quandoque tamen sine ratione inducitur rigor cõtra æquitatem: & hoc solum pro ratione sufficit, quòd ita scriptum est, vt ff. qui & à quib. manu. lib. non fi. prospexit.

f Siue scienter, siue ignoranter.

"Rigor qñque pfertur æquitati.

Source : BIU Cujas

¶ Quid sit lex. C. III.

1 LEx est [a] constitutio scripta.

¶ Quid sit mos. C. IIII.

2 MOs est longa [b] consuetudo de moribus [c] tantummodo †tracta.

¶ *Apud Isidorum hæc antecedunt.* Mos est vetustate probata consuetudo, siue lex non scripta. Nam lex à legendo vocata est, quia scripta est. Mos autem longa consuetudo est, &c.

¶ Quid sit consuetudo. C. V.

3 COnsuetudo autem est ius quoddam moribus institutum [d], quod pro lege suscipitur, cum deficit lex [e]. ¶Nec differt, an scriptura, an ratione consistat, quando & legem ratio commendat. ¶Porro si ratione [f] lex constat: lex erit omne iam quod ratione constiterit, dumtaxat, quod rectum fuerit, & communi omnium vtilitati conuenerit, quantum in ciuitate quælibet pro sui conditione capit. Nam & ius ciuile non incongrue dicetur, quod sine vlla scripta ratione certum sibi populus constituit. Sed & quod quisque sibi per ignorantiam constituit, quasi sibi legem dicit, sic & quod populus sibi constituit, seruari debet. Et hæc de iure ciuili dicta sufficiant.

¶ Quæ sint species iuris. C. VI.

IVs† autem aut naturale est, aut ciuile, aut gentium 4.

¶ Quid sit ius naturale. C. VII.

5 IVs naturale [k] est commune omnium nationum, eo quòd vbique instinctu naturæ, non constitutione aliqua habetur; vt viri & fœmine coniunctio [l], liberorũ procreatio & educatio. Videmus enim cæteris animalibus, feris etiam, hanc scientiam tribui, ius naturale videlicet, non ius ciuile.

¶ Quæ sint species iuris. C. VI.

IVs autem aut naturale est, aut ciuile, aut gentium 4.

¶ Quid sit ius naturale. C. VII.

5 IVs naturale [k] est commune omnium nationum, eo quòd vbique instinctu naturæ, non constitutione aliqua habetur; vt viri & fœmine coniunctio [l], liberorũ procreatio & educatio. Videmus enim cæteris animalibus, feris etiam, hanc scientiam tribui, ius naturale videlicet, non ius ciuile.

¶ Quid sit ius ciuile. C. VIII.

6 IVs ciuile est, quod neque in totum a naturali vel gentium recedit, nec per omnia ei seruit. Itaque cum aliquid addimus communi iuri vel detrahimus, ius proprium, id est ciuile efficimus. Ius autem ciuile non ex vna tantum causa consistit, sed ex omni genere causarum, quibus & naturale & gentium ius consistit.

¶ Quid sit ius gentium. C. IX.

7 IVs gentium [m] est sedium occupatio, ædificatio, munitio, bella, captiuitates, seruitutes, postliminia, fœderum pactiones, pax, induciæ, legatorum non violandorum religio, connubia inter alienigenas prohibita. Vnde & ius gentium dictum, quia eo iure fere omnes gentes vtuntur.

¶ Quid sit ius ciuile. C. VIII.

6 IVs ciuile est, quod neque in totum a naturali vel gentium recedit, nec per omnia ei seruit. Itaque cum aliquid addimus communi iuri vel detrahimus, ius proprium, id est ciuile efficimus. Ius autem ciuile non ex vna tantum causa consistit, sed ex omni genere causarum, quibus & naturale & gentium ius consistit.

¶ Quid sit ius gentium. C. IX.

7 IVs gentium [m] est sedium occupatio, ædificatio, munitio, bella, captiuitates, seruitutes, postliminia, fœderum pactiones, pax, induciæ, legatorum non violandorum religio, connubia inter alienigenas prohibita. Vnde & ius gentium dictum, quia eo iure fere omnes gentes vtuntur.

¶ Quid sit fas. C. X.

8 FAs est quod diuinis rebus conuenit, & sacris. Vnde & nefas dictum, quod contra hæc fit.

¶ Quid sit nefas. C. XI.

9 NEfas est quod humanis rebus non conuenit, & sacris. Vnde & nefas dictum, quod contra hæc fit.

¶ Quid sit pietas. C. XII.

10 PIetas est, qua genitoribus & cognatis & patriæ debitum impenditur obsequium.

¶ Quid sit religio. C. XIII.

11 RElegio est, quæ diuinæ naturæ curam habet.

¶ Quid sit pietas. C. XII.

10 PIetas est, qua genitoribus & cognatis & patriæ debitum impenditur obsequium.

¶ Quid sit religio. C. XIII.

11 RElegio est, quæ diuinæ naturæ curam habet.

¶ Quid sit superstitio. C. XIIII.

12 SUperstitio est, quæ vanum & falsum deum colit.

¶ Quid sit superstitio. C. XIIII.

12 SUperstitio est, quæ vanum & falsum deum colit.

¶ Quid sit philosophia. C. XV.

13 PHilosophia est, quæ rerum diuinarum & humanarum causas continet.

¶ Quid sit philosophia. C. XV.

13 PHilosophia est, quæ rerum diuinarum & humanarum causas continet.

¶ Quid sit historia. C. XVI.

14 HIstoria est, quæ res gestas demonstrat.

¶ Quid sit historia. C. XVI.

14 HIstoria est, quæ res gestas demonstrat.

¶ Quid sit fabula. C. XVII.

15 FAbula est, quæ non fuerunt, sed fieri possunt, continet.

¶ Quid sit fabula. C. XVII.

15 FAbula est, quæ non fuerunt, sed fieri possunt, continet.

¶ Quid sit narratio. C. XVIII.

16 NArratio est, quæ gesta rei demonstrat, sed non fuerunt.

¶ Quid sit narratio. C. XVIII.

16 NArratio est, quæ gesta rei demonstrat, sed non fuerunt.

¶ Quid sit argumentum. C. XIX.

17 ARgumentum est, quod rem dubiam probabilibus & necessariis rationibus explicat.

¶ Quid sit argumentum. C. XIX.

17 ARgumentum est, quod rem dubiam probabilibus & necessariis rationibus explicat.

¶ Quid sit fabula. C. XX.

18 FAbula est, in qua nec res gestæ nec quæ fieri possunt continentur, vt in quibus inanimata animalia loquuntur, vt apud poetas.

¶ Quid sit fabula. C. XX.

18 FAbula est, in qua nec res gestæ nec quæ fieri possunt continentur, vt in quibus inanimata animalia loquuntur, vt apud poetas.

¶ Quid sit parabola. C. XXI.

19 PArabola est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit parabola. C. XXI.

19 PArabola est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit ænigma. C. XXII.

20 ÆNigma est, quæ per quasdam res & species rerum ad rem quæ dicitur, ænigmatis obscuritate refertur.

¶ Quid sit ænigma. C. XXII.

20 ÆNigma est, quæ per quasdam res & species rerum ad rem quæ dicitur, ænigmatis obscuritate refertur.

¶ Quid sit exemplum. C. XXIII.

21 EXemplum est, quod aut factum aut dictum alicuius ad aliquid cognoscendum aut imitandum proponitur.

¶ Quid sit exemplum. C. XXIII.

21 EXemplum est, quod aut factum aut dictum alicuius ad aliquid cognoscendum aut imitandum proponitur.

¶ Quid sit apologus. C. XXIIII.

22 APologus est, qui & fabula dicitur, quæ continet ea quæ nec fieri possunt nec facta sunt, sed ficta ad quandam significationem.

¶ Quid sit apologus. C. XXIIII.

22 APologus est, qui & fabula dicitur, quæ continet ea quæ nec fieri possunt nec facta sunt, sed ficta ad quandam significationem.

¶ Quid sit diuisio. C. XXV.

23 DIuisio est, quæ totum in partes diuidit.

¶ Quid sit diuisio. C. XXV.

23 DIuisio est, quæ totum in partes diuidit.

¶ Quid sit definitio. C. XXVI.

24 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit definitio. C. XXVI.

24 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit descriptio. C. XXVII.

25 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit descriptio. C. XXVII.

25 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit genus. C. XXVIII.

26 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit genus. C. XXVIII.

26 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. XXIX.

27 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. XXIX.

27 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit differentia. C. XXX.

28 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit differentia. C. XXX.

28 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit proprium. C. XXXI.

29 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit proprium. C. XXXI.

29 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit accidens. C. XXXII.

30 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit accidens. C. XXXII.

30 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit definitio. C. XXXIII.

31 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit definitio. C. XXXIII.

31 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit descriptio. C. XXXIIII.

32 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit descriptio. C. XXXIIII.

32 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit genus. C. XXXV.

33 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit genus. C. XXXV.

33 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. XXXVI.

34 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. XXXVI.

34 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit differentia. C. XXXVII.

35 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit differentia. C. XXXVII.

35 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit proprium. C. XXXVIII.

36 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit proprium. C. XXXVIII.

36 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit accidens. C. XXXIX.

37 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit accidens. C. XXXIX.

37 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit definitio. C. XL.

38 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit definitio. C. XL.

38 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit descriptio. C. XLI.

39 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit descriptio. C. XLI.

39 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit genus. C. XLII.

40 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit genus. C. XLII.

40 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. XLIII.

41 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. XLIII.

41 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit differentia. C. XLIV.

42 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit differentia. C. XLIV.

42 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit proprium. C. XLV.

43 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit proprium. C. XLV.

43 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit accidens. C. XLVI.

44 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit accidens. C. XLVI.

44 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit definitio. C. XLVII.

45 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit definitio. C. XLVII.

45 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit descriptio. C. XLVIII.

46 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit descriptio. C. XLVIII.

46 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit genus. C. XLIX.

47 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit genus. C. XLIX.

47 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. L.

48 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. L.

48 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit differentia. C. LI.

49 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit differentia. C. LI.

49 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit proprium. C. LII.

50 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit proprium. C. LII.

50 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit accidens. C. LIII.

51 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit accidens. C. LIII.

51 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit definitio. C. LIV.

52 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit definitio. C. LIV.

52 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit descriptio. C. LV.

53 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit descriptio. C. LV.

53 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit genus. C. LVI.

54 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit genus. C. LVI.

54 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. LVII.

55 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. LVII.

55 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit differentia. C. LVIII.

56 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit differentia. C. LVIII.

56 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit proprium. C. LIX.

57 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit proprium. C. LIX.

57 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit accidens. C. LX.

58 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit accidens. C. LX.

58 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit definitio. C. LXI.

59 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit definitio. C. LXI.

59 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit descriptio. C. LXII.

60 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit descriptio. C. LXII.

60 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit genus. C. LXIII.

61 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit genus. C. LXIII.

61 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. LXIV.

62 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. LXIV.

62 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit differentia. C. LXV.

63 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit differentia. C. LXV.

63 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit proprium. C. LXVI.

64 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit proprium. C. LXVI.

64 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit accidens. C. LXVII.

65 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit accidens. C. LXVII.

65 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit definitio. C. LXVIII.

66 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit definitio. C. LXVIII.

66 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit descriptio. C. LXIX.

67 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit descriptio. C. LXIX.

67 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit genus. C. LXX.

68 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit genus. C. LXX.

68 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. LXXI.

69 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. LXXI.

69 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit differentia. C. LXXII.

70 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit differentia. C. LXXII.

70 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit proprium. C. LXXIII.

71 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit proprium. C. LXXIII.

71 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit accidens. C. LXXIV.

72 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit accidens. C. LXXIV.

72 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit definitio. C. LXXV.

73 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit definitio. C. LXXV.

73 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit descriptio. C. LXXVI.

74 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit descriptio. C. LXXVI.

74 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit genus. C. LXXVII.

75 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit genus. C. LXXVII.

75 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. LXXVIII.

76 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. LXXVIII.

76 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit differentia. C. LXXIX.

77 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit differentia. C. LXXIX.

77 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit proprium. C. LXXX.

78 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit proprium. C. LXXX.

78 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit accidens. C. LXXXI.

79 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit accidens. C. LXXXI.

79 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit definitio. C. LXXXII.

80 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit definitio. C. LXXXII.

80 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit descriptio. C. LXXXIII.

81 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit descriptio. C. LXXXIII.

81 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit genus. C. LXXXIV.

82 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit genus. C. LXXXIV.

82 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. LXXXV.

83 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. LXXXV.

83 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit differentia. C. LXXXVI.

84 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit differentia. C. LXXXVI.

84 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit proprium. C. LXXXVII.

85 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit proprium. C. LXXXVII.

85 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit accidens. C. LXXXVIII.

86 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit accidens. C. LXXXVIII.

86 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit definitio. C. LXXXIX.

87 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit definitio. C. LXXXIX.

87 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit descriptio. C. XC.

88 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit descriptio. C. XC.

88 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit genus. C. XCI.

89 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit genus. C. XCI.

89 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. XCII.

90 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. XCII.

90 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit differentia. C. XCIII.

91 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit differentia. C. XCIII.

91 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit proprium. C. XCIV.

92 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit proprium. C. XCIV.

92 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit accidens. C. XCV.

93 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit accidens. C. XCV.

93 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit definitio. C. XCVI.

94 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit definitio. C. XCVI.

94 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit descriptio. C. XCVII.

95 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit descriptio. C. XCVII.

95 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit genus. C. XCVIII.

96 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit genus. C. XCVIII.

96 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. XCIX.

97 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. XCIX.

97 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit differentia. C. C.

98 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit differentia. C. C.

98 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit proprium. C. CI.

99 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit proprium. C. CI.

99 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit accidens. C. CII.

100 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit accidens. C. CII.

100 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit definitio. C. CIII.

101 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit definitio. C. CIII.

101 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit descriptio. C. CIV.

102 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit descriptio. C. CIV.

102 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit genus. C. CV.

103 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit genus. C. CV.

103 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. CVI.

104 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. CVI.

104 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit differentia. C. CVII.

105 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit differentia. C. CVII.

105 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit proprium. C. CVIII.

106 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit proprium. C. CVIII.

106 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit accidens. C. CIX.

107 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit accidens. C. CIX.

107 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit definitio. C. CX.

108 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit definitio. C. CX.

108 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit descriptio. C. CXI.

109 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit descriptio. C. CXI.

109 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit genus. C. CXII.

110 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit genus. C. CXII.

110 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. CXIII.

111 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. CXIII.

111 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit differentia. C. CXIV.

112 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit differentia. C. CXIV.

112 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit proprium. C. CXV.

113 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit proprium. C. CXV.

113 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit accidens. C. CXVI.

114 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit accidens. C. CXVI.

114 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit definitio. C. CXVII.

115 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit definitio. C. CXVII.

115 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit descriptio. C. CXVIII.

116 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit descriptio. C. CXVIII.

116 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit genus. C. CXIX.

117 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit genus. C. CXIX.

117 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. CXX.

118 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. CXX.

118 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit differentia. C. CXXI.

119 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit differentia. C. CXXI.

119 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit proprium. C. CXXII.

120 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit proprium. C. CXXII.

120 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit accidens. C. CXXIII.

121 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit accidens. C. CXXIII.

121 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit definitio. C. CXXIV.

122 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit definitio. C. CXXIV.

122 DEfinitio est, quæ rei alicuius proprietatem breuiter explicat.

¶ Quid sit descriptio. C. CXXV.

123 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit descriptio. C. CXXV.

123 DEscriptio est, quæ rem quæ fieri potest, & quæ non fit, similitudine conuenientium refert.

¶ Quid sit genus. C. CXXVI.

124 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit genus. C. CXXVI.

124 GEnus est, quod de pluribus differentibus specie in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. CXXVII.

125 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit species. C. CXXVII.

125 SPecies est, quæ de pluribus differentibus numero in quæstione quid sint, totum substantialiter colligit.

¶ Quid sit differentia. C. CXXVIII.

126 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit differentia. C. CXXVIII.

126 DIfferentia est, quæ vnius cuiusque rei proprietatem ostendit.

¶ Quid sit proprium. C. CXXIX.

127 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit proprium. C. CXXIX.

127 PRoprium est, quod vni tantum speciei adscribitur, & non omni, vt homini risibile.

¶ Quid sit accidens. C. CXXX.

128 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color, vel quod adest & abest præter subiecti corruptionem.

¶ Quid sit accidens. C. CXXX.

128 ACcidens est, quod præter substantiam rei accidit, vt color,

succeſſio [a] [a], & educatio [b], communis omnium [c] poſſeſſio, & omnium vna libertas, acquiſitio eorum, quæ cælo, terra, mariq; capiuntur [d]; item depoſitæ [e] rei, vel commendatæ† [f] pecuniæ reſtitutio, violentiæ per vim [g] repulſio. ¶Nam hoc, aut ſi quid huic ſimile eſt, nunquam iniuſtum, ſed naturale, æquumq; habetur.

a ¶ *Succeſſio.*] Non intelligas de ſucceſſione quæ fit per hæreditatem, cum illa non ſit naturalis: ſed de ſucceſſione per carnis propaginem. Vel etiam intelligi poteſt de illa qua liberi iure naturæ ſuccedunt parentibus. ff. vnde lib. l. 1. & l. ſcripto. §. non ſic.

b ¶ *Educatio.*] Patres enim theſaurizant filiis, non filij parentibus, vt 16. q. 1. prædicator.

"filiꝰ egẽtẽ patrẽ cogitur alere.

" ſimiliter filius patrem egentem cogitur alere. 22. q. 4. inter. & C. de alen. li. l. 1. & 2. & in caſu mater filiũ, & libertus patronum, vt ff. de lib. ag. ſi quis. §. idem in liberis. & §. ſolent.

†al. commodatæ reſtitutio.

c ¶ *Communis omnium.*] id eſt, nihil erat proprium alicui iure diuino [a]. Vel dic communis, id eſt, communicanda tempore neceſſitatis, vt 47. diſt. ſi cut. " nam etiam ſecũdum legem Rhod. tempore periculi cibaria maxime erant communia, vt ff. ad l. Rhod. l. 2. §. cum in ea dem naue. in fi. 12. q. 1. dilectiſſimis.

acõcor. tex. in l. ex hoc iure. cũ ibi no. ff. de iu. & iur.

"Tpe neceſſitatis oĩa ſũt cõicãda

1Iſid. e. l. c. 5.

d ¶ *Capiuntur.*] Hæc enim & alia, quæ in nullius bonis ſunt, cedunt occupanti, vt Inſtit. de rer. diu. §. feræ.

2cõcor. tex. in §. ius aũt ciuile. inſti. de iu. na. gẽ. & ci.

e ¶ *item depoſitæ.*] Fallit in duobus caſibus, vt ĵ. 22. q. 2. c. ne quis. & ſi dominus & deponens ſimul petunt rem, potius reſtituitur domino, vt ff. depoſ. bona fides.

3Iſid. e. l. c. 6

4cõcor. tex. in l. ius aũt gẽtiũ. cũ gl. inver. bella. Inſti. de iur. na. gẽ. & ci.

f ¶ *Commendatæ.*] cõmendare idem eſt qđ deponere, vt ff. depo. Lucius Titius.

†& inde ius gentium, quia eo.] Orig.

g ¶ *Per vim.*] quod cuilibet licet, vt ff. de iuſt. & iu. vt vim. in fi. extra de ſent. exc. c. 3.

5Iſid. e. l. c. 7

§. ſi vero. in fi. De illa materia habes no. 23. q. 1. in ſumma. Ioan.

¶Quid ſit ius militare. C. X.

5 IVs militare eſt belli inferendi ſolennitas, fœderis [p] faciendi nexus, ſigno dato egreſſio in hoſtem, vel pugnæ commiſſio; item ſigno dato receptio: item flagitij militaris diſciplina, ſi locus deferatur [q]: item ſtipendiorum modus [r], dignitatũ [s] gradus, pręmiorum honor; veluti cum corona [t], vel torques [u] donantur; item prædæ deciſio, & pro perſonarũ qualitatibus & laboribus† iuſta diuiſio, ac principis portio [x].

Ius militare.] Casvs. Hic oſtendit Iſidorus quæ ſpectant ad ius militare: videlicet belli inferendi ſolennitates, fœderis faciendi nexus, &c.

p ¶ *Fœderis.*] id eſt, pacis componendæ.

q ¶ *Deſeratur.*] "ſecundum canones qui fugit in bello publico, infamis eſt, vt 6. q. 1. infames. ſecundum leges capite punitur, vt ff. de re mil. omne. §. qui in acie. Ioannes Theutonicus.

"Pœnæ fugientis in bello.

† *laboris*] Orig.

r ¶ *Modus.*] ĵ. 12. q. 2. Vulteranæ. & ĵ. 16. q. vlt. c. 1. & c. contra.

s ¶ *Dignitatum.*] quis ſit dignior vel ſuperior alio.

6Iſid. e. l. c. 8 l. 1. §. ius publicũ. ff. de iuſt. & iu.

t ¶ *Cum corona.*] id eſt, maius munus.

u ¶ *Vel torques.*] ideſt, minus munus.

x ¶ *Ac principis portio.*] non ergo omnia, quæ capiuntur in bello, ſunt principis, & ſic eſt cõtra. 23. q. 5. dicat. vbi dicitur quòd regis ſunt omnia. Sed dic quòd principis ſunt omnia quo ad tuitionem: ſed ipſe tenetur ea diuidere ſecundum merita perſonarum. 12. q. 2. Vulteranę. & c. conceſſo.

7 Iſid. ib. c. 9

¶Quid ſit ius publicum. C. XI.

6 IVs publicum eſt [y] in ſacris, & in ſacerdotibus, & in magiſtratibus.

¶Quid ſit ius Quiritum. C. XII.

7 IVs Quiritum [z] eſt proprie Romanorum, quod nulli [a] tenent, niſi Quirites, id eſt, Romani. [8] ¶In quo agitur de legitimis hæreditatibus [b], de cretionibus [A], de tutelis, de vſucapionib⁹ [c]; quæ iura apud nullum alium populum reperiuntur; ſed propria ſunt Romanorum, & in eoſdem ſolos conſtituta.

8 Tex. eſt ſi. §. ſed ius q. dẽ ciuile. cũ gl. inver. ius Quiritũ. & ĩ ver. à Quiri no. inſtit. de iu. na. gent. & ci.

A ¶ Cretionibus.] *Antea legebatur* vel curationibus, vel de cõtractibus. *Emendatum eſt ex codicibus Iſidori tam impreſſis, quàm manuſcriptis. Quid autem ſit cretio, declarat Vlpianus in ſuis titulis c. 22. et ipſemet Iſidor. eod. lib. 5. Etymolog. c. 24.* [9]

Ius publicum.] Casvs. Ius publicum conſiſtit in ſacris, ſacerdotibus & magiſtratibus, quia ſi aliqs iſtos vel alias publicas perſonas offendit, ius publicum eſt, & contra publicum facit, cum hę perſonę principaliter ad ſtatũ reipublicæ ſpectent.

9 Alc. 3. diſtinct. c. 7.

10 Ex Iſido. ibi.

y ¶ *Ius publicum eſt.*] Vnde qui lædit ſacerdotes, vel res ſacras, ab omnibus tanquam pro publico crimine poteſt accuſari. argu. 2. quæſt. 1. in primis.

†antea legebatur] *ex edictis ſenatorum.*

DISTINCTIO II.

1 ips

Conſtat [10] [d] *autem ius Quiritum ex legibus: & plebiſcitis, & ſenatuſconſultis, et conſtitutionib. principum, et edictis* †, *ſiue reſponſis prudentum.*

Ius Quiritum.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, quòd ius Quiritum eſt proprie Romanorum, quod nulli habent niſi Romani, vel eis ſubiecti. In ſecunda parte dicitur quòd iure Romanorum agitur de legitimis hæreditatibus, de cretionib. & tutelis, & de vſucapionibus: quæ omnia tantum Romanis competunt. Secunda pars ibi, *in quo.*

z ¶ *Ius Quiritum.*] à Quirino, id eſt, Romulo.

a ¶ *Quod nulli.*] contra C. de Iudæis. Iudæi. vbi dicitur, quòd Iudæi vtuntur Romano iure. Sed ibi omnes vocantur Romani ſubiecti Romano imperio: prout dicitur, Proprium Romanorum eſt habere filios in poteſtate: prout etiam gentiles ſunt ſub Romano imperio. nam imperator eſt princeps totius mundi, vt 7. q. 1. in apibus. ſed in diuerſis prouinciis diuerſi reges ſub eo cõſtituti ſunt. 6. q. 3. ſcitote. & ff. ad leg. Rho. de iact. qui leuandæ. & l. deprecatio. Qui ergo non vult eſſe ſub Romano imperio, nec hęreditatem habere poteſt, nec alia quæ hic de iure Romano enumerantur. arg. 8. diſt. quo iure.

b ¶ *De legitimis hæreditatibus.*] ab inteſtato vel ex teſtamento delatis. Et hæreditas eſt ſucceſſio in vniuerſum ius quod defunctus habuit tempore mortis, vel quod ſupereſt deducto ære alieno.

c ¶ *De vſucapionibus.*] Vſucapio eſt acquiſitio dominij per continuationem poſſeſſionis temporis lege diffiniti. ff. de vſu. l. 3. [c]

c De hoc dic, vt plene no. 16. q. 3. in prin.

Conſtat autem.] Hæc diſtin. diuiditur in duas partes. In prima parte ponit quinque differentias ſecularium legum. Secunda ibi, *Quædam.* Ioan. de Fan. Casv. In ſuperiori diſt. facta fuit mentio de iure Quiritum, ideo Gratianus annectit 2. diſtin. in qua oſtendit q̃ ius Quiritum conſtat ex legibus, plebiſcitis, & ſenatuſconſultis, conſtitutionibus principum, edictis ſenatorum, & prudentum reſponſis. Interſerit etiam de quibuſdam legibus, quæ à nominibus conditorum nominantur, vt conſulares & tribunitię, &c. Et exempla ponit de ſingulis. Quatuor autem ſeq. capit. plana ſunt, & per te videbis.

d ¶ *Conſtat.*] In hac 2. diſt. agitur quæ ſint partes ſiue ſpecies Romani

h ¶ *Vel quæque ciuitas.*] ſic aliqua eccleſia ius ſibi ſtatuit, vt ĵ. diſt. 11. catholica. & de conſec. diſt. 3. pronunciandum.

i ¶ *Diuina humanaque.*] id eſt, contemplatione Dei. de conſec. diſt. 3. c. 3. & hominum, vt ff. de fer. l. 1.

Ius gentium.] Casvs. Hic enumerantur xj. quæ procedunt à iure gentium, ſcilicet ſedium occapatio, &c. & dicitur ius gentium: quia fere omnes gentes indifferenter vtuntur eo.

k ¶ *Sedium.*] ſ. hoſtilium, vt 23. q. 7. ſi de rebus. & q. 5. dicat aliquis. Inſtit. de re. di. §. item quæ ex hoſtibus. ff. de acq. rer. do. naturalem. §. fi. Vel dic ſedium vacantium, quæ occupanti conceduntur, vt Inſtit. de rer. diu. §. feræ. Alioquin ſi propria auctoritate raperet etiam

b Ad huius dicti declarõnem vide qđ no. ext. đ cauſ. poſ. & pp. paſtoralis. in gl. ſed nunquid. & in glo. ſed ſi non potuit. "Captus in bello an licite poſſit aufugere.

rem ſuam, cadit à dominio, [b] vt ĵ. 16. q. 6. placuit. ff. quod met. cauſa. extat. C. vnde vi. ſi quis in tantam. niſi forte alio modo non poſſet eam conſequi per iudicem, vt 23. q. 2. c. 1. & 2. & ff. quæ in frau. cred. ait prætor. §. ſi debitorem. Ioan.

l ¶ *Seruitutes.*] alibi dicitur quòd ſeruitus ſit inducta per ebrietatem. 35. diſt. ſexto die. alibi videtur inducta ex præſcriptione ſeptennij, vt dicam ĵ. diſt. 7. §. ius autem. in ſumma. in gl. quæ incipit, à iuniciis. ſuper illo ver. iuſtificationibus. ſed dicitur inducta de iure gentium: quia ius gentium eam approbat, non quòd eam primo inuenerit. Si ergo bellum iuſtum eſt, qui capitur, fit ſeruus capientis, vt 23. q. 5. dicat. " & ſecundum hoc peccat taliter captus, ſi recedat à domino ſuo, vt 17. q. 4. ſi quis ſeruum. ſed ſi bellum non eſt iuſtum, licitum eſt ei fugere dum poteſt, vt ff. de cap. nihil intereſt. Ioan.

m ¶ *Poſtliminia.*] Poſtliminiũ eſt ius quo reſtituitur alicui res quam per captiuitatem amiſerat, vt 16. q. 3. prima actione. & 34. q. 1. cum per bellicam. niſi ſint arma, quæ non reſtituuntur: quia illa turpiter amiſit, vt ff. de capt. l. 2.

n ¶ *Legatorum.*] ſi quis legatum vel amicorum vel hoſtium impedit, ſecundum canones excommunicatur, vt 94. diſt. ſi quis. 24. q. 3. ſi quis. ſecundum leges traditur hoſtibus, vt ſit ſeruus illorum. ff. de legat. l. vlt. Ioannes Theutonicus.

o ¶ *Alienigenas.*] vt 28. q 1. caue. & c. ſeq.

Source : BIU Cujas

mani iuris : agitur etiam quare leges consulares vel tribunitiæ vel aliæ sic sunt appellatæ, &c.

a Adde an possit facere statutũ, & si põt: an principe existẽte in ciuitate ñ cõsentiẽte. no. Bal. in l. hominum. C. de leg.

a L*Ex est.*] *Populi.*] olim populus statuit leges : sed hodie non; quia transtulit hanc potestatem in Imperatorem [a], vt Instit. de iu.nat.§.sed quod principi. Vel diç quod populus hodie potest, & quod dicitur ibi, transtulit, i.concessit.

b ¶ *Quæ maiores natu.*] Maiores natu dicuntur nobilitate, antiquitate, dignitate, scientia, vt 2.q.7.quærendum. & c.crimina tiones.

1Isi.e.l.c.x. 2Isi.e.l.c.xj. †*vocata scita*]Orig.

c P*Lebiscita sunt.*] Plebiscita primo facta fuerunt propter discordiam,quæ fuit inter nobiles & plebeios, vt ff.de ori. iu. §.eisdem temporibus.

3Isi.e.l.c.12. †cõcor.tex. in §. cõstat aũt. ver.senatusconsultũ. cũ gl. in ver. senat⁹. inst.d iu.na. gen.& ci. bd hoc not. ff.d æd.edi. p tot.Laur. 4Isi.e.l.c.13. †antea lege batur *edidit* 5Isi.e.l.c.14. †*al.constitutiones.*

d C*onstitutio vel edictum est.*] Proprie dicũtur constitutiones principũ, & edicta prętorum [b]. Dicitur etiã edictum iudicis, vt est citatio. 24.q.3.de illicita.ff.de re iud.contumacia.

R*Esponsa.*] Casvs. Dicitur hic ꝙ responsa sunt quę iurisconsulti interrogantibus respondebant, vt fuerunt responsa Pauli. Fuerunt enim quidam prudentes electi æquitatis arbitri, qui responsiones suas ediderunt in scriptis, quibus dissidentium lites sopiebant.

e ¶*Responsa.*]olim* licuit cuilibet totam hereditatem suam relinquere alteri: ſ3 Falcidius statuit, quòd quarta pars hereditatis deberet relinqui legitimis heredibus. Est autem triplex Falcidia. Vna est debita iure naturæ,quæ competit legitimo heredi. Alia est debita iure institutionis,quam potest iure heres instituto petere, cum tota hereditas est exhausta,Ioan, Et istas duas potest hodie habere filius institutus. extra de test. Raynaldus.&ita cessat opin. dominorum.C.ad le. Fal.quanquam.B. Tertia quæ dicitur quarta Trebellianica [c] : & cõpetit heredi instituto,qui rogatus est hereditatem alteri restituere,vt legitur extra de test.Raynutius,Io.

* *Hæc gl. est transposita: pertinet enim ad cap. prox.seq.*

6Isid.ib.c.15

c Adde an appel.falci. veniat Trebellianica. not. in l.2.si qs ali. testa. phi. & in l. 1. ff. d iu.co.

¶Quid sit lex. C. I.

1 LEx est constitutio populi [a], qua maiores [b] natu simul cum plebibus aliquid sanxerunt.

¶Quid sit plebiscitum. C. II.

2 PLebiscita [c] sunt, quæ plebes tantum constituunt : & vocantur † plebiscita,quòd ea plebs sciat ; vel quòd sciscitatur, & rogat,vt fiant.

¶Quid sit senatusconsultum. C. III.

3 SEnatusconsultum est , quod stantũ senatores populis consulendo decernunt†.

¶Quid sit constitutio vel edictum. C. IIII.

4 COnstitutio [d], vel edictum est,quod Rex,vel Imperator constituit,vel edicit†.

¶Quæ sint responsa prudentum. C. V.

5 REsponsa [e] prudentum sunt, quæ iurisconsulti respondere dicuntur cõsulentibus:vnde & responsa Pauli dicta. Fuerunt enim quidam prudentes,& arbitri æquitatis , qui institutiones † ciuilis iuris compositas ediderũt, quibus dissidentium lites,contentionesque sopirent [f],

¶Quæ sint tribunitię, vel consulares leges. C. VI.

ps 2 QVædam 6 etiam leges dicuntur ab iis, qui condiderunt;vt consulares, Tribunitię, Iuliæ, Corneliæ. Nam & sub Octauiano Cæsare suffecti consules Papius [A],& Poppæus legem tulerũt, quæ à nominibus eorum appellatur Papia Poppæa:continens patrum præmia [g] pro suscipiendis liberis. Sub eodem quoque Imperatore Falcidius Tribunus plebis legem fecit , ne quis plus extraneis [B] in testamento legaret,quàm vt quarta pars superesset heredibus,ex cuius nomine lex Falcidia nuncupata est.

A ¶Papius.] *Antea legebatur* Papius, & Pompeius. *& paulo post,* Papia & Pompeia. *Emendatum est ex manuscriptis exemplaribus Isidori. Nam in impressis notauerat errorem Aliatus lib.3.disp.c.3.in tabulis autem Capitolinis anno vrbis* DCCLXI. *ex Kalen.Iul.suffecti consules numerantur M.Papius,Q.Poppæus.*

B ¶ Extraneis.] *Hæc dictio non est in Chronico Eusebij à D.Hieronymo latinitate donato, ac locupletato (vnde hæc videtur sumpsisse Isidorus) neque in l.1.§.2.ff.ad l.Falc.vbi referuntur propria verba ipsius legis. Est tamen apud Isidor.etiam in codicibus manuscriptis.*

¶Quæ sit lex Satyra. C. VII.

7 SAtyra† [A h] vero lex est,quæ de pluribus simul rebus loquitur;dicta à copia rerũ, & quasi à saturitate:vnde & satyram scribere est poemata varia condere; vt Horatij,Iuuenalis,& Persij.

A ¶Satyra.] *In aliquot Gratiani manuscriptis codicib. & vno Isidori legitur* Satura, *de qua ita Festus :* Satura est cibi genus ex variis rebus conditum ; & est lex multis aliis conferta legib. Itaque in sanctione legum adscribitur;neve per saturam abrogato,aut derogato.*& alia quadã in hanc sententiam.*

¶Quæ sint Rhodiæ leges. C. VIII.

8 RHodiæ [i] leges naualium commerciorum sunt ab insula Rhodo cognominatæ,in qua antiquitus mercatorum vsũs fuit.

DISTINCTIO III.

ps 1

Mnes [k] hæ species,sæcularium legũ partes sunt. Sed quia constitutio alia est ciuilis, alia ecclesiastica;ciuilis vero forense, vel ciuile ius appellatur; quo nomine ecclesiastica constitutio appelletur , videamus. Ecclesiastica constitutio,canonis nomine censetur. Quid autem sit canon, Isidor. *in lib.6.Etymolog.c.16.declarat dicens.*

¶Quid sit canon. C. I.

CAnon [l] Græce,latine regula nuncupatur.

¶Vnde dicatur regula. C. II.

1 REgula dicta est,eo quod recte ducit; nec aliquando aliorsum [m] trahit. Alij dixerunt regulam dictam,vel quòd regat,vel quòd normam recte viuendi præbeat:vel quòd distortum,prauum que† corrigat.

i R*Hodiæ.*]Iniquissima est illa l. scilicet quòd patientibus naufragium inhabitatores omnia auferant, vt ff.e.Modestinus. Sed hodie lex illa correcta est. C.de fur. Auth.nauigia. & extra de consuet.c.fin.immo tales sunt excommunicati ipso iure , vt extra de rapt. excommunicationi.

eDicitur enim hæc l. de latina libertate esse,q̃ quasi p satyrã fuit introducta, scdm Hug.

7Isi.ibi.c.16 †*al.Satura*

Q*Mnes hæ.*] Hæc dist. diuiditur i tres partes.In prima probat quid sit canon.Secunda ibi,*Porro.* Tertia ibi,*Officiũ.* Ioan.de Fan.

Casvs. Ab illo c.ius autem naturale. assignauit partes legum sæcularium : sed quia constitutio alia est ciuilis , quæ ius ciuile vel forense appellatur,alia ecclesiastica, de qua principaliter intẽdit tractare, ideo supponit distinct.3.in qua ostendit quo nomine lex ecclesiastica censeatur , & dicit ꝙ nomine canonis censetur.Interserit etiam quid sit priuilegium, & quod sit officium legis. Casus autem sequẽtis c.patet per se.

8Isi.ibi.c.17

k ¶*Omnes.*] Sed quia ſ.tractauit de speciebus sæcularium legũ, modovult tractare de ecclesiasticis constitutionibus , quæ variis nominibus appellantur. quandoque illud appellatur canon, qñ que decretum,quandoque decretalis epistola. Canon dicitur id quod statuitur in vniuersali concilio. extra de bĝa. altercationis.Decretum dicitur quod Papa statuit de concilio Cardinalium suorum ad nullius consultationem. Decretalis epistola dicitur quam statuit Papa vel solus, vel cum Cardinalibus ad consultationem alicuius. 59.distin. hoc ad nos.

9Isid.ibid.

† *prauumq; quid*]Orig.

59.distin. hoc ad nos. 59.distin.fi Romanorum. Item adhuc alias inuenimus appellationes canonicæ constitutionis,vt dogma, mandatum, interdictum, sanctio,vt 25.q.2.si quis dogmata. Dogma est,quod consistit in doctrina fidei Christianę.23.dist.qui episcopus.Mandatum quod consistit in doctrina de moribus.13.dist.his igitur. Interdictum in quo nulla pœna adiicitur.32.distin.interdixit. Sanctio vbi pœna adiicitur.36. distinct.c.2.

l C*Anon.*] Habet autem canon sub se quatuor species,vt 25.q. 2.si quis dogmata.

R*Egula.*] Casvs. Regula dicta est, eo quod recte ducit:nec aliorsum nos trahit quam ad rectitudinem. Alij dixerunt regulam esse eo quòd regat, vel quod normam viuendi præbeat, vel prauum corrigat.

m ¶ *Aliorsum.*] Ergo si regula nunquam trahit aliorsum,omnis regula est ius.male ergo dicit lex quæ ita diffinit regulam. Regula est quæ rem breuiter enarrat,non vt ex ea ius fiat. ff.de reg.iur.l.1. Ad hoc dicas quòd si illud appellas regulam , in quo aliquid generaliter stat

d Et habere præmium. C.qui mor. ad onus tutelæ [d]. Instit.de excusa.tu.in prin. Vel aliter constitutum ie excu.l.1.

g ¶ *Præmia.*] Hæc fuerunt præmia,quòd si quis haberet Romę tres filios, in Italia quatuor, in prouincia quinque, non poterat vocari est, quòd si quis habet minus quam xxv.an. excluditur ab honori-

Source : BIU Cujas

ter ſtatuitur non adiunctis exceptionibus, ſecundum hoc ex regula non ſumitur ius: & ita loquitur lex. ſed ſi appellas regulam id quod includit in ſe ſuas exceptiones, ſecundum hoc regula nunquam fallit: & ita ſumitur hic.

PORRO. Hæc eſt ij. pars diſtin. in qua diſtinguitur inter concilia prouincialia, & generalia, & priuilegia. Io. de Fan.

Casvs. facit hic Grat. quandam diſt. ſ. canonum alij ſunt decreta Pontificum, alij ſunt ſtatuta conciliorum vniuerſalium, alij sũt ſtatuta ꝓuincialium conciliorũ, quæ quandoque fiunt auctoritate Papæ vel patriarcharum, vel archiepiſcoporum. & hæc quidem generales regulæ dicuntur. Sunt autem quædam priuatę leges, quæ priuilegia appellãtur. & ad hoc inducit ſeq. cap. cuius caſus planus eſt.

a ¶ *Legato.*] Ad hoc ſpecialiter deſtinato.

" Legatus vtrũ poſſit cõcil. facere

" licet enim aliquis ſit generalis legatus, non tamen poteſt facere generale, vel etiam prouinciale concilium: quia ea quæ ſpecialiter Romano Pontificí conceduntur, mandata generali iuriſdictione non transferuntur, vt extra de off. le. ꝯ tranſlationem. & mandata generali iuriſdictione concilium non poteſt exercere is cui mandatur, vt ff. de of. eius cui man. eſt iu. l. 2. " Sed nunqd metropolitani in ſuis conciliis poſſunt condere canones? Nõ videtur,

" Metropolitani vtrũ poſſint canones condere.

vt ĩ. 17. diſt. nec licuit. & c. ſeq. Arg. contra. ĩ. 11. diſt. catholica. & de conſe. diſt. 3. c. 1. Dicas

aHãc ſnĩam hic t3 Hug. not. 18. diſt. in ſum.

[a] quòd de paruis negotiis, & de his quæ ſpectant ad onus, poſſunt condere canones: de magnis rebus non poſſunt, vt 17. diſt. multis. & 24. q. 1. quotiens.

Additio. Et de hoc no. 18. diſt. in ſumma. & hanc ſequitur de verbo ad verbum. Ioan.

" Priuati dupliciter dĩr

b *Priuilegia.*] *Priuatorum.*] " Priuati dicuntur proprie qui non ſunt conſtituti in aliqua dignitate, vt 24. q. 1. qui contra. Sed hic priuati dicuntur omnes exempti à iure communi: ſiue ſit collegium, ſiue aliqua ſpecialis perſona. 7. q. 1. petiſti. " Hic patet ratio quare verba poſita in priuilegiis potius pronuntur cauſaliter quàm conditionaliter, cum dicitur, ſicut iuſte poſſides. ſi illud verbum inuenis in priuilegio, exponas, ſicut, pro qa. & hac ratione, quia cum priuilegium ſit lex, & lex debet eſſe certa, vt ĩ. diſtin. prox. c. erit. & verba priuilegij debent eſſe certa [b]. hanc rationem aſſignat Innoc. extra de ver. ſig. abbate. & ſuper verſ. præteriti temporis moram.

" Priuilegiorum verba cauſaliter ponẽda sũt.

bAliàs inutile eſſet priuilegiũ. ext. de priuil. in his. arg. ff. đ le. j. ſi qñ. Io.

c ¶ *in priuato.*] id eſt, in priuatis.

OFFICIVM. Hæc eſt iij. pars, in qua dicit quid ſit officium legis. Ioan. de Fan. Casvs. Dicitur quòd officium legis eſt præcipue neceſſaria prohibere mala: permittere licita, & quandoque illicita, ne grauiora fiant.

Omnis autem.] Casvs. Dicitur hic quòd quadruplex eſt officium legis. aut enim permittit aliquid, vt ſi vir fortis præmium petat: aut vetat, vt monialium petere nuptias: aut punit, vt qui cædem fecerit, capite plectatur: aut præcipit, vt diliges Dominum Deum tuum.

" pmiſſio fit tripliciter.

d ¶ *Permittit.*] " Tribus modis dicitur aliquid permitti. Vno modo quod nullo iure prohibetur, vt ſecundas nuptias contrahere, vt 31. q. 1. hac ratione. Secundo modo quod contra conſtitutiones humanas indulgetur, vt contrahere in quinto gradu, vt 35. q. 3. quædam. & eſt hæc vera permiſſio: & dicitur abſoluta permiſſio. Tertio modo dicitur illicitum permitti, vt magis illicitum vitetur, vt confeſſationes die dominico, vt diſt. 4. deniq;. & permittitur adulterium, ne fiat homicidium, vt 33. q. 2. ſi quod verius. & permittitur ſubdiacono habere vnam fœminam, ne peccet cum pluribus, vt extra qui

" Permiſſio cõparatiua.

cler. vel vo. ſignificauit. & " hæc dicitur comparatiua permiſſio [c]: ſed potius appellatur tolerantia, quàm permiſſio. & ſecũdum hanc

c De hoc loquitur 26. q. 2. hi qui.

permiſſionem dicit canon quòd ea, quæ permittimus, non approbamus, vt 31. q. 1. hac ratione. & ſecundum hanc permiſſionem dicit decretal. quòd multa toleramus quæ ſi in iudicium deduceremus, caſſarentur, vt extra de præben. cum iam dudum.

e ¶ *Vt qui cædem.*] " Sed nunquid iudex eccleſiaſticus poteſt taliter dictare ſententiam in cauſa ſanguinis: cum nec cauſis ſanguinum poſſit intereſſe, vt 23. q. 8. his à quibus. Sed dic ꝯ iudex eccleſiaſticus poteſt dicere ius interroganti: ſed non poteſt illud præcipere vel conſulere. ſic. 5. q. vlt. delatori. 23. q. vlt. peſſimam. Ioan. ſed videtur hodie correctum de exceſſ. præl. ex litteris. B.

" Iudex eccleſiaſticus, an de cauſa ſanguinis ſe intromittat

fecerit [f], capite plectatur: eius [g] enim præmio [h], aut pœna vita moderatur [1] humana: diuina [A] autem præcipit [k], vt [Diliges Dominum Deum tuum.

A ¶ Diuina.] *Hinc vſque ad finem non ſunt in codicibus Iſidori: neque in aliquot exemplaribus vaticanis Gratiani. In aliis vero, omiſſa voce* diuina, *legitur* aut præcipit, vt diliges dominum Deum tuum.

DISTINCTIO IIII.

ps 1

Auſa[1] *vero conſtitutionis legum eſt, humanam coercere audaciam, & nocendi facultatem refrænare: ſicut in eod. lib. c. 20. Iſidorus teſtatur dicens.*

¶ Quare leges factæ ſint. C. I.

FActæ ſunt autem leges, vt earum metu humana coerceatur [m] audacia, tutaque [n] ſit inter improbos innocentia, & in ipſis improbis formidato ſupplico refrænetur nocendi facultas.

2 ps *Præterea in ipſa conſtitutione legum, maxime qualitas conſtituendarum eſt obſeruanda, vt contineant in ſe honeſtatem, iuſtitiam, poſſibilitatem, conuenientiam, & cetera, quæ in eod. lib. Iſidorus enumerat dicens.* [1]

¶ Qualis debeat eſſe lex. C. II.

2 ERit autem lex honeſta [o], iuſta [p], poſſibilis [q], ſecundum naturam [r], ſecũdum patriæ conſuetudinem [s], loco [t] temporique [u] conueniens, neceſſaria [x], vtilis [y], manifeſta [z] quoque, ne

f ¶ *Fecerit.*] vt de pœ. diſt. 1. ſi quis cũ telo.

g ¶ *Eius.*] id eſt, legis, *Deut. c.*

h ¶ *Præmio.*] id eſt, permiſſione.

1 ¶ *Moderatur.* paſſiue.

k ¶ *Diuina autem præcipit.*] hoc reſpicit ſuperiora.

Auſa.] Hæc diſt. diuiditur in quatuor partes. In prima ꝙritur quare ſunt factæ leges. Secunda ibi, *Præterea.* Tertia ibi, *ideo autem.* Quarta ibi, *Hæc etſi.* Ioan. de Fan.

Casvs. Dixit ſ. quod ſi legis officiũ: in hac 4. diſt. oſtẽdit ad quid ſit lex inſtituta, & qd in ea contineatur, & quando inſtituitur: & ꝯ etiam quædam capitula ſunt abrogata.

l ¶ *Cauſa.*] Hic intitulatur 4. diſt. in qua oſtendit qualiter leges ſint inuentæ: ſecundo oſtendit quæ ſint conſideranda in conſtituendis legibus: vltimo oſtẽdit quaſdam leges eſſe abrogatas per contrariam conſuetudinem.

1 C. 11. & l. 2. c. 10. 2 Iuo p. 4. c. 168. Pann. l. 2. c. 142.

Actæ.] Casvs. Quæſitum fuit ab Iſidor. quare leges ſunt factæ & inſtitutę: & reſpondet, quòd triplici de cauſa factæ ſunt. Vna, vt earum metu humana audacia coerceatur. Secunda, vt tuta ſit inter improbos innocentia. Tertio, vt vnius ſupplicio aliorum facultas nocendi refrænetur.

m ¶ *Coerceatur.*] nam per leges nemo cogitur bene facere, ſed male facere prohibetur, vt 23. q. 5. ad fidem.

n ¶ *Tutaque.*] id eſt, vt boni inter malos quiete viuant, vt 23. q. 5. non fruſtra. Ioan.

PRAETEREA. Hæc eſt ij. pars diſt. in qua ponit viij. quæ ſunt ſeruanda in legibus promulgandis. Ioan. de Fan.

Casvs. Modo dicit Grat. quæ ſint illa quæ in lege conſtituenda conſiderantur, vt contineat, &c. & ad hoc inducit c. ſeq.

ERit.] Casvs. In hoc c. enumerat Iſidorus decem, quæ lex in ſe continere debet, ita quòd hæc, ſcilicet patriæ, loco, temporiq; vere conueniens, pro vno ponantur, ſcilicet honeſta, iuſta, poſſibilis, &c.

o ¶ *Honeſta.*] quia in iure non tam deſideratur iuſtitia, quàm honeſtas. 35. q. 3. porro.

p ¶ *iuſta.*] aliter enim non eſt ius, niſi ſit iuſtum, vt ſ. diſtinct. 1. ius generale.

q ¶ *Poſſibilis.*] quia ſi de impoſſibilitate legis quis tranſgrederetur, fruſtra imputaretur ei ad pœnam, vt 15. quæſtion. 1. non eſt. 23. quæſtione 4. Nabuchodonoſor. & ff. quando appelland. ſit. l. 1. §. dies autem iſtos.

r ¶ *Secundum naturam.*] id eſt, naturalem rationem. ſupra diſtin. 1. conſuetudo. Ioan.

s ¶ *Secundum patriæ conſuetudinem.*] quia ſi eſt contra conſuetudinem inhabitantium, per contrariam conſuetudinem abrogatur, vt ĩ. eo. §. leges. & c. ſtatuimus. Item quia conſuetudo interpretatur legem, vt extra de verb. ſig. abbate. ff. de legib. cum de conſuetudine. & l. ſi de interpretatione.

t ¶ *Loco.*] quia in aliquibus locis aliqua ſtatuuntur, quæ alibi non reciperentur, vt 31. diſtinct. ante. & c. aliter. Item in iure conſtituendo conſideranda eſt vicinitas locorum vel remotio, vt 63. diſtinct. cum longe.

u ¶ *Temporique.*] Omnia enim debent conuenire ſuis temporibus, vt 23. q. 4. ſi eccleſia. & 2. q. 1. ſi peccauerit.

x ¶ *Neceſſaria.*] quia non niſi inſtante neceſſitate ius ſtatui debet, vt 29. diſt. regulæ.

y ¶ *vtilis.*] quia inutilis eſſet abiicienda. 68. diſt. corepiſcopi. 12. diſt. omnia.

z ¶ *Manifeſta.*] 4. q. 3. non in teſtibus.

Source : BIU Cujas

a Vide quod not. 14. q.3. plerique. & ff. de le. contra legem. Io. de Fan.

2 ¶ *Captionem.*] ne aliquis captiose possit eam interpretari, vel etiam ne alicui laqueus paretur per eam[a]. 27. q. 1. de viduis. Ioan.

b ¶ *Priuato.*] Tunc enim esset priuilegium.

IDEO AVTEM. Hæc est iij. pars dist. in qua ponit, quòd leges per desuetudinem abrogantur, & per consuetudinem confirmantur. & hoc probatur p 4. auctoritates. Io. Casvs. Dicit Grat. ꝙ ideo ista in lege considerantur statuenda: quia cum institutæ fuerint, non erit liberum de ipsis iudicare: sed postquam institutæ fuerint, minori indici non licebit iudicare de ipsis: sed secundum ipsas. & ad hoc inducit c. seq.

IN *istis.*] Casvs. Dicit Aug. ꝙ quando leges instituuntur, potest quis de ipsis iudicare: sed postquam institutæ fuerint, minori iudici non licebit de ipsis iudicare, sed secundum ipsas.

c ¶ *Iudicent.*] cum ergo Papa vult condere canones, episcopi possunt contradicere, & dicere, canõ iste non conuenit consuetudini regionis nostræ, vt ff. c. prox. Sed nũquid potius stabitur sententiæ Apostolicæ, vel omniũ episcoporum? Videtur ꝙ omnium episcoporum: quia orbis maior est vrbe, vt 93. dist. legimus. Arg. "quòd sententia Papæ præualet. 35. qu. 9. veniam. nam etiam error principis ius facit, vt ff. de sup. le. l. 3. in fi. Dicas quòd sententiæ Papæ stabitur contra omnes. 9. q. 3. nemo. & c. cuncta. si si contra fidem diceret. 25. q. 1. sunt quędã. d ¶ *Non licebit.*] Arg. quod semel est approbatum, amodo non potest reprobari, vt 8. q. 2. dilectissimi. & c. licet, & 32. q. 5. horrendus[b]. Ioan. Nisi ex noua causa, extra de off. deleg. c. insinuante.

1 Iuo p. 4. c. 169. Pann. l. 2. c. 143.

"Papæ sniã ꝑferatur snię olim eporũ.

b Vñ dicas, ꝙ hęc lra loquitur de inferiori iudice. nam si inferior index vellet aliqd proponere, quare lex illa si dret cõdi, facilius audiretur primo q̃ postea. ad hoc arg. 31. dist. Nicæna. nã multa impediũr promotiõnẽ, &c. 15 q. 1. c. fin. secũdũ Lau. 2 Iuo p. 4. c. 25. Pann. l. 2. c. 174. †al. carne & deliciis.

LEGES. Casvs. Ittem §. diuiditur in ij. partes. In prima parte, dicitur quòd leges instituuntur, cum promulgantur, & confirmantur, cum morib. vtentium approbantur. In secunda parte, quæ incip. ibi, *Sicut.* dicitur, quòd sicut leges moribus vtentium confirmantur: ita quædam leges sunt per desuetudinem abrogatæ: sicut & illud Telesphori abrogatur quod dixit de proposito ieiunandi suscipiendo à clericis à quinquagesima. & ad hoc inducit seq. c.

e ¶ *Abrogata.*] Abrogare est in totum tollere legem: derogare est pro parte detrahere legi, vt ff. de ver. sig. derogatur. sed qualiter potest populus abrogare canonem, cum nõ possit condere canonem? maxime ex quo tota potestas translata est in principem. ff. de const. prin. l. 1. Sed dic quòd non potest abrogare nisi per expressum consensum Papæ: vt extra de præb. cum iam dudum. licet quidam dixerint, quòd sufficeret sola scientia Papæ. Ioan. Sed credo, quòd consuetudo rationabilis & præscripta tollit leges, vt extra de consuet. c. vlt. etiam sine scientia principis. difficile enim esset eum omnes consuetudines, quæ seruantur, scire. B.

Statuimus.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, ꝙ clerici debent incipere ieiunium à quinquagesim..: vt clericorum vita à laicali discernatur. In ij. parte, quæ incip. ibi, *Hæc ergo.* dicitur quòd per septem hebdomadas ante Pascha clerici ieiunando, hymnis, vigiliis, & orationibus insistere debẽt die noctuq;.

f ¶ *Statuimus vt septem.*] istis duobus c. ob. ĩ. de consec. dist. 3. à sacerdotibus. vbi quadragesima præcipitur seruari. Sed dic ꝙ istud c. non tenet: "quia hodie quinquagesima non seruatur, cum ipsa celebretur post Pascha, Ioan.

"Quinquagesima hodie non seruatur.

g ¶ *Statuimus.*] i. abrogamus: vel ponitur statuimus pro consulimus.

h ¶ *Clericorum.*] aliàs viles reputentur. 1. q. 1. vilissimus.

QVadragesima.] Casvs. Istius c. patet per se. Et hæc duo c. abrogata sunt, sicut & seq. c. in prin. & hoc dicit seq. §. quod similiter.

DEniq;.] Casvs. Istd c. diuiditur in v. partes. In prima parte quærebat Aug. à Greg. an clerici inciperе debeant ieiuniũ à quinquagesima. & resp. ꝙ sic. vt sicut loco præcellunt laicos, ita & religione præcellãt. In ij. parte quæ inci. ibi, *De ipsa vero.* quærebatur an laici qui in diebus dominicis consueuerint solennius epulari, debeant à tali consuetudine remoueri? & respon. ꝙ nõ, ne deteriores fiant, & hoc probatur auctoritate Salo. dicentis, ꝙ qui nimis emũgit, elicit sanguinem. In tertia parte, quæ incipit ibi, *Et post pauca.* quærebatur an tẽpore ieiuniorũ sit abstinendum ab ouis, caseo, & lacte, & resp. Greg. ꝙ sic: quia sicut à carnibus, ita ab omnibus quæ trahũt sementinam originem carnis, est abstinendum. In iiij. parte quæ inc. ibi, *Et post pauca. Ceterum.* quærebatur an piscibus in quadragesima sit vtẽdum, & resp. ꝙ sic, ad infirmitatis solatium, & nõ ad luxuriam: & non magnis piscibus, sed paruis. Quinto loco in fi. c. quærebatur an vino sit vtendum, & respon. quòd sic, vt tamen ebrietatem vitemus.

3 Iuo p. 4. c. 29.

i ¶ *Dignitas.*] Hic habes ꝙ quilibet ordo ecclesiasticus dicetur dignitas vel honor, vt j. q. j. reperiũtur. quandoque sæculares potestates dicuntur dignitates. 23. q. 5. administratores. quandoq; constantes homines dicuntur habere dignitatem, secundum quod serui dicuntur habere dignitatem, vt ff. de vsufru. sed & si quid. §. 1. Et ex hoc patet clericos nõ esse priuatas personas: cum illæ solæ dicantur priuatæ personæ, quæ nõ habent dignitatem, vt 24. q. 1. q. cõtra.

k ¶ ¶ *Ad pensum.*] id est, ad quantitatem[c], vt sint duæ partes.

c Siue mẽsurã, siue institutionẽ.

l ¶ *Sicut loco.*] id est, dignitate. & est hic arg. ꝙ qui præcedit alium dignitate, debet etiam præcedere in aliis, vt 1. q. 1. vilissimus. Ioan.

m ¶ *Dominica.*] carnisprivij.

n ¶ *Hæsitamus.*] Non quid iuris sit, sed quid statuendum sit, ne scandalum oriatur. C. de testa. l. omnium. 1, q. 2. quàm pio.

o ¶ *Et sæculares.*] Et pro, id est.

p ¶ *Consuetudine.*] Arg. "quòd consuetudo excusat in delictis, vt hic, & 32. q. 4. obiiciuntur. & extra de temp. ord. sane [d]. Sed contra, consuetudo non minuit peccatum, sed auget, vt 24. q. 1. schisma. 32. q. 7. flagitia. extra de si. non satis[e]. immo consuetudo veniale peccatum facit mortale, vt 25. dist. vnum orarium. §. criminis. Sol. consuetudo excusat à pœna temporali, sed non à gehennali.

"Consuetudo an excusetĩ delictis d Vbi plene de hoc. & ĵ. dist. 8. malae Extr. de cõsuẽ. cũ tãto.

a ¶ *Venia*

aliquid per obscuritatem in captionem[A] [a] contineat: nullo priuato[b] commodo, sed pro communi ciuium vtilitate conscripta,

A ¶ In captionem.] *Antea legebatur,* incautum captione. *Restituta est vera lectio ex codicibus Isidori manuscriptis libr. 5. c. 12. & ex impressis etiam lib. 2. c. 10. vbi eadem scribuntur; partimque ex antiquis Gratiani exemplaribus, à quibus abest dictio,* cautum. *Simili verò locutione vtitur Paulus lib. 5. sent. tit. 33. c. 2.* Ne quis, inquit, in captionem verborum in cauendo incidat.

3 ps *Ideo autem in ipsa constitutione ista considerandа sunt, quia cum leges institutæ fuerint, non erit liberum iudicare de ipsis, sed oportebit iudicare secundum ipsas. Vnde Augustinus ait in libro de vera religione. c. 31.*

¶De legibus tunc est iudicandum, cum instituuntur, non cum institutæ sunt. C. III.

1 IN istis temporalibus legibus, quanquam de his homines iudicent [c], cum eas instituunt, tamen cum fuerint institutæ & firmatæ, non licebit [d] iudici de ipsis iudicare, sed secundum ipsas.

Leges instituuntur, cum promulgantur, firmantur, cum moribus vtentium approbantur. Sicut enim moribus vtentium in contrarium nonnullæ leges hodie abrogatæ [e] sunt, ita moribus vtentium ipsæ leges confirmantur. Vnde illud Telesphori Papæ, (qui decreuit, vt generaliter clerici à quinquagesima ab carnibus, & deliciis ieiunent) quia moribus vtentium approbatum non est, aliter agentes, transgressionis reos non arguit.

Telesphorus vrbis Romæ episcopus omnibus episcopis, epist. 1.

B ¶ Quinquagesima.] *Post hoc verbum in codicibus impressis sequebatur,* ieiunãdi propositum susciperent, & à carnibus, & deliciis abstinerent: *sed omnes fere manuscripti habent eo modo, quo restitutum est.*

¶ Septem hebdomadibus à carne, & deliciis ante Pascha clerici abstineant. C. IIII.

2 STatuimus [f], vt septem [g] hebdomadas plenas ante sanctũ Pascha omnes clerici in sortem Domini vocati à carne † ieiunent: quia sicut discreta debet esse vita clericorum [h] à laicorum conuersatione, ita & in ieiunio debet esse discretio. *& infra.* ¶Has ergo septem hebdomadas omnes clerici à carne & deliciis ieiunent, & hymnis, & vigiliis, atque orationibus Domino inhærere die noctuque studeant.

Item Ambrosius in lib. sermonum A.

A ¶Sermonum.] *Inuenti sunt Romæ in bibliotheca Vaticana, & Mediolani in bibliotheca monasterij S. Ambrosij sermones aliquot manuscripti, Ambrosij nomen præferentes: inter quos est sermo de sexagesima, cui* [o] *initium est:* Adest tempus. *Vnde hoc caput sumptum est.*

¶Septimam hebdomadam Telesphorus quadragesimæ addidit. C. V.

QVadragesima sex septimanas habet, cui addidit Telesphorus Pontifex septimam hebdomadam: & vocatum est hoc tempus quinquagesima.

Quod similiter de eo capitulo est intelligendum, quod B. Gregorius Augustino Anglorum episcopo scribit dicens.

¶ A quinquagesima ieiunandi propositum sumant, quos ecclesiastici gradus dignitas exornat. C. VI.

3 DEnique sacerdotes, & diaconi, & reliqui omnes, quos dignitas [i] ecclesiastici gradus exornat, à quinquagesima propositum ieiunandi suscipiant, quo & aliquid ad pensum [k] sanctæ institutionis adiiciant, & eorum, qui in laicali ordine consistunt, obseruantiam, sicut loco [l], ita religione præcellant. ¶De ipsa vero die dominica [m] hæsitamus [n], quidnam dicendum sit: cum omnes laici, & sęculares [o] illa die plus solito ceteris diebus accuratius cibos carnium appetãt: & nisi noua quadam auiditate vsque ad medias noctes se ingurgitent, non aliter se huius sacri temporis obseruationem suscipere putant, quod vtique non rationi, sed voluptati, immo cuidam mentis cæcitati adscribẽdum est: vnde nec à tali cõsuetudine [p] auerti possunt.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Venia.*] Quid est ergo quod dicitur alibi nunquam esse veniam datam impœnitenti, vt 24.q.2.legatur.ideo intelligas de venia pœnæ, non de venia culpæ. tolerat ergo Greg.crimen tale propter periculum schismatis vel scandali.vnde non est dicendum quòd ignoscatur eis : licet non puniat eos propter multitudinem vel scandalum. " sustinēda enim sunt crimina ratione scandali vel schismatis, vt 23.q.4. non potest.& ratione multitudinis, vt 50. dist. vt constitueretur. hodie non toleratur, vt ext. de vi.& ho.cle. à crapula.

" Scandali rōe tollerātur crimina

1 Adde fere simile p Ias. in l. cūctos. col.12. C.de sum.trin. Prouerb.30

& ideo cum venia [a] suo ingenio relinquendi sunt, ne forte peiores [b] existant [1], si à tali consuetudine prohibeātur. Vt enim ait Salomon. [Qui multum emungit, elicit sanguinem [c].] *& post pauca.* ¶Par [d] autem est, vt quib⁹ diebus à carne animalium abstinemus, ab omnibus [e] quoque, quæ semen tinam† [f] carnis trahūt originem, ieiunemus:à lacte videlicet,caseo, & ouis.*& post pauca.* ¶Ceterum piscium esus ita Christiano relinquitur,vt hoc ei infirmitatis solatium, non luxuriæ pariat incendium. Denique qui à carne abstinet, nequaquam sumptuosiora [g] marinarum beluarum conuiuia præparet. Vinum quoque ita bibere permittitur †, vt ebrietatem omnino fugiamus : alioqui [h] restat,vt omnia,quę corpori libent, similiter faciamus.

b ¶ *Ne forte peiores.*] hæc est comparatiua permissio.

c ¶ *Sanguinem.*] sic qui multum corrigit, offendit, vt 45. distin. cum beatus. & alibi dicitur : Noli esse nimium iust⁹, vt de pœ. dist.1.serpens.2.q.7.c. plerumque.§.de his.

† al.semen tiuam.

d ¶ *Par.*]ideſt,æquum & iustum.

e ¶ *Ab omnibus.*] q.d. ex quo caro prohibetur:ergo & omnia quæ de carne procedunt.

† al.permittimur.

f ¶ *Sementinam.*] id est, semen.

g ¶ *Sumptuosiora.*]sed paruos piscículos potest homo comedere, vt j.82.dis. presbyter.

2Ex Greg.j. 25. q. 1. hac consona.

h ¶ *Alioqui.*] Argu.ex quo vnum conceditur:ergo omnia similia intelliguntur esse concessa, vt j.dist.proxi. ad eius. & 27. dist. quod interrogasti. 22. q. 2. si quis per testamentum [a].

aAd hoc fa. qđ le.&not. 95.di. illud. in gl.arg.omnia,&c.

HAEC ETSI.Hæc est iiij.pars distinct.in qua soluit supradicta. Archid.

Casvs. Dicit Grat.q; hæc tria c.supradicta sunt abrogata:&ideo qui nō obseruant ea, non dicuntur transgressores : sed si non essent abrogata, non obedientes eis ꝓprio priuarentur honore,nisi forte quis velit dicere, quod hæc supradicta c.loquantur de consilio,& non de præcepto.

1 ¶ *Conscripta.*] nam qui exhortatur,mandatoris opera nō fungitur.ff.de his qui no. infam.ob hæc verba.

Leuit.12.

Hæc quæ.] Hæc dist.diuiditur in duas partes. In prima probat, quòd naturale ius non mutatur.Secunda ibi,*Sed cum naturale.*

Casvs. Continuat magister dicta ab illo c.priuilegia.hucusque dicendis:& dicit quòd illa omnia conueniunt tam sęcularibus,quàm ecclesiasticis legibus.Nunc autem in hac 5.dist.reuertitur ad ius naturale, assignando differētiam iuris naturalis ad alia iura:nam istud ius primatum obtinet inter alia iura tempore & dignitate:tempore,quia cœpit ab exordio rationalis creaturæ : dignitate,quia non variatur.Sed cum ius naturale dicatur s.comprehensum lege & Euangelio,quædam autem contraria legi nunc inueniantur concessa,apparet quòd ius naturale mutabile * est & variatur.& hoc probatur exemplo mulieris,quæ statim post partum & menstruum potest nunc ingredi ecclesiam : licet aliter esset fecundum legem : & puer statim cum natus est potest baptizari. & ad hoc inducit c. sequentia.

* Declaratur j. dist.6. c. ſi est peccatū. §. his itaque.

k ¶ *Hæc quæ.*] In hac 5.dist.incipit assignare differentiam iuris naturalis ad alia iura. " No. ergo quòd ius naturale in iiij.differt ab aliis iuribus, in origine, dignitate, amplitudine,& sententiæ rigore. In origine differt:quia cœpit ab exordio rationalis creaturæ,vt instit. de rer.di.§.commodius. sed alia iura ortum habent ab inuentione hominum [b].j.dist.6.c.vlt.Dignitate differt:quia hoc ius nullam patitur immutationem.Inst.de iu.na.§.pe.nam si quid est contrarium iuri naturali,illud iniquum est.s.dist.1.ius naturale.in fi.Item amplitudine : quia iure naturali omnia sunt communia, sed hoc non est

" Ius naturale in 4.dist fert ab aliis

ps 1. *Hæc,quæ [k] de priuilegiis,& ceteris infra positis scripta sunt, tam sæcularibus, quàm ecclesiasticis legibus conueniunt. Nunc [A] ad differentiam naturalis iuris,& ceterorum reuertamur.Naturale ius inter omnia primatum obtinet tempore, & dignitate.Cœpit [l] enim ab exordio rationalis creaturæ, nec variatur tempore, sed immutabile [m] permanet.* ¶*Sed cum naturale [n] ius in lege & Euangelio supra dicatur esse comprehensum : quædam autem contraria his, quæ in lege statuta sunt, nunc inueniantur concessa,non videtur ius naturale immutabile permanere.In lege namque præcipiebatur, vt mulier, si masculum pareret, quadraginta [o] : si vero fœminam, octuaginta diebus à templi cessaret ingressu : nunc autem statim post partum ecclesiam ingredi non prohibetur.Item mulier,quæ menstrua patitur,ex lege immunda esse reputabatur : nunc autem nec statim intrare ecclesiam, nec sacræ communionis mysteria percipere, sicut nec illa, quæ parit,vel illud,quod gignitur, statim post partum baptizari prohibetur.Vnde eidem Augustino Anglorum episcopo Gregorius scribit dicens.*

A ¶Nunc ad differentiam.] *In vulgatis legebatur,*Nunc autem ad doctrinam.*Emendatum est ex vetustis codicibus, & ex principio dist.15.vbi hoc repetitur.*

DISTINCTIO V.

PALEA [B] C. I.

3 CVm enixa fuerit mulier, post quot dies intrare ecclesiam debeat,testamenti veteris præceptione didicisti : quia pro masculo xxxiij. pro fœmina vero lxvj.diebus debet abstinere:quod tamen sciendum, quia in mysterio accipitur.

B ¶ Palea.] *De paleis vniuerse in præfatione dictum est. Hæc vero,cui primum præponitur nomen Paleæ,habetur etiam in manuscriptis exemplaribus(exceptis duobus Vaticanis:)& in quatuor coniunctum est cum sequenti c.*Si mulier. *addita ad illius initium voce*, Nam, *quemadmodum est apud Gregorium.*

¶Mulier enixa gratias actura ecclesiam intrare hora eadem non prohibetur. C. II.

4 SI mulier [P] eadem hora, qua genuerit, actura gratias intrat ecclesiam,nullo pondere peccati ¶ grauatur:voluptas etenim carnis, non dolor in culpa est. In carnis autem commistione voluptas est:in†prolis vero partu dolor & gemitus. Vnde & ipsi primæ matri omnium dicitur[in doloribus paries.] Si itaque enixam mulierem prohibemus intrare ecclesiam, ipsam ei pœnam [r] suam, in culpam deputamus.

Idem ad eundem.

¶ Mulierem enixam, vel quod ab ea genitum fuerit,eadem hora nihil prohibet baptizari. C. III.

5 BAptizari autem vel enixam mulierem,vel hoc quod genuerit,si periculo mortis vrgetur, vel ipsa hora eadem qua gignit, vel hoc quod gignitur, eadē qua

Aptizari.] Casvs. Mulier vel quod ex ipsa natum est,statim in periculo mortis baptizari potest : ne parua mora imminente inueniri non possit quod redimatur.

bVt in fi.p̄ced. §. & j. dist.prox.§. his itaque.

Leuit.15.

c Et exercitium:nā tūc creaturę cæperunt eo vti.Arc.

3c.10.ad interrogata Augusti. An glorū epi.

4Greg.ibid. continēter. Beda lib.1.đ hist.Angl.c. 27.Nicol.ad cōsultaBulgarorū.c.68 " anima maribus citius infunditur q̄ fœminis. †*nam in prolis prolatione gemitus*] Orig. *Gen.3.*

5Greg.ibid. continēter. Burch. l. 4. c.32. Iuo p.1.c.62

libri habent,cum enixa:sed illud est palea vsque ad hunc locum.

q ¶*Pondere peccati.*] Sed nonne in brocardo legitur in pœnitentiali Theodori, quòd fœmina post partum masculi abstinebit xxxiij. diebus ab ingressu ecclesiæ:sed post partum fœminæ lxvj.& si ante intrabit, tot diebus pœnitebit in pane & aqua, quot diebus ante intrauit ecclesiam:& qui illis diebus commiscetur ei, x. diebus pœnitebit in pane & aqua?Item consuetudo est contraria illis c.Greg. Sed illud Theodori intelligas de ea, quæ non ex deuotione intrat: vel de illa quæ sine necessitate intrat. " Sed verius credo quod potest intrare siue sit necessitas,siue non:vt extra de pur.post par.volens.consuetudo tamen in contrarium se habet.Ioan.

" Mulieres enixæ ſi tīr hodie ab ingressu eccle się abstineſ.

r ¶*Pœnam.*] Afflictis enim non debet afflictio addi,vt septima quæstione prima. cum percussio. istud tamen fallit : quia corrupta per violentiam non consecratur. infra 26.distinct.Acutius.& 23.quæst. 5.ille autem.'"&mutilati membris non promouentur,vt 55.dist.per totum [d].

" Afflictio afflictis qñque datur.

d đ hoc no. j.e. ad eius. in glos. hoc est.Archid.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Mora.*] ar. quòd mora est vitanda vbi timetur periculum, vt 28. dist. de Syracusanæ. de consec. dist. 4. ne quod absit. arg. contrà, ff. de iudi. si debitori. & ff. de sol. l. quod dicimus. Sol. illud in contractib. istud in periculo animæ. Ioan.

Ad eius.] Casvs. Tria dicit præsens c. Primo quòd vir non debet dormire cum vxore sua tpe purgationis antequam puer ablactetur: nec alij debet tradi ad nutriendũ causa incontinentiæ. Secundo ibi, *Quæ tamen.* dicit quòd mulier tempore purgationis potest ecclesiã ingredi: qa superfluitas non debet culpæ adscribi. Tertio ibi, *Sanctæ quoque.* dicit quòd mulier tempore partus non est arcenda à corpore Christi: si tamen abstinet ex deuotione, laudanda est.

b ¶ *Ablactetur.*] tempus ablactationis hic appellatur tempus post partum, quando mulier nimis abundat lacte: & nisi extraheretur per puerum, oporteret ipsam infirmari, ideo autem prohibetur illis temporibus cõmisceri cum eis, quia ex tali coitu nascũtur morbosi & leprosi, "sed qd si mulier petat debitum à viro tempore menstrui, vel tempore purgationis? Dico quòd non reddet debitum ei, nisi timeretur fornicatio eius. 13. distin. duo mala. Item si vir petit debitum tempore menstrui à muliere, mulier negabit, & exponet ei causam quare nõ potest. ff. de sol. l. quod dicimus.

c ¶ *Prohibeantur.*] id est, sub forma prohibitionis dissuadeantur, sic exponunt quidam,

d ¶ *Inuita.*] hoc est regulare, vt quod quis inuitus patitur, non afferat ei præiudiciũ, vt hic, & 50. distinct. presbyteros. & C. de instit. & subst. l. 1. & C. qui pe. tut. l. cum à matribus. C. de app. præses. Arg. contra. j. 55. distinct. c. vlt. 49. distinct. c. vlt. C. de condit. infer. legatum. "Item argum. quòd quæ fiunt ab inuitis & nolentibus, eis imputari non debent [a], vt de consecrat. distinct. 5. discipulos, 15. quæst. 1. aliquos. & quæstione 6. cap. 1. & 31. quæstione secunda, Lotharius. Ioan. Sol. si aliquis cogitur coactione absoluta aliquid facere contra Deum, non imputatur ei quo ad Deum: sicus si conditionali coactione, vt extra quod metus causa. sacris. 50. distinct. presbyteros. In contractibus si aliquis cogitur per metum qui debuerit cadere in constantem virum, non imputatur ei, vt ibi. & quod metus causa. ad audientiam. nisi culpa sua incideret in talem metum, vt ff. quod met. caus. si mulier. Sed in ordinibus secus. nam si quis per vim mutiletur, promoueri non potest, vt extra de corp. vit. exposuisti. etiam corrupta per vim non consecrabitur inter virgines, vt 32. quæstione 5. ille. & hoc fit propter reuerentiam sacramentorum, & defectum mysterij. sic mihi Bar. videtur breuiter distinguendum.

e ¶ *Quod vni personæ.*] Argument. quòd vni conceditur, per consequens videtur aliis esse concessum, sic supra distinct. quarta. denique. & hoc verum est si de iure communi aliquid conceditur. secus si ex priuilegio, vt 16. q. 1. hinc est. & 7. q. 1. petisti.

f ¶ *Agnoscere.*] Argum. contra j. 22. q. 2. cum humilitatis. Dic quòd quilibet potest dicere se peccatorem, dum tamen non credat contrarium, de pœnit. dist. 3. ad hæc.

g ¶ *Sine culpa.*] Arg. quòd non semper imputatur factum, vbi culpa præcedit. 15. q. 1. sane.

Via vero.] Casvs. Grat. quærit an post nocturnam pollutionem vel illusionem valeat quis sumere corpus Christi: & an sacerdos Missam valeat celebrare? & de hoc quid iuris sit, in cap. seq. di stinguitur.

h ¶ *Quia vero.*] Hic intitulatur. distinct. 6. in qua, quia fecerat mentionem de superfluitate naturæ, digreditur à principali proposito agens de nocturna pollutione. ostendit ergo auctoritate Gre. quibus modis, & ex quibus causis contingit, & quando sit peccatum, & quando non: postea respondet obiectioni factæ in præmissa distinct. in illo §. his itaque. Et no. secundum quosdam, quòd nocturna pollutio, & illusio, quę procedit ex infirmitate non est peccatum, etiam veniale, máxime cum sit pœna, vt infra c. proximo. ibi, omnino hæc pollutio, vel illusio non est timenda, quia animus, &c. Illa vero quæ procedit ex crapula, est veniale peccatum, vt infra c. proxim. ibi, habet exinde animus aliquem reatum. similiter illa quæ prouenit ex cogitatione præcedente, peccatum est, sed distinguitur, quia si illa cogitatio non processit ad consensum, veniale peccatum est [b] pollutio ex ipsa proueniens. Si vero processit, tunc est mortale [c], secundum istorum opin. ac cedit, quòd aliquis nesciens peccat mortaliter & venialiter [d], & operatur bonum, & etiam meretur vitam æternam: quia si corpus dormit, anima vigilat. Vnde illud: Cor meum vigilat ad te Deus. Idem in furioso dicunt, si culpa sua deuenit ad furorem. argum. decimaquinta quæstione prima, si quis. in fi. immo nesciens peccat. trigesimasecunda quæstione septima, quemadmodum. Argumentum contra. ff. de action. & obligat. ex maleficio. §. si quis absens. vbi dicitur, quòd nesciens non peccat. Alij dicunt, quòd dormientes non peccant. decimaquinta quæstione prima, si concupiscentia. & capit. aliquos. dormiens enim furioso comparatur. ff. de acquirenda possessione. l. prima. §. adipiscimur. & ita non peccat. Si ergo in nocturna pollutione homo non venit ad consensum, nullo modo peccat: si vero peruenit, peccat mortaliter secundum istos, nisi forte imaginetur cum vxore propria: quia tunc dirigit affectum in vxorem, & non peccat mortaliter. hanc opinionem fouet H. & probatur infra eadem distinctione. non est. ibi, luxuriæ, &c. Sed hoc non est verum: quia nullo modo peccat, vt infra cap. proxim. & decimaquinta quæstione prima. aliquos. " Sed contra priorem opinionem obiicitur, quid si cogitaui turpiter, sed antequam dormiui statim pœnitui, post polluor in somno, peccaui, vel non? & videtur quòd sic? Resp. licet contritus sim: tamen vestigia remanent, & reliquiæ, sicut in liberto vestigia seruitutis. vnde patronus ei succedit. Inst. de succ. lib. §. sed nostra. sic matrimonium in furiosis manet propter reliquias prioris voluntatis. ff. de his qui sui, vel alie, iuris sunt, l. patre furioso. Imputetur ergo mihi saltem si initialiter turpiter cogitaui.

natum est, nullo modo prohibetur: quia [A] sicut sancti mysterij gratia viuentibus, atque discernentibus cum magna discretione prouidenda est, ita quibus mors imminet, sine vlla dilatione offerenda est: ne, dum adhuc tempus ad præbendum redemptionis mysterium quæritur, interueniente paululum mora [a], inueniri non valeat qui redimatur.

A ¶ Quia sicut.] *Hinc Vsque ad ver.* Nedum. *addita sunt ex B. Gregorio.*

Item,

¶ Antequam puer ablactetur, vel mater purificetur, ad eius concubitum vir non accedat. C. IIII.

1 Greg. ibid. cõtinenter. Nicol. ad cõsulta Bulg. ca. 68. Beda libr. 1. histo. Angl. ca. 27. Iuo p. 8. c. 88

" Menstrui tpe cõiugale dbitũ an dẽat reddi,

† al. carnis incontinentia,

† *transierint*] Orig. Leuit. 15.

" Facta ab inuitis an sint imputanda.

a Nec talia pñt, vt p; in eo qđ legit. & not. j. 13. q. 2. quã prę posterum,

1 AD eius vero concubitum vir suus accedere non debet quousque qui gignitur, ablactetur [b]. Praua autem in coniugatorum moribus consuetudo surrexit, vt mulieres filios, quos gignunt, nutrire contemnant, eosque aliis mulieribus ad nutriendum tradant: quod videlicet ex sola causa † incontinentiæ videtur inuentum: quia dum se continere nolunt, despiciunt lactare quos gignunt. Hæ itaque quæ filios ex praua consuetudine aliis ad nutriendum tradent, nisi purgationis tempus prius transierit †, viris suis non debẽt admisceri: quippe cum & sine partus causa, cum in consuetis menstruis detinentur, viris suis misceri prohibeantur [c]: ita vt morte lex sacra feriat, si quis vir ad menstruatam mulierem accedat. Quæ tamen mulier, dum ex consuetudine menstrua patitur, prohiberi ecclesiam intrare non debet, quia ei naturæ superfluitas in culpam non valet imputari: & per hoc quod inuita [d] patitur, iustum non est, vt ecclesiæ ingressu priuetur. Nouimus namque, quòd mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur, post tergum Domini veniens †, vestimenti eius fimbriam tetigit, atque statim ab ea sua infirmitas recessit. Si ergo in fluxu sanguinis posita, laudabiliter potuit Domini vestimentum tangere: cur quę menstruum sanguinis patitur, ei non liceat Domini ecclesiam intrare? *& infra.* ¶ Si igitur bene præsumpsit, quæ vestimentum Domini in languore posita, tetigit: quod vni personæ [e] infirmanti conceditur, cur non concedatur cunctis mulieribus, quæ naturæ suæ vitio infirmantur? ¶ Sanctæ autem communionis mysterium in eisdem diebus percipere non debet prohiberi. Si autem ex veneratione magna percipere non præsumit, laudanda est: sed si percipiat, non iudicanda. Bonarum quippe mentium est ibi etiam [aliquo † modo] culpas suas agnoscere [f], vbi culpa non est: quia sæpe sine culpa agitur quod venit ex culpa. Vnde etiam cum esurimus, sine culpa [g] comedimus, quibus ex culpa primi hominis factum est, vt esuriremus.

DISTINCTIO VI.

2 *Via vero* [h] *de naturæ superfluitate sermo cœpit haberi, quæritur, an post illusionem, quæ per somnium solet accidere, vel corpus Domini quilibet accipere valeat, vel si sacerdos sit, sacra mysteria celebrare.*

3 *De his ita scribit B. Gregorius Augustin. Anglorum episcopo, resp. 11.*

† al. humiliter veniẽs.

Matth. 9.

† additę sũt istæ duæ vocẽs ex B. Gregor. & Beda.

b Sicut & ipsa cogitatio ex qua procedit.

c Sub. sicut innuitur. j. in fin. c. seq. & in palea, sed pẽsãdũ.

d Hoc respicit dictũ añ cedens, ibi, sed cogitatio, &c.

2 ex 11. inter rogõe Aug. Angl. epi.

3 Beda lib. 1. hist. Ang. c. 27.

" Pollutio nocturna turpem cogitationem sequens imputatur.

Source : BIU Cujas

¶De multiplici genere illusionis. C. I.

1 Burch.l.5. c.43.Iuo p.2 c.52.Pan.l.1. c.160. Poly. l.3.tit.16.

Testamẽtum.] Canvs. Capitulum istud diuiditur in tres par.In 1.part.dicitur, ꝙ si quis pollutus fuerit pollutione nocturna,nisi aqua lotꝰ fuerit,ei vsque ad vesperā intrare ecclesiam non conceditur. In 2. parte quæ incipit tibi, *Quod tamen.* dicit Greg. ꝙ hoc potest in telligi spiritualiter.l. de illo qui in mente prauis cogitationib. est pollutus,qui aqua penitentiæ lauandus est, & nisi prius ignis tẽtationis recesserit, se reum vsque ad vesperam cognoscat.In tertia parte, quæ incipit ibi, *Sed est.* "dicitur, ꝙ pollutio tripliciter accidit. Aliq̃n. accidit ex superfluitate naturæ, vel infirmitate,aliq̃n ex crapula, aliquando ex præcedenti turpi cogitatione. Cum ex superfluitate vel ĩfirmitate naturæ procedit,pollutio nõ imputatur alicui: ꝙa potius est pœna q̃ peccatũ. Cũ vero ꝓcedit ex crapula, talis pollutio hẽt aliquem reatum: verum tamẽ, si necessitas adest,ꝓp hoc sacerdos ñ prohibetur à celebratione missarum,sed si alij sacerdotes adsint, celebrare non debet: sed à corpore Christi nõ prohibetur,maxime, si dormiẽtem turpi imaginatione non concusserit pollutio. Cum ât ex turpi cogitatione p̃cedenti procedit,abstinere debet ab vtroq;:quia animo patet reatus suus: ꝙa quod cogitauit sciẽs, pertulit nesciens.

" Pollutio tripliciter accidit.

† al. quia

2 Iuo par.9. c.111.

† al.exhiberi

† al.abstineri

a ¶ *Testamentum.*] In Leuitico legitur Dominum dixisse, Si fuerit homo pollutus nocturno semine, egrediatur extra castra, & non reuertatur vsque ad vesperā, donec lauetur, & post solis occasum reuertatur ad castra. hoc Greg. exponit hic,&retorquetur ad illos qui polluuntur mente.

b ¶ *Hunc.*]talem morem, de quo queris, adhuc Romani seruant [a], vt 33. q. 4. vir cum propria vxore.

c ¶ *Immunditia.*]i. immunda cogitatione.

d ¶ *Veris imaginibus.*] cum videt mulierem, & delectatur in ea.

e ¶ *Aqua.*]idest pœnitentia.

f ¶ *Ad vesperam.*]i. quousq; recessit ignis tentationis.

aSub.Iudæi à contactu mortui in pollutis, de conſ.dist. 4. nec qsẽquã

Additio.Idest prauæ cogitationis.i. quousque cedat illa cogitatio reatu: licet.n.peccatum transeat actu,

† al.qui

1 Testamentum [a] veteris legis hunc [b] pollutum Domino dicit, & nisi lotum aqua, etiam vsque ad vesperam † intrare ecclesiam non concedit. ¶Quod † tamen aliter intelligẽs populus spiritalis quasi per somnium eum illudi reputat,qui tentatus immunditia [c], veris [A] imaginibus [d] in cogitatione inquinatur. Sed lauandus est aqua [e], vt culpam cogitationis lacrymis abluat,& nisi priꝰ ignis tentationis recesserit, reum se quasi vsque ad vesperam [f] cognoscat.¶Sed est in eadem illusione valde necessaria discretio, qua † subtiliter pensari debet,ex qua re accidat mẽti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex naturæ superfluitate vel infirmitate, aliquando ex cogitatione contingit. Et quidem cum ex naturæ superfluitate, vel infirmitate euenerit, omnimodo hæc illusio non est timenda, quia hãc animus nesciens pertulisse [g] magis dolendus est,quàm fecisse. Cum vero vltra modum appetitus gulæ in sumendis alimẽtis rapitur,atque idcirco humorum receptacula grauantur:habet exinde animus aliquem reatum [h], nõ tamen vsque ad prohibitionem percipiẽdi sacri mysterij,vel missarum solemnia celebrandi : cum fortasse aut festus dies exigit, aut exhibere † mysterium pro eo,ꝙ sacerdos alius in loco deest,ipsa necessitas [i] compellit. Nã si adsunt alij, qui implere mysterium valeant,illusio per crapulam facta,à perceptione sacri mysterij prohibere non debet:sed ab immolatione sacri mysterij abstinere †, vt arbitror, humiliter [k] debet : si [B] tamẽ [l] dormientem turpi imaginatione illusio non concusserit [m]. Nam sunt,quibus ita plerumque illusio nascitur, vt eorum animus etiam in somno corporis positus non fœdetur turpibus imaginationibus.¶Qua in re vnum ibi ostenditur, quòd ipsa mẽs rea [n] nõ sit tunc [c] :sed suo iudicio penitus libera [o], cum se,etsi dormiẽti corpore nihil meminit vidisse , tamẽ in vigiliis corporis meminit in ingluuiem cecidisse.Si vero ex turpi cogitatione vigilantis oritur illusio in mente dormientis, patet animo suus reatus : Videt enim à qua radice [P] inquinatio illa processerit,quia †, qđ cogitauit sciẽs, hoc pertulit nesciẽs, & [D] propter talem pollutionem à sacro mysterio ea die abstinere oportet.

A ¶Veris.]*In plerisque codicib.B.Gregorij,& apud Bedam,& in collectione cõciliorum Coloniæ 1530. impressa,legitur* vanis:*in aliquib. vero B.Gregorij codicibus,*variis : *sed ob glossam non est mutatum.*

B ¶ Si tamen.] *In codicibus B.Gregorij,& apud Bedam est,* si tamen dormientis mẽtem turpis imaginatio non concusserit. *In collectione vero Isidori etiam manuscripta ,* si tamen animum dormientis turpes imaginationes concusserunt : *quem sensum retinet etiam lectio Panormiæ : nam Burchardus, & Iuo parum ab originali discrepant.*

c ¶Nõ sit tũc:sed suo.]*Omnia fere Gratiani manuscripta exemplaria habent,* vel suo:*Ceterum magna hoc loco est inter ceteros collectores,& Bedam,& B.Gregorij codices varietas. In collectione Isidori etiam manuscripta est,*qua in re vnum ibi ostenditur, ipsa mẽs non rea, nec tamen suo iudicio libera. *Verum ob codicum varietatem nihil est in contextu mutatum.*

D ¶ Et propter.] *Hæc vsque ad finem, neque in codicibus B. Gregorij, neque apud Bedam, neque in tribus vetustis Gratiani exemplaribus habentur.Sunt tamẽ apud Burchardum, & Iuonem,& Pannormiam,& Polycarpum.*

¶Peccatum non dicitur perpetratum cogitatione solum,sed delectatione,& consensu. PALEA.[A] C. II.

2 Sed pensandum est,ipsa cogitatio vtrũ in suggestione, an delectatione,vel(quod maius est) peccati cõsensu acciderit.Tribus enim modis impletur omne peccatũ,videlicet suggestione, delectatione,cõsensu:suggestio quippe fit per diabolũ , delectatio per carnem, consensus per spiritum, quia &† primo culpam serpẽs suggessit, Eua velut caro delectata est, Adam velut spiritus cõsensit. Et necessaria est magna discretio, vt inter suggestionem [B], delectationem , & consensum iudex sui animus p̃sideat.Cũ enim malignus spiritus peccatum suggerit in mente:si nulla peccati delectatio sequatur, peccatum omnimodo perpetratum nõ est:cum vero caro delectari cœperit,tunc peccatum incipit nasci:si autem etiam ad consensionem ex deliberatione descendit, tunc peccatum cognoscitur perfici. In suggestione igitur peccati semen est, in delectatione fit nutrimentum: in consensu perfectio. Et sæpe contingit, vt hoc, quod malignus spiritus seminat in cogitatione, caro in delectationem trahat,nec tamẽ animus eidem delectationi consentiat. Et cũ caro siue anima delectari nequeat, ipse tamen animus carnis voluptatibus reluctans in delectatione carnali aliquo modo ligatur inuitus,vt ei ex ratione contradicat,nec consentiat,& tamẽ delectatione ligatus sit,sed ligatum se vehementer ingemiscat. Vnde,& ille cælestis exercitus præcipuus miles gemebat dicẽs:[Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ,& captiuum me ducentẽ in lege † peccati, quæ est in membris meis.]Si autem [c] captiuus erat,minime repugnabat: quapropter & captiuus erat,&repugnabat. Igitur legi mentis eius lex, quæ in membris est, repugnabat : si autem repugnabat,captiuus non erat.Ecce itaque homo est(vt ita dixerim) captiuus, & liber, liber ex iustitia, quam diligit, captiuus ex delectatione,quam portat inuitus.

remanet tamẽ reatu. 22.q.7.non solum. de consec.dist.4. non ex quo.Vel dic,ad vesperam, i.pœnitentiam, quia vespera,idest finis est peccati. & idẽ sensus est.Hu.

g ¶*Pertulisse.*]q.d.potius intelligitur tunc pati,quàm facere.

h ¶*Reatum.*]i. veniale peccatum, & ideo non prohibet à sumptione Eucharistię,sed ꝓhibet vel dissuadet à confectione, nisi sit necessitas.

i ¶*Necessitas.*]quæ legem non habet. de consec.di.1.sicut.

k ¶*Humiliter.*] ergo est cõsilium. bene enim potest celebrare, si vult:nam pro leuibus criminib. non abstinebit sacerdos à celebratione missarum, sed pro talib. abstinebit,pro quibus posset excommunicari , vt de consec.di.2.si non sunt.& c,quotidie. tamẽ pro quolibet mortali peccato quilibet est suspensus quo ad se, vt ext. de coha.cl. & muli.c.vl. nisi peregerit pœnitentiam, vt extr. de temp.ord. quæsitum.Hu.

2Beda ibid. Burch.l.5.c. 43. Iuo p. 2. c.52.

l ¶*Tamen.*]i. maxime.

m ¶*Non concusserit.*] pollutio ipsa.

n ¶ *Rea.*] quasi dicat, nec mens est rea in somno,nec ẽ rea post somnum.cũ est libera in suo iudicio : sed tunc fuit rea quando se ingurgitauit. vnde satis patet hic, ꝙ hõ in somno nõ peccat.

† al.cum primam

o ¶ *Libera.*] supple. sed prius peccauit.

p ¶ *Radice.*]id est, mala cogitatione.

Rom.7.

† al.legem.

Source : BIU Cujas

NOn est.] Casvs. Quæsitum fuit ab Isidoro, an peccet homo cum dormiens nocturna illuditur pollutione? & respondet quòd non, nisi adsit concupiscentia: sed tunc peccauit cum vigilãs luxuriam prouocauit: sed tamen quocunque modo accidit pollutio, suæ culpæ attribuere debet.

a ¶ *Non concupiscendo.*] idest absque libidine præcedentis ardoris.

HIS ITAQVE. Casvs. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima par. soluit Gratianus quæstionem, quam fecit §. in illo. c. hæc quæ. de priuil. in 5. dist. de mutabilitate, & variatione iuris naturalis dicẽs, quòd ius naturale in lege, & in Euangelio continetur, sed tamen nõ omnia quæ sunt in lege & in Euangelio coherent iuri naturali quantum ad superficiem. Sunt enim in lege quędam præcepta moralia, vt non occides, &c. ista non mutantur, nec ius naturale in eis: quædam mystica præcepta, vt de agno sacrificãdo, & his similia. ista mutantur quãtum ad superficiem, & nõ quantum ad moralem intelligentiam: & quantum ad hoc ius naturale immobile, perseuerat, & permanet sicut fuit ab exordio rationalis creaturæ. In secunda parte, quæ incipit ibi, *Ius vero consuetudinis.* dicitur, q̃ ius consuetudinis cœpit post legem naturalem: ex quo homines cœperunt simul habitare, quod creditur factum eo tempore quo Cain legitur ædificasse ciuitatem: quod ius cum fere esset extinctum propter diluuium, fuit reparatum à Nemroth, siue potius immutatum, quia cœpit opprimere homines. & hoc probatur auctoritate Gen. ibi, *Cœpit Nemroth*, &c.

1 Iuo par. 9. c. 112.

† al. ita.

b ¶ *His itaque.*] Hic ponit Magister sol. obiectionis quam fecerat in præcedenti dist. Nos ergo cum ipso plenius distinguamus, quòd eorum quæ continentur in lege, alia sunt moralia, alia mystica. moralia sunt quæ mores informant, & sic sunt intelligenda, vt ipsa verba sonant, vt diliges Deum: non occides: honora patrem, de quibus notatur. 32. q. 7. quid in omnibus. mystica sunt figuralia, quæ aliud significant præter id quod littera sonat. horum alia sunt sacramentalia: alia sunt cæremonialia. Sacramentalia sunt de quibus ratio reddi potest: quare ad litteram sic fuerint præcepta, vt de circuncisione, & obseruatione sabbati, de quibus habes ext. de bap. maiores. & ext. de const. translato. Cæremonialia sunt de quidus ratio reddi non potest, quare ad litteram sint mandata, vt non arabis in boue & asino, vt 16. quæst. 7. in noua. non feres vestem de lana, & lino contextam. non seres agrum diuerso semine. Lex ergo quantum ad moralia non recipit immutationem: sed quantum ad sacramentalia, & cæremonialia mutatur quantum ad superficiem literæ: sed non ob hoc dicitur esse mutatum ius naturale, q̃a in his non consistebat ius naturale, quo ad superficiem literæ, secundum quam hæc sunt mutata: sed quo ad mistycam intelligentiam, secundum quam non sunt mutata: sed mysticus eorum intellectus non est mutatus. vnde lex non dicitur mutata. 1. q. 1. Marchion.

c ¶ *Ius.*] nunc ostendit à quo tempore cœpit ius consuetudinarium, & constitutionis, & dicit, quòd à tempore Cain cœpit ius consuetudinarium, qui primo ædificauit ciuitatem, quam ex nomine filij sui vocauit Enoch: sed ius constitutionis à Moyse[a]. Io.

a Hoc nõ d; hic esse, q̃a hoc dr̃ i seq. dist. nec hoc ponit Hug. nec Lau. nec ẽt ponitur in antiqua gl. Io.

d ¶ *Extinctum.*] ius ergo non terminatur, ideſt, non finitur in 7. sicut nec incipere potest à 7. quia ad minus x. debent facere plebem, vt j. 10. q. 3. vnio.

e ¶ *Coram Domino.*] id est eorum qui sunt Domini, vel permittente Domino, quicquid enim fit, iudicio Dei fit, vt 26. q. 5. nec mirum.

IVs autẽ.] Hęc distinctio diuiditur in duas partes. secunda, ibi: *Paulatim.* Genes. 4. Genes. 7.

Casvs. Supra ostensum est, quo tempore ius naturale, & ius consuetudinis incœperunt. Nunc autem ostendit in hac 7. dist. quo tempore incœpit ius constitutionis, & dicit Gratian. quòd primo incœpit à Moyse, & postea ab aliis, vt dicitur in seq. cap. Gen. 10.

f ¶ *Ius autem.*] In hac 7. dist. ostendit quando, & à quibus cœperint cõstitutiones humanæ tam ecclesiasticæ, quàm sæculares. Ecclesiasticæ cœperunt à Moyse, & tempore Moysi: Sæculares à diuersis, & tempore diuerso cœperunt, vt patet in seq. c. Exod. 12.

g ¶ *A iustificationibus.*] id est à iudiciis. legitur in Exod. quòd Dominus dixit filiis Israel per Moysen: Si emeris seruum Hebręum, scilicet qui ante seruus non fuit, 6. an. seruiat tibi, nisi annus iubilæus interueniat. in 7. an. egrediatur liber & gratis, cum quali veste intrauit. si habuit prius vxorem cum filiis, cũ vxore & liberis exeat: si dominus dedit ei vxorem, mulier cum filiis erit domini: sed si elegerit seruus manere cum domino amore domini, vel vxoris, & filiorũ, offeret eum dominus diis. i. sacerdotibus: & applicabit ad ostium tabernaculi: & perforabit aurem eius cum subula in signum perpetuæ seruitutis[b]: & eius erit seruus vsque dum viuet, vel vsque ad annum iubilæum: Ab hac constitutione cœpit Moyses iudicia sua: vt dicitur in Exod. Io.

† al. seditiosus.

b Et ita hic ĩducitur ser uitus ex p̃scriptiõe septennij, vt no. 1. dist. ius gentium.

h ¶ *Quas.*] nam & à diuinis scripturis ornatus omnis scientiæ sumpsit initium, vt j. 37. dist. legimus. §. hinc etiam.

MOyses.] Casvs. In prima part. huius ca. enumerantur septem personæ quæ primo leges aliis ediderunt, vt Moyses Phoronæus, Mercurius, &c. In secunda par. quæ etiam ibi, *Deinde.* dicitur quòd populus Romanus ordinauit x. viros qui leges ex libris Solonis x. tab. transtulerunt in latinum sermonem: & eas postea exponentes duas tabulas addiderunt.

i ¶ *Trismegistus.*] propter tres potentias. s. eloquentiam, scientiam, & virtutem. de quibus habes 37. di. relatum. & 16. qu. 1. sic viue. de profes. l. magistros.

k ¶ *Primus.*] immo prius Romulus tradidit: sed paucas. ff. de ori. iur. l. 2. & quia paucas: ideo dicitur iste primus edidit[c].

c Vt ff. de origi. iur. l. 2. Laur.

l ¶ *Decemuiros.*] cum enim leges propter discordiam plebeiorum cum nobilib. fere per 30. an. in desuetudinem abiissent, creati sunt x. viri, qui de Græcis ciuitatib. leges collectas transtulerunt in latinum, & eas in tabulas eburneis scripserunt. postea iidem x. viri accepta

a ¶ Palea.] *Abest hæc palea non solum à primo, & decimo Vaticanis, verum & ab aliis, quæ aliquot paleas habent. Rubrica autem abest ab omnibus. In quibus enim caput hoc reperitur, coniunctę ponitur cum superiore, quemadmodum etiam apud Burchardum, & Iuonem.*

b ¶ Suggestionem.] *Sic emendatum est ex originali, à quo parum discrepat Iuo. antea legebatur*, & necessaria est magna discretio inter suggestionem & delectationem, & inter delectationem, atque consensum, iudicem sui faciat animum præsidem. *Burchardus*, iudicem sui præsidere animum. *Reliqua fere vt Gratianus. Apud Bedam vero*, & inter suggestionem, atque delectationem, inter delectationem, & consensum iudex sui animus præsideat. *In collectione Isidori*, & necessarium est magna discretione inter suggestionem, & delectationem, atque consensum iudicem sui prodere animum.

c ¶ Si autem.] *Magna etiam hoc loco codicũ varietas est: breuissima, & satis integra lectio est in codice epistolarum B. Gregorij olim Lutetiæ impresso.* Si autem captiuus erat, minime pugnabat, quapropter captiuus non erat. Ecce itaque, &c.

Item Isidorus lib. 3. sentẽtiarum de summo bono. c. 6.

¶ Quando sit peccatum nocturnis imaginibus illudi. C. III.

INon est peccatum, quando nolentes imaginibus nocturnis illudimur: sed tũc est peccatum, si, antequam illudamur, cogitationis affectibus præuenimur. Luxuriæ quippe imagines, quas in veritate gessimus, sæpe dormientibus in animo apparẽt: sed innoxiæ, si non concupiscendo[a] occurrunt. Qui nocturna illusione polluitur, quamuis extra memoriam turpium cogitationũ sese persentiat inquinatum, tamẽ hoc vt tentaretur, culpæ suæ tribuat, suamque immunditiam statim fletibus tergat.

His itaque † [b] *respondetur. In lege, & in Euangelio naturale ius continetur, non tamẽ quæcumque in lege & Euangelio inueniuntur, naturali iuri cohærere probantur. Sunt enim in lege quædam moralia præcepta, vt non occides: quædam mystica, vtpote sacrificiorum præcepta, vt de agno, & alia similia his. Moralia mandata ad naturale ius spectant, atque ideo nullam mutabilitatem recepisse monstrantur. Mystica vero quantum ad superficiem à naturali iure probantur aliena: quantum ad moralem intelligentiam, inueniuntur sibi annexa, ac per hoc, etsi secundum superficiem videãtur esse mutata, tamẽ secundum moralem intelligentiam mutabilitatem nescire probantur. Naturale ergo ius ab exordio rationalis creaturæ incipiens, vt supra dictum est, manet immobile. Ius*[c] *vero consuetudinis post naturalem legem exordium habuit, ex quo homines conuenientes in vnum cœperunt simul habitare, quod ex eo tempore factum creditur, ex quo Cain ciuitatem ædificasse legitur: quod cum diluuio propter hominum raritatem fere videatur extinctum*[d]*, postea à tempore Nemroth reparatum, siue potius immutatum, existimatur: cum ipse simul cum aliis alios cœpit opprimere, alij sua imbecillitate eius ditioni cœperunt esse subiecti: vnde in Genesi legitur de eo* [*Cœpit Nemroth robustus venator esse coram Domino* [e] *ideſt* A *hominum oppressor, & extinctor, quos etiam ad turrim ædificandam allexit.*

A ¶ Id est.] *Glossa ordinaria ad istum locum ex Alcuino ita habet.* id est hominum oppressor, & extinctor: quos allexit, vt turrim contra Deum construerent.

DISTINCTIO VII.

ps 1.

Vs autem[f] *constitutionis cœpit à iustificationibus*[g]*, quas*[h] *Dominus tradidit Moysi dicens: [Si emeris seruũ Hebræum, &c.]*

Vnde Isidorus in li. 5. Etymol. c. 1. ait.

¶ De conditoribus legum. C. I.

MOyses gentis Hebrææ primus omnium diuinas leges sacris litteris explicauit. Phoronæus Rex Græcis primus leges, iudiciaque constituit. Mercurius Trismegistus[i] primus leges Aegyptiis tradidit. Solon primus leges Athenienſibus dedit. Lycurgus primus Lacedæmoniis iura ex Apollinis auctoritate confinxit. Numa Pompillius, qui Romulo successit in regno, primus[k] leges Romanis edidit. Deinde, cum populus seditiosos † magistratus ferre non posset, Decemuiros[l] legibus scribendis creauit,

cepta potestate corrigendi,& interpretandi leges, videntes multa deesse tabulis x.postea duas tabulas superaddiderunt:& appellatę sunt illæ leges 12.tabularum:qui autem fuerunt illi x.viri,statim determinat Iisd.dicens seq.c.

Fuerunt.] Casvs. Hoc c.diuiditur in tres par.In 1.par.ponuntur nomina x. virorum, qui leges primo transtulerunt:& dicitur etiã, ꝙ Pompeius primus consul,& Cęsar leges condere voluerunt, sed non potuerunt perficere. In 2.parte dicitur, ꝙ leges propter vetustatẽ ab vsu ceciderunt, quarum notitia est necessaria,etsi in vsu nõ sint.In 3.part.dicitur, ꝙ nouæ à Constantino & ei[a] succesforib. cœperunt:sed qa permistæ & cõfusæ erãt, Theodosius minor ad similitudinem Gregoriani,& Hermogeniani codicis, cõposuit codicẽ ex constitutionibus Imperatorum, quẽ Theodosianum vocauit.secunda pars incipit ibi: *Paulatim.* tertia ibi:*Nouæ.*

1 Isid.ibid. cõtinenter.
2 Adde tex. sim.in l.2.§. iuris ciuilis. cũ §.seq. ff. de orig.iur.
†al.libros.
† *exoleuerunt*]Orig.

a ¶*Metu.*]Arg.ꝙ metus verborũ excusat. ar.ĩ.23.q.8. cõuenior. ibi,dic aliquod verbũ in Deum, & morere. & ar.ff.de acq.hæ.l.6. in fin.arg.contra,ext. quod met.cau.sacris.

3 Adde an lex abrogata fit abrogãda,no.C. de la. li.tol. l.1. & C. de no.Cod. cõpon.l.1.
4 Iuo p.4.c. 170.Pan.l.2. c. 144.
†al.iunior.

b ¶*Necessaria.*]sed si null[a] est earum vsus, vt quid membranas occupant.19.di. si Romanorum?sed iõ notitia est necessaria, vt sciatur cã quare tollãtur,vt C.de cad.tol.l. vna.quia & ipse Papa argumentatur ex abrogato iure,vt ext.de iud.nouit. Vel est necessaria nõ vt probentur,sed vt reprobentur male dicta, vt 37. dist.legimus. & c.qui de mensa

†al.naturæ.

c ¶*Vocauit.*] hunc tamen immutauit post ea Iustinianus,&fecit vnum codicem ex tribus. C.de nouo cod. com.ver.princ. Ioan. Theutonicus.

Act.4.

Dissert aue.] Hæc dist.diuiditur in duas partes, in quarum prima probat,ꝙ de iure naturali omnia sunt cõmunia. Secunda, ibi: *Dignitate.*

5 Ansel.l.12. c.62.Iuo p.3 c.194.Pann. l.2. c.63.

Casvs.Supra in 5.dist. assignata fuit differẽtia iuris naturalis ad alia iura in origine,& dignitate. nunc autem assignat differentiam iuris naturalis ad alia iura ĩ amplitudine,quia hoc iure omnia sunt communia:sed non alio iure.Repetit etiã de dignitate.Dicitur ergo in hoc.§. quòd hoc ius naturale differt à consuetudine, & constitutione:nam iure naturali omnia sunt communia.& hoc probatur auctoritate noui testa.& auctoritate Platonis : sed iure consuetudinis dicitur hoc meum,illud tuum:& ad hoc inducitur seq.c.

d ¶*Differt autem.*] in hac 8.dist.ostendit magister qualiter ius naturale excellat alia iura amplitudine,qa secundũ hoc i[a] oĩa sunt cõ.a.

e ¶*Inter eos.*]ideſt,apostolos.12.q.1.dilectissimis.

aVt de pœ. dist.2. charitas est. iuxta fi.

f ¶*Nescit.*] quisque enim tantum diligit alium,vt se [a] : finxit enim Plato quãdam rempublicam,in qua oĩa sunt communia.12.q.1.c.2.

Qvo iure.]Casvs. Quidam hęretici conquerebantur se iniuste expoliatos rebus quas nomine ecclesiæ possidebant, contra quos inuehit Aug. dicens eos non posse conqueri. nam aut possident iure diuino,aut iure humano.si iure diuino omnia sunt communia,& ita res ecclesię possidere non possunt:si iure humano,sed iura humana sunt leges Imperatorum,quæ statuunt,vt hæretici nil nomine ecclesiæ possiderent.si ergo renuntiant legibus Imperatorum, per consequens &possessionibus: siue nomine ecclesiæ, vel proprio nomine velint possidere:cum Apostolus Reges præceperit honorari.

Psal.23. Gen.2.

g ¶*Defendis.*]1.petis, vel defendendo retines.

h ¶*Nam iure diuino.*] "ex hoc videtur, ꝙ tantum iure humano aliqua possideantur, & non diuino.& sic ob. ĩ.23.q.7.ca.1.vbi dicitur, quòd iure diuino aliqd possidetur. Sed non est contrarium, quia dicitur ibi, quòd iustorum sunt omnia communia iure diuino,& bene potest eẽ, ꝙ iure diuino aliquid sit ꝓprium, sed ideo dicit hic, ꝙ iure humano possidẽtur possessiones, qa iura humana potissime tractant de possessionib. sed iuscanonicũ principaliter de decimis, vel primitiis. Vel dic, ꝙ ibi ius diuinum strictę sumitur pro iure canonico: sed hic ius canonicum comprehenditur sub iure humano. & hinc [b] habes, ꝙ petenti restitutionem obstat exceptio hæresis.Hæretico enim nihil est licitum possidere, vt 23. q.5.si vos.& q.7.c.1.& 2.Itẽ hic est arg. ꝙ à petente restitutionem possumus q̃rere quo iure petat:an per interdictum,vel iudicis officio. Itẽ quod causam petẽdi tenetur explicare : & ꝙ secundum iura can. actio sit proponenda:habes extr. de iud. examinata. & ext.de lib.ob. dilecti. nec ob.ext. de iud.dilecti[c]. Io.Sol.ego credo,ꝙ causa,&modus agendi est proponendus,vt secundum illũ modum iudex ferat sententiam. ext.de si. licet Heli. licet nõ cogatur, actionem proponere, quia etiam secundũ leges, sola causa sufficit,vtC.de edi. di. Adr.tol.l.3.Bart.

" Possessio an sit ḋ iure diuino an humano.
† *dicit.*]Ori.
† *iure ergo humano,iure imperatorum,quare*] Orig.
6 Concord. text. in l.ex hoc iure.cũ ibi no. ff.de iust.& iur.
7 C.li.1.ti.5. c.4.& Cod. Theod.li.16 ti.5. c.43.52. & 54.
† al.vt
b "Istud hinc elicitur sectũdũ illã expositionẽ q̃ fit ſ.e.ĩ ver. defendis. i. petis,secundũ Io.ḋFan.
1.Petr.2.
‡ *ad ipsa*] Ori. & Iuo.
c Vbi ḋ hoc & 2.q.6.decreto.

i ¶*Meus est.*]hæc verba meum,& suũ spectãt ad dominum nõ ad bonæ fidei possessorem,vt ff.de re.& sump.fu.l.2.§.1.

k ¶*Gaudeatis.*]retinendo possessiones,vel eas recuperando.

l ¶*Leges.*] constitutiones Imperatorum super rebus ecclesiasticis, non valuissent, nisi postea confirmatæ fuissent ab ecclesia, vt 96. distin. bene.

m ¶*Possidere.*]hoc canones præcipiunt,vt 23.q.7.c.1.&.2.

n ¶*Dicere.*]arg.est hic,quòd qui vnum dicit,dicit & omnia quæ sequuntur ex illo, vt 11.q.3.æstimant.& c.seq.& extr.de dol.&contu. cum dilectus filius.& ff.quod me.cau.l.j.Item arg. "quòd idem iuris est in vno connexorum,quod in reliquo,vt 1.q.3. si quis obiecerit.&3.q.6.hęc quippe.Item arg.quòd qui renuntiat vni,renuntiat omnibus quæ sequuntur ex illo, & etiam omnibus cohærentibus, vt 81.dist.si quis sacerdotum.& 1.q.1.si quis episcopus.& 9.q.2.nullus primas.

" Connexorum est idẽ ius.

DISTINCTIO VIII.

ps 1

Dissert autem[d] ius naturale† à consuetudine, & constitutione. Nam iure naturali omnia sunt communia omnibus: quod nõ solum inter eos[e] seruatum creditur, de quibus legitur.[Multitudinis autem credentium erat cor vnum,& anima vna,&c.] verum etiam præcedenti tempore à philosophis traditum inuenitur.Vnde apud Platonem illa ciuitas iustissime ordinata traditur, in qua quisque proprios nescit[f] affectus.Iure vero cõsuetudinis, vel constitutionis hoc meum est,illud alterius. Vnde Augustinus ait tract.6. ad c.1.Ioannis.

¶Iure diuino omnia sunt communia omnibus:iure vero constitutionis hoc meum, illud alterius est. C. I.

5 Anselm.l.12. c.62.Iuo p.3 c.194.Pann. l.2. c.63.

Qvo iure defendis g villas ecclesiæ [A] ?diuino , an humano? Diuinum ius in scripturis habemus : humanum ius in legibus Regum. Vnde quisque possidet;quod possidet?nonne iure humano?Nam iure [h] diuino[Domini est terra, & plenitudo ei[9].]Pauperes , & diuites Deus de vno limo fecit : & pauperes, & diuites vna terra supportat.Iure tamẽ humano dicitur†,hæc villa mea est, hæc domus mea,hic seruus meus est [i] . Iura† autem humana, iura Imperatorum sunt : quare? Quia ipsa iura humana per Imperatores , & Reges sæculi Deus distribuit generi humano.*Item ibidem paulo inferius.* ¶Tolle iura Imperatorũ: & quis audet dicere , mea est illa villa, aut meus est ille seruus, aut domus hæc mea est[6]?si autem, vt teneantur ista ab hominibus : regum iura fecerunt : vultis , vt reticeamus leges, vt gaudeatis [k]?

Item ibidem paucis interiectis. ¶7Legantur[l] leges [1] ; vbi manifeste præceperũt Imperatores,eos†, qui prę ter ecclesiæ catholicę communionem vsurpant sibi nomen Christianum:nec volunt in pace colere pacis auctorẽ, nihil nomine ecclesiæ audeant possidere [m]. Sed quid nobis & Imperatori ? Sed iã dixi:de iure humano agitur:& tamen Apostolus voluit seruiri Regibus : voluit honorari Reges, & dixit[Reges reueremini.] Nolite dicere [n], qd mihi,& Regi? Quid tibi ergo, & possessioni? Per iura Regum possidentur possessiones. Dixisti, quid mihi & Regi ? Noli dicere possessiones tuas, quia ipsa† iura humana renuntiasti, quibus possidentur possessiones.

A ¶Ecclesiæ.] *Hæc dictio non est apud B. Augustinum. Nam ibi agit contra Donatistas, qui legibus Imperatorũ villas sibi ademptas, & Ecclesiæ catholicæ attributas esse quærebãtur. Quare,cum Donatistæ dicerent,*villas nostras tulerunt : fundos nostros tulerunt, *vt eos ipse conuincat nullum ius in illis habuisse, aut habere : quibusdam præpositis addit ista.* Quo iure defendis villas? diuino,&c. *Et in fra 11.q.1.c.si quæ causæ.vbi Gratianus citat initium huius capitis,*ista dictio Ecclẽsię *non habetur.Est tamen apud Anselmum, Iuonem, & in Pannormia locis indicatis.*

Source : BIU Cujas

DIGNITATE.

CASVS. Ostẽdit, ꝙ differt dignitate ab aliis ius naturale, ꝙa si cõstitutio, vel consuetudo aliqua sit huic cõtraria, irritatur: & hoc probatur seq. cap.

a ¶ *Dignitate.*] hic ĩcipit 2. pars dist. in qua ostẽdit quare iº naturale si dignius q̃ alia iura: nã q̃cumq; constitutio, vel consuetudo est cõtra illud ius, est irrita, & ad hoc inducuntur oĩa ca. seq.

Quæ contra.] CASVS. Dr ĩ hoc c. ꝙ flagitia, quę sunt cõtra mores hoĩm vitari debẽt: ita vt pcm̃ hoĩm, vel consuetudo ciuitatis seruetur, nec ab aliquo violetur: sed ꝑpetua gaudeat firmitate: si tñ Deus iubet aliqd fieri contra pcm̃, vel consuetudinem, ei est obtemperãdum: nam si regi est obtemperãdum in regno, vel ciuitate sua, multo fortiº regi vniuersæ creaturæ est obediẽdum.

1 Iuo p.4.c. 178.

b ¶ *Mores.*] bonos.

c ¶ *Flagitia.*] i. quasi flagitia. 32.q.7. flagitia.

d ¶ *Diuersitate.*] id est aduersitate. Io.

e ¶ *Aut peregrini.*] nũqd ergo peregrini, & Scholares tenẽtur se q̃ cõsuetudinem illorũ inter quos cõmorantur? Arg. vr hic ꝙ sic[a], & 12. di. illa. & 41 di. c. 1. Ar. contra quia viatores nõ sortiũtur forũ illius loci ꝑ quẽ trãseunt, vt ff. de iud. hr̃s. §. 2. Et ẽ ar. ꝙ soli ꝑpetuo habitãtes obligantur legi ciuitatis, vt ff. đ pi. debitor.

2 Et est hic arg. ꝙ cõsuetudo loci at tẽdẽda est ĩ scacorũ ludo, secundũ Lau. s̃ arg. cõtra 41. di. illud. in fi. † *al. in qua*

f ¶ *Immo.*] q.d. non est contra pactum humanæ societatis ei obtẽperare: immo secundum pactum, quia in omni pacto semp intelligitur excepta maioris auctoritas, vt extra de iurei. veniẽtes.

g ¶ *Generale.*] id est generalis lex.

h ¶ *Sicut.*] in hoc facit ad ꝓpositum: quia id quod Deus præcipit cum sit de iure naturali ꝑfertur consuetudini, vel constitutiõi.

i ¶ *Maior.*] ergo magis

b Ad hoc facit qđ no. 2. q. 7. cũ pastoralis. sed cõtra 18. q. 3. in fi. Arch.

obedit monachº epo q̃ Abbati[b]: qđ fasum est, vt 58. dist. c. 1. & 2. sed de hoc dic, vt no. 11. q. 3. qui resistit.

2 Iuo p.4.c. 203. Pan.l.2. c.28.

Mala.] CASVS. q̃dam praua cõsuetudo inoleuit ĩ archiepatu Remen. qua re Papa ꝑcipit Hincmaro Remen. archiepo, vt illã consuetudinẽ tollat: qa nisi illa consuetudo radicitus euellatur, ab impiis ĩ ius assumetur: & præsumptiones incipiẽt pro legib. venerari.

3 cõcor. tex. ĩ Aut. habita. cũ gl. in ver. puersa consuetudine. C. ne fil. ꝓ pat. & in c. Massana, de elect.

b ¶ Tolle.] *Quoniam glossa obstitit, ne omnia emendarentur, aut adderentur, quæcumque addenda videbantur, placuit integrum apponere locum B. Augustini. Apud ipsum igitur post ver.* humano, *antecedentis paragraphi, hæc sequuntur*: Vultis legamus leges Iurisperitorum? & secundum ipsas agamus de villis? Si iure humano vultis possidere, recitemus leges Imperatorum: videamus, si aliquid voluerint ab hæreticis possideri. Sed quid mihi est Imperator? secundum ius ipsius possides terram. Aut tolle iura Imperatorum; & quis audet dicere, mea est illa villa, aut meus est ille seruus, aut domus hæc mea est? Si autem vt teneantur ista ab hominibus, iura acceperunt Regum, vultis recitemus leges, vt gaudeatis, quia vel vnum hortum habeatis, & non imputetis nisi mansuetudini columbæ, quia vel ibi vobis permittitur permanere? leguntur enim leges manifestæ, vbi præceperunt Imperatores, &c.

2 *Dignitate*[a] *vero ius naturale similiter præualet consuetudini, & conistitutioni. Quæcumque enim vel moribus recepta sunt, vel scriptis comprehensa, si naturali iuri fuerint aduersa, vana & irrita habenda sunt.*

Vnde Augustinus ait lib. 3. confes. c. 8.

¶ Aduersus naturale ius nulli quidquam agere licet. C. II.

1 QVæ contra mores[b] hominum sunt flagitia[c], pro morum diuersitate[d] vitãda sunt, vt pactum inter se ciuitatis, aut gentis consuetudine, vel lege firmatum, nulla ciuis, aut peregrini[e] libidine violetur. Turpis enim omnis pars est suo vniuerso non congruens. Cum autem Deus aliquid contra morem, aut pactum quorumlibet iubet, etsi nunquam ibi factum est, faciendum est, & si omissum, instaurandum est, & si institutum nõ erat, instituendum est. si enim Regi licet in ciuitate, cui ꝓregnat, iubere aliquid, quod neque ante illum quisquam, nec ipse vmquam iusserat, & non contra societatem ciuitatis eius obtemperatur, immo[f] contra societatem non obtemperatur (Generale[g] quippe pactum est societatis humanæ obedire Regib⁹ suis) quanto magis Deo regnatori vniuersæ creaturæ suæ, ad ea quæ iusserit, sine dubitatione seruiẽdum est? sicut[h] enim in potestatibus societatis humanę maior[i] potestas minori ad obediendum præponitur, ita Deus omnibus.

Item Nicolaus Papa Hincmaro Remensi Archiepiscopo.

¶ *Caput hoc est ex epistola Nicolai, quæ incipit*, Epistolam Beatitudinis tuæ, *extatque vna cum aliis eiusdem, & aliorum Pontificũ epistolis manuscriptis Romæ in Bibliotheca monasterij Dominicanorum, ex qua hoc caput emendatum est.*

¶ Radicitus est euellenda pernicioſa consuetudo. C. III.

2 MAla[k] consuetudo, quæ nõ minus[l] quàm pernicioſa corruptela3 vitanda est, nisi citius radicitus euellatur, in priuilegiorum ius ab improbis assumitur: & incipiunt præuaricationes, & variæ † præsumptiones celerrime non compressæ pro legibus venerari, & priuilegiorum more perpetuo celebrari.

Item Augustinus lib. 3. de baptismo contra Donatistas. c. 6.[4]

¶ Veritati & rationi consuetudo est postponenda. C. IIII.

5 VEritate[m] manifestata[n] cedat cõsuetudo veritati: plane respondeo, quis dubitet[o] veritati manifestatæ debere consuetudinem cedere? *Item.*[6] Nemo consuetudinẽ rationi, & veritati pręponat: quia consuetudinem ratio & veritas semper excludit.

Item Gregorius A *VVimundo* † *Auersano Episcopo.*

A ¶ Gregorius.] *In aliquot manuscriptis, & apud Iuonem est*, Gregorius vij. *Et in huius Pontificatu Guitmundus Auersanus episcopus scripsit de corpore & sanguine Domini contra Berengarium, qui liber extat.*

¶ Quælibet consuetudo veritati est postponenda. C. V.

7 SI cõsuetudinem fortassis opponas, aduertendum est, ꝙ Dominus dicit[p]: [Ego sum veritas, & vita.] Non dixit, Ego sum consuetudo. sed veritas[8]. Et certe (vt Beati Cypriani vtamur sententia) quælibet cõsuetudo, quantumuis vetusta[q], quantumuis vulgata, veritati omnino est postponenda: & vsus qui veritati est contrarius, abolendus.

Item Augustinus lib. 3. de baptismo contra Donatistas. c. 5.[9]

¶ Veritate reuelata, consuetudinem sibi cedere oportet. C. VI.

10 QVi contẽpta veritate præsumit consuetudinem sequi, aut circa fratres inuidus est & malignus, quibus veritas reuelatur, aut circa Deum ingratus est, cuius inspiratione ecclesia eius instruitur. & *infra.* In Euangelio Dominus, Ego sum, inquit, veritas: non dixit, ego sum consuetudo. Itaque veritate manifestata, cedat consuetudo veritati. & *infra.*

¶ 11 Reuelatione facta veritatis, concedat consuetudo[B] veritati: quia & Petrus, qui prius circuncidebat[r], cessit Paulo veritatem prædicanti. & *infra.*12 Cum Christus veritas sit, magis veritatem, quàm consuetudinem sequi debemus,13 quia[c] cõsuetudinem ratio & veritas semper excludit.

B ¶ Cedat consuetudo.] *Apud B. Augustinum, & Iuonem, & in Pannormia legitur*, cedat error. *Sed vere B. Augustinus ex ipsius met Zozimi verbis colligit, quod ille errorem appellabat, fuisse consuetudinem. Ita enim respondet.* Noluit quidem iste dicere, consuetudinem, sed errorem. Verumtamen, cum dicit, quia & Petrus, qui prius circumcidebat, cessit Paulo veritatem Prædicanti, satis indicat, quòd aliud etiam de baptismo fieri solebat.

c ¶ Quia consuetudinem.] *verba hæc vsquæ ad finem, apud Iuonem, & Gratianum satis commode hic adnectuntur, repetita ex verbis Felicis, quæ referuntur s. c. veritate.*

k ¶ *Mala aũt consuetudo.*] ar. ꝙ id qđ aliàs ẽ illicitum, rõe cõsuetudinis nõ fit licitũ. Ar. cõtra. s. di. 4. đniq;. ar. cõtra ext. de cõsue. c. vl. ẽt minus rõnabilis cõsuetudo inducit iº. ext. de in int. rest. constitutus. Itẽ hic est ar. ꝙ honesta cõsuetudo inducit priuilegium, vt 9. q. 3. conquestus. & 82. dist. plurimos.

† *al.* vanæ

4 Sub persona Liboſi Vagensis.

l ¶ *Non minus.*] hæc 7. c. de mala consuetudine loquuntur. CASVS. autem sequentis c. planus est, & per se patet.

5 Iuo p. 4. c. 208. Pan. l. 2 c. 165. ĩ. ead. c. q cõtẽpta

6 Ibid. c. 8. sub persona Felicis à Buslacenis.

m *Veritate.*] ar. ꝙ Veritas ꝑiudicat opinioni, vt hic. & 81. di. q̃cunque. & ext. de big. nuper. ext. qui fi. sint le. p tuas. & ex. de pur. vul. significantib. & extr. de frig. & ma. fraternitatis. arg. cõtra ĩ. 3. q. 7. infamis. §. tria. & ex. de iu. pa. consultationib. & C. de test. l. 1.

† *al. Guitmundo.*

7 Iuo p. 4. c. 213. Pan. l. 2. c. 166.

n ¶ *Manifestata.*] per doctrinam, & reuelationem.

Ioan. 14.

8 Cypr. in to to illo suo concilio.

o ¶ *Dubitet.*] q̃nque tñ consuetudo prævalet legi. ext. đ cõsue. c. vl.

Si cõsuetudinem.] CASVS. Quidam ꝑps habebat quãdam prauam consuetudinem: scribit ei Greg. & mandat, vt illã abo leat, & ꝙ hoc facere debeat, ꝓbat auctoritate Christi, q dixit, Ego sum veritas: & nõ dixit: Ego sum cõsuetudo. & sñia Cypriani, qui dixit, ꝙ quantũcumque sit vetusta consuetudo veritati cõtraria, est abolẽda.

9 Sub persona Casti Siccensis.

10 Iuo p. 4. c. 234. ibid. c. 6. sub persona Liboſi Vagensis. Ioan. 14.

p ¶ *Dicit.*] ar. ꝙ verbis est inhærendum. ext. de deci. ad audientiã.

q ¶ *Vetusta.*] 1. q. 3. si qs præbẽdas. ar. contra. ff. de legi. de quib. §. inueterata. cõmunia præd. l. venditor. §. si constat. & ext. de consuet. cum dilectus. & ext. de iurepa. c. cura pastoralis. in his propter diuturnitatem tẽporis sustinetur, id qđ est minº rationabile, dic ꝙ vetustas est seruanda, si potest sine scandalo seruari. contra di. 4. denique.

11 s̃. e. c. veritate. ibi. c. 7. sub ꝑsona Zozimi à Tharassa. Gal. 2.

12 Ibid. c. 9. sub persona Honorati à Tucca.

Qui contempta.] CASVS. Quidã contẽpta veritate consuetudinem seq̃bantur, quos dicit Aug. facere contra fratres, & contra Deum, qui dixit: Ego sum veritas: & non dixit, ego sum consuetudo, & hoc etiam ꝓbatur exẽplo Petri, qui cessit Paulo veritatẽ prædicanti. Ratio igitur & veritas consuetudinem excludit.

13 s̃. e. c. veritate

r ¶ *Circuncidebat.*] & cibos discernebat ꝓpter

Source : BIU Cujas

pter quod Paulus ei restitit in faciem, vt 2.q.7.c.Paulus Petrum.27. q.1.sicut enim.ver.ecce.

Frustra.] Casvs. Quidam contra sacramenta, & alia spiritualia consuetudinem veritati præponebant, quare quæsitum fuit ab Augustino, quid iuris esset? Et resp. Augustinus, ꝙ frustra obiiciunt consuetudinem veritati. si tamen consuetudini veritas suffragatur, nil oportet firmius retineri.

¶Consuetudo rationi frustra opponitur. C. VII.

1 FRustra, inquit, quidam, qui ratione vincuntur, consuetudinẽ [a] nobis obiiciunt, quasi consuetudo maior sit veritate, aut nõ id sit in spiritualibus sequẽdum, quod in melius fuerit à spiritu sancto reuelatum. ¶ [2] Hoc plane verum est, quia ratio, & veritas consuetudini prẽponenda est. Sed cũ consuetudini veritas suffragatur, nihil oportet firmius retineri.

Item Cyprianus in epistola ad Pompeium contra epistolam Stephani.

¶Rationem consuetudo impedire non debet. C. VIII.

COnsuetudo [b], quæ apud quosdam obrepserat, impedire nõ debet, quominus veritas prævaleat, & vincat. Nam consuetudo sine veritate, vetustas erroris est: propter quod relicto errore sequamur veritatem, scientes, quia & apud Esdram [c] veritas vicit, sicut scriptum est: [Veritas manet, & inualescit in æternum, & viuit, & obtinet in sæcula sæculorum.]

Idem in epist. ad Iubaianum. circa med.

Ignosci [A] potest simpliciter erranti, sicut de seipso dicit Apostolus Paulus [Qui primo, *inquit*, fui blasphemus, & persecutor, & iniuriosus: sed misericordiam merui, quia ignorans [d] feci.] post inspirationem vero, & reuelationem factã, qui in eo quod errauerat, perseuerat, prudens & sciens sine venia ignorantiæ peccat: præsumptione enim atque obstinatione quadam nititur, cum ratione superetur.

A ¶Ignosci.] *Apud. B. Cyprianum legitur*, Ignosci enim potest, *& his antecedũt ea, quæ leguntur* s. c. frustra. *vsque ad ver.* reuelatũ.

Idem lib. 2. epist. 3. ad Cæcilium.

¶Dei veritatem, non hominum consuetudinem sequi oportet. C. IX.

3 SI solus [e] Christus audiendus est, non debemus attendere, quid aliquis ante nos faciendum putauerit, sed quid, qui ante omnes est, Christus, prior fecerit. Neque enim hominis consuetudinẽ sequi oportet, sed Dei veritatem, cũ per Esaiam prophetam Deus loquatur, & dicat [Sine causa autem colunt me, mandata & doctrinas hominum [f] docentes.]

Liquido igitur apparet, quòd consuetudo naturali iuri postponitur.

DISTINCTIO IX.

Vòd autem [g] & constitutio naturali iuri cedat, multiplici auctoritate probatur.

Ait enim Augustinus ad Bonifacium comitem, epist. 50.

¶Leges principum naturali iuri prævalere non debent. PALEA. C. I.

IMperatores, quando pro falsitate contra veritatem cõstituunt malas leges, probantur bene credentes, & coronantur perseuerantes: quando autem pro veritate contra falsitatem constituunt bonas leges, terrentur sæuientes, & corriguntur intelligentes.

4 Quicũque [c] [h] ergo legibus [i] Imperatorum, quæ pro Dei veritate feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande supplicium. Quicunque vero legibus Imperatorum, quæ contra veritatem Dei feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande præmium. Nam & temporibus prophetarum omnes reges, qui in populo Dei non prohibuerũt, nec euerterunt, quę contra Dei prẽcepta fuerãt instituta, culpantur: & qui prohibuerunt, & euerterunt, super aliorum merita laudãtur. Et rex Nabucho donosor, cum seruꝰ esset idolorũ, constituit sacrilegam legem, vt simulachrum adoraretur: sed eius impiæ constitutioni qui obedire

Casvs. In superiori distinct. ostensum est quòd ius naturale præponitur consuetudini, in hac 9. distinct. ostendit quòd ius naturale præponitur constitutioni: & hoc probatur per sequentia capit. & intellige hoc de iure naturali quod consistit in prẽceptis & prohibitionibus.

g ¶*Quòd autem.*] s. prox. dist. 8. ostendit qualiter ius naturale præualet consuetudini. In hac 9. dist. ostendit qualiter ius naturale præiudicat & præualet constitutioni hominum. & sumitur per totam hanc dist. ius naturale pro iure diuino, quod continetur in lege & in Euangelio. Item per totam hanc dist. vocat canonicam scripturam nouum & vetus testamentum.

IMperatores.] Casvs. Dicitur in hoc c. quòd qui bonis legibus, & quæ pro veritate latę sunt, nõ obtemperat, puniri debet: qui vero malis legibus, & quæ contra Dei voluntatem latæ sunt, non obtemperat, remunerari debet.

h ¶*Quicunque.*] Hic incipit c. aliud est palea. & habes idem 23. q. 4. non inuenitur.

i ¶*Ergo legibus.*] No. arg. à contrariis, vt 15. q. 3. de crimine. & 14. q. 1. quodcunque ligaueris. & ead. causa. q. 2. sane. 35. dist. qualis. "&forsitan est arg. à contrariis c. ff. de of. eius cui mandata est iurisd. l. 1. & 11. q. 3. Imperatores.

1 Hic refert B. Aug. verba B. Cypr. in epist. ad Iubaia. Iuo. p. 2. c. 94. & p. 4. c. 235.

"Consuetudo in multis prę iudicat iuri.

2 Hic B. Augustinũ det.

a Idẽ sentit Ian. qđ dic, vt plẽe not. extr. de cõs. in princ. ibi videas. & e. tit. c. vlti. in gl. arg. contra, qa, &c. q̃ gl. qdã habẽt signatã ad ti. ex parte. De hoc ẽt not. 3. di. c. in istis. leges. ibi vide as. Arc.

Esdr. 3. & 4.

1. Tim. 1.

"Consuetudinis multę sunt conditiones.

Consuetudo.] Casvs. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd consuetudo praua, quæ apud quosdã obrepserat, prẽiudicare non debet veritati, & rationi. & hoc probatur exemplo Esdræ, qui dicit, veritas valet, & inualescit. In secunda parte, quæ incipit ibi, *Idem. Ignosci.* dicitur quòd simpliciter erranti potest & debet ignosci: & hoc probatur exemplo Pauli dicentis: Misericordiam merui, quia ignorans feci: sed qui scienter facit, veniam non meretur.

b ¶*Consuetudo.*] pone casum, vt j. de consc. dist. 3. c. 2. & 3.

c ¶*Esdram.*] quando prohibuit Iudęis ne alienigenas ducerent vxores, nisi essent ḋ tribu sua: ipsi autem duxerunt alienigenas de filiis Chananęorum, vt 28. q. 1. §. 1. Vel tangit qualiter bibliotheca & psalterium à Babyloniis destructa, p Esdram reparata fit. Vel aliter quæsitum est q̃ virtꝰ eẽt maior? Resp. quidã mulieris, alius regis, alius viri, alius vini, aliꝰ veritatis. hãc approbauit Esdras.

3 Anſl. 6. c. 7 *Matth.* 17. *Hic est filius meus, &c.* *Esa.* 29. *Matth.* 15.

d ¶ *Quia ignorans.*] Arg. quòd ignorantia iuris excusat, vt hic, & 30. q. 1. de his. & 2. q. 3. si quem. §. notandũ [b]. & 24. q. 1. si quis dederit. & 28. dist. presbyterum.

b Not. ẽt 38. dist. in prin. de cons. distin. 2. c. 3.

"Iudęi virtũ constitutionib⁹ regantur.

4 Iuo p. 4. c. 184. Pann. l. 2. c. 154.

e ¶*Si solus.*] i. nullus ei contrarius. sic j. 8. q. 1. sciendum. in fi.

f ¶*Hominum.*] ergo" Iudęi regũtur humanis constitutionib. & sic est contra. j. 12. dist. omnia. vbi dicitur ꝙ Iudæi tantum diuinis constitutionibus reguntur: sed verum est quòd olim regebantur⁹ constitutionibus humanis, scilicet Scribarũ & Phariseorum, vt hic dicit. sed hodie non, vt ibi.

Dan. 3.

Vòd autem.] Hæc distinctio diuiditur in duas partes. In prima probatur quòd non valet consuetudo contra Deum. In secunda ibi, *noli.* probatur per 9. ca. quòd commenta Sanctorum non præiudicant nouo & veteri testa. Ioan. de Fan.

"Arg. à cõtrario, est in iure fortissimum.

c De hoc legitur & no. 8. q. 1. sciendũ. iuxta fi.

Noli

Source : BIU Cujas

Noli meis.] Casvs. Quærebant quidam ab Aug. vtrum scriptis eius esset fides adhibenda tanquam scripturis canonicis noui & vet. testa. & resp. ꝙ non. In scripturis enim canonicis quod inuenitur, incunctanter credẽdum est. in scripturis autem Augustini quod reperitur, non est habẽdum pro firmo nisi certum appareat.

a ¶ *Canonicis.*] quia de canonicis scripturis non possumus disputare an iustæ sint, vel non, vt infra eod. quis nesciat.

ibid.

b ¶ *In istis.*] loqtur hic secundum illa tempora, cum adhuc scripta Aug. & aliorũ sanctorum Patrum non erãt authentica: sed hodie iubẽtur* omniateneri vsque ad vltimũ iota, vt j. 15. dist. ca. vlt. Vel hoc ideo dicit, vt ostẽdat ꝙ maior sit auctoritas veteris testamenti, quàm sanctorum Patrum, vt 19. di. in canonicis.

† *Deum verum*] Orig.

* *hoc in c. illo. vlt. iubetur de epist. B. Leonis ad Flauianum.*

Negare.] Casvs. Vinc. reprehendebat opuscula Aug. dicens ibi esse multa mẽdacia. Et certe nõ est mirũ, ꝺt Aug. si sua opuscula culpanda sunt, cũ maiorũ opuscula reprehẽdantur.

1 Burc. l. 15. c. 42. Iuo p. 16. c. 43.

c ¶ *Negare.*] iusto iudicio. Vnde Aug. multa opera postea retractauit[a], vt 29. q. 6. vides. 12. q. 1. certe. & 26. q. 4. quodam loco.

2 Ad idẽ 26. q. 4. c. vlt.

Ego solis.] Casvs. Quæsiuit Hiero. ab Aug. an credat scriptores vet. & noui testa. erraſſe in scribendo. Et respon. Aug. ꝙ nõ: sed si aliquid in illis scriptis mendacij inuenitur, dicendum est codicem esse mendosum, vel interpretẽ nõ bene de græco in latinũ transtulisse, aut dicam me non intelligere qꝺ scriptum est. Aliis autem scriptoribus nõ est credendũ, & si sancti sint, nisi qꝺ scripserint probauerint per canonicas auctoritates.

† *conuenit frustrare ira*] Orig.

d ¶ *Scriptorum.*] ideſt, scriptoribus.

2 Iuo par. 4. c. 17. Pann. l. 2. c. 120.

e ¶ *Erraſſe.*] "Nefas enim est dicere, ꝙ scriptura mẽtiatur, vt 23. q. 5. quid ergo. immo quod in eis dicitur, defendere debemus vsque ad sanguinis effusionem, vt 25. q. 1. sunt quidam.

Scriptura eñ mentitur. † *al. certum habebas*] exemp. † *al. firmiter retinere*] Orig.

f ¶ *Quantalibet.*] Arg. ꝙ non est considerandum quis dicatur, vt 19. dist. secundum. & est arg. pro dictis quorundam testium, ꝙ non est credendum magis honorabiliori personæ quàm alij: "quia veritas à quocunque prolata semper præferenda est, vt 2. q. 7. quæritur. & j. eo. neque. ff. de supp. le. l. Labeo. Eis enim magis creditur qui rei aptiora dicunt, vt 4. q. 3. §. itẽ in criminali. ver. si testes. Nec sanctitas psonæ prodest, vt citius credatur. 50. distin. si quis præpostera. & arg. ad idem 1. q. 1. teneamus. 6. quæst. 2. placuit. & 3. q. 9. cap. vlt. Arg. contra[b] 11. q. 1. quicumque. 97. di. nobilissimus. & 8. q. 3. c. 1. & 41. di. c. 1. & 11. q. 3. absit.

3 Iuo par. 4. c. 73.

" Veritas à quocũq; dicatur, oibus est pferẽda.

b Ista cõtraria oia ꝙ sequũtur, aut nullo modo cõtradicũt, aut vilia sũt cõtraria. vel dic, ꝙ ī hoc sunt cõtraria: qa vni soli qñq; credendum est, ut illa iura probãt pp dignitatẽ psonæ, secũdùm Ioã. de Fan.

g ¶ *Probabiles.*] Arg. quòd ratio æquiualet canoni, vt 5. di. 1. consuetudo. & j. c. sane. Ioan.

Vt veterum.] Casvs. Dicitur in hoc c. ꝙ sicut recurrendum est ad volumina Hebræorum, si dubitatio aliqua oriatur de veteri testamento: sic si dubitatur super libris noui test. recurrendum est ad Græcorum scripta.

† *moribus*] Ori. & Iuo.

h ¶ *Veterum.*] ideſt, veteris testamenti.

i ¶ *Græci.*] Hiero. in secundo prologo Bibliæ contra ait dicens, ꝙ emendatiora sunt exemplaria latina quàm græca, & græca, quã hebræa. Sed Aug. ad primitiuam ecclesiam respicit, quando exemplaria græca & hebræa non erant corrupta: sed procedente tempore cum populus Christianus multum esset auctus, & hæreses multæ essent factæ inter Græcos, in inuidiam Christianorũ Iudæi & Græci sua exemplaria corruperunt: & sic factum est, quòd exemplaria eorum magis corrupta sunt quam latinorum, ad quod tempus respicit Hierony. Vel respicit ad latina exemplaria à fidelibus interpretibus translata. Augusſt. respicit ad exemplaria latina à non fidelibus & falsatoribus translata: in quibus si quid falsitatis videatur, dicit eundum esse ad originalia. Vel dic ꝙ in hoc magis credendum est Hierony. quam Aug. quia inter istos tres Aug. Hiero. & Greg. " Augusſt. magis credendum est in disputationibus, Hieron. in historiis, & translatio nibus: Grego. in moralibus præponitur, quia non omnes in omnib⁹: sed certi per certa, &c. C. de vete. iu. enucle. l. 1. ibi, quia non omnes. Et est hic arg. quòd quantumcumque authẽticum sit aliquod instrumentum: si tamen de ipso aliquid in dubium reuocetur, semper exhibẽdum sit illud à quo originem ducit, vt 76. dist. cap. ieiunium. in prin. & j. 25. q. 2. sancimus. & optime extra de sent. & re iud. cum inter. Et hoc contra d. Alb. qui dicit, quòd si vna publica charta originem ducit ab alia publica charta, nõ est necesse exhibere originale. arg. in Authent. vt fratrum filij. §. quia vero. colla. vlt. secus in priuata. Authen. vt spon. lar. §. & hoc insuper. col. 8. argum. pro ipso 19. dist. si Roma. Quid iuris sit de hoc, dixi j. 100. dist. contra morem.

4 Iuo par. 4. c. 74. Pann. l. 2. c. 119.

† *scripturarum libris*] Ori. & Pan.

† *eorum auctorem in scribendo aliquid erraſſe firmißime credam*] Orig. Iuo, & Pann.

" Aug. disputatiões, Hieronymi. trãslatiões, & Greg. moralia non omnes. Et cõmẽdant.

† *præpollecant*] Orig.

† Adde Iac. Lu. & ẽt alii qd p Bar. in l. in tm. §. fi. cũ l. seq. ff. ꝺ re. di. & Ale. de Im. in l. bñ ad cogitationẽ. co. 9. ff. si cer. p. 5 Iuo p. 4. c. 215.

† *al. velut offiſiosa.*] ori. *al. fuerint offiſiosa.*

k ¶ *Sermonis.*] totum enim nouum testamentum scriptum est græce præter Euangelium Matthæi & epistolam Pauli ad Roma. quę est scripta latine. Ioan.

Si ad.] Casvs. Dicit Augu. quòd si in sacris scripturis in ueniatur mendacium etiam officiosum, nihil auctoritatis remanebit in eis: nec ex illi potest sententia ferri.

† *al. subruatur.*

l ¶ *Officiosa.*] " Officiosa dicuntur quę continent pietatẽ, quæ nulli obsunt, & alicui prosunt: " sicut inofficiosum dicitur testamentum, quod est contra officium pietatis, vt ff. de inoff. test. l. 3.

" officiosa q̃ dicuntur. " inofficiosa q̃ dicuntur.

m *Quid in eis.*] Arg. ꝙ si instra, vel attestationes pro parte inueniuntur fallæ, ꝙ in totũ reprobantur, vt j. 16. dist. canones. & 3. q. 9. pura. & j. de conse. dist. 3. nõ liceat. & ff. de ædil. edi. eiusdem. Arg. contra. 37. dist. qui de mẽsa. 12. q. 2. si qs. & de cõse. dist. 4. si nõ sanctificatur. & 17. q. 4. questi sunt. & extr. de arb. cum tpe. & de præb. dilectus. & C. de transa. si. ex falsis. Sol. si plura c. sibi cõnexa sunt, vel vnum est accessorium alteri, vno cassato cõnexa & accessoria cassantur: secus si diuersa & separata sunt. ff. de mi. etiã. §. fi. & ff. de ne. gẽ. eũ actum. & 2. q. 6. diffinitiua. ver. est aũt qñque. circ. fi. Vel distingue, vt distinguitur ext. de fi. instr. ex litteris[c]. Ioan. ego dico ꝙ si aliquid falsitatis reperiatur in instrõ, ꝙ totum redditur suspectum: nec ei creditur, vt ff. de fi. instr. l. 2. in fi. & hoc notauit in quæstionib. Bart. Brix.

† *al. certum habebas*] exemp.

† *al. firmiter retinere*] Orig.

3 Iuo par. 4. c. 73.

n ¶ *Pondere.*] ideſt, auctoritate.

Quis

Source : BIU Cujas

Qvis nesciat sacram.] Casvs. Dicitur in hoc c. quilibet debet scire scripturam veteris & noui testa. pręponi scripturis epi scoporum: & nemo debet dubitare de ea vtrum verum sit vel rectum quod in ea continetur. scripta vero aliorum possunt reprehendi per homines peritiores & diligentiores, & qui sunt ma ioris auctoritatis.

a ¶ *Terminis.*]i.libris.

b ¶ *Disceptari.*] ita vt in dubium reuocentur q̄ ibi statuta sunt. Sed disputare licet ḋ eis ad maiorem intel ligentiam, non repro bando. 96. di. satis.

1 Iuo par. 4. c. 227. Poly. lib. 3. tit. 21.

Noli.] Casvs. Vincen. Donat. ista reprehendebat scripta noui & vet. testam. quia in scriptis quorundam episcoporū quędā reprehendenda inueniebātur. Sed eum reprehędit Aug. quia illa reprehędenda non sunt: hæc vero sic: quia ab auctoritate canonū distinguuntur. vnde reprehendi possunt, si contra veritatem scripta sunt. Et hoc probatur auctoritate Pauli: Et si quid aliter sapitis, &c.

† *al. doctiorumque.*

c ¶ *Calumnias.*] verba enim iuris non sunt calumnianda. j. 37. di. relatum. & ff. ad exhi. l. pe.

d ¶ *Donati.*] Donatus primo fuit catholic[2]: sed postea est in hæresim lapsus, cuius hęresi adhæserunt Cypria nus, & Agrippinus.

2 De[9] dedit par. 2. Anſ. lib. 4. c. 58. Iuo p. 4. ca. 236.

Neque.] Casvs. Aug. reprehendebat dicta quorundam peritorū, de quo Fortunatus eū reprehendebat. Nunc autē ei rescribit & dicit q̄ non vult adhibere tā tam fidem illis scripturis quantam adhibet canonicis. & licet eis honor debeatur, tamen vult eas corrigere si quid inuenerit in eis corrigendum. Idem vult fieri de suis scripturis.

e ¶ *Disputationes.*] id est, expositiones. non enim ex ipso lædit fama alicuius per id quòd reprobatur testimonium suum, vt ext. de exc. denique.

Phil. 3.

f ¶ *Eorum scriptis.*]ar. quod quisque iuris in alterum statuit, &c. sic 2. qu. 6. qui se scit. 22. q. 5. de forma. ff. qđ quisque iur. l. j. ext. de const. cum omnes.

Sana.] Casvs. Quę situ fuit ab Aug. vtrum ratio iuris naturalis sit exēplis anteponenda? Et respondet q̄ sic, sed non illis quæ cum ratione concordant.

a sed in rōe. q.d. vbi exē plū ñ cōcordat rói, ñ est sequēdū: nā illud exēplū Lucretię nó concordat róni. Arch.

g ¶ *Sana.*]aliàs sane.

h ¶ *Cui.*]rationi.

i ¶ *Concordant.*]quandoque.

k ¶ *Sed illa exempla.*]Hoc ideo dicit, quia non semper imitāda sunt exempla. C. de sen. nemo. sed exemplum Papæ est sequēdum, vt 16. q. 3. licet. ext. de sent. & re iu. in causis.

l ¶ *Excellentiora.*] Non est tale exemplum Lucretiæ [a]. 32. q. 5. prōsito. ver. Lucretiam.

m ¶ *Pietate.*] Arg. pro misericordia à iudice impetranda, vt 45. di. licet plerumque. 26. q. vl. alligant. 50. di. ponderent. 1. q. 7. dispensationes. & c. exigunt. 86. di. nō satis. 35. q. 9. veniam. de pœ. di. 1. quia diuinitatis[b]. Arg. contra 50. di. absit. 23. q. 4. est iniusta. 35. q. 9. loci. contra 45. dist. sed illud extr. de sortil. ex tenore.

b Et extr. de sortil. c. 2. in parte dcisa.

& aliquot editiones noui testamenti. Sed idē B. Augustinus in Ioannem tract. 5. 45. 53. & 98. & alibi fere semper legit, reuelabit, *& explanat. Græce est* ἀποκαλύψει.

Item ad Fortunatianum, epist. iij.

¶ Nō debetur par auctoritas canonicis scripturis, & expositionibus earum. C. X.

3 Neque quorumlibet disputationes [e], quamuis catholicorum, & laudatorum hominum, velut scripturas canonicas habere debemus, vt nobis non liceat salua honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum scriptis [f] improbare, atque respuere, si forte inuenerimus, quòd aliter senserint, quàm veritas habet, diuino adiutorio vel ab aliis intellecta, vel à nobis. Talis† ego sum in scriptis aliorū, quales † volo esse intellectores meorum.

† *al. qualis*] Orig. Antu. † *al. tales.*

Idem ad Marcellinum de ciuitate Dei. lib. 1. c. 23.

¶ Exemplis ratio sana præfertur. C. XI.

4 Sana[g] quippe ratio etiam ex emplis anteponēda est, cui[h] quidem & exempla cōcordant [i], sed illa[k], quæ tāto digniora sunt imitatione, quanto excellentiora [l] pietate[m].

Cum ergo[n] *in naturali iure nihil aliud præcipiatur, quàm quod Deus vult fieri, nihil vetetur, quàm quod Deus prohibet fieri, denique cum in canonica scriptura nihil aliud, quàm in diuinis legibus inueniatur, diuinæ vero leges natura consistant, patet, quòd quæcunque diuinæ voluntati, seu canonicæ scripturæ contraria probantur, eadem & naturali iuri inueniuntur aduersa. Vnde quæcūque diuinæ voluntati, seu canonicæ scripturæ, seu diuinis legibus postponenda censentur, eisdem naturale ius præferri oportet. Constitutiones ergo vel ecclesiasticæ, vel seculares, si naturali iuri contrariæ probantur, penitus sunt excludendæ.*

n ¶ *Cum ergo.*] Infert ex supradictis vel cōtinuat ad inferiora hoc modo, cum in iure naturali nihil præcipiatur, vel vetetur quā quod Deus vult fieri vel nō fieri, & in canonica* scripturani hil aliud quam quod in diuinis legib. inueniatur: diuinæ vero leges natura cōsistunt: patet q̄ quæ cōtraria diuinæ seu canonicæ legi inueniuntur, iuri naturali cōtraria sūt, & iuri naturali postponuntur. Et facithic correlationem iuris naturalis ad canonicam scripturam & diuinas leges.

3 Iuo par. 4. c. 237. **vide* ś. *di. 6. c. non est peccatum.* §. *his itaque.*

Constitutiones.] Hæc dist. diuiditur in duas partes, in quarum prima probat perquinq; capitula, q̄ leges principum non præiudicant canonib. Secūda ibi, *Ecce.* Ioan. de Fan. Casvs. Ostensum est supra, q̄ ius naturale præfertur consuetudini & constitutioni tā ecclesiasticæ, quàm sęculari. In hac vero 10. di. ostenditur, q̄ constitutio ecclesiastica præfertur sæculari cō stitutioni. & ad hoc inducūtur sequentia c. o ¶ *Constitutiones.*] in hac 10. di. ostēdit magister, q̄ sęcularis cōstitutio cedit ecclesiasticæ: "quia sacræ leges non dedignantur sequi sacros canones, vt 2. q. 3. §. hinc colligitur. extr. de iud. clerici[c].

4 Poly. l. 1. ti. 16.

" Canones præferūtur legibus.

c Concord. tex. in l. j. leges sacratiſſimæ. cum cōcor. vulg. C. de episc. & cler.

Lege.] Casvs. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima par. quærebatur à Nicolao, an legibus imperatorum sit in omnib. controuersiis ecclesiasticis vtendum. Et respon. q̄ non, vbi leges videntur canonib. obuiare. In secunda par. quę incip. ibi, *item, &c.* quærebatur an lex Imperatoris p̄ sit diuinæ, vt per eam iura ecclesiastica dissoluantur. Et resp. q̄ non: & hoc probatur duorū auctoritate, sc. Innocentij & Gregorij. Dicit. n, Innocentius, q̄ in vna prouincia non debet esse nisi vnus metropolitanus: cum ecclesia hoc statuat. Vnde si Imperator diuidat vnam prouinciam in duas, non propter hoc erunt ibi duo metropolitani. Item statutum est ab ecclesia, vt dicit Gregorius, vt post carnalem commistionem alter coniugum non possit ad religionem transire sine consensu alterius: sed lex sæcularis statuit contrarium. sed statutum ecclesiæ prævalet: quia etsi lex humana concessit, lex tamen diuina prohibuit. In tertia parte quæ incipit ibi, *Non quòd.* circa finem, dicitur quòd bene vti possumus legibus vbi canonibus non contradicunt.

5 Iuo p. 4. c. 87. Pan. l. 2. c. 138. Anſ. l. j. c. 97. Poly. l. 1. tit. 27.

DISTINCTIO X.

ps 1.

Constitutiones [o] *vero principum ecclesiasticis constitutionibus non præeminent, sed obsequuntur.*

Vnde Nicolaus Papa scribit episcopis in concilio apud Conuicinum congregatis.

¶ Lex Imperatorum ecclesiastica iura dissoluere non potest. C. I.

5 Lege[a] Imperatorum non in omnibus ecclesiasticis controuersiis vtendum est, præsertim cū inueniantur euangelicæ, ac canonicæ sanctioni aliquotiens ob-

Source : BIU Cujas

A ¶ Siue antequam.] *Antea legebatur*, siue Cypriani, & Agrippini, antequā pars Donati separetur. *Restituta est vera lectio ex B. Augustino, & aliquot exemplaribus Gratiani, & Iuone. Cyprianus enim, & Agrippinus multo ante Donati schisma in ecclesiæ vnitate decesserāt: qua in re errauit auctor glossæ.*

B ¶ Reuelauit.] *Ita etiam originale, & Iuo,*

Concordia discordantium canonum

Idem de baptismo contra Donatistas lib. 2. cap. 3.

¶ Litteris omnium episcoporum sacra præponitur scriptura. C. VIII.

1 Qvis nesciat sanctam scripturam canonicam tam veteris, quàm noui testamēti certis suis terminis [a] contineri, eamque omnibus posterioribus episcoporum litteris ita pręponi, vt de illa omnino dubitari, & disceptari [b] non possit, vtrum verum, vel vtrū rectum sit quidquid in ea scriptū esse constiterit? Episcoporum autem litteris, quæ post confirmatum canonē vel scriptæ sunt, vel scribuntur, & per sermonem forte sapientiorem cuiuslibet in ea re peritioris, & per aliorū episcoporum grauiorem auctoritatem, doctioremq; † prudentiam, & per concilia licere reprehendi, si quid in eis forte à veritate deuiatū est?

Idem ad Vincentium epist. 48. contra Donatistas.

¶ Ex dictis quorumlibet episcoporum contra diuina mandata calumniæ non colligantur. C. IX.

2 Noli frater contra diuina tam multa, tam clara, tam indubitata testimonia colligere velle calumnias [c] ex episcoporū scriptis, siue nostrorum, sicut Hilarij, siue [A] (antequam pars Donati [d] separaretur,) ipsius vnitatis, sicut Cypriani, & Agrippini: primo, quia hoc genus litterarum ab auctoritate canonis distinguendum est: non enim sic leguntur, tamquam ita ex eis testimonium proferatur, vt contra sentire non liceat, sicubi forte aliter sapuerint, quàm veritas postulat. In eo quippe numero sumus, vt non de dignemur etiam nobis dictum ab Apostolo accipere. [Et si quid aliter sapitis, id quoque Deus vobis reuelauit [B].]

a ¶ *Diuisis imperiali iudicio prouinciis.*] Imperator diuidit prouincias, vt ff. de of. assess. si eadem. & Papa episcopatus diuidit: & vnit episcopus ecclesias, vt extra de excess. præl. sicut vnire. Quid autem iuris sit dum vniuntur vel diuiduntur, not. 16. q. 1. postquam. & c. & temporis. Licet ergo Imperator diuidat vnam prouinciam in duas, non ideo erunt duæ metropoles, vt hic. & 101. dis. peruenit. "Et ẽ hic ar. ꝙ si princeps legitimat aliquem in temporalib. non ideo est legitimatus in spiritualib. extra qui filij sint leg. per venerabilem. nisi vbi princeps restituat aliquem, qui fuit infamis ratione paterni criminis, vt 6. q. 1. §. verum.

b ¶ *Ecclesiam.*] "Ecclesia non adstringitur mũdanis legib. 33. q. 2. inter. nec etiam de rebus ecclesiasticis põt Imperator legem cõdere, vt 96. di. bene[a]. nisi hoc ecclesia petat, vt 17. di. §. hinc. etiam. & nisi ī ecclesia priuilegium statuat aliquid, vt 16. q. 1. generaliter. & qu. 3. nemo. Ioan.

c ¶ *Diuisiones.*] Arg. ꝙ episcopus inuito pleb̃ano non põt diuidere parochiã eius: nec Papa inuito episcopo diuidere episcopatũ, vt 16. q. 1. multis. qđ enim est vnum diuidi non potest, vt 24. q. 1. loqtur. & ca. schisma. Io. Sed credo ꝙ Papa hoc possit facere ex cã, & etiam eps [b], vt in ea. decret. si vnire. Bart.

d ¶ *Lex humana.*] vt habes 27. q. 2. sunt qui dicũt. Sed mirum est cum Iustinian[o] fuerit valde catholicus Imperator: qualiter illud statuerit contra legẽ Domini: cum Dominus dixerit ꝙ ob solã causam fornicationis mulier possit separari à viro, vt 33. q. 2. quos Deus. Sed dic (vt quidam dicunt) ꝙ ignoranter fecit: & ideo veniam meruit, vt s. 8. di. consuetudo. Vel erravit si. Hiero. vt 26. di. c. 1. Vel ideo permisit. [c] hoc, vt grauia vitiua permissa tarentur: sicut vsuras sibi, de qua permisit vt vitarẽtur rapinæ, & coniugia p̃ vlt. not. 3. dist. c. De cõpara. misit dissolui, vt vitaretur vxoricidium, vt 33. q. 2. si quod verius.

e ¶ *Contra hæreticos.*] Et sic vtor ꝓ me quo non vtor contra me. ī. 37. di. si quid verius. & 2. q. 7. si hæreticus. & sic est contra 19. di. si Romanorum. in fi. 4. q. 3. ca. si testes. §. itẽ si quis testibus.

"Legitimatus quo ad tpalia ñ censetur quoad spiritualia.

† *al. Idem.*

1 In cap. adiectis. c. 17.

2 Burch. l. 15. c. 10.

Iuo p. 16. c. 11. Pan. l. 2. c. 129.

† *therorum.*] Orig.

3 Inno. j. epistol. 18. c. 2.

"Leges seculares ecclesiã ñ adstringunt.

Vide quod no. 5. q. 6. pr̃ byteri. 2. & 22. q. 8. cõuenior. in glo. ecclesia enim, &c.

† *vere visum* Orig.

4 Lib. 9. reg. epist. 39.

5 Iuo par. 4. c. 187. Pann. l. 2. c. 140. ex capi. adiectis. c. 17.

b Sub. & hoc est verũ cũ nulli fit piu diciũ. alias secus. 2. q. 6. qui se scit. Io. de Fan.

c De cõpara. vide quod not. 3. dist. c. vlt.

d Sed illud ex pmissiõe ecclesiæ.

e Legitimatus quo ad tpalia ñ censetur quoad spiritualia.

† *al. Idem.*

1 In cap. adiectis. c. 17.

2 Burch. l. 15. c. 10.

Iuo p. 16. c. 11. Pan. l. 2. c. 129.

† *theroum.*] Orig.

3 Inno. j. epistol. 18. c. 2.

"Leges seculares ecclesiã ñ adstringunt.

Vide quod no. 5. q. 6. pr̃ byteri. 2. & 22. q. 8. cõuenior. in glo. ecclesia enim, &c.

† *vere visum* Orig.

4 Lib. 9. reg. epist. 39.

5 Iuo par. 4. c. 187. Pann. l. 2. c. 140. ex capi. adiectis. c. 17.

b Sub. & hoc est verũ cũ nulli fit piu diciũ. alias secus. 2. q. 6. qui se scit. Io. de Fan.

c De cõpara. vide quod not. 3. dist. c. vlt.

d Sed illud ex pmissiõe ecclesiæ.

uiare[B]. *Item* †. ¶ [1] Lex Imperatorũ non est supra legem Dei, sed subtus. Imperiali iudicio nõ possunt ecclesiastica iura dissolui. [2] Ad quod ostendendum duorum horum †, scilicet Innocentij, & Gregorij satis sufficiunt testimonia. Sanctus quidem Innocentius in decretali epistola sua ad Alexandum Antiochenum episcopũ ait: [3]Nam quod sciscitaris, vtrum diuisis [a] imperiali iudicio prouinciis, vt duæ metropoles fiant, sic duo metropolitani episcopi debeant nominari, non visum † est ad mobilitatem necessitatum mundanarum Dei ecclesiam [b] commutari, honoresq;, aut diuisiones [c] perpeti, quas pro suis causis faciendas duxerit Imperator.]4Beatus autẽ Gregorius scribens ad Theoctistã patritiam, inter cetera: [Si, inquit, religionis causa coniugia debere dissolui dicantur, sciendum est, quia etsi hoc lex humana [d] cõcessit, lex tamen diuina prohibuit.] 5Ecce quemadmodum imperiali iudicio non possunt ecclesiastica iura dissolui. Ecce qualiter, quod lex humana concessit, diuina lex prohibuit. ¶ Non quod Imperatorum leges (quibus sæpe ecclesia vtitur contra hæreticos [e], sæpe contra tyrannos, atque cõtra praauos quosque defenditur) dicamus penitus renuendas, sed quod eas euangelicis, apostolicis, atque canonicis decretis (quibus postponendæ sunt) nullum posse inferre præiudicium asseramus.

A ¶ Lege.] *Caput hoc sumptum est ex epistola Nicolai, quæ extat in codice bibliothecæ Dominicanæ, de quo dictum est supra dist. 8. c. mala. Titulus autẽ epistolæ, hic est*, Nicolaus seruus seruorum Dei, Reuerendissimis, ac sanctissimis confratrib. nostris metropolitanis episcopis, & ceteris diuersarum prouinciarum, ac vrbium præsulib. qui in Conuicinum villam publicam, secus ciuitatem Siluanectis conuenistis. *Eadem epistola nuper impressa est in appendice bibliothecæ sanctorum Patrum.*

B ¶ Obuiare.] *Apud Nicolaum sequitur conti nenter*, ad quod ostendendum, &c. *Quæ autem apud Gratianum sunt interiecta, no sunt hoc loco in epistola, neque in Polycarpo, neq; apud Anselmum: sed verba illa*, Lex Imperatorum non est supra legem Dei, sed subtus. *à Burchardo, & Iuone citantur ex decretis Pij Papæ. c. 3. habentur autem in capitularib.*

adiectis c. 17. reliqua autem habẽtur infra in hoc eodem capite. §. ecce quemadmodum.

Item Symmachus [6] *Papa in sexta synodo Romana tempore Theodorici Regis.*

¶ Nihil quod euangelicis regulis obuiet, Imperatori agere licet. C. II.

7 NOn licet [f] Imperatori, vel cuiquam pietatem custodienti aliquid cõtra diuina mãdata præsumere, nec quicquã quod euangelicis, propheticis, aut apostolicis regulis obuiet, agere.

*Item Felix Papa.**

¶ In ecclesiasticis causis regia voluntas sacerdotibus est postponenda. C. III.

8 CErtum est [g] hoc rebus vestris esse salutare, vt cum de causis Dei agitur, iuxta ipsius cõstitutionem, regiam voluntatem sacerdotib⁹ Christi studeatis subdere, nõ præferre, & sacrosancta [h] per eorum præsules potius discere, quàm docere, ecclesiasticam † formam sequi, non huic humanitus sequenda iura præfigere, neq; eius sanctionibus velle dominari, cuius [i] clemẽtię Deus voluit tuæ piæ deuotiõis colla submittere [k]: ne, dum mensura [l] cælestis dispositionis † exceditur, eatur in contumeliam disponentis.

Item †.

¶ Bonis moribus, & decretis Romanorum Pontificum, constitutiones contraire non possunt. C. IIII.

9 COnstitutiones [m] contra canones, & decreta prę̃sulum Romanorum, vel bonos mores [n] nullius sunt † momenti.

Itẽ Nicolaus Papa I. in epistola ad Michaelem Imperatorem, cuius initium est, [*Proposueramus.*]

¶ Quæ sacerdotum sunt, regibus vsurpare non licet. C. V.

IMperium vestrum suis publicę rei quotidianis administrationibus [o] debet esse cõtentum, non vsurpare quę sacerdotibus Domini solum conueniunt.

Item Gregorius Nazianzenus in oratione ad ciues Nazianzenos angoris plenos, & Magistratum iratum.

¶ Tribunalia Regum sacerdotali sunt potestati subiecta. C. VI.

SVscipitis ne libertatem [p] vestri? libenter accipitis [q], ꝙ lex Christi sacerdotali vos subiicit potestati, atq; istis tribunalib. subdit? Dedit enim & nobis potestatẽ: dedit & principatũ multo perfectiorem [r] principatibus vestris.

e ¶ *Certum.*] Casvs. Imperator volebat præesse rebus ecclesiasticis, & prælatis ecclesiarum obedire nolebat: immo quod pl⁹ est, eis dominari volebat, & iura præfigere, quem Felix Papa docet ecclesiæ debere colla submittere, & non velle eius sacerdotibus dominari: ne si contra fiat, eatur in contumeliam creatoris.

f ¶ *Certum est.*] Hoc c. & c. suscipitis. & c. quoniam. loquuntur quasi de eadem materia.

g ¶ *Et sacrosancta.*] ideſt, præcepta.

i ¶ *Cuius.*] scilicet ecclesiæ.

k ¶ *Submittere.*] Imperator enim filius est ecclesiæ, non præsul, vt 96. distinct. si Imperator. & "inclinabit caput suum episcopis, vt 63. dist. Valentinianus. & excommunicari potest ab episcopo, vt 18. distinct. quoniam quidem. & 96. distinct. duo.

l ¶ *Mensura.*] i. Imperator excedit mensuram suam.

m *Constitutiones.*] "Nunquid ergo legibus semper derogatur p canones? Absit, nisi quo ad causas spirituales. & hoc ẽ quod dicitur de consec. distinc. 3. celebritatem. ibi alia est ratio causarum secularium, alia diuinarum. arg. s. eod. cap. 1. vtrumque enim suo modo ratio nabiliter cõstitutum est, sed diuerso modo. ar. s. ead. certum. Nec Papa potest leges tollere, nisi quo ad suum forum. "Imperium enim & sacerdotium ex eodem principio prodierũt, vt in Authentica quo modo oporteat episcopos. in princ. coll. 1. argum. j. ead. distin. quoniam. Sed hoc nõ credo, vt extra de prescriptio. quoniam omne.

n ¶ *Mores.*] "Nec iuramentum obligat contra bonos mores, vt extra de iureiur. quemadmodum. & ff. de leg. 1. si quis inquilinos. §. vlt.

o *Imperium.*] ¶ *Administratioibus.*] Distincta est enim potestas sua à potestate Pontificali, vt j. ead. quoniam. & 96. distinct. cum ad verum. "Alioquin si vsurpat eorum officia, lepra percutitur, vt Ozias. 2. quæstio. 7. §. item Dauid. Tamen inuenitur, quòd reges conferunt decanatus, vt extra de cõsue. cum inter. in parte decisa. Ioan.

p ¶ *Libertatem.*] ideſt, verbum prædicationis.

q ¶ *Accipitis.*] ideſt, accipere debetis.

r ¶ *Perfectiorem.*] vt 95. dist. duo sunt.

6 & Calixt⁹ epi. j. & Marcellinus in extrema epist. 2. & in cap. Hadriani. c. 76. ex quo citant Burchar. & Iuo par. 16. c. 9.

7 De⁹ dedit par. 1. & 3. Burc. l. 15. c. 8. Iuo p. 4. c. 231. & par. 16. c. 9. Pãn. l. 2. c. 141. Poly. l. 6. ti. 1.

* *In exẽplari Veronen. est*] Felix iij.

8 Ansel. l. 4. c. 11. Poly. l. 1. c. 18.

"Imperator inferior est eẽ. † *al. ecclesiæ.*

"casus duorũ istorũ capitulorum planus est. † *al. dispensationis.*

"Impiũ & sacerdotiũ ex eodẽ ꝓcedunt. † antea legebatur] *Idem* Hr in c. Hadriani. n. 39.

9 De⁹ dedit par. 1. & 3. Ansl. l. 3. c. 88 Burc. l. 15. c. 9. Iuo pa. 5. c. 38. & par. 16. c. 10. Poly. l. 1. c. fi. † *sint*] Orig.

"Iurm contra bonos mores, non obligat.

"Impator lepra percutitur, si offiñ sacerdotale vsurpat.

Casum præsentis capituli pone per teipsum.

f ¶ *Non licet.*] arg. contra illas leges quę permittũt vsuras exigere. arg. 11. q. 1. c. quicunque litem. & 9. dist. ca. 1. vers. quicunque. & 96. di. bene. 11. q. 3. qui omnipotentem. 15. q. 1. omne quod. & c. nulli. & c. generali. 23. q. 8. conuenior. argu. contra dist. 63. cap. Hadria-

d nus. 2.

Spiritus

Source : BIU Cujas

a ¶ *Spiritus.*] id est, ecclesiastica constitutio.
b ¶ *Carni.*] id est; seculari constitutioni.
ECCE. Hæc est ij. pars dist. in qua probatur per vij. c. quòd quando leges non contradicunt canonibus, amplectendæ sunt. Arch. Casvs. §. per se patet, & ad probandum istud quod dicitur in §. inducit Grat. seq. c.

SI in adiutorium.] Casvs. Petilianus defendebat se legib. contra Augustinum, & alios catholicos. August. de hoc ipsum non reprehendit: quoniam & Paulus hoc fecit, cum testatur se esse ciuem Romanũ.
c ¶ *Si in adiutorium.*] Hoc ideo dicit, quia non sunt allegandæ[a] leges, nisi ĩ defectum canonum, vt extra de no. oper. nun. intelleximus.
d ¶ *Ciuem.*] ciuem Romanum appellat se: quia pater eius sociatẽ contraxerat cum Romanis, & in signũ fuit data ei penula[b].

a Id est in causis ecclesiasticis recipiendæ. †*al. assumi*

1 Iuo p. 4. c. 183. Pan. l. 2. c. 153.

Act. 22.

b Ad horũ intelligẽtiã scias ꝙ gl. 2. tit. 3. dt sic, Penula vestis erat cõsularis, qua induebãtur cõsules ingredientes curiam.

QVoniã.] Casvs. Iulianus Imperator vendicabat sibi imperiũ & pontificatum: quod locum habuit in veteri testamento. Sed dicit Cyprianus, quod postquàm Christus venit, sic officia vtriusq; potestatis discreuit, vt Imperator terrenis, Pontifex cęlestib. præsideret: ne propter duplicem potestatem homo superbiẽs rursum ad inferna demergatur: sed cum opus est, altera potestas vicissim alteram subleuaret. Idem casus est 96. distin. cum ad verum.
e ¶ *Quoniam.*] Hoc c. est pars illius 96. dist. cum ad verum.
f ¶ *Dei & hominum.*] ideſt, diuinæ & humanæ naturæ. de conse. distinct. 2. in Christo pater.
g ¶ *Sic actibus.*] scilicet ipsorum officiorum.

2 Iuo p. 4. c. 188. j. distin. 96. ca. cũ ad verbum.

1. Tim. 2.

“ Christus fuit Imperator & sacerdos.

c 2. q. 7. accusator.

“ Quædam enim fecit tanquam Imperator, cum vẽdentes & ementes flagellando de templo eiecit. 1. q. 3. ex multis[c]. & c. vendentes. Quædã vt sacerdos, cum seipsum obtulit hostiam discipulis suis dicens: Hoc est corpus meum, &c. de conse. dist. 2. sacerdos. Sed contrarium probatur per auctoritatem istam: scilicet ꝙ Deus noluit ea esse distincta, cũ per seipsum vtriusq; potestatis act[s] exercuit. Resp. hoc iõ fecit, vt ostenderet, ꝙ vtraq; potestas ab eo processit[d], nõ ꝙ vna persona illa duo officia exerceat, vel gerere dẽat. hæc enim duo dona, imperium & sacerdotium, ab eodem principio sunt, vt in Auth. qũo opor. epis. in pr. col. j.

d Ad hoc 23 q. 4. q̃situm. † al. & militans.

† al. ne

Aut nunquid iustum vobis videtur, si cedat spiritus[a] carni [b]; si à terrenis cælestia superentur; si diuinis præferantur humana?

2 *Ecce quòd constitutiones Principum ecclesiasticis legibus posiponendæ sunt. Vbi autem Euangelicis, atque canonicis decretis non obuiauerint, omni reuerentia dignæ habeanur. vnde August. ait in dialogo, id est lib. 2. contra litteras Petiliani. c. 58.*

¶ Leges Imperatorum in adiutorium ecclesiæ A licet assumere †. C. VII.

1 SI in adiutorium[c] vestrum etiam terreni imperij leges assumendas putatis, non reprehendimus. ¶ Fecit hoc Paulus, cũ aduersus iniuriosos ciuem [d] Romanum se esse testatus est.

A ¶ Ecclesiæ.] *Auctor huius rubricæ caput hoc ita accepit, quasi hic agatur de legibus Imperatorum in fauorem ecclesiæ latis, cum ibi B. Augustinus Petiliano, & Donatistis hæreticis concedat, legibus Imperatorum ipsos in adiutorium suum vti posse, modo id fallaciter non facerent, quod eos feciſſe conuincit.*

Item Nicolaus Papa I. in epistola 7. ad Michaelem Imperatorem.

B ¶ *Huic capiti in codicibus impressis erat præpositus hic titulus,* Cyprianus Iuliano Imperatori: *quod est contra omnem temporum rationem. In manuscriptis omnibus, excepto vndecimo Vaticano, abest dictio,* Imperatori, *quemadmodum & apud Iuonem. Nonum autem habet,* Iuliano episcopo, *aliud peruetustum,* Iubiano. *Ceterum integrum hoc caput est in epistola Nicolai ad Michaelem Imperatorem, quæ incipit,* Proposueramus. *ex quo refertur j. dist. 96. c. cum ad verum. vnà cum aliis verbis eiusdem epistolæ, ex quibus hæc pendent. Et sumptum est ex Gelasio in tomo de Anathematis vinculo.*

¶ Reges Pontificibus pro æternis, & Pontifices regibus pro temporalibus indigent. C. VIII.

2 QVoniam[e] idem mediator Dei [f], & hominum homo Christus Iesus sic actibus [g] propriis & dignitatibus distinctis officia potestatis vtriusque discreuit [h] propria[c], volens medicinali humilitate hominum corda sursum efferri, non humana superbia rursus in inferna demergi: vt & Christiani Imperatores pro æterna vita pontificibus indigerent, & pontifices pro cursu [i] temporalium tantummodo rerum imperialibus legibus vterentur, quatenus spiritalis actio à carnalibus distaret incursibus, & †ideo militans Deo minime se negotiis sæcularibus implicaret; ac vicissim non † ille rebus diuinis præsidere videretur, qui esset negotiis sæcularibus implicatus.

c ¶ In propria.] *In originali est,* p ropriam

h ¶ *Discreuit.*] Cũ ergo potestates istæ sint distinctæ, est hic arg. “ ꝙ imperium non hr̃ à Papa, & ꝙ Papa non hẽt vtrunq; gladium. nam exercitus facit Imperatorem, vt 93. dist. legimus. & imperium à solo Deo hr̃, vt 23. q. 4. quæsitum. alioquin si ab ipso haberetur, licite appellaretur in tpalib. ad ipsum quod prohibet volens medicinali humilitate sursum efferri. *Iuo habet vt Gratianus hic in plerisque codicibus, In nonnullis tamen est,* propria volens medicinali humilitate sursum efferri, *quemadmodum etiam infra dist. 96. c. cum ad verum. Apud Gelasium loco indicato legitur,* sic actionibus propriis, dignitatibusque distinctis officia potestatis vtriusq; discreuit, suos volens medicinali humilitate saluari, non humana superbia rursus intercipi, vt & Christiani, &c.

“ Papa an hẽat vtrũq; gladium.

Item Leo iiij. Lothario Augusto.

¶ Leges Imperatorum custodiri oportet. C. IX.

3 DE capitulis, vel præceptis imperialibus vestris, vestrorumque [D] pontificum [k], prædecessorum irrefragabiliter custodiendis, & conseruandis, quantumvaluimus, & valemus Christo propitio, & nunc & in ęuum† nos conseruaturos modis omnibus profitemur. Et si fortasse quilibet aliter vobis dixerit, vel dicturus fuerit, sciatis eum pro certo mendacem [l].

D ¶ Vestrorumque.] *Epistola hæc non est inuenta: & in istis verbis videtur subesse mendum, ex quo auctor glossæ errandi occasionem sumpserit, qui Christianis Imperatoribus, cuiusmodi fuerant prædecessores Lotharij, attribuat illud, quod Isidorus de ethnicis dicit, nimirum Imperatores solitos fuisse appellari Pontifices. de qua re optime Gelasius in tomo de Anathematis vinculo, & infra dist. 21. c. cleros. Apud Iuonem legitur,* vestris, nostrorũq; etiam Pontificum prædecessorum, *in Pannormia,* nostris nostrorumque Pontificum, & prædecessorum. *Sed fortasse cetera quidem recte apud Gratianum habent: tantummodo ante dictionem,* prędecessorum, *est addenda coniunctio, &, quemadmodum est in Pannormia. Nam hoc significabitur, imperatores illos solitos fuisse edere capitula adhibitis in concilium Pontificibus regni, quod verissimum est. Omnino hæc, quæ à Leone scribuntur, spectare videntur ad capitula Caroli, & Lodouici, quæ Lotharius in vniuersa Italia seruari mandauerat. Nam in legibus Longobardicis, lib. 3. tit. 35. Lotharius ita constituisse traditur.* Placuit nobis, vt capitula, quæ excerpsimus de capitulari bon. mem. glorioſissimi Domini nostri Caroli, & genitoris nostri Lodouici Imperat. inuictissimi, his omnibus, & fidelibus nostris, & sanctæ ecclesiæ in regno Italiæ consistentibus per legem teneantur, & seruentur: & quicunque horum capitulorum contemptor exti terit, sexaginta solidis componatur. *Id populo Romano, qui iure antiquo Romanorum vti prohiberetur, valde displicuit: sicut ex c. fi. j. ead. distin. colligi potest: dissemináta usque etiam rumor fuit eandẽ esse Pontificis ac populi sententiam. De qua re Leo hac se epistola videtur purgare voluisse: & tamen postea pro cõseruando iure ciuili Romanorum, cum eodem Lothario iterũ diligentius egit: quod apparet ex d. c. fi.*

3 Iuo p. 4. c. 176. Pann. l. 2. c. 149.

†*al.* æternũ.

Item Ioannes viij. Ludouico Imperatori.

¶ Legis auctoritate dissoluitur, quod contra eam fit. C. X.

4 VIdes fili charissime; quia quod contra lèges accipitur, per leges dissolui[m] meretur.

Item Gelasius Rufino, & Aprili episcopis.

Decret. j. pars.

“ Causę matrimoniales an sint legi b[a] decidẽdę

4 Iuo 4. p. f Ad hoc l. ñ dubiũ. & ibi no. C. đ leg. & l. eius. C. đ vſu. & inſt. de pu. ſubſt. §. ſi libert[a].

CAPITULIS.] Casvs. Lotharius audiuerat, ꝙ Leo Papa nolebat leges seruare imperiales: vnde interrogauit de hoc Papã, an esset verum. quare Leo scribit ei, & dicit, ꝙ ipse vult leges obseruare irrefragabiliter, & qui aliter dicit, mendax est.
k ¶ *Pontificum.*] Imperatores. n. olim pontifices appellabantur, vt 21. dist. cleros.
l ¶ *Mẽdacẽ.*] ex magna humilitate hic loquitur, sicut alibi, j. 2. q. 7. nos si incompetẽter.

VIdes.] Casvs duorum seq. c. planus est.
m ¶ *Dissolui.*] jj. 25. q. 2. imperiali. hæc regula suppletur per aliam regulam, ꝙ principali destructo destruitur accessorium, & omne quod sequitur ex eo[f].

Source : BIU Cujas

vt extra de fi.instr.inter dilectos.in fi.sed hęc regula multas recipit instantias. contra legem enim fit si contrahitur post simplex votũ, tamen cõtractus tenet,vt 27.q.1.nuptiarum. " Item prohibetur ne sententia feratur sub cõditione, tamen si lata fuerit tenet,vt 2.q.6. §. biduum.circa prin.Item prohibetur ne episcopus consecret alte rius ecclesiam,tamen si consecrauerit,tenet consecratio, vt 7.q.1. episcopus in diœcesi. Sed dic,quòd hęc regula intelligitur de talibusvbi est perpetua causa ,phibitionis[a],s. ne filius contrahat cũ matre.Vel dic,q̃ merẽtur dissolui, nisi vbi p̃ cõstitutionẽ aliam tolerarentur.arg.contra. 45.dist.de Iudæis. sed hoc in fauorem fidei. ff.de rel.& sump. fun.sunt personæ.

" Facta tenẽt multa q̃ fieri prohibentur.

1 j̃.dist.53.c. qs aut. Iuo par.4.c.179. Pã.l.2.c.150. † *al.aut.* † *al.modernas.*

a De hoc satis no.ext.d spõ.du.tuas vbi hæc sol. approbatur p̃ Vin. Tan. Gof.& Ber. hoc lati⁹ vide per Arc.

a *Quis autem.*] ¶ *Contemni.*] " q̃ contemnit leges, peccat: nõ tamen omnis peccat qui non paret legibus vbi de consilio loquuntur, vt 14. q. 1. quisquis. & sic aliud est contẽnere [b], aliud est non parere.Ioan.

" Legum cõtemptor an peccet.

2 Iuo p.4.c. 180. Pann.l. 2.c.151. † *al.propter.*

Certum est.]Casvs. Quidam nolebãt seruare leges in negotiis clericorũ, sed in negotiis laicorum bene seruabant, de hoc scribit Papa regi Theodorico, quòd si leges seruantur in negotiis laicorũ, multo fortius debent seruari in negotiis clericorum.

b ¶ *Quas.*]i. quia eas,

c ¶ *In negotiis.*] hoc vult dicere, quòd ex quo leges seruantur in negotiis laicorum, multo fortius sunt seruandæ in negotiis clericorum, nisi obuient canonicis institutis.

Vestram.]Casvs. Quidam nolebant leges seruare, vt possent alios licẽtius offendere. Quare Papa scribit Lothario,& rogat eum, vt faciat leges obseruari sicut sunt hactenus obseruatæ.

3 In Synonymis c. 16. q̃ malis iussionib. ñ sit obtẽperandũ.

d ¶ *Et pro nullius.*] qa in nullius persona omittendum est, quod statutis generalibus continetur, vt 61.dist. miramur.

5 Iuo par.4. c.207. Pan. l.2.c.165.

e ¶ *Reminiscitur.*] passiue.

¶ Leges principum,aut regulas patrum contemni non licet. C. XI.

1 QVis autem † leges principum, aut regulas patrũ, aut admonitiones paternas † dicat debere contemni [a], nisi qui impunitum sibi tantum æstimet transire commissum?

Item Theodorico regi.

¶ Leges Romanorum principum seruandæ sunt ab omnibus. C. XII.

2 CErtum est magnificentiam vestram leges Romanorum principum,quas [b] in negotiis [c] hominum custodiendas esse prẽcepit,multo magis circa † reuerentiam beati Petri apostoli pro suæ felicitatis augmento velle seruari.

Item Leo iiij.Lothario Augusto.

¶ Romana lex nullius temeritate debet corrumpi. C. XIII.

3 VEstrã [A] flagitamus clementiam, vt sicut hactenus Romana lex viguit absque vniuersis procellis, & pro nullius [d] persona hominis reminiscitur [e] esse corrupta, ita nunc suum robur, propriumque vigorem obtineat.

A ¶ Vestram.] *Videtur Lotharius populo Romano,quod hic Leo petiit,concessisse. Nam in legibus Longobardicis lib.11.ti.57.sic habetur,* vt interrogetur populus Romanus,qua lege vult viuere,*& sequitur constitutio.*

Lotharius Imperator.

¶Volumus , vt cunctus populus Romanus interrogetur,qua lege vult viuere,vt tali lege,quali lege viuere professi sunt viuant:illisque denũtietur, vt hoc vnusquisque tam iudices,quàm duces, vel reliquus populus sciat , quòd si offensionem contra eandem legem fecerint,eidem legi,qua profitentur viuere per dispensationem Pontificis, & nostram subiacebunt.

DISTINCTIO XI.

ps 1. *Vòd vero* [f] *legibus consuetudo cedat,* [4] *Isidorus testatur dicens in synonimis,lib.2.*

¶ Prauus vsus ratione superatur, & lege. C. I.

5 VSus [g] auctoritati [h] cedat; prauum vsum lex,& ratio vincat [i].

Vòd vero.]Hæc dist.diuiditur in duas partes.In prima probat Grat. quod consuetudo cedit legi. secunda ibi, *Cum vero.*Io.de Fan. Casvs. ſ̃.in 8.dist.dictum est,q̃ consuetudo cedit iuri naturali:nunc autem dicit, quòd consuetudo cedit diuinæ,& humanæ cõstitutioni,& ad hoc inducit c.seq. quorum primum planum est,& intelliguntur.c.vsque ad §. *Cum vero.*de praua consuetudine,reliqua vsque ad finem de bona.

f ¶ *Quod vero.*] Hic intitulatur.11.dist.in qua dicitur, q̃ consuetudo praua cedit legi tam ecclesiasticæ,quàm sæculari.Sed no. " q̃ consuetudo quædam est generalis:quædam est specialis.Specialis,vt j̃. ea.catholica.& 12.dist.illa.Generalis est,quæ vniuersaliter consensu omnium est approbata,& omnes adstringit,& hæc tanquam canon,vel tanquam lex est obseruanda, vt j̃.ea.ecclesiasticarum.& c. quis nesciat. Specialis siue particularis est illa , quæ homines alicuius loci adstringit,&in eodem loco habet legis vigorem,vt j̃.ea. dist.catholica.nisi sit onerosa,vt 12.dist.omnia. 68.dist.corepiscopi. vel nisi pariat occasionem malignandi:tunc enim reiicitur. argu.2. dist.nos consuetudinẽ. Olim enim Donatistæ de facili recipiebantur,& de consuetudine ad primariam promouebantur, quod abolitum est: quia hæretica prauitas inde minus cauebatur,vel nisi sit contraria constitutioni [c],vt j̃.e.c.2.& 3.Et nisi consuetudo sit prodita ex illis causis, vt j̃.29.dist. sciendum. vel nisi princeps consentiat.vel nisi sit super tali articulo,qui indifferens est, vt j̃.prox.dist. illa.Hu.Sed melius distingue,vt dixi ſ̃.8.dist.frustra.Io.

" Consuetudo duplex est.

Item Nicolaus Papa I. Michaeli Imperatori.

¶ Non potest statutis Pontificum consuetudo cuiusquam refragari. C. II.

6 COnsequens est [k], vt quod ab huius sedis rectoribus plena [l] auctoritate sancitur,nullius consuetudinis [m] præpediente occasione, proprias tantũ sequendo voluntates remoueatur:sed firmiter,atque inconcusse teneatur.

Item Iulius Papa ad episcopos Orientales,epist.1.

¶A consuetudine Romanæ ecclesiæ membris dissentire non licet. C. III.

7 NOlite errare fratres mei charissimi : Doctrinis variis , & extraneis nolite abduci. En,instituta Apostolorũ,& Apostolicorum virorum, canonesque habetis:his fruimini, his circumdamini [A] , his delectamini,his armamini ; vt his freti, circumdati, delectati , armati , contra cuncta inimicorum iacula persistere valeatis.[8] Satis enim indignum est, quemquam vel Pontificum , vel ordinum subsequentium,hanc regulam refutare,quam beati Petri sedem & sequi videat,&docere [n]. Multum enim cõuenit, vt totum corpus ecclesiæ in hac sibimet obseruatione cõcordet,quæ inde auctoritatẽ habet , vbi Dominus ecclesiæ totius posuit principatũ.

A ¶His circumdamini.] *Locupletatus est hic locus ex originali,& Anselmo.*

Item Imperator Constantin. August. ad Proculum,lib.8.Cod.tit. [9] *Quæ sit longa consuetudo.*

¶ Non potest vsus,& consuetudo legem, & rationem vincere. C. IIII.

10 COnsuetudinis,vsusq; longæui non vilis auctoritas est,verum non vsque adeo sui valitura momento, vt aut rationem vincat [o], aut legem.

2 *Cum vero* [p] *nec sacris canonibus,nec humanis legibus* [q] *consuetudo obuiare monstratur,inconcussę seruanda est.*

c Ad hoc cõcor.Plac. dicẽs cõsuetudinẽ legi cõtrariam ñ tollere ius cõe in eo municipio, vbi obtinet nisi de consensu principis. arg.ff.d sep.viol.l.3. §.diuus.

6 Sententia elicitur ex epi.cuius initiũ, *propo sueramus.* Iuo part. 4. c.211.

7 Anſ.l.1.c.8 Poly.l.j.c.17 *Hebr.*13.

" Potestas Papę,&eporum diuersa est.

8 Anſ.l.5.c.4 Pol.l.3.ti.3.

Nolite.] Casvs. Quidam episcopi deserẽtes regulam Ro.ecc. variis doctrinis,&consuetudinib. multum extraneis abducebantur,quos Iulianus Papa reprehendit,dicẽs eos seruare debere regulã, quam Sedem beati Petri sequi videant & docere, vt inde auctoritatem habeant vbi Dñs posuit principatum.

9 tit.53.l.2.

n ¶ *Et docere.*] patet hic, " quòd non sẽm per consuetudinem Rom.eccl.tenemur sequi, nisi ipsa præcipiat eam esse seruandam, vt j̃.e.c.vlt.multa.n.seruat Rom.ecc. quæ aliæ nõ seruant, vt 31.dist. aliter. & de consecr.dist.4. de trina.& di.j.de hymnis.

" Consuetudo Romana nõ semp est seruanda.

10 Iuo p.4. c.202. Pan. l.2.c.163.

Consuetudinis.] Casvs. Dĩ hac lege,q̃ magna est auctoritascõsuetudinis, & nõ vilis:veruntñ ñ est tãtæ auctoritatis, vt gñaliter vincat rõem, aut legẽ,sed tm̃ in eo loco ĩ quo obseruatur vincit. Quidã tm̃ intelligũt primã partẽ de bona cõsuetudine,&secũdã d̃ mala,q̃d ñ credo.

o ¶ *Vincat.*] arg.q̃ consuetudo nunq̃ tollit legem. vt ſ̃.1.dist.consuetudo. " Sed obiicitur hæc lex, aut loquitur de bona consuetudine, aut de mala:ſi de bona,illã nulla ratio vincet:ſi de mala,de illa non potest dici,q̃ nõ sit vilis eius auctoritas. Ad hoc dicunt quidam,q̃ principium loqtur de bona,finis aũt de mala consuetudine: sed ille intellectus ineptus est qui separat caudam à capite, quod nõ licet. ext.de bap.maiores. Alij fere omnes ita exponunt,q̃ hic dr̃,nõ vincit [d] legem,supple generalem,sed in eo municipio bene vincit vbi seruatur.Sed certe de hoc nunquam aliqs dubitauit,q̃ consuetudo particularis non debet vincere legẽ in omnib.aliis locis:ideo exponas de cõsuetudine particulari,quæ licet bona sit,tamen nõ vincit legem etiam in illo loco,nisi adsint illa quæ dixi [e] ſ̃.dist.8.frustra.

" Consuetudo vtrũ vincat legem.

d Sub.imo æqparatur ei.ſ̃.e.ĩ his.

e Idẽ sentit Io.de Fan.

p ¶ *Cum vero.*] Hæc est secunda pars,in qua probat per 7.c.quòd consuetudo bona est amplectenda.Ioan.de Fantu.

Casvs. Ab hoc loco tractat de bona consuetudine vsque in finem.

q ¶ *Legibus.*] 25.q.1.ideo.Archid.

Source : BIU Cujas

Vnde ex dictis a Basilij.[1]

¶Inuiolabilis est consuetudo, quæ nec humanis legibus, nec sacris canonibus obuiare monstratur. C. V.

[2]Ecclesiasticarum institutionum quasdã scripturis, quasdam vero Apostolica traditione per[a] successiones in ministerio[b] confirmatas accepimus: quasdam vero consuetudine[c] roboratas approbauit vsus, quibus par ritus, & idem vtrisque pietatis debetur affectus: vnde[d] quis vel[e] aliquantulum sacrarum expertus scripturarum hæsitauerit[f]? Si enim attentauerimus consuetudines ecclesiæ nõ per scripturas[g] à Patribus traditas nihil æstimare[h], quãtum religio detrimenti sit latura[i], intente[k] inspicientib. liquido constabit. ¶Quę enim (vt inde ordiamur) scriptura[l] salutiferæ crucis signaculo fideles docuit insigniri? vel quæ trifariam[m] digesta super panem & calicem prolixæ orationis, vel consecrationis verba cõmendauit? Nam non modo, quod in Euangelio cõtinetur, vel ab Apostolo insertum est, in secretis dicimus: sed & alia[n] plura adiicimus magnam quasi vim cõmendãtia† mysteriis. Quæ orientem[o] versus nos orare litterarũ forma docuit? Benedicimus fontem baptismatis oleo vnctionis. Huc accedit, q, ter oleo Pinungim[p], quos baptisamus: verbis abrenũtiare Satanę, & angelis eius informamus. Vnde hęc, & alia in hunc modum non pauca, nisi quia tacita, & mystica traditione à Patribus ecclesiastico more, reuerẽtiori diligentia sunt in mysteriis obseruata silentio, quàm publicata scripto?

Ecclesiasticarum. Casvs. Quidam nolebant vti consuetudine, nisi q̃ in scriptis esset redacta à Patribus, quos reprehẽdit Augu. in hoc c. ostendens tria genera institutionum esse in ecclesia, quasdam, sc. in scripturis, quasdã ab apostolis traditas, & per successores in ministerio confirmatas: quasdam vero sola cõsuetudine roboratas: quib. omnibus par ritus, & affectus debetur. Alioquin ni si cõsuetudines in ecclesia seruarẽtur, christiana religio multũ detrimẽti pateretur: & hoc in prima parte. In secunda parte, quæ incipit ibi, *Quæ enim.* probat quòd hic supra dicta in ecclesia seruari debent. & hoc probatur, vers. *Exemplis.* Primum est de crucis signaculo. Secundum est de verbis trifariam digestis, id est, ter repetitis super panem, & calicẽ. Tertium de oratione quæ fit versus orientem. Quartum de benedictione baptismatis cum oleo. Quintum de olei vnctione, quæ fit in baptizato. Sextum de abrenunciatione satanæ, & angelorum eius.

¶Casus seq. ca. per se patet.

a ¶*Traditione.*] sine scriptis. Io.

b ¶*In ministerio.*] diuino.

c ¶*Consuetudine.*] non ab Apostolis, sed nescitur à quo.

Additio. sc. ritu, id est, obseruantia. Hu.

d ¶*Vnde.*]i. de quo ritu, vel obseruantia.

e ¶ *Vel.*]id est, etiam.

f ¶ *Hæsitauerit.*] q.d. nemo etiam inscius hic dubitat.

g ¶*Non per scripturas.* sed per consuetudinem.

h ¶ *Aestimare.*]id est, valere.

i ¶ *Latura.*]i. passura.

k ¶ *Intente.*]i. mente.

l ¶ *Scriptura.*]veteris vel no. test. non enim scriptura vet. vel no. test. hoc docuit, "sed docet canonica in fronte, & in aliis mẽbris signaculum crucis debere fieri. de cõsecra. dist. 4. postea signatur. & dist. 5. nunquid[a]. verumtamen videtur signũ crucis traxisse originem ex vet. testa.[b] quia cum Angelus deberet occidere primogenita Aegypti, præceptum est filiis Israel vtrumque postem linire de sanguine agni ad modum thau litterę, quę est ad modum crucis: & dicitur, quòd Iacob cancellatis manibus suis benedixit filiis Ioseph, sc. Ephraim, & Manasse. Item in Ezechiele legitur, quòd cum apparuissent ei sex viri vasa habẽtes in manib. & quidam vir apparuisset in medio eorum habens atramentarium ad renes, Dominus dixit ad eum, signa thau in frontib. dolentium & gementium: sed illud fuit tũ in figura præceptũ. 12. q. 2. gloria.

m ¶ *Trifariam.*]trifaria dñr verba: quia eadem tertio repetuntur in secretis, sc. hostiam sanctã, hostiam purã, hostiam immaculatã. Hic ordo, nec in veteri testa. nec in nouo est præfixus, sed à sanctis Patrib. vsualiter tradit°: vel ideo dicuntur trifaria quasi sub triplici silentio fiant. primum est vsq; ad sanctus. secundum vsque ad dominicam orationem. tertium vsque ad agnus Dei.

n ¶ *Alia plura.*]hęc habes ext. de celeb. mis. cum Marthæ.

o ¶ *Quæ orientem versus.*]i. noui & vet. test. "Sed tamen legitur, quòd Daniel in Babylonica captiuitate orabat versus templũ, & Iudęi similiter. templum autem erat versus orientem. & in Salomone legitur, mane ad solem orabis. sed dic, quòd illa faciebant in veneratione templi.

Additio. Potest tamen dici secundùm Ioan. Damas. quòd octo sunt causæ quare ecclesię sic sunt ordinatæ, quòd fideles orẽt versus orientem, quæ habentur in Archidiac. hoc loco.

p ¶*Oleo.*] "oleo in scapulis, & pectore. vt de conse. di. 4. deinde. tertio in vertice fit vnctio: sed hoc fit crismate, vt de conse. di. 4. postquã ascendit. sed larga acceptione hic appellatur oleũ crisma. sicut econuerso. j. 95. dist. illud superfluum. Ioan.

"Orandum est versus Orientem.

"Oleo quę mẽbra sunt vngenda.

"Crucis signaculum ĩ quib. membris d; fieri.

a Ista cõcor. ñ erãt scriptæ tpe Aug. &iõ ipse sic loqtur: nam hodie secus secundũ Io. de Fan.

b Vel vt no. in pd. c. nunquid. Eze. 8.

† *al. consummandis accommodantia*] Burch.

1 Basilius in l. de spiritu sancto. c. 27.

2 Burc. lib. 3. c. 127. Iuo p. 4. c. 69. Pan. l. 2. c. 159.

Τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ φυλαττομένων δογμάτων καὶ κηρυγμάτων, τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐγγράφου διδασκαλίας ἔχομεν, τὰ δὲ ἐκ τῆς τῶν ἀποστόλων παραδόσεως διαδοθέντα ἡμῖν ἐν μυστηρίῳ παραδεξάμεθα, ἅπερ ἀμφότερα τὴν αὐτὴν ἰσχὺν ἔχει πρὸς τὴν εὐσέβειαν, καὶ τοῖς ἀδεῖς ἀνέρεσι, ὅστις γε καὶ μικρὸν γοῦν θεσμῶν ἐκκλησιαστικῶν πεπείρακε. Εἰ γὰρ ἐπιχειρήσαιμεν τὰ ἄγραφα τῶν ἐθῶν, ὡς μεγάλην ἔχοντα τὴν δυναμιν παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἂν εἰς αὐτὰ τὰ καιρία ζημιοῦντες τὸ εὐαγγέλιον, μᾶλλον δ' εἰς ὄνομα ψιλὸν πραγματεύοντες τὸ κήρυγμα. οἷον, ἵνα τὸ πρῶτον καὶ κοινότατον πρῶτον μνησθῶ, τὸ τύπῳ τοῦ σφυροῦ τὸς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἠλπικότας καθασημαίνεσθαι, τίς ὁ διὰ γράμματος διδάξας; τὸ πρὸς ἀνατολὰς τετράφθαι κατὰ τὴν προσευχήν, ποῖον ἐδίδαξεν ἡμᾶς γράμμα; τὰ τῆς ἐπικλήσεως ῥήματα ἐπὶ τῇ ἀναδείξει τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας καὶ τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας τίς τῶν ἁγίων ἐγγράφως ἡμῖν καταλέλοιπεν; οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τούτοις ἀρκούμεθα, ὧν ὁ ἀπόστολος, ἢ τὸ εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη, ἀλλὰ καὶ προλέγομεν καὶ ἐπιλέγομεν ἕτερα, ὡς μεγάλην ἔχοντα παρὰ τοῦ μυστηρίου τὴν ἰσχύν, ὁπόθεν τῆς ἀγράφου διδασκαλίας παραλαβόντες: εὐλογοῦμεν δὲ τὸ ὕδωρ τοῦ βαπτίσματος, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως καὶ προσέτι αὐτὸν τὸν βαπτιζόμενον, ἀπὸ ποίων ἐγγράφων; οὐκ ἀπὸ τῆς σιωπωμένης καὶ μυστικῆς παραδόσεως; τί δ' ὃ αὐτὴν τοῦ ἐλαίου τὴν χρῖσιν τίς λόγος γεγραμμένος ἐδίδαξε; τὸ δ' ἐξ ὕδατος βαπτίζεσθαι τὸν ἄνθρωπον, πόθεν: ἄλλα δὲ ὅσα περὶ τὸ βάπτισμα, ἀπὸ ταρσεῖα τοῦ Σατανᾶ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, οὐκ ποίας ἐγγράφου; οὐκ ἐκ τοῦ ἀδημοσιεύτου καὶ ἀπορρήτου διδασκαλίας, ἣν ἐν ἀπολυπραγμοσύνῃ, καὶ ἀπεριεργάστῳ σιγῇ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐφύλαξαν; καλῶς εἰδότες διδαγμένοι τῶν μυστηρίων τὰ σεμνὰ σιωπᾶν διασώζεσθαι.

A ¶Ex dictis.]*Hoc c. antea citabatur* ex August. in lib. ex dictis Basilij. *In codice Vercellensi est*: Vnde Aug. ait, vel ex dictis Basilij, *& retenta est posterior pars huius distinct., quoniam ita citant Burch. et auctor Pannor. Iuo autem citat, ex lib. Basil. de spiritu sancto, 27. quomodo in margine est indicatum. Ceterum, quoniam multis locis glossa obstitit ne emendaretur, necessarium visum est integrum B. Basil. locũ et Græce, et Latine afferre.*

i. Dogmatum, & institutorum, quę in ecclesia seruata sunt, alia quidem habemus ex doctrina, quę litteris consignata est: alia vero ex Apostolorũ traditione ad nos trãsmissa in mysterio recepimus. Quæ vtraque eandem vim ad pietatem habẽt: atque his nemo sane contradixerit, qui vel exigua legum ecclesiasticarum peritia sit præditus. Nam si aggrediamur ea, quæ non scripto, sed tantum consuetudine constant, repudiare, imprudentes Euangelio, & quidem præcipuis ipsius partibus officiemus: vel potius ipsamet instituta ad inane quoddam nomen redigemus. Exempli causa (vt quod primum, maximeque commune est, primo loco commemorem) eos, qui in Domini nostri Iesu Christi nomine spẽ posuerunt, figura crucis signari, ecquis scripto docuit? dum oramus, ad orientem solem conuerti, ecquæ nos litteræ docuerunt? Verba inuocationis, cum panis Eucharistiæ, & calix benedictionis offertur, quis ex sanctis Patribus scripta nobis reliquit? Non enim iis contenti sumus, quorum Apostolus, & Euangelium mentionem fecerunt: sed alia quoque cũ antea, tum post, dicimus, vtpote quæ magnum momentum ad ipsum mysterium habeant, doctrina non scripta, sed tradita eruditi. Benedicimus aquam baptismatis, & oleum vnctionis, atque illum ipsum præterea, qui baptizatur, ex qua scriptura? nonne ex occulta, & mystica traditione? Quid? ipsam olei vnctionem quis sermo scriptus docuit? Quòd ho

C *Onsuetudinem.*] Casus huius c. per se patet.
a ¶*Consuetudinem.*] j. dist. 12. c. nos cõsuetudinẽ. & j. di. prox. oĩa. cõtra. ibi. n. dr̃, q̃ quis cõsuetudo ñ sit cõtra fidẽ, tñ est repellenda. Sol. hic d̃ tolerabili, ibi de supstitiosa. & intolerabili cõsuetudine: & sic oẽs auctoritates intelligẽdę sũt, q̃ cõtra illud c. reclamare vñr.
b ¶*Contra fidẽ.*] i. contra bonos mores, & q̃ ita* fit exponẽdũ, hẽs de cõs. dis. 4. si ñ sanctificatur. vbi ex necessitate oportet facere eandẽ expositionem.

IN *his.*] Casvs. Quærebat Casulan[a] ab Aug. vtrũ consuetudines essẽt seruãdæ vbi nihil statuit diuina scriptura certũ. Et rñ. q̃ sic: & tũc ꝓ lege seruãdę sũt, & sicut trãsgressores legũ puniũtur, ita & contẽptores ecclesiasticarũ cõsuetudinũ puniri debẽt.
c ¶*Pro lege.*] Sp diuturni mores pro lege seruantur, vt j. dist. prox. diuturni. sic s. ea. dist. consuetudinis,
d ¶*Consuetudinũ.*] no. "q̃ eque punitur trãsgressor legis, vt 1. q. 7. si qs oẽm. & s. e. ecclesiasticarũ. vñ sicut canonice ñ licet obuiare legi sine lnĩa Papę, sic ne consuetudini[a], vt d̃ in hoc e. c. & tñ de cõi cõsensu pñt venire cõtra cõsuetudinẽ ẽt iurõ firmatã, si cã subest, vt ext. d̃ his q̃ fi. à ma. par. ca. cũ in cũctis. sed cõtrarium est in statutis. 15. q. 6. auctoritatem. Io. [b]

C *Atholica eccle-*
sia.] Casvs. Tria sunt qb. ecclesia p orbẽ diffusa regitur, & subsistit. sc. scriptura. ve. & no. te. & traditio patrũ, & vniuersalis, & particularis instõ, vel cõsuetudo. Primis duob. modis vniuersaliter tota regitur ecclesia: particulariter vero instõne, vel cõsuetudine nõ tota: sed ꝓ locorũ varietate regitur, & gubernatur, prout vnicuique visum est.
e ¶*Particularis.*] sed cõtra j. e. di. 100. cõtra morẽ. vbi dr̃ "qđ particularis cõsuetudo ñ excusat, sed tñ gñalis, sed hoc verũ est in illis, q̃ tñ ex priuilegio pñt hr̃i, vbi non valet consuetudo, nisi vniuersalis sit.
f ¶*Sed auctoritate.*] scilicet scripturæ.
g ¶*Tota.*] ecclesia.
h ¶*Regitur.*] qa q̃libet prouincia abundat in suo sensu, vt 76. di. vtinam. & ext. de sepul. c. certificari.

P *Alã.*] Casvs. Manichęi dicebãt, ꝙ auctoritas Ro. Eccl. in re dubia ñ dẽbat itro duci ad fidẽ faciẽdã. Cõtra quos iuehitur Aug. dicẽs, ꝙ auctoritas Ro. Eccl. ad fidẽ faciẽdã v3. cũ sit ab ipsis Apostolis, & eorũ successoribus cõfirmata.

mo ter mergendus sit, vnde accepimus? Abrenunciare Satanæ, atque angelis eius, & reliqua omnia, quæcumque in baptismo obseruamus, quæ scriptura iussit? An non hæc ipsa minime vulgata, sed secreta doctrina, quam quieto, minimeque curioso silentio Patres nostri custodierunt? probe quidem illi intelligentes, mysteriorum maiestatem taciturnitate seruari.

Item Pius Papa I. in decretis, decreto 7.
¶Laudabilis est consuetudo, quę nihil fidei contrarium vsurpat. C. VI.

1 COnsuetudinẽ [a] laudamus, quę tamen contra fidem [b] catholicam nihil vsurpare dinoscitur.

¶Verba huius cap. quod antea tribuebatur B. Aug. leguntur in editione conciliorum Coloniensi tribus tomis inter decreta Pij I. decreto 7. & in epistola eiusdem Pij ex codice sexdecim librorum, libr. 3. c. 19. quam etiam citant Burch. Iuo, et auctor Pannormiæ: cuius tamen epistolæ omnia fere verba habentur 1. libr. regesti B. Greg. (qui citatur in Polycarpo) epist. 75. & ea, quæ ad hoc c. pertinent, referuntur j. dist. 12. c. nos consuetudinem.

Item B. Augustl. ad Casulanum, epist. 86.
¶ Vbi auctoritas deficit, mos populi, & maiorum instituta pro lege seruantur. C. VII.

2 IN his rebus, de quibus nihil certi statuit diuina scriptura, mos populi Dei, & instituta maiorum pro lege [c] tenenda sunt. Et sicut [A] pręuaricatores diuinarum legum, ita contemptores ecclesiasticarum consuetudinum [d] coercendi sunt.

A ¶*Et sicut.*] *Hinc vsque ad finem non sunt in epistola indicata: sed a Burchar. etiam & Iuone, & in Pannormia referuntur.*

Idem in libro de fide Christiana.
¶*Hodie inter opera B. Aug. nullum extat hoc titulo. In epist. vero ad Ianuar. quæ est 118. c. 1. & 2. hæc eadem sententia copiose exponitur.*

¶Auctoritate, & traditione generali, vel speciali, ecclesia regitur. C. VIII.

CAtholica ecclesia per orbem terrarum diffusa tribus modis probatur existere. Quidquid enim in ea tenetur, aut auctoritas est scripturarum, aut traditio vniuersalis, aut certe propria, & particularis [e] institutio. Sed auctoritate [f] tota [g] constringitur, vniuersali traditione maiorum, nihilominus tota: priuatis vero constitutionibus, & propriis informationibus vnaquæque pro locorum varietate, prout cuique visum est, subsistit, & regitur [h].

Idem in libro contra Manichæos.
¶Valet ad fidem, catholicæ auctoritas ecclesiæ. C. IX.

PAlam est [i], quòd in re dubia, ad fidem [k] valeat auctoritas ecclesiæ catholicæ [l], quæ ab ipsis fundatissimis sedibus Apostolorum vsque ad hodiernum diem succedentium sibimet episcoporum serie, & tot[m] populorum consensione firmatur.

¶ *Apud B. Aug. lib. 11. contra Faustum Manichæum c. 2. legitur.* Et vides in hac re (de fide exemplarium loquitur) quid ecclesiæ catholicæ valeat auctoritas, quæ ab ipsis, &c. *Hanc vero episcoporum successionem potissimum in sede Petri, & in libro contra epistolam Fundamenti, & in epist. 165. de schismate Donatistarum merito certissimum putauit ecclesiæ catholicæ indicium.*

Item Leo Papa ad episcopos per Siciliam constitutos, epist. 4. c. 6.
¶Ab Apostolicis institutis non licet recedere. C. X.

3 HOc vestræ indicimus charitati, vt ab Apostolicis institutis nullo vlterius recedatur excessu: quia inultum post hoc [n] esse nõ poterit, si quisquam Apostolicas regulas in aliquo credide rit negligendas.

Item Innocentius I. ad Decentium[o] episcopum Eugubinum, epist. 1.
¶Ab omnibus seruari debet, quod Romana seruat ecclesia. C. XI.

4 QVis nesciat, aut non aduertat, id quod à principe Apostolorum Petro Romanæ Ecclesię traditum est, ac nunc vsque custoditur, ab omnibus debere seruari? nec superinduci, aut introduci aliquid, quod aut †auctoritatem non habeat: aut aliunde accipere videatur exemplum? præsertim cum sit manifestum in omnem Italiam, Gallias, Hispanias: Africam, atque Siciliam, insulasq; interiacentes, nullum instituisse ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus [p], aut eius successores cõstituerunt sacerdotes: aut legant, si in istis prouinciis alius q Apostolorum inuenitur, aut legitur docuisse. Quòd si non legunt, quia nusquam inuenitur, oportet eos hoc sequi, quod ecclesia Romana custodit, à qua eos principium accepisse nõ dubium est: ne dum peregrinis sermonibus † studẽt: caput institutionum videantur omittere. † Sæpe dilectionem tuam ad vrbem venisse, ac nobiscum in ecclesia conuenisse, & quem morem [r] vel in consecrandis mysteriis, vel in ceteris agendis arcanis teneat [s] cognouisse. Quod sufficere arbitraremur ad informationem ecclesiæ tuæ, vel reformationem: si prædecessores tui minus aliquid, aut aliter tenuerint, & satis certum haberemus [t]; nisi de aliquibus consulendos nos esse duxisset [u]: quibus idcirco respondemus: non ꝙ te aliqua ignorare [x] credamus; sed

i ¶*Palam est.*] in his tribus cap. loquitur de generali consuetudine Rom. eccl. quam etiam in aliis ecclesiis statuit obseruandam.
k ¶*Ad fidem.*] scilicet astruendam.
l ¶*Catholicæ.*] s. Romanæ ad quam recurritur in dubiis, vt 20. dist. de libellis. & sic seruandæ sunt leges Apostolicæ, sicut leges Petri. 19. dist. sic omnes.
m ¶*Et tot.*] arg. ꝙ priuilegium, qđ à plurib. epis datur, prævalet illi, quod à pauciorib. datur. & argu. 19. dist. in canonicis. [c]

HOc vestræ.] Casvs. Quidã epi volebant recedere ab institutis, & consuetudine Rom. ec. sed Leo Papa præcipit ne hoc faciant, quia de cetero non poterit inultum remanere.
n ¶*Post hoc.*] ar. quòd grauius punitur delictum iteratum, vt 15. q. 8. hi qui.
o ¶*Ad Decẽtium.*] iste fuit electus ĩ epm, & licet sciret cõsuetudines Ro. Ec. tñ petiit à Papa, vt ei scribat eas propter maiorem auctoritatem. 23. distin. quamquam.

QVis nesciat.] Casvs. Quidã cui nota erat institutio, & cõsuetudo Ro. ecc. electus est in epm ĩ ciuitate quadam vbi erãt hoies, q̃ supinducebãt alias in stones, & consuetudines, q̃ B. Petr[o] docuit, & successores ipsius, qđ patefaciẽsęps dño Papæ supplicauit, vt sibi instones Ro. Eccl. scriberet, qb. suũ populũ erudire volebat. cui Papa rñdet dicẽs: Licet noueris consuetudinem nostram in qua toties interfuisti, vt sufficiat ad informonem ecclesiæ tuæ: qa tñ auctoritate nostra tuum vis populũ informare: faciem[o] qđ petisti, vt populũ tuũ instruas, & errantes cõmoneas, aut nobis indices, vt qui sint scire valeamus.
p ¶*Petrus Apostolus.*] vel aliqs ex eius mandato, vt Paulus: nam Petrus Paulo dedit licẽtiam prędicãdi auctoritate Domini dũ dicit: Segregate mihi Paulũ, & Barnabã, vt 75. dist. quod die.
q ¶*Alius.*] i. cõtrari[o] d sic ponitur 11. q. 3. c. 2.
r ¶*More.*] sic cõstrue, satis certum haberemus dilectionẽ tuam agnouisse quem morem ĩ celebrãdis, &c.
s ¶*Teneat.*] s. Rom. Eccles. vel teneat, i. tenere dẽat dilectio tua,
t ¶ *Haberemus.*] scilicet tuã dilectionem.
u ¶*Duxisset.*] dilectio tua.
x ¶ *Ignorare.*] hic indicat eum scire, & ne scire: sed vulgariter loquitur quasi dicat, satis crederem te scire, nisi à me q̃siuisses.

Auctorit

* Longe rectius exponitur ibi in gl. ca, si non sanctificatur. de cõse. dist. 4. Vide Turrecr. super hoc c.

1 Burc. lib. 3. ca. 124. Anſ. l. 4. c. 42. Iuo par. 4. c. 66. Pann. l. 2. c. 157. Pol. l. 3. tit. 23.

[a] Antiquæ cõsuetudinis ordo sub decreto mãdatur obseruari, vt 10. q. 3. decerni mus. in pr.

2 Anſel. l. 4. c. 43. Burc. l. 3. c. 126. Iuo par. 4. c. 68. Pann. l. 2. c. 158. Polyc. l. 3. tit. 23. c. fi.

[b] Ad idem ext. de iure iur. sicut nostrum, Arc.

"Consuetudo particularis an excuset.

"Consuetudinis transgressor punitur, vt trãsgressor legis.

3 Anſ. lib. 1. c. 45. Pol. l. 3. tit. 17.

4 Burc. lib. 3. c. 125. Anſ. l. 1. ca. 41. Iuo par. 4. c. 67. Poly. l. 1. tit. 17. & l. 3. tit. 24.

† *al. auctoritatem debeat aliunde accipere, vel exemplum?*

† *al. assertionibus,*

† *al. amittere,*

dNõ vł hęc bona expositio: qa nullus apostol[o] fuit Petro cõtrarius, & iõ alij subaudiunt primo ex xij. nullus nisi Petrus, vel ab eo missus. Arc.

Source : BIU Cujas

"Confirmatiõis Papalis effectus. a Ad hoc 25. q.2. nõ tam nouũ. & no. ſ.e.q. i ſumma. ibi videas. Arc.

a ¶ *Auctoritat c.*] cum iſte epiſcopus hoc ſua auctoritate poterat facere", & per confirmationẽ Papæ nihil noui iuris datur [a], vt ĵ. diſt. prox. præceptis. qui enim confirmat nihil donat, vt ext. de fid. inſtr. inter dilectos. in quo eſt ergo maioris auctoritatis? Dicunt quidam, quòd ſolet plus timeri, &c. vt 23. diſt. quamquam. immo dico, quòd auctoritas Papæ, vel eius confirmatio id quod min⁹ fuit validum facit validũ, vt ext. de tranſact. c. 1. Item quia nulli præter auctoritatem Roman. Pont. licet illud reuocare, vt extra de confirm. vti. vel inuti. c. 2.

vt maiori auctoritate [a] tuos inſtituas: vel ſi qui à Romanę eccleſiæ inſtitutionibus errant, aut commoneas, aut nobis indicare non differas: vt ſcire valeamus, qui ſint, qui aut nouitates [b] inducunt, aut alterius [c] eccleſiæ, quàm Romanæ, exiſtimant conſuetudinem eſſe ſeruandam.

communionem habere deſideratis. *& poſt multa* ¶ Non nouum [i] aliquid præſenti iuſſione præcipimus: ſed illa, quæ olim videntur indulta, firmamus: cum nulli dubium ſit, quod non ſolum Pontificalis cauſatio† [k], ſed omnis ſanctæ [B] religionis relatio ad ſedem Apoſtolicam, quaſi ad caput eccleſiarum debeat referri, & inde normam ſumere, vnde ſumpſit exordium: ne caput inſtitutionis videatur omittere. Cuius auctoritatis ſanctionem omnes teneant ſacerdotes, qui nolunt ab Apoſtolicæ petræ, ſuper quam Chriſtus vniuerſalem fundauit eccleſiam, ſoliditate diuelli. Si quis hæc† Apoſtolicæ ſedis præcepta non obſeruauerit, percepti honoris eſſe hoſtis non dubitetur.

b De hoc ẽt legi. & not. 17. q. 4. fr. & ext. de trãſ. veniens. ibi videas. & de cõſt. c. pe. & p Inn. ext. d deci. dudũ.

b ¶ *Nouitates.*] ĵ. 33. diſtin. & hæc aũt ſcripſi mⁱ. & ff. de cõſt. prin. in rebus. ſ. 4. diſt. erit autem lex.

c ¶ *Alterius.*] ſcilicet contrariæ bonis moribus, ſic ſoluitur contra. ĵ. diſt. prox. nouit. contra ſic. inſt. de ſatiſda. §. vlt.

A ¶ Cognouiſſe.] *Locus hic in originali concilio quatuor tomorum inſerto ſic habet*, cognouiſſe non dubium eſt. Quod ſufficere ad informationem eccleſiæ tuæ, vel reformationem, (ſi prędeceſſores tui minus aliquid, aut aliter tenuerunt) ſatis certum haberem, niſi de aliquibus conſulendos nos eſſe duxiſſes: *Sed ob gloſſam præcipue in ver. morem. non eſt mutatum.*

DISTINCTIO XII.

Vòd abſque.] Hæc diſt. diuiditur in 3. partes, In quarum prima, pbat, quòd bona conſuetudo ſeruanda eſt. ſecunda ibi, *Hoc autem.* tertia ibi, *De his.*

1. ps *Vòd [d] abſque diſcretione iuſtitiæ nulli agere licet. Vnde Calixtus Papa primus omnibus Epiſcopis ait in epiſtola prima ad Benedictum epiſcopum.*

¶ Nulli agere licet ſine diſcretione iuſtitiæ contra diſciplinam Romanæ eccleſiæ. C. I.

Casvs. In ſupiori diſt. oſtendit, q⁹ conſuetudo Roman. Eccleſ. eſt ſeruanda. Nunc vero oſtendit, q⁹ à conſuetudine Rom. Eccl. nõ eſt recedendum ſine cauſa, & ſine diſcretione. Et ad hoc probandum inducit prima duo c. à contrario ſenſu. Addit etiam, q⁹ bona conſuetudo eſt ſeruanda: mala vero reſecanda: & q⁹ cõſuetudo metropolit. eccleſiæ eſt ſeruanda in prouincia, exceptis monaſteriis.

1 Anſ. l. 1. c. 12. Polycar. l. 1. c. 17.

d ¶ *Quòd.*] i. vt noua cõſuetudo teneatur. In hac 12. diſt. magiſter proſequitur materiam præcedẽtis diſt. ſcilicet, q⁹ cõſuetudo ſit ſeruanda, quæ non eſt contraria iuri naturali, vel conſtitutioni. In fi. dicit, q⁹ omnes eccleſiæ debeant ſeruare conſuetudinem Metropolitanæ eccleſię, vt ĵ. ea. diſt. de his. niſi ſint monaſteria, vt ibi dicitur. Ponit autem in principio duo c. per quæ vult interpretari vlt. c. præcedentis diſt. vbi dicitur, quòd à conſuetudine Romanæ Eccleſiæ deuiare ñ dẽmus: & ſic intelligit, quòd ſine diſcretiõe deuiare non debemus: ſed cum ratione poſſumus, quod pbat per duo c. prox. à contrario ſenſu. Io.

2 Anſ. l. 1. c. 10. Polycar. l. 1. c. 17.

† abeſt ab Orig. & aliquot vetuſtis Gratia. exẽplarib⁹.

1 ¶ *Non decet.*] Nbra [e] diſcedere: ſed iuxta ſacræ ſcripturę teſtimonium omnia mẽbra caput ſequantur. Nulli vero dubium eſt, quòd Apoſtolica eccleſia mater eſt omnium [f] eccleſiarum, à cuius vos regulis nullatenus conuenit deuiare. Et ſicut Dei filius venit facere volũtatem patris: ſic & vos voluntatem veſtræ impleatis matris, quæ eſt eccleſia: cuius caput, vt prædictum eſt, Romana exiſtit eccleſia. Quid quid ergo ſine diſcretione g iuſtitiæ contra huius diſciplinam actum fuerit, ratum haberi ratio nulla permittit.

Item Gregorius A *Papa quartus.*

A ¶ Gregorius.] *Integrum hoc c. inuenitur in epiſtola Gregorij iiij. vniuerſis epiſcopis per Galliam, Germaniam, Europam, & vniuerſas prouincias conſtitutis: quæ eſt in codice ſupra citato Bibliothecæ monaſterij Dominicanorum. Initium vero eſt etiam in epiſtola Anaſtaſij ij. ad Anaſtaſium Auguſtum. c. 6.*

¶ Apoſtolicis præceptis nullus ſuperbe reſiſtat. C. II.

2 ps Præceptis Apoſtolicis non dura [h] ſuperbia reſiſtatur; ſed per obedientiam, quę à ſancta Romana eccleſia †, & Apoſtolica auctoritate iuſſa ſunt, ſalutifere impleantur: ſi eiuſdem ſanctę Dei eccleſiæ, quæ eſt caput veſtrum, Chriſtus venit facere voluntatem patris.

e ¶ *Membra.*] ſic ĵ. de conſe. diſt. 3. celebritatem. & in auth. de eccle. ti. in prin. [c] Et eſt hic ar. idem iuris eſſe in toto, quod in parte [d], vt 1. q. 3. ſi quis epiſcopus. vbi de hoc.

f ¶ *Omnium.*] ergo & Græcorum, vt 24. q. 1. rogamus.

g ¶ *Diſcretione.*] nunquid ergo cum diſcretione licitum eſt contra illam agere? certe nõ, vt 17. q. 4. §. qui autem. vnde hic vacat ar. à contrario ſenſu.

h ¶ *Non dura.*] quamuis graue, & intolerabile ſit, tamen adimplendum eſt, vt 19. di. in memoriam. & 100. diſt. cõtra morem. vel aſſignetur ratio quare adimpleri ñ poſſit, vt extr. de reſcr. ſi qñ.

i ¶ *Non nouum.*] arg. q⁹ non dicitur nouum, quod quandoque ſtatutum fuit, licet modo renouetur [e], vt ext. de feu. ex parte. Item habes hic, q⁹ per confirmationem Papæ nõ datur ius nouum, vt ext. de confir. vti. vel inu. cũ dilecta. Quid iuris ſit, dixi de hoc ſ. diſt. prox. c. vlt.

3 Iuo p. 4. c. 223. & p. 5. c. 44. Pann. q. 1. non ſatis. vnde ſi epiſcopus iurauit, q⁹ non alienabit nouum feudum, tamen feudum de nouo vacans poteſt licite alienare, vt ext. de feu. ex parte. Item habes hic, q⁹ per confirmationem Papæ nõ datur ius nouum, vt ext. de confir. vti. vel inu. cũ dilecta. Quid iuris ſit, dixi de hoc ſ. diſt. prox. c. vlt.

k ¶ *Cauſatio.*] id eſt accuſatio epiſcoporum. "ſolus enim Papa poteſt condemnare epiſcopum, licet ab alio poſſit abſolui, vt 3. q. 6. quamuis. & c. dudum. & 5. q. 4. duodecim. Item ſolus Papa reſtituit eum, vt 2. q. 6. ideo. 1. Item ſolus agit de eorum renuntiatione, vt 6. q. 3. denique. & de eorũ mutatione, vt 7. q. 1. mutationes. & de eorum exemptione, vt 16. q. 1. frater.

" Papa ſolus cõdemnat epos.

† *al. accuſatio.*

† *al. hoc præcepto ſedis Apoſtolicæ præcepta*] Orig.

Item Leo ix. Michaeli epiſcopo Conſtantinopolitano epiſt. 1. cap. 29. & Nicolaus 1. epiſt. 2. ad Photium.

¶ Non eſt reſiſtendum conſuetudini, cui canonica non obſtat auctoritas. C. III.

3 Cit ſancta Romana eccleſia, quòd nihil obſunt ſaluti credentium diuerſæ pro loco, & tempore conſuetudines [l]: ſi illis canonica non obſiſtat auctoritas, pro qua eis obuiare debeamus: vnde nil iudicamus eis debere, vel poſſe reſiſtere†.

Item Hieronymus ad Lucinium epiſt. 28.

¶ Conſuetudines, quæ fidei non officiunt, vt à maioribus traditæ ſunt, obſeruentur. C. IIII.

Cit ſancta.] Casvs. Reuertitur modo Gratianus ad propoſitũ ſuum oſtẽdens, q⁹ conſuetudo quę non obuiat iuri naturali, vel cõſtitutioni eſt ſeruanda. Dr ergo in hoc c. q⁹ bene poſſunt diuerſæ conſuetudines pro locis & temporib. obſeruari, dummodo illis canonica auctoritas non obſtaret, nec obeſt hoc ſaluti credentium.

3 Iuo p. 4. c. 223. & p. 5. c. 44. Pann. q. 1. non ſatis. vnde ſi l. 2. c. 55.

e Et eſt arg. cõtra illos, qui innouatas qões vilipẽdũt. 22. di. renouantes. 10. qu. 1. antiquos. L.

† *al. reſiſti.*

l ¶ *Conſuetudines.*] vt 31. diſt. aliter. & de conſec. diſt. 4. de trina. & de conſec. diſt. 2. quotidie.

Addition. Et male: Nam non eſt in eo argumentandum à contrario ſenſu, ſecundum Lau. ſed contra hoc dictum Lau. eſt 56. diſtinct. c. 2. in fi. Hu. tenet contra.

Addition. Ad idem infra ead. diſt. illa.

Non decet.] Casvs. Quidam epiſcopi deuiabant à regulis Romanæ Eccleſiæ. quare Calixtus Papa ſcribit omnibus epiſcopis, vt ipſi tanquam membra Rom. Eccl. quę eſt caput, nõ diſcedant ſine diſcretione: ſed voluntatem eius faciant velut ſuæ matris: ſicut

Source : BIU Cujas

Illud.] Casvs. Lucinius inueniebat varias consuetudines,& diuersas vnde dubitabat vtrum altera deberet alteri præiudicare: & de hoc Hieron.consulebat:qui respondit dicens,quòd consuetudines à sanctis patribus traditæ obseruari debent,quæ fidei nõ obstant: nec vnius loci consuetudo alterius loci consuetudine debet subuerti. Tria autem seq.c.plana sunt.

ILlud breuiter te admonẽdum puto, traditiones [a] ecclesiasticas,præsertim [b] quæ fidei non officiunt,ita obseruandas,vt à maioribus traditæ sunt, nec aliorum consuetudinem,aliorum contrario more [c] subuerti.

Item Nicolaus Hincmaro archiepiscopo.

¶Traditiones à Patribus institutæ nonsunt infringendæ. C. V.

[1] RIdiculum est [d],& satis abominabile dedecus,vt tẽporibus nostris vel falso insimulari sanctam Dei ecclesiam permittamus, vel eas traditiones,quas antiquitus à Patribus suscepimus, pro libitu semper errantium infringi patiamur.

¶ Habetur in epistola scripta Hincmaro, & ceteris archiepiscopis, & episcopis in regno Caroli ecclesias regentibus:quæ extat in codice iam memorato Bibliothecæ Dominicanorum, & ex ea caput hoc locupletatum est. Nam antea breuius erat, vt etiam apud Iuonem,& in Pannormia.

Item Iustinianus Institutionũ lib.1.ti.2.

¶Diuturni mores pro lege sunt habendi. C. VI.

[2] DIuturni [e] mores consensu vtẽtium approbati legem imitantur.

Item Cod.lib.8.tit. quæ sit longa consuetudo.l.1.

¶ Quidquid cõtra longam consuetudinem fit,reuocari oportet. C. VII.

[3] COnsuetudo [f] præcedens,& ratio, quæ consuetudinem suasit,tenenda est.Et quidquid [A] contra longam [g] consuetudinem fiet; ad solicitudinem suam reuocabit præses prouinciæ.

A ¶ Quidquid.] *In originali est*, & ne quid contra longam consuetudinem fiat.*sed quo niam rubrica videtur magis conuenire lectioni Gratiani, quæ est etiam apud Iuonem, & in Pannormia:non est mutatum.*

Item Gregorius vniuersis episcopis Numidiæ lib.1.epist.75.

¶Immota permaneat cõsuetudo,quę contra fidem catholicam nihil vsurpare dignoscitur. C. VIII.

[4] NOs consuetudinem, quæ tamen contra fidem catholicam nihil vsurpare dinoscitur, immotam [h] permanere concedimus;siue de primatibus [i] constituendis, siue de ceteris capitulis, exceptis iis, qui ex Donatistis ad episcopatum perueniunt: quos prouehi ad primatus dignitatem (etiam cum [k] ordo [l] clericorum [B] eos ad locum eumdem deferat) modis omnibus prohibemus [m]. Sufficiat autem illis commissæ sibi plebis† curã gerere:non autem etiam illos antistites,quos catholica fides in ecclesiæ sinu & edocuit, & genuit, ad obtinendum culmen primatus anteire.

B ¶ Ordo clericorum.] *Sic etiam legitur in aliquot vetustis Grat.& in aliquibus B. Gregorij codicibus: sed auctor glossæ non videtur habuisse verbum* clericorũ : *quemadmodum neque Iuo neque pleraque Gratiani manuscripta exemplaria, neque aliquæ etiam B. Gregorij operum editiones.*

Idem Gregorius ad Maximum Salonitanum episcopum lib.7.reg.epist.81.

¶Non negantur, quæ consuetudinis sunt. C. IX.

QVemadmodum illicita perpetrari non patimur:sic [n] quæ sunt consuetudinis non negamus.

Idem Gregorius ad Augustinum Anglorum episcopum,resp.3.

tunc seruabitur consuetudo loci vbi contraxit, vel vbi deliquit, vt 8.dist.quæ contra mores.& extra de for.comp.c.vlt. Bar.

¶Contrario more.]C.de temp.in integ.rest.l.vlt.contra vbi dicitur, quod absurdum est ex locorũ differentia aliquod induci discrimen. Sol.verum est, quòd propter loca diuersa non debet induci ius diuersum, nisi alia ratio subsit. 29. dist. sciendum.

d *Idiculum est.*] ff.de interd.& releg. l.relegatorum. §.vltimo.

e *Iuturni.*] Hoc dicitur Instit. de iu.natur.§. ex non scripto.

f *Consuetudo.*] vbi non est contraria iuri scripto.

g ¶*Contra longam.*] sed longum est illud quod est x. vel xx.annorum,vt C.de præscript.long.temp. per totum. Non ergo requiritur, quòd consuetudo excedat hominum memoriam, vt dicunt quidam,vel etiam, quòd sit præscripta. Sed illud verum est,vbi consuetudo non est contra ius, vel quando est vetusta:ita vt excedat memoriam hominum.ff. de aqua plu.arcen. in summa.§.item varus. quia tunc habetur loco constitutionis, vt l. hoc iure. §. ductus aquæ.ff.de aqua quotid.& æsti. vbi autem est iuri contraria, requiruntur ea, quę no. s.8.dist.frustra. [e]

NOs consuetudinem.] Casvs.In Numidia erant multi Donatistæ,quos cum ad ecclesiam redibãt archiepiscopi, & primates de consuetudine in episcopos promouebant: cum hæc consuetudo esset contra ecclesiasticas constitutiones. Dicit ergo Papa in ceteris articulis cõsuetudicem esse seruandam. In promotione vero Donatistarum seruari non debet: licet in dignitatibus ex dispensatione tolerentur, cum in quibusdam antea consistebant.

h ¶*Immotam.*] contra extra de consuet.cum venerabilis. sed ibi de consuetudine circa statuta canonum,vt 22.q.1.& iurabunt.

i ¶*De primatibus.*]ar.est hic, " quòd consuetudo attenditur in electione,vt 24.q.1.pudenda.in fi.& extra de elect.cum inter vniuersas. & cap.cum ecclesia,de causa possessio.& prop. Item est hic argum.quòd persona,quæ aliàs est ineligibilis,ratione consuetudinis fit eligibilis.& sic extra de clericis coniugat.cum olim. [f] & ff.de decurion.non tantum.in fi.argum.contra extra de consuetud.cum venerabilis. Item habes hic, quòd dispensatur in vno ordine cum aliquo, qui tamen non potest promoueri ad superiorem ordinem, vt 34.distinct.lector. & 1. quæst.5.c.1. & quæst.7.saluberrimum. potest enim aliquis habere minorem honorem,qui non potest habere maiorem, vt ff.de interd.& releg.relegatorum.§.vlt.& 15.quæst. vlt.cap.1.

k ¶*Etiam cum.*] id est quamuis,

l ¶*Ordo.*] licet sint talis ordinis,quòd possint esse primates.

m ¶ *Prohibemus.*] 23.q.4.ipsa pietas. [g] versic.item si contra.1.q.1.si quis hæreticæ.1.q.7.c.1.& c. conuenientibus.contra. Sol. " de iure communi est quòd nullus rediens ab hæresi potest ordinari.1.quæstione 7,cap.1. sed dispensatur cum eis multipliciter. Dispensatur enim cum eis quandoque semiplene, quando ad minores ordines promouentur, vt 1.quæstione 1.si quis hæreticæ. plena est, quando potest fieri sacerdos, & non vltra. 1.quæstione 7. conuenientibus. plenior quando potest fieri episcopus, sed non primas, vt hic. plenissima quando ad omnes ordines, & dignitates promouetur. 23. quæst.4.ipsa pietas.Io.

n Q *Vemadmodum.*] Casus huius c.per se patet.
¶ *Sic.*] similis comparatio est secunda quæstione prima. sicut sine.Ioan.

a Et c.sopitæ. vbi de hoc. & c.super eo. vbi de hoc ext. de of.arc.c. fi.vbi plene d hoc p In. &fa.ad hoc qd not. ext. de deci.qm. "iudex iudicãdo an loci consuetudinẽ seruare debeat.

1 Iuo p.4.c.212. Pan.l.2. c.156.

2 Iuo p.4.c.194. Pann.l.2.c.160.

3 Iuo p.4.c.201. Pann.l.2.c.162.

b In iudicando.

c sc,I similigñe cõtrouersiarum. Arch.

d Idẽ Bal.in l. aduersus. C.si ad.rem iu.&Ale.de Im.I l.solet. ff.de iu.om. iu.cir.prin.

"Consuetudo rei debet à iudice seruari.

4 ẽ.dist.11.c. consuetudinem. Iuo p. 4.c.204.

†*tantummodo.*]Orig.

eSub.& tũc ꝑfertur, vel

"Consuetudo in electione attenditur.

f Potest dici id qđ dr in hac decret. plusfieri pp scandalũ vitandũ, q̃ pp consuetudinẽ : vt I hoc c.nos cõsuetudinem.

g Hoc c.poti⁹ est cõcordantia cum hoc, & ibi tales pmittãtur epari, scđm Hug. "Rediẽs ab hrsi an possit ordinari.

Source : BIU Cujas

Nouit.] Casvs. Gregorius misit Augustinum monachũ suum ad prędicandum Anglicis, qui iuit, & conuertit eos, & factus est ibi episcopus. Vnde quæsiuit à Gregorio, an secundum consuetudinẽ Romanæ ecclesiæ, quam Aug. bene nouit deberet Angliam informare? Et rñdet Greg. ꝙ vbicunq; inuenerit bonas consuetudines, illas assumat, quibus in vnum collectis Anglicorũ mores informet: nec debet pp loci dignitatẽ cõsuetudinem approbare ꝙa nõ res pp loca, sed loca pp res, & cõsuetudines sunt amãda.

1 Iuo par. 2. c. 80.

¶*Non locus consuetudinem, sed consuetudo locum commendat.* C. X.

1 NOuit fraternitas tua Romanæ ecclesiæ consuetudinem, in qua se meminit enutritã. Sed mihi placet, vt siue in Romana, siue in Gallicorum† [a], siue in qualibet ecclesia aliquid inueneris, quod plus omnipotẽti Deo possit placere, solicite eligas: & in Anglorum ecclesia, quæ adhuc in fide noua est, institutione præcipua, quæ de multis ecclesiis colligere poteris†, infundas. Nõ enim pro locis res [b], sed pro rebus† loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque ecclesiis, quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt, elige: & hæc quasi in fasciculum collecta apud Anglorum mentes in consuetudinem depone.

†*Gallicanorum*] Orig. *Gallicana*, Iuo.

Item Aug. ad Ianuarium, epist. 118. c. 1.

¶Quod neque contra fidem, neque contra bonos mores esse conuincitur, indifferenter est habendum. C. XI.

ILla autem, quę non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidẽ toto terrarum orbe obseruantur, datur intelligi [c] vel ab ipsis Apostolicis, vel plenariiis conciliis, quorum est in ecclesia saluberrima auctoritas, commẽdata [d], atq; statuta retineri [e]: sicuti ꝙ Domini passio, & resurrectio, & ascẽsio in cælum, & aduentus de cælo spiritus sancti, anniuersaria solennitate celebrantur: & si quid aliud tale occurrerit, quod seruetur ab vniuersa, quacũque se diffundit, ecclesia. ¶ [2] Alia vero, quæ per loca terrarum, regionesque variantur, sicuti est, ꝙ alij ieiunant sabbato, alij vero non: alij quotidie communicant corpori, & sanguini dominico, alij certis diebus accipiunt: alibi nullus dies intermittitur, quo non offeratur: alibi sabbato tantum, & dominico, alibi tantum dominico: & si quid aliud huiusmodi animaduerti potest, totum hoc genus rerum liberas [f] habet obseruationes. Nec discipli na vlla est in his melior graui, prudentique Christiano, quàm vt eo modo agat, quo agere viderit ecclesiam, ad quamcumque forte deuenerit. [3] Quod enim neq; contra fidem, neque contra bonos mores iniungitur †, indifferenter est habendum, & pro eorum inter quos viuitur, societate [g] seruandum est. Mater mea [A] Mediolanum me consecuta inuenit ecclesiam sabbato non ieiunantem: cœperat fluctuare quid ageret. Tunc ego consului de hac re beatissimæ memoriæ virum Ambrosium. At ille ait: cum Romam venio, ieiuno sabbato: cum Mediolani sum, non ieiuno. Sic etiam tu, ad quam forte ecclesiã veneris [h], eius morem serua: si cuiquam nõ vis esse scandalo, nec quemquam tibi. Hoc, cum matri recunciassem, libenter amplexa est [i].

2 Ibid. c. 2.

†*potuisti.*] Orig.

†*bonis reb⁹*] Orig.

Additio. Nec bona cõsuetudo repellẽda est, ideo ꝙa locus sit vilis ac ignobilis, secundum Hug.

ILla autem.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ꝙrebat Ianuarius ab Augustin. quare gñaliter per totum orbẽ seruentur passio Domini, resurrectio, & ascensio, & his simi lia: cũ non inueniatur in auctoritate, ꝙ illa seruari præcipiat? Et rñdet August. ꝙ ideo seruantur: quia intelligere debem⁹, & credere hoc esse traditũ ab Apostolis, vel à cõciliis statutum. vñ dẽt ab vniuersis seruari. In secũda parte, quæ incipit ibi, *Alia vero.* dr, ꝙ particulares cõsuetudines liberã hñt obseruantiam: nec ad alios qui ibi nõ habitant, pertinent: sicut est de ieiunio sabbati, & de quotidiana sumptione corporis Christi, & de his similibus. & hoc probatur exẽplo Ambrosij. Nã cum mater Augustini iisset Mediolanum, & dubitabat vtrũ dẽret ieiunare die sabbati: cum ibi ecclesia non ieiunaret, Aug. consuluit Ambrosiũ super hoc, ꝙ rñdit: Cũ sum Romæ, sabbatum ieiuno: Cum sum Mediolani, non ieiuno: & tu Augustine ad quamcumque ecclesiam veneris, eius morem serua: ne scandalum generetur alicui propter te. Hoc cum August. renunciasset matri, libenter amplexa est.

"Consuetudo presumitur iusta.

a p̃t dici secũdũ Lau. ꝙ ibi ñ negat Damas⁹ eos in conciliis institutos fuisse, sed

c ¶*Intelligi.*] arg. " ꝙ præsumendum est consuetudinem esse iustã, & ex iusta causa processisse, nisi probetur contrarium. arg. contra, j. ead. dist. omnia. & 68. dist. corepiscopi. & ext. de cens. peruenit. vbi habes, quòd licet ordo eorum diu seruatus ab omnibus fuerit: tamen aboletur, quia causa institutionis ignoratur". Sed illa consuetudo mala fuit & onerosa, & ideo fuit extirpata. Hic aũt loqtur de bona consuetudine, & nõ onerosa, vt in auth. de refer. §. fi. Item est hic arg. ꝙ ex tpe præsumitur aliqd esse debitũ, vt 18. q. 2. seruitium.

d ¶*Commendata.*] esse.

e ¶*Retineri.*] id est, vt retineantur.

f ¶ *Liberas.*] Hic dicit Aug. ꝙ liberũ est sabbato ieiunare quantum ad extraneos, nõ quantum ad illos vbi talis consuetudo seruata est. cãm institutionis dicit se negare. Sed contrarium dicit Inn. j. de consec. dist. 3. sabbato. Sed ibi loquitur de cõsilio. Vel specialiter illud pręcipitur Romanis. 76. di. vtinã.

g ¶*Societate.*] arg. ꝙ quilibet tenetur viuere secũdũ cõsuetudinem illorum inter quos versatur, vt ẽ. 8. dist. quæ cõtra. & 41. di. quisqs B. Vnde versus:

Si fueris Romæ, Romano viuito more.
Et si sis alibi, viuito sicut ibi.

3 fere idem epist. 119. c. 18.

h ¶*Veneris.*] arg. quòd viatores tenẽtur sequi consuetudinẽ loci ad quem veniunt: vt hic, & ẽ. dist. 8. q̃ cõtra. ar. cõtra. ff. de iud. hæres absens. Sol. vt in dist. quæ contra. quia refert an sint moraturi, vel cito recessuri, vel an sit consuetudo apparens, vel latens.

†*al. esse conuincitur.*

1 ¶ *Amplexa est.*] sed forte non libenter ieiunauit.

HOC AVTEM. Hæc est ij. pars in qua dr, ꝙ licet cõsuetudo nõ sit cõtra fidẽ, si tñ grauat, remouẽda est si p̃t fieri sine scandalo. Io. de Fant.

Casvs. Hic assignat Grat. ꝙ supradicta c. loquuntur de generali consuetudine, vel particulari rationabili, quę omnino seruari debẽt, & si male, vel onerosæ consuetudines sint, resecari debẽt opportunitate inuenta. & ad hoc probandum inducit cap. sequens.

k ¶*Hoc autem.*] quod ẽ. dictum est de consuetudine seruanda.

Hoc autem [k] de consuetudine illa intelligendum est, quæ vel vniuersalis ecclesiæ vsu, vel temporis prolixitate roboratur. Ceterum si pro varietate temporum, vel animorum, vel locorum variæ consuetudines introducantur: inuenta opportunitate resecandæ sunt potius, quàm obseruandæ.

Vnde Augustinus scribit ad inquisitiones Ianuarij, epist. 119. c. 19.

¶ Resecanda sunt, quæ neque auctoritate, neque moribus vniuersitatis comprobantur. C. XII.

4 OMnia [l] talia, quæ neq; sanctarum scripturarũ auctoritatibus continentur, nec in conciliis episcoporum statuta inueniuntur, nec cõsuetudine vniuersalis † ecclesiæ roborata sunt, sed diuersorum locorum diuersis moribus innumerabiliter variantur, ita vt vix, aut omnino numquam inueniri possint causæ [m], quas in eis instituendis homines secuti sunt, vbi facultas [n] tribuitur, sine vlla dubitatione resecanda existimo. Quamuis enim neq; hoc inueniri possit, quomodo contra fidem sint: ipsam tamen religionem [o], quam paucissimis [p], & manifestissimis [q] celebrationum sa-

4 Iuo p. 4. c. 206. Pann. l. 2. c. 168.

† *vniuersæ.*] Orig. Iuo, Pann.

l ¶*Omnia talia.*] Loquitur de consuetudine irrationabili, ne sit contra, ẽ. eod. illud.

m ¶*Causæ.*] arg. " quòd non sufficit dicere ita statutum, nisi causa statuti assignetur, vt extra de censib. peruenit. j. 2. q. 3. consuluisti. j. de consec. dist. 1. placuit. j. 68. dist. corepiscopi. arg. contra. ff. de leg. non omnium.

" Statuti causa est assignanda. bd hoc ext. d resc. si qñ. 23. q. 4. Nabuchodonosor. in pr.

n ¶*Facultas.*] i. vbi p̃t fieri sine scandalo, vt 50. dist. vt cõstitueretur.

o ¶*Religionem.*] Christianam.

p ¶ *Quam paucissimis.*] argum. contra illos, qui nimias fundunt orationes. ff. quod met. caus. l. 1. quia gaudent breuitate Moderni, vt no. ff. eod. tit. l. 1.

q ¶ *Manifestissimis.*] supra, dist. 4. erit.

Source : BIU Cujas

De iis.] Hæc est tertia pars in qua dr̃, quòd consuetudo in celebrandis officiis, quam obtinet metropolitana ecclesia debet obseruari in omnibus ecclesiis, exceptis monasteriis, in quibus celebrantur officia secundum regulam beati Benedicti. Hug.

Casvs. Quidã erã t epi, qui nõ seruabãt ordinem in diuinis officiis, quem seruabat metropolitana ecclesia: quare statũ fuit ĩ concilio Tolet. vt oẽs epi eundẽ modum in officiis seruẽt, q in ecclesia metropolitana seruatur. Abbates vero officia publica. i. vesperas, matitunas, & missas celebrent sicut in ecclesia principali celebrantur: alia vero officia dicant sicut in eorum regula cõtinetur. Et hæc in j. parte. In ij. parte quæ incip. ibi, *Quisquis.* dr̃, q si qs cõtra hoc fecerit, vj. mensib. excõicationi subdatur. In tertia parte q̃ incip. ibi, *Sub ista.* dr̃, q metropolitani debẽt epos, puincię cogere supradictũ modũ seruare, & epi sibi subiectos rectores supradictam regulã seruare compellãt.

† al. adeo seruilibus operibus.

† *sarcinis.*] Orig.

† al. prouinciales.

† *al. ecclesiam.*

Ephes. 4.

† pontifices

† al. à

a ¶*Voluntatem.*] s. doctrinis variis nolite abduci, vt ẽ. dis. prox. nolite.

b ¶*Ciues.*] ciues ergo cantant [a] cum clericis. & dicunt amen. 38. dist. sedulo.

a id est, respondent.

c ¶*Sui epi.*] ar. " q regimen omniũ monasteriorum spectat ad epm [b], vt 9. q. 3. per singulas. & 16. q. 1. qui vere. & 61. di. obitũ. Sed nõne monasteria monachorũ potius sunt secũdũ Abbatẽ regenda, ad quem tota ptãs monasterij spectat. 18. q. 2. c. nullã? Sed illud verũ est de regulis vidi, ñ de regulis candi. 12. q. 1. ñ dicatis.

" Monasteriorum regimen ad quẽ spectat.

b Dicit Hug. q hoc ñ colligitur hic. & est sensus secundũ volũtatem sui epi: qa eps hoc ét velle d3. nõ q eis formã huius rei dare debeat. Arg. j. 16. q. 1. Agapitus,

d ¶*Publica.*] s. clericorũ sæcularium, quorum officia publica sunt, cũ ipsi populũ hẽant: sed monachi ñ sp hñt populũ, vñ ipsi nõ faciunt publica officia, vt 16. q. 1. interdicim⁹.

c ¶*Adstringat.*] arg. " metropolitanũ posse suspendere, & excommunicare suum suffraganeum, vt j. 18. dist. placuit. & c. si episcopus. j. 19. q. 3. qa cognouimus. 11. q. 3. si quis eps.

" Metropolitanus suffraganeos excõicat.

Placuit.] Casus huius c. planus est, qui de eadem materia loquitur cum superiori.

f ¶*Placuit.*] j. de consec. dist. 5. conuenit. istis tamen capitulis derogatur per contrariam consuetudinem. [c]

cIdẽ dicunt hic Hug. Laur. & Io. de Fan.

Item aduersus.] Hæc dist. diuiditur in duas partes. secunda ibi, *Est tamen.* Casvs. Supra in 5. dist. ostẽdit Grat. ius naturale præferri aliis in origine & dignitate, & ẽ. in 8. di. ostẽdit, q prefertur amplitudine. In hac vero 13. dist. ostendit, quòd præfertur in sententiæ rigore: quia nulla dispensatio admittitur contra ius naturale in præceptis, & prohibitionibus, nisi duo forte mala ita vrgeant, vt necesse sit alterum eligi, & ad hoc probandum inducit sequentia cap.

g ¶*Item aduersus.*] Assignauit magister differentiam iuris naturalis ad alia iura in origine, & dignitate, & amplitudine: nunc assignat differentiam eiusdem iuris ad alia iura in sententiæ rigore: nã contra alia iura admittitur dispensatio. 25. q. 1. c. fi. [d] sed contra ius naturale, quod consistit in præceptis & prohibitionibus, nunquam: magister tamen excipit vnũ casum de perplexitate, & male, Videamus ergo quid iuris sit de perplexitate. " Dicunt quidam, quod aliquis potest esse perplexus inter duo mortalia, vt Iudæi qui crucifixerũt Christũ, peccauerunt mortaliter. de pœ. dist. 1. periculose. & si non occidissent, similiter peccassent mortaliter: quia fecissent contra conscientiã, quæ dictabat eis cõtrarium: qa dictũ erat eis, Quicunque fecerit se filium Dei, morte moriatur, & oẽ quod fit cõtra conscientiam, ædificat ad gehennam. 28. q. 1. c. 1. §. ex his ext. de præscr. qm. Item vt dñt, pt aliquis esse perplexus * inter mortale, & veniale, vt cum aliqs quærit aliquem inimicum suum, quem scio esse in loco aliquo, si dico quærenti illum esse in loco illo, pecco mortaliter [e]: quia pdo eum, " si nego eũ esse ibi, pecco saltem venialiter, vel ét mortaliter si sum pfect⁹, vt 22. q. 2. ne qs. si taceo, ex taciturnitate mea psumitur eũ esse ĩ loco illo. Itẽ ĩ alio exẽplo: si vxor perit debitũ à viro, & vir negat, peccat mortaliter. si reddit, vr̃ peccare venialiter: quia delectatio carnis nõ pt esse sine veniali pcto, vt vr̃ 33. q. 4. vir cũ ppria. & sic est perplexus [f]. Similiter vr̃, q aliqs pt esse perplexus inter duo venialia, vt si aliquis simplici verbo promittat se bibere plusquã possit: si pt bibat peccat venialiter. 25. dist. vnũ orarium. §. crimi nis. si cõtra verbũ suũ facit peccat venialiter, vt 22. q. 2. primum. Sed dicẽdũ est, q nullus pt esse perplexus inter duo mala: qa secũdũ hoc sequeretur, q aliqs ex necessitate teneretur facere malũ: sed dt canõ, q De⁹ nunq̃ redderet interitũ, nisi spontaneũ reperiretur homo hẽre delictũ, vt 23. q. 4. Nabuchodonosor. versi. vasis iræ. Præterea si ex necessitate tenere mur aliqd mali facere, lex quæ illud phibet esset impossibilis: cum tñ omnis lex debeat esse possibilis [g], vt s̃. dist. 4. erit. Perplexio ergo quantum ad rẽ nihil est: sed quantum ad animum, & ad stultam opin. alicuius perplexio aliqua est: vnde Iudæi nõ erant perplexi nisi q̃tum ad animum, & ideo debuissent cõsulere peritiores, vt Apostolos, vel sacras scripturas. In alio exemplo dicitur, quòd ille, qui interrogatur dẽt tacere: nec hoc ei nocet, si alter ex taciturnitate sua aliquid præsumãt. Absit enim quòd ea quæ, &c. vt 23. q. 5. de occidendis. præterea non semper sequitur, quòd qui tacet consentit, vt 86. dist. tanta. Quod autem obiicit de vxore, nõ credo quòd talis delectatio sit aliquod peccatum, vt 32. q. 2. quidquid. " Si tamen vis tenere, quòd sit ibi veniale peccatum, dicas cum H. quòd vir debet mulierem petentem debitum prudenter eludere, promittendo se postea facturum donec ipsa efferueat: & si nec sic illa desisteret, tũc vir det ei copiam corporis sui, vt quàm cito mulier expleuerit libidinem suam, statim vir secedat, nec procedat ad actum.

Duo mala.] Casvs. Statutum fuit in concilio Toletan. quòd quoties duo mala instant, ita quòd alterum eligi sit necesse: illud debet eligi, quod minus grauat: & illud vitari, quod magis, & hoc in prima parte. In secunda quæ incipit ibi, *Quid autem.* ostenditur quod grauius, & quod leuius. Nam si iuraui hominem interficere, magis pecco interficiendo, quàm deierando: quia occidendo tripliciter pecco, deierando tantum dupliciter, & ideo eligendum.

h ¶*Duo mala.*] intellige quantum ad fatuam illius op. qui se credit perplexum, & sic intelligas omnia verba hic posita: non enim vtrũque illorum malum est, licet ille opinetur vtrũque esse malum.

i ¶*Necessitas.*] id est casus, vel refertur ad opin. stultam.

k ¶*Resoluere.*] id est facere.

l ¶*Quod minori.*] secundum quòd ipse opinatur, cum alterum illorum non obligat ipsum.

d Vt j. dist. prox. §. consuetudinis. & c. seq.

" Perplexitatis varietas.

Tem aduersus g *naturale ius nulla dispensatio admittitur, nisi forte duo mala ita vrgeant, vt alterum eorum necesse sit eligi.*

Vnde in concilio Toletano 8. c. 2. *legitur.*

¶Minus malũ de duob. eligendũ est. C. I.

[2] Duo mala [h], licet sint omnino cautissime præcauenda, tamen si periculi necessitas [i] ex his vnum perpetrare † cõpulerit, id debemus resoluere [k], quod minori [l] nexu noscitur obligare †.

¶Quid autem ex his leuius, quid præteritæ transgressionis culpam lacrymis diluat, & necessariam officiorum doctrinam studiosè addiscat. ¶Sub ista ergo regula discipliné, non solum metropolitanus totius suę prouinciæ põtifices, vel sacerdotes adstringat [e]: sed etiam ceteri episcopi subiectos sibi ecclesiarum rectores obtemperare his institutionibus cogant.

A ¶Prouinciæ ciues.] *in codice Lucensi pertusto bibliothecæ Regis catholici, & in conciliis impressis, in margine legitur*: prouinciæ pontifices. *quæ dictio in fine huius c. repetita ostendit hanc esse veram lectionem. Verum in omnibus conciliorum editionib. in textu, & duobus codicibus Vaticanis legitur*, ciues.

[1] *Item ex concilio Bracarensi* 1. c. 19.

¶Ordo seruetur in matitunis, & vespertinis officiis vnus & idem. C. XIIII.

Placuit [f] omnibus cõi consensu, vt vnus atque idem psallendi ordo in matutinis, vel vespertinis officiis teneatur, & non diuersæ, ac priuatæ, neque [B] monasteriorum consuetudines cum ecclesiastica regula sint permistæ.

B ¶Neque monasteriorum.] *In concilio ipso postremo Coloniæ excuso, abest vox*, neque. *In ceteris autem editionibus sic legitur*, priuatæ monasteriorum consuetudines contra ecclesiasticas regulas sint permistæ.

DISTINCTIO XIII.

Tem aduersus g *naturale ius nulla dispensatio admittitur, nisi forte duo mala ita vrgeant, vt alterum eorum necesse sit eligi.*

Vnde in concilio Toletano 8. c. 2. *legitur.*

¶Minus malũ de duob. eligendũ est. C. I.

[2] Duo mala [h], licet sint omnino cautissime præcauenda, tamen si periculi necessitas [i] ex his vnum perpetrare † cõpulerit, id debemus resoluere [k], quod minori [l] nexu noscitur obligare †.

¶Quid autem ex his leuius, quid

videD. Th. 3. sen. di. 38. q. 1. 4. quartum.

e 27. q. 2. si tu. 33. q. 5. si dicat.

" Mendacium saluãs aliquem à morte, an sit mortale.

f i. necessitate adstrictus ad aliquod malũ perpetrãdũ, secundùm Lau. 1 Snia hr̃ ét in Toletano 4. c. 2.

g Itẽ qui ex necessitate peccat, pœnã ñ meretur, quia voluntarios reos, &c. 15. q. 1. illa.

2 Iuo p. 12. c. 16. Pann. l. 8. c. 119.

† *al. tentare*] *al. temperare*] *al. temerare.*

† *obligari*] Orig. Iuo, Pan. & Gr.

" Coitus cõiugalis, an careat pcto

Source : BIU Cujas

Peierar

ve sit grauius, puræ†rationis acumine inuestigemus. Etenim dum peierare[a] cõpellimur, creatorem quidem offendimus, sed nos tantummodo maculamus. Cum vero noxia promissa cõplemus, & Dei iussa superbe contẽnimus, & proximis impia crudelitate nocem[o], & nos ipsos crudeliori gladio trucidamus. Illic † [b] enim duplici [c] culparũ telo perimimur†, hic † [d] tripliciter iugulamur.

¶ *In ipso concilij capite multa antecedunt, & sequuntur, quæ perlegenda sunt,*

Item Gregorius in moralibus in cap. 40. *Iob, lib.* 32. *c.* 18. 19. *&* 20.

¶ De eodem. C. II.

NErui[e] testiculorum[f] Leuiathan[g] perplexi sunt[h], quia suggestionum † illius argumenta implicatis[i] inuentis†[k] illigãtur, vt plerosque ita peccare faciant, quatenus si fortasse fugere peccatum appetãt, hoc sine aliquo peccati laqueo non euadant, & culpam faciant, dum vitãt, ac nequaquam se ab vna valeant soluere, nisi in alia consentiant se ligari. ¶ Quod melius ostẽdimus, si qua ex conuersione hominum illigationis huius exẽpla proferamus†. *& nonnullis interiectis.* ¶ Ecce quidam dum mundi huius amicitias appetit, cuilibet alteri similem sibi vitam ducenti, quod secreta illius omni silentio contegat, se iureiurando constringit. Sed is, cui iurata tũ est, adulterium perpetrare cognoscitur, ita vt etiam maritum adulteræ occidere conetur. Is autem, qui iusiurandum prębuit, ad mentẽ reuertitur, & diuersis hinc inde cogitationib. impugnatur, atq; hoc silere formidat, ne silentio † adulterij simul & homicidij particeps[l] fiat, & ꝓdere trepidat, ne reatu se piurij obstringat. Perplexis ergo testiculorum neruis ligatus est, quia in quamlibet partẽ declinet, metuit, ne ā transgressionis contagione[m] liber non sit. ¶ Alius cuncta, quæ mundi sunt, deserens, atq; per omnia frãgere ꝓprias voluntates quærẽs, alieno se subdere regimini appetit, sed eum, qui sibi apud Deum pręesse debeat, minus cauta inquisitione discernit: cui fortasse is, qui sine iudicio eligitur, cum præesse iam cœperit, agere†quę Dei sunt, prohibet, quæ mũdi sunt, iubet, Pensans itaq; subditus, vel quæ sit culpa inobedientiæ, vel quod contagium sæcularis vitæ, & obedire trepidat, & non obedire formidat[n], ne aut obediens, Deum in suis præceptis deserat, aut rursus non obediens, Deũ in electo prio re contemnat. *& infra.* ¶ Alius pensare pondus honoris ecclesiastici negligẽs, ad locum regiminis præmiis ascendit. Sed quia omne qđ hic eminet, plus mœroribus afficitur, quã honorib⁹ gaudet, dum cor tribulationibus premitur, ad memoriam culpa reuocatur, doletq; se ad laborem cum culpa peruenisse, & quàm sit iniquũ quod admiserit, ex ipsa fractus†difficultate cognoscit. Reum igitur se cũ impensis præmiis agnoscens, vult adeptæ sublimitatis locũ deserere, sed timet, ne grauius delictũ sit susceptigregis custodiam reliquisse: vult susceptio gregis curam gerere, sed formidat, ne deterior culpa sit, regimina pastoralis gratię† empta possidere. Per honoris ergo ambitum, ligatum culpa hinc inde se cõspicit. Esse quippe sine reatu criminis neutrum videt, si aut susceptº semel grex relinquatur, aut rursum sacra actio sæculariter empta teneatur. Vndiq; metuit, & suspectus latus omne pertimescit, ne aut stãs in empto regimine nõ digne, lugeat, ꝙ non etiã deserens[A] emendat, aut certe regimen deserens, dum aliud flere nititur, rursus aliud de ipsa gregis destitutione committat. *& infra.*

2 ¶ Est tamẽ ꝙ ad destruẽdas Beemoth versutias subtiliter†fiat, vt dum mens inter minora, & maxima peccata cõstringitur, si omnino nullº sine peccato euadẽdi aditus patet, minora semp eligantur: quia, & qui murorũ vndiq; ambitu, ne fugiat, clauditur, ibi se in fugã ꝑcipitat[p], vbi breuior murº inuenitur. Hinc Paulus, cũ quosdã in ecclesia incõtinẽtes aspiceret, concessit ¶ minima[r], vt maiora[s]

---

a ¶ *Peierare.*] secundum quod talis opinatur: non enim peierat, licet non seruet tale iuramentum, vt 22. q. 4. si aliquid.

b ¶ *Illic.*] id est in iuramento.

c ¶ *Duplici.*] "Nõ intelligas, quod in homicidio tria peccata cõmittantur[3], & in periurio duo: sed ibi dicit, qđ in homicidio tres offendũtur, ī periurio duo. Et est hic ar. quod qui plures offendit, plus peccat, 94. di. si qs ãt legationẽ. & 11. q. 3. ꝓcipue. Item est hic ar. quod pro illo potiº ẽ iudicandũ ꝙ quo plures rõnes faciunt, vt ext. de ꝓb. licet. in fi. & q potiora iura ostẽderit obtinebit. 21. di. 1. & C. de edi. di. Adrotol. l. vl. Sic & đterior est cã illius cõtra quẽ plura faciũt, vt 28. di. de Syracusanæ. Itẽ cõtrariũ hic signatur. 22 q. 5. ille q, vbi dr, ꝙ periuriũ sit maiº homicidio. Sed ibi soluitur.

d ¶ *hic.*] ſ. ī homicidio.

Nerui testiculorũ.] Casvs. Hoc c. diuiditur ī tres par. In 1. part. ostẽditur, ꝙ perplexitas prouenit ex suggestione diaboli. In 2. part. q̃ inc. ibi, *Quid melius.* ponũtur tria exẽpla perplexitatis. vnũ est de illo, q iurat se celare oĩa secreta socij sui quẽ scit velle interficere maritum adulteræ suę, sed timet eũ ꝓp iurm, qđ fecit, manifestare. Se cũdum de eo, q malo ꝓlato obedientiam fecit, timens si non obediat ei ẽt in malo, ꝓp obedientiam q̃ ei fecit. Tertium exemplũ est de eo, q per simoniam ꝓlaturam acqsiuit, qui timet peccare si gregem sibi commissum derelinquat. In 3. par. q̃ inc. ibi, *Est tamen.* datur consiliũ quid in hmõdi perplexitatib. sit faciẽdum. Nam dr, ꝙ de duob. malis, minus malũ est eligendũ, & hoc ꝓbatur exemplo Pauli, q cõcessit minima, i. matrimonia, & coitũ cõiugalẽ cã incontinentiæ, vt maiora, & grauiora vitentur, s. fornicationes.

e ¶ *Nerui.*] i. suggestiones diaboli neruosæ, id est callidæ, & illaqueantes.

f ¶ *Testiculorum.*] testiculi dr suggestiones eius, qa sicut testiculi sunt ministri & instra humanæ gnationi, & in se cõtinẽt oẽ incẽtiũ libidinis[b], ita suggestiõesdiaboli generãt ī hoĩb. vitia, & adoĩa illicita accẽdũt. ꝛ. 6. di. sed pensandum.

g ¶ *Leuiathan.*] id est diaboli.

h ¶ *Perplexi sunt.*] i. perplectentes, & sic oĩa verba intelligas actiue. Additio. Perplectẽtes dicit, quòd reddunt hominem perplexum, in veritate tamen perplexio nihil est. Arch.

i ¶ *Implicatis.*] id est implicantibus.

k ¶ *Inuentis.*] id est, inuentionibus.

l ¶ *Participes.*] secũdum opinionem eorum stultam semp intelligas.

m ¶ *A transgressionis contagione.*] Iste admonebit illum ne faciat, vt 2. q. 1. si peccauerit. Si nolit cessare, faciat quod dr 22. qu. 5. hoc vr. & sic liberabit se. "qa sacramentum nõ fuit inuentũ, vt esset vinculũ iniqtatis, 22. q. 4. inter cetera: vñ si qs iurauit alium nõ accusare, tñ ꝑt denuntiare crimẽ eius: vt extr. de iurei. quẽadmodũ. in fi, cum ãt non ꝑt ꝓbare, debet tacere, vt 2. q. 7. pleriq;. si ãt ꝑt probare, faciat quod dr 2. q. 1. si peccauerit. vel dicat alijsic: frater scias, qđ qdã te vult occidere, non tñ nominãdo aliquem. extr. de of. iud. ordi. si sacerdos. Cõtra tñ est ext. de fur. qui cũ fure. sed ñ ẽ cõtra, quia fur non manifestauerat furtum indicanti.

n ¶ *Formidat.*] Quid si subditus credit, qđ ꝓceptũ ꝓlati sit cõtra Deum? secure ñ obediat[1] "quia licet gñaliter iurauerit ei obedire in omnib. non tñ est intelligẽdũ nisi de licitis & iustis & honestis[c], vt 11. q. 3. nõ sp, & c. si dũs. & c. Iulianus. & ext. de iureiu. ad nostram. 2. & c. venientes. ff. de pi. obligatiõe generali. Sed si dubitet an sit contra Deũ, obedire debet, vt 23. q. 1. qd culpatur. in fi. Vtrũ ãt teneatur recipere ordines ab eo quẽ scit simoniacũ esse. no. 1. q. 1. si quis à simoniacis.

o ¶ *Suscepti.*] Iste si vult saluari, dimittat locũ, & sit ī perpetua pœnitentia, vt 1. q. 1. si qs neq;. & q. 7. reqris. & ext. de si. Matthæ[9]. non tñ dimittat sine auctoritate Papę[d], vt 7. q. j. mutões. & c, sugestum. Sed credo, vt Io. de Fan. dicit qđ bñ ꝑt dimittere sine lcia Papæ: qa rẽ hẽt furtiuam: vnde ipsam tenetur statim restituere: aliter non pœnitet. 14. q. 6. si res aliena. & fur semper est in mora, vt ff. de cõd. fur. si ꝓfure. §. vl. Sed ar. cõtra ext. de ren. c. nisi. & c. post translationem. Sed illa intelligũtur in his, qui nõ per ostium intrauerunt, vt 1. q. 1. ordinationes.

EST TAMEN. Hæc est secunda pars dist. in qua consulit quid in prædictis perplexitatibus faciẽdum sit. Archid.

p ¶ *Præcipitat.*] "quid si precipitet se in fugam, & moritur, vtrum peccet mortaliter, quęritur? Et distinguendum est[e], quod si non ita esset altus murus, quod bene ꝑsumebat se euadere, non peccat mortaliter: aliter sic. Arg. pro primo. 23. q. 5. de occidendis. pro secundo arg. 23. q. 5. si non licet. & c. non est nostrum. & maxime si ex honesta causa se precipitasset, vt ext. de sepult. ex parte. 2.

q ¶ *Concessit.*] id est, concessum ostendit: sicut alibi exponitur da, id est datum pronuntia, vt 23. quæst. 5. cap. remittuntur. §. hinc notandum.

r ¶ *Minima.*] id est, matrimonia[f].

s ¶ *Maiora.*] i. fornicationem. Vel minima appellat immoderatam exact

---

3 Homicidiũ tres piu riũ duos offendit.

a Sub. Sed vnũ tñ: sed hoc dr ad exaggerationẽ, argu. 23. q. 5. relegẽtes. secũdum Laur. ✝ *al. piæ.*] *al. pio.*] *al. pietatis acumine.*

✝ *al. illinc*] Gra.

✝ *percutimur*] Orig.

✝ *al. hinc.*] Gra.

Iob 40.

✝ *al. per suggestionum.* ✝ *al. inuentionibus*] Orig.

Ibid. c. 19.

✝ *conferamus.*] Orig.

✝ *al. silendo.*

b Ad hoc 44 dist. §. j.

1 "Subditus an ꝑ tenea tur obedire prælato.

c Ad hoc ext. lib. 6. de iureiu. contingit.

✝ *fructus*] Orig.

✝ *al. gregis.*

d Ista ẽt fuit sñia Hug. q̃ seqtur Lau. ad hoc 6. q. 3. denique. Arch.

✝ *vtiliter*] Orig. vt j.

e Hæc fuit dist. Hug. 1. Cor. 7.

f Sub. q̃ dr minima respectu cõtinẽtię. 27. q. 1 nuptiarum.

Source : BIU Cujas

exactionem debiti coniugalis. & illud potius permisit Apostolus, quam fornicationem, vt 22.q.2.quicquid, & secundum hoc proprie ponitur concessit, secundum priorem intellectum ponitur concessit, id est concessum ostendit.

a ¶*Et quia.*]Arg.contra H.qui dicit, ꝙ vir nunquam potest cognoscere vxorē sine peccato, vt no.33.q.4.vir cum propria.

b ¶ *Sed pro suscipienda.*] Et causa reddendi debitum, vt no.32.q.2. quidquid.

c ¶ *Minimis.*] quoties enim sine captiõe nihil fieri potest, id faciendum est quod minus captiosum est, vt ff. de re.iur.quotiens. & l. semper.

Ibidem 6. d ¶*Sine venia.*]simile dr alibi. Quod permittimus, nolentes prȩcipimus, vt 31.q.1. hac ratione.

declinarent, dicẽs[Propter fornicationem autem vnusquisq; vxorem suam habeat.] Et quia [a] tunc solum cõiuges in admistione sine culpa sunt, cum non pro explenda libidine, sed pro suscipienda [b] prole miscẽtur, vt hoc etiã, quod concesserat, sine culpa (quamuis minima) non esse monstraret, illico adiunxit [Hoc autem dico secundũ indulgentiam, non secundum imperium.] Non enim est sine vitio: quod ignoscitur, nõ prȩcipitur. Peccatum profecto vidit, quod posse indulgeri ꝑuidit. Sed cum in dubiis constringimur, vtiliter minimis [c] subdimur, ne ĩ magnis sine venia [d] peccem[9]. ¶Itaq; plerumque neruorum Beemoth istius perplexitas soluitur, dum ad virtutes maximas per commissa minora transitur.

A ¶Emendat.] *Hoc loco in originali videtur cõstructio verborum perturbata, & restituenda ex Gratiano.*

DISTINCTIO XIIII.

1 ps *Verum*[e] *hoc in vna eademque persona intelligitur. Ceterum an in diuersis eadem dispensatio locum habeat, videlicet, vt committamus minora, ne alij grauioribus implicentur, merito quæritur.*

De hũ ita scribit Augustinus lib. Quæst. super Gen.c.42.

¶Non sunt à nobis aliqua committenda delicta, ne alij grauiora committant. C. I.

1 QVod ait [f] Sodomitis Loth [Sunt mihi duæ filiæ, quȩ nondum nouerunt viros: producam illas ad vos, vtimini illis quo modo placuerit vobis, tantum in viros istos ne faciatis iniquum:] quoniam ꝓstituere volebat filias suas hac cõpensatione, vt viri hospites eius nihil à Sodomitis tale paterentur, vtrum admittenda sit compensatio flagitiorum, vel quorumcumque peccatorum, vt nos faciam[9] mali aliquid, ne alius grauius malum faciat, an potius perturbationi Loth, non consilio tribuẽdum sit, quia hoc dixerit, merito quæritur. Et nimirum periculosissime [g] admittitur hæc cõpensatio [h]. Si autẽ perturbationi humanæ tribuitur, & menti tanto malo permotæ, nullo modo imitanda est.

2 *Consuetudinis autem, vel constitutionis rigor nonnunquam relaxatur.*

Vnde Leo Papa ait ad Rusticum Narbonensem episcopum, epist.90.ante caput 1.

¶Quæ constitutiones valeant temperari, vel quæ non. C. II.

2 SIcut quædam sunt [i] quæ nulla possunt ratione conuelli, ita multa sunt, quæ aut pro necessitate temporum [k], aut pro consideratione ętatum [l] oporteat tẽperari: illa consideratione †[m] semper seruata, vt in iis, quæ vel dubia [n] fuerint, aut obscura, id nouerimus sequendum, quod nec prȩceptis Euangelicis contrarium, nec decretis sanctorum Patrum inueniatur aduersum.

DISTINCTIO XV.

1 ps *Quoniam de iure naturali*[o] *& constitutione, vel consuetudine hactenus diffuimus, differentiam, qua inuicem discernuntur, assignantes, nunc ad ecclesiasticas constitutiones stylum vertamus, earum originem, & auctoritatem, prout ex libris sanctorum Patrum colligere possumus, breuiter assignantes.*

---

exactionem debiti coniugalis. & illud potius permisit Apostolus, quam fornicationem, vt 22.q.2.quicquid, & secundum hoc proprie ponitur concessit, secundum priorem intellectum ponitur concessit, id est concessum ostendit.

a ¶*Et quia.*]Arg.contra H.qui dicit, ꝙ vir nunquam potest cognoscere vxorē sine peccato, vt no.33.q.4.vir cum propria.

b ¶ *Sed pro suscipienda.*] Et causa reddendi debitum, vt no.32.q.2. quidquid.

c ¶ *Minimis.*] quoties enim sine captiõe nihil fieri potest, id faciendum est quod minus captiosum est, vt ff. de re.iur.quotiens. & l. semper.

Ibidem 6. d ¶*Sine venia.*]simile dr alibi. Quod permittimus, nolentes prȩcipimus, vt 31.q.1. hac ratione.

declinarent, dicẽs[Propter fornicationem autem vnusquisq; vxorem suam habeat.] Et quia [a] tunc solum cõiuges in admistione sine culpa sunt, cum non pro explenda libidine, sed pro suscipienda [b] prole miscẽtur, vt hoc etiã, quod concesserat, sine culpa (quamuis minima) non esse monstraret, illico adiunxit [Hoc autem dico secundũ indulgentiam, non secundum imperium.] Non enim est sine vitio: quod ignoscitur, nõ prȩcipitur. Peccatum profecto vidit, quod posse indulgeri ꝑuidit. Sed cum in dubiis constringimur, vtiliter minimis [c] subdimur, ne ĩ magnis sine venia [d] peccem[9]. ¶Itaq; plerumque neruorum Beemoth istius perplexitas soluitur, dum ad virtutes maximas per commissa minora transitur.

A ¶Emendat.] *Hoc loco in originali videtur cõstructio verborum perturbata, & restituenda ex Gratiano.*

DISTINCTIO XIIII.

1 ps *Verum*[e] *hoc in vna eademque persona intelligitur. Ceterum an in diuersis eadem dispensatio locum habeat, videlicet, vt committamus minora, ne alij grauioribus implicentur, merito quæritur.*

De hũ ita scribit Augustinus lib. Quæst. super Gen.c.42.

¶Non sunt à nobis aliqua committenda delicta, ne alij grauiora committant. C. I.

1 QVod ait [f] Sodomitis Loth [Sunt mihi duæ filiæ, quȩ nondum nouerunt viros: producam illas ad vos, vtimini illis quo modo placuerit vobis, tantum in viros istos ne faciatis iniquum:] quoniam ꝓstituere volebat filias suas hac cõpensatione, vt viri hospites eius nihil à Sodomitis tale paterentur, vtrum admittenda sit compensatio flagitiorum, vel quorumcumque peccatorum, vt nos faciam[9] mali aliquid, ne alius grauius malum faciat, an potius perturbationi Loth, non consilio tribuẽdum sit, quia hoc dixerit, merito quæritur. Et nimirum periculosissime [g] admittitur hæc cõpensatio [h]. Si autẽ perturbationi humanæ tribuitur, & menti tanto malo permotæ, nullo modo imitanda est.

2 *Consuetudinis autem, vel constitutionis rigor nonnunquam relaxatur.*

Vnde Leo Papa ait ad Rusticum Narbonensem episcopum, epist.90.ante caput 1.

¶Quæ constitutiones valeant temperari, vel quæ non. C. II.

2 SIcut quædam sunt [i] quæ nulla possunt ratione conuelli, ita multa sunt, quæ aut pro necessitate temporum [k], aut pro consideratione ętatum [l] oporteat tẽperari: illa consideratione †[m] semper seruata, vt in iis, quæ vel dubia [n] fuerint, aut obscura, id nouerimus sequendum, quod nec prȩceptis Euangelicis contrarium, nec decretis sanctorum Patrum inueniatur aduersum.

DISTINCTIO XV.

1 ps *Quoniam de iure naturali*[o] *& constitutione, vel consuetudine hactenus diffuimus, differentiam, qua inuicem discernuntur, assignantes, nunc ad ecclesiasticas constitutiones stylum vertamus, earum originem, & auctoritatem, prout ex libris sanctorum Patrum colligere possumus, breuiter assignantes.*

Minus malũ de duob. est faciendum.

Casvs. hic dicit Grat. ꝙ illud quod dictum est in superiori dist. de minori maloeligẽdo, intelligendum est cũ duo mala circa eandẽ personã contingunt. sed si circa diuersas cõtingant, vtrum minus malum sit eligendum & faciendum, vt alius vitet maius, ꝙritur in hac dist. & probatur ꝙ nõ, per capitulum sequẽs. dicitur etiam quod ius consuetudinis vel constitutionis relaxatur quãdoque.

e ¶*Verum.*]In hac dist. 14.quæritur, an aliqs debeat min[9] malum committere vt alter euitet grauius malũ? Et dicẽdum est quod non, vt j.c.prox. & cõtinuatur iste §. ad id quod dixerat in superiori dist. ſ.ꝙ cùm duo mala nobis instant, minus est eligẽdum: sed hoc non est verũ circa diuersas ꝑsonas.

ſ Iuo p.9.c. 117.

† *Genes.*19.

Quod ait Sodomitis.] Casvs. Legitur in Genesi, ꝙ misit Dominus duos Angelos in specie iuuenum ad Sodomam subuertendam, & cum hospitarentur in domo Loth, venerunt Sodomitæ ad domum eius volentes eis abuti. Loth autem ne illi violarẽtur, obtulit eis duas suas filias, vt illi Sodomitæ potius cum illis fornicarentur, quàm hospites aliquid paterentur, ſ. opus Sodomiticum. Modo querit Aug. an talis compensatio fit admittenda, ſ. an Loth potius debuit consentire fornicationi filiarum, quam vt illi cum hospitibus opus Sodomiticum facerent. Et respõdet quod talis compensatio periculosa est, & hoc est attribuendum perturbationi Loth.

f ¶*Quod ait.*]verba sunt Aug. & incipit ibi, merito quæritur.

g ¶*Periculosissime.*]Hic dicit Aug. quod nemo debet minus malum committere, vt alter euitet maius malum: & intelligunt hoc quidam quod nemo debet minus mortale committere, vt alius euitet maius mortale, " sed veniale debet committere, vt alter euitet mortale. nam etiam animam quis debet ponere pro proximo [a], & sic mortẽ temporalem ꝑt aliquis subire, ne alter incurrat pœnam ætернam. de pæ.di.2.charitas. & §. prox. sed pro veniali debetur tantum pœna temporalis [b], pro mortali æterna. 11.q.3.nemo ergo aliquis potest peccare venialiter, ne alter peccet mortaliter. Item ꝙ Apostolus dicit: Orabam esse anathema pro fratrib. meis. sed nemo anathematizatur nisi pro mortali, vt 11.q.3. nemo. Item cum virtus & vitium sint contraria, nec se compatiantur, vt 32.q.1.cum renuntiatur, sed venialia simul cum virtutib. insunt homini. non er

ſ veniale ꝑt ne qs committere vt alter euitet mortale.

a De pœ.di.3. qui vult. & c.seq.

b 25.dist. §. peccata.

*ad Rom.*9.

go proprie dicuntur vitia, vt de pœ.dist.3.septies. Alij dicunt, quod nullum peccatũ debet homo facere, vel pro suo bono vel alterius, vt 23.q.5.cum homo.ver.quod si alius. nõ enim Deus vult tale damnum cum tali lucro compensari, vt 33.q.5.si dicat. non enim debet quis crimen suum alienis commodis impendere, vt 46.distin.sicut non suo. Prætereа neque pro salute alterius temporali vel æternali debet qs peccare venialiter: quia nullus perducendus est ad salutem [c] opitulãte mendacio, vt 22.q.2.c.faciat. & c.primum. Ioan. Sed quare redarguitur hic Loth ab Aug. cum alibi commendetur ab Ambrosio, vt 32.q.7, offerebat? Sed Ambrosius considerauit pietatem quam habuit ad hospites. Au. vero delictum filiarum, 26. distinct, ca.1. & 2.

c de hac materia no.ex. ne cleri. vel mon.c.3. in glos, arg.ꝙ, &c. Arc.

h ¶*Hæc compensatio.*] Arg.quod non est admittenda compensatio in malis, vt 24.q.5.forte. & 23.qu.5.c.1. & 32.q.8. non solum. & 1.qu.1. non est putanda. admittitur tamen compensatio in criminibus vel excipiendo vel replicando, vt 32.q.6.nihil. & ff. sol.mat.viro. " verum est in iudiciis admittitur compensatio, non in foro pœnitẽtiali. 34.q.5. quod Deo.

2 Pan. ĩ, plo. c.12.

Ordo verborũ ñ restitutus ob gl. " cõpẽsatio in pœnitentiali foro ñ admittitur.

† *conditione*]Orig.

CONSVETVDINIS. Hæc est secunda pars huius distinctionis; in qua dicitur quando rigor est relaxandus, & quando non. Ioan. de Fan.

Casvs. Iste §. continuatur ad illud quod dictum fuit supra in principio 13. dist. vbi dictum fuit, quod aduersus ius naturale non admittitur dispẽsatio: sed hic dicitur, quod consuetudinis vel constitutionis rigor relaxatur quandoque etiam. hoc probatur in seq.c.

Sicut.]Casvs. Quȩsitum fuit à Leone Papa, vtrum contra consuetudinem & constitutiones possit dispensari. qui respondit, dicens quod sicut sunt quædam contra quæ dispensari non potest, vt ius naturale: sic quædam sunt, vt consuetudines & constitutiones contra quas ratione temporum, & ætatum potest dispensari: hac habita discretione, vt in dubiis nihil contra Euangelium vel decreta fiat patrum.

d Ext.de baptis.c.1.

e De cõsec. dist.2.c.2.

f Hoc c. loqtur de iuuenili ętate, ſ. seq.cõcord. loqtur ꝺ senili. ad hoc 26.q.7. tpa. & c.hoc fit.

g Sub.ei[9] diuisiones & ꝺrias ad cetera iura multiplices assignãs, vt cõpetẽtius ad tractãdũ de iure can. desceẽderet. nũc ad, &c. Hug.

i ¶*Sicut quædam sunt.*]vt præcepta decalogi, & forma [d] baptismi: & forma conficiendi [e] corpus Christi. de cons. dist.4.proprie. & dist.2.accipite.

k ¶ *Temporum.*] vt 1.q.7.quod pro remedio. & 81.dist.presbyter. & 34.dist.fraternitatis.

l ¶*Ætatum.*]vt j.33.q.2.in adolescentia [f]. & 86.dist.tanta.

m ¶*Considerationе.*]j.29.dist.sciendum.

n ¶*Vel dubia.*] ext.de sponſ.iuuenis.

o ¶*Quoniam de iure naturali.*] Hactenus tractauit magister de naturali [g] iure: hic incipit tractare de iure canonico, assignat itaque rationem & originem ipsius. & ostendit quę opuscula recipiantur ab ecclesia, & quæ non.

Quoniam de iure.]Hæc dist. diuiditur in duas partes. In prima quæritur, & probat ex quo tempore habuerunt concilia ortum. Secunda ibi, *Quintum verò.*

Casvs. Supra de naturali iure, consuetudine & constitutione dixit Gratianus, inter ista differentiam assignando. In hac vero dist. reuertitur ad constitutiones ecclesiasticas, & earum originẽ & auctoritatem breuiter ostendit.

Canones

Source : BIU Cujas

¶Quo tempore cœperint canones generã lium conciliorum. C. I.

CAnones generalium concilio-
rum (vt Isidorus ait lib. 6.
etymol. c. 16.) à temporibus Con-
stantini [a] cœperunt. In præceden
tibus namq; annis persecutione
feruente, docendarum, plebium
minime dabatur facultas. Inde
Christianitas in diuersas hæreses
scissa est: quia nõ erat licentia epi
scopis in vnum conueniẽdi, nisi tẽ
pore supradicti Imperatoris. Ipse
enim dedit facultatẽ Christianis
libere congregari. Sub hoc etiam
sancti patres in concilio Nicæno
de omni orbe terrarũ cõuenien-
tes iuxta fidẽ Euangelicã & Apo
stolicã, secundũ post Apostolos [b]
symbolum tradiderunt. ¶Inter ce
tera autem cõcilia, quattuor esse
scimus venerabiles synodos, quæ
totã principaliter fidẽ cõplectun
tur, quasi quattuor Euangelia, vel
totidem paradisi flumina. ¶Harũ
prima Nicæna synod⁹ ccexviij. [c]
episcoporum Constantino Augu
sto imperante peracta est: in qua
Arianæ perfidiæ condemnata bla
sphemia, quam de inæqualitate [d]
sanctę Trinitatis idem Arius asse
rebat, consubstãtialem Deo patri
Deum filium eadẽ sancta synod⁹
per symbolũ definiuit. ¶Secunda
synodus cl. Patrum sub Theodo-
sio seniore Constãtinopoli [e] con
gregata est, quæ Macedoniũ [f] spi-
ritum sanctum Deum esse negan
tem condẽnans, consubstãtialem
patri & filio spiritum sanctum de
monstrauit, dans symboli formã,
quã tota [g] Græcorũ, & Latinorũ
confessio in ecclesiis prædicat.
¶Tertia synodus Ephesina [h] pri-
ma cc. episcoporum sub iuniore
Theodosio Augusto edita ẽ, quæ
Nestorium duas psonas [i] in Chri
sto asserentem, iusto anathemate
condẽnauit, ostẽdens manere [A] in
duabus naturis vnã [k] Domini no
stri Iesu Christi personã. ¶Quar-
ta synodus Chalcedonẽsis dcxxx.
sacerdotum sub Martiano princi
pe habita est, in qua Eutychem [l]
Constantinopolitanum abbatem
verbi Dei & carnis vnã naturam
pronũtiantẽ, & eius defensorẽ [m]
Dioscorũ, quõdam Alexandrinũ
episcopũ, & ipsum rursus Nesto-
rium cũ reliquis hæreticis vna Pa
trũ sentẽtia damnauit, prædicans
eadẽ synodus Christũ Dominum
de virgine sic natũ, vt in eo substã
tiam diuinæ, & humanæ confitea
mur naturæ. ¶Hæ sunt quattuor
synodi principales, fidei [n] doctri-
nã plenissime prædicãtes. Sed, &
si qua sunt concilia, quę sancti pa
tres spiritu Dei pleni sanxerunt,
post istorũ quattuor auctoritatẽ,
omni manẽt stabilita vigore: quo
rum gesta in hoc opere [o] condita
continentur. ¶Synodus autem ex
græco interptatur comitatus, vel
cœtus. Cõcilij [p] vero nomẽ tractũ
est ex more Romano. Tẽpore e-
nim quo causę agebantur, conue
niebãt oẽs in vnũ, communiq; in
tentione tractabãt. Vnde conciliũ
à communi intentione dictũ qua
si consilium, consilium, quasi con
sidium. d. in l. litteram transeunte:
vel concilium dictũ est à cõmuni
intentione, eo q, in vnum dirigãt
omnem mentis obtutum. Cilia e-
nim oculorum sunt: vnde qui sibi
met dissentiunt, non agunt conci
lium, quia non consentiunt in v-
num. Cœtus vero conuentus est,
vel cõgregatio, à coeũdo, id est à
conueniendo in vnũ. Hinc etiam
conuentus est nuncupatus, eo q,
ibi homines cõueniunt in vnum:
sicut à conuentu cœtus dicitur,
sic concilium à societate multo-
rum in vnum.

¶*Caput hoc habetur etiam in conciliorum collectione Isidori ante ipsius præfationem, non autem in codice bibliothecæ Dominicanæ: in quo tamen vsque ad versiculum,* Inter cetera *ponitur etiam (quemadmodum & in aliis) ante initium concilij Nicæni.*

A ¶ Manere.] *In plerisque antiquis Gratiani exemplaribus, & Isidori codice impresso legitur vt est emendatum. Sed in aliis eorundem manuscriptis, & impressis Gratiani legitur,* manere in Christo duas naturas, & vnam Domini nostri Iesu Christi personam.

ℓ ¶ Concilij vero.] *Apud Isidorum in libro Etymol. locus hic mendose legitur. Verum in præfatione eiusdem Isidori, editioni Parisiensi conciliorum præposita, quæ cum aliquot vetustis codicibus collata est, sic legitur:* Con cilij vero nomen tractum ex communi intentione, eo quòd in vnum dirigant omnes mentis obtutum. Cilia enim oculorum sunt. vnde & qui sibimet dissentiunt, non agunt concilium, quia non sentiunt vnum. Cœtus vero conuentus est, vel congregatio à coeundo, id est conueniendo in vnum: vnde & conuentus est nuncupatus, quòd ibi homines conueniant. Sicut conuentus, cœtus, vel concilium à societate dicitur multorum in vnum. *In Gratiani codicibus sunt multæ varietates, ex quibus ea lectio retenta est, quæ visa est melior, quamuis adhuc aliquid fortasse desideretur.*

De quattuor vero† conciliis scribit B. Gregor. ita dicens, lib. 1. Re- † *al. quoque.*
gesti, epist. 24.

¶De auctoritate quatuor conciliorum. C. II.

SIcut sancti Euangelij quattuor libros, sic quat-
tuor concilia suscipere, & venerari me fateor, Ni
cænum scilicet, in quo peruersum Arij dogma de-
struitur, Constantinopolitanum quoque, in quo
Eunomij & Macceonij error conuincitur, Ephesi-
num etiam primum, in quo Nestorij impietas iu-
dicatur, Chalcedonense vero, in quo Eutychis,
Dioscorique prauitas reprobatur, tota deuotio-
ne complector, & integerrima approbatione custo-
dio: quia in his velut in quadrato lapide, sanctæ fidei
structura consurgit, & cuiuslibet [A] vitæ atque actio-
nis norma consistit. ¶Quintum quoque concilium
pariter veneror, in quo epistola, quæ Ibæ dicitur [p],
roris plena reprobatur, in quo Theodorus personã
mediatoris [q] Dei & hominũ in duabus substantiis [r]
separans

2 Dann. lib. 2. c. 304. ī tres par. In 1. par. o-
stẽditur, q, à tpe Con
stãtini canones gẽ
liũ cõciliorũ incœpe
rũt. Ipse. n. primo de-
dit auctoritatẽ Chri-
stianis libere cõgregã
di: cũ ecclesia antea
fuisset passa psecutio
nẽ. In 2. par. q̃ inc. ibi,
Inter cetera. dr̃ q, sub
quattuor Impatorib.
sunt quattuor cõcilia
vniuersaliacelebrata,
1. sub Cõstãtino, Theo
dosio seniore, Theo-
dosio iuniore, & Mar-
tiano: & ostẽditur qđ ī
eis fuerit reprobatũ:
& q, ista quattuor cõ
cilia & his similia de-
bẽt inuiolata seruari.
In 3. par. q̃ inc. ibi, *Sy-
nodus.* ponit etymolo
gias istorũ noĩm, s. syn-
od⁹, cõciliũ, & cœt⁹.

a ¶*Constantini.*] j. 16. di. Isidor⁹. cõtra ibi dr̃ à tpe Clemẽtis fuerũt celebrata cõcilia. ref. q, añ fuerũt celebra-
a Qđ đt lr̃a gñaliter, in nuit solutio nem. Hug. Lau. & Arc. ta: ſ3 nõ ita gñaliter[a]: & ita hoc verbũ gña liter, soluit cõtrariũ.

b ¶*Apostolos.*] Aposto li. n. fecerũt primum symbolũ, sc. Credo in Deũ pr̃em: ſ3 Nicæna synod⁹ fecit, Credo in
b Not. q, Da masus Papa cõstituit vt symbolum cantaretur in Missa ex decreto san ctæ synodi vniuersalis apud Con-stantinopo lim celebra tæ. Arch. vnũ Deũ[b], & dr̃ à syn, qđ ẽ cũ: & bolos, qđ ẽ morsell⁹: qa qlibet A-postolorũ đ suo mor-sello aliqd apposuit.

c ¶*Cccxviij.*] Alibi dr̃ de ccc. epis, vt 10. q. 1. hãc. Sed dic q, minor numerus nõ excludit maiorem. ff. de in lit. iur. cum furti.

d ¶*Quam de inæquali tate.*] dicebat. n. pr̃em maiorẽ filio, & filium maiorem spiritu san-cto. 24. q. 3. quidã. ver. Ariani. Hug.

e ¶*Constantinopoli.*] s̃. e, sicut.

f ¶*Macedonium.*] q, di xit spũ sanctũ seruũ patris & filij. vt 1. q. 1. eos qui. 24. q. vlt. quidã. ver. Macedoniani.

g ¶ *Quam tota.*] Hoc non hẽmus: qa nõ hẽ mus nisi Apostolorũ, & Nicænũ, & Athana sij. Quicumque vult.

h ¶ *Ephesina.*] hoc đt ad dr̃iam scđæ, q̃ fuit reprobata, vt j. 16. dis. quoniam sanctæ.

i ¶ *Personas.*] verbi & hominis.

k ¶*Vnã.*] Vna ẽ psona: ſ3 hẽt duas naturas, s. diuinã & humanã. j. c. sicut. ver. quintum.

l ¶ *Eutychẽ.*] q, post re surrectionẽ Christum habere vnam naturã dixit, sc. diuinã. 16. di. c. sexta. ver. quarta.

Additio. Hẽt. n. vtrã que. ext. de hær. cum Chrs. vbi notat Ala. q, añ illã definitionẽ, đ qua loqtur ipsa đcr. cõtrariũ dicerlicebat cũ, phibitũ nõ esset: ſ3 post, nequaq̃. ergo qđ pri⁹ nõ fuit fidei articul⁹, post cõsecrationem factus ẽ fidei articulus. Arch.

m ¶ *Defensorem.*] Pec cabat ergo in fide, ex quo erat defensor hæ reticorũ, vt 24. q. 1. c. 1 & q. 3. q aliorũ. & ext. de hę. vergẽtis[c]. sicut

c Parum aut dicit lex đ latrone. C. nihil facit, de his q, la. oc. l. 1. Sed sed melius contra. 21. di. in tm̃. & e. ti. sicut. & 24. q. 2. sane ꝓfertur. c. excõica-ver. item Romanorũ. mus. §. cre-ibi. n. dr̃, q, Discorus dentes. Pet. non peccauit in fide, sed expone, non pec-cauit in fide, i. nõ pec cauit in fide tm̃: qa in hoc peccauit, q, ausus fuit Papã Leonem ex cõicare. 21. dist. in tm̃.

n ¶*Fidei.*] articulos.

o ¶*In hoc opere.*] Isid, ne sit cõtra 19. di. si Ro manorũ. ver. pstertim.

Sicut sancti Euan-gelij. Casvs. In 1. par. hº ca. đt Greg. qđ ita vult seruare quat-tuor cõcilia sicut quat tuor Euãgelij libros: & ostẽdit ī vtroq; illo rũ qđ fuit reprobatũ. In 2. par. q̃ ic. ibi, *quĩ-tum.* đt Greg. q, qntũ cõciliũ vult venerari, ī quo tria sunt repro-bata, s. epistola erro-ris plena, q̃ Ibæ dice-batur, & opinio Theo dori, q, personã Chri mediatoris Dei & ho minũ in duab. substã-tiis separabat, i. perso nis, dicens Christum duas hr̃e personas, & scripta Theodori, q, vi tã B. Cyrilli, & fidẽ re ꝓhendebat: & q, supra dicta cõcilia ñ obser-uat, seipsum destruit.

p ¶*Ibæ dicitur.*] ab in-uentore.

q ¶*Mediatoris.*] id est, Christi, Ioan.

r ¶ *Substantiis.*] scili-cet personis.

Source : BIU Cujas

separans, ad impietatis perfidiam cecidisse conuincitur, & in quo scripta quoq; Theodoriti, p quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, ausu dementiæ prolata refutãtur. Cunctas vero, quas præfata venerãda cõcilia personas respuunt, respuo, quas venerantur, amplector, quia, dum vniuersali sunt cõsensu constituta, se, & non illa destruit, quisquis præsumit [a] aut soluere, quos religant†, aut ligare†, quos soluunt.

a ¶Præsumit.] Videtur ergo, q̃ Papa ñ possit destruere statuta cõcilij: qa orbis maior est vrbe. 93. di. legim⁹. circa med. vñ regrit Papa cõsensũ cõcilij. 19. di. Anastasius. Arg. cõtra 17. di. §. hinc ẽt. & ext. đ ele. significasti. vbi dr̃ q̃ cõciliũ ñ p̃t Papę legẽ imponere. & 35. q. 9. venia. Sed intellige. qđ hic dr̃, circa articulos fidei. 25. q. 1. sunt quidam.

† al. ligant. † al. religare

SAncta Romana Ecclesia.] Casvs. In hoc c. ponũtur fere eadẽ, q̃ dicta sunt in illo c. canones. & in c. sicut. Dicit. n. Gelasi⁹, q̃ supradicta quattuor cõcilia vult venerari: & si qua alia fuerũt à sãctis Patrib. ĩstituta: & ostẽdit q̃ opuscula sãctorum Patrum in Ecclesia recipiantur.

† al. quasscripturas.

1 Burc. lib. 3. c. 220. Iuo p. 4. c. 64. Pan. l. 2. c. 91 Pol. l. 3. ti. 20

1 SAncta Romana Ecclesia post illas veteris testamenti & noui scripturas, quas regulariter suscipimus, etiam has suscipi non prohibet: Sanctam synodum Nicænam cccxviij. patrum mediante Constantino Maximo Augusto, in qua Arius hæreticus condemnatus est: Sanctam synodum Constantinopolitanam, mediãte Theodosio seniore Augusto, in qua Macedonius hæreticus debitam damnationem excepit: Sãctam synodum Ephesinam, in qua Nestorius damnatus est consensu beatissimi Papæ Cælestini, mediante Cyrillo Alexandrinæ sedis antistite, & Arcadio episcopo ab Italia destinato: Sanctam synodum Chalcedonensem, mediante Martiano Augusto, & Anatolio Constantinopolitano episcopo, in qua Nestoriana, & Eutychiana hæreses simul cum Dioscoro, eiusque complicibus damnatę sunt: sed & si qua sunt concilia à sanctis patribus hactenus instituta, post† istorũ quattuor auctoritatẽ & custodienda, & recipienda decernimus, & mandamus. ¶Iam nunc subiiciendum est de opusculis sanctorum patrum, quæ in ecclesia catholica recipiuntur. ¶Opuscula B. Cypriani martyris, & Carthaginensis episcopi. ¶Item opuscula B. Athanasij Alexandrini episcopi. ¶Item opuscula B. Gregorij Naziãzeni episcopi. ¶Item opuscula B. Basilij Cappadocię episcopi. ¶Itẽ opuscula B. Ioannis Constantinopolitani episcopi. ¶Item opuscula Theophili Alexandrini episcopi. ¶Item opuscula B. Cyrilli Alexandrini episcopi. ¶Item opuscula B. Hilarij Pictauiẽsis episcopi. ¶Itẽ opuscula B. Ambrosij Mediolanensis episcopi. ¶Itẽ opuscula B. Augustini Hipponensis episcopi. ¶Item opuscula B. Hieronymi presbyteri. ¶Item opuscula B. Prosperi viri religiosissimi. [2] ¶Item epistolã B. Leonis Papæ ad Flauianum Constantinopolitanum episcopum destinatam: cuius textum quispiam si vsq; ad vnũ iota disputauerit, & nõ eam in omnibus venerabiliter receperit, anathema sit. ¶Item opuscula, atq; tractatus omnium patrum orthodoxorum, qui in nullo à sanctæ Romanæ Ecclesiæ consortio deuia

2 Anst. lib. 6. c. 193.

† fide, vel prædicatione] Orig. & Burc.

uerũt, nec ab eius fideli† prædicatione seiuncti sunt, sed communionis ipsius, gratia Dei, vsq; ad vltimum diem vitæ suæ participes fuerunt, legenda decernimus. ¶Item decretales epistolæ, quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Romana pro diuersorum Patrum consultatione dederũt, venerabiliter

A ¶Cuiuslibet.] *Apud B. Gregorium legitur:* Et cuiuslibet vitę, atq; actionis existat, quis quis eorum soliditatem non tenet, etiam si lapis esse cernitur, tamen extra ædificium iacet. Quintum, &c. *& in sequentib. significantur tria illa capitula, quorum occasione nonnulli quintam synodum non recipiebant.*

De iisdem etiam Gelasius in concilio habito Romæ cum 70. Episcopis scribit dicẽs.

¶Quæ † concilia sancta Romana Ecclesia suscipiat. C. III.

suscipiendæ sunt. [3] ¶Item gesta sanctorum martyrũ, qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confessionũ triumphis irradiant. ¶Quis† ita esse catholicorum dubitet, & maiora eos in agonibus fuisse ppessos, nec suis viribus, sed gratia Dei, & adiutorio vniuersa tolerasse? Sed ideo secundum antiquam cõsuetudinem singulari cautela in sancta Romana ecclesia non leguntur: quia & eorum, qui conscripsere, nomina penitus ignorantur, & ab infidelibus, aut idiotis† superflua, aut minus apta, quàm rei ordo fuerit, scripta esse putantur: sicut cuiusdam Quirici†, & Iulitæ: sicut Georgij, aliorumque huiusmodi passiones, quæ ab hæreticis perhibentur conscriptæ. Propter quod, vt dictum est, ne vel leuis sub fannandi oriretur occasio, in sancta Romana ecclesia non leguntur. Nos tamen cum prædicta ecclesia omnes martyres, & eorũ glorioſos agones, qui Deo magis quàm hominibus noti sunt, omni deuotione veneramur. ¶Item vitas Patrum, Pauli, Antonij, Hilarionis, & omnium eremitarum, quas tamen vir beatissimus scripsit Hieronymus, cum omni honore suscipimus. ¶Item Actus B. Siluestri Apostolicæ sedis præsulis, licet eius, qui cõscripsit, nomẽ ignoremus, à multis tamen in vrbe Roma catholicis legi cognouimus, & pro antiquo vsu multæ hoc imitantur ecclesiæ. ¶Itẽ scripta de inuentione sanctæ Crucis Dominicæ, & alia scripta de inuentione capitis B. Ioannis Baptistæ, nouellæ quidem† reuelationes sunt, & nonnulli eas catholici legunt: Sed cũ hæc ad catholicorũ manus peruenerint, B. Pauli Apostoli sententia p̃cedat, [Omnia probate, quod bonum est, tenete.] ¶Item Ruffinus vir religiosus plurimos ecclesiastici operis edidit libros: nõnullas etiam scripturas interpretatus est: sed quoniam beatus Hieronymus in aliquibus eũ de arbitrij libertate notauit, illa sentimus, quæ prædictum beatum Hieronymum sentire cognoscimus: & non solum de Ruffino, sed etiam de vniuersis†, quos vir sæpius memoratus zelo Dei, & fidei religione† reprehendit. ¶Item Origenis nonnulla opuscula, quę vir beatissimus Hieronymus nõ repudiat, legenda suscipimus: reliqua autẽ omnia cum auctore suo dicimus esse renuenda. ¶Item Chronicum† Eusebij Cæsarienſis, atq; eiusdem historię ecclesiasticæ libros, quamuis in primo narrationis suæ libro tepuerit, & postea in laudibus, atque excusatione Origenis schismatici vnũ conscripserit librum: propter rerum tamen notitiam singularem, quæ ad instructionem pertinent, vsquequaq; non dicimus renuendos. ¶Item Orosium virum eruditissimum collaudamus, quia valde nobis necessariam aduersus Paganorum calumnias ordinauit historiam, miraq; breuitate contexuit. ¶Item venerabilis viri Sedulij paschale op⁹, quod heroicis descripsit versibus, insigni laude proferimus†. ¶Item Iuuenci c nihilominus laboriosum opus nõ spernimus, sed miramur. Ceterum, quę ab hæreticis, siue schismaticis conscripta, vel prædicata sunt, nullatenus recipit Catholica, & Apostolica ecclesia Romana. ¶E quibus pauca, quæ ad memoriam venerunt, & à catholicis vitanda sunt, credimus esse subdenda. [4] In primis Ariminensem synodũ à Constantio Cæsare Constantini filio cõgregatam mediante Tauro præfecto, ex tunc, & nũc, & vsq; in æternum confitemur esse damnatam. Item itinerarium nomine Petri Apostoli quod appellatur sancti Clementis lib. 8. † apocryphum. Actus nomine Andreæ Apostoli, apocryphi. Actus nomine Philippi

3 Nicol. in epist. impsa ad epos Galliæ, cuius initium, [Quamuis] † al. ista.

† al. dictis.

† al. Cyrici.

† quædam relationes.] Orig.

1. Thes. 5.

† al. diuersis] Orig.

† al. religiose

† al. chronica] Orig.

† al. præferimus.] Orig.

4 Burc. l. 3. c. 221. Iuo p. 4. c. 65. Pan. l. 2 c. 123.

† decem] Orig.

Apost

Source : BIU Cujas

Apoſtoli,apocryphi. Actus nomine Petri Apoſtoli, apocryphi. Actus nomine Thomæ Apoſtoli apocryphi.Euãgelium nomine Thaddæi, apocryphũ.Euãgeliũ noĩe Thomæ Apoſtoli,quo vtũtur Manichęi, apocryphũ.Euangelium noĩe Barnabæ, apocryphũ. Euangeliũ noĩe Bartholomæi Apoſtoli,apocryphũ. Euãgelium noĩe Andręę Apoſtoli,apocryphũ.Euãgelia,q̃ falſauit Lucianus,apocrypha.Euãgelia q̃ falſauit Hyrcius†, apocrypha.Liber de infantia Saluatoris,apocryph⁹.Liber de natiuitate Saluatoris,&de ſancta[D] Maria,&de obſtetrice Saluatoris,apocryph⁹: Liber,qui appellatur Paſtoris,apocryph⁹.Libri oẽs, quos fecit Lenticius† diſcipulus diaboli, apocryphi. Liber,qui appellatur,fundamẽtũ,apocryph⁹. Liber, qui appellatur theſaur⁹,apocryphus.liber,qui appellatur de filiabus Adę,vel† Geneſeos,apocryphus.Cẽ timetrũ de Chriſto virgilianis cõpaginatũ verſib. apocryphũ.Liber,qui appellatur, Act⁹ Teclę,&Pauli apoſtoli,apocryph⁹. Liber,qui appellatur Nepotis, apocryphus.Liber prouerbiorũ,qui ab hęreticis cõſcriptus, & S.Xyſti† noĩe ſignatus eſt, apocryphus. Reuelatio , q̃ appellatur Pauli apoſtoli, apocrypha. Reuelatio,q̃ appellatur Thomę apoſtoli,apocrypha. Reuelatio,q̃ appellatur Stephani,apocrypha.Liber, qui appellatur trãſitus† ſanctæ Mariæ, apocryphus. Liber,qui appellatur pœnitentia Adæ,apocryphus. Liber Ogiæ nomine gigãtis,qui ab hęreticis cũ dracone poſt diluuiũ pugnaſſe phibetur , apocryphus. Liber,q̃ appellatur teſtamentũ Iacob†, apocryphus. Liber,qui appellatur pœnitentia Origenis,apocryphus.Liber,qui appellatur pœnitẽtia S.Cypriani,apocryphus.Liber,qui appellatur pœnitẽtia lãnis,& Mãbrę, apocryphus.Liber,qui appellatur,ſortes Apoſtolorũ,apocryphus.Liber Luſanę†,apocryphus. Liber canonũ Apoſtolorũ,apocryphus.Liber Phyſiolog⁹, qui ab hęreticis cõſcriptus eſt,& B.Ambroſij nomine p̃ſignatus, apocryphus. Hiſtoria Euſebij Pãphili,apocrypha.Opuſcula Tertulliani†,ſiue Africani,apocrypha. Opuſcula Poſthumiani,& Galli,apocrypha.Opuſcula Montani,Priſcillæ,& Maximillæ apocrypha. Opuſcula oĩa Fauſti Manichæi,apocrypha†.Opuſcula alterius Clemẽtis Alexãdrini,apocrypha†. Opuſcula Caſſiani presbyteri Galliarũ, apocrypha. Opuſcula Victorini Pictauiẽſis† apocrypha.Opuſcula Fauſti Rhegienſis Galliarum,apocrypha. Opuſcula Frumentij†, apocrypha.Epiſtola Ieſu ad Agbarũ regẽ, apocrypha.Paſſio Georgij,apocrypha.Paſſio Cyrici[a], & Iulitæ, apocrypha.Scriptura quæ appellatur,cõtradictio Salomonis,apocrypha. Philacteria oĩa, q̃ non Angelorũ, vt illi cõfingunt,ſed dæmonũ magis arte cõſcripta ſũt,apocrypha. ¶Hæc,& oĩa his ſimilia,q̃ Simon Magus,Nicolaus,Cerinth⁹,Marcion,Baſilides,Ebion,Paulus etiã Samoſatenus,Photinus & Bonoſus,& qui ſimili errore defecerũt, Montanus quoq; cũ ſuis obſcœniſſimis ſequacib.Apollinaris,Valentin⁹,ſiue Manichæus,Fauſt⁹†, Sabellius, Arius,Macedonius,Eunomius, Nouatus, Sabbatius,Cæleſtius† Donatus , Euſtathius, Iouinianus, Pelagius, Iulianus, & † Latienſis, Cęleſtinus,Maximin⁹, Priſcianus† ab Hiſpania, Lampedius,Dioſcorus, Eutyches,Petrus, & alius Petrus: e quibus vnus Alexandriam, alius Antiochiam macu lauit, Acacius Conſtãtinopolitanus cũ conſortibus ſuis, nec nõ & omnes hæreſes† quas ipſi,eorumq; diſcipuli,ſiue ſchiſmatici docuerũt, vel conſcripſerũt: quorum nomina minime retinentur , non ſolum repudiata, verumetiam ab omni Romana,& Apoſtoli ca eccleſia eliminata,atq; cum ſuis auctoribus,auctorumq; ſequacib. ſub anathematis indiſſolubili vinculo in æternum cõfitemur eſſe dãnata. ¶ Ceterũ[E], qui libri in eccleſiaſticis officiis p̃ anni circulũ à nõnullis legantur(q̃ ritum illum Apoſtolica nõ reprobat,ſed ſequitur eccleſia) pro fidelium ædificatione adnotandũ cenſuimus.[1] Quidã, q̃ in Septuageſima ponũt Pẽtateuchum[F] vſq; in xv.diem ante Paſcha, xv.die ponũt Hieremiam vſq; in cœnam Domini.In cœna Domini legũt tres lectiones de lamentatione Hierem.[Quomodo ſedet ſola ciuitas, &c.]&tres de tractatu S.Aug.in pſal.54. [G] [Exaudi Deus orationẽ meam,& ne deſpexeris.]& tres de Apoſtolo,vbi ait in epiſtola ad Corinth.[Cõuenientibus vobis in vnum.]Secũda lectio ſic incipit,[ſimiliter & calicem poſtq̃ cœnauit.] Tertia, [De ſpiritalibus autem nolumus vos ignorare fratres.]In Paraſceue tres lectiones de lamentatione Hierem. & tres de tractatu S. Aug.in pſal.63. [Exaudi Deus orationem meam,cũ depręcor.& tres de Apoſtolo,vbi ait ĩ epiſt.ad Heb. [Feſtinemus ingredi in illam requiem, &c.] Secũda lectio, [Omnis namque pontifex.]Tertia, [De quo grandis nobis ſermo.] In ſabbato Sancto tres lectiones de lamẽtatione Hierem.prophetæ, & tres de tractatu S.Aug.in eumdem pſal.63.[Exaudi Deus orationem meam,cum deprecor.] & tres de Apoſtolo, vbi ait in epiſt.ad Heb. [Chriſtus aſſiſtens pontifex futurorum bonorum.]Secunda lectio, [Vbi enim teſtamentum eſt.]Tertia, [Vmbram enim habens lex futurorum bonorum.] In Paſcha Domini homilias ad ipſum diem pertinentes,infra hebdomadam homilias.In octauis[H] † Paſchę ponũt actus Apoſtolorũ, & epiſtolas canonicas,& Apocalypſim vſq; in octauas† Pentecoſtes.In octauis Pentecoſtes ponunt Libros Regum,& Paralip.vſq; in Kal.Auguſti.In Dominica prima menſis Auguſti ponunt Salomonem vſq; in Kal.Septemb.In Dominica prima Septemb. ponunt Iob,Tobiam†, Heſter, Eſdram vſq; in Kal. Octob. In Dominica prima menſis Octob. ponunt librum † Machabæorum vſque in Kal.Nouembr.In Dominica prima menſis Nouemb.ponunt Ezechielem,& Danielem,& minores prophetas vſq; in Kal. Decemb. In Dominica prima menſis Decemb. ponunt Eſaiam prophetam vſq; ad† Natiuitatem Domini.In Natali† Domini legunt primũ de Eſaia tres lectiones.Prima lectio,[Primo tempore alleuiata eſt terra Zabulon,&c.]Secunda, [Conſolamini,conſolamini.]Tertia,[Conſurge,conſurge.] Deinde legũtur ſermones,vel homiliæ ad ipſum diem pertinentes. In natali S.Stephani homilia de ipſo die. In natali S.Ioannis ſimiliter. In natali Innocentium ſimiliter.In natali S.Silueſtri ſimiliter. In octaua natalis Domini homilia de ipſo die.InDominica prima poſt Natiuitatem Domini ponunt epiſtolas Pauli vſque in Septuageſimam. In Epiphania lectiones tres de Eſaia.Prima lectio incipit,[Omnes ſitientes.]Secũda,[Surge,illuminare Hieruſalem.] Tertia,[Gaudẽs gaudebo in Domino.]Deinde legũtur ſermones,vel homiliæ ad ipſum diem pertinentes.

† *al.Eſitius] al.Heſychius* — † *al.Lentius. al.Leutius.* — † abeſt ab Orig. — † *al.Sixti.* — † *tranſitus, id eſt, aſſumptio*]Orig. — † *al.Iob*]ori. — † *qui appellatur , laus Apoſtolorum*]Orig. — † *Tertulliani apocryph. Opuſcul. Lactantij apocrypha. Opuſcula Africani apocrypha*]Orig. — † *Opuſcula Commodiani apocrypha*]Orig. — † *Opuſcula Tatij,Cypriani,apocriph. Opuſc.Arnobij apocryp. Opuſc.Tyconii apocrypha*]Orig. — † *al.Pirabionenſis.* — † *al. Frumenti cæci*]Ori. — † *Africanus*] Orig. — † *al.Caliſtus* † *Iulian⁹ Celanenſis, Cæleſtin⁹, &c.*] Orig. — † Orig.*Priſcianus*

[a] ¶*Cyrici.*]al. Quirici.

ADDITIO. Apocryphũ dr occultũ &ſecretũ, ab apo, qđ ẽ eſt de,& cryſis, qđ ẽ ſecretum. inde liber dr apocryph⁹,i.occult⁹ & ſecret⁹:ſ.cui⁹ auctor ignoratur:ñ tñ ab eccleſia recipitur,ſ3 reprobatur.q.d. nõ ĩ eccleſia, ſed remote & ſecrete ab eccleſia ẽ legẽdus, ſecũdũ Hu. Vñ dic apocrypha grẽce,latine ſecreta.Et qa in ca meris ſolent virgines abſcõdi,&ſecrete morari, ſecundùm Io.de Fan.inde eſt, q̃ virgo in Hebræo alma , in Grẽco apocrypha,Latine dicitur ſecreta.

[1] Burc.l.3.c. 222. Iuo p.4 c.63. Pann. l.2.c.90.

Tren.1.

1.Cor.11.

1.Cor.10.

Hebr.4.

Hebr.5.

Hebr.9.

Hebr.10.

† *al.octaua.*

† *al.octauam*

† *Iudith,Heſter.*]Iuo.

† *libros*]Iuo.

† *al.in natalem.* † *al.i.vigilia natalis Domini*] Burc. & Iuo,& or doRoman⁹. Eſa.9. 40.& 52.

Eſa.55.

Eſa.60.

Eſa.61.

Source : BIU Cujas

A ¶ Mandamus.] *Post hoc verbum in Decreto Gelasij sequitur continenter:* Item opuscula beati Cypriani, &c. *Sed Burchardus, et Iuo, & Pannormia habent vt Gratianus. Ac certe in toto hoc capite tot modis discrepant collectiones ab originali, vt satis certo statui non possit, quæ vera, et pura sit Gelasij lectio: nec magnopere sit mirandum, si nonnulla sint, quæ difficultatem faciunt. Quamobrem, quæ auxilio codicum tuto emendari poterant, ea sunt emendata: ceteris locis partim indicatæ varietates, partim, quoniam omnes indicare infinitum fuisset, labor hic ad libros adeundi accurato lectori est relictus.*

B ¶ Item gesta.] *Hinc vsque ad fi. c. omnia absunt à pleriſque vetustis Gratiani codicibus: quod etiam Archid. adnotauit. Sunt tamen eiusdem Gelasij vsque ad vers.* Ceterum qui libri, *& apud Burchard. & Iuonem referuntur proxime post superiora.*

C ¶ Iuuenci.] *Antea legebatur,* Item Vincentij. *restituta est vera lectio ex Gelas. Burch. & Iuone. De quo Iuuenco meminit B. Hieronymus in catalogo.*

D ¶ De sancta Maria.] *in collectione Isidori legitur,* & de Maria & obstetrice. *Apud Burch.* & de Maria vel obstetrice. *Apud Iuo. vero,* & de sancta Maria, vel de obstetrice Saluatoris.

E ¶ Ceterum.] *Hinc vsque ad fi. neque in collectione Isid. neque in vllo veteri codice Gratiani eorum, quæ collata sunt, inueniuntur. A verbo tamen,* in Septuagesima ponunt. *referuntur à Burchar. & Iuone sine auctoris nomine, in Pannormia ex Gelasio ipso cum lxx. episcopis. Fere autem omnia habentur sparsim in lib. qui ordo Romanus nuncupatur.*

F ¶ Pentateuchum.] *Apud Iuonem legitur,* Heptateuchum, *vt vltra quinque libros comprehendat librum Iosue, & Iudicum, qua voce, ac librorum coniunctione beatus Hieronym. ad Lucinium scribens vtitur. Alij vero Heptaticum appellant, vt sanctus Greg. lib. 7. ind. 2. epist. 48. et lib. 10. epist. 22. et alibi, & Rabanus in præfatione in Hieremiam, et ordo Romanus, c. de Septuagesima.*

G ¶ In Psalmum 54.] *sic etiam apud Iuonem. In ordine Romano, c. de officiis diuinis à cœna Domini vsque in octauas Pentecostes, & apud Burchard. legitur,* in Psalmum 63. *id est,* Exaudi Deus orationem meam, cum deprecor. *Itemque in c. de ordine in nocte Paraſceues.* Tres de tractatu sancti Augustini de Psalmo 63.

H ¶ In octauis.] *ipsam diem octauam solitam fuisse proferri nomine multitudinis, i. octauas, notabitur* j. *de cons. dist. 3. c.* pronunciandum.

I ¶ In natali Domini.] *Burch. & Iuo habent,* in Vigilia natalis Domini, *& ita in ordine Romano, c. quod inscribitur,* In Christo nomine, incipit ordo catholicorum librorum, qui in ecclesia Romana ponuntur. *Pannormia autem habet vt Gratianus.*

DISTINCTIO XVI.

Apostolorum.] Hęc dist. diuiditur in duas partes. secunda ibi, *Et soluta.* CASVS. In hac 16. dist. ostendit Gratianus canones Apostolorum esse recipiendos. primo tñ ponit quãdam contrarietatem de canonib⁹ apostolorum: primo de ñ recipiendis, & postea de recipiendis, & eam soluit.

a ¶ *Apostolorum.*] hic intitulatur 16. dist. in qua probat, q̃ canones apostolorũ sunt recipiendi: postea ostendit quo tempore & quo residente in Patu vel Imperio qd̃libet concilium est celebratum. Et nota q̃ Gratia. ponit quandã contrarietatem de canonib. Apostolorum, & eam non soluit. probat enim auctoritate Isidori, q̃ canones apostolorum non sunt recipiendi, quia sunt apocryphi: postea p̃bat auctoritate Zepherini & Leonis, q̃ sunt recipiendi, & nõ sunt apocryphi. Sol. breuis est, quia illi canones sunt recipiendi, qui à veris Apostolis sunt editi: sed illi non, qui à pseudo apostolis sunt editi. ℨ. prox. di. ver. itẽ gesta.

Canones.] CASVS. Quærebatur ab Isidoro, an canones qui dicuntur Apostolorum, sint approbandi: & respondet quoniam ab hęreticis sub nomine Apostolorum sunt compositi, nec Rom. eccl. nec sancti Patres eos approbauerunt, quamuis in eis multa vtilia inueniantur, tamen apocryphi reputantur.

b ¶ *Canones.*] Sic construe: quamuis in eis canonibus qui canones dicuntur Apostolorum.

c ¶ *Vtilia.*] Arg. quòd vtile vitiatur per inutile[a], vt not. ℨ. dist. 9. si ad scripturas.

d ¶ *Atque inter apocrypha.*] id est, sine certo auctore[d], vt sapientia Salomonis: liber Iesu filij Sirach, qui dicitur ecclesiasticus: & liber Iudicum, & Thobiæ, & liber Machabæorum: hi apocryphi dicuntur, & tamen leguntur: sed forte non generaliter.

Exaginta.] CASVS. Tria seq. cap. plana sunt.

e *Clementis.*] id est, qui sub nomine Clementis compositus est ab hæreticis.

f ¶ *Itinerarium.*] qui actus Petri continet, quos per orbem itinerando peregit[b].

g ¶ *Exceptis.*] improprie videtur hęc exceptio: quia hoc excipitur à veris canonibus aut à falsis. non de falsis, quia nullus ex illis obseruatur. Item non de veris: quia nullus eorum est apocryphus. Vel dic, quòd hoc nomen, canones, sumitur large, tam p̃ veris, quam pro falsis canonibus, vt ponitur ℨ. 32. dist. §. verum.

h ¶ *Orthodoxæ.*] id est, rectæ. orthos, rectum, doxa, gloria. Inde dicitur fides orthodoxa, id est, catholica recta, scilicet, in qua recte gloriamus. Ioan. de Fant.

i *Lacuit.*] Ex his tribus cap. surgit contrarietas, quam Gratianus non soluit nec ponit. sexta synodus dicit lxxxv. capitula canonum Apostolorum esse seruanda: Zepherinus lx. & Leo quinquaginta. Quidam[c] ita soluunt, quòd sexta synodus fuit ante Zepherinum, & Zepherinus ante Leonem, & obseruabantur lxxxv. canones, prout dicit sexta synodus. sed postea in desuetudinem abierunt xxv. & remanserunt lx. vt dicit Zepherinus. procedente vero tempore decem, ex illis perierunt, & sic remanserunt tantum quinquaginta, vt dicit Leo. Sed hæc solutio stare non potest: nam Zepherinus præcessit vj. synodum, nam vj. synodus fuit celebrata tempore Agathonis, vt infrà, eadem distinctione, capit. sexta. qui longo tempore fuit post Zepherinum, vt ex chronicis apparet. Omissis aliis solutionibus, dic, quòd non contradicunt sibi: quia dicebat synodus octuaginta quinque fuisse capitula: Leo dicebat quinquaginta fuisse capitula: Zepherinus non dicit de capitulis, sed de sententiis: & potest esse, quòd in vno capitulo sunt sententiæ plures.

ISIDORVS. CASVS. Probat Isidorus in hoc capit. canones Apostolorum esse recipiendos tribus rationibus. Primo, quia plures eos receperunt. Secundo, quia sancti Patres eorum sententias confirmauerunt, & eas inter canonicas constitutiones posuerunt. Tertio, quia positi sunt & inserti in Breuiario, in quo decreta diuersorum conciliorum posita sunt: quod factum fuit à Clemente vsque ad Siluestrum. Quæ autem sequuntur, plana sunt.

k ¶ *præponimus.*] Arg. q̃ illi qui sunt maioris auctoritatis, debent habere priorem vocem in electione. 19. dist. in canonicis[d]. vnde licet

Ancyr

1 Iuo p. 4. c. 107. Pan. l. 2. c. 105. Poly. l. 3. tit. 20. †*al. præfixerunt*] Orig.

2 Iuo p. 4. c. 105. Pann. l. 2. c. 124.

3 Iuo p. 4. c. 106. Pann. l. 2. c. 125.

a Ad idem 3. q. 9. pura. Arc.

* Quinimo libri isti nõ apocryphi, sed canonici sunt, q̃uis olim qdã ẽt catholici đ illis dubitauerint. Cõc. Trid. sess. 24. de can. scri. † *al. regulis orthodoxis*] al. regulis orthodoxiæ.

b Vel dic, q̃ ideo itinerariũ appellatur, qa ibi agitur đ itinere, i. actione hᵃ mũdi, i. đ nobis in hoc mundo remanẽtibᵘ qd. s. facere debeamus. Io. de Fan. & Hug.

c Vt Goffr.]

4 Iuo p. 4. c. 107. Pann. l. 2. c. 125.

1 *Ipse Apostolorum*[a] *vero canones, qui per Clementem Pontificem Romanum, sicut quidam asserunt, dicuntur esse translati*[A], *sunt quinquaginta.*

A ¶ Translati.] *in titulo qui præponitur canonibus Apostolorum in collectione Isidori, et in concilio Stephani Papæ iij. (cuius magnam partem Deusdedit Cardinalis in sua canonum collectione refert) pro voce,* transla ti, *habetur,* prolati. *Dionysius certe Exiguus nullam huius versionis mentionem facit, & aliqui scriptores solent epistolas Clementis hoc modo citare,* ex dictis Petri Apostoli per Clementem prolatis, *vt auctor Polycarpi, & alij.*

Hos non recipiendos, sed inter apocrypha deputatos Isidorus scribit dicens.

¶ Apostolorum canones Apostolica reiiciuntur auctoritate. C. I.

CAnones[b] qui dicuntur Apostolorum, seu quia eosdem nec sedes Apostolica recepit, nec sancti Patres illis assensum præbuerunt, pro eo quòd ab hæreticis sub nomine Apostolorũ compositi, dinoscuntur, quamuis in eis vtilia[c] inueniantur: tamen ab auctoritate canonica, atque Apostolica eorum gesta constat esse remota, atque inter apocrypha[d] deputata.

¶ *Caput hoc est in præfatione Isidori ad collectionem conciliorum, quæ ex bibliotheca ecclesiæ Toletanæ descripta Romam missa est. Nam in illa, quæ vulgata Isidori collectioni, de qua initio dictum est, præponitur, contrarium potius videtur dici, et refertur* j. c. placuit. *hac ead. dist. si modo idem est Isidorus.*

Zepherinus autem econtra scribit episcopis per Siciliam constitutis, epist. 1.

¶ Apostolorum canones sunt recipiendi. C. II.

1 SExaginta[B] sententias Apostoli præscripserunt † cum aliis plurimis episcopis, & seruandas censuerunt.

B ¶ Sexaginta.] *Iuo etiam, & auctor Pannormiæ habent,* Sexaginta. *Itemque originale in margine. sed in textu,* Septuaginta. *Polycarpus,* Quinquaginta.

Item Leo[c] *Papa nonus contra epistolam Nicetæ abbatis.*

¶ Exceptis quinquaginta capitulis, canones Apostolorum inter apocripha deputantur. C. III.

2 CLementis[e] librum, id est Petri Apostoli itinerarium[f] & Apostolorum canones numerant Patres inter apocrypha, exceptis[g] quinquaginta capitulis, quæ decreuerunt orthodoxæ †[h] fidei adiungenda.

c ¶ Item Leo.] *Hoc c. sumptum est ex responsione Humberti legati Leonis noni ad libellum Nicetæ presbyteri, & Monachi contra Latinos editum, quæ Romæ in Monasterio sanctæ Mariæ nouæ, & in multis priuatis bibliothecis extat manuscripta. Merito autem potuit citari Leo ix. quòd eius auctoritate, & iussione Humbertus legatus sedis Apostolicæ ea scripserit.*

Item 6. Synodus, c. 2.

C. IIII.

3 PLacuit[i] huic sanctæ synodo, vt amodo confirmata & rata sint canonum Apostolorum lxxxv. capitula.

Epistola[D] *Isidori in capite canonum.*

4 Isidorus[E] seruus Christi lectori suo cõseruo. ¶ Propter eorum auctoritatem ceteris conciliis præponimus[k] canones, qui dicuntur Apostolorum, licet à quibusdam apocryphi dicantur, quoniam plures eos recipiunt, & sancti Patres eorum sententias synodali auctoritate roborauerunt, & inter canonicas posuerunt cõstitutiones. *Item infra,* ¶ Primo quidem ordo, vt prædictum est, de celebrando concilio insertus habetur: & post-

d Ad idẽ ff. de pact. ma iorem. Arc.

Ancyrana ſynod⁹ fuerit prior Nicæna, tamen propter maiorem auctoritatem Nicæna præponitur, vt j. e.di.c.6.ibi, *Prima adnotatio, etc.*arg.extra de reſcr. ab excõmunicato.

Extam.] ſed dubi tatur. Casvs. Probat Gratianus, q̃ ſexta ſynodus canones fecit, & hoc probat per ſeq.c.

a ¶*Sextæ ſynodi.*] Falſa eſt littera, & debet ibi eſſe ſeptimæ [a] ſynodi. qualiter enim dubitaret ſexta ſynodus de eo qđ ipſa fecerat.

Habeo.] Casvs. dicitur in hoc c. q̃ ſexta ſynodus canones fecit, quæ congregata fuit ſub Conſtãtino Imperatore, reprobãs perfidiam hæreticorum quorundã dicentium, Chriſtum fuiſſe tantum operatumſecundum operationem humanitatis, vt comedere & ambulare: alia verò virtutis opera, vt reſuſcitare mortuos, & ambulare ſuper aquas, phantaſtica fuerunt, & non vera. & hoc in 1.part. In 2. part. q̃ incipit ibi, *Et ſoluta.* dicitur, q̃ hæc ſexta ſynod⁹ fuit poſtea cõgregata ſub Iuſtiniano filio Conſtantini: in qua iidem plures patreseoſdem canones condiderũt, qui primo fuerant cõditi in eadem ſexta ſynodo. In 3. parte quæ incipit ibi, *Eadem ſancta.* repetit fere ea, quæ dicta erant in ſecunda parte.

¶Caſus §. planus eſt.

b ¶*Voluntatem.*] quidam dicebant tantũ vnam fuiſſe voluntatem in Chriſto. "Sed dicendum eſt, q̃ duæ fuerunt volũtates in eo quòd homo fuit, vna ſenſualitatis, ſecundũ quam ipſe dixit: Pater ſi fieri poteſt, tranſeant à me, &c. alia rationis, ſecũdum quam ipſe dixit: veruntamen non ſicut ego volo: ſed ſicut tu vis.

c ¶*Conſtantini.*] non illius magni Conſtantini, qui fuit tempore Silueſtri: ſub eo enim fuit Nicænum concilium tempore Silueſtri.

d ¶*Conſtantini.*] contra inſt. de do. §. eſt & aliud. inſti. qui. nõ eſt per. fa. te. §. ſecus. vbi Iuſtinianus vocat patrem ſuum Iuſtinum. Sed loquitur hic de alio Iuſtiniano, ſub quo ſexta ſynodus celebrata fuit tempore Agathonis Papæ, vt j. e. c. ſexta. Sub Iuſtiniano autẽ, cuius legibus ſexta ſynodus fuit celebrata, vt j. e. c. ſexta.

e ¶ *Sub Iuſtiniano.*] Sed certe nec ſic ceſſat contrarietas: quia tam Leo quàm ſynodus loquitur de c. Tu diſtingue tempora, & concordabis ſcripturas. 2. q. 1. multi.

e ¶*Eadem.*] No. quòd eadem dicitur ſynodus, quia iidẽ patres illic conuenerunt. ſimile 7. q. 1. denique. & ff. de iud. proponebatur. Et eſt hic argu. q̃ eadem ſit cauſa [b] appellationis, cum cauſa principali. 2. q. 6. ſi quis in quacumque.

†*al. fideli.* aTu dic, q̃ ĩ c. ſextã ſyno dũ facit mẽtionẽ đ ſexta ſynodo cõgregata, q̃ dẽt ſeptima dici: ſed pp eos pres q̃ in vtraq3 fuerũt, non mutat nomẽ, & p hoc p3 q̃ illa lra ſeptimę, & c eſt falſa, & illa ſextæ eſt vera, ſcđm Io. de Fant. Arch.

†*al. ſeptima ſynodo, ſiue concilio*] al. ſexta ſynodo, ſiue in ſexto concilio.

1 Iuo par. 4 c. 122.

"Volũtates duæ fuerũt in Chriſto.

1ex actione quarta ſeptimę ſynodi 3 Iuo par. 4. c. 121.

modum canonum Apoſtolorum, ac primorum apoſtolicorum (id eſt à ſancto Clemente vſque ad ſanctum Silueſtrũ) decretorum, atque diuerſorum conciliorum breuiarium interpolatur ſequens ordinem ſuum.

d ¶ Epiſtola.] *Hæc epiſtola ab Iuone vocatur præfatio in opus canonum, & eſt ea, quæ Iſidori nomine eſt præpoſita tomis conciliorum, licet in vetuſtiore editione, in qua purior eſt Iſidori collectio, nonnulla verba deſiderentur. Eſt autem confectum hoc caput ex duobus locis illius præfationis. Nam verba illa,* Propter eorum auctoritatem, &c. *vſque ad ver.* conſtitutiones. *non longe abſunt ab initio. Reliqua vero ſunt in extremo.*

e ¶Iſidorus ſeruus.] *In Pannormia eſt eodem modo atque apud Gratianum. Apud Iuonem & in manuſcriptis collectionis illius codicibus eſt.* Iſidorus Mercator ſeruus Chriſti cõſeruo ſuo, & parenti fideiſin Domino ſalutem. *In vulgatis autem conciliorum editionibus,* Iſidorus peccator, ſeruus, &c.

Item cum Hadrianus Papa ſextam ſynodum recipiat cum omnibus canonibus ſuis, cum etiam ſancta octo vniuerſalia concilia profeſſione Romani Pontificis ſint roborata: in ſexta†autem ſynodo, ſiue in ſeptimo concilio, Apoſtolorum canones ſint recepti & approbati: patet, quòd non ſunt inter apocrypha deputandi: Vnde ſcribit Hadrianus Papa Tharaſio Patriarchæ.

¶Sexta ſynodus auctoritate Hadriani corroboratur. C. V.

1 SExtam [a] ſynodum ſanctam recipio cum omnibus canonibus ſuis.

a ¶ Sextam.] *Hoc habetur in ſecunda actione ſeptimæ ſynodi in epiſtola Hadriani ad Tharaſiũ. Sed eo in loco Hadrianus refert verba ſynodicæ epiſtolæ à Tharaſio ad ſe miſſæ. Et hic Gratianus non refert propria eius epiſtolæ verba. In verſione enim Anaſtaſii bibliothecarij ſic legitur,* Inuenimus autem in prędicta ſynodica epiſtola ſanctitatis veſtræ, poſt plenitudinem fidei, & confeſſionem ſacri ſymboli, & omnium ſanctarum ſex ſynodorum, & de ſacris & venerabilibus characteribus miraculum laude ac veneratione digniſſimum contineri. Quare & eaſdem ſanctas ſex ſynodos ſuſcipio cum omnibus regulis, quæ iure, ac diuinitus ab ipſis promulgatæ ſunt. *Et hæc quidem poſtrema verba ſunt etiam in illa ipſa Tharaſii epiſtola: quod ex concilio Græco, & noua interpretatione clare apparet.*

Sed dubitatur de ea, an canones conſcripſerit: quod ex quarta actione ſextæ [b] ſynodi [a] facile abſoluitur.

b ¶ Sextæ.] *In ſecundo & xij. Vaticanis eſt,* ſextæ, aliàs ſeptimæ, *& vere ſeptimæ eſt, ſed ob gloſſam nihil eſt mutatum.*

Ait enim Petrus epiſcopus Nicomediæ.

¶Sexta ſynodus canones conſcripſit. C. VI.

2 HAbeo [c] librum continentem canones ſanctæ ſextæ ſynodi. Patriarcha dixit. ¶3 Quidam ſcandalizantur per ignorantiam pro canonibus iſtis, dicentes, nunquid ſexta ſynodus canones fecit? Sciant ergo, quoniam ſancta ſynodus ſexta ſub Conſtantino congregata eſt contra eos, qui dicebant vnam operationem, & vnam voluntatem [b] eſſe in Chriſto: in qua ſancti Patres illos, vt hæreticos anathematizaue runt, & orthodoxam fidem explanauerunt. 2 ¶Et ſoluta ſynodus eſt Conſtantini [c] xiiij. anno. Poſt quatuor vero, aut quinque annos iidem ſancti Patres congregati ſunt ſub Iuſtiniano [d] filio Conſtantini, & prædictos canones promulgauerunt: de quibus nullus dubitet. Qui enim ſub Conſtantino in ſynodo fuerunt, iidem ipſi epiſcopi ſub Iuſtiniano iſtis canonibus ſubſcripſerũt. Oportebat enim vt ſynodus vniuerſalis canones eccleſiaſticos promulgaret. *Item.*[4] ¶Sancta ſexta ſynodus poſt promulgatam ab ea diffinitionem contra Monothelitas, Conſtantino Imperatore, qui eam congregauerat, non multo poſt defuncto, & Iuſtiniano eius filio regnante pro eo. ¶Eadem [e] ſancta ſynodus diuinitus inſpirata, iterũ Conſtantinopoli quarto, aut quinto anno congregata eſt, & canones numero cij. ad correctionem eccleſiæ promulgauit.

bIdẽ Spe. & Io. An. in ti. de iur. ca. §. ſeqtur. ver. qđ de cã. & plene p Cy. & Sal. in l. in uitus. C. de pc. & pAle. de Imo. in l. ita demum. col. 3. e. ti.

4 Ex ſexta actiõe ſeptimæ ſynodi.

c ¶ Habeo librum.] *Verba ſunt Petri epiſcopi Nicomediæ, ac Tharaſij patriarchæ Conſtantinopolitani actione quarta ſeptimæ ſynodi: quod quidem ipſi de centum, ac duobus canonibus dixerunt, qui in Trullo tempore Iuſtiniani Rhinotmeti ſecundo anno ſuæ reuocationis ad Imperium, editi ſunt. Verum ex his ipſis verbis Tharaſii apparet, eos canones non eſſe proprios ſextæ ſynodi, quia fatetur poſt annos quattuor, aut quinque, quàm ea ſynodus fuerat abſoluta, canones illos fuiſſe editos, quo tempore certiſſimum eſt neque eumdem Romanum Pontificem, neque eoſdem epiſcopos fuiſſe. Quamquàm in hac ratione temporis potius credendum eſt diligentiſſimis chronologis, Theophani, (cuius etiam verba quæ ad hunc locum pertinent ex originali Græco, quod in bibliotheca Vaticana extat, ſatis fideliter tralata leguntur apud Franciſcum Turrianum libro de vi. & vij. & octaua ſynodo) & Anaſtaſio, & Georgio Cedreno, quàm Tharaſio. Illi enim non quattuor, aut quinque, vt Tharaſius, ſed viginti ſeptem annos à fine ſextæ ſynodi tempore Agathonis habitæ, vſque ad hanc huiuſmodi Decretorum editionem aſſerunt interceſſiſſe. Epiſcopos vero, qui hos ediderunt, noluiſſe ipſos edere tãquam canones ſextæ ſynodi, ſed voluiſſe ſupplere, quod videbatur in quinta, ac ſexta ſynodo deeſſe, ipſamet illorum ad Imperatorem allocutio teſtatur. Itaque noua dicenda eſt hæc epiſcoporum coitio, ideoque Græci illam, vt ſcribit Balſamon πανέκτην, ideſt quintam ſextam ſynodum appellant. Ceterum non fuiſſe omnes illos canones à Romana eccleſia receptos, duo viri rerum eccleſiaſticarum peritiſſimi, Anaſtaſius Bibliothecarius, et Humbertus Leonis ix. Legatus aperte teſtantur. Humbertus quidem his verbis.* Non autem miror, ſi Agathoni Papæ, & ſanctis Patribus ſextæ ſynodi veſtra imputetis deliramenta, & quæ aut corrupiſtis, aut finxiſtis capitula: cum & ipſi Domino Ieſu, & Apoſtolis eius imputetis figmenta. Vnde nos ſcientes ſextam ſynodum ad deſtruendam hæreſim Græcorum Monothelitarum, non autem ad tradendum Romanis nouas conſtitutiones congregatum, capitula, quæ nobis ſub eius auctoritate apponitis, omnino refutamus: quia prima & Apoſtolica ſedes nec aliquando ea accepit, nec obſeruat hactenus. *Anaſtaſius vero in præfatione in ſeptimam ſynodum ad Ioannem viij. Romanum Pontificem ita ſcripſit:* Ergo regulas, quas Græci in ſexta ſynodo perhibent editas, ita in hac ſeptima ſynodo principalis ſedes admittit, vt nul latenus ex his illæ recipiantur, quæ prioribus canonibus, vel decretis ſanctorum ſedis huius Pontificum, aut certe bonis moribus inueniuntur aduerſæ: quamuis omnes hactenus ex toto maneant apud Latinos incognitæ, quia nec interpretatæ. Sed nec in ceterarum Patriarchalium ſedium, licet Græca vtantur lingua, reperiuntur archiuis: nimirum, quia nulla earum, cum ederentur, aut promulgans, aut conſentiens, aut ſaltem præſens inuenta eſt. Quamquam eoſdem Patres illas Græci promulgaſſe perhibeant, qui in ſexta ſynodo ſunt inuenti: ſed nullis certe probare poſſunt indiciis.

Ex his ergo colligitur, quòd ſexta ſynodus bis congregata eſt, primo ſub Conſtantino, & nullos canones conſtituit: ſecundo ſub Iuſtiniano filio eius, & præfatos canones promulgauit.

4 *Vnde ſancti Patres in eadem ſynodo ſecundo congregati dixerunt.* 4 Iuo ſeptimam vocat.

Conſt

Source : BIU Cujas

¶Constitutiones synodi sextæ. C. VI.

1 Iuo p.4.c. 123. In oróne al locutoria Patrum, qui in Trullo conuenerãt, ad Iustinianũ Imperatorẽ

a *Quoniam sanctæ.*] Casvs. Dicitur in hoc c. q̃ quinta, & sexta synodus nõ ita plene canones fecerunt, sicut ceteræ synodi, & ideo sancti patres eiusdem sextæ synodi conuenerunt apud Constantinopolim, vt canones conderent in eadem sexta synodo sub Iustiniano congregata super quo iã primo fuerant congregati, & dicitur quinta primo cõgregata sub Iustiniano propter maiorem auctoritatem, quia in ea cõfirmati fuerunt canones facti sub Constantino, quæ etiam sexta fuit. Sequentia capitula plana sunt vsque ad c. quod dicitis.

2 cap. 2. eius synodi. ℨ. ead. c. plaeuit.

3 Iuo 4.106. Iuo p. 4. c. 114. Pann. l. 2. c. 119.

b *Sancta.* viij. hæc concilia dicuntur octo, quia octies sunt celebrata, vt hic dicuntur, quatuor, quæ in quatuor locis celebrata, vt ℨ. dist. prox. sicut.

c *Sexta synodus. &c.*]

1 Quoniam [A] sanctæ [a], & vniuersales synodi, quinta sub Iustiniano Augusto, sexta sub Cõstantino patre tuo Augusto de mysterio [B] fidei plenissime disputantes, canones non fecerunt, sicut ceteræ quattuor vniuersales synodi, propterea nos conuenientes in hanc Imperialem vrbem sacros canones conscripsimus. *Item.* ¶2 Placuit huic sanctæ synodo, vt amodo confirmata, & rata sint canonum Apostolorum lxxxv. cap. *Item.* ¶3 Confirmamus [c] & ceteros sanctorum canones, & synodos, id est Nicænam, Ancyranam. Neocęsarienſem, Gangrenſem, Antiochenam, Laodicenſem, Constantinopolitanam, Ephesinam primam, Chalcedonenſem, Sardicẽſem, & Carthaginenſem [D], & opuscula Teophili Alexandrini episcopi, & Dionysij [E] Alexandrini episcopi, & Petri Alexandrini episcopi & martyris, Gregorij Thaumaturgi Neocæsariẽſis episcopi, Athanasij episcopi Alexandrini, Basilij Cæsareæ Cappadocię episcopi, Gregorij Nyseni episcopi, Gregorij Theologi, Amphilochij Iconienſis episcopi, Timothei Alexandrini episcopi, Gennadij† Constantinopolitani episcopi, Cyrilli Alexandrini episcopi, Cypriani Carthaginẽſis episcopi, & synodum [F] suam.

† al. Germani.

A ¶Quoniam.] *Emendata sunt multa in hoc capite ex canone secundo eorum qui sextæ synodo tribuuntur, in quo indicantur concilia, & auctores canonum, quibus Græci vtebantur. Sunt autem verba illius canonis apud Gratianum, & Iuonem in summam redacta.*

B ¶Ꝺ mysterio.] *Græce est,* τὸ περὶ τῆς πίστεως πατρικῶς διατεμνόμενοι μυστήριον, id est fidei mysterium paterne declarantes.

c ¶Confirmamus.] *Iuo habet,* confirmamus sanctorum patrum canones, & synodos, &c. *Græce est,* Ἐπισφραγίζομεν ἤγουν τοὺς λοιποὺς πάντας μετὰ κανόνας τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων, καὶ μακαρίων πατέρων ἡμῶν ἐκτεθέντας, τυτέστιν τῶν ἐν Νικαίᾳ συναθροισθέντων, &c. ideſt, obſignando autem confirmamus & ceteros omnes ſacros canones, qui à ſanctis, & beatis Patribus noſtris ſunt editi, ideſt ab iis, qui Nicææ conuenerunt, &c.

D ¶Carthaginenſem.] *Apud Iuonem ſequitur,* Constantinopolitanã ſub Nectario, & opuſcula Theodoſij, al. Theophili, &c. *Græce aũt est,* καὶ τῶν ἁγίων ἐν τάυτῃ τῇ διοφυλάκτῳ, καὶ βασιλίδι πόλει συνελθόντων ἐπὶ Νεκταρίου τοῦ τῆς βασιλίδος ταύτης πόλεως πρώτου, καὶ Θεοφίλου τοῦ γνωμένου Ἀλεξανδρείας ἀρχιεπισκόπου, *ideſt,* & eorum, qui rurſus in hac à Deo cuſtodita, & imperiali vrbe conuenerunt ſub Nectario imperalis huius ciuitatis præſide, & Theophilo, qui Alexandriæ fuit archiepiſcopus.

E ¶Et Dionyſij.] *In canone Græco vulgato fere eſt, quemadmodũ antea apud Gratianum,* Dionyſij Alexandrini epiſcopi, & martyris. *Sed apud Balſamonem, & Iuonem legitur, quemadmodum reſtituendum eſt,* Dionyſij archiepiſcopi Alexandrinorum megalopolis, & Petri Alexandrię archiepiſcopi, & martyris. *Reliquas varietates per ſe accuratus lector notabit.*

F ¶Et ſynodum.] *In iſto canonis loco eſt error: quia illa ſynodus Cypriani probatur, ĩ qua ipſe cũ multis aliis Africæ epiſcopis putauit baptizatos ab hæreticis verum baptiſma non recepiſſe: cum tamen B. Auguſtinus aſſerat aliam extitiſſe traditionem Apoſtolorum, & ipſam Cypriani ſententiam plenario totius orbis concilio excluſam fuiſſe teſtetur.*

Item ex diurno libro profeßio Romani Pontificis.

¶Auctoritate Romani pontificis ſancta octo concilia roborantur. C. VIII.

4 Iuo p.4.c. 132. Pann. l. 2. c. 103.

4 Sancta [b] octo vniuerſalia cõcilia, id eſt, primum Nicænum, ſecundũ Cõſtantinopolitanum, tertium Epheſinum, quartum Chalcedonenſe, item V. Conſtantinopolitanum, & VI. Item Nicænum VII. Octauum quoque Constantinopolitanum vſque ad vnum apicem immutilata ſeruare, & pari honore, & veneratione digna habere, & quæ prædicauerunt & ſtatuerunt modis† omnib. ſequi, & pdicare, quæque condemnauerunt, ore & corde condemnare pfiteor.

† al. omnimodis] Iuo.

G ¶Item ex diurno.] *Integram profeßionem fidei, quando quis in Romanum Põtificem promouebatur, refert Deus dedit Cardinalis in collectione canonum, quæ ſeruatur in bibliotheca Vaticana.*

Quo autem tempore ſexta ſynodus, & prima, ſecunda, tertia, quarta, & quinta congregatæ ſint, Bed. in lib. de tẽporib. c. 65. ſcripſit dicens.

¶De temporibus conciliorum. C. IX.

5 Iuo p.4.c. 125. Pann. l. 2. c. 113.

5 Sexta ſynodus [c] vniuerſalis Constantinopoli celebrata eſt, & græco ſermone cõſcripta temporibus Papæ Agathonis, exequẽte, ac reſidente piiſſimo principe Cõſtantino intra palatiũ ſuum, ſimulq; legatis Apoſtolicæ ſedis, & epiſcopis cl. reſidẽtibus. ¶Prima enim vniuerſalis ſynodus in Nicæa congregata eſt contra Arium cccxviij. Patrum, temporibus Iulij [H]. Papæ ſub Constantino principe. ¶Secũda in Constantinopoli cl. Patrum contra Macedonium, & Eudoxium temporibus Damaſij Papæ, & Gratiani principis, quando Nectarius eidem vrbi eſt ordinatus epiſcopus. ¶Tertia in Epheſo ducentorũ Patrũ contra Neſtorium Auguſtæ vrbis epiſcõpum ſub Theodoſio magno principe, & Papa Cæleſtino. ¶Quarta in Chalcedone dcxxx. Patrum ſub Leone Papa, temporibus Martiani principis contra Eutychem nefandiſſimorum præſulem monachorum.

6 Pann. l. 2. c. 113.

¶6 Quinta item Constantinopoli temporibus Vigilij Papæ ſub Iuſtiniano principe cõtra Theodorum & omnes hæreticos.

H ¶Iulij.] *Certum eſt ſynodum Nicænam primam celebratam eſſe tempore Silueſtri. Sed in illa temporum obſcuritate mirandum non eſt Bedam & alios erraſſe.*

C. X.

7 Anſ. in plegom. ĩ principio collectionis conciliorũ.

7 Prima [I] autem ſynodus in Nicæa cccxviij. Patrum contra Arium Alexandrinum presbyterum, qui tres gradus in Trinitate aſſerebat, patrem ſcilicet maiorem, filium minorem, ſpiritũ ſanctum creaturam temporibus Constantini principis, & Silueſtri Papæ Romani, Macharij Hieroſolymitani, Alexandri [K] Alexandrini, qui condẽnata eadem hæreſi ſtatuerunt canones viginti: quorum auctor maxime pfatus† Alexander epiſcopus fuit. ¶Secunda in Cõſtantinopoli contra Macedonium, Constantinopolitanum epiſcopũ, qui negabat ſpiritũ ſanctum Deum eſſe, temporibus Gratiani, & Theodoſij principũ, Damaſi Papæ Romani, Cyrilli Hieroſolymitani, Nectarij [L]† Constantinopolitani, qui condemnata præfata hęreſi ſtatuerũt canones tres: quorũ maxime auctor Nectarius Constantinopolitanus fuit. ¶Tertia in Epheſo ducentorum Patrum contra Neſtorium Conſtantinopolitanum epiſcopũ, qui dicebat beatã Virginem Mariam nõ Dei ſed hominis tantũmodo genitricem, vt aliam pſonam carnis, aliã faceret deitatis, temporib. Theodoſij principis† iunioris, Cæleſtini Papæ Romani, Iuuenalis Cõſtantinopolitani epi, Cyrilli episcopi Alexandrini: qui duodecim capitula cõtra Neſtorij blaſphemiarum totidẽ capitula auctore eõdẽ ſancto Cyrillo anathematizãdo conſcripſerunt. ¶Quarta in Chalcedone ſexcentorũ triginta Patrum, cõtra Eutychem Cõſtatinopolitanum abbatem, qui aſſerebat Chriſtum poſt humanã aſſumptionem nõ ex duabus naturis exiſtere, ſed ſolam in eo diuinam naturã permanere, temporibus Martiani principis, Leonis Papæ Romani, Iuuenalis Hieroſolymitani, Anatolij Constantinopolitani, qui condemnata præſcripta hęreſi ſtatuerunt canones viginti ſeptem, quorum auctor maxime idem ſanctus Anatolius Constantinopolitanus epiſcopus fuit. ¶Quinta in Cõſtantinopoli cõtra Theodorum Mopſueſtenum, & omnes hæreticos, qui Theodorus dicebat aliud† eſſe Dei verbum, & aliud Chriſtum, & ſacrã Virginem Mariam negabat Dei genitricem fuiſſe,

† *Sanctus Alexander*] ori.

† *deeſt in* Orig.

† *magni principis*] Orig.

† al. alium Deum eſſe verbum, & alium Chriſtum.

tempo

Source : BIU Cujas

† al.Domni temporibus Iustiniani principis, Vigilij Papæ Romani, Domnini† Antiocheni, Eutychij Constantinopolitani; qui quatuordecim capitula anathematizando scripserunt contra Theodori, & sociorum eius blasphemias. ¶ Sexta in Constantinopoli c l. Patrum contra Macharium Antiochenum episcopum, & socios eius, qui vnam voluntatem, & operationem in Christo falsa suspicione asserebant, tẽporibus Constantini principis, Agathonis Papæ Romani, Georgij Constantinopolitani: qui condemnata hæresi præfata, anathematizando scripserunt nouem [M] capitula inferius annexa.

1 ¶ Prima.] *Caput hoc inuenitur & in recentioribus editionibus conciliorum, & in vetustiore Colonienſi An. M D X X X. & in manuscripta collectione, quam dictum est asseruari in bibliotheca Vaticana: sed non in collectione, quæ est in bibliotheca monasterij Dominicanorum. Ponitur autem ante præfationem, quæ nomen Isidori, mercatoris quidem in manuscriptis, peccatoris autem in impressis præfert. Et sane in illa præfatione tantum quatuor generalium synodorum mentio fit, sexta vero post Isidori Hispalensis ætatem est habita.*

K ¶ Alexandri.] *Apud Anselmum est vt apud Gratianum. In originali,* Alexandri Constantinopolitani. *Sed integra videtur lectio, si vtraque coniungatur. Nam & episcopus Constantinopolis, & episcopus Alexandriæ, tempore illius synodi, Alexandri nomine vocabantur.*

L ¶ Nectarij.] *Antea legebatur quemadmodum etiam apud Anselmum,* Nectarij Alexandrini. *Emendatum est ex originali. Sed fortasse & hoc loco integra lectio hæc est.* Nectarij Constantinopolitani, & Timothei Alexandrini.

M ¶ Nouem.] *In loco citato ex collectione Isidori legitur,* scripserunt octo capitula, *& verba illa,* inferius annexa, *ibi non habentur. In conciliis deinde Coloniæ impressis post actionem sextæ synodi ex vetusto codice monasterij S. Bauonis referuntur nouem capitula, & ante primum capitulum sunt hæc verba,* scripserunt nouem capitula inferius annexa, *quæ apud Anselmum quoque habentur.*

C. XI.

1 De[9] dedit Cardinalis Anselmus in proleg. Ante eandẽ Isidori collectionem.

1 PRima [A] adnotatio Ancyranæ synodi, quæ ante Nicænam fertur fuisse, sed propter auctoritatem maiorem [a] postponitur; in quas Patres xviij statuerũt canones xxiiij.† quorum auctor maxime Vitalis Antiochenus episcopus extitit. ¶ Secunda Neocæsarienſis, quę post Ancyranam, & ante Nicænam [B] legitur fuisse, in qua patres sexdecim statuerunt canones xiiij.† quorum auctor maxime Vitalis epĩscopus Salaminius † extitit. ¶ Tertia Gangrensis, quæ post Nicænam legitur fuisse, in qua Patres xvj. statuerunt canones xx. propter quasdam necessitates ecclesiasticas: maxime cõtra Eustathium, qui dicebat, quòd nullus in coniugali ordine positus, nec vllus fidelis, qui non omnibus renuntiaret, quæ possideret, spem apud Dominum haberet; & multa alia veneno sa, quæ enumerare longum est. ¶ Quarta Sardicensis, in qua Patres sexaginta [c] statuerunt canones xxj. quorum auctor maxime Osius Cordubensis episcopus, & Vincentius Capuanus episcopus, & Ianuarius [D] Beneuentanus, & Calepodius Neapolitanus sanctæ Romanæ ecclesiæ legati extiterunt. ¶ Quinta Antiochena, in qua Patres xxix.† statuerunt canones xxv. quorum maxime auctor Eusebius Palęstinensis episcopus extitit. ¶ Sexta Laodicensis, in qua Patres xxxij. statuerunt canones lix. quorum auctor maxime Theodosius episcopus extitit. ¶ Septima Carthagienensis, in qua Patres ccxvij. † statuerunt canones xxxiij. quorum auctor maxime Aurelius Carthaginensis episcopus extitit. Etiam S. Augustinus Hyponensis episcopus in eadem synodo legitur fuisse, temporibus Honorij Augusti. ¶ Octaua Africana sub Theodosio minore augusto: in qua Patres ccxvij. recitauerunt, & firmauerunt canones cv. qui per diuersa concilia Africanæ prouinciæ temporibus Aurelii Carthaginensis episcopi leguntur esse conscripti. ¶ Nona Arelatensis, in qua patres cc.† statuerunt canones quatuor: quorum auctores maxime Siluester vrbis Romæ episcopus, & S. Marinus Arelatensis episcopus extiterunt, temporibus Constantini Augusti, sicut quidam asserunt. ¶ Decima item Arelatensis, in qua Patres xix. statuerunt canones: quorum auctor maxime S. Cæsarius Arelatensis episcopus extitit. ¶ Vndecima item Arelatensis, in qua Patres xvi. statuerunt canones. ¶ Duodecima item Arelatensis in Vico Hortensii †, in qua patres xi. statuerunt canones: quorum maxime auctor S. Cæsarius Arelatensis episcopus extitit. ¶ Tertiadecima item Arelatensis, in qua Patres xix. statuerunt canones: quorum auctor maxime Sarpidius† Arelatensis episcopus extitit. ¶ Quartadecima Arausicensis, in qua patres xvi.† statuerunt canones: quorum auctor maxime Hilarius episcopus extitit. ¶ Quintadecima Epaunensis [F], in qua patres xxvi. statuerunt canones xxxix. quorum auctor maxime Cęsarius episcopus extitit. ¶ Sextadecima Agathensis, in qua patres xxix.† statuerunt canones: quorum auctor maxime Cæsarius episcopus extitit. ¶ Septimadecima [G] Aurelianensis, in qua patres lxxii. statuerunt canones: quorum auctor maxime Aurelius Arelatensis episcopus extitit, temporibus Clodouei Regis.

¶ Octauadecima item Aurelianensis, in qua patres xxxi. statuerunt canones: quorum auctor maxime Melanius Rhedonensis episcopus extitit. ¶ 2 Nonadecima item Aurelianensis, in qua patres xxx. statuerunt canones: quorum auctor maxime S. Albinus Andegauensis episcopus extitit. ¶ Vigesima Aruernensis, in qua patres xv. statuerunt canones: quorum auctor maxime Honoratus Breutensis † episcopus extitit. ¶ 3 Vigesimaprima Maticẽsis†, in qua patres xxi. statuerunt canones: quorum auctor maxime Priscus Lugdunensis episcopus extitit. ¶ Vigesimasecunda item Maticensis, in qua patres lxxxvi. statuerunt canones: quorum auctor maxime idem Priscus Lugdunensis episcopus extitit. ¶ Vigesimatertia Lugdunensis, in qua patres xviii. statuerunt canones: quorum auctor maxime Philippus Viennensis episcopus extitit. ¶ Vigesimaquarta item Lugdunensis, in qua patres xx. constituerũt canones: quorum auctor maxime idem Priscus Lugdunen. episcopus extitit.

† abest numerus à collectione ẽt Vaticana.

† al.Hortensico.

† al.Saparduſ] al.Sapidius.

† al.26.

† al.34.

2 Hactenus in collectione Isidori impressa.

† al.Briuatensis] al.Bituricensis.

† al. Maticensis.

3 Hactenus in collectione Vaticana

Prima adnotatio.

a ¶ *Maiorem.* Jarg. quòd nõ, qui prior est tempore potior est iure, sed melior præferendus est[a]: qa non gradus elegãtior, sed vitæ melioris actio comprobatur, vt 23. q. 4. ficut. & 40. distin. non loca. & c. multi. in fi. Auth. de monachis. §. ordinatione. honestorib. enim honores debentur. arg. ĩ. 25. dist. c. 1. in fi. & ff. de mu. & hon. honores. Arg. contra. C. de offi. mag. officiorum. nemo agẽtium. & 41. dist. miramur. & arg. contra. 65. dist. c. pen. & vlt. vbi de hoc in fin. & not. de hoc 67. dist. episcopus. Arch.

† al.30.

a De hoc ét not. ĩ. 74. di. eporum. & facit ad hoc qđ dixi s. e. qm̃. vers. sexta. ibi videas Ar.

† al.218.

† *in Græco vulgato, & apud Balsamonem sunt* 25.

† ibid. sunt 15.

† al. zelamitanus.

A ¶ Prima.] *Maior pars huius capitis, id est vsque ad fi. versiculi,* Nonadecima, *habetur in collectione Isidori impressa, ante præfationem ipsius Isidori: In Vaticana autem vsque ad finem vers.* Vigesimaprima. *Deus dedit, & Anselmus integrum ante suas collectiones habent. Neq; vero summula hæc eiusdem Isidori esse potest: nam neque præfationi ipsius, neque collectioni respondet, in qua, vt ceteræ mittantur varietates, multa referuntur concilia Hispaniæ, quorum hic nulla mentio.*

B ¶ Ante Nicænam..] *Sic est emendatum ex Anselmo, & Deus dedit, & Vaticana collectione. Nam ante legebatur.* Antiochenam. *In collectione autem Isidori impressa legitur quidem,* Nicænam. *sed deest vox,* ante. *Sic autem legendum esse, quemadmodum est emendatum, ostendunt verba, quæ ipsum Neocæsariense concilium antecedunt, οἱ μὲν τῆσδε μὲν ἀσὶ τῶν ἐν Ἀγκύρᾳ, τῶν δὲ ἐν Νικαίᾳ προγενέστεροι, id est* qui canones posteriores quidem Ancyranis, anteriores autem Nicænis sunt, *quo loco in collectione Isidori impressa mendose est,* Et hi quidem canones secundi sunt eorum, qui in Ancyra, & Cęsarea expositi sunt. *rẽdundat enim illud, &* Cæsarea, *quare in recentioribus editionibus concilio rum omissum est. Similis error est in codice canonum Moguntino.*

c ¶ Sexaginta.] *In codice canonum lx. episcopi reperiuntur subscripsisse: sed postea additur,* & ceteri, & subscripserunt omnes episcopi diuersarum prouinciarum, vel ciuitatum, nu. 121. *Socrates lib. 2. c. 16. in eo concilio ex occidentis partibus episcopos circiter ccc. conueniſſe dicit, ex orientis vero lxxvi. qui etiam secessionem fecerunt.* Idem Nicephor

Source : BIU Cujas

cephorus lib.9.cap.12.& Tripertita.Theodoritus autem lib.2.c.7.docet ex antiquis narrationibus,epiſcopos ccl.conueniſſe. Omnino & in his, & Patrum, & canonum numeris multa ſunt emendata. Sed in multis etiam ſatis viſum eſt indicare varietates: nonnulla autem lectoris diligentiæ ſunt reſeruata.

d ¶ Et Ianuarius.] *Anſelmus habet vt Gratianus. In collectione indicata eſt,* & Vincentius Capuanus epiſcopus,& S.R.E.Legatus extiterunt. *In concilio ipſo c. 18, nominatur Ianuarius epiſcopus. In ſubſcriptione vero in codice canonum, non nominatur, ſed tantum Vincentius Capuanus S. R. E. Legatus, & Calipodius Depoſitanus legatus S.R.E.*

e ¶Septima.] *hic numeratur tantummodo vnica ſynodus Carthaginenſis, quæ habetur in codice canonum, de qua inferius xx.diſtin.c.de libellis.dicetur.*

f ¶ Epaunenſis.] *Ita emendatum eſt ex aliquot manuſcriptis,& collectione Iſidori Vaticana. Nam antea legebatur,* Empanenſis. *Verumtamen in concilio Epaunenſi impreſſo nullus Cæſarius nominatur: ſed Auiti primum eſt mentio.*

g ¶ Septimadecima.] *Hic numerantur tria concilia Aurelianenſia, quorum hæc in conciliis impreſſis indicia inueniuntur. In quinto Aurelianenſi, ſubſcribit primo loco Aurelius Arelatenſis. In primo inter alios legitur nomen Melanij Rhedonenſis. In tertio ſubſcribit quarto loco Albinus epiſcopus Andegauenſis.*

Sed quòd Nycæna ſynodus xx.canones ſupra ſtatuiſſe dicitur,contrarium videtur ei, quod in epiſtola Athanaſij inuenitur. [1] *Scribit enim Athanaſius Alexandrinus epiſcopus Marco Papæ ita dicens.*

1In epiſtola Athanaſij, & vniuerſorũ Aegypti eorum ad MarcũPapã ſed copioſi² quàm hic. 2 Iuo p.4.c. 108.Pan.l.2. c. 106. Anſ. l.1.c.59.Polyc.l.3.ti.20 Ibid. paulo ſuperius.

¶Epiſtola Athanaſij poſtulantis capitula Nicæni concilij. C. XII.

a *Eptuaginta.*]Sed contra.21.diſt.in nouo. 68.diſt.corepiſcopi. ibi enim dicitur, q̃ diſcipuli fuerunt lxxij. ſecundum Hug.dic,quòd minor numerus non excludit maiorem. arg. 10. q.1.hanc. ſic not.ſ.15. diſt.c.1.ver.harum.

2 SEptuaginta [A] [2] Nicæni concilij capitula, quæ de præfata ſynodo, iubente domino meo Alexãdro, decreto omnium epiſcoporum attuli,quę ſunt igne combuſta, optamus, vt à veſtræ ſanctæ ſedis auctoritate percipere per præſentes legatos mereamur. *Item.* ¶Præſentibus nobis octoginta capitula in memorata ſynodo tractata ſunt; quadraginta à Græcis,græca edita lingua,& quadraginta à latinis ſimiliter latina edita lingua. Sed viſum eſt cccxviij.epiſcopis † ſpiritu ſancto repletis,& maxime iam dicto Alexandro, & Apoſtolicæ ſedis Apocryſariis, vt decem capitula adunarentur aliis, atque congruis locis inſererentur,& ad formam ſeptuaginta diſcipulorum, vel totius orbis terræ linguarum,ſeptuaginta tanti & tam excellentis concilij fierent capitula;quę omnem Chriſtianorum informarent orbem.

† *patribus*] Orig.

A ¶ Septuaginta.] *Ex his Athanaſij verbis conſtat,non omnes Nicænæ ſynodi canones aut græce,aut latine nunc haberi.Et Iulius Papa ad orientales, & Innocentius Victricio, & alij multos ex illa canones citant,qui non ſunt in his viginti,qui in manibus omnium verſantur. De qua re ſcribit Iſidorus in præfatione conciliorum tomis inſerta .Et ex epiſtola quadam Gregorij decimi ad Regem Armeniorum, cum concilium Lugdunenſe indixiſſet (quam manuſcriptam habet Cardinalis Sirletus) intelligitur integrum Nicænum concilium in lingua Armeniorum eo tempore extitiſſe.Sic enim ſcribit:* Quia vero multipliciter expedit,vt in eiuſdem celebratione concilij,antiquorum conciliorum copiam habeamus, celſitudinem regiam rogamus, & hortamur attente,quatenus integrum Nicænum concilium,& alia concilia,quæ habere diceris in Armenica littera,cum aliquibus peritis interpretibus, nobis cum ea, qua poteris, celeritate tranſmittas. *Tuneti quoque,& Alexandriæ inuenti ſunt lxxx.canones Arabice ſcripti ſub nomine huius concilij,qui Romæ in Arabica,et Armenia lingua ſcripti penes eundem Cardinalem Sirletum ſunt, & nuper etiam in latinam linguam conuerſi ſunt,& impreſſi.*

Quomodo ergo viginti tantum capitula in Nicæna ſynodo ſtatuta dicuntur,cum ſeptuaginta capitula (vt Athanaſius ſcribit) in ea ſtatuta monſtrentur? ¶ *His ita reſpondetur:Capitulorum Nicænæ ſynodi quædam in deſuetudinem abierunt:viginti tantum in Romana eccleſia habentur.*

Vnde Stephanus Papa ſcribit dicens Luythobio epiſcopo Moguntino.

¶Nicæni concilij viginti tantum capitula habentur. C. XIII.

3 Iuo p.4.c. 237. Pan.l.2. c.107.

3 VIginti [b] tantum capitula Nicænæ ſynodi in ſancta Romana eccleſia habentur, ſed quo neglectu alia defecerint,ambiguum eſt. Plurimi arbitrantur ea Antiocheno concilio eſſe inſerta.

¶ *Apud Iuonem parte 4.c.232. habetur magis integrum hoc caput,* Capitula Nicæni concilij teſtimonio Athanaſij ſeptuaginta in figuram ſeptuaginta diſcipulorum ſcripta non dubitamus,è quibusviginti tantum in eccleſia ſancta Romana,& quæ ſequuntur.

Sardicenſe quoque concilium auctoritate Nicolai Papæ recipitur.

4 *Vnde idem ſcribit Clero † Conſtantinopolitano.*

¶ Auctoritate Apoſtolica Sardicenſe concilium recipitur. C. XIIII.

5 QVod dicitis neque Sardicenſe concilium, neque decreta † alia vos habere ſanctorum Pontificum,non facile nobis facultas credendi tribuitur, maxime cum Sardicenſe concilium, quod penes vos in veſtris regionibus [c] actum eſt,& omnis eccleſia recipit, qua ratione conuenerit †, vt hoc ſancta Conſtantinopolitana eccleſia abiiceret: & vt dignum eſt,non retineret?

DISTINCTIO XVII.

1. ps

Eneralia [d] *concilia quorum tempore celebrata ſint, vel quorum auctoritas ceteris præemineat,ſanctorum auctoritatibus ſupra monſtratum eſt. Auctoritas vero congregandorum conciliorum penes Apoſtolicam ſedem eſt.*

Vnde Marcellus Papa ſcribit Maxentio [B].

B ¶ Maxentio.] *Antea legebatur,* Maxentio epiſcopo. *In tomis autem conciliorum in epiſtolæ inſcriptione eſt,* ad Maxentium tyrannum, *ſed in principio epiſtolæ ipſius eſt,* Marcellus Maxẽtio,*quæ lectio viſa eſt retinenda.*

¶Abſque Romani Pontificis auctoritate ſynodus congregari non debet. C. I.

6 SYnodum [e] epiſcoporum abſque huius ſanctæ ſedis auctoritate (quanquam quoſdam dicit, quòd tantum auctoritate ſedis Apoſtolicæ poſſunt congregari, & hoc probat per c.ſeq.

d ¶ *Generalia quoque concilia.*] In hac diſt.oſtenditur qui poſſunt facere concilia. Sunt autem conciliorum quędam vniuerſalia, quædam particularia ſiue prouincialia,quędam epiſcopalia. Vniuerſale eſt quod à Papa, vel eius legato cum omnibus epiſcopis ſtatuitur [b]:particulare,ſiue prouinciale eſt,quod metropõlitanus, vel primas facit cum ſuffraganeis ſuis, vt 18.diſt. c.1.92.diſt.ſi quis epiſcopus. Sed vniuerſale non debet fieri ſine auctoritate Papæ, vt hic, nec particulare ſine auctoritate metropolitani,vel primatis,nec epiſcopale ſine auctoritate epiſcopi, metropolitanus tamen poteſt facere concilium ſine auctoritate primatis, vt 92.diſt.ſi quis epiſcopus. ſimiliter epiſcopus ſine auctoritate metropolitani, vt 38. diſt. quando.& 12.q.2.placuit.Nec obſt.quod legitur j.diſt.prox.c.propter.in fi.& c.pe.quia illud eſt intelligendum de prouincialibus conciliis,vel intellige illud de canonibus conſtituendis.Ioan.

Synodum.] Casvs. Maxentius epiſcopus volebat generalem ſynodum ad condendum canones congregare:ſed Marcellus dicit, quòd non poteſt ſine licentia Papæ : quamuis poſſit particularem ſynodum facere.

e ¶ *Synodum.*] ſcilicet generalem.

Additio. Vel etiam prouincialem ad aliquid generaliter ſtatuendum. Archidiac.

b ¶*Viginti.*] A Sardicenſi.

QVod dicitis.] Casvs.Clerici Cõſtantinopolitani dicebant ſe non hĩe ſtatuta concilij Sardicenſis, vel ſanctorum Patrum, nec recipere, ſed Papa redarguit eos dicens, non eſſe facile credendum eos non habere ſtatuta illa,cũ publice penes eos facta fuerũt,& cum tota eccleſia ea recipiat,Conſtantinopolitana ea recipere debet.

4 Hĩ epiſt. 6. q̃ prima adPhotium eſt. † *al.electo.*

c ¶*Regionibus.*]hic eſt duplex arg.vnum tale, ex quo omnes alij hoc faciunt, ergo & tu obſeruabis hoc, vt no.ſ.12.diſtin.illud.& c.quemadmodũ.item arg.“ quòd nulli licet ignorare ea, quæ publice facta ſunt. 12. q. 2.qui & humanis. 8.q. 1.licet.11.q.3.curæ.20. diſt.ſi decreta.87.diſt. c.vlt. 33.q.1. paratus. ff.de inſt.act.ſed & ſi. §.præſcribere.C.de liber.cau.ſi filia.ext.de poſt.præla.ad hanc[a]. arg.contra. 82.diſtin. & 1.q.1.ſi quis dederit.primũ regulare, ſecũdũ caſuale ,ppter caſum ignorantis.ext.q̃ ma.cc.poſ.cum in tua.

5 Iuo p.4.c. 135. Pan.l.2. ca.117. verſ. qđ dicitis.] † *decretalia vos.*

“ Facta publica debẽt ab omnib⁹ ſciri.

† *al. conueuerat.*

Eneralia.] Hæc diſtin.diuiditur in tres partes.In quarum prima magiſter intẽdit probare,quòd nullum robur habet concilium generale ſine licentia Papæ celebratum. Secunda ibi, *Quapropter.*Tertia ibi, *Hinc etiam.*

Casvs. Supra diſt. 15. c.1.& 16.c.ſexta.oſtenſum eſt quo tempore generalia concilia celebrata fuerũt,& quorum auctoritas ceteris præeminebat eſt ſimiliter oſtenſum.In hac vero.17.diſt.oſten

6 Anſ.l.2.c. 60.Iuo p.4. c.240.Poly. l.j.c.al.ti.13.

a ¶ *Cong*

Source : BIU Cujas

a ¶ *Congregare.*] Cum conueniunt episcopi ad examinandam causam criminalem alicuius clerici in sacris, & secundum hoc est arg. ꝙ talis congregatio episcoporum non dicitur synodus generalis.

Regula.] Casvs. Orientales episcopi facti hæretici multas fecerunt facto concilio constitutiones: cui concilio, nec Papa, nec eius legatus interfuit. Et ideo Iulius Papa dicit illud nullas vires habere, vel quod in eo est statutum. & hoc probat auctoritate canonum dicentium, concilia sine auctoritate sedis Apost. fieri non dēre. Casvs. seq. c. patet.

b ¶ *Legatus.*] ad hoc specialiter destinatus, aliàs non posset legatus facere concilium, vt no. §. dist. 3. c. regula. §. porro. & extr. de off. leg. quòd translationem.

Psal. 81.

c ¶ *Ratum est.*] arg. ꝙ id quod nullum est, non potest ratum haberi, vt no. 9. q. 2. cap. nullus alterius. extra de elect. auditis.

d ¶ *Vic soli sedi concessa.*] "Hic expresse habetur, ꝙ illud quod soli Papæ competit, non transfertur generali mandato, nisi specialiter mandetur, vt extra de off. leg. quod translationem. quæ autem illa sint, dixi 12. dist. præceptis. & alia habes extra de off. leg. quod translationem.

"Papæ soli cōpetēs, generali mandato nō trāsfertur.

1 Anſ. l. 2. c. 47. Polyc. l. 1 c. 13.

† *al. legatio.*

Nec licuit.] Casvs. Celebrato concilio quinto apud Constātinopolim, episcopi Venetię, Histrię & Liguriæ volentes recipere statuta illius concilij, conuenerunt ad examinandum, an illa statuta essent bona, vel mala, contra quos inuehitur Gregorius, dicens, quod si aliqua dubitatio emerserit de statutis in eodem concilio, mittere debebant ad sedem Apostolicam. Si vero fuerint cōtumaces, ab ecclesia sunt coercendi, & si per ecclesiam non possunt, per sæcularem debēt cōprimi potestatem.

2 Anſ. l. j. c. 55. Polyc. l. j. c. 17.

† *sanctæ.*

† al. Pelagi⁹ Papa Valeriano Pritio

3 Iuo p. 4. c. 239. Anſ. l. 12. c. 43. Polyc. l. j. c. 14.

e ¶ *Particularem.*] Ad aliqd generaliter statuendum[a], vel ad reuocādum illud, quod in vniuersalibus conciliis est statutum, vt isti episcopi, qui volebant retractare statuta Constantinopolitanę synodi. vī hic, ꝙ ad solum Papam spectat interpretari statuta vniuersalis concilij, vt ext. de concess. præben. & eccl. non vac. dilectus. Arg. contra, "quòd ab omnibus episcopis, vel à saniori parte eorum qui interfuerunt, potest fieri interpretatio: quia ab eo iudice prodire debet interpretatio, qui ius statuit. extra de sent. exc. inter. de iudic. cum venissent.

a Vel dic ꝙ particulare dt pp illos, q partē faciūt, s. hereticos, quib⁹ nullo mō ly cōciliū celebrare, secūdùm Laur.

†*Apostolicas sedes*] Iuo.

† *al. percipienda.*

† *al. quibusdam.*

[Prou. 18.] "Statuta vniuersalis concilij per quem pñt interptari.

f ¶ *ad recipiendam.*] Eo ipso quòd quis errat, non dicitur hæreticus, si paratus est corrigi, vt 24. q. 1. hæc est fides. sed si dubitat de fide, hæreticus dicitur, vt extra de hæret. c. 1.

g ¶ *Per sæculares.*] "Possunt ergo laici coercere[b] clericos etiam non depositos in casibus, vt no. 23. q. 5. principes. aliàs autem etiam depositum non potest laicus punire, nisi incorrigibilis sit, vt extra de iudic. cum non ab homine. nunquam enim clericus quantumcunque sit criminosus tradendus est curiæ sæculari, dum modo possit corrigi per ecclesiasticam potestatem, vt 81. dist. dictum. extra de iudi. at si clerici. nisi in crimine falsi litterarum Apostolicarum. vt ext. de cri. fal. ad falsariorum. Item habes hic, quòd vbicunque deficit ecclesiastica potestas, semper recurritur ad brachium sæculare, 11. quæst. 1. petimus. & 23. q. 5. de Liguribus.

"Laici vtrū possint alicos punire.

b Hic videas quod leg. & not. 17. q. 4. de ꝓsbytec. rorū. Arc.

† *al. opprimi*

Additio. Ad idem eadem quæst. administratores.

Multis.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes: In prima parte dicitur, quòd Constantinopolitani episcopi celebrauerunt concilium ad vocationem Ioannis, qui tunc erat patriarcha: quod factum fuit absque sedis Apostolicæ licentia: quare Papa concilium illud euacuat & cassat, & quidquid in eo fuit constitutum, & prohibet ne decetero talia fiant. In secunda parte, quæ incipit ibi, *Si vero.* dicitur, quòd si episcopi cœperūt super aliquo discrepare negotio, referatur qō ad sedem archiepiscopi, vel patriarchæ, & si ibi non potest terminari, referuetur ad synodum episcoporum: difficiliores vero quæstiones ad sedem Apostolicam referuentur.

4 Anſ. l. 2. c. 36. Poly. l. 1. c. 14.

h ¶ *Hortatu.*] Arg. ꝙ auctoritas superioris non excusat, vt 12. q. 2. quicunque militum. arg. contra. 12. q. 2. de rebꝰ. 63. dist. Salonitanæ[c]. Tu dic, quòd in leuibus excusat, aliàs

c Vbi d hoc. & 86. di. an non. putabis. Ar.

i ¶ *ad maiorem.*] idest, ad metropolitanum: "& ita cum appellatur ab omnibus episcopis prouinciæ ad metropolitanum, videtur, quòd metropolitanus solus maior sit omnib. episcopis prouinciæ: quia de pari ad parem non licet appellare. 2. q. 6. c. anteriorum. vers. illo videlicet. Item hic appellatur à metropolitano ad conciliū metropolitanum. ĵ. 2. q. 6. omnis. & sic concilium est maius[d] ipso metropolitano. & sic appellatur ab aliquo ad seipsum cum aliis, & est simile ff. quan. ap. fit. l. 1. §. solent. Sed quid est, quod hic dicitur, ꝙ si dissentiunt episcopi, recurratur ad superiorem

"Appellatur de epis prouinciæ ad metropolitanum.

d Ex hoc dicto vī, ꝙ cōciliū posset cognoscere d causis detrictorū metropolitani. de hoc dicā 11. q. 1. si clericus. vbi videas. Arch.

epiſcopos poſſitis congregare[a]) non poteſtis regulariter facere. Neque[A] vllum epiſcopum, qui hanc appellauerit Apoſtolicam ſedem, damnare: antequam hinc ſententia definitiua procedat. Nā ſi ſæculares in publicis iudiciis libellis vtuntur appellatoriis, quanto magis ſacerdotibus hęc eadem agere licet, qui ſuper illos ſunt? De quibus dictum eſt [Ego dixi, Dij eſtis.]

Pſal. 81.

A ¶ Neque vllum epiſcopum.] *hinc vſque ad finem non habentur in aliquot manuſcriptis Gratiani exemplaribus.*

Item Iulius Papa primus in reſcripto contra orientales pro Athanaſio c. xxix.

¶ Non eſt ratum concilium, quod auctoritate Romanæ eccleſiæ fultum non fuerit. C. II.

1 REgula veſtra nullas habet vires, nec habere poterit: quoniam nec ab orthodoxis epiſcopis hoc concilium actum eſt, nec Romanę eccleſię Legatus† [b] interfuit: canonibus præcipientibus ſine eius auctoritate concilia fieri non debere. Nec vllum ratum eſt [c], aut erit vmquam concilium, quod non fultum fuerit eius auctoritate.

† *al. legatio.*

Item Damaſus Papa I. ad Stephanum, epiſt. 3.

¶ Nullus vſurpet conceſſa Romanæ eccleſiæ. C. III.

2 HVic ſoli † ſedi conceſſa [d] nullus vſurpare ſine eius conſultu præſumat, qui non vult honore eccleſiaſtico indignus, vt contemptor, iudicari.

† *ſanctæ.*

Item Gregorius † [B].

¶ Abſque Apoſtolicæ ſedis auctoritate ſynodum particularem contra vniuerſalem aliquibus congregare non licet. C. IIII.

3 NEc licuit alicui aliquando, nec licebit particularem [e] ſynodum [c] congregare: ſed quoties aliqua de vniuerſali ſynodo aliquibus dubitatio naſcitur, ad recipiendam [f] de eo, quod non intelligunt, rationem, aut ſponte ij, qui ſalutem animæ ſuæ deſiderāt, ad Apoſtolicam † ſedem pro recipienda † ratione conueniant: aut ſi forte (ſicut de talibus † ſcriptum eſt [peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit]) ita obſtinati, & contumaces extiterint, vt doceri nō velint, eos ab eiſdem Apoſtolicis ſedibus aut attrahi ad ſalutem quoquomodo neceſſe eſt, aut (ne aliorum perditio eſſe poſſint) ſecundum canones per ſæculares [g] comprimi† poteſtates.

† *al. percipienda.*

† *al. quibuſdam.*

B ¶ Gregorius.] *Hoc proculdubio eſt Pelagij, ſicut ab Anſelmo & Iuone citatur. Sunt autem apud Gratianum multa capita ex Pelagio huius argumenti, ad Apoſtolicas ſedes recurrendum eſſe, cum inferiores epiſcopi, aut quiuis alij cognoſcere deſiderarent quid in aliqua vniuerſali ſynodo eſſet conſtitutum, & valde illos condemnandos, qui Apoſtolicis ſedibus non communicant, vt 23. q. 5. cap. non vos, & c. de Liguribus. Ex hoc autem cap. nec licuit. & c. iſtud. 11. q. 1. habetur integra epiſtola Pelagij, quemadmodum ab Anſelmo refertur. Verum in Polycarpo citatur ex Gregorio, & in margine eſt additum,* ad epiſcopos Mauritaniæ. *Atque in ſummariis capitum dictatus ipſius Papæ, qui habetur libr. 2. Regeſti Gregorij ſeptimi inter cetera hoc eſt,* quod nulla ſynodus abſque præcepto ſummi Pontificis debet generalis vocari.

c ¶ Synodum.] *apud Anſelmum, Iuonem, & in Polycarpo adduntur hæc,* ad iudicandum vniuerſalem ſynodum. *Hoc enim eſt, quod prohibetur hic à Pelagio. Multi enim eo tempore aut ignorantia, aut animi peruerſitate adducti nolebant quintum concilium recipere, (Qua de re B. Gregorius, lib. 7. epiſt. 53. & alibi ſæpe) & particularem ſynodum vniuerſali, ac ſedium apoſtolicarum auctoritati præferebant. Itaque hoc capite non prohibet Pelagius, ſiue Gregorius, ne epiſcopi poſſint diœceſanas, & Metropolitæ prouinciales ſynodos conuocare, ſed ne ipſas ad iudicandum vniuerſalem ſynodum congregent, atque ita eſt in rubrica emendatum.*

Item Pelagius Papa II. epiſcopis, qui conuenerant ad illicitam vocationem Ioannis Conſtantinopolitani, epiſt. 1. c. 1.

¶ Non eſt concilium, ſed conuenticulum, quod ſine ſedis Apoſtolicæ auctoritate celebratur. C. V.

4 MVltis denuo Apoſtolicis, & canonicis, atque eccleſiaſticis inſtruimur regulis, non debere abſque ſententia Romani Pontificis concilia celebrari. ¶ Quapropter, vt iam dictum eſt, recte non concilium, ſed veſtrum conuenticulum, vel conciliabulum caſſatur, & quidquid in eo actum eſt, irritum habetur, & vacuum. Vos quoque deinceps videte, vt nullius hortatu [h] talia præſumatis, ſi Apoſtolicæ ſedis cōmunione carere nō vultis. *& infra.* ¶ Si vero in qualibet prouincia ortæ fuerint quæſtiones, & inter ipſius prouinciæ epiſcopos diſcrepare cæperit ratio, atque inter ipſos diſſidentes non conueniat: ad maiorem [i] tunc ſedem referantur. Et ſi illic facile, & iuſte non diſcernuntur, vbi fuerit ſynodus regulariter congregata, canonicum

Source : BIU Cujas

riorem? quare non ſtatur hic ſententiæ plurium. 65. diſt. ſane? Intelligunt quidam, quòd hoc dicitur in cauſa criminali epiſcopi, vbi oportet oēs epos conſentire, vt 6. q. 4. c. 1. & 2. Sed poteſt intelligi in eo caſu, quando in prouincia dubitatur de negotio aliquo inter epiſcopos: tunc recurritur ad ſedem ſuperiorem. Vel intelligãs in eo caſu etiam quando diſſentiunt epiſcopi in ſententia, non quòd ſententiam aliquam proferant, ſed videtur quibuſdam vno modo ſententia, aliis alio modo.

† al. difficiles.

a ¶ *Maiores.*] vt de fide, vt 24. q. 1. quoties.

1 In lib. Enno. p defenſione. 4. & 5. ſyn. ſub Sym. Pap.

CONcilia.] CASVS. Quidam epiſcopi ſingulis annis ſine ſede Apoſtolica concilia faciebant, quare Symmachus Papa ea caſſat, cum non inueniatur aliquid conſtitutum ſine auctoritate ſedis Apoſtolic. immo ſemper ei maiora negotia reſeruantur.

2 Iuo p. 4. c. 242. Anſ. l. 2. c. 56. Polyc. l. 3. tit. 7.

† al. Legite.

b ¶ *Sacerdotum.*] id eſt, epiſcoporum.

c ¶ *Perdiderunt.*] No. quòd aliquis dicitur perdere quod nunquam habuit, ſic 5. q. 6. quia iuxta. 23. q. 4. Guiliſarius. 23. di. quorundam[a]. ſic 33. q. 2. ꝙ vero. & c. Moyſes.

† *collationem*] Orig.

HINC ETIAM. Hæc eſt 2. pars diſt. in qua ponitur quid iuris ſit de ſynodis.

aVbi d̄ hoc. Arch.

CASVS. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd Symmachus Papa erat de quibuſdam criminibus diffamatus: vnde Theodoricus Rex veniens Romam, concilium congregauit, vt examinarentur ea quæ obiiciebantur Papæ: Tunc ſurgentes epiſcopi Liguriæ & Aemiliæ & Venetiæ dixerunt Imperatori, quòd ad Papam ſpectabat conuocare concilium: Imperator ad hoc benigne reſpondit omnia eſſe in poteſtate ſyno di: committens negotium auctoritati Pontificũ, dummodo pax in ciuitate Romana ſeruetur. In ſecunda parte quæ incipit ibi, *Epiſcopi vero.* dicitur, ꝙ epiſcopi ibi congregati auctoritate eiuſdem Symmachi interueniente abſoluerunt ipſum ab humano iudicio, à ſolo Deo iudicandum, & reſtituendos clericos, qui receſſerãt à Symmacho Papa, in ſuis officiis decreuerunt: dummodo primo Symmacho ſatisfaciant: Cui ſtatuto primo ſubſcripſit Laurentius epiſcopus eccleſiæ Mediolanenſis, ſecundo Rauennas, & poſtea lxxv. epiſcopi. Omnia quæ poſtea ſequuntur, plana ſunt vſque ad diſt. 18.

3 Verba oĩa ſumpta ſũt ex quarta ſynodo Romana ſub Symmac.

† *Chriſtianis omnib, redderetur*] ori.

4 Ibid. ĵ. † *al. propoſitionib*ꝰ] Ori.

d ¶ *Præcepiſſet.*] Iſti epiſcopi venerunt ad citationem Regis, non ꝙ venire tenerentur, ſed vt reuocarent eum ab errore ſuo. Simile ad hoc extra de except. olim.

*Cõcilia ꝑprie ñ dederũt primatũ Rom. eccle. ſed explicarunt datum â Domino.

e ¶ *Iuſſione Domini.*] Habet ergo Romana eccleſia auctoritatem à conciliis, ſed Imperator à populo, vt 93. diſt. legimus. in fin. Contrarium huic ſignatur 21. diſt. quamuis. & 22. diſt. omnes. vbi dicitur, quòd Romana eccleſia habet primatum à Domino, & non à conciliis. Sed dic principaliter habuit à Domino, ſecundario à conciliis.

f ¶ *Reuerentiam.*] Debet Imperator reuerentiã eccleſię: ſed de rebus eccleſiæ nihil poteſt diſponere. vt 96. diſt. bene. vnde nec dignitates, nec præbendas dare poteſt[b], vt 16. q. 7. ſi quis deinceps. arg. contra, extr. de conſuet. cum inter. in parte deciſa. vbi dicitur rex conferre decanatum: ſed hoc forte ex conſuetudine, & ex priuilegio. 16. quæſt. 1. hinc etiam.

b Cõtra no. 10. diſt. imperium. ibi dixi. Arc.

ce, & iuſte iudicentur. Maiores [a] vero & difficiliores † quæſtiones (vt ſancta ſynodus ſtatuit, & beata conſuetudo exigit) ad ſedem Apoſtolicam ſemper referantur.

Item Symmachus Papa [1].

¶ Prouincialia concilia ſine Romani Pontificis præſentia pondere carent. C. VI.

2 CONcilia ſacerdotum [b] eccleſiaſticis legibus quotannis decreta per prouincias, quia præſentiam Papę non habent, valitudinem perdiderunt [A c]. Legiſtis† inſaniſſimi, aliquando in illis præter Apoſtolici apicis ſanctionem aliquid conſtitutum; & non de maioribus negotiis ad conſultationem†, ſi quid occurrerit, præfatæ ſedis arbitrio fuiſſe ſeruatũ?

A ¶ Perdiderunt.] *Hic in libello Ennodij in recentioribus editionibus eſt nota interrogationis. Sunt enim verba inimicorum Symmachi hoc tanquam abſurdum quidpiam obiicientium. Quibus Ennodius in ſequentibus verbis reſpondet*, Legite, &c.

2 3 [*Hinc etiam cum auctoritas Theodorici Regis ex diuerſis prouinciis ad vrbem Romam ſacerdotes conuenire præcepiſſet* [d], *vt ſanctum concilium iudicaret de iis, quæ venerabili Papæ Symmacho præſuli Apoſtolicæ ſedis ab aduerſariis ipſius dicebantur impingi, Liguriæ, & Aemiliæ, ſeu Venetiarum epiſcopi ſuggeſſerunt ipſum, qui dicebatur, impetitus, debere ſynodum conuocare, ſcientes, quia eius ſedi, primum Petri Apoſtoli meritum, deinde ſecuta iuſſione*† [e] *Domini, cõciliorum venerandorum auctoritas ſingularem in eccleſiis tradidit poteſtatem, nec antedictæ ſedis antiſtitem minorum ſubiacuiſſe iudicio.*] *& infra.* ¶ [*Ad hæc ſereniſſimus Rex, Deo adſpirante, reſpondit ſynodalis eſſe arbitrij in tanto negotio ſequenda præſcribere, nec aliquid ad ſe præter reuerentiam* [f] *de eccleſiaſticis negotiis pertinere, committens etiam poteſtati Pontificum, vt ſiue propoſitum vellent audire negotium, ſiue nollent, quod magis putarent vtile deliberarent, dummodo venerandi prouiſione concilij pax in ciuitate Romana daretur*†: *epiſcopi vero in ſynodo reſidentes congregata auctoritate eiuſdem Symmachi dixerunt* [4]: *Symmachus Papa ſedis Apoſtolicæ præſul ab huiuſmodi oppoſitionibus* † *impetitus, quantum ad homines reſpicit, ſit immunis* [g], *& liber, cuius cauſam totam Dei iudicio reſeruamus.*] *& infra.* ¶ [*De clericis vero memorati Papæ, qui ab epiſcopo ſuo ante tempus* [h] *contra regulas diſceſſerunt, & ſchiſma fecerunt: hoc fieri decernimus, vt* † *illi ſatisfacientes epiſcopo ſuo miſericordiam conſequantur, & officiis eccleſiaſticis ſe gaudeant reſtitui.*] *ibidem infra.* ¶ [*Laurentius eccleſiæ Mediolanenſis epiſcopus huic ſtatuto noſtro, in quo totam cauſam Dei iudicio commiſimus, ſubſcripſit. Petrus eccleſiæ Rauennatis epiſcopus ſub eiſdem verbis ſubſcripſit, & poſt eum ſeptuaginta quinque epiſcopi.*] *Illud de clericis pro pace in vrbe reformanda miſericorditer, & diſpenſatiue factum dignoſcitur.* ¶ *Hoc quoque notandum eſt, quòd in hoc concilio, & in alia ſynodo* [i] *Symmachi Papæ, ante Rauennatem epiſcopum Mediolanenſis ſubſcripſiſſe, & reſpondiſſe legitur: ex quo & ſedis prærogatiuam ante eum habere colligitur.*

Ait enim Gregorius primus libr. 7. reg. epiſtol. 112. Syagrio epiſcopo Auguſtudunenſi.

C. VII.

5 EPiſcopos ſecundum ordinationis ſuæ tempus [k], ſiue ad conſidendum in concilio, ſiue ad ſubſcribendum, vel in qualibet alia re, ſua attendere loca decernimus, & ſuorum ſibi prærogatiuam ordinum vindicare.

Verum tempus ordinationis non ad eccleſias, ſed ad perſonas refertur, ſicut ex conſuetudine Cardinalium ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & epiſcoporum vniuſcuiuſque prouinciæ euidenter apparet.

DISTINCTIO XVIII.

1. p.

Piſcoporum [1] *igitur concilia, vt ex præmiſſis apparet, ſunt inualida ad definiendũ, & conſtituendum* [m], *non autem ad corrigendum. Sunt enim neceſſaria epiſcoporum concilia ad exhortationem, & correctionem, quæ etſi non habent vim conſtitutionis*†, *habent tamen auctoritatem imponendi, & indicendi, quod aliàs ſtatutum eſt, & generaliter, ſeu ſpecialiter obſeruari præceptum.*

[*Ex Cabilonenſi concilio, c. 6.*]

¶ *In peruetuſto Gratiani codice palea hæc eſt in extremo præcedentis diſtinctionis, conuenitque cum vltimo illius capite*, epiſcopos. *Ex Cabilonenſi autem citant etiam ceteri collectores. extat vero in Bracarenſi primo, c. 24. & concordat cum c. 13. concilij Mileuitani, & c. 53. concilij Africani.*

† al. conſtituendi.

g ¶ *Immunis.*] ĵ. 2. q. 7. §. item cum Balaam. in fi. contra, ibi dicitur, quòd ſimoniacus poſt reſtitutionem tenetur reſpondere accuſatoribus. Sed dic, ꝙ primo fuit accuſatus de hæreſi, ſed cum appareret calũnia accuſantis, poſtea fuit abſolutus, vt hic dr̃.

†*vt eos ſatisfacientes epiſcopo ſuo miſericordia ſubſequatur*]ori.

h ¶ *Ante tempus.*] quod fieri non debuit, vt 8. q. 4. nonne. §. illud.

i ¶ *Synodo.*] vt 96. diſt. bene.

k *Epiſcopos.*] *Tempus.*] " Generale eſt, ꝙ qui prius dignitatem receperũt, præferẽdi ſunt aliis [c], vt 74. diſtin. epiſcoporum. & 75. diſt. c. vlt. & ext. de ma. & obed. c. 1. qm̃ ille gradu ceteros antecedit, quem labor prolixior & ſtipendia longiora fecerunt anteire, vt C. de off. ma. of. l. nemo. niſi aliquis receperit dignitatem â principe: ille enim præponitur aliis, vt extr. de ma. & obe. per tuas. & ff. de alb. ſcri. l. 2. & niſi ſint loco metropolitani, vel alicuius maioris dignitatis, ꝙ licet ſint poſterius ordinati, tamen præponuntur aliis, vt hic in Palea, placuit. diſt. prox.

"ordo inter bñficiatos.

c Contra 16. diſt. 6. ſynodus. ver. prima adnotatio. vbi de hoc. Arc.

5 Anſel. l. 6. c. 134.

Piſcoporum.] Hæc diſtinctio diuiditur in tres partes: In prima probat, quòd cõcilia epiſcoporum debent fieri bis in anno, & hoc probat per ſex canones: quod tamen correctum eſt. Secũda ibi, *Quoniam quidem.* Tertia ibi, *Singuli.*

CASVS. Dictum eſt ſupra & oſtenſum, quòd epiſcopi non poſſunt celebrare concilia ſine licentia Romanæ ſedis, ĩ quibus aliquid generaliter definiãt, vel ſtatuant: ad correctionem tamen concilia celebrare, & indicere ꝙ iam ſtatuta ſunt generaliter vel ſpecialiter, poſſunt.

l ¶ *Epiſcoporum.*] Hic intitulatur 18. diſt. In proxima diſt. magiſter oſtendit [d], quod prouincialia concilia nihil gñaliter pñt conſtituere: ideo conſequenter oſtendit ad qd ſint vtilia: addit & quotiens in anno, & quo tpe anni, & cuius auctoritate ſint celebranda [e], & ꝙ metropolitanus nihil debet exigere ab epiſcopis conuenientibus ad concilium. addit de pœna epiſcopi, qui vocatus ad ſynodum non venit. In fine dicit, ꝙ intra ſex menſes debet epiſcopus indicare ſuis ſubditis ea, quæ in concilio acta ſunt.

d ſ. diſt. px. ead. cõcilia. ſecundùm Hug.

e Vt ĵ. e. c. j. 2. & 3. c. pe uenit. & ca. quoniam.

m ¶ *Conſtituendum.*] Illud non eſt verum: qa epiſcopi bene poſſunt condere canones epiſcopales, & archiepiſ prouinciales: quia quilibet populus, & " quælibet eccleſia ſibi pt ſtatuere aliquod ius, vt ſ. diſt. 1. ius ciuile. & 8. diſt. quæ cõtra. & 12. diſt. catholica. & 12. diſt. illa. & de conſec. diſt. 3. c. 1. & ext. de fer. conqueſtus. ſed de maiorib. negotiis nõ pñt aliqd ſtatuere, vt hic, & 12. diſt. præceptis. vbi de hoc.

"Eccleſia q̃ libet pt ſibi ius ſtatuere

Source : BIU Cujas

DE *conciliis.*] Casvs. In hoc c. statuit Leo, vt concilia episcoporum fiant bis in anno, & ibi clericorum quæstiones dirimantur: & si ibi dirimi non possunt, referantur ad primatem, & si nec ibi poterunt terminari, ad sedem Apostolicam referantur.

a ¶ *Bini.*] Hoc corrigitur. j. eo. quoniam. & extra de acc. sicut olim.

b ¶ *De omnibus.*] ad eos spectantibus.

c ¶ *Ordines.*] idest, laicos vel clericos. loquitur Primati vel Patriarchæ.

d ¶ *Metropolitanus.*] Not. quòd in magnis negotiis semper consulet archiepiscopus suum Primatem, vt hic, & 65. dist. de persona. & 6. q. 4. si inter episcopos. " Item habes hic, quòd Primas non debet interesse concilio metropolitani. & 92. dist. c. pen. & 11. q. 1. si clericus adversus.

e ¶ *Instruere.*] Ergo iudex à quo appellatur, potest instruere iudicem ad quem appellatur, & eius causam quare nō recipit eius appellōnem, & exemplum sibi reddere debet, vt ff. de ap. reci. l. sciendum. nō tamen tanquam testis, vt 2. q. 6. statuendum.

Habeatur.] Casus trium seq. c. plani sunt.

f ¶ *Dies quadragesimæ.*] In seq. c. dicitur, q̄ post tertiam hebdomadā Paschæ, sed iste canon prēiudicat illi: quia iste canon est Nicæni concilij [a], vel loqtur secundum diuersas consuetudines. 16. distin. c. sexta. ver. j.

Additio. arg. 76. dist. vtinam. Archid.

g ¶ *Simultatibus.*] Simultas est odium priuatum. 65. dist. c. 3.

h ¶ *Circa tempora.*] Idibus Octobris, vt j. c. seq.

i *Propter.*] ¶ *Admoneant.*] id est, conuocent, vel proprie, & sic est arg. quod mora p̄t purgari, licet certus dies sit appositus [b], aliàs quare admonerētur? sic j. ead. dist. quoniam. & extr. de concess. præb. & eccl. non vac. quia diuersitatem. & ff. de per. & com. rei ven. l. 1. §. licet autem. Arg. contra extra de elect. cum in cunctis. argu. contra. 7. q. 1. præsentium. & 20. q. 2. puella. & C. de cōtrah. sti. magnam. & extra de do. & cont. cum dilecti. Sol. vbi dies præfigitur à canone, mora potest purgari: secus si ab homine præfigitur dies. arg. ff. de arb. si cum dies. §. vlt. & l. Celsus. Ioan. Sed hoc non est verum, vt extra de sup. neg. præl. licet. ibi dici videtur, quòd mora purgari non possit. sed certe noua decr. dicit quòd in solutione pensionis mora intra breue tempus possit purgari, vt extra de loc. c. vlt. sed illa loquitur in alio casu quam decretal. licet. Vel dic, quòd illa corrigit decret. licet. B.

1 Burc. l. 1. c. 55. Iuo p. 5. c. 165. Pann. l. 4. c. 20.

† *al. sedendi deferat.*

2 Burc. l. j. c. 43. Iuo p. 4. c. 241. Pann. l. 4. c. 13. Polyc. l. 3. ti. 19.

" Primas in cōcilio archiepi ñ d3 interesse.

3 Polyc. l. 1. tit. 15.

a Sub. q̄ inter alia primatū obtinet. 15. dist. c. 1. & 2.

4 Polyc. l. 3. tit. 19.

5 Burc. l. 1. c. 44. Iuo p. 5. c. 154. Pann. l. 4. c. 15. Polyc. l. 3. ti. 19.

PALEA. C. I.

1 PLacuit, vt conseruato Metropolitani primatu ceteri episcopi secundum suæ ordinationis tempus alius alij deferat† locum.

Vnde Leo primus, epist. 82. c. 7. Anastasio Thessalonicensi episcopo.

¶ Bini conuentus per singulos annos ab episcopis celebrentur. C. II.

2 DE concilis autem episcopalibus non aliud indicimus, quàm sancti Patres salubriter ordinarunt, vt scilicet bini [a] conuentus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus [b] querelis, quæ inter diuersos ecclesiæ ordines [c] nasci assolent, iudicetur 3. At si forte inter ipsos, qui præsunt, de maioribus (quod absit) peccatis causa nascatur; quę prouinciali nequeat examine definiri, fraternitatem tuam de totius negotij qualitate Metropolitanus [d] curabit instruere [e], & si coram positis partibus nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostram cognitionem quidquid illud est, transferatur.

Item ex Nicæno concilio, c. 5.

¶ Quo tempore concilia episcoporum sint celebranda. C. III.

4 HAbeatur semel concilium ante dies quadragesimę [f], vt omnibus, si quæ sunt, simultatibus [g] amputatis, mundum [A] ieiunium, & solenne Deo possit offerri: secundum vero agatur circa tempora [h] autumni.

A ¶ Mundum.] *Caput hoc est ex versione, qua vsus est Isidorus. In ea tamen hoc loco est,* mundum solenne Deo munus, *quemadmodum & in Polycarpo, & in aliquibus Gratiani codicibus est,* mundum, & solenne Deo munus. *Græce est,* ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρεμένης τὸ λῶφον καθαρὸν προσφέρηται τῷ θεῷ, id est, vt omni sublata animi angustia munus purum Deo offeratur.

Item ex Antiocheno concilio, c. 20.

¶ Ad morum correctionem, & controuersiarum dissolutionem bis in anno episcopale concilium fiat. C. IIII.

5 PRopter ecclesiasticas causas, & quæ existunt controuersias dissoluendas, sufficere visum est bis in anno per singulas prouincias episcoporum concilium fieri, semel quidem post tertiam hebdomadam Paschalis festiuitatis, ita vt in quarta hebdomada, quæ consequitur, id est [A] media Pentecoste, conciliū compleatur [B]. Admoneant [i] autem comprouinciales episcopos ij, qui

k ¶ *Idibus.*] Hoc falsum videtur: quia idus semper est in xiij. die vel xv. secundum quod nonæ præcedunt: si enim mensis habet iiij. nonas, sunt idus in xiij. die. si vero sex nonas, sunt in xv. die. Et ita idus nunq̄ sunt in x. die, verum est apud nos, sed apud Græcos bene est in x. die. Dicūt quidam [c], quòd idus quandoq; dicitur large, vt hic, scilicet totum illud tempus ex quo post nonas statim incipiūt computari, vt cum dicitur viij. idus. vij. id⁹. & sic deinceps: nam in principio mensis dī kalendæ, deinde iiij. vel vj. nonas, deinde terminatis nonis dicitur viij. idus, vij. idus. quare ergo dī, q̄ fit decimus. Sed dicas quòd hic vocat hoc nomine idus quemlibet diem qui est inter illos dies qui dicūtur idus, nō vltimū diem illorum, qui proprie & absolute dicitur idus. Alia expoītio quæ fit hic, nō valet.

l ¶ *Hyperberetæi mensis.*] id est, Octobris.

m ¶ *Et omnes.*] Et pro, id est: aliàs si omnes debent conuenire de prouincia, quare episcopus referaret eis omnia ea quę fierēt [d] in synodo, vt j. c. decernimus.

n ¶ *Concilia.*] Prouincialia, quia quilibet episcopus irrequisito metropolitano p̄t facere concilia episcopalia, vt 38. distin. qñ.

Additio. Sic legitur & no. j. ea. dist. c. pen. in fi. Archid.

o ¶ *Causis constat.*] quæ ad statum prouinciæ spectant.

p *Non oportet.*] ¶ *Doceri.*] Licet enim nō debeant indigere doctrina, vt 1. q. 7. cōuenientib⁹ [e], tamen discere debēt. 24. q. 3. si habes. Laur.

q ¶ *Accusare.*] id est, debent excommunicari, vt 2. q. 6. quisquis probatus.

Peruenit.] Casvs. Quidam erant episcopi, qui concilia non celebrabant, q̄ apparebat ex eo, q̄ correctione egebant multæ res ecclesiasticæ, quæ iam neglectę fuerant: Quare statutum fuit in synodo, vt bis in anno episcoporum cōcilia celebrentur ad correctionem eorum quæ fuerunt emendanda. Statuit etiam q̄ omnes episcopi prouinciæ inter sint, nisi necessitate aliqua excusentur, alioquin corripiantur.

r ¶ *Multæ.*] Arg. " q̄ per sequentia intelliguntur, & præsumuntur præcedentia: nam si q̄s ab hæreticis per violentiā tractus fuerit, & per mensem steterit cum eis, præsumitur non tractus: vt 1. q. 1. constat. Item argum. contra prælatos ex vitiis subditorum, & contra magistros ex vitiis discipulorum, vt 28. distin. priusquam. & 22. q. 2. quod autem ait. 53. dist. legem. 12. q. 2. quatuor. 44. dist. multis. 34. q. 1. cum per bellicam. & C. de adul. si qui.

c Vt Laur.

6 Vide ī hūc locū Ioan. Bapt. Pium adnota. posteriorū ca. 66. kalendæ nonæ, & id.

d De hoc j. e. c. pe. Lau.

e Ad idē 36. dist. §. ecce.

7 Burc. l. 1. c. 47. Iuo p. 5. c. 157.

† *al. abire.*

8 Anſ. l. 6. c. 199. Iuo p. 4 c. 243.

" p̄cedentia p sequentia p̄sumuntur.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Neceſsitatibus.*] Quæ neceſſitas excuſet, habes de conſec. diſt. 4. hi qui[a]. "Item ſi quis propter tempeſtatē vel flumen, vel quia vocatus eſt ad teſtimonium vel ad dignitatē, vel ſi incipit abeſſe cauſa reipublicæ, vel ſi domeſtico funere impeditur, vel ſi maius negotium ipſum trahit, excuſatur, vt ff. ſi qs cau. l. 2. §. 1. & 2. & l. 4. & ff. ex qui. cauſ. ma. item hi. vel ſi ad maius tribunal vocatus eſt, vt ff. de re iud. contra pupillum. §. is qui. Item timor hoſtium. extra de app. ex parte.

aEt 23. di. cū oīs filiꝰ. vbi de hoc ī gl. no. qđ. Arc. "citati multis cauſis excuſantur.

Q*Voniam quidē.*] Hæc eſt ij. pars huius diſt. in qua ꝓbat, ꝙ ſufficit quòd ſemel in anno fiat, puinciale cōciliū. Io. de Fan. & ꝙ ſingulis annis concilium prouinciale debeat celebrari, ponitur ſub præcepto. Arch.

†abeſt à collectiōe Iſid. & Iuone.

Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes: In prima parte dr̄, ꝙ antiqua regula ꝓcipiebat ſynodū bis in anno celebrari: Sed qa hoc difficile erat, ideo ſexta ſynodꝰ ſtatuit ſemel ī anno fieri. Princeps vero q hoc prohibuerit, excōicetur, & metropolitanꝰ qui concilium neglexerit celebrare, canonice punietur. In ſecunda parte, quę incipit ibi, *Dum autem.* dr̄ ꝙ donec ſynodus agitur, epi debent eſſe intenti diuinis mādatis: & ꝙ metropolitanus nō hēat licentiam petendi aliquid ab epiſcopis venientibus ad ſynodum: & ſi cōuictus fuerit aliquid exegiſſe, in quadruplum reſtituet.

1 Ex verſione Anaſtaſij

2 In concil. Nicæno. c. 5 & Antiocheno. c. 20. Iuo p. 5. c. 373. ſ. ea. c. habea tur. & c. pp. Cap. 9.

b ¶ *Quoniam quidem regula.*] Illud no. ꝙ cū hæc ſynodꝰ[b] velit corrigere antiquam conſtitutionē, facit mentionem de ipſa: & ſic eſt arg. "ꝙ vna conſtitutio nō reuocetur per aliam, niſi faciat mentionem illius: ſic eſt in reſcriptis: quia aliter non videtur Papa ex certa ſcientia contrarium conſtituere. Sed hoc non dico verum: & licet in reſcriptis & priuilegiis requiratur ꝙ fiat mentio priorum, ad hoc vt priora reuocentur[c], non tamen eſt ita in conſtitutionibus: & hoc ideo quia conſtitutio procedit ex libero motu domini Papę: & quia omnia iura habet in ſcrinio ſui pectoris, vt C. de teſtam. omnium. Item & eſt arg. ad hoc ext. de cog. ſpi. c. j. ſimiliter in teſtamentis non requiritur quòd fiat mentio prioris: quia teſtm̄ ꝓ lege ſeruatur. 13. q. 2. c. vlt. niſi in duob. caſibus, vt ſi ſit teſtm̄ factum inter liberos[d], vt C. de teſt. l. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto. & auth. hoc inter liberos. & niſi ipſe teſtator legem ſibi teſtandi dixerit, cum dixerit, ſi fecero aliud teſtm̄, non valeat: quia tunc faciendo ſecundū, oportet quòd faciat mentionem de primo: vt ff. de le. 3. ſi quis. in prin. in conciliis autem antiquius obtinet, ſi eſt potioris auctoritatis, vt 50. diſt. domino ſancto. in fi. Ioan. Verum eſt quòd in reſcriptis cōtinetur: ſed omnium factorum habere memoriam, potius eſt diuitatis quàm humanitatis. C. de ve. iu. enu. l. 2. §. ſi quis. nec præſumitur Papa ex certa ſcientia indulgere per ſecūdum reſcriptum poſt primum ſuper eodem: ſed præſumitur quòd hoc faciat immemor prioris. ext. de off. dele. ex parte. 1. Ipſum enim fallit obliuio. 23. diſt. præterea. ſed vt tangitur in gl. Ioan. ipſe habet vel præſumitur habere omnia iura in ſcrinio pectoris ſui. In legib. & conſtitutionib. continentur iura: & poſterior tollit priorē, licet nō faciat mentionē de ipſa, ff. de legi. non eſt nouum. "In teſtamētis aūt alia eſt ratio, ne libertas ſupremi iudicij infringatur: quod eſſe non debet. ff. pro ſoc. cum duob. §. idem reſpondit. quia nihil eſt quod magis hominib. debeatur, q̄ quod ſuprem̄ voluntatis liber ſit ſtylus: & liberum quod iterum non redit arbitrium. C. de ſacroſ. eccl. l. 1. in fi. ſed in duobus caſibus. ſ. not. in gl. Ioan. eſt ſpeciale Bart.

Additio. Et 33. q. 2. hoc ipſum. in fi. Archid.

b ſ. ſeptima ſcđm Hug. Io. de Fan.

"cōſtitutio ſecunda an reuocet priorē de illa mentione facta,

c Ext. đ ꝓſc. veniēs. & de reſcr. cū ordinē. Arc.

d Itē & ſi primū deroga toriū eſt ſecundo. ff. de le. 1. ſi mihi & tibi. §. vlt. Arch.

"Teſtm̄ ſecūdū an reuocet primum.

c ¶ *Excuſatione.*] friuola: nam rationabiles exceptiones ſemper admittuntur[e], vt extra de of. deleg. ex parte. d ¶ *Communione.*] No. principes poſſe excōicari, quod verū eſt ēt à ſacerdotib. vt j. diſt. 96. duo ſunt. 11. q. 3. ſi autem vobis. & C. vbi de cri. agi opor. auth. qua in prouincia.

e ¶ *Vel vi.*] "Vī ergo ꝙ ſi aliquis ꝓ vim detineatur ab aliquo, & aliqd interim fiat cōtra ipſum, ꝙ retracta ri poſſit illud. Idē eſt ſi per dolum alterius ñ veniat: vt ext. de in integ. reſt. ex litteris. Sed contrariū legitur ff. ſi qs caut. l. 2. §. vlt. & ff. de eo ꝓ quem fa. erit. l. vlt. vbi dr̄, ꝙ ſi ꝓ dolū aut ꝓ vim alicuius aliquis nō venerit ad iudicium, nō reuocatur id quod factū eſt, ſed datur actio cōtra ipſum impedientem. Sed dic ꝙ nō reuocatur ipſo iure: ſed ꝓ in integrū reſtōem[f]: vel in eo caſu reuocatur quando detētor non eſt ſoluendo. extra de reſt. ſpol. olim.

f ¶ *Quadruplum.*] arg. "ꝙ clerici pñt pecuniariter puniri & punire, vt 23. diſt. quamquam. in fi. & 17. q. 4. definiuit. & ca. ſi quis deinceps. & 23. q. 5. de Ligurib. Arg. contra, ext. de pœ. licet[g]. Sed dic ꝙ vbi pęna ſpiritualis eſt in iure ſtatuta, nō debet infligi pecuniaria: aliàs ſecus. ext. vt lit. non conte. qm̄. in fi. ideo aūt punitur in quadruplum: qa crimen concuſſionis[h] commiſit: quod punitur pęna quadrupli. 1. q. 1. quidam. & q. 7. ſancimus. in fi. tam laicūs, q̄ clericus punitur pœna cōcuſſionis, vt 23. q. 1. militare. hic ſignatur contrarium. 12. q. 2. fraternitas. vbi dicitur, ꝙ eccleſia non debet ſuum cum augmento recipere. Sed dic quòd hic non recipit nomine eccleſiæ, ſed proprio nomine. 16. q. 6. ſi epm.

f ff. de eo ꝓ quē fa. eſt. l. vlt. §. j. Arc.

"clerici pñt pecuniariter puniri.

g Dic vt no. j. 23. qu. 5. ſi vos. Arc.

3 Anſ. l. 7. c. 191.

h Aget iſte à quo accepit. 1. q. 1. quidam. & q. 7. ſancimus. in fi. tam laicūs, q̄ clericus punitur pœna cōcuſſionis, vt 23. q. 1. militare. hic ſignatur contrarium. 12. q. 2. fraternitas. vbi dicitur, ꝙ eccleſia non debet ſuum cum augmento recipere. Sed dic quòd hic non recipit nomine eccleſiæ, ſed proprio nomine. 16. q. 6. ſi epm.

qua rationabili occaſione; canonicis pœnis ſubiaceat. Dum autem ſynodus agitur ſuper canonicis, & euangelicis negotiis; oportet congregatos epiſcopos in meditatione, & ſolicitudine fieri cuſtodiendorum diuinorum, & viuificorum Domini mandatorum. *& poſt pauca.* ¶ Porro non habeat metropolitanus licentiam ex his, quæ defert epiſcopus ſecum, ſiue iumentum, ſiue aliam ſpeciem expetendi. Quòd ſi hoc egiſſe conuictus fuerit, ſoluat qua druplum[f].

F ¶ Et vt opportune.] *Græce eſt:* καὶ τὸ εὐθέως ἔχειν πρὸς ὁδοιπορίαν. *id eſt,* Et quod non bene parati ſunt ad iter faciendum.

Item Leo iiij. ad epiſcopos Britanniæ, c. 3.

¶ Non cogantur presbyteri ad ſacra concilia eulogias deferre. C. VIII.

DE eulogiis[g] ad ſacra concilia deferendis nihil inuenimus à maioribus terminatum: ſed ſicut vnicuique presbytero placuerit. Nam ſi conſtitutum fuerit illo in tempore benedictiones afferri, forſitan minus[h] libenter ad ſynodos occurrent: & magis venire obtrectabūt. Quæ, vt arbitror, non ſunt rationabiliter quærendæ; nec vltro delatæ, reſpuēdæ[i].

¶ *Habetur hæc epiſtola Romæ manuſcripta, vt in indice dictum eſt.*

Item ex concilio Carthaginenſi iiij. c. 21.

¶ Sine graui neceſſitate epiſcopus ad ſynodum ire non tardet. C. IX.

3 EPiſcopus ad ſynodum ire non tardet, niſi ſatis graui neceſſitate inhibeatur: ſic tamen, vt in perſona ſua legatum[k] mittat, ſuſcepturus ſalua fidei veritate, quidquid ſynodus ſtatuerit.

¶ *Similem ſententiam, & pene eadem verba referunt Burch. l. 1. c. 51. & Polycar. l. 2. tit. 16. ex Felice.*

Item ex concilio Carthagin. 5. c. 10.

De eulogiis.] Casvs. Quærebat quidā epiſcopus à Papa, vtrum presbyteri tempore ſynodi deberent afferre eulogias, id eſt, munuſcula epiſcopis? Et reſpondet Papa nil ſe inueniſſe à maioribus definitum: ſed eſt in arbitrio cuiuſlibet presbyteri, qui voluerit exhibere. Nam ſi definitum eſſet aliquid tempore ſynodi à presbyteris dandum, minus libenter venirent ad ſynodum. Vnde eulogiæ ab aliquo peti non debent: nec delatæ reſpui.

g ¶ *Eulogiis.*] Eulogiæ dr̄ munera, q̄ deferunt ſubditi ſuis prælatis.

h ¶ *Minus.*] Arg. "quòd magiſtri non petant collectam à ſcholaribus vt libentius veniant ad ſcholas. ſic 1. q. 1. baptizandis. & c. placuit, vt vnuſquiſque. 1. q. 2. vendentes.

"Magiſtri debent gratis docere.

i ¶ *Reſpuendæ.*] Arg. ꝙ quędam licitę poſſumus recipere, quæ tamen petere prohibemur, vt 1. q. 2. placuit. ea. q. quàm pio. 13. q. 2. queſta.

Additio. Ad idē ff. de ori. iur. l. 2. iuxta fi. §. diuus. vbi de hoc Arch.

Epiſcopus.] Casvs. Dicitur hic quòd epiſcopus vocatus debet ire ad ſynodum, niſi graui neceſſitate fuerit impeditus: & tūc mittat pro ſe legatum, qui ſuſcipiat quæ in ſynodo ſtatuentur.

k ¶ *Legatum.*] Argu. "quòd licet citatus ad iudicium venire non poſſit: nihilominus tenetur mittere procuratorem. 5. q. 3. ſi ægrotans. & extra de appel. conſtitutus. Arg. contra, extra de proc. querelam. De hac materia quæras. 5. q. 3. ſi ægrotans. ſed illud c. querelam. loquitur in ardua cauſa.

"Citatus impeditus an mittere teneatur.

Placuit

Source: BIU Cujas

¶Excusatorias litteras dirigant, qui grauati ad synodum ire non possunt. C. X.

1 PLacuit, vt quotiescumque congregandum est concilium: episcopi, qui neq; ætate, neq; ægritudine [a], neque alia grauiori necessitate impediuntur, competenter occurrant. *& infra.* ¶Quòd si non potuerint occurrere, excusationes suas litteratorie [A b] conscribant: nisi autem [B] rationem [c] impedimenti sui apud Primatem suum reddiderint, ecclesiæ suæ cõmunione [d] debẽt esse contenti.

1 Ansel.l.7. c.188.

a ¶*Neq; ægritudine.*] graui, vt j. ead. si quis eporũ. non. n. excusat leuis febricula, vel vet[o] quartana, vt ff. đ ædi. ed. l. j. §. sed sciẽdũ. ADDITIO. Arg. contra 7. q. 1. pñtium. & extr. de proc. quædam. vbi de hoc. Archid.

b ¶*Litteratorie.*] vel

aTenet hoc idem Hug.

ẽt p certũ nũtiũ[a], cui credi possit, vt 97. dis. nobilissimus. extr. de of. dele. prudentiam. extra de rescr. ex parte. & c. sciscitatus.

c ¶*Rationem.*] No. nõ sufficit dicere se ñ pos se venire, nisi rõnem impediméti assignet. sic ext. de of. & po. iu. dele. prudentiã. & de rescri. sciscitat[o]. & illã cãm ,pbabit, vt 4. q. 5. quisqs. in fi. & p vnũ testẽ eam põt ,pbare, vt ext. de proc. ex insi nuatiõe. licet sit arg. cõtra, ext. de in inte.

bvbi đ hoc.

rest. ex litteris. [b] Ioan. & ext. de te

Sed certe credo hoc

sti. veniens. j. ibi videas.

esse spãle, vt vni testi credatur cũ suo iuro.

" Excõicat[o] possit esse ĩ vna ecclesia & ñ in alia.

d ¶*Cõtione.*] " Vr̃ q; a- vtrum quis liqs põt esse excõicatus in vna ecclesia, & nõ in altera, vt hic, & 58. dist. si qs de alteri[o]. & sic est contra 4. q. 5. quisqs. Sed dic quòd iste nõ est excõicatus, sed cum aliis epis nõ cõicabit: qa nõ venit ad negotia ipsorum, vel ad consecrandum episcopum cum aliis.

c Hãc gl. q- dã ñ hñt, ſ ista est in an tiquo appa ratu. Ioan.

E *Piscopus.*] ¶*Abbatem.*] Hoc [c] intelligi põt de abbatib. Ci stercien. ordinis, vt extra de sta. mo. c. 1. nisi ,p crime enormi. 11. q. 3. priuilegium. Arg. extr. de priuil. tutorũ.

" Abbates detñr ad cõcil. epi venire.

" sed alij abbates debent venire ad concilĩ, vt 18. q. 2. abbates. & j. e. decernimus. & hanc paleam habes 18. q. 2. §. vlt.

dCum trib. c. seq. ibid.

S *I quis autẽ.*] ¶*Antequam.*] sic j. de conse. dist. 1. omnis [d]. 11. q. 3. certum.

e ¶*Nisi in sequenti synodo.*] sic ergo qñque

2 Burch. l. 8. c. 73. Iuo p. 7. c. 91.

differtur absolutio vt maior rubor sit ei absolui corã multitudine. similiter in sacrilego differtur, vt diuti[o] confundatur. 17. q. 4. si quis suadẽte. sic differtur absolutio illius q

Item ex concilio Arelatensi, 2. c. 19.

¶A communione sit alienus, qui synodo adesse contempserit. C. XII.

3 SI quis autem synodo adesse neglexerit, vel cœtum fratrum, antequam dissoluatur concilium, crediderit deferendum, alienum se à fratrum communione cognoscat: nec eum recipi liceat, nisi in sequenti synodo [e] fuerit absolutus.

Item ex concilio Agathensi, c. 35.

¶Vsque ad proximam synodum à communione abstineat, qui à metropolitano vocatus absque graui necessitate synodo adesse neglexerit. C. XIII.

4 SI episcopus metropolitanus ad comprouinciales episcopos epistolas direxerit, in quibus eos aut ad ordinationem summi Pontificis [f], aut ad synodum inuitet, postpositis omnibus (excepta graui infirmitate corporis aut præceptione [g] regia [h]) ad constitutum diem adesse non differant. Quòd si defuerint (sicut prisca canonum præcepit auctoritas) vsque ad proximam synodum à charitate fratrum, & ecclesiæ communione priuentur.

Item ex concilio Tarraconensi, c. 6.

¶A communione priuetur episcopus, qui à metropolitano vocatus ad synodum venire contemnit. C. XIIII.

5 SI quis episcoporum commonitus à metropolitano ad synodum nulla graui intercedente necessitate corporali venire contempserit, sicut statuta Patrũ sanxerunt †, vsque ad futurum concilium cunctorum episcoporum charitatis communione priuetur.

Item ex concilio Martini [A] *Papæ.* [6]

¶Presbyteri, & diaconi, & cuncti, qui se læsos existimant, ad metropolitanam synodum conueniant. C. XV.

7 PRopter ecclesiasticas causas [i] & altercationum solutiones, bene placuit per singulas prouincias bis in anno concilium fieri, conuocante metropolitano episcopo omnes prouinciales episcopos, ita vt ad concilium veniant † omnes presbyteri, & diaconi, vel [B] hi [k], qui se læsos existimant, vt in concilio causæ examinatæ ad iustum iudicium perducantur. Et si qui manifeste episcopi, vel presbyteri, aut diaconi inuenti fuerint in offensa, secundũ rationem excommunicentur: quandiu cõmuni cõsensu [l] de his placuerit dare sentẽtiam [m]. Nulli autem epo liceat propria apud semetipsum cõcilia [n] facere, præter eos, quibus metropoles sunt creditæ.

3 Burc. l. 1. c. 50. Polyc. l. 2. tit. 15. Iuo p. 5. ca. 160. Spalensi, vt Burc.

e Arg. cõtra 36. q. 2. null[o] vbi de hoc. Arch.

4 Burc. l. 1. c. 49. Iuo p. 5. c. 159. Pann. l. 4. c. 17.

f Et videas quod leg. & not. extr. de ap. cũ paragti. in gl. arg. quòd, &c. Arch.

5 Simile in Pann. l. 4. c. 18. ex Auernensi.

†al. censuerunt.

6 Apud Martinũ Bracar. epm in c. ſy nod. græc. c. 18.

7 Polyc. l. 3. tit. 17.

g Vt s̃. ea. c. propter. vbi de hoc.

†*procedant*] Orig.

h *Vel dic* vt s̃. e. *in* summa. in fi.

A ¶Litteratorie.] *In cõciliis impressis legitur,* in tractatoria. *Dubitatum fuit, an legendum esset,* in tractoria. *Nam epistolæ, quibus Imperatores, vel Reges suos præsides vocabant, vel euectionẽ aliquam concedebant, tractoriæ dicebantur. Sic in codice Theodosiano lib. 8. tit. 6. est,* de tractoriis, & statiuis. *& sic videtur emendandum in lib. C. 12. quamuis in impressis legatur,* de tractatoriis. *quam vocem* tractoriam, *eadẽ significatione Carolus Magnus in suis capitularibus vsurpauit libr. 4. c. 30. & 69. & eadem notione est in concilio Meldensi, c. 71. Sanctus quoque August. in lib. post collationem contra Donatistas, c. 24. tractoriam ,p epistola vocatoria vsurpat, his verbis:* Sic aũt à Primate suo per tractoriam fuerunt euocati. *Atq; in hoc canone, vbi de vocandis episcopis ad concilium agitur, vox ista esset aptissima. Nam in concilio Africano inserto in codice canonum c. 43. vbi hoc idem reperitur, & c. 57. §. Lucianus. & §. Alypius. in vetustis codicibus semper legitur,* tractoria. *vbi in impressis est,* tractatoria. *& in Carthaginensi Græco, c. 91. est,* ὑποσοδικὰ. *Verum idem B. August. vtitur dictione,* tractatoria. *in eam, quæ nunc subiicietur sententiam. Loquens enim de episcopis. si vocati noluissent venire ad concilium, & ibi obiecta crimina purgare, epist. 162. ait:* Quod si non fecerint, ibi etiam eorum prauitas, & peruersitas innotesceret: missaque tractatoria super eorũ nomine per totum orbem terrarum, quacumque iam Christi ecclesia dilatata est, ab omnibus ecclesiis, eorum communio præcidetur. *In concione quoque secunda in Psal. 36. eadem vox quater inuenitur: & epistola Syricij, quæ recitatur in concilio Teleptensi, ibi vocatur tractatoria. Cuius mentionem faciens Innocentius in epistola ad Exuperium Tolosanum. c. 1. ait:* De his, & beatæ recordationis viri Syricij episcopi monita euidentia commearunt: *quib. verbis videtur indicare nõ ad solos Africæ episcopos, sed ad omnes prouincias missam fuisse illam Syricij tractatoriam. Ita Leo Papa II. postquam sextum vniuersale concilium finem habuerat, breuem eius cõcilij summam ad Hispaniæ episcopos, vt ei subscriberent, misit, quam tractatoriam vocat, quæ Leonis II. epistolæ manuscriptæ ex Hispania Romam sunt missæ.*

B ¶Nisi autem.] *In originali est,* vel si post aduentum tractoriæ aliquæ necessitates repẽte forsitan ortæ fuerint, nisi rationem impedimenti sui apud suum Primatem reddiderint, ab ecclesiæ communione debere esse contemptos. *In Africano. c. 43. reliqua eodem modo. Sed in extremo est fere vt apud Gratianum:* ecclesiæ suæ communione debere esse contentos. *Itemque in Carthaginensi Græco:* ὀφείλειν τὰς τοιάσδε τῆ κοινωνίᾳ τῆς ἰδίας ἀνῶν ἀρχιεπισκοπὰς ἐκκλησίας. *Similis quædam pœna imponitur in eodẽ concilio, j. dist. 58. c. fi.*

Item ex concilio Turonensi, c. 2.

PALEA. C. XI.

2 EPiscopus non debet abbatẽ cogere ad synodum ire, nisi aliqua rationabilis causa existat.

¶*Hæc Palea abest ab illis tantum exemplaribus, in quib. pauciss̃imæ reperiuntur, & refertur j. 18. q. 2. post c. fi. à Grat. ex eodem Turonico: quemadmodum & à Burchar. & Iuone.*

Martini.] *Gratianus hoc primum citat nomine Martini Papæ, deinceps eodem nomine multa citaturus: quæ omnia sumpta sunt ex libro capitulorum Græcarum synodorum Martini episcopi Bracarensis. (antiquitus enim epi Papæ dicebantur.) Hic enim, cum esset Græcus, ad vtilitatem ecclesiarum Hispaniæ, vbi episcopatum obtinebat, ea capitula latina fecit: & in nonnullis quædam addidit: in aliis vero aliqua detraxit, quemadmodum in hoc capite, quod sumpsit ex concilio Antiocheno, c. 20. s̃. ea. c. propter. Aliqua etiam ex Toletanis conciliis in eum li-*

Source : BIU Cujas

SINGVLI VERO. Hæc eſt 3. pars diſt. in qua dr̃, q̃ ſinguli epiſcopi eccleſiis ſuis notificare debeant q̃ in conciliis ſtatuuntur.

Decernimus, vt dum.] Casvs. In hoc c. dr̃, quòd eps poſtquam redierit à concilio archiepi, intra ſex menſes debet omnes ſuos ſubditos conuocare, & eis indicare quæ ſunt in ſynodo acta; quod ſi non fecerit, duobus menſibus ex communicetur.

a ¶ *Vt dum.*] i. poſtquã.

b ¶ *Abbates.*] immo abbates non vocabit ad ſynodum, vt ſ. e. in illa palea, epiſcopus,

c ¶ *Excommunicationis.*] i. ſuſpenſionis ab officio duorum menſium. ſic 86. diſt. tanta. & 10. q. 3. vnio. in fi.

DE *epiſtolis.*] Hæc diſt. diuiditur in duas partes. In prima dr̃ quod dictum eſt, ſ. q̃ decretales vim habent canonum P. Secunda ibi, *Sit ergo,*

Casvs. Supra tractauit Grat. de auctoritate canonum, & conſtitutionib⁹ ſanctorũ in diſt. 18. In hac vero 19. diſt. tractat de epiſtolis, quæ emanant à Papa: “& oſtendit quòd decretales epiſtolæ eandẽ vim hñt & auctoritatem quàm & canones: & hoc per ſequentia c. patet.

“ Decretales canónib⁹ æquipollẽt.

d ¶ *De epiſtolis.*] ſ. in proxim. diſt. tractauit magiſter de auctoritate canonum a. Hic agitur de auctoritate decretalium: & oſtendit hic quòd eiuſdem ſint auctoritatis decretales & canones.

a Subaudi & conſtitutionib. ſanctorũ, vt 25. di.

“ Decretales ſunt dupliçes,

“ Sciendum itaq; q̃ quędam decretalis epiſtola eſt generalis, quædam ſpecialis. Generalis b eſt, q̃ ad oẽs dirigitur, vt 2. q. 5. omnib. Specialis eſt, quæ ſpecialiter ad aliquos mittitur, vt 35. q. 3. q̃ ſcripſit. 7. q. 1. petiſti. ſiue ſit generalis, ſiue ſit ſpecialis: dũmodo aliq̃d definiatur p eã, p̃ iure gñali hñda eſt: vt 16. q. 3. licet. ext. de ſen. & re iu. in cauſis. niſi ſit tradita ex tpe, ex loco, & ex cauſa: vt 19. diſt. ſciendum. Sed ſi dubiũ eſt an ſit decretalis, recurrẽdum eſt ad regiſtrum, vt ſ. diſt. 9. vt veterũ. Præſumitur tamen quòd ſit decretalis, ſi reperitur inter alias decretales: ad inſtar illius q̃ reperitur inter alias moniales, quę præſumitur ex hoc monialis. argu. 20. q. 1. quem p̃genitores. Vel ſi plures eã tenẽt, tenenda eſt, vt 16. diſt. Iſidorus. diſtingue prout dicitur ext. de ſi. inſtr. paſtoralis.

b hãc ſñiam hic ſequitur Hug. & Lau.

§ Suo p. 4. c. 33.

Si Romanorum,] Casvs. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte Nicolaus reprehendit quoſdam, qui nolebant recipere decretales epiſtolas, quia in corpore canonum, quod Iſidorus fecit, non habentur inſertæ: & facit hoc Nicolaus tribus rationibus. Prima eſt: quia cum Papa præſtet auctoritatem opuſculis aliorum, multo fortius ſuis. Secunda ratio eſt: quia ipſi recipiunt eas cum pro ſe faciunt: ergo & cum contra eos faciunt, recipere debẽt. Tertia ratio eſt: ſi ideo non admittunt eas, quia in corpore canonum non habentur: ergo eadem ratione non debent admitti ſcripturæ beati Gregorij, & aliorum multorum, qui ante ipſum, & poſt ipſum fuerunt, & nouum & vetus teſtm̃ in corpore canonum nõ inueniuntur. Prima ratio eſt in principio c. Secunda incip. ibi, *Cum et ipſi.* Tertia ibi, *Item ſi ideo.* In ſeccũda parte quæ incipit ibi, *Sed reſponſuri ſunt.* continetur reſponſio illorum dicẽtium, q̃ etſi nouũ & vetus teſtm̃ in corpore canonum nõ inueniantur: tm̃ ea admittimus, q̃ a vnum c. Innocentij vtrumq; teſtm̃ approbat, & dicit eſſe recipiendum: etſi nullum eorum in corpore canonum ſit inſertum: quib. Nicolaus reſpondet dicẽs, quòd eadem rõe dñt recipere decretales epiſtolas: q̃a vnum c. Leonis Papę præcipit omnes decretales epiſtolas cuſtodiri: vt ſi quis in illas cõmiſerit, puniatur. & ad hoc inducit c. Gelaſij. In tertia parte quæ incipit ibi, *His itaque,* concludit ex ſupradicto decreto tales epiſtolas ſicut canones eſſe recipiendas, breuiter recapitulando ſ. dicta.

2 Cõcord. I. ab hoſtib. §. ſed quòd ſimpliciter. ff. ex q. cauma. & ff. de of. p̃ſi. l. 3.

† al. ſanctorum.

e ¶ *Reprobantur.*] Arg. “ q̃ illud quod Papa approbat, vel reprobat, & nos approbare vel reprobare debemus, vt 24. q. 1. hæc eſt fides. & 35. q. 9. veniã.

“ Papã imitari debemus.

f ¶ *Quanto.*] Satis enim abſurdum eſt alium alij opitulari, & non ſibi, vt C. de nat. lib. l. nuper. in fi.

g ¶ *Suffragari.*] Arg. “ quòd illud quod p̃ ſe quis inducit, etiam contra ipſum inductum non debet reprobare, vt inſtrumẽta, & ſi qua ſimilia ſunt. arg. diſt. 9. neque quorumlibet. & 4. q. 3. placuit. §. item in criminali. ver. ſi quis teſtibus. & 4. q. 8. cuius in agẽdo. ext. de cen. cum olim. Argu. contra, 2. q. 7. ſi hæreticus. contra, diſt. 38. ſi quid veri. & ſ. diſt. 10. lege. primum regulare, ſecundum ſpeciale in odium hæreticorum, & fauorem fidei & religionis. argu. ad hoc ext. de fo. comp. cum ſit generale.

“ Reprobare non poſſum p̃ me inductum. † al. etiam.

† al. aientes.

3 Inno. Pap. 1. ad Exuperium, epiſt. 3. c. vlt.

† al. referendum.

h ¶ *Membranas.*] “ licet leges abrogatas nõ teneamus, tamen notitia earum eſt neceſſaria. ſ. diſt. 7. fuerunt. & eſt hic argum. quòd nullum verbum poſitum in aliqua ſcriptura debet vacare, vel ſuperflue poni, vt 28. q. 1. ſic enim. & extra de maiorit. & obed. ſolitæ c. & ff. de vſur. l. 4. Arg. contra. C. de fideiuſſ. non recte.

“ Iuris abrogati notitia eſt neceſſaria.

i ¶ *Reſtat.*] quaſi diceret, quod obtinet ab vno, debet obtinere in omnibus ſimilibus, vt quarta diſtinct. denique. in fi. & 26. diſtinct. deinde.

cVltra med. cap. ver. ſin autẽ. vbi de hoc. Arc.

bellum retulit.

B ¶ Vel hi.] *In aliquot conciliorum editionibus legitur*, vt eorum, qui ſe læſos exiſtimant, in concilio cauſæ, &c.

[*Item ex concilio Bylon*]

PALEA. c C. XVI.

ANnis ſingulis epiſcopus in ſua diœceſi ſynodum faciat de ſuis clericis, necnon abbatibus: & diſcutiat alteros clericos, & monachos.

Singuli vero epiſcoporum ſuis eccleſiis notificare ſtudeant, quę in cõciliis ſtatuuntur.

c ¶ Palea.] *In nullo collatorum exemplarium habetur. ſed verſic.* ſinguli. *coniunctus eſt præcedenti cap.* Propter eccleſiaſticas. *ſuntque verba Gratiani.*

Vnde in concilio Toletano, 16. c. 6.

¶ Quæ in conciliis ſtatuuntur, ſinguli epiſcoporum ſuis eccleſiis notificent.

C. XVII.

DEçernimus, vt dum a in qua libet prouincia concilium agitatur, vnuſquiſq; epiſcoporum admonitionib⁹ ſuis intra ſex menſium ſpatia omnes abbates b, preſbyteros, diaconos, atque clericos, ſeu etiam omnem conuentum ciuitatis ipſius, vbi præeſſe dinoſcitur, necnon & cunctam diœceſis ſuæ plebẽ aggregare nequaquam moretur: quatenus d coram eis pleniſſime omnia referet quę eodem anno in concilio acta, vel definita eſſe noſcuntur. *& infra.* ¶ Quòd ſi quiſpiam hæc paruipendẽda crediderit, ſententia excommunicationis c duorũ mẽſium curriculo perſiſtat yſquequaque multatus.

a ¶ *Decernimus.*] *In duob. exemplaribus huius 16. concilij Toletani, locus hic ita legitur*, quatenus coram eis publice omnia referata, de his, quæ eodem anno in concilio acta, vel definita extiterint, pleniſſime notiores efficiantur.

d ¶ Quatenus.] *In duob. exemplaribus huius 16. concilij Toletani, locus hic ita legitur*, quatenus coram eis publice omnia referata, de his, quæ eodem anno in concilio acta, vel definita extiterint, pleniſſime notiores efficiantur.

DISTINCTIO XIX.

EPiſtolis d vero decretalibus quæritur, an vim auctoritatis obtineant, cum in corpore canonum non inueniantur. De his ita ſcribit Nicolaus Papa Archiepiſcopis, & Epiſcopis per Gallias conſtitutis.

d ¶ *Epiſtolis vero decretalibus.*] *In nullo collatorum exemplarium habetur. ſed verſic.* ſinguli. *coniunctus eſt præcedenti cap.* Propter eccleſiaſticas. *ſuntque verba Gratiani.*

¶ Decretales epiſtolæ vim auctoritatis habent. C. I.

SI Romanorum Pontificum decreto, ceterorum opuſcula tractatorum approbãtur e, vel reprobantur; ita vt, quod ſedes Apoſtolica p̃bauit, hodie teneatur acceptum; & quod illa repulit, hactenus inefficax habeatur: quanto f potius, quę ipſa pro catholica fide, pro ſanis dogmatibus, pro variis, & multifariis eccleſiæ neceſſitatibus, & fideliũ morib⁹ diuerſo tempore ſcripſit: omni debẽt honore præferri, & ab omnib. prorſus in quibuſlibet oportunitatib. diſcretione, vel diſpenſatione magiſtra reuerenter aſſumi? Quamquam quidam veſtrũ ſcripſerint, haud illa decretalia priſcorũ Pontificum in toto canonum codicis corpore contineri deſcripta, cũ A ipſi, vbi hæc ſuæ intentioni ſuffragari g conſpiciunt, illis indifferenter vtantur: & ſolum nunc ad imminutionem ſedis Apoſtolicæ poteſtatis, & ad ſuorum augmẽtum priuilegiorum minus accepta eſſe perhibeant. *Item infra.* ¶ 2 Si ideo non eſſe decretales epiſtolas priſcorum† Põtificum Romanorum admittendas dicunt, quia in codice canonũ non habentur adſcriptæ, ergo nec S. Gregorij, nec vlli⁹ alterius, qui ante vel poſt ipſum fuit, eſt aliquod inſtitutũ, vel ſcriptum recipiendum, eo q̃ in codice canonum non habeatur adſcriptum. Ergo doctrinam eorum, & ſanctiones, quæ ab omni lingua venerantur, quia in codice canonum non habentur adſcriptæ, de codicibus ſuis eradãt. Vt quid vel membranas h occupãt, poſtquam non habentur acceptę? Sed quare multum immoramur, cum nec ipſas diuinas ſcripturas veteris, & noui teſtamenti iam recipiemus, ſi iſtos duxerimus audiẽdos? Etenim† neutrum horũ in codice canonum eccleſiaſticorum habetur inſertum, Sed reſponſuri ſunt iſti, qui non ad obediendum potius, quàm ad reſiſtẽdum ſemper ſunt parati, dicẽtes †, q̃ inter canones inueniatur capitulũ ſancti 3 Papę Innocentij, cuius auctoritate doceatur à nobis vtrũque teſtamentum eſſe recipiẽdum, quamquam in ipſis paternis canonib. nullum eorum ex toto contineatur inſertum. Quibus ad hęc afferendum† eſt: quoniam ſi vetus, nouumque teſtamẽtum recipienda ſunt, non quòd codici canonum ex toto habeantur annexa, ſed quòd de his recipiendis ſancti Papæ Innocentij prolata videatur eſſe ſententia: reſtat i nimirum, quòd decreta-

a ¶ *Capit*

Source : BIU Cujas

a ¶ *Capitulũ.*] Illud c. ẽ 26. q. 1. oĩa: vbi tñ attribuitur Damaso Papę: &pt esse ꝙ vterq; fecerit illud. & ẽ simile 1. q. 1. de cætero. & de consec. dist. 1. consulto.

b ¶ *Dicẽdo.*] Ar. "ꝙ verbo gñali oĩa dẽnt cõprehẽdi, vt hic, & 1. q. 1. sunt nõnulli, & 14. q. 3. putant. & 12. q. 1. dilectissimis, & 13. q. 2. non æstimem[9]. Cõtra de consec. di. 2. reuera. & j. 75. di. quõd die.

c ¶ *Desunt.*] Est hic ar. ꝙ si Papa ĩ aliquo priuilegio vel rescripto cõfirmat alicui eccle się priuilegia exẽptionis, vel alterius rei, q̃ hẽt ĩ priuilegiis suis, ꝙeo ipso robur hẽant illa priuilegia[a]. licet ñ possint exhiberi: dr̃ em hic, ꝙ decretales sint recipiẽdæ, cũ capitulũ Leonis qđ ẽ in corpore canonum, de hoc dicat: quãuis illæ nõ sint in corpore canonum. De hoc dixi 5. dist. 9. vt veterum.

d ¶ *Diuersis.*] Not. ꝙ verbũ indefinite ꝓlatum gñaliter est intelligẽdũ: vt 1. q. 3. saluator. & 15. q. 1. nec his. 28. q. 1. idololatria. 31. q. 1. ꝙ si dormierit. ar. cõtra. 1. q. 1. sũt ñnulli. ADDITIO, Pro prima par. hr̃ extr. de pri. qa circa. & extr. de test. relatum. 2. in pr. vbi đ hoc. Archidiaconus.

Sic omnes.] CASVS. huius c. planus ẽ.

e ¶ *Petri.*] nã Papa sanctitatẽ recipit à cathedra, vt 40. d. ñ nos. Io.

IN memoriam.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas part. In 1. par. dr̃ ꝙ Romana ecclesia ob reuerẽtiã B. Petri intñ dẽt honorari, vt si ẽt vix ferendũ ꝓcipiat, tñ tolerari dẽt. In 2. par. q̃ incipit ibi, *Si vero.* dr̃, ꝙ si qs ꝓsbyter vel diaco nꝰ arguatur ab Apostolica sede, falsã epistolã detulisse: lcĩa sit eꝓ tenere eũ in carcẽ vel alia custodia, donec cõsulat Papã ꝓ litteras vel legatos, quid de hoc voluerit definire: vt is corrigatur, & certus modus imponatur.

f ¶ *Iugũ.*] vt 100. di. cõtra morẽ. 11. q. 3. qd. ergo. idẽ ẽ ĩ aliis ꝓlatis, vt 2. q. 7. sacerdotes.

g ¶ *Falsam.*] "Dr̃ charta falsa ex dicto vel tacito: & in tali falso distinguitur, vt ext. đ rescri. sup litteris. & talis dr̃ bñ falsari[9], vt ff. đ fal. si qs obrepserit. Itẽ dr̃ falsa scriptura, vt cum scribitur, oẽs vel maiorẽ partẽ fratrũ fuisse ꝓsentẽ, q̃nõ fuit vere ꝓsens: vtext. de his q̃ fi. à pl. si. cõsca. cũto. & talis falsarius suspẽditur ab officio & beneficio, vt ext. de test. tã litteris. in fi. Itẽ ipso facto dr̃ falsarius, vt si charta apparet rasa vel ĩmutata[b]. & talis falsari[c] deponitur, vt extr. de cri. fal. ad audiẽtiam. Qui ãt falsã chartã fabricat de nouo, nõ solũ deponitur, sed & curię traditur[c]. vt ext. đ fal. ad falsariorũ. Pœna falsitatis secundũ leges est depositio, & oĩm bonorũ cõfiscõ ĩ libero: in seruo mors. ff. đ fal. l. 1. Dr̃ ẽt falsa charta q̃ nõ hẽt testes inscriptos, vt extr. de proc. c. 1. Itẽ dr̃ falsa q̃ hẽt subscriptiones variis manib. notatas: & q̃ nõ ẽ perfectą eadẽ manu, vt ext. de priui. c. cũ olim. in fi. nisi ex hoc sit ibi diuersitas, ꝙ sit ibi calami vel attramenti mutatio, vt in auth. de fid. inst. & cau, in pr. col. 6. Itẽ dr̃ falsa si est alieno sigillo sigillata, dummõ ille habuit ꝓprium: vel nisi dixerit ꝙtũc non habuit proprium, vt ext. đ ap. significauit. Itẽ dr̃ falsa si ẽ cõtraria alteri ex eadẽ parte ꝓlatæ, vt ext. de fi. inst. imputari. & C. de fi. inst. scripturę. Item dñr falsæ litterę Papę propter falsã grãmaticã. ext. de resc. ad audientiã. Itẽ dñr falsæ, si sint suspectæ, & eis ñ imponitur fides, vt C. de ꝓb. iubemꝰ. Itẽ dr̃ falsa charta, si sigillum est fractum: vel si nõ est annus indictionis appositus, vt ext. de fi. inst. inter. Itẽ si filũ est ruptum, vt ext. de cri. fal. licet. Itẽ si sunt impetratæ litteræ pendẽte applõne, vt ext. de testi. causã. Itẽ si sunt impetratæ sine mandato dñi, vt ext. de resc. nonnulli.

h ¶ *In carcerẽ.*] Si certũ ẽ eũ eẽ falsatorẽ. d 50. di. si eꝓs. & ext. de cri. fal. ad falsariorũ. sed vbi est dubium, fit quod hic dicitur.

ENimuero,] casus istius c. plan[9] est.

i ¶ *In speculũ.*] Speculũ ꝓ doctrinã: exẽplũ ꝓ bonam operõnem.

1 Leo PP. 1. epi. 1. in fin. "verbũ gñale oĩa dz cõprehẽdere.

† al. quinto suorũ decr.

†al. ordinata.

a Cũ ista gl. cõcor. no. ꝓ Bal. Ang. & Io. de Im. l. sciẽdũ. ĩ pr. ff. đ ver. ob. & q̃ not. ꝓ Bal. in aut. si qs in aliquo. col. 2. C. de eden. & ꝓ Ang. in §. & hoc in super. col. 3. in auth. vt sponsalar. & ꝓ Ale. đ Im. in l. admonendi. ff. de iureiur.

2 Gelasi[9] Papa 1. cũ 70. epis. hr̃ §. 15 dist. c. sancta Romana. §. item decretales.

5 Læ dñr falsę multipliciter.

3 De[9] dedit p. 3. Poly. l. j. tit. 17. Iuo p. 4. c. 138.

4 Extat ĩ cõcilio Tiburiensi, c. 30.

5 Burc. l. 1. c. 220. Iuo p. 5. c. 50.

†al. corpore

b Extr. de fi. inst. c. 1. ext. de fal. c. fin. extra de priuil. cum olim. Arch.

c Sed qđ si ille q̃ vtitur falso instro vult se purgare, quod ignorauit, est ne audiẽd[9]? Resp. sic, si & se purget, & decetorẽ exhibeat. C. ad l. Corn. đ fal. l. maiorẽ. ff. e. ti. l. diuus. Sed contra extr. de cri. fal. ad falsariorũ. S3 ibi cũ ignorantia est supina, vel cũ ñ exhibet deceptorẽ, sed cũdũ Laur.

†al. apostolico detuliſſe

† al. conuenerit.

d Forsan speciale est in falsario fratrum dñi Papæ. Arch.

†al. Stephanus v.

les epistolæ Romanorum Pontificum sunt recipiendæ: etiam si non sint codici canonum compaginatæ: quoniam inter ipsos canones vnum[1] B. Leonis capitulum[a] constat esse permistum: quo ita omnia decretalia constituta sedis Apostolicę custodiri mandantur, vt si quis in illa commiserit: noueritsibi veniam denegari. Ait enim cap. decimo † suarũ decretalium: [Ne quid vero sit quod prætermissum à nobis forte credatur, omnia decretalia constituta tã beatæ recordationis Innocentij, quã omnium decessorum nostrorum, quę de ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata† sunt disciplinis, ita à vestra dilectione custodiri mandamus: vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari.] Dicẽdo[b] vero [omnia decretalia constituta] nullum de decretalibus constitutis prętermisit, quod non mãdauerit esse custodiẽdũ. Et rursus asserendo [omnium decessorum nostrorum] nullum Põtificum Romanorum, qui ante se fuerunt, excepit: cuius ita non præceperit decretalia cõstituta ab omnibus custodiri: vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari. Itaq; nihil refert, vtrum sint omnia necne decretalia sedis Apostolicæ cõstituta inter canones conciliorum immista: cum omnia in vno corpore compaginari non possint: & illa eis intersint, quę firmitatem his, quę desunt[c], & vigorem suum assignent: præsertim cũ synodalia gesta, inter quæ ipsi canones statuti sunt, in codice canonum non habeantur: sed à nobis omni cultu debito venerẽtur. Cõsonat aũtẽ huic beatissimo Papæ Leoni sanctus & facundissimus in decretis suis Papa Gelasius, ita inqens: [2 Decretales epistolas, quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Roma pro diuersorũ Patrum consultatione dederunt, venerabiliter suscipiendas decernimus.] In quo notãdum est: quia nõ dixit decretales epistolas, quę inter canones habentur:] nec tantum [quas moderni Põtifices ediderunt:] sed [quas beatissimi Papę diuersis[d] temporibus ab vrbe Roma dederũt.] Dictis autem [diuersis temporibus] etiam illa tempora vir sanctus cõprehendit: q̃ crebrescentibus paganorum persecutionibus, ad sedem Apostolicam deferri causas episcoporum difficillime permittebant. His ita diuina fauente gratia prælibatis, ostẽdimus nullam differentiam esse inter illa decreta, quæ in codice† canonum habentur, sedis Apostoli cæ præsulum, & ea, quæ præ multitudine vix per singula voluminum corpora reperiuntur: cum omnia, & omnium decessorum suorum decretalia constituta, atque decretales epistolas, quas beatissimi Papæ diuersis temporibus ab vrbe Roma dederunt, venerabiliter fore suscipiendas, & custodiendas, eximios pręsules, Leonem scilicet & Gelasium mandasse probauimus.

A ¶ Cum ipsi.] *Locus fuit emendatus ex ipsa epistola Nicolai, quæ Romæ manuscripta habetur: & nuper impressa est in appendice bibliothecæ sanctorum Patrum, vt dictum est, 5. dist. 10. c. leges. in qua epistola multa alia habentur ad epistolas decretales etiam antiquissimas pertinentia.*

Item Agatho Papa omnibus Episcopis.

¶ Omnes sanctiones Apostolicæ sedis irrefragabiliter sunt obseruandæ. C. II.

3 SIc omnes Apostolicæ sedis sanctiones accipiendæ sunt, tanquam ipsius diuini Petri[e] voce firmatæ sint.

Item ex capitulis[n] *Caroli Imperatoris.*

¶ Tolerandum est iugum, quod à sancta sede imponitur licet importabile videatur. C. III.

4 IN memoriam Beati Petri Apostoli honoremus sanctam Romanam, & Apostolicam sedẽ: vt quæ nobis sacerdotalis mater est dignitatis, esse debeat ecclesiasticę magistra ratiõis.[5] Quare seruanda est cum mansuetudine humilitas: vt licet vix ferẽdum ab illa sancta sede imponatur iugũ[f], tamen feramus, & pia deuotione toleremus. Si vero (quod non decet) quilibet, siue sit presbyter, siue diaconus, aliquam perturbationem machinãdo, & nostro ministerio insidiando, redarguatur falsam[g] ab apostolica† sede detulisse epistolam, vel aliud quid, quod inde non venerit†, salua fide[c], & integra circa Apostolicũ humilitate, penes episcopum sit potestas, vtrum eum in carcerẽ[h], aut aliam detrudat custodiam, vsquequo per epistolam, aut per idoneos suæ partis legatos Apostolicam interpellet sublimitatem, vt potissimum sua sancta legatione dignetur decernere, quid de talibus iusto ordine lex Romana statuat definire, vt & is corrigatur, & ceteris modus imponatur.

n ¶ Capitulis.] *Sic emendatum est ex aliquot manuscriptis, & Iuone. Ac Nauclerus vol. 2. gen. 28. narrat hoc esse vnum ex viginti tribus legum capitulis, quæ Carolus Magnus ad omnes suas prouincias misit. Burchardus autem citat ex concilio Tiburiensi, c. 30. vbi etiam extat.*

c ¶ Salua fide.] *Apud Burchardum est, falsa fide, & non integra.*

Item Stephanus† Papa.

¶ Quidquid Romana ecclesia statuit, vel ordinat, ab omnibus obseruandum est. C. IIII.

E NImuero, quia in speculum[i], & exemplum sancta Romana ecclesia, cui nos Christus præesse

Source : BIU Cujas

16.q.1. prædicator.& c.nulli.7.q.1.ſuggeſtum.8.q.1.ſi ergo.25.q.2.inſtitutionis.& 1.q.1.nulli.& c.omnia.Lau.12.diſt.ſcit ſancta.Arch.

Nulli.]Casvs. Quidam erant epi erigẽtes calcaneum cõtra Romanã eccleſiam,& nolentes ſedis Apoſtolicæ ꝓcepta obſeruare,ſed Græcos reꝓhendit,& hortatur eoſdẽ ne ab Eccl.Romana recedãt: alioqn depoⁿẽtur,& eorũ ſníæ inutiles erunt: qa quanto maiora eis committuntur,tanto magis puniri debent.

a ¶ *Proſtratus.*] "Hic vr̃ ꝙ oís q nõ obedit ſtatutis Romãæ ſedis ſit hr̃tic⁹:&varios modos hr̃ſis notaui 24.q.3.§.qa vero.&c.qdã. Sed intelligas, ꝙ hic dr̃,ꝙ q dicit Romanã eccleſiã ñ eſſe caput, nec poſſe cõdeꝛ canones, iſte eſt hæretic⁹, vt 22.diſt.c.1.& 25.q.1. violatores.&q.2.ſi qs dogmata. Sed ſi quis alias trãſgreditur ei⁹ mandata,nõ ꝓpea eſt hr̃ticus, licet peccet. ext.de reſc.ſi qñ.Io.

b ¶ *Iudicio.*] Sed cõtra 24.q.1.ſubdiaconus. Sed ibi ñ admittit dãnatũ ab hr̃ticis: ſed ſi vult pœnitere,admittit eũ:ſed hoc ñ eſt ió qa hr̃tic⁹ eũ dãnauit, ſed qa aliàs maluseſt.

c ¶ *Maioris.*]Ar.ꝙ q̃to aliqs delinquẽs ẽ maior,tãto magis eſt puniendus,vt 40.diſ.hõ Chriſtianus.11.q.3.ꝑcipue 25.q.1.nulli fas.

d ¶ *Sed etiam aliis.*]ar. ꝙ q tenetur aliquem defendere contra alios,multo fortius cõtra ſe,vt 16.q.1.in canonib.& ff.ſi ſer.ven. altius.

† al. poſita eſt omnib⁹, quidquid.

" Papæ ſtatutis ñ obediens, an ſit hæreticus.

1 Polyc.l.1. titu.17.Anſ. l.2.c.21. Iuo p.5. ca.11.& 349.

a Intellige cũ determinatiõe eius quod leg.& not.extr.de reſc.ſi qñ.& đt Hu.quòd canõ iſte ꝓt intelligi eẽ datæ ſníæ. &ꝓ hoc faciũt illa verba, ꝓſtratus & ibi iã dãnatus.Arc.

† al.exigendus.

b Arg.ext.đ na.ex li.yẽ. c.1.l.altius.ĩ gl.alle.ff.de cond.ind.fr̃ à fre. ff. de pac.cũ ĩ eo.

2 Polyc.l.1. tit.25.Anſ.l. 3.c.vlti.& l. 6.c.212.

† al.obedire

*IN canonicis.*Casvs. Hoc c.diuiditur in duas par.In 1.part.dr̃ ꝙ bon⁹ indagator diuinarum ſcripturarũ debet ſequi auctoritatem catholicarum eccleſiarũ ĩ ſcripturis recipiendis & ꝓponẽdis:inter quas ſcripturas ꝓponẽdę erũt ſcripturę ſedis Apoſtolicæ.In 2.par. q̃ incipit ibi, *Tenebit igitur.*dr̃, ꝙ illæ ſcripturæ q̃ recipiuntur ab omnib. ſunt ꝓponendæ illis, quas nõ recipiunt qdam: inter illas vero q̃ non recipiuntur ab oĩb. ꝓponendas eas, quas plures &grauiores recipiũt eis, quas pauciores & minoris auctoritatis recipiũt. S3 ſi alię à grauiorib. aliæ à plurib.recipiãtur, æqualis erunt auctoritatis,licet hoc đ facili ĩueniri ñ poſſit.

e ¶ *Interquas.*]canonicæ ſcripturæ ſunt epiſtolæ.

c ĩ.diſt.pxi. đ qb⁹. ext.đ of.le. prudẽ tiã.65.di.c.2 & 3.Arch.

"Scripturæ canonicæ ſi ſunt ĩ eadẽ veneratiõe.

f ¶ *Habere.*]meruit ab alia eccleſia.

g ¶ *Præponat.*]Arg.ꝙ ſemper præſumitur pro multitudine,vt 61.di.nullus inuitis. Itẽ ar. ꝙ à plurib. recipitur maioris eſt auctoritatis quàm quod à pauciorib. c vt ĩ.16.di.Iſidorus.& 2.q.7.puto.63.diſt.c.vl. Sed qualiter ſtare ꝓt quod hic dr̃?Nonne oẽs canonicæ ſcripturæ æqualiter ſunt recipiẽdæ,ar.15.di.ſancta Romana?Qũo ergo vna ꝓponitur aliis?Reſp. "ꝓt eſſe ꝙ oẽs recipiantur,non tñ ꝙ oẽs in eadẽ veneroe hẽantur.

voluit,propoſita† eſt:ab omnibus quidquid ſtatuit, quidquid ordinat, perpetuo, & irrefragabiliter obſeruandum eſt.

Item Gregorius iiij.

¶ A Pontificalibus ſit alienus officiis, qui Apoſtolicis nõ vult obedire ꝓceptis. C.V.

1 NVlli fas eſt vel velle, vel poſſe tranſgredi Apoſtolicæ ſedis, præcepta,nec noſtrę diſpoſitionis miniſterium, quod veſtram ſequi oportet charitatem.

2 ¶ Sit ergo ruinæ ſuæ dolore proſtratus[a],quiſquis Apoſtolicis voluerit contraire decretis, nec locũ deinceps inter ſacerdotes habeat,ſed extorris à ſancto miniſterio fiat:nec de eius iudicio[b] quiſquam poſtea curam habeat,quoniam iam damnatus à ſancta & Apoſtolica eccleſia,ac auctoritate,ſua de inobedientia,atque præſumptione à quoquam eſſe non dubitatur:quia maioris[c] excommunicationis deiectione eſt abiiciendus†,cui ſanctæ Eccleſię cõmiſſa fuerit diſciplina, qui non ſolum præfatæ ſanctæ Eccleſiæ iuſſionibus parere debuit, ſed etiam aliis[d], ne præterirent, inſinuare. Sitq; alienus à diuinis,& Pontificalibus officiis,qui noluit præceptis Apoſtolicis obtemperare†.

¶ *Caput hoc eſt in eadem epiſtola Gregorij iiij.ex qua ſumptum eſt c.Decreto noſtro.*].2.q.6.*Extat autem in codice ſæpe memorato bibliothecæ Dominicanæ.*

Item Auguſtinus de doctrina Chriſtiana,lib.2.c.8.

¶ Inter canonicas ſcripturas Decretales epiſtolæ connumerantur. C. VI.

2 IN canonicis ſcripturis eccleſiarum catholicarum quamplurimum diuinarum ſcripturarũ ſolertiſſimus indagator auctoritatem ſequatur, inter quas[e] ſane illę ſint,quas Apoſtolica ſedes habere[f], & ab ea alij meruerunt accipere epiſtolas.Tenebit igitur hunc modum in ſcripturis canonicis,vt eas,quæ ab omnibus recipiuntur eccleſiis, præponat[g] eis, quas quædam non accipiunt. In eis vero quæ non accipiuntur ab omnibus,ꝓponat eas,quas plures[h],grauioreſque accipiunt eis, quaspauciores,minoriſque auctoritatis eccleſiæ tenent. Si autem alias inuenerit à pluribus, alias à grauioribus haberi (quamquam hoc inueniri[i] vix poſſit) æqualis tamen auctoritatis eas habendas puto.

¶ *Caput hoc apud B.Auguſtinum loco indicato ſic habet*: In canonicis autem ſcripturis eccleſiarum catholicarum quamplurium auctoritatem ſequatur:inter quas ſane illæ ſunt,quę Apoſtolicas ſedes habere,& epiſtolas accipere meruerunt. Tenebit igitur hunc modum in ſcripturis canonicis, vt eas,quę ab omnibus accipiuntur eccleſiis, ꝓponat eis,quas quædam nõ accipiunt. In eis vero,quæ non accipiuntur ab omnibus,ꝓponat eas,quas plures,grauioreſque accipiunt,eis,quas pauciores,minoriſque auctoritatis eccleſiæ tenent. Si autem alias inuenerit à pluribus,alias à grauioribus haberi,(quamquam † hoc inuenire nõ poſſit)æqualis tamen auctoritatis eas habẽdas puto. *Quæ quidem B.Auguſtini ſententia non ad decretales Romanorum Pontificũ, ſed ad canonicas, & ſacras ſcripturas referenda eſt.*

Item Leo Papa I. ad epiſcopos Viennenſes,epiſt.87.

¶ Miniſterij † diuini ſe exortem intelligat, qui à ſoliditate Petri recedit. C. VII.

3 ITa Domin⁹ noſter Ieſus Chriſtus humani generis ſaluator inſtituit,vt veritas, quæ antea legis & prophetarum præconio cõtinebatur,per Apoſtolicam tubã in ſalutem vniuerſitatis exiret:ſicut ſcriptum eſt [In omnem terram exiuit ſonus eorum , & in fines orbis terrę verba eorum.]Sed huius muneris ſacramentum[k] ita Dominus ad omnium Apoſtolorum officium pertinere voluit:vt in beatiſſimo Petro Apoſtolorũ omniũ ſummo principaliter collocaret: vt ab ipſo quaſi quodam capite dona ſua , velut in corpus omne diffunderet: vt exortem ſe myſterij †intelligeret eſſe diuini, qui auſus fuiſſet à Petri ſoliditate recedere.Hunc[l] enim in conſortium indiuiduæ[m] vnitatis aſſumptum, id quod ipſe erat[n] , voluit nominari dicẽdo. [Tu es Petrus, & ſuper hanc petram[o] ædificabo eccleſiam meam:]vt æterni ædificatio tẽpli mirabili munere gratiæ Dei in Petri ſoliditate conſisteret , hac eccleſiam ſuam firmitate corroborans, vt illam nec humana temeritas poſſet appetere[p] , nec portæ[q] contra illam inferi prævalerent. Verum hanc petræ iſtius ſacratiſſimam firmitatem Domino , vt diximus ædificante conſtructam , nimis

Vel ĩtelligas iſtud đ localib.canonib.vt ille ꝓponatur aliis,q à plurib.tenetur:&ſic ꝓt ĩtelligi 50.di.dño sãcto.ĩ fi.vbi đ hoc ĩ gl.nõne.

h ¶ *Plures.*]"No.ꝙ hic dignitas perſonarum compẽſatur cũ numero,ſimiliter in teſtib.vt ext.de teſt.in noſtra.ſimiliter in creditorib. vt ff.de pac.maiorem. Sed in electione ſemper par numerus ꝓiudicat,licet maior ſit dignitas ex parte altera, & maius meritũ ꝓſonæ, vt ext.de ele.dudum.1.licet ſi ar.contra.63.di.c.vl.&76.di. ieiuniũm.§.ñ autẽ.

" Dignitas an cõpenſetur cum numero.

d Iuxta finẽ, ibi, æqualis eorum,&c. Arch.

Additio. Non eſt cõtra:ibi enim erant æquales in numero,nõ in meritis.Cy.

i ¶ *Inueniri.*]Ar.ꝙiura aptantur ad ea, q̃ raro accidunt. de cõſe. di.4.ſanctum eſt.&ff. ſi pars hær.pe. antiq. Ar.cõtra 28.diſ.de Syracuſanæ. 14.q.5. denique. ff. de leg. nam ad ea.

Additio. Ad idem in Auth.de conſul. coll. 4.in auth.vt ſine,phi. matr.&c. circa medium.col.7. Archidiaconus.

†facile]*Ori. Antuerp.*

ITa Dominus.] Casvs. Quidam epi contra eccleſiam Romanã erigebãt cerui cem,ei obedire nolẽtes: nec volebant ſeq doctrinam, q̃ à veterib. receperunt: contra quos inuehitur Leo, ꝓbãs, ꝙab eccleſia Romana non debent recedere:q̃ ita ẽ confirmata à Dño & corroborata in Petri ſoliditate,ꝙnec temeritas hoĩm , nec portæ inferi aduerſus eã prævalebunt: oſtẽdit etiam ꝙ à principio ſic voluit Domin⁹ Euangelicam prędicationem ab Apoſtolis & aliis prædicatoribꝰ. per vniuerſum orbẽ diffundi, vt Petrus cu i⁹ vicePapa fungitur, eſſet quaſi quoddam caput illius prædicationis : & quicunque à Petri ſoliditate recedere voluerit, deponatur.

†Myſterij.

3Iuo p.5.c.6

Pſal.18.

k ¶ *Sacramentum.*] id eſt hoc ſanctum munus[e].

† al.miniſterij.

l ¶ *Hunc.*] i.Petrum.

m ¶ *Indiuiduæ.*] ſcilicet Eccleſiæ.

n ¶ *Erat.*] i.ab eo qđ ipſe Dominus erat,ſ. petra: voluit:eum vocari dominus Petrũ. de cõſe.diſt.2.reuera.

Matth.16. e ſ.ꝓdicãdi, qđ eſt Petro conceſſum. 11.diſt. c.vl. Sed id ideo đt ſacramẽtũ, quia oĩa fiebãt ĩ figura.43.diſt.ſit rector. Arc.

o ¶ *Et ſuper hanc Petram.*] Per hãc dictionem non credo Dominum aliud demonſtraſſe, quàm hæc verba quæ Petrus reſpõdit Domino cum dixit: Tu es Chriſtus filius Dei viui:quia ſuper illo articulo fidei fundata eſt eccleſia [ergo ſuper ſeipſo fundauit Deus eccleſiam.]

p ¶ *Appetere.*]ideſt,laceſſere & calumniari.

q ¶ *Nec portæ.*] id eſt,vitia vel etiam hæreſes:quia eccleſia non poteſt errare, vt 24.quæſt.1.à recta. Nec eccleſia poteſt eſſe nulla, vt 24.quæſt.1.pudenda.quia ipſe Dominus rogauit pro ea vt non deficeret,vt 21.diſt.c.1.in fi.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Cupiditatibus.*] id est, voluntatibus.
b ¶ *A veteribus.*] Arg. quòd dicta veterum sunt sequenda, vt 37. dist. relatum. 24. q. 3. transferunt. & j. dist. prox. de quibus.

HOC AVTEM. Casvs. Dictum & probatum est supra, q decretales epistolæ vim habent auctoritatis: quod verum est (sicut dicit Grat.) de decretalib. quæ decretis patrum & scripturis Euangelicis non cõtradicũt. Vnde quia Anastasius Papa fauore Anastasij Imperatoris ordinatos ab Acacio hæretico decreuit rite & de iure communi posse suis officiis fungi: iõ Romana ecclesia eius decrerũ repudiauit.

c ¶ *Hoc autem.*] s. q de cretales epistolæ sint paris auctoritatis cũ canonibus.

d ¶ *Acacius.*] Hæreticus & excõicatus. 24. q. 1. Acacius.

a Secũdùm Arch.

[a] fuit enim excommunicat[a] propter hęresim à Gelasio, & à Felice Papa, vt ibi dicitur.

SEcũdum.] Casvs. Acacius hæreticus baptizauit & ordinauit multos tempore suæ hæresis, quos dicebat quidam non posse sua officia de iure communi exequi: quare Anastasius Imperator de hoc dubitans quæsiuit à Papa, qui respõdit eos posse de iure communi suis officiis fungi: nec per malitiam Acacij lædi posse. Nam baptismata & ordines à malo collata, per ipsius malitiam non impediuntur. Et probatur hoc 6. ratiõib. Prima ratio ẽ: quia in sacramẽtis virtus Christi operatur, quę omnem maculam repellit. Secunda est de radiis solis, qui & si trãseãt per loca fœtida, tamen non coinquinant. idẽ est de sacramentis per malos ministratis. Tertia est de Iuda: qui licet malus fuisset, multa tamẽ fecit, quæ rata sunt habita. Quarta est de auctoritate Domini, qui præcepit verba Scribarum & Pharisæorũ seruanda & implẽda. Quinta ratio est, q omne bonum à quocũque fiat, fit à Deo. Sexta ratio est, quia in sacramentis non est attendendum qualis, vel quis conferat, sed quid conferatur: quia incrementum solus Deus præbet, & neque qui plantat, neque q rigat est aliqd: sed qui incremẽtum, &c. Postea concludit ex supradictis q sacramẽta ei[s] seruari dẽnt.

1 In codice canonũ, fol. 156. B. Poly. l. 3. ti. x. Ans. l. 9. c. 62. Iuo p. 1. c. 151.

2 Nicolaus ad consulta Bulg. c. 15.

Ioan. 1.

Ioan. 12.

1 "Sacramentorũ veritas an sit apud hæreticos.

impia vult præsumptiõe violare: quisquis eius potestatem tentat infringere, fauendo cupiditatibus [a] suis, & id quod accepit à veteribus [b], non sequendo.

Hoc autem [c] intelligendum est de illis sanctionibus, vel decretalibus epistolis, in quibus nec præcedentium Patrum decretis, nec Euangelicis præceptis aliquid contrarium inuenitur. Anastasius [A] enim secundus fauore Anastasij Imperatoris, quos Acacius [d] post sententiam in se prolatam sacerdotes, vel leuitas ordinauerat, rite fungi acceptis officiis debere decreuit, ita inquiens.

A ¶ Anastasius.] *Minime verum est sensisse Anastasium, ordinatos ab Acacio post latam in ipsum sententiam, rite fungi acceptis officiis potuisse. Hoc enim duntaxat inquit in capite sequenti, firmam esse sacramenti gratiam ab Acacio traditam. quod verissimum est, sicut & aliæ omnes sententiæ quas in ea epistola ex B. Aug. Anastasius accepit, veræ sunt. Habetur autem hæc eadem Anastasij Papæ ij. epistola in corpore canonum, quod Romana ecclesia semper approbauit, vt infra dist. 20. ca. de libellis. est adnotatum. Itaque sine causa reprehenditur hoc loco Anastasius à Gratiano.*

Anastasius II. ad Anastasium Augustum, epist. 1. c. 7. & 8.

¶ Nulla lęsionis portio attingit eum, qui ab hæreticis iam damnatis ordinatur. C. VIII.

1 SEcundum [e] ecclesię catholicæ consuetudinem sacratissimum serenitatis tuæ pectus agnoscat, quòd nullum de his, quos baptizauit [f] Acacius, vel quos sacerdotes, siue Leuitas secundum canones ordinauit, vlla ex nomine Acacij portio læsionis attingat, quo forsitã per iniquum tradita sacramenti gratia minus firma videatur. 2 Nam & baptisma (quod procul sit ab ecclesia) siue ab adultero, vel à fure datum fuerit, ad percipientem munus [g] peruenit illibatũ: quia vox [h] illa, quæ sonuit per columbam [i], omnem maculam humanæ pollutionis exclusit: qua declaratur, ac dicitur [hic est, qui baptizat in spiritu sancto, & igne [k].] Nam si visibilis [l] solis istius radij, cum per loca fœtidissima transeunt, nulla contactus inquinatione maculantur, multo magis illius qui istum visibilem fecit, virtus nulla ministri indignitate constringitur. Nam & Iudas, cum fuerit sacrilegus, atque fur, quidquid egit inter Apostolos pro dignitate commissa, beneficia per indignum data, nulla ex hoc detrimenta senserunt, declarante hoc ipsum Domino manifestissima voce [Scribæ, inquit, & Pharisæi super cathedram Moysi sedent: quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite: dicunt enim, & non faciunt.] Quidquid ergo ad hominum profectum qui libet in ecclesia minister pro officio suo videtur operari, hoc totũ contineri [m] implente † diuinitatis effectu [n]: ita ille, per quem loquitur Christus, Paulus affirmat. [Ego plantaui [o], Apollo [p] rigauit [q]: sed Deus incremẽtum [r] dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat: sed qui incrementum dat Deus.] Adeo autem non quæritur, quis, vel qualis [s] prædicet [t], sed quid † prædicet, vt inuidos [u] etiam bene Christum prædicare affirmet [x]: quo malo ipse diabolus deiectus est, & hoc [y] ipse † prædicare non desinit. Ideo ergo & hic [z], cuius nomen dicimus reticendum, male bona ministrando sibi tantum nocuit. Nam inuiolabile sacramentum, quod per illum datum est aliis [a], perfectionem suæ virtutis [b] obtinuit. Quod † quidem generaliter [c] verum est, nisi aliquorum in tantum se extenderet curiosa suspicio, vt imaginentur [d] prolato à Felice Papa iudicio, postea ineffi caciter in sacramentis, quæ Acacius vsurpauit, egisse: ac proinde eos metuere [e], qui vel in cõsecrationibus, vel in baptismate mysteria † tradita susceperunt, ne irrita beneficia diuina videantur.

Quia ergo illicite, & nõ canonice, sed contra decreta prædecessorum, & successorum suorum hęc rescripta dedit (vt probat Felix, & Gelasius, qui Acacium ante Anastasium excommunicauerunt, & Hormisda, qui ab ipso Anastasio tertius eundem Acacium post ea damnauit) ideo ab ecclesia Romana repudiatur, & à Deo percussus legitur fuisse hoc modo.

¶ Anastasius à Deo reprobatus, nutu diuino percussus est. C. IX.

3 ANastasius [A] secundus, natione Romanus, fuit temporibus Theodorici Regis. Eodẽ tempore multi clerici, & presbyteri se à communione ipsius abegerunt [f], eo quòd communicasset & ideo iste Anastasius fuit dãnatus, vt j. c. Anastasius. Alij dicunt, q hoc c. cum auctore reprobatum est: quia voluit dicere q ordinati ab hæretico sine omni dispensatione de iure possunt sua officia exercere. Dicit enim H. q hęretici hñt veritatẽ sacramẽtorum, sed nõ hñt executionem eorum, vt de conse. dist. 4. sicut in sacramentis. & c. non in vobis. vt no. 1. qu. 1. qui perfectionem. & c. dominus.

a ¶ *Secundum.*] Variis modis ponitur casus huius c. G. inducit quasi abrogatũ: & Melendus sentit cũ eo, & oẽs q dicunt "veritatem sacramentorum non esse apud hęreticos, vt 24. q. 1. schisma. & 1. q. 1. extra ecclesiam. H. dicit q nec capitulum est reprobatũ, nec auctor pro iis q hic continentur, damnatus fuit: q a nihil hic continetur qđ nõ canonice dicatur: sed ideo fuit iste damnatus: q a cõicauit Photino hæretico: & q a voluit reuocare Acacium hæreticũ post mortẽ,

b ¶ *A veteribus.*] Arg. quòd dicta veterum sunt sequenda, vt 37. dist. relatum. 24. q. 3. transferunt. & j. dist. prox. de quibus.

c ¶ *Hoc autem.*] s. q de cretales epistolæ sint paris auctoritatis cũ canonibus.

d ¶ *Acacius.*] Hæreticus & excõicatus. 24. q. 1. Acacius.

e ¶ *Secundum.*] Variis modis ponitur casus huius c. G. inducit quasi abrogatũ: & Melendus sentit cũ eo, & oẽs q dicunt "veritatem sacramentorum non esse apud hęreticos, vt 24. q. 1. schisma. & 1. q. 1. extra ecclesiam. H. dicit q nec capitulum est reprobatũ, nec auctor pro iis q hic continentur, damnatus fuit: q a nihil hic continetur qđ nõ canonice dicatur: sed ideo fuit iste damnatus: q a cõicauit Photino hæretico: & q a voluit reuocare Acacium hæreticũ post mortẽ,

f ¶ *Abegerunt.*] j. remouerunt. 32. di. c. prẽter. hoc §. verum. Sed contra. 8. q. 4. nonne. vbi dicitur, q ante tempus sententiæ non possunt cleric

Matth. 13.

† al. implendo diuinitatis effectũ. 1. Cor. 3.

† al. quem. Philip. 1. b 23. q. 5. c. vlt. Arch.

† al. ipso. c. 8

† *Quod cum ita sit, aliquorum in tantum se extendit curiosa*] Orig. c Sub. q ex inuidia bonorũ, & cã lucri Christũ prædicabãt. 28. q. 1. iam nunc. in fi. Arch.

† al. ministeria.

d Quia concluditGrat. secũdũ opi. forte suã, s. qua asserit veritatẽ sacramẽtorũ ñ esse apud hñticos, qđ falsum est. Io. de Fant. 3 Ex libro (vt ĩ corpore cõciliorũ citatur) Pontificali. Iuo p. 14. c. 40.

Source : BIU Cujas

clerici recedere ab episcopo. Sed hic non recesserunt ante sententiam: qa inciderũt in hæresim iam damnatam, vt 24.q.1.c.1.2.&3.

a ¶*Concilio.*]Videtur ergo q̃ Papa tenetur requirere concilium episcoporum: quod verum est vbi de fide agitur: & tunc synodus* maior est Papa, vt 15.dist. sicut, in fi. Arg. ad hoc 93.dist. legimus.

Synodus si mul cũ Papa (de qua nũc gl. loq̃tur) est maior Papa solo extẽsiue ñ intẽsiue. Vide Caiet. Apolog. p.2 c.13. ad 6. & Turrec. sum ma de eccl. libr.3. c.64. Nec text. citati, si qd faciunt, aliud cõcludunt.

b ¶*Qui communicaue rat.*]cõtra 11.q.3. quoniam. vbi dicitur, q̃ excõicatio non tranfit ī tertiam personã: sed hic cõmunicauit in maleficio, vnde potuit transire ad tertiã personam, vt extr. de sen. excom. nuper.

c ¶*Occulte.*]magis in de præsumitur cõtra ipsum, vt ext. vt eccl. benef. vt nostrũ. extr. de of. dele. consuluit. ff. de rit. nupt. palam. ff. de adm. tu. non existimo. Lau.

d ¶*Diuino.*]quia dum assellaret, emisit intestina ignominiose lapsus.

e ¶*Propter.*] ¶*Obtineant.*] qa pter formam ecclesiæ contulit. 1.q.1. extra eccle siam.

f ¶*Quæ circa eum.*]ar. q̃ quidquid fit ab intrusis vel vitiose electis, totum cassatur, vt 12.q.2. alienatiões. 25.q.1. omne. Arg. cõtra 3.q.7.c. infamis. §. verumtamẽ. in pr. & C. de sacrosc. eccl. l. de

b Dic vt no. ẽ ele. nihil. in gl. vlti. & ẽ schism. c.1 &de cõs. di. 1. hi ergo. & 1. q. 1. si q à pseudo. ibi videas. Arc,

cernimus[b]. Sed hic fauor tutorũ ecclesiæ: quia aut sunt in vtilitatem ecclesiæ, & tũc valent, aliàs non. 16. q.6. si episcopum.

Hic videas qđ no. 2.q.7 sacerdotes.

"auctoritas sanctorũ q̃ñ que papali præfertur auctoritati.

"Impitus ñ pt eẽ iudex ecclesiastic⁹

Decretales.] Casvs. Supra ostẽdit Gratianus decretales epistolas parem vim habere cũ canonib. cõciliorum. In hac vero 20. dist. q̃rit an expositiões sanctorum Patrum exæquẽtur canonib. & decretalib. vel præferantur. Quòd præferãtur videtur, quia maioris auctoritatis videtur, cũ pleniori gratia spiritus sancti ea præcellat. Vnde expositiões Augustini, Hieronymi, & aliorum videntur præponendæ statutis Pontificũ, & hoc in 1. parte. In 2. parte, quę incipit ibi, *sed aliud*, soluit Gratianus, & dicit q̃ in negotiis definiendis non solũ necessaria est sciẽtia, sed etiam potestas: qđ significatur p claues, quas Christ⁹ tradidit Petro. In quarum altera denotatur scientia discernendi inter lepram & lepram: in altera vero notatur potestas soluendi, & ligandi. Cum ergo in causis definiendis necessaria sit potestas, apparet, quòd Pontifices expositoribus præferuntur, & hoc probatur per seq.

sine concilio[a] episcoporum, vel presbyterorum, & cleri cũctę ecclesiæ catholicæ, diacono Thessalonicensi, nomine Photino, qui communicauerat[b] Acacio: & quia voluit occulte[c] reuocare Acacium, & non potuit, nutu diuino[d] percussus est.

a ¶ Anastasius.] *Caput hoc habetur quidem tomo secundo conciliorum in vita Anastasii: sed esse omnino cõfictum, cum ex multis aliis argumentis, tum ex hoc manifeste ostẽditur, quòd Acacius (sicut Nicephorus lib.16.c.12. & Euagrius lib.3.c.18. & sequentibus, & clarissime Anastasius bibliothecarius in chronologia testantur) tempore Felicis iij. obiit, cui successit Gelasius, & Gelasio Anastasius, qui initio epistolæ suæ, & c.1. ad Anastasium Imperatorem, Acacium mortuum iam & ante iudicem Christum vnà cum Felice adstare scripsit, vt Gelasius quoque ante ipsum scripserat, & habetur infra 24.q.2. cap.* nec quisquam. *quomodo ergo potuit Anastasius de eo reuocando tractare, qui iam obierat?*

Hinc etiam de Maximo episcopo in Constantinopolitana synodo statutum est sub Damaso Papa.c.6.

¶ Quæ circa indisciplinatos, vel ab eis geruntur, in irritum reuocentur. C. X.

PRopter totius indisciplinatio nis eius doctrinam, quæ Constãtinopoli orta est, statutum est, ne Maximus fuisse, aut esse iam putetur episcopus, neque hi, qui ab eo sunt ordinati, qualemcumque gradũ clericatus obtineant[e], omnibus scilicet, quæ circa eum[f], vel ab eo gesta sunt in irritum reuocatis.

b ¶De Maximo.]*Ex verbis huius canonis præsertim græcis, & interpretatione Balsamonis, ac vita Georgij Theologi per Gregorium presbyterum descripta, & aliis ex locis (tametsi Theodoretus Videtur parum diligenter hoc tractasse) apparet hunc Maximum nunquam fuisse episcopum, ac propterea recte statui nullum ab eo potuisse imprimi ordinis characterem, quod non erat de Acacio asserendũ. Verba græca huius canonis hæc sunt:* Περὶ Μαξίμου τοῦ κυνικοῦ, καὶ τῶν κατ' αὐτὸν ἀταξίας, τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένων ὅτι μήτε Μάξιμος ἐπίσκοπος ἦν γενέσθαι, μήτε τοὺς παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας ἐν οὐδενὶ ποτὲ βαθμῷ κλήρου, πάντων, καὶ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ γενομένων ἀκυρωθέντων: *id est,* De Maximo cynico, deq; iis rebus, q̃ nullo ordine circa ipsum Constantinopoli gestæ sunt. Neque Maximum fuisse, aut esse episcopum, neque eos, qui ab ipso sunt ordinati, in vllo cleri gradu censendos: omnibus, quæ & in ipso, & ab ipso facta sunt, infirmatis. *Ac de eodem Maximo, quòd nunquam fuerit episcopus, est locupletissimum testimonium in epistola Hadriani Papæ scripta Basilio Imperatori, quæ habetur actione prima octauæ synodi manuscripta, quæ est penes Cardinalem Sirletum. Citans enim Leonem primum ait:* Dicit enim altisona tuba, sanctus videlicet sedis Apostolicæ Papa Leo,

"auctoritas sanctorũ q̃ñ que papali præfertur auctoritati.

"Impitus ñ pt eẽ iudex ecclesiastic⁹

g ¶*Decretales.*] In hac 20. dist. magister quærit de expositionibus sacrę scripturæ an sint paris auctoritatis cum canonibus & decretalibus. & infra soluit, quòd " quantum ad sacram scripturam exponendam prævalet sanctorum auctoritas: quantum autem ad causas definiendas prævalet auctoritas Romanorum Pontificum.

h ¶*Scientia.*]Argu. "quòd nullus potest esse iudex, maxime ecclesiasticus, nisi sit peritus, vt ext. de consan. & affini. ex literis. in fi. & 1.q.1. vt euidenter. 11.q.3. & si ad tempus[c]. 24.quæst.3. si quis non. de pœn. dist.5. consideret. & distinct.6. qui vult. & quia leges scire tenetur. in authent. de iud. collat.6. §. quia vero. Item quia sententia ferenda est in scriptis, vt 2.quæst.1. in primis in fine. Item quia iudices per se debent scribere sententias & recitare, vt C. de assess. præsides. Sed cõtra, C. de iudi. l. certi. vbi dicitur, quòd milites possunt esse iudices, quia per quotidianum vsum possunt habere peritiam iudicandi. Mediocris tamen scientia sicut in prælato, ita & in iudice sufficit, vt extra de ele. cũ nobis olim.

cIsta cõcor. & prox. seq. parũ aut nihil faciunt ad hoc, nec eas ponunt Hug. & L. quorũ fuit istud dictũ. Arch.

i ¶*Prius.*]Arg. ex ordine facti aliquid prę sumendum, vt 23.qu. 4. displicet. & 1.q.1. vt euidenter. Similiter ex ordine verborum, vt 43. dist. sit rector. & ext. de resc. cum dilecta. ff. de sol. nec ordo. contra.

† al. expositoribus]Exẽp.

k ¶*Dedit.*]G. hic videtur velle, quòd alia sit clauis ligandi, & soluendi, alia scientiæ: & ita quòd sint duæ claues". Sed dico tantum vnam esse, sed & dicũtur duæ esse propter duos effectus. Sed qualiter scientia dicitur esse clauis, cum aliquis possit habere scientiam, qui non habet clauem: & econtra? Sed dic, quòd licet scientia prius non fuisset clauis antequam haberet ordinem, tamen post ordinem incipit esse clauis. Si tamen quæras quid proprie sit clauis sacerdotalis, dico ipsam potestatem sacerdotalem, per quam ligat & soluit.

"Clauis sacerdotalis an sit vna, an plures.

Matth.16.

l ¶*Inter lepram & lepram.*] " id est, inter causam & causam. alludit ei quod fiebat in lege. cum enim dubitabatur de aliquo an esset infectus lepra, ducebatur ad sacerdotes: & secundum eorum arbitrium vel recipiebatur, vel deiiciebatur, vt 11.q.3. quomodo. de pœ. dist.1. §. ex his. ver. Moysi.

" Inter lepram & leprã vñ dicatur.

1 In suo regesto.

2 De⁹ dedit p.2. Poly. p. 3.ti.20. Ans. l.3.c.vlt. Iuo par.4. c.72. Pan. l.2.c.118

Addition. Hug. & de de pœn. dist.1. §. denique. ver. Moysi. & ext. qui fil. sint leg. per venerabilem. §. rationibus. Arch.

† *al. cum illis in canone*

DIstinctio XX.

Pars 1

Decretales itaque epistolæ canonibus conciliorum pari iure exæquantur. Nunc aũt q̃ritur de expositionibus† sacræ scripturæ, an exæquentur, an subiiciantur eis. Quo enim quisque magis ratione nititur, eo maioris auctoritatis eius verba esse videntur. Plurimi autem tractatorum, sicut pleniori gratia sancti spiritus, ita ampliori scientia aliis præcellentes, rationi magis adhæsisse probantur. Vnde nonnullorum Pontificum constitutis, Augustini, Hieronymi, atque aliorum tractatorum dicta videntur esse præferenda.

2 ¶ *Sed aliud est causis terminum imponere: aliud sacras scripturas diligenter exponere. In negotiis definiendis nõ solum est necessaria scientia[h], sed etiam potestas. Vnde Christus dicturus Petro [Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis, & c.] prius[i] dedit[k] sibi claues regni cælorum: in altera dans ei scientiam discernẽdi inter lepram & lepram[l], in altera dãs sibi potestatem eiicien di aliquos ab Ecclesia, vel recipiendi. Cum ergo quælibet negotia finẽ accipiant vel in absolutione innocentium, vel in condemnatione delinquentium, absolutio vero vel condemnatio non scientiam tantum, sed etiam potestatem præsidentium desideret, apparet, quòd diuinarum tractatores scripturarum, etsi scientia Pontificibus præemineant, tamẽ, quia dignitatis eorum apicem non sunt adepti, in sacrarum quidem scripturarum expositionib. eis præponuntur: in causis vero definiendis secundum post eos locum merentur.*

Vnde Leo Papa IIII. scribit episcopis Britanniæ[i].

¶ Aliorum scripturæ Romanorum Pontificum decretis non sunt præponendæ. C. I.

2 DE libellis[m] & commentariis aliorum[n] non cõuenit aliquem iudicare, & sanctorum conciliorum canones relinquere, vel decretaliũ regulas, id est, quæ habentur apud nos simul cum† canonibus. Quibus autem in omnibus ecclesiasticis vtimur iudiciis, sunt canones[A] Apostolorũ†, Nicęnorum, Ancyranorum, Neocæsariensium, Gangrensium, An-

De libellis.] Casvs. Episcopi Britanniæ iudicabant causas tantum secundũ expositiones Aug. & Hieron. & aliorum, postponentes canones cõciliorum, & decreta Pontificum: quos Leo redarguit, ostendens quòd in causis definiendis primo recurrendum est ad canones conciliorum, & ad decreta, vel decretales Pontificum. Secundo ad Sanctorum expositiones, scilicet Hieron. & Aug. & aliorum sanctorum, in quibus si veritas non reperiatur, tunc recurrendum est ad sedem Apostolicam, cuius statuta qui non recipit, hæreticus esse conuincitur.

† *al. qui dicuntur apostolorum.*

m ¶*De libellis.*]ideſt, secundum libellos, & commentarios.

n ¶*Aliorum.*]ideſt, Hieronymi & Aug. per quorum scripta non est iudic

Source : BIU Cujas

iudicandum omissis canonibus. 50. dist. si ille.

a ¶ *Iunioris.*] Ecce hic approbantur dicta Gregorij iunioris, alibi videtur reprobari. 32. quæst. 7. cap. quod proposuisti. & in seq. §. vbi dicit G. quòd sunt contraria Euangelio. sed illud cap. intelligitur de arcta, & sic bene tenet. Ioan.

*auctoritas canonis est maior auctoritate sanctorum.

b ¶ *Illorum.*] "Hic videtur, ꝙ potius iudicãdum sit secundum illũ, qui innititur auctoritati canonis, quã secundum illum, qui innititur auctoritati Hiero. vel Aug. quod verum est, nisi Augu. iuuetur auctoritate no. vel vete. testam. [a] vel etiam aliquo canone. nam licet concilium apud Aquisgranum factum, cõstituerit, ꝙ raptor non possit matrimonialiter iũgi cum rapta, vt 36. q. 2. placuit. tamẽ Hierony. contrarium statuit, & ei statur, vt 36. qu. 2. tria. Sed hoc est quia iuuatur auctoritate Meldensis concilij. ea. causa & q. ca. si autem.

aIdem Bal. ĩ aut. ad hæc. col. 2. C. de vsur. & Ale. de Im. in l. bene ad cognitionem. col. 8. ff. si cer. pet. vbi dicit illam gl. sing.

c ¶ *Conuincitur.*] Sed nonne Orientalis ecclesia recipit canones? Videtur, ꝙ non, vt 31. dist. aliter. nunquid ergo ipsa est hæretica? Sed dic, ꝙ licet ipsa nõ recipiat istos canones, non tamen contẽnit eos. Vel dic ꝙ Papa approbat cõsuetudinem ipsorum. s̃. dist. prox. si Romanorum.

S I *decreta.*] CASVS. huius c. plan[a] est.

d ¶ *Non habetis.*] per scientiam.

e ¶ *De neglectu.*] Nulli enim est licitum ignorare canones, vt j. 38. dist. nulli. & c. omnes. s̃. dist. proxima. si Romanorum.

†al. pfectũ.

f ¶ *Corripiendi.*] Arg. simile. 16. dist. quod dicitis.

DE *quibus.*] CASVS. Quidam quęsiuit, si aliqua dubitatio emergat in solutione alicuius quæstionis, ad quas scripturas potius sit recurrendum, & dicitur in hoc c. ꝙ iste ordo seruandus est. Primo enim recurritur ad vetus, & ad nouum testamentum, & ad scripturas Apostolorum: Et si in illis non appareat quid sit faciendum, ad Grẽcorũ scripturas recurrẽdum est: postea ad gesta Conciliorum & Pontificũ: deinde ad Sanctorum expositiões, vltimo ad seniores. Sic Beneuenta. posuit casum. Hugo sic dicit, ꝙ primum locum obtinent vetus & nouum testamentum: secundum canones Apostolorum & conciliorum: tertium decretales epistolæ Romanorum Pontificum: quartum scripta græca: quintum dicta sanctorum patrum Latinorum: vltimum exempla sanctorum patrum: deinde ad seniores est recurrendum. Tu autem pone secundum quod litera iacet.

b Ad idẽ 3. q. 5. qa suspecti. C. đ ẽdi. priu. an ĩ totũ. ff. de leg. nã Impator. 2. q. 5. de Liguribus. in fi. Arc.

g ¶ *Apostolorum.*] id est, Apostolicorum.

h ¶ *Exempla.*] arg. per exempla posse iudicari [b], vt 37. di. qui de mensa. & 24. q. 3. si habes. arg. contra. C. de sen. nemo. Sed illud intelligitur cum ius habetur: tunc enim per exempla non est iudicandum.

tiochensium, Laodicẽsium, Constantinop. Ephes. Chalcedonensium, Sardicensium, Africanensium, Carthaginensium[B], & cum illi regulæ præsulum Romanorum, [1] Siluestri, Syricij, Innocentij, Zozimi, Cælestini, Leonis, Gelasij, Hilarij, Symmachi, Hormisdæ, Simplicij, & Gregorij iunioris [a]. Isti omnino sunt & per quos iudicant episcopi, & per quos episcopi simul iudicantur, & clerici. Nam si tale emerserit, vel contigerit inusitatũ negotium, quod minime possit per istos definiri: tunc si illorum [b], quorum meministis, dicta, Hieronymi, Augustini, Isidori, vel ceterorum similiter sanctorum doctorum similium reperta fuerint: magnanimiter sunt retinenda, ac promulgãda: vel ad Apostolicam sedem referendum de talibus. Quam ob causam luculentius, & magna voce pronuntiare non timeo: quia, illa, quæ diximus, sanctorum patrum statuta, quæ apud nos canonum nomine prætitulantur, (siue sit ille episcopus, siue clericus, siue laicus) non [c] indifferenter recipere conuincitur [c]: nec catholicam, & Apostolicã fidem, nec sancta quattuor Euangelia vtiliter, & efficaciter ad effectũ† suum retinere, vel credere probatur.

A ¶ Sunt canones.] *Indicat canones, & regulas, ex quibus constat corpus, vel codex canonum, de quo in præfatione dictum est, quo Romani Pontifices, præsertim in iudiciis vtebantur, in quo codice sunt canones tantum, non synodalia gesta, vt superius Nicolaus, in c. Romanorum, 19. dist. scripsit.*

B ¶ Carthaginensium.] *In codice canonum vnica est synodus Carthaginensis, continens canones triginta tres: qui ex variis conciliis Carthagini habitis collecti fuerunt. Eos canones sedes Apostolica videtur probasse, & vsa eis esse, quando in codicem canonum referendos curauit. Eosdem etiam Græci, quo ordine apud Latinos habentur, cum aliis præterea multis Africanarum synodorum coniunctos in linguam suam verterunt, & hi ipsi sunt, quos iisdem numeris Anselmus, Burchardus, & Iuo citant: quamuis Gratianus interdum quidem his vtatur, interdum vero ex singulis Carthaginensibus conciliis canones accipiat: quod suis locis indicabitur. Et de hac vnica Carthaginensi synodo intelligẽdum est, quod habetur supra dist. 16. cap. prima adnotatio. versi. septima. quod hic declarandum allatum fuit.*

Vel dic, "ꝙ exemplis priuatorum non est vtendum, sed exemplis publicæ personæ siue authenticæ, vt exemplis Principis primi, siue Apostolicorum, vt 16. q. 3. licet. ext. de sen. & re iudi. in causis." vel dic, quòd exemplis paucorum non est vtendum, sed plurium bene.

i ¶ *Seniores.*] id est, sapientes, vt 84. dist. porro.

c ¶ Non indifferenter.] *Anselmus, Deusdedit, & Gregorius presbyter in Polycarpo habent,* qui eadem indifferenter non recipit, ipse se communicat minime catholicam, & Apostolicam fidem ad effectum suę retinere salutis.

2 *Item Nicolaus I. Photio, in epistola, cuius initium est [postquam beato Petro.]*

¶ Corripiendi sunt qui decreta Romanorum Pontificum non habent, vel non obseruant. C. II.

3 SI decreta Romanorum Pontificum non habetis [d]: dẽ neglectu [e], atque incuria estis arguendi. Si vero habetis, & non obseruatis, de temeritate estis corripiendi [f], & increpandi.

Item Innocentius [D] *Papa.*

¶ Ad quos sit recurrendum, cum sacrę scripturæ auctoritas non occurrit. C. III.

4 DE quibus causis nulla solluendi, ligandique auctoritas in libris veteris testamenti, quatuor Euangeliorum cum totis scriptis Apostolorum [g] appareat: ad diuina recurre scripta grę cat†. Si neque in illis, canones [E] Apostolicæ sedis intuere. Si nec in illis, ad catholicæ ecclesiæ historias catholicas à doctoribus catholicis scriptas manum mitte. Si nec in illis: sanctorum exempla [h] perspicaciter recordare. Quòd si omnibus his inspectis, huius quæstionis qualitas non lucide inuestigatur, seniores [i] prouinciæ congrega, & eos interroga. Facilius namque inuenitur quod à pluribus [k] senioribus quæritur. Verus enim repromissor Dominus ait [Si duo ex vobis, vel tres conueniunt super terram in nomine meo, de omni re quamcumque petierint, fiet illis à patre meo.]

D ¶ Innocentius.] *Caput hoc non est inter epistolas Innocentij primi, quæ multæ extãt, neque vero Innocẽtij secundi esse potest, cum ante ipsum scripserint Burchardus, & Iuo, à quibus hoc ipsum citatur.*

E ¶ Canones.] *verba hæc, quæ apud Gratianum deerant, sunt apud Burchardum, & Iuonem, & Polycarpum, in quo Polycarpo habentur hoc ipso loco, in quem sunt restituta.*

k ¶ *Pluribus.*] Sic extr. de of. deleg. prudentiam. in fi. 1. resp. nam per ampliores homines manifesta veritas reuelatur, vt C. de fideic. l. pe. C. de inge. manu. l. 3. Hic patet, ꝙ primo ad consuetudinẽ loci recurritur, cũ lex deficit, quàm ad consuetudinẽ Ro. eccle. sic 12. di. illa. & ff. de leg. & senatusc. de quib. Alij dicunt, ꝙ primo ad consuetudinem Rom. eccl. recurrendum est, vt ar. s̃. 11. dist. c. vl. Io. quid autem de hoc seruetur, notaui s̃. 12. dist. illud. melius 1. dist. consuetudo.

ADDITIO. De hoc etiã no. C. quæ sit lon. consuetu. l. 1. ibi vide Arch.

DEcretis.] Hæc dis. diuiditur in tres partes, ĩ quarum prima dicit, ꝙ ministri ecclesiæ sunt summi Põtifices & præsules infra posi ti cum reliquis sacerdotib. Secunda ibi, *In nouo.* Tertia ibi, *in his.* CASVS. Supra actum est de decretis, & canonib. cõciliorũ, qb. negotia dirimuntur. In hac vero 21. di. agit Gratian[a] de ministris ecclesiæ & sacrorum canonum, & dicit ꝙ sunt summi Põtifices & præsules infra posi ti cum reliquis sacerdotibus. Et hoc in 1. par. In 2. par. quæ incipit ibi, *Summi etenim.* dicitur ꝙ summi Pontifices & minores sacerdotes à Domino per Mosen sunt instituti in veteri testamẽto, qui vnxit Aaron in summum Pontificem, & filios, eius in minores sacerdotes & leuitas. Dauid instituit cãtores, & ianitores. Salomon exorcistas: & hæc omnia in nouo testamento ecclesia imitatur, Habet enim ostiarios, & lectores pro ianitoribus, & habet exorcistas: pro filiis vero Aaron habet omnes positos in fra summum Pontificem, pro quo summo Pontifice ponitur Papa. In tertia parte, quæ incipit ibi, *Inter eos.* dicitur quòd inter istos est discretio seruanda. Nam alij appellantur simpliciter sacerdotes, &c. Et hæc discretio incepit à paganis, qui habebant flamines, & archiflamines. Similiter in nouo testamento incepit à Christo, qui Petrum in summum sacerdotem constituit. xij. Apostolos maiores sacerdotes, 72. discipulos minores. Sed nunc, loco Petri est Papa: loco duodecim Apostolorum episcopi, loco 72. discipulorum sunt archipresbyteri. Leuitas vero statuerunt Apostoli. Ecclesia vero subdiacones, & acolythos sibi constituit.

l ¶ *Decretis.*] Hic agitur de ecclesiasticis ordinibus, & ostendit originem

DISTINCTIO XXI.

Decretis[l] *ergo Romanorum Pontificum, & sacris canonibus conciliorum ecclesiastica negotia, vt supra monstratum est,*

"Apud Ansel. & Polyc. desunt omnia Pontificũ nomina.

"Exemplis quibus est vtendum.

1 Est eadem epistol. 6. ex qua sumptũ est c. qđ dicitis. s̃. di. 16.

3 Anſ. l. 3. ca. 33.

4 Polyc. l. 7. tit. 3. Burc. l. 3. c. 128. Iuo p. 4. c. 75.

†al. græce.

Matth. 18.

Source : BIU Cujas

a i.quare. ginem ipſorum,& vnde[a] ſic appellentur:poſtea oſtendit,quòd ille qui eſt in maiori ordine,vel dignitate, non poteſt iudicari à minori, & "ſic Papa à nemine poteſt iudicari.

"Papa à nemine iudicatur.

ADDITIO. Vt j.e.inferior,& c.ſubmittitur. Arch.

a ¶ *Et minores.*] Cum ergo Moſes elegerit ſacerdotes in veteri teſtamẽto,& Dominus in nouo,vt j.e.in nouo, videtur "quòd ad epiſcopũ de iure ſpectet electio canonicorum. Et Imperator dicit, quòd epiſcopus eligit clericos in Conſtantinopolit. ciuitate,vt in Auth,de mẽſura ordinandorum clericorum, ĩ 1,§.col, 3, Ad hoc dicas, quòd epiſcopus de iure cõmuni cũ aliis eligit, vt extr.de iis quæ fi,à præla. fine conſ.cap. nouit. & c. ea noſcitur.conſuetudo tamẽ eſt ſeruanda, vt extr. de ele, cum eccleſia[b], Item videtur ex loco iſto, quòd Moſes fuit ſacerdos, cum vnxerit ſacerdotes, & idẽ dicit Inn. ext, de ma, &obe.ſolitę.Sed contra homicida fuit, ergo non potuit eſſe ſacerdos, vt 23.q.3.non inferenda. Sed dic, q olim ſacerdotes bene erant homicidæ, vt 2.q.7.§.his ita.Sed Dauid primo fuit ꝓhibitus conſtruere tẽplum,quia vir ſanguinum erat[c]. de conſe. diſt,1.ca.1.Quare autem iudices & executores teſtes & aduocati in cauſa ſanguinis promoueri non poſſunt, dic vt notaui in quæſtionibus in illa quæſtione quę ſic incipit: Aliquis ex officio ſuo hominem interfecit. De hoc dixi quinquageſima diſ. p totum. Quæſtio venerialis eſt.Archid.

"Electio canonicorũ ad quos ſpectat.

Exod.28. 1.Paralip.25 & 2.23.

Luc.11. b Hæc Inia cõiter approbatur p Ioan. Vinc, Lau.Gof.& Bern. in iſta decret.cum eccleſia,

c Vt 1.q.7.ſi quis omnẽ. de conſe. diſt,1.ca.1.Arch,

b ¶*alij primates.*]Hęc diuiſio non eſt niſi ratione nominum:quia iidem ſunt primates, quod patriarchæ.99. diſt.c.1.

Luc.22. Act.6,

c ¶ *Lxxij.diſcipulos.*] Contra j.e.diſt.in nouo,vbi dicitur, quòd diſcipuli Domini, id eſt,Apoſtoli elegerũt 72.diſcipulos, hic dicitur, quòd à Domino.Sed dic, quòd Dominus bene dicitur feciſſe quod eius miniſter facit: quia qui per alium facit,per ſeipſum facere videtur,vt extr. de ſent.excom. mulieres.

terminantur. Miniſtri vero ſacrorum canonum , & decretorum Pontificum ſunt ſummi Pontifices,& infra præſules,ac reliqui ſacerdotes , quorum inſtitutio in veteri teſtamento eſt incheata , & in nouo plenius conſummata. ¶ *Summi enim Pontifices,& minores* [a] *ſacerdotes à Deo ſunt inſtituti per Moyſem, qui ex præcepto Domini,Aaron in ſummum Pontificem , filios vero eius vnxit in minores ſacerdotes: Poſtea vero Dauid, cum miniſteria domus Domini ampliauet, ianitores & cantores inſtituit. Porro Salomon quemdam modum exorcizandi inuenit, quo demones adiurati , ex obſeſſis corporibus pellebantur: huic officio mancipati,exorciſtæ vocati ſunt , de quibus Dominus in Euangelio , [Si ego in Beelzebub eiicio dæmonia , filij veſtri (videlicet exorciſtæ) in quo eiiciunt?] Hæc omnia in nouo teſtamento eccleſia imitata , habet ianitores ſuos, quos oſtiarios appellamus. Pro cantoribus lectores & ſimul cantores inſtituit. Exorciſtas autem nomine antiquo , & officio permanente recepit. Pro filiis vero Aaron, omnes infra ſummum Pontificem ſacerdotium adminſtrantes ſunt conſecrati.* ¶*Inter eos quædam diſcretio ſeruata eſt , vt alij appellentur ſimpliciter ſacerdotes , alij archipresbyteri , alij chorepiſcopi, alij epiſcopi, alij archiepiſcopi, ſeu metropolitæ, alij primates* [b] *, alij patriarchæ , alij ſummi Pontifices. Horum diſcretio à gentilibus maxime introducta eſt , qui ſuos flamines, alios ſimpliciter flamines , alios archiflamines , alios protoflamines appellabant. Simpliciter vero maiorum , & minorum ſacerdotum diſcretio in nouo teſtamento ab ipſo Chriſto ſumpſit exordium , qui duodecim Apoſtolos tanquam maiores ſacerdotes , & lxxij. diſcipulos* [c] *quaſi minores ſacerdotes inſtituit. Petrum vero quaſi in ſummum ſacerdotem elegit , dum ei præ omnibus , & pro omnibus claues regni cælorum tribuit, & à ſe petra , Petri ſibi nomen impoſuit, atque pro eius fide ſe ſpecialiter rogaſſe teſtatus eſt , & vt ceteros confirmaret , ſibi iniunxit, dicens [Ego rogaui pro te Petre,vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos] Hanc eamdem formam Apoſtoli ſecuti in ſingulis ciuitatibus epiſcopos , & presbyteros ordinauerunt. Leuitas autem ab Apoſtolis ordinatos* [d] *legimus quorum maximus fuit beatus Stephanus. Subdiaconos* [e] *, & acolythos procedente tempore eccleſia ſibi conſtituit.* ¶ *De his ita ſcribit B.Iſidorus libro ſeptimo etymol. cap. 12. nomina illorum , & nomi-*

d ¶*Ordinatos.*] vt 93.diſt.Dominus noſter.& c.diaconi.

e ¶*Subdiaconos.*]Non videtur verum dicere, quia tempore Apoſtolorum aliqui fuerunt ſubdiaconi, vt 35.diſt. epiſcopus. quia ille eſt canon Apoſtolorum. §ed dic,quòd ſubdiaconatus tunc fuit: ſed non*fuit ſacer ordo adhuc.ext.de æta,& qual.à multis.

* §ęper fuit ſacer, licet olim qdã ꝺ hoc dubitauerint.Vide gl, ĩ c,à multis, de æt,& qualit,ordi. ver.ſolos.& B.Th.4.ſen. diſt.24. arti. 1.q.3.

CLeros. CASVS. Hoc c.diuiditur in tres partes.In prima oſtendit Iſidorus,quo nomine generaliter miniſtri eccleſiæ,vocentur.& dicit,quòd generaliter clerici vocantur; & dicit quare ſic vocantur:& ponit nomina, & numerum miniſtrorum.In ſecunda parte,quæ incipit ibi, *Ordo vero.*facit quadrimembrem diuiſionem huius nominis epiſcopi.& ponit etymologiam eorum,quæ ſub diuiſione illa continentur.In tertia parte,quæ incipit ibi, *Pontifex principes ſacerdotum.*ponit officia ſingulorum ordinum,inferẽdo interpretationes eorum.

f ¶ *Cleros.*] Primo oſtendit Iſidorus quo nomine vocentur miniſtri eccleſiæ, & quare ſic vocentur miniſtri eccleſiæ. Secundo ponit quadrimembrem diuiſionem epiſcoporum.Tertio ponit interpretationes omnium ordinum eccleſiaſticorum, & eorum officia. Secunda pars incipit ibi, *Ordo vero epiſcoporum.* tertia ibi , *Pontifex.*

g ¶ *Mathias.*] Cum quo fuit electus Ioſeph.26.q.2.c.1.

ADDITIO. Hic habetur,quòd hoc nomen clericus à Mathia incepit. ipſe enim ſorte electus eſt Hug.

num cauſas exponens,ita inquiens.

¶Vnde nomina eccleſiaſticorum graduum ſumantur. C. I.

1 CLeros[f],& clericos hinc appellatos credim⁹, quia Mathias[g] ſorte electus eſt, quem primum[h] per Apoſtolos legimus ordinatum. κλῆρος enim græce , ſors latine,vel hereditas dicitur. Propterea ergo dicti ſunt clerici, quia de ſorte Domini ſunt , vel quia Domini partem [i] habent. Generaliter autem clerici nuncupantur omnes , qui in eccleſia Chriſti deſeruiunt: quorum gradus , & nomina ſunt hæc , oſtiarius, pſalmiſta[k], lector, exorciſta, acolythus , ſubdiaconus , diaconus,presbyter,epiſcopus. [l] ¶Ordo epiſcoporum quadripertitus eſt, id eſt in patriarchis[m],archiepiſcopis [n],metropolitanis,atque epiſcopis. Patriarcha , græca lingua, ſummus patrum interpretatur : quia primum , id eſt [a] Apoſtolicum retinet locum : & ideo, quia ſummo honore fungitur,tali nomine cenſetur, ſicut Romanus,Anthiochenus,& Alexandrinus. Archiepiſcopus græco dicitur vocabulo , quòd ſit ſummus epiſcoporum : tenet enim vicem apoſtolicam,& præſidet tam metropolitanis,quàm ceteris.Metropolitani autem à menſura [o] ciuitatum vocantur : ſingulis enim prouinciis præeminent, quorum auctoritati,& doctrinæ† ceteri ſacerdotes ſubiecti ſunt , ſine quibus nihil reliquos agere licet [p] epiſcopos : ſolicitudo enim totius prouinciæ ipſis commiſſa eſt. Omnes autem ſuperius deſignati ordines vno eodemque vocabulo epiſcopi nominantur:ſed ideo priuato nomine quidã vtuntur,propter diſtinctionem poteſtatum, quam ſingulariter acceperunt.

h ¶*Primum.*] In clericum ſcilicet, alius ſcilicet Iacobus fuit primo epiſcopus factus,vt j.66.diſt.porro. "Et eſt hic argum. pro ſorte facienda,vt ff.de iud. ſed cum ambo. & quòd in electionibus tempore neceſſitatis poſſumus ſecũdum ſortem procedere,vt 36.q.2.non exemplo. contra ext. de elect. eccleſia veſtra. & ita iſta gl.non valet. extra de elect. quia propter. Vel dic tunc eſſe vtendum ſorte,cum eſt vtrobique paritas in omnibus , & ſubeſt cauſa neceſſitatis , vt cum eſt contentio de electione,26.q.2. non exemplo.

1 De officiis l.2.c.1. Rab. de inſti.cle. l.1.c.2.

Act.1. "Sors in electiõib. eſt reprobata.

i ¶ *Partem.*]id eſt decimas , & primitias, quæ dicuntur Dei [d], vt 12.q.2.ca.quiſquis. Io.&c.

d Subaudi quãuis Dñi ſit terra , & plenitudo eius,vt ĩ Pſ. 8.di. quo iure. Arc.

k ¶*Pſalmiſta.*] Hic patet, quòd pſalmiſta, & oſtiarius , & lector ſunt clerici.25.diſ.per lectis. & 32.diſt. ſeriatim. & 72.diſtin. clericum.& 11.q.1.de perſona. & deponi poſſunt ſicut alij clerici, vt 27. q.1. ſi quis epiſcopus, & qui iniicit manus in iſtos , excommunicatus eſt,vt 16.q. 4. ſi quis. & extra de ſenten.excom. non dubium.& c.parochianos. Et per primam tonſuram fit aliquis Pſalmiſta, vel clericus,"& illa tonſura eſt ſacramentale ſignũ, vt 12. q.1. duo. Sed ſi hoc dicatur, tunc erunt nouem ordines:Veruntamẽ videtur, quòd non ſit ordo:quia vbi tractatur,quòd clericus alij obedientiam præſtabit, nihil agitur de iſtis ordinibus , vt 93. di.à ſubdiacono. ſimiliter alibi, vt 77.diſ.illud.Sed dic quòd tantum ſeptem ſunt ordines qui cõferuntur cum ſolennitate,ſed tamen nouem ſunt.Io. "Sed certe omnes cõferuntur cum ſolennitate hodie præter Pſalmiſtatum, qui à ſolo ſacerdote confertur,vt 23.diſt.Pſalmiſta.Bar.

†*al.doctrinæ & poteſtati*] Orig.

" Tonſura prima an ſit ordo.

" Sacerdos ſimplexpſalmiſtatũ cõferre põt.

l ¶ *Epiſcopus.*]argum.quòd epiſcopatus eſt ordo[e],vt 93.diſtin.diacones.

e Quid ſit ordo, hẽs j. 32.di.c.j.ibi ꝺ hoc.& ad idẽ extr. de renun. poſt tranſlationem. §.vlti. vbi de hoc.

m ¶*In patriarchis.*]Quo nomine comprehendit principales patriarchas,vt Romanum,Conſtantinopolitanum,Alexandrinum,Hieroſolymitanum,Antiochenum.

n ¶*Archiepiſcopis.*]ideſt,primatibus,quo nomine comprehendit alios patriarchas ſiue primates,vt Aquilegienſem[f],Cantuarienſem, Bituricenſem.

f Sub.ꝺ quo hr̃ 9.q.3.nũc vero. Arc.

o¶*A menſura.*]"Quia x.vel xj.debet ſub ſe habere, vt 6.q.3.ſcitote. Vel dicitur à metros,quod eſt mater,& polis,quod eſt ciuitas,quia eſt mater aliarum ciuitatum.12.diſt.de his.

" Archieps quot ſuffragan.hẽat.

p ¶*Licet.*]de iis, quæ ſpectant ad totam prouinciam:ſed de iis,quæ ad ſuam diœceſim ſpectant , ſine eorum licentia poſſunt diſponere.11.q.3.c.1.& 2.

a ¶*Diſpo*

Source : BIU Cujas

a ¶ *Disponit.*] Ergo epi scopus cõfert dignitates eccleſiaſticas, vt
a 60. diſt. c. j. Arch. 73. di. eporũ[a]. Ar. contra. 93. di. legimus. vbi dicitur, q̃ tantum ad eũm ſpectat cõfirmatio: ſed hoc refertur ad diuerſas cõſuetudines, vt ext. đ ele. cum in cunctis. & c. cum eccleſia vultera na. Io. "Ego credo, q̃ de iure cõi tantum electio dignitatũ ſpectet ad capitulum, cũ epo, vt ext. de iis quæ fi. à præl. ſine conſenſu cap. ea noſcitur. & c. quanto.

† *ſupereffici tur, ſuperin tendat*] ori. & Rab.

"Dignitatũ electio ad quos ſpectat.

b ¶ *Ex græco.*] ſc. dos, quod eſt datio.

c ¶ *Virga.*] qua arcebant aues à carnibus ſacrificiorum.

d ¶ *Nudis.*] Arg. q̃ nõ incedit nudus qui filum fert in capite.

e ¶ *Dignitatem.*] vt 84. diſt. porro.

f ¶ *Et non ætatis.*] tantum ſupple: qa alibi dr̃, q̃ eſt nomen ætatis, vt 93. di. legimus.

g ¶ *Nathinæi.*] Iſti dicuntur miniſtri miniſtrorũ, & interp̃tãtur in humilitate Deo ſeruientes, vel Deo donati. & ſunt dicti ab eo tpe, quo Ioſue Gabaonitas donauit ad miniſterium templi, ſc. vt ligna ibi cæderẽt ĩ ipſo, & aquã portarẽt ad opus ſacrificij, de qb. dr̃ 22. q. 4. innocẽs. H. Et no. q̃ iſti Nathinæi lauabãt hoſtias ĩ
"Probaton q̃d dicitur. p̃batica piſcina" "Probaton græce, dr̃ ouis latine. ſic ergo dicta erat, quia in ea Nathinæi, &c. ſicut prædixi, vt legitur in hiſtoriis euangelij ca. poſt hoc erat, &c. Arch.

h ¶ *Prædicant.*] i. legũt recitando, nõ autem prædicando: qa illud eſt officium ſacerdotum. 16. q. 1. adiicim[b].

i ¶ *Miſerabiliter.*] Nõ per prauã, vel raucã vocẽ: ſed potius p altam vocẽ & ſonorã, & iſte intellectus patet ex littera ſequenti, vbi đt, tãta. n. &c.

k ¶ *Et reſpuunt infideles.*] i. excõicatos. Et ita oſtiarij[b] remouet[b] excommunicatos ab eccleſia[c], vt hic, & 25. diſt. perlectis.

b Scilicet, ab ingreſſu eccleſię corporaliter arcẽdo. Hug. c Arg. cõtra 1. q. 1. q̃ ſtudet. in fi. ibi videas q̃d no. ibi. ſic ẽt not. 23. diſt. oſtiarius. Arc.

IN *nouo teſtamẽto.*] Hęc ẽ ſecũda pars huius diſtinct. in qua p̃batur q̃ Romana eccleſia ſit caput, ab ipſo Dño ſpecialiter inſtituta, ſecũdario à cõciliis. Ioan. de Fan. CASVS. In hoc c. oſtẽdit Anaclet[b], q̃ primꝰ ſacerdos poſt Chriſtũ fuit Petrus, cui data ẽ ptãs ligãdi & ſoluẽdi: cæteri vero Apoſtoli, q̃ cum eo parem honorem aſſecuti ſunt, ipſum in principẽ ele

Patriarcha patrum princeps: Ἀρχων enim princeps, inde archiepiſcopus princeps epiſcoporum, ſicut metropolitanꝰ à mẽſura ciuitatũ. ¶ Epiſcopatus autem vocabulum inde ductum, quòd ille, qui efficitur † epiſcopus: ſuperintẽdat, ſcilicet curam gerẽs ſubditorũ: Ἐπισκοπῶν enim græce, latine intendere dicitur. Epiſcopi autem græce, latine ſpeculatores interpretantur: nam ſpeculator eſt prępoſitus in eccleſia dictus, eo q̃ ſpeculetur, & perſpiciat populorum infra ſe poſitorum mores, & vitam. ¶ Pontifex princeps ſacerdotũ eſt, quaſi via ſequentium. Ipſe & ſummus ſacerdos, ipſe & Põtifex maximus nuncupatur. Ipſe enim efficit ſacerdotes, atq; leuitas: ipſe omnes ordines eccleſiaſticos diſponit[a]: ipſe, quid vnuſquiſque facere debeat, oſtendit. Antea autem qui Reges erant, & Põtifices erant. Nam maiorũ hæc erat cõſuetudo, vt Rex eſſet etiam ſacerdos & Pontifex. Vnde & Romani Imperatores Põtifices dicebãtur. ¶ Vates à vi mẽtis appellatus eſt, cuius ſignificatio multiplex eſt: nã modo ſacerdotem, modo prophetam ſignificat, modo poetam. ¶ Antiſtes ſacerdos dictus eſt, q̃d anteſtat: Primus eſt enim in ordine eccleſiæ, ſupraſe nullum habet. ¶ Sacerdos autem nomẽ habet compoſitum ex græco[b] & latino, quaſi ſacrum dãs: ſicut enim rex à regendo, ita ſacerdos à ſacrificãdo vocatꝰ eſt: cõſecrat enim, & ſacrificat. Sacerdotes autem gẽtilium flamines dicebantur. Hi in capite habebant pileum, in quo erat breuis virga[c] deſuper habẽs lanę aliquid, quod cum propter æſtum ferre nõ poſſent, filo tantũ capita religare cœperunt. Nam nudis[d] penitus eos capitibus incedere nefas erat. Vnde à filo, quo vtebantur, flamines dicti ſunt, quaſi filamines. Verum feſtis diebus filo depoſito pileum imponebãt pro ſacerdotij eminẽtia. ¶ Presbyter græce, latine ſenior interpretatur: nõ modo pro ætate, vel decrepita ſenectute, ſed etiam propter honorẽ, & dignitatem[e], quam acceperũt, presbyteri nominãtur. vndeᴮ & apud veteres, iidẽ epi, & presbyteri fuerũt: quia illud nomẽ dignitatis eſt, & nõ[c] ætatis[f]. Ideo autem & preſbyteri ſacerdotes vocantur, quia ſacrum dant, ſicut & epi: qui licet ſint ſacerdotes, tamen Põtificatus apicẽ non habent: quia nec chriſmate frontẽ ſignãt, nec paraclitũ ſpiritũ dant, quod ſolis deberi epiſcopis lectio Actuum Apoſtolorũ demõſtrat. Leuitæ ex nomine auctoris vocati. de Leui enim Leuitæ exorti ſunt: à quibus in tẽplo Dei myſtici ſacraměti miniſteria explebantur. Hi græce diaconi, latine miniſtri dicũtur, quia ſicut in ſacerdote cõſecratio, ita in diacono miniſterij † diſpẽſatio habetur. Hypodiacones græce, quos nos ſubdiabonos dicimꝰ, qui ideo ſic appellãtur, quia ſubiacẽt præceptis, & officiis Leuitarum. Oblationes enim in tẽplo Dei à fidelibꝰ ipſi ſuſcipunt, & Leuitis ſupponẽdas altaribus deferũt: hi apud Hebrẽos Nathinęi[g] vocantur. Lectores à legendos, pſalmiſtæ à pſalmis canẽdis vocati: illi enim p̃dicant[h] populis, quid ſequãtur: iſti canunt, vt excitent ad cõpunctionẽ animos audientiũ: licet & quidam lectores ita miſerabiliter [i] p̃nuntient, vt quoſdam ad luctum, lamentationemq; compellant. Iidem etiam & pronuntiatores vocantur, q̃ porro † annuntient. Tanta enim & tam clara erit eorum vox, vt q̃uis lõge poſitorum aures adimpleant. Cantor autẽ vocatus, qa vocẽ modulatur in cantu. Huius duo genera dicuntur in arte muſica, ſicut ea docti homines latine dicere potuerunt, p̃centor, & ſuccentor: p̃centor ſcilicet, qui vocem p̃mittit in cãtu: ſuccentor autem, qui ſubſequenter canendo reſpõdet. Cõcentor autẽ dicitur, quia cõſonat: qui autem non conſonat, nec cõcinit, nec cantor, nec cõcentor erit. [l] Acolythi græce, latine ceroferarij dicuntur, à deportãdis cereis, quãdo legendũ eſt Euangeliũ, aut ſacrificiũ offerendũ: tunc enim accendũtur luminaria ab eis, & deportantur, non ad effugãdas tenebras, dum ſol eodẽ tẽpore rutilet, ſed ad ſignum lętitiæ demonſtrandũ, vt ſub typo luminis corporalis illa lux oſtẽdatur, de qua in Euangelio legitur [Erat lux vera, q̃ illuminat omnẽ hominem venientem in hunc mũdum.] Exorciſtæ ex græco in latinum adiurãtes, ſiue increpãtes vocantur: inuocãt enim ſup cathecumenos, vel ſuper eos, qui habent ſpiritum immundum, nomẽ Domini Ieſu, adiurantes p eũ, vt egrediatur ab eis. Oſtiarij iidẽ, & ianitores, qui in veteri teſtamẽto electi ſunt ad cuſtodiam templi, vt nõ ingrederetur in illud immundus in omni re. Dicti autem oſtiarij, q̃ præſint oſtiis templi. Ipſi enim tenentes clauẽ, omnia intus, extraq; cuſtodiunt, atq; inter bonos & malos habentes iudiciũ, fideles recipiunt, & reſpuunt infideles[k].

gerũt, loco quorũ hodie ſunt epi. Videtes autem Apoſtoli p̃dicatores paucos, elegerũt 72. diſcipulos, loco quorũ ſunt p̃sbyteri in eccleſia: & qui hos recipit, Chriſtũ recipit, & q̃ hos ſpernit, Chriſtũ ſpernit, & ab eo ſpernetur.

Act. 8.

l ¶ *Tu es Petrus.*] videtur ergo, q̃ p hęc verba, tu es Petr[ꝰ], &c. datus fuit Petro p̃tifi-

† al. myſterij.

† al. populo

A ¶ Id eſt Apoſtolicum.] *Antea legebatur*, poſt Apoſtolicum. *Reſtituta eſt vera lectio non modo ex Iſidori, & veterum exemplarium Gratiani fide, ſed ex ipſa ab Iſidoro allata ratione, qui Romanum, Antiochenum, & Alexandrinum, Patriarchas propterea vocat: quia Apoſtolicũ locum tenent. Hoc idem B. Gregorius lib. 6. epiſt. 37. ſcribens Eulogio Alexandrino, declarat his verbis*: Itaque cum multi ſint Apoſtoli, pro ipſo tamen principatu ſola Apoſtolorum Principis ſedes in auctoritate conualuit, quę in tribus locis vnius eſt. Ipſe enim ſublimauit ſedem, in qua etiam quieſcere, & præſentem vitam finire dignatus eſt: ipſe decorauit ſedem, in qua Euangeliſtam diſcipulum miſit: ipſe firmauit ſedem, in qua ſeptem annis, quamuis diſceſſurus, ſedit. *Atque hoc idem ait Anacletus. c. ſacroſancta. infra diſt. 22.*

B ¶ Vnde & apud.] *Reſtituta hæc ſunt in locum ſuum, quo loco habentur apud ſanctum Iſidorum.*

c ¶ Et non ætatis.] *In originali eſt*, hoc ætatis, *& ita apud Hieronymũ in epiſt. 83. ad Oceanum, ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Item Anacletus ad epiſcopos Italiæ, epiſt. 2.

¶ Romana eccleſia à Chriſto primatum accepit. C. II.

2 IN nouo teſtamento poſt Chriſtum Dominum à Petro ſacerdotalis cœpit ordo: qa ipſi primo Põtificatꝰ in eccleſia Chriſti datus eſt, Domino dicẽte ad eũ: [Tu es Petus [l], & ſuper hanc petrã ædificabo *Matth. 16.* eccleſiam

2 Anſ. l. j. c. j. Barc. l. j. c. j. Iuo p. 5. c. 1. Pan. l. 3. c. 82

Source : BIU Cujas

catus, & ita ante passionem, quia ante fuit ei dictum:& ita videtur contradicere 50.di.considerandum. & c.fidelior.nam ibi dicitur, ꝙ post passionem fuit datus ecclesiæ pastor,& non ante.Solut.primo fuit Apostolus ante passionem:sed post passionem fuit pastor creatus per illa verba:Si diligis me, &c.vt ext.de elec.significasti. quod etiam hic innuitur cũ dt, tibi dabo claues, &c. [a]hoc enim est ꝓmittere,& non dare. ADDITIO. Ad huius verbi declarationem vide qđ leg. & not. 23. q.6.iã vero. §. ex his. iuxta prin.in glo.sed qualiter. Arch.

a Idẽ tenet Ale. de Im. in l.iurisgẽtium. col.3. iff.de pact.

a ¶ *Pari.*] Arg.ꝙ omnis episcopus sit par Apostolico quantum ad ordinem & rationem consecrationis. 24.q.1.loquitur.in pr.

Matth.vlt.

[“] Petrus tamẽ maior fuit aliis ĩ administratione, vt 2.q.7. puto. potest enim aliqs esse maior alio in ordine, sed tamen minor in administratione, vt archipresbyter maior ẽ archidiacono, vt 25. di.perlectis. [“]De Apostolis qñ fuerunt consecrati, non legimus:Dicunt tamen q dam ꝙin cœna, quando dictũ est eis: Hoc facite in meam commemorationem. de consecr.di.2.in Christo.in fi. Alij dicũt,ꝙ cum dictum est eis:Ite, baptizate omnes. de consec.dist.3.proprie.De Paulo &Barnaba habemus 75.di. quòd die. & de Iacobo.66.dist.porro.

“ Petrus in administratiõe maior aliis fuit.

“ Apostoli qñ fuerunt consecrati.

Luc.10. Matth.9.

b ¶*Prætaxato.*]in parte c.quæ hic non est.

c ¶*Operarios.*]arg.hic [b]ꝙlicet sit statutus certus numerus canonicorum:si tamẽ excrescant ecclesiæ facultates, ꝙ præbendæ debent augeri, vt extra de vi.&ho.cl.quoniã. hoc expeditũ est ext. de const. cum M.Fer. & ext.de cen.quãto.

[1]In decretis cũ 70.epis. b Vt Lau.

d ¶*Rogauerũt.*] “Arg. ꝙ non nisi volentib. dabitur prẽlatus,etiã à Papa, vt j.dis.prox. sacrosancta. ſi. 8. q.1. sciẽdum [c]. & c.audacter. Dic,à principio non datur inuitis,sed ex postfactosic, si sint negligentes. 61. dist. nullus inuitis.

“ Prælatus nolentib. ñ est dandus.

Marth.16. c al.si ergo,

ecclesiam meam : & portæ inferi non præualebũt aduersus eam:& tibi dabo claues regni cælorum.] Hic ergo ligandi, atque soluendi potestatem primus accepit à Domino, primusque ad fidem populum virtute suæ prædicationis adduxit. Ceteri vero Apostoli cum eodem pari [a] cõsortio honorem, & potestatem acceperunt:ipsumque principem eorum esse voluerunt: qui etiam iubente Domino in toto orbe dispersi Euangelium prædicauerunt.Ipsis quoq; decedentibus in locum eorum successerunt episcopi: quorum ordinatio prętaxato [b] debet fieri ordine, & modo:quos qui recipit, & verba eorum,Deum recipit:qui autẽ spernit eos,eum,à quo missi sunt & cuius legatione fungũtur, spernit:&ipse indubitanter spernetur à Domino. Videntes autem ipsi Apostoli messem esse multam, & operarios [c] paucos:rogauerunt [d] dominum messis: vt mitteret operarios in messem suam:inde ab eis electi sunt lxxij. discipuli, quorũ typum gerunt presbyteri, atque in eorum locum sunt constituti in ecclesia.

Item Gelasius vrbis Romæ episcopus omnibus orthodoxis.[1]

¶Primatum Romanæ ecclesiæ non aliqua synodus,sed Christus instituit. C. III.

2 QVamuis vniuersę per orbẽ Catholicæ ecclesiæ vnus thalamus Christi sint,sancta tamẽ Romana,Catholica,& Apostolica Ecclesia nullis synodicis cõstitutis [e], ceteris ecclesiis ꝑlata est, sed Euangelica voce Domini, & saluatoris nostri primatum obtinuit, [Tu es Petrus (inquiens) & super hanc petram,ædificabo ecclesiam meam:&portę inferi non præualebũt aduersus eam.Et tibi dabo claues regni cælorũ,&quod cunque ligaueris super terrã, erit ligatum & in cælis,&quodcũque solueris super terrã, erit solutum & in cælis.]3 Cui data est etiam sanctas beatissimi Pauli vasis electionis,qui non diuerso(sicut hęretici garriunt)sed vno tempore, vno eodemque die [f] glorioſa morte cum Petro in vrbe Roma sub Cæsare Nerone agonizans coronatus est, & pariter supradictam sanctam Romanam ecclesiam Christo domino consecrarunt [g], eamque omnibus vrbibus in vniuerso mundo sua præsentia, atq; venerando triumpho prętulerũt. Est ergo prima [h] Petri Apostoli sedes Romana, ecclesia nõ habẽs maculam, neque rugam,nec aliquid [i] huiusmodi.

3 *In his omnibus, quanto gradus*[k] *celsior, tanto maior auctoritas inuenitur. In maioribus siquidem est regendi, & iubendi potestas: in minoribus obsequendi necessitas.*

Vnde Nicolaus Papa ad Michaelem Imperatorem in epistola cuius initium est [Proposueramus.]

¶Inferiorum facta, superiorum sententiis obnoxia sunt. C. IIII.

INferior [l] sedes superiorem absoluere nõ potest. Sola ergo potior inferiorem conuenienter absoluit.Hinc [m] liquido peruidetur: quia quem non potest absoluere, non potest iudicio inferior potiorem ligare. *& infra.* Vnde propheta [n] ait: [Nunquid gloriabitur securis contra eum,qui secat in ea? aut exaltabitur serra cõtra eum, qui trahit eam?]His ita ex diuina scriptura,&probabilium Patrum doctrina commemoratis, sole clarius exhibuimus [o],nõ posse quenquã,qui minoris auctoritatis est, eum,qui maioris potestatis est,iudiciis suis addicere, aut propriis definitionibus subiugare.

Idem eadem epistola.

pœnis Ignatij Constantinop. patriarchæ, qui fuit depositus à suis subditis & excommunicatus,& postea per Romanam ecclesiam restitutus. 63.dist.Hadrianus.Ioan. de Fan.

CASVS. Dicit Gratianus in hoc §.ꝙ quanto gradus est celsior,tanto maior est auctoritas in maiorib. & regendi potestas:in minoribus obsequẽdi necessitas.

k ¶ *Gradus.*]In ordinibus [e], de quib.ꝫ. dixi e.dist.cleros.

e Et ordinatis. Arch.

INferior.] CASVS. Omnia c.ſe.loquũtur de Ignatio Constantinopolitano patriarcha, qui fuit depositus à suis suffraganeis auctoritate & fauore Michaelis Imperatoris, contra quos inuehitur Nicolaus Papa dicens,ꝙ suffraganei Ignatium deponere nõ potuerũt: qa inferior sedes nõ potest ſuperiorem ab soluere vel ligare. & hoc probatur auctoritate Esaiæ dicentis: Nunquid gloriabitur securis,&c.

3j. dist.22. c. sacrosancta. ex Anaclet.

l ¶*Inferior.*]Ex hoc c. & j.ea. denique. tres colliguntur regulæ, Prima est hæc : inferior superiorem non potest ligare vel soluere [f]. Secunda hæc est: qui potest ligare, potest & soluere. Tertia:talis qui potest soluere,potest & ligare. quælibet harum regularum videtur habere exceptionem. Prima regula videtur recipere instantiam cum maior se subiicit arbitrio minoris, vt 11.q.1.peruenit. Secũda regula similiter fallit in incendiariis & excommunicatis, q debẽt per Papam absolui.ext.de sen. exc. tua.&ext.de of.dele. quærẽti. & in excommunicato propter rẽ iudicatam vltra annum post sentẽtiam, qui per Papam absoluitur. Tertia regula fallit.j. de consec.di. 4.sanctum. vbi habes quòd quidam pœnitens absoluit alium tempore periculi: quem tamen ligare non posset. Item fallit. 3. quæst.6. quamuis. & C. vbi senatores. l.3. Similiter fallit(vt videtur)cum aliquis confitetur extraneo sacerdoti, qui ipsum tunc absoluit : non tamen posset ligare.Ioan.Sed illa exceptio non valet: “quia non concedo quòd aliquo modo consequatur quis remissionem qui confitetur extraneo sacerdoti, vt dicitur extra de pœni. & remis.omnis. nisi prius obtenta licentia à proprio sacerdote,vt dicitur in ea.decre.omnis. nisi in necessitate,vt ext.eo.tit.c. vlt.de pœn.dist.1.quem pœnitet. vers.tanta.Bart.Et est hic arg. quòd si Papa mandat alicui quòd excommunicet aliquem,quòd possit etiam ipsum absoluere:quia excommunicatio & absolutio pari conditione cẽsentur, vt cui vnum permittitur,& reliquum, vt j. de pœni.dist.1.verbum.argu.contra. 27.q.1.si homo [g].Sed ibi Papa præcipit non absolui eius auctoritate, secundum quosdam. In omnibus istis c. vsque in finem loquitur de eadem materia, scilicet de facto suffraganeorum Ignatij Constantinopolitani archiepiscopi,qui à suis suffraganeis est depositus fauore Imperatoris.

f De hoc ẽt hr 26.q.1.in sũma.Arc.

“Confitens extraneo sacerdoti nõ cõsequitur remissionẽ.

g Vbi đ hoc extr.de ma. & obe.cum inferior. ibi ĩ gl.j. dic vt ibi.Arc.

m ¶*Hinc.*]Argu.quòd idem iuris est in vno contrariorum, quod in reliquo,vt j.e.denique.& 26.dist.deinde.& 3.q.6. hæc quippe.& ff. de ver.obl.inter.

n ¶*Vnde propheta.*]Esaias.

o ¶*Exhibuimus.*]id est, probauimus.

Esa.10.

[1]In decretis cũ 70.epis. b Vt Lau.

a Polyc. l.j. ti.2. Anſ.l.j. c. 69. Burc. l.3.c.220. Pan.l.4.c.3.

IN HIS.Hæc est tertia pars dist.in qua ponit sex c. de materia de

Nolite

Source : BIU Cujas

NOlite.] Casvs. Clerici Cõstantinopolitani obiiciebant Nicolao Papæ quòd vellet defendere Ignatium in malo, quib. Nicolaus respondet, dicens se nolle eum in malo defendere: sed vult quòd filij sint deuoti patri spirituali, & discipuli magistro: ita vt eos nullo modo iudicent: sed nec etiam reprehendant.

a ¶ *Reprehendendam.*] Sed contra j.2.q.7. ones [a] & c. secuti. & 9. q.3. si aũt. vbi dr, quòd subditi pñt reprehendere prælatos. Sol. " triplex est reprehensio, imperiosa, q̃ fit imperio ptãtis: hæc tm maioríb. conceditur. 43.di. sit rector. vt hic. Alia socialis, hæc minorib. conceditur. 81. dist. in omnib⁹. Tertia temeraria est, quę infamandi causa fit: & hęc nulli conceditur, vt 5.q. vlt. delator.

" Hoc c. ponius facit ꝓ, q̃ cõtra, pro ut ibi no. in gl. vlt. Arc. " reꝑhensio est triplex.

Additio. Quarta humilis & deuota, vt 2. quæst. 7. nos si. §. item cum Balaam.

1 Anſ. l. 7. c. 144. Iuo p. 5. c. 17. & p. 6. c. 355.

Deniq;.] Casvs. Probat Nicolaꝰ in hoc c. quòd maiores pñt iudicare minores, & benedicere, sed nõ ecõtra. Et hoc probat exemplo Melchisedech, qui sicut legitur ī epistola ad Hebræos, benedixit minori, s. Abrahæ. Similiter hoc probatur consuetudine ecclesię: qa nunq̃ maior legẽs lectionem, benedicetur à minori. Vnde patet quòd maiores pñt iudicare minores, cum ab eis benedici non possint.

Heb. 7.

† al. imprætermisè.

† al. iubente † al. benedicere nitatur

b ¶ *Ad Hebræos.*] vbi legitur, quòd Melchisedech bñdixit Abrahæ. & per hoc probat Apostolus Melchisedech fuisse maiorem.

c ¶ *Etiã maledicatur.*] Contrariorum. n. eadem est ratio, vt ẽ. ea. inferiór. ff. de ver. ob. inter stipulantem.

Gal. 5.

" Minor qe scit prẽsente maiore.

d ¶ *Maiore.*] Arg. " ꝙ minor iudex non põt exercere iurisdõnem suam pñte maiore iudice, vt 95. dist. presbyter. ff. de of. procon. l. vlt. Arg. contra. 11. q. 1. peruenit. & C. đ don. ī hac. 95. dist. ecce. Dic quòd si minor hẽt iurisdõem à maiore, nihil agit, quod sit ad derogationem illius. ext. de of. le. volentes.

2 Polyc. li. 1. tit. 20. Anſ. l. 2. ca. 67. al. 65. Iuo p. 5. c. 8. Pann. l. 4. c. 6.

e ¶ *Benedicere.*] Sed dr epo, qui postulat hãc benedictionẽ. Ora ꝓ nobis pater sancte. in quibusdam locis ipse inferior dicit epo: Iube domine benedicere. & episcopus benedictione facta legit.

f ¶ *peccatum.*] Arg. ꝙ aliquid ꝓhibetur, nõ quòd ipsum malum sit, sed quòd inde malum potest sequi, vt 22. q. 1. in nouo. & 11. q. 3. nolite. & 63. dist. cum Hadrianus. §. verum.

¶ De eodem. C. V.

NOlite nos existimare facta cuiuscumque proximorum nostrorum, quæ sunt digna reprehẽsione, velle defendere; sed ꝙ ita velimus filios circa spiritalem patrẽ, & discipulos erga magistrum deuotos, ac sobrios esse, vt nulla penitus temeritate ad eorum vitam (vt non dicam diiudicandam) sed nec saltem tenuiter reprehendendam [a] prosiliant.

Idem Nicolaus Papa eadem epistola.

¶ Inferiores maioribus nec benedicere, nec maledicere possunt. C. VI.

1 DEniq; si in epistola legimus ad Hebræos [b], ꝙ minor à maiore benedicitur: restat profecto, vt exigente ratione etiam maledicatur [c]. Siquidem hæc vtique prænoscentes periculosa tempora illi, qui ante nos fuerunt, prouidam in ecclesiis consuetudinem tradiderunt, hodieq; in Romana ecclesia, quæ magistra est omniũ ecclesiarum, imprætermissa † seruatur: ita vt nullus sacerdos maiore [d] suo non innuente † consacerdote, cuilibet rei benedictionẽ † dare nitatur: sed & anterior stans ad pronuntiandã aliquam lectionem, benedictionem quidem postulat, sed ei quilibet inferior non audet penitus benedicere [e]. Cur hoc? numquid benedicere peccatũ [f] est? absit. De maledicis enim, nõ de benedicis dicit Apostolus, quia regnum Dei nõ possidebũt: sed per hoc innuitur, quantæ cen suræ fræno inferiores quiq; à suis præpositis iudicandis coercendi sunt, si his nec etiam benedicendi ius vllum penitus obtineant.

Idem eadem epistola.

¶ De eodem. C. VII.

2 NVnc autem diuina inspiratione non nos pigebit, nec nobis impossibile erit, ostendere vobis (si tamen audire velitis) non posse quemquam rite ab iis, qui inferioris dignitatis, vel ordinis sunt, iudicialibus submitti definitionibus. Siquidem tempore Diocletiani [g], & Maximiani Augusto rum Marcellinus [h] ẽps vrbis Romę, qui postea insignis martyr effectus est, adeo compulsus [i] est à paganis, vt in templum eorum ingressus, grana thuris super prunas imponeret: cuius rei gratia collecto numerosorum concilio eporũ, & inquisitione facta, hoc idem Pontifex se egisse confessus est. Nullus tamen eorum proferre sententiam in eum ausus est, dum ei sæpissime omnes perhiberent: Tuo ore iudica causam tuam, non nostro iudicio. Et iterum: Noli, aiunt, audiri in nostro iudicio: sed collige in sinu tuo causam tuam. & rursus: quoniam ex te, inquiũt, iustificaberis, aut ex ore [k] tuo condemnaberis. Et iterum dicunt: Prima sedes non iudicabitur à quoquam. *Idem in eadem.* ¶ Sed & cum quidam tempore quodam contra Xistum Papam tentassent quædam mali † rumoris obiicere, & in concilio, cui & Valentinianus Augustus intererat, dictum fuisset: Non licere aduersus Pontificem dare sententiam, surrexit idem protinus Imperator, & in arbitrio præfati Pontificis tribuit iudicare iudicium suum. Etenim nullus Pontificum minorum, vel inferiorum vrbium subactus iudiciis inuenitur.

Idem Nicolaus eadem epistola.

¶ Maiores à minoribus iudicari non possunt. C. VIII.

SVbmittitur Ignatius minorũ, inferiorum, & subiectorum deliberationibus, cum sacris canonibus præcipientibus, & exemplis sanctorum Patrum, semper, vbi est maior auctoritas, sit eundum, & in omnibus controuersiis ad potioris sedis iudicia actio † dirigatur. Quod non solum à catholicis, verum etiam ab ipsis constat obseruatum hęreticis [l]. Alioquin acephalum liquet esse concilium, vbi de tanta persona agitur, & maiorum non expectatur sententia: cum nec in causa clericorum inferioris [m] gradus, solius episcopi sui iudicium tantummodo postulandum † sit.

Idem Nicolaus eadem epistola.

¶ Minorum sententiæ, maiores damnare non valent. C. IX.

fuit, multa obiicerentur: tribuit ei Imperator potestatem iudicandi seipsum: cum ipse non sit subiectus iudicio minorum.

g ¶ *Diocletiani.*] " Not. simul duos fuisse Imperatores. Dic ꝙ erant duæ personæ, sed tamen erant loco vnius. Sed contra 7. q. 1. in apibus. Sed forte vnus habuit dignitatem: alter administrationem.

" Imperatores duo eodem tempore fuerunt.

Additio. Dic ꝙ huic cõtrario standum est: qa ñ dẽt esse nisi vnꝰ. Ad hoc ext. de off. or. qm. §. j. & hoc casuale fuit secundum Pet.

h ¶ *Marcellinus.*] Sed de isto legitur, ꝙ concilio congregato confessus est ꝙ fecerat, & in se tulit sniam depositionis: & veniens coram Diocletiano confessus est se Christianũ esse: & excõicauit quicũq; eũ post mortẽ sepeliret. Sed vr ꝙ hæc snia, qua ꝑcepit, nõ sepeliri corpꝰ suũ, cõtineat errorẽ: vnde nulla deberet esse, vt ext. đ sen. exc. p tuas. si quis. n. præcipiat ꝙ corpꝰ suũ nõ sepeliatur, hoc præceptũ nõ est adimplẽdum, vt ff. de cond. inst. q. dã. Præterea, qualiter poterat iste seipsum excõicare [b], vel deponere, cũ par in parẽ nõ habeat imperiũ, vt extr. de elect. innotuit? Ad hoc ꝑt dici, ꝙ nõ fuit snia quã tulit, sed q̃dã interꝑtatio, & infuit ei tacita cõditio, s. nisi Deus aliter reuelauerit, [c] & Dñs reuelauit aliter: qa sepultus fuit post 30. dies post mortem. Itẽ q̃ritur, quare isti epi nõ deposuerũt Papã cũ esset confessus de hęresi, vt 40. di. si Papa? Dicit Hug. qa paratus erat corrigi. licet. n. Papa, vel alius sit hęreticus, si tñ paratus est corrigi, [d] nõ deponitur, vt 24. q. 3. dixit Apostolus. Vel ideo nõ debebant ipsum deponere, quia coactus fecit. 50. dist. presbytero.

† al. non boni] Orig.

b Vr, quòd bene. 11. q. 3. si is qui. vbi de hoc. Arc.

c Ar. ad hoc 27. q. 2. §. cũ vero. Arc.

d Immo đt Hug. quòd nec potuerũt, nec debuerunt eũ condẽnare, inde, qa spõte & humiliter cõfessus est errorem suũ. tunc. n. Papa ꝑt cõdẽnari đ hæresi, cũ ptinax fuerit, aliàs ñ. Hu.

† Orig. *non habet.*

i ¶ *Compulsus.*] Conditionali non absoluta coactione. si. n. fuisset absoluta, ñ deliqsset, vt 50. di. presbyteros.

k ¶ *Ex ore.*] Arg. ꝙ aliquis põt esse iudex in ꝓpria causa. sic ff. de adopt. l. 3. C. de fideic. l. vlt. sed Iudex ibi improprie dr. i. arbitrator. in iurisdõne contentiosa non potest, sed in voluntaria sic.

l ¶ *Hæreticis.*] Arg. quòd ab exemplis gentilium est argumentandum, vt 11. q. 1. sacerdotibus. 13. q. 2. questa. & c. non æstimemus.

Svbmittitur.] Casvs. Probat Nicolaus in hoc c. ꝙ Ignatius non potuit deponi à subditis, quia canones & exẽpla sanctorum patrum præcipiunt semper esse recurrendum ad maiorem sedem in causis episcoporum: quod non solum à catholicis, sed etiam ab ipsis hæreticis obseruatur, quia etiam clericus à solo episcopo iudicari non potest, & nisi Dominus Papa interfit vbi episcopus iudicatur, acephalũ erit tale cõcilium.

† al. præstolandum.

m ¶ *Inferioris.*] j. 15. q. 7. si autem. in fi. contra, vbi dicitur, quòd solus episcopus illorum causas potest audire. Sed non excluduntur ibi clerici, sed alij episcopi. 15. q. 7. episcopus nullius.

Source : BIU Cujas

IN tantum.] Casvs. Dioscorus in trib. deliquit, qa, s. per Regem fuit inthronizatus in ecclesia Constantinopolitana, vñ multi clerici recesserũt ab eo. Itẽ qa factus fuit hæreticus. Post hęc duo delicta ausus fuit excõicare Papã Leonẽ. vñ sancti patres apud Chalcedonẽ cõgregati ipsum dãnauerũt, nõ tm̃ de hæresi, sed ẽt qa ausus fuit suum maiorem excommunicare.

1 Pol. l. 1. tit. 20. Ans. l. 2. c. 65. Iuo p. 5 c. 8. Pann. li. 4. c. 6. & 7. a Vt 16. q. 7. sane, Arch.

a ¶ *Præsumptionem.*] s. depositionẽ Ignatij.

b ¶ *Vt Dioscorum.*] qui inthronizatus fuit p Regem [a], q postea excõmunicauit Papam.

c ¶ *Quoniam secũdis.*] Vr hic, qp iudex ī snīa tenetur exprimere cãm q̃ ipsum mouit, vt C. de iud. ꝓperandũ. §. illo. & ff. de iis q no. infa. l. qđ ait. §. pe. arg. cõtra, ext. de sen. & re iu. sicut. Ad hoc dico, qp sp tenetur exprimere cãm, si tñ nõ expresserit, tenet sententia. 2. q. 6. biduum. Additio. De hoc no. in præd. c. sicut. & ext. lib. 6. de sen. exc. cum medicinalis. ī pr. Arc.

Psal. 72. d ¶ *Fidem.*] tm̃, ne sit contra, s̃. 15. dist. canones. circa med. versic. quarta synodus.

Via ergo.] Hęc dist. diuiditur ī ij. partes. Secunda ibi, *prima ergo.* Casvs. Dictũ est s̃. qp maior à minori iudicari nõ pt. In hac vero 22. dist. vidẽdũ est q̃ dicatur prima sedes, q̃ secunda, & q̃ tertia. & qdẽ primũ locũ obtinet Ro. ecc. Alexãdrina secũdũ. Anthiochena tertiũ. & hoc ꝓbat Grat. p 7. c. sequentia.

3 In cõcilio Chalcedoñ. actione 5. " Ecclesiarum maiorum ordo.

e ¶ *Quia ergo.*] In hac dist. ostẽdit " ordinem maiorũ ecclesiarũ. Et primo ostẽdit quẽ ordinẽ habuerũt secundũ antiqua tpa. Secũdo ostẽdit quẽ ordinẽ habuerũt postea secũdum moderna tpa. Secundũ antiq̃ tpa talis fuit ordo: Prima fuit Romana ecclesia: Alexandrina secũda: Antiochena tertia: quarta Hierosolymitana, vt ī. ead. §. 1. & c. 2. sed Constantinopolitana nullũ locũ hũit, vt ī. ea. c. qua tradõne. sed postq̃ imperium fuit trãslatũ Cõstãtinopolim, Constãtinopolitana ecclesia obtinuit secũdũ locũ post Ro. Alexãdrina tertiũ: Antiochena quartum: Hierosolymitana qntum. & hoc dicitur ī. ea. renouantes. extra de priuil. antiqua.

† *iunior*] Ans.

2 Ans. l. 1. c. 63. al. 64.

Omnes.] Casvs. Mediolanẽses nolebant Rom. eccle siã seq̃, nec ei reuerentiã exhibere, sed Nicolaus Papa ꝓbat qp Ro. eccl. oĩb⁹ est ꝓlata, & oẽs alias instituit: & hoc probat duob. modis. Primo quia illud verbũ per qđ cælũ & terra & cetera elemẽta sunt creata, dedit Petro ptãtẽ cælestis & terreni imperij. Vñ qui priuilegiis Ro. ecc. detrahit, hęretic⁹ est: q vero aliis, iniustitiã facit. Scđo ꝓbat exẽplo Ambrosij, q̃ cõfessus est ī oĩb. se velle seq̃ Ro. ec. f ¶ *Omnes.*] " Sic cõstrue. Rom. ecc. instituit oẽs, s. ꝓlatos, siue apicẽ cuiuslibet patriarchę. i. patriarchat⁹. & p hoc patet qp sol⁹ Papa nouas facit dignitates.

"Ordo lr̃æ.

g ¶ *Mox.*] i. ab initio.

h ¶ *Nascentis.*] q̃tum ad nouũ testamẽtum.

i ¶ *Cælestis.*] Arg. " qp Papa hẽt vtrũque gladiũ, s. spũalẽ & tpalẽ. 63. dist. tibi dño. & 15. q. 6. alius. & c. nos sanctorũ. & c. iuratos. & 1. q. 4. qa pręsulatus. & 86. dist. duo. transtulit eñ de Græcia imperium, vt ext. de elect. venerabilẽ. arg. cõtra 96. dist. duo.

" Papa hũs vtrũq; gladiũ trãstulit imperium.

b Et c. si Imperator. in k ¶ *Iniustitiam.*] Nec Papa dẽt vni ecclesiæ detrahere [c], & dare alteri, vt 99. dist. ecce. & c. nullus. & 25. q. 2. de ecclesiasticis. nisi sub 6. §. itẽ cum dicit. Arch.

[b] & 93. di. legimus. & 21. dist. §. 1. prin. vbi de hoc. & 2. q. 7. §. itẽ cum dicit. Arch.

c In cuiusq̃ eccl̃esiasticis. nisi sub eñ iniuriã fit cã, vt 9. q. 3. conque bñficiũ tristus. & ca. nunc vero. buere nr̃i & c. per principalem. moris ñ est, đt impator. C. de eman. nec au⁹. ar. ad hoc 14. q. 5. denique. Arch.

l ¶ *Conatur.*] solus ergo conatus hic punitur, vt 6. q. 1. §. q̃ro verum. & 1. q. 1. q studet. de pœn. dist. 1. si quis.

m ¶ *Profitetur.*] arg. qp cõfessio prẽlati nocet ecclesię suæ. arg. ī. ea.

3 Lib. 3. đ sacramen. c. 1. de Constantinopolitana. in fi.

Acrosancta.] Casvs. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte probatur Ro. eccl. primam esse siue priorem, & aliis præferri. & hoc ostenditur trib. modis. Primo auctoritate Christi dicentis: Tu es Petr⁹, &c. Scđo ī gloriosa morte Petri & Pauli, q̃ Rom. eccl. consecrauerũt: & eam aliis sui pñtia prætulerũt. Tertio spãli oratione facta pro Romanis. In secũda parte, quæ incip. ibi, *Primo ergo.* dr qp prima sedes est Romana: Secũda Alexandrina: Tertia Antiochena. In tertia parte q̃ incip. ibi, *Et post pauca.* discretio fuit inter Petrum & alios Apostolos: q̃ hodie est inter Papã & alios epos. Hoc ẽt fuit in veteri testõ. Vnde Moyses & Aaron ceteris præfuerunt sacerdotibus.

Matth. 16.

¶ Casus autem seq. §. & c. per se patet.

n ¶ *Sine intermissione.*] Nõ tm̃ in quolibet instanti, sed horis cõstitutis [d], sic ī. 31. dist. si laicus, & 37. distin. de quibusdam.

4 In ꝓfatiõe cõcilij Niceni Polyc. l. 1. ti. 2. Ans. l. 1. cap. 2. & 65. Iuo p. 5. c. 2. & 26. Pann. l. 4. c. 2.

5 s̃. dist. 21. c. quamuis.

d quasi fieri sine intermissiõe dicatur, l; medi⁹ act⁹ interueniat. ar. ff. de du. re. duos. §. duo. Arc. Rom. j.

IN tantum hanc præsumptionẽ [a] sancti patres apud Chalcedonem detestati sunt, vt Dioscorum [b] Alexandrinum Antistitem inter cetera, idcirco potissimum sine vlla restitutione damnauerint, quia in contumacia [A] permanens erga primæ sedis Romanæ priuilegium, resipiscere à suis superstitiõibus, vt seruaretur à prima sede Apostolica, noluit: & ponens in cælo os suum, & lingua eius trãseunte super terram, excommunicationem in S. Leonem Papam dictauit, ita vt in sententia contra ipsum prolata, hoc videantur memorare præcipue, dicentes: [Quoniam secundis [c] excessib. priorem iniquitatem valde transcendit. Præsumpsit enim & excõicationem dictare aduersus sanctissimum, & beatissimum archiepm̃ magnæ Romę Leonẽ.] Nũquid ibi legitur inquisitionem fuisse factam, vtrum iuste, an iniuste ipsam Dioscorus excõicationem dictasset? Nõ plane: sed absq; omni controuersia hoc in eo vlti sunt: quia cum esset inferior, potiorem quibuslibet conatus est lacessere contumeliis, teste Anatolio Constantinopolitano prẽsule: qui dicit. [3 Propter fidem [d] non est damnatus Dioscorus: sed quia excommunicationem fecit domino archiepiscopo Leoni.]

A ¶ In contumacia.] *Hinc vsque ad verb. ponens addita sunt ex originali.*

DISTINCTIO XXII.

Via [e] ergo maior à minori iudicari non debet, videndum est, quæ inter ceteras ecclesias primum locum quę secundum, vel tertium obtineat. Romana ecclesia (sicut supra dictum est) primum locum inter ceteras obtinet: Alexandrina secundum; Antiochena ecclesia tertium ab ea locum accepit.

Vnde Nicolaus Papa ij. † scribit Mediolanensibus per Petrum Damianum legatum suum.

¶ Romana ecclesia ceterarum primatum tenet. C. I.

2 OMnes [f] siue patriarchij cuiuslibet apices, siue metropoleon primatus, aut episcopatuũ cathedras, vel ecclesiarum cuiuslibet ordinis dignitates instituit Romana ecclesia. Illam vero solus ille fundauit, & super petrã fidei mox [g] nascentis [h] erexit, qui beato æternæ vitæ clauigero terreni simul & cælestis [i] imperij iura commisit. Non ergo quælibet terrena sententia, sed illud verbũ, per quod cõstructum est cælum, & terra; per quod denique omnia cõdita sunt elementa, Romanam fundauit ecclesiam. Illius certe priuilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Vnde nõ dubium, quia quisquis cuilibet ecclesię ius suum detrahit, iniustitiam [k] facit. Qui autem Romanæ ecclesiæ priuilegium ab ipso summo omnium ecclesiarum capite traditum auferre conatur [l], hic proculdubio in hæresim labitur, & cum ille vocetur iniustus, hic est proculdubio dicendus hęreticus. Fidem quippe violat, qui aduersus illam agit, quę mater est fidei: & illi contumax inuenitur, qui eam cunctis ecclesiis prætulisse cognoscitur, *& infra.* ¶ Vnde & ipse 3 S. Ambrosius se in omnibus sequi magistram sanctam Romanam profitetur [m] ecclesiam.

Item Anacletus seruus Christi Iesu ad omnes episcopos, epist. 3. c. 3.

¶ Non ab Apostolis, sed ab ipso Domino Romana ecclesia primatum accepit. C. II.

4 SAcrosancta Romana, & Apostolica ecclesia non ab Apostolis, sed ab ipso Domino saluatore nostro primatum obtinuit: & eminentiam potestatis super vniuersas ecclesias, ac totũ Christiani populi gregem assecuta est: sicut ipse B. Petro Apostolo dixit: [Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam; & portæ inferi non præualebunt aduersus eam: & tibi dabo claues regni cælorum, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solueris super terrã, erit solutum & in cælis.] 5 Adhibita est etiam societas in eadem Romana vrbe beatissimi Apostoli Pauli vasis electionis, qui vno die, vnoque tempore gloriosa morte cum Petro sub principe Nerone agonizans coronatus est: & ambo sanctam ecclesiam Romanam consecrauerunt, aliisque omnibus vrbibus in vniuerso mundo sua præsentia, atque venerãdo triumpho prætulerunt. Et licet pro omnibus assidua apud Deum omnium Sanctorum effundatur oratio; his tamen verbis Paulus Beatissimus Apostolus Romanis proprio chirographo pollicetur dicens: [Testis enim mihi est Deus, cui seruio in spiritu meo in Euangelio filij eius: quod sine intermissione [n] memoriam vestri facio semper in orationibus meis.]

¶ A Marco

Source : BIU Cujas

1Pan.l.4.c.4 a ¶*A Marco.*] vt 24.q. 1.cum beatissimus.
b ¶*Primum.*]vt 7.q.1. mutationes.
c ¶*Christianorũ.*]Primo.n.oẽs fideles fuerũt dicti discipuli. de cõse.dist.2.prima. vel fratres. 11.q.3. ad mensam. sed postq̃ Apostoli fecerũt cõcilium Antiochenum, dicti sunt Christiani. 24.q. 1.rogamus.
d¶*Moyses.*]Licet Moyses & Aaron primi & summi dicti sint sacerdotes:tñ Moyses fuit maior q̃ Aaron in administratione,nõ quò ad cõsecrationẽ sacerdotalẽ. In hoc.n.ambo pares fuerũt:Moyses tñ hostias nõ offerebat:sed vota offerebat ꝓ populo, vt 36. dist.si quis vult.& 88. dist.decreuit.Itẽ & in hoc erat maior Moyses, q̃ Aaron:quia instruebat & redarguebat eum tanq̃ minorem [a], vt de pœ.dist. 3.inter hæc hircum.
2Pol.l.1.ti.j. Anſ.l.1. c.7. Burch.l.1.c. 159.Iuo p.5. c.269.
e *Constantinopolitana.*] ¶*Roma noua.*] dicta est Constantinopolis; qa Cõstãtinus illuc cum aliis Romanis iuit, & eam constituit. vñ & Constantinopolis & *Roma noua* est dicta. 96. dist.Constãtinus.
† *al. discretio,& licet.*
a Nã in hoc casu dr̃ q̃s minor alio. 2.q. 7. Paul° Petrũ. Arc.
Psal. 98.
3Poly.l.1.ti. 1. Anſ.l.j.c.2 Bur.l.j.c.178 Iuo par.5.c. 294.
f ¶*De Constantinopolitana.*]immo ipse Imperator eam fatetur subiectã Rom.eccles. vt in Auth. de eccles. tit. in princ.coll.9.
ADDITIO. Et C.de sũ. tri.l.inter claras.Lau.
"stultus vñ dicitur.
g¶*Stultus.*] "Stultus, ta,tum.dr̃ quasi extultus, ab extollo,lis. qa se extollit.vel dr̃ stultus, quasi statim vlt°, ab vlciscor, eris. quia stultus statim vltionẽ expetit: nec deliberat.Vel dic,q̃ proprie stultus est q̃ p stuporem nõ mouetur iniuria, seuitiam.n.pfert, nec vltus est,nec vllo ignominiæ mouetur dolore: qa stultus est hebetior corde. vnde qdã ait: Ego me esse stultũ existimo:fatuũ eẽ ñ opinor,i. obtusis qdẽ sẽsib. ñ tñ nullis: secundũ Pap.& Hug.
"senes non debent erubescere à iuuenibus discere.
h ¶*Discere.*]" Arg.est hic cõtra seniores qui erubescũt discere à iuuenib. sic 38.dist.nullus.& 24.q.3. si hẽs.&

2 ¶ 1 Prima ergo sedes est cælesti beneficio Roman.ecclesiæ,quam (vt memoratum est)beatissimi Petrus,& Paulus suo martyrio consecrarunt. Secunda autem sedes apud Alexandriam,B.Petri nomine à Marco [a] eius discipulo atque Euangelista consecrata est:quia [A] & ipse in Ægypto primum verbum veritatis directus à Petro prædicauit:& gloriosum suscepit martyrium ; cui venerabilis successit Abilius. Tertia vero sedes apud Antiochiam eiusdem,idest, beati Petri Apostoli nomine habetur honorabilis:quia illic,priusquam Romam veniret,habitauit, & Ignatium episcopũ constituit: & illic primum [b] nomen Christianorum [c] nouellæ gentis exortum est. *& post pauca.* ¶ 2 Inter beatos Apostolos quædã fuit discretio † potestatis : & licet omnes essent Apostoli,Petro tamen à Domino concessum est(& ipsi inter se idipsum voluerunt)vt reliquis omnib. præesset Apostolis , & Cephas [B] id est caput, & principium teneret apostolatus:qui & eãdem formam suis successoribus , & reliquis [c] , episcopis tenendam tradi derũt. Et non solum hoc in nouo testamento est constitutum , sed etiam in veteri fuit:vnde scriptum est[Moyses [d], & Aaron in sacerdotibus eius.]idest primi inter eos fuerunt. *& post pauca.*¶ 3 Hæc vero Apostolica sedes cardo , & caput (vt prætactum est)omnium ecclesiarum à Domino, & non ab alio est constituta : & sicut cardine ostium regitur:sic huius sanctæ sedis auctoritate omnes ecclesiæ (Domino disponente)reguntur.

A ¶ Quia.] *Hinc vsque ad ver.*Tertia.*addita sunt ex originali : quemadmodum & alia nonnulla.*
B ¶Cephas.] *In Euangelio Ioann.c.1.Cephas (quæ vox Syrtaca est)exponitur πέτρος quod græce petram significat:idque docet etiam B. Hieronymus in com.epist.ad Galatas,c.2.neq; credendum est ignorasse Anacletum : sed voluisse eam dictionem ad græcam linguam eo tempore notissimam referre. Quod fecit Cyrillus Hierosolymitanus catechesi decima in nomine,Iesus,non modo hebraicam,sed etiam græcam illi etymologiam tribuens. Atqui hoc ipsum nomen Cephas,Optatus Afer antiquus, & probatus auctor,quem Hieronymus,& Augustinus magni faciunt,libro 2. eodem modo, quo Anacletus,accepit,his vtens verbis:*Igitur negare non potes , scire te in vrbe Roma, Petro primo cathedram episcopalem esse collatam , in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus:vnde & Cephas appellatus est. *Et Isid.lib.7.Etymol.c.9.sic de Petro loquitur:*Cephas dictus, eo quòd in capite sit constitutus Apostolorum. Κεφαλὴ enim græce caput dicitur.*Verum apud Burchard. & Iuonem sic habetur* : vt reliquis omnibus præesset Apostolis Cephas,id est,vt Petrus principatum teneret Apostolatus.
c ¶ Et reliquis.] *In originali est,*& reliquis Apostoli episcopis.

Hac auctoritate,Alexandrina ecclesia secundum à prima locum habere censetur. Sed postea in Constantinopolitana synodo ecclesia Constantinopol. secundum à sede Apostolica locum accepit. Vnde in eadem synodo, id est, Constantinopol. 1.cap. 5.ita constitutum est.

10 ¶ Secundum à Romano Pontifice Constantinopolitanus obtinet locum. C. III.

4 CConstantinopolitanæ [e] ciuitatis episcopum habere oportet primatus honorem post Romanum episcopum:propterea quòd sit noua Roma.

¶Canon hic ex iis est,quos Apostolica Romana sedes à principio , & longo post tempore non recepit:quod ex epistola 51. alias 53. Leonis Papæ I.ad Anatolium Constantinopolitanum,et aliis eiusdem epistolis facile est cuiuis cognoscere:itemque ex duabus epistolis Leonis nomi,vna aduersus præsumptiones Michaelis,& Leonis,c.28.altera ad eumdem Michaelem. Sed multo clarius ex B.Gregorij epistola 31.lib.6.ad Eulogium Alexandrinum,& Anastasium Antiochenum:atque ex epistola Nicolai I. ad Michaelem Imperatorem : quæ incipit, Proposueramus. *Quamquam Constantinopolitani episcopi , Imperatorum potentia freti secũdum locum Patriarchalium sedium sibi vsurparunt:idque tandem pacis,& tranquillitatis causa fuit ipsis concessum,sicut in c.antiqua.de priuil. Innocentius Papa iij. declarauit.*

Item Gregorius Ioanni Episcopo Syracusano,lib.7.epist.63.

¶ Apostolicæ sedi Constantinopolitanam constat esse subiectam. C. IIII.

5 DE Constantinopolitana [f] ecclesia quod dicũt, quis eam dubitet sedi Apostolicæ esse subiectam ? quod & D. piissimus Imperator, & frater noster Eusebius eiusdem ciuitatis episcopus assidue profitẽtur? Tamen si quid boni , vel ipsa , vel altera ecclesia habet:ego & minores meos, quos ab illicitis prohibeo,in bono imitari paratus sum. Stultus [g] est enim , qui in eo se primum existimat,vt bona, quæ viderit, discere [h] contemnat. *Idem eidem epistola* 64. Nam quòd Primas Bizanzenus [1] sedi Apostolicę dicit se subiici [k],si qua culpa in episcopis inuenitur, nescio [l] quis † ei subiectus non sit: cum vero culpa non exigit, omnes secundum rationem humilitatis [m]æquales sumus.

¶Hoc c.sumptum est ex duabus epistolis eidem Ioanni episcopo Syracusano scriptis: sed in epist. 63. ex qua accepta est prior pars, agitur de Constantinopolitana ecclesia : in sequenti vero 64.agitur de Primate Byzaceno prouinciæ Africæ , non autem Constantinopolitano, quod videntur & Gratia.& Anselimus,apud quem eodem modo legitur , voluisse : adducti fortasse summula illa , quæ præposita est epistolæ Gregorij. Auctor quidem glossæ , quod Gratianum putauit sensisse,aperte exposuit.

Item Gelasius Papa I. ad Faustum magistrum legationis.

¶ Constantinopolitanus episcopus auctoritate Romani Pontificis deponitur. C. V.

90 6 QVa traditione maiorum, Apostolicam sedem in iu-

84.dist.peruenit. Item habes hic quòd maiores tenẽtur seq exempla minorum si bona sunt. 1.q.1.si fuerit. & ca. neque in homine. & 19.dist.secundum.
i ¶*Bizanzenus.*]i.Constãtinopolitanus.primo.n.Cõstãtinopolis dicta fuit Bizantium.
k ¶*Subiici.*] ita demũ si qua culpa,&c.
l ¶*Nescio.*]q.d.ex quo Constãtinopol.eps fatetur se esse subiectũ Rom.eccl.multo magis & alij tenentur fateri.
4 Ex prisca versione. Pol.l.2.ti.22
" Sic vr̃ q̃ cõfessio prælati nocet ecclesię,vt ext.d ca.mo. dilectus. & de sen. & re iu.suborta.&d postu.præl.ad hæc.Io.
" Prælati cõfessio an noceat ecclesiæ.
b De hoc teneas vt leg. & not.extr. li.6.de resti. pentiũ. q̃ ẽ Innoc. 4. & not. de eleẽdudũ.2.Arc.
m ¶*Humilitatis.*]Hoc vult dicere, quòd oẽs essent æquales, si omnes vellent esse boni: sed quia aliqui peccare volunt, necesse est quòd aliqui sint maiores q̃ puniant peccata eorũ. " culpa.n.cã subiectionis est. nam nõ peccãtes legi non subiiciũtur, vt i auth. de incest.nup. §.si vero.colla.2.19.q.2.duæ sunt.Et aliter nõ posset cõsistere genus humanũ nisi q̃dã essent maiores,&alij minores,sicut est in Angelis,vt 89.dist.ad hoc.
" Culpa èst subiectionis causa.
5 Anſ.l.2.c. 66.
† al. ei episcopus subiectus.
6Iuo p.5.c.9 cõ hac mria loqtur 24.q. 3.cũ quib°.

Qva traditione.] CASVS. Acaci° Constantinopol. patriarcha cũ esset in hæresi,excommunicauit Alexandrinum , & Antiochenũ patriarchas , & eos à suis sedibus fecit expelli,qa sibi non fauebãt in suo errore.qua re Gelasius Papa in illa synodo congregata excommunicauit Acacium &Cõstantinopolitanos ei fauentes qui inciderant in hæresim iam damnatã.Acacius vero Constãtinopolitanus episcopus & complices conquerẽtes dicebãt, Papam non debuisse eos excommunicasse nisi in synodo congregata , & sic volebant cogere Papam congregare concilium, vt de suo facto iterũ cognosceretur in synodo , & hoc intendebant probare auctoritate quorũdã canonũ, quos fallaciter inducebãt.Sed Gelas. cõtra eos dt,q̃ iustissime sunt dãnati,cũ illi iniuste cõdẽnauerunt Alexãdrinũ,&Antiochenum patriarchas: nec auctoritatesquas allegant, eos defendere possunt [c].

Source : BIU Cujas

¶Capitula quæ ſequuntur cum §. plana ſunt vſque ad finem diſt.

a ſc.pp dam nationē ali cuius, quaſi Papa ñ poſſit ſine cōcilio aliquem dānare, qđ falsū eſt. H.

a ¶ *Votant.*] ad concilium faciendum[a].

b ¶ *Depelli.*] ab Acacio Conſtantinopol. patriarcha.

c ¶ *Inimicus.*] Acacius.

d ¶ *Qui ſacri.*] ironice dicit.

e ¶ *Nullum nomen.*] quia tempore Gelaſij Conſtantinopolitana eccleſia nō habuit ſecundum locum adhuc. vel nullum vocat propter hæreſim ibi ſtatutam.

dicium vocant[a]? An ſecundæ ſedis Antiſtites, & tertiæ, ceterique bene ſibi conſcij ſacerdotes depelli[b] debuerunt; & qui religionis extitit inimicus[c], depelli non debuit? Viderint ergo, ſi alios habēt canones, quibus ſuas ineptias exequantur. Ceterum iſti, qui ſacri[d], qui eccleſiaſtici, qui legitimi celebrantur, ſedem Apoſtolicam ad iudicium vocare non poſſunt, & Conſtantinopolitanæ ciuitatis epiſcopus, quæ vtique per canones inter ſedes nullum nomen[e] accepit, in communionem recidens perfidorum, non debuit ſubmoueri?

Item ex vi. ſynodo ſub Iuſtiniano congregata, c. 36.

¶ Conſtantinopolitana eccleſia ſecundum à Romana obtinet locum. C. VI.

RENouantes[A] S. Conſtantino politani decreta concilij, petimus † vt Conſtantinopolitana ſedes ſimilia[f] priuilegia, quæ ſuperior[B] Roma habet, accipiat; nec non[c] in eccleſiaſticis rebus magnificetur, vt illa: ſed hæc ſecunda poſt illam exiſtens, prius quàm[g] Alexandrina ſedes numeretur: deinde Antiochena, & poſt eam Hieroſolymitana,

A ¶ Renouantes.] *Hic agitur de quinto illo canone primæ ſynodi Conſtantinopolitanæ, de quo ẽ. ea. c. Conſtantinopolitanæ. dictum fuit. Et quod attinet ad omnes hos canones, qui ſextæ ſynodo tribuuntur, videnda eſt notatio ad c. ſextam. ẽ. 16. diſt.*

B ¶ Superior.] *ita habetur in aliquot vetuſtis exemplaribus: nam in vulgatis erat,* inferior. *græce eſt,* τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης, *id eſt,* antiquioris, vel ſenioris Romæ., *vt j. c. proximo. Omnino autem caput hoc longe breuius eſt in hac verſione, quàm in græco exemplari, vno tantum loco copioſius, quòd Antiochenam numerat ſedem: cuius in græco vulgato nulla mentio.*

c ¶ Nec non.] *ſic emendatum eſt ex aliquot manuſcriptis, & græco, antea enim legebatur,* non tamen.

Hinc datur intelligi, quòd Alexandrina eccleſia de ſecunda facta ſit tertia, & Antiochena de tertia ſit quarta, niſi forte quis duas contendat eſſe ſecundas, vt Conſtantinopolitanam, & Alexandrinam parem ſuæ dignitatis velit locum obtinere.

Vnde in viij. ſynodo habita ſub Hadriano Papa ij. can. 21.

¶ Quæ Patriarchalium ſedium primum, vel deinceps teneat locum. C. VII.

IDIſſinimus neminem prorſus mundi potentū, quemquam eorum, qui Patriarchalibus præſunt ſedibus, inhonorare, aut mouere à proprio throno tentare: ſed omni reuerentia, & honore dignos iudicare, præcipue quidem ſanctiſſimum Papam ſenioris Romæ, deinceps autem Conſtātinopoleos Patriarchā, deinde vero Alexandriæ, ac Antiochiæ, ac Hieroſolymorum[h].

DISTINCTIO XXIII.

1. ps

Reuiter[i] *quæ inter Eccleſiaſtica officia ſit differentia, monſtrauimus. Nunc à ſummo incipientes, & vſque ad vltimum gradum deſcendentes, qualiter quiſque eorum debeat ordinari, ſanctorum auctoritatibus oſtendamus.*

Vnde Nicolaus Papa ij. in concil. Lateranenſi.

¶ Decretum Nicolai Papæ de electione ſummi Pontificis. C. I.

2 IN nomine[k] Domini noſtri, & ſaluatoris Ieſu Chriſti. Anno ab incarnatione eiuſdem MLIX. menſe Aprili, indictione[l] xxij. propoſitis ſacroſanctis Euangeliis, præſidente quoque reuerendiſſimo †, ac beatiſſimo Nicolao Apoſtolico Papa in baſilica Lateranenſis Patriarchij[m], quæ cognominatur Conſtantiniana, conſidentibus etiam reuerendiſſimis epiſcopis abbatibus, preſbyteris, diaconis, idem venerabilis Pontifex auctoritate Apoſtolica decernens de electione ſummi Pontificis, inquit. ¶ Nouit beatitudo veſtra dilectiſſimi fratres, & coepiſcopi, inferiora quoque membra Chriſti nō latuit, defuncto piæ memoriæ Domino Stephano prædeceſſore noſtro, hæc Apoſtolica ſedes, cui auctore Deo, deſeruio, quot aduerſa pertulerit, quot denique per ſimoniacæ hæreſis trapezitas[n] repetitis malleis, crebriſque tunſionibus ſubiacuerit: adeo[o], vt columna Dei viuentis iam iam pene videretur cōcuſſa nutare, & ſagena ſummi piſcatoris, procellis intumeſcentib. cogeretur in naufragij profunda ſubmergi. Vnde, ſi placet fraternitati veſtræ, debemus, vt Piſan[a], Bituricēſ. Grādēſis. nā plures debent eſſe q̄ in capite cuiuſq; prouinciæ, &c. 99. di. c. 1. ſcđm Hu.

quam eorum, qui Patriarchalibus præſunt ſedibus, inhonorare, aut mouere à proprio throno tentare: ſed omni reuerentia, & honore dignos iudicare, præcipue quidem ſanctiſſimum Papam ſenioris Romæ, deinceps autem Conſtātinopoleos Patriarchā, deinde vero Alexandriæ, ac Antiochiæ, ac Hieroſolymorum[h].

DISTINCTIO XXIII.

1. ps

Reuiter[i] *quæ inter Eccleſiaſtica officia ſit differentia, monſtrauimus. Nunc à ſummo incipientes, & vſque ad vltimum gradum deſcendentes, qualiter quiſque eorum debeat ordinari, ſanctorum auctoritatibus oſtendamus.*

Vnde Nicolaus Papa ij. in concil. Lateranenſi.

¶ Decretum Nicolai Papæ de electione ſummi Pontificis. C. I.

2 IN nomine[k] Domini noſtri, & ſaluatoris Ieſu Chriſti. Anno ab incarnatione eiuſdem MLIX. menſe Aprili, indictione[l] xxij. propoſitis ſacroſanctis Euangeliis, præſidente quoque reuerendiſſimo †, ac beatiſſimo Nicolao Apoſtolico Papa in baſilica Lateranenſis Patriarchij[m], quæ cognominatur Conſtantiniana, conſidentibus etiam reuerendiſſimis epiſcopis abbatibus, preſbyteris, diaconis, idem venerabilis Pontifex auctoritate Apoſtolica decernens de electione ſummi Pontificis, inquit. ¶ Nouit beatitudo veſtra dilectiſſimi fratres, & coepiſcopi, inferiora quoque membra Chriſti nō latuit, defuncto piæ memoriæ Domino Stephano prædeceſſore noſtro, hæc Apoſtolica ſedes, cui auctore Deo, deſeruio, quot aduerſa pertulerit, quot denique per ſimoniacæ hæreſis trapezitas[n] repetitis malleis, crebriſque tunſionibus ſubiacuerit: adeo[o], vt columna Dei viuentis iam iam pene videretur cōcuſſa nutare, & ſagena ſummi piſcatoris, procellis intumeſcentib. cogeretur in naufragij profunda ſubmergi. Vnde, ſi placet fraternitati veſtræ, debemus,

1 ¶ *Breuiter.*] In hac diſt. 23. oſtēditur qualiter ſinguli ordines ſunt cōferendi. Et primo oſtendit qualiter dēt Papa eligi & ordinari[d]. Secundo qualiter ordinādus in eſpm debeat examinari[e]. Tertio qualiter eps, & alij inferiores ſint ordinandi[f]. Quarto annectit de habitu clericorum, & quòd moniales non debent cōtingere ſacra vaſa.

d j. e. c. j.

e j. e. c. 2.

f j. e. c. 3. & ca. ſe annectit. & qđ iuris ſit, ſi aliqua orta fuerit cōtra dictio in cōſecratione epi. & đ cōtur verba notarij. In ſeſſiōe obe dīētiæ, quā ibi, *Nouit beatitudo.* debēt inferiores facere ſuis ſplatis, j. e. c. illa fuit tribulationes, & iniurias. & ideo volens futuris caſibus prouidere ſtatuit, vt quoties mortuo Papa electio de ſucceſſore eius imminet faciēda, cōuenire debeant Cardinales, & vocare qui vocandi ſunt, qui debent eligere vnum de ſeipſis, ſi ibi idoneus inueniatur: alioquin de alia eccleſia eligatur, & conſecrabitur à Cardinalibus, ſicut archiepi cum epiſcopis ſuis conſecrant, & confirmant epiſcopos: & hæc electio fiat in ciuitate Romana, vel alibi in neceſſitate, & ex ſola electione habeat poteſtatē diſponendi de reb. eccleſiæ, & ordinandi Rom. eccl. ſi in thronizari nō poteſt. In iij. parte q̄ inciđ, *Quòd ſi qs contra hoc.* maledī et q̄ cōtra hoc decretū fuerit ordinatus, cū ſuis fautorib⁹, pęna depōis adiūcta, & bñdī oīb. obſeruatorib. Et no. q̄ ab illo verbo, *Nouit beatitudo,* vſq; in finem, ſunt verba Nicolai.

¶ Caſus §. ſequen. per ſe patet.

2 Pan. l. 3. c. 1

†al. reuerentiſſimo.

k ¶ *In nomine.*] Hæc ſūt verba notarij vſq; ibi, *Nouit beatitudo.*

"Multiplex Papæ mutatio.

g Nūqd iſte ſic electus poſſet accuſari de ſimonia? ar. q. ſic. 79. diſ. ſi qs pecunia. vbi de hoc. j. ea. di. c. j.

"appellō p̄t ad Papam omiſſo medio interponi.

"Iure ſuo multis modis quis priuatur.

† *epiſcopus, id eſt, ſtatuim⁹.*

b De hoc ēt not. extr. de priuil. antiqua. Arch.

1 Deus dedit p. 3. Anſl. 2. q. 72.

c ſc. q patriarch. alib, ſe dib. p̄ſidēt,

Multiplex negligētiam. ff. de nund. l. j. quandoque propter cōtrarium factum. ext. de priuil. ſi de terra. & c. accedentibus. Et no. quòd licet quis ſine culpa perdat priuilegium, nunquam tamen ſine cauſa. ext. vt lit. non conteſt. quoniam frequenter. §. porro. Vnde verſus:

Paupertas, odium, vitium, fauor, & ſcelus, ordo,
Perſonas ſpoliant & loca iure ſuo.

h DIſſinimus.] ¶ *Ac Hieroſolimorum.*] Sunt & alij[g] patriarchæ, vt Bituricen. Aquilegien. vt 9. q. 3. conqueſtus. & c. nunc ve 10. j. 32. diſtinct. erubeſcant.

ADDITIO. Sic 8. q. 3. Artaldus. 16. q. 1. hic eſt etiam. & 1. q. 7. conuenientibus. ar.

l ¶ *Indictione.*] indictio dicitur ſpatium trium luſtrorum.

m ¶ *Patriarchij.*] in quo Papa reſidet.

n ¶ *Trapezitas.*] id eſt, campſores,

o ¶ *Adeo.*] "Hic tangitur latenter quod legitur in chronicis, q̄ Benedictus x. qui ſucceſſit Stephano, eiectus eſt de pontificatu, & factus eſt Papa Ioannes Sabinē. epiſcopus pro pecunia[g]: cui impoſitum eſt nomen Silueſter, & iſte ēt deiectus eſt, & deinde reparatus, & reſt

Source : BIU Cujas

& restitutus est Benedictus, & iterum eiectus est Benedictus, & datus papatus Ioanni archipresbytero ante portam Latinam, cui impositum est nomen Gregorius: & hic ab Henrico Imper. est depositus, & vltra montes translatus est. hoc totum vno anno factum est, & pp hoc datum fuit priuilegium Henrico de quo hic fit mentio.

auxiliante Deo, futuris casibus [a] prudẽter occurrere, & ecclesiastico statui, ne recidiua† (quod absit) mala prẽualeant, prẽcauere. Quapropter instructi prædecessorum nostrorum, aliorumq; sanctorum Patrum auctoritate, decernimus, atq; statuimus, vt obeunte huius Romanę vniuersalis ecclesię Pontifice, in primis Cardinales episcopi diligentissime simul de electione tractantes [b], mox Christi† clericos Cardinales adhibeant: sicque reliquus clerus, & populus ad consensum nouæ eléctionis accedat, nimirum prẽcauentes, ne venalitatis morbus aliqua occasione subrepat. Et ideo religiosissimi [c] viri præduces [d] sint in promouenda Pontificis electione, reliqui autem sequaces. Certus vero, atque legitimus [e] hic electiõis ordo perpenditur: si perspectis diuersorum Patrum regulis, siue gestis, etiam illa beati Leonis prędecessoris nostri sententia recolatur. [1 Nulla [f], inquit, ratio finit, vt inter episcopos habeantur, qui nec à clericis sunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à comprouincialibus episcopis cum metropolitani iudicio consecrati.] Quia vero sedes Apostolica cunctis in orbe terrarum præfertur ecclesiis, atque ideo super se metropolitanũ habere non potest: Cardinales episcopi proculdubio metropolitani vice funguntur [g], qui videlicet electum episcopum ad Apostolici culminis apicẽ prouehant. Eligatur autem de ipsius ecclesiæ gremio [h], si reperitur idoneus, vel si de ipsa non inuenitur, ex alia assumatur: saluo debito honore, & reuerentia dilecti filij nostri Henrici, qui in prẽsentiarum Rex habetur, & futurus Imperator, Deo concedente, speratur, sicut iam sibi concessimus, & successoribus illius, qui ab hac apostolica sede personaliter hoc [i] ius impetrauerint. Quòd si prauorum, atque iniquorum hominum ita peruersitas inualuerit, vt pura, syncera, atque gratuita fieri in vrbe [k] non possit electio, Cardinales episcopi cum religiosis clericis, catholicisque laicis, licet [l] paucis, ius potestatis obtineant, eligere Apostolicæ sedis Pontificem, vbi congruere viderint. Plane, postquam electio fuerit facta, si bellica tẽpestas, vel qualiscunque hominũ conatus malignitatis studio restiterit, vt is, q electus est, ĩ Apost. sede iuxta cõsuetudinem inthronizari non valeat: electus tamẽ, sicut verus Papa, obtineat auctoritatẽ regẽdi Rom. ecclesiam, & disponendi [m] oẽs facultates illius: quod beatũ Greg. ante suam consecrationẽ fecisse cognouim⁹. Quòd si quis contra hoc nostrum decretum sy nodali sententia promulgatũ, per seditionem, vel præsumptionem, aut quolibet ingenio electus, aut etiã ordinatus, seu inthronizatus fuerit, auctoritate diuina, & sanctorum apostolorũ Petri & Pauli, perpetuo anathemate cũ suis auctoribus, fautoribus, & sequacib. à liminibus sanctę Dei ecclesię separatus abiiciatur, sicut Antichristus, inuasor, & destructor totius christianitatis: nec aliqua† super hoc ei audientia [n] reseruetur: sed ab omni ecclesiastico gradu, in quocunq; fuerat prius, sine retractatione deponatur: cui quisquis adhæserit, vel qualemcũque tanquam Pontifici reuerentiam exhibuerit, aut in aliquo eũ defendere præsumpserit, pari sentẽtia† sit mancipatus. Quisquis autẽ huius nostræ† decretalis sententię temerator extiterit, & Romanam ecclesiam sua prẽsumptione confundere, & conturbare contra hoc statutum tentauerit, perpetuo anathemate, atq; excõicatione dãnetur, & cum impiis, qui non resurgent in iudicio, reputetur: omnipotentis irã contra se sentiat, & sanctorum apostolorum Petri & Pauli, (quorũ ecclesiam præsumit confundere) in hac vita, & in futura furorem [o] sentiat: fiat habitatio eius deserta, & in tabernaculis eius nõ sit, qui inhabitet: fiãt filij eius orphani, & vxor eius vidua: commotus amoueatur ipse, & filij eius, & mendicent, & eiiciantur de habitationib. suis: scrutetur fœnerator omnem substantiam eius, & diripiant alieni labores eius: orbis terrarum pugnet contra eum, & cuncta elementa [p] sint* ei contraria, & omnium sanctorum quiescẽtium merita illũ confundãt [q]: & in hac vita super eum apertã vindictam ostendant [r]. Obseruatores autem huius nostri decreti, omnipotentis Dei gratia protegat, & auctoritas beatorũ apostolorum Petri & Pauli ab omnium peccatorum vinculis absoluat.

a ¶ *Futuris casibus.*] No. ad cautelam futurorum aliquid statui, vt 63. dis. cum Hadrianus. & 1. q. 6. conuenientib⁹. ff. loc. si quis domum. §. 2. arg. contra, quia ñ imputatur alicui si nõ damnauit ecclesia, vt ext. vt ec. ben. vt nostrum. & ff. ad l. Aq. si putator.

b ¶ *Tractantes.*] "Vr q electionẽ semper debet præcedere tractatus: alioquin electio nulla est, sicut alienationem debẽ⁹ prẽcedere tractatus, vt 12. q. 2. fine. Io. q hodie expressum est extr. de elect. in Genesi. & c. quia propter. B.

c ¶ *Religiosissimi.*] i. episcopi Cardinales.

d ¶ *Præduces.*] j. di. 89. c. 1. contra. Sed hic dixit, præduces ñ respectu Cardinalium, sed aliorũ clericorũ. Vel religiosos appellat hic epos Cardinales.

e ¶ *legitim⁹.*] j. canõic⁹.

f ¶ *Nulla.*] dist. 62. c. j.

g ¶ *Funguntur.*] Non tñ ideo sunt maiores Papa: "qa consecrant eum: quia suffraganei cõsecrãt metropolitanum, nõ tñ ideo sunt maiores, vt 66. di. c. j.

h ¶ *Gremio.*] "Ergo aliquis in Rom. eccl. pt esse ñ idoneus ad papatum: & sic est cõtra 21. di. quãuis. in fi. vbi dr, q ibi ñ est macula nec ruga, sed bene pt esse, q oẽs sũt sancti, nõ tñ oẽs sunt idonei ad papatum, vel quia sunt corpore vitiati, vel aliud hñt impedimẽtum. "Item habes hic, qsp de clericis ipsius ecclesiæ eligẽdus est prælatus, si ibi est idoneus. vt 61. di. null⁹. & c. obitũ. & 63. di. metropolitano. idem in Abbate, vt 18. q. 2. q̃ sit [b]. & tunc sufficit, q sit bonus [c]. sed si de alter a eccleſia eligitur, requritur q sit optim⁹, vt dñt qdã. & est arg. ad hoc ff. de tu. & cu. diuus. d hac mria plene inuenies 8. q. 1. licet Io. & tñ tali iuri pt renũtiari. vñ si maior pars capituli eligat d alia eccleſia, valebit electio. ext. de ele. cũ nobis olim. & c. cũ inter canonicos. & c. in causis. licet Io. dixerit cõtra. & sufficit ẽt tũc q sit bonus, vt in pd. decr. cum nobis. B.

i ¶ *Personaliter hoc.*] ex his verbis apparet personale priuilegiũ fuisse: & ideo ad alios ñ prorogari. ff. de cẽs. ætatẽ. & 7. q. 1. hoc petisti. & 16. q. 1. hinc ẽt.

k ¶ *Fieri in vrbe.*] Semper enim ibi facienda est ordinatio, & examinatio clericorum, vt 24. dist. quando. "& si alibi fit electio, quàm in loco ad hoc determinato, electio est nulla, vt extr. de ele. venerabilem. nisi subsit causa, vt hic dicitur, & 63. dist. quanto. & ext. de ele. bonæ memoriæ.

Additio. Nam duæ partes Cardinalium semper debent adesse, ext. de ele. licet. ni si sint valde remoti. Ioan. de Fan.

l ¶ *Laicis licet.*] hoc tm ad laicos refertur.

m ¶ *Et disponendi.*] In aliis prelatis secus est.

" nam illi ante confirmationem [d] non habent ius administrandi, vt ext. de ele. nosti. nisi sint archiepiscopi transmontani, ext. de ele. q sicut. vel nisi sint exẽpti: qui si trãs montani sunt, statim possunt administrare, vt extr. de elec. nihil. sed certe videtur, q in omnib. idem iuris est, vt si electus non posset intrare possessionem rei ad quam est electus, nihilominus pro possessore est habendus, vt 92. di. si qs epũs. & ext. de rest. spo. sæpe. sed illa cap. loquuntur qñ impeditur per aduersarium: secus posset dici qñ impedimẽtũ est in se ipso: puta quia nõdũ est cõsecratus. ext. de dol. & cont. cõtingit.

n ¶ *Audientia.*] "Hic habes casum vbi alicui denegatur audiẽtia, s. in casu intrusionis. & 3. q. 1. §. patet. Item & in casu schismatis, vt 23. q. 5. non vos. Item cum quis recipit ecclesiam de manu laici, vt 16. qu. 7. si quis deinceps. Item cũ quis excõicat suũ maiorem, vt 21. di. intantum. vnde videtur quod spoliatus, p aliquo istorum casuum non possit petere restitutionem, ex quo ei denegatur audientia. arg. contra ext. de rest. spo. in litteris. Io. sol. quilibet spoliatus restitui debet, nisi spoliatus sit à iudice iusta de causa, vt ext. de rescr. dilectus [e]. & nisi in casib. exceptis, vt ext. de rest. spol. litteras. & c. ex transmissa. 3. quæ. 1. in summa. nec excõicatus directe poterit restõnem petere [f], vt ext. de except. cum inter. 3. q. 1. in sum. vbi de hoc. B.

o ¶ *Furorem.*] id est, vindictam.

p ¶ *Elementa.*] id est, siue sit in terra, siue in aqua, puniatur.

q ¶ *Confundant.*] i à cõfusione ñ liberentur.

r ¶ *Ostendant.*] nec peccauit iste maledicendo: quia maledictorũ duo sunt genera. 24. q. 3. cum sancti.

† *al. rediuiua.*

" Electionẽ tractat⁹ pce dere debet.

† *al. episcopi*

a Et not. q hinc ẽt colligitur q clerici pri⁹ deberẽt in aliquẽ cõsentire, & postea aliis religiosis viris vel laicis renũciare. Laur.

1 j. dist. 62. nulla ratio.

" cõsecrans est inferor consecrato.

" Papa an possit eẽ qs ñ idoneus.

"eligendus an dẽat esse de gremio ecclesiæ.

b Et c. Abbatem. 22. Arc. cAd hoc extra đ ele. cũ nobis olim. immo sufficit ne mal⁹ exiſtat. vt 16 q. fi. monasterium.

" Electio q̃ fit in loco ñ determinato, nulla est

"electus affr cõfirmationem nõ administrat. d subaudiũt qdã, & installationẽ. alij dñt solã cõfirmõem sufficere: & hoc verius. De hoc no. Inn. extr. de cau. poss. cũ super. ĩ gl. 2. ibi videas.

† al. aliqñ.

"Audientia est multipliciter denegãda.

† *al. sẽtẽtiæ*

† *al. nostro.*

Psal. 1.

Psal. 68.

e Ad idẽ 7. q. 1. psentiũ. 64. dist. quorũdã. Arch.

Psal. 108.

f Idẽ no. In. ext. de cõc. pb. cũ nris. in gl. pe. iuxta fi. & facit qđ no. 3. q. 7 §. verũ. ĩ gl. ecce. ĩ fi. Ar.

* *Sap. 5.*

Source : BIU Cujas

EPISCOPI VERO. Hæc est 2. pars dist. in qua ponit quæ sunt quærenda in episcopo tempore consecrationis. Ioan. de Fan.
¶Casus huius §. per se patet.

QVi episcopus.] Casvs. In hoc c. ostenditur quot & q̃ ab electo in eṗm & cõfirmãdo sint q̃rẽda tpe cõsecrationis: in quib. si inueniatur instructus, ab omnib. epis cõsecretur pñte archiepiscopo, vel auctoritatem prestante.

"Cõsecrãd⁹ an sit ante examinãd⁹.

a ¶ *Ordinandus.*] i. cõsecrãdus: qa tũc est scrutinium faciendũ.

b ¶ *Examinetur.*] Ista examinatio nõ est faciẽda, nisi circa ignotos[2]. 47. dist. de Petro. & 94. di. valde. & hoc verũ est de scrutinio electionis, nisi forte summatim etiã circa notũ q̃reretur de mõ eligẽdi, & de iis q̃ hẽs ext. de elec. cũ in cunctis. Scrutiniũ aũt qđ fit in cõsecrãdo, illud nunq̃ est omittẽdũ, ẽt circa notũ, vt hic, & 65. dist. c. 1. 2. & 3. & 75. dist. c. 1. immo repelli tur, & si in vno deficiat. 38. dist. quæ ipsis.

à Argu. ad hoc j. dist. ꝓxi. nullus. vbi de hoc. 1 Ordo Romanus pag. 95. Burc. l. 1. c. 8. Iuo p. 5. c. 62. Poly. l. 2. tit. 9.

"Docilis & docibilis differunt.

c ¶ *Si docilis.*] Melius dꝛetur, docilis: " quia hõ est docilis & doctrinalis, liber docibilis: qñque tñ ponitur vnũ ꝓ alio, vt hic: & Ioan. in Euan. Et erũt oẽs docibiles Dei. dẽt aũt rõem reddere omni poscenti. 36. dist. c. qui eccles. §. ecce.

d ¶ *Temperatus.*] j. 11. q. 3. illa præpositorũ.

† al. singulam quamque personam.

e ¶ *Vita.*] j. di. 53. legẽ.

f ¶ *Cauens.*] Nam pp simplicitatem repelli tur qs, vt 39. di. Petr⁹. sed iam promotus nõ deponitur, sed ei coadiutor datur. 7. q. 1. quia frater noster.

g ¶ *Fidei documenta.*] id est, fidem.

h ¶ *Simplicibus.*] i. apertis nõ implicitis. extr. de sum tri. firmiter. & ẽ. dist. 4. erit aũt. non inusitatis[b]. j. dist. 36. illiteratos. melius 37. dist. relatũ. arg. ad testes repellẽdos. arg. 4. q. 3. si testes. §. itẽ i testib. arg. cõtra instra.

b Vñ Apost. ad Tim. profanas vocũ nouitates deuita. Io. de Fan.

i ¶ *Asserat.*] Profiteri dẽt ꝙ obseruabit patrum regulas. i auth. qũo oport. epis. §. ad nos ergo. cir. pr. col. j.

k ¶ *Non per conditionem.*] i. per creationem[c]. vult enim dicere, quõd non est creatus malus, vt quidam dicũt, sed ex libero arbitrio fact⁹ est malus, immo adhuc habet liberũ arbitrium, sed illud est ad malum tm̃: alioquin, si non haberet liberũ arbitrium, nõ demereretur. 23. q. 3. vasis ira. immo quotidie fit * peior. similiter angelus habet liberum arbitrium, sed illud est tm̃ ad bonũ, & per id quotidie meretur, & fit melior. Homo habet liberũ arbitriũ æque ad bonum & ad malum, vt 23. q. 4. Nabuchodonosor.

c Sub. non necessitatẽ.

† al. receptione.

*Nec diabol⁹ fit peior, nec Angel⁹ melior, neque eorum meritũ vel demeritum augetur, ni si quoad pæn̄, vel præmiũ accidẽ tale. vide B. Th. 4. di. 50. art. 1. q. 6. & j. part. q. 62. art. 9.

¶ *Huius decreti integrum exemplum est in vetustissimo libro Abbatiæ monasterij Farfensis litteris Longobardicis ante annos pene quingentos scripto, & alibi.*

2 *Episcopi vero, & ceteri ordines infra constituti, qualiter ordinari debeant, ex auctoritate Carthaginensis concilij quarti, c. 1. cui interfuit Augustinus tempore Honorij Augusti, ostendamus, ab eorum examinatione incipientes.*

¶Quomodo sit examinandus, qui in episcopum eligitur. C. II.

1 QVi episcopus ordinãdus[a] est, antea examinetur[b], si natura sit prudẽs, si docibilis[c], si moribus temperatus[d], si vita[e], castus, si sobrius, si semper suis negotiis cauens[f], si humilis, si affabilis, si misericors, si litteratus, si in lege Domini instructus, si in scripturarum sensibus cautus, si in dogmatibus ecclesiasticis exercitatus; & ante omnia, si fidei documenta[g] verbis simplicibus[h] asserat[i], idest, patrem, & filium, & spiritum sanctum vnum Deum esse confirmans, totamque Trinitatis deitatem coessentialem, & consubstantialem, & coæternalẽ, & coomnipotentem prædicans, si singulas † quasque in Trinitate personas plenum Deum, & totas tres personas vnum Deum: si incarnationem diuinam non in patre, neq; in spiritu sancto factam, sed in filio tantum credat, vt qui erat in diuinitate Dei patris filius, ipse fieret in homine hominis matris filius, Deus verus ex patre, homo verus ex matre, carnem ex matris visceribus habens, & animam humanam rationalem, si mulque in eo veritas vtriusq; naturæ, idẽ Deus & homo, vna persona, vnus filius, vnus Christus, vnus Dominus creator omnium, quæ sunt, & auctor, Dominus, & rector cũ patre, & spiritu sancto, omnium creaturarum: qui passus sit vera carnis passione; mortuus vera corporis sui morte: resurrexit vera carnis suæ resurrectiõe †, & vera animæ resumptiõe: in qua veniet iudicare viuos & mortuos. Quærendum etiam ab eo, si noui, & veteris testamenti, id est legis, & prophetarum, & Apostolorum vnum eumdemque credat auctorem, & Deum: si diabolus non per conditionem[k], sed per arbitrium factus sit malus. Quærendũ etiam ab eo, si credat huius, quam gestamus, & non alterius carnis resurrectionem: si credat iudicium futurum, & recepturos singulos pro his, quæ in carne gesserunt, vel pœnas, vel præmia †: si nuptias non prohibeat †: si secunda matrimonia non damnet, si carnium perceptionem nõ culpet, si pœnitentibus recõciliatis communicet, si in baptismate omnia peccata, id est, tam illud originale contractũ; quàm illa, quę voluntarie admissa sunt, dimittãtur[l]: si extra ecclesiam[m] catholicam nullus saluetur. Cum in his omnibus examinatus, fuerit inuentus plene instructus: tunc cum consensu clericorum, & laicorum[n], & conuentu totius prouinciæ episcoporum, maximeq; metropolitani vel auctoritate, vel præsentia ordinetur episcopus. Suscepto in nomine Christi episcopatu, non suæ delectationi, nec suis motibus, sed his Patrum definitionib. acquiescat[A].

¶ Caput hoc integrum extat in ordine Romano, additis ad initium his vocibus, Statuta ecclesiastica, *cui similem titulum toti Carthaginensi quarto concilio esse præpositum in aliquot vetustis codicibus, testantur illi, qui tomos conciliorum ediderunt.*

A ¶Acquiescat.] *Post hoc verbum tam in concilio, quàm in ordine sequitur,* In cuius ordinatione etiam ætas requiratur, quam sancti Patres in præeligendis episcopis constituerunt.

Item Isidorus de ecclesiasticis officiis, lib. 2. c. 2.

¶Qualis esse debeat clericorum conuersatio. C. III.

2 HIs igitur lege Patrum cauetur, vt à vulgari vita seclusi, à mundi voluptatibus sese abstineant: non spectaculis[o], non pompis intersint: conuiuia publica fugiant, priuata non tantum pudica[p], sed & sobria colant: vsuris nequaquam incumbãt, neque turpium occupationes lucrorum, fraudisque cuiusquam studium appetant: amorẽ pecuniæ[q], quasi materiem cunctorum criminum fugiant, & sæcularia officia, negotiaq; abiiciant, honoris gradus per ambitiones non subeant: pro beneficiis[r] medicinæ Dei, munera non accipiant, dolos, & coniurationes caueant: odium, æmulationem, obtrectationem, atque inuidiam fugiant: non vagis oculis, non effræni lingua, aut petulanti, fluidoque † gestu incedant: sed pudorem, & verecundiam mentis simplici habitu, incessuque ostendant: obscœnitatem etiam verborum, sicut & operum penitus execrentur: viduarum & virginum frequentationem † [s]

*p facrm ex attrito quis fit cõtritus, iõ dimittuntur peccata ñ tm̃ ostẽdũtur dimissa. vide b. Th. 4 di. 4. q. 2. ar. j. q. 1. ad primũ. & di. 6. q. 1. ar. 3. q. 1. ad quintũ. & 1. part. q. 69. art. 4. ad secundum.

d Sed remanet iniqtas ipa, i. fomes peccati, de pœ. dist. 4. c. ille rex. & videasqđ leg. & no. đ cõs. dist. 4. c. 2. & cap. non ex quo. Arc.

† al. gloriam † al. improbet.

electiõi pñt laici contradicere.

e Sc. vt ñ dicãtur ibi vel fiãt impudica, vel inhonesta. 44. di. cõuiuia. secũdũ Hug.

" Simonia i omni sacro cõmittitur.

*mrimõij ẽt sacrm confert grã, nec text. allegat. facit ad propositũ. & vide de cõci. Trid. sess. 24. c. j. & B. Th. 2. 2. q. 100. ar. 2. ad 6. arg. & 4. di. 25. q. 3. ar. 2. qu. 1. ad 2. dist. 26. q. 2. art. 3. p tot.

† al. tumidoque gressu.

† al. visitationes frequentissimas.

1 ¶ *Dimittantur.*] i. * dimissa ostendantur. nam per contritionem dimittuntur adulto peccata, non per baptismum[d], aut enim adultus accedit ad baptismum cum charitate, aut nõ: si cum charitate, iam nullũ in eo est peccatũ, vt legitur de Cẽturiõne, vt 26. dist. deinde. & de cõse. dist. 4. non dubito. si sine charitate, nullum peccatum ei dimittitur. de consec. dist. 4. ostenditur. Dimittuntur tñ satisfactiones, quas ꝓ peccatis facere debet, vt de consecr. dist. 4. sine pœnitẽtia. Item & originalia dimittuntur per baptismum adultis, sed nullum mortale, si non habet charitatem. 1. q. 1. vide.

m ¶ *Extra ecclesiam.*] 1. q. 1. extra ecclesiã catholicam. & c. ex ecclesia.

n ¶ *Et laicorum.*] Sed quare hic post examinationem requiritur cõsensus clericorum & laicorum? qui enim electioni cõsensit, postea electo nihil obiicere potest, vt 8. q. 2. dilectissimi. Sed dicas hic loqui de examinatione, quæ fit tpe consecrationis: nec aliud vult dicere, nisi ꝙ cõsecrari dẽt, si ita est, ꝙ oẽs consenserint in eum. Item patet hic, ꝙ laici possunt contradicere electioni, vt dicam j. c. illud, &c.

HIs igitur.] Hæc est tertia pars dist. in qua ostẽdit Isidorus qualiter clerici debeãt viuere, & quæ vitare, & q̃ obseruare debent, vt doctrinæ gratiam possint populis ministrare. Ioan. de Fant. & P. & hæc sint loco casus.

o ¶ *Non spectaculis.*] vbi turpes ludi exercentur, vt j. de conse. dist. 5. non oportet. & 34. dist. presbyteri.

2 Refertur i cõcilio Magũtin. j. c. x.

p ¶ *Pudica.*] i. cõtinentia quo ad sermones lasciuos[e], & quotidie esurire debent, & esse cũ vacuo ventre, vt j. de cõse. dist. 5. sint tibi.

q ¶ *Pecuniæ.*] Diuites tñ nõ sunt abiiciendi cũ bonis operib⁹. 30. di. hæc aũt scripsim⁹.

r ¶ *Pro beneficiis.*] & ꝓ sacramẽtis ecclesiasticis, q̃ dñr medicina, qa sanãt vulnera peccatorũ. 13. q. 2. animæ.

" Io. Fa. dixit in omnib. sacramẽtis cõmitti simoniã, nisi in matrimonio, iõ forte qa ibi nõ cõfertur gratia * spũssancti, vt 32. q. 2. cõnubia. sed i aliis sacris cõfertur, vt 1. q. 1. qdqd iuisibilis. Greg. dixit, ꝙ ibi cõmittitur simonia, cũ sit maius inter sacramẽta, vt di. xi 32. q. 2. honorantur.

s ¶ *frequẽtatione.*] No. solã frequẽtationem ꝓhiberi. ex eo. n. ꝙ frequẽter fit, pñsumitur ꝙ male fiat, vt 81. distin. cleric

clericus. & si quispiam. & volumus. & 32. dist. hospitiolum.

a ¶ *Senioribus*] id est prælatis.

b ¶ *Exercitio*] j. de consecr. dist, 5. numquam.

Tales.] Casvs. Quidam epi multitudinis ordinandorum pompam quærentes, promouebāt indignos, quos Papa reprehendit, dicens, q melius est hre paucos & bonos, q̄ multos & inutiles, qui graue onus ordinatori afferant.

c ¶ *Multos.*] Multitudo. n. aliquos facit magis viles, vt 93. dist. legimus. & multitudo est canonib. inimica, vt extr. de præb. quia intantum. & multitudo onerosa nihil hēt honesti, vt in auth. de referendar. in fi. col. 2. Item est hic arg. contra illos qui allegant multa. de consec. di. 5. nō mediocriter. 24. q. 1. odi, & proieci. nam vtilius est pauca effundere, &c. C. de ve. iu. enu. tāta. §. si qd aūt.

d ¶ *Graue.*] Qui ex certa scientia indignum ordinat, aut deponitur, aut priuatur potestate ordinādi [a], vt 50. dist. ex pœnitentibus. & 51. dist. aliquantos.

Illud.] Casvs. Quidā epi conueniunt ad epm consecrandū in scrutinio. contradicunt quidam ne consecretur, & crimina obiicientes deficiunt in ꝓbatione. cogitur clericus ad purgationē pp infamiam, quæ rebatur per quot vel vbi debeat fieri purgatio? Et resp. q̄ ñ tm̄ cū trib. sed cū quinq; vel sex dēt se purgare, & dēt fieri purgatio corā plebe, cui ip se est præferendus, & facta purgatione ordinari dēt. Pōt & alio mō poni casus. Quidam epi conuenerūt ad cōsecrādum epm. cōtra dī ei, nō dēt ordinari nisi de causa cognoscatur. sed d̄ cā illa cū sit criminalis, nō debēt cognoscere pauciores q̄ sex epi: & si tres conueniant, addantur tres: si quatuor, addantur duo: & tunc si accusator deficiat, ille se purget publice, & postea ordinetur.

1 Poly. lib. 4. tit. 31. ad hac mria legi. & not. 36. dist. q ec clesiasticis. & ibi dicā. Arc.

2 Et in cōc. Afri. c. 17.

3 Pol. l. 2. ti. 8 Ans. l. 6. c. 65 Burc. l. 1. c. 6 Iuo p. 5. c. 60

† *al. tantum accedere.*

b Sub. & sic tenetur. sic improprie exponitur eligere. i. cō firmare. 7. q. j. remoto. & eligere. i. cō secrare. 8. q. 1. epo. in fi. sedm Hu. & Io. de Fan.

" Electum laici pñt accusare.

Item ex concilio Carthaginensi 3. c. 40. [2]

¶ Si electo in episcopū aliqua obiiciuntur, quinque vel sex episcopi ad eius purgationem conueniant. C. V.

3 Illud [e] statuendū est, vt quando ad eligēdum [f] episcopum conuenerimus: si qua cōtradictio fuerit oborta [g], (quia sæpe talia facta sunt apud nos) non pręsumant ad purgandū [h] eū, qui ordinādus est, tres [i] tantum† [k]: sed postulentur ad numerum supradictorum duo, vel tres, & in eadē [l] plebe [m], cui ordinandus est, discutiantur primo persone contradicentium: fugiant: cōtubernia extraneārum feminarum nullatenus appetant, castimoniam quoq; inuiolati corporis perpetuo conseruare studeant: aut certe vnius matrimonij vinculo fœderentur: senioribus [a] quoque debitā obedientiam prębeant, neque vllo iactantię studio semetipsos attollāt: postremo doctrinæ lectionibus, psalmis, hymnis, canticis, exercitio [b] iugiter † incūbant. Tales enim debent esse qui diuinis cultib. se mancipādos studeant exhibere: scilicet, vt dum scientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis administrent.

Item Clemens ad Iacobum fratrem Domini, epist. 2.

¶ Qui digne sacramenta tractare non possunt, ad ministerium non eligantur diuinum. C. IIII.

1 Tales ad ministerium eligantur clerici, qui digne possint dominica sacramēta tractare. Melius est enim domini sacerdoti paucos habere ministros, qui possint digne opus Dei exercere, quàm multos [c] inutiles, qui onus graue [d] ordinatori adducant.

Item ex concilio Carthaginensi 3. c. 40. [2]

¶ Si electo in episcopū aliqua obiiciuntur, quinque vel sex episcopi ad eius purgationem conueniant. C. V.

3 Illud [e] statuendū est, vt quando ad eligēdum [f] episcopum conuenerimus: si qua cōtradictio fuerit oborta [g], (quia sæpe talia facta sunt apud nos) non pręsumant ad purgandū [h] eū, qui ordinādus est, tres [i] tantum† [k]: sed postulentur ad numerum supradictorum duo, vel tres, & in eadē [l] plebe [m], cui ordinandus est, discutiantur primo persone contradicentium: & si tres conueniant, addantur tres: si quatuor, addantur duo: & tunc si accusator deficiat, ille se purget publice, & postea ordinetur.

e ¶ *Illud.*] Si electo consecrando obiicitur crimen, nō est consecrandus ante causę examinationem, & si prius venerant quatuor epi ad consecrationem, adhuc veniant duo: & si ante venerāt tres, veniant adhuc alij tres ad audiendam cām criminis obiecti. & secundū hoc exponas, eligēdum, i. consecrandū [b]. & expone, purgandū. i. examinandū. & ita intellige, q̄ hic obiiciebatur crimen in modum accusationis. nam si esset obiectū in modū exceptionis, non viderentur necessarij tot epi, cum causa illa posset expediri per ꝓcuratorem, vt ext. de acc. super his. & sic patet, q̄ metropolitanus possit audire causam criminalē epi, licet non possit eum deponere: tamen requiritur præsentia plurium eporum. Alij intelligunt tantum de eo qui tenetur se purgare. Dic vt 3. q. 6. c. quamuis. & c. accusatus.

f ¶ *Ad eligendum.*] id est, consecrandum.

g ¶ *Oborta.*] id est, quod obiicitur crimen ei.

h ¶ *Ad purgandum.*] id est, examinandum.

i ¶ *Tres.*] qui soli possent consecrare eum: sed ipsi non possunt audire causam criminalem.

k ¶ *Tantum.*] scilicet accedere, aliàs est in textu, accedere.

l ¶ *Et in eadem.*] Ibi enim melius potest inquiri de crimine, vbi aliquis conuersatus est, vt 24. q. 1. pudenda. extra de elect. postquam.

m ¶ *Plebe.*] "No. arg. q̄ laici admittūtur ad accusandum electum, vt vt s. ea. qui epi. in fi. 61. dist. studij. 63. dist. vota. nam epi dēt hre bonum testimonium ab his qui foris sunt, vt 8. q. 1. licet. & de consecr. dist. 1. iubemus. Itē q̄ interest ipsorum, vt ext. de testib. c. decetero. & est arg. ad hoc ext. de test. ex parte Adæ. & in auth. de san. epi. §. si qs aūt. col. 9. & est arg. ad hoc 81. dist. Maximian⁹. arg. cōtra 28. di. cōsulēdū. vbi ēt ad denūciationē nō admittuntur laici, si malo zelo ducātur. Itē, si ió dicis admittēdos laicos, quia ipsorū interest, ergo siue sint bonæ famæ siue malæ, admittūtur, quia nullus remouetur ab accusatione, q̄ suā iniuriā ꝓsequitur, vt 4. q. 6. oīb. male ergo dicit decretū, q̄ laici in fames nō admittūtur ad accusationē clericorū [c], vt 2. q. 7. accusatio. Pōt hic dici, q̄ hic loquitur cū ciuili ter agitur, & in eo casu q̄libet admittitur, ēt femina, vt extra de testi. tā litteris. si quęris: quare ergo tot epi cōuocātur, cum ciuili ter agitur? Resp. quia agitur de crimine, licet non criminaliter. Vñ oportet ēt inscribi ad pœnam extraordinariā, vt ext. de acc. super his. Et est arg. ad hoc 3. q. 6. hęc qppe. vbi xij. epi requiruntur, & tñ ibi ciuili ter agitur, vt videtur.

n ¶ *Illa quæ obiiciuntur.*] si sint grauiora, vel non.

o ¶ *Et cum purgatus fuerit.*] id est, iudicatus innocens.

Quamquam.] Casvs. Quæsitum fuit in cōcilio Tolet. an clerici qui promouentur ad ordines, & prælaturas promittere debeant suis maiorib. viuere iuxta fidē catholicā, & eis reuerētiam & obedientiā pręstare, & resp. q̄ quamuis ad hoc teneantur generaliter: tamē ab eis hoc exigitur expresse. Solet. n. plus timeri, &c. & q̄ cōtra hoc promissum venerit, iuxta cōsuetudinem, pœnam persoluat.

p ¶ *Sacris.*] id est, ecclesiasticis.

q ¶ *Expedibile.*] id est, iustum.

r ¶ *Cautione.*] scilicet iuratoria.

s ¶ *Plus.*] Si ergo aliquis iure communi se pōt tueri [d], & priuilegio. 87. dist. quisquis. & ext. de rescr. c. 1. arg. cōtra de fi. inst. inter. vbi dī, q̄ idē nō p̄t dari & cōfirmari. Itē arg. cōtra. C. de thesau. l. vnica. de hoc plura arg. inuenies 100. dist. cōtra morē. Sed ita dicat consilio meo, si q̄ratur ab eo: hoc hēo de iure cōi: & si hoc non esset, hēo ex priuilegio, vt ext. de præscr. veniens. " Item no. q̄ plus valet spe cialis cautio, q̄ gñalis, vt hic, & ff. si quis cau. l. sed & si. §. quæsitum. Itē & plus specialis confirmatio q̄ gñalis. ext. de confir. bonæ. Item spālis appellatio q̄ gñalis, vt ext. de ap. super eo. & spālis delegatio q̄ gñalis, vt ext. de rescr. ad hoc. & spālis subscriptio q̄ gñalis. ff. ad l. Corn. de fal. diuus. 1. resp. & spāle mandatum, vt ext. de rescr. c. 1. & melius c. pastoralis. aliàs tñ plus valet generalis correctio, q̄ spālis, qñ multitudo est in causa. 23. q. 4. non p̄t. & gñalis petitio, vt 13. q. 2. non æstimemus. & generalis quæstio. ff. de quæst. l. 1. §. qui qónem.

t ¶ *Placiti.*] id est, pacti.

v ¶ *Adnotatione.*] id est, scriptura.

x ¶ *Vt fidem.*] No. q̄libet clericus suo prælato præstabit obedientiam, vt j. de cōsec. di. 5. in oīb. & not. " q̄ præstat electus suo maiori iurm de fide & canonib. seruandis, vt hic. de indemnitate rerū ec clesiæ seruanda, vt 28. dis. de Syracusanæ. de immoderata exactione nō facienda. x. q. vlt. c. j. in fi. Item de fidelitate. ext. de iureiu. ego N. Itē de pēsionib. debitis soluendis. arg. ext. de no. ope. nun. cū ex iniuncto. ext. de elect. qualiter. Item de pensionibus nō augēdis. arg. ext. de iureiu. tua. Item suspectus de inobedientia, iuramētum præstat de obedientia seruanda. ext. de ma. & obed. cum in ecclesiis. in fi. Nec obstat contrarium extra de maior. & obed. legebatur. quia ibi loquitur de iam promoto, & non suspecto.

poſtremo illa etiã, quæ obiiciuntur [n], pertractentur, & cum purgatus fuerit [o] ſub conſpectu publico, ita demũ ordinetur. Si hoc cum veſtræ ſanctitatis animo concordat, roboretur veſtræ dignitatis † reſponſione. Ab vniuerſis epiſcopis dictum eſt: Satis placet.

Item ex concilio Toletano xi. c. 10.

¶ Vota ſuæ promiſſionis ſpondeant, quos eccleſiaſtica promouet diſciplina.

C. VI.

4 Quamquam omnes, qui ſacris [p] mancipantur ordinibus, canonicis regulis teneãtur adſtricti, expedibile [q] tamen eſt, vt promiſſionis ſuæ vota ſub cautione [r] ſpõdeant, quos ad promotionis gradus eccleſiaſtica ꝓbat † diſciplina. Solet enim plus [s] timeri, quod ſingulariter pollicetur, quàm quod generali ſponſione concluditur. Et ideo placuit huic ſancto concilio, vt vnuſquiſque, qui ad eccleſiaſticos grad⁹ eſt adſcenſurus, nõ ante honoris conſecrationẽ accipiat quàm placiti† [t] ſui adnotatione [u] promittat, vt fidem [x] catholicam ſincera cordis deuotione cuſtodiens, iuſte & pie viuere debeat, & in nullis operibus ſuis canonicis regulis contradicat: atq; vt debitũ per omnia honorem, atque obſequij reuerentiam præeminenti ſibi vnuſquiſq; dependat, iuxta illud beati Leonis Papæ edictum: [5] Qui ſe ſcit aliquibus eſſe præpoſitum, non moleſte ferat aliquẽ ſibi eſſe prælatum: ſed obedientiam, quam exigit, etiam ipſe dependat.] Pœna etiam † iuxta eccleſiaſticæ conſuetudinis morem, & placitis talium

c ꝓterea ex hoc ſeqrē tur., q̄ ſiue iſte electus malæ famæ fuerit, ſiue non, ſemp admittūtur laici p illud c. oīb. qđ tñ falſum eſt. 2. q. 1. in pri mis. verſ. ſi. Io. de Fan.

† *al. dignationis.*

4 Anſ. l. 7. c. 88.

† *al. prouehit*

† *al. placita ſibi.*

5 Epiſt. 82. ad Anaſtaſ. Theſ. epm.

† *al. tamen*] Orig.

d ſc. cōtra ꝓ mittentẽ, & dic, ſolet enim, &c. q. d. ad cautelā fit: hic. n. ñ magis tenetur ſi ſpe cialiter pro mittatur q̄ ſi gñaliter, & qđ đt gl. ex priuileg. dic iure ſpā li, ſ. ex ſua ꝓ miſſiõe. Arc.

" Specialitas an ſit ge neralitati p̄ ferenda.

"Electꝰ ſuo ſupiori mul ta cum iuro promittit.

Source : BIU Cujas

[a] ¶ *Transgressores.*] "Hic habes, quòd clericus se potest obligare sub pœna spirituali, & pecuniaria, ad spiritualem pœnam se potest obligare, s. ad pœnam depositionis, vel anathematis, vt 1.q.7. quoties. de consec. dist. 2. ego Berengarius. ext. de elect. cum dilectus. in fi. similiter ad pecuniariam pœnam se potest obligare. 21.q.5. si quis cuiuslibet. ext. de arb. cũ dilecti[a]. Sed numquid pœna soluta potest agi ad obedientiam, vel ad id quod promissum est sub pœna, vel an sufficiat tm pœna esse contentũ? De hoc dic, vt no. 25. q. 2. quæcumque.

"Clericus sub pœna se ꝑt obligare

DEHINC. Supra ostensum est de electione, & ordinatione Papæ, & de examinatione episcoporum, & quales esse debeãt episcopi, & alij clerici. Nunc vero ostendit qualiter debeat fieri ordinatio, primo epi & postea cæterorum.

inferenda†, & ab iis, qui transgressores[a] fuerint, persoluenda est.

†*al. inferenda.*

Dehinc disponitur, qualiter ecclesiastica officia ordinantur, in concilio Carthag. 4. c. 2.

¶ Qualiter ordinetur episcopus. C. VII.

1 EPiscopus, cum ordinatur, duo episcopi ponant, & teneant Euangeliorum codicem[b] super caput, & ceruicem eius, & vno super eum fundendo benedictionem, reliqui omnes episcopi, qui adsunt, manibus suis caput eius tangant.

¶ Qualiter ordinetur presbyter. C. VIII.

2 PResbyter cum ordinatur, episcopo eum benedicente, & manũ super caput eius tenente, etiam omnes presbyteri, qui ptæsentes sunt, manus suas iuxta manum episcopi super caput illius teneant. Sicut autem in die suæ ordinationis sacerdos orario, vtroque humero ambitur, ita tempore consecrationis, eodem orario debet vti instanter.

Vnde in concilio Bracharensi 3. c. 3. legitur.

¶ Quod quisque accepit tempore consecrationis, ferat tempore oblationis. C. IX.

ECclesiastica, & antiqua institutione præfixum nouimus, vt omnis sacerdos, cũ ordinatur, orario[c] vtroque humero ambiatur, scilicet, vt qui imperturbatus præcipitur cõsistere inter prospera & aduersa, virtutum semper ornamento, vtroque circũseptus appareat humero. Qua ergo ratione tẽpore sacrificij nõ assumit, quod se in sacramento accepisse nõ dubitat: Proinde modis omnib. conuenit, vt quod quisq; percepit in consecratione honoris, hoc retineat & in oblatione, vel perceptione suæ salutis, scilicet, vt cum sacerdos ad solẽnia missarum accedit, aut per se Deo sacrificium oblaturus, aut sacramentum corporis[d] & sanguinis Domini nostri Iesu Xpi sumpturus, nõ aliter accedat, q̃ orario, vtroq; humero circũseptus, sicut & tpe ordinationis suæ dinoscitur consecratus, ita vt de vno, eodemq; orario ceruicẽ[e] pariter & vtrumq; humerum premens signum in suo pectore præparet† crucis. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debitæ subiaceat.

†*perferat.*] manuscr.

4 Dalmaticis autem nec episcopis, nec diaconis absque Apostolica licentia vti permittitur.

Vnde Gregorius Aregio episcopo Francorum lib. 7. epist. 111.

¶ Absque Apostolica licentia Dalmaticis, nec episcopis, nec diaconis vti licet. C. X.

3 COmmunis filius[f] Petrus Diaconus nobis innotuit, q̃ fraternitas vestra tempore, quo hic fuit, popposcerit, vt sibi & archidiacono suo vtendi dalmaticis licentiam præberemus. Sed quia ita hominum suorũ infirmitate[g] compulsus festinanter, abscessit, vt nec ipse mœror incũbens diutius (vt dignum erat, & res deside rata poscebat) sineret permanere, & nos in multis implicitos, ecclesiasticæ rationis consideratio nouum[h] hoc inconsulte, & subito nõ permitteret indulgere: idcirco postulatæ rei prolõgatus effectus est. Nũc vero charitatis tuæ bona reuocantes ad animum, huius auctoritatis nostræ serie, petita concedimus, atque te, & Archidiacono tuum dalmaticarum vsu decorandos esse concessimus, easdemque dalmaticas dilectissimo filio nostro Cyriaco abbate deferente transmisimus.

¶ Qualiter ordinetur diaconus. C. XI.

4 DIaconus dum ordinatur, solus eps[i], qui eum benedicit, manum super caput illius ponat: quia non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecratur.

5 Quæritur autem, an post benedictionem manus presbyterorum, & diaconorum chrismatis liquore debeat perungi.

De his ita scribit Nicolaus Papa Radulpho Archiepiscopo Bituricensi.

¶ Nec presbyteris, nec diaconis in consecratione, chrismate manus perungere licet. C. XII.

5 PRæterea scisciteris, vtrum sacerdotibus presbyteris, an & diaconis debeant, cum ordinantur, manus chrismatis[k] liquore pungi. Quod in sancta hac Romana ecclesia, cui Deo auctore deseruimus, neutris agitur. Sed & quia sit à nouæ legis ministris actũ, nusquam (nisi nos fallat[l] obliuio) legimus. [6] Ergo ad B. Innocẽtij Papæ canonica decreta sanctitatem tuam transmittimus, & quæ tibi sint in consecrationis, eodem orario debet vti instanter.

maxime de his, quæ breuiter sunt edita. ff. de ven. inspic. l. 1. §. vlt.[c] DALMATICIS. Hæc est quarta pars vbi quæritur quid iuris de dalmaticis. Ioan. de Fan. & P.

COmmunis filius.] Casvs. Episcopi & archidiacones olim dalmaticis non vtebantur, nisi Papa eis concederet specialiter: quare Aregius episcopus supplicauit Papæ per Petrum diaconum, vt cõcederet sibi, & archidiacono suo vsum dalmaticarum: sed tũc temporis Papa non concessit, quia Petrus nuntius episcopi cito recessit pp infirmitatem suorum hominum, & quia multis implicitus negotiis erat illud nouum subito & inconsulte sibi concedere non potuit: nunc vero concedit eis priuilegium vtẽdi dalmaticis, & eas per Cyriacum abbatem sibi transmittit. Quod sequitur, planum est vsq; ad c. præterea. f- ¶ *Communis filius.*] ille diaconus.

g ¶ *Suorum infirmitate.*] No. quòd pp infirmitatem suorum ꝑt aliquis se excusare, sicut propter timorem suorum, vt ext. de ap. ex parte. "Item not. quòd propter intemperiem loci aliqs excusatur, vt hic, & 74. dist. quorundam. Arg. contra, extr. de do. & cõt. cũ dilecti. in fi. Ioh ¶ *Nouum.*] No. quòd ea q̃ de nouo petuntur, ñ sine magna deliberatione concedun tur, vt hic, & 16. q. 1. in parochia. maxime à Romana ecclesia, quę omnia cũ magna maturitate solet tractare, vt 35. q. 9. Apostolicæ. quia in reb. nouis cõstituendis euidens debet esse vtilitas, vt ff. de cõst. prin. ĩ reb[a]. hodie vero diaconi indistincte vtũtur dalmatica, vt 11. q. 3. episcop[a] aut presbyter. [d] 76. dist. de ieiunio.

"Eps solus cõsecrare ñ ꝑt epm.

"Consecra te quid est.

"qa cõsecrare est cũ alio sacrare, vt 24. q. 1. pudenda. sicut plures ferũt trabẽ, ita ꝙ nullus per se, ff. ad l. Aql. ita vulneratus. §. 1. nõ aũt credo, ꝙ liber sit de subia cõsecratiõis.

i DLaconus dum ordinatur, solus epus] Sacerdoti aũt imponunt manus omnes presbyteri astantes, vt s. ead. presbyter.

QVAERITVR. Hęc est 5. pars dist. vbi quæritur, vtrum facerdotes vngantur oleo vel chrismate, & respondetur quòd oleo tantum. Io. de Fan.

PRæterea.] Casvs. Bituricen. archiepiscop[a] qsiuit à Papa, an man[a] presbyteris tm debẽt vngi crisma te: an ẽt presbyteris & diaconib. qñ ordinantur? & resp. Papa, ꝙ neutris dẽt hoc fieri: sed trãsmittit eum ad decreta Inn. vbi in 1. pagina ad Decẽtiũ epm missa inueniet q̃ sunt in consecrationibus obseruanda.

k ¶ *Chrismatis.*] Manus sacerdotis inunguntur oleo: similiter inungitur & brachiũ siue humerus principis: sed & manus & caput episcopi inungitur chrismate, vt extra de sa. vnct. cum venisset. in fi. cõtrarium hic assignatur. 16. q. 1. §. ecce sufficiẽter. vbi dr, ꝙ manus sacerdotis sicut manus episcopi consecrantur: sed verum est, quòd consecrantur oleo: sed non chrismate[c], vt dixi. si autem aliquis est vnctus oleo pro chrismate, vel econuerso, nihilominus ordinatus est, sed suppleri debet, id quod omissum est: vt ext. de sac. non ite. pastoralis.

l ¶ *Fallat.*] Non ergo Papa habet omnia iura in pectore suo. [f] vñ ẽt Vrbanus dicit quod non reperitur prohibitũ quin vir & vxor simul possint

"Consecratio quid est.

"Eps solus cõsecrare ñ ꝑt epm.

"Consecratio quid est.

"qa cõsecrare est cũ alio sacrare, vt 24. q. 1. pudenda. sicut plures ferũt trabẽ, ita ꝙ nullus per se, ff. ad l. Aql. ita vulneratus. §. 1. nõ aũt credo, ꝙ liber sit de subia cõsecratiõis.

1 Ordo Roman[a], pag. 100. Pol. l. 2. ti. 9. Ans. l. 6 ca. 49. al. 55. Iuo p. 5. ca. 124. Pann. l. 3. c. 18.

2 Ex eo. cõcil. c. 3. Pol. l. 2. ti. 32. Ansel. l. 7. c. 53. Iuo p. 6. ca. 12. Pann. l. 3. c. 33.

a De hoc ẽt notat. 2. q. 1 quis presbyter. Arch.

al. inferenda.

b Consecratiõis Eucharistiæ, Hug.

c Lau. & Hu. dũt hoc nõ esse in iure determinatũ: & iõ statur cõsuetudini, aliàs credit verũ eé qd s. px. dcm est, sc. qd dẽt stolã hre vt diaconus. Scripsit ẽt Lau. d subdiacono: stola q̃ portat ĩ manu sinistra cõsuetudine reperitur nõ iure.

d Hoc c. nõ vr hoc pbare: qñibi hr de alba sic. 93. di. diaconus in cõuẽtu. s Hu. & Lau. intelligũt albã. i. dalmaticã. sic ẽt exponitur in pce denti c. diaconus.

3 Ans. l. 6. c. 88. al. 96.

" Loci intemperies excusat.

4 Ex cõcilio Cartha. 4. c. 4. ordo Romanus 91. col. 2. Poly. l. 2. ti. 32. Ansel. l. 7. c. 52. al. 60. Iuo p. 6. c. 13. Pan. l. 3. c. 34.

5 Iuo p. 6. c. 121.

6 Innoc. PP. j. epist. 1.

e Vñ q̃d hic ẽt, chrisma te. sol. cõtrariũ. ná i contrario ẽt de vnctiõe olei, scdm L.

f Hoc nõ vr ꝓcedẽ hic. nam hic nõ erat obliuio iuris, sed exẽplorũ, secundũ Lau.

Source : BIU Cujas

† *al.ordinationibus.*

1 Adde de hac dictiõe affatim, no. in c. vni. in gl. sup ver. affatim.ext. de relig.do. lib.6. & per Arc.hic.

2 Ex cõc.Hispalẽsi.2.c.5 Burc.l.1.c.3. suo par.5.c. 213. & 6.ca. 102.

a Ad hoc fa. l.pen. C.de his qb.vt in di.qnque tñ Papa vel Imperator errat Iure, vt L.3.§ fi.& ibi gl.ff.de sup. le. adde Bal. in l. pscriptione.col.6. C. si cõt.ius vel vtil.pu.

possint suscipere pueri, vt 30.q.2.qd autẽ. & tñ antecessor huius Leo illud prohibuerat.de conse.dis.8. nõ plures. & hoc concedo. Quod autem dr qꝺ Papa habet omnia iura in pectore suo[a], vt C.d test.cũm. verũ est per interpretõem: quia oĩa interpretari pt. nam & ois impeditum minori intelligẽtia. vt extr. de cens. cum instantia.

Quorumdã.] Casus. Vnus in ꝑsbyterum, duo leuitas ꝓmoneri volebant, eps at cũ pateretur infirmitatẽ oculorum, manum sup caput ordinandorũ imposuit, & presbyter quidam orationẽ dixit, quærebatur qd deberet fieri de epo, & de ordinatis. & respõdet, vt episcopus qui defunctus est, relinquatur diuino examini: ordinativero ca reant ordine, quem puerse acquisiuerũt.

¶Casus autẽ alij qui sequũtur vsque in fi. dist. plani sunt, & per te facile videbis.

a ¶*Imposuisse.*]Hic habes ꝙduo imperfecta sacramenta non cõstituunt vnũ perfectũ[b]. & hoc ideo, qa sacramẽta sunt vnitatis. de conse.di.2.qa passus. & vnitas diuisionẽ nõ recipit.24.q.1. loquitur[c]. Idem dico in sacramento baptismi & eucharistiæ, & in omnib.illis, vbi certa forma ꝺsideratur, ꝙ duo imperfecta nõ faciũt vnũ perfectũ. Idẽ est in excusatione tutorum quod duæ imperfectæ excusationes ñ faciunt vnã perfectã, vt C. q numero tutela.l.1. Idem est ĩ stipulatione, qa illa nõ diuiditur. ff. de ver. ob. l.1. & l.cõtinuus. Sed sacramẽtũ solẽnitatis (vt ẽ Missa) bñ diuiditur: & ibi duo imperfecta faciunt vnũ perfectum, vt 7.q.1.nihil.

3 In cõc.Hispal.2.c.5.

b Arg.cõtra 16.q.3.§.prę scriptionũ. vers. ꝙ si ab eo. vbi de hoc ĩgl.arg. aliqua, &c.

c Adde gl. huic cõtrariã ĩ c.nihil. ver. ꝑsbyte 10. 7.q.1. & cõcor. eas, vt ibi.

b ¶*Non potest.*]qa crimina morte extinguũtur, & nullꝰ post mortẽ ꝑt accusari, vt 24.q.2.c.1.ff.de bo.eor.qui ante sententiam mortem sibi cõsci.l.vlt.& 23.q.2.admonere. "nisi forte in crimine hæresis, vt 24.q.2.sane.2.vel si aliquis hæreticos instituit hrdes, vt extr. de her.si qs eps.vel si ĩ notorio crimine decessit, vt 88.dist.neqs. prout consueuit notari 24.q.2.in summa.

" Defunctꝰ de qbusdã ſi in crimine hæresis, criminib.ꝑt accusari.

c ¶*Amittant.*]&tamẽ nũquam eum recepe runt: " & ita aliqs dr amittere quod nunquam habuit, vt 5.q. 6.quia. 23.q.4.Guili-

" amittit qs qd nunqua habuit.

secrationibus, & ordinibus† obseruanda, principia paginæ ad Decentium Eugubinum episcopum missæ te affatim edocebunt.

PALEA C. XIII.

2 EX epistola Simplicij Papæ Seuero, & Florentino episcopis directa. Ad cognitionem nostri examinis, Gabrenensis diaconi relatu, perucnit de quibusdam ipsius ecclesiæ clericis, quorum cum vnus ad presbyterium, duo ad leuitarum ministerium consecrarentur, episcopus eorum, oculorum dolore detentus fertur manũm suam super eos tantum posuisse, & presbyter quidã illis cõtra ecclesiasticum ordinem benedictionem dedisse: qui propter tãtam præsumptionis audaciam poterat accusatus iudicio præsenti damnari, si adhuc in corpore positus, non fuisset mortis vocatione præuentus. Sed quia iam ille examini diuino relictus, humano iudicio accusari nõ potest, ij, qui supersunt, & ab eo non consecrationis titulũ, sed ignominiæ potius clogium acceperunt, ne sibi licentiam talis vltra vsurpatio faciat, decreuimus, vt à gradu sacerdotalis, vel leuitici ordinis, quem peruerse adepti sunt, depositi æquo iudicio abiiciantur. Tales enim merito iudicati sunt remouendi, quia praue inuenti sunt cõstituti.

a Ex epistola.] *Hæc palea in nullo manuscripto exemplari est inuenta. Burchardus, & Iuo ante hoc caput, quod incipit,* Ad cognitionem, *referunt aliud quoddam caput, quod incipit,* Relatio, *ex epistola Simplicij missa Equitio, Florentio, (siue Florentino) & Seuero episcopis. Quamobrem inde potest huc esse translatus titulus. Ceterum caput hoc à Burchardo citatur ex concilio Bragga: ab Iuone in quarta quidem parte ca.213. ex Carthaginensi, in sexta vero. c.102. ex Hispalẽsi 2.c.5. quo ettam loco extat. & sequens caput,* Quorundam, *est quasi huius summa.*

Item quæritur, an eorum ordinatio sit rata habenda, quibus episcopus oculorum languore detentus manus imponit, & presbyter super eos orationem dicit.

De his ita statutum est in concilio Toletano.[3]

¶Et ordinator, & ordinatus damnationis subeat pœnam, cum episcopus manum imponit, & alius orationem dicit. C. XIIII.

QVorumdam clericorum, dũ vnus ad presbyterium, duo ad leuitarum ministerium sacrarentur, episcopus oculorum dolore detentus, fertur manum suam super eos imposuisse[a] tantum, & presbyter quidam illis contra ecclesiasticum ordinem benedictionem dedisse. Sed quia iam ille examini diuino relictus, humano iudicio accusari non potest[b], ij, qui supersunt, gradum sacerdotij, vel leuitici ordinis, quem peruerse adepti sunt, amittant[c].

Item ex concilio Carthag.4.c.5.

¶Qualiter subdiaconus ordinetur. C. XV.

6 SVbdiaconus, cum ordinatur, quia manus[d] impositionem[e] non accipit, patenã de manu episcopi accipiat vacuã, & calicem vacuum: de manu vero archidiaconi accipiat vrceolum cum aqua†, manile, & manutergium.

Item ex eodem concilio, c.7.

¶Qualiter acolytus ordinetur. C. XVI.

5 AColythus cum ordinatur, ab episcopo quidem doceatur, qualiter in officio suo agere debeat: sed ab archidiacono accipiat ceroferarium[f] cum cereo, vt sciat se ad accendenda[g] ecclesiæ luminaria mancipari: accipiat & vrceolum[h] vacuum ad suggerẽdum vinũ in Eucharistiam[i] sanguinis Christi.

Item ex eodem, c.7.

¶Qualiter exorcista ordinetur. C. XVII.

6 EXorcista cum ordinatur, accipiat de manu episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi, dicente sibi episcopo [Accipe, & commenda memoriæ, & habeto potestatem imponendi manus super energumenum[k], siue baptizatum, siue cathecumenum.]

Item ex eodem concilio, c.8.

¶Qualiter lector ordinetur. C. XVIII.

7 LEctor cũ ordinatur, faciat de illo episcopus verbum ad plebem, indicans eius fidem, ac vitam, atque ingenium: post hæc spectãte[l] plebe tradat ei codicẽ de quo lecturus est, dicẽs ad eum [Accipe, & esto relator† verbi Dei, habiturus, si fideliter, & vtiliter impleueris officium, partẽ cum eis, qui verbum Dei ministrauerint†.]

Item ex eodem, c.9.

¶Qualiter ostiarius ordinetur. C. XIX.

8 OStiarius cum ordinatur, postquam ab archidiacono instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conuersari, ad suggestionem archidiaconi tradat ei episcopus claues[m] ecclesiæ de altario, dicens [Sic age, qua si redditurus Deo rationem pro his rebus, quæ his clauibus recluduntur.]

Item ex eodem concilio, c.10.

¶Qualiter psalmista ordinetur. C. XX.

9 PSalmista, id est cantor, potest absque licentia episcopi, sola[n] iussione presbyteri officium suscipere cantandi, dicente sibi presbytero: [Vide, vt quod ore cantas, corde credas, & quod ore credis, operibus comprobes.]

d ¶*Quia manus.*]s.cõ secratoriam, sed ordinatoriam accipit.

e ¶*Impositionem.*]verum est, ꝙ non imponitur manus super caput[d] subdiaconi sicut super caput diaconi vel sacerdotis: sed imponitur manus super ipsum secundũ ꝙm-positio manꝰ idẽ est, ꝙ ordinatio: & sic nõ ob.contrarium 79.di. quoniam. vbi dicitur quòd etiã lectori manus imponitur.

f AColythꝰ.]¶*Ceroferarium.*]i. candelabrum.

g ¶ *Ad accendenda.*] non in lampadib. sed cum legitur euangelium, vt 21.dis.cleros.

h ¶*Vrceolum.*] ad vinum.

i ¶*Eucharistiam.*]i.ca licem.

k EXorcista cum.] ¶*Super energumenum.*]" Energumeni dicuntur lunatici, & obsessi à dæmonib. ab en ꝙ est in: & erge, quòd est labor, & mene, quòd est defectus: quod est quasi in opere deficiens. Arc.

l Lector.] ¶*Spectate.*] 67.di. reliq. contra, vbi dicitur, ꝙ episcopꝰ minores ordines potest conferre sub testimonio trium. Sed hic loquitur de ignotis.

m OStiarius.] Claues.] vt eiiciat excommunicatos, & infideles[e], vt 21.dist.c.1.in fi.

n PSalmista.] ¶*Sola.*] ꝺ abbatib. non dubitabatur, & corepiscopis, quin minores ordines conferant, vt ĵ.68.distin. quamuis. & 69.distin. quoniam. similiter episcopus, qui renuntiauit episcopatui. ex tra de eo qui renunt. episc. requisiuit. Sed qualiter sacerdotes conferunt ordinem primum, cum ordinari nemo possit sine titulo, vt 70.dist.c.1.& solus episcopus titulum confert, vt 16.q. 7.ca.nullus. & ext.de offi. archid.cum satis? Sed hoc verum est de maioribus ordinibus. Vel dic quod possunt assignare titulum, sed non curam animarum. Signatur contrarium 25.dis.perlectis. vbi dic

Source : BIU Cujas

sarius.

Additio. Ad idẽ 17. dist. concilia. vbi de hoc. Arch.

Vbdiaconus.]Hæc est sexta pars dis. in qua probat per 17. c. qualiter maiores ordinãtur. Io. de Fan. & P. Ab hoc loco vsque ad finem distinctiõis pone casum, quia littera plana est.

d ¶*Quia manus.*]s.cõ secratoriam, sed ordinatoriam accipit.

e ¶*Impositionem.*]verum est, ꝙ non imponitur manus super caput[d] subdiaconi sicut super caput diaconi vel sacerdotis: sed imponitur manus super ipsum secundũ ꝙm-positio manꝰ idẽ est, ꝙ ordinatio: & sic nõ ob.contrarium 79.di. quoniam. vbi dicitur quòd etiã lectori manus imponitur.

f AColythꝰ.]¶*Ceroferarium.*]i. candelabrum.

g ¶ *Ad accendenda.*] non in lampadib. sed cum legitur euangelium, vt 21.dis.cleros.

h ¶*Vrceolum.*] ad vinum.

i ¶*Eucharistiam.*]i.ca licem.

k EXorcista cum.] ¶*Super energumenum.*]" Energumeni dicuntur lunatici, & obsessi à dæmonib. ab en ꝙ est in: & erge, quòd est labor, & mene, quòd est defectus: quod est quasi in opere deficiens. Arc.

l Lector.] ¶*Spectate.*] 67.di. reliq. contra, vbi dicitur, ꝙ episcopꝰ minores ordines potest conferre sub testimonio trium. Sed hic loquitur de ignotis.

m OStiarius.] Claues.] vt eiiciat excommunicatos, & infideles[e], vt 21.dist.c.1.in fi.

n PSalmista.] ¶*Sola.*] ꝺ abbatib. non dubitabatur, & corepiscopis, quin minores ordines conferant, vt ĵ.68.distin. quamuis. & 69.distin. quoniam. similiter episcopus, qui renuntiauit episcopatui. ex tra de eo qui renunt. episc. requisiuit. Sed qualiter sacerdotes conferunt ordinem primum, cum ordinari nemo possit sine titulo, vt 70.dist.c.1.& solus episcopus titulum confert, vt 16.q. 7.ca.nullus. & ext.de offi. archid.cum satis? Sed hoc verum est de maioribus ordinibus. Vel dic quod possunt assignare titulum, sed non curam animarum. Signatur contrarium 25.dis.perlectis. vbi dic

4 Ordo Roman⁹, pag. 91. Rabanus de instit. cleric. lib.1.c.8. Isidor.lib.2. offic. c.10. Pol.l.2.ti.32 Ans.l.7.c.59 Iuo p.6. ca. 14. Pann.l.3. c.35.

† *al. aqua manili.*

5 Poly.ibid. Ans.l.7.c.58 Iuo p.6.c.15 Pan.li.3.c.35 dHic videas quod leg.& not. 5. q. 6. quia.j.resp.

6 Pol.l.2.tit. 32. Ans. l.7. c. 57. Iuo p. 6.c.16. Pan. l.3.c.37.

7 Poly.ibid. Ans.l.7.c.55 Iuo p.6. ca. 17. Pann.l.3. c.38.

† *al.lector.*

† *bene administrauerunt.*] ordo Rom.

8 Poly.ibid. Ans.l.7.c. 54. Iuo p.6. c.18. Pann.l. 3.c.39.

9 Pol. ibid. Ans.l.7. c.53 Iuo p.6. ca. 19. Pann.l.3. c.40.

vbi dicitur, quod collatio illorum ordinum ſpectat ad epiſcopum: ſed illud verum eſt de ſolenni ordine.

" Corona non debet eſſe magna. a Apoſtolus tñ dixit illud gñaliter non de clericis tm, ſecundū Lau.

a ¶*Debet.*]parum. "Nam magnitudo coronæ eſt ſignum conuerſionis, vt ext. de ſucc. ab inte. cum dilectus. in parte deciſa. 12. q. 1. duo.

Clerici comam nutrire prohibentur, quorum caput deſuper in modum ſphæræ raſum eſſe debet. a

Vnde Anicetus Papa epiſcopis Galliæ.

¶Clerici comam nutrire prohibentur. C. XXI.

1 PRohibete fratres per vniuerſas regionum veſtrarum eccleſias, vt clerici iuxta Apoſtolum b comam nō nutriant: ſed deſuper caput in modum ſphæræ c radant.

Item ex concilio Agathenſi, c. 20.

¶De eodem. C. XXII.

2 CLerici d, qui comam nutriunt, ab archidiacono etiam ſi noluerint, inuiti detōdeantur. Veſtimēta etiā, vel calceamēta eis, niſi quæ religionem e deceant, vti, aut habere non liceat.

Item Gregorius ij. in concilio Romæ habito in Baſilica S. Petri, c. 17.

¶De eodem. C. XXIII.

3 SI quis ex clericis relaxauerit comam f, ſit anathema g.

Item ex concilio Carthag. 4. c. 11.

¶Quibus veſtibus monialis ſit induenda, cum conſecratur. C. XXIIII.

4 SAnctimonialis virgo, cum ad conſecrationem ſuo† epiſcopo offertur, in talibus veſtibus applicetur, qualibus ſemper h vſura eſt, profeſſioni, & ſanctimoniæ aptis.

Vaſa quoque ſacrata, & veſtimenta altaris mulieres Deo dedicatæ contingere, et incenſum circa altaria deferre prohibentur.

Vnde Soter Papa omnibus epiſcopis Italiæ, epiſt. 2.

¶Veſtimenta altaris, & vaſa ſacrata mulieres tangere prohibentur. C. XXV.

5 SAcratas Deo feminas, vel monachas i ſacra vaſa, vel ſacratas pallas k penes vos contingere, & incenſum circa altaria deferre perlatum eſt ad Apoſtolicam ſedem: quæ omnia reprehenſione plena eſſe, & vituperatione, nulli recte ſapientum dubium eſt. Quamobrem huius ſanctæ ſedis auctoritate hæc omnia vobis reſecare funditus, quamto citius poteritis, cenſemus. Et ne peſtis l hæc latius diuulgetur, per omnes prouincias abſtergi citiſſime mandamus.

Item ex concilio Laodicenſi. c. 21.

¶Sacrarium Subdiaconis ingredi non licet. C. XXVI.

6 NOn oportet ſubdiaconos licentiam habere in ſacrarium m, ſiue ſecretarium (quod Græci diaconium n appellant) ingredi, & contingere vaſa Dominica.

Item ex eodem, c. 22.

Papa liberam licentiam docendi, & p̄dicandi populo, ſecundū Lau.

r ¶*Laicus.*]Arg. contra templarios & hoſpitalarios. "Sed illi non dicuntur laici, cum ſint Deo deuoti, vt 12. q. 1. duo. vel ipſi habent hoc ex ſpeciali priuilegio.

s ¶*Præſentibus.*]maxime: nam nec abſentib. quomodo enim prædicabit quis, niſi mittatur? ext. de hæ. ad abolendam. & c. cum ex iniuncto.

t NOn oportet inſacratos.] i. nō ſacros.

u NOn liceat.] ¶*Portare.*] in proceſſione. & vocat hæc vaſa ſacra, vbi cōtinentur reliquiæ.

x NOn liceat.] ¶*In ſecretario.*] hic ſecretarium dicitur locus, i quo ſacra vaſa ponuntur. & ſic non eſt contra ſ. e. di. non oportet. vbi dicitur, quod ſubdiaconi ſecretarium ingredi non debent.

y SPonſus.] ¶*Vel à paranymphis.*] i. parentib. vel ancillis. & dicuntur paranymphæ, quaſi parantes nympham.

ADDITIO. Dicas q̄ paranymphi, vel paranymphæ ſunt cuſtodes puellæ ei aſſiſtentes, & docentes qualiter ſe debeat haber: à para, qđ eſt iuxta, & nympha, qđ eſt puella, ſecūdum Hug. Vel dic, lympha, id eſt, aqua, ſecundum Lau.

z ¶*In virginitate.*]Alibi dicitur đ biduo vel triduo, vt 30. q. 5. aliter. Sed intelligo & illud & iſtud eē cōſiliū.

Q*Valiter epiſcopus.*]Hęc diſt. diuiditur in tres part. in quarum prima dicitur q̄ probatæ vitæ debēt eſſe ad eccleſiam ſacerdotes: & ad hoc tres canones inducūtur. Secunda: ibi, *Cum itaque..* Tertia: ibi, *Quæritur quid fieri.* Io. de Fan.

CASVS. Supra dictum eſt, qualiter epiſcop⁹ ſit examinandus, & qualiter ipſe ſit ordinādus. In hac vero 24 di. quæritur de ſacerdotib. & reliquis clericis, an ſine examinatione ſint promouendi: & probat Gratianus auctoritate Pauli, q̄ examinādi ſunt, dicentis: Manum cito nemini impoſueris: & nihil ſine præiudicio facias, i. prȩcedēte iudicio, id eſt ſine prȩexaminatione. Itē probatur per ſequentia. Et caſus primi capituli per ſe patet.

a ¶*Nunc autem.*] In hac diſ. agit magiſter de examinatione clericorum. Primo oſtendit omnes examinandos eſſe d. Secūdo oſtēdit qualiter & quā do examinādi ſunt, & à quib. e Tertio qua-

liter

" Tēplarij & hoſpitalarij ñ ſunt laici.

7 Anſ. l. 7. c. 88.

8 Anſ. l. 7. c. 83.

9 j. de conſi dis. 4. c. mulier. Burc. l. 8. ca. 83. Iuo p. 7. c. 101. & p. 9. c. 324.

10 Ibid. c. 98

11 fere idem ſ. ea. c. non oportet ſub diaconos.

12 apđ Mart. Bracar. j. c. Græc. ſyno. c. 41. & 66.

13 Iuo p. 6. c. 377. Ibid. c. 66. Iuo p. 6. ca. 378. *Exod.* 22.

14 j. 30. q. 5. ſpōſus. Bur. l. 9. ca. 5. Iuo p. 8. c. 143.

" Apoſtata quilibet an ſit excōicatus.

4 Polyc. l. 4. tit. 33. Burc. l. 8. c. 23. Iuo p. 7. c. 43.

† *al. ſui.*

* Al. ſi quis verō à ſuo.

b Dicas q̄ hoc ñ p̄t vetū intelligi i clerico ſeculari, nā in regulari ſecus, vt extr. h. 6. ne cler. vel mon. vt periculoſa. Arch.

5 Pol. l. 3. ti. 9 Anſel. l. 7. c. 240. Burc. l. 3. c. 215. Iuo p. 2. c. 72. & p. 3. c. 265.

c Et eſt arg. q̄ monach⁹ elect⁹ i ep̄m ñ d3 habitū mutare, ſecundū Lau. Ad idē ext. de vi. & ho. cler. in magno. in fi. & hoc arg. ſumitur ex eo qđ hic dicitur, ſemper.

6 Anſ. l. 7. c. 90. Iuo p. 3. c. 105.

f Iuo p. 6. c. 46.

" Clericus coniugatus non gaudet priuilegio clericali.

2 Iuo cōcor. p. 6. ca. 265. & 378.

3 Ext. de vi. & ho. cle. c. ſi quis.

d Lerici.] ét vxorati, vt ext. de vi. & ho. cle. clericus. 32. diſt. ſi qui vero. ſed illud poteſt intelligi ſi vult gaudere priuilegio clericali, aliàs ſecus. vt 84. di. quiſquis. Io. "Ego dico, q̄ clericus coniugatus non ꝓt gaudeꝛ priuilegio clericali: nec dēt ferre tōſuram, cum hoc faceret ī vituperium ordinis clericalis, vt extr. de cle. coniu. ca. Ioannes. Bart. ADDITIO. Ad hoc plene notatur 50. di. c. vl. 20. q. 3. eos. & 32. diſt. ſi qui. Arch.

e ¶*Religionem.*]alioquin perdit priuilegium clericale. extr. de vi. & ho. cle. c. vlt. ext. de ſen. exc. in audiētia. De habitu clericorum plene habes 21. q. 4. in ſumma.

f SI *quis.*] ¶*Comā.*] vel barbā, vt ext. de vi. & hon. cle. c. 5.

g ¶*Sit anathema.*] "Vidētur ergo. q̄ oīs apoſtata ſit excōicat⁹, vt ext. de apoſt. c. j. & infamis eſt. 3. q. 4. ſi qs à vero. *6. q. 1. infames. qđ non concedo b: & expone ſit, i. fiat. nā & monachus in apoſtaſia pōt recipere ordinem. vt ext. de temp. or. ex parte. & Inn. dicit, q̄ admoneri debet priuſquam ſuſpendatur, vt ext. de ſen. ex. com. ſacro.

h SAnctimonialis.] ¶*Semper.*] etiā in lecto, & in infirmitate, vt 20. q. 1. vidua.

i SAcratas.] ¶*Monachas.*] ñ ſacratas.

k ¶*Sacratas pallas.*]ſ. corporalia.

l ¶*Et ne peſtis.*]ſic ſ. 8. diſt. mala.

m NOn oportet ſubdiaconos.] ¶*Sacrarium.*] i. altare: ne ſit contra j. e. non liceat.

n ¶*Diaconiū.*]Diaconium appellatur altare: quia ibi diaconus miniſtrat ſacerdoti.

o MIniſtrum.] i. ſubdiaconū.

p ¶*Derelinquere.*] Sed ſumere debet eas cū aliis miniſtris, vt de conſec. diſt. 2. tribus.

q MVlier.] ¶*Docere non præſumat.*]Hoc enim eſt ſacerdotale officium, vt 16. q. 1. adiicim⁹. idem plenius habes 33. q. 5. mulierem.

ADDITIO. Idem Hug. no. hic, ſc. q̄ habent à

¶De eodem. C. XXVII.

7 MIniſtrum o non oportet vti orariis, nec hoſtias a derelinquere p.

A ¶ Hoſtias.] *Vera lectio, quæ habetur etiam in aliquot manuſcriptis, eſt, oſtia, ſed ob gloſſam non eſt reſtituta.*

Item ex eodem, c. 23.

¶De eodem. C. XXVIII.

8 NOn oportet lectores, aut pſalmiſtas orariis vti, & ſic legere aut pſallere.

Item ex concilio Carthag. 4. c. 99. & 98.

¶Mulier in conuentu viros docere nō permittitur. C. XXIX.

9 MVlier quamuis docta, & ſancta, viros in conuentu docere q̄ non præſumat. 10 Laicus r autem præſentibus s clericis (niſi ipſis rogantibus) docere non audeat.

Item ex concilio Agathenſi, c. 66.

¶Miniſtris non ſacratis vaſa Dominica contingere non licet. C. XXX.

11 NOn oportet inſacratos t miniſtros licentiam habere in ſacrarium (quod græci diaconium appellant) ingredi, & contingere vaſa Dominica.

Item ex concilio Bracarenſi 1. c. 28.

¶ Cuilibet ex lectoribus vaſa ſacra altaris portare non licet. C. XXXI.

12 NOn liceat cuilibet ex lectoribus ſacra altaris vaſa portare u, nec aliis, niſi iis, qui ab epiſcopo ſubdiaconi fuerint ordinati.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 41.

¶De eodem, vt clerici comam nō nutriant. C. XXXII.

13 NOn liceat cuilibet miniſteria tangere, niſi ſubdiacono, aut acolytho in ſecretario x vaſa Dominica. ¶Nec oportet clericos comam nutrire, & miniſtrare, ſed attonſo capite, patentibus auribus, & ſecundum Aaron talarem veſtem induere, vt ſint in habitu ornato.

Item ex concilio Carthag. 4. c. 13.

¶Qualiter ſponſus & ſponſa ſint benedicendi. C. XXXIII.

14 SPonſus & ſponſa cum benedicendi ſunt à ſacerdote, à parentibus ſuis, vel à paranymphis y offerantur, qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reuerentia ipſius benedictionis in virginitate z permaneant.

DISTINCTIO XXIIII.

1 p⁵ QValiter epiſcopus ſit examinandus, & qualiter ipſe ſimul cum reliquis infra ipſum cōſtitutis ſit ordinandus, breuiter monſtratum eſt. Nunc autem a videndum eſt de ſacerdotibus, & reliquis an ſine examina-

liter puniantur, qui sine examinatione promouentur.

a ¶*Manus.*]78.dist. quid est.

Additio. Et extra de elect. cum nobis olim.& est hoc c.secundùm Hug.& Lau.

b ¶*Præiudicio.*]id est,præcedenti iudicio.

c ¶*In alteram.*] i. in contrariam,prout po nitur 2.q.3. §. notandū.ibi, præuaricator.

d ¶*Vllus.*] ¶*Testimonio.*] hic habes , ꝙ testimonium populi ęquiualet examinationi. Vnde sufficit quod clericus ordinandus habeat famam pro se:"&p hoc etiam patet,quod noti non sunt examinādi: sed tātum ignoti, vt 47.di.de Petro.94. di. valde. ext.de præsum.mandata[a].

1 Epist.1.c.5. Paulo. aliter in Orig.

2 Burch.l.5. c.34. Iuo p. 2.c.43.

"Ignoti sūt examinādi, & non alij.

a ḋ hoc no. 5.dist.prox. qui eps. in prin.Arc.

¶*Resbyteri.*]casvs. Vacante Stomesi ecclesia, defecit sacerdos in ecclesia beati Eleutherij martyris: & cū illa ecclesia ep̄o indigeret, nec erat episcopus qui eam ordinaret:clerici Stomēsis ciuitatis supplicauerunt Papæ, vt præciperet Cęlestino episcopo, quatenꝰ nomine visitatoris tātum, & non tamquam prius episcopus ordinaret ī præfata ecclesia Iulianum presbyterum diaconē in locum deficientis presbyteri electum.Præcipit ergo Papa episcopo Cęlestino,vt Iulianum diaconem promoueat in presbyterum ī prędicta ecclesia tm̄ nomine visitatoris:& Feliciſſimū in locū Iuliani substituat diaconem, vt ecclesia illa nec sacerdote indigeat, nec ministro.

3 Anſ.l.7. c. 89.

†*non probatus vel*] Ori.

4 Anſ.lib.7. ca.85.al.89. 93.

†*Storienſis*] Anſ.

¶Casus sequentis capituli & §.patet.

e ¶*Ciuitatis.*] carētis ep̄o. Sed nōne vacante sede episcopali capitulum potuit dare inuestituram , vt ext. de hær.ad abolēdam. & ext.de ele.quia diligentia[b]?Resp.quod inuestitura tātum ad episcopos spectat, vt 16.q.7.nullus.Io.&est hodie expressum ext. ne se.va.illa.vbi dicitur, quod capitulum nō supplet defectum episcopi in collationib.præbendarum.B. Vel dic,quod capitulum,istum diaconum nō potuit alienare se de vacāte: quia ecclesiasticæ res alienari ñ possunt sede vacāte, vt 12.q.2.si qua de rebus.& 71.di.fraternitatem.& maior est alienatio [c] psonæ quā alterius rei, vt 12.q.1.præcipimus. Sed quare non petebant hoc ab archiepiscopo?Forte quia ecclesia erat exempta.Item quare nō petebant hoc à vicinis episcopis,vt 65.di.si forte?Resp.forte nolebāt. poterant enim ire ad Papam omnibus omissis mediis,sicut ad eum appellatur omissis mediis. 2.q.6.ad Romanam.& c.omnes. Vel capitulum ipsum elegit : & petiit à Papa confirmationem.nam idem non potest eligere & confirmare.

b Istæ decr. ñ ꝓbant intuēti id , ad qd̄ ꝓbandū inducūtur.

† al.ministeriorum.

c Dic qd̄ p cōfirmōem nulla fit alienō, nec p iudicaturfuturo ep̄o,& sic loquitur ext.d̄ ma.& ob.his q̄. & ca.cū olim. Io.de Fan.

tione sint promouendi.De his ita scribit Paulus ad Timotheum] [1] *Manus*[a] *nemini cito imposueris , & nihil sine præiudicio*[b] *facias in alteram*[c] *partem declinando*]

Ex decretis Siluestri Pap.ī synod.Rom.c.9.

¶De eodem. C. I.

2 NVllus acolythorum vel subdiaconorum[A] rem cōsecratam à presbytero aliis porrigat (quia aliud est minister,aliud assistens)nisi tātum sustineat,quod ei sacerdos imposuerit suo ore benedictum.

A ¶Vel subdiaconorum.]*Verba hæc non sunt in synodo Romana sub Syluestro , sed habentur apud Burchardum, & Iuonem , & in iis Vaticanis Gratiani exemplaribus , in quibus est hoc caput. Nam in antiquioribus non est: sed post versiculum,*declinando *sequitur continenter.*Nullus ordinetur.

Item ex concilio Carthag.3.c.22.

¶Ante probationem nullus ordinetur clericus. C. II.

3 NVllus ordinetur clericꝰ nisi†probatus fuerit,vel episcoporum examine , vel populi testimonio[d].

Item Gelasius Papa Cælestino episcopo.

¶Ad ministerium alicuius ecclesiæ, clerici eiusdem promoueantur. C. III.

4 PResbyteri, diaconi, & vniuersi clerici Stomensis† ciuitatis [e] petitorio nobis suggessere porrecto,in ecclesia beati martyris Eleutherij episcopi (quæ in supradicta ciuitatis parochia[B] probatur esse constructa) presbyterum,qui constitutus fuerat, defecisse,atque in eius locum Iulianū diaconum ipsius ecclesiæ pro celebritate ipsiꝰ loci quātocyus debere ordinari. Et ideo frater carissime,si de eius vita vel moribus nihil est, quod contra canonum veniat statuta , suprascriptum presbyterij honore decorabis , scituru[s] [f] , eum visitatoris te nomine, non Cardinalis creasse [g] pontificis.Pariter etiam & Feliciſſimum diaconum in eius ecclesiæ ministerio,si conuersatio eius patitur, subrogabis, vt locus p̄cessionis celeberrimus ad mysteriorum† consecrationem nec sacerdote indigeat,nec ministro[h].

B ¶ Parochia.]*In omnibus antiquis codicibus tam impressis,quàm manuscriptis sic legitur cuius vocis loco in recens impressis erat positum* paroecia.*sed visum est antiquam lectionem esse retinendam : præsertim cum dictio hæc etiam græce aptissimam habeat etymologiam.*

sit hoc in posterum sibi vendicare, vt 7.quæst.1. pontifi.ext.de iure pat.ex litteris.

g ¶*Creasse.*]id est, ordinasse illum.

h ¶*Nec ministro.*]Et ita quælibet ecclesia habebit sacerdotē &diaconum:alibi dicit quòd habebit duos sacerdotes.7.q.1.illud.&ext. de fil.presb.proposuit.

Item ex concilio Laodicensi,c.12.

¶Metropolitanorum,& episcoporum examine promoueantur episcopi. C. IIII.

5 EPiscopi iudicio metropolitanorum, & eorum episcoporum,qui circumcirca sunt,prouchantur ad ecclesiasticam dignitatem † , ij videlicet, qui plurimo [i] tempore probantur tam vero fidei,quàm rectę conuersationis exemplo.

2 Cum itaque sine examinatione nullus sit ordinandus, quemadmodum, & quo tempore, saderdotum, & ceterorum infra positorum examinatio debeat fieri,considerandum est.

De his in concilio Nannetensi,ca.11.ita legitur.

¶ Qui ordinandi sunt,feria quarta ad examinationem conueniant. C. V.

6 QVando episcopus ordinationes facere disponit,omnes,qui ad sacrum ministerium accederevolunt,feria quarta ante ipsam ordinationē euocandi sunt ad ciuitatem vnà cum archipresbyteris†, qui eos repræsentare debent: & tunc episcopus à latere suo eligere debet sacerdotes [k] ,& alios prudentes viros gnaros diuinæ legis,& exercitatos in ecclesiasticis sanctionibus:qui ordinandorum vitam, genus , patriam [l] , ætatem, institutionem[m], locum, vbi educati sunt,si sint bene litterati,si instructi in lege Domini,diligenter inuestigēt[n] ,ante omnia, si fidem catholicam firmiter teneant, & verbis simplicibus asserere queant. Ipsi autem, quibus hoc committitur,cauere debent, ne aut fauoris gratia,aut cuiuscūque muneris cupiditate illecti à vero deuient, vt indignum,&minus idoneum ad sacros gradus suscipiendos,episcopi manibus applicent. Quod si fecerint, & ille, qui indigne accessit, ab altari remouebitur:& illi, qui donum sancti spiritus vendere conati sunt, coram Deo iam condemnati [o] ecclesiastica dignitate carebunt.Igitur per tres cōtinuos dies diligenter examinentur : & sic sabbato, qui probati inuenti sunt, episcopo repræsententur.

i ¶*Qui plurimo.*] Tales enim prędicendi sunt aliis in ordine, & ī dignitate[d]: vt 61. dist.c. statuimus.75.di.c.vl. CVM ITAQVE. Hæc est secūda pars, in qua dicitur, quod ordinādi sunt examinandi.Io.de Fan.

d Idē Ale.ḋ Imo. in l.cū qd. circ.pr. ff.si cer.pe. 5 Dist.61. c. eṗm. & 63. c.non licet. Burc.l.1.c.9 Iuo p.5.c.63

†*al.potestatem.*

¶*Vando.*]casvs. Dicitur in hoc c. quod in feria quarta ante sabbatum ordinationis archipresbyteri & sacerdotes debent præsentare ordinādos in ciuitate: & tunc episcop[e] ad examinationem illorum trib. diebus continuis faciendam debet eligere viros prudentes, qui diligenter de vita & statu eorum inquirant: & illi quib.hoc committitur sint tales , q̄ gratia vel pecunia nō corrumpantur: quod si secus fecerint , deponantur,& promoti repellantur.

6 Burc.li.2. c.1.Iuo p.6. c.21.Pol.l.2. tit.19.Pann. l.3.c.21.

k ¶*Sacerdotes.*] Tamē hoc videtur esse officium archidiaconi,& repręsentare abbates ordinandos, & abbatissas in sede ponere, vt extr. de off.arch.vt nostrum. Et est ar. ad hoc suprā.di.prox.ostiarius. " Et secundū hoc videtur,ꝙ si archidiaconus debet examinare instituēdum, ꝙ tenetur ordinato ad beneficium conferendum.arg.54.dist.si seruus.ar.contra ext. de præbē. episcopus. Sol. illud est quando episcopus ordinat sine repræsentatione: vel quando repræsentans non est soluēdo.

† *al.presbyteris.*

"Archidiaconus instituēdos examinare dēt.

Additio. De hoc no. extra de offi. arch. ad hæc.

l ¶*Patriam.*] Nā propter natiuitatem vel patriam carius vel vilius emitur mancipium. ff.de ædil.edic. quòd si nolit. §. qui mancipium.

m ¶*Institutionem.*]id est, titulum.

n ¶*Inuestigent.*] Sed numquid ordinandi ita rigide sunt examinandi? quod videtur, vt ext.de pur.can. cōstitutus.& ext.de ele. cum in cunctis.Ar.cōtra.ff.de ędi.edi.si qd venditor.in pr.vbi dicitur,ꝙ non ita amare, sed cum quodam temperamento accipiendum est,vt non requiratur nimia perfectio.ext.de elec. cum nobis olim. " Hæc autem tria potissime requirenda sunt, ætas legitima, litteratura sufficiens[c], morum honestas, vt ext.de ele.cum in cunctis. & si non fuerit in his tribus examinatus, deponendus est, vt ext.de elect. nihil est.

" Ordinādi ḋ quib.sunt examinādi. eHęc ī monacho ñ est necessaria, vt le. & no. ī.16.q.j.legi

o ¶ *Iam condemnati.*] Sunt ergo tales ipso iure suspensi.1.q.1.reperiuntur.

Source : BIU Cujas

ALIAS. Dictum est ſ. quod clerici collaterales epiſcopi debẽt probare & examinare ordinãdos: & ordinandi debent eſſe probati populi teſtimonio. Nunc vero dicitur, quod ſi neutrum iſtorum interueniat, epiſcous non debet præſumere facere ordinationem. ¶Caſus ſeq. cap. cum §. patet.

aVt ſ. c. px.

a ¶ *Aliàs.*] 1. ſi nõ ſunt examinati à collatera lib. epi [a], vel ꝓbati p teſtimonium populi. ad hoc ſ. e. nullus.

b *Episcopus.*] ¶ *Clericorũ.*] ſed cõtra 15. q. 7. c. vl. ibi dicitur, q̃ ſolus eps̃ honorem dare poteſt: ſolus auferre nõ p̃t. Sed ibi hęc dictio, ſolus, ñ excludit clericos ſuos: ſ̃ alios eps̃os. adhuc ſignatur aliud contrariũ 67. dis. reliq. Sed illud loquitur de notis clericis. "reqritur ergo conſenſus canonicorum in ordinib. conferendis, vt hic. Item ĩ cauſarum diffinitionib. vt 15. q. 7. eps̃. Itẽ in conferendis beneficiis. extr. de his quæ fi. à prel. ſine conſ. ea noſcitur. 93. dist. legimus. Itẽ in priuilegiis cõferendis, & aliis negotiis, vt extr. đ iis q̃ fi. à prel. quãto. [b]

†al. conſilio

† *aſſenſum, & conniuentiam*] Orig.

"Eps̃ d; hr̃e capituli cõſenſum in multis.

QVAERITVR QVID FIERI. Hęc eſt tertia pars dist. in qua dr̃, qđ ſi aliq ſine examinatione ordinãtur: ſi criminoſi ſint, deponantur. Ioan. de Fan.

SI qs.] Casvs. Tres caus in hoc c. cõtinẽtur. Primus eſt, q̃ ſi quis presbyter vel diaconus ſine examinatione fuerit ordinatus, debet deponi. Secũdus eſt, quod ſi examinatur, & cõfitetur crimina ſua in examinatione, debet repelli & non promoueri. Tertiꝰ ſi examinatur, & non confitetur crimina ſua: ſi poſtea in de cõuincatur, debet deponi. Idem dicendum ẽ de ceteris clericis inferioribus.

2 Burc. l. 3. c. 50. Iuo p. 6. c. 20. Pann. l. 3. c. 41.

"Confeſſus de crimine an hẽatur ꝓ conuicto.

c ¶ *Confeſſi.*] " Si metu probationum aliquis cõfitetur crimẽ, talis hr̃ pro conuicto. ſed ſi ſponte aliquis confitetur crimẽ nulla examinatione præcedente, ſeruatur qđ legitur 15. q. 8. qui admiſerit. & c. ſi quis p̃ſbyter. & ponitur hoc verbũ abiiciantur, im ꝓprie: vno mõ exponitur q̃tum ad ordinandos: alio mõ q̃tũ ad ordinatos. Et qđ dicit, ordinatum deiiciẽdum, ſi prius fuerit criminoſus, intelligas de maiori crimine: quia ſi quis in minori crimine exiſtens ordinari ſe permiſerit, non deponitur: ſed imponitur ei pœnitentia, vt 68. dist. c. 1. 82. di. presbyter. ext. de ren. niſi. §. propter criminis conſcientiã. Qui ergo tempore ordinationis ſuæ tacet crimẽ ſuum, deponitur, vt 50. di. ex pœnitentib. vel ſi qs̃ ſine examinatione promotus fuerit, vt 84. di. quiſquis. & 81. dist. ſi qui ſine examinatione. Sed pone, quod in omnib. ſit idoneus, qui ordinatus eſt ſine examinatione: nũ quid propter hoc ſolum deponendus eſt [c], q̃ nõ eſt examinatus? ita videtur hic dici: & hoc non eſt propter ſuum vitium, ſed propter vitium ordinantis, vt 70. dis. c. 1. & 16. q. 7. decernimus. Item quia non intrauit per oſtium, vnde mori debet, vt Rhemus. ff. de re. di. l. vl. Alij contrarium dicunt: arg. contra extr. de præb. cum ſecundum. Io.

c Hæc depoſitio fieri d3 ñ ab eo qui eum ordinauit, cũ ipſe debeat deponi, ſed ab eiꝰ ſupiore, ſcđm Hug. Idem ſentit Goff.

Aliàs [a] *autem ſine clericorum videlicet concilio & populi teſtimonio nullum epiſcopus ordinare præſumat.*

Vnde in concilio Carth. 4. c. 22. legitur.

¶Sine clericorum ſuorum concilio epiſcopus clericos non ordinet. C. VI.

EPiſcopus ſine concilio† cleri corum [b] ſuorum clericos nõ ordinet, ita vt ciuium conniuentiam†, & teſtimonium quærat.

3 *Quæritur, quid fieri debeat de his, qui ſine examinatione prouecti ſunt.*

De his ita legitur in concilio Martini P.

¶ De iis qui ſine examinatione ordinãtur, & poſtea peccata ſua confitentur. C. VII.

1 SI quis presbyter, aut diaconus ſine aliqua examinatione ordinati ſunt, aut certe, cum diſcuterẽtur criminoſa peccata ſua cõfeſſi [A] [c] ſunt, aut poſt ordinationem ab aliis detecti ſunt, abiiciãtur ex clero. Similiter vero, & de vniuerſo ordine clericorum ſeruetur: Nam hoc ſibi, quod irreprehẽſibile [d] eſt, ſancta catholica defendit eccleſia.

A ¶ Confeſſi ſunt.] *In originali eſt*, confeſſi non ſunt poſt ordinationem, &c. *verum in concilio Nicæno, c. 9. vnde hoc caput videtur ſumptum, habetur ſine negatione, quemadmodum hic: & j. dist. 81. c. ſi quis ſine.*

DISTINCTIO XXV.

ps 1

Vòd nullus ſine examinatione ordinandus ſit, breuiter demõſtratũ eſt. Quid autem [e] ad epiſcopum, quid ad vnumquẽque inferiorem pertineat, Iſidorus Hiſpalenſis epiſcopus in epiſtola ad Ludifredum† ſcribit ita dicens.

¶Integra hæc epiſtola habetur in codice bibliothecæ monaſterij Dominicanorum.

¶Quod epiſcopi & ceterorum ſit officium in eccleſia. C. I.

2 PErlectis ſanctitatis tuæ litteris gauiſus ſum, q̃ optatam ſalutem tuam earũ relatu cognoui. De his autem, quæ in ſequentibus inſinuare eloquij tui ſermo ſtuduit, gratias ago Deo, qđ ſolicitudinẽ officij paſtoralis impendis, qualiterq; eccleſiaſtica officia ordinentur, perquiris: & licet omnia prudentiæ tuę ſint cognita [f], tamẽ, quia affectu fraterno me cõſulis, ex parte, quavaleo, expediam: & de omnibus eccleſiæ gradibus, quid ad quemq; pertineat, eloquar. Ad oſtiarium namq; pertinent claues eccleſiæ, vt claudat & aperiat templũ Dei, & omnia, quę ſunt intus, extraq; cuſtodiat: fideles recipiat, excõmunicatos, & infideles [g] excipiat.† ¶Ad exorciſtã pertinet exorciſmos memoriter retinere, manuſq; ſuper energumenos, & catechumenos in exorcizando imponere. ¶Ad acolythum ꝑtinet præparatio luminariorũ in ſacrario: ipſe cereum portat: ipſe ſuggeſta† ꝑ Euchariſtia, calices ſubdiaconis ꝑparat. ¶Ad pſalmiſtam pertinet officium canẽdi, dicere benedictiones [h], laudes† [i], ſacrificium [k], reſponſoria, & quidquid pertinet ad canendi peritiam. ¶Ad lectorem pertinet lectiones [l] pronuntiare, & ea quę prophetæ vaticinarũt, populis p̃dicare [m]. ¶Ad ſubdiaconum pertinet calicem, & patenam ad altare Chriſti deferre, & leuitis tradere, eiſq; miniſtrare, vrceolum quoq;, & aquã†, manile, & manutergium tenere, epiſcopoq;, & presbytero, & leuitis pro lauandis ante altare manibus aquã præbere. ¶Ad diaconum pertinet aſſiſtere ſacerdotibus, & miniſtrare in omnibus, quę aguntur in ſacramentis Chriſti, in baptiſmo ſcilicet, in chriſmate, & patena, & calice: oblationes quoque inferre, & diſponere in altario: componere etiam menſam Domini, atque veſtire, crucem ferre, & prædicare Euangelium, & Apoſtolum [n]. Nam ſicut lectoribus vetus teſtamentum, ita diaconis nouum prædicare pręceptum eſt: ad ipſum quoque pertinet officium precum, [o] & recitatio [p] nominum: ipſe præmonet [q] aures haberi ad Deum: ipſe hortatur clare [r]: ipſe donat pacem [s], & ipſe annuntiat [t]. ¶Ad presbyterum pertinet ſacramentum† corporis & ſanguinis Domini in altario Dei conficere,

d Ar. cõtra j. e. dist. qñ. ſumpto ar. à contrario ſenſu. ſ̃ iſta hic & ibi ſub. maxime. Arc.

Casvs. Supra oſtenſum eſt de examinatione clericorum. In hac vero 25. di. oſtenditur quid ad epiſcopum, & quid ad alios inferiores pertinet. & hoc probat ꝑ ſequentia c. Et poſtea interſerit regulam Apoſtoli: Oportet epiſcopũ eſſe ſine crimine, &c. & eius occaſione ponit ſignificationes huius nominis, crimen.

† al. eiiciat.

e ¶ *Quid aute.*] In hac dist. oſtendit quid pertineat ad vnumquemque ordinẽ [e]. Secũdo ponit regulã Apoſtoli: Oportet eps̃m eẽ ſi nũc autem. ne crimine: & inde narat occaſiõe ponit varias ſignificões huius nominis, crimen: & oſtendit qđ ſit mortale, quod veniale.

† al. vaſa ſuggeſta.

e Et hoc vſque ad §. † *laudis ſacrificium*] Orig.

Perlectis.] Casvs. Hoc c. diuiditur ĩ duas part. In 1. parte oſtẽdit Iſidorus, quæ officia pertineant ad ſingulos ordines. In 2. par. quę incipit ibi, *Hi ſunt ordines*: oſtendit quod quattuor dignitates debent eſſe ſub epiſcopo in eccleſia maiori, ſ. archidiacon[o], archipresbyter, primicerius, & theſaurarius: & quę ad ipſos pertineant, & quib. præponantur: quod proſequitur vſque ad §. *Nunc autem.*

† *aqua manilem*] Ori.

f ¶ *Cognita.*] "No. qđ quęrere poſſumus ea quæ ſunt nobis nota, vt 11. dis. quis neſciat. 24. quæſt. 1. pudenda. verſ. ſi.

"Nota quæ rere licet.

g ¶ *Infideles.*] Contra j. de conſe. dist. 1. epiſcopus nullum. ſed illud non tenet: quia contraria conſuetudine abrogata ſunt. dist. 4. §. leges.

Additio. hoc legitur & no. 1. q. 1. nõ liceat. ibi videas. Vel dic vt no. in prædic. ca. eps̃. & 30. q. 3. de inceſtis. in gl. de hac materia, &c. ſed q̃ hic no. fuit in ſumma Gof. Arch.

† al. ſacrificium.

h ¶ *Benedictiones.*] id eſt, benedicamus.

i ¶ *Laudes.*] ideſt, alleluia. vel illud, Chriſtus vincit, &c.

k ¶ *Sacrificium.*] ideſt offertorium.

l ¶ *Lectiones.*] legendas in matutinis.

m ¶ *Prædicare.*] ideſt, legere: nec fit contra 16. q. 1. adiicimus.

n ¶ *Apoſtolum.*] ideſt, epiſtolam: cum deeſt ſubdiaconus.

o ¶ *Precum.*] dicendo litanias.

p ¶ *Et recitatio.*] ordinandorum, & baptizandorum, & mortuorum, & excommunicatorum. 2. q. 1. legum.

q ¶ *Præmonet.*] cum dicit, Humiliate vos, &c.

r ¶ *Clamare.*] Kyrie eleiſon in rogationibus. Idem Gof.

s ¶ *Pacem.*] cum dicit, Dominus vobiſcum. vel pax vobiſcum: ſecundum conſuetudinem alterius loci. Vel cum dicit, Agnus Dei, &c. Lau.

t ¶ *Annuntiat.*] feſtiuitates.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Chrismatis.*] alia plura spectant ad episcopum, vt 68. dist. quãuis.
b ¶ *Et sacrificij.*] portandi ad altare.
c ¶ *Et turgia.*] Hic videtur quòd archidiaconi habeant ordinariam iurisdictionem: & quòd possint instituere clericos, & suspẽdere vel excommunicare[a], vt 63. dist. si in plebibus. & extr. de pœn. licet. &

a Ad hoc fa. qđ no. 9. q. 4 nullus primas. in glo. ergo nec. & j. dicã. & ẽt de hoc dicã 24. q. 3. tã sacerdotes. ibi videas. Arch.

ext. de excess. præl. ad hoc. & de of. dele. super eo. & de præben. referente. & extr. de inst. cum venisset. Ar. contra 16. q. 7. nullus. & extr. de off. archid. c. 4. & 5. Item vicarius est episcopi, vt j. ca. 1. & ext. de of. arch. c. 1. ergo habet delegatam iurisdictionem, non ordinariam. Ad hoc dico, quòd archidiaco. habet ordinariam iurisdictionẽ[b]: & quòd legitur extr. de off. archi. c. 4. intelligo cum archidiaconus extendebat manus ad ea quæ sibi non competebant ex officio: nisi consuetudo sit præscripta, vel generalis aliarum ecclesiarum illius diœcesis. Nec ob. quòd dicitur esse vicarius episcopi: quia nihilominus est ordinarius iudex. nam & vicarius alicuius ecclesiæ perpetuus dicitur & ordinarius, vt ext. de præb. de monachis. Sic video quod vicarius iudicis ordinariam habet potestatem: quod ex eo patet, quia interponit decretum de non alienandis rebus minorum. C. de off. eius qui vi. alie. gerit. l. 2. sed hoc non posset facere, si haberet delegatam iurisdictionẽ, vt ff. de offic. eius cui man. est iurisd. l. 2. videtur tamen ex hoc quod habeat legatam iurisdictionem: quia appellatur ab ipso ad archiepiscopũ, vt extr. de præb. referente. sed si haberet ordinariã iurisdictionem, gradatim fieret appellatio, vt 2. qu. 6. anteriorum. Item alia ratione videtur hoc, quia tantum de humilioribus negotiis cognoscit, vt hic dicitur: ergo est pedaneus iudex, vt C. de ped. iud. l. vlt. sed pedanei iudices delegati sunt, vt C. de ped. iudi. l. pe. Item quia episcopus hoc officium delegat aliis, vt 10. q. 1. episcopum. Sed illud intelligas de illo iure visitãdi, quod episcopo cõpetit. H. dicit ipsum habere ordinariã: sed tamen eam nõ potest exercere sine auctoritate epi, sicut metropolitanus ius habet consecrandi episcopum: illud tamen ius non potest exercere sine aliis epis. 64. dist. ca. 1. Io. Mihi videtur quòd solus episcopus

b Idẽ Bal. in l. ꝑcipimus. ĩ pr. C. đ ap. & Ale. đIm. in rub. ff. de off. eius cui man. est iu. co. 4. vbi ad hoc multa adducit iura.

orationes dicere, & benedicere dona Dei. ¶ Ad episcopum pertinet basilicarum consecratio, vnctio altaris, & confectio chrismatis[a]. Ipse prædicta officia, & ordines ecclesiasticos distribuit: ipse sacras virgines benedicit: & dũ præcessit. vnusquisque in singulis: ipse tamen est præordinator in cunctis. ¶ Hi sunt ordines, & ministeria clericorum, quæ tamẽ auctoritate Pontificali in archidiaconi cura, & primicerij, ac thesaurarij solicitudine diuiduntur. ¶ Archidiaconus enim imperat subdiaconis, & leuitis: ad quem ista ministeria pertinent, ordinatio vestiendi altaris à leuitis, cura incensi, & sacrificij[b] necessaria solicitudo, quis leuitarum Apostolum, & Euangelium legat, quis preces dicat, seu responsoria† in dominicis diebus, aut solennitatibus† decantet. Solicitudo quoque parochiarum[B]†, & ordinatio, & iurgia[c] ad eius pertinent curam: pro reparandis[d] diœcesanis basilicis ipse suggerit sacerdoti[e]: ipse inquirit parochias† cum iussione[f] episcopi, & ornamenta, vel res basilicarum[g] parochiarum†, gesta libertatum† ecclesiasticarum episcopo idem refert: collectam pecuniam de communione[h] ipse accipit, & episcopo defert, & clericis proprias partes idem distribuit. ¶ Ab archidiacono nuntiantur episcopo excessus diaconorum: ipse denuntiat sacerdoti in sacrario ieiuniorum dies, atque solennitatum, & ab ipso publice in ecclesia prædicatur[c]: quando vero archidiaconus absens est, vicem eius diaconus[i] sequens adimplet. ¶ Archipresbyter[D k] vero se esse sub archidiacono, eiusque præceptis, sicut episcopi sui, sciat obedire: & (quod specialiter ad eius ministeriũ pertinet) supra omnes presbyteros in ordine positos curam agere, & assidue in ecclesia stare: & quando episcopi sui absentia contigerit, ipse vice eius Missarum solennia celebret, & collectas[l] dicat, vel cui ipse iniunxerit. ¶ Ad primicerium pertinent acolythi, exorcistæ, psalmistæ, atque lectores: signum[m] quoque dandum pro officio clericorum, pro vitę honestate, & officij meditandi, & peragendi solicite, lectiones, benedictiones, psalmum, laudes, offertorium, & responsoria quis clericorum dicere debeat. Ordo quoque, & modus[n] psallendi† in choro pro solennitate temporum: ordinatio quoque pro luminaribus deportandis. Si quid etiam necessarium est pro reparatione basilicarum, quę sunt in vrbe[o], ipse denuntiat sacerdoti: epistolas episcopi pro diebus ieiuniorum parochianis† per ostiarios ipse dirigat: clericos[E P], quos delinquere cognoscit, ipse distringat, quos vero emendare non valet, eorum excessus ad agnitionem episcopi deferat: basilicanos† ¶ ipse constituat, & matriculam† [r] ipse disponit. Quando autem primicerius absens est, ea, quæ prædicta sunt, ipse exquirat, qui ei aut lege† [s] proximus est, aut eruditione.[F] ¶ Ad thesaurarium pertinet basilicarum, & ostiarij ordinatio† [t] incensi præparatio, cura chrismatis conficiendi, cura baptisterij ordinandi, præparatio luminariorum in sacrario & in sacrificiis.†

c Sic Bal. in l. ꝑcipimus. ĩ pr. C. đ ap. & Ale. đIm. in rub. ff. de off. eius cui man. est iu. co. 4. vbi ad hoc multa adducit iura.

† al. responsorium.

† *solennitatem*] Orig. & Pann. *Solennitatum*] Burc. & Iuo.

† *parochitarum*] Orig. † *parochiam*

† *parochitanorum*] Ori. † *al. & libertatum.*

A ¶ Clamare.] *In epistola B. Isidori, & apud Iuonem legitur:* ipse hortatur orare, ipse clamat, & pacem ipse annuntiat.
B ¶ Parochiarum.] *In epistola legitur,* parochitanorum. *quemadmodum & paulo inferius: & vox ista frequens est in antiquis exemplaribus conciliorum Toletanorum.*
C ¶ Prædicatur.] *Sic emendatum est ex manuscript. Grat. & originali. Antea legebatur,* prædicantur.
D ¶ Archipresbyter.] *Hinc vsque ad ver.* Ad primicerium. *non sunt ipsa epistola Isidori, neque in Pannormia, neque apud Burch. & extr. c. 1. de off. archipres. citatur ex concilio Toletano.*
E ¶ Clericos.] *In primo Vaticano est* clericos vrbis, *& post verbum* deferat, *additur,* ceteri enim qui sunt extra vrbem, ad archidiaconi curam pertinent, *quemadmodum & in nonnullis aliis exemplaribus.*
F ¶ Eruditione.] *In originali est,* eruditione his explendis certus.

Ex hac epistola liquet, quid cuiusque officij sit. ¶ *Est etiam alia distinctio episcoporũ, presbyterorum, diaconorum, quam fecit Clemens in epistola sua tertia ita dicens.*

¶ Quid ab episcopis, quid à presbyteris, quid à diaconis audire oportet. C. II.

I AVdire episcopum attentius oportet[u]: & ab ipso suscipere doctrinam fidei: monita[x] autem vitæ à presbyteris inquirere, à diaconis vero ordinem disciplinæ[y].

Sacerdos quoque vtrumque humerum orario ambit: diaconus vero sinistrum tantum, vt ad ministerium expeditius discurrat.

Vnde in concilio Tolet. 4. c. 39.

¶ Quare leuita vnum tantum humerum orario ambit. C. III.

2 VNVM ORARIVM OPORtet leuitam gestare in sinistro humero[z]

† al. canẽdi.

† al. parochianis.

† basilicarios. † *al. matricu las*] Orig. & manuscr. c đ quo hic ñ loqtur, sed cundũ Lau. † *loco*] Orig.

† *reparatio*] Orig.

† *præparatio sacrificij*] Orig.

d Aliter accipitur. 50. di. cõtumaces. Arc.

“ litteraturam æquipollet dignitati.

g Anſ. lib. 7. c. 76. ar. 81.

2 Anſ. l. 7. c. 80. al. 86.

datur

Source : BIU Cujas

datur,quod debet trãſire de læua ad dexteram,id eſt,de temporalibus ad ſpiritualia: & hoc oſtẽditur cum circumflectitur poſtea verſus dexteram.

NVNC AVTEM. Hæc eſt tertia pars huius diſt.in qua ponuntur 13.capitula apoſtolicæ regulę:& ſub hac occaſione ponit quattuor acceptiones criminis Ioan.de Fan.

CASVS. Oſtenſo qualiter in quolibet ordine ſint examinandi clerici & ordinandi, nunc Grat. breuiter vſque ad 12. cauſam tractat ex quibus ordinibus quis valeat promoueri : & qui poſt lapſum valeant reparari, & quibus culpis deiici mereantur,&quo accuſante, & quibus teſtificantibus poſſint cõuinci clerici:& ſub quo iudice ſint abſoluendi vel damnandi. Et incipiendo ab epiſcopo proſequitur 13.ca. apoſtolicæ regulæ. Primum ca.eſt,oportet epiſcopum eſſe ir reprehenſibilem, vel ſine crimine. Et dicitur primo crimen quodlibet peccatum mortale vel veniale ex deliberatione procedens, vel ſine: de quo dicitur, res pene contra naturam eſt, &c. ſed talis eligatur cuius comparatione ceteri grex dicantur. Secundo dicitur crimen accuſatione & condemnatione dignum:vel infamia criminalis. Quod autem dicitur, oportet epiſcopum eſſe ſine crimine, intelligitur poſt baptiſmum, & non ante.

1.Tim.3. 1Ex gl.inter lineari ad eum locũ. cap.1. 2Epiſt.83.& j.ea.c.1. & i gl.ord.ad locum epiſto. ad Timoth. 3 In gl.inter lineari. 4j.diſt.81.c. Apoſtol[a].j. 5 ead.c.j.

propter quòd [a] orat, id eſt,prædicat : dexteram autem partem oportet habere liberam , vt expeditius ad miniſterium ſacerdotale diſcurrat.

3 Nunc autem[b] per ſingulos gradus ordine recurrentes : qui ex quibus ordinibus in quem gradum conſcendere poſſint , qui poſt lapſum valeant reparari,vel qui non,quibus culpis à proprio gradu mereantur deiici,quo accuſante,quibus teſtificantibus poſſint conuinci,cuius ſententia ſint abſoluendi,vel condemnandi,breuiter [c] conſideremus. Ac primum à Pontificali gradu incipientes , qualem oporteat eum eſſe , qui in epiſcopum eſt ordinandus, diligenter inueſtigemus, Apoſtoli regulam [d] ſecuti,quam in huiuſmodi re Timotheo, & Tito ſcribit dicens [1 Oportet epiſcopum irreprehenſibilem eſſe.] id eſt non obnoxium reprehenſioni. Hoc ad Timotheum[e]. Ad Titum autem [Oportet Epiſcopum ſine crimine eſſe] quod (vt Hieronymus ſcribit ad Oceanum) idem eſt. Nomine autem [f] criminis g quodlibet peccatum intelligitur: vnde in eadem epiſtola[h] Hieronymus dicit [2 Res contra naturam pene [i] eſt, vt ſine peccato aliquis ſit : ſed talis eligatur, cuius comparatione ceteri grex [k] dicantur [In epiſtola vero ad Titum,crimen vocatur criminale peccatum, vel [l] criminalis infamia: vnde ibi [m] legitur [3 Crimen eſt querela,id eſt peccatum accuſatione , & damnatione dignum.] [4] Quod autem ſine criminatione iubetur eſſe , qui in epiſcopum eligitur , non ante baptiſma,ſed poſt baptiſmum intelligendum eſt: vt à tempore videlicet baptiſmatis nullius criminis conſcientia mentem eius remordeat.c ¶ [5] Criminis autem appellatio aliàs late [n] patet , complectens omne peccatum , quod ex deliberatione procedit. Vnde Beda[o] ſuper epiſtolam Iacobi [Peccata,quæ ex ignorantia [n] , vel infirmitate humana committuntur,dicit,& præcipit alterutrum confiteri, quia facile[o] dimittuntur:quæcumque vero fiunt ex deliberatione,non, niſi per pœnitentiam. ¶ Hinc etiam [p] Auguſtinus ait [Nullum peccatum [E] eſt adeo veniale, quod non fiat criminale[q] dum placet.] ¶ Aliàs autem ea demum ſignificat , quæ ſemel commiſſa ad damnationem ſufficiunt. Multa enim ex deliberatione procedunt: quæ niſi ſæpius iterata , & in conſuetudinem fuerint deducta, quamuis grauent poſt mortem , non tamen æternaliter perdunt : quia & ſi quadam ratione crimina appellentur,tamen mortifera, & capitalia non ſunt. [6] Vnde Auguſtinus in homilia de igne purgatorio exponens verba Apoſtoli [[s] Si quis ſuper hoc[r] fundamentum ædificauerit ligna[s] fœnum,& ſtipulam, &c.] [Multi ſunt,qui lectionem iſtam male intelligentes , falſa ſecuritate decipiuntur:dum credunt, quòd ſi ſupra fundamentum Chriſti capitalia crimina ædificent, peccata ipſa per ignem tranſitorium poſſint purgari, & ipſi poſtea ad vitam perpetuam peruenire. Intellectus iſte,fratres cariſſimi, corrigendus eſt:quia ipſi ſe ſeducunt,qui tali ter ſibi blandiuntur. Illo enim tranſitorio igne,de quo dicit Apoſtolus [[s] Ipſe autem ſaluus erit , ſic tamen quaſi per ignem] non capitaliat[t],ſed minuta peccata purgantur: [7] de quibus,& ſi non omnia[v], vel [x] aliqua commemoranda ſunt , ne aliquis ſe inaniter excuſare conetur, & dicat ſe neſcire,quæ ſunt minuta peccata , vel quæ crimina capitalia. Et quamuis Apoſtolus capitalia plura commemorauerit , nos tamen, ne deſperationem facere videamur, breuiter dicimus, quæ ſunt illa ſacrilegium,homicidium, adulterium , fornicatio †, falſum teſtimonium, furtum, rapina, ſuperbia, inuidia, auaritia, & ſi longo tempore teneatur, iracundia, &

catur crimen , non tamen ita accipitur in præcedenti auctoritate: quia ſecundum hoc fere nullus eſſet idoneus,&c.

i ¶ *Pene.*]j.de pœn.diſt.1.c.vlt.

i ¶ *Pene.*] "pene dicit propter Beatam Virginem & ſanctum Ioannem,qui fuerũt ſanctificati in vtero.vel eſt philoſophicum temperamentum.

k ¶ *Grex.*]ſic 1.q.1.viliſſimus. 61.diſt.in ſacerdotibus.

l ¶ *Vel.*]pro id eſt.

CRIMINIS Appellatio. CASVS. Ponitur tertia acceptio huius nominis,crimen.Dicitur.n.crimẽ quodlibet mortale peccatum,vel veniale quod ex deliberatione procedit: & nõ deletur niſi per pœnitentiam. * Quæ vero procedunt ex infirmitate vel ignorantia,p̃ cepit Iacobus*alteru trum confiteri : quia facile dimittuntur.

m ¶ *Late.*]ſed latius ſ̃. ibi.nomine autẽ.hoc enim ſolum mortale &veniale quod ex deliberatione procedit.

n ¶ *Ex ignorantia.*]ſc. venialia peccata.

o ¶ *Quia facile.*]Quia etiam laico* poſſum[p] ea confiteri,quamuis habeatur copia ſacerdoti,dũmodo poſſit haberi eius copia: aliàs laico poſſumus ea confiteri,vt de pę. di.1.quem pœnitet.& diſt.6. qui vult. " Vel ideo facile, quia per orationem dominicam,vel per eleemoſynam,vel per modicum ieiunium , vel p aſperſionem aquæ benedictę dimittuntur, vt de pœnit.diſt.3.de quotidianis.& diſt.6. qui vult. & de conſe. diſt.3.aquam.

"Virgo beata &ſanctus Ioannes fuerũt in vtero ſanctificati.

Iac.vlt.

* Vide Turrecre.hic.

*vide S.Th. 4.diſt.17.q.3 artic.4. q.1. ad j.

ibi.nomine autẽ.hoc 6 Serm.41.ď enim ſolum mortale ſanctis, ſiue &veniale quod ex de 4.de aĩabus liberatione procedit. defunctorũ.

n ¶ *Ex ignorantia.*]ſc. ſ 1.Cor.3.

o ¶ *Quia facile.*]Quia

*Nec venia lia,nec mor talia poſſumus cõfiteri ſacramentaliter , niſi ſacerdoti,vi de B. Th. 4. diſt. 16. q.3. ar.4.q.2.&3

" Venialia remittũtur variis mod.

ſ 1.Cor.3.

7 hic omittuntur aliquotB.Aug. verba.

† Vox iſta abeſt ab originali.

*Vide B.Th. 1.2.q.88. ar. 4. & 5. & q. 74.ar.8.ad 2

b Qđ dic vt leg. &not.ď pœn. diſt.1. tres. ꝑpe fi.

c Id eſt,oritur.Arc.

* Inepta ſimilitudo.

" Venialia triplicia ſũt

*Vide B.Th. 5. diſt.18.q.1 art.2.q.3. & diſt. 21. q. 1. art.1.q.1.

"Punitur ne aliqs in purgatorio pro mortali peccato.

a ¶ *Quam tractat* vſq; ad 50.diſt. p or & ex quo, & in quem debeant promoueri, qui lapſi valeant repadinẽ : demũ repetit eadẽ &ordinare à diſt. 81. vſq; ad diſt. 91. ſi qua alia interponit in diſtinctiõib. vel i cauſis,incidẽtia ſũt,vt ſeqtur in g[l].ſecũdùm Hu. Regula apoſtolica hẽt 13.cap.

b ¶ *Nunc autem.*]Ab hoc loco vſque ad 49.diſt.aſſignat 13.ca.apoſtolicæ regulæ[a], quæ in locis ſuis diſtinguemus.& pertingit hic tractatus vſque ad 12.cauſam , aſſignando quales in quolibet ordine, & ex quo, & in quem debeant promoueri, qui lapſi valeant reparari, & qui non:& ſub quo iudice quilibet accuſetur, ſub quo iudice ſint ligandi vel abſoluendi.ſi qua autem alia interponit,inciden tia ſunt, vt in 6.7.8.9.& 10.cauſis.continua.

¶ Hactenus oſtendimus,quales ſint promouendi,& qualiter ſint examinandi:nunc autem oſtendit quales in quolibet ordine debeant ordinari.Ioan. de Fan.

c ¶ *Breuiter.*]id eſt,vſque ad 12.cauſas.

d ¶ *Regulam.*]Hæc ſunt 13.capitula quæ proſequitur : Oportet epiſcopum eſſe ſine crimine, Vnius vxoris virum , Non vinolentum, Prudentem, Ornatum, Hoſpitalem, Pudicum, Doctorem, Non percuſſorem, Non litigioſum, Non cupidum, Domui ſuæ bene prępoſitum, Non neophytum.

e ¶ *Ad Timotheum.*]ſcribit.

f ¶ *Nomine autem.*]Gratianus volens exponere auctoritatem Apoſtoli, oportet epiſcopum eſſe ſine crimine, aſſignat hic plures ſignificationes huius nominis, crimen:licet hic quidam quinque ſignificationes aſſignent:ego non aſſigno niſi quattuor. Dicitur enim quandoque crimen omne delictum ſiue mortale, ſiue veniale, ſiue ex deliberatione procedat,ſiue ex ignorantia, ſecundum quod dicitur, Nemo ſine crimine viuit.& hanc ſignificationem innuit ibi, nomine autem criminis. Quandoque dicitur crimen infamia procedens ex crimine: prout ibi ſumitur in epiſtola ad Titum.quando que dicitur crimen ſolum id, quod ex deliberatione procedit:ſiue illud ſit mortale, ſiue veniale : prout ibi ſumitur criminis appellatio, &c. Quarto modo dicitur crimen ſolum id, quod eſt dignum depoſitione, prout ibi ſumitur:aliàs ea demum.Io. Deinde exemplificat quod crimen ſit mortale, quod veniale:oſtendẽs quod mortalia delentur per pœnitentiam,venialia in purgatorio.hęc videas qualiter dixi in caſibus.B.

g ¶ *Criminis.*]in præcedenti auctoritate.

h ¶ *Vnde in eadem epiſtola.*]ſic continua:licet quodlibet delictum di

p ¶ *Hinc etiam.*]Reſpicit ad id quod dixit,ſi ex deliberatione.Ioan.

ADDITIO. Et expones ſic.Hinc, i.ad oſtendendum, quod illa quæ cõmittuntur ex deliberatione indigent pœnitentia. & poſſunt iſta eſſe verba Gra.vel Bedæ introducẽtis auctoritatẽ Aug.ſecũdũ Hu.

q ¶ *Criminale.*]id eſt,cuius aſſiduitas:& contemptus*vitandi venia le non fiat mortale [b]. non enim videtur quod id quod eſt veniale, poſſit fieri mortale : quia ſecũdum opinionem iſtorum nihil poteſt ſpeciem permutare : niſi velis dicere,quod veniale & mortale non ſint ſpecies peccati,ſed accidentia. Vnde ſicut mortale fit veniale recepta pœnitentia.de pœ.diſt.1.ſerpens. ſic econuerſo fit veniale mortale. Alij dicunt, quod tantum ipſe contemptus venialium eſt mortale peccatum, ſecundum hoc expone, fit mortale, id eſt,tibi per contemptum fit[c] mortale:ſicut ibi exponitur, accedit verbum ad elementum*& fit ſacramentum.1.q.1.detrahe.

ALIAS EA DEMVM. Hic ponitur quarta acceptio huiꝰ nominis crimen.ſc. quod ſemel commiſſum ſufficit ad damnationem & depoſitionem, non tamen infamat : & oſtenditur in hoc §. quæ peccata ſint mortalia, & quæ venialia:& quædam ex his enumerantur mortalia,quæ per pœnitentiam purgantur:venialia in purgatorio poſt mortem.Et dicitur quod per lignum magna venialia deſignãtur:per fœnum minora:per ſtipulam minima intelliguntur.

r ¶ *Super hoc.*]id eſt ſuper fidem,id eſt,poſt quam fidem quis ſuſceperit.id eſt licet quis poſt fidem ſumptam venialiter peccauerit:nihilominus ſaluus erit.

s ¶ *Ligna.*] "Per hoc innuit tria genera venialium.ligna vocat grauiora venialia: fœnum minora : ſtipulam minima.ligna enim diutius ſunt in igne quàm fœnum:& fœnum diutius quàm ſtipula.

t ¶ *Non capitalia.*] "Hac auctoritate dicunt quidam,q̃ nullus pro * mortali peccato punitur igne purgatorio: ſed tantum pro venialibus. Alij dicunt, quòd ſi aliquis cœperit pœnitere pro mortali, & non perfecit hic pœnitentiam , perficiet eam in purgatorio : ſed ſi hic non eſt contritus de mortali , non purgabitur pro illo in purgatorio.ſic videtur Aug.hic velle,& de pœ.diſt.1.ſi peccatum.& c.ſicut primi.& de pœn. diſt.vlt.c.vlt.

v ¶ *Non omnia.*]ſcilicet quæ ſint mortalia,quæ venialia.

x ¶ *Vel.*]pro ſaltem.

Source : BIU Cujas

ebrietas a, si assidua sit, in eorum numerum computantur. Quicumque enim aliquod †de istis peccatis in se dominari cognouerit, nisi digne se emendauerit, & si habuerit spatium, longo tempore pœnitentiam egerit, & largas eleemosynas erogauerit & à peccatis ipsis abstinuerit, illo transitorio igne, de quo ait Apostolus, purgari non poterit: sed æterna illum flamma sine vllo remedio cruciabit. Quæ autem sint minuta peccata, licet omnibus nota sint, tamen quia longum est, vt omnia replicentur, opus est, vt ex eis vel aliqua nominemus. Quoties aliquis in cibo, aut potu plus accipit b, quàm necesse sit, ad minuta peccata nouerit pertinere, quoties plus loquitur, quàm oportet, aut plus tacet c, quàm expedit: quoties pauperes importune petentes exasperat, quoties cum sit sanus corpore, aliis ieiunantibus d prandere voluerit, aut somno deditus tardius e ad ecclesiam surgit: quoties, excepto f desiderio g filiorum, vxorem suam cognouerit: quoties in carcere clausos, aut in vinculis positos tardius requisierit: quoties infirmos tardius visitauerit: si discordes ad concordiam reuocare neglexerit h: si plus aut proximum, aut vxorem, aut filium, aut seruum i exasperauerit, quàm oportet: si amplius fuerit blanditus, quàm expedit: si cuicumque maiori personæ, aut ex voluntate, aut ex necessitate adulari k voluerit: si pauperibus esurientibus, nimium †delicioſa, vel sumptuosa l conuiuia sibi præparauerit: si se in ecclesia, aut extra ecclesiam fabulis otiosis (de quibus in die iudicij ratio reddenda est) occupauerit: si dum incaute iuramus m, & cum hoc per aliquam necessitatem implere non poterimus, vtique periuramus, & cum omni facilitate, vel temerita n maledicimus, cum scriptum sit [Neque maledici regnum Dei possidebunt.]

a ¶ *Ebrietas.*] quæ quandoque est mentis obliuio: & hæc est pœna, & non est aliquod peccatum, vt 55.q.1.sane. "quandoque dicitur studium ad inebriandum se, & hoc est mortale peccatum, vt 35.dist.ante omnia. ext.de vi.& ho.cle. à crapula. quandoque dicitur frequens actus bibendi: & illud est veniale, vt in ver.seq.

" Ebrietas quique est mortalis.

b ¶ *Plus accipit.*] Casu, non ex contemptu, & non ad ingurgitationem: aliàs esset mortale peccatum, vt 4.di.denique.

† *aliqua*] Orig.

c ¶ *Plus tacet.*] "In prælatis est taciturnitas mortale peccatum, vt 44.dist. sit rector. 40.dis. si Papa. in aliis est veniale.

" Taciturnitas in prælatis est peccatũ mortale.

d ¶ *Ieiunantibus.*] Sed nonne comedere ante horam comedendi est mortale peccatum a, vt de conse.di.1.solent. & dist.5.quinque modis? Sed non intelligas de ieiuniis statutis, sed de illis quæ quilibet pro sua voluntate seruat. 76. dist. vtinam.

a Querit nõ asserit. nam hoc dicere esset durũ. Arch.

e ¶ *Tardius.*] sic peccatum est, aliquid tardius dare. 13.q.2. qui oblationes. 16.q.1. decimæ.

Additio. Dic quod ipsum surgere nõ est peccatum, sed taditas & negligentia. cum istis concor. secundũ Hug.

f ¶ *Excepto.*] Arg. contra H. qui dixit, quod vir non potest cognoscere vxorem quin venialiter peccet, vt dixit s. distinctio. 13. nerui.

† *cibum non dederit, aut nimium*] Orig.

g ¶ *Desiderio.*] supple, & causa reddendi debiti.

h ¶ *Neglexerit.*] Hoc est in prælato mortale, vt 90. dist. præcipimus.

1.Cor.6.

i ¶ *Seruum.*] In hoc casu seruus auditur agens contra dominũ suum: & dominus talis cogitur eum vendere, vt ff. de his qui sui vel alie. iur. sunt. l.2.§. dominorum. "Similiter maritus vxorem tenetur moderate castigare, vt 7.q.1. sicut. in fi. nisi sit clericus, qui eam durius potest castigare, vt 33.q.2. placuit.

" Maritus vxorem castigare põt.

k ¶ *Adulari.*] 22.qu.2. primum. Contra 11.q.3. nemo peritorum. & 46. dist. clericus qui.

" Adulatio tripliciter fit.

Solu. "Tribus modis adulatur quis: vel attribuendo alicui homini bonum q̃ non habet: vel nimium ex tollẽdo bonum quod habet. vtrunque istorum est veniale. vel approbando malum quod habet; & istud est mortale. 11. quæst. 3. væ qui dicitis.

l ¶ *Vel sumptuosa.*] 41. dist. non cogantur.

Additio. Hoc vult sonare ista concor. sicut infirmatur dies, si vtatur vilibus: ita infirmantur pauperes, si vtuntur deliciosis, secundùm H. Arch.

m ¶ *Iuramus.*] Intellige cum quis iocando iurat. "Nam pro temerario iuramento bene peccat aliquis mortaliter, licet, non tanta pœnitentia imponatur ei, sicut si solenniter & ex discretione iurasset, vt 22.q.4. qui sacramento. Idem dico in iuramento per metum extorto, vt ext. de iureiu. verum. Contra. 2.q.4. nos sanctorum. Sol. ibi de solenni, hic de non solenni.

" Iurũ an sp sit mortale peccatũ.

n ¶ *Temeritate.*] sed si ex odio, esset mortale. vnde sequitur, quoniam.

A ¶ Res contra.] *Sic fere in glossa ordinaria ad vocem illam: irreprehensibilem. & est epitome quædam verborum B. Hieronymi in epistola ad Oceanum, explanantis locum Apostoli ad Timotheum & ad Titum.*

B ¶ Vnde ibi.] *Id est non apud B. Paulum, sed in glossa ordinaria ad locum B. Pauli. Sumpta autem sententia est ex Beato Augustino ex tractatu 41. ad cap. 8. Ioannis, eiusque verba habentur & apud Bedam ad eundem B. Pauli locum, & infra dist. 81. cap. Apostolus, primo.*

c ¶ Remordeat.] *Sequebatur in vulgatis:* vnde Hieronymus scribit in eadem epistola ad Titum: *quæ verba sunt inducta, quoniam in nullo manuscripto sunt inuenta: habentur autem infra ea. ante. c. primum.*

D ¶ Vnde Beda.] *In commentariis ipsius ad cap. 5. epistolæ Iacobi, ad illa verba:* confitemini alterutrum, *sic legitur:* In hac autem sententia, illa debet esse discretio, vt quotidiana leuiaque peccata alterutrum, coæqualibus confiteamur: eorumque quotidiana credamus oratione saluari: porro grauioris leprę immunditiam iuxta legem sacerdoti pandamus, atque ad eius arbitrium, qualiter, & quanto tempore iusserit, purificari curemus.

E ¶ Nullum peccatum.] *In glossa ordinaria in ca. xi. 1. Corinth. ad ea verba:* reus erit corporis & sanguinis Domini, *citatur hæc sententia ex B. Augustin. homilia 24. in Ioan. in hæc verba,* Nullum peccatum veniale est, dum placet, quantumcunque paruum: sicut mortale, si vere displicet, nullum iudicatur.

Item Gregorius Dialog. lib. 4. c. 39.

¶ Quæ sunt venialia peccata, quæ post hãc vitam purgantur. C. IIII.

QValis hinc o quisque egreditur, talis in iudicio P præsentatur: sed tamen de quibusdã leuibus culpis q esse ante iudicium purgatorius ignis credendus est r, pro eo, quod veritas dicit [Quia si quis in spiritum sanctum blasphemiam s dixerit, neque in hoc sæculo remittetur ei, neque in futuro.] In qua sententia datur intelligi, quasdam culpas in hoc sæculo, quasdam vero in futuro posse laxari. Quod enim de vno negatur t, consequẽs intellectus patet, quia de quibusdam conceditur. Sed tamen, vt prædixi hoc de paruis, minimisque peccatis fieri posse credendum est, sicut est assiduus otiosus sermo, immoderatus risus, vel peccatum curæ familiaris, quæ vix sine culpa u vel ab ipsis agitur, qui culpam qualiter declinare debeant, sciunt, aut in non grauibus rebus error ignorantię, quę cuncta etiam post mortem grauant, si adhuc in hac vita positis minime fuerint relaxata.

I [*Item Augustinus in libro de vera & falsa pœnitentia, c.* 18.]

¶ De eodem. PALEA. C. V.

QVi in aliud sæculum distulit fructum conuersionis, prius purgabitur igne purgationis. Hic autem ignis, & si ęternus non sit, miro tamen modo grauis est. Excellit enim omnem pœnam, quam vmquam aliquis passus est in hac vita, vel pati F potest.

E ¶ Vel pati potest.] *Hæc verba non sunt in originali, neque infra de pœn. dist. 7. c. vl. §. fi. vbi hoc idem recitatur.*

Aliàs autem ea tantum delicta significat, quorum est perpetua infamia.

Q Vi in aliud.] Casvs. Dicitur in hoc cap. quod si quis non egit pœnitentiam in hac vita de aliquo veniali, in futuro sæculo purgabitur igne purgationis, qui superat omnem pœnam, quam aliquis potest pati in hoc mundo.

o ¶ *Qualis hinc.*] Hoc verum est de summe bonis vel summe malis. nam quidam sunt summe boni: quidam summe mali b.

b De hoc ẽt not. extr. de cele. Mis. cũ Marthę, ĩ fi.

p ¶ *In iudicio.*] vt 13.q.2. tempus. Ioan.

q ¶ *Culpis.*] scilicet venialibus.

r ¶ *Credendus est.*] Hic vult dicere, quod quędam culpæ tolluntur per ignem purgatorij ante diem iudicij.

s ¶ *Blasphemiam.*] "qui peccat per impotentiam, dicitur peccare in patrem: quia patri attribuitur potentia. 24. distin. qui episcopus. Qui peccat per ignorantiam, dicitur peccare in filium: quia filio attribuitur scientia. 38. di. si iuxta. Sed qui ex contemptu peccat, dicitur peccare in spiritum sanctum, vt ille qui est obstinatus in peccato, & illud dicitur irremissibile c, i, non ita de facili remittitur sicut præcedentia. de pœ. di. 1. §. potest, & dist. 2. sciendum.

" Peccatur vario mõ in Patrem & Filium & Spiritumsctm.

1 j. de pœn. dist. 7. c. vlt. §. fi.

c Qđ dic vt leg. & no. j. de pœ. di. 1. §. põt etiã. & dist. 2. ca. sciẽdũ. Arc.

t ¶ *Negatur.*] Ar. quod de vno negatur, de alio conceditur, vt 16. q.3. de crimine. ff. de iud. l. cum prætor. sic quod de vno cõceditur, de alio negatur, vt 45. dis. disciplina. 1. q.1. per Esaiam. 33.q.5. qui sitit d. Ar. contra C. de nat. li. Auth. item si quis. vbi licet vnũ nominet, tñ extenditur ad alios. sic 61. di. miramur. ar. ff. de cu. re. si qs.

d In fin.

u ¶ *Sine culpa.*] "Similiter militia, mercatio, curatio, siue administratio aliqua vix sine peccato fit, vt de pę. di. 5. falsas. & c. qualitas.

" Negotia multa sũt q̃ vix sine peccato fiunt.

Source : BIU Cujas

ALIAS. Hic prosequitur Gratianus secundum H. quintam acceptionem huius nominis, crimen, dicens quod crimen dicitur quodcumque irrogat perpetuam infamiam.

Primum.] Casvs. Dicitur in hoc ca. quod qui eligitur in episcopum, debet esse sine crimine, & sine criminali infamia post baptisma, nec sufficit, si eo tempore sit sine crimine quo est ordinandus, cum forte p pœnitentiam diluit peccata sua. Quomodo em̃ poterit alios corrigere, qui in simile corruit delictum?

1 In cõmẽta ris ad c.1.

†sit] Orig.

a ¶ *Primum.*] Ex hoc ca. tres oriuntur opiniones. dicit H. "qđ qui semel peccauit, ñ potest amodo promoueri, vel aliquos actº legitimos exercere, vt hic, & 48. dis. quoniam. & 1. qu. 7. si quis omnẽ. & 50. dis. illud. &6. q. 1. qui crimen. & 8. q. 1. in scripturis, in fi, & ext. de tem, ordi, c. ex tenore. Et ar. pro eis. ff. de ędil. edi. quis sit fugitiuus. 1. respon so. fur enim non purgat vitium furti, licet rem restituat. ff. đ fur. qui ea mente. nec raptor vitium rapinæ. ff. vi bo. rap. l. pe. Alij dicunt, quòd post quod libet mortale acta pę nitentia potest quis promoueri, nisi sit crimẽ enorme, vt 81. dis. Apostolus. Et est arg. ad hoc 50. di. ferrum. ff. de ędil. edi. quod ita sanatum est [a], quia stat[9] nostri temporis, &c. vt 84. dist. fraternitatis. & dicũt quod ille canon corrigit alios, qui de rigore loquũntur. Tertij dñtq; quantumcumque sit graue delictum, dum modo sit occultum, post pœnitẽtiam nõ impedit promouendum, vt 50. di. de his. Ego credo, quod siue sit occultum, siue manifestum, dummodo sit enorme, impedit promouendum, licet egerit pœnitentiam. 50. dist. miror. Io. Sed certe hoc non est verũ, licet Io. hoc dicat. nam pro occulto crimine nemo repellitur post pœnitentiam, nisi in homicidio, vt dicit noua decre. ext. de temp. ord. c. vl. quæ declarat hoc totum. Ber.

" ꝓmoueri vtrũ possit ille q semel peccauit.

1. Cor. 5.

2 Cõcord. l. fr à fre. ff. đ cond. inde, & l. altius. ff. si ser. ven.

1. Tim. 3. Tit. 1.

a Ad idẽ de pœ. di. j. quã tuslibet, & c. quãobrẽ. versi. neque enim, &c. & 32. q. 1. quod aũt. in fi. 56. di. nũquam. nã Deus vitiis tm̃ irascitur, ñ hominib. đ pę. di. j. quãobrem. Arch. 3 Beda, & gl. ord. 1. Tim. 3 ad hæc verba.

4 gl. ñ habet

1 *Vnde Hieronymus scribit in eadem epistola ad Titum, c.* 1.

¶ A die baptismi sine crimine debet inueniri, qui in episcopum est ordinandus. C. VI.

PRimum [a] itaque sine crimine iubetur esse† episcopus, quod puto alio verbo ad Timotheum, irreprehensibilem nominatum: non quòd eo tantum tempore, quo ordinandus est sine vllo sit crimine, & præteritas maculas noua conuersatione diluerit: sed quod ex eo tempore, quo in Christum renatus est, nulla peccati conscientia remordeatur. Quomodo enim potest præses [b] ecclesiæ auferre malum de medio eius, qui in delicto simili corruerit? aut qua libertate corripere [c] peccantem potest: cum tacitus sibi ipse respondeat [d], eadem admisisse, quæ corripit?

2 *Ecce, qui ordinandus est in episcopum, nõ solum tempore suę ordinationis sed etiam omni tempore post baptisma à crimine immunis esse debet.*

DISTINCTIO XXVI.

p 1

Equitur [c] *in vtraque epistola [vnius vxoris virum] post baptisma videlicet, non ante baptismum.*

Vnde Hieronymus [A] *scribit ad Oceanum, epist.* 83.

¶ Post baptismum debet esse monogamus, qui in episcopum est ordinandus. C. I.

3 VNius [f] vxoris virum, id est, monogamum [g] post baptismum [h]. Si enim & ante cõiugem habuit, quæ obierit: non ei imputatur, cui prorsus nouo homini [4] [i] nec stupra, nec alia, quæ ante fuerunt, iam obsunt.

propoſuiſti. Item ex eo quòd non habet frontem hortandi viduitatem, vt j. ea. vna. in fi.

Vnius.] Casvs. Quæsitum fuit à Hieron. vtrum c. apostolicæ regulę, oportet ep̃m esse monogamum, intelligatur ante baptismum, vel post. Et resp. q̃ post baptismum & non ante. si enim ante coniugem habuit, non imputatur ei, sicut nec stuprum.

A ¶ Hieronymus.] *Sententiæ quidem huius, & sequentis capitis sunt Patrum, qui citantur, idest Hieronymi, & Augustini: verba tamen ipsa potius videtur sumpta ex collectaneis Bedæ, & ex glossa ordinaria, huius quidem capitis in primam ad Timoth. c. 3. sequentis vero in epistolam ad Titum, c.* 1.

Augustinus vero contra testatur scribẽs [5] *in epistola ad Titum.*

¶ Qui ante baptismum habuerit vnam, & post baptismum aliam, ordinandus non est. C. II.

6 ACutius intelligũt, qui nec eum, qui cathecumenus, vel paganus habuit alteram, ordinandum censuerunt: quia de sacramento [k] agitur, non de peccato [B]. Nã in baptismo peccata omnia dimittuntur: & qui dixit [Si nupserit virgo, non peccat.] satis declarauit nuptias non esse peccatum. Propter sanctitatem autem sacramenti, sicut femina, si cathechumena vitiata est, non potest post baptismum inter Dei virgines consecrari [l]: ita non absurde visum est bigamum non peccasse, sed normam sacramenti amisisse, nõ ad vitæ meritũ, sed ad ordinationis ecclesiasticæ signaculum necessariam. Et sicut plures antiquorum patrum vxores, significauerunt futuras ex omnibus gentibus ecclesias, vni viro subditas, id est Christo: ita noster antistes, idest, episcopus vnius vxoris vir significat [m] ex omnibus gentibus vnitatẽ vni viro [n] Christo subditam [o]. 2 ¶ Itaq; sicut duobus dominis seruire, sic ab vno Deo apostatare, & in alterius superstitionem ire, non licet [7].

f ¶ *Vnius.*] i. non plurium. sic ext. đ test. licet. Et sic verba affirmatiua exponuntur negatiue, vt 1. q. 1. iudices. 23. q. 4. si ea.

g ¶ *Monogamum.*] Mos vnũ, gamos mulier vel nuptiæ. inde monogamus, s. q vnã tm̃ habuit vxorem. H.

h ¶ *Post baptismum.*] Nõ dicit verum, quia matrimonium nõ solvitur in baptismo, vt j. e. c. deinde. & male sentit hic Hiero. vnde Aug. eum corrigit in proxim. c.

i ¶ *Nouo homini.*] Sub eo modo loquẽdi seruus post manumissio nẽ dicitur nouus homo, vt ff. de adi. leg. si seruus legatus. & alia lex dicit, quòd post manumissionem alia intelligitur, vt ff. de sol. qui res. §. aream.

5 In gl. ord. c. j. epist. ad Tit. sumpta tm̃ sm̃a ex B. Aug. in li. đ bono coniugali, c. 18.

6 28. q. 3. c. acutius. Iuo p. 8. ca. 294. Pann. l. 6. c. 66. Ans. l. 9. c. 59. Polyc. l. 2. tit. 31.

1. Cor. 7.

A *Cutius.*] casvs. Capitulũ hoc diuiditur duas in par. In 1. par. ꝓbat Aug. qđ ille qui habuit vnam coniugem ante baptisma, & aliam post, promoueri nõ ꝑt, cũ sit bigam[9]. & hoc fit, non propter peccatum, quod contraxit, sed propter sacramẽti defectum, quod in eo deficit, cũ hic non de peccato, sed de in ordinatione agatur. Et si cathechumena fuerit ante baptismũ corrupta, licet postea baptizetur, tamẽ nõ poterit inter virgines consecrari. In 2. parte quæ incipit ibi, *Sicut.* dicitur qđ sicut vnitas vni viro, i. Christo debet esse subdita, & non diuersis, id est, Deo & diabolo, ita à Deo recedere in superstitionem diaboli non licet. Vel intellige sic, vt faciat ad propositum Gratiani, id est, sicut duobus coniugiis non potest aliquis deseruire simul, sic ab vno coniugio in aliud ire non licet, quia talis apostataret à via ordinandi.

Matth. 6.

7 cõcor. tex. in l. naturaliter. quem vide C. de epi. & cle.

B ¶ De peccato.] *sequebatur*, propter sancti tatem sacramenti, sicut si femina, &c. *Resti tutus est totus hic locus ex glossa ordinaria. Nam apud B. Augustinum, & reliquos collectores copiosior etiam est.*

k ¶ *De sacramento.*] Sensus est, bigamus non repellitur quia peccauit. sed propter sacramenti defectum, qui est in eo. ext. de big. à nobis. & c. nuper. Et no. quòd in matrimonio triplex designatur sacramentum [C], coniunctio animorum per verba de præsenti designat coniunctionem fidelis animæ ad Christum, sed cõmistio carnis designat coniunctionem Christi, & ecclesiæ, extr. de biga. debitum. Item designatur ibi vnio deitatis cum humanitate, vt de conse. dis. 2. in Christo. & illam designat coniunctio corporum.

bhic videas qđ dicã de pœ. dis. 2. §. Adã. sup gl. dicens hoc, &c. Arch. "corruptus in eꝑm consecrari ꝑt, s̃ ñ corrupta inter virgines.

l ¶ *Consecrari.*] "quæri consueuit, cum consecratio episcopi maior sit & dignior quàm virginum, quare possit consecrari in episcopũ, qui non solum vxorem habet, sed etiam post mortuam vxorem habuit cõcubinam, vt 33. di. habuisse. & 34. di. c. fraternitatis. & si qua fuerit corrupta vel ante baptismum vel postea, non possit inter sacras virgines consecrari, vt 20. q. 1. iuuenculas? Respondetur, sacra virgo significat ecclesiam triumphantem, vbi non est macula neq; ruga. 21. dis. quamuis. sed episcopus ecclesiam militantem, vbi sunt boni & mali. 31. di. quoniam. 11. q. 3. audi.

* Neq; eꝑs, neque aqua ꝓprie est sacramẽtũ, Vide Turrecr. hic.

m ¶ *Significat.*] Et ita* ipse episcopus est sacramentum, sicut aqua ipsa. 1. q. 1. detrahe verbum ab aqua, quid erit nisi aqua?

n ¶ *Vni viro.*] id est, Deo, & non diabolo, & sic bene aptatur sequens littera.

o ¶ *Subditam.*] idest, non ab eo diuisam. & bene sequitur.

Deinde

Source : BIU Cujas

Item Innocentius Ruffo, & Eusebio, & ceteris episcopis Macedoniæ epist. 22. c. 2.

¶ Bigamus probatur, qui ante baptismum habuerit vnam, & post baptimum alteram. C. III.

1 DEinde ponitur non dici oportere bigamũ eum, qui catechumenus habuerit, atque amiserit vxorẽ, si post baptismum fuerit aliam sortitus, eamque primam videri, quæ nouo homini copulata sit: quia illud coniugium per† baptismi sacramentum cum ceteris [a] criminibus sit ablutum†. Quod cum de vna vtique dicitur, certe, si tres habuerit in vetere positus homine vxores [B], erit ei, quæ post baptismum quarta est, sic interpretantibus prima, & virginis æque [b] nomen accipiet, quæ quarto ducta est loco. Quis (oro) istud non videat contra Apostoli esse præceptum, qui ait, vnius vxoris virum oportere fieri sacerdotem? Sed obiicitur [c], q̃ in baptismo totum, quidquid in vetere homine gestum est, sit solutũ. Dicite mihi (cum pace vestra loquor) crimina tantum dimittuntur in baptismo, an & illa, quæ secundũ Domini † præcepta, ac Dei instituta complẽtur? Vxorẽ ducere crimen est, an non est crimen? Si crimen est, ergo (præfata venia dixerim) erit auctor in culpa: qui, vt crimina committerentur, in paradiso præcepit [c]? cum ipse eos benedixit. Si vero nõ est crimen, quia quod Deus instituit †, nefas sit crimen appellari, & Salomon addidit [Etenim à Deo p̃paratur viro vxor,] quomodo creditur inter crimina esse dimissum, q̃ auctore Deo legitur consummatum? Quid de talium [d] filiis percensetur? Nunquid non erunt admittendi in hereditatis consortio†, quia ex ea susceptí sunt, quæ ante baptismum fuit vxor, eruntque appellandi vel naturales [e], vel spurij: quia non est legitimũ matrimonium, nisi illud (vt vobis videtur) quod post baptismũ assumitur? Ipse Dominus, cum interrogaretur à Iudęis, si liceret dimittere vxorem, atque exponeret fieri non debere, addidit [Quod ergo Deus iunxit, homo nõ separet.] Ac ne de his locutus esse credatur, qui [D] post baptismũ sortiuntur [f], meminerint hoc & à Iudæis interrogatum, & Iudæis esse responsum [g]. ¶ Quæro, & solicitus quæro, si vna eademque sit vxor eius, qui ante catechumen[9], postea fit fidelis, filioq; ex ea, cũ esset catechumenus, susceperit: ac postea alios, cum fidelis: vtrum sint appellandi fratres, an non habeant postea, defuncto patre, herciscũdæ hereditatis consortium, quibus filiorum nomen regeneratio spiritualis creditur abstulisse? Quod cum ita sentire, atque iudicare absurdũ est, quæ (malum) ratio est, hoc defendi, & vacua magis opinione iactari, quàm aliqua auctoritate [h] roborari? cũ nõ possit inter peccata deputari, quod lex præcepit [i] & Deus iũxit? Nunquid si quis catechumenus virtutibus studuerit, humilitatem secutus fuerit, patientiã tenuerit, eleemosynas fecerit, morti destinatos [k] qualibet ratione eripuerit, adulteria exhorruerit, castitatem tenuerit, quæro, si hęc, cum fuerit factus fidelis, amittit: quia per baptismum, totũ, quod vetus homo gesserat, putatur auferri? Aspiciamus gentilem hominem Cornelium orationibus, atque eleemosynis vacãtem, angelum audientem per reuelationem, ipsumq; [E] Petrum videntem: nũquid per baptismum hæc illi ablata sunt, propter quæ ei baptismus videtur esse concessus [l]? Si ita creditur, mihi credite, non modicũ erratur: quia quidquid bene gestum fuerit, & secundum præcepta legalia custoditũ, non potest facientibus deperire. Nuptiarũ ergo copula, quia Dei mandato perficitur, non potest dici peccatum: & quod peccatum non est, solui inter peccata [m], credi omnino non debet: eritque integrũ ęstimare aboleri nõ posse prioris nomen vxoris, cum non dimissum sit pro peccato, quod † ex Dei sit voluntate completum.

1 Burc. l. 4. c. 98. Iuo p. 1. c. 292. & p. 8 c. 303. Poly. l. 6. tit. 4.

Deinde.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dr̃, quòd Ruffus, & Eusebius, & ceteri episcopi Macedoniæ tres prauas opiniones habebant. Prima erat, quòd ille non dẽt bigamus reputari, qui ante baptismũ habuit vnam & postea aliam, & eam quam post baptismum aliquis habuit, videri quasi nouo homini copulatam. Sed hanc opi. reprobat Innoc. per duo inconueniẽtia. Primum est, q̃ secũdũ illorũ opinionem, si aliqs ante baptismum tres habuerit vxores, & post baptismũ quartã, q̃ quarta est, erit prima secũdũ eos. Secũdũ inconueniens est, q̃ hęc talis quæ quarto ducta est, dẽt loco virginis reputari. Secũda opinio erat, quòd totum quidquid agit homo ante baptismũ, ĩ baptismo delẽtur, qđ Inn. reprobat, cũ in baptismo tm̃ pc̃tã deleãtur, & nõ matrimonia, cũ Deo auctore sint constituta. Tertia opinio erat, q̃ matrimonium ante baptismũ ñ erat ltimum: & hoc improbat tali rõe, qa si hoc verũ est, filij inde nati nõ erũt legitimi, nec hereditatẽ hẽbũt: sed erũt spurij vel naturales. Hoc ẽt improbatur auctoritate Dñi. nã interrogatus à Iudæis, si liceret homini dimittere vxorẽ suã, rñdit: Quos Deus cõiunxit, homo nõ separet. & đ his tm̃ loquebatur, s. Iudęis, q̃ ante baptismũ cõtraxerũt. In 2. parte, quæ incip. ibi, *Quæro, & solicit[9].* reuertitur Inn. ad secundã opi. & eam improbat duab. rõib. vsque in finẽ. Prima est, quòd secũdũ hoc filij nati ante baptismũ, & post ñ erũt fratres, nec inter eos erit familiæ erciscũdę iudicium, quod est absurdum. Secũda est, quia secũdum hoc, bona q̃ facit aliquis cathecumenus, nõ p̃sunt ei, si quod añ baptismũ gessit, in baptismo deletur, quod nõ fuit verum in Cornelio gentili, nec in præceptis legalib. diligenter impletis. Et sic eõcludit, quòd per baptismum nõ aboletur matrimonium, sed peccatum.

a ¶ *Cum ceteris.*] "Im proprie ponitur hæc dictio, ceteris, vt ibi, & cum eo alij duo latrones. sic 56. dist. Cenomanẽsem[a]. 34. dist. si quis viduam. 8. q. 3. Artaldus. vñ licet sic inueniatur scriptũ in aliquo instr̃o: hæc ecclesia cum ceteris capellis, per hoc ñ probatur ecclesiam istam esse çapellam.

Additio. Arg. cõtra. 1. q. 7. & si illa. in prin. vbi de hoc. Arch.

b ¶ *Aeque.*] id est, simili ratione.

c ¶ *Sed obiicitur.*] Nunc obiicit contra secundam opinionem.

d ¶ *Quid de talium.*] Hic obiicit contra tertiam opinionem.

e ¶ *Vel naturales.*] Qui dicuntur legitimi, qui naturales, habes 32. q. 4. liberi. qui spurij. ff. de sta. ho. l. vulgo.

f ¶ *Sortiuntur.*] vxores & viros.

g ¶ *Responsum.*] Not. interpretãdas esse locutiones secundũ psonas q̃ loquuntur, quid vel quib. loquũtur, vt hic, & 1. q. 7. dici. & extra de ma. & obe. solitæ. "& quòd persona loquens comprehenditur in gñali sermone. arg. ff. de pig. Paulus. §. vlt. Sed contra arg. C. de sol. inquisitio. & argu. contra. ff. loc. qui insulam. §. vl. vbi nec dominus nec familia excipitur in generali sermone.

"Persona loquẽtis an in gñali sermone comprehẽdatur

h ¶ *Auctoritate.*] Qđ enim ratione probari nõ põt, extirpãdũ est, vt 68. di. corepiscopi.

i ¶ *Lex præcepit.*] 23. q. 3. q̃ peccat, nõ peccat legis auctoritate, &c.

k ¶ *Destinatos.*] Quid de hoc iuris sit, habes 23. q. 5. reos.

l ¶ *Concessus.*] q. d. "ea eadem causa non operatur contrarios effect[9]. sic 57. distin. si quis in ęgritudine. sicut eadẽ solutio non parit liberationem & repetitionem, vt ff. de solu. qui hominem. §. vlt. extra de bapt. maiores.

"Causa eadem diuersos effectus ñ operatur.

m ¶ *Inter peccata.*] Vr ergo, qđ infamia contracta ante baptismũ nõ tollitur per baptismum. & ita q̃ añ baptismum fuit infamis, postea nõ põt promoueri, vt 48. dist. qm̃. & 1. q. 7. si quis omnem. Hoc non credo: "sed dico infamiam & irregularitatem ex ꝓprio delicto prouenientem tolli ĩ baptismo [b]: qa dona baptismi sunt si ne omni pœnitentia, & satisfactione, vt de consecr. dist. 4. fine. Si enim peccatum non deleretur quãtum ad infamiam, adhuc post baptismũ obesset, qđ negat Ambro. ĩ. ea. vna. vnde si aliquis occidit mille homines ante baptismum, oĩs infamia & irregularitas tollitur, vt 51. dist. si quispost acceptum. hoc ẽt patet ĩ Paulo, qui ante baptismum fuit homicida: & tm̃ postea factus est Apostolus, vt 50. dist. §. ecõtra. Si obiicis, q̃ secundum hoc illa quæ corrupta est ante baptismum, post baptismum nõ fit irregularis: & ideo debet consecrari: bene cõcedo, quòd non est irregularis, sed tamen impedit a cõsecratione ꝓp defectum sacramẽti. Sed quare repellitur mulier prætextu fornicationis, quam ante baptismũ cõmisit, vt

Act. 10.

"Baptismus tollit infamiam præcedentem.

b Arg. ĩ. de conf. dist. 4. ñ ex quo. in fi. Arch.

† al. quia.

e extra

2 Tim. 3. Tit. 1.

† legis] Ori.

Gen. 1.

† iunxit] Orig.

Prouerb. 19

28. q. 1. nunquid.

† al. consortium.

"Ceteri & alij qñque ponũtur improprie.

a Et c. Apostolica. & c. quia. ff. de const. prin. l. 1. §. debitum. Arc.

Matth. 19.

† post] Orig.

† al. ablatũ.

Source : BIU Cujas

extr. de diuor. gaudemus. in fi. sic videtur in promouendo. Sed hoc ideo est, quia illud delictum non tantum vxorem, sed etiam virum maculat, vt 32. q. 1. in coniugio. Sic vides, quòd per libertatem tollitur delictum, vel infamia quam qs in seipso commisit: sed illud delictum quod in alio commisit, non tollitur, vt ff. de his qui no. infa. l. pen. & l. athletas. §. Pomponius. Præterea per baptismum tollitur crimen præcedēs: nō tñ tollitur exceptio competens ex crimine[a], sicut per pœnitentiam tollitur crimen, non tñ exceptio competens ex crimine, vt 5. dist. prox. c. vl. & 33. q. 2. admonere. Ioan. Quod aūt hic dicitur, nō est peccatū, sed sequela peccati, s. infamia ex pctō contracta. secus autem est in illa quæ non prouenit ex peccato, sed ex cōstitutione ecclesię, vt ī illa quæ inuita est corrupta, vt 5. ea. c. 2. & in iudice & executore, vt 50. dist. si quis viduam. & 51. dist. aliquantos. & tamē non peccāt tales. si. 23. q. 5. miles. Sed secūdū H. vī seq incōueniens, s. q̄ melioris conditionis sunt delinquētes, quam illi qui nō deliquerunt, 34. dist. fraternitatis. 9. q. 3. mandamus. in gl. non q̄. sed hoc contingit virtute sacramenti.

a Idē no. In. ext. d diuor. gaudemus. ibi videas. & idē no. j. 28. q. 1. si qs. Arch.
1 Iuo p. 8. c. 291. Pan. l. 6. c. 64.

VNa tantum.] Casvs. In hoc c. dicitur, quòd si quis iterauerit cōiugium, id est secundā habuit vxorem, nō potest postea promoueri secundum legē promotionis, quod quibusdam mirū videtur, s. vt matrimonia ante baptismū contracta obsint: peccata vero non obsint volentibus promoueri, quod non debet videri mirū: cum peccata in baptismo deleātur, bigamia vero non. Per §. autem sequentem, qui planus est, probatur, q̄ bigami reputantur, non solum qui ante baptisma, sed etiam qui post coniugia frequentauerunt.

Matth. 14.

reuelationem, Petrumque ipsum vidisse. *Apud ipsum Innocent. in tomis conciliorum:* per reuelationem angelum, Petrumque ipsum vidisse. *apud Iuonem:* Petrum ipsum reuelatione vidisse.

Item Ambros. lib. de officiis, c. vlt.

¶ In baptismate culpa dimittitur, non lex coniugij aboletur. C. IIII.

1 VNa tantum, nec repetita nobis copula permittitur, & in ipso coniugio lex est non iterare coniugium, nec secūdæ coniugis sortiri coniunctionē. Quod plerisque mirū videtur, cur etiam ante baptismū iterata [A] coniugia electioni muneris, & prærogatiuę ordinationis [a] impediměta generēt, cum etiam delicta obesse non soleāt [b], si lauacri remissa fuerint sacramento. Sed intelligere debemus, quia in baptismo culpa dimitti potest, lex aboleri non potest. In coniugio nō culpa, sed lex est. Quod culpę est igitur, in baptismo relaxatur: quod legis est, in coniugio non soluitur. Quomodo autem potest hortator [c] esse viduitatis, qui ipse coniugia frequentauerit?

A ¶ Iterata.] *Apud B. Ambros. locus hic varie legitur. Nam in antiquis impressionibus habetur,* iterato coniugio. *in recentioribus vero,* iterati coniugij. *itemque in Pannormia, & apud Iuonem. In his tamen, quæ sequuntur, concordant, sic legendo,* ad electionem muneris, & prærogatiuam ordinationis impedimenta generentur.

Ioannes etiam Baptista dum Herodem ab incestu prohiberet dicens: [*Non licet tibi habere vxorem fratris tui,*] *euidenter ostendit inter infideles coniugia esse. Vnde datur intelligi, quòd bigami dicuntur non solum, qui post baptisma coniugia frequentant, sed etiam, qui ante baptismū vnam, & post bap-*

a ¶ *Ordinationis.*] simile j. 32. dist. seriatim.
b ¶ *Non soleant.*] Ergo infamia ex delicto proueniens non nocet, quantum ad legem promotionis: scilicet per baptismum deleta.
c ¶ *Hortator.*] sic 25. dist. c. vlt. & 47. dist. c. sicut hi. §. necesse.
d ¶ *Bigamus.*] Bigamus componitur à bis & gamos, quod est mulier, vel vxor. & sic dicitur bigamus, qui duas habet vel habuit vxores. Archidiaconus.
e ¶ *Sacerdotis.*] Idem de quolibet sacro ordine. 42. dist. quiescamus.

Qvi sine crimine.] Casvs. Dicitur in hoc c. quòd ille qui habuit tantum vnam vxorem, & est sine crimine, promoueri potest: qui vero bis contraxit, licet non peccauerit: tamen prærogatiua sacerdotij est exutus, nec poterit promoueri.

Vòd autem.] Hæc distin. diuiditur in duas partes. In prima intendit Gratian. superficialiter allegando probare, quòd si diaconus fuerit protestatus, quòd non poterit continere: si contrahit, tenet matrimonium, sed hoc est falsum. Secunda ibi, *Quidam.* Ioan. de Fant.

bNā vltra p positū prin cipale hoc interserit d cōtinentia clericorū, vt dixi s. in rubri. huius lib. Arch.

Casvs. Supra ostensum est, quòd oportet episcopum esse vnius vxoris virum. In hac 27. dist. quæritur, an tempore administrationis possit eius copula fungi, quam vnicam & virginem habuit? Et resp. quòd non. & hoc probatur per sequens c.

f ¶ *Quòd autem.*] In hac 27. dist. primo ponit incidentem [b] quæstionem, scilicet, an episcopus possit vti matrimonio contracto. Secundo ponit contrarietates capitulorum quorumdam, quæ loquuntur de vouentibus: & ea soluit distinguendo inter vouentes solenniter, & vouentes simpliciter. Et incipit hic tractare de continentia clericorum. & protenditur iste tractatus vsque ad 36. dist.

Diaconus.] Casvs. Aliquis volebat in diaconum promoueri, sed castitatem seruare nolebat: quæsitum fuit an deberet ordinari? Et respondet M. Papa quòd non. sed si cum ordinaretur tacuit, & post ordinationem contraxit, deponi debet.

tismum alteram habuisse probantur. Bigamus [d] vero in sacerdotem ordinari non debet: non quia deliquerit secundā accipiendo vxorem: sed quia prærogatiua exutus est sacerdotis. [e]

Vnde Ambrosius ad Vercellenses, lib. 10. epist. 82. ait.

¶ Non peccat bigamus, sed prærogatiua sacerdotis exuitur. C. V.

2 QVi sine crimine est vnius vxoris vir, tenetur † ad legem sacerdotij susципiendi. Qui autem iterauerit coniugium, culpam quidem non habet coinquinati, sed prærogatiua exuitur sacerdotis.

DISTINCTIO XXVII.

1 ips *QVòd autem [f] vnius vxoris vir episcopus esse iubetur: quæritur, an de tempore ordinationis hoc sit accipiendum, vt tempore suæ administrationis, eius possit copula fungi, quam vnicam, & virginem sibi desponsauit.*

Hoc Martinus Papa prohibet dicens. [3]

¶ Non ordinetur diaconus, nisi castitatem fuerit professus. C. I.

4 DIaconus [g] qui eligitur, si contestatus [h] fuerit pro accipiendo matrimonio, & dixerit non posse in castitate permanere, hic non ordinetur. Quòd si in ordinatione tacuerit [i], & ordinatus fuerit, & postea matrimonium desiderauerit, alienus fit à ministerio, & vacet à clero.

Hac auctoritate datur intelligi, q̄ illi, qui vxores habent, vel accipere volunt, nec diaconi, nec sacerdotes fieri possunt, nisi continentiam profiteantur. ¶ *Si vero diaconus à ministerio cessare voluerit, & contracto ma-*

g ¶ *Diaconus.*] secundum quòd patet per §. sequentem, hoc ca. potest intelligi de matrimonio iam contracto, & de contrahendo. & secundum hoc diuersis modis exponitur littera: " secundū quòd intelligitur de contracto, planum est: quia iste M. Papa præcessit Greg. qui in dixit continentiā sub diaconibus. 31. distin. ante. sed hoc expone pro accipiendo, ideſt, pro cōtracto retinendo. Licuit enim etiam tempore Syricij vsq; ad Grego. subdiaconi vti iam contracto matrim. 87. dist. quicumque. 82. dist. proposui sti. expone ergo quod dicit, matrimonium desiderauerit [c], id est, desiderauerit vti iam contracto. Secūdum autem quòd loquitur de contrahendo, de diacono fuit tantum quæsitum, & de eo tantum responsum. Idē tamen est de subdiacono. j. 32. distin. si quis eorum. & secundum hoc plana est littera. Quod tamen dixi, quòd M. præcessit Greg. H. dicit p chronicam suam falsum esse. & dicit quòd Gregor. præcessit Mart. 66. annis.

" Textum dupliciter exponit.
2 Iuo p. 8. c. 290. Pann. l. 6. c. 63.
† *al. teneatur.*
c sc. cū effectu, & de facto cōtraxerit. Arch.
3 Apud Martinū Bracarenſ. c. 39.
4 dist. 28. diaconi. Iuo p. 6. c. 376. Pā. l. 3. c. 97.

h ¶ *Si contestatus.*] Nota quòd protestatio valet, vt extra de no. oper. nun. cum ex iuncto. & j. dist. prox. diaconi. extra quod met. causa. per latum. & 31. q. 2. Lotharius. & ff. de neg. gest. Nesennius. ff. quib. mod. pi. vel hy. sol. si debitor. §. 1. Argum. contra extra de constitut. cum M. Ferrariensis. & de appell. solicitudinem. Ioan. Hoc credo tenendum, quòd protestatio semper valet facta præsente aduersario, nisi contradicat aduersarius [d], vel iudex si facta fuerit re adhuc integra existente, vt in hoc capit. & extra de in integrum restitut. cum venissent. nisi in casibus quibus expressum est, quòd protestatio non valeat, vt ibi, extra de constitution. cum M. & de appellat. solicitudinem.

d Argu. ad hoc extr. de ele. Cumana. Arch.

i ¶ *Tacuerit.*] Not. taciturnitatem haberi pro consensu, vt hic, & 54. distin. si seruus. & 65. dist. si forte. & 20. q. 2. puella. ff. sol. matr. l. 2. arg. contr. extra de præscrip. nihil. Sol. " taciturnitas semper habetur pro consensu, nisi in tribus casibus not. 2. q. 7. plerumque. Item & in casibus illis vbi requiritur expressus consensus, vt in seruitute imponenda non sufficit consensus tacitus, sed expressus, vt ff. de seru. vrban. præd. inuitum. Item in procuratore constituendo. ff. de proc. filius. §. inuitum. Item in furto, vt ff. de fur. qui vas. §. vetare. Item in soluendo matrimonio, vt ff. de ritu nup. in eo iure. §. 3. Vel distingue, an tale sit factum quod possit fieri me prohibente. in eo casu non obest taciturnitas, vt rem meam quis possit vendere me inuito: & ideo ibi non nocet taciturnitas, vt ff. de contrahenda empt. rem alienam. Si autem tale factum est, quod non potest fieri me prohibente, ibi taciturnitas habetur pro consensu [e], vt extra de his quæ fiunt à prælat. cap. 2. sic distinguit lex. ff. de re iudic. sæpe. sic 11. quæst. 3. quando. & extra de senten. & re iudica. quamuis. Ioannes.

" tacens an consentiat.

e De hoc ēt not. extr. de præsumpt. nōne. ibi videas. Arc.

HAC AVCTORITATE. Casvs. Concludit Gratianus ex supradicto c. q̄ illi qui habent vxores vel habere volunt, nec diaconi nec sacerdotes fieri possunt. sed si diaconus à ministerio cessare voluerit, matrimonio iam contracto vti potest: quia etsi etiam in sui ordinatione castitatē promittat, tamen tāta est vis matrimonij, vt ipsum

Source : BIU Cujas

vt ipsum matrimonium non dissoluatur.&hoc probat per sequentia. Quod tamen dicitur ab illo vers. *Si vero.* falsum est,nisi hoc intelligas in orientali ecclesia.

¶Casus autem plani sunt vsque ad c.quod interrogasti.

a ¶ *Licite.*] allegando dicit.

QVidam.] Hæc est ij. pars dist. in qua corrigit & dicit,quòd vouentes simpliciter,licet nō debeant contrahere,tñ tenet matrimoniū.Io.de Fant.

b ¶*Post votum.*] Quidam dñt illud votum esse simplex, quòd fit per verba de futuro, vt,ego voueo,q̄ post mortem vxoris continebo. hoc votū impedit, vt dñt,sed nō dirimit matrimoniū.Votum solēne est, quod fit per verba de p̄siti, vt, ego voueo continentiam. istud impedit & dirimit,ext.qui cle.vel vou. meminimus. & ca.consuluit.

1 j.27.q.1.c. nuptiarum. §.proinde.

"Votum solennizatur tripliciter. 2 Ibid.ca.si quis votū.

" Ego credo trib.modis votum solēnizari, vel p ordinē, vel per habitum,vel ex eo q̄ coram aliquib.testib. deuouit se alicui religioni.& dic vt no.27. q.1.c.1.Io. Quod Ioā. dicit de habitu,intelligas si recipiendo habitum fecit professionem expressam vel tacitam,vt extr.de reg. statuimus.& c.p̄cce. quia solus habitus nō solennizat votum, vt eo.ti.porrectum.Bar.

3 j.17.q.1.c. vouentib. Senten.4.di 38.

c SI *vir simplex votum.*]i.propositum perpetuæ continentiæ habendæ.

" Nubens post votū, peior est adultero.

d ¶ *Sed tribus annis.*] " Alibi dicitur, quòd isti sunt peiores adulteris, vt 27.q.1.nuptiarum.Quare ergo istis tm̄ triennij pœnitentia indicitur,cū adulteris septennij indicatur.33.q.2.hoc ipsum? Item cū isti in Deum peccēt,grauius essent puniendi, quàm illi q̄ in hominem peccāt, vt 17.q.4.sicut qui.22. q.1. mouet. Sed istud est propter bonū matrimonij adiūctum [a], & sic habes,quòd minuitur pœna delicti propter adiunctū bonum, vt 32.q.2. quidquid.&q.4.dixit.& c. ērigo.& 22.q.2.si quæ libet.

4 Iuo p.7.c. 224. Pann.l. 3.c.192.

1.*Cor.*7. † *peccauit*] Hier. † *al. qua se semel.*

1.*Tim.*5. a Ad hoc fa. qđ no.1.q.1. qbusdā. In hic arg.&c.

5 Valde variāt hæc nomina in exē plaribus, & Burc.&Iuo.

6 Burc. l.8. c.47. Iuo p. 7.c.65.&152 Pā.l.3.c.205

VOuentibus.] e ¶*Etiam velle.*] sic ergo videtur,quòd sola voluntas etiam quo ad ecclesiam punitur, vt 19.dist.Anastasius. sic ergo licet nubere per se sit bonum, tamen malum est istis, sicut corpus Christi malum fuit Iudæ, vt de consec.dist. 2.sicut Iudas.& arbor paradisi mala fuit Adæ,vt 11. quæst.3.quid ergo.

trimonio licite[a] *potest vti.Nam etsi in ordinatione sua castitatis votū obtulerit: tamen tanta est vis in sacramento coniugij, quod nec ex violatione voti potest dissolui ipsum coniugium.*

Vnde Augustinus [A] *in libro de bono viduitatis ad Iulianam viduam,c.* 10.

¶Nubentes post votum non sunt adinuicem separandi. C. II.

2 [1] QVidam nubētes post votum [b] asserūt adulteros esse.Ego autem dico,quòd grauiter peccant,qui tales diuidunt.

A ¶ Augustinus.] *Verba propria huius c.non sunt inuenta apud B.Augustinum.Sententia tamen habetur in libello de bono viduitatis. Omnino autem intelligendum hoc est de voto simplici,vt Gratian.in fi.huius dist.exponit.*

Item Theodorus in pœnitentiali.

¶De eodem. C. III.

2 SI vir simplex [B] votum [c] virginitatis habens adiungitur vxori, postea non dimittat vxorem,sed tribus annis [d] pœniteat.

B ¶Simplex.] *Abest vox ista ab omnibus manuscriptis, & j.27.q.1.c.si quis votum. etiam ab impressis.In aliquot tamen peruetustis,est glossa interlinearis.*

Hieronymus [C] *vero econtra scribit.*

¶ Damnabile est vouentibus virginitatem, velle nubere. C. IIII.

3 VOuentibus virginitatem, non solum nubere, sed etiam velle [e] damnabile est.

c ¶Hieronymus.]*Gratianus hic.& j.17.q.1. c. vouentibus. & Magister sententiarum hoc tribuunt Hieronymo, apud quem non est inuentum.In gl. ordinaria* 1.*Tim.c.*5.*ad ea verba,* habentes damnationem, *refertur ex B. Augustino, cuius propria verba habentur j.in c.nuptiarum.27. q.1.post principium.*

*Idem contra Iouinianum,lib.*1.

¶Damnationem habebit, si nupserit, quæ virginitatem vouit. C. V.

4 SI nupserit virgo [f],non peccat †,non illa virgo,quæ semet † Dei cultui dedicauit.Harū enim si qua nupserit,habebit damnationem:quia primam fidem irritam fecit.

Item Nicolaus Papa ad Albinum[5] *Viennen.ecclesiæ Archiepiscopum.*

¶Quæ sanctimonialem se esse finxerat, nubere non valet. C. VI.

6 QVod interrogasti de femina,quæ post obitum mariti sui sacrum velamen super caput suum imposuit, & finxit [g] se sub eodem velamine sanctimonialem esse : postea vero ad nuptias rediit : bonum mihi videtur;quia per hypochrisim ecclesiasticam regulam conturbare voluit:& nō legitime in voto suo permansit,vt pœnitentiam agat de illusione nefanda, & reuertatur [h] ad id,quod spopondit,&in sacro ministerio† permaneat,quod inchoauit.

PALEA. C. VII.

7 NAm si consenserimus, q̄ omnia sacramenta ecclesiastica quisque,prout vult,fingat, &non vere faciat:omnis ordo ecclesiasticus turbabitur:nec catholicæ fidei iura consistunt, nec canones sacri rite obseruātur.Quid enim profuit Simoni mago baptismum sacrum ficte suscipere,& in Christianitate permansurum se finxisse,cū per Apostolum fraude eius detecta, quod sibi futurū esset,prænūtiatum fuit? Ait enim [Pecunia tua tecum sit in perditionē: cor enim tuum non est rectum coram Deo. Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua:& roga Deum,si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui:in felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse.] Ideo tales,nisi resipiscāt,spirituali gladio percutere censemus. Non enim fas est spiritui sancto mentiri,sicut Ananias,& Saphira mentiti sunt,& statim perierunt.

¶*Caput hoc in multis Gratiani codicibus;(in quibus habetur sine nomine Paleæ)est coniunctum superiori, quemadmodum & apud Burchardum, & Iuonem. In Pannormia autem est seiunctum.*

Item Calixtus Papa II.

¶In sacris ordinibus constituti non ducant vxores,& si duxerint, separentur. C. VIII.

PResbyteris,diaconis [i],subdiaconis, & monachis concubinas habere, seu matrimonia contrahere penitus interdicimus:contracta quoque matrimonia ab huiusmodi personis disiungi [k], & personas ad pœnitentiam redigi debere iuxta sacrorum canonum diffinitiones iudicamus.

¶ *Hic canon inuētus est in cod.Vatic.Bibliot. in fragmento cuiusdam concily ab Vrbano secundo habiti,c.2.ex eodem vero concilio sunt canones,Alienationes.12.q.2.& Paternarum.* 24.*q.*3.

Hic distinguendum est, quòd vouentium alij sunt simpliciter vouentes,de quibus Augustinus,& Theodorus locuti sunt:alij sunt, quibus post votum,benedictio accedit consecrationis,vel propositum religionis,de quib. Hieronymus,& Nicolaus,& Calixtus scripserunt.

*Vnde idem Hieronymus contra eumdem Iouinianum lib.*1.*scribens ait.*

Quod interrogasti.] Casvs. Quædam vidua claustrum monialium intrauit,& velamen super caput suum imposuit continentiam profitendo, & inter alias monachas sicut sanctimonialis est morata.postea contraxit matrimonium,dicens se ficte monasterium intrasse,quæsitum est,quid fieri debeat.Et respondit Nicolaus Papa, quòd ipsa debet agere pœnitentiam de illusione nefanda, & reuerti ad monasterium, vt seruet quod promisit. Omnia autem quæ sequuntur,plana sunt,& per te videbis.

f SI *nupserit virgo.*] quæ non vouit.

g ¶*Et finxit.*]" Quædam simulatio fit ex honesta cā, quædā ex inhonesta. Ex honesta, vt 22. q.2. vtilem. &23.q.2.dominus. Similiter si aliquis simulat se religionē intrare pp timorem, talis simulatio non nocet, dummodo p̄testatio præcedat [b],vt ext.qđ me.cau.perlatū.Simulatio aūt ex inhonesta cā semper facit monachum: nec admittere tur, si vellet probare contrarium,vt 27.q.1. vidua. & extr.de reg. vidua.& C.de lat.lib. tol.l.vnica. §.sed & q̄ Dñi funus pileati. Et not. q̄ Io.Fauentinus distinxit: " est fictio intētionis,& fictio operis.Fictio intentionis est cū quis ficte ad baptismū accedit, & licet ficte accedat*, tñ verum baptismum recipit, vt 1.q.1.sicut ficti. [c]similiter si quis ficte fit monachus ad hoc,vt possit fieri abbas, nihilominus est monachus,licet ficta, & non sincera sit eius intentio [d].Fictio operis dr̄,vbi factū fingitur esse quod ñ fit, vt ff.de rit.nu. simulate. vel cū simulat se vendere,& donat,& secūdum quod dr̄ C. plus val.quod agit.q̄ quod simulate concipitur. Similiter dico, q̄ si aliquis eo proposito copulatur alicui mulieri,q̄ nolit stare legitime cum ea,& hoc paratus sit probare,q̄ si est audiendus.nam in spōsalibus recurritur ad cōem intelligētiā verborū, licet contrahens aliū intellectum habuerit, vt extra de sponſ.ex litteris.1.vbi enim verba non sunt ambigua,non est locꝰ interpretationi, vt ff. de leg.3.ille aut ille. [e]

" Simulō fit cā duplici.

† *al.ministerio inchoauit.*

7 Burch. & Iuo ibid. Pā.l.3.c.306

*Act.*8.

b Et hoc iō: qa sp p̄sumitur durare volūtas,nisi p̄betur mutata.ff.đ.pb. eū q. & ff.đ leg.2.Lucius. in fi.Arc.

" Fictio intētionis, & fictio opis. *Act.*5.

*vide B. Th. p.3.q.98.ar. 7. & q.69.ar tic.9.& 10.

c Qđ leg.& no.ea.q.spōsus. §. ecce qñ.in fi.

dAd hoc 16 q.7.p laicos Io.de Fan.

h ¶ *Reuertatur.*] Hoc intellige, qñ post habitum assumptum stetit inter moniales, vt 27.q.1.vidua. aliàs solus habitus non dirimeret sequens matrimoniū,vt ext.de reg. porrectum.& extr.de conuer.coniu. ex parte.in fi.

e Idē not.ēt Io. & Bern. ext. de reg. vt cleri. vbi no. de mria huius gl.

i PResbyteris, *diaconibus.*] vt extr.q cle.vel vo.c.1.contra. Sed ibi fuit dispensatio comparatiua.

k ¶ *Disiungi.*] Non enim debet dissimulatione culpabili nefanda sententia corroborari.C.de inceſt.nup.l.vlt.in fi.

" Quod nō est,non pōt dissolui.

Source : BIU Cujas

a *Virgines.*] ¶*Quam incestæ.*] sacrilegæ etiam sunt. 27.q.1.virginibus. quia vasa Domini, id est seipsas contaminant[a]. J. dist. prox. decernimus.

Cce.] Hæc dist. diuiditur in xj. partes, in quarum prima probatur, quòd nullus debet esse subdiaconus, nisi prolixa castitate, & hoc per c. Greg. & c. Inno. Io. de Fan. Quæ autem fuit causa institutionis, habetur 31. dist. §. causa. Secunda ibi, *Quando.* Tertia ibi, *Priusquã.* Quarta ibi, *De his.* Quinta ibi, *Assumi.* Sexta ibi, *Presbyter.* Septima ibi, *Quia sunt.* Octaua ibi, *De Syracusanæ.* Nona ibi, *Si quis docuerit.* Decima ibi, *Presbyterum.* Vndecima ibi, *Consulendum.* Io. de Fan.

Casvs. Ostensum est ꝫ. in illo c. diacon⁹. & c. presbyteris. ꝙ diaconi, ꝓsbyteri & subdiaconi debent continentiam promittere. Adhuc in hac 28. dist. de eodem tractat, & annectit de his qui ab infantia ecclesiasticis officiis mancipantur, & quòd relictæ diaconorum & sacerdotum non contrahant, & ꝙ sacerdotes proprias vxores à sua cura nõ abiiciant. Sequentia plana sunt vsque ad c. *Priusquam.*

b ¶*Ecce ostẽsum est*[b].] in hac 28. dist. agit de cõtinẽtia clericorum in tribus ordinibus, ostendit etiam qualiter sint ordinandi qui ab infantia ecclesiasticis officiis adiungun tur. Item ostendit, ꝙ relictæ presbyterorũ & diaconorum non possunt aliis nubere, & quòd sacerdotes à sua cura non debent abiicere mulieres. vltimo dicit, ꝙ ad laicos non spectat iudicare de sacerdotibus, licet mali sint.

c *Nullum.*] ¶*Promiserit.*] exprisse vel tacite. expresse, vt 23. dist. quamquam. & 27. q. 1. vt lex. Tacite, vt j. ea. diaconi. Si quæris, qũo ecclesia imponat alicui necessitatem continendi, cum continentia sit res voti, non præcepti, vt 32, q. 1. integritas? Dico quòd ecclesia neminem cogit continere, sed in ordine quem dat, potest imponere legem quam vult, sicut quilibet alius in traditione rei suæ, vt ff. de pact. in traditionibus.

d *Decernimus.*] ¶*Careant.*] Mitius agit cum eis decretalis, quæ iubet eos amoueri post admonitionem, vt extra de cohab. cler. sicut.

Additio. Vt hoc dictum cesset, dic, careant si præmoniti non cessauerint, secundum Laurent. vel dic, quòd decret. loquitur in concubinario clerico, hic autem in eo qui de facto duxit vxorem, qui plus contemnit. Archid.

Quando.] Hæc est secunda pars, in qua probat quòd prælati ecclesiarum parochialium debent facere professionem episcopo, quòd honeste viuent.

e ¶ *Aut diaconi.*] Hoc die etiam acolythis conferuntur ecclesiæ ex dispensatione[c], vt extra de æta. & qual. præterea.

f ¶*Professionem.*] Quid promittere debeat, dixi 24. dist. quamquam.

Priusquam.] Hæc est tertia pars in qua probatur, quòd habens filiam paruulam non debet esse episcopus.

Casvs. Vacante ecclesia Neapolitana, quidam nomine Ioannes fuit ibi in episcopum electus à minori parte capituli, aliis contradicentibus: quia filiam habebat paruulam: supplicabatur Papæ vt ipsum confirmaret: sed Gregor. noluit eum confirmare, dicens, ꝙ nec ipsi debuerunt eum eligere, nec ipse debuit electioni consentire, cum filia teste conuincatur sui corporis continentiam non habere.

g ¶*Ab altera parte.*] i. medietate: quia nomine partis medietas designatur, vt ff. de ver. si. nomen. §. portionis, & ff. de vsufr. l. etiam.

h ¶*Paruulam.*] paruitas filiæ fuit argumentum, ꝙ nõ diu fuerat cõtinens. vnde aliud esset si habuisset magnam filiam[d], vt sic nõ obstet, vt j. ead. de Syracusanæ. vnde ibi fuit dispensatum. Sed hodie iure communi nullus talis promouendus est in epm, vt 61. dist. Catinensis.

i ¶*Filiam.*] No. ꝙ per factum ipsum probatuor aliquid, vt 82. di. ꝓposuisti. 12. q. 2. quatuor. & 18. dist. puenit. Ex hoc c. vī, " ꝙ iudex ex suo officio post aliqd supplere de facto, quod sibi non constat tamquam iudici. Et licet non obiiciatur aliquid à partibus contra personam electi: ipse tamen superior potest obiicere[e]. Sed hoc ideo supplet de facto, quia illud spectat ad substãtiam electionis; sicut supplet de tali facto, quod spectat ad substantiam iudicij, vt dixi 2. q. 7. alieni. Ioann. Aliàs iudex non supplet de facto, nisi qd cõstat iudici tãquam iudici, vt C. de temp. app. l. 1. §. vlt. & C. de app. ampliorem. circ. princ. & ff. de testi. l. 3. §. tu magis scire. Sed licet possit supplere, tamen ei soli non creditur, vt ext. de prob. quoniam contra falsam. Sed de iure supplet. C. vt quæ desunt aduo. l. vna. Bart. Brix.

De iis.] Hæc est iiij. pars huius dist. in qua dicitur, qd in xviij. anno debet perscrutari conscientia iuuenum vtrũ velint contrahere, vel castitatem tenere.

Casvs. Hoc c. loquitur de illis filiis, qui traduntur à parentib. in ecclesiis sæcularib. erudiendi. Dicitur enim, quòd illi receptis minoribus ordinibus in pueritia, cum ad xviij. annum peruenerint, interrogari debent, an velint continentiam profiteri, vel non. Et si dixerint se velle continere, post xx. annum, debẽt ad subdiaconatum promoueri: & si postea caste vixerint, post xxv. annũ diaconi fiant: ita tamen ꝙ decetero ad nuptias vel furtiuos cõcubitus non accedant: quod si fecerint, deponantur. Si vero dixerint se nolle continere, ducant vxores, ita vt si postea renuntiauerint pari consensu copulæ nuptiali, ad sacros ordines poterunt promoueri.

k ¶ *Infantiæ.*] i. pueritiæ: quia infantia non durat nisi vsque ad septennium, vt C. de iu. delib. si infanti. Sic ergo videtur, ꝙ pueri bene possunt habere beneficia ecclesiastica. nam & promoueri possunt, vt 77. dist. in singulis. Sed contra. 1. q. 1. pueri. " Sed dic, ꝙ beneficia possunt hre, sed non prælaturas, vt ext. de æta. & quali. indecorum.

l ¶ *Lectorum.*] Nomine lectoris hic comprehendit omnes minores ordines. ꝛ. 25. dist. c. 1.

m ¶ *Octauumdecimum.*] In clerico sæculari requiritur votũ in xviij. anno, vt hic, & 77. dist. in singulis[f]. sed in monacho in xx. vt 20. q. 1. illud. quod ideo fit, ne monachalis habitus propter nuptias deferatur, nisi vbi dura est conuersatio, vt in insulis, vbi datur maius spatium, vt ext. de reg. quia in insulis.

Additio. Hæc palea est. 20. q. 1. quia.

¶Incestæ sunt virgines, quæ post consecrationem nubunt, C. IX.

1 VIrgines, quæ post consecrationem nupserunt, nõ tam adulteræ sunt, quàm incestæ[a].

DISTINCTIO XXVIII.

1. ps *Cce ostensum est*[b], ꝙ *nolentes vouere continentiam, nec ad subdiconatum, nec ad superiores possunt gradus consecẽdere. Vnde ad subdiaconatum accedentes, non sine voto castitatis iubẽtur admitti, auctoritate B. Gregorij, qui scribens Petro subdiacono lib. 1. epist. 42. in fi. ait.*

¶Non fiat subdiaconus, qui se caste victurum non promiserit. C. I.

2 NVllũ facere subdiaconum præsumant episcopi, nisi qui se victurũ caste promiserit[c], *& nonnullis interiectis:* Quia nullus ad ministerium altaris accedere debet, nisi cuius castitas ante suscep tum ministeriũ fuerit approbata.

Item Innocent. II. in concilio Rom. c. 5.

¶ Subdiaconus, & supra constituti, incontinentes, vxorem, aut concubinam ducentes, ecclesiastico beneficio, & officio careant. C. II.

3 DEcernimus, vt ij, qui in ordine subdiaconatus †, & supra, vxores duxerint, aut concubinas habuerint, officio, atque ecclesiastico beneficio careant[d]. Cum enim ipsi templum, vasa Domini, & sacrarium spiritus sancti debeant esse, & dici, indignum est eos cubilibus, & immunditiis deseruire.

Item ex concilio Toletano, 4. c. 26.

¶Caste se victuros promittant in diaconos, vel presbyteros ordinandi. C. III.

2 4 QVando presbyteri, aut diaconi[e] per parochias constituuntur: oportet eos primũ professionem[f] episcopo suo facere, vt caste, & pure † viuant sub Dei timore, vt dum eos talis professio obligauerit, vitæ sanctę disciplinam † tetineant.

Item Gregorius clero, & nobilibus ciuibus Neapolitanis, lib. 8. epist. 40.

¶Qui longam corporis sui continentiam non habet, in episcopum eligi non debet. C. IIII.

3 5 PRiusquam ad nos scripta vestra discurrerẽt †, Ioannem diaconum, qui ab altera parte[g] electus est, paruulam[h] habere filiam[i] ex quorumdam relatione cognouimus. Vnde, si rationem voluissent attendere: nec alij eum eligere, nec ipse debuerat consentire. Nam qua præsumptione ad episcopatum audet accedere, qui adhuc longam corporis sui continentiam filiola[A] teste conuincitur non habere?

A ¶ Filiola.] *Sic emendatum est ex originali, Anselm. & Polycar. cum antea legeretur,* filia. *Superius etiam dixerat,* paruulam filiam. *quibus vocibus recens incontinentia manifeste exprimitur.*

Item ex concilio Toletano, 2. c. 1.

¶ Ad subdiaconatum accessuri continentiam profiteantur. C. V.

4 6 DE iis, quos voluntas parentum à primis infantiæ[k] annis clericatus[l] officio mancipauit, statuimus obseruandum, vt mox detonsi, vel ministerio lectorum[l] traditi, in domo ecclesię sub episcopali præsentia à præposito sibi debeant erudiri. At vbi octauum decimum[m] ætatis suæ cõpleuerint annum, corã totius cleri, plebisque conspectu voluntas eorum de expetẽdo coniugio ab episcopo perscrutetur: quibus si gratia castitatis Deo inspirante placuerit, & permissionem † castimoniæ suæ absque coniugali necessitate spopõderint seruaturos, hi tamquã appetitores arctissimæ viæ, leuissimo Domini iugo sub-

---

a Sub. & ió l oẽm eccle siã delinq̃re vī. 26. q. 2. l3 & illud. 55. dis. c. sed illud. ī fi. Arc. 1 Iuo p. 7. c. 124. Pann. l. 3. c. 193.

ꝫ J. dist. 31. c. añ triẽniũ.

b Hic sub. sic. ꝛ. di. ꝓx. c. j. & pe. est ostẽsum, ꝙ diaconi, sub diaconi & ꝓsbyteri dẽt cõtinẽtiam ꝓmittere, & adhuc in hac, &c. secũdũ Bart. Brix,

ꝫ Pann. l. 8. c. 142.

† *diaconat⁹*] Pannor,

4 Burc. l. 2. c. 157. Anſ. l. 7. ca. 106. Iuo p. 3. c. 130. & p. 6. c. 248. Pan. l. 3. c. 22

† *al. pię,*

c Hęc dispẽsatio est in corpore iuris clausa, iõ oīb. ẽpis est ꝓmissa, ſcd ꝫ Ala. & Gof.

d ¶ *Careant.*] Nota quòd ad hoc vt quis careat beneficio, requiritur, &c. Arc.

e Qd dic, vt legi. & not. extr. de ele. cum nobis olim. de postul. ca. 3. & hic adde qd dicã J. 2. q. 7 iudicet. Ar. 6 Anſ. l. 7. c. 42.

† *al. professionem.*

"Pueri bñficia ſ ñ platuras habere possunt.

f Hoc c. nil facit ad hoc quod dicit, requiritur, &c. Arc.

† *al. discipliſna retineat*] cod. Regius

d Nã p tpis ꝓcessũ qñ Syracusanæ. vnde ibi q; purgatur vitiũ. 1. q. 1. cito. & not. 2. q. 1. in primis. Arc.

5 Anſ. l. 6. c. 9. al. 16. Pol. l. 2. tit. 2.

† *al. recurrerent*] al. discurriſſent.

"Iudex qñque de facto ſupplet.

Source : BIU Cujas

a ¶*Probatione.*] Debet enim longa præcedere continentia, vt ẽ. eo. prox. c. & 77. dist. quicumque.

b ¶ *Ad terrenas.*] quia terram replent, virginitas vero paradisum. 33. q. 1. nuptiæ.

c ¶*Auferre.*] quod ergo de iure communi competit, negãdum non est. in Auth. de nupt. circa fi. §. sed hoc qa. ff. de re iu. l. 4. §. si quis condemnatus.

dantur: ac primo subdiaconatus ministerium habita probatione [a] professionis suæ à vigesimo anno suscipiãt. Quòd si inculpabiliter, ac inoffense vigesimumquintum annum ætatis suæ peregerint, ad diaconatus officium, (si scienter implere posse ab episcopo comprobantur) promoueri debent. Cauendũ tamen est his, ne quando suę sponsionis immemores ad terrenas [b] nuptias, aut ad furtiuos † cõcubitus vltra recurrant. Quòd si forte fecerint, vt sacrilegij rei † ab ecclesia habeantur extranei. Quibus autem voluntas propria interrogationis tempore desiderium nubendi persuaserit, concessam ab Apostolo licẽtiam auferre [c] nõ possumus: ita vt cum prouectę ætatis in coniugio positi renuntiaturos se pari consensu operibus carnis spoponderint, ad sacros ordines † adspirent.

1 Add q͛ hęc dictio, à, hic ponitur exclusiue. tex. est si. in l. ratio. §. fi. ff. đ act. emp.

† *al. abortiuos.*

† *res damnentur, & ab*] Orig. manuscrip. reg.

† al. gradus.

2 Paulo aliter in Orig.

a ¶*Assumi.*]Hæc est v. pars distin. in qua probatur, q͛ nullus debet esse sacerdos, diaconus vel subdiaconus, nisi promissa castitate. Io. de Fan. Casvs. Ab hoc loco vsque ad §. ecce. omnia ea. inducuntur ad probãdum, q͛ subdiaconi non tenẽtur continere cõtra priora c. Et idem probat de sacerdote & diacono. Inducunt duo prima à contrario sensu, & inducuntur omnia sophistice: vel verum est quod dicit, si de illorum tempore intelligatur quo continẽtia cœpit introduci. Omnia quæ sequuntur vsque ad c. diaconi. plana sunt.

b ¶Clericatus.]*In omnib. editionibus, & duobus codicibus Vacatinis conciliorum legitur,* in clericatus officio, vel monachali [al. monachi] posuit. *Sed in codice Lucensi regio habetur eodem modo atque apud Gratianum.*

c ¶Ministerio lectorum.] *In omnibus codicibus conciliorum, ante citatis (etiam Lucensi) legitur,* ministerio lectorum. *Verum in epist. 1. Syricij ad Himerium, c. 9. & Innocentij 24. cap. 5. (vbi de eadem fere re agitur) est,* lectorum ministerio, seu officio.

Item ex concilio Arelat. 2. c. 2.

¶ In coniugio constitutus ad sacerdotium assumi non debet. C. VI.

5 [2] ASsumi aliquem ad sacerdotium in coniugij vinculo constitutum non oportet, ni si fuerit promissa conuersio.

Item ex eodem tertio.

¶ Non ordinentur diaconi, qui castitatem non profitentur. C. VII.

PRæterea placuit, vt deinceps non ordinentur diaconi, nisi qui prius conuersionis proposito professi fuerint castitatem.

¶ *In Arelatensibus, quæ extant, hic ipse penitus canon non inuenitur. Sed sententia habetur in tertio. c. 2. in fi.*

Verum illa priori auctoritate diaconis videtur permitti coniugium, cum ad sacerdotium tantum coniugati prohibeantur assumi.

d ¶*Diaconi.*] Ad intelligentiam horum capitul. notabitis, quòd in oriẽtali ecclesia & in occidentali licite contrahitur in minoribus ordinibus, vt 32. dist. si quis eorũ. & c. lectores. & c. placuit. sed constituti in superiori ordine nec apud nos nec apud Grẹcos possunt contrahere, nec poterãt tempore Apostolorũ, & si contrahant, non est matrimonium: & hoc patet ex sexta synodo, quæ in oriente fuit celebrata: & regulam statuit eis, vt 32. distin. si quis eorum. 31. dist. Nicæna. & 84. dist. cum in præterito. " In hoc autem est differẽtia inter eos, & nos. ipsi enim siue sint coniugati siue non, promouentur ad sacros ordines non promissa continentia, vt 31. dist. quoniam. sed occidẽtales numquam promouentur nisi continentia promissa, vt ẽ. e. nullum. & c. assumi. A tempore autem Syricij & Innoc. non licuit occidentalibus ad diaconatum, vel supra promoueri, nisi promissa continẽtia, vt 82. dist. proposuisti. & c. plurimo. Sed subdiaconis vsque ad tempus Greg. licuit, vt 31. dist. ante triennium. Orientales ergo licite vtuntur matrimonio contracto ante sacros ordines: postea in sacris ordinib. contrahere non licet, vt 31. dist. quoniam. & c. aliter. & ext. de cle. cõiu. cum olim. sed post receptum sacrum ordinem non possunt contrahere, vt ibi dicitur.

" Oriẽtales ab occidẽta lib. differũt.

e ¶*Proteſtati.*]ẽ. dist. prox. diaconus. & ext. de in integ. rest. c. 1. in fi.

f ¶*Postea.*] Sic ext. de cle. coniug. diuersis. & ext. de concess. præb. & eccl. non va. cum super. in fi. de fil. presbyt. veniens.

g ¶*In ministerio.*] quia videretur venire contra promissionem propriam, vt extra de cond. app. per tuas.

PResbyter.] Hæc est vj. pars, in qua ponitur pœna sacerdotibus fornicariis. Ioan. de Fant.

Casvs. Dicitur in hoc c. quòd si presbyter duxerit vxorem, debet deponi. Si vero adulterium vel fornicationem commiserit, debet extra ecclesiã abiici, & ad pœnitentiã inter laicos redigi.

h ¶*Ab ordine.*] i. ab officio, & non beneficio: " & secundũ hoc magis punitur sacerdos qui fornicatur, q͛ qui legime cõtrahit: & hoc ideo, quia facit contra sacrum ordinem, & etiam contra legem: & ideo minus peccat ducendo vxorem: quia credit hoc sibi licere: sicut illa minus punitur, quæ publice delinquit, q͛ quę priuate delinqueret: quia credit hoc sibi licere, vt ff. de ritu nup. l. vlt.

" Presbyter fornicãs pl⁹ punitur, q͛ legitime cõtrahens.

3 Pã. l. 3. c. 87 Pol. l. 4. ti. 31

i ¶*Ad pœnitentiam.*] 50. dist. confirmandũ. contra. " Sed illud intelligitur de solenni pœnitẽtia, quam clericus facere non debet [a]: istud de publica, vt 30. q. 1. si quis sacerdos. & 30. dist. si qs presbyter. sed si depositus fuerit, bene potest solenniter pœnitere, vt de pœ. dist. 6. sacerdos. Adhuc signatur contra. 80. di. presbyter. vbi dicitur, quòd sacerdos nõ debet publice pœnitere inter laicos. Sed illud verum est quando crimen est occultum. sed hic loquitur quando crimẽ est publicum apud laicos. 2. q. 1. si peccauerit.

" Clericꝰ solẽniter pœnitere ñ pt.

a hoc ẽt no. ext. đ pecu. c. 1. & c. q͛ situm. ibi videas. Arc. 4 Burc. l. 2. c. 108. Iuo p. 6 c. 185. Pann. l. 3. c. 91.

Additio. Et publica delicta publico remedio egent. de pœ. dist. 1. quamuis. & §. hoc ergo. & videas quod legitur & not. 30. q. 1. c. vlt. & 81. dist. si quis episcopus. Archid.

5 Iuo p. 9. c. 126.

Q *Via sunt culpæ.* Hæc est vij. pars distinct. in qua probatur, quòd vxor subdiaconi, diaconi vel presbyteri post mortẽ mariti cõtrahere non potest: & probatur per tres auctoritates. Io. de Fant. Casvs. Clericus quidam in consortio suo quandam habuit mulierem: postea factus est diaconus: eo mortuo Petrus qui erat bonorum eius procurator, vel qui antea fuerat ꝓcurator patrimonij beati Petri, tradidit eam nuptui: propter quod Faustinus, qui tunc erat procurator & defensor patrimonij beati Petri, volebat ipsum Petrum punire. Vnde ille Petrus de hoc conquestus est domino Papa: & tribus rationibus se excusauit, quibus probat, quòd illa mulier non fuit vxor diaconi. Primo quia corrupta venit ad illum diaconum, cum adhuc clericus erat. Secundo, quia cum ille recepit ordinem sacrum, illa non mutauit vestem, nec continentiam promisit. Tertio, quia antequam ille peruenìret ad diaconatum, & postea mulier illa vixit incontinenter. Quare Gregor. præcepit cuidam, vt inquirat vtrum illa fuerit vxor diaconi, & tradat eum puniendum Faustino defensori: si non fuerit, nullo modo puniatur.

6 Iuo p. 6. c. 84.

Porro sequenti auctoritate videtur permitti subdiaconis, cum de diaconis specialiter præcipitur, vt sine probatione castitatis nõ ordinentur. Hoc idem in Ancyrana synodo videtur esse permissum, in qua, cap. 10. (al. 9.) sic statutum est.

¶ Diaconi non prohibeantur à ministerio, si in ordinatione dicunt se continere non posse. C. VIII.

3 DIaconi [d] quicumque, cum ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati [e] sunt dicẽtes, velle se habere vxores, nec posse se continere: hi si postea [f] ad nuptias venerint, maneant in ministerio [g], propterea quòd his episcopus licentiam dederit. Quicumq; sane tacuerunt, & susceperũt manus impositionem, professi continentiã, si postea ad nuptias venerint, à ministerio cessare debebũt.

Item ex concilio Neocæsariensi, c. 1.

¶Presbyter ducens vxorem ab ordine deponatur. C. IX.

6 [4] PResbyter si vxorem duxerit, ab ordine [h] suo illum deponi debere: Quòd si fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit, extra ecclesiam abiici, & ad pœnitentiam [i] inter laicos [A] redigi oportet.

A ¶ Inter laicos.] *Græce legitur,* ἐξωθεῖσθαι τῆλιαν, καὶ ἀγεσθαι αὐτὸν εἰς μετάνοιαν: *quæ Dionysius exiguus vertit*: amplius pelli debet, & ad pœnitentiam redigi. *vbi nulla mentio fit pœnitentiæ inter laicos agendæ: de qua re copiosius dicetur infra 30. dist. c. fi.*

Item Gregorius lib. 11. epist. 59.

¶ De eo, qui relictam cuiusdam diaconi duxit vxorem. C. X.

7 [5] QVia sunt [k] culpæ, in quibus culpa est, relaxare vindictam, quærenda semper est veritas, vt inquiri debeat, vtrum accusatum noxa condemnet, an à pœna innocentia patefacta subducat [6]. Itaque peruenit ad nos Fantinum defensorem vltionem exercere in Petrum latorẽ prẹsentium voluisse, pro eo, quòd (quantum dicitur) relictam cuiusdam diaconi, tempore, quo conductor [l] fuit, marito tradiderit: Sed quoniam iste coniugem diaconi asserit non

e ¶*Dic*

k ¶*Quia sunt.*] q͛ hæc allegatio valeat, probatur 34. dist. quis viduã.

l ¶*Conductor.*]id est, defensor.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Dicens.*] & ita non potuit vxor eius censeri: quia maritus corruptæ non potest promoueri.

b ¶*Nec eam virginem.*] Hic per duo extrema colligitur medium: ex eo enim quòd ab initio non erat virgo, & postea iste promotus fuit in diaconum, colligitur eam non fuisse vxorem. arg. ff. de hære. instit. sed & si. §. solemus. & 53. dist. c. legẽ.

"Principiũ, mediũ, & finis, an vnũ trahat extrema. ff. de ser. rust. præd. qui sella. §. vlt. & l. tria præ dia. quandoque principium trahitur ad finem. ĩ. 35. dist. ab exordio. ff. de leg. 3. si quis. in prin. quandoque finis trahit ad se principium, vt 13. q. 2. c. vltima voluntas. ff. de adimen. leg. l. 3. & l. 4.

†*trahat aliud virginem il lam*]Orig. †*vt nec religiosam vestem mutare præsumeret*] in Orig. & apud Iuo. †

c ¶ *Nec religiosam.*]i. religiosum habitum, quem solent sumere viduæ, vel aliæ deotæ, licet non conuertantur ad aliquam ecclesiam. "Nec enim credo, quòd vxor illi[9] qui promouetur ad sacrum ordinem, teneatur *intrare religionẽ*. sed sufficit, ꝙ voueat perpetuam continentiam, vt 77. dist. episcopus. Nec ob. extra de conuers. coniug. sane. quia illud speciale est in vxore episcopi. Sed adhuc obst. extra de cler. coniu. quod à te. Sed illud intellige cũ ordinatus vult transire ad religionem. Sed nec hic Papa aliquid dicit de veste: sed Petrus illud allegauit.

"Cõiugat[9] ꝓmoueri ꝑt l3 vxor religionem nõ ingrediatur

1 Ad hoc facit tex. in l. obseruandũ. in fin. ff. de of. præfi.

† Est etiam apud Iuo. ñ aũt ĩ Orig.

d ¶ *Fuisse.*] supple, & eum ordinatum ipsa

aSub. & cõtinẽtiã ꝓfitẽte, vt ext. de conuers. coniu. coniugat[9]. Arc.

sciente [a]. nam si ea inuita ordinaretur vel ignorante, non fieret ei præiudicium. sed si sciuit & tacuit, fit ei præiudicium, vt post mortẽ illius non possit nubere, vt 32. dist. seriatim. Vnde non requiritur quòd mulier voueat: sed sufficit, si scit virum suum ordinari.

†*al. castigati. al. castita te seruata separentur.* † *al. criminum.*

2Apud Martinũ Braca. c. 29. & cõc. Tol. 1. c. 18.

† *abest à concilio.*

† *al. tantum*

S I *se cuiquam.*] Casvs. Dicitur ĩ hoc c. quòd si relicta presbyteri vel diaconi nupserit secundo, separari debet: & si castigati, i. moniti noluerint separari, excommunicentur. Si est in littera, *castitate*, ideſt, propter castitatem seruandam.

3 Anſ. l. 6. c. 42. al. 46. Polycar. l. 2. tit. 1.

¶ Casus sequentis ca. de eadem materia loquitur, & per se patet.

e ¶*Duplici,*] quantum ad primum.

"Vxores ordinãdorum quid vouere debeant.

f ¶*Separentur.*] Dubitatur de vxoribus ordinandorum, qualiter vouere debeant, & dare licentiam. " videtur quòd solo verbo, vt ẽ. eã. dist. de his. in fi. & c. quia sunt culpæ. & 32. dist. seriatim. sed contra ext. de conuer. coniu. sane. & 34. dist. fraternitatis. vbi dicitur quòd

b Dñt qdã, ꝙ monasterijũ sibi assignabitur ꝑ eꝑm, & ipsi[9] auctoritate fiet separõ, fiuedabitur lcia. ĩ. 27. q. 2 si vir. ibi videas. Arc.

vxor promouendi intrabit monasterium [b]. Item alia ratione: qa cœtus clericorum præeminet cœtui monachorũ: quia vix bonus monachus facit bonũ clericum. 16. q. 1. legi. & facit ad hoc ext. de conuer. coniu. coniugatus. sed nullus suscipitur in monachum nisi conuertatur vxor. 27. q. 2. Agathosa. Dic non esse necesse, quòd conuertatur, sed quòd voueat castitatem tantum, nisi de ea habeatur suspicio. ext. de conuer. coniug. cum sis præditus. Et speciale est in illa decr. sane. in vxore epi. Sed obiicitur, hæc mulier non vouit solẽniter: ergo si contraxerit, tenet matrimonium. quod hic negatur. Sol. secundum quosdam, votum istud est solenne ex propria professione †, vt ext. qui cle, vel vo. consuluit. alias nõ vr ꝙ sola scientia mulieris solennizet votum, nisi ipsa expresse vouerit. Io. Sed vr ꝙ sola

†*confessione*

fuisse, dicens [a], nec eam virginem† [b] ad cum veniſſe; deniqueꝑ nec religiosam [c] mutasse vestem, postquam ille in ordine sacro promotus est: adiiciens etiam, priusquam ad diaconum perueniret, & postea, praua illam opinione vixisse: Ideo † fraternitatem tuam his hortamur affatibus, vt cum Dei, sicut decet, timore causam hanc subtili omnino inuestigatiõe perquirat, vt si in coniugio diaconi mulierem, de qua agitur, fuisse [d] constiterit, & suprascriptus lator memorato defensori, & rectori patrimonij, ad vindictam modis omnibus tradatur [1], & cum competenti emendatione ij, qui male sociati sunt, disiungantur. Si vero in eius coniugio non fuit, memoratum Fantinum ex nostro mandato commonere te volumus, vt ei facere nil præsumat, nec falsa † illum accusatio apud eum in aliquo prægrauet.

Item ex concilio Aurelianensi, 1. c. 15.

¶ De vxore presbyteri, vel diaconi, si aliis se coniunxerit. C. XI.

S I se cuiquam mulier duplici [e] coniugio, presbyteri, vel diaconi relicta coniunxerit, aut † separentur [f]: aut certè, si in criminis † intentione perstiterint, pari excommunicatione plectantur.

Item ex concilio Martini Papæ.[2]

¶ De eodem. C. XII.

S I qua vidua episcopi, vel presbyteri, aut diaconi [g] maritum acceperit, nullus clericus, nulla religiosa persona † cũ ea conuiuium sumat; numquam communicet: morienti tamen † ei sacramenta subueniant.

Item [A] *Pelagius Cethego patricio.*

¶ Cuiusdam episcopo ordinatio differtur, quia vxorem habet, & filios. C. XIII.

8 [3] DE Syracusanæ vrbis antistite optaueramus in ipso initio, glorię vestræ desideriis obedire, nisi nos multiplex ratio, ipsius non paucis temporibus ordinationem differre sacerotij coegisset, ob hoc, quòd vel personæ qualitas (sicut & vos melius nostis) vel superstes vxor, aut filij (per quos ecclesiastica solet [h] periclitari substantia) nostros animos diutius ab eius ordinatione suspenderent. Et quantum ad cautelam humanam pertinet, integro pene anno distulimus, opinantes, quòd in melius Syracusanorum prouenire posset electio. Sed quia in voluntatis suæ proposito irreuocabiliter perstiterunt [i], & nullus est alius in eadem repertus ecclesia, nisi lõgioribus adhuc temporum differretur spatiis: ne paulo amplius insanirent (sicut filij nostri magnifici viri prætoris testificatione didicimus) inter huiusmodi ambiguitates illud consultius iudicauimns faciendum [4], vt congrua prouidentia causam, propter quam principalis [k] cõstitutio habentem filios, & vxorem ad episcopatus ordinem promoueri prohibet, salua dispositione concilij † muniremus. Qua de re summo studio ab eodem Syracusanæ vrbis episcopo, priusquam à nobis contingeret ordinari, huiusmodi exegimus cautionem, per quam & suam fateretur, quantula esset, præsentis temporis habita rerum descriptione, substantiam; & nihil vmquam per se, aut per filios, & vxorem, siue quamlibet propinquam, aut domesticam, vel extraneam forte personam de rebus vsurparet ecclesiæ, & vniuersa sui episcopatus quæsita [l] tempore, ecclesiæ suæ dominio sociaret; nihil vitra id, quod modo descriptum est, filiis suis, vel heredibus relicturus.

g ¶*Si qua.*] ¶*Aut diaconi.*] ió nó facit mẽtionem de subdiaconis: qa tpe Gregorij promouebatur qs in subdiconatum nó promissa cõtinentia: nec fiebat vxorib. ali quod prẽiudicium, vt 27. q. 2. multorum.

De Syracusanæ.] Hæc est viij. ps dist. in qua probat, ꝙ null[9] dẽt fieri eps hñs filios & vxorẽ, nisi ex necessitate, & remota causa impedimenti, s. ꝙ per tales res ecclesiæ non lædantur. Io. de Fant.

Casvs. Dũ ecclesia Syracusana pastore vacaret, quidã minus idoneus ibidẽ est electus, hñs filios & vxorem: ꝓ quo Cethegus patricius supplicauit Papæ Pelagio, vt eius electionem confirmaret. sed quia persona illius electi erat min[9] idonea, Pelagius non exaudiuit Cethegũ, immo distulit eũ confirmare fere ꝑ annũ, vt Syracusana electio in melius proueniret. Sed quia irreuocabiliter in suo proposito perstiterunt, & in illa ecclesia nõ erat alius idoneus: ne amplius insanirẽt (sicut prętor magnific[9] Papæ signi ficauit) ió Papa eius electionẽ cõfirmauit: prius tñ ab eo cautione recepta, in qua cõtinebatur, quãta esset suarũ rerũ substantia: & ꝙ nihil de reb. ecclesiæ vsurpabit: & ꝙ quæsita tpe ẽpatus ecclesiæ reseruabit.

4 Nouella. 6. & 123. in pr.

†*al. concilij*] Gratian.

h ¶*Solet.*] Not. caueri debere ex eo, ꝙ solet aliquid fieri, vt 98. di. Afros. & 63. dist. nosse.

1 ¶*Perstiterunt.*] "No. arg. ꝙ ambulatoria est voluntas eligẽtiũ vsq; ad cõfirmõnem, vt 61. di. studij. & 63. di. ẽto. & ext. de ele. cũ terra. & ꝙ nullũ ius acquiritur electo añ cõfirmationẽ [c], vt ext. de acc. super his. & 27. q. 2. nõ est dubium. & ext. de elect. cum in cunctis [d]. & c. nosti. Arg. contra extr. de elect. cum inter. in fi. & per illam decret. dico quòd non potest variari. Ioan. Sed hodie publicato scrutinio variare nequeunt electores, vt ext. de elect. publicato. postulatio aũt variatur si postulãtes diffidũt de iure suo, nisi sit iam præsentata superiori, vt ext. de postu. præl. bonæ. 2.

"Eligentes an variare possint.

cHoc est falsum: sed dic vt no. 63. di. quãto. Arc. d Ver. cũ autẽ. sed multum à lõge ibi sumitur hoc arg. vñ dicꝙnil aut parũ facit si bene videatur. Arch.

k ¶ *Principalis.*]i. principum, vt in auth. de san. epis. circa prin. "Hic prohibetur in eꝑm eligi habẽs vxorem & filios, & 61. dist. Catinenſis. idem est si habet nepotes, vt in auth. qũo opor. epis. §. 1. colla. 1. Sed hoc ꝑt intelligi, qñ filij mali sunt vel nepotes. nam ꝓp tales ab aliis legitimis actibus patres remouentur, vt 6. q. 1. qui crimen. vel quando ita tenere diligit eos, ꝙ præsumitur ratione ipsorum, ꝙ dilapidentur bona ecclesiæ, vt hic dr. idem est si habet patrem, vel si habet fratres de quibus est timor: aliàs non repellitur quis ꝓp vxorem vel filios, cum hoc permittat Apostolus. Et est arg. ad hoc 12. q. 2. episcopus, qui filios [e]. & ext. de testa. c. 1. dum tamen longa continentia præcesserit, vt ẽ. eod. prius quam. & 77. dist. quicumque.

" Eligi ñ dz in eꝑm' hñs vxorem & filios.

e Et c. sacrorum. 12. q. 1. sint manifestæ.

l ¶ *Quæsita.*] de rebus ecclesiæ, vel intuitu ecclesiæ, vt 12. q. 1. manifesta. & c. seq. & q. 5. c. pen.

Source : BIU Cujas

ECCE HAC. Iste §. diuiditur ī duas partes. In prima parte cōcludit Gratian. ex supradictis ab illo c. assumi. vsq; huc, q̄ siue sit subdiaconus, siue diaconus, siue presbyter, licite p̄t vti matrimonio contracto. Et ad hoc allegat breuiter supradicta recapitulando. In ij. parte, q̄ inc. ibi, *sed quod de electione.* soluit p̄dictas obiectiones, q̄a quod dī in illo c. de Syracusanæ. nō ob. q̄a in minorib. ordinib. constitutus, vel in laicali habitu potuit electus ille hr̄e vxorē & filios: & postea de consensu vxoris continentiam p̄fessus bene potuit promoueri. illud aūt c. q̄a sunt culpæ. intelligitur de diacono, cui ius ecclesia nōdū susceperat votū cōtinentię: vel de eo diacono q̄ suscepit eam in minorib. ordinib[e], sicut dictū est de epo Syracusano. Alia aūt c. ex tpe vel loco intelligū tur. Ex tpe: q̄a nōdum erat indicta cōtinētia ministris altaris. Ex loco: q̄a oriētalis ecclesia nōdum susceperat votū cōtinentiæ. hoc tñ seruat: quia si moritur vxor, quæ ducta est in minoribus ordinibus, cum qua est aliquis factus sacerdos, si postea contrahit, deponetur.

1 Infero ex hoc text. q̄ aliqua p̄p scādalū eui tādū p̄mittūtur, q̄ nō fierē: aliàs: ḋ quo 51. di. aliquātos. ī addī gl. fi. †*al.* egitime

a ¶ *Nisi necessitate cogente.*] Hodie iure cōi eligitur, vt ext. de ætat. & quali. à multis.

b ¶ *Gregorij.*] s. ead. quia sunt.

c ¶ *Susceperat.*] Hæc sol. non valet[a], quia à tpe Apostolorum nō licuit in ordine illo cōtrahere: nec in subdiaconatu, vt 84. dist. cum in præterito.

d ¶ *Neocæsarienſis.*] s. eo. c. presbyter si.

e ¶ *Ancyranæ.*] s. eod. diaconi.

f ¶ *Ex tempore.*] Illud stare non p̄t, quod dī in fi. illius ca. diaconi professi cōtinentiam. ADDITIO. Alij vero sentiūt cum Gratian. & secundū hoc q̄ dicit ibi, pfessi, &c. dic, de cetero: quia prius licuit ei contrahere. Archid.

g ¶ *Ex loco.*] G. ita credebat, q̄ in orientali ecclesia diaconi possent contrahere: sed hoc non est verum.

¶ ITEM OPPONITVR. Adhuc opponitur per seq. cap. quorum prima duo sunt plana. & postea in dist. 30. ponit solutionem.

SI *quis.*] Hæc est 9. pars distin. in qua dicit presbyterum re

†*al.* militauerat.

a Ad idem Aug. & Lau. quorū fuit ista gl. Arc.

a ¶ Item Pelagius.] *Anselmus, & auctor Polycarpi ex eadem epistola referunt hæc, quæ caput istud antecedunt:* Quod de ordinando ecclesiæ Catinensis episcopo, salubris electione iudicij fieri desideraſtis, agnouimus: confestim sequenti die eum iuxta morem discutientes, tertio, quo venit, die episcopum consecrauimus: simili quidem modo & de Syracusanæ, *& quæ sequuntur. In Polycarpo tamen inscriptio est.* Gelasius Papa Ceto. *Iuo autem in epistola ad Hugonem archiepiscopum Lugdunensem, quæ incipit,* Causam Beluacēsis, &c. *ita scribit.* Si enim Papa Gelasius quondam Syracusanæ vrbis electum vxorem habentem, & filios interueniente Cetego patricio, &c.

Ecce hac auctoritate electus in episcopatum non B *prohibetur habere vxorem, & filios*[f]. *Eligi autem ad episcopatum nō debet, nisi aut sacerdos, aut diaconus: subdiaconus vero non, nisi necessitate cogente* a: *siue ergo presbyter, siue diaconus, siue subdiaconus fuerit, apparet, quòd in præfatis ordinibus constituti licite † matrimonio vti possunt.* ¶ *Quia ergo auctoritate Gregorij, qui relictam diaconi, marito tradidit, puniendus est; item in Neocæsariensi concilio presbyter ducens vxorem, non diaconus, iubetur deponi; item in Ancyrana synodo, diaconi, qui in ordinatione sua dicunt se velle habere vxores, si postea venerint ad nuptias, non prohibentur à ministerio: patet, quòd nec diaconi, nec subdiaconi sunt prohibendi à coniugio. Sed quod de electione obiicitur, verum quidem est in episcopatum non eligendum, nisi in sacris ordinibus constitutum: sed ipsum vxorem habere, & filios, non repugnat præmissis auctoritatibus de continentia clericorum.* ¶ *In laicali enim habitu, vel in minoribus ordinibus constitutus potuit habere vxorem, & filios: & si postea ex consensu vxoris continentiam professus subdiconatum, vel diaconatum, vel presbyterij gradum adeptus fuerat, attamen vxori, & filiis ipsum necessaria subministrare oportebat.* ¶ *Illud autem Gregorij*[b], *duobus modis soluitur: vel quia ecclesia illa, cui diaconus ille ministrauerat* †, *nondum continentiæ votum susceperat* c *in diaconis, et reliquis ministris: vel quia (sicut de electo in episcopum antea scriptum est) ante subdiaconatum memoratus diaconus eam in vxorem duxerat.* ¶ *Illud autem Neocæsariensis* d *& Ancyranæ* e *synodi: vel ex tempore*[f], *vel ex loco intelligitur. Ex tempore, quia nondum erat introducta continentia ministrorum altaris. Ex loco* g, *quia vtraque synodus orientalis est, & orientalis ecclesia non suscipit generale votum castitatis: hoc tamen diligenti obseruatione custodit, vt post adeptum sacerdotium, defuncta priore vxore, cum qua sacerdos factus fuerat, si alteram duxerit, deponatur.*

B ¶ Non prohibetur.] *Apleriſque vetustis exemplaribus abest dictio*, non: *Retenta tamen est, quoniam hic Gratianus in alteram partem disputando, ex canonibus prius citatis præ se fert hoc probare, subdiaconis, diaconis, atque etiam presbyteris non fuisse prohibitum vsum coniugij. Quòd tamen qualiter accipiendum sit, ipse postea declarat à versic.* Sed quòd. *vsque ad vers.* Illud autem. *Hac de re agetur etiam infra in notatione ad principium dist. 31.*

Item opponitur illud, quod legitur in canone Apostolorum, c. 6. al. 5.

¶ Presbyter causa religionis non contemnat propriam vxorem.
C. XIIII.

9[2] SI quis docuerit sacerdotem sub obtentu religionis propriam vxorem contemnere[h], anathema sit.

Gratianus refert sensum canonis, ceteri collectores ipsa etiam fere verba.

Item ex concilio Gangrensi, c. 4.

¶ Anathema sit, qui presbyterum coniugatum discernit à communione, nuptiarum occasione. C. XV.

3 SI quis discernit [i] presbyterum coniugatum tamquam occasione nuptiarum, quòd offerre non debeat, & ab eius oblatione ideo se abstinet, anathema sit.

¶ Græce est, Εἴ τις διακρίνοιτο παρὰ πρεσβυτέρου γεγαμηκότος, ὡς μὴ χρῆναι, λειτουργήσαντος αὐτοῦ, προσφορᾶς μεταλαμβάνειν, ἀνάθεμα ἔστω.
id est: Si quis secernat se à presbytero, qui vxorem duxit, tamquam non oporteat, illo liturgiam peragente, de oblatione percipere, anathema sit. *quæ versio non multum discrepat à versione Dionysij exigui.*

Item ex sexta synodo in Trullo, c. 26.

¶ Ab officio abstineat presbyter non legalibus nuptiis detentus. C. XVI.

10[4] PResbyterum per ignorantiam non legalibus[k] nuptiis detētum cathedram quidem habere[l], sed c ab officio abstinere p̄cipimus: sufficit enim huiusmodi indulgentia ei: Quia benedicere aliis eum, qui vulnera sua debet curare, consequens nō est. Benedictio enim, sanctificationis traditio est. Qui vero hanc nō habet propter delictum† [m] ignorantiæ [n], quomodo aliis tradet? Non igitur publice, neque priuate benedicat; nec corpus Domini dispenset aliis; nec alio modo ministret: sed sufficiat ei, quòd præsidet: & imploret à Deo, vt dimittatur ei iniquitas ignorantiæ suæ. Manifestum est autem, quòd huiusmodi non legitimæ nuptiæ solu entur, & nullatenus vir accessum habebit ad eā; propter quam sacro ministerio priuatus est[o].

c ¶ Ab officio.] *Græce est,* τῶν δὲ λοιπῶν ἱερουργειῶν: *id est,* à ceteris officiis.

Item Nicolaus ad consulta Bulgarorum cap. 70.

¶ De presbyteris non est laicis iudicandum. C. XVII.

11[5] COnsulendum decernitis, vtrum presbyterum [A] habentem vxorem debeatis sustentare, & honorare: an à vobis proiicere. Ad quod respondemus, quoniam licet ipsi valde sint repre-

ligionis causa non debere cōtemnere propriam vxorem. 2 Burc. l. 1. c. 78. Iuo p. 5. c. 184. Pan. l. 3. c. 113.

h ¶ *Contemnere.*] quātum ad exhibitionem necessariorum, vt 41. dist. omnino. & §. potest.

i SI *quis discernit.*] & infra, &c. PResbyterum.] Hęc est decima pars huius distinctionis, in qua dicit presbyterum non legalib. nuptiis detentum ab officio abstinere debere.

CASVS. Quidā presbyter orientalis mortua sua vxore duxit secūdam, cū putaret sibi licere. quęsitum est in sexta synodo, quid de eo fieri dēat. Et resp. q̄ debet priuari omni sacro ministerio: ita q̄ neq; publice, neq; priuatim benedicat: q̄a bñdictionem non hēt pp delictū suum: sed imploret veniam à Domino de suo delicto: honorem tñ suæ cathedrę per dispensationem tenebit. 3 Burc. l. 3. c. 75. Iuo p. 2. c. 128. & p. 3. c. 158.

k ¶ *Non legalibus.*] pōt intelligi de eo q̄ contraxit secundas nuptias per ignorantiam iuris[b]. b Sic intelligit Gratia.

l ¶ *Habere.*] s. dignitatem: beneficiū enim retinebit, & locum in choro, & cantabit cū aliis, & intererit electionibus: sed hoc solum deest ei, q̄ nō dēt ministrare vt sacerdos, vt 16. q. vlt. q̄ admiserit. & c. si qs presbyter. Et no. q̄ ḋ vtroque iure esset priuandus, vt 84. dist. quisqs. sed hoc bñficium conceditur [c] sublato officio, vt 50. dist. presbyteros. & ca. studeat. & ext. de cle. pug. Henricus. & extra de cler. ægr. tua. 31. di. §. vlt. 4 Simile ēt ī 3. can. eiusdē synod. & apud Basil. ī epist. ad Amphilochiū, c. 27.

c Rō est, ne ad sæcularia negotia redeat ī opprobriū ordinis clericalis. 93. di. diaconi. Ar. †*rò in τῆς ἀγυείας παράτομα.*

m ¶ *Propter delictum.*] id est, quòd factum commiserit per ignorantiam.

n ¶ *Ignorantiæ.*] Arg. q̄ licet aliquis ignoret se debere continere qui ordinatur: " tñ ex eo q̄ recipit ordinem, tenetur continere. 23. dis. quamquam. " Ordinis susceptio obligat ad continēdū.

o ¶ *Priuatus est.*] " Vī hic q̄ si sacerdos est excōicatus vel suspēsus, q̄ nō debet priuatim dicere horas suas; q̄ nō est verū: imo ad hoc tenetur, dum tamen nō faciat hoc officiando suam ecclesiam, vt colligitur. 11. q. 2. si quis episcopus. " Presbyter excōicatus tenetur ad horas dicēdas.

CONsulendum.] Hæc est 11. pars dist. in qua dicit presbyteros non à laicis esse iudicandos, licet aliquando sint reprehensibiles. 5 Iuo p. 2. c. 82. Pann. l. 5. c. 12.

CASVS. "Bulgari sunt populi inter vngariā & Græciam constituti: apud " Bulgari qui sunt.

Source : BIU Cujas

ti: apud iſtos presbyteri quidam habebant vxores. quare quæſierunt Bulgari (qui laici erant) à Nicolao Papa, an deberent illos eiicere. Et reſp. quòd non, licet illi ſacerdotes ſint reprehenſibiles. & hoc probatur exemplo Domini, qui Iudam proditorem nõ eiecit: & quia laici clericos iudicare non debent, ſed ſi quid mali fecerint, epiſcoporum iudicio reſeruatur.

a ¶ *Reprehenſibiles.*] ſi. 15. q. vlt. cap. vl. Sed contra. 32. diſt. nullus. Sed illud intelligitur [a], cum notorium eſt crimen eius.

Matth. 5.

a Hunc intellectũ approbat hic Laur. qđ dic vt ibi diçã. Arch.

Sed notandũ.] Hic intitulatur 29. diſt. in qua ſoluit prędictas oppoſitiones Gratian⁹, & exponit: Et dicit ꝙ quędam c. intelligũtur ex tempore, & loco, & cauſa, & perſona.

b ¶ *Sed notandum eſt.*] Quia dixerat ſ. prox. diſt. §. ecce. in fi. quædam c. eſſe temporalia vel localia: ideo ad ſoluendũ multa contraria, oſtendit in iſta 29. diſtin. quędam capitula tradita eſſe ex cauſa, quædã ex tempore, quædam ex loco, quædam ex perſona, quędam ex negotio, quædam ex neceſſitate.

Sciendum.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd quędam cap. ex cauſa, & perſona, & tempore deſignãtur, & quia hoc multi nõ reſpiciũt, cadũt in labyrinthum & laqueum erroris; nec recte iudicant, cum non intelligant ad plenum.

¶ Caſus ſequentis ca. patet.

c ¶ *Ex cauſa.*] Ex cauſa fuit ſtatutũ ne neophyti promoueantur ad epiſcopatus, vt 48. diſt. c. 1. ſcilicet ne in ſuperbia extollerentur. ſed hęc cauſa ceſſauit in Ambroſio, qui cathecumenus eſt electus in epiſcopum, vt 61. di. §. his omnib.

d ¶ *Ex perſona.*] vt in Aug. qui factus eſt co epiſcopus alio viuente, vt 7. q. 1. nõ autem.

1 Anſel. l. 4. c. 13. & c. petiſti.

e ¶ *Ex loco.*] quia propter propinquitatem vel remotionem loci aliquid ſtatuitur, vt 64. diſt. cum longe. 24. q. 1. pudenda. & ſ. diſt. 4. erit autẽ.

[b] Vel ideo dicit: quia quędã ſunt localia, quædam non.

Ad idẽ 93. diſt. iuxta.

f ¶ *Ex tempore.*] ſicut Anglicis datum fuit propter nouitatẽ, vt coniũgantur in quarto gradu, vt 35. q. 3. quædã.

g ¶ *Intelligant.*] quod eſſe non debet. 11. q. 3. eorum.

h ¶ *perquirant.*] quod inciuile eſt, vt ff. de legi. inciuile.

i ¶ *Regulæ.*] ¶ *Negotio.*] id eſt propter qualitatem negotij aliquid ſtatuitur quod eſt contra ius: ſicut in cauſa matrimonij, conſanguinei admittuntur in teſtimonium, vt 35. q. 6. conſanguineos. & propter cauſam eccleſiæ ſtatuitur, quòd domeſtici admittantur in teſtimonium, vt 14. q. 2. ſuper prudentia [c].

c dt Io. dFã. Qđ dt Io. ñ ẽ verũ: imo de iure cõi eſt vt domeſtici admittãtur. C. de

k ¶ *Neceſſitate.*] lex non debet inſtitui niſi propter neceſſitatem, vt ſ. diſt. 4. erit.

Neceſſe.] CASVS. Quidam ſcripturas varias & diuerſas tantum vno modo intelligebãt: quos docet Hieronymus intelligere ſcripturas ſecundum diuerſitatem temporum, locorum, & cauſarum. Et hoc probat exemplo Ioannis Euangeliſtæ, qui ſcribens

henſibiles [a]: vos tamen Deum conuenit imitari, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos. Deiicere vero eum à vobis ideo nõ debetis: quoniam nec Iudam Dominus, cum eſſet mendax diſcipulus, de numero Apoſtolorũ eiecit. Verum de preſbyteris, vobis, qui laici eſtis, nec iudicãdum eſt, nec de eorum vita quidpiam inueſtigandum: ſed epiſcoporum iudicio, quidquid eſt, per omnia reſeruandum.

A ¶ Presbyterum.] *In vltimo c. harum reſponſionum referuntur Bulgarorum verba, dicentium multos apud ſe eſſe Græcos, et Armenos, & alios, qui diuerſa docerent. Nondum enim à Romana ſede epiſcopum, aut presbyterum acceperant. Quamobrem nihil mirandum, ſi presbyter, de quo in hoc capite agitur, coniugatus erat.*

DISTINCTIO XXIX.

1. ps

Ed notandum eſt [b], *quòd ſecundum Iſidorum pleraque capitula ex cauſa, ex loco, ex tempore, ex perſona conſideranda ſunt. Ait enim Iſidorus.*

¶ Ex tempore, loco, & perſona, & cauſa regulæ canonum intelliguntur. C. I.

Sciendum eſt, quòd pleraque capitula ex cauſa [c], *ex perſona* [d], *ex loco* [e], *ex tempore* [f] *conſiderãda ſunt, quorum modi, quia medullitus non indagantur: in erroris labyrinthum nonnulli intricando impinguntur: cum ante iudicant, quàm intelligant* [g]: *ante inculpant, quàm iterando lecta perquirant* [h].

Hinc etiam Gregorius ait.

¶ Pro diuerſitate rerum temperantur regulæ ſanctorum. C. II.

Regulæ ſanctorum Patrum pro tempore, loco, & perſona, & negotio [i], *inſtante neceſſitate* [k] *traditæ ſunt.*

Item Hieronymus in proœmio epiſtolæ ad Epheſios.

¶ Pro diuerſitate locorum, temporum, & hominum, ſcripturæ intelligendæ ſunt. C. III.

Llud autem [o], *quod in canone Apoſtolorum, et in Gangrenſi concilio, & in ſexta ſynodo legitur, ex cauſa conſideratur: & ex tempore. Cauſa fuit hæreſis Manichæorum* [A], *quia coniugium deteſtabãtur, ſicut etiam quorundam* [p] *ſuperſtitio multa in catholicorum deteſtationem introduxiſſe inuenitur: contra quos in Gangrenſi concilio capitibus ſexdecim ſtatutum legitur.*

A ¶ Manichæorum.] *Proprie Gangrenſis ſynodus ſtatuit contra Euſtathianos, vt ſ. diſt. 16. c. prima adnotatio. Sed hunc errorem Euſtathiani hauſerant à Manichæis.*

¶ De multimoda ſuperſtitione hæreticorum, quos Gangrenſe concilium anathematizauit. C. I.

Si qui filij parentes, maxime fideles [q], *deſeruerint occaſione Dei cultus* [r], *hoc iuſtum eſſe iudicantes: & nõ potius debitum honorem parẽtibus reddiderint, vt hoc ipſum* [B] *in eis venerentur, quòd fideles ſunt, anathema ſint* †.

¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus hæc omnia, quæ hic citantur ex concilio Gangrenſi, vnico capite, & coniuncta oratione leguntur. Sunt autem ex priſca verſione. Sed ea, quæ eſt Dionyſij exigui, longe magis reſpondet originali Græco, quamuis neq; ipſa vſquequaq;.*

B ¶ Vt hoc ipſum.] *Græce eſt,* Προτιμωμένους ἁπάντων τῶν θείων. *id eſt:* Quòd ſcilicet diuinus cultus apud ipſos omnibus rebus præferatur.

l ¶ *Cauſas,*] 23. q. 8. occidit.

m ¶ *Vulneribus.*] No. ꝙ varietas delictorum requirit varietatem pœnarum, vt 45. diſt. licet. 50. diſt. vt conſtituere. 44. diſt. comeſſationes. 41. diſt. non cogantur.

n ¶ *Collyrio.*] Arg. contra illos qui tales in omnib⁹ contrariis ponunt ſolutiones: aliud ſecũdum leges, aliud ſecundũ canones, vel hoc nouũ, illud vet⁹.

Llud.] Hæc diſt. diuiditur in tres partes: Secunda ibi, *Hæc autem.* Tertia ibi, *Si quis preſbyter.* In prima ponũtur quædam c. contra Manichæos.

CASVS. Hic ponitur 30. diſt. in qua adhuc ſoluit oppoſitionem quam fecerat 28. diſt. in quatuor c. & dicit ꝙ tria prima c. intelligũtur ex cauſa & tpe. cauſa fuit hæreſis Manichæorum, qui coniugia deteſtabãtur: ſicut multa ſtatuit eccleſia in deteſtationẽ aliorũ hærericorum. & ad hoc inducit c. ſequentia. de tempore dicet 31. diſt.

o ¶ *Illud autem.*] Dictũ fuit ſ. 28. diſt. c. ſi quis docuerit. & ca. ſeq. ꝙ ſacerdotes nõ debent à ſe abiicere vxores ſuas prætextu religionis. hic dicit, ꝙ ex cauſa fuit hoc ſtatutum, ſcilicet propter quoſdam hæreticos q̃ coniugia deteſtabantur.

p ¶ *Quorumdam.*] ſcilicet hæreticorum.

Si qui filij.] CASVS. Quidam filij occaſione illius verbi Euangelij, Qui nõ reliquerit patrem & matrem pp me, non eſt me dignus: debitum honorem parentib. denegabant, & alimenta eis ſubtrahebant, putantes hoc religioni conuenire. Dr hic ꝙ tales debẽt anathematizari. Plana ſunt c. vſque ad c. ſi quis eorum.

q ¶ *Fideles.*] Fidelib. & infidelib. parentib. tenemur ſubuenire: magis tñ fidelib. 86. diſt. non ſatis. “ Sed pone ꝙ hẽs patrem hęreticũ: nunqd pręferes ipſum extraneo bono? P. mãducator dixit hãc qõem eſſe nebulã, & tenebroſam aquam in nubib. aeris. Sed dicas ꝙ patrem, qualiſcunq; ſit debemus præponere extraneo, ẽt ſancto, in his q̃ ſpectãt ad opus miſericordiæ in ꝑpui dendo ei in neceſſariis, niſi alter magis indigeat: qa tũc potius tenemur extraneo ſubuenire, vt 86. diſt. paſce. Ambroſius tñ vr cõtra dicere hiuc opinioni in cãticis, in illo loco: Ordinauit in me charitatẽ. ait enim: Multorũ eſt charitas inordinata: quidã enim id, quod eſt primum, ponũt tertium vel quartum. Sed primo diligendus eſt Deus [d]: ſecũdo parẽtes: deinde filij: poſtea domeſtici: q̃ ſi boni ſunt, malis filiis ſunt pręponẽdi. de pœ. diſt. 2. charitas. ſed illa auctoritas intelligẽda eſt de affectu interiori, nõ de beneficiorũ exhibitione. nam magis debemus diligere extraneos bonos q̃ propinquos malos, licet illis potius debeamus ſubuenire. 13. q. 2. non æſtimemus.

r ¶ *Dei cultus.*] quod quidam hęretici fecerunt ratione illius auctoritatis

rep. l. ex cõſenſu. ext. đ teſt. inſup. nã edictũ đ teſtib. ẽ ꝓhibitoriũ: vt qlibet admittatur q̃ ñ ꝓhibetur. ff. de teſtl. j. & đ hac materia nct. 3. q. 5. ĩ ſum. & c. j. Arch. *Apocd. 1.*

2 Iuo p. 8. c. 319.

† *al. ſit.*

“ Pr malus an ſit extraneo bono ꝓferendus. d đt B. Bern. ĩ lib. de diligendo Deũ. cã diligẽdi Deũ De⁹ eſt, modus, ſine modo diligere. ob duplicẽ causã Deũ pp ſe diligẽdũ dixerunt: ſiue qa iuſtius, ſiue qa nil diligi fructuoſius ꝓt. Arc.

Source : BIU Cujas

ritatis: Qui reliquerit patrem & matrē propter me, centuplum accipiet. 28.q.1.in pr.

a *Vœcumque.*]ff. de conse. dist. 5. fuçare. 33.q.5.mulier.Io.[2]

b *Si qua mulier.*] ¶*Discedere.*] sine eius consensu.

c *Si qua mulier suo proposito.*] quia magis est habilis, & magis parata in scissa veste, quàm in clausa ad meretricandum.

d *Si quis contemptum.*] quia si nō facit in contemptum illius diei, etiam omni die bonum est ei si ieiunat, vt 76.dist.vtinam.

Si quis eorum.]Cavs. Beneuētanus sic ponit casum. Quidam dum ieiunasset, cœpit eum fames affligere. ille propter famem superbiens dicebat non esse ieiunandum, & sufficere solam conscientiam pro facto. de isto dicitur quòd debet anathematizari. Ego Bartho. Brix. aliter casum intelligo, sic ponens. Quidā dū pmaneret in ꝓposito abstinentiæ, i. cōtinētiæ: pp necessitatem corporalem, i. abstinentiam, per quā multa necessaria corpori subtrahuntur, superbiebat, omnia ieiunia paruipendēs, cum plus aliis ieiunaret: perfectam constitutionem ecclesiæ iudicans in sua conscientia. dicitur ꝙ talis anathema sit. seq. c. vsque ad c. si quis virorum. patent.

e ¶ *Necessitatem.*] id est continentiam.

f *Si quis.*] ¶*Basilicas.*]Nisi cum fiūt per inanes reuelationes, vt de conse. dist. 1. placuit.

g *Si quis extra.*] Et domus ī qua hæc fiunt, publicanda est: vt in auth. de eccl. ti. §. si quis in sua domo. colla. 9. Ioan.

h *Si quis.*] ¶*Ex fide.*]id est, ex bona conscientia. extr. de prescrip. quoniam omne.

i ¶*Immolatum.*]Idolothytis non debemus vesci, vt hic, & 50. dist. presbyteros. & 32. q. 4. sicut satius. Sed cōtrarium videtur illud Apostoli ad Corinth. Si quis infidelium vocatvos ad cœnam, omne quod vobis apponitur manducate nihil interrogātes[b]. sed illud loquitur secūdum sua tempora, cum aduc pauci erāt fideles. Quod autem dicit de sanguine & de carne suffocata, hodie nō tenet: quia tantum in figura fuit iistud prohibitum.

Additio. 12.q.2.gloria episcopi. Arch.

k *Si quis.*] ¶*Filios.*] Nam ex iuramento non possumus adstringi ad illud, vt 22, q.4.inter. de hoc habuisti 5.dist.1. ius naturale.

Item ex eodem, c. 17.

¶De eodem. C. II.

1 QVæcumque[a] mulier, religioni[A] iudicans conuenire, comam sibi amputauerit, quā Deus ad velamen eius[B], & ad memoriam subiectionis illi dedit, tā quam resoluens ius subiectionis, anathema sit[2].

A ¶Religioni.] Græce est, Διὰ νομιζομένην ἄσκησιν: *id est*: Ob eam, quæ existimatur pietatis exercitatio: *quod Dionysius vertit*: propter diuinum cultum, vt extimat. *Græci enim religiosorū, quos nos dicimus, vitam proprie ἄσκησιν nominabant. Burchardus, & Iuo in par. 7. secuti sunt versionem Dionysij, in octaua autem Iuo priscam.*

B ¶Ad velamen eius.]*hæc non sunt in græco originali, neque in versione Dionysij. Videntur autem sumpta ex epist. prima ad Corinthios, c. ij.*

Item ex eodem, c. 14.

¶De eodem. C. III.

3 SI qua mulier derelicto viro discedere[b] voluerit soluto vinculo coniugali, nuptias condemnando†, anathema sit.

Item ex eodem, c. 10.

¶De eodem. C. IIII.

4 SI quis propter Deum virgini tatem professus, in coniugio positos per arrogantiam vituperauerit, anathema sit.

Item ex eodem, c. 9.

¶De eodem. C. V.

5 SI quis vel virginitatem, vel continentiam professus[c], tāquam abominabiles nuptias iudicat, & non propter hoc solum, quòd continentiæ, & virginitatis bonum, sanctum propositum est, anathema sit.

c ¶Professus.] *Hic erat additum, in cōiugio: quod neque est in canone græco, neque etiam in latino, qui citatur infra dist. 31. c. quicunque. neque in multis manuscriptis Gratiani codicibus.*

Item ex eodem, c. 13.

¶De eodem. C. VI.

6 SI qua mulier suo proposito[c] vtile iudicans, vt virili veste vtatur, propter hoc virilem habitum imitetur[D], anathema sit.

D ¶Imitetur.]*Græce legitur*, Καὶ ἀντὶ τοῦ ἀνδρὸς γυναικεῖον ἀμφιάσματος, ἀνδρεῖον ἀναλαβεῖ. *quæ Dionysius exiguus apte vertit*, & pro soluto muliebri amictu virilem sumit, *sicque habet Burchardus, & fere etiam Iuo.*

Item ex eodem, c. 18.

¶De eodem. C. VII.

7 SI quis tamquam hoc continentiæ cōuenire iudicās, die Dominico ieiunauerit in eiusdem[E] diei contemptum[d], anathema sit.

E ¶In eiusdem.]*In originali huius priscæ versionis est*, aut in eiusdem diei contemptum; *quod in versione Dionysij, quam attulerunt Burchardus, & Iuo, istis vocibus videtur exprimi*, aut contumaciam, *al.* propter contumaciam. *Sed in græco vulgato nihil est, quod istis respondeat.*

Item ex eodem, c. 19.

¶De eodem. C. VIII.

8 SI quis eorum, qui in proposito sunt continentię, propter[F] necessitatem[e] corporalem superbiat, & ieiunia communia putauerit contemnenda, totius ecclesiæ perfectam in sua conscientia iudicans rationem, anathema sit.

¶Propter necessitatem.]*Nihil mutatum est ob glossas: ceterum multis modis discrepat à prisca versione, & à Dionysiana, quam secuti sunt Burchardus & Iuo. Prisca sic habet*: Si quis eorum, qui in proposito sunt continentiæ, præter necessitatem corporalem, & superbiens ieiunia communia totius ecclesiæ putauerit contemnenda, perfectam in sua scientia vindicās rationem, anathema sit. *Dionysiana autem hoc modo*: Si quis eorum, qui continētiæ studeant, absque necessitate corporea, tradita in commune ieiunia, & ab ecclesia custodita, superbiendo dissoluit, stimulo suæ cogitationis ìm pulsus, anathema sit. *Quæ versio in ceteris quidem partibus, originali græco, etiam vulgato, satis respondet: sed in postrema insignis est varietas. Nam vbi Dionysius habet*, stimulo suæ cogitationis impulsus, *in græco vulgato est*, ἀπονευρούντος ἐν αὐτῷ τελείου λογισμοῦ, i. nimirum perfecta, quę in ipso est, ratiocinatione, illa abrogante. *In manuscriptis autem huius canonis exemplaribus partim est*, ὑπονευρούντος. i. perfecta in eo residente ratione, *partim*, ἐπονευρούντος. *id est*, perfecta, quę in ipso est, ratione sibi auxilium ferente. *Notantur vero Eustathiani (quos postea Bogomilici sectati sunt) qui ita statuebant, peracto certo quodam ieiunio, ad eam se perfectæ vitæ rationem peruenisse, vt postea omnia sibi essent indifferentia, nullisque præceptis obligarentur, sed soluti omnino essent, ac ne peccare quidem possent: qua de re Balsamon in capitis huius interpretatione.*

Item ex eodem, c. 20.

¶De eodem. C. IX.

9 SI quis per superbiam tanquam perfectum se exi stimans, conuentus, qui per loca, & basilicas[f] sanctorum martyrum fiūt, vel accusauerit, vel etiam oblationes, quæ ibidem celebrantur, spernendas esse crediderit, memoriasque sanctorum contemnendas, anathema sit. 9 Pan. l. 1. c. 8

Item ex eodem, c. 5.

¶De eodem. C. X.

10 SI quis docet domum Dei contemptibilem esse debere, & congregationes, quę in ea fiunt, anathema sit. 10 Burc. l. 3. c. 94. Iuo p. 3. c. 84.

Item ex eodem, c. 6.

¶De eodem. C. XI.

11 SI quis extra[g] ecclesiam priuatim populos congregans, contemnat ecclesiasticas sanctiones[G], ipsamque ecclesiam apud se sine concilio† episcopi cum presbytero agat, anathema sit. 11 Burc. l. 3. c. 95. †*al. consilio.*

G ¶Sanctiones]*Post hoc verbum in prisca versione ista sunt interiecta*, aliterque ea, quæ sunt ecclesiæ, voluerit vsurpare, non conueniente presbytero iuxta decretum episcopi, ipsamque, *& cetera, quæ hic sequuntur. Dionysij autem versio, quæ optime respondet verbis græcis, & refertur à Burchardo, hæc est*: Si quis extra ecclesiam seorsum cōuentus celebrat, & despiciens ecclesiam, ea, quę sunt ecclesiæ, voluerit vsurpare, non conueniente presbytero, iuxta decretū episcopi, anathema sit.

Item ex eodem, c. 1.

¶De eodem. C. XII.

12 SI quis nuptias in accusationem duxerit, & mulierem fidelem, ac religiosam cum viro suo dormientem, abominandam crediderit, aut etiam accusandam, tanquàm non posse coniugatos in regnum Dei ingredi, anathema sit. 12 ff. 31. dist. si qs nuptias. ex versione Dionysij. Burc. l. 8. c. 61. Iuo p. 7. c. 79.

Item ex eodem, c. 2.

¶De eodem. C. XIII.

13 SI quis carnem manducantem ex fide[h] cum religione, præter sanguinem, & idolo immolatum† [i], & suffocatū, crediderit cōdēnandum, tamq̄ spem nō habentem, qui eam māducat, anathema sit. 13 Iuo p. 4. c. 30. †*al. immolatam, & suffocatam.*

Item ex eodem, c. 15.

¶De eodem. C. XIIII.

14 SI quis dereliquerit proprios filios[k] suos, & non eos aluerit, & (quod pietatis[H] est) necessaria nō præbuerit, sed sub occasione continentiæ negligendos putauerit, anathema sit. 14 Iuo p. 8. c. 318.

H ¶Quod pietatis est.] *Longe fidelius Dionysius*: & quod ad se pertinet, non ad pietatem diuini cultus informat. *Græce enim est*: καὶ τὸ ὅσον ἐπ' αὐτῷ † πρὸς θεοσέβειαν τῶν προσηκόντων ἀνάγκη. *Subintelligitur autem particula negans, id est*, μὴ, *ex superiore membro.* †*al.* ἐαυτῷ.

Si quis

1 Burc. l. 8. c. 62. Iuo p. 7. c. 80. & p. 8. c. 320.

a Sed ī multis locis moniales tōdē tur, vt Rhegij & Mutinæ, & amputant sibi comas, forte & malefaciūt. ar. 20. q. 3. c. 2. vbi et dicam. Arc.

2 Hūc tex. dixit Brix. in suo dictio. vers. mulier esse fin. ad hoc quòd narrat,

3 Iuo p. 8. c. 219. & 317.

† *al. contemnendo.*

4 Repetitur 7. dist. 31. c. q cūq; ex versióe Diony. Burc. l. 8. c. 64. Iuo p. 7. c. 82. & p. 8. c. 316. & hoc scdo loco ex hac ead. versione.

5 Burc. l. 8. c. 61. Iuo p. 7. c. 79.

6 Burch. l. 8. c. 60. Iuo p. 7. c. 78.

7 Burc. l. 13. ca. 219. Iuo p. 4. c. 51.

b Vt 11. q. 3. ad mēsam. & 1. q. 4. §. notandum. Arc.

8 Burc. l. 13. c. 5. Iuo p. 4. c. 38.

Source : BIU Cujas

Si qs virorum.]Casvs. Quidã ĩ quadam pretiosa veste iustitiã ponebat, quasi proposito cõtinentię conueniret, reprehẽdens eos, q alia veste vtebantur. dicitur ꝙ talis anathema sit.

1 Burc. l. 8. c. 63. Iuo p. 7. c. 81.

a ¶ *Veste.*]"Sufficit ergo ꝙ qs veste vtatur secundũ cõsuetudinẽ regionis. & sic transmõtani nõ coguntur vti affibulatis vestib. vt Italici, nõ ob. noua constitutione, ext. de vi. & ho. cle. clerici. qa lex d; cõuenire cõsuetudini, vt ẽ. dist. 4. erit.

"Consuetudinẽ in vsu vestiũ debemus obseruare.

† *al. beris.*

2 Iuo p. 8. c. 321.

Haec autem scripsimus.]Hęc est secunda pars distin. in qua conci. interpretatur prædicta. Arch.

Casvs. Dicitur in hoc c, ꝙ ea q̃ statuta sunt in superiorib. c. ñ sunt statuta, nisi cõtra eos qui religionis habitũ & propositum cõtinẽtiæ assumentes in superbiam efferũtur cõtra eos q simpliciter viuunt, faciẽtes noua statuta cõtra diuinas scripturas, & ecclesiasticos canones: illi vero commendantur, q cõtinentiam seruant, & propriis abrenuntiãt cum humilitate: & qui diuitias possident cum iustitia, & bonis operibus,

†*castitatem secum*]Ori. & Iuo.

b ¶*Et noua.*]ff. de cõstit. princ. in rebus.

c ¶*Diuites.*]Hoc verũ est de talib. qui faciũt misericordiam nõ habentib. vt 33. q. 5. secũdum. nam & Domin⁹ habuit pecuniam, vt 12. q. 1. exemplũ. aliàs abiicięda est pecunia exemplo Cratis, vt 12. q. 2. gloria episcopi. §. Crates. "nam aliena rapeꝛ cõuincitur q vltra necessitatem sibi retinet.

"Rapere aliena dr̃ qui vltra necessitatem sibi retinet.

"Diuites aliqui boni sunt,

3 Apud Martinum Bracarens. c. 57.

3 Burch. l. 13. c. 10. Iuo p. 4. c. 52.

a Et dt Hier. Diuitias habuisti, reqẽ pdidisti. Dũ vigilas aug mẽtũ diuitiarũ cogitas. Dũ dormis latronẽ fomnias. In die solicit⁹, in nocte pauidus, & sic semp mendicus. Arc. † *al. quinquagesimam.* † abest vox ista ab Ori. *ibid. c. 58.*

Item ex eodem, c. 12.

¶De eodem. C. XV.

1 SI quis virorum putauerit sancto proposito (id est continẽtiæ) conuenire, vt pallio vtatur, tamquam ex eo iustitiam habiturus, & reprehendat vel iudicet alios, qui cum reuerentia birris† vtuntur & alia, veste a communi, quæ in vsu est, anathema sit.

Item ex eodem, c. vltimo.

¶De eodem. C. XVI.

2 HAec autem scripsimus non abscindentes eos, qui in ecclesia Dei secundum scripturas sanctum propositum continentię eligunt, sed eos A, qui suscipiunt habitum eius, & in superbiam efferuntur aduersus eos, qui simplicius viuunt. Sed & hos condemnamus, qui se extollunt aduersus scripturas, & ecclesiasticos canones, & noua b introducunt præcepta. Nos autem & virginitatem cũ humilitate admiramur, & continentiam cum castitate & religione Deo acceptissimam dicim⁹, & renuntiationem sæcularium negotiorum, atque actuum cum humilitate approbando laudamus, & nuptiarum B vinculum, quod secundum castitatem † perdurat, honoramus, & diuites c cum iustitia, & operibus bonis non abiicimus.

A ¶ Eos, qui suscipiunt habitum] *Græce est:* τοὺς λαμβάνοντας τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀσκήσεως εἰς ὑπερηφάνειαν κατὰ τῶν ἀφελεστέρων βιούντων ἐπαιρομένους τε καὶ παρὰ τὰς γραφὰς, καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας καινισμοὺς εἰσάγοντας: id est, qui ex instituto exercitationis huiusmodi, capiunt occasionem sese efferendi, seque extollunt aduersus eos, qui simplicius viuunt, & aduersus scripturas, & ecclesiasticos canones introducunt nouitates.

B ¶ Et nuptiarum vinculum.] *Græce,* καὶ γάμου οἰωνίσιμον σωτῆρα, *quæ Dionysius vertit:* & nuptiarum castum vinculum.

c ¶Non abiicimus.] *Post hæc verba in concilio ipso proxime sequuntur, quæ habentur infra c. parsimoniam. dist. 41.*

3 *Item ex concilio Martini Papæ.*

¶Anathematizatur, qui Manichæorum superstitiones sequitur. C. XVII.

3 SI quis presbyter D propter publicam d pœnitentiam à sacerdote acceptam, absque aliqua necessitate die Dominica pro quadam religione ieiunauerit, sicut Manichæi, anathema sit. Similiter E quia quod ab Apostolis traditum est, canon tenet antiquus: placuit, vt per omnes Dominicas, & per omnes dies Paschæ vsque ad Pentecosten † non F prosternant e se in oratione causa † humilitatis: sed recto vultu ad Dominum fungantur orationis officio: quia in his diebus gaudium resurrectionis Domini celebramus.

Si quis presbyter.] Casvs. Hoc c. dicitur in tres par. in 1. par. dicitur q si quis presbyter accepta publica pœnitẽtia in die Dominica ieiunauerit ea intentione qua Manichæi ieiunabãt, anathema sit. In 2. parte, quæ inc. ibi, *Similiter.* dicitur ꝙ in dieb⁹ Dominicis & inter Pascha & Pẽtecosten nõ debemus flectere genua, sed vultu erecto orare ad Dominum. In 3. par. quæ inc. ibi, *Si quis etiam.* dicitur: *Si quis nõ comedit carnes vel olera, in quibus Si quis* G etiam non pro abstinentia, sed pro execratione escarum à carne abstineat: placuit sancto concilio vt præguſtet f, & sic, si vult abstinere, abstineat. Si autem spernit, ita vt olera cocta cũ carni bus non deguſtet, iste non obediens, nec suspicionem hæresis à se remouens, deponatur de ordine clericatus.

D ¶ Presbyter.] *Sequebatur,* vel diaconus. *Quæ sublata sunt, quoniam absunt à plerisque manuscriptis, & originali. Ceterum Burchardus, & Iuo similem canonem citant ex concilio Turon. atque ita habent:* Si quis propter publicam pœnitentiam à sacerdote acceptam, aut pro aliqua necessitate. *In aliquot Gratiani manuscriptis est:* si quis præter publicam pœnitentiam, à sacerdote acceptam, absque aliqua necessitate, &c, *quæ optima videtur lectio. Nam in capite* 18, *concilij Gangrensis, vnde hoc videtur Martinus sumpsisse, nulla presbyteri fit mentio, sed vniuerse pronuntiatur, vt supra eadem c. si quis tamquam.* Si quis ob pietatis, quemadmodum putatur, exercitationem, die Dominico ieiunet, anathema sit, *& verba illa:* absque aliqua necessitate, *videntur huc importata ex c. 19. eiusdem concilij. Neque vero presbyteris huiusmodi pœnitentiæ more laicorum imponebantur. c. illud, cum sequentibus dist. 50. & c. si. vers. nec enim. 82. dist. Sed quando in grauissima crimina publice incurrebant, depositi peregrinari iubebantur. c. si quis sacerdos. 30. q. 1. cap. sacerdos. de pœnit. dist. 6.*

E ¶Similiter, quia] *Hoc sumptum est ex cano ne vltimo concilij Nicæni.*

F ¶Non prosternant.] *In codice Lucensi regio legitur:* non prostrati, sed erecto vultu ad dominum fungantur orationis officio.

G ¶Si quis etiam.] *Hoc sumptum est ex concilio Ancyrano, cap. 13. al. 14. & in eo mentio fit presbyteri, ac diaconi.*

DISTINCTIO XXXI.

1 pars

Empus g *quoque, quia nondum* H *erat institutum, vt sacerdotes cõtinentiam seruarent.*

H ¶ Nondum.] *Quod ait hic Gratianus, fuisse tempus, quo nondum erat institutum, vt sacerdotes continentiam seruarent, in sub diaconis (Nam & hi sacerdotum nomine interdum comprehenduntur, valetque idem sacerdotis nomen atque in sacris constitutus, vt infra ad initium distinctionis 33. notatur que in gloſſa. 1. q. 1. Qui per pecuniam) locum habere potest. Fuit enim tempus, cum subdiaconi in aliquibus prouinciis, vt in Sicilia, continentiæ legibus non adstringebantur: quod Gregorij locus, qui solus ad hanc rem confirmandã proxime a Gratiano citabitur, manifeste probat. Diaconis autem & presbyteris in Latina ecclesia nunquam licuisse vxoribus, quas ante sacros ordines duxerant, vti, ex canonibus, qui post primum in hac eadem distinctione citantur, & aliis multis, præsertim epistola secunda Syricij ad Himerium Tarraconensem clare demonstratur.*

Vnde Gregorius scribit Petro subdiacono Siciliæ, lib. 1. epistola 42.

¶ Qui castitatem non promisit, ab vxore sua separari non cogatur. C. I.

4 ANte triennium subdiaconi omnium ecclesiarũ Sicilię phibiti fuerãt, vt more Romanæ ecclesiæ nullatenus suis vxoribus

carnes coquuntur, propter execrationem escarum, compelli debet deguſtare: & si noluerit, tamquam hæreticus deponatur.

d *Si quis.*]¶*Propter publicam.*] quã facere pót sacerdos, sed nó solemnem, vt dixit ẽ. 28. dist. presbyter.

e ¶*Prosternant.*]vt de consec. di. 3. quoniam sunt.

f ¶*Præguſtet.*] Ecce ꝙ suspectus cogitur comedere siue gustare. Sed nũquid idem est si aliquis est suspectus eo ꝙ non communicat in anno b: numqd cogendus est communicare? Non: quia illa nõ recipitur sine peccato, si recipiens est peccator: sed ad hoc ꝑt cogi vt faciat se dignum, i. vt pœniteat. de conse. dist. 2. si qui intrat. ea. dist. hi qui. secundum Hu. cuius fuit ista gl.

b Vt de cõs. di. 2. seculares. cũ duobus c. seq. se cundũ Hug. & c. si non.

Emp⁹ quoque.]Hęc dist. diuiditur in sex partes. In 1. corrigitur sententia Pelagij per Greg. vt in c. seq. Secunda ibi, *causa vero.* Tertia ibi, *Potest & aliter.* Quarta ibi, *Sed obiicitur.* Quinta ibi, *aliter.* Sexta ibi, *Similiter.* Ioan. de Fan.

Casvs. In hac 31. dist. dicit Gratia. quòd illa c. quæ fuerunt posita in dist. 38. intelliguntur ex tempore: quia nondum erat in dicta continentia sacerdotib. & hoc probat per sequentia. Dicit etiam quæ est causa, sc. quòd propter munditiam fuit continentia indicta: & ꝙ sacerdotes vxores nõ abiiciant à sua cura, quin eis necessaria ministrent.

g ¶*Tempus.*]In hac 31. di. ostendit, quòd à tẽpore Greg. statutum fuit vt subdiaconi nõ ordinarentur nisi pro missa continentia c. Secundo agit de causa cõtinentiæ presbyterorum & diaconorum d. Tertio dicit, quòd licet ordinati in sacris ordinibus vxorib. non debeant cõmisceri, tamen necessaria, puidebunt eis e. Vltimo assignat differẽtiam inter orientales & occidentales.

c Vt j. ea. c. 1

d Vt j. ea. §. causa. vsque ad §. ꝙ aũt.

e Hoc facit ad ꝑdi. §. qđ aũt. vsq; ad c. Nicæna. Arch.

Ante triennium. Casus istius ca. ex quadam constitutione Pelagij pendet: vnde scire debes, ꝙ vna constitutio facta fuit ab Apostolis de continentia clericorum, vt 84. dist. cum in præterito. Itẽ fuit postea

4 Pann. l. 3. c. 89. Polyc. l. 4. tit. 31.

Source : BIU Cujas

poſtea à Siricio repetitum in 82. di. plurimos. Tertia fuit facta auctoritate Pelagij, quæ habetur 27. q. 2. multorum. de qua fit hic mētio. Eſt ergo caſus huius c. Pelagius fecit quandam conſtitutionem per quemdam diaconem nomine ſeruumdei, vt omnes ſubdiaconi Siciliæ à ſuis vxorib. abſtinerēt, quas in minorib. ordinib. duxerant, aut miſcerentur. Quod mihi durū [a], atque incompetēs videtur, vt qui vſum eiuſdem continentiæ nō inuenit [b], neque caſtitatē ante promiſit, compellatur à ſua vxore ſeparari, atque per hoc (quod abſit) deterius cadat [1]. Vnde videtur mihi, vt à præſenti die epiſcopis omnibus dicatur, vt nullum ſubdiaconum facere præſumāt, niſi qui ſe victurū caſte promiſerit [c], quatenus & præterita [A] mala [d] quę per propoſitum mentis appetita non ſunt, violenter non exigantur, & futura caute caueantur. ¶ Qui vero poſt eamdem prohibitionem, quæ ante triennium facta eſt, continenter cum ſuis vxoribus vixerunt, laudandi, atque remunerandi ſunt, & vt in bono ſuo †permaneant, exortādi. ¶ Eos autem, qui poſt prohibitionem factam ſe à ſuis vxoribus cōtinere noluerint, ad ſacrum ordinem nolumus promoueri: quia nullus debet ad miniſterium altaris accedere, niſi cuius caſtitas ante ſuſceptum miniſterium fuerit approbata.

1 5. diſt. 28. c. nullum.

† *ſic*] Orig.

A ¶ Mala.] *Vox iſta abeſt a Polycarpo, & aliquot vetuſtis Gratiani codicibus.*

2 *Cauſa vero huius inſtitutionis munditia ſacerdotalis fuit, vt libere cunctis diebus orationi poſſint vacare. Si enim (vt Paulus ait) ab vxoribus eſt ceſſandum, vt expeditius orationi vacemus: miniſtris vtique altaris, quibus quotidiana neceſſitas orandi incumbit, numquam coniugali officio vacare permittitur.*

Vnde Beda in commentariis ſuper Lucam ad c. 1. ait.

¶ Sacerdotibus ſemper caſtitas obſeruanda præcipitur. C. II.

2 Sacerdotibus [e], vt ſemper altari queāt aſſiſtere, ſemper [f] ab vxoribus continendum, ſemper caſtitas obſeruanda præcipitur.

1. Cor. 7.

2 Pann. l. 3. c. 92.

Item in concilio Carthaginenſi 2. c. 2.

¶ Qui diuinis ſacramentis inſeruiunt, continentes eſſe oportet. C. III.

3 Epiſcopos [g], presbyteros, & diaconos ita placuit (vt decet ſacros antiſtites, ac Dei ſacerdotes, necnon & leuitas, vel qui [h] ſacramentis diuinis inſeruiunt) continentes eſſe in omnibus.

3 ỹ. di. 84. c. cum in pterito. Pan. l. 3 c. 95. Raba. pæn. c. 29.

a Vt 32. q. 1. dixit.

a ¶ *Durū.*] Statutū Pelagij fuit contra Euāgelium, in quo excipitur ſola fornicatio [a]. 33. qu. 2. quos Deus. & ideo reprobatū fuit. Sed quāſ reprobatur illa conſtitutio Pelagij, in qua ſtatuit, vt aut beneficia, aut vxores dimittant: cū idē ſtatuerit Alexander ext. de cler. coniu. c. 1. Sed dic, cum aliquis in minorib. ordinib, exiſtens poſtea contrahit, poteſt priuari beneficio prius habito. & de illis loquitur Alexan. cum vero aliquis primo contrahit, & poſtea eccleſia ſcienter ei confert beneficium, poſtea non poteſt illud ei auferre: & de illis loquitur Pelagius. & ideo conſtitutio eius fuit iniqua. ſimile ext. de clē. coniug. diuerſis.

b ¶ *Non inuenit.*] id eſt, non ſuſcepit.

c ¶ *Promiſerit.*] Hoc intelligo ſi habeat licentiam vxoris.

d ¶ *Mala.*] id eſt, continentia, quæ iuuenibus eſt mala. 33. q. 2. in adoleſcentia. [b]

b Sub. & ad

CAVSA VERO. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua dicitur, quòd cauſa huius conſtitutionis fuit munditia ſacerdotalis. & hoc probat per 6. c. Ioan. de Fan.

CASVS. Dicit Gratianus, q̄ propter munditiam ſacerdotalem inducta fuit continentia in eccleſia: quia cùm ſacerdotes ſemp debeant orare, ſemper debent ab vxorib. abſtinere. Et hoc p̄batur auctoritate Apoſtoli per ſeq. c. quorum prima duo patent.

Item Innocentius I. Victricio Rothom. epiſcopo epiſt. 2. c. 9.

¶ Sacerdotes, & Leuitæ cum vxoribus ſuis miſceri non debent. C. IIII.

4 Tenere debet omnino eccleſia, vt ſacerdotes, & Leuitæ cum vxoribus ſuis non miſceantur, quia miniſterij quotidiani neceſſitatibus occupantur. Scriptū eſt enim [Sancti* eſtote, quoniam & ego ſanctus ſum [i] Dominus Deus veſter.] Nam ſi priſcis temporibus anno [k] vicis ſuæ de templo Dei ſacerdotes non diſcedebant (ſicut de Zacharia legimus) nec domum ſuam omnino tangebant, quibus vtique propter ſobolis ſucceſſionem, vxoris vſus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, & pręterquam ex ſemine Aaron, ad ſacerdotium nullus accedere pręcipiebatur †, quanto magis hi ſacerdotes, vel leuitæ pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſeruare debent, quibus vel ſacerdotium, vel miniſterium ſine ſucceſſione eſt, nec præterit [l] dies, qua vel à ſacrificiis diuinis, vel à baptiſmatis [m] officio vacent?

1. Cor. 7.

PALEA. C. V.

5 Nam [B] ſicut Paulus ad Corinthios ſcribit dicens [Abſtinete vos ad tempus, vt vacetis orationi:] & hoc vtique laicis præcepit, multo magis ſacerdotes, quibus orandi, & ſacrificandi iuge ſacrificium † eſt, ſemper debebunt ab huiuſmodi conſortio abſtinere.

B ¶ Nam ſicut.] *Hæc palea in duobus vaticanis (in quibus ſolis reperitur) eſt coniuncta cū ſuperiori capite, quemadmodum etiam in epiſtola Innocentij. & legitur.* Nam ſi Paulus. *Sed non eſt mutatum, quoniam eſt initium capitis.*

Item Exuperio Tholoſano epiſcopo, epiſt. 3. ca. 1.

¶ Qui ab vxoribus ſuis abſtinent, ad ſacrificia admittantur. C. VI.

6 Eos [c] ad ſacrificia fas ſit admitti, qui vel cum vxore [n] non exercent carnale officium [o].

c ¶ Eos.] *Apud Innocentium, & infra diſt. 82. c. Propoſuiſti. vbi hoc idem eſt repetitum, legitur,* neque eos ad ſacrificia fas ſit admitti, qui exercent vel cum vxore carnale conſortium.

Item Hieronym. contra Iouinianum, libr. 1.

ce. & proconſul poteſt præmittere libellum commendationis ſuæ, vt ff. de offic. procon. obſeruare. Similiter ille qui impetrat veniam ætatis, ſe commendat [c]. C. de his qui ve. æta. impl. l. 2.

k ¶ *Anno.*] ỹ. ſeptimana. ſic alibi ponitur dies pro anno, vt 33. q. 2. hoc ipſum. & tempus pro anno, vt de conſe. diſt. 4. omni tempore [d].

l ¶ *Nec præterit.*] excepto ſabbato ſancto, & die veneris præcedente, vt de conſe. diſ. 3. ſabbato. qui duo dies nulli reputantur propter paucitatem. ſic ỹ. de conſe. diſt. 2. reuera.

m ¶ *Vel à baptiſmatis.*] dum eſt neceſſitas. ar. 5. diſt. baptizari.

n Eos.] ¶ *Vel cum vxore.*] ne dum cum alia.

o ¶ *Officium.*] poſt votum factum.

Item Innocentius I. Victricio Rothom. epiſcopo epiſt. 2. c. 9.

¶ Sacerdotes, & Leuitæ cum vxoribus ſuis miſceri non debent. C. IIII.

4 Tenere debet omnino eccleſia, vt ſacerdotes, & Leuitæ cum vxoribus ſuis non miſceantur, quia miniſterij quotidiani neceſſitatibus occupantur. Scriptū eſt enim [Sancti* eſtote, quoniam & ego ſanctus ſum [i] Dominus Deus veſter.] Nam ſi priſcis temporibus anno [k] vicis ſuæ de templo Dei ſacerdotes non diſcedebant (ſicut de Zacharia legimus) nec domum ſuam omnino tangebant, quibus vtique propter ſobolis ſucceſſionem, vxoris vſus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, & pręterquam ex ſemine Aaron, ad ſacerdotium nullus accedere pręcipiebatur †, quanto magis hi ſacerdotes, vel leuitæ pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſeruare debent, quibus vel ſacerdotium, vel miniſterium ſine ſucceſſione eſt, nec præterit [l] dies, qua vel à ſacrificiis diuinis, vel à baptiſmatis [m] officio vacent?

1. Cor. 7.

PALEA. C. V.

5 Nam [B] ſicut Paulus ad Corinthios ſcribit dicens [Abſtinete vos ad tempus, vt vacetis orationi:] & hoc vtique laicis præcepit, multo magis ſacerdotes, quibus orandi, & ſacrificandi iuge ſacrificium † eſt, ſemper debebunt ab huiuſmodi conſortio abſtinere.

B ¶ Nam ſicut.] *Hæc palea in duobus vaticanis (in quibus ſolis reperitur) eſt coniuncta cū ſuperiori capite, quemadmodum etiam in epiſtola Innocentij. & legitur.* Nam ſi Paulus. *Sed non eſt mutatum, quoniam eſt initium capitis.*

Item Exuperio Tholoſano epiſcopo, epiſt. 3. ca. 1.

¶ Qui ab vxoribus ſuis abſtinent, ad ſacrificia admittantur. C. VI.

6 Eos [c] ad ſacrificia fas ſit admitti, qui vel cum vxore [n] non exercent carnale officium [o].

c ¶ Eos.] *Apud Innocentium, & infra diſt. 82. c. Propoſuiſti. vbi hoc idem eſt repetitum, legitur,* neque eos ad ſacrificia fas ſit admitti, qui exercent vel cum vxore carnale conſortium.

Item Hieronym. contra Iouinianum, libr. 1.

orare, ſemper debent ab vxorib. abſtinere. Et hoc p̄batur auctoritate Apoſtoli per ſeq. c. quorum prima duo patent.

Sacerdotibus.] ỹ. idem eſt de aliis clericis. Lauren.

¶ *Sæpe.*] ỹ. horis debitis. ſic ỹ. e. ſi laicus. 22. diſt. ſacroſancta. & ỹ. 37. diſt. de quibuſdā. 36. diſt. c. vlt. Arch.

Epiſcopos.] Hoc ca. habetur 84. diſ. cum in præterito.

¶ *Vel qui.*] ỹ. ſubdiaconi. nam & ſubdiaconi ſacramentis inſeruiunt. 84. di. cum in pterito. Et expōeiſtud, vel, p̄ &, ſecūdū Hug. & ita p hoc, & p illud ỹ. 32. diſt. placuit. ſupletur illud 84. diſ. cū de quorundam. quia hæc tria ca. ſunt Carthaginenſis concilij, & faciūt pro epi. Hu. ſecundùm Lau.

Tenere debet.] CASVS. Victori⁹ Rothom. epiſcop⁹ habebat quoſdam presbyteros & leuitas in ſua diœceſi, qui nolebāt à ſuis vxorib. abſtinere. Ideo quæſiuit à Papa, an presbyteri & leuitæ deberent viuere continenter? Et reſp. q̄ ſic, & hoc p̄bat auctoritate p̄phetæ dicentis: Sancti eſtote, &c. i. mūdi. & exēplo ſacerdotum vet. teſt. qui in ſua hebdomada à ſuis vxorib. abſtinebant, ſed finita ſua hebdomada ſuis vxorib. commiſcebantur propter ſobolem procreandam: quia null⁹ poterat fieri ſacerdos niſi d̄ tribu Aaron. hodie vero cum ſacerdotes quotidie debeant orare, nec requiritur de qua tribu promoueantur, ſemper debent ab vxorib. abſtinere. Sequentia duo c. plana ſunt, & per te videbis.

Num. 18.

† *al. præcept⁹ fuerat.*

5 Ibid. cōtinenter Anſ. l. 7. c. 132. 1. Cor. 7.

† *al. officium*

i ¶ *Quoniam ego ſanctus ſum.*] Ex quo dominus ſe commendauit, & Chriſti actio noſtra eſt inſtructa lectio. 81. diſt. legitur. " ergo & nos poſſumus nos commendare, & Aug. ſe commendat, æquiparando ſe prophetis, vt 23. qu. 4. ec-

6 ỹ. diſt. 82. c. ꝓpoſuiſti. Pann. l. 3. c. 95.

" Commendare p̄t aliquis ſeipsū.

c Ad idem q̄ d̄t Bal. Cuſtodi aiam meā, om̄ ſanctus ſū, &c. & ſ Pſal. Inclina Dñe.

d Ideo autē fit hoc quia ann⁹ d̄r, ab an, quod eſt circū, qa circū voluitur ſic & quodlibet tp̄s. L.

a ¶ Si

Source : BIU Cujas

a SI laicus.] ¶Orare.] Quid de hac materia iuris sit, habes 33.q.4. c.1,& 2.

"ꝓbatovno coniunctorũ, ꝓbatur reliquum. a Sic de tali bus vno cõcesso & alius cõcessũ est.1.q.sicut Christꝰ. vbi si-conci.ẽ.28.dis.in c. de hoc.Arc. 1Pã.l.3.c.96

b ¶ Matrimonio carendum.] ar. "ꝙ si aliqua sibi coherent, vel si aliquid sequitur ex alio, vno probato & reliquum est probatum[a], vt 33.di.si quis viduam.26.di.deinde.3.q.6. hæc quippe.arg.contra de pæ.dist.1.sicut primi. in fi.

QVOD AVTEM. CASVS. Dicitur ĩ hoc §.quòd illud quod dictum fuit in Gangrẽ-si qs discernit. ex causa fuit statutum, ſ. ꝓpter Manichæos, qui nuptias condemnabant exemplo sacerdotum. Et hoc probat duobus seq.cap. quæ plana sunt, & per se patent.

c ¶ Quod autem.] Respicit tria pen.ca. 28, dis. dicens quòd illud statutum fuit propter hæresim Manichæorum, qui nuptias contemnunt.

Q Vicũque.] POTEST ET ALITER. Hæc est teria pars dist. in qua dicitur, ꝙ illud ꝙ supra dictum est in c. si quis docuerit. dist. 28. ex causa vel ex tẽpore intelligitur. nũc autem aliter exponit, dicens ꝙ illud c. potest intelligi de sacer dotib. nostri temporis, vt si quis docuerit sacerdotem contemnere vxorem, quam in minorib. ordinib. duxit, vel cum erat laicus, vt eã à sua cunitaté. ex alia versione Burc.l.8.c.6 Iuo p.7. ca. 79. ẽ.dist.28. c.si quis.

25ẽ.di.30.c.si qs nuptias.

35ẽ.di.30.c.si qs vel virgi

d ¶In canone.] ẽ.28.di. si quis docuerit.Io.

LEx.] CASVS. Rusticus Narbon. episcopus quæsiuit à Leone, vtrum diaconi possint, vel debeãt cognoscere vxores suas? Qui resp. ꝙnon, sed debent continere sicut episcopi & presbyteri. nam cum erãt laici vel lectores, hoc eis licebat, sed postquam promoti sunt ad sacros ordines, cœpit eis non licere qđ ante licebat, eas tamen à sua cura abiicere nõ debẽt, ꝙn eis necessaria subministrent.

b Ad hoc ĵ. 27.q.1.nuptiarũ. 32. q. vlt.c.vlt.17. q.1.sũt qdã. & hẽs ẽt ad hoc 88.dist. fornicari.ff. đ sol.cũ qs. j.resp.argu. cõtra ext. đ diuor. gaudemus. Arc. 4Burc.l.2.c. 114. Anſ.l.7. c.135.& 6.c. 204. Poly.l. 4.tit.31. Iuo p.6.cap.68. Pã.l.3.c.106

e ¶Eis non licere.] No. ꝙ propter commutationem ſtatus incipit aliquid non licere qđ prius licuit[b].12.qu.1. nolo.& 22.quæſt.2.ne quis arbitretur.

OMnino.] CASVS. Abbas Niceta dicebat licere episcopo, presbytero & diacono amplecti vxorem suam, & cognoscere, & hoc probabat auctoritate Apostoli dicentis se habere potestatem circumducendi mulierem sicut frater Domini, & Cephas. Leo autem Papa eum reprehendit, & scribens contra eum dicit nõ esse verum vt possint cum ea dormire more solito, tamen debent eis largiri victum & vestitum, & hoc probat exemplo Apostolorum, reprehendens eum ex eo quòd male intelligebat illud verbũ, circumducendi.

1.Cor.7.

¶Sacerdoti, cui est semper orandum, matrimonio semper est carendum. C. VII.

1 SI laicus, & quicumque fidelis orare[a] non potest, nisi careat officio coniugali, sacerdoti, cui semper pro populo offerẽda sunt sacrificia, semper orandum est: si semper orandum est, ergo semper matrimonio carendum[b].

Quòd autem[c] Manichæorum causa de coniugio[A] sacerdotum illud supradictum sit, ex Gangrensi concilio apparet, in quo c.1 sic statutum legitur.

A ¶De coniugio.] *Sequentem canonem Gratianus restringit ad coniugia sacerdotum, cum tamen in eo damnentur illi, qui omnino nuptias vituperabant, nec volebant aliquem Christianum etiam laicum, liberis operam dare. Nec fuit editus proprie contra Manichæos, sed contra quemdam Eustachium, qui hunc errorem cum aliis multis in Armenia disseminauerat. Est autem caput hoc idem cum capite, si quis nuptias, supra dist.30. sed ex alia versione.*

¶Anathema sit, qui nuptias vituperat. C. VIII.

2 SI quis vituperat nuptias, & dormientem cum viro suo fidelem, ac religiosam detestatur, aut culpabilẽ æstimat, velut, quæ regnum Dei introire non possit, anathema sit.

Item ex eodem, c.8 & 9.

¶De eodem. C. IX.

3 QVicumque virginitatẽ custodiens, aut continentiæ studẽs, velut horrescens nuptias, nec propter hoc, quòd bonum, & sanctum est, nomen virginitatis assumit, anathema sit.

3 *Potest & aliter intelligi illud, quod in canone[d] Apostolorum legitur, vt iste sit sensus capituli: [si quis docet sacerdotem vxorem suam contemnere,] non quam vxorem in sacerdotio accepit, sed quam, dum adhuc esset laicus, vel in minoribus ordinibus constitutus, sibi copulauit, cum qua cõtinentiam professus est, cum ad sacros ordines ascenderet, quam nullus debet contemnere, hoc est ab animo, & cura sua abiicere, quin ei necessaria prouideat. Probatur autem hæc interpretatio auctoritate Leonis Papæ, qui epist. 90.ca.3 scribens Rustico Narbonensi episcopo ait.*

¶Ministris altaris cum episcopis, & presbyteris eadem est lex continentiæ. C. X.

4 LEx continentiæ eadem est altaris ministris, quę episcopis, atque presbyteris: qui cum essent laici, siue lectores, licite & vxores ducere, & filios procreare potuerunt, sed cum ad prædictos peruenerunt gradus, cœpit eis nõ licere[e], quod licuit. Vnde, vt de carnali fiat spiritale coniugiũ, oportet eos nec dimittere vxores, & quasi non habeant, sic habere, quo & salua sit charitas, & cessent † opera nuptiarum.

Item Leo[B] ix. contra epist. Nicetæ Abb.

B ¶Leo.] *Habetur in responsione Humberti ad libellum Nicetæ presbyteri, & monachi aduersus Latinos editum: quam responsionem, cũ nomine Leonis ix. cuius erat legatus, scripserit, potest recte nomine ipsius citari, sicut multa ex Eunodij libro, nonmine Symmachi citata inueniuntur, supra dist.12.ca.concilia. & infra 40.dist.c.non nos. & 81.dist.c. nemo recte.8.q.4.c.nonne. & 9.q.3.ca.aliorum. Ac supra distin.22.nomine Nicolai ij. citatur caput,* Omnes. *quod habetur in oratione Petri Damiani.*

¶Episcopus, vel presbyter vxorem propriam à cura sua non abiiciat. C. XI.

5 OMnino confitemur non licere episcopo, presbytero, diacono, subdiacono propriam vxorem causa religionis abiicere à cura sua, scilicet, vt ei victum, & vestitum[f] largiatur[g], nõ vt cum illa ex more carnaliter iaceat. Sic & sanctos Apostolos legimus egisse, beato Paulo Apostolo dicẽte[h] [Nunquid non habemus potestatem mulierem sororem[i] circumducendi[k], sicut fratres Domini, & Cephas?] Vide insipiens, quia non dixit [nunquid non habemus potestatem mulierem amplectendi?] sed [circumducẽdi,] scilicet vt de mercede[l] prædicationis substentaretur ab eis: nec tamen foret deinceps inter eos carnale coniugium.

c ¶Nunquid non habemus.] *variæ sunt huius loci interpretationes, quod inter alios B. Hieronymus in primo libro contra Iouinianum ostendit.*

Hinc & illud[m] Gregorij [Presbyter quidam.] quod require infra dist. sequenti. c.pen.

¶Vt igitur ex his auctoritatibus apparet, sacerdotes vxoribus, quas in laicali habitu, vel in minoribus ordinibus constituti sibi legitime copularunt, necessaria ministrare, debita vero reddere non valent.

4 *¶Sed obiicitur illud tripertitæ historiæ, lib.2.c.14.*

¶Dissuasu Paphnutij synodus non constituit, quòd presbyteri cum suis vxoribus nõ dormirent. C. XII.

6 NIcæna synodus corrigere volens hominum vitam in ecclesiis commorantium, posuit leges, quas canoncs vocamus, in quorum tractatu videbatur aliquibus introducere[n] legẽ, vt episcopi, presbyteri, diaconi, & [A] subdiaconi cum coniugibus, quas ante consecrationem duxerant, non duxerunt. Sed quia hæc lex erat occasio fornicandi, surrexit Paphnutius confessor inexpertus nuptiarum, & synodo contradixit ne talem poneret legem, cum castitas sit cognoscere vxorem propriam. synodus autem sententiam eius laudauit, & approbauit.

n ¶Introducere.] de consensu vxoris, aliter esset iniqua.

f ¶Et vestitum.] "Ex quo dicit victum & vestitum, videtur quòd nomine victus non comprehendatur vestitus, vt ff. de transſ. cum hi. §. qui transigit[c]. quod non est verum. ff. de ver. sig. verbo, victus.

"Victꝰ noĩe cõprehenditur vestitus.

cVbi not. ſ3 hocverũ est quoad trãsactionẽ, aliter bñ cõtinetur. Arc. †al. cesſet ex ercitatio nuptiarum.

g ¶Largiatur.] sequestrato tamen habitaculo, vt 77.dist. episcopus. & hoc cum persona est suspecta.

h ¶Paulo Apostolo dicente.] Ducebant enim vxores secum, vt seruirent eis in cibis parandis, & ab eis pascerentur (cum essent pauperes) de mercede prædicationis.

i ¶ Sororem.] i. quasi sororem.

k ¶ Circumducendi.] nobiscum.

l ¶Vt de mercede.] ar. "quòd si quis habet vxorem & filios, de bonis ecclesiæ ipsos potest pascere, si non habet propria. vt 86. dist. non satis. ĵ. dist. prox. si quis vero. & 50.dist.studeat.in fin. & 37.distinct. legant. quia nemo carnem suam vmquam odio habuit, vt 13.q.2.non æstimemus. & hęc vera sunt si indigent[d], alias secus, vt 28.dist. de Syracusanæ. vnde & si viro relictus est vsus alicuius rei, mulier eadem re potest vti, vt ff. de vsu & habit. l. ceterum. §. mulier.

"Bñficiatus suis consan guineis sub uenire põt. 5 Pann.l.3. c.115.

d Ad hoc 18 qu.1. habebat.in pr.

1.Cor.9.

m ¶ Hinc & illud.] ĵ. in illo cap. presbyter quidam. quod est infrà distinct. proxi. Ioan.

VT IGITVR. CASVS. Cõcludit Gratianus ex supradictis, quòd sacerdotes debent suis vxoribus cum quibus in minoribus ordinibus vel in laicali habitu contraxerunt, necessaria ministrare, sed debitum reddere non valent. Sed contra hoc duo sequentia ca. inducuntur, sc. quòd sacerdotes debent reddere debitum vxoribus suis,

SED OBIICITVR. Hæc est 4. pars distin. in qua ponit duos canones orientales, in quib. conceditur clericis habere vxores, Ioan. de Fan.

6 Pann.l.3. c.83.

Nicæna synodus.] CASVS. Nicæna synodus volebat legem imponere & necessitatem episcopis, presbyteris, diaconibus & subdiaconibus vt seruarent castitatem cum vxoribus cum quibus in minoribus ordinibus matrimonium contraxerunt.

a ¶Cas

Source : BIU Cujas

"Contradicere potest vn⁹ multis.

a Et est hic arg. ꝙ vnus canonicus ꝑt se opponere ꝓ defentione ecclesiæ suæ. Ad idē ext. de cōc. ꝑb. ex parte. vbi dt Io. de Fan. hoc eē verū ēt si capitulū illius ecclesię nolet defendi, & hoc fauore ecclesiæ. arg. ff. de li. cau. l. 1. 2. 3. 1 Adde gl. cōcor. ī eo. ꝓposuisti. ver. estote, ℑ. 61. dist.

2 Pann. l. 3. c. 86.

†ordinandi] sed ob gl. ñ est mutatū.

"vir debitū vxori nō ſp nec vbique reddere tenetur.

†lege dign⁹] sed ob gl. ñ est mutatū.

b Melius ea. caus. & q. c. apostolus. in gl. vlt.

† al. tractationis.

c sc. Laur. contra.

d Hæc rō ñ vī bona. nā in vxoribus oriētaliū ñ h3 locū, qđ hī ī 22. di. qa sunt culpæ. & seq. quia cōtinētiā ñ ꝓmittūt tacite vel expresse. Arc.

a ¶ *Castitatē.*] sic qui bene comedit, abstinēs est. 44. di. cōiuia, in fi.

b ¶ *Sententiam.*] "Vnus ergo potest contradicere toti vniuersitati[a] si habet rationabilem causam, vt ext. de his quæ fi. à ma. par. cap. c. 1. nam sententia vnius potest alios trahere ad partem suam, vt ext. de ea qui mit. in pos. c. cum sicut. ff. de arb. Item si vnus. §. vlt. C. de vet. iu. enuc. l. 1. §. sed is, &c.

Quoniam.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas par. In 1. par. dicitur ꝙ in canone Romano statutum erat ꝙ diaçones & presbyteri orientalis ecclesiæ deberēt continentiam profiteri: quod male seruabāt, quod sexta synodus, cognouit: ideo statuit iuxta antiquum canonem Apostolorū, vt vnusquisque[a] clericus suā possit habeī vxorem: nec propter hoc repellatur à promotione si dign⁹ fuerit: nec tempore suæ ordinationis cogatur continentiam profiteri: eo tamen tempore quo ministrat altario, debet abstinere. In 2. parte, quæ incip. ibi, *Si quis*, dicitur quòd si qs presbyteros vel diacones à contactu legitimæ vxoris priuauerit, deponi debet: & quicumque clericus causa religionis suam vxorem abiecerit, deponi debet si in contumacia perseueret.

c ¶ *Quoniam.*] id est, quamuis.

d ¶ *Romani.*] Hic assignatur differentia inter orientales & occidentales.

e ¶ *Qui ordinati sunt.*] id est, ordinantur.

f ¶ *Apostolicæ.*] quia Apostolus præcepit, vt vir reddat debitum vxori, 33. q. 1. c. 1.

g ¶ *Opportuno.*] "istud est cōtra Gandulphū & alios, qui dicunt ꝙ vir quolibet loco etiam ī ecclesia, & quolibet tempore tenetur reddere debitum vxori petēti. Sed hoc non est verum: quia sicut debitor, non debet semper venire cū sacco parat⁹, vt ff. de so. quod dicimus. sic nec vir semper debet esse paratus. 33. qu. 4. Christiano[b].

h ¶ *Diligens.*] dignus.

i ¶ *Continentes.*] Sed nunquid in orientali ecclesia vir potest ꝓmoueri sine licētia vxoris? Dicit H. ꝙ sic[c]: quia nec fit ei præiudicium aliquod. Sed certe præiudicium fit ei: quia post mortem viri nō potest contrahere[d]. Item & in alio fit ei præiudicium: qa tempore vicis suę nō debet ei commisceri: cum etiam ad temp⁹ vir in vita vxore non possit orare, vt 33. q. 4. Apostolus. sed ibi expone orare, ideſt peregrinari. Ioan.

HOC AVTEM. Casvs. Modo Gratianus soluit supra dictam obiectionem: & dicit quòd hæc duo c. intelliguntur de clericis orientalis ecclesiæ, qui non susceperunt votum castitatis, cui sexta synod⁹ præfuit, licet occidentalis sic: & hoc probatur per sequens ca.

ALiter, Casvs. Dicitur in hoc c. ꝙ alia est traditio orientalis ecclesiæ, & alia occidentalis. Nam in orientali ecclesia omnes clerici indistincte possunt vti matrimonio contracto. In occidētali vero ecclesia aliter seruatur.

k ¶ *Copulantur.*] ideſt copulato vtuntur[e]. Multi ex hac littera dixerunt, quòd orientales possunt contrahere in sacris ordinibus, sed eis obstat ℑ. dist. prox. si quis eorū. sed ipsi dicunt quòd ibi sexta synodus nobis præfixit regulam.

SIMILITER. Casvs. In hoc §. ostēdit Gratianus qualiter intelligantur tria ca. in 28. dist. sc. consulendum. & presbyterum. & si quis discernit. & vnum cap. in 34. dist. si subdiaconus. Dicit enim quòd illud cap. consulendum. locale fuit: quia Bulgari non dum susceperant votum continentiæ. In ca. presbyterum. non legitimæ nuptiæ intelliguntur secundæ, scilicet, si quis discernit. locale fuit: vel intelligitur de vxore quæ ducta fuit in minoribus ordinibus. Si militer c. illud, si subdiaconus. de secunda vxore intelligitur.

l ¶ *Nicolai.*] 28. di. consulendum.

m ¶ *Synodi.*] 25. di. presbyterum.

n ¶ *Si quis.*] ℑ. 28. dist. si quis.

o ¶ *Si subdiaconus.*] ℑ. 24. distin. si subdiaconus.

Eruãda.] Hęc dist. diuiditur ī sex partes. ī prima par. probat quòd in sacris nullus potest habere vxorem: in minoribus autem potest: & etiam habere beneficium, hoc probat per tres auctoritates. Secunda ibi, *Nullus.* Tertia ibi, *Verū.* Quarta ibi, *Pro hibentur.* Quinta ibi, *Interdixit.* Sexta ibi, *Presbyteram.* Ioan. de Fan.

Casvs. Hic intitulatur 32. dist. in qua dicitur, quòd in occidentali ecclesia clerici in sacris ordinib. constituti debent continentiam seruare, vt probatur per sequens ca. Sed in minoribus ordinib. non coguntur: & hoc per ç. ℑ. e. seriatim.

p ¶ *Seruanda est.*] In hac 32. di. adhuc. prosequitur de continentia clericorum. "Dicit ergo quòd constituti in quattuor sacris ordinibus tenētur continere: & qui non fuerint continentes, priuantur officio, & beneficio: & si habent publicas concubinas, nullus re tenētur.

Missam

dormirent. Surgens autem in medio Paphnutius confessor contra dixit, honorabiles confessus nuptias, & castitatem[a] esse dicens, cum propria coniuge concubitum: suasitque concilio, ne talem poneret legem, grauem esse asserens causam, quæ in ipsis, aut eorum coniugibus occasio fornicationis existeret. Et hæc quidem Paphnutius (licet nuptiarum esset inexpertus) exposuit: synodus que laudauit sententiam[b] eius, & nihil ex hac parte sanciuit: sed hoc in vniuscuiusque voluntate, non in necessitate dimisit.

A ¶ Et subdiaconi.] *In aliquot vetustis codicibus, & in originali Socratis non sunt duæ istæ voces. Sozomenus tamen lib. 1. c. 22. habet tam græce, quàm in latina vetere, & noua versione, vt etiam Nicephorus.*

Item synodus sexta, c. 13. lib. 8. c. 19.

¶ Non in perpetuum, sed tempore oblationis à complexu suarum vxorum sacerdotes abstineant. C. XIII.

QVoniam[a] [b] [c] in Romani[d] ordine canonis esse cognouimus traditum, eos qui ordinati† sunt[e] diaconi, vel presbyteri, debere confiteri, quòd iam suis non copulentur vxoribus, nos antiquum sequentes canonem Apostolicæ[f] diligentię, & constitutiones, sacrorum virorum legales nuptias amodo valere volumus, nullo modo cum vxoribus suis eorū connubia dissoluentes, aut priuātes eos familiaritate adinuicem in tempore opportuno[g]. Quicūque ergo diligens† [h] inuentus fuerit in subdiaconali ordinatione, aut diaconali, aut sacerdotali, hic nullo modo prohibeatur ad talē ascendere gradum pro vxoris suæ legitimæ cohabitatione. Nec etiam tempore ordinationis suæ profiteri cogatur, quòd abstinere debeat à legalis propriæ vxoris familiaritate. *Item infra.* ¶ Oportet eos, qui altari ministrant[i] in tempore oblationis† sanctorum continentes[i] esse in omnibus, vt à Deo possint consequi, quæ simpliciter postulant. ¶ Si quis igitur præsumpserit contra Apostolicos canones, aliquos presbyterorum, & diaconorum priuare contactu, & communione legalis vxoris, deponatur. Similiter & presbyter, aut diaconus, qui religionis causa vxorem suam expellit, excommunicetur: si vero in hoc permanserit, deponatur.

B ¶ Quoniam.] *Græce sic habetur:* ὅτι δὲ ἐν τῇ ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐν τάξει κανόνος παραδίδοται ὁμολογοῦμεν. *id est:* Quoniam in Romana ecclesia loco canonis traditum esse cognouimus, &c. *Hanc vero ecclesiæ Romanæ traditionem non solum B. Hieronymus contra Iouinianum, Humbertus suprà citatus, & alij Latini scriptores defendunt, sed etiam Balsamon, in explanatione huius canonis satis aperte probat. Verum de omnibus huiusmodi canonibus, qui sextæ synodo adscribuntur, quid sit sentiendum, ad caput, Habeo librum. dist. 16. satis explicatum fuit.*

Hoc autem ex loco intelligendum est, orientalis enim ecclesia (cui sexta synodus regulam viuendi præscripsit) votum castitatis in ministris altaris non suscepit.

Vnde Stephanus Papa ait in prima actione synodi ab ipso in Basilica Lateranensi congregatæ.

¶ Occidentalis, non orientalis ecclesia castitatis obtulit votum. C. XIIII.

ALiter se orientalium traditio habet ecclesiarum, aliter huius sanctæ Romanæ ecclesiæ. Nam earum sacerdotes diaconi, atq; subdiaconi matrimonio[A] copulantur[k]: istius autem ecclesiæ, vel occidentalium nullus sacerdotum à subdiacono vsque ad episcopum licentiam habet coniugium sortiendi.

A ¶ Matrimonio.] *Id est possunt simul esse in sacris ordinibus, & matrimonio iuncti. Nam neque illis, postquam ad sacros ordines ascendissent, licebat contrahere matrimonium.*

4 *Similiter & capitulum Nicolai ex loco consideratur, quia gens Bulgarorum nouiter ad fidem conuersa, propositum sacræ religionis ex integro assumere nondum dicitur.*

¶ 5 *Quòd autem in ca. 6 synodi[m] presbyter non legitimis nuptiis detentus punitur, non legales nuptiæ secundæ intelligendæ sunt, à quibus auctoritate canonica sacerdos quilibet debet esse immunis. Illud autem Gangrensis concilij [6 Si quis[n] discernit presbyterum cō iugatum, &c.] similiter intelligendum est vel localiter traditum, vel cōiugatum ab ea appellatum, quam ante tempus ordinationis suæ duxerat. Illud quoque Martini Papæ. [7 si subdiaconus[o] fecundam duxerit vxorem] non dissimiliter intelligendum est. Primam enim vxorem ante subdiaconatum habere permittitur: qua defuncta, vel castitatem professa, promouetur iste ad subdiaconatum. Promotus autem, si secundas desiderauerit nuptias, sententiæ Martini Papę subiacebit.*

DISTINCTIO XXXII.

ps 1

Eruanda est[p] *ergo continentia ab omnibus in sacris ordinibus constitutis.*

Vnde Leo Papa ad Anastasium epistola.

82. c. 3. & 4. *ait.*

Missam eorum audiat[a]. & vt facilius possint seruare continentiam, præcipitur eis vt extranearum feminarum familiaritatem vitent[b]. Ioan. Sed numquid quilibet ordo est sacer? Et certe videtur ꝙ sic. nam dicitur in lib. 4. sententiarum, 22. dist. c. 1. in prin. ꝙ ordo est sacrum signaculum, in quo traditur spiritualis potestas ordinato, & officium: & ī quolibet ordine confertur gratia si digne sumatur, vt ibi dicitur. Sol. reuera quilibet ordo [c] sacer est: sed quattuor præcipue dicuntur sacri à sanctimonia, i. castitate & continentia, quam indicunt s. 28. dist. nullum. & c a. decernimus.

a Vt j. c. nulli. & c. pter hoc. Arch. b j. ea. inter dixit. & c. sequen.

1 Burc. l. 1. c. 5. & l. 2. ca. 148. Ans. l. 7. c. 137. & l. 6. c. 18. in fi. Iuo p. 5. c. 59 & p. 6. c. 98. & 221. Pan. l. 3. c. 100.

† *al. non vocantur ad culpam.*

c Hic quæro an ordo sit vnū sacrm? Dic secūdū Pe. ꝙ vnū dr perfectione vnius finis: ꝙa cōstituitur ex diuersis ordinib. specialib. ꝙ oēs ordinātur ad vnū actū consecrationis, sicut ēt dom[a] vna dr. Arc.

¶Neque etiam subdiaconis connubium conceditur. C. I.

1 OMnium sacerdotum tam excellēs est electio, vt hęc, quæ in aliis [a] membris ecclesię vacant † à culpa, in illis tamen habeantur illicita. Nam cum extra clericorum [b] ordinem cōstitutis, nuptiarum societati, & procreationi filiorum studere sit liberum, ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, nec subdiaconis quidem connubium carnale conceditur, vt & qui habent, sint tamquam non habentes, & qui nō habēt, permaneant singulares [c]. Quod si in hoc ordine [d], qui quartus est à capite [e], dignum est custodiri, quanto magis in primo, vel in secundo, tertioue seruandum est, ne aut leuitico ministerio, aut presbyterali honore, aut episcopali excellentia quisquam idoneus æstimetur, qui se à volupte vxoria [A] nec dum frenasse detegitur.

A ¶vxoria.] *Sic emendatum est ex epistola Leonis, & ceteris collectoribus, præterquam Iuone in parte 6. c. 98. nam ibi est, vt antea apud Gratianum,* luxuriæ. *Ex isto autem epistolæ loco ostenditur eo quoque tempore in multis ecclesiis eam fuisse consuetudinem, vt subdiaconi à proprijs vxoribus abstinerent. Quod tamen ante B. Gregorium nō erat generatim omnibus ecclesiis præceptum, quippe cum in Sicilia aliter obseruaretur. ca. nullum. supra dist. 28. & c. ante triennium. dist. 31.*

[*Item* [f] *Gregorius Leoni Episcopo Catin. lib. 3. epist. 34.*]

PALEA. C. II.

2 MVltorum relatione comperimus hanc apud vos olim consuetudinem tenuisse, vt subdiaconi suis licite miscerētur vxoribus. Quod ne denuo quisquam præsumeret, à Seruodei sedis nostrę diacono ex auctoritate nostri decessoris est isto modo ꝓhibitum, vt eodem tēpore ij, qui iam vxoribus fuerant copulati, vnum è duobus eligerent, id est, aut à suis vxoribus abstinerent, aut certe ministrare nulla ratione præsumerent. Et quātum dicitur, Speciosus tunc subdiaconus pro hac re ab administrationis se suspendit officio, & vsque in obitus sui tempus, notarij quidem gessit officium, & à ministerio quod sub diaconum oportuerat exhibere, cessauit. *& post aliqua.* ¶De cetero vēro fraternitas tua sit omnino sollicita, vt quos ad hoc iā officium contigerit promoueri, hoc quàm maxime diligenter inspiciat, ne si vxores habent, miscendi se cum eis licentia potiantur, sed ad similitudinem Apostolicæ sedis, eos cūcta obseruare sua nihilominus districtione constituat.

2 j. 27. q. 2. Ansel. l. 7. c. 138. Polyc. l. 4. tit. 31.

Item Gregorius Augustino Anglorum Episcopo, cap. 2. ad secundam interrogationem.

¶Extra sacros ordines constituti ducant vxores, & ab ecclesia stipendia accipiant. C. III.

3 SI qui vero sunt clerici extra sacros ordines cōstituti, qui se continere non possunt, sortiri vxores debent, & stipendia sua exterius [g] accipere, quia & de eisdē patribus, de quibus præfati sumus, nouimus scriptum, quòd diuidebatur singulis, prout cuique opus erat. De eorum ergo stipendio cogitandum atque prouidendum est, & sub ecclesiastica regula sunt tenendi, vt bonis moribus viuant, & canendis psalmis inuigilent [h], & ab omnibus illicitis cor, & linguam, & corpus Deo auctore conseruent.

Item Nicolaus Papa Odoni † Viennensi Archiepiscopo.

¶Subdiacono vxorem ducere non licet. C. IIII.

4 DE illo clerico, Aluerico † nomine, quem per ordines ecclesiasticos vsq; ad subdiaconatum caste vixisse dicitis, cur vestra auctoritate vxorem duxerit, miramur: eo quòd nulli vmquam (exceptis illis, quibus ecclesiastica regula habere permittit) vxorem ducendi † licentiam damus [i].

Item Nicolaus Papa omnibus episcopis.

¶Non audiatur Missa presbyteri concubinam habentis. C. V.

2 [6] NVllus Missam audiat [k] presbyteri, quē scit [l] cōcubinam indubitāter habere, aut subintroductam mulierem. Vnde etiam ipsa sancta synodus hoc capitulum sub excommunicatione statuit, dicens [Quicunque sacerdotum, & diaconorum, &c.] [*Sicut in* [B] *subsequenti capitulo Alexandri secundi continetur.*]

B ¶Sicut in subsequenti.] *Hæc clausula est Gratiani omittentis referre ex capite Nicolai ea, quæ proxime ex Alexandro relaturus erat. Sunt enim eadem verba. Nam Nicolaus secundus in epistola, quæ extat, omnibus episcopis catholicis scripsit se in concilio, quod*

a ¶Damus.] "Sed numquid Papa dare potest subdiacono licentiam contrahendi? Videtur ꝙ sic. Nam dispensat ecclesia cum cōsanguineis [d], & dispensat in aliis votis. vt ext. de vot. & voti redempt. ex multa. & in iuramentis, vt 15. q. 6. auctoritatem. vbi dicitur, dissolue obligationes impietatis. Econtra videtur, vt ext. de stat. mon. cum ad monasterium. in fi. Solu. si votum ipsum obliget ordinatum, Papa nō potest dispē sare. sed si constitutio obliget, & non votū, tunc potest Papa dispensare: quia contra constitutiones ecclesiæ bene dispēsat. 25. qu. 1. sunt quidam. Io. Ego credo quòd Papa possit* dispensare, cum hoc non sit contra articulos fidei [e], & ipse habeat plenitudinem potestatis, vt 2. q. 6. decreto. & c. seq. Bart.

* vide B. Th. 2. 2. q. 88. arti. 7. & 11. & Caiet. ibid.

e Nec ēt pt dispensare cōtra Apostolū. 25. q. j. sunt quidā. Io. de Fant. sed hic videas quod leg. & not. ext. de vot. c. non est. 35 j. 12. q. 1. ꝙa tua. §. si qui. Iuo p. 6. ca. 86. Pan. l. 3. c. 108. *Act. 2.*

NVllus.] Hæc est secda pars dist. in qua dicitur quod ī duob. c. seq. continetur. Io. de Fan.

CASVS. Præcepit Nicolaus Papa in hoc c. vt nullus audiat Missam sacerdotis, quem scit indubitanter habere concubinam, aut sub introductam mulierem. Synodus etiam hoc sub excommunicatione præcipit. quod sequitur, est §. Gratiani.

k ¶ *Audiat.*] Contrarium legitur 28. dist. consulendum. 15. qu. vlt. c. vlt. Sed hic loquitur de illo cuius crimen notorium est vel per sententiam, vel per propriam confessionem, vt ext. de cohab. cler. & mulie. vestra. Immo si ad huc post sententiam corrigi voluerit, non dicam eum suspensum ipso iure, vt 81. dist. si qui sunt presbyteri. ext. de cohab. cleric. & mulie. ca. sicut. Bart. tamen dicit hunc canonem fuisse quandoque latæ sententię, sed hodie non esse: & hoc quod dixi speciale est in hoc crimine fornicationis, vt notorius fornicator sit suspensus ipso iure, & etiam simoniacus, vt §. verum. sed in aliis crimi nibus non est expresum. "& ideo licet notoria sint, non est propterilla abstinendum ab officiis ipsorum. vel dic quòd licet notorius fornicator ipso actu sit suspensus, tamen propter contrarium actū ipso iure restituitur ei officium. 81. dist. si q sunt. vnde quàm cito pœnitet, licite celebrat. Ioan. Sed certe quidquid dicat Ioan. hoc tene pro certo, siue

† *al. Adoni.*

4 Iuo p. 6. c. 119. † *al. Aluico.*

† *al. habendi*

5 In synodo Romana 113 eporū in basilica Constantiniana.

6 Pann. l. 3. c. 135.

"Concubitoria narij an sint in officio fungiendi.

f Et ꝙ sic de beat intelligi, ꝓbatur 20. q. c. 2. ibi de hoc ī gl. arg. ꝙ, &c. vbi ita not. Arch.

sit notorium per sententiam, siue per confessionem, vel per rei euidentiam de fornicatione ipsius, quòd vitari debet, vt ext. de cohab. cler. c. vlt. Bart.

l ¶*Quem scit.*] scientia iuris, non facti. Ioan.

"Epatus est ordo.

DE illo.] CASVS. Quidam episcopus permisit alicui subdiacono ducere vxorē, de quo Nicolaus Papa eum reprehēdit, cū tantum clericis infra subdiaconatum liceat cōtrahere matrimonium.

Source : BIU Cujas

PRæter.]CASVS.Capitulum hoc diuiditur in duas par. In 1.part. dicitur, q̃ nullus debet audire Missam presbyteri quem scit cõcubinam indubitanter habere,vel subintroductam mulierem. Hoc idem statuit synodus sub excommunicatione seruandũ,præcipiẽs, vt talis sacerdos Missam non cantet, nisi cessauerit,nec alia diuina celebret,cum his qui obediunt huic constitutioni, nec aliqd ab ecclesia percipiat. In 2. par.quę inc.ibi,*Præcipientes etiam statuimus.* Dicitur, q̃ illi q̃ seruant castitatem,simul manducẽt &dormiant,& decimas, & primitias & oblationes percipiãtà laicis, quas qui nõ dederit, excommmunicetur.

1 In epistol. prox.not.in dicata.

2 Pann.ibid. & l.8.c.142.

a ¶ *Ab ecclesia.*] hoc cõcedo in suspenso à canone. idẽ est in excommunicato.ext.de ap.pastoralis.“nõ ita dico in suspẽso ab homine, q̃ ibi statim debeat amittere beneficium[a], quia relegato ad tempus bona non adimũtur, nisi hoc in sententia exprimatur. C.de pœ.deportatorum.qa dũ aliis rõib. quis constringi pt,nõ sũt ei subsidia subtrahenda. C.de exec.rei iu.stipẽdia. Io. immo dico, q̃ nec hæc adimerentur, nisi in snia exprimeretur. quid d hoc iuris sit, notatur in quæstionibus.B.

“ Clerico excõicato ẽ subtrahẽdũ beneficiũ.

aForte ñ bñ dt Ioã. qa q̃ ñ facit offm nõ dz pcipe bñficiũ.ext. de cle. con. qd à te.& c. diuersis.Ar. 3 Leo ix.in conc. Rom.

b ¶ *In dispositione.*] ar. q̃ communi vita clericorum[b], vt 1.q.2.sacerdos.Sed cõtra,varię sũt cõsuetudines. j.e.placuit.ext.de cõstit. cũ oẽs. & de ele. cũ ecclesiaVulterana.

b 12.q.1.necessariũ. de conf.di.5.in omnibus. vbi de hoc.

c ¶ *Separentur.*ar.“q̃ laici excommunicãdi sunt qui decimas vel oblatiões soluere nolũt.16.q.1. statuimus. & c.reuertimini.13.q.2. qui oblationes. 12.q.1.duo sunt genera. VERVM.Hæc est tertia pars dis. in qua ponit ca. Vrbani.in quo dr quæ differentia sit inter sacramẽta celebrata à malis catholicis , vt in necessitate possint sumi, & sacramenta ab hæreticis,q̃ nullo modo possunt sumi, præter baptisma.Ioan.de Fan.

“ Excõicari pñt q decimas ñsoluũt

Romæ habuit centum tredecim episcoporum, hunc canonem edidisse,quem postea Alexander secundus (vt ipse etiam testatur in epistola manuscripta)in concilio à se habito iisdem verbis repetiuit. Quare in Pannormia appellatur decretum Nicolai iunioris,& Alexandri.

Item Alexander secundus[1].

¶Non est audientia Missa presbyteri, qui concubinam habet. C. VI.

2 PRæter hoc autẽ præcipiendo mãdamus,vt nullus Missam audiat presbyteri, quem scit cõcubinam habere indubitanter, vel subintroductã mulierem. Vnde etiam sancta synodus hoc capitulum sub excommunicatione statuit,dicens: ¶Quicumq; sacerdos, diaconus , subdiaconus post constitutum beatæ memoriæ prę decessoris nostri sanctissimi Papę Leonis [3] , ac Nicolai de castitate clericorum , concubinam palam duxerit,vel ductam non reliquerit,ex parte omnipotentis Dei,& auctoritate beatorum Apostolorum Petri , & Pauli præcipimus, & omnino contradicimus,vt Missas non cãtet,nec Euangeliũ,aut Epistolam ad Missam legat, neq; in presbyterio ad diuina officia cum his qui præfatæ cõstitutioni obedientes fuerint, maneat,neq; partẽ ab ecclesia[a] suscipiat.¶Prę cipientes etiam statuimus , vt hi prædictorum ordinum, qui eisdẽ prædecessoribus nostris obedientes castitatem seruauerint , iuxta ecclesias,quibus ordinati sunt,(sicut oportet religiosos clericos)simul manducent, & dormiant, & quidquid eis ab ecclesiis competit , communiter habeant. Et rogantes[A] monemus,vt ad Apostolicam, communem scilicet vitam, summopere peruenire studeant, quatenus perfectionem cum his consecuti , qui centesimo fructu ditantur,in cælesti patria mereantur adscribi. Deinde, vt decimæ, & primitiæ, seu oblationes viuorum, &mortuorum ecclesiis Dei, fideliter reddantur à laicis , & vt in dispositione[b] episcoporũ sint, quas qui retinuerint,à sanctæ ecclesiæ communione separẽtur[c].

A ¶Et rogantes.] *Hæc vsque ad vers.* deinde, *addita sunt ex epistola manuscripta Alexandri,quorum aliqua etiam sunt in concilio Nicolai, in quo est præterea sequens versiculus:* Deinde,*qui in epistola Alexandri non est.*

3 *Verum*[d] *principia harum auctoritatum contraire videntur Hieronymo*[e], *& Augustino*[f] [4] *& ceteris , qui Christi sacramenta neque in bono,neque in malo homine fugienda ostendunt,sicut subsequens causa simoniacorum plenius demonstrat. Sed Vrbanus secundus in epistola* g *destinata præposito sancti Iuentij* [h] *hanc contrarietatem determinat,dicens:* [*Ad*[h] *hoc*[i] *vero quod subiungitur in eadem epistola,id est, vtrum sit vtendum ordinationibus , & reliquis sacramentis à criminosis exhibitis , vt ab adulteris, vel sanctimonialium violatoribus , vel huiusmodi: Ad hoc,inquam,ita respondemus. Si schismate,vel hæresi ab ecclesia non separamur, eorumdem ordinationes, & reliqua sacramenta,sancta,& veneranda*[k] *non negamus , sequentes B. Augustinum , qui super Ioannem de huiusmodi tam copiose, quàm veraciter differit. Ait enim*[5] [*Baptizat seruus bonus , siue seruus malus*[l] *: non sciat se ille,qui baptizatur,baptizari,nisi ab illo , qui sibi tenuit baptizandi potestatem*] *& paulo post:* [*Non horreat columba*[m] *ministerium malorum , respiciat Domini potestatem*] & infra. [¶ *Attamen*[n] *decessores nostri Nicolaus,& Gregorius à Missis sacerdotum, quos tales reuera esse constiterit* [o] *, fideles abstinere decreuerunt, vt & peccandi licentiam ceteris auferrent,& huiusmodi ad dignæ pœnitentiæ lamenta reuocarent. Scribit hoc prædecessor noster Gregorius Rodulpho Duci Sueuię,& Bertulpho Duci*p *Carẽtanorum inter cetera:*[*Officiũ*q *simoniacorum, & in fornicatione iacentium scienter nullo modo recipiatis, & quantũ potestis,tales à sanctis ministeriis*†, *vt oportue* facramenta in sui essentia à quocumque fiant, dummodo fiant in forma ecclesiæ, & ab his qui potestatem habent conficiendi,&recipienda sunt ab eis nisi sint hæretici , vel schismatici. & hoc probat auctoritate Augu. Nicolaus tamen & Gregor.præceperunt ab officiis simoniacorum & iacentium in fornicatione manifesta abstinendum esse. Secũda quæstio fit complexiue : Aut non sunt vera sacramenta quæ conficiuntur ab istis, nec habent virtutis effectum,aut sunt vera.Si non sunt vera , ergo neque agentibus, neque suscipientibus obsunt. Si sunt vera , ergo sperni nõ debent. Et respondet Vrbanus, quòd vera sunt. Verumtamen contra statuta Grego.& Nicolai non sunt recipienda de manib. eorum. In necessitate tamen ab istis, scilicet simoniaco,& notorio fornicatore potest baptisma suscipi,&etiam Eucharistia. In secunda parte quæ incipit ibi,*Hæc de malis.*dicitur,quòd sacramenta schismaticorum , & hęreticorũ vera sunt, vt dicunt doctores ecclesiæ, sed non habent effectum donec fuerint reconciliati ecclesiæ vel ipsi , vel ordinati ab ipsis, per manus impositionẽ, sed non sunt recipienda ab ipsis, in mortis tamen articulo tantum baptisma ab eis recipi potest. Cyprianus tamen, & 80.epi scopi cum eo dixerunt baptisma hæreticorum esse lauacrũ diaboli.Sed reprehẽsi sunt ab Augustino, Stephano, Cornelio, & aliis Pontificibus Romanis , cum meli° sit à talib.baptismum recipere, quàm in æternum perire.Et hãc sententiam sequitur tota ecclesia.

Matth.13.

4 1.q.1.neq; in homine.

5 Tract.5.ad c.1.Ioannis, circa med.

i ¶ *Ad hoc.*] Hic incipit c.Vrbani.

k ¶ *Et veneranda.*] & etiam suscipienda, & per hoc respondet duabus quæstionib. scilicet quòd ipsa sacramenta vera sunt,

6 Greg.vij. l.2.reg.epistol.45.

† *mysteriis*] Orig.

& præterea quòd suscipienda sunt: & ita facias vim in verbo illo, veneranda.

l ¶ *Malus.*] Non sufficienter probat hoc, cum aliud dici possit in baptismo,aliud in ceteris.“ nam & à pagano conferri potest.de consecra.dist.4.à quodam.sed melius probat per sequens, non abhorreat&c.

“Baptizare pt paganus

m ¶ *Columba.*]id est,bonus Christianus.

n ¶ *Attamen.*] Hucusque intelligit de malis occultis, & de *illis qui* tolerantur.

o ¶ *Constiterit.*]per sententiam,vel per confessionem,vel per rei euidentiam,vt s.dixi in c.nullus.

p ¶ *Ducu.*]“arg.hic quòd laicus de mandato superioris potest suspendere clericos , & excommunicatio est iurisdictionis potius quam ordinis.arg.ext.de elect.transmissam.nam electioni possunt interesse laici.64.dist.Hadrianus.& c.in synodo. & arg.96.dist.bene quidem.& c.nos ad fidem. & causis matrimonialibus.35.q.5.ad sedem.circa me.2.q.5.Mennam.Ioan. Hoc tamen videtur alienum à laico, cum de rebus spiritualibus se non intromittat: vt extra de iud. decernimus. immo vt ibi dicitur, prohibetur prælatis vt talia laicis non committant, tamen dominus Papa qui habet pletudinem potestatis, eis posset committere vt excommunicarent.2.q.5. Mennam.Bart.

“Laicus qñ que pt cleri cos suspendere, & excõicare.

“ Simoniacus an sit suspensus.

q ¶ *Officiũ.*]“Hug.istud intelligit de notorio simoniaco,sicut de notorio

Source : BIU Cujas

torio fornicatore. melius credo, q̃ etiam occultus ſimoniacus ſuſpenſus ſit, ſi eſt ſimoniacus in ordine, vt 1.q.1.reperiuntur. ſuſpenſus eſt enim quo ad ſe, & quo ad alios. Hoc ideo dicit: quia quilibet peccator ſuſpenſus eſt quo ad ſe, licet non quo ad alios[a] præter no torium fornicatorem, & occultum ſimoniacum. vnde ab occulto ſimoniaco in ordine, quem ſcis eſſe ſimoniacum, non debes recipere ſacramenta, vt dixi 1.q.1. ſi quis à ſimoniacis. & probatur ext. de ſimon. per tuas. ſed à quolibet alio qui adhuc tolerat̃, potes recipere: quia licet qlibet peccator ſit quo ad ſe ſuſpenſus, vt 1.q.1. ſacerdotes, non tamẽ quo ad alios, vt hic patet, & 15.q. vlt. cap. vlt. ſic quãdoque aliquis eſt ſuſpenſus quo ad alios, & non quo ad ſe, vt ext. de cle. peregr. tuæ.

a De hoc ẽt not. 50. di. ḋ his vero. in gl. vlt. ibi videas.

† al. fere.

a ¶ *Porro.*] Hæc ſunt verba Vrbani.

b ¶ *Si.*] exponitur, id eſt, quamuis.

1.Reg.15. c ¶ *Præſumuntur.*] id eſt, præſumptiue conficiuntur.

d ¶ *Sed agentibus.*] Ab illo loco vſque ad illum locum, ceterum, agit de ſimoniaco, & de fornicatore. & ab illo loco vſque ibi, ſciẽdum, loquitur de hæretico, & ſchiſmatico, "& tres innuuntur differentiæ inter hos duos, ſcilicet ſimoniacum, & fornicatorem, & inter illos duos, ſcilicet hæreticum & ſchiſmaticum. Prima eſt, quòd ſimoniacus & fornicator tempore neceſſitatis conferunt duo ſacramenta, ſcilicet baptiſmum & corpus Chriſti: ſed illi[b] baptiſma tantum. Secunda eſt, q̃iſti conferunt ſacramentum & effectum ſacramenti, illi tantum ſacramentum*[c]. Tertia: quia ordinati ab iſtis recipiuntur ſine manus impoſitione, ſed ab illis non. 1.q.1. manus. & c. quod quidam.

"Simoniac° & fornicator triplici- ter differũt. †Can. 45. 46 & 47.

1 lib. j. epiſt. 12. ad Ianuariũ, & epiſt. ad Iubaianũ, q̃ añ illi° concil. poſita eſt.

2 In cõc. Stepha. j. Aug. l. 7. contra Donatiſtas.

b ſc, hereticus & ſchiſmaticus.

* Niſi ĩ caſu neceſſitatis, ga q̃ à pciſo accipit ſacramẽtũ extra caſũ neceſſitatis, peccat, non itẽ q̃ à malo, B. Tho. p. 3.q.64. ar. 6. ad 2. & ar. 2. ad 2. & q. 67. art. 5.

cEt ñ corp° Xp̃i, 34.q.1. c. vlt, & q̃ ſit rõ not. ſ. ea. q. §. ſed illud, Arc,

d Et hoc eſt pp ipſi° Euchariſtiæ reuerẽtiã. arg. de cõſ. di. 4. pp regulã.

"Pœnitentia an poſſit ab hæreticis recipi.

ſibratum ratum eſſe, & merito: quia alia in baptiſmo x, *& alia in reliquis ſacramentis conſideratio eſt quippe cum & ordine prior, & neceſſarior* y *ſit. Subito enim morituro, prius baptiſmate, quàm Dominici corporis communione, vel aliis ſacramentis conſulitur, & dum forte catholicus non inuenitur, ſatius eſt ab hæretico baptiſmi ſacramentum ſumere, quàm in æternum perire. Et hanc ſententiam præſcriptorum Pontificum, Cornelij, Stephani, & Auguſtini ſecuti ſunt Innocentius† Syricius† Leo, Anaſtaſius, & magnus Gregorius, & omnis catholica eccleſia.* 4 ¶ [3] *Prohibentur ergo de manibus talium ſacerdotum ſacramenta ſuſcipi, non quin ſint vera quantum ad formam, & effectum: ſed quia, dum huiuſmodi ſacerdotes ſe à populo contemptos viderint, rubore verecundię facilius ad pœnitentiam prouocentur.*

† Inn. Victricio, epiſtol. 1. c. 15. † Syrici° Hiſpiendus. nam cordis contritio ſufficit, vt de conſecra. diſtin. 4. baptiſmi vicem. ſic nec corpus Chriſti. 24.q.1. ca. pen. & vlt. quia qui credit manducat, de conſec. diſt. 2. vt quid paras? Reſpon. hæc eſt ratio, quia baptiſmus neceſſarior eſt, nam in eo delentur omnia peccata, adeo quòd etiam ignis purgatorij pœna non ſentietur. de conſec. diſtin. 4. ſine. non autem ita eſt in cordis contritione vel pœnitentia: nam per ea non poteſt purgatorium euitari [e], "quod excedit omnem pœnam quam hic quis poſſit ſuſtinere, ſecundum quod hæc colliguntur. de pœnit. diſtinct. vlt. cap. vlt. & 25. diſtin. qui in aliud.

3 Leo ḋ cõſ. diſt. 4. hi de quibus.] Anaſtaſius diſt. 19. c. 2.

4 Ext. ḋ æta. & quali. c. à multis. Pan. l. 3. c. 102.

eVt cõtinetur in p̃d. c. nullus. De hoc legi. & not. 24.q.1. §. ſed illud. ibi videas. Archid.

"Purgatorij pœna eſt acerbior oĩ mundana.

5 Pann. l. 3. c. iii.

x ¶ *In baptiſmo.*] Videtur quòd nec baptiſmus in neceſſitate ſit accipiendus. nam cordis contritio ſufficit, vt 3 Leo ḋ cõſ. diſt. 4. hi de quibus.] Anaſtaſius diſt. 19. c. 2. quia qui credit manducat, de conſec. diſt. 2. vt quid paras? Reſpon. hæc eſt ratio, quia baptiſmus neceſſarior eſt, nam in eo delentur omnia peccata, adeo quòd etiam ignis purgatorij pœna non ſentietur. de conſec. diſtin. 4. ſine. non autem ita eſt in cordis contritione vel pœnitentia: nam per ea non poteſt purgatorium euitari [e], "quod excedit omnem pœnam quam hic quis poſſit ſuſtinere, ſecundum quod hæc colliguntur. de pœnit. diſtinct. vlt. cap. vlt. & 25. diſtin. qui in aliud.

y ¶ *Neceſſarior.*] immo eſt ianua omnium ſacramẽtorum. 1.quæſt.1. ſi quis confugerit. de conſe. diſt. c. iii. 4. hi vero. ext. de præſbyt. non baptiza. veniens.

PROHIBENTVR. Hæc eſt 4. pars diſt. in qua probatur qualiter debeant puniri omnes qui in ſacris recipiunt vxores, vel retinent concubinas: & dicit quòd debent à clero ſubmoueri, & vxores mãcipari ſeruituti: & hoc probat per 8. auctoritates ſanctorum patrum. Ioan. de Fan.

Casvs. Concludit Gratianus ex ſupradictis, quòd ſacramenta de manibus hereticorum ſimoniacorum, & in fornicatione iacentium non ſunt recipienda, non quin ſint vera ſacramenta, ſed ideo fit, vt tales ſacerdotes propter verecundiam facilius ad pœnitẽtiam prouocentur, ſi viderint ſe contemni.

¶ Caſus ſeq. c. patet.

z *Si qua eorum.*] "Iſtud ca. euidenter eſt contra illos qui dicunt "Græci in ſacris ordinib. nõ pñt cõtrahere. quòd Græci poſſunt contrahere in ſacris ordinibus. [f] cum hoc ſit ſextæ ſynodi, & ſexta ſynodus præfixit eis regulam viuendi, vt 31. diſt. Nicæna. & c. quoniam. §. hoc autem. patet etiam quòd apud eos in ſacris ordinibus non contrahitur matrimonium, nec etiam tempore Apoſtolorum licitum fuit contrahere in ſubdiaconatu, vt 84. diſt. cum in præterito.

f Argum. ad hoc 31. diſt. aliter. vbi ẽt de hoc. ſed Hug. ḋt, q̃ hoc Nicol. cõſtituit, & ſcd̃m Laur. eſt pro eo arg. opt. ff. com. l. j. &l. in cõmoda to. §. ſicut autem. Arc.

Lectores.] Casvs. Clerici quidam in pubertate 18. an. poſiti volebant ad ſubdiaconatum non promiſſa continentia promoueri. Quęſitum fuit in concilio Carthag. quid de hoc fieri deberet, & reſponſum fuit, quòd iſti aut ducant vxores, aut cogantur continentiam profiteri, ſi volunt ſubdiaconi fieri.

a ¶ *Pubertatis.*] plenæ, quæ eſt 18. an. in ſæcularibus clericis, ſed 15. in monachis. 20.q.1. illud. 28. diſt. de his. hic enim dicitur plena pubertas, vt inſtitut. de adop. §. minorem. Sed quantum ad matrimonium contrahendum dicitur plena pubertas quatuordecim anni in viro, vel duodecim anni in muliere, vt extr. de deſponſ. impub. puberes.

b ¶ *Cogantur.*] ĩ. e. placuit. contra. Sed illud quando eccleſia penuriam non patitur. arg. 55. diſt. c. 1.

q ¶ *Apoſtolorum.*] id eſt, qui ſub nomine Apoſtolorum facti ſunt, ſed ſunt apocryphi. 15. diſtinct. ſancta Romana. 16. diſtin. canones. Hug.

r ¶ *Quorum.*] ſimplex eſt hæc relatio.

s ¶ *Ex parte.*] 31. diſt. aliter.

t ¶ *Diaboli.*] Si quo ad effectum dixiſſent in deteſtationem criminis hereleos, bene dixiſſent: ſed dixerunt, quia non credebant eſſe ſacramẽtorum veritatem apud hæreticos, & ideo reprehenſi fuerunt ab Aug.

v ¶ *Appellant.*] ĩ. de conſec. diſtin. 4. quomodo.

Source : BIU Cujas

Subdiac

S*Vbdiaconis.*] Casvs. Quæsiuit Bonifacius an subdiaconi sui episcopatus possint vxores ducere. & respondet Gregor. quòd non:sed hoc statuit de illis quod decreuit de aliis,nec quod decretum fuit,alicuius temeritate vult violari.

a ¶ *Contumacia.*] quia non est fauore alicuius personæ omittendum quod statutis generalibuscontinetur. 61.dist. miramur.

¶ Subdiaconos continentiam seruare oportet. C. IX.

1 SVbdiaconis tuis hoc, quod de Siculis statuimus,decernimus obseruari, nec illam definitionem nostram cuiusquam sinas contumacia [a] aut temeritate corrumpi.

Item Vrbanus ij. in synodo apud Melphiam,cap.13.

¶Beneficio & officio careant, qui post diaconatum vxoribus vacant. C. X.

2 EOs,qui [b] post subdiaconatum [A] vxoribus vacare volunt,ab omni sacro ordine remouemus, officioque, atque beneficio ecclesiæ carere decernimus. Quòd si ab episcopo commoniti non se correxerint, principibus indulgemus licentiam, vt eorum feminas mancipent seruituti. Si vero episcopi consenserint [c] eorum prauitatibus:ipsi officij interdictione mulctentur.

A ¶Subdiaconatum.] *Antea legebatur,* diaconatum.*Sed emendatum est ex aliquot vetustis Gratiani exemplaribus,& ex ipso concilio, cuius vnum exemplar est in bibliotheca Vaticana, & alterum missum est è Gallia: Diaconis enim numquam in Latina ecclesia legitur permissum fuisse coniugium,aut vsum ipsius: quos Syricius, & Innoc. semper eadem continentiæ lege cum episcopis,& presbyteris coniunxerunt.Subdiaconis quoq; post B. Gregor. & prohibitionem illam, quæ continetur in c.ante triennium.3.dist.31. eadem lex fuit constituta:quam Vrbanus secundus hic innouandam statuit.*

Item Dominico Patriarchæ Gradensi.

¶ Excludendi sunt à suorum graduum dignitate subdiaconi,& deinceps,si continentes esse nolunt. C. XI.

3 ERubescant impij, & aperte intelligant iudicio spiritus sancti eos,qui in sacris ordinibus, presbyteratu, diaconatu, subdiaconatu sunt positi, nisi mulieres abiecerint, & caste vixerint, excludendos ab omni eorumdem graduũ dignitate. De manifestis quidẽ loquimur:secretorum [d] autẽ,& cognitor Deus, & iudex est.

Idem in Melphiensi synodo præsidens dixit,cap.12.

¶ Ad sacros ordines nõ accedat,nisi virgo, aut probatæ castitatis. C. XII.

4 NEmo ad sacrum ordinem permittatur accedere,nisi aut virgo [e], aut probatæ sit castitatis,& qui vsque ad subdiaconatum vnicam, & virginem vxorem habuerit.

Item in concilio Carthaginensi, 5.c.3.

¶In tribus gradibus constituti etiam ab vxoribus abstineant. C. XIII.

5 PLacuit episcopos,presbyteros, diaconos [B] secundum priora statuta etiam ab vxoribus abstinere [f]:quod nisi fecerint,ab ecclesiastico remoueantur officio: ceteros vero clericos ad hoc non cogi, sed secundum vniuscuiusque [g] ecclesiæ consuetudinem obseruari debere.

B ¶Diaconos.]*sequebatur,*subdiaconos.*quæ vox sublata est:quoniam abest ab originali,et ab Africano, c.37. & à Carthaginensi græco, cap.71. & j.dist.84.cap.cum de quorumdam. quamuis habeatur in Carthaginensi codicis canonum,c.5.*

c ¶ Secundum priora statuta.] *græce est* κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους: *& Balsamon interpretatur,* tempore vicis suæ:*quod ab originalis sententia alienum est.*

6 *Item Leo I X.contra epistolam Nicetæ Abbatis.*

¶ In minoribus ordinibus constituti vxorem ducant,nisi voto, aut religioso habitu prohibeantur. C. XIIII.

7 SEriatim,& aperte prosequemur:quid sancta Romana ecclesia in gradibus clericorum agat.Clericos tantum, ostiarios,lectores,exorcistas, acolythos,si extra votum,& habitum [h] monachi inueniantur,& continentiam profiteri noluerint, vxorem ducere virginem cũ benedictione sacerdotali permittit: non autem viduam,aut repudiatam:quia propter hoc deinceps nec ad subdiaconatum prouehi poterũt:quia nec laicus non virginem sortitus vxorem, aut bigamus ad clericatum potest ascendere. Quòd si quis ex præfatis ordinibus desiderat ad subdiaconatum ascendere, nequibit hoc sine consensu vxoris suæ: vt fiat de carnali deinceps spirituale coniugium, nemine eos ad hoc cogente. Neque permittitur postea vxor iungi eidem marito suo carnaliter:nec cuiquam nubere in vita, aut post mortem [i] illius.

e NEmo.] ¶*Virgo.*]" quid si credit se contrahere cum virgine,& est corrupta?Dico eum nõ promouendum, cum sit maritus corruptæ,vt 51.dist.qui in aliquo.qa ibi nec error nec violentia excusat,vt 32.q.5.ille aũt.sicut nec casus excusat,vt 15.q.1.c.vlt. Quid si primo corrupi virginem, & postea eam desponsaui? arg. ꝙ promoueri non possum, si volo eam ducere,vt 30.q.5.qualis.& j.dist. proxi. maritum. hoc notaui in quæst.B. Additio.Quæstio dominicalis est: & incipit, Aliquis cognouit virginem,&c.

f PLacuit.]¶*Etiam abstinere.*]id est non contrahere.

g ¶*Sed secundũ vniuscuiusque.*]" No.consuetudinẽ seruandam ĩ matrimonio, vt hic, & j.ea.qm.& extr.de cog.spi.c.2.Sed cõtra ext.de spon.duo.tua. & ex hoc vr ꝙ eps in sua diœcesi possit statuere ne acolythi cõtrahãt.Sed credo hãc cõsuetudinẽ referendam ad beneficia, vt si consuetudo sit vt acolythi vxorati hẽant beneficia, ipsa seruetur. sed hodie corrigitur ꝑ decr.ext.de cleric.coniug.Ioannes.& c. cum decorem.

SEriatim.] Casvs. Abbas Niceta dicebat clericos in sacris ordinib. posse cognoscre vxores suas. Leo autẽ Papa reprehendens eius epistolam dicit,ꝙ clerici in minorib. ordinibus,si sunt extra vxoremvel habitum monachalẽ, possunt vxores sortiri virgines,nõ viduas vel repudiatas: alioquin nec ipsi nec bigami poterũt promoueri postea. Si aũt postea voluerint promoueri, debet hoc ẽt fieri de consensu vxoris: quę postea nec maritis nec aliis dẽt carnaliter copulari viuente marito,vel post mortem.Seq.c.plana sunt vsque ad c.presbyter.

h ¶*Votũ & habitum.*] bene dicit, habitũ & votum:quia solus habitus non solennizat votum, vt ext.de reg. porrectum.

i ¶*Post mortem.*]" Dista vxore promoti dicꝙ eo ipso quòd dat licẽtiam, intelligitur vouere:similiter ẽt ea cuius mãritus suscepit habitum religionis: vnde neutra dẽt contrahere:si tñ contraxerit,tenet secundum quosdã:nam votum non fuit solennizatum [c]. Distingue tamen vtrum huius vxor sciat ius,vel dicatur sibi : quia tunc vouere intelligitur,non tamen solennizatur votum.Si vero ignorat,nec ei dicitur:non intelligitur vouere.in vxore tamen promoti secus posset dici non propter votum,sed propter constitutionem ecclesiæ:scilicet vt non sit matrimonium si contrahat. & videtur expressum s. 28.dist. quia sunt. H. dicit quòd in vtraque vxore promoti & ingressi votum de præsenti dirimit,licet non solennizet actum. Io.Faber dicit aliud esse in vxore ingressi, aliud in vxore promoti:quia illa post mortem cõtrahit, sed vxor promoti non:quia est ratio diuersitatis:qa dignior est clericatus quàm monachatus. nam etiam bigamus potest esse monachus.16.q.1.legi. Sed mirum est, quòd tantus vir hoc dixerit, cum

" Bigamus est cũ corrupta ẽt ignoranter contrahens.

1 Pan.l.3.c. 99. "Vxor clerici est de foro ecclesiæ. 3 In c.à multis.§.erubescãt.extr.de æta.&qual. Pann. l.3.c. 103. b Id est qđ dr in illis c. ꝓdictis Grã dẽsi patriarche.iste sub noie archiepi cõtinetur,vt patet 21.dist. ca.j. ver.ordo. 4 In c.à multis.extra de æta. & qua. Pann. lib.3. c.104. "Ecclesia ñ iudicat de occultis. 2 Pann.lib.3 c.101. 2 Hãc sñiam seqtur Vin. & Inn. ext. de coh. cle. c.2.in fi.vbi etiam de hoc. Arc.

E*Rubescant.*] Casvs. Quæsiuit patriacha Granden.quid debeat fieri de his qui erant in sacris ordinibus positi:nihilominus tamen mulierculas sibi habebant. Et resp. Vrbanus, nisi eas abiecerint,& vixerint continenter,si est manifestum,sunt ab omni dignitate ecclesiastica remouendi:si autem occultum est, diuino iudicio reseruentur.Sequentia duo c.plana sunt.

d ¶ *Secretorum.*] " Ex hoc patet ꝙ ecclesia non iudicat de occultis,sic 32.q.5.Christiano.2.q.5.consuluisti.& 6.q.1.si omnia.Et est arg. pro opinione illorum qui dicunt quòd occultum delictum non irrogat irregularitatem. Io.quod est expressum hodie extr.de temp. or.c.vlt.nisi in homicidio & simonia in ordine.1.q.1.reperiuntur.B.

" Consuetudo est obseruanda in mrimonio.

" Vxor,pmoti anmrimoniũ cõtrahere possit. c Ar.27.q.2. multorum. vbi đ vxore ,pmoti loqtur q̃ qa votũ non fecerat,post viri mortẽnubere ñ ,phibetur : ſ3 illud ſcđ3 sua tpa 31.di.c.j.dic ergoſecũdũ Io. đ Fan. ꝙ illud nõ est verũ in vxore ,pmoti.38 dist.qa.& c. seq.Arc. 5 Pann.lib.3 c.105. 6 Humbert⁹ Cænoman. legatus Leonis ix.in respõsione cõtra Nicetã. 7 Pann.l.3. c.107.

Source : BIU Cujas

manifeſte obuiet. 27. q. 2. Agathoſa. & c. ſi quis cõiugatus. & 33. q. 5. qui vxorẽ. poſſet autem dici, quòd votum vxoris ſolenniza tur ex voto viri promoti, & ita vir vxori communicat votum, vt 28. diſtin. quia ſunt. De hoc no. in d. c. qui vxorem.

1 Pann. l. 3. c. 110.

†ἐπιδόξου.

ADDITIO. Idem not. Hoſt. ext. de reg. ad apoſtolicam. Arch.

a QVoniã.] ¶*Vxores ducere.*] i. retinere.

† *magna.* 2 Burc. lib. 2. ca. 109. Anſ. l. 7. cap. 133. & 6. c. 202. Iuo p. 6. ca. 186. Pann. l. 3. c. 112.

b ¶*Secta.*] j. 28. q. 1. cap. ue. & c. nõ oportet. a

a Iſtud c. nõ oportet potius cõtradicit: ſ3 dic q̃ loquitur in ſponſalib. d futuro, q̃ in ter tales ſpñt contrahi, vt ibi no. Hug.

INterdixit.] Hęc eſt v. pars huius diſt. in qua vt clerici facilius contineant, ſupponit Grat. auctoritatem horum cap. quòd clerici debent vitare familiaritatem & cohabitationem fœminarum extranearum. Ioan. de Fant.

c ¶*Aut ſororem.*] in quibus nil ſ3ui criminis exiſtimari fœdus naturale permittit, vt extr. de cohab. cler. c. pen.

d ¶*Idoneas.*] vt vxores ſeruorum ſuorum, vt 81. diſt. volumus. & c. cum omnibus.

3 In ep. ad Oc. *ibidem.* In ep. ad Nepotianum, prope fin. In epiſt. ad Ruſt. In epiſt. ad Oce. l. 1. cõtra Iouin.

e ¶*Suſpiciones.*] quia ſuſpectas mulieres habebat, vt ext. de coha. cler. c. 1. & 2.

f ¶*Malum eſt.*] Argum. à contrariis, ſi vnum eſt bonum, reliquum eſt malũ, fallit in prodigalitate & auaritia. "Item duo contraria quandoque inueniuntur bona, vt nubere, & non nubere: quotidie communicare, & nõ communicare. 18. q. 1. ſic em. & de conſec. diſtin. 2. quotidie. & arg. C. de procur. exigendi. ibi, ſed multo iuſtius fuit,

"Contraria duo q̃que ſunt bona.

PResbyter.] CASVS. Quidam de conſenſu vxoris ſuæ factꝰ fuit presbyter: quem Greg. valde commendat; quia & ſi eã poſt ſacerdotium diligeret vt ſororem, tamen quo ad carnis officiũ vitabat vt hoſtẽ: nec appropinquabat ad eam. Quæ autem poſtea ſequuntur, plana ſunt vſque ad diſtinctionem: & per tę videbis.

g ¶*Presbyteram.*] cum qua in minoribus ordinibus contraxerat.

h MVlieres.] ¶*Et matricuriæ.*] id eſt, habẽtes curam de rebus eccleſiæ.

4 Pann. l. 3. c. 114.

Cce.] Hæc diſtin. diuiditur i 4. partes. In prima ponũtur x. impedimẽta, quæ impediunt promouendos. Secunda ibi, *Communiter.* Tertia ibi, *Laici.* Quarta ibi, *Cæterum.* Io an. de Fan.

CASVS. Cócludit Grãtianus ex ſupradictis quòd in ſacris ordinibus conſtituti vxores non poſſunt habere, nec bigami poſſunt ad ſacros ordines promoueri. In hac vero 33. diſt. quæritur, an ille qui præter vxorem concubinam habuit, poſſit promoueri? Et reſpondet quòd non. Et accipitur hic concubina, quæ habetur loco vxoris. Additur etiam in hac diſtinct. de arreptitiis, dæmoniacis, & caducis maxime.

i ¶*Sed quæritur.*] Hic intitulatur 33. diſt. in qua magiſter oſtẽdit "quòd bigami, corpore vitiati, vſurarij, publice pœnitentes, luſores, in ſcena ludentes, furioſi, arreptitij, accipientes meretrices in vxores, habẽtes cõcubinas non poſſunt promoueri: quandoque tamen diſpenſatur in concubinariis. j. ea. c. vlt.

"Vſurarij & alij multi ñ poſſunt pro moueri.

b Et bAd idẽ 34. di. fraternitatis. Arc.

c Idẽ tenet Goff. prout not. j. 21.

c Idẽ magiſter accipit concubinam pro vxore, quam quis duxit ſine ſolennitate, vt j. 34. diſt. §. concubinam. ſed H. intelligit de vera concubina: quam ſi qs habuit poſt baptiſmum, promoueri non debet, vt 25. diſt. c. vlt. Io.

SI quis.] CASVS. Quidã poſt baptiſma duas habuit vxores, vel vnam vxorem, & aliam concubinam: quæſitum fuit ab apoſtolis vtrum talis poſſit promoueri, & reſp. quòd non poteſt talis promoueri ad ordinem clericalẽ.

5 Anſ. lib. 6. c. 143. Iuo p. 8. ca. 387. al. 151.

† *al. eſſe.*

k ¶*Poſt acceptum.*] maxime. Idem enim eſt ſi ante baptiſma habuit vnam, & poſt aliam vxorem vel concubinam: vel determinat verbum infra poſitum, habuerit.

d 26. diſtin. acutius.

l ¶ *Aut concubinam.*] poſt primam vxorem: talis tamen ex diſpenſatione quandoque promouetur. j. eo. habuiſſe. & 34. diſt. fraternitatis.

DESERVIENTES. Exponit modo Gratianus qui dicantur ſacro miniſterio deſeruire: & dicit q̃ ſubdiaconi & acolythi: & qualiter deſeruiant, dicit. Exponit etiam quòd concubina intelligitur illa quę ante vxorem ducta fuit, vel poſt mortem vxoris.

Item ex concilio Calcedon. c. 14.

¶Non liceat clericis alterius ſectæ vxorem accipere. C. XV.

1 QVoniam in quibuſdam prouinciis conceſſum eſt lectoribus & pſalmiſtis vxores ducere a; ſtatuit ſancta ſynodus, non licere cuiquam ex his accipere ſectæ b † alterius vxorẽ.

Item in Nicæno concilio, c. 3.

¶ Non habitent cum clericis mulieres, niſi quæ naturali fœdere omnem ſuſpicionem excludunt. C. XVI.

5 2 INterdixit per omnia ſancta † ſynodus non epiſcopo, non preſbytero, non diacono, vel alicui omnino, qui in clero eſt, licere ſubintroductam habere mulierem, niſi forte aut matrem, aut ſororem c, aut amitam, aut A etiam eas idoneas d perſonas, quæ fugiant ſuſpiciones e.

A ¶ Aut etiam.] *Græce eſt:* ἢ ἀμόνα πρόσωπα πᾶσαν ὑποψίαν διαφεύγων. *i.* vel eas tantũ perſonas, quæ omnem fugerint ſuſpicionem.

[*Item Hieronymus ad Nepotianum de vita clericorum, & alibi.*]

PALEA. C. XVII.

3 HOſpitiolum B tuum aut raro, aut numquam mulierum pedes terant: ¶Quia non poteſt c toto corde cum Deo habitare, qui feminarum acceſſibus copulatur. ¶Femina D conſcientiam ſecum pariter habitantis exurit. ¶Numquam de formis mulierum diſputes. ¶Feminæ nomen tuum nouerint, vultum neſciant. ¶Feminam, quam bene videris conuerſantem, mente dilige, non corporali frequentia F. ¶Si bonum eſt mulierem nõ tangere, malum eſt f ergo tangere.

B ¶Hoſpitiolum.] *Caput hoc habetur in multis manuſcriptis, & ſine Paleæ nomine. Eſt autem collectum ex variis B. Hieronymi locis: in quibus de vitanda mulierum conſuetudine agitur.*

c ¶ Non poteſt.] *In epiſtola ad Oceanum, quæ non putatur eſſe B. Hieronymi, legitur,* Mihi crede, non toto corde cum Domino habitare, &c.

D ¶Femina.] *Ibidem paulo ſuperius,* flammigero igne percutit femina conſcientiam pariter habitantis, exuritque fundamenta montium.

E ¶Nouerint.] *Antea legebatur,* feminæ nomen tuum neſciant. *Emendatum eſt ex aliquot manuſcriptis, & ex epiſtola Hieronymi ad Ruſticum monachum.*

F ¶Frequentia.] *In epiſtola ad Oceanum eſt,* frequentes ornatu.

Item Gregorius in dialogo, lib. 4. c. 2.

¶Presbyter vxorem ſuam quaſi ſororem diligat, & quaſi hoſtem fugiat. C. XVIII.

4 PResbyter quidam ſibi commiſſam regebat eccleſiam cum magno timore Domini, qui ex tempore accepti ordinis preſbyteram g ſuam vt ſororem diligens, ſed quaſi hoſtem cauens, ad ſe propius accedere non ſinebat, eamque ſibi appropinquare nulla occaſione permittens, ab ea ſibi communionem funditus familiaritatis abſcidit.

Presbyteram vero quam debeamus accipere, Laodicenſe concilium, cap. 11. oſtendit dicens.

¶ Viduæ, vel ſeniores presbyteræ appellantur. C. XIX.

MVlieres G, quæ apud Græcos preſbyteræ appellantur, apud nos viduæ, ſeniores, vniuiræ, & matricuriæ h appellantur, in eccleſia tamquam ordinatas conſtitui non debere.

G ¶ Mulieres.] *hic habet priſca verſo Græce:* περὶ τοῦ μὴ δεῖν τὰς λεγομένας πρεσβυτίδας, ἢ τοὺς προκαθημένους ἐν ἐκκλησίᾳ καθίσαδαι. *i.* Quod non oporteat eas, quæ presbyteræ, vel præſidentes dicuntur, in eccleſia collocari. *quæ eſt Dionyſy verſio præter quàm in vltimis verbis. Ille enim habet,* eccleſiis ordinari. *Et videndus eſt Balſamon ad eum locum.*

DISTINCTIO XXXIII.

ps 1. ECce, *quòd in ſacris ordinibus conſtituti vxores habere non poſſunt: vel ſi bigami ali qui fuerunt inuenti, ad ſacros ordines aſcendere non valent. Sed quæritur* i, *ſi quis præter vxorem concubinam habuerit, vtrum in ſacerdotem promoueri valeat. Talis à ſacris ordinibus auctoritate canonum Apoſtolorum prohibetur. in quibus, c. xvij. ſic ſtatutum legitur.*

¶ Secundis nuptiis poſt baptiſma copulatus, aut concubinam habens ad ſacrum ordinem conſcendere non valet. C. I.

5 SI quis poſt acceptum k baptiſma ſecundis nuptiis fuerit copulatus, aut concubinam l habuerit, non poteſt fieri † epiſcopus, non preſbyter, aut diaconus, aut prorſus eorum, qui miniſterio H ſacro deſeruiunt.

H ¶Miniſterio] *græce,* τοῦ καταλόγε τοῦ ἱερατικοῦ. *id eſt,* qui ſunt in catalogo ſacerdotali.

Deſeruientes ſacro miniſterio intelliguntur ſubdiaconi, qui calicem diacono offerũt, & acolythi, qui cum cereis diaconos præcedunt; vnde & ceroferarij dicuntur: qui etiam vinum, & aquam præparando calici ſubminiſtrant. Concubina intelligenda eſt præter vxorem, vt iſte ſit ſenſus capituli [Si quis poſt acceptum ſacrum baptiſma ſecundis nuptiis fuerit copulatus, aut concubinam duxerit:] diſtinguendum eſt, antequam vxorem duxerit, ſiue poſt mortem vxoris.

Vnde B Gregorius I *ait.*

I ¶Gregorius.] *Hoc c. ſumptum eſt ex c. 72. libelli de eccleſiaſticis dogmatibus, qui inter opera B. Aug. editus eſt, atque ex eo alibi ſæpiſſime ab ipſo Gratiano citatur. A Trittemio autem adſcribitur Alcuino, ab aliis Iſidoro. Sed plures, & maioris auctoritatis Gennadio tribuunt, vt Valfridus ſtrabo lib. de re. eccl. c. 20. Petrus Lombardus ſent. 2. diſt. 8. S. Thomas quolib. 12. artic. 10. Platina in Symmacho, & alij.*

Source : BIU Cujas

Maritum.] Casvs. In hoc c.x. enumerantur impedimenta pro quibus aliquis repellitur à promotione, vt si maritus fuit duarum matronarum: vel præter vxorem, concubinam, vel meretricem in matrimonium assumpsit, &c.

a ¶ *Concubinam.*] Arg. ꝙ si quis habuit virginem concubinam: licet postea sumat eam in vxorem, ꝙ nó ꝑt promoueri, vt 34. dist. curandum. & c. præcipimus. & 30. q. 5. qualis.

b ¶ *Vel meretricem.*] 32. q. 1. c. nó est culpandus. arg. contra. Sol. illud in figura. "& ita exvno eodemq; facto punitur quis & meretur, vt ff. qui b. vt indig. l. 1.

c ¶ *Vel iniusto.*] i. ex indignatione, vel ex nimia commotione. secus si propter necessitem faceret, vt 55. dist. si quis à medicis.

d ¶ *Illum.*] talis etiam deponitur. 47. dist. de Petro. & c. quoniam.

e ¶ *Pœnitentia.*] vt 51. dist. qui in aliquo. & 50. dist. de his.

f ¶ *In furiam.*] tamen promotus non deponitur, vt 7. q. 1. quãuis.

¶ Duarum matronarum maritus post baptismum, clericus non ordinetur. C. II.

1 MAritum duarum post baptismum matronarum clericum non ordinandum, neque eum qui vnam quidẽ, sed concubinã [a], non matronã habuit: nec illum, qui viduam, aut repudiatã, vel meretricẽ [b] in matrimonium assumpserit: nec eum, qui semetipsum quolibet corporis sui membro indignatione aliqua, vel iusto, vel iniusto [c] timore superatus truncauerit: nec illum [d], qui vsuras accepisse conuincitur, aut in scena lusisse dinoscitur: nec eum, qui publica pœnitentia [e] mortalia crimina defleuit †: neq; illum, qui in furiam [f] aliquando versus insaniuit, vel afflictione diaboli vexatus est: neque eum, qui per † ambitionem ad imitationem Simonis magi, pecuniã obtulerit †.

Item Pius Papa.

¶ Arreptitij, vel epileptici sacris altaribus non ministrent. C. III.

2 COmmuniter diffinimus, vt nullus de iis [g], qui aut in terram arrepti à dæmonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incursibus efferuntur, vel sacris audeant altaribus ministrare, vel indiscusse [h] se ingerant sacramentis diuinis, exceptis illis [i], qui corporis incommoditatibus dediti, sine huiusmodi passionibus [k] in terram probãtur elisi: qui tamen [l] & ipsi tamdiu erunt ab officij sui ordine, & loco suspensi; quousque vnius anni spatio [m] per discretionem episcopi inueniantur ab incusu dæmonũ liberati †.

Item Nicolaus Papa.

¶ De eodem. C. IIII.

3 CLerici qui in adolescentia [n] à dæmonibus cognoscuntur obsessi, ad superiorem sacri regiminis [n] gradum ascendere non possunt.

¶ *Simile quiddam habetur in concilio Arausi co 1. c. 16. Iuo citat Nicolaum Aluuino Iouanni archiepiscopo, ad quem etiam fortasse scribitur c. quorumdam. ẽ. dist. 34.*

Item Gelasius Papa, epist. ad vniuersos episcopos per Lucaniam constitutos, c. 21.

¶ De eodem. C. V.

4 VSq; adeo sane cõperimus illicita quæque prorumpere; vt dæmonibus, similibusque passionibus irretitis ministeria sacrosancta tractare tribuatur. Quibus si in hoc opere [o] positis, aliquid propriæ necessitatis [p] occurrat: quis fideliũ de sua salute confidat, vbi ministros ipsos curationis humanæ; tanta perspexerit calamitate vexari? Atque ideo necessario remouendi sunt: ne quibuslibet [q], pro quibus Christus est mortuus; scandalum generetur infirmis. Postremo, si corpore sauciatum [r] fortassis, aut debilem nequaquam sancta contingere lex diuina [s] permisit; quanto magis [t] doni cælestis dispensatores esse non conuenit (quod est deterius) mente perculsos?

Item Innocentius Papa I. Felici episcopo Nucerino, epist. 4. c. 4.

¶ Qui tempore baptismi vxores habent, si postea religiose vixerint, clerici fieri non prohibentur. C. VI.

5 LAici, qui habentes vxores baptizati sunt, ac sic se instituerunt [u], vt opinio eorum in nullo vacillet, vt aut clericis iuncti sint, aut monasteriis, ex quo baptizati sunt, adhæserint: si non concubinam: non pellicem [x] nouerint, si in omnibus bonis operibus vigilauerint, non prohibentur huiusmodi ad clericatus sortem assumi.

4 *Ceterum ante susceptum sacrum ordinem quosdam legimus concubinam habuisse: quos tamen sacri canones non reiiciunt, si post sacrum ordinem ab eius commistione se se immaculatos custodiunt.*

Vnde Gregorius Andreę Tarentino episcopo, l. 2. epist. 44. siue c. 83.

¶ De quodam episcopo, qui ante sui episcopatus apicem concubinam habuit. C. VII.

6 HAbuisse te concubinam manifesta veritate [A] comperimus: de qua etiam contraria est quibusdam nata suspicio. Sed quia in rebus ambiguis [y] absolu-

h ¶ *Vel indiscusse.*] id est, temere.

i ¶ *Exceptis illis.*] epilepticis q raro cadũt.

k ¶ *Passionibus.*] id est, sine spuma, &c.

l ¶ *Qui tamen.*] licet dæmoniaci. H.

m ¶ *Spatio.*] 7. q. 2. c. vl. contra. Sed ibi fuit dubium: hic certum.

n *Clerici.*] ¶ *Sacri regiminis.*] Ex hoc quòd dicit, sacri regiminis, vĩ ꝙ ad minores ordines bñ ꝑnt promoueri. Lau.

Vsque adeo,] Casvs. Quidã epi permittebant dęmoniacos ꝑsbyteros caducos, & furiosos ministrare diuina: quos Gelasius reprehẽdit: & probat ꝙ hoc fieri nó debet, ne per hoc generetur scandalum Christianis, & probat hoc à minori: quia lex mosaica non permittebat ægros corpore tangere sacra: multo ergo minus in nouo testamento dæmoniacis, caducis, & furiosis debet hoc permitti.

o ¶ *Opere.*] id est, diuino obsequio.

p ¶ *Necessitatis.*] id est, infirmitatis.

q ¶ *Ne quibuslibet.*] prima ratio.

r ¶ *Sauciatum.*] i. debilitatum, vt 49. dist. c. 1.

s ¶ *Diuina.*] i. mosaica.

t ¶ *Quanto magis.*] q. d. ex quo vitiati corpore remouẽtur, multo magis vitiati mẽte: arg. 38. dist. sedulo [c].

Laici.] Casvs. Felix ẽps quæsiuit ab Innoc. an laici qui tẽpore maxime baptismi vxores habuerunt, possint promoueri. Et resp. ꝙ sic, si bonæ fuerint opinionis, nisi præter vxorẽ concubinam vel meretricem vxoris affectu cognouerint.

u ¶ *Instituerunt.*] i. informauerunt.

x ¶ *Si non pellicem.*] Pellicem vocat quam quis ad tps habet causa faturãdæ libidinis.

CETERVM. Casvs. Supra dictum est ꝙ ille qui præter vxorem habuit cõcubinam, promoueri nõ potest. Nunc vero dicit, quòd multi inueniuntur concubinas habuisse quos canones non reiiciunt, si post sacrum ordinem se immaculatos custodiunt.

Habuisse.] Casvs. Andreas Tarẽtanus ẽps habuit concubinam ante quàm esset episcopus. & hoc Grego. bene nouerat. Sed quidam dicebãt post episcopatum eum habuisse accessum ad eam. Greg. autem hoc audiens, cum dubium esset, certam noluit ferre sententiam, sed eum suæ conscientiæ committens præcepit ei, vt nullo modo accederet ad ministrandum, si commistione illius concubinæ se post episcopatum sciret esse maculatum.

y ¶ *Ambiguis.*] ẽ. 14. dist. sicut contra. "Sed dic quòd triplex est ambiguitas: ambiguitas iuris, ambiguitas facti, ambiguitas personæ: vbi ambiguitas iuris est, ibi de similibus ad similia proceditur, vt 20. dist. de libellis. & de tali ambiguitate loqtur illud c. 14. dist. sicut.

1 Ans. l. 7. c. 22. al. 26. Iuo p. 8. ca. 285. Pol. l. 2. tit. 31.

"Puniturqs & meretur ex eod. fcõ.

aDic melius, illud ñ contradicit: nã qtũ ad legẽ ꝓmotionis reus est, vt hic, sed qtũ ad gratiam innocẽs. vt ar. 10. q. 1. c. fi. 32. q. 5. c. ille. Arc.

† *deflet*] Or.

† *al. pro ordinatione.*

Act. 8.

† *offert*] Or.

2 Burc. l. 3. c. 72. Iuo p. 2. c. 125. Pol. l. 4. tit. 31.

† *alieni*] ceteri collectores.

"Morbo caduco laborãtes, an ministrare possint.

3 Iuo p. 11. c. 104.

"Dæmoniacorũ ꝓmotorũ & ꝓmouendorũ distinctio.

bAd hoc verbi declarõnem dic, qđ epilepsia græce appẽsio dr, eo qđ mẽtẽ appẽdẽs patiter & cotpi posideat. fit ãt ex melãcholico humore quoties exsupauerit & ad cerebrũ cõuersa fuerit. Arc. 4 Burc. l. 2. c. 20. Poly. l. 3. tit. 9. c. vlt. Iuo p. 2. ca. 88. & par. 6. c. 40.

5 Ans. l. 7. c. 29. al. 34. Iuo p. 6. ca. 95. Pan. lib. 3 c. 45.

cAr. ad hoc 44. di. c. nulli clerico. 16 qu. 1. miratur. nam mẽs maior est, q̃ corpus. 38. dist. sedulo. secũdùm Lau.

6 Burc. l. 1. c. 195. Iuo p. 5. c. 310. Poly. l. 4. tit. 39.

Source : BIU Cujas

sed vbi factum ambiguum est, tunc numquam ferenda est sententia in alicuius præiudicium, vt 11.q.3. graue. hoc ideo dico, quia si nulli fit præiudicium, vt in baptismo, consecratione, vel ordinatione: bene fertur in dubio certa sententia, s. vt baptizetur, vel ecclesia consecretur: vel denuo ordinetur, vt de conse. di. 4. parvulos. & di. 1. solennitates. & 68. distinct. presbyteri. tamen quandoque dubitatur de facto, & fertur sententia in præiudicium alterius, vt extra de spons. iuuenis. sed illud est propter periculum animę. Vbi autem est ambiguitas personæ, sed factum est certum, bene fertur certa sentẽtia, vt 5.q.1. quidam.

† al. periculum.

a ¶ *Committendum.*] Sed quare non indicitur ei hæc purgatio: quia exilis fuit infamia[a]; & sic quando aliquis propriæ conscientię cõmittitur[b], vt ẽ. dist. 4. c. denique. & 15.q.8.c.1. & 33.q.4. vir cum propria.

a Sed tũc h3 locũ circa hoc qđ leg. & not. 2.q.5 quãto. Arc.

b Ad idẽ 35. qu. 6. si duo. ext. de vot. postulasti. vbi de hoc.

b ¶ *Deposito.*] i. suspen. ad tempus quousque satisfac. sic ponitur 21.q.2. quoniam.

c ¶ *Præsumas.*] argum. quòd occultum delictũ reddit hominem irregularem. Arg. contra dist. prox. erubescant. Dic vt ibi. hoc forte in eo casu quando non pœnituit super crimine.

† al. aluinũ.

1 Iuo par. 5. c. 353.

Omesticarum.] Hæc dist. diuidi tur in ix. partes. In quarum prima reprehendit Gratianus quendam epis copum, qui erat venator: & cum filia nimiam familiaritatem habebat. Secunda ibi, *Concubina.* Tertia ibi, *Cęterum.* Quarta ibi, *Quod ergo.* Quinta ibi, *Similiter.* sexta ibi, *Quæ autem.* Septima ibi, *Sed postea.* Octaua ibi, *Quibus autem.* Nona ibi, *Vidua.* Ioan. de Fant.

† nulla sęcum grauitate.] Iuo.

2 Ad c. 3. Micheæ, & in Psal. 90.

Casvs. In hac 34. dist. ostendit Gratian. abstinendum esse à nimia familiaritate domesticarum mulierũ. Addit etiam qualiter in superioribus c. accipiatur concubina, & de quibusdam personis, quæ à promotione repelluntur.

d ¶ *Domesticarum.*] In hac 34. dist. ostendit, q; clerici etiam domesticis personis non exhibebunt nimiam familiaritatẽ, & quòd clerici nõ intererũt venationibus aut aucupationibus. Secundo ostẽdit qualiter accipiatur concubina in superioribꝰ c. si quis. post c. maritum. ca. habuisse. quæ c. sunt 5. dist. prox. Tertio adiungit de multis non promouendis, & quòd bigami quandoque promouentur

tum non debet esse iudicium: hoc tuæ conscientiæ eligimus committendum [a]. Qua de re, si in sacro ordine cõstitutus eius te permistione esse recolis maculatum, sacerdotij honore depositio [b], ad ministrandum nullo modo præsumas [c] accedere, sciturus in animæ tuæ periculo † te ministrare, & Deo nostro te sine dubio reddere rationem, si huius sceleris conscius in eo, quo es ordine, celans veritatẽ permanere volueris.

A ¶ Comperimus.] *sequebatur,* & te illius criminis participationem habere. *quæ verba sunt etiam in editione operum* B. *Gregorij Frobeniana. Verum sublata sunt: quoniam absunt & ab aliis editionibus, & à ceteris collectoribus, & à Ioanne diacono lib. 3. num. 43. vitæ eiusdem Gregorij: omninoque sententiam perturbant.*

DISTINCTIO XXXIIII.

1. ps

Omesticarum [d] *quoque personarum immoderatam familiaritatem episcopum vitare oportet. Vnde Nicolaus Papa ad Albinum † archiepiscopum.*

¶ Etiam consanguinearum immoderatam familiaritatem episcopum vitare oportet. ¶ I.

QVorundam relatione fidelium, nostris auribus intimatum est; quòd Lanfredus episcopus, qui & iuuenis esse dicitur, venationi sit deditus: quod vitium plurimos etiam de clericali catalogo, genere dumtaxat Germanos [e], & Gallos irreuerenter implicat. Verum iste (si ita est, vt audiuimus) merito iuuenis dicitur, qui iuuenilibus desideriis occupatus nulla † grauitate constringitur. *& infra.* Nam (vt beatus dicit Hieronymus [2]) venatorem [f] nũquam legimus sanctum. *& infra.* Nihilominus autem de hoc episcopo relatum est apostolatui nostro: quòd cum quadam filia sua immoderatam teneat familiaritatem, & ob id mala fama [g] ei orta sit: pro qua re à sanctitate tua, ceterisque coepiscopis suis commonitus, atque correptus est, sed nullatenus emẽdatus: quæ res in hoc maxime displicet, & magis, ac magis deteriorem de se reddit opinionem, in quo beatitudinis tuæ, & ceterorum coepiscoporũ suorum rationibus nõ obedit, & per inobedientiam in culpam protoplasti relabitur. Oportet ergo fraternitatem tuam synodale cum episcopis [h], & suffraganeis tuis conuocare concilium: & hunc salutaribus eloquiis episcopũ conuenire, atque illi pastorali auctoritate præcipere: quatenus ab omnium bestiarum [i] vel volucrum venatione penitus alienus existat, atque ab immoderata filiæ suæ familiaritate semet omnino coerceat. Quòd si parere contempserit, & tam pro venationis declinatione, quàm pro immoderata filiæ suæ conuersatione vitanda vobis admonentibus obedire distulerit, à vestro collegio excommunicatus abscedat [k]. Quòd si in hoc contumax adhuc apparuerit, à ministerio cessare debebit.

[*Ex concilio* A *Aurelianensi* 4.]

PALEA. C. II.

3 EPiscopum, presbyterum aut diaconum canes ad venandum, aut accipitres, aut huiusmodi res habere non licet. Quòd si quis talium personarum in hac voluptate † sæpius detentus fuerit, si episcopus est, tribus mensibus à communione [B] suspendatur, diaconus vero ab omni officio, & communione suspendatur.

A ¶ Aurelianensi.] *Hæc Palea etiam in decretalibus tit. de cler. ven. c. 1. citatur ex concilio Aurelianensi, & in Pannormia ex c. 8. Sed in Aurelianensibus, quæ extant, non est inuenta. Burchard. & Iuo par. 6. c. 288. citant ex Meldensi. Eadem vero sententia est in Agathensi, cap. 55. (quod etiam citat Iuo part. 5. c. 366. & par. 13. c. 30.) & in Epaunensi, c. 3.*

B ¶ A communione.] *in decretalibus legitur* à communione, si presbyter, duobus: si diaconus, ab omni officio suspendatur. *Apud Burchard. est,* se à communione suspendat, presbyter duobus: diaconus vno ab omni officio, & communione suspendatur: *neque multo aliter apud Iuon. part. 6. & in concilio Epaunensi. In Agathensi autem, & apud Iuo. par. 5.* Se à communione suspendat; presbyter duobus mensibus se abstineat: diaconus vero ab omni officio, & † communione cessabit. *Verum apud eundem Iuo. par. 13. ex concilio item Agathensi hoc modo legitur:* se à cõmunione abstineat †, presbyter duobus mensibus se abstineat: diaconus vno ab omni officio, vel communione cesset.

PALEA. C. III.

4 OMnibus seruis Dei venationes, & siluaticas vagationes † cum canibus: & vt accipitres, aut falcones habeant, interdicimus.

¶ Hæc etiam Palea habetur eod. ti. de cle. ven. c. 2. vbi ex eodem concilio Aurelianensi citatur, quemadmodum & apud Burchar. et Iuo. Sententia iisdẽ pene verbis est in synodo Francica sub Zacharia Papa, quæ & conciliorum tomis est inserta, & habetur lib. 5. capitular. c. 2. & manuscripta etiam inter epistolas Zachariæ in codice sæpe memorato monasterij Dominicanorum.

Concubina [1] *autem hic ea intelligitur, quæ cessantibus legalibus instrumentis vnita est, & coniugali affectu ascisitur* [m], *hanc coniugem facit affectus: concubinam vero lex* [n] *nominat. De hac dicitur in concilio Toletano 1. cap. 17.*

ad subdiconatum, vt infra c. lector. Quarto ostendit quòd clerici non debent interesse conuiuiis nuptiarum. In fine ostendit propter cuius viduæ copulam quis impeditur à promotione.

QVorundam.] Casvs. Lanfredus episcopus in duobus peccabat: scilicet in venatione more Germanorum & Gallorum, & in immoderata filiæ suæ familiaritate: propter quæ mala fama erat orta de ipso: & ideo sæpe correptus ab Aluino & eius suffraganeis fuit: nullatenus tamen emendatus fuit: quare Nicolaus præcepit vt concilio episcoporum conuocato moneant illum, vt à supradictis se abstineat: quòd si non fecerit, excommunicetur: tandem si contumax fuerit, deponatur.

e ¶ *Germanos.*] "id est, Theutonicos, qui sunt verum germen, vel vere nobiles. Arg. extra de elect. venerabilem. & de præben. venerabilis.

" Germani vnde dñr.

3 Ext. de cleric. vena. cap. 1. Bur. l. 2. c. 213 Iuo par. 5. c. 366. & p. 6. ca. 288. & p. 13. c. 30. Pan. l. 3. c. 167.

f ¶ *Venatorem.*] existentem venatorem: ne obiiciatur de Eustachio, 86. dist. Esau. Additio. Subau. qui prius fuit venator, postea fuit sanctus: potest tamen aliquis simul esse venator & sanctus. Archid.

† al. volunta te sępius detectus.

g ¶ *Fama.*] non quòd aliquid ibi sæui criminis existimaretur propter fœdus naturæ [c]. scilicet quia coram omnibus eam nimis osculabatur, & ponebat manus in gremium eius: & ideo fuit ei indicta purgatio, sic extra de purg. canon. c. cum in iuuentute.

c i. pp sanguinis, ppin quitatẽ. ext. de pśum. cũ in iuuentute. C. de ep. & cler. eum qui. Arc.

h ¶ *Episcopis.*] Argum. " quòd solus metropolitanus non potest audire causam [d] episcopi, etiam ciuilem, vt 11. q. 1. si clericus. & 6. q. 4. si inter.

" Archiepꝰ solus cãm epi audire non potest. d sc. mistam vt hic erat. nã de vitio hic agitur. Archid.

i ¶ *Bestiarum.*] infra 86. distinct. qui venatoribus.

k ¶ *Excommunicatus abscedat.*] vt non interfit cum eis negotiis communibus.

† al. vel. † al. suspendat.

CONCVBINA. Casvs. Dicitur hic quòd in præcedenti distin. accipitur concubina, quæ cognoscitur vxoris affectu: sed non fuit ducta cũ solennitate: & talem lex concubinam vocat. Duo seq. capitula plana sunt.

4 Ext. đ cle. venat. ca. 2. Burch. l. 2. c. 214. Iuo p. 6. c. 289.

† al. fatigationes.

l ¶ *Concubina.*] hic repicit id quod dixi suprà prox. dist. c. 1.

m ¶ *Asciscitur.*] id est amplectitur.

n ¶ *Lex.* [c] Canonica, vt infra capitulo proximo. vel etiam lex ciuilis: quia concubinatus à lege nomen accepit, vt ff. de concubin. in concubinatu.

eNam & ca non lex appellatur. 31. dist. Nicæna. Arch.

Source : BIU Cujas

a *IS qui.*] 30.q.5. aliter. contra. Sed ibi loquitur quando
1 Iuo p.8.c. 64. Pan.l.6. c.49. nõ constat de mutuo consensu.

b ¶*Coniunctione.*] secundum leges ita est, ꝙ si impares sunt personę contrahentium, non præsumitur matrimonium, nisi dotalia instrumenta interueniant. C. de nup. imperialis. §. imo. & illud ff. de do. donationes. secus si pares. ff. de rit. nu. in liberæ. secundũ canones semper præsumitur adulterium nisi appareãt legales solennitates, vt 30.q.5. aliter. [a] ext. de clan. desponſ. cum inhibitio.

† *al. tantum* † *al. fidelem.* † *al. tantum*

a De hoc not. e. q. nr̃a tes. ĩ fi. & 3. q. 4. consanguineorũ. in pr.

C *Hristiano.*] c ¶ *Concubinam.*] i. mulierem nõ solenniter ductam: si tamen mutuus cõsensus interuenit. aliàs concubinam nõ licet habere, vt 32.q.4. nemo. *

*Et 35.q.3.ď consanguinitate. nam nulli fornicari licet. 88.dist. fornicari. ciu.

CETERVM. Hæc est tertia pars dist. in qua dicitur, quòd vero concubinario ex causa potest dispensari. Ioan. de Fan.

CASVS. Dictum est s. ꝙ si quis præter vxorem habuit vxoris affectu concubinã, pro moueri nõ potest: sed si fornicariã habuit, nec habetur suspect⁹ de incontinentia in futuro, poterit promoueri.

F *Raternitatis.*] CASVS. Clericus quidam mortua vxore in subdiaconum est promotus, qui secundas nuptias non contraxit, verũtamen cũ Micena ancilla sua fornicationem commisit, modo volebat in diaconum ordinari: vnde quæsiuit Florentinus episcopus an possit? Et respõdet Pelagius Papa quòd sic, duabus rationibus. Vna est, quia defectus nostri temporis non patitur rigorẽ antiquorum canonum valere: & quia ætas isti⁹ subdiaconi suspicionem incontinentiæ à se remouere videtur: Micena vero ancilla, de qua cõfessus est filios habuisse, monasterio tradatur. Plana sunt quæ sequuntur vsque ad §. quod ergo.

† *al. consonantia.* 2 Iuo p.8.c. 66. Pan.l.6. c.50. 3 Cum hoc tex. concor. Ale. de Im. ĩ l. & si post tres. cir. pr. ff. si qs cau. &gl. in aut. de tri. & se. §. & ꝙ sępe. ver. filiorũ. & ibi not. Ang. col. 3. ad hoc ꝙ dicit, plurimas, impor tet numerũ triũ. Itẽ addẽ Bart. in l. si gẽma. ad fi. ff. ar. fur. cę. 4 Burc. lib. 2. c. 15. Pol. l. 6. tit. 8. Iuo p. 8. c. 153. Pan. l. 6. c. 43.

d ¶ *Non patitur.*] " Ecce casus vbi plus iuris hẽt luxuria quàm castitas: quia castus repelleretur si cõtraxisset cum secunda. sed fornicator ñ. ad idem facit ext. de biga. quia circa. Item per istud c. quidam dicunt derogatũ esse illi 25. dist. ca. vlt. quia cum istud sit æquitas [b]: & illud

" Luxuria qñque plus iuris habet, q̃ castitas.

b Imo fuit dispensatũ, vt ĵ. patet, & ĵ. §. prox. & not. s. di. prox. c. j.

¶ Qui non habet vxorem, sed loco illius concubinam, à communione non repellitur. C. IIII.

1 IS, A [a] qui non habet vxorem, & pro vxore concubinam habet, à communione non repellatur: tamen † vt vnius mulieris, aut vxoris, aut concubinæ sit coniunctione [b] contentus.

A ¶Is qui non.] *Integer concilij canon, qui apud Iuon. quoque, & in Pannormia refertur, est hic*: Si quis habens vxorem fidelis †, concubinam habeat, non communicet. Ceterum is, qui non habet vxorem, & pro vxore concubinam habet, à communione non repellatur: tamen †, vt vnius mulieris, aut vxoris, aut concubinæ (vt ei placuerit) sit coniunctione contentus. Aliàs viuens abiciatur, donec definat, & ad pœnitentiam reuertatur. *Neque vero omne concubinarum genus eo etiam tempore permittebatur. De quib. quid in legibus gentilium Imperatorum legatur, nihil opus est referre. Certe Iustinianus nouella. 18. c. 5. (vt est apud Iulianum antecessorem) quasdam concubinas comparat quodammodo vxoribus: quæ sine dotalium tabularum solennitate ductæ fuerant. Ad quod concubinarum genus referendum est, quod scripsit B. Aug. in lib. de bono coniug. & refertur ĵ. 32. q. 2. solet. In quibus hæc tria erant necessaria: primum, vt vterque esset solutus: deinde fides mutua, quòd alteri non iungerentur, neque à procreatione filiorum abhorrerent: tertium, vt vsque ad mortem in ea vitæ coniunctione manendum sibi proponerent. Et in his quidem scribit B. Aug. posse aliquo modo dici, nuptias esse, & connubium, quamuis sic habitam non audeat appellare vxorẽ: quia non interuenerant instrumenta dotalia, & alia, quæ iure ciuili, & canonico requirebantur, vt esset legitima vxor: quod habetur in prædicta nouella 18. & ĵ. 30. q. 5. c. aliter. Itaq; huiusmodi mulieres, cum non essent vxores, vocabantur concubinæ: sed ob illa tria, ac præcipue, quòd in affectu maritali permanere statuerant, permittebatur ipsis communicare: habebantúrque tamquam vxores minus solenniter ductæ. Et hoc est: quod hic, & in sequenti c. dicitur, pro vxore, & loco vxoris habere concubinam: Idque Gratian. ipse ad fi. c. antecedentis §. cõcubina. indicauit. Nam concubinarum ad tempus adhibitarum, etiam si filiorum procreandorum causa haberentur, plane illicitus erat concubinatus: quod asserit idem B. Aug. c. audite. ĵ. ead. & in eod. libr. de bono coniugali, c. concubinæ. ĵ. 23. q. 2.*

Idem Isidorus de distantia † noui, & veteris testamenti.

¶ De eodem. C. V.

2 CHristiano non dicam plurimas [3], sed nec duas simul habere licitum est, nisi vnam tantum, aut vxorem, aut certe loco vxoris, (si coniunx deest) concubinam [c].

[*Ex dictis Augusti in lib. 5. homiliarum, homilia 49.*]

¶ PALEA. C. VI.

4 AVdite charissimi membra Christi, & matris catholicæ ecclesiæ filij. Quod dico competentibus [A], & fidelibus, audiant pœnitentes. Quod dico fidelibus, dico & competentibus, & pœnitentibus. Audiant catechumeni, audiant omnes, omnes timeant, nemo contemnat: sit mihi in consolationem vester auditus, ne vobis sit in testimoniũ dolor meus: Competentibus dico, fornicari vobis non licet: sufficiant vobis vxores [B]: audiat Deus, si vos surdi estis: audiant Angeli, si vos contemnitis. Concubinas vobis habere non licet: & si non habetis vxores: tamen non licet vobis habere concubinas, quas postea dimittatis, & ducatis vxores: tanto magis dãnatio vobis erit, si volueritis habere vxores & cõcubinas.

A ¶Competentibus.] *Hoc loco verba sunt ex originali in suum ordinem restituta. Qui autem vocarentur competentes, declarat B. Augustin. in sermone ad competentes: atque intelligi etiam potest ex eodem B. Augustino alibi, & ex alijs.*

B ¶ Vxores.] *In hac præcipue parte non sunt relata propria verba B. Aug. sed nonnulla omissa, ac mutata. Nam ipse ita scribit*: sufficiant vobis vxores, aut nec vxores: concubinas vobis habere nõ licet; Audiat Deus, si vos surdi estis: audiant Angeli eius, si vos contemnitis: concubinas vobis habere non licet: si audiant competentes, quod dico si delibus, non habetis vxores, non licet vobis habere concubinas, quas postea ducatis vxores: quanto magis damnatio vobis erit, si habere volueritis & concubinas, & vxores dimittatis?

3 Ceterum, si non talis concubina fuerit, & ætas illius, de quo agitur, futuræ incontinentiæ suspicionem auferre dinoscitur: apostolica concessione ad ordinem diaconatus prouehi potest.

Vnde Pelagius Papa scribit Florentino † episcopo.

¶ Qui post mortem vxoris habuerit de ancilla filios, diaconus fieri permittitur. C. VII.

5 FRaternitatis tuæ relatione suscepta, eius latorem secũdas quidem nuptias expertum non fuisse didicimus, castitatem tamen eum † priori non seruasse coniugio designasti. Et quamuis multa sint, quæ in huiusmodi casibus obseruari canonicæ iubeat sublimitatis † auctoritas: tamen quia defectus nostrorum temporum, quibus nõ solum merita, sed corpora ipsa hominum defecerunt, districtionis illius non patitur [d] in omnibus manere censuram, & ætas istius de quo agitur, futuræ incontinentiæ suspicionem auferre dinoscitur: vt ad diaconatum possit prouehi, temporum, vt dictum est, concedentes defectui concessisse nos noueris. *& infra.* ¶ Micenam † vero ancillam eius, de qua se post transitum vxoris filios, habere confessus est, iubemus, vt tua dispositione cuiquam monasterio continentiam professura [e] tradatur [A].

A ¶ Tradatur.] *Apud Anselmum sequitur*: vt meliori sorte ad quod promouetur officium, sub bonæ possit famæ merito ministrare, nec aliqua opinionis eius maculandæ relinquatur occasio: *neque multo aliter in Polycarpo.*

Hoc ex dispensatione misericordiæ: ceterum ex rigore disciplinæ intelligitur illud Aurelianensis [A] concilij.

A ¶Aurelianensis.] *Hæc ad verbum habentur in conc. Gerundensi, c. 8.*

¶ Non admittatur ad clerum, qui præter vxorem aliam cognouerit. C. VIII.

6 SI quis de laicis post vxorem, aliam cuiuscumque conditionis cognouerit mulierem, in clericum nullatenus [f] admittatur.

4 Quod ergo de pellice, & meretrice apud Gregorium, & Innocentium scribitur: propter spem futuræ incontinentiæ constitutum credi-

rigor, merito æquitas præponitur rigori, vt 45. di. licet. 50. di. poneret. ext. de fur. c. vl. C. de iud. placuit.

e ¶ *Professura.*] alibi dr̃ ꝙ debet vendi, vt 81. di. quidam. alibi dicitur, quòd redigitur in seruitutẽ, vt 32. dist. eos. Sed dic, ꝙ diuersitas pœnarum episcopo dat optionẽ [c], vt ext. de off. deleg. de causis. Vel distinguas an sint publice ductæ quasi vxores, vel non. 15. q. vlt. cum multæ. Sed qualiter præcipitur isti intrare religionem, cum hæc res nõ sit præcepti, vt 32. q. 1. integritas? " Dic ꝙ ratione delicti cogitur intrare monasterium quandoque aliquis ad agendã pœnitẽtiam, vt 50. dist. si ille. & 81. di. si quis clericus. vel expone, iubemus. id est consulimus.

c De hoc not. 21. q. 2. in summa.

" Religionẽ qñque cogitur quis intrare.

f SI quis.] ¶ *Nullatenus.*] Hic de stricto iure loquitur, vt [d] illud 25. dist. primum.

d Sub. & illud. 1. q. 7. si quis omnẽ.

QVOD ERGO. Hæc est quarta pars huius dist. in qua probat per sex auctoritates sanctorũ patrum, quòd nullus episcop⁹ debet ordinare bigamũ, vel viduæ maritum, illiteratũ, pœnitentem, obnoxium curiæ: nec illum qui cognouit vxorẽ suam postquam sciuit illam adulteram. Io. de Fan.

† *al. Florentio.*

5 Anſ. l. 7. c. 68. al. 71. Pol. l. 2. ti. 1.

CASVS. Dictum est s. in c. fraternitatis. ꝙ ille, qui fornicatus est, potest ꝓmoueri. sed ꝙ videbatur contrarium ei quod dictum est s. in 33. dist. in c. maritum. & c. laici. ideo constitutum est, quia tales cum difficultate continẽtiam seruant, vel quia corruptæ erant cum quibus contraxerunt: vel meretrici non cessant, licet in vxores ducantur. & hoc probatur per c. quæ sequuntur.

† *al. cum.* † *al. subtilitatis.*

6 Burc. lib. 2. c. 38. Iuo p. 6. c. 139.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Meretricari.*] hæc ratio non valet: quia numquam maritus corruptæ promouetur.

CVrandum.] Casvs. In hoc c. dicitur q̃ ad sacros ordines, promoueri non potest qui vxorem virginem sortitus non fuerit.

b ¶ *Virginem duxit.*] 30, quæst. 5. qualis.

PRæcipimus.] Casvs. Septem genera hominũ in hoc c. enumerantur, qui à promotione repelluntur, vt bigamus, &c.

c ¶ *Ignorantem litteras.*] scilicet prorsus, vt 36. distinct. illiteratos. [a]

d ¶ *Vitiatum.*] enormiter.

e ¶ *Sed si quos.*] iam ordinatos supple. aliter idem repeteret.

SI cuius.] Casvs. Aliqs accepit virginem in vxorem: ipsa postea adulterium commisit, quærebatur vtrum talis deberet promoueri, vel remanere i ordine iam suscepto. Et rñdet q̃ si laicus est, non potest postea ad ecclesiasticum ordinem promoueri, si clericus est, dimittat eam: alioquin sit à ministerio alien[a]. Idem est ex toto casu sequentis cap.

f ¶ *Admitti.*] sed nonne hic videtur nimius rigor, q̃ aliqs sine cul pa sua puniatur [b]? Propter hoc intelligunt quidam quod hic dicitur, quando maritus patronus est turpitudinis, & leno: sed certe tunc repelleretur propter proprium delictum: vt 32. q. 1. c. 1. & 2. Dic ergo, q̃ ió prohibetur: quia est maritus corruptæ: tamen si non cognouit eam post adulterium perpetratum, promouetur, vt 3. ea. c. vl. [c] Sed pone quòd vir accuset vxorem de adulterio: nunquid penden te accusatiõe tenetur ei reddere debitum, si talis est qui vult promoueri? Dicunt quidam q̃ non: qa si reddit, fit ei præiudiciũ: sicut nec cogitur reddere debitũ ei quam audiuit esse ancillam, vt ext. de coniug. ser. propositum [d]. Sed tamẽ vbi ibi alia ratio est: quia cum serua non est matrimoniũ, sed hic est matrimonium: vñ melius videtur quòd sibi præiudicet cognoscendo eam, quam q̃ illi iniuriam faciat, s. denegãdo ei debitũ. & secundum hoc sequitur q̃ aliquis punitur ex eo quod tenetur facere ex necessitate, & est contra id 23. q. 4. Nabuchodonosor [e]. vbi dicitur q̃ nemo puniendus est ex eo, quod necesse habet facere. Item ex hoc sequeretur q̃ aliquis pro vno facto mereretur pœnã & præmium: quod est contra id 8. q. 1. sciendum. Item ex hoc sequitur, q̃ aliquis pro vno facto & meretur & demeretur: quod est contra id ff. de ne. gest. siue. meretur enim dum cognoscit vxorem, vt 33. q. 5. c. 1. Et quòd vna res habet contrarios effectus: quod est cõtra id ff. de sol. qui hominem. §. vl. Ioan. Posset tamen dici quòd si maritus reddat debitum vxori corruptæ, non præiudicet sibi quin possit promoueri: quia tunc potius dicitur cognosci ab vxore, quàm cognoscere ipsam, vt 32. q. 5. Itane. sicut nec facit sibi præiudiciũ quin possit eam accusare de adulterio: licet sit arg. contra 33. q. 1. si quis [e]. ff. sol. mat. cum mulier. ff. de adul. si vxor. §. vlt. quid iuris sit de hoc, in quæstione notaui, ibi videas, &c. Posset tamen probabiliter dici, quòd sibi præiudicat quo ad legem promotionis, quæ factum solum requirit, non quo ad legem Mosaicam, vt 15. q. 1. §. fi. non obstat, quòd inuitus hoc fecit, vel passus fuit: argum. 26. dist. acutius. hoc totũ determinat decr. ext. vt lit. pen. c. 2. Bart.

tal. & tur: quia difficile continentiam seruat, qui se illicito concubitu maculare nõ metuit. Vel† prohibetur ordinari, qui pellicẽ, vel meretricem cognouerit maritali affectu: vel quia cor rupta florem virginitatis amiserit: vel quia meretricari [a] non desinit, licet in vxorem ducatur. Vtrumque enim, impedimentum cuilibet præstat, quominus ad sacros ordines pertingere valeat.

Vnde Hilarius Papa in synodo Romana, c. 2. scribit dicens.

¶ Qui virginem non duxit vxorem, ad sacros ordines non accedat. C. IX.

1 CVrandum † ergo in primis est, ne ad sacros ordines † (sicut gestis prioribus ante præscriptũ est) quisquam, qui vxorem non virginem duxit [b], aspiret.

Item Gregorius vrbis Romanæ præsul Squilatino† Episc. lib. 2. epi. 25.

¶ Bigamus, vel pœnitens, corpore vitiatus, litteras ignorans, curiæ vel conditioni obnoxius, clericus non fiat. C. X.

2 PRæcipimus, ne vmquam illicitas ordinationes facias: nec bigamum, aut qui virginem non est sortitus vxorem, aut ignorantem litteras [c], vel in qualibet parte corporis vitiatum [d] vel pœnitentiæ † vel curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium ad sacros ordines permittas accedere: sed si quos [e] huiusmodi repereris, non audeas promouere.

Item in Neocæsariensi concilio, c. 8.

¶ Non fiat sacerdos, cuius vxorem euidenter constat adulterium admisisse. C. XI.

3 SI cuius vxorem adulterium commisisse, cum esset laicus, euidenter fuerit comprobatum: hic ad ministeriũ ecclesiasticum admitti [f] non potest. Quòd si in clericatu iam eo constituto, adulterauit, dato repudio dimittere eam debet. Si vero retinere eius consortium velit, non potest suscepto ministerio perfrui.

Item ex concilio Martini Papæ [4].

¶ De eodem. C. XII.

SI laici † vxor in adulterio fuerit deprehensa, hic talis ad ministerium ecclesiasticũ nullo modo adducatur. Si autem post ordinationem alicuius clerici vxor adulterata fuerit, dimittat eam. Si autem cum ipsa voluerit permanere, à ministerio alienus sit.

Præmissis auctoritatibus bigami, & qui virgines non sunt sortiti vxores, à sacris ordinibus prohibentur. Sed quæritur. si quis ante baptisma viduam duxerit vxorem, an propterea sit prohibendus à sacris ordinibus.

De his ita scribit Innocentius Papa Victricio Rothomagen. episcopo. epist. 2. c. 5.

¶ Qui ante baptisma, seu post baptisma viduam duxit vxorem, non admittatur ad clerum. C. XIII.

5 SI quis g viduã (licet laicus h) duxerit vxorem, siue ante baptismum, siue post baptismum, non admittatur ad clerum: quia eodem vitio [i] videtur excluſus. In bãptismo enim crimina dimittuntur, non acceptæ vxoris consortium relaxatur. *& infra.* ¶ [6] Quòd si non putatur vxor esse computanda, quę ante baptismum ducta est, ergo nec filij, qui ante baptismum geniti sunt, pro filiis habeantur.

Prohibentur etiam bigami à quolibet ordine clericatus, iuxta illud Ambrosij epist. 82. ad Vercellensem ecclesiam.

¶ Qui secunda coniugia sortitur, clericus non fiat. C. XIIII.

7 COgnoscamus non solum hoc de episcopo, & presbytero [k] Apostolum statuisse, sed etiam Patres in concilij † Nicæni tractatu addidisse [l], neque clericum quemquam debere esse, qui secunda coniugia sortitus sit.

5 Similiter etiam viduarum mariti, vel ancillarum, vel meretricum, clerici fieri non possunt.

Vnde in canonibus Apostolorum, c. 18. legitur.

¶ Spectaculis publicis mancipatam vel ejectam, vel ancillam ducens vxorem, diaconus non fiat. C. XV.

SI quis viduam, aut ejectam acceperit, aut meretricem, aut ancillam [m], vel aliquam de iis, quę publicis spectaculis mancipãtur, nõ potest esse episcopus aut presbyter, aut diaconus, aut ex eorum numero, qui ministerio sacro deseruiunt.

Quæ autem sit vidua, quæ ejecta, vel meretrix, Hieronymus epist. 128. ad Fabiolam de veste sacerdotali ostendit dicens.

Sil laici.] PRAEMISSIS. Casvs. Ex supradictis infert Gratianus, quòd bigami, & qui virgines non habuerunt vxores, promoueri non possunt. Nũc inciden ter quærit an ille, qui ante baptisma viduã duxerit vxorem, possit promoueri: & probatur quòd non, per seq. c. [5] Ans. l. 7. c. 11. Iuo p. 6. c. 55.

Si quis viduam.] Casvs. Quidam dicebat, quòd si quis ante baptisma viduã duxerit in vxorem, quòd propter hoc nõ dẽt repelli à promotione: quia illa vxor non reputatur. quare Victricius Rothomagen. episcopus quæsiuit an hoc esset verum? Et respondet In noc. siue ante baptisma, siue post viduam duxit vxorem, repelli debet à promotione: quia eadem causa videtur excluſus q̃ ante baptisma duxit eam, qua is qui post baptisma. Nam in baptismo vitia dimittuntur, & non consortium vxoris: alioquin qui ante baptisma nati sunt, non debent filij reputari. Omnia q̃ sequuntur vsque ad c. si subdiaconus. per te videre potes. [6] c. 6. eiusdẽ epist. [7] Iuo p. 8. c. 290. Pan. l. 6 c. 63.

g ¶ *Si quis.*] hoc bene habes in auth. de san. epis. §. clericos autem non aliter ordinari. collat. 9.

h ¶ *Laicus.*] Ideo dicit de laico, qa minus videretur de eo: vel dico qa si clericus hoc faceret, non solũ non promoueretur, sed omni priuilegio ecclesiasticæ dignitatis priuaretur, vt 84. dist. quisquis.

i ¶ *Vitio.*] i. defectu [f]. si. 56. dist. quia simpliciter. & 26. di. acutius.

k *COgnoscamus.*] ¶ *Et presbytero.*] supple & diacono. 81. dist. c. 1.

l ¶ *Addidisse.*] Auguſt. tamen dicit, quòd secundum interpretationem apostolus intellexit [g] de quolibet ordine, vt 81.

f Vel. i. impedimento.

g Et lex dt qđ ex mẽte legis est pin de accipiendũ, ac si ex verbis legis esset. ff. de ver. sig. nominis. §. verbum.

SIMILITER. Hæc est 5. pars dist. in qua dicit, quòd qui contrahit cum ancilla, vel cum ioculatrice, non potest fieri episcopus vel presbyter. Ioan. de Fan.

m *SI quis.*] ¶ *Ancillam.*] "Sed quare hic prohibetur, cum tamen eo ipso q̃ aliquis ducit ancillam suam in vxorẽ, ipsa libera efficiatur? vt C. de la. li. tol. auth. ad hoc. & C. de oper. li. libertæ. similiter tenet matrimonium cum aliena ancilla, vt 29. q. 2. c. 1. & 2. Resp. propter prerogatiuam sacerdotij. Vel ideo quia non videtur ibi esse plenum matrimonium, vt 32. q. 2. sicut nõ omnis. & ideo non videtur ibi esse plenum sacramentum [h]. Vel hoc ideo contingit: quia vilis persona præsumitur qui contrahit cum ancilla.

h i. tale mri moniũ ñ vr plene designare Xpi & ecclesię sacramẽtũ, secundũ Lan. & Hug.

Vidua

a Et 1. q. 1. §. ecce si cleri c⁹. ver. hoc. fol. ext. li. 6. de tẽp. ord. nullus. vers. pœna imponitur talẽ ordinãti. 1 Ans. l. 7. c. 12. al. 15. Pã. lib. 3. c. 50.

† *cauendum*] Orig. † *gradus*] or. †forte] *Scyl lacino.*

2 Ans. l. 7. c. c. 35. al. 42. Poly. l. 2. tit. 31. Iuo p. 8. c. 288.

b Sub. q̃ fieri si dz vt vr 16. q. 7. inuẽtũ. 56. di. satis. 74. di. gesta. Arc.

† *al. pœnitentem, al. publice pœnitentem. al. solenniter pœnitentem*

c Marit⁹ sine metu bigamiæ an vxori debitum reddere possit pẽdente accusatiõe adulterij.

3 Ans. lib. 7. c. 19.

4 apd Mart. Bracar. c. 28. c Vbi d hoc. & ext. de adulte. c. vlt. ibi videas.

† *alicuius laici.*] Orig.

d Al. incipit vasis iræ.

a *Vidua est.*] Vt hoc melius intelligas, dic quòd vidua dicitur quæ à viro idua, i. diuisa vel separata est. Nam iduo, as, dicitur separare vel diuidere. & dicitur sic ab idus quod est diuisio vel separatio, secundum Pol. & dic vidua, scilicet ex cuius copula quis impeditur. Hug. Ioan. de Fant.

b ¶ *Maritus.*] qui in eam gessit maris ritus, eam carnaliter cognoscendo. Lau.

c ¶ *Meretrix.*] alibi dicitur meretrix cuius turpitudo publice venalis est. 32.q.4. meretrices[a].

d ¶ *Quæ multorum.*] quæ admiserit plures quàm 23. milia hominum, vt 45. dist. disciplina. vel quę admisit 60. vt ext. de cle. exc. c. latores.

SED POSTEA. Hæc est vij. pars huius dist. in qua ponit quomodo olim cum bigamis dispẽsatum fuit, vt subdiaconi essent. Io. de Fan.

SI subdiaconus.] Casvs. Quidam promotus ad subdiaconatum secundam duxit vxorem, quęrebatur quam pœnam pati deberet? Et resp. Martinus Papa, quòd debet redigi inter minores ordines: epistolam vero postea legere nõ debet. Sequens autem §. patet.

e ¶ *Si subdiaconus.*] collige casum ex eo quòd habetur §. 31. di. §. similiter. in fi.

f ¶ *Inter lectores.*] hoc ex dispensatione: sed de iure communi perdit priuilegium clericale, vt 84. dist. quisqs. ideo fit hoc ex dispensatione, quòd remanet in sacris minoribus ordinibus.

LEctor.] Casvs. "Dicitur in hoc c. ꝙ si aliquis in minoribus ordinibus constitutus viduam duxit in vxorem, vel bigamus fuerit, ex dispẽsatione poterit ad subdiaconatum promoueri, aliàs non.

g ¶ *Fiat.*] Sic ergo Papa * dispensat contra Apostolum, vt hic, & 32. dist. presbyter. Innocentius tamen dicit, ꝙ nõ licet dispensare cum bigamo, vt ext. de biga. nuper. & hoc idem dicit Martinus. 50. dist. si quis viduam. Lucius tamen dispensauit cũ Panormitano archiepiscopo, qui fuit bigamus. Item habes hic, ꝙ licet sit dispensatum in vno ordine, non ideo intelligitur dispensatum in ceteris, vt 12. distin. nos consuetudinem. & 50. dist. quicunque pœnitens. sic dispensatur in primo matrimonio, & non in secundo, vt 36. q. 2. si autem.

PResbyteri.] Casvs. Dicitur in hoc c. quòd illi quibus non est licitum contrahere matrimonia conuiuiis nuptiarum interesse non debent, ne propter motus obscœnos & turpia cantica visus & auditus eorum contaminentur.

h ¶ *Etiam alienarum.*] Et si clerici fuerint in aliquo conuiuio, & adueniant ioculatores, surgant, & recedant de mensa. vt de consecra. dist. 5. non oportet.

VIDVA. Casvs. Dictum est §. quòd qui viduam habuit vxorem, repellitur à promotione. Nunc vero dicit, quòd vidua est cuius vir post copulam carnalem est defunctus. Verumtamen si antequam cognoscatur à viro suo, mortuus fuerit vir eius, non debet propter hoc vidua appellari, licet traducta fuerit & velata. Et si quis cum tali contraxerit, non repellitur à promotione. quod probatur seq. c.

VAlentino.] Casvs. Valentinus duxit quandam in vxorem quæ antea fuit alteri desponsata, & cum illo velata: sed non fuit ab eo cognita, quia fuit morte præuentus, & sic virgo permansit. Dicitur hic, quòd propter hoc Valentino nullum impedimentum generatur quinvaleat promoueri post mortem vxoris, vel ea viuente de consensu ipsius.

i ¶ *Valentino.*] hũc casum habes ext. de bigam. debitum.

AQuibus.] Casvs. Dictũ est §. à quib⁹ ordinib⁹ bigami prohibeãtur, & vtrum bigami reputentur, qui ante baptismũ vnam, & post baptismum alteram vxores habuerunt, & an liceat sortiri vxores in sacris ordinib. constitutis. In hac vero 35. dist. prosequitur Gratianus tertium c. Apostolicæ regulæ, s. oportet ordinandum non esse vinolentum, sed sobrium: quia in vete. testam. ministris templi prohibebatur vinum & siceram bibere, ne propter ebrietatem corda eorum grauarentur: & quia venter mero æstuans despumat in libidinem. & hoc probatur exẽplo Noe, & exemplo Loth: & dicit ꝙ vinolentus est qui frequenter vino repletur. Seq. c. patet.

k ¶ *A quibus.*] Hic agitur de tertio ca. Apostolicæ regulæ, oportet ordinandum non esse vinolentum, sed sobrium. & introducit multa in commendationẽ abstinentiæ, & in reprobationem ebrietatis. interserit etiam de pœna illorum, qui frequenter indulgent ebrietati, & dicit quòd minores corporaliter puniuntur, maiores post admonitionem xxx. diebus communione priuantur, vt j. eod. c. vlt.[b]

l ¶ *Quia venter.*] pinguis venter grossum generat sensum. 44. dist. in fi. ergo.

m *EPiscopus.*] ¶ *Aleæ.*] Clerici nõ debent ludere, vel ludis interesse, vt extra de vi. & ho. cler. clerici. nec participes erunt ludentibus, nec inspectores ludi, vt in auth. de san. epis. §. interdicimus. col. 9. "Sed nunquid potest repeti id, quod in alea perditur? Dicunt quidam[c] quòd non, sed pauperibus est eroganda pecunia illa. arg. 14. q. 5. non sane. cum enim turpitudo vertitur ex parte vtriusque, melior est conditio possidentis. ff. de cond. ob tur. cau. l. si ob turpem.[d] melius credo quòd possit repeti, vt ff. de aleat. l. vlt. in fi. etiam vsque ad 50. annos, vt dicit græca constitutio. C. de relig. & sump. fun. & de aleat. Et si quis existens in alea rem suam vendiderit, tenetur de euictione, vt ff. qua. rer. act. non da. si filio. §. 1. licet autem hic prohibeatur ludus, tamen pro conuiuio habendo potest ludi. ff. eo. l. vlt.

n ¶ *Deseruiens.*] id est, valde seruiens, vt illa præpositio, de, augmentet. ff. deposi. l. 1. in princ. quandoque priuat: vt ibi.

Sæpe precor mortem, mortem quoque deprecor idem.

o ¶ *Aut desinat.*] Non ergo pro quolibet delicto statim episcopi debent fulminare, vt vel excommunicent, vel deponant[e]. ad idem facit 67. dist. episcopus. & 92. dist. c. vlt. Si quoties peccant homines,

¶ Quæ sit vidua, vel eiecta, vel meretrix. C. XVI.

1 VIdua est [a], cuius maritus [b] est mortuus: Eiecta est, quę à marito viuente proiicitur; Meretrix [c], quæ multorum [d] libidini patet.

7 [2] *Sed postea temporum defectui condescendens Papa Martinus in minoribus ordinibus eos constitui permisit, non † regulam præfigendo, dicens.*

¶ Inter lectores, vel ostiarios deputetur subdiaconus secundam ducens vxorem. C. XVII.

SI subdiaconus [e] secũdam vxorem duxerit, inter lectores [f] vel ostiarios habeatur, ita vt Apostolum non legat.

Necessitate tamen exigente bigamus vsque ad subdiaconatum potest promoueri.

3 *Vnde Martinus Papa ait.*

¶ Viduam ducens vxorem, subdiaconus, si necessitas exigat, fieri potest. C. XVIII.

LEctor, si viduam alterius, vxorem acceperit, in lectoratu permaneat, aut si forte necessitas sit, subdiaconus fiat [g]; nihil aũt supra. Similiter, & si bigamus fuerit.

8 *Quibus autem propria coniugia prohibentur, interdicitur etiam nuptialibus conuiuiis interesse.*

Vnde in Agathensi concil. c. 39. legitur.

¶ Nuptiarum conuiuiis presbyteri interesse non debent. C. XIX.

4 PResbyteri, diaconi, subdiaconi, vel deinceps, quibus ducendi vxores licentia [a] non est, etiam alienarum [h] nuptiarum cui tent cõuiuia: nec his cœtibus misceantur, vbi amatoria cantantur, & turpia: aut obscœni motus corporum choreis, & saltationibus efferuntur: ne auditus, aut obtutus sacris mysteriis † deputati turpium spectaculorum, atque verborum contagione polluantur.

a ¶ Licentia non est.] *In codicibus impressis legebatur*, licentia modo non est. *Expuncta est dictio*, modo, *quæ neque in originali, neque in vetustis exemplaribus Grat. aut Burc. Iuone, concilio Venetico. c. 11. (vbi hoc idem repetitur) habetur. Ac presbyteris quidem numquam, ne apud Græcos quidem, licuit ducere vxores.*

Vidua vero intelligenda est, si post solen-

ne fœdus nuptiarum, morte interueniente, à viro suo diuisa fuerit. Ceterum, si antequam conueniant, fatali necessitate ab alterutro diuisi fuerint, licet ex sponsalibus vxor sit appellata, non tamen post mortem sponsi, etiam si in propria sit ducta, & cum eo velata, vidua appellatur: nec ex eius copula à sacris ordinibus aliquis prohibetur.

Vnde Pelagius Papa scribit.

¶ Qui cum alio velatam, non tamen illi nuptam, vxorem duxit, sacerdos fieri non prohibetur. C. XX.

5 VAlentino [i] clerico, cui mulier cum alio ante velata, nõ tamen ei nupta, sed virgo permanens, post mortem eius, cum quo velata erat sponsa †, coniugali est copula sociata, quia iterum † velamen accepit, nullum in promouendo generetur obstaculum: quia nihil est (quantum ad hunc articulum pertinet) quod ei de canonicis obuiet institutis.

DISTINCTIO XXXV.

1. ps *QUibus* [k] *ordinibus bigami prohibeãtur, & vtrum reputentur bigami, qui ante baptismum habuerũt vnam, & post baptismum alteram, & an liceat sortiri vxores in sacris ordinibus constitutis, multorum auctoritatibus breuiter monstratum est.* ¶ [6] *Sequitur autem in descriptione illa Apostolica, vt sit sobrius, qui ordinandus est, non vinolentus: quod ex auctoritate veteris testamenti introductum est. Ministri enim templi prohibentur vinum, & siceram bibere, ne ebrietate grauentur corda eorum, & vt sensus eorum vigeat semper, & tenuis sit, vel quia venter* [1] *mero æstuans facile despumat in libidinem. Vnde Noe in ebrietate nudauit fœmora: Loth, quem Sodoma non vicit, vina vicerunt.* ¶ [7] *Quod tamen † vinolentus esse prohibetur, non semel, sed frequenter vino repletus debet intelligi.*

Hinc etiam in canonibus Apostolorum can. 43. & 42. legitur.

¶ Diaconus, presbyter, & episcopus ebrietati, & aleæ deseruientes, nisi desierint, deponantur †. C. I.

8 EPiscopus, aut presbyter, aut diaconus, aleæ, [m] atq; ebrietati deseruiens [n] aut desinat [o],

---

1 Ino p. 8. c. 297. Pan. l. 6. c. 68.

a Adde gl. ḋ sponsi. inter opera. gl. & Cy. in l. mercalem. C. de cõd. ob tur. cauſ. Bal. ĩ l. neque nata les. C. ḋ pb.

2 Apud Martin. Bracar. c. 44. Ex cõcil. Toletano 1. c. 4.

† hęc verba, *non regulam præfigendo*, absunt ab aliquot exemplaribus.

3 Ibid. c. 43. Ex cõcil. Toletano 1. c. 3.

4 Burc. lib. 2 c. 134. Ino p. 6. c. 208. Poly. l. 4. tit. 31.

"Dispensatio vtrũ possit cum bigamo fieri.

† *al. ministeriis.*

Non est ab surdũ quo ad ius positiuum. Vide B. Tho. 4. di. 2. q. 3. 3.

5 Simile 27. q. 2. c. quod autẽ. §. itẽ si sponsa. Ino p. 6. ca. 113.

† *al. sponso.*

† *al. interim.*

6 1. Tim. 3. & in glo. ad eũ locũ hñr hæc oĩa ex Hie. epist. 83 1. Tim. 3. Leuit. 10.

Gen. 9. & 19 bEt qui nec sic resipuerint, deponẽtur, vt j. c. eps. Hug. j. e. c. vterne

7 Gl. interlinearis. 1. Tim. 3.

† *al. autem.*

" Clerici ludere aut lusores spectare nõ debẽt.

† *communio nepriuentur*

8 Burc. l. 14. c. 5. Pol. l. 6. ti. 17. Ino p. 13. c. 73. Pan. l. 3. c. 730. Rab. dæ. ca. 28.

"Ludo perditum an repeti possit.

c scdm Lau.

d ff. de cõd. ob tur. cau. vbi aũt. hęc fuit opi. Pl. & Bar.

e Ad hoc

Source : BIU Cujas

ext. de cler. pere.c.j. vbi de hoc. sed cõtra 46.di. qm̃. &no.27 q.1. nec aliqua. in glo. no.quod. † καθαιρέισθω, i.deponatur.

sua fulmina mittat Iupiter,exiguo tempore inermis erit.

a ¶*Priuetur.*]aut verberetur,vt j̃.ead.c.vlt.

AB exordio.]Casvs.In hoc c.triplex ſtatus humani generis denotatur.Nam à principio mundi carnes non comedebamus, nec dabamus libellum repudij,nec circũcidebamur.poſt diluuium vero data lege vinum cum carnibus eſt aſſumptum, & repudij duritia eſt cõceſſa, & cultellus circumciſionis eſt datus. Poſtquã vero Chriſtus venit,α reuolauit ad ω,i.finis ad principium: quia hodie non circumcidimur,nec damus repudij libellũ, nec carnes omni die comedimus,dicente Apoſtolo, Bonum eſt vinum non bibere,& carnes non comedere.

“ Lamech fuitvenator

b ¶*Nec carnibus.*]“tamen Lamech fuit venator, ſed illud fuit propter pelles, non propter carnes. 31.q. 1.quomodo.

“Circunciſio quare fiebat.

c ¶*In ſignum.*]“vt per eam fideles diſcernerentur ab aliis. vel fuit ſignum interioris circumciſionis, vel fuit ſignum futuri baptiſmi:qa tunc per circumciſionem tollebantur peccata, ſicut Matth.19. nũc per baptiſmum, vt j̃.de conſec. diſt.4. Act.15. ꝙ autem apud nos.

d ¶*Implere.*] ſ.diſt.4. erit contra.Sed dic,ꝙ facile non poteſt impleri. Vel dic, ꝙ tunc nullus potuit eam implere quo ad hoc vt Gal.5. Rom.14. adipiſceretur vitã æternã: “ quia per circumciſionem non aperiebatur ianua cæli, licet ianua inferni etiam eſſet præcluſa. ſecus hodie per baptiſmum.extr.de bapt. maiores. Vel iõ iſtud dicit, quia contrarietas fuit in lege. cum enim præceptum fuit quòd ſabbati die non Prouerb.20 fieret aliquod opus[a], item præceptum fuit quòd viij.die circunciderentur puer[b], potuit contingere quòd ſabbatum eſſet dies viij.ab ortu pueri,ſed tamen in hoc nõ peccabant, quia excuſabantur propter impoſſibilitatẽ:ideo autem fuerunt eis data dura præcepta, quia ex ſuperbia eorum diMich.2. xerunt,non deeſt qui impleat,ſed deeſt qui c Hoc ſñali iubeat[c].

ter pt ſumi de j.lib. Regum,c.8.

e ¶*Duritiæ.*] tamen peccatum erat,vt extra de diuort. gaudemus.

f ¶*Et ω.*] quæ eſt vltima littera Græcorum.

g ¶*Ad α.*] quæ eſt prima Latinoum.& eſt argu. quòd reſtituta re ad priſtinum ſtatum,priora iura reſtituuntur, vt 26.q.6.ſi quis de corpore[d].ff.de ſer.ruſt.præd.hi qui.aliàs,& Attilicinus.Item arg.quòd non fit iniuria rei, ſi reſtituitur ad priſtinum ſtatum. ff. de pactis. ſi vnus.§.quod & in ſpecie dotis.

d Vbi ꝺ hoc & facit qđ no.1.q.7.donatum.

h ¶*Nec comedimus.*]id eſt,ſuademus non comedere,conſilium eſt.

i ¶*Dedicatum eſt.*]id eſt,in vſum aſſumptum.

Ecclesiæ principes.] Casvs. Quidam prælati cum populum admonere deberẽt ad ieiunia ſeruanda, fartis corporibus & rubentib.buccis prædicabant:contra quos inuehitur Hiero.& auctoritate Micheæ prophetæ probat eos deiiciẽdos à prælaturis ſuis in tenebras exteriores:quas vitare poſſunt, ſi imitẽtur apoſtolos non ſolum ſermone,ſed etiam vitæ conuerſatione. Quę autem ſequuntur,plana ſunt vſque ad c. ſexto die.

k ¶*Principes.*]id eſt,prælatos,vt de conſec.diſt.1.corpora.

l ¶*Propheticus.*]ſcilicet Micheæ.

aut certe damnetur †, Subdiaconus, aut lector,aut cantor ſimilia faciens, aut deſinat, aut communione priuetur[a].Similiter etiam laicus.

Item Hieronymus libro 1. contra Iouinianum.

¶Eſus carnium,& vini potus,poſt diluuium conceſſus legitur, poſt Chriſti aduentum inhibitus. C. II.

AB exordio conditionis humanæ nec carnibus[b] veſcebamur, nec dabamus repudium, nec præputia nobis eripiebantur in ſignum[c]. Hoc curſu ad diluuium vſque peruenimus. Poſt diluuium autem cum datione legis, quam implere[d] nullus potuit,carnes ingeſtæ ſunt ad veſcendum & repudia conceſſa duritiæ[e], & cultellus circumciſionis appoſitus, quaſi Dei manus plus in nobis creauerit, quàm neceſſe eſt. Poſtquam autem Chriſtus venit in fine temporum, & ω[f] reuoluit ad α[g], & extremitatem retraxit ad principium,nec repudium nobis dare permittitur,nec circumcidimur, nec comedimus[h] carnes, dicẽte Apoſtolo [Bonum eſt vinum non bibere, & carnes non comedere.] Et vinum enim cum carnibus poſt diluuium dedicatum eſt[i].

Idem lib.2.contra Iouinianum.

¶ Alienum eſt à ſapiente potationibus & ebrietatibus vacare. C. III.

LVxurioſa res vinũ, & tumultuoſa ebrietas, omnis,qui cũ his miſcetur,non erit ſapiens.

Idem in Micheam ad c.2.

¶ Ignominioſum eſt ſacerdoti affluere deliciis,epulis,atque laſciuiis. C. IIII.

ECcleſiæ principes[k],qui deliciis affluunt, & inter epulas, atque laſciuias pudicitiam ſeruare ſe credũt,propheticus[l] ſermo deſcribit, quod eiiciendi ſint de ſpatioſis domibus,lautiſque[m] conuiuiis,& multo labore epulis conquiſitis[n],& eiiciendi propter malas cogitationes,& opera ſua. Et, ſi vis ſcire, quo eiiciendi ſunt,Euangelium lege:in tenebras ſcilicet exteriores[o],vbi erit fletus,& ſtridor dentium. An nõ confuſio, & ignominia eſt, Ieſum crucifixum, magiſtrum pauperem, atq; eſurientem fartis prædicare corporibus?ieiuniorumq; doctrinam rubentes buccas[p] tumentiaq; ora proferre? Si in Apoſtolorum loco ſumus, non ſolum ſermonem eorum imitemur, ſed conuerſationem quoque, & abſtinentiam amplectamur.

Idem ad Oceanum,epiſt.83.

¶De eodem. PALEA. C. V.

1 VEnter mero æſtuans cito deſpumat in libidines. Vbi ebrietas, ibi libido dominatur, & furor.

[*Idem ad Nepotianum de vita clericorũ.*]

¶De eodem. PALEA. C. VI.

2 VInolentum ſacerdotem & Apoſtolus damnat, & vetus lex prohibet. Sacerdotes qui miniſtrant † in templo Dei, prohibentur vinum & ſiceram bibere, ne in crapula, & ebrietate aggrauentur corda eorũ. Sicera hebræo ſermone omnis potio nuncupatur,quæ inebriare poteſt. *& infra.* 3 ¶Quidquid inebriat,& ſtatum mentis euertit,fuge ſimiliter vt vinum. [Nolite,ait Apoſtolus, inebriari vino,in quo eſt luxuria,] *& ſupra.* 4 ¶Qui altario deſeruiũt, vinum, & ſiceram non bibant. Sponſa[A] Chriſti vinum fugiat vt venenum:vinum,& ebritas incendium eſt.

A ¶Sponſa Chriſti.]*In epiſtola ad Euſtochiũ ſic habetur*:Hoc primum moneo, hoc obteſtor, vt ſponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno.*& paulo poſt*: vinum,& adoleſcentia duplex eſt incendium voluptatis.

Item Proſper de vita contemplatiua,lib.2.c.22.

¶ De eodem. C. VII.

LVxuriam facit, & nutrit vini perceptio nimia,non natura.

Item Ambroſius in libro de Elia,& ieiunio,c.4.& 5.

¶ In paradiſo abſtinentia, poſt paradiſum edendi laſciuia incœpit. C. VIII.

SExto q die[r] beſtiæ[s] ſunt creatæ, & cum beſtiis orta edendi

m ¶*Lautiſque.*]id eſt, delicatis. Matth.22.

n ¶*Epulis conquiſitis.*] i.terrenis deliciis,quę multo labore quærun tur.de conſecr. diſt.5. ne tales.

o ¶*Exteriores.*]i.ex to to extra lucem. argu. 40.diſt.quælibet.

p ¶*Buccas.*] Plenus venter facile de ieiuniis diſputat. 11. q. 2. gloria epiſcopi. Arg. ꝙ archidiacono cum viſitat parochias non eſt exilis præſtanda procuratio, vt 10.q.3. illud. Hoc verum eſt ante viſitationem factam,extra de cenſib. exigit.Gregor.x.

Exto die.] Casvs. Secundum H.ca. iſtud diuiditur in tres partes. In prima parte Amb. deteſtatur vitium gulę,& cõmendat abſtinentiã in cibo:& hoc probat per Adam, q dum voluit abſtinere à cibo vetito,perſeuerauit in bono.ſed poſtquam non abſtinuit,ſpoliatuseſt omni bono gratutio, & vulnerat° eſt in naturalibus. In ſecunda parte quæ incipit ibi, *Et infra.* deteſtatur ebrietatem:& hoc per Noe,q propter ebrietatem nudatus eſt:ex qua ebrietate ſerũit° eſt ſecuta. & p Loth, qui propter ebrietatem commiſit inceſtum cum duabus filiabus ſuis.In 3.parte, quæ incip.ibi, *At non Abraham.* commẽdat ſobrietatem in vino: & hoc per Abraham, qui angelis hoſpitib. ſuis nõ vinum,ſed lac appoſuit. Et per Ioannem Baptiſtam, qui nec vinum bibit, nec panem comedit. Beneuẽtanus autem ſic ponit caſum. In hoc c.probat Ambroſ.vij. rationibus & exemplis eſſe abſtinendum à ſuperfluitate ciborum &vini:quia multa mala inde proueniunt.Prima ratio eſt in prin.cap. Secunda ibi,*Vt ſciamus.* Tertia ibi,*In prin.* Quarta ibi, *Manebat.* Quinta ibi,*Legimus.* Sexta ibi, *At non Abraham.* Septima ibi, *Denique*

15.initio di. Hiero.i epi. ad Tit.ad c. j.

2 In epiſt.ad Oceanum.

†altario deſeruiunt] Orig. Leuit.10. num.6.

3 Ad Nepotianum.

Epheſ.5.

4 Ad Euſtochium.epiſtol.22.

q ¶*Sexto.*] Illud inducitur ad deteſtandam ebrietatem ſiue gulam. “ Primo,qa per eam degenerauit humana cõditio. Secundo,exemplo Noe.Tertio,quia ſeruitus eſt inducta pp eam. Quarto exemplo Loth. Deinde commendat ſobrietatem exemplo Abrahæ, qui cibum miniſtrauit Angelis ſine vino:& exemplo Ioan.Baptiſtæ.

“Ebrietatis mala.

r ¶*Sexto die.*]i.die veneris. “ nã Dñico die Dñs cœpit facere mundum,vt 75.di.ꝙ die. Alij dñt,ꝙ oĩa ſimul creauit.vñ Salomon[t]:Qui viuit in æternũ,oĩa ſimul creauit.ſed licet oĩa ſimul facta fuerint ñ ſimul dici oĩa poterãt:&iõ ſcriptura vtitur tali diſ.ext.đ ſum.tri.c.j.

“die Dñico incœpitDominus mundũ facere.

s ¶*Beſtiæ.*] id eſt, animalia in terra. nam v.die fuerunt creata volatilia & piſces. Geneſ.1.

e Eccl.18?

Source : BIU Cujas

a-¶*Cœp*

a ¶*Cœpit.*]mundus.
b ¶*Feriari.*]id est,cessare.
c ¶*Desiit.*] tunc fuit homo spoliatus gratuitis,&vulneratus in naturalibus. de pœnit. dist. 1. Adam.
d ¶*Ieiunium.*]id est,abstinentia.
e ¶ *Præuaricatio.*]scilicet fuit.
f ¶*Latebra.*]quia abscondit se Adam à facie Domini. de pœn. dist. 1.& venit.
g ¶*Reuocauit.*] arg. q primi parentes salua ti sunt, vt de pœ. dist. 1.sicut primi.& de cõ sec. dist. 1.hic duo.
h ¶*Iumentum.*]i.carnem suam quam pascit homo quasi iumẽtum. "Vel dicitur corpus iumentum, quasi iuuamentum.
i ¶*Non esset.*] ꝑ.dist.1. ius gentium. contra. sed ibi soluitur.
k ¶ *Prælationis inuidia.*] quia Cain interfecit fratrem suum.
l ¶*Pietas.*]paterna.
m ¶ *Ebrietas.*]i.ebri⁹.
n ¶*Tentant.*]idest,inebriant.
o ¶*Partus.*]i.effectus: "istud vult dicere, q vinum ex se duos ꝓducit effectus: primo ebrietatẽ: deinde incestũ. & ebrietas fuit deterior effect⁹ vini[a]. Vel aliter:ex ebrietate processit seruitus. Item ex ea processit incestus, qui deterior est. Vel illud vult dicere, q filia est deterior, quã mater:quia Moabitę & Amonitę, quę ab illis processerunt, fuerunt deteriores, quàm matres.
p ¶*Materia peccati.*] scilicet vinum.
q ¶ *Remissio.*] i. Deus remittens peccata.

"corpus est iumentum.

"Effectus vini ẽ duplex. *ibid.c.5.*

a Et secũdũ hoc expõe regnatricis, i. vini q generauit ebrietatẽ in incestũ.arc.

†*inuentum.* vera lectio.

Ante omnia.]Canvs. Dictũ fuit in concil. Agathen. vt pri⁹ à clericis vitetur ebrietas, quàm alea, quę cũctorum nutrix est vitiorũ, si quis clericus fuerit inebriatus, si est in sacro ordine, 30. diebus à cõmunione remoueatur: si est in minorib. ordinibus verberib. subiiciatur.
r ¶ *Aut corporali.*]recipiat 40. ictus. "sed episcopus non verberabit clericum per laicũ, vt ext. de sen. exc. vniuersitatis. nisi sit incorrigibilis, vt ext. de sen. exc. vt famæ[b].

"Eps p laicũ ñ verberet clericũ.

Gen.19.

b De hoc ẽt not. 23.q.5. c.1.in fi.

Portet igitur. Canvs. Hic intitulatur 36.di. in qua prosequitur quartum c.s. oportet episcopum esse prudentem, q verum est non solum in litteratura, sed etiam in sæcularibus negotiis. Et hoc dictum est propter eos qui sub nomine simplicitatis stulti tiam sacerdotum excusant. De litteratura tractatur in his trib. dis. continuis. De peritia vero sæcularium negotiorum tractatur in 39. dist.

Gen.18.

potestas est,& vsus escarum. Vbi cibus cœpit [a], ibi finis factus est mundi:ibi †cœpit sua incrementa nescire,vbi † cœperunt diuina opera circa eum feriari [b]. Quo indicio declaratum est, quòd per cibos mundus haberet imminui, per quos desiit [c] augeri. *& infra.* ¶Et vt sciamus non esse nouum ieiunium [d], primam illic legem cõstituit de ieiunio. *& infra.* ¶Eouſque nemo præuaricari nouerat, vt adhuc orta non esset, quæ prima est præuaricatio. Indictum ieiunium, abstinentiæ lex à Domino Deo:præuaricatio [e] legis à diabolo, culpa per cibum, latebra [f] post cibum: cognitio infirmitatis in cibo, vîrtus firmitatis in ieiunio. *& infra.* ¶Serpens gulæ persuadet, Dominus ieiunare decernit. Itaque gula de paradiso regnantem expulit, abstinentia ad paradisum reuocauit [g] errantem, *& infra.* ¶In principio generis humani ignorabatur ebrietas: primus Noe vineam plantauit: dedit naturam, sed ignorauit potentiam. Itaque vinum nec suo pepercit auctori. *& infra.* ¶Sed illius ebrietas nobis suadet sobrietatem. Semel enim inebriatus est Noe. Vbi enim malum ebrietatis agnouit, inuentum† [h] suum ad remedium temperauit: non effudit ad vitium. ¶Manebat, antequam vinum inueniretur, omnibus inconcussa libertas: nemo sciebat à consorte naturæ suę obsequia seruitutis exigere. Non esset [i] hodie seruitus, si ebrietas non fuisset. Obrepserat quidem iam fraternę prælationis inuidia [k], manebat tamen adhuc paternæ pietatis reuerentia. Læsa pietas [l] est, dum redetur ebrietas [m]. Non illis itaque solis nocent vina, quos tentant [n], sed & illis amplius, quos ꝺam oculis temulenta ebriorum membra nudãtur. ¶Legimus etiam, quòd patrem Loth inebriauerint filiæ in monte, ad quem timentes incendium, sodomitarum confugerant, & habitabant in spelunca. *& infra.* ¶Fuit itaque ebrietas origo incesti, pessimæ regenerationis partus [o] deterior. At non Abraham vina in suo conuiuio ministrabat:sed immolabat vitulum, butyrum, & lac, etiam angelis hospitibus exhibebat. Cæli dominum, mundi agnoscebat auctorẽ.

Vinum ergo exhibere non poterat. Sed recte illic deerat materia peccati [p], vbi erat remissio [q] peccatorum. Denique annuntiauit eum Ioannes non manducans panem neque bibens vinum. Qui enim Christum annuntiat;ab omni vitiorum incentiuo prętare se debet alienum.

Item ex concilio Agathensi,c.41.

¶Triginta diebusà communione abstineat clericus, quem ebrium fuisse constiterit. C. IX.

[1] Ante omnia clericis vitetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes, ac nutrix est. Itaque eum, quem ebrium fuisse cõstiterit, (vt ordo patitur) aut triginta dierum spatio à communione statuimus submouendum, aut corporali [r] subdendum supplicio.

DISTINCTIO XXXVI.

[2] ps

Portet etiam ordinandum esse prudentem. Quod cõtra eos notandum, q sub nomine simplicitatis [t] excusant stultitiam sacerdotum. Prudentem autem episcopum oportet intelligi non solum litterarum peritia, verumetiam sæcularium negotiorum dispositione†.

Vnde in epistola Gelasij Papæ ad episcopos per Lucaniam,c.18.& 19.

¶Illiterati, & corpore vitiati non promoueantur ad clerum. C. I.

[3] Illitteratos [x], aut aliqua parte corporis vitiatos [a], vel immi nutos [y] nullus præsumat ad clericatus ordinem promouere: quia litteris carens sacris non potest esse aptus officiis, & vitiosum nihil Deo prorsus offerri legalia prę cepta sanxerunt. ¶Similiter qui seipsos [z] abscindunt.

a ¶Vitiatos, vel.]*Istæ duæ voces absunt à pleriſque vetustis exemplaribus Gratiani, & originali, cuius expressa est potius sententia, quã verba relata.*

Item Zozimus Papa epist. ad Isichium episcopum Salonitanum.

¶Ad summum sacerdotium non aspiret, qui diuinis stipendiis vel disciplinis non est eruditus. C. II.

[4] Qui ecclesiasticis disciplinis per ordinem non est imbutus, & temporum approbatione diuinis stipendiis [a] eruditus, nequaquam ad summum ecclesiæ sacerdotium aspirare præsumat, & non solum in eo ambitio inefficax habeatur, verũ etiam ordinatores eius careant eo ordine [b], quem sine ordine

cusant. De litteratura tractatur in his trib. dis. continuis. De peritia vero sæcularium negotiorum tractatur in 39. dist.
s ¶*Oportet.*]Ab hoc loco vsque ad 40. dist. ostendit quam peritiam debent habere clerici: & in hac ostendit quòd habebunt peritiam litterarum sacrarum. in prox. dist. ostendit, quòd etiam habebunt peritiam sæcularium scientiarum. & inde sumpta occasione ostendit in 38. distinct. quod ignorantia est periculosa clericis. in 39. dist. dicit quod habebunt peritiam sæcularium negotiorũ. Et agit hic de quarto c. apostolicæ regulæ.

Matth.9.

t ¶ *Simplicitatis.*] "Nec simplicitas, nec aliud potest excusare sacerdotis imperitiã, vt 38. dist. si in laicis.

"Sacerdotis imperitia est inexcusabilis.

v ¶*Sæcularium.*] cum enim episcopus sit iudex & corporum, vt 11. q. 1. de persona. & 12. q. 1. præcipimus. & animarũ. 10. q. 1. quæcumque. oportet ipsum tam spirituali, quã sæculari scientia ornari. 39. di. circa pr.

Eps est iudex corporum & animarum.

1 Burc. l. 14. ca. 11. Iuo p. 13. c. 79.

*Illitteratos.*Casvs. Quæsitũ fuit à Gelasio, vtrum illiterati & corpore vitiati, qui seipsos spõte abscidẽrũt, possint promoueri. Et resp. quod non: quia secundum legẽ Moysi nihil vitiosum Deo debeat offerri.

x ¶*Illitteratos.*]s. penitus. "Sufficit tamen mediocris scientia: vt ext. de ele. cum nobis olim. non. n. requiritur in clerico summa perfectio. sic ff. đ ædi. edi. sciẽdum. §. illud. & l. si quis venditor. licet sit ar. contra, ext. de pur. ca. cõstitutus. Sed qd si penitus laicus ordinaretur, num quid reciperet charactẽrem? Sic, ar. [c] 1. q. 1. ventum. ibi, sed dicitur. De hoc no. 40. di. sicut. & extr. de cler. per sal. promo. c. vno. y ¶ *Imminutos.*] enormiter.

2 Gl. ordin. 1. *Tim.* 3. "Scientia mediocris sufficit.

†*al. dispensatione.*

c De hoc ẽt not. 40. di. sicut. & 52. di. c. 1. & ext. đ cle. p sal. p. c. 1.

z ¶*Seipsos.*]ex indignatione. Ioan.

3 Burc. l. 2. c. 18. Iuo p. 6. c. 37. & 75. Pann. l. 3. c. 46. *Leuit.* 22.

Qui *ecclesiastici.*Casvs. Qui dam archiepiscopus promouit quemdam ad episcopatum, qui non erat litteris eruditus, nec disciplinis ecclesiasticis imbutus. quæsitum est de eo & de ordinatorib. quã pœnam debeant pati. Et resp. Zozimus, q ordinatus debet remoueri ab ordine quem suscepit, ordinatores vero careant potestate cõferendi eũdem ordinem, quem illicite tradiderunt.

ibid. c. 19.

47. di. 59. c. j. Ansl. l. 6. c. 28 Iuo par. 5. c. 102.

a ¶*Stipendiis.*] id est, officiis.

b ¶*Ordine.*]"Hic habes quod

"Ordinãtis iniuste punitio.

Source : BIU Cujas

bes quod qui iniuſte confert aliquem ordinem, priuatur poteſtate conferendi illum. 1. q. 1. ſi qui epiſcopi. alibi ſuſpẽditur à celebratione Miſſæ per annum, vt 55. di. nullus. alibi deponitur, vt 51. di. c. 1. & 62. diſt. c. vl. & 81. diſt. tãtis. cum in hoc ſit pœnarum varietas, forte minor amplectitur. 50. dif. eos. vel dic vt no. 21. q. 2. in ſumma. in fin.

Conſueuit diſtingui, quòd ſi ex negligentia ordinat quis indignum, tunc ſuſpenditur: ſi ex certa ſciẽtia, deponitur. Vel aliter, aut ordinat illum cũ quo de facili diſpenſare poteſt, vel cum quo diſpenſare non poteſt, vt ſecundum hoc magis vel minus puniatur. hodie tamẽ mitius agitur cum talibus, vt ext. de præb. graue.

Exo. 28.]ex interpre. 70 Exod. 25.

ECCE. Casvs. Beneue. ſic ponit caſum huius §. in hoc §. probat Gratianus 14. rationib. vel auctoritatibus quod epiſcopus debet eſſe peritus in litteris. Prima eſt in principio. Secũda incipit ibi, *Hinc etiam vectes.* Tertia, *Hinc etiam Dauid.* Quarta, *Salomõ quoque.* Quinta, *Hinc etiam Dominus.* Sexta, *Hinc etiam Malachias.* Septima, *Hinc etiam idem ſalnator.* Octaua, *Hinc etiam Salomon.* Nona, *Hinc idem Dominus.* Decima, *Hinc etiam prius.* vndecima, *Hinc Petrus.* Duodecima, *Hinc etiam Paulus.* Decimatertia, *Vnde ſacerdotes.* Decimaquarta, *Hinc etiam in canticis.*

2. Reg. 5.
3. Reg. 3.
2. Paralip. 1.
Hier. 1.
Mal. 2.
Luc. 2.
Eccleſ. 3.

a ¶ *Quærant.*] nec enim epiſcopus debet egere doctrina aliorum, quoniam alios debet inſtruere, vt 1. q. 7. conuenientib. ſic 16. qu. 1. ſic viue. Io. in Auth. de ſanc. epiſ. circa prin.

Apoc. 22.
Matth. 10.
Marc. 16.
Matth. 14.
“Eps aliorũ doctrina nõ dẽt egere.

Additio. “ Si tamen epiſcopus minus ſit eruditus, ab alio doceri non contemnat, vt patet 18. di. non oportet. & 22. diſt. de Conſtãtinopolitana. & 20. q. 3. ſi habes.

b ¶ *Conſtituit.*] Not. ex ordine loquendi probari ordinem factorum. ſic 43. diſt. ſit rector. & 20. diſt. §. 1. Ioan. Ar. 1. q. 1. vt euidenter.

1. Petr. 3.
1. Tim. 4.

c ¶ *Cuſtodiunt.*] quia videre debet quibus præiudicet, & quibus non, vt 43. diſ. in mandatis. & 32. q. vlt. c. vl.

Exod. 38.

d ¶ *Qui audit.*] diſcendo.

e ¶ *Veni.*] docendo.

Cant. 5.

f ¶ *Serpentes.*] ne eorum dolis ſupplantemini.

g ¶ *Et ſimplices.*] ne a-
ar 16. q. 1. ſi cu pis.
liis[a] dolos machinemini. Ioan. vt 16. q. 1. ſi cupis.

contra præcepta patrum credide rant præſumendum.

Ecce quòd ſacrarum litterarum oportet epiſcopum habere peritiam: vnde in veteri teſtamento inter cetera ornamenta pontifex rationale ferebat in pectore, in quo ſcribebatur manifeſtatio, & veritas, quia in pectore pontificis manifeſta debet eſſe cognitio veritatis. ¶ *Hinc etiam vectes, quibus arca portabatur, iugiter annulis erant inſerti, vt cum arca eſſet portanda, nulla fieret mora de intromittendis vectibus: quia prædicatores, per quos Eccleſia circumfertur, ſacris litteris ſemper debet inſiſtere, ne tunc quærant[a] diſcere, cum ex officio alios debeant docere.* ¶ *Hinc etiam Dauid prius ex gratia ſpiritus ſancti donum ſcientiæ percepit, & poſtea adminiſtrationem regni aſſecutus eſt.* ¶ *Salomon quoque non diuitias, non longa tempora huius vitæ, ſed ſapientiam à Deo petiit, & impetrauit.* ¶ *Hinc etiam Dominus prius ponit verba ſua in ore prophetæ, & poſtea conſtituit* [b] *eum ſuper gentes, & regna, dicens ad Hieremiam* [*Ecce dedi verba mea in ore tuo, ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & ſuper regna.*] ¶ *Hinc etiam Malachias ait* [*Labia ſacerdotis cuſtodient* [c] *ſcientiam, & legem requirent de ore eius, quia Angelus Dominus exercituum eſt.*] ¶ *Hinc etiam Saluator noſter prius in medio doctorum ſedit audiens illos, & interrogans, & poſtea prædicare cœpit: quia prius quiſque diſcere, & poſtea prædicandi officium vſurpare debet.* ¶ *Hinc etiam Salomon prius ait* [*tempus tacendi*] *& poſtea* [*tempus loquendi*] *quia veritas prius tacendo diſcitur, & poſtea loquendo prædicatur.* ¶ *Hinc idem Dominus ait.* [*Qui audit* [d], *dicat, veni.* [e]] ¶ *Hinc etiam prius Apoſtolos docuit, deinde eos ad prædicandum miſit, dicens* [*Eſtote ergo prudentes, ſicut ſerpentes* [f], *& ſimplices* [g] *ſicut columbæ.*] *Sic etiam poſt reſurrectionem prius illis ſenſum aperuit, & ſcripturas explanauit, & poſtea dixit eis* [*Euntes in mundum vniuerſum, &c.*] *Vnde, cum de quinque panibus quinque milia hominum vellet reficere, prius panes accipiens fregit, & poſtea diſcipulis dedit, & per eos demum turbis appoſuit: quia ſacramenta legis, & prophetarum prius diſſerendo expoſuit, & poſtea eorum ſcientiam diſcipulis dedit, & p eos tandem illam fidelib. diſpenſauit.* ¶ *Hinc & Petrus, cum rectoribus eccleſiæ ſcriberet, ait* [*Parati eſſe debetis reddere rationem omni poſcenti vos ſatisfactionem* [h] *de ea fidei & ſpe* [k], *quæ in vobis eſt.*] ¶ *Hinc etiam Paulus ſcribens ad Timotheum ait.* [*Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ*] ¶ *Ex quibus omnibus liquido colligitur, quòd non ſufficit prælatis bona conuerſatio, & morum honeſtas, niſi addatur ſcientia doctrinæ.* ¶ *Vnde ſacerdotes ingreſſuri tabernaculum, prius lauabantur in labro æneo, quod fecerat Moyſes ex ſpeculis mulierum.* ¶ *Hinc etiam in canticis canticorum oculi* [l], *per quos prælati eccleſiæ intelliguntur, aſſimilantur columbis, quæ reſident iuxta fluenta pleniſſima* [m].

Hinc etiam Hieronymus [A] *in Leuit.*

10 20 30 40 50 60

¶ *Sacerdotis eſt legis ſcientiam habere, non bellis, ſed orationibus vacare. C. III.*

SI quis vult pontifex non tam vocabulo eſſe, quàm merito, imitetur Moyſem, imitetur Aarõ. Quid enim dicitur de eis? quòd non diſcedũt de tabernaculo Domini. Erat ergo Moyſes indeſinẽter ĩ tabernaculo Domini. Quod autem opus eius erat? vt, aut à Deo aliquid diſceret, aut ipſe populum doceret. Hæc duo ſunt Pontificis opera, vt, aut à Deo diſcat legendo ſcripturas diuinas, & ſæpius meditando, aut populum doceat. Sed illa doceat, quæ à Deo ipſe didicerit, non ex proprio corde, vel humano ſenſu, ſed quæ ſpiritus ſanctus docet. Eſt & aliud opus, quod facit Moyſes: ad bella non vadit [n], non pugnat contra inimicos. Sed quid facit? orat, & donec ille orat, vincit populus eius: ſi relaxauerit, & demiſerit† manus, populus eius vincitur; & fugatur. Oret ergo & ſacerdos eccleſiæ indeſinenter [o], vt vincat populus, qui ſub ipſo eſt, hoſtes inuiſibiles Amalechitas, qui ſunt dæmones impugnantes eos, qui volunt pie viuere in Chriſto.

“ Prælatus columbam imitetur.

Leuit. 18.

Si quis vult.] Casvs. Tria ſunt opera, q̃ Moſes & Aaron faciebant, ſcilicet legere, docere populum, & orare: hęc tria opera debet epiſcopus facere, ſi vult imitari Moſen & Aaron. & ſi orauerit epiſcopus, vincet populus eius dæmones, ſicut populus Iſrael vicit Amalechitas orante Moſe.

n ¶ *Non vadit.*] Numquid ergo epiſcopi non intererunt bellis? immo [b], quia etiã poſſunt alios hortari ad bellum, vt 23. q. 7. igitur. & c. hortatu. Ioan.

Exod. 17.
b Not. in c. hic all. 23. q. 8. igitur. in fi. Arch.

o ¶ *Indeſinenter.*] omnino, vel horis ſtatutis. ſic 21. q. 3. hi qui. & conſe. diſt. 5. numquã. 31. diſt. ſi laicus. ff. de cond. & dem. ſi quis ita. 22. di. ſacroſancta.

† *al. dimiſerit.*

Ed quæritur.] Hæc diſ. duditur in quinque partes. Secunda ibi, *Cur ergo.* Tertia ibi, *Relatum.* Quarta ibi, *Ideo.* Quinta ibi, *Vt itaque.*

Casvs. Ponitur hic 37. diſt. in qua quæritur an oporteat clericos eſſe eruditos litteris ſæcularibus, ſcilicet librisgentilium: Et primo probat eos non eſſe legendos vſque ad §. ſed ecõtra. deinde probat contrarium. poſtea dat ſolutionem ĩ. e. §. cur ergo. Prima duo c. plana ſunt.

p ¶ *Sed quæritur.*] in hac 37. diſt. quęrit [c] G. an ordinãdus debeat habere peritiam ſęcularium ſcientiarum. “ Primo autem oſtendit, quòd clerici non debent reſpicere libros gentilium [d]. Sed quidam legũt libros gentilium cauſa delectationis & voluptatis, & hoc eſt prohibitum: quidam legunt ad eruditionem, & illud licitum eſt, vt per

c ſc. incidẽter. Hug.
“ Clerici an liũ reſpicere poſſint.
d Et hoc ſecundum ponit arg. in citvſq; ad §. contrarium, & talem ĩ. e. ſed ecõdat ſolutionem, quòd tra.
1 Anſ. li. 7. c. 202. Bur. l. 1. c. 95. Iuo p. 4. ca. 160. & par. 5. c. 197. Pann. l. 2. c. 130. Pol. l. 4. tit. 7.

eos ſciant recte loq, & diſcernere verũ à falſo. Io. vt ĩ. e. §. cur ergo. Et no. q̃ in omnib. vſq; ad §. ſed contra. vĩ ſola voluptas prohiberi.

“ Epis an liceat leges audire.

q ¶ *Epiſcopus gentilium.*] “ ergo nec leges audire debent. nam opprobrium eſt eis, ſi ſe velint eſſe peritos diſciplinarum foreſium. C

DISTINCTIO XXXVII.

Ed quæritur p, *an ſæcularibus litteris oporteat eos eſſe eruditos.*

De his ita ſcribitur in concilio Carthaginenſi. 4. c. 16.

¶ *Libros gentilium non legat epiſcopus. C. I.*

1 ps

70 80

1 EPiſcopus gentilium q libros non legat: hæreticorum autem, pro neceſſitate, aut tempore.

Item Hieronymus ad Damaſum Papam de filio prodigo, epiſt. 146.

90

Source : BIU Cujas

fium: C. de testa. consulta diualia. Sed contra, leges sunt per ora principum diuinitus promulgatæ, vt 16.q.3. nemo [a]. Dic q̃ ad hoc licet audire leges, vt per eas melius intelligantur canones. arg. ĩ. ea. di. §. sed læculares. Ioan.

1 Iuo p.4.c.162. Pann.l.2.c.131.

a Ad idē C. de lōg. tem. p̃sc. l. ii. 25. q. j. ideo. Arc.

† *al. tenere in manibus.*

[a] *Acerdotes.*] ¶ *Necessitatis.*] vt sciant recte loqui.

NOnne. Casvs. Quattuor genera hominum in hoc c. reprehendūtur, scilicet dialectici, q̃ quotidie in arte dialectica torquentur, & physici, qui oculos trans cælum leuant, & verificatores, & cupidi, qui diuitias per fas & nefas acquirunt, quas in momento cui sint relicturi, ignorant.

Ephes. 4.

† *al. abyssi quoddam immane demergit.* † *al. tantum*

VIno.] Casvs. in hoc c. exponit quinque Hieron. Dicit enim, q̃ illi inebriantur vino, qui sacras scripturas male intelligūt, atque peruertunt. Secundo inebriantur sicera, qui sæculari scientia abutuntur. Tertio exponit, qui dicantur pseudoprophetæ. Quarto, q̃ sint diuini. Quinto, quod ille comedit vuam acerbam, qui aliter exponit scripturam, quàm veritas habet, etsi non contra fidem.

"Aures male intelligẽtibus sunt euellendæ.

[b] *Intelligunt.*] "Talibus qui male intelligunt dicta magistri, essent aures præscindendæ. vt 24.q.1. si Petrus.

[c] ¶ *Secundum' tropologiam.*] id est, secundū moralem intellectum à tropos, quod est cōuersio [b], quando verba nostra conuertimus ad mores informandos. 43. dist. si rector.

b Et logos sermo. inde tropologia, i. conuersio sermonis.

Hug. d hoc no. 76. di. ie iunio. in fi.

Additio. Isti contrarium faciebant. & facit de pœ. dist. 1. super tribus. Arch.

† *al. tendiculæ.*

LEgant.] Casvs. In hoc c. reprehendūtur sacerdotes a Hieronymo, q̃ filios suos & nepotes faciebant legere comœdias, & poetica carmina, & quia ad hoc pecuniā ecclesiasticā & ad alios turpes vsus conuertebant: vnde dicit eos presbyteros puniendos ad instar Heli, q̃ cecidit de sella supinus, & mortuus est, quia suos filios non correxit. Quæ sequuntur, plana sunt vsque ad §. sed è contra.

2 Hie. l. 5. ad c. 29. Ier.

3 Hier. l. 6. comment. ad c. 31. Ier.

[d] ¶ *Ecclesiasticis.*] arg. contra ŝ. 31. dist. omnino.

[e] ¶ *Strenam.*] Strena est primum donum, quod datur in principio calendarum. & dātur pro augurio. 26. q. vlt. non obseruetis. & dicitur strena quasi sine threna, id est, sine lamentatione.

4 Iuo p.4.c.166.

[f] ¶ *Sportulam.*] quę dātur pro fabulis saturni, vel pro festis saturni celebrādis, vel pro ludis saturni bonæ fortunæ.

[g] ¶ *Sed quia filios.*] Talis repellitur à testimonio, vt 6. qu. 1. qui crimen. Item nec potest esse episcopus, vt 48. dist. §. necesse. immo potius dicitur canis, quam episcopus, vt 2. quæst. 7. qui nec. Ioan.

[h] *Legimus.*] ¶ *Libros.*] qa legit eos cā delectationis, nō causa eruditionis, vt de conse. dist. 5. nō mediocriter.

1. Reg. 2.

[i] ¶ *De siliquis.*] "id est, sæcularibus scientiis, quæ inflant, non satiant [c].

"scientię sęculares non satiant.

[c] Sicut. n. filiquæ onerāt ventrē, & inflant, sed nō satiāt, sic & illæ à spirituali fame nō liberant, nec cæcitatē expellūt, sed onere peccatorū & gehennę reatu grauant. q̃cūq; ergo ad remouēdā cæcitatē ignorantiæ illas artes & scientias discere appetit, quasi filiqs ventrem suum replere cupit, secundùm Hug.

SED ECONTRA. Casvs. Amodo probat Gratianus, quod clerici sęcularib. scientiis debēt esse eruditi. Et hoc probatur sex rationibus. Prima est in principio. Secūda ibi, *Legitur etiam.* Tertia ibi, *In Leuitico.* Quarta ibi, *Magi.* Quinta ibi, *Denique.* Sexta ibi, *Hæc etiam. Ambrosius.*

5 Iuo par. 4. c. 229.

† *al. inuentorum.*

[k] ¶ *Vt expoliarent.*] 14. q. 5. dixit.

6 Ex Hiero. ad Eustoch. de custodia virg. Iuo p. 4. c. 164. Pā. l. 2. c. 132.

*Luc. 15. Act. 7. Dan. 1. Exo. 3. & 11.

[l] ¶ *Tres partes.*] ſ. moralem, naturalem, & rationalem.

Leuit. 2. Matth. 2.

7 Rab. ad hūc locum Matt. cap. 2.

¶ Reprehenduntur sacerdotes, qui omissis Euangeliis comœdias legunt. C. II.

[1] SAcerdotes Dei omissis Euangeliis, & prophetis videmus comœdias legere, amatoria bucolicorū versuum verba canere. Virgilium tenere †, & id quod in pueris necessitatis [a] est, crimen in se facere voluptatis.

Idem ad cap. 4. epist. ad Ephesios, lib. 2. comment.

¶ In vanitate, & obscuritate sensus ambulant, qui sæcularibus disciplinis occupantur. C. III.

NOnne vobis videtur. in vanitate sensus, & obscuritate mentis ingredi, qui diebus, ac noctibus in dialectica arte torquetur? qui physicus perscrutator oculos trans cælum leuat, & vltra profundum terrarum, & abyssi †, in quoddam mane demergitur, qui iambum ferit [A]? qui tantam † metrorum siluam in suo studiosus corde distinguit, & congerit? & (vt ad alteram partem trāseam) qui diuitias per fas, & nefas quærit? qui adulatur regibus, hæreditates captat alienas, & opes congregat, quas in momento, cui sit relicturus, ignorat?

[A] ¶ Ferit.] *Antea legebatur*, iambum feruet. *In originali autem impresso est*, Iambum struit. *Emendatum vero est ex antiquo Gratiani exemplari. Nam Terentianus de Iambo sic scribit:*

Iambus ipse sex enim locis manet.
Et inde nomen inditum est senario,
Sed ter feritur, hinc trimetrus dicitur,
Scandendo binos quòd pedes coniungimus.

Ac de iisdem senariis Isidorus l. 1. Etymo. c. 58. ait, hos græci, quia geminos feriunt, trimetros dicunt.

Idem lib. 9. ad c. 28 Esaiæ.

¶ Qui scripturas sacras male intelligit, vel sæculari sapientia abutitur, vino inebriatur, & sicera. C. IIII.

VIno inebriantur, quando scripturas sanctas male intelligunt [b], atque peruertunt: sicera, quando sæculari abutuntur sapientia, & dialecticorum tendiculis, quæ non tām vincula † sunt appellanda, quàm phasmata, id est vmbræ quædam, & imagines, quæ cito pereunt, atque soluuntur. *Idem.* ¶ [2] Secundum tropologiam [c] pseudoprophetas eos debemus accipere, qui aliter scripturarum verba accipiunt, quam spiritus sanctus sonat, & diuinos eos, qui coniectura mentis suæ in certa futurorum quasi vera pronuntiant absque diuinorum auctoritate verborum. *Idem.* ¶ [3] Quicunque scripturas non ita intelligit, vt rei veritas habet, vuā acerbam comedit.

Idem lib. 3. ad c. 6. epist. ad Ephesi.

¶ Reprehenduntur episcopi, qui filios suos sæcularibus eruditi litteris. C. V.

[4] LEgant episcopi, atque presbyteri, qui filios suos sæcularibus litteris eruditi, & faciūt illos comœdias legere, & mimorum turpia scripta cantare, de ecclesiasticis [d] forsitan sumptibus eruditos. Et quod in corbonam pro peccato virgo, vel vidua, vel totam substantiam suam effundens quilibet pauper obtulerat, hoc in kalendariam strenam [e], & saturnalitiam sportulam [f], & mineruale munus grammaticus, & orator, aut in sumptus domesticos, templi stipes, aut in sordida scorta conuertit. Heli sacerdos, ipse sanctus fuit: sed quia filios [g] suos non erudiuit in omni disciplina, & correptione, supinus cecidit, & mortuus est.

[*Item ex responsione Hadriani* [B] *Papæ ad Carolum, c. 49.*]

PALEA. C. VI.

[5] OMnem vim venenorum † suorum in dialectica disputatione cōstituunt hæretici, quæ, philosophorum sententia, definitur non adstruendi vim habere, sed studium destruendi. Sed nō in dialectica complacuit Deo saluum facere populum suum. Regnum enim Dei in simplicitate fidei est, non in contentione sermonis.

[B] ¶ Hadriani.] *Hoc caput antea tribuebatur Vrbano. Sed est in scripto Hadriani de imaginibus ad Carolum magnum, c. 49. & inde emendatum est. Eadem vero habentur apud B. Ambrosium lib. 1. de fide ad Gratianum Imper. c. 3.*

Item Rabanus de præsuris ecclesiasticis.

¶ Beatus Hieronymus ab angelo verberatur, quia Ciceronis libros legebat. C. VII.

[6] LEgimus de beato Hieronymo, quòd cum libros [n] legeret Ciceronis, ab Angelo est correptus, eo quòd vir Christianus paganorum figmentis intenderet.

Hinc etiam filius ille prodigus in Euangelio reprehenditur, qui de siliquis [i], *quas porci manducabant, ventrem suum replere cupiebat.* ¶ *Hinc etiam Origenes* [C] *cyniphes, & ranas, quibus Aegyptij sunt percussi, vanam dialecticorum garrulitatem, & sophistica argumenta intelligit. Ex quibus omnibus colligitur, quòd non est ab ecclesiasticis sæcularium litterarum quærenda peritia. Sed contra legitur, quòd Moyses, & Daniel omni scientia Aegyptiorum, & Chaldæorum eruditi fuerunt. Legitur etiam, quòd præcepit Dominus filiis Israel, vt exspoliarent* [k] *Aegytios auro, & argento, moraliter instruens, vt siue aurum sapientiæ, siue argentum eloquentiæ apud poetas inuenerimus, in vsum salutiferæ eruditionis vertamus.* ¶ *In Leuitico etiam primitias* [D] *mellis, id est dulcedinem humanæ eloquentiæ, Domino iubemur offerre.* ¶ *Magi quoque tria munera obtulerunt Domino, in quibus nonnulli* [7] *tres partes* [l] *philosophiæ volunt intelligi. Denique (vt in expositione psalterij* [E] *Cassiodorus testatur omnis splendor rethoricæ eloquentiæ, omnis modus poeticæ locutionis, quælibet varietas decoræ pronuntiationis à diuinis scripturis sumpsit exordium. Hinc & Ambrosius* [F] *ait super epistolam Colossensium. [Omnis ratio scientiæ supernæ, vel terrenæ creaturę in eo est qui est caput earum, & auctor: vt qui hunc nouit, nihil vltra quærat, quia hic est perfecta virtus, & sapientia, quidquid alibi quæritur, hic perfecte inuenitur. In Daniele, & Salomone ostendit infidelibus se totius auctorem sapientiæ. Quod infideles non putant, quia non legunt in Euangeliis, & Prophetis astrologiam, geometriam, & alia*

[a] ¶ Deſſ

Source : BIU Cujas

a ¶*Despecta.*] respectu aliarum scientiarum. Ioannes.

Verbat.] Casvs. Quidam prohibebant Christianos ne legerẽt libros gentilium, quos Beda reprehendit, dicens quòd bene possunt legi sine peccato, vt vtilia inde sumantur, ad instar Mosi & Danielis, & etiam Pauli, qui suis epistolis inseruit versus poetarum, scilicet Cretenses, &c.

b ¶*Si qua.*] arg. quod vtile non vitiatur per inutile, vt 16.q.4.q.1. 5.dist.9. si ad scripturas. contra. Ioan.

c ¶ *Magister.*] Nam legitur quòd cum Paulus venisset Athenas, vidit arã ignoti Dei, in qua erat scriptum, Hæc est ara ignoti Dei[a], in quo viuim⁹: mouemur, & sumus. à qua scriptura Apostolus incœpit prædicationem suam, & aperuit illis Athenien sib. sensum illius scripturæ, prosequens de Deo nostro, & dicẽs: Quem vos dicitis ignotum, ego prædico &colo. tunc "Dionysius areopagita vidẽs quemdam cæcum trã seuntem dixit illi: Si illuminaueris istum cæcum, credam tibi, qui statim inuocato nomine Christi illuminatus est, &ille credidit.

a Al. ignoto Deo datiui culpa.

"Dionysius p pdicõnẽ Pauli fuit conuersus.

"Apostolus vsus est sententiis poeticis. 1 Iuo p.4.c. 85. Pan.l.2. c.133.

d ¶*Indidisset.*]" In epistola Pauli ad Titum illud Epimenidis poetę, Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri. 1.q.1. Dominus declarauit. Interseruit etiam in prima epistola ad Corinthios illud Menandri, Sæpe bonos morescorrumpunt colloquia praua. 28.q.1. sæpe. Item vsus est illo versu: Odero si potero, si nõ, inuitus amabo. sed Hiero. de consecr. dist. 5. nonnumquam. vsus est verfibus Virgilij, & Angu. illo Lucani, mens hausti nulla, &c. 26. qu. 5. nec mirum, & iurisperitus auctoritate Virgilij. ff. de rer. diui. in tantũ. §. cenotaphium. & Homeri, institu. de contrah. emp. §. pretium.

† *al. quibus vbilibet inuenta vtilia.*]

CVR ERGO. Casvs. Soluit Gratianus contrarietatem hãc, dicens quòd sæculares scientias debet qs ad discere nõ ad voluptatem, sed ad eruditionem, vt quæ in eis vtilia inueniuntur, ad vsum sacræ eruditionis conuertantur. Vnde Gregorius quemdam episcopum reprehendit, non quia sæculares scientias dicerit: sed quia ad voluptatem grammaticam loco Euangelij exponebat.

2 l.9.reg.epist.48.j.86 dist.ca.cum multa.

3 Pan.l.2.c.134.

huiusmodi: quæ ideo despecta[a] sunt à nostris, quia nihil valent ad salutem, sed mittunt in errorem, & dum his studet, curam animæ non habent. Qui vero Christum nouit, thesaurum sapientiæ & scientię inuenit, quia id nouit, quod vtile est.]

c ¶Origenes.] *Is homilia 4. ad c.7. Exodi. ranas quidem comparat poetis, Cyniphes autem dialecticis.*

d ¶ Primitias.] *Leuitici c.2. prohibetur fermentum, ac mel adoleri in sacrificio Domini: primitiæ tamen eorum iubentur offerri, sed non super altare imponi. Vbi in glossa ordinaria mel exponitur gentilis eloquentia, ab Isychio autem paganorum doctrina, cuius primitiæ ad imitationem beati apostoli Pauli possunt Deo offerri.*

e ¶Cassiodorus.] *In prologo psalterij. c.15. & sequenti multis verbis Cassiodorus diuinæ scripturæ eloquentiam explicat, & commendat. Sed quæ affert in principio explanationis psalmi. 6. valde videntur his, quæ nũc referuntur, conuenire.*

f ¶ Ambrosius.] *Ex beati Ambrosij principio expositionis capitis secundi epistolæ ad Colossenses. hæc summatim collecta sunt, referunturque in glossa ordinaria, & ab Anselmo ad idem caput secundum, cuius Anselmi verbis Gratiani verba magnopere sunt similia.*

Hinc etiam Beda libro 2. Regum, c.9. in Samuelis allegoricis expositionibus.

¶Non prohibeantur clerici sacras litteras legere. C. VIII.

1 TVrbat acumen legentium, & deficere cogit, qui eos à legendis sæcularibus litteris omnimodo æstimat prohibendos, in quibus† si qua[b] inuenta sunt vtilia, quasi sua sumere licet. Alioquin nec Moyses, & Daniel sapientia, vel litteris Aegyptiorum paterentur erudiri, quorum tamen superstitiones simul & delicias horrebãt. Nec ipse magister[c] gẽtium aliquot versus poetarum suis vel scriptis indidisset[d], vel dictis.

2 *Cur ergo legi prohibentur, quæ tam rationabiliter legenda probantur? Sed sæculares[e] litteras quidam legunt ad voluptatem, poetarũ figmentis, & verborum ornatu delectati: quidam vero ad eruditionem eas addiscunt, vt errores gentilium legendo detestentur, & vtilia, quæ in eis inuenerint, ad vsum sacræ eruditionis deuote conuertant. Tales laudabiliter sæculares litteras addiscunt.*[2] *Vnde B. Gregorius quemdam episcopum nõ reprehendit, quia eas didicerat, sed quia contra episcopale officium pro lectione Euangelica grammaticam populo exponebat.*

Hinc etiam Ambrosius scribit super Lucam in explanatione proœmij.

¶Sæculares litteræ legendæ sunt ne ignorentur. C. IX.

3 LEgimus aliqua, ne negligantur[f A], legimus, ne ignoremus g, legimus, non vt teneamus, sed vt repudiemus[h].

e ¶*Sed sæculares.*] Vnde beatus Gregorius 37.86. dist. cum multa.

Legimus aliqua.] Casvs. Totum hoc c. legi potest de secularib. scientiis secundum H. & ostenditur ratio triplex quare legantur, scilicet ne negligantur, ne ignorentur, & vt repudientur. Vel sic legimus aliqua vt nouum & vetus test. negligamus. Legimus aliqua, vt artes, ne ignoremus. Legimus aliqua, vt scripturas hæreticorum, vt repudiemus.

f ¶*Ne negligantur.*]] vt vetus testamentum.

g ¶*Ne ignoremus.*] Nam quamuis nullus sit vsus, tamen scientia necessaria est, vt 5. dist. 7. c. vlt.

h ¶ *Repudiemus.*] vt libros hæreticorum, vt 24.q.3.c.vlt.

A ¶ Negligantur.] *Sic etiam in Pannormia, sed in originali & in vno Gratiani manuscri.* ne legãtur. *Ibi enim agitur de pseudeuangeliis. Sed non est mutatum ob glossam.*

Item Hieronymus ad cap. 1. epist. ad Titum.

¶Grammatica legenda est, vt per eam sacræ scripturæ intelligantur. C. X.

4 SI quis artem grammaticam nouerit, vel dialecticam, vt rationem recte loquendi habeat, & inter falsa & vera diiudicet, nõ improbamus[B]. ¶Geometria[i] quoque, & arithmetica, & musica habent in sua scientia veritatem: sed non est scientia illa, scientia pietatis. Scientia pietatis est nosse legem, intelligere prophetas, Euangelio credere, Apostolos nõ ignorare. ¶[5] Grammaticorum[c] autẽ doctrina etiam potest proficere ad vitam, dum fuerit in meliores vsus assumpta.

4 Pann.l.2. c.135.

5 Iuo p.4.c. 107. Pan.l.2. c.136.

B ¶ Non improbamus.] *Absunt istæ duæ voces ab originali. Exponens enim beatus Hieronymus verba illa ex principio epistolæ ad Titum, & cognitionem veritatis, quæ est iuxta pietatem, ita scripsit:* Est plane veritas, quæ non habet pietatem, si quis grammaticam, &c.

c ¶Grammaticorum.] *Hæc non sunt B. Hieronymi, sed Isidori lib.3. de summo bono, c.13. ex quo citat Iuo.*

Item Hieronymus in primum caput Danielis.

¶Exemplo Danielis probatur non esse peccatum sæcularibus litteris erudiri. C. XI.

6 QVi de mensa[k] Regis, & de vino potus eius noluntt comedere, ne polluantur, vtique si ipsam sapientiam, atque doctrinam Babyloniorum scirent[l] esse peccatum, numquam acquiescerent discere, quod non licebat. Discunt autem, non vt sequantur, sed vt iudicent, atque conuincant: quomodo si quispiam aduersus mathematicos velit scribere imperitus mathematis, risui pateat: & aduersus philosophos disputans, si ignoret dogmata philosophorum. Discunt ergo ea mente doctrinam Chaldeorum, qua & Moyses omnem sapientiam Aegyptiorum didicerat. *Idẽ.*

¶[7] Si quãdo cogimur litterarum sæcularium recordari, & aliqua ex his dicere, quæ olim omisim⁹: non nostræ est voluntatis, sed, vt

6 Pol.l.4.ti.7

† *non vult.*] Ori. & Poly. & sic deinceps.

k ¶ *Qui de mensa.*] " Daniel, Ananias, Misael, Azarias[b]: nã turpe est alicui decretanti ius in quo versatur ignorare, vt ff. de origine iuris. l.2. §. Seruius.

" Daniel & socij sui.

b Isti alio nõe dicti sunt Baltha sar, Sidrac, Misac, & Abdenago, secundũ Hug. & Lau.

l ¶ *Scirent esse peccatum.*] ex eo quod Hieronymus hic inducit exemplum Danielis, colligitur ar. quod in dubiis recurrendũ est ad exempla maiorum & aliorum. 16.q.1. sunt nonnulli. 22.q.1. vt noueritis. 1.qu.7. *Act.7.*

7 Hieron. in prolog. in Danielem.

conuenientib. 12.q.2. questa. 16.q.3. præsulum. 14.q.1.c.vl. 26.q.2. nõ statutum. & c. non exemplo. C. de sen. & interl. nemo[c]. cõtra Sol. " vbi iura deficiunt, recurrendum est de similib. ad similia: aliàs non. 20. di. de quib. dic vt ibi. Item ar. præsumi eo ipso bonum, quod ab aliquo bono sit factum, vt 7.q.1. omnis qui. & 34.q.1. cũ beatissim⁹. 9.q.2. Lugdunensis. 12.q.1. expedit. 28.q.1. sic. n. 31. dis. omnino. Ioan.

cVt not. 20. dist. c. fi. "recurritur qñq; ꝺ simi lib. ad simil

Source : BIU Cujas

a ¶*Prædicta.*]scilicet de incarnatione,vt illud Virgilij.
"Virgilius. "*Iam noua progenies cælo demittitur alto.*
b ¶*Contineri.*]vt illud Ouidij.
"Ouidius. "*Odero si potero:si non,inuitus amabo.*

De quibusdam.] Casvs. Relatum fuit Eugenio in synodo sua quod in quibusdam locis non erant magistri,qui erudirẽt alios in liberalib.artibus:& ideo præcepit omnibus episcopis, vt in congruis locis magistros constituãt qui quotidie ĩ doctrinis liberalibus alios doceant.

c ¶ *Neque magistros.*] Arg.quod scholares[a] in scholis de ecclesiis suis debent habere p̃bendas.s̃. di.32.si qui. ff.ex quib.caus.ma.in integr. necnon. ff.de ne.ge.l.1.extr.de cle. non resi. inter quattuor.1.qu.2.facerdos. Sed contra 1.q.2. placuit.j̃.de consec.di.1. nemo.j̃.12.q.2.concessa.16.q.1.generaliter.

d ¶ *Subiectisque.*]i.baptismalib.ecclesiis.

e ¶*Vt magistri.*]Quid iuris sit de magistris, habes ext. de magist. quia nonnulli. & ext. de magist.ca,1.quia à clericis ipsius ecclesiæ,& à pauperib.nihil petent, vt ibi dicitur, "Sed numquid magister iure licito potest facere collectam? Videtur quod non: quia scientia donũ Dei est: vnde vendi nõ potest, vt 1.q.3. non solum,quia professores iuris &si honeste accipiunt,tamẽ inhoneste petunt, vt ff.d va.& extraor. co. l.1.§.est quidem.Item quia potius debent proiicere pecuniam exemplo Cratis.12.q. 2.gloria.§.Crates. Itẽ quia propter honorem adipiscendum legunt:non propter vtilitatem aliorum, quare tamquam suorum negotiorum gestores nihil ab auditorib.petere debent, vt ff. de neg.ge.si pupilli,§.2. Sed contra: qui pro tempore præstat obsequium,debẽt cõsequi beneficium,vt 12.q.2. charitatem.Item quare non posset magister vendere doctrinam suam, sicut iurisperitus consilium,vt 14.qu.5.non sane?Item nonne testis gratis testatur,& tamen recipit procurationem,i.pecuniam procurationis nomine, vt 4.q.3.c.venturis.& episcopus gratis consecrat ecclesiam:tamen recipere potest procurationem:vt ext.de simo.cum sit.& officium magistri remunerandum est,vt ff.de dona. Aquilius? So.tunc petat magister collectam cum ei sua plenissime non sufficiunt, vt 10.q.3. priscis.& 12.q.1.episcopus ecclesiasticarum rerum.Ioan.Ego credo quidquid dicat Ioan.q̃ magister potest facere collectam de qua vi- 80
bArg.cõtra 10.q.3. cauẽdũ. iuxta fi. vbi de hoc. & ibi dicã. Archid. uat,& procuretur, etiam si abundet[b]:qa episcopus cum consecrat ecclesiam,& cum visitat,recipit procurationem etiam si abundet, vt in decr.de fi.cum sit Romana.&ext.de cen.cum Apostolus.& e. tit.sopitę.nec vendit magister scientiam,quia æstimari non potest: sed pro labore suo promittitur ei præmium, nam prædicator non dicitur vendere prædicationem,& tamen petere potest sustẽtationem,vt ext.de præsc.cum ex officij. & de censi.cum venerabilis.&
c De hoc ẽt no.1.q.3. vẽdẽtes. &plene extra de mag.qa.Ar. 13.q.1.§.quia ergo.& §.his ita.Bar.[c]
f ¶*Assidue.*]idest,horis competentibus.sic s̃.31.dist.sacerdotib.ff.de cond.& dem.si quis ita legauerit.

Si quid veri.]Casvs.Manichæi dicebant,quod si Orpheus &Sybilla, & alij vates & philosophi gentilium de Deo aliquid dixerunt, tantæ est auctoritatis quantæ sunt verba prophetarum. Et respondet Aug.dicens,quod si quid veri ibi reperitur, valet ad conuincendum eos:sed non vt habeatur in auctoritate sicut verba prophetarum. Et hoc probat similitudine Dæmonum & Angelorum: qui dæmones, licet vera dixerint de Christo, non tamen sunt tantæ auctoritatis quantę verba Angelorum.

g ¶ *Si quid veri.*]Arg. "quod testes vel instrumẽta possunt pro parte rata haberi,pro parte non, vt dixi s̃. dist.9.si ad sacras. sed illud verum est, quando reprobantur ratione personę:secus si reprobentur propter dicta. Item arg.quod si aliquid induxero pro me, quod non teneor recipere contra me. s̃.distin.19. si Romanorum.contra. Io. Sol.si vtor aliquo cõtra me, & pro me vti debeo: nisi in casibus specialibus. 2.qu.7. si hæreticus. Dic vt ibi. Bart.

h ¶*Valet quidem.*]Arg. esse argumentãdum ab exemplis paganorum, & in dubiis ad ea recurrendum.j̃.13. qu.2.questa,s̃.dist. 21. submittitur.

i ¶ *Dæmoniorum.*]Cũ dixerunt filioDei,Ad quid venisti ante tempus torquere nos? Apostolus tamen in epistola ad Corinth. videtur contrarium dicere, cum dicit, Si cognouissent eum, nunquam dominum gloriæ crucifixissent. Dic quod si perfecte eum non nouerunt: "tamen credebant eũ filium Dei, cum viderunt eum ambulantẽ super aquas, cum viderunt eum esurire, non credebant.

Elatum.]hęc est 3. pars huius di. ĩ qua dicit quòd à sapientib. debemus audire, quæ leguntur in sacra scriptura. Io. de Fan.

Casvs.Quidam erãt, qui cum veritatis doctorem non haberẽt, diuinam scripturam exponebant pro suæ voluntatis arbitrio:& non secundum traditionẽ sanctorum patrum: ex suo ingenio quasdã similitudines capientes:quos Clemens reprehendit,ostendens, quòd diuina scriptura nõ debet intelligi secundum arbitriũ alicuius, nec extraneus sensus debet quæri, vel à littera alienus:licet multa sint in diuinis scripturis, quæ possunt trahi ad varios & diuersos intellectus. Et ideo docet scientiam esse discẽdam ab eo, qui veritatem à suis maioribus percepit: vt possit postea veritatem prædicare, & alios recte docere : & ad assertionem veri dogmatis artibus liberalibus poterit vti,vt falsa & simulata declinet. Sequẽs cap.patet.

k ¶*Traditionem.*]Tales dicuntur transferre terminos patrum,vt 24. q. 3.transferunt.

l ¶ *Verisimilitudines.*] id est, statim volunt per similitudines procedere in aliis,& licet per similia licitum sit argumentari[d],vt 20.dist. de libellis.non tamen semper,vt 17.quæst.1.nuptiarum. & 28.qu.1. sic enim.

m ¶ *Alienum.*] nisi illud reperiatur in auctoritate, vt cum inuenimus annum poni pro die, vel econtra, vt 31.distin.tenere. 33.qu.1. hoc ipsum.

n ¶*Discere.*]Prius enim debet discere quàm docere, vt 16.q.1.si clericatus.& c.sic viue.& 36.dist.§.ecce.

o ¶*In pueritia.*]Argum. "quod aliquis potest testificari de eo quod vidit

dAd hoc extra de cõsti. translato.& de rescr.inter.& d trãsla.inter.ext. de ap. vna. ff.ad l.Aq. illud.Arc.

"Testificari pt qs de eo qvidit ĩ ętate pueritię.

"diaboli vtrũ cognouerũt Christi esse filiũ Dei.

"Instra pñt p parte ap probari, & p parte reprobari.

[a]Iuo p.4. c. 214.Anſ.l.7. c.2. Pol.l.4. tit. 32.

a Intelligo aliquẽ esse ĩ scholis,l; aliqñ diuertat cã eũdi ad curiã Romanam vel alibi,statim reuersurus: nã tũc nec diuertisse vr de pœ.di.1. diuortium, Arc.

" Magister p docendo anpossit collectã facere

†sed ibi fusius.

3Ibid.infra.

Item ex synodo Eugenij[A] *Papæ secundi.*

¶Magistros,& doctores episcopi congruis locis constituant. C. XII.

De quibusdam locis ad nos refertur neq; magistros [c], neque curam inueniri pro studio litterarum. Idcirco in vniuersis episcopis, subiectisque [d] plebibus, & aliis locis,in quibus necessitas occurrerit, omnino cura, & diligentia adhibeatur, vt magistri [e] & doctores constituantur, qui studia litterarum,liberaliumque artium dogmata assidue [f] doceant: quia in his maxime diuina manifestantur,atque declarantur mandata.

A ¶Eugenij.]*Apud Anselmum citatur ex synodo habita Romæ in consist. Lateran. à Beato ..... In Polycarpo eodem modo,& additur nomen Eugenij: ex quo etiam citat Iuo. Inuentum vero est in synodo Eugenij Papæ ij. & in synodo Leonis iiij. quarum synodorum, vt alibi dictum est, exemplaria sunt in Vaticana bibliotheca. In indice etiam synodi à Gregorio .vij.Romæ habitæ, talis cuiusdam capitis hæc ponitur summa,* Vt omnes episcopi artes litterarum in suis ecclesiis doceri faciant.

Item Augustinus contra Faustum Manithæum,lib. 13.c.15. †

¶Auctoritatibus gentilium,eorum vanitas retunditur,atque conuincitur. C. XIII.

Si quid veri [g] de Deo Sybilla, vel Orpheus, aliiue gentium vates, aut philosophi prædixisse perhibentur, valet quidem [h] aliquid ad paganorum vanitatem reuincendam, non tamen ad istorũ auctoritatem amplectendam. [3] Quantum enim distat de Christi aduentu inter prędicationem Angelorum, & confessionem dęmoniorum [i], tantum inter auctoritatem prophetarum, & curiositatẽ sacrilegorum.

Item Clemens Papa I.epist.5.ad suos discipulos.

¶Ad intelligẽtiam sacrarum scripturarum, sæcularium peritia necessaria ostenditur. C. XIIII.

Relatum est nobis,quòd quidam in vestris partibus cõmorantes aduersantur sacris† doctrinis : & prout eis videtur, non secundum traditionem [k] patris, sed iuxta sensum suum,docere videntur. Multas enim quidam, vt audiuimus,vestrarum partium in genioſi † homines ex iis, quæ legunt,verisimilitudines [l] capiunt. Et ideo diligenter obseruandum est,vt lex Dei cum legitur,non secundum propriam ingenij intelligentiam legatur, vel doceatur. Sunt enim multa verba in scripturis diuinis , quæ possunt trahi ad eum sensum,quem sibi vnusquisque sponte præsumpsit , sed fieri non oportet.Non enim sensum†, quem extrinsecus adulteretis,alienum [m],& extraneum debetis quę rere, aut quoquo modo ipsum scripturarum auctoritate confirmare : sed ex ipsis scripturis sensum capere veritatis.Et ideo oportet ab eo intelligentiam discere [n] scripturarum, qui eam à maioribus secundum veritatem sibi traditam seruauit , vt ipse possit ea quæ recte suscepit, competenter asserere.Cũ enim ex diuinis scripturis integram quis,&firmam regulam veritatis susceperit, absurdum non erit, si aliquid etiam ex eruditione communi, ac liberalibus studiis,quę forte in pueritia [o] attigit, ad assertionem veri dogmatis conferat : ita tamen, vt vbi vera didicerit,falsa & simulata declinet.

[a]Inſtra pñt p parte ap probari, & p parte reprobari.

[a]al,sanis.

† *secundum ingenium hominum.*] Orig.

† al.sensum extrinsecus alienum.

[a]"diaboli vtrũ cognouerũt Christi esse filiũ Dei.

vidit in puerilli ætate, vt hic, & de conſe. diſt. 4. cum itaque. & c. placuit. & 26. diſt. deinde. nam & liber factus poteſt teſtificari de eo qđ vidit cum eſſet ſeruus, vt ff. de ver. ſig. nationem. §. vl. [a] Arg. contra, quia hæc ętas neſcit quid agat, vt C. de fal. mo. l. 1. & impubes nihil intelligitur ſcire, vt ff. de iu. & fa. ig. l. vl. Dic quod ſi fuerit capax doli, bene poteſt de eo quod tunc vidit, teſtari de puro facto, ſed de circunſtantiis, ſc. qualiter quid factum ſit, nō: quia in hoc facile potuit falli memoria. Ioan. quod ſatis credo. arg. inſti. de inuti. ſtip. §. pupillus. ff. de reg. iur. l. in negotiis. Bar.

a Ad idē facit exp̄ſſe, vt vī ff. ad ſyl. excipiū̄tur. Arc.

1 Iuo p. 3. c. 167. Pan. l. 2. c. 137.

Item Iſidorus in libr. 3. ſententiarum de ſummo bono, c. 13.

¶ Quare prohibetur Chriſtianus poetica figmenta legere. C. XV.

4 [1] IDeo prohibetur Chriſtian[9] figmenta legere poetarum, quia per oblectamenta inanium fabularum mentem excitant ad incentiua libidinum. Non enim ſolum thura [a] offerendo, dæmonibus immolatur, ſed etiam eorum dicta libentius capiendo.

I Deo prohibetur.] Hæc eſt 4. pars huius diſtin. in qua dicit cauſam quare fuit p̄hibitum ſtudere in libris gentilium. Ioan. de Fan.

2 Ex Gre. ī l. 2. paſtor. c. j.

a ¶ *Thura.*] quaſi dicat non refert, an qd fiat, an eius ſimile, vt 11. q. 3. exiſtimant. & 86. di. paſce. ff. man. l. vlt.

Matth. 15.

Pſal. 68.

VT ITAQVE. Casvs. Concludit Grat. ex ſupradictis, quod ſacerdotes debent ignorātiam omnino vitare: quia ſi ſacerdotes cæci & ignorātes velint docere ſubiectos, ambo ī foueam cadunt: quod probatur auctoritate pſal. Et licet quis velit ſe excuſare auctoritate Euangelij dicentis, Seruus neſciens volū tatem domini, &c. nō tamen prodeſt. & hoc probatur auctoritate Apoſtoli: Qui ignorat, &c. quod debet ītelligi de eo, qui inuenit à quo potuit diſcere: aliàs punitur. quòd probatur auctoritate Auguſtini. Non omnis, &c. Sequens capitulum patet.

Luc. 12.

1. Cor. 14.

Pſal. 35.

b ¶ *Oculi eorū.*] id eſt, prælati [b], qui regunt alios.

b Alias oculi eorū, ſ. pla torū q. &c.

Additio. vt 36. dis. §. ecce. in fi.

c ¶ *Dorſum.*] i. ſubditos qui ſuſtentari debent à prælatis quaſi in dorſo: vel quia ſequuntur dorſum ipſorum. 11. q. 3. præcipue.

Luc. 23.

Gen. 20.

d ¶ *Qui ignorat.*] i. qui negligit ſcire, vel contemnit ſcire.

Additio. Nam ignorantia quæ eſt ex culpa. nocet. 28. quæſtio. 1. §. ex his.

e ¶ *Qui noluit.*] "Videtur ergo quòd illi ſint excuſati ad quos prædicatio Apoſtolorum non peruenit, vt 82. diſt. propoſuiſti, ſed non eſt ita: quia in omnem terram exiuit ſonus eorum. 19. diſt. ita dominus. nec excuſatur quis per ignorātiam, qui poteſt habere copiam peritorum. ff. de iur. & fac. igno. l. regula. vel ſi ſua prudentia facile potuit illud ſcire. C. de ingen. manum. l. 3. & ff. quis or. in bon. poſſ. ſeruetur. l. 2. §. in bonorum.

"Excuſanturne hi ad quos Apoſtolorū prædicatio non peruenit.

f *Non omnis.*] ¶ *A pœna.*] i. à peccato pro quo debetur pœna, vel à pœna ęterna. aliter non congrue diceret, necverum etiam cum in quolibet ignorante ſit pœna eo ipſo quòd ignorat, ſecundum Hug.

Vm itaque.] Hæc diſt. diuiditur in tres par. In 1. intendit probare, quod omnes ſacerdotes & alij maiores & minores debent eſſe inſtructi in lege diuina, & præcipue in canonica, & probat hoc per x. auctoritates. Secunda ibi, *Quamuis.* Tertia ibi, *Sed licet.* Ioan. de Fan.

Casvs. Facta mentione ſupra de ignorantia in §. vt itaque. & in c. non omnis. ſupponit Gra. 38. diſt. in qua oſtendit quod ignorantia periculoſa eſt, maxime ſacerdotibus.

¶ *Caput hoc in pleriſque vetuſtis Gratiani exemplaribus coniunctum eſt ſuperiori, Eſt autem reſponſio ad quæſtionem, quam præmiſit B. Auguſtinus his verbis*: Quid eſt, quod in carne poſitus Saluator ait: Pater ignoſce illis, non enim ſciunt quid faciunt. Si enim neſciunt, quid eſt, quod ignoſcitur? maxime cum dicat Rex Abimelech ad Deum: Numquid gentem ignorantem perdes? Nō omnis ignorās, immunis eſt, &c. *In extremo autem addita ſunt nonnulla ex ipſo* B. *Auguſtino, quò ſententia ſit integrior.*

g ¶ *Cum itaque.*] Superiori diſt. facta fuit mentio de ignorantia ī deo magiſter annnectit iſtam 38. diſt. in qua oſtendit quòd ignorantia periculoſa eſt, maxime ſacerdotibus. "Notādum eſt ergo, quòd ignorantia iuris alia eſt iuris naturalis, alia ciuilis vel canonici. Ignorantia iuris naturalis neminem excuſat, ſi eſt adultus, vel diſcretut: quia in his parum intereſt decipere vel decipi poſſe, vt 16. q. 1. ſi cupis. de hac dicitur, Ignorans ignorabitur. Ignorantia iuris ciuilis vel canonici neminem excuſat, vt ī. e. ſi in laicis, &c. quæ ipſis. aliquos tamen excuſat, vt milites, mulieres [c], ruſticos, minores. Ioan. In damno tamen vitando nulli nocet, vt ff. đ tū. feminas iur. & fac. ign. error. tñ ñ in oīb⁹ in fi. niſi in iis quæ in introducta ſunt ad rigorem iuris conſeruandum, vt in cōſtitutione, ſi quis in tantam. C. vnde vi. & in præſcriptionibus. Bart." Ignorantia facti alia probabilis, & hæc excuſat: quia etiam peritiſſimos fallit, vt j. 1. q. 1. ſi quis à ſimoniacis. & 9. q. 1. ordinatio nes. alia eſt craſſa & ſupina, vt cum quis ignorat id quod publice factum eſt in ciuitate. hæc neminē excuſat, vt 16. diſt. quod dicitis. 12. qu. 2. qui & humanis. Hoc pleniº inuenies 1. q. 4. §. vlt. in fi.

"Ignorantia iuris eſt multiplex.

c De hoc legi. & no. 22. q. 4. §. illicido nulli nocet, vt ff. đ tū. feminas iur. & fac. ign. error. tñ ñ in oīb⁹ in fi. niſi in iis quæ in excuſat ignorātia, ſed in q̄buſdā, vt not. ff. de iur. & fa. ig. regula. ī pr. &C. e. ti. l. fi. 1. *Tim.* 4. *ibid. inferius*

"Ignorantia facti eſt multiplex.

3 Burc. lib. j. c. 100. Iuo p. 5. c. 202. Anſel. l. 7. c. 114.

4 Conc. Are. 4. c. 3.

Gnorantia.] Casvs Docet hic concilium Toletan. quòd ignorantiam ſacerdotes Dei debent vitare, quæ mater eſt cunctorum errorum: & ideo maxime in ſacerdotibus eſt vitanda. Vnde ſacras ſcripturas legere debēt, quibus populos ſibi commiſſos valeant erudire, tam in ſcientia fidei, quàm in morib. & hoc p̄batur auctoritate Apoſtoli dicentis: Attende lectioni. &c.

5 Burc. lib. 2. c. 157. Anſ. l. 7. c. 113. Iuo p. 3. c. 129. Pan. l. 3. c. 23

h ¶ *Ad Timotheum.*] Argu. quod vni dicitur, ad omnes extenditur, vt 24. qu. quodcumque. & 16. q. 1. predicator. 61. diſt. miramur. de pœnit. diſtin. 1. §. his auctoritatibus [d]. C. de diuer. reſcrip. l. 1. ff. de pac. iuriſgentium. §. pactorū. Ar. contra. 25. di. qualis.

6 Anſ. l. 7. c. 119. Pol. l. 4. tit. 4.

d Ver. nunc autem. aliàs eſt c. ad idē de conſ. diſ. 4. proprie.

Vando.] Casvs, Docet concilium Toletan. q̄ quando epiſcopi ordinant presbyteros in capellis, debent eos docere qualiter officia debeant celebrare, ne per ignorātiam in diuinis ſacramentis offendant. & cum ad litanias venerint, vel ad cōcilium, debent epiſcopo ſuo reddere rationem qualiter baptizauerint, vel officia celebrauerint. Sequens c. patet.

"pceſſiões rogationū.

"laici iuris peritiā debēt habere.

i ¶ *Officialem.*] in quo continetur officium eccleſiaſticum.

k ¶ *A ſacerdote.*] ideſt, epiſcopo.

l ¶ *Ad litanias.*] "id eſt, in rogationib. Et ſic patet q̄ omnes ſacerdotes venient ad cathedralem eccleſiam in feſto rogationum. ſic j. de conſ. diſt. 3. c. 3. de conſe. diſt. 1. & hoc.

eVel dic qđ hoc pōt intelligi de illis laicis, q̄ ī dignitate ſunt cōſtituti, de qb. hr exemplum, 59. diſt. ſi officia. Arc.

m ¶ *Vel ad concilium.*] Sic patet, quòd conuentus quem habet epiſcopus cum clericis ſuis, dicitur concilium, vt 18. q. 2. abbates. 2. q. 2. placuit. 18. diſt. propter. &c. placuit.

n *SI in laicis.*] "Videtur ergo quod laici habebunt peritiam iuris: maxime ſi ſint iudices, cum teneantur ferre ſententiam in ſcriptis, vt dixi 20. diſt. §. 1. Sed poteſt intelligi de iure conſuetudinario, vel de iure naturali, in quo periculoſa eſt ignorantia, vt 16. q. 1. ſi cupis [e].

DISTINCTIO XXXVIII.

Vmg itaque voluntaria ignorantia omnibus noxia ſit, ſacerdotibus eſt periculoſa.

Vnde in concilio Tolet. 4. c. 24. legitur.

¶ Sacerdotibus maxime ignorantia vitanda eſt. C. I.

3 [1] IGnorantia mater cunctorum errorum maxime in ſacerdotibus Dei vitanda eſt, qui docendi officium in populis ſuſceperunt. Sacerdotes enim legere ſanctas ſcripturas frequenter admonet Paulus apoſtolus dicens ad Timotheum [h] [Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ,] & [ſemper permane in his.] Sciant igitur ſacerdotes ſcripturas ſanctas, & canones, vt omne opus eorum in prædicatione, & doctrina conſiſtat: atque ædificēt cunctos tam fidei ſcientia, quàm operum diſciplina.

Item ex eodem Tolet. 4. c. 25.

¶ Officialem libellum ab epſcopo accipiāt presbyteri, cum ordinantur. C. II.

5 [1] QVando presbyteri in parochiis ordinantur, libellum officialem [i] à ſuo ſacerdote [k] accipiant, vt ad eccleſias ſibi deputatas inſtructi ſuccedāt, ne per ignorātiam etiam in ipſis diuinis ſacramentis offendant. Cum vero ad Litanias [l], vel ad concilium [m] venerint, rationem epiſcopo ſuo reddant, qualiter ſuſceptum officium celebrent, vel baptizent.

Item Leo epiſcopus ad clerum, & plebem Conſtantinopolitanæ vrbis, ep. 22.

¶ Inſcitia ſacerdotum nec excuſatione digna eſt, nec venia. C. III.

"SI in laicis [n] vix tolerabilis videtur inſcitia: quanto magis in iis, qui præſunt, nec excuſatione digna eſt, nec venia?

Source : BIU Cujas

NVlli sacerdotum.] Casvs. Multi populi normam canonum & decretorum non seruabant: & episcopi cum canones ignorarent, eos non corrigebant. Præcepit ergo Cælestinus, vt nulli episcoporum liceat canones ignorare, quatenus cum fuerit necesse, corrigant delinquentes.

Item Cęlestinus vniuersis episcopis per Apuliam, & Calabriam constitutis, epist. 3.

¶Canones non licet sacerdotibus ignorare. C. IIII.

1 NVlli sacerdotum liceat canones [a] † ignorare, nec quicquam facere, quod patrum possit regulis obuiare. Quæ enim à nobis res digne † seruabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu, licentia populis permissa, frangatur?

Item ex dictis Augustini.

¶ Quæ sint sacerdotibus necessaria ad discendum. C. V.

2 QVæ ipsis sacerdotibus necessaria sunt ad discendum [b], id est liber sacramentorum [c], lectionarius, antiphonarius, baptisterium, computus [d], canon pœnitentialis, psalterium, homiliæ per circulum anni Dominicis diebus, & singulis festiui tatibus aptæ. Ex quibus omnibus si vnum [e] defuerit, sacerdotis nomen vix [f] in eo cõstabit: quia valde periculosæ sunt euangelicę minæ, quibus dicitur [Si cœcus cœco ducatum prestet: ambo in foueam cadunt.]

¶*Ceteri etiam Collectores Augustinum citãt. Fere autem omnia hæc habentur in pœnitentiali Bedæ, & in libro de officiis ecclesiasticis, & alibi.*

Item ex 7. synodo, c. 2.

¶Quę oportet scire eum, qui episcopus est ordinandus. C. VI.

3 OMnes psallentes repromittimus § Deo [In iustificationibus tuis meditabor: non obliuiscar sermones tuos.] Quod omnes quidem Christianos obseruare saluberrimum est, sed præcipue hos, qui hierarchicam consecuti sunt dignitatem. Vnde definimus omnem, qui ad episcopatus prouehendus est gradum, modis omnibus psalterium [h] nosse, vt ex hoc & omnis clerus, qui sub ipso fuerit, ita moneatur, & imbuatur. Inquiratur autem diligenter à metropolitano, si in promptu habeat legere scrutabiliter, & non transitorie tam sacros canones, & sanctum Euangelium, quàm diuini Apostoli librum, & omnem diuinam scripturam, atque secundum mandata Dei conuersari, & docere populum sibi cõmissum. Substantia [i] enim summi sacerdotij nostri sunt eloquia diuinitus tradita, id est vera diuinarum scripturarum disciplina, quemadmodum magnus perhibet Dionysius. [4] Quòd si disceptauerit [k], & ita libẽter facere, & docere minime spoponderit, nullatenus consecretur. Ait enim prophetice Deus. [Tu scientiam repulisti, & ego repellã te, ne sacerdotio fungaris mihi.]

Item ex concilio Carthag. 3. c. 3.

¶De eodem. C. VII.

PLacuit [5], vt ordinandis episcopis, vel clericis prius ab ordinatoribus suis decreta concilio rum auribus eorum inculcẽtur [l], ne se aliquid contra statuta concilij fecisse pæniteat †.

Item Zepherimus Papa epist. 1. ad episcopos Siciliæ.

¶Sacræ scripturæ inhærentes nõ obscuran tur iniquitate mundana. C. VIII.

SIcut stellas cęli non extinguit nox, sic mentes fidelium, firmamento [m] inhærẽtes sanctæ scri pturæ non obscurat mundana [n] iniquitas.

Item Hieronymus ad Eustochium in prœmio comment. in Esaiam.

¶Ignorantia scripturarum est ignorantia Christi. C. IX.

6 SI iuxta apostolum Paulum, Christus Dei virtus est, Deique sapientia, & qui nescit scripturas, nescit Dei virtutem, eiusq; sapientiam [o], ignoratio scriptura rum, ignoratio Christi est.

Item Gregorius in pastorali, p. 1. c. 1.

¶A Domino sciuntur, vel ignorantur, qui ea quæ Dei sunt, sapiunt, vel ignorant. C. X.

QVi ea, quæ Dei [A] sunt, sapiũt, à Domino sapiuntur [p]: & qui ea quæ Dei sunt, nesciunt, à Deo nesciuntur. Paulo attestãte, qui ait [Si quis ignorat [q], ignorabitur.] *Idem* [7]. Quicumque stultus est in culpa, erit sapiens in pœna.

A ¶ Dei sunt.] *In loco indicato legitur*, Qui ea, quæ sunt Domini nesciunt, à Domino nesciuntur, Paulo attestante, &c.

Item Augustinus in Enchiridio ad Laurentium, c. 17.

¶Non qui aliquid nescit, sed qui putat se scire quod nescit, errare probatur. C. XI.

2 [8] QVamuis erraret † [r], quanta possumus cura, cauendum sit, non solum in maioribus, verum etiam in minoribus rebus, nec nisi rerum ignorantia possit errari, nõ tamen est consequens, vt continuo erret quisquis aliquid nescit: sed quisquis se existimat scire quòd nescit. Pro vero quippe approbat falsum: qđ est erroris propriũ. Verumtamẽ in qua re quisq; erret interest plurimũ. Nam in vna eademq; [s] re, & nescienti sciens, & erranti non errãs recta ratione pręponitur. In diuersis autem rebus, id est, cum iste scit alia, ille alia, & iste vtiliora, ille minus vtilia, vel etiam noxia, quis non in eis, quæ ille scit, ei præferat nescientem, sunt enim quædam, quæ nescire, quàm scire [t] sit melius.

detur

a Ad idẽ 61. di. statuim⁹. &ext. đ cõs. &af. c. j. ĩ fi. & j. e. oẽs. 1Burc. lib. 2. ca. 160. Iuo par. 6. c. 251. Ansel. l. 7. c. 108. Pol. l. 4. tit. 4.

† *al. suos canones.*

† *al. digna.*

2Burc. l. 2. c. 2. & l. 19. c. 8 Ansel. l. 7. c. 109. Pol. l. 4. tit. 31. Iuo p. 6. c. 22. Pan. l. 3. c. 24.

b Scilicet, à princip. gl.

Matth. 15.

c Hic adde qđ le. & no. 13. q. 5. c. 2. in gl. 2. 23. dist. quorũdam. Arc.

Psal. 118.

3 Mutat⁹ est periodi ductus. Iuo p. 5. c. 373.

a Casvs. Octo exponit in hoc ca. Augustinus, q̃ sunt sacerdotib. necessaria, ad hoc vt ignorantiam vitent: s. libri sacramentorum, &c. de quib. octo si vnum defuerit, vix sacerdotis nomen habebit.

b ¶ *Ad discendum.*] supple hæc sunt.

c ¶ *Sacramentorum.*] id est, Missale.

d ¶ *Computus.*] quò ad dies & menses.

e ¶ *Si vnum.*] Ar. q̃ vbi plura requiruntur ex necessitate, si vnũ ex his deest, nihil agitur, vt de conse. di. 4. in synodo. 22. q. 2. animaduertendũ. sic qui offendit in vno, fact⁹ est reus omnium, vt đ pæ. di. 5. consideret. & est simile [b]. C. de test. si vnus. & ff. de trãsa. cum hi. §. si prætor. Arg. contra 30. q. 5. alter. ff. de ven. inspic. l. 1. in fi. [c]

f ¶ *Vix.*] quia vbi res deest, nec nomen habebitur, vt 68. di. cor episcopi. 7. q. 1. factus. C. de fer. à nullo. 35. q. 7. quid est.

g ¶ *Repromittimus.*] i. videmur nos obligare, cum dicimus illa verba: In iustificationib. tuis meditabor.

h ¶ *Psalterium.*] 85. di. archidiaconum [d]. 23. dist. qui episcopus.

d Al. incipit, Florentinũ.

i ¶ *Substantia.*] i. de substantia sacerdotij videtur esse, quòd ordinãdus habeat scientiam.

k ¶ *Si disceptauerit.*] id est, si cõtradixerit.

l ¶ *Placuit.*] ¶ *Inculcentur.*] similiter cum nouum celebratur concilium, vt 18. dist. decernimus. 11. q. 3. curæ.

m *Sicut stellas.*] ¶ *Firmamento.*] i. meditationi & lectioni. Hug.

n ¶ *Mundana.*] Vnde dicitur: Ama scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis. de consec. dist. 5. numquam. Hug. & Lau.

o *Si iuxta.*] ¶ *Sapiẽtiam.*] sic argumẽtatur: Christus est scientia: ergo qui ignorat scientiam, ignorat Christum [e]: & intellige de tali ignorãtia, quæ contemnit discere. s. prox. c. fi. Io.

p *Qui ea.*] ¶ *Sapiuntur.*] id est, approbantur.

q ¶ *Ignorat.*] Intellige de eo qui contemnit scire, vel de eo qui de facili scire posset, si habuisset tractatum cum peritis, vt C. de ing. ma. l. 3. s. di. prox.

Quamuis.] Hæc est secũda pars huius dis. in qua dicit, quod illi errant qui falsa pro vero approbant, vel ecõtrario. Io. de Fan. Casvs. Quidam contra Aug. ita argumentabantur: non potest quis errare nisi ignorantia rerum: sed omnis ignorantia est ne scientia. ergo quicũque nescit, errat. Dicit Augu. quod ignorantia est vitanda in maiorib. & in minorib. non tamẽ sequitur, quòd quicumque nescit, errat. Sed ille dicitur errare, qui putat se scire quòd nescit: & qui falsum pro vero asserit. Verunta mẽ multum refert in quib⁹ reb⁹ quis erret. Nam si in re honesta, & quæ ad salutem animæ proficiat quis erret, sciens præponi tur nescienti, & non errans erranti. In rebus autem diuersis, si ista sint vtilia, illa inutilia & noxia: in noxiis nesciens præponitur scienti: quia talia melius est nescire quàm scire.

r ¶ *Errare.*] Errare enim est aliud pro alio putare. vt 22. qu. 2. in quibus [f].

s ¶ *Eademque.*] In his quæ spectant ad salutem animæ, nihil interest decipi vel decipere, vt 16. q. 1. si cupis.

t ¶ *Quã scire.*] Hic vide

4 c. j. eccles. Hierarchię.

Osee 4.

e Add q̃ tñr scire xpiani ad beatitudiné consequẽdã. not. Bal. in gl. super rubr. C. de sum. tri. In. & Io. An. in c. 2. §. pro defectu. de renun.

5 pdeclarõe hui⁹ c. vide Ale. de Im. in l. si qs. C. de pac. & §. igitur ordinãd⁹. ĩ aut. qũo op. epi.

† *al. pœnitеant*] *al. asserant.*

6 1. Cor. 1.

1. Cor. 14.

7 lib. moral. 15. c. 23. mutato verborũ ordine.

f Adde qualiter errare, ignorare, nescire, & titubare differunt, *no. gl.* sup rub. ff. đ iu. & fa. ign. & in l. de sta tu. ff. đ test.

8 Sentent. l. 1. dist. 18. ca. illud.

† *al. error. q. p. c. cauendus.*] Orig.

Source : BIU Cujas

detur quod bonum sit ignorare mala, vt 32. di. hospitiolum. Sed cō-
a Arg. cōtra 26. qu. 2. qui sine. & q. 5. epi. in prin. tra, omnis scientia à Deo est[a], vt 37. dist. §. hinc. & bonum est scire mala, vt ea vitemus, vt s. dist. prox. qui de mensa. & c. si quid veri. Dic quod omnis scientia bona est. "sed dicitur aliqua scientia mala. quia mala est illi, cui dat occasionem peccandi: sicut Adæ fuit malum pomum paradisi, vt 2. q. 3. quid ergo. & Iudæ buccella.
" Scientia aliqua dicitur mala.

vt 1. q. 1. §. opponitur. ver. nec mirum. de cō secr. dist. 2. & sancta.

SED LICET. Supra dictum est, quòd presbyteri debent ignorātiam euitare: sed licet quādoq; per ignorantiam peccent in grammatica, non tamē propter hoc sunt à grammaticis, id est, scholasticis despiciendi: quoniā vitia sunt magis præcauenda quam verba.
1 Iuo p. 6. c. 383.

S *Edulo.*] CASVS. Quidam prælati per ignorantiam grāmaticę lectionis Deū cū solœcismo & barbarismo inuocabant: & propter hoc à peritis scholasticis despiciebantur. quare quæsitum fuit ab Augusti no, an hoc deberent facere? Et resp. quod non: & hoc probatur trib. rationib. Prima est, quia diserta lingua scholasticorū casto cordi non debet prępponi. Secunda est, quia scientia præponitur verbis, sicut animus corpori: & sicut prudens amicus formoso prępponitur. Tertia est, quia Deus magis inspicit affectum quàm vocem. ignorātia tamen talis est reprehēdenda: sed ab his toleranda qui didicerunt: quia sicut sonus in foro, ita votum in ecclesia benedicitur.
† *tamen*]or.

"Sententia potius quā verba attendi debet.

a ¶ *Sententias.*] "Not. quòd magis consideranda est sententia quàm verba, vt 11. q. 1. marchion. 22. q. 5. humanæ. de consec. dist. 4. retulerunt. & si non sanctificatur. & potius mens est considerāda quàm verba. vt 23. q. 1. paratus. Argu. contra ext. de sponsa. ex litteris. fol. non est à verbis recedendum: nisi ex verbis prauus generetur intellect[b]: & tunc verba sunt interpretanda.

b ¶ *Quā formosiores.*] Vnde Seneca. "Infirmus non quærit medicum eloquentem, sed curare scientem.
"Seneca.

c ¶ *Intelligere.*] Argu. "quòd non est deponendus aliquis propter imperitiam[b], vt 10. q. 1. placuit.
"Imperitia facit quē deponi,
b Ad idem 73. dist. epōrum, in fi. 25 q. 2. & in Galiarū. in fi.

d ¶ *Dicat.*] Ar. contra ext. de fil. presb. prosuit. 7. q. 1. illud. sed nec hic populus respondet, Amē, officiando ecclesiam vel missam. "Et ita videtur, quod nec sine ministro potest presbyter Missam dicere, licet H. dixerit, quod bene possit cum populo tantum ecclesiam officiare.
" Presbyter an sine ministro possit celebrare.

e ¶ *Amen.*] Videtur ergo sufficere, si populus respondeat sacerdoti in Missa[c]. & sic est contra. 7. q. 1. illud. Sed dic quòd non respondet populus officando missam.
c Dicit Hug. qđ qdēverū est. sed hoc ñ colligitur hic. nō. n. dr qp populus sic rñdeat officiando, &c. vt sequitur. de hoc s. in gl. prēced. Arc.

f ¶ *Vt sono.*] Hoc est dicere, sicut in concione laici compositos sermones & politos considerant: sic viri ecclesiarum votum & intentionem considerare debent sacerdotis.

g ¶ *Itaque.* id est, quāuis.

h ¶ *Illa.*] concio.

i ¶ *Bona dictio.*] nominetur: non tamen potest dici benedictio. 28. dist. presbyterum.

Nvllus.] CASVS. Quidam episcopi dedignabantur discere à iuuenib. vel ignobilib. propter opprobrium senectutis, vel nobilitatem generis: quos Clemens reprehendit, dicens quod potius sunt mēbra diaboli quā Christi: & potius sunt infideles quàm fideles.
" Incitatio optima ad discendum.

k ¶ *Opprobrium.*] Et dicit Augustinus. "Ego senex à puero nō dum anniculo paratus sum edoceri, vt 24. q. 3. si habes. & stultus est, qui bona quæ videt, discere contemnit, vt 22. dist. de Constantinopolitanę. & si vnum pedem haberem in sepulchro, alium extra: adhuc vellem discere, vt ff. de fideic. lib. apud Iulianum. Vnde Seneca." Nulla ætas sera est ad discendum.
† *al. non fugere.*
† abest ab originali.
"Seneca.
† *al. minus.*

E *Cce.*] hęc dist. breuis est: & ideo non diuiditur.

l ¶ *Ecce.*] In trib. supra dictis dist. demonstratum est, episcopum debere esse prudentem in litteris tam diuinis quam sęcularib.
"Eps debet esse prudēs in negotiis sęcularib. vt sua cautela reddantur ecclesiæ indēnes: & cuique necessaria p suo modulo ministrētur, & hoc exemplo Domini, q turbas sequētes non solum verbis spiritualib. sed etiam corporalib. alimentis reficiebat: quam peritiam: quia Petrus diaconus non habuit, est à dignitate repulsus, ad quam fuerat electus, vt probat sequēs c. quod per se patet.
" Nunc vero in hac 39. dist. ostendit, qp oportet episcopum esse prudētem in negotiis sęcularib. vt sua cautela reddantur ecclesiæ indēnes: & cuique necessaria p suo modulo ministrētur, & hoc exemplo Domini, q turbas sequētes non solum verbis spiritualib. sed etiam corporalib. alimentis reficiebat: quam peritiam: quia Petrus diaconus non habuit, est à dignitate repulsus, ad quam fuerat electus, vt probat sequēs c. quod per se patet.

m ¶ *Habere peritiam.*] Et ita hoc est adhuc de illo capitulo, de quo tractatur 36. dist. scilicet, oportet episcopum esse prudentem, secundum Hug. & Lau.

n ¶ *Solertiam.*] i. industriam, & solicitudinem. Solers enim antiquitus dicebatur q erat omni bona arte instructus. Et dicitur solers, quòd sit solicitus in arte & vtilis, secundum Papiam.

o ¶ *Pro suo modo.*] quia plus quandoque cōferendum est vni quàm alteri, vt 1. quæst. 2. clerici. 12. quæst. 2. vulteranæ. extr. de præben. de multa. in fi.

3 *Sed licet per ignorantiam grammaticæ artis aliquid vitiosum proferant episcopi, vel presbyteri, non tamen ideo à scholasticis sunt despiciendi: quia morum vitia magis, quàm verborum sunt præcauenda.*

Vnde Augustinus in libro de catechizandis rudibus, c. 9.

¶ Non contemnant scholastici ecclesiasticam simplicitatem. C. XII.

1 S Edulo monendi sunt scholastici[a], vt humilitate induti Christiana, discant non contēnere, quos cognouerint morum vitia, quàm verborū amplius deuitare, & cordi casto linguam exercitatam nec conferre audeant: quam etiam præferre consueuerant. *& infra.* His etiam maxime vtile est, nosse ita esse præponēdas verbis sententias[a], vt prępponitur animus corpori. Ex quo fit, vt ita malle debeant veriores, quàm dissertiores audire sermones, sicut malle debent prudētiores; quàm formosiores[b] habere amicos. Noverint etiam non esse vocem ad aures Dei, nisi animi affectum. Ita enim non irridebunt, si aliquos antistites, & ministros ecclesię forte animaduerterint, vel cum barbarismis, & solœcismis Deum inuocare, vel eadem verba, quæ pronuntiant, non intelligere[c], perturbateque distinguere: non quia ista minime corrigenda sunt, vt populus ad id, quod plane intelligit, dicat[d], Amen[e]: sed quia † pie toleranda sunt ab eis, qui didicerunt, vt sono[f] in foro, sic voto in ecclesia benedici. Itaque[g] forēsis illa[h], nonnumquam forte bona dictio[i], numquam tamen benedictio dici potest.

a ¶ Scholastici.] *Vox ista abest ob originali. Sed in eo hæc præcedunt*: Sunt item quidam de scholis visitatissimis grammaticorum, oratorumque venientes, quos neque inter idiotas numerare audeas, neque inter illos doctissimos, quorum mens magnarum rerum est exercitata quæstionibus. His ergo, qui loquendi arte ceteris hominibus excellere videntur, cum veniunt, vt Christiani fiant, hoc amplius, quàm illis illiteratis impartire debemus, quòd sedulo admonendi sunt, vt humilitate, &c.

Item Gregorius ad Leandrum episcopum Hispalensem, in præfat. Moral. ad finem.

¶ De eodem. C. XIII.

I Ndignum vehementer existimo, vt verba cælestis oraculi restringam sub regulis Donati.

¶ Hoc, & duo sequentia capita absunt à multis antiquis exemplaribus, neque glossam habent.

Item Augustinus de vera religione, ca. 49. & 50.]

PALEA. C. XIIII.

L Ocutio diuinarum scripturarum secundum cuiusque linguæ proprietatem accipienda est. Habet enim omnis lingua, sua q̄dam propria genera locutionum, quæ cum in aliam lingam transferuntur, videntur absurda.

[Item Hieronymus ad Pammachium, epist. 52. cuius initium est [Christiani interdum pudoris est.]

PALEA. C. XV.

E Ccleſiastica interpretatio, etiam si habet eloquij venustatem, dissimulare eam debet, & fugere†, vt non otiosis philosophorum scholis, pauciſque discipulis, sed vniuerso loquatur hominum generi.

Item Clemens Papa, epist 3.

¶ Propter opprobrium senectutis, à paruulis, & à minimis non erubescat discere episcopus. C. XVI.

N Vllus episcop[j] †propter opprobrium[k] senectutis, vel nobilitatē generis à paruulis, vel minimis † eruditis, si quid forte est vtilitatis, aut salutis, inquirere negligat. Qui enim rebelliter viuit & discere, atque agere bona recusat, magis diaboli, quàm Christi membrum esse ostēditur, & potius infidelis, quàm fidelis monstratur.

DISTINCTIO XXXIX.

1 ps *Cce*[l] *plenarie monstratum est, quòd sacerdotes oportet litterarum tam sacrarum, quàm sæcularium esse peritos. Nunc quæritur, an sæcularium negotiorum oporteat eos habere peritiam*[m]. *Hanc prælatis esse necessariam multis rationibus probatur. Debent namque prælati subditis non solum spiritualia, sed etiam carnalia subsidia ministrare, exemplo Christi, qui turbas sequentes non solum verbo docebat, sed etiam virtute sanabat, & corporalibus alimentis reficiebat. Vt autem prælati hæc omnia plene possint perficere, sæcularium negotiorum oportet eos habere solertiam*[n]: *vt eorum cautela & ecclesiæ seruentur indemnes, & cuique necessaria pro suo modo*[o] *ministrentur. Vnde quidam in episcopum electus, à Beato Gregorio pro sua simplicitate repellitur, ne eius occasione res ecclesiæ dilapidarentur. Sic enim scribit Gregorius clero, & nobilibus Neapol. libr. 8. epist. 40*

Source : BIU Cujas

" Simplicitas est duplex.

a 2.q.7.sancta quippe rusticitas, i. simplicitas. aliqñ ẽ simplicitas cõtraria difficultati. C. đ fu.l.vlt.ĩ pr. ĩsti.đ fideic. hær.§.quia. Arc.

1 Anſ.l.6.c. 13. Poly.l.2. tit.1.

a *Petrus.*] ¶*Simplex eſt.*] " Quædam eſt ſimplicitas, quæ eſt contraria dolo [a]: & illa eſt bona, vt 16.q.1.ſi cupis. ſed hic vocat ſimplicitatem negligentiam ſiue ſtultitiam, vt 36.diſt.in prin. illa enim impedit promouẽdum, vt hic, & arg.74.diſt.epiſcoporum. ſed promotum non deiicit, ſed datur ei coadiutor, vt 7.q.1.quia frater. & 12.q.2.vobis. tamen iſte Petrus non tantum propter ſimplicitatem fuit remotus, ſed etiam quia ſolidos dedit ad vſuram, vt 47.diſt.de Petro.

¶Sæcularium negotiorum imperiti non ſunt in epiſcopos ordinandi. C. I.

1 PEtrus diaconus, quem à vobis electum aſſeritis, omnino (vt dicitur) ſimplex eſt [a]: & noſtis; quia talis hoc tempore in regiminis debet arce conſtitui, qui non ſolum de ſalute animarum, verum etiam de extrinſeca [b] ſubiectorum vtilitate, & cautela ſciat eſſe ſolicitus.

b ¶ *Extrinſeca.*] Debet enim cautus circa ſua negotia eſſe, vt 23.diſt.qui epiſcopus. & eſt ſimile 86.diſtin. fratrem. Ioannes.

DISTINCTIO XL.

Portet.] Hæc diſtin. diuiditur in ſex partes, in quarum prima probat primo & principaliter, quòd ornatus debet eſſe ſacerdos, & omnes alij clerici, vt honorem faciant ſuis cathedris & dignitatibus: & hoc probat per quatuor auctо. Secũda ibi, *Homo Chriſtianus.* Tertia ibi, *Si Papa.* Quarta ibi, *Ante omnia.* Quinta ibi, *Illud.* Sexta ibi, *Multi.* Ioan. de Fant.

1.Tim.3.

Pſal.131. Exod.28.

1. ps

Portet[c] *quoque epiſcopum eſſe ornatum, & hoſpitalẽ. Ornamenta epiſcopalia, virtutes debent intelligi, quæ à Domino eis repromittuntur, cum dicitur* [*Sacerdotes eius induam ſalutari.*] *Vnde in veteri teſtamento variis veſtibus ex præcepto Domini ſacerdotes ornati leguntur: quia multimodis virtutibus debet ſplendere vita pontificis: vt gradui conferat decorem, quem ab eo non accepit. Non enim loca, ſed vita, & mores ſanctum faciunt ſacerdotem. Vnde ex ſuſcepto officio non licentiam peccandi ſed neceſſitatem bene viuendi ſe nouerint aſſecutos.*

Vnde Symmachus Papa ait.

¶Officium ſacerdotij non confert, ſed adimit peccandi licentiam. C. I.

2 NOn nos beatum Petrum, ſicut dicitis, à Domino cũ ſedis priuilegiis, vel ſucceſſores eius, peccandi iudicamus licentiam ſuſcepiſſe. Ille perennem [d] meritorum dotem cum hereditate [e] innocentiæ miſit ad poſteros. Quod illi conceſſum eſt pro actuum luce [f], ad illos pertinet, quos [g] par conuerſationis ſplendor illuminat. Quis enim [h] ſanctum dubitet eſſe, quem apex tantæ dignitatis attollit? In quo ſi deſunt bona acquiſita per meritum, ſufficiunt, quæ à loci deceſſore præſtantur. Aut enim claros ad hæc faſtigia erigit: aut qui eriguntur, illuſtrat [i].

2 Polyc.l.3. tit.7.

Omnes.] Casvs. Quidam dicebant, quòd Petrus & ſucceſſores eius licentiam peccandi à Domino receperunt cum priuilegio dignitatis. Symmachus autem Papa dicit, non eſſe verum: quia Petrus tranſmiſit ad poſteros Apoſtolicam dignitatem cum hereditate innocentiæ, quam per bona opera acquiſiuit: verũtamen nullus debet dubitare ſanctum eſſe quem apex tantæ dignitatis attollit: in quo ſi bona propria deſint, ſufficiunt merita Petri, vt bonæ opinionis habeatur. Quæ ſequuntur vſque ad c.ſi Papa. plana ſunt.

b Arg.24.q. 1. pudenda.

d ¶ *Perennem meritorum.*] id eſt, Apoſtolicam dignitatem per bona merita acquiſitam. [b]

e ¶*Cum hereditate.*]i.ad hoc trãſmiſit, vt eſsẽt hĩrdes bonitatis ſuę.

f ¶*Pro actuum luce.*]id eſt, per bonos actus.

" Papa ſiue Apoſtolicꝰ ſp ꝓſumitur bonus.

g ¶*Quos.*] id eſt, quia eos.

h ¶*Quis enim.*]q.d. & ſi qñq; forte Apoſtolici nõ eſſent boni: "tñ ſp præſumũtur eſſe boni. quis enim, &c. Sed nonne contrarium eſt 19. diſt. Anaſtaſius. 21. diſt. nunc autem? Sed nõ dr hic, ꝙ ſancti ſunt: ſed ꝙ ſancti præſumuntur, donec cõtrarium conſtet: quia hereditatem innocentiæ recipiunt, vt hic dr. Sed quid ſi conſtet de ipſo, ꝙ adulterium commiſit, vel homicidium? " Dicit Hug. ꝙ licet non poſſit accuſari, inde tñ peccat: & quod hic dr, bene facere, intelligitur de his, quæ pñt æque retorqueri ad bonum vel ad malum: qa ſp in dubio ꝓ ipſi⁹ facto prę- ſumitur. Sed hoc certe idẽ eſt in quolibet ſacerdote, vt 11.q.3.abſit. & 41.diſt.c.1. & 16.q.1.ſi clericatus? Reſp. hoc verum eſt: ſed tñ magis præſumitur ꝓ Papa, vt 93.diſt.c.1.vñ ſacrilegij inſtar eſſet diſputare de facto [c] ſuo, vt 17.q.4.§.qui autem. Vel dic ꝙ facta Papæ accuſantur, vt homicidia Sãpſonis, & furta Hebræorum, & adulterium Iacob, vt extra de diuor. gaudemus. Ioan.

" Papa de homic. vel adulterio accuſari nequit.

c Iſta fuit ſniaLaur. ditem. Vel dic ꝙ cẽtis, ꝙ q đ aliis ꝓſumit vel dubitat peccat venialiter: q đ Papa, mortaliter. arg. hꝰ §.hic all. qui autem. 33.2.q.7.c.ñ oẽs. Poly.l. 3.tit.8. Bur. l.1.cap.207. Iuo p.5. ca. 321.

i ¶*Illuſtrat.*] i. dat eis occaſionem bene viuendi, vt 81.diſ. valet.

k *Non eſt.*] ¶*Stare.*] digne, ſicut exigit eminentia dignitatis. Hug.

l ¶*Opera eorum.*] 35. diſt. c. eccleſiæ.

m *Non.*] ¶*Non ex locorum.*] tantum: ne ſit contra. 81. diſt. valet.

4 Burc.l.1.c. 208. Iuo p.5 c.321. Poly. l.3.tit.7.

n ¶*Morum.*] C. de epiſ. & cle. ſi quẽquam.

o ¶*Nobilitate.*] ſic j.1. q.1. viliſſimus.

p *Non loca, vel ordines.*] tm: qa per ordines cõfertur gratia, vt 1.q.1. quidquid. & eſt ſimile 23. q.4. ſicut. 2.

5 Poly.ibid.

Homo.] Hæc eſt ij. pars huius diſtin. in qua probat, ꝙ vnus in eodem genere peccati magis punitur quàm alius: & hoc probat per iſtud cap. Ioan. de Fant.

q ¶*Cadit.*] i. cadere vr ab eccleſia. " Ex hoc c. plurimi dñt, ꝙ circũſtantiæ loci & tpis & dignitatis & ſcientiæ aggrauant peccatum [d]; vt magis peccet clericus, q̃ laicus in eodem genere delicti, & magis litterat⁹, quàm non litteratus, & magis peccatur in loco ſacro vel tpe q̃ not. Gof. in extra. arg. 19, diſt. nulli. & 50. diſt. quia tua. & 11.q.3. præcipue. & 25.q.1.nulli. de pœ.di. 5. conſideret. & 32.q.5.qui viderit. & augetur peccatũ dignitate peccantis [e], vt ff. de re mil. omne. §. augetur. Alij dicũt ꝙ circumſtantiæ ſunt bonæ & à Deo, nõ debent eſſe alicui occaſio mali. vñ dñt, ꝙ circumſtantiæ non aggrauant peccatum, ſed ſolus cõtemptus. ſi ergo laicus ex maiori contemptu peccat, magis peccat q̃ clericus. Sed quia non conſtat eccleſiæ qualiter quis peccat, an ex contemptu vel alio modo. 24.q.3. Deus. ió nõ ꝓt iudicare de peccato ſecũdũ contẽptum: & ió iudicat ꝓ circũſtantias, quaſi per quaſdã præſumptiones, & magis punitur clericus q̃ laicus: quia magis præſumitur contra ipſum. & licet hic duæ cauſæ tm enumerentur, quæ videtur aggrauare peccatum: tamen plures ſunt. de pœ. diſt. 5. conſideret.

"Circũſtantiæ peccata aggrauãtes †*al.geſtis.*

d Adde ad hoc tex. gl. & doc. in l. 4. ff. đ pœ. & de hoc ſatis not. Gof. in ſum. đ pœ. & re. §. con fitetur quis &c.

6 cõcor. tex. ĩ l. nemo. C. de ſum. tri. & l. oẽs. §. q manus. ff. đ re mil.

7 Iuo par. 5. c. 23.

e Ad hoc 5. q. 6. ꝑsbyte ri. C. de epi. & cle. preſbyter.

Si Papa.] Hęc eſt tertia pars huius diſt. in qua probat, quòd Papa magis punitur quã alij, ſi male regit eccleſiam Dei. & hoc probat per hoc c. Ioan. de Fant.

Casvs. Bonifacius martyr conſultus fuit, an Papa ab aliquo poſſit iudicari, ſi inueniatur negligens & remiſſus in operib. ſuis, cum noceat ſibi & omnibus ſubditis ſuis: & ſimiliter multos ſecum trahit. Et reſp. quòd non, cum debeat omnes alios iudicare, niſi hęreticus deprehendatur: pro cuius ſalute, cum ipſe ſit caput eccleſiæ poſt Deum, vniuerſitas fidelium inſtantius orat: ſed licet iudicari non

Caput hoc, quod citatur ex Symmacho, eſt in libro, quem pro Symmacho Ennodius diaconus ſcripſit: iureque Symmachi nomine citatur, quod eum librum Symmachus, & vniuerſa quinta ſynodus pro cauſa Symmachi habita ſic approbarunt, vt parem ei cum ſynodis, & Apoſtolicis decretis auctoritatem tribuerint.

Item Hieronymus ad Heliodorum, epiſt.1.

¶ Filij ſanctorum ſunt, qui exercent opera eorum. C. II.

3 NOn eſt facile ſtare [k] loco Pauli, tenere gradum Petri iam cum Chriſto regnantium: quia [a] hinc dicitur, nõ ſanctorum filij ſunt, qui tenẽt loca ſanctorũ, ſed qui exercent opera eorum [l].

a ¶Quia hinc.] *Hæc vſque ad finem non ſunt inuenta apud B. Hieronymum, ex quo tamen, aut ex eius dictis, citant etiam ceteri collectores.*

Item Gregorius.

¶Morum nobilitas, non loci, vel generis, ſacerdores notificet. C. III.

4 NOs qui præſumus, non ex locorum [m], vel generis dignitate, ſed morum [n] nobilitate [o] innoteſcere debemus: necvrbium claritate, ſed fidei puritate.

Item Gregorius ad Anaſtaſium presbyterum, lib.6.ep ſt.29. vel c.193.

¶ Non loca, vel ordines, ſed merita nos Deo iungunt. C. IIII.

5 NOn loca, vel ordines [p] creatori noſtro nos proximos faciunt: ſed ei nos merita bona iungunt, aut mala diſiungunt.

Item Ioannes Chryſoſtomus, [id eſt auctor operis imperfecti, in Matthęum homilia 40 ad c.21.]

¶Magnitudo peccati, vel dignitatis quemque fortiter dencit. C. V.

2 HOmo Chriſtianus fortiter cadit [q] in peccato propter duas cauſas, aut propter magnitudinem peccati, aut propter altitudinem dignitatis [o].

Item ex dicto † Bonifacij [B] martyris.

¶ Damnatur Apoſtolicus, qui ſuæ, & fraternæ ſalutis eſt negligens. C. VI.

37 SI Papa ſuæ, & fraternæ ſalutis negligens, deprehenditur inutilis, & remiſſus in operi-

Source : BIU Cujas

possit, nihilominus punietur cum ipso diabolo in æternum.

"Prælati tacere nō debent.

a ¶ *Taciturnus.*] "Taciturnitas mortalis est in prælato, vt 43.di.c.1.

b ¶ *Mancipio.*] id est, diabolo, qui mancipatus est gehennæ. de pœ. dist.1. mancipium.

"Papa iudicatur à nemine.

c ¶ *A nemine.*] "Papa à nemine potest iudicari, vt 9.q.3.nemo. quod intellige nisi ipse se subiiciat alij. 2. q. 7. nos si incompetēter. Sed contra 24.q.2.sane ꝓfertur. vers. item Romanorum. vbi dicitur, ꝙ Dioscorus Papa Romanus fuit excōmunicatus, quamuis in fide non peccauerat. Sed ibi appellat Papā patriarcham Cōstātinopolitanum. Item adhuc obstat 11. q.2. nō liceat. ibi, vnus Papa iudicat de suo successore. Sed ibi nō iudicat de ipso, sed dicit ꝙ non liceat ei alienare res ecclesiæ.

†al. vapulaturos.

d ¶ *A fide deuius.*] Qđ intelligit Hugo, cum Papa non vult corrigi: si enim paratus esset corrigi, nō posset accusari, vt 24.q.1.apte, & c.ait. & c. hęc est fides. & 2.q.3. dixit Apostolus. "Sed quare nō potest accusari de alio crimine? ponam ꝙ quòd notorium sit crimen eius vel per confessionem, vel per facti euidentiam: quare non accusatur vel de crimine simoniæ, vel adulterij: etiam cum admonetur, incorrigibilis est, & scandalizatur ecclesia per factū eius? Certe credo ꝙ si notorium est crimen eius, quandocumque, & inde scandalizatur ecclesia, & incorrigibilis sit: ꝙ inde possit accusari. Nam contumacia dicitur hæresis [a], vt 81. dist. si qui presbyteri. & contumax dicitur infidelis, vt 38. dist. nullus. Hic tamen specialiter fit mētio de hæresi, ideo quia & si occulta esset hæresis de illa posset accusari: sed de alio occulto crimine nō posset. Item numquid potest denunciari crimen Papæ secundum regulā istam: Si peccauerit in te frater tuus [b]: cum nomine fratris qlibet Christianus dicatur, vt 11. q.3. ad mēsam. Sed dico ꝙ non potest denūtiari crimen de ipso, nisi inde posset accusari. nam inutilis est denūciatio [c]. Item numquid Papa posset statuere, ꝙ nō posset accusari de hæresi? Recōpelli ñ ꝑt spond. ꝙ non, quia ex cū supiorē hoc periclitaretur ecclesia: quod non licet. j. 25. q.1. sunt quidam. quia hoc fit ī eo casu quo desinit esse caput ecclesiæ, & ita non tenet cōstitutio.

"Papa an & crie accusari possit.

Esa. 14. a Dic ꝙ hæreticus dr plurib. modis, vt not. 24.q.3. inter &ext. đ her. firmissime.

b Vt 2.q.1.si peccauerit.

c Sub. nam denūciatio fit ad correctionē, ad q̄ hēat. Arc.

2. Cor. 1.

"Impator ꝙ quo pctō deponi ꝑt.

" Sed pro quo peccato potest Imperator deponi? pro quolibet:

bus suis, & insuper à bono taciturnus [a], quòd magis officit sibi, & omnibus, nihilominus innumerabiles populos cateruatim secum ducit, primo mancipio [b] gehennæ, cum ipso plagis multis in æternum vapulaturus †. Huius culpas istic redarguere præsumit mortalium nullus: quia cunctos ipse iudicaturus à nemine [c] est iudicandus, nisi deprehendatur à fide [d] deuius: pro cuius perpetuo statu vniuersitas fidelium tanto instantius orat, quanto suam salutē post Deum ex illius incolumitate animaduertit propensius pendere.

b ¶ Dictis Bonifacij.] *Nauclerus gen. 26. testatur hoc fuisse dictum Bonifacij martyris. Verum Deus dedit presbyter Cardinalis, tit. Apostolorum in Eudoxia, tempore Victoris Papæ iij. libros quattuor de rebus ecclesiasticis composuit, qui in bibliotheca Vaticana seruantur. Et libr. 1. c. 231. ex gestis (sic habent etiam multi Gratiani codices, & Iuo) Bonifacij martyris, & Archiepiscopi Moguntini sedis Apostolicæ legati, hæc sanctissimi illius viri de Romano Pontifice, ac sede Apostolica verba refert, in quibus est hoc caput: & quidem ex antecedentib. & sequentibus valde illustratur.* Sancta Romana Ecclesia priuilegio specialis auctoritatis diuinitus, & humanitus caput omnium ecclesiarum post Christum Iesum effecta, secundū Antistitis, vel rectoris sui qualitatem, & valitudinem afficit totius Christianitatis membra, vt illius incolumitati sua respondeant incolumitate, & congaudeant: & nihilominus eius languoribus suo languore consentiant: & sicut eius gloria iuxta Apostolum conglorificantur: sic eius deiectione denciuntur, vt illud propheticum in eo præcipue compleri deprehendatur [Omne caput languidum, & omne cor mœrens: à planta pedis vsq; ad verticem nō est in eo sanitas.] Et reuera tanta reuerentia apicem præfatæ Apostolicæ sedis omnes suspiciunt, vt nonnullam sancto rum canonū disciplinā, & antiquam Christianæ religionis institutionē magis ab ore præcessoris eius, quàm à sacris paginis, & paternis traditionibus expetāt: illius velle, illius nolle tantum explorant, vt ad eius arbitrium suam conuersationē & ipsi remittant, aut intendant. Quòd si, vt summopere sibi, & omnib⁹ expedit, zelo domus Dei fine intermissione tabescens, fidelis dispensator & prudēs existens, Deo & hominibus opere & sermone irreprehensibilem sese conseruare studuerit, vt vere fatear, vniuersum pene mundum secum attonitum, & solicitum post Deum currere facit: ex vtroq; sexu populos diuersæ professionis, conditionis, & ætatis cateruatim Domino suo super omnia bona ipsius cōstituendus ducit. Si vero suæ, & fraternæ salutis negligens deprehenditur, inutilis, & remissus in operib. suis, & insuper à bono taciturnus (quod magis officit sibi & omnibus) nihilominus innumerabiles populos cateruatim secum ducit, primo mancipio gehennæ cum ipso plagis multis in æternū vapulaturus: cuius culpas istic redarguere præsumit mortalium nullus: quia cunctos ipse iudicaturus à nemine est iudicandus, nisi forte deprehēdatur à fide deuius: pro cuius perpetuo statu vniuersitas fidelium tanto instantius orat, quanto suam salutem post Deum ex illius incolumitate animaduertūt propensius pendere. Saluo enim diuinæ omnipotentiæ mysterio, vt dignum est, loco ab ipsa secundo illud B. Iob non incongrue aptari sanctæ Romanæ Ecclesiæ potest: [Si destruxerit, nemo est qui ædificet: & si incluserit hominem, nullus est qui aperiat ei: si continuerit aquas, omnia siccabuntur: & si emiserit eas, subuertent terram] nec immerito: cum ipsa specialius in Petro cæli, terræque retentet habenas. Hæc cum omnium fidelium in Christo spiritalis sit mater, nemo debet renuere illius feriri disciplina, vel emendari censura, iuxta illa prouerbia Salomonis [Ne dimittas legem matris tuæ, liga eam in corde tuo iugiter: qui enim abiicit disciplinam, infelix est: & stultus homo despicit matrem suam.] & rursus [Est maledictus à Deo, qui exasperat matrem: & maledictio matris eradicat fundamenta,] illa vtique quæ arrogant †, diuisa à sede illius, cui dictum est [Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam,] & super arenam concupiscentiæ carnalis, seu humanæ præsumptionis probantur posita: cursus riui minime prospera tur, si à suo fonte diuidatur.

Item Augustin. ad Valerium, epist. 148.

¶ Non ordines, sed vitæ merita nos Deo commendant. C. VII.

4 ANte omnia peto, vt cogitet religiosa prudētia tua, nihil esse in hac vita, & maxime hoc tempore facilius, & lætius, & hominib⁹ acceptabilius episcopi, aut presbyteri, aut diaconi officio, si perfunctorie [e], atque adulatorie res agatur: sed nihil apud Deum miserius, & tristius, & damnabilius. ¶ Item nihil esse in hac vita, & maxime hoc tempore difficilius, laboriosius, periculosius [f] episcopi, aut presbyteri, aut diaconi officio: sed apud Deum nihil beatius, si eo modo militetur, quo noster Imperator iubet. Quis autem iste sit modus, nec à pueritia, nec ab adolescentia mea didici, & eo tempore, quo discere cœperam, vis mihi [g] facta est merito peccatorum meorum. Nam quid aliud existimem nescio, vt secundus locus [h] gubernaculorum mihi traderetur, qui remum tenere non noueram.

Item Isidorus.

¶ Corrumpitur, & ad terram sacerdotium trahitur, nisi legaliter, & iuste seruetur. C. VIII.

SIcut viri, & mulieris digna coniunctio vnum facit matrimonium, & sicut duorum copulatio vnum perficit corpus: ita clericatus [i], & sacerdotium vnum faciunt presbyterum, & electio [k] & consecratio vnum faciunt episcopum: quæ omnia vnū efficiunt corpus: quod citius corrumpitur, & ad terram trahitur, nisi legaliter seruetur, nisi iuste viuendo laudetur.

Item Ambr. lib. de paradiso, c. 4.

e ¶ *Si perfunctorie.*] id est, negligenter.

f ¶ *Periculosius.*] " qa qui epatum desiderat in terra, inueniet con fusionem in cælo. 8. q. 1. qui episcoparum. & j. ead. c. multi.

" Epatum desiderare valde periculosum est

g ¶ *Mihi.*] & sic aliqs ꝑt cogi vt fiat eps. qđ verum est, si ab initio cogitur, vt fiat de nolente volens, vt 23. q. 4. displicet. sed si perseueraret in voluntate, non esset cogendus, vt 74. dis. vbi ista.

1 Anſ. l. 6. c. 196. Iuo p. c. 389.

h ¶ *Vt secundus locus.*] " qa primus locus est Papat⁹, secūdus locus est episcopatus. Vel ideo hoc dixit, quia factus est episcopus alteri, vt 7. q. 1. nō aūt.

" Papatus est primus locus.

2 Anſ. l. 6. c. 186.

SIcut viri.] Casvs. In hoc c. no. similitudo inter matrimonium carnale & spūal: quia sicut legitima cōiunctio, ſ. animorū, vnum facit matrimonium, & sicut duorum commistio vnum facit corpus, ita clericatus & sacerdotium vnum faciunt presbyterū, & electio & consecratio faciūt vnum epm. Et hæc oīa supradicta vnū corpus efficiunt, i. ecclesiam, qđ cito rumpitur, nisi legaliter obseruetur.

Iob 12.

Prouerb. 5. & 18.

Eccl. 3.

tfortasse] arroganter. Matth. 16.

i ¶ *Clericatus.*] i. minor ordo. hic vī, ꝙ si laic⁹ promoueretur in sacerdotem, nullū reciperet characterē. sed si haberet aliquē minorem ordinē, & per saltū reciperet superiorem, bene reciperet characterem, vt 52. dist. solicitudo. Alij dicunt, ꝙ laicus verum ordinem reciperet, dum tamen baptizatus fuerit. argu. 1. q. 1. vētum. Ioan. quod verum [d] credo. Bart.

dIdē no. 36.

k ¶ *Electio.*] consueuit istud induci, quòd ex sola electione nō consequitur aliquis ius, vt de hoc dixi 63. dist. quanto.

di. c. j. in gl.

Source : BIU Cujas

ILlud.] Hæc est quinta pars huius dist. in qua probatur, quòd non est ita magnus, qui cadere non posset, si gratiam non haberet, & hoc probatur per hoc c. & duo c. seq. Ioan. de Fant.

Casvs. Quidam nimis gloriabantur de loci nobilitate, sed Ambro probat non esse gloriandum: quia in loco nobili potest esse malus, & in vili loco bonus inueniri, & hoc probat exemplo Adæ & Euæ. nam Adam creatus fuit in agro Damasceno, & ñ melior est inuentus Eua, quę in paradiso est creata.

†Quo loci illud aduerte. Orig.

¶Gratia, non locus saluat animam. C. IX.

5 ILlud† autẽ animaduerte, quia extra paradisum [a] vir factus est, & mulier intra paradisum: vt aduertas, quòd non loci [b], non generis nobilitate, sed virtute vnusquisque gratiam sibi comparat. ¶Deniq; extra paradisum factus, hoc est in inferiore loco, vir melior inuenitur: & illa, quæ in meliore loco, hoc est in paradiso, facta est, inferior reperitur.

Item Gregor. lib 6. reg epist 5. seu c. 169.

¶De eodem. C. X.

†al. Quamlibet.

QVælibet† occulta [c] loca sine gratia Dei animam saluare non possunt: quod aliquando in ipsis quoque conspicimus erra[d]tibus electorum. Nam Loth in ipsa peruersa ciuitate [e] fuit iustus, in monte [f] peccauit. Sed ista cur dicimus, cum maiora nouerimus? Quid enim paradiso iucundius? quid cælo securius? & tamen homo ex paradiso, & Angelus de cælo peccando cecidit [g].

Idem.

¶De eodem. C. XI.

1 ADã primus homo pro peccato de paradiso eiectus est [h]: hoc est, quia Dei nobilitatem à se deiecit, nobilitate loci priuatus est.

¶ *Primo libro B. Gregorij in Ezechielem homil. 9. leguntur hæa verba, quæ nonnihil ad hanc rem facere videntur:* Quia autem locamentem non muniunt, ipse humani generis primus testatur parens, qui & in paradiso cecidit.

Item Ioannes Chrysostomus, [id est auctor operis imperfecti, in Matthæum, homil. 43. ad cap. 23.]

¶Non est verus sacerdos omnis, qui nominatur sacerdos. C. XII.

6 MVlti sacerdotes, & pauci sacerdotes: multi nomine, pauci opere. Videte ergo, quomodo sedetis super cathedram: quia non cathedra facit sacerdotem, sed sacerdos cathedram: non locus sanctificat hominem, sed homo locum [i]: non omnis sacerdos sanctus, sed omnis sanctus sacerdos. Qui bene sederit super cathedram, honorem accipit ab illa: qui male sederit, iniuriam facit cathedræ: ideoque malus sacerdos de sacerdotio suo crimen acquirit, non dignitatem. In iudicio enim sedens, si quidem bene vixeris, & bene docueris, omnium iudex es: si autem bene docueris, & male vixeris, tui solius condemnator eris †. Nam bene viuendo, & bene docendo, populum instruis, quomodo debeat viuere: bene autem docendo, & male viuendo, Deum instruis, quomodo te debeat condemnare. *Idem.* ¶ [2] Quicumque desiderauerit [k] † primatum in terra, inueniet confusionem in cælo: nec [A] inter seruos Christi computabitur, qui de primatu tractauerit [l]: nec vnusquisque eorum festinet, quomodo aliis maior appareat, sed quomodo omnibus inferior videatur: quoniam non qui maior fuerit in honore [m], ille est iustior: sed qui fuerit iustior, ille maior. Conuersatio ergo melior est desideranda, non dignior gradus.

A ¶Nec inter.] *In loco indicato legitur,* vt inter seruos Christi non sit de primatu certamen, nec vnusquisque, &c. *Sed obstitit glossa, ne mutaretur.*

DISTINCTIO XLI.

1 ps *Ecce quibus oporteat sacerdotem esse ornatum moribus: sed præterea oportet illum esse ornatum in exterioribus, habitu videlicet & incessu [n]: habitu, vt nec fulgidis, nec sordidis se vestibus ornet. Vt enim ait Hieronymus [o], nec affectatæ sordes, nec exquisitæ deliciæ laudem pariunt: quod tam de vestibus, quàm de cibis intelligendum est.*

B ¶Hieronymus.] *Ad Eustochium de custodia virg. sic scribit:* nec affectatæ sordes, nec exquisitæ munditiæ conueniunt Christiano. *Ad Nepotianum quoque in eamdem fere sententiam,* vestes pullas æque deuita, vt candidas, ornatus, vt sordes pari modo fugiendæ sunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet.

Vnde Augustinus ait libr. 3. de doctrina Christiana, c. 12.

¶Pro moribus eorum, cum quibus viuimus, etiam vti debemus alimentis. C. I.

3 QVisquis rebus prætereunti b[p] restrictius vtitur, quàm sese habent mores eorum, cum quibus viuit [o]: aut intẽperans P [A], aut superstitiosus [q] est. Quisquis vero sic eis vtitur, vt metas consuetudinis bonorum, inter quos versatur, excedat: aut aliquid situm, scilicet piscem comedit, & reprehenditur vsus vilium ciborum, si nimis ardenter & cum voracitate assumantur, quod probatur exemplo Esau & iumentorum.

IDEM QVICVMQVE. Casvs. Quidam desiderabant dignitatem, vt præessent tantum, & non vt prodessent: sed dicit Ioan. Chrysost. quòd tales inuenient confusionem in cælo, nec inter seruos Christi computabuntur. Non enim debet aliquis festinare qualiter appareat maior aliis: nam qui iustior est, maior est, & non qui maior est dignitate, est iustior.

k ¶*Desiderauerit.*] Ad hoc vt præsit, non vt prosit, ne obstet. 8. q. 1. qui episcopatum.

l ¶*Tractauerit.*] No. q eo solo q aliquis loquitur de episcopatu, punitur, sic eo ipso, " q quis loquitur ambitiose de minimis, peccat. 16. q. 1. si cupis, & qui loqtur de mulieribus, vt 32. dist. hos pitiolum.

" Peccat q de minimis ambitiose loquitur. †al. es.

m ¶*In honore.*] qa nõ gradus elegãtior, sed vitæ melioris actio comprobatur. 23. q. 4. sicut hic. & 16. q. 1. sũt nõnulli. Et est hic ar. q illa pars quæ iustio dr, licet sit minor. sic 31. dist. Nicæna. 19. di. in canonicis. 4. q. 3. §. 2. ext. de testib. in nostra [c]. & 20. dist. §. 1.

2 Ibid. hom. 35. ad c. 20. † al. desiderat.

c Ext. đ ele. eccleſiavra. 2. ibivideas. & dixi plene 31. di. Nicæna. Arc.

ECce.] Supra ī prędẽti distin. dictũ ſt, quòd oportet ẽpm esse ornatum moribꝰ & virtutibus. " In hac vero 41. dist. dicitur, q oportet ẽpm esse ornatum in exterioribus, & in habitu, ſ. & inceſſu. in habitu, ne fulgidis vel ſordidis veſtibus ſe exornet: quod ꝓbat auctoritate Hieronymi dicentis: Nec affectatæ ſordes, nec exquiſitę delicię laudes pariũt. quod tam de veſtibus quàm de cibis eſt intelligẽdũ. Et ad hoc inducit ſequens c. De inceſſu autẽ dicet j. ea. §. vlt.

"Ornatꝰ exterior clericorum.

n ¶*Et inceſſu.*] vt gravitate itineris oſtendat grauitatem mentis, vt j. ead. §. vlt.

QVisquis.] Casvs. Hoc c. diuiditur ī ij. partes. In primâ parte dicitur, q nullus dẽt vti rebus tranſitoriis ſtrictiusvel abundantius quàm ſocij, cum quibus viuit: quia remiſſius vtendo aut hypocriſim ſignificat, aut intemperãtiam: abundantiusvtẽdo, vel laudem ſignificat, vel qa eſt guloſus vel prodigus. In 2. parte quæ incip. ibi, *In omnibus.* oſtendit vſum illorum pretioſorum non eſſe repudiandum, ſi tranquille, & ſine turpitudine, vel voracitate aſſumantur. Et hoc ꝓbatur exẽplo Chriſti, qui cibum delica-

3 Iuo p. 4. c. 24. Pan. l. 2. c. 195.

" Excõicatus ratione ſocietatis toleratur.

o ¶*Viuit.*] No. q quilibet ſe cõformabit ſociis ſuis in cibo & in moribus, vt dist. 8. quæ contra. 12. dist. illa. " Et est arg. q ratione ſocietatis toleratur excommunicatus, quia excommunicatus ratione contractus ad communionem admittitur. ext. de ſen. exc. ſi vere.

p ¶*Aut intemperans.*] ſcilicet nolens conformare ſe aliis.

q ¶*Superſtitioſus.*] id eſt, inanis gloriæ cupidus, vel hypocrita.

a ¶*Extra paradiſum.*] in agro Damaſceno.

b ¶*Non loci.*] argu. q ratione loci vel dignitatis, vel nobilitatis, p aliquo non præſumitur, vt 12. q. 2. gloria. arg. contra. 24. dis. qſi. Et certe pro nobilib. ſemper debet præſumi in iis, quæ ſpectãt ad nobilitatem. argu. ff. de fi. inſtr. l. fi. Io.

c ¶*Occulta.*] arg. contra eremitas.

d ¶*Erratibus.*] id eſt, peccatis vel delictis.

e ¶*Peruerſa ciuitate.*] arg. quòd non nocet bono malorum conuerſatio, vel cohabitatio.

f ¶*In monte.*] 15. q. 1. inebriauerunt [a].

a Et 35. dist. ſexto die.

g ¶*Cecidit.*] Nam ex varietate locorũ nullum diſcrimen inducitur. C. de temp. in integ. reſt. l. vlt. arg. contra. 32. q. 5. qui viderit.

g ¶*Cecidit.* [b]] " Et hæc eſt cauſa, quare nos perſequitur, quia nos illuc debemus aſcendere, vnde ipſe deſcendit. 16. q. 2. c. 1.

b đ caſu eiꝰ hr̃ de pœn. dist. 2. in pr. Laur. " Dæmon quare nos perſeqtur.

h ADam.] ¶*Eiectꝰ eſt.*] Gen. 4. de pœ. diſtin. 1. Adam. & priuatus, vt de pœn. dist. 1. c. ſerpens. & c. ſicut primi.

Gen. 19.

MVlti.] Hæc eſt ſexta pars huius diſt. in qua dicit q nomen ſacerdotis debet conſiſtere in re, & non tantum in nomine, vt per hoc cap. probatur. Io. de Fant. Casvs. Reprehẽduntur hic quidam qui erant presbyteri, vel ſacerdotes nomine tantum, & non re vel vita, qui propter cathedram ſe ſanctificatos putabant: ſed male, quia locus non ſanctificat hominem, ſed homo locum. vnde dicit Io. Chryſoſt. q ſi bene docent, & bene viuunt, populum inſtruunt, & bene habebunt: & ſi bene docent & male viuunt, ſeipſos condemnant.

1. Petr. 3.

i ¶*Sed homo locum.*] Sed res accedere debet hominibus, & non homo rebus. ff. de ædil. edict. inſtiſſimè.

1 Burc. l. 1. c. 206. Iuo p. 5 c. 320.

Source : BIU Cujas

a ¶*Significat.*] forte habet ventrem insatiabilem, vel causa infirmitatis hoc facit.
b ¶*Aut flagitiosus est.*] prodigus vel hypocrita.
c ¶*Sed libido.*]q.d. potius cõsiderabimus causam facti, quàm ipsum factũ. sic 23.q.8.occidit.&29.dist.sciendũ.arg.contra j.32.q.4.origo.
d ¶*Flagitia.*]i. non statim dicamus aliquid esse vitiosum. nam dubia in meliorem partem sunt interpretanda. ext. d re. iu. estote.
e ¶*Pisce vesci.*] hãc historiam habes de pæ. dist.2.§.opponitur.
f ¶*Sed ex causa.*] vt j. 21.q.4.omnis iactãtia.

gnificat [a], aut flagitiosus [b] est. In omnibus enim talibus non vsus rerum, sed libido [c] vtentis in culpa est. *& infra.* ¶Quid igitur locis, & temporibus, & personis conueniat, diligenter attendendum est, ne temere flagitia [d] reprehendamus. Fieri enim potest, vt sine aliquo vitio cupidinis, vel voracitatis, pretiosissimo cibo sapiens vtatur: insipiens autem fœdissima gulæ flamma in vilissimum olus ardescat, & sanius † quisque maluerit, more Domini, pisce vesci [e], quàm lenticula more Esau nepotis Abrahæ, aut ordeo, more iumentorum. Non enim propterea continentiores nobis sunt pleræque bestiæ: quia vilioribus aluntur escis. Nam in omnibus huiuscemodi rebus non ex earum rerum natura, quibus vtimur, sed ex causa [f] vtendi, & modo appetendi, vel probandum, vel improbandum, quod facimus.

est ostensus à suis Apostolis. Est ergo casus. Quæsitum fuit ab Augustino vtrum sit virtus in abstinendo vel manducando, & respondet q̃ non: sed iustitia est in æquanimitate tolerandi inopiam, & temperandi se in abundantia ciborum: & non se corrumpendi. Et hoc probat exemplo Apostoli dicẽtis: Scio esurire, & scio abundare. in cibis enim non multum interest siue parum siue multum sumat quis: cum ille qui parũ sumit, & ardenter, reprehendatur: & is q̃ paulo plus & ante horam cum oportet sumit sine auiditate, commendetur.

¶ Quod dicit Dominus in Euangelio [m] [Iustificata est sapiẽtia ab omnibus filiis suis] ostendit filios sapientiæ intelligere nec in abstinendo, nec in manducando esse iustitiam, sed in æquanimitate tolerandi inopiam, & in temperantia per abundantiam non se corrumpendi, atque opportune sumendi, vel non sumendi ea, quorum non vsus, sed concupiscẽtia reprehẽdenda est. Non enim interest omnino, quid alimentorum sumas, vt succurras necessitati corporis, dummodo congruas in generibus alimentorum his, cum quibus tibi viuendum est. Neque quantum sumas, interest multum: cum videamus aliorum stomachum citius saturari: & eos tamẽ illi ipsi [n] paruo quo satiantur, ardenter, & intolerabiliter, & omnino turpiter inhiare: alios autem plusculo quidem satiari, sed tolerabilius inopiam perpeti, & vel ante ora posita [o] epulas, si id in tempore [p] opus sit, cũ tranquillitate aspicere, neque [q] tangere. Magis ergo interest, non quid, vel quantũ alimentorum pro congruentia hominum, atque personæ suæ, & pro suę valetudinis necessitate quis capiat: sed quanta facilitate, & serenitate animi careat, cũ [r] his [s] vel oportet, vel necesse est carere, vt illud in animo Christiani cõpleatur, quod Apostolus dicit. [Scio [t] & minus habere: scio & abundare, vbique & in omnibus imbutus sum, & satiari, & esurire, & abundare, & penuriam pati: omnia possum in eo, qui me confortat.]

1 Iuo par.4. c.23. Matth.11.& Luc.7.

m ¶*In Euangelio.*]tangit hic quod Christus in Euangelio Mat.xj. dicit de Iudæis: "Venit Ioannes non manducans carnes, neque bibens vinum: & dixistis, dæmonium habet. venit Iesus manducans & bibens: & dixistis, ecce vorator & potator vini. sed licet alij male opinarentur de ipso: tamen iustificatus est ab Apostolis suis [b].

"abstinẽtia Christi & I. Baptistę diuersa fuit.

b i. Christus iustus est ostẽsus à suis discipulis sine Apostolis, secundũ B. Brix. q̃ ipsum oĩa iustefacere in tellexerũt.

n ¶*Ipsi.*]datiui casus.
o ¶*Positas.*] coram aliis.
p ¶*Si id in tempore.*]i. pro tempore, sc. cum coram aliquibus tempore necessitatis citius proponitur cibus.
q ¶*Neque.*]i. non ideo debet quis statim comedere, quòd videt alios necessitate exigente comedere, & proponitur cibus.
r ¶*Cum.*] id est, quando.
s ¶*His*]id est, eis.
t ¶*Scio.*]sic facient episcopi, cum venient ad pauperes eccleſias: ne breuis hora consumat victum longi temporis. extr. de cens. cum Apostolus.

1 Iuo par.4. c.23. Matth.11.& Luc.7.

a Ad idẽ qd̃ legi. & not. ext. de vot. c.1.
2. Reg.23.
3. Reg.17.
"Nobilium & ignobiliũ pœna non est æqua.

g ¶*Non cogantur.*] Argum. quòd mitius agendum est cum diuitibus & nobilibus, quàm cum pauperibus [a], vt 86.dist. non satis, & 84.distin. peruenit. 50.dist. contumaces. 26.q.7.tempora. Arg. contra. 22.q.5. qui compulsus. "Dic q̃ ignobiles magis puniũtur corporali pœna, quàm nobiles: sed pecuniariter magis punitur nobilis quàm ignobilis, vt 24.q.1.q contra. & ff. de pœ. si quis aliquid, & l. quędam.
h ¶*Diuites.*]cum sunt in pœnitentia.
i ¶*Si consuetudinem.*] Arg, "q̃ commutationes pœnarũ possint fieri in spiritualibus, 82.dist. presbyter.
k ¶*Superfluis,*] id est, pretiosis.
l ¶*Pauperibus vilia.*] Arg. contra j.49.dist. c. vlt. in fi.

"Pœnæ in spiritualib⁹ possunt cõmutari.

† *ad illa verba*] petite, & dabitur vobis] *sed paulo aliter.*

Qvod dicit.]Casvs. Aug. exponit hic illũ locũ Euangelij super Matth, venit Ioannes non manducans neq; bibens, & dicunt, dęmonium habet, venit filius hominis manducans & bibens, & dĩt Iudæi: Ecce hic homo vorator est, & potator vini. Sed iustificata est sapientia à filiis suis, i. Christus iustus

2 Iuo par.8. c.321.

z ¶*In priuatis.*]Argu. "contra illos qui dicunt melius esse orandum in priuato loco, & non coram hominibus, quàm in ecclesia, ex illa auctoritate: Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem: sed illud de cubiculo mentis intelligitur.

"Orare publice quàm clam melius est.

a ¶*Quæ supra.*] Nam quidquid super erogaueris, reddam tibi, sic 86. distinctio. non satis.

A ¶Intemperans.] *Apud sanctum Augustũ & Iuonem legitur:* temperans. *sed ob glossam non est mutatum.*

Idem super epistolam Ioannis.

¶ Non cibus, sed appetitus in culpa est,

C. II.

Delicię quælibet, si absque desiderio percipiantur, non officiunt: & viles cibi appetenter accepti impediunt profectum abstinentiæ. Dauid enim aquam male concupitam effudit, & Helias carnes comedit.

¶ *In operibus B. Augustini aut impressis, aut manuscriptis, quæ hactenus ad manus venerint, hæc non sunt inuenta. Ceterum apud Prosperum de vita contemplatiua l.2.c.22. eadem fere leguntur:* Nec deliciæ quælibet, si absque desiderio percipiãtur officiunt: & viles cibi plerumque abstinentiæ profectum, si appetenter accipiantur, impediunt. Hinc est, quòd sanctus Dauid aquæ in se concupiscentiam castigauit, atque eam sibi à suis oblatam, ne desiderio suo ex ea satisfacere videretur, effudit: & sancto Heliæ perceptio carnium non concupita non nocuit.

Idem de verbis Domini secundum Matthæum, serm. 5.†

¶ Contra suæ infirmitatis consuetudinem, aliquibus cibis diuites vti non cogantur.

C. III.

NOn cogantur [g] diuites [h] pauperum cibis vesci: vtantur consuetudine infirmitatis suę: sed doleant aliter se non posse: si consuetudinem [i] mutant, ægrotant. Vtantur superfluis [k], dent inopibus necessaria. Vtantur pretiosis, dent pauperibus [l] vilia.

*Idem lib.2.quæst.Euang.c.*11.

¶ Æquanimitas tolerandi, non vsus vel abstinentia cibi iustitiam facit.

C. IIII.

2 Parsimoniam [u] cum veste humana non reprobamus: sicut etiam ornatum [x] præter corporis diligentiam infucatum [y] laudamus. Dissolutos autem, & fractos investibus incessus nõ recipimus: & domos Dei honoramus, & conuentus, qui in his fiunt, tamquam sanctos, & vtiles recipimus, pietatẽ in priuatis [z] domibus non concludentes, sed omnem locũ in nomine Dei ædificatum honorãtes: & congregationem in ecclesia factam ad vtilitatẽ communem recipim⁹, & bona opera, quę supra [a]

Philip.4.

u ¶*Parsimoniam.*] Casvs. Octo enumerantur in cap. quorum sex commendantur, & duo reprobantur. " & scire debes, quòd parsimonia est vsus rerum temporalium cum moderatione.

" Parsimonia.

x ¶*Diligentiam.*]i. voluptatem.
y ¶*Infucatum.*]id est, pretiosum: vel infucatum, id est non pretiose fucatum.

Sæpe

Source : BIU Cujas

Saepe.] Casvs. Dicit hic Greg. quòd vitia diligenter sunt præcauenda, quia sæpe sub specie virtutum vitia latéter subintrãt.

a ¶ *Sæpe se vitia.*] Stulti dum vitant vitia in contraria currunt.

b *Episcopus.*] ¶ *Supellectilem.*] hoc hodie non tenet: quia modo habent amplas possessiones, vt 12.q.1. expedit. & sic non est contra de conse. dist. 1. vasa. & ext. de censi. cũ Apostolus. vbi dicitur ꝙ archiepiscopi 50. equitaturas habebunt in visitationib.

SICVT ERGO. Concludit Gratianus ex supradictis, ꝙ sicut mores eorum cũ quibus viuimus, seruandi sunt in cibis: sic etiam in indumentis, & in incessu etiam debet esse sacerdos ornatus, vt grauitate itineris mentis ostendat maturitatem. Si enim incomposite & non decenter incedit (vt dicit Aug.) mentis inæqualitas indicatur. Et hoc ꝓbatur exemplo Catilinæ, q̃ propter varium incessum fuit à Sallust. notatus.

c ¶ *Vnde historiographus.*] Sallustius.

d ¶ *Mutabilitatem.*] Catilinæ.

Hospitalem.] Hæc dist. diuiditur in 4. partes, in quarũ prima dicitur, ꝙ sacerdotes debent esse hospitales, & recipere pauperes Xpi. & hoc probatur per id quod sequitur vsq; ad c. quiescamus. Secũda ibi, *Quiescamus.* Tertia ibi, *Sed licet.* Quarta ibi, *Non oportet.* Ioan. de Fan.

Casvs. In hac 42. dist. prosequitur Grat. sextum c. Apostolicę regulæ: s. oportet sacerdotem esse hospitalẽ. quod probat 8. rationib. Prima est in principio. Secunda incipit ibi, *Qui enim Apostolum.* Tertia ibi, *Si enim sacerdos.* Quarta & quinta incipiunt ibi, *Ordinandus itaq;.* Sexta ibi, *Quomodo etiam secundum Hieronym.* Septima ibi, *Vnde Apostolus.* Octaua ibi, *si enim vidua.* Casus autem seq. ca. planus est.

ibid. c. 14.

1 Bure. l. 2. c. 209. Iuo p. 6. c. 284. Ansel. l. 7. c. 202

e ¶ *Hospitalẽ.*] In hac dist. ostendit Gratianus, ꝙ hospitalis erit ordinandus: quia non haberet frontem inuitandi alios ad hospitalitatẽ, si domũ suam hospitibus clauderet: & quia hæc pietas remuneratur æternaliter & temporaliter. Item exemplo Abrahæ & Loth: qui quoniam hospitales erãt, Angelos hospitio recipere meruerunt [a]. Addit etiam ꝙ in hospitalitate nõ erit electio vel delectus personarum [b]. adiungit etiam de conuiuiis in ecclesia non faciendis [c]. In fine breuiter tangit 7. c. Apostolicæ regulæ: scilicet, oportet episcopum esse pudicum [d].

2 ¶ 3 Epist. 109. ad Monachas habetur sensus.

4 Sallustius de Catilina.

† *al. excitatam, al. exagitatam.*

† *al. vexabat*

a Vt j. §. 1.

b Et j. ead. quiescam⁹. *Matth.* 25.

c Vt j. c. non debet. & c. seq.

d sc. in §. pudicus.

f ¶ *A seipso.*] sim. ff. de neg. gest. si pupilli. §. vlt. ff. de fideiuss. tut. ff. de pact. cum in eo. 47. dist. §. necesse. in princ.

g ¶ *Aliena.*] 47. dist. sicut. j. 93. dist. diaconi. j. 14. q. 4. quid dicam. sic ext. de rest. spol. sæpe. & 16. q. 1. decimæ.

h ¶ *Corporalis.*] siue operibus pietatis.

Additio. quod dicit ad modicum, dicas respectu eorũ per quæ habetur vita æterna. vtilis tamen est, quia opportunitatem peccandi aufert. de cons. di. 5. numquam. Laur.

i ¶ *Ad omnia.*] i. ad tẽporalia & æterna, vt 16. q. 1. decimæ.

5 Gl. ord. gen. 19. ex Alcuino. *Gen.* 18. & 19

k ¶ *Ab hac.*] hospitalitate.

l ¶ *Alienus.*] vt 85. dist. archidiaconum.

m ¶ *Vidua.*] 31. q. 1. quomodo.

6 In reg. Monacharũ, c. ð pauptate.

Si quis.] HINCETIAM. Adhuc probat Grat. hospitalitatẽ esse tenendam, & qui eam nõ habuit, abiicitur ab ecclesia, sicut Io. eiecit quemdam Diotrepem, quia pauperes nõ recipiebat. Et ostendit etiam ꝙ omnib. indifferẽter quibus possumus debemus hospitalitatẽ exhibere: quod probat sequenti c.

1. *Tim.* 4.

1. *Tim.* 5.

n ¶ *Diotrepem.*] proprium nomen. vel id est, sacerdotem.

7 31. quæ. 1. quomodo.

Quiescamus.] Hæc est 2. pars huius dist. in qua dicitur, ꝙ in eleemosynis dãdis nõ debet esse differentia cum petitur pro nutrimento. si autem peteretur causa prædicationis, tũc esset discernendum. Hoc autem intelligo de eleemosynis quotidianis, nõ autem de præmeditatis. aliàs contradiceret Hieron. 16. q. 1. c. fi. vbi dicit, quòd in paupere magis est attẽdẽda religio, quàm paupertas. Io. de Fan.

† *al. vnde quidam.*

Casvs. Quidam dicebant, ꝙ in omnib. hospitib. recipiendis faciendа erat examinatio. sed dicit Io. Chrysost. non esse verum. Nam si petat aliquis tamquam prælatus, facienda est examinatio, quia forte non recte petit, vel est intrusus, vel excõicat⁹. Nõ enim datur tm̃ tpale, sed ẽt accipitur spirituale. Si vero petit amore Dei, indifferenter est oĩbus dandum, exemplo Abraham, q̃ meruit Angelos recipere: quod forte non fecisset, si distinxisset psonas. Quæ sequuntur, patent vsque ad distinctionem.

8 Burc. l. 19. c. 124. Iuo p. 15. ca. 136. Ans. l. 5. c. 76 9 vide ĩ hũc locũ Alc. li. ꝑtermis. j. in dictiõe agapes. Opinatur eñ Alc. ilapinas hic legendum, nõ agapes. *Epist.* 3.

o ¶ *Curiositate.*] Nõ. n. sp erim⁹ curiosi, nam multa sũt dissimulanda. ff. đ nou. l. doli. ĩ fi.

† *al. pernitiosa.*

g 3 a ¶ *Peric*

vires[B] in fratres pauperes exercentur, secundum ecclesiasticas traditiones beatificamus: & omnia, quæ conueniunt traditionibus Apostolicis, & sanctarum scripturarum præceptis, in ecclesia fieri exoptamus.

A ¶ Præter corporis.] *Est ex prisca versione: græce est, δι' ἐπιμέλειαν μόνον τῦ σώματος ἀπερίεργον, id est,* propter corporis tantum curam minime superuacaneam atque operosam. *sed ob glossam non est mutatum.*

B ¶ Supra vires.] *In prisca illa versione est:* iuxta vires. *Dionysiana habet, vt Gratianus. Græce autem:* τὰς καθ' ὑπερβολὴν ὠφελίας τῶν ἀδελφῶν τὰς κατὰ τὰς παραδόσεις, διὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς τοὺς πτωχοὺς γινομένας; *id est,* eximias, atque excellentes fratrum beneficentias, quæ secundum traditiones per ecclesiam in pauperes fiunt.

Item Gregorius Ioanni Constantinopolitano, lib. 1. reg. epist. 24.

¶ Sub specie virtutis sępe se vitia ingerunt.

C. VI.

SÆpe se vitia [a] esse virtutes mentiuntur, vt tenacitas, parsimonia, effusio, largitas, crudelitas, zelus iustitiæ, remissio, pietas velit videri.

Item ex concilio Carthagin. 4. c. 15.

¶ Meritis fidei, & vitæ, non diuitis episcopalis auctoritas quæritur. C. VII.

EPiscopus vilem supellectilem [b], & mensam, ac victum pauperem habeat, & dignitatis suæ auctoritatem fide, & vitæ meritis quęrat. ¶ Hospitium quoque non longe ab ecclesia habeat.

Item ex eodem, c. 45.

¶ De eodem. C. VIII.

1 CLericus professionem suam & habitu, & incessu probet: & ideo nec vestibus, nec calceamentis decorem quærat.

Sicut ergo in cibis mores eorum, cum quibus viuimus, obseruare monemur: sic & de indumentis intelligendum est. Vt enim alibi dicitur: [2 Quisquis contemptis his, cum quibus viuit, lautiora sibi, vel austeriora præ ceteris indumenta, vel alimenta quærit, aut intemperans sui, aut superstitiosus est.] In incessu autem debet esse sacerdos ornatus, vt grauitate itineris, mentis maturitatem ostendat. Incompositio enim corporis (vt Augustinus ait [3]) æqualitatem indicat mentis. [4] *Vnde historiographus [c] ille cum eius mutabilitatem [d] describeret, cuius conscientia exci[†]tat curis mentem vastabat [†]: inter cetera hoc etiam notabile iudicauit, dicens [Citus modo, & modo tardus incessus.]*

DISTINCTIO XLII.

1. ps

Hospitalem [e] vero sacerdotem esse oportet, ne sit in numero eorum, quibus in iudicio dicetur [Hospes eram, & non suscepistis me.] Qui enim Apostolum secutus, alios ad hospitalitatem debet inuitare, quomodo hospitalitatis exhortator poterit esse, qui domum propriam hospitibus claudit? Si enim sacerdos primum à seipso [f], & à domestica ecclesia sua debet exigere quod postea populis imperet: si primum, imitando Christum, ipse debet facere, quæ postea populum doceat, necesse est, vt pauperes hospitio recipiat, quò ad hospitalitatem facilius suo exemplo subditos attrahat. ¶ [5] *Ordinandus itaque sacerdos ad memoriam reuocet, quomodo Abraham, & Loth per hospitalitatis opera, Deo placuere, & Angelos hospitio meruerunt recipere: quomodo Angeli Sodomis hospitalem domum ingressi, Loth cum familia sua liberauerunt: quomodo clausas domos cum hospitibus ignis ingressus perdiderit: quomodo etiam secundum Hieronymum [6], aliena grapere conuincitur, qui vltra necessaria sibi retinere probatur: ac sic per opera pietatis se instruat, vt & præsentis vitæ subsidia, & æternæ claritatis præmia à Deo percipiat: vtrumque enim pietati promittitur.* ¶ *Vnde Apostolus scribens ad Timotheum ait [Exerce teipsum ad pietatem. Nam corporalis [h] quidem exercitatio ad modicum vtilis est: pietas autem est vtilis ad omnia [i], habens promissionem vitæ, quæ nunc est, & futuræ.] Ab hac [k] quisquis alienus [l] fuerit, in sacerdotem ordinari non poterit.* ¶ [7] *Si enim vidua [m] in ecclesia recipi prohibetur, quæ pauperes non recepit hospitio, quæ pedes sanctorum non lauit, quæ omne opus bonum non est executa: multo magis sunt prohibendi à sacerdotio, qui ab opere pietatis probantur alieni. Vnde † hospitalitatis opera despicientes, in Gangrensi concilio excommunicantur. Sic enim in eo statutum est, c. 11.*

¶ Non sunt despiciendi, qui conuiuia pauperibus exhibent. C. I.

[8] SI quis despicit eos, qui fideliter agapas [9], id est conuiuia pauperibus exhibent, & propter honorem Dei conuocant fratres, & noluerit communicare huiuscemodi vocationibus, paruipendens, quod geritur, anathema sit.

Hinc etiam Ioannes Euangelista in epistola sua quemdam Diotrepem [n] excommunicat, qui nec pauperes recipiebat, & recipientes de ecclesia eiiciebat. In hospitalitate autem non est habendus delectus personarum: sed indifferenter quibuscumque sufficimus, hospitales nos exhibere debemus.

Vnde Ioannes Chrysostomus in epistol. ad Hebræos homil. 11. ad c. 6.

¶ In recipiendis hospitibus nulla debet esse distinctio. C. II.

2 QViescamus ab hac absurda curiositate [o], & diabolica, & peremptoria †. Si enim in clero se electum esse dicat, si sacerdotem se nominet, scrutare: non enim sine periculo in talibus indiscussa communicatio est: cir-

Source : BIU Cujas

"Discretione maiore in maioribus opus est.
"Eleemosyna quib. est danda.
a Hug. dicit ꝙ hoc dixit i Euãgelio, sed nescio vbi. Sed pt sumi Eccl.12 vel hoc dixit secundũ interpretatio.70.interpretũ. dicit Rod. ꝙ ista auctoritas, desudet,&c sumitur ex c. pced. vbi dr fic,si bñ feceris, scito cui bene feceris,&erit gratia in oculis tuis multa. Arc.

t Ans.l.5.c. 77. Iuo p.3. c.128.
2 Vide quod no. An. Alc. lib. ptermis. 1. indictiõe, agapes.

ca maiora periculum [a] vertitur: non enim das, sed accipis. Si vero pro nutrimento postulat [b], nihil in his examines. Inquire quomodo Abraham hospitalem se circa omnes ostẽdebat. Si scrutator fuisset circa refugientes ad se, numquam Angelos hospitio recepisset. Fortassis enim nõ putans eos Angelos esse, cum reliquis & hos repulisset: Sed quoniam omnes [c] recipiebat, suscepit & Angelos, Non enim ex vita eorum, quos accipis, mercedem tibi retributurus est Deus: sed ex voluntate tua, ex liberalitate, ex honorificentia multa, ex misericordia, ex bonitate.

Sed licet ipsa conuiuia despicienda non sint, non tamen in ecclesiis celebrari, nec clericos ad ea conuocatos ex eis partes sibi tolle re oportet.

Vnde in Laodicensi concilio, c. 27.

¶Clerici ad agapem vocati partes sibi non tollant. C. III.

[1] NOn oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos [A] ad agapem [2] vocatos, partes [d] tollere propter iniuriam [e], quæ ex hac occasione ecclesiastico ordini possit deputari.

a ¶ Periculum.] "Si enim in minorib. adhibenda est discretio, fortius in maioribus. sic 7. q. 2. c. vlt. ff. ad Carb. l. 1. §. 2.
b ¶ Postulat.] "Ergo indistincte oĩbus est danda eleemosyna, vt j. e. c. prox. & s. §. prox. & 86. dist. pasce. & 1. q. 2. quàm pio. & 11. q. 3. quoniam multos. & 16. q. 1. si cupis. & 23. q. 4. duo. alibi dicitur: omni petenti te tribue. Sed contra Dominus dicit [a]: Desudet eleemosyna in manu tua, donec inuenias iustum cui des. Et in Cãticis, vbi dicitur: Ordinauit in me charitatem. Et dicit Ambros. Ordinata est charitas vt primo Deus, secundo parentes, deinde filij, postea domestici, vltimo extranei diligantur. Et alibi dicit Ambros. quòd delectus personarum dẽt esse in misericordia impendenda, vt 86. dist. nõ satis. & Hieron. dicit, ꝙ in pauperibus non tam paupertas quàm religio est attendenda, vt 16. q. 1. quoniam quid quid. & Aug. dicit: Vtilius esuriẽti panis tollitur, quàm de cibo securus, &c. vt 5. q. 5. nõ omnis. 23. q. 4. nimiũ. Distingue ergo: eorũ qui petunt eleemosynam, alij sunt cogniti, alij nõ. Item alij petũt quasi ex debito, vt prædicatores & prælati, alij pro sustentatione corporis. Si ergo quis petat ex debito, & ratione officij, quia dicit se ad hoc missum vt ibi prædicet, & tale officium cõstat ei commissum esse, recipiendus est, si est incognitus, est examinãdus an ita sit, vt in hoc c. Si autem quis petit pro nutrimento, tunc indistincte omnibus est danda, vt hic, & 1. q. 2. quã pio. & 11. q. 3. quoniã. nisi quis per securitatem cibi negligat iustitiam: quia tunc subtrahenda est ei, vt 5. q. 5. non omnis. nisi iam fame moriatur, vt 86. dist. pasce. si autẽ non possumus omnibus sufficere, tunc danda est potius bono, quàm malo, cõsanguineo, q̃ extraneo. & sic loquitur illud: Desudet eleemosyna, &c. & illud: Ordinauit in me charitatem, vt 86. distin, non satis.

3 Burc. l. 3. c. 82. Iuo p. 3. c. 32. Ans. l. 5. c. 78.

4 Burc. l. 3. c. 83. Iuo p. 3. c. 74.

c ¶ *Sed quoniã omnes.*] Arg. ꝙ ratione dubitationis melius est ex abundantia aliquid facere, quàm aliquid dimittere, vt 11. q. 3. nolite. 13. q. 2. non æstimemus. 24. q. 3. corripiantur.

"Dubitatio notabilis.
b Argu. ad hoc 23. q. 4. quàm magnum. Lau.
"Clerici in tabernis pñt qñque comedere.
c Sed ñ sæculares. ext. de im. ec. c. j. vbi d hoc.

a ¶ Clericos.] *In concilio Græco, & prisca etiam versione additur*: vel laicos.
b ¶ Propter iniuriam.] *Græce est*, διὰ τὸ τλὼ λόγῳ τῆ τάξει προσρίπτεσθαι τῇ ἐκκλησιαστικῇ. *id est*, eo quòd ecclesiastico ordini inuratur contumelia.

Item ex eodem, cap. 28.

¶ In locis Deo sacratis nec comedere, nec accubitus sternere liceat. C. IIII.

[3] NOn oportet in basilicis, seu in ecclesiis agapem facere, [4] & intus [A] manducare, vel accubitus sternere.

A ¶ Et intus.] *Græce est*, μηδὲ ἐν τῷ οἴκῳ τῆ θεῆ. *quod Dionysius vertit*, nec intra domũ Dei: *sed apud Balsamonem abest vox*, Dei.

Item ex concilio Carthagin. 3. c. 30.

¶ Nisi necessitate coacti clerici in ecclesia non conuiuentur. C. V.

[4] NVlli episcopi, vel clerici in ecclesia conuiuentur, nisi forte transeuntes [f] hospitiorum necessitate illic reficiantur. Po-

d ¶ *On oportet, &c.*] ¶ *Partes.*] & domum mittere. & est contra episcopos qui nolunt prouincias visitare, & tamen petunt redimi procurationes, vt 10. q. 1. relata.
e ¶ *Propter iniuriam.*] id est infamiam.
f ¶ *Vlli.*] ¶ *Transeuntes.*] "Sic in tabernis possunt clerici comedere cã necessitatis, vt 44. dist. clerici. de vi. & ho. cle. clerici.
g ¶ *Oratorium.*] ab orando quippe dicitur, vt in eo nihil aliud quàm oretur & psallatur. j. ea. in oratorio.
h ¶ *Quicquam aliud.*] tamen ecclesiasticæ causæ [c] possunt & debent tractari in ecclesia, vt 2. q. 2. præceptum.

puli etiam ab huiusmodi conuiuiis, quantum potest fieri, prohibeantur.

Item ex dictis B. Benedicti Abb. [5]

¶ De eodem. PALEA. C. VI.

[6] ORatorium [g] hoc sit, quod dicitur: nec ibi quidquam aliud [h] geratur, vel condatur, quàm quod diuinis ministeriis † conueniat.

Item Augustinus epistol. 109. de regula monachorum.

¶ De eodem. C. VII.

[7] IN oratorio præter orandi, & psallendi cultum penitus nihil agatur, vt nomini huic & operæ iugiter impensa concordent.

DISTINCTIO XLIII.

1. ps. [1] *VDicus quoque debet esse sacerdos, vt & moribus, & verbis pudorem indesinenter exhibeat.* [8] *Vnde in canticis canticorum genæ* [k] *sponsæ, id est prædicatores, turturi comparantur.* ¶ *Debet* [l] *etiam gratiam docendi habere: quia, vt Hieronymus ait:* [*Innocens, & absque sermone conuersatio, quantum exemplo prodest, tantum silentio* [m] *nocet. Nam latratu* [n] *canum* [o], *& baculo* [p] [A] *pastorum, lupi sunt arcendi.*] *In ipsa autem doctrina discretum oportet esse rectorem, ne aut tacenda proferat, aut proferenda taceat.*

A ¶ Baculo.] *In epistola B. Hieronymi legitur*: baculoque pastoris luporum rabies deterrenda est. *Sed glossa ordinaria cum Gratiano concordat.*

Vnde Gregorius part. 2. sui pastoralis, cap. 4. ait.

¶ De discretione prædicationis, & silentij. C. I.

SIt rector discretus in silentio, vtilis in verbo, ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticescat. Nam, sicut incauta locutio in errorẽ pertrahit, ita indiscretum silentium eos, qui erudiri poterant, in errore derelinquit. Sæpe namque rectores improuidi humanam amittere gratiam formidantes, loqui libere recta pertimescunt, & iuxta veritatis vocem nequaquam iam gregis custodiæ, pastorum studio, sed mercenario-

Sit rector.] Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, quòd rector debet esse discretus, vt fileat vel loquatur cum viderit expedire. Nam sicut incauta locutio ponit hominem in errorem, sic indiscretum silentium in errore relinquit. & hoc probatur nouem auctoritatibus. In secũda parte, quæ incipit ibi, *Sed cum rector.* dicitur ꝙ prædicator debet esse vtilis in verbo, i. talia proferat, per quæ corda audientium non lædantur. & hoc probatur tribus auctoritatibus. In tertia quæ incipit ibi, *prouidendum quoque est.* dicitur quòd etiam vtilia nõ debet nimis effundere, quia loquacitas nimia leuis apud homines reputatur, & hoc probatur tribus auctoritatibus.

Casvs. Primo dicit, quòd prædicator, vel rector nec silenda proferet, nec proferenda silebit. & hoc probat ix. auctoritatibus. Secundo dicit, ꝙ talia proponat, quę non deducant homines in errorem: & hoc probat tribus auctoritatibus. Tertio ostendit, ꝙ etiam vtilia non debet nimis effundere. & hoc probat tribus auctoritatibus.

a ¶ *Ven*

5 In reg. B. Bñdict. c. 52
6 Burc. l. 3. c. 81. Iuo p. 3. c. 71.

† *al. laudibus.*

i ¶ *pudicus.*] Hic breuiter tangit 7. c. Apostolicæ regulæ, oportet episcopum esse pudicum.
k ¶ *Genæ.*] Sicut enim per genas cibi [d], sic ꝙ prædicationes ecclesiæ fideles incorporantur, vt de consecr. dist. 2. quia passus.

7 Sensus nõ verba. Isid. etym. l. 15. c. 4. Smaragd. in reg. B. Benedicti. c. 52 Burch. l. 3. c. 80. Iuo p. 3. c. 72.
d sc. mastigãtur & masticãdo incorporantur. Hug.

8 Cant. 5. ex gl. interlin. ibidem.

DEBET. In hoc §. prosequitur Grat. 8. c. Apostolicæ regulæ, sc. oportet episcopum esse doctorem, i. talem qui sciat docere. Nam quantũ prodest bonis per exempla bonæ vitæ, tm̃ nocet malis si fileat. Nã ꝑdicatione ꝑlatorum mali sunt arcendi & corripiendi, sed in sua prædicatione debet prælatus esse discretus, ne vel tacẽda proferat, vel dicenda taceat. Quod sequentibus cap. probatur.
l ¶ *Debet, &c.*] Hic ꝑsequitur 8. c. Apostolicæ regulæ, oportet ordinandum esse doctorem, i. talem qui sciat docere & prædicare. considerabit autem prius quibus & quæ prædicet [e]: quia non omnia omnibus sunt prędicanda. hęreticis enim secreta fidei nõ sunt pandenda [f], nec nimis alta dicet minus capacib. & si subditi nõ obediunt prædicanti, nõ ideo cessabit à doctrina & correctione eorum [g].

9 Ad Ocea. epi. 83 & gl. ord. in 1. Timot. 3. vers. coctorem.

e Vt j. e. di. in mãdatis.
f 11. q. 3. nonnimis alta dicet. in fi.
g Vt j. e. di. sancimus. cũ 2. c. seq.

m ¶ *Silentio.*] Expone negatiue. sic 2. quæst. 7. sancta.
n ¶ *Nam latratu.*] id est, prædicatione.
o ¶ *Canum.*] infra secunda quæst. septima. qui nec.
p ¶ *Et baculo.*] commi nationis.

Iob 10.

rum vice deſeruiunt:quia venien
te [a] lupo fugiunt, dum ſe ſub ſi-
lentio abſcondunt. Hinc namque
eos per prophetam Dominus in-
crepat dicens [Canes muti, non
valentes latrare [b].] Hinc rurſus [c]
queritur,dicens [Non aſcendiſtis
ex aduerſo, neque oppoſuiſtis
murum pro domo Iſrael, vt ſtare-
tis in prælio in die Domini.] Ex
aduerſo quippe aſcẽdere, eſt pro
defenſione gregis, voce libera,
huius mundi poteſtatibus con-
traire. Et in die Domini in prælio
ſtare, eſt prauis decertantibus ex
iuſtitiæ amore reſiſtere. Paſtorem
enim recta timuiſſe dicere [d], quid
eſt aliud, quàm tacendo [e] terga
præbuiſſe? qui nimirum ſi pro gre
ge ſe obiicit, murum pro domo
Iſrael hoſtibus opponit. Hinc rur
ſus delinquenti populo dicitur
[Prophetę tui viderunt tibi falſa,
& ſtulta, nec aperiebant iniqui-
tatem tuam, vt te ad pęnitentiam
prouocarent.] Prophetæ quippe
in ſacro eloquio nonnumquam
doctores vocantur, qui dum fugi-
tiua [f] eſſe præſentia indicant, quę
ſunt ventura manifeſtant: quos [g]
diuinus ſermo falſa videre redar-
guit: quia dum culpas corripere
metuunt, incaſſum delinquenti-
bus promiſſa ſecuritate [h] blan-
diuntur: qui iniquitatem peccan-
tium nequaquam aperiunt: quia
ab increpationis voce conticeſ-
cunt. Clauis quippe apertionis
eſt ſermo [i] correctionis: quia in-
crepatio culpam detegit, quam
ſæpe neſcit [k] ipſe etiam, qui per-
petrauit. Hinc Paulus ait [Vt po-
tens ſit in doctrina ſana exhorta-
ri, & eos, qui contradicunt, redar-
guere.] Hinc per Malachiam dici
tur [Labia ſacerdotis cuſtodiũt [l]
ſcientiam, & legem requirunt ex
ore eius: quia [m] Angelus Domini
exercituum eſt] Hinc per Eſaiam
Dominus admonet dicens [Cla-
ma, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vo
cem tuam.] Prędconis [n] quippe of-
ficium ſuſcipit, quiſquis ad ſacer-
dotium accedit, vt ante aduẽtum
iudicis, qui terribiliter ſequitur,
ipſe ſcilicet clamando gradiatur.
Sacerdos ergo, ſi prædicationis
eſt neſcius, quam clamoris vocem
daturus eſt præco mutus? Hinc
eſt enim, quòd ſuper paſtores [o]
primos in linguarum ſpecie ſpi-
ritus ſanctus inſedit: quia nimirũ,
quos repleuerit, de ſe protinus lo
quentes facit. Hinc Moyſi præci-
pitur, vt tabernaculum ſacerdos
ingrediens tintinnabulis [p] am-
biatur: vt videlicet prædicationis
voces habeat: ne ſuperni inſpecto
ris iudicium ex ſilentio offendat:
ſcriptum quippe eſt [vt audiatur
ſonitus, quando ingreditur, vel e-
greditur ſanctuarium in conſpe-
ctu Domini, & non moriatur [q].]
Sacerdos namque ingrediens, vel
egrediens, moritur, ſi de eo ſoni-
tus non auditur: quia iram contra
ſe occulti iudicis exigit, ſi ſine
prædicationis ſonitu incedit. Ap-
te autem tintinnabula veſtimẽtis
illius deſcribuntur inſerta. Veſti-
mẽta enim ſacerdotis quid aliud,
quàm recta opera debemus acci-
pere? propheta teſtante, qui ait
[Sacerdotes tui induantur iuſti-
tia.] Veſtimentis itaque illius tin-
tinnabula inhærent: vt† vitæ viam
cum linguæ ſonitu ipſa quoque
bona opera [r] ſacerdotis clament.
Sed cum rector ſe ad loquendum
præparat, ſub quanto cautelæ ſtu
dio loquatur, attendat: ne ſi inor-
dinate ad loquendum rapitur, er-
roris vulnere corda audientium
feriantur: & cum fortaſſe ſapiens
videri deſiderat, vnitatis compa-
gem inſipienter abſcindat. Hinc
namque veritas dicit [Habete ſal
in vobis, & pacem habete inter
vos.] Per ſal quippe, verbi ſapien-
tia deſignatur. Qui ergo loqui ſa-
pienter nititur, magnopere me-
tuat, ne eius eloquio audientium
vnitas confundatur. Hinc Paulus ait [Non plus ſa- Rom.12.
pere, quàm oportet ſapere, ſed [s] ſapere ad ſobrieta-
tem [t].] Hinc in ſacerdotis veſte iuxta diuinam vo- Exod.28.
cem tintinnabulis mala punica cõiunguntur. Quid
enim per mala punica, niſi fidei vnitas deſignatur?
Nam ſicut in malo punico, vno exterius cortice mul
ta interius grana muniuntur: ſic innumeros ſanctæ
eccleſiæ populos vnitas fidei contegit, quos intus
diuerſitas meritorum tenet. Ne igitur rector incau-
tus ad loquendum proruat: hoc, quod iam præmiſi-
mus, per ſemetipſam veritas diſcipulis clamat. [Ha Marc.9.
bete ſal in vobis, & pacem habete inter vos:] ac ſi fi-
gurate per habitũ ſacerdotis dicat: mala punica tin-
tinnabulis iungite, vt per omne, quod dicitis, vnita-
tem fidei cauta obſeruatione teneatis. Prouidẽdum
quoq; eſt ſolicita intẽtione rectoribus, vt ab eis non
ſolum praua nullo modo, ſed ne recta quidẽ nimie [u]
& inordinate proferantur: quia ſępe dictorum virtus
perditur, cum apud corda audientium, loquacitatis
incauta importunitate leuigatur [x], & auctorẽ ſuum
hæc eadem loquacitas inquinat, quæ ſeruire audito-
ribus ad vſum profectus ignorat. Vnde bene [p] Moy-
ſem dicitur [Vir, qui fluxum ſeminis patitur, immun Leuit.15.
dus eſt [y].] In mente quippe audientium, ſemen ſecu-
turæ cogitationis eſt qualitas auditæ locutionis: quia
dum per aurem ſermo concipitur, cogitatio in men
te generatur. Vnde & ab huius mundi ſapientibus
prędicator egregius ſeminiuerbius [z] eſt vocatus. Qui Act.17.
ergo fluxũ ſeminis patitur, immundus aſſeritur: quia
multiloquio ſubditus, ex eo ſe inquinat: quod ſi ordi-

a ¶ *Veniente.*] iuxta illud. *Nam ſiluiſſe nocet, multoſque ſilentia damnant.*

b ¶ *Latrare.*] propter pigritiam.

Eſa.56. c ¶ *Hinc rurſus.*] Primo cõqueritur, & primo ponit verba Prophetæ, deinde ea exponit, & ſic procedit per totum c.

Ezech.13. d ¶ *Dicere.*] i. dicitur.

e ¶ *Tacendo.*] No. q̃ tacens & timens fugere dicitur. vnde etiam tacens pro contumace habetur, vt 65. diſt. ſi forte. & ff. de inter. act. de ætate. §. qui tacuit.

f ¶ *Qui dum fugitiua.*] id eſt, tranſitoria.

g ¶ *Quos.*] ſimplex relatio, non refertur ad immediate dictum.

h ¶ *ſecuritate.*] eo ipſo quòd tacetur, promittitur ſecuritas delinquentibus, vt 83. diſt. error.

Thren.2. i ¶ *ſermo.*] doctoris.

k ¶ *Neſcit.*] ſ. eſſe peccatum ille cui prædicatur, vel cũ eius pœnitentia auditur, quæritur ab eo locus, & tempus, & perſona cum qua deliqt, quæ forte peccator propter verecundiam vult occultare, vt de pœ. di. 6. c. 1. in fi. [a] Tamen in quæſtionibus vbi fit præiudicium alij, non fient ſpeciales interrogationes, vt ff. de quæſtion. l. j. §. qui quæſtionem.

a Et de pœ. diſt. 5. c. 1. in prin.

l ¶ *Cuſtodiunt.*] id eſt, cuſtodire debent.

m ¶ *Quia Angelus.*] i. nuntius Domini.

n ¶ *præconis.*] j. de conſec. diſt. 4. baptiſmus.

o ¶ *Paſtores.*] id eſt, Apoſtolos.

p ¶ *Tintinnabilis.*] octoginta tintinnabula, & totidẽ mala punica in inferiori margine tunicæ ſacerdotalis pendebant. ad Tit.1.

Malach.2. q ¶ *Non moriatur.*] anima ſcilicet peccando, vel vt fama eius non ſit mortua.

r ¶ *Opera.*] Arg. quòd ſi aliqua permiſerit ſe deſponſari vel arrhari, licet expreſſe non conſentiat, videtur q̃ ſponſalia ſint contracta. arg. 30. q. 5. feminæ. 27. q. 2. ſi quis deſponſauerit. 32. q. 2. honorantur. ff. de ſponſ. ſed ea [b]. Nam opera probant, vt 46. diſt. c. 1. 11. q. 3. exiſtimant. 22. q. 5. cauete. vt extr. de his quæ fi. à maio. par. cap. ex ore. argu. ff. de mino. ſi filius. ff. de inoffic. teſt. l. vlt. ff. de ædil. edi. ſi tamen. §. ei qui. Ioan. " Ego dico, quòd ſi contrahentes poſſunt loqui, exprimere debẽt conſenſum ſuum, alioqn non iudicaretur pro matrimonio, cum neceſſaria ſint verba quantũ ad eccleſiam, vt ext. de ſponſ. tuę fraternitatis. quia etiam mutus ſi contrahit, ſignis debet exprimere conſenſum, vt extra de ſponſa. cum apud. Bart.

Esa.58. b Dicas q̃ ff parẽtes cõtrahãt cũ ſiliis, ſufficit eorum taciturnitas, vt i iur. p̃dictis & extra de deſp. impu. acceſſit. & c. de illis. Arch. *Act.2.* *Exod.28.* " Verba in cõtrahẽdo mr̃monio, an ſint de neceſſitate.

s ¶ *ſed ſapere.*] ad hæc quę hic dicuntur, bene facit extra de hær. cum ex iniuncto.

t ¶ *Ad ſobrietatem.*] i. ſine præſumptione.

u ¶ *Nimie.*] id eſt, in multiloquio.

x ¶ *Leuigatur.*] id eſt, leuis & inanis ab auditoribus iudicatur.

y ¶ *Eſt.*] ſcilicet vſque ad veſperam, vt ſ. diſ. 6. teſtamentum.

z ¶ *Seminiuerbius.*] A presbyteris Atheniẽſium dictũ eſt de Apoſtolo, quid ſibi vult iſte ſeminator verborum? & ſecũdum hoc erit hic ſeminiuerbi⁹. ſed ſi habes ſemiuerbius, tunc dic quòd obſcurus erat, vel qa (vt dicitur) vitium linguæ habebat. Pſal.131. † *al. ſi.*

Additio. " Seminiuerbius, id eſt, ſeminans verba, vel id eſt, abbreuians verba, ſecundum Laur. Item Paulus in quadam ſequentia dicitur ſpermologus. ſperma enim Græce, Latine dicitur ſemen, & logos ſermo, ſecundum Hugonem. Marc.9. " Seminiuerbius qs dicatur.

Source : BIU Cujas

"Arg. ab ordine verborũ sumitur. aAl. dr q de ordine scripturæ ñ est curãdũ. ff. đ solu. nec enim. Arc. †al. corde.

a ¶*Præmisit.*]" arg. q ab ordine[a] verborũ est argumẽtandũ. 20. dis. §. 1. & 23. q. 4. displicet. & 1. q. 1. vt euidẽter. & 3. q. 7. in grauib. ext. de rescr. cum dilecta. Et si præcedẽs verbũ est dubium, & sequens manifestum, sequens clausula est sequenda. ff. de pe. hær. vtrũ aũt. qñq; etiam secundum præcedentem exponitur sequens. ff. de leg. 1. si ser uus plurium. in fi.

b ¶*Importunitas.*]No. q pp tria cõsueuit induci c. scilicet q tacẽs & timens vñr fugere. Item q æque aliquid probatur factis vt dictis. Item ordinẽ verborũ attendẽdum, vt p not. ff. posita patet.

IN *mandatis.*] Hæc est 2. pars huius dist. in qua dr, q hæreticis & paganis nõ sunt secreta nostræ fidei manifestãda. & hoc c. ad hoc probãdũ inducitur. Si tu queras q dicta Origenis recipiãtur? Rñd. recipit eccle sia tãq; sua ea, q de dictis eius Hieron. recipit. alias sunt cum suo auctore dãnata p Papam Gelasium. 15. dis. sancta Romana. versi. itẽ Origenis. Io. de F. Casvs. Quæsitũ fuit ab Origene, vtrũ idifferenter secreta fidei sint cuilibet referanda? Et resp. q ñ, duab. rationib. Prima est, qa Christus præcepit vt intrãtes ciuitatẽ examinemus, qs sit in ea dignus, vt apud eũ cibũ sumamus; multo fortius est hoc faciendũ in cibo spũali, cũ nõ dẽamus proiicere margaritas nostras añ porcos. Secũda est: qa si fidelis est, & bonus paratus corrigi, referare sibi debemus, vt qđ in eo deficit, p nos suppleatur, vt si qua in eo macula fuerit, emẽdetur: si aũt pertinax est & incorrigibilis, nulla secreta fidei ei sunt reuelãda, sed monẽd[d] est vt resipiscat. Si vero nos puoset dicere qđ ñ decet ipsum audire, dẽmus eũ prudẽter eludere, ne si nil rñdeam[e], putent auditores inopia responsionis nos declinare certamen.

2. Tim. 4.

Matth. 10. Marc. 7.

Matth. 7.

c ¶*In mandatis.*] Ic. Euangelicis. Matt. 10. ca. & Marc. 7. vbi Dominus præcepit discipulis suis: In quãcũq; ciuitatẽ intraueritis, interrogate quis in ea dignus sit, & sic ibi manete. Ex verbis illis arguitur hic à minori. Laur.

d ¶ *Non potest.*] Nam timor in dubiis deteriora canit. Et Lucanus,

Pessimus in dubiis augur timor.

e ¶*Quòd.*] id est, quia bona sint.

f ¶*Virtutum.*]Ergo videtur, quòd qui non habet fidem possit habere virtutem, quod non est verum, vt 24. q. 1. vbi.

g ¶*Quæ palam.*]id est, indubitanter sunt mala.

h ¶*Permanet.*]Sæpius admonitus.

i ¶*De secretioribus.*] sed ea quæ spectant ad admonitionem, non autem secreta fidei: quia si illa sciret, facilius nos inde impugnaret, vt 11. q. 3. nolite.

k ¶*Prudenter.*] transferẽdo nos callide ad alienam materiam: cum nec ipsi debeant alieni regni scrutari arcana. C. de commer. mercatores. & extra de elect. quòd sicut. immo subtili ingenio debemus à barbaris extorquere aurum, vt C. de commer. l. 2. & 14. q. 4. ab illo. & q. 5. c. dixit.

"Dolus bonus.

l ¶*Eludere.*]" Nota dolum esse bonum contra hostem, sic 22. q. 2. vtilem. & ff. de do. l. 1.

nate promeret, prolem rectæ cogitationis edere in audientium corda †potuisset: dumq; incautus per loquacitatem defluit, nõ ad vsum generis, sed ad immunditiam semen effundit. Vnde Paulus quoque, cum discipulum de instantia prædicationis admoneret, dixit [Testificor corã Deo, & Christo Iesu, qui iudicaturus est viuos, & mortuos, per aduentum ipsius, & regnum eius, prędica verbũ, insta opportune, importune:] dicturus [importune,]præmisit [a] [opportune:]quia scilicet apud auditoris mentem ipsa sua vtilitate se destruit, si habere importunitas [b] opportunitatem nescit.

Item Clemens epist. 3. in extremo.

¶Porcis, & canibus sacra non sunt committenda. C. II.

2 IN mandatis [c] habemus, vt veniẽtes ad ciuitatem discamus prius, quis in ea dign[o] sit: vt apud eum cibum sumamus: quanto magis nosse conuenit, quis, qualisve sit is, cui immortalitatis verba credenda sunt? Soliciti enim, & valde soliciti esse debemus, ne margaritas nostras mittamus ante porcos. Sed & ob alias causas vtile est viri huius habere me notitiã. Si enim sciam, quia in his, de quibus non potest [d] dubitari, q, [e] bona sint, emendatus est, & inculpabilis: hoc est, si sobrius, si misericors, si iustus, si mitis, & humanus (quę vtique bona esse nullus ambigit) tũc cõsequẽs videbitur, vt ei, qui obtinet bona virtutum [f], etiã quod deest fidei, & scientiæ, cõferatur: & in quibus maculari eius vita videtur, quæ est in reliquis probabilis, emendetur. Si vero in iis, quæ palam [g] sunt, peccatis inuolutus permanet [h], & inquinatus, nõ me oportet ei aliquid de secretioribus [i], & remotis diuinæ scientiæ proloqui, sed magis protestari, & conuenire eũ, vt peccare desinat, & act[o] suos à vitiis emẽdet. Quòd si ingesserit se, & ꝓuocauerit nos dicere, quæ eũ minus recte agentem non oportet audire: prudenter [k] eũ debemus eludere [l]. Nam nihil omnino respondere, audito rum causa vtile nõ videtur: ne forte existiment nos responsionis penuria [m] declinare certamen, & fides eorum lædatur non intelligentium propositum nostrum.

Item Anacletus, epist. 1. omnibus episcopis.

¶ Verba prædicationis persecutoribus suis prælati non subtrahant. C. III.

3 [1] Scimus autem multos ob id infestare doctores, vt eos perdant [n], & placita propriæ voluntatis adimpleant. Non propterea tamẽ doctores (inquantum vires suppetunt) à recta æmulatione [o], & bona intentione †recedere [p] debent, scientes, quia beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam.

Item Gregorius Venantio, lib. 1. epist. 33.

¶Non est mundus à sanguine subiectorum, qui Dei concilium illis non annuntiat. C. IIII.

EPhesiis Paulus q dicit [Mundæ sunt manus meæ à sangui ne [r] omnium vestrum: non enim subterfugi, quominus annuntiarem [s] omne cõsilium Dei vobis.] Mundus [t] ergo à sanguine eorum non esset, si eis Dei consilium annuntiare noluisset: qa cũ increpare delinquẽtes noluerit, eos proculdubio tacẽdo [u] pastor occidit.

Item Nicolaus ad Michaelem Imperatorem in epistola, cuius initium est, [*Proposueramus.*]

¶ Aeternæ damnationis pœnam incurrit prædicator, qui semen diuini verbi non spargit. C. V.

DIspensatio † est nobis cælestis seminis iniuncta: væ [x] si nõ sparserimus: væ si tacuerimus. Quod cũ electionis vas formidet, proloqui, sed magis protestari, & conuenire eũ, vt peccare desinat, & act[o] suos à vitiis emẽdet. Quòd si ingesserit se, & ꝓuocauerit nos dicere, quæ eũ minus recte agentem non oportet audire: prudenter [k] eũ debemus eludere [l]. Nam nihil omnino respondere, audito rum causa vtile nõ videtur: ne forte existiment nos responsionis penuria [m] declinare certamen, & fides eorum lædatur non intelligentium propositum nostrum.

Item Anacletus, epist. 1. omnibus episcopis.

¶ Verba prædicationis persecutoribus suis prælati non subtrahant. C. III.

3 [1] Scimus autem multos ob id infestare doctores, vt eos perdant [n], & placita propriæ voluntatis adimpleant. Non propterea tamẽ doctores (inquantum vires suppetunt) à recta æmulatione [o], & bona intentione †recedere [p] debent, scientes, quia beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam.

Item Gregorius Venantio, lib. 1. epist. 33.

¶Non est mundus à sanguine subiectorum, qui Dei concilium illis non annuntiat. C. IIII.

EPhesiis Paulus q dicit [Mundæ sunt manus meæ à sangui ne [r] omnium vestrum: non enim subterfugi, quominus annuntiarem [s] omne cõsilium Dei vobis.] Mundus [t] ergo à sanguine eorum non esset, si eis Dei consilium annuntiare noluisset: qa cũ increpare delinquẽtes noluerit, eos proculdubio tacẽdo [u] pastor occidit.

Item Nicolaus ad Michaelem Imperatorem in epistola, cuius initium est, [*Proposueramus.*]

¶ Aeternæ damnationis pœnam incurrit prædicator, qui semen diuini verbi non spargit. C. V.

DIspensatio † est nobis cælestis seminis iniuncta: væ [x] si nõ sparserimus: væ si tacuerimus. Quod cũ electionis vas formidet, putantur. & hoc probat auctoritate Pauli: & quia pastor videtur occidere delinquentes, nisi eos corrigat.

m ¶*Penuria.*]Arg. contra j. 24. q. 3. cum quibus [b].

SCimus.] Hæc est 3. pars huius dist. in qua dr, q si prælati nõ corrigant suos subditos, sanguis subditorum de prælatorum manibus requiretur. Si autem faciamus quod in nobis est, non imputatur nobis malitia subditorũ. & hoc probat p ista tria c. Io. de Fan.

Casvs. Quidam prælati cessabant à correctione, & à recta via, qa infestabãtur à suis subditis: sed dicit Anacletus, q pp hoc à prædicatione cessare non debẽt, & à recta æmulatiõe, i. dilectione: qa beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam.

n ¶ *Perdant.*] id est, confundant.

o ¶ *Aemulatione.*]i. dilectiõe. Vnde no. versum, qui valet ad multas expositiones:

"*Aemulor inflatur, amat, inuidet, ac imitatur.* Bart.

p ¶*Recedere.*]" No. q pp subsannationẽ vel persecutionẽ nõ cessabit doctor à docendo, vel prælat[o] à prædicando, vt hic, & 11. q. 3. nolite. qa etsi illi nõ proficiant, tñ ipse faciat quod suum est, vt 47. dist. quod apud nos. & 23. q. 4. sicut nõ est. nec obstat s. c. px. vbi dicit, q prudẽter debemus eludere tales. nec ẽt illud obst. 24. q. 3. dixit Apostol[o]. vbi dicit, hæreticũ hominem post primã & secũdã correctionem deuita. quia vtrumq; illorum obtinet in se cretioribus fidei, quæ non debemus pandere illis: sed ab illis q faciunt ad correctionẽ, núquam cessandũ est, vt 1. q. 7. conuenientibus. Io. Hodie autem si hæretici non corrigantur, statim traden di sunt curiæ sæculari ad puniendum. si aũt corrigantur, & iurent stare mandato ecclesiæ, in ppetuo carcere debent detrudi ad agendam pœnitẽtiam, vt extra de hęretic, c. pen. Bart.

EPhesiis,] Casvs, Venãti[o] eps suos subditos corrigere nolebat, vel negligebat. de quo eum Gregor. reprehẽdit: quia peccata subditorũ ni si eos corrigat, sibi imputantur.

b Dic q ibi loqtur d hęreticis damnatis, hic d occultis: vel dic q cũ eis possum[e] loq q̃tũ ad ea q̃ pñt eos reducere ad fidẽ, vt not. j. c., px. Arc.

" Aemulor varia significata habet.

"Prælat[o] pp psecutionẽ non deferat pdicationẽ.

1 Iuo p. 5. c. 237. circa medium.

† *al. institutione.*

Matth. 5:

Act. 20.

† *Dispensatione nobis*] Orig. 1. *Cor.* 9.

& hoc probat auctoritate Pauli: & quia pastor videtur occidere delinquentes, nisi eos corrigat.

q ¶*Paulus.*]in actibus Apostolorum 20. cap.

r ¶*A sanguine.*]id est, à peccato.

s ¶*Annuntiarem.*]Arg. " quòd si per te non stat aliquid quo minus fiat, non est tibi imputandum, vt 24. q. 2. admonere. & 47. dist. c. vlt. & §. necesse. & C. de instit. & substit. l. 1. Argum. contra extra de eo qui mit. in poss. cau. rei ser. c. 1. Ioan. Sed certe ibi stetit non per pe- tentem possessionem. ff. de reg. iur. l. culpa. Bart.

"Imputandum nõ est per quẽ non stat.

t ¶*Mundus.*] Argum. à destructione antecedentis, vt 24. quæst. 2. sane.

u ¶*Tacendo.*] infra 83. dist. error.

Dispensatio.] Casvs. In hoc cap. Nicolaus Papa reprehendit prælatos, qui nolũt corrigere subditos, & prædicare: quia væ erit eis, si verba cælestis seminis non prædicauerint, & non sparserint in subiectos: & hoc probat auctoritate Pauli. Præterea sicut magnum est periculum prælatis silere: sic periculosum est subditis non obedire.

x ¶*Væ.*]aliàs veh, scilicet æterna mors. 11. q. 3. væ qui.

Source : BIU Cujas

a ¶*Et clamet.*] Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? s. 6. dist. sed pensandum.
Additio. Vel dic, clamet prædicando: vel se timere æternam damnationem, secundum Hug.
b ¶ *Quanto magis.*] Argu. à maiori, vt 32. q. 5. si Paulus. 8. q. 1. si ergo tantus.
c ¶*His.*] i. subditis.
d ¶*Parere.*] i. obedire.

PARITER. Hæc est quarta pars huius di. Dictum est s. in ca. in mandatis. q. secreta fidei nõ sunt hæreticis reuelanda. Nunc vero dicit Gratianus q. idem est d. catholicis indignis, & non intelligentib. si autem secus fiat, non fit ad eorum vtilitatẽ: sed potius ad ostẽtationem, vel adulationem, vel scientię iactationem, vel propter loquacitatem incautam. Et hoc probat per expositionem, Beati immaculati. Ex quib. patet, q. si prælatus in prædicando discretionem non seruat, tamquam torto naso, i. discretione carens, sacerdotis officio videtur indignus.

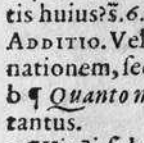
1 Gl. ord. ex Ambr. ser. 2 in Psal. 118. ver. [abscõdi eloquia tua.]
2 Tex. est in fin. l. 1. C. de sta. & imag. vbi vide qd sit adulatio.

e ¶*Irreuocabile.*] Horatius: *Nam semel emissum manet irreuocabile verbum.* ext. de verbor. sign. forus. & Ouidius:

Nescit vox missa reuerti. iuxta illud:
Vox emissa semel, irreditura volat[a],

a Ad idẽ 5. q. 5. q. ambu lat. ff. de ca. & postli. re. in bello. §. factæ. ĩ aut. d. æqua. do. §. hinc igitur. ĩ fi. Arc. *Rom.* 13.

f ¶*Torto.*] j. dist. 49. c. 1. hinc etenim nasum comparat discretiõi: quia per eum perpenditur odor & fetor.

Vm autẽ.] Hæc dist. diuiditur in tres par. in quarum prima probat de temperantia gulæ. & hoc probat p quattuor auctoritates sanctorum patrũ. Secunda ibi, *Multis.* Tertia ibi, *Non oportet.* Ioan. de Fan.

3 Hier. ĩ epi. ad Amãdũ, & Aug. de Tẽp. ser. 65. Greg. in pasto. p. 3. c. 20
4 *Reg. vlt. secundum lxx*

Casvs. Supra in 35. di. dictum ẽ, q. sacerdos non debet esse vinolentus, sed sobrius: qa comessatio & voracitas ebrietatis sunt cohærentia, ideo prohibita ebrietate, prohibetur in hac 44. di. voracitas, & gulę intemperantia. Et probatur trib. rationib⁹. Prima ẽ, quia comessatio & ebrietas ab Apostolo enumerãtur inter opera tenebrarum dicens: non in comessationib. &c. Secunda est: quia ventris ingluuies facile prouocat ad luxuriam: & omne opus bonum dissoluit: Tertia probat exemplo Nabuzardam, qui destruxit muros Hierusalem: quia ei multitudo coquorum deseruit. Sunt autem comessationes noxiæ non solum sacerdotib. sed etiam laicis: qui dies festiuos celebrare non putant, nisi comessationibus deseruiant.

4 In Michęã c. 3. in extremo.

5 Iuo p. 13. c. 68.

CVM AVTEM. Hæc dist. spectat ad tertium c. apostolicę regulę, quæ tractata est 35. di. oportet ordinandum esse nõ vinolentum, sed sobrium. sed nõ tractauit ibi nisi de sobrietate potus: ideo resumit eam hic, & tractat de temperantia & sobrietate cibi. "Annectit q. laici & clerici qui faciunt magna conuiuia causa lasciuiæ, delinquunt [b]. Item addit q. clerici non debent comedere vel bibere in tabernis, nisi necessitas cogat. [c] Deinde dicit, quòd cibum clerico

"Conuiuia reprobata.
b j. e. c. j. cõuiuia. & ca. multi.
c Vt j. c. non

& clamet [a], quanto magis [b] cuilibet exiguo metuendum est: Proinde, sicut non leue discrimen incumbit Pontificibus siluisse pro diuinitatis cultu, & ecclesiæ correctione quod congruit, ita his [c] (quod absit) nõ mediocre periculum est, qui cum debeãt parere [d], despiciunt.

4 Pariter quoque obseruare debet sacerdos, ne indignis, & non intelligentibus secreta mysteria, sua prædicatione reserare incipiat. Qui enim ea docet, quæ ab auditoribus non valent intelligi, non ad eorum vtilitatem, sed ad sui ostentationem facit. [1] *Vnde in expositione* [*Beati immaculati*] *dicitur. Vitium est secreta mysteria vulgare indignis: quod fit vel loquacitate incauta, dum sine iudicio volat irreuocabile* [e] *verbum, vel adulatione, vt ei placeat* [2], *cui secreta reuelat, vel iactatiõe scientiæ, vt plura scire videatur.*] *In quibus omnibus profecto datur intelligi, quanta debeat esse discretio in prædicatione sacerdotis: quasi forte caruerit, tamquam torto* [f] *naso, sacerdotalis officij iudicatur indignus.*

DISTINCTIO XLIIII.

Vm autem vinolentus esse prohibetur. gulæ intemperãtiam nequaquã habere permittitur. Neque enim ebrietas prohibetur, & voracitas permittitur. Vtrumque [g] *enim inter opera tenebrarum Apostolus connumerat scribens Romanis* [*Non in comessationibus, & ebrietatibus.*] *Ventris namque ingluuies ad luxuriam prouocat facile, & omne opus bonum dissoluit.* [3] *Vnde* [*venter, & genitalia sibimetipsis vicina sunt: vt ex vicinitate membrorum confœderatio intelligatur vitiorum.*] *Hinc etiam Nabuzardam princeps coquorum muros Hierusalem destruxisse legitur: quia venter, cui multitudo coquorum deseruit, ædificia virtutum ad solum redigit. Sacerdos itaque de altari viuere* [h], *non luxuriari quærat, vt ait Hieronym.* [4] [*Tibi ô sacerdos de altario viuere, non luxuriari permittitur.*] *Sunt autem comessationes non solum sacerdotibus, sed etiam laicis noxiæ: qui festiuos, & solennes dies non aliter se digne celebrare putant, nisi comessationibus deseruiant.*

Vnde Augustinus scribit ad Aurelium episcopum, epist. 64.

¶Non est vacandum comessationibus, & ebrietatibus. C. I.

Comessationes, & ebrietates ita concessæ, & licitæ putantur [i], vt in honorem etiam beatissimorum martyrum non solum per solennes dies (quod ipsum quis non lugendum [k] videat, qui hæc non carneis [l] oculis inspicit?) sed etiam quotidie celebrentur. *& post pauca*: Non ergo aspere quantum existimo, non duriter, non modo imperioso ista tolluntur: magis docendo, quàm iubendo, magis monẽdo, quàm minando. Sic enim agendum est cum multitudine [m] peccantium†. Seueritas autem exercenda est in peccata paucorum. Et si quid minamur, cum dolore fiat, de scripturis comminando vindictam futuram, ne nos ipsi nostra potestate, sed Deus in nostro sermone timeatur. Ita prius mouebuntur spiritales, aut spiritalibus proximi, quorum auctoritate, & leniissimis quidem, sed instantissimis admonitionibus cetera multitudo frangatur.

Item ex concilio Laodicensi, c. 24.

¶Nulli clericorum, aut continentium licet tabernas intrare. C. II.

6 NOn oportet [a] clericos seruientes à presbyteris vsque [n] ad diaconos, & deinceps ordinis ecclesiastici omnes vsque ad ministros, aut lectores, aut exorcistas, aut ostiarios, aut psalmistas, aut etiam eos, qui in proposito [o] continentiæ sunt, tabernas [a] intrare.

a ¶Clericos seruientes.] *Græce est, ὑπηρετοῦντας, quod Dionysius vertit,* sacro ministerio dedicatos: *quam versionem concilium Aquisgranense, Burchardus, & Iuo attulerunt.*
a ¶ Tabernas.] *sequebatur in impressis,* nisi causa necessitatis: *quæ sunt expuncta, quia neque in plerisque manuscriptis, neq; in Burchardo, & Iuone, neque in ipso concilio Laodicensi, aut Aquisgranensi (vbi ca. 60. hoc idem repetitur) leguntur: viuentur tamen accepta ex can. Apost. 54.*

Item ex sexta synodo, c. 9.

¶Deponatur clericus, qui tabernam, aut ergasterium habere voluerit. C. III.

NVlli clerico licet tabernã [a], aut ergasterium [p] habere. Si

a ¶*Putantur.*] à stultis videlicet.
b ¶*Lugendum.*] i. nonne vnusquisq; hoc lugendum videat.
l ¶ *Carneis.*] sc. spiritualibus.
m ¶ *Cum multitudine.*] Multi sunt 40. vt ext. d. cle. exc. latores. Aliquando 23. milia sunt pauci, vt 45. dist. disciplina. "Et habes hic q. propter multitudinẽ detrahitur seueritati, vt 50. dist. vt constitueretur. & 1. q. 7. quoties. 33. q. 4. ipsa pietas. & c. non potest. Quandoque & cũ paucitate mitius agendum est, cum timetur scandalum. 23. q. 4. cum quisq; [f]. Vbi ergo aliquid male fit: & quasi ex auctoritate defenditur, tũc nõ debet dormire seueritas. quando vero non defenditur, tunc dissimulari potest, propter scandalum, vt de pœ. di. 6. c. 1. in fi. & 82. di. plurimos. & 50. di. do mino sancto. sed propter scãdalum numquam debet deseri veritas ipsa, vt ext. de reg. iu. qui scandalizauerit [g]. sed seueritas pœnarum potest deseri, vt hic. Io. Item vbi non habet locum dispensationis remedium, vt in matrimonio: propter multitudinem non est recedendum à seueritate canonica, vt ext. de transa. ex par. Bar. [b]

6 cõc. Aqsg. c. 60. Bur. l. 2. ca. 31. Iuo p. 6. c. 205.

"Seueritati an pp multitudinẽ vel paucitatem detrahatur.

f Cõcor. tex. in l. decurionẽ. & ibi gl. & doct. C. de pœn.

g Vbi d hoc & ext. d tẽ. ordin. sane. ibi videas.

NOn oportet.] Casvs. Clerici omnes generaliter, & qui votum continentiæ fecerunt, prohibentur ingredi tabernas [a], nisi causa necessitatis, vt j. cap. sequenti. Sequentia duo capitula plana sunt.

h sc. & tacet qñque plat⁹ ñ pp scandalum, sed pp mai⁹ malũ qd posset ecclesiæ puenire, vt cũ Rex aliqd facit in reb. ecclesię secũdũ Lau.

n ¶*Vsque.*] improprie ponitur hic, vsque, cum nulli sint in medio.
o ¶ *Qui in proposito.*] vt Deo deuoti conuersi. 12. quæstio. prima.
p NVlli clerico licet.] ¶*Ergasterium.*] id est, stationem.

Source : BIU Cujas

enim huiuſmodi tabernam ingredi prohibetur, quanto magis [a] aliis miniſtrare in ea? Si quis vero tale quid fecerit, aut ceſſet [b], aut deponatur.

4 ¶ Tabernam, aut ergaſterium.] *Græce eſt,* καπηλικὸν ἐργαστήριον. id eſt, cauponariam tabernam.

Item ex concilio Carthag. 3. c. 27.

¶Niſi neceſſitate compulſi clerici tabernas non ingrediantur. C. IIII.

1 CLerici, edendi, vel bibendi cauſa tabernas non ingrediantur, niſi peregrinationis [c] neceſſitate compulſi.

Item Gregorius Natali epiſcopo, lib. 2. reg. indict. 10. epiſt. 14.

¶Corripiendus eſt epiſcopus, qui conuiuiis occupatur. C. V.

2 MVltis ab vrbe tua venientibus, frater chariſſime, dedici, paſtorali cura derelicta, ſolis te conuiuiis occupatum: quæ audita non crederem, niſi hæc actionum [2] [d] tuarum experimentis ad probarem. Nã quia nequaquam lectioni ſtudeas, nequaquam exhortationi inuigiles [e], ſed ipſum quoquevſum eccleſiaſtici ordinis ignores, hoc eſt ĩ teſtimonium [f], quòd eis, ſub quib⁹ es poſitus, ſeruare reuerentiam neſcis.

Idem ad eumdem, lib. 2. epiſt. 37.

¶De eodem. C. VI.

CONuiuia, quæ ex intentione impẽdendæ charitatis fiunt, recte veſtra fraternitas† in ſuis epiſtolis laudat. Sed tamen ſciendum eſt, quia tunc ex charitate veraciter prodeunt, cum in eis nulla abſentium vita mordetur [g], nullus ex irriſione reprehẽditur, nec in eis inanes ſæcularium negotiorum fabulæ, ſed verba ſacræ lectionis audiuntur: cum nõ plus, quàm neceſſe eſt, ſeruitur corpori: ſed ſola eius infirmitas reficitur vt ad vſum exercẽdę virtutis habeatur. Hæc itaq; ſi vos in veſtris cõuiuiis agitis, abſtinentium† [h], fateor: magiſtri eſtis.

[*Item ex concilio Nannetenſi.*]

PALEA. C. VII.

3 NVllus presbyterorũ, quando ad anniuerſarium diem trigeſimum, aut ſeptimum, vel tertium alicuius defuncti, aut quacumque vocatione ad collectam presbyteri conuenerit, ſe inebriare vllatenus præſumat, nec precatus amore† ſanctorum, vel ipſius animæ bibere, aut aut alios ad bibendum cogere, vel ſe aliena precatione ingurgitare, nec plauſus, & riſus incõditos, & fabulas inanes ibi referre, aut cantare præſumat, aut turpia ioca, vel vrſo, vel tornatricib⁹ ante ſe fieri† patiatur: nec laruas dæmonum [B] ante ſe fieri conſentiat: quia hoc diabolicum eſt, & à ſacris canonibus prohibitum.

B ¶Dæmonum.] *Burchardus addit,* quas vulgo Talamaſcas dicunt.

[*Item ex eodem.*]

¶De eodem. PALEA. C. VIII.

4 QVando autem conuenerint presbyteri ad aliqđ conuiuium, aliquis† prior illorũ, verſum ante menſam incipiat, & cibum benedicat: & tunc ſecundum ordinem ſedeant, alter alteri honorem præbentes, & per vices cibum, & potum benedicant, & aliquis de illorum clericis aliquid de ſancta ſcriptura legat. Et poſt refectionem ſimiliter ſanctũ hymnum dicant ad exemplum Domini, ſicut in cœna feciſſe legitur: & ſic ſe contineant omnes presbyteri, maxime in talibus locis, vt non vituperetur miniſterium illorum.

[*Item ex eodem.*]

¶De eodem. PALEA. C. IX.

5 QVando presbyteri per Kalendas ſimul conueniunt poſt peractum diuinũ myſterium †, ad neceſſariam collationem, non quaſi ad plenam refectionem, ſed quaſi ad prandium, ibi ad tabulas reſideant: ne per talia inhoneſta conuiuia ſe inuicem grauent: quia indecens eſt, & oneroſum, ſæpe etiam tarde ad eccleſiam redeuntes maius damnũ de reprehenſione conſequuntur, quod† de grauedine mutua contrahunt, quàm lucrum ibi† faciant. Nam de huiuſmodi conuentu Paulus Corinthios reprehendit, qui inconuenienter cœnam Dominicam manducare conueniebant. Sic & qui ad cœnam Dominicam, ideſt ad collationem verbi ſub occaſione conueniunt, & ex veritate† ventris cauſa coniunguntur, reprehenſibiles coram Deo, & hominib. habentur. Et ideo peractis omnibus, qui voluerint, panem cum charitate in domo fratris ſui ſimul cum fratribus frangãt, & ſinguli ſingulos bibere faciant, & maxime vltra tertiam vicem poculum non cõtingant, & ſic ad eccleſias redeant.

Item ex concilio Laodicenſi, c. 53.

¶Chriſtiani ex ſymbolis conuiuia non celebrent. C. X.

3 NOn oportet [i] miniſtros altaris, vel quoſlibet clericos, aut etiam laicos Chriſtianos ex ſymbolis [k] [quæ† vulgus comeſſalia appellat] conuiuia celebrare [l].

Item ex concilio Toletano 3. c. 7.

¶Sacrarum ſcripturarum lectio ſacerdotalibus ſemper conuiuiis miſceatur. C. XI.

7 PRo reuerẽtia [m] Dei, & ſacerdotũ id vniuerſa cõſtituit ſynod⁹, vt (quia ſolẽt crebro mẽſis otioſę fabulę inter poni) in oĩ ſacerdotali cõuiuio lectio diuinarũ ſcripturarũ miſceatur. Per hoc eñ & aĩæ ædificãtur ad bonũ, & fabulæ nõ neceſſarię ꝓhibentur.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 61. & 66. [8]

¶De confertis nec conuiuia facere, nec ante horam diei tertiam clericis comedere licet. C. XII.

9 NOn liceat ſacerdotes, vel clericos, ſed nec religioſos laicos conuiuia facere de confertis. ¶Nec oportet clericos, vel laicos religioſos ante ſacram horam diei tertiam inire conuiuia, nec aliquãdo clericos, niſi hymno [n] dicto, comedere panem, & poſt cibos gratias auctori Deo referre.

Hanc menſam vetiũ. nouerit eſſe ſibi.

h ¶ *Abſtinentium.*] No. ꝙ abſtinens dr̃ ꝙ bene comedit: & continẽs dicitur qui tamẽ cognoſcit vxorẽ ſuã, vt 31. diſt. Nicæna.

NOn oportet] hęc é tertia pars di. in qua dicitur, ꝙ nullus debet facere conuiuium de cõfertis, i. de ſymbolis: quod in vulgari dr̃, eſcoht. & ad hoc probandum iſta tria c. inducũtur. Ioan. de Fan.

i ¶ *Non oportet.*] hic habent quidam c. nullus. quod eſt j. de conſe. diſt. 5. nullus.

k ¶ *Ex ſymbolis.*] ſymbolum eſt qñ plures conferunt ad conuiuia facienda. idem eſt confertum.

l ¶ *Celebrare.*] Nã vt ait Iuuenalis, Miſerũ é aliena viuere quadra.

m PRo reuerentia.] j. de conſe. diſt. 5. in omnibus.

NOn liceat.] n ¶ *Hymno,* j. de conſe. diſt. 2. panis & calix. & c. didicimus.

1 Aq. ſgran. conc. c. 90. Burc. l. 2. ca. 130. Iuo p. 6 c. 204.

a Ad idẽ 30. q. 3. pyctaciũ. ff. đ int. & rel. relegatorum. §. vlt. Arch.

a ¶ *Quanto magis.*] cui non licet minus, non licebit & mai⁹, vt hic. & 24. q. 1. miramur. & 74. di. geſta. 14. q. 5. pę nale [a]. ſicut in caſu cõ uerſo, ſ. cui licet maius, & minus. 16. qu. 2. vſus.

b ¶ *Aut ceſſet.*] ſic 35. diſt. c. 1.

c CLerici.] ¶ *Niſi peregrinationis.*] Not. ꝙ pmittitur viatori, qđ alij nõ permittitur. Ar. ſimile. j. 11, q. 3. qm̃ multos.

Vltis.] Hęc ẽ 2. pars huius di. in qua reprehenditur quidam Natalis eps, qui ſemper erat in comeſſatiõib. ita ꝙ offĩ ſuum neſciebat: & ita aliis đtrahebat. & hoc probatur ꝑ hoc c. & per c. ſeq. Io. de Fan.

CASVS. In hoc c. reprehẽdit Greg. Natalem eꝑm, qui tantum conuiuiis deſeruiebat, in quib. vita abſentium reprehendebatur, & inanes fabulæ cãtabãtur; qđ ex eo apparebat, ꝙa neq; lectioni neq; exhortõi inſiſtebat; neq; ſuis maioribꝫ reuerẽtiã exhibebat.

d ¶ *Actionum.*] Ar. prę ſumi contra aliquem quandoq; propter crimẽ præteritum. 18. di. peruenit [b]. 34. q. 1. cũ per bellicã. Quãdoq; ex præſenti circa prę ſens, vt hic, quandoq; circa futurum. 50. di. ſi quis diaconus. Quandoque ex præterito circa præteritum. 22. q. 1. nõ eſt. Quãdoque ex præterito circa futurum. 23. q. 5. ſi apud. & 81. diſt. plurimos.

e ¶ *Inuigiles.*] q̃ duo, ſ. lectioni ſtudere, & exhortatiõi inuigilare, ſunt opera põtificis. 36. diſt. c. vlt.

f ¶ *In teſtimonium.*] hic vnum factum probat aliud, vt 1. q. 1. conſtat, &c.

CONuiuia.] CASVS. Item Natalis epiſcopus excuſabat ſe, quia reprehenſus fuit propter conuiuia, quę faciebat: dicens ꝙ bona intentione & cã impendendę charitatis hoc faciebat. Sed Grego. dicit, ꝙ tunc fiunt ex charitate, cum vita abſentium non reprehenditur, nec inanes fabulę recitantur, ſed verba ſacræ lectionis, & cũ infirmitas ſola reficitur: & qui hæc in ſuis conuiuiis facit, magiſter eſt abſtinentiæ. Quæ autem ſequuntur vſque ad diſtinctionem, plana ſunt, & per ſe patent.

g ¶ *Mordetur.*] Vnde verſus:

Quiſquis amat dictis abſentũ rodere vitã.

Hanc mẽſam vetiũ. nouerit eſſe ſibi.

4 Burc. l. 2. c. 162. Iuo p. 6 c. 153.

† *decanus, aut aliquis*] Burch.

5 Burc. l. 2. c. 164. Iuo p. 6 c. 255.

† *al. miniſterium.*

6 Conc. Aquiſgr. c. 83. Rab. in pœn. c. 27.

† *iſta ſunt addita loco cuiuſdam gloſ.*

7 Burc. l. 2. c. 169. Iuo p. 6 c. 260. Rab. ĩ pœn. c. 28.

8 Apud Martin. Braca.

9 Burc. l. 2. c. 165. Iuo p. 6 c. 256. C. 66.

3 De conſe. di. 5. c. null⁹. Burc. l. 2. c. 161. Iuo p. 6 c. 252.

† *al. abſtinentia.*

† *al. in amore.*

† *al. facere permittat.*

† *al. ſanctitas.*

† *& al. cibi.* 1. Cor. 11.

† *al. ingluietate.*

Source : BIU Cujas

Sequitur

SEquitur.]Hæc dist. diuiditur in quattuor part. In quarum prima probatur per septem auctoritates, ꝙ prælati non debent esse accensi ad iram vel perturbationem. Secunda ibi, *Salomon.* Tertia ibi, *Ex his.* Quarta ibi, *Percussor.* Ioan. de Fan.

CASVS. In hac 45. dist. prosequitur 9. c. apostolicæ regulæ, oportet episcopū non esse percussorem: quia nō debet esse irascibilis & perturbati sensus, sed patiens exemplo Christi, q̄ dorsum posuit ad flagella. Et primo probat ꝙ prælati non debent aliquem pcutere vsq; ad §. *Salomon.* postea allegat in contrarium vsq; ad §. *Ex his.* No. "ergo ꝙ est percussio spiritualis: & est pcussio corporalis. Spiritualis ē, cum q̄s indiscreto seruore corrigit aliquos. ista prohibetur. vt ĵ. c. vl. Corporalis est illa quę manu fit. & ista vbi fit ex ira vel odio, vel ad hoc vt magis timeatur, peccatū est, vt ĵ. ea. c. 1. sed si fit cā correctionis [a], licita est ei qui habet potestatem in eum, vt ĵ. e. cum beatus. & 35. dist. añ omnia. hoc tamen scias, ꝙ episcop⁹ suis manib. neminem verberabit, vt 86. dis. non liceat. sed per alium potest, vt 5. q. 5. illi. nō tamē per laicum, sed per clericum, si clericus fuerit verberandus, vt ext. de sen. excom. vniuersitatis. ni si penitus sit incorrigibilis. tūc etiam per laicum potest, vt ext. de sen. exc. c. vt famę. "Item distinguēdum est circa qualitatem ipsarum personarum, quę corrigendę sunt, & etiam circa quantitatem criminum: nā qui sunt in minorib. ordinib. constituti, licite verberantur etiā pro minorib. crimini bus: vt ĵ. e. §. Salomō. & 35. di. ante. sed maiores non sunt verberādi nisi pro maiorib. vel enormib. crimini bus vt ĵ. e. cum beat⁹, & 35. dist. ante. "Sunt tamen alij casus, in q̄ bus licite percutitur clericus, vt no. 17. q. 4. si quis suadente.

1 Epist. ad Nepotianū

2 lib. 23. c. 12

" Percussio est duplex.

1. Tim. 3. & ibi gl. ordi. & Ansel. ex Hier. ad Oceanum.

a De hoc mēbro dic, vt leg. & no. ext. de sen. exc. cū volūtate. vers. ꝙ de his.

3 Io. Diac. l. 3. c. 9. Pol. l. 4. tit. 9.

2. *Tim.* 4.

4 Arg. ꝙ sufficit allegatio gñalis ñ exp̄sso lib. đ quo p gl. in ver. cōtinebatur. c. cōtinebatur. đ desp. imp.

" Corrigēs dz multa attendere.

†*nemo*] ori.

" Clericus an possit verberari.

Si ergo laicis comessationes damnabiles sunt, multo magis sacerdotibus imputantur ad gehennam. Venter enim pinguis (vt Hieronymus ait [1]) crassum sensum generat: cum sacerdotalis sensus contra vigil esse debeat, & tenuis: atque ideo edacitatis vitio obnoxij in sacerdotes vngi non debent. Hi enim (vt ait Gregorius in moralibus [2]) qui adhuc vitiorum bello subiacent, nequaquam per prædicationis vsum præesse magisterio ceterorum debent.

DISTINCTIO XLV.

1 ps

Equitur [non percussorem.] Non enim oportet episcopum ita esse irascibilem, & perturbati sensus, vt percutiat, qui debet esse patiens: sed sequatur eum, qui dorsum posuit ad flagella.

Vnde Gregorius scribit Ioanni episcopo Constantinopol. lib. 2. epist. 52. al. c. 91.

¶Verborum correptione, non verberibus timeri debet episcopus. C. I.

3 QVid autem de episcopis, qui verberibus timeri volunt, canones [a] dicant [4], bene fraternitas vestra nouit. Pastores etenim facti sumus, non percussores: & egregius prædicator dicit [Argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina.] Noua vero, atque inaudita est ista prædicatio, quæ verberibus exigit fidem [b].

Item in concilio Romano sub Siluestro, cap. 17.

¶De eodem. C. II.

NEminem† [c] quisquam peccantem clericum cæde attingat, non presbyter, non diaconus, non episcopus clericum, vel seruitorem ecclesiæ ad cædem perducat. Sed si ita causa exigit clerici, triduo [d] priuetur honore, vt pœnitens redeat ad matrem ecclesiam.

Item Gregorius Paschasio episcopo Neapol. lib. 11. epist. 15.

¶Non asperis, sed blandis verbis, ad fidem sunt aliqui prouocandi. C. III.

QVi sincera intentione extraneos à Christiana religione ad fidem cupiunt rectam perducere, blandimentis [e] non asperitatibus debent studere, ne quorum mentem reddita ad† plenum ratio poterat reuocare, pellat procul aduersitas. Nam quicumque aliter agunt, & eos sub hoc velamine à cōsueta ritus sui volunt cultura suspendere, suas illi magis, quàm Dei causas probātur attendere. ¶ [5] Iudæi siquidem Neapoli cōsistentes questi nobis sunt, asserentes, ꝙ quidā eos à quibusdam feriarum suarum solenni tatibus irrationabiliter nitantur arcere: ne illis sit licitum festiuitatum suarum solennia colere: sicut eis nunc vsq;, & parentibus eorū longis retro temporibus licuit obseruare. Quòd si ita se veritas habet, superuacuæ rei videntur operā dare†: Nam, quid vtilitatis est, quando, & si contra lōgum vsum fuerint vetiti, ad fidem illis, & cōuersionem nihil proficit? Aut cur Iudæis, qualiter cæremonias [f] suas colere debeant, regulas ponimus, si per hoc eos lucrari nō possumus? Agēdum ergo est, vt ratione potius, & mansuetudine prouocati sequi nos velint, non fugere, vt eos, ex eorum codicibus ostendētes, quæ dicimus, ad sinum matris ecclesiæ Deo possimus adiuuante conuertere. Itaque fraternitas tua eos monitis quidem, prout potuerit, Deo adiuuāte, ad conuertendum accendat, & de suis illos solennitatibus inquietari denuo non permittat: Sed omnes festiuitates, feriasque suas, sicut hactenus tam ipsi, quàm parentes eorum per longa colentes retro tempora tenuerūt, liberam habeant obseruandi, celebrandique licentiam [g].

Item Gregorius iiij. in epistola episcopis per Galliam, & Germaniam constitutis.

¶Non seueritate, sed beneuolentia subditos prælati corripiant. C. IIII.

6 LIcet plerumque accidant in sacerdotibus, quæ sunt reprehendenda, plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia [h], quàm seueritas, plus cohortatio, quàm comminatio †, plus charitas, quàm potestas: cum nemo nostrum sine reprehensione, aut sine peccato [i] viuat. Nam si Dominus statim post trinam negationem beatum Petrum apostolum præceptorem nostrum iudicasset, non tantū ex quant, non statim fulminent illos, sed supportent: cum nec ipsi sint sine reprehensione & peccato, & hoc probat exemplo Christi, qui si Petrum post trinam negationem statim iudicasset, non tantum fructum ex eo recepisset. Et auctoritate Euangelij dicentis: Quod tibi non vis fieri, &c.

a ¶*Canones.*]86. dist. non liceat.

b ¶*Fidem.*]"Ad fidem enim nemo cogēdus est, vt 23. q. 5. ad fidem. & ĵ. ca. de Iudæis. sed fidem receptam cogitur quis retinere. & sic non obstat 23. q. 4. quis nos. & q. 6. iam vero.

"Fidem suscipere nemo cogitur

c ¶*Neminem.*] ¶*Peccantem.*] dum tamen non nimis [b] enormiter excedat. vel intellige quòd clericus in sacris ordinib. constitutus non est grauiter & immoderate verberandus. & sic non obstat ext. de sent. exc. vniuersitatis. Ioan.

b Et sic nō ob. extr. de sent. exc. vt famæ. Ioan. de Fan.

d ¶*Triduo.*]similis suspensio est 5. q. 3. in loco, &c.

QVi sincera.] CASVS. Neapolitani verberabant Iudæos vt ad fidem conuerterētur: nec permittebāt eos suas festiuitates celebrare. De hoc cōque sti fuerunt Iudæi Papæ. Præcepit ergo Papa, Neapolitano archiepiscopo, ne hoc fieri permittat: quoniam non asperitatibus, sed rationibus & auctoritatib. vet. test. sunt commonendi, & admonitionib. ad fidem sunt conuertendi: aliàs eorum cōuersio erit inutilis. si aūt conuerri noluerint, ī feriis & festiuitatibus suis, quas ipsi & parētes eorum hactenus coluerunt, inquietari non permittat, sed liberam habeant licentiam celebrandi.

5 Iuo p. 13. c. 105.

†*al. adhibere.*

e ¶*Blandimentis.*]vel etiam munerib. vt 23. q. 4. c. vl. licet argu. fit contra. 1. q. 2. quā pio. 22. q. 2. primum.

f ¶*Cæremonias.*]cæremoniæ dicuntur sacrificia Iudæorum: quia cereis exercebantur. ĵ. dist. 6. §. his ita.

g ¶*Licentiam.*]"Sed nonne Iudæi mortaliter peccāt ista faciendo [c]: quomodo ergo datur eis licentia peccādi mortaliter? Item si peccāt mortaliter, quare nō puniuntur, cum ipsi in aliis delictis puniantur, vt 17. q. 4. constituit. ext. de vsu. post miserabilē? Sed dic quòd nō dat eis hic licentiam peccandi: sed liberationē à pœna. & est simile 4. di. denique. & 21. q. 2. placuit. 23. q. 1. paratus. Ad aliud respondeo, quod si Iudæi ab hoc prohiberē tur, ergo cogerentur ad fidem. & hæc vera sūt: dum tamen ipsi in cō temptū nostræ fidei ñ exerceāt talia, vt C. đ Iudę. Iudęos. & ext. de iudæ. & si iudæos.

" Ecclesia quare pmittit Iudæos mortaliter peccare.

c Nam celebrare & exercere illa cæremonialia est peccatū mortale. Vñ Hier. Cusi⁹ legis ab ad uētu Christi non differt ab idololatria. Arc.

6 ĵ. e. c. licet Iuo par. 5. c. 368.

LIcet plerumq; accidant.] CASVS. Episcopi in Gallia, Germania & Europa statim cum perpendebant clericos suos delinquere, eos iudicabant, & eiiciebant de ecclesia sua: đ quo Papa eos reprehēdit, & docet, quòd si aliquando clerici delin-

†*al. commodatio.*

h ¶*Benevolentia.*]" Nam sententia, quæ misericordiam vetat, fugienda est. 50. dist. ponderet.

"snia sit cō iūcta misericordiæ.

i ¶*Sine peccato.*]vt 81. dist. Apostolus. & 25. dist. §. nunc autem.

a ¶*Ex*

Source : BIU Cujas

" Iudex sit amator æquitatis & misericordiæ.

a ¶ *Expectandi.*] Arg. " quòd semper iudex potius sequetur misericordiam quàm iudicium : vel æquitatem quàm rigorem, vt 86. dist. non satis. 50. dist. ponderet. 26. q. 7. alligant. & 35. q. 9. veniam. Adidem. 9. dist. sana.

b ¶ *Iudicandi.*] id est, damnandi.

c ¶ *Scandalorum.*] nam scandalum est, clericum statim puniri post delictũ. sic. 11. q. 3. rursus.

d ¶ *Non vult.*] sic 2. q. 6. qui se scit.

DE *Iudæis.*] CASVS. ideo statutum fuit in concilio Toletan. ne de cetero ad fidem per vim adducãtur : qa cui vult, Deꝰ miseretur: & quẽ vult indurat. Admonẽdi ergo sunt, & nõ cogendi. Verumtamẽ si iam coacti sunt ad fidem, sicut factum fuit temporib. principis Sisebuti: quia iam sacramenta diuina receperunt: cogẽdi sũt ea seruare: ne nomen Domini blasphemetur in eis, & fides quam susceperunt, cõtemptibilis habeatur. Sequens ca. satis planum est.

†*al. prospici.* Orig.

e ¶ *Saluandi sunt.*] qa nullus inuitus fit bonus, vt 23. q. 6. vides.

" Coactio est duplex,

f ¶ *Coacti sunt.*] " Coactio conditionalis de qua hic loquitur, non impedit sacramẽtum baptismi : nec etiam sacramẽtum ordinis, vt 74. dist. vbi impedit tamen sacramentum matrimonij[a], vt extr. de spon. cum locum. sed si fuerit absoluta coactio, nullus character imprimitur, vt ext. de bapt. maiores. sed in dormientib. & amẽtib. distinguitur: qꝺ si prius habeãt pro posito baptizandi, recipiunt characterẽ: aliter non, vt ibidem dicitur in fi. eo qꝺ dormiens possessionem non acquirit, vt ff. de acq. pos. l. 1. §. 1.

a Arg. cõtra 22. q. 4. inter vbi de hoc, ibi videas,

¶ Burc. l. 4. c. 82. Iuo p. 1. c. 276. & p. 13. c. 94. Pã. l. 1. c. 72.

Rom. 10.

g ¶ *Vilis.*] Not. propter vilitatem vitandã ali quid fieri. 100. di. prisca. & c. seq.

h LICET.] ¶ *Et quod prouisum est.*] simile est qđ dicit decr. quod alicui pro pietate conceditur, non debet redũdare in alterius iniuriã, vt ext. de ecc. ædi. c. 2. & ext. de ap. reprehẽsibilis.

i ¶ *Concordiam.*] s. vt vnus præesset aliis, ne fieret schisma, vt 93. dist. legimus. & 89. dist. ad hoc.

EPISCOPUM.] CASVS. Statutũ fuit in canone Apostolorum, vt nullus episcopꝰ, presbyter, vel diaconus percutiat fideles delinquentes, vel infideles volens ab eis timeri. quod si fecerit, deponatur: quia Dominus hoc non docuit: immo cũ eo fructum, sicut fecit, recepisset. Expectandi [a] ergo, atque corrigendi magis sunt rectores ecclesiæ, quàm statim iudicandi [b]: cum maiora negotia, & difficiliores causarum exitus, sanctorum patrum canones spiritu Dei conditi, & totius mundi reuerentia cõsecrati iubeant sub nostræ sententiæ expectatione suspendi, no stroque moderamine finiri. Vnde necesse est hæc, & alia ecclesiastica quæque negotia post multarum experimenta causarum solicitius perspici †, & diligentius præcaueri: quatenus per spiritum charitatis, & pacis, omnis materies scandalorum [c], & præsumptio inuidorum[A] atque oppressio simplicium fratrum de ecclesiis Domini auferantur. Et sicut non vult quisquam fratrum se aliorum iudicio prægrauari, ita non audeat alij inferre, quod sibi non vult [d] fieri, Iudæi non sunt cogẽdi ad fidem: quam tamen si inuiti susceperint, cogendi sunt retinere.

A ¶ Inuidorum.] *In epistola Gregorij iiij. (quæ est in sæpe memorato codice bibliothecæ Dominicanæ) & aliquot vetustis, exemplaribus Gratiani legitur,* Iudæorum.

Vnde in concilio Toletano 4 c. 56. statutum est.

¶ Sicut non sunt Iudæi ad fidem cogẽdi, ita nec conuersi ab ea recedere permittuntur. C. V.

1 DE Iudæis autem præcipit sancta synodus nemini deinceps ad credendum vim inferri. [Cui enim vult Deus, miseretur, & quem vult indurat.] Non enim tales inuiti saluandi sunt [e], sed volentes, vt integra sit forma iustitiæ. Sicut enim homo proprij arbitrij voluntate serpenti obediens periit, sic vocante se gratia Dei, propriæ mentis conuersione homo quisque credẽdo saluatur. Ergo non vi, sed liberi arbitrij facultate vt conuertãtur, suadendi sunt, non potius impellendi. Qui autem iampridem ad Christianitatem coacti sunt [f] venire (sicut factum est temporibus religiosissimi principis Sisebuti) quia iam constat eos sacramentis diuinis sociatos baptismi gratiam suscepisse, & chrismate vnctos esse, & corporis, & sanguinis Domini extitisse participes, oportet, vt fidem, quam etiam vi, vel necessitate susceperunt, tenere cogantur, ne nomen Domini blasphemetur, & fides, quam susceperunt, vilis [g], & contempti bilis habeatur.

Item Leo Papa, epi 82. ad Anastasium episcopum Thessalonicensem, c. 1.

¶ Beneuolentia plus quàm seueritas erga corrigendos agat. C. VI.

2 LICET nonnumquã accidant, quæ in sacerdotalibus sunt reprehendenda personis, plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia, quàm seueritas, plus cohortatio, quàm comminatio †, plus charitas, quàm potestas. Sed hi, qui quæ sua sunt, quærunt, nõ quæ Iesu Christi, facile ab hac lege discernuntur: & dum dominari magis, quàm consulere subditis quærunt, placet honor, inflat superbia, & quod prouisum [h] est ad concordiam [i], tendit ad noxã.

Item ex canone Apostolorum, c. 28. iuxta priscam versionem.

¶ Deiiciatur ab officio presbyter, & diaconus & episcopus verberibus timeri quærens. C. VII.

3 EPiscopum, aut presbyterũ, aut diaconum percutientẽ fideles delinquentes, aut infideles inique agentes, & per huiusmodi volentem timeri, deiici ab officio suo præcipimus, quia nusquam nos docuit [k] hoc Dominus. Econtrario vero ipse cum percuteretur, non repercutiebat: cum male diceretur, non remaledicebat: cũ pateretur, non comminabatur.

Item ex concilio Bracarensi 3. c. 6.

¶ Non verberibus, sed verbis subditos episcopi corripiant. C. VIII.

CVm beatus Apostolus arguere, obsecrare, vel increpare in omni patiẽtia præcipiat, extra hanc doctrinam nouimus quosdã ex fratribus tantis cædibus in honoratos † subditos efferuescere, quantas poterant latrocinantium promereri personę. Et ideo, qui gradus iam ecclesiasticos meruerũt, id est presbyteri, abbates, & leuitæ, qui exceptis grauioribus [l], & mortalibus culpis, nullis debent verberibus subiacere, non est dignum, vt passim vnusquisq; prælatus honorabiliora membra sua, put voluerit, & ei placuerit, verberibus subiiciat, & dolori: ne, dum incaute subdita percutit membra, ipse quoque debitam sibi subditorum reuerentiam subtrahat [m], iuxta illud, quod quidam sapiens dixit. [Leuiter † [n] castigatus reuerentiam exhibet castiganti: asperitatis autem nimiæ increpatio nec correctionem recipit, nec salutem.] Et ideo, si quis aliter, quàm dictum est, prædictos honorabiles subditos licentia perceptæ potestatis elatus, ma-

k ¶ *Docuit.*] Sed nonne Dñs flagellis percussit, vt 1. q. 3. saluator? Sic: sed ñ fecit hoc vt timeretur, sed cã correctiõis, vtꝫ. e. in summa.

CVm beatus.] CASVS. Quidam episcopi odio inflammati fratres suos honorandos, s. abbates, presbyteros, & diaconos sic verberabant cum delinquebant, sicut cõsueuerũt verberari latrones. quod reprehẽdit concilium Bracarense: & ostendit hoc nõ esse faciendum, nisi pro grauioribus. & mortalibus culpis. Et hoc probat auctoritate Apostoli, qui præcipit arguere & obsecrare in patientia. & vna ratiõe: qa si quis incaute honorabilia membra percutit, sibi debitam subtrahit reuerentiam : iuxta illud Sapientis, Leuiter castigatus reuerentiam exhibet castiganti: & qui secus fecerit, iuxta verberum modum pœnam excommunicationis & exilij sustinebit.

2. Petr. 2.

2ã. e. c. licet. j. Polyc. l. 4. tit. 29.

†*al. commotio.*

l ¶ *Grauioribus.*] " hic patet qꝺ maiores clerici non sunt verberã di, nisi pro maiorib. culpis: sed minores etiam verberãtur pro minorib. vt 35. dist. ante. & 21. dist. c. deniq;. 5. qu. 5. illi qui. sunt & aliæ personæ quæ habẽt coerctionem verberum, sed temperatam : vt pater, dominus, mater, paterfamilias, magister, maritus [b], vt 23. q. 4. duo ista. & q. 5. c. 1. & 7. q. 1. sicut. vñ si pater verberat filium clericũ in minoribꝰ ordinibꝰ constitutum, non est excommunicatus : idem est de aliis propinquis, vel de iis qui familiam habent, vt extr. de sent. excom. cum voluntate. in fi. Io. Tancredus tamen respondit, quòd si pater animo corrigendi verberat filium in sacris ordinib. constitutum, qꝺ non est excommunicatus : quia manus illa non est in iuriosa : cum non faciat animo iniuriandi, vt ext. đ sen. exc. c. j. hoc etiam notaui in quæstionibus. B. [c].

" Clerici ñ sunt æqualiter verberandi.

3 Anſ. l. 6. c. 159. Pol. l. 4. tit. 9.

b Adde gl. in l. iuranti bꝰ. ff. de iur. om. iu. & in auth. de nu. §. si vero. coll. 3.

2. Tim. 4.

†sic in codice regio.

cquæstio vernialis est, & incipit, quritur vtrũ pater, &c.

m ¶ *Subtrahat.*] Arg. quòd ex quo prælatus non seruat reuerentiam subdito, nec subditus tenetur ei seruare, vt 45. distin. esto. 22. q. 5. de forma. 32. q. 5. iniquum.

n ¶ *Leuiter.*] ff. ad leg. Aquil. præceptoris.

†*Leniter.*] Orig.

Source : BIU Cujas

litia animi tantum, crediderit verberandos, iuxta modũ verberum, quæ intulerit, excommunicationis pariter, & exilij [a] ſententiam ſubſtinebit.

2 *Salomon vero contra admonet dicens*[1] [*Percute filium tuum virga: & liberabis animam eius à morte.*] *Hinc etiam B. Gregorius ſcribit in dialogo*[2] *Beatum Benedictum, quemdam monachum virga percutiendo ſanaſſe, quem crebra admonitione curare non poterat. Hinc etiam Dominus flagello facto de funiculis, male verſantes in templo flagellauit*[b]*: & de orationis domo eiecit. Hinc etiam Apoſtolus fornicatorem*[c] *illum ſatanæ corporaliter vexandum tradidit: & magum*[d] *illum corporali cæcitate damnauit. Hinc etiam in canonibus*[e]*, pueri, qui ante rationales annos irrationabiliter verſantur, verberibus caſtigari iubentur.*[3] *Virgines quoque, ſi religionis veſte depoſita aliis ſe copulauerint, ergaſtulis*[f] *retrudi præcipiuntur.*

Hinc etiam Gregorius in moralibus, 20. lib. par. 4. c. 6.[4]

¶Diſciplina non eſt ſeruãda ſine miſericordia, nec miſericordia ſine diſciplina. C. IX.

DIſciplina[g], vel miſericordia multum deſtituitur: ſi vna ſine altera teneatur. Sed circa ſubditos ſuos ineſſe rectorib⁹ debet, & iuſte conſolãs miſericordia, & pie ſequiens diſciplina. Hinc eſt, q; ſemiuiui illius vulneribus, qui à Samaritano in ſtabulum ductus eſt, & vinum adhibetur, & oleum: vt per vinum mordeantur vulnera, per oleum foueãtur: quatenus vnuſquiſque, qui ſanandis vulneribus præeſt, in vino morſum diſtrictionis adhibeat, in oleo molli tiem pietatis: per vinum munden tur putrida, per oleum ſananda foueantur. Miſcenda[h] eſt ergo lenitas cum ſeueritate, faciẽdumq; quoddam ex vtraq; temperamentũ, vt neq; multa aſperitate exulcerentur ſubditi, neque nimia benignitate ſoluantur. Hoc nimirũ illa tabernaculi arca ſignificat, in qua cũ tabulis virga ſimul & manna eſt: quia cum ſcripturæ ſacræ ſcientia, in boni rectoris pectore, ſi eſt virga diſtrictionis, ſit & manna dulcedinis. Hinc etiam Dauid ait [Virga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt.] Virga etenim percutimur, & baculo ſuſtentamur. Si ergo eſt diſtrictio virgæ, quæ feriat, ſit & conſolatio baculi, quæ ſuſtentet. Sit itaque amor, ſed nõ emolliens: ſit rigor, ſed nõ exaſperans: ſit zelus, ſed non immoderate ſæuiens: ſit pietas, ſed non plus, quàm expediat, parcẽs. Intueri libet in Moyſi pectore miſericordiam cum ſeueritate ſociatam. Videamus amantem pie & diſtricte ſæuientem. ¶Certe cum Iſraeliticus populus ante Dei oculos pene inueniabilem contraxiſſet offenſam, ita vt eius rector audiret [deſcende, peccauit populus tuus] ac ſi ei diuina vox diceret: qui ĩ tali peccato lapſus eſt, iam meus non[1] eſt, atque ſubiungeret [Dimitte me, vt irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam.] ille ſemel & iterum pro populo, cui præerat, obicem ſe ad impetum Dei irascentis opponens ait [Aut dimitte eis hanc noxam: aut ſi non facis, dele[k] me de libro tuo, quem ſcripſiſti.] Penſemus ergo, quibus viſceribus eumdem populum amauit, pro cuius vita de libro vitæ deleri ſe petiit. Sed tamen iſte, qui tanto eius populi amore conſtringitur, contra eius culpas penſemus, quanto zelo rectitudinis accendatur. Mox enim vti petitione prima, ne delerentur, culpæ veniam obtinuit[l], ad eumdem populum veniens ait [Ponat vir gladium ſuum ſuper fœmur ſuum: ite & redite de porta vſque ad portam per medium caſtrorum: & occidat vnuſquiſque fratrem, & amicum, & proximum ſuum: ceciderunt q; in die illo quaſi viginti [a] tria millia hominum.] Ecce qui vitam omnium etiam cum ſua morte petiit: paucorum[m] vitam gladio extinxit. Intus arſit ignibus amoris: foris accenſus eſt zelo ſeueritatis. Tanta fuit pietas, vt ſe pro illis coram Domino morti offerre non dubitaret: tanta ſeueritas, vt eos, quos diuinitus feriri timuerat, ipſe iudicij gladio feriret. Sic amauit eos, quibus præfuit, vt pro eis nec ſibi parceret: & tamen delinquentes ſic perſecutus eſt, quos amauit, vt eos etiam Domino parcente proſterneret. Vtrobique legatus fortis, vtrobique mediator admirabilis, cauſam populi apud Deum precibus, cauſam Dei apud populum gladiis allegauit[n]. Intus amans diuinæ iræ ſupplicando obſtitit: foris ſæuiens culpam feriendo conſumpſit. Sucurrit citius omnibus oſtenſa morte paucorum. Et idcirco omnipotens Deus fidelem famulum ſuum citius exaudiuit agentem pro populo: quia vidit, quid ſuper populum acturus eſſet ipſe pro Deo. In regimine ergo populi vtrunque Moyſes miſcuit, vt nec diſciplina deeſſet miſericordiæ, nec miſericordia diſciplinæ. Vnde hic quoque iuxta vtranque virtutem dici-

ſemper ſequetur æquitatem, vt extr. de tranſa. c. vlt. Bar.

i ¶*Meus non eſt.*] Arg. quod de vno concedi tur, de alio negatur. ſic. 1. q. 1. per Eſaiam. 33. q. 5. qui ſitit. & 23. qu. 4. forte. ſic 25. diſt. qualis. ſimiliter cum iudicatur rem meam eſſe, per conſequens iudicatur tuam non eſſe, vt ff. de proc. Põponius. §. 2.

k ¶*Dele.*] Sed quare hoc petiit Moſes[b], cũ nemo deleri poſſit ni ſi propter peccatum proprium: quia ſpiritus ſanctus nulli ingerit immeritam pœnam, vt 11. qu. 3. illud? Dicunt quidam quòd impetu mẽtis hoc dixit. Alij dicunt, q; ex magna cõfidẽtia hoc dixit: q. d. impoſſibile eſt q; me deleas. Aug. tamen dixit q; hæc dictio, aut, ponitur hic cõditionaliter, i. ſi nõ dimittis eis hanc noxam, dele me cũ eis. poſtea deſtrue conſequens: ſed non deles me: ergo dimittes eis hãc noxam. & Greg. hic cõditionaliter exponit. Alij intelligũt hoc de morte temporali, prout videtur ſonare littera ſequens.

l ¶*Obtinuit.*] ſ. 50. di. ſi quis præpoſtera. cõtra, ibi dr q; veniam petiit, ſed non obtinuit? Reſpon. "Obtinuit ad tempus, vel "ne punirentur æternaliter: ſed non vt nũ quam punirentur. Puniti enim ſunt pro illo peccato in Romana & in Babylonica captiuitate, vt 86. diſt. ieiuniũ. vel obtinuit veniam quo advitam æternam, non quo ad temporalem: ſicut & Dauid remiſſum fuit peccatum quo ad vitam æternam: ſed tamen punitus fuit tẽporaliter, vt de pœn. diſt. 1. ſicut primi.

m ¶*Paucorum.*] Not. 23. milia dici pauca[c]: quia pauci fuerũt reſpectu aliorum, ſimi. ff. de ver. ſig, maiorẽ.

ADDITIO. Et 23. q. 4. §. quod autem.

n ¶*Allegauit.*] Argu. quòd idem poteſt eſſe aduocatus vtriuſque partis: & *nunc* inducere *iura pro* vna parte, *nunc pro* altera. quod eſt falſum[d]: & ſic tutor duorum litigantium pro vno agit, & p altero reſp. vt ff. de aut. tuto. accipientis. "Ex hoc loco ſumitur cauſa quare epiſcop⁹ accedens ad altare deponit mitram & baculum: ſed cum conuertit ſe ad populum, reſumit

[1] Prouer. 23.
[2] lib. 2. dial. c. 4.
Io. 2.
1. Cor. 5. Act. 3.
[3] Siricius Papa epi. 1. c. 6
[4] lib. 20. c. 6 ad c. 29. Iob paſt. par. 2. c. 6. l. 1. reg. epiſt. 24.
Luc. 10.
Heb. 9.
Pſal. 22.
Exod. 23.

[a] ¶*Exilij.*] Not. "clericum poſſe relegari in exilium, vt 2. q. 1. ĩ primis. & notatur 3. q. 4. hi qui.

SALOMON. Hęc eſt ſecũda pars huius di. ĩ qua probatur q; ſubditi ſunt caſtigãdi: & tunc eos prælati diligunt cũ eos caſtigãt. & hęc probantur per iſtum §. & per quinq; auctoritates Sanctorum. Io. de Fan. CASVS. Hactenus probauit, q; epiſcopus pcutere nõ debet. Modo probat Gratianus contrarium in hoc §. ſeptem auctoritatib. & exemplis: quod etiam per ſequẽtia capitula probat.

[b] ¶*Flagellauit.*] vt 1. q. 3. ſaluator.

[c] ¶*Fornicatorem.*] ĵ. 2. q. 1. de manifeſta.

[d] ¶ *Et magum.*] ĵ. 23. q. 8. legitur.

[e] ¶*In canonibus.*] ĩ hoc libro non inuenio illos canones: ſed verba correctionis inueniuntur 28. di. de his. & 12. q. 1. c. 1.

[f] ¶ *Ergaſtulis.*] ĵ. 27. q. 1. impudicas. & c. per uenit.

Diſciplina.] CASVS. In hoc c. p bat Gratianus (aliàs Greg.) q; ſplatus circa correctionẽ ſubditorum debet in ſe habere miſericordiam & diſciplinã. Et hoc p bat quinque ratiõib. vel exẽplis, ſ. Samaritani, qui vulnerib. ſemiuiui appoſuit vinũ & oleum: & arcæ, in qua virga erat & manna: & Dauid, q; virga & baculo ſanatus eſt: & Moyſi, qui circa populum exercuit miſericordiam & ſeueritatem: & exemplo Iob, qui cum ſederet quaſi Rex exercitu circũſtante, erat tamẽ mœrentium conſolator. Et qd hęc ſupra dicta ſignificent, diligẽter in hoc c. exponitur.

[g] ¶*Diſciplina.*] ĵ. rigor ſiue pœna.

"Iudex mediocritatẽ ſequatur.

[h] ¶*Miſceda eſt.*] No. "q; iudices ſemp ſequẽtur mediocritatẽ, vt ar. ext. de cen. ex parte. ff. de pi. ac. ſi ſeru⁹. ff. de iu. & fa. ign. nec ſupina. ext. de off. cu. c. 1. & ff. de ver. ob. cõtinuus. §. cum ita[a]. Ar. cõtra. ff. de ne. ge. Neſennius. in fin. Io. Sol. iudex potius ſequatur æquitatem, q; rigorem, vt C. de iud. placuit. vbi certum ẽ ius ab æquitate diſſentire, vt in reſtitutione minorũ, niſi ex cã magis ſeq̃retur rigorem: vbi ſ. multis graſſantib. op⁹ eſt exemplo, vt ff. de pæ. aut facta. ĩ fi. vbi autem ius ſcriptum non eſt, iudex

[a] Ad idẽ ff. de ſer. leg. l. gñaliter. nã ſi legaui tibi ſeruum, nec exp̃ſſi de quo, de mediocri intelligẽdum eſt. Laur.

"Moſi oratio pro pone pulo in quo fuit exaudita.

[b] Sub. ſicut ẽt idẽ petiit 23. q. 4. iuxta fin. Arc.

[c] "Adde regulariter quot dicantur pauci, not. gl. in l. ſenatus. ff. d do. cã mor. & c. cupientes. §. cæterũ. in gl. in ver. cõtradi cẽtiũ pauci tas. de ele.

[d] Adde de hoc late p Ioan. An. in merc. ĩ reg. contractus, lib. 6.

"Eps qñq; ſumit, & qñ que depõit mitram & baculũ non ſine cauſa.

Source : BIU Cujas

resumit cõminationis suæ insignia, vt de cons. di. 1. nullus episcop⁹.

Omnis.] Casvs. Dicitur in hoc c. q̃ omnis qui recte iudicat, debet in manu gestare stateram, vt iudicet & absoluat iuste: & in vtroq; penso, i. in condemnatione vel absolutione debet habere simul iustitiam & misericordiam, vt p̃ iustitiam peccati snīam reddat: & per mīam peccati tẽperet pœnam: in omni negotio timsẽ ne de iustitię tramite deuians cadat.

† Iob 29.

a ¶*In vtroque.*] i. ī absoluẽdo & cõdẽnãdo.

b ¶*Portat.*] "Sed qualiter istud stare p̃t, q̃ iudex hẽat misericordiam & rigorẽ? Primũ ea rõe, quia iudex nõ p̃t mitigare pœnam, à canone latã, vel lege inflictã, vt 2. q. 3. §. notandum. 2. sed illud ibi expeditũ est. Item qualiter miseretur iudex illi⁹quẽ occidit[a]? Item q̃ misericordia manet circa illũ qui deponit? Itẽ q̃ misericordia fit ibi vbi fili⁹ punitur p̃ delicto patris? vt 6. q. 1. §. verũ. 2. Sol. ideo dī iudex seruare rigorem & misericordiã: non q̃ simul exerceat ea circa aliquẽ: sed qa si op⁹ fuerit, & cã subest, debet esse misericors in dispensando: si cã non subest, debet esse rigidus in iudicando. Vel dic q̃ iudex semp habebit misericordiam ẽt occidẽdo hominẽ: & si non per mitigationem pœnę, saltem per compassionem, vt j. e. vera. Item ex hoc facit misericordiã, cũ facit vt ille cõteratur iter flagella, &ne fiat deterior, Vñ eo ipso q̃ iudex punit aliquem, misericordiã facit, vt j. e. c. prox. & iste intellectus patere p̃t ex illis c. 23. q. 4. duo ista, & c. ea. vindicta. q. eñ facit finem peccato, misericors est, vt de pœ. di. vlt, c. vlt. in fi.

"iudex qualiter p̃t hre rigorẽ & misericordiã.

1 Burc. l. 16. c. 25. §. oīs.

a Nã iudex iuste & licite interficit 23. q. 5. miles nã ñ est crudelitas crimina pro Deo punire, ſ; pietas. 23. q. 8. legi. Arch.

2 4. sen. di. 15

Et qui emendat.] Casvs. In hoc c. ostendit Aug. q̃ eleemosyna dupliciter fit à prælato: ſ. dimittendo ei à quo læsus est, & orando pro ipso vt ei dimittatur, vel verberãdo, vel corrigendo delinquẽtes etiam inuitos: qa multa bona p̃stãtur inuitis, qñ ipsi sunt sibi inimici. Capitulum quod sequitur, planum est.

† al. Alcuinus.

3 Pann. l. 2. c. 192.

"rancorem dimittere tenemur.

c ¶*Dimittit.*] "Quilibet, potest & tenetur dimittere rancorem, sed nõ tenetur dimittere satisfactionem, vt 90. di. si quis cõtristatus, & 33. q. 4. si illic.

d ¶*Corripit.*] Hic vī, q̃ aliquis p̃t verberare vel excõicare aliquẽ pro ꝓpria iniuria, sic 23. q. 4. si illic, & 2. q. 7. si quis. Sed cõtra j. di. prox.

b Ad idẽ ad seditionarios [b]. vbi dicitur, q̃ clerici non debent esse vltores propriæ iniuriæ. similiter est contra 23. qu. 4. inter. vbi dicitur, q̃ nullus debet alium excommunicare pro propria iniuria. similiter est contra. 23. q. 5. de occidendis. vbi dicitur, q̃ iudex pro sua iniuria non debet reum occidere. Sed solue vt dixi 2. q. 7. si quis episcopus. Io. Sol. pro propria iniuria potest prælatus aliquem punire, dummodo nõ faciat hoc animo vlciscendi, vt j. dist. prox. seditionarios. vel vt magis timeatur, vt ſ. ea. di. c. 1. sed si animo corrigendi hoc facit, &non

de extra de hom. signifi. casti. 2. in fi. de hoc not. extr. de cle. mal. c. 1. vbi videas. Arc.

tur [Cumque sederem quasi rex circunstãte exercitu, eram tamẽ mœrentium consolator.† Sedere quippe circunstante exercitu, vigor est, ac disciplina regiminis, mœrentium vero corda consolari, ministerium pietatis.

A ¶ Viginti tria.] *Sic etiam legitur in codicibus B. Gregorij, sed i hebræis, paraphrasi Chaldaica, versione* Septuaginta, *& vulgata est:* tria millia.

Item Isidorus lib. 3. sententiarum de summo bono, c. 54.

¶Iuste iudicans misericordiam cum iustitia seruat. C. X.

1 OMnis, qui iuste iudicat, stateram in manu gestat, & in vtroque [a] penso iustitiam & misericordiam portat [b]: sed per iustitiam reddit peccanti sententiam: per misericordiam peccanti temperat pœnam: vt iusto libramine quędam per æquitatem corrigat: quædam vero per miserationem indulgeat, Qui Dei iudicia oculis suis proponit, semper timens, & tremens in omni negotio formidat: ne de iustitię tramite deuians cadat, & vnde non iustificatur, in de potius condemnetur.

Item Augustinus in Enchiridio, c. 27.

¶Qui remittit, & qui corripit, vterque miseretur. C. XI.

2 ET qui emendat verbere, in quem potestas datur, vel coercet aliqua disciplina, & tamen peccatum eius, quo ab illo læsus, aut offensus est, dimittit [c] ex corde vel orat, vt ei dimittatur, non solum in eo, quod dimittit, atque orat, verum etiam in eo, quod corripit [d], & aliqua emendatoria pœna plectit, eleemosynam dat, quia misericordiam præstat. Multa enim bona præstantur inuitis [e], quando eorum consulitur vtilitati, nõ voluntati, quia sibi ipsi inueniuntur esse inimici.

Sunt enim multa genera eleemosynarum, de quibus Albinus† ait.

¶De multiplici genere eleemosynarum. C. XII.

3 TRia sunt genera eleemosynarum: vna corporalis, egenti dare, quidquid [f] poteris: altera spiritualis, dimittere [g] à quo læsus fueris: tertia, delinquentes corrigere, & errantes in viam reducere veritatis.

Item Augustinus, lib. 50. homilia 6.

¶Eleemosynæ pecuniæ præfertur eleemosyna cordis. C. XIII.

4 DVæ sunt eleemosynæ, vna cordis, altera pecuniæ. Eleemosyna cordis est dimittere ei, à quo læsus es. Nam dare aliquid indigenti aliquando queris, & non habes, indulgere peccanti quantum volueris redundat [h] tibi. *& infra.* ¶Eleemosyna cordis multo maior est, quàm eleemosyna corporis. *& infra.* ¶Charitatis eleemosyna sine substantia terrena sufficit sibi, illa vero, quæ corporaliter datur, si non benigno corde [i] tribuitur, omnino non sufficit.

3 *Ex his omnibus apparet, quòd nec lenitas mansuetudinis sine rectitudine seueritatis, nec zelus rectitudinis sine mansuetudine in prælatis debet inueniri. Percussores ergo, qui præmissis auctoritatibus ab episcopali officio remouentur, non quilibet corporaliter flagellantes, sed prætermissa mansuetudine ad verbera semper parati intelligendi sunt, qui per flagella non vitia corrigere, sed timeri appetunt, quibus Petrus scribit* [*Nec sitis dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo.*] *Hinc etiam Gregorius scribit in moralibus, li. 19. parte 4. c. 23.*[5]

¶Mansuetudo & districtio ab inuicem non separentur. C. XIIII.

SVnt namque nonnulli ita districti, vt omnem etiam mansuetudinẽ benignitatis amittant: & sunt nonnulli ita mansueti, vt perdant districti iura regiminis. Vnde cunctis rectoribus vtraque summopere sunt tenenda, vt nec in disciplinæ vigore benignitatẽ mansuetudinis, nec rursum mansuetudine districtionem deserant disciplinæ: quatenus nec à compassione pietatis obdurescant, cũ contumaces corrigunt, nec disciplinæ vigorem molliant, cum infirmorum animos consolantur. Regat ergo disciplinæ vigor mansuetudinem, & mansuetudo ornet vigorem: & sic alterum commendetur ex altero, vt nec vigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta.

Item homilia 34. in Euangel.

ex indignatione, bene licet, vt in hoc c. dicitur. Bar.

e ¶ *Inuitis.*] Arg. "inuito confertur beneficium, vt 23. q. 4. displicet. & q. 5. non vos. 74. dist. placuit. & c. consuluit. ff. de neg. gest. soluendo. ff. de li. cau. l. 1. & 2. & ff. de ap. non tantum. ar. contra 20. q. 3. præ sens. & 23. q. 5. ad fidem. ff. de re. iu. inuito. Sol. ad bonum semel recepti bene cogitur aliquis illud retinere: aliàs non [c]. Contraria vero iura in casib. specialib. loquuntur, in quibus quis cogitur.

"Beneficiũ inuito confertur.

c ſ. e. de iuris.

SVNT ENIM. Dictũ est ſ. in c. prox. q̃ qui corripit & punit, dat eleemosynam: ideo ponit quot sunt genera eleemosynarũ, & ad hoc alle. duo c. se. Io. de Fan. & Hug.

4 Pann. l. 2. c. 193.

f ¶*Quidquid.*] "Hæc est magna eleemosyna qui dat vltra id quod potest [d], vt 41. dist. parsimoniam.

"Eleemosyna magna.

d Dñs ñvult opes fundi, sed dispentari. 76. di. ñ minus, vt 90. dist. c. si satis. Arc.

g ¶*Dimittere.*] quantum ad rancorem ad quis contristatus.

Dvæ sunt.] Casvs. Dicit Augustinus in hoc ca. q̃ duæ sunt eleemosynæ, vna cordis, sc. dimittere & parcere inimicis, alia corporis, ſ. pecuniæ: sed eleemosyna cordis maior est quã eleemosyna corporis: quandoque enim volo facere, sed non possum, cum nõ habeam cui dem, vel pauperes non inueniam. eleemosynam vero cordis semper facere possum, quæ sine terrena substantia sufficit.

1. Petr. 5.

5 in cap. 29. Iob, c. 16.

h ¶*Redundat.*] id est, abundat.

i ¶ *Benigno corde.*] "quia qui dat pauperi eleemosynam non ex charitate, sed ideo vt remoueat à se importunam petitionem, rem perdit & meritum, & venialiter peccat [e], vt 25. dist. §. criminis.

"Eleemosyna dator p̃t venialiter peccare.

e Sic ẽt peccat qs dãdo eleemosynã ad vanã gloriã. ar. 1. quæ. 1. vide. quantum.

EX HIS OMNIBVS. Hæc est tertia pars huius dis. in qua probatur, q̃ in correctiõib, debet semper iudex declinare ī partem mitiorem, & tamen punire: & hoc ꝓbat p̃ quattuor auctoritates. Ioan. de Fan.

Casvs. Cõcludit Gratianus ex supradictis, q̃ seueritas cum mansuetudine, & econuerso semper est habenda. Et soluit supradictam cõtrarietatem, dicens quòd in capitulis supradictis vsque ad §. Salomon. il li percussores ab episcopali officio repelluntur: qui verberant, non vt vitia corrigant, sed vt magis timeantur: & qui prætermissa mansuetudine semper sunt ad verbera parati, de quibus dicit Petrus, Ne sitis dominantes, &c.

Vnt namque, Casvs. Quidam prælati intantum erant misericordes, q̃ omnino rigorem iustitiæ negligebant. Alij erant intantum rigidi, q̃ nullam misericordiam, vel mansuetudinem habebãt: quos Greg. in hoc c. reprehendit, dicens quòd circa delinquentes, & iustitiam & misericordiam seruare debent, ita quòd rigor non sit rigidus, neque mansuetudo sit dissoluta.

Source : BIU Cujas

Vera iustitia compassionem.] Casvs. In hoc c. assignatur differẽtia inter veros iustos, & falsos hypocritas, quoniam veri iusti compassionem habent, & indignantur aduersus delinquentes, eos corrigendo. Falsi vero iusti despiciunt peccatores, & dedignantur eos, & nulla misericordia, vel compassione delinquentib. cõdescendunt, & inquantum se extollunt, intãtum deteriores fiunt.

a ¶ *Falsa vero.*] Vnde falsa iustitia nõ est iustitia, "& iudex si iustitia in eo nõ est, nõ est iudex, sicut nec in iusta misericordia, misericordia, vt 23.q.4.ẽ iniusta. sicut falsus denarius[a] non est denarius: & falsus tutor ñ est tutor, vt ff. de ver. si. Paulus. "Et no. ꝙ facit hic differẽtiam inter indignari & dedignari, vt idignatio spectet ad malos[b] & dedignatio ad bonos: & illud odium est bonũ quo quis odit peccata, non homines, vt 86. dist. odio. & iustus irascetur peccatis populorum, vt 7.q.1. §. cum vero.

† *al. iustitia*] Orig. "Iudex falsus non est iudex.

† *al. indignantur.*

a Sic dr falsa virtus. 28 q.1. §. ex his "Indignari & dedignari differunt.

b Vñ dicas, ꝙ dedignari ꝓprie est cũ superbia irasci, & corripere, & increpare, secũdũ Hug.

Thren.4.

Esa.52.

1 Rabani sunt, non Hieron. ij. cõmẽtarij.

¶ Vera iustitia miseris compatitur, delinquentibus indignatur. C. XV.

VEra iustitia compassionem habet, falsa vero† [a] dedignationem: quãuis & iusti soleant recte peccatoribus dedignari. Sed aliud est, quod agitur typo superbiæ, aliud, quod zelo disciplinæ. Dedignãtur† etenim, sed non dedignantes. *& post pauca.* ¶ At contra hi, qui de falsa iustitia superbire solẽt, ceteros quosq; despiciunt, nulla infirmantibus misericordia condescendunt, & quo se peccatores esse nõ credunt, eo deterius peccatores fiunt.

Item Hieronymus, ad c.4. Threnorum[1].

¶ Peccantes mansuetudine prouocentur, non austeritate abiiciantur. C. XVI.

REcedite[b], inquiunt, polluti: recedite, abite, nolite nos tãgere: nolite in aliquo nobis communicare. Talis loquela non illuminat cæcum, non sanat ægrotũ, non curat infirmum, sed magis occidit, atque in desperationem periclitãtem mittit. Boni etenim rectores ex sua infirmitate[c] aliorum infirmitates pensantes magis, per humilitatis, & mansuetudinis leuamentum[d] studeant peccantes ab erroris laqueo eruere, quàm per austeritatem ĩ foueam perditionis nutantes propellere. Vnde doctor gentiũ [Factus sum, inquit, infirmus infirmis.]

Item ex Origene, homilia 7. in Iosue.

¶ In populum ira Dei desæuit, cum prædicator delinquentes pertulit, non corripit. C. XVII.

SEd illud non otiose transmittendum est, quòd vno[e] peccante ira Dei super omnem populum venit. Hoc quando accidit? quando sacerdotes, qui populo præsunt, erga delinquentes benigni videri volunt, & verentes peccantium linguas, ne forte male de eis loquantur, sacerdotalis seueritatis immemores nolunt complere quod scriptum est [Peccantem coram omnibus argue, vt ceteri[f] timorem habeant.] & iterum [Auferte malum ex vobis ipsis:] nec zelo Dei succensi imitantur Apostolum dicentem [Tradidi huiusmodi hominem Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fiat.] Neque illud *Euangelij implere studẽt, vt si viderint peccantem, primo secrete conueniant, post etiam duobus ꝙ, vel tribus adhibitis †, quòd si contempserit, & post hæc ecclesiæ correctione non fuerit emendatus, de ecclesia expulsum velut gentilem habeant, ac publicanum: & dum vni parcunt, vniuersæ ecclesiæ moliuntur interitum. Quæ ista bonitas? quæ ista misericordia? vni parcere, & omnes in discrimen adducere? Polluitur enim ex vno peccatore populꝰ. Sicut ex vna oue morbida[h] vniuersus grex inficitur, sic vno fornicante, vel aliud quodcumq; scelus committente plebs vniuersa polluitur.

Matth.18.

† *al. arbitris* "iure cuius ñ est auctor vtrũ possuma vti.

[2] *Hinc etiam alibi*[i] *dicitur* [*Rectorem sub ditis pietas matrem, disciplina vero patrem exhibeat.*] 4 ¶ *Percussor quoque dicitur, qui sermone inutili infirmorum cõscientiam vulnerat.*

Vnde Anacletus Papa epist 2. ad Episcopos Italiæ.

¶ Qui sermone incauto conscientiam percutit infirmorum, percussor vocatur, C. XVIII.

SAne percussor ille dicitur doctor, qui sermone inutili conscientiam percutit infirmorum[3]. Ideo tenere vos, & omnes fideles oportet eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, vt potens sit consolari in doctrina sancta†, & contradicentes redarguere, & recte viuentes, atque rectam fidem tuentes consolidare.

† *al. sana.*

DISTINCTIO XLVI.

[1] Pe

Equitur[k] [*Non litigiosum.*] *Nihil est enim impudentius arrogantia rusticorum, qui garrulitatem auctoritatem putant, & parati ad lites, in subiectos tumidi intonant: quod ex arrogantia, & superbia prouenire manifestum est.*

Vnde Gregorius scribit in moralibus, lib. 23. par. 5. c. 12. ad c. 33. Iob.

¶ Arrogantes nesciunt inferre humiliter, quæ docent. C. I.

HOc habet propriũ doctrina arrogantium, vt humiliter nesciant inferre quod docent: & recta, q̃ sapiunt, recte ministrare

Hoc habet.] Casvs. In hoc c. dicitur ꝙ duo genera sunt prælatorum. Nam alij sunt arrogãtes: alij sunt humiles. Arrogãtes sunt q̃ humiliter nesciunt proferre qđ docẽt: qui quasi in quadam sublimitate residẽtes, quos docent tam q̃ in imo positos despiciũt: & vix dominando eis loqui dignantur. Et hoc probat auctoritate

liquis peccauit publice, & satisfacere vult in occulto, nũ qd sufficit? nõ. Nã dicit canon, vbi malũ cõtingit, ibi moriatur. 2. q. j. si peccauerit. Ad hoc de pœ. di. j. §. hic ergo. Arch.

h ¶ *Morbida.*] j. 1. q. 1. fertur. 24. q. 3. resecandæ.

i ¶ *Hinc etiam alibi*] Ar. "ꝙ possumus vti iure aliquo, cuius nõ habem⁹ auctorem, vt s. e. neminem. & ext. de fri. & male. ca. 1. de consc. dis. 4. sanctam. arg. contra. ff. de fal. l. vl. vbi dicitur, ꝙ falsarius est qui allegat leges, quarum non habetur auctor. Io. Hoc iõ contingit in legib. quia nulla sine auctore certo inuenitur. B.

PERCVSSOR. Hæc est quarta pars dis. in qua prosequitur de percussione spirituali, qa supra dixit de corporali. Arch.

Casvs. Hactenus exposuit de percussore corporali: Nũc intendit tractare de spirituali, de illo, s. qui inutili sermone infirmorũ animos vulnerat. Hoc probat per sequens ca. cuius casus facilis est, & per te vidＥbis.

2 Greg. past. 2. par. c. 6.

Equitur.] Hæc dist. dꝛ uidꝛtur in tres partes, in quarum prima reprehendit superbos doctores. Secunda ibi, *Ecce quare.* Tertia ibi, *Non licet.* Ioan. de Fan.

3 Ad Tit. 1.

Casvs. Hic intitulatur 46. dist. in qua prosequitur decimum c. Apostolicæ regulæ, s. oportet episcopum esse non litigiosum. Nihil enim deterius est arrogantia prælatorum incompositorũ: vnde rusticis comparantur, qui garruli tatem auctoritatem putant: & parati ad lites, tumide in subditos intonant: quod ex superbia, prouenit. Et ad hoc inducit sequens c.

4 1. Tim. 4. & ibi gl. ordin. & Anſ. ex Hiero. in epist. ad Oceanum.

k ¶ *Sequitur.*] In hac 46. dis. exequitur x. c. Apostolicæ regulæ, scilicet, oportet episcopum esse non litigiosum. "talis autem duplici de causa prohibetur ordinari. Vna, quia cum talis sit arrogans, nescit humiliter docere: vnde subditi vilipẽdunt eius doctrinam[d]. Item alia ratione: quia consueuerunt tales distemperati esse in mo

"Litigiosus duplici rõe ordinari nõ debet, dVt j. e. c. 1, e Tertia, qa cũ ipse sit litigiosus, & p cõsequẽtiã ꝓuocet alios ad discordiã, nõ posset ad cõcordiã reuocare: qđ tñ tenetur ex officio facere. 93. dis. c. 1. per tot. secũdũ Hu.

Source : BIU Cujas

ribus, solent enim esse adulatores, proditores, & detractores, male dici, inuidi, scurriles, ad vlciscendas iniurias suas promptꝰ: quæ secundum ordinem hic exequitur[e].

1. Cor. 9. b ¶ *Recedite.*] Hęc sũt verba illorum, qui habẽt falsam iustitiam: sed hęc verba non de corporali, sed đ spũali recessu intelligenda sunt, vt 23. q. 4. recedite.

" Petrus cecidit, non sine causa.

c ¶ *Infirmitate.*] "ideo enim Dominus permisit Petrũ cadere, vt ex sua infirmitate sciret, qualiter deberet aliorum infirmitatib. cõpati, vt 50. dist. considerandum.

d ¶ *Leuamentum.*] Debet. n. prælatus singulos iuuare pro posse, vt 8. q. 1. Clemens.

1. Tim. 5. *Ed illud.*] Casvs. Quidam sacerdotes volebãt videri beneuoli inter suos subditos, & quia timebãt

2. Cor. 5. ne homines male loquãtur de ipsis, negligunt

ibid. corrigere delinquentes, quos Hieronymus redarguit: & ꝙ debẽt esse vigiles, & corrigere peccatores, probat quattuor auctoritatib. s. Peccãtem coram omnib. &c. Ostendit etiam quantum malum ex negligentia prælatorum sequatur, sc. vno peccante vniuersa plebs polluitur. Quod probat duobus exemplis, scilicet Achor, & ouis morbidæ.

e ¶ *Vno.*] scilicet Achor, qui furatus fuerat regulam auream de hiericontino anathemate, vt 1. q. 4. §. item peccato ciuium.

f ¶ *Vt ceteri.*] No. ꝙ cum quis delinquit publice, publice est arguendus, & non occulte[c], vt sic ceteris metus incutiatur, & etiam ĩcãda

c Pone ꝙ a-

tate prophetę dicentis, Vos autem, &c. Humiles vero ſunt qui tãto vehementius vitium elationis fugiunt, quanto ardẽtius verborum iaculis ipſum magiſtrum elationis, id eſt, diabolum perſequuntur.

" Stultitia p verba ac ſigna perpenditur.

a ¶ *In verbis.*] "Ex verbis enim perpendimus alicuius ſtultitiam, vt 93.di.legimus. & ext. de ſuc. ab inte. cum dilectus. & ex verbis perpenditur quãta fides adhibeatur teſtib. vt ff. de quæſt. d̃ minore, quãdoque etiam per ſigna perpẽditur: qa impudic⁹ oculus, &c. vt 32.q.5. nec ſolo. & de pœnitentia diſt.1. in actione.

† *al. deſpiciunt.*

b ¶ *Magiſtrum.*] id eſt, diabolum.

c ¶ *Inſectatur.*] id eſt, perſequitur.

Ezech. 34.

ECCE. Hæc eſt ſecunda pars huius diſt. in qua reprehendit auaros, adulteros, maledicos, murmuratores, ſeditionarios, & iniuriarum vltores: & hoc probat per octo autoritates. Io. d̃ Fan.

ibid.c.13.

CASVS. Dictum eſt ſupra qꝺ litigioſi nõ debẽt in eꝑos ordinari: qa neſciũt humiliter docere. Ponit Gratianus alias cãs: qa tales cõſueuerũt eſſe adulatores, & d̃tractores, & inter fratres diſcordias ſeminantes: quæ omnia ſunt damnabilia ĩ ꝓlatis. Et ad hoc inducuntur ſequẽtia capitula.

† *al. cognitionem.*

SVnt nonnulli.] CASVS. Quidam prælati cũ deberẽt redarguere peccatores, laudabant illos in peccatis; quos Greg. in hoc c. reprehendit. Primo auctoritate prophetę dicentis: Væ qui conſuunt, &c. q̃ auctoritatem Greg. diligenter exponit. Secũdo qua damſimilitudine, quę incipit ibi, *Hinc rurſus.* Tertio exemplo Iob, quod inc. ibi, *Sed ſanctus vir*, cuius verba hic exponit Greg. Quæ ãt ſequũtur vſq; ad c. ſicut. plana ſunt, & per te formabis.

1 Adde tex. ĩ l. captatorias, ff. d̃ hę. inſt. gl. ĩ l. 1. & ibi Cyn. C. ſi qs ali. reſt. proh.

d ¶ *Augent.*] Nõ enim oportet laudando augere malitiam ſerui, vt ff. de ſer. corr. l. 1. §. perſuadere. in fi.

Ezech. 13.

e ¶ *Sed ſanctus.*] ſ. Iob: cuius verba Greg. hic exponit.

f ¶ *Non æſtimat.*] quia dubia in meliorẽ partem interpretãtur, vt ext. de re. iu. eſtote.

ibidem.

g *Cleric⁹.*] ¶ *Qui adulationib.*] Triplex eſt adulatio, vt dixi 25. diſt. §. alias.

55 Proditor multipliciter dicitur. a 2. vbi de hoc.

h ¶ *Proditionibus.*] " Proditor dicitur q̃ ꝓpter timorem nõ defendit veritatem; & qui tacet eam, vt 11. q.3. nolite[a]. Item qui crimen alterius ſibi ſoli notum manifeſtat[b], vt 2.q.1. ſi peccauerit. Item qui malitioſe circumuenit alium, & callide ſeducit, vt in periculum ſalutis trahat. 16.q.1. ſi non poſſint. In verbis[a] enim eorũ proditur, quòd cum docent, quaſi in quodam ſibi videntur ſublimitatis culmine reſidere: eoſque quos docent, vt longe infra ſe poſitos, veluti in imo reſpiciunt †, quibus non cõſulendo loqui, ſed vix dominando dignantur. Recte autem his per prophetam Dominus dicit: [Vos autem cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia:] Cum auſteritate enim, & potentia imperant, qui ſubditos ſuos non tranquille ratiocinando corrigere, ſed aſpere inflectere dominando feſtinant. At contra vera doctrina tanto vehementius hoc elationis vitium fugit per cogitationem †: quanto ardentius verborum ſuorum iaculis ipſum magiſtrum[b] elationis inſequitur. Cauet enim, ne eum magis elatis moribus prædicet, quem in corde audientium ſacris ſermonibus inſectatur[c].

Iob 27.

Ecce, quare litigioſi prohibentur in epiſcopos ordinari. Eſt & alia cauſa huius prohibitionis. Litigioſi namq; vel adulationib. animos principum ſibi conciliant: vel fratribus ſuis detrahendo, infamiæ notã ingerunt, vel inter fratres diſcordiam ſeminando ſeditionem numquam facere ceſſant: quæ omnia in prælatis damnabilia eſſe probantur.

Vnde Gregorius ſcribit in moralibus, li. 18. par. 4. c. 3. ad. c. 27. Iob.

¶ De iis, qui peccatoribus adulantur. C. II.

SVnt nonnulli, qui dum malefacta hominum laudibus efferunt, augent[d] quæ increpare debuerunt[1]. Hinc enim per prophetam dicitur: [Væ qui cõſuunt puluillos ſub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſæ ætatis.] Ad hoc quippe puluillus ponitur, vt mollius quieſcatur. Quiſquis ergo male agẽtibus adulatur, puluillũ ſub capite, vel cubito iacentis ponit, vt qui corripi ex culpa debuerat, in ea fultus laudib⁹ molliter quieſcat. ¶ Hinc rurſum ſcriptum eſt: [Ipſe ædificabat parietem, illi autem liniebant eũ.] Parietis quippe nomine, peccati duritia deſignatur. Aedificare ergo parietẽ, eſt contra ſe quẽpiam obſtacula peccati conſtruere. Sed parietem liniunt, qui peccata perpetrantibus adulãtur, vt quod illi peruerſe agentes ædificant, ipſi adulãtes quaſi nitidum reddant. ¶ Sed ſanctus[e] vir ſicut mala de bonis non æſtimat[f], ita iudicare bona de malis recuſat, dicens [Abſit à me, vt iuſtos vos iudicem: donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.]

Hinc etiam in concilio Carthag. 4. c. 56. legitur.

¶ Adulator, vel proditor clericus ab officio degradetur. C. III.

2 CLeric⁹, qui adulationib⁹ g, & proditionibus h vacare deprehenditur, ab officio degradetur.

Item ex eodem concilio, c. 55.

¶ Excommunicentur ab epiſcopo qui fratribus non probanda obiiciunt. C. IIII.

A Ccuſatores i fratrum epiſcopus excommunicet, qui[A] non probãda fratribus obiiciunt. Et ſi emendauerint vitium, recipiat eos ad communionem, non ad clerum[k].

A ¶ Qui non probanda fratrib. obiiciunt.] *Verba iſta neque in originali, neque in multis Gratiani antiquis codicibus habentur.*

Item ex eodem concilio, c. 57.

¶ Remoueatur ab officio clericus maledicus, ſcurra, fratrum profectibus inuidens non promoueatur. C. V.

¶ Rubrica hæc pertinet ſimul ad hoc caput, & ad duo ſequentia.

3 CLericus maledicus (maxime in ſacerdotibus) cogatur[l] ad poſtulandam veniam, ſi noluerit, degradetur: nec vmquã ad officium abſque ſatisfactione reuocetur[m].

Item ex eodem concilio, c. 60.

¶ De eodem. C. VI.

4 CLericum ſcurrilem, & verbis turpibus ioculatorem ab officio retrahendum cenſemus.

Item ex eodem, c. 54.

¶ De eodem. C. VII.

5 CLericus inuidens fratrum profectibus, donec in vitio eſt, non promoueatur.

Item ex eodem, c. 67.

¶ Non ſunt ordinandi, qui ſeditionibus vacant. C. VIII.

6 SEditionarios ſtatuimus num quam ordinãdos[n] clericos, ſicut nec vſurarios, nec[o] iniuriarum P ſuarum vltores.

Item ex concilio Laodicenſis, c. 5.

¶ Vſuras exigere clericis minime licet. C. IX.

3 NOn licet fœnerari miniſtris altaris, vel in ſacerdotali ordine conſtitutis, vel vſuras vel lucra, quæ ſeſcupla† q dicuntur, accipere.

Item Leo papa epiſcopis per Campaniam, epiſt. 1. c. 4.

¶ Nec ſuo nomine, nec alieno clericus fœnerator exiſtat. C. X.

7 SIcut non ſuo[r], ita nec alieno nomine aliquis clericorum cupis. Item qui rem ſibi commiſſam exponit hoſtibus. 22. q. 5. de forma. Item qui iuſſa veritatis contemnit. 11. q. 3. abiit. Item qui ſecretum ſibi commiſſum reuelat. 13. diſt. nerui.

i *ACcuſatores.*] id eſt, detractores.

k *Non ad clerum.*] Optimum eſt hic ar. pro H. qui dicit, qꝺ qui ſemel fuit excommunicatus, amodo non admittatur ad act⁹ legitimos[c], vt dicam 4 q.1. in prin.

l *CLericus.*] ¶ *Cogatur.*] per excommunicationẽ, vt 6. q.1. illi qui. & 22. q.1. prædicandum.

m ¶ *Reuocetur.*] Ar. qꝺ epiſcop⁹ poſſit depoſitũ reſtituere. de hoc dixi. ĩ. qu. 6. ideo. Vel dic degradetur: i. ſuſpendatur, & reuocetur per Papam.

n *SEditionarios.* ¶ *Ordinandos.*] & ordinatos deiiciẽdos.

o ¶ *Vſurarios.*] quia tales propter auaritiam pro minimo litigant.

p ¶ *Nec iniuriarum.*] d̃ hoc dixi ĩ. diſ. prox. & qui emendat.

NOn licet.] Hæc ẽ tertia pars h⁹ diſt. ĩ qua reſp. & prohibet vſuras ꝑcipue clericis: prohibet dico per duas auctoritates, Ioan. de Fan.

q ¶ *Seſculpa.*] "Hic ponitur ſeſculpum pro ſeſquialtero, quod cõtineat totum, & eius medietatem, Seſculplum[d] ſecundum qd̃ ĩ ſ., ſcribitur. dicitur à ſeq. quod eſt totum, & plica, vnde ſcupla vſura dicitur cum datur ſumma aliqua, & recipitur ſumma illa cũ ſua plica, id eſt, medietate[e]. ſex cuplum ſcriptum per x. dicitur quęlibet res ſexies multiplicata,

c Hoc c. nil vĩ facere ad hoc, qa non refert ſe ad exercitationẽ, q̃ eſt pœna medicinalis: ſed ad vitiũ qd̃ eſt crimẽ. Arc.

2 Burc. l. 2. c. 176. Iuo p. 6 c. 267. Pann. l. 3. c. 173.

" Seſcuplũ.

3 Burc. l. 10. c. 69. Iuo p. 11. c. 11. & p. 13. c. 66.

d Vide Bud. ĩ lib. de aſſe & partibus eius. in pr.

4 Anſ. l. 7. c. 163. Bur. l. 2. c. 172. Iuo p. 6. ca. 263. & p. 11. c. 79. Pã. l. 3. c. 172.

e Vt ſenari⁹ ad quaternarium eſt ſeſcuplex: ergo ſi quis daret mutuo 4. ſolid. & poſtea ꝓ vſura ſuſcieperet 6. illa vſura eſt ſeſcupla, quaſi ſeſqplica, à ſeſq, qd̃ eſt totũ, & plica, quaſi aliquid totũ, i. medietas. & ſcribitur p ſ, non p x, ſecũdũ Hu.

5 Burc. l. 2. c. 16. Iuo p. 6. c. 35.

6 Agath. cõcil. Bur. l. 2. c. 37. Iuo p. 6. c. 36.

† *al. ſeſquipla.*

" Tutor pupilli noſe ñ debet vſuras exigere.

7 Anſ. l. 7. c. 150. Bur. l. 2. c. 121. Iuo p. 6. c. 66.

Cleric⁹.] Nota quod clericus non debet vſuras exigere, nec ſuo nomine, nec alieno, vt 23. q.8. his à quibus. & ff. de admi. re. ad ci. per. l. 2. in pr. Arg. contra 88. di. epiſcopus. & 2. q. 6. ſi epiſcopus. 5. qu. 3. ca. vlt. ff. quæ res pig. obli. poſſ. Ariſto. " Et eſt hic argum. quòd ſi aliquis quaſi procurator vel tutor quandoque recipit vſuras

Source : BIU Cujas

ras, quòd non possit petere vt sibi reddantur vsuræ. Ioan. Vnde si aliquis tutor à me recipit vsuras nomine pupilli: finito officio possum petere vsuras à tutore: quia pro alio peccare non debuit, vt dicitur hic, secus in aliis contractibus: quia finito officio non conuenitur tutor vel curator, vt C. de admin. tut. si non subscripsisti. & C. quan. tut. vel cur. esse desi. [a] l. 1. licet secus sit in procuratore [b], vt ff. de procur. procurator qui pro euictione. quia tutor fit ex necessitate, procurator voluntate. ff. de proc. l. 1. Bart.

a ¶ *Commodè.*] quia periculosa est talis compensatio. 14. dist. quod ait.

Vod autem.] Hęc dist. diuiditur in 4. partes: ī quarum prima principaliter prohibet vsuras. & hoc facit per quinque auctoritates. Secunda ibi, *Virū*. Tertia ibi, *Necesse est*. Quarta ibi, *Quod tunc*. Io. de Fan.

Casvs. Dictum est s̄. in illo cap. seditionarios. quod vsurarij, p̄hibentur ordinari. In hac vero dist. 47. dicit, quòd ideo contingit, quia tales cupiditati deseruiunt. cupidi autem ab Apostolo ordinari prohibentur: quia cito & facile à iustitia deuiāt. & prosequitur 11. c. Apostolicæ regulæ, s. oportet episcopum non esse cupidum. Sequens c. patet.

b ¶ *Quod autem.*] Hic prosequitur 11. c. Apostolicę regulę, nō cupidum, & cōtinuatur illi c. seditionarios. & ideo prohibetur cupidus, quia facile à vero deuiat.

c ¶ *Prohibentur.*] s. in epistola ad Timoth.

d *Episcopus.*] ¶ *Exigens.*] sed non suscipiens. tunc enim deponeretur, vt j. ea. si quis. contra. vbi de accipiēte dicitur. vel exigēs cum effectu [c]. vel illud pro tempore datum est, & non habet locum hodie, sed habuit locū tempore Apostolorum propter nouitatē ecclesiæ. "Et habes hic, q̄ nō quodlibet mortale peccatum deiicit iam promotum, vt 35. di. c. 1. & 5. q. 4. in loco.

Quoniam multi. Casvs. Quidā clerici obliti diuinæ scripturæ dicētis, Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram. vsuras centesimas faciebant, quę in fine anni sorti æquiparantur. Ideoque synodus statuit, vt si qs inuētus fuerit vsuras vel hemiolia deceteo exercere, vel aliquā machinationem circa hoc facere, deponatur.

a Aliàs, qñ mi. ex facto tut. l. 1.

† *al. accipere*

b Add Pau. d Ca. & Ale. d Im. ī l. si qs iniquū. §. si curator. ff. qd qs. iu. gl. tñ in l. si sciēte. ff. de pari. vī tēre cōtrariū, q̄ seqtur ibi Bar. & Ang. p l. ordinē. §. in fraudē. ff. ad muni. idē ét t; Bar. in l. j. §. incidit. ī fi. ff. ad turp. & Frā. Tigr. ī d. §. ī fraudē. facit tex. in l. j. C. vt ne. ad su. patr. li. 11. & ibi Ang.

1. *Tim.* 3.

1. Burc. li. 2. c. 119. Iuo p. 6. c. 195. & p. 13. c. 15. Pan. l. 3. c. 157.

2j. 14. q. 4. c. 8. ex aliaver sione. Pol. l. 4. ti. 31. Rab. li. pœ. c. 32. Burc. l. 2. ca. 129. Anſ. l. 7. c. 153. Iuo p. 6. ca. 196. & p. 13. c. 8.

Psal. 1.

† *redundat ista particula.*

† *al. sesquipla.*

cIsta snīa & p̄cedēs fuit Gof. & Hu. secūdū istā expositionē dic exigens. i. exactū recipiēs

† *al. sesquipla.*

"P̄ctm̄ mortale ñ semp deiicitiā p̄ motum.

exercere fœnus attentet. Indecēs est enim, crimen suum commodis [a] alienis impendere. Fœnus autem hoc solum aspicere† & exercere debemus, vt quod hic misericorditer tribuimus, ab eo Domino, qui multipliciter, & in perpetuum mansura tribuit, recipere valeamus.

DISTINCTIO XLVII.

1. ps

Vòd autem [b] *in fine huius capituli, vsurarij ordinari prohibentur, inde est, quòd vsuram exercentes cupiditati deseruire probantur: cupidi autem ab Apostolo ordinari prohibentur* [c]: *quia tales facile à iusto deuiarent.*

Vnde in canonibus Apostolorum, c. 44. legitur.

¶ Diaconus, presbyter, & episcopus exigēs vsuras, nisi desierit, deponatur.

C. I.

1 Episcopus, aut presbyter, aut diaconus vsuras à debitoribus exigens [d], aut desinat, aut certe deponatur.

Item ex concilio Nicæno, c. 17.

¶ Vsuras exigens siue clericus, siue subiectus regulæ, deiiciatur.

C. II.

2 Quoniam multi sub regula constituti auaritiam, & turpia lucra sectantur, oblitique diuinæ scripturæ dicentis: [Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram] mutuum dantes, cētesimas [e] exigunt, iuste censuit sancta & magna synodus, vt si quis inuentus fuerit post hanc definitionem vsuras accipiens, aut † ex adinuentione aliqua, vel quolibet modo negotium transigens [f], aut hemiolia, id est, sescupla [A] † exigens, vel aliquid tale prorsus excogitās [g] turpis lucri gratia, deiiciatur à clero, & alienus existat à regula.

A ¶ Sescupla. †] *Hoc sesquialterarum vsurarum genus, quamuis grauissimum, in frugibus humidis, vel arentibus Constantinus lege permiserat, quæ nunc extat in codice Theodosiano, lib. 2. tit. vlt. de vsur. l. 1. Eodem pertinet, quod scribit B. Hieronymus in commentariis in Ezechielem, libr. 6. cap. 18. his verbis.* Solent in agris frumenti, & milij, vini, & olei, ceterarumque specierum vsuræ exigi, siue, vt appellat sermo diuinus, superabundantiæ: verbi gratia, vt hiemis tempore demus decem modios, & in messe recipiamus quindecim, hoc est, amplius partem mediam. *Quamobrem hoc canone, quo Patres illi omnes pecuniarias vsuras clericis interdicunt, voluerunt etiam sescuplam frugum expresse iisdem interdicere. Postea vero in aliis conciliis, & à Romanis Pontificibus, genus omne vsurarum tanquam iuri naturali, ac diuino contrarium tam clericis, quàm laicis fuit interdictum: quemadmodum apparet in Decretalibus tit. de vsur.*

Hinc etiam Gregorius, in 19. libr. Moralium, c. 25. in 29. c. Iob, scribit dicens.

¶ Temporalibus lucris deseruientes, Deo nequaquam militare probantur.

C. III.

Omnes huius sæculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt, in cælestibus debiles. Nam pro temporali gloria vsque ad mortem desudare appetunt, & pro spe perpetua, ne parum quidem in labore subsistunt: pro terrenis lucris quaslibet iniurias tolerant, & pro cælesti mercede vel tenuissimi verbi ferre contumelias recusant: terreno iudici toto etiam die assistere fortes sunt: in oratione vero coram Domino vel vnius horæ momento lassantur: sæpe nuditatem, deiectionem, famem pro acquirendis diuitiis, atque honoribus tolerant: & earum rerum se abstinentia cruciant, ad quas adipiscendas festinant: superna autem laborioſe quærere tanto magis dissimulant, quanto ea retribui tardius putant. ¶ Hi itaq; quasi aliarum arborum more deorsum vasti sunt, sursum angusti: quia fortes in inferiora subsistunt, sed ad superiora deficiunt. At contra ex qualitate palmarū [h] designatur proficiens vita iustorum, qui nequaquam sunt in terrenis studiis fortes, & in cælestibus debiles, sed longius, atque distantius studioſos se Deo exhibent, quàm sæculo fuisse meminerunt. ¶ Nam cum quibusdam per prædicatorem nostrum dicitur. [Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ. Sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem:] eorum proculdubio infirmitati condescenditur, ac si eis apertius diceretur, si nequaquam amplius [i] potestis, saltem tales [k] estote in fructu bonorum operum, quales fuistis dudum in actione vitiorum, ne debilioresvos habeat sancta libertas aeris [l] [A], quos in carne validos habuit vsus terrenæ voluptatis.

A ¶ Aeris.] *Apud B. Gregor. legitur*, sancta libertas heredes, *vel*, sancta libertas charitatis, quàm in carne: *In vno autem exemplari Gratiani Vaticano*, cælestis conuersationis: *quod in glossa ad explanandam dictionem*, aeris, *affertur.*

Item Gregorius clero, & ciuibus Neapolitanis, lib. 8. epist 40.

¶ Ad sacros ordines vsurarij promoueri non debent. C. IIII.

e ¶ *Centesimas.*] Centesima dicitur vsura, quæ sorti æquiparatur in anno [d].

f ¶ *Transigens.*] id est, quodcumque novum pactum vel contractum inueniens in fraudem vsurarum, vt si sumat rem in pignore, & non computat fructus in sortem, c. 1. & 2. extra de vsur.

Additio. Vel dic transigens, i. turpia lucra per negotium transactionis petens, id est, vel transformans, vt quia vēdit granum centum solidos, secundum Goffr.

g ¶ *Excogitans.*] argu, quòd sola cogitatio punitur [e], vt 6. q. 1. §. si quis cū. quod verum est quo ad Deum, etsi non procedit ad actum, vt 27. q. 1. nec aliqua.

Omnes.] Casvs. Cap. istud diuiditur in tres partes. In prima parte inuehitur Greg. contra cupidos, qui in terrenis sunt fortes, & in cælestibus debiles. quoniā circa terrena sunt ardētius insudantes, sed pro vita æterna vix per momentum laborant. In secunda parte, quæ incipit ibi, *Hi itaque.* dicitur, q̄ cupidi & mundanorum amatores assimilantur arboribus quibusdā, quæ deorsum vastæ sunt, & sursum tenues. Nam hi tales circa terrena sunt fortes, & in superioribus deficiunt. Boni vero palmæ comparantur, quæ deorsum est tenuis, & superius ampla. Nam hi tales cælestibus magni sunt, in terrenis debiles. In tertia parte quę incipit ibi, *Nam cum quibusdam.* Hortatur nos Gregor. quòd saltem ita simus fortes circa bonum, sicut fuimus circa vitia corpori seruiendo.

h ¶ *Palmarum.*] secundum illud: Iustus vt palma florebit. Rom. 6.

i ¶ *Amplius.*] Tantum faciatis boni, quantum feciſtis mali, "nō intelligas quòd tandiu debeat pœnitere, quandiu fuit malus, quia tanta posset esse contritio, quòd momentanea pœnitentia sufficeret. de consecrat. dist. 4. baptismi.

"Peccator an tādiu debeat pœnitere quādiu fuit malus.

k ¶ *Tales.*] Videtur hic quòd aliquis possit tantum crescere in malitia, quantum in bonitate, quod non est verum, quia charitas potest in infinitum extendi, iuxta illud: Bonum mihi lex oris tui super milia, &c. sed malitia non, quia aliquis non potest esse summe malus, vt de pœn. dist. 2. c. si sermo. §. econtrario.*

*in e. c. idem iudicium fit de vtroque.

l ¶ *Aeris.*] i. cælestis conuersationis. [f]

f Quæ ī dī aer, q̄ ī ea sæpe boni pēna cōtēplatiōis eri gūtur ad sublimia sicut auis in aere 23. q. 4. cū in lege. Arc.

d Immo in centū mensibus.

e Adde an& qñ sola cogitatio puniatur, no. ī c. 1. in gl. in ver. nos tñ studiosam. de eo q̄ mi. in pos.

Source : BIU Cujas

DE *Petro.*] Casvs. Petro quem Neapolitani elegerunt in archiepm, de quo cõfirmãdo supplicauerũt Papę, duo obiiciebantur, s. ꝙ solidos dederat ad vsuras, & ꝙ nimis erat simplex. De vsura scribit Gregorius Neapolitanus, vt de hoc veritas inqratur, quo inuẽto recedãt ab eius electione, & alium eligãt. Si aũt hoc falsum fuerit, ꝙa persona eius sibi nota non erat, & vtrũ sit ita simplex vt dr̃, prȩcepit vt de cetero Romam veniat, vbi si aptꝰ inuentus fuerit iuuãte Domino consecrabitur. Sequens c. patet.

1 Anſ. l. 6. c. 9 Pol. l. 2. tit. 1

a ¶ *De Petro.*] De eodẽ Petro habes 39. di. Petrus. & 61. di. studij. De hac materia notaui s̃. 28. di. priusquã.

b ¶ *Peruenisse.*] Iste repulsus erat pp duo, s. pp vitiũ vsurarũ, & pp simplitatẽ, & tñ neutrũ fuit ei forte oppositũ. & ita est arg. "ꝙ iudex ex officio suo ꝑt aliqd obiicere. ext. de elect. cum nobis.

"Iudex ex ofiõ ꝑt aliqd obiicere

c ¶ *Subtilitate.*] No. ꝙ alicui committitur inqsitio de pprio facto: sed hæc inqsitio erit summaria, non plena, aliàs ñ cõmitteretur.

"Notus nõ examinatur

d ¶ *Ignota.*] " per hoc patet, ꝙ ꝙ est notꝰ, nõ examinatur, vt 94. di. valde. 35. q. 9. veniã. vñ & notus sine probõe recipitur, vt ext. de regul. ad Apostolicam. sed dum cõsecratur, bene examinetur, vt 23. dist. qui episcopus.

2 Iuo p. 13. c. 12. Pann. l. 3. c. 156.

e ¶ *Cum decreto.*] omniũ subscriptionib. roborato, vt 61. dist. eps. & 63. dist. quanto. a

3 Anſ. l. 7. c. 149.

a Ext. d ele. innotuit. vbi de hoc.

SI *quis clericorũ.*]

f *Degradari.*] j. 14. q. 4. quoniam.

g ¶ *Et abstinere.*] à sacramentis quousque pœnitet.

Ecc. 18. † *al. pecuniæ*

VIrum *catholicum.*] Hęc est 2. pars huius dist. in qua probat per tres auctoritates, ꝙ aliàs etiam non debemus esse cupidi. Ioan. de Fan. Casvs. Leo Papa hortatur clericos, & prȩcipue sacerdotes, ne alligẽtur vitio cupiditatis, dicẽte scriptura: Post cõcupiscẽtias tuas non eas. Nã mẽs potẽtiæ auida, nec abstinere nouit à vetitis, nec vti concessis, nec pietatem habet. Seq. cap. patet.

1. Tim. 6.

Serm. 81. Luc. 12.

h ¶ *Mens.*] " Alligata vitio cupiditatis cito deuiat à vero, vt 96. dist. bene. in princ. & 83. dist. nihil.

" Cupidus deuiat à veritate.

i ¶ *Potentiæ.*] id est, humanæ dignitatis.

4 Ex Basilij homilia ad eundẽ Euãgelij locũ.

SIcut.] Casvs. Hoc c. diuiditur ī tres partes. In prima parte inuehitur Ambros. cõtra auarum, & eum cõparat insano: ꝙa sicut insanus nõ videt rei veritatẽ, sed suæ passionis phãtasias, sic auarus non videt, quod debet, sp vsuræ & cupiditati deseruiens, & gratius aurũ, q̃ solem contẽplatur. In 2. parte quæ incipit ibi, *Sed ait.* rñdet Ambros. obiectioni auari dicẽtis: Nõ pecco si proprium seruo diligentius, cum nõ inuadam aliena. Sed dicit Ambros. eum nõ habere propria, sed communia sunt indigentibus quæcũque possidet vltra propriũ vsum. In 3. parte quæ incipit ibi, *Nunquid iniquus est Deus?* respondetur alij obiectioni, quam auarus faciebat. Dicebat enim si non sunt mea, quæ possideo, & pecco retinendo, ergo Deus est iniquus, qui tñ mihi dedit, & multis aliis egẽtibus nihil, vel parũ. Sed respõdet Ambros. Ideo voluit Deus diuitias dare, vt per vsum diuitiarum diuitem, & per virtutem patientiæ coronaret egentem: ꝙa quidquid vltra necessitatem detinet aliquis, totum pauperibus rapit: ꝙa nõ minus peccat qui aufert, quàm qui indigentibus subtrahit necessaria.

1 DE Petro [a] insuper ad nos peruenisse [b] cognoscite ꝙ solidos dedit ad vsuram: quod vos oportet cum omni subtilitate [c] perquirere: & si ita cõstiterit, aliũ eligite, & ab huius vos persona sine mora suspẽdite. Nam nos amatoribus vsurarũ nulla ratione manus imponimus. Si vero subtili habita inquisitione hoc falsum esse patuerit (quia persona eius nobis ignota [d] est, & vtrũ ita sit de simplicitate eiꝰ, qđ ad nos perlatũ est, ignoramus) cum decreto [e] à vobis facto ad nos eum venire necesse est: vt vitã, moresq; illius solicitius inquirẽtes, sensum quoq; pariter agnoscamus, vt si huic iudicio aptus extiterit, vestra in eo (adiuuante Domino) desideria cõpleamus.

Item ex concilio Eliberitano, c. 20.

¶ Degradetur clericus, qui vsuras accipere detegitur. C. V.

2 SI quis clericorum detectus fuerit vsuras accipere, placuit degradari [f], & abstinere [g].

Item Leo Anatolio episcopo Constantinopolitano, epist. 51.

¶ Nec implicari errore, nec cupiditate violari sacerdotem oportet. C. VI.

2 [3] VIrum catholicum, & præcipue Domini sacerdotẽ, sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari, dicente sancta scriptura [Post concupiscentias tuas nõ eas.] Mens [h] enim potentiæ [i] † auida nec abstinere nouit à vetitis, nec gaudere concessis, nec [A] pietati adhibere consensum.

A ¶ Nec pietati.] *Hoc postremum orationis membrum, abest ab originali: sed habetur etiam apud Anselmum.*

Item Gregorius, lib. 7. epist. 110.

¶ Qui cupiditatem à se non abscindit, bonorum auctori inhærere non valet. C. VII.

BOnorum auctori inhærere aliter non valemus, nisi cupiditatem à nobis (quæ omnium malorum radix est) abscindamus.

Item Ambrosius de eo, quod scriptum est in Euangelio [Hominis cuiusdam diuitis fructus vberes ager attulit.]

¶ Auari est hominum bona inuadere, quorum necessitatibus subuenire valet. C. VIII.

4 SIcut ij, qui per insaniã mẽte strãsiati sunt, non iam res ipsas, sed passionis suæ phantasias vidẽt: ita etiam mens auari semel vinculis cupiditatis adstricta, semper aurum, semper argentum videt, semper reditus cõputat, gratius aurũ intuetur, quàm solem †: ipsa eius oratio, & supplicatio ad Dñm, aurum quærit. *& post pauca.* ¶ Interdum etiam vsuræ arte nequissima ex ipso auro aurũ nascitur. Sed quid agis? Nec satietas [k] vmquam, nec finis aderit cupiditati. *& infra.* ¶ Sed ais: quid iniustũ est, si cum aliena [l] non inuadam, propria diligẽtius seruo? O impudens dictum. Propria dicis? quæ? ex quibus reconditis in hũc mundum detulisti? Quando in hanc ingressus es lucẽ, quando de ventre matris existi: quibus, quæso, facultatibus, quibusque subsidiis stipatus ingressus es? *& post pauca.* ¶ Proprium nemo dicat, quod est commune [B] [m], quod plus quàm sufficeret, sumptum, etiam violenter [n] obtentum est. *& infra.* ¶ Num quid iniquus est Deus, vt nobis non æqualiter distribuat vitæ subsidia? vt tu quidem esses affluens, & abundans, aliis vero deesset, & egerẽt? An idcirco magis, quia & tibi voluit benignitatis suę experimenta conferre, & alium per virtutem patientiæ coronare? Tu vero susceptis Dei muneribus, & si in sinum tuum redactis, nihil te putas agere iniquum: si tam multorũ vitæ subsidia solus obtineas? Quis enim tam iniustus, tam auidus, tam auarus, quàm qui multorum alimenta suum † non vsum, sed abundãtiam, & delicias facit? Neque enim minus [o] est criminis habenti tollere: quàm cum possis, & abundes, indigentibus denegare. Esurientium [p] panis est, quem tu detines: nudorum indumẽtum est, quod tu recludis, & miserorũ redemptio est, & absolutio, pecunia, quam tu in terram defodis. Tot † te ergo scias inuadere bona, quot † possis præstare, quod velis.

B ¶ Commune.] *Apud B. Ambros. legitur,* Proprium nemo dicat, ꝙ è cõmuni plus quàm sufficeret, sumptum, & violenter obtentum est. *sed ob gloſſam non est mutatum.*

k ¶ *Satietas.*] " quia totus mundus nec obolus vñ auaro, vt 14. q. 4. quid dicam. vnde illud: Semper auarus eget. & illud:

Aeris seruus eris, si te ſpecies trahat æris.

Vnde in Tobia:

Deſit auaritiæ fex, cui ſua deeſſe ſtupeſcit,
Copia nuda ſitis ebria, plena fames.
Diues habere cupit quanto plus omnia ſumit.

" Auarꝰ est insatiabilis.

† *sólem videt.*] Orig.

l ¶ *Aliena.*] q. d. circa rem propriam nẽ potest ꝙs peccare [b], sed certe expedit rei publicæ, ne ꝙs re sua male vtatur, vt inst. de iis qui sunt sui vel ali. iu. §. sed hoc tempore.

bHoc ẽ falsum. nã oẽ ꝙ, &c. 14. q. 4. qd dicã. ī fi. 42. di. §. 1. vers. modo. Arch.

m ¶ *Commune.*] i. cõicandũ tẽpore necessitatis, vt 12. q. 1. duo. & q. 2. aurum. 86. di. non satis. & lex dicit, ꝙ cibaria tempore necessitatis sunt omnibus communicanda, vt ff. ad l. Rhod. de iact. l. 2. §. cum in eadẽ. in fin.

n ¶ *Etiam violenter.*] Dicitur hic quòd per violẽtiam dr̃ auferre, ꝙ vltra necessaria sibi retinet [c], & 12. q. 1. nolo. & q. 2. aurum. quod verum est si hoc fiat tempore necessitatis. nam aliàs potest quis sibi vltra necessaria retinere, vt 12. q. 1. expedit. & ca. habebat. & q. 2. aurum.

cAd hoc 42 dist. §. 1.

o ¶ *Minus.*] Alibi invenitur quòd magis delinquit qui aufert, quàm qui non dat, vt 12. q. 2. & si illi.

p ¶ *Esurientium.*] Nũquid ergo pauperes ipsum possunt petere? Non directo iudicio, sed denũtiare possunt ecclesiæ illũ, qui non dat. " & sic eccle sia potest eum cogere vt det. arg. ext. de si mo. ad Apostolicam.

† *al. non suum.*

" Ecclesia qñq; cogit ad eleemosynã dandã.

NECESSE. Hæc est tertia pars huius dist. in qua dr̃ & probatur, quòd prælatus debet bene esse dispositus domui suæ. Ioan. de Fan. Casvs. Hic prosequitur 12. c. Apost. regulæ, scilicet, oportet episcopum esse domui suæ bene prępositũ. s. vt vxorẽ & filios, si quos in laicali habitu habuerit, verbo & exemplo pronocet ad virtutes, vt prius à domesticis exigat quod erit postea populis præcepturus. Et quòd debeat esse bene præpositus domui suæ, probat Gratianus duabus auctoritatibus Pauli, & vno exemplo, scilicet Iob, qui pro filiis suis quotidiana sacrificia offerebat. Si vero non sit bene præpositus, & filios suos negligit corrigere, ordinari prohibetur. Et hoc probat duobus exemplis, scilicet Hely, & Dauid, & duabus auctoritatibus, scilicet Pauli & Hieremiæ.

† *al. Tantorum.*
† *al. quantis*

Source : BIU Cujas

" Domui suæ bñ præpositus qs dicatur.

a Et crimen negligẽtiæ adeo magnũ est, q̃ inducit depositionẽ.8.di. dictũ.Ray.

1 Hier. Oceanum.

1.Timo.3. & ibi glossator.

Ephes.5.

1.Tim.3.

Tit.1.

Iob 1.

1.*Reg.*2. b Melius diceret corripiendi, & j. ibi corrigit, melius dicit corripit, vt eod. ibi corripere q̃dem, &c.

2. *Reg.*13.

2. Reg.16.

2. Reg.18.

1.Tim.5.

2 In com. ad c.1.ep st. ad Titum.

† *itaque*] Orig.

Psal.36.

Hier.10.

a ¶ *Necesse est.*]Hic prosequitur 12.c.Apostolicæ regulæ,oportet ordinandum esse domui suæ bene præpositum. " Tũc dicitur quis bene præpositus domui suæ, quando familiam suam bene gubernat verbo & exemplo:quia qui negligenter suos gubernauit, præsumitur contra eum, q̃ circa extraneos sit magis negligens[a], nec haberet frontẽ redarguendi alios qui suos noluit corripere:tamen si per eum non staret q̃n familia eius emendaretur, nõ imputaretur ei.j.ea.c.pe.&vlt.

b ¶ *A domesticis.*]vxor vero dr̃ domestica, vt 33.q.6.ca.vlt. C.de remili.quicunque.li.12. ff.ad Syl.l.1.§.verum.

c ¶ *Vnus.*]Ammon.

d ¶ *Sororem.*]Thamar.

e ¶ *Sibi.*]fic 8.q.1.quid autem.

f ¶ *Debet.*]i.cõsueuit. Hoc ideo dico:q̃a nemo dẽt præferre res suas reb.sibi cõmodatis, vt 8.q.1.quod aũt, &ff.commo.si vt certo §.commodatum.

Additio. Ad idem 12.q.4. quicumque.ff. de admin.tu.tutor.& C.arb.tu.l.quidquid.

g ¶ *Non enim.*]fic 2. q. 7.qui nec regiminis.

h ¶ *Sed libertas.*] corrigendi[b] alios, cum corripit suos.

i ¶ *Principi.*]id est,prælato, &c.Ioan. QVOD TVNC. Hæc est quarta pars huius dist. in qua probatur, q̃ non imputatur patri peccatum filiorum, nec prælato peccatũ subditorum, si per eum non stetit, &hoc probat duabus auctoritatibus. Ioan. de Fan.

Casvs. Dictum est §. in §.necesse. quòd ordinandus suæ domui debet esse bene præpositus, q̃d tunc fiet, si non sit quod possit ei imputari. Nam si corripiat quantum in se fuerit filios, licet nõ corrigantur, quia nõ sunt in eis viæ Domini, nec gressus eorum à Domino diriguntur, non est ei imputãdum, q̃a pulsare potest, non aperire, nec eorum animum mutare. Et hoc ꝓbat Gratian.sequenti c.

k ¶ *Quod tunc.*]s.q̃ domui suę sit bene præpositus.

Qvantumlibet.] Casvs. Augustinus corrigebat Vincentium Donatistam,sed obiiciebat ei Vincentius: tu non debes me corrigere, cũ monachos tuos corrigere non possis.Et respondet Aug.dicens: non inueni meliores,quàm qui in monasteriis profecerunt, nec deteriores, quàm qui in monasteriis defecerunt: quos licet corrigere non valeam meis verbis,mihi tamen imputari non debet. Et hoc probat tribus exemplis, scilicet arcæ Noe, & domus Abrahæ, & domus Isaac, vbi inter bonos inuenti sunt valde mali.

3 [1] *Necesse est* [a] *etiam vt ille,qui ordinandus est,* [*suæ domui sit bene præpositus.*] *id est si in laicali habitu vxorem habuit,vel filios,à vitiis ad virtutum studia,& verbo,& exemplo prouocet,vt quod postea præcepturus est populis,prius exigat à domesticis* [b]. *Vnde Apostolus Ephesio scribit, vt vxores suas sicut sua corpora diligant,& filios suos non ad iracundiam prouocent, sed enutriant illos in omni disciplina, & correctione Domini.Vnde cum Paulus ad Timotheum scribens dixisset* [*suæ domui bene præpositum*] *statim subiunxit* [*habentem filios sibi subditos in omni castitate*] [*non in accusatione luxuriæ*] *nõ enim talium cohabitator frontem habet alios redarguendi. Vnde de beato Iob legitur,quòd pro filiis suis quotidiana offerebat Deo sacrificia,offerens holocausta per singulos: quos tanta charitatis perfectione in vnum constrinxit, vt quisque eorum in suo die conuiuium fratribus pararet,& ad epulandum secum tres sorores suas pariter inuitaret. Quod quia Heli facere dissimulauit,ac falsa pietate superatus delinquentes filios ferire noluit,(sicut in libro Regum legitur) apud districtum iudicem semetipsum cum filiis crudeli damnatione percussit: vnde ei diuina voce dicitur* [*Honorasti filios tuos magis,quàm me.*] *Hinc etiam Dauid ega filios benignitatem, non disciplinæ seueritatem exercens, eorum iuuentutem experimento didicit perniciosam,quorum puerilem vaga licentia permisit esse voluptuosam. Vnus* [c] *quippe eorum sororem* [d] *suam stupro corrumpens à fratre eius, Absalone videlicet, inter epulas, quas fratribus suis fraudulenter parauerat,obtruncatus est. Absalon vero postquam veniam à patre obtinuit, de regno illum expulit,& ad concubinas eius ingressus est: demum per inuia deserti patrem persequens:quercui inhasit,atque ita suspensus interiit. Hinc etiam Paulus ad Timotheum scribit, dicens* [*Qui suorum, & maxime domesticorum curam non habet,fidem negauit, & est infideli deterior.*] *Iure ergo,qui domui suæ nescit præesse,in episcopum ordinari prohibetur, quia qui in re minima de qua sibi* [e] *familiarior dẽt* [f] *cura inesse,fidelis nõ est,quomodo in ecclesia Dei (vbi tot sunt,& alieni) solicitam diligentiam adhibebit? Vnde Hieronymus* [*Non enim iustus polluitur ex vitiis filiorum sed libertas*[h] *ab Apostolo ecclesiæ principi* [i] *reseruatur,vt talis fiat, qui non timeat propter vitia liberorum extraneos reprehendere.*]

4 *Quod tunc* [k] *fiet,si non erit,quod sibi imputetur. Cum enim gressus hominis à Domino dirigantur, nec sint in homine eius viæ: corripere quidem potest, corrigere autem non valet: pulsare potest,non aperire:manus comprimere,non animum mutare.*

Vnde Augustinus clero, & populo Hipponensi,epist. 137.

1 ¶ *Inter octo.*] ipse pater,& tres filij, & quatuor ipsorum vxores.

m ¶ *Vnus.*]scilicet Cham.

n ¶ *Dilexi.*]id est,diligendum præuidi[c].

o ¶ *Odio.*]quia scilicet præuidi quòd esset futurus malus.

p ¶ *Difficile.*] id est,vix,quandocumque ponitur pro non, vt 1.q.1. principatus.sic 2.q.8.§.biduum.

p ¶ *Difficile.*]No. " q̃ difficile aliqui inueniuntur meliores, q̃ monachi.vñ hic euidẽter colligitur ratio,quare ille qui ex natalibus maxime est irregularis, per monachatum fiat regularis,vt 56.di.c.1.q̃a cum sit perfectus in virtutib. nõ requiritur quantum ad alia tanta perfectio in ipso. 16. q.1.legi.ĩ fi.& adde id quod est 19.q.vlt.non liceat. in aut. de monac. circa prin.coll.1. vbi dr̃ q̃ monachatus malitiam oẽm tollit: & sicut ꝑsumitur hic pro illis q̃ in monasterio ꝓfecerũt:ita præsumitur cõtra illos q̃ in monasterio defecerunt.vñ patet,q̃ rõne loci nõ præsumitur ꝓ aliquo,vt 40.dist.non loca. & 12.q.2.gloria. in fi.& hoc verum est vbi persona est nota, sed vbi est ignota, sp ꝑsumitur ꝓ ipsa rõne loci.24.dist. quando.

"Monachorum laus.

Gen.9.

Gen.21.

Malac.1.

Qvod ad.]casvs. Ostendit Cornelius Papa in hoc c. q̃ prælatus debet esse solicitus in correctiõe subditorum,& si nõ corrigantur ad eius monitionem, nihil imputabitur in die iudicij: ipsi sibi aũt in pœnis ꝑpetuis remanebũt, nec ꝓ perditorũ conuicia à rectavia debet prælatus recedere, dicente Apostolo:Si hominib⁹ placerem,seruus Dei non essem.

† *al. defecerunt.*

Apoc.22.

q ¶ *Inculpatos.*]quia illud nõ est ex vitio nostro,sed aliorum,sicut alibi vitium materiæ nõ imputatur artifici. Vel aliàs,inculpatos. arg.bonum si per aliquem nõ stat quo minus aliquid fiat, id nõ est ei imputandum.simile 22.q.2. faciat homo.& 23.q.5.de occidẽdis.43.di. Ephesiis. sufficit.n.vtiliter inchoari, licet non habeat effectũ. ff.de negest. sed an vltro.§.1. r ¶ *Quo minus.*]si.s. dist.43.scimus.

s ¶ *Non recedamus.*] No.hoc,minus,& nõ faciunt vnam affirmationem[d],vt ff.de ver. sig.duobus.

3 Infero,q̃d inducitur ꝺ eo q̃d est in actu, inducetur de eo q̃d est in potentia. cõc. l.& post rẽ. de trãs. & l. q in vtero. ff. sol.ma. *Gal.*1.

d Secũdùm hoc expõe, minus.1.nõ magis. quo pro vt.aliàs siue nõ, secũdũ Hug. 4j.Tim.3.gl. ord.ibid. & Hier.Oceano.

¶ Bonorum hominum disciplina mores immutare non valet. C. IX.

Qvantumlibet vigilet disciplina domus meæ, homo sum, & inter homines viuo: nec mihi arrogare audeo, vt domus mea melior sit, quàm arca Noe, vbi tamen inter octo [1] homines vnus[m] reprobus inuentus est,aut melior sit,quàm domus Abrahæ, vbi dictum est [Eiice ancillam, & filium eius,] aut melior sit,quàm domus Isaac:cui de duobus gemini dictũ est [Iacob dilexi[n], Esau autem odio[o] habui,] *& infrà.* ¶ Simpliciter autem fateor charitati vestræ coram Domino Deo nostro, qui testis est super animã meam, ex quo,Deo seruire cœpi,quomodo difficile [p] sum expertus meliores,quàm qui in monasteriis profecerunt: ita non sum expertus peiores, quàm qui in monasteriis ceciderunt †, ita vt hinc arbitrer in Apocalypsi scriptum[Iustus iustior fiat: & sordidus sordescat adhuc.

m ¶ *Vnus.*]reprobus inuentus est,aut melior sit,quàm domus Abrahæ, vbi tamen inter octo homines vnus reprobus inuentus est,aut melior sit,quàm domus Isaac:cui de duobus geminis dictũ est [Iacob dilexi, Esau autem odio habui,] *& infrà.* ¶ Simpliciter autem fateor charitati vestræ coram Domino Deo nostro, qui testis est super animã meam, ex quo,Deo seruire cœpi,quomodo difficile sum expertus meliores,quàm qui in monasteriis profecerunt: ita non sum expertus peiores, quàm qui in monasteriis ceciderunt †, ita vt hinc arbitrer in Apocalypsi scriptum[Iustus iustior fiat: & sordidus sordescat adhuc.

Ite Cyprianus,lib.1.epist.3 Cornelio Papę.

¶ Conuicia perditorum à via rectitudinis nos mouere non debent. C. X.

Qvod ad nos attinet,cõscientiæ nostræ conuenit,frater, dare operam:ne quis culpa nostra de ecclesia pereat: si quis autem vltro, & crimine suo perierit, & pœnitentiam agere, atque ad ecclesiam redire noluerit,nos in die iudicij inculpatos q̃ futuros credimus, qui cõsulimus sanitati, illos solos in pœnis remansuros,qui noluerint consilij nostri salubritate sanari: Nec mouere nos debent cõuicia perditorum,quo minus [r] à via recta, & à certa regula non recedamus [s], quando & Apostol⁹ instruat dicens[Si hominibus placerem,Christi seruus non essem.]

DISTINCT. XLVIII.

Rohibẽtur.] Hic intitulatur 48. di. in qua prosequitur Gratian.13.c. Apostolicæ regulæ,s. nõ neophytum. Neophyt⁹ enim.i.nouiter ad fidem conuersus, ordinari prohibetur, ne crederet, q̃ Christiana religio plurimũ eo indigeret. Mo-

1 ps

Rohibentur [t] *etiam neophyti* [v] *in episcopos ordinari,* [4] *vt qui heri erat cathecumenus, hodie non fiat episcopus:qui heri erat*

mentaneus enim sacerdos humilitatem nescit,& personarum modos: & sæpe in arrogantiam incidunt facta magistri, qui discipuli esse non nouerunt.

t ¶ *Prohibentur.*]Hic intitulatur 48.dist. in qua prosequitur 13.& vlt. c.Apostolicæ regulæ,s.oportet ordinãdũ nõ esse neophytũ. Dr̃ aũt neophytus nouellus in fide[e], vel religione[f], prohibentur aũt tales ordinari, duplici de causa,s.ne incidãt in superbiã,putãtes q̃ fides Christiana multũ eis[g] indigeat, vel qua nondũ est expertus statum ecclesiæ,vñ nescit se aliis conformare. Vtrum autem in aliquo casu talis valeat ordinari, dicetur j.dist.61.§.his omnibus.

e Vt j.c.1.

f Vt j.c.2.

g Vt in hoc §.ver.causa.

v ¶ *Neophyti.*] Non facile est tyroni committenda custodia.nã cul-

Source : BIU Cujas

pa prodita,is culpæ reus eſt,qui ei cõmiſit.ff.de cu.re.nõ eſt facile. Additio.Et eſt Arg.contra nouos magiſtros.Archid.

a ¶*In theatro.*] Hæc ſunt verba Hieron.ſuper epiſtolam ad Titũ.Io.

b ¶*Momentaneus.*]Longo enim tempore debet eſſe aliquis probatus, vt 24.diſt.epiſcopi.in auth.quom.opor.epiſ.§.ſancimus.coll.1. & graue eſt inexpertos,&c.19.q.3.monaſteriis.

c ¶*Miſerum eſt.*] Miſerum enim eſt eum fieri magiſtrũ, qui nondum formam diſcipuli aſſumpſit. ℣.61.diſt. miſerum[a].

a Vt ext.de elec. officij. & c.cum in magiſtrum. Arch.

1 Leo apud Anſel.l.6,c. 30.

Quoniam multa. Casvs. Duo in hoc c. per Nicænum concilium ſtatuuntur.Primũ eſt, ꝙ neophyti non ordinẽtur,licet quondam ex quadam neceſſitate contra regulã fuerint ordinati: quoniã opus eſt mora temporis,& multa probatione indigẽt antequam tales debeant promoueri, ne elati in ſuperbiam incidant in laqueũ Diaboli.Et hoc probatur auctoritate Apoſtoli. Secundum eſt,ꝙ ſi quis poſt baptiſma conuictus fuerit duobus vel tribus mortaliter peccaſſe,à promotione repellitur:& qui contra prædicta fecerit, ipſe etiam deponetur.

2 Epiſto.12. ad Aureliũ.

3 Mart.Brac, epũs,c,22.

d ¶*Neceſsitatem.*] Si propter neceſſitatem aliquid fit, videtur ꝙ illud licite fit:quia qđ non eſt licitũ in lege, neceſſitas facit licitũ, ext.de re.iu. quod nõ eſt licitum[b].Item neceſſitas legem nõ habet ℣.de conſec. diſ.1. ſicut nõ.ergo fit contra regulam. "Reſp. neceſſitas quæ reperitur in auctoritate, vt neceſſitas vitæ, excuſat, vt ext.de fur.ſi qs per neceſſitatem. de cõſec.di.5.diſcipulos. ſed in adulterio neceſſitas nõ excuſat. ff.de rit.nup.palam. §.non eſt. Nam potius debemus quelibet mala tolerare, &c. 32. q. 5. ita ne.

1.Tim.3. b Concord. tex.l.l. aliqñ ff.đ of. pcõ. & de ſicar. l.furens.

e ¶*Veniſſent.*]in frã de conſe. diſtinct.5.neophyti.

5 Neceſſitas qñq; excuſat, qñq; ñ. † *al. procedente.*]Ori.

f ¶*Et tempore.*] di.50. ponderet. & tempore, per interſtitia temporum, vt 77. diſt. in ſingulis.

† *al.magni.*

4 Et l.5.epi. 51. Vigilio epo Arelat. 5 Pol.l.2.ti.1 Anſ.l.6.c.26 ſuo p.5. ca. 231, † *al.in initio* c Sub. & ſic ordinat⁹ eo ipſo debet deponi. 50. di. ex pœnitẽtib. 81.di. quicunque. "Crimẽ ciuiliter ꝓbatũ ꝓpoſitio nẽ inducit.

g ¶ *Tempore.*] i.ante ordinationem,&poſt baptiſmum [c]. ſic intelligitur ℣.q.7.ſi quis omnem.hoc ideo dico, quia pro crimine commiſſo ante baptiſmum non deponitur, vt 26.diſtin. vna. & cap.deinde opponitur.

h ¶ *Ceſſet.*]id eſt,non ordinabitur.Vel ſecundum alios etiam ordinatus degradabitur: " & ſic videtur quòd crimen ciuiliter probatum inducit depoſitionem.ſic 24.diſt.c.vlt.

i ¶*Fecerit.*]promouendo tales,&c.

Sicut neophytus.] Casvs. Hoc c.diuiditur in duas partes.In prima parte dicitur,quòd neophytus eſt qui de nouo ad fidem eſt conuerſus, vel qui de nouo intrauit religionem. In ſecunda parte, quæ incipit ibi,*Ordinate ergo.*dicitur,quòd neophytus ordinari nõ

in theatro [a]*, hodie non ſedeat in eccleſia:qui veſpere erat in circo, hodie non miniſtret altario : qui dudum fuerat fautor hiſtrionum, hodie non ſit conſecrator virginum.Cauſa autem huius prohibitionis eſt ſecundum Apoſtolum,ne elatus in ſuperbiam, tamquam religio Chriſtiana plurimum eo egeret,incidat in ruinam diaboli.* [1] *Momentaneus*[b] *namque ſacerdos neſcit habere humilitatem, obſeruare modos perſonarum, vel ſe contemnere: non ieiunauit, non fleuit,non ſe correxit,non pauperibus erogauit. In arrogantiam (quæ eſt ruina diaboli) incidunt, qui puncto horæ nec dum diſcipuli fiunt magiſtri:& ſicut Innocentius ait* [[2] *Miſerum*[c] *eſt eum fieri magiſtrum,qui nec dum didicit eſſe diſcipulus.*]

Vnde in Nicæno concilio,c.2.legitur.

¶ Neophytus in epiſcopum non eſt ordinandus. C. I.

3 QVoniam multa ſiue per neceſſitatem [d], ſiue ex quacumque [A] cauſa,contra regulam geſta ſunt: ita vt homines ex vita gentili nuper adhuc catechizati, vel inſtructi ſtatim ad ſpiritualem baptiſmum veniſſent [e],& continuo,cum baptizati,etiam ad epiſcopatum, vel preſbyterium prouecti ſunt:recte igitur viſum eſt de cetero nihil tale debere fieri.Nam & tempore [f] opus eſt,vt ſit catechumenus,& poſt baptiſmũ multa probatione indiget. Euidens namque eſt apoſtolicum præceptum,dicens.[Non neophytum,ne forte elatus in iudicium incidat, & laqueum diaboli.]Si vero præcedente † [B] tempore [g] aliquod mortale [c] peccatum admiſerit,& conuictus duobus, vel tribus teſtibus fuerit: ceſſet [h] à clero,qui huiuſmodi eſt. Si quis vero præter hæc fecerit [i], tamquam contraria ſtatutis ſancti † concilij gerens: ipſe præcipitabitur de ſtatu ſui cleri.

A ¶ Quacumque cauſa.] *Græce eſt,* ἢ ἄλλως ὑπαγομένων τῶν ἀνθρώπων:*quod Dionyſius vertit,* aut alias cogentibus hominibus.

B ¶Præcedente.] προϊόντος, *id eſt,*procedente,*ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

c ¶Mortale.]*abeſt vox iſta à priſca verſione. Græce eſt,* ψυχικὸν ἁμάρτημα, *quod Dionyſius vertit,*delictum animæ.

Neophyti vero hodie appellantur,propoſitum ſacræ religionis nouiter aſſumentes.

*Vnde B. Gregorius ſcribit Syagrio epiſcopo,& aliis epiſcopis,l.7.epiſt.*110. [4]

¶Quis dicatur Neophytus. C. II.

5 SIcut neophytus tunc diceba tur,qui initio† [D] ſanctæ fidei erat eruditione plantatus:ſic modo neophytus habendus eſt, qui repẽte [k] in religionis habitu plantatus,ad ambiendos honores† ſacros irrepſerit.¶ [6] Ordinate ergo ad ordines accedendum eſt.Nam caſum appetit,qui ad ſummi † [l] loci faſtigia poſtpoſitis gradib⁹ [m] per abrupta quærit aſcenſum.Sci mus autem,quòd ędificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt,niſi à nouitatis ſuæ humore ſiccentur:ne ſi ante pondera, quàm ſolidentur, accipiant, cunctam ſimul fabricam ad terram deponant.

D ¶Initio ſanctæ.]*In lib.7.epiſt.*110.*vbi habetur prior pars huius c. vſque ad verſ.* Scimus autem,*legitur,* in ſanctæ fidei erat conuerſatione plantatus.*lib.autem 5.epiſt.51.ſiue c. 95. (vbi & eadem fere iſdem verbis habentur,ac præterea ſequens pars vſque ad finem) legitur hoc loco,* qui adhuc nouiter erat plantatus in fide.

DISTINCTIO XLIX.

1. ps

Ecce [n]*, à quibus vitiis debeant eſſe immunes, qui in epiſcopum ſunt ordinandi. Qui enim interceſſores* [o] *pro populo ad Deum parantur, neceſſe eſt, vt eius gratiam bene viuendo mereantur. Vnde Gregorius ait in paſtorali.* ¶ [7] *Solicite formidandum, ne qui placare poſſe iram Dei creditur,hanc ipſe ex proprio reatu mereatur.Cuncti enim liquido nouimus: quia cum is, qui diſplicet* [p]*, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Qui ergo adhuc deſideriis terrenis adſtringitur:caueat,ne diſtricti iram iudicis grauius accendens,dum loco delectatur gloriæ, fiat ſubditis auctor ruinæ. Solerter ergo ſe quiſque metiatur : nec † locum regiminis aſſumere audeat, ſi in ſe adhuc* [q] *vitium damnabiliter regnat: nec is, quem crimen deprauat proprium, interceſſor fieri appetat pro culpis aliorum.*

*Idem in eod.paſtorali eod.cap.*11.*continenter.*

¶Sacrificium Deo non offerat,qui vitiis eſt maculatus. C. I.

HInc [r] etenim ſuperna voce ad Moyſen dicitur. [Loquere ad Aaron:homo de ſemine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offerat panes Domino Deo ſuo:nec accedat ad miniſterium eius.]Vbi & repente ſubiungitur.[Si cæcus fuerit,ſi claudus, ſi vel paruo, vel grandi, & torto

k ¶ *Repente.*] i.nouiter in monachali habitu:talis enim nõ eſt eligendus in prælatum, vt extr.de elect. cum cauſam. & extra de ele.officij.quæ aũt dẽant eẽ interſtitia [d] habes 87.di.in ſingulis.& c.monachus.

l ¶*Qui ad ſummi.*]℣.1. q.1.pueri.& ſi quis epiſcopus per pecuniam. & 61.diſtin.ſtatuimus.

m ¶*Gradibus.*] id eſt, interſtitiis.nec ob.52. diſt. ſolicitudo.

† *al.ordines.*

6 Adde tex. in fi.ĩ l.fi.ff. ad leg.Iul.đ ambi. & ibi doct. de ambitioſis tract.

† *al.ſumma.* d ſc.quo ad ordines ſuſcipiendos à nouiter mõachato.

Ecce.]Casvs. Hactenus oſtẽdit Gratian[a] per 13.c.Apoſtolicę regulæ,à quibus ordinandus debeat eſſe immunis. Nunc autem ſupponit 49.diſtin. in qua generaliter oſtendit, quòd non debet eſſe criminoſus: quia cum is ad interceden dum mittitur qui diſplicet, cum intercedit, irati animus ad deteriora prouocatur,& fit ſubditis auctor ruinæ:quare cauere debet ne regiminis locũ aſſumat aliqs,vt ꝓ culpis aliorũ oret, ſi in ſe dãnabile vitium recognoſcit.

n ¶*Ecce.*] A 25.diſt.huiuſque tractatum eſt de 13.c.Apoſtolicæ regulæ.Hic magiſter in his duobus cap. ſub compẽdio tractat de eiſdem.

7 par.j.c.11.

o ¶ *Interceſſores.*] Videtur hĩc, quòd orationes factæ à ſacerdotib.malis, noceant ſubditis. quod intellige cum ipſi ex certa ſcientia eligunt malum, & conformem ſuis moribus:alias ſcilicet æque operatur remiſſionem per malum,vt per bonum ſacerdotem,vt ℣.1.q.1.ſi fuerit.ad hoc argu.6. q.1.ex merito. ar.8.q. 1.audacter.

† *ne*]Orrig.

p ¶*Diſplicet.*] 3.q.7.in grauibus. Leuit.21.

q ¶ *Si adhuc.*] Arg.ꝙ quis nõ poteſt accuſari de crimine de quo pœnituit [e]: & quòd non impeditur à pro motione. 26.q.5. qui-cunque.℣.46.diſt.clericus.3.& 8.q.1.in ſcripturis.Arg.contra 33. q.2.admonere.Sol.ac cuſari poteſt ſi commiſſum eſt poſt baptiſma,vt 25. diſt.primum.B.

e Adde ad hoc text. in ff. de fur.

Hinc etenim.] Casvs. Probat Greg.in hoc c.ꝙ illi q vitiis ſubiacẽt, panes Dño nõ valẽt offerre:nec ad miniſteriũ eius accedere,cũ aliena pcta ñ poſſint diluere: qa ĩ veteri teſtõ corpore vitiati & maculati repellebantur à miniſterio.Et hoc ꝓbatur xij. exẽplis vitiorũ: quæ vitia figulariter intellecta in nouo teſtamento repellunt. Vnde exponit G. quid per vnumquodque vitium deſignetur, & quare repellant à promotione.Sequens cap.patet.

r ¶*Hinc.*]Probat Greg.in hoc c.ꝙ vitioſi non poſſunt offerre panes

Domin

Source : BIU Cujas

Domino, nec aliorũ peccata diluere: quia in veteri teſt. corpore vitiati repellebãtur, & hoc probat xij. exemplis: quæ vitia figuraliter intellecta in nouo teſtamento repellunt.

† *herniosus*] vulgata.

a ¶ *Vel ponderosus.*] id eſt, criminoſus.

b ¶ *Seruabit.*] ne labatur in hæreſim.

c ¶ *In tenebris.*] peccatorum.

† *al. dirigat.*

d ¶ *Ex nimia.*] Nimia ſubtilitas in iure reprobatur. ext. de iud. dilecti. & ſic fit aliqd in iure contra rationem gratia diſputandi. ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. in fine. & magis valet ſimplicitas quàm difficultas. inſt. de fideic. hære. §. ſed qa ſtipulationes.

1. Reg. 2.

† *al. perfectè*

e ¶ *Faciem.*] i. rationẽ. quæ eſt facies cordis.

f ¶ *Et eo.*] id eſt, ideo.

g ¶ *Quo.*] id eſt, quia.

h ¶ *Aliarum.*] improprie ponitur. ſic. ſ. 26. diſt. deinde. ibi, cum ceteris criminibus.

Heb. 12.

i ¶ *Ponderoſus.*] per immundam cogitationem.

k ¶ *Ad opus.*] Ex hoc videtur quòd occultum peccatum impe dit promouendum [a], & ex eo ſequitur ibi, grauat in abditis. Sed contra arg. 50. diſt. ſacerdotes. quia latentia peccata nõ habẽt vindictam quo ad eccleſiam militãtem, vt 32. q. 5. Chriſtiana. & 32. diſt. erubeſcant.

a hoc hodie determinatur extr. de tem. or. c. 5.

Cant. 7.

Sacerd

naſo, ſi fracto pede, vel manu, ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo, ſi iugem ſcabiem, ſi impetiginem in corpore, vel ponderoſus [a] †.] Cæcus quippe eſt, qui ſupernæ contemplationis lumen ignorat: qui præſentis vitæ tenebris preſſus, dum venturam lucem nequaquam diligẽdo conſpicit, quo greſſus operis porrigat †, neſcit. Hinc etenim prophetante Anna dicitur [Pedes ſanctorum ſuorum ſeruabit [b]; & impij in tenebris [c] conticeſcent.] ¶ Claudus vero eſt, qui quidem, quo pergere debeat, aſpicit: ſed per infirmitatẽ mentis, vitæ viam perfectæ † non valet tenere, quam videt: quia advirtutis ſtatum dum fluxa conſuetudine non erigitur, quo per deſiderium innititur, illuc greſſus operis efficaciter non ſequuntur. Hinc etenim Paulus dicit [Remiſſas manus, & diſſoluta genua erigite, & greſſus rectos facite pedibus veſtris, vt non claudicans quis erret, ſed magis ſanetur.] ¶ Paruo autem naſo eſt, qui ad tenendam menſuram diſcretionis idoneus nõ eſt. Naſo quippe odores, fœtoreſque diſcernimus. Recte ergo per naſum diſcretio exprimitur; per quam virtutes eligimus, delicta reprobamus. Vnde & in laude ſponſæ dicitur [Naſus tuus, ſicut turris, quę eſt in libano:] quia nimirum ſancta eccleſia, quæ ex cauſis ſingulis tentamenta prodeant, per diſcretionem conſpicit: & ventura vitiorum bella ex alto deprehendit. Sed ſunt nonnulli, qui dum æſtimari hebetes nolũt, ſæpe ſe quibuſdam exquiſitionibus plus quàm neceſſe eſt, exercentes, ex nimia ſubtilitate falluntur. Vnde hic quoque ſubditur: [vel grandi, & torto naſo.] Naſus enim grandis, & tortus eſt, diſcretionis ſubtilitas immoderata: quæ dum plus quàm decet, excreuerit, actionis ſuæ rectitudinem ipſa cõfundit. ¶ Fracto autem pede, vel manu eſt, qui viam Dei pergere omnino nõ valet, atque à bonis actibus funditus exors vacat: quatenus hæc, non vt claudus, ſaltem cum infirmitate teneat: ſed ab his omnimodo alienus exiſtat. ¶ Gibbus vero eſt, quem terrenæ ſolicitudinis pondus deprimit, ne vmquam ad ſuperna reſpiciat: ſed ſolis his, quæ in infimis calcantur, intendat: qui & ſi quando aliquid ex bono patrię cæleſtis audierit, ad hoc nimirum peruerſæ conſuetudinis pondere prægrauatus, cordis faciem [e] nõ attollit: quia cogitationis ſtatũ erigere nõ valet, quem terrenæ ſolicitudinis vſus curuum tenet. Ex horum quippe ſpecie pſalmiſta dicit [Incuruatus ſum, & humiliatus vſquequaque,] Quorum culpam quoque per ſemetipſam veritas reprobans ait. [Semen autem, quod in ſpinis cecidit, hi ſunt, qui audiunt verbum, & à ſolicitudinibus, & diuitiis, & voluptatibus vitæ euntes ſuffocantur, & non referunt fructum.] ¶ Lippus vero eſt, cuius quidem ingenium ad cognitionem veritatis emicat: ſed tamen hoc carnalia opera obſcurant. In lippis quippe oculis pupillæ ſanæ ſunt, ſed humore defluente infirmantes † palpebræ groſſeſcunt: quæ quia infuſione crebra atteruntur, etiam acies pupillæ vitiatur. Et ſunt nonnulli, quorum ſenſum carnalis vitæ operatio ſauciat: qui videre recta ſubtiliter per ingenium poterant: ſed vſu prauorum actuum caligant. Lippus itaque eſt, cuius ſenſum natura exacuit, ſed conuerſationis prauitas confundit: cui bene per Angelũ dicitur [collyrio inunge oculos tuos, vt videas.] Collyrio quippe oculos, vt videamus, inungimus, cum ad cognoſcendam veri luminis claritatẽ, intellectus noſtri aciem medicamine bonæ operationis adiuuamus. ¶ Albuginem vero hẽt in oculo, qui veritatis lucem videre nõ ſinitur: quia arrogantia ſapientiæ, ſeu iuſtitiæ cæcatur. Pupilla nãque oculi nigra, videt: albuginẽ tolerãs nihil videt: quia videlicet ſenſus humanę cogitationis, ſi ſtultum ſe, peccatorẽque intelligit, cognitionem intimæ claritatis apprehẽdit. Si autem candorẽ ſibi iuſtitiæ, ſiue ſapientiæ tribuit, à luce ſe ſupernæ cognitionis excludit: & eo [f] claritatem veri luminis nequaquam penetrat, quo [g] ſe apud ſe per arrogantiam exaltat, ſicut de quibuſdam dicitur [Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.] ¶ Iugem vero habet ſcabiem, cui carnis petulantia ſine ceſſatione dominatur. In ſcabie etenim feruor viſcerum ad cutem trahitur, per quam recte luxuria deſignatur: quia ſi cordis tentatio vſque ad operationem proſilit, nimirum feruor intimus vſque ad cutis ſcabiem prorumpit, & foris iam corpus ſauciat: quia dum in cogitatione voluptas non reprimitur, etiam in actione dominatur. Quaſi enim cutis pruriginem Paulus curabat abſtergere, cum dicebat [Tentatio vos non apprehendat, niſi humana:] ac ſi aperte diceret. Humanum quidẽ eſt tentationem in corde perpeti: dæmoniacum vero eſt in tentationis certamine in operatione ſuperari. ¶ Impetiginem quoque habet in corpore, quiſquis auaritia vaſtatur in mente: quæ ſi in paruis non compeſcitur, nimirum ſine menſura dilatatur. Impetigo quippe ſine dolore corpus occupat, & abſque occupati tædio excreſcens membrorum decorem fœdat: quia & auaritia captiuam animam, dum quaſi delectat, exulcerat. dum adipiſcenda quæque cogitationi obiicit, ad inimicitias accendit: & dolorem in vulnere non facit, quia æſtuanti animo ex culpa abundantiam promittit. Sed decor membrorum perditur: quia aliarum [h] quoque virtutum per hanc pulchritudo deprauatur, & quaſi totum corpus exaſperat: quia per vniuerſa vitia animum ſupplantat, Paulo atteſtãte, qui ait [Radix omnium malorũ eſt cupiditas.] ¶ Ponderoſus [i] vero eſt, qui turpitudinem non exercet opere: ſed tamen ab hac cogitatione continua ſine moderamine grauatur in mẽte: qui nequaquam quidem vſque ad opus [k] nefarium rapitur: ſed eius animus voluptate luxuriæ ſine vllo repugnationis obſtaculo delectatur. [i] Vitium quippe eſt ponderis, cum humor viſcerum ad virilia labitur, quæ profecto cum moleſtia dedecoris intumeſcunt. Ponderoſus ergo eſt, qui totis cogitationibus ad laſciuiam defluens, pondus turpitudinis geſtat in corde: & quamuis praua non exerceat opere, ab his tamen non euellitur mente: nec ad vſum boni operis in aperto valet aſſurgere: quia grauat hunc in abditis pondus turpe. ¶ Quiſquis ergo quolibet horum vi-

† *infirmitate*] Orig.

Apoc. 3.

1. Cor. 10.

1. Tim. 6.

1 *Sic & Arnobius.*

Pſal. 118.

Luc. 8.

Source : BIU Cujas

S*Acerdotes..*] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte reprehenduntur ſacerdotes, quia nomen Domini deſpiciunt: & quantum in ſe eſt, panem pollutum offerunt: quod fit cum quis indigne ad altare accedit, vel ſacerdotium ſimoniace acqſiuit: cum doctrinam populo male diſpergit, deſpicit pauperem, honorat potentem. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, *Si offeratis*. reprehenduntur qui indignos inſtituunt: & hoc facit auctoritate veteris teſtam. in qua reprehẽduntur ſacerdotes vet. teſt. qui Domino offerebant animalia cæca, clauda, & languida, & etiam pigra. quæ vitia hodie figuraliter intellecta repelluntur in nouo teſtamento.

a ¶ *Ad ſe.*] No. q̃ aliq̃d dr̃ malum quo ad ſe. ſic 1. q. 1. quod quidã. & qu. 3. ſaluator. " ſic matrimonium dr̃ ſolui quo ad ſocerũ qui repudium miſit, non quoad coniuges. ff. de don. inter vir. & vx. cũ hic ſtatus. §. ſi ſocer. & facit quis aliquid quãtum in ſe ipſo eſt. 11. q. 3. inter verba. ſic 22. q. 2. §. vlt. in fin. de conſec. diſt. 4. quæris.

" Matrimoniũ q̃tũ ad diuerſos diſſoluitur, & nõ ſoluitur.

1 Senſus aliqua ex parte.

b ¶ *Potentem.*] in eo quòd potens eſt.

c ¶ *Pauperem.*] ℣. 11. q. 3. pauper.

d ¶ *Locat.*] indigne.

e ¶ *Vſquequo.*] Dictum fuit ab Helia " fugiẽte iram Reginæ Iezabelis vniuerſo populo colẽti Baal. 3. Reg. 18. nam deficit ambobus qui vult ſeruire duobus, & 26. diſt. acutius. [a]

f ¶ *Illum.*] i. alium.

g ¶ *Indignum eſt.*] contra ſ. 41. di. nõ cogantur. ſed ibi de regib⁹: hic de perſonis.

3. Reg. 18

Ex præmiſſis.] Hæc diſt. diuiditur in 7. partes, in quarum prima dicit q̃ lapſi nõ poſſunt reparari. & hoc probat per 12. auctoritates. Secunda ibi, *Econtra exemplis*. Tertia ibi, *Quomodo igitur*. Quarta ibi, *De lapſis*. Quinta ibi, *Quod vero*. Sexta ibi, *Item obiicitur*. Septima ibi, *Apoſtata*. Ioan. de Fan.

Casvs. Supra monſtratum eſt, q̃ criminoſi ordinari non poſſunt. In hac vero 50. di. quæritur, an taſes poſt pœnitentiam poſſint in ſuis ordinibus remanere, & ad ſuperiores ordines aſcendere. & probatur multis auctoritatibus, quòd ipſi prohibentur, nec poſſunt aſcendere. & hoc facit vſque ad §. *Econtra*. Demum probat contrarium vſque ad §. *Quomodo*. & ibi incipit ſoluere.

h ¶ *Ex præmiſſis.*] Tractauit hucuſque magiſter de qualitate ordinandorum. In hac diſt. 50. tractat primo de iam promotis, an ipſi poſtquam lapſi ſunt, valeant reparari? Et primo allegat, q̃ non poſſunt reparari: poſtea allegat pro parte contraria. & hoc bene ſoluit, ℣. e. §. qũo. & pro parte prima allegat vſque ad §. econtra, & poſtea inducit multa c. ad probandam ſolutionem ſuam, vſque ad §. ſed illud. vbi aliam ponit: & eam probat per c. ſeq. vſque ad §. *Quod vero*. & poſtea adiungit de lapſis in hæreſim [b], q̃ non ſit eis communicandum ante reconciliationẽ. Ab illo §. *Quod vero*. ſubiungit tractatum de homicidiis vſque ad illum, §. *Præmiſſis*. Deinde addit de ſolenniter pœnitentibus, q̃ non debeant ordinari, vel ad militiam ſæcularem redire: & q̃ clericis talis pnĩa non ſit imponenda. & pro quibus culpis ſit imponẽda. Vltimo ſubdit de apoſtatis qui nec ad habitum ſæcularem, nec ad clericatum aſcendere poſſunt poſt pœnitentiam. " Circa lapſos tres regulæ ſunt notandæ [c], quæ cõtinentur ℣. ea. diſt. vt conſtitueretur. Prima regula ſecũdum H. hæc eſt, vt Qui mortaliter peccauit poſt baptiſmum, non promoueatur, vt 25. diſt. primum. 1. q. 7. ſi quis oẽm. Secunda eſt, Promotus ſi mortaliter peccat, deiiciẽdus eſt. ℣. c. q̃ ſemel. Tertia eſt, Qui ab ordine deponi tur, amodo nõ reſtituitur. ℣. ea. c. 1. & 2. & c. peruenit. & vbicũq; mitius agitur, diſpẽſatio eſt. Iſtæ aũt tres regulæ ſecũdũ tres opi. recipiunt interpretationem. Quidã. n. dñt q̃ oẽ pctũ mortale impedit promouendũ, & deiicit iam promotũ [d]. & ſi talis ſit ꝓmotus, & egerit pnĩam: tñ nõ p̃t miniſtrare ſine diſpenſatione. Alij intelligũt de magnis criminib. præ dictas regulas: qa minora poſt pnĩam non repellũt, nec deiiciũt, vt 81. diſt. c. apoſtolus. & 46. di. clericus. 5. q. 4. in loco. 68. diſt. c. 1. ſed ibi de regib⁹: hic de perſonis.

b ¶ Probat patientem.] *Sic interpungitur etiam in manuſcriptis, & in gloſſa: cum tamen ita poſſet etiam diſtingui*, & pigrum probat, patientem dicens illum, &c.

d Mortaliter peccat q̃ poſt baptiſmũ peccauit, ſi ſe promoueri ꝓmittit: vel ſi in iam ſcepto regna nec oẽ publicũ crimen aĩæ mortẽ irrogat. inſt. de pub. iu. §. vlt. " Tertij intelligũt præd. tres regulas de manifeſtis. occulta. n. poſt pnĩam nõ repellũt, nec deiiciunt. immo iure cõi promouetur: & ſi ꝓmotus eſt, remanet i ordine ſuo. ℣. ea. c. de his vero. & c. præcedenti. & hæc opi. verior eſt, & benignior: hoc tñ excepto, q̃ maxima pctã ẽt occulta repellunt, vt de hoc plene dixi ſ. 25. di. c. vlt. De adulteriis aũt & ſimilib⁹ p̃t eps ſimplex diſpenſare. ext. de iud. at ſi clerici. ℣. ea. cõtumaces. de maiorib. non ℣. ea. minor. & in ſimonia. 1. q. 1. erga. " & ſecundum quoſdã in oĩbus crimĩib. diſpẽſat vbi non ꝓhibetur. ext. de ſent. exc. nuper. & de pœ. diſt. 6. §. 1. in fi. & 82. di. presbyter. & in plurib. caſib. inuenio eꝑm poſſe diſpẽſare, vt notaui, 1. q. 7. §. niſi rigor. Petr⁹ Hiſpanus cõtrarium dixit. nam cum in quibuſdã certis caſib. ei permittitur diſpẽſare, ergo in aliis prohibetur: arg. 25. diſt. qualis. & C. de proc. maritus [e]. Quis aũt cũ depoſito poſſit diſpẽſare, dixi 2. q. 5. iõ. Cum ſuſpẽſo aũt vel pœnitẽte ẽt in hæreſi bñ diſpenſat eps. ℣. ea. presbyteros. Io. Iſtę opi. hodie terminatur per decr. Greg. in extrauag. de temp. ord. quæſitum. vbi reprobatur opi. Io, & credo q̃ epiſcopus ſemper poſſit diſpenſare, niſi ei prohibeatur expreſſe a iure, vt 27. q. 2. lex diuinæ. in fi. & extra de ſent. exc. nuper. B.

1 ps

X præmiſſis [h] auctoritatibus liquido monſtratum eſt, quòd variis criminibus irretiti in ſacerdotes ordinari non poſſunt. Nunc autem de eiſdem quæritur, vtrum poſt peractam † pœnitentiam, vel in propriis ordinib. remanere, aut ad maiores gradus conſcendere valeant. Multorum auctoritatibus, variis criminibus irretiti à propriis ordinibus deiiciuntur, & ab acceſſu maiorum prohibentur.

Vnde Gregorius ait Conſtantio Mediolanenſi epiſcopo lib. 4. epiſt. 17 ſiue, c. 61.

¶ Lapſi in ſuum ordinem reparari non poſſunt. C. I.

3 SI lapſis [i] ad ſuum ordinem reuertendi licentia conceda tur, vigor canonicæ proculdubio frangitur diſciplinæ: dum pro reuerſionis ſpe [k], prauæ actionis deſideria quiſque concipere non formidat. *& poſt pauca*. ¶ Illud igitur præ omnibus ſtudete, vt lapſos, in ſacrum ordinem nullius vobis ſupplicatio [l] aliquo modo reuocare [m] ſuadeat, ne huiuſmodi non ſtatuta [n], ſed temporaliter dilata credatur eſſe vindicta.

Item Martinus Papa I. Amando epiſcopo.

¶ Qui poſt ſuam ordinationem labitur, depoſitus permanebit. C. II.

4 QVi ſemel poſt ſuam ordinationem in lapſum ceciderit: deinceps iam depoſitus erit, nullumque gradum ſacerdotij poterit adipiſci [o].

Si lapſis.] Casvs. " Conſtantinus Mediolanenſ. epiſcopus quæſiuit à Gregorio, an cuilibet lapſo debeat licentia dari ad ſuum ordinem reuertendi? Et reſpondet, quòd non, triplici ratione: quia ſi hoc fieret, vigor eccleſiaſticæ diſciplinæ frangeretur: & quilibet propter ſpem reuerſionis praua deſideria concipere non formidaret: & præterea vindictam ſibi inflictam putaret eſſe temporalem, & non perpetuam. Sequens c. patet.

" Eps an poſſit ſemp diſpenſare.

i ¶ *Si lapſis.*] Hoc c. loquitur de depoſito, vt patet per fi.

k ¶ *Spe.*] quia facilitas veniæ, &c. vt 23. q. 4. eſt iniuſta. & extra de vi. & hon. cler. vt clericorum.

l ¶ *Supplicatio.*] carnalis, ſed ſpiritualis bene. ℣. ead. clerico.

m ¶ *Reuocare.*] ℣. 23. q. 4. eſt iniuſta.

n ¶ *Non ſtatuta.*] perpetuo. " Qui enim deponitur, perpetuo deponitur, vt hic [f], & 81. diſtinct. ſi quis clericus. & C. de pœn. ſeruus. Argum. contra 33. quæſt. 4. non oportet. 2, Ibi ſimpliciter ponitur, ſeparentur: & tamen ſeparantur ad tempus, non perpetuo, vt extra de conſtit. ex litteris. in fi. Sed certe illa non ſunt contraria: quia ibi nulla fuit depoſitio: & eſt hoc ideo ſtatutum, ne leges ludibrio fiant, vt C. de bon. quæ lib. l. vltim. §. fi. & eſt ſi. quod lex dicit, quòd damnatus de crimine, ad militiam non recipitur, vt ff. de re mili. qui cum vno. §. adulteri.

" Depoſitio eſt ꝑpetua.

f Nã verbũ, ſtatuere, rẽ perfectã ſignat. d pœ. diſt. j. §. hoc autẽ. ſcdm L. ff. qd q̃q; iur. l. j.

o *Qui ſemel.*] ¶ *Adipiſci.*] Hoc c. intelligitur de rigore. 25. diſt. primum. ℣. ead. miror. vel in maioribus, vel de manifeſtis criminibus, extra de temp. ord. c. fi. ſic non ob. 82. diſt. presbyter. & 15. q. vlt. hi qui.

a Concord. tex. in c. 1. d eo q ar. bel. depo. & de feu. c. 1. col. 10.

b ſc. in §. de lapſis. Laur.

c Lapſorum reparo trib. regulis declaratur.

c ſc. ius cõe continentes. Laur.

e Extra de tráſl. epi, c. 2 ver. nec q d ceſſiõe, &c. ſecũdũ L. au. 4 Pann. l. 3. c. 141.

† al. diſpertit

2 Concord. tex. in l. j. C. de vet. iur. enucl. & in aut. de mona. §. j. col. 1

" Helias Iſabel fugiẽs q̃busverbis vſus eſt ad populum.

3. Reg. 18.

† al. actam.

3 Anſ. l. 8, c. 35. & l. 11. c. 13. Iuo p. 6. c. 80. Pann. l. 3. c. 145.

" Eps in q̃ſent bus crimĩi bꝰ diſpẽſat.

Source : BIU Cujas

Presbyterum.] Casvs. Sacerdos quidam fuit lapsus in crimen, de quo postea in iudicio, fuit sponte confessus, quare quæsiuit eps Fabianus, an posset in sacro ordine remanere, vel reuocari deberet? Et respondet Gregorius quòd non. Sed quia sponte confessus est, mitius est agendum cum ipso. ſ. vt nomen sacerdotis retineat, vel in minoribus ordinibus remaneat.

Item Gregorius Papa Sabiniano episcopo, lib. 7. epist. 25.

¶ Presbyter post lapsum nulla ratione in sacro ordine reparari valet. C. III.

1 PResbyterum, de quo nos fraternitas tua latoris præsentium legatione † consuluit, nulla ratione in sacro ordine post lapsum, aut permanere [a] aut reuocari posse cognoscas. Circa quem tamen mitius [b] agendum est: quia commissum facinus facili [c] dicitur professione confessus.

Item Ioannes VIII. Cenomantico † Viticensi episcopo.

¶ Post perpetratum homicidium sacerdotale officium ministrari non potest. C. IIII.

2 MIror [d] minus doctam scientiam tuam sacerdotem putare post perpetratum homicidium [e] posse in sacerdotio ministrare: immo (quod est ineptius) nobis suadere [f] velle, vt ipsi tali præsumptioni præberemus assensum. Quis enim tã demens, tamq; peruersi sensus, tale quid æstimaret, vel post quantãcumque pœnitentiam concedendum, cum omnino sit canonicæ disciplinæ contrarium? Debet ergo sacerdotio priuatus lacrymarũ fonte flagitium tam immane diluere, vt talibus saltem remediis curatus, salutis possit inuenire suffragium.

Item Nicolaus Papa.

¶ Ad maiorem gradũ clericus prouehi non potest, qui paganum occidit. C. V.

3 CLericum, qui paganum occiderit [g], non oportet ad gradum maiorem prouehi, qui carere etiam debet acquisito: homicida enim est. Nam cum discreti sint milites sæculi à militibus ecclesiæ: non conuenit militibus ecclesiæ militare [h] sæculo, per qđ [i] ad effusionem sanguinis necesse sit peruenire.

Item Osbaldo Chorepo Quadrantino.

¶ Qui defendendo se paganum occiderit, sacerdotali careat officio. C. VI.

DE his [k] clericis, pro quibus consuluisti, scilicet qui se defendendo [l], paganum occiderunt, si postea per pœnitentiam emendati possint ad gradum pristinum redire, aut ad altiorẽ conscendere: scito nos nullam occasionem dare, nec vllam tribuere eis licẽtiam quemlibet hominem quolibet modo occidẽdi. Verum si contigerit, vt clericus sacerdotalis ordinis saltem paganum occiderit, multum sibi consulit, si ab officio sacerdotali recesserit: satiusque est illi in hac vita Domino sub inferiori habitu irreprehensibiliter famulari, quàm alta indebite appetendo damnabiliter in profundum demergi.

Item ex concilio Agathensi, c. 50.

¶ Cadat ab officio episcopus, presbyter, aut diaconus capitale committens crimen. C. VII.

SI episcopus, presbyter, aut diaconus capitale crimen cõmiserit, aut non. Si dedit operam rei licitæ, ei non imputatur: sed potest ministrare in suscepto, & ascendere ad superiorem, vt extra eodem cap. vltim. & infra ead. sæpe [e]. & extra eod. Ioannes. Sed si illicitæ rei operam dedit, tunc nec in suscepto potest ministrare, nec ad superiorem ascendere, vt infrà eadem. clerico. & cap. si quis voluntate. Si vero voluntate occidit: nunquam dispensandum est cum eo, secundum quod loquitur cap. miror. H. tamen cum suo rigore dixit, quòd in nullo casu potest homicida promoueri: quia potius debet quilibet permittere se occidi, quàm alium occidere, vt 32. q. 5. ita ne. & dicit quòd hoc verbum, consulendi, ponitur pro verbo præcipiendi, vt 28. quæst. 1. sic enim. Item secundum H. etiam si crimen homicidij sit occultum, tamen post pœnitentiam non potest exequi suum officium. secus est secundum eum in quolibet crimine alio, vt infrà ead. de his. nisi in simonia. Ioan. Et hoc expresse dicitur extra de tempor. ordinand. cap. vltim. & ita duo crimina tantum excipit: scilicet simoniam, & homicidium. Arg. extra de accusat. inquisitionis. B. Alij autem plerique dicunt, quòd siue sit homicidium, siue aliud crimen, dummodo sit occultum, post pœnitentiam bene exequitur officium suum sine omni dispensatione, licet non possit promoueri. Sed in simonia post nullam pœnitentiam potest exequi officium suum. 1. quæst. 1. erga. Hodie autem obtinet opinio H. circa crimen occultum, vt extra de accusat. inquisitionis. B.

ADDITIO. Et facit quod not. j. ead. quantum. in gl. hic patet. ibi dicam. Sed Ber. contra loquitur in matrimonio, in quo licet quis sua culpa cadat in metum, nó nocet, vt no. ext. ꝙ me. cau. Abbas. Arch.

De his.] Casvs. Quidam clerici defendendo se, paganum occiderunt: quare quæsiuit Quadrantinus episcopus, an peracta pœnitẽtia possint ad pristinum gradum redire, vel ascendere ad altiores? Et respondet ꝙ nõ: quia Papa non dat eis licentiam aliquem hominem occidendi: & ideo melius est illis in gradu inferiori irreprehensibiliter famulari, quàm alta indebite appetendo in profundum inferni demergi.

Sic.] Casvs. Quæsitum fuit in concilio Agathensi, quam pœnam debet pati episcopus, presbyter, vel diaconus, qui capitale crimen commiserit, vel chartam falsauerit, vel falsum testimonium dixerit? Et respondet, quòd deponi debet, & detrudi in monasterium ad agendam pœnitentiam: vbi donec viuit, non nisi laicam tantummodo communionem accipiat.

1 Anſ. l. 8. c. 26. Pann. l. 5 c. 146.
† al. relatione.
a Concord. tex. in l. 2. & ibi gl. & do. C. quę app. non recip.
† al. cæno. moto Venetiensi.
2 Iuo p. 6. c. 114. & p. 10. c. 51. Pan. l. 5 c. 153.
b sc. in ordine, sꝫ ĩ bñficio sic. extr. de cler. pu. ĩ du. Hẽric⁹. j. e. p̃sbyteros. & c. ſtu deat. dici p̃t ꝙ hoc c. miror. loqtur ĩ homicida notorio, ſiue manifeſto, & volũtario. đ hoc leg. & no. j. e. de his vero. Arch,
"Imputantur multa propter vnũ delictũ.
3 Iuo par. 6. c. 120.
c sc. de miſericordia, vt not. extr. de homi. ſicut. vbi plane de hoc.
d Vel dic ꝙ ibi fuit casꝰ fortuitꝰ, vt no. j. c. đ his clericis. ĩ gl. j. in fi. Arc.
e Et c. hi q. & c. ſi duo. niſi forte grãde ſcãdalũ inde oriretur: quia tũc indicitur ei purgatio. ext. e. ex literis, & not. extr. de hom. cũ dilect⁹. in gl. q tñ, &c. q̃ fuit gl. Vin.
"Homicidiũ vtrũ impediat iã ꝙ mouendos, & deiciat promotos.

a ¶ *Aut permanere.*] Si mile ſ. 24. diſt. c. vlt. j. 15. q. vlt. ſi quis presbyter. contra. Sol. in inferiori miniſtrauit, vt ibi, ſed in ſuperiori, vt hic.

b ¶ *Mitius.*] arg. ꝙ mitius agitur cum confeſſo, quàm cum conuicto [a], vt j. eo. de his vero. & 15. q. vlt. Si qs presbyter. Si. 61. di. qa ſimpliciter. 1. q. 5. præſentium. argu. contra 24. diſt. c. vlt. Sed ibi timore probationum eſt cõfeſſus: hic ſpõte.

c ¶ *Facili.*] i. ſponte, vt extra de ho. lator.

d ¶ *Miror.*] Hic habes ꝙ epiſcopus non poteſt diſpenſare [b] cum homicida: item nec cum ſimoniaco, vt 1. q. 1. erga. niſi quandoque, vt 1. q. 5. c. 1. & vlt. Io. De ſimoniaco eſt expreſſum ext. de ele. c. pe. vbi dicitur, ꝙ ſi aliquo ignorante ſit commiſſa ſimonia, epiſcopus cum eo poteſt diſpenſare, ſi in ſimplici beneficio ſit commiſſa ſimonia: ſecus ſi in prælatura. ſi autem eo ſciente ſit facta: epiſcopus nõ poteſt diſpenſare cum eo. extra de ſi. nobis. B. Item nec cum depoſito ſecundum quoſdam, vt 2. q. 6. ideo. Item nec cum eo qui excommunicatus celebrat, vt 11. q. 3. ſi quis epiſcopus. & 7. q. 1. ſi quis presbyter. licet ſit arg. contra 2. q. 5. quanto. Sed illud de mandato Papę. Item nec cum eo qui accedit ad iudicium ſæculare. vt 21. q. 5. ſi quis epiſcopus. Item nec cum bigamo, vt extr. de big. c. de bigamis. & 34. diſt. lector. Io. Nec diſpenſat hodie cum filiis presbyterorum, vt ext. de fil. presb. c. pen. vbi. ſ. miniſtrauit pater immediate. B. Diſpenſat autem in pleriſque crimi nibus, vt notaui. 1. q. 7. §. niſi rigor. & generaliter vbi non prohibetur epiſcopo diſpenſatio, ſemper diſpenſare poteſt, vt extr. de ſen. exc. nuper. licet quidam dicant, quòd in illis ſolis caſibus diſpenſabit vbi à iure ei permittitur: quia cum in quibuſdam criminibus ei conceditur diſpẽſatio, vt ext. de iud. at ſi clerici. ergo in aliis ei prohibetur, arg. 25. diſt. qualis. & C. de procu. maritus. Et licet diſpenſatio ſit ius quod peti non poteſt: tamen quandoque epiſcopus tenetur diſpenſare, vt j. ead. vt conſtitueretur. in fi. & c. ſi quis diaconus. & c. domino ſancto. & 1. q. 7. diſpenſationes. & 23. q. 1. noli. in fi.

e ¶ *Homicidium.*] ſponte, vt extra de homic. lator.

f ¶ *Suadere.*] Plus enim eſt ſuadere, quàm compellere. ff. de ſer. cor. l. 1. §. perſuadere. & plus punitur ſuaſor, q̃ faciens. 86. diſt. tãta. Ioan.

g ¶ *Clericum.*] Casvs. Clericus quidam occidit paganum: poſtea volebat ad ordines promoueri maiores, quæſiuit quidam epiſcopus an poſſet? Et reſp. Papa, quòd nõ: immo carere debet etiam acquiſito. Nam milites eccleſiæ non debent ſæcularem militiam exercere, per quam neceſſe ſit ad ſanguinis effuſionem peruenire.

g ¶ *Occiderit.*] ſponte. B.

h ¶ *Militare.*] Per hoc patet ꝙ loquitur de illo qui in bello fuit. hortari tamen poteſt clericus aliquos ad defenſionem ſuæ eccleſiæ. 23. q. 8. vt pridem. arg. ff. de his qui no. infa. ob hæc verba. §. vlt.

i ¶ *Per quod.*] Arg. " ꝙ ratione vnius delicti imputantur omnia delicta quæ ſequuntur ex illo, vt 15. q. 1. ſi quis inſaniens. 22. q. 4. inter. ff. quod met. cau. ſi mulier. Arg. contra extra de ſpon. veniens.

k ¶ *De his.*] " Circa illos qui committunt homicidium, diſtingue ſic: quia aut committitur homicidium ex neceſſitate: aut ex caſu: aut ex voluntate. Si ex neceſſitate: aut illa neceſſitas eſt euitabilis: aut ineuitabilis. Si eſt euitabilis, ad ſuperioresordines non poteſt aſcẽdere, ſed in iam ſuſceptis toleratur [c], vt j. ea. de his clericis, Si fuit ineuitabilis neceſſitas, ſine omni diſpenſatione poteſt miniſtrare in ordine iam habito: ſed ad ſuperiores habendos petet diſpenſationem, vt extr. de homi. ſuſcepimus, & c. 2. Nec obſt. extra eo. lator. vbi dicitur, ꝙ ad ſuperiores talis licite promouetur: qa hoc intelligo ex diſpẽſatione [d]. Ioan. Sed certe quidquid dicat Ioann. de neceſſitate ineuitabili, capitulũ videtur expreſſe dicere, quòd talis neceſſitas in nullo obſit: vt j. ea. quia te quaſi obnoxium. De hoc notaui in quæſtionibus.

l ¶ *Defendendo.*] incaute ſine moderamine. cuilibet enim licitum eſt ſe defendere cum moderamine, vt ſ. diſt. 1. ius naturale. & extra de appell. c. ſignificauit. C. vnde vi. l. j.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Aut chartam.*] Dic vt suprà 19. dist. in memoriam.

b ¶ *Testimonium.*] infra 5. q. 6. presbyteri, 2.

SI *quis viduam.*] Casvs. Statutum fuit in concilio Martini Papæ, ꝙ si quis duxerit in vxorem viduam vel relictam: aut homicidium commiserit facto, præcepto, cõsilio, vel defensione, post baptisma promoueri non potest: & si irrepserit, deponatur & eiiciatur: & in fine suæ vitę communionem accipiat.

c ¶ *Si quis.*] Iudex, executor, & assessor in causis criminalib. non possunt promoueri. hoc non est ratione peccati: quia non peccãt ista faciendo [a], vt 23. q. 4. quęsitum. & q. 5. miles. sed propter irregularitatem, quam ex tali facto contraxerunt.

d ¶ *Aut facto.*] vt miles.

e ¶ *Aut præcepto.*] Vt iudex.

f ¶ *Aut consilio.*] Vt assessor. "& ita ex consilio punitur aliquis, contra illud ff. man. l. 2. in fi. & l. deniq;. Sed nunquid addi debet de voluntate? argu. ꝙ fic. 1. q. 4. quia præsulatus. in fin. quod non concedo, licet antequam fiat, vellet illud factum esse: vel post factum gratũ habeat.

g ¶ *Defensione.*] euitabili. B.

h ¶ *Post baptismum.*] "Ergo si ante baptismum, potest. Bazian⁹ dixit: si ante baptismum occidit nõ peccando, vt iudex. non potest promoueri: qa nõ tollitur irregularitas: sed si occidit peccãdo, tollitur totum. Io. Et sic melioris conditionis est peccans, quàm nõ peccans. De hoc quid iuris sit, notaui in quæstionibus. & 36. dist. in gl. videtur. B. [b]

PEruenit.] Casvs. Episcopus Caralitan⁹ restituebat clericos lapsos ī crimen fornicationis ante pę nitentiã, vel post. prohibet Greg. dicens, ꝙ tales carere debẽt sacris ordinib. & ad altaris ministeriũ num quam accedere.

i ¶ *Fuerit.*] de quo fuerit conuictus vel confessus. & hoc [c] verum est, nisi episcopus cũ eo dispensasset, vt extra de iud. at si clerici. Sed nonne canonista ꝓhibet episcopo dispensare in hoc casu? non: sed redarguitur indiscreta dispẽsatio, vt dixi extr. de præb. de multa.

ACcedens.] Casvs. Hoc c. loquitur de quodam presbytero Saturnino, & de quodam diacono abbate, & de quibusdam subdiaconis. presbyter Saturninus propter suum delictum depositus fuit: & tamen post depositionem Missas celebrauit. Diaconus vero abbas & subdiaconi mortaliter peccauerunt, crimen fornicationis committendo. Vnde Lunen. episcopus quæsiuit quàm pœnam isti pati deberent. Et respondet Greg. quòd Saturninus presbyter careat communione corporis & sanguinis Christi donec vixerit. in fine tamen viatici accipiat, nisi antea episcopo visum fuerit ei esse miserandum. & in scriptis caueat, vt de cetero Missam nõ cantet: & gerat curam monasteriorum in insula Gorgonia & Capraria sine præiudicio alicuius. Diaconus vero abbas semper ab ordine sacro depositus erit: qui tamen poterit inter alios monachos priorem locum obtinere, si eius cõuersatio meruerit: sed ordinẽ non obtinebit, in cuius loco debebit alius ordinari. Subdiaconus vero irreuocabiliter deponetur: laicã tamen communionem accipiat.

k ¶ *Presbytero.*] Ergo clericus degradatus non retinet ordinem. arg. 54. dist. ex antiqs. & 11. q. 3. episcopus. & 15. q. vlt. si quis presbyter. & 23. q. vlt. clerici. & idẽ videtur per hoc qđ dicitur j. inter laicos communionem. Sed tamẽ dico ꝙ character semper retinet, per id quod habes 1. q. 1. quod quidã. & 32. q. 7. licite. arg. 81. dist. dictũ. "Vnde qui percutit ipsum, incidit in canonem: saltẽ in memoriam pristinæ dignitatis, vt ff. de decurio. l. vlt. & ff. de quæst. vnius. §. seruus. & de consec. dist. 4. o-stẽditur. Io. quod non credo, cũ careat omni priuilegio clericali [d]: nec credo quod conficiat [e]: quia omnem potestatem amisit. B.

¶ *In tuæ.*] Ergo episcopus potest remittere pœnitentiã iniunctam à Papa. sic 33. q. 2. latorem.

Additio. Vel de hoc vt ibi. argu. contra 15. di. c. 2. in fi. ibi videas. De hoc etiam no. 26. q. 7. tempora.

m ¶ *Abbatem.*] "ergo abbas potest esse diaconus: quia abbas potius est nomen officij, quàm dignitatis. 18. q. 2, c. 1, imo in minoribus ordinibus constitutus potest esse [f] abbas. extra de ætat. & qualit. tuam.

n ¶ *Venerit.*] existentẽ.

o ¶ *Cecidisse.*] per crimen.

p ¶ *Priorem.*] i. vt sit monachus, vt prius fuit: non tamen erit abbas.

q ¶ *Obtineat.*] nõ ordinem, vel dignitatem.

r ¶ *Solicitudinem.*] Vt sit procurator loci, licet sit infamis: quia infames non excludũtur à ciuilibus muneribus [g]. sed honorib⁹. arg. C. de his qui non impl. sti. sa. so. sunt. l. 1. lib. 10. & ext. de ęta. & qual. tuam. "& sic ꝓcurator monasterij ꝑt esse infamis: sed non procurator episcopi. 5. q. 3. quia episcopus. quia non requiritur sũma in eis perfectio integritatis, vt 16. q. 1. legi.

POstquam.] Casvs. Eps quidam depositus fuit: canonici volebãt alium eligere. Archieps vel primas disturbabat eum restituere nolens: quod dicit Greg. de iure fieri non posset. & cum ecclesia vltra tres menses vacare non debeat, præcipit Greg. archiepo, vt deprecationi canonicorum cõsentiat, & loco depositi alium ordinet.

s ¶ *Tres menses.*] "tres dãtur ad electionem à die mortis: & alij tres menses

---

1 Apud Mar. Brac. alió dicebat Ber. ꝙ istud c. intelligebatur đ illis ꝙ non peccauerunt.

2 Ansel. l. 7. c. 11. Ex cã. 18. apos. †al. relictam

"confilium facit vt qs puniatur,

†al. sua communionem recipiat,

"Homicida ante baptismũ an ꝓmoueri possit,

3 Polyc. l. 4. tit. 39. Ans. l. 8. c. 20. Iuo p. 6. c. 78. Pann. l. 3. c. 133.

bQ5 venerialis est, de qua habuisti 21. dist. in princ. & ibi đ hoc. & 51. di. in summa, & 26. di. deinde. Arc.

4 Pol. ibid. Ans. l. 8. c. 21 Iuo par. 6. c. 83.

c sc. ꝙ canones cõtradicunt in hac re, &c.

& sanguinis Dominici participatione priuatum in pœnitentiam redigat: ita vt vsque ad diem obitus sui in eadem excommunicatione permaneat, & viaticum tantummodo exitus sui tẽpore percipiat. Sin autẽ eum fraternitas tua talem pœnitentiam agere cognouerit, vt ei iuste ad recipiendam inter laicos cõmunionem, & ante exitum, debeat misereri: hoc in tuę [l] fraternitatis ponimus potestate: *& infra.* [5] ¶ Præterea ad fraternitatis tuæ cõsulta respondentes statuimus, diaconum, & abbatem [m] de portu Veneris [n], quem indicas cecidisse [o], ad sacrum ordinem non debere, vel posse vllo modo reuocari. Quem quidem sacro ordine priuatum in pœnitentiam deputare te conuenit: cuius si postea actus, conuersatioq; meruerit: priorem [p] inter alios monachos, vbi tu tamẽ decreueris, standi locum obtineat [q]. Subdiaconi quoque, quos similis culpa constringit, ab officio suo irreuocabiliter depositi, inter laicos communionem accipiãt. In portu autem Veneris, loco lapsi diaconi, aliũ, qui hoc officium implere debeat, ordinabis. Saturninum vero presbyterum, vt numquam ad sacri ordinis ministerium præsumat accedere, scriptis cauere decreuimus: sed eum in insula Gorgona, atque Capraria solicitudinem [r] de monasteriis gerere & in eo, in quo est statu, sine cuiusquam aduersitate manere permittimus.

5 Eod. lib. 4. epist. 16. seu c. 60. Pann. l. 3. c. 137.

"Degradatũ pcutiens incurrit excõicationẽ.

dAdde quæ no. in addi. c. 2. de pœ. lib. 6. & cadñs. in gl. in ver. sacrilegiũ. j. 93. di.

e Hæc fuit opin. Ray. q̃ rec. Goff. & B. ext. đ cle. exc. mi. c. 2.

"abbas quẽ ordinẽ debet habere.

f Verum est dispẽsatiue: & sic loqtur dec. tuã. ibi. ex tua. &c.

6 Ans. l. 8. c. 25.

† *al. cadentem.*

g Ista opin. cõiter tenetur p glo. & doc. in c. cũ deputati. đ iud. & c. Imperatorũ. đ iu. cal. Spe. ī ti. đ ꝓc. §. r. ver. itẽ qđ est infamis. & Ale. đ Im. l. reum crimis. in fi. C. de proc.

"Infamis ꝑt esse procurator.

"Electio an fieri debeat intra 3. mẽs.

Source : BIU Cujas

1dist. 75. qñ menses ad cõsecratio nem petẽdã.ĩ. 100. di. qñ.& 63. di. obeũtib. & ext. de ele. ne ꝑ defectu. nisi ꝑ necessita-

aDe hoc 61 di. Osius. & c. bene notat. ibi de hoc.

tem prorogetur[a] : vt 28. di. de Syracusanæ. ECONTRA. Hæc est secũda pars huius dist.ĩ qua magister probat cõtrariũ eius quod s. ꝓbatũ est:ſ.qđ post lapsum pñt reparari: ꝓbat inq̃ per exempla & per nouem auctoritates. 1o. de Fan.

† *al. deprehendatur* Orig.

CASVS. Supra probatũ ẽ, qđ lapsi post pniam nõ sunt restituẽdi. Mõ Gratianus ꝓbat contra, ſ. qꝓñt restitui, & ad altiora conscendere: & ꝓbat octo exemplis, ſ. Mariæ & Aarõ, Dauid, Achab, Petri & Pauli, & Augustini, & aliorũ, quorũ noia in seq. palea ponuntur: q omnes post peccatum sunt restituti.

2 33. q. 2. ca. hoc ipsum. *Num.* 12. *Exod.* 32.

a ¶ *Ecõtra.*] Maria, &c. de hoc dicitur 2. q. 7. §. item obiicitur.

b ¶ *Aaron.*] hęc historia hr̃ 45. di. disciplina

c ¶ *Dauid.*] Hæc historia dicitur 2. q. 7. §. itẽ cum Balaam.

12. reg. 1. & 12.

† *al. pristino*

d ¶ *Lapidauit.*] i. lapidãtib. cõsẽsit, custodiendo vestes, vt j. e. cõsiderãdũ. vñ ñ fuit penit[e] immunis, vt ext. de hom. c. sicut. §. illi quoq;. tñ hoc exẽplũ nõ competit, qa istud fuit ante baptismum.

3. reg. 21. Matth. 26. Ioan. 21. Act. 7. & 9.

e ¶ *Augustinus.*] q fuit Manichæus[b] : sed añ baptismum: & ideo ñ cõpetit exemplũ, &c.

bArg. cõtra 22. qu. 6. vides. vbi de hoc.

PONderet.] CASVS. In hoc ca. ostedit Calixtus Papa, ꝙ clerici post lapsũ pacta pnĩa pñt ĩ pristinum statũ restitui. Et hoc ꝓbat auctoritatib. & exemplis 11. Prima est in principio ca. Secũda, ꝓbatio incipit ibi, *Sed si aliquis lapsus.* & ad hoc inducit auctoritatẽ Apostoli: Si prę occupat[e], &c. Tertia ibi, *Porro sanctus Dauid.* Quarta ibi, *Beatus quoq;.* Quinta ibi, *Peccator.* Sexta ibi, *Errãt itaque.* Septima ibi, *Numquid qui dormit.* Octaua ibi, *Redde mihi.* Nona ibi, *Vade, & amplius noli peccare.* Decima ibi, *Non ergo.* Vndecima ibi, *Sententiam.*

3 Bur. l. 1. c. 233. Iuo in ꝓlog. Pan. in ꝓlo. c. 32 † *al. iudicatus.*

f ¶ *Ponderet.*] Grauis erit qlibet in verbis, vt 4. q. 3. §. itẽ in cria lib. vers. in testib. & q cito fatur, ad pniam ꝓperat, vt dicit Seneca: & ꝓt qs in ꝓprio facto petere inducias ad respõdendũ, vt ff. de inter. act. qui interrogatur, an hrs sit. nã testis repentinus, &c.

Sixtus Papa iij.

4 35. q. 9. ca. Gregorius.

† *al. & communicauit.*

5. q. 5. §. sed aliud.

g ¶ *Quod tibi.*] in Tobia.

tifice[1] statuta sacrorum canonum non permittunt, ne cadente pastore dominicum gregem antiquus (quod absit) hostis insidiando dilaniet, fraternitas vestra deprecationi eorum consentire, & in loco lapsi debet episcopum ordinare.

Item Martinus Papa I. in epistol. ad Amandum.

¶ Qui post ordinationem suam in lapsum ceciderit, sacra mysteria non debet tractare. C. XII.

SI post ordinationẽ suam quispiam in lapsum ceciderit, & præuaricationis peccato fuerit † deprehensus obnoxius, omnimodo prohibendum est, eum manibus lutulentis, atque pollutis mysteria nostræ salutis tractare.

2 *Econtra*[a] *exemplis, & auctoritatibus probatur post actam pœnitentiam proprios gradus licite posse administrare, & ad maiores conscendere.*[2] *Maria enim soror Aaron post quam lepra percussa est, quia in Moysem murmurauerat, acta pœnitentia à peccato mundata, & sanata est, & pristinam gratiam prophetandi recepit. Aaron*[b] *autem post conflatum vitulum, etiam in summum sacerdotem consecratus est. Dauid*[c] *post adulterium, & homicidium spiritum prophetiæ recepit, & in proprio † gradu permansit. Achab quoque post mortem Nabuthæ viri sanctissimi per pœnitentiam humiliatus in regia sede remansit. Et vt prætereamus multa exemplа veteris testamenti, Petrus negauit Christum, & tamen postea princeps Apostolorum factus est: Paulus Stephanum lapidauit*[d], *& tamen à Deo in Apostolum electus est. Multi quoque ab hæresi ad vnitatem catholicæ fidei reuertentes in suis ordinibus sunt recepti : alij vero ad episcopalem etiam gradum sunt promoti, vtpote Augustinus*[e], *& alij complures.*

¶ De eodem. PALEA. C. XIII.

[3] IOannes Chrysostomus à duabus synodis orthodoxorum episcoporum fuit diiudicatus †, sed iterum fuit restitutus. Marcellus episcopus Ancyrę Galatiæ depositus fuit: sed postmodum proprium recepit episcopatum. Asclepius diiudicatus à synodo, ecclesiam suam postea recepit. Lucius episcopus Adrianopolites damnatus à Papa Iulio recepit ecclesiam sui episcopatus. Cyrillus episcopus Hierosolymitanus depositus fuit, postea reconciliatus est ecclesiæ suæ. Simili modo Polychronium eiusdem ecclesiæ Hierosolymitanæ pontificem Sixtus papa damnauit, & iterũ ipse eum reconciliauit. Innocentius Papa Photinum episcopum damnauit, sed postea eum in proprium locum restituit ecclesiæ suæ.[4] Misenum[h] episcopum à Felice Papa damnatum Gelasius Papa successor illius reconciliauit †, & ecclesiæ suę restituit. Leontius, dum esset presbyter, depositus fuit, sed postea in Antiochia patriarcha extitit. Gregorius vero quartus Papa Theodosium, quem Eugenius eius antecessor presbyterij honore priuauerat, sanctæ ecclesiæ Signinæ consecrauit episcopum. Ibas namque episcopus diiudicatus fuit, sed sancta synodus canonica suam illi restituit ecclesiam. Rothadum vero episcopum sanctæ Suessionẽsis ecclesiæ à synodo, cui Carolus interfuit, condemnatum, & Sophronium † Placentinum episcopum merito reprobatum, Nicolaus Papa ambos reconciliauit.

¶ *Caput hoc à vetustioribus codicibus abest: in vulgatis inscribebatur*, Item ex epistola Cyrilli ad Ioannem Antiochenum: *quæ inscriptio sublata est, quoniam quæ in hoc capite tractantur, ex variis historiis sunt collecta, & aliqua longe post Cyrillum & Hierosolymitanum, & Alexandrinum, contigerunt. Neque apud Burchardum, & Iuonem vlla talis inscriptio est, sed tantum in Pannormia.*

h ¶ *Tempore.*] Nam rõ tpis mutat cõstõem, vt 34. di. fraternitatis.

i ¶ *Apostolus.*] ad Galatas.

k ¶ *Dauid.*] Hoc exemplũ nõ cõpetit. nã nihilominus fuit dictũ ei: "Nõ ædificabis mihi domũ: quia vir sanguinum es. j. de cõse. di. 1. ca. 1. & 1. q. 7. si qs omnem.

"Dauid ꝓhibitus est ædificare.

l ¶ *Ministrare.*] dispensatiue, si crimẽ est manifestũ: vel ipso iure, si crimen est occultũ. ext. de tem. ord. c. vlt.

m ¶ *Qui dormit.*] in peccato.

† *al. Sustrenum.*] vel *Sustredum.* vt j. 6. q. 3. deniq; Sustredus.

n ¶ *Non adiiciet.*] i. nõ cõabitur bñ opando.

o ¶ *Vt resurgat.*] per pœnitentiam.

p ¶ *Docuit.*] i. docturũ se ꝓmisit: "&sic eo ipso q̃qs ꝓmittit se velle docer, Deo obligatur. fic 21. d. ĩ nouo. vbi similiter arguit Anacletꝰ ex illa auctorita

"Docere se velle ꝓmittens, Deo obligatur.

[1] ¶ Missenum.] *Antea legebatur*, Nicænum. *Emendatum est ex Burchardo, Iuone, & c. Gregorius.* j. 35. q. 9. *Atque in Pontificali Romano manuscripto in vita Nicolai primi hæc leguntur.* Sicut beatus Papa Felix Vitalem, & Misenum episcopos, qui in Petro Alexandrino hęretica face coinquinato coacti consenserant, sacerdotali gradu, ecclesiastica imo communione priuauit.

Præterea Calixtus Papa I. de huiusmodi scribit ita, epist. 2. ad episcopos Galliarum.

¶ Clerici post lapsum in suis ordinibus reparari possunt. C. XIIII.

PONderet[f] vnusquisque sermones suos, & quod sibi loqui non vult, alteri non loquatur. Vnde bene sacra ait scriptura [Quod tibi[g] non vis fieri, alteri ne facias.] Nos enim tempore[h] indigemus, vt aliquid maturius agamus. Nec præcipitemus consilia, & opera nostra, neque ordinem corrũpamus. ¶[4] Sed si aliquis lapsus quocunque modo fuerit, portemus † eũ, & fraterno corripiamus affectu: sicuti ait B. Apostolus[i]: [Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spiritales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum ne & tu tenteris. Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legẽ Christi.] ¶ Porro sanctus Dauid[k] de criminibus mortiferis egit pœnitentiam, & tamẽ in honore permansit. ¶ Beatus quoq; Petrus amarissimas lacrymas fudit, quando Dominum negasse pœnituit: sed tamẽ Apostolus permansit. Et Dominus per Prophetam peccantibus pollicetur, dicens [Peccator in quacunque die cõuersus ingemuerit, omnium iniquitatũ illius nõ recordabor amplius.][5] Errãt enim qui putãt Domini sacerdotes post lapsum, si condignã egerint pœnitentiam, Domino ministrare[l] nõ posse, & suis honorib. frui, si bonã deinceps vitã duxerint, & suum sacerdotiũ cõdigne custodierint. Et ipsi, qui hoc putãt, non solũ errãt, sed ẽt cõtra † traditas ecclesiæ claues disputare, & agere videntur: de quib[9] dictum est [Quæcũmq; solueritis ĩ terra, erũt soluta & in cęlo.] Alioquin hæc sñia aut Domini non est, aut vera est. ¶[6] Nos vero indubitãter tam Domini sacerdotes, q̃ reliquos fideles post dignam satisfactionẽ posse redire ad honores credimus, testante Domino per Prophetã [Nũquid[c] qui dormit[m] nõ adiiciet[n] vt resurgat[o] ?] Et Propheta Dauid pniam agẽs dixit. [Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali cõfirma me.] Ipse namq; post pœnitentiam, & alios docuit[p], & sacrificiũ Deo obtulit, dans exẽplũ doctori

Tob. 4.

4 Burc. l. 19. c. 42. Iuo p. 6. c. 48.

† *non perdamus eum, sed fra.*] Ori. Gal. 6.

Ezech. 18.

5 Pol. l. 4. tit. 38. Pan. l. 3. c. 148.

† *al. traditas ecclesiæ claues despicere videntur.* j. ex Aug. c. vt constitueretur. *Matth.* 18.

6 Greg. l. 2. ep. 53. Psal. 40. Psal. 50.

te: Dabo

Source : BIU Cujas

te:Dabotibi claues,i. do in corpore morta li:& ſic futurũ põitur pro pſenti, vt de cõſ. diſ.2. in Chriſto. ff.de ver.ſi. verbum erit.B. ſimile 23.q.5.§.hic no tandum.ibi,da,&c.

a ¶*Miſericordiam.*]Si eũ ĩ aliquo redarguẽ di ſumus, "meli⁹ ẽ mi ſericordiæ reddere rõem, q̃ crudelitatis. 35.q.9. veniã. & j.26. q.5.alligant.& 11.q.3. nemo.j.86.di.non ſa tis.j.1.q.7. exigunt.ſ. diſt.9.ſana quippe.

"Excedendũ eſt poti⁹ circa miſeri cordiã, quã circa crude litatem.

Ioan.8.

E*T purgabit filios.*] Casvs. pbat Hie ro. poſt pactã pniam ſacerdotes poſſe Deo placere, & ſacrificare ſibi ſicut añ pctũ faciebãt. & hoc probat auctoritate Malachię dicẽtis, ſacerdotes ve te. teſt. purgãdos eſſe & colandos, vt puri remaneãt, ſicut aurũ & argẽtũ, vt Deo dig ne offerãt. Ita & alij, vt đt Gre. cũ emẽdati fuerint poterũt offer re: & placebit Deo ſa crificium eorũ, ſicut dies ſęculi, & anni an tiq Dño placuerũt, i. ſicut ante pctũ Dño placuerũt, ita & poſt pctũ emẽdati placẽt, & placere debent.

Rom.6,

b ¶*Et purgabit.*] verba Malachię ſũt, Ecce ve niet Dñs exercituũ, & qs p̃t cogitare diẽ aduẽtus ei⁹, & qs ſta bit ad videdũ eũ? Ipſe enim quaſi ignis con flãs, & quaſi herba ful lonũ, & ſedebit con flãs, & emũdãs quaſi aurũ & argẽtũ, & pur gabit filios Leui, & co labit eos quaſi aurũ & argẽtũ, & erũt offerẽ tes Dño iuſta ſacrifi cia, & placebit Dño ſacrificiũ Iuda & Hie ruſalem ſicut dies ſę culi, & anni antiqui.

Mala.3,

1.Petr.4.

Ezech.9.

c ¶*Tempus enim, &c.*] Verba Petri in epiſto la canonica.

Additio. Primæ Petri.4.c.

d ¶*A domo.*]i.ſacerdo tib. Oĩa enim *mala à ſacerdotib. proceſſe rũt,24.q.3.trãſferũt.

* *Vide gl. in c. iſto alleg.*

e ¶*Et alibi.*]ĩ Ezechie le.c.9.

f ¶*Omnẽ.*]ar. q̃ đ vno dr̃, đ oĩb. intelligitur, vt 61.diſt.miramur.& 24.q.1.quodcumque.

g ¶*Antiqui.*]id eſt, pa tres ſancti.

h ¶*In principio.*]i. ante pctũ. ar. j. prox. c.

i ¶*Sic poſt peccatum.*] ĩmo pl⁹. j.e.c. fidelior

ł Rab. ĩ pœ. c.1. Bur. l.19 c.43. Iuo p. 6.c.85. Pan. l.3.c.147.

Q*Via ſãctitas tua.* Casvs. Secũdi n⁹ inuenie bat cõtrarias auctori tates de reparatione lapſorũ, quare ſuppli cauit Gre. vt ſoluẽret ei has cõtrarietates: & ſcriberet ſibi de cle ricis lapſis, vtrũ poſ-

bus ſanctæ eccleſiæ, ſi lapſi fuerint,& condignam pœnitentiam Deo geſſerint, vtrumq; facere poſ ſe. Docuit enim quãdo dixit[Docebo iniquos vias tuas,&impij ad te cõuertentur.]Et ſacrificiũ Deo pro ſe obtulit,dum dicebat[Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus.]Videns enim Propheta ſcele ra ſua mundata per pœnitentiã, nõ dubitauit prædicando,& Domino libando curare aliena. *& infra.* ¶Mundatur ergo homo à pec cato,&reſurgit gratia Dei lapſus, & in priſtino manet officio iuxta prædictas auctoritates. Videat ne amplius peccet, vt ſententia Euãgelij maneat in eo [Vade, & amplius noli peccare.]Vnde ait Apoſtolus[Non ergo regnet peccatũ in veſtro mortali corpore, vt obediatis concupiſcentiis eius.] *& infra.* ¶Sententiam, fratres, quæ miſericordiam [a] vetat, non ſolum tenere, ſed & audire refugite, quia potior eſt miſericordia omnibus holocauſtomatibus,& ſacrificiis.

c ¶ Numquid.] *In epiſtola Calixti & apud collectores indicatos legitur*: numquid, qui cadit, non adiiciet, vt reſurgat? & qui auerſus eſt, non reuertetur? *& alibi*: nolo, inquit Dominus, mortem peccatoris, ſed vt conuertatur,& viuat. *Quæ duæ ſententiæ habentur Hiere.8. & Ezech.33. Sed ob gloſſam nihil eſt mutatum.*

Item Hieronymus ad c.3. Malachiæ.

¶In priſtinum gradum poſt pœnitentiam reuocari poſſunt ſacerdotes. C. XV.

ET purgabit [b] filios Leui: tempus [c] eſt enim vt iudicium incipiat à domo [d] Dei.]& alibi [e] ſcribitur. [A ſanctis meis incipite.]In filiis autem Leui omnem [f] ſacerdotalem intellige dignitatem. Si autem ſacerdotes purgandi ſunt, & colandi, vt purum aurũ remaneat, & argentum, quid de ceteris eſt dicẽdum? Qui cum emundati fuerint,& colati, tũc offerent Domino iuſta ſacrificia, & placebit ſacrificium eorum, quod offerunt pro Iuda, & Hieruſalẽ, hoc eſt pro iis, qui Dominum confitentur,& pacem eius mente conſpiciunt[ſicut dies ſæculi,& ſicut anni antiqui [g]:] vt quomodo ĩ principio [h] placuerunt Deo., ſic poſt peccatum [i],& pœnitentiam placere incipiant, cum omni fuerint peccatorum ſorde purgati.

Item Gregorius Secundino, lib.7.ep.53.

¶Lapſi raparari poſſunt. C. XVI.

[1] QVia ſanctitas tua hoc à nobis requiſiuit, vt ſibi de ſacerdotali officio poſt lapſum reſurgẽdi auctoritates ſcriberemus, dũ ſe dicit de hoc canones diuerſos legiſſe,& diuerſas ſentẽtias inueniſſe, aliàs reſurgendi, aliàs nequaquã poſſe: Ideo [a] nos generales ſynodos à Nicæna incipiẽtes, hãc cum reliquis quattuor [k] veneramur, quia ipſam ſequẽtes ceterę ĩ cunctis canonicis ſentẽtiis vnanimiter cõcordant. Nos vero prędecentes patres ſequi debemus, qui auctore Deo à ſacra doctrina illorum non diſcordamus. A capite [l] itaque incipientes vſque ad quartum [m] altaris miniſtrum, hanc formam ſeruandam cognoſcimus, vt ſicut minorem maior prędecedit in honore, ita & [n] †ĩ crimine,& quẽ maior ſequitur culpa, maiore plectatur vindicta, & ſic poſtea † pœnitẽtia credatur eſſe fructuoſa. ¶Quid enim prodeſt triticum [o] ſeminare, & fructum [p] illius non colligere, aut domum cõſtruere, & non illic habitare? Poſt dignam igitur ſatisfactionem credimus poſſe rediri ad honorem. *& infra.* ¶Ad fontem miſericordiæ recurrentes Euangelij proferamus ſententiam.[Gaudeo [q], inquit, ſuper vno peccatore pœnitẽtiam agente, magis quam ſuper nonagintanouẽ iuſtis, qui non indigent pœnitẽtia.]Et ouem perditam, nonagintanouem [r] non errantibus relictis in deſerto [s] †, humero pij paſtoris ad ouile reportatam Dominus ipſe teſtatur. Si ouis pdita errans poſt inuẽtionem ad ouile humero reportatur, cur poſt pęnitẽtiam ad eccleſiæ miniſterium lapſus non reuocetur? Sicut [B] in Apocalypſi dicitur de miniſtro eccleſiæ[Memẽto vñ excideris, & age pœnitentiã,& prima [t] opera fac.] Quid enim eſt grauius, aut carnale delictum admittere, ſine quo pauci [u] inueniuntur, aut Dei filiũ iureiurando negare? In quo tamẽ hunc ipſum beatum Petrum apoſtolorum principem, ad cuius ſacrum corpus indigni ſedemus, lapſum eſſe cognoſcimus. Sed poſt negationem pœnitẽtia ſecuta eſt, & poſt pœnitentiam miſericordia data eſt, quia poſtea ab Apoſtolatu eum non expulit, qui ante quidem ipſum ſe negare prædixit.

A ¶Ideo nos.] *In duabus editionibus epiſtolarum B. Gregorij legitur*, ideo generaliſſima, quæ à Nicæno concilio incipiunt cum reliquis quattuor inuenimus concordantia. Nam nos prędecedentes,&c. *In vno manuſcripto codice eſt*, generaliſſime: *reliqua eodem modo. Apud Burchardum, Iuonem, Pannormiam.* Nam nos generaliter, *ceteroqui parum à Gratiano diſcordant.*

B ¶ Sicut.]*Hinc vſque ad ver.* Quid enim. *in aliquot codicibus epiſtolarum excuſis, & duabus manuſcriptis, Burchardo, Iuone, & Rabano non habentur.*

Idem ſuper Ezechielem, hom.9. ad c.2.

¶Poſt accerrimam pœnitentiam lapſi reparantur. C. XVII.

QVid eſt hoc, quod prophetæ [x] iacenti dicitur [Sta ſu-

ſint poſt pniam repararari. Greg. vero ei ſatisfaciẽs oſtendit lapſos pacta pnĩa, poſſe ĩ ſtatũ priſtinũ reduci, ſequẽs cõcilia & anti quos patres. & hoc ꝓbat exemplis & rõib. ſex. Prima rõ eſt ibi, *Quid enim.* Secũdum exẽplũ vel rõ eſt ibi, *Aut domũ.* Tertia ibi, *Gaudeo.* quarta ibi, *Et ouem.* Quinta ibi, *Sicut in Apocalypſi.* Sexta ibi, *Quid enim grauius.*

† *al.& crimine.*

k ¶ *Quattuor.*]ſ. Conſtãtinopolitãa, Epheſina, Calcedonẽſis, & Ancyrana, de qua habes j.e. domino [a].

† *al. vindicta quæ poſt pœnitentiam.*

l ¶ *A capite.*]i. epo.

a De iſtis hr̃ 15.diſt.c.j.

m ¶ *Vſque ad quartũ.*] id eſt, ſubdiaconatũ.

n ¶ *Ita & in crimine.*] j.24.q.1.nõ afferam [a].

o ¶ *Tritticũ.*]i. pniam.

p ¶ *Et fructum.*]id eſt, reſtitutionem.

q ¶ *Gaudeo,*]ideo dicit gaudeo, quia poſt pęnitentiam fortior reſurgit homo, vt j.ea. fidelior [b].

b ſcđm hũc intellectum iſtud, magis qđ eſt ĩ tex. tenetur cõparatiue, & legitur de veris iuſtis, & loquitur quadã ſimilitudine vulgari. Arc. *Luc.15.*

r ¶ *Nonagintanouem.*] Per hũc numerum deſignantur nouem ordines Angelorum, de quib. habes j. de pœ. diſt.2. principium.

t in deſerto] abeſt ab Orig.

s ¶ *In deſerto,*]i. in cęlo: quod diabolus per caſum deſeruit.

t ¶ *Et prima.*]ar. q̃ reſtituti pñt accuſare & teſtificari. ar. e. ferrũ. & c. domino ſancto.

Apoc.2.

v ¶ *Pauci.*] difficile. n. ẽ cõtinere, vt 28.diſ. đ his. & 33.q.5. qui ſitit. nec tñ ıó minus delictũ ẽ, vt 2.q.1. multi. ĩ fi. & 32.q.7. flagitia. & licet iſtud ſit naturale, nõ tñ excuſat, vt ff. ad l. Aq. ſi ſeruus. §. ſi fornicarius.

QVid eſt.] Casvs. Probat Gre. in hoc ca. qđ p̃lati poſt lapſum pacta pnĩa, ex offõ ſuo p̃ dicare pñt: & hoc probat exemplo Ezechielis prophetæ, q̃ cũ ſtaret & videret ſimilitudinem quattuor aĩalium, & quattuor rotarum, cecidit ĩ faciem ſuã, & Dñs dixit ei, Fili hoĩs, ſta ſupra pedes tuos, & loquar te cũ. Iacẽti ergo in peccato, pphetæ dr̃, vt reſurgat per pniam, & poſt pniam ad p̃dicãdum mittitur. Prælati ſimiliter ĩ peccato iacẽtes p̃dicabũt, ſicut fecit propheta. Nã cũ ſtant in peccatis ſuꝑbię p̃lati, dignũ eſt, vt ad bona opera cõſurgãt per pniam. Et no. qđ in p̃dicta auctoritate ſtare dupliciter ſumitur. Nã primo accipitur ĩ mala ſignificõe, poſtea in bona.

x ¶ *Prophetæ.*]Ezechieli, Ezechie.2.

a ¶*Stan*

Source : BIU Cujas

"Iura vario modo pñt exponi,

2 ¶*Stans.*] Hic ſtans accipitur in mala ſignificatione,& prius in bona, & ita eſt hic ar. "quod aduocatus variis modis poteſt iura exponere,ſicut hæc auctoritas,Verbũ caro factum eſt.vel illud: Veritas de terra orta eſt, qñq; exponitur,i.Chriſt⁹ de virgine nat⁹ eſt,vt 35. q.10. c.1. qñque exponitur.i.cõfeſſio de pœnitente. de pœ. di.1.qui cumque. ar. cõtra 23. q.7.quod autem. Sed hęc diuerſo reſpectu.

ADDITIO. Ad idem extra de ap. ſolicitudinem.in fi.vbi de hoc.

"Timor eſt duplex.

b ¶*Timore.*] "ſeruili ſ. cum quo charitas dignatur habitare. inducit tamẽ iſte timor filialem, ſicut ſeta filum,vt j. de pœ.di.2. ſi quis tantam.

Ferrum.] CASVS. Legitur in Iob, Habet argentum venarum ſuarum principia,& locus eſt auro, in quo conflatur.ferrum de terra tollitur, & lapis calore ſolut⁹ in æs cõuertitur. Per hanc auctoritatẽ vult Greg. probare, quod poſtq̃ prælatus ſeparatus eſt per pœnitentiam à peccatis, dẽt lucidus reputari, nec debet conſpici in eo id quod fuit, ſ3 quod modo ẽ,ad inſtar ferri, quod donec ẽ ſub terra, obſcurũ eſt:ſed poſtq̃ ſepuratur à terra,fit lucidum,&vtile ad ſecandum.Sic prælatus ad prędicandũ. & ad verba diuina declarandum.

c ¶*Ferrum.*]in Iob cõtinetur ita: habet argentum venarũ ſuarũ principia,& auro locus eſt in quo conflatur: ferrum de terra tollitur,& lapis calore ſolutus in æs conuertitur.

d ¶*Incipit.*] arg.quod poſt pœnitentiam reuertitur quis ad priores [a] actus.ſi.32.q.1.cũ renũtiatur.& q.5.præceptum.in fi.& 6.q.1. illi qui.& ſ. eo.c.quia ſanctitas tua.in fi.ff.d ædi.edi.qđ ita.ar.contra 61.di.i ſacerdotib. Reſp. q̃ numquam p pœnitentiam reuertitur res ad priorẽ ſtatum, vt 33.q.2.admonere.& 81.diſt.Romanus.& c.ſi quis clericus. ſed per diſpenſationem,vt 2.q.3.§. notandum. in fi.Io.niſi in occultis criminib,vt ext. de temp.ord.c.vlt.B.

1 Concord. text.in fi.in l.j.§.in ſumma. ff. đ aq. plu.ar.& in l. prouincia les.ff.đ ver. ſignific.

a Ad hoc ſ. e. quia tua. ver.ſicut in. vbi de hoc. & 23.q.6. vides. iuxta fi.vbi etiam de hoc.

"Ius multa fingit.

e ¶*Quod non fuit.*]i.qualis non fuit, & ſic nõ eſt hic aliqua fictio iuris. "Vel dic,quod ius fingit eum eſſe nouum hominem ſicut baptizatum,26.di.c.1.de pœ.di.2.§.Romanos.& c.quomodo, Verſi.expoliantes.alteratus tamen eſt.2.q.7. §.quia ergo ſic fingit non eſſe homicidam qui eſt homicida.23.q.5.ſi homicidium. ſimiliter fingit aliquem non tranſiſſe qui tranſiit,vt 7.q.1.mutationes.& non eſſe epiſcopum qui eſt eps,vt 2.q.7.non omnes.& c.qui nec.& eſſe virginem,quæ non eſt virgo,vt 32.q.5.propoſito.& non eſſe matrimoniũ quod eſt.vt 30.q.5.aliter. Sed nunq̃d per tales fictiones præiudicabitur iuris veritati:ita vt nõ admittatur ꝓbatio in contrarium? videtur quod ſic,vt ext.de reg.vidua.Videtur contra,vt ext.de ren. ſuper eo.& ff. q̃ me.cau.non eſt veriſimile. & vna præſumptio per aliam præſumptionem tollitur. ff.de in int.reſt.l.diuus. "Ego dico breuiter, q̃ contra omnem præſumptionem admittitur probatio, niſi vbi ius de iure alicuius non tm̃ præſumit,ſed ét certum qđ ſtatuit [b], nec multum appretior illam diſiunctionem quorũdam, q̃ eſt q̃dam præſumptio iuris, q̃dam hominis, q̃dam naturę,de qb.habes ext.de ſpõſ.is qui. quia lex dicit, q̃ per fictionem iuris veritas non confunditur,nec deletur,vt C.de iur.dot.in rebus.in prin.

"ꝓbõ vtrũ contra præſumptionẽ admittatur.

b Aliàs ſec⁹. ff. de re.du. qui duos. 2. 3.& 4.ſcđm Lau.q̃ hanc ſententiã tenet cũ Io.

Cum exaudiero.] CASVS. Probat Aug.in hoc c.q̃ prælatus ſi diluet peccata ſua per pœnitentiam, docere pt ſicut prius. Et hoc ꝓbat auctoritate Eſaiæ,quæ eſt ī principio c.& exẽplo Dauid. pra pedes tuos,&loquar,tecum.] Qui enim iacenti loquebatur,cur no ſe,niſi ſtãti promittit eſſe locuturũ? Sed ſciẽdum,quia alia ſunt, quæ iacentes,alia,quæ ſtantes audire debeamus.Iacenti enim dicitur,vt ſurgat,ſtanti autem præcipitur, vt ad prædicationem proficiſci debeat.Adhuc enim nobis ī infirmitatis cõfuſione iacentibus præberi non debet auctoritas prędicationis. Sed cum iam in bono opere ſurgim⁹,cum iam recti ſtare cœperimus, dignum eſt, vt ad lucrandos alios in prædicationẽ mitti debeamus.Stans [a] ergo propheta viſionem ſpiritualem vidit, & cecidit:cadens vero iam monitionis verbum ſuſcepit, vt ſurgeret:ſurgens autem præceptum audiuit,vt prędicaret.Nã qui adhuc ex ſuperbiæ vertice ſtamus, cum iã de æternitatis timore [b] aliquid ſentire cœperim⁹, dignum eſt, vt ad pœnitẽtiam cadamus. Et cum infirmitatem noſtram ſubtiliter cognoſcẽtes, humiliter iacemus, per diuini verbi conſolationẽ ſurgere ad fortiora opera iubemur.

Ibidem lib.18.moralium, cap 16.ad ca. 28.Iob.

¶De eodem. C. XVIII.

FErrum [c] de terra tollitur, cũ fortis propugnator eccleſiæ à terrena, quam prius tenuit, actione ſeparatur. Non ergo in eo debet deſpici [d], quod fuit, quia iam incipit eſſe,quod non fuit [e].

Item Hieronymus ad c.3.Micheæ.

¶Poſt condignam pœnitentiam priſtina recipiuntur officia. C. XIX.

CVm exaudiero [f] eos, dabo eis virtutem ſpiritus mei, & implebo eos iudicio meo,& fortitudine.] Animaduerte in præſenti loco poſſe docere aliquem poſt peccatum,ſi tamen vitia priſtina, pœnitentia digna diluerit. Vnde Dauid poſt adulterium,& homicidium loquitur in pſalmo[Aſperges me hyſſopo,& mundabor:lauabis me & ſuper niuem dealbabor.]Nec ſua tantũ puritate contentus eſt,ſed infert[Redde mihi lætitiã ſalutaris tui,& ſpiritu principali confirma me:]cumque hoc feceris [docebo, ait, iniquos vias tuas,& impij ad te conuertẽtur.]

Idem Hieronymus lib.2.contra Iouinianum.

¶De eodem. C. XX.

[2] IEſus filius Ioſedech ſacerdos magnus, quamquam ī typo [g] præceſſerit Saluatoris, qui noſtra peccata portauit, & alienigenam ſibi ex gentibus copulauit eccleſiam, tamen ſecundum litteram poſt ſacerdotium ſordidatus [h] inducitur,& ſtat diabol⁹ [i] à dextris eius:& candida [k] illi deinceps veſtimenta redduntur.

Item ex concilio Agathenſi,c.2. [3]

¶Per pœnitentiam clerici correcti gradum ſuum,& dignitatem recipiant. C. XXI.

[4] COntumaces clerici, prout dignitatis ordo [l] permiſerit,ab epiſcopis corrigantur, & ſi qui prioris [m] grad⁹ elati ſuperbia, communionem [n] fortaſſe contemſerint, aut eccleſiam frequentare,vel officium ſuum implere neglexerint [o], peregrina [p] eis communio tribuatur, ita, vt cum eos pœnitẽtia correxerit, reſcripti in matricula [q] gradum ſuum,dignitatemque [r] recipiant.

Item ex concilio Martini Papæ,c.17. [5]

Ezech.3.

Pſal.50.

f ¶*Cum exaudiero.*] Eſaias propheta.37.c.

Ieſus.] CASVS. Iudæi venientes de Aegypto per deſertum cum viderent vxores ſuas valde ſqualidas ex labore itineris, abiecerũt eas,& ſuperinduxerũt alienigenas,qđ fecit Ieſus filius Ioſedech ſacerdos magnus:à quib.alienigenis compellebãtur idolatrare,quas poſtea ad monitionẽ Eſdræ dimiſerunt.De iſto Ieſu Zacharias ꝓpheta vidit viſionem quãdam,q̃ recitat ſic: Oſtendit mihi Dominus ſacerdotem magnum Ieſum coram Angelo Dei, & ſatan.i. vxor idolatra, ſtabat à dextris eius,&Ieſus erat indutus ſordidis veſtib.Dixitq; Angelus ad eos qui coram ſe ſtabant: Auferte ei ſordida veſtimenta,& date ei candida veſtimẽta.& poſuerunt ſup caput eius cidarim, induerunt q; eum candidis veſtibus.

g ¶*In typo.*] qa duxit alienigenã:ſicut Chriſtus eccleſiam.

h ¶*Sordidatus.*] quia dimiſit vxorem.

i ¶*Diabolus.*] i. vxor quæ idola coluit.

k ¶*Candida.*] quando ad conſilium Eſdrę reliquit illam. 28.q.1.§. 1.& 2.

2 j. de pœ. di.2.c.ſi eñ §.Ieſus.

Zach.2.

Contumaces.] CASVS.quidam clerici communionẽ fratrum &intrare eccleſiam cõtemnebãt, officia ſua penitus negligentes:q̃ſitum fuit in concil.Aga, quam pænam pati deberẽt: & reſpondetur,quod puniri debent prout ordo permiſerit,i.maiores ſuſpẽdantur officio & bñficio:& eis peregrina cõmunio tantum tribuatur: minores vero acrius puniantur: qui tamen ſi poſtea reſipuerint & pœnitẽtiam egerint, in matrice eccleſia reſcribentur,& in ſtatũ priſtinum reuertẽtur.

l ¶*Prout dignitatis ordo.*] "Alio enim modo ſunt puniendi clerici minorum ordinum, & alio maiorũ, vt 35.diſ.ante omnia. & 11.q.1. ſi clericorũ.

3 Et capitul. l.7.c.311.

4 Iuo par.6. c.366.

"clerici maiores aliter puniũtur,q̃ minores.

5 Apud Martin.Bracar.

& 12.q.2.fraternitas.

m ¶*Prioris,*]id eſt,altioris.

n ¶*Communionem.*] d eſt,nolunt eſſe inter alios [c].

o ¶*Neglexerint.*] Auferetur eis officium & beneficium.Ioan.per ſuſpenſionem,ſecundum Hug.

p ¶*Peregrina.*]quæ aliàs dicitur laica.ext.de ele.c.2.

q ¶*In matricula.*]ſic 2.q.1.nomen.

r ¶*Dignitatemque.*]" ñ enim à vigiliis deeſt, auferendum eſt ei ſtipendium,vt 91.diſt.clericus victum.ſed ſi prælatus per tres hebdomadas deeſt,per triennium ſuſpenditur:vel etiã ſi diebus ſolennib. deeſt,vt 7.qu.1. ſi quis in clero.ſi per duos menſes, priuatur eccleſia,vt 7.q.1.præſentium.niſi velis dicere hodie correctum,vt ext.de cle.nõ reſid.ex tuæ [d]. Sed an poſſit repetere fructus poſtea cum reuertitur?non videtur,vt C.de re mil.l.1.lib.12. alioquin ſpe reſtitutionis facilius delinqueret,vt ſ. e.diſtin.ca.1. Item quia pœnæ non ſolent repeti.ff.de cond.indeb.pœnæ,&pœnam quam quis ex ſuo delicto præſtitit.non repetit [e].ff.de procu.qui proprio. §.pœnam. Item hic & in ſeq.c.videtur quod epiſcopus poſſit diſpenſare cum depoſito.Nam & ſanatus reſtituit. ff.de poſtu. l.1.§.de qua autem. & ſenatus æquiparatur principi, ff. de aqua plu.arcen. quod principis. & eccleſia habet ſuum ſenatum,vt 16.q.1.eccleſia.argum.ad hoc 11.q.3.epiſcopus.& C.de epiſ.& cler. placet.Argu.contra ext. de cler.non reſiden.ex tuæ.in fin. & dixi de hoc 2.qu.6.ideo.Ioan. Solu. "cum depoſito ſolenniter ſolus Papa diſpenſat,vt de pœnit. diſt.6.c.1.in fi.B.

"Prælatorũ eccleſias negligentium punitio.

d đ hoc plene not. ext. vt lit.ſi cõt. qñ.§. ſi vero. & 7.q.1. ambitiõis. ibi dicã.Ar. eDic q̃ ſi iuſtã cãm abſẽtiæ hj; oĩa recupat.ff.đ re mi.ex cã. nã &ſñia reſcinditur ꝓ bata iuſta cã abſẽtiæ, ext. đ re iu. cũBertold⁹.

" Papa ſol⁹ cũ ſoleniter depoſito diſpenſat.

Si quis

Source : BIU Cujas

SI *quis.*] CASVS. Quæsitũ fuit in concilio Martini Papę quam pœnam deberet pati presbyter vel diaconus qui casu illicito calicem vel librum ecclesiæ alienat: & resp. quod non debet haberi in ordine clericorum: vel debet ab administratione causæ remoueri. in iudicio enim episcopi dimittitur, si cum eo voluerit dispensare.

a ¶*Iudicio tamen episcopi.*] "Hic ergo permittitur epo dispensare i sacrilegio, sic & in hæresi, vt j. ea, presbyteros qui. & in occultis etiam magnis, infra, de his vero, & hoc verum est nisi sit enorme sacrilegium, vt 12.q.2. de viro.

"Eps in hæresidispẽlat 1 Burc. l. 3. c. 179. ex Bracarensi. Iuo p. 3. c. 173. ex Martino. & 240. ex Bracarensi.

QVOMODO. Hęc est tertia pars huius dist. in qua cõcordat iura: & dicit q; qui vere pœnitent, possunt reparari: & qui ficte pœnitent, non sunt reparandi: & hoc probat ex aucto. Ioan. de Fan.

CASVS. Probauit supra Gratianus, quod lapsi reparari nõ possunt, postea probauit contrarium. Nunc vero ponit solutionem, dicens q; illi qui agũt ficte pœnitentiam nõ odio criminis, sed timore vilitatis, vel affectione honoris, nõ debẽt restitui: sed qui vere pœnitentiam agũt, restitui possunt. Et hanc solutionem probat per sequentia c. vsque ad §. quicumque.

VT *constitueretur.*] CASVS. Quæsiuit Bonifa. ab Augu. quare in ecclesia sit statutum vt clerici post pœnitẽtiam de criminib. non promoueantur, vel deiiciantur, vel non reuocentur: & resp. Augu. quod hoc non est cõstitutum propter desperationem indulgẽtiæ, i. q; ecclesia dispẽsare nõ possit: sed propter ficte pœnitentes est constitutum, vt de posita spe tẽporalis altitudinis, non superbe, sed humiliter agerent pœnitentiam. & licet possint reparari post lapsum, vt Dauid & Petrus: non tamen canones qui ꝓhibent reparationem, inutiliter sunt cõstituti: quoniam facti sunt propter ficte pœnitentes, vt secũdum varia genera morborũ varias medicinas inuenirẽt: rigor quorum canonum non est seruandus vbi multitudo est in causa.

Hier. 8,

2 Greg. l. 7. ep. 53.

b ¶*Non desperatione.*] id est, ob hoc quod ecclesia desperet se posse restituere tales.

¶De eodem. C. XXII.

1 SI quis presbyter, aut diaconus[A] inuentus fuerit aliquid de ministeriis ecclesiæ venundasse, quia sacrilegium commisit, placuit eum in ordinatione ecclesiastica non haberi. In iudicio tamẽ episcopi [a] dimittendum est, siue dignus sit, siue indignus in suo recipi vt debeat gradu: quia multo ties hoc ipsum, quod de sacrosancto altario contaminatum est, in episcopi potestate dimissum est.

A ¶Diaconus.] *Sequebatur:* aut subdiacon⁹. *quæ duæ dictiones expunctæ sunt, quia neque apud Martinum, aut Burchardum, aut Iuonem, neque in antiquis Gratiani codicibus habentur.*

[*Item Augustinus ad Bonifacium.*]

PALEA. B C. XXIII.

B ¶ Palea.] *In aliquot vetustis exemplaribus Gratiani hæ duæ paleæ non habentur: sed post finem capitis,* si quis presbyter. *sequitur continenter,* Quomodo igitur, *sunt tamen in multis, atque in iis quidem, à quibus plerumque paleæ absunt. Ac videntur summæ quædã partim præcedentium capitum,* ponderet: & quia sanctitas. *partim sequentis,* vt constitueretur. *quod refertur ex Augustino ad Bonifacium. Atque inde potuit in has paleas hæc eadem irrepere citatio.*

BEne valet sacerdos restitui ad honorem suum post peractam pœnitentiam: licet in hoc diuersi diuersa sentiant, dicentes non posse restitui ad honorem. Sed sic dictum est propter simulatas pœnitentias quorumdam, & propter affectatas honorum dignitates.

PALEA. C. XXIIII.

SAcerdos quidem si cadit, valet, & habet restitutionis locum post dignam peractam pœnitentiam, in honorem suum propheta attestante, qui ait [Numquid qui cadit, non adiiciet, vt resurgat?] [2] Et Beat⁹ Gregorius hoc dicit ad Secundinum inclusum, amicum suum. Etiam ab ipso propheta in hoc argumentum habemus: qui cum post peractum adulterium, & homicidium perpetrauit, tamen postea peracta digne pœnitẽtia per Dei gratiam ad pristinum officium restituitur.

3 *Quomodo igitur huiusmodi auctoritatum dissonantia ad concordiam reuocari valeat, breuiter inspiciamus. Sunt quidam quos non odium criminis, sed timor vilitatis, & amissio proprij gradus, & ambitio celsioris ad pœnitentiam cogit. Hos sacri canones ir-*

gis humiles.

h ¶*Addiderunt.*] scilicet, vt non possint restitui.

i ¶*Per.*] id est, propter.

k *Potentias.*] id est, dignitates.

l ¶*Experimenta.*] sic 29. dist. sciendum. vel aliter vt quandoque fiat restitutio: quãdoque non.

recuperabiliter† deiiciunt: quia qui simulatione pœnitentiæ, vel affectione honoris à Deo non consequitur veniam, nec ab ecclesia reparationem meretur.

† *al. irrepa-rabiliter.*

Vnde Augustinus scribit ad Bonifacium epist. 50.

¶Quare cõstitutum est in ecclesia, ne post pœnitentiam quis ad clericatum redeat. C. XXV.

3 VT constitueretur in ecclesia, ne quisquam post alicuius criminis pœnitentiam clericatum accipiat, vel ad clericatũ redeat, vel in clericatu maneat, non desperatione [b] indulgentiæ, sed rigore [c] factum est disciplinæ. Alioqui contra claues datas ecclesiæ disputabitur, de quibus dictum est [quæ solueritis in terra, soluta erũt & in cælo.] Sed ne forte etiam de ceteris† [d] criminib⁹, spe honoris ecclesiastici animus intumescens superbe ageret pœnitentiam, seueriſſime placuit, vt post actam de crimine damnabili pœnitentiam, nemo sit clericus: vt desperatione temporalis altitudinis, medicina maior, & verior esset humilitatis. Nam & sanctus Dauid de criminibus mortiferis pœnitentiam egit, & tamen in honore suo perstitit. Et Beatũ Petrũ, qñ amariſſimas lacrymas fudit, vtique Dominum negasse pœnituit, & tamen Apostolus mansit. Sed non ideo [e] superuacua putanda est posteriorum diligentia, qui vbi saluti nihil detrahebatur [f], humilitati aliquid [g] addiderunt [h], quo salus totius muniretur, experti, credo aliquorum fictas pœnitentias per [i] affectatas honorum potentias [k], Cogunt enim multas inuenire medicinas multorum experimenta [l] morborum [4]. Verum in huiusmodi causis, vbi per graues dissensionum scissuras non huius, aut illius hominis est periculum, sed populorum strages [m] iacent, detrahendum [n] est aliquid seueritati, vt maioribus [o] malis sanandis charitas sincera subueniat.

† *al. detectis.*

"Rigor, dispẽsatio, & ius, differũt

Item ex epistola cleri Romani[P] *missa Papæ Cypriano*[q] [5],

¶Reparationis beneficium non nisi post pœnitentiam potest concedi. C. XXVI.

c ¶*Sed rigore.*] Hic manifeste colligitur, quod canones qui dicunt lapsos non esse reparandos vel restituendos, de rigore loquuntur.

d ¶*Etiam de ceteris.*] id est, omnibus. nomine enim ceterorum omnes intelliguntur. ff. de ver. sig. ceterorum.

e ¶ *Sed non ideo.*] quasi dicat licet possint restitui aliqui secundum rigorem.

f ¶*Nihil detrahebatur.*] id est, vbi non timetur periculum.

g ¶*Aliquid.*] id est rigorem, vt non restituerentur, vt sic fierent magis humiles.

m ¶*Strages.*] ſ. 44. di. comessationes.

n ¶*Detrahendum est.*] "Hic habes quod dispensatio quandoque est debita, scilicet vbi strages multorum iacet: & alibi, vt 45. dist. licet. & 1. q. 7. dispensationes. & 11. q. 3. plerumque. 23. qu. 1. noli. in fin. & j. eo. considerandum. cum enim dispensatio sit quasi quædam misericordia: & est certum quod quilibet tenetur esse misericors, vt 86. dist. non latis. & licet debita sit, tamen peti non potest: sicut episcopatus debetur bono: & tamen non potest eum petere, vt 8. q. 1. qui episcopatum. quandoque autem prohibetur dispensatio, vt 1. q. 1. erga. & ſ. eo. miror. quãdoque etiam permittitur dispensatio, vt j. e. domino. & ſ. e. si quis presbyter. "Et nota ꝙ aliud est rigor, aliud est i⁹, spẽsatio, & aliud est dispensatio. Rigor est quidam excessus iuris, & quædam austeritas facta ad terrorem, secundum quod dicit, canon, quod pœnitentia imponitur contrahenti secundas nuptias, vt 31. q. 1. c. hac ratione. & ca. præcedenti. & quod communio non est danda etiam in fine vitæ his qui defecerunt in accusatione clericorum, hoc est episcoporum, vt 2. q. 3. si qs episcoporum. & rigor non est seruandus [a], nisi vbi timetur exemplum mali, vt 45. dist. sed illud. quandoque tamen rigor est idem quod subtilitas iuris, vt ext. d ref. spo. in litteris. & ext. de no. op. nunc. intel-leximus. Dispensatio est idem quod iuris relaxatio: & ea non est vtendum nisi sit necessitas vel vtilitas, vt 1. q. 7. tali. I⁹ autẽ media strãta incedit inter rigorẽ, & dispẽsationem. ff. de iu. om. iu. qui iurisdictio ini. & 24. q. 2. legatur. ADDITIO. Dicit Hugo idem, ſ. quod rigor nõ est ius, immo est iuris

"Diſpensatio qñque est debita.

3 In capitul. adiectis. ca. 132. Pol. l. 6. tit. 20. Ans. l. 8. c. 3. Iuo in ꝓlogo & p. 6. c. 386. Pan. in prolog. c. 8.

a Et dic q; in ris rigor ex cã multipli ci mitigatur, vt not. ext. de sent. exc. pueris. Arch. 4 j. 23. q. 4. ipsa pietas. §. verum.

5 Extat inter opa B. Cypr. lib. 2. ep. 7.

n ¶*Detrahendum est.*] "Hic habes quod dispensatio quandoque est debita, scilicet vbi strages multorum iacet: & alibi, vt 45. dist. licet. & 1. q. 7. dispensationes. & 11. q. 3. plerumque. 23. qu. 1. noli. in fin. & j. eo. considerandum. cum enim dispensatio sit quasi quædam misericordia: & est certum quod quilibet tenetur esse misericors, vt 86. dist. non latis. & licet debita sit, tamen peti non potest: sicut episcopatus debetur bono: & tamen non potest eum petere, vt 8. q. 1. qui episcopatum. quandoque autem prohibetur dispensatio, vt 1. q. 1. erga. & ſ. eo. miror. quãdoque etiam permittitur dispensatio, vt j. e. domino. & ſ. e. si quis presbyter. "Et nota ꝙ aliud est rigor, aliud est i⁹, spẽsatio, & aliud est dispensatio. Rigor est quidam excessus iuris, & quædam austeritas facta ad terrorem, secundum quod dicit, canon, quod pœnitentia imponitur contrahenti secundas nuptias, vt 31. q. 1. c. hac ratione. & ca. præcedenti. & quod communio non est danda etiam in fine vitæ his qui defecerunt in accusatione clericorum, hoc est episcoporum, vt 2. q. 3. si qs episcoporum. & rigor non est seruandus [a], nisi vbi timetur exemplum mali, vt 45. dist. sed illud. quandoque tamen rigor est idem quod subtilitas iuris, vt ext. d ref. spo. in litteris. & ext. de no. op. nunc. intel-leximus. Dispensatio est idem quod iuris relaxatio: & ea non est vtendum nisi sit necessitas vel vtilitas, vt 1. q. 7. tali. I⁹ autẽ media strãta incedit inter rigorẽ, & dispẽsationem. ff. de iu. om. iu. qui iurisdictio ini. & 24. q. 2. legatur. ADDITIO. Dicit Hugo idem, ſ. quod rigor nõ est ius, immo est iuris

"Diſpensatio qñque est debita.

3 In capitul. adiectis. ca. 132. Pol. l. 6. tit. 20. Ans. l. 8. c. 3. Iuo in ꝓlogo & p. 6. c. 386. Pan. in prolog. c. 8.

a Et dic q; in ris rigor ex cã multipli ci mitigatur, vt not. ext. de sent. exc. pueris. Arch. 4 j. 23. q. 4. ipsa pietas. §. verum.

5 Extat inter opa B. Cypr. lib. 2. ep. 7.

excessus in austeritate. Ius autem est æquitas, i. æqualitas ius suum vnicuique tribuẽs, bonis præmia, malis supplicia: hoc debet iudex semper obseruare: arg. C. de iud. placuit. Arch.

o ¶*Maioribus.*] sic dist. 4. denique.

p ¶*Cleri Romani.*] vel Cornelij Papæ.

q ¶*Cypriano.*] In chronicis non inuenitur quod aliquis Papa dictus fuerit Cyprianus: tamen quod fuit Papa, habes j. ea. de eo tantum. sed forte hic & ibi est mendosa littera.

Abſit

Source : BIU Cujas

r Anſ.lib.8. c.104.

ABſit.] CASVS. Cyprianus fuaſit Cornelio Papę, vt Nouatianos & ſchiſmaticos facile reciperet. ſ3 reſp. Cornelius: abſit vt eos recipiamus tā ꝓfana facilitate: cum adhuc iaceant in peccatis, & quotidie cadāt de peccato ī peccatū: qa per hoc dare tur eis & aliis occaſio delinquendi. nam ꝑfatus qui omiſſa pœnitēntia delinquentib. parcit: non curat, ſed potius occidit.

2 ¶*Vigorem.*]i. rigorē.

b ¶*Fidei.*]i. diſciplinę.

c ¶*Sed etiam cadant.*] vlterius.

†*al. procedere.*

d ¶*Ruinæ.*]id eſt, euerſi & ruentes fratres.

e ¶*Properata.*]quia q̄ cōmittūtur in Deum, remitti non poſſunt ſine pœnitentia: & qa facilitas venię incentiuum tribuit delinquendi, vt j.23.q.4.ſi is qui. & c. eſt iniuſta.

f ¶*Intercepta.*] id eſt, dimiſſa.

2 Anſel.l.8. c.32.

SI quis.] CASVS. Cyprianus reprehēdit hic quoſdam preſbyteros, qui ad māda tum aliquorū martyrum, i. eremitarum & religioſorum virorū etiam impœnitentib. remittebant pœnam peccatorum, & dicit ꝙſi quis hoc facit, ꝓuocat Deum ad iracū diam cōtra delinquētes. Item oſtendit, qđ ſi martyres præcipiāt ea, quæ ſcripta ſunt & licita, facienda ſunt: quia non ſunt contra Deum, ſed vt diſpenſetur cū eo qui vere pœnitet, & non ficte. Si vero præcipiāt ea, quę ſcripta non ſunt, expectandum eſt donec probētur ea Deo placere: quoniam nō ſtatim concedit Deus quod poſtulat martyr, ſicut Moyſes non ſtatim impetrauit veniam peccatorum populorum cum petiit.

g ¶*Remiſſionem peccatorum.*] Quę enim in nos delinquūtur, poſſumus remittere ſine pœnitentia, “ſed nō quæ in Deum. 23.q.4.ſi is qui.

“ Delicta cōmiſſa in Deum remittere nō poſſumus. † *al. Maſſonem. al. Maſſenum*]Ori.

“ Appellās fruſtratorie iudicem offendit.

3 Anſ.lib.8. c.37. Pol.l.4 tit. 39. Iuop.6.c.397. p.15.57.&86 Burc.l.19.c. 43.&73. Pann.l.3. c. 149. Rab. pœ.l.1.c.1. Cōc. Neocę ſar.c.1.

†*al. xx.*

“ Credulus ñ debet qs eſſe nimis.

h ¶*Sententiam.*] Qui ergo non ſeruat ſententiam iudicis, offendit iudicē, “&iniuriā facit iudici, q fruſtratorie appellat ab ipſo. C. quan. prou. non eſt neceſſ. l. vlt. in fi. & hæc poteſt eſſe cauſa quare iudex debeat eſſe ſuſpectus ei q appellauit ab ipſo, vt extra de ap. ad hæc.

i ¶*Martyres.*] i. Chriſti ſacerdotes.

k ¶*Vt ſciamus.*]per ſigna exteriora cōſideñ rata in pœnitentib.

l ¶*Videri.*]ar. “ꝙ non

1 ABſit à Romana eccleſia vigorem a ſuum tam profana facilitate dimittere, & neruos ſeueritatis euerſa fidei b maieſtate diſſoluere, vt cum adhuc non tantum iaceant, ſed & cadāt c euerſorum fratrum ruinæ d, properata e nimis remedia communicationū vtiq; non profutura præſtentur, & noua per miſericoroiam falſam vulnera veteribus tranſgreſſionis vulneribus imprimantur, vt miſeris ad euerſionē maiorem eripiatur & pœnitentia. Vbi enim poterit indulgentiæ medicina profice re†, ſi etiam ipſe medicus intercepta f pœnitentia indulget periculis? ſi tantummodo operit vulnus, nec ſinit neceſſaria tēporis remedia conducere cicatricem? Hoc nō eſt curare, ſed ſi dicere verum volumus, occidere.

¶*Locupletatum eſt caput hoc ex originali.*

Item Cyprianus in ſermone de lapſis.

¶Impœnitentibus venia concedi non poteſt. C. XXVII.

2 SI quis præpropera feſtinatione temerarius remiſſionē peccatorum g dare ſe cunctis putat poſſe, aut audet Domini præcepta reſcindere, non tātum nihil ꝓdeſt, ſed obeſt lapſis. Prouocaſſe eſt iram, non ſeruaſſe ſententiam h: nec miſericordiam prius Dei deprecandā putare, ſed contempto Domino de ſua facilitate præſumere. *&infra.* ¶Mandant aliqua martyres i fieri: ſi iuſta, ſi licita, ſi nō contra ipſum Dominum à Dei ſacerdote facienda, ſit obtemperantis facilis, & prona conſenſio, ſi petentis fuerit religioſa moderatio. Mandant aliquid martyres fieri, ſed ſi ſcripta nō ſunt in Domini lege, quæ mandant, ante eſt, vt ſciam⁹ k illos de Deo impetraſſe quod poſtulant, tunc facere quod mandant. Neque enim ſtatim videri l poteſt de diuina maieſtate conceſſum, quod fuerit humana pollicitatione promiſſum. Nam & Moyſes pro peccatis populi petiit, nec tamen peccanti bus veniā cum petiiſſet, accepit.

Item Iſidorus ad Maſſonum†epiſcopum.

¶Qui ſunt reparandi poſt lapſum, vel qui non. C. XXVIII.

3 DOmino ſancto meritiſque beato fratri Maſſano epiſcopo ſalutē. Quod in epiſtolis m venerabilis fraternitas tua innotuit, videlicet, quod in cānone A Ancyrano, c.xix.†legitur, poſt lapſum corporalem reſtaurandum honoris gradum poſt pœnitentiam: alibi vero legitur, poſt huiuſmodi delictum nequaquam reparādum antiqui ordinis meritum, hæc diuerſitas hoc modo ſoluitur. Illos enim ad priſtinos gradus redire canones præcipiunt, quos pœnitentiæ præceſſit ſatisfactio, vel condigna peccatorum confeſſio. At contra hi, qui neque à vitio corruptionis † emendantur, atque hoc ipſum carnale delictum, quod admittunt, vendicare n quadam ſuperſtitioſa o temeritate nituntur, nec gradum vtique honoris, nec gratiam communionis recipiunt. Ergo ita eſt determinanda ſententia, vt neceſſe p ſit illos reſtaurari in locum honoris, qui per pœnitentiam reconciliationem recepiſſe merentur diuinæ pietatis. Hi enim non immerito conſequuntur ademptæ†, dignitatis ſtatum, qui per emendationem pœnitentiæ recepiſſe noſcuntur remedium vitæ. Id autem ne forte magis ſit ambiguum, diuinæ auctoritatis ſententia confirmetur. Ezechiel quidem propheta ſub typo prȩuaricatricis Hieruſalem oſtendit poſt pœnitentiæ ſatisfactionem priſtinum poſſe reſtaurari honorem. [Confundere, inquit, ô Iuda, & porta ignominiā tuam.] & poſt paululum: [Et tu, inquit, & filiæ tuæ reuertimini ad antiquitatem tuam.] ¶ Quod dixit [Confundere] oſtendit poſt† pecati opus debere quemque erubeſcere, & poſt confeſſionem pro admiſſis ſceleribus verecūdam frontem humi proſtratam demergere, pro eo ꝙ dignū confuſione perpetrauerit opus. Deinde præcepit, vt poſt ignominiam, & deiectionem nominis ſui, ſiue dignitatis reuertatur ad ſuam antiquitatem q. Ergo dum quiſq; poſt op⁹ confeſſionis ſuæ cōfunditur, atq; ignominiam r portans, depoſitionem s ſuam cū humilitate luget, reuocari ſecūdum prophetam ad priorem ſtatū poterit. Item Ioannes Euāgeliſta Angelo Epheſi eccleſiæ inter cetera quædā ſimilia ſcribit. [Memor eſto vnde cecideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac, alioqui veniam tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco eius.] ¶ Ecce B, inquantum valui, concilij Ancyrani antiquam plane, & plenam auctoritatem ſacris teſtimoniis explanaui, oſtendens eum poſſe reſtaurari in proprio gradu, qui per pœnitentiæ ſatisfactionem nouerit propria delicta deflere. Qui vero negligit, nec luget quæ geſſit, & lugēda ſine vllo pudore religionis, ſtatim tenetur qs credere etiā bono viro. vt 9.di. egoſolus. ſi. ff. quod cum fal. tut. l.2. immo imputatur alicui, ꝙnimis eſt credulus. 9.q.3. non ſolum. 86.diſt. ſi quid vero. ff. de eo per quem fac. l.1.§.1. Non ob. 23. q. 1. quid culpatur. vbi ī dubio obeditur: quia ibi loquitur dum prælatus præcipit ꝙ eſt dubiū, hic de martyrib. qui non erant ꝑfati. 26.q.5. nec mirum.

†*al. corporis*

Domino ſancto.] CASVS. Maſſanā eps inuenerat in cōcilio Ancyrano, ꝙ lapſi ī fornicationem poſt pnīam poterant reſtitui. Alibi inuenerat eos nō eſſe reſtituendos: & iō rogauit Iſidorū vt hāc cōtrarietatem ei ſolueret. Et reſp. ꝙ illi qui vere pę nitēt, ad gradū priſtinū reſtituuntur & honorem: qui vero ficte pœnitēt, nō reſtituuntur. & hoc probat autoritate Ezechielis & Io. Euangeliſtæ. In fi. dicit, quod vbicumque inuenitur diſcors conciliorū ſententia, illa ſuſcipiatur, q̄ ē antiquior & potior pietate. i. miſericordior.

†*al. adeptæ.*

Ezech.16.

m ¶*In epiſtolis.*]Maſſanus rogat Iſid. vt ſolutionem canonum contrariorum circa reſtitutionem lapſorum ei reſcriberet.

†*al. poſt confuſionem, id eſt, peccati.*

n ¶*Vendicare.*]i. defendere. ſic etiam ecōtra ponitur.

o ¶ *Superſtitioſa.*]ſ. 8. diſt. quo iure.

p ¶ *Neceſſe.*] Ex hoc verbo, neceſſe, & ex illo verbo, ꝓcipiūt, qđ ſupra ponitur, patet diſpēſationē qñq; eē debitā b, vt ſ. e. vt cōſtitueretur. “& ſic pa tet, ꝙ eps peccat ſi ñ diſpēſat, vbi patet rō diſpenſandi, vt 34. di. fraternitatis. ar. 2. q. 5. q̄to. tamen cum ſupe riore agi ꝑt officio iudicis, vt ext. de iur. pat. nullus. licet nō poſſit peti iure actionis, ſicut poteſt dici đ elemoſyna pauperi debita. 47. diſt. ſicut.

b Ad hoc j. 23. q. 1. noli. tet, ꝙ eps peccat ſi ñ vbi de hoc. diſpēſat, & j. e. ſi qs. ver. ꝙ ſi. vbi de hoc. arg. q̄to. tamen cum ſupe j. c. conſide riore agi ꝑt officio iudicis, vt ext. de iur. pat. peccat ſi ñ randū. Arc. dicis, vt fiat diſpenſa “ Eps qñq; tio, vt ext. de iur. pat. peccat ſi ñ nullus. licet nō poſſit diſpenſat.

Apoc.2.

q ¶ *Antiquitatem.*] i. mores antiquos.

r ¶ *Atque ignominiā.*] Ex hoc verbo, & ex illo verbo, đpoſitionē, eſt ar. “ ꝙ eps ꝑt depoſitum & *infamē re* ſtituere c, qa ignominia idem eſt, ꝙ infamia, vt ff. de iis q no. & not. ſ. e. infa. l.2. ignominiæ. & cōtumaces. ſic patet, ꝙ poteſt tollere infamiam, ꝙ concedo d vbicūq; poteſt diſpenſare, vt dixi. 2. đ Fan. q ap q.3.§. hinc colligitur. probat iſtā s ¶*Depoſitionem.*] i. ſuſpēſionem. ſic 46. diſt. clericus.

“*Infamiam poteſt eps tollere.*

c De hoc le. totam gl.

d Idem Io.

Source : BIU Cujas

"Canon canoni an ꝑiu dicet.

a Videas qđ leg. &no.18 di.qm̃ qdē.

vel timore iudicij diuini committit, eum nullo modo posse ad pristinum gradum restaurari cognoscas. In fine[c] autem huius epistolę hoc adiiciendum putaui, vt quotiescumque in gestis conciliorum discors [a 1] sententia inuenitur, illius concilij magis teneatur sententia, cuius aut antiquior [b], aut potior extat auctoritas.

1 j.3.q.2.c. hoc ipsum.

b Et melius 25.q.1. violatores. & j.c. px. in pr. &j.e.si ille. Arch.

a ¶ *Discors.*] Nonne illa sentētia est potius sequenda quæ maiorem cōtinet pietatem? vt 9.di.sana. [c] licet enim canō Apostolorum potior sit, qa antiquior sit aliis canonib. tamē præiudicatur[a] ei per posteriores, vt 82.di.presbyter. idem patet in canone Hieron. vt 26.di. deinde. & c. acutius. Item quandoq; præiudicat ille canon, qui non est potior, vt 25.qu.1. contra statuta. quod ergo dicitur hic, intelligе cū ambæ cōstōes sunt particulares, & locales: & de illis loqtur c.19.dis. in canonicis. sed si ambæ sunt gñales, sp posterior p iudicat, vt ext. de co. spi. c.1. ff. dele. non est nouum. Sed qualiter præfertur vnus canō alteri, cū omnes sint promulgati instinctu spiritus sancti. 16.q.3. nemo [b]? Resp. qꝑ duo canones possunt esse contrarij, &tamen vterque est iuste institutus. quod eā vnus statuit, & iuste: alter cōtrarium potest statuere, &iuste. 63.di.§. verum. ext. de cōsan. & affi. non debet.

b ¶ *Cuius aut antiquior.*] si ambo sunt æqualis pietatis. 19. dist. in canonicis.

QVICVMQVE. Casvs. Cōcludit Gra. ex supradictis breuiter epilogando solutionem, quæ est supra in §. quomodo. sed huic solutioni obiicit c. sequens, & alia vsq; ad §. sed illud.

SI *quis.* casvs. Hoc c. diuiditurī duas part. In 1. par. probat Hormisda, qꝑ si aliqs clericus fuerit ī adulterio deprehēsus, vel conuictus, vel confessus, non potest ad suū honorem redire. Et hoc probat per verba Nicæni concilij 300. &18. episcoporū. & reprehendēdo deridet eos qui dicebāt rigorem non esse seruandum circa delinquētes. In 2. par. quæ inc. ibi, *Quòd si eos.* dī, qđ si clerici delinquētes vere pœnitent, restitui possunt exemplo Dauid. Si vero non resipiscunt, non est eis indulgendū, cū Deus nō indulgeat. & si eis falso indulgeamus, in die iudicij dicturi sūt contra nos, qꝑ nos nō debuissem[s] eis indulsisse, nec pmisisse eos in delictis ꝑpter blanditias permanere, vel minas eorum. Et no. qꝑ prima pars facit cō tra solutionem Gratiani: sed secunda pro eo. sequens c. patet.

2 Arausicū. c.23. & Aurel. 5. c. 4. Pann. l. 3. c. 98. Anſ. l. 11. c. 87.

3 Concord. cū hoc tex. in l. si adulteriū. cū ibi no. per Bar. ff. de adul.

4 7. c. miror.

c ¶ *Si quis diaconus.*] prima pars c. facit cō tra solutionem Gratiani, idem facit pro ea in 2. parte, quæ incipit ibi, *Quòd si eos.*

d ¶ *Ecce.*] vsq; ad hūc locum sunt verba Nicæni concilij.

e ¶ *Cccxviij.*] Ergo videtur, qꝑ hoc sit statutum Nicæni concilij, cui tot interfuerunt, vt 15. dist. canones. licet Damasus Papa de ccc. tantum loquatur. 10. q.1. hanc consuetudinē. sed minor numerus non excludit maiorem.

f ¶ *Deprehensi.*] aliquo sequentium modorū. Videtur ergo, quod sola deprehēsio sufficit, vt hic, & 81.di. presbyter. & habes j. e. de his. sed nō est ita, nisi sint conuicti vel confessi, vt sequtur j. 2. q.1. nos ī quemquam. & 12.q.1. non dicatis. Vel intellige, deprehēsi ita qꝑ factum sit notoriū ex facti euidētia[c], vt ext. de coh. cle. & mulie. tua. tale senim qui in maleficio publice deprehendūtur, sine iudicio damnantur, vt C. đ def. ci. l. defensores. lex 7. est.

c Sola deꝑhensio sufficit ad notā infamię inducēdā. ff. đ rit. nu. palā. §. q̄ in adulterio. scđm Gof. qui ita not. extr. de iud. cū ñ ab hoie. Arc.

† *al. pro exemplo & remedio*] Anſ. †*al. prona.*

g ¶ *Non possunt.*] de iure.

h ¶ *Pietate.*] ironice loquitur.

i ¶ *In sancto.*] s. ea. miror.

k ¶ *Remedia.*] i. pœnas contra illos, qui non seruant statuta.

l ¶ *Omnibus.*] ar. qꝑ qui vni facto cōtradicit, omnib. cōtradicit. sic s. 4. di. deniq;. de pœ. dist. 5. fratres. & extr. de reg. iur. de fleat. de conse, dis. 2. comperimus.

m ¶ *Et inimicos.*] not. [c] qꝑ eo ipso, quod aliquis non obedit prælato, ei[9] est inimicus, vt 24.q.1. quoniam vetus. s. e. si quis præpostera.

[c] Inobediēs ꝑlato est ei inimicus. Psal. 6.

n ¶ *Palpare.*] id est, adulari.

o ¶ *Deberemus.*] no. dispensationem esse debitam. vt s. e. vt cōstitueretur, & 11.q.3. plerumque.

Psal. 101.

ADDITIO. Dicas breuiter, qꝑ vbicumq; persona res, & locus eam exigit, debita est. 19. di. c.1. &2. s. e. di. duo. ver. præcipiūt. & ver. necesse. & j. e. considerandum. Quod dic vt plene no. in Spec. de legato. §. genera autem. & not. extr. de sen. excom. pueris. Archid.

p ¶ *Digna.*] quod nulli facit. 24.q.2. legatur.

q ¶ *Dimiserit.*] non enim tā cito dimittit Deus sicut sacerdos absoluit. de pœ. dis. 1. quem pœnitet.

r ¶ *Dicturi.*] Numquid voce tunc loquētur, cum Apostolus dicat, quod tunc linguę cessabunt, licet propheta contrarium dicat: Exultationes Dei in gutture eorum. Sed quidquid sit, tūc nullo accusabit alium, [c] sed sola cōscientia accusabit quemlibet. 9. q. 4. aliorum.

[c] Conscientia sola dānandos accusabit. *Num. 16.*

s ¶ *Indulgemus.*] id est, indulsimus.

t ¶ *Permittimus.*] ideſt, permisimus.

v ¶ *Quia vno.*] scilicet Achor. 8. qu.1. audacter. j.1. q.4. §. itē peccato Achor. Ioan.

a ¶ *Quicumque igitur pro criminibus suis digne Deo pœnitentiam obtulerint, auctoritate Gregorij, & Augustini, & Hieronymi, & Isidori gradum pristinæ dignitatis recipere possunt. Qui autem non odio criminis, sed timore vtilitatis, vel ambitione honoris falsas Deo pœnitentias offerunt, in pristini honoris gradum reparari minime poterunt.*

Sed obiicitur illud Hormisdæ Papæ, qui scribit omnibus episcopis per vniuersas prouincias.

¶ Diaconus, aut presbyter in adulterio deprehensi reparari non possunt. C. XXIX.

2 SI quis[A] diaconus [c], aut presbyter post acceptam benedictionem leuiticam cum vxore sua incontinens inuenitur, ab officio suo deiiciatur[3]. ¶ Ecce [d] manifeste constat, quia secundū titulos antiquorum Patrum sancto[B] spiritu suggerente conscriptos, & secundum sententias cccxviij. [e] episcoporū, quas etiam Gallicani canònones continere videntur, clerici in adulterio deprehēsi [f], aut ipsi confessi, aut ab aliis cōuicti ad honorem redire non possunt [g 4]. Sed quia forte non desunt quibus pronimia pietate [h] suprascripta sanctorum patrum seueritas minime placeat, sciant se cccxviij. episcoporum, qui fuerunt congregati in concilio Nicæno, & reliquos statuerunt canones, sententias reprehendere, vel damnare. Sed forte maior est in illis pietas, quàm ī supraſcriptis trecentis decem & octo episcopis? maior est ī illis misericordia, quàm in sancto [i] Ioanne apostolico Papa? maior charitas, quàm in reliquis sanctis sacerdotibus, qui hoc † exemplo remedia [k] ecclesiarum suis definitionibus deliberauerunt? Et ideo aut prompta † voluntate præceptis illorum cōsentiant, aut si non fecerint, omnib⁹ [l] illis cōtrarios se, & inimicos [m] esse cognoscant. Quæ est ista iustitiæ inimica benignitas, palpare [n] criminosos, & vulnera eorum vsque in diem iudicij incurata seruare? ¶ Quòd si eos durissimam pœnitētiam per plures annos videremus agere, tunc nos & saluti eorum possemus consulere, & statuta canonū deberemus [o] temperare. Cum vero in aliquib⁹ nec compunctio humilitatis, nec instantia orandi, vel plāgendi appareat, nec beatum Dauid imitētur, qui dicit [Lauabo qꝑ singulas noctes lectū meū, lacrymis meis stratum meum rigabo.] & illud [Cinerem tamquam panem manducabam: & potum meum cum fletu miscebam,] nec eos ieiuniis, vel lectionibus vacare videamus, possumus agnoscere, si ad pristinos honores redirent, cum quāta negligentia, & cum quāto torpore, & animæ suæ inimica securitate permanerent, credentes, qꝑ sic eis, non acta pœnitentia digna [p], dimiserit ¶ Deus, quomodo sacerdotes indulsisse videntur. Vere dico, quia illi ipsi, quibus cum periculosa, & falsa misericordia indulgere videmur, cum ante tribunal Christi pro tantis peccatis damnandi aduenerint, contra nos causam dicturi [r] sunt, dicētes, qꝑ dum aut asperitatem linguæ eorum expauimus, aut falsa blādimenta, & periculosas adulationes ipsorum libenter accepimus, in eisdē permanere peccatis, eis inutiliter indulgem⁹ [s], aut ipsa peccata augere permittimus [t], non recolentes illud, quod in vetere testamento scriptum est: quia vno [u] peccante, contra omnes ira Dei desæuit.

A ¶ Si quis.] *Hinc vsque ad ver. Ecce. sunt ex c.23. concilij Arausici, quod videtur citatum fuisse ab Hormisda, siue alio quisquis fuerit huius capitis auctor, Anselmus quidem & ipse Hormisdam citat.*

B ¶ Sancto spiritu.] *Apud Anselmum legitur,* à sancto Ioāne Papa trāsmissos, & cccxviij.

a ¶*Diuini.*]id est,ecclesiastici.
b ¶*Difficile.*]tale difficile habes.47.di.quantumlibet.aliàs ponitur pro nõ.2.q.6.§.biduũ.ver.si aduersus.&47.di.c.fi.

QVi sub gradu.] Casvs. Aliqs existẽs in gradu sacerdotali mortaliter peccando cecidit,dr,qille talis dẽt esse cõtẽtus baptizare,cõionem infirmis dare, & diuina officia celebrare. sed ad superiores ordines ñ ascẽdat,vel diuina officia celebrabit tamẽ clericus,sed non sacrificabit. Alia littera habet. Qui ceciderit à gradu. & secundũ hoc sic ponescasum:Aliqssacerdos depositus fuit pp peccatum,qui acta pœnitẽtia volebat restitui, quæritur an possit? respondetur,qp nõ : sed in necessitate p̃t baptizare , communionẽ dare, & altario ministrare,non tamen Missam cantabit.

t al.ex dictis Hieron.

1Pol.l.4.tit. 39.Bur.l.19. c.78. Iuo p. 15.c.91.

† *post lapsum*]desunt fere in oĩb. exempl..

2Bur.l.19.c. 80. Iuo p.15 c.93.

c ¶ *Sub gradu.*] id est, in gradu.

† *a suo gradu.*

d ¶*Baptizare.*]Sed nõ ne istud laico conceditur, vt 1.q.1.quod qdã? Sed dic quod iste p̃t solenniter baptizare[a], "quod laicus nõ p̃t,vt 81.di.si diacon⁹. Itẽ obiicitur, qp si iste p̃t baptizare, ergo & sacrificare, vt d̃t Hie. 1.qu.1. sicut Christus. Sed ibi loqtur de adhuc tolerato.

aEtiã poterit rõe ordinis,qd ñ poterit laicus. Io.de Fan. " Baptizare solẽniter laicus non p̃t.

e ¶*Ministrare.*]sed nõ celebrare. Vel dic,qp potest remanere [b] in officio sacerdotali [c]: sed non potest esse episcopus.

bDispensatiue.Hug.

cSc̃dm hũc intellectum poterit cõficere, & corpus Christi &alia facere,&ea sola pœna hic j. ponitur in eũ, qa ñ p̃t amplius ꝓmoueri, secũdũ hoc ñ est cõtra 1. quæ.1. sicut Christus.

3Burc.l.5.c. 40. & 41. Iuo p.2. ca. 49.& 50. Poly.l.6.tit. 12. C.2.

PResbyteros.] Casvs. Hoc c.diuiditur in tres part. in 1. par. loqtur de quibusdã presbyteris &diacõib.q coacti coactione cõdõali dæmonib. immolauerũt: de qb. q̃situm ẽ qũo debeãt puniri,& resp.presbyteri &diaconi,q coacti fuerunt coactione condõali,si vere pœnitet eos feciſſe, & postea fideliter & nõ ficte paganos impugnauerũt, honorẽ suũ retineãt,ſ3 in suis officiis nullo mõ ministrẽt, nisi eps laboris eorũ postea cõscius, cũ eis duxerit dispẽsãdum.In 2. par.inc.ibi, *Qui autem fugientes.* dr, qp illi qui fugiẽtes comprehensi sunt, & coacti coactione violẽta dæmonib. immolare, nec peccauerũt: & nullo mõ sunt puniendi, nec laici propter hoc debẽt à ꝓmotione repelli.In 3.parte,inc.ibi, *De his autem.*dicitur, quod illi qui sponte hoc fecerũt, sicut factum fuit sub tyranno Licinio, admitti debẽt,ad pœnitentiam & communionem ecclesiæ.

illum]prisca versio.

C.3.

f ¶ *Qui immolauerunt.*]coacti cõditionaliter.

episcoporum sententias, *quod videtur conuenire cum his,quæ paulo inferius habentur,* Maior est in illis misericordia, quàm in sancto Ioanne apostolico Papa?

Item Hieronymus.†

¶Difficile est post lapsum ad pristinum gradum redire. C. XXX.

1 QVicumque dignitatem diuini [a] gradus non custodiunt, contenti fiant animam saluare. Reuerti enim in pristinum gradũ post lapsum† difficile [b] est.

¶*Simile quiddam priori parti huius capitis habetur in can.27. Basilij ad Amphilochium, & in can.26.synodi in Trullo.*

Item Basilius[A].

¶Lapsus post pœnitentiam altario tantum ministret, C. XXXI.

2 QVi sub† gradu [c] ceciderit post pœnitentiam, cõtentus fiat baptizare [d] , communionem infirmis dare,&altario tantũ modo ministrare [e].

A Basilius.]*Iuo citat ex dictis Augustini. Habetur nonnihil ad hanc rem faciens in epistola Basilij ad Amphilochium can.27. Sed propius etiam ad hanc sententiam accedit can. 14.concilij Aurelianensis primi,& canon nonus concilij Neocæsariensis(qui habetur infra 15. q. 8. qui admisit.)præcipue si hic legatur, quemadmodum in plerisque Gratiani codicibus,*communionem infirmis dare, non autem sacrificare,& altario ministrare, *Similem quamdam sententiam refert ex nouella Leonis Balsamon ad canonem, 21. synodi in Trullo.*

Item ex concilio Ancyrano, ca. 1.& sequentibus.

¶De sacerdotibus, diaconis, & laicis, qui idolis thurificant. C. XXXII.

3 PResbyteros, qui immolauerunt [f],& postea certamen iterum inierunt [g],si[B] ex fide luctati sunt,& nõ ex compacto [h] ad ostentationem, vt caperentur, ipsi fecerunt, hos placuit honorem [i] quidem sedis propriæ retinere:offerre [k] autem illis , & sermonẽ ad populũ facere,aut aliquib⁹ sacerdotalib⁹ officiis fungi [l] nõ liceat. ¶Diaconi similiter, qui immolauerũt, postea vero iterum reluctati sunt,aliàs† quidẽ honorem habere oportet: cessare autẽ debent ab omni sacro ministerio, ita vt nec panem,nec calicem [m] offerãt, nec Euangelium pronuntient, [c] nisi forte aliqui episcopotum cõscij sint laborum eorum,& humilitatis,& mansuetudinis, & voluerint eis aliquid amplius tribuere, vel adimere.Penes [n] ipsos ergo erit de his potestas. ¶Qui autẽ fugientes cõprehensi sunt, vel à domesticis traditi, vel ademptis facultatibus substinuere tormenta, aut in custodiam trusi proclamauerunt se Christianos esse,&eousque adstricti sunt, vt manus eorũ comprehendentes violẽter attra-

g ¶*Inierunt.*]scilicet superbiæ causa.
h ¶*Et non ex compacto.*]id est,figmento.
i ¶*Honorem.*]scilicet beneficium.
k ¶*Offerre.*]id est,officium non retinent [d].
l ¶ *Fungi.*]hic dispensatur in beneficio,sed non in officio, vt ext.de cle.pug.in du.Henricus.& j.e.di. studeat.

herẽt, & funestis sacrificiis admouerẽt, aut aliquid polluti cibi per necessitatem [o] sumere cogerẽtur, confitentes iugiter se Christianos esse,& luctum rei,quæ cõtigit,incessabiliter ostendentes omni dectiõe & habitu,& humilitate vitæ,hos velut extra delictum constitutos,à cõmunionis gratia non prohiberi decernimus. ¶Si vero prohibiti sunt ab aliquibus propter ampliorẽ cautelam [p],vel propter quorumdam ignorantiam: statim recipiantur.¶Hoc autẽ similiter,& de clericis,& de laicis ceteris obseruari cõuenit.¶Perquisitum est autẽ & illud, si possunt etiam laici,qui in has necessitatis angustias inciderunt, ad clericatus ordinẽ promoueri. ¶ Placuit ergo &hos,tãquam qui nihil peccauerunt,si & præcedens eorũ vita probabilis sit, ad hoc officium prouehi.¶[4] De his autem,qui negauerũt præter necessitatem, aut præter ablationem facultatũ, aut præter periculum,vel aliquid huiusceмodi (quod factũ est sub tyrannide Licinij) placuit sanctæ synodo, quamuis humanitate probentur indigni , tamen eis beneuolentiam commodari [q].

B ¶Si ex fidei.]*Hic verba cõcilij sunt in compẽdium redacta:omnino autem versio Dionysij,quam attulerunt Burchardus & Iuo,propius accedit ad verba græca.Sunt tamen non nulla in hoc c.emendata, & locupletata, ex versionibus,quas Gratianus videtur secutus.*

c ¶Nec Euãgelium pronuntient.] *In versione antiquiore est* , nec pronuntient. *in alia, quam Burchardus attulit,* vel prædicando, *græce,κηρύσσειν,quod proprie significat Euangelium,& fidei doctrinam prædicare.*

Sed illud Hormisdæ[r] *Papæ desidiosos,& negligẽtes,non vere pœnitentes reparari prohibet.¶Illud autem Hieronymi*[s] *fatetur hoc esse difficile,non impossibile.* ¶*Basilius*[t] *autem circa delinquentes rigorem iustitiæ seruandum ostendit,quem circa pœnitentes alij relaxandum misericorditer affirmant.* ¶*Possunt & aliter distingui præmissæ auctoritates.*[5] *Quorum enim crimina manifesta sunt, ante vel post ordinationem à sacris ordinibus deiiciendi sunt:quorum autem peccata occulta sunt,& satisfactione secreta secundum sacerdotis edictum purgata, in propriis ordinibus remanere possunt.*[6]

Vnde Nicolaus Papa Carolo archiepiscopo,& eius suffraganeis.

¶Non potest restitui in sacerdotem,cuius crimen fuerit manifestum. C. XXXIII.

7 SAcerdotes , si in fornicationis laqueum ceciderint,& † criminis manifestus [u] ,siue ostensus fuerit actus, sacerdotis nõ possunt [x] [8] habere honorem secundum canonicæ institutionis auctoritatem.

m ¶*Nec calicem.*]ante cõfectionem, qa post confectionem nõ est eis licitum offerre. & sic non est contra, 93. dist.peruenit.

n¶*Penes.*]Hic patet,qp episcopus dispẽsat in hæresi, & cũ schisma tico,vt s̃.e. vt constitueretur. non tamen cum excommunicato ministrante.11.q.3. si quis episcopus.

o ¶ *Per necessitatem.*] famis,immo potiꝰ debent mori fame, quã vesci idolothytis. 32. q.4.sicut satiꝰ. & j.31. qu.5.ita ne.Vel vocat hic necessitatem coactionem.

p ¶*Ampliorem cautelam.*] Quandoque.n. ad cautelam imponitur alicui pœnitẽtia, vt 34.q.2.in lectum.

q ¶*Commodari.*] quia restituuntur ad communionem [e], non ad officium vel beneficium, tamen dabitur sustẽtatio eis. 16.q.6. de lapsis.Io.de Fan.

Additio. Sed videtur cõtra, quod no.1.q.7. maximum.& 21.di.§. non autem. in gl. sed videtur.in fi.

SED ILLVD. Casvs. Modo resp. Gratianꝰ trib.c.supradictis, sc. illis c.si quis diaconꝰ. & duobus sequentib. & cuilibet dat suam solutionem, & generalem solutionem ad omnes supradictas contrarietates, dicẽs, quod cap.quę prohibent restitutionem laꝑsorum, intelligenda sunt cum crimina sũt manifesta ante ordinationem, vel postquę vero permittunt, de occultis intelligũtur, quibus per occultam pœnitẽtiam purgatis in suis ordinib. remanere possunt.Et hoc probat duobus c.seq,

d Dic plãnius offerre i. ĩ altari cõficere. q. d. bñficiũ retinebit. sed ñ offm.sic j.e. studeat. ĩ fi. 28.di.p̃sbyterũ. ext.de cle.pu.ĩ du. Hẽricus. sic ecõtra retinet qs offm sed ñ bñficiũ. 1.q.5.c. j.Io.de Fan.

e Sc.si digne pœniteant.

4Cõc.Nicænum 1. c.11.

r ¶ *Sed illud Hormisdæ.*]s̃.e.si quis diaconus,

5 Raba.pœ. c.1.

s ¶*Hieronymi.*]s̃.ead. quicumque.

t ¶*Basilius.*] s̃.ead.qui sub gradu.

6 In gestis cõcilij Vormaciẽs.c.11. Vide Iuon. p.10.c.180.

Acerdotes.] Casvs. Carolus archiepiscopus quæsiuit à Papa vtrũ sacerdotes,quorum fornicatio ẽ manifesta rei euidentia, vel per testes, possint habeꝛ honorem sacerdotij. Et resp.quòd non,secundum canonicam institutionem.

7 Pan.l.3.c. 136. †*al.aut.*

8 Adde ad hũc tex. qđ no.Bar.in l. si adulteriũ. ff.de adul.

v ¶*Manifestus.*]per euidentiam facti.

x ¶ *Non possunt.*] sine dispen

Source : BIU Cujas

a Ad hoc 81 di. ministri. ext. de big. quia, &c. & forte cum hoc ꝑt dispẽsare eps, secũdũ id, qd no. Inn. ext. de cler. per. c. 1. ĩ gl. j. ĩ ꝓbatiõe, 1 Bur. l. 19. c. 150. Iuo p. 6 c. 400. Pan. l. 3. c. 152.

dispensatione[a]. sed si est occultum, possunt sine dispensatione post pœnitentiam.

De his vero.] Casvs. Quidam in sacris ordinib. constituti fecerũt periurium, furtum, vel fornicationẽ, vel huiusmodi: quare quęsiuit Heribaldus ab archiepiscopo Rabano, an tales debeant cadere à primo gradu. Et resp. ꝙ sic, si publica sunt eorum delicta: quia scandalũ est tales præesse, & laici inde detrahunt sacrificio Dei, sicut factũ fuit per filios Heli. Si autem peccata eorũ sint occulta, & per occultam pœnitentiam deleãtur, ad cõsilium sacerdotis in suis gradib. remanẽtes indulgentiam à Domino consequuntur.

Item Rabanus archiepiscopus scribit ad Heribaldum, lib. pœn. c. 1.

¶Qui valeant reparari post lapsum, vel non. C. XXXIIII.

1 DE his vero visum est nobis scribendum, qui sacros ordines habentes, ante, vel post ordinationem contaminatos se esse in capitalibus criminibus confitẽtur. In quibus, vt mihi videtur, hæc distantia esse debet, vt hi, qui deprehensi[a], vel capti fuerint publice in periurio, furto, atque fornicatiõe, & ceteris huiusmodi criminibus, secundum canonum sacrorum instituta, à proprio gradu decidant: quia scãdalum est populo Dei tales personas supra† se positas habere, quas vltra modum vitiosas esse cõstat. Nempe inde retrahũtur homines à sacrificio Dei (sicut quondam Heli filiis peccãtibus, fecisse leguntur) & rebelles hinc, atque cõtrarij existentes, eorum prauis exemplis quotidie peiores fiunt. Qui autẽ de prædictis peccatis abscondite à se admissis per occultam confessionem corã oculis† Dei prẽsente etiam sacerdote, qui eis indicturus est pœnitentiam, confitentur, & semetipsos grauiter deliquisse querũtur, si[A] se per ieiunia, & eleemosynas, vigiliasque, & sacras oratiões purgare certauerint, his etiam gradu seruato[b], spes veniæ de misericordia Dei promittenda est.

a ¶ *Qui deprehensi.*]& conuicti, vt 15. q. vl. c. vl. & ext. de iudi. cum non ab homine. & ad uocabit testes, "per quos, ꝓbabit ipsum in crimine deprehensum, & detineat eum per viginti horas. ff. de adult. capite,

b ¶*Seruato.*] Secundũ quosdam iure cõi & ꝓmouetur, & manet in ordine susceptο occultus peccator post peractam pœnitentiam[b], vt etiam sentit Gratianus, s. eo. §. sed illud, nisi in simonia, vbi quis ordinem emit, qui quantum ad se & ad alios ẽ suspẽsus, vt 32. di. §. verum. & ext. de si, tãta. licet sit ar. cõtra extr. de si. ex tuæ. sed ibi non dicitur ꝙ dispensabatur cum eo: sed dicitur ꝙ prohiberi nõ potest, cum sit occultũ. Sed obiicitur istis quod dicit in fi. de spe veniæ. Sed ipsi intelligũt de spe veniæ quantũ ad peccatum. H. vero dicit, quod in occulto peccato nõ potest dispensari: quia de illo non potest quis accusari vel puniri: ꝙa occulta peccata non habent vindictam, vt 32. qu. 5. Christiana[c]. Ad hoc ergo quod occultus peccator possit ꝓmoueri, confitebitur episcopo crimen suũ: & non ei soli, sed corã aliquib. ꝑsonis: & sic poterit dispensare secũ. §. vt dixi s. 25. di. c. vlt. peccatũ siue sit occultum siue manifestum, dum tamẽ sit enorme, semper impedit ne possit sine dispensatione promoueri: licet possit exequi susceptum ordinem cum est occultum peccatũ. & quòd occultum peccatum impediat promouendum, habes ext. de emp. or. ex tenore. Io. Sed hæ opiniones hodie sublatæ sunt per decr. ext. de temp. or. c. vl. B. "Sed numquid sacerdos tempore pœnitentiæ potest exequi officium suum? Videtur quòd non, vt s. di. 6. testamentum. & de conſ. di. 2. si non sunt. & c. quotidie. & s. e. quid est hoc, cum quilibet sit suspensus quantum ad se propter mortale peccatum, vt 1. q. 1. sacerdotes. & facit ad hoc ext. de celebr. miſ. de homine. Dico quod melius est si abstineat si credit se indignum. si autem conteritur, dico quod potest[d] celebrare. non ob. s. di. 33. habuisse. quod est contra. sed illud intelligitur de eo quem non pœnituit adhuc. de pœ. dist. 3. inter hæc hircum.

DE LAPSIS. Hic incipit quarta pars huius dist. in qua loquitur de hæreticis qui olim sine consiliis non recõciliabantur. Io. de Fan. Casvs. Supra dictum est de aliis lapsis: nunc vero de lapsis in hæresim dicit, quòd non est communicandum eis ante reconciliationẽ: quod probatur sequenti c.

De eo autem.] Casvs. Quosdam hereticos debebat Cyprianus ecclesiæ reconciliare: sed differebat. quæsiuit ergo Antonius quare differret? Et resp. ideo, vt congregato consilio episcoporum de communi consilio reconcilientur. ante vero reconciliationem nullus eis communicare debet.

tranquillitas data esset, & episcopis in vnum conuenire indulgentia diuina permitteret, tunc communicato[c], & librato de omniũ collatione consilio, statueremus, quid fieri oporteret: Si quis vero ante consilium nostrum, & ante sententiam de omnium consilio statutam, lapsis temere communicare voluisset, ipse à communicatione abstineretur.

5 3 *Quod vero*[d] *supra de homicidis statutum legitur, intelligendum est, quando facultas effugiendi datur, nec necessitate clauduntur obsidionis. Ceterum, cum necessitate angustati effugere non possunt, si tunc homicidium admiserint, purgati per pœnitentiam, & officio, & communioni reddentur.*

Vnde in concilio Ilerdensi, c. 1 *.legitur.*

¶Post duorum annorum pœnitentiam, officio, & communioni restituantur clerici, qui in obsidionis positi necessitate sanguinem fuderunt.

C. XXXVI.

DE his clericis, qui in obsessionis necessitate positi fuerint, id statutum est, vt qui altario ministrant, & Christi corpus, & sanguinem tradunt, vel vasa sacro officio deputata contrectant, ab omni humano sanguine, etiam hostili se abstineant. Quòd si in hoc[e] inciderint, duobus annis tã officio, quàm communione corporis Domini priuentur[f], ita vt his duob⁹ annis, vigiliis, ieiuniis, orationibus, & eleemosynis pro viribus, quas Dominus donauerit, expientur: & ita demum officio, vel communioni reddantur: ea tamen ratione, ne vlterius ad officia potiora ꝓuehantur. Quòd si in definito tempore negligentiores circa salutem suam extiterint, protelandæ ipsius pœnitentiæ tempus in potestate maneat sacerdotis[g].

Casu quoque si clericus homicidium fecerit, in proprio gradu ex dispensatione remanere permittitur.

Vnde Vrbanus II. scribit Guernerio Narbonensi episcopo.

hãc mẽriam qd le. & no. ext. de tẽp. ord. ex tua de rũ. & de fur. c. fi. Arc.

c ¶ *Communicato.*] "Hæreticũ recõciliare ꝑt eps hone cõsilio reconciliare hæreticum, vt 1. q. 7. si qs episcopus. Sed hodie secus[c]. extr. de eSub. & hoc hæ. ad abolendam. §. pp periculũ, qd hodie præsenti. QVOD VERO. Hæc ẽt nimis in est quinta pars huius ualuit. ad idi. in qua ponitur qd dem ext. de iuris sit de homicidis purga. can. voluntariis, vel casua intær. secun libus, vel necessariis. dùm Host. Ioan. dde Fan. 3 s. e. c. cleri Casvs. Iste §. respicit cum. & c. de c. illa, miror. clericũ. his clericis. & de his. in quib. dicitur, quod clerici homicidæ carere debẽt officio ꝓcepto, quod Gratianus dicit esse verum de illis qui poterant homicidium euitare. Ceterum si necessitate obsidionis angustati fecerũt homicidium, pœnitentia purgati remaneant in officio, vt probatur sequenti c. d ¶ *Quod vero.*]s. e. c. clericum. & c. de his clericis. & c. miror.

De his clericis.] Casvs. Quidam sacerdotes leuitæ & subdiaconi in obsidione positi hostes interfecerunt, vn de quæsitum fuit de his, an possint in suis ordinibus remanere? Respond. concilium quòd quilibet clericus vitare debet sanguinis effusionẽ. sed si in hoc de necessitate inciderint, officio & communione corporis Christi duobus annis priuentur, in quibus pœnitentiam agant: qua peracta officio suo reddantur: ita tamen quod ad altiora non promoueantur. Si autem in prædicto tempore negligenter pœniteant, in potestate episcopi erit prolongare tempus pœnitẽtiæ. Sequens §. cum seq. c. patet,

e ¶*In hoc.*]ex necessitate.

f ¶ *Priuentur.*] ad cautelam, secundum H. [f] "clerico in nulla necessitate licitum est occidere: immo potius debet permittere se occidi: sed nos intelligimus istud de necessitate euitabili; quia poterat bene exiuisse castrum ante aduentum Paganorum: si enim esset ineuitabilis necessitas, non imponeretur eis pœnitentia. vnde dicas, quod si est necessitas ineuitabilis, sine omni dispensatione potest celebrare in ordine habito. sed non debet promoueri sine dispensatione, vt extra de hom. cap. continebatur. Sed ob. extra eod. lator. vbi dicitur, quod licite potest promoueri ad superiores ordines. Ioan. Sed illud est dispensatio. de hoc dixi s. eo. c. de his. Sed melius dicas, quod ibi fuit casus fortuitus. B.

g ¶ *Sacerdotis.*] "Vide quomodò circa canones pœnitentiales habet ipse sacerdos plenã potestatem[g]. vt 26. q. 7. tempora. secundum leges duplicatur tempus pœnitentiæ eis, qui non seruant pœnam & pœnitentiam iniunctam, vt ff. de pœn. aut damnum. §. inter eos.

f Sic est anti qua glo. Io. quis pauci hoc hẽant. Arch.

"Occidere vtrũ liceat clerico in necessitate.

"Sacerdos plenã ptãte habet circa canões pœnitentiales.

g Ad idẽ de pœ. di. j. mẽ suram. ibi de hoc.

a ¶*Clerico*

"Dephẽsus in crie põt per 20. horas detineri † *al. superpositas.*

b Hoc facit ꝙ talis solũ Deũ habet vltorẽ. 6. q. 1 si oĩa. 32. q. 1 apud. Et Deꝰ ñ sanat aliquẽ, nisi ex toto sanet. de pœ. dist. 3. sunt plures. & extra de bapt. maiores. † *al, angelis,*

c C. 6 cor. l. 3. §. mittãtur. cũ no. ff. de ven. inſp. & l. ab Anasta sio. C. man, 2 Anſ. iib. 8. c. 28. † *al, tamen.*

"Sacerdos tpe pœnitẽ ę an possit suum ꝟffiũ exercere, d Sub. nisi sit tale pecatũ ꝙ acta pœnitentia ñ possit ĩ ordine remanere. ext. de tẽp. or. c. vl. & d act. in q sitiõis, tñ d occulto pec cato non facies manifestum. I. dFã. & facit ad

Source : BIU Cujas

a *Clerico.*] Si iste dedit operam rei licitæ expellendo porcos de agro suo: tunc intellige quòd minus diligenter fecerit, aliàs in nullo puniretur, vt dixi s. ead. de his.

b ¶ *Pro amore.*] spirituali. talis enim amor non inducit simoniam, vt 1. q. 1. filium. & c. latorem. & 35. q. 9. veniam.

c ¶ *In pœnitentia.*] interiori: "qa sacerdos non facit publicã pœnitentiam nisi pro enormi crimine, vt de pœ. dist. 6. sacerdos. & 28. dist. presbyter.

"Sacerdos ꝑt qñq; publicã pœnitentiã facere 1 Pann. l. 3. c. 154.

¶ Qui casu homicidium facit, ex dispensatione in ordine suo permaneat.

C. XXXVII.

1 CLerico a iaciente lapidem puer dicitur interemptus: Nos pro amore b tuo in suo ordine eum permanere permittimus: vt tamen semper in pœnitentia c, & timore permaneat.

Item Stephanus 5. Sichiberto Corsicæ episcopo.

¶ De eodem. C. XXXVIII.

2 QVia te quasi obnoxium iu dicas d, eo quòd à Sarracenis captus homines interfeciſſe videris: bene facis. Sed quoniam non tua sponte id feciſſe cognoſceris, inde canonice e nullo modo iudicaris.

Si vero ira presbyter commotus aliquem interfecerit, & si animum occidendi non habuerit: perpetuo tamen depositus erit.

Vnde Nicolaus Papa scribit Hosbaldo Chorepiscopo A *Quadrantino.*

A ¶ Chorepiscopo.] *Antea legebatur,* coepiscopo: *emendatum est ex omnibus, quæ collata sunt, vestutis Gratiani exemplaribus, optimeque conuenit verbis Nicolai.*

¶ Perpetuo careat officio presbyter, qui ita commotus, licet extra animum, aliquem interfecerit. C. XXXIX.

3 STudeat f sanctitas tua persuadere epo tuo, sibi canoni cum sociare numerum collegarum, id est sex g ex vicinis prouinciis fratres, & coepiscopos suos: quibus tecum iunctis, & decernentibus, diligenter inuestigate, & omni nisu scrutari procurate, quatenus inuenire valeatis, vtrum percussione iam nominati presbyteri, an ceruicis fractione idẽ diaconus, vt fertur, extinctus est. Et siquidem à sæpe fato presbytero non ad mortem percussus est, sed ex equo cadens h ceruice fracta interiit i: secundum arbitrium vestrum pro percussione, incaute agẽti presbytero pœnitentiã competentem indicite: & aliquanto tempore à Missarum solenniis suspẽdatur: denuo post hæc ad sacerdotale rediturus officiũ. 4 Quòd si veraciter qualicumque percussione k istius presbyteri, ille mortuus est diaconus: nulla hunc ratione ministrare sacerdotis more decernimus: quoniam etsi voluntatem l occidendi non habuit, furor tamen, & indignatio, ex quibus motio illa mortifera ꝓdiit m, in omnibus, sed præcipue in Dei ministris multipliciter inhibẽtur, atque vbique damnantur. Verũ si presbyter adeo vestro studio obnoxius † forte claruerit: præcipimus, vt tale beneficium n sibi ecclesiæ suæ cõcedatur: quo & ipse, & sui o sufficienter possint habere suæ substentationis solatium.

Item ex concilio Maticen. A *cap. 6.*

A ¶ Maticensi.] *Burchardus, & Iuo citant ex concilio Moguntino. in nullo tamen eorum, quæ extant, habetur. Simile vero aliquid legitur in concilio Vormac. c. 27.*

¶ De eodem. PALEA. C. XL.

5 QVi vero odij meditatione, vel propter cupiditatem, Iudæum, vel paganum occiderit: quia imaginem Dei, & spem futuræ conuersionis exterminat †, quadraginta dies in pane, & aqua pœniteat.

¶ De eodem. PALEA. C. XLI.

6 SI quis homicidium fecerit, si episcopus est, xv. annos pœniteat, & deponatur, cũctos quoq; dies vitæ suæ peregrinãdo finiat, presbyter xij. annis pœniteat, tres † ex his in pane, & aqua: & deponatur superioris sententia. Diaconus x. annis pœniteat, tres ex his in pane, & aqua. Clericus, & laicus septem annis pœniteat, tres in pane, & aqua, & ad gradum cuiuslibet sacerdotij accedere nõ præsumat.

Item ex concilio Ancyrano, c. 22. §. eos vero. 7

¶ Quinquennio à communione abstineãt, qui casu homicidium faciunt. C. XLII.

8 EOs vero, qui non voluntate, sed casu p homicidium fecerint, prior quidẽ regula post septem annorum pœnitẽtiam communioni sociauit, secundum gradus constitutos: hæc A vero humana † q quinquẽnij tempus tribuit.

A ¶ Hæc vero.] *Græce est, ὁ δὲ δεύτερος τὸν πενταετῆ χρόνον πληρώσει. id est*: Secunda vero quinquennij tempus explebit. *Atque ita fere Burchardus, & Iuo ex Dionysij versione, & j. ead. c.* Si quis voluntate.

Item ex concilio Eliberitano, c. 5. 9

¶ Quibus temporum spaciis à communione abstineat, quæ voluntate, vel casu ancillam suam interfecerit. C. XLIII.

10 SI qua fœmina zeli furore accensa, flagellis verberauerit ancillam suam flagellauit, ꝓ intra diem tertium expirauit

a Adde an excõicatus absolutus ꝓ cipiat fructus medij tpis. arg. ꝙ nõ, in l. j. & l. fi vt allegas. C. đ te. mil. &ĩ aut. vtrũ de ap. cog. §. si vero. col. 8.

b Vel dic ꝓ uinciis, i. diœcesib⁹, sicut ecõtra ponitur 11. q. 3. epi qui. scđm Laur. & Hug.

† *al. noxius*] Iuo.

"Dispensatur qñq; in beneficio, nõ in officio, vt 28. dist. presbyterum. debet autem de iure carere c vtroque: quia cui interdicitur vnum, interdicitur & reliquum: cũ sint connexa, vt 81. di. si quis. nam male meriti continua egestate laborare debẽt, vt ff. depos. it. bona fides. Sed ideo dispensatur, ne propter necessitatem victus ad turpia lucra conuertatur, vt 81. dist. ad reatum.

c Per snĩam, non ipso iure. Arch.

5 Burc. l. 6. c. 33. Iuo p. 10. c. 162.

† *al. extinxit.*

o ¶ *Et sui.*] Sui enim filij & ipse eadẽ persona intelligũtur, vt 35. q. 3. §. hac auctoritate. in princ. & vxor dr̃ pars viri. 33. q. 2. admonere. vnde vr̃, ꝙ licet clericus sit suspensus ab homine vel canone, ꝙ tamen ei relinqui debeat vnde se & suos possit substentare. & est sim. arg. ff. de preca. l. pe. ff. de vsu & ha. l. 2. maxime "cum etiam vxor & filij de bonis ecclesiæ pasci possunt, vt 31. dist. omnino. nec totũ extorquendum est à debitore quod habet: sed habenda est ratio, ne egeat. ff. de re iu. inter eos. in fi. ille autẽ qui excommunicatur, nihil percipiet nomine ecclesiæ. extr. de app. pastoralis.

6 Anſel. l. 11. c. 34.

†*al. quatuor*

"vxor & filij de bonis ecclesiæ pasci possunt.

7 Ex prisca versione. Et Tribur. c. 52

8 Polyc. l. 6. tit. 10. Burc. l. 6. c. 15. Iuo p. 10. c. 25. & 144.

EOs vero.] Casvs. Quæsitũ fuit in cõcilio Neocæsarien. quanta pœnitẽtia deberet iniungi eis qui casu fecerunt homicidium. Et respondet ꝙ secundum antiquam regulã septem annorum pœnitẽtia iniungetur post quam redditur communioni. Hæc vero est noua regula, quæ humanior imponit pœnitẽtiam v. annorũ tm̃. ꝓ ¶ *Sed casu.*] dum tamen culpa præcesserit casum d: aliàs etiam clericus posset promoueri. extr. eo. ex parte. & c. significasti. & c. dilectus. in fi. immo talis minister Dei dicitur, vt 15. q. 1. nec is.

†*al. humanior.*

9 Et in cõc. Vorm. c. 39.

10 Rab. pœ. c. 54. Burc. l. 6. c. 19. Anſ. l. 11. c. 36. Iuo p. 10. c. 22. & 148.

d *Al. ei non imputatur.* arg. 15. q. 1. si qs insanies. & not. s. e. clerico. dũ tm̃ daret operã rei licitæ, vt ĩ dec. hic j. all. dilectus. & e. tit. Ioan. & c. fi. Arch.

q ¶ *Humana.*] ideo magis est tenenda, vt s. 9. dist. sana. Ioan. Quid iuris sit de hoc, notaui plene in quæstionibus. B.

SI *qua.*] Casvs. Quædam domina furore iracundiæ accensa, ita acriter ancillam suam flagellauit, ꝙ intra diem tertium expi-

f ¶ *Studeat.*] Bart. intellexit hoc c. prout littera sonat, quòd licet ex percussione ceciderit & confregerit ceruicem, non ideo est sacerdos deponendus. argum. j. eod. quantum. nam si seruum tuum vulneraui, & ille postea ex ictu alterius periit, non teneor de occiso. ff. ad l. Aquil. huic scripturæ. §. si seruus. & l. ita vulneratus. Et hanc regulam, Qui occasionem damni dat, damnum dedisse vr̃: intelligit de occasione proxima & sufficienti. Sed expresse est contra ext. eo. presbyterum. & ff. ad l. Cor. de sic. nihil interest. vnde intellige ꝙ si non cecidit ex percussione, sed alio modo cecidit: tunc non tenetur de morte eius, sed de eo quod prius ipsum incaute percussit.

g ¶ *Sex.*] quia tot non erat in ꝓuincia illa b.

h ¶ *Cadens.*] postea.

i ¶ *Interiit.*] nõ ex causa percussionis: sed ex alio casu, qa cecidit.

k ¶ *Percussione.*] siue directa, siue occasionali.

l ¶ *Et si voluntatem.*] directam.

m ¶ *Prodiit.*] Et sic ꝓp vnum delictum imputantur omnia quæ sequuntur ex illo. j. eo. sæpe. & s. eo. clericũ.

n ¶ *Vt tale beneficium.*

o ¶ *Et sui.*] Sui enim filij & ipse eadẽ persona intelligũtur, vt 35. q. 3. §. hac auctoritate. in princ. & vxor dr̃ pars viri. 33. q. 2. admonere. vnde vr̃, ꝙ licet clericus sit suspensus ab homine vel canone, ꝙ tamen ei relinqui debeat vnde se & suos possit substentare. & est sim. arg. ff. de preca. l. pe. ff. de vsu & ha. l. 2. maxime "cum etiam vxor & filij de bonis ecclesiæ pasci possunt, vt 31. dist. omnino. nec totũ extorquendum est à debitore quod habet: sed habenda est ratio, ne egeat. ff. de re iu. inter eos. in fi. ille autẽ qui excommunicatur, nihil percipiet nomine ecclesiæ. extr. de app. pastoralis.

p ¶ *Sed casu.*] dum tamen culpa præcesserit casum d: aliàs etiam clericus posset promoueri. extr. eo. ex parte. & c. significasti. & c. dilectus. in fi. immo talis minister Dei dicitur, vt 15. q. 1. nec is.

q ¶ *Humana.*] ideo magis est tenenda, vt s. 9. dist. sana. Ioan. Quid iuris sit de hoc, notaui plene in quæstionibus. B.

SI *qua.*] Casvs. Quædam domina furore iracundiæ accensa, ita acriter ancillam suam flagellauit, ꝙ intra diem tertium expi-

Source : BIU Cujas

rauit.quæſitum fuit in concilio Eliberitano quando poſſit ad communionem admitti.& rñdet q̃ ſi voluntarie fecit,poſt ſeptem ann. pñam:ſi caſu,poſt 5.poterit ad communionem admitti:& nõ ante, niſi intra hoc tempus fuerit infirmata.Seq.caſum per te videbis.

a ¶ *Ancillam.*]Hic habes q̃ æque punitur dñs occidẽs ſeruum ſuum ſicut alienum,vt ff.de iis qui ſunt ſui vel ali. iu.l.1.in fi.modica tamen caſtigatio pmittitur domino.ff.de iis qui ſunt ſui vel ali.iu. l.2. " vnde ſecundum iura noſtra ſeruus poteſt cõqueri de domino,ſi ſęuiat in ipſum, vt 23.q.4.ſi eccleſia.& c.qui peccat.in fi. Et dic vt no.ſuper illo c. ſi eccleſia.2.q.7.quæritur.

" Dñs non pt in ſeruũ ſæuire.

ancillã a ſuam,ita vt infra tertium diem animam cũ cruciatu effundat,eo quòd incertum ſit,voluntate,an caſu occiderit:ſi voluntate,poſt ſeptem annos,ſi caſu,poſt quinque annorum tempora (acta legitima pœnitentia)ad communionem placuit admitti. Quòd,ſi intra tempota cõſtituta fuerit infirmata,accipiat communionem.

Item ex capitulis Martini Bracarenſis epiſcopi,c.78.

¶ De his, qui voluntare, vel caſu homicidium faciunt. C. XLIIII.

1 SI quis b voluntarie homicidium fecerit,ad ianuam eccleſię catholicę ſemper ſubiaceat, & communionem in exitu c vitæ ſuę recipiat.Si autem non voluntarie, ſed caſu aliquod homicidiũ fecerit:prior canon ſeptem annis agere pœnitentiam iuſſit: ſecundus canon quinque mandauit.

Item ff.tit.de furt.l.qui ſaccum.

¶ De eodem. C. XLV.

2 QVi ſaccum habentem pecuniã furripuerit,furti actione, etiam ſacci nomine, tenetur: quamuis non ſit ei animus d ſacci furripiendi.

Contra c animum,non opus puniri,lib.9. C.ti.ad l.Cor.de ſic. exemplo ſacrarum litterarum Diocletiani,et Maximiani colligitur.

¶ De eodem. C. XLVI.

EVm,qui aſſeuerat homicidiũ ſe non voluntate,ſed caſu fortuito feciſſe,cum calcis f ictu mortis occaſio prębita videat̃,ſi hoc g ita eſt, neque ſuper hoc ambigi poterit, omni metu, ac ſuſpicione,quam ex admiſſę rei diſcrimine ſuſtinet, ſecundum id, quod adnotatione h noſtra comprehenſum eſt,volumus liberari.

[*Item Imperator Antoninus C. ad leg. Cor.de ſic.ar.l.1.*]

¶ PALEA C. XLVII.

FRater veſter rectius fecerit,ſi ſe præſidi prouinciæ obtulerit. Qui, ſi probauerit non occidendi animo hominem à ſe eſſe percuſſum,remiſſa homicidij pœna ſecundum militarem diſcipli-

nam ſentẽtiam proferet. Crimen enim contrahitur, ſi & voluntas nocendi intercedat.Ceterum ea, quæ ex improuiſo, caſu potius, quàm fraude accidunt: fato plerumque,non noxæ imputantur.

Hinc.& Gelaſius† Papa.

¶ De eodem. C. XLVIII.

QVantũ i dicit iſte Placidus†, anno præterito dictum eſt de vxore illius: quia ſubito inter caballos inuenta eſt,& dum traherentur caballi, colliſa eſt illa,& abortũ fecit.¶ Quod ſi ita eſt,forte ſi caballos alienos k tulerit: inde eſt culpabilis l. Nam de muliere, quę caſu inter caballos confracta eſt,vbi voluntas illius non agnoſcitur m pernicioſa fuiſſe,non poteſt,nec debet addici per leges.

Item Nicolaus Papa.

¶ De eodem. C. XLIX.

HI,qui arbores incidere videntur,ſi contigerit, vt cadens arbor occiderit hominem, inculpabiles n ſunt,atque innoxij:quia nec voluntate eorum,nec deſiderio,homicidium perpetratum eſt. Si vero aliqua culpa eorum, vel neglectu,moriẽtis hominis interitus cognoſcitur adueniſſe: abiiciendi ſunt à gradu, & in ſacro ordine nullatenus ſuſcipiendi.

Item ex concilio Vormacenſi,c.29.

¶ De eodem. C. L.

3 SÆpe contingit,dum quis operi neceſſario inſiſtens arborem inciderit,vt aliquis ſubtus ipſam veniens deprimatur:Et idcirco,ſi voluntate,vel negligentia o incidentis arborem factum eſt,vt homicida,pœnitentiæ debet omnino ſubmitti.Quòd ſi non voto, non incuria illius,nõ deniq; ſcientia contigit:ſed dum ille operi neceſſario fortaſſis incumberet, iſte inſperatus P occurrens ſub arbore improuiſus deuenit, & ſub ipſa oppreſſus eſt:inciſor arboris non tenetur pro homicida.

Item ex concilio Triburienſi, c.30. [Sed ibi copioſius.]

ff.ad l.Aquil.in lege. h ¶ *Adnotatione.*] id eſt,lege.

QVantum.] Casvs.Cum Placidus traheret caballos de ſtabulo, vxor ſua inter caballos fortuito caſu colliſa eſt : & fecit abortum confracta:& iõ iudex eum punire volebat tamquam homicidã. Conſultus Papa ſuper hoc rñdet,q̃ ſuper hoc puniri non debet ſecundũ leges, poſtquã volũtas eius pernicioſa fi fuit : ſed de furto p̃t puniri, ſi alienos caballos furatus eſt.Põt tñ legi totum illud capitulũ de vxore Placidi,quæ dũ traheret caballos,colliſa eſt fortuito caſu, & fecit abortum,q̃ dicit Papa non eſſe puniẽdam de abortu,nõ ſua ſpõte facto:ſed de furto ſi fecit,p̃t puniri.Et ita dupliciter H. & B.poſuerũt caſum.

" Culpa lata in l.Cornelia non venit.

3 Burc.l.6.c. 21.Iuo p.10. c.150.

i ¶ *Quantum.*]i.ſicut.

k ¶ *Alienos.*] Si vis dicere, q̃ iſte furabatur caballos, & ducendo eos colliſit mulierem: tunc quod dicit in fine nõ puniri p leges, " verum eſt l.Cor.de ſic. in qua venit dol⁹, non lata culpa. ff. de ſica.in lege.tamen de culpa bene punitur, vt ſ.ea.cauſa.ſtudeat. l ¶ *Culpabilis.*] & ſic patet,q̃ licet aliq̃s de furto teneatur, nõ tñ tenetur de iis quæ ſequuntur ex furto. ſic 15.q.1.ſane.ſ.5.diſt. ad eius.ff.de fur.verum. ext.de ſpon. veniens. Arg.contra ſ. eo.clericum.

m ¶ *Non agnoſcitur.*] qñ eã præmonuit.H.

His qui.] Casvs. Quidam arbores incidebant, eis cadentibus quidã homines ſunt oppreſſi ab eis.Quærebatur an eſſent homicidæ,qui arbores incidebant. Et rñdetur:ſi non eſt factum eorum volunta te, & debitam cautelam adhibuerunt,inculpabiles ſunt. Si vero eorum culpa vel negligentia mortui ſunt,deponendi ſunt,& non ſuſcipiendi de cetero. Idem eſt caſus ſequentis c. Caſus illius c.ſi duo. facilis eſt, & per te formabis.

n ¶ *Inculpabiles.*]Si fecit in priuato loco:tunc enim non potuit diuinare,vt ff.ad l.Aquil.ſi putator. & extra vt ecci.beneſi. vt noſtrum. Si in publico,debuit clamare,caue caue,vt ſ.ead.ſi duo.

o *Sæpe contingit.*] ¶ *Vel negligentia.*] Argum. quòd qui occaſionem damni dat,&c. b ſic 86.diſtin. paſce.16.q.1. decimæ.& extra de homicid.presbyterum.27.q.2.ſi tu.& 31.quæſt.2.de neptis. & 1.quæſt.1.placuit.3.B.argum.contra.15.q.1.inebriauerunt.& ff.de ſer.cor.Neratius.§.ſi ſeruo.ff.de fur.verum. de eo qui fregit oſtium meretricis, ſed non ideo punitur amplius , " quia ſatis eſt punitus propter ignominiam.

p ¶ *Inſperatus.*] " Fortuiti eñ caſus nullo hominũ cõſilio præuideri poſſunt.ff.de admi.re.ad ci.perti.l.2. C.de pi.act.l.quæ fortuitis.

Si duo.

" Culpa lata in l.Cornelia non venit.

" Furtũ cõmittiturrõe acceſſionis,

" Occidens i ludo an ſit puniendus.

a Si ludus noxius,i.nocens eſt, imputatur. ff.

1 Iuo p. 10. c.39.

2 Pandect. lib.47.tit.2. l.79.

" Casvs. Quidã ludẽdo ictu calcis ſuum ſocium percuſſit,adeo q̃ mortuus eſt.Iudex loci pp hoc delictũ eũ voluit punire.conſultus eſt Imperator, an ille dẽt puniri.Et reſp.q̃ nõ dẽt puniri:immo debet liberari ab omni ſuſpicione & pœna legis Cornelię : & hoc ſi p̃bauerit ſe caſu,nõ volũtarie hoc crimẽ cõmiſiſſe.

f ¶ *Cum calcis.*] quoniam fecit ludi cauſa.

g ¶ *Si hoc.*]ſ.q̃ in ludo occidit.& iſtud obtinet cum ludus licitus eſt. ff.ad l.Aq̃l.nã ludus,ſed ſi eſt illicitus ludus,nõ excuſat a,vt extr.de præſum.c.1.ex quo aũt conſtat q̃ in ludo mortuus eſt,nõ eſt neceſſe probare q̃ caſu occiderit,vt ff.ad l.Aqui.in lege.extr.de ſen.exc. ſuper eo,alias qui caſum allegat,ipſum p̃bare tenetur,vt C.de pig.

b Sub.dãnũ dediſſe vĩ, immo plus qñq; peccat vt p3 in eo qđ le.& no. 23.q.5.cũ homo.Io.đ F.

" Ignominia ſatis punit.

" Caſus fortuiti nõ p̃t prævideri.

Source : BIU Cujas

a SI *duo.*] ff. ad leg. Aquil. si putator.

PRAEMISSIS. Casvs. s̃. in illo c. de his clericis qui in subdiaconis, & in c. illo, clerico. dictum est quòd clericis lapsis permittitur in suis ordinib. ministrare: ad maiores vero ascendere non possunt. Idem dicitur in hoc §. & hoc probat per sequens c. Sed postea exemplo B. Petri probat, quòd lapsi post

1 Burch. l. 6. c. 21. Iuo p. 10. c. 150.

pœnitẽtiam ad maiora possunt promoueri.

b ¶ *Præmissis.*] supra ead. de his clericis.

c ¶ *Permittitur.*] allegando dicit propter seq. c. Ioan.

HI *qui.*] Casvs. Quidam clerici in sacris ordinibus constituti fornicati sunt, quæsitum fuit, vtrũ ad sua officia redire possint, & ad maiora promoueri. Et respondet concilium: si digne pœnituerint, in potestate sit episcopi vel veraciter afflictos nõ diu suspẽdere, vel desidiosos prolixiori tempore ab ecclesiæ

2 15. q. 8. c. hi qui. Rab. pœn. cap. 1. Burc. l. 19. c. 74. Iuo p. 15. c. 87.

corpore segregare: ita tamen, vt sua loca retineant, & ad altiora non promoueantur. qui si iterum ipsi lapsi fuerint, omni dignitate carebunt, nec habebunt nisi in fine communionem.

d ¶ *Hi qui.*] Hoc c. habes 15. q. vlt. hi qui.

SED EXEMPLO. Casvs. Dictum est s̃. quòd lapsi post pœnitentiam non possunt ad altiora conscendere. Modo dicit Gratianus contrarium: scilicet quòd lapsi non solum restitui possunt ad antiquum statum, sed etiam ad altiora promoueri: quod probat exemplo B. Petri, qui post trinam negationem non solũ permansit Apostolus, sed etiam factus est pastor totius ecclesiæ, quod probatur duobus sequen. c.

CONsiderãdum.] Casvs. Quæritur hic quare Christ⁹ permisit Petrum pecare negãdo seipsum ad vocẽ ancillę, quem facere disposuerat pastorem ecclesiæ. Et respondet Gregor. hoc esse permissum ex magnæ pietatis dispensatione: scilicet vt Petr⁹ suam fragilitatem cognosceret: & in sua culpa discereet qualiter aliorum delictis parcere deberet, & aliis misereri posset.

e ¶ *Permisit.*] id est, non prohibuit.

3 Homil. 21. in Euang.

f ¶ *Debuisset.*] arg. dispẽsationẽ esse debitã.

" Petrus p q̃ verba fuit factus Papa. a ḋ hoc ple nius 21. dist. in nouo testamẽto. Ar.

g ¶ *Præposuit.*] hoc verbo, " Pasce oues meas: factus est princeps[a]. ext. de ele. significasti. non illo, Tu es Petrus, & super hãc petrã, &c. quia illud fuit ei dictum ante passionem. 22. dist. sacrosancta.

FIdelior.] Casvs. Dicit Ambrosius in hoc c. quòd Petrus post negationẽ fortior resurrexit, & fidelior factus est, & maiorem gratiam recepit, quàm perdiderat. Factus est enim pastor ecclesiæ, vt qui infirmus fuerat in fide, ceteros in fidei stabilitate firmaret. Et pro solida deuotione quam habuit circa ecclesiam, & circa homines cõuertendos, dictus est petra: qḋ probat auctoritate Euangelij.

" Eligẽdus h ¶ *Gratiam.*] Arg. " quòd potius est eligendus qui peccauit & pœnituit, quàm qui semper fuit bonus: quia magis scit compati peccatorib. vt s̃. c. prox. nã infirmus fortior resurgit. de pę. dist. 1. potest. & ibidẽ distin. 3. ille. Arg. contra 12. di. nos consuetudinẽ. & 16. q. 1. legi. i ¶ *In nationibus.*] id est, gentilibus.

potius est q peccauit & pœnituit, q̃ q nũquam peccauit.

¶ De eodem. C. LI.

1 SI duo[a] fratres in silua arbores succiderint, & appropinquante casura ipsius arboris frater dixerit fratri, caue: & ille fugiens in pressuram arboris inciderit, & mortuus fuerit: viuens frater innocens de sanguine germani diiudicetur.

Præmissis[b] *auctoritatibus, lapsis permittitur*[c], *vt post pœnitentiam in suis ordinibus reparari valeant: ad maiorem autem conscendere post lapsum nulla eis auctoritate permittitur: immo penitus prohibetur.*

Vnde in Ilerdensi concilio, c. 5. legitur.

¶ Lapsi in suis ordinibus reparari possunt, sed non ad maiora conscendere.

C. LII.

2 HI, qui [d] altario Dei deseruiunt, si subito in flẽda carnis fragilitate corruerint, & Domino respiciente, digne pœnitue rint, ita vt mortificato corpore, cordis contriti sacrificium Deo offerant: maneat in potestate pontificis, vel veraciter afflictos non diu suspẽdere, vel desidiosos prolixiore tempore ab ecclesiæ corpore segregare: ita tamen, vt sic officiorum suorum loca recipiãt, ne possint ad altiora officia vlterius promoueri. ¶ Quòd[A] si iterato velut canes ad vomitum reuersi fuerint, &[B] veluti sues in volutabris luti iacuerint, non solum dignitate officij careãt, sed etiam sanctam communionem, nisi in exitu, non percipiant.

A ¶ Quod si iterato.] *Hinc vsque ad finem absunt a codicibus illis Gratiani, à quibus palea abesse solent. in alto autem hic præpositum est nomen paleæ.*

B ¶ Et veluti sues in volutabris luti iacuerint.] *Hæc non leguntur in antiquis editionibus conciliorum, Colonienſi, ac Parisiensi, duobus codicibus Vaticanis, Lucensi regio, neque ĩ. 15. q. 8. c. Hi qui. Sunt tamen apud Iuonem, & in editione Colon. 4. volum.*

Sed exemplo beati Petri (qui postquam trinæ negationis maculas, confessione diluit amoris: non solum in gradu sui apostolatus remansit, verum etiam in pastorem totius ecclesiæ à Christo institui meruit) probantur lapsi post dignam pœnitentiam non solum propria officia retinere, sed etiam ad maiora posse conscendere. Quòd autem beatus Petrus post negationem pastor ecclesiæ à Domino sit institutus, probatur auctoritate beati Gregorij,[3] *qui in homilia Dominicæ resurrectionis de eodem principe Apostolorum scribit, dicens.*

¶ Petrus post culpam negationis princeps Apostolorum à Domino est institutus. C. LIII.

CONsiderãdum nobis est, cur Omnipotens Deus eũ, quem cunctæ ecclesiæ præferre disposuerat, ancillæ vocem pertimescere, & se ipsum negare permisit[e]. ¶ Quod nimirum magnæ actum esse pietatis dispensatione cognoscimus, vt is, qui futurus erat pastor ecclesiæ, in sua culpa discereet, qualiter aliis misereri debuisset[f]. Prius itaque eum ostendit sibi, & tunc præposuit[g] ceteris: vt ex sua infirmitate cognosceret, quàm misericorditer aliena infirma toleraret.

Itẽ Ambrosius in serm. 47. de fide Petri.

¶ Post negationem in fide, & gradu Petrus profecit. C. LIIII.

FIdelior factus est Petrus, post quam fidem se perdidisse defleuit: atque ideo maiorem gratiam[h] reperit, quàm amisit. Tamquam enim bonus pastor tuendũ gregem accepit, vt qui sibi antea infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum: & qui ipse interrogationis tentatione nutauerat, ceteros fidei stabilitate fundaret. Denique pro soliditate deuotionis, ecclesiarum petra dicitur: sicut ait Dominus [Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam] Petra enim dicitur, eo quod primus in nationibus[i] fidei fundamenta posuerit, & tamquam saxum immobile totius corporis † Christianitatis cõpagem, molemque contineat.

Matth. 16.

" Crimen suũ in ordinatione vel in iure, an teneatur qs prodere.

† *operis Christiani*] Ori.

† *al. solenniter pœnitentes.*]

6 Item obiicitur; pœnitentes † ad sacros ordines promoueri non debent: non ergo lapsi post pœnitentiam ad maiora pertingere possunt.

Vnde in concilio Carthaginensi, 4. c. 68. & 69. legitur.

¶ Non ordinetur clericus ex pœnitentibus. C. LV.

4 EX pœnitentibus, quamuis sit bonus, clericus non ordinetur. Si per ignorantiam[k] episcopi factum fuerit, deponatur à clero: quia se ordinationis tempore non prodidit[l] fuisse pœnitentiam. nec obst. ĩ. de pœn. dist. 1. §. his auctoritatibus. vbi dicitur, non tibi dico prodas. quia illud loquitur de pœnitente, qui se non debet in publico prodere, nisi enim occultus peccator prodat crimen suum, dicit H. non posse dispensari secum. & coram pluribus debet dicere, & prodere se: " quia prodere est in publico dicere, vt 2. q. 1. si peccauerit. sicut enim episcopus nõ potest audire causam[c] criminalem, nisi cum clericis suis, vt 15. q. 7. episcopus. sic nec solus potest dispensare. qualiter enim probaret aliquis secum dispensatum esse, nisi coram pluribus factum esset, vt ext. de schism. fraternitatis? Alij dicunt quòd nec in iudicio nec in examinatione tene-

loquitur de pœnitentibus cum solennitate, & de bigamis: & mistim ponit 14. auctoritates. Io. de Fan. Casvs. Adhuc obiicit Gratianus, quòd lapsi non possunt ascendere ad maiora: nam pœnitẽtes promoueri nõ debẽt: ergo nec ad maiora ascendere possunt. quod probat sex seq. c. quæ loquuntur de solenniter pœnitentibus.

EX *pœnitentibus.*] Casvs. Quidam episcopus ordinauit quemdam solenniter pœnitentem, quærebatur quam pœnam deberet pati episcopus vel ordinatus. & respondet quòd si episcopus ordinauit talem ignoranter, tantum ordinatus deponitur: quia tempore ordinationis suæ, suũ impedimentum non manifestauit episcopo. Si vero episcopus ordinauerit eũ scienter, etiam ipse potestate ordinandi priuabitur. Eãdem pœnam patiatur episcopus, q̃ sciẽnter ordinauit bigamum, viduæ vel repudiatæ maritum.

k ¶ *Si p ignorantiam.*] Bene enim p̃t ignorare cũ non ipse, sed alij examinent. 24. distin. quando. ext. de of. archid. vt nostrum.

l ¶ *Non prodidit.*] Ex hoc cap. " videtur q̃ quilibet ordinandus teneatur prodere crimen suum[b], vt 24. di. ca. quando. & c. vlt. & 81. dist. tantis. & c. qui cumque. & 8. q. 3. Artaldus. in fi. Sic videtur quòd in iure teneatur quilibet confiteri delictum suum si interrogatus fuerit, vt 11. q. 3. quisqs. & 35. q. 6. si duo. & 15. q. vlt. c. 1. & pen. Quod H. cõcedit, & dicit quòd quilibet in examinatione & in iudicio tenetur cõfiteri crimen suum: sed in examinatione sufficit vt dicat q̃ in genere confitea tur se criminosum: & sic petat dispensationem. sed si specialiter q̃ aliquo crimine fuerit interrogatus: tunc respondebit, & dicet se feciſſe inde pœnitentiam. nec obst. ĩ. de pœn. dist. 1. §. his auctoritatibus. vbi dicitur, non tibi dico prodas. quia illud loquitur de pœnitente, qui se non debet in publico prodere, nisi enim occultus peccator prodat crimen suum, dicit H. non posse dispensari secum. & coram pluribus debet dicere, & prodere se: " quia prodere est in publico dicere, vt 2. q. 1. si peccauerit. sicut enim episcopus nõ potest audire causam[c] criminalem, nisi cum clericis suis, vt 15. q. 7. episcopus. sic nec solus potest dispensare. qualiter enim probaret aliquis secum dispensatum esse, nisi coram pluribus factum esset, vt ext. de schism. fraternitatis? Alij dicunt quòd nec in iudicio nec in examinatione tene-

" Prodere est in publico dicere.

c sc. criminalẽ, cũ agitur ad depositionẽ, sec⁹ si esset causa vbi age-

Source : BIU Cujas

retur ad pri uationē bñ ficij, secūdū illud qđ le. & not. 15. q. vlt. inuentum. Arc.

tur aliquis prodere se: quia Deus occultat peccatū, de quo aliquis pœnituit, vt 32. q. 1. apud. & sic licitum est alicui redimere sanguinem suum quocumque modo potest. 2. q. 3. §. notādum. & ff. de bo. eo. qui ante sen. l. 1. sic & honorem suum. Sed numquid clerico promouendo præiudicat confessio sua, vt inde debeat puniri? Videtur

tentem. Si autem sciēs episcopus ordinauerit talem: etiam ipse [A] ab episcopatu suo ordinandi dumtaxat potestate priuetur [a]. Simili sentētię subiacebit episcopus: si sciens ordinauerit clericum eum, qui viduam, aut repudiatam, vxorem habuit, aut secundam.

A ¶Ipse ab.] *In originali legitur*: ipse ab episcopatus sui ordinandi dumtaxat potestate priuetur, *al.* ipse episcopatus sui, *quemadmodum & apud Iuonem, par. 15. c. 5.*

Item Siricius Papa Himerio episcopo, epist. 1. c. 15.

¶Bigamus, pœnitens, viduæ maritus, sacræ militiæ se ingerens, sine spe promotionis in suo ordine permaneat.

C. LVI.

2 QVicumque pœnitens, quicumque bigamus, quicumque viduæ maritus, ad sacram militiam indebite, & incompetenter irrepserit: hac sibi cōditione à nobis veniam intelligat relaxatam, vt in magno debeat computare beneficio, si adempta sibi omni spe promotionis, in hoc, quo inuenitur [b], ordine perpetua stabilitate permaneat.

Item ex concilio Gerundensi, c. 9.

¶Non prohibeatur à clero, qui pressus languore per communionem pœnitentiæ benedictionem accepit.

C. LVII.

S I† vero [c], qui ægritudinis languore depressus pœnitentię [d] benedictionem [e], quam viaticum deputamus, per communionem acceperit, & postmodū reconualescens caput pœnitentiæ in ecclesia publice non subdiderit, si prohibitis vitiis nō detinetur obnoxius, admittatur ad clerum.

Item Hormisda Papa omnibus ep scopis per vniuersas prouincias constitutis.

¶Qui ad pœnitentiam agendam in monasterio detruditur, presbyter non ordinetur. C. LVIII.

3 SI ille, qui vltro petit pœnitentiam, quamuis eam perfecte agat, nō potest episcopus, aut presbyter ordinari: ita vt etiam si per ignorātiam ordinatus fuerit,

& postea conuincitur pœnitentiam accepisse, deiiciatur: ille ergo qui inuitus ad pœnitentiam agendam mittitur in monasterium [f], (qui vtique nihil aliud, quàm pœnitens dicendus est) [g] qua conscientia ad sacerdotium venire permittitur? Nemo mihi alia quælibet contra auctoritatem sedis Apostolicæ, vel 318. episcoporum, vel reliquorum canonum constituta, obiiciat: quia quidquid contra illorum definitionem (in quibus Spiritum sanctum credimus locutum) dictum fuerit, recipere non solum temerarium, sed etiam periculosum esse non dubito.

Item Gelasius vrbis Romæ episcopus omnibus episcopis per Lucaniam, &c. c. 5.

¶Bigamus, vel quilibet post pœnitentiam sacris non applicetur ministeriis.

C. LIX.

4 NOn cōfidat quisquā pontificū bigamos†, aut coniugia sortientes ab aliis derelicta, siue quilibet post pœnitentiam, vel sine litteris [h], vel corpore vitiatos, vel conditionarios, aut curiæ, publicarumq; rerum nexibus implicatos, aut passim nulla temporis congruentis [i] expectatione discussos, diuinis seruituros applicare ministeriis†.

Item Innocentius Agapito, & cæteris, epist. 6.

¶Pœnitētes nec etiam clerici fieri possunt.

C. LX.

5 CAnones apud Nicæam constituti, pœnitentes etiam ab infimis [k] officiis clericorum excludunt [l].

Hoc non de quibuslibet pœnitentibus intelligitur, sed de illis tantum, qui post actam pœnitentiam sæcularis militiæ cingulum accipiunt. De quibus Innocentius episcopus scribit Victricio Rothomagensi episcopo, epist. 2. c. 2.

¶Non debet fieri clericus, qui post remissionem peccatorum, militiæ cingulum habuit. C. LXI.

catum non debet promoueri, vt 26. q. 6. c. vlt. Alij sic ponunt casum: Quidam communionem non accepit quousque fuit in periculo mortis. dubitabatur de tali vtrum posset promoueri post sanitatem: quia non videbatur tunc vere pœnitens, qui timore mortis pœnituit. Et respondetur quòd potest: & hæc fuit causa dubitationis: quia sicut non potest promoueri qui in ægritudine baptizatur, qā potius præsumitur ex timore, quàm ex voluntate libera baptizatus, vt 57. dist. si quis in ęgritudine. idem videbatur de pœnitente tali. sed non est simile: quia multi omittunt ex deuotione q̄ non communicant, vt de consec. di. 2. quotidie. sed quicūque differt baptizari, in mora est, & etiam in culpa.

violētas in clericum: & pp inualetudinē vel aliud impedimētū nō pt accedere ad curiā, absoluitur ab inferiori, tñ tenetur accedere restituta cōualescētia, vel opportunitate eū dist. ext. de sen. ex. & cetero. & in illa decret. peruenit.

d ¶*Pœnitentiæ.*] "Pœnitentia infirmis non est imponenda, sed in noteſcenda. 26. q. 7. ab infirmis. Io. Tu autem videas casum, quem notaui s. ibi, alij. B.

"Pœnitentia infirmis non est imponenda.

e ¶*Benedictionem.*] i. communionem.

Si ille.] Casvs. Duę qōnes factæ fuerunt Hormisdę Papę. Prima fuit talis: An ille qui perfecte egit solennem pœnitentiam, possit episcopus vel presbyter fieri. Et respondet quòd non: & si fuerit ordinatus, & de hoc conuincatur, debet deponi. Secunda quęstio fuit, an ille qui inuitus detrusus est ī monasterium ad agēdam pœnitentiam, possit ad sacerdotium promoueri. Et respondet q̄ non: quia nihil aliud dicendum est, quàm solenniter pœnitens secundum decreta sedis Apostolicæ & canones 300. & 18. eōrum. Si autem contra factum fuerit, non solum temerarium, sed etiam periculosum esse nō dubito.

4 Ansel. l. 7. c. 18.

† *al. fas esse bigamos.*

† *al. mysteriis.*

f ¶*In monasterium.*] ergo pro aliquo delicto. aliàs enim non cogeretur ibi manere. 20. q. 1. sicut. & dic vt ibi notaui. & 16. q. 6. de lapsis.

5 In cōc. Nicæno, c. 10.

g ¶*Dicendus est.*] propter similitudinem in ieiuniis & vigiliis. aliàs enim differt publica pœnitentia ab ingressu monasterij, vt j. 33. q. 2. admonere. 2. q. 1. in primis. Contra, ibi episcopi missi in monasterium ad agendam pœnitentiam, post sex menses restituuntur ordini suo: sed ibi temporaliter fuerunt missi, hic perpetuo. Vel dic quòd ad superiorem non potest promoueri, vt hic, sed ad eumdem potest redire, vt ibi dicitur.

Is vero] manuscript. & Orig. "Dispensatur facilius ī sumpto, q̄ in suscipiendo ordine,

b ¶ *Inuenitur.*] "Sic ergo facilius dispensatur in ordine sumpto, quàm in suscipiendo, vt ext. de renunc. nisi cum pridem. quia tur pius, &c. vt ext. de iureiur. quemadmodū. Vel vocat hic sacram militiam minores ordines, ad quos possunt promoueri, vt j. ead. placuit. & 6. q. 1. c. infames.

1 c. 69. Dico q̄ nō, nisi in solo q̄ non admittitur ad ordines, vt 24. dist. quando. in fi. sic extra de exce. deniq;. & est ea ratio: qa licet confessus fuerit, tñ nō punitur: quia ad hoc nō agebatur, vt dixi 3. q. 6. hoc quippe. idē dico si testis confitetur crimen suum, vt probatur extr. de acc. inquisitionis. Ioan.

a ¶ *Priuetur.*] Hic signantur cōtraria, quę soluta sunt. 36. distin. qui ecclesiasticis.

2 Ansel. l. 7. c. 17. 20. & 21.

Si vero.] Casvs. Quidam pœnitentes, & bigami, & viduarum mariti ordinati fuerūt in minoribus ordinib. vel forte vsque ad subdiaconatum. quæsitum fuit à Siricio Papa, vtrū possint promoueri ad superiores ordines? Et respondet Papa quòd non, immo pro maximo beneficio debent reputare, si tolerentur in ordinibus in quibus inueniūtur, omni spe promotionis eis adēpta.

§ 3. c. ex pœnitentibus, Polyc. l. 2. ti. 31. Ansel. l. 7. c. 22. & l. 11. c. 87.

3 SI ille, qui vltro petit pœnitentiam, quamuis eam perfecte agat, nō potest episcopus, aut presbyter ordinari: ita vt etiam si per ignorātiam ordinatus fuerit, Postquam vero conualuit, pœnitentiam solennem sibi iniunctam non egit. quæritur an valeat promoueri? Et resp. q̄ ex quo caput solenni pœnitentiæ non suppositi, bene potest promoueri, si aliàs est dignus. ita posuit Beneuent. hunc casum. sed quia hoc contra iura videtur, cum ille ante ægritudinem mortaliter secūdum hoc peccasset, & postea similiter non adimplendo pœnitentiam: ideo ego Bar. Brix. cum H. intelligo casum hunc de illo qui nō accipit corpus Christi vsque ad articulum mortis: vnde nō videbatur vere pœnitens. Qui tamen si non egit pœnitentiam solennem, nec modo est criminosus, promoueri potest. Vel forte de illo intelligitur qui pro occulto & paruo crimine solennem pœnitentiam facere promisit.

2 Vt Bñdict.

c ¶*Si vero.*] Quidam ita ponunt casum [a], aliquis tempore ægritudinis tale recepit mandatum à sacerdote, vt postquam cōualesceret, solennem faceret pœnitentiam, talis nō prohibetur à promotione, dum tamen non steterit inter pœnitentes. Sed iste casus non placet: quia postquam sanatus est talis, tenetur stare in ordine pœnitentium, vt 26. q. 6. qui recedunt [b]. Item cum pœnitentia talis non iniungitur, nisi pro graui peccato mortali: ergo post mortale pec-

b Sicut q̄ iniecit manū

Non confidat.] Casvs. In hoc c. nouem impedimenta ponuntur, quæ repellunt à promotione. Sequens c. patet.

h ¶*Vel sine litteris.*] s. 36. dist. c. illiteratos.

i ¶*Congruentis.*] j. 77. dist. in singulis, &c.

k *Anones.*] ¶*Pœnitentes.*] scilicet solenniter,

¶*Ab infirmis.*] sic 24. dist. c. vlt.

l ¶*Excludunt.*] nisi in necessitate, vt j. ead. c. placuit.

HOC NON DE QVIBVSLIBET. Casvs. Dicit Gratianus in hoc §. quòd præd. c. loquuntur de pœnitentibus non ordinandis, qui post pœnitentiam cingulum sæcularis militiæ susceperunt: qui promoueri non possunt, vt probatur seq. cap. Alia ponitur solutio. j. seq. §. potest qui. §. patet. & per se planus est.

c In hoc c. innuitur q̄ interuallū d; esse inter ordiné & ordiné: & dic, cōgruētis, i. canonib. cō stitutis, secūdū Hug.

Si quis

Source : BIU Cujas

"Pœnitentia solennis impedit clericatum.

SI *quis post remissionem.*] " Qui semel egit pœnitentiam solennem, non potest fieri clericus, nec etiam miles, vt 33.q.1.admonere. nec laicalem habitum potest deferre, vt ĵ.ead.c.vlt. tamen secundum regulam ecclesiasticam viuet, vt de pœ.dist.5.contrarium. & c.falsas. & est tamen conueniendus sub iudice ecclesiastico, vt 11. q.1.aliud.Ioan.

1 Ansel.l.7. c.11.

a ¶*Remissionem peccatorum.*]i.baptisma [a], vt 51. dist. si quis post acceptum. & intellige de officiali, qui sæua executus est præcepta, vt 51.dist.c.1.

ADDITIO. dic q̃ intelligit de illa pœnitentia, in qua prohibitũ est ei ne ad militiam redeat. de pœn.dist.5. contrarium. & hoc ideo quia forte in ipsa militia cõmiserat peccatum propter quod egerat pœnitentiam, vt ead.dist.falsas.

POTEST ET ALITER. CASVS. Ponit hic aliam solutionem Gratianus, ſ. quòd est quædam pœnitẽtia solennis, quæ reiterari non potest: sicut nec baptismus. Et hoc probat auctoritate Ambrosij.

4 ĵ.de pœ. di.3.c.q̃uis. Magister. l. 4. di.14.c.3. Iuo part.15. c.14.

QVamuis.] CASVS. Macedonius inuenerat, quòd pœnitentiæ non est secundus locus, & quòd vnica est pœnitentia sicut baptisma: dubitauit an quotidie peccantib. deberet pœnitẽtia denegari. & ideo quæ fuit ab Aug. quid iuris esset? qui respondit, quòd licet solennis pœnitentia semel tantum concedatur, ne vilis reputetur: tamẽ priuata pœnitentia non debet quotidie peccantibus denegari. Seq.§.patet. & quod in eo dicitur, probat duobus c.seq.

5 Capit.l.5. c.58. & l.7. c.310.

b ¶ *Ne medicina.*] " Hæc est vna ratio quare non iteratur, ſ. ne vilis habeatur solennis pœnitẽtia, quæ est medicina, vt hic. Secunda quia est sacramentum, & significat eiectionem Adæ de paradiso [b]. ĵ.ea.in capite. & non est facienda iniuria sacramento, vt de consec. dist.4.ostenditur. & 1. q.1.sacramenta. Gratianus tamen dixit, q̃ secundum consuetudinem quarumdam ecclesiarum iteratur, vt de pœn.dist.3.§.ex persona.

"Pœnitentia solennis ñ iteratur.

6 Burc.l.19. c.27. Iuo p. 15.c.17.

b Sub.q̃ semel tm̃ facta est.

"Vilitas est fugienda.

c ¶*Vilis.*] " Not. q̃ propter fugiendam vilitatem multa statuuntur, vt hic, & 45.dist.de Iudæis. 80.dist.episcopi. 27.q.2.institutum.

d ¶*Pœnitentiam.*]priuatam.

POenitentes.] CASVS. Dicitur in hoc c. q̃ sacerdotes debent imponere super capita pœnitentium manum excluſoriam: vel benedictoriam, & cilicium: & tunc ipsi pœnitentes debent deponere comas, & mutare vestes. quod si non fecerint, abiiciantur. Iuuenib. autem solennis pœnitentia non facile imponatur propter fragilitatem ætatis: viaticum autem omnibus in morte datur.

" Mulieri quare pmittitur coma.

cQd̃ de tõsura, & ñ vestib⁹ intelligitur. Laur.

e ¶*Impositionem.*] ab episcopo, ad quem solum spectat imponere solennem pœnitentiam, vt ĵ.c.prox. & reconciliatio ad solum eum spectat nisi in necessitate, vt 26.q.6.c.1. & vlt.

f ¶*Comas.*]Sed numquid deponet mulier comam, cum etiam ei solennis pœnitentia imponitur, vt 33.q.2.de his? Resp. non: " quia habet eam in signum subiectionis. 30.dist.c.2. ideo autem comam deponet vir, quia amodo in habitu viuet clericali [c]. ĵ.de consec.dist.5.

1 SI quis post remissionem [a] peccatorum, cingulum militiæ sæcularis habuerit, ad clericatum admitti omnino non debet.

Potest & aliter intelligi. Est quædam pœnitentia, quæ solennis appellatur, quæ semel tantum in ecclesia conceditur: de qua Ambrosius ait, [2] [*Sicut vnum est baptisma, ita vnica est pœnitentia.*] *Item* [*Non est secundus locus pœnitentiæ.*] [3] *Merito reprehenduntur* [A], *qui sæpius agendam pœnitentiam putant, quia luxuriantur in Christo. Nam si vere agerent pœnitentiam, iterandam postea non putarent.*]

2 Libr.2.de pœ.c.10.de pœ. dis.3.c. reperiũtur. & c.fi.

3 Hug.lib.d sacram.p.14 c. 4. Ambr. ibid.

A ¶Reprehenduntur.]*Legebatur*, reperiuntur. *Emendatum est hic ex originali: quod tamen fieri non potuit.* ĵ.c.reperiuntur. de pœ. dist.3. *quia vox*, reperiuntur, *ibi est initium capitis.*

Item Augustinus ad Macedonium, epist. 54.

¶De eodem. C. LXII.

4 QVamuis caute, & salubriter prouisum sit, vt locus illius humillimæ pœnitentiæ semel tantum in ecclesia concedatur, ne medicina [b] [B] nimis vtilis vilis [c] habeatur: tamen quotidie peccantibus numquam per pœnitentiam [d] venia negatur.

B ¶ Ne medicina.] *In aliquot vetustis exemplaribus Gratiani caput hoc est coniunctum superiori. Locum enim Diui Augustini suo modo aprat. Apud illum quidem hoc loco ita legitur*: Ne medicina vilis, minus vtilis esset ægrotis, quæ tanto magis salubris est, quanto minus contemptibilis fuerit: quis tñ audeat dicere Deo, quare huic homini, qui post primam pœnitentiam rursus se laqueis iniquitatis obstringit, adhuc iterum parcis? &c.

Hæc autem pœnitentia quomodo imponenda sit in Agathensi concilio legitur, in quo sic statutum est, c. 15. [5]

5 Capit.l.5. c.58. & l.7. c.310.

¶ Quomodo pœnitentes ad pœnitentiam accedant. C. LXIII.

6 POenitentes tempore quo pœnitentiam petunt, impositionẽ [e] manuum & cilicium super caput à sacerdote (sicut vbiq; constitutum est) consequantur. Si autem comas [f] non deposuerint, aut vestimenta non mutauerint, abiiciantur, & nisi digne pœnituerint, non recipiantur. Iuuenibus [g] etiam pœnitentia nõ facile committenda est propter ætatis fragilitatem. Viaticum tamen omnibus [h] in morte positis non est negandum.

Item ex eodem [A].

¶Quæ sint seruanda in solenni pœnitentia.

C. LXIIII.

7 IN capite Quadragesimæ omnes pœnitentes, qui publicam suscipiunt, aut susceperunt [i] pœnitentiam, ante fores ecclesiæ se representent episcopo ciuitatis, sacco [k] induti, nudis pedibus, vultibus in terram demissis, reos se esse ipso habitu, & vultu protestantes. Ibi adesse debent decani, id est archipresbyteri [l] parochiarum, & [B] presbyteri pœnitentium, qui eorum couersationem diligenter inspicere debent, & secundum modum culpæ pœnitentiam per præfatos† [m] gradus iniungere [n]. Post hæc eos in ecclesiam introducant†, & cum omni clero septem pœnitentiales Psalmos in terra prostratus episcopus cum lacrymis pro eorum absolutione decantet: tunc resurgens ab oratione, iuxta quod canones iubẽt, manus eis imponat, aquam benedictã [o] super eos spargat, cinerem prius mittat, deinde cilicio capita eorum operiat: & cum gemitu & crebris suspiriis denuntiet eis, quòd sicut Adam proiectus est de paradiso, ita ipsi pro peccatis ab ecclesia abiiciuntur: post hæc iubeat ministris [p], vt eos extra ianuas ecclesiæ expellant: clerus vero prosequatur eos cum responsorio [In sudore vultus tui vesceris pane tuo, &c.] vt videntes sanctam ecclesiam pro facinoribus suis tremefactam, atque commotam, non paruipendant pœnitentiam. In sacra autem Domini cœna [q] rursus ab eorum decanis, & eorum presbyteris, ecclesiæ liminibus represententur [r].

7 Burc.l.19. cap.26. Iuo p.15.c.45.

" ætatis rõ in pœnitentiis est habenda.

Genes.3.

" Eps vtrũ sit iudex omnium clericorũ suæ diœcesis.

†*al.præfixos*

†*al. introducat.*

" Pœnitentes solenniter quanto tpe debeãt esse extra ecclesiam.

A ¶Ex eodem.]*Ex Agathensi etiam Burchardus & Iuo, & Rhebaldus Cardinalis (qui tem*

dictum. & 81.dist.dictum. & 33.q.2.admonere. & ĵ.ead.c.vlt.

g ¶*Iuuenibus.*]& si fuerit imposita, nõ ideo prohibentur contrahere. 33.q.2.in adolescentia. Alij autem non possunt contrahere. 33.q. 2.de his. Idem dico de decrepitis: " quia ætatis ratio habenda est in pœnitentia. 26.q.7.tempora. & c.hoc sit. Sic præsumitur magis pro sene, quàm pro iuuene, vt 34.dist.fraternitatis.

h ¶*Omnibus.*] 2.q.3.si quis episcopum. contra: illud terroris est, vel hoc de pœnitentibus digne: ibi ficte. 24.q.2.legatur.

ADDITIO. Vel viaticũ nõ conceditur. ext.de pœ. & re. quod in te. in princ. de sent.exc. permittimus. & adde quod legitur & no.27. q.1. impudicas. in fin. Archid.

IN *capite.*] CASVS. Dicitur hic q̃ volentes solenniter pœnitere, debent in capite Quadragesimæ secũ archipsbyteris & presbyteris suis episcopo ciuitatis añ fores ecclesiæ representare ĩ tristi habitu, nudis pedibus: & eis in ecclesia introductis, eps septem Psalmos pœnitentiales decantet: deinde manũ eis imponat. cineres & cilicium super capita eorum ponat, eos aqua aspergẽdo benedicta, demũ expellantur de ecclesia, sicut Adam fuit de paradiso eiectus: & totus cler⁹ eos cum responsorio prosequatur, & in cœna Domini à suis archipresbyteris & presbyteris liminibus ecclesiæ præsententur.

i ¶*Susceperunt.*]Ergo alio tempore p̃t pœnitentia imponi à sacerdote: & postea hęc solennitas fiat ab episcopo.

k ¶*Sacco.*] sicut fecit Achab. de pœ.dist.3. §.ecce.

l ¶*Archipresbyteri.*]vĩ ergo q̃ alius sit decanus, alius archipresbyter. & sic est contra 60.di.c.1.sed ibi ponitur hæc dictio aut, subdisiunctiue. Vel loquitur hic de rurali decano.

m ¶*Per præfatos.*] in parte ca. quæ hic non est. ad hoc facit. 33.q. 2.latorum.

n ¶*Iniungere.*] Arg. q̃ eps nõ p̃t iudicare de subditis suorum prælatorum, vt ext.de of.ord.cum ecclesiarum. Io. quod non est verum, " cũ sit iudex ordinarius omnium clericorum suæ diœcesis. sed dicitur ibi q̃ non debet eps renocare sententias excõicationis iuste latas ab eorum prælatis sine eorum cõsensu. B. ADDITIO. De hoc no.11.q.3.qui resistit. Argum.

dSed quare hęc fiant in die cœnæ dñi, not. de cõs. di.4.de pœnitẽtib. ibi videas ĩ gl. sed pone, &c.

o ¶*Benedictam.*]vt per eam tollantur venialia peccata, vt de consec. dist.3.aquam. & dist.4.nec quemquam.

p ¶*Ministris.*]id est, ostiariis, ad quorum hoc spectat officium, vt 21. dist.cleros. & 25.dist.perlectis.

q ¶*Cœna.*] ĵ.de consec.dist.2.in cœna.

r ¶*Representantur.*]ita fit quolibet anno [d], vt tali die immittãtur in ecclesiam: & licet stẽt in ecclesia, nõ tñ cõicabũt cũ aliis in eucharistia vel osculo: & sic erũt vsq; ad octauã Paschæ, & tũc iterũ exibũt de ecclesia, & erũt extra ecclesiam vsq; ad talẽ diẽ sequẽtis anni: & hoc vsq; fiet ad finem pniæ. " & ẽt si bñ pœniter, secundo vel tertio anno potest ei reddi ingressus ecclesiæ, vt 12.q.2.dist.viro. & 33. q.2.latorem. Quandoque etiam vsque in finem vitæ manebit extra

Source : BIU Cujas

ecclesiam, vt 33.q.2.admonere. & hæc intromissio fit à proprio sacerdote, nisi solenniter debeat reconciliari ecclesiæ, scilicet finito tempore pœnitentiæ:vel etiam ante si episcopo visum fuerit expedire:hanc enim solus episcopus potest facere,vt 26.q.6. c.1.Item solennis pœnitentia non est imponenda , nisi pro crimine manifesto & enormi, quod totã vrbem commouit.26. q.6.c.vlt.

HANC. Casvs. Dicit Grat. in hoc §. quòd nulli clericorũ permittitur agere solennem pœnitẽtiam: & ideo huiusmodi pœnitentes non admittuntur ad clerum.

Confirmandum. Casvs. Dicitur in hoc c.quòd si presbyter vel diaconus aliquid commiserit,pp quod debeat à ministerio ecclesiæ remoueri:ñ tamen pp hoc eis solennis pœnitentia iniungatur, sicut laicis cõsueuit imponi. In fine dicitur, q̃ rebaptizati ordinari non permittuntur.

1Bur.l.19.c. 72.Iuo p.15. c.85. Capit. 5.c.66.

† *al. confirmatum*]ori.

a ¶ *Pœnitentibus.*] nisi sit depositus : tunc p̃t solennem pœnitentiam facere. & sic intelliguntur contraria de pœn. dist.6.sacerdos[a].tamẽ publicam pœnitentiam potest facere sacerdos,vt 28. dist.presbyter.30.dis. si quis presbyter, & 81.dist. si quis episcopus.& hoc pro publico crimine , non pro priuatõ.

a Et hoc cõtingit pp scãdalũ qđ subditis imꝑmineret.ar. ꝫ.c.đ his vero. 61.dis.in sacerdotib. Io.de Fan.

b ¶ *Rebaptizati.*]scilicet, vt ꝫ.de conse.dist. 4.qui bis.tamen in habitu clericali vel regulari semper erunt, vt de consecra. dist.5. dictum.

2 Ansel.l.7. c.20. Burc. l.19.c.49. Iuo part. 6. c.54. & p.15 c.65.

Illud.] Casvs. Quæsitum fuit an laici, qui solennem pœnitentiam egerũt, mundati à cõtagione peccatorum omnium valeãt promoueri? Et respõdet Siricius Papa, quòd sicut clericis nõ permittitur agere solennem pœnitẽtiam: sic nulluslaicorũ post solennem pœnitentiam potest promoueri, cum dudum fuerit vas vitiorum.

† *al.*92.

3 Polyc.l.4. tit.39. Burch. l.19. c.71. Iuo p. 6.c.67.

c ¶ *Par.*]i.æquum.

d ¶ *Instrumenta.*] i.ordines,vel vtensilia.

e ¶ *Qui dudum.*] si.ꝫ. 61. dist. in sacerdotib. arg.cõtra. ſ.eo.ferũ. & 33.q.2.admonere.

Additio. Item argu. contra 23.quæst.6.vides. iuxta fin. vbi de hoc.Archid.

Confirmandum.] Casvs. Dicitur in hoc c.quòd si presbyter vel diaconus aliquid commiserit,pp quod debeat à ministerio ecclesiæ remoueri:ñ tamen pp hoc eis solennis pœnitentia iniungatur, sicut laicis cõsueuit imponi. In fine dicitur, q̃ rebaptizati ordinari non permittuntur.

a ¶ *Pœnitentibus.*] nisi sit depositus : tunc p̃t solennem pœnitentiam facere. & sic intelliguntur contraria de pœn. dist.6.sacerdos[a].tamẽ publicam pœnitentiam potest facere sacerdos,vt 28. dist.presbyter.30.dis. si quis presbyter, & 81.dist. si quis episcopus.& hoc pro publico crimine , non pro priuatõ.

b ¶ *Rebaptizati.*]scilicet, vt ꝫ.de conse.dist. 4.qui bis.tamen in habitu clericali vel regulari semper erunt, vt de consecra. dist.5. dictum.

Illud.] Casvs. Quæsitum fuit an laici, qui solennem pœnitentiam egerũt, mundati à cõtagione peccatorum omnium valeãt promoueri? Et respõdet Siricius Papa, quòd sicut clericis nõ permittitur agere solennem pœnitẽtiam: sic nulluslaicorũ post solennem pœnitentiam potest promoueri, cum dudum fuerit vas vitiorum.

c ¶ *Par.*]i.æquum.

d ¶ *Instrumenta.*] i.ordines,vel vtensilia.

e ¶ *Qui dudum.*] si.ꝫ. 61. dist. in sacerdotib. arg.cõtra. ſ.eo.ferũ. & 33.q.2.admonere.

Additio. Item argu. contra 23.quæst.6.vides. iuxta fin. vbi de hoc.Archid.

Lienum.] Casvs.Quidã quæsiuit à Leone Papa,an presbytero vel diacono solennis pœnitentia sit imponenda?Et respondet, quòd non:quia sic est traditum ab Apostolis,vel Apostolicis : Sed huiusmodi lapsis secretus locus est requirendus , scilicet monasterium,vbi si digne pœniteant, valeant ad statum pristinum reduci.Quod dicitur in sequen.§.patet.

f ¶ *Alienum est.*] Hæc omnia capitula loquuntur de solenni pœnitentia.

g ¶ *Secessio.*] nec tamen credendum est statim,q̃ causa pœnitentiæ sit in monasterio. nam quandoque boni viri ingrediuntur monasterium:quia meritum augere desiderant.17.q.2.sunt qui dicunt.

pore Paschalis Pontif.claruit) *in libro suo de pœnitentia publice non iteranda. In vno tamen manuscripto Burchardi exemplari citatur ex pœnitentiali Romano. Sententia vero huius c.magna ex parte habetur in Pontificali,& ordine Romano à pag.24.vsque ad 30.*

B ¶ Et presbyteri.] *Apud Burchardum legitur,*id est presbyteri.

¶ *Hanc pœnitentiam nulli vmquam clericorum agere conceditur, atque ideo huiusmodi pœnitentes ad clerum admitti prohibentur.*

Vnde in Carthaginensi concilio, 5. *c.* 11. *statutum est.*

¶ Clericis nõ imponatur manus, tamquam pœnitentibus. C. LXV.

1 COnfirmandum † est, vt si quando presbyteri, vel diaconi in aliqua grauiori culpa conuicti fuerint,qua eos à ministerio necesse sit remoueri:non eis manus tamquam pœnitentibus [a] ,vel tamquam fidelibus laicis imponatur , neque vmquam permittendum,vt rebaptizati [b] ad clericatus gradum promoueantur.

Vnde Siricius Papa Hymerio, epistol. 1. *cap.*14.

¶ Nec clerico pœnitentiam agere,nec pœnitenti ad clericatum accedere permittitur. C. LXVI.

2 ILlud quoq; nos par [c] fuit prouidere , vt sicut pœnitentiam agere cuiquam non conceditur clericorum,ita & post pœnitudinem , ac reconciliationem nulli vmquam laico liceat honorem clericatus adispici:quia quamuis sint omnium peccatorum contagione mundati , nulla tamen debent gerendorum sacramẽtorum instrumenta [d] suscipere, qui dudum [e] fuerunt vasa vitiorum.

*Item Leo Papa Rustico Narbonensi, epist.*90.† *cap.* 2.

¶ Presbyteris,& diaconis tamquam pœnitentibus non debent manus imponi. C. LXVII.

3 ALienum est [f] à consuetudine ecclesiastica , vt qui in presbyterali honore,aut in diaconij gradu fuerint consecrati, ij pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi:quod sine dubio ex Apostolica traditione descendit,secundum quòd scriptum est: [Sacerdos [A] si peccauerit, quis orabit pro eo?] Vnde huiusmodi lapsis ad promerendum misericordiam Dei priuata est expetenda secessio [g] [B] : vbi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa.

A ¶ Sacerdos.] *Vulgò sæpe indicatur in margine locus iste ex* 1.*Reg.c.*2.*vt* ꝫ.*de pœn.dist.*1. *c.si sacerdos. cum tamen in eo scripturæ loco in vulgata legatur* , si autem in Deum peccauerit, quis orabit pro eo? *Verum B.etiam Gregorius ad illum locum in morali interpretatione,talem sententiam elicit,* Quis ei intercessor remanet,cum ille se transgredien do præcipitat , qui ad intercedendum pro aliis ordinatus est?

B ¶ Secessio.] *Sic emendatum est ex antiquis codicibus,& epistola ipsa : & hanc lectionem habuit auctor glossæ , quod ex manuscriptis glossis constat:idcirco & in ea emendandum. Antea legebatur,*est expetenda successio.

Probantur etiam auctoritate Toletani concilij primi,huiusmodi pœnitentes ad clerum non admittendi:in quo, cap. 2 *sic statutum est.*

¶ Causa necessitatis ad clerum pœnitentes admittantur. C. LXVIII.

4 PLacuit, vt pœnitentes non admittantur ad clerum, nisi tantum si necessitas, aut vsus [h] exegerit: & tunc inter ostiarios deputentur,vel inter lectores,ita vt Euangelia,aut epistolam [i] †non legant.¶Si qui autem ante ordinati sunt diacones : inter subdiacones habeantur,ita vt manum non imponant [k] ,nec sacra cõtingant. Eum†vero pœnitentem dicimus, qui post baptismum, aut pro homicidio,aut pro diuersis criminibus , grauissimisque peccatis publicam pœnitentiam gerens sub cilicio † diuino fuerit reconciliatus altario.

7 *Apostatæ quoque ad clericatus officium admitti non debent.*

*Vnde in concilio Arelatensi,*2.*c.*25.

¶ Ad clericatus officium non admittantur apostatæ. C. LXIX.

5 HI, qui post sanctam religionis professionẽ apostatant, & ad sæcularem [m] †redeunt conuersationem,&post modum pœnitentiæ remedia non requirunt, sine pœnitentia communionem penitus non accipiant. Quos etiam iubemus ad clericatus officium non admitti.Et quicumque ille sit, post pœnitentiam sæcularem [n] habitum accipere non præsumat. Quòd si præsumpserit,ab ecclesia [o] alienus habeatur.

PLacuit.] Casvs. Statutum fuit in concilio Toletano,vt solenniter pœnitentes non promoueantur , si tamen necessitas, vel vtilitas exegerit,ad minores ordines poterũt promoueri, ita quòd ad maiores non promoueantur, in quibus epistolam, vel Euangelium legere possunt:si qui tamen eorum promoti fuerint in diacones, inter subdiacones religanturiita tamen,quòd manũ altari non imponant,nec sacra contingãt.Item cũ dubitaretur quis esset solenniter pœnitens , responsum fuit in concilio, vt solenniter pœnitens diceretur, qui post baptisma ꝑ homicidio , vel pro alio graui crimine publicã gerẽs pœnitentiam sub cilicio diuino altari fuerit reconciliatus. Quod sequitur in §.patet.

h ¶ *Aut vsus.*] i.vtilitas : hæc enim inducunt dispẽsationem. 1.q.7. tali. vel vsus, i. consuetudo. Sic est argum. "quòd consuetudo attenditur circa ordinãdos, vt dixi 12. dist. nos consuetudinem.

"Consuetudo attenditur q̃nque circa ordinandos.

i ¶ *Epistolam.*]arg. "q̃ difficilius dispensatur cum pœnitẽte,quàm cum bigamo [b] ,vt 34. dist.lector.

"Dispensatur cũ bigamo facilius quàm cum pœnitente.

k ¶ *Non imponant.*] i. non ministrent in officio subdiaconatus, sed tantũ nomen habeant:& habeant locum subdiaconorum in choro,&in cibo.Et est sim.15.q.8. qui admisit. & c.si quis presbyter.

b đt Laud. hoc ñ est verum. sed est arg. q̃ magis est dispẽsandũ. Sz dictũ hoc ẽ verius in quo consentit.Io.de F.

APOSTATAE. Hæc est septima pars huius dist. in qua tractat de apostatis, Io. de Fant.

4 ĩ cap.Martin.Bra.c.23 Pol.l.2. ti.31 Burc. l.2. c. 37. Ans. l.7. c.31. Iuo p. 6.c.138. Pã. l.3.c.61.

l ¶ *Apostatæ.*] "Apostatæ dicuntur retro abeuntes à fide, religione , vel clericatu. 26.q.vlt. non obseruetis.Ioan.

†*al. Apostolum*]Orig.

"Apostatæ qui dñr.

HI *qui.*] Casvs. Quidam clerici relicto clericali habitu ad sæculũ redierunt,quare quæsitum fuit in concilio Arelatensi, an debeant admitti ad communionem corporis Christi? Et respõdet,quòd non , nisi resipiscant, nec etiam ad clericatus officiũ admittantur. Post pœnitẽtiam vero habitum sæcularem non assumant: quod si fecerint , excommunicentur.

†*Expœnitentem*]in capitul. Martin. Brach.

†*al. concilio* 5Rab.pœn. c.33.Burc.l. 19.c.67.Iuo p. 15.c.81.

m ¶ *Ad sæcularem.*] quod fieri non licet: quia qui semel habuit tonsuram clericalem, semper vtetur ea , vt

†*sæculum redeunt*]Ori.

"tonsuram ferre ñ tenetur, q̃ in minorib. contrahit.

32.distinct.si qui clerici. 20.quæst.3.eos. Ioan. " Hoc tene pro certo, quòd in minoribus ordinibus constitutus potest contrahere,& ad sæculum redire,nec tunc debet ferre tonsuram:nec apostata iudicatur,vt extra de cler.coniug.Ioannes.Si autem retinendo ecclesiam dimitteret tonsuram & habitum , vel religiosus religionem [c] suam,apostata iudicatur,vt extra de apost.c.1.& vlt.

cSub. dimittat: qđ intelige, vt dixi ſ.§.px.Arc.

n ¶ *Sæcularem.*] quidquid interim acquisierint , cedet monasterio.18.quæst.2.abbates. & C.de episcopis & clericis. l.vltim. §.hoc etiam.

o ¶ *Ab ecclesia.*] vt ſ.ead.dist.si quis post remissionem.

Ecce.]

Source : BIU Cujas

Ecce.] Casvs. Supra ostensum est, quòd criminosi & solenniter pœnitentes promoueri non possunt. In hac vero 51. dist. ostendit Gratianus, quòd curiales, & arma ta militia vtentes, & aduocati promoueri non possunt. quod probat c. seq.

D. ISTINCTIO LI.

Ecce, quòd criminosi, vel nõ pœnitentes, vel publicã pœnitentiam agentes: à sacris prohibentur ordinibus. Adiecit quoque a *sancta mater ecclesia, vt curiales, aut post baptisma militantes, aut in foro decertantes à sacris prohibeantur ordinibus.*

Vnde ait Innocentius Papa episcopis in Toletana synodo cõstitutis, epistola 24. c. 2.

¶ Post baptismum militantes, vel in foro decertantes, à sacris prohibentur ordinibus. C. I.

A Liquãtos † ex his, qui post b acceptã baptismi gratiam in forensi exercitatione c versati sunt, & obtinendi pertinaciam susceperunt, accitos ad sacerdotium d esse cõperimus, è quorum numero Rufinus, & Gregorius perhibentur: aliquantos ex militia e, qui cum potestatibus obedierunt, sæua † necessario præcepta sunt executi: aliquantos ex curialibus f, qui dum parent potestatibus, quæ sibi sunt imperata, fecerunt: aliquantos, qui voluptates g, & editiones h populo celebrarunt, ad honorem summi sacerdotij peruenisse: quorum omnium neminem, ne ad societatem quidem ordinis clericorum oportuerat peruenisse. Quæ si singula discutienda i mandemus, nõ modicos motus, aut scandala Hispanensibus prouinciis, quibus mederi cupimus, de studio emendationis inducemus: idcirco remittenda k potius hæc putamus. Sed ne deinceps similia committantur, dilectionis vestræ maturitas prouidere debebit, vt tantæ vsurpationi saltem nunc finis necessarius imponatur: eo videlicet constituto, vt quicumque tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus suis deponantur.

Aliquantos.] Casvs. Quatuor genera hominum notantur in hoc c. sc. aduocati, milites, curiales, i. officiales, & histriones, qui postquam exercuerunt officia sua, sunt in sacerdotes ordinati ab episcopis Hispaniæ. Quidam etiam ex eis qui histriones fuerãt, facti sunt episcopi. Scribit ergo Innocentius Papa cuidam archiepiscopo. & dicit quòd tales non debuerunt promoueri: sed propter scandalum quod inde fieret in prouinciis Hispanorum, patienter tolerat eos. Verumtamen prohibet ne decetero tale fiat, & si contra factum fuerit, ordinati cum suis ordinatoribus deponentur.

Idem Felici episcopo Nuceriano, epistol. 4. cap. 3.

¶ De quibus laicis aliqui ad clericatum non possunt peruenire. C. II.

1 DEsignata sunt genera laicorum, de quibus ad clericatum peruenire non possunt, id est si quis fidelis k militauerit, si quis fidelis causas egerit, hoc est postulauerit, si quis fidelis administrauerit m. De curialib⁹ autem manifesta ratio est, quoniam etsi inueniantur huiusmodi viri, qui debeant n clerici fieri: tamen quoniam sæpius à curia † repetuntur, cauendum ab his est propter tribulationem, quæ sæpe o de his ecclesiæ prouenit.

Idem Victricio episcopo Rothomagensi, epist. 2. c. II.

¶ Non admittantur curiales ad clericale officium. C. III.

2 PRæterea frequẽter quidam ex fratrib⁹ nostris, curiales, vel quibuslibet publicis functionibus p occupatos, clericos facere

a Adde qđ nia. 53. dist. legẽ. Qui dam addũt duas alias rationes, s. q eccl̃ia tristatur de eis cũ repetũtur, de quib. gaudere dẽret. Itẽ pp voluptates, quas forte habuerũt in suis officiis, vt j. ea. præterea. "Dñr aũt large curiales omnes qui aliquo modo sunt obligati curiæ, siue milites, siue aduocati forẽses, siue iudices, siue officiati, siue histriões b. sed isti prohibentur à promotione, vt sequitur. nullus ergo officialis promoueatur, nisi prius absolutus à curia, postea sic, dum tamen sæua non exercuerit, nec effuderit sanguinẽ humanum, nec turpia & inhonesta facta fecerit, vt histriones. De iudicib⁹ autẽ & aduocatis est dicendũ, q si tantum interfuerũt ciuilibus causis, non repelluntur, vt 61. dist. Osius. & hoc est verũ, si post baptisma huiusmodi officium exercuerũt: secus si ante, vt j. ea. c. si quis. Baz. tamen dicit, q si ante baptismum aliquis ex officio occidit hominem, talis post baptismũ nõ p̃t promoueri: quia baptismus tm̃ crimina tollit, vt 26. di. deinde. & c. vna. B. dicit, quòd potest: quia non debet esse melioris conditionis peccans, quàm nõ peccans. ad hoc facit ff. quod vi, aut clam, l. Seruius.

a Adde qđ obligat⁹ ad ratiocinia, nullaten⁹ p̃t promoueri. not. in l. offi ciales. C. de epi. & cle.

† *Quantos enim*] Orig. & p interro gationem.

" Curiales q dicuntur,

† *seuera*]ori.

b Sub. siue quodcũque offm̃ hñtes honestũ vel inhonestũ. Q̃ñq; vero strict̃e dñr curiales, q honesta curiæ officia, p curãt, vt de curiones. Quãdoque strictius dñr curiales illi q erãt officiales in cã sanguinis, à cruore dicti secũdũ Lau.

"Cã sanguinis multos impedit, p moueri. cAl. vt 2. q. 7 sicut sacerdotes. nec iudex, &c. aliàs, vt 2. q. 7. si qs. & c. sacerdotes. d 11. q. 1. clericũ nullus. e p̃terea ad uocat⁹, nec agit, nec accusat, vt ff. de bo. li. cũ maior. §. pe.

f Adde ad

Liquantos.] Casvs. Quatuor genera hominum notantur in hoc c. sc. aduocati, milites, curiales, i. officiales, & histriones, qui postquam exercuerunt officia sua, sunt in sacerdotes ordinati ab episcopis Hispaniæ. Quidam etiam ex eis qui histriones fuerãt, facti sunt episcopi. Scribit ergo Innocentius Papa cuidam archiepiscopo. & dicit quòd tales non debuerunt promoueri: sed propter scandalum quod inde fieret in prouinciis Hispanorum, patienter tolerat eos. Verumtamen prohibet ne decetero tale fiat, & si contra factum fuerit, ordinati cum suis ordinatoribus deponentur.

b ¶ *Qui post.*] Hoc ideo dicit, quia quæcumque peccata quis fecerit ante baptismum, non imputantur ei postea, vt j. ea. si quis post. & s̃. dist. prox. si quis viduam. & c. placuit. & 26. dist. vnius.

c ¶ *Exercitatione.*] vt aduocati.

d ¶ *Ad sacerdotium.*] " Quicumque fuit accusator, aut aduocatus, aut iudex, aut testis, vel etiam notarius in causa sanguinis, non potest promoueri, vt s̃. dist. prox. si quis viduam. nam constat, quòd c clericus non potest esse accusator in causa sanguinis, vt 2. q. 7. sicut. & c. sacerdotes d. nec iudex. 23. q. vlt. his à quib. nec testis. 11. q. 1. testimonium. nec notarius. 23. q. 4. illud. & in extrauag. ne cle. vel mo. sentẽtiam. Baz. tamen intelligit hoc de aduocato accusatoris. nam cuilibet licitum est defendere reum. 23. q. 5. reos. & C. de episc. aud. addictos. Et si obiiciatur ei, nonne si accusator deficit, punietur pœna talionis? & sic videtur hoc imponendum aduocato qui obtinendi pertinaciam susceperit? Sed ipse respondet, quia ad hoc non egit aduocatus, vt accusator puniretur, sed vt reus absolueretur e. Item quia alio iudicio agendum est de calumnia accusatoris, & dicit clericum appellare posse pro conuicto in causa sanguinis: quia ibi qui libet auditur appellans, vt ff. de app. non tantum. & sic causam appellationis potest exercere. Prior opinio est magis tuta, vt nec pro accusatore, nec pro reo possit clericus aduocare f. nec obstat 23. q. 5. reos. quia ibi nõ dicitur, quòd aliquis possit patrocinari pro damnatis, sed possumus intercedere pro eis. licet enim aduocatus rei non intendat ad hoc, quòd accusator puniatur: tamen per quamdam consequentiam tendit ad hoc, vt 15. q. 1. merito. & arg. 1. q. 3. si quis obiecerit. ad idem arg. opti. s̃. dist. prox. clericum.

e ¶ *Ex militia.*] id est, milites.

f ¶ *Ex curialibus.*] id est, officiatis.

g ¶ *Voluptates.*] i. ludibria, quibus voluptatibus excitabantur homines.

h ¶ *Et editiones.*] quæ narrabantur voluptatis causa, scilicet ea q̃ edita erant ab hominibus: scilicet turpes fabulas, vel cantus.

i ¶ *Discutienda.*] id est corrigenda.

k ¶ *Remittenda.*] arg. " ratione scandali aliquid tolerari. sic s̃. di. 4. denique. 28. dist. de Syracusane. & no. 44. dist. comessationes g. Itẽ quòd aliqd prohibetur fieri, factum tamen toleratur h. 7. q. 1. eps̃ in dioœcesi. s̃. di. prox. quicumque. Io.

Designata.] Casvs. Quæreb atur vtrũ illi qui sæua exercuerũt iudicibus obtemperando, possint promoueri? Et respondet Innocentius, Si hoc fecerunt postquam fideles sunt facti, promoueri nõ possunt. Idem dicit de curialibus, quorum quidam etsi de iure promoueri possint, tamẽ quia ecclesię tribulationem sustinẽt, cum à curia repetuntur, promoueri nõ debẽt.

l ¶ *Fidelis.*] id est, post baptismum.

m ¶ *Administrauerit.*] curiæ in sæuis actib⁹.

n ¶ *Qui debeant.*] ex merito vitæ. Et est argum. hic, quòd si aliquid est p me, & aliud contra me, magis nocet mihi, quod est contra me, quàm prosit id quod est pro me, sic 56. dist. Ismael. & ff. quib. ad lib. procl. non lic. l. vlt. i & ext. de of. dele. super quæstionum. §. si vero. in fi. arg. contra. ff. de iu. fis. non intelligitur. §. 1. & ext. de sen. & re iu. causam. in fi. Sol. primum regulare propter promptitudinem ad malum. 12. q. 1. omnes. alia casualia propter restrictionem doli mali. ext. de do. & cont. finem. & quia non est delegatus à principe.

o ¶ *Sæpe.*] Arg. aliquid statui propter cautelam futurorũ, vt 27. dist. de Syracusanæ. 54. dist. generalis. 23. dist. in nomine Domini.

Præterea.] Casvs. Quidam volebant promouere curiales. consultus fuit Papa super hoc à quodã archiepiscopo: s. an possent promoueri? Et respondet quòd nõ, propter tres rationes. Prima est: quia maiorem tristitiam habet ecclesia de eis reuocandis, quàm habuit gaudium de aduentu eorum. Nam Imperator præsens quandoque instituit supradicto archiepiscopo præsente, vt tales in minoribus non solum ordinibus ordinati, sed etiam ad sacerdotium promoti reducerentur. Secunda ratio est: quia tales in suis officiis voluptates turpes exercuerunt. Tertia ratio est: quia præfuerunt, vel interfuerunt apparitoribus & ludis mimorum.

p ¶ *Functionibus.*] i. officiis, & intelligitur de his, qui alicui officio obligati sunt, vt tutores & curatores vel procuratores, qui finito officio suo licite promouentur, vt ext. de obl. ad rat. c. vnico. Nam qui ex administratione aliqua est obligatus reipublicę, non potest proue hi ad honores, vt ff. de mu. & hon. rescripto. §. debitores. secus si obligatus est pro aliquo debito, vt ibi dr̃, & C. de epis. & cler. quisquis emersis. " Sed quid si aliquis est obligatus ad scribendum aliquid, forte iuramento: numquid talis potest conuerti in monasterium? Dicit Hug. quòd sic: nec fit iniuria illi cui seruire tenetur: quia instinctu spiritus sancti fit. sic 14. q. 5. dixit. arg. pro eo ext. de vot. scripturæ. & ext. de conuer. coniu. ex publico. & c. vlt. & 33. q. 2. c. admonere. 19. q. 2. duæ. sicut soluitur ingratitudo religionis ingressu, vt 19. q. 3. c. 1. Sed econtra videtur, quòd etiam mortuus debitor non potest sepeliri inuito creditore, nisi satisfaciat ei, vt extr. de ap. qua fronte. Satis videtur quòd possit intrare: & quod monasterium non in amplius tenetur, quàm ad ipsum peruenerit, nisi postea ratione sui ad

" Scandali rõne aliqua tolerantur.

1 Polyc. l. 2. tit. 31. Ans. l. 7. c. 10. Iuo p. 6. c. 95. gConcord. text. in l. si oleum. ff. de do. & in l. æquissimũ. ff. de vsufr. hAd hoc 45 dist. de Iudæis. Hug.

† *al. ad curiam.*

2 Iuo par. 3. c. 349.

i Ad idẽ ff. ad Syl. si qs in graui. & ita quod nocet p̃ualet. vt ibi p̃t dici qđ valet p̃ualet. ff. de sena. emãci patũ. §. vlt. secũdũ Lau.

" obligatus ad aliqd faciẽdũ, ñ impeditur ingredi monasterium.

Source : BIU Cujas

sui ad pinguiorem fortunam perueniat per succeſſionem aliquam, vt 19.q.vlt. ſi qua[a]. Vel dic quòd in monaſterio exiſtens poteſt exequi tale officium, dum tamen non negligat diuinum obſequium, vt 91.diſt.clericus.

a ¶ *Muneribus*]id eſt, officiis munerum mimorum.

b ¶ *Inſtabat.*] tamen facti ſacerdotes non reſtituuntur. 54. diſt. ex antiquis.

SI *quis poſt.*] Casvs. Aliqs ex præcepto vel auctoritate maioris poſt baptiſma cingulum militare accepit ad vexandum fideles, & necauit: quæſitum fuit in concilio Toletano, an poſſit promoueri. Et reſpõdet quòd de iure promoueri non poteſt: & ſi non peccauerit, & diſpenſatiue ad minores ordines fuerit promotus: diaconus tamen fieri non poteſt. Vel aliter. Aliquis accinxit gladiũ ad necandum fideles: nõ interfecit tamen, ſed per eum non ſtetit: quęritur vtrũ poſſit promoueri? & reſpondet quòd nõ, niſi diſpenſatiue in minoribus ordinibus: ita q̃ diaconus non fiat.

c ¶ *Si quis,*] Pone caſum ꝯ. de pœ. diſt. 1. ſi quis cum telo. Alij ponunt caſum de officiali.

d ¶ *Militauerit,*] " milites (vt videtur) non poſſunt promoueri ſine licentia Papæ. 19. q.3. monaſteriis. ſed intelligo illud de his q̃ irregularitatem contraxerũt [b]. vnde non concedo quòd hoc ſolum impediat promotionẽ, quòd gladium aſſumpſit & militiã, niſi ſæua facta exercuit, vt ꝯ. 53. diſt. legẽ. ſi vero ſæpe interfuit bellis, & per eum non ſtat quin occidat aliquem: licet non occidat, tamen pp ambiguum duplicitatis ad mitterem talẽ ad clerum. ar. 23. q.5. excommunicatorum.

"Milites an promoueri poſſint.

b Et in hoc caſu loqtur hoc c. ſi qs. vt not. ꝯ. 21. q. 3. pſens. ĩ gl. ar. q̃, &c.

e ¶ *Aut cingulum.*] id eſt, characterem militarem, vt 1.q.1. quod quidam. in fi.

f ¶ *Si ad clerum,*] id eſt, ſubdiaconatum.

g ¶ *Admiſſus fuerit.*] ex diſpenſatione.

QVi *in aliquo.*] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte aſſignantur 26. impedimenta quæ repellunt ab epiſcopatu, vel archiepiſcopatu, vel etiam ab alia dignitate. In ſecunda parte, quæ incipit ibi, *Sed nec ille.* dicitur quòd epiſcopus debet eligi à clero & à populo ciuitatis auctoritate metropolitani: qui poſtea legitime examinatus ab omnibus epiſcopis de prouincia, vel à tribus de conſenſu aliorũ, die Dominica conſecretur auctoritate metropolitani: & vbi ipſe elegerit. Metropolitanus vero in ciuitate metropolitana ab epiſcopis ſuæ prouinciæ conſecrabitur. Et ſi ordinati vel ordinatores contra hoc egerint, honoris ſui periculo ſubiacebunt.

h ¶ *Qui in aliquo.*]Primo ponit xxvj. impedimenta quæ impediunt

contendunt, quibus poſtea maior triſtitia, cum de reuocandis eis aliquid ab Imperatore præcipitur, quàm gratia naſcitur de accito†. ¶ Conſtat enim eos in ipſis muneribus [a] † etiam voluptates exhibere, quas à diabolo inuentas eſſe non dubium eſt, & ludorum, & † mimorum apparatibus, aut præeſſe, aut forſitan intereſſe. Sit certe in exemplum ſolicitudo, & triſtitia fratrum, quam ſæpe pertulimus Imperatore præſente, cũ pro his ſæpius rogaremus, quam ipſe nobiſcum poſitus cognouiſti: quibus † non ſolum inferiores clerici ex curialibus, verum etiam in ſacerdotio cõſtituti ingens moleſtia, vt redderentur, inſtabat [b].

Item ex concilio Toletano, 1.c.8.

¶ Non promoueatur ad diaconatum, qui poſt baptiſmum ad fidelem necandum accinctus fuerit. C. IIII.

SI quis [c] poſt baptiſmum militauerit [d], & clamydem ſumpſerit, aut cingulum [e] ad necandos [A] fideles, etiam ſi grauia non admiſerit, ſi ad clerum [f] admiſſus fuerit [g], diaconij non accipiat dignitatem.

A ¶ Ad necãdos fideles.] *Verba hæc non ſunt in codice Lucenſi Regio.*

Item ex concilio Toletano, 4.c.18.

¶ A quibus debet eſſe immunis, qui in epiſcopum ordinatur. C. V.

QVi in aliquo [h] crimine detecti ſunt, qui infamiæ [i] nota aſperſi ſunt, qui ſcelera aliqua per publicam pœnitentiam ſe admiſiſſe confeſſi ſunt, qui in hæreſim lapſi ſunt, vel qui in hæreſi baptizati, aut rebaptizati eſſe noſcuntur, qui ſemetipſos abſciderunt, aut naturali defectu mẽbrorum, aut deciſione [A] aliquid minus habere noſcuntur, qui ſecundæ vxoris cõiunctionem ſortiti ſunt, aut numeroſa coniugia frequentauerunt, qui viduam, vel à marito relictam duxerunt, aut corruptarum mariti fuerunt, qui concubinas [k], aut fornicarias [B] habuerũt, qui ſeruili conditioni obnoxij ſunt, qui ignoti ſunt, qui neophyti, vel laici [l] ſunt, qui ſæculari militiæ dediti ſunt, qui curiæ nexibus obligati ſunt, qui inſcij litterarum ſunt, qui nondum ad triginta annos peruenerũt, qui per gradus eccleſiaſticos non aſcenderunt, qui ambitu honorem quærũt, qui muneribus honorem obtinere moliuntur, qui à deceſſoribus [m] in ſacerdotium eliguntur. ¶ Sed nec ille deinceps ſacerdos erit, quem nec clerus, nec populus propriæ ciuitatis elegit, vel auctoritas metropolitani, vel comprouincialium ſacerdotum aſſenſus non exquiſiuit. Quicumque ergo deinceps ad ordinẽ ſacerdotij poſtulatus, & in his, quæ prædicta ſunt, exquiſitus, in nullo horum deprehenſus fuerit, & examinatus, probabili vita, & doctrina extiterit: tunc ſecundum ſynodalia, vel decretalia conſtituta, cum omnium clericorum, vel ciuium voluntate, ab vniuerſis comprouincialibus epiſcopis, aut certe à tribus, in ſacerdotem die Dominica [n] conſecrabitur, conniuentibus ceteris, qui abſentes ſunt, litteris ſuis, & magis auctoritate, vel præſentia eius, qui eſt in metropoli conſtitutus. Epiſcopus autem comprouincialis ibi cõſecrandus eſt, vbi metropolitanus elegerit. Metropolitanus autem non niſi in ciuitate metropoli [o], † comprouincialibus ibidẽ conuenientibus [p]. ¶ Si quis autem deinceps contra prædicta vetita canonum, ad gradum ſacerdotij indignus aſpirare contenderit, cum ordinatoribus ſuis adepti honoris periculo ſubiacebit.

A ¶ Aut deciſione aliquid.] *Addita hæc ſunt ex conciliis olim Coloniæ, ac Lutetiæ impreſſis. In nouiſſima vero Colonienſi editione legitur,* vel defectione, *pro,* vel deſectione.

B ¶ Aut fornicarias.] *In codice Lucenſi Regio legitur,* ad fornicationes: *quod videtur intelligendum de concubinis ad tempus adhibitis. vt ſ. diſt. 34. c. is qui. eſt annotatum.*

DISTINCT. LII.

1. ps QVi *vero prætermiſſis aliquibus gradibus non ſuperbia, ſed negligentia ad maiorem aſcenderit, tamdiu à maioribus abſtineat, quouſque congruo tempore prætermiſſos accipiat,*

QVi *vero.*] Casvs. Supra in prox. capitulo dicitur, q̃ qui per gradus eccleſiaſticos non aſcenderunt, non debent eſſe epiſcopi, cuius verbi occaſione ſupponitur hic 52. diſt. in qua oſtenditur quòd ſi quis prætermiſſo ordine minori aſcenderit ad maiores non ſuperbia, ſed negligentia: abſtinere debet à maioribus donec prætermiſſum ordinem ſuſcipiat: quod probatur ſeq.c.

Solicitud

promouendum epiſcopum. " Secundo dicit quòd epiſcopus ad minus à tribus epiſcopis eſt conſecrandus ibi, *vbi metropolitano placuerit.* Metropolitanus autem eſt conſecrandus in ciuitate metropoli à ſuis ſuffraganeis.

"Epi & archiepi à quot ſunt conſecrãdi.

i ¶ *Infamiæ.*] etiam de facto, vt dixi 2.q.7.c. ipſi Apoſtoli.

k ¶ *Qui concubinas.*] " Ex hoc videtur q̃ epiſcopus ipſo facto non diſpenſet [c]. ſi eñ ipſo facto diſpẽſaret, quare hic puniretur q̃ mouens concubinarium, cum tamẽ cum ipſo poſſit diſpenſare ipſo facto? vt extra de iud. at ſi clerici. & facit ad hoc 81. diſt. ſi q. & extra de ſchiſm. fraternitatis. & extra de præb. referente. Item ſecundum hoc epiſcopus ſemper diceret ſe diſpenſaſſe, vt ſic non puniretur. Quod autem ipſo facto diſpenſet, probatur extra de fil. presby. veniens. & 28. diſt. diaconi. & extra qui matr. acc. non poſſ. per tuas. 54. diſt. ſi ſeruus. & extra de reſt. ſpol. litteras. §. opinioni. vbi habes q̃ eccleſia mãdando vel diſſimulando diſpenſat. Et hoc credo q̃ circa notum ſolo facto diſpenſat, ſed non circa ignotum: quia noti examinatione non egent, vt 47. diſt. de Petro. Conſulo tamen quòd teſtes vel litteras habeãt ſuper diſpenſatione facta ſi bi. Vel dic quòd hic redarguuntur illi qui ex contemptu ordinant aliquos non examinando eos, vt 81. diſtin. dictum. & c. quicumque. & tantum in diſcreta diſpenſatio redarguitur hic, & in omnibus ſimilib. ext. de præb. de multa.

"Cõcubinariũ, pmouẽs an vr cũ ipſo diſpẽſare c Ad hoc efficax ar. ext. d fil. pſb. ex tua. iuxta fi. vbi dt cũ aliqbus cleri cis diſpenſaſti, &c. ergo à contrario cũ qb. diſpẽſatũ nõ eſt, pñt pcedere iudices illi ſecũdũ q̃ eis datũ eſt in mãdatis. ext. de relc. ſi qñ. & ca. cũ dilecta. icẽm Hug.

† *al. à*

l ¶ *Laici.*] non enim repente de laico fiet epiſcopus. 61. diſt. c. 1. & 2.

m ¶ *Qui à deceſſoribus.*] niſi in hoc Papa diſpenſauerit, vt 7. q.1. petiſti.

n ¶ *Dominica.*] hora tertia. 75. diſtin. quòd die.

o ¶ *Metropoli.*] " in propria ciuitate cõſecrandus eſt metropolitanus, vt hic, & 63. diſt. metropolitano.

"Metropolitanus in propria ciuitate eſt cõſecrãdus.

p ¶ *Conuenientibus.*] " Hic habes quòd metropolitanus conſecrandus eſt à ſuffraganeis, vt 66. diſt. c. 1. extra de temp. ord. ſi archiepiſcopus. & in authen. de eccle. tit. §. 1. coll. 9. Arg. contra. 24. q.1. pudenda. vbi dicitur, quòd à Papa ſit conſecrandus. ſed primum eſt de iure: Papa tamen iam præſcripſit contra ius illud.

"Archieps à quibus eſt cõſecrãdus.

Source : BIU Cujas

Solicitudo.]Casvs. Quidam clericus ordine subdiaconatus præ termisso,negligentia potius quàm contemptu factus est diaco nus &presbyter.quare quæsiuit Constãtien. episcopus an posset in officio diaconi vel presbyteri ministrare?Et resp. Ale. Tandiu cesset ab officio sacerdotali, donec in proximo quattuor temporum ie iunio recipiat subdia conatum.

« Sacerdos qs ñ efficiturfine aliis ordinibus.
†al.Rainaldo, al. Rumatdo.
†al.Constantiensi.
1 Iuo par.6. c.409.
†al.præpropero.

a ¶ *Subdiaconatus.*]« Videtur ergo ꝙ aliqs promouetur in sacer dotẽ qui nullum habuit ordinẽ, vt laicus qui fit sacerdos secun dũ Hug. sed huic ob. 40.di. sicut[a].&ext.de presb.nõ bap.veniẽs. Sed contra ext. de cl. per sal.promo.c. vnico. episcopus autem non põt esse nisi fuisset sacerdos [b], vt ext. de excess.prælat.ex lit teris. in fi.ḋ hoc dixi. 40.dist. sicut. Si vero non baptizatus promoueretur vel chrismaretur,nullum reci peret sacramentũ: qa baptismus est ianua sacramẽtorum, vt 32. di.§.verum.nisi enim positũ sit fundamentum, nihil potest sup ędificari,vt 1.q.1.cum Paulus.Et ẽ ar.ꝙ præ posteratio facti nõ vi tiat factum.Ar.cõtra. 7.q.1.nihil.23.di.quorumdam. de cõse.dist. 4.omnis.Io.Sol.dicas ꝙ laicus recipit ordinem sacerdotij, & etiam episcopat[c]: qa character imprimitur,si cõferetur in forma ecclesię ab eo qui potestatem habet, vt ext.de cle.per sal.pro mo.ca.1.& hoc dummodo sit baptizatus, nec decre. illa,ex litteris.in aliquo cõtradicit.B.

2dist. 51.designata.
c Si intelligasꝙprimo recipiat sacerdotiũ,& post eꝑatũ, verũ dicit. Aliàs falsũ est: qa nec ĩ eꝑatu imprimitur character, scḋm quosdã: sed alij contra,arg. ext. de ren. post trãslationẽ.§.vlt. vbi de hoc ext. de ord. ab epi.q re. ep.c.j.Arc. 3 Iuo p. 10. c.124.

Vnde Alexander secundus scribit Grimaldo†Constantiensi†episcopo.

¶De eo qui subdiaconatus ordine postpositio,diaconus & presbyter est ordinatus. C. I.

1 Solicitudo dilectionis tuæ studuit consulere, vtrum portitor istarum litterarum, diaconatus, &presbyteratus officium ido neus sit peragere, nec ne, cum ad id præpostero†cursu,subdiaconatus [a] ordine postposito,negligentia potius,quàm superbia cognoscatur ascendisse. Vnde nos consulendo charitati tuæ mãdamus, vt ab officio sacerdotali eum pro hibeas, donec proximo quattuor temporum ieiunio subdiaconatus ministeriũ sibi rite imponas, & sic deinceps ad maiora officia cum redire concedas.

¶ *In libro peruetusto est epistola eiusdem Alexandri ad Geruasium Rhemensem archiepiscopum: cui hoc idem consilium dat, quod Rumaldo Constantiensi episcopo se dedisse narrat.*

DISTINCTIO LIII.

2 *Vriales [b] autem, vt supra scriptum est, ideo ordinari prohibentur, quia frequenter,dum ab ecclesia repetũtur, plurima incõmoda ecclesia consequitur: vel quia iidem curiales non voto religionis, sed vt officiorum suorum ratiocinia fugiant, ad ecclesiam se transferunt.*

Vnde Greg.Papa scribit lib.7.reg.epist.11. episcopis Siciliæ de lege Mauritij Augusti.

¶Quare sit constitutum,ne curiales ordinentur. C. I.

3 Legem,quam [c] piissimus Imperator dedit,ne fortasse hi, qui militiæ vel rationibus sunt publicis obligati,dum causarum sua rum periculum fugiunt, ad eccle siasticum habitum veniant,vel in monasteriis conuertantur, vestræ studui fraternitati transmittere, hoc maxime exhortans,quod hi, qui sæculi actionibus implicati sunt,in clero ecclesiæ præpropere suscipiendi non sunt[d],quia dũ in ecclesiastico habitu non dissimiliter,quàm vixerãt,viuunt,nequaquam student sæculum fugere,sed mutare. Quòd si etiam tales quoque monasterium petunt, suscipiendi nullo modo sunt, nisi prius à ratiociniis†publicis absoluti fuerint.¶Si qui vero ex militaribus [d] viris[A] in monasteriis conuerti festinant, non sunt temere suscipiendi, nisi eorum vita fuerit subtiliter inquisita. Et iuxta normam regularẽ debẽt in suo [e] habitu per triennium [f] probari, & tunc monachicum habitum Deo auctore suscipere.

A ¶ Viris.]*In aliquot vetustis Gratiani exemplaribus, & apud Iuonem legitur*, numeris, *vt significentur milites in breuiculo, seu matricula descripti.*

DISTINCTIO LIIII.

1 ps *Erui [g] autem ordinari prohibentur, nisi à propriis dominis libertatem legitimam consequantur.*

Vnde Leo episcopus scribit epist. prima omnibus episcopis per Campaniam,&c.

¶Seruus ad clericatus officium non promoueatur. C. I.

5 Nvllus episcoporũ seruum alterius ad clericatus officium promouere præsumat, nisi forte eorum [h] petitio, aut voluntas [i] accesserit, qui aliquid [k] sibi in eo vendicant potestatis. [6] Debet enim esse immunis ab aliis, qui diuinæ militiæ est aggregandus,vt à castris dominicis,quibus nomen eius adscribitur, nullis ne cessitatis vinculis abstrahatur.

studui fraternitati transmittere, hoc maxime exhortans,quod hi, qui sæculi actionibus implicati sunt,in clero ecclesiæ præpropere suscipiendi non sunt[d],quia dũ in ecclesiastico habitu non dissimiliter,quàm vixerãt,viuunt,nequaquam student sæculum fugere,sed mutare. Quòd si etiam tales quoque monasterium petunt, suscipiendi nullo modo sunt, nisi prius à ratiociniis†publicis absoluti fuerint.¶Si qui vero ex militaribus [d] viris[A] in monasteriis conuerti festinant, non sunt temere suscipiendi, nisi eorum vita fuerit subtiliter inquisita. Et iuxta normam regularẽ debẽt in suo [e] habitu per triennium [f] probari, & tunc monachicum habitum Deo auctore suscipere.

decr.etiã contradicit ext.de reg.statuimus.

f ¶ *Per triennium.*] « « ꝑbari qs quanto tpe debet.
incognitus ꝑbabitur per triennium,vt hic & 17.q.2.si quis incognitus.sed laicus cognitus vel clericus ignotus per biennium. 19. qu.3. monasteriis. clericus notus per annum. 17.q.2. Gonsaldus[d]. vel forte notus statim potest recipi. ext. de reg.ad aposto licam.Sed hodie non debet per decre.Alexander quartus. extr. e. non solum. In cruce signatis statuitur dimidius annus. ext. de reg.c.1. [e]

4Adde quæ no. s. dist.5. in summa. in gl.vnic.

dVbi ḋ hoc videas.

†al.actionibus]Orig.

Erui.]hęc dist. diuiditur in qnq; par. In prima principaliter tractatur de seruis nõ ordinandis, quod probatur per decem auctoritates sanctorum.Secunda ibi, *Hoc tunc.* Tertia ibi, *Si seruus absente.* Quarta ibi,*De seruis.* Quinta ibi, *Quod autem.*Io.de Fan.

eNot.Ho.ꝙ ḋt H.ꝙ si vita & condõ hois sit nota, ꝑbaturꝑ annũ. & sic loqtur ꝑce. ca.Gõsald[e]. Si vero cõditio nota est, sed vita ignota, tũc ꝑ biẽniũ. & sic loquitur ꝑced.c. monasteriis. ꝙ si vtraq;,sc. cõdõ &vita sit ignota, vel saltẽ cõditio, tunc triẽniũ ẽ ex pectãdũ. & sic loquitur ꝑced.c.fi qs ignotus. & istud c.legẽ & j. di.,ꝑxi. multos. Ar. 5 Polyc.l.2. tit.31. Ans. l.7.c.28.

6Burc.l.2.c. 22.in fi. Iuo p.6.c.64.

Casvs. Hic intitulatur 54.dist. in qua dicitur,quòd serui ordinari non debent nisi prius à dominis suis plenam libertatẽ fuerint consecuti. Ostenditur secũdo quid iuris sit si serui fuerint promoti non adepta libertace.Tertio qualiter serui Iudęorum, siue pagani,siue Christiani ab eorum dominio debeant liberari.

g ¶*Serui.*] Primo ostẽdit, quòd nec priuatorum, nec ecclesiarum serui sunt promouendi, nisi libertatem sint cõsecuti. Secundo ostendit quid iuris sit si aliter sint ordinati.Tertio qualiter serui Iudæorum à dominio ipsorum valeant liberari. "No.ergo,quòd numquam seruus priuati est promouendus nisi plenam libertatem sit consecutus, ita quòd nihil iuris retineat in eo dominus, vt j.e. quicumque. & cap.nullus. Si vero sunt ecclesiarum,non possunt similiter promoueri nisi primo consequantur libertatẽ. j.e.c.3.ecclesia tamen non potest manumittere seruos suos pleno iure nisi det prælatus duos eiusdem meriti.12. q.2.episcopus qui,nec tunc pleno iure manumittit, vt ibidem colligitur.De hoc distingue vt ext.de ser.non ord.eo libentius. & de rebus eccl.non alie.consensus.

"seruus priuati sine libertate nõ ꝑt,ꝑmoueri

Nvllus.]Casvs. Prohibet hic Leo Papa ne quis episcopus ordinet seruum aliquem,nisi prius eorum volũtas accesserit, qui in eo seruo sibi aliquid vendicant potestatis, ne postea *in* seruitutem redigatur, cum immunis esse debeat ab omni vinculo qui castris dominicis applicatur.

h ¶*Eorum.*]id est,istius vel illius,distributiue.*sufficit enim vnius voluntas si plures sunt domini,*vt inst.de dona.§.erat olim.C.de com. ser.man.l.1.§.si autem.

i ¶*Aut voluntas.*]etiam si tacita,vt j.e.si seruus.

k ¶*Qui aliquid.*] argumentum,quòd omnium consensus est requirendus, quorum iuri in aliquo detrahitur, vt hic, & 85.dist. Archidiaconum.& extr.de offic.delega. super eo. C.de auctor. præstan. l.vltim.& ff.de aqua plu.arcen.l.in concedendo.66. dist. archiepiscopus.8.q.1.licet.

b ¶*Curiales.*] Hic assignat tertiam causam quare curiales non promouentur.Ioan.

Legem.] Casvs.Hoc ca.diuiditur in duas par.In 1.part.ostendit Greg.quòd qui militię,vel qui rationib. sunt publicis obligati, nec in clero,nec in monasterio suscipi debent,quia vitam sæculi nolunt fugere,sed mutare, cum eodem modo viuant in ecclesia sicut in sæculo, & hoc probatur per legẽ Mauritij Imperatoris:sed si voluerint causa religionis intrare monasterium,non recipiantur, nisi prius à publicis ratiociniis fuerint absoluti. in 2.part.quæ inc. ibi, *Si qui vero.* dicitur, quòd milites non sunt proprie in monasteriis suscipiendi,nisi vita eorum subtiliter inuestigetur, & per triennium in habitu laicali fuerint probati.

c ¶ *Legem quam piissimus.*] no. qualiter ex sequenti facto & præcedenti probatur medium, vt 28.di.quia.Nã ex bona vita præcedente & sequente pręsumitur medium, scilicet,quòd bono zelo petierit habitum monachalem.

Additio.Ad idem 33.q.1.c.1.secundum Hug.18.di. peruenit.Laur.

d ¶*Ex militaribus.*]milites non impedit religio sacramenti, quia & clerici sacramento tenentur episcopis,vt 23.dist.quamquam.& tamen eis inuitis possunt intrare religionem.19.q.2.duæ.

"Religiõis asperitas in quo habitu ꝑbãda est.

e ¶ *In suo.*]No. ꝙ in suo habitu quisque probandus est,vt hic,& 54. di. multos.& ext.de reg.super eo.& 17.q.2.si quis incognitus. "Di-

Source : BIU Cujas

Nvlli.]CASVS. quę ſitũ fuit in concilio Triburienſi, vtrũ ſeruus ſit promouendus? Et reſp. q̃ nõ, niſi prius à domino plenam libertatẽ conſequatur, chartula cui⁹ libertatis prius in publico legatur, & ſi nullus contradixerit, ordinetur. Si vero aliqs ſeruus per obreptionem fuerit ordinat⁹, deponatur, & eiuſdẽ ſit conditionis cuius ipſe ante fuit.

1 Poly. ibid. Burc. l. 2. ca. 21. Iuo p. 6. c. 41. Pann. l. 3. c. 48.

a ¶ *Cuius & c. in ambone publice legatur.*]ar. "q̃ ſi aliqua ſunt publicefacta, nemo poſt ea auditur contradictor. 8. q. 1. licet. & 16. di. quod dicitis. & 12. qu. 2. qui & humanis. ſim. extra qui ma. acc. poſ. c. vlt. arg. contra. 15. q. 6. c. 1. in fi.

"Publice facti⁹ nemo cõtradicere poteſt.

b ¶ *Ceciderit.*] ita ſit ſeruus ſicut prius, niſi ſit presbyter, vel diaconus, vt ĩ. e. ex antiquis. Sed nũquid gaudebit talis priuilegio clericali quantum ad canonem, ſi quis ſuadente. 17. q. 4. ar. q̃nõ, ext. de for. comp. c. 2. & 17. q. 4. ſi quis deinceps. arg. contra. ff. de dec. l. 6. Ad hoc dico, q̃ iſte in omnib. caret priuilegio clericali, præterquam in eo ſolo, q̃ non poteſt verberari ſine ſacrilegio, quia illud priuilegiũ datum eſt clericis nõ tantum fauore ipſorum, ſed etiam odio laicorum: vnde in odium laicorum vtitur eo, vt ext. de ſen. exc. contingit, & c. vniuerſitatis. ſed aliàs accuſari poteſt à bigamis, & iudicari à laico[a], licet ſecus ſit in clerico depoſito. 81. di. di. & tũ. & hoc ideo eſt, q̃ iſte fecit furtũ corporis ſui. & C. de fer. fu. l. 1. Item numquid poteſt contrahere matrimonium? Non, quia noluit, q̃ facere potuit. extr. de cõuer. coniu. quidam. Io. Non credo excommunicatũ qui depoſitum percutit, cum ſit priuatus omni dignitate, & priuilegio, quod habebat. arg. ad hoc 84. di. quiſquis. B.

2 Extra de ob. ad rat. ſi ord. c. magnus. Burc. l. 2. c. 37. Iuo p. 6. c. 137.

a Et eſt rõ, q̃ iſta priuilegia data ſunt, & in ſui fauorẽ q̃libet renũciare p̃t, & q̃b fecit indignũ. arg. C. de pac. l. ſi qui. Ioan. de Fan.

3 Iuo par. 6. c. 375. †*al. famulis.*

Qvi ex.] CASVS. Hoc ca. loqtur de ſeruis eccleſiarum, qui ordinari non debent, niſi prius libertatẽ ab epiſcopis conſequantur. & ſi honeſte in clericatu vixerint, poterũt ad maiores ordines promoueri. ſi vero in ſeruitutẽ ſiæ tm̃, vt propter ingratitudinem reuocẽ

"Serui ordinati p̃nt q̃ reuocari.

c ¶ *Religet.*]"Hoc ob ingratitudinẽ tinet in ſeruis eccleſiæ tm̃, vt propter ingratitudinem reuocẽ tur ĩ ſeruitutem. 12. q. 2. Octaua[b]. etiam ſi p̃sbyter ſit. 12. q. 2. diaconi. ſed in laicis ſecus. nam illi omne i⁹ quod habẽt in ſeruo, tenentur remittere. vnde non poſſunt reuocare ĩ ſeruitutem, nec tenet lex. C. d̃ epiſ. & cle. ſeruus. vbi habes, q̃ domino redditur ſeruus ſi deſerit monaſterium, per id q̃d habes ext. de cõd. ap. c. 2. ſed ſi vult tranſire ad aliud monaſterium, tunc diſtinguitur, vt ext. de ſer. non ord. eo libentius.

b Concord. tex. in l. 1. & 2. C. de li. & poſth. & in aut. vt cũ. d̃ ap. co. §. aliud quoq;. col. 8. & Sp. ti. d̃ iu. om. iud. §. 1.

4 Pol. l. 2. tit. 35. Burc. l. 2. c. 25. Iuo p. 6. c. 126. Pan. l. 3. c. 46.

†*crimine capitali.*]Ori.

QVI AVTEM. CASVS. Dicitur ĩ hoc §. q̃ illi ſerui q̃ promoueri debẽt, à dñis ſuis plenã debent cõſequi libertatẽ, ita q̃ ipſi in nullo teneantur ſuis dominis obnoxij.

5 Capit. l. 1. c. 88.

Qvicumque.]CASVS. Statutum fuit in cõcilio Toletano, q̃ illi liberti ordinentur q̃ à dominis ſuis directa manumiſſione ſunt liberati: ita q̃ nullũ in eis obſequium domini ſui retineant, & illi ſine crĩe appareant. ſi vero in eis obſequiũ retineatur, ordinari non debẽt, ne poſſint ſecundum voluntatem dominorum in ſeruitutem reuocari.

6 Extra de ſer. ñ or. c. 2. Bur. l. 2. c. 31. Iuo p. 6. ca. 32. Pann. l. 3. c. 163.

† *indiſcrete promouebantur*] capitu.

† *aut latitans*] capit.

d ¶ *Nullũ obſequium.*]

"Dicunt q̃dam, q̃ obſequium, quod conſiſtit in nõ faciendo, ſ. libertis rede nõ vocãdo in ius, vel quod in reuerẽtia conſiſtit, vt de aſſurgendo, non poteſt patronus remittere: q̃a illud naturaliter debetur, vt C. de bo. li. l. vl. C. de ĩ ius vo. l. 2. Sed hoc nõ eſt verum: q̃a ſuper eo poteſt libertus tranſigere. ff. de cond. ind. l. ſi non ſortem. §. libertus. & bene concedo, q̃ generali remiſſione nõ tollitur (vt ibi dicitur) ſed ſpeciali[c] põt. Nec tenet quod eſt ext. de ſer. non ord. c. nullus. Non enim in eo retinere poteſt aliquid iuris, licet ſit ar. contra ĵ. e. frequens. in fi. Io. Vel melius dic, q̃ honeſta cõditio fuit ibi appoſita, quam quia non ſeruabat, degradari iubetur in illa decreta. nullus. Bar.

"Pronus q̃ iura poteſt libertis remittere.

† *ignorauerit*]capitul.

c Vt ff. de cond. & de. nonnũquã. in fin.

e ¶ *Ex clericis.*] quod tamẽ facere non poſſunt, niſi probata cauſa ingratitudinis, vt 15. q. 7. epiſcop⁹ ſacerdotibus.

7 Ex conc. Tole. 1. c. 10

Si quis.]CASVS. Dicitur hic, q̃ neq; adſcriptitius, neque originarius, neque libertus ordinari debet: niſi probatæ vitę fuerit, & cõſenſus patroni acceſſerit.

De re

B ¶ Nullus.] *Caput hoc videtur confectum ex titulo, qui in codice canonum præponitur primo decreto Leonis primi, & ex parte poſteriore ipſius decreti, in qua exceptio eorum, quæ prius ſtatuit continetur: prior autem pars, quæ hic deeſt, habetur ĵ. e. c. admittuntur.*

Item ex concilio[A] *Triburienſi.*

¶ De ſeruili conditione nullus ad ſacros ordines deueniat. C. II.

1 NVlli de ſeruili conditione ad ſacros ordines promoueantur, niſi prius à propriis dominis legitimam libertatem conſequantur: cuius[a] libertatis charta ante ordinationem in ambone publice legatur, & ſi nullus contradixerit, rite conſecrabuntur. Porro ſeruus non canonice conſecratus, poſtquam de gradu ceciderit[b], eius conditionis ſit, cuius fuerat ante gradum.

A ¶ Concilio Triburienſi.] *Huius capitis in conc. Tribur. c. 29. ſententia potius habetur, quam verba, quæ aliqua ex parte videtur conuenire cum iis, quæ ſcribũtur primo libro capitularium, ca. 88. de ordinatione ſeruorum. ver. & quandoque.*

[*Ex concilio Carthaginenſi*[A] *1. c. 8.*]

PALEA. C. III.

2 MAgnus epiſcopus Aſtiagenſis dixit, quid dilectioni veſtræ videtur, procuratores, actores, & executores, ſeu curatores pupillorum ſi debeant ordinari? Gratus epiſcopus dixit: ſi poſt depoſita vniuerſa, & reddita ratiocinia, actus vitæ ipſorum fuerint comprobati in omnibus, debent & cũ laude, cleri, ſi poſtulati fuerint, honore munerari. Si enim ante libertatem negotiorum, vel officiorum ab aliquo ſine conſideratione fuerint ordinati, eccleſia[B] infamatur. Vniuerſi dixerunt, recte omnia ſtatuit ſanctitas tua, ideoque ita eſt, & noſtra iſta quoque ſententia.

A ¶ Carthag.] *In codicibus impreſſis citatur ex Moguntinenſi. Emendatum vero eſt ex Bur Burchardo, Iuone, decretal. in c. vni. de oblig. ad ratioc.*

B ¶ Eccleſia infamatur.] *Sic emendatum eſt ex concilio, & decret. & Burchardo, & Iuone. Antea legebatur,* ab eccleſia infirmẽtur.

Item ex concilio Toletano nono, c. 11.

¶ Poſt donum libertatis famuli eccleſiæ reuocentur in clerum. C. IIII.

3 QVi ex familiis † eccleſiæ ſeruituri deuocantur in clerum ab epiſcopis ſuis, neceſſe eſt, vt libertatis percipiant donum: & ſi honeſtæ vitæ claruerint meritis, tunc demum maioribus fungantur officiis. Quos vero flagitij ſordidauerit incorrigibilis noxa, perpetua ſeruitus conditionis religet[c] in catenam.

Qui autem ordinandi, à dominis ſuis libertatem conſequuntur, ab eorum patrocinio penitus debent eſſe alieni, vt in nullo eorum obſequiis inueniantur obnoxij.

Vnde in concilio Toletano quarto, c. 72. legitur.

¶ Ad clericatum ſuſcipiuntur qui nullo obſequio retento à dominis ſuis libertatem percipiunt. C. V.

4 QVicumque libertatem à dominis ſuis ita p̃cipiunt, vt nullum ſibi in eis obſequium[d] patronus retentet, iſti ſi ſine crimine † ſunt, ad clericatus ordinem liberi ſuſcipiantur: quia directa manumiſſione abſoluti noſcuntur. Qui vero retento obſequio, manumiſſi ſunt, pro eo, quòd adhuc patroni ſeruitute tenentur obnoxij, nullatenus ſunt ad eccleſiaſticum ordinem promouendi, ne, quando voluerint eorum Domini, fiant ex clericis[e] ſerui.

[*Ex concilio Toletano*[D] *8 2. c.*][5]

PALEA. C. VI.

6 DE ſeruorum ordinatione, qui paſſim ad gradus eccleſiaſticos promouentur †, placuit omnibus cum ſacris canonibus concordari debere: & ſtatutum eſt, vt nullus epiſcoporum deinceps eos ad ſacros ordines promouere præſumat, niſi prius à dominis propriis libertatem conſecuti fuerint. Et, ſi quilibet ſeruus dominum ſuum fugiens, aut † per litteras, aut adhibitis teſtibus munere conductis, vel corruptis, aut qualibet calliditate, vel fraude ad gradus eccleſiaſticos peruenerit, decretum eſt, vt deponatur: & dominus eius eum recipiat. Si vero auus, vel pater ab alia patria in aliam migrans in eadem prouincia filium genuerit, & ipſe filius ibidem educatus, & ad gradus eccleſiaſticos promotus fuerit, & vtrum ſeruus ſit, ignotum † ſit, & poſtea veniens dominus illius legibus eum acquiſierit, ſancitum eſt, vt ſi dominus eius illi libertatem dare voluerit, in gradu ſuo permaneat. ¶ Si vero eum catena ſeruitutis à caſtris dominicis abſtrahere voluerit, gradũ amittat, quia iuxta ſacros canones, vilis p̃ſona manens ſacerdotij dignitate fungi non poteſt.

D ¶ Toletano.] *Sic etiam citatur apud Burchardum, & Iuonem. In Pannormia à ver.* ſi quilibet ſeruus. *citatur ex primo libro capitularium, vbi integrum extat hoc caput, atque etiam caput poſt hoc, ſecundum.* De rebus vero illorum.

7 *Item ex concilio Martini Papæ* [*i. ex ca. Mart. epiſcopi Bracarenſis, c. 46.*]

¶ Sine patroni conſenſu non ordinetur, qui patrocinio cuiuſlibet eſt obligatus. C. VII.

SI quis obligatus eſt tributo ſeruili, vel aliqua conditione, vel patrocinio cuiuſlibet domus, non eſt ordinandus clericus: niſi probatæ vitæ fuerit, & patroni conſenſus acceſſerit.

Source : BIU Cujas

De *rebus.*]CETERVM. Casvs. Dicitur hic q̃ si serui sine libertate ad ecclesiasticos honores irrepserint, presbyter amissio ne peculij mulctetur, diaconus det vicarium, vel in seruitutẽ reuocetur. Ceteri vero ab istis in seruitutem reuocẽtur: quod probatur seq. c. Et est iste secundus articulus huius distinctionis.

a ¶ *Ceterum.*] Hic agitur qd iuris sit, si seruus ordinatur nõ adpta libertate. "Vnde no. q̃si sciente, & cõtradicente dño ordinatur, reuocatur ī seruitutẽ, ẽt si sacerdos factus sit secundum quosdam, licet Hugo hoc neget[a], vt j.e. q̃s aut. Si sciente, & non contradicente domino in clerũ fuerit ordinat[a], ex hoc ipse liber fit, & ingenuus, vt j.e. si seruus. secũdo. Si autem Domino ne sciente, distinguitur: aut epo sciẽte, aut ignorãte. Si sciẽte epo, vel eo qui præsentat ipsum ordinetur, duplum restituet domino ẽpiscopus vel præsentans. j.eo. si seruus absente. Si vero epo & præsentatore ignorante, tunc locum habet hoc c. prox. j.

"Serui sine libertate ordinati, an sint in seruitutem reuocandi.
1 Burch. l. 2. c. 23. Iuo p. 6. c. 38.
†*al. peculio.*
a j. c. proxi. de hoc ext. de ser. non ord. c. 2.
†*vendicare*] capi.
† *al. martyrio.*

[*Ex concilio Toletano a capitulo secundo.*]
PALEA. C. VIII.

1 De rebus vero illorum, vel peculiari †, qui à propriis dominis libertate donantur, vt ad gradus ecclesiasticos iure promoueantur, statutum est, vt in potestate dominorum consistat quidquid ante libertatem habuerunt, vtrum illis concedere, an sibi retinere † voluerint.

a ¶ Toletano.] *Hæc palea in capitularibus habetur coniunctẽ cum palea antecedente.* De seruorum, *sed apud Burchardum, & Iuonem ex eodem Toletano separatim reseruntur.*

Ceterum a si à Dominis suis libertatẽ consecuti non fuerint, & ad ecclesiasticos ordines aliquo modo irrepserint, presbyter peculij amissione mulctetur: diaconus vero, aut vicarium pro se præstabit, aut in seruitutem reuocabitur: ceteri vero gradus non possunt quemquam à nexu seruitutis absoluere.

Vnde Gelasius scribit Martino †, & Iusto episcopis.

¶ Seruus si latenter irrepserit ad sacerdotium, peculij amissione mulctetur. C. IX.

2 Ex antiquis regulis, & noũel la synodali explanatione cõ prehẽsum est personas obnoxias seruituti, cingulo cælestis militiæ non præcingi[3]. Sed nescio vtrum ignorantia: an voluntate rapiamini, ita vt ex hac causa † nullus pene episcoporum videatur extoris. Ita enim nos frequens, & plurimorum querela circumstrepit, vt ex hac parte nihil penitus putetur constitutum. ¶ [4] Actores siquidem illustris viri filij nostri Amãdi grauiter conqueruntur homines suo iuri debitos, alios iam clericos, alios iam diaconos ordinatos, cum solum post modernum concilium (quod tantorum collectione † Pontificum sub omnium saluberrime prouisionis assensu cõstat esse perfectum) huiusmodi personæ susceipi non deberent: verum etiam si qui forte in diuinæ cultu militiæ ante fuerint [b] ignorãtia faciente, susceptι: eliminati prorsus, & exuti religioso priuilegio [c] ad dominorũ suorum possessiones iusta debuerint admonitione cõpelli. Et ideo fratres chariſſimi, eos, quos supradicti viri actores in clericatus officio monstrauerit detineri, discussos, & obnoxios approbatos, custodito legũ tramite, sine intermissione restituite: ita vt si quis iã ex his presbyter reperitur, in eodem gradu peculij [d] sui † amissione mulctatus maneat. Diaconus vero aut vicarium [e] præstet, aut si nõ habuerit, ipse reddatur. Reliqua vero officia sciant neminẽ posse ab hac obnoxietate, si conuincitur, vendicari, quatenus hoc ordine custodito, nec dominorum iura, nec priuilegia vlla ratione turbentur.

Item Herculentio, Stephano, & Iusto episcopis.

¶ Seruus, clericus factus, seruituti obnoxius maneat. C. X.

5 Frequẽs equidem, & assidua nos querela circumstrepit de his pontificibus, qui nec antiquas regulas, nec decreta nostra nouiter directa cogitantes, obnoxias possessionibus †, obligataſq; personas veniẽtes ad clericalis officij cingulũ non refutant. ¶ [6] Nuper enim actores illustris feminæ Placidæ, petitorij oblatione conquesti sunt, Sabinũ Marcellianensis, siue Clusitanæ † vrbis antistitem, Antiochum seruum iuris patronæ suæ (absentis dominæ occasione captata) ad presbyterij honorem vsque perduxisse, eiusque fratrem Leontium clericalis officij priuilegio decorasse. Et ideo fratres chariſſimi, inter supradictos actores [f], & eos, qui extremę conditionis repetuntur obiectu, cognitionem vobis nostra auctoritate deputamus, vt omni veritate discussa, si reuera obiectam sibi maculam, iustæ refragationis non poterit ratione diluere [g], Leontium clericum, quem gradus præfinitus legibus non defendit, ad sequendã conditionis suæ necessitatem modis omnibus reddi [h] iubeatis[B]: Antiochũ vero quia propter sacerdotium reconciliari † nõ potest, si in sua ecclesia in hoc, in quo est, honore collocare desiderat domina, non velut redditum sibi habeat, sed pro mysteriorum celebratione susceptum.

Frequens.]Casvs. Sabinus Marcellianẽsis vrbis eps ordinauit duos seruos Placidæ, sc. Antiochũ ī ps byterum, & Leontium in clericũ. Conquesta est Placida Papæ per suos procuratores. Papa vero reprehendendo eos qui talia faciunt, committit causam tribus epis, s. Herculentio Stephano, & Iusto, sub hac forma, vt Leontium omnino dominæ suæ reddant, si iuste non poterãt refragari: Antiochum vero, q̃ iam gaudet sacerdotij prerogatiua, si dña vult eũ in sua ecclesia collocare, habeat illum nõ velut seruum, sed p̃ ministeriorum celebratione susceptũ.

†*al. sui sola.*
¶ Poly. ibid. Ans. l. 7. c. 30

f ¶ *Actores.*] i. procuratores, "& sic in causa liberali interuenit curator, cõtra id 2. q. 6. si quãdo. Sed ibi loquitur de eo qui impetitur: hic de eo qui impetit. hic habes, q̃ ciuiliter agitur, & tñ ad depositionem, sic 47. di. quoniam. cõtra regulam illam ff. de & ho. rescripto. & ext. đ acc. qualiter. Sed hoc ideo ẽ: quia aliter non posset restitui domino nisi deponeretur.

" Procurator in causa liberali interuenit.
†*al. possessoribus.*
6 Iuo par. 6. c. 354. Pann. l. 3. c. 165.
†*al. Cusillimun.*
natis.

g ¶ *Diluere.*] "hic habes, q̃ incumbit on[a] q̃que reo probationis [d] reo, cõ incumbit. tra id. 6. q. vl. c. vl. Præ dPõt dici q̃ terea ei qui est in pos si fuit diu in sessiõe libertatis, pro possessiõe libatio incumbit. Sed bertatis, adic q̃ non habet ideo liàs cõtradi cõmoda possessoris, ceret. j.e. si qa vitiose fuit in pos seruus sciẽsessiõe, vt C. de prob. te. & intelli l. vis eius. Vel dic, q̃ gitur de cle ideo probat, quia ser rico secula- uus nõ p̃t interuerte ri, secus de re possessionem suã, li monacho, cet sit fugitiuus. ff. de vt ibi no. se ac. pos. rẽ quæ nobis. cũdum Pet. Sed quare nõ conuenit istos coram sæculari iudice, cum seru[a] fugitiuus, & gerẽs se pro libero, remittendus sit ad forum domini: licet alibi inueniatur? vt C. vbi & ap. quem causa sta. l. 1. Sed hoc facit priuilegium ordinis.

" Probatio incumbit reo.

Additio. Dicas, q̃ in spiritualib. nec incidenter, nec principaliter potest laicus iudex cognoscere. ext. de ord. cog. tuam. qui

" Consecratio rei aĩatę & ĩanimatę est diuersa.

quam

bAdđ an & qñ id fiat, no. ī l. iubemus. C. de test. vbi viđ not. in add. c. fi. de cõst. tex. est. & Bar. in l. leges. C. de legibus.
c đ hoc no. ẽ. eo. c. 2. Ad hoc facit ẽ. 50. di. vt cõstitueretur. ī pr. & c. accedẽs. Arc.

b ¶ *Ante fuerint.*] arguitur constõem extẽdi ad præterita[b]. 3. q. 4. omnes. & 10. q. 1. sic quidam. arg. contra ext. de const. cognoscentes[c].

c ¶ *Religioso priuilegio.*] ergo videtur, q̃ auferatur eis priuilegium clericale. đ hoc ar. 84. dist. quisquis.

d ¶ *Peculij.*] sed nonne peculium domini est? 13. q. 2. illud. quæ ergo est hæc pœna? Dic, peculij, id est, rerum quas post sacerdotium est lucratus, vel forte habuit vsum peculij, & ille auferetur ei.

e ¶ *Aut vicarium.*] sed vnde dabit, cum nihil habeat? Sed dic q̃ suũ videtur esse quod inuenitur apud ipsum, & lucratur conniuentib. oculis domini. ff. de ma. l. 3. Dominus enim recipiẽdo rem à seruo, ipsius videtur approbare dationẽ, vt C. đ cond. ob tur. cau. l. vl. simi liter seruus reipublicæ cum manumittitur, dabit vicarium pro se, vt C. de ser. reipub. ma. l. 1.

¶ *Vicarium.*] arg. quòd quis dando vicarium liberat se. sic 36. q. 1. de raptorib. Sed quid si ad præsens non potest habere vicarium, numquid postea dando pretium liberat se? Satis credo, quòd sic. arg. C. de patri. qui fil. distr. l. 2.

B ¶ Reddi iubeatis.] *In plerisque vetustis exemplaribus Gratiani, Anselmo, Iuone, & Polycarpo legitur,* redhibete. *sed ob glossam nõ est mutatum.*

h ¶ *Reddi.*] Quæri consueuit quare seruus alienus consecratus domino reddatur, & non res aliena consecrata, vt 14. qu. vlt. comperimus? Respondeo, quia in rebus inanimatis nullus perpenditur dolus. sic. 7. q. 1. episcopus. " Item quia ibi est cõsecratio in superficie, sed in homine est in anima, & lex dicit, q̃ alia est ratio in homine, est diuersa.

Source : BIU Cujas

quàm in alia re. ff. de leg. 1. ſi domus. §. cum alicui.

Vis.]Casvs. Maxima illuſtris femina cõqueſta eſt domino Papæ per ꝓcuratores ſuos, ꝙ Lucerinus eps duos ſeruos originarios, Silueſtrum. ſ. & Candidum contra canones, & ea contradicente, in diacones ordinauit. de quo Papa eũ reprehendit, & præcipit Rufino & Aprili epiſcopis, vt ſi vera ſint, à ſacris officiis repellantur, cum non ſint legitime ordinati.

1 ſ. diſt. 10. c. 31. Iuſtin. nouel. cõſt. 123. circ. fin. Deuſdedit part. 4. Iuo p. 6. ca. 104. & p. 4. c. 179 Pã. l. 2. c. 150

a ¶*Repellantur.*]i. reſtituantur ei. Et ſic hẽs hic, ꝙ plus valet contradictio, quã abſentia. contra regulã ext. de ele. ꝙ ſicut[a]. Item habes hic, quod id qđ poſt probabilẽ cõtradictionẽ factũ eſt, caſſatur, numquid eodẽ modo eo ipſo quod aliquid poſt probabilem appellationẽ factum eſt, caſſandum eſt ſtatim? quod videtur, vt 2. q. 6. quoties. in fine. Dico ꝙ non, niſi ꝓbetur cauſa appellationis, vt ext. de teſtib. ex parte Adæ. ext. de reſt. ſpol. audita. cum diſtinctione ext. đ ap. interpoſita. vel dic vt ibi, vel hoc eſt in optione petentis qđ maluerit. 2. qu. 1. in primis. Sed nõne eſt contrarium? ĩ. e. ſi ſeruus. ibi enim epiſcopus ſciens cõdemnatur in duplum. Sed poteſt eſſe, ꝙ epiſcopus condemnetur, & ſeruus reſtituatur.

Idem Rufino, & Aprili epiſcopis.

¶De eodem. C. XI.

1 QVis aut leges principum, aut patrum regulas, aut ad monitiones modernas dicat debere contemni, niſi qui impunitum ſibi tantum æſtimet tranſire commiſſum? Actores ſiquidem filiæ noſtræ illuſtris, & magnificæ feminæ Maximæ, petitorij nobis inſinuatione conqueſti ſunt, Silueſtrum, atque Candidum originarios ſuos contra conſtitutiones, quæ ſupradictæ ſunt, & contradictione præeunte à Lucerino pontifice diacones ordinatos. Ideo, fratres chariſſimi, tantæ præuaricationis exceſſus noueritis ſagacius inquirendos, & ſi conſtiterit querelam veritate fulciri, continuo, qui contradictione præeunte non legitime ſunt creati, à ſacris officiis repellantur[a].

Item epiſcopis per Lucaniam, &c. epiſt. 1. ca. 16.

¶Nec ad religioſæ vitę propoſitum, nec ad clericatus officium ſerui ſine dominorum conſenſu admittantur. C. XII.

2 GEneralis etiam querelæ vitanda præſumptio eſt, qua propemodum cauſantur vniuerſi paſſim ſeruos, & [b] originarios dominorum iura, poſſeſſionumque[A] fugientes ſub religioſæ conuerſationis obtentu, vel ad monaſteria ſeſe conferre, vel ad eccleſiaſticũ famulatum, conniuentibus quoque præſulibus indifferenter admitti. Quæ modis omnibus eſt amouenda pernicies, ne per Chriſtiani nominis inſtitutum [c], aut aliena peruadi, aut publica videatur diſciplina ſubuerti: præcipue cum nec ipſam miniſterij clericalis hac obligatione fuſcari conueniat dignitatẽ, cogaturq; proſtatu militantium ſibi, conditioneq; h ¶*Reddantur.*]Poſtquam ſcit eccleſia ea eſſe alterius. "Sed ponęꝙ prælatus ſciat rem non eſſe eccleſiæ, numquid ſtatim tenetur reſtituere? videtur hic ꝙ ſic, & ext. de ſim. per tuas. in fi. & ext. de poſtu. bonæ. 2. quia bonam fidem debet agnoſcere, vt ff. man. quintus. Dico ꝙ ſi diffidit de iure eccleſiæ, denuntiabit illi, quem credit dominum, vt rẽ petat: nec in hoc facit fraudem, vt ff. de ne. geſ. at qui natura. §. cum me abſente. & de hoc inuenies 34. q. 2. ſi vero.

"platus qđ dẽt facere de re, quã ſcit nõ eſſe eccleſię ſuę

iurgari[d], aut videri (quod abſit) obnoxia. [3] Quibus ſolicita competenter interdictione prohibitis, quiſquis epiſcopus, presbyter, aut diaconus, vel eorum, qui monaſteriis præeſſe noſcuntur, huiuſmodi perſonas apud ſe tenentes non reſtituendas patronis, aut de inceps vel eccleſiaſticæ ſeruitutiⁱ[e], vel religioſis congregationibus putauerint applicandas, niſi voluntate forſitan dominorũ ſub ſcripturę† teſtimonio primit[9] abſolutas, vel legitima trãſactione [f] cõceſſas, periculum ſe proprij honoris non ambigant, communioniſque ſubituros, ſi ſuper hac re cuiuſquam verax nos querela pulſauerit. ¶Magnis quippe ſtudiis, ſecundum beatũ Apoſtolum præcauendum eſt, ne fides, & diſciplina Domini blaſphemetur. *Idem.*

¶Nihil perire credimus eccleſiaſticis vtilitatibus, ſi, quæ ſunt aliena[g], reddantur[h].

3 Iuo par. 16 c. 47.

HOC TVNC. Casvs. Tangitur hic tertius articulus huius di. dictum eſt ſ. ꝙ ſerui nõ debent ordinari inuitis vel ignorantib. dominis. & ſi ordinati fuerint, ſunt eis reſtituendi: quod verũ eſt cum dominus & ſeruus ſunt Chriſtiani. Sed ſi Iudæus mancipium Chriſtianum emerit: iudicis vel epiſcopi auctoritate debet eo ſuito ad libertatẽ perduci. Et hoc probat per ſequentia capitula.

† *al. ſcriptionis.*

i ¶*Iudæus.*]Diſtingue, aut ſeruus Iudæi eſt vernaculus, i. ex propria ancilla nat[9]: aut emptitus. Si eſt emptitius: aut emit eũ antequam fuit Chriſtianus, aut poſt. Itẽ ſi emit eũ ante: aut emit eum cã ſeruiendi, aut cã mercimonij. "Ver naculus ſi vult fieri Chriſtian[9], ſtatim eri lũt baptizapitur in libertatẽ nul ri an eripiã lo pretio dato, vt C. đ epiſ. & cl. Deo nobis. §. vl. Si enim emptus ad ſeruiendum, ſine p̃ tio liberatur, ſi vult fieri Chriſtianus: multo magis qui natus ẽ ex ancilla propria, ſine pretio liberatur, ſi vult fieri Chriſtianus. Dicit enim Greg. pro illo ſolo dandum pretium, qui cauſa mercimonij eſt empt[9], vt ĩ. e. fraternitatem. Si autẽ eſt emptus poſt quam fuerit Chriſtian[9], liber efficitur nullo pretio dato: quia commercium Chriſtiani penit[9] eſt ei interdictum, vt ĩ. e. mãcipia. Si autem eſſet emptus dum eſſet paganus: ſi cauſa ſeruitij eſt emptus, & vult fieri Chriſtianus, liber efficitur ſine pretio, vt ĩ. e. fraternitatem. Si autem cauſa mercimonij eſt emptus: ſi eum venalem non exponit intra tres menſes, poſtea ſine omni pretio liberatur: quia præſumitur quòd ad ſeruiendum eum emerit: vt eo. c. fraternitatem. Si autẽ intra tres menſes eum exponit venalem, & forte eum vendere non poteſt: ſi vult fieri Chriſtianus, liberatur relicto pretio duodecim ſolidorum, ext. de Iudæ. c. 1. Idem per omnia ĩ ſeruis Paganorum: licet Hugo dicat quòd ſi vernaculus Pagani fiat chriſtianus, tenetur ſeruire domino ſuo[c] ſecundum illud Apoſt. Quicumque ſerui ſunt ſub iugo infidelium, Dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur. Et alibi, Serui ſubditi eſtote dominis, &c. Et ſecundum hoc poteſt Paganus eſſe dominus Chriſtiani: ſed non fieri.

1. Tim. 6. 2. Petr. 2.

" Serui Iunaculus ſi vult fieri dæorũ ſi vo Chriſtian[9], ſtatim eri lũt baptiza pitur in libertatẽ nul ri an eripiã lo pretio dato, vt C. đ tur ſtatim ĩ epiſ. & cl. Deo nobis. libertatem.

4 C. ne Iud. Chri. mãcipiũ. §. nulla. 6 Vñ đt illđ eẽ in verna culis Iudęorum pp eorum perfidiã & magis ſuſpectã eo rũ cohabitationẽ. ſed vt p̃dcm eſt idẽ dicẽdũ eſt in vtriuſq;. C. đ epi. & cler. Deo nobis. quia hodie pagani fere oẽs iudaizãt diſcernẽdo cibos, & alios ritus exercẽdo, ſecundum Lau.

Mancipia Chriſtiana.] Casvs. Quidam Iudæi quoſdam ſeruos Chriſtianos emerunt: quæſiuit Libertinus epiſcopus, quid inde eſſet faciendum: & mandat ei Papa Gregorius vt eos ad libertatem perducat, ne Chriſtiana religio ſubiecta Iudæis polluatur.

dAd idẽ eſt text. ĩ l. fi. & ibi Bar. & p tot. C. đ iud.

[a] ¶*Et originarios.*]"Originarij ſunt qui ex adſcriptitiis nati ſunt in ipſo ſolo, vt C. de agr. & cen. l. colonus. li. 11. & tales ſine gleba non poſſunt vendi, vt C. de agr. quemadmodum. nec videtur eſſe differentia inter eos & ſeruos, vt C. e. ne diutius. Adſcriptitij aũt ſunt q per 30. annos fuerunt in ſolo. C. e. cum ſatis. Io. "Adſcriptitij enim duobus modis fiunt: aut preſcriptione, aut duplici confeſſione per ſcripturam bis factam, vt C. de agr. & cenſi. cum ſcimus. Ber.

"originarij qui ſunt.

"Adſcriptitij dupliciter fiunt.

[b] Facit ad hoc tex. ĩ l. 2. C. de ind. vid. l. memi nerint.

[c] ¶*Inſtitutum.*] id eſt, ne fauore eccleſiæ aliquid iniuſte ſtatuatur[b]: quia prætextu pietatis non eſt facienda impietas, vt 14. q. 5. forte. & 1. q. 1. non eſt putanda.

[d] ¶*Iurgari.*]id eſt, litigari.

[e] ¶*Seruitutis.*]id eſt, clericatui.

[f] ¶*Tranſactione.*]"Et nonne hoc eſt ſimonia, vt quis ſe emat vt prouerũ cõmittatur, ſi qs emat ſeipſum vt promoueatur. Sed dic ꝙ hic nõ ſit trãſactio ſup ordine, ſed ſuper libertate, vel ſup ipſo ſeruo: & ſuper ſeruitio p̃t fieri tranſactio. 36. q. 1. de rap. nec eſt magis ſimonia, q̃ ſi quis emeret terrã vt ibi ædificaret eccleſiã: ſed tñ ipſe ſeruus non p̃t trãſigere cũ dño, vt C. de tranſa. interpoſitas.

"Simonia

[g] ¶*Aliena.*]ĩ. 12. q. 2. fraternitas. ĩ. 14. q. 6. ſi res aliena propter quam.

[A] ¶Poſſeſſionumque.] *Emendatum ſic eſt ex decreto Gelaſij, cum antea legeretur,* poſſeſſionemque. *Nam originarij non ſolum dominis, ſed fundis, ac poſſeſſionibus addicti erant. l. quemadmodum. & l. originarios, lib. 11. e. ti. de agric. Ac propterea ſupra in c. frequens. nõ eſt mutata vox,* poſſeſſionibus, *quamuis in pleriſque vetuſtis codicibus legatur,* poſſeſſoribus.

[B] ¶Idem] *Hæc non ſunt inuenta apud Gelaſiũ, neque apud ceteros collectores habentur.*

3 *Hoc tunc obſeruandum eſt, cum dominus & ſeruus eiuſdem profeſſionis inueniuntur. Ceterum ſi Iudæus ⁱ mancipium Chriſtianum emerit, iudicis, vel epiſcopi auctoritate, etiã eo inuito, ad libertatem debet perduci.*

Vnde Gregorius Libertino præfecto Siciliæ, lib. 2. epiſt. 37. ſeu c. 76.

¶Ad libertatem perducantur mancipia Chriſtiana à Iudæis comparata. C. XIII.

4 MAncipia[k] Chriſtiana, quę cumq; Iudęum cõparaſſe patuerit, ad libertatẽ [l] iuxta legũ p̃cepta ſine omniambiguitate perducite[m], ne, qđ abſit, Chriſtiana

k ¶*Mancipia Chriſtiana.*] ante emptionem.

l ¶*Ad libertatem.*] ĩ. 17. q. 4. Iudas qui contra[d]. Sed hic de eo agitur quem conſtat eſſe Chriſtianum, ibi de eo qui mentitur eſſe Chriſtianum, vt euadat iugum ſeruitutis.

m ¶*Perducite.*]id eſt, perductos oſtendite: quia ſtatim liber eſt, ext. de Iud

Source : BIU Cujas

de Iudæ.c.2. tamẽ coloni possunt esse Iudæorum, vt ibi dicitur. Sed numquid Christianus potest emere Iudæum mancipium? Sic tamẽ vt cum illo non moretur, vt 28.q.1.sæpe.& c.nullus Ioan.

NVlla officia. CASVS. In hoc c. duo dicuntur. Primum est, qđ publica officia non sunt committenda Iudæis, occasione quorũ possint offẽdere Christianos. Secundũ est, ꝙ serui Christiani ab eis circuncisi, vel Iudaico ritu maculati, p̃tio nullo reddito ad libertatẽ pducantur.

a ¶ *Nulla officia.*] j. 17. q.4. constituit.

† *al. iudæos op⁹ est agere*

b ¶ *Occasio.*] ar. ꝙ nemo cogitur sibi eligere exosum, vt 63.di.c. vl. Io. arg. 54. dist. c. 1.

c ¶ *Non reddito.*] secũdum legem decapitatur. C. ne Iudęus Christianum man. l. vnica.

DE HIS AVTEM. Supra ostẽsum est qd fieri dẽat de seruis Christianis, quos Iudæi emerunt. Nunc ostẽdit qd iuris sit de seruis ĩ fidelib. & emptis ab eis. Et de hoc scribit Greg. Fortunato Neapolitano episcopo.

11o. diac. l. 4 nu. 47.

2 Iuo p. 13. c. 106. Pol. l. 7. tit. 14.

F *Raternitatem.*] CASVS. Iudęi Neapolim habitãtes emẽrũt seruos pagnos vel Iudæos cã mercimonij đ extraneis finib. quos Neapoli hẽbãt, q volebant fieri Christiani: sed eorum dñi nõ permittebãt, imo eos vendebant. Quę̃siuit Fortunatus ep̃s Neapolitanus qd de hoc esset faciendũ. Et resp. Greg. vt sua solicitudine ĩ libertatẽ vẽ dicẽtur, nec aliis vendi patiatur: hac tamẽ consideratione seruata circa Paganos, vt intra tres menses ab eo tpe quo Neapolim ducti sũt, venales eos exponãt emptores Iudæi: intra quos si dũ emptor cui vendãtur ĩ inuenitur, ad ecclesiam cõfugerint, Christiani fiant, & p̃tium recipiãt à Christiano emptore: vel alius recipiat ꝑ eis si absẽtes sunt: idẽ est, & si extra ecclesiam dixerint se velle fieri Christiãos. Si vero intra tres mẽses eos venales nõ exposuerint, & nolũt fieri Christiani: nullus đ cetero emat eos ad seruitẽdũ: & nullo redditio p̃tio ad libertatẽ pducantur: qa p̃sumitur ꝙ tm̃ ad seruitẽdũ sibi emerũt, & nõ ad vendẽdum: ita posuit Beneuen. casum, & ita ẽt sentit Hug. ĩ sũma sua. Probabiliter tm̃ p̃t dici, ꝙ principium c. vsq; ad locum illum, *Hi vero.* intelligitur đ Iudęis vel Paganis seruis, qui causa mercimonij non habebantur: qui indistincte perueniunt ad libertatem si volunt fieri Christiani. Reliqua vero pars loquitur de illis qui causa mercimonij emuntur. Tu tamen prudẽs lector deliberabis casum in melius commutando, sicut tibi videbitur.

† *al. extraneis.*
† *cui vendi debeant*] Orig.

religio Iudæis subdita polluatur.

Item ex concilio Toletano 3.c.14.

¶ Officia publica Iudæis non sunt committenda. C. XIIII.

NVlla officia [a] publica Iudæis † iniungantur, per quæ eis occasio [b] tribuatur, Christianis pœnam inferre. Si qui vero Christiani ab eis iudaismi ritu sunt maculati, vel etiam circumcisi, non reddito [c] pretio ad libertatem, & religionẽ redeant Christianam.

De his autem, qui in infidelitate empti, ad gratiam baptismi venire desiderant, quid fieri debeat, Gregorius Papa scribit Fortunato Neapolitano episcopo libro quinto, epistol. 31. seu c. 131.[1]

¶ In libertatem vendicentur serui, qui ab infidelitate ad fidem accedunt. C. XV.

[2] FRaternitatem vestrã de his oportet esse solicitam. Et si de Iudæorum seruitio non solum Iudæus, sed etiam quisquam paganorum fieri voluerit Christianus, postquam voluntas eius fuerit patefacta, ne hunc sub quolibet ingenio, vel argumento, cuipiam Iudæorum venundandi facultas sit, sed is, qui ad Christianam conuerti fidem desiderat, defensione vestra in libertatem modis omnibus vendicetur. ¶ Hi vero, quos huiusmodi oportet seruos amittere ne forsitan vtilitates suas irrationabiliter ęstiment impediri, solicita vos hæc conuenit consideratione seruare, vt si paganos, quos mercimonij causa de externis † finibus emerint, intra tres mẽses, dum emptor, cui † venditi fuerint [d], non inuenitur, fugere ad ecclesiam forte contigerit, & velle se fieri dixerint Christianos, vel etiam extra ecclesiam hanc talem voluntatem prodiderint, pretium eorum à Christiano scilicet emptore percipiant [e]. Si autem post præfinitos tres menses quisquam huiusmodi seruorum velle suum edixerit †, & fieri voluerit Christianus, nec aliquis eum post modum emerit † [f], nec dominus qualibet occasionis specie audeat venundare, sed ad libertatis proculdubio præmia ꝑducatur: [3] quia hunc non ad vendendum, sed ad seruiendum sibi dicitur † [g] comparasse †.

† *al. dixerit.*

† *temere*] ori.

3 Io. diac. l. 4 c. 46.

† *intelligitur*] Orig.
† *al. seruasse.*

d ¶ *Venditi fuerint.*] i. debent vendi: & tunc cum emptor non inuenitur, non perdit serui pretium. arg. 16.q.3. placuit. vel forte venditi fuerant: sed emptor absentauit se aliqua de causa.

ADDITIO. Et tunc dic emptor, scilicet Iudæus, qui eos emerat.

e ¶ *Percipiant.*] datis duodecim solidis pro meliori mãcipio, vt ext. de Iudę. c. 1. Sed quid si nemo ipsum vult redimere? quęrat pretium ostiatim, vt ff. de ma. l. 3. aut seruiat quinq; ann. C. de cap. l. vl. & 36. q. 1. de raptorib.

[*Idem Ianuario Caralitano episcopo, lib. 3. epist. 9.*]

PALEA. C. XVI.

10 4 SI quilibet Iudæorum seruus ad venerabilia loca confugerit causa fidei, nullatenus eum patiamini præiudicium substinere: sed siue olim Christianus, siue nunc fuerit baptizatus, sine vllo Christianorum [A] pauperum damno religioso ecclesiasticæ pietatis patrocinio in libertatem modis omnibus defendatur.

A ¶ Christianorum.] *Ioannes diaconus in vita S. Gregorij, lib. 4. num. 46. referens hanc epistolam & Iuo p. 13. c. 102. habent hãc vocem: quæ tamen abest à codicibus epistolarum S. Gregorij tam impręssis, quàm manuscriptis, qui sunt collati.*

Item ex concilio Toletano 12.c.9.]

PALEA. C. XVII.

5 ETsi † Iudæorum serui nec dum adhuc cõuersi ad Christi gratiam conuolauerint, liberate donentur.

[*Item ex concilio Matisconensi 1.c.16.*]

PALEA. C. XVIII.

6 PRæsenti [B] concilio Deo auctore, sancimus, vt nullum Christianum mancipium Iudæo deinceps seruiat, sed datis ꝑ quolibet bono mãcipio duodecim solidis, ipsum mancipium quicumque Christianus, seu ad ingenuitatem, seu ad seruitium licentiam habeat redimendi. Et si Christianus fieri desiderat, & non permittitur, similiter faciat, quia nefas est, quem Christus Dominus sanguinis sui effusione redemit, blasphemum Christianæ religionis ĩ vinculis tenere. Quod si acquiescere his quæ statuimus, quicumque Iudæus noluerit, quamdiu ad pecuniam constitutam venire distulerit, liceat mancipium † ipsum cum Christianis, vbicumque voluerit, habitare.

B ¶ Præsenti.] *Caput hoc eodem modo refertur à Burchardo, & Iuone: in concilio tamen ipso paulo aliter habetur, & nonnulla desunt.*

Item ex concilio Aurelianensi 1.c.10.

¶ De eodem. C. XIX.

7 SI seruus, absente [h], vel nesciẽte, domino, episcopo tamen sciente, ꝙ seruus sit, diaconus, aut presbyter fuerit ordinatus, ipso ĩ clericat⁹ officio [i] permanẽte, episcopus eũ domino duplici satisfactione compensẽt [k]. Si vero episcopus eum seruum nescierit, qui

4 Iuo p. 13. c. 102.
« Vendere qñque quis cogitur rẽ suam.
« Futurum ꝑ preterito ponitur.

« Probatio an admitta tur cõtra p̃ sumptionẽ.
a Adde an & qñ cõtra p̃sumptionẽ iuris & đ iure admittatur ꝑbõ vel non, not. in aut. sed iam necesse. C. đ do. an. nu. gl. in l. iure gẽtiũ. §. qđ fore. ff. đ pa.
5 Burc. l. 4. c. 86. Iuo p. 1. c. 280.
† *vr si*] Orig.
6 Burc. l. 4. c. 88. Iuo p. 1. c. 282.

† *al. mancipio ipsi.*

7 Polyc. l. 2. tit. 31. Burc. l. 2. c. 24. Iuo p. 6. c. 125.

« Furtũ sui ipsius quis committit.

Sed quid si isti non habent vnde soluant? tunc dico istum reddendum domino, vt ẽ. eod. ex antiquis. argu. ff. de eo per quem factum est. l. vlt.

k ¶ *Compenset.*] si habet proprium, alioquin non: quia delictum personæ, &c. vt 16.q.6.si episcopum. ext. de ap. reprehensibilis.

a ¶ *Sup*

Source : BIU Cujas

a ¶ *Supplicauerint.*] Et sic patet quòd non semper deponitur ordinatus qui occultat crimen suum[a]: quod est contra H. vt dixi dis. 50. ex pœnitentibus.

b ¶ *Teneantur obnoxij.*] Itẽ patet hic, ꝙ episcopus non tenetur prouidere ordinato cum alter eum examinat, vt s. 24. dist. quando.

a sc. defectũ qa seruit⁹ ñ est crimẽ, ſ3 est defect⁹: ſ3 ordinãd⁹ peccat non manifestan do defectũ: vñ si bñ inſpicias, ñ est cõtra Hug. 1 Iustinia. de san. epi. §. si seruus. & in auth. si seruus. de epi. & cler.

"Ordinato qñ ñ tẽetur epꝰ, puidere

2 Auth. de monach. §. hinc autẽ.

3 Tit. de san. epi. §. sed & quidem.

b Al. tacens hr̃, ꝑ contumace. j. 65. di. c. vlt. ī gl. vl. epꝰ inter ordinãdum d3 obseruare interstitia tẽporũ.

4 Auth. epistolis. đ epi. & cleri. eo. auth. sed epistolis. eo.

5 Aut. adscriptitios, eo.

SI seruus.] Casvs. Hoc c. habetur ex auth. de sanc. epiſ. §. si seruus. & diuiditur in quattuor par. In 1. parte dr̃ ꝙ si dñs sciat seruum ordinari, & non cõtradicat, statim efficitur in libertatem. " Si vero ignorat, intra annũ recuperabit illũ, si probauerit serui lem fortunã. In 2. par. dr̃, ꝙ si per triennium probatus monachus efficitur, euadit iugũ seruitutis. In 3. dr̃, ꝙ ordo episcopalis liberat à patria ptãte, & à seruili fortuna, vel ad scriptitia, sed nõ à curiali. In 4. dr̃, ꝙ adscriptitij pñt clerici fieri inuitis dñis, ita vt agriculturã adimpleãt.

c ¶ *Sciente.*] ar. de taci turnitate[b] ext. de his, quæ fi. à præla. c. 2. & dixi 27. dist. diaconus. & 28. dist. diaconi.

d ¶ *Vnius.*] Sed qualiter hoc stare pt̃ ī presbytero, vel diacono? nam epꝰ debet seruare interstitia tẽporũ, q̃ sunt j. 77. dist. in singulis. ſ3 si obseruauit, constat ꝙ plus stetit. q̃ per annum. Resp. dicunt quidã, ꝙ iste fuit ordinatus sine examinatione, & non obseruatis interstitiis. vel dic ꝙ erat grãdæuus: vñ viq; ad annum potuit ꝓmoueri in diaconẽ, vt 77. di. monachus. Vel dic ꝙ annus iste incipiat nõ à tempore ordinatiõis, sed à tempore scientiæ. arg. 17, q. 2. si quis incognitus.

e ¶ *Seruilem.*] " plus enim valet ordo, quã scientia & militia, vt ff. de lib. cau. qui de libertate. in fi.

6 Anſ. l. 7. c. 25. Burc. l. 2. c. 22. Iuo p. 6. c. 64.

f ¶ *Seruum suum.*] cũ dist. s̃. e. ex antiquis.

g ¶ *Per triennium.*] Ad monachatum datur triennium: ad clericatũ annus: quia clerici sunt in publico, " & monachi latent.

" Monachi latent.

h ¶ *Episcopalis.*] & etiã sacerdotalis, vt s̃. e. ex antiquis.

i ¶ *Sed non à curiali.*] Quidam dicunt, ista verba nõ esse in ipsa lege: & verum est ꝙ in illa non ponuntur, sed alibi: vt in aut. de sanct. epiſ. §. sed hoc quidem. col. 9. sed secundũ hęc iura canonica hoc non tenet: quia cum ordo liberat à seruili fortuna, multo fortius à curiali soluit episcopalis dignitas: quæ autem dignitas liberat à potestate patria, habes in auth. constitutio. quæ de dig. col. 6. & C. de decu. l. vl. lib. 10. & in auth. vt ordinariæ præfec. col. 5.

†& ab aliis, qui aut originali, aut alicui] Ori.

cEt iõ subii cit c. seq. ꝙ hoc corrigit. Io. de F.

k ¶ *Adimpleant.*] Hoc non tenet, vt s̃. e. quicumque[c].

SI seruus.] Casvs. Hoc c. habetur ex auth. de sanc. epiſ. §. si seruus. & diuiditur in quattuor par. In 1. parte dr̃ ꝙ si dñs sciat seruum ordinari, & non cõtradicat, statim efficitur in libertatem. " Si vero ignorat, intra annũ recuperabit illũ, si probauerit seruilem fortunã. In 2. par. dr̃, ꝙ si per triennium probatus monachus efficitur, euadit iugũ seruitutis. In 3. dr̃, ꝙ ordo episcopalis liberat à patria ptãte, & à seruili fortuna, vel ad scriptitia, sed nõ à curiali. In 4. dr̃, ꝙ adscriptitij pñt clerici fieri inuitis dñis, ita vt agriculturã adimpleãt.

testimonium perhibent, aut eum supplicauerint [a] ordinari, simili redhibitioni teneantur [b] obnoxij.

Item constitutio noua.

¶De eodem. C. XX.

1 SI seruus sciente [c], & non contradicente domino, in clero fuerit ordinat⁹, ex hoc ipso, quòd constitutus est, liber, & ingenuus erit. Sed si ignorante domino, licet ei intra spatium vnius [d] anni & seruilem [e] fortunam probare, & seruum suum [f] accipere. 2 Verum etiam si legitimo probato experimento monachus efficiatur, euadit iugum seruitutis. Debent enim per triennium [g], antequam monachi efficiantur, in monasterio permanere: postea vero si monachi effecti fuerint, liberi efficiuntur. 3 Episcopalis [h] enim ordo liberat à fortuna seruili, vel adscriptitia, sed non à curiali [i], siue officiali: nam & post ordinationem durat. 4 Sed & ius patriæ potestatis soluit episcopalis dignitas. 5 Ad scriptitios vero in ipsis possessionibus clericos etiam præter voluntatem dominorum fieri permittimus: ita tamen, vt clerici facti impositam sibi agriculturam adimpleant [k].

¶ *Extat hoc caput ad verbum in epitomis nouellarum constitutionum ab Linerio descriptis, quæ post codicem poni solent, itemque in nouella 123. c. 26. per Iulianum antecessorem. Verba autem quæ addita erãt in titulo*, Leo Imperator omnibus episcopis, *videntur illuc irrepsisse ex sequenti titulo.*

Item Leo Papa omnibus episcopis, epist. 1. cap. 1.

¶De eodem. C. XXI.

6 ADmittuntur passim ad ordinem sacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur: & qui à dominis suis libertatem consequi minime potuerunt, ad fastigium sacerdotij (tamquam seruilis vilitas hunc honorem iure capiat) prouehuntur. *& infra.* Ab his itaque fratres chariſſimi, omnes vestræ prouinciæ abstineant sacerdotes: & non tantum ab his, sed etiam †ab aliis originariis [l], vel qui alicui conditioni obligati sunt, volumus temperari, nisi forte eorum petitio, aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos vendicant potestatis.

Admittuntur.] Casvs. Quidam episcopi admittebant indistincte ad sacros ordines seruos & originarios, & aliis conditionibus obligatos: quos Leo Papa reprehendit, & mandat eis, quòd de cetero hoc non faciant, nisi voluntates eorum, qui in eis habẽt aliquid potestatis, accesserint.

l ¶ *Originariis.*] Tales enim liberi sunt, vt C. de agr. l. diffinimus. lib. 11. & l. ne diutius. & ext. de Iudæ. c. 2. [d] Ioan.

4 *De seruis monasterij quæritur, an ecclesiasticis officiis possint aggregari, an non. Sed famuli ecclesiarum non sunt ordinandi sicut supra dictum est, nisi à propriis episcopis libertatem consequantur. Porro seruus monasterij libertatem consequi non* A *valet: non ergo ad clericatum sibi accedere licet. Quòd autem liber fieri non possit, probatur auctoritate octauæ synodi, in qua sic statutum legitur.*

A ¶ Non valet.] *In primo Vaticano post hæc verba sequitur:* qui enim sunt monasterij. in nullius ius transire possunt. Vnde nec abbas potest dicere, hoc meum est: non ergo, &c. *Caput autem, quod nunc à Gratiano citatur, alibi repertum non est, quàm apud Isidorum Hispalensem in reg. monach. ca. de famil. vita.*

¶Monasterij seruum abbati, vel monacho non licet liberum facere. C. XXII.

7 ABbati, vel monacho monasterij seruum non licebit facere liberum [m]. Qui enim nihil proprium [n] habet, libertatem rei alienæ dare nõ potest. Nam sicut etiam sæculi leges sanxerunt, nõ potest possessio alienari [o], nisi à proprio [p] domino.

*Hac auctoritate prohibentur serui adipisci libertatem recedendi ab obsequiis monasterij: sed non prohibentur nanciſci libertatem promouendi ad sacros ordines. Potest enim in sacris ordinibus constitutus, monasterij obsequiis perpetuo deseruire: ac sic seruus monasterij & libertatem adipisci, & sacris officiis associari valet. Vnde in alio*q *capitulo præfatæ constitutionis hæc causa redditur* [*Iniustum*B *est enim vt monachis rura le opus facientibus, serui eorum otio torpeant, ac delitiis affluant.*]

B ¶Iniustum.] *Infra 17. q. 4. c. in vẽditionibus. vers. iniustum. hoc ipsum citatur ex concilio Agathensi. vbi etiam extat. c. 56.*

Quod autem serui ecclesiarum (quo nomine etiam monasterij seruos significari intelligimus) ad sacra religionis propositum debeant assumi, auctoritate Gregorij probatur, qui in generali synodo residens † dixit.

¶Si conuersationis probatæ fuerit famulus ecclesiæ, potest ordinari. C. XXIII.

8 MVltos de† ecclesiastica familia, seu sæculari militia nouimus ad omnipotentis Dei seruitium festinare, vt ab humana seruitute liberi in diuino seruitio valeant familiarius in monasteriis conuersari. Quos si passim dimittimus, omnibus fugiendi ecclesiastici iuris dominium occasionem præbemus. Si vero festinantes ad omnipotentis Dei ser-

DE SERVIS. Casvs. Hic mouet Gratianus quandam quæstionẽ, an serui monasterij possint ordinari: & probat sophistice ꝙ non possunt: quia serui ecclesiarum promoueri non possunt, nisi ab epis suis libertatem consequantur. sed serui monasterij libertatem conseq non pñt: ergo ad clericatum ꝓ moueri non possunt: & ꝙ non possunt cõsequi libertatem, probatur sequenti ca. cuius casus patet, & per te videbis.

m ABbati.] ¶ *Librum.*] quia si manumittitur seruus ecclesiæ, duo dabuntur loco illius, vt 12. q. 2. episcopus. " sed abbas nihil habet proprij, vt 12. q. 1. non dicatis. Vnde non potest facere hanc recõpensationem.

n ¶ *Proprium.*] quia nemo potest plus iuris in aliũ, &c. vt ext. de don. inter vi. & vx. nuper. & ff. de re. iur. nemo. 1. q. 7. Daibertum. sed fallit ext. de ele. suffraganeis. ff. de ac. rer. do. non est nouum [e].

o ¶ *Alienari.*] 11. q. 3. si quis à proprio. nisi in casib. vt ff. de pig. act. si conuenerit. & insti. quib. ali. non licet. §. 1. & ff. de vsufr. l. quod nostrum.

p ¶ *Proprio.*] sim. extr. de iur. pa. quòd autẽ.

HAC AVCTO. Casvs. Dicit Gratianus in hoc §. in quo casu intelligitur supradictum c. Et dicit ꝙ serui monasteriorũ non prohibẽtur fieri liberi, & ordines recipere, dummodo non recedant ab obsequio monasteriorum: sed prohibentur libertatem nanciſci, si ab eorum seruitio recedere velint: quia turpe est, vt monachi laborent, & serui sui otio torpeant: sicut habetur in quadam constitutione 17. q. 4. in venditionib. & quod serui monasteriorũ possint promoueri probatur seq. c.

q ¶ *In alio capitulo.*] j. 17. q. 4. in vẽditionib⁹.

MVltos.] Casvs. quæsitum fuit ab Augustino, an serui ecclesiarum [f] vel sæcularium virorum si velint fieri monachi, sint indifferenter admittendi? Et resp. ꝙ non: quia si indifferenter eos admittimus, damus eis occasionem fugiendi dominos suos se ad ecclesiam transferendo. Si autem indifferenter repellantur, Deo negamus quædam. i. eos qui hoc petunt propter Deum, qui dedit omnia: & ideo prius in laicali habitu diligenter congruo tempore probati, si eorum vita inueniatur honesta, monachi fiant: & si postea irreprehensibiliter vixerint

d Ad ordines tñ ñ admittẽtur sine lcĩa dño rum, vt hic. Nec tenet, qđ legit. & not. s̃. c. ꝓx. in fi. Nam il lud. hic corrigitur. Io. de Fan.

7 Isid. Hispa. in reg. monach. ca. de famil. vita.

" Abbas nihil proprij habet.

e đ hoc ext. de iurep. cura. j. ibi videas.

† *al. præsidens*

†*al. ex* 8 Ex decret. B. Grego. in extremo 12. lib. regesti, & aliqua ex parte l. 4. epiſt. 44. Ioã. diac. l. 2. c. 16 In cõc. Tribur. c. 29. Anſel. l. 7. c. 184. Pol. l. 6. tit. 16.

Source : BIU Cujas

vixerint, poterũt ad ſacros ordines ꝓmoueri ꝑ temporum interual la:dummõ non ſint illis criminib. maculati, q̃ lege veteri morte puniebantur. Quod poſtea ſeq̃tur planum eſt vſq; ad diſtinctionem.

a ¶*Negare.*]Ex hoc videtur, q̃ ſerui eccleſiarum ſecundum præſcriptum modum probati, impediri nõ poſſunt, ſi velint promoueri: "cum opus ſit pietatis manumittere ſeruos. 12.q.2. cum redemptor. Sed dic q̃ Gregorius non dat poteſtatem hic ſeruis cõuertendi[a], & ſe ſubtrahẽdi: ſed p̃latos inſtruit, vt nõ aliter manumittant q̃ probatione adhibita. Vel dic q̃ loq̃tur de iam manumiſſis[b], vt etiam tales in diſtincte non ſint recipiendi, niſi probentur per triennium in laicali habitu.

"ſeruos manumittere eſt opus miſericordiæ.

a Al. transferendi.

b Ita intelligit. Lau.

b ¶*Omnia.*] & ita nõ debemus omnes refutare: nec etiã omnes admittere: "& ſic media via tenẽda eſt, vt 45.di. diſciplina. ff. de of. proc. l. ſolent.

"Media via eſt tenenda

c ¶*Militia.*]non obſt. 19.q.3. monaſteriis. & dixi 53. diſt. legem.

d ¶*Morte.*] non tamẽ omnia nec ſola quæ tunc puniebãtur morte[c], hodie repelluntà promotione, quia furtum, & ſimplex fornicatio non puniebantur morte, vt 36.qu.2. deniq;. & in aliis multis, vt 22.qu.2. ſi quis per vetus. hæc tamen hic repellunt à promotione. 49. diſ. hinc etenim.

c De furto ꝓbatur de cõſ. di. 4. diſcipulos. & ext. de furt. ſi quis. Hodie iſta prohibẽdum eſt.] e ¶ *Fuerint.*] 1. vixerint: vel etiam eorũ hæredes, vt C. de lib. & eor. lib. libertinæ. filius tamen liberti poteſt, vt ff. de obſeq. li. hæredes. C. de ope. li. quod ex liberta. ſecus tamen eſt in libertis eccleſiarum, vt ſ. e. q ex famulis. "quia eorum domina, ſ. eccleſia, numquam moritur, vt 12.q.2. liberti.

ꝓmotiõe. 81. diſt. c. 1.

" Eccleſia nunquam moritur.

Orpore.] Hæc diſtinctio diuiditur in duas part. Et principaliter in hac diſt. tractat q̃ corpore vitiati, ſ. impotentes vel magnis membris & apparentib. vnde deformarẽtur, vel minorib. per culpam ſuam, promouẽdi nõ ſunt. Si autem à barbaris, vel à dominis, vel ab inimicis ſecti fuiſſent, vel à medicis, vel caſu, poſſent promoueri: & hoc ꝓbat in prima par. per 12. auctoritates ſanctorum. Secunda ibi, *Hoc autem.* Io. de Fan.

1 Iuo p.3.c. 142. & 143. Poly. l.2.tit. 31. Anſ. l.7. c.46.

2 Concord. tex. in l. gñaliter. & ibi Cy. C. đ ep. & cle. gl. & Bar. in l.2. §. ſi. ff. de don.

Casvs. Hic intitulatur 55. diſt. in qua oſtenditur, quòd corpore vitiati promoueri non poſſunt: & quæ pœna ordinatoribus talium ſit imponenda.

" Corpore vitiati ſunt à ꝓmotiõe repellendi.

f ¶*Corpore vero vitiati.*]Hic agitur de corpore vitiatis: & quæ pœna debeatur ordinatoribus talium. "Notandum quòd ſponte vitiati in quocumque membro, reperiuntur à promotione, & deiiciuntur iam promoti, vt ĩ. ea. pœnitentes. ſunt enim ſui homicidæ. ĩ. e. ſi quis. & c. qui partem. ſi autem caſu vitiati ſunt corpore, ſ. ab hoſtibus inuiti, vel propter ægritudinem volũtarij: ſiue à ſe, ſiue à medicis, nõ obſtet eis. ĩ. e. ſi quis à medicis. Si autem aliàs ſunt vitiati: aut ipſi inſiſtebãt operi licito, aut operi illicito. Si illicito, repellantur: ſi licito, & ſunt vitiati in minimis membris, ſiue occultis, non repelluntur à promotione, vt ĩ. e. qui partem. & c. eunuchus. Sed ſi in magnis, & manifeſtis, non promouentur, vt ĩ. e. ſi Euangelica. Si ergo aliquis in principalibus membris, ſc. in oculo vel manu habet enorme vitium, non promouetur: ſecus ſi modicum: & quod nõ generet ſcandalum, vt extr. de cler. ægro. vel debili. ca. presbyterum. ext. de corpo. vitia. capitu. 1. & 3. d Ioan.

d Et c. vlt. vbi de hoc. & in ꝑced. c. ꝓsbytero rum. Arc.

uitium incaute retinemus, illi inuenimur negare [a] quædam, qui dedit omnia [b]. Vnde neceſſe eſt, vt quiſquis ex iuris eccleſiaſtici ſeruitute, vel ſæcularis militiæ [c], ad Dei ſeruitium conuerti deſiderat, probetur prius in laico habitu conſtitutus. Et ſi mores illius, atque conuerſatio, bono deſiderio illius teſtimonium ferunt, abſque vlla retractatione ſeruire in monaſterio omnipotenti Deo permittatur, vt à ſeruitio humano liber recedat, qui diuino amore diſtrictiorem ſubire appetit ſeruitutem. Si autem & in monaſtico habitu, ſecundum Patrũ regulas irreprehenſibiliter fuerit conuerſatus, poſt præfixa ſacris canonibus tempora, licenter iam ad quodlibet eccleſiaſticum officiũ prouehatur: ſi tamen illis non fuerit criminibus maculatus, quæ in teſtamento veteri morte [d] multantur.

Ecce quomodo ſerui ad clericatum aſſumi valeant, vel quomodo non admittantur. Liberti quoque non ſunt promouendi ad clerum, niſi ab obſequiis ſui patroni fuerint abſoluti.

Vnde in concilio Eliberitano, c. 80.

¶Abſque patroni aſſenſu liberti non promoueantur ad clerum. C. XXIIII.

PRohibendum eſt, vt liberti, quorũ patroni in ſæculo fuerint [e], ad clerũ non prouehantur.

DISTINCTIO LV.

Orpore vero vitiati ſimiliter à ſacrificiis prohibentur.

Vnde Gelaſius Papa epiſcopis per Lucaniam, & Brutios conſtitutis, epiſt 1. c. 2. & 3. ſcribit dicens.

¶Qui de monaſterialibus diſciplinis ad clericale munus accedit, & de laicis, ante acta eius vita examinetur. C. I.

PRiſcis igitur pro ſui reuerentia manentibus conſtitutis (quæ, vbi nulla vel rerum, vel temporum perurget anguſtia, regulariter conuenit cuſtodiri) eatenus [A] eccleſiis, quæ vel cunctis ſunt priuatæ [2] miniſtris, vel ſufficientib⁹ g vſqueadeo deſpoliatæ ſeruitiis, vt plebibus ad ſe pertinentibus diuina munera ſupplere nõ valeant, tam inſtituendi, quàm promouẽdi clericalis obſequij ſic ſpatia diſpenſanda concedimus: Vt ſi quis monaſterialibus [h] diſciplinis eruditus ad clericale munus accedit, etiam de laicis anteacta eius vita req̃ratur. [3] ¶Ne ſit aliquo facinore infectus, vel illiteratus, vel bigamus, vel ab adoleſcentia ſordidatus, vel corpore vitiatus, vel ſeruilis, vel originariæ conditionis, vel curiæ, vel publicarum rerum nexibus implicatus, vel publica pœnitentia notatus, vel nulla congruentis temporis expectatione diſcuſſus.

1 Ps

A ¶ Eatenus eccleſiis.] *Reſtitutus eſt hic locus ex epiſtola Gelaſij, & Iuone.*

B ¶ Monaſterialibus.]*Hic de induſtria videntur Gelaſij verba mutata, & in compendium redacta: integra autem referuntur infra diſt. 77. c. ſi quis. & ibi legenda.*

Item ex concilio Arelatenſi, 3. c. 3.

¶Annuæ ſuſpenſioni ſubiaceat, qui præter canonum formam aliquem ordinat. C. I I.

NVllus pœnitentem, nullus bigamum, nullus viduarum maritos in prædictis honoribus audeat ordinare. Et licet hoc iam prope omnium canonum inſtituta contineant, tamen ne cuiquam ſacerdotum ſupplicantium (ſicut iam diximus) importunitas, vel ſuggeſtio iniqua ſubrepat: neceſſe fuit, vt nunc ſeueriorem [i] regulam ſibi velint Domini ſacerdotes imponere. Et ideo, quicumque ab hac die contra ea, quæ ſuperius ſunt comprehenſæ, clericum ordinare præſumpſerit, ab ea die, qua ei potuerit hoc approbari, anno [k] integro Miſſas facere† non præſumat. Quam rem ſi quis obſeruare noluerit, & contra conſtitutum fratrum faciens Miſſas celebrare pręſumpſerit, eccleſiæ c communinone priuetur, & ab omnium fratrum communione † nouerit ſe alienum: quia dignum eſt, vt ſeueritatem eccleſiaſticæ diſciplinæ ſentiat, qui toties ſalubriter à ſanctis patrib. inſtituta obſeruare contemnit.

3 Ibid. c. 3. ĩ. diſt. 77. ſi qs

" Legitimis deficientib. aſſumuntur minus legitimi.

† *al. celebrare.*

† *al. charitate.*

Nvllus.] Casvs. Antiquitus facta fuit conſtitutio, vt nullus epiſcopus ordinaret pœnitentem, vel bigamum, vel viduæ maritum, vel corpore vitiatum, quam epiſcopi male ſeruabant: & ideo Arelaten. concilium nunc ſtatuit regulam ſeueriorem, vt quicumque amodo tales ordinauerit, anno integro ceſſet à celebratione Miſſarum: & ſi celebrauerit poſt excommunicationem, deponetur. Sequens cap. patet.

i ¶*Seueriorem.*]Et nonne ſeuerior fuit illa conſtitutio, quę priuat tales poteſtate ordinandi, vt 36. diſt. qui eccleſiaſticis. & ſic hic adiici tur alia pœna.

k ¶*Anno.*]Not. hic annum computari à tempore ſcientiæ, vt 17.q.2. ſi quis

e Et iſta fuit ſnĩa Tan. & Gof. Dñt. n. q̃ ĩ iſta dec. mõachi. cõtinetur ius cõe. ex diſt. eo. ti. monachi. f pẽlatiõe tũ epi, cũ conſenſu abba. ꝓmonach⁹ ꝓſici eccleſię parochia li. 16.q.1. in parochia. c. doctos. cũ ꝓ vtilitate. c. ſi monach⁹. Et hoc de paupib. dñt intell. Arc.

Source : BIU Cujas

"Annº bissextil. duos dies facit vno. a Adde hic ad hoc, an bissextº cõputetur in numero dierũ & mẽsiũ. not. in gl. fi. in l. 2. ff. de di. & tẽ. pſc. & gl. in l. bissextus. ff. de verb. sign. b 13. di. vsq;. cVbi đ hoc. extr. de pb. cũ nõ ignores. in fi.

1 Anſel. l. 7. c. 16.

2 Ex prisca versione.

3 Anſel. l. 7. c. 37.

† *ista est gl. in veterever sione.* C. 23. dAdđ an & qñ qs possit cõtra factũ ꝓpriũ venire. & not. in l. post mortẽ. ff. đ ado,

† Si *qui.* Orig.

"Origenes se eunuchũ fecit.

4 In conc. Tribur. c. 33 Pol. l. 2. ti. 31 Bur. l. 2. c. 14 Iuo p. 6. ca. 58. Anſl. l. 7. c. 35. Pann. l. 3. c. 43.

" Marcus sibi pollicem præscidit.

5 Infertur ex isto text. ꝙ aliqđ impedit faciẽdũ qđ factũ tenet. l. non dubiũ. C. đ leg. & l. 1. §. biduũ. ff. qñ ap. sit.

† *al. vindicata.*

e Ad hoc 2. q. 7. §. is ita. 4. q. 3. c. vlt.

" Mẽbra ꝑt qs qñq; diminuere, vt Hierony. & Eſa.

P Aenitentes.

¶ *Dissoluet.*] Aliquem venire cõtra factũ proprium. ſi. 35. q. 9. quod quis. 12. q. 1. certe[c]. ext. de ele. no ſti. Ar. cõtra de cle. cõ iug. diuersis fallaciis. ext. de cõcеſ. præb. cũ ſuper quæſtione. ext. de fil. preſ. veniẽs. Vel dic ꝙ ipſe dicitur diſſoluere, quia ob ignominiã ſui diſſoluitur. ſic. 70. diſt. neminem. & 21. q. 2. c. 1. cum. n. ipſe ob hoc ſit dignus depoſitione, ipſemet non diſſoluet. Io. Sol. de iure communi nõ poteſt aliquis venire contra factum ſuum, niſi in caſib. expreſſis in iure[d]. Bar.

CORPORE. Casvs. Dicit Gratianus hic, ꝙ illi corpore vitiati ordinari prohibẽtur, qui non caſu ſed volũtate, propria ſe abſciderunt: quod probat ſequentib. capitulis.

S *I quis.*] Casvs. In hoc c. dicitur, ꝙ ſi quis laicus ſibi virilia abſciderit, ad clericatum promoueri non ꝑt: cũ ſit ſui ipſius homicida. Si vero abſcinderet, debet deponi, quia ſui ẽ homicida. Sequens c. patet.

b ¶ *Abſcidit.*] ex indignatione, vel etiam cauſa continentiæ.

c ¶ *Clericus.*] Sed quid dices de Origene", q ſe eunuchum fecit, vt liberi[e] in occulto poſſet prędicare tempore ꝑſecutionis eccleſiæ mulierib. tñ poſtea apud Cęſaream factus ẽ ſacerdos? "Itẽ Marcus præſcidit ſibi pollicem, vt ſic fieret indignus ſacerdotio: & tamen poſtea factº ẽ ſacerdos, vt legitur in hiſtoria eccleſiaſtica. Sed hæc non ſunt trahẽda ad cõſequentiam. 4. q. 1. c. vl. 7. q. 1. petiſti[e].

d ¶ *Homicida.*] non ꝙ homicida tunc ſit factus: ſed prõpter homicidij periculum qđ ſequi poterat ſectionem, dicitur homicida: ſicut qui infantem exponit, homicida dicitur. 87. diſt. c. vlt. Et eſt arg. quòd non eſt conſiderandum quid eueniat, ſed quid euenire poſſit, vt 22. q. 1. in nouo. 21. di. denique. 23. q. 5. relegentes. ff. de his qui deiec. vel effu. l. ſi vero. §. pe. & C. de vſufr. ambiguitatem. Arg. contra. 23. qu. 5. de occidendis.

e ¶ *Si qui vitio.*] ſ. 33. diſt. maritum, &c.

Q *Vi partem.*] Casvs. Duo fuerunt homines, qui ſemetipſos abſciderunt: vnus ſponte, alius caſu, cum ruſticano operi curam impenderet. quæſiuit Nucerianus epiſcopus an valeant promoueri? Et reſpondet Felix Papa, quòd ille qui ſe abſcidit ſponte, non poteſt: ille vero qui caſu ſe abſcidit, poteſt promoueri: & ſi clericus eſt, non deponetur: quia caſus veniam meretur: ſed voluntas propria vindicanda eſt.

f ¶ *Digiti.*] "Forte ſi haberet ſuperfluos digitos, eos poſſet præcidere: ſicut vngues, vel dentes nimis prolixos præcidere poſſet. & Hieronymus fecit ſibi ſecari dentes: & Eſaias ſuam linguam amputauit, vt 8. q. 1. in ſcripturis. Arg. contra 35. diſt. ab exordio. vbi dicitur,

c ¶ Eccleſiæ communione priuetur.] *Hæc verba non ſunt in ipſo concilio, et videntur idem ſignificare, ac ſequentia: ſunt tamen in vetuſtis quoque Gratiani codicibus.*

Item Hilarius in concilio Romano ab ipſo habito, c. 3. [*Paulo tamen aliter.*]

¶ Non ordinentur pœnitentes, vel illiterati. C. III.

1 PÆnitentes, vel inſcij litterarum aut aliqua membrorũ damna perpeſſi ad ſacros ordines aſpirare non audeant. Quiſquis autem talium conſecrator extiterit, factum ſuum ipſe diſſoluet [a].

Corpore autem vitiati intelliguntur non caſu, ſed propria voluntate abſciſſi.

Vnde in canonibus Apoſtolorum, c. 22. & 23. legitur. [2]

¶ Qui ſemetipſum abſciderit, non ordinetur. C. IIII.

3 SI quis abſcidit [b] ſemetipſum [id eſt†, ſi quis amputauit ſibi virilia] non fiat clericus [c]: quia ſui eſt homicida [d], & Dei conditionis inimicus. ¶ Si quis cum clericº fuerit abſciderit ſemetipſum, omnino damnetur: quia ſui eſt homicida.

Item ex concilio Arelatenſi 2. c. 7.

¶ Non producantur ad clerum, qui ſeipſos abſcindunt. C. V.

H †, qui ſe, carnali vitio [e] repugnare neſcientes, abſcindũt, ad clerum peruenire nõ poſſunt.

Item Innocentius ſcribit Felici Nucerino epiſcopo, epiſt 4. c 1.

¶ Non eſt ordinandus, qui partem digiti volens ſibi abſcidit. C. VI.

4 QVi partem cuiuſlibet digiti [f] ſibi ipſi volens abſcidit, hunc ad clerum canones non admittunt. Cui vero caſu aliquo contigit, dum aut operi ruſtico curam impendit, aut aliquid faciens ſe non ſponte percuſſit, hos canones præcipiunt [g] & clericos fieri, & ſi in clero fuerint reperti, non abiici. ¶ [5] In illis enim voluntas eſt iudica[t]a†, quę ſibi auſa fuit ferrum iniicere [A]: in iſtis vero caſus [h] veniam meruit.

A ¶ Iniicere.] *In originali ſequitur*, ꝙ. ſ. & alij id facere dubitari non poſſit, in iſtis, &c.

quòd Deus nihil ſuperfluum creauit in nobis: & eſt arg. ad hoc ſ. e. ſi quis. vbi dicitur quòd Dei conditioni eſt inimicus.

g ¶ *Præcipiunt.*] id eſt, permittunt, ſic 31. q. 1. hac ratione.

h ¶ *Caſus.*] ſic ſimplicitati & ignorantiæ venia tribuatur. ĵ. de conſecra. di. 2. c. 3. & ext. de re. permu. cum vniuerſorum [f]. tamen caſus non excuſat in amotione terminorum. ff. de termi. mo. l. 2.

f Concord. tex. in l. j. ff. de don. fac. tex. in l. tutor. ff. de ſuſpe. tut.

SIMILITER. Casvs. Nunc dicit Gratianus, quòd illi qui à medicis ſecantur, vel à barbaris, vel qui caſtrãtur à dominis, poſſunt promoueri. & ad hoc inducit ſequens c.

6 In Tribur. ibid. Anſel. l. 7. c. 36. Polyc. ibid.

i ¶ *Similiter.*] iſtud reſpicit vltimam partẽ præced. c.

Similiter i vero intelligendum eſt de iis, qui per languorem à medicis ſecantur, aut à barbaris abſcinduntur, aut à dominis caſtrantur.

Vnde in Nicæno concilio, c. 1. legitur.

¶ Qui per languorem à medicis deſecatur, ad clerum valet admitti. C. VII.

6 SI quis à medicis [k] propter lãguorem deſectus eſt [l]: aut à barbaris exciſus, hic in clero permaneat. Si quis autem ſeipſum ſanus, abſcidit, hunc & in clero conſtitutum † abſtinere conuenit, & deinceps [B] nullum debere talium promoueri. Sicut autem hoc claret, quòd de his, qui hanc rem affectant, audentque [m] ſemetipſos abſcindere, dictum ſit, ſic eos, quos aut barbari, aut domini [n] caſtrauerũt, ſi inueniuntur aliàs† digniſſimi, tales ad clerum ſuſcipit regula.

B ¶ Et deinceps.] *His verbis nihil reſpondet in græco vulgato codice: ſed optime apud Balſamonem quemadmodum et in Carthaginenſi 6. in capitulis Nicænæ ſynodi à Teilone, & Theariſto verſis.*

Item ex canone Apoſtolorum 21.

¶ Licite ordinetur epiſcopus, qui per homicidias eunuchizatur. C. VIII.

E VNuchus [o], ſi per [c] inſidias hominum factus eſt, vel ſi in [P] perſecutione, eius ſunt amputata virilia, vel ſi ita natus [q] eſt, & eſt dignus, fiat epiſcopus [D].

c ¶ Per inſidias.] ἐξ ἐπηρείας. id eſt ex inſultu, & iniuria.

D ¶ Epiſcopus.] *In græcis exemplaribus non habetur vox iſta, & videtur ſubintelligi κληρικός.*

Item ex Martino Bracharenſi epiſcopo in capitulis ſynod. græc. c. 21.

¶ Non excluduntur à clero, qui à medicis, vel à barbaris: vel à dominis ſuis caſtrantur. C. IX.

7 SI quis pro ægritudine naturalia à medicis ſecta habuerit, ſimiliter & qui à barbaris, aut dominis ſuis fuerint caſtrati, & moribus digni fuerint viſi, hos ca non admittit ad clericatus officiũ promoueri. Si quis autem ſanus, non per diſciplinam [r] religionis,

k ¶ A *medicis.*] "Medicus licite promouetur, ſi eum non remordet conſcientia. extr. de ætat. & qual. ad aures. ei enim non imputatur euentus mortalitatis. ff. de of. prẽſi. illicitas. §. ſicut. & tamen imperitia eius culpæ annumeratur. ff. ad leg. Aquil. idem iuris. circa medium.

" Medicus poteſt promoueri.

l ¶ *Deſectus eſt.*] vt tamen non pariat nimiam deformitatem, vt extra de cler. ægrot. presbyterum.

m ¶ *Audentque.*] Qui enim ſibi audet manum inferre, multo potius aliis auderet, ff. de ædil. edic. cum autem. §. excipitur. 23. quæſt. 5. ſi non licet.

7 Iuo p. 6. c. 374. Pann. l. 3. c. 56.

Additio. Et miles qui ſeipſum vulnerauit, punitur: ſecundum id quod habetur ff. de re mil. omnes. §. qui ſe.

n ¶ A*ut domini.*] qui autẽ ſeruum caſtrat, capite punitur & ſeruus, & medicus, ff. de ſic. l. 4. §. vlt. & locus in quo hoc factum eſt, confiſcatur. C. de eun. l. 1.

o *Vnuchus.*] Talis enim vitioſus eſt, vt ff. de ædil. edict. cum autem. & quandoquè pretioſior. ff. ad leg. Aqui. ſi ſeruus. §. & ſi puerum.

p ¶ *Si in perſecutione.*] Non eſt ergo neceſſe ſeruare carnem illam, vel puluerem, vt dicunt vulgares.

q ¶ *Natus.*] vt frigidus.

Si quis pro ægritudine.] Casvs. Dicitur in hoc c. quòd ſi quis propter infirmitatem à medicis ſectus fuerit, vel barbaris, vel à domino ſuo caſtratus fuerit: ſi aliàs dignus eſt, poterit promoueri. Si quis vero cum ſanus eſſet ſponte ſibi virilia amputauit, vt à carnali concupiſcentia abſtineret: propter hoc, & non ꝑpter abſtinentiam non poteſt promoueri: & ſi promotus eſt, debet deponi. Sequens c. patet.

r ¶ *Non per diſciplinam.*] vt videatur coram hominibus eius continentia. & forte hoc facit propter hypocriſim: ſic 35. diſtin. eccleſiæ principes.

Source : BIU Cujas

a *Si quis.*] ¶ *Claudus.*]non tamen vt oporeat ipsum ire cum baculo ad altare, vt de consecr. dist. 1. nullus eps. "tñ secũdum legẽ veterem claudus ñ ꝓmouebatur. 49. dist. c. 1. & vlt.

"Claudus an possit ꝓmoueri.

Lator præsentiũ.] Casvs. Flauius clericus captus à Normannis amisit digitũ sinistræ manus: & pp hoc Robertꝰ eps suus misit eũ ad Papã cum litteris suis: & q̃siuit si posset promoueri. Et rñ. Papa se vidisse qđ acciderat. Vñ cõmendãs epm de sua solicitudine đt, ꝙsi à barbaris sectꝰ fuerit, & aliàs dignus est, poterit ꝓmoueri: cum canones in similibus casibus idem dicant.

1 Cõcordat Triburiẽse cap. 33.

2 Burch. l. 2. c. 15. Iuo p. 6. c. 34. Pan. l. 3. c. 42.

3 Iuo p. 6. c. 118. Pann. l. 3. c. 44.

b ¶ *A Normannis.*]"de istorũ ferocitate hẽs j. 7. q. 1. sciscitaris[a].

†*al. Flauianus.*

"Normãni feroces sũt. aDe Vngaris habes đ conſ. dist. 1. concedimꝰ. Arc.

c ¶ *Sinistræ.*]idẽ si dextræ, dũ tñ nõ sit deformitas magna. ext. eo. c. 1. & ext. de cle. ægr. presbyterũ. maxime si non amisit aliquem de illis, per quos fit signum crucis.

Præcepta.] Casvs. Presbyter Stephanus inter acutas sudes amisit bursam testiculorũ dum præsidio fugæ niteretur euadere imminentes gladios barbarorum, qui Thusciã præ omnib. prouinciis deuastabãt: & pp hoc Palladius eps priuauit eũ officio & beneficio. Stephanus vero conqueſtꝰ est Papæ de facto epi. precepit ergo Gelasiꝰ Palladio epo, vt sibi restituat vniuersa: quia sicut canones nõ patiuntur debilitatos per culpam suam in magnis membris ꝓmoueri: ita promoti p casum fortuitũ debilitati in membris, nõ debẽt repelli.

d ¶ *Debiles.*] scilicet voluntate, non casu.

4 Anſ. l. 7. c. 39. Iuo p. 6. c. 107. Pan. l. 3. c. 55. Pol. l. 2. tit. 31.

e ¶ *Inferiores.*]Videbatur ꝙ iste nõ posset esse sacerdos: "ꝙa nec miles esse posset nisi hñret ad minus vnum testiculum. ff. de re milit. qui cum vno.

"Miles esse ñ ꝑt q̃ caret testiculis.

†*in eo actu*] Iuo.

f ¶ *Postmodum.*] Arg. ꝙ licet quis peruenit ad statũ à quo non ꝑt incipere: tñ toleratur. 29. q. 2. perlatũ. 30. q. 1. ad limina. 32. q. 7. hi q. & c. neque. Arg. cõtra ext. de æt. & qual. c. 1. Sol. hic nõ fuit in culpa: ibi fic. 15. q. 1. c. fi.

†*al. indicio.*

b Adde hoc qđ le. & no. 1. q. 1. c. 1. in fi. in gloſ. in ea. eccleſia.

HOC AVTEM. Hæc est ij. pars dist. in qua dr̃ qđ j. prox. cõtinetur. Io. de Fan. & sic continuatur. dictũ est s̃. in plurib. c. ꝙ nõ repellitur à promotione ꝙ casu vel ægritudine vel persecutione & abstinentiæ, sed per abscissionem plasmati à Deo corporis exi stimans posse à se carnales concupiscentias amputari, castrauerit se: non eum admitti decernimus ad aliquod clericatus officium. Quòd si iam ante fuerit promotus ad clerum: prohibitus à suo ministerio deponatur.

Item ex concilio Ilerdenſi[1].

¶ Non prohibetur à sacris ordinibus, qui à medicorum incisione claudus efficitur. C. X.

[2] SI quis in infirmitate positus clericus, medicorum incisione claudus[a] efficitur, promoueri ad sacros ordines eum non denegamus,

Item Stephanus Roberto Metenſi epõ.

¶ Non prohibetur à clero, qui digitum sibi casu abscidit. C. XI.

[3] LAtor præsentium Flauius † scilicet clericus ad sanctam sedem Apostolicam veniens detulit à te nobis directam epistolam, qua indagare studuisti, cũ à Normannis[b] nuperrime captum sinistræ[c] manus digitum habere abscissum: sciscitans, si ob hoc ad ecclesiasticum ordinem valeat promoueri, an non. ¶ Quod & nos reperientes, quia solertia tua magis super hoc solicita à sede Apostolica doceri flagitat, normam iustitiæ semper sequi exoptans, studium tuæ sanctitatis merito collaudamus, reuerentiam tuam scire volentes, quoniam si ita est, ꝙ à Normannis digitum ipsum habeat abscissum, ad promouẽdum (si aliàs dignus fuerit) nil ei nocebit: eo quod quid de his, qui à dominis vel medicis, siue à paganis non sponte tale quid patiuntur, sacri censeant canones, dilectionem tuam latere non credimus.

Item Gelaſius Papa Palladio epiſcopo.

¶ Tempore sinceritatis dignitas accepta sequente debilitate non amittitur. C. XII.

[4] PRæcepta canonum, quibus ecclesiastica regitur disciplina, sicut ad sacerdotium debiles[d] corpore nõ patiuntur venire: ita & si quis in † eo fuerit constitutus, ac tunc fuerit sauciatus, amittere non potest, quod tempore suæ sinceritatis accepit. ¶ Stephanus siquidem presbyter petitorio nobis defleuit oblato, quod habetur in subditis, Olim sibi ante annos plurimos collatã presbyterij dignitatẽ, quam re vera immaculati corporis iudicio † suscepisset: sed nuper propter prouinciæ vastitatem (quam Thusciæ præ omnibus, Barbarorum[5] feritas diuersa sectantium, & ambiguitas inuexit animorum) dum imminentes gladios euadere fugæ præsidio niteretur, acutis sudibus occurrentia sibi septa transiliens, inferiores[e] partes corporis inseruisse suggessit, q̃ vix adhibita curatione biennio potuissent abstergi †. Et ideo frater charissime, supradicto locum suum, dignitatemque restitue, quatenus sacrosancta mysteria, sicut consueuit, exerceat. Neque enim conuenit ob hoc auferri ante susceptum ordinem, in quo postmodum[f] in inualetudinem corporis casu probatur faciente collapsus.

†*al. abſtringi.*

A ¶ Quod habetur.] *Sic est emendatum ex Anſel. & antiquis codicibus Gratia. Nam hæc est vsitata forma in epistolis Romanorum Pontificum, vbi propria verba petitionum subiungunt. Antea legebatur*:quod haberet.

2 *Hoc autem non de omnibus membris intelligendum est. Qui enim oculum casu amiserit, licet desit voluntas: tamen sacerdotium adipisci non potest.*

Vnde Gelaſius †ſcribit Rufino epiſcopo.

¶ Non sunt præstanda iura sacerdotij, cui oculus erutus est. C. XIII.

[6] SI euangelica admonitio iracundiam nec vsque ad verbum furentem prosilire permittit, ne si Racha fratri suo quis dixerit, reus sit gehennæ ignis: quali putamus pœna plectendum esse, qui non solum pugno impie percussit in leuitici hominem officij ministerio seruientem: sed quasi non sufficeret ad cedem manus, ita (instigante se diabolo) raptus est ad iracundiam, vt fuste non solum percuteret, sed etiam erueret oculum fratris? Et quamuis huius modi excessus grauiori esset pœna plectendus: bene tamen fraternitas tua fecit ab officio eum presbyterij remouere. Hoc tamen solicitudinis tuæ sit, vt locum ei pœnitentiæ constituas, & in aliquo eum monasterio retrudas, laica tantummodo sibi communione concessa. In loco autem illius alium te necesse est ordinare presbyterum.[7] Nam illi, cui erutus est oculus, non possunt secundum canones sacerdotij iura concedi. Neque enim aliquid ei prodest, quòd oculũ inuitus[g] amisit: cum nec volens quisquam oculum amisisse credendus est: nec sacratissimos canones aliquem casum in amissione oculi, qui ad sacerdotium adipiscendum non impediret, suis excepisse[h] regulis inuenimus: sed hoc tantummodo ad prohibitionem sufficisse videmus patribus, vt qui careret oculo, sacerdotij officium adispici non possit. Sed nec illi vllatenus quasi in compensationem iniuriæ[i] sacratus ordo concedi poterit: qui ad tantam sacerdotem proprium potuit iracundiam prouocare[k], vt & ille perdidit membrum: Nũc vero dicit Grat. ꝙ hoc nõ intelligitur de quolibet mẽbro. Nam qui oculũ quali tercumq; amisit, promoueri non debet ad sacerdotium.

Si euangelica.]Casvs. Quidam diaconꝰ ad tantã iracundiam quemdam sacerdotem prouocauit, ꝙ ille sacerdos non solũ percussit diaconũ fuste, sed ẽt oculũ eius eruit. Iõ Rufinus eps priuauit eum officio presbyterij. post hoc factũ postulabat diaconus in sacerdotem promoueri duabus rationib. Tũ qa inuitus oculũ amiserat. Tum quia in recompẽsationem suę iniurię, quod totũ Rufinus eps Papę significauit. Præcipit ergo Gelasius Papa, vt presbyterũ detrudat in monasteriũ: & loco eius aliũ ordinet: nec diaconũ in sacerdotem ꝓmoueat: qa sacri canones nullũ casum in monoculo excipiũt vt promoueri possit: nec ei prodest, ꝙ oculũ inuitus amisit: maxime cũ ad tãtã iracũdiam sacerdotem prouocauerit, vt ille officium, & iste promouendi facultatem amitteret.

†*al. Pelagius*

6 Poly. ibid. Anſel. l. 11. c. 169.

Matth. 5.

g ¶ *Inuitus.*]Arg. est ad qõem, ꝙ si sponsa est oppressa à spõso, non posset[c] intrare religionem: qa nõ ꝓdest ei, ꝙ inuita est passa. Quid de hoc sit, ĩ qõibus dixi. B. Dic ꝙ ingredi poterit non obstante corruptela: qa non debet esse melioris condõnis malus q̃ bonus. nam nemo ex suo delicto, &c. vt ff. de reg. iu. nõ fraudantur. tamen q oculum amiserit, remanet tutor, vt C. de excuſ. tu. frater tuus.

cArg. cõtra 5. di. ad eius ſcđm Hug.

h ¶ *Excepiſſe.*] Arg. ꝙ vbi canon nõ excipit, nec nos excipere debemꝰ. 2. q. 5. cõsuluisti.

i ¶ *Iniuria.*] "qa pœna vnius non dẽt conuerti in præmium alterius. ff. ad Syll. l. si sequens. ff. quod metus cau. sicut in exceptione. §. Pedius,

7 Iuo par. 6. c. 111. "Pœna vniꝰ ñ debet esse præmiũ alterius.

k ¶ *Prouocare.*]Grauiꝰ delinquit qui me ad iracũdiam ꝓuocat, q̃ ego. C. ad le. Iul. de vi priua. quoniam, & 23. q. 5. cum homo.

Presbyt

Source : BIU Cujas

Presbyterorum.] Hæc dist. diuiditur in tres partes. In prima parte probat, ꝙ nullus illegitime natus promouetur nisi in cœnobiis vel canonia regulari : & hoc probat per c. Vrbani, quod solum c. continet ius commune. Secunda ibi, *Sed hoc.* Tertia ibi, *Contra.* Io. de Fan.

Casvs. Hic intitulatur 56. dist. in qua agit Gratian. de filiis presbyterorum, & ostẽdit qui eorum promoueri possunt, & qui nõ, allegando pro vtraq; parte, & solutionem ponendo.

a ¶ *Presbyterorum.*] "De legitimis filiis non est dubium, quin licite promoueãtur. j. e. §. cum ergo. sed il legitimi nõ : si tñ sint in monasteriis vel canoniis regularibus, li cite promouentur. vt j. eo. c. 1. & ext. eo. c. 1. & c. ad abolẽdam. qa ingressus monasterij tollit irregularitatẽ[a], vt 16. q. 1. legi. 19. q. vl. c. vl. & ī aut. de mon. in prin. col. 1. Licet qdam cõtrarium dicãt: & dñt ꝙ religio circa eos nõ plus operatur, nisi ꝙ facilius cum eis dispẽsatur. arg. ꝙ eis. 55. dist. c. priscis. & 50. dist. c. si ille. & dico episcopum posse dispensare circa tales, vt extr. eo. veniens. & c. ex transmissa [b]. sed solus Papa dispẽsat cum eis in ẽpatu, vt ext. de elect. innotuit. Dicũt tamen quidam, ꝙ circa paternas ecclesias immediate habendas solus Papa possit dispensare. arg. extra eo. ex tua. [c] quod nõ credo, per illam decret. veniens. Io. Sed certe solus Papa dispẽsat in hoc casu, vt ext. eo. c. dilectus filius. & extr. eod. c. vlt. vbi de hoc traditur. B.

Resbyterorum.] Casvs. Quæsitum fuit an filij presbyterorũ sint promouẽdi? Et resp. ꝙ non, nisi in monasterio vel regulari canonia fuerint conuersati.

b ¶ *Presbyterorum.*] Idem de diaconis & subdiaconis, quia non est alia causa prohibitionis, nisi qa timẽtur in eis exempla paterni criminis, vt 6. q. 1. si qs cũ. & ẽt pp odium paternum, vt 15. q. vlt. cum multæ. & 24. distinct. quando.

c ¶ *Filios.*] Sed numquid hoc ad nepotes extenditur: & videtur quòd sic: "quia nomine filiorum nepotes continentur. ff. de ver. sig. liberorum. & arg. ff. ad Maced. filium. Sed non est ita: quia odia sunt restringenda, vt de pœ. dist. 1. pœnæ. ff. de lib. & posthu. cum quidam. tollitur enim vitium per successionem, vt j. eo. dominus. & licet senator non possit ducere illam cuius pater vel mater artem ludicram fecit: tamẽn potest illam ducere cuius auus, vel auia artem ludicram fecit, vt ff. de rit. nup. l. lege Iulia, §. 1.

d ¶ *Cœnobiis.*] Sed hoc ad facilitatem dispensationis referas, vt quidam dicunt. Idem est vbicumque conuersentur religiosi: "quia locus non sanctificat hominem, vt 40. dist. non loca. nam conuersati in monasteriis sæpe deteriores sunt aliis, vt 47. dist. quamtumlibet.

SED HOC. Hæc est ij, pars huius dist. in qua probare vult, ꝙ si boni fuerint, non nocent illis natales parentum. & hoc vult probare per viij. auctoritates. Ioan. de Fan.

Casvs. Dicit Gratianus, ꝙ supradicta intelligũtur de filiis sacerdotum, qui paternam incontinentiam imitantur. sed si sunt bonæ vitæ, non solum sacerdotes, sed ẽt Papæ fieri possunt. Quod probatur exẽplo Bonifacij, Felicis, & Agapiti, & multorum aliorũ, qui fuerunt filij sacerdotum: & tñ ad summũ sacerdotiũ sunt promouẽti.

e ¶ *Sed hoc intelligendum est.*] Istud spectat ad principium cap.

Osius.] Aliàs Orosius. Omnia ista exempla intellige de his, qui laicali statu vel minorib. ordinib. orõnib. parẽtũ susceptis sunt : qñ suis parẽtibus licebat vti vxoribus suis. j. eod. cum ergo. Arch.

Vndecumq;.] Casvs. Ab hoc loco vsque ad §. *contra.* probat Gratian. peccata parentum filiis nõ imputari. est ergo casus isti[e] c. talis. Duę quæstiones factę fuerunt Aug. Prima fuit, an peccata parẽtum filiis imputentur. Et respondet, ꝙ nõ, si paterna vitia nõ sequantur. Semen enim hominis ex quocunque homine bonum est, & Dei creatura est, secunda fuit, an mali filij coniugatorũ nuptias vituperent: & respondet ꝙ non : sicut nec boni filij adulterorum eos ab adulterio excusant.

f ¶ *Nulla est.*] similis locutio: *Vestes quas geritis sordida lana fuit.*

g ¶ *Sic mali.*] Nota ꝙ bonũ præcedens non excusat malũ sequẽs: nec bonum sequens purgat malum præcedẽs, vt 23. q. 5. relegentes. & 14. q. 5. forte. & c. neque. "Sed verum est, quòd non nocet delictum patris filio quantum ad vitã æternam: nocet tamẽ quo ad ordines: item quo ad successionem, vt 6. q. 1. si quis cum. item quo ad alias pœnas, vt 1. q. 4. §. item pecca to. Mitius tamen loquitur lex de illis qui spurij sunt. quòd non obest eis hoc, quum possint eligi ad decurionatum: quia nõ est impedienda dignitas eius qui nihil admisit[d], vt ff. de decu. spurij. in prin. & l. generaliter. §. spurios. & Boetius, quid genus aut proauos, &c. & Iuuenalis:

Tolle tuum Hannibalem. Malo pater tibi sit Tersites, dummodo tu sis Facidæ similis, Vulcaniaque arma capessas: Quam te Tersitæ similem producat Achilles.

Nvmquam.] Casvs. Dicit Ioan. Chrysost. quòd numquam filius debet erubescere de vitiis parẽtum, dummodo sit virtuosus. Nam quantumcumque quis matrem habeat vilem & pollutam, numquam de eius vilitate obfuscabitur, vel polluetur: quia si fornicatrix, vel fornicator post pœnitentiam ex vita nõ maculatur, multo minus maculatur filius de meretrice natus, si virtute propria decoratur: immo magis laudandus est, quàm natus ex bonis & nobilibus parentibus, si malitiam sequatur, & malus sit.

ficium, in quo erat, amitteret, & iste prouectus sui perderet facultatem.

DISTINCTIO LVI.

1. Presbyterorum [a] etiam filij ad sacra officia non sunt admittendi.

Vnde Vrbanus Papa secundus, ait.

¶ Filij presbyterorum à sacris prohibentur officiis. C. I.

2 Presbyterorum [b] filios [c] à sacris altaris ministeriis remouemus, nisi aut in cœnobiis [d], aut in canoniis † religiose probati, fuerint conuersati.

2 *Sed hoc intelligendum est* [e] *de illis, qui paternæ incontinentiæ imitatores fuerint. Verum si morum honestas eos commendabiles fecerit : exemplis & auctoritatibus non solum sacerdotes, sed etiam summi sacerdotes fieri possunt.*

[*Vnde Damasus Papa scribit.* [3]]

PALEA. C. II.

OSius Papa fuit filius Stephani subdiaconi. Bonifacius Papa fuit filius Iucundi presbyteri. Felix Papa filius Felicis presbyteri de titulo fasciolę, Agapit[9] Papa filius Gordiani presbyteri. Theodorus Papa filius Theodori episcopi de ciuitate Hierosolyma. Siluerius Papa filius Siluerij † episcopi Romæ. Deusdedit Papa filius Stephani subdiaconi. Felix enim tertius, natione Romanus, ex patre Felice presbytero fuit. Item Gelasius natione Afer ex patre episcopo Valerio natus est. Item Agapitus natione Romanus ex patre Gordiano presbytero originem duxit. Complures etiam alij inueniuntur, qui de sacerdotibus nati Apostolicæ sedi præfuerunt.

¶ *In nullo vetusto Gratiani codice adscribitur hic nomen Paleæ. In decimo Vaticano, & aliis quibusdam habetur coniunctè cum verbis superioribus Gratiani, à versicul.* Felix enim tertius, *vsque ad finem. In alio autem satis etiam emendato ista eadem cohærent cum superioribus: sed post illa verba,* ex patre Gordiano presbytero originem duxit, *sequitur,* vnde Damasus Papa scribit: Deusdedit Papa filius Stephani subdiaconi, Bonifacius Papa filius Iucundi presbyteri, Felix Papa filius Felicis presbyteri de titulo fasciolæ, Agapitus Papa filius Gordiani presbyteri, Theodorus Papa filius Theodori episcopi de ciuitate Hierosolyma, Siluerius Papa filius Hormisdæ episcopi Romæ. Complures etiam, &c. *Nec vero magnopere mirandum est hæc omnia ex Damaso citari, qui vixit ante istos, qui hic enumerantur. Liber enim qui* Pontificalis dicitur, *vbi hæc scripta suis locis leguntur, à Damaso cœptus est scribi: ideoque licet ab aliis multa deinde sint addita, retinuit tamen primi auctoris nomen: Iuo quidem eadem fere ista refert ex Gestis Romanorum Pontificum. Omnino partem aliquam huius c. saltem illam, quæ in* 10. *Vaticano habetur, ab ipso Gratian. scriptam esse constat ex verbis Gratiani in extremo præcedente cap. & c. pen. huius dist. Auctor vero Paleæ, dum vnum per se caput conficere voluit, ordinem perturbauit, præsertim in repetitione Felicis ij. & illud de Osio temere adiũxit, quod nulli Romanorum Pontificum nomen fuit.*

Hinc Augustinus ait libro de bono coniug. c. 16.

¶ Vitia parentum filiis non imputantur. C. III.

4 VNdecumque homines nascantur, si parentum vitia non sectentur, & Deum recte colant, honesti, & salui erunt. Semen enim hominis ex qualicumque homine, Dei creatura est : & eo male vtentibus male erit, non ipsum aliquando malum erit. Sicut autem boni filij adulterorum, nulla [f] est defensio adulterij † : sic mali filij [g] coniugatorum nullum est crimen nuptiarum.

Item Ioannes Chrysostomus homilia tertia in Matthæum [5].

¶ De eodem. C. IIII.

6 NVmquam de vitiis erubescamus parẽtum, sed vnum illud quæramus [A], & amplectamur, virtutem videlicet. Huiusmodi enim, etiam si alienigenam quis habeat matrem, etiam si fornicatione pollutam, vel quolibet eiusmodi dedecore sordidatam, nihil tamen de eius aut vilitate fuscabitur, aut crimine polluetur. Quòd si fornicatorem ipsum ad meliora conuersum nequaquam prior vita commaculat, multo magis ex meretrice natus, & adultera, si propria virtute decoretur, parẽtum suorum nõ dedecoratur opprobriis. *Item infrà.* ¶ Non est omnino, nec de virtute, nec de vitio parentum aut laudandus aliquis, aut culpandus : nemo inde vere, aut obscurus, aut clarus est:

1 In cõcilio Claramontens. c. 25. & Melphiensi, & in cõcil. Innoc. ij. c. 19. Snia est in cõc. Lateran. sub Ale. iij. p. 19. c. 2.

" Filij ꝑsbyterorum dum plices sunt.

2 Ex decretis Greg. 7. & Vrban. ij. Anselm. l. 6. c. 150. Iuo p. 6 c. 410. Pan. l. 3. c. 51.

† *al. canonicis, al. canonicis regularibus.*

3 Arg. cõtra ext. q cl. vel vo. c. 2. & de apo. c. 2. vbi de hoc. & ibi videas.

3 In Pontificali.

b Inn. intelligit istã decret. de dispensatione Papæ. Aliq cõtra. e. tit. conquerente. Arch.

c Dicas scd3 Rayner. & Host. ꝙ i ta lib. ecclesiis ꝑt epꝰ dispẽsare cũ filio illegitimo. vt ꝓbatur in hac decr. ex tua cũ ibi respõdeatur ad consultationem. Arch.

† *al, Hormisdæ,* Iuo in plog. Pan. in plog. ca. 30. & ib. 3. c. 52.

" Filiorum appellatiõe nepotes cõtinentur.

" Locus nõ sanctificat.

a ¶ *Nesc*

[A] *Nvmquam.*] Casvs. Dicit Ioan. Chrysost. quòd numquam filius debet erubescere de vitiis parẽtum, dummodo sit virtuosus. Nam quantumcumque quis matrem habeat vilem & pollutam, numquam de eius vilitate obfuscabitur, vel polluetur: quia si fornicatrix, vel fornicator post pœnitentiam ex vita nõ maculatur, multo minus maculatur filius de meretrice natus, si virtute propria decoratur: immo magis laudandus est, quàm natus ex bonis & nobilibus parentibus, si malitiam sequatur, & malus sit.

4 Sent. 4. di. 33. 32. q. 4. ficut. §. vnde cũque. in fi. Iuo ī ꝓlog. & p. 6. c. 415 Pann. in ꝓl. c. 29.

† *adulteriorum*] Orig. 5 ad illa verba, Iudas autem genuit, &c.

6 Sent. ibid. Iuo p. 6. ca. 414.

" Patris delictũ an noceat filio.

d Nã mala parẽtũ filiis nõ imputantur. ff. ꝺ decur. l. 2. §. 2. & vlt. & filius fugitiui fugitiui filius nõ est. ff. de fugit. l. 1. secũdum Laur.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Nescio.*] Hoc vult dicere, ꝙ ille q̃ natus est ex parẽtibus prorsus alienis à virtutibus, dum tamen ipse sit bonus, melior est quàm ille qui natus est de bonis parentibus, licet ipse etiam sit bonus[a].

a Magis eñ admirabilis est, q̃ exempla ſi habuit & bonus est, q̃ q̃ hũc & bonꝰ est. arg. 96. dist. in scripturis. Arch.

b ¶ *Parentibus.*] id est, ratione parentum.

NAsci.] Casvs. Rufinus natus fuit ex adulterio, & ideo despicie bat creatorem, qui sic eum formaue rat, & culpabilem & peccatorẽ se pp hoc reputabat. Sed Ioan. Chrysost. scribit contra eum, & docet, ꝙ propter hoc non dẽt despicere Dominum, nec se peccatorem reputare: quia non ipse, sed qui eum de adulterio generauit, peccauit, semine abuten do: sicut nec peccat semen qđ in sulcis nascitur, sed peccat fur q̃ rapit: & consolatur eũ duob. exẽplis, s. Iepte, qui licet fuerit filius meretricis, tamen sanctus fuit. Et exemplo Esau, qui licet natus fuerit de legitimo cõiugio, tamen malus fuit & pessimus.

immo etiam (si quiddã[B] à cõmuni opinione abhorrens dicẽdum est) nescio [a] quomodo ille magis resplendet, qui ex parentibus [b] à virtutibus prorsus alienis, ipse tamen fuerit de virtute mirabilis.

A ¶ Quæramus.] *In versione, quæ nunc vulgata est, legitur*, atque omnibus studiis assequamur nobilitari propriarum honore virtutum. *Græce integer locus ita habet,* παιδευων ημᾶς διὰτούτων μαθησιν ἐγκαλύπτουσαν ὅτι τῶν προγόνων κακία, ἀλλ' ἴδιον ἁμάρτημα, πλὴν ἀρετῶν.

B ¶ Si quidam à communi.] *Sic est emendatum ex græco.* εἰ δέ τις ἐκτὸς παράδοξον εἰπεῖν. *Antea legebatur, quemadmodum fere & in vulgata versione, & apud Iuonem*, vt considerat ius aliquid dicamus, aut expressius.

c ¶ *Quod suum est.*] " Mulieres. n. ad hoc natura genuit, vt partus ederent [b], vt C. de indi. vid. l. 2. & pudor est feminis nuptiarũ præmia non habere, vt 32. q. 2. pudor.

" Mulieres ad quid producuntur.

b Et est maximũ in mulieribꝰ cõcupere, &c. ff. de ædil. edi. q̃ritur. §. 1. 1 Iuo par. 6. c. 413.

d ¶ *Sanctos.*] tamen in hoc non fuit sanctus, ꝙ temerarium iuim voluit seruare, vt 22. q. 4. vnusquisque.

Additio. Ibi inuenies hanc historiam secundum Hu.

e ¶ *Triticum.*] 24. q. 1. quoniam vetus.

Item Hieronymus in epistola ad Pammachium contra errores Ioannis Hierosolymitani.

¶ Non parentum, sed propria culpa quemque condemnat. C. V.

[1] NAsci de adulterio, non est eius culpa, qui nascitur, sed illius, qui generat. Quomodo in seminibus non peccat terra, quæ fouet: non semen, quod in sulcis iacitur: non humor, & calor, quibus temperata frumenta in germen pullulant: sed, verbi gratia, fur, & latro, qui fraude, & vi eripit semina: sic in generatione hominum recipit terra, id est vulua, quod suum est [c], receptum confouet, confotum corporat, corporatum in membra distinguit, & inter illas secretas ventris anguſtias Dei manus semper operatur, idemque est corporis creator, & animæ. Noli despicere bonitatẽ figuli tui, qui te plasmauit, & fecit, vt voluit. Ipse est Dei virtus, & Dei sapientia, qui in vtero virginis ædificauit sibi domum. Iepte inter virosanctos [d] Aposto li voce numeratus meretricis est filius. Sed audi. Esau de Rebecca, & Isaac genitus hispidus tam mente, quàm corpore, quasi bonum triticum [e] in lolium, auenasque denegerat: quia nõ in seminibus, sed in voluntate nascentis causa vitiorum est, atque virtutum.

Item Augustinus contra Faustum, libro 22. c. 64.

¶ Iniquitates parentum filiis obesse non possunt. C. VI.

SPonsus [f] ille, qui vocaturus erat ad nuptias bonos & malos, suis congruens inuitatis, nasci etiam voluit de bonis & malis: quo exemplo discant fideles parentum suorum iniquitates sibi obesse non posse.

dam casum in eo qui ignoranter adeptus est beneficiũ pecunia patris, vt 1. q. 5. c. 1. Sed illud iõ perdit, q̃a furtiuum est. " Sed q̃d si pater commisit crimen læsæ maiestatis, nonne filius priuandus est beneficio, cum sit infamis factus, vt 6. q. 1. si quis cum. & infames promoti ẽt deiiciuntur, vt 6. q. 1. infames? Non, quia cum clericus sit, est à iurisdõne principis exemptus †, vt 96. dist. duo. 1. q. 4. §. econtra. in fi. Item fallit illud ext. de ecc. ædi. edi. ad audientiam. 2. & ext. de cle. ægr. c. 2. vbi q̃s sine culpa priuatur iure suo: hoc tñ scias, ꝙ multoties quis punitur sine culpa, sed nõ sine causa, vt extra vt lit. non contest. quoniam. 5. 34. dist. si cuius vxorem.

" Patris delictũ ẽt grauissimũ nõ tollit filio beneficiũ.

† Exẽptus.

¶ *Apud B. Augustl. li. 22. contra Faustum, c. 64. sic legitur*: Fideles enim eius venturi ex omnibus gentibus, etiam exemplo carnis ipsius discere debuerunt, parentum suorum iniquitates sibi obesse non posse. Proinde sponsus ille suis congruens inuitatis, qui vocaturus erat ad nuptias bonos & malos, etiam nasci voluit de bonis & malis. *Et ex his compositum est hoc c.*

Item Gregorius ad Colombum episcopum Numidiæ, lib. 10 epist 8.

¶ Non aliena culpa, sed propria aliquem ab eo, quo fungitur, deiicit gradu.

C. VII.

SAtis peruersum [g], & contra Ecclesiasticam probatur esse censuram, vt frustra pro quorumdam voluntatibus quis priuetur, quem sua culpa, vel facinus ab officij, quo fungitur, gradu non deiicit.

Item Hieronymus.

¶ Ex adulterinis nati coniunctionibus à sacerdotio non prohibentur.

C. VIII.

[2] DOminus noster Iesus Christus voluit non solum de alienigenis, sed etiam de adulterinis commistionibus nasci, nobis magnam fiduciam præstans, vt qualicũque modo nascamur, dum tamen eius vestigia imitemur, ab ipsius corpore non separemur, cuius per fidem membra effecti sumus. Et sicut ille verus est Pontifex ex adulterinis natus coniunctionibus: ita qualicumque ordine natus sit aliquis, tantum † vt perfectam fidem habeat, & quod fide tenet, operibus impleat, sitque litteratus, & vir vnius vxoris, nequaquam à sacerdotio [h] repellitur [i]. Iudas enim Patriarcha cõcubuit cum Thamar nuru sua, & ex illo cõcubitu nati sunt Phares, & Zaram: inde postea Salmõ, qui fuit dux in deserto: inde Obeth [A]: inde quoque Booz, inde postea Isai, qui fuit pater Dauid. Ex illa ergo progenie origo ducitur Christi, qui verus sacerdos est: ideoque si filij eius sumus: quæ ipse fecit, nos imitari debemus.

A ¶ Inde Obeth.] *In 1. cap. Euangelij S. Matthæi, Booz dicitur genuisse Obeth.*

Item Augustinus de vnico baptismo contra Donatistas, lib. 1. c. 15.

¶ A populo Dei non separat aliquem materna conditio, sed propria culpa.

C. IX.

[3] ISmael, vt separaretur à populo Dei, non obfuit mater ancilla, sed obfuit fraterna [k] discordia: nec profuit potestas [l] vxoris, cuius magis filius erat: quia per ipsius iura coniugalia & in ancilla seminatus erat, & ex ancilla susceptus.

¶ A *sacerdotio.*] non intelligas, quòd ipso iure possit promoueri: sed hoc ideo dicit, q̃a eps tenetur in hoc casu dispẽsare: q̃a dispensatio quandoque est debita, vt dixi 50. dist. vt cõstitueretur.

† *al. tamen.*

i ¶ *Repellitur.*] " Sed nonne filij sacerdotũ sunt serui ecclesiæ? vt 15. q. vlt. cum multæ. qualiter ergo promouentur non adepta libertate? Sed dic, quòd illud loquitur de his qui quasi legitime & solenniter ducunt [c], vel derogatum est ei contraria consuetudine. 4. dist. §. leges.

" Filij sacerdotum an sint serui ecclesiæ. Genes. 38. Ruth 4

c sc. vt vxores, ñ vt cõcubinas. & ita ẽt intelligitur 81. di. q̃dã. scđ̃ Vin. Gof. & In. q ita no. ext. de coh. cler. c. 2. De hoc not. 32. di. eos. Arc.

Ismael.] Casvs. Abraham auctoritate & licentia vxoris suæ, s. Saræ cognouit Agar ancillam, & ex ea genuit Ismaelem, qui repulsus fuit à populo Dei. nõ ideo q̃a natus fuerat de ancilla, sed q̃a faciebat iniuriã fratri suo Isaac, compellendo ipsum adorare terreas imagines, & aliàs sibi nocendo.

Ito p. 8. c. 61. Pan. l. 6. c. 47.

k ¶ *Fraterna discordia.*] quam habuit contra Isaac. 32. q. 4. re currat.

l ¶ *Potestas.*] Hanc olim habuerunt potestatem mulieres, vt de

Source : BIU Cujas

licẽtia, vel poteſtate ipſarũ viri poſſent accedere ad ancillas ſuas[a], & filij ita nati dicebantur potius filij dominæ quàm ancillæ: ſed erat legalis filius dominæ, & carnalis filius ancillæ. ita ſecundum legem Moſaicam mulieres poterant adoptare filios [b]. ſed ſecundum legem Iuſtiniani nõ poſſunt, niſi filij eius ſint in acie amiſſi, vt inſt. de adop. §. fœminæ.

CONTRA. Hæc eſt tertia pars huius diſt. in qua probat contrarium eius quod præmittitur. Io. de Fan.

CASVS. Hactenus probauit q̃ peccata parentum filiis non imputantur. Nunc vult probare contrarium per ſequens c.

SI *gens.*] CASVS. Improperabatur Bonifacio in Italia & Francia, & ẽt ab ipſis paganis, quòd gens Anglorũ ducebat fœdam vitam adulterando & fornicando ad inſtar Sodomiticæ gẽtis. Scribit ergo Bonifaci⁹ martyr Regi Anglorum, dicẽs nõ eſſe mirũ, ſi nuper fuit in bello deuictus: cũ ex tali commiſtione vilis gens oriatur, & libidinoſa, nec Deo amabilis: & hoc ꝓbat exẽplo Hiſpanorum & Prouincialium & Burgundionum, qui tandiu fornicati ſunt donec per Saracenos puniti & deuicti fuerunt.

a ¶ *Degeneres.*] quo ad fortitudinem & nobilitatem, vt 35. quæſt. 3. quædam.

b ¶ *Permiſit.*] Nota, q̃ propter delictum permittit Deus inferri[c] pœnas, vt 5. qu. 5. non omnis. 16. q. 1. & temporis. & c. reuertimini. & 7. q. 1. ſciſcitaris.

VNDE. Iſtud vnde, ita continuatur: peccata parentum nocẽt filiis: vnde nõ poſſunt promoueri niſi in cœnobiis, vel niſi diſpenſetur cum eis. Quod ſequitur, planum eſt vſq; ad c. apoſtolicã.

c ¶ *Vnde.*] iſtud vnde, continuatur ei quod dixi ſupra in illo §. ſed hoc. in prin.

Apoſtolica.] CASVS. In quadam eccleſia ẽpali duo fuerunt clerici: vnus fuit electus ab eccleſia, & canonice qui dignior erat: altero electo ab eccleſia, & digniori obiiciebatur, q̃ erat filius ſacerdotis. Super hoc fuit cõſultus Papa, qui mandat electum canonice conſecrandum, non obſtante eo quòd dicitur filius ſacerdotis: ſi aliàs dignus inueniatur.

d ¶ *Ab eccleſia.*] "No. quòd dicitur ab eccleſia electus, qui à maiori parte capituli eſt electus, vt extra de elect. cum nobis. ff. ad munic. quod maior. extra de elect. cum inter. in princ.

e ¶ *Cetera.*] improprie ponitur. ſic 26. diſt. deinde [d]. vel nomine ceterorum, omnes [e] comprehenduntur, vt ff. de ver. ſig. ceterorum.

3 *Contra Bonifacius martyr ſcribens Echelbaldo Regi Anglorum.*

¶ Vitia parentum etiam ad poſteros tranſferuntur. C. X.

1 SI gens Anglorum (ſicut per iſtas prouincias diuulgatum eſt, & nobis in Francia, & in Italia improperatur, & ab ipſis paganis improperium eſt) ſpretis legalibus connubiis, adulterando, & luxuriando ad inſtar Sodomiticæ gentis fœdam vitam duxerit, de tali commiſtione meretricum æſtimandum eſt degeneres [a] populos, & ignobiles, & furentes libidine fore procreandos, & ad extremum vniuerſam plebem ad deteriora, & ignobiliora vergentem, & nouiſſime nec in bello ſæculari fortem, nec in fide ſtabilem, & nec honorabilem hominibus, nec Deo amabilem eſſe venturam: ſicut aliis gentibus Hiſpaniæ, & Prouinciæ, & Burgundionum populis contigit: quæ ſic à Deo recedentes fornicatæ ſunt, donec iudex † omnipotẽs talium criminum vltrices pœnas per ignorantes [A] legem Dei, id eſt † per Saracenos venire, & ſæuire permiſit [b].

A ¶ Per ignorantes.] *In epiſtola B. Bonifacij martyris (quæ vnà cum multis aliis extat manuſcripta in codice ſæpe memorato bibliothecæ Dominicanæ) legitur:* per ignorantiam legis Dei, & per Saracenos, &c. *cum qua lectione concordant aliquot vetuſta Gratiani exemplaria, & fere etiam Iuo.*

Vnde [c] *Vrbanus in fine ſuperioris capitis diſtinguendo ſubiunxit* [2].

¶ Si religioſi inuenti fuerint filij ſacerdotum, ordinentur. C. XI.

¶ *Rubrica huius cap. abeſt ab aliquot vetuſtis (neque enim eſt vlla capitis diſtinctio) & præponitur ſequenti capiti,* apoſtolica.

NIſi aut in cœnobiis, aut in canoniis † religioſè probati fuerint conuerſari.

Idem Alexander II.

¶ De eodem. C. XII.

3 APoſtolica auctoritate præcipimus vobis, vt ſi eum, qui ab eccleſia [d] electus eſt, altero digniorem eſſe, canonicamq; eius electionem probaueritis, fulti noſtra auctoritate conſecretis. Nam pro eo, quòd filius ſacerdotis dicitur, ſi ceteræ [e] virtutes in eum conueniant, non reiicimus, ſed ſuffragantibus meritis conniuendo eum recipimus.

Hoc autem, quod de filiis ſacerdotum dicitur, ex diſpenſatione eccleſiæ introductum videtur: & quod ex diſpenſatione introducitur, ad conſequentiam regulæ trahi non poterit.

Vnde Vrbanus Papa II. ſcribit Bartholomæo Turon. archiepiſcopo.

¶ Filij ſacerdotum non prohibentur ab epiſcopatu, ſi cæterę virtutes in eis inueniantur. C. XIII.

4 CŒnomanẽſem electum [f] pro eo, quòd filius ſacerdotis dicitur, ſi ceteræ virtutes in eum conueniunt, non reiicimus, ſed ſuffragantibus meritis patienter ſuſcipimus: non tamen, vt hoc pro regula in poſterum aſſumatur, ſed ad tempus [g] eccleſiæ periculo conſulitur.

Cum ergo [h] *ex ſacerdotibus nati, in ſummos Pontifices ſuprà* [5] *leguntur eſſe promoti, non ſunt intelligendi de fornicatione* [i]*, ſed de legitimis coniugiis nati: quæ ſacerdotibus* [A] *ante prohibitionem vbique licita erant, & in orientali eccleſia vſque hodie eis licere probatur.*

Quòd autem vitium originis ſemini imputari negatur [k]*, videtur eſſe contrarium illi ſententiæ* [*Adulterorum filij abominatio ſunt Domino.*] *Sed ſicut ſuprà dictum eſt de presbyterorum filiis, ita & hoc de filiis adulterorum intelligendum videtur, vt illi dicantur eſſe abominatio Domino, ad quos paterna flagitia hæreditaria ſucceſſione deſcendunt. Similiter & illud Vrbani intelligendum eſt, quod ipſe ſcribit Petronio Legionen. epiſcopo.*

A ¶ Sacerdotibus ante.] *Hic oſtendit aperte Gratianus, ſe in ea fuiſſe opinione, aliquando in Latina eccleſia presbyteris etiam licuiſſe vti coniugio, quod in eccleſia Græcorum & olim, & nunc permiſſum eſt. Id vero minime ita eſſe ſuperius initio diſt. 31. eſt adnotatum. De illis vero, quos antea narrauit creatos fuiſſe ſummos Pontifices, dicendum eſt eos, antequàm patres ipſorum vllo ſacro ordine eſſent decorati, fuiſſe generatos.*

¶ De eodem. C. XIIII.

6 QVia ſimpliciter ad ſedem apoſtolicam veniens humiliter peccatum confeſſus es, quod Pontificij tui videbatur officium impedire, videlicet, quòd ex matre non legitima procreatus ſis, quam viuente propria vxore pater tuus cognouiſſe dignoſcitur † [l]: Nos Apoſtolicæ manſuetudinis gratia admonente, à ceteris, quæ ſacerdotium impediunt, criminibus, tam tui profeſſione, quàm fratrum teſtimonio, qui tecum ſunt, immunem te agnoſcentes, & vitam [m] tuam religioſam audientes, ab huius te peccati vinculo abſolutum in ſuſcepto ſacerdotali officio confirmamus [n].

m ¶ *Et vitam.*] Ex quo plura fecerunt pro ipſo: & tantum vnum faciebat contra ipſum, & non debuit impediri eius promotio. 28. diſt. de Syracuſanæ. & 13. diſt. duo mala [f].

n ¶ *Confirmamus.*] Et hoc fit ex diſpenſatione. Ioan.

Item

a Vt 32. q. 3. dixit.

b Adde ſacerdotes habere idẽ ius cũ mulieribꝰ, not. in l. 2. §. illud. & in l. ſi pater §. fi. & in l. ſi arrogator. penult. ff. d adopt. 1 Iuo par. 8. c. 224.

c Ad hoc 23 q. 5. remittũ tur. & §. hĩc notandũ. & q. 4. ſi quos. Arc.

25. e. c. preſbyterorum.

† *al. vindex.*

† *al. etiam,*

† *al. canonicis.*

3 Anſel. l. 6. c. 29.

[e] Electus à maiori parte capituli dr electꝰ ab eccleſia.

d Sic j. cap. prox.

e De hoc ẽt le. & no. 50. diſt. vt cõſtitueretur. & ſecũdũ hoc dic, ceteræ, i. ſi oẽs. Ar.

f Vbi d hoc. Sed ſi aliqd eſt pro me, &c. vt not. 51. diſt. c. 2.

5 5. c. Oſius.

h ¶ *Cũ ergo.*] reſpicit primum §. huius diſt.

Sap. 3. ſed paulo aliter

i ¶ *De fornicatione.*] ñ dicit bñ: qa ſi eſſent legitimi ſine diſpenſatione promouerẽtur.

QVOD AVTEM. CASVS. Obiicit Gratianus ſibi in hoc §. & poſtea ſoluit dicens, quòd illud quod dictum eſt s̃. in c. vndecumque. quod vitium originis non imputatur ſemini: videtur contrarium ei qd dicitur in eccleſiaſtico, q̃ adulterorũ filij abominatio ſunt Domino. Sed dicit illud ſic eſſe intelligẽdum, ſicut intelligitur qd s̃. dictum eſt de filiis presbyterorum, vt illi tantum dicantur abominatio eſſe Dño, q̃ paterna vitia vel flagitia eorũ ſequuntur.

6 Pann. l. 3. c. 54.

k ¶ *Negatur.*] s̃. eo. vndecumque.

QVia.] CASVS. Hoc c. intelligitur ex diſpẽſatione, ſicut illud c. Cœnoma. Petronius qui de adulterio natꝰ eſt, fuit ĩ eꝑm Legioñ. electus: q̃ poſt electionem ad apoſtolicũ veniẽs humiliter eſt cõfeſſus: Papa vero audiẽs ipſum eſſe bonæ famę & bonę vitę ab his q̃ ſecũ erãt, ipſum confirmauit in dignitate ex diſpẽſatione.

†*al. dicitur.*

l ¶ *Dignoſcitur.*] Arg. contra. ff. de acq. hær. ſed & ſi de ſua.

Source : BIU Cujas

Item qui ægritudine.] Casvs. Hic intitulatur 57. dist. in qua dicitur hominem in ægritudine baptizatum non promouendum.

¶ *Ægritudine.*] "In hac dist. traditur, quòd qui baptizatur in ægritudine non est promouendus: & est intelligendum de tali qui cum sanus esset, distulit baptizari: sed timore mortis petiit baptismum. causa autem huius constitutionis est, quia præsumitur non vere pœnitens qui mortis causa est pœnitẽs: & sic præsumuntur peccata nõ esse ei dimissa: si tamen statim moreretur, præsumeret ecclesia peccata ei dimissa esse, vt de pœ. dist. 7. nullus. & sic ecclesia circa idem factum habet contrarias præsumptiões, sed diuerso respectu. de conse. dist. 3. perlatum.

" Baptizatus in ægritudine ñ est pmouẽdus.

1 Pol. l. 2. ti. 31. Bur. l. 4. c. 43. Iuo p. 1. c. 237. & p. 6 c. 101.

Si quis.] Casvs. Quæsitum fuit in cõcilio Neocæsarien. an ille qui est in ægritudine baptizatus, debeat ordinari presbyter. Et resp. quòd nõ, quia fides illius non præsumitur voluntaria, sed metu mortis facta: si tamen postea bonæ vitæ apparuerit, aut raritas hominum exegerit, poterit promoueri.

† *al.* &

a ¶ *Si quis.*] intellige adultus: nam pueri ab hæreticis baptizati promouentur, vt 1. q. 4. placuit.

c ¶ *Sed ex necessitate est.*] præsumitur. & sic canon præsumit hoc in deteriorem partem [a]: similiter 30. q. 5. aliter. " Sed cũ hæc irregularitas proueniat à peccato, & baptismus tollat peccatum, quare non tollit irregularitatẽ ipsius? Resp. quia baptismus inducit hanc irregularitatem: vnde non potest eam tollere: quia eadem res non potest habere contrarios effectus. argu. extra de baptis. maiores. vltra medium, ibi, sed hæc tãquam impossibilia. sic ŝ. 26. distin. deinde. sic eadem causa non potest parere obligationem & liberationem, vt ff. de solu. qui hominem. §. vlt.

a sc. q̃ peccata ñ sunt ei dimissa: & hęc pŝumptio nõ p̃t tollí p baptismũ, cũ se cũdũ Laur. & Io. eã inducat, ŝ, tollitur p aliã pŝumptionẽ, ŝ. per sequẽté bonã cõuersationẽ, vt in c. continetur. Arch.

" Baptismꝰ an tollat irregularitatem.

2 Paulo aliter.

d ¶ *Postea.*] & ita per sequens factum eliditur præcedens præsumptio. sic de conse. di. 4. tunc valere. 34. q. 1. cum per belliçam. sic quandoque præsumptio sequens elidit præcedentem, vt ff. de in integ. rest. diuus.

e ¶ *Raritas.*] Arg. quod propter raritatem hominum aliqua conceduntur, vt 55. dist. c. priscis. 1. q. 7. talis.

Item ex monachali.] Casvs. Suprà in 54. dist. dictum fuit, q̃ serui ordinari non debent, nisi voluntas dominorum accesserit. Sed quia in quibusdam locis monachi seruis comparantur, cum non habeant proprium, nec sint suæ voluntatis, vt 12. q. 2. non dicatis. ideo Grat. ponit hanc 58. dist. in qua ostendit monachum ad ecclesiasticum officium non promoueri nisi de voluntate proprij abbatis, & etiam de consensu conuentus.

" Clericus sine sui prælati licentia non est trãsferendus.

f ¶ *Item ex monachali.*] ŝ. 55. dist. c. priscis. dixerat, q̃ monachi possunt præfici parochialibus ecclesiis: " sed ne crederet aliquis, quòd hoc posset fieri sine licentia abbatis: ideo ponit hanc dist. &c.

Nullus.] Casvs. Quæsitum fuit à Gregorio, an episcopus possit monachum promouere ad officium clericatus, vel ad dignitatem. Et respondet, quòd non, nisi eum abbas obtulerit propria voluntate sibi. Quod sequitur, planũ est, vbi dr, quod fit ex dispensatione, ad consequentiam trahi non debet, ad quod inducit seq. c.

g ¶ *Abbas.*] No. quòd nullus monachus potest promoueri ad ecclesiasticos honores, nisi cum licentia abbatis, vt 16. q. 1. si quis monachus. & c. cum pro vtilitate. idem intelli-3 Et in Afri. ge de quolibet cleri- c. 47. co, vt sine licẽtia prẽlati sui non possit ab episcopo transferri [b] ad alium locum, cum nec clericus episcopi ab archiepiscopo, qa omnium cõsensus est requirendus quorum ius læditur, vt 54. dist. nullus. 9. q. 3. per singulas. Et non solum voluntas abbatis est requirenda, sed etiam monachorum, vt 19. q. 3. statuimus. Nã hęc est quædam alienatio. vnde non potest fieri sine cõsensu omniũ, vt 12. q. 2. fine. Io. & quod dicitur de episcopo, credo falsum si causa subest. ext. de excess. præl. ficut.

b Idem not. hic H. & L. in vtroq; dicto. Ad qđ facit qđ le. & no. 7. q. 1. eps loco. & idem sentit hic Io. de F.

Si quis.] Casvs. Dicitur in hoc c. q̃ episcopus non potest alienum monachum promouere ad clericatum, vel facere abbatem in suo monasterio, nisi de voluntate proprij abbatis, qđ si fecerit, cummunione suæ plebis sit contentus, & promotus remouebitur ab eo quod accepit.

h ¶ *Maiorem.*] " Ex hoc loco videtur, q̃ monachus possit esse prælatus in ecclesia sæculari. quòd episcopus possit esse, non est dubium, vt 18. q. 1. statutum. Item, quòd plebanus possit esse, habes 16. q. 1. monachos. & c. in parochia. Itẽ, quòd canonicus sæcularis possit esse, videtur 74. dist. quorumdam. Item, q̃ vicedominus episcopi possit esse, videtur: quia episcopus debet habere testimonium à monachis, vt 2. q. 7. cum pastoris. sed œconomum debet habere episcopus, vt sit ei testis, vt 16. quæst. 7. quoniam in quibusdam. ergo potest esse œconomus, vel vicedominus episcopi. & istud H. admittit. arg. contra decimasexta quæstione prima, de præsentium. De hac materia notaui decimasexta quæstione septima, in nona. potest tamen intelligi [c], quod hic dicitur de ecclesia monachali, quæ episcopalis etiam fuit.

" Monachꝰ p̃t in ecclesia sæculari esse p̃latus.

4 Anſ. l. 6. c. 28. Iuo p. 5. c. 102. ŝ. dist. 36.

Item ex concilio Carthaginensi, 5. c. 13.[3]

¶ De eodem. C. II.

SI quis de alterius monasterio repertum [a], vel ad clericatum promouere voluerit, vel in suo monasterio maiorem [h] monasterij constituere [B]: episcopus, qui hoc fecerit, à ceterorum communione seiunctus, suæ [i] tantum plebis communione contentus sit: & ille neque clericus [c], neque præpositus perseueret.

a ¶ Repertum.] *Græce legitur:* ἐὰν τὶς ἀπ' ἀλλοτρίου μοναστηρίου ὑποδέξηταί τινα. id est, si quis ab alieno monasterio receperit aliquem.

B ¶ Constituere.] *Antea sequebatur:* sine licentia abbatis, & monachorum: *quæ verba sunt expuncta: quia absunt à concilio Carthaginen. & Africano, & plerisque vetustis Gratiani codicibus.*

c ¶ Clericus.] *Sequebatur,* neque canonicus, *quæ ob easdem causas sunt sublata.*

Item qui in ægritudine [a] *constitutus baptizatur, presbyter ordinari non debet.*

Vnde in Neocæsariensi concilio, c. 12. legitur.

¶ Non ordinetur presbyter, qui in ægritudine constitutus baptizatur. C. I.

1 SI quis [b] in ægritudine constitutus, fuerit baptizatus, presbyter ordinari non debet. Non enim fides illius voluntaria, sed ex necessitate [c] est, nisi forte postea [d] ipsius studium & fides probabilis fuerit, aut † hominum raritas [e] exegerit.

¶ *Quod canon hic statuit, videtur multo ante in Romana ecclesia obseruatum: quemadmodum ex epistola Cornely Papæ de Nouatiano patet, cuius verba relata ab Eusebio Historiæ Eccles. lib. 6. cap. 35. istuc spectantia hæc sunt:* Qui quidem vbi exorcistarum præsidio, spiritu illo malo esset liberatus, & post in tam grauem morbum, vt iam ferme mori putaretur, incidisset, in lecto, in quo decumbebat, aqua circumfusus baptismum accepit: *& paulo post, cum de ipsius ordinatione agit, adiungit:* Qui quidem episcopus, non solum ab vniuerso clero, sed etiam à multis laicis vetitus: quoniam minime licebat quemquam in lecto propter morbum baptizatum, sicut huic contigerat, in clerum assumi: magnopere postulabat, sibi potestatem dari, huic soli manus in sortem presbyterij imponendi.

Tem [k], *qui ecclesiasticis disciplinis imbuti, & temporum approbatione discussi nõ sunt, ad summum sacerdotium non aspirent.*

Vnde ait Zozimus Papa ad Isichium Salonitanum episcopum epist. 1.

¶ Non aspiret ad summum sacerdotium, qui ecclesiasticis disciplinis non est imbutus. C. I.

4 QVi ecclesiasticis disciplinis imbutus per ordinem non est, & temporum † approbatione diuinis stipendiis eruditus, nequaquam ad summum ecclesię sacerdotium aspirare præsumat: & non solum in eo ambitio inefficax habeatur; verum etiam in † ordinatores eius, vt careant eo ordine, quem sine ordine contra præcepta Patrum crediderant præsumendum.

† *temporis*] Orig.

Idem [A] *eadem epistola.*

¶ Ad sacerdotale officium, nullus, nisi per singulos gradus probatus accedat. C. II.

Nullus ad ecclesiasticum officium ex monasterio producatur monachus, nisi quem abbas [g] *loci admonitus propria voluntate obtulerit episcopo.*

Item ex monachali [f] *habitu nullus assumitur ad ecclesiasticum officium, nisi fuerit oblatus voluntate proprij Abbatis.*

Vnde Gregorius scribit Mariniano episcopo Rauennati, lib. 7. epistola 18.[2]

¶ Monachus non ordinetur clericus, nisi voluntate abbatis episcopo fuerit oblatus. C. I.

NVllus ad ecclesiasticum officium ex monasterio producatur monachus, nisi quem abbas [g] loci admonitus propria voluntate obtulerit episcopo.

† *al. ordinatores eius careant.*

c Et vere se cũdũ Laur. secũdũ quẽ iste intellectus q̃ sequitur est ver: sic ẽt intelligitur 74. di. quorũdam. secũdũ Lau.

d *Vel aliter c. 51. dist. q̃ i aliquo fecit mẽtionẽ de illitteratis, & đ pmotis sine interstitiis tẽporũ, inde sumpta occasiõe spãlẽ ponit Grat. tracta tũ đ his, do cẽs tales nõ esse pmouẽdos, scđm B.*

e ¶ *Caritas.*] Arg. quod propter raritatem hominum aliqua conceduntur, vt 55. dist. c. priscis. 1. q. 7. talis.

i ¶ *Suæ.*] simil. suprà distinctio. decimaoctaua. placuit. Sed contra infrà quarta quæstione quinta. capitul. primo. Dic vt in dicto cap. placuit.

Item qui.] Casvs. Suprà distinctione quinquagesimaprima, in aliquo fecit mentionem de illiteratis & promotis sine interstitiis temporum, & inde sumpta occasione specialem ponit Gratianus tractatum de his, docens tales non esse promouendos. Casus istius cap. habetur suprà 36. distinct. qui ecclesiasticis.

k ¶ *Item.*] Dictum fuit suprà distinctione quinquagesima. non confidat. & quinquagesimaquinta distinctione. priscis. quòd nullus ordinandus est nisi seruatis interstitiis temporum, ideo ostendit hic, quòd ad instar sæcularium dignitatum nullus per saltum est ordinandus [d].

Source : BIU Cujas

Si officia.] Casvs. Quæsitum fuit an epi debeant promouere aliquos in episcopos vel presbyteros, qui in minorib. ordinib. nō sunt examinati, vel sine temporum interstitiis promoti. Et resp. Vrbanus, q̄ non, sed docet esse per ordinem assuescendum, vt primo assuescat in minorib. ordinib. qui ad maiores voluerit ꝓmoueri, ne dux esse desideret, cū tyro prius non fuerit. Et hoc ꝓbat ad instar curiæ sæcularis, vbi gradatim aliquis promouetur. Et reprehēdit quosdā epos, qui quærentes pompā in multitudine presbyterorū, ordinabāt eos in locis solitariis, vt eis ordines conferrēt, quibus aliud conferre non possunt.

1 Ansel. l. 6. c. 28.

† *al. plurimos*] Orig.

a ¶ *Si officia sæcularia.*] i. sæculares non deferunt principem locum ingressis, &c.

b ¶ *Quis.*] Not. modū argumentādi, ex quo ita est apud sæculares iudices, eodem modo erit apud ecclesiam. fi. 31. dist. tenere. & c. si laicus. 3. q. 5. qa. 19. q. 3. monasteriis. sic 12. q. 2. cū deuotissimam. Et est arg. ad qōnem illā, "q̄ si aliqs est legitimatus à principe, q̄ apud ecclesiam est legitimus, quod nō credo. arg. ad hoc extr. q fi. sint leg. per venerabilem. de hoc not. 10. di. c. 1. ibi videas. Arc.

"Legitimatus à principe ñ ē apud ecclesiā legitimatus.

c ¶ *Saltu.*] "Gradatim enim deferendi sunt honores, vt 93. di. legimus. in fi. & ff. de mu. & ho. vt gradatim. nā casum appetit q̄ per abrupta ascensum q̄rit, vt 48. dist. sicut.

"Gradatim ascenditur ad honores

d ¶ *Stipendia.*] "Nota q̄ magis præsumitur pro illo qui plura stipēdia habet in ecclesia: qa is gradu ceteros antecedit, quem labor prolixior & stipendia longiora fecerunt anteiure, vt C. de offi. ma. off. nemo. & 61. dist. miramur.

† *al. dum per parochias.*

"Præsumitur plus ꝓ illo q̄ plura h3 stipēdia.

e ¶ *Rarum.*] sic j. 93. di stinct. legimus[a].

2 Et 2. q. 7. in sācta. & sub. hoc, & ideo cū hoc ñ sit rarum, ñ est magnū. L.

2 Ansel. l. 6. c. 32. Pol. l. 2 tit. 1.

'SI officia sæcularia [a] principē locum, non vestibulum actionis ingressis, sed per singulos † gradus examinatis, temporibus deferunt: quis [b] ille tam arrogans, tam impudens inuenitur, vt in cælesti militia, quæ propēsius ponderanda est, & sicut aurū, repetitis ignibus exploranda, statim dux esse desideret: cum tyro ante non fuerit, & prius velit docere, quàm discere? Assuescat in Domini castris, in lectorum primitus gradu diuini rudimenta seruitij: nec illi vile sit exorcistā, acolythum, subdiaconum, diaconū per ordinem fieri: nec hoc saltu [c], sed statutis maiorū ordinatione temporibus. Iam vero ad presbyterij fastigium talis accedat, vt & nomē ætas impleat, & meritum probitatis stipendia [d] ante acta testentur. Iure inde summi Pontificis locum spe rare debebit. Facit hoc nimia remissio consacerdotū nostrorum, qui pompā multitudinis quærūt, & putāt ex hac turba aliquid sibi dignitatis acquiri. Hinc passim numerosa popularitas etiam his locis, vbi solitudo est, talium repe ritur, dum † parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud p̄stare nō possunt, diuinos ordines largiuntur. Quod oportet districti semper esse iudicij. Rarum [e] est enim omne, quod magnum est.

[a] ¶Idem.] *Caput hoc antea tribuebatur Vrbano. Emendata est inscriptio ex plerisque vetustis Gratiani exemplaribus: habetur enim in eadem epistola.*

Item Gregorius lib. 7. reg. epist. 110.

¶Cuiuslibet meriti laicus ad summum non aspiret sacerdotium. C. III.

[2] HOc ad nos peruenisse non dissimili dignum detestatione complectimur, q̄ quidam desiderio honoris inflati, defunctis episcopis tonsurātur [f], & fiūt repēte ex laicis sacerdotes, atque inuerecunde religiosi propositi † ducatum arripiunt, qui nec esse adhuc milites didicerunt. Quid putamus q̄ isti subiectis præstaturi sunt, qui anteq̄ discipulatus limen attingant, tenere magisterij locum non formidant? Qua de re necesse est, vt quamuis inculpati [g] quisque sit meriti: ante tamen perdistinctos ordines ecclesiasticis exerceatur officiis.

† *al. præpositi.*

b Ad hoc extra de elec. cū ad nrām.

Item Cælestinus episcopis Galliarum, epist. 2. c. 3.

¶ Nō aspiret ad summum sacerdotium, qui ecclesiasticis disciplinis non est imbutus. C. IIII.

[3] ORdinatos [h] vero quosdam, fratres charissimi, episcopos, qui nullis ecclesiasticis ordinibus ad tātę dignitatis fastigium fuerint instituti, contra Patrum decreta, huius vlurpatione, qui se hoc recognoscit fecisse, didicim[9], cum ad episcopatū his gradibus, quibus frequentissime cautū est, debeat peruenīri, vt minorib[9] initiati officiis ad maiora firmentur. Debet enim ante esse discipulus, quisquis doctor esse desiderat, vt possit docere, quod didicit: omnis vitæ institutio hac ad id, quo tendit, se ratione [i] confirmat [k]. Qui minime litteris operam dederit, præceptor non p̄t esse litterarum. Qui nō per singula stipendia creuerit, ad meritum ordinem stipendij non potest peruenire. Solum sacerdotium inter ista, rogo, vilius est, quod facilius tribuitur, cum difficilius [l] impleatur?

"Legitimatus à principe ñ ē apud ecclesiā legitimatus.

"Gradatim ascenditur ad honores

"Spes vtrū inducat simoniam.

c Et hoc facit in arg. q̄ ēt in psona probata, & exercitata ñ est pmittendū, qđ i statutis generalib. cōtinetur, vt ibi dr Itē 81. di. c. 2 secundū H.

g ¶ *Inculpati.*] No. q̄ semper præsumitur, q̄ in fraudem receperit ordinē qui subito recipit, licet bene meritus sit, alias sic præsumitur, q̄ libertas in fraudem data sit quandoque, licet seruus sit bene meritus, vt ff. qui & à quib. ma. l. 1. in fi. arg. ad hoc 61. dist. miramur[e].

h ¶ *Ordinatos.*] Casvs. Quidam archiepiscopi ex laicis, & parum litteratis in epos ordinabāt, quod Papæ innotuit ex confessione cuiusdam eorum. vnde præsumit Cælestinus alios similia fecisse: & iō ꝓhibet, vt ad tantā dignitatē nō ꝓmoueantur, qui p̄ singula non creuerint officia, & qui nō fuerint eruditi. Nam prius dēt esse discipulus antequā sit magister, vt possit docere quod didicit.

i ¶ *Ordinatos.*] No. q̄ cōfessio vnius nocet alij [d]: quod est contra id. 2. q. 5. interrogatū. sed hoc est pp causæ cōnexionem, vt 81. dist. tātis. & no. 3. q. 6. hæc quippe. Vel dic, q̄ non nocet, nisi quo ad p̄sumptionē, sicut dictum vnius nocet quo ad præsumptionem, vt 86. dist. tanta.

Cōfessio vni[9] qñq; nocet alteri.

d Sequūtur istā gl. Cyn. Ale. de Im. & Mod. in l. si duo. ff. de iureiur.

i ¶ *Ratione.*] vt prius sit discipulus.

k ¶ *Confirmat.*] i. confirmare debet.

l ¶ *Difficilius.*] 5. 40. di. ante omnia.

ECce.] Casvs. 5. ostēsum est q̄ possint ad sacros ordines promoueri, & qui nō. in hac vero 60. di. ostēdit ex quib. ordinib. sit aliquis eligēdus in archipresbyterū, vel præpositum, vel episcopum, vel archiepiscopum.

3 Burch. l. 1. c. 18. Iuo p. 5 c. 72.

m ¶ *Ecce.*] Hic ostēdit ex quib. ordinib. aliqs eligēdus sit in præpositum, vel decanū, vel archipresbyterū, vel epm. " & dicit, q̄ nullus eligēd[9] est in præpositum, nisi sit diaconus, vel p̄sbyter, nullus in archidiaconū, nisi sit diaconus, nullus in decanum vel archipresbyterum, nisi presbyter, nullus in episcopum, nisi ad minus sit subdiaconus.

" Eligēdus in quo ordine d3 esse.

NVllus.] Casvs. Prohibetur in isto c. vt eps nō faciat aliquem archidiaconum, nisi sit diacon[9]: nec aliquem faciat archipresbyterum, vel decanum, nisi sit presbyter.

n ¶ *Nullus.*] Hæc duo c. dicit H. abrogata p id quod est j. c. pen. & vlt. ext. de elect. cū in cūctis [c]. vbi dicit, q̄ q̄ est in sacris ordinibus p̄t eligi in præpositū vel archidiaconū. sed subdiaconatus est hodie sacer ordo. ext. de æta. & qual. à multis. §. verum. & hoc satis sustineri p̄t cū acolythus ēt possit eligi ad prælaturā, vt extr. de ęta. & qual. præterea. vbi dr, q̄ dispensatiue p̄t eligi. Vel dic, q̄ exponitur hæc dictio, fit, i. fiat. sufficit enim si talis sit, q̄ in breui possit promoueri ad

e §. inferiora. & in hoc facit, qd ibi de sacro ordine nulla hr mētio, sz tm d ætate, moribus, & scientia, vt ibi p̄misit.

istos ordines, vt ext. de æta. & qual. præterea. nō enim refert an iam sit, an cito fiat, vt ext. de ver. sig. c. 3. & de consec. dist. 4. quando. Sed quare statuitur istud de istis dignitatibus, " cum in epm possit eligi subdiaconus? vt j. ea. c. vl. Sed huius rationem assignat Gratia. j. ea. dist. §. horum. & de epo. j. e. §. alterum. s. propter ordinis dignitatē. In quo autem ordine debeat esse cantor vel primicerius, consuetudini relinquo. 32. dist. placuit. " Licite ergo potest quis in minorib. ordinib. eligi ad has dignitates, dum tamen habeat ætatem [f]. Sed quod dicit illud c. præterea. dispensatiue, scilicet ex dispensatione canonis, Non ob. c. dudum. in fi. quia potest intelligi de defectu tali qui impediat promouendum ad talem dignitatem, de quo ibi fit mentio. vnde dicitur, quòd acolythus possit eligi ad illam dignitatem, vt videtur dicere littera, sic scilicet intelligenda.

" Subdiaconus in epm potest eligi

" Ecclesia parochialis p̄t conferri existenti in minoribus.

f Vt ext. lib. 6. de æta. & qua. permittimus.

" Archidiaconatū qs cōferre p̄t.

o ¶ *Episcopus.*] Suprà " ergo collatio archidiaconatus spectat ad episcop

DISTINCTIO LX.

ECce [m] ostensum ex parte est, qui possint ad sacerdotij ordinem promoueri, & qui non. Nunc autem considerandum est ex quibus ordinibus in archipresbyterum, vel præpositum, vel episcopum, vel archiepiscopum sint eligendi.

De his ita statutum est in concilio Vrbani Papæ celebrato Aluerniæ.

¶ Archipresbyter, vel decanus, aut archidiaconus non nisi diaconus, aut presbyter ordinetur. C. I.

NVllus [n] episcopus [o] in ecclesia sua, nisi diaconus sit, archidiaconū instituere, nec archi-

Source : BIU Cujas

epiſcopum. 74. diſt. epiſcoporum. & 25. di. c. 1. & 21. diſt. c. 1. & 89. diſ. volumus. Sed contra 93. diſt. legimus. & extr. de elect. cum in cunctis. vbi dicitur, quòd ad canonicos ſpectat. Dic quòd ad epiſcopũ tantum ſpectat confirmatio, ad canonicos electio de iure: in talib. tamen conſideranda eſt conſuetudo, vt ext. de elect. cum eccleſia[a].

a Quidã dñt ꝙ nõ l3 epo eligere archidiaconũ aliũde, niſi de eccleſia cathedrali. & hoc per decr. ext. de his q̃ fi. à pl. tua. i pr. ibi, aſſumatur.

a ¶ *Niſi presbyteri.*] j. 23. q. 4. ſicut excellentiam. contra. vbi dicitur, quòd non gradus elegantior, ſed vitæ melioris, &c. Sed dic, quòd non tantum ordo conſideratur, ſed ordo & meritum.

presbyterum, aut decanum, niſi presbyteri[a] ſint, ordinare præſumat. Quod, vt diſtrictius teneatur, apoſtolica auctoritate prohibemus, & interdicimus.

¶ *In capitibus manuſcriptis concilij Claræmontenſis habiti ab Vrbano ij. (quæ non ſunt decreta ipſius concilij, ſed ſumma quædam ipſorum) in tertio hæc leguntur, quæ ad præſentem canonem faciunt:* vt nullus fiat decanus in eccleſia, niſi presbyter, nullus archidiaconus, niſi leuita.

Item Calixtus Papa.

¶ Nullus in prępoſitum, vel archipresbyterum, niſi presbyter, nullus in archidiaconum, niſi diaconus ordinetur.

C. II.

NVllus in prępoſitum, nullus in archipreſbyterum, nullus in decanum, niſi preſbyter, nullus in archidiaconum, niſi diaconus ordinetur.

¶ *Et rubrica, & caput emendata ſunt ex manuſcriptis codicibus.*

Item Innocentius III. in concilio Romano, cap. 10.

¶ De eodem. C. III.

1 INnouamus autem, & præcipimus, vt nullus in archidiaconum, vel decanum, niſi diaconus, vel preſbyter[b] ordinetur. Archidiaconi vero, vel decani, vel præpoſiti, qui infrà ordines prænominatos exiſtunt, ſi inobedientes ordinari[c] contempſerint, honore ſuſcepto priuentur. Prohibemus autem, ne adoleſcentibus[d], vel infrà ſacros ordines conſtitutis, ſed qui prudentia, & merito vitæ clareſcunt, prædicti concedantur honores.

Horum vnum propter procacitatem quorumdam ſtatutum eſt, qui nomen præpoſiturę adepti, officium contemnunt, nolentes fieri ſacerdotes: aliàs enim inane eſſet, cum etiam in epiſcopum eligi poſſint in ſubdiaconatu conſtituti, iuxta illud Vrbani [A] *Papæ.*

A ¶ Vrbani.] *In c. à multis. ext. de æta. et qual. tamquam decretum Vrbani* 1. *citatur: Apud Iuonem vero, & in Pannormia ex ſynodo Beneuentana, quæ tempore Victoris III. cui Vrbanus II. ſucceßit, habita fuit: Nam Vrbanus primus centum, plus minus annis Nicænam ſynodum anteceßit.*

¶ Non eligatur in epiſcopum, niſi in ſacris ordinibus conſtitutus.

C. IIII.

2 NVllus in epiſcopum eligatur, niſi in ſacris[e] ordinibus religioſe viuens fuerit inuentus. Sacros autem ordines dicimus diaconatum, & preſbyteratum. Hos ſiquidem ſolos† primitiua legitur habuiſſe[f] eccleſia: ſubdiaconos vero, quia & ipſi altaribus miniſtrant, opportunitate exigente concedimus: ſi tamen ſpectatæ ſint religionis, & ſciẽtiæ. Quod ipſum non ſine Romani Pontificis[g], vel metropolitani[h] licentia †[A] fieri permittimus.

Alterum vero, vt in epiſcopum, vel archiepiſcopum, niſi in ſacris ordinibus conſtitutus non eligatur, propter dignitatem ordinis ſtatutum eſt.

A ¶ Licentia.] *Sic mutatum eſt ex d. c. à multis. Iuone, & Pannormia, quamuis etiam in vetuſtis Gratiani codicibus legatur,* ſcientia.

DISTINCTIO LXI.

1. ps

Tem laici[i] *non ſunt in epiſcopos eligendi: ſed per ſingulos ordines prius ſunt probandi.*

Vnde Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum, libr. 7. reg. epiſt. 113.

¶ Sacerdotes ex laicis non ſunt ordinandi.

C. I.

3 SAcerdotale officium veſtris in partibus in tantam (ſicut didicimus) ambitionem perductum eſt, vt ſacerdotes ſubito[k] quod graue nimis eſt, ex laicis ordinentur.

Item Hormiſda Papa epiſcopis per Hiſpaniam conſtitutis, epiſt. 3. *c.* 1.

¶ De eodem. C. II.

4 IN ſacerdotibus eligendis curam oportet eſſe perſpicuam. Irreprehenſibiles enim eſſe conuenit, quos præeſſe neceſſe eſt corrigendis[l]. *& infra.* ¶ Longa[m] debet vitam ſuam probatione monſtrare: cui gubernacula committuntur eccleſiæ.

Idem eodem loco continenter.

¶ De eodem. C. III.

5 NOn negamus eſſe in laicis Deo placitos mores, ſed milites ſuos probatos ſibi quærũt inſtituta fidelium. Diſcere prius quiſque debet, antequam doceat, & exemplum religioſæ conuerſationis de ſe potius aliis pręſtare[n], ſare circa ordinem, ſic videtur, ꝙ adhuc poſſit, cum non auferatur ei hæc diſpenſatio, ſiue iuriſdictio. arg. extra de ſen. exc. nuper[c].

ALTERVM VERO. Casvs. Reſpicit hoc illum §. horum vnum. vbi dictũ eſt aliquem non eſſe eligẽdum in archidiaconum, niſi ſit diaconus, vel in archipresbyterũ, niſi ſit presbyter. hoc fuit ſtatutũ pp contumaciam illorum, q̃ promoueri nolebãt. Nũc aũt dicit, ꝙ alterũ eſt ſtatutum pp ordinis dignitatẽ. ſ. vt nõ eligatur ī epiſcopũ, niſi ſit in ſacris ordinib[o].

Te laici.] hęc diſ. diuiditur in 4. partes, in quarũ prima ꝓbat per xvij. auctor. ſanctorum, ꝙ ex laicis, licet ſint boni, nõ debet creari epſs. Secunda ibi, *Econtra.* Tertia ibi, *Sed aliud.* Quarta ibi, *Item cleri ci.* Ioan. de Fan.

Casvs. Hic ponitur 61. di. in qua dr, ꝙ laici nõ ſunt in epos eligendi, niſi prius ꝓ ſingulos ordines fuerint probati. & hoc probatur vſq; ad §. *His omnibus.* Poſtea ꝓbatur cõtrarium in eodẽ §. & ibi dat ſolutionẽ. Et additur ẽt ꝙ clerici alterius eccleſiæ ñ ſunt præferendi clericis de ꝓpria eccleſia benemeritis ī electione. Tractatur etiam in vlt. c. diſt. de viſitatione eccleſ.

i ¶ *Item laici.*] Hic oſtẽdit, ꝙ laici nõ ſunt eligẽdi ī epos, ſed pñt poſtulari[d]. Itẽ oſtendit, ꝙ tm̃ de propria eccleſia facienda eſt electio. Deinde oſtendit de viſitatore, ꝙ nihil debet præſumere de rebus illius eccleſiæ, cui datus eſt viſitator. Et not. ꝙ vocat hic laicos illos, q̃ non ſunt ordinati, & illos qui repente ſunt ordinati: & nec iſti, nec illi ſunt eligendi. Ioan.

Acerdotale.] Casvs. Brunichilda Regina Frãcorum faciebat laicos in epos promoueri. vñ Gregorius ipſam redarguit, & reprehendit.

k ¶ *Subito.*] & ita inique & male. "Iniq̃tas eñ oĩa præcipitat, vt j. de pœn. diſt. 3. inter hæc hircum. ſi tamen neceſſitas eſt, in anno & dimidio poteſt laicus recipere omnes ordines, vt 77. diſtin. monachus. & capit. ſequen.

N ſacerdotibus.] Casvs. Duo prohibet Hormiſda in hoc c. Primũ eſt, laicos in epiſcopos nõ eſſe eligẽdos, ẽt ſi fuerint probatę vitę, & bonę cõuerſationis. ꝓbatus. n. dẽt eſſe qs anteq̃ eligatur, & diſcere antequam doceat. Nam irreprehẽſibilis & emẽdatus eſſe debet, q̃ præfertur, & orat ꝓ populo. Secũdum eſt, ꝙ pœnitentes ad gradum epalem aſpirare non pñt: nam pręferens memorandi criminis labem non habet lucidam ſacerdotij dignitatem.

l ¶ *Corrigendis.*] ſic 3. q. 7. iudicet. & c. ſeq.

m ¶ *Longa.*] ſic ſ. 28. diſt. priuſquam.

ON negamus.]

n ¶ *Præſtare.*] vnde non petere exemplum, ſed dare dignus erat. ad idem 16. q. 1. prædicator.

b Nec. n. ferẽdũ eſt eũ legitimã tutelã agere. C. de legit. tut. l. vlt. Io. de Fan.

2 Iuo p. 5. c. 72. Pann. l. 3 c. 5.

1 Cõcordat Eugeni⁹ ij. ī concil. Rhemenſi, c. 6. Pann. l. 8. c. 140.

" Ordinem recipere cogitur quis.

" Laicus in epm poſtulari poteſt.

" Metropolitanus an poſſit circa ordinem diſpenſare.

c Et iõ dñt quidam, ꝙ auctoritate mẽtis iſtius iuris adhuc hodie poſſit diſpenſare cũ acoly tho eadem rõe, & hanc ſniam vr ſe q̃ Tãc. Vin. Gof. & B. extra de ætat. & qualita. à multis.

† *al. ſacros.*

† *al. ſcientia*

3 Anſ. l. 6. c. 77. Poly. l. 2. tit. 1.

d Vt j. eo. §. his omnib. c. ſtatuim⁹. & c. Oſius. §. ſed aliud.

4 Pol. l. 2. ti. 1 Anſel. l. 6. c. 22.

" Iniquitas omnia præcipitat.

5 Anſ. ibid. Poly. ibid.

Source : BIU Cujas

a ¶*Emendatiorem.*]sic 8.q.1.qualis.1.q.1.c.vi lissimus.

" Pontifex debet esse humilis.

b ¶*Humilitatis.*]" qa nihil ita splendet in pontifice sicut humi litas, vt 100.dist.contra morem.

c ¶*Teste.*] qa publica delicta publico egẽt remedio, vt de pæ.di stin.1. §.hoc ergo. & c.quamuis[a].

aNã peccãtẽ publice, &c. 45.dist. sed illud.32. q.3.nemo.

d ¶*Memorãdi.*]& hoc pp memoriã prẽteriti delicti.si.25.di.c.vl.& 48.di.c.1. & 3.q.4.c.2. & ff. de decur.l.vlt.

e ¶*Qui nunq̃.*] 3.59.di.ordinatos[b].

b Ad idẽ 48 dist. §.j. Sed vr̃ sufficere si p 2.mẽses fit apud magistriũ.ff.đ le.3. seruis. §. ornatrici b°.Io.de F.

Miserum est.] *Miramur.*] Cavsvs. Quidam archiepi quosdam Iai cos in episcopos pro mouebant occasione guerrę sedãdę,& popularis tumultus remouendi: quare Leo Papa eos ex hoc reprehẽdit dicẽs,qꝫ pro nullius psona faciendum est contra decreta sanctorũ patrũ. Et qꝫ archiepi hoc facere nõ debeãt, probat quatuor rationib. Prima est, quia qui tales sublimat, nõ consulit populo, sed nocet. Secunda est, quia quod habet malũ initium, vix est vt bono peragatur exitu:tertia est, quia si minores ordines nõ dãtur sine discussiõe, multo minus ordo episcopalis est sine discussione dandus. Quarta est, quia si laic° laboris inexptus notari solet ambitus, si dignitatẽ appetat sæcularem, multo magis ei°notari ambitus solet,qꝫ ambit administrõem diuinorũ.

†al.miseran di]Orig.

1 Poly.ibid. Anſ.l.6.c.34

2 Iuo par.5. c.105.

f ¶ *Aut tumultum.*] ar. "qꝫ nõ est deuiandum à iure cõi pp tumultum popularem, nec propter sedãdam discordiam, vt 62.dist. docendus.18.q.2.si qs abbas.8.qu.1.licet.sic C. de pœn.l.decurionum.&arg.ext.de ap. constitutus. arg.contra. ff.ad l.Cor.de sic. l.pe.& 28.di.de Syracusanæ.& 11.q.3.ante cessor.& 50.di.vt cõstitueretur.ext.de re. iur.q scandalizauerit.

"ius cõe pp tumultũ populi non est violandum.

g ¶ *Discrimen.*]id est, periculum.

h ¶*Præsidẽtiũ.*]i.sacris officiis deputatorum.

i ¶ *Principatus.*] 1.q.1. principatus.

g 1.q.1.cap. principat°. Polyc.ibid.; Anſ.l.6.c.2.

" Eligẽdus est magis vt potius eligatur ille qui diu militauerit in ecclesia, vt j.eo.qd ꝓderit.vel ẽt ille qꝫ est in maiori ordine constitut° [c], vt 75.di.c.vl.

k ¶*Inordinatum.*] " s. exercitat°,

a 89.distin. eporum.

l ¶*Quanto.*] no.quanto res est maior, tãto maior est inqsitio facienda, vt 59.di.ordinatos.& 47.di.quantumlibet.42.di.quiescamus. & 7.q.2.c.vlt. &est hoc contra illos qꝫ dñt, qꝫ in causis matrimonialib.nõ est ita districta examinatio facienda circa testes.

4 Anſ.l.6.capit.35.

quàm sumere. Emendatiorem [a] esse cõuenit populo,quem necesse est orare pro populo. Longa obseruatione religiosus cultus tradatur,vt luceat, & clericalibus obsequiis erudiendus inseruiat,vt ad venerandi gradus summã perductus, quis sit fructus humilitatis [b],ostendat. *& infrà.* ¶ Nec tantum de laicis consecrari inhibemus:sed nec de pœnitẽtibus quidem quisquam ad huiusmodi gradum profanus temerator aspiret. Satis illi postulanti sit venia : qua consciẽtia absoluat reum, qui se peccata sua populo scit teste [c] cõfessum ? Quis enim quem paulo ante vidit iacentem, veneretur antistitem? Præferens memorandi [d] † criminis labem,non habet lucidam sacerdotij dignitatem.

¶In pleriſque vetuſtis Gratiani codicibus caput hoc coniunctum eſt ſuperiori, quemadmodum eſt in ipſa Hormiſdæ epiſt.

Item Innocentius Papa ad Aurelium Carthaginenſem epiſcopum,epiſt. 12.

¶De eodem. C. IIII.

1 Miserũ est eum magistrum fieri,qui numquam [e] discipulus fuit : eum summum fieri sacerdotem,qui numquam invllo gradu obsecutus fuerit sacerdoti.

Item Leo epiſcopus ad epiſcopos Africanos,epiſt. 85.*al.* 87.*c.* 1.

¶De eodem. C. V.

2 Miramur tantum apud vos per occasionem temporis impacati,aut ambientium præsumptionem, aut tumultum [f] valuisse popularem,vt indignis quibusque, & longe extra sacerdotale meritum constitutis, pastorale fastigium, & gubernatio ecclesiæ crederetur. Non est hoc consulere populis, sed nocere: nec præstare regimen, sed augere discrimen [g].Integritas enim præsidentium [h],salus est subditorum:&vbi est incolumitas obedientiæ, ibi sana est forma doctrinæ.¶ 3 Principatus [A] autem,quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupauit, etiam si moribus, atque actibus non offendit,ipsius † tamen initij sui est pernicios⁹ exemplo. Et difficile est, vt bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio. ¶ Quòd si in quibuslibet ecclesiæ gradibus prouidenter, scienterque curandum est,vt in Domini domo nihil sit inordinatum [k],nihilque præposterum, quanto [l] magis elaborandum est, vt in electione eius,qui supra omnes gradus constituitur, non erretur? Nam totius familiæ Domini status,&ordo nutabit,si,quod requiritur in corpore,non inueniatur in capite. 4 Vbi est illa beati Pauli Apostoli per spiritum Dei emissa præceptio? qua in persona Timothei omnium [m] sacerdotum Christi numerus eruditur:&proinde vnicuique nostrum dicitur [Manus cito nemini imposueris, neque communicaueris peccatis alienis.] 5 Quid [B] est cito [n] manus imponere, nisi ante maturitatem ætatis, ante tẽpus examinis, ante meritum laboris†,ante experientiam disciplinæ sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare peccatis alienis , nisi talem effici ordinantem,qualis ille est,qui non meruit ordinari? ¶ 6 Sicut enim boni operis sibi comparat fructum,qui rectum tenet†in eligendo sacerdote iudicium:ita graui semetipsum afficit damno,qui ad sue dignitatis collegium sublimat indignũ. Nõ enim in cuiusquam persona [o] prætermittendum est,quod institutis generalibus continetur:nec putãdus est honor ille legitimus, qui fuerit contra † diuinæ legis præcepta collatus.*& infrà.* ¶Merito sanctorum Patrum venerabiles sanctiones, cũ de sacerdotum electione loquerẽtur,eos demum idoneos sacris administrationib⁹ censuere , quorum omnis ætas à puerilibus exordiis vsque ad perfectiores†annos per disciplinæ ecclesiasticæ stipẽdia cucurrisset,vt vnicuiq; testimonium prior vita præberet, nec posset de eius prouectione dubitari:cui pro laboribus [p] multis,pro moribus castis, pro actibus strenuis celsioris loci præmium deberetur.¶Si enim ad honores mundi sine suffragio temporis,sine merito laboris indignum est peruenire,& notari ambitus solent, quos probitatis documenta [q] nõ adiuuant,quàm diligens,& quàm prudens habenda est dispensatio diuinorum munerum,& cælestium dignitatum?

[A] ¶ Principatus.] *In pleriſque manuſcriptis Gratiani codicibus legitur*:Principatus,&c. & j. Quòd si,&c. *Id autem factum videtur, quia* j.1.q.1. *c.principatus. citatur hic verſiculus,prout notatur in gloſ.quæ in illis etiam vetuſtis exemplaribus eſt:in quibus aliæ gloſſæ non habentur.*

[B] ¶Quid est.]*Sic in iiſdẽ manuſcriptis legitur*:qd est cito man⁹ impone re, &c.& j. Sicut em.*& in margine citatur*, j.di.78.c.qd est man⁹.

Item ex concilio Laodicenſi,c. 12.

¶ Non sunt eligendi ad episcopatum,nisi quos probabilis vita commendat. C. VI.

7 Episcopum non oportet præter iudicium metropolitanorum,& finitimorum episcoporum constitui [r] ad ecclesiæ principatum.Nec eligantur, nisi hi, quos multo [s] ante nota, probabilisque vita commendat,& nihilominus, si in sermone fidei,& † recta operatione per suam conuersationem fuerint probati.

m ¶*Omnium.*]Arg. qꝫ vni dr̃,ad alios extẽditur,vt dixi 38.di.ignorantia. Et arg. 32.q.7. apostolus. & 31.q.1.qꝫ si.&C.de nat.li.auth. item si quis.

1.Tim.5.

n ¶ *Quid eſt cito.*] vt 78.dist.c.quid est manus.& 86.dist.tanta.

5 j.dist. 78. quid est manus.

o ¶*Persona.*]" Not.qꝫ pp personam [d] nõ receditur à iure cõi , vt hic, & 50.di.ex pœnitentib.&89.di.singula.59.dist.hoc ad nos. tñ qñdoq; receditur à iure pp personam, vt fuit in Augustino , vt 7.q.1.nõ aũt. Item pp scandalũ,quòd timetur in persona, vt 23. q.4.nõ pt.Similiter ꝓ miseratione personę, vt 86.di.tãta.Sed dic, qꝫ ibi personæ fauore ñ receditur à iure:sed pp vtilitatem prouenientem ex persona.

† *al. obedientiæ.*

"ius cõe pp psonã ñ est relinquẽdũ. d i.pp amorẽ psonæ ñ receditur,i. ñ dz recedi. sic no.1.q.7. §. ꝓ psona.

p ¶ *Pro laboribus.*]

" No.qꝫ eo ipso qꝫ qs electº est, præsumitur esse melior aliis,vt di. 94.c.1.& dist.59.c.1.& 40.di.c.1.Arg.contra. 8.q.1.illud.

6Poly. ibid. †*al.ſectatur*

† *de prædicatione*] Orig.

q ¶ *Documenta.*] Hic mala vita probat aliquem ambitiosè pueniſſe ad dignitatẽ:sic econuerso merita alicuius excusant ipsum de ambitione, vt 1.q. 1.quibusdam [e].

" Electio facit quẽ ꝑsumi meliorẽ.

† *al. protectiores.*

E *Piscopum.*] Cavsvs. Dr̃ in hoc c. qꝫ eps consecrari non debet sine cõscientia & iudicio metropolitani &suorum suffraganeorum , & qꝫ non dẽt eligi nisi probatę vitæ, & q ante longo tẽpore probatus fuerit in sermone fidei & conuersatione.

e Et est bonũ,s. ad hoc qđ hic dr̃ 1. q.7.sancim⁹ j. resp.C.de re mil.cõtra publicã. ad fi.Io.de F.

r ¶*Constitui.*] i.consecrari. Solus.n.nõ dẽt consecrare eꝑm,licet solus ipsum possit cõfirmare,vt 64.dist.c.1. & 51.dis.c.vlt.dum tñ adsit cõsensus capituli sui, vt extr.de his q̃ fi.à præla.nouit.

s ¶*Multo.*] fic s̃.di.59. c.vlt.& s̃.ead.in sacerdotibus.

7 s̃.dist.24. c.episcopi.

† ποῖοι τῶν τοιούτων λέγονται λιτίαι.

Source : BIU Cujas

Quid proderit.] Casvs. Cælestinus redarguit omnes qui laicos eligunt vel ordinãt in episcopos: quia si hoc fieret, nihil prodesset clericis diu in castris Dominicis militasse: quare prohibet ne hoc de cetero fiat: si contra fiat, pœnam depositionis minatur promouentibus & promotis.

" Eccleſiæ ſeruire ſpe ſtipendiorũ licet.

a ¶ *Proderit.*] "No. q licitum eſt alicui ſeruire in eccleſia ſpe ſtipẽdiorum, vt ſ. 59. di. ſi officia. & 74. di. con ſuluit. Ar. contra. 8. q. 1. ſunt ĩ eccleſia. & 12. q. 1. habebat[a]. ſed dic q ſperare poteſt, dum tamen non principaliter ad hoc ſeruiat, vt 77. di. in ſingulis. & 8. q. 1. qui epiſcopatũ.

1 Nicol. ad Mich. Imp. in epiſtola, q̃ incipit, *principatum.* Polyc. ibid. Anſ. l. 7. c. 33 a Ité arg. cõtra extr. de ele. cum ad noſtrã. ibi ḋ hoc. & adde qḋ not. 59. diſt. hoc ad nos. Arch.

b ¶ *Alienum.*] i. aliis debitum. ſic ſ. 13. diſ. c. 1. ff. de adop. l. ſi.

† *al. præpoſtero.*

Statuimus.] Casvs Dicitur in hoc c. q illis eccleſia regenda nõ debet commiti, qui neſciunt legitimas inſtitutiones, & qui in minorib. ordinib. incrementũ non ſuſceperũt, ſed à ſummis volunt hr̃e principium: cum abſurdũ ſit vt imperiti magiſtris, & noui antiquis præferantur.

c ¶ *Ab infimis.*] ſic 48. diſt. ſicut.

† *conſtitutis decret alib⁹*] Orig.

d ¶ *Noui.*] Seniores in eccleſia ſemper præponendi ſunt iuniori bus ĩ electiõe[b], in reſponſione, in ſubſcriptione, vt 75. di. c. vlt. & 74. diſ. epiſcoporũ. & 17. di. §. hinc etiam. & c. ſeq. 96. diſt. bene quidem.

b ḋ hoc no. 85. diſt. Arc.

HIS OMNIBVS. Casvs. ſ. ,pbatum eſt laicos non eſſe eligendos. Nunc autem probatur contrarium tribus exemplis. ſ. Nicolai, Seueri, & Ambroſij: ſed hanc contrarietatem ſoluit Gratian. dicens: ideo eſſe prohibitum laicos ,pmoueri, quoniam laici in ſcij eſſe conſueuerũt, & imperiti, ſed ſi periti ſunt, & clericos in bonitate trãſcendũt, eligi poſſunt & promoueri exemplo Nicolai, Seueri, & Ambroſij. Et hãc ſolutionem probat ſeq. c.

2 Poly. ibid. Anſel. l. 6. c. 138. Iuo p. 5. c. 105. in fi.

3 Concord. text. in aut. de def. ciui. cũ bon. gl. in ver. maximorũ. §. q̃ igitur. col. j.

e ¶ *Hís omnibus.*] Hæc ſolutio nõ valet: quia laicus quantumcunq; ſit perfectus, non eſt eligẽdus: ſed tantum poſtulandus, vt j. ea. obitũ. & ſ. e. in ſacerdotib. & ſ. diſ. 59. hoc ad nos. quod autem dicitur de his trib. nõ ob. quia diuina inſpiratione fuit factum. 4. q. 3. §. vl.

4 Concor. l. gñanter. j. ḋ epi. & cle. & l. ſi pater. C. de hæ. inſt.

c Vel dic q ꝑ iſti poſtulati fuerunt.

c Sub. cui nemo digne reſiſtere ꝑt. 19. q. 2. c. 2.

ECONTRA. Hæc eſt 2. pars, in qua probat contrarium ſupradictis. Ioan. de Fan.

Item Cælestinus ad epiſcopos Apuliæ, & Calabriæ, epiſt. 3. c. 2.

¶ De eodem. C. VII.

1 QVid proderit [a] per ſingula clericos ſtipendia militaſſe, & omnem egiſſe in Dominicis caſtris ætatem, ſi hi, qui præfuturi ſunt, ex laicis requirantur? qui vacantes ſęculo, & omnem eccleſiaſticum ordinem neſcientes, ſaltu præpropero† in alienum [b] honorem ambiunt immoderata cupiditate tranſcendere, & in aliud vitæ genus (calcata reuerentia eccleſiaſticæ diſciplinę) tranſire? Talibus itaq; fratres chariſſimi, qui iuris noſtri, id eſt canonũ gubernacula cuſtodim⁹, neceſſe eſt obuiemus: hiſque fraternitatem veſtram epiſtolis commonemus, ne quis laicum ad ordinem clericatus admittat, & ſinat fieri, vnde & illum decipiat, & ſibi cauſas generet, quibus reus conſtitutorum† decretalium fiat.

Item Leo epiſt. 85. al. 87. c. 1. ad epiſcopos Africanos.

¶ Rudibus, & imperitis gubernacula eccleſiæ non ſunt committenda. C. VIII.

2 STatuimus [A], ne in aliquo Apoſtolica, & canonica decreta violentur, & ne his eccleſia Domini regenda credatur, qui legitimarum inſtitutionum neſcij[3], & totius humilitatis ignari, non ab infimis [c] ſumere incrementum, ſed à ſummis volunt habere principium, cum valde iniquum ſit, & abſurdũ, vt imperiti magiſtris, & noui [d] antiquis, & rudes præferantur emeritis.

A ¶ Statuimus.] *In epiſtola ipſa coniunguntur verba huius capitis cum extremis verbis capitis,* Miramur. *ſupra ea. hoc modo*: quàm diligens, & quàm prudens habenda eſt diſpenſatio diuinorum munerum, & cæleſtium dignitatum: ne in aliquo apoſtolica, & canonica decreta violentur, & his eccleſia Domini, &c. *totaque oratio per interrogationem profertur.*

His omnibus [e] auctoritatibus laici prohibentur in epiſcopatum eligi.

2 *Econtra Beatus Nicolaus ex laico electus eſt in epiſcopum: beatus Seuerus ex lanificio aſſumptus eſt in archiepiſcopum: beatus Ambroſius, cum nondum eſſet baptizatus, in archiepiſcopũ eſt electus.* ¶ *Sed ſciendum eſt, quòd eccleſiaſticæ prohibitiones propriæ habent cauſas, quibus ceſſantibus ceſſant & ipſæ*[4]. *Vt enim laicus in epiſcopum non eligeretur, hæc cauſa fuit, quia vita laicalis eccleſiaſticis diſciplinis per ordinem non erudita neſcit exempla religionis de ſe præſtare aliis, quæ in ſeipſa experimento non didicit. Cum ergo quilibet laicus merito ſuæ perfectionis clericalem vitam tranſcendit, exemplo beati Nicolai, & Seueri, & Ambroſij, eius electio poteſt rata haberi.*

Vnde idem Ambroſius in epiſtola 82. ad Vercellenſes ait de ſeipſo.

C. IX.

NEophytus prohibetur ordinari, ne extollatur in ſuperbiam [f]. Sed ſi non deeſt humilitas competẽs ſacerdotio: vbi cauſa [g] non hæret, vitium non imputatur. Itaq; ordinationem meam occidentales epiſcopi iudicio [h], orientales etiam exemplo [i] probarunt[5].

¶ *In aliquot vetuſtis exemplaribus caput hoc coniunctum eſt ſuperiori. Nam Gratianus (quod ſæpe facit) ſententiam potius B. Ambroſij afferre voluit, quàm ipſa omnino atque eodem ſeruato ordine verba referre: locus enim integer ſic habet.* Quàm reſiſtebam, ne ordinarer, poſtremo cum cogerer, ſaltem ordinatio protelaretur. Sed non valuit prę ſcriptio, valuit impreſſio. Tamen ordinationem meam occidentales epiſcopi iudicio, orientales etiam exemplo probarunt. Et tamen neophytus prohibetur ordinari, ne extollatur ſuperbia. Si dilatio ordinationi defuit, vis cogentis eſt: ſi non deeſt humilitas competens ſacerdotio, vbi cauſa non hæret, vitium non imputatur.

Itẽ obiicitur illud Sardicenſis concilij, c. 13.

¶ Scholaſticus ex foro, aut ex adminiſtratione poſtulari poteſt epiſcopus. C. X.

6 OSius epiſcopus dixit. Et hoc neceſſarium arbitror, vt diligentiſſime tractetur, ſi forte aut diues laicus [k A], aut ſcholaſticus [l] de foro [m] aut de† adminiſtratione [n] epiſcopus fuerit poſtulatus, vt non prius ordinetur, niſi ante & lectoris [o] munere, & officio diaconi, aut presbyteri [p] fuerit perfunctus: & ita per ſingulos gradus (ſi dignus fuerit) aſcendat ad culmen epiſcopatus.

A ¶ Laicus.] *Abeſt vox iſta à concilio: ſed ob gloſſam non eſt inducta.*

B ¶ De foro, aut de adminiſtratione.] *Græce tantummodo eſt,* ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς.

3 *Sed aliud eſt q poſtulari, aliud eligi. Poſtulatur nexibus curiæ adſtrictus ab Imperatore: clericus alterius ciuitatis à ſuo epiſcopo, ſed non eligitur aliquis, niſi in ſacris ordinibus conſtitutus.* [7] *Fit enim electio cum ſolennitate decreti omnium ſubſcriptionibus roborati, poſtulatio vero ſimplici petitione. Quam diſtinctionem B. Gregorius innuit in regeſto, lib. 2. epiſt. 19. ſcribens Benenato epiſcopo.* [8]

Neophytus.] Casvs. Vercellenſes vituperabant electionem Ambroſij: quia neophytus erat: & neophytos Apoſtolus prohibuit ordinari. Sed reſpondet Ambroſius hoc ideo eſſe prohibitum ab Apoſtolo, quia neophyti conſueuerunt propter honores ſuperbire: ſed ſi humiles inueniantur, poſſunt ordinari: quia ceſſante cauſa ceſſare debet effectus. vnde occidentales epiſcopi electionem ſuam legitimam eſſe iudicauerunt: & orientales eam exemplo approbauerunt: qui multos tales elegerunt.

f ¶ *Superbiam.*] ſ. 48. diſt. quoniam.

g ¶ *Cauſa.*] Videtur ergo quod vbi ,phibetur electio ex cauſa, quod ceſſante illa cauſa poſſit fieri electio, vt hic, & 28. diſt. de Syracuſanæ. 1. qu. 1. quod pro neceſſitate. Argum. contra 32. quæſt. 1. dixit. & 19. quæſt. 2. duæ ſunt. " Vno modo ſic poteſt exponi, ceſſante cauſa ceſſat & conſtituto, id eſt, quando cauſa ceſſat actu & exemplo, id eſt, vt non poſſit trahi in perniciem exempli [d]. 64. diſtinct. §. verum. Vel dic quòd ceſſat circa perſonã illam ad hoc tantum vt diſpenſari poſſit ſecum. Vel dic quod tunc ceſſat, quando hoc in iure exprimitur quòd ceſſare debeat: vel dic quando omnis cauſa ceſſat & impulſiua & finalis, & efficiens & occaſionalis: tũc ceſſat cõſtõ. ff. ḋ poſt. l. 1. §. ſexum.

" Conſtõis cã ceſſante, an ceſſet ip ſa conſtõ.

d Arg. ff. de pœ. ſi qs ali qd. §. aborti onis. 1. q. j. principat⁹.

h ¶ *Iudicio.*] id eſt, per ſententiam.

5 Cõcor. l. r. §. ſexum. cũ ibi no. ff. de poſtu. & l. ſi militem. cũ gl. C. ḋ cõd. ob cauſ.

i ¶ *Exemplo.*] ſimiles ordinando: ſed diſpẽſatiue. & ſic planum eſt.

Osius.] Casvs. Dicitur in hoc ca. quod ſi diues vel litteratus laicus, vel quis curialis fuerit in epiſcopum poſtulatus, non debet conſecrari, niſi per ſingulos ordines fuerit legitime approbatus. deinde poterit ad epiſcopatum aſcendere.

6 Burc. l. 1. c. 27. Iuo p. 5. c. 71.

k ¶ *Aut diues laicus.*] qui de ſuis facultatibus aliquid dedit eccleſiæ: non tamen eſt recipiendus ideo: niſi alias dignus ſit, vt 1. q. 13. ex multis. nec enim diuites ſunt reiiciendi, vt 30. diſt. hæc ſcripſimus.

† *al. ex adminiſtratore.*

l ¶ *Scholaſticus.*] id eſt, litteratus.

m ¶ *De foro,*] ſcilicet cauſarum eccleſiaſticarum.

n ¶ *De adminiſtratione.*] ciuili vel curiali.

o ¶ *Ante lectoris.*] j. 77. di. quicumque & 18. q. 2. quàm ſit.

p ¶ *Presbyteri.*] Hoc totum non poteſt fieri intra tres menſes: "& ita differri poteſt conſecratio epiſcoporum, quandoque vltra annum. vt 7. quæſtio. 1. conſtitutum. & 28. diſt. de Syracuſanæ.

" Conſecratio eporum qñque differtur vltra annum.

7 In ordine Romano.

SED ALIVD. Hæc eſt tertia pars diſtinc. in qua diſtinguit, & bene. Ioannes de Fant.

Casvs. Nunc aſſignat Gratianus differentiam inter poſtulare & eligere. Nam poſtulatur qui eſt alteri ſubditus laicus vel clericus. & fit hoc ſimplici petitione. Ille vero eligitur, qui eſt in ſacris ordinibus conſtitutus. & hæc electio fit cum ſolennitate decreti. Et hæc differentia probatur ſequenti capitulo.

8 Et alibi ſę pe. & j. e. c. obitum.

" Poſtulatio qualiter fit.

e De hoc ſatis no. Inn. ext. de poſt. c. fin. ibi videas.

q ¶ *Sed aliud eſt.*] "Poſtulatio fit his verbis. petimus vt facias te promoueri [e], quia volumus te eligere, & tũc dicitur poſtulari à ſeipſo. Ab alio autem fit poſtulatio, vt ſi clericus vel laicus ſit de epatu alterius

Source : BIU Cujas

alterius:tunc poſtulatur ab epiſcopo loci, vt 71.diſt.primatus.& etiam à ſeipſo: quia vnius conſenſus non ſufficeret. Si autem laicus diceret,nolo tonſurari niſi certus ſim de electione,vel clericus diceret,nolo ordinari niſi certus ſim de epiſcopatu:de hoc nullũ pactum eſt interponendũ,vt 59.diſt.hoc ad nos. &16.q.7.per laicos.

"Bñficijſpe ordinem recipiens nõ peccat.

nec peccat q̃ hac ſpe recipit ordinem, dũtamen principaliter eo propoſito non ordinetur:ſed ad hoc vt poſſit prodeſſe.8.q.1. ſunt in eccleſia.Si ergo clericus eſt de eodem epiſcopatu, ille non poſtulatur: & eſt monendus & etiam cogẽdus ſuſcipere ſacros ordines, vt j̃.ea. bene.ſed laicus de eodem epiſcopatu à ſeipſo poſtulatur, vt s̃. e.Oſius. Ille autem à quo poſtulatur, non cogitur dare poſtulatum niſi velit, vt 63. di.literas.85.di. archidiaconum.76.di. dilectionis.in aut.de ſan. epiſ.§.nullum. col.9. poteſt tamen per ſuperiorem cogi,vt ipſum det quando non ſubeſt iuſta cauſa omittendi.arg.extr.de iu.pa.nullus.Sed quęro ad quem titulum ordinetur iſte , cum adhuc nõ ſit electus, nec aliquod habet beneficium? dico ad titulum eccleſiæ ad quem eſt poſtulatus.

1 Poly.ibid. Anſ.l.6.c.11 Deuſdedit p.1.

¶Electio epiſcopi debet fieri cum ſolennitate decreti,omnium ſubſcriptionibus roborati. C. XI.

EPiſcopus, [a] dum fuerit poſtulatus,cum ſolennitate decreti ſubſcriptionibus [b] omnium roborati,& dilectionis tuæ teſtimonio litterarum ad nos ſacrandus occurrat.

Sic beatus Ambroſius A *ante ſuſceptum baptiſma ab Imperatore eſt poſtulatus, non electus.*

A ¶Ambroſius.] *Quòd ſynodus elegerit Ambroſium, & non Imperator, oſtenditur in c. Valentinianus. j̃. diſt. 63. Ac de ſua electione ipſemet Ambroſius refert aliqua lib.1.off.c.1. & de pœnit.lib.2.c.8.& in epiſtola ad Vercellenſes.*

4 Item clerici alterius eccleſiæ non ſunt præferendi in electione iis, qui bene militant in propria eccleſia.

Vnde Cæleſtinus Papa ad epiſcopos Galliæ,epiſt.2.c.4.

¶Extranei emeritis in ſuis eccleſiis non præponantur. C. XII.

1 NEc emeritis [c] in ſuis eccleſiis clericis peregrini, & extranei , & qui ante ignorati ſunt, ad excluſionem eorum, qui bene de ſuorum ciuium merentur teſtimonio, præponantur.

Idem ead.epiſt.c.5.

¶De eodem. C. XIII.

2 NVllus inuitis [d] detur epiſcopus.Cleri[B],plebis,& ordinis conſenſus, & deſiderium requiratur.Tunc autem alter de altera eligatur eccleſia,ſi de ciuitatis [e] ipſius clero, cui eſt epiſcopus ordinandus, nullus dignus(quod euenire nõ credimus [f])poterit reperiri. Primum enim illi reprobandi ſunt,vt aliqui de alienis eccleſiis merito præferãtur.Habeat vnuſquiſque fructum [g] ſuæ militiæ in eccleſia,in qua ſuam per omnia officia tranſegit ætatem. In aliena ſtipendia minime alter obrepat: nec alij debitam alter ſibi vendicare audeat mercedem. Sit facultas clericis renitendi, ſi ſe viderint prægrauari , & quos ſibi ingeri ex tranſuerſo agnouerint , non timeant refutare.

Nec emeritis.] Casvs.Dicitur in hoc c.quod ignoti & extranei non debent præponi bene in ſua eccleſia militantib.& qui habent bonum teſtimonium ciuium eorum.

c ¶*Emeritis.*] id eſt, bene meritis in vita & ſcientia. 1.quæſt.1. viliſſimis.

Nullus.] Casvs. Quæſitum fuit à Cæleſtino,an clericis inuitis epiſcopus dari debeat de aliena eccleſia? Et reſpondetur quòd non, ne alter ſubripiat honorem alterius. Clerici enim debent habere liberam electionem: & tunc de aliena eccleſia eligantur,quando in propria nullus inuenitur idoneus:& ſi clerici ſe viderint in hoc prægrauari,ſit eis facultas appellandi & contradicendi.

2 Deuſdedit ibid.Pol.ib. Anſ.l.6.c.25 Bur.l.1. c.7. Iuo p.5.c.61 Pan.l.3.c.7.

d ¶*Nullus inuitis.*] à principio. "ſed ſi per negligentiam neminem elegiſſent, bene daretur eis inuitis, vt 89.diſt.volumus. ſimiliter vbi minor pars contradicit , nec habet iuſtã cauſam contradictionis, bene datur eis epiſcopus inuitis. Idem poteſt dici de laicis quòd eis inuitis non eſt dandus, ſi habent iuſtam cauſam contradictionis, vt 63.diſtin. ſi forte. De hoc not. 23. diſt.c.illud.

"Eps an inuitis poſſit dari.

e ¶ *Ciuitatis.*] "Numquid per hoc intelliges prius clericos totius ciuitatis vel diœceſis eſſe reprobandos? Videtur quòd ſic, vt j̃.63. diſt.ſacrorum.& c.plebs.& c.noſſe.& ext.de vſu pal.cum ſuper.illi enim videntur eſſe de aliena eccleſia , cum totum non ſit aliud à parte, vt extr. de elect. cum nobis olim. & qui in continentibus ædificiis demorantur, Romæ morari videntur, vt ff.de verb.ſign.l. qui in continentibus. & l.ædificia. & l.pupillus. §.incola. ſicut in tutela reprobandi ſunt omnes de ciuitate, antequam eatur ad vicinas ciuitates, vt ff.de tu.& cur.l.diuus. & præſes debet eſſe de diœceſi,vt C.de incol.l.verum.lib.x. & hoc concedit H.Sed credo ſufficere,qđ reprobati ſunt omnes de maiori capitulo.arg.ext.de ver. ſig.cum clerici.& de reſcr.cum Rodulphus. Sed quid ſi maior pars eligit extraneum , & minor eligit de gremio ſuo [b] ? Videtur quod hic prævalebit electio paucorum,vt 7.qu.1.denique.nam in poſtulatione omnes erant concordes,vt 63.diſt.litteras.Io. Sol.hoc falſum eſt.ſufficit enim quod duæ partes conſentiant in poſtulatione. de elect.ſcriptum.B. Item minor pars iuſtam habet cauſam contradicendi.Vnde licet ſint pauciores,auditur eorum contradictio : vt extr.de his quæ fiunt à ma.part.ca.cum in cunctis.31.diſt. Nicæna. Arg.contra ext.de ele.cum nobis olim.& ca.cum inter.Dico tenere electionem minoris partis, cum eligunt ſecundum formam canonum de ſuo gremio. Vnde ſi diuerſi ſunt clerici, prius examinatur ille,qui eſt de propria,quam qui eſt de aliena eccleſia,vt diſt.85. archidiaconum Florentinum. Nec obſtant præmiſſæ decre.ideo enim tenuit ibi electio maioris partis,quia nullus fuit ibi ex aduerſo electus, Sed adhuc ob.ext.e.ti.in cauſis.vbi prævalet poſtulatio trium de aliena eccleſia electioni duorum de propria.Sed hoc fuit propter formam mandati:quia ita conuenerant, vt in quem maior pars conueniret,ille eſſet potior.& de hoc no.extr.de ele.cum inter canonicos. Sed quid ſi omnes eligunt de aliena eccleſia præter vnum qui eligit de propria?Hic dico non valere electionem vnius: quia nullum de propria poteſt eligere,cum quilibet eorum conſenſit in alium:vnde in ſeipſum non poteſt conſentire. Item quid ſi data eſt aliquibus poteſtas vt eligant,& ipſi poſtulant extraneum?Tenet poſtulatio, vt extr.de renũn.poſt tranſlationem.ext.de elect.in cauſis. de poſtula.bonæ.licet autem aperte ſint egreſſi fines mandati, tamen fecerunt id quod eſt vicinum mandato, vt ff.iud. ſol.iam tamen.§.vlt. Io. Quidquid dicat Ioan.eius opinio non ſeruatur de electione [c] minoris partis de eadem eccleſia.vnde cum totum capitulum facere videatur, quod fit à maiori parte capituli, vt extr. de his quæ fiunt à ma.par.ca.cum in cunctis.tenebit electio extranei, vt dicit T.per decre.ſuperius allegatas:quia multa fieri non debẽt, tamen facta tenent:nam melior eligi debet,vt 8.q.1.licet.tamẽ ſufficit ſi bonus eligatur, vt ext. de ele.cum nobis.& c.cum dilecti.& C.de ſtat.& ima.l.vlt.Bart.

bAd hoc extra đ ele. c. eccleſia. 2. vbi de hoc plene pPhi. arg.cõtra e. tit.licet.ĩ fi. De hoc no. 23.diſ.c.1.in gl.ergo aliquis. ibi videas.

"electio an poſſit fieri de eo, qui non eſt de gremio.

c Idem ſentit Goſ.ext. de elect. in cauſis.

f ¶ *Non credimus.*] Nota benignam præſumptionem , quòd ſemper præſumitur quod aliquis ſit dignus in eccleſia , vt j̃. ead. obitum.

g ¶*Fructum.*]ſic ff.de adop.nec ei.§.præterea.

"Poſtulatõ pt poſtulantes cõuenire, vt ſibi p uideant.

a Maxime poſtquã fuerit ſcrutiniũ publicatũ, ab ea poſtulatiõe recedere ñ pñt; &ita no.H. ext.de poſt. c.vlti.đ ele. in cauſis.in gl. vlt. & c. publicato.

"Electio facta ſine decreto tenet

Source : BIU Cujas

a ¶*Præmium.*]i. obtinet, vt aliquis de ipſis eligatur. Per hoc videtur quòd licet aliqui perdiderint ius eligendi, quod poſſunt excipere contra illum qui datur eis: videtur tamen, quod excipere non poſſunt, ſed tantum agere, vt ext. de ap. conſtitutus. in fi.

b ¶*Vel liberum.*]vel, id eſt, ſaltem.

c ¶*Declinare.*] Arg. “ quod eccleſia poteſt in duos cõſentire, vt ſi vnus nõ obtineat[a], alter ſaltẽ obtineat. ar. 85. di. Archidiaconum. & 8. q. 1. in ſcripturis. maxime vbi diffidunt de iure ſuo, vt ext. đ poſt. bonæ. Sed nonne priuati debẽt eſſe iure ſuo, vt extr. de ele. cum in cũctis? Sed hęc & ſimilia loquuntur in eo caſu, quando eligentes latebat vitiũ electi. ſic 28. di. de Syracuſanæ. ſecundũ alios ſecundus p̃t eligi ſub conditione, vt ſi primus non obtineat, ſecundus maneat, vt 85. di. archidiaconũ Florentinũ. ſic ext. de ele. cũ terra. ſic 7. q. 1. quamuis. & cap. paſtoralis. Hodie euacuatur totum p̃ c. Inno. 4. quod incipit, in electionib. de elect. lib. 6.

d ¶*Solenniter.*] i. ita plene quaſi epiſcop⁹ omnia diſponet, vt 12. q. 1. quoniã Velina.

e ¶*Studio.*]id eſt, diſſenſione, vel inuidia.

f ¶*Et in periculum.*]Et ita videtur quod ſi vitioſa ſit electio, imputatur viſitatori. Et per hoc c. dicit Hug. “ viſitatorẽ habere ius in electione, vt ĩ. c. prox. & 63. di. plebs. aliàs non videtur quare pateretur pœnam. Sed dico, quod non plus habet iuris quàm per canonem exprimatur. ar. 18. q. 2 hoc tantum. vnde nõ dico ipſum poſſe eligere, vt 63. diſt. §. ex his. ea autem facit viſitator, quæ per ſacerdotes non poſſunt expediri, vt 7. q. 1. pontifices. Item niſi intra annum p̃curet, q̃ ſit ibi epiſcopus, ipſe remouetur. 8. q. 1. conſtitutum. & viuet de rebus eccleſiæ. 12. qu. 2. charitatẽ. & c. eccleſiaſticis. Itẽ viſitator dare poteſt prębendas & eccleſias vacantes, vt hic innuitur in fi. c. & 12. qu. 2. non liceat.

“ Viſitator an ius hẽat in electióe.

g ¶*Parochia.*] In tota diœceſi habebit iſte prouiſionem, vt 12. q. 1. quoniam Velina. vt patet in fi. ca.

Catinenſis eccleſiæ.]Casvs. Defuncto epiſcopo Catinenſi Pelagius commiſit Eucarpo epiſcopo illius eccleſiæ viſitationem, & negotia gubernãda donec ibi per ipſum paſtor dignus eligatur. pręcipit ergo ei vt illuc pgat, & de eodem clero talem eligi faciat, qui nec vxorem habeat, nec filios, & qui non ſit criminoſus: & eo electo Romam veniat conſecrandus.

h ¶*Impoſſibile.*] “ i. nõ commode aliter fieri potuit: quia iſte erat vicinus[b]. ſic ſumitur ff. de ver. ſi. nepos Proculo. Item dicitur impoſſibile quod nõ eſt honeſtum. ff. de cõd. inſt. filius. Item quod non iuſte fit. 24. q. 2. ſane. 22. q. 2. faciat hõ.

“ Impoſſibile multipliciter dr̃.
bAd hoc C. de cur. fu. l. pe. ff. đ hisq de. vel ef. cũ ſane. ff. loc. cum in plures. §. 2.

i ¶*Nec filios.*] “ Tamẽ aliàs quantum ad ſæculares honores pro ſunt filij, vbi filius p̃ anno computatur. ff. de min. l. 2. Sed numquid iſtud eſt contra pręceptum Apoſtoli, qui dixit, vnius vxoris virum? Sol. hic loquitur quando præſumptio eſt, quod p̃pter filios dilapidet bona eccleſiæ. ſic 28. diſt. de Syracuſanę. & tũc dabit cautionem, & faciet inuẽtarium. 12. q. 1. ſint manifeſtæ. Idem dico de nepotibus, vt in auth. quomodo oportet epiſcopos. §. 1. col. 1.

5 Poly. ibid. Anſl. 6. c. 44
“ Filiꝰ q̃q; facit quẽ p̃ſumi maiorem.

k ¶*Compellat.*] “ Ergo aliquis poteſt cogi ad epiſcopatum[c] ſicut ad alios ordines, vt 40. di. ante omnia. 92. di. ſi quis epiſcop⁹ per manus. 74. diſt. placuit. Ioan.

“ Eꝑatũ ſuſcipere põt quis cogi.
c Hoc nõ hr̃ hic, ſ̃ potiꝰ clerici ſunt compellẽdi ad faciendã electionẽ, ſcdm Hug. & ſic non bene arguit gl. Arch.

[a] ¶ Palea.]*Hæc palea abeſt ab omnibus vetuſtis exemplaribus Gratiani, quæ ſunt collata. Extat autem in regula S. Benedicti, ex qua nonnulla ſunt emendata.*

Item Gregorius clero, & nobilibus ciuibus Neapolitanis, l. 8. reg. ep. 40.

¶De eodem. C. XV.

[2] STudij veſtri ſit, etiam alium, qui aptus ſit prouidere, vt † ſi forte Petrus, quem à vobis electum aſſeritis, huic ordini non videatur idoneus, ſit in quem † ſe veſtra declinare[c] poſſit electio. Nã graue cleri illius erit opprobriũ, vt ſi hic fortaſſe approbatus non fuerit, alium ſe dicant, qui eligi debeat, non habere.

Item Gregorius Barbaro epiſcopo, lib. xi. epiſt. 16.

¶De eodem. C. XVI.

[3] OBitum Victoris Pannormitanæ ciuitatis antiſtitis directa relatio patefecit. Quapropter viſitationis deſtitutæ eccleſiæ fraternitati tuæ operam ſolenniter[d] delegamus: Quam ita te conuenit exhibere, vt nihil de prouectionibus clericorũ, reditu, ornatu, miniſterijſq;, vel quidquid eſt in patrimonio eiuſdem, à quoquã præſumatur eccleſię. Et ideo dilectio tua ad prędictã eccleſiam p̃perabit, & aſſiduis adhortationibus clerum, plebemque eiuſdem eccleſię admonere feſtinet, vt remoto ſtudio[e], vno eodemq; conſenſu talem ſibi præficiendum expetant ſacerdotem, qui & tãto miniſterio dignus valeat reperiri, & à venerandis canonibus nullaten⁹ reſpuatur. Qui dum fuerit poſtulatus, cum ſolennitate decreti omniũ ſubſcriptionib⁹ roborati, & dilectiõis tuæ teſtimonio litterarũ ad nos ſacrandus occurrat.[4]

¶Commonemus etiã fraternitatem tuam, vt nullum de altera eligi permittas eccleſia, (niſi forte inter clericos ipſius ciuitatis, in qua viſitationis impẽdis officium, nullus ad epiſcopatum dignus, quod euenire nõ credimus, potuerit inueniri) prouiſurus ante omnia, ne ad hoc[g], cuiuſlibet cõuerſationis, vel meriti laicæ perſonæ aſpirare præſumant, ne & conatus eorum habeatur inefficax, & in periculũ [f] ordinis tui (quod abſit) incurras. Monaſteria autem ſi qua ſunt in ipſius cõſtituta parochia [g], ſub tua cura, diſpoſitioneque, quouſque illic proprius fuerit ordinat⁹ epiſcopus, eſſe concedimus.

[b] ¶Ne ad hoc.] *Similis clauſula eſt etiam eo dem libr. proxima epiſtola 17. & lib. 2. indict. 10. ep. 19. Benenato epiſcopo, & epiſt. 26. Ioanni epiſcopo Scyllaceno, & lib. 7. indict. 2. epiſt. 25. Fortunato epiſcopo Neapolitano. Ex quibus locis collatis veteribus codicibus harum epiſtolarum, emendatus eſt hic locus, vt non multum diſcrepet ab antiqua lectione Gratiani. Verum in recentioribus editionibus epiſtolarum beati Gregorij in epiſtola hic citata legitur,* ne ad id cuiuſlibet conuerſationis, vel meriti laicam perſonam aſpirare permittas.

Item Pelagius Papa Eucarpo Meſſanenſi epiſcopo.

¶De eodem. C. XVII.

[5] CAtinenſis eccleſiæ viſitationem tibi iniungimus, cuius epiſcopum de hac luce tranſiſſe ſuſcepta cleri relatione didicim⁹. Impoſſibile [h] enim eſt, vt nos in prouincia illa dumtaxat in Syracuſanis partibus alij cuilibet cauſas, quæ ad Deum pertinent, committamus, niſi forte talem per te Deus nunc in Catinenſi eccleſia eligere voluerit, de cuius cõſcientia poſſimus eſſe ſecuri, vt à te labores iſtos paululum remouere poſſimus. Mox ergo dilectio tua ad ſupradictam Catinenſem eccleſiam pergat, & hominẽ de clero, qui nec vxorem habeat, nec filios [i], nec crimen aliquod canonibus inimicum, eligi cum auxilio Dei compellat [k], atq; ſuadeat: & ſtatim eum ad vrbem Romam cũ decręto, & teſtificatione relationis tuæ tranſmitte.

Item Gregorius Paſſiuo epiſcopo, lib. 10. epiſt. 13.

Bene

1 Ex regula S. Benedicti c. 64.

† *vel abbati bus, vel chriſtianis vicinis claruerint.*

“ Eccleſia põt in duos conſentire.

a Dicas q̃ hic nõ dr̃ q̃ aliũ debeat eligere añq̃ Petr⁹ reprobetur: ſ̃ dr̃ vt puideãt aliũ quẽ Petro reprobato eligãt, & hoc planũ eſt. Arc.

2 Anſel. l. 6. c. 13.

† *vt ſi forte huic ordini hic non videatur idoneus*]Orig. †*quo*]Orig.

3 Io. diac. li. 3. c. 22. Deusdedit par. 1. Anſ. libr. 6. c. 26.

Source : BIU Cujas

Bene nouit.] Casvs. Aprutiana ecclesia diu fuit destituta pastore, & longo tempore quęsiuit Greg. nec ibi dignum potuit inuenire. Tandem inuentus est ibi quidam Opportunus laudabilis vitæ: quare prȩcipit Greg. Passiuo episcopo, vt illũ Opportunum moneat vt ī bonis studiis crescat: & si nulla crimina ei obstãt, monach⁹ vel subdiaconus fiat: & demum episcopus consecretur.

"Electio ex causa potest differri. aEtiam cuiuscũq; bñficij Lau. Et p hoc vide qđ legi. & not. 85.di.c.2. † *Aprutium ciuitas*] ori. † *destituta*] Orig.

a ¶*Vbi diu.*] "ar. quòd differri pōt electio [a], cũ non inuenitur idoneus, & licet aliqui intra tempus statutum iusto impediméto detenti non eligant, nō priuantur electione, vt ext. de elec. ne pro defectu. nam non curit præscriptio cõtra illum, qui nõ poterat eligere, vt ext. de con ces. præb. & eccl. non vacan. quia diuersita tem. & ar. C. de an. ex ce. l. 1. in fi. C. de inof. test. contra ff. ex qui. cau. ma. l. q̃quidam [b].

b Ex p̃dictis patet, q̃tps deputatum ad elect. celebrandam est vtile nõ cõtinuũ: nã ñ currit iusto impediméto detentis nec etiã ignorantibus. Arch.

b ¶*Vel monachus.*] Sed quare monachus? forte quia erat monasterium cui deerat prælat⁹. Vel ideo q̃a si est monachus, citius potest promoueri ad sacros ordines, vt 77. di. monachus. Sed nonne hic diutius expectabitur quã per tres menses: q̃esse non debet, vt 50. di. postquã. sic ſ. e. Osius. & 7. q. 1. constitutum.

¶Qui in episcopum eligitur, non sit reus criminum, quæ sacra lex morte punit. C. XVIII.

BEne nouit fraternitas vestra, quàm longo sit tempore Aprutium † pastorali solicitudine destitutũ†: vbi diu [a] quæsiuimus, quis ordinari debuisset, & nequaquã potuimus inuenire. Sed quia Opportunus mihi in moribus suis, in psalmodiæ studio, in amore orationis valde laudatur, & religiosam vitam omnimodo agere dicitur, hunc volumus, vt fraterni tas vestra ad se faciat venire, & de anima sua admoneat, quatenus in bonis studiis crescat. Et si nulla ei crimina, quæ per legis sacræ regulam morte mulctanda sunt, obuiant, tunc hortandus est, vt vel monachus [b], vel à vobis subdiaconus fiat: & post aliquantum temporis, si Deo placuerit, ipse ad pastoralem curam debeat promoueri.

Cui autem visitatio iniungitur, nihil de rebus eiusdem ecclesiæ à quoquam præsumi patiatur.

Vnde Gregorius Gaudentio episcopo, lib. 4. epist. 12. seu c. 56.

¶Non patiatur à quoqam præsumi de rebus ecclesiæ, cui eius fuerit iniuncta visitatio. C. XIX.

1 Anſ. lib. 5. c. 12.

QVoniam Festus Capuanæ ecclesiæ episcopus in Romana ciuitate positus de hac luce migrauit, curæ nobis fuit (quæ vniuersis ecclesiis à nobis impenditur) ad fraternitatem tuam præsentia scripta dirigere, vt memoratæ ecclesiæ visitator [c] accedas: sic tamen, vt nihil de prouentionibus † clericorum, reditu [d], ornatu, ministeriisque, vel quidquid præfati loci esse patuerit, à quoquam præsumi patiaris, sed omnem vigilantiam, atque cautelam circa clerum, plebemque eiusdẽ ecclesiæ exhibere te conuenit, vt in vigiliis, obsequioque ecclesiastico sedulo, ac deuote debeãt seruire.

"Visitatorẽ quis constituere pōt.

† *al. prouentionibus.*

c ¶*Visitator.*] "Hic habes, q̃ Papa visitationis committit officiũ. Sed an metropolitanus possit visitatorẽ constituere, sicut præses curatorem, vt inst. de cur. §. vl. Non credo. Io. Ego dico q̃sic: cum nõ inueniam ꝓhibitum. argumẽtum extr. de sent. exc. nuper. B.

d ¶*Reditu.*] A quo cũ stodiri debent bona vacantis ecclesiæ, no taui infra 2. q. 2. charitatem. & c. illud.

DISTINCTIO LXII.

Reuiter.] Casvs. Supra dictum est ex quo ordine, & in quem debeat quis promoueri, & quod laici non debeãt ī ep̃os eligi. Nũc vero docet, quòd clericorum est eligere, & populi consentire.

Reuiter [c] monstratum est, ex quibus ordinibus in quos gradus sunt eligendi. Nunc videndum est, à quibus sunt eligendi, & consecrandi. Electio, clericorum est [A], petitio, plebis.

c ¶*Breuiter.*] Nunc hic ostendit, q̃clericorũ sit eligere, populi consentire. Ostendit etiam q̃ si aliquis fuerit consecratus sine auctoritate metropolitani, deponitur, 51. dist. qui in aliquo. ver. fi.

Vnde Leo Papa Rustico Narbonensi episcopo, epist. 90. al. 92. c. 1.

A ¶ Est.] *In vulgatis codicibus sequebatur,* consensus principis. *In manuscriptis vero partim legitur,* consensus plebis, *partim,* petitio plebis: *atque ita est emendatum.*

¶Non sunt habendi inter episcopos, qui nec à clericis eliguntur, nec à plebibus expetuntur. C. I.

2 NVlla ratio finit, vt inter episcopos habeantur, qui nec à clericis sunt electi nec à plebibus [f] expetiti, nec à prouincialibus † episcopis cum metropolitani iudicio consecrati. Vnde cum sæpe quæstio de male accepto honore nascatur, q̃s ambigat nequaquam istis esse tribuendũ [g], quod nec † docetur [h] fuisse collatum? [3] Si qui [i] autem clerici ab istis pseudoepiscopis in eis ecclesiis ordinati sunt, &c. *vt infra in causa simoniacorum.*

Item Cælestinus Papa ad episcopos Apuliæ, & Calabriæ, epist. 3. c. 3.

¶Populus non debet præire, sed subsequi. C. II.

4 DOcendus est populus, non sequendus: nosque, si nesciunt, eos quid liceat, quidue nõ liceat, commonere, non his consensum præbere debemus. Quisquis vero conatus fuerit tentare prohibita, sentiet censuram sedis Apostolicæ minime defuturam. Quæ enim sola admonitionis auctoritate non corrigimus, necesse est, vt per seueritatem [k] congruẽtem regulis vindicemus. Per totas ergo hoc, quæ propriis rectoribus carent, ecclesias volumus innotescat, vt nullus sibi aliqua spe forsitan blanditus illudat.

Nisi autem canonice electus fuerit, consecrari non debet.

Vnde Calixtus P P. ij.

¶Non consecretur in episcopum, nisi canonice electus. C. III.

5 NVllus [l] in episcopum, nisi canonice electum consecret. Quod si pręsumptum fuerit, & consecrans, & consecratus absque recuperatiõis spe deponatur.

DISTINCTIO LXIII.

1 ps

Aici [m] vero nullo modo se debent inferere electioni.

Vnde Hadria. P P. in 8. Syn. Constantinopoli sub ipso celebrata.

Nulla ratio.] Casvs. Quidam epi non fuerunt electi à clericis, nec à populo expetiti: nec metropolitani iudicio cõsecrati. Quæritur de istis talib. epis, & de ordinatis ab eis, an debeant inter epos & ordinatos reputari? Et resp. Leo Papa q̃ non: potest tamen dispensari cũ clericis ab eis ordinatis, vt ī. 1. q. 1. si qs à pseudoepis.

f ¶*Nec à plebibus.*] "Consensus plebis requritur in electiõe: & eo ipso consentiunt, q̃ phibent ei testimoniũ: q̃a testimoniũ plebis æqualet electioni, vt 24. di. c. 1. & 67. di. reliqui. Sed qd si aliquis est cõsecratus, q̃ non habuit cõsensum plebis, nũquid cassabitur cõsecratio? Vī q̃sic in odium cõsecrantium & eligẽtium cũ contẽpt⁹ est: licet ex gratia popul⁹ sit requrẽdus vel vocãdus, vt 16. q. 7. decernimus. 21. q. 2. c. 1. & 70. di. c. 1. Nã sp cõsensus plebis ẽ requrẽdus, vt 8. q. 1. licet. Itẽ q̃a laicus p̃t excipere cõtra electũ: & dicere q̃ ei inuito ñ ẽ dãdus eps, vt ī. 63. di. c. si forte. & c. Hadrianus. H. dicit si oritur scãdalum ex hoc, q̃ cassanda sit electio & cõsecratio: ſ3 dico [c] nõ iõ cassandũ, licet nõ affuerit: quia plura exiguntur, q̃ tñ omissa ñ vitiant fcm. arg. 30. q. 5. nostrates. q̃a hmõi leuia omissa ñ vitiãt rẽ, vt ff. đ ven. insp. l. 1. ī fi. eo ipso ãt intelligitur laicus cõsentire, si non dissentit, vt 54. dist. si seruus. 2. ff. sol. ma. l. 2. §. vl.

"Cõsensus plebis est ī electiõe requirendus.

2 Pol. l. 2. ti. 1 Bur. l. 1. c. 2. Anſ. l. 6. ca. 75. Iuo p. 5. c. 65.

† *al. comprouincialibus.*

c Et bene secundũ Lau. & Io. de F.

g ¶*Tribuendum.*] Isti tñ dãt ordinem, & habent eum: sed non iuste, vt ī. de conse. dist. 4. nullus autem.

3 ī. 1. q. 1. c. si qui.

h ¶*Nec docetur.*] si. ex tra de iu. pa. q̃autem. i ¶*Si qui.*] 1. q. 1. sacerdotibus. & ca. si qui à pseudo episcopis.

4 Pol. l. 6. ti. 1. Bur. l. 15. c. 13. Iuo p. 16. c. 14. Deusdedit p. 1.

Docẽdus.] Casvs Quidã popul⁹ nolebat ep̃m eligere, nec p̃mittebat eligẽ clericos. q̃stiũ fuit à Cælestino, qd in hoc casu sit faciẽdum. Et resp. populũ eẽ docẽ dũ, vt ꝓhibita nõ attentet: qui si non corrigitur, punitur ecclesiastica seueritate, sc. excommunicatione.

k ¶*Per seueritatem.*] ſ. excommunicationẽ. ferro enim resecanda sunt vulnera, &c. vt 16. q. 1. in canonibus.

NISI. Casvs. In hoc §. & seq. ca. dicitur, q̃ episcopus consecrari non dẽt, nisi fuerit canonice electus: & casum per te videbis.

5 In Pontificali est mentio huius decreti.

l ¶*Nullus.*] ¶*Deponatur.*] 1. q. 1. si quis episcopus. & c. si qui episcopi. ſ. di. 50. ex pnibus. ſ. 36. dist. qui ecclesiasticis.

m ¶*Laici.*] In præcedenti dist. ostensum est, quòd laici tantum debent

Laici.] hęc di. diuidi tur ī quatuor par. In prima probat per 8. auctoritates sanctorum, q̃ laici non debent eligere, nec electioni interesse nisi vocati. Secunda ibi, *Contra.* Tertia ibi, *Principibus.* Quarta ibi, *Verum quia.* Ioan. de Fan.

Casvs, Supra dictum est, quòd electio est clericorum. Sed quia laici volebant interesse electionib. clericorum, ideo supponit hãc 63. dist. in qua primo ostendit, quòd laici non debent interesse electionibus, vsque ad §. *His omnibus.* Deinde probatur contrarium. Deinde in §. *Electiones.* ponit solutionem.

Source : BIU Cujas

bent consentire electioni. plenius hic prosequitur, quod nullo modo debēt interesse[a], & hoc facit vsque ad illum §. *His omnibus.* deinde probat cōtrarium vsque ad illum §. *Electiones.* & ibi soluit, deinde ostendit q̄ priuilegia fuerunt Imperatorib. data circa electiones, quæ postmodum fuerāt eis ex causa ablata. Vltimo dicit, quod religiosi viri non sunt excludēdi ab electionib. Est ergo hæc veritas, "quod null⁹ laicus debet interesse electioni, etiam in conuentuali ecclesia, nisi hoc habeat ex cōsuetudine præscripta, vt ext. de iu. pa. nobis[b]. licet H. dixerit, q̄ ibi potest bene patron⁹ interesse, vt 18. q. 2. ab batem. & hoc c. dicit intelligi de nō patronis: æqualiter autem est patronus qui minus dat, sicut qui pl⁹: quia vnus potest supplere per operam, qđ ei deest in patrimonio. ff. pro solu. l. 5. & pleni⁹ no. 16. q. 7. pie.

Nullus.] Casvs. Hadrianus Papa prohibet ī hoc c. vt nullus laicus, etiā in maxima positus dignitate se inserat electioni patriarchæ & archiepiscopi, & quicumque laicus canonicam electionem voluerit disturbare, debet anathematizari donec obediat.

a ¶ *Communem.*] "cū ergo hæc tria requiruntur. s. communis, consonans, & canonica, si vnum istorum deest, vitiosa est electio, vt ar. 38. dis. quæ ipsis. non em̄ sufficit electionem esse communem, nisi sit canonica, vt hic. & 76. dis. c. 1. & c. antep.[c] Item est hic arg. quod si aliqui separatim cōsenserunt in aliquem, qđ talis cōsensus non valet, qa nominationes citra cōcilium publicum factæ non valēt, vt 2. q. 6. nominationes. & priuata conuenticula in electionib. prohibētur, vt 79. di. c. 1. & c. nullus. H. ar. contra 63. di. quanto. ext. đ ele. quod sicut. & ext. de post. bonæ. 2. in fi. & seruitus separatim conceditur. ff. de ser. rust. præ. per fundum. Dico nullā talem esse electionē, cum sit clādestina, vt ext. de ele. quia propter. ad fi. Io. Hoc hodie determinatū est, ext. de ele. in Genesi. vbi dicitur, quod singulares electiōes nō valent. Bar.

b ¶ *Ecclesia.*] ecclesiā hic vocat viros ecclesiasticos, quandoque vocatur congregatio fidelium, vt j. de conse. di. 1. ecclesia. De hoc dixi 7. q. 1. scire.

¶Laici electioni Pontificum non se inserant. C. I.

[1] NVllus laicorum principū, vel potentum semet inserat electioni, aut promotioni Patriarchæ Metropolitæ, aut cuiuslibet episcopi, ne videlicet inordinata hinc, & incongrua fiat cōfusio, vel contentio, præsertim cum nullam in talibus potestatē quemquam potestatiuorum, vel ceterorum laicorum habere conueniat. *& infra.* ¶ [2] Quisquis autem sæcularium principum, & potentum, vel alterius dignitatis laicus aduersus communem [a] & consonantem, atque canonicam electionem ecclesiastici ordinis agere tentauerit, anathema sit, do nec obediat, & consentiat, quidquid ecclesia [b] de electione, & ordinatione proprij præsulis se velle monstrauerit.

¶ *Hic citantur partes quædam vigesimi secundi canonis octauæ synodi sub Hadriano Papa, ij. habitæ, & ab Anastasio bibliothecario latinitate donatæ.*

Item ex octaua synodo, actione prima.

¶De eodem. C. II.

[3] HAdrianus Papa secundus (quod Nicolaus prædecessor ei⁹ disposuerat [c]) missos suos, Donatum scilicet Hostiensem episcopum, & Stephanum Nepesinum episcopum, & Marinum diaconum sanctæ Romanæ ecclesiæ ad Basilium Imperatorem, & ad filios eius Constantinū, & Leonem Augustos [d], Constantinopolim direxit, cum quibus & Anastasius bibliothecarius [e] Romanæ sedis vtriusq; linguæ, græcæ, & latinę peritus perrexit: & synodo congregata (quā octauam vniuersalem synodum illuc conuenientes appellauerūt) exortum schisma de Ignatij depositione, & Photij ordinatione sedauerunt, Photium anathematizantes, & Ignatium restituentes. In qua sic statutum est: [4] Consecrationes† [f], & promotiones episcoporum concordans prioribus cōciliis, clericorum electione, ac decreto episcoporum collegij fieri sancta hæc & vniuersalis synodus diffinit, & statuit: atque iure promulgat, neminem laicorum [g] principum, vel potentum semet inserere electioni, vel promotioni Patriarchæ, vel Metropolitæ, aut cuiuslibet episcopi, ne videlicet inordinata hinc, & incongrua fiat confusio, vel contentio, præsertim cū in talibus nullam potestatem quemquam potestatiuorum, vel ceterorum laicorum habere conueniat: sed silere, & attendere sibi, vsquequo regulariter à collegio ecclesię suscipiat finem electio futuri Pontificis. Si vero quisquam laicorum ad contractandum† [h], & cooperandum inuitatur [i] ab ecclesia, licet huiusmodi, cum reuerentia, si forte voluerit, obtemperare se ascisentibus. Taliter enim dignum pastorem sibi regulariter ad suam ecclesia† salutem promouet[A].

A ¶Promouet.] *Si hic addatur vers. Quisqs. ex capite antecedente, erit interger 22. canon 8. synodi. In vulgatis sequebatur vox* clerus. *quæ in vetustioribus est glossa interlinearis.*

Item ex historia tripertita, lib. 7. c. 8. [5]

¶Electioni episcoporum Imperator interesse non debet. C. III.

VAlentinianus Imperator veniens ab oriente ad hesperias partes (vt refert historia ecclesiastica) mortuo Auxētio Arianæ perfidiæ magistro, qui Mediolanensem ecclesiam, vt lupus dilaniauerat, cum vellet catholicum, Deo ordinante, ibi consecrare episcopum, euocans episcopos [k], hæc eis locutus est. Nostis aperte, eruditi quippe diuinis eloquiis, qualem oporteat esse pōtificem, & quòd nō deceat eum verbo solo [l], sed etiam conuersatione gubernare subiectos, & totius semet ipsum imitatorem virtutis ostendere, testemque [m] doctrinæ conuersationem bonam habere. Talem itaq; in pontificali constituite sede, cui & nos, qui gubernamus imperium, sincere nostra capita submittamus [n], & eius monita, dum tāquam homines delinquerimus, necessario velut curantis dānati. Papa tñ nō tenebatur ad hoc, nec hoc dicitur q̄ teneretur, benetñ fecit. B. d ¶ *Augustos.*] no. q̄ filij Imperatorū dñr ēt Augusti, qa sperabatur, q̄ eēnt futuri Imperatores, & quasi p auguriū hoc sperabatur. "Vel sicut Impator dr̄ Augustus, qa illius ,ppositi dēt esse, qaugeat, sic & filij ṗt dici Augustus, qa & hoc ,ppositū d3 hre, cū hēbit imperium [e]. e ¶ *Bibliothecarius.*] i. cācellarius. s. 21. dist. submittitur. f ¶ *Consecrationes.*] hęc sūt verba cōcilij. g *Laicorum.*] j. 96. di. bene quidem. h ¶ *Ad contractādū.*] i. simul tractandum. i ¶ *Inuitatur.*] "hinc ī uitantur laici ad electionē, alibi ad sermonē faciendū, vt 23. di. mulier. qñque ad cās mrimoniales, vt 35. q. 5. ad sedē. causis āt fidei intererūt ēt ñ vocati, vt 96. dist. vbinā. Sed nūqd subscribēt laici? ar. q̄ sic. 7. q. 1. episcopus de loco [f].

Alentinianus.] Casvs. Cū ecclesia Mediol. vacaret pastore, mortuo Auxētio hrtico, q̄ Mediolan. ecclesiā, vt lupus dilaniarat, venit ab oriēte Valentinianus Impator, & suasit epis cōgregatis, vt talē in archiepm elegerent, cui ēt ipse Impator se syncer submitter posfit. epi vero cū rogarēt impatorē, vt eligeret, ipse noluit assenti re. demū Ambrosium elegerūt nōdū baptizatū. vñ Impator gratias referēs, q̄ electus eēt ad saluādas aīas, cui curā corporū cōmiserat, cōfortauit eū vt nō timeret. dicēs: Deus te adiuuabit, & ego te semper defendā, & ,p te pugnabo.

k ¶ *Episcopos.*] ergo electiōi metropolitani intererūt oēs epi cōprouīciales, vt j. e. metropolitano. & 66. di. c. 1. Io. sed in his nō attendo [g] nisi consuetudinem, vt ext. de ele. cum ecclesia. & ext. de postu. bonæ, Io. " De iure communi omnis electio spectat ad capitulum, vt ext. de cau. pos. & proprie. cum ecclesia. B.

l ¶ *Solo.*] sic magistri morib. & facundia alios debent præcedere, vt C. de profes. & med. magistros. lib. 10.

m ¶ *Testemque.*] not. quòd conuersatio præbet alicui testimonium, vt 2. q. 7. cum pastoris.

n ¶ *Submittamus.*] ar. q̄ imperator est minor quolibet episcopo. "& excommunicari potest ab episcopo, vt *hic innuitur*, & 18. dist. quoniam quidem. 96. di. duo. tamen Imperator est maior in temporalibus illis qui ab eo recipiunt temporalia: *sed minor est in spiritualibus*, ext. de ma. & obod. lolitæ. 2. q. 7. §. item cum Dauid.

[a] ¶ *Super*

3 Anſ. l. 6. c. 23. Iuo p. 5. c. 122. Pann. l. 3. c. 8. Deus dedit p. 1.

c Argu. ad hoc 92. dist. c. pe. & ibi de hoc. arg. ad hoc 38. q. 2. si quis abbas.

4 Pol. l. 2. ti. 1 † *promotiones & consecrationes*] Orig.

"Electio sit cōis consonans, & canonica.

a Vel facias cōtinuationē ñ ad ,pxi mā dist. sed ad 61. di. vbi dr̄, qđ laici ñ debēt eligi, sic nec eligere, vt ī hac distin. Io. de Fan.

"Electioni nullus laic⁹ d3 interesse.

1 Anſ. l. 6. c. 23. & 72. Iuo par. 5. c. 122. Pan. l. 3. c. 8. Deusdedit p. 1.

b Idem no. j. ea. distin. Reatina.

2 j. c. proxi. Pol. l. 2. tit. 3

c ¶ *Ecclesia.*] ecclesiā hic vocat viros ecclesiasticos, quandoque vocatur congregatio fidelium, vt j. de conse. di. 1. ecclesia. De hoc dixi 7. q. 1. scire.

d Et 18. q. 2. dudum.

Additio. Ad idē ext. de resc. litteris. vbi de hoc. & 11. q. 3. si eps ante

" Imperator quare dr̄ August⁹.

e Hoc v3 ad solutionem eius qđ hr̄ 21. dist. nūc autē. 7. q. 1. in apib⁹. L.

† *al. concertandum*] Orig. & alij collect.

" Laici ad aliqua spiritualia inuitantur.

† *al. & ecclesiæ.*

5 Caput est collectoris arbitratu cōpositum.

f Ad idē qđ leg. & no. j. e. quāto. in glo. ex hoc loco. in fin. &c.

g Vt est ecclesia Ravennas.

" "electio ad quē spectat de iure cōi.

" Impator pōt ab epo excōicari.

Source : BIU Cujas

"electio est periculo eligentium.

a Vt 61. dist. qd ꝑderit. & c.obitū.

b Et d̄ sum. recu. l.vna. lib.x. Arch.

c Sic ēt no. ĩ.c.quāto. ĩ gl. 1. Ad idē ext.de ele. ĩ causis. Electio tñ sic celebrata ñ est initialis, sed ꝓparatoria ad electionē faciē dā, secundū Io. & Gof.

1In epist.ad Vercellēses

dAdde Bal. plene hoc examinātē, & tenētē ꝓ opi.gl.ĩ.pæ. C.& doc.in c. venerabilē.ext.d̄ ele. &Spe. ti.de leg. §.nunc ostendendum.ver.39

2 Iuo par.5, c.357.

3 Iuo p.5.c. 123. Pann.l. 3.c.9.

†al. episcop⁹

e Sic ēt expō:tur 8.q.1 epō.2.in fi.

†al.indicta] Orig.

4Bur.l.2,c.8 Iuo p.6.c.28 Ansl.l.6.c.38 al.43. Deusded.p.1.&4

a ¶*Super vos.*]i. ad vos spectat. sic resp. Theodoricus. 17. dist. §. hinc. Vel ideo hic dicit, super vos: "quia electio est periculo eligētium[a]. si quis enim malum nominat, tenetur de omni damno, & dispēdio, quod per eum acciderit. C. de peric. nominatorum. l.1.li.11. Item si inhabilem nominat, & appellatur, tenetur dare sumptus quos fecerant aduersarij. C. de decu. l.2.lib.10.[b]

b ¶*Electus.*]& ita male dicit G. ꝙ fuerit postulatus. ꝛ.61.dist. §. his oīb. & §. sic beatus. in fi. Sed potes dicere, quod fuit electꝰ in postulandum[c]: vt ext.de ren. post translationem. Io. & dicit T. ꝙ clericus alterius ecclesiæ in sacris ordinib. constitutus eligi potest. Ita no. in illa decr. post trāslationem. nisi sit episcop⁹, vt videtur dicere dec. extr. de ele. cum inter canonicos. & postea debet postulari. B.

c ¶*Corpora.*]&ita fuit curialis, sed absolutꝰ fuerat, nec ex officio contraxerat irregularitatem, alioquin nō promoueretur. 51. dis. si quis post.

d ¶ *Ordinem.*] ex hoc verbo dixerūt quidā, ꝙ Imperator dēt habere ordinem subdiaconalem, sed non est verū[d], quia habet militarem characterem, vt 1. q.1. quod qdam. gerit tamen officium subdiaconi cum ministrat episcopo.

POrro.] Casvs. Lotharius Rex nō p mittebat aliquem ad episcopatum eligi in regno suo, nisi fauentem sibi, i. nisi esset amicus suus, vel nisi sibi iuraret. Ideo ꝑcipit ei Nicolaus, vt in ecclesia Treuerēsi, &in Agrippina colonia nullum eligi patiatur in episcopum, nisi prius sedi Apostolicæ referatur.

e ¶ *Fauentem.*]in crimine adulterij cum Gualdrada. Vel forte fecit eos iurare ei fidelitatem, quod clerici non debent facere laico. 22.q.vl.c.vl. nisi habeant ab ipso regalia. 22.q.5.de forma.

f¶*Eligi.*]videtur ergo quod in illis duab. ecclesiis non possit fieri electio, nisi voluntas Papę requiratur, sicut est in ecclesia Rauennatæ, vel istud pro tē pore fuit statutū. Vel dic eligi, i. consecrari[e], vel, institui.

SI *per ordinationem.*]Casvs. Statutum fuit in concilio Parisiēsi, vt nullus per regiam potestatē ad honorē ascendat prælaturę: & si quis p̄ sumpserit, ab aliis episcopis non recipiatur: & q eum receperit, ab aliorum episcoporum communione segregabitur. Sequentia tria c. per se patēt.

medicamēta suscipiamus. Hęc cū dixisset Imperator, petiit synodꝰ, vt magis ipse decerneret sapiens, & pius existēs. At ille, superA vos[a] est, inquit, talis electio. Vos enim gratia diuina potiti, & illo splendore fulgentes, melius poteritis eligere. Tunc sacerdotes egressi, de episcopali sede tractabant. & *infra.*¶ Cum autem ordinatione diuina Ambrosius nondum baptizatus, electus[b] fuisset, exultans Impator ait: Gratias ago tibi Dominē Deus omnipotens, & saluator noster, quoniam huic viro ego quidem commiseram corpora[c], tu autem animas, & meam sententiam ostendisti tuæ iustitię conuenire. Cumque sanctus Ambrosius contristaretur de hoc, qđ acciderat (vt idem ipse in suis epistolis scribit[1]) confortauit eum Imperator, & ait: Noli timere, quia Deus, qui te elegit, semper te adiuuabit, & ego adiutor, & defensor tuus (vt meum ordinem[d] decet) semper existam.

A ¶ Super vos.]*Vera lectio est*, supra nos. *μᾶλλον ὑ καθ' ὑμᾶς. Sed ob gloss. non est restituta.*

Item Nicolaus Papa I. Lothario regi.

¶Auctoritate apostolica, non regio fauore episcopus est eligendus. C. IIII.

2 POrro scias, quia relatum est nobis, quòd quicumque ad episcopatum in regno tuo prouehendus est, non nisi fauentem[e] tibi permittas eligi[f]. Idcirco Apostolica auctoritate sub diuini iudicij obtestatione iniungimus tibi, vt in Treuerensi vrbe & in Agrippina colonia nullum eligi patiaris, antequam relatum super hoc, nostro Apostolatui fiat.

Item ex concilio Parisiensi 1.c.8.

¶Non recipiatur à comprouincialibus, qui regia ordinatione episcopale culmen est adeptus. C. V.

3 SI per ordinationem regiam honoris istius culmen peruadere aliquis nimia temeritate p̄sumpserit, à comprouincialibus loci ipsius episcopis †recipi[g] nullatenus mereatur, quem indebite ordinatum cognoscūt. Si quis de comprouincialibus recipere eum contra interdicta† præsumpserit, sit à fratribus omnibus segregatus, & ab ipsorum omnium charitate semotus.

Item ex concilio Laodicensi, c.13.

¶De eodem. C. VI.

4 NOn est permittendum turbis electionem eorum facere, qui sunt ad sacerdotium promouendi.

g ¶*Recipi.*]" tñ ille qui recipit ecclesiam à laico, nō est excommunicatus, sed est excommunicandus, vt ext.de iu.pat.præterea. nisi à sacramentis. 16.q.vl.c.quoniam. & c.si quis deinceps. si tamen post donationem laici accesserit consensus episcopi, confirmatur donatio[f], vt ext. de iur.pat.cura pastoralis. Io. Hodie etiam talis ineligibilis fit, vt ext.de ele. quisquis. Bar.

*Item ex*A *septima synodo, quæ est secunda Nicæna, 350. episcoporum, c.3.*

¶Irrita sit electio episcopi, vel presbyteri, vel diaconi à principibus facta.

C. VII.

5 OMnis electio episcopi, vel presbyteri, vel diaconi à principibus facta, irrita maneat, secundum regulam[h], quæ dicit [Si quis episcopus sęcularibus potestatibus vsus, ecclesiam per ipsos obtinuerit, deponatur, & segregenturB ab ecclesia omnes, qui illi communicant.]

A ¶Ex septima.] *Citabatur antea ex secunda actione sextæ synodi. Restitutus est locus ex Iuone.*

B ¶Et segregentur.]*In aliquot vetustis Gratiani exemplaribus est*: segregetur. *Sed plerisque cum vulgata lectione conuenit. In canone* 31. *Apostolorum græce sic legitur.* καθαιρεῖσθω καὶ ἀφορίζεσθω καὶ πάντες οἱ κοινωνοῦντες αὐτῷ πάντες. *& infra 16.q.7.c.Si quis episcopus. vbi hic idem canon ex alia refertur versione legitur*: & segregetur, omnesque, qui illi communicant, *eodemque modo est apud Anselmum. Verum in versione Anastasij bibliothecarij legitur, quemadmodum apud Gratianum, & conuenit cum versione prisca, ac Dionysiana.*

Item ex concilio Martini Papæ, c.1.[6]

¶Non eligantur à populo, qui sunt promouendi ad clerum. C. VIII.

7 NOn licet populo electionē facere eorum, qui ad sacerdotium promouentur: sed in iudicio episcoporum sit, vt ipsi eum probent, si in sermone, & fide, & spirituali vita edoctus sit.

His omnibus auctoritatibus laici excluduntur ab electione sacerdotum, atque iniungitur eis necessitas obediendi, non libertas imperandi.

2 *Contra vero scribit B. Gregorius Ioanni episcopo primæ*[k] *Iustinianæ*[8] *Illyricæ, lib.4. epist. 15. seu c. 59.*

¶Voluntas principis in ordinatione Pontificis desideratur. C. IX.

9 QVia igitur suscepta fratrū, & coepiscoporum nostrorum relatio ad locum vos sacerdotij, totius concilij[l] vnito consensu, & sereniſſimi principis voluntate declarat accersiri, gratias omnipotenti Deo creatori nostro magna cum exultatione retulimus, qui vitam actusque vestros ita de præteritis fecit esse probabiles, vt omnium vos, quod est valde laudabile, faceret placere iudicio. Quibus nos quoque in persona fraternitatis tuæ per omnia consentimus[m]: atque omnipotentem Dominum deprecamur, vt charitatem vestram, sicut sua gratia elegit, ita in omnibus sua protectione custodiat.

Idem Gregorius Ioanni subdiacono, libr.2. Indict. ij. epistol.30. seu cap.69.

"Ecclesiam recipiens à laico, est excōicandus. ffc. facta ab ipso laico, vt donatario, nō vt à prælato, puta qa iꝰ dat patronatus. non.n.intelligo qđ præscribatur ecclesia q̄ qs habeat à laico, vt ad pla to, scđm L. 5 Can.Apo. 31. ĵ.16.q.7. c. si qs. Iuo par.5.c.120. Ansl.l.6.c.8. Burc.l.3.ca. 109. Deusde dit ibid.

h ¶*Regulam.*] 16.q.7. quis deinceps.

Mnis electio.] *His.*] Casvs. Hactenus probauit, quod laicus non debet interesse electioni. Modo vult Gratianus ꝓbare contrarium.

CONTRA. Hæc est secunda pars dist. in qua probat sophisticē, quod laici possunt & debent interesse electioni episcopi & archidiacon. Ioan. de Fan. dicit cap. ad hoc inducta esse intelligenda, quod tantum debent consentire, non autem eligere, ni si hoc habeant ex priuilegio speciali: vel sunt vocandi ad tempus ex causa.

i ¶*Contra.*] Tu dicas, quod laici debent interesse non ad eligendum, sed ad consentiendum. ĵ.e. nosse[g].

k ¶*Primæ Iustinianæ.*] id est, Salonitanę: quę sic dicta est: quia Iustinianus ibi natꝰ est. Alij dicunt de Rauenna, quia vtraque est Illyrica, vel adiacet Illyrico mari.

Via.] Casvs. Iannes de communi voluntate totius concilij & principis electus est in episcopum primæ Iustinianæ: qđ cum audisset Gregorius, retulit gratias Deo, & confirmauit eumdem & rogauit Deum vt ipsum custodiret.

l ¶*Concilij.*]id est, collegij.

m¶*Consentimus.*]confirmando electionem tuam: "& ita Papa confirmat omnes metropolitanos, vt ĵ.eo. quanto. & ca. Salonitanæ. & 100. dist. quoniam. quod verum est cum non habent primatem: sed ei nullo medio subsunt, vt ĵ. eod. cum longe. & ĵ. dist. prox. quia per ambitiones. nisi velis dicere, quod eo ipso quod quis recipit pallium à Papa, intelligitur confirmari ab ipso; immo & plerique archiepiscopi nō cōfirmantur nec consecrantur, nisi à suis subditis: nec petitur confirmatio à Papa, sed tantum pallium, vt dixi. De hoc 51. dis. qui in aliquo.

g Vt ĵ.e. ¶. electionis.

6Apud Martī.Brac.c.1.

7 ꝛ. dist.24. epi. & di.61 episcopū. Bur.l.1.c.10 Iuo par.5.c. 64. Ansl.l.6. c.8.al.12.

8 Est patria Iustinia. magni, q è Taresio natali solo viliDalmatię pago metropolim fecit, & de suo nomine nūcupauit, vt in nouel. cōst. 131. de eccl. can.in prin.

9 Ansel.l.6. c.95.

"Metropolitanos cōfirmare ad quē ptinet.

Source : BIU Cujas

Quanto.] Casvs. Laurentio Mediol. archiepiscopo sublato de medio, Constantinus diaconus electus est in eius locũ vnanimi consensu à clericis: qui supplicauerunt Papę vt ipsum confirmaret. Sed quia in petitione eorum non continebantur clericorum subscriptiones, ideo Greg. præcipit Ioanni subdiacono, vt Genuã proficisceretur: & voluntates Mediol. q illic coacti barbarica seueritate detinebantur, inuestigaret. & si omniũ voluntates in electione eiº pdurare cognosceret, auctoritate apostolica faceret ipsum à suffraganeis consecrari.

1 Ans. lib. 6. c. 26. Polyc. l. 1. tit. 5.

a ¶*Relatio.*] Ex hoc loco qdam dixerũt, qđ electio posset variari vsq; ad subscriptionẽ: sed post, non. ar. 1. q. 7. saluberrimũ. & 27. q. 1. oẽs feminæ. & ar. ꝑ eis extr. de cen. olim. Alij dicunt vsq; ad cõfirmationem esse ambulatoriã volũtatem eligentium, vt ext. de præb. cũ nõ ignores. & ex eo qđ dicit hic, pdurare. i. e. Salonitanæ. 28. di. de Syracusanæ. 71. dis. studij. vñ & priora stipendia retinet electus vsq; ad cõfirmationẽ, vt ext. de ele. cũ in cunctis. nec cogitur inscribere q excipit contra electũ nõ confirmatũ: qa nõ deiicitur ab obtento, sz ab obtinẽdo, vt ex. de ac. super his. Item qs ante confirmõem nõ renuntiat electus eꝑatui, cũ adhuc nihil iuris sit consecutº, vt ext. đ trãsl. inter. "Sed tu dicas, qꝑ ꝑ consensum eligẽtium ius est acqsitũ electo: dũ tñ ipse consentiat [a], vel cõsentire velit, vt ext. de ele. cum inter canonicos. i fi. Io. nec possunt post electionem variare: sed ante publicationem scrutinij possunt, vt ext. de ele. publicato. B. "Si qras quale ius acquiritur electo ꝑ electionem, dico qđ ius prælaturæ, & ius administrãdi: sed non exercituum ꝑlaturæ vel ad administrationis. per cõfirmationem enim nihil iuris noui acqritur: sz tm exercitium: ext. đ resc. pastoralis. in fi. 16. q. 1. §. ecce. electio. n. facit Imperatorem, vt 93. di. legimus." Sed quæritur vtrum per nominationẽ aliquid iuris acquiratur nominatio? vr quod sic. vt 16. q. 7. contra sanctorum. & 2. q. 6. nominationes. & 72. di. placuit. & ext. de ele. auditis. Ar. cõtra ext. de ele. ꝑ sicut, & c. innotuit. Dico ꝑ [b] si noiatio est tractatus ꝑcedẽs electionem, ꝑ noiationem nihil iuris acqritur. nam per talem noiationem exprimitur cõsensus de futuro: & est sensus, nomino talem, i. nomino eum eligendum: sicut ét aliqs eligitur in postulãdum. vt ext. de ren. post translationem. & s. e. Valentinianus. sicut non contrahitur matrimonium carnale per hæc verba, nomino te in mulierem. sed si per denominationẽ exprimitur cõsensus de ꝑsenti, tunc denominato ius est acquisitum: qa non refert quib. verbis, qs exprimat cõsensum, vt 22. q. 5. humanæ. maxime si consuetudo est alicuius ecclesiæ, qđ per talia verba celebretur electio: tũc in talib. ad communẽ intelligẽtiam verborum est recurrẽdum, vt ext. de ꝑpon. ex litteris. 1. Quid de postulõne iuris sit, dixi. s. 61. di. §. sed aliud. Sed quare reprobatur hic electio ꝑ defectũ subscriptionis? sed intellige qđ hic ñ erãt duæ partes ꝑsentes [c], q̃ ad minus debẽt esse in electiõe: & iõ in fraudẽ nolebãt subscribere, ne eorum paucitas reprehẽderetur. vnde cũ ab initio nõ fuerit cõsensus eorum legitimus, bñ dicit Papa si perdurat. sic s. 28. di. de Syracusanæ. & 39. di. Petrus. Sed vr, qđ non esset denuo requirendus eorum cõsensus, vt ff. de ser. ru. præ. p fundum. sed illud non est simile: qa seruitus concedi ꝑt separatim: sed electio debet esse cõs, vt hic dr. & e. c. 1. sed cũ Gratianus intel ligat hoc. c. quod cõsensus laicorũ hic requirebatur: quare ergo dicit subscripta relõne, cũ laici ñ subscribãt? Vr quod subscribant, vt 7. q. 1. eꝑs đ loco. & 1. q. 6. si quis autẽ episcopatum. Item subscriptio nõ est de electione, sed de solennitate, vt 61. dist. eꝑs.

"Electo ius acqritur ꝑ consensum eligẽtium.

a Intellige secũdum id qđ hr extra li. 6. de ele. q̃ sit. Gre. x.

† *al. Gerontio.*

"Electº qđ ius habet.

2 Ansel. l. 5. c. 50.

† *al. nos.*

"Nominatio an tribuat aliqđ ius nominato.

b Ista ét fuit hic snia H. quã fouet Gof. ext. de transla.

c Vel eligãt indignũ, secũdũ Vinc. & B. qđ dic, vt not. ext. de post. bonæ, 2. glo. iõ dicit, &c.

b ¶*Genuã.*] "No. ꝙvocãtur absentes à Mediolano vsq; ad Genuam: sed nõ vsq; ad 12. dietas, vt ext. de ele. cum inter. Quid đ hoc iuris sit, dixi 7. q. 1. factus. ext. de ele. in Genesi.

"abſẽtes vñ vocãtur ad electionẽ.

c ¶*Barbarica.*] pp hoc verbum inducit magister c. vt ét consensus laicorũ req ratur.

d ¶*Perdurare.*] Ar. ꝙñ est consensus nisi duret, vt de pœ. di. 1. diuortium. ext. đ ver. si. nã & ego. ff. de in rem ver. si ꝑ pr̃e. §. versũ.

3 Ansel. l. 6. c. 36.

e ¶*Assensu.*] hic habes qđ Papa cõfirmat electionem metropolitani, vt dixi s. c. prox.

Plebs.] Casvs. Vacãte ecclesia Diotrẽsi, electº est ibi quidã à paucis & tenuib. ceteris discordantib. cuiº electionẽ Philippus & Gerũtius visitatores illiº ecclesiæ reprobauerũt: ꝙ cũ audisset Gelasiº, ꝑcepit visitatorib. vt oĩ turba clericorũ & laicorũ cõuocata moneãt eos talẽ ꝑsonã eligere in ꝑlatum, quæ nõ posset pati repulsam.

Philip. 2.

f ¶*Et tenuibus.*] i. modicæ auctoritatis. & sic ñ tm numerus, sed ét auctoritas eligentiũ cõsideratur. ar. 19. di. in canonicis. ar. cõtra extr. de ele. dudũ.

4 s. 62. di. c. docendus.

g ¶*Ex omnibus.* "ergo in electione eꝑi totº clerus ciuitatis intererit, vt hic, & j. e. obeuntib. & 8. q. 1. licet. sed verũ est quod intererũt ad cõsentiendum, non ad eligendum, vel intersunt si est cõsuetudo longa. ext. de cau. poss. & prorie. cum ecclesia,

"Electioni eꝑi q debẽt interesse.

h ¶*Turbam.*] Hoc c. & omnia quæ dicunt laicos vocari ad electionem, intelligit H. de patronis. Dic vt s. in prin. hius dist.

i ¶*Admonentibus.*] Ergo patet hic, quod visitator non eligit, vt dixi 61. dist. obitum.

d Tpe Imp. Fride. antiq & Othonis iiij. eꝑs Imolẽsis appellabatur eꝑs Corneliẽsis sicvide cõtineri in priuilegio ꝑdicti Othõis, qđ est ipsiº eꝑi Imolẽs. in ecclesia vocabatur ecclesia Corbaliẽ. Arch.

¶Clerus, & populus Pontificis electioni interſint. C. X.

[1] QVanto Apostolica sedes, Deo auctore, cunctis prælata constat ecclesiis: tanto inter multiplices curas, & illa nos valde solicitat, vbi ad consecrãdum antistitem, nostrum expectatur arbitrium. Defuncto igitur Laurẽtio ecclesię Mediolanensis episcopo, sua nobis relatione clerus innotuit in electione se filij nostri Cõstãtij diaconi sui vnanimiter consensisse. Sed quoniam eadem non fuit subscripta relatio [a], ne quid, quod ad cautelam pertinet omittamus, huius idcirco præcepti auctoritate suffultum Genuam [b] te ꝑficisci necesse est. Et quia multi illic Mediolanensium coacti barbarica [c] feritate cõsistunt, eorum te voluntates oportet conuocatis eis in commune perscrutari. Et si nulla eos diuersitas ab electionis vnitate disterminat, si quidem in prædicto filio nostro Constantio omnium voluntates, atq; consensum perdurare [d] cognoscis, tunc eum à propriis episcopis, sicut antiquitatis mos exigit, cum nostræ auctoritatis assensu [e] solatiante & auxiliante Domino, facias consecrari, quatenus huiusmodi seruata consuetudine, & Apostolica sedes proprium vigorẽ retineat, & à se concessa aliis sua iura non minuat.

Item Gelasius Papa Philippo, & Gerontino† episcopis.

¶In electione episcopi populus debet adesse. C. XI.

[2] PLebs Diotrensis data nobis petitione defleuit diu se sine rectoris proprij gubernatione dispergi. Ac sicut asseritur, is qui à vobis iã probatus dicitur, à paucis, & tenuibus [f] putatur electus, cum ad vos† pertineat, vniuersos assidua admonitiõe compellere, vt omnes in vnum quem dignum sacerdotio viderint, & sine aliqua reprehẽsione, cõsentiant. Et ideo fratres chariſſimi diuersos ex omnibus [g] sæpe dicti loci parochiis presbyteros, diaconos, & vniuersam turbam [h] vos oportet sæpius conuocare, quatenus non, prout cuilibet libuerit, sed concordantibus animis talem, vobis admonẽtibus [i], sibi quærant sola diuinitatis attentione personam, quam nulla contrarietas, à constitutis possit reuocare præscriptis.

Item Stephanus episcopus seruus seruorũ Dei Romano Archiepiscopo Rauennati.

¶De eodem. C. XII.

[3] NOsse tuam fraternitatẽ volumus ad nostras aures fore peruẽtum, Imolensem [k] episcopum ab hac luce migrasse, in cuius successoris electiõe, populi diuisionem proueniſſe audiuimus. Quod quia sæpe [l] cõtigere solet (quærentib. singulis quę sua sunt, non quæ Iesu Christi) nõ adeo miramur. Verumtamẽ in hoc tuam plurimum oportet adhiberi solicitudinem, vt conuocato clero [m] & populo, talis ibi eligatur per Dei misericordiam, cui sacri non obuient canones. [4] Sacerdotũ quippe est electio: & fidelis populi cõsensus adhibẽdus est, quia docendus est populus, non sequendus.

Item Nicolaus Papa Ioanni Rauennati archiepiscopo.

¶De eodem. C. XIII.

EPiscopos per Æmiliam [n] non consecres, nisi post electionem cleri, & populi.

¶In vetusto codice Mutinensi sex concilij Romæ habiti referuntur capitula, quorũ secundum est hoc. Et de hac eadẽ re habentur multa in Pontificali manuscripto in gestis Nicolai primi.

Item Pelagius Papa Iuliano episcopo Grumentino.

Litteras

k ¶*Imolensem.*] tamen tempore Stephani non erat Imola sedes episcopalis sed iuxta, in castro sancti Cassiani [d]. Et sic est argu. quòd non vitiatur rescriptum, licet quis nominetur episcopus non nomine cathedræ sed hoc ideo fecit, quia locus ille celebrior erat.

l ¶*Sæpe.*] j. e. c. vlt. & j. 8. q. 1. nec nouum.

m ¶*Clero & populo.*] Et no. verbum semel hic positũ, æquiuoce poni. sic 28. dist. presbyterorum.

n *Episcopos per Aemiliam.*] Aemilia dicitur à Rauenna vsque ad Placentiam.

Source : BIU Cujas

Litteras.] Casvs. Iulianus episcopus Grumentinus significauit Pelagio, ꝙ clerus & populus Marcellian. ecclesiæ postulabat in episcopum Latinum diaconum suum. Papa vero rescribit, ꝙ gaudet, si vult ipsum concedere, & deinde si potest electus occurrat ante pascha, vt & tunc in sabbato immediate post pascha ordinetur.

¶De eodem. C. XIIII.

1 LItteras charitatis tuæ suscepimus, quibus significas, Latinum diaconum tuum ad episcopatum ecclesiæ Marcellianensis à clero, & omnibus, qui illic conueniunt, postulari. *& infra.* ¶ Sed nunc & hoc dicimus, vt si eum omnes [a] eligunt, & vis [b] eum concedere, gratum nobis esse cognosce, & si potest, ante diem sanctũ festinet occurrere, vt vel sabbato ipso noctis magnæ post baptismũ cum Dei gratia valeat ordinari.

Idem Laurentio episcopo Centumcellensi.

¶Ex sacra a principis quis ordinatur. C.XV.

2 PRincipali [c] deuotissimorum militum, qui illic in ciuitate Centumcellensi consistunt, relatione ad nos directa sacram insinuant se clemẽtissimi principis [d] impetrasse, quæ eis presbyterum, diaconum, & subdiaconum fieri debere præcepit. Ideo hortamur dilectionem tuam, vt personas ipsas videas, & diligenter inquiras, ne aliquid contra canones commisissent: & si eos inculpabiles repereris, & vitæ ipsorum laudabile testimonium videris, veniente mediana [e] septima † Paschæ, si Dominus voluerit, & si vixerimus [f] vnumquemque per officia, quæ prædiximus, non differas promouere.

A ¶Ex sacra.] *Emendata est hæc rubrica, vt in dicet illum, de quo agitur, fuisse ad petitionẽ Imperatoris ordinatum: sacra enim epistolam Imperatoris significat.*

Item Leo quartus Lothario, & Ludouico Augustis.

¶Papa rogat Augustos, vt Reatinam ecclesiam cuidam electo dignentur concedere. C. XVI.

3 REatina [g] ecclesia, quę per tot temporum spatia pastoralibus curis destituta consistit, dignum est, vt brachio amplitudinis vestrę subleuetur, ac gubernationis tegmine protegatur. Vnde salutationis alloquio præmisso vestram mansuetudinem deprecamur, quatenus Colono humili diacono eamdem ecclesiam ad regendum concedere dignemini, vt vestra licentia [h] accepta [i] ibidem eum Deo adiuuante, consecrare valeamus episcopum. Sinautem in prædicta ecclesia nolueritis †, vt præficiatur episcopus, Tusculanam † ecclesiam, quæ viduata existit, illi vestra serenitas dignetur concedere, vt consecratus à nostro præsulatu Deo omnipotenti, vestroque imperio grates [k] peragere valeat.

Item Ritæ Comitissæ.

¶Regio præcepto ab Apostolico Colonus Reatinæ ecclesiæ ordinatur episcopus. C. XVII.

NObis dominus [l] Imperator, & imperatrix per suas epistolas dixerunt, vt Colonum in Reatina ecclesia, quæ pastoris officio per longa iam tempora destituta videbatur, episcopum facere deberemus, sicut & fecimus.

Item Stephanus Guidoni Comiti.

¶Imperatoris epistola in electionis confirmatione desideratur. C. XVIII.

3 LEctis sagacitatis vestræ apicibus, qui defuncto ecclesię Reatinę antistite, clerum & plebẽ eiusdẽ ecclesiæ elegisse sibi futurum antistitẽ, nobisq; consecrandum vestro studio directum esse, ne ipsa ecclesia diu [m] sine proprio cõstet pastore, fatebantur, nos de obitu prioris dolẽtes, nunc ipsum electum vnanimitate †, & canonica ipsius ecclesiæ electione, vt mandastis, tam citissime ordinare omisimus, quòd imperialem nocundum naturam rei gestæ. Est ergo casus illius c. lectis. Reatina ecclesia pastore destituta, Colonus diaconus ab omnib. vnanimiter est electus, pro quo ordinando, & consecrando Guido comes Stephano Papæ supplicauit. Stephan° vero noluit eum ordinare: quia imperialem epistolam absolutionis iuxta morem non detulerat. & ideo ne molestaretur imperialis animus: eius petitionem non admisit, sed suadet comiti, vt acquirat epistolã imperialem, & tunc habita licẽtia iuxta eius voluntatem consecrabitur.

c ¶*Principali.*] Ex c. isto & seq. dicit H. patronum debere eligere cum aliis in ecclesia conuentuali. Alij dicunt ꝙ ecclesia episcopalis nõ habet patronum.

d ¶*Principis.*] Sed quare petebatur istud ab Imperatore? quia forte isti curiales erant, vel forte patronus erat. Et ita est arg. "qđ patronus nõ tantum prælatum, sed etiam subdiaconum, & diaconũ potest instituere. ar. 18. q. 2. Eleutherius. 16. q. 2. si quis episcoporum. in auth. de san. epis. §. si quis oratorij domum. coll. 9. & extr. de fil. pres. ex transmissa. dum tamẽ hoc fiat cum consensu prælati, vt ext. e. ti. proposuit, Sed verius credo hoc spectare ad ipsum [c] prælatum, vt ipse possit ministros præficere, quos velit, vt ext. de iu. pa. postulasti. Quid iuris habeat in electione patronus dicit decre. extr. de iur. patr. nobis. B.

e ¶ *Mediana septimana.*] l. cum cantatur, si tientes, Io.

f ¶ *Si vixerimus.*] si habes vixeritis, planum est, si habes vixerim°, est arg. quod mandatum & præceptum morte mandantis re integra [d] soluitur ext. de of. del. gratum. Io.

R*Eatina.*] Casvs. Leo Papa præmisso salutationis alloquio rogauit Imperatorem Lotharium, & Ludouicum, vt ecclesiam Reatinam dudum destitutã pastore concederet gubernandam Colono diacono, quod si nollet facere, concederet ei Tusculanam ecclesiam, quæ diu vacauit: vt consecratus Deo, & sibi gratias agere possit.

g ¶*Reatina.*] hoc c. & duo seq. loquuntur in eadem materia.

h ¶ *Licentia.*] " consensus principis est requirendus electione celebrata, vt extra de elect. quod sicut. nisi aliud suadeat scandalum. ext. eo. quia. vel præscripta consutudo [e], vt extra de iure patr. nobis.

i ¶*Accepta,*] 26. q. 7. decernimus.

k ¶*Grates,*] Spirituales, non carnales. 1. q. 1. filium. hoc enim esset simonia, vt 1. q. 1. sunt nonnulli. & q. 2. sicut. Immo videtur, quod non sit simonia, dummodo ex post facto mere sine aliqua ambitione petentis. 1. q. 2. sicut episcopum.

NObis.] Casvs. In hoc c. dicitur qualiter Impator misit litteras suas Papę, in quib. dedit ei licentiam cõsecrandi dictum Colonum in ecclesia Reatina, quod & Papa fecit.

l ¶ *Dominus Imperator.*] ex humilitate hoc fecit, cum ipse sit filius ecclesiæ, vt 96. dist. si Imperator.

m LEctis.] ¶*Diu.*] id est, vltra tres menses, vt 50. dist. postquam. ni si causa necessitatis [f], vt 75. dist. quoniam. & 7. q. 1. constitutũ. Et ita restringitur quandoque vaga significatio alicuius verbi, vt 65. dist. de persona.

1 j. dist. 76. c. vlt. Pol. l. 2. ti. 29. Ans. l. 6. cap. 60. Iuo part. 6. c. 112.

a ¶*Omnes.*] Hic colligitur, quod omnes consentire debent in postulatiõe extranei, vt dixi. s. 61. di. nullus. & ideo dicit decr. quod postulatio non admittitur in discordia, vt ext. de postul. præ. bonæ. quod tamen verũ est secundũ distinctionẽ eius ꝙ legitur ext. de ele. scriptum est.

b ¶*Et vis.*] Hic habes ꝙ cleric° alterius epi est postulãdus, vt 61. dist. §. sed aliud. & c. Osius. & laicus etiam est postulãdus, vt ibi dr: & illegitimus, vt ext. de elec. innotuit. Item hic habes, ꝙ eps non cogitur dare postulatum, vt 85. di. Florentium. Nemo enim cogitur emancipare filium suum, vt instit. qui. mo. ius pa. po. so. §. vl. "Sed pone ꝙ eligatur talis clericus, & eps eius postea non consentiat: numquid isti sũt priuati electione, quia elegerunt eũ quem non poterant habere: vel numquid consensus illius àquo erat postulandus, cõfirmat electionẽ? arg. ꝙ non confirmat, ext. e. auditis. Argu. ꝙ sic, ext. e. ꝙ sicut. & ext. đ iu. pa. cura pastoralis. Ad hoc dico, ꝙ si eligitur ĩ postulandũ [a], bñ tenet talis electio, vt ext. de renun. post trãslationem. Vel dic, quod si elegerunt eo ꝓposito, vt statĩ dẽat tenere electio, non ratificatur per sequẽtẽ cõsensum illius à quo esset postulandus. Si vero sciebant electionem per se inualidã esse, sed sperabãt, qđ Dominus Papa eam ratam haberet, cũc ratificatiõe Domini Papæ confirmatur. sic 9. q. 2. Lugdunensis. Similem distinctionem facit lex ff. de so. si qs offerenti. Vel dic, quod non est inconueniens, si clericus alienus eligatur, quia talis primo debet eligi, & postea postulari, vt dixi 61. di. §. sed aliud. Item obiicitur, cũ clericus contradicente episcopo possit fieri Monachus, vt 19. q. 2. c. 1. ergo multo fortius potest ꝓmoueri ad episcopale regimen, cum ille trãseat pro priuata vtilitate, iste pro communi, quæ ꝓiudicat priuatæ, vt 7. q. 1. scias. & 8. q. 1. in scripturis. ext. de post. bonæ. 1. Resp. monachus trãsit ad locum deiectionis vbi nulla præsumitur ambitio: hic vero præsumitur ambitio ex eo, quod nolente episcopo vltro se ingerit. q potius trahi deberet, vt 8. q. 1. sciendum [b]. male tamen facit episcopus si eum absque iustitia negat, vt 7. q. 1. omnis qui. & per superiorem cogi potest. arg. ext. de iu. pa. nullus principali.

P*Rincipali.*] Casvs. Milites Centumcellenses impetrarunt rescriptum à principe, in quo dabat eis licentiam, vt in ecclesia Centumcellensi ordinaretur vnus presbyter, & vnus diaconus, & subdiaconus, quod cum Papæ significassent, præcepit Laurẽtio episcopo, vt si personas illas inculpabiles inueniret, & bonæ vitæ, & laudabilis testimonij, adueniente mediana hebdomada vnumquemq, per ꝓfata officia promoueret. Et dicit H. quod ista 4. c. intelliguntur de ecclesiis in quib° Imperator habebat iuspatronatus, vel isti erãt curiales qui postulati fuerũt ab Imperatore. No. quod ista tria seq. c. sc. Reatina, nobis. & lectis. de vno & eodem clerico loquuntur, i. Colono. & illud c. lectis. præcedit alia duo c. & primo debet legi se

† *al. hebdomada.* a Idẽ si simpliciter eligitur, vt satis patet 76 di. dilectionis. extr. de ele. ecclesia 2. & ext. li. 6 e. tit. c, quã sit.

a Ans. lib. 7, c. 94.

"electio vel postulatio de clerico alteri subdito facta, an valeat.

b Et c. episcopatũ. 1. q. 5. sicut. C. đ epi. & cle. si quẽquã, secũdũ Io. de Fan. q sequitur hæc oĩa supradicta,

c Istã sniam sequitur H. 16 q. 7. decernimus. vbi dixit, Nõ credo ꝙ ꝓpr° dẽt eligere nisi ꝑlatũ, vel interesse electioni nisi prẽlati. Arch.

3 S. Antoninus part. 2. ti. 16. c. j. §. j.

d De hoc j. 13. q. 1. c. vlt. dic vt ibi.

† *al. vnanimi*

" Principis cõsensus est electione celebrata requirendus. eIdẽ not. est s. e. in summa. dic ꝙ i° eligendi in collegiata ecclesia nõ cadit in laicũ, secus in parochia. 16 q. 1. in parochia. 3. q. 7. decernim°. Arch.

f Ad hoc s. 61. di. Osius & ca. bene. & ibi đ hoc ext. đ ele. ne ꝓ defectu.

Source : BIU Cujas

Metropolitano.] Casvs. Dicitur hic, q̃ defuncto metropolitano omnes suffraganei debent ad sedem archiepiscopalem conuenire, vt omnium ciuium & clericorum voluntate discussa, ex presbyteris vel diaconibus eiusdem ecclesiæ optimus ordinetur.

a ¶ *Ad ciuitatem metropolim.*] ibi enim consecrandus est metropolitanus, vt 51.di.qui in aliquo. Et est arg. hic q̃ prouinciales episcopi intererunt electiõi metropolitani[a], vt ſ. eo. Valẽtinianus.

a Facit ad hoc 63.dist. c.1.

b ¶ *Ex presbyteris.*] presbyterum præmittit. qui enim prior est in ordine, erit prior in electione[b] .75.di.c. vlt. & 61.di. statuimus. vnde hæc dictio, vel, nõ dat illis optionem sic vel sic eligẽdi, sed ordo verborũ ostẽdit quo ordine debeant eligere. sic ĩ. de cõse. dist.2. in Christo.2. & optime hoc dr. ff. ad Treb. l. heredes. in fi.

b i. vt prius eligatur. ar. ad hoc 64. di. eorũ. secundũ Lau. † *al. vt à vestra.*

c ¶ *Vel diaconis.*] hodie ex subdiaconis potest eligi, extra de æta. & qual. à multis.

d ¶ *Optimus.*] ſi. ĩ auth. de monach. §. ordinationem. coll. 1. Sed q̃s dicetur optimus? q̃ & principalem locũ tenet. " quod enim per superabũdantiam dr, vni soli conuenit, vt ff. de verb. ob. vbi aũt nõ apparet. 1. resp. ff. de ædil. edict. ſi vendi tor. §. vlt. Qualiter iſtud intelligatur, inuenies 8.q.1. licet.

" Qđ p sup abundantiã dr, vni soli conuenit. 1 Anſ. l. 6. c. 19. al. 15. Iuo p. 5. c. 348. Deuſde. p. 1

† *al. metropolitanam.*

Si *in plebibus.*] Casvs. Isidorus docet hic, q̃ ad officium archidiaconi ptinet, vt defuncto vel depoſito archipresbytero alicuius loci archidiaconus illuc vadat, & à clero, & à populo faciat electionem fieri, & ipſam plebẽ regat donec archipresbyter ibi ordinetur.

e ¶ *Proficiſcatur.*] ſpeciali auctoritate epiſcopi, aliàs non liceret[c], vt ext. de of. arc. cum ſatis. niſi hoc habeat de cõſuetudine præſcripta. & ſic intelligo extr. de excẽſ. præl. ad hoc. & ext. de app. bonę. & extra de inſtit. cum veniſſent. Quid tamen de hoc iuris ſit, dixit 25. dist. perlectis.

† *al. presbyteris.*

c Arg. opt. 94. di. c. vlt. ĩ fi. decr. hic all. cũ ſatis. ñ ꝓbat, qm̃ loqtur ĩ cõmiſſione curę animarũ. hoc aũt c. ſi in plebibus loqtur đ cuſtodia vacãtis eccleſię, quod dic vt no. 16. q. 7. c. nullo. Arc.

Agatho.] Casvs. Consuetudo erat, quòd electio Papæ ſubſcripta repræſentaretur Imperatori Cõſtantinopoli. & tũc temporis electus dabat quamdam ſummam pecuniæ Imperatori, ad quam ſummam releuandam mittit Agatho Ioannem

2 In Põtifica li Vaticano. in decretis Agathonis, & tomo 2. conc. in decret. eiusdẽ.

bis, vt mos est, absolutionis minime detulit epistolam. Pro qua scilicet re ambiguum est nobis: ideo voluntati vestræ in hoc parere distulimus: ne augustalis animus durissime hoc, quocumque modo perciperet. Sed sciẽtes ecclesiam Dei sine proprio diu pastore non debere consistere, gloriæ vestræ mandamus, quoniam aliter nos agere non debuimus, vt vestra † solertia, imperiali, vt prisca cõsuetudo dictat, percepta licentia, & nobis, quemadmodum vos scire credimus, imperatoria directa epistola tunc voluntati vestræ de hoc parebimus, eumdemq; electum, Domino adiuuante, consecrabimus: quod, chariſſime fili, moleste nullo modo suscipias.

Item Leo Papa I. ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem epiſcopum, epiſt. 82. al. 84. c. 6.

¶ Clericorum, & ciuium voluntate metropolitanus est ordinandus. C. XIX.

1 Metropolitano defuncto, cum in loco eius alius fuerit subrogãdus, prouinciales episcopi ad ciuitatem metropolim † [a] conuenire debebunt, vt omnium clericorum, atque ciuium voluntate discussa ex presbyteris [b] eiusdem ecclesiæ, vel diaconis [c] optimus [d] ordinetur.

Item Iſidorus in lib. officiorum.

¶ Cum clero, & populo archipresbyteri fiat electio. C. XX.

Si in plebibus archipresbyteri obierint, aut pro aliquo reatu exinde electi fuerint, archidiaconus, quanto ocius proficiscatur [e] illuc, & cum clericis, & populis † ipsius plebis electionẽ faciat, quatenus dignus pastor domui Dei constituatur, & dum ordinatur, eius prouidentia ipsa plebs custodiatur.

Item ex geſtis Romanorum Pontificum [2].

¶ Electus in Romanum Pontificem non ordinetur, nisi eius decretum Imperatori primum præsentetur. C. XXI.

A Gatho natione Siculus, cuius legatione fungens Ioannes episcopus Portuensis Dominico die octauarum Paschæ in ecclesia S. Sophiæ publicas Missas coram principe, & patriarcha latine celebrauit, hic suscepit diualem † secundum suam postulationem, per quam relaxata est quantitas, quæ solita [f] erat dari pro ordinatione Pontificis facienda †, sic tamen vt si contigerit post eius transitum electionem fieri, non debeat ordinari, qui electus fuerit, nisi prius decretum generale introducatur in regiam † vrbem secũdum antiquam consuetudinem, vt cum eius scientia, & iussione debeat ordinatio prouenire †. ¶ [3] Item Vitalianus natione Signiensis direxit respõsales suos cum synodica epistola iuxta consuetudinem in regiam vrbem ad piissimos principes significans de ordinatione sua.

Item ex hiſtoria eccleſiaſtica.

¶ Imperator ius habet eligendi Pontificem. C. XXII.

4 HAdrianus Papa Romam venire Carolum regem ad defendendas [g] res ecclesiæ postulauit. Carolus vero Romam veniens Papiam obsedit: ibique relicto exercitu in sancta resurrectione ab Hadriano Papa Romæ honorifice susceptus est. post sanctam vero resurrectionem reuersus Papiam cepit Desiderium regem: deinde Romam reuersus constituit ibi synodum cum Hadriano Papa in patriarchio Lateranensi in ecclesia sancti Saluatoris: quæ synodus celebrata est à cliij. episcopis religiosis, & abbatibus. Hadrianus autẽ Papa cum vniuersa synodo tradiderunt Carolo ius, & potestatem eligendi Pontificem, & ordinandi Apostolicam sedem. Dignitatem quoq; patriciatus [h] ei concesserunt. Insuper archiepiscopos, & episcopos per singulas [i] prouincias ab eo in uestituram accipere diffiniuit: & vt nisi à rege laudetur, & inuestiatur, episcopus à nemine consecretur: & quicumque contra hoc decretum ageret, anathematis vinculo eum innodauit, & nisi resipisceret, bona eius publicari [k] præcepit.

4 Pann. l. 8. c. 134.

d Ad hoc fa cit, qđ not. hac conditione, vt consensus eius requiratur in electione? Sed dic, Io. B. & H. quòd non, quia prius vtrumque ius habuit, suam. & ĩ. e. vnde modo alterum potuit [e] remittere. ideo autem petiit à Papa hanc consuetudinem tolli, quia continebat speciem mali, vt 1. q. 1. emendari.

e Ad hoc ad de qđ leg. & not. extr. de rel. domib. cõstitutus.

† *iuſsionem*] Orig. † *al. faciendi*

H *Adrianus.*] Casvs. Desiderius Rex morabatur Papiæ, qui totam Italiam stimulauit, propter quem repellendum Hadrianus Papa fecit Carolum venire, qui Papiæ dimisso exercitu, Romã iuit, ibique honorifice receptus, Papiam rediit, & tamdiu eam obsedit, donec Desiderium regem cepit. Deinde Romam reuersus, synodum congregauit, vbi Hadrianus cum cliij. episcopis dedit Carolo potestatem eligendi Papam, & ordinandi sedem Apostolicam, & confirmandi omnes episcopos & archiepiscopos per prouincias: & quicumque contra hoc priuilegium veniret, anathema esset: & nisi resipisceret, bona eius publicari præcepit.

† *al. regia vrbe.*

† *al. proſperari.*

3 In Põtific. in gestis Viderium regem Taliani Papę

g ¶ *Defendendas.*] ad hoc tenentur omnes principes, vt 23. qu. 5. principes. & si nollent eam defendere, possunt excommunicari. 23. q. 5. administratores. Ioan.

h ¶ *Patriciatus.*] vt puniret crimina, & secundum hoc potest intelligi. 2. quæstio. 6. omnis oppressus. " Et ita iudex ecclesiasticus alij potest committere causam sanguinis. Vel intellige quòd est aduocatus Romæ, vt extra de elect. venerabilem.

" Iudex ecclesiasticus cãm sanguinis alij committere pt.

i ¶ *Per ſingulas.*] ergo in Francia & in Hispania. vnus est enim [f] Imperator, vt 7. quæstio. 1. in apibus. quod cõcedo nisi probant se exemptos ab Imperatore, vt vigesimatertia quæstione octaua. §. ecce. vnde adhuc de capite suo dabunt tributum Imperatori omnes, cum non probent se exemptos ab Imperatore, vt ff. de cens. l. vltima. si enim dicunt se non

f Vnus est. Sol. intelligitur p singulas ꝓuincias sui imperij.

g Istã gl. seqũtur Cy. Bart. & Bal. Sal. & Iaſ. in l. 2. col. 2. C. de ſum. tri.

h Adde hic an regesFrãciæ ſubiiciãtur impio. gl. in c. 1. in prin. de pa. iu. fir. tenet q̃ ſic: cõiter tñ tenetur contrariũ p tex. in c. per venerabilẽ. ext. q̃ fi. ſint leg. Spe. tit. đ ap. §. nũc tractemus. ĩ prin. Bar. ĩ l.

f ¶ *Quæ ſolita.*] Quilibet enim episcopus dare consueuit aliquid Imperatori in electione sua, vt ĩ. ead. quia. dummodo redditus episcopales excederent duas libras auri, vt in auth. de sanct. epiſc. §. 4. & forte tunc cum mos erat, crimen non erat [d], vt 32. q. 4. obiiciuntur. Sed nonne Imperator commisit simoniam relaxando illud ius sub hac conditione, vt consensus eius requiratur in electione? Sed dic, Io. B. & H. quòd non, quia prius vtrumque ius habuit, suam. & ĩ. e. vnde modo alterum potuit [e] remittere. ideo autem petiit à Papa hanc consuetudinem tolli, quia continebat speciem mali, vt 1. q. 1. emendari.

d Ad hoc fa cit, qđ not. extr. de rel. domib. cõstitutus.

† *iuſsionem*] Orig. † *al. faciendi*

H *Adrianus.*] Casvs. Desiderius Rex morabatur Papiæ, qui totam Italiam stimulauit, propter quem repellendum Hadrianus Papa fecit Carolum venire, qui Papiæ dimisso exercitu, Romã iuit, ibique honorifice receptus, Papiam rediit, & tamdiu eam obsedit, donec Desiderium regem cepit. Deinde Romam reuersus, synodum congregauit, vbi Hadrianus cum cliij. episcopis dedit Carolo potestatem eligendi Papam, & ordinandi sedem Apostolicam, & confirmandi omnes episcopos & archiepiscopos per prouincias: & quicumque contra hoc priuilegium veniret, anathema esset: & nisi resipisceret, bona eius publicari præcepit.

† *al. regia vrbe.*

† *al. proſperari.*

3 In Põtific. in gestis Viderium regem Taliani Papę

4 Pann. l. 8. c. 134.

g ¶ *Defendendas.*] ad hoc tenentur omnes principes, vt 23. qu. 5. principes. & si nollent eam defendere, possunt excommunicari. 23. q. 5. administratores. Ioan.

h ¶ *Patriciatus.*] vt puniret crimina, & secundum hoc potest intelligi. 2. quæstio. 6. omnis oppressus. " Et ita iudex ecclesiasticus alij potest committere causam sanguinis. Vel intellige quòd est aduocatus Romæ, vt extra de elect. venerabilem.

" Iudex ecclesiasticus cãm sanguinis alij committere pt.

i ¶ *Per ſingulas.*] ergo in Francia & in Hispania. vnus est enim [f] Imperator, vt 7. quæstio. 1. in apibus. quod cõcedo nisi probant se exemptos ab Imperatore, vt vigesimatertia quæstione octaua. §. ecce. vnde adhuc de capite suo dabunt tributum Imperatori omnes, cum non probent se exemptos ab Imperatore, vt ff. de cens. l. vltima. si enim dicunt se non

f Vnus est. Sol. intelligitur p singulas ꝓuincias sui imperij.

g Istã gl. seqũtur Cy. Bart. & Bal. Sal. & Iaſ. in l. 2. col. 2. C. de ſum. tri.

h Adde hic an regesFrãciæ ſubiiciãtur impio. gl. in c. 1. in prin. de pa. iu. fir. tenet q̃ ſic: cõiter tñ tenetur contrariũ p tex. in c. per venerabilẽ. ext. q̃ fi. ſint leg. Spe. tit. đ ap. §. nũc tractemus. ĩ prin. Bar. ĩ l.

ſubeſſe Romano Imperio, per consequens dicunt se non habere aliquid proprij, vt suprà distinct. 1. ius Quiritum. fateamur [g] ergo Imperatorem esse dominum mundi, vt ff. ad legem Rhod. de precatio. Obstat [h] quòd Reges Hispaniæ cum non subessent Imperio, regnum ab hostium faucibus eruerunt.

k ¶ *Publicari.*] Hic ecclesia publicat bona laicorum, & quandoque deponit laicos à dignitatibus. 32. quæst. 5. præceptorum. in fin. Vel dic quòd hic docet ecclesia quid fieri debeat. sic 24. q. 3. de illicita. & 5. quæst. vlt. delatori.

Source : BIU Cujas

hostes.col.2 ff.de cap.& Bal.in d.c.j. ꝺ pa. iu.fir. reprobata. ibi gl. & ét ibi póitAn. de Iſ. Ité ꝓ hoc addꝫ cõ cor. ĩ apoſt. ad Iaſ.in l.j. C. de ſum. tri. Idẽ ꝺ re ge Hiſpan. gl. mag. ad fi.in c.& ne ceſſe.de do. int.vi. &vx. Pan. c.vene rabilẽ.co.9. de ele.Iaſ.l. id quod a- pud hoſtes. de leg.1. 1 Pann.l.8. c.136.

IN ſynodo.] CASVS. In hoc c.continetur ꝙ ſicut Hadrianus conceſſit priuilegium Carolo:ita Leo Papa in ſynodo Romæ cõgregata cõceſſit idem priuilegium Othoni primo Regi Teutonicorũ, & eius ſucceſſoribꝫ.vt ipſe eligat ſibi ſucceſſorem, & ordinet Romanum Pontificem, & epos & archiepos, vt ab eo inueſtituram accipiant, niſi aliquorum inueſtiturã cõceſſerit Romanis Pontificib. vel archiepis:& ꝙ cõtra venerit, decreuit excõicationi ſubiacere:& niſi reſipiſceret, irreuocabiliter exulare:vel ſi laicus eſt, vltimo ſupplicio affici.

Item Leo Papa.

¶Electio Romani Pontificis ad ius pertinet Imperatoris. C. XXIII.

1 IN ſynodo [A] cõgregata Romæ in eccleſia S. Saluatoris. Ad exemplum B.Hadriani Apoſtolicæ ſedis antiſtitis, qui domino Carolo victorioſiſſimo regi Francorum, & Lõgobardorum, Patriciatus dignitatem, ac ordinationem Apoſtolicæ ſedis, & inueſtituram epiſcoporum cõceſſit:ego quoque Leo epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, cũ toto clero, ac Romano populo cõſtituimus, & confirmamus [a], & corroboramus, & per noſtram Apoſtolicam auctoritatem concedimus, atque largimur domino Othoni primo [b] regi Teutonicorum, eiuſque ſucceſſoribus huius regni Italiæ in perpetuum facultatem eligendi ſucceſſorem [c], atque ſummæ ſedis Apoſtolicæ Pontificem ordinandi, ac per hoc [d] archiepiſcopos, ſeu epiſcopos, vt ipſi ab eo inueſtituram accipiant, & conſecrationem, vnde debent, exceptis his quos Imperator Pontificibus, & archiepiſcopis cõceſſit [e]:& vt nemo deinceps cuiuſque dignitatis, vel religioſitatis eligendi vel Patricium, vel Pontificem ſummæ ſedis Apoſtolicæ, aut quemcumque epiſcopum ordinandi habeat facultatem abſque cõſenſu ipſius Imperatoris (quod tamen fiat abſque omni pecunia) & vt ipſe ſit Patricius [f], & rex. Quòd ſi à clero, & populo quis eligatur epiſcopus, niſi à ſupradicto rege laudetur, & inueſtiatur, nõ conſecretur. Si quis contra hanc regulam, & Apoſtolicam [g] auctoritatem aliquid molietur, hunc excõicationi ſubiacere decernimus:& niſi reſipuerit, irreuocabili exilio [h] puniri, vel vltimis ſuppliciis affici [i].

a ¶*Confirmamus.*] ar. quòd idem ꝓt dare & confirmare. 23. diſt. in nomine. ext. de elect. cum inter. Arg. cõtra ext. de fi. inſtr. c. inter dilectos [a]. dic ꝙ nõ ꝓt eodem reſpectu: ſed diuerſis, vt ĩ d.c. cum inter. & ff. de iur. om. iu. & qa qñq; ẽt dr̃ dare, i. datum oſtẽdere, vt 23. qu. 5. §. hinc notandum. ff. de teſtam. heredes. §. ſi quid.

b ¶*Primo.*] non dicas primo regi, ſed primo Othoni, i. añ quẽ nullus alius fuit. ſic extra de ver. ſi. Ioſeph. & ff. de ver. ſig. proximus.

c ¶*Succeſſorem.*] Hoc ſpãle fuit contra id. 8. q. 1. Moyſes. ſic 7. q. 1. petiſti. hic patet quòd maximã hẽt ptãtem Papa circa imperiũ. Sed dic quòd tantum in Italia permittit ei facere ſucceſſorem.

d ¶*Ac per hoc.*] q.d. ex quo in Romana eccleſia hoc permittitur: ergo & in minorib. Et eſt arg. quòd idẽ iuris eſt in membris, quod in capite, vt 16. q. 2. c. 1. 12. q. 2. cognouimus. & q. 1. præcipimus. & 1. qu. 3. ſi quis epiſcopus. 24. q. 1. rogamus.

e ¶*Conceßit.*] vr̃ ergo quòd Imperator poſſit dare priuilegium libertatis, vt ext. de reſtit. in integ. auditis.

" Papa dat gladij potẽſtatem.

f ¶ *Sit Patricius.*] " & ſic Papa dat hic gladij poteſtatem: cuius tũ exercitium ipſe nõ habet. Io. ext. de elec. ſuffraganeis. B.

g ¶*Apoſtolicam.*] Sed nũqd Papa poſſet ei ptãtem dare, vt deponeret ipſum? ſic in hæreſi. & de cõſenſu Cardinaliũ: immo in omnibus ſe poteſt ſubiicere ei, vt 2. quæſt. 7. nos ſi.

h ¶*Exilio.*] no. eccleſiam poſſe aliquem mittere in exilium. vt 3. q. 4. hi qui.

i ¶*Affici.*] Cum hæc priuilegia fuerint omnibus ſucceſſoribus data, quare non vtuntur eis? Reſpon. " quia Imperatores eis renuntiauerunt, vt ĵ. ead. tibi. Item quia per abuſum ea perdiderunt, vt ĵ. ead. §. verum. Itẽ quia ex cauſa fuerunt eis conceſſa. vnde ceſſante cauſa, ipſa ceſſauerunt, vt 1. q. 7. quod pro remedio. Nec obſt. quod hic dicitur de ſucceſſoribus: quia hoc intelligendum eſt de illis ſucceſſoribus, qui hoc impetrare poſſunt, vt 23. diſt. in nomine.

"Imperatores multa p diderũt priuilegia.

Item Gregorius libr. 4. reg epiſt. 34. ſeu c. 78. ad Conſtantiam Auguſtam.

¶Præcepto principum, Maximo remittitur, quòd abſque auctoritate Apoſtolica ordinatur. C. XXIIII.

2 SAlonitanæ ciuitatis epiſcopus me, ac reſponſali meo neſciente, ordinatus eſt: & facta res eſt, quæ ſub nullis anteriorib⁹ principibus euenit. Quod ego audiens, ad eumdẽ præuaricatorem, qui inordinate ordinatus eſt, protinus miſi, vt omnino Miſſarum ſolennia celebrare nullo modo præſumeret, niſi prius à ſereniſſimis dominis cognoſcerem, ſi hoc fieri ipſi iuſſiſſent [k]. Quod ei ſub excommunicationis [l] interpoſitione mandaui. Quĩ contempto me, atque deſpecto, in audaciam quorumdam ſæcularium hominum, quibus, denudata ſua eccleſia, præmia multa præbere dicitur, nunc vſque Miſſas facere præſumit, atque ad me venire ſecundum iuſſionem dominorũ noluit. Ego autem præceptioni pietatis eorum obediens [m], eidẽ Maximo, qui me neſciente ordinatus eſt, hoc, ꝙ in ordinatione ſua me, vel reſponſalem meum prætermittere præſumpſit, ita ex corde laxaui [n], ac ſi me [o] auctore fuiſſet ordinatus. Alia vero peruerſa illius, ſcilicet mala corporalia, quæ cognoui [p], vel quia cum pecuniis eſt electus, vel quia excommunicatus Miſſas facere præſumpſit, propter Deum irrequiſita relinquere non poſſum. *& infrà.* ¶ Et ſi ad me diu venire diſtulerit, in eo exercere diſtrictionem canonicam nullo modo ceſſabo.

A ¶ In ſynodo.] *Initium huius c. videtur eſſe iſtud*: Ad exemplum, &c. *verba autem, quæ antecedunt, ipſa quoq; pertinere ad titulum, vt integer titulus ita habeat.* Leo Papa in ſynodo congregata Romæ in eccleſia S. Saluatoris. *Eſt autem Leo octauus, de quo multa ſcribit Luitprandus in fine lib. 6. & S. Antoninus par. 2. tit. 16. c. 16.*

a ¶*Iuſſiſſent.*] Ar. quòd auctoritas maioris excuſat [b], vt 14. q. 5. dixit. 28. di. diaconi. 23. q. 5. miles. Arg. contra 12. q. 2. quicumque. & 16. q. 1. in canonibus. Io. Sol. " in malo nulli eſt obediendum: nec aliqs excuſatur, vt 11. q. 3. ſi dominus. B.

b Etiã *in* atrocioribus quo ad qd, vt no. 86. di. an putatis. " Obedien dũ ñ eſt alicui ĩ malo. " Excõicatio an feratur per hæc verba, ꝑcipio ſub pœna excõicationis.

l ¶*Sub excommunicationis.*] " Ex hoc vr̃ ꝙ per talia verba fiat excommunicatio: cũ ſic dr̃, præcipio tibi hoc ſub pæna excommunicationis. Et eſt arg. ad idẽ ext. de eo q or. fur. re. c. 1. Arg. contra ext. de iu. pa. relatum. in fi. & de ſagit. c. vno. vbi de hoc. Hug. dicit quòd ſi talis prohibitio fiat à canone, non fit excommunicatio per illa verba, vt 30. di. per totum. ſecus ſi ab homine [c]: quia canon mitius agit q̃ homo, vt 26. q. 7. alligãt. & ff. de arbitr. Celſus. Alij dñt, quòd refert an diffiniẽdo illa verba proferãtur, vt tũc per ea fiat excommunicatio, an cõſtituendo ius: & tunc nõ fiat excommunicatio per illa verba. Sed hæc veritas eſt, quòd illa verba nõ habẽt vim ſnĩç, ſed tm̃ comminationis, vt C. commin. epiſtolas, per totũ. Hoc autem ſcias, quòd ſub cõditione poteſt quis excommunicari: & taliter hic intelligo latam ſentẽtiam: vnde exiſtente conditione ligat excommunicatio, & non prius: & tamen à tali excommunicatione poteſt appellari: licet H. contrarium ſcripſerit, vt extre de ap. præterea. 2. & hoc ideo, quia excommunicatio tunc non trahit ſecũ ſuam executionẽ: quia non cedit, nec venit dies ante exiſtentem conditionem, vt ff. de verbor. ſign. cedere. Sed quid ſi excommunicans moritur priuſquam exiſtat conditio? tunc dico excommunicatum quando extat conditio: " & ita aliquis excommunicatur à mortuo [d]. Vtrum autem conditione exiſtente intelligatur retro fuiſſe excommunicatus, per id quod legitur. ff. qui pot. in pig. hab. l. potior. & ff. de man. teſt. Neratius. Vel tantum à tempore conditionis extantis, per id quod eſt. ff. de ædi. edi. bouem. §. ſi ſub conditione. diſputationi relinquo. Ioan. Ego credo quòd à die exiſtentis conditionis per decret. illam, præterea. extra de appel. B.

2 Pol. l. 1. ti. 5

c Quia tunc eſt ligatus, vt hic. & extra de app. ꝑterea. & ꝺ eo q fur. or. re. c. 1. ſcdm Laur. q hic ſeqtur hãc ſniam Hug.

†*al.* &] Ori. " Excõicari ꝓt quis ſub cõditione.

" Excõicatur quis à mortuo.

d Arg. cõtra 27. q. 1. ca. 2. in prin.

m ¶ *Obediens.*] hoc dicit ex humilitate, quia ei præcipere non poterant. Hug.

n ¶*Laxaui.*] No. " epiſcopũ remittere poſſe quæ ad ipſum ſpectãt, non quæ ad Deum [e]: argu. 23. q. 4. ſi is qui prælatus. Sed nonne quæ fiunt in perſonam epiſcopi, vel alterius prælati, fiunt in contemptum eccleſiæ, & ideo in Deum? vtique, ſed principaliter in prælatum. ĩ. diſt. 45. & qui emendat. & 23. q. 4. inter.

" Eps an poſſit iniuriãtibi factã remittere.

e Adde ad hãc gl. tex. ĩ l. ſi quis in hoc. cũ ſua auth. C. de ſan. epiſc.

o ¶*Ac ſi me.*] Ar. quòd ratihabitio ſequens facit aliquid legitimum, quod ab initio factum fuit illegitime. extra de iu. pa. cura. 18. q. 2. de monachis. 9. q. 2. Lugdunen.

p ¶ *Cognoui.*] per auditum. 2. q. 5. quanto. 22. q. 5. hoc videtur. non tamquam iudex. 2. q. 1. §. quando.

Cum

Source : BIU Cujas

Cvm longe.] Casvs. Cõsuetudo erat in Hispania, quòd quoties moriebatur episcopus, omnes episcopi cõprouinciales congregabãtur, vt Regi de obitu præsulis significarent. Sed quia quandoque nuntiorum impediebatur celeritas, ita quòd sine magno incommodo electio principis non valebat expectari: & si recederent, oportebat eos iterum conuenire ad consecrationẽ electi: & sic eis difficultas maxima incumbebat, simi liter & Regi imminebat difficultas, cum ofo pendet aliis negotiis impedi tus nõ posset tam cito consulto episcopo rum respõdere, quod cõsultũ numerosa necessitas expectabat: ideo placuit omnibus episcopis Hispaniæ, vt archiepiscopus Toletanus haberet potestatem cõfirmandi & ordinandi in quibuslibet prouinciis episcopos, quos regalis potestas eligat saluo priuilegio cuiuslibet prouinciæ: ita tamen vt quicumque fuerit ordinatus, post suam ordinationẽ intra spatium trium mensium proprio archiepiscopo se præsentet.

†*Dum*] Ori. in quo hæc ofo pendet ab alio principio.

†*al. iniuriosa.*

†*al. Galliæ.*

a ¶*Potestati.*] nihil tñ hic Regi subtrahitur: quia sicut prius eligebat, ita & modo post priuilegium Toletano episcopo concessum. B.

b ¶ *Atque Galliciæ.*] connumerat hic Galliciam Hispaniæ, cum tamen sit pars eius: & ita pars connumeratur suo toti. sic j. eod. ego. & C. de excu. tu. exactores. vbi dicitur, onerib. & tutelis. Additio. Cũ tamen omnis tutela sit onus: & ita ius non respicit talem connumerationem. Vel locus est sicut loquuntur peregrini. vel non est pars eius, secundum Laur.

c ¶*Priuilegio.*] i. iure.

a Et sic not. q̃ consentit aliquid saluo iure suo. ẽ. e. c. nosse

sic 9. q. 3. saluo a. ff. qb. mo. pig. vel hyp. fol. fi debitor. §. 1. potius ergo onus quàm ius primatię concessum fuit huic Toletano episcopo. cum enim Rex eligeret olim de cõsilio omnium episcoporũ, hoc consilium concedit ei hic.

d ¶*Maneat.*] Argu. pp loci & temporis difficultatem electionem fieri à quo nõ debeat: sic ext. de iu. pa. si vero. & 24. q. 1. pudenda.

ẽ. dist. 61. c. nullo. Poly. l. 2. titu. 1. & ceteri. vt ẽ. b sub. immo potio cõtor dat, cũ hic dr, intra 3. mẽsiũ, &c. i duob. mẽsibus impletis: qd idẽ esset scdm Ioan.

93. dist. iuxta.

e ¶*Episcopis eligere.*] i. à Rege electos consecrare & confirmare.

f ¶*Infra.*] j. di. 93. iuxta. ext. de iu. pat. si vero. j. 65. dist. si quis contra. sed non est contra b.

ELECTIONES. Casvs. Iste §. respicit prox. c. cum longe. Non solũ in Hispania eligebantur epi per Reges, sed ẽt electiones sumorum Pontificum & episcoporum quondã Imperatoribus repręsentabantur: sicut factum est de Ambros. & Greg. Vnde apparet laicos ab electione non esse excludendos. Hanc vero contrarietatem soluit Grat. dicens, q̃ laici non debent vocari ad electionem faciendam, sed ad præbendum electioni consensum. Nam clericorum est eligere, & populi consentire: sicut ẽ. in c. nosse. in fi. Et quòd laici vocentur ad electionem non vt eligãt, sed vt consetiant electioni, probat per duo seq. cap. quorum primum patet.

g ¶*Bt beati Gregorij.*] non in hoc volumine, nisi arg. ẽ. ea. Agatho.

h ¶*Stephani.*] ẽ. ead. dist. nosse.

Item ex concilio Toletano, 12. c. 6.

¶In electione episcoporum, principis desideratur assensus. C. XXV.

Cvm † longe lateque diffuso tractu terrarum, commeantium impeditur celeritas nuntiorum, quo aut non queat regis auribus decedẽtis præsulis transitus innotesci, aut de successore morientis episcopi libera principis electio præstolari, nascitur sæpe, & nostro ordini de relatione talium difficultas, & regiæ potestati [a], dum consultum nostrum pro subrogandis Pontificibus substinet, innumerosa † necessitas. vnde placuit omnibus Põtificibus Hispaniæ, atque Galliciæ † [b], vt saluo priuilegio [c] vniuscuiusq; prouinciæ, licitum maneat [d] deinceps Toletano Pontifici, quoscumque regalis potestas elegerit, & iam dicti Toletani episcopi iudicium dignos esse probauerit, in quibuslibet prouinciis & in præcedẽtium sedibus præficere præsules, & decedentibus episcopis [e] eligere successores: sic tamen, vt quisquis ille fuerit ordinatus, post ordinationis suæ tempus infra [f] trium mensium spatium proprij metropolitani præsentiam visurus accedat.

Electiones quoque summorũ Pontificum, atque aliorum infra præsulum quondam Imperatoribus repræsentabantur: sicut de electione B. Ambrosij, & B. Gregorij g *legitur. Quibus exemplis, & præmissis auctoritatibus liqdo colligitur, laicos non esse excludendos ab electione, neque principes reiiciendos ab ordinatione ecclesiarum. Sed q̃ populus iubetur electioni interesse: non præcipitur aduocari ad electionem faciendam, sed ad consensum electioni adhibendum* [1]. *Sacerdotum enim (vt in fine superioris cap. Stephani* h *Papæ legitur) est electio, & fidelis populi est humiliter consentire. Desiderium ergo plebis requiritur, vt clericorum electioni concordet. Tunc enim in ecclesia Dei rite præficietur antistes: cum populus pariter in eum acclamauerit, quem clerus communi voto elegerit.*

Vnde Cælestinus Papa ait ad episcopos Galliæ, epist. 2. c. 5.

¶Plebis non est eligere, sed electioni consentire. C. XXVI.

[2] Cleri, plebis, & ordinis consensus, & desiderium requiratur.

Item Leo primus ad episcopos Viennensis prouinciæ, epist. 87. al. 89. [*sed paulo aliter, & copiosius.*]

¶De eodem. C. XXVII.

Vota [i] ciuium [k], testimonia populorum, honoratorũ [l] arbitrium [m], electio clericorum in ordinationibus [n] sacerdotum expectantur. *& infrà.* ¶Per pacem, & quietem sacerdotes, qui præfuturi sunt, postulentur, teneatur subscriptio clericorũ: honoratorum testimonium, ordinis consensus [o] & plebis [p].

3 *Principibus vero, atque Imperatoribus electiones Romanorum Pontificum, atque aliorum episcoporum referendas vsus, & constitutio tradidit pro schismaticorum, atque hæreticorum dissensionibus, quibus nonnumquam ecclesia Dei concussa periclitabatur: Contra quos legibus* q̃ *fidelissimorum Imperatorum frequenter ecclesia munita legitur.* ¶*Repræsentabatur ergo electio Pontificum catholicorum principibus, vt eorum auctoritate roborata nullus hæreticorum, vel schismaticorum auderet contraire, & vt ipsi principes tamquam deuotissimi filij in eum consentirent, quem sibi in patrem eligi viderent, vt ei in omnibus suffragatores existerent: sicut Valentinianus B. Ambrosio supra legitur dixisse* [3] *Noli timere: quia & Deus, qui te elegit, semper te adiuuabit, & ego adiutor, & defensor tuus, vt meum ordinem decet, semper existam.*]

Vnde Stephanus Papa statuit, dicens.

¶Præsentibus legatis Imperatoris ordinetur Pontifex Romanus. C. XXVIII.

4 Qvia sancta Romana Ecclesia, cui, auctore Deo, præsidemus, à pluribus patitur violentias, Pontifice obeunte: quæ ob hoc inferuntur, quia absque imperiali notitia Pontificis fit consecratio: nec canonico ritu, & consuetudine ab Imperatore directi intersunt nuntij, qui scandala fieri vetent: volumus, vt cum instituendus est Pontifex, conuenientibus episcopis, & vniuerso clero eligatur præsente [r] senatu, & populo, qui ordinandus est: & sic ab omnibus electus præsentibus legatis imperialibus consecretur, nullusque sine periculo sui iuramenta [s], vel promissiones aliquas noua adinuentione audeat extorquere, nisi quæ antiqua exigit consuetudo [t], ne vel ecclesia scan

i ¶*Vota.*] i. conniuentia & consensus, vt ẽ. dist. 24. episcopus.

k ¶*Ciuium.*] non rusticorum extra ciuitatem consistentium.

l ¶*Honoratorum.*] sc. maiorum de populo, & clero. ẽ. ea. Hadrianus. in fi.

m ¶*Arbitrium.*] ẽ. dis. 23. c. 1. 24. di. c. nullus.

n ¶*In ordinationibus.*] id est, electionibus.

o ¶*Ordinis consensus.*] quia dicitur ordo cerdonum, pelliparioru, vel alterius corporis.

p ¶*Et plebis.*] "nomine plebis cẽsentur illi, qui non sunt collecti ad aliqd corpus [c] faciendũ: de quo corpore hẽs ff. quod cuiusque vni. l. 1. & est ad hoc bonum simile. C. de epi. au. l. iubemus. PRINCIPIBVS. Hæc est iij. pars huius dist. in qua reddit rationem, quare vocabantur principes ad electiones. Arch. Casvs. Hic duplex rõ redditur, quare quondã Regibus & Imperatoribus electiones repræsentabãtur: s. vt nullus hæreticorũ & schismaticorum electioni contraueniret, pro quibus sæpe ecclesia periclitabatur: & vt ipsi principes tamquam filij deuotissimi cõsentirent in electum, quem sibi viderent in patrem eligi: sicut de Ambros. fecit Valentinianus. Et q̃ principes interessent propter hæreticos & schismaticos, probat per sequens c.

q ¶*Legibus.*] 23. q. 7. c. 1. & 2. & di. 8. quo iure.

Qvia.] Casvs. Romana Ecclesia sæpe patiebatur molestias in obitu Papæ, & in electione successoris: q̃a nuntij Imperatoris defuerãt: ideo statuit Stephanus, quòd electio Papæ non fieret nisi præsente populo, & senatu, & Imperatore, vel eius legatis, vt scãdala remouentur, & eis præsentib⁹ consecretur: & nullus audeat extorquere iuramenta vel ꝓmissiones, nisi quæ fuerint de antiqua consuetudine.

r ¶*Præsente.*] j. 79. dist. nullus.

s ¶*Iuramenta.*] "videtur ergo, quòd ante electionem non sit præstandum iuramentum de indemnitate ecclesiæ, vt 8. q. 3. Artaldus, & ẽ. 28. di. de Syracusanæ. præsumentur. n. hæc ideo facere vt eligeretur. Dicunt tamen quidam, quòd si est consuetudo, quòd præstetur, præstari potest: & sic intelligunt quod dicitur hic in fi. Quid tamen iuris sit de hoc, habes 8. q. 3. *in summa.*

t ¶ *Consuetudo.*] "Per hoc videtur, quòd in spiritualibus seruanda sit consuetudo in recipiendis muneribus [d], vt ẽ. eod. Agatho. & in auth

3 Principibus vero] "Plebis nomine q̃ censentur.

cDe hoc le. & no. ext. d excess. pl. de licta. & per Inn. extr. de of. ord. cum ab ecclesia rum. Arch.

3 ẽ. c. Valentinianus.

4 Pan. l. 3. c. 1. §. Stephanus Papa.

"Iurãdũ ne est de indẽnitate ecclesiæ ante electionem.

"Consuetudo an possit inducere, vt aliquid recipiatur ĩ spiritualibus.

d Quia hoc

Source : BIU Cujas

assertiuè pò nūt Ioan.B. Host. ext. de simo. tua. & facit adhoc q̄ consuetu do facit nō delictū, q̄d aliàs esset delictū. 32. q.4. obiiciū tur. Ad idē hēs ar. opt. ext. de tēp. ordi. c.2. ibi videas, Arc,

auth. de san. epi. §.4. col.9. & 1.q.3. quæsitum. & 9.q.3. conquestus. & ext. de simo. ad Apostolicam. Arg. contra ext. de sim. cum in ecclesiæ. & c. sicut. Ad hoc dicunt quidam, quòd licitum est aliquid pete re in spiritualibus, sed non pro spiritualibus, vt non petatur pro consecratione, sed pro consuetudine. Vel dic quòd si consuetudo illa pietatem contiñet, non potest peti: tamē superior cogere potest, vt seruetur talis consuetudo, vt dicit illa constitutio, ad Apostolicā. H. tamen dicit, quòd istud refe ratur ad legatos Imperatoris, vt nō aliud Romana ecclesia petat ab eis, quàm ipsi soliti sunt facere, s. vt Papa non cogat eos aliud iuramentum fa cere Papæ, quam iura mentum fidelitatis,

4. Reg. 18. quod Imperator con suevit præstare, vt j. ead. tibi. & hoc indi cat illud verbum, minuatur.

VERVM. Hæc est quarta pars huius di. in qua dicitur, quare principes postea fue rūt prohibiti, scilicet quia impedimentum præstabant: & quia ip si renuntiauerunt. Io. de Fant.

CASVS. Dictum est j. in c. quia. quòd consti tutio facta fuit quon dam, quòd Imperato res deberēt interesse electioni Papæ & e piscoporum, vt j. patet in multis c. Nunc vero dicit Gratianus in hoc §. quòd postea statutum fuit contrarium propter tres ra tiones. Prima ratio est, quia Imperatores abutebantur priuile

1 Iuo par. 5. c. 16. gio suo: quia non so lum consentire vole bant, sed etiam ele ctionibus se ingere bant. Secunda ratio fuit, quia in hæresim labebantur, & sæpe ecclesiam impugna bant. Et quòd Aposto lici potuerunt in con trarium statuere, & destruere constitutio nes quas antecessores fecerunt pro bono, probat exemplo Eze chiæ, qui serpentem æneum, quem fecerat Moyses pro liberatio nes populi, destruxit: cum populus illum coleret sicut Deum. Tertia ratio est, quia Imperatores suis priuilegiis renuntiauerunt: & postea electiones Apostolicorum celebratæ sunt præsentibus & inconsultis legatis Imperatoris, quod probat sequens cap.

dalizetur, & imperialis honorificentia minuatur.

4 *Verum, quia Imperatores quandoque modum suum ignorantes, non in numero consentientium. sed primi distribuentium, immo exterminantium esse voluerunt, frequenter etiam in hæreticorum perfidiam prolapsi catholicæ matris ecclesiæ vnitatem impugnare conati sunt, ideo sanctorum Patrum statuta aduersus eos prodierunt, vt semet electioni nō inserentes, & quisquis eorum suffragio ecclesiam obtineret, anathematis vinculo innodaretur: sicut scriptura quoque diuina dicit, quòd Ezechias dissipauit excelsa* [a], *& contriuit statuas, & succidit lucos, & fregit serpentem æneum, quem fecit Moyses: videlicet, quia illum serpentem Deus fieri iusserat, ne serpentina morte populus interiret, ideo* [b] *ipse populus colere, & venerari eum cœperat: & idcirco destruxit* [c] *iste, quem iubente Deo fecerat ille. Ac per hoc magna auctoritas ista est habenda in ecclesia, vt si nonnulli ex prædecessoribus, & maioribus nostris fecerunt aliqua, quæ illo tempore potuerunt esse sine culpa, & postea vertuntur in errorem, & superstitionem, sine tarditate aliqua, & cum magna auctoritate à posteris destruantur* [d]. *Postremo præsentibus legatis Imperatorum, & inconsultis, electiones Romanorum Pontificum leguntur celebratæ, & tamdem iidem Imperatores religioso mentis affectu præfatis priuilegiis renuntiauerunt: multa insuper donaria ecclesiæ conferentes.*

Vnde Gregorius [A] *scribit.*

¶ Inconsultis legatis Imperatoris Hadrianus II. ad pontificatum eligitur.

C. XXIX.

1 CVm Hadrianus secundus ad Romanum Pontificatum ab ecclesia Dei genitricis Dominæ nostræ, quæ dicitur ad præsepe, traheretur [c] ad Lateranense patriarchium, certatim à clero, & proceribus, & plebe deportatus est. Quod audientes missi Ludouici Imperatoris molestè tulerūt, indignati scilicet, q̄ dum præsentes essent, non fuerunt inuitati, nec optatæ à se futuri præsulis electioni interesse meruerunt. Qui accepta ratione, quòd non causa contemptus Augusti, sed futuri temporis [f] prospectu omissum hoc fuerit [2] (ne videlicet legatos principum in electione Romanorum præsulum expectandi, mos per huiusmodi fomitem inolèsceret) omnem indignationem medullitus sedauerunt, & ad salutandum [g] electum etiam ipsi humiliter accesserunt [B].

a ¶ *Excelsa.*] id est, templa idolorum in excelsis posita,

b ¶ *Ideo.*] quia iussu domini factus erat: & quia eum respicientes liberabantur.

" Ezechiæ cōmēdatio. c ¶ *Destruxit.*] " Hic Ezechias commendatur ex destructione imaginis, quæ erat occasio superstitionis. quare ergo Massilienfis episcopus condemnatur, qui destruxit imagines, in quibus populus idolatriam committebat, vt de cons. dist. 3. perlatum? Dic quòd serpens iste fuit temporalis ad sanandum vulnera, vnde cessante causa cessare debuit effectus, sed causa imaginum perpetua est, vt habeatur in eis memoria Dei.

" Successores, p̄decessorū statuta mutare p̄nt d ¶ *Destruantur.*] Arg. " successores debere mutare facta & instituta prædecessorum etiam bona, si viderint esse ea pernicioſa exemplo. 7. q. 1. videntes. 35. q. 1. c. 1. & 96. dist. bene. in fi. di. 69. chorepiscopi. & extr. de deci. suggestū. vbi est arg. quòd priuilegium quod est exemplum mali, remouendū est. inst. vi bo. ra. §. sed ne dū talia.

CVm Hadrianus.] CASVS. Hadrianus secundus ab ecclesia S. Mariæ maioris deportatus est à clero & populo & proceribus certatim ad patriarchium Lateranense, quod audientes nuntij Ludouici Imper. molestè tulerunt, quòd cum præsentes essent, vocati non fuerunt: qui audientes quòd non fuit factum in contemptum eorū, sed ad cautelā futuri temporis, omnem indignationē medullitus sedauerunt, & accesserunt humiliter ad salutandum electum.

e ¶ *Traheretur.*] Debet enim ire quasi inuitus, vt argumen. 1. q. 6. sicut is. C. de episco. & cler. si quemquam. sic enim appellātur qua si proprio nomine: & quia portatur Papa in manibus, ne offendat ad lapidem.

f ¶ *Temporis.*] No. quæ non sunt mala, interdum debent omitti, ne sint exemplo pernicioſa, vt s. dist. 23. in nomine. s. dist. 21. denique. 12. q. 2. liberti. 2. qu. 7. acculatio. & 30. q. 1. c. 1. inst. vi bo. rap. §. sed ne dum.

g ¶ *Et ad salutādum.*] arg. " eos consensisse electioni ex quo interfuerunt, & eum salutauerunt, & non reclamauerunt. sic ext. de his quæ fi. à maio. part. cap. ex ore. in fi. & ext. de priuile. cum olim. in fi. & extra de sen. excom. si aliquando [a]. & eo ipso quòd quis salutat alium, videtur consentire ei, vt 24. q. 1. omnis. Sic ex eo quòd quis non vult salutare alium, p̄sumitur inimicus. vt extra de off. deleg. cum super. in parte decisa. & eo ipso quòd Stephanus dixit, perlegatur: intelligitur consensisse, vt 96. dist. bene. sic j. de consec. dist. 2. pacem.

2 Concord. tex. in l. si exhæredat⁹. & l. si ,,ponas. §. 1. ff. de inof. test.

"Electū salutans electiōi ejus p̄ bet cōsēsū.

a Ad hoc fa. qd̄ le. & no. ext. d̄ p̄b. di lecto. in gl. ad hoc vide bat. Sed ōt dici, q̄ ibi eps ignorabat illū minº canonice fuisse recep tū: & iō nō obfuit. arg. ff. de interr. act. d̄ ætate. §. vsum. Ar.

EGo Ludouicus.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In j. parte dicitur, q̄ Imp. Ludouic. concessit & confirmauit Paschali & eius successoribus Romam cum toto suo ducatu & territorio in perpetuum tenere, & habere quiete, sicut sui antecessores quiete possederunt. In secunda parte dicitur, quòd quando Papa de hoc mundo migrauerit, nullus electionē successoris cuiuscunque sit gentis impediat, vel electoribus contradicat: scilicet Cardinalibus, sed eo electo & consecrato nuntij dirigantur ad regem Francorum ad pacem & amicitiam inter eos sociandam. Secunda pars incipit ibi, *Idem quando diuina.* Seq. c. patet.

3 S. Antonius p. 2. tit. 16. c. 1. §. 2. Volaterr. l. 3 Ans. l. 4. c. 35 Iuo p. 5. c. 51

†al. villulis.

h ¶ *Confirmationis.*] Arg. quòd aliquid simul datur & confirmatur, vt no. s. ead. in synodo.

i ¶ *Viculis.*] id est, villulis. ff. ad mun. qui ex vico. nec potest Imperator illam donationem reuocare. nam dicit lex, quòd sola immensitas est mensura rerum donatarum in ecclesia. C. de sacrosan. eccle. authen. sed hodie. immo nec concedit hic, sed concessa confirmat. nam omnia hæc & alia plura iam prius fuerant ecclesiæ concessa. j. 96. di. Constantinus. " præterea quia Imperator potest alienare [b] res imperij, vt ff. de leg. 1. apud Iulianum. §. vlt. Item quia per hanc concessionem non læditur imperium, ex quo res redit ad primum statum, vt ff. de pact. si vnus. §. pactus. & 35. dist. ab exordio. non ob. 12. quæst. 2. non liceat. quia ille non poterat legem imponere suo successori, extra de elect. innotuit.

"imperator imperij res alienare p̄t.

b Ad hoc fa. opt. q̄ se. & not. 16. q. 3. placuit. 1. se cundum Io.

k ¶ *Et territoriis.*] Quid sit territorium, quid sit oppidum, quid vrbs, habes ff. de verb. sign. pupillus. §. territorium. " Et sic est arg. quòd nomine ciuitatis non comprehenduntur eius territoria, vt 12. qu. 2. c. vlt. & ff. de verb. sign. l. 2. & ff. de arb. si cum dies. §. si arbiter. Arg. contra. ff. de verb. sign. qui in continentibus. & l. ædificia. ff. de iud. insulæ. ff. de off. præt. vrb. l. 1. ibi, *Cum vrbem.*

" Ciuitatis appellatiōe eius territoria ñ cōprehenduntur.

a ¶ *Seu*

Source : BIU Cujas

"Papæ electio olim p triduum dif ferebatur.

a ¶*Seu.*]Hæc dictio,seu,potius auget donationem,quàm disiungat inter res donatas,vt ff.de aur. & arg.leg.l.si quis ita.

b ¶ *Migrauerit.*] "olim enim nullus audebat tractare de electione Papæ ante tertium diem post sepulturam præmortui, vt j. dist.79. nullus.sed per contrariam consuetudinem hoc hodie abrogatũ est.

ADDITIO. Idem sentiunt hic Hugo. & L. quorum fuit hæc gl.

c ¶ *Omnes Romani.*] Nota quòd olim omnes Romani intererant electioni ex consuetudine. j. c.proxi. & c.seq.

"imperium Franci primo, deinde Teutonici habuerunt. aNot.hic,q tũc Francia tenebat Romanus Imperator.

d ¶*Francorum..*]"Nota imperiũ prius Francorũ a fuisse,sed postea Teutonici virtutibus ,pmeruerunt imperium,vt 28.q.1.§.ex his.i quos hodie trãslatũ est imperiũ. ext. de elec.venerabilem.

C *Onstitutio.*]CAsvs.Dicitur hic quòd primus Henricus & primus Otho constituerunt cũ Romanis Põtificibus, vt nullus eorum nũtius vel alius cuiuscumq; sit gentis vel cõditionis,in electione Romani Pontificis audeat contradicere:& qui contradicere voluerit, exilio perpetuo tradatur.

T *Ibi domino.*] CAsvs. In hoc cap. continetur qualiter Otho iurauerit fidelitatem Ioanni Papæ p suum procuratorem, in quo dicitur quòd in 8.c.tenetur.

e ¶*Tibi domino.*]Arg. "quòd qui feudum recipit ab ecclesia,iuramentum fidelitatis non solũ ecclesiæ,sed etiam prælatis præstare debet, vt ext.de iureiur. Ego N.episcopus b.ſ.dist.23.quamquam.& 22.q.5.de forma. immo etiam ipsi capitulo, vt extra de verb.sig.cum clerici. cum ipsi sint pars corporis sui, vt 6.qu.1. si quis cum c.Non obst. ext.de sim.ex diligenti.quia ibi nõ erat ius feudi,de quo iure plene habetur in constitutione Friderici, de feudis.

"Vasallꝰ ecclesię cui dꝫ fidelitatis iurm pstare

bMeliꝰ e.ti. ea te. §.nũc igitur.in pr. & de pscri. cũ ñ liceat. §. ideoq;.in prin.Arc. 18.Antoninus ibid. Iuo p.5.c.14 cAl.§.verũ.

f ¶*Et iurare.*] "Nota quòd œconomussiue curator diuersyndicus iurat in animam propriam,extra de iura.cal.in pertractandis. sed procurator iurat in animam domini,vt hic,&100. dist.optatum. & 17.q. 4.metuentes.& extra de off.le.nouit.in parte decisa. Fit autem hoc iuramentum sub talibus verbis.Ego iuro in animam domini mei,quòd ipse hoc seruabit d. Vel sic iurat. Dominus meus iurat per me, quòd hoc seruabit: sic ipsum Deus adiuuet. Sed qualiter obligat aliquis alium per iuramentum contra id quod legitur instit.de inut.stip.§.si quis alij? Sed dic quòd dominus semet obligat,sed per alium,vt ext.de sen.exc. mulieres.ff.de admi.tu.ita autem.§.gessisse.

"Oeconomus & pcurator diuersyndicus iurant in animam propriam,extra de iura.cal.in pertractandis. sed procurator iurat in animam domini,vt hic,&100. dist.optatum. & 17.q. 4.metuentes.& extra de off.le.nouit.in parte decisa. Fit autem hoc iuramentum sub talibus verbis.Ego iuro in animam domini mei,quòd ipse hoc seruabit d. Vel sic iurat. Dominus meus iurat per me, quòd hoc seruabit: sic ipsum Deus adiuuet. Sed qualiter obligat aliquis alium per iuramentum contra id quod legitur instit.de inut.stip.§.si quis alij? Sed dic quòd dominus semet obligat,sed per alium,vt ext.de sen.exc. mulieres.ff.de admi.tu.ita autem.§.gessisse.

2 Anſ.l.4.c. 37.& l.6.c.7 Iuo p.5.c.52

3In leg. Lõgobar.l.5.ti. de Põt.leg.3 dDe cõsimili ma. no.In no.in l.6.de test.pſentiũ q̃ est Inn.in glo. scilicet totius,&c.

"pcurator reuocatussi aliqua facit an teneant.

ritimis littoribus, & portubus a, seu cunctis ciuitatibus, castellis, oppidis, ac villis in Thusciæ partibus. *Item infra.* ¶Quando diuina vocatione huius sacratissimæ sedis Pontifex de hoc mundo migrauerit b ; nullus ex regno nostro,aut Francus, aut Longobardus, aut de qualibet gente homo sub nostra potestate constitutus licentiam habeat contra Romanos aut publice,aut priuatim veniendi, aut electionem faciendi: nullusque in ciuitatibus, aut in territoriis ad ecclesiæ beati Petri Apostoli potestatem pertinentibus aliquod malum propter hoc facere præsumat:sed liceat Romanis cum omni veneratione,& sine qualibet perturbatione honorificam suo Pontifici exhibere sepulturam:& eum,quem diuina inspiratione , & beatri Petri intercessione omnes c Romani vno consilio, atque concordia sine qualibet promissione ad Pontificatus ordinem elegerint,sine aliqua ambiguitate,vel contradictione more canonico consecrare : & dum consecratus fuerit, legati ad nos, vel ad nostros successores reges Francorum d dirigantur,qui inter nos,& illum amicitiam, & charitatem,ac pacem socient.

[*Item Leo quartus Lothario,& Ludouico Augustis.*]

¶ Electio, & consecratio Romani Pontificis non nisi iuste , & canonice fiat.

C. XXXI. PALEA.

1 INter nos,& vos pacti serie statutum est, & confirmatum, quòd electio,& consecratio futuri Romani Pontificis non nisi iuste,& canonice fieri debeat.

[*Item constitutio* A *primi Henrici, & primi Othonis cum Romanis Pontificibus.*]

¶Ab Imperatore,vel nuntiis eius electioni Romani Pontificis nullum obstaculum generetur. C. XXXII.

PALEA.

2 COnstitutio primi Henrici, & primi Othonis cum Romanis Põtificibus. Vt nullus missorum nostrorum cuiuscumque impeditionis argumentum in electione Romani Pontificis componere audeat,omnino prohibemus. *Item.*3 In electione Romanorum Pontificum neque liber,neque seruus ad hoc venire præsumat,vt illis Romanis,quos ad hãc electionem per constitutionem sanctorum Patrum antiqua admisit consuetudo,faciat aliquod impedimentum. Quòd si quis contra hanc nostram constitutionem [facere] præsumpserit,exilio tradatur.

A ¶Constitutio.] *Ex antiquo exemplari Gratiani restitutus est hic titulus , in quo exemplari post titulum istum,interposita rubrica, incipit caput* : Vt nullus, &c. *vt etiam apud Iuonem.Verum,quia receptum est,vt initium huius cap. sit à dictione* , Constitutio. *relicta sunt hæc verba etiam in principio ipsius. Extat vero hoc cap.in vetustis quoque exemplaribus,in quibus paleæ esse non solent.*

Item constitutio Othonis.

¶Iuramentum Othonis, quod fecit domino Papæ Ioanni. C. XXXIII.

4 TIbi domino e Ioanni Papæ ego rex Otho promittere, & iurare f facio per Patrem,& Filium & Spiritum sanctum, & per lignum hoc viuificę crucis,& per has reliquias sanctorum : quòd si permittente Domino Romam venero , sanctam Romanam Ecclesiam,& te rectorem ipsius exaltabo secundum posse meum , & numquam vitam,aut membra,& ipsum honorẽ, quem habes, mea voluntate,aut meo g consilio,aut meo consensu, aut mea exhortatione perdes: & in Romana vrbe nullum placitum, aut ordinationem faciam de omnibus , quæ ad te, aut ad Romanos pertinent,sine tuo consilio : & quidquid de terra sancti Petri ad nostram potestatem peruenerit,tibi reddam: & cuicumque Italicum regnum commisero , iurare faciam illum, vt adiutor tui sit ad defendẽdum terram sancti Petri secundũ suum posse. Sic me Deus A adiuuet, & hæc sancta Dei Euangelia.

A ¶Sic me Deus.]*Addita hæc sunt ex Centio Camerario , in cuius libro habentur multæ formæ iuramentorum , & extat manuscriptus Romæ.*

Item ex 1.libr.capitulorum † Caroli,& Ludouici Imperatorum,c.84.

¶ Liberum sit clero , & populo de propria diœcesi episcopum eligere.

C. XXXIIII.

5 SAcrorũ canonum non ignari, vt in Dei nomine sancta ecclesia suo liberius potiretur honore, assensum ordini ecclesiastico prębuimus, vt scilicet episcopi per electionem h cleri, & populi secũdũ statuta canonũ de propria diœcesi i ,remota personarum k, nocet mandatum e , numquid intelligitur obligatus per tale iramentum? ita, si non peruenit reuocatio ad procuratorem : sicut id quod facit iudex tenet, donec ignorat reuocatum mandatum , vt extr.de app.si duobus. & ratione ignorantiæ tenet sententia, vt 3. q.7.§.tria.in prin.& 9.q.1.ordinationes.ff.de off.præsi.si forte.ff.de procur.si procuratorem.in fin. ff.mand.si mandassem. Ioan. Si autem lis esset contestata, oporteret quòd reuocatio peruenirent ad iudicem vel aduersariũ : alioqn firmum est quod fit cum procuratore, vt extra de proc.mandato.Si autem non sit lis contestata, videtur sufficere si reuocatio peruenit ad procuratorem, vt dicit expresse decre. ext. de proc.ex insinuatione.& c.seq.B. Sunt tamen speciales casus in quibus requiritur perseuerantia:sicut cũ matrimonium contrahitur per nuntium , si dominus reuocat mãdatum, non dico dominum obligatum, licet nuntius ignoret reuocatum f: & cum pater mandat filio vt aliquem manumittat.ff.de manu. vin.si pater. & hoc ideo quia pater & filius cẽsentur vna persona,vt 35.qu.3.§. hac auctoritate.Ioan.

e Idẽ no.In ext.de spõs. sup rubr. & satis ẽt not. j.30.qu.vlt. nec illud. ibi videas.& hæc snia ẽt hodie approbatur ext.lib.6.de proc. c.pro curator. [abest àGratia.& Iuo]

4S.Antoninus p.2. tit. 16.c.1. §.16. i med..Anſ. l.1.ca.90.& l.4.c.36.

f Concord. tex. in l.stipulatio ista in pr.&l.cũ filius.§.j.cũ ibi no. ff.de verb. obl.

g ¶*Meo.*] aliàs, meorum. sed quam cautionem potest de hoc facere , quòd sui non dent damnum , contra id ff. commod. ad eos? Vel qualiter potest se obligare ad alienum factum, contra id inst. de inut.sti. §.si quis alij? "nec enim tenetur quis de facto familiæ suæ si ipse non mandauit, nec ratum habuit, vt 1.q.4.quia prælatus. extr.de rest.spol.cum ad sedem.ff.de vi &vi arm. l.1.§.ait prætor. Sed dic quòd intelligitur obligasse g se curaturũ, ne ab eis damnum daretur.22.qu.5. de forma. sicut est cũ quis permittit alium sisti in iudicio : tãtum ad hoc tenetur vt operam det quàm potest. ff.de ver.ob.quoties quis.Sed littera illa , meorum , non est in libro meo.Ioan.

"Familiæ delictũ an dominum obliget.

g ¶ hac ma. not.extr.de spons.sicut. Arch.

† *al.capitularium.*

S *Acrorum.*]CAsvs. Carolus &Ludouicus cõstituerunt,vt epi à clero & populo de sua diœcesi eligerentur ob vitæ meritũ,& sapientiores remota acceptione munerũ & personarum, quatenus verbo & exemplo suis possint ꝑdesse subiectis.

5Anſ.l.6.c.6

h ¶*Per electionẽ.*] Hoc nomen proprie & improprie sumitur hic cũ illis genitiuis cleri populi: arg. ff.cõmo.si vt certo.§.cõmodatũ.

i ¶*Diœcesi.*] No.pro Hug. quòd examinandi sunt omnes de diœcesi prius quàm eligatur extraneus, vt dixi 61.dist.nullus.

k ¶*Personarum.*] sic 8.q.2.dilectissimi.& extra de inst.ad decorem.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Et munerum.*] Cum talis eligatur, à Deo dicitur eligi. 8. q. 1. si ergo, Hug.

b ¶ *Vt exemplo.*] nam cœpit Iesus facere & docere, vt 26. dist. ecce. & §. ex his.

EX HIS. Casvs. Concludit Gratianus ex supradictis, quòd Imperatores renũtiauerunt priuilegiis quæ sibi concessa fuerant de electione summi Pontificis. Et cũ constet ex supradictis, q̃ electio est clericorum tantummodo: nunc quæritur incidenter, an sit tantum canonicorum matricis ecclesiæ, an etiam aliorum religiosorũ eiusdem ciuitatis. Cui quæstioni respondens primo probat auctoritate Nicæni & Gangrensis concilij, quòd sufficiant clerici matricis ecclesiæ ad episcopum eligendum. Postea videtur hoc corrigere per auctoritatem Nicolai, dicens quòd sicut electio Papę non fit à Cardinalibus tantum, sed etiam ab aliis religiosis: sic & electio episcopi non à canonicis tantum, sed etiam à religiosis fieri debet, quod probat auctoritate Innocentij Papę.

c ¶ *Maioris.*] "Sic ergo nomẽ clericorum restringitur ad maioris ecclesiæ canonicos [a], vt 10. q. 1. antiquos. 8. q. 1. c. 2. ext. de verb. sig. cum clerici, benigne est in talibus seruanda consuetudo, vt extra de cau. pos. cum ecclesia.

d ¶ *Non à Cardinalibus.*] vt s. distinct. 23. cap. 1. &c.

O *Beuntibus.*] Casvs. Constituit in hoc cap. Innocent. Papa, quòd cum vltra tres menses à tempore vacationis episcopalis ecclesia vacare non debeat: canonici sub vinculo excommunicationis non faciant electionem episcoporum religiosis exclusis, vt eorum consilio idonea eligatur persona. Si autem fuerit aliter factum, irritum erit & vacuum. Nunc quærit Gratianus incidenter, si duo à partibus eligantur, quis sit alteri præferendus: quod per sequent. c. declaratur.

e ¶ *Sub anathematis.*] quid de hoc tenere debeas, dixi s. eadem, Salonitanæ.

f ¶ *Excludant.*] "dicit Hug. istos tripliciter excludi: tunc proprie excluduntur, cum non vocantur, vel si vocati non audiuntur, vel si sponte veniant, non admittantur. Credo hoc c. non tenere [b]. aliud enim seruatur, & religiosi hic vocantur clerici ciuitatis, vel prælati episcopatus. arg. 79. dist. si quis pecunia.

g ¶ *Religiosissimos.*] id est, prælatos aliarum ecclesiarum.

h ¶ *Exclusis.*] quia inuitæ nuptiæ, &c. 31. q. 2. §. 1.

i ¶ *Assensu.*] "Videtur quòd non tantum consilium religiosorum, sed etiam consensus ipsorum requirendus est: & ita videtur quòd religiosorum personæ faciant partem in electione. argumen. extra de elect. cum in veteri. nam & sequaces sunt aliorum in electione, vt 79. distinct. cap. 1. & cap. si quis pecunia. & 23. dist. cap. 1. & satis potest dici, quòd nisi consilium ipsorum fuerit requisitum, quòd nulla sit electio: si tamen fuit habitum consilium, & non consensus, tenet electio, vt extra de arbitr. cum olim. & est simil. ff. de adminis. tutorum. quidam decedens. §. Papinianus. & extra de regul. licet. C. de iure emphyteut. l. vltima. Et expone consensu requisito, licet non habito.

k ¶ *Eorum.*] Argum. quòd non sufficit religiosorum præsentia, nisi habeatur consilium. argum. ĵ. 10. quæst. 2. casellas. argum. 12. quæst. 2, sine exceptione. §. 1.

l ¶ *Et conniuentia.*] Argum. quod aliquorum consensu fieri debet, eorum dissensu impeditur faciendum, & dissoluitur factum, vt s. distinct. 51. qui in aliquo. & 31. quæst. 2. si verum. s. distinct. 62. nulla ratio. 1. quæst. 1. ordinationes. 10. quæst. 2. casellas. 12. quæst. 2. alienationes. & cap. fine. 15. quæst. 7. episcopus nullius. 33. q. 5. quod Deo. & c. manifestum. 20. quæst. 2. puella.

m ¶ *Nunc ergo quæritur.*] Super isto §. posuit Hug. dist. quia cum eligentes dissentiunt, tria consideranda sunt, auctoritas, numerus, & bonus zelus. Auctoritas consideratur in dignitatibus, zelus consistit in animo, vt sine carnali amore eligant, sed secundum meritum personæ. "De numero patet, & dicit quòd vbicumque duo ex istis concurrunt, præponderant tertio. vnde si ex vna parte est auctoritas & bonus zelus, & ex altera numerus: pro priore iudicatur, vt 23. dist. cap. 1. & 93. dist. miratus. 7. q. 1. denique. Item si ex vna parte est numerus & auctoritas, & ex altera est bonus zelus, pro primo iudicatur. argum. 28. dist. de Syracusanæ. Ibi enim bono zelo cõtradicebãt qui significabant Papæ electum habere vxorem & filios: sed tamen quia plures erant ex alia parte, & maioris auctoritatis, consensit Papa illis. Itẽ si numerus & bonus zelus est ex vna parte, & ex altera parte auctoritas, statur primo. 65. dist. ca. 1. & 2. Hanc distin. non approbo: quia licet ex vna parte sit auctoritas & melior zelus, ex altera numerus, statur pro numero, vt extra de elect. dudum. 1. & extra de appel. constitutus. nisi numerus esset in paruo maior, & auctoritas aliorum longe præcelleret: & posset eo casu fieri compensatio, vt extr. de test. in nostra. nam vbi est par debitũ, & dispar numerus creditorum, semper numerus præfertur, vt C. qui bon. ced. poss. l. vltima. §. 1. tunc enim decurritur ad dignitatem cum par numerus est hincinde. ff. de pact. maiorem. Similiter dico ad zelum decurrendum, cum par vel fere par numerus est hincinde. "Sed quid si par est zelus, numerus & auctoritas hincinde? tunc recurratur ad meritum personæ, vt ĵ. c. prox. Sed si omnia sunt æqualia, tunc cassetur [c] vtriusque electio, & nouus eligatur, vt 79. distinct. si duo. Vel iudex cogat eos ad concordiam, vt instit. de satisd. tut. §. fin autem. Vel res sorte dirimatur, vt in Mathia, vt 21. distin. cleros. & C. commun. de leg. l. vlt. in princ. & ff. de iudic. sed cum ambo. Vel metropolitanus gratificet cui velit, vt extra de paroch. cap. 1. & argum. ff. ad Syllan. l. 3. §. si cum omnes. & ff. de relig. l. vlt. Vel præferatur ille qui prius ordinatus est, vt 75. dist. cap. vlt. vel senior præferatur, vt 35. quæst. 6. ca. 1. ff. de fide instrum. l. vlt. Vel ille qui prius nominatus est, vt in authent. de monach. §. penult. collat. 1. Vel præferatur ille qui quandoque deliquit, illi qui semper bonus fuit. Vel præferatur ille qui diutius militauit in ecclesia, vt 61. dist. quid proderit. Si autem vtraque electio est vitiosa, vtraque cassatur, vt extra de elect. considerauimus.

anathematis [e] vinculo interdicimus, ne canonici de sede episcopali ab electione episcoporum excludant [f] religiosissimos [g] viros, sed eorum consilio honesta & idonea persona in episcopum eligatur. Quòd si exclusis [h] eisdem religiosis electio fuerit celebrata: quod absque assensu [i] eorum [k], & conniuentia [l] factũ fuerit, irritum habeatur & vacuum.

Nunc ergo quæritur [m], *si vota eligentium in duas se diuiserint partes, quis eorum alteri sit præferendus. De his ita scribit Leo episcopus ad Anastasium Thessalonicensem episcopum epist. 82. al. 84. c. 5.* [*sed paulo aliter.*]

¶ Cum vota eligentium in duas se diuiserunt partes, quis sit præferendus alteri.

C. XXXVI.

3 SI forte [quod [A] nec reprehensibile, nec irreligiosum iudicamus] vota eligentium in duas se diuiserint [n] partes: metropolitani iudicio [o] is alteri præferatur, qui maioribus & studiis [p] iuuatur, & meritis, tantum vt nullus [q] inuitis, & non petentibus ordinetur, ne ciuitas † episcopum non optatum aut contemnat, aut oderit.

A ¶ Quod nec reprehensibile, nec irreligiosum iudicamus.] *Hæc verba, quæ à ceteris collectoribus non referuntur, non sunt inuenta apud Leonem, sed apud Gregorium, ex quo referuntur* ĵ. 8. q. 1. c. *nec nouum.*

Si forte.] Casvs. Quæsitum fuit à Leone, si duo ad episcopatum eligantur, quis sit alteri præferendus? Et respondet, quòd iudicio metropolitani præfertur ille qui maioribus iuuatur meritis & studiis, & licet possit archiepiscopus alterum alteri præferre: tamẽ omnibus canonicis inuitis vel plebe non potest episcopum dare, ne quem nolunt, odiant & contemnant.

n ¶ *Se diuiserint.*] quia natura hominis prona est ad dissentiendũ. ff. de arbit. item si vnus. §. vlt. arg. 20. q. 3. procliuus. Et præsumit hic canon, quòd licet discordia sit in electione, quòd vtraque pars bono zelo moueatur, vt 8. q. 1. nec nouum. Sed contra. s. e. nosse. Illud est frequentius. hoc autem rarum, 12. q. 1. omnis ætas.

o ¶ *Iudicio.*] Sed quid si metropolitanus non vult ipsum consecrare? videtur quòd tunc à suffraganeis petenda sit consecratio, vt 89. dist. volumus. Sed melius est, quòd à superiore petatur [d], vt 9. q. 3. nunc vero. & 8. q. 3. Artaldus. ext. de iu. pat. nullus.

p ¶ *Studiis.*] eligentium: quia magis appetitur iste quàm ille.

q ¶ *Tantum vt nullus.*] quasi dicat, "si timetur scandalum, tunc vtriusque electio cassabitur, vt 79. dist. si duo. tunc enim est aliquid detrahendum seueritati, vt 50. dist. vt constitueretur.

Hinc

1 Nicol. ij. al. j. in cõci. Rom. c. 1. 2 Inn. ij. c. 28 "Nomẽ clericorũ q̃q; restringitur a Adde q̃ ét aliqñ ad pla tos, gl. ẽ no, in auth. de sanct. epi. §. presbytero rum. coll. 9.

† al. septimo Nicæno concilio.

"Electione dicitur q̃s tripliciter excludi.

b Cũ hoc dicto vr̃ concor. Hug. q̃ not. hoc, q̃a in multis ecclesiis dero gatũ ẽ huic canoni ex cõtraria cõsuetudine, q̃ Papa scit, & si improbat & sic vr̃ tacite approbare. Arch. "Religiosorum consensus an sit in eorum electione requirendus.

a. 331 — Nicol. ij. al. j. in cõci. Rom. c. 1. 2 Inn. ij. c. 28 "Nomẽ clericorũ q̃q; restringitur a Adde q̃ ét aliqñ ad plures, gl. ẽ no, in auth. de sanct. epi. §. presbyterorum. coll. 9.

† al. septimo Nicæno concilio.

"Electione dicitur q̃s tripliciter excludi.

b Cũ hoc dicto vr̃ concor. Hug. q̃ not. hoc, q̃a in multis ecclesiis derogatũ ẽ huic canoni ex cõtraria cõsuetudine, q̃ Papa scit, & si improbat & sic vr̃ tacite approbare. Arch. "Religiosorum consensus an sit in eorum electione requirendus.

" Collatio numeri ad numerum, &c. est in electione facienda. 3 Polyc. l. 2. tit. 1. Ans. l. 6. c. 19. Iuo p. 5. c. 347. Pan. l. 3. c. 6.

† al. plebs inuita.

"Electis duobus æqualiter q̃s alteri p̃fertur. c Hanc tenetãquã verio rẽ. De hoc not. extr. de ele. ecclesia vestra. 2. ibi videas. & q̃d not. Gof. in sum. de iur. pa. §. si plures. vers. sed si p̃sentata.

d d̃ hoc no. 65. dist. c. 1. "Electio vtriusq; electi cassatur timore scãdali.

Source : BIU Cujas

Hinc considerandum.] Hæc dist. diuiditur in tres partes. In prima probat, quòd episcopus debet consecrari in loco vbi mandauerit metropolitanus. Secunda ibi, *Quia per ambitiones.* Tertia ibi, *Episcopum.* Ioan. de Fant.

Casvs. Supra ostensum est, à quibus episcopi sint eligendi. Amodo vult ostendere Gratianus, à quibus sacri ordines sint conferēdi, & quo tempore sint tradendi, & in quibus locis patriarchæ, primates, archiepiscopi, epi, corepiscopi & reliqui sacerdotes sint ordinādi. Et durat tractatus vsque ad 81. di. videlicet à quibus ordinentur episcopi, in Nicæno concilio diffinitum est. Vnde in hac 64. distin. docet, quòd episcopi sunt ordinandi ab archiepiscopo cum omnibus suffraganeis: vel saltē à tribus possunt ordinari de mandato archiepiscopi.

a ¶ *Hinc considerandum.*] Hic depingitur 64. dist. In præcedenti dist. docuit ad quos pertineat episcoporum electio. In hac orditur tractatū suum vsque ad 81. dis. ostendendo à quibus sacri ordines sunt distribuēdi, & quo tpe, & in quibus locis. A quib. hoc facit in hac dist. [a] Ex quo tempore, hoc facit in 75. dist. In quibus locis, hoc facit in 80. dist. Primo dicit de consecratione episcoporum. No. ergo, ꝙ electus in episcopum confirmatus debet cōsecrari à metropolitano cum suis suffraganeis: vbi autē metropolitanus adesse nō pt, vel etiam nō vult, præstabit auctoritatem hoc faciēdi [b] tribus ad minus, aliis omnibus per litteras suas consensum præbentibus. Item metropolitanus ab omnib⁹ suis suffraganeis debet consecrari, aut saltem à tribus.

E *Piscopi.*] Casvs. Quæsitū fuit in concilio à quot episcopis sit aliquis ordinandus in episcopū? Et respondetur, ꝙ ab omnibus comprouincialibus episcopis, aut à tribus saltem præsente metropolitano, vel eo mandante, ita vt illi qui interesse non possunt, suum consensum litteris præbeant. Potestas autem conuocandi, vel confirmandi episcopos, spectat ad metropolitanum. Duo cap. sequentia plana sunt.

b ¶ *Tres episcopi.*] absque metropolitano, ext. de temp. ord. c. nec episcopi. Vel dic, quòd duo sufficiunt cum metropolitano. & secundum hoc dic, quòd hæc dictio, præter, ibi ponitur inclusiue. sic 15. q. 7. felix. arg. ad hoc. j. ea. c. 3. Ioan. Sed certe ibi non est, præter, nec littera contradicit. B.

c ¶ *Literis.*] arg. quòd in quocumque contractu vel causa consensus aliquorum desideratur, nil refert, an præsentes consensum exprimant, " an absentes per litteras consentiant [c], vt 100. di. optatum. Et est arg. de consensu absentium, vt dist. 63. quanto. & dist. 18. placuit. Et est arg. matrimoniū contrahi inter ablentes, vt j. 30. q. 5. nec illud. & ext. de conuer. coniu. ex parte. ff. de spon. l. vlt. Nam in consensu non exigitur verborum solennitas. ff. de act. & obl. consensu. Sed licet ita sit in consecratione, secus est in electione, nisi per procuratorem fieret electio, vt ext. de elect. quia propter. Ioan.

d ¶ *Potestas.*] quo ad confirmandum. " nam consecrare non potest episcopum contempto minimo episcopo, qui in prouincia sit: nec ille reciperet executionē, nec dico eum plus posse hoc casu, quàm alium episcopum. arg. 9. q. 3. c. 1. & 2. Confirmare autem debet statim vel infirmare, si ei notus est electus, etiam simplici verbo, & in camera. extra de appel. qua fronte. Sufficit enim si est notus, vt dicat, eligatis magis idoneum. argum. 28. dist. priusquam. 39. dist. Petrus. vbi est ignotus, examinet eum. In consecratione vero semper examinet, vt 23. distinct. qui episcopus.

DISTINCTIO LXIIII.

Ipse Hinc considerandum[a] est, à quibus, vel quo tempore sacri ordines sunt tribuendi, vel quibus in locis patriarchæ, primates, archiepiscopi, episcopi, chorepiscopi, & reliqui sacerdotes sint ordinandi. A quibus ordinentur episcopi, in Nicæno primo concilio definitum est, in quo sic legitur, c. 4.

¶ Ab omnibus comprouincialibus episcopi ordinentur. C. I.

1 In concil. Nicæno 2. c. 3. Anſ. l. 6. c. 4. & 54. Iuo par. 5. c. 117. Burc. l. j. c. 27. cōcor.

[1] Episcopi ab omnibus, qui sūt in prouincia sua, debent ordinari. Si vero hoc difficile fuerit, vel aliqua vrgente necessitate, vel itineris longitudine, certe tres episcopi [b] debent in vnum congregari: ita vt etiam ceterorum, qui absentes sunt, consensum in litteris [c] teneant, & ita faciūt ordinationem. Potestas [d] sane vel confirmatio pertinebit per singulas prouincias ad metropolitanum episcopum.

Item Anacletus ad episcopos Italiæ, epist. 2.

¶ De eodem. C. II.

a Et in seq. vsq; ad 65. dist. electus cōfirmat⁹ à quo debet consecrari. 2 Dist. 75. c. ordinatiōes Anſ. l. 6. c. 53 Bur. l. 1. c. 15. Iuo p. 5. c. 69 Pan. l. 3. c. 12 & 17. Polyc. l. 2. tit. 6. b Quis metropolitan⁹ hoc delegare possit, ꝑbatur ext. d ele. suffraganeis. & de transla. c. 1. & de of. or. quod sedē. 3 Burc. l. j. c. 30. Iuo p. 5. c. 141. Pann. l. 3. c. 20.

[2] Ordinationes episcoporum auctoritate [e] Apostolica ab omnibus, qui in eadem fuerint prouincia, episcopis sunt celebrandæ. *& infra.* ¶ Quòd si simul omnes conuenire minime poterunt: assensum [f] tamen suis apicibus [A] præbeant, vt ab ipsa ordinatione animo non desint.

A ¶ Apicibus.] *In epistola est*, precibus. *Apud Iuon. & Burch.* precibus, & scriptis.

[*Ex concilio Arausicano, 1. c. 21.*]

¶ PALEA. C. III.

[3] De abiectione eius, quem duo præsumpserint ordinare episcopi in nostris † prouinciis, placuit de præsumptoribus, vt sicubi contigerit duos episcopos tertium ordinare †: & ipse [A], & auctores damnabuntur, quo cautius ea, quæ sunt antiquitus instituta, seruentur.

¶ *In concilio ipso hoc est initium huius c.* Duo si præsumpserint ordinare episcopum, &c. *ac deinde tota res plenius exponitur. Apud ceteros vero collectores eodem fere modo habet, atque hic; & in multis vetustis Gratiani codicibus adest.*

A ¶ Et ipse.] *Sic emendatum est ex originali, & ceteris collectoribus. Antea legebatur*, & episcopi, & auctores.

Item Anicetus in epistola ad episcopos Galliæ.

¶ Ceteris assentientibus cum tribus prouincialibus ordinetur episcopus. C. IIII.

[4] Comprouinciales episcopi, si necesse fuerit, ceteris consentientibus, à tribus, iussu [g] archiepiscopi consecrari possunt episcopis.

Item Innocentius Papa ad Victricium episcopum Rothomag. epist. 2. c. 1.

¶ Non ordinetur episcopus extra conscientiam metropolitani. C. V.

[5] Extra conscientiam metropolitani episcopi nullus audeat ordinare episcopum. Integrum enim est iudicium, quod plurimorum [h] sententiis confirmatur: Nec vnus episcopus ordinare præsumat episcopum, ne furtiuum [i] præstitum beneficium videatur. Hoc enim & synodus Nicæna constituit, atque definiuit.

Item Gelasius vniuersis per Dardaniam constitutis.

¶ Episcopi à suo metropolitano, & ipse ab eisdem consecretur. C. VI.

[6] Quia per ambitiones [k] illicitas [l] non pudet quosdam ecclesiarum iura turbare, ac priuilegia, quæ metropolitanis [m], vel prouincialibus episcopis [n] decreuit antiquitas [o] temeraria præsumptione peruadere, propter

" Absentes pñt per lras consentire. c Adde ad hoc nota. p Bar. in l. si qs mihi bona. §. iussum. ff. de acq. hær. "Metropolitanus neminem contemnat cū suffraganeū consecrat.

Ordinationes.] ¶ Auctoritate.] generali, vt huius c. & similium.

† al. consecrare.

f ¶ *Assensum.*] sed quo modo præstabunt assensum, cum eis forte notus non sit qui eligitur, nec eū viderūt vmquam, vel audierūt aliquid de eo? Sed dic, quòd sufficit si nō contradicant. Vel dic, quòd quē indignum esse nō nouit quis, dignum debet æstimare, & ei testimonium ferre, vt extra de scru. in ord. fac. ex part.

Comprouinciales.] ¶ Iussu.] Sed si ecclesia archiepiscopo vacat, cuius auctoritate hoc facient & conuenient? Resp. Apostolici, vel capituli matricis ecclesiæ. extr. de hær. ad abolendam. & ext. de elect. quia diligentia.

4 Pol. l. 2. ti. 8 Bur. l. j. c. 28. Pan. l. 3. c. 10 Iuo part. 5. c. 139.

" Nā & penes vnum stat ius vniuersitatis. 12. q. 2. non liceat alicui. ff. quod cuiusque vniuer. sicut. & 65. distinct. si forte.

"ius vniuersitatis penes vnum stat.

5 Poly. ibid. Iuo par. 5. c. 113. Anſ. l. 6. c. 56.

Extra conscientiam.] Casvs. Innocentius duo prohibet in hoc c. Primum est, vt nullus in episcopū ordinetur præter conscientiam metropolitani: quia integrū est iudicium, &c. Secūdum est, vt vnus episcopus alium ordinare non præsumat episcopum. Et hoc probat auctoritate Nicænæ synodi.

h ¶ *Plurimorum.*] nam dicit lex, ꝙ per ampliores homines perfecta veritas reuelatur. C. de fideic. l. vlt. & est simile ext. de of fic. dele. prudentiam. 1. resp. in fine.

6 Anſ. l. 6. c. 41. al. 39. ex Gelaſ. ad natalem epm ppe idem.

i ¶ *Ne furtiuum.*] ideo dicit furtiuum: quia quod ad omnes spectat, isti subripiūt, nil tamen vnus iure confert. 66. dist. c. 2. potius ergo hoc dicendo respexit similitudinem facti, quàm rei essentiam. Laurent.

Quia per ambitiones.] Hæc est ij. pars dist. in qua probat, quòd metropolitanus debet à suis suffraganeis consecrari, & non ab aliis. licet littera sit obscura, ab isto intellectu non recedatur. Ioan. de Fant.

Casvs. Ab antiquo fuit statutum, vt archiepūs cum omnib. suis suffraganeis ordinaret & consecraret suos epos, & suffraganei consecrarent suum archiepm. Sed hoc male in Dardania seruabatur: immo archiepūs alienos suffraganeos, & suffraganei archiepm alienū consecrabāt. Et ideo Gelasius monet oēs epos per Dardaniam, vel quamlibet prouinciam constitutos, vt ab antiqua cōsuetudine non recedant, ita quòd nullus archiepūs ordinare præsumat alterius suffraganeos, & nulli episcopi consecrent archiepiscopum alienum, & precepit eis vt regulas veterum seruent, sicut patres nostri fecerunt. Seq. c. eumdem habet casum cum primo c. huius dist.

k ¶ *Ambitiones.*] id est, dissentiones.

l ¶ *Illicitas.*] dimitte, quia, & incipe ibi, non pudet.

m ¶ *Metropolitanis.*] in consecrandis episcopis.

n ¶ *Episcopis.*] in metropolitanis consecrandis.

o ¶ *Antiquitas.*] "Not. quòd consuetudo priuilegium inducit. 9. q. 3. "Priuilegiū conqueſtus. & præstationes quæ fiunt à rusticis, tpe acquiruntur. à cōsuetud. C. de agr. litib. l. 11. Arg. contra 10. q. 3. quia. & dixi 18. q. 2. seruitium. inducitur.

Source : BIU Cujas

a ¶*Vel impune.*]i. saltem de facto. Lau. aliàs est in tex. velut impune.
b ¶*Sinceritatis.*]quia catholicam sinceritatem non obseruant.
c ¶*Duximus.*]hic resume, quia, quasi dicat: quia hoc & hoc est, ideo duximus eam, &c.
d ¶*Meministis.*]& ideo debitum honorem eis exhibeatis.
e ¶*Et.*]id est, etiam.
f ¶*Decernentes.*]i. cõe, communẽ vtilitatem considerantes, & ad scrutinium venientes: vos omnes inquam vnanimiter.
g ¶*Statuatis.*] & hoc fieri.
h ¶*Antistites.*] substituí loco defunctorũ, sicut vetus, &c.
i ¶*Et vicissim.*] omnibus modis censeatis, metropolitanum subaudi.
k ¶ *Sacrari.*] à comprouincialibus episcopis, si metropolitanus de hac vita, &c. hic est verus intellectus huius litterę: nec habet contrariũ. Alij intelligunt sic, quòd mortuo metropolitano suffraganei posśut interim aliquem electum consecrare, secundum hoc hæc dictio, sacrari, ponitur passiue, & nõ subaudi tur ibi, metropolitanus, vt 65. dis. si forte. Sed cõtra 100. di. qm. ibi dicitur q vacante sede metropolitana non debent episcopi ordinari. " nec enim ecclesia sustinet semper vicẽ defuncti epi, vt 12. q. 2. si qua. & ext. de prę sc. c. 1. Sed illud c. quoniam. potest intelligi quãdo ille fuit in mora petendi pallium. Ioan.
l ¶*Pattamini.*] "& ita resistere põt quis pro iure suo[a] : ar. C. vnde vi. l. 1. ff. ad le. Aquil. l. scientiam. §. pen. arg. Vnde versus:
Cuilibet est homini licitũ sua iura tueri:
Quodque resisto tibi: non potes inde queri.
23. q. vl. igitur cum ępe. ff. de pe. hær. illud. & sexagesimaprima distinct. nullus.
ADDITIO. No. tamen, q quis dicitur mouere controuersiam ẽt resistendo. ff. de proc. non solum §. si datus. C. de euict. si controuersiam. & no. ff. ad se natusc. Treb. Lucius Titius. §. 1. Archid.

1 Concor. l. præses. C. đ ser. & l. 2. C. vt ne. pri.

† *decedentes*] vera lectio.

"Eccleſia ñ ſemper vicem defun cti ſuſtinet.

"Vim vi repellẽ licet. a Arg. ad idẽ 7. q. 1. qa fr. ibi ſpiritu contumaci. ſumpto ar. à contrario ſenſu. đ hoc nota. 11. q. 3. non debet.

2 In capitul. Mart. Brac. c. 4. ex cõci. Nic. c. 4. †*al. colligantur.*

quod etiam communionis Apostolicæ desiderant dissidium tenere, quo scilicet ab eius auctoritate diuisi, vel impune[a] proprias vsurpationes exerceant, nõ respicientes, quia æterno iudici rationem tam de catholicę sinceritatis[b] iniuria, quàm de traditionum præiudiciis paternarum, nõ sine perpetuæ sint damnationis interitu reddituri, si in hac obstinatione permãserint, charitatem vestram duximus[c] instruendam [1], vt vos omnes in commune fratres, siue per Dardaniam, siue per quamq; contiguam prouinciam constituti, qui vos sub metropolitanis vestris esse meministis[d], & [e] ab eisdem substitui decernentes †[f], sicut vetus consuetudo deposcit, vnanimiter statuatis[g] antistites[h], & vicissim[i] si metropolitanus humanæ conditionis sorte decesserit, à comprouincialibus episcopis, sicut forma transmisit, sacrari[k] modis omnibus censeatis: nec quemquam sibi, quod vobis antiqua dispositione concessum est, patiamini [l] vendicare: quatenus & inter ipsas aduersantium voluntatum procellas, veterum regulas nullatenus custodire cessetis: sicut persecutionum tempore diuersarum patres nostros constanter fecisse non dubium est.

Item ex concilio Martini Papæ.

¶De eodem. C. VII.

[2] EPiscopum oportet[m] maxime quidem ab omni concilio cõstitui. Sed si hoc pro necessitate, aut pro longinquitate itineris difficile[n] fuerit, ex omnibus tres eligantur †, & omnium præsentium, vel absentium subscriptiones teneantur: & sic postea ordinatio fiat. ¶Huius autem rei potestas in omni prouincia ad metropolitanũ pertineat episcopũ.

Item ex concilio Nicæno, 1. c. 6.

EPiscopum.] Hæc est 3. pars distin. in qua idem dicit quod iam dictum erat, scilicet quòd episcopus sine consensu archiepiscopi ordinari non debet. Ioan. de Fant.

b Sic põitur 25. q. 1. c. 1.

m ¶*Oportet.*]id est, congruum & oportunum est. Laur.
n ¶*Difficile.*]ş. dist. 61. catinensis. ibi, vt impossibile, &c. Laur. ita sumitur hic difficile, vt ibi impossibile.

ILlud generaliter.]Casvs. Statuitur in hoc c. q si quis præter conscientiam metropolitani fuerit ordinatus in episcopum, debet deponi. vel melius ab executione episcopalis officij remoueri.
o ¶*Si quis.*]ĵ. dist. prox. c. 2. & 3. & 1. q. 1. ordinationes. & q. vlt. quoniam quidquid. §. 1.

COmprouincialium.]Hæc distict. diuiditur in tres partes. Secunda ibi, *Si autem.* Tertia ibi, *His auctoritatibus.* Ioan. de Fant.

Casvs. Dictum est supra, quòd comprouinciales episcopi debent interesse consecrationi episcopi. Nunc vero in hac 65. dist. dicit, quòd si aliqui contradixerint, obtinere debet sententia plurimorum. & est primus articulus huius distin. quæ quattuor habet articulos: qui per quatuor §. distinguuntur.
p ¶ *Comprouincialium.*] Hic intitulatur 65. dist. " in qua quattuor, articuli ponuntur[c]. Primus est, quid iuris sit in ordinatione episcopi, si aliqui episcopi dissentiunt. Secundus, quòd metropolitanus non debet consecrare episcopum præter consciẽtiam primatis vbi primas est. Tertius, quòd episcopus non consecratus in præsentia archiepiscopi, debet eum intra spatium triũ mensium visitare. Quartus est, quòd si vnum tantum episcopum contingit in prouincia supereſſe, inuitare debet vicinę prouinciæ episcopos, & cum eis consecrare comprouinciales episcopos: aut si ipse negligit, episcopi conuenient ipso contradicente, & consecrabũt episcopos. In primo ergo articulo obtinebit sententia plurimorum.

¶Non erit episcopus, qui præter metropolitani sententiam fuerit ordinatus.

C. VIII.

ILlud generaliter est clarum, q si quis[o] præter sententiam metropolitani fuerit fact[o] episcopus, hunc magna synodus diffiniuit episcopum esse non oportere.

DISTINCTIO LXV.

1. ps COmprouincialium *p epiſcoporum vniuerſaliter deſideratur conſenſus in ordinatione epiſcopi. Quòd ſi aliqui animoſitate ducti contradicere voluerint, obtinet ſententia plurimorum.*

Vnde in Nicæno concilio, c. 6.

¶Si ceteris consentientibus ordinationi episcoporum, duo, vel tres contradicant, obtineat sententia plurimorum.

C. I.

SAne si cõmuni omnium consensu rationabiliter probato secundum ecclesiasticam regulam, duo, vel tres animositate q ducti per contentionem contradicant [r], obtineat plurimorum sententia sacerdotum.

A ¶ Consensu.] *Græce legitur* : ψήφῳ ἰυλόγῳ δοχῃ, καὶ κατὰ κανόνα ἐκκλησιαστικὸν. *quod Dionysius vertit*, decreto rationabili, & secundum ecclesiasticam regulam comprobato.

Item ex concilio Martini Papæ. [4]

¶De eodem. C. II.

NOn debet ordinari episcop[s] absq; consilio, & prę sentia † metropolitani episcopi. Adesse autem oportet omnes, qui sunt in prouincia sacerdotes, quos per suam debet epistolam metropolitanus conuocare. Et quidem si omnes occurrerint †, bene, si aũt hoc difficile fuerit, plures oportet [s] occurrere. Qui autem non conuenerint, prę sentiam [t] sui per epistolas faciant, & sic omnium facto consensu, ordinationem episcopi fieri oportet. Si autem aliter, præter quod terminatum est à nobis, fuerit factum, talem ordinationem nihil valere decernimus.

" Hæc dist. 4. articulos cõprehẽdit.
c Concor. l. nominationũ. C. đ decu. li. 10. & l. nulli. cũseq. ff. qđ cu. vn. 3 Anſ. l. 6. c. 42. Deusdedit p. 1.

p ¶ *Comprouincialium.*] Hic intitulatur 65. dist. " in qua quattuor, articuli ponuntur[c]. Primus est, quid iuris sit in ordinatione episcopi, si aliqui episcopi dissentiunt. Secundus, quòd metropolitanus non debet consecrare episcopum præter consciẽtiam primatis vbi primas est. Tertius, quòd episcopus non consecratus in præsentia archiepiscopi, debet eum intra spatium triũ mensium visitare. Quartus est, quòd si vnum tantum episcopum contingit in prouincia supereſſe, inuitare debet vicinę prouinciæ episcopos, & cum eis consecrare comprouinciales episcopos: aut si ipse negligit, episcopi conuenient ipso contradicente, & consecrabũt episcopos. In primo ergo articulo obtinebit sententia plurimorum.

SAne.] Casvs. In Nicæno concilio quæsitum fuit si in ordinatione episcopi duo vel tres contradicant pluribus, quorum sententia obtineat? Respõdet quòd plurimorum sententia obtinebit.
q ¶*Animositate.*] Per hoc patet eos malo[d] zelo duci: quia cuncta mala ministrat impetus. de pœn. dist. 3. inter hæc hircum. aliàs secus. idem si non animositate. 31. distin. Nicæna.
r ¶*Contradicãt.*]"Sed quid si archiepiscopus solus contradicat, nec vult consecrare, & omnes alij volunt: vel ipse vult, & ipsi nolunt? Dico archiepiscopum prę ferendum, nisi ille malo zelo moueretur: vel nisi ipsi causam dissensus assignarent: & ordinabit ipsum cum episcopis vicinę prouinciæ secundum Hugon. Tu dic, quòd si archiepiscopus causam non assignet suæ contradictionis, pro cõsentiente habetur. arg. ff. sol. ma. dotem. extra de his quę fiunt à ma. par. cap. cum in cunctis. ff. de leg. 1. filiusfamilias. §. diuus. ext. de iu. pa. pastoralis. & vnus omnibus resisteret, si causam assignauerit. 31. di. Nicęna. immo si non audiretur, deponeretur & ordinator & ordinatus. 81. dist. tantis. & in auth. de sanct. epis. §. 2. coll. 9. Vel dic quòd petetur consecratio à superiore[e], vt dixi 63. dist. c. vlt.

d Aliàs hoc verbũ sumitur in bona significõne, vt 87. distin. quisquis.

NOn debet.]Casvs. Quę sitũ fuit qualiter debeat fieri ordinatio epi. Et resp. q debet fieri ab omnib. comprouincialib. epis, & metropolitano præsente: qui per suam epistolam conuocabit oẽs comprouinciales epos: & si oẽs interesse non pñt, saltem tres conuenire debent, ceteris præstantibus consensum per suas litteras: & si aliter fiat ordinatio, nõ valebit. Si vero duo vel tres malitiose contradicant, obtineat sententia plurimorum. Idem est casus c. seq.
s ¶*Oportet concurrere.*]duos ad minus. 66. dist. porro.
t ¶ *Præsentiam.*] " Exhibet ergo quis per suas litteras tantum præsentiam suam, & exoneratur procurator à satisdatione, ac si prę sens esset cum litteris de rato [f]. ff. de procur. si procuratorem. Arg. contra de pœn. dist. 1. quem penitet. in fi. inst. de auctor. tutor. §. 1. & ff. de auct

4 In capitul. Marti. Brac. c. 3. ex concor. Antioc. c. 19.
"Metropolitan[s] & sui suffraganei si dissentiãt in cõsecrõe epi quis pfertur.
†*al. conscientia.*
†*al. concurrerint.*

e Hæc fuit snia Hugo.
q intelligit eẽ verũ vbi metropolitan[s] si vult consecrare, & oẽs alij volũt. Arc.
"Præsentari dr̃ qs per litteras.
f đ hoc art. not. extr. de pc. accedẽs in g. 2. & c. mãdato. in gl. de mãdato, &c. & ad de qđ dicã 16. q. 1. monachi. ĩ ad. đ canõe. Ar.

Source : BIU Cujas

de auct. tu. obligari. §. pupillus. similiter per legatum repręsentatur superioris auctoritas. 93. di. c. 1. & ext. de ap. cum parati. Lau.

SI AVTEM. Hæc est secunda pars dist. secundum Io. de Fan. & dicit hic Hug. quòd generaliter non seruatur quod hic dicitur.

a ¶ *Episcopus.*] ¶ *Propriis litteris.*] Si etiam omnes contradicerent, & vnus consentiret, non potest ille vnus reuocare cõsensum suum. ff. quor. le. l. 1. §. si alter. cõtrariũ no. s. 63. dist. quanto.

SI VERO. Hic est secundus articulus huius dist. vbi dicitur, ꝙ si prouincia primatẽ habeat, archiepiscopus sine eius cõscientia episcopum consecrare non debet.

1 c. 18.

b ¶ *Contemptis.*] i. omissis. ff. de mi. si iudex. 11. q. 3. qui resistit. nam neminem debemus contemnere.

c ¶ *Plurimorum.*] Regulare est ꝙ præiudicet consensus maioris partis, vt hic dicitur[a], nisi in casu, vt ext. đ resc. pastoralis. & in causa patronorum, vt ext. de iu. pa. quoniam. & cum examinatur causa criminalis episcopi, vt 6. q. 4. c. 1. & 2. & in re cõmuni. vt ff. com. diui. Sabinus. & in iudicibus delegatis à principe[b], vt C. de ap. in off. ferendis. & in causa liberali, vt C. de com. ser. ma. l. 1. §. 2. & dum quis plus iuris habet in re, vt C. de don. san cimus. §. ne autem. Item dum quis facit hoc, quod religio requirit, vel natura rei, vt inst. de re. di. §. religiosum.

a Concord. text. in l. & suũ hr̃dẽ. §. fi. & l. seq. ff. de pact. & l. qđ maior. ff. ad mun.

b De hoc vide qđ no. 2. q. 6. §. itẽ si plures. ĩ gl. 1

" Archiepus in cõfirmõe nõ tenetur primatem consulere. 2 Deus dedit p. 1. Iuo p. 5. c. 348.

d ¶ *Episcopum.*] " Ex quo ergo primatem habet archiepiscop⁹, semper consulat eum super consecratione episcopi, & si primas forte nõ vult consentire, dicit H. cum superiore esse agendũ: ar. 8. q. 3. Artaldus. vel forte ex tunc Archiepiscopus poterit consecrare. In cõfirmatione autẽ facienda non dico primatem cõsulendum: quia non inuenio expssum[c]: nec primas consulat Papã super consecratione sui suffraganei, vt ar. 63. di. cum lõge. aliàs nulla vel modica esset auctoritas primatis. Quid iuris primas h;, dixiꝰ. 18. di. c. 1. &c.

c Sub. & diffinitũ est, primates vel patriarchas nil, &c. 9. q. 3. cõquest⁹. extr. de off. ord. duo. sic 1. q. j. ꝙa cognouimus. 16. q. 1. nulli eporũ. & 8. q. 3. hoc tm̃. 25. q. 2. amputato. Ar.

DE persona.] Casvs. Anastasius patriarcha quæsiuit à Leone, vtrum archiepiscopus sine eius consensu debeat episcopum consecrare. Et respondet quòd non: sed archiepiscopus de electione & consecratione episcopi sibi debet notificare, & quod in prouincia factum est, vt sua fraternitas ipsum confirmet, & approbet sine mora, ne gregibus Domini diu desit cura pastoralis.

e ¶ *Fraternitatem tuam.*] O Anastasi patriarcha.

Additio. Subaudi, cui Papa loquitur, sc. vt eiassensum præbeat. in hoc enim versatur primatis iurisdictio. Similiter ꝙ à metropolitano ad eum appellatur: & ꝙ maiores causæ ad eum deferuntur. 9. q. 3. conquestus. 2. q. 6. c. 2. 18. dist. c. 1. Similiter confirmat archiepiscopi electionem, vt not. 63. dist. quia igitur. aliàs non reperitur, quòd maiorem habeat iurisdictionem in eum: nam concilium sine eo celebrare potest. ar. 92. dist. c. pe. 18. dist. c. 1. vbi no. Io. de Fan.

2 ¶ Si autem secundum canones ordinatio episcopi fuerit facta, & aliquis cum malitia in aliquo contradixerit, plurimorum consensus obtineat.

Item ex concilio Antiocheno, c. 19.[1]

¶ De eodem. C. III.

EPiscopus non est ordinandus sine consilio, & præsentia metropolitani episcopi, cui melius erit, si ex omni prouincia congregentur episcopi. Quod si fieri nõ potest, hi qui adesse non possunt, propriis litteris[a] cõsensum suum de ipso designent, & tũc demum post plurimorum siue per præsentiam, siue per litteras consensum sententia consona ordinetur. Quòd si aliter, quàm statutũ est, fiat, nil valere huiusmodi ordinationem. ¶ Si vero etiam secundum definitas regulas ordinatio celebretur, contradicant autem aliqui propter proprias, & domesticas simultates, his contemptis[b], sententia de eo obtineat plurimorum[c].

Si autem prouinciam primatem habere constiterit, nec etiam à metropolitano absque eius conscientia episcopum[d] *consecrare licebit.*

Vnde Leo Papa Anastasio episcopo, epist. 82. al. 84. c. 6.

¶ Absque primatis consensu metropolitanus episcopum non ordinet. C. IIII.

2 DE persona autem cõsecrandi episcopi, & de cleri, plebisque consensu metropolitanus episcopus ad fraternitatẽ tuam[e] referat, quodque in prouincia bene placuit, scire faciat, vt ordinationem rite celebrãdam tua quoque confirmet[f] auctoritas. Quæ rectis dispositionibus nihil moræ[g], aut difficultatis debet afferre, ne gregibus Domini diu desit cura pastorum.

Item ex concilio Carthaginensi 2. c. 12.

¶ De eodem. C. V.

PLacet omnibus, vt inconsulto primate cuiuslibet prouinciæ, tam facile nemo præsumat, licet cũ multis episcopis, in quocumque loco[h] sine eius, vt dictũ est, præcepto episcopum ordinare. ¶ Si autem necessitas fuerit[i], tres episcopi, in quocumque loco sint, cum primatis præcepto ordinare debeant episcopum.

Item ex concilio Nicæno, c. 6.

¶ Vnicuique ecclesiæ proprius honor seruetur. C. VI.

3 MOs antiquus[k] ꝑdurat † in Ægypto, vel Lybia, & Pentapoli[l], vt Alexandrinus episcopus horum omnium habeat potestatem: quandoquidem & episcopo Romano parilis[m] mos est: ¶ Similiter autem & apud Antiochiam, ceteraque prouincias honor suus vnicuique seruetur ecclesiæ[n].

a ¶ Parilis.] *Græce legitur*, ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν τῇ ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο συμβέβηκεν. *id est*, quoniam & Romæ Pontifici hoc vsitatum est. *Quibus verbis nulla paritas Romani, & Alexandrini Patriarchatus inducitur, vt quidam male interpretati sunt. De qua re optime Nicolaus primus in epistola ad Michaelem imperatorem, quæ incipit*, Proposuerunt, *sic scripsit*: Nicæna synodus nouerat Romanæ ecclesiæ omnia Domini sermone concessa: Si omnia, ergo defuit nihil, quod non illi concesserit. Denique si in stituta Nicænæ synodi diligenter inspician tur, inuenietur profecto, quia Romanę ecclesiæ nullum eadem synodus contulit incrementum: sed potius ex eius forma, quod Alexandrinæ ecclesiæ tribueret, particulariter sumpsit exemplum. *Hactenus Nicolaus. Statutum igitur fuit ita in Alexandrina ecclesia obseruandum, quia sic fieret in Romana.*

Item ex eodem, c. 7.

¶ De eodem. C. VII.

QVoniam mos antiquus obtinuit, & vetusta traditio, vt Æliæ[o], id est Hierosolymorum† episcopo honor deferatur, habeat consequenter honorem: manente[p] tamen metropolitanæ ciuitati propria dignitate.

Qui vero à comprouincialibus suis cum metropolitani licentia fuerit ordinatus, infra constituta tempora eius se præsentet aspectibus.

Vnde in Tarraconensi concilio, cap. 5. legitur.

¶ Metropolitano se repræsentet nuper factus episcopus. C. VIII.

SI quis in metropolitana ciuitate non fuerit[q] episcopus ordinatus à Hieron, qđ est sacra, & Salomõ, quasi sacra ciuitas Salomonis.

f ¶ *Confirmet.*] j. 16. q. 7. nullus omnino.

g ¶ *Moræ.*] sic 2. q. 1. sicut. & ext. de sen. & re iud. iurgantium. immo "&vbi pœna est imponenda, nulla mora debet interuenire. de pę. dist. 1. Adam. arg. contra 11. q. 3. cum apud. negotia ergo cum celeritate expedienda sunt.

" Pœna est imponenda sine mora.

PLacet.] Casvs. Hoc c. duas habet par. in 1. dicitur, ꝙ archiepiscopus inconsulto primate non debet episcopum cõsecrare. In 2. dicitur, ꝙ si archiepiscopus abest ex præcepto primatis, tres episcopi possunt episcopum ordinare. Secunda incipit ibi, *Si autem.*

h ¶ *In quocumque.*] dũ tamen honesto. nam dicit lex, ꝙ cum dicitur, quidam sunt aliis præferendi, intelligẽdum est si sint honesti. ff. de mun. & ho. vt gradatim. ff. de recep. arbit. si cum dies. §. si arbiter.

3 Anſ. l. 4. c. 46. Poly. l. 2. tit. 22.

† *perduret.*] κρατείτω.

i ¶ *Si autem necessitas fuerit.*] i. si archiepiscopus non est in prouincia.

MOs antiquus.] Casvs. dicitur in hoc c. ꝙ secundum antiquam cõsuetudinem honor proprius reseruatur per suas ꝓuincias Alexandrino patriarchæ, qui similis est Romano. Idem dicit, de Antiocheno, & aliis patriarchis. In seq. c. dicit ꝙ honor ꝓprius deferatur Hierosolymitano patriarchæ, ita ꝙ non fiat præiudicium metropolitano.

k ¶ *Mos antiquus.*] ar. pro consuetudine seruanda, vt 9. q. 3. conquestus.

l ¶ *Et Pentapoli.*] regio est.

m ¶ *Parilis.*] i. similis quibusdam: quia vterque deponit episcopos. Vel dic[d] Ro. i. Cõstantinopol. sic ponitur. 24. q. 2. sane ꝓfertur. hęc eñ subest Papæ sicut aliæ. 9. qu. 3. cuncta. & 24. q. 1. quoties.

† *al. Hieroſolymæ.*

d Melius & planius secundũ Hug.

n ¶ *Ecclesiæ.*] j. dist. 99. ecce.

o QVoniam.] ¶ *Vt Aeliæ.*] Aelia vocata est ciuitas Hierosolyma, ab Helio quæstore[e], qui sitũ ciuitatis mutauit: "cum primo dicta fuit Salem, postea Hiebus, postea Salomonia à Salomone, in de dicta est Hieroſoly ma à Hieron, qđ est sacra, & Salomõ, quasi sacra ciuitas Salomonis.

e Quęstore. imo ab Hadriano Imperat. Euseb. hist. eccl. l. 4. c. 6

" Hieruſalẽ varia habet nomina.

p ¶ *Manente.*] vt nõ minuatur ab eo. electio enim episcoporum ad solum metropolitanum est referenda, sed consecratio non debet fieri sine notitia primatis.

QVI VERO. Casvs. Hic est tertius articulus, *vbi dicitur*, ꝙ episcopus consecratus de metropolitani licentia, *absente tamen*, eius se conspectui præsentet intra tres menses.

SI *quis.*] Casvs. Dicitur in hoc c. ꝙ si episcopus *in* sede metropolitana non fuerit ordinatus, intra tres mẽses à tempore ordinationis conspectui metropolitani se repręsentet, vt ab illo doceatur quid debeat obseruare: quod si negligat episcopus, in synodo corrigatur. Si vero ire non potest, hoc *suis litteris* studeat indicare.

q ¶ *Non fuerit.*] vbi enim vult metropolitanus, ibi ordinandus est episcopus, vt 51. dist. qui *in* aliquo.

Source : BIU Cujas

"Epi inscio metropolitano conse crati, qd facere debēt. aQuidā dñt hoc dictū nō est verū: qa hic ñ lo quitur d eo q pter cōsciē tiā est ,pmo tus ad ordi nes, sed loq tur qñ or dinatur ex mādato ar chiepi cōfir mati ñ cōse crati. &sic ē sim. extr. de ele. suffraga neis. & hoc hic tenebat Iac. de Al. Arc. tamen contra.

† al. non fuerint.

1 Burc, l, 1. c. 26. Iuo p. 5. c. 137.

a ¶*Impletis.*] "sic ergo episcopus consecratus præter cōscientiam[a] metropolitani eius conspectui debet præsentari intra trés menses, vt ℨ. di. 63. cum longe, sed ordinati à Papa debēt se præsentare conspectui eius singulis annis. 93. dist. iuxta sanctorum.

b ¶*Duobus.*] ℨ. dist. 63. cum longe, contra, sed potius consonat: quia ibi & hic intra terminum mensem hoc facit.

c ¶ *Et si forte infirmitate.*] simile ℨ. dist. 18. episcopus ad synodum. 5. q. 3. c. 1. vbi de hoc tractaui, & ff. de leg. 1. si grege. §. fi. idē est in aliis impedimētis. & hoc pōitur gratia exempli.

HIS AVCTORITATIBVS. CASVS. Supra dictum est, quòd episcopi à comprouincialibus episcopis debent ordinari, sed nunc quæritur quid fieri debeat, si tantū vnus episcopus in prouincia remanserit ceteris defunctis. Et de hoc quid fieri debeat, vt in seq. c. dicetur.

SI forte.] CASVS. Quęsitum fuit in concilio Sardicensi, si contingat, quòd omnes episcopi prouinciæ sint defuncti præter vnum, & aliquis velit in episcopū promoueri siue ordinari, à quibus fit ordinandus. Et respondet quòd ille supstes debet episcopos vicinæ prouinciæ conuocare, vt cum ipsis ordinet. Si autem hoc negligat facere, populi cōueniant episcopos vicinæ prouinciæ, & illum solum episcopum qui in prouincia remansit, ipsi episcopi citabunt, vt veniat. Si vero non venerit, ipsi nihilominꝰ eum ordinabunt.

d ¶*Si forte.*] Hoc cap. semper ad hoc consueuit induci, ꝙ vniuersitas stet in vno, vt ff. quod cuiusl. vni, l, ficut, immo potius in contrarium potest induci, cum iste solus non possit id quod vniuersitas potuit, vnde dico, quòd vniuersitas periit cum redigitur ad vnum caput. ar. ff. de le, 1. si grege. Vnde satis dici potest, quòd si omnes delinquant in eligendo præter vnum, ꝙ ille solus non potest eligere, cum non consistat in eo ius vniuersitatis, Io. quod credo falsum, vt ff. quod cuiusq. vni. l. sicut municipij, in fin, & extr. de elec. bonæ memoriæ. 2. Vnde dico, quòd si omnes peccent præter vnum, quòd ille solus potest eligere, per iura superius posita.

"Ius eligendi pt in vno remanere.

e ¶*Supersłes.*]" & ita ius vniuersitatis deuoluitur ad vnum, inst. de leg. §. fi grex. ff. quod cuiusq. vniuer. sicut. §. in decurionibus. B. Sed quis dabit ipsis episcopis expensas? Ecclesia quæ vacat. argu. 4. q. 3.

dinatus, postquam suscepta bene dictione per metropolitani litteras honorem fuerit episcopi adeptus: id optimum esse decreuimus, vt postmodum statuto tempore, id est impletis [a] duobus [b] mensibus, se metropolitani sui repræsentet aspectibus, vt ab illo monitis ecclesiasticis instructus plenius, quod obseruare debeat, recognoscat. Quòd si forte hoc implere neglexerit, in synodo increpatus à fratribus corrigatur. Et si forte infirmitate [c] aliqua, ne hoc impleat, fuerit præpeditus, hoc suis litteris metropolitano indicare procuret.

3 His auctoritatibus datur intelligi, quòd episcopi à comprouincialibus suis debeant ordinari. Sed quæritur, si in prouincia plurimi episcopi fuerint†, & contigerit forte vnum remanere episcopum, quid fieri debeat. Ille, quia solus est, ordinare non potest episcopum: comprouinciales enim nō habet, cum quibus episcopum consecrare valeat. Cum ergo talis necessitas fuerit, quid faciendum sit, in Sardicensi concilio definitur, in quo, ca. 5. sic statutum legitur.

¶Si forte vnus tantum in prouincia remanserit episcopus, ad consecrationem episcopi de vicina prouincia conuocentur. C. IX.

1 SI forte [d] in prouincia vnum tantum contigerit remanere episcopum, supersłes [e] episcopus conuocet [f] episcopos vicinæ prouinciæ, & cum eis ordinet comprouinciales sibi episcopos. Quod si facere neglexerit §, populi [h] cōueniant episcopos prouinciæ vicinæ, & illi prius commoneant episcopum, qui in eadem prouincia commoratur, & ostendant, quòd populi petant sibi episcopum rectorem, & doceant iustum esse, vt veniat [A] ipse, & cum eis ordinet episcopum. Quòd si litteris conuentus tacuerit [i], & dissimulauerit, nihilque rescripserit, tunc satisfaciendum est populis, vt cōueniant ex vicina prouincia episcopi, & ordinent episcopum,

¶ *Capitulum hoc quomodo refertur à Gratiano, præcipue in priore parte, neque cum latino, quod geminum est in tomis conciliorum, multoque minus cum græco canone conuenit: quinetiam apud Burchardum, & Iuonem varie legitur. Huius vero concily canones à Latinis latine, & à græcis græce à principio scriptos fuisse Nicolaus Papa Photio scribens in epistola, quæ incipit,* Innumerabiventuris. & 10. q. 3. cauendum. & 12. q. 2. charitatem. si est tenuis, comedent de suo, vt ext. de vit. & hon. cle. cum ab omni.

f ¶ *Conuocet.*] Sed nūquid tenētur illi conuenire ad conuocationē illius? Tenentur quidem, & nisi venirent, peccarent, arg. 11. q. 1. sicut enim. argum. dist. 90. præcipimus. & debent tunc cogi ab ipsorum prælato vel Papa. H. dicit ꝙ ab isto compelli possunt auctoritate huius canonis." nam quandoque par in parem [b] habet imperium, vt 2. q. 6. placuit. 2. & 6. q. 4. c. 2.

f ¶*Conuocet.*] ar. ꝙ vacante ecclesia clerici possunt vicinos episcopos conuocare, vt 7. q. 1. Pontifices.

g ¶*Neglexerit.*] Ar. ꝙ si subditi negligunt facere quę debent, ea debeant suppleri à maiori vel per se vel per alium, & econuerso. argu. 9. q. 3. cum simus. arg. 89. dist. volumus. 8. q. 3. Artaldus.

h ¶*Populi.*] large sumitur hic populus, quia causa communis est, & ita non est contra. 9. q. 3. cum simus.

i ¶*Tacuerit.*]"hic tacens pro contumace habetur. Alibi pro fugiente, 63. dist. sit rector. Alibi pro contradicente, vt ff. de proc. filiusfamil. §. in uitus, 86. dist. tanta. Alibi pro consentiente, 54. dist. si seruus. ff. de inter. act. de ætate. §. qui tacuit. Alibi ꝙ neutro. ff. de rē. iu. qui tacet.

"Par ī parē qñq; imperium habet.

b ¶Certe in hoc casu iste epūs ñ est par, immo est superior quo ad vocationē auctoritate hꝰ canonis.

"Præsumitur in multis contra tacentem.

†*al. admitti*

ARchiepiscopus. hęc dist. diuiditur in duas par. Secunda ibi, *De episcopis.* Io. de Fan.

CASVS. Supra in duabus proximis dist. dictum est de ordinationib. episcoporum: nunc vero dicit Gratianus de ordinatione archiepiscoporū in hac 66. dist. in qua dicitur, quòd debet ab omnibus episcopis prouinciæ ordinari, & repetit de ordinatione episcoporū.

k ¶ *Archiepiscopus.*] hic depingitur 66. di. in qua ostendit magister duo: scilicet qui debeant interesse in consecratione metropolitani: quia omnes suffraganei, & ꝙ nullus debeat consecrari in episcopū à paucioribus quàm à tribus. Dicit ergo Hug. hoc referre inter consecrationem episcopi, & archiepiscopi," quia in consecratione archiepiscopi omnes episcopi intererunt, nisi esset vrgentissima necessitas, in consecratione episcopi etiam si non sit gravis, dum tamen aliqua sit necessitas, sufficit per litteras consentire. 51. dist. c. fi.

"Consecratio epi & archiepi differunt.

† Sic Iustin. *nouel.* 151. *in prin.*

ARchiepiscopus ab omnibus.] CASVS. Anitius Papa statuit in hoc ca. vt Archiepiscopus ordinetur ab omnibus episcopis suæ prouin

*I*ps *ARchiepiscopus* [k] *autem ab omnibus suæ prouinciæ episcopis debet ordinari.*† *Vnde Anicetus Papa in epist. ad episcopos Galliæ.*

¶Ab omnibus suffraganeis suis archiepiscopus ordinetur. C. I.

Ὅσιος ἐπίσκοπος ἔπρεπε μὲν συνοδικῶς ἐν μιᾷ ἐπαρχίᾳ ὑπὸ τῶν πλείστων ἐπισκόπων τὸν ἀρχιερέα χειροτονεῖσθαι· κακεῖνος κατὰ τινὰ ἀμέλειαν μὴ βεβιασθῆναι σωισθῆναι καὶ σωσάντων τὴν κατάστασιν τῶν ἐπισκόπων τὰ δὲ πλείονα σωσάντων παρακαλοῦντα γίνεσθαι τὴν κατάστασιν τὸ παρ' αὐτῶν ἐπιστὰν ὑμῶν ἐπισκόπου, χρὴ πρότερον ἐκεῖνον τὸν ἀναπομένοντα ἐπίσκοπον προμνημονεύεσθαι διὰ γραμμάτων τὸ ἐξάρχου τῆς ἐπαρχίας (λέγω δὴ τὸ ἐπισκόπου τῆς μητροπόλεως) ὅτι ἄξιοι τὰ πλείονα ποιμένα αὐτοῖς δοσθῆναι, ἡγούμενα καλῶς ἔχειν καὶ τοῦτο ἐκ δ' χρόνου, ἵνα παραγένηται. Εἰ δὲ μὴ διὰ γραμμάτων ἀξιωθεὶς παραγένηται, μήτε μὴν αὐτιγράφει, τὸ ἱκανὸν τῇ βουλήσει τὸ πλῆθος χρὴ δὲ καὶ μετακαλεῖσθαι καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας ἐπισκόπους, πρὸς τὴν κατάστασιν τὸ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου.

Id est, Osius episcopus dixit. Si qua in prouincia, in qua plurimi sunt episcopi, contigerit vnum episcopum morari absentem, neque is propter negligentiam quandam conuenire voluerit, neque episcoporum creationi consentire, populi vero congregati postulent eum, quem ipsi expetunt, episcopum constitui: primum oportet episcopum illum qui absens moratur, admoneri litteris primatis prouinciæ (nimirum episcopi metropolitani) de populorum postulato, pastorem sibi dari petentium: recte autem se habere puto eum quoque, vt interfit, expectari†. Quòd si neque per litteras rogatus affuerit, ac ne rescripserit quidem, satisfaciendum populi voluntati est. Conuocari autem oportet ex vicina etiam prouincia episcopos ad metropolitani episcopi creationem.

DISTINCTIO LXVI.

Source : BIU Cujas

prouinciæ:nec debet hoc mutari:quia qui omnib. episcopis debet præesse,debet ab omnib.approbari & constitui:quod si aliter factũ est vel fuerit,irritum erit. Sequens §.patet.in quo dicitur quòd episcopus debet ordinari saltem à tribus episcopis.

"Electioni abbatis qs consentire debet.

a ¶*Archiepiscopus.*] Arg. "qsi eligitur abbas alicuius monasterij,qui præest aliis monasteriis,omnes abbates illorum monasteriorũ debent consentire,& electioni interesse.

1 Ext.d tẽp. ord. c.fi archieps. Pol. l.2.tit.8. Ansel.l.6.c. 39.Burc.l.1. c.28. Iuo p. 5.c.139.Pan. l.3.c.10.

1 ARchiepiscopus [a] [A] ab omnibus suæ prouinciæ episcopis ordinetur. *& infra* [B]. ¶Illud tamen, quod de archiepiscopi consecratione prædictum est,atque præceptum, id est, vt omnes suffraganei eum ordinent,nullatenus immutari licet: quia,qui illis præest, ab omnibus [b] episcopis, quibus præest, debet constitui. Sin aliter præsumptum fuerit, viribus carere non dubium est, quia irrita [c] erit eius secus acta ordinatio.

b ¶*Ab omnibus.*] Arg. quod omnes tangit, ab omnib. debet approbari, vt 8.qu.1.licet. C.de auct. præstan. l. vltim. & 54. distinct. cap.1.

c ¶*Irrita.*]quo ad officij executionem.

d ¶ *Quam à tribus.*] Sed quare tres episcopi debent interesse? quia in trib⁹ est fidei fundamentum:quam puris & simplicibus verbis confiteri tenentur.23.dist. qui episcopus. & 24. dist. quando.

A ¶Archiepiscopus.] *Hæc prior pars in epistola ipsa,& apud ceteros collectores fusius exponitur.*

B ¶ *Hic in epistola cum multa alia sunt interiecta, tum c.* comprouinciales. *supra distin.64.*

De episcopis autem non ordinandis à paucioribus quàm tribus [d] *episcopis, Anacletus epist.2.ad episcopos Italiæ scribit,dicens.*

¶Episcopus non minus, quàm à tribus episcopis ordinatur. C. II.

2 POrro & Hierosolymitarum primus archiepiscopus [e] beatus Iacobus,qui iustus dicebatur, & secundum carnẽ Domini nuncupatus [f] est frater,à Petro,Iacobo,& Ioanne apostolis est ordinatus [g], successoribus videlicet suis dantibus formam, vt non minus, quàm à tribus episcopis,reliquisque omnibus assensum prębentibus, vllatenus episcopus ordinetur, & communi voto ordinatio celebretur.

2 Idẽ repetitur in epist. Aniceti. Polyc.ibid. Ansl.l.6.c.53 Bur.l. 1.c.15. Iuo par.5.c. 139. Pann.l. 3. c.17.

"Iacob⁹ fuit primus archieps.

"Iacob⁹ frater Dñi nũcupabatur.

a Arg.22. q. 2.quæritur.

" Apostoli oẽsvtrũ fuerunt epi.

b Et 24.q.1. loqtur.iuxta princ.

cAd hoc vĩ facere qđ dicit psal. Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. Dic secũdũ d.Hu. Card. ꝙ reuera ñ legitur ꝙ Moyses fuerit sacerdos, nisi quia aliqua fecit q̃ pertinent ad sacerdotẽ, ió psal. dicit, Moyses & Aaron,&c.

d ¶ *Quam à tribus.*] Sed quare tres episcopi debent interesse? quia in trib⁹ est fidei fundamentum:quam puris & simplicibus verbis confiteri tenentur.23.dist. qui episcopus. & 24. dist. quando.

POrro.]CASVS.quę situm fuit ab Anacleto vtrum eps posset ordinari à paucioribus quam à tribus episcopis. Et respondet quòd non,& hoc exemplo Iacobi Hierosolymitani archiepiscopi, qui fuit ordinatus à tribus:sc. à Petro,Iacobo,&Ioanne. Et in hoc dederunt formam suis successoribus, vt ad minus à tribus episcopis ceteris consentientibus cõsecretur episcopus.

e ¶*Archiepiscopus.*] ẽ. 21.dist. cleros. contra. Sed Mathias fuit primus ordinatus in clericum, "iste primus in archiepiscopum.

f ¶*Nuncupatus.*]" qa filius fuit sororis matris Dñi: vel quia fuit ei similis prorsus in persona:vel quia mater sua fuit filia fratris Ioseph, qui putabatur pater Domini [a].27.q. 2.coniunx.

g ¶*Ordinatus.*]id est,ad certi loci administrationem electus:vel ordinatus simpliciter. " Sed nonne omnes apostoli erant episcopi? Videtur quòd sic: quia Petro primo fuit datus pontificatus: & omnes alij fuerunt pari potestate prædi ti, vt 21. distinct. in nouo [b]. Item episcopi successerunt in locum apostolorum, vt 68. distinct. quorum. ergo apostoli fuerunt episcopi. Item legitur de Iuda, quòd episcopatum eius accipiat alter. Ad hoc dicunt quidam, quòd omnes apostoli erant simplices sacerdotes, & tamen consecrare poterant. nam Moyses simplex sacerdos erat [c]: & tamen consecrauit Aaron, vt 21. distinct. §. primo. nec tunc differentia erat inter episcopum & sacerdotem: vt 95. distinct. olim. Vel dic quòd tantum vĩsibili vnctione hi tres consecrauerunt eum: sed prius erat inuisibiliter vnctus à Domino. vel dic quòd non ordinauerũt eum: sed tantum formam ordinandi aliis ostenderunt. Vel dic quòd non in episcopum, sed in archiepiscopum eum ordinauerunt. Vel dic ordinauerunt, id est,inthronizauerunt eum ad administrationem certi loci. prius enim erat episcopus sine titulo.

Resbyteri.]Hæc dis. diuiditur in duas par. Secunda ibi, *Episcopus.* Ioan.de Fan.

CASVS. Expedito tractatu de ordinatione episcoporum & archiepiscoporum: nunc in hac 67. dist. ostendit Gratianus à quibus presbyteri, chorepiscopi, & reliqui clerici,sint ordinandi. Et quòd ab vno episcopo sunt ordinandi,& non à pluribus.

h ¶*Presbyteri.*]Hic depingitur 67. dist. ostenso quòd episcopus non potest ordinari nisi à pluribus: ostendit hic quòd reliqui sacerdotes & clerici ordinari possunt ab vno solo episcopo. In ordinatione tamen sacerdotum & diaconorum alij sacerdotes & ciues assensum debent præstare. In reliquorum ordinatione sufficit testimonium trium.

Reliquis.] CASVS. Dicitur hic,quòd reliqui sacerdotes & diaconi à proprio episcopo sunt ordinandi:ita quòd ciues & alij sacerdotes consentiant:ita quòd ordinatio à ieiunantib. fiat. In ordinatione vero ceterorum sufficiunt tres testes,&episcopi approbatio. Quod sequitur planum est.

DISTINCTIO LXVII.

1 ps

Resbyteri [h] *vero, & chorepiscopi ab vno episcopo ordinari possunt.*

Vnde Anacletus epist. 2. ad episcopos Italiæ.

¶Sacerdotes ab vno episcopo possunt ordinari. C. I.

3 REliqui sacerdotes à proprio ordinentur episcopo,ita vt ciues [i] & alij sacerdotes [k] assensũ præbeant, & ieiunantes [l] ordinationem celebrent. Similiter &diaconi [m] ordinentur. Ceterorum autem graduũ distributioni trium [n] veracium testimonium, cum episcopi scilicet approbatione, sufficere potest.

Item in Hispalensi concilio,2.c.6.legitur.

¶De eodem. C. II.

2 [4] EPiscopus sacerdotibus ac ministris solus [o] honorem dare potest, solus auferre [p] non potest.

DISTINCTIO LXVIII.

1 ps

Væritur ¶*de illis, qui ordinantur ab his, quos non constat fuisse episcopos, an sint iterum consecrandi, an nõ. Quod vero consecrandi non sint, probatur auctoritate Gregorij qui scribens Ioanni Rauennati episcopo,lib. 2.epist. 32.ait.*

¶Semel consecratus iterum consecrari non debet. C. I.

5 SIcut [r] semel baptizatus iterũ baptizari non debet: ita qui consecratus [s] est semel, in eodem cluduntur clerici:"quia nec sine illis potest beneficia conferre,nisi hoc habeat ex consuetudine,vt ext.de his quæ fiunt à maio. parte ca.ea noscitur.

i ¶*Vt ciues.*]quib. debent præesse.

k ¶ *Sacerdotes.*] quibus debet associari: vel de quorum collegio est. Vel de clericis maioris ecclesiæ dicit: sine quorum consensu episcopus clericos ordinare nõ debet, vt dixi 24. dist. episcopus.

l ¶ *Ieiunantes.*] tam ordinantes, quàm ordinati, vt infra de consecrat. distinct. 5. vt episcopi. infrà distinct. 75. quod à patribus.

3 Pol.ibid. Ans.l.6.c.53

m ¶ *Diaconi.*] Nam ecclesiæ præcipue committuntur presbyteris & diaconis. 12. quæstio. secunda. diaconi.

n ¶ *Trium.*] infra.1. quæstio. 1. placuit vt de ordinatione. vers. multorum. contra. " Sed ibi multi possunt dici tres. institu. de iure person. §.vlt. supra distinct. 23. episcopus. contra, supra distinct. 23. lector. contra. Sed hoc de notis intelligitur: illud de ignotis. Vel hic cum occulte ordinat, &sine solennitate: illud cum publice,&c.

" Tres dicũtur multi. 4 15. q.7.c. sexta.& ca. episcopus.

EPiscopus,&c.] Hæc est secunda pars distinc. & habes hoc 15.q.7.ca.1. Ioan. de Fan.

o ¶ *Solus.*] id est,sine aliis episcopis potest ordinare aliquos: sed sine aliis episcopis non potest deponere, vt 14. quæst. 7.felix.non autem ex

5 4.sen.dist. 25.B. Pol.l.2 tit.36. Ans. l.7.c.104. Pan.l.3.c.76 Iuo p.6.c.82

" Eps solus bñficia conferre nõ pt cessante có suetudine.

p ¶*Auferre.*]21.q.3.episcopus.& 15.q.7.c.vlt.

Q*Væritur.*] Hæc dist. diuiditur in quattuor part.in quarum prima quæritur, si aliquis fuerit ordinatus ab eo de quo dubitatur an esset episcopus,vtrum debeat iterum ordinari.& primo probatur,quòd non, superficialiter. Secunda ibi,*Inter episcopos.* Tertia ibi, *Hi vero.* Quarta ibi, *Quod autem.* Ioan.de Fan.

CASVS.Supra ostendit Grat.de ordinatione eorum quos constat esse episcopos:in hac vero 68.dist.quæritur,an illi sint reconsecrandi qui ordinantur ab illis, quos non constat esse episcopos. Et primo probat, quòd non sunt reconsecrandi qui ordinantur ab illis quos constat non esse episcopos.Postea probat contra. Tandem dat solutionem. ĩ. in §. *Quod ergo.*

q ¶*Quæritur.*] Hic depingitur 68.dis. in qua magister ostendit quid iuris sit de clericis qui ordinantur ab eis quos non constat esse episcopos:& quæ differentia sit inter episcopos & chorepiscopos [d],& quare chorepiscopi recesserunt ab aula domini. quarto ostendit, qui successerunt in loco apostolorum.

d Quia magister.s.dis. prox. in pr. fecerat mẽtionem de chorepis: ió de ipsis interserit ĩ hac dist. secundũ Hug.

SIcut.] CASVS.Ioan.archiepiscopus Rauennæ de duobus quæsiuit. Primo, vtrum sacerdotes semel consecrati essent iterum consecrandi. Et respondet quòd non: sicut non sunt rebaptizandi. Secundo, vtrum illi qui cum leui culpa sunt ordinati presbyteri,debeant deponi. Et respondet quòd non,sed eis debet pœniten tia imponi.

r ¶ *Sicut.*] Hoc ca.non facit ad propositum Grat. *quia hoc ca.loquitur de illis qui sunt ordinati à talibus quos constat esse episcopos:*& illud contra quod sequitur, *similiter male inducitur:*quia nullo modo est contrarium: & ita superficialis est argumentatio magistri.

s ¶*Consecratus.*]Prima q.1. si qs confugerit.contra. & 1.q.7.Daibertum.

Source : BIU Cujas

" Ordinatꝰ semel, an possit iterũ ordinari.

a Hæc fuit sñia H. & L. & hic videas qđ no. 15. q. vlt. in summa. & qđ q̃dã mortalia sint grauiora, q̃dã leuiora, hr̃ de conſ. dis. 3. đ pœnitentibus. Arc.

1 Anſ. l. 7. c. 110. Iuo p. 6 c. 117.

† *à quibus fuerint ordinati*] Orig.

" Sacramenta ñ p̃sumitur, excepto matrimonio.

" Baptizatũ se dicenti creditur.

bAl. 1. q. j. §. cũ honoris.

c In hoc pũcto videas qđ no. 3. q. 4 cõsanguine orũ. & ext. đ p̃sum. illud. ñ gl. sed qua re. & extr. q fil. sint legi. lator. in gl. sed vr. Arc.

" Baptizatꝰ vel ordinatus pluries, an plures recipiat characteres.

tum. contra. ibi dicitur, " quòd ordinatus male vel baptizatus, iterum ordinatur. Sed illud verum est, cum extra formam ecclesiæ est ordinatus vel baptizatus: aliàs secus. de conse. dis. 4. ostenditur. ver. fi. & c. quomodo.

a ¶ *Cum leui culpa.*] dicunt quidam, veniali: ar. 25. di. §. criminis. Alij leui[a], id est, mortali præeunte, non tamen permanente: nã peccauit, sed pœnituit. Sed qa post talem culpam le permisit promoueri, aliam culpã contraxit, cum qua p̃motus est: de qua hic loquitur. tu dic quòd promoueri potest cũ culpa existente & manente mortali, dum tamen leui. De huiusmodi culpis collige exempla 5. q. 4. 1 loco. 21. q. 4. c. vl. 18. di. c. vl. de conse. dis. 2. relatũ. Sed hic no. q̃ omnes concordantiæ istæ de promotis loquuntur. sed si enorme peccatũ tacuisset, secus esset, vt 50. di. ex pœnitentib. Io. nisi esset occultum peccatum, vt ext. de temp. ord. quę situm. nisi in homicidio, vt ibi. B.

ECONTRA. Casvs. Modo vult probare contrarium: scilicet, q̃ sunt consecrandi.

P *Resbyteri.*] casvs Quidam cum putarẽtur epi, quosdam presbyteros ordinauerunt: sed postea dubitabatur vtrum fuerint episcopi in veritate, aut nõ. vnde fuit quęsitum à Gregorio, vtrum illi sint iterum à ꝓprio episcopo ordinandi & consecrandi. Et respondetur q̃ sic, ex quo scilicet dubitabatur: si tamen sint bonæ vitæ, & eruditi i ministerio Christi, & in lege diuina.

b ¶ *Qui ordinãt.*] Vera littera est, ordinãt. ad † *lotione.* hoc facit 3. qu. 4. omnes quos.

c ¶ *Et consecrentur.*] Hic in dubio potius præsumitur non ordinatus quam ordinatus. similiter in dubio præsumitur potius non baptizatus quam baptizatus, vt de consec. dis. 4. paruulos. & in dubio potius p̃sumitur ecclesia non consecrata q̃ consecrata, vt de conse. dist. 1. solennitates. "Sed cum ita præsumitur in his sacramentis: quare in sacramento matrimonij potius præsumitur pro ipso, quam contra ipsum, vt 33. qu. 1. si quis acceperit? Resp. sine omni periculo est, si sacramenta illa iterentur. Sed periculum esset, si iudicaretur non esse matrimonium vbi est. Item quare nõ creditur hic verbo illius, qui se dicit ordinatum: " sicut creditur ei qui se dicit baptizatum, vt de conse. di. 4. placuit. & c. de infantibus? Resp. quia sola fides confert alicui sacramentum baptismi, vt ext. de presby. non bap. c. 2. sed sola fides non dat ordinem. ad hoc facit. 1. q. 1. c. spiritus sanctus[b]. §. ecce quãdoq;. Item licet in viuo p̃sumatur aliquis potius non baptizatus, tamen in mortuo præsumitur[c] potius baptizatus, vt de conse. dist. 4. si eos. supple vt suffragia ecclesiæ ei proficiant. 13. q. 2. non æstimemus. & c. animæ.

QVOD ERGO. Soluit Gratianus contrarietatem prædictam, dicens quòd illud c. sicut intelligitur de eo quem constabat esse episcopũ: & ideo non deberet reordinari ordinatus ab eo. Illud autem. c. presbyteri, intelligitur de eo quem non constabat fuisse episcopum: & ideo ab eo ordinati reordinãtur: qui si prius non fuerint ordinati, secunda ordinatione vere recipiunt ordines. si vero in prima ordinatione ordines receperunt, in secunda nihil recipiunt nisi solam vnctionem. Et hoc probat ad instar baptismi. & idem dicit esse faciendum de ecclesiis.

d ¶ *Non reiteratur.*] Hæc solutio est canonica. dixit tamen G. " q̃ si millies ordinatur presbyter, tot p̃sbyterales ordines recipit quot recipit sacerdotalia. Idem dicit de baptismo. aliter enim quomodo fieret iniuria sacramento, vt j. de conse. dist. 4. ostenditur. vel quomodo diceretur quis bis baptizari, vt j. de conſ. dist. 4. qui bis. & c.

iterum ordine non debet consecrari. Sed si quis forsitan cum leui culpa[a] ad sacerdotium venit, pro culpa pœnitentia indici debet, & tamen ordo seruari.

Contra Gregorius tertius ad Bonifacium episcopum, epistola 2. scribens testatur.

¶De presbyteris, qui ordinantur ab eis, quos constat episcopos non fuisse. C. II.

1 PResbyteri, quos ibidem reperisti, si incogniti fuerint illi, qui † ordinant[b], & dubium est eos episcopos fuisse, an non, qui eos ordinauerunt, si bonæ actionis, & catholici viri sunt, ipsi presbyteri, & in ministerio Christi, omnique lege sancta edocti, ab episcopo suo benedictionem presbyteratus suscipiant, & consecrentur[c]: & sic ministerio sacro fungantur.

Quòd ergo consecratus, in eodem ordine iterum consecrari prohibetur, de eo intelligendum est, qui consecratus est ab illo, quem certum erat consecrandi ius habere. Qui autem ab illo consecratur, quem non constat ius consecrandi habuisse, iterum consecrandus est: quia si ille consecrandi ius non habuit, iste ex olei effusione nil consecrationis accepit. Et quia in ipso ordine cõsecratus non erat, nunc quasi primum ad consecrationem veniens ab episcopo sacerdotalem benedictionem, & consecrationem consequitur. Si autem ius consecrandi habuit, in prima vnctione consecutus est consecrationem: in secunda vero non reiteratur[d] consecratio, sed sola vnctio: sicut, de quo dubium est, an sit baptizatus, vel non, debet baptizari, qui si prius baptizatus non fuerat, consequitur gratiam baptismi: si autem baptizatus erat, nihil accipit in secunda vnctione †: nec pertinet hoc ad reiterationem baptismi, sed ad cautelam salutis. Hoc & de ecclesiis consecrandis similiter obseruandum est.

eos. Item cum dicatur accedat verbum ad elementum, &c. 1. q. 1. de trahe. ergo quoties dicuntur verba illa, & apponitur elementum, fit nouum sacramentum[d]. Nam & sæpius sumit aliquis corpus Christi, & sæpius excommunicatur aliquis, & ex pluribus causis aliquis possidet rem aliquam, vt ff. de acq. pos. possideri. §. ex pluribus. Sed certe secundum hoc si centies aliquis contraheret cum aliqua, tot essent matrimonia, qđ falsum est. 31. q. 1. quo modo. Item posset secundum hoc deponi ab vno sacerdotio & retinere aliud. Dicas ergo quòd non iteratur nisi vnctio exterior, & sicut secunda manumissio nihil adiicit primæ, vt C. de manumiſ. vindi. l. 2. sic in sacramento. Vltima opinio verior est.

Vnde in Nicæno concilio legitur.

¶Non debet iterum consecrari ecclesia semel consecrata. C. III.

2 ECclesiis[e] semel consecratis Deo nõ iterum debet consecratio adhiberi, nisi aut ab igne exustæ, aut sanguinis effusione, aut cuiuscumq; semine[f] fuerint pollutæ: quia sicut infans à qualicumque sacerdote in nomine Patris, & Flij, & Spiritus sancti semel baptizatus, non debet iterum baptizari: ita nec locus Deo dicatus, est iterum consecrandus, nisi propter eas[g] causas, quas superius nominauimus: si tamẽ fidem sanctæ Trinitatis tenuerũt, qui eum consecrauerunt.

2 *Inter episcopos, & chorepiscopos*[h] *autem hæc est differentia, quòd episcopi non nisi in ciuitatibus, chorepiscopi etiam in vicis ordinari possunt: episcopi formatas*[i] *tribuũt, chorepiscopi non nisi commendatitias*[k], *& pacificas dare valent. Episcopi ius consecrandi habent, chorepiscopi tantum minores ordines tribuunt, leuiticam*[l] *autem, & sacerdotalem benedictionem non valent præstare. De his ita scribit Leo. I. ad episcopos Germaniæ, & Galliæ, epist. 86. al. 88.*

¶In quibus chorepiscopi ab episcopis differant. C. IIII.

3 QVamuis chorepiscopis, & presbyteris plurima[m] cũ episcopis ministeriorum communis sit dispensatio: quædam tamẽ auctoritate veteris legis, quædam nouellis, & ecclesiasticis regulis sibi prohibita nouerint: sicut est presbyterorum & diaconorum, aut virginum consecratio, sicut constitutio altaris, ac benedictio, in qua ponit differentiam inter episcopos & chorepiscopos. Ioan. de Fant.

Casvs. In hoc §. assignat Gratianus differentiam triplicem inter episcopos & chorepiscopos, quia episcopi ponuntur tantum in ciuitatibus, chorepiscopi in vicis. episcopi formatas tribuunt litteras, chorepiscopi commendatitias siue pacificas tantum. Item episcopi conferunt sacros ordines, chorepiscopi tantum minores.

h ¶ *Inter episcopos.*] Ponit tres differentias inter episcopos & chorepiscopos. "Isti autem chorepiscopi aliquid habebãt supra presbyteros, sed non bene determinat quid.

i ¶ *Formatas.*] " formatæ siue dimissoriæ dicuntur litteræ, quibus quis eximitur à iurisdictione sui episcopi, quæ olim cum solennitate magna fiebant, vt 73. distinct. cap. 1. Commendatitiæ siue pacificæ dicuntur, quæ dantur clerico viatori, quibus commendatur, vt pacifice possit exequi officium suum. Et licet Gratianus dicat, quòd chorepiscopi dare tales poterant, illud non credo[e], sed solus episcopus, vt de conse. distinct. 5, non oportet. 71. distinct. extraneo. Quod archidiaconus eas dare non possit, habes ext. de off. archid. significasti.

k ¶ *Commendatitias.*] arg. contra 71. dist. extraneo.

l ¶ *Leuiticam.*] nec subdiaconalẽ, nisi tãtum lectoratum, vt j. prox. dist. c. 1. in fi. Sed G. fuit deceptus ex ca. seq. vbi non dicitur nisi de duobus ordinibus tantum. Io. de Fan.

Q *Vamuis.*] Casvs. In hoc c. 10. enumerantur, quæ pertinent ad officium episcoporum, quæ chorepiscopi sibi vsurpare non debent, licet multa sint communia chorepiscoporum, & presbyterorum cum episcopis.

m ¶ *Plurima.*] quo ad minores ordines conferendos, quo ad prędicationem, quo ad confessionem: ita tamen, quòd non possit conferre nisi lectoratum, & inferiores, ostiariatum, & psalmistatum.

d Dicas q̃ sacramẽtadñr iterari quo ad opinionẽ, vel quo ad facti spẽciẽ. ar. C. de adult. eũ q. nã ibi scđm mr̃imoniũ nullũ est: & đt lex, q̃res mea non p̃t amplius esse mea. insti. đ act. §. sic ita que. ext. de fi. inst. inter dilectos. Ar. 2 De conse. dist. 1. c. ecclesiis.

e ¶ *Ecclesiis.*] quid iuris sit de hac materia, notaui de conse. di. 1. ecclesiis.

3 Iuo p. 6. c. 72. Anſ. l. 7. c. 122. Poly. l. 4. tit. 26.

f ¶ *Semine.*] fornicario. nam dicit G. quòd etiam in ecclesia vir vxori tenetur debitũ reddere, sed male. ar. ff. de solutio. quod dicimus.

g ¶ *Propter eas.*] adde alium casum de conse. dist. 1. si motum.

INTER EPISCOPOS. Hæc est secunda pars distinctionis,

" Chorepi aliqđ habebant vltra p̃sbyteros.

" Formatæ, siue dimissoriæ.

eEt bñ Io. đ Fan. & ita ẽ arg. q̃ chorep̃s ñ p̃t dare licẽtiam clericis, vel laicis, vt eãt ī peregrinationẽ, qa ñ p̃nt formatas dare, secũdũ L. & H.

Source : BIU Cujas

"Altaria aſi conſecrõnẽ erigi pñt.

a ¶*Erigere.*]in eccleſia conſecrata. "Nam ante conſecrationem licet presbyteris conſtituere altaria,ſed poſt non niſi de conſenſu epiſcopi,quod ſi fecerit,deponatur.arg.ĵ.de conſe.di.1.nullus preſbyter. hæc expoſitio eſt illius verbi,conſtitutio altaris.

b ¶*Fidelibus baptizatis.*] Hugo intelligit litteram ſic, baptizatis,ſc. extra eccleſiam,& redeuntib.ad eam, vt d conſe.diſt. 4.ab antiqua, quod poſtea ſequitur, de hæreticis intelligit in eccleſia baptizatis. Vel dic q idem reperitur ĩ ſeq. littera. Alij intelligũt de inſolenniter baptizatis in neceſſitate à patre vel à matre.30. q.1.ad limina. quibus poſtea epiſcopus in confirmatione debet ea conferre,quæ collata eis non fuerunt, vt hic.1.q.1.§.ecce.ſequens vero littera intelligitur de baptizatis non in neceſſitate, & ita non repetit idem[a].

† *baptizandis*]Orig.& Iuo.

†*ex hæreſi.*] Orig.

† *al.lxx.*

a Hoc dicit Lau. ſed lĩa hoc ſi patitur,q̃a aperte loquitur de hæreticis.Io.de F.

c ¶*Hæreticis.*] ĵ.de cõſe.diſt.4.quamuis.

d¶*Nec publice.*] quod ſolus epiſcopus põt. 50.di.in ea.niſi in neceſſitate, vt 26.q.6.c. vlt.& c.1.

HI VERO. Hæc eſt 3. pars diſt. in qua probat, q̃ chorepiſcopi receſſerunt ab aula. Io.de Fan.

1 Poly.ibid. Anſelm.l.7. c.123.

Casvs. dicitur in hoc §.q̃ chorepiſcopi epiſcoporum officia vſurpabant, & ordo eorũ eſt hodie extirpatus.

e¶*Vnde Damaſus.*]ſed tamen hũc Nicolaus eſt ſecutus, & ſic eſt contra di.50.ſtudeat. ſed iam tempore Nicolai aboleuerat conſtitutio Damaſi, vel fuerunt prohibiti,nõ quin eſſent, ſed ne eſſent vt prius.

†*al.lxxij.* *Horepiſcopi.* Casvs. Quæſitum fuit à Damaſo Papa, quare ordo chorepiſcoporum ſit hodie,p hibitus. Et reſp.propter duas rationes. Prima eſt:q̃a ſibi improbe vſurpabant officia epiſcoporum.Secunda eſt: quia tm̃ duos fuiſſe ordines legitur inter diſcipulos Chriſti,ſc.duodecim apoſtolorum, & ſeptuagintaduorum diſcipulorum. & cum non poſſit ratio reddi,vnde iſte tertius ordo proceſſerit,ideo merito extirpari debet. Et iſtud quod poſtea ſequitur, eſt pars c.vt dicit Hug. Alij tamen dicunt, quòd eſt §.Caſus patet per ſe.

†*al. enim*

f ¶*Vnde.*]id eſt,ex qua cauſa.

g ¶*Proceſſerit.*]quo ad talem præſumptionem.

h¶*Ignoramus.*]Sed nonne per totum orbem fuerunt chorepiſcopi, ergo præſumendum eſt, "quòd fuerunt ab apoſtolis vel conciliis inſtituti,vt 12.diſt.illa. Sed hic non negat illos ab apoſtolis inſtitutos,ſed cauſam inſtitutionis ignorat.Et eſt hic ar.quòd à quocumque auctore aliquid ſit inſtitutum,& quamtumcumque diu obtentum,ſi non ſubeſt cauſa,vel ſi oneroſum eſt,extirpandum eſt,vt 12. diſt.omnia.ĵ.de conſe.diſt.1.placuit.10.q.1.hanc. & 63.diſt.§.verũ. ext.de cẽſi.peruenit.

"Chorepiſcopi an fuerunt ab Apoſtolis inſtituti.

i ¶*Et quod ratione.*] inſtitutionis. Et eſt argumentum pro ratione reddenda[b], vt ext.de cenſi. peruenit. & C.de cod.l.pen.ff.ſol.matrimonium.

b Ad idem ext. de pſc. ſi qñ.vbi de hoc.& 23.q. 4.de tyriis.

QVOD AVTEM. Hæc eſt quarta pars diſt.in qua probat,quòd filij eccleſiæ poſſunt fieri patres:ſcilicet poſſunt fieri epiſcopi loco apoſtolorum.Io.de Fan.

c Vide Nic. Euerar. de loc.lega.ab Etymolog. col.vlt.

k ¶*Nomen non habent.*] arg.*Si re priueris,nec nomen* [c] *habere mereris.*32.qu.4.dicat.in fin.C.de fer.à nullo.argum.86.diſt.fratrem.16. quæſt.1.ſi cupis.

Vorum vices.] Casvs. Quæſitum fuit ab Vrbano quorum locũ epiſcopi hodie teneant in eccleſia,&quorũ vice fungantur.Et reſp.q̃ locum tenent apoſtolorum,&eorum vice funguntur.Et hoc probatur auctoritate Auguſtini dicentis, Pro patrib.tuis nati ſunt tibi filij,&c.quæ auctoritas durat vſq; in finem.

vel vnctio.Si quidẽ nec erigere [a] eis altaria, nec eccleſias, vel altaria cõſecrare licet,ne per impoſitionẽ manuum,fidelibus [b] baptizatis†,vel conuerſis hæreticis† [c] paracletũ Spiritum ſanctum tradere, nec chriſma conficere, nec chriſmate baptizatorum fontes ſignare,nec publice [d] quidẽ in Miſſa quemquam pœnitentem recõciliare, nec formatas cuilibet epiſtolas mittere. Hæc enim omnia illicita ſunt chorepiſcopis,qui ad exemplum, & formam lxxij. †diſcipulorũ eſſe noſcuntur,vel preſbyteris,qui eamdem geſtant figuram:quoniam quamquam conſecrationem habeant,põtificatus tamen apicem non habent.

3 Hi vero propter inſolentiam ſuam, qua officia epiſcoporum ſibi vſurpabant,ab eccleſia hodie prohibiti ſunt.

Vnde Damaſus [c] *Papa ait ad epiſcopos Africæ,epiſt.4.*

¶Ordo chorepiſcoporum à ſacra ſede reprobatur. C. V.

1 CHorepiſcopi tam ab hac ſacra ſede, quàm à totius orbis fuerant epiſcopis prohibiti. Nimis ergo eorum inſtitutio improba, nimis eſt praua, quia vt hi de ſummo ſacerdotis miniſterio aliquid præſumant,omni auctoritate caret.*& infra.*Nã non amplius quàm duos ordines inter diſcipulos Domini eſſe cognouimus, id eſt duodecim Apoſtolorum,& ſeptuaginta† diſcipulorum. Vnde [f] iſte tertius proceſſerit [g],funditus ignoram[9] [h]. Et quod ratione [i] caret,extirpari neceſſe eſt.4¶Quòd autem†epiſcopi non ſint,qui minus, quàm à tribus ſunt ordinati epiſcopis, omnibus patet:quoniã vt bene noſtis,prohibitum à ſanctis eſt patribus,vt qui ab vno,vel à duobus ſunt ordinati epiſcopis, nec nominentur epiſcopi. Si nomen non habent [k], qualiter officium habebunt?

Item Vrbanus ſecundus.

¶Apoſtolorum in eccleſia locum epiſcopi teneant. C. VI.

QVorum vices [l] in eccleſia habeant epiſcopi, & quis eis hanc dignitatem dare debeat, ſanctus Auguſtinus oſtendit, inquiẽs[Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij. Quid eſt pro patribus tuis nati ſunt tibi filij? Patres miſſi ſunt Apoſtoli:pro Apoſtolis filij nati ſunt tibi.conſtituti ſunt epiſcopi.Hodie enim epiſcopi,qui ſunt per totum mundum, vnde nati ſunt?Ipſa eccleſia[m] patres [n] illos appellat, ipſa illos genuit [o],& ipſa illos [p] conſtituit in ſedibus patrum. Non ergo te putes deſertam,quia non vides Petrum,quia non vides Paulum: quia non vides illos, per quos ¶ nata es [r]. de prole tua tibi creuit paternitas. Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij,conſtitues eos principes ſuper omnem terram.] & infra. [Filios genuit eccleſia,conſtituit eos pro patribus ſuis principes ſuper omnem terram.]

l ¶ *Quorum vices.*] ĵ. 12.q.1. videntes.ĩ.diſ. 21.in nouo.

m ¶ *Eccleſia.*] "ergo eſt eccleſia mater &filia. Item eccleſia quãdoque dicitur vxor.7. q.1.ſicut. & 21.q.2.ſicut.quandoq; mater. 12.q.2. qui abſtulerit. quandoque dicitur filia, vt de conſe. diſ.1. eccleſia. nam catholicorum collectio, quæ eſt eccleſia, per epiſcoporum prædicationem generatur,vt 23. q.4.recurrat. Item eccleſia etiã dicitur locus vbi Deum timentes veniam poſtulãt. in Auth.vt liceat ma. & auiæ. §. quia vero. col.8.

"Eccleſia ẽ mater,vxor & filia.

Pſal.44.

n ¶*Patres.*] quia eam ꝓtegũt,& defendũt.

o ¶*Genuit.*] per baptiſmum.&ita eccleſię filiꝰ datur ei curator, q̃ etiam lex dicit. ff.đ tu.&cur.datis ab his. l. is qui. dic vt notatur 12.q.1.c.vlt.

p ¶*Illos.*] "in hoc cõparatur patri epiſcopus, & eccleſia filio: quia ſicut filius non poteſt ſine auctoritate patris litigare, vt C.de bo. quæ li.l.vlt. ſic eccleſia ſine auctoritate prælati, vt ext. de iud.cauſam. & 16. q.1.monachi.Item ſicut filius non conuenitur,ſed pater nomine filij, vt C.de bon. ma.l.1. C.de an.exce. l.1.ſic ipſe prælatꝰ eſt conueniendus, nõ eccleſia, niſi negotia eccleſiæ diſtincta ſint à negotiis prælati, vt ext.đ reſc.c.edoceri. q ¶*Per quos.*] per eos pullulauit, & creuit, cum nulla eſſet tunc temporis.

"Eps patri, & eccleſia filio compatur.

2 Iuo par.5. c.376.

r ¶*Nata es.*]id eſt, augmentata.

DISTINCTIO LXIX.

1 p

Onſura vero [s] *clerici de manu abbatis ſuſcipi poteſt, ſi eidem abbati manus impoſitio ab epiſcopo facta noſcatur.*

Vnde in ſeptima ſynodo c.14.legitur.

¶Abbates,quibus ab epiſcopo manus imponitur,aliquos tonſurare poſſunt. C. I.

2 QVoniam videmus ſine manus impoſitiõe à paruula ætate tonſurã [s] cleri quoſdã accipientes,nondumque ab epiſcopo

*Onſura.*hæc di.diuiditur in tres part. Secũda ibi, *Lectoris.*Tertia ibi,*Simili modo.*Io.de Fan.

Casvs.Hic intitulatur 69.diſt.in qua oſtendit,quòd non ſolum epiſcopi poſſunt conferre minores ordines, ſed etiam abbates in propriis monaſteriis poſſunt conferre lectoratum : quibus abbatib.ab epiſcopo manus impoſitio facta eſt.

s ¶ *Tonſura vero.*] in hac 69. diſtinct. tractat de collatione minorum ordinum vſque ad lectoratum. "Et nomine tonſuræ, accipe hic tres minores ordines, pſalmiſtatum, oſtiariatum, & lectoratum. & hoc licet abbati tantum in ſuo monaſterio : exorciſtam tamen facere vel acolythum non licet. *infrà ead.* cap.vlt.

"Tonſura q̃nque tres ordines cõprehendit.

Q Voniam.] Hoc capitulum diuiditur in duas partes. *In prima parte prohibetur, ne aliquis ſuper pulpito in eccleſia vel monaſterio legat epiſtolam, vel lectionem, niſi primo fuerit ordinatus, & tonſuram habeat ad modum clerici. In ſecunda parte dicitur, quòd abbates & ſacerdotes, quibus ab epiſcopo manus imponitur iuxta morem præficiendorum abbatum conferre poſſunt in ſuis monaſteriis lectoratum. Idem licebat quondam chorepiſcopis. Et nota quòd legere epiſtolam pertinet ad ſubdiaconum, legere lectiones ad lectorem* pertinet.

t ¶ *Tonſuram.*] id eſt coronam. nam aliam tonſuram poſſet femina dare.

a ¶*Lecto*

Source : BIU Cujas

manus impositione percepta super ambonem irregulariter in collecta legentes, præcipimus amodo id minime fieri. Idipsum quoque obseruandum est etiam inter monachos. ¶ 2 Lectoris [a] autem manus impositione† [b] licentia est abbati solummõ in proprio monasterio [c] faciendi, si dumtaxat ei dem abbati manus impositio [d] facta noscatur ab episcopo, [secundum† morem [e] præficiendorum Abbatum,] dum constet illum esse presbyterum. ¶ Simili etiam modo secundum antiquam consuetudinem chorepiscopos præceptione [f] oportet episcopi promouere lectores.

a Hæc fuit snia H. & L. q dñt idem quod prox. sequitur.

b Credo Angel. Clauas. ver. ordo. 2. §. 1. sp reqũri iurisdõnequasi epa lẽ i oi ordinecõferẽdo cum cõtingat. Io. Ego non credo, q̃ possint cõferre tales ordines abbates, nisi lectoratum, vt vr̃ dicere hoc c. & decr. cum cõtingat. Si autem esset sacerdos abbas, posset etiam cõferre psalmi statum, vt 23. di. Psalmista. quia psalmistatũ dat simplex sacerdos, vt 23. d. psalmista.

† *al. impositionem.*

b ¶ *Manus impositione.*] s. 23. di. subdiaconus. contra [c].

† *Hæc non sunt in græco canone.*

c Hoc c. nõ obstat, quia hic loquit̃ d impositiõe manus ordinaria, sz cõtrariũ d cõsecratoria, scdm Hu. & idem sentit Gof. ext. de ẽcta. & qual. cum contingat, Arch.

† *al. prouecti*

c ¶ *Monasterio.*] Sed & monachos alteri⁹ monasterij p̃t ordinare, si inuitatus fuit. 9. qu. 2. Lugdunensis.

d ¶ *Impositio.*] quæ nõ est nisi benedictio, vt 1. q. 1. manus.

e ¶ *Secũdum morem.*] De quo habes 12. q. 2. alienationes. nec hoc postulabit à superiore, nã sufficit semel à iure concedi. ff. de cõdi. inst. l. quę sub conditione. §. fi.

f ¶ *Præceptione.*] generali: ar. 16. q. 1. cunctis. 64. dist. ordinatiões. & 75. dist. ordinationes.

NOn oportet.] Casvs. dicitur hic, q̃ non debent exorcizare in ecclesiis vel ĩ domib. priuatorum, q nõ sunt ab episcopis consecrati. Et nota q̃ vnum vel duo neque, superabundant.

g ¶ *Exorcizare.*] i. legere exorcismos.

h ¶ *Promoti.*] ad ordinem exorcistæ.

DISTINCTIO LXX.

A episcopis [k] alterius [l] ciuitatis clericus ordinari non poterit, nec etiam à proprio [m] absolute ordinandus est: absoluta enim ordinatio Chalcedonensi concilio prohibetur, & vacuam habere manus impositionem præcipitur: in quo sic statutum est canone 6.

¶ Nemo ordinandus est absolute. C. I.

i ¶ *In domibus.*] i. in ecclesiis non sacratis. Superfluunt duo neq;. Io.

A episcopis.] Casvs. Supra ostensum est, q̃ clerici sunt à proprio episcopo ordinandi. nunc autem vult ostendere Gratianus q̃ nullus episcopus debet ordinare clericum alterius sine eius licentia: quod ostendit. j. 71. di. Et ostendit q̃ nullus debet ordinari sine titulo: & si ordinetur, irrita erit talis ordinatio quo ad executionem: quòd ostẽdit in hac 70. dist. c. 1. & 2. Ioan. de Fan.

k ¶ *Ab episcopis.*] Hic depingitur 70. di. Quia dixerat presbyteros & reliquos clericos ab episcopo debere ordinari, inde sumpta occasione ostẽdit, quòd nullus ordinandus est sine titulo, i. sine ecclesia vel ecclesiastico beneficio. "& si fuerit ordinatus, debet deponi tã in iniuriam ordinantis quàm ordinati: quia permisit se sic promoueri. 16. q. 7. decernimus. 21. q. 2. c. 1. sed quoniam episcopi hanc pœnam nullam reputabant, hodie prouisum est, vt remaneant promoti, & episcopus vel etiam eius successor eis prouideat. ext. de prẽb. episcopus, ext. e. tit. cum secundum.

" Ordinat⁹ sine titulo deponi dz.

l ¶ *Alterius.*] hoc exequitur in dist. sequenti.

m ¶ *A proprio.*] hoc exequitur in ista dist. &c.

Neminem.] Casvs. Statutum fuit in Nicæno concilio, vt nullus epus ordinet aliquem clericum sine certo titulo alicui⁹ ecclesię in ciuitate vel extra ciuitatem. & si ordinauerit aliquem clericũ sine titulo, in opprobrium ordinantis officij executione carebit.

n ¶ *Neminem.*] etiam in minorib. ordinib. non debet ordinari. ar. 12. q. 1. videntes. 32. dist. si qui vero. cum enim habeat officium in ecclesia, ergo & beneficium debet habere. ext. de præb. dilectus. extr. de fil. presby. propositum. ne dicatur: "Mendicat in plateis infelix clericus, vt 93. dist. diaconi.

" Clericus infelix efurit ĩ plateis.

o ¶ *Absolute.*] id est, sine titulo,

p ¶ *Ciuitatis.*] hoc ideo dixit, "quia potius est præsentandus clericus qui est de ciuitate quàm extraneus, vt j. dist. prox. hortamur. C. de epis. & cle. in ecclesiis.

" Clericus ciuitatensis ẽ extraneo pferendus.

q ¶ *Siue possessionibus.*] idest, si ordinatur ad titulum patrimonij sui, vt ext. de præb. c. tui. Vel hoc ideo dicit, quia potius sunt illi clerici instituendi, de quorum bonis fundad est ecclesia, vt ext. de rescrip. cum adeo,

d Fundata, idẽ Arc. prę pos. hic vide Koc. Cur. d iur. pat. ver. honorificũ, q. 18.

r ¶ *In martyrio.*] Vbi sunt reliquiæ martyrum. vel loquitur de regulari ecclesia. Colligitur etiam hic ex eo, quòd dicit, siue possessio-

nis, arg. quòd si quis habet patrimonium sufficiens, ordinari potest sine titulo. ext. de præb. episcopus.

s ¶ *Vacuam.*] quo ad executionem.

t ¶ *Ad iniuriam.*] & etiam suum delictum: quia se sic permisit promoueri, aliàs alterius odio non debet alius prægrauari. C. de inoff. test. si quis in suo. ext. de his quæ fi. à maio. par. cap. c. q̃siuit. in fi.

Sanctorũ.] Casvs. In hoc c. quinque per concilium Vrbani statuuntur. Primũ est, vt ordinatio sine titulo facta irrita habeatur. Secundum est, vt clericus perpetuo p̃seueret in ecclesia in qua est intitulat⁹. tertium est, vt clericus ñ intituletur in duabus ecclesiis: quia licet ex dispensatione episcopi clericus possit duabus ecclesiis prę̃sidere, canonicus tñ prębendarius in duab. ecclesiis esse nõ potest. Quartum est, vt præpositus maioris eccle siæ curam habeat de ecclesiis pauperib. q̃ clericos suos sustẽtare non possunt. Quintum est, vt præter nouem prefatiões decima dicatur, quæ incipit: Aequũ & salutare.

1 Anſ. l. 7. c. 105. Pol. l. 2. tit. 31. Burc. l. 2. c. 6. Iuo p. 6. c. 26. Pan. l. 3. c. 27

v ¶ *Perpetuo.*] i. dũ viuit [e]. ff. p̃ sol. l. 1. filius enim non debet esse tẽporalis nec hæres. ff. de adop. quæsitũ [f]. & inst. de hær. inst. §. hæres.

e Add̃ qd p priedicatur ppetuũ, & qd æternũ, not. in l. eũ debere colũnã. ff. de ser. vrb. pd. 2 S. Antoninus par. 2. c. 1. §. 22.

f Aliàs incipit, si tibi.

x ¶ *In duabus.*] Qui enim titulum habet in vna ecclesia, si recipit secundam ecclesiam vel præbendam pro titulo, perdit primã, vt ext. de cõcess. præb. & eccl. non vacan. literas. sed si recipit ipsam quasi beneficium, & quasi commendatam siue stipendium, tũc secus: & tunc non est canonicus secundæ præbendæ, nec cum eis potest eligere. Si quæras quare canon iste permittit epo dispensare in ecclesiis, & non in p̃bendis, dico q̃ eque potest dispẽsare in prębendis sicut in ecclesiis, dummodo sint de eodem episcopatu. Est ergo hæc veritas, q̃ de iure communi non potest quis habere duas ecclesias vel præbẽdas in eodem episcopatu vel in diuersis, nisi in casib. notatis 21. qu. 1. in summa. " Sed numquid hodie beneficium huius canonis est sublatum episcopis per illam nouam constitutionem, de multa, in tit. de præb. ex eo q̃ dicitur ibi, per sedem apostolicam poterit dispensari [g]? Dico q̃ non: sed tantum vaga & indiscreta dispensatio est ablata ab eis non probabilis: sicut per remotionẽ appellationis non remouetur necessaria appellatio vel probabilis, ext. de ap. pastoralis. sic cum Dominus prohibuit iurare, non prohibuit iuramentum necessarium, sed temerarium, vt 22. q. 1. ca. ita. sic cum Dominus prohibuit vxorem separari à viro, intelligendum est tãtum de illa separatione, quę fit sine ratione, vt 33. q. 2. quos Deus. "Si obiicias, q̃ punitur episcopus, qui pmittit ipsum habere prius stipendium, vt ibidem dicitur ext. de præb. quia in tantum. de cler. non resid. quia nonnulli. ergo dispensare non potest. Non sequitur: quia episcopus punitur qui ordinat clericum cõcubinarium, vt 51. di. qui in aliquo. & tantum cum ipso dispensare potest: sed ideo punitur, quia indiscrete dispensat. Si obiicis quod dicitur ibi per sedẽ apostolicam; ergo non potest per alium, non sequitur: quia eodem modo decretum dicit q̃ ordinationes eporum faciẽdæ sunt auctoritate apostol. 64. di. ordinationes. & tamen propria auctoritate fieri possunt. Sic etiam alibi dicitur, q̃ quilibet presbyter p̃t & debet baptizare vel celebrare de licentia episcopi, vt 16. q. 1. cunctis. & tamen suo iure potest baptizare: sed ideo dicit hoc, quòd eius auctoritate saltem generali debeat fieri dispensatio. Vel dic quòd tunc solus Papa dispensat, cum quis diuersa beneficia in diuersis episcopatibus vult habere propter repugnantiam quæ ex hoc proueniret: quia nemo duobus dominis potest seruire [h], vt 21. quæstio. 1. capit. 1. Ioan. Hæc glossa nihil valet: quia Papa tantum dispensat circa plures ecclesias habentes curam animarum, & plures dignitates, vt expresse dicit decret. de multa. sed circa plura beneficia simplicia non videtur episcopo dispensare prohibitum.

" Epi vtrũ vtrũ hodie possint circa bñficiorũ pluralitatẽ dispẽsare g Sed nũqd in casu poterit legat⁹ cardinalis? Dicit Roffr. bene, q̃ curia tz q̃ nõ: qa hoc spãliter sedi apost. reseruatur & hoc ipse not. in suo libello iuris can. B. "An plures p̃bẽdæ possint alicui cõferri. in ta princi. §. sed. qđ dcm est, &c. Arc. hDe hoc ẽt no. 21. q. 2. c. 1. & idẽ sentit H. e. cau. q. 1. in pr. & Gof. & Vin. ext. de p̃b. đ multa. Arc.

x ¶ *In duabus.*] Nec iure ciuili quis in duob. collegiis potest connumerari

Source : BIU Cujas

merari. ff.de col.j.l.1.§.1.nec duas militias habere. C.q mil.nō poſ. l.1.§.in poſterū.nec duos honores.ff. ad mun.libertus. §.pſcriptio.
a ¶*Diuerſis.*]non conuentualib.cum enim nec canonicus in diuerſis conuentualib. eſſe poſſit, ergo multo magis nec prælatus,ita ꝙ ſit in eis canonicus.
b ¶ *Cura.*]12.q.2.bonæ rei.Lau.
c ¶*Præpoſito.*]i.epiſcopo, qui eſt ordinator in cunctis, vt in cōtrario hic ſignato. 25.di. c.1.Vel dic ꝓpoſito,i. archidiacono.ar.ext. de ver.ſi.quamuis. & ſic nec illud erit contrarium.
d ¶*Tam de poſſeſſionibus.*] Ar.pro capel.vt decimæ debitæ maiori eccleſię ſic communicentur illis. Ar.cōtra 12. q.1. videntes[a]. 1.q.1.c.1.
e ¶*Prouideat.*]vt dentur vni,vel ſimul vnimantur, vt 10. q.3.vnio. de cōſ.di.1.c.2.& ext. de præb.expoſuiſti.
f ¶*Nouem.*] de conſe. diſt.1.inuenimus.

a Et 16.q.1. qcūq;.vbi đ hoc. ext.de ꝓſcr. ex trāſmiſſa. vbi đ hoc.Arc.

DE *clericis.* Casvs. Hic ponitur 71. di. in qua oſtendit Gratian. ꝙclericus vnius epiſcopi nō eſt ab alio epiſcopo ordinādus, vel in eccleſia recipiendus ſine licētia & litteris ſui epi: alioquin irrita erit ordinatio &receptio, niſi cauſa hoſtilitatis fuerit ab eccleſia ſua eiectus clericus: quia tunc dum durat hoſtilitas,recipi poteſt,vt 7.q.1.paſtoralis.Io.de Fan.
g ¶ *De clericis vero.*] In hac di.71. oſtendit Gratian.ꝙclericus vnius epiſcopi non eſt ab alio ordinādus epiſcopo,vel i aliqua eccleſia inſtituendus ſine litteris ſui epiſcopi. qđ ſi factū fuerit, irritabitur, niſi hoſtilitatis cauſa clericus exularet.j.e. clericos.

C.19. ILlud.] casvs. Quidam epiſcopi ordinabant & recipiebāt in ſuis eccleſiis aliorum epiſcoporū clericos,eis irreqſitis: vnde cōtentiones & diſcordiæ naſcebātur: & ideo ſtatutum fuit in concilio Sardicen. ne hoc decetero fieret, niſi cū licentia ſuorū epiſcoporū: alioquin irrita erit talis ordinatio. Duo ſequentia c. plana ſunt, quæ fere idem dicūt cum iſto.

"Cōitas diſcordiāparit
b Ex iſta gl. infertur, ꝙ ratihabitio retrahitur. Cōcor. tex. in l.vero. §. ſed & ſi. & ibi Bar. ff.đ ſol. & l.obſeruaſ. §.fi. ff.đ of.pcō.
c Dicit ibi Lau. ſufficere facere vt canonicū, ñ vt ꝑlatū.

quem titulari non liceat,ſed vnuſquiſque in qua titulatus eſt,in ea tantum canonicus habeatur. Licet enim epiſcopi diſpoſitione vnus diuerſis [a] præeſſe poſſit eccleſiis, canonicus tamen præbendarius,niſi vnius eccleſiæ,in qua cō ſcriptus eſt, eſſe non debet. ¶Si quæ tamen capellæ ſunt,quæ ſuis reditibus clericos ſubſtentare nō poſſunt, ea cura [b] ac diſpoſitio ꝓpoſito [c] maioris eccleſiæ, cui capellæ ſubditæ eſſe videntur,immineat, & tam de poſſeſſionibus [d], quàm de eccleſiaſticis capellarū officiis ipſe prouideat [e].

In eodem etiam concilio antiquis nouem[f] *præfationibus decima addita eſt, quæ ita ſe habet*[*Aequum,& ſalutare,et te in ven.vel aſſumptione Beatæ Mariæ collaudare, benedi.& prædi. quæ, & vnigenitum tuum S.S. obumb.concep.& virginitatis gloria permanente lumen æter.mundo effudit,Ieſum Chriſtum dominum noſtrum.*]

DISTINCTIO LXXI.

E clericis vero g *non ordinandis ab epiſcopo alterius ciuitatis, in Sardicenſi concilio, cap.* 18.& 19 *ſtatutum eſt, in quo Ianuarius epiſcopus dixiſſe legitur.*

¶Clerici ab epiſcopo alterius ciuitatis non ordinentur. C. I.

ILlud quoque ſanctitas veſtra ſtatuat, vt nulli epiſcopo liceat alterius ciuitatis eccleſiaſticum hominē [A] ſolicitare, & in ſua diœceſi clericum ordinare. Vniuerſi dixerunt,Placet:quia ex his contentionibus [h] ſolent naſci diſcordię:& ideo prohibet omnium ſententia,ne quis hoc facere audeat. ¶Oſius epiſcopus dixit. Et hoc vniuerſi conſtituimus,vt qui cumque ex alia parochia voluerit alienum miniſtrum ſine conſenſu epiſcopi ipſius, & ſine voluntate [i] ordinare,non ſit rata ordinatio [k] eius.

A ¶Hominem.] *In concilio latino legitur*:ecclęſiaſticum miniſtrum ſolicitare,& in ſuis parochiis clericum,&c. *Infra ead.c.primatus. (vbi huius canonis ſententia videtur referri)legitur*, vt nemo alterius plebis homi
h ¶ *Contentionibus.*] "Nam communitas mater diſcordiæ eſt. ff.de lega.2.cum pater.§. dulciſſimis.
i ¶ *Et ſine voluntate.*] Argum.expreſſum ad id quod dixi.7. quæſt.1. placuit.
k ¶*Ordinatio.*]niſi poſtea ratum haberet ſuus epiſcopus [b], vt 63.di. Salonitanæ.
l DE *aliena.*]¶*Exoratus.*] Sed numquid ſufficeret vt diſſimularet [c]? Non, vt 85.diſ.Florentinum.& 63.di.litteras.vt no.j.7. q.1.c.placuit.
m SI *quis auſus.*] ¶*Conſenſum.*] Ergo cum conſenſu eius poterit. C.de ſacr.ſan.ecc.qui ſub prætextu. & expreſſo conſenſu nō tacito.ff.de proc.filiusfamil.§.inuitus.

C *Lericos.*]Casvs.Quæſitum fuit in Chalcedo.concilio,vtrum epō liceat ordinare in ſua ciuitate clericos alterius ciuitatis? Et diffinitum eſt ꝙnon:ſed vnuſquiſq; clericus perſeueret in ea eccleſia in qua ab initio conſueuit:exceptis illis,qui cauſa hoſtilitatis & neceſſitatis ſuas eccleſias perdiderūt & ciuitates.& quicumque nem vſurpet.*Græce autem caput iſtud,quod in latino decimumoctauum eſt,non habetur.*

*Item Innocentius ad Victricium Rothomagenſem epiſcopum,epiſt.*2.*c.*7.

¶De eodem. C. II.

1 DE aliena eccleſia ordinare clericum nullus ꝑſumat†, niſi eius epiſcopus precibus exoratus [l] concedere voluerit.

Item ex Nicæno concilio,c. 16.*in fine.*

¶Qui ſine epiſcopi conſenſu ordinatur,irrita ſit eius ordinatio. C. III.

2 SI quis auſus fuerit aliquem, qui ad alterū pertinet,in ſua eccleſia ordinare,cum nō habeat conſenſum [m] illius epiſcopi,à quo receſſit cleric⁹, irrita ſit huiuſmodi ordinatio.

*Item ex concilio Chalcedonenſi,c.*20.

¶Clerius vnius eccleſiæ in alia non ordinetur. C. IIII.

3 CLericos in ſuis eccleſiis cōſtitutos,ſicut iam diffiniuimus,non liceat in alterius ciuitatis eccleſiis ordinari:ſed quiſcāt [n] in ea, in qua ab initio miniſtrare meruerunt:exceptis illis, qui propriis ciuitates perdiderunt, & ex neceſſitate [o] ad alias eccleſias migrauerunt.Si vero quicumque epiſcopus poſt definitionem iſtam ad alium epiſcopum pertinētem clericum ſuſceperit, placuit ſanctæ ſynodo,& eum, qui ſuſcepit, &eum,qui ſuſceptus eſt tamdiu [p] excommunicatos manere, quam diu ipſe cleric⁹ reuertatur ad propriam eccleſiam.

Item Gregorius Fortunato epiſcopo Neapolitano,l. 5.*ep.*11.*ſeu c.* 111.

¶Apoſtolica permiſſione vnius eccleſiæ clericus in altera valeat ordinari. C. V.

4 FRaternitatem tuam à nobis petiſſe recolimus,vt Gratianum eccleſiæ Benafranæ diaconum tuæ concederemus eccleſiæ cardinandum [B]. Et quoniam nec epiſcopum, cui obſecundare, nec propriam habet eccleſiam, hoſte ſcilicet prohibente, quo ſuum debeat miniſterium exhibere, petitionem tuam non præuidimus differendam. Idcirco ſcriptis tibi præſentibus eum neceſſario duximus concedendum vſurpet.

n ¶*Sed quieſcant.*]niſi vocentur,& eligantur ad alias eccleſias. tūc.n.auctoritate maiores poſſunt trāſire ad alias,vt 7.q.1.epiſcopus de loco.
o ¶*Ex neceſſitate.*]ſed pone ꝙ presbyter amiſit eccleſiā ſuam, eps ciuitatem ſuam: tamen remanet in aliqua parte ſui epiſcopatus: "nūquid clericus recedet,quo voluerit ſine litterisepi? Dicunt quidā ꝙ non. nam adhuc prælatus remanet amiſſę eccleſiæ. Alij dicūt contrarium,vt dixi 7.q.1.paſtoralis. Sed verior ē ratio prior:quia epiſcopus adhuc non deſinit eſſe ſuus prælatus: qa non tm̄ ratione beneficij, ſed etiā ratione ordinis eſt ꝑlatus ſuus. Alij dicūt in pendenti eſſe vtrū ſit prælatus.nā ſi poſt ea liberatur eccleſia, remanet eccleſiæ prę latus.alias non.7.q.1. paſtoralis. Et arguitur ad hoc ext.de cle. non reſid. fraternitati [d]. Item pone ꝙ eps dat ei licentiam tranſeundi ad alium epiſcopatum ſub ea conditione, vt ſi redierit prior eccleſia ad libertatē, redeat ad eam: nunquid eps interim eſt prælatus eius?Sic: non tamen poteſt eū excommunicare niſi forte eccleſia liberata non velit redire.licet.n.interim ſit eius prælatus, ligatam tamen habet executionem.Item ſi ad aliam eccleſiam vellet eum reuocare, non poſſet niſi ad ſuam, ex quo ei licētiam dedit: niſi ei ſub hac cōditione licentiam dediſſet, vt poſſet eum quandocumq; vellet reuocare. Item ſi totus epiſcopat⁹ occupatus eſt à Saracenis: nunquid remanēt clerici iſtius epiſcopi, cum omnes ſint in epiſcopatu alterius?Dico ꝙ remanēt, ſed non habēt iuriſdictionem liberam in eos.Item nūquid poſſunt eos vicini epi recipere ſine litteris eius?Sic:ipſe tamen ſi epiſcopatus eius eſſet liberatus,poſſet eos reuocare,etiam ſi eis licentiam dediſſet: niſi forte licentiando eos abſolueret. *Vel dic* quòd prior definit eſſe prælatus ipſorum, vt no.7.q.1.*paſtoralis.*
p ¶*Tamdiu.*]j.21.q.4.epiſcopi.Arg.j.7.q.2.c.2.&c.

1 Pann. l.3. c.64. †*al.vſurpet.*

2 Burc.l.1.c. 109.Iuo p.5 c.11. ex alia verſione. "Clerici an obedire teneātur epō q ciuitatē ſuā amiſit.

3 Anſ.l.6.c. 125. & l.7.c. 109.Iuo p.6 c.361.

d Ad idē 7. q.j.paſtoraſeundi ad alium epiſcopatum ſub ea conditione, vt ſi redierit prior eccleſia ad libertatē, redeat ad eam: de.Sed arg. cōtra C. de ſen.paſ. l.vltim.Arc.

4 Io.diac.l.3 c.20.Pol.l.1 tit.7.Anſel. l.7.c.80.

Fraternitatem.]Casvs.In eccleſia Benafrana erat quidam diaconus nomine Gratianus: quem Fortunatus epiſcopus volebat in ſua eccleſia ordinare: & eum propter hoc poſtulauit à Papa. & quia in eccleſia Benafrana non erat epiſcopus hoſtilitate faciente à quo peti poſſet diaconus ille:Papa eum ſibi ſine mora conceſſit.

a ¶*Hab*

Source : BIU Cujas

a ¶*Habituro.*]absolute ponitur sine verbo.63.dist. Agatho.

b ¶*Licentiam.*] "Sed nũquid capitulum dum ecclesia vacat posset ipsum licentiare? Non: quia quædam alienatio est,quæ non potest fieri vacante ecclesia.12.q.2.si qua.de hac materia habes 24.di.c.2. Io.Sed quid si ecclesia habet visitatorem[a]? Videtur q̃ iste possit alienare, vt inst.de cu. §.vl.nam auctoritate metropolitani debet cõstitui visitator. Sed videtur contra quod dicit lex:quia ad ea q̃ solemnitatẽ iuris desiderant,tutore opus est.ff.de consen.& auct̃o.præst. l.curatorẽ. vnde non credo hæc fieri posse per visitatorem,cum solennitatem exigant.10.qu.2. hoc ius.Ioan.

dum, habituro [a] licentiam [b] diaconum illum, nostra interueniente auctoritate, ecclesiæ tuæ, Deo propitio,constituere cardinalem.

PRimatus.]Casvs. Episcopus Vegeselitanus surrexit in concilio Carthag. & suggessit concilio, vt statueret ne aliquis episcopus vsurparet clericũ vel parochianũ alterius,nec apud se retineret sine alterius episcopi licẽtia: cuius dictum Gratus episcopus approbauit: & per concilium Sardicen.cõfirmauit, & auctorizauit. Sequens c.patet.

c ¶*Sine litteris.*]j.px. di.c.2. & 3.& j.76.di. c.vl.& s.c.proxi.& s. 61.di.Osius.& 85.dist. Florentinum. in fi. & s.63.dist.litteras.

c¶*Sine litteris.*]credere tamen & testes sufficere. C.de fi.inst. in exercendis. & ext. de cle.pere.tuæ.Lau.

d ¶ *Obtineat.*] "Sed nonne extraneus episcopus potest ordinare laicum de alterius episcopatu, cum laicus possit transferre domicilium quo voluerit,Dico q̃ sic:sed domicilio non translato non potest eum ordinare:sicut nec alia sacramenta ab extraneo recipere possit,vt de pœ.di.6.placuit.de consc.di.2.tribus. nec peregrinari potest laicus sine licẽtia episcopi. de cons. dist.5.non oportet.

e¶*Eius episcopi.*]sicC. de of.ma.mi. milites. vbi dicitur,q̃ sine licẽtia Imperatoris,&c.

f ¶ *A collega.suo.*]Sed pone q̃ eum cõcedat: vbi dicitur iste habere domicilium?Dic q̃ si vtrũq; beneficium retinet, vtrobique[b]. ff.ad mun.l.Labeo.& l.assumptio. §.à viris prudentibus.

g ¶ *Commendatitius.*]j.de consc.dist.2.tribus.ext.de cle.pereg.c.tuæ.& 20.q.vl.& 19.q.2.duæ.& C.de epis.& cle.si qua.

"Laicus an possit ordinari à non suo epo.

2 Ex isto text. infertur q̃ lr̃æ epi sunt authẽticæ: cũ (vt hic) faciant fidẽ.Cõcor. in l.mo numẽtorũ. & ibi gl. & Bal. Pe. & Bellap. & Cyn. in l. si qua p̃ calũniam. C.de epi.& cle.

† *ordinet.*] Orig.

3Burc.l.2.c. 139,Anf.l.7. c.162. Poly. l.4.tit.31.

bAd hoc C. de incol.ciues. l.10.

4 Burc.l.15. c.30. Iuo p. 16.c.31.

"Clerici de dioœcesi sũt extraneis p̃ ferendi.

cQuod no. 2.si quis episcoporum[c].

Item ex concilio Carthaginensi 1.c.5.

¶Sine litteris episcopi sui in aliqua ecclesia clericus non susciptur. C. VI.

1PRimatus † episcopus Vegeselitanus dixit.Suggero sanctitati vestræ, vt statuatis non licere clericum alienum ab aliquo suscipi sine litteris [c] episcopi sui [2], neque apud se retinere, nec laicũ vsurpare sibi de plebe aliena, vt eum obtineat† [d] sine consc ientia eius episcopi [e],de cuius plebe est. Gratus episcopus dixit. Hæc obseruantia pacem custodit:Nam& memini in sanctissimo concilio Sardicensi statutum, vt nemo alterius plebis hominem vsurpet: Sed si forte erit necessarius, petat à collega [f] suo, & per consensum habeat.

*Item ex concilio Calcedonensi,c.*13.

¶Sine litteris commendatitiis clercicus extra suam ecclesiam non ministret. C. VII.

3EXtraneo clerico, & lectori extra ciuitatem suam sine commendatitiis [g] litteris proprij episcopi nusquam penitus liceat ministrare.

Item ex sermone Sancti Augustini ad populum.

¶De eodem. C. VIII.

4HOrtamur christianitatem vestram iuxta sanctorum canonum instituta, vt in ecclesiis

E Xtraneo clerico.

"Clericus an possit ordinari à non suo epo.

2 Ex isto text. infertur q̃ lr̃æ epi sunt authẽticæ: cũ (vt hic) faciant fidẽ.Cõcor. in l.mo numẽtorũ. & ibi gl. & Bal. Pe. & Bellap. & Cyn. in l. si qua p̃ calũniam. C.de epi.& cle.

† *ordinet.*] Orig.

3Burc.l.2.c. 139,Anf.l.7. c.162. Poly. l.4.tit.31.

bAd hoc C. de incol.ciues. l.10.

4 Burc.l.15. c.30. Iuo p. 16.c.31.

"Clerici de dioœcesi sũt extraneis p̃ ferendi.

cQuod no. 2.si quis episcoporum[c].

à vobis fundatis aliunde veniẽs [h] presbyter non suscipiatur, nisi à vestræ fuerit ecclesię cõsecratus episcopo,aut ab eo per commendatitias litteras suscipiatur.

*Item ex concilio Antiocheno,c.*7.

¶Absque formata clerici peregrini non susciptur. C. IX.

NVllum [i] absque formata[A], quam Græci epistolam dicunt, peregrinorum clericorum suscipi oportet.

A ¶ Formata.] *Græce est,* μαδικα ἄνευ εἰρηνικῶν ἐπιστολῶν τῶν ξένων. *quod Dionysius vertit.* nullus peregrinorum sine pacificis, id est, commendatitiis suscipiatur epistolis. *atque ita Burc.& Iuo habent.*

DISTINCTIO LXXII.

Imissorias[k] *vero litteras episcopus nisi rogatus, non tribuat:sicut statutum est in synodo habita Romę. Vnde Leo Papa.*

¶Nisi eodem petente, nulli dimissoriæ litteræ præstentur. C. I.

5EPiscopus [l] subiecto sibi sacerdoti, vel alij clerico, nisi ab ipso postulatus [m], dimissorias non faciat,ne ouis quasi perdita, aut errans inueniatur.

Item ex concilio Carthaginensi 3.c.21.

¶De eodem. C. II.

6CLericum [n] alienũ, nisi concedente eius episcopo,nemo audeat vel retinere, vel promouere in ecclesia sibi credita. Clericorum [o] autem nomen lectores,& psalmistæ,& ostiarij retinent†.

*Item ex concilio Mileuitano,c.*15.

¶In vna ecclesia ordinatus, in alia non suscipiatur †. C. III.

7PLacuit [p], vt quicumque in vna ecclesia vel semel eligitur [B],ab alia ecclesia ad clericatũ non teneatur.

B ¶ Eligitur.] *In concilio Mileuitano est* vel semel legerit, *itemque in concilio Carthaginensi græco,c.*91.κἂν ἅπαξ ἀναγνῶ, *In Africano autem. c.*57. vel semel susceptο officio legerit.

DISTINCTIO LXXIII.

Valiter vero commendatitia,vel dimissoria, seu formata epistola facienda sit,videndum est. Debent namque literæ græcæ interponi

Imissorias.

Casvs.Supra in px. dist. dictũ est, q̃ clericus sine litteris dimissoriis, vel cõmendatitiis suis episcopi, & fine eius licẽtia recipi non debet: ideo supponit hanc 72.di. in qua ostendit, q̃ clerico non debet patere licentia sine litteris dimissoriis: quas episcopus non debet dare nisi rogatus. Et casus oẽs plani sunt.

k ¶ *Dimissorias.*] Hic depingitur 72.di. Dixerat supra magister, clericum sine cõmendatitiis litteris sui episcopi nõ esse recipiẽdum. nunc ostẽdit, q̃ episcopus non debet eas dare nisi instãter rogatus.

5 Ansel.l.6. c.122.

6Burc.l.2.c. 42. Iuo p.6. c.14.

l *Episcopus.*] ¶*Nisi ab ipso.*] sc. qui eum habere desiderat & postulat: sicut cum quis transit in familiam alterius, vt ff. de adopt.l.2.sic s.70. dist.c.2.

† *al.retineant.*

m¶*Postulatus.*]"Sunt enim quædam q̃ non cõceduntur nisi cum instantia, vt pallium. 100.di.prisca.& apostoli.2.q.6.post appellationem. bene accedit ad hoc,quia q̃ præ est, parcissime debet commeatum dare.ff. de re mil.officium.

"cõcedẽda sunt quædã cũ instãtia.

† *al.retineatur.*

7Conc.Africanũ.c.57.

n *Clericum.*]¶*Episcopo.*]sicC. de eman.iubemus.

o ¶*Clericorum autẽ.*] s.dist.21. cleros. ergo & qui eos verberat, incidit ĩ canonem.17. q.4.si quis suadente.

8 Ex Attico ad finẽ cõcilij Chalced. Ansel.l.6.c. 121.Iuo p.6. c. 433.

p *Placuit.*] ¶*Eligitur.*] Ar. ex electione ius acquiri [d]. quidam tamen dicũt contrarium & exponunt semel,id est perfecte ita quòd confirmatus sit.ar.ext.de of.de leg.in litteris.& etiam si nondum est trãslatus,vt est arg.ff.de don. qui saxum.

d Q̃d dic vt not.63. dist. quãto.&16. q.7. contra sanctorum. ibi Ioan. intelligit hoc c. ĩ nominatione. Acqri, Dic vt in cle.1. vt lit. pend.

Valiter.]Casvs.Hic intitulatur 73.dist. quæ in scholis nõ legitur: quia ea quæ ibi continentur, in desuetudinem abierunt:nec modo locum habent: ibi enim continetur qualiter & quibus litteris vel græcis vel latinis formatæ debent fieri:sed nunc non sic fiunt:& ideo quia in ea nulla vel modica vtilitas continetur, ideo membranas occupare non debet.19. dist. si Romanorum.

Quæ

Source : BIU Cujas

in ea epistola, & non sine causa. Græca enim elementa litterarum, numeros etiam exprimere, nullus qui vel tenuiter græci sermonis notitiam habet, ignorat. Ne igitur in faciendis epistolis canonicis, quas mos latinus formatas vocat, aliqua fraus falsitatis temere præsumeretur: hoc à patribus cccxviij. Nicææ congregatis saluberrime inuentum est, & constitutum: vt formatæ epistolæ hanc calculationis, seu supputationis habeant rationem: id est, vt assumantur in supputationem prima græca elementa patris, & filij, & spiritus sancti, hoc est π υ α: quę elementa octogenarium, & quadringentesimum, & primum significant numerum: Petri quoque Apostoli prima littera, id est, π, quæ numerum octoginta significat: eius quoque, qui scribit, episcopi† prima littera, cui scribitur secunda littera, accipientis, tertia littera, ciuitatis quoque, de qua scribitur, quarta, & indictionis, quæcumque est illius† temporis, numerus assumatur. Atque ita his omnibus græcis litteris, quæ, vt diximus, numeros exprimunt, in vnum ductis, vnã, quæcumque fuerit collata. Summam epistola teneat: hanc qui suscipit, omni cum cautela requirat expresse †. Addat præterea separatim in epistola etiam nonagenarium, & nonum numerum, qui secundum græca elementa significat ἀμήν.

† al. epistolam.

† al. id.

† al. expressam.

¶ Exemplar formatæ epistolæ, quæ in Nicæna synodo à cccviij. Patribus facta est. C. I.

1 Burc. l. 2. c. 227. Iuo p. 6 c. 434. simile qddã multoque magis, c. 435.

[1] IN nomine pattis. π, & filij. υ, & spiritus sancti. α. π. Vualterio Spirensi episcopo. Ego Burchardus sanctæ Vuormaciensis ecclesiæ deuotus, gregis Christi famulus, in Deo vero summæ felicitatis beatitudinem. Cum sancta catholica ecclesia prompta sit sequi documenta Euangelica, quæ dicunt [Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, accipiet mercedem prophetæ: & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet, &c.] & Apostolus iubeat hospitalitatem sectari, & necessitatibus sanctorum virorum communicare: tamen propter eos, qui cauteriatam habent suam conscientiam, dicentes se esse simplices, cum sint astutia diabolica repleti, & pro opere pietatis dicunt se de loco ad locum transire, cum sint, sua malitia faciente, fugitiui, & dicunt se esse ministerio sacro insertos, cum non sint, statutum est à sanctis patribus, neminem clericum alienum, & ignotum recipi ab aliquo episcopo & inthronizari in sua ecclesia, nisi habeat à proprio episcopo epistolam, quæ in canonibus nominatur formata. Ideo notum facimus fraternitati† vestrę, quòd præsens frater noster harum litterarum portitor nomine Hermanus† non pro sua nequitia expulsus est à nobis: sed postulantibus fratribus, eo quòd ex familia nostra fuit, & noster baptizatus, fecimus ei libertatem receptam in† cornu altaris canonice, & ordinauimus eum ad gradum presbyterij. Cui etiam has dimissorias, siue commendatitias litteras facimus, & eum ad vestram dilectam fraternitatem dirigimus, vt in vestra parocha sub vestro sacro regimine, & defensione consistere valeat. Ego, inquam, Burchardus humilis episcopus in nomine patris, † & filij, & spiritus sancti, & in vnitate sanctæ ecclesiæ, in qua Petro datum est ius ligandi, atque soluendi, absoluo Hermanum presbyterum de ciuitate Vuormacienſi indictione x. & licentiam do vobis inthronizandi eum in quacumque ecclesia vultis vestræ parochiæ. ¶ [2] Hanc ergo epistolam græcis litteris hincinde munire decreuimus, & annulo nostrę ecclesiæ firmare censuimus. Fraternitatem vestram Christus nobis incolumen conseruet[A]. π υ α π β ι ſ ξ ἀμήν. Data Vuormaciæ. Idib. Martij, anno Dominicæ incarnationis, MXII. Indictione X.

† al. paterni tati.

† Ecmann⁹.] Burc.

† al. à

† al. patris π. & filij υ. & spiritus sancti α.

2 Iuo p. 6. c. 434. simile.

A ¶ Conseruet.] *In hoc & sequenti cap. ea tantum sunt emendata, quæ exemplarium auxilio restitui poterant. Ceterum quæ hoc loco sequuntur, etiam apud Burch. sunt depraua.ta. Facile autem restitui possunt ex regulis initio distinctionis traditis. Quibus quidem regulis optime respondet exemplum ab Iuone allatum par. 6. c. 435. si litteræ. in extremo 434. capitis positæ, ponantur loco earum quæ in ipso 435. afferuntur. Addita enim illis dictione, ἀμήν, resultat numerus ibi notatus, id est,* IↃCCLXXVIII. *Bene etiam procedet exemplum cap. 434. si vbi nunc summa est 1539. fiat 1439. satis sit locum indicasse.*

¶ Incipit epistola formata à cccxviij. episcopis, & ab Attico Constantinopolitanæ vrbis episcopo edita. C. II.

3 Anſ. l. 6. c: 112.

[3] SAnctissimo in Christo fratri summa dulcedine charitatis amplectendo. A. illius ciuitatis episcopo, v. illius ecclesiæ præsul perpetuæ beatitudinis optat in Christo salutem. π. υ α π. De cetero nouerit sancta fraternitas vestra, quòd iste clericus Hermanus nomine, nostra in parocha instructus, ac detonsus paruitatem nostram rogauit, quatenus illi commendatitias litteras conscriberemus, quibus vestræ celsitudini commendatus, sub tuitione vestri regiminis degere posset: cuius voluntati consentientes, secundum canonicam auctoritatem litteras ei dimissorias dedimus, per quas & ipsi concedimus, vt sub vestro magisterio diuinæ seruituti insistens suæ deseruiat vtilitati, & vobis licentiam tribuimus, vt, si dignum eum iudicaueritis, ad sacros ordines ꝓmoueatis. Commendatum ergo eum curæ vestrę suscipite, & nostris ex partibus absolutum in vestrarum ouium numero custodite. Quas litteras, vt vigore veritatis firmatæ, indubitanter à vobis suscipiantur, litteris græcis, vt canonica docet auctoritas, confirmare sategimus. Sancta Trinitas vestram beatitudinem ad regimen sanctæ suæ ecclesiæ perpetualiter bene valere cõcedat, ἀμήν, vel sic, ϛ ϑ. (quæ eamdem summam exprimunt) indictione x. Continet hęc formata epistola summã numeri. M.CCC. XV. † Y, græcam in nomine illius primam ponimus: quia græci eam in quibusdam locis locis pro, u, consonante ponunt, sicut est Δαυὶδ & ἰωαγγέλιον.

† al. m. ccc. xxv.

A ¶ Ab Attico.] *Antea legebatur*, abbatibus. *Restitutus est locus ex coniectura (quod perraro factum est) quoniam euidenti ratione nitebatur.*

B ¶ ἀμήν, vel sic, ϛ ϑ.] *Addita sunt hæc ex aliquot vetustis exemplaribus, & vtrisque istis notis idem numerus nonagesimus nonus significatur. In codicibus vero impressis vel nihil erat, vel dictio, amen, latine scripta, in qua nulla est numeri significatio.*

DISTINCT. LXXIIII.

1. ꝑs

QVæritur [a] de his, qui ab episcopis suis promoueri† contemnunt, an inuiti sint sublimãdi, an non. De his ita statutum inuenitur in concilio Aurelianensi, 3. c. 7.

Decret. j. pars.

Veritur.] Hæc dist. diuiditur in tres partes, in quarum prima probat magister, ꝙ clerici non sunt ad ordines compellendi. Secunda ibi, *Sane.* Tertia ibi, *Verum.* Io. de Fan.

Casvs. Suprà in pluribus locis facta est mentio de promotione clericorum. Sed quia clerici quandoque nolunt promoueri: ideo Grat. annectit hãc 74. di. in qua quęritur, an aliquis inuitus sit promouendus. Et hoc ordine ꝓcedit. Primo ꝓbat, ꝙ clerici inuiti ꝓmoueri ñ debẽt ꝓ duo prima c. posteà ꝓbat cõtrarium: deinde solutionem dat. j. ead. §. verum.

a ¶ *Quæritur.*] Hic depingitur 74. di. in qua qritur, " an qs inuit⁹ fit ordinãdus: & præcise cõtinetur in quibusdã c. ꝙ ñ, in qbusdam ꝙ sic, vt. l. de nolentib. fiant volentes. cũ ergo nec aliqs vult promoueri, nec necessitas vel vtilitas ecclesiæ exigant: nõ est cogendus, vt j. eo. c. 1. & 2. si aũt necessitas ecclesiæ hoc exigit, cogitur, iuxta illud qđ hẽs j. e. c. 3. & 4. & 23. q. 4. displicet. si aũt exigat vtilitas ecclesię, tũc dẽt cogi: iuxta id quod hẽs. j. ea. c. vlt. [a] Hæc tñ dist, vr reprobari j. eo. ca. eporũ. & ext. de ęta. & qual. or. quæris. & iõ dici potest oĩa hæc referẽda ad arbitrium iudicis, Præterea qñ dices ꝙ vtilitas sit, & non necessitas? Tũc dico vtilitatẽ esse tñ cũ ecclesia indiget promotione aliquorũ q nolunt promoueri, & tñ aliq sunt in eadẽ ecclesia q ꝓmoueri pñt, vt j. j. eo. c. vlt. Tũc aũt dico necessitatem esse, qñ ecclesia indiget ꝓmotiõe aliquorũ: nec alij sunt in ecclesia q digne pñt ꝓmoueri, vt j. eo. c. 4. Si vis distinguere secundũ distinctio. H. f. si quis sit promouendus: dic ꝙ promouendus ad dignitatẽ cogitur p sub tractionẽ bñficiorũ. Alij dñt, ꝙ per attractionem ẽt corporis ad ordines, vt j. 1. q. 6. c. vlt. 8. q. 1. in scripturis. 23. q. 4. displicet. si tñ sit sp inuitus, non cogitur. 20. q. 3. pñs. j. e. c. vbi. " Inuitis. n. ñ sunt dãdi honores. ff. de decur. l. 2. & 3. §. vlt. Sed promouẽdus ad ordines, vel honores suadẽte vtilitate, tñ cogitur secũdum quod hẽs j. ea. c. vlt. f. ꝙ maiores sunt pluribus bñficiis honorandi, vt ibi dicetur. Necessitate cogẽte cogitur suspẽsione ab offício. j. ea. si q. & c. placuit. " in quo intelligo & priuationẽ bñficij. regulariter. n. vno subtracto & reliquum est subtractũ, vt 81. di. si quis amodo. Credo m tamen

a Vbi đ hoc in gl. 1.

" Ordinãd⁹ est q inuit⁹ suadente vtilitate aut necessitate.

" Honores ñ sunt inuitis dandi.

" Offõ subtracto subtrahi debet beneficiũ.

† al. ordinari

tamen quòd debeat præcedere ſuſpenſio ab officio, quaſi quædam excommunicatio, quam ſi contemnit, ſequitur beneficij ſubtractio, vt 60. diſt. innouamus. 23. q. 4. c. forte. Si vero nec neceſſitas nec vtilitas exigit, non eſt cogendus: & ſi epiſcopus eum cogat, vī cauſa odij & ingratitudinis eū cogere. ī. c. epiſcopus. & c. geſta. Quidam tamen volunt remouere diſtinctionē de neceſſitate & vtilitate, arg. ī. e. epiſcoporū. & dicunt ꝙ diuerſi canones diuerſas pœnas imponunt nolentibus ꝓmoueri: & eſt in arbitrio ep̄i quam imponat. Aliter tñ ſoluitur hæc cōtrarietas extra de æta. & quali. quæris. Io. Quidquid dicat Ioan. decre. illa, quæris, dicit quòd cogi poſſunt, ſi vtilitas vel neceſſitas exigat, per ſubtractionem officij & beneficij. & tunc dico vtilitatem eſſe eccleſiæ, cum ille qui promoueri petitur, vtilior eſt in officio quam alter q̄ iam eſt promotus: & vtile eſt plures eſſe in eccleſia in eodē officio. Neceſſitas eſt cū iam promotus non ſufficit: vel non eſt aliquis promotus. B.

¶ Annuæ ſuſpenſioni ſubiaceat epiſcopus, qui inuitum ordinare præſumit. C. I.

EPiſcopus, qui inuitum [a], aut reclamantem [b] pręſumpſerit ordinare, annuali pœnitentiæ ſubditus Miſſas facere non p̄ſumat [c].

Item Gregorius Natali epiſcopo Saloni tano, in 1. lib. reg. epiſt. 19.

¶ Nullus promoueatur inuitus. C. II.

GEſta [d], quæ nobis in concilio veſtri confecta ſecretario [e] direxiſtis, in quibus archidiaconus Honoratus addicitur†, plena eſſe cognouimus ſemine iurgiorum: cum vno eodemque tempore vna perſona [f] volens ad ſacerdotij ordinem prouehitur, quæ [g] tamquam immerita à diaconatus officio remouetur. Et ſicut iuſtum eſt, vt nemo creſcere [h] compellatur inuitus: ita cenſendum puto ſimiliter, ne quiſquam inſons ab ordinis ſui miniſterio deiiciatur iniuſte.

Contra inuenitur in conc. Carthag. c. 31. [2]

¶ Qui ab epiſcopis ſuis promoueri contemnunt, à locis ſuis deiiciantur, C. III.

SI [A] qui clerici ab epiſcopis ſuis promoueri contempſerint: nec illic maneant, vnde recedere [i] noluerunt.

A ¶ Si qui.] *Verba huius c. ſunt titulus ſeq. c. Placuit, qui eſt proprius canon 31. concilij Carthaginen. in codice canonum, & apud Græcos.*

¶ De eodem. C. IIII.

PLacuit, vt quicumque clerici, vel diaconi pro [A] neceſſitatibus eccleſiaſticarum † rerum non obtemperauerint epiſcopis ſuis volentibus eos ad honorem ampliorem in eccleſia ſua promouere: nec illic miniſtrent in ſuo gradu, vnde noluerunt recedere.

A ¶ Pro neceſſitatibus.] *Græce eſt, διά τινας ἀναγκαίας αἰτίας τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν. id eſt,* ob quaſdam cogentes cauſas ſuarum eccleſiarum.

Item ex concilio Agathenſi, c. 23.

¶ Poſteriores prioribus epiſcopi non præponant. C. V.

EPiſcoporū [k] etiam, quorum vita non reprehenditur, poſterioré priori nullus præponat, niſi † forte ſuperbia elatus, quod pro neceſſitate eccleſię epiſcopus iuſſerit, implere contemnat.

2 ¶ Sane [l] ſi officium Archidiaconatus † propter ſimpliciorem [m] naturam implere, aut expedire ne quiuerit, ille loci ſui nomen teneat, & ordinationem [n] A eccleſiæ, quem elegerit epiſcopus præponendum.

A ¶ Et ordinationem.] *Quamuis in recentioribus conciliorum editionibus Colonienſibus legatur*, & ordinationi eccleſiæ, quem elegerit epiſcop⁹, præponatur: *tamen in vetere Colonienſi, duobus Pariſienſibus, & duobus codicibus conciliorum Vaticanis eſt eodem modo, atque apud Gratianum.*

Item Gregorius Ioanni epiſcopo, Syracuſano, lib. 11. epiſt. 34.

¶ In quo loco quiſque ordinatus eſt, inuitus teneri non debet. C. VI.

QVorumdam ad nos relatione peruenit Coſmam, qui ex monacho monaſterij ſanctæ Luciæ à deceſſore veſtro memorandæ † memoriæ Maximiano in & alius quem epiſcopus elegerit præponendum, habebit adminiſtrationem. Secunda pars incipit ibi, *Sane.*

k ¶ *Epiſcoporum.*] ſic conſtrue. Nullus epiſcoporum præponat poſteriorem priori, quamuis poſterior ſit de numero eorum, &c. Et nota ſecundum opi. H. quòd prior debet ſemper eligi, & de priori, vt dicit, ſufficit ne malus exiſtat, licet poſterior melior ſit, vt ī. 75. c. vlt. Alij dicunt ſemper meliorem præferendum, etiam ſi poſterior ſit. arg. 16. diſt. 6. Iynodus. verſic. prima.

l ¶ *Sane.*] hanc litteram inelligūt quidam de promouendo, & etiam totum c. " & ita aſſignantur duo caſus, in quibus poſterior præfertur priori, ſcilicet cum renuit prior promoueri, vel cum eſt ſimplicior quàm eſſe debeat in officio ad quod eligitur, & tunc lege, ille ſcilicet poſterior, tenebit nomen loci ſui, id eſt, debiti ſibi priori, vel debiti ratione prioritatis.

m ¶ *Propter ſimpliciorem.*] 7. q. 1. quia. & c. petiſti. contra, ī. diſt. 39. Petrus. & diſt. 47. de Petro.

n ¶ *Et ordinationem.*] id eſt, adminiſtrationem. & dicit Archid. ſcilicet dandi, " & ita ſimplicitas impedit promouendum [d], ſed non deiicit iam promotum. Si vis intelligere de iam promoto, dic ille ſcilicet ſimplex, tenebit, id eſt, habebit honorem & dignitatem: quia non remouebitur, ſed dabitur ei coadiutor, & hoc eſt quod dicit, & ordinationem, id eſt, adminiſtrationem teneat ille, quem elegerit epiſcopus [e].

QVorumdam.] CASVS. Maximianus epiſcopus Syracuſanus ordinauit in eccleſia ſanctæ Luciæ Coſmam monachum in ſubdiaconum. Poſtea Ioann. fecit eum presbyterum, qui ſucceſſor Maximiani fuit, & poſuit eum in poſſeſſione quæ dicitur Iuliana, vbi ex loci qualitate & triſtitia affligebatur intātum, vt vitam ſibi pœnam exiſtimaret: propter quod ſupplicauit Papæ, vt priſtino loco reſtitueretur. Scribit ergo Papa Ioanni ſucceſſori Maximiani quatenus eum in priſtinum ſtatum reducat, niſi iuſta cauſa ſit iratus contra epiſcopum. & ſi eſt aliqua cauſa culpę, præcipit ſibi, vt eam ſibi inſinuando manifeſtet.

a ¶ *Syrac*

ī ¶ *Recedere.*] Non ꝙ amittat quis ordines inferiores ſi promoueatur ad maiores, ſed dicitur recedere quo ad executionē ſolennem: quia non ita ſolenniter exequitur quis inferiores ordines, vel recedit quo ad appellationem. Quòd recedat à priore, eſt ar. 37. diſt. quí de menſa. 92. diſt. c. in ſancta. Sed (vt prædixi) recedit quo ad onus [c], nō quo ad honorem: arg. opt. ff. ad mun. l. municeps. "Sed quid ſi ſe dicit criminoſū, eſt ne ei credendum: videtur ꝙ non: quia mota iam ſibi controuerſia hoc dicit: arg. ext. de teſti. licet. ext. qui matr. ac. poſ. cum in tua. & c. peruenit. Sed dic ei credēdum. extra de æta. & quali. quæris à nobis. Similiter ſi ſe dicit inſufficientem, audiendus eſt, arg. ī. eo. epiſcoporum. aliàs ſi non audiatur eius excuſatio, poteſt appellare. C. de app. ciues. & l. qui ad ciuilia.

c Onus. vñ ſi imminēte neceſſitate ſi poſſet cō pelli in inferiori miniſtrare. Pan. c. 3. de vi. & ho. cle. "Criminoſum ſe dicē ti, an ſit credendum.

†*al. ne*] Oti.

EPiſcoporum.] CASVS. Quidam epiſcopi vel prælati præponebant clericos poſteriores tempore vel ordine clericis prioribus: & ideo prohibitum fuit in concilio Agathenſi, ne hoc de cetero fieret, niſi in duobus caſibus, ſcilicet ſi prior cōtemneret ordinari, vel nimis eſſet ſimplex, in quibus caſibus ille minor præponetur, quem epiſcopus elegerit præponendum. Vel aliter, hoc c. duas habet partes. Prima loquitur de promouēdo, in quo caſu minor maiori, vel poſterior priori nō eſt præponendus, niſi prior obedire cōtemnat. Secūda pars loquitur de archidiacono iam promoto: q ſi eſt nimis ſimplex, habebit tantum nomē archidiaconatus,

†*al. Archidiaconus.*

†*al. veneranda.*

---

[1] Pol. l. 2. tit. 33. Iuo p. 6. c. 379.

†*al. adducitur.*

[2] In codice canonum,

[3] Iuo par. 5. c. 42.

[4] Burc. l. 2. c. 178. Iuo p. 6. c. 42. Anſ. l. 6. c. 103.

† *eccleſiarum non obtemperauerint.*

" Voluntas manifeſtatur ſignis & voce.

a Ad idem ext. de ſpōſ. cum apud. Itē add Bal. in l. quāuis. C. de imp. & al. ſubſt.

" Indignus minoribus ad maiora non promouetur.

" Contraria allegās audiri nō dēt.

" Monachis inuitis, an diſtrictior vita poſſit imponi.

b Hoc aſſerit ue ponūt T. & B. ext. ne cleri. vel mo. relatū. Iꝫ hoc dcm forte verū ē in clericis ñ profeſſis. Arc.

" Poſterior ī duob. caſi bꝰ eſt priori pferendus.

" Simplicitas, ꝓmouēdū impedit

d Adde quis dicatur ſimplex, not. in l. 1. in pr. & de ædil. act.

e Scām iſtā ſnīam vlt. vī ꝙ coadiutor ñ ſit ꝑlatus, & ſc vī cōtra, qd le. & not. extr. de cl. ægr. c. 3. vbi dñt T. Gof. & B. ꝙ coadiutor ē ꝑlatꝰ ex quo hꝫ curā aniarū, vt ibi & e. tit. tua. ibi latiꝰ vid.

Source : BIU Cujas

a ¶*Syracusana.*]quæ monachorum est,sicut & Cantuarienſis.Et ita non est arg.hic, "q̃ monachus possit esse secularis canonicus:licet enim possit esse prælatus,tñ non p̃t præbendam habere,quæ priuatæ est vtilitatis.H.contra sentit,vt dixi 63.di.c.2.& 16.q.7.in nona.

"Monach⁹ non p̃t esse ſecularis canonicus.

b ¶*Qualitate.*] arg.q̃ si quis translatus est de vna ecclesia in aliam ecclesiam, & deceptus est qualitate loci, restituendus est: "Et ita error qualitatis dissoluit matrimoniũ spirituale [a], & adde quod dixi 23.dist.cap. communis.

"Error qualitatis dissoluit mr̃imoniũ spũale.

a Idē dicerē ī socio Lau. & facit pro testõe illius arg. ff. de adop. &si pubes.I.de F.

c ¶*Et ideo.*] vt in aut. vt cum,de ap.cog. §. considerare,coll.8.

† *al.contristationis.*

d ¶*Subiectos nostros.*] sic 95.dist.esto,22.q.5. de forma.

VERVM. Hæc est tertia pars huius dist. in qua soluit & dicit, q̃ præcise nõ est quis compellendus ad aliquam dignitatem. & hoc probat tribus auctoritatib.Io.de Fan. CASVS. Soluit Gratianus prædictam contrarietatem,dicens q̃ illud c.gesta.intelligitur de his qui nõ causa necessitatis,sed causa odij volũt clericos promouere. Illa vero c.si qui,& placuit,intelliguntur de his clericis qui causa necessitatis contẽnunt promoueri. Et hanc dist. probat seq. cap.

1Adde tex.ī l.iustitia. §. iuris p̃cepta. ff. de iu. & iur.

VBI.] CASVS. Io. eps Rauennas cõsecrauit quendam Gregorium inuitum in episcopum,de quo conquestus est Papæ: quare Papa scribit archiepiscopo, & redarguit eum super hoc, & si de cetero talia fecerit,priuabit eum ordinatione Rauẽnatis, & Aemilien.ecclesię. Nam priuilegium meretur amittere,&c.

2Pol.l.2.tit. 33. Ans.l.6. c. 66. & 67. Bur.l.1. c.29 Iuo part. 5. c.140.

e ¶ *Honorem.*] "Hic patet, q̃ licet q̃s coactus ordinetur,tamen recipit ordinem. arg. 1.q.1.quod quidam.& 45.dist.de Iudæis.Sed si absoluta esset coactio, tunc nullum reciperet ordinẽ,vt ext. de bapt.maiores. Sed nũquid iste qui conditionali coactione ordinatus est, tenetur continere? vr̃ q̃ sic,vt 45.di.de Iudæis. Item quia coacta voluntas est voluntas,vt 15.q.1. merito. maxime secundum illos qui dicunt, q̃ ordini sit votum annexum, vt 27. dist.diaconus.84.dist. cum in prẽterito.Dicunt quidam [b], q̃talis teneatur cõtinere, & licet non debeat quis cogi ad recipiendum ordinẽ,tamen receptum cogitur seruare.Sed hoc non credo vbi metus talis est,qui cadit in constantem virum,vt ext.quod me.cau.c.perlatum.& c.cum dilectus.quia integritas est res voti,& non præcepti. 32.q.1.c.integritas.& continentia non debet esse nisi voluntaria,vt 31.di.c.ante triennium.& 20.q.3.cap.præsens. nec dico talem in aliquo habere priuilegium clerici:si tamen vult vti eo,potest: sed tunc continere tenetur. Secus autem in baptismo,quia illud est sacramentum salutis & necessitatis,ideo illud cogitur retinere,vt in c.de Iudæis.

"Ordinat⁹ coacte an ordinẽ recipiat,& cõtinere dẽat.

bVt Lau.de hoc satis not. Gof.& Rayn. ī suis sum. vt dixi ī 3.45.di. ḋ iudæis. ibi videas.& not. ext. de bap. maiores. §. vlt.

3 cõtor. tex. ī l.q sint. ff. ḋ ne.ge.&l. Iudęos.C.ḋ pa. sacri. & temp.

4 11.q.3. c. priuilegiũ. 25.q.2. c.de nuntiamus autem.

ecclesia Syracusana [a] factus subdiaconus,atque à vobis postea in possessione, quæ Iuliana dicitur, presbyter est ordinatus, ita nimia tristitia, & loci qualitate [b] vehementer afflictum,vt vitã sibi pœnam existimet,& cõtritionis† suæ fugã quærat auxilium.Et ideo [c], quia tales erga subiectos nostros [d] debemus existere,quales nobis,si subiecti fuissemus,nostros voluerамus esse præpositos magnæ benignitatis est,si eum in ecclesiam, vbi subdiaconi est functus officio, sanctitas vestra reducere,atq; illic presbyterum voluerit constituere Cardinalẽ.Quod & facere,quantum arbitramur, debebitis: si tamen nihil est, quòd iuste contra ipsum animos vestros exasperet. Si vero aliqua culpa est, suis nobis hoc epistolis vestra fraternitas,vt scire possimus,insinuet.

3 *Verũ illud Gregorij de his intelligendum est,qui non causa necessitatis,sed causa ingratitudinis callide ab episcopis suis promoueri quæruntur. Illud autem Carthaginensis concilij de his intelligitur,qui nolunt obtemperare episcopis suis propter necessitatem ecclesiæ volentibus eos ad altiora promouere.Hãc distinctionẽ ex decreto Simplicij Papæ quilibet corroborare valet, qui scribens Ioanni episcopo Rauennati,epist.2.ait inter cetera.*

¶Non est aliquis inuitus ad episcopatum pertrahendus. C. VII.

2 VBi ista didicisti,quæ in fratrem, & coepiscopum nostrum Gregorium non dilectione†,sed inuidia perpetrasti?quem inexcusabili violentia pertrahi ad te passus es,atque vexari,vt ei honorem [e] tantum, non per animi tranquilitatem,sed per amẽtiam, sicut dicendũ est,irrogares?Neq; enim talia potuissent fieri sanitate consilij. Nolumus exaggerare, quod gestũ est,ne cogamur iudicare,quod dignũ est.Nam priuilegiũ meretur amittere,qui permissa sibi abutitur potestate.*& infrà* 3. ¶ 4 Denuntiamus autem,quòd si posthac quidquam tale præsumpseris,& aliquem seu episcopum, seu presbyterum, seu diaconum, inuitum [f] facere forte credideris, ordinationes tibi Rauennatis ecclesiæ,vel Æmilienſis noueris auferendas.

Item Gregorius Antonino subdiacono,li. 2.epist.16.indictione 10.

¶De eodem. C. VIII.

5 HOnorat⁹ archidiaconus ecclesiæ Salonitanæ [g] à sanctę memoriæ decessore meo, missa supplicatione popoſcerat: vt ab antistite suo inuitus prouehi ad fortioris gradus ordinem contra morẽ nullatenus cogeretur. Hoc enim fieri sibi non prouehendi gratia, sed causa ingratitudinis [h] perhibebat. Pro qua re tunc iam sanctæ memoriæ decessor noster scriptis suis Natali fratri, coepiscopoque nostro interdixerat, ne prædictum Honoratum archidiaconum inuitum proueheret,neve dolorem conceptę ingratitudinis diutius in corde retineret,Cumq; & à nobis hęc eidem summopere fuerint interdicta, non solũ mandata Dei negligens,sed & scripta nostra contemnens,præfatum archidiaconum quasi ad fortiorem honorem [i] prouehẽs,conatus est arte callida degradare.Vnde actũ est,vt eo de archidiaconatus loco summoto aliũ ascisceret qui eius obtemperare moribus potuisset. Quem Honoratum archidiaconum arbitramur antistiti suo aliunde displicere nõ potuisse,nisi quòd eum vasa sacra suis dare parentibus prohibebat. Quam causam subtili voluimus, & tunc sanctæ memoriæ decessor meus, & nunc ego indagatione discutere, sed ipse suorum sibi actuum cõscius [k],personam ad iudicium postposuit destinare.Proinde experientiam tuam præsentis præcepti auctoritate duximus fulciendam, quatenus conueniens in Salona, Natalem fratrem,coepiscopumque nostrum saltem tot scriptis [l] admonitum studeat adhortari, vt supra memoratum archidiaconum in suo statim loco suscipiat.Quòd si facere hoc contumaciter,vt consueuit, forte distulerit,vsum ei pallij, qui ab hac sede concessus est, ex auctoritate

HOnoratus.] CASVS. Archidiaconus honoratus contradicebat episcopo Natali, ne sacra vasa consanguineis daret, propter quod vt eum callide degradaret, volebat ipsum inuitum compellere ad sacerdotium, quod antecessor Grego. prohibuit sibi p̃ scripta ad supplicationem dicti archidiaconi: ipse vero contemnens eius pro hibitionem, & etiam Greg. Honoratum inuitum in sacerdotem ordinauit,& ab archidiaconatu eũ eiiciẽs, alium loco eius substituit, qui suis moribus obtẽperaret, propter qd̃ Honoratus cõque stus est postea Greg. Greg.vero cum sæpe citasset Natalẽ, vt Romam veniret, & ipse semper contemneret, commisit Antonino subdiacono, vt p̃gens in Saloniã moneat episcopum Natalem, quaten⁹ Honoratum in archidiaconatu restituat, quod si facere contempserit auctoritate Apostolica primo ei vsum palij aufe rat 3.& si adhuc contumax fuerit,commu nione corporis,& sanguinis Christi priuetur.

5 Ansel.l.7. c.75.

g ¶ *Salonitanæ.*] ī.93. dist.miratus.

h ¶ *Sed causa ingratitudinis.*]q̃ alium propter odium,vel ingratitudinẽ nominat ad dignitatem, tenetur ei ad omne damnum quod ei inde accidit. C.si prop.inim.creat. fact.sit, l.1.lib.10.

i ¶*Honorem.*]nam dicit lex,q̃ ex quo quis, promouetur ad maiorem dignitatem,amittit priorem.C.de primic.l.1.li.12. Et est ar. ff.ad mu.l.municeps.

k ¶*Conscius.*]arg.q̃ q vocatus nõ venit,hoc ipso videtur diffidere de causa. 11.q.1.Christianis.3.q.9.decernimus.

l ¶*Tot scriptis.*]ar, hic, "q̃ nemo puniendus est pro prima contumacia.92.dist.c.vlt.& 84.di.c.1.sed fieri debet prout canon dicit.23.q.4.forte.quod non est verum,vt dixi 4.q.5.quisq⁹ [d].In hoc cõueniunt T, Hug.& Iac.q̃ puniri debet in expensis citatus si in prima citatione non veniat,licet ius ei cõcedat trinam citationem,vt 24.q.3.de illici ta.& C.quo.& quan.iu.aut.qui semel.Nec dicitur antea contumax quantum ad excommunicationem [e], vel missionem in possessionem:puniri tamen debet in expensis si in prima citatione non venit [f].ff.si quis ius dicenti non obtemp.l.vna.& ita in publico continuentu responderunt Iac.T. & H. Et est argu.contra H.sententiam, quam not.4.q.1.in summa.Nam si post contumaciam infamis esset, non retineret ecclesiasticam dignitatem. C.de dignit.l.2.lib.12.extra de excess.prælat.inter.

"Contumacia prima, an faciat aliquẽ puniri.

d In gl.sed obiicitur.ibi videas pp id quod sequitur.

e Arg.cõtra ī.24.qu.3. si qd potẽtib. vbi de hoc.

f Adde ad hoc Bar.Bal. &Alb.ḋRo. in l.sãcim⁹. C.de iudi.

Source : BIU Cujas

a ¶*Contradices.*] attende archiepiſcopum à ſubdito excommunicari poſſe, & eiuſdem cenſuræ ſimilitudine poſſe deponi illius auctoritate perſonæ à quo fuit deſtinatus, vt 2.q.6.ſi epiſcopus. Bar.

b ¶*Adhuc.*] arg. ꝙ creſcente contumacia debet creſcere & pœna. ff. de interdict. & releg. relegatorum. "Et iſte ordo eſt ſeruandus, cum aliquis punitur pro contumacia, vt poſt admonitionem ſuſpendatur, ſecundo excommunicetur, tertio deponatur, quarto curiæ tradatur, vt 23.q.4.forte. in fin. 34. diſt. quorumdam. Sed ſi pro crimine quis punitur, tunc primo deponitur: poſtea excommunicatur, vt 81. diſt. dictum. extra de iud. cum non ab homine[a].

"Cõtumax quo ordine punitur.

†*al.contradicito*]Ori.

aVbi d̃ hoc, & ext. de teſtib. cog. cũ ſuper.

c ¶*Priuabis.*] i. priuatũ eſſe oſtendes, nam eo ipſo, quòd contumax erat, priuatus erat. vel priuabis quo ad hoc vt poſſit vitari ab aliis in ſacramentis.

†*al.epiſcopo alexandrino*

ADHIBENDA EST. Casvs. Suprà in c. placuit. & ſ. ca. ſi qui. oſtenſum eſt qualiter in tempore neceſſitatis nolens promoueri ſit puniẽdus. Nũc vero docet Gratianus, quòd ſi eſt vtilis eccleſię, & nõ vult promoueri, qualiter prouocetur, vt epiſcopo ſuo in hoc obediat. Dicit enim ꝙ minores paulatim ſunt promouendi, vt contemnens promoueri, doleat minores ſibi eſſe prælatos in ordine, & prębenda: & ſic de nolente fiat volẽs.

1 Anſ.l.7.c. 102. Iuo p.6 c.106. Poly. l. 2. ti. 31.

†*al.proficere* †*al.qui, ſcilicet ſi quos.* Iuo p.6. ca. 43.

Conſuluit.] Casvs. Victor epiſcopus conſuluit Gelaſium quid eſſet ſibi faciendum, cum diaconi ſui pro vtilitate & neceſſitate eccleſiæ promoueri in ſacerdotes contemnant, qui reſpondet dicens, quòd inuiti compellendi non ſunt, ſed debet acolythos & ſubdiaconos (ſi digni ſunt) in presbyteros ordinare, eis maiora beneficia aſſignando, vt hac ratione conſtricti & honorem quærant, & quæſtum.

d ¶*Indigere.*] Hoc verbum temperat H. ita quòd ſonat in vtilitatem, non in neceſſitatem. Dicitur enim quis indigere eo quod bonum & vtile eſt ſibi habere, ſi enim neceſſitas eſſet, compelleretur per ſubtractionem beneficij vel officij. ſ. eod. c. 3. 4. & 5. licet ſit arg. contra ſ. ead. epiſcoporum. extra de ætat. & qual. quæris. ſecundum quam potes ſoluere canones iſtos. illa tamen loquitur de his qui habent plura beneficia, prout ipſa littera dicit, & quod ibi dicit, priuabis, dic parte ſtipendiorum, non omnibus. Io. quidquid dicatur, illi decret. quæris. ſtabis. B.

e ¶*Commoda.*] Nam exhortatione præmiorum, &c. ff. de iu. & iur. l. 1. & 23.q.4.c.vlt. Ioan.

f ¶*Propenſius.*] Sed quomodo hoc procedet, vbi præbendæ omnes æquales ſunt? Poteſt dici, quòd decurrentur præbendæ eorum. Vel dic conſequantur ſpe, non re.

"Presbyteri pl° ĩ decimis hẽant, q̃ diacones.

f ¶*Propenſius.*] "Eſt hic argum. de iure communi plus presbyteros quàm diacones de oblationibus & decimis debere habere. arg. 32. diſt. præter hoc. quod verum eſt, ſed de ſpecialitate quandoque aliter fit. 1.q.2.c.vlt.

"Deo ꝓp Deũ eſt ſeruiendum.

Additio. De hoc etiam no. 1.q.2.c.vlt. vbi videas. 16.q.7.c.1. Arch.

bDic ꝙ hoc totũ iõ eſt, qa hr reſpectus ad vtilitatẽ eccleſiæ, alias in odiũ alteri? nõ eſſet priuilegiũ cõferendũ alicui. C. d ſta. & ima. l. fi.

g ¶*Vt hac.*] Hic vt, conſecutiuum eſt. 1.q.1. quiſquis. ſi enim eſſet causatiuum, videretur eos inuitare ad inuidendum aliis. Item arg. beneficium ſicut priuilegium quandoque concedi[b] alicui odio alterius.

h ¶*Ratione.*] Graue enim videtur quòd plus detur ſocio quàm ſibi etiam fratri. C. de bo. quę lib. cum oportet. j. reſp. nec de eadem ſocietate debet vnus plus quàm alius conſequi. ff. pro ſoc. verum. §. ſi cum tres. nec eſt alicui conferendum vnde alij ſcrupulo corde moueantur, vt 16.q.7.c.1.

i ¶*Nitantur.*] Argum. quòd ſit quandoque ſecundario quod principaliter fieri non poteſt, vt hic, & ff. de poſtulat. l. 1. §. penul. & vlt.

ſedis Apoſtolicæ contradices†[a]. Quem ſi etiam amiſſo pallio adhuc[b] in eadem pertinacia perſeuerare perſpexeris, dominici quoque corporis, & ſanguinis eumdem antiſtitem participatione priuabis[c].

Adhibenda eſt etiam diſciplina, qua nolentes promoueri ad ſacros ordines, ad obediendum epiſcopis ſuis prouocentur. In minoribus ſiquidem ordinibus conſtituti, paulatim per ſingulos gradus ſunt prouehendi, vt contemnentes ſuis obedire epiſcopis, doleant ſibi eſſe prælatos, quos prius habebant ſubiectos.

Vnde Gelaſius ſcribit Victori epiſcopo†.

¶Cum maiores ordinari contempſerint, de minoribus promoueantur ordinibus.

C. IX.

[1] COnſuluit dilectio tua de ſuorum promotione clericorum, perhibens, quòd diaconi ad preſbyterij gradum (quo eccleſiam tuam memoras indigere[d]) venire detractant. Quapropter quia inuitos fieri eccleſiaſtica moderatio, grauitaſque non patitur, vt ex nolentibus fiant volentes, ordinatio illa poteſt perficere †, ſi † quos habes vel in acolythis, vel ſubdiaconis maturiores ætate, & quorum ſit vita probabilis, hos in preſbyteratum ſtudeas promouere, vt qui in ſuis ordinibus proficere noluerint, reddantur ſuis inferioribus poſt minores †, ipſaque commoda[e] preſbyteri propenſius[f], quàm diaconi conſequantur, vt hac[g] ſaltem ratione[h] conſtricti & honorem, quem refugerant, appetere nitantur[i], & quæſtum.

DISTINCTIO LXXV.

1. ps

Tempus autem[k] *conſecrationis ſicut in ordine Romano habetur, ad epiſcopi benedictionem non eligitur*[l]. *Omni tempore*[m] *benedicendum: dummodo ieiuni, & hora tertia benedictionem accipiant.*

Vnde Anacletus Papa ſcribit ad epiſcopos Italiæ, epiſt. 2. in princ.

¶Ordinationes epiſcoporum qua hora fieri debeant.

C. I.

[2] ORdinationes[n] epiſcoporum auctoritate[o] Apoſtolica ab omnibus, qui in eadem fuerint prouincia, epiſcopis ſunt celebrandę. Qui ſimul cõuenientes ſcrutinium[p] diligenter agant, ieiuniumque cum omnibus celebrent precibus, & manus[q] in ſanctis Euangeliis, quæ prædicaturi ſunt, imponentes, Dominica die, hora tertia[r] orantes, ſacraque vnctione, exemplo[3] [s] prophetarum,

Tempus autem.] Hæc diſt. diuiditur in quinque partes: in quarum prima dicitur, quòd die Dominica & hora terria & ieiuni debent epiſcopi conſecrari quocumque tempore: & hoc probat per cap. ſeq. Secunda ibi, *Tempus autem.* Tertia ibi, *Ceterorum.* Quarta ibi, *Quod die,* Quinta ibi, *Ordinationes.* Io. de Fan. Casvs. Oſtenſo qualiter & à quibus ſit clericorum ordinatio facienda, nunc oſtendit Gratian. quo tempore ſit ordinatio facienda. Et primo de ordinatione epiſcoporum, poſtea de ordinatione ceterorum explicat, & dicit hic quòd in conſecratione epiſcopi certum tempus non eligitur: dum modo in die dominica & hora tertia & ieiunantibus fiat, vt j. e. c. 1. Ceterorum vero ordinationes fiunt in certis temporibus, vt j. e. cap. vlt.

Argu. ff. ad treb. ſi cum ab her. ff. de adm. tu. impuberi. §. tẽpus. I. de F.

†*al. poſteriores.*

k ¶*Tempus autem.*] Hic depingitur 75. diſtinct. in qua agit magiſter de conſecratione epiſcoporũ, & de temporib. ordinationum. ſubiungit ẽt de ordinatione aliorum clericorum. Debet autem ordinatio epiſcoporum fieri hora tertia die Dominico. j. ea. cap. 1. & cap. quod die. ceterorum vero in ſex partibus anni, ſcilicet in quatuor tẽporibus, & in ſabbato mediæ hebdomadæ quadrageſimæ, & in ſabbato ſancto. j. e. ca. vlt. extra de temp. ord. c. 3. & 63. diſt. litteras.

2 ſ. diſt. 64. ordinatiões eporũ. Bur. l. 1. c. 15. Iuo p. 5. c. 69. Anſ. l. 6. c. 53 Pan. l. 3. c. 12 Pol. l. 2. tit. 6 De prophetis 3. Reg. 19 De Moyſe, Exod. 29. De regibus 1. Reg. 10.

l ¶*Non eligitur.*] i. non eſt electum, vel determinatum in canone.

3 *al. prophetarum exemplo regum capita perungentium, eos more, &c.*

m ¶*Omni enim tempore.*] id eſt, omni menſe, vel ſeptimana ſimiliter reſtringitur, de conſecr. diſt. 4. omni tempore. ibi exponitur, id eſt, omni anno.

Additio. De hoc etiam not. 31. diſt. tenere. Archid.

Ordinationes.] Casvs. Anacletus docet in hoc c. quòd ordinationes, id eſt, conſecrationes epiſcoporum debent fieri ab omnibus comprouincialibus epiſcopis die Dominica, & hora tertia, ſacra vnctione interueniente, exemplo prophetarum & apoſtolorum & Moyſi. Nam Samuel inunxit Dauid, & Heliſæus Iehu Regem, apoſtoli Iacobum, & Moyſes Aaron.

n ¶*Ordinationes.*] Casvs. Oſtenditur à quibus, qualiter, qua hora, qua die epiſcopus debeat ordinari.

o ¶¶*Auctoritate.*] generali. extra de elect. cum in cunctis. 16.q.1. cunctis.

p ¶*Scrutininm.*] id eſt, examinationem, de qua habes diſtinct. 23. qui epiſcopus.

q ¶*Manus.*] Duo ponent ſuper caput conſecrandi codicem Euangeliorum: tertius fundet benedictionem: alij omnes ponent manus ſuper caput eius, vt 23. diſt. epiſcopus.

r ¶*Tertia.*] "Multiplex eſt ratio de hora tertia: quia debet tunc Miſſa publice celebrari, vt de conſe. diſt. 1. nocte. ſine qua Miſſa non poteſt conſecrari: quia nec eccleſia ſine Miſſa conſecratur. de conſecr. diſt. 1. omnes. "licet quidam dicant contra, quòd ſcilicet non ſit de ſubſtantia conſecrationis, quibus ego aſſentio[c]: quia non eſt de ſubſtantia vnctio ipſa, de qua magis videtur quòd ſit de ſubſtantia, immo ſi omiſſa eſt, ſuppletur. extra de ſac. vnct. c. 1. in princ. Alij tamen dicunt omnia iſta eſſe de ſubſtantia: arg. 23. di. quorumdam. præter tempus, vel horam, quia quocumque tempore ordinatur, recipit ordinem. arg. j. 77. diſt. ſubdiaconus. extra de tempo. ord. ſane. nam quandoque citius, quandoque tardius Miſſa celebratur. Item ideo eſt facienda conſecratio hora tertia: quia ſpiritus ſanctus in igneis linguis hora tertia, &c. de conſec. diſt. 1. nocte. quorum loco ſuccedunt epiſcopi. 21. diſt. in nouo. & quia hora illa Dominus eſt crucifixus, vt ibidem dicitur. & tali hora Apoſtoli conſecrauerunt Paulum, & Barnabam, &c. j. eod. quod die.

"eporũ cõſecratio fit hora tertia. "Eccleſia pt ſine Miſſa cõſecrari c Et bñ ſcdz H. & L. cui' fuit gl. iſta. de hoc plene not. ext. de ele. ꝙ ſicut. vbi idẽ dicitur.

s ¶*Exemplo.*] "quia Samuel inunxit Dauid & Saulem: Heliſæus Iehu in Regem Iſrael.

"Samuel inunxit Dauid

Source : BIU Cujas

a ¶*More apostolorum.*] qui inunxerunt Iacobum. s. 66. dist. porro.
b ¶*Et Moysis.*] qui inunxit Aaron & filios eius. 21. dist. §. 1.
c ¶*Sanctificatio.*] i. omnis vnctio sanctificans, & efficax est[a] à spiritu sancto. " Et sic patet q̃ in collatione sacramenti confertur gratia: & illa gratia inuisibiliter operatur. 1. q. 1. multi. & si sacramentum aliquod confertur digno, tunc corroborat virtutem priorem, vt de consec. di. 5. nouissime. & augetur in eo gratia. de conse. di. 4. non ex quo. Sed si sacramẽtum confertur indigno, solum sacramentum recipit, & illud recipit ad sui magnum: sed non recipit rem sacramenti. Hæc matẽria optime tractatur ext. de sa. vnct. cum venissent.

a i. habet eẽ cõstãs & efficax à spũsãcto. significat. n. gr̃am q̃ à spũsctõ est, nec talis effectus, i. significatio vnctiõis p̃t esse aliq̃d ī aliquo, nisi à spũsctõve niat: quia q̃ gr̃a subsit vnctiõi, hoc est à spiritu sancto. Hu.

"Gr̃a cõfertur in collatione sacramenti.

d ¶*Chrismati.*] Et ita chrisma est sacramentum, quod concedo. sic & aqua. 1. q. 1. detrahe. & c. multi.

1 Pol. l. 2. tit. 10. Burc. l. 1. c. 24. Ans. l. 6. c. 40. Iuo p. 5. c. 135.

TEMPVS. Hæc est secunda pars dist. in qua dicitur, quòd ecclesia episcopalis vltra tres menses vacare non dẽt: & postq̃ electus fuerit, vsq; ad alios tres mẽses consecratur: interim ecclesia per œconomum gubernatur. & hoc probat per c. seq. Ioan. de Fant.

†τῆς ἀναβολῆς

CASVS. Supra dictum est qua die, & qua hora debet eps cõsecrari: nũc aũt dicit intra quod tempus à tempore electionis & cõfirmationis debeat cõsecrari. Et dicit Gratian[b], quòd intra tres menses, nisi per necessitatem differretur.

QVoniam.] CASVS. Duo dicũtur in hoc c. Primum est q̃ null[o] archiepiscopus differat ordinationes episcoporum vltra tres menses, nisi necessitas compulerit amplius protelari. Secundum est q̃ reditus viduatæ ecclesiæ debent esse in potestate œconomi, donec episcopus eligatur, & confirmetur.

"Electio d3 fieri intra trimestre.

e ¶*Tres.*]" vsque ad tres menses fit electio. 50. dist. postquam. & vsq; ad alios tres menses consecratio, vt hic dicitur, & 100. di. quoniam.

f ¶ *Necessitas.*] propter quam quandoque posset differri per totam vitam electi, maxime cõfirmati, vt si vitietur in corpore: arg. ext. de elect. cum in cunctis. licet sit arg. contra ext. de æta. & qual. c. 1. vel si non reperiretur idoneus in ecclesia, nisi in minoribus ordinibus, vt j̃. 7. q. 1. constitutum. s̃. dist. 61. Osius. 28. dist. de Syracusanæ.

g ¶ *Episcoporum.*] vel metropolitanorum, vel electorũ, qui eṗi sunt destinatione. cõtra vtroq; enim pœna est statuta. 100. di. quoniam.

h ¶*Apud œconomum.*] De hac materia dixi j̃. 12. q. 2. illud.

CETERORVM. Hæc est tertia pars huius dist. in qua dicitur quòd ordinationes clericorum non debent fieri nisi congruo tempore. Ioan. de Fant.

CASVS. Supra dictum est quo tempore ordinentur episcopi. Nunc vero docet Gratian. quo tempore ceteri debeant ordinari. Et dicit q̃ certis temporibus, s. sex, i. in quatuor temporibus anni. & in sabbato sancto, & in sabbato quod est ante Dominicam de passione Domini, vt j̃. eod. c. vlt. Minores etiam ordines possunt conferri in die Dominica ab episcopis, vt extra de temp. ord.

¶Casus seq. c. planus est.

i QRdinationes.] ¶*Leuitarum.*] Hoc idem in subdiacono, nisi in Papa tantum. ext. de temp. or. c. 1. sed secundum hæc decreta nondum subdiaconatus erat sacer ordo. arg. j̃. e. c. pe. 60. dist. c. fi.

k ¶*Tempore.*] & in maiori ecclesia, vt arg. s̃. dist. 67. reliqui. & arg. 24. di. c. vlt. minores autem ordines, vbi, & quando libuerit potest epis

b Ad idem copus conferre[b], vt extra ea. c. 3. & omnes simul si consuetudo haj̃. quando beat hoc in prouincia. extra de eo qui fur. ord. rec. cum H. lator.

palea est.

QVod à patribus.] CASVS. Quæsiuit Dioscorus Alexandrinus patriarcha à Leone, vtrum indifferenter omnib. diebus sacri ordines p̃t vel debent conferri. Et resp. q̃ non, sed tantum post diem sabbati, & post exordia noctis, quę lucescit in prima sabbati, vel in Dominica in mane continuato ieiunio sabbati vsq; ad diem Dominicam, in quibus, i. intra quæ tempora ieiunis, & à ieiunantib. debet fieri consecratio. sic vt videtur Beneuen. & etiam mihi casus ponendus: licet non seruetur de consuetudine.

l ¶*Sabbati.*] Quidam intelligunt hoc c. de sabbato paschali, vt si qs tunc velit cõferre ordines, debeat eos conferre ī occasum solis: q̃a Missa tunc non est cantanda nisi die illa finita[c], vt j̃. de conse. di. 3. sabbato. quod patet ex eo q̃d d̃r tunc, Deus, q̃ hãc sacratissimam noctẽ. H. dicit q̃ oẽs ordines sunt conferẽdi die Dominico. Et dicit, q̃ vesperа p̃cedentis noctis trahitur ad diẽ sequentẽ[d], vt siue de vespere in sabbato, siue de mane in Dominico conferantur, semper in die Dominico videantur conferri. sed certe secundum hoc non esset necessaria continuatio ieiunij. Præterea omnia iura dicunt, quòd tantum in sabbato conferendi sunt ordines, vt extra e. cap. 3. Alij dicunt, quòd omnes ordines sabbato conferuntur, & dicunt, quòd mane Dominicæ diei potius trahitur ad vesperam precedenten., quàm vespera ad mane. Et ita siue conferantur vesperæ in sabbato, siue in mane sequenti, semper fictione canonica conferentur sabbato: & secundum hoc de iure debet continuari ieiuniũ. Inn. autem nõ determinat, an mane trahatur ad vesperam precedentem, an vespera ad mane. de temp. or. litteras. consuetudo tamen habet, quòd tantum circa horam nonam sabbati fiunt ordinationes, secundum H. exponitur post diem sabbati. i. post finitum diem sabbati. Alij exponunt post diem sabbati. i. post incœptum diem sabbati. Ioan. certe H. opinio vera videtur, & male reprehenditur de continuatione ieiunij, quia iam incœpta est dies Dominica: & ideo est necessarium ieiunium, licet non seruetur de consuetudine, nisi velis dicere quòd hæc c. sint abrogata per decret. extra eo. ti. c. 3. B. in consecratione autem episcopi non est necessaria continuatio ieiunij: " cum tantum die Dominico consecretur, & in mane quilibet intelligatur ieiunus, vt extra e. litteras. sed licet quis possit ordinare aliquem in sacerdotem in sabbato, & in mane in episcopum[e], tamen alium ordinem non posset eidem conferre in mane cui vnum contulerat in sabbato. extra e. litteras. Sed nunquid Dominico die in mane potest quis ordinari in sacerdotem, & eadem die hora tertia in episcopum? H. dicit quòd sic, quia numquam inuenitur prohibitum.

videlicet sabbati, vel mane diei Dominicæ continuato ieiunio. Vnde Zepherinus Papa scribit ad episcopos Aegypti, epist. 2.

¶Ordinationes presbyterorum, vel leuitarum, qua hora fieri debeant.
C. III.

[2] QRdinationes[i] presbyterorum, leuitarumq̃;, tempore[k] congruo, multis coram adstantibus, solenniter agite, & probabiles, ac doctos viros ad hoc opus prouehite, vt de eorum societate, & adiumento plurimum gaudeatis.

Item Leo episcopus Dioscoro Alexandrino episcopo, epist. 79. c. 1.

¶ Presbyteri, & leuitæ qua hora ordinandi[l] sunt. C. IIII.

[3] QVod à patrib[9] nostris propensiore cura nouimus esse seruatum, à vobis quoque volumus custodiri, vt non passim diebus omnibus sacerdotalis, vel leuitica ordinatio celebretur, sed post diem sabbati[l] eius noctis, quæ lucescit in prima[m] sabbati, exordia†consecrandi eligantur[n], in quibus his, qui consecrandi sunt, ieiunis, & à ieiunantibus sacra benedictio conferatur. Quod eiusdem[o] obseruantiæ erit, si mane, ipso dominico die, continuato P ieiunio q̃ sabbati, celebretur: à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt: quod † ad diem resurrectionis (sicut etiam in Pascha Domini declaratur[r]) pertinere non dubium est.

Idem eodem capite.

†*exordia de ligantur, hoc est sub lege diuini officij subsistuantur*] Orig.

†*quam*]ori.

c Ad hoc de cõs. dist. j. §. in ieiunijs. ibi videas.

2 Pol. l. 2. tit. 28. Ans. l. 7. c. 43. Bur. l. 2 c. 3. Iuo p. 6. c. 23. & 47.

d Adde quæ vt siue de vespere in sabbato, siue de mane in Dominico conferantur, semper in die Dominico videantur conferri. sed certe secundum hoc non esset necessaria continuatio ieiunij. Præterea omnia iura dicunt, quòd tantum in sabbato conferendi sunt ordines, vt extra e. cap. 3. Alij dicunt, quòd omnes ordines sabbato conferuntur, & dicunt, quòd mane Dominicæ diei potius trahitur ad vesperam precedenten., quàm vespera ad mane. Et ita siue conferantur vesperæ in sabbato, siue in mane sequenti, semper fictione canonica conferentur sabbato: & secundum hoc de iure debet continuari ieiuniũ. Inn. autem nõ determinat, an mane trahatur ad vesperam precedentem, an vespera ad mane. de temp. or. litteras. consuetudo tamen habet, quòd tantum circa horam nonam sabbati fiunt ordinationes, secundum H. exponitur post diem sabbati. i. post finitum diem sabbati. Alij exponunt post diem sabbati. i. post incœptum diem sabbati. Ioan. certe H. opinio vera videtur, & male reprehenditur de continuatione ieiunij, quia iam incœpta est dies Dominica: & ideo est necessarium ieiunium, licet non seruetur de consuetudine, nisi velis dicere quòd hæc c. sint abrogata per decret. extra eo. ti. c. 3. B. in consecratione autem episcopi non est necessaria continuatio ieiunij: " cum tantum die Dominico consecretur, & in mane quilibet intelligatur ieiunus, vt extra e. litteras. sed licet quis possit ordinare aliquem in sacerdotem in sabbato, & in mane in episcopum[e], tamen alium ordinem non posset eidem conferre in mane cui vnum contulerat in sabbato. extra e. litteras. Sed nunquid Dominico die in mane potest quis ordinari in sacerdotem, & eadem die hora tertia in episcopum? H. dicit quòd sic, quia numquam inuenitur prohibitum.

" Eporum consecratio fit tm̃ die Dominico.

e Hoc ét de plano cõcedunt Vin. & Inn. vt not. ext. de tẽp. ord. litteras

m ¶*In prima.*] id est, mane die Dominico.

n ¶*Eligantur.*] id est, electi consecrentur. Hypallage. 18. quæstion. 2. diffinimus.

o ¶*Quod eiusdem.*] id est, conferantur ordines.

p ¶*Continuato.*] ab ordinatoribus vel ordinandis. Lau.

q ¶ *Ieiunio.*] " quid si pransus conferat ordinem: numquid confertur ordo? Hug. dicit, quòd sic, & idem dicit in aliis sacramentis, præterquam in eucharistia, & forte idem posset dici de eucharistia. arg. de consec. dist. 2. liquido. quòd concedo, quia pransus bene potest conficere, licet non debeat, arg. illius c. liquido.

"sacramẽta cõferri p̃t post cõmestionem.

f Aliàs, adeo sed ſ est bona lr̃a, & sic ét ponit L. & Io. de F.

r ¶ *Declaratur.*] Legitur enim in quadam Homilia Bedæ, quæ legitur nocte illa super Euangelio illo: Vesperæ autem sabbati, vbi dicit Beda, quòd in die ista noctes incipiunt præcedere dies, ideo[t] forte, vt tres dies & noctes haberi possint in quibus Dominus fuit in ventre terræ, quod nec sic habetur nisi synecdochice[s], vel declaratur, quia Missa non decantatur in sabbato, sed in principio sequentis noctis, & dicitur, Deus qui hanc sacratissimam noctem, &c. & ita est de die Dominica nox illa. Lau.

g Ista est figura tribuens toti, q̃d est partis, vt

Source : BIU Cujas

¶ Quare die Dominico sacerdotum ordinationes celebrentur. C. V.

4 [1] QVòd [A] die [2] Dominico [2] ordinationes sacerdotũ [b] celebrentur, non tantum ex consuetudine, sed etiam ex Apostolica nouimus venire doctrina, scriptura manifestante, quòd cum Apostoli Paulum, & Barnabam ex præcepto spiritus sancti ad Euangelium gentibus mitterent prædicandum, ieiunantes, & orantes imposuerunt eis manus: vt intelligamus, quanta & dantium, & accipientium deuotione curandum sit, ne tantæ benedictionis sacramentum negligenter videatur impletum. Et ideo pie, & laudabiliter Apostolicis morem gesseris institutis, si hanc ordinandorum sacerdotem formam per ecclesias, quibus Dominus præesse te voluit, etiam ipse seruaueris, vt his, qui cõsecrandi sunt, nũquam benedictio†, nisi in die Dominicę resurrectionis tribuatur: cui à vespera sabbati initium constat adscribi†: & tantis diuinarum dispensationum [3] mysteriis est consecrata, vt quidquid [c] est à Domino insignius cõstitutum, in huius diei dignitate sit gestum. In hac mundus sumpsit exordium: in hac per resurrectionem Christi & mors interitum, vita accepit initium, In hac, &c.

A ¶Quòd die.] *Sumptum est c. hoc ex eodem loco, vnde & antecedens, mutato tamen verborum ordine, & nonnullis initio adiectis. In ipsa enim epistola post vltima verba præcedentis ca. sequitur continenter.* Nam præter auctoritatem consuetudinis, quam ex Apostolica nouimus venire doctrina: etiam sacra scriptura manifestat, quòd cum Apostoli, &c.

[*Item in ordine Romano, c. de gradibus ecclesiæ.*]

¶ De eodem. C. VI. PALEA.

4 QVando, & vbi libitum fuerit, vsque ad subdiaconatus officium ordinantur clerici: diaconi vero, atq; presbyteri num quam† nisi in publica ordinatiõe.

Item Gelasius ad episcopos per Lucaniam, epist. 1. c. 13. [5]

¶ De temporibus ordinationis. C. VII.

5 [o] ORdinationes presbyterorum, & diaconorum, nisi certis temporibus, & diebus exerceri non debent, id est quarti [d] mensis ieiunio, septimi [e], & decimi [f]: sed & etiam quadragesimalis [g] initij, ac medianæ † [h] hebdomadæ, & sabbati ieiunio circa vesperam nouerint celebrandas: nec cuiuslibet vtilitatis causa, seu presbyterum [i], seu diaconum his præferre [k], qui ante ipsos fuerint ordinati.

DISTINCT. LXXVI.

1. ps QVibus temporibus [1] *ieiunia celebranda sint, Calixtus Papa determinat scribens Benedicto episcopo, epist. 1.*

¶ Quibus temporibus ieiunia celebrentur. C. I.

7 IEiunium, quod ter in anno apud nos celebrare didicisti, conuenientius nunc per quatuor tempora fieri decernimus, vt sicut annus per quatuor voluitur [m] tempora, sic & nos quaternum solenne agamus ieiunium per anni quatuor tempora.

Item ex concilio Moguntino primo, c. 34. [sed ibi fusius, hic summatim.]

¶ De eodem. C. II.

8 CONstituimus [n], vt quatuor tempora anni ab omnibus communi † ieiunio obseruentur: id est in mense Martio, hebdomada prima: in Iunio, secũda: in Septembri, tertia: in Decẽbri, quarta.

¶ *Auctor Micrologi c. 24. & 25. de hoc ipso Moguntini concilij canone disputans, aperte ait hoc ex ignoratione traditionis ecclesiasticæ fuisse profectum. Vnde Leo Papa ait*: Huius obseruatione, &c. *quod refertur j. ead. dist. c. 6. Et ne quis occasione horum conciliorum Germanicorum deciperetur, Gregorius VII. (quod in eodem Micrologo narratur) veterem Romanæ ecclesiæ consuetudinem renouauit. De qua re in concilio Claremontensi Vrbani secundi, canone primo sic statuitur*: Primum ieiunium quatuor temporum semper fiet prima hebdomada quadragesimæ: secundũ in hebdomada Pentecostes absq; genuum flexione, cum alleluia, & Gloria in excelsis Deo, & vestibus solennibus fiet: tertium plena hebdomada ante æquinoctium autumnale: quartum plena hebdomada ante Natale Domini, vigilia eiusdem accepta. *Et idem repetitur in altero concilio Placentiæ postea habito, quod est in bibliotheca Vaticana, & citatur j. ea. c. statuimus.*

Item ex concilio Salegunstæ habito, c. 2.

¶ De eodem. C. III.

9 DE ieiunio autem incerto quattuor temporum hanc certitudinem statuimus, vt si calẽdę Martiæ [o] in quarta feria, siue antea euenerint, eadem hebdomada ieiunium celebretur.

Vibus tempo ribus.] Hæc dist. diuiditur in tres partes, in quarum prima dr quando debẽt fieri ieiunia quatuor temporũ, & hoc probat per sex auctoritates. secundum c. in fi. nõ tenet, neq; prima pars tertij c. tenet, sed secunda pars tenet secundum Ioan. de Fan. Secunda ibi, *Primum.* Tertia ibi, *Non autem.* Ioan. de Fant.

CASVS. Supra facta est mentio de quatuor temporibus, & ideo Gratianus supponit dist. 76. in qua primo ostendit quando quatuor tempora sunt celebranda, & vnde originem habuerũt. Addit etiam ꝙ inter Pascha & Pentecosten non sunt ieiunia indicenda: nec genua flectenda.

1 ¶ *Quibus temporibus.*] in hac dist. 76. agit magister de temporibus ieiuniorum. Ostendit etiam diuersas origines eorum. Postea ponit differentiam inter nos & Hebræos in computatione mensium [d]. Ostendit etiam, quòd nõ sit ieiunandum à Pascha Domini vsque ad Pentecosten, nec esse flectenda genua [e].

Ieiunium.] CASVS. Quæsiuit Benedictus episcopus à Calixto quoties quatuor tempora essent in anno celebranda, qui respondit dicens, quòd hactenus ter celebrata fuerunt: sed melius est vt quater in anno celebretur solenne ieiunium, ad instar quatuor temporum anni, per quæ voluitur annus.

m ¶*Voluitur.*] " lex tamen in æstatem & in hyemen annũ distinguit. ff. de aqua quot. & æstiu. l. 1. §. hoc interdictum.

n *Constituimus.*] hoc c. est abrogatum.

De ieiunio.] CASVS. Hoc c. habet duas partes. Prima est abrogata, quia non habet locũ quod in ea dicitur. Secũda est authentica, vbi dicitur ꝙ ieiunium æstiuum celebrandum est in prima hebdomada post Pentecosten, in quo tempore diaconi dalmaticis induantur, & alleluia cantetur, sed genua non flectimus. Ieiunium vero autumnale celebratur in Septembri in tertio die Mercurij Septembris computando à prima die mercurij eiusdem mensis: Hyemale autem ieiunium celebrãdum est in mense Decembri ante vigiliam natiuitatis Domini. Secunda pars incipit ibi, *Et hoc sciendum.*

o ¶*Martiæ.*] non semper, immo prima septimana quadragesimæ.

---

cũ dr Ethiops est albꝰ ꝓp dentes quos h3 albos. Nec. n. Dñs stetit, siue fuit in vẽtre terræ ꝑ tres dies & noctes, ni si sic loquẽdo. nã & aliàs totũ ponitur ꝑ parte, vt 1. di. §. scire. immo totum ñ est aliud à suis partibus, vt not. 61. dist. nullꝰ. secundũ Io. de F.

Act. 13.

1 Iuo p. 6. c. 70. Pan. l. 3. c. 13.

2 Ex isto textu infertur, ꝙ dies Dñicus ñ accipitur gñaliter. ſi. in l. 1. §. hoc autẽ. & ibi Bar. ff. đ op. no. nũ. a Ar. ad hoc 95. dist. c. olim. I. de F.

† *al. benedictiones tribuantur*]or.

† *dispositionum.*

3 Concord. tex. in l. more Roman. not. ff. đ fer. Bar. in l. aut facta. §. tps. ff. ad Syl.

4 Ansel. l. 7. c. 61.

† *al. non.*

5 Et Greg. 2. epist. 3.

" Annus à quitur secundum annum incœpit.

6 Pol. l. 2. tit. 28. Ansel. l. 7. c. 45. Iuo p. 6. c. 74. Pan. l. 3. c. 25.

b Et ita attẽditur hic tpis prioritas. sic 17. di. §. vlt. extr. đ

a ¶*Quod die.*]H. ponit fundamentum suæ opin. in c. isto, ꝙscilicet in die Dominico posunt ordines conferri. quod patet ꝑ hoc, ꝙ dicit ordinationes sacerdotum, & per id quod dicit initiũ, &c. nos qui contrariũ dicimus, exponimus ordinationes sacerdotum, i. eorum consecrationes [a]. pro quo intellectu bene facit, ꝙ j. subiicit, ex Apostolica, &c. Nam Paulus & Barnabas episcopi fuerũt. vnde per eorũ exemplum nihil probatur nisi de ep̃is: & quod dicit, cui initium, &c. dic nihil facere ad rem, sed dicit incidenter, immo adscribitur ei fictione canonis, ſ in veritate.

b ¶ *Sacerdotum.*] i. episcoporum. sic non erit pro H.

c ¶*Vt quidquid.*]16. q. 1. c. vlt. de consec. dist. 4. quær. s.

ADDITIO. Ex hoc colligitur, ꝙ generalis sermo non accipitur generaliter, vt ibi not. Archid.

Ordinationes.] CASVS. Duo dicuntur in hoc c. Primum est, ꝙ ordinationes sacerdotum, diaconorum & subdiaconorũ non sunt faciendæ, nisi in sex temporibus anni. sc. in quatuor temporibus, & in sabbato ante dominicã de passione Domini, & ī sabbato sancto. Secundum est, ꝙ nullus episcopus debet præferre posteriorem priori.

d ¶*Quarti.*]i. ieiunij. hoc semper in omni septimana Pentecostes occurrit, " & loquitur secundum antiquam computationem Latinorum, qui incipiebant annum à Martio.

e ¶*Et septimi.*] id est, Septembris.

f ¶*Decimi.*] id est, Decembris.

g ¶*Quadragesimalis.*]id est, in prima septimana quadragesimæ.

h ¶*Medianæ.*]in qua cãtatur, Sitientes, q̃ ꝓcedit Dñicã de passione.

ADDITIO. Et extra de temp. ord. c. 3.

i ¶ *Seu presbyterum.*] de hoc dixi suprà 74. distinct. episcoporum. 8. quæst. 1. licet ergo.

k ¶*Præferre.*]ecce hic habes, ꝙ prius ordinati preferuntur [b] aliis, vt in habendis honoribus, & in aliis, vt 17. dist. §. hinc. & extra de ma. & obe. c. 1. & 74. di. episcoporum etiam. licet posteriores sint meliores, non obstat 24. q. sicut. 7. q. 1. licet. vt ibi no. licet sit arg. contra. ſ. dist. 16. sexta [c]. ver. prima. Io. Hodie sufficit si electus à maiori parte capituli sit bonus, vt extra de elect. cum nobis. B.

ma. & ob. c. 1. & alibi ex cellentia or dinãtis. ff. đ alb. scr. l. vl. ext. đ ma. & obe. p tũas. Arch.

c Aliàs sãcta † *mediana quadragesimæ die sabbati ieiunio*]Orig.

7 Pol. l. 3. tit. 25. Iuo p. 4. c. 27. Pan. l. 2 c. 175.

8 Capitul. 5. c. 86. Burc. l. 13. ca. 2. Iuo p. 4. c. 35. Pã. l. 2. c. 180 † *al. cum.*

d Vt j. e. ieiunium.

e Vt j. e. scire. & c. seq.

" Annus in æstatem & hyemẽ diuiditur.

9 Burc. in fi. Iuo p. 4. c. 33 Pann. l. 2. c. 181.

a ¶*Iunij*

Source : BIU Cujas

a ¶*Iunij.*]nec hoc ſemper,immo in ſeptimana Pentecoſtes.
b ¶*Et hoc ſciendum eſt.*]quod ab hinc dicitur manet immutatum, ſuperiora per ſequẽtem canonem mutantur,ſcilicet ſtatuimus. & ita vtile non vitiatur per inutile.contra.9.diſt.ſi ad ſacras.Laur.
c ¶ *Celebrari.*] cedit ergo in ieiunio minus dignum digniori.arg. ff.de min.verũ. §.vlt. ext.de conſe.eccl.vel alt. c.quod in dubiis. Et eſt arg. ꝙ ſi feſtum alicuius Apoſtoli die lunæ euenerit,ſabbato vigilia ieiunanda eſt:" quia ieiunium& Dominica ſimul concurrere non poſſunt. ext.de obſer.ieiu.c.1. arg. cõtra ext.de ver. ſig. quæſiuit.Lau.
d¶*Ieiunium.*]infrà de conſe.diſ.3.quoniam.
e ¶*In Decembri.*]"*Prima quadragenæ ſeruat ieiunia veris.Pneumatis hebdomada ſeruare ſecunda iuberis.Tertia ſeptembris cultum fert mercuris* [a] *iſtum. Sabbata ieiunent vigilem præeuntia Chriſtum.*Laur.

"Dñica & ieiunium ſi mul concurrere ñ pñt.

"Ieiunia 4. temporum.

a Nominatiui caſus, & feminini generis eſt.

¶ Si autem Calendæ Martiæ in quintam feriam, aut ſextam, aut ſabbatum diſtendãtur,in ſequentem hebdomadam ieiunium differatur.Simili quoq; modo,ſi Calendæ Iunij [a] in quarta feria,aut antea euenerint, in ſubſequenti hebdomada ieiuniũ celebretur:& ſi in qnta, aut ſexta feria,aut ſabbato contingerint, ieiunium in tertiam hebdomadã reſeruetur. ¶ Et hoc ſciendum [b] eſt, quòd ſi quando ieiunium menſis Iunij in vigilia Pentecoſtes ſecundũ prædictam regulam euenerit,non ibi celebrandum erit,ſed in ipſa hebdomada ſoleni Pẽtecoſtes:[quia [A] vigilia ſimul,& ieiunium celebrari [c] non debent:]& tunc propter ſolennitatem ſpiritus ſancti, diaconi dalmaticis induantur, & alleluia cantetur, &, flectamus genua,non dicatur. ¶Eodem modo de Septembris ieiunio conſtitutum eſt, vt ſi Calendæ Septembris in quarta feria euenerint,aut antea,ieiunium [d] in tertia hebdomada celebretur: & ſi in quinta, aut ſexta, aut ſabbato contingerint, in quarta hebdomada ieiunandum erit. ¶ In Decembri [e] vero illud obſeruandum erit, vt proximo ſabbato ante vigiliam natalis Domini celebretur ieiuniũ:quia ſi vigilia in ſabbato euenerit, ſimul vigiliam,& ieiunium celebrare non conuenit.

A ¶Quia vigilia.]*Hæc vſq; ad verbum* debẽt, *non ſunt in ipſo concilio impreſſo ex Burch.ea dem vero ſententia repetitur in fine capitis.*

*Contra Vrbanus in concilio Placentino, cap.*15.

¶De eodem. C. IIII.

1 Polyc.l.3. tit.25.

[1] STatuimus etiam, vt ieiunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur:primum in initio Quadrageſimæ: ſecundum in hebdomada Pentecoſtes:tertium vero in Septembri [f]:quartum in Decembri more ſolito fiat.

Item Leo Papa, ſermone 1. *de ieiunio Pentecoſtes.*

¶De eodem. C. V.

2 Poly.ibid.

[2] IGitur poſt ſanctę lætitiæ dies, quos in honorem Domini à mortuis reſurgentis, ac deinde in cælos aſcendẽtis exegimus, poſtque acceptum ſancti ſpiritus donum,ſalubriter,&neceſſarie conſuetudo eſt ordinata ieiunij, vt ſi quid forte inter ipſa feſtiuitatum gaudia negligens libertas,& licentia inordinata præſumpſit,hoc religioſæ abſtinẽtiæ cẽſura caſtiget.

Idem ſermone octauo de ieiunio x.menſis.

¶De eodem. C. VI.

3 Poly.ibid.

[3] HVius obſeruantiæ vtilitas, dilectiſſimi, in eccleſiaſticis præcipue eſt conſtituta ieiuniis, quæ ex doctrina ſancti ſpiritus ita per totius anni circulum diſtributa ſunt,vt lex abſtinentiæ omnibus ſit adſcripta temporibus.Si quidem ieiunium vernum in Quadrageſima,æſtiuũ in Pentecoſte, autumnale in menſe ſeptimo, hyemale autem in hoc,qui eſt decimus, celebramus, intelligentes diuinis nihil vacuum eſſe præceptis,& verbo Dei ad eruditionem noſtram omnia elementa ſeruire,dum per ipſius mundi cardines, quaſi per quatuor euangelia inceſſabili tuba diſcimus,quod & prædicemus,& agamus.

2 *Primum* g *vero menſem,quartum,ſeptimum,& decimum,non Hebræorum ratione, ſed noſtra debemus accipere. Primus enim menſis apud illos eſt Aprilis, quartus Iulius, ſeptimus October:decimus Ianuarius.In quibus,& præterea in quinto menſe,qui eſt Auguſtus,quæ fuerit eis cauſa ieiunij,Hieronymus in commentariis ad cap. octauum Zachariæ exponit dicens.*

¶ Quare in ſuprafcriptis menſibus ieiunia lex imperauit. C. VII.

4 Poly. ibid.

[4] IEiunium [h] quarti,&ieiunium quinti,& ieiunium ſeptimi,& ieiunium decimi (ἀπὸ κοινοῦ enim ſubauditur menſis) domui Iudæ, & Hieruſalem in dies feſtos vertetur & gaudium:veritatem tãtum Deus quærit,& pacem.In hoc loco [i], noſtrorum multi multa dixerunt [k], & inter ſe diſſonantia, *& paucis interiectis.* ¶Cogimur igitur ad Hebræos recurrere,& ſcientię veritatem de fonte [l] magis,quàm de riuulis [m] quærere [n] [5]. *& paulo poſt.* ¶ Ieiunium quarti [o] menſis, qui apud Latinos vocatur Iulius, die ſeptima,& decima eiuſdem menſis illud arbitrantur, quando deſcendens Moyſes de monte Sina tabulas legis abiecit [p] atque confregit, & iuxta Hieremiam muri primum rupti ſunt ciuitatis [q]. In quinto menſe, qui apud latinos quintus menſis,rationem aſſignat Zacharias in ſeq.cap.
g ¶ *Primum.*] accipe in ſuperiori diſt.c.vlt.

¶*Eiunium.*] Casvs.Hoc c. diuiditur in tres partes.In prima ponit Hiero.verba Zachariæ,vbi dicitur ꝙ Hebręi ieiunant in quarto, quinto,ſeptimo,& decimo menſe:& oſtendit ꝙ Latini expoſitores hunc locũ variis modis expoſuerũt &diſſonantibus.In ſecũda parte ponit multiplices cauſas quare ieiunant Iudæi in prædictis menſibus. In tertia parte primo exponit verba Zachariæ ſecundum litteram:poſtea ſecundum anagogicũ intellectum. Secũda pars incipit ibi, *Cogimur.* Tertia ibi, *Hoc igitur eſt omne.*Et verba ſunt prophetæ vſque illud, *In hoc loco.* & quod dicitur ibi, *Quarti,&c.* ſubauditur menſis.*In hoc loco.* verba ſunt Hieronym. inſerta illi auctoritati.

3 Poly.ibid.

h ¶*Ieiunium quarti.*] Subauditur mẽſis. & arg.ſumi pt ex hoc c.

"ꝙ etiam ea,quæ moralia ſunt,immutãtur per eccleſiam hodie. Nam aliis temporibꝰ celebrabantur olim hęc ieiunia,aliis nũc.

"Præcepta ẽt moralia ſunt per eccleſiam mutabilia.

i ¶*In hoc loco.*] Verba Hieron.
k ¶*Dixerunt.*]Oſtendendo cauſas conſtitutionis talis vel talis ieiunij.
l ¶*De fonte.*] Colligẽ in dubiis ad rei originem recurrendũ:"& plus magiſtro quam diſcipulis credẽdum, vt dixi di.9.vt veterũ. & diſt.20.de qbus.24. q.1.loquitur.ſ.diſt.12. prẽceptis. arg.contra nunquam ad rei originem recurrendum.ff. de le.& ſenatuſ.& ió. nam dicit lex, ꝙ non de omnibus quæ conſtituta ſunt reddi ratio poteſt,&c.ff.tit.e. non omnium.

"Magiſtro pluſquã diſcipulis credẽdum eſt.

4Poly. ibid.

m ¶*De riuulis.*] argu. non valere ſumptum fine originali.C.de edend.auth.ibi poſita, arg. contra ext.de fideiuſ.peruenit. Dicit Albe."ꝙ ſi eſt tranſcriptum per manum tabellionis,valet:arg. ff.de admin.tu.chirographis. Azo dicit nõ valere niſi per iudicẽ fiat trãſlatio, vt ĩ aut. vt frat.fil.§.illud. col. 9.C.de teſt.publicati. Io.Hæc quæſtio determinatur hodie ꝙ decret.quam habes ext. de fi.inſtr.c.vlt.vbi dicitur ꝙ exemplata inſtrumẽta aliqua iuſta cauſa auctoritate iudicis ſcripta eandẽ vim habeant cũ auctenticis & originalibus.B.

"Transcriptum an valeat ſine originali.

5Ex iſto tex. infertur, ꝙ qñq; magis cõſideratur accidẽtale. cõcor.l.2.§. exactis. ff.d ori.iu.& l.j. §.beſtias.ff. de poſtu. *Exod.*32. *Hierem.*52.

ADDITIO. De hoc no. 100.diſt.contra morem.& extra de verb.ſig.abbate.Archid.
n ¶*Quærere.*]ſ.di.9.vt veterum.
o ¶*Quarti.*]menſis,ſ.ſecundum Hebraicam computationem.
p ¶*Abiecit.*]cum inueniſſet Iudæos conflaſſe vitulum,vt 45.diſt.diſciplina.j.de pœ.diſt.2.§.item opponitur.
q ¶*Ciuitatis.*]à Nabuchodonoſor,qui cum Chaldæis cœpit ciuita-

Source : BIU Cujas

tem Hieruſalem.23.q.5.§.hinc.in fi.

a ¶*Omnes.*] qui diffidere cęperunt:ſed cum Moyſes non diffideret, & eſſet maior xx.annis:quare non intrauit terram promiſſionis?rationem habes 23.q.4.§.his omnibus. Et dic omnes,qui à xx.ann. & ſupra exiẽrunt de Aegypto.

b ¶*Multa.*]Sed quare inducit hoc de Tito &Veſpaſiano,cũ ante per multa tẽpora fuit illud ieiunium conſtitutum ? & dicimus ꝙ iſtud nõ facit ad ꝓpoſitũ:vñ eſt arg.ꝙ q̃q; aliqua inferuntur decretis,quę nõ faciunt ad propoſitum principale. arg.ẽ.prox.diſt. ꝙ die.verſ.cui initiũ.

c ¶*Hieroſolymis.*]Legitur[a] ĩ pſalterio.Vt qd Deꝰ repulſiſti:“ ꝙ Hieruſalem capta eſt eo tpe,quo interfecerũt Ieſum Chriſtum,ſc.in Paſcha:poſſumus dicere ꝙ tũc fuerit capta:ſed illæſa conſeruata in ſe vſq; ad Auguſtinum,qñ fuit accẽſa ab Iſmael qui Iudæus erat:& à q̃buſdã aliis.

d ¶ *Hoc igitur eſt omne.*]i.hoc ſignat apud nos : nam apud Græcos decimus inuenitur October,vt ẽ.diſt. 18.propter.

e ¶*Anagogen.*]i.ſuperiorem & ſpiritualem vel moralem intellectũ:nã ana, ſupra:goge, duſcere:inde pædagogꝰ quaſi ductor.

“ hoc mõ exponitur: hic eſt enim quidam intellectꝰ hiſtoricꝰ[b], allegoricus, moralis, ſiue tropologib.& anagogicus,ſicut diximus ẽ.diſt.37.vino.ſic hæc vox,Hieruſalẽ,hiſtorice ſignat ciuitatẽ illã terreſtrẽ, allegorice eccleſiam,moraliter animã fidelẽ,anagogice cæleſtẽ Hieruſalem.Moralis intellectus attendit quæ iuxta nos ſunt, allegoricus q̃ intra nos, anagogicus q̃ ſuprà nos. hic ergo ponitur anagogicus ꝓ allegorico.

f ¶ *Et fames.*] j.8.q.2. audacter.

NON AVTEM. Hæc eſt iij.pars huius diſt.in qua dicitur, ꝙ à Paſcha vſq; ad Pentecoſten nõ debemus de neceſſitate ieiunare.Ioan.de Fan.

Casvs. Dictũ eſt ẽ.in ca.de ieiunio. ꝙ poſt Pentecoſtẽ ieiunium quatuor temporũ eſt celebrãdum:mõ vult hic Gratian.oſtẽdere quare nõ ante,ſ.quia à Paſcha reſurrectionis vſque ad Pentecoſten nõ indicũtur ieiunia ex neceſſitate. & hoc probat per ſeq.c.

g ¶ *Non autem videntur.*] Improbat quod dictum eſt ẽ.de ieiuniis ẽ.ea.c.ſtatuimus.& c.de ieiunio.in princ.

h ¶*Ieiunio.*]j.de cõſe.di.3.rogationes.cõtra.Sol.licet ibi ieiunemus tribus diebus, nihilominus tñ eſt ibi continuata feſtiuitas. “ Nam dicit lex ꝙ perennis eſt ſiue cõtinuus fluuius,licet q̃q; exareſcat. ff.de flu.l.1.1.reſp.Vel dic conſuetudinẽ ſequendam[c].12.di.illa.

Sire debet.] Casvs.Docet Ambroſ.ꝙ 50.dies à Paſcha reſurrectionis vſque ad Pentec.reputãtur velut dies reſurrectionis & dies dominici, quia reſurrectio die dominica fuit, & hos dies cum hominibus & diſcipulis ſuis ſtetit : & ideo ſicut in reſurrectione gaudendum eſt,& non ieiunamus, ſic & in his 50.diebus gaudendum eſt,nec ieiunia ſunt indicanda,nec genua flectimus.

i ¶*Succedamus.*] quia vnũ genu ſuccedit ãlij,& ita factũ notat.

k ¶*Quinquageſima.*] Si quadrageſimam dixiſſet,melius dixiſſet: “ nã poſt 40.dies aſcẽdit ĩ cælũ. de cõſe.di. 5.ieiuniũ.& ſic ponitur totũ pro parte.ſic 23.q.4.cũ ſupna.ſic ecõuerſo pars ponitur ꝓ toto.14.q.5.pẽnale.

l ¶*Eorum.*]arg. “ pro oĩb.vigiliis Apoſtolorũ ieiunandis.vel pro nullis,qđ falſũ eſt:eccleſia tñ Romana conſueuit in vigiliis oĩm ieiunare.extr.de obſ. ieiun. conſilium. niſi Ioannis Philippi & Iacobi,vt ibi Laur.

m ¶*In apologia.*]i.ſermone excuſatorio de adulterio , qđ Dauid cõmiſit cum Bethſabee.ab apo,qđ eſt re, & logos, qđ ẽ ſermo, quaſi rñſio ꝓ aliquo.

n ¶*Chirographo quoque.*] i.peccato quo tenebamur diabolo obligati tanquam chirographo.

o ¶*Euacuato.*]vt C.de plꝰ pe.l.vna.& eſt ar. ꝙ cãcellato inſtrõ liberatur debitor[d], qđ verũ eſt niſi creditor probet cõtrariũ.ff.de prob.ſi chirographũ.

p ¶ *Cantatur.*] j.de conſec.diſt.3.ne quis. & c.ieiunium.

NECESSARIO. Casvs.Cõcludit Gra. ex ſupradicto c.dicẽs ꝙ eccleſia neceſſario inſtituit ieuiniũ poſt Pẽtecoſtẽ,qđ dr̃ ñ eſſe ieiunãdum in his 50. diebus,intelligitur ex neceſſitate : de facto tñ ieiunamus in vigilia Pentecoſtes, ſicut in vigilia reſurrectionis, & ad hoc inducitur ſequen.cap.

q ¶ *Obſeruantiæ.*] hic male dicit &in ſeq.§. “ imo vigilia Pẽtecoſtes neceſſario ieiunãda eſt, vt j.c.noſſe.& ẽ.c.de ieiunio.nõ obſtat.ſcire.quia pro vno die,nec plus,nec minꝰ,[e] ſed ꝙ ieiunari debeat hoc habet eccleſię cõſuetudo gñalis.

Noſſe credo.] Casvs. Docetur hic , quòd cum tanto gaudio celebrandus eſt dies Pentecoſtes, quanto dies reſurrectionis. Et hoc probat per ſimilem obſeruantiam : quia vigilia Pentecoſtes celebratur ſicut vigilia reſurrectionis,vnde ſimilis obſeruãtia ſimili debet gaudere lętitia.

r ¶*Pernoctantes.*]per totam noctem ſignificat.ff.de verb.ſign.vrbana.§.pernoctare.

s ¶ *Neceſſe eſt.*] id eſt,conueniens eſt[f] ſecundum G.nam conſilium eſt.nõ enim quidquid conſulitur,iuris neceſſitati ſubiicitur.de pœ. diſt.6.c.1.in fi.ff.de iudic.non quidquid.

OBSER

Num.14. *† ad terram ſanctam*]or.

4.Reg.25. Hier.49. & 41.

a Dic legitur , *i.* hr in Ioſepho, ſe cundũ Gof.

“ Hieruſalẽ quãdo fuit capta.

Hier.52. Ezech.33.

“ Scriptura diuina quadrupliciter exponi ſ̃t.

b Hiſtoria ſe cũdũ Iſi. in 1.l.etym. dr̃ ab hiſtore in Greçe,qđ ẽ latine cognoſcere, vel videre. apd veteres eñ nullꝰ ſcribebat hiſtoriã niſi q inter fuiſſet. Alij dñt ꝙ dr̃ ab hiſtoró Greçe.qđ geſticulatio,i.geſtuũ repſentatio : vñ & hiſtrio vocatur geſticulator,i.aliorũ geſtorũ recitator & repræſentator.Arc.

Ioan.16.

“ Fluuius ẽt q̃q;areſcẽs dr̃ perẽnis.

c ſc. an illi tres dies de qbꝰ loqtur ꝓdi.c.rogatiões.ſint ieiunandi. Io.de Fan.

3 *Non autem videntur ieiunia quarti menſis poſſe celebrari ante diem Pentecoſtes. A die enim Dominicæ reſurrectionis vſque in diem Pentecoſtes non indicuntur obſeruanda ieiunia*[h].

Vnde Ambroſius in eiuſdem diei ſermone 61.qui ſic incipit.

¶De eodem. C. VIII.

Sire[A] debet ſanctitas veſtra. Per hos 50. dies nobis eſt iugis,& continuata feſtiuitas:ita vt hoc omni tempore neque ad obſeruandum indicamus ieiunia,neque ad exorãdum Deum genibus ſuccedamus[i] †.*& infrà.* ¶Inſtar ergo Dominicæ,tota 50.dierũ curricula celebrantur , & omnes iſti dies,velut Dominici deputantur. Reſurrectio enim Dominica eſt. Nam in Dominica reſurgens ſaluator reuerſus ad homines eſt, & poſt reſurrectionẽ tota quinquageſima[k] cum hominibus commoratus eſt. Æqualis ergo eorum[l] neceſſariũ vt eſſet feſtiuitas,quorum æqualis eſſet & ſanctitas †. Sic enim diſpoſuit Dominus , vt ſicut eius paſſione in quadrageſimæ ieiuniis contriſtaremur : ita eius reſurrectione in quinquageſimæ feriis lætaremur.Non igitur ieiunamus in quinquageſima, qa in his diebus nobiſcum Dominus commoratur. ¶ *Item in Apologia*[m] *Dauid.* Hunc numerũ[quinquageſimum videlicet]læti celebramus poſt Domini paſſionem, remiſſo culpæ totius debito,chirographo quoq;[n] euacuato[o],ab omni nexu liberi,&ſuſcipimus aduenientem in nos gratiam ſpiritus ſancti,die Pentecoſtes vacante ieiunio laus dicitur Deo,alleluia,cantatur[p].

A ¶Scire debet.] *In multis manuſcriptis exemplaribus à c.*ieiunium.*vſque ad c.* poſt Paſcha.*in aliquot etiam vſque ad vltimum,nulla eſt diſtinctio capitum. Tamquam enim vni co contextu continentur mulctæ auctoritates à Gratiano citatæ* : *Ideo verba iſta,* ſcire debet ſanctitas veſtra, *cohærent cum extremis verbis Gratiani ad ſi.præcedentis c. atque ita legendum.*Vnde Ambroſius in eiuſdem diei ſermone 61.qui incipit, Scire debet ſanctitas veſtra, *ac deinde ſubiungendum.*Per hos quinquaginta, &c. *Suo enim modo aptauit hunc locum Gratianus.Nam apud B.Ambroſium paulo aliter habetur.*

Neceſſario ergo eccleſia cõſtituit,vt poſt diem Pentecoſtes ieiunia celebrentur.Sed ꝙ in illis 50.diebus ieiunandum eſſe negatur: ex obſeruantiæ neceſſitate intelligitur.

Vnde idem Ambroſius in eiuſdem diei ſermone 60.qui ſic incipit.

¶De eodem. C. IX.

Noſſe credo[B] vos fratres.Nõ minore lætitia celebramus diem Pentecoſtes, quã ſanctum Paſcha curauimus.Tunc enim,ſicut modo fecimus , ieiunauimus ſabbato,vigilias celebrauim[q]:orationib[q] pernoctãtes[r] †inſtitimus: vnde neceſſe eſt[s] ,ſimilem†obſeruantiã ſimilis lętitia ſubſequatur.

† ſuccidam[o]] Orig. & ali quot Gratiani exẽplar. vetuſta , & recentes editiones.

“ Chriſtus poſt dies xl. aſcendit in cælum.

“ Ieiunãdũ eſt ĩ vigiliis oĩm apoſtolorum , niſi Ioannis Philippi & Iacobus.

† ſic quantitas.]Orig.

C.8.

Gloſſ.2. d đ hoc no. ext. de ren. ſane. in gl. & ſic.&ext. vt lit. pend. eccleſ. 2. in fin.Arc.

“ Vigilia Pẽtecoſtes eſt neceſſario ieiunanda.

e đ cõſ.di.2. reuera.& vide qđ dixi 65.diſt.c.1.

† pernoctanter.]Orig.

† *ſimilis obſeruantia ſimilem lætitiam ſubſequatur*] ori.

f Adde glo. cõcor.ĩ l.de pupil. §.meminiſſe. ff.đ no.op.nun. & l. 1. ff. de of.præf.prẽto.Arc.

Source : BIU Cujas

OBSERVANTIA. Casvs. Dicit Gratianus, quod similis obseruantia est, quo ad factum, & non quo ad necessitatem, consuetudo tamen ecclesiæ præiudicat ei quod Gratianus dicit.

Post Pascha.] Casvs. Quæsitum fuit ab Isidoro, vtrum monachi vel clerici vel laici possunt ieiunare à resurrectione vsque ad pentecostem? qui respondet dicēs, quod licet ecclesia relaxet ieiunia & abstinētiæ rigorem, si quis tamē vult ieiunare, potest ad instar Antonij & Pauli & ceterorū patrum, qui ī his diebus in eremo ieiunauerunt, exceptis diebus Dominicis.

a ¶*Relaxauerit.*] inter dicendo ieiunia.

Vtinam.] Casvs. Lucinius quæsiuit à Hieronymo an sit peccatum ieiunare in 50. diebus post Pascha resurrectiōis, & in diebus dominicis. Et resp. q̄ non. Et hoc probat exemplo Pauli & aliorum credentium, qui in illis diebus ieiunauerunt: non tamen cogitur quis ieiunare, sed vna quæque prouincia in sensu suo abundat, & leges maiorum interpretatur.

1 Pol. l. 3. tit. 23. Act. 13. 20. & 27.

b ¶*In actibus.*] s. 30. di. si quis tāquam. cōtra.

c ¶*Contextas.*] i. interfertas solēnitates, vel contextas. i. iuges & cōtinuatas. s̄. e. scire.

† *al. festiuis.*

d ¶*Auferam.*] dicēdo tunc esse ieiunandū.

† *al. sexagin ta.*] Orig.

Additio. q.d. Nolo his dieb⁹ indicere ieiunium. Arch.

e ¶*In suo.*] vt morem obseruet in ieiuniis, sicut dicitur d̄ vigilia Bartholomæi. ext. de obser. ieiu. consilium.

f ¶*Apostolicas.*] cōsue tudo enim interpretatur legem. ff. de verb. sig. anniculus.

2 s̄. dist. 63. literas. Pol. L2. tit. 28. Ans. l. 6. c. 59

Dilectionis.] Hoc c. inducitur ad ostendēdum varietatem cōputationis inter Latinos, & Hebræos. Nam secundū Latinos quartus est mensis Iunius, secundum Hebræos Iulius: & ita facit ad propositū Grat. est ergo casus. Latinus diaconus ecclesiæ Grumentinæ fuit electus ab omnibus in episcopū Marcellianensem, quod negotium totum Petrus Pontinus episcopus Papæ significauit. Rescribit ergo Pelagius, q̄ iam iusserat Latinum prædictum Romam venire, credens eū habere litteras dimissorias à suo episcopo: quod si verum est, mittit Petro vt faciat eum venire ad Vrbem in sabbatho sancto: quia si tunc non venerit, cogetur sub sistere vsque ad ieiunia quarti mensis, id est, Iulij.

† *al. Cusilinatis.*

3 s̄. dist. 54. c. frequens.

g ¶*Vt veniret.*] quia forte suberat Papæ iste episcopus nullo medio.

h ¶*Ab episcopo.*] ar. quod clericus alicuius episcopi ī alia prouincia non debet eligi, nec ipse debet cōsentire nisi habeat litteras dimissorias quib. absoluatur ab obnoxietate sui episcopi. ar. 85. di. Florentinum archidiaconum. & dist. 71. fraternitatem. arg. contra, q̄ scilicet non exigatur consensus episcopi, inst. de adop. §. sed si quis nepotis. De hoc dixi suprà 61. dist. §. sed aliud.

i ¶*Ad quarti.*] s̄. 75. dist. ordinationes.

Is temporibus.] Casvs. Ostenso quib. temporib. sint clerici ordinandi, nunc in hac 77. dist. ostendit quæ vel quanta interstitia temporum in singulis ordinib. sint seruanda, & super hoc triplex regula seruatur. Nam alia seruatur in pueris, qui per interstitia promouentur, quæ sunt j̄. e. in singulis. & quicumque. alia in grandæuis, qui intra 7. an. recipiunt ordines, vt j̄. e. quicumque. alia in monachis, quia monachus ex dispensatione intra annum promouetur, laicus intra annū & dimidium, vt j̄. e. monachus. & docet i. c. huius di. quòd gradatim debet fieri ordinatio.

k ¶*His temporibus.*] hic intitulatur 77. dist. "in qua tractat de interstitiis temporum obseruandis. No. ergo q̄ si q̄s ab infantia sit mācipatus militiæ clericali, anno 7. p̄t ordinari clericus, ostiarius, lector, & exorcista: & sic stabit vsq; ad annū 12. exinde acolyth⁹ vsq; ad annū 20. & postea in 21. subdiaconus, in 25. an. diaconus, in 31. presbyter, exinde p̄t esse episcopus, vt j̄. e. in singulis. & c. quicū que. 28. dist. de his. sed si adultus velit ordinari, sic p̄t fieri ordinatio, vt per 7. annos recipiat ordines omnes. in duob. primis quattuor minores, in reliquis quinque ordinetur acolythus, subdiaconus, diaconus, presbyter, & eps si electus fuerit. j̄. e. quicumque. si autem secus factum fuerit, deponi dēt. j̄. e. dist. subdiaconus. ex generali tamen consuetudine his omnib. capitulis derogatū est. vbi vero maior necessitas ecclesię incumbit, laicus per annum & dimidium, monach⁹ vero per annum potest recipere omnes ordines, vt j̄. e. c. vlt.

"Temporū interstitia sunt in ordinibus obseruanda.

4 Epist. 82. Anastasio.

Illud.] Casvs. Docet Gelasius ī hoc c. q̄ si quis vult ad episcopatum ascendere, debet gradatim promoueri, vt primo ostiari⁹, deinde lector, &c. quod oportet p interstitia temporum fieri.

l ¶*Primum.*] s̄. 21. dist. cleros. contra. s̄. di. 32. feriatim. contra s̄. 44. di. non oportet. r. cōtra 59. di. si officia. cōtra. "nam ibi colligitur, q̄ psalmistatus sit ordo primus: sed melius colligitur ext. de æt. & qual. cum cōtingat. Sed dic, qđ hæc dictio, primum, sequētia respicit, non q̄ sit primus ordo ostiari⁹, sed primus est respectu sequentium.

5 Ans. l. 7. c. 49. Raba. de instit. cler. l. 1. c. 13. "Psalmistatus est primus ordo.

Additio. Ista fuit sententia Lau. Vel potest dici, q̄ ideo tacet de psalmista hic & 92. dist. à subdiacono. quia ille ordo à simplici facere dote potest conferri. 23. di. psalmista. & noluit enumerare nisi illos qui ab episcopis conferuntur secundum Hug.

In singulis.] Casvs. Zozimus docet hic tempora esse seruanda in ordinib. suscipiendis, vt si ab infantia litteras didicerit, à septennio vsq; ad annos duodecim recipit tres minores ordines, post annum 12. fiat acolythus. in 21. subdiaconus fiat. post 25. diaconus. post triginta presbyter, deinde mereatur episcopus ordinari. Eadem in terstitia seruentur in defensorib. id est, patronis ecclesiæ, si voluerint ad clericatum promoueri.

m ¶*Si ab infantia.*] l. septimo ann. C. de iu. deli. l. si infanti. Ioan.

n ¶*Nomen.*] vt scribatur in matricula. 50. dist. contumaces.

o ¶*Quinquennio.*] post septennium. j̄. e. c. subdiaconus.

p ¶*Exinde.*] post 12. annos cum voluerit.

q ¶*Vel subdiaconus.*] vel pro, id est, hoc probatur in c. seq. arg. C. de ver. si. l. vlt. arg. ext. de eo qui fur. or. re. c. 2.

r ¶*Xiiij. annis.*] computatis à tempore septennij. hoc respicit quod dicit de infantia. i. septennio, & ita in 21. an. subdiaconus fiat.

r ¶*Xiiij. annis.*] hęc determinatio 14. an. non respicit nisi tantum sub diaconatum. quod patet ex c. fe. vbi dicitur, quod ab accessu adolescentiæ

s ¶*Nosse credo.*] *Idem euenit in hoc capite, quod in superiore euenisse notatum est. Cohæret enim cum superioribus, prima sermonis periodo quasi in summam redacta.*

Obseruantia vero similis dicitur quo ad factum, non quo ad necessitatem.

Vnde Isidorus lib. 1. de ecclesiasticis officiis, c. 42.

¶De eodem. C. X.

POst Pascha vsque ad Pentecostem, licet traditio ecclesia rum abstinentiæ rigorem prandiis relaxauerit[a]: tamē si qui monachorum vel clericorum ieiuna re cupiunt, non sunt prohibendi, quia Antonius, & Paulus, & ceteri patres antiqui etiam his diebus in eremo leguntur abstinuisse, ne que soluisse abstinentiam, nisi tā- tum die Dominico.

Item Hieronymus ad Lucinium, epist. 28.

¶De eodem. C. XI.

1 VTinam omni tempore ieiunare possimus, quod in actibus[b] Apostolorū diebus Pentecostes, & die Dominico apostolum Paulum, & cum eo credētes feciſſe legimus. *& infra.* ¶Nec hoc dico, q̄ Dominicis, †diebus ieiunandum putem, & contextas[c] quinquagintа† dieb⁹ ferias auferam[d]. sed vnaquæque prouincia abundet in suo[e] sensu: & præcepta maiorum leges Apostolicas[f] arbitretur.

Item Pelagius Papa Petro episcopo Potentino.

¶Sabbato magno post horam baptismi episcopus valet ordinari. C. XII.

2 Dilectionis tuę scripta suscepimus, quib⁹ significas Latinum ecclesiæ Grumentinæ diaconum ad episcopatum Marcellionēsis ecclesiæ, siue Clusitanæ† ab omnibus fuisse electum: quod iam ante hoc tempus retulisti & iussimus, vt veniret[g], credentes eos de persona eiusdem ab episcopo[h] suo dimissorias accepisse.[3] Quod si mō fecerunt, facite eum velociter ad vrbem Romam occurrere, vt si Deus iusserit, in sabbatho magno post horam baptismi ordinetur. Quòd si ante memoratum diem non occurrerit, cogetur vsque ad quarti[i] mensis ieiunia subsistinere.

DISTINCTIO LXXVII.

Is temporibus[k] secundum Anacletum, Zepherinum, Gelasium, & Pelagium, episcopi, presbyteri, & diaconi sunt ordinandi. Metropolitanus autem iuxta Leonem[4] ex presbyteris eiusdem ecclesiæ, vel ex diaconis optimus ordinetur. Ex monachis autem, vel laicis nullus nisi per gradus ecclesiæ, debet ad summum sacerdotium peruenire.

Vnde Caius Papa Felici episcopo, epist. vnica in extremo.

¶ Non nisi per distinctos gradus quisquam ad sacerdotium aspiret. C. I.

ILlud nos statuentes vobis, & omnibus seruare mandamus, vt ad ordines ecclesiasticos sic ascendant in ecclesia, qui ordinari merentur: id est, si quis episcopus esse meretur, sit primum[l] ostiarius, deinde lector, postea exorcista, inde sacretur acolythus, demum vero subdiaconus, deinde diaconus, & postea presbyter, & exinde, si meretur, episcopus ordinetur.

Vnde Zozimus episcopus vrbis Romæ ait ad Isychium, epist. 1. c. 3.

¶Quæ interualla temporis in singulis gradibus seruanda sint. C. II.

5 IN singulis gradibus hæc tempora sunt obseruanda, si ab[a] infantia[m] ecclesiasticis misteriis nomen[n] dederit, vt inter lectores & exorcistas quinquennio[o] teneatur, exinde p acolyth⁹, vel subdiaconus[q] xiiij. annis[r] fiat, & sic ad benedictionem diaconatus, si meretur, accedat: in quo ordine

4 Epist. 82. Anastasio.

Source : BIU Cujas

ſcentiæ vſque ad xx. annum fiat acolythus, & ſubdiaconus, ſed in xv. anno acolythus, in 21. ſubdiaconus.

a ¶*Pontificatum.*]j. de conſe. diſt. 5. de his vero. s. di. 18. ſi epiſcopus. & diſt. 59. ſi officia.

b ¶*Defenſores.*] id eſt aduocati caſtaldi. 1. q. 3. ſaluator[a].

c ¶*Ex laicis.*]j. di. 89. in dicatum. contra. Sed hic iſti laici erãt de foro eccleſiæ, ibi nõ. & conſtitui debent iſti quo ad tẽporalia, nõ quo ad ſpiritualia. 16. q. 7. in nona.

d ¶*In ordine.*] contra. Nonne iſti ſunt grandæui, cũ eis committatur adminiſtratio. ergo per ſeptem annos tantum poſſunt aſcẽdere ad omnes ordines, vt j. c. px. quare ergo hic dr ſupradicta obſeruatione. Reſp. iõ vt gradatim omnes recipiant, & nullum permittant, nec tamen per tanta interſtitia, vel hoc corrigitur. Io.

a Adde hic, q defenſor appellatur prõnus ſiue aduocatus eccleſiæ, extra de elec. venerabilẽ. Itẽ reus dr defenſor. 4. q. 4. ca. 1. Itẽ cuſtos patronę Romanę eccleſię. 28. diſt. quia ſunt culpæ. Item cuſtos cuiuſlibet eccleſiæ, vt hic. Itẽ exorciſta. j. e. monach⁹ noui tius. Arch.

Q *Vicumque.*] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas par. In 1. proſequitur de pueris: in 2. de grandæuis. In prima igitur dr quod pueri añ pubertatis annos baptizari debẽt, & fieri oſtiarij, lectores, & exorciſtæ, deinde vſq; ad xx. an. ita quod vſque teneatur incluſiue: inde fiat acolyth⁹ & ſubdiaconus. poſt 25. diaconus: poſt 30. presbyter, poſt decẽnium computandum à 20. an. fiat eps: quia poſtq̃ eſt p̃sbyter, ſtatim poteſt fieri eps. In ſecunda vero parte dicitur quod ſi qs eſt grãdis ætatis, pri⁹ baptizetur, & in primo biennio fiat oſtiarius, lector & exorciſta. In ſequenti quinquennio fiat acolyt⁹ & ſubdiacon⁹: poſtea diaconus, poſtea preſbyter, epiſcopus. Secũda pars incipit ibi, *Qui vero iã.* Sed duo ſequẽtia c. plana ſũt.

1 Iuo p. 6. c. 91. & 92.

e ¶ *Pubertatẽ.*] i. annum 14. ſecũdũ quoſdam: ſecundum H. ante 12. inſt. qui. mo. tu. ſi. in prin. ext. d deſp. impu. puberes. 20. q. 1. illud. "vbi incipit adoleſcentia, exſuflatur & exulat pubertas. Io. quod dicit H. de 12. annis, nõ eſt verum in maſculo, ſed in puella, vt inſt. qui. mo. ſi. tute. in 1. col. B.

"Pubertas q̃ſi finitur.

f ¶ *Baptizari.*] Sed quare dicit q tũc debeat baptizari, cum ſit dubium & periculoſum intantum differri baptiſma, vt de conſe. di. 4. quando quis. & c. ne quod abſit? "ideo dicit quia cum baptiſma ſit ianua omnium ſacramentorum, vt 32. diſ. §. verum. in fi. non poſſet ordinari ſi non eſſet baptizatus, ext. de presb. non bap. c. 3. nõ quod debeat differri: ſed ſi caſu dilatum eſt, baptizari debet.

"Baptiſma eſt oĩm ſacramẽtorũ ianua.

g ¶ *Acolythus.*] "Et ita videtur quod de iure non debeant minores ordines ſimul conferri: quod credo niſi diſpenſatiue: vel niſi ſit conſuetudo, vt ext. de eo qui fur. or. re. cum H. lator.

"Ordines minores an ſimul cõferri poſſint.

h ¶ *Ad diaconij.*] Continentia præeunte. ideo hic non dixit de ſubdiaconatu, quia nondũ erat ſacer ordo tẽpore Syrici, qui antiquiſſimus fuit. 32. diſt. erubeſcant. hodie vero eſt ſacer ordo.

i ¶ *Exinde.*] j. e. di. epiſcopus. contra. Sed referas hoc ad xx. annum, de quo ſermo præceſſit, nõ ad quinquennium proximum: & ſic erit in xxx. anno, vt ibi dicitur, & ext. de elec. cum in cunctis. Vel dicas eſſe conſtitutionum varietatem. Hug.

quinque annis, ſi inculpate ſe geſſerit, hærere debebit. Exinde ſuffragantibus ſtipendiis, per tot gradus datis propriæ fidei documentis, presbyterij ſacerdotium poterit promereri: de quo loco (ſi eum exactior ad bonos mores vita perduxerit) ſummum Pontificatum [a] ſperare debebit. *& infra.* ¶ Defenſores [b] etiam eccleſię, qui ex laicis [c] fiunt, ſupradicta obſeruatione teneantur, ſi meruerunt eſſe in ordinem [d] clericatus.

A ¶ Si ab infantia.] *Prior hæc huius capitis pars ſummatim refertur. Integer locus ſic habet.* Si ab infantia eccleſiaſticis miniſteriis nomen dederit, inter lectores vſque ad vigeſimum ætatis annum continuata obſeruatione perduret. Si maior iam, & grandæuus acceſſerit, ita tamen vt poſt baptiſmũ ſtatim ſe diuinæ militiæ deſideret mancipari, ſiue inter lectores, ſiue inter exorciſtas quinquennio teneatur, exinde acolytus, vel ſubdiacon⁹ quattuor annis, & ſic ad benedictionẽ, &c. *Ac ſane in vno etiam peruſto Gratiani codice, & apud Rabanum, lib. 1. ca. 13. de inſt. cleric. legitur*: quattuor annis, *non*, quattuordecim. *Sed ob gloſſas nihil mutatum, additumve eſt.*

Item Syricius Papa ad Hymerium Tarraconenſem, epiſt. 1. c. 9.

De eodem. C. III.

1 Q Vicumque itaque ſe eccleſiæ vouerit obſequiis à ſua infantia, ante pubertatis [e] annos baptizari [f], & lectorum debet miniſterio ſociari. Qui ab acceſſu adoleſcentiæ vſque ad [A] vigeſimum ætatis annum, ſi probabiliter vixerit, vna tantum, & ea, quam virginem communi per ſacerdotem benedictione percepit, vxore cõtentus, acolythus [g], & ſubdiaconus eſſe debebit, poſteaq; ad diaconi [h] gradum (ſi ſeipſum primitus, continentia præeunte, dignũ probauerit) accedat. Vbi ſi vltra [B] quinquẽ annos laudabiliter miniſtrauerit, congrue presbyterium conſequatur. Exinde [i] poſt decẽnium epiſcopalem cathedram poterit adipiſci: ſi tamen per hæc tẽpora integritas vitæ, ac fidei eius fuerit approbata. Qui vero iam ętate grandæuus [k] melioris propoſiti conuerſatione prouocatus, ex laico ad ſacram militiam perueni re feſtinat, deſiderij ſui fructũ nõ aliter obtinebit, niſi eo, quo baptizatur, tempore, ſtatim [l] lectorũ, aut exorciſtarum numero ſocietur: ſi tamen eum vnam habuiſſe, vel habere [m], & hanc virginem ac cepiſſe cõſtet vxorem. Qui dum initiatus fuerit, expleto biennio, per quinquennium aliud [n] acolythus, & ſubdiaconus fiat, & ſic ad diaconatum (ſi per hæc tempora dignus iudicatus fuerit) prouehatur. Exinde iam acceſſu temporũ, presbyterio, vel epiſcopatui, ſi eũ cleri, ac plebis euocauerit electio non immerito ſocietur.

A ¶ vigeſimum.] *In pleriſque vetuſtis exemplaribus, & Gratiani, & epiſtola: atque apud Iuonem legitur*, trigeſimum. *Sed in epiſtola Zozimi, quæ relata eſt in antecedente notatione*, vigeſimum.

B ¶ Vltra.] *Sic legitur in omnibus manuſcriptis, & in originali ipſo. In vulgatis erat*, intra.

Item ex ſexta ſynodo, c. 15.

¶ De eodem. C. IIII.

S Vbdiaconus non minor viginti annorum [o] ordinetur. ¶ Si quis vero in aliquo ordine ſacerdotali præter conſtituta tempora ordinatus fuerit, deponatur.

Item ex concilio Carthaginenſi, c. 4. [2]

¶ De eodem. C. V.

3 P Lacuit [p], vt ante vigintiqnque annos ætatis nec diaconi ordinentur, nec virgines conſecrentur, & vt lectores populum non ſalutent [q].

Item ex concilio Agathenſi, c. 16. & 17.

¶ Minoribus xxv. annis leuitica non præſtetur benedictio. C. VI.

4 E Piſcopus benedictionem diaconatus minoribus, quã xxv. annorum, penitus non committat. ¶ Sane ſi coniugati iuuenes [r] conſenſerint ordinari, etiam vxorum voluntas ita requirenda

k ¶ *Grandæuus.*] ſ. 23. anno [b]. vel 30. quia hæc eſt virilis ætas. j. e. c. epiſcopus [c]. ętas enim multum facit ad eruditionem. 16. q. 7. hoc ſit. & ſi ſit 23. annorum, ita recipit omnes ordines intra 30. annũ, ſicut quilibet alius, qui à pueritia deſeruiuit eccleſiæ. Vel grandæuus, ſ. 18. annorum: arg. 28. diſt. de his. & 32. diſt. lectores.

l ¶ *Statim.*] s. di. 47. §. 1. ar. contra. Sed non dicit ſtatim, i. inconti nẽti: ſed ſtatim, i. paulo poſt. tale ſtatim habes. ff. de proc. qui p curatorem. vel ibi nõ prohibetur, niſi de epiſcopatu & presbyteratu.

m ¶ *Vel habere.*] Ita tamen q dudum iam promiſerit continentiam. nam præire debet continẽtia, vt 28. diſt. c. priuſquàm. prę terea de iſto grandęuo non exprimitur in canone. 26. diſ. qui ſine. diſtingue tamen inter ordinem & ordinem. & ita arbitrio boni viri relinquitur. ext. de of. del. de cauſis. ff. de iu. deli. l. 1.

n ¶ *Aliud.*] à biennio ſi eſſet in 15. ann. nec refertur ad antecedens quinquennium: quia non præceſſit aliud. ſic C. quomo. & quand. iud. Auth. qui ſemel.

o ¶ *Non minor xx. annorum.*] Ita vt compleuerit xx. annum. "hoc enim requiritur in honorib. eccleſiaſticis, vt ext. de ele. cum in cunctis. licet ſecus ſit in honorib. ciuilibus [d], vbi ſufficit attigiſſe 25. an. vt ff. de mu. & ho. ad rẽ. licet ſit arg. contra j. diſt. prox. ca. presbyter. In vſuſcapionib⁹ ſufficit attigiſſe vltimum diem, vt ff. de diuer. & temp. præſc. in vſucapione. & ſimiliter quantum ad factionem teſtamenti ſufficit attigiſſe vltimum diem 14. anni, vt ff. de teſt. qua ætate. Sed quantum ad excuſationem ciuilium munerum requiritur quod annus ſit completus, vt ff. de iure imm. maiores. Sed quantum ad beneficium reſtitutionis ſit computatio de momento ad momentũ. vt ff. de min. l. 3. §. minorem. Sed in temporalibus actionib. oportet vt vltimus dies ſit completus, vt ff. de act. & obl. l. in omnibus temporalibus. Ioan.

"ætas ĩ horibus & multis aliis neceſſaria ẽ

d Etiã forte eſt rõ, q̃a honores eccleſiæ poti⁹ ſpectãt ad on⁹, q̃ honorẽ.

p P *Lacuit.*] j. 20. q. 1. placuit.

q ¶ *Salutent.*] Solebant forte lecturi in pulpito aliquam ſalutationem nobis ignotam præmittere, vel dicebant, Dominus vobiſcum. vbi modo dicunt: Iube domine benedicere. 21. diſtinct. denique.

E *Piſcopus benedictionem.*] Casvs. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur quod minor xxv. annorum fieri diaconus non debet. In ſecunda parte dicitur, quod ſi coniugatus iuuenis voluerit ordinari, requirenda eſt vxoris voluntas: & ſequeſtrato cubiculo & religione promiſſa ordinetur. In tertia parte dicitur, quod ante xxx. annum presbyter vel epiſcopus non ordinetur. Secunda pars incipit ibi, *Sane.* Tertia ibi, *Presbyterum vero.*

r ¶ *Iuuenes.*] idem eſt de aliis regulariter. ar. 32. q. 5. per totum. ſi ſunt ſenes bene poteſt alter conuerti: & alter in ſæculo remanere. extr. de conuer. coniu. cum ſis.

ibid. c. 10.

b Hãc lram ponit Laur. cui⁹ fuit hæc gl. Sed Hu. ponit 18. vt 28. di. d his. 32. di. lectores. ſed hoc ſcdm Hu. ñ vs, q̃a tũc in ſeptẽnio ñ poſſet recipere oẽs ordines.

c Concord. tex. cũ gl. in l. nõ aliter. ff. de le. 3. & l. 1. ff. d min.

2 Et concil. Cartha. comiliter quantum ad dicis c. an. 16.

3 Burc. l. 2. c. 11. Iuo p. 6. c. 31. Pan. l. 3 c. 30. Pol. l. 2 tit. 27. Anſ. l. 7. c. 96.

4 Iuo par. 5. c. 365.

Source : BIU Cujas

a ¶*Sequestrato.*]j.81.di.volumus. cõtra. Sed hic de suspectis. Vel dic q̃ thalamus tantum debet sequestrari, non ãt mansio[a]: & hoc obtinet in vxore promouendi: secus est in vxore illius q̃ vult conuerti: quia tunc vxor intrabit religionem. vel si est senex promittet continentiam, vt extr. de conuer. coniu. cum sis. & de illa materia no. 28. dist. q̃ sunt culpæ. "Quid si vxorarũ promouet eps ad minores ordines? debet neab eo exigere cõtinentiã: cũ sine titulo eũ ñ debeat ꝓmouere, & beneficium simul cũ vxore habere nõ possit: ext. de cle. coni. c. & ca. diuersis? Sic: si tamen promouetur, nec exegerit, habebit bñficiũ: ar. 32. dist. si q̃. ab eo ãt qui vxorem non habet: nõ est exigenda cõtinentia. 15. q. 3. §. cum autem. Io.

a Vlra idẽ dicere, cum dicat sequestrato mansionis cubiculo. đ hoc legi. & not. ext. đ cõue. coniu. cõiugat⁹. ibi vid. "coniugati an possint promoueri. 1 C. 17. Burc. l. 2. c. 9 Iuo p. 6. ca. 29. Pan. l. 3. c. 28.

b ¶*Religione.*]i. castitate: q̃ qualiter ꝓmitti debet, dixi 32. di. seriatim. nec enim ista debet religionẽ intrare: q̃a nec vir eius intrat. secus est ĩ vxore monachi vel epi. ext. de conu. coniu. sane.

2 Pol. l. 2. tit. 27. Burc. l. 2. c. 12. Iuo p. 6 c. 32. Pan. l. 3 c. 31.

c ¶*Antequam.*] No. "q̃ canon aliter interpretatur virilem ętatem, aliter interpretatur lex. ff. de mi. l. 1. C. his qui veni. ęta. imp. l. vl. sed diuersificant: q̃a diuersos habẽt respectus. prætor non habuit respectum nisi ad rerum suarum administrationem.

"ætas virilis diuersimode interpretatur.

d ¶*Ne per ætatem.*]ar. ratione ætatis præsumi ꝓ aliquo vel contra, vt ſ. 34. di. quorũdam. 33. q. 2. antiqui.

e ¶*Leuitæ.*]"In veteri lege à 25. anno Leuitę deseruiebant tabernaculo, & custodiebant vasa tabernaculi aurea. antea nõ.

"Leuitæ officium.

f ¶*Tabernaculo.*] "qd sit tabernaculum, habes ff. de ver. si. l. inde tabernacula.

"Tabernaculum.

g ¶ *Nos.*] commiscet se aliis, vt citius reprehendat.

h ¶*Pueros.*]"Puer q̃ que seruũ, q̃q; puellam significat. ff. de ver. si. pueri. quandoque dicitur puer 18. annorum. ff. de ali. & ci. le. l. mela.

"Puer quid significat.

i ¶*Leuitæ.*]Omnes qui in templo seruiebant, dicebantur Leuitæ: "quia de tribu Leui assumebantur. Sed nũquid conferebatur eis tũc character? Sic. arg. de conſ. dist. j. c. j. sed non idem qui hodie. ar. ext. de sacra vnct. cum venisset. in fi. 21. di. c. 1. quod est contra opi. Hug. quam dixi ſ. 75. dist. c. 1. q̃ scilicet sine Missa conferatur character." Sed hodie immutata est forma per Christum. vnde nec Aaron sine Missa conferret hodie characterem.

"Leuita à leui dicitur.

"character hodie sine Missa non confertur.

Si quis.]Casvs. Dicitur hic quod si quis monachus voluerit promoueri, vita eius præterita requiri debet, si fuerit criminosus vel irregularis, contrahendo cum secunda vxore, vel repudiata.

k ¶*Munus.*]id est, si vult ad ordinem promoueri. Archid.

Monachus.]Casvs. Hoc c. diuiditur duas par. In 1. loquitur de monacho. In 2. de laico. In prima ergo dicitur q̃ monachus nouitius, si bonæ vitæ & bonæ conuersationis fuerit, intra annum

35. di. 55. c. 1. Ansel. l. 7. c. 47. Iuo p. 3. c. 143.

In veteri.] Casvs. Quidam epi ante 25. annũ leuitas ordinabant: sed Toletanũ cõcil. ꝓhibet ne hoc decetero fiat: sed post 25. annum leuitæ ordinẽtur: & ꝑsbyteri post 30. quod ꝓbat auctoritate legis Mosaicæ & canonicæ.

est vt sequestrato[a] mansionis cubiculo, religione[b] promissa, postea quam pariter conuersi fuerint, ordinẽtur. ¶ Presbyterum vero, vel episcopũ, ante triginta annos, id est antequam[c] ad viri perfecti ætatem perueniat, & diaconos ante vigintiquinq; nullus metropolitanorum ordinare pręsumat: ne per ætatẽ[d] (quod aliquoties euenit) aliquo errore culpentur.

Item ex concilio Toletano. 4. c. 19.

¶De eodem. C. VII.

In veteri lege ab anno vigesimoquinto leuitæ[e] in tabernaculo[f] seruire mãdantur: cuius auctoritatem in canonibus & sancti patres secuti sunt. Nos[g] & diuinę legis & conciliorum præcepti immemores, infantes & pueros[h] leuitas facim⁹ ante legitimam ætatẽ, ante experientiam vitæ: ideoque ne vlterius fiat à nobis, & diuina lege, & canonicis admonemur† sententiis, vt † à vigintiquinque annis ætatis leuitæ[i] cõsecrentur, & à triginta presbyteri ordinẽtur.

† In codice regio *admonemus exemplis.*

† *al. sed.*

Item Gelasius Papa ad episcopos per Lucaniam, epist. prima, c. 3.

¶Per quæ interualla temporum ordinetur, qui de monachis in clericatum eligitur. C. VIII.

Si quis de religioso proposito, & disciplinis monasterialib⁹ eruditus ad clericale munus[k] accedat, in primis eius vita præteritis acta temporibus inquiratur, si nullo graui facinore probatur infectus, si secundam non habuit fortassis vxorem, nec à marito relictam sortitus ostenditur, si[A] pœnitentiam publicam fortassis non gessit, nec vlla corporis parte vitiatus apparet, si seruili, aut originariæ non est conditioni obnoxius, si curiæ iam probatur nexibus absolutus, si assecutus est litteras, sine quib. vix fortassis ostiarij possit implere ministerium.

A ¶ Si pœnitentiam.] *Hinc vsque ad finem addita sunt ex epistola ipsa, vt melius percipiatur nexus sequentis capitis. Nam post verbum,* ministerium, *continenter apud Gelasium sequitur,* vt si his omnibus, quæ sunt prædicta, fulcitur, continuo lector, &c.

Item eodem capite, & sequenti.

¶De eodem. C. IX.

Monach⁹ vero nouitius[m] morum honestate fulcitur, cõtinuo lector vel notarius[n], aut certe defensor[o] effectus, post tres mẽses existat acolythus: maxime si huic ætas etiam suffragatur: sex to mense subdiaconi nomen accipiat, ac si modestæ conuersationis, honestæque volũtatis existit, nono mense diaconus, completo que anno sit presbyter: cui tamẽ, quod annorum interstitia fuerãt collatura, sancti propositi sponte suscepta doceatur præstitisse deuotio[p]. ¶ Si vero laic⁹ quispiam ecclesiasticis est aggregandus officiis, tanto sollicitius in singulis, quæ superius comprehensa sunt, huiusmodi decet examinari[q] per sonam, quantum inter mundanam, religiosamque vitam constat esse discriminis: quia vtique conuenientia[r] ecclesię ministeria reparanda† sunt, non incõuenientibus meritis ingerenda: tantoq; magis, quod sacris aptum possit esse seruitiis, in eorum quærendũ est† institutis, quantum de tempore, quo fuerant hæc assequẽda, decerpitur, vt morũ habere doceatur hoc probitas, quod prolixior consuetudo non contulit: ne† per occasionem supplendæ penuriæ clericalis, vitia[s] potius diuinis cultibus intulisse†, non legitimæ familiæ Domini computemur procurasse compendia[t]: Quorum[u] promotionibus, super anni metas[x], sex mẽses nihilominus subrogamus: quoniam, sicut dictum est, distare[y] conuenit inter pſonã diuino cultui deditam, & de laicorum conuersatione venientem. Quæ tamen eatenus indulgenda credidim⁹, vt[c] ecclesiis ab hac occasione cessantibus[z] canonum paternorum vetus forma seruetur.

l ¶*Monachus.*]Hoc c. loquitur secũdum casum illum ſ. dist. 55. prisc. s. de dispensatione, procedente de iure communi.

m ¶*Nouitius.*]quia de nouitio maior dubitas videbatur esse.

n ¶*Vel notarius.*]A notis. i. litteris legẽdis[b]. Pedius tamen scripsit litteras nõ esse notas. ff. de bo. pos. sed cum patrono. §. notis. Notę autem quandoque dicũtur cicatrices. Vnde lex dicit, q̃ & notę & nomina fugitiuorum ad magistratus sunt referenda. ff. de ser. fu. l. 2. iuxta illud: *Foliisque notas & nomina mandat.*

b Scdm hoc expone vel notari⁹, vel pro ideſt, & sic exponũt Grat. & Hu.

o ¶*Defensor.*] exorcista. nã prius fit ostiarius, post exorcista. ſ. e. c. 1. dicitur exorcista defensor: quia defendit corpus à dæmonibus.

4 Ibid. c. 4.

p ¶ *Deuotio.*] "Sicut enim ingenium supplet tempus in bene studente, sic & bonitas ætatem: & ita cõpensatur probitas cũ tempore. sic ergo bonitas supplet ætatem sicut tempus, vt C. de prępo. sacro. scr. l. 1. li. 12. & malitia dicitur ętatem supplere. C. si mi. ma. se dix. l. 3. ext. de despon. impuber. de illis. ita probita & honestas supplet tempus. C. de his qui ve. æta. impe. l. omnes. & ff. de decr. ab or. fa. l. 1. sic aliquid quod est minus, æquiparatur alij quod est maius, facta compensatione hinc inde. 7. q. 1. quæro. & 19. di. in canonicis. Istud idem considerat⁹ ĩ testib. quia fit compensatio auctoritatis ad numerum. extr. de testib. in nostra.

†*al. deputanda.*

"Ingenium & alia tps supplere possunt.

†*al. nec.*

†*al. intulisse iudicemur.*

q ¶*Examinare.*] Arg. quòd si laicus inducitur in testem, diligentius est examinandus quam clericus, propter maiorem duritiam. 12. q. 1. duo.

"Clericꝰ laico pfertur.

r ¶*Conuenientia.*]id est, conuenientibus ministris.

s ¶*Vitia.*]id est, vitiosos clericos.

t ¶*Compendia.*]id est, vtilitates, vel vtiles ministros.

v ¶*Quorum.*]"Arg. potest colligi ex hoc quod tantum valeat testimonium quattuor clericorum, quantum sex laicorum. nam in sex quialtera proportione videtur quod se habeant, sicut se habent sex & quattuor: quia tantum potest clericus facere per annum, quantum laicus per annum & dimidium. 46. dist. c. pe.

c Ad idẽ 61. di. in sacerdotib⁹. ſ. 4. di. statuim⁹. & c. deniq;. 1. q. 1. vilissimus.

x ¶*Metas.*]ſ. e. di. quicumque. contra. Sed ibi de neophyto: hic de renato ab infantia loquitur. Vel illud regulariter & de iure communi: hoc specialiter ex dispensatione. vnde subiicit, quæ tamen, &c.

y ¶*Distare.*]j. 8. q. 1. nec sufficere[c].

z ¶ *Cessantibus.*] Cessante causa concessionis, cessare debet pariter & conc

& conceſſum. vt 1.q.7.quod pro remedio.& c.exigunt. ſ. diſt.55.priſcis. 56.diſt.Iſmael.ar.contra.C.fam.erc.l.2.Lau.

ADDITIO. Dic vt no.61.diſt.neophytus.& 19.q.2.duæ.Arch.

Qua vero ætate.] CASVS. Supra in proxima diſt.in c.epiſcopus benedictionē.dictum eſt quòd qui ordinatur in presbyterum debet eſſe 30. annorum. Nunc vero in hac 78.di.idem repetit, vt addat causā quare tunc,& non ante, ſ.quia Chriſtus in 30.an. baptizat[a] fuit, & poſtea cœpit prædicare, vt j.e.presbyter. Et omnia plana ſunt vſq; ad c. qd eſt. a ¶ *Qua vero.*] Hic intitulatur.78.di.in qua oſtendit magiſter nō debere ordinari ſacerdotes de iure cōmuni ante triginta annos completos: "quia in tali ætate Dominus baptizatus eſt,& prædicare cœpit: & quidam alij ꝓphetæ. ſed quia & ante hoc tempus prophetæ ad prædicandum miſſi ſunt, poſſunt neceſſitate imminente à 25. ann. ordinari. j.e.diſt.c.vl. ar.ff.ad Tre.filiū.§.1.

" Chriſtus qua ætate baptizatus eſt.

b *SI quis.*] ¶ *Non impleuerit.*]Ext.de ele.cum in cunctis.

1Pol.l.2.tit. 20.Burc.l.2. c.10. Iuo p. 6.c.30. Pan. l.3.c.29.

c ¶ *Sit dignus.*]arg.eſt non debere derogari iuri communi ꝓpter perſonam. ſ. di.50.ex pœnitentib. di.61.miramur. Sed ꝓpter neceſſitatem vel vtilitatem derogatur iuri, licet non propter dignitatem tantum, vt 1. q.7.c.tali[a].

a Ad idē 15. q.vlti.c.vlt. &de hoc ēt no.j.e.c.vl. 2Poly.lib.2. tit.27.

Vid eſt manus.] CASVS. Super epiſtolam ad Timotheum habetur. Manus cito nemini impoſueris, nec cō municaueris peccatis alienis. Nunc vero Leo Papa exponit literam Apoſtoli: & dicit, quod ille cito manum imponit qui ordinat aliquem ante congruam ætatem, & ante examinationē, & antequam ſit diſciplinatus. Et ille communicat peccatis alienis qui efficitur mal[e]: ſicut eſt ille quem ordinat, & in malo eſt ei ſimilis.

b Cap.1. ꝫ ſ.diſt.61. c.miramur. verſi. qd eſt cito]Anſ.li. 6.c.34. Iuo p.5.c.105. † *al.laboris.* b Hoc forte intelligitur ꝺ cōuētuali ſcdm Laur. ſ; intelligas indiſtincte, vt probatur ext.lib.6.de ele. licet ca non. qđ eſt cōcil.Greg. x. ætatis ꝓbatio,cui incumbit. c Adde an ꝺ ætate filij credatur libro pris vel ei[a] aſſertiōi, not.gl.i l.ēt ff.ꝺ ꝓb.Bal. i l.neq; nata les.C.e.tit. ꝺ Nā factū

B ¶ Monachus.] *Quomodo hic locus in originali habeat, proxima ſuperiore notatione indicatum eſt.*

c ¶ Vt eccleſiis.] *Hæc multo plenius à Gelaſio exponuntur*: Vt illis, inquit, eccleſiis, quibus infeſtatione bellorum vel nulla penitus, vel exigua remanſerunt miniſteria, renouentur: quatenus his, Deo propitio, reſtitutis, in eccleſiaſticis gradibus ſubrogandis canonum paternorum vetus forma ſeruetur, nec contra eos vlla ratione prævaleat, quod pro accidentis defectus remedio ꝓuidetur, nō aduerſus ſcita maiorum noua lege proponitur, ceteris eccleſiis ab hac occaſione ceſſantibus, quas non ſimili clade vaſtatas priſtinam faciendis ordinationibus conuenit tenere ſententiam.

DISTINCTIO LXXVIII.

Qua vero [a] ætate ſacerdotes ordinari debeant, Bonifacius [A] Papa diffiniuit dicens.

A ¶ Bonifacius.] *Ceteri collectores citant ex decretis Fabiani. Extat apud Martinum Bracarenſem in ca.græc.ſynod.c.20.ex Neocæſarien.c.xi.*

¶Ante annos triginta presbyter non ordinetur. C. I.

1 SI quis [b] triginta ætatis ſuæ annos nō impleuerit, nullo modo presbyter ordinetur, etiam ſi valde ſit dignus [c].

[*Item in nouellis Authentica de ſanctiſ. epiſcopis.§ clericos.apud Iulian.Antec.conſtit.123.c.19.*]

¶De eodem. PALEA. C. II.

2 NEmo presbyter conſecretur, qui minor triginta annis ſit: nemo diaconus, vel ſubdiaconus fiat, qui minor vigintiquinque annis ſit: nemo lectoribus connumeretur, qui minor xviij. annis fuerit: nemo inter diaconiſſas conſecretur ſacroſanctæ eccleſiæ, quæ minor ſit xl. annis, vel ad ſecundum matrimonium peruenerit.

Item Leo Papa ad epiſcopos Africanos, epiſt.85.c.1.

¶Non eſt ordinandus ſacerdos, niſi longo ſit probatus examine. C. III.

3 QVid eſt [d] manus cito imponere, niſi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum obedientiæ†, ante per hoc quod ante xxx.annum non poſſit promoueri.

HOC REGVLARE EST. CASVS. Dicit nunc Grat.quod hæc quæ dicta ſunt. ſ.de 30.an.vera ſunt, & ſeruanda de iure cōi. Et hoc probat exemplo Chriſti, & Ioannis Bap. & Ezechielis qui tantū in xxx. anno prædicare cœperunt, ſed diſpēſatiue ante tale tempus poteſt

dñi non eſt trahēdū ad cōſequētiā, ſecūdùm B.

experientiam diſciplinæ, ſacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid eſt communicare [e] peccatis alienis, niſi talem effici ordinantē, qualis ille eſt, qui non meruit ordinari.

Item ex concilio Neocæſarienſi,c.11.

¶Ante triginta annorum ætatem presbyter non ordinetur. C. IIII.

4 PResbyter ante xxx. [f] annorum ætatem non ordinetur, quamuis ſit probabilis vitæ: ſed obſeruet vſque ad præfinitum tempus. Dominus enim noſter Ieſus Chriſtus trigeſimo anno baptizatus eſt,& tunc prædicauit [g].

5 *Hoc regulare eſt, vnde & Chriſtus, & Ioannes Baptiſta, & Ezechiel, & nonnulli prophetarum non leguntur ante hoc tempus prophetaſſe, vel prædicaſſe*[h]. *Verum, quia Hieremias, & Daniel ante iuuenilem ætatem ſpiritum prophetiæ accepiſſe leguntur, Dauid, & Salomon in adoleſcentia vncti inueniuntur, Ioannes etiam Euangeliſta, cum adhuc eſſet adoleſcens, à Domino in Apoſtolum electus, & cum aliis ad prædicandum miſſus inuenitur, Paulus quoque Apoſtolus in adoleſcētia à Domino electus, & ad prædicandum miſſus aſſeritur, eccleſia ſimiliter, neceſſitate exigente, nonnullos ante triginta annos ordinare conſueuit.*

Vnde Zacharias Papa, Bonifacio epiſcopo, epiſtol. 6. cuius initium [*Benedictus Deus.*]

¶Neceſſitas exigente xxv. annorum presbyteri ordinentur. C. V.

SI triginta annorum non reperiuntur, & neceſſitas [i] expoſcit [6], à vigintiquinque annis & ſupra leuitæ, & ſacerdotes ordinentur.

DISTINCTIO LXXIX.

1 ps *Poſtolicus autem [k] non niſi à Cardinalibus, & religioſis clericis eſt inthronizandus.*

Vnde Nicolaus Papa II. ait in epiſtola, qua ſynodum à ſe Romæ habitam refert,c.1.

experientiam diſciplinæ, ſacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid eſt communicare [e] peccatis alienis, niſi talem effici ordinantē, qualis ille eſt, qui non meruit ordinari.

Item ex concilio Neocæſarienſi,c.11.

¶Ante triginta annorum ætatem presbyter non ordinetur. C. IIII.

4 PResbyter ante xxx. [f] annorum ætatem non ordinetur, quamuis ſit probabilis vitæ: ſed obſeruet vſque ad præfinitum tempus. Dominus enim noſter Ieſus Chriſtus trigeſimo anno baptizatus eſt,& tunc prædicauit [g].

5 *Hoc regulare eſt, vnde & Chriſtus, & Ioannes Baptiſta, & Ezechiel, & nonnulli prophetarum non leguntur ante hoc tempus prophetaſſe, vel prædicaſſe*[h]. *Verum, quia Hieremias, & Daniel ante iuuenilem ætatem ſpiritum prophetiæ accepiſſe leguntur, Dauid, & Salomon in adoleſcentia vncti inueniuntur, Ioannes etiam Euangeliſta, cum adhuc eſſet adoleſcens, à Domino in Apoſtolum electus, & cum aliis ad prædicandum miſſus inuenitur, Paulus quoque Apoſtolus in adoleſcētia à Domino electus, & ad prædicandum miſſus aſſeritur, eccleſia ſimiliter, neceſſitate exigente, nonnullos ante triginta annos ordinare conſueuit.*

Vnde Zacharias Papa, Bonifacio epiſcopo, epiſtol. 6. cuius initium [*Benedictus Deus.*]

¶Neceſſitas exigente xxv. annorum presbyteri ordinentur. C. V.

SI triginta annorum non reperiuntur, & neceſſitas [i] expoſcit [6], à vigintiquinque annis & ſupra leuitæ, & ſacerdotes ordinentur.

DISTINCTIO LXXIX.

1 ps *Poſtolicus autem [k] non niſi à Cardinalibus, & religioſis clericis eſt inthronizandus.*

Vnde Nicolaus Papa II. ait in epiſtola, qua ſynodum à ſe Romæ habitam refert,c.1.

aliquis ad dignitatem presbyterij promoueri. & hoc probat ſex exemplis: ſcilicet Hieremiæ & Danielis, Dauid & Salomonis, Ioannis Euangeliſtæ & Pauli: qui omnes ab adoleſcentia acceperunt officium prædicandi, & gubernationem ſuper alios. Et ad hoc probandū inducit ſeq. ca. cuius caſus per ſe patet.

4Pol.l.2.tit. 27. Anſ.l.7. c.95. Pann. lib.3. c.29.

h ¶ *Prædicaſſe.*] ante hoc tempus.

SI *xxx. annorum.*] i ¶ *Neceſſitas.*] vel vtilitas, cū illa etiam inducat diſpenſationem, vt 1.q.7.tali. immo de iure communi (vt videtur) cū enim in 25. anno ad regimē eccleſiæ poſſit aſſumi, vt ext.de ele.cum in cunctis. " & quilibet prælatus debeat eſſe presbyter. 21.q.2. ſicut. cum etiam talis debeat eligi, qui per breue tēpus poſſit promoueri, vt ext. de æta.& quali. præterea. Et breue tempus eſt vt non vacet eccleſia niſi per tres menſes ad plus, vt 50 diſt. poſtquam. ergo prædicta ca. videntur correcta. Io. quod nō credo, vt ext. de elec. dudum.& ext. de præben.cum iamdudum. in fine.

5 S.Greg.in Ezechiel. hom.2. *Hier.1. Daniel.1.* " Prælatus quilibet ſpbyter eſſe debet. *Matth.4. Act.7.*

Poſtolicus. Hæc diſt. diuiditur i ſex par. in quarū prima dicitur, ꝙ nullus debet eligi in eccleſia Romana niſi à Cardinalib. nec ante mortem Papæ aliquo verbo, vel facto de Papatu debet promitti. Et hoc probat ꝙ ſex auctoritates. Secunda ibi, *Nullus Pontifice.* Tertia ibi, *Sed quæritur.* Quarta ibi, *Hoc autem.* Quinta ibi, *Electio.* Sexta ibi, *Sicut ſupra.* Io. de Fan.

6 & iſto tex. infertur, ꝙ plura fiunt neceſſitatis cā, q̄ aliàs ñ fierēt. concor. l.ñ ſolū §. fi. ff. de excuſ. tut.

CASVS. ſupra in 23.di. c.1. tractatum eſt de electione & confirmatione Papæ: nunc vero in hac 79.diſt. idem repetit, vt aliquid addat. continet enim hæc diſt. quattuor articulos. In primo dicit, quod Papa non debet eligi niſi à Cardinalib. In ſecundo dicitur quid iuris ſi duo apoſtolici eliguntur. In tertio dicitur quod electio ſucceſſoris debet fieri cū deliberatione prædeceſſoris. In quarto dicitur quod electio apoſtolicorū ſoli Deo reſeruatur, quæ omnia per ſuos §§. patebunt.

k ¶ *Apoſtolicus autem.*] Hic depingitur 79. diſt. in qua ſpecialiter magiſter agit de electione ſummi Pontificis, oſtendens à quib. debeat eligi: "& dicit quod à Cardinalib. & quando: quia die tertia poſt depoſitionem defuncti, vt j.eo. nullus. ſubdit etiam quid iuris ſit cum duo malo zelo eligunt, vt j.e. ſi duo. vel cum ſimoniace aliquis eligitur, vt j.ea, ſi quis pecunia [e]. & dicit quod à ſolo Deo poteſt deici. de ordinatione eius non tractatur hic, quia de ea dictum eſt. ſ. 23.diſt. in nomine.

" Papa à q-bus & qñ eſt eligendus. e Et j.e.c.1.

ADDITIO. Iſtud c. non fuit ibi introductum niſi propter ordinationem: & ideo repetit hoc de electione & inthronizatione, & non de ordinatione, ſecundum Hug.

SI *quis.*] CASVS. Statuit Nicolaus in hoc c. quod ſi quis ſine concordi & canonica electione Cardinalium & aliorum religioſorum

Source : BIU Cujas

rum clericorũ fuerit electus vel inthronizatus, non habeatur apostolicus, sed apostaticus.

"Electio Papę h; aliqua specialia.

a *Et canonica.*] Quam electionem vocas canonicã? "numquid dices idem esse qđ in aliorũ electionib. saltem quo ad hoc vt debeat esse de eadem ecclesia[a], vel vt melior eligi debeat[b], vel ẽt prior[c], vel vt non sit aliquo mõ irregularis? Sed breuiter dico, quod si est electus à duabus partib. amodo nullo admittitur contra ipsum exceptio, nec de vitio eligendi: vel electi, quia non esset coram quo iudice exceptiones illæ præponerentur. vnde si tertia pars vellet probare electionem esse simoniacam[d], non audiretur, vt ext. de ele. licet. qui tamẽ sic eligunt, peccant: & electio talis vitiosa est.

aVt 63. dist. nullus.

bVt 61. dist. metropolitanus.

cVt 75. dist. c. vlt. in fi.

1 Pol. l. 2. ti. 4 Ans. lib. 6. c. 15. j. ea. si qs pecunia.

b ¶*Sequentium.*] Hi cõsentire debent: nõ tamen vocandi sunt de necessitate.

c ¶*Religiosorum.*] ℣. di. 23. c. 1. contra. sed ibi dicit religiosos viros præduces, non respectu Cardinalium, sed respectu laicorum.

d De hoc j. c. si quis pecuniã. A. c.

¶De eo, qui sine concordi Cardinalium electione inthronizatur. C. I.

j[1] SI quis[A] Apostolicæ sedi sine concordi, & canonica[a] electione Cardinalium eiusdem ecclesiæ, ac deinde sequentium[b] religiosorum[c] clericorum inthronizatur, non Papa, vel apostolicus, sed apostaticus habeatur.

A ¶Si quis.] *Verba Nicolai in epistola, quæ in voluminibus conciliorum impressis post decreta Nicolai primi habetur, hæc sunt.* Primo namque inspectore Deo est statutum, vt electio Romani Pontificis in potestate Cardinalium episcoporum sit, ita vt si quis Apostolicæ sedis sine præmissa concordi & canonica electione eorum, ac deinde sequentium ordinum religiosorum clericorum, & laicorum consensu inthronizatur, &c. *Idem fere habetur ad finem illius synodi, & refertur infra c. si quis pecunia.*

Item Symmachus Papa in synodo Romana prima, c. 3. & 5.

¶Papa superstite, eo inconsulto, de electione futuri Pontificis nemo audeat loqui. C. II.

ij[2] SI[A] quis, Papa superstite, pro Romano[d] Pontificatu cuiquam quolibet modo fauorem præstare conuincitur, loci sui honore, vel communione priuetur. Si quis presbyter, aut diaconus, aut clericus, Papa incolumi, & eo inconsulto, aut subscriptionem[e] pro Romano pontificatu commodare, aut pyctacia[f] promittere, aut sacramentum præbere tentauerit, aut aliquod certe suffragium polliceri, vel de hac causa priuatis conuenticulis factis deliberare, atque decernere, loci sui dignitate, atque †communione priuetur. *& infra.* ¶ Propter occultas fraudes, & coniurationum secretas insidias, quas huius sententia districtionis[g] consequitur†, si quis ad ecclesiasticam pertulerit[h] notitiam consilia eorum qui contra hanc synodum de pontificali egerint ambitu, & rationabili probatione conuicerit, particeps actionis huiusmodi non solum purgatus ab omni culpa sit, sed etiam remuneratione[i], quæ non indigna sit, subleuetur. Vniuersa synodus, &c.

A ¶Si quis Papa.] *Initium hoc vsque ad versiculum,* Si quis presbyter. *est caput secundum suggestionis Fulgentij archidianoni Romanæ ecclesiæ: quod vna cum tribus aliis capitulis, in tomis conciliorum, præcedit primam, vel secundam synodum sub Symmacho, cum hac inscriptione:* Capitula primę synodi Romanæ sub Symmacho Papa. *In codice vero canonum prænotantur his verbis:* Tituli decretorum Papæ Symmachi numero quattuor.

B ¶Si quis presbyter.] *Hæc sunt propria verba capitis tertij ipsius synodi, quod est secundum in codice canonum.*

Item ex concilio Stephani Papæ III. [*Deus dedit addit, habita in basilica Cõstantiniana, act. 3.*]

¶In apostolatus culmen nullus, nisi ex Cardinalibus promoueatur. C. III.

4 OPortebat, vt hæc sacrosancta domina nostra Romana ecclesia (iuxta quod à beato Petro, & eius successoribus institutũ est) rite ordinaretur, & in Apostolatus culmen vnus de Cardinalibus presbyteris, aut diaconis cõsecraretur.

Item ex eodem.

¶De eodem. C. IIII.

5 NVllus vmquam laicorum, neque ex alio ordine præsumat, nisi per distinctos gradus ascendens diaconus, aut presbyter Cardinalis factus fuerit, ad sacri Pontificatus honorem promoueri.

¶In Pontificalibus manuscriptis vno Vaticano, & altero Cardinalis Sirleti in vita Stephani Papæ III. referendo synodum ipsius tempore habitam, hæc leguntur ad caput hoc pertinentia. Tunc allatis sacratissimis canonibus, eisque liquido perscrutatis, prolata est sententia ab eodem sacerdotali concilio, sub anathemate interdicentes, ne vllus vmquam præsumat laicorum, neque ex alio ordine, nisi per distinctos gradus ascendens, diaconus, aut presbyter Cardinalis factus fuerit, ad sacri Põtificatus honorem promoueri: & alia plura, quæ canonica indigebant correctione, in eodem concilio statueruntunt emendanda.

Item ex eodem.

¶Anathematizetur episcopus, monachus, vel laicus Romanam ecclesiam inuadens & in gradum filiorum eius prorumpens. C. V.

iij[6] SI quis ex episcopis, vel presbyteris, vel monachis, vel laicis cõtra canonũ, & sanctorum patrũ statuta prorũpens, in gradũ filiorũ sanctæ Romanæ ecclesiæ, id est presbyterorum[k] Cardinalium, & diaconorum ire præsumpserit, & hanc Apostolicam sedẽ potest accusare: & ille punietur, & iste non: quod Hug. intelligit vbi res non processit ad actum: s. ad donationem vel receptionem pecuniæ. Tunc enim vterque debet deponi. Io. quod ego non credo: cum crimen istud procedat ad instar criminis læsæ maiestatis, vt 15. qu. 3. sane. in quo si socius criminis probat crimen, remuneratur. vt 6. q. 1. si quis[f]. B. arg. ext. de testi. veniens.

f Aliàs §. verum.

"Dicunt tñ quidam q̃numquam in simonia socius socium accusat. 15. q. 3. nemini. nisi qñ simul committitur crimen læsæ maiestatis, vt hic. Et ad ca. sane, respondeo q̃ quo ad quædam, non quò ad omnia simonia æquis passib. ambulat cum crimine lęsæ maiestatis. Sed videtur quod ille q̃ accusat illum quẽ dicit fuisse socium i crimine, non esset audiendus: Tũ ideo, quia statim puniendus esset, ex quo sponte confessus est crimen suum, vt 2. q. 1. nos in quem quam. Tum quia turpitudinem suam allegans non auditur, vt ext. de don. inter dilectos. Sed dic esse speciale in hoc crimine, vt allegans suam turpitudinem audiatur, & vt cõfessio eius nõ puniatur[g]: Tum quia non est directa cõfessio, quando quis ideo cõfitetur vt accusetur. Sed licet confessio accusatoris non puniatur in simonia, tamen confessio testis punitur, vt ext. de ele. per inquisitionem. Sed qd si confessus non potest probare crimen quod intendit? Videtur q̃ tunc puniendus sit: quia tacere debuit crimẽ quod probare non potuit, vt 2. q. 7. plerique. 6. q. 2. si tantũ. quod concedo. Io. 1 ¶*Remuneratione.*] ñ ipso facto, sed à iudice eã impetret, vt C. quib. ex cau. ser. pro

" Accusatoribus qñq; præmium datur.

præmio li. acci. l. 1. "& ita inuitatur aliquis p præmium ad accusandum, vt 6. q. 1. §. verũ. & l. si quis cum.

OPortebat.] Casvs. Hoc ca. & sequens idem dicunt: scilicet quod nullus debet eligi in Papam nisi de Cardinalibus presbyteris vel diaconibus, dummodo inter eos idoneus inueniatur.

SI *quis ex episcopis.*] Casvs. Hoc c. & sequẽs fere eumdem habent casum. Dicitur enim hic quod si quis clericus vel laicus electioni cardinalium contradixerit, vel sedem apostolicam voluerit vsurpare, anathema sit: & non solum ipse, sed etiam omnes ei fauentes. *In seq. c.* dicitur, quod si quis contradixerit eligentibus Romanum Pontificem, anathema sit.

4 Deusdedit p. 1. Ans. l. 6. c. 25. Pol. li. 1 tit. 4.

5 Deusd. ibi. Polyc. ibid. Ansel. l. 6. c. 24. S. Ant. l. 6. c. 24.

g Itẽ qa nõ agitur ad hoc vt crimẽ suũ publicetur, ergo ñ fiat ei iudiciũ, vt ff. de lib. ag. l. j. in fi. Arc.

6 Deusd. ibi. Ansel. l. 6. c. 26. & 27. In Põtificali Rom. manuscr.

2 Burc. l. 1. c. 223. Iuo p. 5. c. 336. Pol. l. 1. tit. 4. Ans. lib. 6. c. 1.

3 Poly. ibid.

†*al. vel* C. 5.

†*al. persequitur.*

a ¶*Perpe*

Source : BIU Cujas

a ¶*Perpetuum.*]donec pœniteat.10.q.1.quia ſacerdotes, ſimile ext. de conſt.ex litteris.& inſt.locati,§.adeo.Aliter ſumitur, ff.pro ſo.l. 1. & 10.q.2.perpetua.ext. de iur.iu.veritatis.

ADDITIO. De hoc no.70.diſt.ſanctorum.in 1.gl.& 1.qu.1.reperiuntur.in fi.Arch.

b *Si quis.*] ¶*Seu primatibus.*]Primates appellat quoſdã forte nobiles, q̃ inter ſunt vt populum arceant[a], q̃ ſi iuſte moueretur, exaudiretur,

a Ad hoc arctic.63.di.q̃ facta.64.di. q̃a p̃ ambitiones.Arc.

NVllus.] CASVS, Mortuo Apoſtolico vel epo aliquo, Cardinales vel canonici intantum feſtinabant, q̃ nihil curabãt d̃ ſepultura defuncti: quare ſtatutũ fuit, q̃ nec Papa nec epo viuente, nec etiam eo defuncto electio fiat ſucceſſoris, niſi tertia die poſt ſepulturam.

†al. hanc canonicam.

c ¶*Viuente.*]Idem dicitur ext. d̃ ele.bonæ. Sed nunquid mortuo Papa eccleſia erit mõſtrum ſine capite, vel numquid vniuerſitas Cardinalium erit caput? Si hoc dicas, Cardinales tũc temporis poſſunt deponere epiſcopum: eadem rõne canonici mortuo epo poſſunt deponer̃ clericum aliquẽ. Dic ergo & eccleſiam tunc viuere, & tñ carere capite. "Ar, tamen eſt, quod Cardinales ſuppleant defectum mortui Papæ j.eo. ſi quis, Io.melius ext.de ma. & obe. his quæ.& ca, cum olim.B,

1 Deuſdedit ibid. Anſ.l, 6.c.28.

2 In Pontificali Rom. manuſc.

" Cardinales an ſuppleant defectum mortui Papæ.

3 Anſel.l.6. c.11.Deuſdedit p.1.

SED QVAERITVR. CASVS.Hic eſt ſecundus art. vbi quæritur quid iuris ſit, ſi duo apoſtolici eligãtur temeritate certantium: & quis alteri ſit præferendus : & quid de hoc ſit,legitur ſeq.ca. d ¶*Honorius.*] Sed qd ſpectat ad Imperatorem ſtatuere aliquid de electionib. contra id 96.di.bñ? Sed iſtud fecit rogatu eccleſiæ, "Et eſt ar. ad q. illam q̃ laicus de reb. eccleſiaſticis vel ſpirituali b° poſſit iudicare. Ar. contra,ẽ,diſ.96.denique. ſed ibi intelligitur præter auctoritatem eccleſiaſtici prælati.De hoc dixi extr. de arb.contingit.

4 In tomis cõciliorum inter epiſtolas Bonif. 5 j.diſt.97.c. Victor Honorius.Anſ. lib.6.c.17.

" Laicus an poſſit de reb° eccleſiæ iudicare.

† *certantes*] Orig.

SI *duo.* CASVS.Bonifacius Papa rogauit Imperatorem Honorium vt conderet legem, qua doceretur quid eſſet faciendum, ſi duo apoſtolici temeritate certantium eligantur. Cõſtituit ergo Honorius, quòd neuter illorum duorum ſit Papa, ſed noua electione communi conſenſu tertius eligatur.

e ¶*Contra fas.*]Et ideo neuter obtinet, vt ext. de ele. cõſiderauimus, nec priuantur Cardinales hoc caſu poteſtate eligendi, contra id ext. de elec. cum in cunctis." Sed quis erit Iudex de hoc an electio ſit contra fas? Non ipſi Cardinales: quia ſi ſic, eſſent iudices in proprio facto, nam nullus ſuperior poteſt inueniri, vt ext. de ele. licet. in fi. Dic iſtud c. locum habere quando neuter eſt electus à duabus partibus. Vel dic quòd concilium conuocabitur.

" Electio facta p Cardinales, ſi dicatur cõtra fas eſſe, q̃s erit iudex.

f ¶*Nullum.*]ẽ.di.63.ſi forte contra. Sed q̃d hic dicitur, fit cum vtraq; pars ducitur malo zelo. ibi cum vtraque pars bono zelo ducitur: & hoc patet per hæc verba, contra fas,

HOC AVTEM. CASVS. Dicit nunc Gratianus, quòd c. ſi duo. intelligitur quando vterque male eſt electus: & non intelligitur quando vnus per apoſtaſiam ordinatur. & alter canonice: cui[b] electio facta fuit extra Vrbem propter intruſionem alterius.

inuadere quilibet ex ſupradictis tentauerit, & ad ſummum Pontificalem honorem aſcendere voluerit, ipſi, & ſibi fauentibus fiat perpetuum [a] anathema. *& infra.*

¶Si quis reſiſtere p̃ſumpſerit ſacerdotibus, atque primatibus eccleſiæ, vel cuncto clero ad eligendum ſibi Romanum Pontificem ſecundum canonicam† traditionem, anathema ſit.

¶*Deuſdedit presbyter Cardinalis tituli Apoſtolorum in Eudoxia, pa.2.c.131.refert multa ex ſynodo habita à Stephano tertio, in quibus caput hoc integrum continetur.*

Item ex concilio Leonis Papæ IIII.

¶Anathema ſit, qui canonicæ electioni Romani Pontificis contradicere præſumpſerit. C. VI.

iiij[1] SI quis ex ſacerdotibus, ſeu primatibus [b] nobilib°, ſeu cuncto clero ſanctæ Romanę eccleſiæ, electioni Romani Pontificis contradicere præſumpſerit, ſicut in concilio Bonifacij, & Stephani Papæ legitur ſtatutum, anathema ſit.

Item ex concilio Bonifacij Papæ III.[2]

¶Nullius epiſcopi fiat electio niſi poſt diem tertium depoſitionis alterius. C. VII.

[3] 2 NVllus, Pontifice Romano viuente [c], aut epiſcopo ciuitatis ſuæ præſumat loqui, aut partes ſibi facere, niſi tertio die depoſitionis eius, adunato clero, & filiis eccleſiæ: & tunc electio fiat.

3 *Sed quæritur, ſi duo concertantium temeritate electi fuerint, quis eorum alteri præferendus ſit? De his ita ſcribit Honorius [d] Auguſtus ad Bonifacium Papam.*[4]

¶Si temeritate concertantium duo fuerint ordinati. C. VIII.

[5] SI duo forte contra fas [e] temeritate cõcertantium† fuerint ordinati, nullum [f] ex his futurum penitus ſacerdotem, ſed illum ſolum in ſede apoſtolica permanſurum, quem ex numero clericorum, noua ordinatione diuinum iudicium, & vniuerſitatis conſenſus elegerit.

4 *Hoc autem capitulum non de eo intelligendum eſt, qui vno per Apoſtaſiam ordinato, à Cardinalibus, & religioſis clericis Apoſtolicæ ſedi inthronizatur: etiam ſi ille apoſtaticus ita cathedram beati Petri violenter tenuerit, vt canonica electio intra Vrbem fieri non valeat.*

Vnde Nicolaus Papa II. in concilio Romano ſtatuit dicens,[6]

¶De eo qui per pecuniam, vel populari tumultu, non canonica electione ordinatur. C. IX.

v[7] SI quis pecunia, vel gratia humana, vel populari, ſeu militari tumultu, ſine concordi, & canonica electione, ac benedictione Cardinalium epiſcoporum, ac deinde ſequentium ordinum religioſorum clericorum fuerit Apoſtolicæ ſedi inthronizatus, non Apoſtolicus [g], ſed apoſtaticus habeatur, liceatque Cardinalibus epiſcopis, cũ religioſis, & Deum timentibus clericis, & laicis [h] inuaſorem etiam cum anathemate, & humano auxilio, & ſtudio à ſede Apoſtolica repellere, & quem dignum iudicauerint: præponere. Quod ſi hoc intra vrbem perficere nequiuerint, noſtra auctoritate Apoſtolica congregati in loco, qui eis placuerit, eligãt quem digniorem, & vtiliorem Apoſtolicæ ſedi perſpexerint, conceſſa ei auctoritate regendi, & diſponendi res, & † vtilitatem ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ſecundum quòd ei melius videbitur, iuxta qualitatem temporis, quaſi iam omnino inthronizatus [i] ſit.

5 *Electio vero Romani Pontificis etiam cum deliberatione prædeceſſoris fieri debet.*

Vnde Symmachus Papa ait in ſynodo Romana prima.c.4.

¶Si Papa de electione ſui ſucceſſoris ante decernere non potuerit. C. X.

[8] SI tranſitus Papę (quod abſit) inopinat° euenerit, vt de ſui electione ſucceſſoris (vt ſupra placuit) non poſſit [k] ante decernere, intra vrbem fieri non poteſt, fiat extra: & electº habeat plenam poteſtatem diſponendi res in vtilitatem eccleſiæ, & faciendi omnia quaſi eſſet inthronizatus.

g ¶*Non apoſtolicus.*]videtur per principium iſtius ca. "quod Papa de ſimonia poſſit accuſari: quia non eſt apoſtolicus, ſed apoſtaticus. & quia ſimonia hæreſis eſt, 1.qu.1, eos q̃. & c.fertur. & ca.liqueat. & per primum c. huius di. quod non credo. & loquitur hic de eo qui per ſimoniam electus eſt ab illis, qui non habebant poteſtatem eligendi, non à Cardinalib°. " " Simonia autem large dicitur hęreſis, nõ ſecundum q̃ Papa vel alius de hæreſi poteſt accuſari, cum.ſ.errat aliquis in articulis fidei, ſed antequam eligatur Papa, exceptione cuiuſlibet criminis repelli poterit. Sed pone q̃ aliquis accuſat Cardinales, q̃ ſimoniace elegerint Papam (hoc enim licite põt fieri, vt j. ca. px.) numquid ſi probata fuerit ſimonia, Papa deponetur? Non. arg. 2.q.5. interrogatũ. ff. de adul. denuntiaſſe. Sed quid ſi dum vxor tua creditur mortua, eligeris in Papã & cõſecraris, & vxor tua te repetit, an ei reddẽdus es, vel ſi tu neges eam tuam vxorem eſſe, apud quem cognoſcetur, cum Papa iudicari nõ poſſit niſi de hęreſi? Reſp, ſi reuocetur in dubium, nõ eſt cogendus ſtare iudicio alicuius, immo excipere poteſt, Dominus eſt qui me iudicat. 9.qu.3.aliorum. " "Si autem certum eſt, tenetur ei reddere debitum, niſi mulier induci poſſit ad continentiam obſeruandam, vel abrenuntiabit papatui, & ſatisfaciet vxori, &c.

"Papa vtrũ poſſit accuſari de ſimonia.

6 In fine.

7 ẽ. fere idẽ diſt.e.c.ſiqs Apoſtolicę. Anſ.l.6.c.16 Pol.l.1. tit.4 Iuo p.4.c.8.

" Simonia dr hæreſis.

† *al. in*

" Coniugatus in Papa electus, an debitũ reddere dẽat.

8 Deuſdedit ibid. Pol.lib. Anſ.l.6. c.1. Pan.l.3. c.2.

h ¶ *Laicis.*] infra diſtinct. 96.cap.1. contra. Sed illud generaliter prohibetur [b] in aliis quod ſpecialiter contra inuaſorem Apo. ſedis permittitur, vel ſingulis referenda ſunt ſingula: licet clericis anathematizare, & laicis humano auxilio à ſede Apoſtolica pellere. Et ſic aliquis punitur ſimul pœna canonica & ciuili [c], contra id extra vt lit, non conteſtat, quoniam. in fine. Sed hoc ſpeciale eſt in intruſo, in quo non ſufficit altera pœna. 23. quæſtio.5.cap. quid ergo.

b Alias ,phibetur in malis, hoc ſpãliter, &c.

c De hoc 16 q.j.ſtatuim'

i ¶*Inthronizatus.*]ſi.23.diſt.in nomine.

ELECTIO. CASVS. Hic eſt tertius articulus, vbi dicitur quod electio ſucceſſoris debet fieri cum deliberatione anteceſſoris.

SI *tranſitus.*]CASVS. Symmachus Papa ſtatuit, vt ſi mors inopinata contingat, ita vt anteceſſor non poſſit ante decernere de electione ſui ſucceſſoris, ſi quidem ab omnib. fuerit canonice electus, conſecretur. Si autẽ (vt fieri conſueuit) duo eligantur, electus à pluribus præferatur, niſi fuerit ſimoniace electus.

k ¶ *Non poſſit.*] j.8.q.1. epiſcopo non. contra. Solutio" aliud eſt de ſui ſuc

" Papa an ẽ ſuo ſucceſſore poſſit cum Cardinalibus deliberare.

Source : BIU Cujas

† *al. conuenerit.*

sui successoris electiõe cum fratrib. deliberare, quod posset fieri, vt hic permittitur, & aliud est ex testamento quasi dignitatis suæ hæredem substituere, quod ibi penitus prohibetur, quia nec Papæ licet [a], quia hoc nec Moyses potuit. 8. q. 1. Moyses. nec est trahendum ad consequentiam factum Petri Clementẽ substituentis sibi. 8. q. 1. c. 1. quia & ad eius vmbram curabantur infirmi. de hoc dici consueuit. 1. q. 1. Petrus,

a Sed nũqd Papa pt dare licẽtiam alij, vt eligat sibi successores, certe sic, 7. q. 1. petisti. quare ergo ñ pt sibi eligere? Resp. Hu. q multa sunt, q aliisindulgem[a] licite, nobis tñ talia indulgeri ñ licet. Eps em sæpe cũ aliis dispensat, priuilegiũ vel honorẽ dat aliis. S; nũqd talia possit sibi impẽdere? ñ, qa nemo assumit sibi honorẽ 8. q. 1. in scripturis. secũdùm H.

1 Iuo par. 5. c. 238.

a ¶ *Sententia plurimorum.*] sc. duarum partium ext. de ele. licet.

b ¶ *Careat.*] accusabitur ergo iste de simonia, nec præiudicabitur Papæ, arg. 2. q. 5. interrogatum est.

SICVT. CASVS. Hic est quartus articulus in quo dicitur, q electio summorum Pontificũ soli Deo reseruatur, licet electio à Cardinalib. fiat. Quod probatur seq. c. cuius casus planus est.

c ¶ *Electionem.*] & ita fallit regula, ad quẽ spectat institutio, & destitutio. 16. q. 2. visis. quia bene dicere potest, & male dicere, q ligare, & absoluere pt, vt 21. di. inferior. & c. denique.

Oca vero.] Hæc. di. uiditur in duas part. in quarũ prima quæritur vbi debeat fieri sedes patriarchalis, vel primatum vel metropolitanorũ vel episcoporum vel aliorum minorum. Secũda ibi, *Sedes autem.* Io. de Fan.

CASVS. Supra ostẽdit quando & à quib. clerici debeant ordinari: nũc vero in hac 80. di. ostendit in quib. locis debeant præponi patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, & p̃sbyteri. Patriarchæ debent poni in capitib.

2 Extat apd Stephanũ. j. epist. 2. c. 5.

prouinciarum, vt j. 99. dist. prouincię. archiepiscopi in singulis prouinciis, vt j. 6. q. 3. scitote. episcopi vero in ciuitatib. Presbyteri p castella & villas, vt j. e. episcopi.

d ¶ *Loca.*] hic intitulatur 80. di. supra magister ostendit à quibus & quando sint ordinãdi clerici, nunc subdit in quib. locis ordinandi debeant ordinari. & quidem primates ibi cõstituuntur, vbi olim ponebantur

3 Anſ. lib. 6. c. 118.

" Protoflamines.
" Archiflamines.
" Flamines.

" protoflamines gentilium. archiepiscopi vbi " archiflamines. episcopi vbi eorum " flamines. & hoc ex maxima parte factum est institutione beati Petri, vt j. e. c. 1. & 2.

Vrbes.] CASVS. Hoc c. loquitur de primatib. gentilium & Christianorum. Est ergo casus. Lucius consultus fuit in quib. locis primates Christianorum sunt collocandi: qui respondet dicens, q multo tempore ante aduentum Christi vrbes sunt statutæ, in quib. erant primates gentilium, ad quos ipsi gentiles pro maioribus negotiis appellabant, & in eisdem locis post aduentum Christi apostoli & eorum successores posuerunt primates Christianorum, ad quos (salua apostolica auctoritate) episcoporum maiora negotia sunt referenda.

e ¶ *Statutæ.*] à gentibus. & ita est arg. quòd constitutiones gentiliũ sunt authenticæ. arg. 99. dist. c. 1. Nec est contra. 13. q. 1. c. 1. nam illud de parochiis, hoc de ciuitatibus.

si quidem in vnum totius inclinauerit † ecclesiastici ordinis electio, consecretur electus episcopus. Si autem, vt fieri solet, studia cœperint esse diuersa eorum, de quibus certamẽ emerserit, vincat sentẽtia plurimorum [a], sic tamẽ, vt sacerdotio careat [b], qui captus promissione, nõ recto iudicio de electione decreuerit. Synodus dixit, placet, &c.

6 Sicut supra monstratum est, electio summorum sacerdotum à Cardinalibus, & religiosis clericis fieri debet, electio vero eorum, iudicio diuino reseruata est.

Vnde Anacletus Papa ait ad episcopos Italiæ, epist. 2. c. 2.

¶Summorum Pontificum electionem sibi Dominus reseruauit. C. XI.

1 ELectionem [c] vero summorum [A] sacerdotum sibi Dominus reseruauit, licet electionem eorum bonis sacerdotibus, & spiritualibus populis concessisset.

A ¶ Summorum.] *sequebatur.* Pontificum vel sacerdotum. *Sublatæ sunt duæ priores voces, quia neque in originali, neque apud Iuonem, neque in vetustis Gratiani exemplaribus leguntur.*

DISTINCTIO LXXX.

1 ps *Oca vero, in quibus primates, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, presbyteri sunt ordinandi, hæc sunt secũdum Lucium Papam, & Clementem, atque Anacletum. Ait enim Lucius Papa.* [2]

¶In quibus locis primates, vel patriarchæ debeant ordinari. C. I.

3 VRbes, & loca, quibus primates præsidere debent, non à modernis, sed etiam multis ante aduentum Christi sunt statutæ [e] temporibus, quarum primates etiam gentiles, pro maioribus etiam negotiis appellabãt [f], In ipsis vero vrbibus post Christi aduentum, Apostoli, & successores eorum, patriarchas [g], vel primates posuerunt, ad quos episcoporum negotia (salua in omnibus Apostolica auctoritate) & maiores causæ, post Apostolicam sedem sunt referendæ.

f ¶ *Appellabant.*] ergo bene dicitur, appello Papam, appello sedem Apostolicam, & Apostolus dixit, Cæsarem appello.

g ¶ *Patriarchas.*] Repetitio est eiusdem, " quia idem est primas & patriarcha. 99. dist. c. 1. sicut. & dicit lex differentia tantum nominis est inter pignus & hypothecã. ff. de pi. res hypothecæ. §. inter pignus.

" Primas, & patriarcha idem.

Item Clemens Papa ad Iacobum, epist. 1.

¶De eodem. C. II.

4 IN illis vero ciuitatibus, in quibus olim apud ethnicos primi † flamines eorum, atque primi legis doctores erant, episcoporum primates poni, vel patriarchas beatus Petrus [h] præcepit, qui reliquorum episcoporum causas †, & maiora, quoties necesse foret negotia in fide [i] agitarent. *& paulo post.* ¶In illis autem ciuitatibus, in quibus dudum apud prædictos erant archiflamines, quos tamen minores tenebant [k] quàm memoratos primates, archiepiscopos institui præcepit. *& infra.* ¶In singulis vero reliquis ciuitatibus [5] singulos [l], & non binos, vel ternos, aut plures, episcopos constitui præcepit, qui non primatum, aut archiepiscoporum, aut metropolitanorum nomine, quia matres ciuitatum non tenent, sed episcoporum tantum vocabulo [m] potirentur: quoniam nec inter ipsos Apostolos par [n] institutio fuit: sed vnus omnibus præfuit.

Item Anacletus epist. 3. c. 2.

¶De eodem. C. III.

6 EPiscopi non in castellis [o], aut modicis [p] ciuitatibus debent constitui: sed presbyteri per castella, & modicas ciuitates, atque villas debent ab episcopis ordinari, & poni: singuli [q] tamen per singulos titulos suos. Et episcopus non ab vno, sed à pluribus debet episcopis ordinari, & vt dictum est, non ad modicam ciuitatem, ne vilescat [r] nomen episcopi: sed ad honorabilem vrbem titulandus, & denominandus est. Presbyter vero ad qualemcumque † locum, vel ecclesiam in eo constitutam est præficiendus.

Item Leo Papa ad episcopos Africæ, epist. 85. c. 2.

h ¶ *Petrus.*] arg. à tempore Petri esse limitatas prouincias.

i ¶ *In fide.*] j. 24. qu. 1. quoties. contra j. 16. q. 1. frater noster. contra " vbi dicitur, q tantum ad Petrum est referẽda quæstio fidei. sed expone hoc in fide, i. fideliter. Vel possunt agitare causas fidei, sed non procedere ad sententiam. vel distingue qui sint qui dubitat. nam si laici, videtur, q episcopi possint determinare. ext. de hær. ad abolendam. si clerici, Papa. ext. e. ti. cum Christ[a].

4 Leo ix. ep. 3. Pol. l. 2. ti. 22. Burc. l. 1. c. 155. Anſ. l. 6. c. 113.

† *al. Archiflamines.*

† *iudicia*] Orig.

" Fidei quæstio est referenda ad sedem Petri.

k ¶ *Tenebant.*] i. reputabant.

l ¶ *Singulos.*] ar. in vna ciuitate nõ plures esse debeẽ episcopos [b], de Augustino & Valerio fuit speciale, vt j. 7. qu. 1. non autem. " Sed quid de Venetis qui patriarchã hñt & episcopum? Sed dicq non est patriarcha Venetorum, sed Grãdensis, qui locus differt multum à Venetiis.

5 Addq qd sit ciuitas, qd villa, & qd castrũ, not. Bar. in l. j. §. si autẽ. ff. de no. op. nun. & l. si hęres. ff. de leg. j.

b Ad hoc extra d off. or. qm̃. 22. q. 2. sicut.

" Veneti patriarchã, & eẽm habẽt.

m ¶ *Vocabulo.*] nam olim, &c. 95. dist. olim.

n ¶ *Par.*] ſ. di. 21. in no uo. cõtra. 24. q. 1. loquitur. cõtra. Sed par fuit quo ad consecrationem, non quo ad administrationem.

6 Idem est Clementis in epist. px. citata. Bur. l. 1. ca. 4. Iuo p. 5. ca. 58. & 98.

Illud

o ¶ *Non in castellis.*] quandoque tamen episcopus est in castro. 16. q. 1. & temporis. vbi dicitur Cumani castri sacerdos.

p ¶ *In modicis.*] " similiter leges in maioribus ciuitatibus & regalibus tantum sunt docendæ, vt in proœmio. ff. [c]

" Leges vbi debẽt legi.

q ¶ *Singuli.*] argumen. nullum debere in duabus ecclesiis intitulari [d].

c Cõcor. l. 1. C. de stu. li.

r ¶ *Vilescat.*] quantum ad vulgi opinionem. nam propter hoc non est vilior episcopus, vt 93. distinct. legimus. Similiter sponsa non est statim tradenda, ne vilescat desideranti, vt 27. quæst. 2. institutum. est simile in fide susceptæ per vim, vt 45. dist. de Iudæis. " Sic episcopus non erit solus, ne vilescat per hoc. 93. dist. diaconi qui. Idem est in pœnitentia non iteranda. de pœnit. dist. 3. quamuis. & 50. dist. quamuis.

vr. Ro. l. xj. d 70. distin. sanctorum.

" Eps ñ dẽt esse solus.

Source : BIU Cujas

Illud.] Casvs. Statuitur in hoc c. vt in minoribus locis, & vbi est paucitas hominum ponãtur presbyteri, & eorum cura sufficiat: episcopi vero in frequentioribus ciuitatibus, & maiorib. populis.

a ¶*Et vbi.*] vt & j. 16. q. 1. felix episcopus. & c. multis conciliis. & 16. q. 1. plures.

b ¶*Consecrentur.*] nisi multitudo excreuerit, vel gens de nouo sit cõuersa ad fidem, vt j. 16. qu. 1. præcipimus. arg. dif. 99. nulli archiepiscopi. ext. de eccle. ædifi. ad audientiam[a].

1 Pol. l. 2. tit. 23. Burc. l. 1. c. 32. Iuo p. 5 c. 107. & 143

aIdem & in alio casu 7. q. 1. temporis. 12. qu. 2. abbatibus. 2 ext. de priuil. c. 1.

¶De eodem. C. IIII.

1 ILlud sane, quod ad sacerdotalem pertinet dignitatem, inter omnia volumus canonum statuta seruari, vt non in quibuslibet locis, neque quibuslibet castellis, & vbi[a] ante non fuerunt, episcopi consecrentur[b]: cum vbi minores sunt plebes, minoresque conuentus, presbyterorũ cura sufficiat. 2 episcopalia autem gubernacula non nisi maioribus populis, & frequentibus ciuitatibus oporteat præbere: ne, quod sanctorum Patrum diuinitus inspirata decreta vetuerunt, viculis, & possessionibus, vel obscuris, & solitariis municipiis tribuatur sacerdotale fastigium.

Item ex concilio Laodicensi, c. 57.

¶De eodem. C. V.

NOn debere in vicis, & villis† episcopos ordinari, sed visitatores[c] A id est, qui circumeant, cõstitui: hos autem, qui antehac ordinati sunt, nihil agere cẽsem[9] sine cõscientia episcopi ciuitatis. Similiter etiam presbyteri[d] nihil sine præcepto[e], & consilio episcopi agant.

† *al. castellis*

b Sic ẽt no. 75. di c. 1. & hoc rõe officij ecclesiastici, secundum H.

A ¶Sed visitatores.] *In codice græco impresso legitur,* ὑ περιοδευτὰς, *in trib. autem manuscriptis,* ἀλλὰ περιοδευτὰς.

2 *Sedes autem episcoporum non longo interuallo debent disiungi, vt ad consecrationem sui comprouincialis sine difficultate possint occurrere.*

Vnde Gregorius Augustino Anglorum episcopo, responso octauo.

¶Episcopales sedes non longo interuallo à se debent disiungi. C. VI.

3 FRaternitatem tuam ita volumus in Anglia episcopos ordinare, vt ipsi sibi episcopi lõgo[f] interuallo minime disiungantur: quatenus nulla sit necessitas, vt in ordinatione alicuius episcopi cõuenire non possint. Nam episcoporum ordinatio sine aggregatis habita consideratione situs & qualitatis regionis ipsius, & difficultatis viarum. sic 16. q. 1. & temporis.

Fraternitatẽ tuã.] Casvs. Præcepit Greg. Augustino Anglorum episcopo, vt ordinaret episcopos non longo interuallo inter se distantes, vt leuiter possint conuenire ad episcoporum ordinationem faciendam: quæ ad minus cum trib. episcopis, vel quattuor fieri debet & cõuenit.

f ¶*Longo.*] Dicunt quidam longo, vt xx. miliarium. arg. ff. de ver. sig. l. 3. melius hoc relinquitur arbitrio boni viri, i. iudicis. ar. ff. de iu. delib. l. 1. ext. de of. iud. del. de causis. Vnde si multũ distant ciuitates illæ inter se, in locis intermediis debet poni eps. "conuenienti ergo interuallo debet distingui,

3 Pann. l. 3. c. 16.

" Epatus sunt distinguendi interuallo cõuenienti.

g ¶*Tribus.*] ad minus. 5. dist. 51. c. vlt. 5. dist. 64. episcopum.

Hæc de ordinandis.] In hac dist. incipit sexta pas tractatus distinctionum, & protenditur vsque ad 93. dist. Et diuiditur hæc dist. in quattuor partes: in quarum prima probat qualiter intelligitur illud verbum, *Oportet episcopum esse sine crimine.* Secunda ibi, *Quolibet.* Tertia ibi, *Clericus.* Quarta ibi, *Oportet.* Ioan. de Fan.

Casvs. Egit supra Gratianus de ordinationibus & officiis singulorum. Ab hoc vero loco vsque ad 91. di. breuiter epilogat quædam c. apostolicæ regulæ, vt addat quædam quæ prætermiserat. Et continuans dicta dicendis, primo ponit de primo c. apostolicæ regulæ: scilicet, oportet episcopũ esse sine crimine, id est, sine peccato mortali: quod verum est non solum de episcopo, sed etiam de quolibet prælato: quòd probat per seq. c.

h ¶*Hæc de ordinandis.*] A 25. dist. vsque ad 50. tractauit magister 13. c. apostolicæ regulæ. Sed quia quædam omisit, ideo ab hac 81. dist. vsque ad 93. dist. nouem c. apostolicæ regulæ repetit: non ordine illo quo illa executus est. Et in hac exequitur illud, oportet episcopum esse sine crimine, addit etiam de incõtinentib. in quo includitur secundum c. apostolicæ regulæ, & q̃ qui priuatur officio, debet priuari beneficio[c]. & quòd archidiaconus solus non debet accedere sub prætextu humilitatis ad tabernacula matronarum[d].

i ¶*Sub epilogo.*] id est, breui repetitione superiorum.

Additio. Et dicitur ab epi, quod est supra, & logos, quod est sermo.

tribus g, vel quattuor episcopis fieri non debet.

DISTINCTIO LXXXI.

Hæc de ordinandis[h], *& ordinatoribus, atque de singulorũ graduum distinctionib*[9]*, & officiis dixisse nos sufficiat. Verum quia aliquantulum diffusius in his immorati sumus, quædam præcedentibus cohærentia sub epilogo*[i] *ad memoriam subiiciamus. Debet ordinandus in episcopum (vt Apostolus scribit) esse sine crimine, id est sine peccato mortali: quod non solum de episcopo, sed etiam de quolibet electo ad aliquam præposituram ecclesiæ oportet intelligi.*

Vnde Augustinus scribit tractatu 41. ad c. 8. Ioannis.

¶Sine crimine, & graui peccato debet esse, qui ordinatur episcopus. C. I.

APostolus Paulus quando elegit[k] ordinandos vel presbyteros, vel diaconos, & quicumque ordinandus est ad præposituram[l] ecclesiæ, non ait, si quis sine peccato est: (hoc enim si diceret, omnis homo reprobaretur[m], nullus ordinaretur[n].) sed ait [si quis sine crimine est] sicut est homicidium, adulterium, aliqua immunditia fornicationis, furtũ, fraus, o sacrilegium, & cetera huiusmodi.

Item. ¶[p] Crimen autem est peccatum graue accusatione, & damnatione P dignissimum.

2 *Quolibet itaque horum implicatus ordinari non debet, vel si iam ordinatus, ante tempus, vel post tempus suæ ordinationis ali quod eorum admisisse conuincitur, suscepti gradus officio priuabitur.*

Vnde Symmachus Papa ait.

¶Monitoris personam non recte suscipit, qui verbis non operibus docet. C. II.

NEmo recte monitoris q̃ personam suscipit, nisi qui actibus suis errata[r] condemnat, & amorem innocentiæ conuersatione demonstrat.

Apostolus. Casvs Paulus apostolus docuit, q̃ quando eligitur aliquis ad ordines, vel ad aliquam dignitatem, debet esse sine crimine, quod sit dignum accusatione, & depositione, vt homicidium, & adulterium, & huiusmodi. sed nõ ait sine peccato: qa si hoc dixisset, omnis homo repelleretur.

k ¶ *Quando elegit.*] i. eligi præcepit. 6. q. 1. si sacerdos.

l ¶*Ad præposituram.*] i. ad quodcumq; eccle siasticum officium & ita patet "q̃ crimino- sus etiã à minimo ordine prohibetur, vt hic, & 33. dist. c. 1. & 2. 34. dis. cognoscamus. 24. di. c. vlt. hoc hodie terminatur extra de temp. ord. c. vlt.

Tit. 1.

" Criminosus ẽt à minimo ordine prohibetur.

Beda ad Tit. 1.

m ¶ *Reprobaretur.*] j. de pœ. di. 3. septies. §. Niniuitæ.

n ¶*Ordinaretur.*] simile de pœ. dist. 3. c. pe. & dist. 2. si enim.

o ¶*Fraus.*] hoc verum est, " cum fraudi dolus inest. nam omnis dolus est fraus: sed nõ cõuertitur, ff. de pac. iurisgentium. §. dolo. & sic sumitur ext. de rescr. ceterum. quandoque large sumitur fraus. ff. de re. iu. fraudis.

Tit. 1. & 1. Tim. 3.

" Fraus est genus doli.

p ¶*Et damnatione.*] solet quẽri propter quę crimina quis depõ[t] debet. non enim pro quolibet deponitur. 7. qu. 4. in loco. Et est super hoc duplex opinio. "Quidam dicũt, q̃ pro quolibet crimine deponitur, nisi expressum sit in contrarium, q̃ pro eo deponi non debet. Alij dicũt, quòd numquam deponi debet pro aliquo nisi expressum sit. pro quo ego dico, quòd pro quolibet crimine, in quo quis est incorrigibilis, deponi debet: sed statim tamen ñ deponitur aliquis pro prima contumacia, vt 45. dist. licet. & 74. distin. honoratus. illud autem non est crimen. 5. qu. 4. in loco. nec illa quorum exempla posui. 68. dist. c. 1. & multa exempla de hoc posui 15. q. 8. in summa.

4 Aug. ibid. sup. 5. di. 25. c. vnũ orariũ. Ex libello Ennodij ꝑ defensiõe synodorum Romanarũ.

" Crimina digna depositione quæ sunt.

QVOLIBET. Hic incipit secunda pars huius dist. in qua probat per 16. auctor. sanctorum patrum, quod si clericus ceciderit in lapsum criminis post ordinationem, debet deponi. Ioan. de Fan.

Casvs. Supra dictum est in cap. Apostolus. quod ordinandus debet esse sine crimine, vt homicidio, & adulterio, & similibus. Nunc autem dicit, quod si his criminibus aliquis est obnoxius, promoueri non debet nec ordinari. & si ordinatus talia conuincitur commisisse ante ordinationem vel post, debet deponi, vt probatur per seq. c.

Nemo.] Casvs. Dicit Symmachus in hoc c. quòd nullus debet assumere prædicandi officium, nisi qui suis actibus errata condemnat: & amorem innocentiæ sua conuersatione demonstrat.

q ¶*Monitoris.*] id est, prædicatoris.

r ¶*Errata.*] id est, maiora[f]. 68. dist. c. 1. aliàs contradiceret proposito Grat. sic 25. dist. c. vlt. & 3. q. 7. iudicet.

f Hæc est vera lra, scdm L. & I. de F.

a ¶*Tant*

c Vt j. c. siqs sacerdotũ. Arch.

d Vt j. e. clericus. & ca. seq.

Source : BIU Cujas

T*Antis.*] Casvs. Daniel cum esset electus in episcopum, accusatus fuit apud Cælestinum de multis criminibus, & præcipue de incestu cum monialibus: propter quæ crimina inuestiganda citatus fuit vt Romam veniret, qui contemptis litteris Papæ, in episcopum est promotus: committit igitur causam quibusdam Cælestinus, & præcipit eis vt de his cognoscãt, q̃ si vera esse inuenerint, ipsum & ordinatorẽ ipsius deponant: quia qui talem ordinat, ostendit se esse similem illi.

Item Cælestinus ad episcopos Galliæ, epist. 2. c. 3.

¶ Careat ordine, quem præstat, qui indignum sublimare non metuit.

C. III.

TAntis Daniel grauatus testimoniis, tanta facinorum accusatione pulsatus, sacrarum, vt dicitur, virginum pollutus incestu, episcopus asseritur ordinatus. Et, vt in nostri libellis scrinij continetur, quorum ad vos quoque exemplaria direximus, in Pontificij dignitatẽ, hoc tempore, quo ad causam dicendam, missis à nobis litteris [a], vocabatur, obrepsit [b]. Sacro nomini absit iniuria. Facilius est, vt hanc dignitatem tali dando, ipse amiserit ordinator, quàm eam obtineat ordinatus. Cui conuicto [c] sociabitur [d], qui sibi eum credidit, largiendo Pontificium, sociandum. Qualis enim ipse sit, quisquis tales ordinauerit, ostendit.

Item ex concilio Nicæno, c. 9.

¶ Non recipit ordo ecclesiasticus eum, qui sine examinatione, vel postea confessus ordinatur. C. IIII.

[1] SI qui sine examinatione [e] promoti presbyteri sunt, & postea examinati [f], cõfessi sunt peccata sua, & cum confessi fuissent, contra regulam [g] venientes homines eis manus imposuerunt, hos ecclesiasticus ordo non recipit. In omnibus enim quod irreprehẽsibile est, sanctat defendit ecclesia.

Item eiusdem concilij, c. 10.

¶ Lapsi per ignorantiam, aut contẽptu ordinantium, ordinati deiiciantur. C. V.

QVicumque ex his, qui lapsi sunt, per ignorãtiam [h] sunt ordinati, vel contemptu [i] [A] eorum, qui eos ordinauerunt, hoc non præiudicat [k] regulæ ecclesiasticæ. Cum enim compertum [l] fuerit, deponuntur.

a ¶ *Literis.*] Et ita res iam erat litigiosa. ex. de of. iu. deleg. gratũ.

b ¶ *Obrepsit.*] "Ex quo autem se promoueri fecit, lite pendente deponendus est, ẽt si innocens inuenitur, ext. de acc. Deus omnipotẽs [b]. ff. de li. cau. qui de libertate. Ioan. quod falsum credo, prout notaui in quæstionib. B. de hoc no. 8. q. 4. nonne. Io. Si autem accusator per annum tacuerit, postea potest promoueri electus, vt ff. de mu. & ho no. reus. sed in epatu tm̃ tres mẽses dãtur, vt in auth. de san. epi. §. 3. colla. 9. nisi iudex breuius tps fuerit moderatus, vt 4. q. 5. quisquis. ar. ext. de fi. inst. accepimus. ext. de ap. personas. in fi.

c ¶ *Conuicto.*] de crimine, vel quòd post accusationem fuerit ordinatus.

d ¶ *Sociabitur.*] Sic ergo sententia lata contra ordinatum præiudicat ordinatori, vt hic, & 59. dist. ordinatos. & hoc vr̃ pp causæ cognitionem, vt di xi 3. q. 6. hæc quippe. Vel dic, q̃ tunc præiudicat ordinatori sententia lata contra ordinatum, q̃n præsens est, & scit causam agi ordinati. cum. n. quasi sua causa agi videatur, & tacet: nec defendit cãm, sibi præiudicat, vt ext. de sen. & re iud. quamuis. & ff. de reg. iur. sæpe.

SI *qui.*] Casvs. Quidam presbyteri promoti sunt sine examinatione: & postea cum examinarentur, ipsi in iudicio confessi sunt omnia peccata sua. Alij ante ordinationem cum examinarentur, cõfessi sunt peccata sua, & tamen episcopi promouerunt eos. quæsitum est in Nicæno cõcilio, vtrum isti debeant recipi & defendi in suis ordinibus? Et resp. q̃ non. Sic ponit casum Beneuen. H. vero intelligit de eisdem personis casum sic. Aliqui sine examinatione in presbyteros sunt promoti: postea examinati in iure cõfessi sunt peccata sua: nihilominus tamen promoti sunt ad episcopatum, vel ad aliam dignitatem: quæsitum est in concilio, vtrum tales debeant recipi? Et resp. quòd non.

e ¶ *Sine examinatione.*] "Sed quid de episcopo, qui sine examinatione tales ordinat? Dicit lex & canon eum deponendum. in auth. quo. opor. epis. §. oportet. & 1. q. 1. si qui episcopi. & s̃. dist. 24. §. vlt. s̃. dist. 50. de his vero. & c. ex pœnitentibus. Item quid si dicat eps se dispensasse cum eis? non est ei credendũ, nisi probet se cum eis dispensasse: vel nisi sibi bonas litteras dederit. nam hæc res commissa est episcopo quærenda, non negligẽda. ff. de trãsa. cum hi. §. si prætor [c]. debet ergo probari dispẽsatio, vt est expressum ext. de schism. c. 2. maxime cum eps dispensare non debeat sine consensu capituli vel maioris partis: aliàs post errores suos sp mentiretur eps se cum eis dispensasse, quod verum credo etiam circa notum. hoc tamen [d] non nego, quin circa notam personam solo facto dispensat episcopus, vt dixi s̃. di. 51. c. vlt. punitur tamen eps si indiscrete dispensat.

f ¶ *Examinati.*] cum ad maiora promouentur, s. ad episcopatum.

g ¶ *Contra regulam.*] quæ interdicit tales ordinari.

QVicumque.] Casvs. Quidam criminosi ordinati sunt ignoranter ab episcopis: quidam vero scienter. Quæritur an debeant deponi? Et respond. quòd sic.

A ¶ Côtemptu.] *Græce est in concilio vulgato τῆ παρὰ προειδότων τῶν προχειρισαμένων, id est:* Vel etiam iis antea scientibus, qui ordinauerũt.

Item Innocentius ad Maximum, & Seuerum, epist. 5.

¶ Alienus fiat à ministerio, qui illud, viuendo illicite, polluit. C. VI.

[2] MAximianus † [m] filius noster agens in rebus huiusmodi, qualem [n] querelam detulerit, libelli [o] eius series annexa declarat. Qui zelo fidei, & disciplinæ ductus, non patitur ecclesiam pollui ab indignis p̃sbyteris, quos in presbyterio filios asserit procreasse. Quod non licere exponerem, nisi nossem vestram prudentiam legis totius habere notitiam. Et ideo, fratres charissimi, libelli, qui subiectus est, tenore perspecto [p], eos, qui talia perpetrasse dicuntur, iubebitis in medio collocari, discussisque obiectionibus, quæ ipsis presbyteris impinguntur, si conuicti fuerint, à sacerdotali remoueantur [q] officio (quia qui sancti non sunt, sancta tractare non possunt) atque alieni efficiantur à ministerio, quod viuendo illicite, polluerunt [r].

Item Eugenius Papa.

¶ Cuilibet ab ordine depositio, episcopi prouidentia, locus pœnitentiæ deputetur. C. VII.

[3] SAcerdos, aut quiuis alius in ordine ecclesiastico proiectus, si in eo [s] scelere inuenitur, quo abiiciendus comprobatur, depositus, prouidentia episcopi, bene prouiso [t] loco constituatur, vbi peccata lugeat, & vlterius non committat.

Item ex concilio Moguntino.

¶ Retrudantur in monasterium presbyteri, qui pœnitentiam agere contemnunt. C. VIII.

[4] DIctum est nobis presbyteros propter suam negligentiam [u] canonice degradatos, tib[9]: tamen scd; istã cor rectionẽ B. Brix. ñ est đ gl. sed ita d; esse vt hic é posita cum addit. B. Bri. sed Io. de F. hoc ponit í suo appara tu sicut iacet.

h ¶ *Per ignorantiam.*] ordinantium: & dic ignorantiam iuris vel facti secundum Hug.

i ¶ *Vel contemptu.*] id est, eis scientibus.

k ¶ *Non præiudicat.*] Factum enim prætoris iuri publico non derogat. ff. de fer. l. 1.

l ¶ *Compertum.*] Arg. q̃ quandocũq; de veritate constat, sequenda est. 8. di. qui cõtempta. nam diuturnitas temporis, &c. extr. de simo. nõ satis. inducit tamen dispensationẽ. 35. q. 8. de gradibus [e]. & ext. qui ma. ac. pos. per tuas.

MAximianus.] Casvs. Quidã presbyteri ex concubinis filios habuerũt, quos Maximianus zelo Dei accensus, corã Apostolico accusauit, cõmisit ergo causam Innocẽtius q̃busdam, & præcepit eis, si hęc ac vera inuenerint, remoueant eos ab officio sacerdotali.

m ¶ *Maximianus.*] j. 3. q. 2. quia ea.

n ¶ *Qualem querelã.*] subaudi criminalem. nam clericus erat iste. non enim laicus posset istos accusare. 2. q. 7. per totum. nisi forte patronus prælatũ de dilapidatione: qa tunc sua interest. arg. 16. q. 7. filiis. aliàs laic[9] non auditur de hoc crimine, vt 28. distin. consulendum.

o ¶ *Libelli.*] Per hoc q̃ dicit, libelli, & postea presbyteris. argumentatur "q̃ quis in eodem libello plures accusare possit. Io. Quid iuris sit de hoc, not. plene 2. q. 1. prohibentur. in gl. quæ incipit, quæstus. B.

o ¶ *Libelli.*] i. chartæ quam Papa misit. 30. q. 3. Pyctacium. B.

p ¶ *Perspecto.*] videtur ergo, quòd non sufficiat si authentice ipsum exhiberet: sed vt etiam teneatur exhibere libellum quem porrexerat Papæ, vt 7. quæst. 1. præsentium. & 55. dist. præcepta. & maxime vbi procurator impetrauerat literas, & dubitatur an ille de hoc habuit speciale mandatum, vt extra de rescr. nonnulli. vel an fuerit excommunicatus, vt extra de prob. c. post cessionem.

q ¶ *Remoueantur.*] "ergo presbyter propter simplicem fornicationem deponitur, vt 27. q. 1. vt lex. contra. & j. 82. di. c. presbyter. & 34. dist. fraternitatis. Ioan. Communiter autem dicitur, quòd pro simplici fornicatione quis deponi non debet, cum pauci sine illo vitio inueniantur, vt 50. dist. quia sanctitas tua.

r ¶ *Polluerunt.*] quantum ad se. 49. dist. c. vlt.

SAcerdos.] Casvs. Dicitur in hoc cap. quòd si sacerdos de aliquo crimine conuincatur, deponi debet, & episcopus ei locum prouidere debet, in quo pœnitentiam agere possit.

s ¶ *Si in eo.*] ergo pro omni causa non deponitur. B.

t ¶ *Prouiso loco.*] id est, monasterio, vt c. seq.

DIctum.] Casvs. Dicitur hic, q̃ si sacerdos propter delictum vel negligentiam suam fuerit degradatus, detrudi debet in monasterium, vel canonicam regularem ad pœnitentiam agendam, nec debet amodo viuere fæcularitẽr, & si contra facere præsumpserit, excommunicari debet.

u ¶ *Negligentiam.*] no. "q̃ aliquis æquæ deponitur propter negligentiam

1 Rab. lib. pœ. c. j. Bur. l. 2. c. 13. Iuo p. 6. c. 33. Ansel. l. 8. c. 13. s̃. di. 24. c. vl.

†al. catholica.] sic in epist. j. Cali. 1

"Accusatus lite pẽdẽte promotus, an sit deponendus.

a Cũ ista gl. cõc. gl. not. in l. reus de latus. ff. de mu. & ho.

b Ibi not. Gof. q̃ si ali q̃s pendẽte accusatiõe vel denunciatione p̃moueatur remouend3 q̃is innoxi[9] sit. de re mil. q̃ statu. & l. qui cũ vno. §. reus.

"Epi clericos sine examinatione ordinantis punitio.

c Et sic intelligitur extr. de fil. p̃sby. veniens. secundũ Lau. d Licet ita hẽatur ĩ antiqs appara

3 Ansel. l. 5. in princ.

"Accusari pñt plures simul.

4 In conc. Cabilonen. c. 40. Bur. l. 2 c. 191. Iuo p. 6. c. 236.

"Presbyter an q̃ simplici fornicatione sit deponendus.

"negligẽtia q̃nque dolo cõparatur.

Source : BIU Cujas

gentiam, ſicut propter dolum. 86.diſt.c.1.& 11.q.3.placuit. & 100. di.quoniam.&ext. de ſta.mo.cum ad monaſterium.in fi.& C.de of. præſe.ori.ſi quos.& ff.de cu.& exh.re.carceri.& l. milites.quod intelligo cũ craſſa eſt negligẽtia,vt 1.q.1.qdqd.& ff.de ver.ſi. magna.

a ¶*Gradu.*]arg. pro illis qui dicunt exauctoratum priuari ſacramento [a]. vnde colligitur talem poſſe ver beraquidã. verſ. ſi forte. ri ſine ſacrilegio. arg. eſt ad hoc 50.diſt. accedens.

a Arg.cõtra 1.qu.1.quod

b ¶*Sæculariter.*] hic patet, q̃ depoſitus ſecundum regulam eccleſiaſticam tenetur viuere.arg.ad hoc 32. di.ſi qui vero.& 20.q. 3.eos. "vnde verberans eos incidit in canonẽ, & eccleſia eos tueri debet, niſi ſint incorrigibiles,vt ext. de iudic. cum non ab homine.Io. quod falſum credo,cum ſit ex auctorat⁹,& nudatus omni priuilegio [b].B. "Sed nũquid q̃ hoc mõ detruditur in monaſterium,ibi cogitur eſſe perpetuo, quòd videtur di.50.c.1.j.ea. ſi qs clericus. Sed dic hoc eſſe in arbitrio iudicis,&ſecundũ qualitatem delicti: nam quandoq; ad rempus detruditur,vt 2.q.1.in primis. quandoq; iubetur peregrinari per orbem,vt de pœ.diſt. 6.ſacerdos. quandoq; traditur curiæ ſæculari,vt 11.q.1.ſtatuimus. aliàs numquam cogitur quis inuitus ingredi monaſterium niſi propter delictum, vt 20.q.1.ſicut.&55.diſt. ſi euangelica.Ioan.

"clericũ depoſitũ verberans incidit in canonem.

b Ar.ad hoc 54.di.c.2. in fi.vbi đ hoc "Detruſus in monaſterium, an cogatur ibi perpetuo eſſe.

Valet.] Casvs. Statuitur hic,q̃ ſi aliquis de crimine fuerit conuictus, dẽt ſeparari à loco in quo commiſit delictũ ad pœnitẽtiam peragendam. Nam interdum valet loci mutatio cũ affectus mentis ſæpe cum loco mutetur, cum non videat vbi male geſſit. Seq.duo c.plana ſunt,q̃ de hac materia loquuntur.

[1] Iuo p.8.c. 285.Pan.l.3. c.143.

[2] Pann.l.3. c.144.

c ¶*Valet.*]gratia cooperante.

d ¶*Interdum.*] interdum nocet, vt ſ. diſt. 74.quorumdam.& C. quo.&qñ iu.l.5.ſed valet ſi fiat ex charitate.

e ¶ *Mutatur locus.*] j. 35.q.6.ab iſto die.j.diſtin.86.fratrem.

"Delictorũ memoria an ſit bona.

c Ad hoc 32 q.7. ſi ſolũ.i pr.vbi đhoc

3 In cõc. Tribur.c.11. Rab.l.pœn. c.1.Anſ.l.11. c.29.Burc.l. 2.c.189. Iuo p.6.c.234. Pol.l.4.ti.31

† *Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus*]orig.

& ſæculariter gradu amiſſo viuere, & pœnitentiæ agendę bonum negligere. Vnde ſtatuimus, vt gradu [a] amiſſo, agendæ pœnitentiæ gratia, in monaſterium [A], aut in canoniam regularem mittantur. ¶Si vero hoc fieri cauſa quælibet prohibuerit,vbicumque ſint, pœnitentiam agere non deſiſtant. Si autem amiſſo gradu ſæculariter [b] viuere voluerint, & pœnitentiam agere neglexerint, ab eccleſiæ communione ſeparentur.

A ¶In monaſteriũ.] *In concilio Cabilonenſi, vbi hic canon habetur(licet Burch.etiam, & Iuo ex Moguntino citent)& apud ceteros collectores legitur*, in monaſterio, aut canonico, aut regulari: *in vno autem peruetuſto Gratiani codice*, in monaſterio iuxta canonicam regulam.

Item Iſidorus, ſententiarum de ſummo bono,lib.2.c.10.

¶Mutatio loci aliquando valet conuerſis ad pœnitentiam. C. IX.

VAlet [c] interdum [d] conuerſis pro animæ ſalute mutatio loci. Plerumque enim dum mutatur [e] locus, mutatur & mentis affectus. Congruum eſt enim inde etiam corporaliter auelli,vbi quiſque illicebris deſeruiuit.Nam locus,vbi quiſque praue vixit, hoc in aſpectu [f] mentis apponit,quod ſæpe ibi vel cogitauit, vel geſſit.

Item ex 3 ſynodo Aurelianenſi,c.7.

¶Clericus adulteraſſe conuictus, vel confeſſus,in monaſterio detrudatur. C. X.

j [1] SI quis clericus adulteraſſe aut confeſſus,aut conuictus fuerit, depoſitus ab officio, cõione [g] conceſſa, in monaſterio,toto vitæ ſuæ tempore detrudatur.

Itẽ Pelagius Papa Conſtantino defenſori.

¶De eodem. C. XI.

[2] ROmanus eccleſiæ Thæanẽſis clericus pro crimine adulterij, quod admiſiſſe perhibetur,à clericatus ordine depoſitus, in monaſterio hic in vrbe Romana [h] ad agendam pœnitentiam ex noſtra iuſſione detruſus eſt.

Item ex canone Apoſtolorum 25.

¶In crimine captus presbyter, vel diaconus deponatur,non tamen communione priuetur. C. XII.

[3] PResbyter †, aut diaconus, qui in fornicatione,aut periurio,aut furto [i],aut [A] homicidio captus [k] eſt,deponatur:nõ tamen communione priuetur [B]. Dicit enim ſcriptura [l] [Non†vindicabit Dominus bis [m] in idipſum.

A ¶Aut homicidio.] *Hæc dictio non eſt in canone 25. Apoſtolorum. Sed in concilio Triburienſi, cum Patres illi ita dixiſſent*: legimus in canonibus Apoſtolorum, quòd epiſcopus,presbyter,& diaconus,qui in fornicatione,aut periurio,aut furto captus eſt,deponatur:*hinc argumentatur idem multo magis ſtatuendum eſſe de homicida, quæ fortaſſe cauſa fuit, quamobrem à Gratiano, & aliis collectoribus ea dictio huic canoni adiecta ſit. In canone autem 32. Baſilij idem ſtatuitur de clericis peccantibus peccatum ad mortem, quod etiam de fornicatoribus expoſitum erat in canone tertio.*

B ¶Priuetur.]*In codicibus impreſſis ſequebatur*,ſi paruerit ſententiæ,*quæ verba ſunt ex puncta, quia neque in originali,neque in vetuſtis Gratiani exemplaribus leguntur.*

Item.

¶De eodem. C. XIII.

ij [4] SI quis epiſcopus,aut preſbyter, aut diaconus poſt diaconij gradum acceptum fuerit fornicatus, aut mœchatus,deponatur,& ab eccleſia proiectus,inter [A] laicos [n] agat pœnitentiam.

¶*Proprius auctor huius c.non eſt inuentus:ſed ſimile habetur in concilio Neocæſarienſi, c.1. & in capitulis Martini Bracarenſis,cap.27.*

A ¶Inter laicos.] *Hæ duæ dictiones non leguntur in c.1.cocilij Neocæſarienſis citato. ſ.diſt. 28.c.presbyter. (vt ibi notatum eſt) neque in capitulis Martini Bracarenſis.*

Itẽ ex concilio Aurelianen.1.c.11.& 14.

¶De eodem. C. XIIII.

[5] SI diaconus,aut preſbyter crimen capitale commiſerit,ſimul & ab officio,& à communione [o] pellatur. Si vero pro reatu ſuo ſe ab altaris communione ſub pœnitentis profeſſione ſubmouerit:his†quoque ſi alij defuerint,& cauſa certa neceſſitatis [P] exoritur [6] poſcentem baptiſma liceat [q] baptizare [r].

Itẽ Gregorius V I I.omnibus per regnum Italicum, & Teutonicorum debitam S.Petro obedientiam exhibentibus.

¶Non ingrediantur eccleſiam presbyteri, diaconi,ſubdiaconi,qui in fornicationis crimine iacent. C. XV.

iij [7] SI qui ſunt preſbyteri,diaconi, vel ſubdiaconi, qui in crimine fornicationis iaceant, interdicimus eis ex parte Dei omnipotentis, & ſancti Petri auctoritate , eccleſiæ introitum, vſque dum pœniteant [s],& emendent [t].

Naum 1.*ſecundum* 70. †ὁκ κλιήσεως *dus ἐπὶ τὸ αὐτο*

"laicus cõtra clericũ teſtificari nequit.

d Adde qua liter,p batur adulterium vel fornicatio, no.Bar. in l.2.§.fi.ff. de adul.&l. q̃rebatur.ff. de teſt. mil.

4 ſ.diſt.28. c.p̃sbyter. Anſ.l.11.c.31 eNon.n. ſufficit ſi capiatur,niſialiàs cõiugatur, vel cõſteatur. arg. 12. q.j.ñ dicatis 15.q.vl.c.vl. l3 contra videatur hic dici, vt 50. di.de his vero.& c.ſi qs diaconus.ſecundũHug.

f Vel cũ ex hoc magnũ ſcandalũ ortũ eſt,vt 50. diſt. ſacerdotes.

5 Iuo p.6.c. 368. & p.15. c.18. C.14.

†*al.ſic.*

6cõcor.tex. i l.ſi libert⁹. ff.de bo.lib. & l.ſ; & hę. §.prætor.ff. de procur.

gNõ eſt extranea iſta expoſitio, q̃a bñficia clericorum cõia ſunt.32 diſt. c. præter hæc. 16. q.1.c.ſi.

7 Anſel.l.6. c.177.Pann. l.3.c.134.

Presbyter.] Casvs. Quæſitum fuit ab Apoſtolis quam pœnam pati debet presbyter vel diaconus,qui publice in adulterio,vel fornicatione,periurio vel homicidio fuerit deprehenſus. Et reſp.q̃ debet deponi,ſed excõicari non debet, cum nõ debeat duplici contritione flagellari, more tñ laicorum debet pnĩam agere,cum eius crimen ſit manifeſtũ.

i ¶*Aut furto.*] ſed qualiter laici probabunt iſtud eſſe "cum non poſſint teſtificari contra clericũ.2.q.7.epi. k ¶*Captus eſt.*]& conuictus.extr.de iud.cũ non ab homine. de hoc dixi 50.di.de his. 1.& c.ſi qs diacon⁹ [d]. vñ cum capitur,detineri debet per xx. horas diurnas,& nocturnas, vt videatur,vt ff. đ adul.capite.ſed nec teſtibus admiſſis creditur, niſi à principio clericũ ĩ adulterio viderint, nec laicis credetur de hoc:q̃a laici oppido nobis infeſti ſunt.2.qu.7.laici. Vel dic,captus per ſententiam,vel p confeſſionem [e] ,ppriam,vel rei euidẽtiã, vt ext.de cha.cle.veſtra.& c.vlt.

l ¶*Scriptura.*] extr.de iud.at ſi clerici.de pę. diſt.3. §.auctoritas.ff. nau.cau.licet.§.vlt.

m ¶*Bis.*]i.perfecte.

n ¶ *Inter laicos.*] hoc intellige,quando crimen venit in notitiam populi, vt ſ. 27. diſt.presbyter [f].

Si quis epiſcopus.

Si diaconus.] Casvs. Dicitur hic, q̃ ſi diacon⁹,vel preſbyter cõmiſit crimen aliquod dignum depoſitione , ab officio & cõione dẽt repelli: ſi vero non eſt depoſitus , ſed ſe pp delictũ ab altaris miniſterio remouit more pœnitẽtis,ſi alij presbyteri deſunt, poterit in neceſſitate baptizare.

o ¶ *A communione.*] corporis Chriſti, vel ad tempus. & ſic ſoluitur contra illius ca. presbyter. vel expone,i.beneficio , & ſic ſoluitur contra. ſ.ea. c. presbyter [g].

p ¶*Neceſſitatis.*] arg. alicui licere cauſa neceſſitatis baptiſmum conferre, cui nõ licet aliud ſacramẽtũ conferre. j. de conſe.diſt. 4.conſtat. 1.qu.1.ſicut Chriſtus. contra.ſ.di. 50.c.qui ſub gradu.

q ¶*Liceat.*]cum ſolennitate. aliàs etiam laicus hoc poſſet.

r ¶ *Baptizare.*] dic vt 50.diſ.qui ſub gradu.

Si qui.] Casvs. In Italia Teutonia presbyteri,diaconi & ſubdiaconi publice tenebãt cõcubinas,quib.omnib.Greg.officium interdixit donec pœnitentiam agerent, & ſi vellẽt in crimine perſeuerare, præcepit omnib.vt eorum officia nõ audirẽt:quia eorum benedictio in maledictionẽ conuertetur.& hoc probat auctoritate prophetę dicentis:Maledicam inquit,&c.Et quicumque præceptis noſtris non obedeirit,peccatũ idololatriæ,& paganitatis incurret.

s ¶ *Dum pœniteant.*] ex hoc determinantur contraria. ſ.diſt.61.miramur,verſic.ſicut enim.

t ¶*Emendent.*] ex hoc videtur,q̃ ſicut tales ipſo facto ſuſpẽduntur, ſic ip

Source : BIU Cujas

sic ipso facto per contrarium restituitur eis officium, vt dixi 32. dist. nullus. arg. ad hoc 15. q. 6. nos sanctorũ. & 16. q. 7. si quis deinceps[a].

a Dicit Lau. hoc speciale esse in notorio.

a ¶ *Audire.*] s. 32. dist. nullus. & c. præter hoc. sed j. 15. q. 8. sciscitantibus. contra. sed ibi soluam.

b ¶ *Maledicam.*] i. reprobabo, vel reputabo maledictionem cum benedixerint[b] vobis.

b Vel dic vt not. 1. q. 1. c. maledicã. & c. multi. Ar.

c ¶ *Paganitatis.*] i. infidelitatis.

d ¶ *Contemnit.*] Qualiter sit hoc intelligẽdum, dixi 22. dist. oẽs. 19. dist. in memoriam. & c. nulli. Ioan.

Si vero in suo peccato perseuerare maluerint, nullus vestrum officium eorũ audire [a] præsumat: quia benedictio eorũ vertitur in maledictionem, & oratio in peccatum, testante Domino per Prophetam [Maledicam [b], inquit, benedictionibus vestris.] Qui vero huic saluberrimo præcepto obedire noluerit, idololatrię peccatũ incurrit, Samuele testante, & beato Gregorio adstruente [Peccatũ ariolandi est non obedire, & quasi scelus idololatriæ non acquiescere.] Peccatum igitur paganitatis [c] incurrit, quisquis dum Christianum se asserit, sedi Apostolicæ obedire contemnit [d].

Malach. 2.

1 Iuo p. 5. c. 36. li. 35. moral. c. 12. 8. q. 1. c. sciendũ.

1. *Reg.* 15.

¶ In regesto epistolarum Gregorij VII. non est inuenta hæc epistola, in qua sint omnia prorsus verba huius cap. Sunt tamen in eo multæ, quæ huius decreti faciunt mentionem. Libro 1. epist. 30. episcopo Salzburgensi. & lib. 2. epi. 61. Leodiensi episcopo, & seq. epistola Sicardo Aquilegiensi. De quo decreto, vt ipsum exequi omnino curarent, eod. lib. 2. epist. 66. Burchardo Halberstatensi episcopo, & epist. sequenti, Annoni Coloniensi Archiepiscopo diligentissime scribit. & lib. 3. epist. 4. Sigifredo Archiepiscopo Moguntino idem mandat, & lib. 4. epist. 10. comitissæ Flandrien si, & sequenti, comiti de eadem re scribit. Inter decreta etiam Innocentij ij. fit istius decreti mentio. Verum propria verba huius c. vsq; ad vers. Qui vero huic saluberrimo, Marianus Scotus refert in fi. suorum chronicorum. Sequentia autem verba valde sunt ipsi Greg. vij. familiaria.

Item Alexander secundus, episcopis, & Regi Dalmatiarum.

¶ Officio & beneficio priuetur episcopus, presbyter, vel diaconus feminam accipiens, vel acceptam retinens.

C. XVI.

iij [2] Si quis amodo episcopus, presbyter, aut diaconus [e] feminam acceperit, vel acceptam retinuerit, gprio gradu decidat [f] vsque dum ad satisfactionem veniat: nec in choro psallentium maneat, nec aliquam portionem de rebus ecclesiasticis habeat.

Idem clero Mediolanensi.

¶ De eodem. C. XVII.

iiij [3] Si quis sacerdotum, vel diaconorum, officium [g] contumaciter deserens feminam sibi potius eligit, sicut sponte ob fornicationem dimittit officium: ita ob præuaricationem dimittere cogatur [h] etiam inuitus beneficium.

Idem populo Mediolanensi.

¶ De eodem. C. XVIII.

[4] Eos etiam, qui vt fornicari eis liceat, diuinũ officium derelinquunt, & à Deo recedentes, diabolo & operibus eius seruiunt: sicut se iustissime ab officio alienos faciunt: ita beneficio [i] ecclesiarũ priuatos esse adiudicam [o].

Item Lucius Papa.

¶ De eodem. C. XIX.

[5] Ministri altaris presbyteri, siue diaconi ad Dominica tales eligantur officia qui continentiam seruent. ¶ Si vero post ordinationẽ suam ministros contigerit proprie vxoris [k] inuadere cubile, sacrarij nõ intrent limina, neque sacrarij [l] [A] portitores fiant, neque altare cõtingant, neque ab offerentibus [m] holocausti [n] oblationem suscipiant: neque ad Dominici corporis portionem † accedant [o]: neq; propinent [B], neque sine maioris natu auctoritate minora [p] gerant officia: vrceum sane ad altare, vel calicẽ ne suggerant.

A ¶ Sacrarij.] *In epist. 2. Clementis (vnde c. hoc sumptum videri po est, & vnde citat Iuo) legitur:* sacrificij. *in vno autem vetusto Gratiani codice,* sacri.

B ¶ Neque propinent.] *In epistola Clementis est:* nec aquã sacerdotibus porrigat ad manus, ostia forinsecus claudat, minora gerat officia, vrceum, siue calicem ad altare non sufferat†. *Apud Iuonem vero:* Sed aquam tantum sacerdotum manibus porrigat, ostia forinsecus claudat, minora gestet officia: vrceum sane ad altare suggerat.

Idem.

¶ Clericus matronarum domicilia frequentans deponatur. C. XX.

3 [6] Clericus solus ad feminæ tabernaculum non accedat, nec propter† sine maioris natu sacerdotis† iussione [A] nec solus presbyter cum sola femina [q] fabulas misceat. Nec archidiaconus sub prætextu humilitatis [r], aut officij frequenter [s] intret domicilia matronarum, aut forte per clericos, aut domesticos † matronæ mandet aliquid† secrere [t]. Si agnitum fuerit, & ille deponatur, & illa à liminibus arceatur ecclesiæ.

A ¶ Iussione.] *In epistola Clementis sequitur:* Nec presbyter solus cum sola admungatur, sed duobus adductis testibus visitet infirmam: nec solus cũ sola femina fabulas misceat: nec archidiaconus, aut diaconus sub prætextu officij humilitatis frequẽtet, &c. [*Idem.*]

¶ De eodem. C. XXI. PALEA.

7 Sed si forte aliqua intercessio fuerit, episcopo suggeratur. Et si talis est, ad quam debeat ire pio interuentu, ipse pergat: sinautem, de latere suo dirigat [A], cum duobus, aut tribus testibus. Nemo tamen cum extranea habitet femina, nisi proxima, aut soror fuerit. Et hoc cum magna solicitudine fiat. Non enim ignoramus malitias satanæ.

¶ *Hæc Palea in plerisque vetustis exemplaribus habetur coniuncta cap. antecedenti.*

A ¶ Dirigat.] *In epistola S. Clementis sequi-*

"Beneficiũ qñque permittitur, & non officiũ.

"Eligens vnum, renunciat alteri.

2 Pann. l. 3. c. 138.

i Eos *beneficio.*] j. 16. q. 6. illud. argum. ff. de pecu. l. 1. C. de vsur. l. vlt.

3 Pan. l. 3. c. 139.

k Ministri.] ¶ *Propriæ vxoris.*] maxime: qa idẽ est in aliena. Et not. q dicit inuadere, qa iam non est vxor quo ad debitum reddẽdum. s. 77. di. eps. cũ qua votum emisit [c]: "& si eã cognoscat, incestũ committit, & filij erunt illegitimi, & serui. 15. q. vlt. cum multæ. est tñ vxor quo ad administrationẽ. 31. di. lex. & plus peccat cum ista qua votum q̃ cum soluta. H. arg. contra. j. di. prox. pro stũ cõmittit posuisti.

cAd hoc 33. q. 5. qđ Deo. s; videas qđ not. 30. q. 1. nosce. in gl. ille tñ. in fi.

4 Pan. l. 3. c. 140.

"Vxorẽ cognoscẽs cũ qua votum emisit, ince

"Offerẽtes qui dñr.

5 Hĩ epist. 2. Clem. ad Iacobũ fratrem Dñi. Anf. l. 8. c. 2. Pol. l. 4. ti. 31 Iuo par. 6. c. 87.

Additio. 91. distinct. cleros.

n ¶ *Holocausti.*] id est, cucharistiæ. & dic intransitiue.

o ¶ *Accedant.*] presbyteri, i. nõ conficiant.

p ¶ *Minora.*] i. minorũ ordinum officia sine licentia superioris: & planum est capitulũ, vt 16. q. 6. illud. Argu. contra. C. de vsufru. l. vlt. & ff. de sup. le. l. 1.

C *Lericus.*] Hæc est tertia pars dist. in qua dr. q archidiaconus non dẽt frequentare domos matronarum vel aliarum mulierum, nec mittere xenia per clericos, & hoc probatur in sequen. c. Ioan. de Fant. Casvs. Hoc c. de trib. personis loquitur, sc. de clerico, presbytero, & archidiacono. Dr ergo hic, q clericus solus non debet intrare tabernaculũ mulierum: nec etiam cum socio sine iussu prẽlati. nec presbyter cum sola femina cõfabuletur. Archidiaconus vero sub prætextu officij sui non frequẽtet domicilia matronarũ, nec illis per clericos suos vel domesticos aliquid secrete mittat: de quo si conuincitur, & ille deponatur, & illa excommunicetur.

† *al. portationem.*

† *al. suggerat*

6 Clem. Papa ibid. paulo inferius. Iuo p. 6. ca. 89. Anf. l. 7. c. 147. Poly. l. 4. tit. 31.

† *al. frequenter.*

† *al. ac sacerdotis.*] *al. principis.*

† *al. domesticos eius.*

† *al. secreti aliquid.*

q ¶ *Femina.*] arg. "ex solitudine vel societate præsumi, p aliquo vel contra. j. ea. in, omnibus. & c. clerici. argum. 18. qu. 2. in decima. & c. diffinimus.

"ꝑsumptio sumitur ex solitudine & societate

r ¶ *Humilitatis.*] Prætextu. n. pietatis non est committenda impietas. ff. depos. si hominem. & 30. q. 1. nosse. & 14. di. quod ait.

7 Clem. ibi. continẽter. Polyc. ibid. d Concord. text. in l. cũ alius. C. de cu. fu. & l. fi. §. pen. C. de bo. quæ lib.

s ¶ *Frequenter.*] Ratione frequentiæ pro aliquo, vel contra aliquem præsumitur [d], similiter ex longa mora arg. 34. di. quorumdã. 19. dist. Anastasius.

"Peccare vter magis dr, an manifeste delinquens.

t ¶ *Secrete.*] "magis enim peccat occulte peccans q̃ manifeste, vt 19. dist. Anastasius. Sed cõtra. ff. de ri. nu. l. vlt. ff. de auct. tu. pupillus. §. vlt. q. n. male agit, odit lucẽ. 18. q. 2. pernicioſam. extra de of. iu. dele. cõsuluit. & ext. vt ec. bene. vt nostrum. Io. Sol. * vbi qs magis cõtẽnit, ibi magis peccat, siue secrete siue palam. De hoc 40. di. hõ christian[e]. [e]

2. *Cor.* 2. * text. hic ñ loquitur de peccato publico, vel secreto, s; dãnat ea q̃ secrete fcã aferunt suspicionẽ, ñ aũt facta palã.

e Et extr. de

Source : BIU Cujas

cele.miſ.de homine. & 32.di.nemo. ibi videas.

Si quiſpiam.]Hæc palea habetur extra de cohab.cler.& mul.c.2. vbi exponitur.

a ¶*Iudicetur.*]Nota quòd ratione delicti mulier efficitur de foro eccleſiæ.Archid.

Porter.]Hæc eſt quarta pars diſt.in qua probat per 10.c.ſanctorũ Patrum, quòd cum clericis nõ debent cohabitare ſuſpectæ mulieres, nec ſolus cum ſola debet cõfabulari.Io.de Fan. Casvs. Greg.monet hic presbyteros eſſe vigilantes ſuper gregem ſibi commiſſum: ne lupi morſibus, id eſt, diaboli lanientur. &reprehendit eos de conſortio mulierum: quia vbi fuerit cum mulieribus cohabitatio, antiqui hoſtis ſtimulus nõ deerit,cum quibus ſi fornicẽtur, ſacrificare non debẽt. Quod probat tribus auctoritatib.prophetarum,ſcilicet Moyſi, Sophoniæ, & Malachiæ.Seq.c.patet.

†*al.ſcire.* 1Poly.l.4.ti.31.ex Lucio Anſ.l.8.c.9. ex pœ. Romano.

2 Iuo p.6.c.76. Polyc.l.4.tit.31.

b ¶*Nefarium.*] id eſt, horribile.nam ſi nefarium eſſet dicere, male faceret Gregor.dicendo.

c ¶ *Stimuli.*] Nam ex cohabitatione preſumitur acceſſus.18.q.2. diffinimus.

d ¶ *Ne fallamus.*] Publicum enim teſtimonium &opinio nõ eſt fallenda.C.de lat.lib. tol.l.1.§.ſed & qui ſcimus. & arg.27.diſtin. quod interrogaſti.

e ¶ *Qui fallitis.*] Dicuntur enim fallere, ex quo habent voluntatem fallendi [a]. nec minus peccat, de pæ. di.1.ſi cui.aliàs autem non fallunt.24.quæſt. 3.Deus.mentiri enim Deo,&c. de conſecr. diſt.2.panem.

a Adde gl.ĩ l.vẽdicatio. ff.đ rei ven. Bar. in l.q̃ đ tota.e.ti.

f ¶*Pollutos.*]quantum ad ſacerdotes. 49.diſ. cap.vlt.

Additio.Ad hoc 49. di.c.vl.de conſe.di.4. quæris. & 1.q.1.quod quidam.Archid.

g *Volumus.*] Qđ dicitur in iſtis c.videtur corrigi ext. de cohab.cle.& mul. ca.1, Vel intellige illud quando perſonæ ſunt ſuſpectæ, vel ſecum habẽt ſuſpectas.

2.Cor.6. 1.Tim.2.

" Sed vſque ad quem gradum licet clericis cum conſanguineis habitare?Dici poteſt, quòd vſque ad ſecundum in linea tranſuerſali. ĩ.ead.cum omnibus. ſed inaſcendente vel deſcendẽte vſque ad ſeptimum,vel hodie vſque ad quintum:quia cum his naturale fœdus nihil læsi criminis,&c. vt extra de cohab.cler.à nobis. & C.de epiſ.& cle. eum qui.etiam ſi illæ perſonæ iuuenes ſint.Vltra ſecundum vero diſtingue an ſuſpectæ, quia iuuenes ſunt : an non, quia ſunt ſenes,& tunc poteſt. in primo caſu,non. ſic etiam diſtingue in ancillis:& ſic intellige ĩ.eo.feminas.Sed contra,nonne clerici debent ſimul dormire. 12.q.1.neceſſaria. ſed hoc de aliis qui ſimul non viuunt. Ioan. Et not.quòd illi decret. à nobis. eſt ſtandum, quæ vltima eſt de illa materia,& corrigit decret.primam illius tituli.B.

Leuit.20. " clerici cũ mulieribus conſanguineis habitare poſſunt.

Soph.3. ſecũdum 70.

taminant ſancta, & reprobant legem] quos & alius Propheta increpat dicens [O vos ſacerdotes, qui fallitis [e] nomen meum,& diximus in qua re fallimus nomen tuum?quibus reſponſum eſt:offerentes ad altare meum panes polluti [f].Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus , & ſacrificium non accipiam de manibus veſtris:quia polluti eſtis.]

*tur:*cum duobus, ac tribus,qui hoc ſanare† debeant.Sane ad viſitandum mulierem infirmã nullus clericus ingrediatur, niſi cum duobus,aut tribus.Nemo tamen,&c.

[*Ex* [A] *decreto Eugenij Papæ.*

¶De eodem. C. XXII.

PALEA.

1 SI quiſpiam ſacerdotum,id eſt preſbyter, vel diaconus , vel ſubdiaconus de quacumque femina crimine fornicationis ſuſpectus, poſt primam , ſecundam, & tertiam admonitionem [B] inueniatur fabulari cum ea,vel aliquo modo conuerſari , excommunicetur:femina vero canonice iudicetur [a].

A ¶Ex decreto.]*Hic canon in concilio Romano primum ab Eugenio ij. editus, & poſtea à Leone quarto etiam in concilio fuit repetitus , & citatur in decretalibus tit. de cohab. cle.& mul. Et in pleriſque vetuſtis exemplaribus eſt ſine nomine.*

B ¶Admonitionem.]*In eodem canone ſequitur* , metropolitani, vel alterius epiſcopi, aut eius,cui ſubiacere videatur.

Item Gregorius.

¶Simul cum mulieribus ſacerdotes habitare non licet. C. XXIII.

4 2 OPortet ſacerdotes, quib⁹ Domini populus commiſſus eſt,cum magna animi conſtantia vigilare ſuper dominicas oues, ne lupinis morſibus,id eſt diaboli ſtimulis lanientur. ¶ Neque enim hoc ſilere debeo, quod cum graui animi triſtitia dico:ſacerdotes cum feminis habitare conſpicio : quod nefarium [b] eſt dicere, vel audire , & contra ſanctorum canonum ſancita. Vbi enim talis fuerit commorantium cohabitatio , antiqui hoſtis ſtimuli [c] non deſunt.Ideoque admonendi ſunt, vt non antiqui hoſtis decipiantur fraude , quatenus iuxta Apoſtoli vocem non vituperetur miniſterium noſtrum. Cauere enim nos oportet , fratres, ab illicitis , vt mundas valeamus ad dominum leuare manus : ſcriptum eſt enim [Sancti eſtote , quoniam ſanctus ego ſum Dominus Deus veſter.] Si quis vero præſumpſerit aliter agere,ſacerdotij ſui honore priue tur. Vnde omnimodo cauendum eſt,fratres,ne fallamus [d] populũ, & illud prophetæ dictum impleatur in nobis[Sacerdotes mei con

h ¶*Vel vxore.*]ſ.di.77.epiſcopus.arg.cõtra:ſed hoc de ſenibus,illud de ſuſpectis.Vel loquitur ſecundum antiqua tempora.Vel ſol.vt ibi dixi.& quod dicit caſte:quia caſtitas,&c.31.diſt.Nicæna.

Egitur.] Casvs.Dicitur hic,quòd ſacerdotes non debent cum mulieribus habitare. Et hoc ꝓbatur exemplo Aug. qui etiam cum ſorore noluit habitare propter alias mulieres quæ cum ſorore erant.

i ¶*Legitur.*]argu. " q⁹ etiam à licitis debemus abſtinere , ſi eorum occaſione peruenitur ad illicita.argum.diſ.63.§.verum. 11.q.3.priuilegium.& 21.diſt.denique.

Malac.1.ſecũdum 70. " Abſtinere à licitis qñq; debem⁹. *ibidem.*

k ¶*Mea.*]& hoc intelligo cũ tales ſunt conſanguineæ, quæ ſine aliis eſſe non poſſunt. " Vel intellige de epiſcopo, cui non licet aliquam habere ſecum.C.de epiſ.& cle. auth.epiſcopo.Lau.

" Eps nullã ſecum hẽat mulierem.

3 Iuo par.6. c.81.

l ¶ *Sorores meæ.*] " q⁹ ſocius ſocij mei, ſoci⁹ meus non eſt. ff. pro ſoc.nam ſocij. nec vaſall⁹ mei vaſalli,meus vaſallus eſt:ſicut nec libertus mei liberti,libertus meus eſt.ff.de verb.ſig. Modeſtinus. nec frater fratris mei, frater meus.ff.de ritu nup. generali.§.inter priuignos.

† *ſacerdotes qui in Corſica commorantur*]ori. " Socij mei ſocius ñ eſt me⁹ ſocius.

4 Apud Poſſidoniũ ĩ vita Auguſt. Iuo p.6.c.77 † *al.conſueuerit.*

In omnibus.] Casvs. In octaua ſynodo fuit conſtitutũ, vt clericus cum talibus perſonis,&in tali loco & tempore cum mulieribus loquatur, vt omnis ſuſpicio remoueatur. Nam ſi clericus vult ire ad domum alicuius feminæ,meliusvadat cum alio quàm ſolus, ne ſi ceciderit, non ſit qui ſubleuet eum.

m ¶ *Vt certus.*] id eſt, ille ad cuius ſpectat officium. 18.quæſt. 2. in decima.

n ¶*Loco.*] in hoc c.habes " præſumi contra aliquem,& pro aliquo ratione numeri, loci,temporis : ratione etiam perſonæ, & cauſæ. 23. quæſt. 8. occidit.& 29.diſtinct. ſciendum. & 18.qu.2. diffinimus.

Eccl.4.

ibidem.

" ꝑſumptio ſumitur rõe numeri, loci , tẽporis, & perſonæ.

o ¶*Duos.*] argu.quòd melius eſt eſſe duos ſimul quàm vnum , vt 7.q.1.illud. 12.q.2.nobis. argu.contra.ff.de admi.tu.l.3.§.quod in tutoribus. ſi.ff.de exerc. act. ne in plures. & Adam dum ſolus fuit non peccauit, vt de pœ.diſt.2. quando Adam. arg.contra.21. diſ.q.1.in apibus.Sol. horum brocardorum eſt vt referas te ad id de quo agitur:licet enim binarius reprobetur,32.q.1.nuptiæ.non tamen quo ad omnem ſignificationem. 28.q.1. ſæpe. id eſt, non quo ad omnem locum in quo ponitur.& ſolue per cap.ſæpe.

Item ex 7.ſynodo.

¶De eodem. C. XXVI.

IN omnibus obſeruare cõuenit, vt certus [m] quis,& certo tempore,& certo loco [n],& certis perſonis vel apparere clericus , vel loqui debeat mulieribus , vt excludatur omnis nefanda ſuſpicio. Certe ſolum & ad ſolam accedere nulla religionis ratio permittit. Melius eſt enim duos [o] eſſe ſimul, quàm vnum. Simul enim & fidelius,& tutius res geritur. [Væ enim vni:quia ſi ceciderit,non eſt qui erigat eum.]

¶*Caput hoc etiam in aliquot manuſcriptis citatur ex ſeptima ſynodo,in cuius ſane poſtremo capite aliqua huc ſpectantia habentur. Ceterum in pleriſque citatur ex octaua , & ſententia videtur ſumpta ex ca.83. Aſceticorum B. Baſilij , cuius regulas ſub nomine octauæ ſynodi ſæpe citari alibi notatum eſt.*

Item ex concilio Carthaginenſi,3.c.17.

¶De eodem. C. XXVII.

CVm omnibus omnino clericis extraneæ feminæ non cohabitent,ſed ſolæ matres,auiæ,& materteræ,amitæ,ſorores,& filiæ fratrum,aut ſororum,& quæcun-

Cvm omnibus.] Casvs. Statuitur in hoc c.q⁹ clerici non habitent cum mulieribus,niſi ſint ſibi coniunctæ in primo gradu vel ſecundo conſanguinitatis, vt mater, auia,ſoror,& amita. Item cum ancillis , & pediſſequis quæ cum eis erant ante quàm ordinarentur.Item cum nuribus,& vxoribus ſeruorum ſuorum.

a ¶*Ex*

Source : BIU Cujas

a ¶ *Ex familia.*] quis enim ferret coniuges à viris, vel patres à filiis separari? C. com. vtriusque iu. possessionum. arg. ad hoc 11. q. 3. quoniam multos. "dura enim esset talis separatio. ff. de fun. instr. quæsitum. §. saltuarium.

"Personarũ cõiunctarũ separatio dura est.

b ¶ *Etiam antequam ordinarentur.*] idem si post: sed ideo dicit, quia forte non haberet necesse tot personas recipere iam ordinat⁹, vt filius duceret vxorem in domum patris clerici, sed si prius añ ordinationem patris iam eam habebat in domo, nõ debet eam eiicere. Nam, Turpius eiicitur, quàm non admittitur hospes. extra de iureiur. quemadmodum.

que ex familia [a] domestica necessitate, etiam antequam [b] ordinarentur, iam cum eis habitabant, vel si filij eorum iam ordinatis parentibus, vxores acceperunt? aut seruis non habentibus in domo quas ducant, aliunde ducere necessitas fuerit.

Item ex concilio Laodicensi, c. 30.

¶ De eodem. C. XXVIII.

NOn oportet [*On oportet.*] Casvs. prohibetur hic ne aliqs clericus, vel continens, nec etiam aliquis Christianus communia lauacra cum mulieribus habeat: qa etiam gentiles hoc maxime reprehenduntur.

"Balnea multis periculosa sunt.

c ¶ *Omnino.*] "Vnde si vir accedit ad balneũ extraneæ mulieris, priuatur donatione ꝓpter nuptias, & mulier dote si cũ viro alio habuit balneum. C. de repu. l. vl. immo etiam infamis est, qui tenet mulieres cultodientes balneatorum vestes, vt ff. de iis qui no. infam. athletas.

1 Ansel. l. 7. c. 136.

ARchidiaconum. Casvs. Ianuarius episcopus bis ꝓhibuerat archidiacono suo, ne cum mulieribꝰ habitaret. Sed ipse propter hoc nõ dimittebat. præcepit ergo Greg. vt eũ tertio admoneat, & si contemnit, eum ab officio deponat.

2 Ansl. l. 7. c. c. 148. Poly. l. 4. tit. 39.

d ¶ *Qui nisi.*] vt 24. q. 3. de illicita.

e ¶ *Priuatum.*] post trinam communionẽ [a], vt ext. de coha. cle. & mulier. si quispiam.

a & dñt qdã ꝙ ñ ẽ canõ latæ sniæ, s3 ferẽdę, vt p3 in decr. hic alleg. si qspiam. Arc.

QVidam. Casvs. Quidam clerici cum nõ haberent vxores, appetebãt extraneas mulierũ, vel suarum ancillarum cõsortia. Quare Toletan. concilium statuit, vt episcopus vendat tales mulieres, clericis pro tempore ad pœnitentiam relegatis. Casus sequentis c. patet.

3 Pol. l. 4. tit. 31. Burc. l. 2. c. 110. Iuo p. 6. c. 52. & 187 Ansel. l. 7. c. c. 149. C. 3.

f ¶ *Mulierum.*] id est, ancillarum.

g ¶ *Et venundentur.*] "mulierum cũ clericis cõtrahẽtiũ punitio.

Et hoc si filios habuerint. "si autem filios non habuerint, claudun tur in monasterio, vt dist. 34. fraternitatis. ne filij pereant propter eorum absentiam. Item hic subaudi quando contrahunt cum eis tamquam cam vxoribus, aliàs non concedo, ꝙ venundari debeant, vel in seruitutem redigi propter simplicem fornicationem. arg. 15. q. vlt. c. vlt. vt no. 32. dist. eos. & 34. dist. fraternitatis.

h FEminas.] ¶ *Synodus Nycæna.*] quæ est supra eadem, in omnibus.

CLerici.] Casvs. Idem fere est casus istius c. cum illo ſ. eo. clericus solus. Duo c. seq. plana sunt.

i ¶ *Continentes.*] vt sunt conuersi & deuoti.

Additio. 2. q. 2. duo. 27. q. 1. vt lex.

k ¶ *Aliqui.*] hoc non potest intelligi, nisi de laicis proprer litteram præcedentem. Sed quid si duo clerici dicunt me commisisse fornicationem cum aliqua tali die, duo laici dicunt me fuisse secum tota die in alio loco? "dico pręponendos laicos [b]: quia stant pro reo. & ita patet hic, quòd clericus potest se purgare quandoque cum laicis, vt 18. q. 2. in decima. vt ibi dixi.

b Ad hoc facit qđ no. iu aut. đ hæ. & fal. §. si non absunt. vbi dr, qtalis assertio h; i se implicitã affirmatiuã. Arch.

4 Concord. Carthag. 3. c. 25.

5 Ansl. l. 7. c. 151.

"Sanctimoniales otiosæ esse non debẽt.

l ADreatum.] ¶ *Vitæ.*] Coguntur enim quandoque sanctimoniales propter defectum rerum operas aliquas facere clericis, vel aliis, & per talem familiaritatem, & propter rerum defectum cogun tur aliqua turpia facere. "Præcipitur ergo hic, quòd si aliquæ sint pauperes, quòd episcopus eis prouideat, & hoc faciat de quarta pauperum. Si obiicias. ĵ. de consec. di. 5. numquam. "vbi numquam permittitur, immo iubetur ne sint otiosæ, sed faciãt opus calathos, vel ũmilia, illud intellige, quòd ecclesiæ possunt facere operas, non extraneo. 54. dist. si seruus. in fine.

Item ex concilio Africano, c. 5. [4]

¶ Nisi maiorum iussione ad feminarum domicilia clerici non accedant.

C. XXXII.

CLerici, vel cõtinentes [i] ad viduas, vel virgines, nisi ex iussu, vel permissu episcoporum, aut presbyterorum, non accedãt. Et hoc non soli faciant, sed cum conclericis, vel cum quibus episcopus, aut presbyter iusserit. Nec ipsi episcopi, & presbyteri soli habeant accessum ad huiusmodi feminas: sed vbi aut clerici præsentes sunt, aut graues aliqui [k] Christiani.

Item ex concilio Carthaginensi, 4. c. 102.

¶ Episcopi prouideant, ne occasione temporalium, clericorum familiaritatibus virgines socientur.

C. XXXIII.

m VIduæ.] ĵ. 87. distinct. c. 1.

Generaliter.] Hæc dist. diuiditur in tres partes, in quarum prima dicitur, quòd episcopus debet prouidere pauperibus secundũ posse suum, scilicet illis qui laborare non possunt. Secunda ibi, *Pro posuisti.* Tertia ibi, *qui autem.* Io. de Fant.

6 Polyc. l. 4. tit. 37. Burc. l. 8. c. 55. Iuo p. 7. c. 73.

Casvs. Hic intitulatur dist. 82. in qua ostendit, quòd clerici in sacris ordinibus constituti nec suis vxoribus, nec cum alienis mulieribus debẽt commiscri carnaliter, & qualiter sint puniendi qui post promissam continẽtiam fornicantur, vel de facto contrahunt, vel suis vxoribus commiscentur, & quæ pęnitẽtia iniungatur presbytero fornicanti. Et spectat hoc ad c. Apostolicæ regulæ, oportet episcopũ esse sine crimine. vel ad hoc, oportet episcopum esse monogamum. In principio tamen ponit de hospitalitate. Et primum ca. huius dist. planum est.

7 Pol. ib. Iuo p. 8. c. 327.

† *possibilitas habuerit.*] Orig.

n ¶ *Generaliter.*] Hic depingitur 82. dist. in qua tractat adhuc magister de continentia ministrorum, & addit, ꝙsi quis ministrorum fornicationem committit, & agat pœnitentiam, ex dispensatione potest remanere in ordinibus, vt ĵ. ea. c. vlt. & referuntur hæc duo, quæ dicuntur in hac dist. ad id, oportet episcopum esse sine crimine. & ad id, oportet episcopum esse monogamum. tamen præmittit in c. 1. qualiter episcopi pauperibus, & infirmis debeant prouidere.

o ¶ *Quisquis.*] pauper enim qui laborare pt, si se immiscet eleemosynæ Imperatoris, redigitur in seruitutem. C. de men. val. l. 1. lib. 11.

p ¶ *Non possunt.*] ei qui potest laborare, non debet ecclesia prouidere: integritas enim & robur membrorum in conferenda eleemosyna est attendenda. C. de men. val. l. j. lib. 11. quia robusti de cibo securisine labore, frequenter iustitiam negligunt, vt 5. q. 5. non omnis. & dicit gl. super Matthæum: Iustius feceris si iniuste petentem correxeris quam si ei dederis, &c.

q EPiscopus pauperibus.] ĵ. dist. 87. c. 1. & 2.

r ¶ *Innocentius.*] qui fuit tertius à Syricio.

Item Gregorius ad Ianuarium episcopum Caralitanum, lib. 3. epist. 26.

¶ De eodem. C. XXIX.

1 ARchidiaconum tuum, vt audio, habitare cum mulieribus prohibuisti: & nũc vsque in ea prohibitione despiceris, qui nisi [d] iussioni tuæ paruerit, eum sacro ordine volumus esse priuatum [e].

Item ex concilio Toletano, 4. c. 42.

¶ Venundentur ab episcopo, quę appetunt consortia clericorum illicita.

C. XXX.

2 QVidam clerici legitimum nõ habentes coniugium, extranearum mulierum [f], vel ancillarum suarum interdicta sibi consortia appetũt. Ideo, quæ coniunctæ taliter cum clericis sunt, ab episcopo auferantur, & venundentur [g], illis pro tempore relegatis ad pœnitentiam, quos sua libidine infecerunt.

Item Syricius Papa Himerio episcopo, epist. 1. c. 12.

¶ Non habitent feminæ cum clericis, nisi quas necessitudo excusat.

C. XXXI.

3 FEminas non alias esse patimur in domibus clericorũ, nisi eas tantum, quas propter solas necessitudinum causas habitare cum iisdem synodus Nicæna [h] permisit.

Item Innocentius [r] Exuperio Tolosano episcopo, epist. 3. cap. 1.

¶ Qui voluptatem officio præposuerit, modis omnibus submoueatur.

C. II.

DISTINCT. LXXXII.

IPs *Generaliter* [n] *etiam pauperibus, & iis, qui suis* [o] *manibus laborare non possunt* [p], *eps necessaria prouideat. Vnde in concilio Aurelianensi 1. cap. 18. legitur.*

¶ De eodem. C. I.

EPiscop⁹ pauperibus [q], vel infirmis, qui, debilitate faciente, non possunt suis manibus labo rare, victum, & vestitũ (inquantũ† sibi possibile fuerit) largiatur.

Source : BIU Cujas

Ropoſuiſti.] Hæc eſt ſecunda pars diſt. in quæ dicitur, quòd puniantur ſacerdotes & diaconi, qui non ſeruauerunt ſententiam Syricij de caſtitate. Ioan. de Fant.

Casvs. In archiepiſcopatu Toloſano ſacerdotes & leuitæ incontinenter viuebant, quod manifeſtabãt filij ab eis generati: quod cum vidiſſet Exuperius archiepiſcopus Toloſanus, quæſiuit ab Innocentio qd eſſet de his faciendum. Sed antequam reſpondeat, dicit ſuper hoc conſtitutionem factam à Syricio, quæ tales præcipiebat ab omni honore eccleſiaſtico remoueri. Deinde oſtendit quòd ſacerdotes & leuitę debẽt viuere cõtinenter, ita etiam vt cum vxoribus carnaliter nõ cõmiſceantur. Et hoc probat vno exemplo, ſ. ſacerdotum & leuitarũ veteris teſtamenti, qui in hebdomada ſua viuebant continẽter, ita etiam vt cum vxoribus non cõmiſcebantur carnaliter, nec diſcedebant à templo: quibus propter ſobolis ſucceſſionem vxoris vſus fuerat relaxatus? Multo magis ſacerdotes debent abſtinere[t], cum quotidie ſacrificẽt, & poſſint eligi de qualibet natione: & vna auctoritate Pauli Apoſt. Poſtea docet, quòd illi clerici, qui in ſacris ordinib. contraxerũt, vel ſuis vxorib. ſe iunxerunt, ſi poſſunt probare conſtitutionem Syricij non peruenisſe ad eos, in ſuis ordinibus remaneant, ſed ad altiores non aſcendãt: de cetero tamen abſtineant. qui autem contra Syricij conſtitutionẽ ſcienter contraxerint de facto, vel ſe propriis vxorib. miſcuerint, deponantur.

1 Iuo p. 6. c. 57. Pann. l. 3. c. 137. Anſl. 8. c. 8. Poly. l. 4. tit. 31.

2 ĵ. c. ſeq.

Luc. 2. Paralip. 24.

† *al. puri, & purgati.*

† *al. ſacrificia.*

Leuitic. 11. & 20.

3 s. diſt. 31. c. eos.

Numer. 18.

† *Quanto.* Orig.

2 PRoposuiſti, quid de his obſeruari debeat, quos in diaconij [a] miniſterio, aut in officio presbyterij poſitos, incontinẽtes eſſe, aut fuiſſe, generati filij [b] prodiderunt. De his & diuinarum legum manifeſta eſt diſciplina, & beatæ recordationis viri Syricij epiſcopi[z] monita euidentia commearunt, vt incontinentes, in officiis talibus poſiti, omni eccleſiaſtico honore priuarẽtur, nec admittantur ad tale miniſterium, quod ſola [c] continẽtia oportet impleri. Eſt enim vetus admodũ ſacræ legis auctoritas iam inde [d] ab initio cuſtodita, quòd in templo [e], anno vicis [f] ſuæ habitare prę̃cepti ſunt ſacerdotes, vt ſeruientes ſacris oblationibus, puros† & ab omni labe purgatos ſibi vendicent diuina miniſteria, neque eos ad ſacra† officia fas ſit admitti, qui exercent vel cum vxore [g] carnale conſortium: quia ſcriptum eſt, [h] [Sancti eſtote [i] 3, quia & ego ſanctus ſum, Dominus Deus veſter.] Quibus vtique propter ſobolis ſucceſſionem, vxoris vſus fuerat relaxatus: quia ex alia tribu, & præterquam ex ſemine Aaron, ad ſacerdotium nullus fuerat præceptus accedere. Quo† magis[k] hi ſacerdotes, vel leuitæ pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſeruare debent, quibus vel ſacerdotium, vel miniſterium ſine ſucceſſione eſt: nec prę̃terit [l] dies, qua vel à ſacrificiis diuinis, vel baptiſmatis[m] † officio vacent. Nam ſi beatus Paulus Apoſtolus ad Corinthios ſcribit, dicens [abſtinete vos ad tempus, vt vacetis orationi] & hoc vtique laicis prę̃cepit [n]: multo magis ſacerdotes, quibus & orandi, & ſacrificandi iuge officiũ eſt, ſemper debebunt ab huiuſmodi conſortio abſtinere: qui†, ſi cõtaminatus fuerit carnali concupiſcentia[a], quo pudore vel ſacrificare vſurpabit, aut qua conſcientia, quoue merito exaudiri ſe credit, cum dictum ſit [omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil mundum?] Sed fortaſſe hoc licere credit, quia ſcriptum eſt [vnius vxoris [o] virum.] Non[p] dixit hoc, vt permaneret [P] in concupiſcentia generandi, ſed propter incontinentiam [q] futuram [r]. Neque enim integros corpore non admiſit, qui ait [vellem autem omnes ſic eſſe, ſicut & ego.] Quod & apertius declarat, dicens [qui autem in carne ſunt [s], Deo placere non poſſunt. Vos autem iam non eſtis in carne, ſed in ſpiritu.] Et [habẽtem filios] non, generantem dixit. Sed ea plane [t], diſpar, & diuerſa [u] ſententia eſt. Nam ſi ad aliquos forma illa eccleſiaſticæ vitæ pariter & diſciplinæ, quę ab epiſcopo Syricio ad prouincias [x] commeauit, non probatur [y] † peruenisſe, his nouauit Apoſtolorum conſtitutionem: "quia Apoſtoli nihil conſtituerunt de continentia. arg. 31. di. quoniam. & dicit Hug. quòd quæ dam conſtituit eccleſia, quæ non fuerunt ſtatuta ab Apoſtolis, vt de continentia miniſtrorum. 35. q. 1. §. hac itaque. in fi. Quod autem dicitur ĵ. 83. diſt. cum in præterito. quòd. ſc. Apoſtoli docuerunt: verum eſt exemplo. 31. diſt. omnino. non conſtitutione. ſed de hoc dixi 28. diſt. diaconi. Prima ergo conſtitutio Syricij fuit de continentia, vt quicunque vellet promoueri ad ſacros ordines, faceret hoc non tantum promiſſa, ſed etiam præeunte continentia. hoc innuit videtur 77. diſt. quicũque. ſed quia illa non ſeruabatur à quibuſdam prætendentibus ignorantiam, ideo aliam fecit cum diſtinctione. ĵ. e. plurimos. nec fecit primam niſi in promouendis. promotos enim non poſſet adſtringere ſine ſuo velle, ſicut nec poſſet Papa conſtituere de acolythis iam promotis ne contraherent. arg. 32. q. 1. integritas. Ioan. quod falſum eſt [d], cũ habeat plenitudinem poteſtatis. 2. q. 6. decreto. nec legib. adſtringitur, vt ff. de leg. & conſt. princeps. & C. e. digna vox. Bart. nec in 1. vel in 2. c. habes, quòd Syricius aliquam conſtitutionem fécerit, ſed inuehitur in 2. c. contra incontinentes, de quibus conſultus fuerat, diſtinguendo, immo potius diſpenſando: quod patet ex verbo, monita. in princ. c. & per verbum, admonitionem. in fi. & dic commeauit non conſtituendo, ſed ignoſcendo & diſpenſando, vt ĵ. e. presbyter.

1 Cor. 2.

"clericis cõtinẽtiam qs primo indixit.

† *al. orationis.*

1 Cor. 2.

"clericis cõtinẽtiam qs primo indixit.

† *al. quia.*

Tit. 1.

1 Tim. 3.

1 Cor. 7.

Rom. 8.

1 Tim. 3.

† *probabitur*] Orig.

" Apoſtoli d cõtinẽtia nihil cõſtituerũt, ſ; ſolo exemplo illam docuerunt.

dAr. ad hoc s. 32. di. placuit. vbi de hoc. ſed dctũ hoc oĩno falsũ eſt niſi intelligas d ꝑmouendis. & ſic no. H. 18. di. de his. in fi.

" Probare tenetur qui dicit ſe non citatum.

"conſtõ publice ꝑmulgata intra qd tps ligat

* Vide s. di. 21. in prin. ĩ gl. verb. ſub diaconos.

"Filius am bulãs ſuper terrã, teſtatur prĩs incontinẽtiã.

" Dies pro anno inuenitur.

"ſufficit ita eſſe ſcriptũ. aldẽ t; Spe. de eo qui mit. in poſſ. verſ. porro. & Bart. in l. mulier. §. ꝑponebatur. ff. ad Turp.

b de hoc le. & no. d cõſ. di. 2. oĩs hõ.

" Affirmati ua in negatiuam reſoluitur.

c Cõc. tex. ĩ l. ñ debet. ff. d do. & l. nã etiam. ff. de inof. teſt.

a ¶ *Diaconij.*] Ideo non dicit de ſubdiaconis, quia non erat* tũc ſacer ordo: non tamen poterant contrahere. 32. diſt. ſi qui.

b ¶ *Filij.*] "illius enim eſt argumentum ambulans ſuper terram de incontinentia patris. 28. diſt. priuſquam.

c ¶ *Quod ſola.*] i. à ſolis continentibus, vt 84. diſt. cum in præterito.

d ¶ *Iam inde.*] id eſt, de hoc articulo.

e ¶ *Quod in templo.*] Sufficit ergo ſcholari ad hoc vt ſtipendium conſequatur, vt ſua vice ſerviat eccleſiæ, ſcilicet cum ibi eſt.

f ¶ *Vicis,*] i. ſeptimanæ. "aliàs eſt dies pro anno, vt 33. q. 2. hoc ipſum.

g ¶ *Cum vxore.*] multo ergo fortius ſi cum alia.

Additio. Dicit quòd propter reuerentiam ſacramẽtorum vult eos eſſe ſanctos, id eſt, mundos ab omni labe mortali vel veniali, ſpirituali vel corporali, quod non poteſt eſſe quando carnaliter vxoribus commiſcentur, ſecundùm Hug.

h ¶ *Scriptum eſt.*] "Sufficit ergo ita ſcriptum eſſe, licet ſit durum. argum. 19. diſt. in memoriam. ff. qui & à qui. li. ma. proſpexit.

i ¶ *Eſtote.*] Arg. contra. 31. diſt. Nicæna. nam caſtitas eſt cum propria coniuge[a].

k ¶ *Quo magis.*] id eſt, quanto magis.

l ¶ *Nec præterit dies.*] præter ſabbatum magnum, & idem prę̃cedentem, vt de conſ. di. 3. in ſabbato. Vel dic, ſacrificiis, i. officiis diuinis.

m ¶ *Vel baptiſmatis.*] cum neceſſitas exigit. aliàs baptiſmus qui fit cum cerei benedictione, & ix. lectionibus, bis in anno tantum fit. de conſ. diſt. 4. proprie.

n ¶ *Præcepit.*] i. perſuaſit, vt 33. q. 4. Chriſtiano. vel præcepit vxoribus nolentibus continere. Vel dic præceptum eſſe cum vir accipit corpus Chriſti, vt, ſ. non exigat[b], ſed reddere tenetur omni tempore.

o ¶ *Vxoris.*] id eſt, non ideo dicit eum eſſe virum vxoris vnius, vt ea vtatur tempore ſacerdotij.

p ¶ *Vt permaneret.*] Arg. "voces affirmatiuas reſoluendas in negatiuas, arg. s. diſt. 26. vna tantum. & c. vnius[c].

q ¶ *Sed propter incontinentiam.*] id eſt, vt ea mortua contineat, & ſecundam non ducat: & ſic negatiue legitur, vnius, id eſt, non plurium. argument. extr. de teſtib. licet.

r ¶ *Futuram.*] id eſt, quam timebat.

s ¶ *In carne ſunt.*] id eſt, carnaliter viuentes.

t ¶ *Sed ea plane.*] hic reſpondet conſultationi, & reuertitur ad conſtitutionem Syricij, de qua dixerat. Dicit autem Hug. & alij, quòd Syricius bis emiſit conſtitutionem: primo illam quæ erat data ab Apoſtolis, ſc. vt in ſacris ordinibus nullus contraheret: & ſi contraheret, deponeretur, vt 84. diſt. cum in præterito. "hæc fuit primo ab Apoſtolis ſtatuta: ſed quia aboleuerat, renouata eſt à Syricio. procedente tempore referebatur quæſtio de talibus, de quib. Innocentius hic loquitur: ſed tñ quia quidam prætẽdebant ignorantiam primæ conſtitutionis Syricij, inde ſumpta occaſione Syricius aliam edidit humaniorem, mitigando rigorem primæ, ſc. vt ignorantes excuſarentur, vt ĵ. ea. plurimos. & hanc formam ſcribit, ſ. ſecundæ, Innocentius Exuperio. & quòd ſcripſit bis Syricius, patet ex hoc c. & ſeq. ibi dicitur, quòd quidam excuſantur ignorantia conſtitutionis Syricij. Sed qualiter hoc, dicetur in prima conſtitutione. Quidam dicũt, quòd nõ dedit de hoc facto niſi ſemel conſtitutionem, renouando conſtitutionem Apoſtolorum, & mitigando eam cum ſua diſtinctione. & ſecundum hoc eadẽ eſt cauſa deciſionis Innocentij, niſi quòd Innocentius vtitur diſtinctione circa conſtitutionẽ Syricij: & Syricius circa conſtitutionem Apoſtolorum. Tertij dicunt, quòd Syricius duas emiſit conſtitutiones, ſed in nullo re

x ¶ *Prouincias.*] pro maiori parte.

y ¶ *Non probatur.*] "Ex hoc videtur quòd dicit citationẽ ad ſe non peruenisſe, quòd hoc non tenetur probare: ſed potius aduerſarius tenetur probare quòd peruenerit ad eum, cum talis negatiua non poſſit probari, vt ext. de ele. bonæ. Sed non eſt verum, quia credendum eſt verbum nuncij, donec contrarium probetur, vt not. 4. q. 3. §. item in criminali. ver. item teſtes quos. ſic ergo expone, non probatur peruenisſe, i. probatur non peruenisſe: "cum enim conſtitutio ſit publice promulgata, quilibet eam tenetur ſcire, vt 16. diſtin. quod dicitis. ext. de poſt. pl. ad hæc. 12. q. 2. qui & humanis. & ſecundum leg

Source : BIU Cujas

dum leges tenetur eam quilibet scire vsque ad duos menses, vt in auth. vt fa. no. const. §. 1. col. 6. secundum canones vsque ad sex menses, vt 18. dist. decernimus. quia ergo præsumebatur peruenisse ad istos, tenebantur ipsi probare ignorantiam:" & hoc est generale ꝙ propter præsumptionem cogitur probare aliquis ignorantiam, vt hic, & ext. de elect. in notuit. & 1. q. 1. si qui à simoniacis. & C. de peri. tu. l. pe. aliàs qui dicit aliquem sciuisse, hoc tenetur probare [a], vt 3. q. 9. indicas. &ff. de admi. tu. l. hoc autem. qd enim peccat qui præsentis legis inscius pristinam sequitur obseruantiam? vt C. de testa. iubemus. in fi. Sed qualiter probat se aliquis ignorasse? dico suo sacramento [b], vt 34. q. 2. in lectum. ext. de sen. exc. si vero. vt no. 4. q. 5. quisquis. in fi. [c] Io. Vel etiam alio modo si ꝑt probare se fuisse in alio loco: & forte si præsumptio est contra eum, non credetur iuramento suo. B. " Sed quid si collegium vel aliquis conuentus dicit se ignorasse, numquid tunc omnes iurabunt? dico ꝙ sufficit, si episcopus cum maioribus de capitulo iurat, vt ff. de cond. & demon. munipicibus. Alij dicunt ꝙ eo ipso probatur ignorantia, ꝙ non probatur scientia, vt C. qui mil. non pos. suo per seruis. lib. 12.

"Ignorãtiã ꝓbare quis cogitur pp ꝓsũptionẽ. † *al. ignorationis.*

a Dñt q iuris apicibus inuigilant, regulare eẽ ignorãtiã si debere ꝓbari, sed sciam

† *al. detegentur.*

b Ad hoc fa. qđ le. & no. ext. de sent. exc. si vero. & de homi. significasti. j. & đ iu. ca. c. 2. idẽ late laſ. §. ſ; iſtæ. in l. de act. c Cõcor. gl. fi. in l. fi cui. & ibi Bar. ff. de accuſ.

"Collegiũ nũquid iurare possit.

a ¶*Ignorantib⁹.*]" De cretum nõ ligat ignorantes. ff. de decr. ab ord. fac. l. vlt. ff. loc. l. si ignorans.

"decretum non ligat ignorantes.

ADDITIO. Ad idem 12. q. 2. de laicis, vbi de hoc. Dic ꝙ decretum secundum canones ligat ignorantes, vt dixi 19. dist. 1. super sum ma. ibi videas. Arch.

b ¶*Negabitur.*] Arg. neminem ligari ante quam constitutio ad eum peruenit: arg. di. 31. ante triennium. 36. q. vlt. si autem. 12. q. 5. sicubi. & 47. dist. quoniam. 14. q. 4. si qs obli tus. 54. di. ex antiquis.

c ¶*Deteguntur.*] eo ipso quòd non probant ignorantiam, cum ad omnes commeauerit.

Leuit. 20. Luc. 1.

¶*Lurimos sacerdotes.*] CASVS. Quidam significauerunt Syricio Papæ, ꝙ plurimi sacerdotes post lõga tempora suæ ordinationis filios habuerunt tam ante sacros ordines, quàm de vxoribus, quas postea de facto duxerunt: quorum quidam allegabant hoc sibi licere ad instar sacerdotum & leuitarum veteris testamenti. Quidam vero dicebant se per ignorantiam lapsos, & inde dolebant: quare Syricius Papa reprehendit eos, q suum crimen defendebant exemplo sacerdotum veteris testamenti, cum alia causa fuerit in illis quàm in istis, & dicit eos esse deponendos, cum ex certa scientia deliquerint. Illi vero qui per ignorantiam dolent se lapsos fuisse, ad altiora non ascendãt: sed in suis ordinibus remaneant: ita tamen quòd decetero viuant continenter. Seq. §. patet.

d ¶*Solius successionis causa.*] præcipue. nam & causa incontinentiæ.

ignorantibus [a] † venia non negabitur [b]: ita vt de cetero penitus incipiant abstinere: & ita gradus suos, in quibus inuenti fuerint, re tentent, vt eis non liceat ad potiora conscendere: quibus in beneficio esse debet, quòd hunc ipsum locum, quem retinent, non amittũt. ¶ Si qui autem scisse formam viuendi missam à Syricio deteguntur [c] †, neque statim cupiditates libidinis abiecisse: illi sunt modis omnibus submouẽdi: quia post admonitionẽ cognitã, præponendam arbitrati sunt voluptatẽ.

A ¶Concupiscentia.] *Emendatus, & locuplatus est hic locus ex ipsa epistola Innocentij, quemadmodum & multa alia in hoc capite, vbi per glossam licuit. In epistola autem Syricij, quæ refertur in concilio Teleptensi (ita enim pro Tellensi legendum videtur) sic legitur.* Quid faciet? excusabit? quo pudore? qua mente vsurpabit? qua conscientia, quo merito hic exaudiri se credit?

B ¶Nõ dixit hoc.] *In originali sic legitur:* non ad permanentem in concupiscentia generandi hoc dixit.

Item Syricius Papa ad Himerium Tarracon. episcopum, epist. 1. c. 7.

¶De eodem. C. III.

[1] PLurimos sacerdotes Christi, atque leuitas, post longa consecrationis suæ tempora, tam de coniugibus propriis, quàm etiam de turpi coitu sobolem didicimus procreasse, & crimen suum hac præscriptione defendere, quia in veteri testamento sacerdotibus, ac ministris generandi facultas legitur attributa. Dicat mihi nunc, quisquis ille est sectator libidinũ, præceptorque vitiorum, si æstimat, quod in lege Moysis passim sacris ordinibus à Deo nostro laxata sunt fræna luxuriæ, cur eos, quibus committebantur sancta sanctorũ, præmonet dicens [Sancti estote, quia & ego sanctus sum Domin⁹ Deus vester?] Cur etiam procul à suis domibus, anno vicis suæ, in templo habitare iussi sunt sacerdotes? Hac videlicet ratione, ne vel cum vxoribus possint carnale exercere commercium, vt conscientiæ integritate fulgentes, acceptabile Deo munus offerrent. Quibus etiam expleto deseruitionis suæ tẽpore, vxorius vsus

1 Iuo p. 6. c. 50. Polyc. l. 4. tit. 31.

solius successiõis causa [d] fuerat relaxatus: qa nõ ex alia nisi ex tribu Leui, quisquam ad Dei ministerium fuerat præceptus admitti.

Idem paulo inferius.

¶De eodem. C. IIII.

[2] QVia aliquanti, de quibus loquimur, vt tua [e] sanctitas retulit, ignorantia † se lapsos [f] esse deflent: his hac conditione misericordiam [g] dicimus non negandã, vt sine vllo honoris augmẽto, in hoc, quo deiecti † [h] sunt, quamdiu vixerint, officio perseuerent: si tamen posthac continentes se studuerint exhibere. Hi vero, qui illiciti priuilegij [i] excusatione nituntur, & sibi asserunt veteri hoc lege concessum, nouerint se ab omni ecclesiastico honore, quo indigne vsi sunt, Apostolicæ sedis auctoritate deiectos: necvmquam posse veneranda attrectare mysteria, quibus se ipsi, dum obscœnis cupiditatibus inhiant, priuauerunt. Et quia exempla præsentia cauere [k] nos præmonent in futurum, si quilibet episcopus, presbyter, atque diaconus (quod non optamus) deinceps fuerit talis inuentus: iam nunc sibi omnem per nos indulgentiæ aditum intelligat obseratum: quia ferro necesse est vt abscindantur [l] † vulnera, quæ fomentorum non senserint medicinam.

¶Caput hoc in aliquot manuscriptis Gratiani exemplaribus coniunctum est superiori.

¶ Qui autem propter peccata iubentur deponi: post condignam pœnitentiam in suo ordine poterunt reparari.

Vnde in concilio Hybernensi A.

A ¶Hybernẽsi.] *Caput hoc citabatur ex concilio Gangrensi, in quo non legitur. Emendatum est ex Polycarpo, & alio libro manuscripto peruetusto, in quo libro sunt multi canones pœnitentiales: & hic refertur ex Theodoro Archiepiscopo Hybernensi.*

¶Quæ pœnitentia sit imponenda sacerdoti, qui de fornicatione conuictus fuerit.

C. V.

[3] PResbyter [m], si fornicationem fecerit, quamquam secundum canones Apostolorum [n] debeat deponi: tamen iuxta auctoritatem [o] beati Papæ Siluestri, si in vitio non perduraverit, sed sua sponte confessus adiecit, vt resurgat, decem annis P in hunc modomino sancto. & c. vt constitueretur. " vnde dicunt hodie pro fornicatione neminem deponendum, nisi in ea perduret, & ideo quia hodie fragiliora sunt corpora nostra quàm olim erant. 34. dist. fraternitatis. licet eadem ratione debes dicere de quolibet crimine, vt j. eo. c. vers. eadem quoque. & no. ẽ. prox. dist. c. Maximianus.

n ¶*Apostolorum.*]" Hic concilium dispẽsat cõtra Apostolum in pœnis, vt ẽ. dist. prox. presbyter. sic ẽ. 34. dist. cognoscamus. & c. lector.

o ¶*Auctoritatem.*] Hãc nõ habemus in corpore canonũ B. Siluestri.

p ¶*Decem annis.*] Alibi dicitur, " quòd sacerdoti pro fornicatione imp

32. q. 2. §. his ita.

e ¶*Via aliquanti.*] ¶*Vt tua.*] cum ergo hic scribat vni & in præcedenti c. dicatur quòd constitutio Syricij Papæ ad omnes prouincias commeauit: patet ꝙ duas emisit Syricius constitutiones: & etiam quia hic dicit ignorãtiam respectu primæ.

f ¶*Lapsos.*] respectu scilicet secundæ constitutionis.

g ¶*Misericordiam.*] qa illa ignorantia iuris non eos excusat [d] à to to: sed quia facilius cum eis dispensatur.

d Addẽ ꝙ qñ q; iuris ignorantia excusat à nullitate actus, vt no. in l. 1. C. đ interd. ma. int. pup. 2 Pol. ibid. p. 6. ca. 50. §. quia. † *ignorationem*] Orig. † *al. detecti.*

Alij dicunt, quòd vnã pœna, tantum emisit, & dipp rusticitate, si aũt excusat à pœna, tantum emisit, & di- rusticitate, si aũt excusat à nullitate actus, vt no. in l. 1. C. đ interd. ma. int. pup. 2 Pol. ibid. p. 6. ca. 50. §. quia. † *ignorationem*] Orig. † *al. detecti.*

" Consuetudines antiquas allegant, vt 32. q. 4. nemo. & 1. q. 4. c. vlt.

" Consuetudines antiquas allegant, vt 32. q. 4. nemo. & 1. q. 4. c. vlt.

k ¶*Cauere.*] Arg. " ex præsentibus futura præsumi. arg. dist. 50. si quis diaconus. dist. 51. præterea.

" ex ꝑsumitur ꝑsentibꝰ futura circa futura

ADDITIO. Hoc no. 18. dist. peruenit.

l ¶*Vt abscindantur.*] sic 16. q. 1. in canonibus. 24. q. 3. ecce.

† *excidantur*] Orig.

QVI AVTEM. Hic incipit 3. pars huius dist. in qua quæritur, qualiter pœnitentia imponatur sacerdoti lapso in fornicationem, ita quòd possit postea celebrare. Et resp. quòd decem annis debet pœnitere. Ioan. de Fan.

3 Polyc. l. 4. tit. 39. Can. Apost. 25.

PResbyter.] CASVS. Hoc ca. loquitur de manifesta fornicatione, pro qua in tempore Apostolorũ clerici deponebãtur. sed sancti patres in Gangrensi concilio congregati hũc rigorem temperarunt, statuentes vt si ꝑsbyter ꝑsonte confiteatur delictũ suum, & velit pœnitere, decem annis pœniteat iuxta modũ, qui in hoc c. exprimitur, postea poterit in honorem pristinum reuocari. Eadem pœnitentia erit sacerdotibus imponenda pro singulis delictis, quæ depositionẽ inducũt.

m ¶*Presbyter.*] Hoc c. intelligũt quidam de dispensatione, alij de iure: qa eps post peractam pniam tenetur dispensare: arg. 50. di.

" Fornicõis causa hodie nemo deponendus.

" Cõcilium contra Apostolum dispensat.

" sacerdotis fornicarij pœnitẽtia.

Source : BIU Cujas

imponitur pœna xij. annorum, & episcopo xv. 30. q. 1. si quis sacerdos. & c. non debet. alibi vij. vt 33. q. 2. hoc ipsum. Sed varietas delicti inducit varietatem pœnæ: scilicet cum fornicatio est simplex, vel incestuosa, poterit sacerdos mitigare pœnam pro quantitate criminis, & qualitate personæ. 26. q. 7. tempora.

"Ieiunãtes in vespera comedere debent.

a ¶*In vesperam.*] "Nã ea hora debent comedere ieiunantes. de consec. dist. 1. solent.

b ¶ *Pœnitere.*] ş. dist. prox. si quis epş. contra. & 28. dist. presbyter. cõtra. Sed expone publce, i. solenniter.

"Sagimẽ & lardũ dieve neris comedere licet.

c ¶*Sagimine.*] arg. "q; licet comedere de sagimine illis dieb. qb. oua & caseũ licet comedere. 4. dis. deniq;.

d ¶*In choro.*] vt ibi ministret.

e ¶*Vocem.*] quam non habemus in hoc corpore.

f ¶ *Tres legitimas ferias.*] "s. 2. & 4. & 6. feriam, vt j. e. innuitur. de consec. di. 3. ieiunia. & 22. q. 5. c. 1.

†al. etiam.

"Feriæ legitimę sunt 3.

g ¶*Expleto.*] ergo reconciliandus est quis peracta parte pœnitentiæ: etsi tota finita non sit, vt 12. q. 2. de viro. extra de fur. ex literis.

† al. sanguine.

h ¶*Denarium.*] Et ita pt dare denarium pro ieiunio, quod spirituale est. nec tamen simoniam committit: quia cum Deo intelligitur contrahere, sicut nec lex Iulia de ambitu locũ habet in Romana ciuitate [a]. immo spirituale datur hic tm. sc. eleem: osyna pro spirituali. bñ facit ad hoc: quia sicut ære peccatorum iste se vẽdidit, vt 15. q. 1. nõ est q; quam. ita & pecunia sua se redimat. de pæ. dist. 1. medicina. Et est arg. pro commutatione pœnæ. 36. qu. 1. de rap. "Numqd autem põt hic ieiunare per alium? quod vr [b]: quia denarium potest dare vt se redimat à ieiunio: ergo multo fortius per alterius ieiunium potest liberari. Item quia ieiunium viui liberat mortuũ, vt 13. quæst. 2. animæ. de pœ. dist. 6. c. 1. quod cõcedo si per propinquam personam ieiunet. & debet iste denarius esse talis, q; non euincatur ab eo cui donatur: alias non contingeret liberatio, vt C. de sent. & inter. libera. ff. de leg. 3. qui concubinam. §. si hæres. quia non intelligitur datum quod eruci potest, vt ibi dicitur: arg. 14. q. 5. immolans. "Sed numquid pœnitens sua auctoritate potest hanc commutationem facere? Dicunt quidam q; sic [c]: quod non concedo in pœnitentia imposita ab homine [d], vt ext. de vo. & vo. red. ex multa. in fi. Io. Sed certe quod hic dicitur de denario, auctoritate huius canonis facere potest pœnitens: nec decret. illa in aliquo contradicit. Bart.

1 Epist. 2. a Adde nec ẽt simonia, no. gl. & Bar. ĩ l. barbari [e]. ff. đ of. pret. & in l. j. gl. 1 ff. ad l. Iul. đ ambit.

" Ieiunari pt p alium.

2 Epist. 2. b Ad hoc fa cit qa liberatur qs iurãdo p aliũ, vt no. 63. di, tibi. arg. cõtra ext. đ of. dele. c. fi. cũ simil. Arc.

† operarius] Polycarp.

"Pœnitẽtia imposita auctoritate ꝑpria mutari non potest. c Adde bo. tex. in l. plerũq;. ff. đ iudo. & l. 2. ff. de lib. leg.

i ¶*Redimere.*] Arg. ea quæ facere tenemur, alia æquiualentia facendo posse recompensari: & ita commutationem pœnarum posse fieri: arg. 36. q. 1. de raptoribus. dist. 12. non cogantur. contra. 1. q. 1. nullus episcopus. 2.

d Vr innuere q; sit sẽcus in ieiuniis indictis ab ecclesia. S3 pt dici se cũdũ Inn. q; l3 ieiunia in

k ¶ *Sextam feriam.*] Ergo quartam posset redimere. quod enim de vna negatur, de alia concedi videtur. 25. dist. qualis.

l ¶*Eadem.*] non tamen eadem dispensatio est in omnibus: quia in aliquibus prohibetur. 50. dist. miror.

Rouidendum.] Hæc distinct. diuiditur in duas partes: in quarum prima punit negligentes prælatos, & qui gaudent adulationibus: & hec probat per 7. auctor. Secunda ibi, *Quamquam.* Ioan. de Fant.

dum pœniteat: tribus quidẽ mensibus priuato loco à ceteris remotus pane, & aqua à vespera in vesperam [a] vtatur: tãtum autem diebus Dominicis, & pręcipuis festis modico vino, & piscibus, atque leguminib⁹ recreetur sine carne, & sagimine, ouis, & caseo [A], sacco indutus humi adhæreat: die, ac nocte iugiter misericordiam Dei omnipotentis imploret: finitis tribus mensibus continuis exeat: tamen in publicum non procedat, ne grex fidelis in eo scãdalum patiatur. Nec enim † debet sacerdos publice pœnitere [b], sicut laicus. Postea aliquantisper resumptis viribus, vnum annum, & dimidium in pane, & aqua expleat, exceptis Dominicis, & præcipuis festis, in quibus vino, & sagimine [c] †, ouis, & caseo iuxta canonicam mensuram vti poterit. Finito primo anno & dimidio, corporis & sanguinis Domini, ne indurescat, particeps fiat, & ad pacem veniat, psalmos cum fratribus in choro [d] vltimus canat, ad cornu altaris non accedat, iuxta beati Clementis vocem [e], minora gerat officia. Deinde vero vsque ad expletionem septimi anni, omni quidem tempore, exceptis paschalibus diebus, tres legitimas [f] ferias in vnaquaque hebdomada in pane & aqua ieiunet. Expleto [g] septimi anni circulo, si sui cõfratres, apud quos pœnituit, eius condignam pœnitentiam cõlaudauerint: episcopus in pristinum honorem, iuxta beati Calixti Papæ [2] auctoritatem, eum reuocare poterit. Sane sciendum est, quòd secundam feriam vnum psalterium canẽdo, aut, vnum denarium [h] pauperib⁹ dando (si opus † est) redimere [i] potCasvs. Hucusq; tractauit Gratianus, q; oportet prælatum esse sine crimine, quod in faciendo consistit. sed quia consentiens malo alio rum dicitur committere crimen: ideo subiungit hanc 83. dist. in qua ostendit, q; prælatus etiam consentire non debet peccatis alienis: quia parum differt vtrum quis homicidium committat propria manu, vel facienti consentiat: quia mortem probatur inferre, qui hanc cum potest non excludit.

terit. Finitis autem septem annis, deinde vsque ad finem decimi anni, sextam feriam [k] (nulla interueniente redemptione) obseruet in pane & aqua. Eadem [l] quoq; pœnitentia erit sacerdoti, de omnibus aliis peccatis, & criminibus, quæ eum in depositionem inducunt. Neque hoc cuilibet videatur onerosum, si sacerdos post lapsum, digne, vt supra dictũ est, pœnitẽs, ad pristinos redeat honores.

A ¶Et caseo.] *In vulgatis sequebatur*, vtatur: *quæ vox sublata est auctoritate omnium fere exemplarium Grat. manuscriptorum, & Polycarpi, & libri manuscripti in superiore notatione indicati.*

DISTINCT. LXXXIII.

1. ps

Rouidendum [m] quoq; est, ne is, qui ad ordinandum eligitur, & si à proprio vitio videatur alienus, consentiendo alienis inquinetur. Vt enim Symmachus Papa ait [3]: non est grandis differentia, an lethum inferas [n], an admittas. Mortem enim languentibus probatur infligere, qui hanc, cum possit, non excludit.

Hinc Gregorius vij. ait in reg. libr. 6. cap. 12. Romanæ synodi celebratæ anno Domini 1080. al. 1078.

¶ Suspendatur episcopus ab officio, clericorum suorum fornicationi consentiens. C. I.

[4] SI quis episcopus fornicationem presbyterorum, diaconorum subdiaconorum [A], vel crimen incestus in sua parochia, pretio [o] interueniente, vel precibus consenserit, vel commissum, sibique compertum auctoritate officij sui non impugnauerit, ab officio suspendatur P.

A ¶Subdiaconorum.] *Additum hoc est ex originali, & Anselmo, quemadmodum & paulo post verba illa*, sibique compertum. *Notum autem est à tempore Gregorij primi subdiacos eadem lege continentiæ, qua presbyteros, adstrictos fuisse.*

Itẽ Gregorius prima parte pastoralis, c. 2.

dicta ab ecclesia ñ debeãt cõmutari vel redimi sine cã: tñ ea pñt mutari, sic vt ieiuniũ festi qđ est ĩ die lunę fiat ĩ sabbato: & dr q; ĩ qbus dã locis Frãciæ, sc. vbi sunt ecclesiæ S. Quintini ñ ieiunatur in vigilia oĩum sanctorũ. s3 tertia pœnitẽtia die secundùm In noc. Arc.

3 In libello Ennodij.

e đ hoc no. 1. q. 1. q stu- det, ibi vid.

f Adde arg. ad hoc bo. in l. ñ tm. ff. de ap. & ff. đ rel. & sum. fun. at si qs. §. Labeo.

4 Anſ. l. 6. c. 177.

g Si est cõiũcta psonavr donasse nisi ꝓtestetur: secus si eẽt extraneus ĩ funere. eod. mõ distinguitur. ff. de reli. & sum. fu. si qs. §. s3 interdũ. Ar.

h Adde ad hoc not. ĩ l. soluẽdo. in gl. 2. ff. đ ne. ge. & l. solutionem. ff. de sol.

23. quæst. 4. ipsa pietas. Inuito enim potest conferri beneficium, vt 45. distin. & qui emendat [h]. immo pręsumo ipsum fuisse furiosum, cum illa verba dixit in ægritudine, vt ff. de condit. instit. quidam. & extra de succeſſ. ab intestat. capit. finali. Sed quid dices, si quis vult me interficere nisi dem ei pecuniam: numquid teneor ei dare vt me liberem à morte? ita videtur, per hoc quod hic dicitur, & 86. distinct. non satis. in princip. Dicunt tamen quidam, solos prælatos ad hoc teneri, vt 12. quæst. 2. gloria. & 16. quæstione 1. capit. vltimo. Alij dicunt, quòd quilibet tenetur redimere vitam alterius. Vtrum autem quilibet teneatur defendere alium, dixi 23. quæst. 3. non inferenda.

Si quis episcopus.] Casvs. Quidam episcopi pretio interueniente vel precibus consentiebant clericis suæ diœcesis in fornicatione stare vel incestu, & eos non puniebant. Quæsitum fuit à Gregorio quam pœnam pati debeant? Et respondet quòd suspendi debent ab officio & beneficio.

o ¶*Pretio.*] De hac materia inuenies. 16. quæst. 7. decimas. & 1. quæstione 1. cap. vlt. & cap. nullus episcopus. ĵ. 23. quæst. 4. cap. si is qui. & cap. si illic.

p ¶*Suspendatur.*] id est, deponatur. 1. quæst. 3. si qus episcopus. aliàs esset contra. 11. quæst. 3. Teugualdum.

Source : BIU Cujas

Additio. Vel dic quòd ponit pœnam solius consensus secundum cuius etiam fuerant verba quæ præcedunt. De hoc legitur & no. 5. 32. dist. eos. ibi videas.

¶Maxime ecclesiam lædit qui sub nomine sanctitatis delinquit. C. II.

1 Poly. l. 4. ti. 31. Bur. l. 1. c. 209. Iuo p. 5 c. 323.

NEmo.] Casvs. Dicitur hic, quòd nemo magis in ecclesia nocet quàm prælatus delinquens: quia nullus audet eum redarguere propter ordinis reuerentiam: & alij sumunt ab eo exẽplum delinquendi: & ideo episcopus q̃ tales nõ corrigit, magis dicendus est canis impudicus quàm episcopus.

a ¶*Redarguere.*] 5. dist. 40. si Papa. 6. q. 1. oues. quia vult magis placere silendo, quàm displicere redarguẽdo.

b ¶*Extenditur.*] "Delicta enim maiorum trahuntur ab aliis in exemplum, vt 11. q. 3. præcipue.

" Delicta maiorũ alios corrumpunt. 2 Burc. l. 1. c. 203. Iuo p. 5 c. 317. ex Gregorio.

c ¶*Non corrigit.*] cum est clamor de talib⁹. ext. de si. licet Heli.

ERror.] Casvs. Dicitur hic q̃si possum resistere errãtib. & perturbare peruersos, & negligo: mala eorum videor approbare per consensum: & socius criminis sũ, cum manifesto facinori non obuiem. Sequẽtia autem duo c. plana sunt.

3 Deusdedit p. 2. Eleutheri⁹ Papa ad Gallię prouincias, & oriẽtales in epi. ad Iuliũ & Aegyptij in epist. ad Felicem II.

d ¶*Cum possis.*] ex officio. hoc enim intelligũt quidam de Plato. arg. 23. q. 4. ita plane. Sed H. d quolibet. 24. q. 3. tam sacerdotes.

e ¶*Societatis.*] Improprie sumitur hoc nomẽ societatis: quia in honestarum rerum societas nulla est. ff. pro soc. nec mittendum.

f ¶*Vid enim.*] ¶*Nõ pollui.*] directe. nã occasione alterius bene polluitur si ei consenserit.

g ¶ *Qui.*] j. 22. qu. 5. si quis.

h ¶*Consensum.*] De triplici cõsensu dicitur. 2. q. 1. notum. in fi.

4 Polyc. l. 4. tit. 31.

i ¶*Consentire videtur.*] ¶*Corrigi.* j. 11. q. 3. qui cõsentit. j. 23. qu. 3. ostendit. & 24. q. 3. qui aliorum.

k ¶*Non occurrit.*] si. ff. de iu. pat. adigere. ff. de nox. si seruus. in fi. ff. de iis qui no. infa. quid ergo. §. 1.

SICVT AVTEM. Casvs. Hucusque ostendit quòd aliquis peccatis alienis consentire non debet. Nunc vero ostendit, quòd laudib. malorum aliquis gloriari non debet, nec gratulari.

NIhil.] Casvs. Quidam prælati gloriabantur laudib. malorum. Sed dicit Anacletus, q̃ ex hoc facto maxima pernicies oritur circa subiectos. quia prælatus qui laudibus gloriatur, timet corrigere delinquentes: & sicut nouerca odit priuignum, ita negligentia correctionem & disciplinam.

a l. malorũ: lupi sunt q̃ in ecclesia esse vñr cũ fi sint, & cũ nõ pñt nos infestãt. de cons. dist. 4. qũo. ver. nõ ob aliud. in fi. secũdũ L.

l ¶*Luporum.*] id est laicorum [a]: qui quandoque dicuntur oues, vt 2. q. oues.

m ¶*Placere.*] sic 21. q. 1. c. 1. simile ext. de cle. coniu. c. diuersis. simile. ff. de ope. lib. duorum.

n ¶*Labiorum.*] id est, prædicandi: vel etiam redarguendi.

o ¶*Obligata.*] li. j. 8. q. 2. c. vlt. & c. dilectissimi.

p ¶*Negligentia.*] §. 38. dist. ignorantia.

QVAMQVAM. Hæc est secunda pars huius dist. in qua dicit, quòd licet mali sacerdotes sint culpandi: tamen non despiciendi. Ioan. de Fan.

Additio. Et no. hic, malum prælatum lixiuio comparari: alibi lapideo canali, vt in prædic. c. si fuerit. Alibi monetario. 1. q. 1. quod quidam. & vide quod dixi. 44. dist. c. 1. & in summa. & dic, lauat, s. conditionaliter, secundum Hug.

¶Miserrimus est episcopus, qui malorum laudibus gloriatur. C. VI.

5 Anf. l. 6. c. 154. Iuo p. 5. c. 237. in fi.

5 NIhil illo est pastore miserius, qui luporũ [l] laudibus gloriatur. Quib⁹ si placere voluerit, atque ab his amari delegerit, erit hinc ouib⁹ magna pernicies. Nullus ergo pastorum, placere [m] lupis, & gregibus ouium potest. Perdit enim labiorum [n] [A] memoriam mens terrenis obligata [o] carceribus, Sicut† artium in suo quoque opere inuenitur mater instantia, ita nouerca eruditionis est negligentia [p].

A ¶Labiorum.] *In epistola Anacleti legitur,* laboris: *apud Anselmũ, & in vno ex vetustis codicibus Gratiani,* laborum, *vnde potuit irrepsisse mendum, quod tamen ob glossam non est sublatum.*

2 Quamquam sacerdotem tam à suis, quàm ab alienis criminibus oportet esse immunem, tamen si aliorsum sese habuerit, non ideo verba suæ prædicationis debent contemni. [6] *Sicut enim Hieronymus ait, vt lixiuium per cinerem humidum fluens lauat, & non lauatur: ita bona doctrina per malum doctorem, animas credentium lauat à sordibus peccatorum.*

Casvs. Dictum est supra, q̃ prælatus debet esse immunis à suis peccatis & alienis. sed quamuis sit peccator, non tamen eius doctrina debet contemni: quia sicut lixiuium per cinerẽ fluens lauat sordes, & non lauatur: sic doctrina per malum sacerdotem ministrata lauat auditores à sorde delictorum.

† al. sicut autem.

6 Burc. l. j. c. 204. ex dictis Hiero. Iuo par. 5. c. 318.

DISTINCT. LXXXIIII.

1 ps

Olicitum q̃ quoque, & vigilantem oportet esse episcopum circa defensionem pauperum, reuelationem oppressorum, tuitionem monasteriorum. Quod si facere neglexerit, aspere corripiendus est.

Vnde Gregorius Anthemio subdiacono Campaniæ, lib. 11. epist. 29.

¶Corripiatur episcopus, qui circa officium suum negligens extiterit. C. I.

PEruenit ad nos, fratrem, & coepiscopum nostrũ Paschasium ita desidem, negligentemq; in cunctis existere, vt in nullo, q̃a est episcopus, agnoscatur: adeo vt neque ecclesia ipsius, neque monasteria, siue filij ecclesiæ, vel oppressi pauperes† [r] eius erga se dilectionis studium sentiant, nec aliquam supplicantibus sibi† in quibus iustum est, opem defensionis accommodet, &(quod adhuc dici est grauius (consilia [s] sa-

Olicitum. Hæc dist. diuiditur in quatuor partes: in quarum prima reprehendit desides episcopos, & hoc per duo ca. Secunda ibi, *Quod autem.* Tertia ibi, *Similiter.* Quarta ibi, *Presbyterorum.* Ioan. de Fan.

Casvs. Supra ostensum est quòd prælatus debet esse sine crimine. Nunc vero supponit 84. dist. In qua ostendit Grat. quòd prælatus debet habere solicitudinem circa subiectos. Et habet hæc dist. 4. articulos. In primo dicitur, quòd episcopus debet esse solicitus circa tuitionem pauperum & monasteriorum. In secundo agitur de mũditia sacerdotum. In tertio, q̃ episcopus debet esse monogamus. In quarto vnde dicatur presbyter.

q ¶*Solicitum.*] Tria c. apostolicę regulę hic breuiter tangit, q̃ episcopus debet esse prudens [b], cõtinens, monogamus.

bPrudentia consistit in scia lrarũ: sñ vr eẽ astus q̃ in his q̃ dẽt agere puigil ñ est, & solicitũ: & ita p3 q̃ esse solicitũ refertur ad esse prudentem, secundùm Hug.

Peruenit ad nos.] Casvs. Paschasius episcopus ĩ duob. delinquebat. s. q̃ non curabat defendere monasteria & pauperes & oppressos: & præterea consilia sapientum audire nolebat. Scribit ergo Gre. Anthemio subdiacono reprehendẽdo eum, quòd talia permittebat, & mandat ei, vt eum corrigat coram aliis episcopis, vel coram quibusdam de nobilibus subiectis: quòd si se non corrigat, Romam est transmittendus: vbi saltẽ discat qualem conueniat esse sacerdotem, vel prælatum ecclesiasticum.

† al. vel pauperes. this] Orig.

r ¶*Pauperes.*] quorum curam non per se, sed per archipresbyterum vel archidiaconum gerere debet, vt j. 88. distinct. episcopus gubernationem.

s ¶*Consilia.*] Vnde Aug. dicit, "quòd à puero nondum anniculo paratus est doceri, vt 24. q. 3. si hés. aliàs stultus esse conuincitur, vt 22. dist. de Constantinopolitana. "Qui enim bono cõsilio non acquiescit, amittere dẽt dignitatem: exemplo Roboam, qui seniorib. nõ acquieuit. 7. qu. 1. denique. vel ad instar vxoris Loth, quæ conuersa est in statuam sălis, & dicit lex quòd ea firmitate nituntur, quæ cõsilio geruntur. C. de repud. l. 3. cum etiam consilio clericorũ debeat episcopus disponere de rebus ecclesiæ. ext. de iis quæ fiunt à præl. sine consen

" Doctrina est ab oĩb⁹ accipienda. " cõsilio bono est acquescendum.

Source : BIU Cujas

consen.ca.nouit.& iste non excusatur quando potuit scire.sed noluit[a].38.di.qui ea. nec iudici licet deuiare à responsis prudentum. inst.de iu.nat.§.responsa. " & dicit lex quòd tunc non prodest alicui ignorantia,quando potuit scire per se vel per alium. ff. de bon. pos.in bonorum.ff.de iur.& fac.ig.regula.

a Ad hoc 37 dist.§.vlt.c. non omnis. " Ignorãtia si excusat illum q scire potuit p se, vel p alium.

a ¶*Sapientum.*] 1.q.1. estote.

pientum [a], & recta suadentium nulla patiatur ratione susc ipere, vt quod per se nequit attendere, ab altero [b] saltem possit [c] addisce re.*& infra.*¶'Quod si ita est,non si ne culpa tua esse cognoscas, qui eum obiurgare, atque coercere, vt dignum est distulisti [d].Quia ergo hoc totum non solum ipsum reprobat,sed etiam ad sacerdotalis [e] officij pertinere probatur opprobrium, volumus,vt eum corã aliis sacerdotibus,&† quibusdam de filiis suis nobilibus contestari pro hac re debeas, & hortari.[2] Si vero(qđ non credimus)post hanc adhortationem nostrã solito adhuc more negligens esse tentauerit,ad nos est modis omnibus trãsmittẽdus, vt hic positus discere [f] possit,quid, vel qualiter secundũ Dei timorem [g] agere conueniat sacerdotem.

b ¶*Ab altero.*]5.di.38. c.vlt.

c ¶*Possit.*]Nam omne artificium, &c. ff. de le.3. seruis legatis.§. ornatricibus.

d ¶*Distulisti.*] Hoc iõ quia iste erat legatus istius prouinciæ.

e ¶ *Sacerdotalis.*] i.episcopalis. Additio.hoc ideo vt magis verecundetur. H. & hoc si publice peccauit.45.di.sed illud.aliàs sec[o],vt in gl. seq.all.15.q.5.c.1.secũdum Io.de Fan.

f ¶*Discere.*]15.q.5.c.1.

g ¶ *Dei timorem.*] 28. dist.quia sunt.

2 Ibid. paulo inferius.

Item ad eundem eodem lib.epist.33.

¶De eodem. C. II.

NVntiatum est nobis Campaniæ episcopos ita negligentes existere, vt immemores honoris sui, neque erga ecclesias, neq; erga filios suos paternæ vigilantiæ curam exhibeant, vel monasteriorum solicitudinem gerant, seu in oppressorum,& pauperum se tuitionem impẽdant. Ideo hac tibi auctoritate præcipim[9], vt eis à†te conuocatis, ex nostro illos mandato districte commoneas, quatenus desides vlterius esse nõ debeant: sed sacerdotalem se habere zelum, & solicitudinem opere doceant, atque ita in his, quæ eos iuste secundum Deum agere conuenit,vigilantes [h] existant, vt nullum nos de eis denuo murmur exasperet. Si quem vero eorum post hęc negligentem esse cognoueris, ad nos eum sine aliqua excusatione [i] trãsmitte: vt quàm sit graue,nolle ab his, quæ reprehensibilia,& valde vituperanda sunt, corrigi, regulari in se valeat [k] districtione sentire.

"Vigilantib[9] iura scripta sunt.

h ¶*Vigilantes.*] " Nã vigilantib. ius ciuile scriptum est. ff. de iis quæ in frau.cre.pupillus.in fine.

i ¶ *Aliqua excusatione.*]ar.in hoc casu nõ licere appellare [b].Ar. j.27.q.1.si custos.& c. si homo.ar.ext.de ap. cum sit Romana.& c. reprehẽsibilis.dic insufficiẽti,ne sit cõtra. ext.de off.deleg. c.ex parte.

†*al.ad* bHoc iõ,qa vr appellõ interpõi ad malitiã cõfouẽdã. ar. C. de of. pf. præt.ori.l.j. ext.de app. suggestũ.§. & ad nram. S3 tu dic excusatione ñ sufficienti. aliàs secus, ext. đ of.le. ex parte.secũdũ I.đ F.

k ¶ *In se valeat.*] vt si stultus fuit ĩ culpa, sapiens sit in pœna, vt 38.di.qui ea.& 27.q.1. si custos.& ca.si hõ.

QVOD AVTEM. Hæc est 2. pars huius dist.in qua probat duabus auctoritatibus,qđ diaconi,presbyteri,& subdiaconi,debẽt esse casti,Io.de Fan.

Casvs.supra in 82.di. ostensum est de munditia sacedotũ &diaconorũ. Nũc vero dicit idẽ esse intelligendum de subdiaconis. & est iste secũdus art.

Cvm in præterito.] Hæc duo c. intelligit H. & B. de matrimonio non contrahendo in trib. sacris ordinib.& in ecclesia orientali.Est ergo casus. In primo concilio Carthag.constitutum fuit,vt episcopi,presbyteri,diaconi,& subdiaconi abstinerent à matrimonio contrahendo sicut à tempore Apostolorum fuit obseruatum.Postea secundo fuit cõgregatum concilium ab ipsis episcopis:& forte alij plures etiam prædictam constitutionem confirmauerunt,& approbauerunt.

3 ĩ Carthag. codicis can. c.3.& 4.

2 Quod autem de munditia castitatis sacerdotibus imperatur,hoc etiam de quibuslibet altari seruientibus intelligendum est.

Vnde in Carthaginensi concilio 2.c.2.Aurelius episcopus dixisse legitur.[3]

¶Qui sacramentis diuinis inseruiunt, continentiam in omnibus seruent. C. III.

l ¶ *Cum in præterito.*] Scilicet in primo concilio Carthag.[c] Hoc c. & sequens intelligit H.de matrimonio contrahendo, quod scilicet non licet presbyteris vel diaconis.

m ¶ *Qui sacramentis diuinis inseruiunt.*] i.subdiaconi & quod dicit j.e.ab vxorib.abstinẽdũ, dicas de ducẽdis: & secundum hoc suppletur hic, quod dicitur in c. seq. in quo ñ fit mentio de subdiaconis, per illud quod habemus 32.dist.placuit. in quo sunt fere eadem verba. & est similiter Carthag. concil. & hic dicit H. qđ Apostoli non instituerunt de nõ vtendo iã cõtracto: quia si Apostoli hoc instituissẽt, orientales hoc admisissent [d]. Alij vero intelligũt ea de contracto: & quod dicit infra, etiam ab vxorib. dicunt ante legitime sibi copulatis, aut de facto. Nam dicunt,qđ ista* ca. facta fuerunt ante tẽpus Gregorij, q introduxit cõtinentiam ministris. 31.dis. ante triennium.i. subdiaconis: presbyteris vero & diaconis Syrici[9] introduxit. immo dicũt, qđolim sacerdotes poterãt contrahere ante Syricium,vnde & Moyses cõtraxerit. Exponũt ergo Apostoli docuerunt exemplo & opere, &admonitione, secũdum Hug. nõ institutione vel constitutione secundum alios.

n ¶*Antiquitas.*]à tempore Syricij hic vocat antiquitatem. 82. dist.plurimos.

Cvm de quorumdam.]Casvs.in concilio Carthag. 6. relatum fuit,qđ quidã clerici continentiam nõ seruabant.&iõ statutũ fuit,vt epi,presbyteri,diaconi,& subdiaconi abstineãt ab vxorib.ducendis,&si duxerint,deponãtur. Ceteri autẽ clerici ad hoc cogi ñ debẽt,sed vniuscuiusq; ecclesiæ consuetudo dẽt seruari. sed ego Bartholo. Brixien.satis credo,qđ hæc duo ca. intelligi possunt ĩ ecclesia occidentali.& de matrimonio iam cõtracto, quo vti non debent clerici in sacris ordinib. constituti. Et ita formabis casum vt supradicti ñ vtãtur matrimonio iã cõtracto qđmissa iã cõtinentia cum vxorib. & bene etiam dixit quosdam sic intelligere.

6 ĩ cod.can. c.25. In Africa.c. 37.dist.32.c. placuit.

†*al.propria.*

o ¶ *De quorumdam.*] ordo. cum referretur de incõtinentia quorumdam clericorum, placuit,&c.

c Qđ est 32. dist.placuit, cui interfuit Aug. vt 16.dist.c.sexta.ver.septima. secũdũ Io.de Fan.

†*al.constrictione castitatis per* 4 di.31.epos

d Vr contra 31.di. aliter.

§ dist. 31. c. aliter.

vide not.s. di.31.i verba Gra.in pr. †al. &

p ¶*Vxores.*]cum quibus professi erant continentiam seruare.

q ¶ *Et diaconos.*]& subdiaconos.32.di.placuit.vbi sunt eadẽ verba.

r ¶*Remoueantur.*]5.dist.81.ministri.

s ¶*Consuetudinem.*]32.di.c.placuit.& c. quoniam in quibusdam.

A ¶Docuerunt.]*In vulgatis codicibus sequebatur,exemplo,quod est sublatum,quia neque in ipso secundo Carthaginensi, aut impresso,aut manuscripto,neque in vnico codicis canonum, cum quo Græcus canon conuenit,neque in vetustis Gratiani exemplaribus habetur & ex glossa videtur translatum in textum.*

B ¶Custodiamus.] *In codice canonum c.5.vnici Carthaginensis sequuntur hæc,* Faustin[9] episcopus ecclesiæ Potentinæ prouinciæ Piceni, Legatus ecclesiæ Romanæ dixit, Placet,vt episcopi,&c.*quæ in recentioribus Colonienſibus conciliorum editionibus adscripta sunt alijs characteribus. Verum in prisca Colonienſi,duabus Parisienſibus,& codicibus Vaticanis legitur,quemadmodum apud Gratianum.*

Item ex concilio Carthaginensi 5.c.3.

¶De eodem. C. IIII.

[6] CVm de quorumdam [o] clericorum, quamuis erga vxores [p] proprias,incontinentia referretur, placuit episcopos,&presbyteros, & diaconos [q] secundũ priora†statuta etiam ab vxoribus continere,quod nisi fecerint,ab ecclesiastico remoueantur [r] officio:ceteros autem clericos ad hoc non cogi: sed secundum vniuscuiusq; ecclesiæ consuetudinem [s] obseruari debere[A].

A ¶Debere.]*In codicibus impressis hæc sequebantur,* contra Martinus Papa[si lector viduam duxerit,]vt supra legitur. Sed illud, vbi necessitas,hoc, vbi nulla necessitas vrget. *Quæ sunt expuncta,quia in vetustis codicibus, aut non habentur, aut sunt adscripta in margine.*

Source : BIU Cujas

SIMILITER. Hæc est tertia pars huius dist. in qua probatur, quòd nullus bigamus potest esse clericus. Ioan. de Fan.

Casvs. Supra 26. dist. dictum est, quòd episcopus debet esse monogamus. Nunc autem dicit Grat. idem esse seruandum in aliis clericis, & iste est tertius articulus.

Q Visquis.] Casvs. Tarraconensis episcopus quæsiuit à Syricio Papa quid debeat fieri de clericis, qui ducúnt viduas, vel secúdam vxorem. Et resp. ꝙ debent deponi, & inter laicos redigi.

1 Anſ. l. 8. c. 5 Iuo p. 6. c. 51

a ¶ *Clericus.*] in mino rib. ordinib. constitutus, quia de aliis non posset intelligi[a].

2 Nã si primo tales cõ traxisset bigamiã, ordinari ñ possent. 32. dist. si qs viduarũ. 50. di. nõ cõfidat. Ar.

b ¶ *Viduam.*] ſ. dist. 34. lector. contra Ioan.

c ¶ *Duxerit.*] & ita nõ incidit in canonem q eũ verberauit. & hoc verum erat tempore Syricij, qui præcessit Innocentium qui edidit illud. 17. q. 4. si quis suadẽte. Sed quid hodie? H. dicit, ꝙ incidit, quia iste coronam tenetur portare. ext. de vi. & ho. cle. clericus.

"Cleric⁹ cõ trahens cũ corrupta, p dit oẽ priui legiũ clerica.e.

2 Anſ. l. 7. c. 96. Burc. l. 2 c. 5. Iuo p. 6. c. 25.

"Tu dic, ꝙ vbi cõtra xerit cũ corrupta, vel vidua, statim priuatur omni priuilegio, prout hoc ca. dicit. & c. altercationis, const. Greg. x. de big. li. 6. Si vero cũ virgine, tunc est ĩ eius optione, an velit retinere priuilegium, an non. Si vult retinere, portabit coronam, & viuet clericaliter. si non, exuitur omni dignitate & honore clericali, licet q dam cõtradicant. Io. hoc hodie corrigitur per decre. ext. de cle. coniu. Io. B. Item patet hic, quòd priuilegium perditur per actum contrarium, vt ext. de const. cum accessisset. & c. cum M.

Prou. 20. Num. 11. Exod. 29. †absunt ista ab Orig. Sap. 4. apud 70.

†al. hic.

d ¶ *Quam.*] ſ. communionem.

"Incorporalia dñr qñ q; possideri.

e ¶ *Possidere.*] arg. "in corporalia possideri. de hoc dixi. 2. q. 2. nullus. 2. & scientia possidetur[b], vt 16. q. 1. reuertimini. immo lex dicit plane, quòd ius possidetur. ff. com. præd. l. 2. ext. de cau. pos. cum ecclesia. & ita facit ad hoc, quòd restitutio communis possit peti vt aliarum rerum.

b& ideo ius eligẽdi ipſ scribitur, quod dic, vt plenę not. Gofred. ext. de elec. humana. & hic ad de qđ not. j. q. j. null⁹ eps

PRESBYTERORVM. Hæc est 4. pars di. in qua dicitur, ꝙ senes presbyteri non vocantur nisi propter sapientiam tantum, non autem propter ætatem. Ioan. de Fan.

Casvs. Hic est quartus articulus, vbi ostendit, quòd licet presbyter dicatur propter senectutem, magis tamẽ congruę dicitur propter sapientiam.

f ¶ *Maturitatem.*] i. sapientia, scientia, & morib. 1. q. 1. vilissimus.

P Orro.] Casvs. Anacletus probat in hoc c. ꝙ duplici de causa dicitur presbyter. ſ. propter ætatẽ, & hoc ostendit exemplo Moysi, qui cum non posset sustinere laborem ad populum gubernandum, eligit ex præcepto Domini lxx. presbyteros, i. seniores Israel, qui cum eo populum gubernarent. Similiter ostendit, ꝙ presbyter vel senior dr propter sapientiam. & hoc probatur exẽplo Abrahę, vsque ad tempus cuius, licet homines vixissent nongentis annis & amplius, nullus tamen dictus est presbyter, id est, senior, nisi Abraham, qui paucioribus annis legitur vixisse.

g ¶ *Sapientiam.*] j. 35. q. 6. c. 2. sic 20. dist. de quib. ff. de iu. immu. semper. ff. de fi. instr. l. 2. & l. vlt. arg. contra. ff. de ædil. edi. præcipiunt ædiles. ſ. habes ext. de ele. cum nobis olim[c].

c Vbi patet ꝙ qs repelli tur pp defectum ætatis. Arc.

h ¶ *Alius.*] ante Abraham. Melchisedech enim fuit sacerdos cõtemporaneus Abrahæ.

Additio. Quidam opponunt textui de isto Melchisedech: sed dic secundum Laur. quòd non legimus eum appellatum presbyterum, licet sacerdotem. De hoc etiam notat. 63. distinctione. porro. Archid.

H Ospitalitas.] Hic ponitur 85. distinct. in qua de hospitalitate tractatur, quam si quis non habuerit, ordinari prohibetur.

3 *Similiter, quòd monogamus episcopus esse iubetur, etiam ad reliquos ordines ecclesiasticos deriuari oportet.*

Vnde Siricius Papa Himerio Tarracon. episcopo, epist. 1. c. 11.

¶ Laicã sit tantum communione cõtentus clericus viduam, aut secundam ducens vxorem. C. V.

1 Q Visquis clericus [a], aut viduam [b], aut certe secundã coniugem duxerit [c], omni ecclesiasticæ dignitatis priuilegio mox nudetur, laica sibi tantum communione concessa. Quam [d] ita demum poterit possidere [e], si nihil postea, propter quod hãc perdat, admittat.

4 *Prebyterorum vero nomen, quamquam à senectute sit sumptum, magis tamen maturitatem [f] indicat sapientiæ, quàm caniciem corporis.*

Vnde Anacletus ad episcopos Italiæ, epist. 2.

¶ Presbyteri seniores dicuntur non tam ætate, quàm sapientia. C. VI.

2 P Orro Moysi præcipitur, vt eligat presbyteros [†id est seniores.] Vnde & in prouerbiis dicitur [Gloria senum canicies,] hæc † vero canicies sapientiam [g] designat, de qua scriptum est [Canicies hominum prudentia est.] Cumque nongentos, & amplius annos ab Adam vsque ad Abraham vixisse homines legerimus, nullus alius [h] prius appellatus est presbyter, id est senior, nisi Abraham, qui multo paucioribus vixisse annis conuincitur. Non ergo propter decrepitam senectutem, sed propter sapientiam presbyteri nominantur.

DISTINCTIO LXXXV.

H Ospitalitas vero vsque adeo episcopis est necessaria, vt si ab ea inueniuntur alieni, iure probibeantur ordinari.

Vnde Gregorius scribit Ioanni episcopo, lib. 12. epist. 6. [3]

¶ Hospitalitatem nesciens non fiat episcopus. C. I.

A Rchidiaconum † Florentium [i] ecclesiæ Anconitanæ, qui ad episcopatum fuerat electus, scripturæ quidem sacræ scientiam habere, sed ita ætatis senio [k] iam cõfectum accepimus, vt ad regiminis officium non possit assurgere: adiiciẽtes etiam ita illum tenacem [l] existere, vt in domo eius amicus ad charitatem numquam introeat. Rusticus autem diaconus eiusdem ecclesiæ, qui similiter electus fuerat, vigilãs quidẽ homo dicitur, sed quantum asseritur, psalmos ignorat. Florẽtium vero diaconum ecclesię Rauennatis, qui ab omnibus [m] electꝰ dicitur, solicitum esse nouimus, sed qualis sit interius omnino non scimus. Ideoque fraternitas tua vnà cum fratre, & coepiscopo nostro Armenio suprascriptæ ecclesiæ Anconitanæ visitatore, vt inquirant ista, & primo de archidiacono, & postea de Rustico: q si inuenti fuerint indigni, cõfirment tertium, si crimen ei non obsistat, & hoc de voluntate archiepiscopi sui.

3 Ioã. Diac. l. 3. c. 11.

†al. Florẽtinũ, al. Florẽtiũ archidiaconum.

†al. de vita, & moribus.

i ¶ *Archidiaconum Florentium.*] aliàs Florẽtinum archidiaconũ. proprium nomen, vel quia inde fuit.

k ¶ *Senio.*] "ecce ꝙ senectus impedit ,p mouendum, sed nõ deiicit promotum, vt 7. q. 1. petisti. extr. de renun. litteras.

"Senectus impedit ,p mouẽdum. † *al. tenacitate.* "auaritia ,p mouẽdum impedit.

l ¶ *Ita tenacem.*] no. "ꝙ auaritia impedit ,p mouendum, vt 42. di. §. 1.[d] nam domus clerici erit omnib. communis. 16. q. 1. quoniã.

d Adde ad hoc qđ leg. & not. ext. đ pb. cũ iãdudũ. 16. qu. 7. & hoc in fi. ver. & arbitror.

m ¶ *Qui ab omnibus.*] i. à maiori parte capituli. Vel dic, quòd hic plures simul fuerunt electi, vt si quis reprobaretur, alter assumeretur, vt 61. dist. studij. & 56. dist. apostolica.

"Canonic⁹ de gremio pfertur extraneo.

n ¶ *Singulorum.*] item hic patet, quòd primo examinantur electi de propria ecclesia, quàm de extranea: & satis patet hic, quòd licet extraneus electus sit à maiori parte, "quòd tamen præfertur ille, qui est de gremio ecclesiæ, vt dixi 61. dist. cap. nullus inuitis. & ca. quid proderit. Item hic prius examinatur archidiaconus tamquam maior, quàm diaconus: "quia maiores & seniores semper præferuntur in electione minoribus, vt 74. dist. episcoporum. & 75. dist. c. vlt.

"*Maiores minorib. in electiõe pferuntur.*

o ¶ *Sacrosanctis.*] "Videtur ergo, ꝙ propter tale iuramenrum aliqs repellitur ab episcopatu. quare. n. iuberetur de hoc inquiri, si ppter hoc non repelleretur? H. distinguit, si iurans hoc intellexit, ꝙ nollet recipere episcopatũ quæcumq; necessitas instaret, iuramẽtum tale nullum fuit: nec tenetur illud seruare, vt 7. q. 1. scias. 8. q. 1. in scriptu ris [e]. Sed si alio modo intellexit, venialiter peccauit, quia temere iurauit, vt 22. q. 4. §. illicitum. Semper autem intelligitur iuramentum esse temerarium cum non subest necessitas [f], vt ext. de iureiu. & si Christus. Si autem ignoratur an generaliter intellexit, vel non: tunc præsumo, quòd tantum de licitis iurauerit, licet generaliter iurauerit, vt ext. de iureiu. ad nostram. Sed numquid tale iuramentum excludit electum. Non videtur, vt extr. de renun. cum inter. in fine. ext. de iureiur. sicut nostris. Nec temerarium iuramentum repellit à beneficio, vt extra de rest. spo. solicite. nec à testimonio, vt extra

"Iurans ad ẽpatũ ñ accedere, an sit ab ẽpatu repellẽdus.

e Ad idẽ 16. q. j. §. nos ãt scđm Lau.

f Vel dr temerariũ. i. đ re illicita factũ, vt not. 22. q. 4. diffinitio. Arc.

de test

Source : BIU Cujas

de teſti.intimauit.ext.de teſti.cog.peruenit.cum pœnitentia vnius anni imponatur pro temerario iuramento,vt 22.q.4. qui ſacramento.Econtra videtur,q̃ non poſſit eligi,vt hic patet:ſicut nec eligere poteſt qui illud iurauit,vt extr. quod me.cau.ad aures.Item quia etſi eſſet illicitum,tamen propria auctoritate non pōt venire contra illud,vt 22.q.4.innocens.ext.de ele.venerabilem. Itē q̃a lex dicit, q̃ gratia ei facienda eſt,qui hoc iurauit.ſ.ſe ordini non interfuturum,vt ff.ad mun.Imperatores.nō ergo eſt ius commune. Sol. credo q̃ poſſit eligi,dummodo pœnituit de tali delicto: quia temerarium iuramentum non irrogat perpetuam infamiā iudicio meo,ſed tantum ſolenne. Io. Ego credo Ioannem benedicere.B.

† *al.concedere*] in recentionibus editoribus.

a ¶ *Quantos.*] de iure debet totum pſalterium ſcire.38.di. omnes.& 23.di.qui epiſcopus.ext.de elec.cū nobis olim.

b ¶ *Apud epiſcopum.*] no. q̃ aliquis ante poteſt eligi,quàm poſtulari à ſuo epiſcopo. 76.diſt.dilectionis. & 63.diſt.litteras.ext.de ren.poſt tranſlationē.

c ¶ *Voluntatem.*] ar.“ epiſcopum non debere cogi, vt concedat clericū ſuum ſine voluntate ſua.ar.diſ. 63. litteras.76.di.dilectionis. nam nemo cogitur aliquem à ſua poteſtate liberare. C.de eman.nec cogitur q̃s inuitus mutare familiam.C.de adop.l.pe. §.1.ſimiliter nec abbas compellēdus eſt monachum ſuum cō cedere. 1.qu. 2. quàm pio.& 58.diſ.c.1. & 2. ita nec epiſcopus, in Auth. de ſanct.epi.§. nullum autem epiſcopum.Item ar.q̃ mandatum Papæ ſic eſt interpretandum, vt nulli faciat præiudiciū[a], vt 9.qu.3. nunc vero. ext.de off.dele. ſuper eo.99.diſt.ecce.C.de manc.nec auus.

1 Anſl.6.c. 155.

“ſubditum laxare non cogitur q̃s.

a ſc.multū. ſic no. Io.& B.ext. ſver. ſig. olim. in gl.vlti.in fi. Arch.

ſe ad epiſcopatum accedere. Sed & de Ruſtico diacono,quantos[a] pſalmos minus teneat,perſcrutādum eſt.Florentino autem diacono Rauennati,ſi nullum,ſicut diximus,crimen eſt, quod obſiſtat, apud epiſcopum[b] eius agi neceſſe eſt, vt ei debeat ceſſionem concedere:non tamen ex noſtro mandato, vel dicto, ne contra ſuam voluntatem[c] eum cedere† videatur.

DISTINCTIO LXXXVI.

Doctorem autem[d] epiſcopum oportet eſſe, ne inferiorum culpæ in eum refundantur, qui docendi officium accepit, quod exequi neſcit,vel negligit.

Vnde Leo epiſcopus ſcribit Aquilegienſi epiſcopo,epiſt 3.& 84.ſeu 86.

¶Negligentiæ rectorum imputantur culpę inferiorum. C. I.

INferiorum culpæ[e] ordinum, ad nullos magis referēdę ſunt, quàm ad deſides, negligenteſq; [f] rectores: qui multam ſæpe nutriunt peſtilentiam, dum auſteriorem[A] diſſimulant adhibere medicinam.

A ¶ Auſteriorem.] *Sic legitur in epiſtola 84. Verum in epiſtola tertia eiuſdem Leonis legitur*, neceſſariam. *Reliqua vtrobique eadem ſunt.*

Item Leo epiſcopus Ruſtico Narbonenſi epiſcopo,epi 90 ſeu 92.in prin.

¶Homines ſunt diligendi,peccata odio habenda. C. II.

ODio habeantur peccata,nō homines g:corripiantur tumidi,tolerentur infirmi: & quod in peccatis ſeuerius caſtigari neceſſe eſt,non ſæuientis[h] plectatur animo,ſed medentis[i].

Item Ioannes VIII.

¶Qui negligit emēdare, quod valet facientis culpam habet. C. III.

FAcientis[k] culpam proculdubio habet, qui quod poteſt corrigere, negligit emendare[l]. Scriptum quippe eſt[Non ſolum qui faciunt,ſed etiam qui conſentiunt facientibus] participes iudicantur. ¶Et libat Domino proſpera, qui ab afflictis pellit aduerſa.Et negligere, cum poſſit deturbare peruerſos, nihili aliud eſt, quàm fouere. Nec caret ſcrupulo cōſenſionis occultæ,qui manifeſto facinori deſinit obuiare. Et probat odiſſe ſe vitia,qui cōdemnat errantes.Nec relinquit ſibi locum deuiandi, qui non pepercerit excedenti. Et primus[m] innocentiæ gradus eſt odiſſe nefanda. Et latum pandit delinquentibus aditum,qui iungit cum prauitate conſenſum. Et nihil prodeſt alicui non puniri proprio, qui puniendus eſt alieno[n] peccato.

¶Caput hoc ex variis ſententiis hinc inde collectis confectum eſt: quarum prima vſque ad verſi. emendare, *ſumpta eſt ex epiſtola beati Gregorij 114.lib.7.indi.2.Theodorico,& Theoberto Regibus Francorum.*

2 *Si autem in corripiendo quis modum exceſſerit,non à ſubditis,ſed à Domino veniam petat.*

Vnde Auguſtinus de vita[A] clericorum.

¶Veniam à ſubditis non petat, qui in corripiendo modum exceſſerit. C. IIII.

3 QVando neceſſitas diſciplinæ, minoribus coercēdis dicere vos verba dura[o] compellit, ſi etiam ipſi† modum vos exceſſiſſe ſentitis, non à vobis exigitur, vt ab eis veniam poſtuletis:

Doctorem.]Hæc diſt. diuiditur in 8. partes, in quarum 1. probat trib. auctoritatib. q̃ eps & quilibet prælatus debet ſubditos corrigere benigne: ſin autē,eorū peccata imputātur illis. Secda ibi, *Si aūt*. Tertia ibi,*In doctrina.* Quarta ibi,*Liberalem.* Quinta ibi,*In ipſa.* Sexta ibi,*Similiter.* Septima ibi,*Vel percuſſor.* Octaua ibi,*Prohibetur.* Io. de Fan.

Casvs. Repetit hic Gratianus illud ca. apoſtolicæ regulæ, oportet epiſcopum eſſe doctorem,vt inferiorum culpæ in eum non refundantur:quod fieret ſi neſciret docere, vel negligeret. Et habet hæc 86.diſt.7.articulos,qui in ſuis locis diſtinguentur.

d ¶ *Doctorem autem.*]In hac diſt.86.repetit illud capitulum apoſtolicæ regulæ: oportet epiſcopum eſſe doctorem. “Hęc autem doctrina debet conſiſtere in diſciplina correctionis,&in ſermone prędicationis.In diſciplina,vt corrigat ex charitate,& cum lenitate:non ex odio:nec modū excedat in correctione.ſed ſi exceſſerit, veniam non cogitur à ſubditis poſtulare[b].In ſermone prædicationis:ſcilicet vt prædicet ſcientiam ſacræ ſcripturæ, non humanæ.ĵ.ea,cum multa.Replicat etiam in hac diſtinctione capitulum, oportet epiſcopum eſſe hoſpitalem:ſed verbis aliis:ſcilicet oportet epiſcopum eſſe liberalem,Lau.

“Doctrina epi in quo conſiſtit.

b Vt ĵ.e. c. quando.

Additio. vt ĵ.e,fraterem.cum c,ſeq, vſque ad §. ſimiliter. vbi repetit ca.non parcus. ſed alio modo in cap.fin. repetit.cap. non cupidus.Archid.

Inferiorum culpæ.]Casvs, Aquilegen. patriarcha non corrigebat vitia ſubditorum:vnde Leo ipſum reprehēdit, & oſtendit, quòd inferiorum culpæ prælatis negligentib, imputantur: & dum vitia corrigere negligunt,faciunt in populo peſtilentiam.

e ¶ *Inferiorum culpæ.*] Not. quòd per culpam ſubditorum probatur negligentia prælati,vt 18. diſt.propter. & c.peruenit.

f ¶ *Negligenteſque.*] Propter negligentiam ergo bene punitur aliquis.de conſe.diſt.1.nemo.2.ff.ad leg.Aq.ſi ſeruus. §.ſi fornicarius. 81.diſt.dictum.Ioan.

ODio.]Casvs.dicitur hic,quod peccatores timidi ſūt corrigēdi:&infirmi q̃ ex fragilitate peccāt, tolerādi. & cum correctio fit, ex charitate fiat,non ex odio.

g ¶ *Non homines.*] 23. q.4.duo iſta.ĵ.de pœ. di.1.quāobrem.ſ.diſt. 45.ſunt namque.

h ¶ *Non ſæuientis.*] “quia hoc ſolum bene agitur, vt vita hominū corrigatur, & c.ĵ. de pœ.di.1.importuna. & c. q̃a diuinitatis.24.q.3.cū ſancti.

i ¶ *Sed medentis.*] vt 23.qu.5.prodeſt.eſt ét opinio ſimilis ī auth. de man.prin. §.nō p̃mittas[c].col.3.Lau.

2 *Greg.l.7. ep.114.ind.2 Pelag.2.ep.3 Eleuteri[p] ſ. diſt.83. c. error.2.q.7.negligere. & 23.q.3.c. qui poteſt. Iuo p.6.c.115. Rom.1.*

“vitā hominū corrigi bonum eſt.

c Aliàs inci pit, q̃ delinquentes.

FAcientis.] aliàs incipit, culpā proculdubio facientis.

Casvs. Quidam prælati in propriis pſonis non delinquebāt, ſed delinquentes corrigere negligebāt: ſed dt Io. Papa. Non ſufficit p̃latos nō peccare in ꝓpria pſona,ſi delinquentes nō corrigāt: ideo hortatur eos vt ſint vigiles circa delinquētescorrigēdos: ne p̃latis culpæ delinquētiū imputētur.

k ¶ *Facientis.*] Hic Io. “ligat arenas ſine cæmento. & idem decies dicit.B.

“Arenæ nō ſunt ſine cæmento ligandæ.

l ¶ *Emendare.*] Culpā hēt facientis q̃ negligit. hoc exaudi poſt admonitionem: ar.27 qu.1.ſi cuſtos.nā aliàs eſſet eadē pœna negligētiæ & cooperationis: qđ falſum eſt. 1.q.1.quidquid.

3 Iuo p.6.c. 384.

m ¶ *Et primus.*]“Nam tres ſunt innocentiæ gradus.23.q.4.ita plane. primus eſt, malū non facere: ſecundus

† *in ipſis*]or. “Innocentię tres ſunt gradus.

eſt facientibus non conſentire.tertius peccantes ſi poteſt corrigere.45.diſt. c. tria.& c.duæ.

n ¶ *Alieno.*] ĵ.6.q.1.qui crimen.in fi.37.diſt.legant.vnde expone,id eſt, alieno de conſenſu alieni peccati. nam regulariter de alieno peccato nullus punitur,ſaltem in alio ſæculo.1.qu.4.iam itaque. & c.crimen.& 83.diſt.quid prodeſt.& ĵ.ea.quid prodeſt. 7.q.1. §.cum autem.Ioan.

SI AVTEM.Hæc eſt ſecunda pars huius diſt.& ſecundus articulus, vbi dicitur,quòd ſi prælatus excedat in corrigendo, non debet petere veniam à ſubditis,ſed à domino.

Q*Vando.*]Casvs. Quidam prelati dum ex charitate corrigerēt ſubditos, exceſſerunt modum in corrigendo. Quęſitum fuit ab Aug. vtrum debeant petere veniam à ſubiectis. Reſpondetur quòd non,ne propter nimiam humilitatem prelati vilipendantur à ſubditis:ſed à domino petere debent, qui nouit quòd ex benignitate hoc fecerint.

o ¶ *Dura.*] nimium.& tunc peccat prælatus venialiter.23.qu.4.qui peccat. in fi. ſic & qui pauperem exaſperat importune petentem. 25.di.§.criminis.ĵ.2.q.7.nos ſi.contra. Sed illud ex humilitatis lenitate:hoc ex auctoritate prælaturæ: vel ſubaudi,illud eſt caſuale & voluntarium:hoc autem regulare & neceſſarium. “Vbi autem prælatus ex odio modum exceſſit,debet veniam poſtulare: quia tenetur iniuriarum.ff.ad l.Aq.quemadmodum.§.magiſtratus.Ideo autē magis parcitur prelatis ſ.in hoc caſu,quàm in aliis,quia vix poteſt quis in cura rei familiaris peccatum euitare.25.diſt.qualis.Vel hoc exaudi vbi modum ignoranter exceſſit: quo caſu non tenetur. ff.vi bon.rap.l.2.§.ſi publicanus. officiatis enim facilius parcitur quàm aliis, vt ibi patet,vt ext.de ſen.exc.ſi vero.

“p̃latus modū excedēs ī correctiõe an debeat à ſubditis venię petere.

Source : BIU Cujas

a ¶*Ne apud eos.*]2.q.7.nos ſi incompetenter.contra.
b ¶ *Frangatur auctoritas.*] Augere enim ex ingenio debet dignitatem: "quia ſæpe nimia familiaritas contemptum generat. ff.de of. præſi.obſeruandum. ff.de of.proconſ.ne quidquam.§. circa.qđ verum eſt inter fatuos.ita exponebat Azo,vt ab eo audiui. Io.illa ergo auctoritas, Vade priꝰ recõciliari fratri tuo anteq̃ offeras ad altare: de prælatis nõ intelligitur,niſi quando ex odio procedũt.

"Familiaritas nimia parit contemptum.

c ¶*Diligatis.*]id eſt,diligere debeatis.
IN DOCTRINA.hęc eſt 3. pars diſt. & tertius articulus, vbi cõtinetur,qꝺ prælati debent proferre auctoritates diuinæ ſcripturæ in ſua doctrina, & non gramaticam exponere: quia ī ore põtificis non bene ſonant laudes Iouis.
d ¶*Ne laudes.*]Iuppiter ex alto periuria ridet amantum.

CVm multa.] Casvs. Multa bona relata ſunt Greg. de eꝺo Deſiderio: de quib.lætatus eſt Papa intantum ēt, qꝺ quidquid dignum peteret ab eo,cõcederet.Poſt ea fuit ei ſignificatũ, qꝺ grammaticam ſuo populo exponeret.,ꝑpter quod intantum Greg. eſt cõtriſtatus, qꝺtotum gaudium qđ prius habuit, conuertebatur in luctũ. Scribit ergo ei Gre.&docet ne de cetero talia faciat: quia laudes Iouis cum Chriſti laudibus non conueniunt.

1 Burch.l.1. c.97. Iuo p. 4. ca.161. & p.5.c.199.

"Preces iuſtę sũt exaudiendæ.

e ¶*Vt negare.*] Ar."qꝺ ſi ſubditus honeſtus eſt, ꝑlatus eius iuſtas preces eius debet exaudire. j.12.qu.2.religioſam.& 35.q.9. veniam.
f ¶*Grammaticã.*] Sed quomodo iſte exponebat grammaticam populo?quia forte docebat: cum ego dico homo, intelligatis tã de mare quàm de femina: qa communis generis eſt. ff. de ver. ſi.hominis appellatione. Sed melius dic,qꝺ grammaticam hic appellat ſcientiã auctorum." Recitabat eñ in eccleſia fabulas Iocãdo, moraliter exponere ñ multũ laudatur a Et hoc patet ibi, cum laudibus Iouis,&c.Lau.

"Fabulas poetarũꝺi

"Ouidius.

ne apud eos [a], quos oportet eſſe ſubiectos, dum nimia ſeruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas [b]. Sed tamen petenda eſt venia ab omnium Domino,qui nouit etiam eos,quos plus iuſto forte corripitis, quanta beneuolentia diligatis [c].

A ¶De vita.]*Inter opuſcula B. Auguſtini anno Domini* 1481. *Parmæ impreſſa, ſunt tres ſermones de cõmuni vita clericorum, ex quibus in vulgatis tomis operum B. Auguſtini, tomo decimo referuntur duo ſub numero* 52.*&* 53. *ad fratres in eremo. Tertius autem cum epiſtola* 109.*omnino conuenit. ſed quæ in epiſtola diriguntur ad monachas, in ſermone diriguntur ad viros. Ex iſtis tribus ſermonibus de communi vita clericorum multa capita accepit Gratianus (vt ſuis locis notabitur) & hoc quidem ex tertio.*

3 *In doctrina vero ſacræ ſcripturæ, auctoritatem debet epiſcopus præferre,non ſæcularium litterarum peritiam oſtentare.Non enim epiſcopalis officij eſt grammaticam exponere, ne laudes* [d] *Iouis perſonent ore pontificis.*

Vnde Gregorius ſcribit Deſiderio epiſcopo,lib.9.epiſt.48.

¶Sacram ſcripturam, non grammaticam debet epiſcopus exponere. C. V.

1 CVm multa nobis bona de veſtris fuiſſent ſtudiis nuntiata,ita cordi noſtro nata eſt lætitia,vt negare [e] ea, quæ ſibi fraternitas veſtra concedenda poposcit,minime valeremus. Sed poſt hoc peruenit ad nos (quod ſine verecundia memorare non poſſumus) fraternitatem tuam, grammaticam [f] quibuſdam exponere. Quam rem ita moleſte ſuſcepimus,ac ſumus vehementius aſpernati,vt ea,quæ prius dicta fuerũt, in gemitum & triſtitiam vertere-mus [g]:quia in vno ſe ore cum Iouis laudibus [h] Chriſti laudes non capiunt [i]. Et quàm graue,nefandumque ſit epiſcopis, canere [k], quod nec laico religioſo conueniat,ipſe conſidera.

4 *Liberalem*[l] *quoque neceſſitatem patien-*

e ¶*Vt negare.*] Ar."qꝺ ſi ſubditus honeſtus eſt, ꝑlatus eius iuſtas preces eius debet exaudire. j.12.qu.2.religioſam.& 35.q.9. veniam.
f ¶*Grammaticã.*] Sed quomodo iſte exponebat grammaticam populo?quia forte dicebat: cum ego dico homo, intelligatis tã de mare quàm de femina: qa communis generis eſt. ff. de ver. ſi.hominis appellatione. Sed melius dic,qꝺ grammaticam hic appellat ſcientiã auctorum." Recitabat eñ in eccleſia fabulas Iocãdo, moraliter exponebat in prædicatione ſua [a].
g ¶*Verteremus.*]id eſt,deberemus vertere.
h ¶*Laudibus.*]ſ.diſt.37.c.1.& 2.c.legimus.& §.cur ergo.
i ¶*Non capiunt.*] Vnde Ouidius: "*Non bene conueniunt, nec in vna ſede morantur Maieſtas & amor,&c.*
k ¶*Canere.*]Laudes Iouis,agmina Chriſti.
LIBERALEM.Hæc eſt quarta pars diſt.& quartus articulus:vbi dicitur quòd epiſcopus debet eſſe liberalis circa egentes:aliàs vanũ habet nomen epiſcopi.
l ¶*Liberalem.*]Hic §.reſpicit illum §.prox.ſ.diſt.*65*.hoſpitalitas.
Additio.Et ſcias,quòd hoſpitalitas dicitur in recipiendo & procurando ſecum in domo: liberalis eſt, aliàs largus & munificus, licet non hoſpitetur alios, ſecundum Hug.

FRatrem noſtrum.] Casvs. Marinianus de monacho factus eſt epiſcopus: & nolebat aliud facere, niſi legere & orare, ſicut in monaſterio conſueuit facere: ſed de pauperibus & hoſpitibus nullam curam habebat. Vnde Gregor.ſcribit Secundo ſeruo Dei, vt moneat eum, quatenus habeat largam manum, & pauperibus prouideat.
m ¶*Marinianum.*]iſte de monacho factus fuit epiſcopꝰ: & tota die volebat legere, vt in monaſterio faciebat.

n ¶*Mutet.*]ſ.diſt.81.valet.j.diſt.100.rationis.
o ¶*Vt remotus.*]j.diſt.88.epiſcopus nullam.cõtra. Sed aliud eſt nulla neceſſitate faciente curam rei familiaris ſuſcipere, & lectionum atque orationũ ſtudio tepide inhęrere(quod ibi interdicitur:)aliud in neceſſitate aliis ſubuenire:& propter proximo contemplationis ſtudium temperare: quod hic præcipitur.
p ¶*Patientibus.*] magis tamen religioſis ſuccurrat.16.q.1.c.vl.
q ¶*Vacuum.*] quo ad etymologiam:"quia non eſt ſuperintendens.8.q.1.qui epiſcopatum.

"Eps ſuper intendẽs dicitur.

r ¶*Nomen.*] immo & nomine & reprium-dus eſt,vt 88.diſt.quę ipſis. 68.diſt.chorepiſcopi [b].
IN IPSA. Hæc eſt 5. pars diſtin. in qua dicitur, quòd epiſcopꝰ non debet dare hiſtrionibus,nec venatoribus,nec meretricibus: niſi forſan in ſumma neceſſitate in tuitu naturæ. & hoc probat x.auctoritatibus.Io. de Fan.

b 2.c.7.§.qb ergo. C. de fer. à nullo.Arc.

Casvs. Hic eſt quintus articulus, vbi docetur, quòd in libera litate habendus eſt modus rerum &perſonarum. Rerum, vt non omnia dentur vni,ſed ſingulis diuidãtur, quod ꝑbatur auctoritate pſalmi.Perſonarum, vt primo iuſtis ſubueniamꝰ, poſt ea peccatorib. quibꝰ debemus ſubuenire in eo, quòd ſunt homines, & non in eo quòd ſunt peccatores:quod per ſequentia probat.

Pſal.111.

s ¶*Prohibemur.*] aliter debemus.

tibus ſacerdotem eſſe oportet: aliàs autem vacuum portabit nomen epiſcopi.

*Vnde Gregorius ſcribit, libr.5.epiſt.29. ſeu c.*129.*Secundino ſeruo Dei inter cetera.*

¶Sine liberalitate inane portatur nomen epiſcopi. C. VI.

FRatrem noſtrũ Marinianũ [m] epiſcopum verbis, quibus vales, excita, quia obdormiſſe eum ſuſpicor. *& infra.* ¶Dic ergo ei,vt cum loco mutet [n] & mentem.Nõ ſibi credat ſolam lectionem,& orationem ſufficere, vt remotus [o] ſtudeat ſedere, & de manu minime fructificare: ſed largam manũ habeat, neceſſitatem patiẽtibus [p] cõcurrat,alienam inopiam, ſuam credat:quia ſi hæc non habet,vacuum [q] epiſcopi nomen [r] tenet.

5 *In ipſa autem liberalitate modus adhibendus eſt rerum,& perſonarum:rerum, vt non omnia vni,ſed ſingulis quædam præſtentur, vt pluribus prodeſſe poſſimus, iuxta illud Prophetæ*[*Diſperſit,dedit pauperibus:*] *perſonarum, vt primum iuſtis, deinde peccatoribus: quibus tamen dare prohibemur*[s]*,non quia homines ſunt,ſed quia peccatores.*

*Vnde Auguſtinus tract.*100.*ad cap.*16. *Ioannis.*

¶Immane peccatum eſt res ſuas donare hiſtrionibus. C. VII.

2 DOnare res ſuas hiſtrionibus [s] vitiũ eſt immane, nõ virtus.Et ſcitis de talibus [t] quàm ſit frequẽs fama cum laude: quia ſicut ſcriptum eſt,[laudatur peccator [u] in deſideriis animæ ſuæ,& qui iniqua gerit,benedicitur.]

*Idem in pſal.*102.*ad ver.*[*Faciens miſericordias.*]

¶Grauiter delinquunt,qui venatori aliquid donant. C. VIII.

3 QVi venatoribus [x] donant: quare donant? dicant mihi, qua donant venatori? Hoc in illo amant †, in quo nequiſſimus eſt:hoc in illo paſcunt,hoc in illo veſtiunt: ipſam nequitiam publicã†ſpectaculis omnium.Qui do-

Pſal.9.

3Iuo par.13. c.31.

†*amat*] ori. & ſic deinceps.

†*al.publicãt*

"Hiſtriones à promotione phibẽtur.

s ¶*Hiſtrionibus.*]"iſti hiſtriones prohibentur à promotione.33.diſt.maritum.& à corpore Chriſti. de conſec. diſt.2.pro dilectione.& infames ſunt.4.q.1.c.1. & ff,de iis qui no.infa.l.1.§.ait prætor.
t ¶*Talibus.*]" dare cauſa vanæ gloriæ pro exercitio ſui vitij, immane peccatum eſt,ſed in neceſſitate[c] non.Idem de venatotib.& meretricibus:in talibus enim non vitium eſt fouendum, ſed natura ſuſtentanda eſt." Sed quid de cithariſtis & aliis qui variis vtuntur inſtrumentis, numquid eſt licitum audire ea vel tangere, vel talibus perſonis aliquid dare?Et quidem ſi ad voluptatẽ vel luxuriam, nõ: quia Deum manibus ſtimulat, qui populum vocibus delectat, vt 92.diſt.in ſancta.ſed ad laudem Dei bene,vel ob aliam iuſtam cauſam, puta recreationis,quia debilis eſt vel infirmus. de conſec.diſt. 3.peruenit. ver.ſi.

"Dare turpibus,an ſit permiſſum. cArg.23.q.3 duo iſta. 11. q.3. qm̃ multos.in fi.

"Cithariſtę & alij variis vtẽtes iſtriis an peccent.

Additio.Dum tamen obſcenos motus corporum ante ſe fieri non patiatur.34.diſt.presbyteri,de conſe.diſt.5.non oportet.Arch.
v ¶*Peccator.*]j.23.q.4.duo.
x ¶*Vi venatoribus.*] No."qꝺ venatio quædam oppreſſiua eſt,& hæc illicita eſt,vt ſ.diſt.6.§.vl.quædam arenaria,qꝺam ſaltuoſa.Arenaria eſt, cum qs pugnat in arena cum beſtia dentata,& ad hoc locat operas ſuas. hanc qui exercet, peccat mortaliter,& qui eam aſpicit:& qui eam exercet,infamis eſt:niſi gratia virium

Source : BIU Cujas

virium suarum experiendarum. ff. đ post. l. 1. §. Item senatus. De hac loquitur hoc c. & duo seq. & 3. q. 7. §. tria. Saltuosa est, quæ fit in syluis & saltib. & hæc licita est: tamen est illicita ex tẽpore, vt in Qua dragesima, & diebus ieiuniorum. ĩ. e. an putatis. nisi in necessitate. arg. ĩ. 23. q. 8. si nulla. Item ex persona: quia clerico non est licita, etiam si pauper sit secũ dum quosdam, vt 34. di. quorumdam. quia potest aliàs victum q̃ rere. 91. di. clericus. nã faciat cistas & calathos & retia. de cõse. di. 5. numquam. Laico licita est ob necessitatem pro pellib. & carnibus, non ob voluptatem: & hoc de ea, q̃ cum clamore fit. Ponere autem laqueum, vel rete sine strepitu & clamore & canib. licet etiã clericis: cũ monacho etiã liceat texere linum pro capiendis piscibus. de cons. di. 5. numquam. De saltuosa loqtur ĩ. e. Esau. & duo seq. ca.

1 Iuo ibid.

2 Iuo par. 13. c. 32.

a ¶ *Meretricibus.*] meretrix tamen non turpiter accipit, licet turpiter meretricium faciat. ff. de cõd. ob tur. cau. l. 4. §. sed qđ meretrici. Sed nõne causa affectionis meretrib. dare possumus. ff. de do. affectionis? Dicunt quidam, q̃ sic pactione non præcedente, sed causa remunerandi bene possumus post factum, quod nõ credo: " quia semper peccatũ est dare. arg. 16. q. 1. legi. ff. de don. inter vir. & vx. l. 3. §. 1. Rem autem quam de di meretrici, repetere non possum. Sed pignus nõ pignoratitia, sed rei vendicatione possum, vt C. de cõd. ob tur. cau. l. 2. non in tex. sed in gl. Hug. q̃a conuenitur tunc tam quam quilibet alius possessor[a]. ff. ad exhi. de eo. §. hæres.

3 Inter opa adscripta Hieronym. tom. 8.

4 Iuo p. 13. c. 33.

" Meretrici b° sine peccato dari nequit.

5 Iuo p. 13. c. 34.

a Arg. cõtra C. đ don. l. 1 vbi de hoc.

Esau.] Casvs. hęc tria ca. intelligũ tur de iis qui venantur cã delectationis. Dicitur ergo hic, q̃ Esau non venaretur nisi peccator fuisset. Nam piscatorem sanctum inuenimus, sed venatorem non.

6 Iuo ibid.

b ¶ *Venator erat.*] dũ venator pmanet, ne obiiciatur de Eustachio. 50. di. ferrum.

"venatio p̃ hibetur, sed nõ piscatio.

c ¶ *Piscatores.*] " sed quare prohibetur venari, & non piscari? quia forte piscatio fit sine clamore, venatio non: vel quia maior est delectatio in venatione: dum enim quis est in venatione, nihil potest de diuinis cogitare.

Q *Vid prodest.*] Casvs. Dicitur hic, q̃ non prodest abstinẽtia ad vitam æternam si quis luxuriari in venationib. velit. Idem dr̃ in seq. c. immo (quod plus est) non solum tenetur de suis peccatis: sed etiam de peccatis seruorum suorũ, quos secum ducit.

d ¶ *Ieiunare.*] efficaciter ad salutem.

e AN *putatis.*] ¶ *Seruulos.*] non tamen serui debent ei obedire. 11. q. 5. non semper. excusantur tamen quo ad quid, vt 22. q. 5. qui compulsus. C. de sep. vio. l. 2. C. de iis qui sibi in test. ascr. l. vl. non in totum, quia in atrocib. nõ debent obedire. ff. de re. iu. ad ea. ff. de act. & obl. seruus. & dominus tenetur pro omnibus peccatis eorum. ext. de testi. sicut. & 22. q. 5. qui compulsus.

Additio. arg. ad hoc. C. de accu. l. non ideo. Arch.

nant histrionibus, qui donant aurigis, qui donant meretricibus [a], quare donãt? numquid non & ipsi hominibus donant? Non tamen ibi attẽdunt naturam operis Dei, sed nequitiam operis humani.

Idem ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. C. IX.

1 QVi venatoribus donant, non homini donant, sed arti nequissimæ. Nam si homo tantum esset, & venator non esset, non donares: honoras in eo vitium, non naturam.

Idem in psal. 147.

¶ De eodem. C. X.

2 VIdẽt homines venatorem, & delectantur: væ miseris, si non se correxerint. Qui enim vident venatorem, & delectantur, videbunt Saluatorem, & contristabuntur.

3 *Item Hieronymus in ps.* 90. *ad ver.* [*Sperabo in Domino.*]

¶ De eodem. C. XI.

4 ESau venator erat [b], quoniam peccator erat. Et penitus nõ inuenim[9] in scripturis sanctis sanctum aliquem venatorem, piscatores [c] inuenimus sanctos.

Item Ambrosius in homilia 33. *de Quadragesima.*

¶ De eodem. C. XII.

5 QVid prodest ieiunare [d] visceribus, & luxuriare venatib[9]? abstinere cibis, errare peccatis?

Idem ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. C. XIII.

6 AN putatis illum ieiunare fratres, qui primo diluculo non ad eccleſiam vigilat, non beatorum martyrum loca sancta perquirit, sed surgens congregat seruulos [e], disponit retia, canes producit, saltus, siluasque perlustrat? seruulos, inquam, secum pertrahit, fortasse magis ad eccleſiã festinantes, & voluptatibus suis peccata acumulat aliena, nescies reum se futurum tam de suo delicto, quàm de perditione seruorũ.

Item Ambrosius lib. 1. *de officiis, c.* 30.

NOn *satis.*] Casvs. Hoc c. diuiditur in tres part. In 1. dicitur, q̃ nõ sufficit opera charitatis velle, nisi opus addatur exterius, si fieri p̃t, & econuerso. In 2. par. ostendit, q̃ in operib. charitatis nouem sunt consideranda. s. fides, causa, locus, tempus, modus proximitas, ætas, debilitas, & nobilitas. In 3. dicitur, q̃ misericordia communis & generalis ẽ omnib. & ab ea null[9] excluditur. Secunda pars incipit ibi, *Item perfecta.* Tertia ibi, *Nam & si.* Sequens c. patet.

7 Anſ. l. 13. c. 28. Poly. l. 6. tit. 20.

¶ Quæ sint in liberalitate seruanda.

C. XIIII.

7 NOn[A] satis est bene velle [f], sed etiam bene facere. Nec satis est iterum benefacere, nisi id ex bono [g] fonte, hoc est ex bona [h] voluntate proficiscatur. *& infra.*

¶ Perfecta liberalitas [i] fide, causa, loco, tempore commendatur, vt primum opereris circa domesticos [k] fidei. Grandis culpa, si scientẽ te fidelis egeat, [8] si scias eũ sine sumptu esse, fame laborare, ærum nam perpeti, qui pręsertim egere erubescat: si in causam ceciderit aut captiuitatis suorum [l], aut calumnię, & nõ adiuues: si sit in carcere & pœnis, & suppliciis propter debitũ [m] aliquod iustus excrucietur [n] (nam etsi omnibus debetur misericordia, tamen iusto amplius) si tempore afflictionis suæ nihil à te impetret: si tempore periculi, quo rapitur ad mortem [o], plus apud te pecunia tua valeat, quàm vita morituri, non est leue peccatum [8].

A ¶ Non satis.] *Hinc vsque ad c.* si quid vero. *in aliquot vetustis Gratiani exẽplaribus, & apud Anselmum est vnicum caput.*

B ¶ Non est leue peccatum.] *Verba hæc non sunt ibi apud Ambrosium, sed tamen apud Anselmum, & in Polycarpo.*

Idem ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. C. XV.

9 DOminus † non vult simul effundi opes, sed dispensari, nisi forte, vt Helisæus, qui boues suos occidit, & pauit pauperes ex eo, quod habuit: vt nulla eura teneretur domestica, sed relictis omnibus in disciplinã se propheticam daret.

Idem ibidem continenter.

¶ De eodem. C. XVI.

10 ESt probãda illa etiam liberalitas, vt ꝓximos seminis tui nõ despicias, si egere cognoscas. Melius [P] est enim, vt ipse subuenias tuis, quibus pudor est ab aliis sumptũ deposcere, aut alicui postulare subsidiũ necessitati: nõ tamen, vt illi ditiores eo fieri velint [q], qđ tu posses conferre inopi

a ¶ *Non*

f ¶ *Velle.*] cũ facultas adest, & necessitas instat. " aliàs sufficit bona voluntas cum charitate. 45. dist. duæ. si. ext. de eo, qui mit. in pos. constitutus.

Gal. 6.

" Voluntas bõa sufficit.

g ¶ *Ex bono.*] aliàs nõ est bonum. ar. ff. man, l. 1. §. 2. & l. si procurator. 32. q. 5. sicut.

8 Tex. est si. ĩ l. si ob tur pẽ. ff. đ cõd. ob tur. cau. & l. 3. §. ex pluribus. cũ ibi no. ff. de acq. pos.

h ¶ *Ex bona.*] informata. s. charitate. Lau.

b Vt 32. q. 5. sic enim. secundũ Hug.

i ¶ *Liberalitas.*] not. in liberalitate esse attendendam fidẽ, cusam, locum, tẽpus, modũ, necessitudinẽ, ætatẽ, debilitatẽ, condõem: q̃ diligẽter & ordine tractantur in c. p̃senti vsq; ibi, pulchra etiã liberalitas. vbi tractatur p̃cipue de mõ, vsque ibi, super Lucam. exinde ostẽdit p̃ceptum de misericordia impẽdenda esse cõe & generale omnibus.

k ¶ *Domesticos.*] nisi extraneus indigeret ad mortẽ, & domesticis non: tũc. n. prius extraneo subuenirem. " Sed qd si pater meus est infidelis, & æquali indiget cũ fideli, cui teneor magis. Pe. Manducator vocauit hanc qu. tenebrosam aquam ĩ nubib. aeris, posset tamen dici, q̃ magis fideli: quia hic dicit, fideli. & ĩ. e. causam præstat natura, non gratia. Hu. præfert patrem infidelẽ: vt dixi. 30. c. 1. [c] 2. arg. 23. q. 8. §. ecce. in fi.

" Patri infideli an potius subueniendũ sit, quàm extraneo fideli.

9 Poly. ibid. Anſ. ibid.

† *al. Deus.*] Orig.

3. *Reg.* 19.

c Et 42. dist. quiescam[9]. ibi vide.

l ¶ *Suorum.*] quia quis magis timet in filiis, quã in se. ff. quod me. cau. isti quidem, §. vl.

m ¶ *Propter debitum.*] hic loquitur secundũ ea tempora, quando si debitor nõ erat soluendo, dabatur creditoribus ad puniendũ ipsum: " hodie autem si aliquis conuenitur ex maleficio, & non est soluendo, puniri [d] potest. 14. q. 6. si res. ff. de pœ. l. 1. [e] & hoc casu non est ei subueniendum, nec redimenda est pœna eius: quia eius pœna pretio remitti prohibetur. 1. q. 1. iubemus. si autem conuenitur ex cõtractu, non est cruciandus, sed sufficit, quòd cedat bonis. C. qui bo. ce. pos. l. 1. & inanis est actio, &c. ff. de do. ma. l. nam is. tenetur tamẽ si post perueniat ad pinguiorem fortunam. ff. de ces. bo. is qui [f].

10 Anſ. ibid. Poly. ibid.

" Qui ñ hẽt in ære, an sit puniẽd[9] in corpore.

d Sc. in corpore.

e Et 5. q. qa. ff. de iu. om. iu. si qs id.

f Et C. q bo. ced. pos. l. q bonis. ext. d sol. Odoardus. Ad idẽ C. de rei vx. ac. l. vnic. §. cũ aũt. Arc.

n ¶ *Excrucietur.*] de facto, non de iure. ext. de pign. c. 2. C. de act. & obl. ob æs. in Auth. vt nul. iud. §. quia vero. col. 9. Lau.

o ¶ *Ad mortem.*] qualiter hoc intelligi debeat, inuenies 23. qu. 5. reos.

p ESt *probanda.*] ¶ *Melius.*] arg. C. de serui. l. reos.

q *Velint.*] nam tanquam pauperibus debes dare, aliàs non. 12. q. 2. quisquis.

r ¶ *Natura.*] " nam omnes fideles proximi sunt nostri, vt de pœ. di. 1. c. charitas. ver. proximos.

" fideles oẽs sunt proximi nostri.

Source : BIU Cujas

a ¶*Non gratia.*]vnde ſupple,& affectio.
b ¶*Putant.*]parentes tui qui volunt te dare bona eccleſiæ illis.
c ¶*Conſideranda eſt.*]hic de ætate.
d ¶*Ingenuos.*]hic de conditione.
e ¶*In egeſtatem.*]Dicit Boethius.Inter omnes aduerſitates fortunę, infeliciſſimum genus infortunij eſt fuiſſe felicem.
f ¶*Et maxime.*]i.tantum. Nã aliter nõ teneor[a] ei ſubuenire,vt ff.dep.l.bona fides.& 5.qu.5.non omnis.ſed verum eſt,q̃ redimere non teneor: ſed da re eleemoſynã bene.
g ¶*Vlchra.*] Hic itẽ rum repetit de modo.
h ¶*Dato.*]quanto eñ minora ſunt quæ ſpar guntur, tanto plures recipientes erunt. in Auth. de conſul. §. ſi autẽ.col.4.vnde pauperibus non ſunt facienda ſumptuoſa cõuiuia,vt 25.di.§.aliàs. in fi.
i ¶*Neceſſarias.*]ff.đ cu. fu. l.vl. §.1.Lau.
k ¶*Honore.*] ĩ.de con ſec.diſt. 1.c.1.ĩ.12.q.2. gloria.contra.Sed ibi notantur illi qui hoc ita faciunt,q̃ ſup Dei pauperes non intendunt:hoc non ita fieri præcipitur,vt cura pauperum relinquatur.
ADDITIO. Arg.contra 12.q.2.gloria. Sed ibi loquitur cõtra prẽlatos,qui neglectis pauperib. tẽpla gemmis & auro ornabant:hic autem ad vtrumque inuitat, ſc.ad curam pauperum,&ad ornatum eccleſiarum. mediocritas enim ſeruãda eſt. Omne.n.quod non propter neceſſitatem,ſed propter venuſtatem accipitur, elationis habet calũniam.21.q.4.ca.1.Hu. Idẽ Lau.& Io.de Fan.
l ¶*Superfluas.*] Arg.ĩ. 21.q.3.c.1.Lau.
m ¶*Poſſumus.*] Quod fit cum nobis neceſſaria ſubtrahimus: ad quod nõ tenemur, vt 42.diſ.§.1. ſi autẽ hoc facimus,commendãdi ſumus,vt 41.di.parſimoniam. Nam dicit lex, "q̃ tunc tenetur libertus patronum alere quando ſupereſt ſibi,& deeſt alij,vt ff. de li.agn.ſi quis.§.de alimentis.C.de op.li. l.1. & dicit canon, q̃ intãtum debet dare, quantum ſibi poſſibile eſt. 82.di.c.1. dic ergo hic, quantum poſſumus, i.quantum debemus, & tenemur ex præcepto.
n ¶*Cauſas.*] Sic s̃.diſ. 50.ponderet.in fin.& 11.q.3.nemo. & 26. q. 7.alligant.ar.contra. ff. depo. ſi hominem. vbi punitur pietas: ſed ibi miſericordia dolo proxima fuit[b]: "& eſt quandoque in iuſta miſericordia.23.q.eſt iniuſta.
o ¶*Qui confregerimus.*] ĩ.12.q.2.aurum.
p ¶*In ſingulis.*] ¶*Vnum.*] ĩ.23.q.1.militare.
q ¶*Omnibus.*]de miſericordia impendenda.
r ¶*Graſſetur.*]i.impinguatur rapiendo & ſpoliando homines.Lau.
s ¶*Pauper.*]Argu. "q̃ pauper de eleemoſynis quas collegit,debet eleemoſynam facere.ĩ.12.q.1.habeat.
t ¶*Vt conferãt.*]Quid quid enim habes vltra id quod tibi ſufficit,aliorum eſt,vt 47. diſt.ſicut hi.
v ¶*Non habenti.*]"qa habenti dare,nihil aliud eſt quàm perdere,vt 1.q.2.paſtor.
x ¶*Eterum.*¶*Quo loco.*]i.qua auctoritate.
y ¶*Inſolentem.*] quæ erat, quia ipſi filij ſua omnia dabant eccleſiis vel ſacerdotib. & nolebant paſcere parentes. 30.diſt.ca.1.[c] Nam etſi impius pater ſit,tamen paſcendus eſt,vt in Auth.de inceſt.nupt. §.ſi vero contingit.col.2.
z ¶*Aſce.*]"Tempore. n. neceſſitatis cibaria omnia cõmunia ſunt. ff.ad leg. Rho.de iac. l.2.§. idẽ etiam.
a ¶*Occidiſti.*]"Occidit quis alium p ſubtractionem panis corporalis,vt hic,&14.q. 5.immolans. & ſpiritualis[c],vt di.43.Epheſiis. Detractione occidit q̃s odio,actu,mẽte,vt ĩ.de pœn. diſ.1. homicidiorum, & c. omnis. Negligentia. ĩ.diſt.prox.c.vl. & 55. diſ.ſi q̃s abſciderit. & eſt ſi.ff.de li.ag.necare.ĩ.16.q.1.decimæ,ff. de re mili.l.omnes.§. qui præpoſitum.11. q. 3.non ſolum. 12.qu. 2. aurum. s̃.diſt.50.ſæpe contingit, ĩ.30. qu.5. nullum ante. s̃.di. 47. ſicut.
b ¶*Vi clementiã.*] ¶*Quamuis.*]i. quãuis faciant opera ſpiritualia.Laur.
SIMILITER. Hæc eſt 6.pars diſt. in qua dicit, q̃ prælatus cum diſcretione debet punire ſubditos ſuos: quod ꝓbat duab. auctoritatib.Io.de Fan. Casys. Hic eſt ſextus articulus huius diſtinctionis,in quo proſequitur illud capitulũ apoſtolicæ regulę, oportet epiſcopum eſſe non percuſſorem. Et exponit alio modo quam s̃.in 45.diſt. expoſuerit: quoniam hic dicitur,q̃ non debe eſſe percuſſor, i.facilis ad vindictã. qđ probat duob.ſeq.cã.

6 *Similiter etiam oportet epiſcopum non eſſe percuſſorem,id eſt non ad vinctam facilem.*
Vnde Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo Pannormitano,li.1.epiſ.40.

Si quid

bus:cauſam[A] enim natura præſtat, non gratia[a].Neq; enim propterea te Domino dicaſti,vt tuos diui tes facias: ſed vt vitam tibi perpetuã fructu boni operis acquiras: & pretio miſerationis peccata redimas tua.Putant[b] ſe parum poſcere?pretium† tuum quærunt:vitæ tuæ fructum adimere contendunt:& accuſant†,quòd eos diui tes non feceris : cum te illi velint æternæ vitæ fraudare mercede.

A ¶Cauſam enim.] *Apud B. Ambroſium legitur*,cauſa enim præſtat,nõ gratia, *itemque apud Anſelmum,& in Polycarpo.Sed vetuſti codices Gratiani, & gloſſa cum impreſsis concordant. Alia autem nonnulla ex ipſo Ambroſio ſunt emendata.*

Idem ibidem paulo inferius.
¶De eodem. C. XVII.

[1] Conſideranda[c] eſt etiam in largiẽdo ætas, atque debilitas,nonnumquam etiam verecundia, quæ ingenuos[d] prodit natales,vt ſenibus plus largiaris,qui ſibi labore iam non queunt victum quærere.Similiter & debilitas corporis,& hęc iuuanda promptius: tum ſi quis ex diuitiis cecidit in egeſtatem[e] : & maxime[f],ſi non vitio ſuo, ſed aut latrociniis, aut proſcriptione†,aut calũniis, quæ habebat,amiſit.

Idem libro ſecundo officiorum,c.21.
¶De eodem. C. XVIII.

[2] Vlchra[g] etiam[A] liberalitas eſt in ipſo quoque pauperis dato[h] menſuram tenere, vt abundes pluribus,non cõciliandi fauoris gratia vltra modũ fluere.Quid quid ex affectu puro, & ſincero promitur,hoc eſt decorum:nõ ſuperfluas ædificatiões aggredi,nec ꝓtermittere neceſſarias[i]. Et maxime ſacerdoti hoc cõuenit,ornare Dei templum honore† [k] congruo, vt etiam hoc cultu aula Domini reſplendeat:impenſas miſericordiæ conuenientes frequentare:quantũ oporteat, largiri peregrinis, non ſuperflua[l],ſed competentia,&c. *Idem.*[3] ¶ Compatiamur alienis calamitatibus,neceſſitates aliorum, quantum poſſumus,iuuemus, & plus interdum, quàm poſſumus[m].Meli⁹ eſt enim pro miſericordia cauſas[n] præſtare,vel inuidiam ꝓpeti, quàm prætendere in clementiam,vt nos aliquando in inuidiam incidimus, qui cõfregerimus[o] vaſa myſtica, vt captiuos redimeremus.

A ¶Pulchra etiam.] A*pud B. Ambroſium legitur* : pulchra liberalitas erga ipſos quoque pauperes menſuram tenere. *Sed apud Anſelmũ,& in Polycarpo habetur vt apud Gratianum,& adeſt gloſſa in voce*,dato.

Idem ad c.3.Lucæ,in ver.
[Generatio viperarum.]
¶De eodem. C. XIX.

IN† ſingulis quoque generibus hominum conueniens tribuit ſanctus Baptiſta Ioannes reſponſum,vnũ P omnibus q,ita:publicanis,ne vltra præſcriptum exigant: militibus, ne calumniam faciant, ne prædã requirant,docens idcirco ſtipendia cõſtituta militię,nedum ſumptus q̃ritur, prædo graſſetur[r]. Sed hæc, & alia officiorũ præcepta propria ſingulorum,miſericordia† communis eſt vſus. Ideo commune pręceptum omnibus officiis,omnibus ætatibus neceſſaria, & ab omnibus deferẽda. Non publicanus,non milles excipitur, nõ agricola,vel vrbanus:dues,& pauper[s],omnes in cõmune admonentur, vt conferãt[t] nõ habenti[u]. Miſericordia enim plenitudo virtutũ eſt.Et ideo oĩb.eſt ꝓpoſita perfectæ forma virtutis, ne veſtimentis, alimentiſque ſuis parcant. Miſericordiæ tamen ipſius pro poſſibilitate conditionis humanę mẽſura ſeruetur,vt nõ ſibi vnuſquiſque totum eripiat,ſed qđ habet,cũ paupere partiatur.

Idem ad c.18.Lucæ.
¶De eodem. C. XX.

CEterũ Dei traditio eſt,vt pri⁹ paſcas parentes. Nam ſi iuxta diuinum oraculum contumelia parentis morte luitur, quanto magis fames, quæ morte grauior eſt? Quo loco[x] inſolentem[y] Dominus infrenat iactantiam,&c.

Idem in libro de officiis[A].
¶De eodem. C. XXI.

[4] PAſce[z] fame morientem. Quiſquis ènim paſcendo hominem ſeruare poteras, ſi non pauiſti,occidiſti[a 5].

A ¶De officiis.]C*aput hoc nõ eſt inuẽtum apud B.Ambroſium, ſed apud Anſelmũ, & in Polycarpo ex eodẽ citatur, & Bartholomæus Vrbinas Eremita in Milleloquio,quod collegit ex dictis B.Ambroſij,affert hunc locum ex eodem Ambroſio in libro de alendis pauperibus, qui liber hactenus deſideratur.*

Item Hieronymus in commentariis ad Galatas,c.6.in ver.Alter alterius.
¶De eodem. C. XXII.

QVi clementiam non habet, nec indutus eſt viſcera miſericordiæ,& lacrymarum,quamuis[b] ſpiritalis ſit, non adimplet† legem Chriſti.

s ¶*Eleemoſyna de eleemoſynis eſt facienda.*
t ¶*ſingulisquoque.*]Orig.
v ¶*Hñti dare eſt perdere.*
x ¶*Inſolentem.*] ¶*Quo loco.*]i. "Matth.15. Leuit.20. Exod.21.
y ¶*Dominus.*] "Hñti dare eſt perdere.
z ¶*Aſce.*]"Tempore. n. neceſſitatis cibaria omnia cõmunia ſunt. ff.ad leg. Rho.de iac. l.2.§. idẽ etiam.
a ¶*Occidiſti.*]"Occidit quis alium p ſubtractionem panis corporalis,vt hic,&14.q. 5.immolans. & ſpiritualis[c],vt di.43.Epheſiis. Detractione occidit q̃s odio,actu,mẽte,vt ĩ.de pœn. diſ.1. homicidiorum, & c. omnis. Negligentia. ĩ.diſt.prox.c.vl. & 55. diſ.ſi q̃s abſciderit. & eſt ſi.ff.de li.ag.necare.ĩ.16.q.1.decimæ,ff. de re mili.l.omnes.§. qui præpoſitum.11. q. 3.non ſolum. 12.qu. 2. aurum. s̃.diſt.50.ſæpe contingit, ĩ.30. qu.5. nullum ante. s̃.di. 47. ſicut.
b ¶*Vi clementiã.*] ¶*Quamuis.*]i. quãuis faciant opera ſpiritualia.Laur.
SIMILITER. Hæc eſt 6.pars diſt. in qua dicit, q̃ prælatus cum diſcretione debet punire ſubditos ſuos: quod ꝓbat duab. auctoritatib.Io.de Fan. Casys. Hic eſt ſextus articulus huius diſtinctionis,in quo proſequitur illud capitulũ apoſtolicæ regulę, oportet epiſcopum eſſe non percuſſorem. Et exponit alio modo quam s̃.in 45.diſt. expoſuerit: quoniam hic dicitur,q̃ non debe eſſe percuſſor, i.facilis ad vindictã. qđ probat duob.ſeq.cã.
4 Anſ.l.13.c. 28. Poly.l.6. tit.20. D.T. 2.2.q.32.ar.5
5 Cõcor.cũ hoc c. &ſua gl.text.in l. necare.& ibi glo. ff.de lib.agn.
c Ad idẽ 8. qu.1. audacter.Arc.
"Panẽ ſubtrahẽs aliũ occidit.
"cibaria omnia ſunt in neceſſitate cõia.
† *al.miſericordiæ.*
"Pater etiã impius eſt paſcendus.
† *adimplebit*]Orig.

† *al. præmium.*
† *accuſat.*] Orig. & ſic deinceps.
1 Poly.ibid. Anſ.ibid.
† *al.præſcriptione.*
2 Anſ.ibid. Pol.ibid.
a Videas qđ legi. & not. 12.q.2.oĩno.
† *decore*]ori.
" Libertus patronum qñque alere tenetur.
3 e.lib.c.28.
b Ad hoc ar. ff.đ do. elegãter. §.idẽ Labeo. Arc. " Miſericordia qñq; eſt iniuſta.

Source : BIU Cujas

Si quid.] Casvs. Ioan. eps Corinthiorum statim cum audiebat aliquem deliquisse, causa incognita puniebat. de quo Greg. eũ reprehendit, & docet quòd si aliquid dicatur sibi de aliquo clerico, non statim credat: sed præsentib. senioribus ecclesiæ suæ veritatem inuestiget: & tunc, si oportuerit, culpam feriat delinquentis.

a ¶ *Si quid.*] 15. q. 7. c. 2. Qualiter hoc c. debeas intelligere, hẽs ext. de sim. licet Hely.

b ¶ *Non credas.*] j. 22. q. 3. innocens. contra. Ibi de incredulitate q̃ inter socios habenda est, loqtur: sed hic de illa quæ ad iudicẽ pertinet. vel refert vtrum bona vel mala de aliquo dicãtur. De hac materia no. 23. q. 4. quàm magnum.

c ¶ *Ecclesiæ.*] Cum hoc c. de causa inquisitionis loquatur, vt ext. d acc. qualiter. 2. " ergo in cã inquisitionis nõ habet necesse eps alios cõuocare, nisi canonicos tm. Nã nomine ecclesiæ tuę maior ecclesia intelligitur. ar. extr. de ver. si. cum clerici. Ar. cõtra. 18. q. 2. si quis abbas. & extẽditur hoc nomen, ecclesiæ tuæ, ad omnes ecclesias diœcesis. extra de vsu pal. c. 1. Itẽ, est arg. hic, q̃ eps non vocatis aliis epis pos sit sacerdotẽ condemnare. Sed dic q̃ seniores hic vocat episcopos: cum iste Corinthiorum esset archiepiscopus a. Vel loqtur tm̃ de causa pecuniaria, quam pot tractare eps tãtum cum suis clericis. Vel canonica districtio dicatur pœna suspensionis b, quã eps cum suis clericis pot inferre. Vel loqtur de clericis infra sacros ordines cõstitutis: quorum causas etiam criminales potest episcop c cum suis clericis tractare & decidere. arg. 15. q. 7. in summa. Ioan.

1 15. q. 7. si quid.

" Eps in cã inquisitiõis quos debet conuocare.

2 j. q. 7. tãta. Burch. l. 1. c. 197. Iuo p. 2 c. 78. & p. 5. c. 312.

a Subaud. & suffraganei sint de clero metropolitanę ecclesiæ, vt colligitur 93. di. miratus. Io. de Fan.

b s. ppetuæ. secus in tpa lib d. qd dic, vt not. Inn. ext. de exc. præl. c. 1.

c *al. hortamur aliquando resipisce,* † *al. compesce.*

¶Ad vindictam episcopus facilis esse non debet. C. XXIII.

1 SI quid a vero de quocumque clerico ad aures tuas peruenerit, quod te iuste possit offendere, facile non credas b, nec ad vindictam te res accendat incognita: sed præsentibus senioribus ecclesiæ c tuę diligenter est veritas perscrutanda: & tunc si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis.

Idem Ianuario episcopo, lib. 7. indic. 2. epist. 1.

¶De quodam episcopo, qui antequã Missarum solennia celebraret, die Dominico ad exarandum messem cuiusdam profectus est. C. XXIIII.

2 TAnta d nequitia ad aures meas de tua senectute peruenit, vt eam nisi adhuc humanitus pensaremus, fixa e iam maledictione feriremus. Dictum quippe mihi est, quòd Dominico die, priusquam Missarum solennia celebrares, ad exarandum messem latoris præsentium perrexisti, & post exarationem eius, Missarum solẽnia celebrasti: post Missarum solennia etiam terminos f possessionis illius eradicare minime timuisti. Quod factum quæ pœna debeat insequi, oẽs qui audiunt, sciunt. Dubij autem de tanta hac peruersitate fueramus: sed filius g noster Cyriacus abbas à nobis requisitus, dum esset Caralis, ita se cognouisse perhibuit. Et quia adhuc canis tuis parcimus, hortamur †, aliquando resipiscas miser senex, atque à tãta te leuitate morum, & operum peruersitate compescas †. Quanto morti vicinior efficeris, tanto fieri solicitior, atq; timidior debes. Et quidem pœnę sententia in te fuerat iaculanda:

Tanta nequitia.] Casvs. Ianuarius eps cum habuisset rixam cũ quodam suo subiecto: cõsilio quorumdã malorum messes illius ante Missarum celebrationem & die Dominica exarauit: & post Missam illuc reuertens, terminos agri euulsit & amouit. Quod cum Greg. audisset, non credebat: sed postea certificatus est per abbatem Cyriacũ. Sed q̃ Ianuarius nimis erat simplex & senex, ppea Papa ei pepcit: monens eũ vt decetero talia non faciat. consiliarios tñ ipsius spatio duorum mẽsium cõione corporis & sanguinis Christi priuauit.

" Papa in absentẽ an sententiam ferre possit.

d ¶ *Tanta.*] j. 1. q. 7. tanta.

e ¶ *Fixa.*] i. certa. " Sed cum iste absens esset, quomodo Papa ferret in eum sententiam? Dic q̃ hic loquitur de sententia comminatoria, s. comminando ei. Vel citatus fuit, & noluit venire: & dominus Papa recepit testes eo absente. De vno habes hic. De duob. habes 11. q. 1. fratris. Alij dicunt sententiam fuisse latam sub conditione, si scilicet constaret de iis quæ dicta fuerunt de ipso.

f ¶ *Etiam terminos.*] In hoc peccauit grauiter & secundum leges talis punitur pœna quinquaginta aureorum, vel relegatione, vt ff. de term. mot. l. 2. & 3. cum distinctione vtrum sit iuuenis, an senex, vt ibi dicitur, secũdum legem autem diuinam maledictus reputatur. 12. q. 2. in legibus.

" Vnius dicto q̃nque creditur.

g ¶ *Sed filius.*] Ar. " q̃ creditur dicto vnius, vt j. 8. q. 3. talia, & 97. dis. nobilissimus. In forma iudicij c quãtum ad veram probationem vni testi non creditur, vt ext. de testi. licet. in fi. & e. ti. veniens. sed quãtum ad prę̃sumptionem, vt C. de reb. cre. in bonæ. nisi casus aliquis specialis inueniatur, vt ext. de in int. rest. ex litteris. & de procu. ex insinuatione. & ext. quod met. cau. c. vl. & ext. de testi. in omni. Io.

c Concord. text. i l. si qs decurio. C. de fal.

Similiter vbi non fit præiudicium alij, creditur vni testi, vt de consec. dist. 4. cum itaque. B.

h ¶ *Quia simplicitatem.*] No. q̃ parcitur senectuti, vt 34. dist. fraternitatis. 26. q. 7. hoc sit. & ca. tempora. Item parcitur simplicitati, de consec. dist. 2. c. 3. & ext. de re. perm. cum vniuersorum.

sed quia simplicitatem h tuam 3 cum senectute nouimus, interim tacemus i. Eos k vero, quorũ consilio hæc egisti, in duobus mensibus excommunicatos l esse decernim9: ita tamẽ, vt si quid eis intra duorum mẽsium spatium humanitus aduenerit, benedictione viatici non priuentur. Deinceps autem ab eorum consiliis cautus existe: te quoque solicite custodi, ne si eis in malo discipul9 fueris, quibus in bono magister esse debuisti, nec simplicitati tuæ vlterius, nec senectuti parcamus.

7 Vel percussor esse prohibetur, ne videlicet propriis manibus aliquem cedat.

Vnde in Agathensi A concilio legitur.

¶Non licet episcopo propriis manibus aliquem cedere. C. XXV.

4 NOn licet m episcopo manibus n suis aliquem cedere. Hoc enim alienum à sacerdote esse debet.

A ¶Agathensi.] *Hoc caput nõ habetur in Agathensi, quod extat. Burchardus & Iuo citant ex decretis Bonifacij Papæ. Habetur autem in nouellis const. 123. c. 16. apud Iulianum antecess. Non dissimilis etiam est canon 28. Apostolorum, quem interpretatur synodus Constantinopolitana, quæ prima, & secunda dicta est. c. 9.*

8 Prohibetur etiam episcopus turpis lucri esse cupidus, ne aliquo inhonesto negotio victum, vel cetera sibi necessaria quærat. Quòd generaliter de omnibus diuino cultui mancipatis, id est clericis, & monachis intelligi oportet.

Vnde in Chalcedon. concilio, c. 3. legitur.

¶Qui connumerantur in clero, turpibus lucris non inseruiant. C. XXVI.

5 PEruenit ad sanctam synodũ, quia de iis, qui in clero connumerantur, quidam propter turpis lucri gratiam, alienarũ possessionũ conductiones o, & causas p sæculares † suscipiunt, & à sacris quidẽ officiis se per desidiam se-

i ¶ *Tacemus.*] Non ergo semper qui tacet consentit d: nec semper idẽ est tacere qd̃ voce consentire. ar. d̃ conse. dis. 4. cum pro paruulis. & 65. dis. c. si forte. de hoc 27. dist. diaconus.

3 Cõcor. l. j. ff. de don. & l. tutor. ff. d̃ suspect. tut. d Sic ẽt not. 1. q. 7. tanta.

k ¶ *Eos.*] ff. de reg. iur. consilij. Lau.

Additio. Videas qd̃ legitur & no. institu. mãdati. §. tua gratia. ver. cuius generis.

l ¶ *Excommunicatos.*] Ar. q̃ quandoque magis puniuntur consiliarij q̃ facientes e. di. 96. duo. 11. q. 3. qui cõsentit. & 24. q. 3. qui aliorum. Sed hoc ideo ipse idẽ fecit, quia ĩ istis non conueniebãt ea propter quæ fieret dispensatio circa eos. Sed licet iste debuit puniri, tamen indultum est ei ratione ætatis & simplicitatis. VEL PERCVSSOR. Septima pars.

e Sic aliq̃n pl9 punitur cõsulẽs, q̃ si ipse idẽ fecit, qd̃ cõ suluit, vt ff. ad l. Põp. de parric. vtrũ. & no. e. ti. l. 1 vt p; exẽplũ in medico, q̃ filio dedit venenũ vt daret patri. nam in hoc casu pl9 punitur medicus q̃ si ipse patrẽ illius filij venenasset. vt ibi p; 4 Burc. l. 1. c. 202. Iuo p. 5. c. 316.

Casvs. Exposuit supra Gratia. ne eps sit percussor, i. ad vindictã facilis, modo exponit & alio modo. s. ne percutiat aliquẽ p̃pria manu, vt j. e. px. cuius casus planus est.

m *NOn licet.*] qd̃ tamen p̃t per alium: etsi nõ per se, vt 5. q. 5. illi qui. & 14. q. 6. ca. 1. sicut & aliqs gerit & facit per aliũ. 88. dis. episcopus gubernationem. ita tamen, q̃ sit clericus. si enim per laicum per cutit, incidit in canonem. extr. de sent. excom. vniuersitatis. " Sed quid si clericum non habet? Tunc verberet per se, vt dixi 45. distinct. in summa.

5 Burch. l. 2. c. 145. Iuo p. 6. c. 218. "clericus p quẽ castigãdus est epo iubente. † *al. sæcularium.*

n ¶ *Manibus.*] C. de episcop. & cler. Auth. sed neque propriis manibus.

PROHIBETVR. Hæc est octaua pars dist. in qua dicitur, quòd clerici non debent tractare res laicorum nec possessiones eorum conducere, nec esse tutores, nisi suorum propinquorum, id est, quibus succederent ab intestato, nisi de mãdato episcopi egissent causas pauperum. Io. de Fan.

Casvs. Hic ponitur septimus articulus, in quo repetit Gratianus illud c. Apostolicæ regulæ, s. oportet episcopum non esse cupidum, & turpis lucri sectatorem. quod de omnibus clericis generaliter est intelligendum.

PEruenit.] Casvs. Quidã episcopi, clerici, vel monachi possessionem laicorum causa cupiditatis conducebant, cum suæ possessiones ei sufficerent, & procurationes sæcularium negotiorum propter lucrum suscipiebant, officia sua penitus dimittentes: præcepit conci. Calcedo. ne hoc decetero fiat, excepta legitima tutela, vel cura miserabilium personarum, quam clerici suscipere debent ad iussionem sũorum episcoporum. & quicumque contra hoc statutum fecerit, debet excommunicari.

" Monachi pñt terras ad firmam habere.

o ¶ *Conductiones.*] Contra ext. de deci. c. dilecti. " nam ibi non reprobantur monachi, qui habent terras ad firmam: sed dic, q̃ illud est cum sua eis non sufficiunt f, vel cum ipsimet excolunt, non vt inde plus lucrentur, sed vt de fructibus viuant. Adeo autem hoc prohibet clericis, quòd si propter hoc deprehendãtur in fraude, non subuenitur eis. ext. ne cle. vel mo. c. sacerdotibus.

f Adde qd̃ le. & no. ext. ne cleri. vel mon. c. 2. & 21. q. 3. placuit. Arc.

p ¶ *Causas.*] de hoc notaui 15. q. 2. in summa.

Source : BIU Cujas

parant, ad domos autem sæculariũ concurrunt, & substantiarum eorum gubernationes auaritiæ [a] causa suscipiunt. Decreuit ergo sancta, & magna synodus, neminem horũ deinceps, hoc est episcopum, siue clericum, aut monachum cõducere possessiones, aut miscerι sæcularibus procurationibus, nisi forte, qui legibus ad minorum ætatum tutelas [b], siue curationes inexcusabiles attrahuntur, aut cui ciuitatis ipsius episcopus ecclesiasticarum rerum commiserit gubernacula, vel orphanorum, ac viduarum, quæ indefensę sunt, & earum personarum, quæ maxime ecclesiastico indigẽt adminiculo, propter timorem Dei. Si quis vero transgressus fuerit hæc præcepta, correctioni [c] eccle siasticæ subiaceat.

a ¶*Auaritiæ.*]nam propter necessitatem bene possent. 91. dist.c.2. Additio. Adde quod leg. & no. 88. dist. c. 1. in prin. ibi videas.

b ¶*Tutelas.*]ĵ. di. 88. c. vlt. contra. 21. q. 3. Cyprianus. contra. "Sed illud Cypriani de testamentaria tutela, siue datiua, hic autem de legitima tutela intelligitur. Item, 16. q. 1. generaliter. contra. Ad hoc dic, ꝙ clerici non coguntur recipere aliquam tutelã: possunt tamen legitimã recipere tutelam si volunt, vt hic dr̃. & est hoc priuilegium clericorum, ꝙ licet ipsi possunt succedere alicui ab intesta to, non tñ tenentur recipere tutelã, licet aliàs illud obtinet, vt inst. de leg. pa. tu. §. 1. Sed eps vel monach⁹ etiam volens nõ posset recipere legitimã tutelam. in auth. de sacrosc. epi. §. Deo amabiles. Vel dic, quòd illi authen. præiudicatur per canonẽ istum, vt eps & monach⁹, si velint possint recipere legitimã tutelam, sed nõ datiuam, vel testamentariam. sed ad tutelã miserabiliũ psonarũ oẽs clerici siue monachi [a] tenẽtur, vt 88. dist. c. 1. & c. episcopus gubernationem.

"Tutela est triplex.

"tutelam ñ tenẽtur clerici recipe.

a Vt hic, &c. ꝑx. dcm̃ est de mõachis intelligo cũ de cõminatiõe eius qđ hr̃ 16. q. 1. q vere. & ca. monachi à monasterio Arch.

c ¶*Correctioni.*]id est, suspensione. Laur.

Iduis autem.]hęc dist. diuiditur in tres partes, in quarum prima probat per sex auctoritates sanctorum patrum, ꝙ viduis & orphanis debet sustentationis beneficium præberi ab ecclesia. Secunda ibi, *Libertos.* Tertia ibi, *Si expositus.* Ioan. de Fant.

†al. Leontio.

Casvs. Supra dictum est, ꝙ eps debet esse liberalis, sed quia hoc non sufficit nisi miserabiles personas tueatur, ideo subiũgit hãc 87. dist. in qua ostẽdit, ꝙ epi debẽt defendere viduas & miserabiles personas, & etiam libertos, qui sunt ecclesiæ commendati.

d ¶*Viduis.*]in hac dist. 87. ostendit magister, " ꝙ viduis & pupillis, libertis & oppressis tenetur ꝑlatus patrocinium impẽdere, & ẽt manumissos defendere. Ad vltimum subiungit de expositis. ĵ. ead. c. vlt.

"Oppressis d3 prælatus patrocinari

†al. prodesse

Iduis d *autem, & orphanis ecclesiæ præsidium implorantibus episcopi debent adesse: & contra improborum violentias, protectionis patrocinium eis negare nõ debent. Vnde Gelasius Gerontio†, & Petro epis.*

¶Implorantibus patrocinium, episcopi debent adesse. C. I.

Licet [e] omnibus de nobis spe-rantibus non debeamus, inquantum possumus, nos negare: plus tamen [f] viduarum, & orphanorum causas, & impensius ducimus exequendas: quas tueri à nobis, vel ab omnibus diuina manifestat assertio.

Idem Anastasio episcopo.

¶De eodem. C. II.

Defensionis propriæ desolatis auxilio, & qui suis actibus adesse† pro ætatis infirmitate non possunt, oxoratum pontificem decet subuenire: quia pupillis g [A] tuitionem etiam diuinitas iussit impendi. Et ideo Maximo, & Ianuario, clericalis officij (qui se solatio parentum, vel propinquorum asserunt destitutos) auxilium ex nostra delegatione præstabis: vt aduersus improbitates aduersariorum suorum protecti, tuæ executionis [h] anniſu noxia commenta [i] non sentiant.

A ¶Pupillis.]*In codicib. impressis sequebatur, & viduis. q̃ voces expunctæ sunt, quia absunt à pleriſque vetustis. Et quæ antecedunt, ac sequuntur, ostendunt agi hic tãtum de pupillis.*

Idem Leontio, & Petro episcopis.

¶De eodem. C. III.

Qvisquis in negotiis suis nostri nominis intercessione sperat sibi remedia [k] posse conferri, prona nos [l] conuenit animositate [m] præstare.

Idem Honorio episcopo.

¶De eodem. C. IIII.

Diuinæ retributionis [n] memor ad pontificalem conscientiam non ambigas pertinere, egentium commodis piam solicitudinem non negare.

Idem Fortunato episcopo.

¶Tueatur ecclesia, quos in sui defensione suscepit. C. V.

1 ps

Irreligiosum [o] prorsus, & execrabile iudicamus, si quisquã [A] vel extraneos in sua tuitione susceptos, non omni fide [P], & tota animi sui educauerit sanctitate. Ac cum Olympius diaconus dilectionis tuæ, Felicis, & Olympij suggeratur auunculus, eosq; paruulos q tutelæ vice susceperit nutriendos: vltra latrocinium esse iudicamus, quòd eos bonisculis † parentum (sicut asserunt) reliquit extorres: alia retinendo, alia contra leges [r], & iura vendendo.

†al. bonuscu lis.

A ¶Quisquam.] *In vulgatis codicibus sequebatur vox,* clericos, *quæ in aliquot manuscriptis, & apud Iuonem non habetur, ideoque sublata est. Non enim hic clericos cum laicis, sed extraneos cum sanguine iũctis comparat.*

Item ex concilio Arausicano, 1. cap. 5. & sequentibus.

¶Confugientes ad ecclesiam extrahere non licet. C. VI.

2 Eos, qui ad ecclesiam [s] cõfugerint, tradi non oportere: & Ianuario, clericalis officij (qui se solatio parentum, vel propinquorum asserunt destitutos) auxilium ex nostra delegatione præstabis: vt aduersus improbitates aduersariorum suorum protecti, tuæ executionis [h] anniſu noxia commenta [i] non sentiant.

k ¶*Visquis.*]¶*Remedia.*] Arg. ꝙ debeat qs de hoc de quo certus est vel securus, priuilegium Ro. sedis impetrare, vt hic elicitur, cũ oẽs teneamur defendere tales specialius. arg. ext. de testib. licet vniuersis. ar. dist. 23. quamquam. I. 1 ¶*Nos.*] vt tamen primo coram suo iudice deferatur querela, vt extra de for. comp. ex transmissa. & in defectũ iudicis sæcularis.

m ¶*Animositate.*]" in bona significatione sumitur, aliàs in mala. 65. dist. sane.

" Animositas qñq; in bonã, qñq; in malã partẽ sumitur.

n *Diuinæ retributionis.*]qa nullum bonum irremuneratum. de pœ. di. 3. pium est. nec aliquod malum impunitum. de pœ. dis. 1. nullus. & est si. 81. dist. c. pe.

I Rreligiosum.] Casvs. Olympus diaconus susceperit curam duorum suorũ nepotum, s. Felicis & Olympij. Sed cum deberet res illorum fideliter administrare, partem illarum rerum vendidit, & partẽ sibi retinuit. quare Papa præcepit episcopo Fortunato, vt eos defendat, & omnia eis restituat faciat.

1 Iuo p. 6. c. 109.

o ¶*Irreligiosum.*] per hoc c. & s. proxi. dist. peruenit. "colligitur, ꝙ clericus bene ꝑt legitimam tutelam susscipere, sed & etiam extranearum personarum si vult [b]. Laur.

" Clericus tutor esse ꝑt si vult.

p ¶ *Non omni fide.*] & ita videtur, ꝙ tutor teneatur etiam de leuissima culpa. C. de peri. tu. & cu. tutoribus. arg. contra, ꝙ. s. nõ teneatur nisi de leui. C. ar. tu. quidquid. Et qđ dicit, fidei, est ar. contra perfidos aduocatos, q plena fide clientulos non defendunt. ar. 2. q. 3. §. notandum.

b Adde ad hoc glos. in aut. ꝑsbyteros. C. de epi. & cl. & inst. đ excu. tut. §. idẽ in milite. not. B. in l. legitimas. §. fi. ff. đ leg. tut. 2 Raba. pœ. c. 22. Bur. l. 3 c. 395. Iuo p. 3. c. 112. Ibid. c. 6.

q ¶*Paruulos.*]No. ꝙ si minor lædatur in contractu, habet actionẽ aduersus dantẽ & accipientem [c]. C. si tu. vel cu. inter. l. etiam. si vero lædatur in iudicio, habet actionem aduersus tutorem tm̃. C. de iud. properãdum. in fi. Sed contra. ff. de min. l. etiam. §. 1. Sed illa l. properandum. intelligitur qñ tm̃ circa instantiam iudicij læsus est. Illa l. etiam. in principali causa loquitur, cum restituatur in iudiciis minor, vt ff. de min. etiam. §. ex causa. & C. si aduer. rem iu. per totum. Io. immo etiam re stituitur minor, etsi contumax fuerit, vt ff. de min. l. minor etiam. B.

c Arg. cõtra ff. đ min. in causæ. 2. in prin. sed nõ ob. qa illud intelligitur qñ cõtra eũ

r ¶*Contra leges.*]C. de præd. minor. per totum.

dẽ h3 ordinariũ auxiliũ & extra ordinariũ, sec⁹ si cõtra diuersos. Arch.

Eos.] Casvs. Hoc c. diuiditur in tres partes. *In prima dicitur,* ꝙ qui ad ecclesiam confugiunt, propter loci reuerentiam debẽt ab ecclesia defendi. *In ij. parte dicitur,* ꝙ si quis mancipia ecclesiæ occupauerit propter sua quæ ad ecclesiam confugerint, excõicari debet. *In tertia parte dicitur,* ꝙ si quis vult reuocare in seruitutem, vel ad obsequium, vel ad colonariam conditionem manumissos in ecclesia, & ecclesiæ commendatos, censura ecclesiastica coerceatur. Secunda pars incipit ibi, *Si quis autem.* Tertia ibi, *In ecclesia.*

s ¶*Ad ecclesiam.*]ĵ. 17. q. 4. reum.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Mancipiis.*] de iſtis manumiſſis ab eccleſia vel de commendatis eccleſiæ dicit H. " quòd ſi poſtea impetantur ſuper libertate, ipſi coram eccleſiaſtico iudice debẽt reſpondere. vñ & ſi quis eos detinens nollet reſpondere, niſi ſub ſæculari iudice, poſſet ſtatim eccleſia ipſum excommunicare. ſi vero non eſt manumiſſus in eccleſia, ſed loci ſancti reuerentia, & interceſſione defendi. ¶ Si quis autem mancipia clericorum pro ſuis mancipiis [a] ad eccleſiam confugientibus crediderit occupanda, per omnes [b] eccleſias diſtrictiſſima dãnatione feriatur. ¶ In eccleſia quoque manumiſſos, & per teſtamentum [c] eccleſiæ commendatos, ſi quis in ſeruitutem, vel obſequium, vel ad colonariam conditionem reuocare tentauerit, animaduerſione eccleſiaſtica coerceatur† [d].

" Manumiſſi ab eccleſia vbi ſunt cõueniendi

Item ex concilio Agathenſi, c. 29.

¶ In libertate eccleſia tueatur libertos.

C. VII.

2 [2] LIbertos legitime à dominis ſuis factos, eccleſia, ſi neceſſitas exegerit, tueatur: quos ſi quis ante audientiam aut perua dere, aut expoliare præſumpſerit, ab eccleſia repellatur.

Item ex concilio Toletano, 4. c. 71.

¶ A ſacerdotibus defendantur liberti, ne in ſeruitutem reuocentur.

C. VIII.

3 [3] LIberti, qui à quibuſcumque manumiſſi ſunt, & eccleſiæ patrocinio commẽdati exiſtunt, ſicut regulæ antiquorum Patrum conſtituerunt, ſacerdotali defenſione à cuiuſlibet inſolentia protegantur, ſiue in ſtatu libertatis eorum, ſiue in peculio [e], quod habere noſcuntur.

Item ex concilio Arelatenſi, 2. c. 32. [4]

¶ Expoſitos defendat eccleſia, ſi quis eorum calumniator extiterit.

C. IX.

3 SI expoſitus [f] ante eccleſiam cuicumque fuerit miſeratione collectus, conteſtationis ponat† epiſtolam, vt ſi is, qui collectus eſt, intra decem dies [g] quęſitus, agnituſque non fuerit, ſecurus habeat [h] qui collegit. Sane, qui poſt prædictum tempus calumniator extiterit, vt homicida, eccleſiaſtica diſtrictione damnabitur, ſicut Patrum ſanxit auctoritas.

a Quidã eñ manumittũtur in eccleſia, & charta manumiſſiõis legitur in ambone. 54. di. nulli. & tales gña liter eccleſia defendet ſecundũ H.

C. 7.

1 Iuo p. 3. c. 154. & 245. Pan. l. 2. c. 84

† *coerceãtur*] Orig.

2 Iuo p. 3. c. 159. & p. 16. c. 51. Pan. l. 2 c. 82.

3 Burc. l. 3. c. 186. Iuo p. 6 c. 246. & p. 16. c. 52. Pan. lib. 2. c. 83.

" Crimẽ qđ libet eſt eccleſiaſticũ.

b ¶ *Per omnes.*] in vna excommunicetur, in aliis denuntietur. Si dices, quòd nemo poteſt pluries excommunicari, dic vt not. 3. q. 4. c. vlt. & extra de ſen. exc. officij.

c ¶ *Et per teſtamentum.*] extra de ſer. non ord. c. 1.

d ¶ *Coerceatur.*] niſi admonitus ſatisfaciat. & eſt ar. hic, " quòd omne crimen eſt eccleſiaſticum, 35. q. 6. epiſcopus in ſynodo.

ADDITIO. Arg. ad hoc ĩ. c. prox. vbi Laur. idem ſentit dicens, quòd hoc etiam poteſt videri per auctoritatem domini, ſi peccauerit. 2. q. 1. ſi peccauerit. extra de iud. nouit. De hac ma. leg. & no. extra de off. ord. c. 1. & de purg. can. nos quidem. Arch.

Libertos.] Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua dicitur, quòd eccleſia debet libertos defendere: præſertim eos qui eius patrocinio commendantur. Ioan. de Fan.

CASVS. Hæc duo c. libertos. & liberti. vt dicit Beneuen. loquuntur de libertis eccleſiæ commendatis: quos ſi aliquis inuadere ſua auctoritate voluerit, vel in ſeruitutem reuocare, vel bona eorum auferre conatur: & eccleſia & epiſcopus debent eos defenſare.

e *Liberti.*] ¶ *Peculio.*] Sed numquid liber homo habet peculium? Non: " quia ſicut ſeruus non habet bona, ita pater familias non habet peculium. ff. de ver. ſign. paterfamilias. ſed loquitur hic ſecundum tempus quo ſeruus erat, vel peculium ſumitur hic improprie. arg. C. de inoff. teſt. l. vlt. ff. ad Treb. l. cogi. 1. reſp. De peculio autem ſerui qui manumittitur, hoc in ſumma notabis, q̃ ſi manumittitur inter viuos, dominus videtur ei concedere peculium, niſi adimat expreſſe. Si autem in teſtamento libertas ei relinquitur, peculium apud heredem remanet, niſi expreſſe ei concedatur. C. de pecul. eius qui li. me. l. vna.

" Peculium ſeruus hẽre ſ̃t, ſed non liber homo

Si expoſitus.] Hæc eſt tertia pars diſt. in qua ponit de infantibus expoſitis. Ioan. de Fant.

CASVS. Quæſitum fuit in concilio Toletano, quid fieri debeat cum aliquis colligit puerum expoſitum ante eccleſiam. Et reſpon. quòd debet in publicum duci, vt cuiuſcumque ſit ille puer, ſiue ſit dominus ſiue pater, veniat intra decem dies, & puerum recipiat. ſi autem poſt decem dies venerit, audiri non debet: ſed tamquam homicida puniatur.

" exponens ſuum an poſſe colligere.

f ¶ *Expoſitus.*] " Exponitur autem aliquis à patre vel domino, vel ab filiũ vel ſer extraneo. Si à patre vel domino, aut neceſſitate, vel ſponte. Si ſponte, numquam poteſt recolligere eum poſtea: nec enim ſuum dicere poterit quem pereuntem contempſit. C. de infan. expo. l. 1. & 2. Si neceſſitate, repetit quandocumque: quia inuitus videtur expoſuiſſe. C. de infant. exp. l. 1. & in his caſibus locum non habet conteſtatio.

quod tamen dixi de neceſſitate, videtur male dictum. nam dicit lex, quòd ſi ipſe nõ poteſt eum alere, debet eum in xenodochium [b] mittere. C. de la. lib. tol. l. vna. §. ſed ſcimus. Sed quod dixi [c] intelligas cum nullum talem locum inuenit: & intelligas maxime hoc de filiis: nam de ſeruo videtur, quòd potius debeat eum vẽdere, quàm expõere. & eſt iſte caſus in quo ſeruus habitus pro derelicto, ſtatim in libertatem eripitur, vt C. de la. li. toll. l. vna. in auth. de nupt. §. hoc amplius. & §. multo magis. collat. 4. aliàs occupanti conceditur. Si autem ab extraneo, & ſciente domino vel patre, tunc locum habet qđ hic dr̃. Si vero ignorante, ſemper p̃t repetere quandocumque voluerit. C. de infant. expo. l. 1. Hug. dicit, q̃ tantum vſque ad decem dies auditur pater in hoc caſu: quod veri[o] credo [d]: quia de iis quæ publice fiunt, non poteſt prætendi ignorantia, vt 17. diſt. q̃ dicitis. Idem poteſt dici quando pater, ꝓpria voluntate expoſuit. Ioan. Hoc teneas breuiter, q̃ ſi à patre infans exponitur, vel ab alio, eo ſciente vel ratum habẽte, ſtatim liberatur à patria poteſtate. & ſi dominus idem facit, ſeruus ſtatim eripitur in libertatem, & libertus in ignorãtiam. Idem eſt ſi alimẽta fuerint iſtis láguentibus denegata, aut ſi iſti languentes expoſiti fuerunt, cuiuſcumque fuerint ætatis: & qui eos ſuſcipiunt, non habent aliquod ius in ipſis, vt extra de infant. vel lang. expoſit. c. 1. Bart.

4 capit. l. 6. ca. 142. concor. Valẽſe l. c. 9. Bur. l. 3. c. 201. Iuo p. 3. c. 253. Pol. l. 3. ti. 13

† al. ponatur epiſtola

d Addã đ iſta q. & aliis in mate. expoſitorũ, not. ĩ l. 1. & 2. per Alb. de Roſ. C. de infan. expoſ. & gl. in l. nemini. C. đ epi. au.

5 In ſcripto đ primitiua eccleſia, & munificẽtia Cõſtãtin. ex cõcil. Chalcedon. c. 3.

g ¶ *Intra decem dies.*] De his x. diebus dic, quòd currunt à tempore ſcientiæ, & ſunt continui: & ſi in tali loco eſt, quòd venire non poteſt, reſtituitur per clauſulam generalem: arg. ff. ex quib. can. ma. l. 1. Alij dicunt quòd ſunt vtiles: cum. ſ. experiri poteſt. ff. de ædil. edict. cum lex. & de diu. & temp. præ. l. 1. " Si vero ille qui colligit, expendit aliqua in puero erudiendo in aliqua arte, repetit à recolligente. C. de infan. exp. l. 1. quod autem cauſa alimenti expendit, non repetit niſi in duobus caſibus: ſ. cum proteſtatus eſt. ff. de neg. geſt. Neſennius. vel vbi collectus non vult ducere filiam ſuam in vxorem. C. de nupt. patrem.

" Expenſæ circa infantẽ expoſitũ factæ, an poſſint repeti.

h ¶ *Habeat.*] non in ſeruum. C. de infan. expo. l. vlt. & ideo dicit iſte eum habere, quia alius iam non poteſt petere puerum: puer tamen bene recedet ab eo cum voluerit: & continebit epiſtola, ſc. quòd ſi quis in eo aliquid iuris ſibi vẽdicet, exeat & probet eſſe ſuum: aliàs non crederetur ei. arg. contra, extr. qui fil. ſint leg. tranſmiſſæ. " vbi creditur patri & matri dicentibus aliquem non eſſe filium ſuum: quia non eſt præſumendum aliquem denegare filium ſuum.

" P̃r & mr̃ filiũ denegare non præſumuntur.

DISTINCT. LXXXVIII.

1. ps

Rohibentur [i] *ergo clerici cupiditatis negotia ſuſcipere, non pietatis curam viduis, & orphanis impendere.*

Vnde Melchiades [A] *Papa.* [5]

¶ De eodem. C. I.

DEcreuit ſancta ſynodus nullum deinceps clericum aut

Rohibentur.] In hac diſt. prohibetur cupiditas & mercatio omnibus clericis. Et diuiditur in duas partes: in quarum prima probat per decem auctoritates ſanctorum Patrum, quòd clerici non debent eſſe mercatores. Secunda ibi, *Neque apud.* Ioan. de Fant.

CASVS. Facta interpoſitione miſerabilium perſonarum, in hac 88. diſt. redit Grat. ad materiam ſuam: ſ. ad cap. cupiditatis. cuius cupiditatis negotia clerici ſuſcipere prohibentur: ſed non prohibentur opera pietatis orphanis & viduis impendere.

i ¶ *Prohibentur.*] Facta interpoſitione de viduis, & libertis, & expoſitis, reuertitur in hac diſt. 88. ad propoſitũ ſuum: ſcilicet ad illud cap. non cupidum. & oſtendit clericos cauſa turpitudinis & cupiditatis non debere opera exercere. tandem ſubiicit quòd nullus presbyterum in teſtamento debet nominare tutorem, &c.

Decreuit.] CASVS. Statuit Melchiades Papa in ſynodo ſua, q̃ clerici cauſa cupiditatis & lucri non conducant poſſeſſiones, nec negotiis ſæcularibus ſe immiſceant, niſi in duobus caſibus: ſ. propter curam miſerabilium perſonarum, & propter curam eccleſiaſticam ab epiſcopis ſibi commiſſam, & quòd curam talem debeant ſuſcipere clerici, probat duobus exemplis: ſ. Moyſi & Angelorum aſcendentium & deſcendentium per ſcalam quam vidit Iacob: ad inſtar quorum prælati eccleſiæ debent aſcendere contemplando, & deſcendere curam ſubditorum habendo.

Source : BIU Cujas

a ¶*Conducere.*]ſ.cauſa cupiditatis,vt no.86.di.c.vl.& ſemper intelligo cauſa cupiditatis hoc fieri, niſi neceſſitas ꝓbetur.ar.12.q.1.c.1.

b ¶*Vbi patet.*]id eſt,propter quod patet.

c ¶*Angelos.*] "Per angelos intelliguntur prędicatores,q̃ ꝓ ingenio auditorũ debẽt ſe aptare, vt 8.q.1.c.oportet.& di.43.ſit rector.§.vl. vñ non pp Iacob, ſed propter angelos inducitur hæc auctoritas.

"Prędicatores qñque dñr angeli.

CONſequens.]CASVS. Clerici in Picenis partib. turpib⁹ negotiatiõib.& lucris inhoneſtis immiſcebãtur: ſed Gelaſius docet hoc nõ eſſe faciendum,&hoc ꝓbat exemplo Chriſti, qui negotiatores de templo expulit. Et duab⁹ auctor:t.ſ.Pauli, vt nemo militans Deo,&c. & Dauid:qm̃ non cognoui,&c. Si qs aũtẽ negotiari voluerit,of ficio carere debet. Sequens c.planum eſt.

Tabſunt iſtę duæ voces fere ab oĩb. manuſcrip.

Exod.33.

Geneſ.28.

d ¶*Conſequens.*]qa ſacerdotes erãt iſtituti, vt 2.q.7.accuſatio.L.

e ¶*cantantem.*]i.metrice deſcribentem.

f ¶*Negotiationes.*] i. falſam traditionẽ Iudæorũ:qa.ſ. credebãt ſe iuſtificari ex operibus legis, figuras legis ſectantes,à gratia reſilientes, vel negotiationes, i. vt vilius emãt,& carius vẽdãt.

g ¶*Ingenio.*]Arg. "ꝙ nec ſub qualibet fraude excogitata poſsũt exerceri negotiationes, ergo nec cã neceſſitatis, vt quidam aſſerunt:nec cauſa lucri captandi ad opus pauperũ. 1.q.3.ſi quis obiecerit. arg.contra ext.ne clerici,vel mo.c.1. 91.diſt.clericus.Laur. h ¶*Ceſſandum:aut in, &c.*]Vr̃ ergo,ꝙ in eĩ⁹ optiõe ſit an velit abſtinere à quæſtu, aut ab officio.ff.de iu.do. plerumq;.§.vlt.quod falſum eſt. Sed hic, aut,comminatiuum[a] eſt.11.q.1.placuit.

"Negociatiões p clericos quacũ que cauſa exerceri nõ debent.

1 Cõcil. Aq̃ granen. ca. 93.14.q.4.c. clerici.

2 Pol.l.4.tit. 31.

i EPiſcopus.] ¶*Curas.*]j.21.q.3.c.1. 2.&3.& 11.q.1.te q.dẽ.

†*al.inhiare.*

a Et eſt ſenſus, ſi moniti ceſsãt,diſpẽſatur cũ eis: aliàs ab iiciuntur à clero, & nõ minus à negociatione ceſſabunt. Arg. 13.q.3. c.1.& 81.di. ſi quis. Arc. *Matth.*21. 2.*Tim.*2. *Pſ.*70. vide j.c.qm̃.

PErlatum.]CASVS. Baſilius eps tanq̃ aliquis laicus ibat extra ſuum epatum coram iudicib.ſęcularibus aduocãdo. Quod cum audiſſet Gregorius,præcepit Romano defenſori, vt præfatum Baſilium intra 5. dies cogat reuerti: qm̃ pp hoc dignitas epalis vileſcit.Nam ſi ibi amplius eum ſtare permiſerit,vterq; graiter punietur.Seq.c. plana ſunt vſq; ad paleam illã,*Eiicitens.*quę in ſcholis nõ legitur, ſed in ea ratio aſſignatur quare ĩ domo, vel re cõſimili nõ eſt vſura,ſed pecunia ſic: & hoc triplici ratione. Prima eſt:quia pecunia non eſt diſpoſita niſi ad emendum. Secunda eſt: quia ex agro eum arando fructum capio,& ex domo vſum manſionis:& ideo domum locando vel fundum videor quaſi permutare lucrum cum lucro. ſed ex pecunia repoſita nullum fructum capio. Tertia ratio eſt: quia ager vel domus veteraſcit, ſed non pecunia. & hoc eſt in prima columna,vbi dicitur:*Primo quidem.*

k ¶*Et prætorius.*]i.locis iudicij tractandi. Quid ſit prætorium,habemus ff. de iuſt.& iu.l.pen.

poſſeſſiones conducere[a], aut negotiis ſæcularibus ſe miſcere,niſi propter curam pupillorum. [& † orphanorum,]ac viduarum,aut ſi forte epiſcopus ciuitatis eccleſiaſticarum rerum ſolicitudinem habere præcipiat. Vbi liquido patet[b],quia alia ſunt negotia ſæcularia, alia eccleſiaſtica. Nonne Moyſes in ſæculo erat, cũ crebro tabernaculum intraret, & exiret, qui intus contemplatione raptus, foris infirmantium negotiis vrgebatur? *& infra.*¶Sic & Iacob aſcendentes, & deſcendentes Angelos[c] vidit:quia videlicet rectores eccleſiæ non ſolum Deum contemplando ſuperna appetunt,ſed deorſum quoque ad membra illius miſerando deſcendunt. Et Domini ſacerdotes horum facta imitantur,& ſe cuſtodiunt,& ſub ditorum onera portant.

A¶Melchiades.]*Caput hoc habetur in ſcripto de primitiua eccleſia,& munificentia Conſtantini,quod in antiquis conciliorum volumi nibus continenter ſequitur poſt decreta Melchiadis (quamuis in recentioribus concilium Neocæſarienſe ſit interpoſitum.)& ex illa coniunctione fortaſſe factum eſt, vt hoc quoque ſcriptum olim decretis Melchiadis adnumerari ſolitum eſſet:cum tamen in eo de Nicæno concilio, & aliis, quæ poſt Melchiadem geſta ſunt, mentio fiat, quod ex capite, ad futuram.* j.12.*q.*1.*apparet.*

*Item Gelaſius Papa ad epiſcopos per Lucaniam,c.*17.[1]

¶De eodem. C. II.

2 CONſequens[d] eſt,vt illa quoque de Piceni partibus nuper ad nos miſſa relatio nũtiauit, non prætereunda putaremus: id eſt plurimos clericorum negotationibus inhoneſtis, & lucris turpibus imminere †, nullo pudore cernẽtes euangelicam lectionem, qua ipſe Dominus negotiatores è templo verberatos flagellis aſſeritur expuliſſe, nec Apoſtoli verba recolentes, quibus ait:[Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus,]Pſalmiſtam quoque Dauid ſurda diſſimulantes aure, cantantem[e] [Quoniam non cognoui negotiationes[f], introibo in potentias Domini.] Proinde huiuſmodi aut ab indignis poſthac quęſtibus nouerint abſtinendum,& ab omni cuiuſlibet negotiationis ingenio[g],vel cupiditate ceſſandum[h]: aut in quocumque gradu ſint poſiti,mox à clericalibus officiis abſtinere cogantur: quoniam domus Dei,domus orationis & eſſe debet, & dici, ne per † officia negotiationis potius ſit latronum ſpelunca.

Item ex ſeptimo canone Apoſtolorum.

¶In ſacris ordinibus conſtitutus ſæculares curas aſſumere non debet. C. III.

j EPiſcopus,aut preſbyter, aut diaconus nequaquam ſæculares curas[i] aſſumat: ſin aliter, deiiciatur.

Item Gregorius Romano defenſori, lib. 8.*epiſt.*11.

¶Epiſcopus ſæcularibus cauſis occupari non debet. C. IIII.

3 PErlatum eſt ad nos reuerendiſſimum fratrem noſtrum Baſilium epiſcopum, velut vnum de laicis in cauſis ſæcularibus occupari, & prætoriis[k] inutiliter deſeruire.Quæres quoniam & ip ſum vilem reddit, & reuerentiam ſacerdotalem annihilat, ſtatim vt experientia tua hoc præceptum[l] ſuſceperit:eũ ita ad reuertendum diſtricta executione compellat, quatenus ei illic te inſiſtẽte quinque diebus[m] ſub qualibet excuſatione immorari non liceat: ne ſi quolibet modo eum ibidem amplius moram habere permiſeris, cum ipſo apud nos grauiter incipias eſſe culpabilis.

*Item ex concilio Carthaginenſi,*4.*c.*18.

¶Teſtamentorum tuitionem, & curam rei familiaris epiſcopus non ſuſcipiat. C. V.

ij 4 EPiſcopus tuitionem[n] teſtamentorum non ſuſcipiat.

*Item ex eodem,c.*20.

¶De eodem. C. VI.

iij EPiſcopus nullam rei familiaris curã ad ſe reuocet[o], ſed lectioni,& orationi,verbi Dei prædicationi tãtummodo vacet.

*Item ex eodem,c.*17.

¶De eodem. C. VII.

iiij 5 EPiſcopus gubernationẽ P viduarum,& pupillorum ac peregrinorum, non per ſeipſum, ſed per archipreſbyterum, aut per archidiaconum agat.

*Item Gregorius Quertino expræfecto, epiſt.*30.*lib.*10.

¶Ratiociniorum cauſas clericus ſuſcipere non debet. C. VIII.

INutile,&valde laborioſum eſt, hominem litteratum, ratiociniorum cauſas aſſumere, & in eis ſe,quod non expedit,obligare.

Item Hieronymus ad Nepotianum de vita clericorum.

¶Fugiendus eſt clericus negotiator. C. IX.

l ¶*Præceptum.*]j.23.q. 4.iuſtum. j.14.q.4.clerici.

*Luc.*19.

m ¶*Quinque diebus.*] arg.moram poſſe purgari [b].Item no.inducias & expectationes v.dierum:&hoc à tpe quo ſuſcepit litteras, ext.de ap.ſuper eo.4. q.4.c.1.&q.5.c.1.qñq; duorũ.5.q.2.c.pſenti,

n EPiſcopus tuitionem.]i.apertionem,vt.ſ.corã eo non aperiãtur, ſed coram magiſtro cẽſus. C.de teſtam.l.conſulta.Vel dic, tuitionem.i.ꝙ ſit aduocatus. aliàs per eum debet adimpleri[c],quod in teſtamentis relictum eſt. extra de teſt. ſi hæredes. & ff.de pe.hær. hæreditas.in fi. Io. Dic ergo vt dixi, non ſuſcipiet ex hoc officium aduocationis.

o EPiſcopus.] ¶*Ad ſe reuocet.*]principaliter vel per ſe:& tunc non eſt contra 86.diſt.fratrem.

P EPiſcopus gubernationem.]Sed per archipresbyterũ. nam partiri dẽt onera ſua.ext.de of.archipresb.c.vl.ar. "per alios nobis licere quæ nobis per nos non licent[d]:arg.5.q.3.c.vlt. ar.12.q.1.pręcipimus. Et valet ad qõnem ꝙ ecclęſia poſſit alicui cõcedere gladium[e], licet ei non liceat eo vti per ſe.23.q.vl.c.fæ pe. Similiter inueniatur, quod licet nobis per alios, & per nos, vt diſt.95.illud ſuperfluum.&ecõuerſo,qđ nõ licet nobis p nos, nec per alios,46.diſt. 63.di. Haſicut.23.q.vl.his à quibus. & cõſequitur qs per alium quod nõ ꝑt per ſe.ff.de ſta.ho.Imperator. & id per ſe, quod non per aliũ.C. de iis q ve.æta.imp.l. 2.ff.de adop.poſt mortẽ.§.neque.23.di.quorumdã.& qñq; plus p ſe valet factũ q̃ p aliũ. de cõſe.di.4.illud. Io. Sol. gñale eſt ꝙ qs ꝑt p ſe qđ ꝑt per aliũ, & ecõtra. ſed in caſibus ſpecialib.fallit qñque rõe perſonæ,q̃ ꝓhibetur per ſe facere,vt in hoc c.ſed per aliũ nõ prohibetur[f],vel rõne fHic vid qđ rei:qa in cauſa crimi- leg. & not. nali aliqs agit per ſe, de cõſ.di.4. & nõ per alium, vt 5. quando.2. q.3.*in criminalib⁹.B.*

Additio. Circa hoc dicas,ꝙ qñ aliquis ꝑt *aliquid facere ſua auctoritate: tũc* non eſt vis ſiue p ſe ſiue p aliũ faciat, niſi ſpãliter ꝓhibeatur:ſed vbi ſua auctoritate ñ ꝑt facere,ſed alterius:tũc *locũ hẽt* ꝙ nõ ꝑt alteri cõmittere.extra de off.deleg. quoniam apoſtolica.vbi Inn.ſic no. Archid.

1 Pol.l.4.ti.5

5 Pol.ibid.

"Poteſt qs per alium quod nõ ꝑt per ſe.

d An hoc ꝓ cedat regulariter, not. in l. Labeo. ff. de vſuca. Dy. ĩ reg.ꝙ alteri.lib.6. bon⁹ tex.& ibi Barto.& Bal.in l.j. §. ne autẽ. C. de cad.toll. e 63.di. Hadrianus. 2.

†ne officina negociationis, & ſpelũca potius ſit latronũ] Orig.

b Add an & qñ poſſit mora purgari vel nõ, no.Bar.ĩ l.ſi inſulã. ff.de ver.ob. Bal. ĩ l. & ſi poſt tres. ff.ſi qs cau. gloſ.& do.in c.potuit.de loc. 3 Anſel.l.6. c.179.

cDic,ꝙ vbi pſona à teſtatore deputata eſt, illa exeqtur 12.quæ.2.de laicis.in fi. Arch.

Source : BIU Cujas

" Clericus tabernã habere poteſt a Adde qd veniat appellatiõe taberne,not.ĩ l. tabernæ, ff. d ver.ſig, & l. q taber nas.ff.de cõ trah.emp. 1 Iuo p.8.c. 89. Pan.l.7. c.26.

a *Negotiatorem.*] " Sed nũquid licet clerico habere tabernam a ? videtur quòd ſic.C.de epiſ.& cle.l.2.ſed dicimus,q licet lex concedat, ca non tamen non permittit. 16.q.3. cum autem.Vel dic,quòd poteſt habere tabernam propter neceſſariam & honeſtam negotationem.

b *Fornicari.*]¶*Semper non licet.*] i. numquam.32.q.4.nemo. arg.contra. 31.q. 1. hac ratione, ſed licet aliquando licentia pœnę,ſed licentia culpæ non, quia non euadit culpam,diſt.4. c.denique b.

2 paulo aliter.

b Dic q fornicatio nulli vnquã impune cõceditur.27.q.1 nubẽdi.Ar.

c ¶ *Non licet.*] Arg.q propter mutationem ſtatus quod ipſi erat licitum, fit illicitum, & econtra. argu.diſt, 31. c.lex continentiæ. argum.contra.12.q.1. non dicatis,

NEgotiatorem a clericum,& ex inope diuitem, ex ignobili glorioſum , quaſi quamdam peſtem fuge.

Item Auguſtinus in libro quæſtionum veteris,& noui teſtamenti,c. 127.

¶ Clerico negotiari non licet. C. X.

1 FOrnicari omnibus ſemper non licet b : negotiari vero aliquando licet:aliquando non licet. Antequam enim eccleſiaſticus quis ſit, licet ei negotiari:facto iam,non licet c.

[*Item Ioannes Chryſoſtomus ſuper Matthæum,*[*id eſt auctor operis imperfecti,hom.* 38.*ad c.*21.*Matth.*]

¶De eodem. PALEA. C. XI.

2 ELiciens Dominus vendentes, & ementes de templo, ſignificauit,quia homo mercator vix, aut numquam poteſt Deo placere. Et ideo nullus Chriſtianus debet eſſe mercator:aut ſi voluerit eſſe, proiiciatur de eccleſia Dei, dicẽte propheta:[Quia non cognoui negotiationes:introibo in potentias Domini.] Quemadmodum enim qui ambulat inter duos inimicos,ambobus placere volens,& ſe commendare, ſine maliloquio eſſe non poteſt(neceſſe eſt enim, vt iſti male loquatur de illo , & illi male de iſto) ſic qui emit, & vendit, ſine mendacio, & periurio eſſe non poteſt,*& paucis interiectis.*¶Sed eſt nec ſtabilis ſubſtantia eorum , neque ad bonum proficit , quod de malo congregatur. Quemadmodum enim ſi triticum,aut aliud † tale cernas in cribro:dum huc,& illuc iactatur, grana omnia paulatim deorſum cadũt, & tandem in cribro nihil remanet , niſi ſtercus ſolum : ſic de ſubſtantia negotiatorum nouiſſime nil remanet,niſi ſolum peccatum. Sed omnes homines videntur eſſe mercatores. Oſtendam ergo,quis non eſt negotiator, vt qui talis non fuerit,eum intelligas eſſe negotiatorem.Quicũque rem comparat,non vt ipſam rem integram , & immutatam vendat : ſed vt materia ſibi ſit inde aliquid operandi,ille non eſt negotiator. Qui autem comparat rem, vt illam ipſam integram , & immutatam dando lucretur , ille eſt mercator, qui de templo Dei eiicitur. Vnde ſuper omnes mercatores plus maledictus eſt vſurarius. Ipſe namque rem datam à Deo vendit,non comparatam, vt mercator:& poſt fœnus rem ſuam repetit, tollens aliena cum ſuis:mercator autem non repetit rem venditam. Adhuc dicit aliquis : Qui agrum locat, vt agrariam recipiat, aut domum, vt penſiones recipiat,nõne eſt ſimilis ei,qui pecuniam dat ad vſuram? Abſit. Primum quidem,quoniam pecunia non ad aliquem vſum diſpoſita eſt,niſi ad emendum.Secundo , quoniam agrum habens arando accipit ex eo fructum : habens domum, vſum manſionis capit ex ea. Ideo qui locat agrum vel domum,ſuum vſum dare videtur,& pecuniam accipere, & quodammodo quaſi commutare videtur cum lucro lucrum : ex pecunia repoſita nullum vſum capis. Tertio ager, vel domus vtendo veteraſcit. Pecunia autem cum fuerit mutuata, nec minuitur, nec veteraſcit [Et menſas nummulariorum ſubuertit.] Pecunia ſpiritualiter homines intelliguntur : quia ſicut nummus habet charagma Cæſaris,ſic homo habet charagma Dei.Et quemadmodum ſolidus,qui non habet charagma Cæſaris reprobus eſt : ita & homo,qui non oſtendit in ſe imaginẽ Dei,reprobus æſtimatur. Vnde Eſaias dicebat ad Hieruſalem [Pecunia tua reproba eſt , caupones tui miſcent vinum cum aqua,&c.] Ideo ergo menſas nummulariorum euertit , ſignificans , quia in templo Dei non debent eſſe nummi, niſi ſpirituales,id eſt,qui Dei imaginem, nõ diaboli portant. Aut certe menſas nummulariorum , ſacerdotum dicit ſcripturas.Nouo enim teſtamento ſuccedente priori, euerſæ ſunt ſcripturæ illorum.

Eſa.1.

¶Hæc Palea(quemadmodum & ſequens) eſt in aliquot vetuſtis exemplaribus,in quibus Paleæ raro habentur.Eſt autem ſumpta ex auctore operis imperfecti (cuius multæ ſententiæ partim reiiciendæ, partim in bonam partem interpretandæ ſunt) & quidem multis locis de induſtria,quod ibi plenius,hic in ſummam redactum eſt,incolumi fere ſententia.Quamobrem ea tantum mutata,aut locupletata ſunt:quæ valde conducere viſum eſt.Quod etiam in ſeq.capite eſt obſeruatum.

*Item ex verbis Auguſtini [hinc inde collectis, & in ſummam redactis ad pſ.*70.*verſ Quoniam non cognoui.*]

¶De eodem. PALEA. C. XII.

QVoniam non cognoui litteraturam.]Aliqui codices habẽt[negotiationes:]in quo diuerſitas interpretum,ſenſum oſtendit,non errorem inducit. Ergo ſi propterea iſte tota die laudem Dei dicit, quia non cognouit negotiationes:corrigant ſe Chriſtiani ; non negotientur. Sed ait mihi negotiator. Affero ex lõginquo merces:mercedem laboris mei, vnde viuam,peto:dignus eſt operarius mercede ſua. De mendacio , de periurio agitur, non de negotio. Ego enim mentior,non negotium. Poſſem enim dicere:tanto emi,tanto vendã:ſi placet,eme. Quomodo ergo reuocas à negotiatione?omnes artifices mentiuntur,ſutores,agricolæ. Vis,vt optem carum tempus,vt poſſim vendere annonam,quam ſeruaui? Sed non hoc faciunt,inquis,agricolæ boni:nec illa negotiatores boni.Quid enim?Etiam & filios habere malum eſt:quia quando eis caput dolet,malæ & infideles matres ligaturas ſacrilegas,& incantationes quęrunt?omnia iſta hominum,non rerum peccata ſunt. Quære ergo epiſcope (dicit mihi negotiator) quomodo pſalmiſtam intelligas, & noli me prohibere à negotiatione:negotiatio enim me non facit malum, ſed iniquitas mea,& mendacium meum.Quęramus ergo negotiatores,qui præſumunt gloriari ex ſuis operibus:ſi ſunt contra illam gratiam,quam hic pſalmiſta cõmẽdat,vt nemo de ſuis operib.glorietur. Et ſicut contra medicos ſuperbos ſalutis pollicitatores vigilat hoc,quod dictum eſt[tota die ſalutem tuam] ſic contra negotiatores de operibus ſuis gloriantes vigilat hoc, quod dictum eſt [os meum annuntiabit iuſtitiam† tuam.] Vnde & Dominus expulit illos de templo volentes ſuam iuſtitiam ſtatuere , & ignorantes iuſtitiam Dei.Merito dictum negotium,quia negat otium : quod malum eſt,neque quærit veram quietem,quæ eſt Deus.

Luc.10.

Pſal.87.

Pſal.70.

† *iuſtitiam tuam, id eſt non meam, &c.*]Aug.

Item Caſſiodorus in eumdem pſalm 70.*in eumdem verſiculum.*

¶De eodem. C. XIII.

QVid eſt aliud negotium † , niſi quæ poſſint vilius comparari,carius velle diſtrahere? *& infra.* Negotiatores ergo illi abominabiles exiſtimantur, qui iuſtitiã Dei minime conſiderantes per immoderatũ pecuniæ ambitũ polluuntur , merces ſuas plus periuriis onerando , quàm pretiis. Tales eiecit Dominus de templo dicens. [Nolite facere domum patris mei,domum negotiationis.]

† al. negotiari.

Io.2.

*Item Cyprianus ad clerum,& plebem Furnitanorum,lib.*1.*epiſt.* 9.

¶ Nomine ſacerdotis careat,qui Dei miniſtros à ſuis auocat officiis. C. XIIII.

Neque

Source : BIU Cujas

Neque.] Hæc est 2. pars dist. & est pars illius 21. q. 3. Cyprianus. Casvs. Statutum fuit in concil. Calcedon. ℨ. 86. dist. in c. peruenit. vt nullus laicus clericum in testamento ad tutelam nominaret, contra quam constitutionem Victor cum moriebatur presbyterum Geminium Faustinum in testamento suo fecit tutorem: & ideo præcepit Cyprianus,

1 Iuo par. 6. f. 393.

vt pro eo nullæ orões in ecclesia fiant, nec oblatiões recipiãtur. a ¶ *Dei.*] Et nonne accusatur iste post mortem, contra id 23. dist. quorumdam. C. si re vel ac. mor. fuer. l. 1. & 2. Sol. " dicunt q̃dam, q̃ accusari potest[a] q̃s post mortem per instrm, sicut hic: q̃a apparebat per instrm, i. per testamentũ eum decessisse in mortali peccato. Sed H. dicit, q̃ iste non accusatur: q̃a notoriũ erat eum impœnitentem decessisse [b]: aliàs nõ posset accusari post mortem nisi de hæresi. 23. q. 2. sane. & in illo casu. Item & in aliis secundum quosdam, vt 24. q. 2. in summa. C. ad l. Iul. ma. l. vl. Sed nõne debet præsumi p̃ isto, q̃a ẽt in vltimo instanti potuit pœnitere, vt 26. q. 6. q̃ recedũt, &c. cognouimus? arg. cõtra de pœ. di. 1. agite. Dicit ergo H. q̃ cum mortaliter peccauerit, nec pœnituerit, nõ d; p̃ eo orari. 13. q. vlt. c. vl. & punitur hic in quo deliq̃t. 12. q. 2. de viro. Vel hoc intelligas quo ad sepulturã tm̃. ext. de tornea. c. 1. Io. Credo[c] hoc ad terrorem institutũ: nec modo locum habere. Quod vltimo dr̃, seruatur de facto. 86. dist. c. vlt. B.

" Accusari p̃t quis post mortem.

a Adde q̃ regulariter ñ p̃t. l. 1. 2. & 3. C. si re. vel accus.

b Fecerat. n. cõtra id, q̃d in concilio continetur: & ita notoriũ erat eũ impœnitentẽ tẽ decessisse & iõ ñ fit p̃ eo oblatio ī altari. 13. q. 2 pro obeuntibus. Arc. 1. *Tim.* 3.

c Idem not. hic Laur. & idem credit Arch.

2 Pol. lib. 4. tit. 23. Anſ. lib. 7. c. 108. Iuo part. 6. c. 344. *Rom.* 12.

Omui quoque suæ.] Hæc distin. djuiditur in tres partes, ī quarum prima dr̃, q̃ vni personæ nõ debent cõmitti duæ dignitates vel officia. Secũda ibi, *Volumus.* Tertia ibi, *Propinquis.* Ioan. de Fan.

2 [1] NEque apud altare Dei [a] meretur nominari in sacerdotum prece, qui ab altari sacerdotes, & ministros voluit auocare. Et ideo Victor, cum contra formam nuper in concilio à sacerdotibus datam, Geminium Faustinum presbyterum ausus sit tutorem constituere, non est, quod pro dormitione eius apud vos fiat oblatio: aut deprecatio aliqua nomine eius in ecclesia frequentetur: vt sacerdotum decretum religiose, & necessarie factum seruetur à nobis.

DISTINCT. LXXXIX.

1. ps

Omui[b] quoque suæ oportet episcopum bene esse præpositum, vt quædam inde quodammodo futuræ dispensationis argumenta sumantur. In dispensatione vero ecclesiæ hanc regulam obseruandam nouerit, vt nulli quantumlibet exercitatę personę duo simul officia committat: neque sæcularibus viris res ecclesiasticas gubernandas committat.

Vnde Gregorius scribit omnibus episcopis.

¶ Vni personæ duo non committantur officia. C. I.

2 [1] SIngula [c] ecclesiastici [d] iuris officia singulis [e] quibusque personis singulatim committi iubemus. Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita in ecclesiæ corpore secundum veridicam Pauli sententiam, in vno, eodemque spiritu alij conferendum est hoc officium, alij committendum [f] est illud: neque vni, quantumlibet [g] exercitatæ personæ vno tempore duarum rerum officia committenda sunt: quia si totum corpus est oculus [h], vbi auditus? Sicut enim varietas membrorum per diuersa officia, & robur corporis seruat, & pulchritudinem [i] repræsentat: ita varietas personarum per diuersa nihilominus officia distributa & fortitudinem, & venustatem sanctæ Dei ecclesiæ manifestat. Et sicut indecorum est, vt in corpore humano alterũ membrum alterius fungatur officio, ita nimirum noxium, simulque turpissimum, si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa.

a ¶ Gregorius.] *Caput hoc à collectoribus ita citatur, quasi sint verba alicuius epistolæ B. Gregorij. Verum à Ioanne diacono libr. 2. vitæ eiusdem sancti Pontificis, n. 54. sic referuntur:* singula ecclesiastici iuris officia singulis q̃busque personis singulatim committi debere dicebat: asserẽs, quia sicut in vno, &c. *Ex eo autem nonnulla sunt emendata.*

Item Gregorius Anthemio subdiacono, lib. 9. epist. 66.

¶ Quilibet episcopus vicedominum, & œconomum habeat. C. II.

2 [3] VOlumus, vt frater noster Paschasius, & vicedominum [k] sibi ordinet, & maiorem [l] domus: quatenus possit vel hospitibus [m] superuenientibus, vel causis, quæ eueniunt, idoneus, & paratus existere. Si vero & negligentem eum prospicis, & ea, quæ diximus, implere differentem, omnis clerus [n] eius adhiberi debet, vt communi consilio ipsi eligant, quorum personæ ad ea, quæ prædiximus, valeant ordinari.

" Vnus vicẽ pluriũ supplere ñ p̃t.

h Cõc. tex. ī l. si plures. cum cõcor. ibi addi. ff. de pac.

i Ad hoc ff. de auct. tut. accipientis. ar. ff. de ma. vin. si rogatus. §. vlt. l. 3 videatur cõtra. ff. de of. cõs. l. 1. §. fi. secundùm Io. de Fan.

Casvs. In hac 89. dist. repetit illud c. Apostolicæ regulæ: Oportet ordinandum domui suæ esse bene præpositum. Et ostendit quòd in hoc debet esse prouidus, vt sicut in domo sæculari diuersa officia vni personæ non committuntur, sed pluribus: sic episcopus in ecclesiasticis officiis obseruabit, singula officia singulis committendo: ita tamen quòd administrationem rerum ecclesiæ laicis non committat. Et habet hæc dist. quatuor articulos.

d Qualiter ī statutis, & qualiter ī legib⁹ capiatur hoc nomẽ dom⁹. vi de p Bar. ī l. lex Cornelia. §. domũ & l. nec Labeo. ff. de adult.

b ¶ *Domui.*] hoc c. tractauit magister ℨ. 47. di. §. necesse. sed aliter hic & aliter ibi [d]. ibi enim exposuit, domui, id est, familiæ suæ, hic alter, domui suæ, id est, ecclesiæ suæ. & illud est quasi præparatorium ad istud, vt in hoc §. innuit G. Ostendit ergo in hac dist. 89. qualiter prælatus ecclesiastica beneficia debeat dispensare; quia plura non debet committere[e] vni, & quòd non debet laicos œconomos constituere in ecclesia vel vicedominos [f]: & quòd ecclesiastica officia propinquis non concedat. Laur. ī. ead. decenter.

Singula.] Casvs. Episcopi plura officia vni committebant personæ. sed docet Greg. hoc nõ esse faciendum. Nam sicut in humano corpore singula membra suum habent officium: ita in ecclesia Dei (secundum Pauli sententiam) singuli singula debent habere officia: nec vni personæ quantumcunque exercitatæ vno tempore sunt plura officia committenda: & sicut varietas membrorum per officia diuersa præstat corpori fortitudinem & venustatem, sic personarum varietas per singula officia distributa ecclesiæ præstat fortitudinem & venustatem, alioquin esset ibi confusio.

e Vt ī. c. 1. f Vt ī. e. q̃a. & c. seq. g Ad hoc 2. q. 1. §. sed scindũ. ī fi. & c. multi. 16. q. 1. presbyteros.

c ¶ *Singula.*] Not. q̃ difficile est, vt vnus vicem duorum obtineat [g]. ff. de pact. ñ plures. C. de assess. nemo. extr. de test. adhæc. C. de testa. consulta. vbi dicitur quòd absurdum est, si promiscuis actibus rerum turbentur officia. arg. contra ī. 21. q. 1. c. vlt. & ff. quod cuiusque vni. sicut. §. vlt. Similiter lex dicit quòd non potest quis per plures ciuitates plures habere potestarias. ff. ad mun. libertus. §. præscriptio. Sol. " regulare est, quòd vna persona non suppleat vicem pluriũ [h], nisi in causa necessitatis, vt idem sit carnalis & spiritualis pater [i]. 30. q. 1. ad limina. Vel prælatus in diuersis ecclesiis. 10. q. 3. vnio. vel idẽ sit eligens & confirmans. ext. de elec. cum inter. vel vt ipsemet tradat sibi possessionẽ. ff. de contrah. empt. fistulas. §. fundum. vel nisi causa vtilitatis, vt cũ duę ecclesię vni committantur. 16. q. 1. & temporis. vel vt idem seruus vicẽ plurium dominorum sustineat. ff. de stip. ser. l. 1. §. communis. vel vt apud se metipsum aliquis emancipetur vel adoptetur. ff. de adoptio. si consul. Laur.

Additio. Vbi de hoc, & ext. de prob. ex litteris. ibi videas.

d ¶ *Ecclesiastici.*] Non ordinum, sed dignitatum. vnus enim bene habet omnes ordines: licet ab vno tantum denominetur.

e ¶ *Singulis.*] ī. 21. q. 1. c. vlt. contra. Sed illud ex speciali priuilegio, hoc ex generali iure. 16. q. 1. hinc. Laur.

f ¶ *Cõmittendum est.*] Alius habebit archidiaconatum: alius autem archipresbyteratum, & sic de aliis [k]: arg. ī. 13. q. 1. c. 1. & 2. L. g ¶ *Quantumlibet.*] argum. nõ esse derogandum iuri generali pp personę prerogatiuã. ℨ. di. 61. miramur. ℨ. di. 78. si quis. Laur.

Additio. Sed tamen propter personæ vtilitatem bene receditur. 1. q. fi. tali. 15. q. vlt. c. 1. Io. de Fan.

h ¶ *Oculus.*] 1. si omne officiũ attribuitur ei, qui dicitur in ecclesia oculus, vbi erit " audi tus, i. auris. i. officium quod ei attribuitur, q̃ dicitur in ecclesia aut ris? Per oculum intelligũtur maiores in ecclesia, qui sibi & aliis prouident. Per aurem in ecclesia discreti intelliguntur & scientes. Vel referas hoc ad illud quod dixit, q̃ diuersitas officiorum sit in ecclesia, aliàs non obstaret: quia si totum, &c. quasi dicat, si omnes in ecclesia essent vnius officij, quomodo impleretur corpus ecclesiæ, cum diuersis opus est?

kad hoc plene facit q̃d not. extr. de conc. præb. litteras.

3 Pol. l. 4. tit. 22. Anſ. l. 6. c. 145.

" Oculus & auris quos ī ecclesia signific ant.

i ¶ *Et pulchritudinem.*] Singula quæque locum teneant sortita decenter. Laur.

Volumus,] Hæc est secũda pars dist. in qua probat per quatuor c. q̃ in q̃libet ecclesia debet esse œconomus. Ioan. de Fan.

Casvs. Paschasius episcopus nec vicedominum, nec maiorem domus in sua ecclesia ordinabat, qui causis interesset, & hospitibus prouideret. Quare Gregorius præcipit Anthemio subdiacono, vt moneat Paschasium quatenus vicedominum, & maiorem domus in sua ecclesia ordinet. Si vero hoc negligat, clerus ecclesiæ eligat aliquos, quorum personæ ad hoc valent ordinari.

k ¶ *Et vicedominum.*] Exponit H. i. œconomum rerũ episcopalium, qui rebus episcopalibus, & hospitibus superuenientib⁹ prouideat.

l ¶ *Et maiorem.*] i. œconomum rerum canonicarum, & iste intellectus habetur ex rubrica quadã. " Vel maioratus est quædam dignitas, quæ est in quibusdam ecclesiis, vt Vercellis in ecclesia S. Mariæ.

" Maior est dignitas in quibusdam ecclesiis.

m ¶ *Vel hospitibus.*] quia episcopus non potest in propria persona tractare talia negotia. 5. q. 3. quia episcopus. & referas quod dicitur de hospitibus, ad vicedominum.

" Negligentia prælati suppletur p subditos.

n ¶ *Clerus.*] ar. " quòd si prælatus nõ vult vel negligit facere ea quę debet. debent suppleri per subditos: & econuerso. argum. ī. 9. quęst. 3. cum simus. & videtur quòd in talibus non sit necessaria admoni-

Source : BIU Cujas

aAr.ad hoc ext. d accu. sicut. & de for.com. ex transmissa, nã tps ei est p admoniõe.C.d iu. emphy. l.2. extr.de loc. potuit.Arc. †epiſcopium

tio [a], vt extra de sup.neg.præl.c.licet.extra de concess.præb.& eccl.non vac.quia.in fi.

OFFICIVM. Casvs. Hic est secundus articulus:in quo docetur,quòd officium vicedomini est episcopatum disponere.

Diaconum.] Casvs.Clementina patricia postulauit à Gregor. Anatolium diaconum;Sed quia fecerat eũ vicedominum, vt gubernaret res episcopatus, non potuit eum sibi cõcedere: & magis propter hanc causam quàm propter aliquam aliam duritiam eum sibi non concessit.

a ¶*Vicedominum.*] Ex hoc c. patet,“ q vicedominus est qui habet potestatem super res ipsius episcopat⁹, œconomus qui super res canonicorũ cui.s. res ecclesiastica gubernanda mandatur. C.de sacrosanc. iubemus.in princ.Et sicut episcopus dispensat res episcopales sub testimonio vicedomini, sic canonici res ecclesiasticas sub testimonio œconomi: & econuerso, vt 16.qu.7. quoniã.& 12.q.1.manifesta. Iste œconomus in quibusdam ecclesiis appellatur præpositus.

“Vicedñs. 1 Ansel. l.7. c.77.

2 16.q.7.qm in qbusdã. Ansel.l.6.c. 143. Pol.l.4. tit.22. Deus dedit p.4.

Via in quibusdam.] Casvs. Dictũ fuit in concilio Calcedo. q quidã sine œconomis res ecclesiæ gubernabant, præcepit ergo concilium, vt vnusquisq; episcopus habeat œconomum de proprio clero:qui arbitrio episcopi res ecclesiæ gubernet,ne pp absentiam œconomi res ecclesiæ dispergãtur,&episcopo infamia generetur: & qui contra hoc fecerit, diuinis regulis subiacebit.

Hinc A *colligi potest archidiaconi electionem à cuncto clero, si episcopus negligens, vel differens fuerit,canonice fieri posse. Officium vicedomini est episcopatũ† disponere.*

Vnde Gregorius Clementinæ patriciæ, lib.1.epist.11.post alia.

A ¶Hinc.]*Verba hæc vsque ad vers.* officium. *absunt à plerisque vetustis exemplaribus.*

¶Quod sit officium vicedomini. C. III.

1 Diaconum vero Anatolium, quem ad nos dirigi poposcistis, hoc nos facere non posse, causæ magis modus, quàm rigoris austeritas facit. Vicedominũ [a] enim eum constituimus, cuius arbitrio episcopium commisimus disponendum.

Item ex concilio Chalcedonensi,c.26.

¶De eodem. C. IIII.

2 Via in quibusdam ecclesiis, sicut ad nos peruenit, sine œconomo episcopi res ecclesiasticas tractant:placuit omnes ecclesias habẽtes episcopos [b], etiam œconomum habere de proprio clero, qui gubernet ecclesiæ res cum arbitrio sui episcopi: vt non sine testimonio [c] sit gubernatio ipsarum rerum ecclesiasticarũ:& ex hoc eueniat res eiusdem ecclesiæ dispergi,& sacerdotali dignitati obtrectatio generetur. Si vero quis hoc non obseruauerit, diuinis subiaceat regulis.

¶ Hic idem canon refertur ẋ.*16.q.7.cap.quoniam in quibusdam.ex versione Dionysij. Hic enim est ex prisca, quæ extat in collectione Isidori.*

Item Gregorius Ianuario Caralitano episcopo,lib.7.epist.66.

¶Sæcularibus viris res ecclesiasticæ non committantur. C. V.

3 Indicatum est nobis,quòd laicis quibusdã curam vestri patrimonij commiseritis †, qui post modum in rusticorum vestrorum deprædationibus,atque [a] fatigationibus fuerint deprehẽsi:&reddere res, quas indecenter retinẽt habitas, quasi suæ ditionis, quippe vestrę non suppositi curationi, postponant, vobisque despiciant actuum suorum reddere rationem.Quod si ita est,districte à vobis discuti conuenit, atque inter eos [d],ecclesiæque vestræ rusticos causam examinare subtilius. Et quidquid in eis fuerit fraudis inuentum,cum pœna [e] legibus statuta reddere compellantur. De cetero vero cauendum à fraternitate vestra est, ne sæcularibus viris , atque non sub regula nostra degentibus,res ecclesiasticæ committantur: sed probatis de vestro officio clericis. In quibus,si quid reperiri poterit prauitatis , vt in subditis [f],emendare quod illicite gestum fuerit, valeatis : quo [B] videlicet apud vos habitus sui officium magis conuenienter administrent,quàm accusent [g].

3 ẋ.*Propinquis etiam vel fauore sibi coniunctis ecclesiastica officia episcopus committere non audeat.*

*Vnde in Toletano concilio,*10.*c.*3.*legitur.*

¶ Ecclesiastica officia non committat episcopus propinquis,vel fauore coniunctis. C. VI.

Decenter omnibus placet, & in præsenti tale rescindere factum , & non esse de cetero faciendum.Quicũque†igitur pontificum deinceps aut sanguine [h] propinquis , aut fauore personis quibuscumque sibi coniunctis † talia lucra†commendare tentauerit:ad suum nefandæ præsumptionis excidium,& quod iussum fuerit, deuocetur in irritum : & qui ordinauerit,annuæ excommunicationi subiaceat.Quæ vero ablata fortasse fuerint,ab eo,qui tulerit,reddantur in duplum [i].

3 Ansel.l.6. c.146. †*committentes*]Orig.

“Epṡ œconomũ corrigere põt.

b Immo & põnus.,&q libet ali⁹ sub ditus.16.q.7 filius ar. secundum H.

c ¶ *Testimonio.*] Episcopo enim perhibent testimonium œconomi suæ administrationis:sed cubiculari sui perhibent testimonium suę conuersationis,vt 2.q.7.cum pastoris.Ioan.

Indicatum est.] Casvs. Ioan.episcopus Carolitanus commiserat curam episcopatus in temporalibus quibusdam laicis,qui rusticos ecclesiæ suis bonis expoliauerunt:de quo rustici fuerunt Papæ conquesti.præcipit ergo Papa Ioanni episcopo, vt rei veritatem inquirat:& si laici inueniantur in culpa,cum pœna legali compellantur reddere vniuersa, & de cetero non committat curam episcopatus laicis,sed clericis,quos corrigere possit.

d ¶ *Inter eos.*] Sed nonne isti erant laici?ergo debent conueniri sub

“Laici corã iudic. eccle siastico põt quandoque conueniri.

c Dicit hic

sæculari iudice,vt 11.q.1.experientiæ.“ Sed ideo conueniuntur coram ecclesiastico , quia rapuerunt bona ecclesiæ , vt extra de foro compe.cum sit generale.& est hoc contra rectores ciuitatum, qui compellunt rusticos ecclesiarum sub se respondere [c], Alij dicunt seruos & libertos ecclesiæ sequi forum dominæ.i.ecclesiæ , vt dixi 11.q.1,c.2.rusticos autem non,sed sæculare,nisi ecclesia ab Imperatore consecuta esset iurisdictionem super eos. arg.63.dist. extra de app. si duobus. verius dicitur hic laicos istos conueniri in foro ecclesiæ ratione prędicta,& qa adhuc erant in administratione,vnde ratione administrationis rusticos conuenire poterant sub episcopo.arg.2.q.6.c.ei qui.§.nulli quoque.post depositam administrationem non,nisi forte in breui vel nisi fugerẽt. in auth.vt iu.fine quo quo iuff. §.si quis autem. & §.necessitatẽ. Alij dicunt, q⁹ iste episcopus reprehẽsus fuerat: quia œconomũ fecerat aliquem de istis laicis, qui tantum clericus esse debet:aliàs bene posset eis cõmittere curam rusticorũ, & aliorum bonorum episcopatus.77.dist.c.2.in fi.

e ¶ *Cum pœna.*] Isti committebãt crimen concussionis,“ cuius pœna quadruplũ est, vt 18.dist.quoniam.& hoc cum ciuiliter agitur. cum vero criminaliter, punitur pro arbitrio iudicis , vt 1. q.1.concussionis.“ & sic ecclesia suũ quandoq; potest cum augmento repetere,vt 12. q.2.c.in legibus [d].sed arg.contra ead.quęst. fraternitas.

“Cõcussionis pœna.

“ Ecclesia suũ qñq; cũ augmento repetit.

dDe hoc le. &not.18.di. qm̃.in fi.ibi videas.

f ¶ *Vt in subditis.*] Videtur ergo quòd præ dicti laici non sint de foro ecclesię:sed ideo hoc dicit, quia facilius coercentur clerici quam laici.

g ¶ *Quam accusent.*]i. accusabiles ostendãt.

PROPINQVIS. Hæc est tertia pars distinct. in qua dicitur, q⁹ episcopus hoc officium nõ debet committere suis consanguineis.Ioan. de Fan. Casvs. Hic est 3. articulus, vbi dicitur, q⁹ episcopus non debet committere consanguineis,vel fauore sibi coniunctis res ecclesiæ gubernandas.

†*Nam quisquis*] Orig.

Decenter.] Casvs. Querimonia facta fuit in concilio Toletano , quòd quidam episcopi res ecclesiæ dabant gubernandas consanguineis , vel fauore sibi coniunctis, per quos res ecclesię lædebantur. Ideo statuit concilium, vt talibus administratio non committatur : quod si factum fuerit, illi ab administratione remoueantur, & episcopis excommunicationi annuæ l. subiacebunt , & quæ male ablata sunt, reddantur in duplum ab iis qui abstulerunt.

† *deuinctis*] Orig. †*al.loca.*

h ¶ *Aut sanguine.*] sic 10.q.2.hoc ius.in fi.Vel intellige de iis qui malæ vitæ sunt.aliàs videtur esse contra.ẽ.dist. 86.non satis.quis enim carnem suam odio habuit? 13.q.2.non æstimemus. Sed quare prohibet hoc de propinquis ? ideo , “ quia magis proni sunt episcopi ad dandum coniunctis personis , quàm aliis. Sic sæpius & fortius prohibetur fornicatio : quia potius peccatur hoc genere peccati, 50.dist. quia tua. Item sicut magis punitur qui interfecit vxorem, quàm matrem:quia proniores sunt homines ad illud faciendum,vt 33.q.2.admonere. “ Item sicut hac ratione subuenitur mulieri cum intercedit, nõ tamen cum dat:quia pronior est ad intercedendum, quàm ad dandum,vt ff.ad Vellęianum.l.4.Item & alia ratione prohibetur dare propinquis:quia semper præsumitur, quòd res ecclesiæ latenter lædantur per eos. 1.quæst.3. peruenit. & 10.quæst.2. episcopus.

“ Epi citius ppinquis,q̃ aliis dant.

“Mulieri in tercedẽti,ʒ ñ danti sub uenitur.

i ¶*In duplum.*] sic 12.quæst.2.cap.in legibus.

ADDIT

Source : BIU Cujas

Additio. Hoc cap. videtur potius contra. sed ibi dicam, & pro contrario hic alleg. Hug.

PORRO. Casvs. Hic est quartus articulus, vbi ratio redditur quare vni personæ non sunt danda diuersa officia.

Ad hoc dispensationis.] Casvs. Gregorius & Bonifacius dicũt, ꝙ ideo est constitutũ, vt diuersa officia diuersis committantur personis, quatenus ex obedientia minorum, & ex dilectione maiorum erga minores, recta fiat ad ministratio singulorũ officiorũ. aliter enim vniuersitas rerum rationabiliter gubernari non posset. & quod in ecclesia Dei debeant esse officia diuersa, probatur ad instar curiæ cęlestis, vbi quidã angeli sunt minores, & quidam maiores.

†al. dispositionis.

a ¶*Diuersos.*] inter prę latum & subditum.

b ¶*Et potiores.*] hoc erit vsque in diem iudicij tãtum. Dicit enim Apostolus, Dum mũdus iste durabit, homines præerunt hominibus, dæmones dæmonibus, Angeli Angelis. "Cum autẽ Deus erit omnia in omnib. cessabit omnis prælatio, non tamen ordo vel maioritas, aliquis enim maior erit alio. nam in domo patris mei, &c. de pœn. dist. 4. in domo. sed non præerit ei, & vide quo modo prælatus & subditus sibi connectuntur: vt 95. dist. esto. & hæc diuersitas ordinũ propter maiorẽ concordiam est statuta: vt 45. dist. licet. 2.

†*vna concordia fieret ex diuersitate contextio*] Orig.

"plationi q̃libet post iudicium cessabit.

c ¶*Vera.*] id est, per veram concordiam. Io.

d ¶ *Contextio.*] infra 95. dist. esto. Io.

e ¶*Vniuersitas.*] creaturarum.

†*æqualitate*] Bon.

f ¶ *Qualitate.*] quia qualitas corporũ non potest manere in vno statu. de conse. dist. 5. "Status humanus est ꝙ circa statũ humanũ instabilis. nihil est stabile, vt in aut. de non al. aut perm. §. vt autem. coll. 2. vel dic, qualitate, i. æqualitate: quia non omnes possunt esse episcopi.

Porro ipsa officia quare ita sint distinguẽda, & non vni personæ omnia committenda, ex auctoritate Gregorij, & Bonifacij Papæ datur intelligi, qui sic aiunt.

¶*Caput hoc pene iisdem verbis legitur in epistola Bonifacij secundi ad Eulalium, & Gregorij primi ad episcopos Galliarum, lib. 4. epist. 52. Sic quoque in aliis epistolis B. Gregorij multa leguntur, quæ in scriptis superiorum Pontificum habentur.*

¶ Graduum & ordinum distributio ecclesiasticam vnitatem conseruat. C. VII.

AD hoc dispensationis †diuinæ prouisio gradus diuersos [a], & ordines constituit esse distinctos, vt dum reuerentiam minores potioribus exhiberent, & potiores [b] minoribus dilectionem impenderent: vera [c] † concordia fieret, & ex diuersitate contextio [d], & recte officiorum gereretur administratio singulorum. Neque enim vniuersitas [e], alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentiæ ordo seruaret. Quia vero quæque creatura in vna, eademque qualitate [f] † gubernari, vel viuere non potest: cælestium militiarum exẽplar nos instruit: quia dum sunt Angeli, & sunt Archãgeli: liquet, quia non sunt æquales, sed in potestate, & ordine (sicut nostis) differt alter †ab altero.

†al. vnus

DISTINCTIO XC.

Litigiosus [g] *quoq; prohibetur ordinari: quia qui sua potestate discordantes ad concordiam debet attrahere, qui oblationes dissidẽtium prohibetur recipere; nequaquam litigandi facilitate alios ad dissidium debet prouocare.*

Litigiosus.] Hæc dist. diuiditur in duas partes. in quarũ prima probatur, quòd clerici non debent esse litigiosi: quia ex officio suo tenentur alios ad concordiam reuocare, & si talis fuerit, ordinari non debet: & hoc probat x. aucto. sanctorum. Secunda ibi, *Præcipimus.* Ioan. de Fan.

Casvs. Repetit hic illud c. Apostolicæ regulæ, non litigiosum: qui ordinari prohibetur. Nam cum discordantes debeat concordare, & oblationes dissidentium non recipere, non debet esse talis, vt inter "Iudex ad cõcordiã laborare dẽt. a Cõc. text. in auth. de mand. prin. §. deinde. col. 3. nõ tñ pt eos cogere. tex. est in §. fi. in aut. vt lit. iur. alios discordiam ponat. hęc continuatio mihi placet, & littera hoc videtur velle. Sed Beneuen. & H. sic continuant. s. 46. dist. ostendit Gra. episcopum non debere esse litigiosum in se. i. quòd non debet lites amare. Nunc autem aliter repetit, scilicet vt non amet litigia inter alios: sed discordantes reconciliet. Et est casus primus planus.

g ¶*Litigiosus.*] In hac dist. 90. tractat hoc c. non litigiosum, quod tractauit 46. dist. sed dissimiliter. ibi enim ostendit, ꝙ episcopus non debet esse litigiosus. hic vero, ꝙ discordantes debet ad concordiam reuocare. vltimo additur, ꝙ episcopi debent sibi vicissim præstare auxilium ad pacem seruandam.

h *Discordantes.*] ¶*Ratione.*] i. amicabili compositione extra iudicium, & de plano. "nam iudex ad concordiam laborare debet. 5. q. 2. si primates [a]. & litigantes reconciliare. ff. de vsufr. si cuius. §. æquissimum. & de offi. præsi. illicitas. §. ne potentiores. Si ergo inter se compositionem faciant, remanebunt crimina impunita, contra illud. ff. ad le. Aquil. ita vulneratus [b]. sed hoc in crimine iniuriarum obtinet, quod quilibet potest remittere. sed si criminaliter ageretur, esset falsum: sed si delictum tangeret ecclesiam, *ibi nõ* posset subditus componere cum prælato: vt 23. q. 4. si is qui. potest tamen renunciare accusationi, vt extr. de accu. veniens.

Additio. Ad idem in auth. de man. prin. §. deinde. col. 3. Pacis enim turbator capite plectendus est. ff. de re mil. qui metu. Archid.

Vnde in concilio Carthaginensi quarto, c. 59. legitur.

¶ Clerici discordes deiiciantur, vel reuocẽtur ad concordiam. C. I.

1 DIscordantes clericos episcopus vel ratione [h], vel potestate [i] ad concordiam trahat: inobedientes synodus per audientiam damnet.

Item ex eodem, cap. 93. & 94.

¶ Dissidentium fratrum, in ecclesia oblationum dona non recipiantur. C. II.

2 OBlationes [k] dissidẽtium fratrum neque in sacrario, neque in gazophylacio [l] recipiantur. *Similiter.* † ¶ Dona [m] eorum, qui pauperes opprimunt [n], à sacerdotibus refutanda sunt.

Item Cyprianus de vnitate ecclesiæ.

¶ Extra ecclesiam esse probatur qui pacem cum proximo non habet. C. III.

NEque ad Cain munera respexit Deus. Neque enim pacatum habere Deum poterat, qui cum fratre pacem per zeli discordiam non habebat. Quam sibi igitur pacem promittunt inimici fratrum? quæ sacrificia celebrare se credunt æmuli sacerdotum? An secum esse Christum, cum collecti fuerint, opinantur, qui extra Christi ecclesiam [o] colliguntur? Tales etiam si occisi in confessione nominis fuerint, macula ista nec [p] sanguine abluitur [q]. Inexpiabilis [r], & grauis culpa discordiæ nec passione purgatur.

Item ex octaua synodo.

¶ Murmurantes à fratrum vnitate alieni efficiantur. C. IIII.

3 ALienus sit à fratrum vnitate, qui murmurat, & opus [s] eius abiiciatur, qui murmurat rusticos, quia forte debet habere x. & accipit xij. dona eius non sunt respuenda de iure secundũ quosdam: quia transfertur dominium in huiusmodi, & fieri potest inde eleemosyna: nec est vera rapina, arg. 14. q. 5. non sane. si tamẽ propterea correctus nollet cessare, debent respui. Vel dic, quòd inde potest fieri eleemosyna, non tamen oblatio. Idem dico in meretrice: vt dixi 14. q. 5. in prin.

i ¶*Vel potestate.*] scilicet coerctione: vt ff. de of. præsi. congruit. & j. eo. placuit.

OBlationes.] Casvs. Dicitur, ꝙ sacerdos nõ debet recipere oblationes discordantium fratrum, nec eorum qui pauperes opprimunt. 1 Burch. l. 2. c. 215. Iuo p. 6. c. 290.

k ¶*Oblationes.*] cum odium eorum apertũ est & notorium: hoc intellige de voluntariis oblationibus, non de decimis & primitiis. ext. de deci. de terris. 16. quæst. 1. decimæ. Laur. 2 Burch. l. 4. c. 38. & 39. Iuo par. 2. c. 47. & 48. j. c. eorum.

l ¶ *In gazophylacio.*] "id est, arcã, vel locus est vbi reponuntur oblationes, à gaza, qd est diuitiæ, & phylatein, quod est seruare. †*al. similiter dona eorum* "Gazophilaciũ qd est.

m ¶*Dona.*] dicit Hug. hoc generaliter intelligendum esse de quolibet qui est in mortali peccato [c], & gratia exempli est illud positum, sc. dissidentium. Tu melius dic, ꝙ cum hæc sit pœna, nõ debet extendi nisi quatenus reperitur delictum. "nam specialiter de quibusdam per sonis inuenitur prohibitum, vt hic de isto. Item de eo qui pauperem opprimit. Itẽ de sacrilego? vt 12. q. 2. de viro. Item de eo qui vi extrahit seruũ ad ecclesiam confugientẽ: vt 17. q. 4. miror. Item de raptore. ext. de rapto. super eo. Item de vsurario. extr. de vsur. quia in omnibus. sed etiam pœnitentes qñque prohibẽtur oblationes facere. de conse. dist. 4. eos. Idem dico de meretrice [d].

c Subau. in quo qs cõtumaciter persistit, secũdũ Hug.

"oblatiões facere multis est vitiũ.

n ¶*Opprimunt.*] si qs tamen officiatus opprimit sine iusta causa, & accipit xij. dona eius non sunt respuenda de iure secundũ quosdam: quia transfertur dominium in huiusmodi, & fieri potest inde eleemosyna: nec est vera rapina, arg. 14. q. 5. non sane. si tamẽ propterea correctus nollet cessare, debent respui. Vel dic, quòd inde potest fieri eleemosyna, non tamen oblatio. Idem dico in meretrice: vt dixi 14. q. 5. in prin. 3 Bur. l. 10. c. 52. & 54. Iuo p. 13. c. 55. & 53. ex conc. Mogũtino. d Ar. ad hoc bonũ ĩ aut. de leno. in pr. & qd ibi not. col. 3.

Neque.] Casvs. Quidam inimici fratrum & inuidi confisi de illo verbo Euangelij: Vbicunque fuerint congregati duo vel tres in nomine meo, &c. insimul collecti sacrificabãt Domino. Sed dicit Cyprianus, quòd Deus eorum sacrificia non respicit: sicut ad sacrificia Cain non respexit. talis. n. culpa discordię non dimittitur, etiam si passionem patiantur pro Christo.

o ¶*Ecclesiam.*] extra quam qui inueniuntur, exterminabuntur. 24. q. 1. quia ex sola. Laur.

p ¶*Nec sanguine.*] si impœnitens decedat, hoc ad exaggerationem huius criminis dicitur, quia idem est in quolibet alio crimine.

q ¶*Abluitur.*] quo ad vitam æternam: sed valet martyrũ quo ad minorem pœnam. de pæ. dist. 4. si quis autem non habens.

r ¶*Inexpiabilis.*] Verum est post mortem, "aliàs de nemine desperandum est, vt de pæn. dist. 7. nemo. 32. q. 2. ancillam. nam qui impœnitens decedit in martyrio, non saluatur [e], de pæn. dist. 1. ca. vlt. sed nemine. mitius punitur, vt ibidem dicitur, & de pœ. dist. 3. §. potest. "Desperandum est de nemine. e Ad hoc vide.

Lienus.] Casvs. Dicitur in hoc ca. ꝙ quicumque murmurat, & discordat à fratribus, abiiciendus est ipse, & factum eius: & qui ne exterminetur ab angelo exterminatore (sicut fuerunt exterminati Iudæi murmurantes in deserto) agere debet pœnitentiam ad arbitrium sacerdotis, iuxta magnitudinem peccati sui. not. 1. q. j.

s ¶*Opus.*] id est, oratio eius si clericus est. opus enim eius est orare.

Source : BIU Cujas

36.dist.c.vlt.vel si est laicus,opus eius,id est,oblatio eius. ℨ.ea.dist. oblationes.& 12.q.1.duo.

a ¶*Neque.*]sic 2.q.7.§.de his etiam.

b¶*Murmurauerunt.*]& perierunt in deserto.illa pœna est,vt citius moriatur.11.q.3.episcopi si sacerdotali.

c¶*Ab exterminatore.*] id est, ab Angelo malo: qui exterminauit murmurantes in deserto à terra promissionis.B.

1.Cor.10.

¶*Si quis monachus.*] Casvs. Quæsitũ fuit q̃tam pœnam debeat pati monachus q̃ rixatur, vel fratrib. cõuitia infert?&resp. iuxta modũ peccati diuturna pœna purgentur ad arbitrium sui prelati.Idem est& si fuerit murmurator. Sequens c.planũ est.

d ¶*Vel manifestum.*]i. manifeste.

e¶*Diuturna.*]videtur q̃ tãto tpe debeat qs esse in pœnitentia,q̃to fuit ĩ peccato.3.q. 2.ca.1.“ Sed dicimus hoc ponendum in arbitrio prælati.nã q̃nque inuenitur, q̃ dẽt esse tanta.de pœ.dist. 1. quamobrem. q̃q; minor.de pœ.dist.vl. c.vlt. quandoque maior.de pœ.dist.3. productior.

“Pœnitentia est arbitraria.

f ¶*Prioris.*]i.abbatis.

“abbas monachũ excõicatũ absoluere pt. 1 ĩ reg.Isid. c.17. Burc.l. 10.c.62. Iuo p.13.c.63.

“ abbas enim potest absoluere monachũ suum inicientem manus in monachũ suũ. vel alterius.sed nõ pt si pcusserit clericum secularẽ [a],vt extr.de sen.exc.cũ illorũ,&c.

†*abest à multis exempl.*

a Isto casu d3 absolui à diœcesano epo:qđ dic, vt extra, de sen.exc.religioso.ibi videas.

2In l.sententiarũ Patrũ, c.96.ex statutis seniorũ.Bur.l.10. c.53. Iuo p. 13.c.54.

“Accusator pecẽdẽte accusatiõe pt desistere,

3 Burc.l.1.c. 62. Iuo p.5. c.172.

4 Burch.l.1. ca.101. Iuo p.5.c.203.

† *cohortentur*] vera lectio.

b Add an& q̃n pt accusator desiste li possint desistere,cũ not.Cy,ĩ l.fi. C.đ ac. & l.2. C. de exhi.re. B. ĩ l. athletas. ff.de fal.

c Et est rõ, qa expedit pctã nocẽtium,&c.vt dr ĩ gl. præ. secundũ R.

Tudendum. Casvs dicitur hic, q̃ eps discordantes clericos vel laicos dẽt ad concordiã reuocare, potius q̃ ad iudiciũ vocare, & cõsueuit hoc capitulum intelligi i crimine iniuriarum. Seq.c.patet.

g ¶*Ad pacem.*]Hæc & similia intelligo,cum ciuiliter agitur de crimine, vel in cã ciuili: sec[g] vbi criminaliter ageretur,expedit em peccata nocẽtiũ nota esse.ff.đ iniur.eum qui. & ext.de col.dileg.c.1.Io.vel.cum agitur actione iniuriarum, vt dictum est.ℨ. ea.c.1.B.

h ¶*Coerceant.*]ar.“q̃ eps si quis corã eo accusauerit aliquem,& velit desistere, & ille velit ei remittere, nõ dẽat eos cogere [h] sequi causam illam etiã lite cont.& q̃ illi possint desistere,cũ eps dẽat eos magis hortari ad pacẽ q̃ ad contentionem.arg.5. q.2.si primates,Ioan, q̃ verum credo in crimine iniuriarũ, vel cũ agitur ciuiliter:aliàs nõ [c],vt ext.de col.c.2.B.

Lacuit etiam.]Casvs. Dr hic,q̃ si qs hẽt discordiã cũ aliquo,debet moneri,vt ad pacẽ redeat:& si cõtemperit, dẽt excõicari.

i ¶*Arguantur.*]Arg.quòd admonitio semper debet præcedere vindictam.ar.12.q.2.indigne.

Additio. Adidem 32.q.5. præceptum.ff.de fideic.lib. cum vero.§. subiectum.& §.seq.Adidem 45.dist.licet plerumque. Arch.

murans[A] extiterit:ne pœnam murmurantium incurrat:de qua Apostolus dicit[Neque [a] murmuraueritis, sicut quidam murmurauerunt [b],& perierunt ab exterminatore [c].] iuxta [B] mensuram itaque operis peccator (quod in hac sententia Apostoli plenius declaratur)sacerdotis iudicio pœniteat.

¶*In libello B. Basilij de institutis monachorũ Rufino interprete (qui nuper Coloniæ cum regula B. Benedicti est impressus.)c.42.in vltima responsione habetur prima pars huius capitis vsque ad ver.* abiiciatur.

A ¶Qui murmurans.]*Eiusdem libelli,ca.50, penultima interrogatio sic habet,* Si vero etiam quis murmuret propter escã, quæ erga eum sententia seruabitur?Resp. Ea, quæ circa eos, qui murmurauerunt in deserto. Dicit enim Apostolus[neque murmuraueritis, sicut quidam eorum murmurauerũt, & perierunt ab exterminatore.]

B ¶Iuxta.]*Hæc pars non habetur,in eo Basilij loco. Apud Burchardum vero & Iuonem (a quibus citatur ex concilio Mogunti.)sic legitur,* iuxta mensuram,opusque peccati,quia in hoc sententia,&c.

Item ex eodem.

¶Corripiantur,qui rixas,& contentiones amant. C. V.

1 SI quis monachus[A] †cõtentiones, vel rixas amauerit, vel manifestum [d] cõuicium fratri intulerit, iuxta arbitrium rectoris, modũque peccati, diuturna [e] expietur pœnitentia. *Item.* ¶ 2 Qui contentiosus, aut murmurans extiterit, secundum arbitrium prioris [f] tamdiu[B] pœniteat, quamdiu culpæ qualitas extat.

A ¶Si quis monachus.]*Hãc priorem partem Burchardus, & Iuo citant ex concilio Agathensi,in quo etiam habetur ex codice librorum sexdecim,lib.5.c.22. abest autem fere vbique, etiam in multis Gratiani exemplaribus,vox,* monachus.

B ¶Tamdiu.] *Apud Burchardum, & Iuonem (qui citant hanc partem posteriorem ex Moguntino, habetur autem in libro sententiarum Patrum,c.96.ex statutis seniorum)legitur,* ita pœniteat, qualiter culpæ qualitas extat.

Item ex concilio Carthag.4.c.25.

¶Dissidentes episcopi ad concordiam redire cogantur. C. VI.

3 DIssidentes episcopos,si non timor Dei, synodus reconciliet.

Item ex eodem.c.26.

De eodem. C. VII.

4 STudendum est episcopis,vt dissidentes fratres, siue clericos,siue laicos, ad pacem [g] magis,quàm ad iudiciũ coerceãt.† [h]

Item ex eodem.c.94.

¶Non recipiantur dona eorum, qui pauperes opprimunt. C. VIII.

5 EOrum,qui pauperes opprimunt, dona à sacerdotibus sunt refutanda.

Item ex concilio Agathensi,c.31.

¶A cœtu alienentur fidelium, qui ad concordiam redire contemnunt. C. IX.

6 PLacuit etiam, vt (sicut plerumque fit) quicumque odio,aut longinqua inter se lite dissenserint, & ad pacẽ reuocari diuturna [7] †obstinatiõe nequiuerint, à sacerdotibus ciuitatis primitus arguantur [i]:Qui si inimicitias deponere pernicioſa intentione noluerint, de ecclesiæ cœtu iustissima excõmunicatione [k] pellãtur.

Item Fabianus Papa.

¶Inediis maceretur acerrimis, qui fratri suo reconciliari noluerit. C. X.

8 SI quis contristatus noluerit reconciliari fratri suo,satisfaciente [l] eo,qui contristauit, acerrimis maceretur inediis [m] vsque dum gratanti animo satisfactionem recipiat.

Item Innocentius secundus.

¶Episcopi ad pacem firmiter tenendam vicissim sibi consilium,& auxilium præstent. C. XI.

2 9 PRæcipimus [n], vt episcopi ad solum Deum, & salutẽ populi habentes respectum, omni tepiditate semota,ad pacem firmiter tenẽdam mutuum sibi consilium, & auxilium præbeant:neque hoc alicuius amore, vel odio prætermittant. Quòd si quis in hoc Dei opere tepidus inuentus fuerit,damnum propriæ dignitatis incurrat.

Item Victor Papa ad Afros,epist.2.

¶Expellẽdi sunt à communione fidelium, qui sibi inuicem reconciliari noluerint. C. XII.

10 PErlatum est ad sedem Apostolicam, aliquos vestrum nocere fratribus † velle, & vt cadant,decertare:similiter in sacramentis, discrepare [o]:&ob id contentiones,& æmulationes fieri inter vos: à quibus dissensionibus vos auertere,& in his omnib.concordare [p], & opem ferre vicissim mãdamus. Nam si hoc agere cito neglexeritis,& vicissim recõciliari non studueritis,ab Apostolicæ sedis, & totius ecclesiæ communione vos pelli non dubitetis.

k ¶*Excommunicatione.*] Videtur tamen, quòd primo iudex secularis coget [d] eos ad concordiam:& si hoc non sufficiat, quòd tunc excommunicabuntur.17.q.4.de presbyterorum,&c.

Si quis contristatus.] Casvs. Quidam satisfacere nolebat alicui cui iniuriã fecerat:sed iniuriã passus recõciliari volebat. Quæsitum fuit,quid đ illo fieri debeat: & resp. quòd debet fame macerari, donec de nolente fiat volens.

l ¶*Satisfaciente.*]“im mo etiam nõ satisfaciente eo, rancorem tenetur dimittere: vt de pœ.di.5.c.vlt.quia nõ est licitũ nobis aliquem odio hre: vt 23. q.4.c.cũ in lege.11.q. 3.inter verba.ſ actionẽ iniuriarũ, i. satisfactionẽ, ñ tenemur dimittere. Nã ad remitẽdã iniuriã nullus ẽ cogẽdus [e].23.q.4. si illic.immo bñ facit qui dimisso rancore agit iniuriarum. 45.dist.& qui emendat. 23. q.5. de occidendis.

m ¶ *Inediis.*]i. pœnis excommunicationis.

Præcipimus.] Hæc est 2. pars dist. in qua probat q̃ episcopi debent sibi præstare consilium & auxilium ad pacem tenẽdam.Io.de Fan.

Casvs. Dicitur hic q̃ ad pacem firmiter tenendam & obseruandam debẽt episcopi sibi mutuum auxiliũ exhibere : & qui hoc ñ fecerit,deponatur.

n ¶*Præcipimus.*] Per ista c.patet,q̃ad iudicium ecclesię spectat facere pacem: vt hic, & ext. de treu. & pa. treugas. “Item patet hic q̃ episcopi puniũtur, qui sibi non præstãt mutuum auxiliũ, vt 3.qu.1. nulli. & etiã mortuo episcopo vel infirmo vicini episcopi tenentur supplere defectũ episcopi: vt 7.q.1.potifices. Ioan.

Additio. hinc eliciũt aliq̃ quare per diuersa anni tpa treugę cõstituãtur.ext.de treu. ca.1. vt.ſ. eo tpe pacis reformandę detur opera.ar.C.đ fe.l.dies. ar.33.q.2. placuit. Io. đ Fan. & hic adde, & videas quod dicã 24. q.3. illi qui. Arch.

Perlatum.]Casvs. Quidã conabantur vt alij ab officio caderẽt, &ordinib.in sacramentis, ab aliis discordãtes,vt in baptismo & aliis sacramentis, vñ discordiæ ortæ sunt inter eos. Quod cũ Victor Papa audiuisset, p̃cipit vt ad pacem velociter redirent, & auxilium sibi vicissim conferrent.Si vero contempserint,à communione ecclesiæ repellãtur.

o ¶*Discrepare.*] Hoc dicit canon, “ vt simplam teneamus baptismi formam propter schisma vitandum. de consecr. dist.4. propter vitandum.vbi tamen consuetudo est diuersa,nihil officit, vt de cons. dist.4. de trina.

p ¶*Concordare.*]cum metropolitana ecclesia.12.dist.c.pe.de conse. dist.1.altaria.& dist.3.c.litteris.Ioan.

dVide legistas l. q̃dam æstimauerunt. si cer. petat.

5 sup.e. oblationes. Bur. l.5.c.39. Iuo p.2.c.48.

“Rãcorem, sed ſ iniuriã tẽemur dimittere.

6 Burc.l.10. c.61. Iuo p. 13.c.62.

† *al.diuturna intentatione.*

e Vide q̃d no.1.q.2. q̃platus. ĩ gl. ar.&c. vers. sed nũquid, &c.Arch.

7No.doc.q̃ iudex p̃t cogere ad cõpromittẽdũ eos, q̃ diu litigauerũt,l. q̃dã æstimauerunt. si cer. pet.

8 Burc.l.10. c.59. Iuo p. 13.ca.60. ex Fabiano.

9In cõci. Lateran. ca.9. ext.de treu. & pa. c.1.§. præcipim[9]. ex Alex.iij. Pã.l.8.c.147

“ Epi sibi mutuũ debent p̃stare auxilium.

10 Poly.l.4. tit.13.

† *al.fratres.*

Source : BIU Cujas

Vi autem turpi.] Casvs. Supra in dist.88.dictum est quod clerici negotiari non debent. Sed quia dubitari posset vnde viuere debeant, ideo subiungit hãc 91.dist. Gratian. vbi docet q̃ viuere debent de oblationibus, & de decimis: quæ si deficiant, ad instar Pauli quęrant sibi victum de aliquo artificio:dũmodo propter hoc officia sua non negligant, nisi essent infirmi.

a ¶ *Qui autem.*]Dictũ est s.88.distin.clericis non licere negotiari: vnde ostẽditur in hac 91.distinc.ex quo debeant sustentari,quia de ecclesiasticis stipendiis. "vbi autem clerico nõ sufficit ecclesia,propriis manibus sibi q̃rere victum debet iuxta Apostolum:non tamen quod ex hac occasione sub trahatur ab ecclesiasticis officiis.H.

†*al.artificio* Act.2. & 1.Corint. 4. 1.Thessal. 2. & 2.Thes.3. "clericus p priismanib. sibi victum quærere p̃t. †*al.Gelasius* 1 Anst.lib.7. c.165.

b ¶ *Quod absque inæqualitate.*] i.nisi cum inæquale est corpus exuberantia vel defectu humorum:hoc est ex causa infirmitatis.

Eleutherius.]Casvs. Pelagius q̃s consecrauit Eleutherium, compulit eum ad præstandum cautionẽ, vt vigilias quotidianas ĩ ecclesia sua faceret rite celebrari: in quo cum clerici sibi non obedirent,sed potius negotiationi intenderent,conquestus est Papæ: præcipit ergo Papa cuidã vt illos clericos contumaces compellat vigiliis insistere omnibus modis.

2 ext.d cel. miss. c.1. ex Agathensi. Burch.l.2.c. 104. Iuo p.6 c.181. ex Nãnetensi.

c ¶ *Promisit.*]quæ pro mittenda sunt, no.23. dist. quamquam.

d ¶ *Vigilia.*]i.mortuorum exequiæ, vel generaliter ecclesiastica officia a.61.dist.quoniam festus." & propter causam hęc cautio fuit exacta ab episcopo isto:quia clerici sui negligentes erant circa diuina officia:aliàs de iure communi huiusmodi cautio nõ est in ordinatione episcopi exigenda.Sed videtur q̃ Eleutherius hoc modo p̃ suis clericis obligari non potuit, promittendo eorum factum b.inst.de inutil.stip.§.fi quis alium. Sed dic q̃ bene potuit, cum ad eius officiũ spectaret eos ad hoc cogere: & ita sua interfuit 3. præterea per illa verba videtur promisisse se curaturum vt illi interfint,sicut cum quis promittit alium iudicio sisti:arg.ff.de verb.obl. quoties quis alium.& est sim.ĩ.63.dist.tibi domino.Item est arg.hic "quod episcopus potest inducere consuetudinẽ nouam in sua ecclesia quo ad officia celebranda.12.dist.nouit.& de cons.dist.3.c.1.

aVñ eorum culpa in eũ redũdabat. 86.dist.c.1. "eps p̃t suo rũ subditorũ factũ p̃mittere.

† *al.opportunitatis.* 3 ĩ reg.S. Benedicti.c.16 Burc.l.2.ca. 105. Iuo p.6 c.182.

*Psal.*118.

b Hãc gl. d̃t sing.Brix.in suo diction. ver.factum. ad hoc q̃d q̃s nõ p̃t p̃mittere factũ alienũ.

3. Vñ bene obligabatur.instit. §. cæterum.& §.seq. "Eps in sua ecclesia non uã cõsuetuducere p̃t circa officia

Clericus.] Casvs. Dicitur in hoc c.quod clericus quærere debet sibi victũ de artificio vel agricultura,dummodo officium suum non negligat: & si clericus (nisi propter infirmitatem suam) offĩm suum dimiserit, excõicari debet.Idẽ dicit in seq.c.Additur tñ, q̃si clericus vadat vagando per nũdinas,deponi debet:& q̃ si propter emptiones ab officio declinet, remouebitur ab officio. Aliud c.quod postea sequitur,planum est.

e ¶ *Agricultura.*] arg.C.de episc.& cler.l.2.nam mercari non potest. 88.dist.fornicari.H.

Additio. Subaudi vt ibi dicitur.sed ipsa mercatio debet esse honestatis conscia, vt ibi etiam dicitur,quod erit secundum Azo.si faceret libros, & postea vẽderet. ad hoc 14.q.4.c.1.& 10.q.3.cauendum.in fi.quod dic vt not.14.q.3.in summa. in fi. & q.4.c.3. & 88. dist.c.1.& 2.Arch.

*Psal.*118.

f ¶ *Officij.*]" Ergo clericus non potest operas suas per totam diem locare,cum non debeat officio deesse, vt 54.dist.si seruus.

"Cleric⁹ locare p totã diẽ operas suas nõ p̃t

g ¶ *Vigiliis.*]nó tamen videntur puniendi si desint diuinis officiis, cum non possint percipere necessaria ab ecclesia,cum de altario debeant viuere:secus tamen est,quia secerunt sibi præiudicium,quando permiserunt se promoueri ad tam tenuem ecclesiam,sicut est in matrimonio carnali.arg.32. q.5.horrẽdus. "Vnde sicut vir tenetur ministrare necessario vxori,q̃ tamen est talis, quod ei debitum reddere non valet, vt 32. q.7.quod proposuisti. & c.2.qui.ita iste tenetur officiare ecclesiã, licet pauper sit,& dicere cum Apostolo: Scio & abundare, & esurire,&c.41.dist.q̃d dicit. & ministrent ei manus. 21.q.1.clericⁱ. in fine. immo videtur quod debeat auferri ei ecclesia, eo quod ad tenue beneficium se promouendũ consensit,vt dicitur extra de præben. c.vlt. Sed q̃d si à principio fuit diues ecclesia cum ad eam ꝓmotus est, sed post vergit ad exigui tatem?dices clericum ad hoc teneri?sic.episcopus tamen in hoc casu, & præmisso debet eam vnire ecclesiis aliis. 10.q.3. vnio. de cons.dist.1.omnes.

4Burc.l.2.c. 103.Iuo p.7. c.180.

† *al. præparet.* C.49.

"Ecclesiam ẽt pauperẽ, tẽetur cleric⁹ officiare.

5 Burch.l.2. ca.102. Iuo p.6. ca.179. & 180, C.53. C.48.

h ¶ *Stipẽdio priuatus.*] sed cui applicabitur hoc?Potest dici, quod canonicis insimul cũ episcopo.Hoc verum est in eo, quod de communi percipiebatur: aliàs videtur, quod tantum canonicis. argum. C.de her. decur.& naui. l.1.2.& 3. nisi cum iniuste priuatus est. tunc enim omnia ipe recuperat quæ amisit.ff.de re militar.l.penul.C.eod.l. 1.libr.12. Laurentius.

6Burc.l.2.c. 102. Iuo p.6 c.285. Burc. l.2.c.51. C.50.

"Excõicati beneficium cui est assignandum.

"Interemptores sunt proxenetæ.

DISTINCT. XCI.

Vi autem a turpi lucro, vel inhonesto negotio vi ctum sibi quærere prohibentur:de oblationibus ecclesiæ stipendia consequantur. Quòd si ecclesia ei sufficere non potuerit,proprio artificiolo†,vel agricultura(exemplo Apostoli,qui de labore manuum viuebat) sibi necessaria inueniat:ita tamen vt occasione sui operis vigiliis ecclesiæ non desit. Quod absque inæqualitate b sui corporis nulli impune conceditur.Vnde Pelagius† Papa.

¶ Corripiantur clerici, qui officiis matutinis, vel vespertinis se subtrahunt. C. I.

1 Eleutherius frater, & coepiscopus noster quæritur clericos suos sibi contra canones superbire,& id,quod nobis iubentibus facta in scrinio cautione promisit c,vt quotidianis diebus vigiliæ d in eius celebrarentur ecclesia, illis contemnentibus implere non posse:sed magis vnumquemque suis(postposito ecclesiæ seruitio)vacare negotiis.Et ideo experientia tua eos,quos tibi esse ostenderit contumaces,debita obiurgatione compesce, & modis omnibus,vigiliis vacare compelle.

[*Item ex concilio Nannetensi.*]

¶De eodem. PALEA. C. II.

2 Presbyter mane, matutinali officio expleto,pensum seruitutis suę,canendo primam,tertiam, sextam, nonamque persoluat:ita tamen vt postea horis competentibus, & signis designantibus iuxta possibilitatem aut à se, aut à scholaribus publice compleatur.Deinde peractis horis,infirmis visitatis,si voluerit,ad opus rurale exeat ieiunus,vt iterum necessitatibus peregrinorum,& hospitum, siue diuersorũ commeantium, infirmorum quoque,atque defunctorũ succurrere possit vsq; ad statutam horam pro qualitate temporis, & opportunitate†. *Item ex dictis S. Benedicti.* ¶ 3 Propheta dicente: [Septies in die laudem dixi tibi :] qui septenarius sacratus numerus à nobis sic implebitur,si matutinæ, primæ, tertiæ, sextæ, nonæ,vesperæ,completoriiq; tempore nostræ seruitutis officia persoluamus: quia de his dixit propheta: [Septies in die laudem dixi tibi.]Nam de nocturnis vigiliis idem ipse propheta ait[Media nocte surgebam ad confitendum tibi.] Ergo his temporibus referamus laudes creatori nostro super iudicia iustitiæ suæ.

Item in concilio quarto Carthaginensi, c. 52.& 49.

¶ Sine officij detrimento,artificiolo sibi clericus necessaria quærat.

C. III.

4 Clericus victũ & vestimentum sibi artificiolo, vel agricultura e, absque officij f sui dũtaxat detrimento,paret †. *Item.* ¶Clericus,qui absque corpusculi sui inæqualitate vigiliis g deest, stipendio priuatus h ^ excommunicetur.

A ¶Priuatus.]*In postrema Colonienſi concilio rum editione legitur*, priuetur. *Sed in vetustioribus Colonienſibus, duabus Parisiensibus, exemplaribus duobus huius concilij manuscriptis Vaticanis, & vno Sorbonensi regio legitur,quemadmodum apud Gratianum.*

Item ex eodem,c. 51.53.& 48.& 50.

¶De eodem. C. IIII.

5 Clericus,quantumlibet verbo Dei eruditus, artificiolo i victum quærat.*Item.* ¶ 6 Omnes clerici,qui ad operandum validi sunt, & artificiola, & litteras discant.Qui vero non pro emendo aliquid in nundinis,vel in foro deambulant,ab officio suo degradentur.Interemptores B k autem ab officio declinantes l,vel negligendius agentes, ab officio suo remoueantur.

¶ *Caput hoc confectum est ex multis capitib. Carthaginen.quarti non suo ordine dispositis.*

A ¶Interemptores.] *In exemplaribus conciliis etiam manuscriptis legitur*:clericum inter tentationes ab officio suo declinãtem, vel negligentius agentem,ab officio suo remouẽdum.*Contra enim in canone 42. iubet*, clericum inter tentationes officio suo incubantem, gradibus sublimandum, *Sed ob glossam non est mutatum. De tentationibus vero,ob quas(præter tyrannorum persecutionem) aliqui clerici officium suum deserebant,agit* B.*Ambrosius,epist.17.*

Item ex concilio Aurelianensi,1.c.30.

¶De eodem. C. V.

Clerici vero,qui ad opus sanctum adesse contempserint, secundum arbitrium episcopi ecclesiasticã susciplant disciplinam.

" Sed certe ego credo, quòd suum beneficium debet assignari alicui qui celebret pro eo, donec ipse est excommunicatus, vt extra de appel.peruenit.B.

i *Clericus.*] ¶ *Artificiolo.*] ex quali artificio clericus potest sustentare se, notaui 14.q.3. in summa.

k ¶*Interemptores.*]id est,illud secundum quod solet esse inter emptores,& sic idem repetit: & tunc sunt duæ partes,secundum quod est hic interemptores,est vna pars, "& vocat interemptores proxenetas,de quibus habes ff.de proxen.l.2.

l ¶*Declinantes.*] scilicet clerici.Ioan.

Cum

Vm autem.] Hæc dist. diuiditur in quatuor partes: in quarum prima dicitur, ꝙ corde Deo est cantādum, nō tantum voce: & hoc probat duab. auctoritatib. Secunda ibi, *A quibus.* Tertia ibi, *Nunc autem.* Quarta ibi, *Quòd autem.* Ioan. de Fan.

CASVS. Proxima distinctione supra dictū est, quod clerici debent vigiliis insistere, & conuenire ad officia celebranda. Nunc vero in hac 92. dist. ostēdit Gratianus, qualiter debeant celebrare, cantando. s. magis corde quàm ore. Et continet quinque articulos.

DISTINCTIO XCII.

Vm autem [a] *ad ecclesiam venerint, corde magis, quā voce Deo cantandum meminerint. Vnde Hieronymus li. 3. comment. ad c. 5. epistolæ ad Ephesios.*

¶Corde, non voce tantum Deum laudare debemus. C. I.

1 a ¶*Cum autē.*] Ostendit magister in præcedenti dist. quod clerici debent celebrare diuina officia in ecclesia. In hac 92. dist. ostendit magister qualiter, quia scilicet non debent vocis modulationi insistere [a]. adiicitur etiam quod in ecclesia Romana diaconi cantare non debēt, sed verbo prædicationis vacare [b]. Postea mouet incidentē q. vtrum episcopi qui non recipiūtur in sua ecclesia, possint in alia parochia episcopa le officiū exercere [c].

1 Ans. l. 7. c. 70. *Ephes. 5.*

a Vt j. e. c. 1. †*al. collinien das, vt*

b Vt j. e. c. 2.

c Vt j. e. §. d episcopis. cum c. seq.

CANtantes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponūtur verba apostoli, vsque ibi, *Audiant.* In secunda parte ponuntur verba Hieronymi, quibus reprehendit eos qui in ecclesia voce tantum cantant, & non corde, & vngunt fauces & guttur, vt dulcius resonent in conspectu populi.

2 Ans. l. 7. c. 69. Pol. l. 4. titul. 31. Iuo p. 2. c. 79.

b ¶*Cantantes.*] hæc sunt verba Apostoli.

c ¶*Audiant.*] verba Hieronymi exponentis.

d ¶*Non voce.*] tantum. nam & voce decātandum est, vt de cōs. d. i. 5. non mediocriter. & ibi, psallite Deo in iubilatione. "tamē magis cordis deuotione, quam vocis iubilatione, vt 38. dist. sedulo. Vnde versus: *Non vox, sed votum: non chordula musica, sed cor: Non clamus, sed amans: cantat in aure Dei.*

"Cordis deuotione magis, q̄ vocis iubilatiōe, cantādum.

e ¶*Linienda.*] vt populum delectent: nam nec ipsa veritas pronuntianda sic est, vt quis hominibus placeat. 22. q. 2. primum. "linire autem vt melius cantent & pronuntient, vel vti electuario, peccatum non est, si ad laudem Dei, & non gratia laudis consequendæ deliniantur. arg. 32. q. 4. obiiciuntur. procurare enim debent, vt clara voce non rauca pronuntiet, vt 21. dist. c. 1. vt populus plane intelligens dicat, Amen. vt 38. dist. sedulo.

"vocē apta re ad clarit̄ tem cantādū, nō est peccatū.

f ¶*Theatrales.*] Tragœdi sic faciebant in theatro decantando tragœdias. "& dicuntur à tragos, quod est hircus, & oda, quòd est laus: quia hirco remunerabantur, propter fœtidam naturam hirci.

"Tragœdi vnde dīr.

AB OFFICIO. CASVS. Dictum est s. quòd corde cantandum est. Nunc vero ostendit, quod diaconi ab officio cantandi sunt exempti, ne dū studeant cantilenis, ab altaris officio remouean tur. Et hic est secundus articulus.

g ¶*Exempti.*] hoc intellige quando induti sunt in ecclesia ad cantādum Euangelium, & sic intellige sequens cap.

IN *sancta.* CASVS. In ciuitate Romana cantores assumebantur ad administrandum altari: & diaconi dum deberent insistere officio prędicandi, vel eleemosynarum largitioni, cantibus operam dabāt, & sæpe ad iactantiam cantabant, vt à populo laudarentur, ex quo Deus stimulabatur, quòd Gregorius valde reprehēdit: vnde statuit, vt diaconi tantum Euangelium dicant, alia vero officia, scilicet cantandi psalmos & lectiones per subdiaconos expleantur, & per minores ordines in necessitate. Et dicūt quidam, ꝙ hoc c. loquitur de diaconis Romanæ curiæ. potest tamē intelligi de aliis diaconis, qui dum ministrant altari, cantibus non debent intendere, cum duo officia simul exercere non possint.

h ¶*Prædicationis.*] j. 16. q. 1. adiicimus. contra. sed illud ex causa dictū est propter quosdā improbos monachos hoc sibi vsurpantes, 16. q. 1. peruenit. aliàs etiam diaconi possunt prædicare. Vel hoc intelli ge ex delegatioe. "aliàs solius sacerdotis officiū est prædicare. Vel prædicationē appellat lectionē Euangelicam.

"sacerdotis solius est prædicare.

i ¶*Stimulet.*] ideſt, exasperet contra se.

k ¶*In hac sede.*] Apostolica. ex hoc dicunt quidam hāc prohibitionē in ecclesia Romana tantum locum habere. alij tātum de Cardinalib. intelligūt H. vero gñaliter intelligit esse prohibitum, cū s. ad legendū Euāgeliuminduti sunt, qđ patet ex illo verbo qđ j. dicit, inter Missarū. & causa huius constitutiōis fuit honestas.

DE RE præsenti decreto constituo, vt in hac sede [k] sacri altaris ministri cantare non debeant, solumque [l] Euangelicæ lectionis officium inter Missarum solennia exoluāt: psalmos vero, ac reliquas lectiones censeo per subdiaconos, vel si necessitas exigit, per minores ordines exhiberi. Si quis autem cōtra hoc decretum meum venire tentauerit, anathema sit.

A ¶ Ministerium.] *In impressis sequebatur,* constituti, *quæ vox expuncta est, quoniam neque in vetustis Gratiani exemplaribus, est, neque apud B. Gregorium, neque apud alios collectores, & videtur addi in glossa ad versi.* ministerium, *quæ etiam glossa non est inter vetustiores.*

A quibus ordinandos oporteat esse immunes; breuiter monstratum est. De quorū vero manibus ordines suscipere debeant, facile patet. Sacerdos enim, & cuncti infra ipsum constituti ab episcopis suis debent ordinari.

Vnde in concilio Martini Papæ legitur. [3]

¶Qui non sunt ordinati ab episcopo, in pulpito non psallant, neque legant. C. III.

NOn liceat in pulpito psallere [m], aut legere: nisi qui ab episcopo [n] lectores sunt ordinati.

De episcopis autem, à quibus, vel in quibus locis ordinari debeant, supra definitum est. 3 ¶*Nunc autem quæritur de his, qui ordinati, à parochiis suis non recipiuntur, vel pro aliqua causa eas adire noluerint, an in alterius parochia episcopale possint officium celebrare. De his in concilio Martini Papæ sic statutum est.* [4]

¶Sacerdotis tantum officium gerat episcopus, quem sua parochia non recipit. C. IIII.

SI quis [o] ordinatus episcop[o] [A], pro contentione [B] populi [p], aut pro aliqua [q] ratiōe, nō pro sua

l ¶*Solumq;.*] arg. ꝙ diaconus nō nisi causa necessitatis debet legere epistolā. 25. di. c. 1. &c.

A QVIBVS. Hæc est secunda pars di. in qua dr, ꝙ null[o] debet cātare in pulpito nisi sit ordinatus. & hoc probat per c. seq. Io. de Fan.

3 In capitulis Martini Bracar. c. 45.

CASVS. Dictum est s. à quib. clerici debēt esse immunes. Nunc vero ostēdit, ꝙ presbyteri, & ceteri inferiores à suis epis debent ordinari. quod probatur seq. c. cuius casus planus est: & est tertius articulus.

NOn liceat.] m ¶*Psallere.*] ar. "pro laicis qui non cantāt in pulpito, sed alibi in ecclesia. ¶ *Qui ab episcopo.*] vel abbate. 69. dis. c. 1. vel etiam à sacerdote, vt 23. dist. psalmista. Sed aliter accipitur ibi psalmista.

"Laici an possint in ecclesia cāntare.

4 Capitul. Mart. Brac. c. 10.

5 Vid Pelag. 11. in epist. ad Benignū Poly. l. 2. tit. 13. Burc. l. 1. c. 40. Iuo p. 5. c. 151.

DE EPISCOPIS. CASVS. Ostensum est supra à quibus, & in quibus locis episcopi sunt ordinandi. Nunc vero incidēter quæritur de episcopis ordinatis, qui à parochianis suis non recipiuntur, vel aliqua de causa illuc ire nolunt, an in alterius episcopi parochia possint episcopale officium exercere? Et respondet, quòd non, nisi inuitarentur: sed officium sacerdotale possunt exercere. Et est iste quartus articulus.

NVNC AVTEM. Hæc est tertia pars dist. in qua dicitur, quod si episcopus ad parochiam ad quam ordinatus est, non potest venire: ex causa potest exercere officium suum in ecclesia presbyterali vbi prius fuerat, ita ꝙ nō sit ep̄o iniurioſus, in cuius parochia fuerit: & hoc probat per quinq; auctoritates sanctorum patrum. Io. de Fan.

Si quis ordinatus.] CASVS. Aliquis ordinatus in episcopum non poterat ire ad ecclesiam, ad quam electus erat, non sua culpa interueniente, sed propter populi contentionem, vel aliam iustam causam. Quæsitum est an in parochia alterius possit officia celebrare? Et respondet, ꝙ sic, tanquam sacerdos, ita tamē, vt de reb. ecclesiæ vbi diuina celebrat, nihil sua auctoritate vsurpet, sed expectet quid synodus de eo statuat. Idem est casus sequentis c. & quod dicitur ibi, honoris, id est, honorabilis officij, ideſt, presbyterij.

o ¶*Si quis.*] hæc tria capitula loquuntur de eadem materia: "scilicet cum quis est ordinatus episcopus ad aliquam ecclesiam, sed nō audet ire illuc propter scandalum, vel propter hostilitatem, vel qa ibi non recipitur aliqua de causa, sine culpa tamen sua, iste non debet aliquid præsumere de rebus ecclesiæ ad quam diuertit, & expectabit quousque prouideat ei synodus alibi. 7. q. 1. pastoris.

"Epo dz synodus pui dere qui ad ecclesiā suā non audet accedere.

p ¶*Pro contentione populi.*] arg. contra. 16. q. vlt. si plures.

q ¶ *Aut pro aliqua.*] scilicet de iure: quia dicunt se non elegisse eum, vel

Source : BIU Cujas

eum, vel dicunt quod renuntiauit episcopatui.

a ¶*Contingere.*]ideſt, non episcopalia, nisi inuitatus sit. arg. extra de eo qui renun. episc. c. 1. j. 7. q. 1. c. episcopi.

b ¶*Iudicare.*] nam aliam ecclesiam si vacat debent ei conferre. 7. q. 1. pastoralis[a]. " sed & populus est excommunicãdus, qui eum non recipit cum iustã cãm non prætendat, nisi scandalum timeatur: sicut & ipse excommunicatur cũ ad ecclesiam illam ire non vult. j. eo. c. 3. Ioan.

a&j. e. c. pe. sed hoc ca. pastoralis. hoc ñ ꝓbat qa loqtur ī papali concessiõe. Arc. " Excõican dus est populus suum ñ recipiens episcopum.

c ¶*Cuius est.*]i. ad quam.

d ¶*Aliam.*] quam forte allegat.

e ¶*Et honoris.*]Vr̃ contra s̃. prox. ca. sed dic, honoris, i. honorabilis ministerij: quia in vestibus episcopalib⁹ exercebit sacerdotale officium, non episcopale, nisi inuitatus sit, vt dixi s̃. c. prox. & maior reuerentia exhibebitur ei, quã alij presbytero simplici.

†*al. conuenit*

1 In epist. Pela. 2. Pol. ibid. Burch. l. 1. c. 141. Iuo p. 5. c. 152.

Additio. Et hoc in memoriam dignitatis, vt ff. de decur. l. vl:

f ¶*Prouinciæ.*]quæ scilicet habet decem vel vndecim episcopos & metropolitanum.

†*al. cui.*

†*al. vitet.* 6. q. 3. scitote. Laur.

Si quis.] Casvs. Quæsitum est qd debeat fieri de illis episcopis, qui cum in suis episcopatib. non recipiantur, per seditiones plebes alienas volunt vsurpare? Et respondet quod si volunt pacifice ministrare in ordine presbyterij, in quo prius erant ante quam essent episcopi, non sunt repellendi. Si autem facere voluerint seditiones, repelli debent. sic intelligit casum Hu. licet Beneuen. in medio c. aliter intelligat dicens: Si velint pacifice permanere vt presbyteri in ecclesiis, vt prius fuerant, non abiiciantur, &c.

g ¶*Si qui episcopi ordinati sunt.*]i. si q clerici ordinati sunt epi.

2 Poly. ibid. Burch. l. 1. c. 36. Iuo p. 5. c. 147.

h ¶*Vbi prius.*]i. in quo loco, vel in quo ordine. " Sed numquid " platus an sit recipiendus, q ad ecclesiã dimissam reddit. prior ecclesia tenetur eos recipere? videtur quod non. 72. dist. placuit. arg. contra. 21. q. 2. si quis iam translatus. Ad hoc dic quod si habuit corporalem possessionem per se vel per alium eius ecclesię ad quam modo non recipitur, nõ tenetur prior ecclesia eum recipere, licet nondum eius beneficium sit collatum. Si nõ habuit possessionem [b], tenetur: licet iam aliis cõcessa fuerint eius beneficia, vt ext. de elect. cum in cunctis. 7. q. 1. eos. C. de rep. her. l. vlt. Per alium dixi: quia idem est ac si per se. ext. de præb. accedens. arg. 3. q. 1. c. 1. in §. 1. Ioan. hæc gl. non adaptatur ad textum. B.

†*ἀφορίζεσθαι*, id est, segregari.

b sc. pacificã, vel p eũ stetit quominus eam habuerit, ext. lib. 6. de præb. licet eps. Arc.

culpa in parochiam, quæ ei fuerit data, non ierit: hunc oportet honorem sacerdotij tantummodo contingere [a]: ita vt de rebus ecclesiæ, in quam venit †, nihil sibi præsumat. substineat autem, quod de eo sanctum concilium iudicare [b] voluerit.

A ¶ Episcopus.] *In vulgatis sequebatur*: ad parochiam, cuius est electus: *quæ inducta sunt auctoritate manuscriptorum, & originalis, ac ceterorum collectorum.*

B ¶ Contentione.] *In duobus vetustis exemplaribus Gratiani, & vno conciliorum Regis Catholici legitur*, contemptione.

Item ex concilio Antiocheno, c. 18.[1]

¶ De episcopo ordinato, quem sua parochia non recipit. C. V.

SI quis episcopus ordinatus ad parochiam, cuius c † est electus, minime accesserit, non suo vitio, sed quòd eum aut populus vetet A †, aut propter aliam [d] causam, non tamen eius vitio perpetratam, hic & honoris [e] sit, & ministerij particeps: dummodo rebus ecclesiæ, vbi ministrare cognoscitur, in nullo molestus existat. Quẽ etiam obseruar econuenit: quidquid synodus perfecta c prouinciæ [f] iudicãdo decreuerit.

A ¶Vetet.] διὰ τὴν τοῦ λαοῦ παράληψιν, eo quòd populus recuset.

B ¶Obseruare.] ἐκδέχεσθαι: ideſt, expectare & suscipere.

c ¶ Perfecta.] *Antea legebatur*: perfectæ. *Restituta est vera lectio ex originali, & Burchardo, & Iuone. Quid autem sit synodus, quæ hic perfecta, & in paulo post sequentibus capitibus integra dicitur, exponitur* j. *ead. c. si quis episcopus.* 3.

Item ex concilio Ancyrano, c. 18.

¶ A sua parochia non recepti aliis molestiam non inferant. C. VI.

2 SI qui episcopi ordinati sũt g, nec recepti ab alia parochia, in qua fuerant denominati, voluerint q; alias occupare parochias, & vim præsulibus earum inferre, seditiones aduersus eos excitando: hos abiici † placuit. Quòd si voluerint in presbyterij ordine, vbi prius [h] fuerant vt presbyteri residere: non abiiciantur [i] à propria dignitate [k]. Si autem seditiones commouent ibidem constitutis episcopis, presbyterij quoque honor talibus auferatur, fiantque damnatione † notabiles.

Item ex concilio Antiocheno, c. 17.

¶ Cõmunione priuetur episcopus, qui sibi commissam ecclesiam adire neglexerit. C. VII.

iij [3] SI quis episcopus per manus impositionem [l] episcopatum acceperit, & A sibi commissum ministerium subire neglexerit, nec acquieuerit [m] ire ad ecclesiam sibi commissam: hunc oportet communione priuari, donec susceperit coactus officium, aut certe de eo aliquid integra decreuerit eiusdem prouincię synodus sacerdotum.

A ¶Et sibi.]*Ita etiam Burchardus, & Iuo. Sed in versione Dionysij, quam in ceteris partibus referunt, legitur*: & præesse populo constitutus ministerium subire, &c. *quod ad verbum de græco expressum est.*

Item ex eodem, c. 16.

¶ Sine concilio integri ordinis vacantem episcopus vacans ecclesiam non adeat. C. VIII.

iiij [4] SI quis episcopus [n] vacans in ecclesiam non habentem episcopum surripiens populos sine concilio integri ordinis irruerit [o], etiam si populus, quem seduxit, desideret [p] illum: alienum eum ab ecclesia esse oportet. Integrum autem, & perfectum q concilium dicimus illud, cui metropolitanus A episcopus interfuit.

¶*Hæc versio, quam & Gratianus, & Burchardus, & Iuo sequuntur, eadem fere est atque illa Martini Bracarensis. Dionysiana vero longe magis accedit ad verba græca.*

A ¶Metropolitanus.] *Addendum est*, Metropolitanus etiam. *Sic enim græce*: καὶ ὁ τῆς μητροπόλεως.

4 [5] *Quòd autem supra clerici sc vigiliis subtrahentes excommunicari iubẽtur, de his intelligendum est, qui ab episcopo frequenter admoniti negligentiam suam corrigere contemnunt.*

Vnde in concilio Martini Papæ legitur. [6]

Si quis episcopus.] Casvs. Dr̃ hic, qd si quis eps negligit ire ad ecclesiam suam, debet communione priuari donec coact⁹ vadat, vel donec synodus aliquid decreuerit de ipso.

† ἐκκηρύκτους, id est, abdicatos.

l ¶*Impositionem.*] i. ordinem episcopalem.

m ¶*Nec acquieuerit.*] intra tres menses. j. 100. di. quoniã spõsa. tñ intra duos mẽses, &c. ext. de conu. coniug. ex publico. Ioan.

3 Po. l. 2. ti. 12 Burc. l. 1. c. 7 Iuo part. 5. c. 148.

Si quis episcopus.] Quæsitum est qd debeat fieri de epo, q cum nõ habeat ecclesiam propriam, surripit sine concilio metropolitani vacãtem epatum? Et resp. q debet abiici: etiam si populus quem seduxit, velit ipsum habere.

n ¶*Episcopus vacans.*]i. vacãs episcopatu, vel episcopatum non habẽs: " sicut dr̃ mulier vacans quæ virum nõ habet. ff. ad l. Iul. de vi publ. qui cœtu. §. qui vacantem. Ioan.

" Mulier vacãs est q virũ ñ habet.

o ¶*Irruerit.*] " Sed qd " si iste intrusus aliqua contulerit ipsi ecclesiæ? Tenetur ei ecclesia restituere, sicut de simoniaco. extr. de simo. veniens. & qa nihil deperit ecclesiæ. Burchar. l. 1. 54. dist. generalis. Sed bene promotus esset, ecclesia non tenetur ei restituere: & ideo bonus deterioris est conditionis quam malus. Io. Sed contra extra de fim. de hoc. Sol. in simoniaco dicunt quidam, q nihil debet ei restitui: & qd dicit illa decr. veniẽs. dispẽsatio fuit. Alij dicunt, q propter delictum abbatis & monachorũ hoc contingit. s. dicit q clerico in sæculo remanẽnti nil restituitur: secus si ad religionem transit, vt 27. q. 1. si quis rapuerit. De clerico autem sæculari qui remouetur ab ecclesia, quid iuris sit si aliqua contulit [c]. no. ext. de cler. coniu. quod à te. B.

" Intrusus an recipiat q ecclesiæ contulit.

4 Apud Martin. Bra. c. 9. Burchar. l. 1. c. 39. Iuo p. 5. c. 150.

5 s̃. dist. 91. c. cleric⁹ victũ

c In ipso introitu.

p ¶*Desideret.*] Arg. q quæ malo sunt inchoata principio, non conualescunt, quamuis ad eum casum deueniant, à quo recte possent incipi, vt 7. q. 1. episcopum. extra de elect. auditis [d]. Arg. cotra extra de iure pat. cura pastoralis. extra de conuer. coniug. placet. Io. Dic, quod ipso iure nullum est, non conualescit. aliàs secus [e]. extra de elect. auditis. & c. quod sicut. B. Item arg. quòd non valet electio concors, nisi canonica sit. 18. q. 2. si quis abbas. 63. dist. c. 1.

6 In cap. M. Braca. c. 64. ex. Tol. j. c. 5 d Cõc. tex. ī aut. vt iu. fi. quoq. suf. §. cogitatio. coll. 2.

q ¶*Et perfectum.*] Et nota quòd concilium dicitur perfectum, licet non adsit primas, vt 18. dist. c. 1.

eDicvt dixi 63. dist. Salonitanę. Arc.

QVOD AVTEM. Hæc est quarta pars dist. in qua dicitur quod omnis sacerdos compellatur interesse officiis. Io. de Fan. Casvs. Supra in c. clericus victum. dist. 91. dictum est quod clerici debent excommunicari qui vigiliis se subtrahunt, & artificiis se applicant. Nunc autem dicit illud esse intelligendum de illis qui frequenter ab episcopis commoniti nolunt obedire: quod probat sequenti c. Et est iste quintus articulus huius distinct.

Si quis

Source : BIU Cujas

SI quis presbyter.] Casvs. Dicitur in hoc c. quod si quis clericus noluerit diuinis officiis admonitus intereſſe, deponi debet.

a ¶*Deputatus.*] Per hanc litteram dicũt quidam illum teneri ad hoc tantum qui alicui eccleſiæ intitulatus eſt: aliàs non, etiam ſi ordinatus ſit ad titulum ſuæ poſſeſſionis. ext. de præben. epiſcopus. Tu dic eum & quẽlibet clericum teneri ad hoc, licet nõ teneatur ſpecialiter ad hanc vel illam eccleſiam. ſic ſubaudi extra de reg. ſuper eo.

b ¶*Matutinis.*] "Matituna dicũtur officia quę celebrãtur à mane vſque ad nonam, veſpertina à nona vſque ad noctem. 11. q. 3. ſi quis epiſcopus in concilio.

"officia matutina & veſpertina.

a Excluſiue tenetur, ſecũdũ Hug. † *al. ſacrificium.*

Additio. Sed aliter ibi exponitur ſecundum Lauren. vt ibi dicam. Arch.

c ¶*Conuenerit.*] Nam ex præcepto tenetur clerici ad horas, extra de cele. miſ. dolentes. in fi. ibi videas. Arch.

d ¶*Caſtigatus.*] "No. q̃ pro prima offenſa nõ eſt quis puniendus, vt 74. diſt. honoratus. & ext. de of. cuſt. c. 1.

"Offenſa prima dz eẽ impunita. † *al. ex ordine.*

¶Excõmunicetur clericus, qui ab epiſcopo commonitus, matutinis, vel veſpertinis horis adeſſe neglexerit.

C. IX.

v SI quis preſbyter, aut diaconus, vel quilibet clericus eccleſiæ deputatus [a] ſi intra ciuitatem fuerit, aut in quolibet loco in quo eccleſia eſt, & ad quotidianum pſallendi officium † matutinis [b], vel veſpertinis horis ad eccleſiam non conuenerit [c], deponatur à clero: ſi tamen caſtigatus [d] veniam ab epiſcopo per ſatisfactionem noluerit promereri.

DISTINCT. XCIII.

Bedientiam [e] autem inferiores ordines † ſuperioribus debẽt. Summo enim Pontifici ea debetur ab omnibus obedientia, vt nulli liceat ei communicare, cui pro actibus ſuis inimicus ipſe extiterit: nec in eccleſia eſſe poterit, qui eius cathedram deſerit. Vnde Beatus Apoſtolorum princeps Petrus in ordinatione Clementis [f] populum alloquens inter cetera ait.

¶ Cui pro actibus ſuis Apoſtolicus inimicatur, communicare non debemus. C. I.

1 SI inimicus eſt [g] iſte Clemens alicui pro actibus ſuis, vos nolite [h] expectare [i], vt ipſe vobis dicat [k], cum illo nolite [l] amici eſſe: ſed prudenter obſeruare debetis, & voluntati eius abſque commonitione obſecundare, & auertere vos ab eo, cui ipſum ſentitis aduerſum: ſed nec loqui his, quibus ipſe non loquitur [m]: vt vnuſquiſque, qui in culpa eſt, dum cupit omnium veſtrũ amicitias ferre †, feſtinet citius reconciliari ei, qui nulli communicarent cui viderent Clemẽtem pro ſuis actibus non communicare: ſed recederent ab eo ſine aliqua cõmunione, quamuis eis à Clemente non dicatur: ad hoc vt ille peccator erubeſcat, & citius ad obedientiam reuertatur, & petat reconciliari. Si quis vero contra fecerit, hoſtis eſt eccleſiæ: & eſt nequior hoſtis, quã illi qui ſunt foris.

omnibus præeſt, & per hoc redeat ad ſalutem, cum obedire cœperit monitis præſidentis. Si vero quis amicus fuerit his, quibus ipſe amicus non eſt, & locutus fuerit his, quibus ipſe non loquitur: vnus eſt & ipſe ex illis, qui exterminare [n] Dei eccleſiam volunt, & cum corpore vobiſcum eſſe videatur, mente & animo contra vos eſt. Et eſt multo nequior hoſtis [o] hic, quàm illi, qui foris ſunt, & euidenter inimici ſunt. Hic enim per amicitiarum ſpeciem, quæ ſunt inimica, gerit, & eccleſiam diſpergit, ac vaſtat. Ideoque [A] chariſſimi his Apoſtolicis inſtitutis vos monentes inſtruimus, vt effecta certior charitas veſtra ſolicitius deinceps agere ſtudeat, & cautius: ne peruerſi, & infideles homines lædendi fideles, ac beneuolos habeant facultatem.

A ¶Ideoque.] *Hinc vſque ad finem ſunt in Fabiani tantummodo epiſtola. Quamobrem ex ipſo potiſſimum videtur Gratianus cetera etiam ſumpſiſſe.*

Item Gregorius lib. 5. epiſt. 16. ſeu c. 126.

¶A nullo debet ſuſcipi, quem Romana depellit eccleſia. C. II.

2 MIratus valde ſum, quia in tanto Salonitanę eccleſię clero [P], vel populo, vix [q] duo ex ſacris ordinibus [r] inuenti ſunt, frater ſcilicet, & coepiſcopus noſter Paulinus, & dilectiſſimus filius meus Honoratus archidiaconus eiuſdẽ eccleſię, qui cõicare Maximo ſacerdotium rapiẽti, minime cõſentirent, & ſe Chriſtianos eſſe cognoſcerent. Debuiſtis eñ filij [s] chariſſimi pẽſare ordines veſtros,

g ¶*Si inimicus eſt.*] inimic⁹ dicitur hic quo ab opinionẽ excommunicati: ſicut iudex dicitur crudelis latroni. 23. q. 5. non eſt crudelis. "aliàs Papa nemine d; habere odio: immo pacem cũ omnibus habebit. 11. q. 3. inter verba. Vel inimicus eſt actibus, vt 86. diſt. odio.

"Papa neminẽ odio habeat.

h ¶*Nolite.*] ſic 7. q. 1. ſcire. 11. q. 3. quibus epiſcopi. Arg. contra. 6. q. 2. ſi tantum. ſed ibi ſolutum eſt.

i ¶*Expectare.*] Ergo denuntiatio non eſt expectanda. extra de ſent. exc. cum non ab homine. "tamen ſola fama ſemper nõ ſuffi cit ad hoc vt quis vitãdus ſit, vt ext. de excel. prel. inter. licet ſit arg. cõtra ext. de elec. venerabilẽ. "Sed qd excõicatus Papa communicat excommunicato? Nõ incidit ideo in canonem, quia Papa non ligatur à canone, vt ext. de elect. innotuit. ff. de recep. l. pe. Nec eoipſo eum abſoluit: arg. extra de ſen. exc. cum deſideres. Si tamen ei communicaret intendendo eum abſoluere facto, ẽt ſi non verbo, habendus eſt pro abſoluto: cum princeps ſola voluntate libertatem concedat. ff. de manumiſ. apud. & facit ad hoc ext. de ſent. exc. ſi aliquando. ext. de priui. cum olim. C. de fideicom. liber. l. ſi voluntate.

"Fama ſola ñ ſufficit vt excõicatus vitari dẽat.

"Papa cõiſcãs excõicato, ñ incidit in excõicationẽ, nec eũ abſoluit.

k ¶*Dicat.*] non enim debet certiorari qui non ignorauit. ff. de act. emp. l. 1.

l ¶*Nolite.*] "Nam eo ipſo quis ſuſpectus eſt, quod inimicorum eſt amicus. arg. 3. q. 5. c. 3. & ob hoc filius matrem exheredat. C. de inoffic. teſtament. l. liberi. Et eſt ſimile extra de accuſ. cum oporteat.

"Inimicorũ amic⁹ eſt ſuſpectus.

m ¶*Non loquitur.*] hoc verum eſt in hoc caſu, ſi qui ſcilicet excõicati ſunt: ſecus ſi propter priuatum odium alicui non loqueretur.

n ¶*Qui exterminare.*] ℣. 24. q. 1. quoniam vetus.

o ¶*Hoſtis.*] Vnde Boetius: "Nulla peſtis efficacior eſt ad nocẽdum, quàm familiaris inimicus. arg. C. de dolo. l. lata. vnde: Non eſt deterior hoſtis, quàm fictus amicus. Non odium grauius, quàm ſimulatus amor. vnde illud etiam: Mus in pera, &c. arg. 13. q. 1. §. item præcepit. ſim. eſt 12. q. 1. certe. Ioan.

"familiares inimici sũt peſtiferi.

Miratus valde ſum.] Casvs. Gregorius excommunicauit Maximum archiepiſcopum Salonitan. qui fuerat ſimoniace ordinatus, à cuius communione nullus ſe remouit, niſi epiſcopus Paulinus, & Honoratus eius eccleſiæ archidiaconus. vnde Gregorius oẽs alios reprehendit: q̃a quẽ Apoſtolica ſedes repellit, oẽs debent habere repulſum: donec ab illatis criminib. mũdetur. Seq. c. patet.

p ¶*clero.*] & ita quilibet epiſcopus ſuffraganeus eſt de clero metropolitani. arg. extra de poſt. præl. bonæ. arg. 86. diſt. ſi quid vero. Forte iſte fuerat canonicus, & ad hoc retinebat ibi præbendam.

q ¶*Vix.*] "quod ergo vix fit, tamen fit. ff. de iudic. vix. 19. diſt. in memoriam. arg. contra. ff. ad Velleian. tutor. quia ibi dicitur vix fieri, vt quis pro ſe apud eumdem intercedat. & ita vix. ideſt, numquam. ſic 2. q. 6. §. biduum. ver. ſi aduerſus.

"qđ vix fit, fieri dicitur

r ¶*Ordinibus.*] arg. pro eis qui multitudinem nõ ſequuntur, vt 7. q. 1. denique. " & quod conſuetudo non excuſat à delicto vel pœna. arg. 2. q. 1. multi. ſ. diſ. 23. in nomine. arg. contra ſ. di. 19. in canonicis.

"Multitudo ñ excuſat àdelicto

s ¶*Filij.*] qui ergo priuati ſunt à ſacramentis, filij ſunt eccleſiæ: quia

1 Clem. ep. 1 Anacl. ep. 1. Alex. epi. 1. Fabian. ep. 1 Cõc. Vaſen. 1. c. 6. 2. q. 3. c. 15. Iuo p. 14. c. 22. Anſ. l. 1. c. 6. Pol. l. 1. tit. 16.

b id ẽ, ſi moueatur qõ inter ꝓlatũ & clericum ſuũ. 11. q. 1. đ ꝑſona. extr. de fo. cõpe. ſi quis contra. Arch.

† al. habere] al. gratia re parare.

2 Anſel. l. 12. c. 11.

Source : BIU Cujas

" Extra eccleſiam eſt, q̃ cum eꝓ non eſt.

quia ſunt epiſcopi, ſ. filij, " cum certum eſt, q̃ꝑ qui non eſt cum eꝓ, extra eccleſiam eſt. ar. 7. q. 1. ſcire. Vel dic, quod iam erant abſoluti, vel quia cauſa humilitatis hoc dixit. 2. q. 7. nos ſi incompetenter.

QVi cathedram epiſcopi.] Casvs. Dictum eſt ſ̃. q̃ oēs debēt obedire Papæ. Nūc aūt dicit, q̃ epi q̃ ſubſunt Papæ immediate, hanc ei reuerentiam debent, vt ſingulis annis curiam viſitent. & hoc probatur ſeq. c.

IVxta.] Casvs. Dicitur hic, q̃ epi qui ſubſunt Ro. eccl. nullo mediante, ſi vicini ſunt, quolibet anno ſedē Apoſtolicam viſitent per ſe vel per aliū. Si vero ſunt remoti, faciant ſicut in chirographo ſuo cōtinetur. Et quicumq; hoc contemplerit, niſi ſit valitudine impedit⁹, canonicis regulis ſub iacebit.

1 Iuo par. 5. c. 361.

† *al. quem.*

a ¶ *Iuxta.*] hoc ca. loquitur de eis qui ſubſunt Domino Papæ nullo medio.

b ¶ *Propinqui ſunt.*] q̃ ſcilicet in eadē ꝓuincia ſunt, illos vocat lex præſentes. C. de præſc. x. an. l. vlt.

Additio. Ad hoc extra de ma. & obe. humilis. vbi de hoc.

c ¶ *Præſententur.*] per ſe vel per alios. extra de iureiu. ego N.

d ¶ *De longinquo.*] ar. rōne loci permittitur quod aliàs nō permittitur. ar. 24. q. 1. puenda. ſ̃. dif. 63. cū longe. ſ̃. di. 29. c. 1. & 2. ſ̃. di. 4. erit. ſ̃. di. 63. c. 1. & 2. Et dic de longinquo, vt ſunt vltra Italiā conſtituti, vt ext. de elec. nihil eſt qđ eccleſiæ.

2 Leo epi. 4. c. 7. Pol. l. 4. c. 25. Anſ. l. 6 c. 164.

" Vel remotos vocat vltra duas dietas, vt ext. de reſc. nonnulli.

" Remoti q̃ dicuntur.

† *al. Idibus Maÿ.*

e ¶ *Iuxta.*] ar. " q̃ expediri per alios ſufficit quod iuſte impeditus per ſe facere nō pōt. 28. di. epiſcopus.

' impeditus

p aliū expedire p̃t officium ſuum.

f ¶ *Chirographum.*] extra de elect. ſignifica ſti. in parte deciſa. ſ̃. 65. diſt. ſi quis. 5. q. 3. ſi ægrotans.

g ¶ *Canonicis.*] ſ̃. diſt. 18. ſi qs epiſcoporum.

RELIQVI. Hæc eſt 2. pars huius diſtin. in qua dr̃, q̃ omnes minores in ordine, vel dignitate debent ſuis maioribꝰ. reuerentiam præſtare, & hoc probat per 7. auct.

Casvs. Dictum eſt ſ̃. qualiter oēs debēt obedire Papę. Nūc aūt dicit Grat. q̃ in eccleſia ab oſtiario vſq; ad eꝓm gradatim minor dēt obedire ſupiori. quod ꝓbat per ſeq. c.

3 Burc. l. 2. c. 224. Iuo p. 6 c. 299. Anſ. l. 7. c. 66.

ASubdiacono.] Casvs. dr̃ hic, q̃ a ſubdiacono vſq; ad lectores debēt oēs obedire Cardinali diacono, deinde Pontifici presbyter, presbytero diaconus, &c.

4 No. ex iſto text. q̃ hæc dictio, à, excludit. ſimi. text. hēs ī l. rōne. §. fi. ff. de act. em.

h ¶ *Ad lectores.*] hic nomine lectorum omnes inferiores ordines comprehendit.

i ¶ *Honorem.*] ratione ordinis. hæc eſt enim iuſtitia, vt minor ſeruiat maiori. 33. q. vlt. eſt ordo. niſi minor in adminiſtratione maioris ſit. 95. diſt. c. 1. vel niſi obtineat locum ſuperioris, ĵ. eo. c. vlt.

k ¶ *Abbas.*] " loq̃tur ſecundū ea tpa cū monachi non erāt clerici, vt ĵ. 16. q. 1. generaliter.

" Monachi olim ñ erāt clerici.

" Vel forte quilibet clericus dignior eſt quolibet monacho. arg. 16. q. 1. alia eſt cauſa. & c. legi. hodie maior honor debetur abbatib. quam aliis clericis. arg. ext. de æta. & qual. c. 1. 69. diſt. c. 1.

" Clericus ſecularis eſt dignior monacho.

l ¶ *Siue in gremio.*] ar. cōtra 95. diſ. eps. 2. Nā ibi dr̃, quod in domo collega debet eſſe, prælatus in eccleſia.

DIaconi.] Casvs. Dr̃ hic, q̃ diaconi velut oculi epiſcopi debēt oīa conſiderare, & ſi viderint aliqua corrigenda, ſignificent eꝓo. & per hoc oſtenditur, q̃ debent eꝓo obedire.

5 Et l. 2. cōſt. c. 48.

m ¶ *Oculi.*] Et no. q̃ loco diaconorū ſucceſſerunt archidiaconi, " qui dicuntur oculi epiſcopi, qui perluſtrant. alia cauſa habetur ĵ. eo. diaconi.

" Archidiaconi ſunt oculi epi.

n ¶ *Oberrantes.*] Sunt & alij oculi circumluſtrātes ſynodales teſtes. 35. q. 6. eps in ſynodo. Vel ibi loq̃tur de exceſſibus laicorum, hic clericorū. H.

o ¶ *Præcipitio.*] ergo nō tm̃ tenetur qs denūtiare iam commiſſum crimē, ſed etiam committēdum. quod verum eſt. 22. q. 5. hoc vr̃. ar. ext. de cog. ſpi. tua. de conſecr. diſt. 2. cum omne crimen.

SAcerdotes vero.] Casvs. Probat Clemens in hoc c. q̃ reuerētia eſt ſacerdotib. exhibenda, & hoc ꝓbat auctoritate Petri dicentis: Vos eſtis ſal terræ. & auctoritate Domini dicentis: Beati eſtis, &c.

6 Anſel. l. 7. c. 67.

Matth. 5.

p ¶ *Sal terræ.*] in omnibus enim operib. noſtris ſal offerre debemus. de conſe diſt. 4. ſal. & per ſal ſapientia intelligitur. 43. di. ſit rector.

7 Concord. cōc. Mogūt. ſub Carolo, c. 22.

8 Burc. l. 2. c. 226. Iuo p. 6 c. 301.

q ¶ *Maledixerint.*] nō q̃ ex maledictione benedictionem qs conſequatur, ſed ex patiētia quam ſuſtinet. 11. q. 3. qui iuſtus. L.

NVlla.] Casvs. Quæſitum fuit quid dēat fieri de illis clericis, q̃ ſub nullius epi diſciplina gubernantur? Et reſp. qđ debent à ſuo officio remoueri. tales em̃ acephali dr̃: q̃ vero ſuis maioribus recte obediunt, donum conſequuntur à Deo. Seq. cap. patet.

r ¶ *Nulla.*] ĵ. 18. q. 2. ab batibus.

s ¶ *Acephalos.*] priuilegiati tamen qui Papę ſubſunt

Item Cyprianus de vnitate eccleſiæ.

¶ Non eſt in eccleſia, qui cathedram Petri non ſequitur. C. III.

'QVi cathedram Petri, ſuper quam †fundata eſt eccleſia deſerit: in eccleſia ſe eſſe non confidat.

† *al. quem.*

¶ *Apud Cyprianum Romæ impreſſum hæc leguntur:* Hanc eccleſiæ vnitatem qui non tenet, tenere ſe fidem credit? Qui eccleſiæ reſiſtit, & reſiſtit, in eccleſia ſe eſſe confidit? *Verum in vaticana bibliotheca, præter octo integra Cypriani exemplaria, eſt etiam aliud, in quo tantum opuſcula quædam continentur, & inter ea hic tractatus. Atque in eo codice, itemque in altero integro monaſterij S. Saluatoris Bononiæ ſunt verba hæc, quæ à Gratiano, & Iuone afferuntur. Ac ſane paulo ante Cyprianus hanc ipſam Petri cathedram eſſe oſtenderat, vnde vnitas eccleſiæ penderet.*

Epiſcopi vero, qui Apoſtolicæ ordinationi ſubiacent, etiam hanc reuerentiam debent, vt ſeſe ſingulis annis, Apoſtolorum liminibus repræſentent. Vnde Anacletus, & Zacharias Papa.

¶ Singulis annis Apoſtolorum limina viſitent epiſcopi, qui ordinationibus Apoſtolicis ſubiacent. C. IIII.

2 IVxta a ſanctorum Patrum, & canonum inſtituta omnes epiſcopi, qui huius Apoſtolicæ ſedis ordinationi ſubiacent, qui propinqui b ſunt annue circa †Idus Maij ſanctorum principum Apoſtolorum Petri, & Pauli liminibus præſententur c omni occaſione ſepoſita: Qui vero de longinquo d, iuxta e chirographum f ſuum impleant. Qui autem huius conſtitutionis contemptor extiterit, præterquam ſi ægritudine fuerit detentus: ſciat ſe canonicis g ſubiacere ſententiis.

† *al. Idibus Maÿ.*

¶ *Hic eſt canon quartus ſynodi Romæ habitæ ſub Zacharia Papa, quæ extat in bibliotheca Vaticana, ex qua nonnulla ſunt hoc capite emendata.*

2 Reliqui vero in eccleſia minores ſemper debent maioribus ſubeſſe ſicut in ſynodo Romana S. Sylueſtri, c. 7 legitur.

¶ Minores maioribus obedientiam exhibeant. C. V.

3 ASubdiacono h vſque ad lectores i omnes ſubditi ſint diacono Cardinali vrbis Romæ, in eccleſia repræſentantes ei honorem i. Porro Pontifici preſbyter, preſbytero diaconus, diacono ſubdiaconus, ſubdiacono acolythus, acolytho exorciſta, exorciſtæ lector, lectori oſtiarius, oſtiario abbas A k, abbati monachus in omni loco repræſentent obſequium ſiue in publico, ſiue in gremio l eccleſiæ.

¶ Caput hoc & apud Gratianum, & in ipſius ſynodi editionibus videtur valde mendoſum: Burchardus & Iuo ſic habent. A ſubdiacono vſque ad lectorem, omnes ſubditi ſint diacono Cardinali vrbis Romæ, in eccleſia honorem repræſentantes tantum. Pontifici vero presbyter, diaconus, ſubdiaconus, acolythꝰ, exorciſta, lector, abbas, monachus in omni loco repręſentent obſequium, ſiue in publico, ſiue in gremio eccleſiæ. *Verum ob magnam codicum varietatem, & propter gloſſas, ac doctorum dicta nihil fere in textu mutatum eſt.*

A ¶ Abbas.] *De abbate, & monacho in ſynodi editionibus nulla mentio eſt.*

Item ex epiſt. 1. Clementis ad Iacobum fratrem Domini.[5]

¶ Quod ſit officium diaconorum. C. VI.

DIaconi eccleſię tamquam oculi m ſint epiſcopi, oberrantes n & circumluſtrantes cum verecundia actus totius eccleſiæ, & perſcrutātes diligentius, ſi quem videāt vicinum fieri præcipitio o, & proximum eſſe peccato, vt referant hæc ad epiſcopum. *& infra*[B].

¶ Sed & de peregrinis ſimiliter epiſcopo ſuggerāt refouendis, & cetera his ſimilia, quæ ad cultum eccleſiæ, & diſciplinam eius pertinent, diaconis curæ ſint.

B ¶ Et infra.] *Sic legitur in pleriſque manuſcriptis. In vulgatis legebatur:* & ita. *alia vero nonnulla verba reſtituta ſunt ex originali.*

Item ex eodem, eadem epiſtola.

¶ De eodem. C. VII.

6 SAcerdotes vero beatus Petrus ſal terræ p, & mundi lumen docens, præcepit in ſplendore bonorum operum patrem glorificare Deum: de quibus Dominus ait [Beati eſtis, cum maledixerint q vobis homines, & rel.] & iterum [vos eſtis ſal terræ.]

Item ex concilio Pariſienſi.[7]

¶ Hi non ſunt habendi clerici, qui epiſcopali prouidentia non gubernantur. C. VIII.

8 NVlla r ratione clerici, aut ſacerdotes habendi ſunt, qui ſub nullius epiſcopi diſciplina, & prouidentia gubernantur. Tales enim acephalos s, ideſt ſine capite, priſca eccleſię conſuetudo nominauit.

Item ex epiſt. 3 Clementis.

¶ De eodem. C. IX.

QVi ſuis epiſcopis non obediunt, indubitanter rei, & reprobi exiſtunt. Porro ipſi à Deo donum ſummi muneris conſequuntur, qui p iuſtitiæ, & præceptorum eius ſemitas incedentes, doctoribus ſuis, qui recte epiſcopi intelliguntur, libenter obediunt.

Item Anacletus epiſt. 1.

Source : BIU Cujas

a Adde qđ acephali di cũtur illi q̃ sunt sine capite, vt hic, cõcor. gl. in aut. đ ap. §. gñalẽ. col. 4

" Eremitæ subsint ep̃o Iuo par. 6, c. 245.

" Diaconi 7. debẽt esse in ecclesia episcopali.

† abest ab Orig.

3 Ex prisca versione. Ordo Ro. c. 9. Conc. Aqsgr. c. 64. 8 Burc. lib. 2. c. 219. Iuo part. 6. c. 294. & 295

Act. 7.

b Quia forte timore hæreticorũ ñ audet solus p̃dicare. & hæc expositio cõgruit illi lr̃æ, q̃ habet polluantur, aut despiciãtur.

4 Pol. lib. 3. tit. 10. Ans. l. 7. c. 63. Burchard. li. 4. cap. 57. Iuo p. 1. c. 252. & p. 6. c. 99.

subsunt, non sunt acephali[a]: quia Papa episcopus eorum est. arg. ex tra de priuile. recepimus. tales sicut excommunicatos debet quilibet excludere de ecclesia sua. ext. de paro. & al. pa. c. 2. Et est hic ar, pro prælatis: & " quòd etiam eremitæ subsunt episcopo, in cuius territorio sunt, vt 16. q. 1. qui vere. Ioan.

a *¶ Ille proculdubio scandalizatur.*]i. scandalizat Deum. 8. q. 1. qui vos. Ioan.

¶ Illi in Deum scandalizantur, qui suo non obediunt episcopo. C. X.

1 ILle proculdubio scandalizatur[a] in Deum, qui recte non docet, & qui eius scandalizat episcopum, vel sacerdotem.

Item Euaristus ad episcopos Africanos, epist. 1.

¶ Septem debent esse diaconi in vnaquaque ciuitate. C. XI.

2 DIaconi[b] (qui quasi oculi videntur esse episcopi) in vna quaque ciuitate, iuxta Apostolorum constituta, septem debent esse, qui custodiant episcopum prædicantem: ne aut ipse episcopus † [c] ab insidiatoribus quoquo modo infestatur, aut lædatur à suis: aut verba[d] diuina, detrahendo[e] aut insidiando, polluantur, vel despiciantur, sed veritas spirituali redoleat[f] feruore, & pax prædicata labiis, animi cum voluntate[g] concordet.

2Pol. l. 2. tit. 38. Ans. l. 7. c. 69.

b *¶ Diaconi.*] " hoc c. loquitur de episcopali ecclesia, vbi debent esse septem diaconi, vt de conse. di. 1. episcopus Deo. Et vbi facultates suppetunt, vt 7. q. 1. illud,

c *¶ Ne ipse episcopus.*] quoquo modo infestetur, aut lædatur ab istis insidiatorib. i. hæreticis, vel ita, ne quo quo modo offẽdatur ab illis, aut lædatur à suis clericis p oppressionem. Et ideo debent ei astare, & ab eo auertere huiusmodi oppressiones.

d *¶ Aut verba.*] hęc est secunda causa huius constitutionis.

e *¶ Detrahendo.*] timore hæreticorum[b] scilicet subticendo.

f *¶ Redoleat.*] i. exeat in publicum ex frequenti ardore.

g *¶ Cum voluntate.*] j. de conse. dist. 2. reuera. Ioan.

h DIaconi.] *¶ Actuum.*] 6. vbi agitur de septem diaconibus ordinatis ab Apostolis. Io.

VT IGITVR EX PRAEMISSIS. Hæc est tertia pars huius distin. in qua dicitur quod diaconi debent subdere se presbyteris, & non præferre. & hoc probat per ix. auctoritates. Io. de F. Casvs. Supra in c. à subdiacono. dictũ est quod sicut presbyteri obedire debent episcopis, sic diaconi presbyteris. Sed quia diaconi non solũ volebant adæquari presbyteris, sed etiã præferri: ideo vt eorũ superbia opprimatur, statutum fuit, vt sacerdotibus dignam reuerentiam exhibeant, & sibi nihil vsurpent.

i *¶ Ex præmissis.*] Ab isto loco incipit magister altercationem suam inter presbyteros & diacones. Et primo allegat pro presbyteris, quod diaconi debent eis subesse, vsque ad illud c. diaconi. post in illo c. diaconi allegat pro diaconis. vltimo in ca. legimus. dabit sententiam contra diaconos. H.

Diaconos.] Casvs. Diaconi vsurpant officia episcoporum & presbyterorum, baptizabant enim eis præsentibus, & non præcipientibus: & corpus Domini propria auctoritate populis distribuebant. quare Pelagius statuit ne decetero talia faciant sine præcepto eorum, nisi in necessitate presbyteris absentibus.

k *¶ Deputatum.*] scilicet diaconis. sic 18. q. 2. hoc tantum.

l *¶ Primis.*] ideſt, maioribus: episcopali scilicet, & presbyterali: " & ita episcopatus est ordo, vt 83. dist. cum in præterito. 21. dist. clericos. ad idem 21. dist. c. 1.

" Epatum est ordo.

m *¶ Absque episcopo.*] i. absente episcopo, vel presbytero: quibus solum baptizandi ministeriũ permissum est, vt de conse. di. 4. constat. & dic quòd absq; episcopo, i. præter auctoritatem eius.

nibus deputatum[k] quippiam tentare permittimus: Nihil eorum suo ministerio penitus applicare, quæ primis[l] ordinibus propriè decreuit antiquitas. Absque episcopo[m], vel presbytero baptizare non audeant, nisi prædictis fortassis ordinibus † longius constitutis, necessitas[n] extrema compellat. Quod & laicis Christianis[o] facere plerumque conceditur. & *infra.* ¶ [5] Sacri corporis prærogationem † sub conspectu põtificis, seu presbyteri (nisi his absentibus) ius non habeant exercendi.

n *¶ Necessitas.*] No. " q̃ vbi necessitas exigit, & presbyter est absens, potest diaconus etiam iure suo baptizare, & corpus Christi erogare infirmis, si consecratum est: sed in ecclesia in præsentia presbyteri nõ potest, etiam si necessitas exigat, nisi iussus à presbytero: puta cũ multi sunt qui indigẽt baptismo, & presbyter nõ potest omnibus sufficere. similiter si multi sunt qui volunt accipere corpus Christi: nec presbyter sufficit omnib.

" Diaconus p̃t baptizare, & corp^s Xp̃i ægris erogare.

† *officiis*] or.

5 C. 10. in medio.

† *al. erogationem.*

Item in concilio Nicæno, c. 14. seu 18. [6]

¶ Inferiores presbyteris se diaconi cognoscant. C. XIIII.

7 PEruenit ad sanctum concilium, quòd in locis quibusdam, & ciuitatibus, presbyteris sacramenta P diaconi porrigant. Hoc neque regula, neque consuetudo tradidit, vt hi qui offerendi sacrificij non habent potestatem, his qui offerunt, corpus Christi porrigant. Sed & illud innotuit, quòd quidã diaconi etiam q ante episcopos sacramenta A sumunt. Hæc ergo omnia amputentur: & in sua diaconi mensura permaneant: scientes, quòd episcoporum quidem ministri sunt, inferiores autem presbyteris habentur. Per ordinem ergo post presbyteros gratiam sacræ communionis accipiant, aut episcopo, aut presbytero porrigente. Sed nec sedere in medio[r] presbyterorum diaconis liceat: quia si hoc fiat, præter regulam, & ordinem probatur existere. Si quis autem etiam post has definitiones obedire noluerit, à ministerio cessare debebit.

o *¶ Christianis.*] Et ẽt hæreticis[c], vt j. j. 1. q. 1. quod quidam, &c.

6 In Aquisg. c. 41.

7 Burc. l. 5. c. 26. Iuo p. 2. c. 36.

c Qđ est ergo istorum priuilegiũ? dt vt no. 50. dist. qui sub gradu.

¶ Prior pars huius c. vsque ad ver. amputentur. *est ex prisca versione in can.* 14. *Reliqua vero pars est ex versione Dionysij in canone* 18. *quam quidem totam offeruit, & codex canonum, & Burchardus, & Iuo.*

P *¶ Eruenit.*] Casvs. Diaconi in tribus delinquebant. Primo, quia post consecrationem porrigebant hostiam sacerdotib. Secundo, quia sumebãt sacramenta in Missa priusquam episcopi. Tertio quia sedebant in medio presbyterorum. Statutum ergo fuit in Niceno concilio, vt decetero talia nõ faciant, sed in sua mẽsura permaneant: & si quis obedire noluerit, cesset ab officio. Capitula quæ sequuntur, plana sunt vsque ad c. nonnulli.

A *¶ Sacramenta sumunt.*] *Græce est:* τῆς εὐχαριστίας ἅπτονται, *quod Dionysius vertit*, oblata contingant. *quamquam Burchardus, & Iuo hoc vno fere loco discrepantes habent, ille qui dem*, sacra oblata contingant: *hic vero*, sacram oblationem contingant.

p *¶ Sacramenta.*] ideſt Eucharistiam confectam: sanguinem autem bene porrigunt. j. eod. diaconi sunt. & versi. sacerdotibus. & hæc est ratio quare sacerdos corpus Christi per se sumat, calicem autem de altari presbyteris sumere nõ licet, sed diaconus eis porriget: " quia sumptio corporis futurã resurrectionem corporum significat, quam Deus sua virtute faciet sine omni ministerio. " Sed sumptio sanguinis significat redemptionem peccatorum, quæ fit intercessionibus aliorum. 13. q. 3. c. animæ. ẽ. dist. 50. presbyteros

" Corporis Christi sumptio quid signat.

" sanguinis sumptio qd repręsentat

Iem ex concilio Laodicensi, c. 20. [8]

8 & in Agat. ca. 65. & Aquisg. c. 77.

qui contra. ibi in pœnam dicitur de diaconis, panem offerant, quare de iure licitum esse videtur. Ioannes. Sed illud intelligitur quando in principio secretorum diaconus accipiens patenam cum pane offert sacerdoti. Imponitur ergo diaconis ad pœnam, ne panem offerant altario ministrando: hic autem prohibetur ne post sacramenta confecta corpus Christi porrigant sacerdoti, vt sumat. B.

d Ar. ad hoc ff. đ of. pcõ. obseruare. §. antequã. & l. idẽque. ff. mand.

q *¶ Etiam ante episcopos.*] ideſt, antequam episcopi sumant.

r *¶ In medio.*] secundum consuetudinem diuersorum locorum hæc variantur[d]. in quibusdam enim locis hæc obseruantur: in quibusdam non.

Non

Source : BIU Cujas

a NOn oportet.] ¶Sed iussione.]hoc obseruatur secũdum consue tudinem quarumdam ecclesiarum cum redit à lectione Euangelij.Laur.

b NOn oportet.]¶Panem.]i. corpus Domini.Dare,i.porrigere,ſ. aliis post confectionem sine licentia sacerdotis.Vel dic,dare, id est conficere: quod ad solum presbyterum pertinet. 1. q.1.dictũ. ext. de sum. tri. firmiter.

c DIaconi ita se.] in Missa: nam alibi magis sunt ministri episcopi.

d PRæsente.] ¶Eroget.] iussus vel non iussus, longe tamen positis episcopo vel presbytero.s.ead. diaconus.

e DIaconus.] ¶Loco.]i.ī aliquo: de omni[a] tamen honesto. ff.đ arb. si cum dies. §. si arbiter. & ff. de mun. &hon. vt gradatim. §.1.

f¶Diaconus in conuentu.] vbi conueniunt ad synodum.

g ¶Loquatur.] i. prædicet,nam officium p̄ dicandi presbyterorum est.16.q.1.adiicimus.Hug.

h¶Alba.]i.dalmatica. arg.11.q.3. episcopus presbyter.

i ¶Vel lectionis.]Euangelij.

NOnnulli.Casvs. Quidam diaconi in choro volebant esse in loco digniori, volentes sacerdotib. præferri:sed conciliũ Toletanum statuit vt tam diacones quàm presbyteri perseuerent in locis sibi deputatis:ita vt diaconi cognoscant presbyteros esse maiores se.

k¶Atque in primo.]id est, in primo ordine, vt fit Parisius.

l ¶Vt sublimiores [b].] Sic cõstrue. ergo tam illi,q̃ isti consistant in vtroq; or.ita.ſ.vt diaconi agnoscant presbyteros sublimiores se,sc.diaconis: & stabunt secundũ temp⁹ suæ ordinationis. 17. dist.c.episcopos.

m COMPAGIS.hæc est 4.pars huius di.ī qua dicitur,q̃ compagi,i. sãdalia & mappulę,i. linteamina,quæ portant Cardinales, solis Romanis clericis cõpetunt:&hoc probat per duo cap.Ioan.

Casvs.Supra in c.diacones. ꝓhibitum est, ne diacones vsurpẽt officia episcoporum vel presbyterorum. Nunc vero dicit,q̃nõ debẽt vti compagis. id est, calceamentis episcoporum,quibus nulli diaconorum vti licet absq; apostolica licẽtia:sicut nec mappulis vti debent absque eiusdem auctoritate. quas concessit Constantinus cardinalibus,vt j.96.di.in illa palea,Constantinus.

n ¶Nec mappulis.]"i.ornamentis equorum,quæ Constantinus concessit cardinalib.j.96.di.Constantinus.nam mappa ornamẽtum est equi.similiter in Auth.de consu.§.quantacumq;[c].& sunt quædam alba linteamina quibus cooperiuntur eę Cardinalium, cum ꝓ cessionem faciunt.Alij dicunt q̃ mappulę sunt mitræ epales.

PEruenit.] Casvs. Apostolicus concesserat solis diaconi bus ecclesiæ Messan. vti cõpagis: quos tamen postea diaconus Catinensis ecclesiæ portare præsumpsit. Præcepit ergo Greg. Ioanni episcopo Syracusano, vt subtiliter inuestiget an p se, an alterius auctoritate hoc fecerit,qa si male vsurpata non puniantur,via delinquẽtibus aliis aperitur.

o ¶Alicuius.] Arg. ex hoc & seq.c. "habes quod illud videtur ꝓhibitũ qđ non ostenditur esse concessum. ar.di.100. contra morem.ar.25.q.2.amputato.ar.10.q.j.hãc.ar. 2.q.1.consuluisti[d]. Et est hoc verum in iis, quę sunt de iure speciali. aliàs quod non est prohibitum, intel ligitur esse cõcessum. 27.qu.2.lex diuina. & 30.q.3.illud.& de despon.imp.c.1.in fi.

p ¶Auctoritatem.]Nã si maioris auctoritate hoc fecisset,hoc esset vtcumque excusabile.ar.dist.63. Salonitanæ.&di.28.diaconi[c]. q ¶Viam.] C. de ind. vid.l.2.in fi. C.vn.vi. meminerint. j.21.q.2. c.2.j.23.q.4. est iniusta. 1. qu. 7. exigunt. contra. j.35.qu,9.loci nostri.

IIlud.]Casvs.Ioannes archieps Rauẽnas supplicauit Papę, vt liceret suis clericis vti mappulis:sed Papa ei rescribit dicens,q̃ Cardinales ei fortiter obuiauerũt, asserentes hoc nulli ecclesiæ fuisse cõcessum, nisi Romanæ. & si esset ab aliqb. vsurpatum, nõ fieret per hoc præiudicium ecclesiæ Romanæ.

r ¶Præsumptum.] Ar. "antiquitatem vel lõgam consuetudinem nõ dare priuilegium, vt di.100.contra morem. ar.contra 63.dist. quia.& 9.q.3.conquestus. Et est rãtio:quia hoc possideri non poterat de iure communi.arg.ext.de præscr. causam. "Nã & sunt "Præscribi alia iura quæ non prę nõ possunt scribuntur, vt subiectio vel procuratio. †al.præsumi ext.de præscr.cum ex 11 Inter opa officij. vel via publi B.Hiero. to ca.ff.de via pub.viam. arg.C.de aquædu.diligenter. lib.11.& est fi. mo 4.vel 9. C.de fund.rei priua.& sal.diuinæ domus.vsus aquæ.lib.11.

¶Diaconus honorem exhibeat presbytero,& ipse ab inferioribus honoretur. C. XV.

jNOn oportet diaconum coram presbyteroſedere:ſed iussione[a] presbyteri ſedeat:ſimiliter autem diaconus honorem habeat à ſequentibus, id eſt à ſubdiaconis,& omnibus clericis.

Item ex eodem.c.25.[2]

¶Calicem benedicere, & panem dare diaconis non licet. C. XVI.

ijNOn oportet diaconos[A] panem[b] dare,nec calicem benedicere.

A ¶Diaconos.] *In vetustioribus priscæ versionis editionibus est,*diaconem.*Græce est, διακόνῳ, quod Dionysius vertit,*ſubdiaconos,*& sic habetur in concilio Aquisgranensi.*

Item ex concilio Carthag.quarto[A]*,37.*

¶Sicut episcopis,ita & presbyteri diaconi ministrent. C. XVII.

3DIaconi ita ſe[c] presbyteri,ſicut episcopi miniſtros eſſe cognoſcant.

A ¶Quarto.]*Caput hoc cum duobus sequentibus habetur in concilio quarto Carthaginensi, & in codicibus Gratiani etiam manuscriptis, itemque apud Anselmum titulo huius capitis erat additum:* Carthaginẽſi quarto, cui Papa Zozimus interfuit per Vicarios, *quod minime conuenire ostendunt acta sextæ synodi Carthaginensis:ad quam Zozimus Faustinum Potentinæ ecclesiæ episcopũ, Philippum, & Asellum legatos misit. Nam quarta habita est.* Honorio iiij. *&* Eutychiano *coss. sexta vero* Honorio xij. *&* Theodosio viij *coss. id est anno vigesimo post. Quo anno (prout ex africano concilio can.76. & sequentibus apparet)contra* Pelagij,*&* Cælestij *hæresim quædam sunt definita, cum* Cælestinus *ad* Zozimum *Papam appellasset:quod ex nonnulli manuscriptis* Zozimi, *& episcoporum Africæ ad ipsum epistolis, quæ in bibliotheca Vaticana seruantur , demonstratur. Quare, cum Zozimus in Pontificatu duos tantum annos,& menses aliquod vixerit,ne cessarium est multo ante ipsius Pontificatum quartã synodũ Carthaginensem habitã fuisse.*

Item ex eodem,c.38.

¶De eodem. C. XVIII.

4 PRæsente presbytero diaconus Euchariſtiam corporis Chriſti populo, ſi neceſſitas cogat,iuſſus eroget[d].

Item ex eodem,c.39.40.& 41.

¶De eodem. C. XIX.

5DIaconus ſedeat quolibet loco[e], iubente presbytero. Item diaconus [f] in conuentu presbyterorum interrogatus loquatur g. Alba [h] vero tempore oblationis tantum,vel lectionis [i] vtatur†.

Item ex concilio Toletano 4.c.38.

¶Diaconi presbyteris ſe ſuperiores non cognoſcant. C. XX.

6NOnnulli diaconi intãtam erumpunt ſuperbiam, vt ſeſe presbyteris anteponant, atque in primo[k] choro ipſi priores ſtare præſumant,presbyteris in ſecundo choro conſtitutis.Ergo,vt ſublimiores [l] ſe† presbyteros agnoſcant,tam hi quàm illi in vtroque[A] conſiſtant.

A ¶In vtroque.] *Licet in vulgatis Gratiani codicibus legatur* , in vtroque ordine. *& in tomis conciliorum impreſsis.* in vtroque choro : *tamen in vetusto codice conciliorum Regis Catholici,& plerisque vetustis Gratiani, etiam impressis neutra vox habetur.*

4 *Compagis*[m] *vero calciari absque Apostolici licentia diaconis non permittitur , sicut nec mappulis*[n] *vti absque eiusdem auctoritate quibuslibet clericis conceditur.*

Vnde Gregorius Ioanni episcopo Syracusano,lib.7.epist.28.indict.1.[7]

¶Absque Apoſtolica licentia Diaconi compagis vti non præſumant. C. XXI.

8PEruenit ad nos,diaconos ecclesiæ Catinenſi ſcalceatos compagis procedere præſumpſiſſe: quod quia nulli hactenus pertotã Siciliam licuit niſi ſolis tantummodo diaconis eccleſiæ Meſſanenſis,quibus olim à prædeceſſoribus noſtris non dubitatur eſſe cõceſſum,bene recolitis.Quia ergo tantæ temeritatis auſus non eſt leuiter attendendus, cum omni hoc fraternitas veſtra ſubtilitate perquirat:& ſi[A] ita,ſicut ad nos peruenit, inuenerit verum eſſe, vtrum vel à ſe, vel alicuius [o] hoc auctoritate [p] præſumpſerint,nobis ſubtiliter innoteſcat: vt cognita veritate, quid fieri debeat,diſponam[9]. Nam ſi negligenter ea, quę male vſurpantur,omittimus, exceſſus viam [q] aliis aperimus.

A ¶Et ſi ita.] *Hic & paulo inferius addita sunt aliquot verba ex originali.*

Item Ioanni Rauennati episcopo, libr.2. epist.54.seu c.93.[9]

Mappulis clerici ſine Apoſtoli licentia vti non debent. C. XXII.

10 ILlud autem, quod pro vtendis à clero veſtro mappulis ſcripſiſtis,à noſtris eſt clericis fortiter obuiatum, dicentibus nulli hoc vmquam alij cuilibet eccleſiæ conceſſum fuiſſe: nec Rauennates clericos illic, vel in Romana ciuitate tale aliquid cum ſua conſcientia præſumpſiſſe, nec ſi tentatum eſſet,ex furtiua vſurpatione ſibi præiudicium generari. Sed etiam, ſi in qualibet eccleſia hoc præſumptum [r] fuerit, aſſerũt emendandum,quod non conceſſione Romani Pontificis,ſed ſola ſurreptione præſumitur†.

Item Hieronymus de ſeptem ordinibus eccleſiæ,c.5.[11]

Additio

a Anſ.l.7.c.65.Burc.l.2.c.221.Iuo p.6.c.296.

2 Aquiſgra.c.78.

a Sic 1.q.7. ſi qs oẽm.15 q.1.mulier.

3 Pol.l.2.tit.39. Anſ.l.7.c.63.

b i.maiores quaſi ſtẽt ī vtroq; choro diuiſi,ita q̃ psbyteri ī primo, diaconi in ſecundo. Pet. 4 Poly. ibid. Anſel.l.7.c.66.Burc.l.5.c.13.Iuo p.2 c.23.

5 Anſ.ibid.

† *al. induatur.*

6 Burch.l.2.c. Iuo p.6.c.297.

"compagi.

Source : BIU Cujas

¶Sicut in ministerio, ita in dispensatione sine diacono episcopus non viuat. C. XXIII.

ADDITIO. Dicas q̄ sunt multa, quæ non præscribuntur: quod dic vt le. & no. ext. de præsc. cum liceat. in fi. & 16. q. 3. clerici. in fi. Archid.

Diaconi.] Hæc est 5. pars huius di. in qua laudat diacones quat tuor modis: s. à significatione, quia significant septē candela bra aurea. A virtute, quia debent esse virtuosi. Ab officio, quia sine illis epi cātare nō debēt. Ab institutione, qa à Domino fuerunt instituti. Io. de Fan.

CASVS. Supra dictū ē diacões subesse sacer dotib. sed ne sacerdo tes nimium inde sup birēt, cōmendat Hie ron. i hoc c. diacones. diuiditur ergo hoc c. in tres par. In 1. part. commendat Hieron. diacones quadruplici rōe. Rōe significōnis: qa significātur p septē candelabra aurea, & septē Angelos ec clesiarū. Rōne vitæ & cōuersatiōis. Rōe mi nisterij: qa sine his sa cerdos ministrare nō p̄t: maior est q̄ minis trat, q̄ cui ministratur. Et rōe institōis: qa à Deo sūt instituti. In 2. par. reprehendit ra pacitatē eporum, qui volunt oīa rapere, & oīa sibi vendicant. In 3. par. ostendit, q̄ sicut in hoc mundo raptor punitur à iudice: ita eps q̄ bona clericorū rapit à Dño punietur, nisi vniuersa reddan tur. Secunda pars in cipit ibi, *Nūc aūt*. Ter tia ibi, *Certe vt ipse*.

1 Pol. l. 2. tit. 19. Ans. l. 7. c. 72.

Apoc. 1.

† Abest ab Orig.

Deut. 33.

† *al. nouim*ª.

† *al. nomen habet.*

Marc. 10.

† *consecratio*] vera lectio.

" cor omne Deo patet.

b Cōcor. gl. in l. 2. ff. de don. int. vir. & vxor.

† *al. benedicuntur.*

c Hæc historia no. 45. d. disciplina.

† *deinde*] or.

" Diabolus patet dr.

" Eps sine diacono nō celebret.

5 [1] Diaconi sunt, quos in Apocalypsi legimus, septem Angeli [a] ecclesiarum: hi sunt septem cādelabra [b] aurea: hi voces [c] tonitruorum. *& infra.* ¶Virtutum operatione præclari, humilitate præditi, quieti, humiles, euangelizantes pacem, annūtiantes bona, dissensiones, & rixas, & scandala resecātes, docentes† [d], soli Deo [e] colloquētes [f], in templo nihil de mundo penitus cogitantes, dicentes patri [g], & matri [h], nō noui† [i] vos, & filios [k] suos non agnoscentes [l], *& paulo post.* ¶Sine hoc sacerdos nomen† non habet, ortū nō habet [m], officium non habet. Hic minister [n] Dei dicitur, quia scriptum est. [Quis maior est, qui ministrat, an cui ministratur?] Et sicut in sacerdotio ministratio† [o], ita in ministro est sacramenti [p] dispensatio. *& paulo post.* ¶Sacerdotibus etiam propter præsumptionē non licet de mensa Domini tollere calicem? nisi eis traditus fuerit à diacono. *& paucis interiectis.* ¶ Ita enim Deus noster omnipotens vniuersa disposuit, vt qui maiorē q̄ [q] se esse crediderit, minor sit, & qui videretur minor, maior existeret. Denique quam hoc verum sit, ipse perpende. Leuitę inferūt oblationes in altari, Leuitę cōponunt mensam Domini: Leuitæ cum sacerdotibus, dum sacramenta benedicunt†, assistunt: Leuitæ ante sacerdotes orāt [r], vt si distinctio locorū creditur, etiā in altari Dei videāt sibi episcopi, si supbi sunt, diaconos anteponi. Si humilitatē diligunt, maiores se esse in eo, q̄ sunt humiles, cognoscant. Tūc demum† [s], vt aures habeamus ad Dominum, diaconus acclamat: ipse prędicat [t], ipse hortatur, ipse commonet adstātibus sacerdotibus [u], ne leuiter hanc vocem, quę loquitur hæc, & pacem annūtiat, aut negligenter aspicias, aut contemnēdam putes. Sufficit huic [x] ordini tantū, per Dominum fuisse concessum, vt non solus sacerdos in templo totum agere, & implere videatur. *& infra.* ¶Nunc autem ex quo in ecclesiis, sicut in Romano imperio, creuit auaritia, periit lex de sacerdote [y], & visio [z] de propheta. Singuli quique per† potentiam [a] episcopalis nominis, quam sibiipsi illicite absque ecclesia [b] vēdicarunt [2], totum quod leuitarū est, in vsus suos redigūt, nec hoc sibi, quod scriptum† est, vendicant, sed cunctis auferunt vniuersa. Mēdicat infelix clericus in plateis, & ciuili† operi mancipatus publicam à quolibet deposcit alimoniam†. Et quidem [c] ex eo despicitur cunctis sacerdotale officium, dum misericordia desolatus, iuste [d] putatur ad hāc ignominiam deuenisse. *& infra.* ¶Solus incubat bonis †, solus ministerio vtitur [e], solus vniuersa sibi vendicat: solus partes inuadit alienas [f], solus occidit [g] vniuersos. *& paulo post.* ¶Hinc propter sacerdotum auaritiam odia consurgunt: hinc episcopi accusantur [h] à clericis, hinc principum † lites, hinc detractiōis† causa, hinc origo criminis. Etenim si vnusquisque ita in hoc† mundo visibili aliquid possidere [i] iubetur, vt sua tātum possessione contentus sit, ac res non inuadat alienas, non agrum pauperi tollat, non vineam, nō subuectorium† aliquod, non famulos, non fructus, quanto magis, qui ecclesiæ Dei præest, debet ita ī omnibus seruare iustitiam, vt sibi [k] hoc tantum vendicet, quod sui iuris esse cognoscit? aliena non rapiat? aliena nō. cōtingat? æqualē [l] se ceteris faciat? & sicut sine his in ministerio non viuit, ita in dispensatione [m] nō viuat? ¶Certe, vt ipse nosti, qui visibiliter in hoc mūdo ius inuadit alienum, accusatur à paupere, damnatur à iudice: Ita & in ecclesia Dei, cum vnusquisque stipendia sua perdit, clamat ad Deū, exauditur à Christo: nec differtur in hac parte vltionis [n] sen-

a ¶*Angeli.*] i. prælati.

b ¶*Candelabra.* quæ erant in templo Dñi.

c ¶*Voces.*] auditæ à Ioanne in Apocalypsi.

d ¶*Docentes.*] populū quo ad vitam actiuā.

e ¶*Soli Deo.*] "quod solus Deus nouit eorū cōscientias, ei namq; cor oē patet, & omnis loquitur voluntas, vt 24. q. 3. Deus [b].

f ¶*Colloquentes.*] quo ad cōtemplationem: vel hoc dum sunt in oratione. de consecr. dist. 1. quando.

g ¶*Patri.*] Hoc p̄t intelligi historice q̄do Moyses ī vltionē ido lolatriæ [c] vituli conflati, p̄cepit leuitis vt ne mini parcerēt, nec ēt patri. similiter diaconi non deberent eos cognoscere, i. amore Dei amorem eorum præponere. "Vel potest intelligi mystice de diabolo, & de concupiscentia carnis, & eius morib. vt in gl. hic de pictis.

h ¶*Et matri.*] i. carnali concupiscentiæ.

i ¶*Non noui.*] id est, nolo præponere vestrum amorem amori Dei.

k ¶*Et filios.*] id est, illicitos motus.

l ¶*Non agnoscentes.*] i. non nutrientes: sed ad petram illidentes.

m ¶*Habet.*] "quia sine diacono episcopus Missam celebrare nō poterit, nisi necessitate instante: tunc enim etsi non posset habere diaconum, absque eo Missam celebrare poterit.

n ¶*Minister.*] Hic commendat eos à ministerio.

o ¶*Ministratio.*] id est, consecratio Eucharistiæ.

p ¶*Sacramenti.*] s. præsentib. sacerdotib. corā eis, vt ℨ. di. e. diaconi.

q ¶*Maiorem.*] idest, meliorem, vel hoc cum bene administrat.

r ¶*Orant.*] i. prædicant, vt dist. 25. vnum. & 11. qu. 1. sicut enim. vnde exponendo subdit tunc demum. quod autem dicitur in altari ante poni, respicit quod de calice præmiserat, calicé non tollere, nisi eis traditus fuerit à diaconis. Vel dic, orant, id est, ad orandum inuitāt, cum dicunt, flectamus genua.

s ¶*Tunc demum.*] s. circa finem Missę, cū diaconus clamādo dicit populo: Humiliate vos ad benedictionē.

t ¶*Prædicat.*] ℨ. 11. q. 1. sicut enim. scilicet le gendo Euangelium.

v ¶*Sacerdotibus.*] quę dam hic referuntur, q̄ ex toto bene non intelligūtur: qa nō omnib. ecclesiis hæc officia habet diaconus.

x ¶*Huic.*] Commēdat hic eos ab institōe. ℨ. e. dominus. contra. s. di. 21. §. 1. contra. Sed intelligas tantum per Deum principaliter: quia eius auctoritate hoc in vete. testa. fuit institutum. 77. dist. in veteri. ar. ext. de sent. ex c. mulieres.

y ¶*Petiit lex de sacerdote.*] verba Esaiæ, idē, multi sacerdotes non adimplent legē.

z ¶*Et visio.*] i. gratia prophetizandi, propter auaritiā: " qa oēs virtutes patiuntur detrimētū ab vno vitio, &c. de pœ. dist. 5. c. 1.

a ¶*Per potentiam.*] in uehitur in episcopos.

b ¶*Absque ecclesia.*] l. in tali mōvt aliena vsurpent. alitervidetur contra. ℨ. e. c. prox. 95. dist. olim.

c ¶*Quidem.*] s. dist. 86. non satis.

d ¶*Iuste.* i. suis meritis.

e ¶*Vtitur.*] i. non vult partiri onera administrationis cum fratribus. ext. de of. arch. c. vl. & de præsum. man data. Vel dic, i. de rebus ecclesiasticis.

f ¶*Alienas.*] cum quod suum nō est, scire dēt ad alios ptinere. C. vn de vi. cū quærebatur.

g ¶*Occidit.*] hoc refertur ad laicos, quib. occasionem mortis præstāt. 11. q. 3. præcipue. 86. dist. pasce.

h ¶*Accusantur.*] " nā epi omnia etiam ea, quæ d̄ nouo eueniūt, in simul cum aliis debēt diuidere: ar. 12. q. 2. cognouimus. Item nec ea distribuere debet sine consensu canonicorū. ext. de his quæ fi. à prel. fine cōsen. ca. nouit. licet sit prę ordinator in cunctis. 25. di. perlectis. ni si hoc sibi vendicaret episcopus ex consuetudine. ext. d̄ his quæ fiunt à præl. ea nosci tur. Et est ar. " quod semper præsumitur quod accusatio episcoporum fiat ex odio, vt no. 2. q. 7. si quis episcopus. Arg. contra. 6. q. 1. si omnia.

i ¶*Possidere.*] Hoc ad laicos refertur, vnde caute dixit, in hoc mūdo. & in clericis secus, vt ℨ. 12. q. 1. c. duo sunt.

k ¶*Sibi.*] Arg. pro distributione portionum inter clericos.

l ¶*Aequalem.*] si. 95. dist. episcopus. 2. & iste est vnus gradus humilitatis, vt s. dist. 22. de Constantinopolitana.

m ¶*Ita in dispensatione.*] idest, distributione præbendarum.

n ¶*Vltionis.*] ex toto: quod non dicitur differri, " quia totum tempus hu

1 Qđ est cō tra iuris p̄ceptū, vt ff. de iu. & iu. iusti. §. iuris p̄cepta. & inst. e. ti.

† Ezech. 7.

† *propotentia*] Orig.

† al. adscriptum.

† al. seruili.

† al. eleemosynam.

† *diuitiis*] or. *al. donis.*

" Virtutes oēs ab vno vitio detrimētum patiuntur.

† al. principium litis.

† *desolationum causæ*] Orig.

† *Hunc mundum visibiliter posīt*] Orig.

† al. subiectorum] al. subiūctorū.

" Eueniētia de nouo p quem sunt diuidenda.

" Accusatio eporū p̄sumitur ex odio fieri.

" Vitæ p̄sentis tp̄s breue dr esse.

Source : BIU Cujas

pus huius vitę breuissimum reputatur. de pœ. di. 5. consideret. Nam quòd quandoq; pœna differatur, est expressum j. 23. q. 4. quod Christus. 45. di. licet. j. & est ratio quare quandoque differatur, vt de pœ. dist. 3. quid ergo. de pœ. dist. 1. prædixerat.

a ¶ *Assidue.*] i. iterato nen miseretur de facili. nam vulnus iteratum tardius sanatur, vt j. de pœ. dist. 3. inanis.

†*Dei preces, ac solum*] Orig. † abest ab Orig.

HOC CAPITVLO. Hæc est 6. pars huius dist. in qua laudat p̄sbyteros, & humiliat diaconos. Io. de Fan. CASVS. Supra proximo c. diaconi sunt cō mēdati. sed qa nimis contra p̄sbyteros superbiebant: iō Hieronymus cōtra eorum supercilium scribit.

"Laudis p̄coniū superbire facit.

b ¶ *Insolescentes.*] "qa sæpe ex laudis præconio innascitur superbiæ inflatio, vt 6. q. 1. sunt plurimi. sup biebant forte ex eo q̄ s. c. prox. commendati sunt.

LEgimus.] CASVS. Euagrius eps q̄ fuit à Hieronymo, vtrū sacerdotes essent diaconus præferēdi? Et resp. q̄ sic, & probat tripliciter, s. rōne nominis siue appellationis: qa olim idē dicebatur presbyter & episcopus. Et hoc p̄batur septem auctoritatib. Ratione officij siue instōis: qa ad maius officium sunt instituti presbyteri q̄ diaconi: quia sacerdotes orant & p̄dicant: sed diaconi ministrāt. Et resp. obiectioni q̄ fecit sibiipsi d̄ diaconis rōe ecclesiæ; & rōe p̄motionis: qa diacon⁹ promouetur in sacerdotem, & nō ecōuerso. & hæc p̄motio nō fit nisi de minori ad mai⁹. Ratio officij incipit ibi, *Quid enim facit.* Ratio prohibitionis est ibi, *Qui prohibetur à mmori.*

1 Poly. ibid. Anſ. l. 7. c. 87 Esa. 32.

†*al. quis patiatur.*

Philip. 1.

Act. 20.

c ¶ *In Esaia.*] 32. c.

d ¶ *Fatua loquetur.*] No. arg. "q̄ qui fatua loquitur, fatuus est, vt 23. qu. 8. conuenior. & ff. de cond. inst. quidā. j. de pœ. dist. 1. §. poteſt. & 1. q. 1. ita fit.

"Fatuus est qui fatua loquitur.

e ¶ *Mensarum.*] quam iniuriam patitur.

f ¶ *Audi.*] ideo dicit testimonium, quia duo sūt per quos probat.

g ¶ *Philippis.*] nomē ciuitatis i Macedonia.

h ¶ *Cum episcopis.*] cum in vna ciuitate plures episcopi non debeāt esse: arg. di. 80. in illis. & c. episcopi. & 13. q. 1. c. 1. & ideo hoc ipso nomine presbyteri intelliguntur.

i ¶ *Episcopos.*] id est, presbyteros, cum in vna ecclesia episcopi plures esse non debent.

k ¶ *Contentiose.*] quia singularum ecclesiarum singuli sunt episcopi, vt 7. q. 1. in apibus.

l ¶ *Reliqui.*] Verba Apostoli a d Titū c. 1. post sequitur ad Timotheum.

m ¶ *Luxuriæ.*] id est, de luxuria accusabiles. ideo non subditos, quia propter peccata filiorum citius rapitur quis morte. 47. dist. §. necesse. cum scilicet ipse est negligens.

n ¶ *Per prophetiam.*] id est, per electionem.

o ¶ *Presbyterij.*] scilicet presbyterij mei, & sic loquitur de seipso: cū tamen ipse Paulus esset episcopus, cum eum ordinaret.

"Petrus se vocat presbyterum.

p ¶ *Compresbyter.*] "Ecce Petrus se vocat presbyterum, cum tamen esset eps & summus. s. di. 75. q̄ die Dominico. in versi. sacerdotum.

q ¶ *Non ex necessitate.*] id est, ex gratia turpis lucri: arg. j. dist. 95. esto. Et ita est arg. quòd presbyter non debet locare operas suas: arg. 21. q. 2. præcipimus.

r ¶ *Significantius.*] s. q̄ episcopus dicitur presbyter. q. d. vbi pro episcopo dicitur presbyter, significantius diceretur sic: s. episcopum: qa magis accedit ad significationem vocabuli episcopus, quàm hoc nomen presbyter.

tentia, si non redduntur vniuersa. Moderatio enim Dei †, ac pietas solum nostrum reditū quærit, ac nos cupit sua longa† bonitate saluari. Sed si non cōuertimur, si duri corde sumus, si in peccatis vsq; ad mortem illicite perduramus, assidue [a] peccanti, sicut scriptum est, Deus non miseretur.

A ¶ Nomen non habet.] *Sic etiam in originali, sed in multis Gratiani manuscriptis, & apud Anselmum est,* nomen habet, officium non habet.

6 *Hoc capitulo sacerdotum auaritia reprehenditur, diaconorum dignitas, siue officium commendatur. Sed quia, vt supra dictum est, diaconi insolescentes [b] etiam presbyteris se præferendos arbitrati sunt, contra eorum supercilium scribit Hieronymus ad Euagrium episcopum, epist. 85. tomo 2.*

¶ Diaconi presbyteris debent subesse.

C. XXIIII.

[1] LEgimus in Esaia [c] [Fatuus fatua [d] loquetur.] Audio quēdam in tantā erupisse vecordiam, vt diaconos presbyteris, id est episcopis anteferret. Nam cum Apostolus perspicue doceat eosdem esse presbyteros, quos episcopos, quid† patitur mensarum [e], & viduarum minister, vt supra eos se tumidus efferat, ad quorum p̄ces Christi corpus, sanguisque cōficitur? Quæris auctoritatem? Audi [f] testimonium [Paulus, & Timotheus serui Christi Iesu omnibus sanctis in Christo Iesu, qui sunt Philippis [g], cū episcopis [h], & diaconis.] Vis & aliud exemplum? in actibus Apostolorum ad vnius ecclesiæ sacerdotes ita Paulus loquitur: Attēdite vobis, & cuncto gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos [i], vt regeretis ecclesiam Domini, quam acquisiuit sanguine suo.] Ac ne quis contentiose [k] in vna ecclesia plures episcopos fuisse contendat, audi & aliud testimonium, in quo manifestissime comprobatur, eumdem esse episcopum atque presbyterum. [Propter hoc reliqui [l] te in Creta, vt quæ deerāt, corrigeres, & cōstitueres presbyteros per ciuitates, sicut & ego tibi mandaui. Si quis est sine crimine, vnius vxoris vir, filios habens fideles, nō in accusatione luxuriæ [m], aut nō subditos. Oportet enim episcopum sine crimine esse, quasi Dei dispēsatorem.] Et ad Timotheum [Noli negligere gratiam, quę in te est, q̄ tibi data est per prophetiam [n] per impositionem manuum presbyterij [o].] Sed & Petrus in prima epistola. [Presbyteros, inquit, in vobis precor compresbyter [p], & testis passionum Christi, & futuræ gloriæ, quæ reuelanda est, particeps, regite gregem Christi, & inspicite non ex necessitate [q], sed voluntarie iuxta Deum.] Quod quidem Græce significantius [r] dicitur ἐπισκοποῦντες, id est superintendentes: vnde & nomen episcopi tractum est. Parua tibi videntur tantorum virorum testimonia? Clangat tuba Euangelica, filius [s] tonitrui, quem Iesus amauit plurimum, qui de pectore Saluatoris doctrinarum fluēta potauit [Presbyter [t] Electæ [u] dominæ, & filiis eius, quos ego in veritate diligo.] Et in alia epistola [Presbyter Caio [x] charissimo, quem ego diligo in veritate.] Quòd autem post ea [y] vnus electus est, qui ceteris p̄ponerētur, in schismatis remediū factum est, ne vnusquisque ad se trahens Christi ecclesiam rumperet. Nam & Alexandriæ à Marco Euāgelista vsque ad Heraclam & Dionysium episcopos, presbyteri semper vnum ex se electum, in excelsiori gradu collocatum, episcopū nominabant: quomodo si exercitus Imperatorē [z] faciat, aut diaconi [a] eligant [b] de se, quem industrium nouerint, & archidiaconū

s ¶ *Filius.*] "i. Ioānes: quia altius intonuit, & quia cū Iacobo assumptus in montem fuit. & Ioannes dicitur filius tonitrui.

Ad Tim. 1.

t ¶ *Presbyter.*] Ecce Ioannes vocat se presbyterum, cùm tamen esset episcopus.

u ¶ *Electæ.*] proprium nomen.

x ¶ *Caio.*] mitto salutē

y ¶ *Postea.*] Hic respō. tacitę obiectiō, quare hoc immutatū est: & ad hoc resp. "Sed quęritur quomodo facta fuit hęc prælatio? Si dicatur q̄ i officio, contra, de conse. di. 5. manus. quia exercere episcopalia nō licuit, nisi his qui successerunt in locū Apostolorum. 68. dist. quorū vices. 21. dist. in nouo. & ita hęc prelatio ab initio facta fuit. Si autem dicatur, q̄ in nomine, obstat 80. di. in illis. quia ibi dicitur q̄ quidā præpositi sūt, qui tantum episcoporum vocabulo, &c. Ad hoc dicūt quidā, q̄ in prima primitiua ecclesia commune erat officium episcoporum & sacerdotum, & nomina erant communia. 95. dis. olim. & officium erat commune: sed in secunda primitiua cœperunt distingui & nomina & officia. H. dicit [a] q̄ tam ipse Hugo tum i nomine fuit facta prelatio. primo. n. omnes dicebantur sacerdotes: licet quidā aliis prælati essent q̄tum ad officium. Et quod dicitur 80. di. in illis, qui tantum episcoporū vocabulo potirentur, expone, i. nō archiepiscoporū, nec primatū: & ita excluditur superius, nō inferius. Tertij dicunt, quòd prælatio hæc facta fuit & quo ad nomen, & quo ad administrationem, & quo ad quædam ministeria, quæ spectant tantum ad officium episcopale: & fuit hæc prælatio facta à tēpore Petri. & hoc innuit hæc littera ibi, Nam & Alexandrię à Marco Euangelista vsque ad Heraclam & Dionysium: " quia Marcus fuit contemporaneus Petro & Clementi: arg. 24. q. 1. cum beatissimus. Heraclam autem & Dionysius p̄sbyte. Inia fuerunt contemporanei ipsi Hieronymo: & ita est illud contra sedā tenēda est. tum, 80. dist. in illis. & illud de conse. dist. 5. manus. Ante prælationem ergo ista nomina presbyter, episcopus, erant prorsus synonyma: & etiam administratio communis erat: quia communi consilio sacerdotum regebantur ecclesiæ. 95. di. olim. In schismatis ergo remedium (vt hic dicitur) facta est prælatio, vt vnus præesset & quo ad nomen, & quo ad administrationem, & quo ad quædam sacramenta quæ modo appropriantur episcopis.

1. Tim. 4.

" Prælatio inter ministros ecclesiæ ad quid facta fuit.

1. Petr. 5.

z ¶ *Imperatorem.*] " Ex sola enim electione principum dico eum verum Imperatorem ante, quàm à Papa confirmetur. Argu. hic, licet non ita appelletur, vt dixi 63. di. quanto. contrarium est verum, ext. de ele. venerabilem. 23. dist. in nomine [b].

a ¶ *Diaconi.*] supple & quomodo diaconi eligunt, &c.

b ¶ *Eligant.*] Ecce q̄ episcopi non est archidiaconum eligere, &c.

Marc. 3. 1. Ioannis. 3. Ioannis.

" Marc⁹, Petrus, & Clemēs, fuerūt cōtēporānei.

" Electio sola fit vel rū impator.

b Adde Alb.

Source : BIU Cujas

de Ros. in l. bñ à Zeno. ar. C. d qua. pſc. & Bar. ī extraua. ad reprim. in ver. rege.

"Diaconi Cardinales vtrū ꝓponā tur omnib⁹ presbyteris

"Consuetudo gñalis ē sequenda,

a Cōc. tex. ī l. obseruare. ff. d of. pcō. l. idemque. ff. mand.

"eps paruę ciuitatis cō tēnitur ab idiotis.

"Paupertas ñ facit mulierem abiectam.

bAd idē 16. q. j. sunt nō nulli. in fi.

† al. benedictionē corā presbyteris

Act. 6.

Arg. contra 74. dist. episcoporum. Sed variæ sunt consuetudines. 21. dist. §. 1. ext. de ele. ecclesia Vulterana.

a ¶*Ordinatione.*] In ordinatione cetera intelliguntur quæ nō fiunt, nisi ab episcopis, hæc continentur ꝛ. di. 68. quamuis chorepiscopis.

b ¶*Nec altera.*] Responsio est ad tacitam q̃stionem: "nonne diaconi Cardinales Romani prępononuntur omnib. psbyteris, exceptis pſ byteris Cardinalibus quib. vñr parificari? Resp. q̄ cōsuetudo Romanæ ecclesiæ nō est trahēda ad cōsequentiam. vel rñsio est hic in prin. c. 1. ibi, audio quædam, &c. dicebāt enim quidam, q̄ sicut Romæ honorabiles erāt diaconi: ita debebāt esse vbiq; locorū.

c ¶*Totius.*] immo fideles sunt vna ecclesia: & hoc est quod sequitur, & Galliæ, &c.

d ¶*Maior est.*] "Et ió magis sequēda est cō suetudo generalis, vt ꝛ. di. 12. nouit. ꝛ. di. 40. nos q. & c, nō loca [a], Et est hic ar. q̄ statuta cōcilij p̄iudicāt statuto Papę si cōtradicāt, vt dixi 9. q. 3. nemo.

e ¶*Eiusdem meriti.*] q̃tum ad sapiētes & peritos & discretos. "Nā idiotę & vulgares episcopum paruæ ciuitatis contemnere solēt. arg. di. 80. episcopi.

f ¶*Et paupertatis.*] Nā paupertas ciuitatis ñ minuit prærogatiuā regni, vt j. 96. di. "sicut, nec mulier ꝓpter paupertatē dī humilis vel abiecta. C. de ince. nup. l. humilem. Ar. cōtra. ī aut. d def. ciu. §. nos igr. col. 3.

"Miraculū est quod raro accidit.

c "Paupertas ñ facit mulierem abiectam.

b g ¶*Diaconi.*] Hoc nō solū Romæ fit, sed ēt aliarum ecclesiarū cō suetudo obseruat: sed forte tpe Hieronymi non fiebat; hodie fit. ext. de scr. ī or. fa. c. 1.

h ¶*Vrbis.*] ꝛ. dist. 11. qs nesciat. cōtra. & c. no lite. cōtra. Sed ibi de ea consuetudine agitur, q̃ ecclesia Romana seruat, & aliis mādat seruāda: hic vero de ea, q̃ sola seruat, nec vult ab aliis seruari, vnde ibi dī, quā Romanam ecclesiam viderit sequi & docere. de consecra. dist. 1. basilicas.

i ¶*Consuetudinem.*] q. d. non qđ fiat, sed qđ fieri debeat considerandum est, vt ext. de ele. c. venerabilem. 12. q. 2. gloria. in fi. de of. præsid. sed licet.

k ¶*Paucitatem.*] quia pauci erāt tales diaconi: & ió superbiebant, "quidquid, n. raro accidit, miraculum est, vt in auth. de consue. §. itaque. col. 3.

l ¶*Pretiosius.*] sicut & pretia rerum in quibusdam locis variantur secundum plus & minus ff. de eo quod cer. lo. l. ideo.

m ¶*Mensis.*] viduarum & pauperum, sed tm̄ instemus prædicationi.

n ¶*Dignitatis.*] j. 8. q. 1. qui episcopatum. contra. Sed ibi iuxta etymologiam vis nominis designatur: hic quod ex vsu loquendi ex nomine concipitur. Vel dicendum, quòd non est nomen honoris tantum, sed etiam oneris. 8. q. 1. illud inferendum.

o ¶*Continetur.*] "Nam in toto continetur & pars, vt 14. q. 5. pœnale. & ff. de reg. iu. in toto. & est fi. ff. quod met. cau. l. 1.

"Pars cōtinetur ī toto

p ¶*De minori.*] Hoc bene dicitur. ff. de mu. & ho. vt gradatim.

vocent. Quid enim facit, excepta ordinatione [a], episcopus, quod presbyter non faciat? Nec altera [b] Romanæ vrbis ecclesia, altera totius [c] orbis existimāda est. Et Galliæ, & Britanniæ, & Africa, & Persis, & Oriens, & India, & omnes barbaræ nationes vnum Christū adorant, vnam obseruāt regulam veritatis. Si auctoritas quæritur, orbis maior est [d] vrbe. Vbicumq; fuerit episcopus, siue Romæ, siue Eugubij, siue Constantinopoli, siue Rhegij, siue Alexandriæ, siue Tanis, eiusdem meriti [e], eiusdem est & sacerdotij. Potentia diuitiarū, & paupertatis [f] humilitas vel sublimiorem, vel inferiorem episcopum non facit: ceterum omnes Apostolorum successores sunt. ¶Sed dicis, quomodo Romæ ad testimonium diaconi [g] presbyter ordinatur? Quid mihi præfers vnius vrbis [h] consuetudinem [i]? Quid paucitatem [k], de qua ortū est supercilium, in leges ecclesiæ vendicas? Omne, quod rarum est, plus appetitur. Pulegium apud Indos pipere pretiosius [l] est. Diaconos paucitas honorabiles, presbyteros turba contemptibiles facit. Ceterum etiam in ecclesia Romę presbyteri sedēt, & stant diaconi, licet paulatim increbrescentibus vitiis inter presbyteros absente episcopo, sedere diaconum viderim, & in domesticis conuiuiis benedictiones † presbyteris dare. Discant, qui hoc faciunt, nō se recte facere, & audiant Apostolos: [Nō est dignum, vt relinquētes verbū Dei, ministremus mēsis [m].] Sciāt, quare diaconi constituti sint. Legant acta Apostolorum: recordentur conditionis suæ. Presbyter, & episcopus, aliud ætatis, aliud dignitatis [n] est nomen. Vnde & ad Titum, & ad Timotheum de ordinatione episcopi, & diaconi dicitur: de presbyteris omnino reticetur: quia in episcopo & presbyter continetur [o]. Qui prouehitur, de minori [p] ad maius prouehitur. Aut igitur ex presbytero ordinetur diaconus, vt presbyter minor diacono comprobetur, in quem crescit ex paruo: aut si ex diacono ordinatur presbyter, nouerit [q] se laicis maiorem, sacerdotibus [q] esse minorem.

A ¶ Per prophetiam.] *Sic in vulgata editione, & Græce, διὰ προφητείας: sed hic apud B. Hieronymum,* prophetiæ.

q ¶Nouerit se.] *In originali est,* nouerit se lucris minorem, sacerdotio esse maiorem. *Quò etiam pertinet, quod idem Hieronymus ad caput vltimum Ezechielis scribit.* Leuitarum multitudinem intelligere se à sacerdotali gradu esse disiunctam, & ad decutiendam superbiam ministrorum, qui ignorantes humilitatē status sui vltra sacerdotes, hoc est presbyteros, intumescunt, & digni tatem non merito, sed diuitiis æstimant. *Verum ob glossam non est mutatum.*

Item Cyprianus, lib. 3. epist 9.

¶De eodem. C. XXV.

'DOminus noster ipse Iesus Christus rex, & iudex, & Deus noster vsq; ad passionis diē seruauit honorem Pōtificibus, & sacerdotibus, quamuis illi nec timorem Dei, nec agnitionē Christi seruassent. Nam cum leprosum emūdasset, dixit illi: [Vade, & mō strate sacerdoti, & offer donum.] Humilitate ea, qua nos quoque esse humiles docuit, sacerdotē ad huc appellabat, quem sciebat esse sacrilegum [r]. Item sub ictu passionis cum alapam accepisset, & ei diceretur, [Sic respōdes Pontifici?] nihil ille cōtumelioſe locutus est in personam Pontificis: sed magis innocentiam suam tutatus est, dicens [Si male locutus sum, expro bra de malo: si autem bene, quid me cædis?] Quæ omnia ab eo ideo facta sunt humiliter, atq; patienter, vt nos [s] humilitatis, ac patientiæ haberemus exēplum. Docuit enim sacerdotes veros legitime, & plene honorari, dum circa falsos sacerdotes ipse talis extitit †. Meminisse autem diaconi debent, quoniam Apostolos, id est episcopos, & præpositos † Dominus elegit [t]: diaconos autem post ascensum Domini in cælos Apostoli sibi constituerunt [u] episcopa t⁹ sui, & ecclesiæ ministros. Quòd si nos aliquid audere contra Deū possumus, qui episcopos facit, pos sunt & contra nos audere diaconi, à quibus fiunt [x].

7 *Hoc autem, quod de diaconorum minoritate dicitur, vbique seruandum est, nisi cum locum diaconus habuerit aut proprij patriarchæ, aut sui metropolitani.*

Vnde in sexta synodo, c. 7. legitur.

¶Diaconus sacerdotibus non præferatur, nisi locum metropolitani sui obtineat, C. XXVI.

ADDITIO. Ext. de transla. c. 1. & c. licet.

q ¶*Sacerdotibus.*] j. de pœn. dist. 1. §. ex his itaque.

Dominus. CASVS. Cyprian⁹, ꝓbat q̄ diaconi debent reuereri sacerdotes tāq̄ maiores. Et hoc probat duob. exemplis Christi, q̄ sacerdotib. & Pontificib. Iudæorū, licet mali essēt, reuerentiam exhibuit. Et vna ratione: q̄a sacerdotes à Domino, diaconi vero post Ascensionē ab Apostolis sūt instituti. Primū exēplum est ibi, *Nam cum leprosum.* Secundum est ibi, *Item sub ditus.* Tertium est ibi, *Meminisse autem.*

1 Iuo par. ſ. c. 355.

r ¶*Sacrilegum.*] Ar. q̄ si dominus Papa aliquem suis priuilegiis primatē appellat, ex ipsa nominatione ius ei acqritur. 32. q. 4. dicat. in fi. 16. q. vl. cōtra sanctorū. ar. contra. 3. q. 6. hæc quippe. extr. de præsum. illud. C. đ iu. & fa. ig. non idcirco. "Et est ar. ex hoc, q̄ tam bonus q̃ mal⁹ sacerdos gaudet priuilegio clericali, 11. quæstio. 1. sacerdotibus.

Luc. 5.

"Sacerdotā bonus q̃ malus gaudet priuilegio clericali *Ioan.* 18.

s ¶*Vt nos.*] Sed debēt esse fortes, i. debent præstare exemplū facti boni ex animo: i. ex dilectione: & non velint dominari.

t ¶*Elegit.*] No. "q̄quā to à maiori quis ordinatur, tanto est maioris dignitatis, vt 1. q. 1. filium. extr. de ma. & obe. per tuas.

"Ordinatus à maiori maioris ē dignitatis.

v ¶*Cōstituerunt.*] hoc in nouo testamento. nam in veteri vterq; à Domino sunt electi. ꝛ. ea. c. diaconi. cōtra. Sed illud in veteri testa. hoc in nouo. vel p Dominū fit quod ab Apostolis statuitur, vt 28. q. 1. sic enim. tamē auctoritate eius. de confe. distin. 4. quando.

†al. existit.

†al. presbyteros.

x ¶*A quibus fiunt.*] ar. "quòd nemo debet se opponere illi à quo recipit beneficium, vt 22. qu. 5. de forma. & ext. de postu. c. vlt. ff. de inoff. testa. si pars. in fi. §. hoc autem. 8. q. 2. illud [c].

"Nemo se oppōat illi à quo bñficiū recipit.

c 96. dist. si imperator. 1. q. 7. c. 1.

HOC AVTEM. Hæc est 7. pars huius distinct. in qua dicitur, quòd quando diaconus vel subdiaconus tenet locum patriarchæ, superior est. Ioan. de Fant.

CASVS. Supra dictum est, quòd officium diaconorum minus est, quā officium sacerdotum. quod verum est generaliter, nisi cum diacon⁹ est legatus patriarchæ, vel archiepiscopi, vt seq. c.

Præcip

Source : BIU Cujas

PRæcipimus.] Casvs. Statutum fuit in sexta synodo, quòd diaconus non sedeat ante presbyterũ nisi sit legatus patriarchæ vel archiepiscopi, pro aliquo negotio decidendo. In quo casu honorandus est sicut ille cuius vice fungitur. & si quis diaconus aliter facere præsumpserit, repellitur ab officio suo.

a ¶ *Ante presbyterum sedeat.*] in cõcilio. 17. dist. episcopos. in fi.

b ¶ *Tunc.*] ar. aliquem tamdiu habere priui legium, quamdiu tenet eius locũ [a]. 16. q. 1. generaliter. C. de test. mil. l. vlt. & hæc dictio, tunc, extremitatem, id est, finem iurisdictionis complectitur. arg. ff. de cond. & dem. l. 4. §. si ita. item arg. quòd quis consequetur ex alterius persona quod non habet ex sua. ff. quæ res pig. ob. pos. l. Aristo. Et dicit lex, quòd si nõ potest, phibere me euntem per fundum, nec aliquẽ nomine meo. ff. de ver. obl. si stipulatus. tamen ea tãtum habet iste quæ iurisdictionis sunt, non quæ ordinis. argum. ad primum, extra de off. deleg. fane. 2.

c ¶ *Vltimus.*] not. quòd qui deliquit in aliquo ordine, in hoc punitur, quòd postponitur aliis sui ordinis, vt 50. dist. accedens. & 19. q. 3. mandamus. 25. qu. 2. sic decet. 24. dist. §. 2. & 1. q. 7. c. 1.

1 Iuo par. 6. c. 113.

a Concord. tex. in l. pe. in fin. C. de aquẽd. li. 11. & Ale. ð Im. in rub. ð of. ei⁹ cui man. est in u. col. 4.

2 Pann. l. 1. tit. 14. Anf. l. 1. c. 26.

¶ *Vbdiacono.*] Hæc dist. diuiditur ĩ tres partes, ĩ quarum prima dicitur, q̃ etiam summus Pontifex potest subdiacono committere vices suas, & hoc probat p c. seq. Secunda ibi, *Legatum.* Tertia ibi, *Archidiaconus.* I. de Fan. Casvs. Dictum est s̃. quòd diacono potest patriarcha vel archiepiscopus vices suas committere. Nunc autem dicit Gratianus in hac 94. dist. quòd etiam subdiacono potest summus patriarcha committere vices suas. Et est iste primus articulus huius dist. quæ tres habet articulos.

† al. patrimonium.

d ¶ *Subdiacono.*] hic intitulatur 94. dist. in qua magister idem dicit de subdiacono, quod dictum erat in superiori c. de diacono. quod scilicet etiam legatus Papæ potest esse. Exponit tres §§. & in §. singulis, mutatur materia. In primo dicitur quod dixi. In secundo, q̃ si quis impedit legatum domini Papæ, excommunicandus est. In tertio, quòd archidiaconus vltra suum statum exigere non debet. Io.

Valde.] Casvs. Symmachus intra Siciliam prouinciam commisit vices suas Petro subdiacono. Vnde præcipit Symmachus, vt de eo non dubitent quem ipse præuidit præferendum, sed eum recipiant.

e ¶ *Omnia.*] s̃. dist. 89. singula. contra. Sed dic, omnia quo ad cognitionẽ causarũ, non quo ad dignitates vel officia ecclesiastica. vt ibi.

"Præsentia non exhibetur p aliũ.

f ¶ *Præsentes.*] arg. " quòd præsentia non exhibetur per alium. arg. contra. 65. dist. cap. 2.

" Papa laico cãm spirituale cõmittere pt.

g ¶ *Præcipimus.*] arg. " quòd Papa etiam laico causam spiritualem committere possit. 32. dist. §. verum. & §. ad hoc.

h ¶ *Repræsentetur.*] nam idem ipse videtur cognoscere qui dedit iudicem, vt extra de off. deleg. fane. C. vbi & apud quem rest. pe. deb. l. 3. C. de iudic. l. vlt.

" Delegatꝰ nõ h3 plus iurisdõis, q̃ delegans.

i ¶ *Auctoritas.*] no. " q̃ delegatus non habet plus iuris, quàm delegans, siue par sit alias delegatus. arg. ff. de dam. inf. qui bona. §. vlt. siue sit maior. ff. de off. eius cui man. est iu. & si prætor. quandoque tamen habet minus quis si ex delegatione cognoscat, q̃ si ex iure suo. ext. de of. dele. super qõnum. §. si vero. arg. C. de proc. maritus.

k ¶ *Dubitare.*] arg. quòd si Papa ex certa scientia dat iudicem, quòd ille non potest recusari. ff. de off. præs. præt. l. vnica. sic ĩ. 17. q. 4. §. qui autem. extra de rer. perm. cum olim. & extra de app. nouit. Sed contra extra de app. cum speciali. & c. postremo. Io. Sol. iudex po-

PRæcipimus, ne diaconus (quamuis etiam in dignitate, hoc est in officio quolibet ecclesiastico sit) ante presbyterum [a] sedeat, nisi cum locum habuerit proprij patriarchæ, aut metropolitani sui pro aliquo capitulo. Tunc [b] enim sicut illius locum tenens honorabitur. Si quis vero præsumpserit hoc tyrannice facere, à proprio gradu repulsus, vltimus [c] omnium fiat in ordine suo.

DISTINCT. XCIIII.

1. Ips

Vbdiacono [d] *etiam summus patriarcha vices suas committere valet.*

Vnde Gregorius [A] *ad episcopos Siciliæ, lib. 1. epist. 1. ait.*

A ¶ Gregorius.] *Restituta est inscriptio ex Polycarpo. Nam antea legebatur,* Symmachus Papa.

¶ Etiam subdiaconis vices suas Apostolica committit ecclesia. C. I.

[2] VAlde necessarium esse perspeximus, vt sicut prædecessorum nostrorũ fuit iudicium, ita vni, eidemq; personæ omnia [e] committamus, vt vbi nos præsentes [f] esse non possumus, nostra per eum, cui præcipimus [g] repræsentetur [h] auctoritas [i]. Quamobrem Petro subdiacono sedis nostræ intra prouinciam Siciliam vices nostras, Deo auxiliante, commisimus. Nec enim de eius actibus dubitare [k] possumus, cui Deo auxiliante totum nostræ ecclesiæ noscimur patrocinium † [l] commisisse.

terit semper recusari iusta causa interueniente [b], " etiam si esset legatus Papæ, vt extra de offic. leg. licet. cum legitimæ exceptiones cuilibet reseruentur, vt extra de offic. deleg. ex parte. B.

b Ad hoc ext. de offi. del. cũ olim magister. vbi de hoc. Arch. " Delegatꝰ ẽt Papæ p̃t recusari.

LEGATVM. Hæc est secunda pars huius dist. in qua dicitur, quòd nullus debet impedire legatos Romanæ ecclesiæ, & si fecerit, excommunicetur, vt in c. seq. Io. de Fan. Casvs. Hic est secundus articulus, vbi dicitur, quòd qui impedit legatum Apostolicæ sedis, excommunicari debet.

3 Conc. Triburien. c. 9.

2 *Legatum vero Apostolicæ sedis quicumque impedierit, vsque ad satisfactionem excommunicetur.*

Vnde Alexander Papa I. epi. 2. omnibus episcopis [3].

¶ Excommunicetur, qui legatum sedis Apostolicæ impedire tentauerit. C. II.

[4] SI quis autem legationem [A] [m] impedit, non vnius, sed multorum [n] profectum auertit †. Et sicut multis nocet [o], ita à multis arguendus est, & bonorum societate priuandus †. Et quia Dei causam impedit [p], & statum conturbat ecclesiæ: ideo ab eius liminibus [q] arceatur †. Ab omnibus itaque † talis est cauendus, & non in communionem fidelium vsque ad satisfactionem recipiendus.

A ¶ Legationem.] *In epistola ipsa, concilio Triburiensi, & apud Burchardum additur,* vestram. *Ea enim legatio videtur significari, qua Apostolos, & episcopos pro Christo fungi docuit beatus Paulus 2. Corinth. c. 5.*

3 *Archidiaconus vero, quamuis ex officio suo clericorum vitam diligenti examinatione debeat inquirere, & quæ corrigenda inuenit, episcopo nuntiare: tamen dominationem super eos exercere, & censum ab eis exigere prohibetur.*

Vnde in Cabilonensi concilio, c. 15. legitur.

¶ Archidiaconi super presbyteros iurisdictionem non exerceant. C. III.

[5] DIctum est, quòd in plerisq; locis archidiaconi super presbyteros parochianos quandam exercent dominationem, & ab eis censum exigunt. Quod magis ad tyrannidem, quàm ad rectitudinis [r] pertinet ordinem. ¶ Si enim iuxta Apostoli [s] sen-

1 Iuo par. 3. c. 134.

1. Petr. 5.

l ¶ *Patrocinium.*] " ergo Sicilia est de patrocinio beati Petri, vt arg. 10. q. 3. relatum. 11. q. 1. peruenit.

4 Burc. l. 15. c. 37. " Sicilia est de patrocinio Petri.

†al. euertit.

†al. arcendꝰ

†al. quoquè.

† Concord. tex. in §. itẽ leg. Iulia. de vi. cũ gl. p q̃ habes concor. insti. de pub. iud.

" Peccãs in multos grauius peccat

SI quis.] Casvs. Docuit Alexander in hoc c. quòd quicumq; legatum impedit, non vnius, sed multorum profectum turbat: & ideo à multis est arguendus, & à liminibus ecclesiæ arcendus donec resipiscat.

m ¶ *Legationem.*] imo qui legatum hostium impedit, tradendus est hostibus, vt ff. de leg. l. vltima.

n ¶ *Sed multorum.*] argum. " quòd qui peccat in multos, grauius peccat. extra de testi. sicut. 22. q. 5. qui compulsus. sicut qui circa eamdem personã multis modis peccat, grauius peccat. 23. q. 5. relegẽtes. Sed numquid qui eum capit, potest ab eo absolui? sic, extr. de sen. exc. ad eminentiam. Et no. quòd legatus huiusmodi nõ potest episcopum deponere, nec mutare de loco ad locum, nec in eius manibus potest episcopus resignare, nisi ad hoc haberet speciale mandatum. extra de off. le. c. quod translationem. arg. ff. de off. eius cui mand. est iu. l. 1. Bart. legebat hoc c. trufando: si quis impedit legatum, non

5 Iuo par. 3. c. 134.

1. Petr. 5.

auertit profectum vnius tantum, scilicet Cardinalis: sed multorum, id est, familiæ suæ & parentum: & sicut multis nocet ille, scilicet Cardinalis, ita à multis est redarguendus: & ita vsque in finem.

o ¶ *Nocet.*] ergo quicumque aliquid nocumenti sentit, admittitur ad agendum vel accusandum, vt 12. q. 2. non liceat.

p ¶ *Impedit.*] nec legatus delegatum impedire debet. extra de offic. leg. studuisti.

q ¶ *Liminibus.*] arg. " in quo quis deliquit, in eo debere puniri. 12. q. 2. qui & humanis. 27. q. 4. frater. & coepiscopus.

" Punitur qs in eo in quo peccat.

ARCHIDIACONVS. Hæc est tertia pars distinctionis, in qua dicitur, quòd archidiaconi non debent facere collectas in subditos, & hoc probatur per c. seq. Ioan. de Fant.

Casvs. Hic est tertius articulus, vbi dicitur, quòd archidiaconi non debent grauare clericos auferendo eis pecuniam, & dominationem in eos exercendo, licet quæ corrigenda viderint, debeant episcopo nuntiare.

Dictum.] Casvs. Quidam archidiaconi dominationem exercebant in presbyteros, & parochianos suos, & ab eis censum exigebant: quod etiam episcopis facere non licet, iuxta Apostoli sententiam: ideo prohibetur ne archidiaconi de cetero istam cupiditatem exerceant: sed teneant propriam mensuram, & faciant quod episcopi eis præceperint.

r ¶ *Rectitudinis.*] sed numquid de consuetudine præscripta possunt archidiaconi multare? videtur, quòd non: extra de pœn. licet. " Sed dic, quòd bene possunt, ex quo iudicare possunt de consuetudine præscripta [c]. arg. ff. de iudic. l. 2. §. vlt. extra de off. delega. ex litteris. Illud ergo exaudi cum pecuniaria pœna non timetur, aliàs si illa magis timetur, imponenda est, 23. q. 5. prodest. dum tamen pœna pro eodem peccato non infligatur nisi ter in anno. C. de mo. mul. eos.

" Archidiaconi multa re possunt.

c Ad hoc ex tra de elec. dudũ. 2. & ð of. archid. c. vlt. Arc.

s ¶ *Apostoli.*] id est, Petri, licet alibi dicatur, quòd nomine Apostoli, Paulus designatur. 16. q. 1. prædicator. 10. q. 3. quia cognouimus.

Source : BIU Cujas

"Archidiacon⁹ an habeat iurisdictionem delegatam.

a ¶ *Ex animo.*]id est, ex dilectione, vt non velit dominari.

b ¶ *Iniungitur.*] "Videtur ergo, quòd archidiaconus non habeat nisi demandatam iurisdictionem. De hoc notaui. 25. dist. perlectis.

Vòd autem.]Hæc dist. diuiditur in tres partes, in quarum prima quæritur vtrum sacerdotes possint chrismare siue confirmare pueros in fronte? & dicas, ꝙ non: tamen vult probare per cap. Greg. ꝙ possunt. ſ. 93. distin. a subdiacono. H. Secunda ibi, *Sed quæritur.* Tertia ibi, *Chrisma.* Ioan. de Fant.

CASVS. Dictum est ſ. quòd sacerdotes episcopis debent obedire. Nunc in hac 95. di. dicit Gratianus, quòd hoc non debet ita intelligi qn possint Missam coram episcopo celebrare: sed quia debent eis sicut filij obedire. Et primo ponit quamdam contrarietatem: postea soluit eam in §. sed istud. Postea auctoritate Innocētij soluit duas quæstiones, vt j. ead. istud. Ad vltimum repetit de dignitate presbyterorum, ostendens multa esse eis licita etiam in episcoporum præsentia.

c ¶ *Quòd autem.*] hic intitulatur 95. dist. in qua ponit Gratianus quamdam contrarietatem, & eam soluit.[a] postea ponit duas quæstiones, & eas soluit auctoritate Innocentij. Repetit postea de dignitate presbyterorum, ostendens multa licere presbyteris in episcoporum præsentia.

d ¶ *Chrismate.*] j. de consec. dist. 5. manus. contra. & cap. nouissime. contra. ſ. dist. 21. cleros. contra. Hoc ad tempus pro sedando scandalo fuit concessum: nunc vero antiquatum. vel in primitiua ecclesia presbyteri chrismabant, nunc vero minime. extra de consuet. quanto. Ioan.

a j. e. c. ꝓsbyteros. §. sed istud. Arc. 1 de cōſ. di. 4 ꝓsbyteri baptizatos. Pol. l. 3. ti. 10 Mag. 4. sen. dist. 7. c. 1.

† *baptizandi*]Orig.

† *baptizandos*]Orig.

"Papa vtrū possit delegare simplici sacerdoti vt in fronte chrismet.

"Ēps demādat tā ea q̄ sūt ordinis, q̄ ea q̄ sunt iurisdōnis.

c Sub. licet

Ruent.] CASVS. Quidam presbyteri pueros in fronte chrismabant, quod cum Greg. prohibuisset, quidam ex hoc scandalizati fuerunt: & ideo propter scandalum remouendum concessit presbyteris, vt in absentia episcoporum chrismarent.

e ¶ *Concedimus.*] hoc expeditum est, quòd presbyter chrismando si sua auctoritate hoc facit, nihil agit, nec pueri aliquid recipiunt. ex tra de consue. quanto. "Sed numquid Papa ei demandare hoc potest? Quidam dicunt, quòd sic [b], ex quo omnia sacramenta quæ recipit presbyter, ex delegatione Papæ conferre potest. arg. hic. vnde diaconus potest conferre diaconatum, & confirmare in fronte, sed non potest Papa ei demandare, vt conferat ordinem quem non habet, vel etiam vt conficiat corpus Christi: quia solis presbyteris dictum est: Hoc facite in meam commemorationē. arg. 1. q. 1. dictum. hoc* dicit H. Alij dicunt, quòd non potest Papa delegare presbytero, vt chrismet in fronte. vnde isti nihil conferebant. Si obiiciatur, quare hoc permisit Greg. illis, cum in hoc videatur eis dare licentiam peccandi? Dicunt quidam, ꝙ hoc inuitus permisit ob nimium scandalum: nec dabat eis occasionem mali: quia inuitus hoc concedebat. 35. q. 3. quod scripsi. & 23. q. 2. ſi quod verius. Alij dicūt, ꝙ hoc c. loquitur secundum antiqua tempora. sed hoc nihil est: quia litterā huius c. contradicit, ibi, secundū veterū vsum. & qa secundū hoc Greg. nihil hic concederet. Sed numquid Papa posset eis concedere, vt chrisma conficerent? H. dicit, ꝙ non. "Item quæritur, numqd ēps demādare ꝓt ea, quæ sunt ordinis episcopalis? Sic [c], sed ea non potest demandare nisi ēpo. arg. ext. de conſ. eccl. aqua. Ea vero quæ iurisdictionis sunt ꝓt etiam demandare presbytero, sicut & reconciliare. 26. q. 6. presbyter. & c. Aurelius. Sed etiam inter ea quę iurisdictionis sunt, quędam non possunt demandari nisi eis qui administrant ordinis illa exercere possunt, vt deponere, verberare clericum.

tentiam, episcopi non debent esse dominantes in clero, sed forma facti gregis ex animo [a]: multo minus facere isti hoc debēt, sed contenti sint regularibus disciplinis, & teneant propriam mensuram: & quod ab episcopis eis iniungitur [b], hoc per parochias suas exercere studeant, nihil per cupiditatem, & auaritiam præsumentes.

DISTINCT. XCV.

1 ꝑs

Vòd autem[c] *sacerdotes supra iubentur episcopis tamquam subditi obedire, non ita intelligendum est, quasi non liceat eis, præsentibus episcopis sacra mysteria celebrare (sicut episcopali supercilio quidam ab his volebant presbyteros prohibere) sed quia presbyteri Pontificibus tamquam filij parentibus debent obedire. Baptizatos etiam chrismate*[d] *eis tangere conceditur.*

Vnde Gregorius scribit Ianuario episcopo Caralitano, lib. 3. epist. 26. indict. 12.

¶ Vbi episcopi desunt, baptizatos in frontibus presbyteri chrismate tangant. C. I.

PErueuit quoq; ad nos, quosdam scandalizatos fuisse, ꝙ presbyteros chrismate tangere in fronte eos, qui baptizati † sunt, prohibuimus. Et nos quidem secundum vsum veterem ecclesiæ nostræ fecimus. Sed si omnino hac de re aliqui contristantur, vbi episcopi desunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizatos † chrismate tangere debeant, concedimus [e],

† *baptizandos*]Orig.

Alia sunt quę ēt laicis demandari pñt: sicut iudicare in causa ciuili. Item dico ꝙ ēps nihil hēt hodie quod sit meri imperij quod demādari non possit: de quo lex loqtur. ff. de of. eius cui man. est iu. l. 1. qa omnia alij ēpo demādare ꝓt, nisi vsum pallij. ext. de vsu pal. ad hoc.

SVPRA. CASVS. Modo vult probare cōtrarium: & inducit c. ſ. 68. dist. c. quāuis. & c. seq. cuius casus patet.

Supra Leo episcopus contra [2 *Quamuis chorepiscopis, & c.*]

Item Gelasius Papa episcopis per Lucaniam & c. epist. 1. c. 8.

¶ Vltra suum modum presbyteri tendere non præsumant. C. II.

PResbyteros vltra suum modum tēdere prohibemus: nec episcopali fastigio debita sibimet audacter assumere: non conficiendi chrismatis, non consignationis Pontificalis adhibendæ sibimet arripere facultatem.

Sed istud[f] *Gregorij pro scandalo sedando semel concessum legitur. Illud autem Leonis Papæ, & Gelasij, vsu approbante, prænaluit, nisi forte, vbi aliquorum consuetudo hoc admisit, vt in absentia episcopi, extrema necessitate cogente, ex concessione Gregorij, presbyteri baptizatos in fronte liniant:* ¶ *Prohibitio vero Leonis, & Gelasij in eo casu intelligatur, cum episcopi præsentes sunt, vel cum non cogit vltima necessitas. Oleo vero sanctificato* g *permittitur eis vngere infirmos. Vnde Iacobus ait* [*Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros ecclesię, qui orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini. & oratio fidei saluabit infirmum.*]

2 ¶ *Sed quæritur, an episcopis liceat eodem oleo vngere infirmos: vel si impœnitentibus huiusmodi vnctio sit concedenda.*

De his vero ita scribit Innocentius Papa ad Decentium Eugubinum episcopum, epist. 1. c. vlt.[3]

¶ Oleo sanctificato non prohibetur episcopus infirmos tangere. C. III.

4 ILlud superfluum videmus ad iectum, vt de episcopo [h] ambigatur, quod presbyteris licere non dubium est. Nam idcirco de

f ¶ *Sed istud.*]Hoc allegando dicit, aliàs consuetudo non iuuaret in hoc, vt ext. de consuet. quanto. Iac. 5.

g ¶ *Sanctificato.*] quo deficiente admiscetur aliud. ext. de conſe. ec clef. vel alt. c. quod in dubiis. "Et est duplex causa quare infirmi inungūtur: ſ. quia venialia delētur: & præstat augmentum virtutibus, arg. de conſe. dist. 5. c. 1. & 2. & extra de ſa. vnct. c. 1. & quia infirmus citius liberatur ab infirmitate corporali: arg. hic. "Sed quid ſi quis nō habet oleū, & inungit chrismate, tenet vnctio? Videtur quòd ſic: quia prope eadem vſia est: qa chrisma non est nisi oleum balsamo admistum. ext. de sacr. vnct. c. 1. sicut & tenet emptio cum acetum venditur pro vino: quia est prope eadem vſia, vt ff. de contrah. emp. l. in venditionibus. ſed forte ſecus: quia non est forte prope eadem vſia. "Item numquid confert hoc ſacramentum, ſi quis inungit oleo non conſecrato? videtur ꝙ ſic: quia & baptiſmus confertur in aqua non conſecrata. de conſec. dist. 4. c. ſi quis. Alij dicunt contra, nec est ſimile*: quia vis baptiſmi tota est in verbis: hęc autem vis est in re ipſa: ſ. in oleo. Sed iſta ratio calumniam habet. extra de bap. c. pen. Sed numquid poteſt hoc ſacramentum iterari? Dicunt quidam quòd non. 1. q. 1. quod quidam. de conſecr. dist. 4. oſtenditur. Si obiiciatur de matrimonio, non valet: quia veritate inſpecta matrimonium non iteratur. 31. q. 1. hac ratione. prius enim vnum deletur, quàm ſecundum contrahatur. "Alij dicunt, quòd poteſt iterari: quia cum quis ſecundo infirmatur, deſinit in eo eſſe iſtud ſacramentum quod prius accepit*.

SED QVAERITVR. Hæc est ſecunda pars diſtinct. in qua quęritur, ſi epiſcopus poteſt inungere infirmos, eſt dicendum quòd ſic j. c. prox. Ioan. de Fant.

Illud.] CASVS. Quidam epiſcopus cum legeret in epiſtola Iacobi, inuenit cum dixiſſe tantum de presbyteris vt vngant infirmos: quare quęſitum eſt ab Innocen. an epiſcopus oleo ſanctificato infirmos vngere poſſit. Et reſpondet quòd ſic: & ideo tantum de presbyteris Iacobus fecit mentionem: quia epiſcopi aliis negotiis impediti non poſſunt infirmos viſitare. Secundo quæſiuit, an hæc vnctio ſit impœnitentibus concedenda. Et reſpondet quòd non: quia cui negantur cetera ſacramenta, non debet iſtud concedi.

h ¶ *Vt de episcopo.*] Argum. "quòd licet minori ex officio, multo fortius maiori licere. argum. 33. quæſt. 2. hiſtoria. 35. quæſt. 6. ſi duo. argum. contra. 88. dist. epiſcopus gubernationem. argu. ſi per contrarium. 8. quæſt. 1. ſi ergo.

a ¶ *Ex animo.*]id est, ex dilectione, vt non velit dominari.

b ¶ *Iniungitur.*] "Videtur ergo, quòd archidiaconus non habeat nisi demandatam iurisdictionem. De hoc notaui. 25. dist. perlectis.

Vòd autem.]Hæc dist. diuiditur in tres partes, in quarum prima quæritur vtrum sacerdotes possint chrismare siue confirmare pueros in fronte? & dicas, ꝙ non: tamen vult probare per cap. Greg. ꝙ possunt. ſ. 93. distin. a subdiacono. H. Secunda ibi, *Sed quæritur.* Tertia ibi, *Chrisma.* Ioan. de Fant.

CASVS. Dictum est ſ. quòd sacerdotes episcopis debent obedire. Nunc in hac 95. di. dicit Gratianus, quòd hoc non debet ita intelligi qn possint Missam coram episcopo celebrare: sed quia debent eis sicut filij obedire. Et primo ponit quamdam contrarietatem: postea soluit eam in §. sed istud. Postea auctoritate Innocētij soluit duas quæstiones, vt j. ead. istud. Ad vltimum repetit de dignitate presbyterorum, ostendens multa esse eis licita etiam in episcoporum præsentia.

c ¶ *Quòd autem.*] hic intitulatur 95. dist. in qua ponit Gratianus quamdam contrarietatem, & eam soluit.[a] postea ponit duas quæstiones, & eas soluit auctoritate Innocentij. Repetit postea de dignitate presbyterorum, ostendens multa licere presbyteris in episcoporum præsentia.

d ¶ *Chrismate.*] j. de consec. dist. 5. manus. contra. & cap. nouissime. contra. ſ. dist. 21. cleros. contra. Hoc ad tempus pro sedando scandalo fuit concessum: nunc vero antiquatum. vel in primitiua ecclesia presbyteri chrismabant, nunc vero minime. extra de consuet. quanto. Ioan.

a j. e. c. ꝓsbyteros. §. sed istud. Arc. 1 de cōſ. di. 4 ꝓsbyteri baptizatos. Pol. l. 3. ti. 10 Mag. 4. sen. dist. 7. c. 1.

† *baptizandi*]Orig.

† *baptizandos*]Orig.

"Papa vtrū possit delegare simplici sacerdoti vt in fronte chrismet.

"Ēps demādat tā ea q̄ sūt ordinis, q̄ ea q̄ sunt iurisdōnis.

c Sub. licet

Ruent.] CASVS. Quidam presbyteri pueros in fronte chrismabant, quod cum Greg. prohibuisset, quidam ex hoc scandalizati fuerunt: & ideo propter scandalum remouendum concessit presbyteris, vt in absentia episcoporum chrismarent.

e ¶ *Concedimus.*] hoc expeditum est, quòd presbyter chrismando si sua auctoritate hoc facit, nihil agit, nec pueri aliquid recipiunt. ex tra de consue. quanto. "Sed numquid Papa ei demandare hoc potest? Quidam dicunt, quòd sic [b], ex quo omnia sacramenta quæ recipit presbyter, ex delegatione Papæ conferre potest. arg. hic. vnde diaconus potest conferre diaconatum, & confirmare in fronte, sed non potest Papa ei demandare, vt conferat ordinem quem non habet, vel etiam vt conficiat corpus Christi: quia solis presbyteris dictum est: Hoc facite in meam commemorationē. arg. 1. q. 1. dictum. hoc* dicit H. Alij dicunt, quòd non potest Papa delegare presbytero, vt chrismet in fronte. vnde isti nihil conferebant. Si obiiciatur, quare hoc permisit Greg. illis, cum in hoc videatur eis dare licentiam peccandi? Dicunt quidam, ꝙ hoc inuitus permisit ob nimium scandalum: nec dabat eis occasionem mali: quia inuitus hoc concedebat. 35. q. 3. quod scripsi. & 23. q. 2. ſi quod verius. Alij dicūt, ꝙ hoc c. loquitur secundum antiqua tempora. sed hoc nihil est: quia litterā huius c. contradicit, ibi, secundū veterū vsum. & qa secundū hoc Greg. nihil hic concederet. Sed numquid Papa posset eis concedere, vt chrisma conficerent? H. dicit, ꝙ non. "Item quæritur, numqd ēps demādare ꝓt ea, quæ sunt ordinis episcopalis? Sic [c], sed ea non potest demandare nisi ēpo. arg. ext. de conſ. eccl. aqua. Ea vero quæ iurisdictionis sunt ꝓt etiam demandare presbytero, sicut & reconciliare. 26. q. 6. presbyter. & c. Aurelius. Sed etiam inter ea quę iurisdictionis sunt, quędam non possunt demandari nisi eis qui administrant ordinis illa exercere possunt, vt deponere, verberare clericum.

ab Apostolis fuerit institutum, vt à solis ēpis cōficeretur. de cōſ. di. 5. man⁹. ī multis. n. ſtatutis Apoſtolorū licita ē dispensatio ſcdm Hug. 2 Dist. 68.

"Vngūtur infirmi pp duas causas

3 Alcuin⁹ d diuinis officiis pag. 94

4 Cōc. Vvormaciēſ. c. 72 Iuo p. 2. c. 75

"Vnctio extrema an possit fieri ſine oleo.

"vngere an possit quis oleo ñ conſecrato.

* Vide S. Th. 3. p. q. 72. 3. & 4. ſent. di. 7. q. 1. 2. 3.

"Vnctio extrema pōt iterari.

*vide S. Th. 4. di. 23. ar. 3

"Maiori licet qd licet minori.

Source : BIU Cujas

a ¶*Dictum.*] à Iacobo, vbi dixit, Infirmatur quis, &c. quamuis in hoc nomine presbyteri possunt intelligi episcopi. Argu contra dist. 50. placuit. vers. vt manum non imponant.

b ¶ *Chrismate.*] id est, oleo: vel, vt dicunt quidam, episcopus chrismate, presbytero oleo inungit. H.

c ¶*Non pœnitentibus.*] ita continua, vere ei, quem episcopus dignum duxerit ad visitandum, & ita in originali habetur, non pœnitentibus: quod intelligit de solenniter pœnitentibus.

d ¶*Non potest.*] sic 50. dist. c. vlt.

e ¶*Negantur.*] Arg. q excommunicatus vel anathematizatus non possit contrahere matrimoniũ [a]: quod non est verum, vt extr. de eo qui du. in mat. quã poll. per adul. significasti, in fi. Hug.

e ¶ *Negantur.*] Argu. omnia eiusdem generis eodem iure censeri. arg. ꝫ. dist. 4. deniq;. arg. ꝫ. dist. 2. comperimus. arg. cõtra. 50. dis. studeat. arg. dist. 81. si quis sacerdotum.

CHRISMA. Hæc est tertia pars dist. in qua dicitur, q presbyteri debent chrisma à suo episcopo recipere: & episcopi debent honorare presbyteros: quia & ipsi presbyteri sunt: & insimul debẽt Dei ecclesiam gubernare. Quia autem vnus episcopus est maior, hoc fuit de consuetudine*. & hoc probat per octo cap. Ioan. de Fant.

Casvs. Nunc vero dicit, quòd presbyteri debent petere chrisma à suis episcopis quolibet anno nõ per clericũ minorem, sed aut per se, aut per sacristam, vt j. seq. cap. cuius casus idẽ dicit.

f ¶*Presbyteri qui.*] j. de conse. dist. 4. presbyteri.

g ¶*Episcopi.*] Peccant ergo abbates, qui volunt potius hoc accipere ab aliis, quàm à suis, nisi forte priuilegiati sint, vt possint petere à quibuscumque velint.

h ¶ *Omni anno.*] Hoc exponitur de consec. dist. 4. omni tempore.

i ¶ *Per illum qui sacrarium tenet.*] i. per diaconum. 23. dist. non oportet. 3. Et not. quòd ex quo rex datur certo nuntio, eius est iam periculo cuius est nuntius, si nuntio rem dari voluit: secus si misit nuntium [b]. vt eum admoneret, quòd ei res mitteretur. & hæc colliguntur ff. com. eum qui rem. §. si rem. & ll. duab. seq. & est arg. ff. de sol. si qs. & l. si soluturus. ext. de pig. significante.

Olim.] Casvs. Nunc repetit Gratianus de dignitate presbyterorum. Est ergo casus. Infra ostendit Hierony. in hoc c. quòd olim idem erat presbyter quod episcopus, & ecclesiæ regebantur communi eorum consilio. Postea vero cum schisma ortum esset, & vnus diceret, ego sum Pauli, ego sum Cephæ, ego sum Apollo: quasi sum melior te, quia sum baptizatus à meliori: ideo statutum fuit, quòd vnus de presbyteris præesset omnibus. sicut ergo consuetudine presbyteri episcopis subiiciuntur, ita episcopi sciant se magis consuetudine, quàm constitutione aliqua præferri: nec sine presbyterorum consensu disponant ecclesias.

k ¶*Pauli.*] id est, baptizatus baptismo Pauli [c].

l ¶*Tollerentur.*] Et dicit lex, quod commodius est singulas res singulis nominibus siue appellationibus distingui. instit. quib. mod. test.

a Adde an possit fieri monachus, no. Bal. in l. q sub ptextu. C. de sacrosanct. eccl.

1 De consec. di. 4. psbyteri. Burc. l. 4. c. 76. Iuo p. 1 c. 270. Pan. l. 1. c. 101.

* Vide not. ꝫ. di. 93. c. legimus. in glo. ad ver. postea.

b Si malum misit, imputatur, vt le. & no. 3. q. 7. in grauib⁹. in pr. De hoc ẽt not. in c. cõsueuit. ff. nau. cau. sta. l. fi. §. seruorum. Arc.

c Sub. & iõ sum melior Hæc dicebant quidã credẽtes merita baptizãtiũ aliqd opari in baptismo, qđ falsum est. đ conf. di. 4. si inter. & c. baptism⁹. H

presbyteris dictum [a] est: quia episcopi occupationibus aliis impediti ad omnes languidos ire non possunt. Ceterum si episcopus aut potest, aut dignum ducit aliquem à se visitandum, & benedicere, & tangere chrismate [b] sine cunctatione potest, cuius est ipsum chrisma cõficere. Nam non [A] pœnitentibus [c] istud infundi non potest [d]: quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur [e] quomodo vnum genus putatur posse concedi? His ergo, frater charissime, omnibus, quæ tua dilectio voluit à nobis exponi, prout potuimus respondere curauimus.

A ¶ Non pœnitentibus.] *In epistolis Innocenty tam impressis, quàm manuscriptis (licet aliter tesletur auctor glossæ) in concilio Vvormacienſi, in quo hoc idem repetitur, apud Alcuinum, & Iuonem, & in aliquot Gratiani codicibus legitur sine negatione. Et in glossa, (vt est in antiquis exemplaribus) vtraque lectio exponitur.*

3 *Chrisma vero à suis episcopis ad baptismi sanctificationem presbyteri petant.*

Vnde in concilio Carthagin. 4. c. 36.

¶Chrisma singulis annis à proprio petatur episcopo. C. IIII.

Presbyteri, qui [f] per diœceses ecclesias regunt, non à quibuslibet episcopis [g], sed à suis: nec per iuniorem clericum, sed omni [A] anno [h] aut per seipsos, aut per [i] illum, qui sacrarium tenet, ante Paschæ solennitatem chrisma petant.

¶*Huic capiti rubrica est præposita ex aliquot vetustis exemplaribus.*

A ¶Omni anno.] *Verba hæc non sunt in editionibus conciliorum Colonienſibus duobus, & quatuor tomis impressorum, neque infra de consecr. dist. 4. vbi hoc idem, sed ex concilio apud Valentias, refertur. Verum & in Colonienſi priſca, ac trium tomorum, & duobus Parisienſibus, duobusque codicibus Vaticanis habentur. Et in c. litteris. de consecra. dist. 3. a Fabiano Papa ſingulis annis nouum chrisma fieri præcipitur.*

Item Hieronymus ad caput primum epistolæ ad Titum, ad ea verba [& constituas.]

¶ Presbyter idem est qui episcopus, ac sola consuetudine præsunt episcopi presbyteris. C. V.

infr. §. sed quia distinctio nominum differentiam rerum declarat, vt 21. dist. cleros. sic. C. de cod. nec codicillos.

m ¶ *Consuetudine.*] Nihilominus ex institutione, vt ꝫ. dist. 93. legimus. & ita exaudi quod sequitur, magis consuetudine communi: arg. extra de his quæ fi. à prælat. nouit.

2 Olim † idem erat presbyter, qui & episcopus. Et antequam diaboli instinctu studia in religione fierent, & diceretur in populis, [Ego sum Pauli [k], ego Apollo, ego autem Cephæ] cõmuni presbyterorum cõsilio ecclesię gubernabantur. Postquam vero vnusquisque eos, quos baptizauerat, suos putabat esse, non Christi: in toto orbe decretum est, vt vnus de presbyteris electus superponeretur † ceteris, ad quem omnis ecclesiæ cura pertineret, & schismatũ semina tollerẽtur [l]. *& paulo post.* ¶ Sicut ergo presbyteri sciunt se ex ecclesiæ consuetudine ei, qui sibi præpositus fuerit, esse subiectos: ita episcopi nouerint se magis cõsuetudine [m], quàm dispẽsationis † Dominicæ veritate presbyteris esse maiores, & in commune debere ecclesiam regere.

Idem ad Rusticum Narbonensem episcopum de septem gradibus ecclesiæ [3].

¶Coram episcopis, presbyteris docere licet †. C. VI.

4 Ecce [A] ego dico, præsentibus episcopis suis, atque adstantibus in altari presbyteros posse sacramenta cõficere. *& infra.* ¶ Sed quia [n] scriptum est [Presbyteri duplici [o] honore honorentur, maxime qui laborant in verbo Domini,] prædicare eos decet, vtile est benedicere [p], congruum confirmare [q], conuenit reddere communionem, necesse est visitare infirmos, orare pro inualidis, atque omnia [r] Dei sacramenta complere. *& infra.* ¶ Nemo hinc episcoporum inuidia diabolicæ tentationis inflatus irascatur in templo, si presbyteri interdum exhortentur plebem, si in ecclesiis prædicent, si plebibus, vt scriptum est, benedicant. Etenim abnuenti mihi ista sic dicam: qui non vult presbyteros facere, quæ iubentur à Deo:

Ecce ego.] Casvs. Rusticus Narbonens. episcopus non permittebat presbyteros prædicare, nec populũ benedicere. reprehẽdit ergo Hieron. ipsum, dicens, q presbyteri prædicare possunt & benedicere. Et hoc probat 4. rationib. Prima est: quia presbyteri debẽt honorari duplici honore, i. officio & beneficio. Secunda est: quia concessum est eis conficere corpus Christi, cui nihil pt anteponi: multo fortius eis concedi debent quæ sunt minora. Tertia est: qa ex hoc maxima calamitas crescit in gregibus Domini, i. si sacerdotes remoueantur tãquam vitiosi. Quarta est: quia ab initio presbyteri fuerunt mandati iudices, & etiam appellati sunt episcopi. Quod probat 4. auctoritatibus. Prima est circa principium. Secunda ibi, *Et enim abeuntibus.* Tertia ibi, *Quis igitur hic rogo.* Quarta ibi, *Presbyteri negotiorum.*

n ¶*Sed quia.*] Ita continua. dico q præsentibus episcopis possunt conficere: quia non solum hæc, sed alia possunt facere. Ex vi litterę & ẽt probationis videtur, q episcopi non prohibent presbyteros Missam cantare, sed benedicere & prędicare, & cetera quæ sequuntur.

o ¶*Duplici.*] A clericis scilicet & laicis: vel quo ad obedientiam in spiritualib. & subministrationẽ in temporalibus. Vel duplici, i. officio prædicandi, & sumendi tympanum, id est, tẽporalia: iuxta illud: Sumite Psalmum, &c.

p ¶*Benedicere.*] " cum episcopus absit. Sed hæc sol. non valet: qa hic loquitur cum præsens est episcopus. vel intelligas istud. quando benedicit priuatim sine solennitate [d]. aliàs contra. 21. dist. denique. item contra. 26. q. 6. ministrare. Sed & illud similiter intelligitur de solenni benedictione. Vel dic quòd quando cantat Missam præsente episcopo, debet innuere episcopo vt ipse benedicat. & si vult episcopus benedicere, non benedicet presbyter. arg. de consecr. dist. 1. cum ad celebrandas. aliter presbyter suo iure potest benedicere. nam eo ipso quòd ei dat potestatem benedicendi, *suppo*nitur ei tamquam minor, & potest ab eo benedici: arg. ff. de iu. om. iu. l. est receptum. & ff. ad Treb. ille à quo. §. tempestiuum. Hug. vel dic quòd eo ipso, quòd permittit ei Missam celebrare, per consequens omnia q̃ sine missa esse non pñt, vt ext. de of. del. præterea.

q ¶*Confirmare.*] in fide. 11. q. 3. quòd prædecessor. vel inungere oleo infirmorum, vel chrismate in vertice.

Additio. Prima expositio prævalet secundum H. & hoc patet per Hieron. quod sequitur, exhortentur. Archid.

r ¶*Omnia.*] quæ ad eos pertinent. arg. vocabulum generaliter prolatum non omnia particularia comprehendere: arg. contra. 28. dist. de Syracusanæ [e].

2 Anſ. l. 7. c. 127. Polyc. l. 2. tit. 39.

† *idem ergo est presbyter*] Orig. 1. Cor. 1.

† *supponeretur*] Orig.

† *dispositionis*] Orig.

3 Inter opa Hiero. tom. 4. vel 9.

† *al. nõ licet*

4 Anſel. l. 7. c. 128.

1. Tim. 5.

"Presbyter ſimplex, an possit bene dicere epo præsente.

d Sed nec tales bñdictiones l; psbyteris dare ī psentia epo rũ, siue leia eorũ, vt ī c. hic al. 21. di. denique. se cũdũ Hug.

e Add p cõ cordia h⁹gl. an &qñ ver bũ gñaliter prolatũ restringatur. gl. ī l. 1. vnusquisq;. C. de sa. san. eccl. Bar. in l. j. §. hoc aũt. ff. đ no. op. nũ.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Benedicere.*] id est, absoluere, vel priuatim reconciliari, non solenniter, vt 26.q.6.c.1.

b ¶*Non debet.*] Argu. cui licet plus, licet & minus, vt 16.q.2.c.1. Sed maius tripliciter dicitur efficacia, vt baptismus, vt 32.dist.§.verum. scilicet quia mortalia tollit & venialia. propter rem subiectam, & sanctitatem, vt corpꝰ Christi, vt hic. auctoritate ministrantium, vt quæ ad episcopos solos pertinent, vt j. de consc.di.5.manus. &quarto modo pp significationem, vt matrimoniũ quod significat Christi & ecclesiæ coniunctionẽ.ext. de biga.debitũ.quinto propter multitudinem conuersorum. 1. q.1.interrogo.

c ¶*Nomen.*]Arg.C. de cur.fu.cum alijs.in fi.

d ¶*Damnum gibbi inferatis.*] i.remoueatis presbyteros à consecratione & prædicatione, sicut illum qui gibbũ habet, vt ſ. dis. 69. hinc etenim. vel demum gibbi, qa non prędicãtib.presbyteris incuruatur populus in delictis, &quasi gibbosus efficitur.

† *gregibus*] vera lectio.

1.Tim.3. e ¶*Patrimonij.*] id est, rerum ecclesiæ. ſ. 21. dist.in nouo.

f ¶*Negotiorum.*]i.causarum, vt 11.q.1. relatum.& 2.q.5.si quis.

g ¶*Sacerdotum.*]i.episcoporum.ergo &oẽs intererunt cõcilio metropolitani, vt 18.dist. c.pen.& vlt.

h ¶*Error.*]Hic collige ꝙ ea q̃ per errorẽ statuta sunt, ex diuturna vtentium approbatione ius faciũt. Io.quod falsum est, cũ consuetudo debeat eẽ rationabilis & pscripta [a], vt ext.de consu.c.vlt. nec ista littera contradicit.B.vt ratiõe multitudinis excusentur à pœna, non à culpa, vt ſ.di.4.deniq;.quod enim factum est, infectum esse non potest. in auth.de æq.do.§.1. colla.4.ff.de capt.l.in bello.§.factæ.

† *consilio*] Orig.

1.Tim.4.

aAdde q̃ sit cõsuetudo rõabilis &p scripta in l. de quibus. ff.de legib.

Act.10.

Ioan.13.

Matth.3.

i ¶ *Vel ad præsens.*] id est, amodo.

k ¶*Quòd Romæ.*]ſ.vbi minores exercent sua officia præsentibus maioribus.

Esto subiectus.]Casvs. Quędã consuetudo pessima erat in quibusdam ecclesiis,ſ.quòd presbyteri prẽsentib.epis nõ audebant prædicare vel loqui. Sed Hieron.ostẽdit ꝙ subditi debẽt obedire plato,& prẽlatus nõ debet subtrahere subditis debita. & hoc probat quinq; rationibus. Prima est ibi,*Scitum est illud.* Secũda ibi, *Quod autem Aaron.* Tertia ibi, *Vnus dominus.* Quarta ibi, *Recordemur.* Quinta ibi, *Sed si aliquis, vt in quit.* Omnia capitula quæ sequuntur vsque ad distinct. plana sunt.

† *eorum*] Ori.

l ¶ *Quasi clericos.*] Hoc est contra supercilium episcoporum " qui subditos appellant filios, cum debeant eos appellare fratres, vt 8.q.1.quid autem.vel socios, vt 10.q.3.cauendum.caueant tamen clerici, ne cum scribunt episcopo, vocent eum fratrem, prout dicit dominus Imperator, ꝙ iudices superioribus honorem debent facere in saluatione.C. de of.diuer.in l.2.arg. C.de off.præfe.vr. l.1. vbi hoc idem dicitur.

" Epi subditos debent fratres appellare.

m ¶*Deferatur.*] Sed pone ꝙ epꝰ aliter se habeat contra istum quàm debeat:numqd iste suo iure potest ei obedientiam negare? Videtur ꝙ sic. arg.45. dist.cum beatus.22.q.5.de forma. " & fides non est seruanda non seruanti[b].ext.de iure iu.peruenit.2.secus tamen est [c]:consulo tamẽ ei, vt agat per superiorem.arg.11.q.3.si episcopis. 9.q.3.nunc vero.

" Frãgẽti fidẽ fides frãgatur eidẽ.

b Ad hoc fa. qđ dr̃ in gl. seq. arg.qđ, &c.

c Adde not. gl. in l.vt resp̃sum.& ibi Bal. C.đ transa.gl.i l. cũ ꝓponas. C.de pact. 1 Ansel.l.7. c.121.

n ¶*Scitũ est.*]i.sapienter dictum est.H.& iõ sciri dignum.Lau.hoc est,ita se debet habere epꝰ erga presbyteros, sicut Aaron habuit se erga filios sacerdotes.

o ¶*Vt principem.*] Factum respicit.nam de iure tolerãdus est prælatus vsque ad sententiam.8.q.4.nonne.

p ¶*Me.*]Arg.ꝙ frustra petit debitũ q̃ quod debet non impendit, vt 28.qu.1.si infidelis. 32.q.5.non mœchaberis.& c. si ducturi.ſ.distin.9.neque.in fi. 10. q.1.placuit.22.q.vl.de forma. 18.qu.2.abbatibus.argu. contra.11. q.3.inter verba.93.di. dominus.33.q.5.quod Deo.Hug.

1.Petr.5.

q ¶ *Inuideant.*] Argu. " contra episcopos qui malunt habere illiteratos quàm litteratos circa se.

" Epi frãtres secũ hẽat.

† *al.gregis.*

r ¶*Reuelatum.*] ſ.dist. 8.frustra. C.de off. re. pro.l,potioris.

s ¶*Sedenti.*] in loco inferiori.

t ¶*Taceat.*] deliberando in sermone, cum non debeat interrumpere verbum eius.

v Non.] ¶ *Oportet.*]Tempore solẽnium officiorum, vel cũ redeunt à processione ad chorum.

1.Cor.14.

x ¶*Et sedere.*]coniungas ingredi & sedere: aliàs falsum esset.

Prouerb.10 & 13.

y ¶ *In tribunalibus.*] Argument. C. de hæretic. & manichæis. cuncti.

y ¶ *In tribunalibus.*]i, in sede iudiciaria, vt iudicent sine eo.

z ¶*In peregrinationis.*] de licentia superioris. j. de consc. dist.5.non oportet.&de consensu ipsius ecclesiæ.extra de vot. & vot. red. c.magnæ.& etiam domini Papæ.

Episcop

dicat, quis maior est Christo? aut quid corpori eius, aut sanguini poterit anteponi? Si presbyter Christum consecrat, cum in altario Dei sacramenta benedicit, benedicere [a] populo nõ debet [b] qui Christum etiam meruit consecrare? *& paulo post.* ¶ Circa [B] laicos, ac mulieres iubẽtib[D] vobis, ô iniustissimi sacerdotes, presbyter Dei, benedictionis perdit officiũ, amittit linguæ opus, non habet confidentiam prædicandi, trũcatus est omni parte virtutũ, solũ presbyteri nomẽ [c] habet, plenitudinem, ac perfectionem, quæ cõsecrationi eius competit, non retentat.

¶ Quis hic, rogo, ô sacerdotes, honor vester est, vt damnum gibbi† inferatis [d]? Quoniã cũ pastoribus per potentiã vestrã auferetur Deo digna diligẽtia, cõtagiũ quoddã, & calamitas crescit in gregibus: ac Dñici [c] patrimonij [e] dãna conquiritis, dum solivultis in ecclesia potentari. *& paucis interiectis.* ¶ Presbyteri ab initio, vt legimus, negotiorum [f] iudices esse mãdati sunt, presbyteri interesse sacerdotum [g] concilio†: quoniam & ipsi presbyteri vt legimus, episcopi nuncupantur, secũdum quod scriptum est ad [D] episcopũ [Noli negligere gratiam, quæ data est tibi per impositionem manuum presbyteri] & alibi ad maiores natu [Qui vos posuit episcopos regere ecclesiã Dei.] *& infra.* ¶ Sed oderunt hoc sacerdotes superbi in presbyteris nomen, qui nolunt esse hoc, quod Christus, qui discipulorum pedes lauit: qui baptizatus est à Ioanne, licet baptizandum se Ioannes à Domino proclamaret. Propterea hæc scribo, vt si præteriti temporis error [h] non potest iam reuocari, vel ad præsens [i] in ecclesiis seruetur humilitas, vt presbyteri hoc in ecclesiis suis faciant, quod Romæ [k], siue quod in oriente, quod in Italia, quod in Creta, quod in Cypro, quod in Africa, quod in Illyrico, quod in Hispania, quod in Britãnia, quod etiam ex parte per Gallias, quod in omnibꝰ locis, vbi humilitas perseuerat, quod in cœlis sit (quod maius est) vbi sedes Angelorum† legis esse dispositas.

A ¶Ecce ego.]*Principium huius c. longe aliter legitur in libello de septem gradibus, & additur negatio,* Nec ego dico præsentibus episcopis, atque adstantibus altari, presbyteros posse sacramenta conficere: sed si forte vsus exegerit, vt venientes ad ecclesiam sacerdotes eisdem horis, quibus aut oblatio parata non sit, aut non possit offerri, non debere episcopum repudiare Eucharistiam presbyterorum, &c.

B ¶Circa laicos.] *In libello sic legitur,* tamen credendum est summi sacerdotis iudicio, & hoc faciendum, quod iusserit circa laicos, & mulieres. Iubentibus vobis iniustissimi sacerdotibus, non recte presbyter Dei, benedictionis, &c.

c ¶Ac Dominici.] *Ibidem est,* ac Deo nostro, non patrimonij sui damna conquiritis, dum soli vultis in ecclesiis potentari?

D ¶ Ad episcopum.] *Hoc loco longe plenior est ratio in libello, & pro hac auctoritate Apostoli ad Timotheum, multa alia afferuntur.*

Item ad Nepotianum, epist. 2.

¶Episcopi, & clerici inuicem sibi honorem exhibeant. C. VII.

Esto subiectus Põtifici tuo, & quasi animę parentem suscipe. *& paulo post.* ¶ Sed episcopi sacerdotes se esse nouerint, non dominos, honorẽt clericos quasi clericos [l], vt & ipsis à clericis, quasi epis honor deferatur [m]. ¶Scitum est [n] illud oratoris Domitij, Cur ego te inquit, habeam vt principem [o], cum tu me [P] non habeas vt senatorẽ? ¶Quod Aaron & filios eius, hoc episcopum, & presbyteros esse nouerimus. ¶Vnus Domi nu, vnum templum: vnũ sit etiam ministerium. ¶Recordemur semper, quid Apostolus Petrus præcipiat sacerdotibus [Pascite eum, qui in vobis est gregem Domini, prouidentes nõ coacti, sed spontanee, secundum Deum: neque vt turpis lucri gratia, sed voluntarie, neque vt dominantes in clerũ, sed forma facti gregi† ex animo, vt cũ apparuerit princeps pastorũ, percipiatis immarcescibilem gloriæ coronam.] ¶Pessimæ consuetudinis est in quibusdam ecclesiis tacere presbyteros, & præsentibus episcopis non loqui: quasi aut nolint aut non dignentur audire. [Et si alij, inquit Apostolus Paulus, fuerit reuelatum [r] sedenti [s], prior taceat [t]] *& paulo post.*

¶ [Gloria patris est filius sapiẽs.] Gaudeat epꝰ iudicio suo, cum tales Christo elegerit sacerdotes.

Item ex concilio Laodicensi.c. 56.

¶Presbyteri episcopos non præcedant, sed comitentur, vel subsequantur. C. VIII.

Non oportet [u] presbyteros ante ingressum episcopi ingredi, & sedere [x] in tribunalibus [y], sed cum episcopo ingredi, nisi forte aut ægrotet episcopus, aut in [A] peregrinationis [z] commodo eum abesse constiterit.

Source : BIU Cujas

a *Piscopus.*] ¶*Non patiatur.*] ita ꝙ nõ liceat ei sedere, nisi presbyter assumeret sibi officium standi. C. de postu. ꝙsquis. §. vlt.

b *Piscopus.*] ¶*Collegam se.*] ita tamen quòd non contemnatur. ff. de off. præt. obseruandum. Ioan.

c *Resbyter.*] ¶*Non signet.*] in vertice: quia in fronte non potest ẽt auctoritate episcopi, vt de consecrat. dist. 4. presbyteri.

Illud autem. In hac dist. probatur, ꝙ cõstõnes laicorum nõ præiudicãt ecclesiis: quia nihil iuris laicis de rebus ecclesiasticis concessum est, nisi sola defensio: & hoc probat per 12. auctor. Io. de Fan.

Casvs. Supra in dist. 79. posuit Grat. constitutionem Honorij latam sup electione Romani Põtificis. sed ne aliquis crederet, ꝙ laicis esset attributa potestas disponendi aliquid de reb. ecclesiæ, & faciendi constitutionem sup ipsis: ideo Grat. uũc dicit, ꝙ illa cõstitutio nullius fuit momẽti: cum à laico facta fuerit: qa nõ habet ptãtem aliqd disponendi de reb. ecclesiæ: quare constitutio Basilij nihil valebat, vt j. ea. c. 1. bene tñ dicit, ꝙ constitutio Honorij facta fuit auctoritate Papæ: iõ valuit.

d ¶*Illud autem.*] Hic depingitur 96. di. magister posuit constitutionẽ Honorij Augusti latã super electione Romani Põtificis. 79. dist. si duo. Sed ne viderentur laici habere potestatem constituendi vel disponẽdi de reb. ecclesiæ: ideo reducit hic illam constitutionẽ ad memoriam, "vt ostẽdat qđ laicus non habet potestatem suo iure constituendi aliqd de reb⁹ ecclesiæ. bñ tñ pñt laici rogati conciliis interesse, & de rebus ecclesiasticis cõstituere. non tñ vt valeat eorum constitutio, quia ipsi constituerunt: sed quia ratum habet ecclesia, vt dicit Gratia. j. dist. prox. §. 1. &c.

"laici đ reb⁹ ecclesiæ nihil pñt constituere

4 s. dist. 69. c. si duo.

Bene quidem.] Casvs. Symmachus Papa ægrotans cum de salute corporis desperaret, timens schisma posse contingere post mortẽ suã, iniunxit Basilio, vt interesset electioni successoris post mortem suam pp schisma remouendum. tpe procedente quidã epi tractabant de electione successoris Symmacho adhuc viuente. quo audito Basilius cõgregauit cõcilium, & fecit constitutionẽ ne liceret electionem Papæ fieri sine eius pśentia: nec liceret Papę alienare res eccle-

1 Iuo par. 5. c. 337.

2 In capitul. Mart. Brac. c. 52. de cõs. di. 4. oĩ tpe. M. Brac. c. 56.

3 Ansel. l. 7. c. 188. Burc. l. 5. c. 44. Iuo p. 2. c. 53.

†ἐν τῷ κυριακῷ

5 ĩ syno. Ro. 3. sub Symmacho. c. j. & seq.

A ¶In peregrinationis commodo.] *Sic prisca versio: sed Dionysius longe propius ad verba Græca,* nisi forsitan infirmitate detineatur, aut proficiscatur episcopus.

πλὴν ἐὰ μὴ ἀνωμαλίᾳ, ἢ ἀποδημίᾳ ὁ ἐπίσκοπος.

Item ex concilio Carthaginensi, 4. c. 34.

¶Episcopus non dominum, sed collegam se presbyterorum cognoscat.

C. IX.

Episcopus in quolibet loco sedens stare presbyterum non patiatur [a].

Item ex eodem, c. 35.

¶ De eodem. C. X.

1 Episcopus in ecclesia, & in consensu presbyterorum sublimior sedeat. Intra domum vero collegam se [b] presbyterorum esse cognoscat.

Item ex concilio Martini Papæ.

¶Sine præcepto episcopi presbyter non signet infantes. C. XI.

2 Presbyter præsente episcopo non signet [c] infantes, nisi ab episcopo fuerit illi præceptum.

[*Item ex concilio Neocæsariensi* A, *c. 13.*]

¶[De eodem.] C. XII.

PALEA.

3 Presbyter ruris, in ecclesia† ciuitatis, episcopo præsente, vel presbyteris ipsius vrbis, offerre non possunt, nec panem sacrificatum B dare, calicemque porrigere. Si vero absentes hi fuerint, & ad [c] dandam orationem vocentur soli, dare debebunt.

A ¶Neocæsariensi.] *Antea citabatur ex Genuensi. Restituta est inscriptio ex ceteris collectoribus. Est autem hæc fere Dionysij versio.*

B ¶Sacrificatum.] *Alibi vbique legitur,* Sanctificatum, *Græce est in concilio impresso.* ἄρτον διδόναι ἐν ψυχῇ. *Sed apud Balsamonem,* ἄρτον ψυχῆς. *Id est,* panẽ mysticæ precationis.

c ¶ Ad dandam orationem.] καὶ εἰς ψυχὴν κλῆσιν μόνον διδοῦναι. *Id est,* & solus ad mysticam precationem vocatus fuerit, dat.

DISTINCT. XCVI.

4 *Illud autem* [d] *Honorij Augusti, quod de electione summi Pontificis supra constituisse legitur, nullius esse momenti probatur: cum non solum de ordinibus, sed nec etiam de rebus ecclesiasticis legatur aliquando laicis attributa disponendi facultas. Vnde quæcumque à Principibus in ordinibus, vel in ecclesiasticis rebus decreta inueniuntur, nullius auctoritatis esse monstrantur.*

Vnde Symmachus episcopus catholicæ ecclesiæ vrbis Romæ synodo præsidens dixit [5].

¶De rebus ecclesiasticis disponendis, laicis nulla facultas relinquitur.

C. I.

Bene [e] quidem fraternitas vestra ecclesiasticis legibus obsecuta sub diuini timore iudicij, quæ erant statuenda, definiuit, & siæ, & si alienatæ essent, reuocari debere: & quædam alia, quę in capitulo recitantur, constituit. Symmachus autem postea reconualescens post mortem Basilij cõgregata synodo omnia post recitationem eorum retractauit. Et no. ꝙ quandoque loquitur Symmachus, vt in principio: quandoque notarius, qui continuat verba diuersorum per totum hoc cap. quandoque synodus, quandoque Basilius: quandoque aliquis de synodo. & ego cum Hu. ad maiorem intelligẽtiam aliquantulum latius posui casum, q̃ Bened. Duo c. seq. per te videbis.

ad iustitiæ cumulum peruenit, dum sufficienter vniuersa complectitur: nec adiectione indiget plenitudo [f], maxime [g] de clericis, quos amor dominationis inuasit, & iugum disciplinæ ecclesiasticæ fecit respuere, *& paulo post.* ¶Quorum excessus enarrare difficile est: vnum tamen, quod occurrit, venerando ordini vestro intimare non differo. Dixerunt inter alia, scripturam quamdam illustris memorię [h] Basilium, quasi ꝑ ecclesiasticæ amore substantiæ, conscripsisse: in qua nullus Romanæ ecclesiæ, nec interfuit, nec subscripsit [i] antistes, per quẽ potuisset sortiti legitimam firmitatem. Ne vero ego inde disputem [k], vnde † potest vestrum iudicare concilium: requiratur, & deferatur in medium, vt ex lectione cognoscatis, cuiusmodi possit habere substantiam. ¶ Sancta synodus [l] respondit, deferatur in medium, vt cuiusmodi sit, possit agnosci. Et dum diceret, Hormisda diaconus recitauit. [[6] Cum A in † Mausoleo [m], quod est apud beatum Petrum Apostolum, resideret † sublimis, & eminentissimus vir præfectus prætorio, atque patritius, agens etiam vices præcellentissimi Regis Odoacris Basilius, dixit [7]. Quamquam studij vestri †, & religionis intersit, vt in episcopatus electione [n] concordia principaliter seruetur ecclesiæ: ne tamen † per occasionem seditionis, status ciuitatis † vocetur in dubium, admonitione † beatissimi viri Papæ nostri Symmachi [8] Simplicij, quam ante oculos semper habere debemus, hoc nobis meministis sub obtestatione fuisse mandatum, vt propter illum strepitum, & venerabilis ecclesiæ detrimentum, si eum de hac luce transire contigerit, non sine nostra consultatione, cuiuslibet celebretur electio.] Hæc cum legerentur, Cresconius episcopus ciuitatis Tudertinæ ecclesiæ, surgens è consessu dixit. [Hic perpendat sancta synodus, vti † prætermissis † personis religiosis, quibus maxime curæ est de tanto Pontifice, electionem laici in suam redegerint potestatem: quod contra canones esse manifestum est.] ¶ Itẽ Hormisda diaconus legit. [9] Nam & cum quid

d ¶*Illud autem.*] Hic depingitur 96. di. magister posuit constitutionẽ Honorij Augusti latã super electione Romani Põtificis. 79. dist. si duo. Sed ne viderentur laici habere potestatem constituendi vel disponẽdi de reb. ecclesiæ: ideo reducit hic illam constitutionẽ ad memoriam, "vt ostẽdat qđ laicus non habet potestatem suo iure constituendi aliqd de reb⁹ ecclesiæ. bñ tñ pñt laici rogati conciliis interesse, & de rebus ecclesiasticis cõstituere. non tñ vt valeat eorum constitutio, quia ipsi constituerunt: sed quia ratum habet ecclesia, vt dicit Gratia. j. dist. prox. §. 1. &c.

e ¶*Bene.*] Symmachus Papa laborabat in extremis, & timuit ne in electione sui successoris propter strepitus hæreticorum schisma interueniret. "rogauit Patritium Basiliũ, qui gerebat vices Odoacris regis, ꝙ ipse interesset in electiõe sui successoris. Basiliꝰ statim Symmacho viuẽte fecit quamdam constitutionem, scilicet quòd sine eius consultatione non fieret electio summi Pontificis. Præterea, ꝙ non liceret alicui prædium ipsius ecclesiæ alienare: q̃ constitutio retractatur hic: tum quia ibi quędam constituta sunt quæ à laico nõ possunt constitui: tum qa res esset mali exempli. 63. dist. §. verum.

"Basilius à Symmacho rogatus interfuit electioni Papę

† *sed vt possit*]Orig.

f ¶*Plenitudo.*] j. 6. q. 1. si omnia.

6 ibid. c. 2.

† *in vnum apud beatum*]Orig.

g ¶*Maxime.*]bene diffiniuit, supple.

† *resedissent, sublimis*]or.

h ¶*Memoriæ.*] ergo iã decesserat Basilius tẽpore huius synodi.

i ¶*Vel subscripsit.*] ar. "in contractibus rerum ecclesiasticarum non sufficere consensum clericorum: nec alienationib. nisi specialiter subscribant [a], arg. 10. q. 2. casellas. 12. q. 2. abbatibus. & c. sine exceptione.

"consensus clericorũ ñ sufficit ĩ cõtractib. rerũ ecclesiasticarum.

7 verba Basilij.

† *nostri*]ori.

k ¶*Inde disputem.*] nõ est disputandũ de eo, de quo statim constare potest. si ergo vxor petat sibi virum restitui, & vir paratus est incontinenti probare consanguinitatẽ, non est audienda. ff. vt in pos. le. si is à quo. arg. contra extra de restit. spol. c. litteras.

† al. ne per † al. ciuilitatis.

† al. tamẽ ad monitione.

8 Abest dictio [Symmachi] ab Orig. sed auctor casus, & gl. habuit a đ hoc no. 100. di. optatũ. ibi vidas

l ¶*Synodus.*] verba notarij.

Itẽ adde in qb. casib. recuratur subscriptio. no. B. in l. diuº. §. senatus. ff. de fal.

m ¶*In Mausoleo.*]verba sunt scriptoris. "Mausoleum ꝓprie est sepulchrum principis. Et dicitur à Mausoleo Rege, *cui vxor* Arthemisia pudicitiæ insignis construxit se pulchrum *miræ* pulchritudinis. *Vnde* & alia sepulchra sic sunt appellata.

"Mausoleũ quid sit.

† *al. vtrum.*

† *prætermissas personas religiosas*] codex can.

n ¶*Electione.*] non tamen, vt aliquid inde constitueres, & ita excessisti finem mandati Basili.

9 verba Basilij.

Source : BIU Cujas

confusionis [a], atque dispendij venerabilis ecclesia subsistineret, miramur, prætermissis nobis, quidquam de rebus ecclesiæ fuisse tentatum, cũ etiam sacerdote nostro superstite nihil sine nobis debuisset [b] assumi. Quare si amplitudini † vestræ vel sanctitati placet, incolumia omnia q̃ ad futuri antistitis electionem respiciũt, religiosa veneratione seruemus, hãc legem specialiter præferẽtes [c], quam nobis, heredibusq; nostris, Christianæ mẽtis deuotione sancimus: ne vmquam prædium, seu rusticũ [d], seu vrbanũ, vel ornamẽta, aut ministeria ecclesiarũ, q̃ nũc sunt, vel quæ ex quibuslibet titulis [e] ad ecclesiarũ iura peruenerint, ab eo, q̃ nũc antistes sub electione cõmuni fuerit ordinãdus, & illis, qui futuris sęculis sequentur, quocumque titulo, atq; cõmẽto alienari liceat. Si quis vero aliquid eorũ alienare voluerit, inefficax, atq; irritũ iudicetur, sitq; facienti, vel cõsentienti, accipientiq; anathema.] Maximus [f] episcopus Bleranæ ecclesiæ dixit. [Modo sancta synodus dignetur edicere, si licuit laico [g] homini anathema in ordinem ecclesiasticũ dictare: aut si potuit laicus sacerdoti anathema dicere, & contra canones, quod ei non cõpetebat, cõstituere. Dicite, vobis quid videtur? De me licuit laico legem dare?] Sancta synodus dixit, Non licuit, & adiecit, lege sequentia. ¶ [1] Hormisda diaconus legit. [Et is, qui prædium rusticũ, vel vrbanum iuris ecclesiastici fuerit consecutus, nouerit se nulla lege, vel prescriptione munitum [h]: sed siue is, qui alienauerit, siue qui eum † sequetur, volũtate contraria prædium huiusmodi alienatum reuocare [8] voluerit, id cũ fructibus restituat, quos † illic fuerit consecutus. ¶ Hæc cũ legeret, Stephanus episcopus Venusinæ ecclesiæ surgens è cõsessu dixit, perlegatur [i]. Hormisda diaconus legit. Quæ [c] pœna placuit accipientis etiã heredes [k] afficere. In qua re cuilibet clericorũ contradicendi libera sit facultas. Iniquum est enim, & sacrilegij instar, vt quæ vel pro salute, vel pro requie animarũ suarũ † vnusquisque venerabili ecclesiæ, pauperũ causa cõtulerit, aut certe reliquerit [l], ab his quos hæc maxime seruare cõuenerat, in alterũ † transferantur. Plane quæcumque in gẽmis, vel auro, atque argento, necnõ & vestibus minus apta vsibus, vel ornatui videbuntur ecclesiæ, q̃ seruari, ac diu manere non possunt, sub iusta æstimatiõe vendantur [m], & erogationi † religiosæ proficiant [n].] ¶ Cumq; lecta fuisset, Laurentius episcopus Mediolanensis [o] ecclesiæ dixit [Ista scriptura nullum Romanæ ciuitatis potuit obligare Pontificem: quia non licuit laicos statuendi in ecclesia, præter Romanum [p] Pontificem, habere aliquam potestatẽ, quos obsequendi manet necessitas, nõ auctoritas imperãdi [q], maxime cũ nec Papa Romanus subscripserit, nec alicuius secundum canones metropolitani legatur [r] assensus.] ¶ Petrus episcopus Rauennatis ecclesiæ dixit [Scripturam, quæ in nostra congregatione vulgata est, nullis eam viribus subsistere manifestum est: quia nec canonibus [s] conuenit, & à laica persona concepta videtur: maxime quia in ea nullus p̃sul sedis Apostolicæ interfuisse, vel ppria subscriptione firmasse monstratur.] ¶ Eulalius episcopus Syracusanæ ecclesiæ dixit [Scripturam, quæ in sacerdotali concilio recita ta est, euidentissimis documentis constat esse inualidam. Primum, quòd contra Patrum regulas à laicis, quamuis religiosis [t] (quibus nulla de ecclesiasticis facultatib⁹ aliquid disponendi legitur vnquã attributa facultas) facta videtur: deinde q̃ nullius præsulis Apostolicæ sedis subscriptiõe firmata docetur. Quòd si cuiuslibet † puincię sacerdotes intra terminos suos cõcilio habito, quidquid sine metropolitani sui auctoritate tẽtauerint, irritum esse debere [u] sancti Patres sanxerunt, quanto magis, quod in Apostolica sede, nõ † existente præsule (qui merito † [x] beati Petri Apostoli per vniuersum orbem primatum [y] obtinens sacerdotij, statutis synodalibus consueuit tribuere [z] firmitatem) à laicis (licet consentientibus aliquantis episcopis, qui tamen Pontifici à quo cõsecrati † probantur, præiudicium inferre non potuerunt) præsumptum fuisse cognoscitur, viribus carere [a] non dubium est, nec posse inter ecclesiastica vllo modo statuta censeri.] ¶ Sancta synodus dixit. Licet † secundum prosecutionẽ venerabilium fratrum nostrorum, Laurentij, Petri, Eulalij, Cresconij, Maximi, vel Stephani [b], nec apud nos incertũ habetur hãc ipsam scripturam nullius esse momenti: verumtamen etiã si aliqua posset ratione ante Rauennatẽ, cum ante eum respõderet, sicut in alia synodo ante eum scripsisse legitur. ℨ. dist. 17. §. hinc. & §. illud igitur. G. tamen aliter hoc soluit. dist. 17. §. illud.

† al. erogatio religiõi proficiat.

p ¶ *Præter Romanũ.*] ĩ. Papę auctoritatem, & consensum eius. Sed cõtra. 16. q. vl. in nona actione. Sed ibi non prohibetur, q̃ eps laico nõ possit committere offm ad tps, sed ne iurisdõnem largiatur ei in perpetuum.

" Et est argu. Papam quamlibet causam ecclesiasticam committere posse laico: arg. 23. dist. mulier. & 94. dist. valde. 5. qu. 3. qui eps. contra 79. dist. si duo. ĩ. eod. denique. contra. Intelligẽdum est non sua auctoritate. " Sed numquid auctoritate episcopi põt laicus aliqd cõsti tuere in ecclesia? vr, q̃ prædicare põt inuitatus à clericis. 23. dist. mulier. arg. ext. de fo. comp. nullus iudicũ. Dic cũ H. q̃ nõ põt ex delegatione epi causas spirituales tractare, nec excõicare. vñ nihil faciunt q̃ p pueros excõicant & p seruientes. Causam aũt ciuilẽ laicis eps committere põt, & ita intelligę prædictã decr. in nona. Et quod dr de prædicatione, speciale est. Quid ergo dices de tẽplariis? nõne ipsi põt excõicare fratrem suum? Dici põt, q̃ sic: quia ipsi non sunt laici. argu. 12. q. 1. duo. Credo q̃ nõ põt, nisi sint presbyteri. ext. de sent. exc. canonica.

" Causa q̃li bet ecclesiastica p Papã laico committi põt.

" Laicus an epi auctoritate possit i ecclesia aliquid constituere.

ℨ. 9. q. 3. c. 2.

q ¶ *Imperandi.*] ĩ. 16. q. vlt. non placuit.

r ¶ *Legatur.*] verũ est, q̃ nõ legitur assensus metropolitanorum secundum canones, i. legitimus: bñ tñ legitur consensus eorum. arg. ĩ. eod. c. 1. Illa aũt determinatio q̃ præcedit, secundũ canones, soluit contra.

† al. nunc

† al. prærogatiua.

s ¶ *Nec canonibus.*] cõiunctim accipe hęc duo diuisa.

t ¶ *Religiosis.*] ĩ. 16. q. vlt. laicis.

† al. consecrari.

u ¶ *Debere.*] ĩ. 9. q. 3. cap. 2.

x ¶ *Qui merito.*] ℨ. 40. dist. non vos.

y ¶ *Primatum.*] ĩ. 9. q. 3. nemo. & c. antiquis.

z ¶ *Tribuere.*] ℨ. dist. 16. c. 1. & 2.

a ¶ *Carere.*] ℨ. dist. 21. in tantum.

† al. liquet.

b ¶ *Vel Stephani.*] iste tamen Stephanus nõ dixit, nisi perlegatur: & sic per tale verbum intelligitur aliqs consentire, vt no. ℨ. 63. di. cum Hadrianus.

c ¶ *Ratione.*] argu. ratione

a ¶ *Ac ne confusionis.*] prosecutio legis, & continuantur verba sic, non celebretur de electione Papæ, &c. ac ne.

b ¶ *Nihil debuisset.*] hoc dicit ppter quosdam, qui viuẽte priore Symmaecho tẽtauerunt alium eligere, vt dist. 79. si quis Papa. & c. nullus. Ioan.

† vestræ sanctitatis.

c ¶ *Præferentes.*] i. primo statuentes.

d ¶ *Rusticum.*] " quid sit rusticum prędium, & quid sit vrbanum prędium, habemus ff. de ser. rust. præd. & ff. de seru. vrb. præd. per totum.

" Prædium est duplex

e ¶ *Titulis.*] siue donationis, siue emptiõis.

f ¶ *Maximus.*] sic & iurisperiti dicunt quid sentiant. ff. de his quæ in testa. delent. l. proxime.

g ¶ *Laico.*] " nõ licuit laico iure suo, sed ex delegatione Papę bñ: arg. 32. dist. §. verum. 10. q. 3. c. vl. Sed vtrum episcopus laico possit hoc committere, iam dicemus ĩ. ea. c. q̃ nõ. M. tñ dicit cõtra: quia mucro est epi: immo nec presbyter hoc põt.

" Laicus põt excõicare ex Papæ delegatione legationis.

h ¶ *Mumtum.*] nam si quis emit rẽ ecclesiæ, vel aliam rem in casu illicito, nõ põt præscribere. Nam dicit lex, q̃ nõ est dubiũ eũ malæ fidei possessorem, qui cõtra legũ interdicta mercatur. C. de ag. & cen. li. 11. quemadmodũ. nã nec iuris ignorantia põt eum excusare. ff. de iu. & fa. ign. l. iuris. & hoc benigne statuerat: secus tñ est de iure: " quia bene præscribit laicus rem ecclesiæ cũ fructibus etiam percipiendis, si sit malæ fidei possessor. de re. spol. grauis. ADDITIO. Ad hoc ext. de præscr. ad audientiam. iuxta fi. Super hoc videas quæstionem B. quæ incip. esto quòd res ecclesiastica, &c. & quod not. ĩ. 16. quæst. 3. vniuersas. in gl. non dicit. Arch.

1 Verba Basilij.

" Laicus vtrũ rem ecclesiæ possit p scribere.

i ¶ *Perlegatur.*] ff. de legib. & senatusconsul. l. inciuile.

† al. q illud.

k ¶ *Heredes.*] turpia. n. lucra ab heredib. sunt extorquenda. extr. de vsur. tua. ff. de calum. in heredem. Sed & alienator posset conueniri, vt not. 12. q. 2. monemus.

2 cap. 3. Basilij verba,

l ¶ *Reliquerit.*] in morte. relinquendi nam q; verbum, &c. ff. de tab. exhib. l. 1. §. vlt.

† al. suorum

m ¶ *Vendantur.*] argu. C. de admi. tut. lex.

† al. alienatum.

n ¶ *Proficiant.*] hic terminatur lex ipsa.

aEt hẽs hoc qd hic dr. 16 q. 1. in canonibus. Arc.

o ¶ *Mediolanensis.*] ar. Mediolanensis prærogatiuam sedis habere

Source : BIU Cujas

tione auctoritatis aliqua repelli,licet sint bona. arg.16.dist. c.1.1.q. 1.principatus.ff.de re mil.l.3.§.in bello. arg.contra. 1.q.1.Dominus declarauit.arg.contra.1.q.1.nonne Sodomitæ.

a ¶*Actione.*] dicitur prima actio:quia fiebat pro prima die in synodo.16.quæ.7.in nona.

b NOs.] ¶*Interesse.*] Similiter solebat interesse electioni Papæ propter hæreticorum scandalum: arg. dist.63.quia sancta.

"Disputari vtrũ possit de fide catholica.

c ¶*Inuenta.*] "Et ita videtur q̃ possit de fide catholica disputari.ar.cõtra.C.de sum. tri.nemo. 24.q.3.cum quib. Respondeo:dubitãdo nõ licet disputare de ea:quia dubia in fide, hæreticus est. ext.de hær.dubius.aliàs disputatur.j.ea.satis.23.q.6.vides. C.de epis.& cler.quoniam.

Q *Vædam.*] infra ead.satis.

d ¶*Seruauimus.*]confirmanda & terminanda.Hug.

e ¶*Sanciri.*]q.d.voluimus eam per nostram legem siue constitutionem determinari & confirmari.Hug.

V *Bi nam.*]Casvs. Hæc quatuor c. de Ignatio loquuntur iniuste deposito auctoritate Michaelis Imperatoris. Reprehendit ergo hic Nicolaus Imperatores,qui conciliis eorum interesse volebãt, quod nõ est faciendum,nisi vbi de fide tractatur,

1 Ansel.l.3. c.107. quæ communiter pertinet ad omnes tam clericos quàm laicos.

a sc.istud & tria seq. f¶*Vbi nam.*]Hęc 4.c.[a] loquuntur de materia Ignatij, de quo dr̃ s̃.21.dist.submittitur. Arg.omissum intelligi quod scriptum nõ inuenitur. arg.10.q.1. hanc cõsuetudinem. de consec. dist.4.cum itaque. & c. seq. ff.de ver.ob.quidquid.

2 Ansel.ibid. Deusd.p.3. g ¶*Interfuisse.*] nisi rogatos [b].63.distin.Hadrianus.

b Et scdm hoc cessat cõtrarium. 35.q.1.ad sedem. Arc. h ¶*Ad clericos.*] Dic q̃ hoc nomen, clericos, stricte accipitur, vnde per fidem & ad omnes, &c. comprehendit Deo deuotos & tales personas. Vel dic prout sonat.

3 Ansl.l.j.c.75 Qd oẽs tãgit, dẽt ab omnib. approbari. i ¶*Pertinet.*]Arg.“qd omnes tangit, ab omnibus debere tractari, & approbari[c].arg.di. 66.c.1. C.de au.præst. veterẽ. de hoc ext.de iis, quæ fi.à præl. c.fi.

c Concord. ext.de his q̃ fi.à pl.si.cõ. capit. c.vlt. ibi videas.

D *Enique.*]Casvs.Statuit hic Nicolaus, vt Imperatores,qui tantum rebus humanis præsident,se de rebus ecclesiasticis non intromittant,nec de clericis iudicent.

k ¶*Denique.*] argum.quòd episcopus in causis ecclesiasticis laicum non possit præficere.Arg.contra.s̃.ea.bene quidem.

d Conc.tex. in l.1. C. de sum. tri.&l. mercatores C.đ com.& merc.& l.1. cum gl.C.đ eunuc. l ¶*Iudicare.*] j̃.17.q.4.diffiniuit.contra.in fi. sed ibi dic,principis,id est,principalis personæ vel,id est,episcopi.35.dist.ecclesiæ.

m ¶*Præsumant.*] arg.quòd clericus diffinitionibus principum & laicorum non debeat supponi[d] nisi per reconuentionem.

C *Vm ad verum.*] Casvs.Michael Imperator auctoritatem præstitit : & præcipit vt Ignatius Constantinopolitanus patriarcha ab episcopis deponeretur : quod factum est.sed dicit Nicolaus Papa,quòd hoc facere non potuit nec debuit:nam cum in veteri te

subsistere, modis omnibus in synodali cõuentu prouida beatitudinis vestræ sentẽtia eneruari conueniebat, & in irritum deduci,ne in exemplum remaneret præsumẽdi quibuslibet laicis, quamuis religiosis, vel potentibus in quacumque ciuitate quolibet modo aliquid decernere de ecclesiasticis facultatibus, quarum solis sacerdotibus disponendi indiscusse à Deo cura commissa docetur.

A ¶Cum in Mausoleo.]*Hoc initium scripturæ Basilij in tomis conciliorum, & codice canonum sic habet*, Cum in vnum apud beatum Petrum Apostolum residissent, sublimis,&c. *Omnino autem multæ sunt huius c. varietates in exemplaribus Gratiani, in variis conciliorum editionibus, & in codice canonum:ex quibus eæ tantum partim indicatæ, partim notatæ sunt,quæ maioris ponderis sunt visæ.*

B ¶ Reuocare.] *Sic est emendatum ex omnibus concilij exemplaribus & impressis,& manuscriptis,cum antea legeretur*, retinere.

c ¶Qua pœna.]*In omnibus editionibus conciliorum legitur*, Quam pœnam placuit accipientis heredes, proheredesque respicere. *In codice vero canonum manuscripto non est dictio*, proheredesque.

Vnde in sexta actione [a] *Chalcedonensis concilij Martianus Imper. dixit inter cetera.*

¶Imperatores ad fidem confirmãdam,non ad potentiam ostendendam synodo interesse debent. C. II.

1 NOs ad fidẽ confirmandam, non ad potentiam ostendendam, exemplo religiosissimi principis Constantini synodo interesse [b] voluimus, vt inuenta veritate [c],non vltra multitudo prauis doctrinis attracta discordet.

Item ex eadem sexta actione,in fi.

¶ De eodem. C. III.

2 QVædam capitula sunt,quę ad honorem vestræ reuerentiæ vobis seruauimus [d],decorum esse iudicantes à vobis hæc regulariter potius firmari per synodũ, quàm nostra lege sanciri [e].

Item Nicolaus Papa in epistola ad Michaelem Imp.quæ incipit [proposueramus.]

¶Sydonali conuentui Imperatores interesse non conuenit,nisi vbi de fide agitur. C. IIII.

3 VBi nam [f] legistis, Imperatores antecessores vestros synodalibus conuentibus interfuisse [g],nisi forsitan in quibus de

stamento eadem persona Rex erat & sacerdos,& temporalia simul cum spiritualibus administrabat. Sed post quam Christus venit in mundum,præcipit vt Rex tantum terrenis præsideret:Pontifex vero cælestia dispensaret : ne propter superbiam dignitatis vtriusque alteruter superbiret. sed sibi inuicem (si necesse fuerit) auxilium præbeant.

fide tractatum est,quę vniuersalis est, quæ omnium communis est, quæ non solum ad clericos [h], verum etiam ad laicos,& ad omnes omnino pertinet [i] christianos?

Idem in eadem epistola.

¶ De præsulibus diuinarum rerum,qui humanis rebus præsunt,iudicare non possunt. C. V.

4 DEnique [i] hi,quibustantum humanis rebus,& non diuinis, præesse permissum est, quomodo de his,per quos diuina ministrãtur,iudicare [l] præsumant[m], penitus ignoramus.

Idem Paulo inferius.

¶Nec etiam Imperator iura Pontificis,nec Pontifex iura regia vsurpet. C. VI.

5 CVm [n] [A] ad verum [o] ventum est,vltra sibi nec Imperator iura Pontificatus arripuit, nec Pontifex nomen Imperatorium vsurpauit [P]:quoniam idem mediator Dei,& hominum homo Christus Iesus sic actibus propriis [q],& dignitatibus distinctis,officia potestatis vtriusque discreuit [r] propria volens medicinali humilitate sursum efferri,non humana superbia rursus [s] in infernum † demergi,vt & Christiani Imperatores pro æterna [t] vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro cursu temporalium [u] tantummodo [x] rerum imperialibus legibus vterentur : quatenus spiritalis actio carnalibus distaret incursibus : & ideo militans Deo minime se negotiis sæcularibus implicaret, ac vicissim non ille rebus diuinis præsidere videretur, qui esset negotiis sæcularibus implicatus.

A ¶Ad verum.]*Post vltima verba capitis antecedentis sequitur continenter in eadem Nicolai epistola.* Fuerunt hæc ante aduentum Christi,vt quidam typice reges simul & sacerdotes existerent. Quod sanctum Melchisedech fuisse sancta prodit historia: quodque in membris suis diabolus imitatus:(vt pote, qui semper quæ diuino cultui conueniunt,sibimet tyrannico spiritu vendicare contendit) vt pagani Imperatores iidem &maximi Pontifices dicerentur. Sed cum ad verum vẽtum est, eumdem Regem atque Pontificem, vltra sibi,&c. *Nihil autem mutatum est,& ob glossam,& quoniam est initium capitis. Nonnulla vero alia huc pertinentia notata sunt s̃.dist.10.c.quoniam.*

n ¶*Cum.*]Hoc c.expositum est s̃. 10.dist. quoniam.ideo hic nõ labores.

o ¶*Ad verum.*] i.ad discussionem veri.vel i.ad tempus Christi.

p ¶*Vsurpauit.*] "Argum. cum iste potestates sint diuisæ, Imperator non habet gladium à Papa, vt j. ead.in scripturis.& c. duo. & cap.si Imperator. & 93.distin. legimus. & qa imperium à solo Deo est.23.q.4. quæsitum [e]. Argum. contra. 63.dist. cap.1. & cap. tibi domino. Item quia Petro sunt datæ claues cœlestis & terreni imperij.22. dist.c.1.Item quia deponit Imperatorem. j.15.q.6.alius. & c.iuratos.& 1.quęstion.4. quia pręsulatus [f] quęre. s̃. de hac materia. 10.dist.c.quoniam.

"Impator vtrum hẽat iurisdõnem à Papa.

4 Ansl.ibid. e Concord. rext.in aut. vt p̃po. no. impe.in pr. col.6.

5 s̃. dist.10. c.quoniam. Ansel.ibid.

fIn prin.sed parũ facit.

q ¶*Propriis.*]id est,imperij & sacerdotij:vel propriis quo ad Christum. "quædam enim gessit tanquam Imperator:puta cum eiecit de templo,&c. 2. quæst. 7. accusatio, & cum coronam de spinis portauit. quod est signum regni, 12. q.1.duo.quædam gessit vt sacerdos:quãdo seipsum obtulit in ara crucis pro sacrificio.

"Christus q̃dã vt Imperator,&q̃dam vt Rex gessit.

† *al.inferna.*

r ¶ *Discreuit.*] Immo videtur contra:"quia non discreuit,sed confudit, cum ipse vnus &idem vtrumque officium gessit. Sed dic q̃ideo ipse vtrumque officium gessit per se, vt notaret q̃ ex eodẽ fonte processerũt. 21. dist.cleros.in fi. nam dicit lex,q̃ summa nobis dona à Deo concessa sunt, scilicet sacerdotium, & imperium. in auth. quo.o. por.epis.in prin.col.j.

"Christus officiũ sacerdotis,& imperatoris gessit. 2.Tim.2.

Genes.14.

s ¶*Rursus.*] Primus p superbiam cecidit, vñ homines in infernum demergebãtur."Christus autem nos humilitate sua sursum erexit, sed si haberẽt oẽs omnia officia,superbirent, ita quòd iterum demergerentur in infernum.

"Christ⁹ humilitate sua oẽs erexit. "Legib⁹ an sit vtẽdum in causis spiritualibus.

g Adde qd q̃n cõtrariã tur canõib. no.Cy.i l.fi. C.đ int.ma. inter pu. & tut.& i aut. cassa. C. de sacrosc.eccl.

t ¶ *Pro æterna.*] j̃.de pœn.dist.1.multiplex.

u ¶*Temporalium.*] Argum."quod in causis spiritualibus(vt in matrimonio) non sit vtendum legibus imperialibus. argum.32.quæst. 2.inter hæc.11.quæst.1.continua. argument.de consecrat.distinct.3. celebritatem. Sed in aliis licet eis vti, si non obuient canonibus [g],argum.distinct.10.si in adiutorium.argum.distinct.54.ex antiquis. Ber.

h Adde ad hoc Cyn.& Pe.đBellap. in l.j.C.q̃ sit lon.cõs.&l. cũ clericis. C.đ ep.&cl.

x ¶ *Tantummodo.*] Hoc aduerbium determinat tantum illud adiectiuum,temporalium, non illud verbum,vterentur: & sic est falsum hic notatum ab Hug. argum. quòd in causis spiritualibus,&c. Nam bene licet leges allegare in spiritualibus.35.quæst.5.ad sedem. 15.quæst.3.§.cum autem.Laur. [h] *Vel dic tantummodo,id est,maxime.sic econtra.*11.quæst.3.si quis episcopus.

Source : BIU Cujas

Satis.] Casvs. Ostendit hic Nicolaus, quòd Ignatius auctoritate Michaelis Imperatoris deponi non potuit: & hoc probat duobus exemplis, scilicet Constantini & Theodosij Imperatorum.

a ¶ *Ostenditur.*] in alia parte cap. quæ non hic non est.

b ¶ *Appellatum.*] legitur enim omnes clericos deos appellasse, vt 11. q. 1. sacerdotib. 12. q. 1. futuram. secundũ hãc rõem nec ab eo possent iudicari clerici: sed hoc dixit vt ostenderet quãti sint hñdi. si. extra de iud. nouit.

Anſ. l. j. c. 71

c ¶ *Ephesinæ primæ.*] quia secũda nõ est recepta in auctoritate.

d ¶ *Seu potius.*] optime corrigit se: "quia quæstiones nõ debẽt fieri super fide dubitãdo. arg. ext. de hær. dubius. "Dogma aũt per g, est doctrina in fide, sine g, est angulus: vnde illud, sedebat domate domus. 25. q. 2. si quis.

"Dubitandum nõ est de fide.

2 Rufinus in hist. li. 1. c. 2.

"Dogma & doma differunt.

In *scripturis,*] Casvs. Ludouicus Imperator qñ audiebat sacerdotem deliquisse, statim erat parat⁹ credere & punire. Sed Nicolaus docet hoc nõ esse faciendũ, sed potius esse defendendum, & peccatũ eorũ celãdum: quod ꝓbat duob. exẽplis, s. Constantini, & exẽplo filiorum Noe, s. Sem & Iaphet, qui verenda patris operuerunt.

τοκίμασιν

e ¶ *In scripturis.*] 11. q. 1. c. sacerdotibus.

f ¶ *Et cooperirem.*] ff. de iniu. eũ qui nocentem. cõtra. "Sed hoc de occulto quod non posset ꝓbari: qa talia nõ hñt vindictã: & sic solue contrariũ illud. 83. dist. c. 3. illud aũt in manifestis, in quibus etiam non deberet eum prodere, vt not. 2. q. 1. si peccauerit.

"Crimina occulta vindictam non habent.

g ¶ *Contegatis.*] Et tamen corripiatis. 2. q. 1. si peccauerit. hoc de occultis intelligitur. nã de manifestis cogimur accusare, ꝑmissa tamen admonitione. 2. q. 7. qua propter. Arg. contra a. j. 5. q. 2. c. vlt. & q. 5. c. 1.

g Habentur aliqua i ea. epist. ad Michaelem.

4 Anſ. ibid. a sc. ad textũ capituli.

Idem in eadem paucis interiectis.

¶ A sęculari potestate Pontifex prorsus nec solui, nec ligari valet. C. VII.

1 Satis euidenter ostenditur [a], à sæculari potestate nec ligari prorsus, nec solui posse Pontificem, quem constat à pio principe Constãtino (quod longe superius memorauimus) Deũ appellatũ [b]: nec posse Deum ab hominibus iudicari manifestum est. [2] Sed & Theodosius [A] minor sanctæ synodo scribens Ephesinę [c] primę, dixit [Deputatus est igitur Candidian⁹ magnificẽtissim⁹ comes stre nuorum domesticorũ trãsire vsq; ad sanctissimã synodũ vestram, & in nullo quidem iis, quæ faciendę sunt de piis dogmatibus quęstiones, seu potius [d] expositiones, cõmunicare. Illicitũ namq; est eum, qui nõ sit ex ordine sanctissimorũ episcoporum, eccleſiasticis intermisceri tractatibus †.] *& post pauca.* ¶ His itaq; manifeste repertis apparet comministrum nostrũ Ignatium per imperialem tantummodo sentẽtiam nullo modo potuisse prorsus expelli. In cuius damnatione, quia præsulum quoque assensus est subsecutus, apparet id causa fuisse patratum adulationis, non legitimæ sanctionis.

A ¶ Theodosius minor.] *Verba hæc sunt accepta ex epistola Theodosij, ac Valentiniani Imperatorum synodo Ephesinæ per Candidianum missa, quæ est in extremo primæ actionis ipsius synodi. In versione antiqua, quæ seruatur in bibliotheca Vaticana, & quæ Lutetiæ edita est, eadem plane hoc loco habentur verba cum his, quæ refert Nicolaus, & optime conueniunt cum Græcis.*

Idem Ludouico Imperatori. [3]

¶ Facta Pontificum Imperator iudicare non debet. C. VIII.

4 In scripturis [e] narratur Constantinus Imperator dixisse [Vere si propriis oculis vidissem sacerdotem Dei, aut aliquem eorum, qui monachico habitu circumamicti sunt, peccãtẽ, chlamidem meam expoliarẽ †, & cooperirẽ [f] eũ, ne ab aliquo videretur.] [5] In quib⁹ desideratissime fili necessario commonemini, vt quemadmodum fide, & religione, ac honoris paritate ei adæquari videmini: ita quoq; humilitate, atque deuotione æquiparari nihilominus anheletis: ita vt in nullo inferior eo, sed potior inueniamini post illius exempla, qui talem se exhibuit ante alia † prorsus exempla. Sed hoc quidem diximus cautos vos reddere cupientes, vt si de Domini sacerdotib⁹, qui iure Patres dicũtur, aliquid cõtigerit vos audire, quod cõfusionẽ piis mentibus ingerat, nõ infrunitum, sed pudoratos filios Noe imitãtes paternam de reliquo verecundiam cõtegatis [g], vt affluenti, quemadmodũ & illi benedictione repleri, moderante Domino mereamini.

Item ex epist. Gregorij vij. ad Hermanum Metensem episcopum, lib. 8. epist. 21.

¶ Regum, & principum patres, & magistri sacerdotes esse censentur. C. IX.

6 Quis dubitet sacerdotes Christi, regũ, & principum, omniumq; fidelium patres, & magistros censeri [7]. Nonne miserabilis insanię esse cognoscitur, si filius [h] patrem, discipulus magistrum sibi conetur subiugare, & iniquis obligationibus illum suæ potestati subiicere: à quo credit non solum in terra, sed etiam in cœlis se ligari posse, & solui?

Item Gelasius Papa Anastasio Imp. [8]

¶ Auctoritas sacra Pontificũ, & regalis potestas, huius mũdi gubernacula regũt. C. X.

9 Duo [A] sunt [i] quippe Imperator Auguste, quibus [k] principaliter hic mundus regitur: auctoritas [l] sacra Pontificum, & regalis potestas. In quibus [m] tanto grauius pondus est sacerdotum: quanto etiam pro ipsis regibus † hominũ, in diuino sunt reddituri examine rationem [n].] *& post pauca.* ¶ [Nosti itaque inter hæc ex illorum te pendere [o] iudicio [p]: non illos ad tuam redigi posse † voluntatem.] ¶ Talibus igitur institutis, talibusq; fulti auctoritatibus plerique Pontificum, alij Reges, alij Imperatores excõmunicauerunt. Nam si speciale aliquod de personis principum requiratur exemplum, beatus Innocẽtius Papa Arcadium Imperatorẽ (quia consensit q, vt S. Ioannes Chrysostomus à sua sede pelleretur) excommunicauit. [r] [B] B. etiam Ambrosius, licet sanctus, non tamen vniuersalis ecclesiæ episcopus pro culpa, quæ aliis sacerdotibus non adeo grauis videbatur [s], Theodosium magnũ Imperatorẽ excõicans ab ecclesia exclusit: qui etiam in suis scriptis ostendit, q, aurũ non tam pretiosius sit plumbo, q̃ regia potestate sit altior dignitas sacerdotalis, hoc modo circa principium sui pastoralis scribens [10] Honor, fratres, & sublimitas episcopalis nullis poterit cõparationibus adęquari. Si regum fulgori cõpares, & principum diademati, lõge erit inferius, q̃ si plũbi metallũ ad auri fulgorẽ [t] cõpares: quippe cum perator cõtẽdebãt de prœeminẽtia vnius ad alterũ, & de præeminentia dignitatũ. sed Gelasius ostẽdit hic, ꝙ auctoritas Põtificalis longe maior est, q̃ culmen imperiale. Et hoc ꝓbat duab. rõnibus. Prima rõ est: quia Papa de anima Imperatoris & aliorũ redditur⁹ est rõem. Scda est, quia colla regũ & principũ submittuntur genib. sacerdotũ. Et hoc ꝓbatur duob. exẽplis, s. Innocentij, & Ambrosij, q Arcadiũ & Theodosiũ pp suos excessus excõicauerũt. Prima ratio est ibi, *In quib. tanto grauius.* Secũda est i fine. Exẽpla sunt i medio.

Genes. 9.

6 Anſ. l. 1. c. 84. Iuo p. 5. c. 378. Pann. l. 5. c. 108.

7 Concord. Ale. de Im. i l. gñaliter. coll. 2. ff. de in ius voc.

i ¶ *Duo sunt.*] In auth. quo. op. epis. in prin. col. 1. s. di. 1. humanũ. Additio. Ibi soluitur. facit ad ista 2. q. 8. §. item cum Dauid. Arc. k ¶ *Quibus.*] vt ab eis. sunt aũt alia duo qb. aut per q̃ regitur, vt s. dis. 1, humanũ genus. l ¶ *Auctoritas.*] neuter pendet ex reliquo. & ita est arg ꝓ Imperatore: "quia diuinitus consecutus est imperium. j. ead. c. prox. m ¶ *In quibus.*] i. per quos. nam dicit lex, ꝙ parũ est ius in ciuitate esse, nisi sint ꝑ quos ius reddatur. ff. de or. iur. l. 2. §. post originẽ. n ¶ *Rationem.*] j. 18. q. 2. cognouimus.

8 In ea. epi. Gregor. vij. Cap. l. 5. c. 167. Concil. Paris. l. j. c. 3.

9 Pol. l. j. tit. 27. Anſ. l. 1. c. 73. Pan. l. 5 c. 109.

"Impator imperiũ diuinitus cõsecutus est.

†al. regiminibus.

o ¶ *Te pendere.*] quo ad spiritualia. j. de pœn. dist. 1. multiplex.

p ¶ *Iudicio.*] "Zacharias quoq; Papa Regẽ Francorũ deposuit, & in locũ eius Pipinum substituit, vt j. 15. q. 6. alius.

"Regẽ Francorũ Papa depõere pt.

†al. velle.

q ¶ *Consensit.*] arg. cõsentiẽtẽ maiori pœna adstringi q̃ faciẽtem. ar. 24. q. 3. q aliorũ. ar. s. 86. dist. tãta neqtia.

r ¶ *Excommunicauit.*] "not. principẽ posse excõicari ẽt à quouis epo. s. di. 63. Valentinianus. arg. j. 11. q. 3. si aũt vobis. vr tñ, ꝙ hoc fecerit ex delegatiõe synodi, quod innuitur ex illo, ꝓ culpa, q̃ ab aliis sacerdotib⁹, &c. Sed primũ est verũ.

"Princeps ẽt ab epo excõmunicari potest.

s ¶ *Videbatur.*] sed male: "qa licet ꝓ minimis causis nõ sit quis excõicãdus, vt 11. q. 3. epi. tñ q̃libet cõtumacia digna est excõicatione, "immo tanto maior vr cõtumacia, quanto ex re minori consurgit. 2. qu. 7. non potest.

"Excõicandus qs non est ꝓ minimis causis.

"Contumacia tãto maior est, q̃to ex re minori cõsurgit.

t ¶ *Fulgorem.*] " & quanta est differentia inter solem & lunam, "imperium tanta est differentia inter imperium & sacerdotium. extra de ma. & obed. solitæ.

10 Ambr. de dign. sac. c. 2 "imperium minus est sacerdotio.

Si Imp

Source : BIU Cujas

SI *Imperator.*] Cassvs. Impator volebat iudicare de cau sis clericorũ & sacerdotũ: sed Papa ꝓbat, ꝙ hoc facere nõ dẽt, ꝙa ipse filius est eccle siæ, & nõ prẽsul: & ꝙa Deus voluit sæculi principes, si fideles sũt, esse eccleſiæ subiectos. Si vero contra hanc Dei dispõem facere voluerit Imperator tamẽ ingratus ꝓdat potestatem, quã ab ipso est cõsecutus.

1 Poly.l.j.ti. 19. Anſl.4. capit.12. ex Ioanne 8.

a ¶ *Filius eſt.*] j.23.qu. vlt. conuenior. qui tamen prælati ecclesiarum dicantur: dixi 11. q.3. præcipue.

b ¶ *Non docere.*] j.16. q.1. adiicimus.

c ¶ *Diuinitus.*] non ergo à Papa. nã imperiũ à soloDeo est, vt 23.q. 4. q̃situm. nã à cælesti maiestate hẽt gladij potestatem. C. d vet. iu.enu.l. 1. in pr. quod cõcedo de vero Imperatore. Sed ꝙs est verus Imperator? " Dñt ꝙdam ꝙ Constãtinopolitanus: sed iste aliꝰ ꝓcurator est siue defensor Romanę ecclesiæ. ar. de conse. di. 5. i die. §. hinc. & huic Rom. eccle. concedit gladij potestatem, & coronam. Sed contra

" Impator verus quis est.

ext. de ele. venerabilẽ. " Dicitur ibi quod Ro. ecc. trãstulit imperiũ i occidentẽ à Græcis, & ita iste Romanꝰ est verus Imperator. Additio. ad hoc ext. de iud. significauerunt. in prin. Arch.

" Papa transtulit imperium.

d ¶ *Quas.*] ergo debet dici, bona potestas est ista.

e ¶ *Ius.*] s. di. 10. imperium. & c. certum est. 11. q. 1. si tributum.

f ¶ *Beneficia.*] ar. clericum stãtem cõtra ecclesiam vnde hẽt bñficiũ, dẽt illo priuari [a]: nisi forte pro talib. psonis pro quib. licitũ sit ei contra quemlibet agere: quas hẽs ff. de postu. l. hi qui. & 3. q. 7. §. tria. in fi. f. in ꝓpria cã vel parentum suorum. Simile est inter vasallum & dominum, vt j.22.q.vlt. de forma. Simile d aduocatis. C. de aduo. diu. iud. l. 2. C. de reu. do. l. 1. & 7. q. 1. qa frater. & dixi de hoc 3. q. 1. nulli. Hoc tamẽ exaudio de ecclesia ad q̃ intitulatus est, ꝓ qua stare ꝑt cõtra q̃libet ecclesiam, ẽt in qua habet beneficium, quia saluum fuit iꝰ primæ: immo si aliquod munus ei iniungitur ab ecclesia, nullam excusationem ꝑt prætẽdere. C. de exc. tu. liberos. 23. q. 1. in summa.

2 In originali hæc pendent ex superioribus. Polyc. ibid. Anſelm. l. 6. c. 157.

a Concord. tex. in l. qui cũ maior. §. pe. & fi. cũ ibi no. ff. de bon. lib.

3 Anſel. l. 4. c. 32. Deusd. l. 4. c. 1.

" clerici nũ quã fuerũt de iurisdõe sæculari.

g ¶ *Et discuti.*] " ergo ante q̃ esset aliqua cõ

videas regum colla, & principum submitti genibus sacerdotum, & osculata eorũ dextera, orationib. eorum credant se communiri.]

A ¶ Duo sunt.] *Caput hoc sumptum est ex eadem epistola Gregorij septimi, ex qua antecedens: & ab hoc initio vsque ad verb.* voluntatem, *sunt verba ipsius Gelasij ex epistola, quæ habetur impressa, citata à Gregorio septimo.*

B ¶ Excommunicauit.] *Si hic interponatur caput,* Alius item. j. 15. q. 6. *hæc pars epistolæ integrã habebitur.*

Item Ioannes Papa.

¶ Imperatores debent Pontificibus subesse, non præesse. C. XI.

'SI Imperator catholicus est, (quod salua pace ipsius dixerimus) filius est [a], nõ præsul ecclesiæ: quod ad religionem cõpetit, discere ei conuenit, nõ docere [b]: habet priuilegia suæ potestatis, quę administrandis legibus publicis diuinitus [c] consecutus est, vt eius beneficiis non ingratus contra dispositionem cęlestis ordinis nil vsurpet. Ad sacerdotes enim Deus voluit, quæ ecclesiæ disponenda sunt, pertinere, non ad sæculi potestates (quas [d], si fideles sunt ecclesiæ suæ sacerdotib. voluit esse subiectas. Non sibi vindicet alienum ius [e], & ministerium quod alteri deputatũ est: ne contra eum tendat abrũpi, à quo omnia constituta sunt, & cõtra illius bñficia [f] pugnare videatur, à quo propriam consecutus est potestatem. Non à legib. publicis, non à potestatib. sęculi, sed à pontificib. & sacerdotib. omnipotens Deus Christianæ religionis clericos, & sacerdotes voluit ordinari, & discuti [g], recipiq; de errore remeantes. Imperatores Christiani subdere debent executiones suas ecclesiasticis præsulib. [h] non præferre.

Item Gelasius ad episcopos Orientales.

¶ De eodem. C. XII.

[2] NVmquam de pontificibus, nisi ecclesiã iudicasse: non esse humanarum legum de talib. ferre sentẽtiã, absq; ecclesię principaliter constitutis pontificibus, obsequi solere principes Christianos decretis ecclesię, non suã prę ponere potestatem, episcopis caput subdere principem solitum, non de eorum capitib. iudicare.

¶ [De eodem.] C. XIII. PALEA.

j [3] CONstantinus Imperator coronam, & omnẽ regiam dignitatem in vrbe Romana, & in Italia, & in partib. occidentalibus Apostolico concessit. Nã in gestis beati Siluestri (q̃ beatus Papa Gelasius in concilio lxx. episcoporũ à catholicis legi commemorat, & pro antiquo vsu multas hoc imitari dicit ecclesias) ita legitur.

¶ *Apud Anselmum libro quarto pro rubrica capitis 32. hæc habentur.* Quòd Constantinus Imperator Papæ concessit coronam, & omnem regiam dignitatem in vrbe Romana, & Italia, & in partib. occidentalibus. *In principio vero eiusdem capitis 32. hæc leguntur,* In gestis beati Siluestri, &c. *vsque ad finem huius, & seq. paleæ, quemadmodum etiam in collectione Deusdedit.*

¶ [De eodem.] C. XIIII. PALEA.

ij [4] CONstantinus [A] Imperator quarta die sui baptismi priuilegiũ Romanæ ecclesię põtifici cõtulit, vt in toto orbe Romano sacerdotes ita hunc caput habeant, sicut iudices Regem. In eo priuilegio ita inter cetera legitur. [Vtile [B] iudicauimus vnà cum omnib. Satrapis nostris, & vniuerso senatu, optimatibusq; meis, etiã & cũcto populo Romanæ gloriæ imperio subiacenti, vt sicut beatꝰ Petrus in terris vicarius filij Dei esse videtur cõstitutus, ita & Pontifices, qui ipsi [9] principis Apostolorũ gerunt vices, principatus potestatẽ, amplius, quàm terrena imperialis nostrę serenitatis mãsuetudo habere videtur, cõcessam à vobis, nostroq; imperio obtineãt, eligentes nobis ipsum principem Apostolorum, vel † eius vicarios firmos apud Deum esse patronos. Et sicut nostrã terrenam imperialem potentiam, sic eius sacrosanctam Romanã ecclesiam decreuimus veneranter honorari, & amplius, q̃ nostrum imperium, & rerenũ thronum, sedẽ sacratissimã beati Petri gloriose exaltari: tribuentes ei potestatẽ, & gloriæ dignitatem, atq; vigorem, & honorificentiam imperialem. Atq; decernẽtes sancimus, vt principatum teneat tã super quattuor p̃cipuas sedes Alexandrinam, Antiochenam †, Hierosolymitanã, Constãtinopolitanam, q̃ etiam super omnes in vniuerso orbe terrarũ ecclesias Dei: & Pontifex, qui ꝓ tempore ipsius sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ extiterit, celsior, & princeps cunctis sacerdotib. totius mũdi existat, & eiꝰ iudicio, quæq; ad cultũ Dei, vel fidei Christianorũ stabilitatẽ procurãda fuerint, disponantur. *& infra.* ¶ Ecclesiis beatorum apostolorũ Petri & Pauli ꝓ continuatione † luminariorũ, possessionũ prędia cõtulimus, & rebus diuersis eas ditauimus, & ꝓ nostram imperialem iussionẽ sacram tam in oriẽte, q̃ in occidẽte, vel etiam septẽtrionali, & meridiana plaga, videlicet in Iudæa, Græcia, Asia, Thracia, Africa, & Italia, vel diuersis insulis nostra largitate ei † cõcessimus, ea prorsus ratione, vt ꝓ manꝰ beatissimi patris nostri Siluestri summi Põtificis, successorumq; eius omnia disponantur. *& infra.* ¶ [5] Beato Siluestro patri nostro, summo Pontifici, & vniuersalis vrbis Romæ Papæ, & omnib. eius successorib. pontificib. qui vsq; in finem mundi in sede beati Petri erunt sessuri, de præsenti contradimus palatium imperij nostri Lateranense, deinde diadema, videlicet coronam capitis nostri, simulq; phrygiũ †, necnon & superhumerale, videlicet lorũ, quod imperiale circũdare assolet collum, verum etiam & chlamidem purpuream, atq; tunicã coccineam, & omnia imperialia induméta, sed

4 In edicto Constãtini, qđ est post conc. Neocæsarienſe. Anſl. 4. c. 32. Deusd. ibid.

A ſtitutio, ẽt clerici non erãt de iurisdictione sæculari, vnde omnes constões, q̃ emanauerunt: ꝙ clerici nõ sunt iudicandi nisi ab episcopis, nõ sunt nisi iuris declaratio. Ioan.

B ¶ *Præsulibus.*] hic bñ dicit. nam dicit lex, ꝙ si iudex sęcularis iudicauerit clericum esse damnandũ, primo debet exui priuilegio clericali, vt 11. qu. 1. si qs. in aut. vt cle. apud pprios. §. illud plane. col. 6. licet illud hodie si teneatur. si. ext. d iud. at si clerici, &c.

5 Iuo par. c. 49. Pann. l. 4. c. 1.

† al. & eius successores.

† Antioc. Alex.] Orig. impressum.

† al. concinnatione.

† al. eis liberalitatem concessimus.

† al. phrygium, id est mitram.

Source : BIU Cujas

& dignitatem imperialium pręsidentium[c] equitum, conferentes etiã & imperialia sceptra, simulq; cũcta signa, atq; banda, [1] & diuersa ornamenta imperialia, & omnẽ ꝓcessionem imperialis culminis, & gloriam potestatis nostræ. Viris autẽ reuerendissimis clericis in diuersis ordinib. eidem sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ seruientib. illud culmẽ, singularitate, potẽtia, & præcellentia habere sancimus, cuius amplissimus noster senatus videtur gloria adornari, id est patrios[D], atq; cõsules effici, necnon & ceteris dignitatibus imperialib. eos promulgamus decorari. Et sicut imperialis militia ornatur, ita & clerũ sanctę Romanæ ecclesiæ ornari decernimus. Et quemadmodum imperialis potentia officiis diuersis, cubiculariorum nempe, & ostiariorũ atq; omnium excubitorũ ornatur, & ita sanctã Romanam ecclesiam decorari volumus. Et vt amplissime pontificale decus pręfulgeat, decernim[9] & hoc, clericorũ eiusdẽ sanctæ Romanæ ecclesiæ, manipulis & linteaminib. id est candidissimo colore decorari equos, ita & equitare. Et sicut noster senatus calceamẽtis vtitur cũ [E] vdonib. id est candido linteamine illustratis, sic vtãtur & clerici, vt sicut cælestia, ita & terrena ad laudẽ Dei decorentur. Præ omnib. autem licentiam tribuimus ipsi sanctissimo patri nostro Siluestro, & successorib. eius ex nostro indicto, vt quẽ [F] placatus proprio cõsilio clericare voluerit, & in religiosorũ numero clericorum cõnumerare: nullus ex omnib. præsumat supbe agere. Decreuimus itaq; & hoc, vt ipse, & successores eius diademate, videlicet corona, quã ex capite nostro illi concessimus, ex auro purissimo, & gemmis ꝑtiosis vti debeãt, & in capite ad laudẽ Dei ꝑ honore beati Petri gestare. Ipse vero beatissimus Papa, quia super coronã clericatus, quã gerit ad gloriam beati Petri, omnino ipsa ex auro non est passus vti corona, nos phrygium candido† nitore splendidũ resurrectionẽ Dominicam designans, eius sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & tenẽtes frænũ equi ipsius ꝑ reuerentia beati Petri, stratoris officiũ illi exhibuimus, statuentes eodẽ phrygio omnes eius successores singulariter vt in processionib. ad imitationem imperij nostri. Vnde vt põtificalis apex nõ vilescat, sed magis, quã terreni imperij dignitas, gloria†, & potentia decoretur, ecce tam palatium nostrum, vt prædictum est, q̃ Romanam vrbem, & omnes Italiæ, seu occidẽtalium regionũ prouincias, loca, & ciuitates, præfato beatissimo Põtifici nostro Siluestro vniuersali Papæ cõtradimus, atq; relinquimus: & ab eo, & à successorib. eius per hãc diualem nostram, & pragmaticũ constitutũ decernimus disponẽda, atq; iuri sanctæ Romanæ ecclesiæ concedimus ꝑmansura. Vnde congruum perspeximus nostrũ imperium, & regni potestatem in orientalib. transferri regionibus, & in Bizantiæ prouinciæ optimo loco, nomini nostro ciuitatem ædificari, & nostrum illic constitui imperium: quoniam vbi principatus sacerdotum, & Christianæ religionis caput ab Imperatore cælesti constitutũ est, iustũ non est, vt illic Imperator terrenus habeat potestatem. Hæc vero[G] omnia, q̃ per hãc nostram imperialem sacram, & per alia diualia decreta statuimus, atq; confirmauimus, vsq; in finem mũdi illibata, & inconcussa permanere decernimus. Vnde coram Deo viuo, qui nos regnare ꝑcepit, & corã terribili eius iudicio obtestamur per hoc nostrũ imperiale constitutum omnes nostros successores Imperatores, vel cunctos Optimates, Satrapas etiam, amplissimum senatum, & vniuersum populum in toto orbe terrarum nunc & in posterum, cunctis retro temporib. imperio nostro subiacentem, nulli eorum quoquomodo licere hæc aut infringere, aut in quoquam conuellere. Si quis autẽ, quod non credimus, in hoc temerator, aut contemptor extiterit, æternis condẽnationib. subiaceat innodatus, & sanctos Dei, principes Apostolorum Petrum & Paulum sibi in pręsenti, & in futura vita sentiat contrarios, atque in inferno inferiori concrematus, cum diabolo, & omnibus deficiat impiis. Huius vero imperialis decreti nostri paginam propriis manibus roborantes, super venerandum corpus beati Petri principis Apostolorum posuimus. Datum Romæ iij. Kal. Aprilis, Domino nostro Flauio Constantino Augusto quater, & Gallicano v.c. Coss.

1 Suidas in hoc verbo, βανδα.

† al. candidi nitoris splẽdidam.

† al. & gloria potẽtia.

¶ *Hæc palea in multis habetur exemplaribus, in quibus aliæ paleæ esse non solent.*

A ¶ Constantinus.] *Verba hæc vsque ad vers.* In eo priuilegio, *non solũ habentur apud Anselmũ, & Deusdedit, sed etiã in gestis beati Siluestri in his, quæ à Constantino per octo dies post baptismum acta referuntur.*

B ¶ Vtile.] *Hinc vsq; ad finem sumpta sunt ex gestis seu actis sancti Siluestri, in quib. multa præcedunt, ac multa deinceps plenius narrantur. Sed hic ea tantũ videntur relata, quæ in collectionib. Anselmi, & Deusdedit habentur. Titulus proprius huius partis in gestis ipsis est huiusmodi.* Priuilegium sanctæ Romanæ ecclesiæ, quod constituit D. Cõstantinus Augustus sancto Siluestro episcopo vrbis Romæ, & omnibus successorib. eius vsq; in perpetuum, & obtulit super corpus beati Petri Apostoli. *De quo item priuilegio Leo nonus ĩ epistola prima, seu libello aduersus inauditas præsumptiones Michaelis Constantinopolitani, & Leonis Acridani episcoporum, c. 13. sic loquitur:* Pauca ex priuilegio eiusdem Constantini manu cum cruce aurea super cælestis claruigeri venerabile corpus posito ad medium proferemus. *De iisdem gestis siue actis Gelasius in concilio LXX. episcoporum (& refertur s. di. 15. in c. sancta Romana) sic loquitur, vt ea videatur approbare. Et ĩ martyrologio Romano, & Vsuardi in festo S. Siluestri legitur,* cuius actus clari habentur. *Inueniuntur vero etiam hodie peruetustis litteris descripta in bibliotheca Vaticana, & Abbatiæ Nonantulæ: quorum interpres in proœmio hæc ait:* Historiographus noster Eusebius Cæsareæ Palestinæ vrbis episcopus cum historiam ecclesiasticam scriberet, prætermisit ea quæ in aliis opusculis sunt, vel quæ se meminit retulisse. Nam viginti libros omnium pene prouinciarũ, passiones martyrum, episcoporum, & confessorum, & sacrarum virginum, ac mulierum continere fecit. Deinde secutus, & ab Apostolo Petro, omnium episcoporum nomina, & gesta conscripsit, & earum vrbium, q̃ arcem põtificatus per Apostolicas sedes tenere noscũtur, vt vrbs Roma, Antiochia, Hierosolyma, Ephesius, & Alexandria. Harum vrbium episcoporum omnium ꝑteritorum nomina vsq; ad tps suum, & gesta græco sermone conscripsit. Ex quo numero vnum episcopum vrbis Romæ sanctum Siluestrum me de greco in latinũ transferre præcipisti domine sancte, ac beate pater. *Quibus verbis, quicũque sit auctor istius ꝓœmij, eadem gesta ab Eusebio græce scripta fuisse clare profitetur. Quæ etiam in vetustissimis Pontificalib. & codicib. in quib. sanctorum vitæ sunt descriptæ, in vita beati Siluestri referuntur. Partem horum actorum (quod ad Baptismum Constantini, & imagines sanctorum Petri, & Pauli spectat) refert Hadrianus Papa in epistola Constantino Imperatori, & matri Irenæ scripta, quæ in secũda actione septimæ vniuersalis synodi habetur. Ipsum autem priuilegium fere integrum refert Leo nonus loco superius indicato, & Theodorus Balsamon in Photij nomocanonem, ti. 9. ca. 1. quamquam aliis in rebus (quod Græci plerumque solent) Romanæ ecclesiæ non satis æquus. Hanc eamdem donationem ante Gratianum recitarãt Anselmus, Deusdedit, Iuo locis notatis: Quo ea pertinent, quæ Petrus Damianus in disceptatione synodali inter regium aduocatum, & Romanæ ecclesiæ defensorem scripsit.* Lege, inquit, Constantini Imperatoris edictum, vbi sedis Apostolicæ constituit super omnes in orbe terrarum ecclesias principatum. Nam postquàm supra corpus beati Petri basilicam fundator erexit, postquam patriarchium Lateranense in beati Saluatoris honore construxit, mox per imperialis rescripti seriem Romanę ecclesiæ constituit dignitatem, vbi nimirum beato Siluestro, suisque successorib. obtulit, vt regali more, & aurea corona plecterentur in capite, & ceteras regi: cultus insulas vsurparent. Verum beatus Siluester ornamenta, quę sacerdotali congruere iudicabat officio, in proprios vsus assumpsit: coronam vero, vel cetera quæ magis ambitiosa, quàm mystica videbantur, omisit. Cui etiam Constantinus Lateranense palatium, quòd eatenus aula regalis extiterat, perpetuo iure concessit, regnum Italię iudicandum tradidit. Nam & ipsius Regis hæc verba sunt. Vnde congruum, inquit, prospeximus nostrum imperium, & regni potestatem orientalib. transferri, ac mutari regionib. & in Bizantina prouincia in optimo loco nomini nostro ciuitatem ædificari, & nostrum illic constitui imperium: quoniam, vbi principatus sacerdotum, & Christianæ religionis caput ab Imperatore cælesti constitutum est, iustum non est, vt illic Imperator terrenus habeat potestatem. *De hac eadem rescribit Ado Viennensis in commentario ætatis sextæ, & Goffredus Viterbiensis in chronicis par*

Source : BIU Cujas

Sicut *quamuis*. Casvs. Hoc c. habet duas par. In 1. dicitur, ꝙ sicut aliqua parua ciuitas ſi minuit prę-rogatiuam regni, ẽt ſi ſit ibi ſedes regalis, ſic Imperator ꝓrogatiuã eccleſiæ minuere nõ ꝓt. In 2. dicitur, ꝙ pontifex quantumcunque ſit malus: dũmodo non ſit hęreticꝰ, ab Imperatore puniri non poteſt. Secũda pars incipit ibi, *Semper eſt.*

a ¶*Sicut.*] ſenſus eſt: ſicut parua ciuitas nõ ꝓt regnum impugnare: "ita nec imperiũ ſacerdotium. Vel ſic, licet epiſcopus ſit in parua ciuitate. Rex tamen non ꝓt iudicare de clericis eius: ſecundum hoc dic, diſpenſationis religioſæ, id eſt, epiſcopi conſtituti in parua ciuitate.

"imperium non põt ſacerdotium impugnare.

b ¶*Humanitus.*] i. conſuetudine humana, i. fragilitate humanæ naturæ. H.

c ¶*Non tamen contra religionem.*] Nã in eo caſu poſſet à quocũque redargui. 40. di. ſi Papa. vel ẽt ſi ſchiſma faceret. 23. q. 5. de Ligurib. "Et plures cauſus in quib. laici habent iuriſdictionem ſuper clericos, dixi 23. q. 5. principes.

"Laici ſup clericos qñ que iuriſdõnem habẽt.

d ¶*Nullatenus.*] 63. di. Valentinianus.

Boni principis. Casvs. Hic dr, ꝙ officiũ principis eſt, eccleſias deſtructas reſtaurare, nouas ædificare: & clericos potiꝰ defendere quàm deſtruere, vel aliquo modo ſubiugare.

e ¶*Contritas.*] 25. q. 1. diuinis, &c.

f ¶*Reſtaurare.*] 27. qu. 4. diffiniuit. 16. q. 1. ſtatuimus.

Hoc capitulo patenter.] Hæc diſt. diuiditur in duas par. Secũda ibi, *Sine ſignatis.* Io. d'Fan. Casvs. Hic intitulatur 97. di. in qua concludit Grat. ex illo capitulo, bene quidem, ꝙ nullo laico de reb. eccleſiaſticis iudicare licet ſine auctoritate eccleſiæ. & ſi aliter factum fuerit, irritum erit, niſi eccleſia ſubſcribat, vel auctoritatẽ præſtet. Et ideo vr ꝙ conſtitutio, q̃ fecit Honorius Imperator 3. 79. di. ſi duo. nõ valuit, cũ fuerit à laico facta. poſtea ſoluit dicens, quòd ſi laicus interuitetur ab eccleſia, vt de reb. eccleſiaſticis faciat conſtitutionẽ, ſicut fuit Honorius à Bonifacio inuitatus, valebit conſtitutio.

1 Anſel. l. 6. c. 192.

†al. regis

g ¶*Hoc capitulo.*] reſpicit ĩ hac di. 97. illud c. bene quidẽ. 96. diſt. & aſſignat in hoc §. q̃dam cõtrarietatẽ, & dat poſtea ſolutionẽ.

2 Diſt. 79. ſi duo.

h ¶*Honorij.*] 3. diſt. 79. ſi duo.

i ¶*Ne hæretici.*] 3. diſt. 8. quo iure. & 23. q. 7. c. 1. & 2. & 27. q. 3. c. nimium.

k ¶*Inuitati.*] 3. diſ. 63. Hadrianus. & c. in ſynodo.

Eccleſiæ.] Casvs. Hæc eſt epiſtola Papæ Bonifacij, ĩ qua ſupplicat Honorio Imperatori. In 1. par. oſtẽdit Bonifacius, ꝙ ipſe eſt ſolicitus de eccleſiaſtico ſtatu, ne ſi negligẽs inueniatur, ſit redarguẽdus. In 2. rogat Honoriũ de pace & qete eccleſiæ ſeruãda, ei multipliciter applaudendo. In 3. rogat eum, vt ſuos legatos honorifice recipiat. Scda ibi, *Ipſa enim eccleſia.* Tertia ĩcipit ibi, *Habet refugiũ.*

3 epiſt. 1. ad Honorium.

l ¶*Eccleſia.*] 3. c. prox. victor. contra. Sed vt ibi dr: iam erat in cõualeſcentia: adhuc tñ erat debilis, vt hic.

m ¶*Conuentus.*] i. conuenticulas. C. de epi. & cle. cõuenticulam.

n ¶*Agitantur.*] q. d. licet adhuc ſimus inualidi. tñ cura eccleſiæ nos compellit vt inuigilemus eccleſiaſticis negotiis, & pro eis intercedam⁹ apud vos: quia multi clerici turbant eccleſiam Dei. Archidiaconus.

†al. tacẽtes.

o ¶*Facere.*] ſcilicet videmini.

p ¶*Tacentem.*] ext. de teſt. quia ingredientibus. & 63. diſt. c. 1.

†al. p̃ſideas.

q ¶*Sub illis.*] vt 11. q. 1. ſacerdotibus.

r ¶ *Formidentur.*] à Chriſtianis.

s ¶*Virginem.*] vt 27. q. 1. nuptiarum. in fi.

t ¶*Procellarum.*] i. hæreticorum.

v ¶*Faciem.*] Eccleſiæ.

x ¶*Præterita.*] ſ. beneficia. ſic intelligitur d conſe. di. 2. panis. q. ſ. pro omni munere debemus Deo gratias referre, præſenti, ſc. & præterito, nõ futuro: "quia nec Deus futurum peccatum indulget. 3. de pœ. diſ. 3. lane cauendum. nec pactũ valet, ſi fiat quòd non agam de futura iniuria. ſi. de pac. ſi vnus. §. pacta.

† al. ſi meo. "Peccatum futurũ Deꝰ ñ indulget. †al. affatu

y ¶*Repetit.*] i. recollit, & ad memoriam reducit.

par. 6. c. 2.

c ¶Præſidentium equitum.] *Græce eſt apud Balſamonem, καὶ ἀξιώματα τῶν βασιλικῶν ἀλόγων, id eſt,* & dignitates imperialium equorum.

d ¶Id eſt patritios.] *Locus hic græce ſic habet, καὶ ἔχειν ἐκείνων τῶν ὑψηλότητα, καὶ μεγαλοσύνην, ὧν κινεῖται ἡ μεγάλη σύγκλητος ἡμῶν, ἤτοι οἱ πατρίκιοι, καὶ οἱ κόνσολοι ἢ τοι οἱ ὕπατοι, καὶ λοιπὰ ἀξιώματα, id eſt,* & illam habere celſitatem, atque amplitudinem, qua ornatus eſt magnus noſter ſenatus, ſiue patritij & conſules, ſiue hypati & reliquæ dignitates.

e ¶ Cum vdonibus.] *Græce totus hic locus habet paulo aliter, καὶ ὡς ἡ ἡμετέρα σύγκλητος φορεῖ ὑποδήματα ἤτοι σανδάλια λευκὰ διὰ ὀθονίων, οὕτως καὶ τὰ οὐράνια ὡς καὶ τὰ γήϊνα πρὸς αἶνεσιν τοῦ θεοῦ: id eſt,* Et quemadmodum ſenatus noſter fert calceos, ſeu ſandalia cũ linteis albis, ita etiam cæleſtia, ſicut terreſtria ad Dei laudem.

f ¶ Quem placatus.] *ἵνα ἑαύτῃς τῆς συγκλήτου βουλῇ μετὰ ἰδίου θυμοῦ, καὶ ἑκουσίως γένοιτο κληρικὸς, καὶ ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν ἁγίων κληρικῶν σωφρονῇ μόνοι μήτις τολμᾷ ἀπὸ παύτων ἐμποδίσαι τοῦτο. id eſt:* vt ſi quis ex ſenatu ſponte ſua, quodque ita ipſi libeat, voluerit fieri clericus, & in ſanctorum clericorum numerum adſcribi, ne quis ex omnibus hoc audeat impedire.

g ¶ Hæc vero omnia.] *hic quoque eſt magna verborum varietas, ſed eadem fere ſententia.*

Item Gelaſius ad epiſcopos Dardaniæ.

¶Imperialis auctoritas religioſæ diſpenſationis menſuram non mutat. C. XV.

Sicut [a] quamuis parua ciuitas prærogatiuam præſentis regni non minuit, ſic imperialis præſentia menſuram diſpenſationis religioſæ non mutat. *& infra.* ¶ Sẽper [A] eſt effectũ in ſacerdotali concilio de ſacerdotibus iudicia prouenire. Nam qualeſcumque Pontifices ſint, & ſi errore humanit⁹ [b] accidente, non tamen [c] contra religionem vllatenus excedentes, nullatenus [d] videantur à ſæculari poteſtate poſſe percelli.

A ¶Semper.] *Mutatus eſt à collectore orationis ductus, ne quæ antecedunt, recitanda eſſent.*

Item Marcellus Papa Maxentio [A].

A ¶Maxentio.] *In impreſſis addebatur,* epiſcopo, *quæ vox abeſt ab omnibus manuſcriptis.*

¶Eccleſias reſtaurare contritas, non Pontifices perſequi boni principis eſt. C. XVI.

[1] Boni principis eſt, ac religioſi†, eccleſias contritas [e] atq; conſciſſas reſtaurare [f] nouas ædificare, & Dei ſacerdotes honorare, atque tueri. Vnde ſanctos Apoſtolos, eorumque ſucceſſores ſub diuina conteſtatione conſtituiſſe legimus, non debere fieri perſecutiones, nec inferri fluctuationes, nec inuidere laborãtibus in agro Dominico, neque expellere æterni regis diſpenſatores.

DISTINCTIO XCVII.

Hoc capitulo g *patenter oſtenditur, quòd nec Imperatori, nec cuilibet laico licet decernere, vel de electione Pontificis†, vel de rebus eccleſiaſticis. Quæcumque autem ab eis conſtituta fuerint, pro infectis habenda ſunt: niſi ſubſcriptione Romani Pontificis fuerint roborata.* [2] *Vnde illud Honorij* [h] *Auguſti, vt ſupra dictum eſt, vanum eſſe videtur, quod contra auctoritatem ſacrorum canonum de electione ſummi Pontificis decernere tentauerit. Sed ſicut ex eodem capitulo habetur, eccleſiæ precibus Imperator in præſumptores valet decernere: ſicut pro defenſione fidei quondam decreuiſſe leguntur, ne hæretici* [i] *aliquid, nomine eccleſiæ, poſſiderent. Ab ea autem non inuitati* [k] *de rebus eccleſiaſticis aliquid diſponendi non habent facultatem, Honorius vero Auguſtus non ſua auctoritate, ſed beato Bonifacio ſupplicante, eccleſiaſticæ quieti conſulere, & concertantium ambitionem punire curauit.*

Vnde idem Bonifacius Epiſcopus ſupplicationis epiſtolam Honorio Auguſto deſtinauit, dicens.

¶Epiſtola Bonifacij ad Honorium Auguſtum. C. I.

[3] Eccleſiæ [l] meæ, cui Deus noſter meum ſacerdotium, vobis res humanas regentibus, deputauit, nos cura conſtringit, ne cauſis eius, quamuis adhuc corporis incommoditate detinear, propter conuentus [m], qui à ſacerdotibus vniuerſis, & clericis, & Chriſtianæ plebis perturbationibus agitantur [n], apud aures Chriſtianiſſimi principis deſim. Si enim ſecus, quã ꝙporteat, eueniat, non vos id facere [o], qui cuncta æqua moderatione componitis, ſed nos per noſtram tacentem † [P] deſidiam videbimur, quod ciuitatis quietem, & eccleſiæ pacem peruertere valeat, admiſiſſe. Cum enim humanis reb⁹ diuinæ cultor religionis domino fauente prouideas†, noſtra culpa erit, ſi nõ id ſub veſtra gloria (quã certum eſt diuinis ſemper rebus animo promptiore) fauiſſe) firmo, & ſtabili iure cuſtodiatur, quod per tot annorum ſeriem, & ſub illis [q] etiam principibus obtinuit, quos nulla noſtræ religionis cura conſtrinxit, id eſt, vt [A] licita ſeruẽtur, & ſub veſtræ imperio clementiæ minime, quæ ſunt illicita, formidentur [r]. ¶Ipſa enim eccleſia deuotionem tuam Chriſtianiſſime Imperator, meo† quidem ſermone, ſed ſuo venerabili appellat affectu†, quàm Chriſtus Deus noſter, veſtri fidus rector, & gubernator imperij, vni deſponſatam ſibi, & intactam virginem [s] ſeruat, ne in eam aliquos patiamini inſidiantium procellarum [t] fluctus illidi, & quietam faciem [u] tempeſtatis inſolitæ tu more turbari, glorioſiſſime, & tranquilliſſime Imperator Auguſte†. Ipſa ergo (quæ vni deſponſata, noſtra† tamen mater eſt) Eccleſia, hac pietatem veſtram legatione, quam ſuis ſacerdotibus commiſit, appellat, præterita [x], præſentiaq; repetit [y]. Vobis, inquit, religioſe imperan

†al. ſemper Auguſte. †al. veſtra.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Tibi.*] ne sis ingratus.
b ¶ *Euulsa.*] per effectum: id est, euellens.
c ¶ *Prosequentibus.*] legationem nostram. Arg. ad quæstionem magistri P. quòd archiepiscopus Bracaren. potuit eum spoliare.
d ¶ *Postulatis.*] datiui casus.

VIctor.] CASVS, Honorius nũc rescribit Bonifacio: & primo salutat eũ referẽdo gratias Deo ꝺ sanitate sibi reddita: & deprecatur ipsum, vt dẽat orare ꝓ ipso, cõmẽdans eum in solicitudine sua: & significat ei, ꝙ ad postulationem suorũ legatorũ fecit constõem, per q̃ satis putat esse prouisum ecclesiasticæ quieti. tandẽ rogat vt constitutionem illam publicet, quatenus oẽs clerici sciant ab ambitionib. apostolicæ sedis esse cessandũ: ꝙ de cetero ad hoc nulę disẽtiões valebũt.

c ¶ *Victor.*] Sed quare p̃misit hic Imperator nomẽ suũ? Forte hæc cõsuetudo erat olim. C. de sum. tri. iter claras. "Papa tñ alios sibi ꝓponit. 12. q. 1. dilectissimis. vel forte tũc nouella erat Ecclesia, & adhuc obtinebat illud, Quare fremuerunt gẽtes, &c. [a] post ea autem Imperator subiecit se Papæ, vt 23. q. 4. disphcet.

† ¶ *Sua studia.*] idẽ, cõspirationes. simile 61. dist. obitum. aliàs in bonam partem. ead. dist. studij. Ioan.

SINE. CASVS. Quia in superiori c. facta fuit mentio de signatis apicib. idèo nunc vult ostendere, ꝙ ecclesiæ Romanę mos est non susc̃ipere legatum sine signatis apicibus.

NObilissimus.] CASVS. MãdauitNicolaus Papa cuidam principi, ꝙ licet mos sit Romanæ ecclesiæ nõ recipere legatum alicuius sine litteris signatis: tñ legatũ illi⁹ principis sine litteris recipit honorifice: & verbis eius fidẽ adhibuit. honorãs principem ī persona ipsius,

g ¶ *Nobilissimus.*] Ar, ꝙ sine litteris ñ est adhibẽda fides legatis. 11. q. 2. Lugdunensis.

h ¶ *Signatis.*] "Oportet ergo ꝙ legat⁹ exhibeat litteras legõis suę ad hoc vt cedatur ei, vt hic, & 63. dist. ledẽtis. & C. de mã. prin. l. vnica. Sed q̃d si perdidit litteras, & vult ꝓbare [b] amissionem? Dico ꝙ ꝓbare tenorẽ litterę, nisi & probetur, ꝙ illa littera fuerit sine vitio, vt ext. de pri. cũ olim. in fi. & C. de fi. instr. l. vl. Sed nũquid sufficit mandatum sine litteris? Dico ꝙ legato non sufficit probare mandatum, vt C. de man. prin. l. 1. q̃a legati non sine periculo recipiũtur. Vnde maior est in eis facienda examinatio, vt 42. dist. q̃scamus. "Sed delegatus p̃t ꝓbare mãdatũ sine litteris, vt in aut. de lit. §. omnẽ. col. 9. & ar. ext. de of. del. prudentiam. & ext. de resc. ex parte. Io. Tan. & quidam alij dicunt, ꝙ in iudice delegato nõ sufficit ꝓbare amissionem rescripti, nisi ostendat authenticum, vt ext. de of. del. cum in iure. 25. q. 2. sancimus. & ext. de fi. instr. c. 1. Ita notat T. super illa decr. cũ olim. Sed pone, ꝙ partes viderunt & approbauerũt rescriptũ, & postea redactum fuit in publicam formã ꝓ tabellionẽ: nunq̃d amisso postea rescripto iudex ꝓcedere poterit? satis credo ꝙ sic. Io. vt notaui in quæstionib. [c] meis. B. Sed cũ hic indistincte dicat, ꝙ litterę de beãt esse signatæ: "vr à quocumque sint signatæ, ꝙ sufficiat ad hoc vt scriptura dicatur authẽtica, vt ext. ꝺ ap. personas. & ext. de fideiuss. peruenit. Nam & episcopus sigillat sigillo ecclesiæ suæ, vt 73. dist. in nouę Domini. in fi. item & alieno annulo ꝓt quis signare testamẽtum, vt insti. de test. §. possunt ãt. Item & alienũ sigillum [d] etiam nõ iudicis sui fidem facit, vt j. di. prox. ca. 1. & 2. Sed dic, ꝙ alienum sigillum facit fidem, si nõ habetur ꝓprium: aliàs nõ, vt ext. de ap. significauit. & 65. dist. episcopus. Item litterę non dicũtur signatæ si legi non possunt characteres, vt ext. de fid. instr. inter. & ff. de test. ad testiũ. §. si signa. & §. signum. Item si filum ruptũ, sit nõ dicuntur signatæ, vt ext. de cri. fal. c. licet. Si autem filum ex toto non est fractum, ne dicũtur signatę, vt ff. de bo. pos. secundũ tab. l. 1. §. si linum. ext. de fide instr. sicut.

i ¶ *Nihilominus.*] "Ergo & Cardinali q bene notus est in aliqua prouincia, credẽdum esset sine litteris: maxime cum non cõtingat Cardinalem vmquam abesse nisi legationis causa. Ioan.

k ¶ *Credidimus.*] Ar. "ꝙ interdum voci & assertioni vnius credendũ sit, si pson̄a sit honesta & authentica [e]: ar. 8. q. 3. c. 1. Ar. cõtra. 9. di. ego solis. sic conuerso ex pson̄a ꝓferẽtis instrumentum, minꝰ creditur instrumẽto, vt ff. de eden. si q̃s. §. 1. sic si malus aliq̃d dicat, nõ facile ei creditur, vt 24. q. 1. quisquis. Argu. contra. 19. dist. secundum.

Quæ circa ordinandos.] CASVS. Egit. s. Gra. diligenter de ordinatione & electiõe clericorum: sed quia per mutationem locorum veritas occultatur: ideo ī hac dist. 98. ostenditur vt clerici peregrini non recipiantur, nisi cum litteris quinque episcoporum, cum à proprio episcopo fuerunt commendati.

l ¶ *Quæ circa.*] Hic depingitur 98. distinct. in cuius principio vtitur Grat. transitu: in quo ostendit quid dixerit hactenus, & quid in hac dicturus sit. "Nam quia clerici sæpe mittuntur de prouincia ad prouinciam, breuiter ostendit, quòd non sunt recipiendi in alia prouin

imperantibus [B] creuit meus, qui modo tuus est, populus, tam fidus Deo, quàm tibi [a], qui es princeps Christianus. Ecce enim inter ipsa mysteria, inter preces suas, quas pro vestri felicitate dependit imperij, teste (apud quem, & de cui⁹ sede agitur) sancto Petro, solicitis pro religionis obseruantia vocib. clamat, cũ solicita petitione miscetur oratio, ne humanas res soli to tentatore occulte solicitãte semel euulsa [b] discordia distrahat. Augeretur plurib. Princeps christianissime, mater Ecclesia, nisi apud te suarum esset cura † causarum [1], & nisi in oppressionib. idolorum, in hæreticorum correctionibus, fide tua, diuino cultu pariter cum imperio semper florẽte, vicisset. ¶ Habet refugium, pium tuæ mansuetudinis animum cum suæ religionis veneratione cõiunctum: cum quidquid huic proficiat, vos agatis, & conferatis fratribus, & consacerdotibus meis, probatissimis viris, à me, & ab omnibus (qui Ecclesiam faciunt †) legatis: quibus (precamur) sacræ causam religionis prosequentibus [c], in vrbe vestræ mãsuetudinis hoc animo, quo postulatis [d] annuitis, in perpetuum statui vniuersalis ecclesiæ consulatis.

A ¶ Id est, vt licita.] *In epistola ipsa legitur*, id est, vt fidens vtar licitis.

B ¶ Imperantibus.] *Additis aliquot ex epistola vocibus emendatus est hic locus*, creuit meus, qui modo tuus est, populus.

c ¶ Ne humanas.] *In plerisque vetustis legitur*, ne hos in varias res solito, &c. *In originali vero*, ne hos [alias vos] in varias res semel euulsa distrahat à cultu solito, tentato re solicitante, discordia.

¶ Rescriptum Honorij ad Bonifacium Papam. C. II.

VIctor [e], Honorius inclytus triumphator semper Auguste sancto, ac venerabili Bonifacio Papæ vrbis æternæ. Scripta Beatitudinis tuæ debita reuerẽtiæ gratulatione susc̃epimus? quib. recensitis egimus omnipotẽti Deo maximas gratias, quòd sanctimoniã tuam post lõgum incommodum optatæ redditam didicimus sanitati. Et ideo reuertentibus venerabilibus viris gaudium nostrum, sacrorum apicum attestatione signamus, ac petimus, vti quotidia nis orationibus Apostolatus tuus studium, ac votum suum circa salutem, atque imperium nostrum dignetur impendere. Illud autem pietati nostræ satis placitum esse cognosce, quòd sanctimonia tua de ecclesiarum, aut populi perturbatione solicita est. Quæ, ne aliqua ratione possit euenire, satis clementia nostra credidit esse ꝓuisum. Denique beatitudine tua prędicante id ad cunctorum clericorum notitiam volumus peruenire, vt si quid forte religioni tuæ (quod non optamus) humana sorte contigerit, sciant omnes ab ambitionibus esse cessandum. Ac si duo, *vt supra. Et infra.* ¶ Vnde id obseruandum est, vt omnes tranquillam mentem, & pacificos animos ex serenitatis nostræ admonitione custodiant, nec aliquid seditiosis cõspirationibus tentare conentur: cum certum sit, nulli partium sua studia [f] profutura.

2 *Sine signatis apicibus non est mos Romanæ ecclesiæ vndecumque legationem susc̃ipere.* *Vnde Nicolaus Papa.*

D ¶ Susc̃ipere.] *In vulgatis sequebatur* neq; mittere: *quæ absunt à vetustis, neque conueniunt cum his, quæ sequenti capite afferũtur.*

¶ Romana non consueuit ecclesia sine signatis apicibus legationem vndecumque susc̃ipere. C. III.

NObilissimus [g] vir, atque strenuus vestræ sublimitatis legatus, licet nullam epistolam iuxta consuetudinem à vobis nostro Pontificio detulisset, licet numquam Apostolicæ sedis modus † fuerit absque signatis [h] apicibus vndecumque legationem susc̃ipere. Nos tamen vos in illo honorãtes, eiusque grauitatem, & eloquiorum illius veridicas cognoscẽtes assertiones, nihilominus [i] eum, & sicut decuit, susc̃epimus, & ei, sicut honestum fuit, credidimus [k].

DISTINCTIO XCVIII.

Quæ circa [l] *ordinandos sint obseruanda, quæ in eorum electione diligenter sint consideranda, multorum auctoritatibus monstrata sunt. Sed quia veritas rei nonnũquam obscuratur mutatione prouinciæ, decretum est sacris canonibus vt peregrini, nisi quinq; vel eo amplius suorum episcoporum fuerint commendati*

"Legato si lr̃is suæ legõnis credẽdũ ñ est. bQ. dic, vt ẽt not. ipse Io. & H. in ꝑce. dec. de priuil. cum olim. in gl. hoc est. vbi dñt & Gof. cũ eis hoc esse verũ, ni si honestus & not⁹ esset. & tunc p̃t & de3 ei credi, vt in hoc c. nobilissim⁹. Arc.

"Delegat⁹ mãdatũ sine lr̃is probare potest.

† *secura*] ori. 1 Adde ꝙ imperator est defensor & filius eccle siæ. no. ī cle. Romani. de iureiur. & ī aut. vt oẽs obe. iu. pro. §. & hoc cõ siderantes. col. 5.

"Papa sibi alios præponit.

a 23. q. 4. nõ inuenitur.

† *faciunt istiusmodi*]

"Cardinalĩ noto sine lr̃is credi p̃t

† al. moris.

"Voci vni⁹ quandoque creditur.

e Concord. tex. ī l. si qs decurio. C. de fals. & l. Theopõp⁹. ff. de do. pl. regulariter tñ est cõtra.

"Clerici sine lr̃is suorũ eporum non sunt recipiendi.

1 Dist. 79. si duo.

d Dũ tñ sit authẽticũ. arg. C. ꝺ bo. proscr. si qs intra. inst. ꝺ Atti. tu. §. pen. Arch.

Source : BIU Cujas

prouincia sine litteris episcoporum suorum.

Nullus.] Casvs. Dicitur hic, ꝙ nullus episcopus debet recipere clericum transmarinum in sua ecclesia, nisi habuerit litteras sigillatas quinq; episcoporum, vel eo amplius fuerit commẽdatus: quia multa per subreptionem solent euenire. Idem dicitur in seq. c.

a ¶*Nullus aliqua.*] ista ca. introducta sunt ad cautelam: vel legũtur de primitiua ecclesia: & sic secus hodie.

b ¶*Nisi quinque.*] Cõtra 71. di. c. 2. Sed hæc capitula loquuntur, qñ ita remoti sunt qd sigilla episcoporũ & etiã loca ignota sunt: illud quando episcopus ꝓpinquus est, & eius sigillum bene cognoscitur: & hoc colligitur ext. de cle. pere. reg. tuæ. Sed pone ꝙ non habet litteras: estne recipiendus si probet per testes? ita. ext. d̃ cle. pere. c. vlt. "Nã magis credẽdum est viuæ voci, q̃ mortuæ. in auth. de fi. instr. §. fi vero. col. 6. H. intelligit hæc capitula abrogata. olim enim habuit locum hoc capitulum propter multitudinem hæreticorũ. Sed illud capitulum, tuæ. euacuat opinionem istam. Sed certe non videtur recipiendus, & si mille sigilla haberet ignota: quia nõ plus fidei præstãt mille ignota, quã vnum ignotũ. præterea in testamẽto ita inuenis ꝙ cũ signa sunt ignota, conuocantur omnes illi, quorũ dicuntur sigilla, vt sciatur an recognoscant sua signa, vt ff. quemadmo. testam. aper. cũ ab initio. " ex hoc cõcedo, ꝙ nisi aliqua lis habeatur notitia de sigillis, & de illis remotis ecclesiis, ꝙ non sit eis credendũ, & si mille sint: ar. ext. de fid. instr. c. quod super his.

c *Transmarinos.*] Idẽ intelligo de quolibet ignoto, qui sigilla repræsentat ignota. Ioan.[a]

d ¶*Chirographis.*] i. literis, in quib. continebitur de vita, de morib. de ordinib. & de irregularitate sua.

e ¶*Per subreptionem.*] sicut ext. de proc. c. 1. & 3. q. 3. inducię.

Afros.] Casvs. Præcipit Greg. in hoc c. episcopo Squillatino, vt afros & peregrinos clericos ad ordines non suscipiat: quia q̃dam eorum sunt hæretici: quidam sunt rebaptizati: quidam vero sunt peregrini: & ordines quos non habent, se mentiuntur habere.

f ¶*Afres.*] Ratione prouinciæ præsumitur contra aliquem. ar. 24. di. quando. ff. de ædi. edi. c. quòd si nolit. §. qui mancipia.[b]

g ¶*Suscipiat.*] vt officient populum. aliàs bene: ext. de cle. pe. c. pe.

h ¶*Fortiores.*] Hæc est vna ratio, quare non admittuntur. aliæ assignantur 19. q. 2. duæ.

Omnes.] Casvs. In hoc c. statuitur, vt illi qui in peregrinatione sunt baptizati, non promoueantur: quia eorum vita est incognita, & possunt esse irregulares.

i ¶*Omnes.*] Hoc c. loquitur de adultis. " Sed nonne baptismus tollit omnem peccati maculam? Vtique. sic j. de pœ. dist. vlt. c. vlt. hoc ergo ideo quia forte isti bigami vel aliàs irregulares sunt, quia ante baptismum forte fuerunt bigami.

De primatibus.] Hæc dist. diuiditur in tres par. in quarum prima dicitur, ꝙ vbi erant primates gentilium olim: ibi sunt modo primates, id est, patriarchæ, qui idem habẽt officium, licet nomina sint diuersa. Secunda ibi, *Nulli archiepiscopi.* Tertia ibi, *Vniuersalis.* Ioan. de Fan.

Casvs. Quia supra in 80. dist. c. 1. Gratianus fecerat mentionem de primatib. & patriarchis, nec assignauerat differẽtiã inter eos. ideo supponit hãc 99. di. in qua ostendit, ꝙ primates & patriarchæ quo ad officia non differunt, sed quo ad vocabula, ad quos primates vel patriarchas ab archiepiscopis appellant episcopi. Ostendit ẽt ꝙ archiepi debẽt primatibus obedire in his, quæ iuste fuerint imperata.

k ¶*De primatibus.*] ferat Gratianus s̃. in di. 80. mentionem de primatib. & patriarchis: sed ne ꝙs crederet ꝓpter nominũ diuersitatem aliq̃ esse realem differentiam, ideo ostendit in hac dist. differẽtiam esse tãtum in nomine. Ostẽdit etiam de reuerentia quam debent archiepiscopi suis primatib. Ostendit etiã quòd nec Romanus Pontifex debet vniuersalis appellari.

Prouinciæ.] Casvs. Quæsitũ fuit ab Anacleto in qb. locis primates instituendi sint: & an archiepiscopi eis debeant obedire. Et resp. ꝙ leges ecclesiasticæ iusserunt poni primates vel patriarchas, qui eamdẽ formam tenent (licet diuersa sint vocabula) in capitib. prouinciarum, vbi olim erãt primates paganorũ: ad quos primates vel patriarchas ab archiepiscopis appellatur. In aliis vero ciuitatib. metropolitanis dẽnt archiepiscopi residere, qui debent prædictis primatib. obedire, nec debent nominari primates, sed archiepiscopi vel metropolitani.

l ¶*Ante Christi aduentum.*] " Ergo ante tẽpus Gelasij & Dionysij distinctę erant prouinciæ. vnde reprobatur quædam solutio, quæ ponitur 10. qu. 3. nec numerus. ꝙ. i. tũc non erant prouinciæ limitatæ. Sed dic ꝙ prouinciæ fuerunt diuisæ, vt hic, sed diœceses non nisi à tempore Dionisij. 13. q. 1. c. 1. Vel solue per illam litteram, maxima ex parte. q. d. non omnes.

m ¶ *Quibus permissum.*] quia modica erat summa. 2. qu. 6. anteriorum. §. illud.

n ¶*Non erat.*] vt clericis, qui in causis ecclesiasticis non possunt appellare ad principem, vt j. 11. q. 1. placuit.

o ¶ *Quoties.*] i. bis ante sententiam: vel post sententiam secundum canones. Et no. ꝙ dicit, quoties, secundum leges. " sed tamẽ non licet secundũ leges appellare ad principem nisi in casu ante sententiam. & ita est arg. ad expositionem illius 2. q. 6. omnis oppressus.

p ¶*Ipsis.*] repetit quòd dixerat.

q ¶*Formam.*] Argu. C. de cod. si idem. contra. quia diuersitas nominum debet designare diuersitatem rerum, vt 21. dist. cleros.

r ¶*Comitibus.*] i. comitantib. vel sequentib. eos. vel comitatib. i. episcopis. Comitatus enim dicitur[c] districtus alicuius ciuitatis, vbi est episcopus. Vel hoc vult notare, quòd archiepiscopus maiorem habet potestatem in prouincia & iurisdictionem quàm primas. " nã metropolitanus est iudex ordinarius omnium episcoporum prouinciæ: " primas tantum archiepiscopi, vnde secundum hoc maior est patriarchis.

r ¶*Comitibus.*] id est, propter comites & propter episcopos suffraganeos.

DISTINCTIO XCIX.

1 ps

De primatibus[k] *autem (quorum supra mentionem fecimus) quæritur, quem gradum in ecclesia obtineant, an in aliquo a patriarchis differant, quã obedientiam archiepiscopi eis debeant. Primates, & patriarchæ diuersorum sunt nominum, sed eiusdem officij. Ab archiepiscopis autẽ quoties necesse fuerit, episcopi ad primates appellãt, sed à primatibus ad archiepiscopos appellare non licet. Debent ergo obedientiam primatibus archiepiscopi in omnibus, quæ sibi ab eis iuste fuerint imperata.*

Vnde Anacletus Papa ait ad episcopos Italiæ, epist. 2.

¶Quæ obedientia sit exhibenda primatibus, & patriarchis. C. I.

5 Prouinciæ multo ante Christi aduentum[l] tẽpore diuisæ sunt maxima ex parte, & post ea ab Apostolis, & beato Clemẽte prædecessore nostro ipsa diuisio est renouata. Et in capite prouinciarum (vbi dudum primates legis† sæculi erant, ac prima iudiciaria potestas, ad quos qui per reliquas ciuitates commorabantur, quãdo eis necesse erat, qui ad aulam Imperatoris, vel Regum confugere non poterant, vel quibus permissum[m] non erat[n], confugiebant pro oppressionibus, vel iniustitiis suis, ipsosq; appellabãt quoties[o] opus erat sicut in lege eorũ præceptum erat:) ipsis[p] quoq; in ciuitatibus, vel locis nostros† patriarchas, vel primates, qui vnam formam[q] tenet, licet diuersa sint nomina, leges diuinę, & ecclesiasticę poni, & esse iusserũt: ad quos episcopi, si necesse fuerit, confugerent, eosque appellarent: & ipsi primatum nomine fruerentur, & non alij. Reliquæ vero metropolitanæ ciuitates, quæ minores iudices habebant) licet maiores† comitibus[r] essent) habe-

5 Iuo par. 5. c. 53. Pan. l. 4. c. 23

†*al. leges.*

†*al. nostris.*

"Prouincię quo tempore fuerunt distinctæ.

† *al. maiorum comitum.*

1 In fine epilogi cõcilij Romani sub Siluestro, s3 paulo aliter Pol. l. 2 tit. 31 Ans. l. 7. c. 23

†*al. nos.* †Absunt ab originali & aliquot Gra. codicib.

"Voci viuę magis credẽdum est, q̃ mortuæ. 2 Poly. ibid. Ans. l. 7. c. 24 †*al. honore nolite suscipere*] Orig.

3 Poly. ibid. Ans. l. 7. c. 25 Iuo part. 6. c. 351.

" Sigillis ignotis fides non est adhibenda.

4 Iuo par. 6. c. 352. †*al. in peregrinatione.* a Concord. no. pBar. i l. Lucius ff. d fi. instr. & l. ad testium. ff. de test.

bArg. cõtra ext. de iud. cũ deputati. ext. de insti. ad decorem. Arc.

" Baptismo oẽm peccati maculam tollit.

Source : BIU Cujas

rent metropolitanos suos, qui prædictis iuste obedirēt primatibus, sicut & in legib⁹, sæculi olim ordinatum erat: qui non primatum, sed aut metropolitanorum, aut archiepiscoporum nomine [a] fruerentur.

¶Hoc caput integrum repetitur à Gregorio vij. lib. 6. reg. epist. 35. Rothomagensi, Turonensi, ac Senonensi archiepiscopis scripta, ex qua & originali nonnulla sunt restituta.

Item Anicetus ad episcopos Galliæ.

¶Non vocentur primates, nisi qui primas sedes tenent. C. II.

[1] NVlli archiepiscopi primates vocentur [b], nisi illi, qui primas [c] tenent ciuitates†, quarū episcopos Apostoli, & successores Apostolorum, regulariter patriarchas, & primates esse constituerunt, nisi aliqua gens deinceps ad fidem conuertatur [d], cui necesse sit propter multitudinem eorum†, primatem constitui [e]. Reliqui vero, q̄ alias metropolitanas sedes adepti sunt, non primates, sed metropolitani nominentur.

Item ex concilio Africano, c. 6. [2]

¶Primæ sedis episcopus non appelletur princeps sacerdotum, vel summus sacerdos. C. III.

[3] PRimæ [f] sedis episcopus non appelletur princeps sacerdotum, vel summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tantum primæ sedis episcopus.

3 Vniuersalis autem nec etiam Romanus Pontifex appelletur.

Vnde Pelagius II. epist. omnibus episcopis illicite à Ioanne Constantinopo. connocatis, &c.

¶Nec etiam Romanus Pontifex vniuersalis est appellandus. C. IIII.

[4] NVllus patriarcharum vniuersalitatis†vocabulo vmquam vtatur: quia si vnus†patriarcha vniuersalis dicitur, patriarcharū nomen ceteris derogatur. Sed absit hoc, absit à fidelis cuiusquā mente, hoc sibi vel velle quempiam arripere, vnde honorem fratrum suorum imminuere ex quātulacumque parte videatur. Qua propter charitas vestra neminem vmquam suis in epistolis vniuersalem nominet, ne sibi debitum subtrahat, cum alteri honorem offert indebitum.

Item Gregorius Eulogio patriarchæ Alexandrino, lib. 7. epist. 30 indic. 1. [5]

¶De eodem. C. V.

[6] ECce præfatione epistolæ, quam ad me ipsum, qui prohibui, direxistis, superbiæ appellationis verbum, vniuersalē me Papam dicētes imprimere curastis. Quod, peto, dulcissima mihi sanctitas vestra vltra non faciat: quia vobis subtrahitur g, quod alteri plus, quā ratio exigit, prębetur h. Ego enim non verbis quæro proesperari, sed moribus, nec honorē esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Meus namque honor est, honor vniuersalis ecclesię: meus honor est, fratrum meorū solidus vigor. Tunc ego vere honoratus sum, cum singulis quibusque honor debitus non negatur [i]. Si enim vniuersalem me Papam vestra sanctitas dicit negat se hoc esse [k], quod me fatetur vniuersum. Sed absit hoc. Recedant verba, quæ vnitatem inflant, & charitatem vulnerant.

¶Apud B. Gregorium hæc sequuntur. Et quidem in sancta Chalcedonēsi synodo, atque post à subsequentibus patribus hoc decessoribus meis oblatum vestra sanctitas nouit. Sed tamen nullus eorum vti hoc vmquam vocabulo voluit, vt dū in hoc mundo honorem sacerdotum diligerent omnium, apud omnipotentem Deum custodirent suum. *Quā rem etiam plenius exponit, lib. 4. epist. 32. Refert autem B. Thomas in opusculo contra errores Græcorum totam illam synodum sancto Leoni sic acclamasse,* Leo sanctissimus Apostolicus, & œcumenicus, id est vniuersalis Patriarcha per multos annos viuat. *Et Leo ix. Michaeli Constantinopolitano archiepiscopo de hac eadem appellatione scribens ait,* Licet magno Leoni prædecessori nostro, & successorib. ipsius hoc sancta decreuit Chalcedonensis synodus. *Sed in multis quoque libellis, qui actione tertia eiusdem synodi habentur, hæc est inscriptio,* Sanctissimo, ac beatissimo vniuersali Patriarchæ magnæ Romæ Leoni. *Et in codicibus multarum epistolarum ad Romanos Pontifices, quæ manuscriptæ in Vaticana bibliotheca seruantur (quarum multa exempla sunt penes priuatos) ad Hormisdam Papam plusquam trecenti Archimandritæ, ac monachi secundæ Syriæ sic scribunt,* Sanctissimo, ac beatissimo orbis terræ Patriarchæ Hormisdę continenti sedem principis Apostolorum Petri, deprecatio, & supplicatio minimorum Archimandritarum, & ceterorum Monachorum secundæ Syrię. *Et in media fere epistola.* Quoniam Christus Deus noster principem pastorum, & doctorem, & medicum animarum constituit vos nostrum sanctum Angelum, dignum est passiones, quæ nobis contigerunt, exponere, &c. *Auitus quoque Galliæ episcopus ad eumdem Hormisdam sic scribit,* Dum religionis statui, & plenis catholicę fidei regulis perspicitis conuenire, vt gregem per tota vobis vniuersalis ecclesiæ membra commissum, peruigil cura me adhortationis informat. *Et Ioannes episcopus Nicopolitanus ad eumdem,* Decenter ad vestras orationes concurro, vt iuxta consuetudinem Apostolicæ sedis vestrę cunctarum ecclesiarum, curam, & Nicopolitanorum habere dignemini, secundum antiquam specialem dispositionem vestram. *Et in breuiario Liberati, ca. 22. episcopus Patera hæc Imperatori de Syluerio Papa ait,* multos esse in hoc mundo reges, & non esse vnum, sicut ille Papa est super ecclesiam mundi totius. *Et Regino Germanus lib. 11. Chronicorum de Nicolao primo loquens, sæpe illum vocat vniuersalem Pontificem. Sed istius dictionis,* vniuersale, *duæ sunt notiones, quod Innocentius iij. libr. 2. epistol. 206. (quæ incipit,* Apostolicæ sedis) *Patriarchæ Constantinop. scribens exponit his verbis,* Dicitur enim vniuersalis ecclesia, quæ de vniuersis constat ecclesiis, quæ græco sermone catholica nominatur: & secundum hanc acceptionem vocabuli ecclesia Romana non est vniuersalis ecclesia, sed pars vniuersalis ecclesiæ, prima videlicet, & præcipua: veluti caput in corpore, quoniam in ea plenitudo potestatis existit, ad ceteras autem pars aliqua plenitudinis deriuatur. Et dicitur vniuersalis ecclesia illa vna, quæ sub se continet ecclesias vniuersas. Et secundum hanc nominis rationem Romana tantum ecclesia vniuersalis nuncupatur: quoniam ipsa sola singularis priuilegio dignitatis ceteris est prælata, sicut & Deus vniuersalis Dominus appellatur (non quasi iam diuisus in species aut specialissimas, aut etiam subalternas) quoniam omnia sub eius dominio continentur. Est enim vna generalis ecclesia, de qua veritas inquit ad Petrum, [Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.] Matth. 16.

nus patriarcha in sua epistola Gregoriū vniuersalē appellauit: quod ipse Greg. ante prohibuerat: quare p̄cipit sibi vt hoc d̄ cetero non faciat: quia nō verbis, sed morib. quærit prosperari: & si ipse vniuersalis appelletur, null⁹ honor ceteris remanebit. qd̄ ei non placet: q̄a tūc ipse honoratus cum aliis honor debitus non negatur.

g ¶ *Subtrahitur.*] Ar. " q̄ Papa per suum mandatum non vult derogari iuri alicui⁹. j. 25. q. 2. quod vero dicitis. j. 9. q. 3. nunc vero. j. 11. q. 1. peruenit. s. 63. dist. quanto. s. 85. di. archidiaconū Florentinum. in fi. [a] Arg. cōtra 8. q. 3. Artaldus. 9. q. 3. cōquestus. in fi. sic ext. de of. dele. sup eo. vbi dicitur, nō est intentionis nostrę alicui derogare per rescriptum nostrum. & ita arg. q̄ vni attribui tur, alij subtrahitur: arg. 45. dis. disciplina. ff. de iud. cum prętor. in fi. & extr. de [b] rescr. olim. in fi. 85. dist. archidiaconum. arg. ne mini cōsulendum cū alterius iactura, vt j. 9. q. 3. si quis vero. no. 22. q. 2. primum. 14. q. 5. denique.

h ¶ *Præbetur.*] Non enim debent plus esse subditi quā expedit. 2. qu. 7. admonendi, " nec prælati ita humiles vt cōtemnantur. 86. dist. quando. ff. de offi. præsi. obseruandum.

i ¶ *Non negatur.*] Sic C. de cad. tol. l. 1. §. vl. C. de nup. imperialis. in prin. nec enim publice prodest, &c. [c] C. d̄ sen. præf. præ. l. 1.

k ¶ *Negat se hoc esse.*] id est, esse de vniuersitate, cum tamen Romana ecclesia non sit vniuersalis, licet sit de vniuersitate. Ioan.

1 Pol. l. 2. tit. 21. Iuo p. 5. c. 54. Pann. l. 4. c. 25.

†*al. sedes.*

b ¶ *Vocentur.*] C. de li. cau. iubemus. C. de prob. nec epistolis.

c ¶ *Qui primas.*] sicut Romanus, Antiochen⁹, Alexandrin⁹. s. 21. di. cleros. Quid de Veneto? dic ergo quod ē primas respectu inferiorum. ext. de pri. c. antiqua.

d ¶ *Ad fidem conuertatur.*] "Nā & apes accrescentes. 7. q. 1. in apib. de consecr. dist. 5. numquam. & iuuentus Romana excrescens nouam sibi ciuitatem ædificauit: arg. C. de sac. san. ec. iubemus. Et bene dicit, cō uertatur: nā aliàs vix posset contingere, q̄ in aliquo loco intantum excresceret populus, vt primate indigeret, vt 34. dist. fraternitatis.

†*al. episcoporum.*

" Multitudine crescēte multa fiūt.

2 Et Cartha. 3. c. 26.

e ¶ *Constitui.*] ar. j. parochiam alicuius nō debere constitui ecclesiam, nisi multitudo fidelium excreuerit. "Sed numquid illo inuito cuius est parochia, poterit hoc fieri & irreqsito? Nō, vt 16. q. 1. multis conciliis. & 16. q. 1. felix. & ca. seq. Sed si requisit⁹ nollet consentire: nō minus tamen fieret p maiorem, s. per Papā. ext. de ecc. ędif. c. 3. eius tamen consensu primo reqsito. Et no. quòd huiusmodi requisitio facienda est, cum ille locus esset, ī quo excreuit multitudo fidelium, iam deputatus alicui episcopatui, aliàs non.

" Multitudine excrescē te an possit ecclesia ī alterius parochia sine ipsius consensu construi.

4 Polyc. l. 2. tit. 25. Anſ. l. 6. c. 130.

†*al. hoc tam profano vocabulo*] Orig.

† *al. summus*] Orig.

f ¶ *Prima.*] i. patriarchalis.

VNIVERSALIS. Hæc est 3. pars distinctionis: in qua dicitur, q̄ Papa nō debet vocari vniuersalis

5 Io. diac. l. 3. c. vlt.

Io. de Fan.

6 Pol. l. 2. tit. 26. Anſ. l. 6. c. 131.

Nvllus patriarcharum.] Casvs. Episcopi in suis epistolis appellabant patriarchas vniuersales: quare prohibet Pelagius omnib. episcopis vt neminem de cetero appellēt vniuersalem: quia si vnus appellatur vniuersalis, ceteris honor debitus subtrahitur.

Ecce.] Casvs. Eulogius Alexādri

Source : BIU Cujas

Piscopos.]Hæc dist. diuiditur in quinque par. & loquitur de pallio, quod est Pontificalis officij plenitudo, & ideo posuit in fine. In quarum prima parte dicitur, ꝙ metropolitanus sine pallio ordinare episcopos nō debet. & hoc probat per c. seq. Secunda ibi, *Prisca.* Tertia ibi, *Causarum.* Quarta ibi, *Pallium.* Quinta ibi, *Priuilegia.* Io. de Fant.

Casvs. Supra tractatū est de patriarchis & archiepiscopis: sed quia eorum dignitas est impfecta sine pallio: ideo supponit hic centesimam distin. in qua specialiter de pallio tractatur, ostendēs primo, ꝙ patriarchis, vel archiepiscopis sine pallio consecrare non licet. Secundo, ꝙ intra tres menses à tē pore consecrationis pallium sit petēdum, vt j. c. quoniá. Tertio ostēdit quib. pallium sit dādum, s. benemeritis, & instanter postulantib. vt j. e. c. prisca. Quarto quo tem pore pallio sit vtendum, s. tantum in celebratione Missę, vt j. e. pallium. Quinto ve ro, ꝙ cum donatione pallij noua priuilegia conceduntur, vel vetera confirmantur, vt j. e. rationis.

1 Pol. l. 2. tit. 10. Burc. l. 1. c. 25. Ans. l. 6 c. 92. Iuo p. 5. c. 136. Pan. l. 3. c. 11.

a ¶*Episcopos.*] Hic intitulatur 100. di. & qa fecerat mētionem de primatib. & archiepiscopis, & eorum dignitas videtur esse impfecta sine pallio, vt extra de ele. significasti. iō specialiter tractat de pallio, ostendens, ꝙ nisi habeant palliū, non possunt episcopalia exercer officia.

†*al. episcopo* 2 Innoc. iij. l. 1. epist. 117

"Palliū qd refert, & qñ peti debet.

"Ponit etiam intra quod tempus debeat peti & dari, quia intra tres mēses: & qb. quia beneméritis: & fortiter postulātib. [a] &quo tempore sit eo vtendū, vt in alio tē pore vti eo non possit: quia tantum in celebratione Missæ, nisi plus ex priuilegio alicui concessum sit, vt in alio tempore vti possit. & qualiter sit dandum: quia cum donatione noui priuilegij, vel reno uatione veteris. j. eadem, optatum.

†*al. præbere* a Vt j. eo. c. prisca.

Quoniam quidam.]Casvs. Hoc c. in duas par. diuiditur. In 1. dicitur, ꝙ si archiepiscopus vltra tres menses à tempore conse crationis pallium petere distulerit, carere debet dignita te sibi commissa, & alij metropolitani cum consilio summi pontifi cis viduatæ ecclesiæ prouidebunt. In 2. par. quę loquitur de episcopo, dicitur, quòd episcopus intra tres menses à tempore electionis debet cōsecrari. Sed si vltra menses quinque distulerit, nec ibi, nec alibi in episcopum consecrabitur, immo iudicio sui metropolitani cedat, & abrenuntiet vel recedat. Secunda pars incipit ibi, *Si vero consecrandi.*

b ¶*Fidem.*]i. fidelitatem, vel etiam symbolum, vt j. ea. optatum.

" Archiepi pallīū ñ pe tētis negligētiā qsup plere debet

c ¶*Episcoporum.*]"sed quare differunt per hoc consecrationes episcoporum, cum ecclesia vacāte comprouinciales episcopi aliquem consecrare in episcopum possint, vt 64. dist. quia. ext. de ele. quia di ligentia? Item etsi ipse non habeat pallium, tamen aliis mandare posset consecrationem, vt ext. de ele. suffraganeis [b]. Ad hoc potest dici, ꝙ illud c. loqtur quando electus est in mora petendi pallium. s. ꝙ ista decr. b Quidādñt nō tenetur. Sed dic, vt not. extr. de transl. c. 1. in gl. pen. Arc. post tres menses elapsos: vnde ipse aliis non potest cōmittere consecrationem, nec etiam tunc suffraganei sui possunt consecrare ali quem, vt per hoc maior rubor incutiatur electo, cum viderit suum suffraganeum consecrari ab extraneis: quia non multum curaret, si à suis consecraretur. sed vsque ad tres menses antequam sit in mora petendi pallium, satis videtur, ꝙ comprouinciales episcopi possunt episcopalia iura supplere: cū semper vicini episcopi suppleāt defectum alicuius vacantis ecclesiæ, vt 7. q. 1. pontifices. 65. di. si forte. Sed ipse electus licet sit consecratus, iura episcopalia nō potest exercere ante receptum pallium: nec virgines consecrare, nec ordinare clericos, nec synodum celebrare, vt ext. de elect. ꝙ sicut. in fi. ext. e. significasti. "Sed numquid electus in archiepiscopum, & confirmatus potest confirmare eos qui sunt electi in episcopos? Dico, ꝙ sic. ext. de ele. nosti. & c. transmissam. de transl. cum ex illo. immo & capitulum potest confirmare, quia supplet vicem prelati. ar. ext. de hær. ad abolendā. & ar. de concess. preb. nulla. Sed dico ꝙ nec capitulum supplet in hoc defectum prælati, vt ext. ne se. va. illa. licet sit ar. ꝙ solus Papa possit. 24. dis. presbyteri. ext. de concess. præb, quia diuersitatem.

"Electus in archiepm, & cōfirmatos electos in eōs cōfirmat.

DISTINCTIO C.

Ips

Piscopos[a] autem ordinare ante pallium acceptum nec archiepiscopo, nec primati, nec patriarchæ licet. Quod ex auctoritate Pelagij Papæ (licet minus euidenter) datur intelligi.

Ait enim Pelagius Papa.

¶Intra tres menses fidem suam exponere, & pallium postulare à Romana ecclesia quisque metropolitanus studeat. C. I.

QVoniam quidam metropo litanorum fidem [b] suam se cundum priscam consuetudinem sanctæ sedi Apostolicæ exponere detrectātes, vsum pallij neque ex petunt, neque percipiunt, ac per hoc episcoporum [c] cōsecratio viduatis [d] ecclesiis non sine periculo protelatur, placuit, vt quisquis metropolitanus vltra tres [e] menses consecrationis [f] suæ ad fidem suam exponendam, palliumque suscipiendum, ad Apostolicam se dem non miserit, commissa sibi careat dignitate, sitque metropolitanis aliis licentia post secundam [g] & tertiam commonitionē viduatis ecclesiis cum consilio [h] Romani pontificis, ordinando episcopos †, subuenire. ¶ [2] Si vero consecrandi episcopi negligentia prouenerit, vt vltra [i] tres menses ecclesia viduata cōsistat, communione priuetur, quousque aut loco cedat [k], aut se consecrandum offerre † nō differat. Quòd si vltra quinque menses per suam negligentiam retinuerit viduatam ecclesiam, neque ibi, neq; alibi consecrationis donum percipiat: immo metropolitani sui iudicio cedat.

¶*Burchardus, Anselmus, & auctor Pannormiæ citant ex decr. Damasi: Iuo vero citat, vt Gratianus, itemque Innocentius iij. li. 1. epist. 117. Bituricēsi archiepiscopo (quæ incipit,* Ne si vniuersi.) *refert paragraphum,* Si vero cō secrandi, *ex eodem Pelagio.*

Item Gregorius Papa Brunichildæ Reginæ, lib. 7. epist. 5.

¶Honor pallij non detur nisi meritis exigentibus, & fortiter postulanti. C. II.

2 [3] PRisca cōsuetudo obtinuit, vt honor pallij, nisi exigentibus causarum meritis, & fortiter [l] postulanti dari non debeat.

[*Idem Ioanni Corinthiorum episcopo, li. 4. epist. 55. seu c. 99.*] [4]

¶De eodem. C. III. PALEA.

5 NOuit sanctitas † tua, quia prius palliū, nisi dato com modo, non dabatur. Quod quoniam incongruum erat, facto con cilio ante corpus beati Petri Apostolorum principis, tam de hoc, quàm de ordinationibus aliquid accipere sub districta interdictione vetuimus. [6] Oportet ergo, vt neque per commodum, neq; per gratiam, aut quorumdam supplicationem aliquos ad sacros ordines consentiatis, vel permittatis adduci.

¶*Hæc palea habetur in plerisque vetustis exemplaribus.*

3 *Causarum vero merita accipienda sunt, vt & is, qui postulat, mereatur accipere, & fidei suæ pfessionē prius iuramēto cōfirmet, & apostolicis decretis, atque synodalibus statutis se obediturum nihilominus caueat.*

d ¶*Viduatis.*]olim. nā post cōfirmationem electi iam est matrimonium inter eum & eccleſiam. de transla. prælato. inter copora lia. Vel dic, ꝙ vidua é quo ad episcopalia.

e ¶*Tres menses.*]accū satus de hoc corā Papa: aliàs non.

3 Ans. lib. 6. c. 93. Pol. l. 2 tit. 24.

f ¶ *Consecrationis.*] i. confirmatiouis, si ante erat episcopus.

g ¶ *Post secundam.*]dicunt quidam faciendam ipsi metropolitano intra alios duos menses antequam deponatur: sicut post sequitur de episcopis. quod enim dicitur ð episcopis. j. hoc exaudi ð metropoli. vnde hæc determinō post secundam, &c. determinat illud verbum, careat. & secundum hoc est hic ar. ꝙ mora potest purgari. " Alij dicunt, ꝙ hęc admonitio debet fieri tantummodo à suffraganeis metropolitani, ad quos (vt dicunt) translata est potestas cum metropolitanus negligens existat. Si ergo suffraganei post admonitionē neglexerint consecrare vel eligere, vicini metropolitani consecrabūt consilio Papæ. "Sed quare aufertur capitulo potestas eligendi? Resp. Quia neglexerūt admonere suum electum ad petendum pallium: aliàs dico reuerti ad eos ius eligendi. Sed quare descendit ad metropolitanum, cum tantum ad Papam deuoluuntur episcopatus, vt ext. de concess. præb. & eccl. non va. di lectus? Sed hic præcise non descendit ad Metropolitanum, sed ad Papam cum eis: vel tunc descendit ad Papam cum aliquis est negligens in eligendo [c]. Et est si. 65. dist. si forte. Io. Hodie solus Papa facit hoc per decr. illam dilectus. B.

4 Io. diac. l. 3 c. 5.

5 Ans. l. 6. c. 90. Poly. l. 2. tit. 1.

†*al. fraterni tas vestra.*

6 1. q. 1. c. de ordinōnib⁹.

" archiepm negligētem circa pallij petitionem quis monere debet.

"Prelati ne gligētia au fert capitulo i⁹ eligēdi

c Hoc est falsum. vt ext. de ele. ne ꝓ defectu. vbi dī ꝙ ad proximū supio rē deuoluitur ī hoc casu: qđ dic vt ext. lib. 6. e. tit. quāquā.

h ¶*Cum consilio.*]dicunt quidam hoc generale esse, quòd vbicumque per negligentiam vnius transfertur potestas ad alium, ille non procedet, nisi prius requirat auctoritatē superioris. sed hoc nego, & est hic speciale: aliàs secus. 9. q. 3. cum simus. arg. ff. de cond. iust. quæ sub conditione. §. vlt.

i ¶*Vltra tres menses.*]sed quare non dantur nisi tres menses archiepiscopo, vt s. e. c. quia maius periculum est in mora metropolitani. 42. dist. quiescamus.

" cōfirmat⁹ qñque deponitur.

k ¶*Cedat.*]ergo metropolitanus potest deponere electum. cōtra 7. q. 1. mutationes. & 3. q. 6. quamuis. ext. de transl. inter. " Sed hoc speciale est, vt confirmatum posset metropolitanus deponere, & hoc in odium negligentiæ. Alius est casus 92. di. si quis episcopus p manus. Tertius 23. dist. illud. Sed certe hic non deponitur nisi ab obtinendo, non ab ordine quem habet, vt ext. de accu. c. super his,

"Petēti instantia pro dest. Orig.

PRisca.] Casvs. Docet hic Grego. Brunichildam Reginam, quòd pallium non datur nisi benemerito, & fortiter postulanti.

l ¶*Et fortiter.*]sed si fortiter postulet, nō ne potest notari ambitio? Non: "quia cum quis suo iure vtatur, prodest instantia. de pœ. dist. 1. importuna. 72. dist. c. 1. & 2. q. 6. post appellationem,

NOuit.] Casvs. Palea est, in qua præcipitur, vt pro recipiendo pallio nihil detur, sicut olim consuetudo erat, cum hoc habeat speciem simoniæ.

CAVSARVM. Hæc est 3. pars huius distin. in qua dicitur, quòd qui pallium

Source : BIU Cujas

pallium accipit, obedientiam iurare debet, & quòd canones seruet, quod nisi fecerit, pallium non habebit. & hoc probat tribus cap. Ioan. de Fan.

Casvs. In hoc §. exponit Gratianus quæ sunt merita causarum, s. vt is qui postulat pallium, mereatur recipere, & fidem suam iuramento adstringat, vt apostolicis decretis & statutis synodalib. obediat. Postea ostendit, q̃ pallio non est vtendum nisi certis diebꝰ, & inter Missarum solennia. Et ad hoc probandũ inducit sequẽtia capitula.

Pallio autem non nisi certis diebus, & intra ecclesiam ad Missarum solemnia cuiquam Metropolitano vti licebit.

Vnde Ioannes episcopus Vuliberto A *Agrippinensi episcopo.*

A ¶Vuliberto.] *Restitutum est hoc nomen ex Anselmo. Nam antea erat,* Giliberto. *Nam Regino in ea ætate, qua Ioannes octauus Romanæ ecclesiæ præfuit, memnit Vuliberti episcopi Agrippinensis: & inter epistolas Ioannis Papæ octaui, quæ in biblioteca Vaticana seruantur, est epistola alterius arg. ad eumdem, & Deusdedit refert integram eiusdem Ioannis epistolam ad eumdem Vulibertum.*

¶Nisi post consuetam fidei professionem, pallium dari non debet. C. IIII.

1 Anſel.l.6. c.92.

1 OPtatum tibi pallium nunc conferre nequiuimus: quia fidei tuę paginam minus [a], quàm oporteat, continere reperimus: cum videlicet in ea nullam sanctarum vniuersalium synodorum, in quibus fidei nostræ symbolũ continetur, nec decretalium Pontificum Romanorum cõstitutorum secundum morem feceris mentionem [b]: sed nec illam propria subscriptione [c] muneris, nec aliquem [d], qui hanc iureiurando [e] firmaret, miseris.

a ¶*Minus.*] arg. totum contractum vel rescriptum, vel instrumentum nil valere, & esse irritandum, si aliqua necessaria desinit in eo. ar. 38. di. quæ ipsis, 3. q. 9. pura. & idem facit plus quod minus, vt 9. dis. si ad scripturas [a] sacras [a]. ar. cõtra: quia superflua nõ vigentariis. §. si initiũ. ff. đ eden. no. in aut. vt p̃po. no. impe. in prin. & §. si qua, col. 5.

a Adde tex. ĩ l. si qs ex argentariis. §. si initiũ. ff. đ eden. no. in aut. vt p̃po. no. impe. in prin. & §. si qua, col. 5.

2 Anſel.l.6. c.90.

b ¶*Mentionem.*] đ eis conseruandis. Quid autem iurare debeat qui pallium petit, habes ext. de iurei. ego, & de ele. significasti, & notatur 23. dist. q̃q̃.

" Epi dõnatio sine subscriptione non valet.

c ¶*Subscriptione.*] ar. "donationem episcopi nihil valere, nisi eius subscriptione firmetur, sicut cum concedit aliquem locũ, vel iurisdictionem alicuius loci alicui loco vel hospitali: arg. dist. 96. bene. 3r. 12. q. 2. fine exceptione. & c. cum redemptor.

d ¶*Aliquem.*] arg. quẽ per aliũ iurare. s. dist. 63. tibi domino. j. 17. q. 4. metuentes.

e ¶*Iureiurando.*] extr. de iu. cal. inhærentes.

Item Gregorius Aregio episcopo Francorum, lib. 7. epist. III.

¶Qui pallium desiderat accipere, prius à se remouere illicita promittat. C. V.

2 IN ea synodo, quam contra simoniacam hæresim per fratrem, & coepiscopum nostrum Syagrium decreuimus congregari, sanctitatem vestram volumus interesse, atque eidem fratri ita pallium, quod transmisimus [f], tribui, si prius se promiserit illicita, quæ prohibuimus, per definitionem synodicam à sancta ecclesia remouere. De qua synodo omnẽ nobis subtiliter ordinẽ tuam fraternitatem volumus scriptis discurrentibus [g] nuntiare, vt ipse, cuius nobis sanctitas valde experta est, nos reddas de omnibus certiores.

Idem Virgilio episcopo Arelatensi, li. 4. epist. 51 seu c. 95.

IN *ea synodo, quam.*] Casvs. Gregoriꝰ præcepit Syagrio archiepiscopo, vt deberet contra simoniacam hæresim synodum congregare: huic synodo vult Aregium episcopum Francorum interesse, præcipit ergo Greg. episcopo, vt illuc vadat, & pallium quod transmisit Syagrio episcopo concedat, si prius p̃miserit illicita, quæ prohibita sunt in synodo, ab ecclesia remouere. Item præcipit ei, vt omnem veritatem & ordinem de illa synodo scriptis planis & apertis debeat significare. Capitulum quod postea sequitur, planum est: in quo dicitur quando archiepiscopus, & vbi pallio vti debet.

" Actiones interuenire p̃nt in spiritualium donatione.

f ¶*Quod transmisimus.*] Arg. "pactiones in donatione spiritualium posse interuenire, & conditiones: arg. contra. 1. qu. 2. quàm pio. Sed ibi intelligitur pactio & conditio illicita, sed hæc est licita, cum ad eã nihilominus teneretur. Vel ante electionẽ nulla debet esse, sed post electionem, antè consecrationem potest esse, saltem licita, vt de rebus & consuetudine ecclesiæ, & fidei articulis, & huiusmodi obseruandis. & hoc à maiori non à minori exigi potest. arg. 27. dist. de Syracusanæ, vt no. 8. q. 3. in summa. "Vel dic quòd hæc dictio, si, non notat hic conditionem, sed quandam modificationem: arg. ff. de tutel. muto. §. secundo. sic ponitur ext. de elect. significasti [b]. immo nec dicitur conditio, cum subintelligatur. ff. de cond. & de. conditiones. Argu. contra. quia conditio est. Nam si dico: date illi si iurauerit: hoc est dicere, non date illi nisi iurauerit. ff. de condit. & dem. quibus diebus. §. 1. Ioan. Ego credo quòd honesta & licita conditio apponi potest in collatione spiritualium: vt extr. de elect. significasti. & ext. de ser. non or. eo libentius. B.

b Immo ibi expõitur ,p qa, vt not. ext. de spõs. du. c. j. in gl. si de fornicatio. Arc.

3 Anſel.l.6. c.98.

¶Non nisi ad missarum solennia archiepiscopo vti pallio licet. C. VI.

4 3 PAllium tibi transmisimus, quo fraternitas tua intra ecclesiam [h] ad sola Missarum [i] solennia vtatur.

[*Item Ioanni Rauennati episcopo, lib. 2. epist. 54. seu c. 93. indict.* II.]

¶De eodem. C. VII. PALEA.

4 NOn multum temporis interuallum est, quòd quædam nobis de tua fraternitate fuerunt nuntiata, de quibus vobis, veniente illuc Castorio notario sanctæ, cui Deo auctore præsidemus, ecclesiæ, subtiliter nos indicasse meminimus. Peruenerat nãque ad nos quędam in ecclesia vestra contra consuetudinis, atque humilitatis [a] tramitem geri, quę sola, vt bene nostis, est officij sacerdotalis erectio. Quæ, si sapientia vestra mansuete, vel cum episcopali suscepisset studio, non de illis accendi debuerat, sed oportuerat te hæc eadem cum gratiarum actione corrigere.

a ¶ Humilitatis.] *Restitutus est hic locus ex ipsa epistola. Antea enim legebatur,* contra vtilitatem ecclesiæ, & consuetudinis tramitem geri: quæ sola, vt bene nostis, est officij sacerdotalis ereptio.

Item Ioanni episcopo Rauennati, in eadem epistola.

¶De eodem. C. VIII.

5 COntra morẽ quippe ecclesiasticum est, si non patientissime [k] toleratur, (quod à vobis absit) etiam iniusta correctio†. *& infra.* ¶Illud frater chariſſime tibi nõ putamus ignotum, q̃ pene de nullo metropolitano in quibuslibet mundi partibus sit auditum, extra Missarum tẽpus, vsum sibi pallij vindicasse. Et q̃ bene hanc cõsuetudinem generalis ecclesiæ noueritis, vestris nobis manifestissime significastis epistolis: quibus præceptũ beatæ memoriæ decessoris nostri Ioannis Papę nobis in subditis transmisistis annexũ, cõtinens omnes consuetudines [l] ex

h ¶*Intra tuam ecclesiam.*] id est, ecclesiam quamcumque tuæ diœcesis. ext. de vsu pal. cap. 1. non autem potest vti pallio alterius, vt ext. e. c. ad hæc. nec in alterius diœcesi. e. ti. c. ad honorem.

4 Anſel.l.6. c.87.

i ¶*Missarum.*] Et in synodo etiam vti potest: "sed non potest synodum congregare ante susceptionem pallij, vt ext. de elect. significasti. tamen ca. prox. dicere videtur, quòd tantum in ecclesia debeat vt pallio: nec in processione vtetur eo, vt extr. eo. c. 1.

" Archiepꝰ añ pallij susceptionẽ ñ cõuocat synodum.

Contra.] Casvs. Ioannes archiepiscopꝰ Rauen. extra Missarum solẽnia pallio vtebatur: super quo cum à Gregorio reprehenderetur, defendebat se priuilegiis Apostolicorum: in quibus omnes consuetudines suæ ecclesiæ erant confirmatę: quare Papa scribit ei dicens: Aut defendit se consuetudine generali, aut priuilegio. Generali consuetudine se tueri non potest: quia alij archiepiscopi hoc nõ faciunt. Si vero priuilegio se tuetur, necesse est, vt illud ostendat: quod si ostendere non potest, à tali præsumptione de cetero cesset: ne eius exemplo alij archiepiscopi talia sibi velint vsurpare.

5 Anſel.l.6. c.95. Pol.l.2. tit.20.

† *al. correptio.*

k ¶*Patientißime.*] Ar. "quòd licet videatur iniustum quod præcipit prælatus, patienter tamen ferendum est. s. dist. 31. ante triennium. & dist. 19. in memoriam. 23. qu. 1. quid culpatur.

" Prælati p̃ceptum ẽt iniustũ est faciendum.

l ¶ *Consuetudines.*] " Sed nunquid valet priuilegium ita generale? Sic, vt 19. dist. si Romanorum. Et est si. 9. qu. 2. episcopi. 23. dist. præterea. ff. de leg. 1. l. si quando. tamen cum hoc priuilegium obscure loquatur, & faciat mentionem alterius priuilegij vel consuetudinis, necesse est vt illud exhibeatur, vt 76. distin. ieiunium. in prin. & ext. de verbo. sig. abbate. vt no. s. distinct. 9. vt veterum. Ad hoc dicunt quidam, quòd si in hoc priuilegio inseritur totus tenor primi, non est necesse primum exhiberi. extr. de iur. cal. inhærentes. C. de do. si donatio. ff. de do. ex hac scriptura. ff. de admin. tutor. chirographis. Sed certe illud non sufficit. nam adhuc potest esse falsitas in bulla vel filo, vt extr. de priuil. cum olim. in fin. Alij dicunt, quòd si auctoritate iudicis est rescriptum publicatum, non est necesse exhiberi, secus si per tabellionem: quia publicatio facta corã iudice fidẽ facit, licet postea perdatur, vt C. de test. publicati. & iudex diligentius singula considerat quàm tabellio. Sed istis ob.

" Priuilegiũ exẽplatim exhibere vtrũ sufficiat.

ext. de

Source : BIU Cujas

a In fin.ver. veritate.vbi dr̃,q̃ oĩa gesta p̃sumuntur p oĩa rite celebrata, si gesta à tabellione scribuntur. Arc.

"Priuilegio & iuri cõi l; q̃q; inniti.

† al.scripto priuilegio.

"Consuetudo eccleſia rum p̃t esse vniformis.

1 Pol.l.2. tit. 21. Anſ.l.6. c.86.

" Tres reg. notabiles.

b Concord. tex. in l.qui accusare.C. de eden.

" Canonic⁹ de cõi iure nõ p̃t duas præbendas possidere.

"fides recta in principe splendet.

ext.de sen.& re iu.cum inter⁹. in fi. Ad hoc dico,q̃ sufficit si coram iudice est publicatũ:ita vt non teneatur exhibere prius instrumentum nisi aduersarius dicat se velle probare falsum: tũc enim debet illud exhibere, licet prius fuerit ei fides impoſita:nisi iuret illud se perdidisse, vt C. de fid.instrum.l.vlt. Io. Hoc hodie determinatur ext.de fid.instr.c.vl.B.

a ¶ *Priuilegio.*] vide qualiter argumentatur:ex quo per priuilegium hoc vendicatur:non ergo de iure communi hoc potest vendicari:quasi simul non possit quis inniti priuilegio, & iure cõmuni, vt 16.qu.1.hinc est.& ff.de le.1. si quã do. "Sed certe quandoque vtitur quis & priuilegio& iure cõmuni, vt ext. de consue.cum dilectus.nec renuntiat quis priuilegio militari,licet vtatur iure communi, vt ff. de mil. test. l. 3. sic ff.de pri.cre. l.antep.23.dist.quamquã. in prin. Sic iuri communi, & etiam cõsuetudini potest quis inniti, vt extr. de cen.c. sopitæ.& 95.di. olim. Io. Sed certe quidq̃d dicat Io. non dicitur priuilegium de eo q̃d competit de iure cõmuni, cum priuilegium sit lex priuata. ſ.di. 3.priuilegia. nec illa decre. de consue, cum dilectus.contradicit: immo concordat,cum confirmatio ad priuilegium,&electio ad ius commune pertinere dicatur. extra de ele. cum inter. ad fi.Bar.

b ¶ *Omnium.*] Vide qualiter argumentatur,ex quo aliæ eccleſiæ vtuntur tali consuetudine:ergo &ista debet vti eadem.arg. ſi.ext.de cen. ex parte.Sed huic argumento posset responderi, " quòd consuetudo aliarum ecclesiarum non derogat consuetudini istius, vt ſ. 12. dist.illud.& ext.de capel.mo.dilectus. circa fin.

c ¶ *Ostendi.*] Hoc est contra tres regulas. " Vnam,quòd tenetur possessor dicere titulum suæ possessionis. hoc est contra id,2.q.5.§.1.Aliam,quòd ab eo qui ius negat,non requiritur probatio:quod est contra id,ff.de prob.ab ea. Tertiam, quòd actore non probante reus non absoluitur. 6.qu,vlt.actor [b].sed hoc est ideo quia præsumptio contra ipsum facit.

d ¶ *Non ostenditur.*] Qui enim priuilegium allegat, debet probare & ostendere:ext.de priu.porro.& c.seq. & c.pastoralis. nullus tamen tenetur edere, nisi illum articulum qui facit ad rem.ext.de fi. instrum. contingit. licet aliàs nemo posset iudicare de priuilegiis sedis Apostolicæ. extra de iudi.cum venissent. tamen qui defendit se per tale priuilegium, oportet vt illud exhibeat, vt extr. de fide instrum. accepimus. " Sic ergo canonicus, qui possidet duas præbendas, cum de iure non possit eas possidere: si contra eum agatur,ipse tenetur probare qualiter habet.secus si conueniatur super prima tantum. Dicunt tamen quidam, quòd canonico indistincte incumbit onus probandi, scilicet institutionem suam.extr.de app. personas.argumen.extr.de procura.ex insinuatione.argumen.2.q. 1.legum.

e ¶ *Te comprobes.*] Nonne præscriptione posset iste se tueri? Non: quia nullum ius proditum est, quo talia à talibus taliter possideantur. & quod de iure communi non possidetur, nec præscriptione acquiritur, vt hic, & 93.distinct.illud.& capitul.peruenitur.

f ¶ *Splendidius.*] " Sic nihil est splendidius in principe quàm fides. C.de sum.trin.inter claras.

priuilegio [a] prædecessorum nostrorum concessas,vobis,ecclesiæ que vestræ debere seruari.Confitemini igitur aliam esse generalis ecclesiæ consuetudinem, postquam ea,quę vos geritis,vobis ex priuilegio vendicaris. Nulla ergo vobis in hac re, vt arbitramur,poterit remanere dubietas. Aut enim mos omnium [b] metropolitanorum etiam à tua est fraternitate seruandus, aut si tuæ ecclesiæ aliquid specialiter dicis esse concessum,præceptumue à prioribus Romanæ vrbis Põtificibus,quòd hæc Rauennati ecclesiæ sunt concessa, à vobis oportet ostendi [c]. Quòd si hoc non ostenditur [d], restat postquam talia agere neque consuetudine generali,neque priuilegio vendicas, vt vsurpasse te comprobes [e],quod fecisti. *& infra.*

¶Decorari pallio volumus, forsan moribus indecori, dum nihil in episcopali ceruice splẽdidius [f] fulget,quàm humilitas. Oportet igitur fraternitatem tuam, si honores suos sibi quibuslibet argumentis stabili proposuit mente defendere,aut generalitatis vsum ex non scripto [g] sequi:aut ex scriptis† priuilegiis se tueri [h]. Quòd si postremo nihil horum est, aliis metropolitanis huius te præbere nolumus præsumptionis exemplum.

5 *Priuilegia quoque cum vsu pallij semper debent concedi.*

Vnde idem Gregorius Syagrio episcopo Augustodunensi,lib.7.epistola 112.

¶Cum vsu pallij aliqua priuilegia debent concedi. C. IX.

[1] RAtionis ordo omnino nos admonet, vt cum vsu pallij aliqua simul,sicut diximus,largiri priuilegia debeamus. Sed quoniam cum honoris augmento,cura [i] quoque solicitudinis debet ac crescere,vt cultui vestium, actionis [2] quoque ornamenta conueniant,oportet, vt enixius in cunctis se studiis vestra fraternitas exerceat, & circa [A] subiectorum [k] actus sit cura vigilans, vt vestrum illis exemplum instructio, & vita magistra sit.

A ¶Et circa.] *Locupletatus est hic locus ex originali.*

Idem Ioanni episcopo primæ Iustinianæ Illyricæ,lib.4.epist 15 seu c. 59.

¶Vsus pallij conceditur, & antiqua priuilegia innouantur. C. X.

[3] PAllium vobis ex more transmisimus,& vices [l] vos Apostolicæ sedis agere iterata innouatione decernimus.

Idem episcopis Epiri,lib. 5. epist.7.seu c. 107 indict 14.

¶De eodem. C. XI.

[4] SCriptorum vestrorum insinuatio, fratres charissimi,patefecit Andream fratrem nostrũ Nicomedianæ ciuitatis episcopum, Deo propitio,solenniter ordinatum [m]. *& infra.* ¶Supraſcripto igitur Andreæ fratri & episcopo nostro pallium nos direxisse agnoscite, atque priuilegia [n], atque cuncta concessisse, quæ prædecessores nostri eius prædecessoribus contulere.

g ¶ *Ex non scripto.*]infra 25.quæst.2.institutionis. ſ.distinct.1. consuetudo.

h ¶ *Tueri.*] supra distinct.11.catholica.argumen.contra.Sol.onus potest quis inducere sibi ex consuetudine, non honorem. 8.q.1.in scripturis.

PRIVILEGIA. Hæc est quinta pars huius distinct. in qua ostendit Gratianus q̃ priuilegia cum pallio sunt concedenda.

Rationis.]Casvs. Syagrius episcopus à Gregorio pallium postulauit. Gregorius vero pallium sibi largitus est &priuilegia.Sed quoniam cum honore debet crescere solicitudo:ideo præcipit sibi vt solicitus sit circa curam subiectorum. Duo sequentia capitula plana sunt,&per te videbis.

2 Add actio nẽ hic capi p actu. ſ.in l. j.ff.de off. pfe. vr. Ale. & in l. trãſa ctiões.C.de transa. & in aut hoc ius. C.d fa.fã.ec.

i ¶ *Cura.*] Argum.ad quem pertinet honor, & onus, vt dist. 56. Dominus noster. dist. 86. fratrem. dist. 13. nerui. 49. distinct. ante omnia. distinct. 35.eccleſiæ. "nam dicit lex, quòd vtilitas per dignitatem augmentatur. ff.de iud.l. ſi longius.in fin. ff.de don.filius.§.1.

3 Anſel.l.6. c.99. " Dignitas augmentat vtilitatem.

k ¶ *Subiectorum.*] ſ. 87.dist.§.1. & cap.diuinæ.

l *Allium.*] ¶*Vices.*] Per priuilegium fecerat eum legatum suum, sicut suus prædecessor fuerat. Vel ideo dicit, quia omnes vocantur ab eo in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis, vt 2.q.6.decreto. Vel prius erat legatus,sed esse desiit factus archiepiscopus: arg.ff. de arb. non distingue mus.§.1.

4 Anſel.l.6. c.100.

m *Scriptorum vestrorum.*] ¶*Ordinatum.*] à suis episcopis:" nam hoc est regulare, vt à suis suffraganeis consecretur archiepiscopus. 63.distinct.quanto.& potest perpendi ex hoc ca.& ſ. eo.quoniam.& 44.distinct.quia. quòd metropolitanus etiam sine licentia summi Pontificis potest consecrari: & ad Papam non spectat(vt videtur)nisi datio pallij. Alij dicunt istud obtinere, vbi metropolitanus habet primatem: vel cum hoc habet ex consuetudine. hodie tamen vult Papa, quòd petatur ab eo confirmatio cum pallio, vt extra de elect. quòd sicut. vt dixi 51.distinct. capit.vltim.

" Archiepiscopus à suis suffraganeis consecratur.

n ¶ *Atque priuilegia.*] Ista priuilegia fuerunt personalia, & transierunt cum persona. ff.de regu.iur.priuilegia.& extra de institu.cum venissent. "Sed licet transeant cum persona,tamen debent concedi successori cum petierit: & fit iniuria ei nisi concedatur sibi:beneficium tamen est si ei conceditur. ff. de aqua quot.& æstiu. l.1.§. penul. nam si impetraui vt ducam aquam de flumine publico per prædium meum, & vendo tibi prædium, priuilegium non transit ad te [c]: sed tamen impetrabile est à te, & iniuria fit tibi si non concedatur.Sed tamẽ multa potest iudex & debet facere,adq̃e compelli non potest.ff.de iudic. non quidquid.C.quomodo & quando iudex.l.1.

"Priuilegia q̃dã licet personalia trãſeunt ad successores.

c cõcor.tex. in §. sed q̃ principi. in verſ. plane. cũ gl. ĩ ver. psonales. in ſti.de iu.na. Anſ.l.6.c.86

IN *vna autem.*] Casvs, Quia supra facta est mentio de metropolitanis: ideo supponit hic distinct. 101.in qua ostendit, quòd in vna prouincia duo metropolitani esse non debent: quod verum est, nisi multitudo populi excrescat, vt 16.qu.1.præcipimus. & 99.distinct. nulli.& hoc non potest fieri nisi de speciali licentia Papæ, vt 7.q.1. mutationes.

DISTINCTIO CI.

IN vna autem prouincia duo metropolitani esse non debent: sicut in Chalcedonensi concilio,c.12.statutum est.

Source : BIU Cujas

¶Duo metropolitani in vna & eadem prouincia esse non debent.
C. I.

PEruenit.] Casvs. Relatũ est in concilio Chalcedonensi quòd quidam episcopi sine auctoritate Patriarchæ per imperialem cõstitutionem vnam prouinciam diuidebant in duas: & ita duo metropolitani in vna & eadem prouincia inueniebantur: quare concilium statuit, vt episcopi qui talia de cetero facere tentauerint, deponantur.

1 Polyc.l.2, tit.24. Iuo p.5.c.146. Burc,l.j.c.35

a ¶ *Peruenit.*] supra, dist.10.c.1.

b ¶ *Per pragmaticum sacrum.*] i.principis rescriptum:pragma enim causa dicitur. " vnde pragmatica sanctio dicitur causa in consistorio principis ventilata coram procerib. sacri palatij: & constitutio principis facta ex cognitione causæ dicitur pragmatica sanctio. Ioan.

" Pragmatica sanctio.

c ¶ *Vnam.*] Nam ex quo princeps diuidit, duæ sunt prouinciæ. ff. de offic. assess. si eadem.

a Sequũtur d ¶ *In vna.*] quod fieri non debet nisi excrescat multitudo popu li, vt ſ. 99. di. nulli. Io. e ¶ *Tale.*] Ar. quòd licet princeps legitimet aliquem [a], non tamen erit legitimus quo ad eccleſiam: & ita erit legitimus quo ad vnum forum, non tamen quo ad aliud. ad hoc facit 10. distinct. cap. 1. & 15. q. 3. cum autem.

doc. in ca. p venerabile. p illum tex. ext. q fi. sint leg. & Cy. in aut. ex com plexu. C. de ince. nu. & Bart. in l. q ã , pincia. de rit. nupt.

1 PEruenit [a] ad nos, quòd quidam præter eccleſiaſticas ordinationes affectantes potentiam, per [A] pragmaticum ſacrum [b] vnam [c] prouinciam in duas diuidant, ita vt ex hoc inueniantur duo metropolitani epiſcopi in vna [d] eademque prouincia eſſe. Statuit ergo ſancta ſynodus deinceps nihil tale attentari à quolibet epiſcopo: eos vero qui aliquid tale [e] attentauerint, cadere de proprio gradu.

A ¶Pragmaticum ſacrum.] *Verſiones priſca, & Dionyſiana habent*, per pragmaticam formam: *græce autem eſt* διὰ πραγματικῶν, *quod in eodem capite paulo poſt dicitur* διὰ γραμμάτων βασιλικῶν. *id eſt, per litteras Imperiales.*

Hactenus de electione, & ordinatione clericorum tractauimus. Nunc ad ſimoniacorum ordinationes tranſeamus. Et vt facile liqueat, quid ſuper hac hæreſi, ſanctorum patrum decreuit auctoritas, cauſa deducatur in medium: cuius negotium & de ſcienter à ſimoniacis ordinatis, & de ignoranter à ſimoniacis conſecratis, & de ordinationibus, quæ per pecunias fiunt, contineat.

PRIMÆ PARTIS DECRETI FINIS.

Excudit Ant. Blanc.

Source : BIU Cujas

SECVNDA PARS DECRETI.

CAVSA PRIMA.

Vidam a habens filium, obtulit eum ditissimo cœnobio: exactus ab Abbate, & à fratribus decem libras soluit, vt filius susciperetur: ipso tamen (beneficio ætatis) hoc ignorante. Creuit puer, & per incrementa temporum, & officiorum ad virilem ætatem, & sacerdotij gradum peruenit. Exinde suffragantibus meritis in episcopum eligitur, interueniente obsequio, & paternis precibus, data quoque pecunia cuidam ex consiliariis archiepiscopi, consecratur iste in Antistitem, nescius paterni obsequij, & oblatæ pecuniæ. Procedente vero tempore nonnullos per pecuniam ordinauit: quibusdam verò gratis benedictionem sacerdotalem dedit: tandem apud metropolitanum suum accusatus, & conuictus sententiam in se damnationis accepit.

1. q. *Hic primum quæritur, an sit peccatum emere spiritualia.*

2. q. *Secundo, an pro ingressu ecclesiæ sit exigenda pecunia, vel si exacta fuerit, an sit persoluenda.*

3. q. *Tertio, an ingressum, vel præbendas ecclesiæ emere sit simoniacum.*

4. q. *Quarto, an iste sit reus criminis, quod eo ignorante pater admisit.*

5. q. *Quinto, an liceat ei esse in ecclesia, vel fungi ea ordinatione, quam paterna pecunia est assecutus.*

6. q. *Sexto, an illi qui ab eo iam simoniaco ignoranter ordinati sunt, abiiciendi sint, an non.*

7. q. *Septimo, si renuntians suæ hæresi sit recipiendus in episcopali dignitate, vel non.*

QVÆSTIO PRIMA.

1. ps *Vòd autem spiritualia b emere peccatum sit, probatur multorum auctoritate.*

Ait enim Leo Papa.

¶ Simoniaci gratiam non præstant, quam vendere quærunt. C. I.

1 GRatia A c si non gratis d datur, vel accipitur e, gratia f non est. Simoniaci autem non gratis accipiunt: igitur gratiam, quæ maxime in ecclesiasticis ordinibus operatur, non accipiunt. Si autem non accipiunt, non habent: si autem non habent, nec gratis, nec non gratis cuiquam dare possunt g. Quid ergo dant? profecto, quod habent: quid autem habent? spiritum h vtique mendacij. Quomodo hoc probamus? quia si spiritualia trib⁹ modis dicuntur.

c Vide ꝛ̃.di. 23. c.his igitur. ver. pro bñficiis. & Turrecre. ꝛ̃. sup c.j.ad 3.

secũda pars Decreti, q̃ plixa & iuridica serie causas complectitur 36 intermisto, De pœnitẽtia tractatu. 7. distinctiones continente.

" Simoniæ definitio.

aHoc apponitur ad excludẽdũ voluntatem, q̃ signis exterioribꝰ ñ declaratur, q̃ ab eccl̃ia ñ punitur, qa eiꝰ ꝓbõ non hr. 22. q.5.c.vlt.

bAdde ꝙ vbicũque in spũalibꝰ qs ſuitatur ad lucrũ est simonia. not. Bar.ĩ l. Titio cẽtum. ff. de cond. & de.

" Simonia dicitur à Simõe Mago.

Vidam.] CASVS. Expedito tractatu de ordinationibus, promotionibus, & officiis clericorum: accedit Gratianus ad negotia, quorum quædam sunt ciuilia, quædam criminalia, in quorum prosecutione maiora minoribus præponit. Et quoniam omnia crimina respectu simoniæ nihil reputantur, vt ꝛ̃. ead. quæst. 7. patet: ideo de ea præmittit quærens, an sit peccatum spiritualia emere, de quo thema proponit, septem eliciens quæstiones.

a ¶ *Quidam.*] quia hic tractatur de simonia, videamus quid sit simonia, & vnde dicatur, quibus modis contrahitur, quis ad accusandum vel testificandum in tali crimine admittatur, quę pęna imponatur, quę dispensatio circa tales admittatur. " Simonia enim est studiosa a cupiditas vel voluntas emendi vel vendendi, aliquid spirituale, vt ꝛ̃. ead. qui studet b. nec oportet addi, vel annexum spirituali, propter illud cap. ꝛ̃. quæst. 3. si quis obiecerit. videtur tamen quòd hoc addi debet. argum. extra de iure patr. de iure. licet quidam dicant iuspatronatus spirituale esse, & male. De fructibus vero non est quæstio: quia etiam dari porcis & vendi possunt, vt extra ne præla. vic. suas. c. fi. & de empt. & vend. cap. constitutus. " Dicitur autẽ simonia à Simone Mago, qui primo in nouo testamento huius sceleris auctor extitit. Sicut enim Giezi in veteri testamẽto voluit vendere sanitatem. Naaman Syro regi, sic & iste voluit emere donum Dei, vnde Gieziticus est dicendus qui vendit gratiam: Simoniacus qui emit. vñ simoniaci sunt appellandi emptores. Contrahitur aũt tribus modis, à manu, ab obsequio, & à lingua, vt ꝛ̃. ead. sunt nonnulli. Et contrahitur quandoque ex parte dantis, quandoque ex parte accipientis, quandoque ex vtraque, quandoque ex neutra. extra de sim. & si quæstiones. & not. ꝛ̃. ea. q. 5. c. 1. Admittitur autem quilibet contra simoniacum, sicut in crimine læsæ maiestatis. 15. q. 3. sane. si tamẽ clericus accusatur, cum distinctione admittitur laicus, s. si est bonę famæ, contra eum: non tamen secundum distinctionem. extra de fi. per tuas. 2. q. 1. in primis. in fi. Imponitur autem eis pœna quadruplex, quandoque excommunicatio, quandoque in monasterium detrusio, vt ꝛ̃. c. reperiuntur, quandoque spoliatio omnium bonorum, vt 23. qu. 5. de Liguribus. quandoque depositio, vt hic, & in multis cap. Clerici enim deponuntur. vt ꝛ̃. ea. statuimus. & sunt infames, vt ꝛ̃. ea. q. 3. c. fi. & accepta tenentur restituere. extra de simo. de hoc. ꝛ̃. ea. q. 3. si quis dator. Dispensatur autem circa tales quandoq; vt laicam habeant communionem, vt ꝛ̃. ea. q. 7. c. 1. & ministrãt quandoque in minoribus ordinibus constituti, vt ꝛ̃. ea. q. 5. c. 1. quandoque remanent in acceptis. ꝛ̃. eaq. q. 7. salub errimum. Quis autem valeat dispensare, habes ꝛ̃. ead. q. 5. c. fi. Ioan.

Vod autem.] Hæc q. diuiditur in 15. partes, in quarum prima probatur 16. auctor. quòd pro ministeriis ecclesiasticis nihil debet dari. Ioan. de Fan. Secunda ibi, *Quia ergo.* Tertia ibi, *Sed obiicitur.* Quarta ibi, *Item opponitur.* Quinta ibi, *Sed obiicitur.* Sexta ibi, *Sed notandum.* Septima ibi, *Patet ergo.* Octaua ibi, *Ex his.* Nona ibi, *Sed notandum.* Decima ibi, *Nemo.* Vndecima ibi, *Hoc ergo.* Duodecima ibi, *Ex his.* Tertiadecima ibi, *Sicut ergo.* Quartadecima ibi, *Quia ergo.* Quintadecima ibi, *Quoliber.* I. de F.

CASVS. Hic ponitur prima q. in qua quæritur an emere spiritualia sit peccatum. & probatur quòd sic, per sequentia cap.

b ¶ *Spiritualia.*]" Spiritualia autem dicuntur trib. modis. Vno modo dicuntur gratię virtutum, & dona Dei. hęc non possunt emi vel vendi quantum in eis est, non enim conferuntur nisi gratis. ꝛ̃. ea. q. 3. Saluator. & hic c. 1. Quandoque dicitur dignitas ordinis, & omne sacramentum ecclesiasticum præter c matrimonium. Item & omnia iura ecclesiastica spiritualium rerum, vt administrationes, præbendæ, ius decimarum cęmiteria, ordo. hæc vendita transferuntur quo ad characterem tantum, non quo ad vitæ meritum. de facto enim non de iure procedit in talibus venditio. "Quandoque ipsæ res sacræ vt vasa, & omnia vtensilia: hæc bene vẽduntur clericis vel laicis cõflata & cõfracta, vt 10. q. 2. hoc ius. In summa ergo scias, ꝙ pro spiritualibus incorporalibus vt sunt beneficia & ordinẽs, quandoque munus datur ꝓ digno, nec est peccatum si est munus à lingua. ꝛ̃. ead. filium. sed & obsequiũ temporale, dum tamen sine pactione, extra de cler. non resi. de cetero. " De spirituali obsequio quin quandoque dari possit, nõ est quæstio, etiam ex conuentione. ext. de pręben. significatum. immo semper præmium aliquod debet interuenire speciale scilicet meritũ hominis. talis enim simonia spiritualis non reprobatur, sicut nec spiritualis vsura. argu. 24. q. 1. aduocauit. " Pecunia autem ꝓ spiritualibꝰ nũquã interuenire dẽt nisi in 5. casib. In matrimonio. ꝛ̃. ea. quidquid. 32. q. 2. honoratur. In operetis etiam quas clericus non debet, vt si sacerdos locat operas suas per annum. arg. ext. ne præl. vi. suas. c. vl. 12. q. 2. charitatem. Idem est & si sint debitæ, dum tamen ius dicat aliquid dãdum. arg. 10. q. 3. relatũ. ext. de sim. cum sit. Item pro salute æterna, & peccatorum remissio ne. de pœ. dist. 1. medicina. 13. q. 2. animæ. Itẽ secundum quosdam pro iure sibi competentẽ, ne vexetur in eod. ꝛ̃. ea. q. 3. quæsitum. ext. de vsur. c. 1. & ext. de sim. dilectus. Spirituale autem pro spirituali permutari potest. extr. de rer. perm. ad quæstiones. Pro spiritualibus autem corporalibus pecuniam dare non est simonia, vt pro calice, pro libro. 12. q. 2. aurum. nisi inueniatur prohibitum, vt in ecclesia, in cœmiterio & chrismate, vt ꝛ̃. e. placuit.

" Res sacræ qñque pñt vendi.

" dari aliqd ꝓ reb. spũa lib. incorporalibus, an liceat.

" Pecunia ꝓ spũalib. interuenire ñ dẽt, nisi in 5. casibus.

1 Deusd. in tract. de Sirs monia.

GRatia.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd non est gratia, quæ non est gratuita. Simoniaci igitur qui dant pretium, gratiam non accipiunt, quia gratia in rebus ecclesiasticis operatur, quam si non accipiunt, non habent: si tamen non habent, aliis eam dare non possunt. Quid ergo dant simoniaci? Vtique spiritum mendacij, quem solum habent.

¶ Hug. vero sic ponit casum. Dicit enim ꝙ Leo hic intendit dicere, quòd simoniaci qui pretio ordinantur, gratiam cum ordine non recipiunt, & ideo cum alios ordinant gratiam quam non habent, cum ordinibus nõ conferunt, sed sicut cum peccato ordinati sunt, ita cum peccato alios ordinant. Quòd autem gratia non detur cum ordo pretio tribuitur, præmittitur in princ. cap.

c ¶ *Gratia.*] id est, donum spiritus sancti, vel ecclesiastica dignitas, vel ordo.

d ¶ *Si non gratis.*] sine munere aliquo non debito.

e ¶ *Accipitur.*] Arg. contra 23. q. 4. ille gladium. quia ille dicitur gladium accipere, qui illicite accipit.

f ¶ *Gratia.*] id est, cum gratia, id est, cum charitate, id est, non confertur gratia nisi gratis, &c.

g ¶ *Possunt.*] Arg. quemquam non posse dare quod non habet. 1. q. 7. Daibertum. ff. de reg. iu. nemo. de confec. dist. 4. quomodo, ꝛ̃. ead. q. 1. Deusd. in tract. de Simonia. c. Vide ꝛ̃.di. 23. c.his igitur. ver. pro bñficiis. & Turrecre. ꝛ̃. sup c.j.ad 3.

" Nemo dat qui perfectionem. de confec. dist. 4. solet. Contra, creditor distrahit quod non habet. pignus, cuius dominium non habet. Vnde argum. contra, ff. de acq. rer. dom. non est nouum. & ext. de elect. suffraganeis. Ioan. Sol. generale est, quòd nemo de iure dare potest quod non habet. fallit in certis casibus. B.

h ¶ *Spiritum mendacij.*] id est, effectum diaboli, " qui pater est mendacij: quia isti sunt mendaces, cum sint hęretici, & omnis hęreticus est mendax est, infrà ead. si quis inquit. vel dic spiritum, id est, charãterem sine executione.

" Diabolus pater mendacij.

Source : BIU Cujas

"Contraria contrariis opponũtur.

Matth.10.

"Voluntas sola facit simoniacum.

1 Pol.l.2.ti.1 Ans.l.6.c.79 a Sub.& punitur,&hoc pbãtcõcor. q.j.prox. p cõtrariis inducũtur.De hoc no.6.q.1,si quis cũ. Arch.

"Simonia qũo deletur

2 j.e.q.3.c. altare.

"simoniacꝰ duob.mod. pt cõuinci. 3j.c.cum lequeat.

4 Poly.ibid, Ans.l.6.c.80 Bur.l.1,c.21, Iuo par.5.c. 75.& 112.

b Ad idẽ ff. de his q no. infa. Lucꝰ. &est rõ ext. de exce.c.1. §. vlt. & de or. co. cum dilectꝰ.i fi.

5 Cõc.Med. c.42 Deusd. p.2. Pol.l.2. tit.1.Iuo p.2 c.84. & p.5. c.77.

c Concord. tex. in l.Mutia.cũ gl.ff. de le.3. & l. cũ delanionis. §. itẽ si fundo.ff. de fu.instr.& l. Lucius. §.d collegio. ff. de leg.3.

a ¶ *Testante.*] cum ait, Gratis accepistis gratis date,&c. arg.à contrariis. "contraria enim contrariis opponuntur, j.dist.9.c.1. & 25. q.2.decessorum.& 24.q.2.sane.32.dist.hospitiolum.5.q.6.delatori.& de pœn.dist.2.c.1.& vide quod no.8.q.1.sciendum.iuxta fi.

Q *Vicumque.*] Casvs. Dicitur in hoc c. quòd quicumque per pecuniam est ad sacerdotiũ promotus,in veritate non est sacerdos, sed tantum nomen sacerdotis habet inane.

b ¶ *Studet.*] "Hic ergo sola voluntas facit hominem simoniacũ, vt j.ead.reperiuntur. & q.3.nõ solum. sicut spes solá facit hominem vsurarium,vt 14. q.3.c.1.Itẽ hic voluntas sine effectu imputatur[a].& dicit Baz.ꝙ huiusmodi peccatum si non processerit ad actum,sola voluntate deletur, sicut & sola volũtate commissum est.arg.ext.de reg.iu. omnis. Vel intellige hoc verbum, studet, cum effectu. j.36.q.2. si quis non dicã. contra. arg.j.dist.51. si qs post. contra j.dist.19. Anastasius.j.dis.50.is vero qui contra. 6. q. 1.§. verum.50.di.si qs post. Io. Sol. "hodie sola pœnitentia sine resignatione quæsito rum sufficit,cum simonia in animo gerebatur vtrinque, vt extr. de sim.c.fi.B.

c ¶ *Concupiscit.*] i. ex sua concupiscentia, sequitur, vt inaniter dicatur sacerdos.

P *Resbyter.*] Casvs. Dicitur hic ꝙ si quis emit ecclesiam per pecuniam,&eam perdet, & præterea deponi debet:quia emere decimas vel altaria est simonia.Seq. c. patet,

d ¶ *Sacerdotij.*] Hoc verum est, "si in modum accusationis est cõuictus. sed si in modum exceptionis, sequitur, vt ext.de acc.super his[b].Itẽ,si in modũ inquisitionis conuincitur, tunc privatur beneficio, & non ordine,ext.de sim.dilectus.2.Dic vt in decretal. inquisitionis. quandoque etiam nõ priuatur omnibus beneficiis in eo casu, vt ext.de ele.per inquisitionẽ. Itẽ regulariter hæc vera sunt,ꝙ perdit propria beneficia, si eo sciente fuerit data pecunia. aliàs sine culpa sua priuaretur, eo quòd esset legitime adeptus, vt 16. q. 7.inuentum. Item nec ipsum beneficium nec ordinem perdet,si in fraudem ipsius fuerit data pecunia,vt extra de simon.sicut. & cap. nobis,j.q.6.§.vltimo.

e ¶ *Et spiritum sanctum.*] id est, ordinem, & alia officia, quæ dona sunt spiritus sancti.

f ¶ *Simoniacam hæresim.*] Arg.j.ead.q.3.altare,j.ea.q.1.quicumque sacros.j.ead.q,5.c.1.

g B *Enedictio illi.*] ¶ *Ad hoc.*]id est, qui sic honorem accepit, hæresim incurrit. Est enim,vt,consecutiuum [c],nõ causatiuum, vt dist.74.consuluit.& 3.q.7.§.item.& 6.q.1.ex merito.Et est simile, Lex subintrauit,vt abundaret delictum. simile C.de obse.pa. præst. si manumissori. & ff.ad l.Aquil. l.si ex plagis. §.1. sic & C.de iudic. properandum.in princ.

Q *Visquis per pecuniam.*] Casvs. Dicitur hic,quòd si quis per pecuniam ordinatur,ipsum esse hæreticum est manifestum. & qui contra talem vehementer non inuehitur, velut particeps minis deponatur.

h ¶ *Neophytorum.*] qa à neophyto.s.à Simone ortũ habuerit:qui de nouo ad fidẽ conuersus fuit: vel quia neophyti solebant dare pecuniam, vocito promouerentur:quia aliàs non poterant,vt 48.dist.c.1.

i ¶ *Exarserit.*] vt j.eo. quicunque.& ca.placuit. "hoc verum est si potest probare illud,aliàs non noceret nisi ei taciturnitas,vt 2.q. 7.plerique. sed si non potest probare,faciat quod dicit Aug. 22.q. 5.hoc videtur.Item & si probare potest,& si timeatur scãdalũ, tũc faciat id quod legitur 24.qu.3. tam sacerdotes,2.q.3.forte.

k ¶ *Piaculare.*] "ideo dicitur piaculare, qa secundum leges comparatur ei quod morte expiatur. 15.q.3.sane.5.q.6.delatori,&c.

Q *Vos constituerit.*] Casvs. Dicitur in hoc c.ꝙ conuicti de simonia deponi debent, non sine pœna simoniam committentes, tam dãtes, quàm accipientes, cum sint simoniaci, vt lectio actuum Apostolorũ testatur.

l ¶ *Quos.*]hic vocat argum.à contrario sensu. j.ea.q.3. Saluator. ver.quisquis.ibi, propter sua lucra.argu.j. e.si qs episcopus.arg. s.dist.61.miramur.

m ¶ *Sacra lectio.*] "actuum Apostolorum, cum dixit, Pecunia tua tecum sit in perditionem.j.c.prox.& c. qui studet.& cap.Petrus.Ioan.

R *Eperiuntur quãplurimi.*]Casvs. Quidam obliti verborum Petri dicentis ad Simonẽ, Pecunia tua tecum,&c. episcopatus per pecuniam acquisierunt, & licet de hoc iam pœna fuerit statuta, Ambrosius tñ huic vulneri cancerosso ferrum ignitum apponit, statuentes, vt quicumque detectus fuerit simoniam commisisse,à communione altari sit ipso iure suspensus,& si per accusationem fuerit depositus,in monasterium detrudatur.Venditor vero puniatur,vt emptor. Si vero laicus sit qui simoniam committit,excommunicari debet.

n ¶ *Velle.*] "ita sola voluntate est simoniacus[d].hoc intelligo de voluntate ad actum aliquem exteriorem producta: aliàs non est suspensus ab ingressu ecclesiæ.& sic etiam exaudi.j.ead.qui studet.& s.e.quicumque.24.dist.quando episcopus. extra de simon.tanta.

o ¶ *Quia & visitatum.*]arg.quòd mos [e] non excusat à crimine.j.c.q. 3.c.fi.argum.contra.63.dist. Agathosa.& c.quia.s.dist.4.denique.j. 32.q.4.obiiciuntur.

p ¶ *Succisum.*]per canones.

go cõtra simoniacam,& neophytorum [h] hæresim pro officij sui loco vehementer non exarserit [i], cum eo se nõ dubitet habiturum portionem, qui prius commisit hoc piaculare [k] flagitium.

¶Verba prorsus ipsa huius c.non sunt inuenta in epistolis B.Gregorij.Verum Paschalis Papa 11.(*vt est apud Iuonem,ac Polycarpum*) *citat hæc ex ipso* B. *Gregorio: ac simillima prioris partis huius c.sunt lib.4.epist.55.& 56.posterioris vero partis,lib.10.epist.33.Victori episcopo:Et Ioannes Diaconus,lib.3.c.4.scribit generalem sententiam à B.Gregorio contra simoniæ & neophytorum hæresim prolatam in epistola Victori scripta contineri.Capitulum 42. concilij Meldensis ab Iuone p.5.c.75. citatum partim conuenit cum ipsa epistola Victori scripta, & partim cum iis, quæ Iuo, & Polycarpus citant ex Paschali,& cum his,quæ hoc loco refert Gratianus. De qua hæresi e Gallia eiicienda Gregorius lib.4.epist.51.scribit Virgilio Arelatensi,& lib.7.epist.110.Syagrio,& aliis episcopis Galliæ.*

Item Gelasius Papa ad episcopos per Lucaniam constitutos,epist.1.c.26.

¶ Simonis damnatio dantem & accipientem pariter inuoluit. C. VI.

6 Q Vos [l] constiterit indignos meritis sacram mercatos esse pretio dignitatem:conuictos oportet arceri, non sine periculo facinus tale perpetrantes: quia dantem pariter & accipientem damnatio Simonis, quam sacra lectio [m] testatur,inuoluit.

Item Ambrosius [A] *in libro pastorali.*

A ¶Ambrosius.] *Caput hoc in libro pastorali B. Ambrosij vnde citatur, non est inuentum. Habetur tamen in concilio Toletano* 8.*cap.*3. *quem canonem integrum Anselmus, libr.6.c.* 85. *patem vero ipsius Iuo p.5.c.*83.*ex dicto concilio citant.*

¶ Anathematis sententia damnatur,qui simoniace ordinatur. C. VII.

7 R Eperiuntur quamplurimi negotio† muneris perituri,mercari velle [n] gratiam spiritus sancti:dum vile pretium donant, vt pontificalis ordinis sublime culmen accipiant, obliti verborum Petri,qui dixit ad Simonem [Pecunia tua tecum sit in perditionem:quoniam donum Dei existimasti per pecuniam possideri.] Proinde,quia & visitatum [o] est tantum malum,& maiorum frequenter constat mucrone succisum [p],

"Taciturnitas in pulud,aliàs non noceret niẽdo simoniacum no cet.

"Piaculare flagitium.

"sacra lectio.

7.Ansel.l.6. c.85.

† al. negotiatione.

Act.8.

Act.8.

d De hoc ét s.e.qcunq;. & dicã j.e. eos. ibi videas. Arc. "simoniacꝰ an qs fiat sola volũtate. e Mos. Sed an à pœna gl. Ant.But. c.vl. d cõsu. Lu.Ro. i fin gul.char. k

Source : BIU Cujas

a ¶ *Iniicimus.*] Hoc dicit quia adiecit pœnam. Vel dic, iniicimus, id est, iniectum esse ostendimus, &c.

b ¶ *Anathematis.*] Arg. q̃ ipso iure sit anathematizatus clericus simoniacꝰ, vt j̃.e.q.quicũq;. & c. placuit. Vel dicit anathema separationẽ à corpore & sanguine Christi: vnde subdit atq;, pro, id est, &c. nam postea excommunicandus est, j̃.ea.q.qui studet. & q.3.ex multis. quod est pro quolibet mortali peccato. sed ad detestationem ipsius [a] dicitur, quod generaliter intelligitur. hoc tamen est speciale in notorio crimine fornicationis, & simoniæ, q̃ suspensi sunt, vt di.32. §. verum. sed arg. tamen est, q̃ simoniacꝰ non sit ipso iure suspensus. ext.ea.ex tuę. Dicas ergo, q̃ omnis peccator occultus sui pẽsus est quo ad seipsum, vt j̃.ead.sacerdotes. "sed simoniacus suspensus est quo ad se, & quo ad alios, vt extr.de simo.tanta. & hoc verum est de illo, qui emit ordinem, talis enim pœnitere nõ potest, cum rem furtiuam habeat, vt 14.q.6.si res.

† *al.diuini doni.*

1 Iuo par.5. c.83.

a sc.crimine simoniæ, & sic anathema sumitur hic ꝓprie.

"Simoniacus, an sit ipso iure excõicatus.

† *al. religetur.*

c ¶ *Condemnatum.*] à statutis patrum ipso iure ex genere delicti.3.q.7.§.porro.

" Peccator quilibet occultꝰ est suspensus.

2 Pol.l.2.tit. 37. Anf. l.6. c.88. Bur.l.1 c.112. Iuo p. 5.c.118. Pan. l.3.c.118.

d ¶ *Ex quo.*] " quasi ex eo tẽpore sit excommunicatus, vel sciat se condemnatum, ex quo tempore constat vobis, &c. q.d. ex eo tpe sit excommunicatus, vel sciat se condemnatum, ex quo tempore perpetrauit crimen. & est si. in crilæsæ maiest. arg. C. ad l. Iul. ma. quisquis. ver. donationes, &c. Et ita illud verbum, ex quo, determinat verbum, perpetrasse. & secundum hunc intellectũ etiam occultus simoniacus suspensus est. Vel determinat hoc verbum, cõstat, & tũc est sensus. ex quo constat eum simoniacũ, tunc demum erit suspensus. hoc vltimum dicebat Mar. Hispan.

† *al.turpissimo.*

e ¶ *Extiterit.*] hoc verum est, si potest probare illud: alias non

b Add an & qñ taciturnitas noceat, no. in l. filius. §. inuitus. ff. d ꝓc. gl. in l. qñ. §. 1. in gl. puenit. ff. loc.

nocet ei taciturnitas, vt 2.q.7.plerique [b], Sed si non potest probare, faciat quod dicit Augustinus. 22.q.5. hoc videtur. Item & si probare potest, & timeat scandalum, faciat id quod legitur 24.q.3. tam sacerdotes. & 23.q.4. forte. Ioan.

" Excõicatꝰ ꝓpetuo tripliciter exponitur.

f ¶ *Perpetuo.*] " scilicet quousque emendet. si. ext. de const. ex litteris. 27.q.1. de viduis. argum. 2.q.5. quanto. Vel perpetuo, i. perpetua separatione à corpore Christi, i. vsque ad finem vitæ, etiam si ante pœniteat, & hoc est in criminis detestationem. ar. ff. pro soc. l.1. Vel perpetuo, id est, continuo. arg. ff. de fer. vr. præd. foramen.

Si quis episcopus.] Casvs. Dicitur hic, si quis episcopus in ecclesia per pecuniam aliquem in clericum cuiuscunque ordinis ordinauerit: aut dispensatorem, aut defensorem per pecuniam fecerit, ordinator conuictus deponitur: & ordinatus similiter locum suum perdat. Mediator vero si clericus est, deponatur, si laicus est, excommunicetur. Seq. duo cap. plana sunt.

g ¶ *Si quis episcopus.*] hucusque introduxit capitula de simonia, quę fit ab accipiente. Nunc introducit vsque ad §. quia ergo. capitula tam de accipiente, quàm de dante ordinem. vel aliud spirituale per pecuniam.

h ¶ *Redegerit.*] quantum in eo est. arg. 49. dist. c. vlt. ff. de recep. arb. l. Celsus. de consec. dist. 4. c. quæris.

i ¶ *Dispensatorem.*] i. œconomum, vel quemlibet ecclesiasticarum re

nos quoq; huic vulneri cancerosо ignitum (quod supereſt adhuc) iniicimus [a] ferrum, decernentes omnino, vt quicumque deinceps propter accipiendam sacerdotij† dignitatem quodlibet præmium fuerit detectus obtulisse, [f] ex eodem tempore se nouerit anathematis [b] opprobrio cõdemnatũ [c], atq; à participatione Christi corporis & sanguinis alienũ: ex quo [d] illum constat execrabile Christo perpetrasse flagitium. Quòd si ali quis extiterit [e], qui accuset, ille, qui hunc ordinem munerum fuerat datione lucratus, & suscepto honoris gradu priuetur, & in monasterio sub perenni pœnitentia retrudatur†. Illi vero, qui hac causa munerum acceptores extiterint, si clerici fuerint, honoris amissione mulctentur: si vero laici, anathemate perpetuo [f] condemnentur.

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 2.

¶ Damnatur episcopus, qui per pecuniam ordinationem facit. C. VIII.

2 SI quis episcopus [g] per pecuniam ordinationem fecerit, & sub pretio redegerit [h] gratiam, quæ vendi non potest, ordinaueritque per pecuniam episcopum, chorepiscopum, presbyterũ, aut diaconum, vel quemlibet de his, qui connumerantur in clero, aut ꝓmouerit per pecunias dispensatorem [i], aut defensorem [k], vel mansionarium, vel quemquam [l] omnino, qui subiectus est regulę, pro suo turpissimi† lucri commodo, is, qui hoc attentasse probatus fuerit, proprij gradus periculo subiacebit, & qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione, vel promotione, quæ est per negotiationem facta, proficiat, sed sit alienus à dignitate [m], vel solicitudine [n], quam pecuniis acquisiuit. Si quis vero mediator [o] tam turpibus, & nefandis datis, vel acceptis extiterit, & ipse, si quidem clericus fuerit, proprio gradu decidat: si vero laicus, aut monachus, anathematizetur.

Item ex octaua [A] *synodo.*

¶ A sacerdotio est alienus, qui per pecunias ordinat, vel ordinatur. C. IX.

3 QVi per pecunias quẽquam consecrauerit, vel ab alio consecratus est, alienus à sacerdotio [P] fiat.

A ¶ Octaua.] *In aliquot vetustis exemplaribus caput hoc citatur ex septima synodo, in qua capitulo quinto refertur canon trigesimus Apostolorum ad hanc rem faciens. In epistola autem Tarasij ad Hadrianum Papam (quæ in exemplaribus Bibliothecæ Vaticanæ, & aliis, est in fine ipsius septimæ synodi) refertur canon 22. synodi, quæ in Trullo, his verbis,* Eos, qui per pecunias ordinati sunt, siue episcopi, siue quicumque clerici, & non secundum probationem, & vitæ optionem, deponi præcipimus: sed & illos, qui hos ordinasse noscuntur. *Extat etiam hac de re epistola Basilij ad episcopos sibi subiectos.*

Item Calixtus Papa.

¶ Nec ordinari, nec promoueri in ecclesia Dei per pecuniam aliquis valet. C. X.

SAnctorum Patrum exempla sequentes, & officij nostri debito innouantes, ordinari quemquam per pecuniam in ecclesia Dei, vel promoueri, auctoritate se dis Apostolicæ modis omnibus prohibemus. Si quis vero in ecclesia ordinationem, vel promotionem taliter acquisierit, acquisita prorsus careat dignitate.

¶ *Est Calixti secundi, qui paulo ante Gratianum vixit, & aliquot conciliis à se habitis contra Simoniam, & inuestituras ecclesiarum, quas Germanici Imperatores vsurpauerant, multa decreuit: de quibus Abbas Vspergensis ab anno Domini 1118. in quo electus est Pontifex, vsque ad annum 1124. accurate scribit.*

i ¶ *Dispensatorem.*] i. œconomum, vel quemlibet ecclesiasticarum rerum administratorem, vt præpositum, œconomum, & vicedominum. ſ. ead. quos constiterit, j̃. ead. q.3. Saluator. Hug.

k ¶ *Defensorem.*] i. aduocatum vel iudicem, vel castaldum. " Hic collige, quòd castaldiam emere est peccatum. nam dispensationem religiosæ domus emere est peccatum.

" Castaldiã emere peccatum est.

l ¶ *Vel quemquam.*] id est, archipresbyterũ, archidiaconum, monachum, vel quemlibet officio ecclesiastico mancipatum, vt dicitur j̃. ea. q.3. Saluator. hoc exaudi per id quod legitur 18. qu.2. quidam. in authen. de sanct. episc. §. sed neque. coll.9.

m ¶ *Dignitate.*] id est, à prælatura.

n ¶ *Vel solicitudine.*] i. administratione.

o ¶ *Mediator.*] item nota infamię isti percelluntur, vt j̃.qu.3.c. vlt. hi omnes simoniaci sunt, nec recipiuntur ad testimonium, vt extra de test. veniens. Huiusmodi autem mediator, dum tamen non participauerit, recipitur testis in crimine simoniæ. extra de simo. §. quamuis. quod tamẽ subaudi cum vita accusati ante talis extiterit. arg.2.q.1. in primis. in fin. In aliis autem cõtractibus non recipitur interuentor in testimonium, nisi de volũtate partium. in authen. de testi. §. quoniam vero. col.7. Nota ergo, quòd in criminibus non exceptis. sc. adulterij, & homicidij, & huiusmodi, quicunque admittitur ad accusandum, & ad testificandum, vt 4.q.3.c.1.arg. à cõtrario sensu. nam tantum integrę famę admittuntur in illis, nisi propriã iniuriam prosequantur. 4. q.6. omnibus. in quo casu non admitterẽtur ad testimonium. vt extra de testib. de cetero. " & secundum Hug. eadem seruatur regula in exceptis: qa nec ad accusandum nec ad testificandum admittuntur testes, nisi sint integrę famę, nisi accusatus antea malæ extiterit opinionis. arg.2.q.1. in primis. Sed lex canonica secus in exceptis dicit. nam admittit infamem ad accusationẽ contra quem libet clericum, qui prauæ opinionis est: arg. extra de simon. c. tanta. sed non ad testificandum, nisi aliqua præeunte præsumptione. arg. extra de simo. licet. vers. præsertim. cum alia, &c. Nam testes in his criminibus torquendi sunt. 4.q.3.§. item in criminali. versic. item si res exegerit, 5.q.5. illi qui. in aut. de testi. §. si vero ignoti. col.7. " sed tormẽta ſi non nisi præeunte præsumptione admittitur criminosus testis in exceptis: non tamen quilibet: quia non inimicus, non conspirator, ext. de sim. licet. in fi. licet ibi ageretur non criminaliter, sed denuntiatiue. ibi etiam exaudi tales non fuisse admissos de rigore iuris, sed secundum temperantiam æquitatis. Præterea ibi accusatus excipiebat de minoribus criminibus contra eos, quam de quo ipsi testificabantur, maxime cum de crimine iam essent emendati. ext. de sim. per tuas. & de hoc dixi 2.q.1. in primis. in fi. 15.q.3. sane. Ioan.

3 Nouel. 6. c.1. & nou. 123.c.3. apd Iulianũ anteceſſorem. Anſ.l.6.c.7. Iuo par.5.c. 121.

" Teſtes in criminibus exceptis q debent admitti.

" *torméta ſi ſunt ſine pcum in contemplatione. ff. de q.l.1. C.e.ti. milites. §. oportet. No. tñ, ſumptione q̃ in infligenda.*

Additio. Et 79. dist. si quis Papa. ibi videas. Archid.

P QVi per pecunias.] ¶ *A sacerdotio.*] " cuius nomine quilibet ordo ecclesiasticus intelligitur, præsertim sacer, vt ſ. distin. 81. si quispiam. 23.q.4. Guilisarius. §.2. Vel expone, à sacerdotio, id est, ab administratione temporalium.

"sacerdotiũ quẽlibet or dinẽ ecclesiasticũ cõprehendit.

Source : BIU Cujas

Item Gregorius Nazianzenus.

¶ De eodem. C. XI.

1 QVi studet [a] donũ Dei pretio mercari, in sacro ordine [b] nulla ratione de cetero permanere [c], aut reuocari posse dubium non est. Talis à communione [d] omnibus modis abscindatur. Nam spiritus sancti donũ pretio comparari, quid aliud est, quàm capitale [e] crimen, & simoniaca hæresis [2]? quod quàm detestabiliter in vtroq; testamento vindicatum sit: multorũ exemplis facile apparet. Giezi [3] gratiam sanitatis Naaman Syro vendidit, eamdem gratiam sanitatis [f], Helisæo vindicante, leprosus factus amisit. Iudas [g] omnium redemptorem vendidit [h], mox laqueo suspẽsus eam dem redemptoris † gratiam non obtinuit, & merito, quia nemo potest retinere, quod vẽdidit. Simon etiam magus cum eamdem spiritus sancti gratiam emere vellet, damnationis sententiam à Petro audiuit [Pecunia tua [i] tecum sit in perditionem, quia donum Dei existimasti pecunia possideri.] Dominus etiam, vt vendentes, & ementes huius gratiæ expertes ostenderet, cunctos peccatores per gratiam in templo dimisit [k], singulariter vendentes, & ementes increpans, & flagellãs de templo eiecit, in quo vẽditores, & empto res suos gratia spiritus sancti constat destitutos esse, & vacuos. Quos enim Christus eiecit de templo, numquid spiritus Christi faciet sibi templum.

¶ *In operibus B. Gregorij Nazianzeni, quæ multa grãce, & latine extant, nihil tale repertum est. Habentur autem similia in epistola Tarasij ad Hadrianum.*

Item Gregorius.

¶ Simoniaci, sacerdotes esse non possunt. C. XII.

4 QVicũque sacros ordines [l] vendunt, aut emunt, sacerdotes esse non possunt. Vnde scriptum est [m] [anathema danti, anathema accipiẽti, hoc est simoniaca hæresis [n].] Quomodo ergo, si anathema sunt, & sancti nõ sunt, sanctificare alios possunt? & cum in Christi corpore non sint, quomodo Christi corpus tradere [o], vel accipere possunt? Qui maledictus est, benedicere quomodo potest?

¶ *Deusdedit in tractatu contra Simoniacos refert hoc ex epistola Paschalis Papæ secundi ad Mediolanenses.*

Idem Gregorius Syagrio, & de aliis episcopis, lib. 7. epist. 110.

¶ De eodem. C. XIII.

5 CVm liqueat hanc hæresim [p] ante omnes [A] radice pestifera surrepsisse, atque in ipsa origine [q] sua, apostolica esse detestatione damnatam, cur non cauetur? cur non perpenditur: quia benedictio illi in maledictionem conuertitur, qui ad hoc, vt fiat hæreticus, promouetur?

A ¶ *Omnes.*] *Antea legebatur, omnia, sed gl. videtur magis conuenire lectioni restitutæ, quæ est in aliquot manuscriptis, & ipso originali.*

Item Ambrosius de ministeriis †, seu de dignitate sacerdotali, c. 5.

¶ Qui pretio ordinat, lepram, non officium confert. C. XIIII.

6 CVm ordinaretur episcopus, quod dedit, aurũ fuit: quod perdidit, anima fuit: cum alium ordinaret, quod accepit, pecunia fuit: quod dedit, lepra fuit [r].

Idem ibidem.

¶ De eodem. C. XV.

7 GRatiam, cum ordinareris, non suscepisti: quia gratuito eam non meruisti [s].

Idem lib. 4. ad c. 4. Lucæ.

¶ De eodem. C. XVI.

8 CIto turpem sequitur lepra mercedem, & pecunia corpus, animumq; male quæsita commaculat. *& paulo post.* ¶ Vides, quia facto auctoris successio damnatur

---

Qui studet.] Dicitur in hoc c. quòd qui spiritualia emit, deponi debet, nec poterit de iure communi amplius reuocari.

" Simonia quatuor exemplis est detestabilis

" Quòd autem detestabile sit crimen simoniæ, quatuor exemplis probatur. Primo exemplo Giezi, qui propter simoniam, quam commisit, factus fuit leprosus. Secundo exemplo Iudæ, qui vendidit redẽptorem omniũ: propter quod laqueo se suspendit. Tertio exẽplo Simonis magi, qui propter simoniam quam committere voluit, fuit à Petro dãnatus. Quarto exemplo Christi, q omnibus peccatoribꝰ in templo dimissis, solos simoniacos in detestationem criminis exclusit. In fi. dicit, q; qui simoniaci sunt, spiritus sancti gratiam habere non possunt.

1 Deusd. p. 2 & 4.

2 Concord. tex. iuncta sua gl. in l. si quẽquã. C. de epi. & cl.

Casvs. Dicitur, q; simoniacus non possit in ordine remanere, sed talis à communione remouendus est: & quam graue sit peccatum, probat exemplo Giezi, Iudæ, Simonis, & Domini, q; vendentes eiecit de templo.

4. Reg. 5.

3 ideſt, Giezi peccauit, qa tũc cõsti tutione vel consuetudine ꝓhibitũ fuit aliquid accipere in casu in quo ipse accepit: alioquin nõ peccasset.

ar. 12. q. 4. di xit. B.

Matth. 27. † al. redemptionis.

Act. 8.

" Simonia cõmittitur circa ordinẽ, & circa beneficiũ.

a ¶ *Studet.*] cum effectu. verba enim sunt recipienda cum effectu. ff. quod quisque iu. l. 1. ext. de cler. non resi. relatum, vel sufficit, quòd det operam.

b ¶ *Ordine.*] " bene dicit, ordine: quia si qs emit ordinẽ, non potest dispẽsari circa ipsum, vt j. ead. erga. & ext. de simo. nobis. in fin. nisi à patre suo, & eo ignorãte esset emptus ordo, tũc dispensari posset. 1. q. 5. c. vlt. Sed secus est in beneficiorum emptione. cum enim renuntiat quis beneficio empto, potest in illo vel in alio tolerari, vt j. e. q. 5. c. 1. & in decre. de simo. ex insinuatione. Illa tamen decr. loquitur cum à patre ipso ignorãte est commissa simonia.

Ioan. 2.

c ¶ *Permanere.*] j. e. si quis. nisi ex dispensatione. j. ead. q. 5 præsentium.

d ¶ *A communione.*] " numquid pro sola voluntate est excommunicãdus quis, cum sit simoniacus? Certe non: quia ex voluntate non scandalizatur ecclesia nisi processerit in actum. arg. 24. q. 3. Deus. & di. 32. erubescant. & intellige à communione. f. fidelium. ab alia ipso iure separatus est etiam occultus, quod tenendum est, extr. de sim. c. tanta. Ioannes. quod forte hodie correctum est, extra de temp. ord. c. fi. B.

e ¶ *Capitale.*] i. mortale, vel dignum depositione.

f ¶ *Sanitatis.*] " numqd ergo licitum est medico recipere pecuniam pro conferenda sanitate? Sic: quia illud potius dicitur honor, quàm pretium, vt 14. q. 5. non sane. vnde non recipit pecuniam pro danda sanitate, cum illud sit gratia, sed pro labore suo, & sic magister non recipit pecuniam pro scientia quam dat, sed pro labore, vel honore, sicut propheta recipit, vt j. ead. q. iudices. sic Deus recipit decimas pro honore, non pro pretio, vt 16. q. 1. decimæ.

" Medicus ꝓ sanitate conferenda ꝓt pecuniã recipere.

g ¶ *Iudæ.*] " Sed numquid Iudas commisit simoniam? Certum est. Et quidem plagium commisit in eo, quòd liberum hominem vendidit. ff. ad l. Flau. de plag. l. 1. Simoniam etiam cõmisit in eo, q; rem sacram vendidit. Dicit H. q; Dominus non potest vendere seruum iam ordinatum, commutare tñ poterit, vel alio genere contractus alienare. Quidam tamen dicunt contra, vt hic, & 54. dist. generalis.

" Iudas vendens Christũ cõmisit simoniam & plagium.

h ¶ *Vendidit.*] no. q; dicit, vendidit: & tamen iste quando exegit munera, iam ille gratiam fuerat consecutus, & ita est arg. contra eos, qui non exigunt ante collationem beneficij, sed post. arg. j. ea. eos. & q. 3. si quis obiecerit. ff. de cal. l. 1. §. qui autem. Tamen quidam dicunt Giezi damnatum nõ pro venditione, sed pro mendacio, quod mihi non placet.

i ¶ *Pecunia tua.*] hoc in detestationem criminis dictũ est. 1. q. 3. §. econtra. arg. cõtra.

k ¶ *Dimisit.*] arg. expressum cõtra Baz. di cẽtem, " q; qlibet pp peccatũ mortale erat priuatus introitu ecclesiæ. ar. de pœ. dist. 1. q. sanctus sacerdos. 33. q. 4. vir cũ propria. nã Dñs solos simoniacos de corpore eccle siæ eiecit, relictis aliis peccatoribus intelligẽ tñ hoc de illis, q; si moniam committunt in ordine accepto, licet auctoritas generaliter loqui videatur. Vnde dic cũ Baz. & M. q; nec talis simoniacus nec publicus fornicator debet ecclesiã ante pœnitentiam intrare. De hac materia notaui 33. qu. 4. vir cũ propria. Io. tñ dicit (quod etiam mihi ꝙpe respõdit) q; peccator qlibet, & etiam excõicatus potest intrare ecclesiam causa orãdi, dũmodo nõ intersit diuinis officiis, cum non inueniatur prohibitũ. ext. de sen. exc. cum nuper. Hug.

" Peccatum mortale an priuet quẽlibet ab introitu eccle siæ.

5 Io. diac. l. 3 c. 4. Pol. l. 2. tit. 1. Bur. l. j. c. 121. deusd. p. 2. Iuo p. 5. c. 75. ẽ. c. benedictio.

Qvicumque.] Casvs. Dicitur hic, q; Simoniani promoueri nõ possunt, siue dantes, siue accipientes. Nã dãtes & accipientes simoniaci sunt, & cum maledicti sint, alios benedicere non possunt.

† mysteriis.

6 Deusd. p. 2 Iuo p. 5. c. 95

l ¶ *Sacros ordines.*] qa si per pœnitentiã reconciliẽtur, qđ tñ per pecuniam acqsierint, retinere nõ possunt, vel quantũ ad impre cationum effectum.

7 Iuo ibid. Deusd. ibid.

m ¶ *Vnde scriptũ est.*] qui offert aliis, vel accipit ab aliis, vt ordinetur, excommunicatus est, vt hic, & j. ea. c. perlatum.

8 Iuo par. 5. c. 132.

n ¶ *Hoc est simoniaca hæresis.*] i. sic dare vel accipere, simoniaca hæresis est. B.

o ¶ *Christi corpus tradere.*] id est, digne exercere officium sacerdotis.

Cvm liqueat.] Casvs. Cum in nouo testamento præ ceteris criminibus simonia, quæ hæresi comparatur, sit damnata, cur non præcauetur, cum benedictio in simoniaco in maledictionem conuertatur? Duo seq. cap. plana sunt.

p ¶ *Ante omnes.*] contra de conse. distin. 2. prima. sed hoc verum est post resurrectionem, vel ante, id est, præ omnibus aliis.

q ¶ *Origine.*] no. q; dicit origine. Hoc verum non est, quo ad nouum testamentum: nam Iudas ante commisit [a]. Vel dic satis fuisse in origine, quam cito hoc fecit, fuit damnatus statim. j. ead. cito.

a Qđ Iudas simoniã cõmisit, ꝓbatur ẽ. e. q; studet. vbi de hoc, & ibi dixi. Arc.

r *Cvm ordinaretur.*] ¶ *Lepra fuit.*] id est, peccati vulnere se infectum reddidit.

s *Gratiam.*] ¶ *Non meruisti.*] argumen. vigesima prima quæst. quarta, cap. vlt.

Cito.] Casvs. Tãgitur hic quod dicitur in 4. lib. Reg. q; Naaman Syrus postquam ab Helisæo lepra mũdatus esset recessit: Giezi aũt puer Helisæi vidẽs q; dñs suus nihil acceperat ab eo, clã secutus est eũ dicẽs: duos filios prophetarũ venisse ad dñm suum, mãdareque

Source : BIU Cujas

req; ei Heliſæum, vt mitteret ſibi talentũ argenti, & duo mutatoria veſtimentorum, quæ cum miſiſſet, accepit ea Geizi, & abſcondit. Dum autem poſtea ſtaret coram domino ſuo, dixit ei Heliſæus, vnde venis? reſpondit, Seruus tuus non iuit quoquam. at ille, cor meum erat in præſenti. nunc autem accepiſti argentum & veſtes, & lepra Naaman adhærebit tibi & ſemini tuo in ęternum. & egreſſus eſt ab eo leproſus ſicut nix.

1 fac. ad hoc c. l. cũ hęres ff. de diu. & tẽp. p̃ſc. & l. Papinianus. §. 1. ff. d acq. poſſ. & l. vitia. C. e.

† al. miniſterij.

a ¶ *Inexpiabilis eſt.*] quo ad ordinis executionem, vel dic, q̃ in deteſtationem criminis dr̃, & ſicut culpa diſcordiæ, quæ forte nec paſſione purgatur, vt 5. diſt. 90. neq; ad Cain. vel quia pœnitet vſque ad mortem, vt j̃. ead. ſi quis.

2 Deuſd. p. 2

DENIQVE. Casvs. Dicitur etiam, q̃ Ammonitæ & Moabitæ, qui proceſſerunt ex filiis Loth, reſtiterũt filiis Iſrael venientibus de Aegypto, pp idololatriã ad quam eos induxerunt, & ideo prohibiti ſunt intrare eccleſiam vſque ad tertiã & quartam generationem. Caſus ergo huius c. talis eſt. Intendit Ambr. probare, q̃ crimen ſimoniæ ſit grauius, quam crimen idolatriæ. Nam crimen idolatriæ vſque in tertiam & quartam generationem punitur, cum ſemen idololatrum vſque in tertiã & quartam generationem intrare eccleſiam prohibeatur: ſemen vero ſimoniacorum in ęternum punitur. Semen aũt myſtice intelligitur in ſucceſſione vitiorum, & non in ſucceſſione generis, ſicut accipitur ibi: vos ex patre diabolo nati eſtis. Simoniaci autem & Giezitici hic large intelliguntur omnes cupidi, & omnes auari. Et poteris prius ponere caſum, & poſtea narrare hiſtorias, & econuerſo.

† al. niſi vt vitiorum.

Rom. 9. Io. 8.

b ¶ *Moabitæ.*] iſti Moabitæ & Ammonitæ idololatrę erant, & cũ redirent filij Iſrael de captiuitate Aegyptiaca, & ſcirent iſti, q̃ ſitim patiebantur, obuiauerunt eis cum pane ſine potu: ducentes ſecum Balaam ariolum, vt eis malediceret, propter quod peccatum præcepit Dominus ne eos factos proſelytos [a] reciperent in eccleſiam Dei vſque in ſeptimam generationem: licet ſecundum aliam tranſlationem dicatur vſq; in x. ſed non contradicunt ſibi: nam deſcendentes per ſexum maſculinum non recipiebantur vſque in ſeptimam: per femininum vſque in x. Sed Hebræus dixit, quòd nihil aliud erat recipere eos ad eccleſiam Dei, niſi dare eis nuptui filias ſuas, hiſtoriam de illis Moabitis habes 35. diſt. c. ſexto die.

2 Proſelyti erãt illi qui veniebãt ad populi Iudaici ritũ, q̃ ñ erãt oriũdi ð populo iudaico. Ar.

c ¶ *Vſque ad tertiam.*] id eſt, niſi habeant fidem Trinitatis, & quatuor genera virtutum, vel quatuor Euangeliorum.

" Culpa & dolus purgãtur tpe.

d ¶ *Multiplicis.*] arg. " culpam vel dolum purgari proceſſu temporis, vt 2. q. 1. in primis. 35. q. 8. de gradibus. ff. de hær. vel act. ven. l. venditor. ff. de act. & ob. is qui. ext. de fi. presby. per totum. ext. qui ma. ac. poſſ. inſuper. arg. contra. j̃. ea. ventum. ff. depoſ. l. 1. §. ſi rem. ff. de cond. fur. l. qui furtum. & l. vltim. Sed rei veritas eſt, quòd licet non poſſit purgari proceſſu temporis quo ad præſentem caſum, purgatur tamen per eccleſiæ diſpenſationem, vt 23. q. 4. ipſa pietas. verſic. eſt enim. Vnde verſus:

Compoſito lacte fœtenti quæſo cibate.
Qui putat excluſum crimen per temporis vſum.

de conſuet. c. quanto. in gl. ſolam conſuetudinem.

heredis [1]. Inexpiabilis eſt [a] enim venditi culpa myſterij †, & gratiæ vindicta cœleſtis tranſit ad poſteros. ¶ [2] Denique Moabitæ [b], & ceteri non intrabunt eccleſiã vſq; ad tertiam [c] & quartam generationem: tamdiu videlicet (vt ſimplicius interpretemur) donec culpam auctorum multiplicis [d] ſucceſſio generationis aboleret. Sed cum illi, qui in Deum idololatriæ errore deliquerũt, in quartam [e A] generationem videantur eſſe mulctati: pfecto durior [f] videtur eſſe ſententia, qua Giezi ſemen vſque in æternum pro cupiditate habẽdi, prophetica auctoritate damnatur (præſertim [g] cum Dominus noſter Ieſus Chriſt⁹ per lauacri [h] regenerationem omnibus remiſſionem dederit peccatorum [B]) niſi † vitiorum [i] magis, quam generis ſemen intelligas. Sicut enim qui filij promiſſionis ſunt, æſtimãtur in ſemen bonum: ita etiam qui filij erroris ſunt, æſtimantur in ſemen malum. Nam & Iudæi ex patre diabolo, non vtique carnis ſucceſſione, ſed criminis. Ergo omnes cupidi, omnes auari Giezi lepram cum diuitiis ſuis poſſident, & male quæſita mercede, non tam patrimonium facultatum, quàm theſaurum criminum congregarunt æterno ſupplicio, & breui fructu.

A ¶ In quartam.] *Antea legebatur*, in tertiam & quartam, *Sed & a B. Ambroſio, & ab vno vetuſto Gratiam codice abeſt vox*, tertiam. *Deuteronomij autem 23. Idumæorum quidem, & Aegyptiorum filij permittuntur tertia generatione intrare in eccleſiam Domini, ſed de Moabitis ſic ſcribitur.* Ammonites, & Moabites etiam poſt decimam generationem non intrabunt eccleſiã Domini in æternũ.

B ¶ Peccatorum.] *ſequebatur*, cur ergo Giezi ſemen in æternum damnatur? *quæ apud B. Ambroſium non habentur.*

2 *Quia ergo auctoritate Leonis Papæ ſimoniaci non niſi ſpiritum mendacij accipiunt, ſecundum Gregorium apud ſimoniacos ſacerdotium non ſubſiſtit* [A], *benedictio eorum in maledictionem conuertitur, apud eos manet anathema danti & accipienti, cum ſancti non ſint, nec in Chriſti corpore conſtituti, cum ſint maledicti, nec ſanctificare alios poſſunt, nec corpus Chriſti tradere, vel accipere, nec benedicere aliis valent. ſecundum* 3 *Ambroſiũ vero anathematis opprobrio condemnantur, atque à participatione corporis & ſanguinis Chriſti alienantur, cum accipiatur aurum, & lepra detur, cum inexpiabilis ſit culpa venditi myſterij †, ſecundum Chalcedonenſe concilium ex tali ordinatione nihil proficere iudicantur, ſecundum Gelaſium Simonis damnatione inuoluuntur, ſecundum Gregorium Nazianzenum in ſacro ordine permanere, aut renouari nulla ratione poſſunt, ab Heliſæo lepra perfunduntur, à Petro in perditionem damnantur, à Chriſto vero de templo eiiciuntur, quid aliud ſimoniacus ſimoniaco in ſua ordinatione poteſt conferre, niſi quod Innocentius de ceteris hæreticis teſtatur dicens epiſtola 18. ad Alexandum, cap. 3.*

e ¶ *In quartam.*] Hic non proſequitur Ambroſius noſtram interpretationem, ſed 70. interpretum. Vel dic, q̃ refert ſe hic ad myſticum intellectum, id eſt, donec habeat fidem Trinitatis, & quatuor Euangeliorum.

f ¶ *Durior.*] " & quis dubitat ſceleratius eſſe commiſſum quod durius eſt vindicatum? vt j̃. 24. q. 1. non affera mus. in fi. quod perpetuum eſt, licet & propriæ vxoris interfector graui⁹ puniatur. (vt j̃. 33. q. 2. admonere) quã matricida. 33. q. 2. latorem. quod tamen ſpeciale eſt ob frequentem cauſam factum, & ob pronam in vxores ſuas malitiam refrenandam. talia (quia ſunt ſpecialia) ad cõſequentiam trahi non debent. Io. vt 27. q. 1. nuptiarum. & diſt. 27. ſi vir.

" cõmiſſum eſt ſceleratiꝰ qđ punitur durius.

3 Sup. c. reperiuntur.

† al. miniſterij.

g ¶ *Præſertim.*] reſpicit id quod dixerat durior: vel incipit ibi verſus. & reſpicit ad litteram ſequentem, ſ. cur ergo.

h ¶ *Per lauacri.*] ſine quo nemo habet vitã ęternã, niſi pro Chriſti nomine quis fuerit baptizatus ſanguine, vt 15. q. 1. c. firmiſſime. & de conſec. diſt. 4. c. firmiſſime.

i ¶ *Niſi vitiorum.*] ſophiſtice argumentatur. nam idem eſt in idololatria: ſed in prædictis non conſiderat niſi litteralem intellectum.

¶ Qui ſpiritus perfectionem non habent, ipſam dare non poſſunt.

C. XVII.

4 QVi perfectionem ſpiritus, quam acceperant, perdiderunt, non eius dare plenitudinem [k] poſſunt (quæ maxime operatur in ordinationib⁹) quam per ſuã perfidiã perdiderunt. *& iterum.* ¶ [5] Qui honorem non habuit, honorem dare non potuit: nec aliquid ille accepit, quia nihil erat in dante: ſed damnationem, quam habuit, per prauam manus impoſitionem dedit.

4 Anſel. l. 6. c. 73.

5 Epiſt. 22. c. 3. ad eꝑos Maced. ĩ fi.

¶ *In hoc c. non referuntur ipſa prorſus verba Innocentij, quæ tamen habentur partim j̃. ea. c. Arianos, partim in c. nunc ſequenti*, vẽtum eſt, *in verſ.* Sed econtrario.

Idem Rufo, & aliis epiſcopis, epiſt. 22. c. 3.

QVi perfectionem.] Casvs. Hoc cap. intelligitur de illis qui in eccleſia catholica ordinati fuerunt, ſed poſtea labuntur in hæreſim: & ſic gratiam ſpiritus ſancti quam acceperant (quę maxime in ordinibus operatur) amiſerunt. cum ergo eam non habeant, eam dare non poſſunt. quia qui non habet honorem, eum alij dare non poteſt: ſed damnationem dabit, quam cum vero ordine habet.

k ¶ *Plenitudinem.*] i. executionem ordinis. hic interſerit magiſter de ordinibus hæreticorum [b]. Sed quidquid Io. de Fan. & alij de hac materia dixerunt, iſtud eſt tenendum, " q̃ quilibet epiſcopus ſiue catholicus ſiue hæreticus, ſiue in eccleſia ſiue extra cõferat ordinem, dũ tñ cõferat ſecundũ formã eccleſiæ, recipit ordinatus ordinem, licet non recipiat executionem ordinis. ſimiliter ſi taliter ordinati alios ordinent, idem eſt, & ſic in infinitum, vt j̃. ea. quod quidam. 9. q. 1. ordinationes. Idem dico de conficiendo corpore [c] Chriſti. j̃. ea. dominus declarauit. & c. non nocet. j̃. de conſe. diſt. 4. non in vobis. loquitur ergo principium capituli de his qui in forma eccleſiæ receperunt ordinem. Secunda pars de illis qui extra formam, illi nihil recipiunt, nec aliquid conferunt: quia nemo dare poteſt, &c. vt ſ̃. c. 1. & j̃. q. 7. Daibertum.

b & hoc vſq; ad §. cõſtat. j̃. e.

" Eꝑs ẽt hæretic⁹ cõfert ordinẽ, ſ̃ ñ ordinis exe cutionem.

c ð hoc no. 9. q. j. in ſumma. Sed cõtra ð cõſ. di. 2. vtrũ. & c. quid ſit. vbi contra not. Arch.

Additio. Dicit Lau. de huiuſmodi hæreticis multa mendacia ſcripta ſunt & inutiliter. Ioan. de Fan. & Goff. dicunt, quòd hæreticus

Source : BIU Cujas

qui recipit vltimam manus impositionem extra ecclesiam, non confert, sed confundit eos. ℑ. ead. q. 7. conuenientibus. Archid.

¶ Simoniacus per prauam manus impositionem, non benedictionem, sed damnationem præstat.

C. XVIII.

1 VEntū est [a] ad tertiam quæstionem, quæ pro sui difficultate [b] longiorem exigit disputationem. Cum nos dicamus ab hęreticis ordinatos, vulneratum [c] per illam manus impositionem habere caput [d], vbi vulnus [e] infixum est, medicina [f] est adhibenda, qua possit recipere sanitatē [2]. Quæ sanitas post vulnus secuta sine cicatrice [g] esse non poterit, atque vbi pœnitentiæ remedium necessarium est, illic ordinationis honorem locū habere [h] non posse decernimus [3]. Nam si vt legitur, quod tetigerit immūdus, immundū erit, quomodo ei tribuetur [i], quod mūditia, ac puritas consueuit accipere? ¶ [4] Sed econtrario asseritur, cum, qui honorem amisit, honorem dare non posse, nec illum aliquid accepisse [k]: quia nihil in dante erat, quod ille posset accipere. Acquiescimus, & verum est certe, quia quod non habuit, dare nō potuit. Damnationem [l] vtique, quam habuit, per prauam manus impositionem dedit, & qui particeps effectus est damnato, quomodo debeat honorem accipere, inuenire non possum [m].

¶. [5] Sed dicitur [n] vera, ac iusta legitimi sacerdotis benedictio [o] auferre omne vitium, quod à vitioso fuerat iniectum [6]. Ergo si ita est, applicentur ad ordinationem sacrilegi, adulteri, atque omnium criminum rei: quia benedictione ordinationis crimina, vel vitia putantur auferri: nullus sit pœnitentiæ locus: quia id potest præstare ordinatio, quod longa satisfactio præstare consueuit. Sed nostrę [p] lex [q] ecclesiæ est, venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati sunt, per manus [r] impositionem, laicam tātum tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum [s] subrogare.

3 Sed obiicitur: alij hæretici à fide exorbitant, simoniaci autem & si gratiam spiritus sancti venalem putāt, tamen à fide alieni non sunt: atque ideo quod ab Innocētio de ceteris hæreticis decernitur, non valet de his consequenter intelligi. His [t] ita respondetur. Simoniaci & si fidem tenere videantur, infidelitatis tamen perditioni subiiciuntur.

Vnde B. Ambrosius in 2. lib. de pœnitent. c. 4. aduersus Nouatianos scribit dicens.

¶ Simoniaci fidei integritatem non habent, C. XIX.

PEtrus Simoni, qui magicæ artis cōsuetudine deprauat [9] u putasset, q̄ gratiam Christi per impositionem [x] manus, atque infusionem spiritus sancti compararet pecunia, ait [Non est tibi pars, neque sors in hac [A] fide [y]: quia cor tuum non est rectum apud Deum, &c.] Vides quòd hūc magica vanitate blasphemantem in spiritum sanctum, apostolica autibus, hic de adultis & discretis. de consec. dist. 4. c. sicut [c].

SED OBIICITVR. Hæc est tertia pars quæstionis, in qua dicitur quòd non videtur idem de simoniacis quod de hæreticis: & respondet quòd idem est quòd simoniaci sunt infideles: & hoc probat per quatuor auctoritates. Ioan. de Fan.

CASVS. Dictum est ℑ. in §. quia. & c. seq. quòd simoniaci comparantur hæreticis, obicit nunc Gratianus dicens: Hæretici fidem non habent; sed simoniaci sic, licet gratiam spiritus sancti venalem putant, & quod dictum est in illo c. qui perfectionem. non potest de hæreticis intelligi. Ad hoc respondet dicens quòd simoniaci & si fidem habere videantur, tamen infidelitati subiiciuntur, quod probatur per cap. sequens.

t ¶ *His.*] dictis à se. Nam sibi ipsi opponitur propter comparationem inter simoniacos & hæreticos. in §. quia. in fi. & ita sub alternatione veniet vsque ad §. constat ergo.

PEtrus.] CASVS. Apparet ex historia, quæ talis est. Legitur in actibus Apostolorum quòd cum Simon magus nuper ad fidem conuersus videret ad vmbram Petri infirmos sanari, vt hoc donum carius aliis venderet, voluit à Petro emere, & obtulit ei pecuniam, quem Petrus damnauit dicens: Pecunia tua sit tecum in perditionem, quia existimasti, & cætera. & ideo quia cor eius apud Deum rectum non erat, eum damnauit. Sequens capitulum patet.

u ¶ *Deprauatus.*] Similiter dicit c. de Salue, quòd deprauatus causa peccati ad hoc se contulit, quòd damnauerat. 26. q. 5. nec mirum, vltra medium.

x ¶ *Per impositionem.*] q. d. non solum qui ab hæreticis ordinati sunt, nō possunt habere honorē in ecclesia: sed etiam qui apud eos baptizati sunt tantum, ita q̄ non ordinati, vt ℑ. ea. q. 7. qui in qualibet.

s ¶ *Vel exiguum.*] secus in orientali ecclesia, quæ illos per vnctionem chrismatis reformat, vt ℑ. de consecr. di. 4. ab antiqua. ℑ. ea. qu. 4. placuit. contra. Sed ibi de infanti-

---

1 Pol. l. 2. tit. 31. & l. 7. ti. 7 Ansl. l. 6. c. 73 al. 70. Iuo p. 6 ca. 59. Pan. l. 3. c. 130.

2 tex. est sim. in l. archiatri. & ibi Bar. C. de prof. & med. lib. 10.

3 ℑ. e. Arriāos Num. 19. Leuit. 15. Aggæi 2.

4 ℑ. q perfectionē. ver. q̄ honorē.

5 ea. epi. c. 4

a ¶ *Ventum est.*] "Tres namque Macedones episcopi quibus hæc scribit Inn. inter alia fecerāt quæstiones. Prima erat vtrum quis duacens viduam [a] in vxorem possit promouere: vel factus clericus propter hoc debeat deponi? Cuius determinationem ponit ℑ. dist. 34. si quis viduam. Secunda erat, vtrum dicendus esset bigamus qui ante baptismum vnam, post baptismum habuit alteram? cuius determinationem ponit ℑ. dist. 26. deinde. Tertia quæst. erat, an remaneant q̄ solutionē clerici, id est, an recipiant characterem ab hæreticis ordinati, vel an eiusdē q. mi deberent ad vlteriora promoueri, & dicit quòd numquam: & hanc sit illis vel quæstionem, in hoc c. explicat.

b ¶ *Pro sui difficultate.*] quia fuit quæsitum si ordinati ab hæreticis accepissent honorem, & si ad ecclesiam reuersi recipiantur in honorem clericatus.

c ¶ *Vulneratum.*] id est, capitalem & sacramentalem dignitatem cum vulnere, id est, cum damnatione suscepta tenere.

d ¶ *Caput.*] id est, animam culpæ macula vulneratam, "& anima ponitur pro homine. de consec. dist. 5. ne tales.

e ¶ *Vulnus.*] Vbi enim malum contingit, ibi moriatur, &c. 2. quæst. 1. peccauerit.

f ¶ *Medicina.*] Hoc videtur sic exponendum, i. reiterandum est in his sacramentum. ℑ. ea. q. vlt. per illicitam. hoc enim videtur intelligendum cum om ssa fuit forma. ar. 1. q. vl. Damberti. vbi hoc inducitur.

g ¶ *Cicatrice esse.*] "quia & si pœniteāt, tamen irregularitas manet, quæ non aboletur per pœnitentiam, vt 25. dist. primum. & 50. dist. illud. & 1. q. 7. si quis omnem.

h ¶ *Habere.*] ℑ. 23. q. 4. ipsa pietas. contra. Sed ibi de ordinatis catholicis, & post in hæresim labentibus: hic de his quibus hæretici manus imposuerunt. Vel hoc de rigore, illud de misericordia.

i ¶ *Quomodo ei tribuetur.*] Argu. "quod vxor non tenetur reddere debitum viro leproso. Arg. contra. 32. q. 7. omnes. & q. 5. si quis vxorem. Vide de hoc cui est standum, extra de coniug. lepro. c. 1. & 2.

k ¶ *Accepisse.*] Alias accipere, & supple: & ideo non debet ei nocere quin ordinari possit. q. d. " id quod nihil est, non debet præstare impedimentum, vt extra de iu. pa. quod autem. in fi. Sed hoc fallit extra de spon. c. ad audientiam.

l ¶ *Damnationem.*] id est sacramentum quod damnabiliter habuit, damnabiliter dedit: & ita factus est particeps damnationis. ℑ. ea. q. 7. si quis. ℑ. ead. q. 4. §. cum ergo. ℑ. de consec. dist. 4. ab antiqua.

m ¶ *Non possum.*] de mero iure. nam ex dispensatione possum. ℑ. ead. q. vlt. conuenientibus.

n ¶ *Sed dicitur.*] id est obiicitur. & hæc erat secūda obiectio, quæ fiebat Innocētio. prima fuit ibi, sed cōtra.

o ¶ *Benedictio.*] quæ est cum ab hæreticis rediens reconciliatur ecclesiæ. Vel quæ erat secundum illos contra quos hic agit Innocen. quando reuertentes ad ecclesiam iterum ordinantur, vel quandocumque aliquis ordinatur. H.

p ¶ *Sed nostræ.*] scilicet occidentalis. Hæc est tertia ratio.

q ¶ *Lex.*] " id est, consuetudo. C. de eman. li. l. 1. alibi ponitur p regula. ℑ. ead. q. 7. c. 2. alibi ponitur pro ratione. 1. dist. consuetudo. alibi pro canone. ℑ. dist. 31. Nicæna [b].

r ¶ *Per manus impositionem.*] q. d. non solum qui ab hæreticis ordinati sunt, nō possunt habere honorē in ecclesia: sed etiam qui apud eos baptizati sunt tantum, ita q̄ non ordinati, vt ℑ. ea. q. 7. qui in qualibet.

s ¶ *Vel exiguum.*] secus in orientali ecclesia, quæ illos per vnctionem chrismatis reformat, vt ℑ. de consecr. di. 4. ab antiqua. ℑ. ea. qu. 4. placuit. contra. Sed ibi de infantibus, hic de adultis & discretis. de consec. dist. 4. c. sicut [c].

SED OBIICITVR. Hæc est tertia pars quæstionis, in qua dicitur quòd non videtur idem de simoniacis quod de hæreticis: & respondet quòd idem est quòd simoniaci sunt infideles: & hoc probat per quatuor auctoritates. Ioan. de Fan.

CASVS. Dictum est ℑ. in §. quia. & c. seq. quòd simoniaci comparantur hæreticis, obicit nunc Gratianus dicens: Hæretici fidem non habent; sed simoniaci sic, licet gratiam spiritus sancti venalem putant, & quod dictum est in illo c. qui perfectionem. non potest de hæreticis intelligi. Ad hoc respondet dicens quòd simoniaci & si fidem habere videantur, tamen infidelitati subiiciuntur, quod probatur per cap. sequens.

t ¶ *His.*] dictis à se. Nam sibi ipsi opponitur propter comparationem inter simoniacos & hæreticos. in §. quia. in fi. & ita sub alternatione veniet vsque ad §. constat ergo.

PEtrus.] CASVS. Apparet ex historia, quæ talis est. Legitur in actibus Apostolorum quòd cum Simon magus nuper ad fidem conuersus videret ad vmbram Petri infirmos sanari, vt hoc donum carius aliis venderet, voluit à Petro emere, & obtulit ei pecuniam, quem Petrus damnauit dicens: Pecunia tua sit tecum in perditionem, quia existimasti, & cætera. & ideo quia cor eius apud Deum rectum non erat, eum damnauit. Sequens capitulum patet.

u ¶ *Deprauatus.*] Similiter dicit c. de Salue, quòd deprauatus causa peccati ad hoc se contulit, quòd damnauerat. 26. q. 5. nec mirum, vltra medium.

x ¶ *Per impositionem.*] scilicet vt cuicumque imponeret manum, acciperet & spiritum sanctum, & ei infunderetur spiritus sanctus.

y ¶ *In hac fide.*] scilicet nostra catholica: sed in actibus Apostolorum habetur in sermone isto, vt ℑ. ead. eos qui. vnde potest dici, in fide tua, id est, in eo quod credis obtinere, scilicet, vt pecunia infundatur spiritus sanctus [d]. In hoc facit ad propositum Gratiani, quia dicit, non est tibi pars in hac fide, & ita infidelis, ergo hæreticus. & sic exaudi cap. sequens, &c.

"Impedimentū non pstat quod nihil est.

6 Iuo par. 6 c. 60.

7 Iuo in pro oem. Pan. l. 3 tit. 5. c. 17.

"lex tripliciter sumitur.

b Adde q̄ ēt aliqñ p pcō l. legē. C. de pact. & l. si tibi. ff. de ado.

Act. 8.

c Idē tñ vī d adulto qd d infante, si vltima necessitas cogat: vt 24. q. 1. si quē forte. ſ secus est: qa d sacro ordinis hic loquitur. Io. de F.

d i. fides & credulitas. Hug.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Puram conſcientiam.*] quæ etiam ad actum progreſſa eſt. ſic exaudi de pœnit. diſtin. 1. c. ſi cui etiam non contingat.

b ¶ *Fidei.*] Et in hoc facit ad propoſitum.

c *Vm omnis auaritia.*] " ideo dicitur auaritia ſpecialiter ſeruitus idolorum, quia tanquam Deo exhibet auarus nummo reuerẽtiam. j. 11. q. 3. pauper.

" Auaritia eſt idolorũ ſeruitus. 1 Anſ. l. 13. c. 44.

d ¶ *Idolorum.*] arg. 6. q. 1. quæro.

e ¶ *Perditione.*] & ita eſt hęreticus ſecundũ propoſitum Grat.

f ¶ *Subiicitur.*] Potius enim vocatur[a] quàm ſit. j. 24. q. 2. ſane. & j. 22. qu. 5. cauete. 8. q. 1. ſciendum. j. 23. quę. 4. forte. Ioan.

a ſc. fidelis. 86. di. q clemẽtiã. Arc.

Eos.] Casvs. Sicut beatus Petrus Simonem damnauit, ita omnes ſimoniacos non immerito damnat & deponit, quod ſex rationibus probatur. Prima eſt, quia deteriores ſunt Macedonianis, qui ſpiritum ſanctum dicunt eſſe ſeruum patris & filij. Iſti vero ſeruum ſuum faciunt ipſum vendentes. Secunda eſt, quia blaſphemant in Deum: ſicut illi qui dicebant Chriſtũ in Beelzebub eiicere dæmonia. Tertia, quia ſimiles ſunt Iudæ proditori. Quarta, quia ſunt damnati in canone Apoſtolorum. quinta exemplo Hieroboam, de quo legitur in iij. lib. Reg. quòd ipſe dabat ſacerdotij principatum implẽtibus manũ ſuam. Sexta exemplo Giezi de quo habetur in 4. lib. Reg. Seq. c. patet, in quo quæ iam dicta ſunt, repetuntur.

2 Anſ. l. 6. c. 86. al. 75. Deuſd. p. 2.

g ¶ *Diuinus.*] in bona ſignificatione à deita te ſumitur[b], vel à diuinitate. ſic ſ. 38. diſt. omnes. non à diuinatione, vt j. e. nũquam.

Matth. 12. b Sic. 16. q. 1. prędicator. in prin. Matth. 26.

h ¶ *Et eorum.*] id eſt, ſequacium eius.

i ¶ *Efficiunt.*] ſcilicet, quantum in ſe eſt, ſicut emere & vendere dicuntur. j. e. cau. q. 3. Saluator. B.

Act. 8.

Additio. 49. diſt. c. vlt. de conſe. diſt. 4. c. quæris. j. e. iudices. Arc.

k ¶ *Si vult.*] nihil enim tam conſonum, &c. inſt. de re. di. §. per traditionem. C. de contrah. empt. dudum. in fi. niſi vbi lex inhibet venditionem. extr. de iur. patr. de iure. C. de reb. al. l. vlt. " Immo & quandoque compellitur vendere. C. de com. ſer. man. l. 1. ff. de reli. ſi quis ſepulchrũ.

" Vendere qñque quis cõpellitur.

ctoritate condemnet: & eo magis, quia puram conſcientiam[a] fidei[b] non habebat?

a ¶ In hac fide.] *Vulgata editio habet*, in ſermone iſto, *græce eſt*, ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ.

Item Gregorius lib. 9. epiſt. 53. ad Theodoricum Regem.

¶ Simoniacus, infidelis eſſe probatur. C. XX.

1 Vm omnis auaritia[c] idolorum[d] ſit ſeruitus, quiſquis hanc, & maxime in dandis eccleſiaſticis honoribus vigilanter non præcauet, infidelitatis perditioni[e] ſubiicitur[f], etiam ſi tenere fidem, quam[a] negligit, videatur.

a ¶ Quam negligit.] *Sic eſt emendatum ex manuſcriptis exemplaribus, & originali. In vulgatis enim legebatur*, fidem verbis, quam negat facto, videatur.

Item ex epiſt. Tharaſij Conſtantinopolitani epiſcopi miſſa Papæ Hadriano.

¶ Simoniacorum hæreſis, ceteris damnabilior eſſe probatur. C. XXI.

2 Eos, qui per pecunias manus impoſuerunt, vel imponunt, Petrus diuinus[g] Apoſtolus (cuius cathedram ſortita eſt ſanctitas veſtra) tamquam Simonem magum deponit. *& infra.* ¶ Tolerabilior eſt enim Macedonij, & eorum[h], qui circa ipſum ſunt, ſpiritus ſancti impugnatorum impia hæreſis. Illi enim creaturam, & ſeruum Dei patris, & filij, ſpiritum ſanctum delirando fatentur: Iſtivero eundem ſpiritum efficiunt[i] ſuum ſeruum. Omnis enim dominus, quod habet, ſi vult[k], vendit, ſiue ſeruum, ſiue aliquid aliud eorum, quę poſſidet. Similiter & qui emit, dominus eius volens eſſe, quod emerit, per pretium pecuniæ[l] illud acquirit. Ita & qui hanc iniquam actionem operantur, detrahunt[m] ſpiritui ſancto: æqualiter peccantes his, qui blaſphemauerunt dicentes Chriſtum in Beelzebub eiicere dæmonia: atque vt verius dicamus, Iudæ comparantur proditori, qui Iudęis Dei occiſoribus Chriſtum vendidit. Cum ergo[n] ſpiritus ſanctus conſubſtantialis ſit Chriſto, eiuſdem omnino & ipſi portionis erunt. Et proculdubio in eis non eſt gratia ſpiritus ſancti, ideſt ſacerdotij ſanctitas. Nam quod non acceperunt, non habent. Ait enim Petrus Simoni, [Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone iſto, quia exiſtimaſti donum Dei pecunia poſſideri.] *& ſupra.* ¶ Nam & viceſimus nonus canon ſanctorum[o] apoſtolorum, & actus eorundem, & tertius[p] & quartus[q] liber regnorum alienum omnino à ſacerdotio pronũciant eum, qui aliquando dederit, vel acceperit pecuniam in aliquo tempore, ſiue ante manus impoſitionem, ſiue in ipſa manus impoſitione, ſiue poſt. Accipere[r] enim eſt quandocumque accipere. 3

3 Concord. text. in l. ſi fraudator. §. ſi curator. ff. de his q̃ i frau. cre.

¶ *Caput hoc eſt pars epiſtolæ Tarasij ad Hadrianum. Sed immutata eſt aliquot locis ſeries verborum, & epitome quædam adhibita: quemadmodum & apud Anſelmum. Integra habetur manuſcripta poſt ſeptimam ſynodum in Vaticana bibliotheca, & in græcis eius ſynodi codicibus, & in latina ex verſione Anaſtaſij bibliothecarij. Extat etiam latine impreſſa apud Balſamonem. Sed in ea verſione, aut interpretis, aut exemplaris, quod ſecutus eſt, vitio, flagitioſum mendum, ineſt. Nam vbi Taraſius Hadrianum mirifice laudat, interpres reprehendentem inducit his verbis*, Fraterna ergo veſtra ſacerdotalis ſanctitas, quæ non iure, nec ex Dei voluntate pontificale munus adminiſtrat, magna laborat infamia. *quamuis cum alia multa tum proxime ſequentia verba manifeſtò repugnent: in quibus eum vocat virum deſideriorum ſpiritus, & aliis præclaris titulis ornat. Exemplaria quidem græca Vaticana, & ſeptimæ ſynodi, & ipſius Balſamonis optime habent. Quare neceſſarium viſum eſt priorem epiſtolæ partem cum græce, tum noua cum verſione afferre. Reliqua ex Balſamone impreſſo peti poterunt.*

Τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ κυρίῳ Ἀδριανῷ Πάπᾳ τῆς Πρεσβυτέρας Ῥώμης.

Ταράσιος ἀνάξιος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως εὐαγγελικῶς καὶ ἀποστολικῶς τε καὶ πατρικῶς διδασκόμεθα ἀφιλάργυρον τὸν τρόπον ἔχειν ἐν τῇ τῆς ἱερωσύνης ἁγιότητι, καὶ μὴ χρυσίζειν, ἢ ἀργυρίζειν, ἤτι φετερίζειν ἐπὶ χειροτονίᾳ παντὸς ἱερατικοῦ ἀνδρὸς, ὡς ὑποδείξομεν ἐν ταῖς καθ' ὑποτεταγμέναις χρήσεσιν ἀπό τε γραφικῶν θεσπισμάτων, καὶ πατερικῶν διδασκαλιῶν. Οἱ γὰρ ἐπιτιθέντες τὰς χεῖρας ὑπηρέται τοῦ πνεύματός εἰσιν, οὐχὶ πρᾶται τοῦ πνεύματος. Δωρεὰν γὰρ λαβόντες τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, δωρεὰν δίδοσθαι τοῖς παρ' αὐτῶν μεταλαμβάνουσιν ἀπεφήνατο ὁ τῆς κηριακῆς φωνῆς ταύτην τὴν ἐλευθεριότητα εἰληφότες. Εἰ δέ τις ἐλεγχθείη χρυσίῳ ταύτην ὠνησάμενος, ἀποκήρυκτον διαγορεύσει τὸν τοιοῦτον τῆς ἱερατικῆς τάξεως †. Καὶ εἰ καὶ ὀνόματι τὴν ἱερωσύνην κεκλήρωται· ἀλλ' ὃν διαψεύδεται ὁ λόγος ἐπὶ τῷ πράγματι. Ὑδεῖς γὰρ θεῷ δουλεύειν δύναται, καὶ μαμωνᾷ, ὡς εὐαγγελικῶς ἐμάθομεν. Καὶ ἐπεὶ ἠκούσαμεν προφητικῶς τοῦ θεοῦ βοῶντος, [ἱερεῖς λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ,] αὖθις τε ἐπαπειλουμένου, καὶ λέγοντος. [ὁ σκοπὸς ἐὰν ἴδῃ τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην καὶ μὴ σημάνῃ τῷ

† ἀξίας

4 Concord. text. in l. ſi fraudator. §. ſi curator. ff. de his q̃ i frau. cre. " Pretiũ in emptione debet eſſe in numerata pecunia.

& ff. com. di. l. 1. §. vlt. emere autem non compellitur quis. C. de iu. del. nec emere. arg. contra. C. de don. ſancimus.

l ¶ *Pecunia.*] " nam pretium in pecunia numerata conſiſtit, vt inſtit. de empt. & vend. §. item pretium. arg. ext. de re. per. ad quæſtiones. nam vbi aliud pro alio datur in ſpecie, permutatio eſt. ff. de contrah. empt. l. 1. Sed tamen hic emptio large, & pecunia ſimiliter large accipitur: vt j. q. 3. per totũ.

m ¶ *Detrahunt.*] Sicut enim Iudæi miraculorum operationem tribuebant diabolo, quę per ſpiritum ſanctum fiebant: ita iſti ordines, qui ſunt dona ſpiritus ſancti, per diabolum ſibi acquirũt.

n ¶ *Cum ergo.*] melius diceret, cum enim ſpiritus ſanctus, &c. ſecundum quod poſt ſequitur in littera.

o ¶ *Canon ſanctorum.*] qui ſic ſe habet: ſi qui epiſcopus, presbyter, aut diaconus obtinuerit per pecuniam dignitatem, & ipſe & ordinator eius modis omnibus à communione abſcindantur, ſicut Simon Magus à Petro. facit ad hoc j. q. 3. ſi quis epiſcopus. & c. ſi.

p ¶ *Et tertius.*] vbi dicitur de Hieroboam, quòd quicunque volebat, implebat manum ſuam, & fiebat ſacerdos excelſorum: & propter hanc cauſam peccabat domus Hieroboam, & verſa eſt & deleta de ſuperficie terræ.

q ¶ *Et quartus.*] vbi de Giezi agitur.

r ¶ *Accipere.*] arg. " in electionibus & alienationibus, vt firmæ ſint, fieri ex conſenſu poſt ſequente, ſicut ex priori. j. 29. q. 1. §. his ita. j. 16. q. 1. c. vlt. & 7. q. decimas, & c. & c. eccleſias. ext. de iurepat. cura paſtoralis. Arg. contra 24. diſtin. c. vlt.

" conſenſus in electionibus & alienationibus debet inter uenire.

r ¶ *Accipere.*] ſimiliter impedere eſt quandocunque impendere: vt j. e. q. 3. ſaluator. & c. ſi quis epiſcopus præbẽdas. & c. ſi quis obiecerit. & eſt ſi. ff. de cal. l. 1. §. quod autem. Eſt ergo ſimoniacus, qui ratione ordinis, vel beneficij collati aliquod munus dat, vt dixi de Giezi, ſ. e. qui ſtudet. Ioan.

Source : BIU Cujas

σάλπισῃ καὶ ὁ λαὸς μὴ φυλάξηται, καὶ ἐλθοῦσα ἡ ῥομφαία λάβῃ ἐξ αὐτῶν ψυχὴν, τὸ αἷμα ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ σκοτοῦ ἐκζητήσω.] φόβῳ τοῦ τῆς σιωπῆς καθαρίματος ἀναγγέλλομεν τοῖς προέδροις πᾶσι τῶν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιῶν: ἵνα μὴ παῤῥησίας καθὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον ἔχωμεν, καθαροὶ ἐσμὲν ἀπὸ τοῦ αἵματος τῶν παραβαινόντων τὰς κανονικὰς διατάξεις, καὶ πάνυ γε μᾶλλον τῶν ἐπὶ χρήμασι χειροτονησάντων ἢ χειροτονησθέντων, Πέτρου τοῦ θείου ἀποστόλου, ὃς καὶ τὴν καθέδραν ἐκληρώσατο ἡ ἀδελφικὴ ὑμῶν ἁγιότης, ὡς Σίμωνα τὸν μάγον, τούτους καθελόντος. τούτου ἕνεκεν οὐχ ὑποστελλόμεθα τοῦ ἀναγγελλειν τὴν ἀλήθειαν, φυλάττοντες καὶ κρατοῦντες τὰ παρὰ τῶν ἁγίων καὶ πανυφήμων ἀποστόλων καὶ τῶν ἀοιδίμων πατρῶν ἡμῶν κανονικῶς ἐκδοθέντα. καὶ ἔτι τούτων παρεβάθη ὑπό τινων, βδελυττόμεθα. ὑ ουὖ ἀδελφικὴ ὑμῶν ἀρχιεροπρεπὴς ἁγιωσύνη ἐνθέσμως καὶ κατὰ θεοῦ βούλησιν πρυτανέυουσα τὴν ἱεραρχικὴν ἀγωγείαν, διαβόητον ἔχει τὴν δόξαν, εἴρηκε γὰρ διὰ τοῦ προφήτου ὁ πρῶτος καὶ μέγας ἀρχιερεὺς ὁ χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν [ζῶ, ἐγὼ, αλλ' ἢ τοὺς δοξάζοντας με δοξάσω.] οἶδας γὰρ ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν τῶν τοῦ πνεύματος, ὅτι φορητοτέρα μᾶλλόν ἐστι Μακεδονίου καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν πνευματομάχων ἡ διαστεβὴς αἵρεσις. ἐκείνων γὰρ κλῆσμα καὶ δοῦλον τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς τὸ ἅγιον πνεῦμα ληρωδούντων, οὗτοι ἑαυτῶν, ὡς δοκοῦσι, δοῦλον αὐτὸν ποιοῦσι. πᾶς γὰρ δεσπότης ὅτι ἂν ἔχοι, ἐὰν βούλοιτο, ποιπράσκει, εἴτε οἰκέτην εἴτε ἕτερον ὧν κέκτηται. ὡσαύτως δὲ ὁ ἀγοράζων δεσπότης βούλωμος εἶναι τοῦ ἠγορασμένου διὰ τιμὴν ἀργυρίου τοῦτο κτᾶται. ὅλως οἱ ταύτην τὴν ἄθεσμον πρᾶξιν ἐργαζόμενοι καθαιροῦσι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἴσα ἁμαρτάνοντες τοῖς βλασφημοῦσιν ἐν βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια τὸν χριστὸν, ἢ, τόγε ἀληθέστερον εἰπεῖν, παρεοίκασιν Ἰούδᾳ τῷ προδότῃ, ὃς τοῖς θεοτόκνοις τιμῆς ἀργυρίου τὸν κύριον ἀπημπωλήσατο. ὡς οἰῷ τὸ ἅγιον πνεῦμα ὁμοούσιον ἐστὶ χριστῷ τῷ θεῷ ἡμῶν, ᾧ αὐτῆς πάντα ὅσα ἂν ἔχωσι μερίδος, ὡς ἀποδέδεκται. εἰ δὲ οὐ ποιπράσκεται, πρόδηλον γὰρ οὐδαμῶς, ἀν' ἀμφιλέκτος †τίτων οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἡ χάρις τοῦ ἁγίου πνεύματος ἤτοι† ἡ τῆς ἱερωσυύης ἁγιότης, καὶ ὃ οὐκ ἔλαβον, οὐδὲ ἔχουσι. μνησθήτωσαν τοῦ ἁγίου Πέτρου πρὸς τὸν τοῦτο ἐπιτηδεύσαντα οὕτωσι λέγοντος, [οὐκ ἔστί σοι μερὶς, οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ.] εἰ γὰρ ἀπεμπωλεῖται ἡ τῆς †ἄρα ἱεροσύνης ἀξία, ἆρα † περιττὴ παρ' αὐτοῖς ἡ κατὰ τὸν βίον σεμνὴ πολιτεία, καὶ ἡ ἐν ἁγνείᾳ καὶ ἀρετῇ ἀναστροφὴ. περιττὸς κατ' αὐλὸς καὶ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος διδάσκων δεῖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, σώφρονα, κόσμιον, διδακτικὸν, ἐγκρατῆ, νηφάλεον, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν οἴχεται τοίνυν ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ πράτου, καὶ ἀγοραστοῦ τῆς ἱεροσύνης. αἱ οὖν ὑποκείμεναι ἀκόλεκτοι χρήσεις ἀλλότριον πάντη τῆς ἱερωσυύης ἀποφαίνουσι, τὸν πολὺ δόντα ἢ λαβόντα ἐν οἱῳδήποτε χρόνῳ, εἴτε καὶ πρὸ τῆς χειροτονίας, εἴτε καὶ ἐν τῇ χειροτονίᾳ, εἴτε καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν. λαβεῖν γάρ ἐστὶ τὸ λαβεῖν ὅτε δήποτε. ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀφορίζουσιν †ἐπὶ τῇ τῶν χρημάτων δόσει. †ἀφαιρέσιω

Fratri, & comministro vsquequaque sanctissimo, & beatissimo domino Hadriano Papæ veteris Romæ,

Tarasius indignus episcopus Constantinopolis nouæ Romæ, In Domino S.

MVltipliciter, multisque modis ex Euangelio, & Apostolorum, patrumque præceptis docemur in sanctificatione sacerdotij mores ab auaritia longe alienos præstare: neque in vllius sacerdotalis viri ordinatione aurum, argentumve accipere, aut aliud quidpiam nobis vendicare: quod sententiæ ex diuinis scripturis, & patrum doctrinis infra subiectæ demonstrabunt. Qui enim manus imponunt, ministri sunt spiritus, non venditores spiritus. Nam cum gratis gratiam spiritus acceperint, gratis etiam iis, qui ab ipsis accipiunt, dare iussi sunt ex voce Domini hac ipsa libertate, potestateque accepta. Quod si quis eam auro emisse conictus fuerit, hunc ex sacerdotali ordine † excidisse pronuntiant: quamquam nomine sacerdotium sortitus est, sed in eum falso nomen istud conferri re ipsa comprobatur. Nemo enim potest Deo, & mammonę seruire, pro vt ex Euangelio didicimus. Et quoniam audiuimus Deum per os prophetę clamantem [Sacerdotes loquimini ad cor Hierusalem] rursusque minantem, ac dicentem [Si speculator viderit gladium venientem, & non insonuerit buccina, & populus se non custodierit, veneritque gladius, & tulerit de eis animam: ille quidem in iniquitate sua captus est, sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram, huius igitur, quæ ex silentio imminet, condemnationis metu, omnibus earum, quę apud nos sunt, ecclesiarum præfectis annuntiamus: ita vt fidenter diuinum Apostolum imitantes, dicamus, mundi sumus à sanguine eorum, qui transgrediuntur canonicas constitutiones, & multo magis eorum, qui ob pecunias ordinauerunt, aut ordinati sunt: quippe cum Petrus diuinus ille apostolus, cuius & cathedram sortita est fraterna vestra sanctitas, hos deposuerit, vt Simonem Magum. Propterea non refugimus, quin veritatem prædicemus, seruantes, ac retinentes ea, quæ à sanctis, & omni quaque benedictis Apostolis, & ab inclytis patribus nostris canonice sunt tradita. Et si quid horum ab aliquibus violatum est, auersamur. Fraterna igitur vestra summo sacerdotio congruens sanctitas, legitime & apte ad voluntatem Dei sacerdotalem sanctificationem administrans, celebrem adepta est gloriam. Dixit enim per prophetam primus & magnus Pontifex Christus. [Viuo ego, nisi eos, qui me glorificant, glorificabo.] Nosti enim ô vir eorum desideriorum, quæ spiritus sunt, longe tolerabiliorem esse Macedonij, & eorum, qui ab illo, sancti spiritus impugnatorum hæresim. Nam cum illi sanctum spiritum Dei, & patris creaturam, & seruum nugentur, hi suum ipsorum, quantum putant, seruum ipsum faciunt. omnis enim dominus, quidquid habet, cum libuerit, vendit, siue famulum, siue aliquid aliud ex his, quæ possidet. Similiter & qui emit volens emptæ rei dominus fieri, argenti pretio eam acquirit. Ita qui hoc nefarium facinus admittunt, sanctum deprimunt spiritum, æque peccantes, atque illi, qui Christum in Beelzebub eiicere dæmonia ore blasphemo dicebant: vel, vt verius dicam, Iudæ proditori sunt simiies, qui Dei interfectoribus Iudæis argenti pretio Dominum vendidit. Quando igitur spiritus sanctus consubstantialis est Christo Deo nostro, perspicuum omnino est, eos in eadem parte, ac sorte numerandos esse, vt demonstrauimus. Quòd si non venditur, quemadmodum certe non venditur, compertissimum quoque est in istis sancti spiritus gratiam non esse, aut sacerdotij sanctificationem: Et quod non acceperunt, non habent. Meminerint sancti Petri ad eum, qui id procurarat, hoc modo dicentis [Non est tibi pars, neque sors in sermone isto.] Nam si venditur sacerdotij dignitas, superuacua igitur apud ipsos est honesta vitæ institutio, & puritatis, virtutisque cultus: superuacuus apud ipsos & Paulus diuinus Apostolus, docens oportere episcopum esse sine crimine, temperantem, modestum, aptum ad docendum, continentem, sobrium, insistentem fideli secundum doctrinam sermoni, vt potens sit & exhortari in doctrina sana, & contradicentes refellere. Pereunt igitur hæc omnia ex eo, quòd sacerdotium venditur, & emitur. Subiectę igitur sententiæ ex sanctis collectæ alienum omnino à sacerdotio pronuntiant eum, qui quocumque tempore dederit, vel acceperit, siue ante ordinationem, siue in ordinatione, siue post ordinationem. Accipere enim est, quandocumque accipere. Sed & omnes ecclesiasticas promotiones, in quibus pecunia interuenit, irritas esse iubent.

† al. dignitate

Matth. 6. Esa. 40. Ezech. 33. Act. 20. 1. Reg. 2. Act. 8. 1. Tim. 3. & Tit. 1.

aPlac

Source : BIU Cujas

a *Lacuit vt de.*]Arg. propter indignos hanc prohibitionem instituta fuisse: porrigitur tamen ad omnes. ĵ. ea. q. 3. peruenit. ĵ. 19. q. secunda, duæ.

b ¶*Oportet.*]s̄. dist. 85. c. 1.

c ¶*Per multorum.*]s̄. dist. 67. reliqui, in fi. contra. s̄. 23. dist. lector. contra. & 20. q. 2. oportet. fi. s̄. dist. 75. c. 3. Sol. hic appellātur multi duo vel tres. Vel hoc intelige cum clerici sunt ignoti.

EX ILLA. CASVS. Concludit Gratianus ex duobus capit. suprapositis: scilicet ca. Petrus. & c. cum omnis. quòd simoniaci, sicut hæretici à fide deuiant.

1 Iuo p. 5. c. 128.

Matth. 10.

ITEM OPPONITVR. Hæc est 4. pars quęstionis, in quavult probare sophistice, quòd dare aliquid ꝑ rebus ecclesiasticis, non est peccatum. Ioan. de Fan.

2 s̄. c. qcūq;

CASVS. In hoc §. & sequenti capitulo probat Gratianus superficialiter quòd vendere spiritualia non sit peccatum. Et hoc facit tribus exemplis. Exemplo Saulis, qui nō iuit ad Samuelem sine munere pro vaticinio expetendo. Exemplo vxoris Hieroboam, quæ non iuit sine munere ad hominem Dei: scilicet Achiam prophetam. Et exemplo Christi, qui venditus auriculam serui sanauit. Sed has obiectiones soluit sequenti c. & §. cum ergo. capit. numquam. secundum Hieronymum.

†*al. obnoxij*

†*oportet ergo*]orig.

†*al. hoc*

d ¶*Item opponitur.*]Ei scilicet, quod propositum est principaliter: quòd scilicet vendere spiritualia sit peccatum, vel quòd ordo venditus non habet gratiam spiritus sancti.

1. Reg. 9.

3. Reg. 14.

Luc. 22.

e ¶*A Iuda.*] Huius obiectionis solutionem ponit ĵ. in §. cum ergo. in c. numquam.

Item ex concilio Bracharensi, 2. c. 3.

¶Et qui dat, & qui accipit, vt ordines sacri præstentur, anathema sit.

C. XXII.

1 PLacuit, vt de ordinatione clericorum, episcopi munera nulla accipiant: sed sicut scriptū est, quod gratis donante Deo accipiunt, gratis dent. Non aliquo pretio gratia Dei, & impositio manuum venundetur: quia antiqua definitio patrum ita de ecclesiasticis ordinationibus statuit, dicens. [2 Anathema sit danti, & accipienti.] Propterea, quia aliquanti [a] multis sceleribus obruti†, sancto altario indigne ministrantes, non hoc, testimonio bonorum actuum, sed profusione munerum obtinent, oportet [b] †non per gratiam munerū, sed per diligentem prius discussionem, deinde per multorum [c] testimonium clericos ordinare.

Ex illa auctoritate beati Ambrosij, & Gregorij patet, quòd simoniaci (sicut & alij hæretici) à fide exorbitant, & ideo consequenter de illis intelligitur, quod de aliis decernitur.

4 *Item opponitur* [d], *quòd prophetia donum spiritus sancti est: hæc † autem in veteri testamento à sanctis prophetis vendi consueuerat. Vnde Saul ad Samuelem pro vaticinio expetendo non nisi cum munere ire præsumpsit. Vxor etiam Hieroboam ad hominem Dei non nisi cum munere accessit. Item Christus à Iuda* [e] *venditus auriculam serui sanauit. Exemplo itaque Saulis, & vxoris Hieroboam patet, quòd donum spiritus sancti emere, vel vendere non est peccatum. Exemplo Christi liquet, quòd spiritus sanctus etsi iniuste à simoniacis venalis putetur, virtutis tamen suæ non obliuiscitur, nec desinit effectum suæ gratiæ etiam venditus præstare. Sed de prophetia beatus Hieronymus in caput tertium Michææ competenter soluit, malos tantum accepisse, non bonos denuntians.*

¶Mali prophetæ, non boni prophetiam vendebant.

C. XXIII.

IVdices [f], inquit, eius [g] in muneribus iudicabant, & sacerdotes eius in mercede respondebant, & prophetæ eius in pecunia diuinabant, & super Dominum requiescebant [h] dicentes. Nonne Dominus in nobis est? non venient [i] super nos mala [k]. Idcirco propter vos Sion quasi ager arabitur [l], & Hierusalem, vt custodia pomarij erit. [m] [Nemo ambigit Hierusalem propter scelera, quæ in hoc capitulo describuntur, fuisse subuersam. *& infra.* ¶Poterat vtique Petrus Simoni mago vendere, quod petebat, immo poterat simulare vendentem (spiritus enim sanctus nec venundari, nec emi potest:) sed oblatam pecuniam cum offerente damnauit. *& paulo post.* ¶Nec quemquam moueat illud, quod in primo Regum † libro legimus, Saulem [n] volentem ire ad Samuelem dixisse puero suo, ad eum se ire non posse, quia pretium quod offerret pro vaticinio, nō haberet, & puerum respondisse. [Ecce inuenta est in manu mea quarta pars sicli pecuniæ, & dabo viro Dei, & annuntiabit nobis viam nostram.] Non enim scriptum est, quòd Samuel acceperit, aut quòd illi obtulerint: quin potius à propheta pascuntur, & inuitantur ad prandium. Sed [o] eum accepisse: stipes magis æstimandæ sunt tabernaculi, quā munera prophetiæ: siclus enim viginti obolos habet, & quarta pars sicli, quinque sunt oboli [p]. Et nostri igitur sacerdotes, si volunt vendere prophetiam, & columbas in cathedris suis proponere, quas Dominus flagello subuertit, quinque [A] tantum obolorum sint mercede contenti: qui vtinam [q] non pretia villarum, sed quinque obolos acciperent.

¶Hoc ipsum sonat, & in tertio regnorum libro, quòd vxor [r] ta pecunia Simone condemnantis. Tertio, excusat Samuelem de quarta parte sicli à Saule oblata. Quarto, excusat Achiam de panibus sibi ab vxore Hieroboam oblatis. Quinto, Helisæū de pecunia quàm Azael nuntius Benadab sibi obtulit: quia non est verisimile quòd acceperit.

g ¶*Eius.*] populi Iudaici. Ioan.

h ¶*Requiescebant.*] "Ille dicitur requiescere super dominum qui obtentu [a] sacerdotij vel prophetiæ non viuit luxuriose. & expone, requiescebant, idest, gratiam eius habebant secum, secundum opinionem suam.

Mich. 3. seh "cūdum 70. "reqescere "super dñm qs dicitur. a a]. cōtēptu scdm Laur.

i ¶*Non venient.*] quasi impunitatem sibi promittebant.

k ¶*Mala.*] quæ minantur nobis prophetæ.

l ¶*Arabitur.*] hostili aratro, id est, desolabitur, & esse desinet: argum. ff. quib. mod. vsusfruct. amit. si vsus fructus. & hoc factū est à Romanis.

Act. 8.

ADDITIO. 76. distinctio. ieiunium. Archid.

m ¶*Pomarij erit.*] Custodia enim pomarij collectis pomis deseritur: & ideo hoc dicit.

1. Reg. 9. †*al. regnorum*

n ¶*Saulem.*] Historia. Legitur in primo libro Regum, quòd cum Saul cum quodam seruo suo asinas quæsiuisset patris sui, & non inuenisset: dixit seruus Saul: Hic est vir Dei, qui sine ambiguitate loquitur: eamus & quæramus ab eo. & ait Saul. Quid feremus ei? iam panis deficit in fitarchiis nostris, & sportulam non habemus. ait seruus: Habeo in manu mea quartam partem stateris argenti. & iuerunt ad prophetam: & inunctus est Saul in regem à Samuele de præcepto Domini.

o ¶*Sed fac.*] idest, pone. & ita secundum canones potest pars ponere falsum. de conse. distinct. 4. sanctum.

p ¶*Quinque sunt oboli.*] Argument. in delicto quantitatem rei attendi. infra. 14. quæstio. vltim. capi. vltim. infra 17. quæstio. quarta. quicumque. infra decimaseptima, quæstio. vlt. quæsti sunt.

3. Reg. 14.

q ¶ *Qui vtinam.*] Et hoc negatiue legas, idest, vtinam non plus acciperent. simile etiam habes 23. q. 4. si ea. & 26. q. 5. episcopi. & ideo forte hoc dicit: quia si plus non deberent accipere, nullus esset qui vellet simoniam committere, vel ideo forte, quia *quanto minus* quis acciperet, tanto minus peccaret [b]: secundum quòd dicitur de abigeo: minus enim punitur pro porco vel oue quàm pro boue. ff. de abigeis. l. 1. 1. resp. Vel posset intelligi secūdum illam decr. ext. de simo. & si quæstiones. Arg. contra ĵ. 14. q. vlt. c. vlt. 17. qu. 4. quicumque. extr. de simo. ex tuæ. Sed hæc contraria habent locum quando mens corrumpitur.

b Concord. tex. in l. aut facta. §. quātitas. ff. de pœn. & ibi gl. cū cōcor.

r ¶*Quod vxor.*] Historia. Legitur in tertio libro Regum, quòd cum ægrotaret primogenitus filius Hieroboam, dixit vxori suæ: Tolle tecum munera, & mutato habitu, vade ad Achiam prophetam vt indicet tibi quid futurum sit de puero. Quæ cum venisset ad pro

Source : BIU Cujas

ad prophetam: etsi præ caligine oculorum videre non poterat, dixit tamen: Ingredere vxor Hieroboam: quare te aliam simulas? ego missus sum ad te durus nuntius. & cum multa nuntiasset ventura super domum Hieroboam, subintulit: Vade in domum tuam, in introitu tuo in vrbem morietur filius tuus: qui solus de semine Hieroboam in sepulchra patrum suo rum inferetur. Historia de Heliſæo ꝓpheta in littera patet.

a ¶ *Achiam hominem Dei.*] qui ei prædixit mortem filij Abiæ: & qui ei peccata sua exprobraret, & suam vltionem prędiceret, vt j. ead. si quis inquit. dic vt 23. quæstio. vlt. ca. vlt.

b ¶ *In sumptum.*] Ad sumptus enim & sustentationem accipere licet. extra de sim. cum sit. 23. qu. 5. dicat. ff. de officio proconsulis, solent. ff. de offi. præsidis, plebiscito?" Et ita presbyter* si pauper est, accipere potest pro celebratione Missæ. ext. de præbendis, significatum. nisi sit proprius sacerdos. de consec. dist. 1.

†al. Regnorum.

4. Reg. 8. "Presbyter pauper pro celebratiõe Missæ accipere põt.

* id est, potest locare operas suas sufficit.

Additio. quod no. 21. q. 2. c. vlt.

c ¶ *Heliſæus.*] qui misit lignum in aquam, & natauit ferrum. j. de consec. dist. 2. reuera.

d ¶ *Ad Azaelem.*] suarum rerum dispensatorem.

e ¶ *Bona.*] id est, aliqua de omnibus bonis, id est, de omni genere bonorum. ff. de regu. iuris. aliud. §. refertur.

4. Reg. 5.

f ¶ *Obtulit.*] Argu. in eodem facto secundum diuersitatem intentionis alterũ peccare, & alterum non, vt 32. quæst. 5. proposito.

g ¶ *Viuit.*] Hęc iuratio erat in veteri testamento. 22. q. 1. & iurabunt.

h ¶ *Faceret.*] Arg. contra Cathalanos.

Nvmquam.] Casvs. Dicitur hic, quòd diuinatio raro in bonam partem accipitur. vnde illi, qui pro indicatione futurorum pecuniam accipiebant, non erant veri prophetæ, sed diuini: licet se crederẽt esse prophetas.

i ¶ *Numquam.*] id est, raro[a]. ꝑ maiori enim parte dictum est. aliter falsum est, vt ſ. ea. eos qui.

a Cõcor. gl. in l. si hæreditatem. ff. mand. & de consſ. dist. 5.

k ¶ *Diuinatio.*] "Hoc enim impossibile est, quòd diuinatio sit prophetia. expone ergo sic: facta est diuinatio, id est diuinatio eorum, quæ credebatur esse prophetia. eorum enim declarata est non esse prophetia.

numquam. "Diuinatio non ꝓt esse prophetia.

Additio. Vt hoc melius intelligas. scias quòd prophetia est rerum latentium præteritarum, præsentium, vel futurarum ex diuina inspiratione manifestatio, secundum Papiam.

CVM ERGO. Casvs. Concludit Gratianus ex præmissis, quòd vacua est gratia spiritus sancti in eis qui munera accipiunt: non obstante exemplo quòd Petrus venditus fecit miracula, quia hoc fecit causa mysterij ad exemplum patientiæ, vel vt prodesset aliis, & non ementi vel vendenti: sicut simoniaci Num. 23. prosunt ignorãtibus eos esse simoniacos: & non obstante eo quòd sæpe ad bonum finem veniunt quæ malo principio inchoantur.

l ¶ *Secundum.*] Et ita docet nos magister resistere. Arg. à simili. 28. q. 1. nuptiarum. ff. de cond. inde. si reus. 32. q. 7. Apostolus. præterea respondeti potest per id quod nota. s. e. eos[b].

b Bñ ibi no.

m ¶ *Item obiicitur.*] In defensionem simoniacorum vsque ad §. sed nihil. & ibi statim incipit impugnare eos.

p Lau. cuius fuit ista gl. sed non no. scđm Ioan. & ibi dixi sniam Lau ī ver. portionis. Arc. 1. Cor. 3. Luc. 22. Ioan. 18.

n ¶ *Per supplantationem.*] tamen factam instinctu domini. 7. q. 1. quam periculosum.

PRincipatus quem.] Casvs. Prælati q dignitates male acquisiuerunt, etsi alios non offendant: malos tamen exitus consueuerunt habere. difficile enim est vt bono peragãtur exitu, &c. Seq. c. patet.

o ¶ *Non offendit.*] sic 14. q. 5. neque.

p ¶ *Exemplo.*] Habetur & ratio exempli. Non nulla siquidem in canonibus operantur." Multa enim reprobãtur ne fiant perniciosa exemplo, quæ possent tolerari, vt 11. q. 3. præcipue. s̃. 50. dist. de his vero. s̃. dist. 82. plurimos. s̃. dist. 96. bene. & argu. 21. q. 2. si quis iam. ar. 27. q. 2. nec aliqua. j. 27. qu. 2. institutum est.

"Reprobantur multa ne fiant exẽplo perniciosa.

q ¶ *Difficile est.*] ideſt, numquam. j. e. si quis neque. quãdoque ponitur pro vix. 47. dist. quantumlibet[d].

c Concord. tex. in l. absurdũ. cũ ibi no. ff. đ iudi. & in l. j. cum glos. in ver. pessime. ff. ad Maced.

r ¶ *Bono.*] sic 14. q. 5. neque. Ar. contra. extra qui fi. sint legi. tanta. & de matrimonio contracto post votum de futuro.

Gen. 27.

d Sed Hu. đt difficile qua si non impossibile.

s ¶ *Principio.*] Ar. initium spectandum[e]: & quãtum valeat bona fides à principio, collige ex his arg. 3. q. 10. placuit. 20. q. 3. propositum. 61. di. miramur. 92. dist. si quis episcopus. ext. de elect. audi tis. ext. de cen. peruenit. ff. de rei vend. si in aliena. & de publiciana. de pretio. ff. de his qui no. inf. quid ergo. & de orig. iur. l. 1. Arg. contra. ff. de legi. non omnium. 16. q. 3. §. potest. s̃. dist. 17. regula. j. 14. q. 5. neque. j. 16. q. 1. c. vlt. & q 3. si sacerdotes. extr. de iur. patr. cura pastoralis. Ioan. Si quis semper habet malam fidem, numquam habebit exitum bonum: secus in contrariis. B.

e Ad hoc extra de elec. dudũ. 1. vbi de hoc. & 16 q. 3. si sacerdotes. Arc. 1 Anſ. l. 7. c. 17. dist. 61. c. miramur. †al. ipſo

Hieroboam infirmante filio pergit ad Achiam hominem Dei[a], & defert ei decem panes[b], & crustulam, & vas mellis, quia[c] hæc magis in sumptum[b] prophetæ, quàm muneri prophetiæ reputãda sunt. Licet potuerint hi, qui ad ariolos ire consueuerãt (quia multi diuini, & arioli erant in Israel) mala consuetudine æstimasse id ipsum etiam de prophetis, & voluisse sanctis viris offerre, quod diuinis offerre consueuerant. ¶ Vnde[D] in quarto libro Regum† legitur, [quòd Heliſæus[c] venit Damascum, & Benadad Rex Syriæ ægrotabat, annuntiaueruntque ei dicentes, Venit vir Dei huc: & ait Rex ad Azaelem[d]: Tolle tecum munera, & vade in occursum viri Dei, & consule Dominum per eum, dicens, si euadere de infirmitate hac potero. Iuit igitur Azael in occursum eius, habens secum munera, & omnia bona[e] Damasci, onera quadraginta camelorum.] Sed non est credendum accepisse: sicut de eodem Heliſæo legitur, quòd Naaman mundatus à lepra obtulit[f] ei munera dicens [Obsecro, vt accipias benedictionem à seruo tuo. At ille respondit, Viuit[g] Dominus, ante quem sto, quia non accipiam. Cumque vim faceret[h], penitus non acquieuit.]

¶ *Caput hoc in vno vetusto exemplari coniunctum est superiori, & loco primæ dictionis,* Iudices, *legitur,* Duces. *quemadmodum est apud B. Hieronymum in versione 70.*

a ¶ Quinque tantum obolorum sint merce de contenti, qui.] *Ista omnia absunt à recentioribus editionibus B. Hieronymi, atque etiam à vetustioribus, præter dictionem,* qui. *Sed non sunt expuncta, quia sententiæ non officiunt.*

b ¶ Decem panes.] *Sic in vulgata Latina* B. *Hieronymus habet,* panes, & vnas passas, & vasculum mellis. *In Græca autem & crustula, & vuæ passæ commemorantur,* ἄρτους, *inquit,* καὶ κολλυρίστοις σύκινοις αὐτῶ, καὶ σταφύλας.

c ¶ Quia hæc magis.] *Ista vsque ad v.* Licet *non habentur hic apud* B. Hieronymum, *sed loco eorum hæc.* Dicitur enim, quid secum illa portauerit: & tamen propheta non scribitur accepisse: quippe cum & corripuerit eam, & venturum luctum prædixerit. licet, &c.

d ¶ Vnde in quarto.] *Hæc vsque ad finem non sunt inuenta apud* B. *Hieronymum.*

Idem in eodem capite.

¶ Quòd diuinatio in bonum non accipitur. C. XXIIII.

NVmquã[i] diuinatio[k] in scripturis in bonam partem accipitur. [Non est augurium in Iacob, neque diuinatio in Israel.] Videbantur sibi quidem esse prophetæ: sed quia pecuniam accipiebant, prophetia ipsorum facta est diuinatio.

Cum ergo secundum[l] *Hieronymum boni prophetæ non munera prophetiæ accipiebant, sed stipes tabernaculi: malis autem, qui accipiebant, prophetia, quæ Dei erat donum, in diuinationem, quæ diabolica est, conuertebatur, quid aliud colligitur, nisi quòd simoniaci (quod superius dictum est) nulla spiritualis gratia cooperatur? Cum enim in sacramentis neque qui plantat, neque qui rigat, sit aliquid, sed qui incrementum dat, Deus, quis operatur in eis, si Dominus, qui incrementum dat, in eis non lucet, sed est otiosus? Item, quod dicitur de Christo, quòd sicut Christus venditus auriculam restituit Malcho, & fecit miracula, sic & spiritus sanctus possit vendi, & in ipsa venditione suam gratiam operari, non valet hæc similitudo. Non enim hoc operatur spiritus sanctus spiritualiter in perfidis mercimoniis auaritiæ, quod Christus gessit corporaliter certi mysterij causa ad exemplum patientiæ. Si enim omnifaria est similitudo, cum credatur posse vendi, sicut Christus, credatur etiam spiritus sanctus posse crucifigi: quod impossibile est. Potest etiam intell. g (vt à similitudine non recedamus) quòd sicut Christus venditus non venditori, vel ementi, sed eis, qui nescientes aderant, dona suæ gratiæ contulit, pro quibus etiam in cruce supplicauit, sic & spiritus sanctus non vendenti, vel ementi sed his, qui de manibus eorum, ignorantia ducti, sacramenta Dominica accipiunt, suæ gratiæ effectum largiri probatur. Item obiicitur*[m]*, quòd etsi malum sit ecclesiastica emere, tamen sæpe sinistra principia ad felices perueniunt exitus. Vt Iacob per supplantationem*[n] *peruenit ad benedictionem, vt seges, quæ leprosa manu seritur, munda tamen metitur, vt ex adulterino concubitu pulchra soboles nascitur, sic & pecunia, quæ per simoniam acquiritur, felicem habet exitum, cum pauperibus profutura erogatur. Sed nihil horum simoniacis patrocinatur. Ait enim Leo episcopus ad Mauros episcopos, epist. 85. al. 87.*

¶ Quæ malo inchoantur principio, nõ peraguntur bono exitu. C. XXV.

PRincipatus, quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupauit, etiam si moribus, atque actibus non offendit[o]: ipsius† tamen initij sui est pernicios exẽplo[p]. Et difficile est[q], vt bono[r] peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio[s].

"Ordinẽ suscipere non ꝑt q̃ baptizatus ñ est.

CVm Paulus dicat.] ¶*Fundamentum.*]Arg. contra. Debile principium melior fortuna sequetur. Et argu. "non baptizatum non suscipere ordinem. 24. q. 1. vbi sana. ℨ. e. q. si quis per ignorantiã. & ℨ. e. si quis confugerit. ext. de presb. non bap. veniens. &c. si quis.

NOn est putanda.] Casvs. Ostendit Greg. in hoc c. ꝙ nullus debet simoniam cõmittere, vt postea ex pecunia velit eccle sias construere, vel eleemosynas facere: tũ quia scriptum est: Ho

1. Cor. 3. nora Deum de tuis iu stis laboribus. Tũ quia dicit Salomon, Qui offert sacrificium de substantia pauperis, &c. Et hæc in 1. part. In 2. par. instruit cleri cos ad dignitatem, vt antequam accedant ad dignitatem, vires suas metiantur, vt ad quam se sufficere credunt, cum metu accedant. Vel sic.

Casvs. In prima part. probatur triplici auctoritate, quod de illicite acquisitis nõ est eleemosyna faciẽda. Prima auctoritas est illa. *Hostiæ impiorum*, &c. Secunda, *Honora Deum*. Tertia, *Qui offert sacrificium*, &c.

1 Ioan. diac. In 2. parte dicitur, ꝙ si aliquis ad honorem debet accedere, pri⁹ vires suas consideret: & etiam si se sufficientem videat, cũ timore accedat: aliter nullo modo accedat.

2 Pol. l. 2. ti. 1 Anſ. lib. 5. c. 30. Pan. l. 2. c. 194. Iuo p. 5. c. 112.

b ¶ *Ex illicitis rebus.*] Hic dicitur ꝙ de male acquisitis non debet fieri eleemosyna: quod verum est cum dominũ non est translatum: vel si repetitio competit, vt dixi in summa, 14. q. 5. sed vbi non competit repetitio, bene: vnde & meretrix potest facere eleemosynam, sed nõ latro: arg. ff. de cond. ob tur. cau. l. idem. §. quoties. Sed quid si đ

Prouerb. 22. pecunia simoniaca fundata est ecclesia? Dico ꝙ non demolietur. 14. q. 6. comperimus. & 12. q. 2. aurum. Sed quid de iure patronatus[a] illius ecclesię? Dic ꝙ datur ecclesiæ cui facta est ignominia. ext. de simo. de hoc autem. in aut. de san. epi. §. pro omnib. ff. de cal. generaliter. §. illud. Itẽ quid si ex

Prouerb. 3. a sc. empto ꝑ pecuniã. Io. de Fant. cõtra id extra đ iu. pa. de iure. pecunia simoniaca qs emit vineam, num qd

Eccl. 34. de fructu faciet eleemosynam? Non: quia eodem iure cẽsentur cum pecunia: cũ fructus in locum pecuniæ succedant. ar. ext. de vsu. cum tu. in fi. ff. de le. 2. Imperator. §. vl. & l. seq. & ℨ. 94. dist. c.

"Facere amicos de mammona iniquitatis, quid. 1. Arg. contra. ff. de fur. qui vas. §. pe. & vlt.

c ¶ *Facere.*]Sed opponitur, Fac tibi amicos de mammona iniquitatis. "sed sic exponitur, i. de diuitiis, solicitudinib. & laborib. acquisitis: vel quib. abstulisti sua, restituas[b], vel eorum parentib. vel illis mortuis sacerdotib. offeras: & isti omnes facti tibi amici orabunt pro te ad Dominum. licet enim dictum sit: Quæ in malum acquisiuisti, in bonum expende: non tamen id tibi patrocinabitur. H. male

ſd hĩ 14. q. 5 sed hic ibi exponitur ꝑdicta auct. acquirere propter eleemosynam, & id in bonum expendere, nihil aliud est quàm filium in conspectu patris mactare. 14. q. 5. immolantis. aliter autem acquisitum, vt amore filiorum, & in bonum expensum, id tibi patrocinabitur ad præmium. Hug.

d ¶ *Prius vires suas.*] "*Sumite materiam vestris qui scribitis æquam Viribus: & versate diu quid ferre recusent, Quid valeant humeri.* ar. ff. de excu. tu. paupertas. Idem dicit lex in mulione. ff. ad l. Aquil. l. idem iuris. §. 1. & l. qua actione. §. 2.

" Horatius in arte poetica.

Item Gregorius Antiocheno episcopo, li. 7. epist. 47. indict. 2.

¶ Non superædificatur bonum opus, vbi Christus fundamentum non est.

C. XXVI.

CVm Paulus dicat [Fundamẽtum [a] aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus:] consequẽter probatur, quia vbi Christus non est fundamentum, nullum boni operis est superædificium.

¶ *Apud* B. *Gregorium sic legitur.* Prædicator autem egregius dicit [fundamentum, &c.] Quisquis ergo cum dilectione Dei, & proximi, fidei, quæ in Christo est, firmitatem tenet, eumdem Iesum Christum Dei & hominis filium apud se posuit fundamẽtum. Sperandũ ergo est, quòd vbi Christus fundamentum est, bonorum quoque operum sequatur ædificium.

Idem Syagrio, & aliis episcopis, libr. 7. epist. 110.[1]

¶ Non potest fieri eleemosyna ex pecunia simoniace acquisita.

C. XXVII.

[2] NOn est putanda eleemosyna, si pauperibus dispensetur, quod ex illicitis [b] rebus accipitur, quia qui hac intẽtione male accipit, vt quasi bene dispẽset, grauatur potius, quàm iuuatur[A]. *& paulo post.* ¶ Vnde etiam illud certum est, quia etsi monasteria, aut xenodochia, vel quid aliud de pecunia, quæ pro sacris ordinibus datur, construantur, mercedi non proficit. *& paulo post.* ¶ Ne ergo sub obtentu eleemosynę cum peccato aliquid studeamus accipere, aperte sacra scriptura nos prohibet dicens [Hostiæ impiorum abominabiles, quæ offeruntur ex scelere.] Quidquid enim in Dei sacrificio ex scelere offertur, omnipotentis Dei non placat iracũdiam, sed irritat. Hinc rursus scriptum est [Honora Dominum de tuis iustis laboribus.] Qui ergo male tollit, vt quasi bene prębeat, constat sine dubio, quia Dominum non honorat. Hinc quoque per Salomonem dicitur. [Qui offert sacrificium de substantia pauperum, quasi victimat filium in cõspectu patris.] Quantus autem dolor patris sit, perpendamus, si in eius conspectu filius victimetur. Et hinc facile cognoscimus, quantum apud Deum dolor exasperatur, quando ei sacrificium ex rapina tribuitur. Nimis ergo declinãdum est, dilectissimi fratres, sub obtentu eleemosynæ, peccata simoniacæ hæreseos perpetrare. Nam aliud est propter peccata eleemosynas facere [c]: aliud propter eleemosynas peccata committere †. *& post pauca.* ¶ Quisquis ergo sacerdotium non ad elationis pompam, sed ad vtilitatem adipisci desiderat, pri⁹ vires suas [d] cum hoc, quod est subiturus, one re metiatur, vt si impar est, abstineat [e], & ad id cum metu etiam, cui † se sufficere existimat, accedat.

A ¶ Iuuatur.] *Si hic interponatur caput, Elee mosyna. ℨ. 14. q. 5. erit integer hic locus.*

B ¶ Committere.] *Hic apud* B. *Gregorium in tertiuntur c. Hoc quoque. dist. 59. & c. Sicut neophytus. dist. 48.*

Item Theodorico, & Theoberto † Regibus Francorum, lib. 7. epi. 114.

¶ Pastor simoniacus nullam ouibus præbet medicinam. C. XXVIII.

[3] FErtur simoniaca [f] † hæresis (quæ prima contra Dei ecclesiam diabolica plãtatione subrepsit, & in ipso ortu [g] suo, zelo † Apostolicæ vltionis percussa, atque damnata est) in regni vestri finibus dominari: cum in sacerdotibus fides sit eligenda cum vita. Si enim vita deest, fides [h] meritum non habet, beato Iacobo attestante, qui ait [Fides sine operibus [i] mortua est [k].] Quæ enim opera esse valeãt sacerdotis, qui honorem tanti sacramenti conuincitur obtinere per præmium? *& post pauca.* ¶ Hinc igitur nõ solum in ordinatoris, & ordinati animam lethale vulnus infligitur, verum etiam [l] excellentiæ vestrę regnũ †, episcoporum culpa (quorum magis intercessionibus iuuari debuerat) pręgrauatur [4]. Si enim dignus is sacerdotio creditur, cui ñ actionis merita, sed præmiorum copia suffragatur [m], restat, vt nihil sibi in

e ¶ *Abstineat.*] Hic prę sumitur contra indignum prælatum statim ꝙ male sit electus: ar. à contrario sensu, 61. di. miramur. vers. nec putandus est honor.

Fertur.] Casvs. Gregorius reprehendit hic reges Frãciæ eo ꝙ in suis finib. sinũt simoniam vigere. Et ostendit hoc esse damnum regi: quia simoniaci nocent regimini eorum de suis iniustis oratiõib. quo † al. perpe-trare. rũ intercessionib. debuerat adiuuari. quis enim de ipsorum orationib. confidere potest, quos int⁹ cognoscat esse vulneratos? & qualis fructus producitur cum radix est infecta?

f ¶ *Simoniaca.*] Notat † al. qui Gregorius primo de negligẽtia reges istos Franciæ, "eo ꝙ dominatur simonia in regno eorum. Secũdo dicit ꝙ ipsorum prælatorum culpa in eorũ regimen retorqueatur. Tertio timẽdum † al. Theodeberto. est de his qui tales apud Deum intercessores habent, qui in se prouocant iram Dei, quam placare debẽt.

" Simonia dominatur in Francia.

g ¶ *Et in ipso ortu.* quo ad nouum testamentum: & intellige post resurrectionem: & sic nõ est contra de consec. dist. 2. primas.

3 Poly. ibid. Anſel. lib. 6. c. 78. Iuo p. 5. c. 111. † *al. simoniacam hæresim* † *al. telo*

h ¶ *Fides.*] professionis scilicet.

i ¶ *Operibus.*] exterioribus.

k ¶ *Mortua est.*] si tempus datur vel locus. de pœ. dist. 3. c. vlt.

l ¶ *Verum etiam excellentiæ.*] "Ecce ꝙ crimen alicuius nocet innocenti [c], arg. dist. 61. miramur. ver. sicut enim. arg. ea. q. domi nus, contra ℨ. ea. q. 4. c. 1. arg. 8. q. 4. c. 1. contra dist. 81. si qui sunt presbyteri. argu. dist. 37. §. vt itaque. arg. de consec. distin. 1. in sancta. Arg. contra, 24. q. 1. non turbatur. argu. 6. quæst. 1. ex merito. argu. 49. dist. §. 1. arg. 2. quęst. 7. cap. sicut. 2. argu. ℨ. e. qu. multi. Et est arg. quòd res inter alios acta aliis nó prę iudicat. ℨ. de pœnit. distinct. 6. c. 1. ff. de re iud. sæpe. Ioan. "Hoc breuiter tene, quòd res inter alios acta, aliis non nocet generaliter: nec crimen alterius alij nocet, *in casibus tamen* specialibus fallit qui in iure expresse inueniuntur. extr. de re iud. quamuis. & 6. q. 1. §. verum. & aliis similibus *casibus*, vt 2. q. 6. §. diffinitiua.

Iac. 2. "crimẽ alterius nocet innocenti. c đ hoc no. B. ext. đ pæ. quibusdam,

† *al. regimen vestrorum e piscoporum.*

4 *Sic contigit, qa Theodoricus fuit decapitat⁹ apud Coloniã & Theodebertus in coxicatus à* ſrunichilda

m ¶ *Suffragatur.*] Nã dicit lex qualiter quisque meretur, non quantum dare sufficiat æstimetur. C. de episcop. & cleric. si quemquam. Sed quæritur quare scribit Papa regi, *cum non habeat potestatem* super his. 11. qu. 1. sacerdotibus? Ideo, *quia participes erant*: vel quia erant incorrigibiles, vt ℨ. e. q. vlt. c. vlt. 17. dist. nec licuit. ext. de iud. cum non ab homine.

" Res inter alios acta aliis regulariter nõ nocet.

Source : BIU Cujas

a ¶*Vltoris.*]id est,prælati,qui vitia aliorum debet vlcisci.
b ¶*Vlciscendus.*]id est,propter peccata[a] puniendus.
c ¶*Prouocant.*]in se,non in illos pro quibus supplicant.&ita etiam exaudi 3.q.7.in grauibus.

appria.q.d. assumit officiũ vltoris ille, de quo debet vltio sumi.

CVM ERGO. Concludit Gratianus ex omnibus supradictis,ꝙ ex malo initio bonus exitus non speratur.

Sicut.] Casvs. Dicitur in hoc c.ꝙsicut eunuchus fuit ꝙ Ioseph comparuit:sic eunuchi sunt, i. sine humore gratiæ qui simoniam committũt. &in eis ignis spiritus sancti non viget. Qđ probatur exẽplo Antiochi,quo vendente sacerdotium ignis ꝙ vixerat sub aqua septuaginta annis,extinctus est. Et nota duas historias in hoc c.scilicet de Ioseph,& igne. " Legitur enim in Genesi ꝙ Ioseph venditus est à fratrib,suis Ismaelitis euntibus in Aegyptũ:qui postea vendiderunt eum Phutifareunucho Pharaonis Regis: quẽ existimo miraculose eunuchizatum: ideo ꝙ emerat Ioseph vt eo abuteretur,cum ante constet eum vxorem habuisse & filiã. " Itẽ legitur ĩ libro Machabæorum ꝙfilius Israel ĩ perfidiam deductis. Hieremias cum ꝙbusdam aliis ignem sacrificij absconderunt in valle vbi erat puteus occultus:post multos autem annos ad præceptum regis Persidis quæsitus est ignis ille: quo inuẽto hauserũt aquam.qua ligna cõposita aspergebantur,&statim ardebãt. ꝙ quo miraculo Rex super puteum illum templum ædificauit. tempore vero procedente cũ Rex Antiochus regnum susciperet & regnaret in Iudæa, Iason frater summi sacerdotis adito rege obtulit ei talẽta 40. & accepit ab eo summi sacerdotij prĩciparum: & statim extinctus est ignis sacrificij. Sequentes duo §§.plani sunt.

" Ioseph venditio.

Genes.39. 2.Mac.1.&4

†al.simonia corum.

" Ignis diu occultati miraculosa inuentio.

d ¶*Sicut eunuchus.*]" Phutifar qui primo habuit vxorem filiam Pharaonis: cum postea fuisset ordinatus sacerdos Heliopolis, fuit exectus.Vel vt quidam dicunt,siccauit Dominus genitalia eius, ꝙa ad turpes vsus emerat Ioseph.

" Phutifar gener Pharaonis in sacerdotio fuit exect[v].

e ¶*Viuum semen.*]scilicet boni operis.

f ¶*Sub aqua.*]Arg.dist.81.c,si qui.Arg.tamen contra 28.dist.c.vlt.& ĵ.e.Dominus.Ioan.

g ¶*Antiocho.*]"Iste Antiochus Græcus fuit:& multum Iudæos oppressit : & vendidit sacerdotium templi.Et est ar. hic quod in yete. test.simonia erat ordinem emere.

" Antioch[o] multa facinora perpetrauit.

h ¶*Non lucere.*]"Ignis missus à Hieremia in puteum:qui tamẽ post numquam fuit inuentus : sed aqua pinguis lapidi supposita illum comburebat.de isto igne habes de pœ.dist.3. inter hæc hircum.& puteus erat in valle Iosaphat : vbi Rex Persarum fecit fieri templum , & appellatum est à Hieremia nepthar , quod interpretatur purificatio.Ioan.

" De igne Hieremiæ.

SED OBIICITVR. Hæc est 5.pars huius qu.in qua vult probare qđ si catholicus malus,s. toleratus conferat sacramentum aliquod, bene valet,dummodo accipiens non sit in culpa:&idem credo de sacramentis ab hæreticis collatis in forma ecclesiæ.In tali tamen indiget manus impositione propter immanitatem hæresis. & hoc probat 18.autho.Ioan.de Fan.

i ¶*Sed obiicitur.*]In defensione simoniacorum probando, quod habent effectum sacramenta ab eis collata.Ioan.

Si iustus.] Casvs. Hic ostenditur, quod si sacerdos iustus fuerit, est bonus minister sacramentorum, &nõ actor:quod probatur exemplo Pauli. si vero malus est,sua malitia sacramentis non obest:quia sicut aqua sterilis non est quam uis per canalem steri lẽ fluat:ita virtus spiritualis etsi per immundos transeat, tamen ab illuminandis excipitur.Et no.ꝙ ab isto supradicto capitulo vsq; ad ca.etiam corde,probatur ꝙ vera sunt sacramẽta malorum sacerdotum:& vere ab eis conferuntur, dummodo in forma Ecclesię conferãtur.

1 ĵ.de conf. di.4.c.aliud Alg.lib.3.c. 5.Ant.l.9.c. 30.Poly.l.3. tit.10. 1.Cor.3.

k ¶ *Si iustus.*] Ab isto ca. vsque ad illud, etiam corde. " ostẽdit magister,quod sacramenta hæreticorum vera sunt , & vere ab eis conferuntur, si in forma ecclesiæ conferantur : non tamen quo ad virtutem : cũ distinctione tamen: quia sacramenta necessitatis[b] si in necessitate quis sumat ab hæretico,vel etiam si ignoranter sumat : & virtutem & veritatem quidem accipit sacramenti. Si vero non necessitate vel scienter accipit:veritatem quidem accipit sacramenti , non virtutem.si tamen ficte accipit, & post agat pœnitentiam, habebit vtrumque. de consecratio. distin. 4. tunc valere. & §. sed notandum [c]. ĵ. ead. In sacramento vero dignitatis , vt in ordine, distingue secundum illam distinctionem. 11.quæstio.1.ordinationes. & in summa ibi posita. In sacramento Eucharistiæ dicimus quòd de manu hæretici sumendum non est: 24. quæstione 1. capi.vlt. & 32. distinctio.§.verum.si tamen accipiatur , verum est corpus,si in forma ecclesiæ est confectum: licet quidam dicunt,quòd ipsi non conficiunt.24.q.1.schisma.

" Hæreticorũ sacramẽta sunt vera

bđ hoc leg. & no.ĵ.e.§. sed notãdũ est.Arch.

c Ad idẽ de pœ.dist.3.§. illud autẽ. Gre.in fi.

2 Alg.lib.3. c.9. Deusd. in tract. de simoniacis. Pol.l.3.ti.10

ADDITIO. Arg.de consc.dist. 2.quid sit. Arch.

l ¶*Plantaui.*]prædicando.

m ¶*Rigauit.*]baptizando.

n ¶ *Transit.*] infra eadem, sic populus. contra.Sol. " hoc de sacramentis necessitatis, quæ semper habent effectum nisi culpa suscipientis impediat, & ibi de sacramentis dignitatis. vel hic de ficte ordinatis : ibi de his quos ecclesia tolerat. Vel dic quod sunt polluta quantum ad illos , vt 49.distinctio.capitul. vltim.15.quæst. vlt.c.fin.

" Sacramẽta sunt duplicia.

Ex catholica.]Casvs. Dicit Aug.quòd à catholica ecclesia vera sumpserunt hæretici sacramenta,qui sic habent & conferunt sicut habebant ante quàm de ecclesia exirent. Sequentia tria c. plana sunt,& per se patent.

o ¶ *Ex catholica.*] In hoc & in duobus c. sequentibus dicitur quòd vera sunt sacramenta hæreticorum , quæ in forma ecclesiæ celebrantur.

p ¶*Omnia.*]id est, omnium sacramentorum veritas & forma.

q ¶*Habebantur.*]Arg.contra.ĵ.c.extra catholicam. sed ibi expone, ideſt,extra formam catholicæ ecclesiæ.

Sic autem

rum)licet sint vera quantum ad formam,inania tamen, & falsa sunt, quantum ad effectum, cum non possint in cordibus hominum gignere,vel accendere cælestem gratiam?

5 ¶*Sed obiicitur*[i] *illud Augustini contra hæreticos tractatu 5 super Euangelium Ioannis*

¶Siue bonus , siue malus sit minister, per vtrumque effectus gratiæ confertur. C. XXX.

Si iustus[k] fuerit minister, cõputo eum cũ Paulo, qui gloriam suam non quærit,dicens[Ego plantaui [l] , Apollo rigauit[m], Deus autem incremẽtum dedit.] Qui vero fuerit superb[9] minister, cum diabolo computatur:sed nõ contaminatur donũ Christi, quia per illum purus fluuius transit, & venit ad fertilem terrã. Scio quia lapis ex aqua fructum ferre non potest : & si per lapideos canales transit[n] aqua ad areolas, in canali lapideo nihil generatur,sed tamẽ hortus plurimum fructum affert. Spiritalis enim virtus sacramenti vt lux pura ab illuminandis excipitur: sed per immundos trãsiens non coinquinatur.

¶*Ab initio huius capitis vsque ad v.* donum Christi. *Algerus lib.3.ca.5.citat ex beato Augustino,cuius tamen propria verba habentur infra de conse.dist.4.c.aliud.§.si fuerit.*

A ¶ Quia per illum.] *Apud B. Augustinum tracta.u 5.legitur,* Quod per illam fluit,purum est , quòd per illum transit liquidum, venit ad fertilem terram:puta, quia ipse lapideus est,quia ex aqua fructum ferre non potest: per lapideum canalem transit aqua ad areolas,in canali lapideo nihil generãs, sed tamẽ hortis plurimum fructum affert. Spiritalis enim virtus sacramenti ita est,vt lux:& ab illuminandis pura excipitur, & si per immundum transeat,non inquinatur.

Idem ad Vincentium Donatistam,ep 48.

¶De eodem. C. XXXI.

[2]EX catholica [o] ecclesia sunt omnia [p] Dominica sacramẽta:quæ sic habetis,& datis,quemadmodum habebãtur [q],& dabantur , etiam priusquam inde exiretis.

Idẽ de baptismo cõtra Donatistas,li. 5.c.19.

" Sacramẽta sunt vera

" Hæretico rũ sacramẽ ta sunt vera

2 Alg.lib.3. c.9. Deusd. in tract. de simoniacis. Pol.l.3.ti.10

Source : BIU Cujas

a Sic *autem Deus.*]Deus dicitur adesse talibus sacramenti, vt veritas subsistat, & vt virtus præstetur ei qui accipit ignoranter. ſ. e. si iustus.

b ¶*Et verbis suis.*]ᶜᶜEt ita verba necessaria sunt: arg. ĵ. e. detrahe.

c Sacramenta.]¶*Non mutastis.*] id est, non extra formam ecclesiæ tradidistis.

d ¶*Iniuriam.*]ar. ꝙ, propter alterum non debet alteri iniuria fieri. de conse. di. 4. ostēditur. ff. de re. iur. non debet. Ioan.

† al. si

† al. & Sicut ficti.] Casvs. di citur hic ꝙ sicut si quis adultus ficte vel sine contritione accedit ad baptismum, veruntamen recipit sacramentum: sic & vera sunt sacramenta, q̄ schismatici & hæretici in forma ecclesiæ conferunt. Seq. c. patet.

e ¶*Ficti.*] Sed nūquid dādum est baptisma ei, qui ficte accedit? Dic ꝙ *sic, sed post cō pellēdus est fidem obseruare: ar. 45. di. de Iudeis. Vtrū autem baptizetur ignorans vel inuitus, vel dormiēs, habes ext. de bapt. & eius effectu. ca. maiores. §. item quæritur.

f ¶ *Non emendamus.*] ĵ. de conse. di. 4. ostenditur. & c. solet quēri. ĵ. e. si quis inquit. Sed contra. ĵ. e. q. sicut vrgeri. Sed hic de fictione accipientis, quæ non impedit: ibi de fictione dantis, quę impedit: vel quando nō in forma ecclesiæ. 32. dist. §. verum.

g Neque *in homine malo.*]i. tolerato[a], vel in necessitate. & sic nō est contra ſ. dist. 32. nullus. & c. præter hoc. H.

Nonne.] Casvs. Hic ostendit ꝙ apud malos erant sacramenta. "Nam peiores Sodomitis erāt Iudæ: & tamen Dominus eorum sacramenta vera esse probauit, dum ad ea celebrāda leprosos quos mūdauerat misit: & dū eius Angelus Zachariæ in tēplo ministranti astitit: & eum exauditum denuntiauit. nec etiā gentilium verba reprobāt sancti patres, vbi verum dixerunt.

h ¶*Nonne.*] vult probare Aug. in hoc c. qđ apud hæreticos sunt vera sacramēta: quia erant apud Iudæos, q̄ peiores erāt Sodomitis. item & alia ratione: quia si gentiles aliquid boni habuerūt, hoc sancti viri nō reprobauerūt. "Quod autem apud Iudæos essent vera sacramenta, probat exemplo Domini & Zachariæ. Zacharias tamen bonus fuit: vnde ratione personæ nulla est probatio: sed iste eodem modo sacrificabat quo & alij Iudæi.

i ¶*Peiores.*]ĵ. 24. qu. 1. non afferamus: quia illi tantum naturalem legem transgressi sunt, Iudæi etiam scriptam: illi prædicatores non habuerunt, isti etiam Iesum Christum: apud illos nulla miracula facta sunt[b], apud istos multa facta sunt: & præterea isti Christum crucifixerunt. de pœ. dist. 1. periculose.

k ¶*Iusta.*]ideſt, minus mala. ar. 8. q. 1. vereor. comparatione melioris vitæ, non potestate iudicij.

l ¶*Talia.*] ideſt, tale sacrificium est qualis sacrificans. ĵ. e. Dominus declarauit. vers. item nos dicimus.

Additio. quasi dicat non. ĵ. e. Dominus. H.

m ¶*Quæ.*] scilicet sacramenta. vt circuncisionem quando cum hostiis in templo fuit præsentatus. de consec. dist. 4. proprie. in fine.

n ¶*Et ea Zachariæ.*] Ecce per bonos ostēdit sacrificium fuisse apud Iudæos.

o ¶*Angelus.*]Historia. Narratur historia in nouo testamento, qđ fuit in diebus Herodis sacerdos nomine Zacharias, & eius vxor nomine Elizabeth. Dauid autem volens ampliare cultum Domini, xxiiij. instituit summos sacerdotes, quorum tamen vnus maior erat, qui princeps sacerdotum dicebatur, quorum de numero vnus fuit Zacharias, qui cum in die propitiationis incensum poneret, prædixit ei Angelus filium nasciturum de vxore sua, qui vsq; ad diem partus obmutuit, quia credere noluit.

p ¶*Et rectum.*]argum. "propter personæ detestationem non reprobari dicta illius. ſ. 37. dist. si quid veri. & c. turbat. ĵ. 23. queſt. 4. quid ergo. ĵ. e. q. 1. Dominus declarauit. ſ. 19. dist. secundum. 1. q. 2. si de area. contra. 9. distin. si ad sacras. contra dist. 16. canones. Dic vt in decret. si ad sacras. Vel dic quòd vtile vitiatur per inutile: cum alteri fit præiudicium. 65. dist. c. 1.

Multæ *autem.*] Casvs. Multæ sunt operationes spiritus sancti, quas hic non enumerat Aug. sed non misit ad Apostolum qui enumerans eas subiungit. Omnia autem hæc, &c. Earum operationum quædam sunt in bonis & malis, quædam in bonis tantum. In bonis & malis, vt sacramenta, baptismus *in Simone*, & *prophetia in Saule, quorum vterque malus erat. In bonis tantum, vt charitas & alię virtutes.*

q ¶*Operationes.*]i. multa sunt dona quæ spiritus sanctus operatur. 30. q. 1. peruenit.

r ¶*Cum quodam loco.*]. d est, in epistola prima ad Corinthios, 12. c.

s ¶*Vt in Saul.*] "Et in Caipha, Expedit vt vnus moriatur, &c. ĵ. e. q. prophetauit.

t ¶*Boni.*]scilicet per gratiam inhabitantem. ĵ. 24. q. 3. de illis qui. & ead. cau. q. 1. vbi sana. H. Ioan. de Fan.

¶De eodem. C. XXXII.

1 Sic† autem Deus [a] adest sacramentis, & verbis [b] suis, per quales libet administentur, & sacramenta Dei vbique recta sunt, sicut† mali homines, quibus nihil prosunt, vbique peruersi sunt.

Idem li. 4. de bap. contra Donatistas ca. 12.

¶De eodem. C. XXXIII.

2 Nec foris ergo, sicut nec intus quisquam, qui ex parte† diaboli est, potest vel in se, vel in quoquam maculare sacramentum, quod Christi est.

Idem ad Emeritum, epist. 164.

¶Sacramenta, quæ non mutantur, catholicis, & hæreticis communia probantur. C. XXXIIII.

3 Sacramenta, quæ non mutastis [c], sicut habetis, approbantur à nobis: ne forte cum vestram prauitatem corrigere volumus, illis mysteriis Christi, quæ in vestra prauitate deprauata non sunt, sacrilegam faciamus iniuriam [d]. Neque enim & Saul deprauauerat vnctionem, quam acceperat, cui vnctioni tantum honorem rex Dauid pius Dei seruus exhibuit.

Idem ad Donatistas.

¶De eodem. C. XXXV.

Sicut ficti [e] veraciter, non ficte recipiunt, nec eorum baptisma reprobatur, sic & illa, quæ schismatici, vel hæretici, si non aliter habēt, nec aliter agunt, quàm vera ecclesia, cum ad nos veniūt, non emendamus [f], sed potius approbamus.

¶Verba ipsa prioris partis huius capitis vsque ad v. reprobatur. *non sunt inuenta apud B. Augustinum: sed habetur sententia libr. 1. de baptismo contra Donatistas c. 12. Reliqua autem huius capitis pars est in eodem li. c. 13.*

Idem contra litteras Petiliani, lib. 3. c. 9.

¶Non fugiantur sacramenta Dei, à quocumque ministrentur. C. XXXVI.

4 Neque in homine bono aliquis Dei sacramenta fugiat, neque in homine malo [g].

¶*Libro tertio contra litteras Petiliani, vnde videtur sumptum esse hoc caput, sic legitur.* Nemo glorietur nec in homine bono: nemo bona Dei fugiat nec in homine malo. *Hoc autem caput significatur ſ. dist. 32. c. præter. §. verum principia.*

Idem de baptismo contra Donatistas, lib. 6. c. 44.

¶Hominum malitia sacramenta non profanat. C. XXXVII.

Nonne [h] Sodomitæ ethnici erant, ideſt, gentiles? Peiores [i] ergo erant Iudæi, quibus Dominus dicit [Tolerabilius erit Sodomis ī die iudicij, quàm vobis.] & quibus propheta dicit [Iustificastis Sodomam] ideſt in comparatione vestri† iusta [k] facta est. Numquid tamen ideo sacramenta diuina, quæ apud Iudæos erant [l], talia erant quales ipsi erāt: quæ [m] Dominus quoque ipse percepit, & ad ea celebranda leprosos, quos mundauerat, misit, & ea Zacharię [n] ministranti Angelus [o] adstitit, eumque in templo sacrificantem exauditum esse nuntiauit. Hæc eadem sacramenta & in bonis hominibus illius temporis erant, & in malis peioribus, quàm sint ethnici: quandoquidem Sodomitis in malitia prælati sunt: & tamen illa sacramenta erant in vtrisque integra, atque diuina. Nam & ipsi gentiles, si quid diuinum, & rectum [p] in doctrinis suis habere potuerunt, non improbauerunt sancti nostri†: quamuis illi per suas superstitiones, & idololatriam, & superbiam, ceterosq; perditos mores detestandi essent, & nisi corrigerentur, diuino iudicio puniendi.

Idem lib 3, c. 16.

¶Sacramenta mali habere possunt, licet virtutem spiritus sancti habere non possint. C. XXXVIII.

5 Multę autem operationes [q] sunt spiritus sancti, quas Apostolus, cum quodam [r] loco, quantum sufficere arbitratus est, commemorasset, ita concluſit [Omnia autem hæc operatur vnus atque idem spiritus, diuidens singulis prout vult] Cum ergo aliud sit sacramentum, quod habere etiam Simon magus potuit: aliud prophetia†, quæ in malis hominibus etiam fieri solet, vt in Saul [s]: aliud operatio eiusdem spiritus, quam nisi boni [t] habere nō possunt, sicut est finis præcepti charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, quodlibet hæretici, & schismatici accipiant, charitas, quæ cooperit multitudinem peccatorum, proprium donum est catholicæ vnitatis, & pacis: nec est in omnibus, quia nec eius sunt omnes.

a Ad hoc ĵ. c. quā multi vbi de hoc in gl. ex his. Arc.

" Iudæi peiores fuerūt Sodomitis.

4 ſ. dist. 32. c. pter hoc. §. verū principia. Iuo p. 10. c. 75.

" Iudæorū sacra fuerunt vera.

" Personæ detestatio an faciat illius dicta reprobari.

5 Pol. l. 3. tit. 10. Anſ. l. 9. c. 29.

1. Cor. 12. Act. 8.

† al. opatio spiritus, q̄ ī m. h. e. f. ficut Saul habuit, pphetiam aliud, &c.] Orig.

1. Tim. 1. 1. Petr. 4.

" Caiphas pphetauit.

Source : BIU Cujas

Idem eodem libro, c. 18.

¶Licet sacramenta mali ministrent, remissionem peccatorum non præstant. C. XXXIX.

1 Remissionem † peccatorum auari[a] non dabant [b]: quæ per orationes [c] sanctorum, id est per columbæ gemitus datur, quicumque baptizet, si ad eius pacem illi pertinent, quibus datur. Non enim raptoribus, & fœneratoribus diceret Dominus [Si cui dimiseritis peccata, remittuntur illi, si cui tenueritis, tenebuntur.] Foris [d] quidé nec ligari aliquid potest, nec solui, vbi non sit qui aut ligare possit, aut soluere: sed soluitur, qui cum columba fecerit pacem, & ligatur, qui cum columba non habet pacem, siue aperte [e] foris sit, siue intus esse videatur.

Si ergo sacramenta [f] in modum lucis ab immundis coinquinari non possunt, si in modum puri fluuij per lapideos canales ad fertiles areolas perueniunt, patet, quòd simoniaci sacramentum vnctionis sibi quidem inutiliter, & pernicioſe habent, aliis autem vtiliter, & salubriter eamdem vnctionem administrant. Sicut ergo sunt vera sacramenta hæreticorum quantum ad formam, ita sunt vera, & non inania [g] quantum ad effectum.

6 *Sed notandum [h] est quòd sacramentorum alia sunt necessitatis [i], alia dignitatis. Quia enim necessitas non habet legem, sed ipsa sibi facit legem, illa sacramenta quæ saluti sunt necessaria, quia iterari non possunt, cum sint vera, auferri, vel amitti non debent: sed cum pœnitentia rata esse permittuntur. Illa [k] vero sacramenta, quæ sunt dignitatis, nisi digne fuerint administrata ita vt digni digne à dignis prouehantur, dignitates esse desinũt: non vt minuatur veritas sacramenti, sed vt cesset officium administrandi, vel loco, vel tempore, vel promotione.*

Loco, vt ait Leo ad Rusticum Narbonensem episcopum, epistola 90. al. 92. c. 1.

¶De his, qui à pseudo episcopis ordinantur. C. XL.

2 SI qui clerici ab istis pseudo episcopis [l] in eis ecclesiis ordinati sunt, quæ ad proprios episcopos pertinebant, & ordinatio eorum cum consensu, & iudicio præsidentium facta est, potest rata haberi, ita vt in ipsis ecclesiis [m] perseuerent: Aliter autem vana est habenda ordinatio, quæ nec loco fundata est, nec auctoritate munita.

¶ *Caput hoc emendatum est, ac locupletatum ex ipsa epistola, & refertur ẽ. dist. 62. c. 1. §. si qui.*

Ecce aliquis à pseudo episcopis ordinatus, si locum suæ ordinationis mutauerit, vana est, & sine administratione erit talis ordinatio.

Tempore, vt ait Innocentius epist. 22. c. 5. de ordinatis a Bonoso.

¶Quæ pro necessitate cõceduntur, eadem cessante cessabunt. XLI.

3 QVod pro necessitate temporis [n] statutum est, cessante necessitate, debet vtique cessare pariter quod [o] vrgebat [p]: quia alius est ordo legitimus, alia vsurpatio, quam [A] ad præsens fieri tempus impellit.

A ¶ Quam ad præsens.] *Hæc sunt addita ex Innocentio, cuius verba in hoc capite in summam redacta, infra autem q. 7. c. quod pro re medio plenius referuntur.*

Ergo aliquis alio tempore ab eo qui Bono so similis sit, ordinatus cessabit ab administratione, quæ pro necessitate illius temporis fuit permissa.

Item promotione, vt ait Leo epistol. 3. ad Iulianum † Aquilegiensem.

¶Qui ab hæreticis redeunt sine spe promotionis in suis ordinibus recipi possunt. C. XLII.

5 SI quis [P] hæreticæ communionis contagione se macularit [B], hoc in magno habeat beneficio, si adempta sibi omni spe promotionis [q] in quo inuenitur [r] ordine, permaneat.

B ¶Macularit.] *Hic apud* B. *Leonem cum alia verba sunt interiecta, tum ca. saluberrimum. infra qu. 7. caput enim hoc est quasi summa quædam, quemadmodum, & c. omnis. infra eadem, tamen si illud paulo plenius sit.*

Ecce [s] si clericus vel ordinatione, vel quotra, s. propter scãdalum, cum occultum sit delictum in ecclesia cui intitulatus est, & non in alia suscipitur, vel hoc cum emit illum ordinem, illud cum dignitatem vel beneficium. ĩ. e. erga.

n *QVod pro necessitate temporis, &c.*] Cessante necessitate & dispensatio cessare debet.

o ¶ *Quod.*] i. quia dispẽsatio vrget, vel quod est accusati ui casus, ideſt, quod necessitas vrgebat, id est, inducebat. Ar. contra ĩ. 19. q. 2. duæ. ibi propter crimino sos. B. fol. ibi de causa impulsiua, hic de fina. ff. de postu. l. 1.

p SI *quis.*] Hoc capitulum non loquitur de mero iure.

q ¶ *Promotionis.*] ẽ. 34. dist. præcipimus. C. depos. si depositi. de hoc enim gratificare debet, vt ibi.

r ¶ *Inuenitur.*] nisi in casibus notatis. 9. q. 1. in summa [d].

ECCE. Casvs. Hic ostendit Gratianus aliud esse in sacramento ordinis vel dignitatis, quod non confertur cum effectu ab hæreticis. aliud in sacrãmẽto necessitatis, quod cum effectu confertur etiam ab hæretico, vt baptismus, pœnitentia, & Eucharistia: quia sacramentum ordinis nõ solum propter culpam interdicitur, sed etiam propter irregularitatem, vnde sacramenta necessitatis potest conferre qui istud solum conferre non potest.

s ¶ *Ecce.*] Ostendit magister in hoc §. differentiam inter sacramenta dig

---

Remissionem.] Casvs. Dicitur hic quod cum aliquis baptizatur à quocumque siue bono siue malo, remissionem peccatorum quam consequitur per baptismum, non dat ei malus, sed meritum ecclesiæ. Nam bonis tãtum dictum est, Cuicumque remiseritis peccata. &c. Illa sola columba pacem habet, & ideo ligat & soluit. & solus ille soluitur qui cum columba, id est ecclesia habet pacẽ. Vel sic, dictum est supra quasdam operationes spiritus sancti esse in malis, vt baptismum, quasdam vero non esse in malis, vt remissiones peccatorum quę dantur ad preces bonorum ecclesiæ, qui cum colũba, id est, ecclesia habent pacem. non enim malis, sed bonis, dictum est, Quorum remiseritis peccata, &c.

1 Poly. ibid. Anſ. l. 9. c. 31

†Remissam] Orig.

Ioan. 20.

a ¶ *Auari.*] id est, idololatræ, id est, quilibet mali. 28. q. 1. idololatria.

" Auari nõ dant peccatorum remissionem.

b ¶ *Auari non dant.*] " id est, indigni sunt dare. ĩ. de consec. dist. 4. quomodo. Vel intelli ge de præcisis, quia non dant in veritate nisi sacramentum in necessitate, & eius etiam virtutem.

c ¶ *Quæ per orationẽ.*] "quia facilius precib" iustorum qui sunt in ecclesia, obtinetur remissio [a], vt ĩ. 23. q. 4. obtineri. Vel quia per vinculum charitatis ecclesiæ dimittuntur peccata. ĩ. de consec. dist. 4. ecclesiæ charitas.

" Iustorum preces facilius exaudiuntur.

a De hoc de pœn. dist. 1. multiplex.

d ¶ *Foris.*] sic intelligas c. de toleratis, dic foris, ideſt, extra ecclesiam, quæ complectitur tantum grana. sed si de præcisis, dic foris, ideſt, extra ecclesiam militantem, quæ cõplectitur grana cum paleis. 7. q. 1. §. cum vero.

e ¶ *Aperte.*] cum sit Christian" ecclesiam impugnans manifeste, siue perturbãs ecclesiam occulte. 32. q. 4. recurrat. ver. fi.

SI ERGO. Casvs. Infert Grat. ex supradicto c. si iustus fuerit, quòd simoniacorum sacramenta aliis vtilia sunt, & si istis non prosint, similitudine aquæ currentis per canales, & lucis, quæ ab immundis non coinquinantur. Sed obiicit de sacramentis hæreticorum, quæ vera sunt quatum ad formam, & quo ad effectum. Sed soluit dicens, quòd sacramenta necessitatis cum effectu conferunt, sed sacramenta dignitatis, quo ad formam tantum, quę carent officio diuersis ex causis,

23. di. 62. c. j. Burc. l. j. c. 11 Iuo p. 5. c. 65

f ¶ *Sacramenta.*] respicit illud c. si iustus fuerit. ẽ. e.

g ¶ *Et non inania.*] Verum est hoc in sacramento necessitatis. 24. q. 1. si quem forte.

SED NOTANDVM. Hęc est 6. pars q. in qua facit differentiam inter sacramenta necessaria & voluntaria. Necessaria enim sacramenta sine quib. nemo saluatur (vt est baptismus) possunt recipi à quocumque. Sed sacramenta voluntaria (vt sunt ordines) nisi rite dentur, data non sunt: sed cessant vel loco, vel ordine, vel promotione: de quibus multa ponit exempla, quæ probat per 6. c. Ioan. de Fan.

h ¶ *Sed notandum.*] ſ. contra simoniacos. respondet enim per distinctionem sequentem suæ conclusioni. "sacramentum enim male ac

"Sacramentũ male acceptum duplici caret effectu.

ceptum, duplici caret effectu, aut quia in eo præstito non percipitur gratia, sed arguitur malitia recipientis: & hoc omnib. sacramentis est commune: vel quia negatur executio, quòd speciale est in sacramentis dignitatis.

i ¶ *Necessitatis.*] " necessitatis quinq; sunt sacramenta. baptismus, confirmatio, pœnitentia, vltima vnctio, corpus Christi [b]. In baptismo tamen hoc est speciale, q̃ in summa necessitate accipi potest à quocumque. 32. dist. §. verum. ver. finẽ. & idem * circa pœnitentiam. nam confiteri possum cuicunque in necessitate. de pœ. dist. 1. quem pœnitet. Circa alia sacramẽta necessitatis, vel circa ista duo cũ non instat necessitas, hoc est attẽdendum, q̃cum peccat quis accipiendo, acta pœnitentia rata intelliguntur quo ad effectum. "In sacramentis vero dignitatis hoc est de iure, q̃ non habeant executionem cum pę niteant accipientes, nisi cum eis dispense tur. Et sacramenta dignitatis sunt ordines: & ideo dicitur in plurali, quia sunt plures species ordinis. 21. di. cleros. Et dicuntur dignitatis: quia à dignioribus, id est, episcopis conferuntur vel quia nonnisi digne [c] assumendi sunt. Videtur* etiam quòd baptismus non sit necessitatis sacramentum. ar. de conse. dist. 4. c. baptismi vicem.

b Sacra necessitatis sũt quinque.

b Ext. d pœ. & re. q̃ ĩ te. No. qd istud sacrm̃ ñ est necessitatis. Sed contra not. extr. de trãs. veniẽs. vbi d hoc satis not. Arc.

* vide B. Th. 4. di. 17. q. 3. art. 4. q. 1. & 2. & dist. 20. q. 1. art. 1. q. 2 p tot. præcipue ad 3. ar.

" sacramẽta dignitatis.

3 Iuo in prolog. fol. 3. Pan. c. 19. in prolog. ĩ. e. q. 7. c. quòd p remedio.

k ¶ *Illa.*] Hic assignat vnam differẽtiam inter baptismum & alia sacramenta: aliam ponit ĩ. i se. §. ecce si clericus. aliam in illo §. ecce cum honoris.

4 Concord. princ. C. de cad. tol. & 9 q. 1. ca. ordinationes.

SI *qui clerici.*] Casvs. Dicitur ĩ hoc c. q̃li quis cõi consensu ab episcopo q̃ male fuerit electus, tolleratus tamẽ fuerit pro motus: dispensatiue poterit ministrare in ecclesia ad quam fuerit ordinatus, sed nõ in alia. Seq. §. planus est, & omnia vsque ad §. ecce.

c id est, sine crimine, sine infamia, sine irregularitate cũ ad alia sale cramẽtaoẽs regulariter admittãtur, nisi aliqñ ca sualiter tõe criminis repellãtur. P. † al. Ianuarium.

l ¶ *Si qui clerici à pseudo episcopis.*] i. non canonice electis, tolera tis tamen. sic 62. dist. c. 1. arg. contra 12. q. 2. alienationes. Ibi ius commune: hic miseri cordia.

dIllos casus ponit etiã hic Hug.

m ¶ *Ecclesiis.*] ĩ. e. q. 5. c. 1. cõtra. Sol. ibi propter scandalum in ecclesia q̃ per manifestã adeptus est simoniam nõ permittitur ministrare hic econtra, s. propter scãdalum, cum occultum sit delictum in ecclesia cui intitulatus est, & non in alia suscipitur, vel hoc cum emit illum ordinem, illud cum dignitatem vel beneficium. ĩ. e. erga.

* Non est sp necessarius baptism" flu minis: nam eius vicẽ interdum sup plet baptismus sangui nis & flami nis. B. Th. 3. p. q. 68. ar. 2.

5 ĩ. ea. c. oĩs. & q. 7. c. saluberrimũ.

Source : BIU Cujas

ta dignitatis,& alia,& cauſam differentiæ.
a ¶*Infamia.*]quæ etiam ſine culpa contrahitur.6.q.1.§.verum.
b ¶*Munditiæ.*]vt in illo qui contrahit cum ancilla. 34. diſtin. ſi quis viduam.
c ¶*Iſtud ſolum.*]ſcilicet ordinem.

SI *qui epiſcopi.*] CAsvs.Dicitur in hoc c.quod ſi quis ordinauerit indignũ, etiam ſi depoſitionem euadat, de cetero non ordinabit, nec intererit illi ordinationi, quam contulit indigno.
d¶*Talem.*]ext.de tẽp. ord.litteras.
e ¶*Qualem.*]extra de præb.graue.
f ¶*Aliquo modo.*]"diſpenſatiue.ſ.cum punitur aliquis in eo in quo deliquit.In increpatione vt 45.di.cum beatus. Item in ſcientiæ recognitione. 16. q.1.reuertimini. in fi. Item in poteſtate ligandi vel ſoluendi. 24.qu.3.de illicita.Itẽ in priuiuilegiis. 11. q. 3.priuilegium. Item in ordinis collatione, vt in c.preſenti,ſi qui epiſcopi.Item in honoris ablatione, vt di 99.diſ.nullus. Item in armorum retentione,vt 1.q.7.c.1.H.
g ¶ *Ordinationis.*] ſ. diſt.50. ex pœnitentibus,contra.ſ.diſt.36. qui eccleſiaſticis.contra ſ.55.diſt.nullus. ſ. diſt.51.c.1. in §.1.Sol. ibi de his qui ex pertinatia contra canones ordinant tales: hic de illis qui ex ſola negligentia hoc faciunt, intelligitur [a]. arg.2.qu.1. in primis. nec eſt contra ext.de tempor.ord. litteras. quia ibi non indignum, ſed indigne ordinauit. " alias ſemper eſt hæc veritas, quod qui promouet indignum,depoſitionem meretur, vt 50. diſt.ex pœnitentibus. & arg. hic ibi. euaſerint,ita tamẽ ſi ſcienter hoc facit, cum & ille ſit in notorio crimine. aliter non poſſet eum repellere ab ordine ſuſcipiendo. ext.de temp.ord.ex tenore. Vel dic,quòd variæ ſunt pœnæ, hodie mitius agitur,vt ext.de præb.graue.
h ¶*Non habebunt.*]Cum aliquis punitur in eo in quo deliquit.
i ¶*Illi.*]Baz.dicit,quòd illum eumdem ordinem non poteſt conferre,ſed minorem vel maiorem bene. ar. ext.de temp.ord.litteras. " quia hæc pœna eſt, & ideo non debet amplius extendi, quam inueniatur delictum. H. contradicit quòd hæc actio illi,facit ſimplicem relationem.
k ¶*Vmquam.*] " ar.in eo puniendum eſſe aliquem in quo deliquit. 12.q.2.de viro.& c.qui & humanis.ĩ.e.qu.5.c.1.ſ.diſt.81.valet.17.q. 4.frater. & 7.q.1.ſi quis de ordine. & 33.q.2.admonere. ĩ.27.q.2.qui dormierit.

ECCE. Casvs.In hoc §.oſtendit G.quare ſacramentũ ordinis magis diſcrete conferendum eſt,quã cetera ſacramenta, quia alia pro accipiente tantum,iſtud vero pro aliis confertur,vnde debet conferri non ſolum ſine omni culpa,ſed etiam ſine omni infamia.
l ¶*Ecce.*] adhuc perſeuerat aſſignando differentiam,& cauſam differentiæ.

HI *quoſcumque.*]Casvs.dicitur in hoc c.quod epiſcopi,qui ſeruientes, vel ſeruos ſuos indignos ordinant, rei ſunt infidelitatis eorum qui ſcandalizantur propter hoc.Quæ ſequuntur plana ſunt vſque ad c.dedit.Sed ſcias,quòd §.ille,Patet,reſpicit ſupradicta c.ſcilicet ſi iuſtus fuerit.&c.ex catholica.
m ¶*Quoſcumque.*]id eſt,aliquos indignos, quòd colligẽ ex illo verbo,aſſeclis, ab aſſequor [b] aſſequeris.vnde & aſſecla ſeruus.aliter ſi eſſent digni, plus eis tenerentur. arg.12.q.2.hæc huius.86.diſt.non ſatis.
n ¶*In ſcandalum.*] qui ergo occaſionem damni dat, damnum, &c. ext. de iniu.& dam.ſi egreſſus [c]. ĩ.e.placuit.2.arg.contra 23.q.5.de occidendis. §. 1. Dic, prima intelligitur de cauſa proxima, & cũ culpa : contraria de cauſa remota, & ſine culpa. ff.de ſer.cor.l. Neratius.
o *Vltiſſimus.*]ſ.di. 25.§.nunc autem.
p ¶*Niſi præcellat.*] " id eſt, niſi habeat illam diſcretionẽ, quæ in prælato exigitur, etſi non eminentem, tamen ſufficientem, ext.de elect.cum nobis olim. ſufficit enim, quòd ſit bonus [d]. 65.diſt.cap.vlt. Quid ergo ſi omnes ſint valde periti?Non ideo erit iſte viliſſimus, quia non eſt, vt Salomon.de hoc 8.q. 1.licet.

PATET ERGO. Hæc eſt.7. pars huius q. in qua diciturquod ſacramentum collatum in forma eccleſiæ à malo catholico tolerato, ratum eſt. Ioan.de Fan.
q ¶*Patet ergo.*] reſpicit illud capit. ex catholica. & cap. ſi iuſtus.Ioan.

DEdit.]Casvs.In catechumeno baptizando non attenditur meritũ dantis, vt probatur exemplo Iudæ : quia quos baptizauit,non ſunt poſtea baptizati : quia Chriſtus eos baptizauit. ſed bene baptizati à Ioanne ſunt poſtea baptizati : quia Ioannis erat baptiſmus. Sic ergo quos baptizat ebri[o], adulter,& homicida, Chriſtus baptizat.
r ¶ *Dedit.*] quia baptiſmus collatus à Ioanne erat quoddam ſacramentale,quo abluebatur corpus exterius tãtum. de conſe. di. 4. baptiſm[o].& valebat ad aſſuefactionẽ.
s ¶*Dedit.*]in nomine Chriſti,vel in nomine patris,& filij, & ſpirit[o] ſancti:& ideo non fuit,&c. de conſe. diſt. 4. aliud.
t ¶*Dedit Ioannes.*]in nomine venturi.&c.& ideo fuit Ioannis.
v ¶*Et baptizatum eſt.*]ĩ.de conſe.diſt.4.non regenerabantur.
x ¶*Baptiſmus Chriſti erat.*]i.quarto lib.ſententiarum legitur." Hic conſiderandũ eſt ſi baptizati ſunt baptiſmo Chriſti à Ioanne baptizati:& qua forma verborum ſit vſus Ioannes.Illi reſp.qui baptizati ſunt à Ioanne neſcientes ſpiritum ſanctum eſſe,ac ſpẽ ponentes in illius baptiſmo, poſtea baptizati ſunt baptiſmo Chriſti.baptiſmus autem Ioannis tantum dabatur in nomine venturi.Vnde Hiero.lu per Io.Qui dicit ſe in Chriſtũ credere, & non credit in ſpiritũ ſanctum,nondum habet claros oculos.Vnde baptizati à Ioanne in nomine venturi,i.dñi noſtri Ieſu Chriſti:qui dixerunt,ſed neq; ſi ſpiritus ſanctus eſt audiuimus,iterũ baptizati ſunt in noſe Chriſti explicite.Illi vero q ſpẽ in baptiſmo Ioãnis hẽbant,& patrẽ,&filiũ, &ſpiritũ ſanctũ credebãt:nõ fuerũt poſtea baptizati:ſed impoſitione manuum ab Apoſtolis ſup eos facta ſpiritũ ſanctum receperũt. Alij vero qui non ita credebant, baptizati ſunt baptiſmo Chriſti, vt dictum eſt.Vnde Hieron. Qui ſpiritum ſanctum neſciebant cum baptiſmum à Ioanne acceperunt,iterum baptizati ſunt,ne quis ex Iudeis vel gentilibus putaret aquam ſine ſpiritu ſancto ſufficere ad ſalutem.De hoc etiam Ambroſius. Quidam negauerũt ſe ſcire ſpiritum ſanctum cum baptizatos ſe dicerent baptiſmo Ioannis:quos tñ in aduenientis Ieſu non in ſuo baptizauit nomine. Iſti ergo qui nec in

libet ſacramento hæreticis communicat,ceſſans à promotione vix in ſuo ordine perſeuerat. Non eſt enim de ſacramento hoc, vt de ceteris, Cetera enim vel ad culpas abluendas dantur,vt baptiſmus,& pœnitentia,vel pro culpis non in æternum, ſed ad horam negantur, vt Euchariſtia,quæ in articulo mortis pœnitenti etiam de nefariis peccatis conceditur: Hoc ſolum non ſolum pro culpa,ſed etiam pro infamia[a] interdicitur†,& pro imminuta munditiæ[b] ſuæ,vel extrinſecæ, vel intrinſecæ perfectionis prærogatiua, vt bigamis,vel viduæ maritis,vel illiteratis,vel corporis qualibet parte vitiatis denegatur:quibus tamen baptiſmus, vel Euchariſtia non negatur.Poteſt etiam talis cetera ſacramenta adminiſtrare, qui iſtud ſolum [c] non valet conferre.

Vnde Leo ait ad epiſcopos Africæ, epiſt. 85.al.87.c.2.

¶De epiſcopis,qui talem conſecrant, qualem conſecrare non licet.
C. XLIII.

SI qui epiſcopi talem [d] conſecrauerint ſacerdotem, qualem [e] non liceat, etiam ſi aliquo modo [f] damnum proprij honoris cuaſerint, ordinationis [g] tamẽ ius vlterius non habebũt [h]:nec† illi [i] vmquam [k] ſacramento intererũt, quod neglecto diuino iudicio,immerito præſtiterunt.

Eccl cum honoris periculum euadant, vt cetera ſacramenta ſacerdotaliter adminiſtrare permittantur, ab hoc ſolo non modo pro hæreſi, vel pro qualibet maiori culpa, ſed etiam pro negligẽtia remouentur. In quibus omnibus ſolicite notandum eſt, quòd ſacramentum ſacerdotalis promotionis præ ceteris omnibus magis accurate,& digne dandum,vel accipiendum eſt : quia niſi ita collatum fuerit,eo deſinet eſſe ratum,quo non fuerit rite perfectum . Cetera enim ſacramenta vnicuique propter ſe dantur,& vnicuique talia fiunt , quali corde , vel conſcientia accipiuntur. Iſtud ſolum non propter ſe ſolum, ſed propter alios datur:& ideo neceſſe eſt, vt vero corde,mundaque conſcientia,quantum ad ſe,ſumatur,quantum ad alios vero,non ſolum ſine omni culpa ,ſed etiam ſine omni infamia propter ſcandalum fratrum : ad quorum vtilitatem , non ſolum vt præſint, ſed etiam vt proſint, ſacerdotium datur.

Vnde Hieronymus ad c.3.Micheæ.

¶Simoniaci rei ſunt infidelitatis eorum qui à ſe ſcandalizantur.
C. XLIIII.

HI, quoſcumque [m] de aſſeclis ſuis ordinant,clericos, & vitam eorum in ſcandalum [n] populis exponentes, rei ſunt infidelitatis eorum,qui ſcandalizantur.

Reuera enim qui ad hoc eliguntur, vt ceteris præſint , ſicut præordinantur dignitate, ſic præeminere debent ſanctitate. Alioquin, cur ceteris præferuntur,qui nulla meritorum gratia à ceteris aſſumuntur? Hinc etiam Symmachus Laurentio Mediolanenſi epiſcopo poſt ſextam ſynodum Romanam.

¶Sicut honore,ita & ſcientia quiſque præcellere debet. C. XLV.

VIliſſimus† [o] computandus eſt, niſi [p] præcellat ſcientia, & ſanctitate,qui eſt honore præſtantior.

7 Patet ergo[q] illud Auguſtini (ſacramenta videlicet Chriſti per hæreticos miniſtrata ſuo non carere effectu) non de omnibus intelligi generaliter,ſed de ſacramento baptiſmi.

Vnde idem Auguſtinus ait tractat. 5. in Ioannem.

¶Baptiſmus ſiue per bonum, ſiue per malum miniſtretur,reiterari non debet. C. XLVI.

DEdit [r] baptiſmum Iudas, & non baptizatum eſt poſt Iudam:dedit [s] Ioannes [t],& baptizatum eſt [u] poſt Ioannem, quia qui datus eſt à Iuda,baptiſmus Chriſti erat [x],qui autem à Ioanne dat[v] eſt,Ioannis erat.Non Iudam Ioanni, ſed baptiſmum Chriſti, etiam per Iudæ man[v] datum, baptiſmo Ioannis etiam per manus Ioannis dato recte præponimus. *& paulo poſt.* ¶ Quos baptizauit Ioannes, Ioannes baptizauit: quos autem baptizauit Iudas,Chriſtus baptizauit.Sic ergo quos baptizauit e-

† *al.interdũ etiam pro* "Prælati in multis excedunt.

a Et ſic vr intelligere Grat. ĩ.§.1.

"Ordinantium indignos punitio.

1 25.q.2.c.ſi q epi. Anſ. lib.6.c.74. Iuo part. 5. c.107.

† *nec ei ſacramento*] Orig.

"Pœna infligatur ſecundum delictum.

"In quo qs deliquit, in eo puniri d;

b Aſſecla dr aſſecutor, ab aſſequẽdo,eo qđ ſequatur aliquẽ lucri cã ſcđm Pap.

c Concord. tex. ĩ l. ſi qs ad ſe. cũ ibi not. C.ad l. Iul.đ vi pu.

"ſciẽtia plati ſit ſaltem ſufficiens.

d Grauitas & induſtria in plato requritur.ſ.e.c. fertur.ver.ſi enim,&c.

† *Vliſſimi comparandus*]Orig.

2 ſ.c.ex catholica. & c.iuſtus.

"Baptizati à Ioanne an debuerunt rebaptizari baptiſmo Chriſti.

Source : BIU Cujas

nec in Christi nomine, nec cum fide spiritus sancti baptizati fuerant, non poterant accipere baptismi sacramentum. Baptizati sunt igitur in nomine Christi, nec iteratum est in eis sacramentum, sed innouatum. "Sed quæritur, cum in baptismo Ioannis non conferatur remissio peccatorum, vt de conse. dist. 4. non regenerabantur.

" Baptismꝰ Ioannis nõ conferebat peccatorũ remissionẽ.

nec ad veritatẽ baptismi valeat fides alicuius, vel infidelitas officiat. de conse. dist. 4. quomodo. & seq. ca. cur reiteratur baptismus in quibusdam à Ioãne baptizatis, maxime cum per circũcisionẽ originale fuisset deletum, vt ext. de bap. maiores. §. caute. Nam si dicas baptismum Christi necessarium esse etiam circuncisis, concluditur ergo, quod in omnib. baptizatis à Ioanne necessarium est, siue bene crederent, siue male. Si autem dicas nõ esse necessarium: quare ergo baptizati sunt baptismo Christi iam à Ioanne baptizati, cum iidem essent circuncisi? potest dici forte, quod ante passionem Christi nulli erat baptismus necessarius [a], sed tãtum baptizati sunt ab Apostolis ne putarent aliqui baptismum sine spiritu sancto sufficere ad salutẽ, quod credo. Vel forte à baptismo Christi, id est, postquã Christus baptizatus fuit, omnib. baptismus fuit necessarius, siue Ioannis*, siue Christi: sed baptismus Christi tanquã à seipso ratus non indiget fidei adminiculo. secus in Ioannis baptismo. vndè baptizati sunt quib. recta fides non affuit: quod locum habuit in baptismo Ioannis. Vide quod no. de conse. di. 4. ex quo.

1 Alg. l. 3. c. x

2 Pol. l. 1. ti. x Anse. lib. 9. c. 35. Iuo p. 1 c. 165. & p. 2 c. 94.

a sc. quia ia nua paradi si nõdũ erat aperta. ext. de bapt. maiores. Arc.

Ephes. 5. *Vide B. Th. p. 3. qu. 38. p totã, & pser tim ar. 6.

Iac. 2.

Colos. 3. b Arg. cõtra de cõs. di. 3. baptismus. i fi. & c. non illud. Arch.

a ¶ *Ebrius.*] ita tamen, quòd sentiat quid faciat: quia intentio baptizati & baptizantis exigitur [b], vt ĩ. de cõse. di. 4. solet. quia nemo dicit quod nõ sentit. ff. de sup. le. l. Labeo. & ita non est cõtra. ĩ. e. §. ecce.

brius [A a], quos baptizauit homicida, quos baptizauit adulter, si baptisma Christi erat, Christus baptizauit. *Itẽ paucis interiectis.* ¶ [1] Quod sacramentum tam sanctum est, vt nec homicida ministrante polluatur.

A ¶ Ebrius.] *Addita sublata, & emendata sunt nonnulla in hoc capite ex originali, non tamen vox ista ob gloſſam. Legendum est enim,* ebriosus.

Idem de baptismo contra Donatistas, li. 4 cap. 4.

¶ De eodem. C. XLVII.

[2] SIcut vrgeri videor, cum mihi dicitur, ergo hęreticus dimittit [b] peccata? sic & ego [c] vrgeo, cum dico ergo qui cælestia mandata non seruat, auarus, raptor, fœnerator, inuidus, verbis, non factis sæculo renuncians dimittit peccata? si per vim sacramenti Dei, sicut & ille, ita & ille. Si per meritũ suum, nec ille, nec ille. Illud enim sacramentum & in malis hominibus Christi esse cognoscitur. In corpore autem vnicæ [d] columbæ, incorruptæ, sanctæ, pudicæ, non habentis maculam, aut rugam, nec ille, nec ille inuenitur. [Vt si cuius [B] manus esset arida, verum quidẽ esset membrum, quamuis sine sanguine, & inefficax esset, & mortuum: sic & fides, cum sit vera, tamen sine operibus mortua est.] *item paulo post.* ¶ Sic ergo in hæresi baptizatus in nomine sanctæ Trinitatis, tamen non fit templum Dei, si ab hæresi non recesserit, quomodo neque in auaritia in eodem nomine baptizatus fit templum Dei, si ab auaritia non recedat, quæ est idolorum seruitus.

B ¶ Vt si cuius.] *Verba hæc vsque ad versicu.* Item. *in vulgatis beati Augustini codicibus eo loco non leguntur, neque apud ceteros collectores.*

8 *Ex his itaque verbis apparet baptisma, quod ab hæreticis tribuitur, virtute sua remissionem conferre peccatorum.*

Sed idem Augustinus econtra testatur libro Sexto de baptismo contra Donatistas, c. 1. dicens.

¶ Baptisma Christi, etsi nulla peruersitate violetur, apud hæreticos tamen caret effectu. C. XLVIII.

[3] NOn sanat baptismus [k] perfidorum, non mundat, sed polluit [A]: quia in diluuio [l] aquarũ multarum ad Dominum non approximatur, quia, vt per Apostolum dicitur. [Quidquid non est ex fide [m], peccatum est:] & ipsis qui faciunt, & quibus faciũt, non solum non prodest, sed & ad iudicium est.

A ¶ Polluit.] *Hucusque Ambrosius. Sed Algerus libro tertio, cap. 1. referens hunc locum, addit vsque ad vers.* approximatur, *ac deinde ca. 13. citans etiam eumdem librum beati Ambrosij, adiungit reliqua huius capitis vsque ad finem.*

d ¶ *Vnicæ columbæ.*] quæ complectitur tantum grana sine palea. 23. q. 4. recurrat. s. contra, remissionem. in gl. fi.

EX HIS. Hæc est 8. pars. q. in qua dicitur, quòd baptismus in forma ecclesiæ datus à quocumq; tenet, sed præcisus baptizatus non saluatur, sicut membrum præcisum à corpore non habet spiritum vitæ. Ioan. de Fan.

ETiam [e] corde tardiores, quãtum existimo, intelligunt baptismum Christi nulla peruersitate hominis, siue dantis, siue accipientis posse violari. Sed [A] quia [f] aliud est sacramentum ab effectu sacramenti, cum eos, qui in ipsa vnitate ecclesiæ perdite viuunt, constet remissionem peccatorum nec dare, nec habere posse, quia non malignis, sed bonis filiis dictum est [Si cui dimiseritis peccata, dimittuntur ei, si cui tenueritis, tenebuntur,] patet ergo hæreticos [g] tantum dare, vel accipere sacramentum baptismi, & non dare remissionem peccatorum.

A ¶ Sed quia aliud.] *Hinc vsque ad finem verbis beati Augustini in summam reiactis sententia tamen manet incolumis. Integer locus habetur de consec. dist. 4. Quomodo. §. Non ob aliud.*

Idem in sermone 11. de verbis Domini, de blasphemia in spiritum sanctum.

¶ De eodem. C. XLIX.

COrporalia [h] sacramenta, quę portãt, & celebrant etiam segregati ab vnitate corporis Christi, formam possunt exhibere pietatis [i]: Virtus vero pietatis inuisibilis, & spiritualis ita in eis non potest esse, quemadmodum sensus non sequitur hominis membrum, quando amputatur à corpore.

¶ *In aliquot vetustis codicibus hoc & sequens caput sunt coniuncta superiori.*

Item Ambrosius in libro de initiandis rudibus.

¶ De eodem. C. L.

e ¶ *Etiam.*] ab isto loco inducit magister capitula, quibus vult probare, "quòd hæretici, & si sacramentum conferre possint, effectum sacramenti non tamen effectum sacramenti. quandoque tamen inducit, q̃ possint effectum conferre, & sub ista alternatione venit vsque in finem quæstionis fracto fræno.

" Hæretici nõ conferũt

f ¶ *Sed quia.*] sicut aliud est elementum, aliud consecratio, vt de conse. dist. 4. per aquam. & ideo notatus fuit Cyprianus: quia non fecit istam differentiam. ĩ. ea. si quis inquit.

g ¶ *Hæreticos.*] "sacramentum gratiæ dat Deus etiam per malos, ipsam vero gratiam non nisi per seipsum, vt ĩ. de consec. dist. 4. quomodo.

"sacramẽtũ gr̃æ dat Deꝰ per malos.

CA svs. *Orporalia.*] Dicitur in hoc c. quod sicut mẽbrum amputatũ sensu caret, & inefficax reputatur, & sic corporalis baptismus hęreticorum est ablutio sine effectu.

3 Algerꝰ l. 3. c. 1. & 13. Pſal. 31. Rom. 14.

d Vel dic, q̃ h. d. ad dr̃iã spũalium sacramẽtorũ. Est. n. baptismus spũalis & inuisibilis vt interior. est ẽt corporalis, & visibilis, sicut exterior. Si militer ordo, & cõfirmatio, & extrema vnct. corpus Dñi & pœnitentia, secundũ Hu. & Pau.

h ¶ *Corporalia.*] quia ministerio corporũ, & circa corpora conferuntur, vel quia quædam sunt corporea, vt chrisma, vel formæ corporũ sunt, vel quia sub corporalibus speciebus cõferuntur [d]. Sed numquid cum corpore pereunt? argu. quod non. ĩ. ead. quod quidam. 32. quæstione septima. tantum valet.

"Diluuium aquarum.

e Vel dic in diluuio, in carnalib. cõcupiscẽtiis. vel, i. inundabũt aquę i. pœnæ, & angustiæ in die iudicij, scdm Hug.

i ¶ *Pietatis.*] id est, sanctæ religionis & veritatis: sed ideo dicit, quia tunc est ibi pietas, cum & veritas, &c.

"Instructio respõdẽtis. c Instãtiam gl. sing. secũdũ Iaſ. ĩ l. vlt. in fi. C. vñ lib. Gl. si milis ĩ l. creditori. d op. no. nun. vbi Alex. & Iaſ.

NOn sanat.] Casvs. Dicitur in hoc c. quòd baptisma perfidorum non prodest. Et hoc probatur Apostoli auctoritate dicẽtis, omne quòd non est ex fide, peccatum est: immo potius nocet assumentibus illud baptisma.

k ¶ *Baptismus.*] datus extra formam ecclesiæ, vt ĩ. ead. §. sed notandum.

l ¶ *Qui in diluuio aquarum.*] "id est, multiplicatæ diuersarum sententiarum, vel sectarum [e], vel in diluuio tantum, quia solus baptismus non sufficit nisi & gratia detur.

m ¶ *Ex fide.*] id est, cum fide operante per dilectionem.

Hi qui

Source : BIU Cujas

HI qui.]Casvs.Dicitur hic,quòd hi qui ab hæreticis baptizantur, per impositionem manus episcopi sunt confirmandi, vt sic gratiam spiritus sancti in ecclesia recipiant:baptisma tamen rei terari non debet,dicente Apostolo:Vnus Deus,&c.

a ¶*Baptizati.*]nam tunc nihil acceperunt ab eis.68.dist.§.hi vero.

b ¶*Vnus.*] id est,incommutabilis.

c ¶*Vna.*]id est,ab vno veniens.

d ¶*Vnum.*] i.vnam habes efficaciam in omnibus siue paruulis, siue adultis, nisi malitia susципientis impediat, vel vnum, quia non iterandum.

1Pol.l.3.ti.x

e ¶*Vt quod.*] s.sanctitatis virtutẽ,gratiam remissionem peccatorum,exaudi tamen,vt dicit Gratianus.j.ea.§.nemo. Nam aliter constitutus in necessitate accipit.32.dist.§.verum.

2j.e.c.hanc regulam.

SED NOTANDVM hęc est 9.pars q.in qua dicitur ꝙ quidam hæretici nõ baptizant in forma ecclesiæ,&talis baptisma iteratur. Alij hæretici dant in forma ecclesiæ,& talis non reiteratur. Io.de Fant.

Ephes.4.

Casvs. Soluit tunc Gratianus dicens, ꝙ supradicta c.maxime ca.non sanat. intelligũtur de his qui non baptizati sunt in forma ecclesiæ, qui debent iterum haptizari. Et hoc probat per seq.cap.

f ¶*Quorum.*]vt Ariani, qui dicunt filium non coæternum patri. 24.q.3. c.quidam. vers. Ariani.

35.c.ſi ſanat

g ¶*Personarum.*]" vt Sabelliani,qui dicunt eamdem personã esse patris,& filij,& spiritus sancti, vt 24.qu.3. quidam. vers.Sabelliani.

" Error Sabellianorũ.

h ¶*Ecclesiæ.*] quæ necessaria est.32.dist.§. verum. & j.eod.cap. detrahe.

Item Leo ad Nicetam Aquilegiensem episcopum,epist.77.al 79.c.7.

¶ Per manus impositionem confirmentur, qui ab hæreticis baptisma accipiunt.

C. LI.

1HI, qui baptismum ab hæreticis acceperunt, cum baptizati [a] antea non fuissent,sola inuocatione spiritus sancti per impositionem manuum confirmandi sunt:quia formam tantum baptismi sine sanctificationis virtute sumpserunt. [2] Et hanc regulam,vt scitis,seruandam omnibus ecclesiis prædicamus, vt lauacrum semel initum nulla iteratione violetur, dicente Apostolo [Vnus [b] Dominus, vna [c] fides, vnum [d] baptisma:] Cuius ablutio nulla iteratione temeranda est: sed, vt diximus, sola sanctificatio sancti spiritus inuocanda est, vt quod [e] ab hæreticis nemo accipit, à catholicis sacerdotibus consequatur.

9 *Sed notandum est,quòd hæretici,vt Ariani,& Sabelliani, quorum [f] alij inæqualitatem.alij indiscretionem personarum [g] confitebantur, baptisma non in forma ecclesiæ [h], sed suæ peruersitatis ministrabant.* ¶ *De his specialiter Ambros.locutus est dicens* [*non sanat baptismus perfidorũ,&c.*] *sed etiam, vt rebaptizentur,et reordinentur,in concilio Nicæno,c.19.statutum est.*

¶ Rebaptizentur, & reordinentur, qui de Paulianistis, & Cataphrygis ad ecclesiam redeunt. C. LII.

SI quis cõfugerit ad ecclesiam catholicam de Paulianistis [i], & Cataphrygis [A k], statutum est rebaptizari eos omnino debere. Si qui vero clerici erant apud eos: si quidem inculpati fuerint,& irreprehensibiles,rebaptizãdi sunt, & rursus [l] etiam ab eõ ecclesiæ catholicæ ordinentur.Si vero examinati,minus fuerint apti deprehẽsi,deponi[m] eos oportet.Similiter autem & circa diaconos,&de omnibus, qui in eodẽ clero inueniuntur,eadem forma seruabitur.

SI quis confugerit.] Casvs. Statutum fuit in Nicæno concilio,vt baptizati à Paulianistis præter formam ecclesiæ, ad nos redeuntes debeant iterum baptizari, & eorum clerici,si aliàs fuerint inculpabiles,post baptisma apud nos ordinentur.si vero minus idonei inueniantur,repellantur.

" Error Paulianistarum.

i ¶ *Paulianistis.*] " qui dicebant Christum non fuisse semper,sed à Maria sumpsisse initium,vt j.24.q.3.quidam.§.Paulianistæ.

" Baptismo an fiat iniuria per reiterationem

k ¶ *Cataphrygis.*] Cataphrygæ dicunt spiritum sanctum paruulum hominem,&c. vt in præd.c.quidam.vers.Cataphrygæ.qui non baptizant in forma ecclesiæ.& sic soluuntur cõtraria.j.de consc.di.4. qui bis. " sed hic non fuit facta iniuria sacramento, cum nullum præcesserit.ibi contra.Vel hoc intelligendum est per illud.Nam ibi dicitur,nisi necessitas,&c.Item cõtra.j.ea.si quis per ignorantiam. sed hoc de dispensatione, illud de rigore. Vel hic loquitur de iure: quia cum hic nullum fuit prius baptisma, nec ordo, vnde non fit hic iniuria alicui sacramento:sed tantum baptizantur,& ordinantur. nec tangit illud cap. hoc: quia ibi alius casus, scilicet quia ibi sunt duæ quæstiones secundum vnum casum.

" Ordinari nequit qui baptizatus non est.

l ¶*Rursus.*] arg." quòd non baptizatus nullum recipit ordinem.extra de presb.non bapt.c.si quis presbyter.j.eo.tit.si quis per ignorantiam.s.ead.cum Paulus.

m ¶*Deponi.*]de facto[a]. vel deponi,id est, non admitti.

n ¶*Aulianistæ.*]Isti non baptizabant in forma ecclesiæ:sed Novatiani sic:sed rebaptizabant iam baptizatos.Sed illi qui ab eis in forma ecclesiæ sunt baptizati, si eis communicant in hæresi:tũc effectũ sacramenti non recipiunt,quem nullus sine fide conseq̃t.

a sc.ꝺ eo ordine quem apud hęreticos videbamur habere.Arc,

o ¶*Alij.*]hic §.respicit §.s.positum,sed notandum.

p ¶*In patria.*]quia nemo propheta est acceptus in patria sua.

q ¶*Non poterat.*]id est,nolebat:vel quia potentiæ suæ non congruebat.arg.32.q.5. si Paulus.quia ipsi erant increduli.Sed nonne poterat facere ne essent increduli, & ita facere miracula? nam dicit regula iuris,ꝙ qui potest facere, vt possit, dicitur posse, vt ff.de reg. iu.qui potest.sed lex illa intelligitur de eo qui tenetur ex necessitate,& adstrictus est ad aliquid faciendum.

Detrahe verbũ.] Casvs. Ostenditur hic, quòd si verbum Euangelicũ sub forma debita apponatur ad aquam,ipsa fit sacramentũ:in qua tanta virtus est,vt corpus tangat, & cor abluat:nõ tamen quia verbum dicitur, sed quia fides adhibetur. Seq.§.patet.

r ¶*Detrahe.*]" id est, " Detrahe si aliquis immergat verbum ab aliquem,& non proferat verba,non bap- aqua,&c. tizat: quia nec solum quid signat elementum, nec sola ibi verbũ. verba ad hoc sufficiunt. Vel aliter,quidam baptizant tantum in nomine patris & spiritus sancti, & tunc expone, detrahe verbum, id est filium:quid est aqua nisi aqua? quasi dicat, nõ est ibi baptismus, de consc.dist.4.in synodo. Vel aliter, detrahe verbũ ab aqua, id est formam,& non erit sacramentum baptismi. " Et no.quòd " Aqua baptismi, an Gandulphus dixit, ꝙ fit sacrm. ipsa aqua fit sacramẽtum,scilicet ipsum elementum.argum.de consc.dist.2.c.sacrificium. vnde si asinus bibat aquam illam,bibit sacramentum: sicut de mure diximus. Luc.4. de consecr. dist.2.qui bene non custodiunt. Alij dicunt,quòd impossibile est, quòd asinus bibat sacramentum." nam dicunt,ꝙ " Idem incipit & desinit in eodẽ instanti. aqua illa in eodem instanti incipit & desinit esse sacramẽtum, scilicet in vltima prolatione ipsius formæ, Baptizo te in nomine patris,&c. vt not. de consecr. dist.4.c.1. sed per alias orationes,quæ primo funduntur super ipsam aquam,non fit aqua sacramentum, & hoc ita verum est secundum eos,quòd si in eo instanti quo forma finitur,&aqua fit sacramentum,puer non esset in aqua, puta ante quàm dixisset,& spiritus sancti, leuasset eum de aqua:nõ esset baptizatus.Nec est mirum si incipiat & desinat esse in eodem instanti,cum sit idem etiam in aliis casibus secundum legem. nam si quid mihi debetur sub conditione,& illud accepero, tuli ante existentiam conditionis:si post existat conditio, eodem instanti incipit & desinit esse debitum. ff.de accept.l.antep.& l. quod in diem. vt dicit lex.Sed fallum est quod lex dicit:quia intelligitur olim liberatus,vt ff.de sol.sub conditione debitor.Melius potest poni exemplum in seruo dato vxori à viro,vt eum manumittat.nam in eodem instanti incipit & desinit habere dominium.ff.de do.inter vi.& vx. quod autem.§.vlt.arg.hic in fi.contra: quia alius est sonus,&c. sed quod dicit,quòd virtus permanet,non intellige in aqua,sed in puero.Item arg.cõtra.ff.de vsufr.Titio morietur.Item aliud exemplum potest poni vbi quis simul incipit & desinit esse debitor, vt ff. ad Velleia.debitrix.Quidam autem intelligunt aliter illam litteram.

Item Innocentius ad episcopos Macedoniæ,epist.22.c.5.

¶De eodem. C. LIII.

PAulianistæ [n] in nomine patris, & filij, & spiritus sancti minime baptizabant:& Nouatiani iisdem tremendis, venerandisque nominibus baptizant:nec apud istos de vnitate potestatis diuinæ, hoc est patris,filij,& spirit⁹ sancti quæstio aliquãdo mota est.

Alij[o] formam ecclesiæ in baptizando seruant. Sed,dum ab eis baptizantur,qui in hæresi, vel schismate eis communicant, sacramentum quidem baptismi ab eis accipiunt, virtutem vero non consequuntur, quam sine fide nullus consequi potest. Vnde de Domino dicitur,quòd in patria[p] sua non poterat[q] facere signum propter incredulitatem eorum.

Vnde Augustinus tract.80. ad cap.15. Ioannis, & sermone de cataclysmo, cap.3. initio.

¶ Dum verbum accedit ad elementum, fit sacramentum. C. LIIII.

DEtrahe [r] verbum,&quid est aqua,nisi aqua? accedit verbum [s] ad elementum,& fit sacramentum [t]. *& infra.* ¶ Vnde ista

s ¶*Verbum.*]nam verba necessaria sunt.arg.in l.1.ff.de ver.ob.

t ¶ *Et fit sacramentum.*] i.sacramentum fit ibi ex forma verborum & aquæ:quod est baptismus." Sed quæritur si in littore maris baptizetur quis,an tota aqua consecretur,an non? Dicendum est,ꝙ illa tantum quæ puerum tangit.arg. ff.de relig.l.2.§. Celsus.nam ibi dicitur,ꝙ sola terra,quæ tangit corpus hominis,est religiosa.Vel potest dici,ꝙ etiam illa quæ istam tangit, vt ff.de rei ven.quæ religiosis. sed exaudi per canonem. 11.q.3.quoniam multos. quia excom-

" Baptismꝰ in maris littore factus non consecrat totum mare.

Source : BIU Cujas

municatio non transit in tertiam personam: sic nec religio.

a ¶ *Faciente.*] id est, in forma Euangelij: in nomine patris, & filij, & spiritus sancti.

b ¶ *Creditur.*] ẽ. ead. sicut. Videtur ergo, quòd mutus possit baptizare: quia matrimonium potest contrahere, maxime si tres personas pót exprimere, quod concedo si est mutaster: aliter si loqui nõ potest, non baptizabit [a]. & quod dicitur, sed quia creditur, hoc ad suscipientem refertur: quia non exigitur fides conferentis, sed suscipientis. de consec. dist. 4. tunc valere. ab ipso enim dante sola intentio requiritur, vt dixi ẽ. ead. sicut.

a Adde idẽ esse i surda stro. fac. gl. in fi. in l. fi. ff. de leg. tu.

c ¶ *Sonus.*] est sonus vocalis, & est sonus mentalis.

d ¶ *Aliud.*] i. efficacia à Deo sibi collata. j. de consec. dist. 4. c. solet, & c. quamuis. & c. ecclesia paradiso.

x Alg. l. 3. c. 12.

Irmissime.] CASVS. Dicitur hic, quòd non prodest baptismus si extra vnitatem ecclesiæ conferatur, nisi baptizatus ad ecclesiam redierit.

¶ *vnitas*]ori.

e ¶ *Cumulari.*] ad cumulum supplicij. 32. q. 7. vsque adeo.

Eneamus.] CASVS. Dicitur hic, quod extra vnitatem ecclesiæ non prosunt dona etiam miraculosa. & hoc probatur exemplo populi Israel, & magorum Pharaonis, qui fecerunt miracula, & tamen damnati sunt: sed populus non fecit miracula, & tamen saluabatur, vt quidam Christiani in nouo testamento saluantur, licet miracula non fecerint, sed Simon Magus, qui damnatus fuit, miracula fecit. Seq. c. patet.

Exod. 7.

Act. 9. & 8.

f ¶ *Eneamus.*] Probat baptismum posse cõferri à malis, & ipsi possunt miracula facere. j. ead. prophetauit.

Luc. 10.

g ¶ *Nihil est.*] quo ad vitam æternam.

h ¶ *Magi.*] Ioannes & Mambres. " isti magi, s. Ioannes & Mambres tria fecerunt miracula, virgas in serpẽtes conuertẽrũt, & aquam i sanguinem, & fecerunt aquam ranis ebullire. Sed Cyniphes [b] non potuerunt educere vt Moyses. vnde dixerunt [c]; Digitus Dei est hic. & ita defecerunt in quarto miraculo, s. in tertia plaga, [b] quia primum non fuit plaga. & ideo quandoque dicuntur defecisse in tertio miraculo, quia in tertia plaga. 26. q. 5. c. nec mirum.

ẽ. e. c. hi q. "Ioannes & Mãbres magi, tria fecerunt miracula.

Ephes. 4.

b 37. di. c. legimus. §. hinc etiam.

c Exod. 8.

d 26. q. 5. nec mirum. ver. nec ideo.

i ¶ *Hanc.*] Hoc c. est pars illius c. ẽ. ead. hi qui. & repetit hic finem illius cap. vt exponat in §. sequenti.

NEMO. Hæc est x. pars quæst. in qua dicitur quòd baptismus potest dari à quocumque. & hoc vsque ad §. hoc ergo. Io. de Faut.

CASVS. Supra in quibusdam c. dictum est q baptizati ab hæreticis consequuntur effectum baptismatis, & remissionem, vt ẽ. c. si iustus fuerit. & in c. sequentib. postea dictum est in quibusdam c. contrarium. vt in c. etiam. & seq. Nunc Gratianus soluit hanc contrarietatem, dicens q illi qui ignoranter vel in necessitate & in forma ecclesiæ recipiunt baptisma ab hæreticis, cõsequuntur remissionem, aliàs non. & hæc est bona solutio & vera quæ probatur per seq. c.

e Arg. j. ea. qđ quidam. in prin.

k ¶ *Nemo.*] Arg. ad quæst. de inuasore, vtrum per enm possit præsentari clericus in ecclesia, & si per hæreticum sententia iusta detur [c]. de consec. dist. 2. & dixit Dominus. Io. quorum vtrumque falsum est, quia inualor non toleratur, & hæreticus est excommunicatus. B.

l ¶ *Forma.*] scilicet in necessitate, vel ignoranter.

m ¶ *Per lapideum canalem.*] ẽ. ead. si iustus.

Spiritus sanctus.] CASVS. Dicitur hic, q spiritus sanctus, & si nullius fictione fallatur, sic tamen fictis vtitur, vt per eorum ministeriũ bonos colligat.

n ¶ *Fallatur.*] " nam mentiri Deo possumus, sed ipsum fallere non possumus. de consec. dist. 2. panem. omnia ẽm certa sunt ei. ff. de iudic. sed & si restituatur. §. vlt. Arg. contra. 81. di. oportet. 16. q. 1. reuertimini.

" mẽtiri deo possumus, sed ñ ipsum fallere.

o ¶ *Reprobos.*] Arg. nõ præiudicare alicui in sua causa religionem alterius. " non enim melius debet alicui credi, qa signa & miracula facit, cũ & bonis & malis sint communia. ẽ. ea. c. multæ.

" Miracula bonis & malis sũt cõia. 3ẽ. e. c. si iustus.

p ¶ *Probos.*] quia illud sacramentum puro corde sumunt. j. ead. non nocet.

ECCE. Iste §. & historia in eo posita patent ex textu.

4 j. ea. c. ita fit. Iuo p. 2. c. 104.

q ¶ *A paganis.*] si in forma ecclesię detur. de confe. dist. 4. à quodam.

† *area*]Ori.

r ¶ *Puerorum.*] doli capacium, aliter nihil agerent [f]. nã tales furiosis comparãtur. ff. de ac. posl. l. 1. §. 1. 15. q. 1. illud. Quisautem sit doli capax, lex dicit, s. qui est proximus pubertati. ff. de re. iu. pupillum. ignorans tamen acquirit aliquid. ff. quemad. ser. amit. si partem. §. 2.

f Qđ not. ẽ. ea. q. dedit. in fi.

† al. quomodo.

5 lib. x. c. 14.

s ¶ *Per Athanasium.*] proprium nomen est.

t ¶ *Integris interrogationibus.*] Per hoc q dicit, integris, patet non iocosum factum fuisse: & ita non solui tur hic illa quæstio, ar. de consec. dist. 4. solet quæri. licet quidã dicãt eam hic solui. Sed dico etiã q licet formã ludendo accipiat, dum tamen baptizare intendat, baptizat. " Si autem omnia iocose fiãt, nõ erit baptismus. argu. 22. q. 2. c. quod ait. ff. de act. & ob. obligationum sub stantia. §. vlt. extra de sen. exc. si vero.

" Baptizat° iocose ñ est baptizatus. 6 Cap. lib. c. 4. Bur. l. 4. c. 100. Alg. l. 3. c. 6. Iuo p. 1. c. 294. Pan. l. 1. c. 97 Magist. l. 4. dist. 5. in pr.

ADDITIO. De hoc ẽt no. in præced. c. solet. ĩ gl. vl. ibi videas. Arc.

" Baptismi sacrm ẽt im perfectũ nõ iteratur.

g Add quali ter ꝓbabitur simulõ, & an p testes, no. Bal. in l. 1. C. plᵉ va. qđ ag. & l. sicut. §. supuacuũ. ff. qb. mo. pig. vel hy. sol.

h Ar. ad hoc j. 27. q. j. mulieres obtẽtu. vbiđhoc i & est dđm q sic, ext. đ psb. ñ ba. c. 1. & 2. Arc.

v ¶ *Baptismum.*] " arg. nõ iterari sacramentũ, licet nõ sit perfectum.

x ¶ *Non debere.*] Argu. simulationem alicui præiudicare [g]. ẽ. dist. 27. quod interrogasti. j. 22. q. 5. ecce. j. de consec. dist. 4. solet quæri [h]. contra. j. ead. 22. q. 2. quod ait. ff. de act. & obl. obligationum.

y ¶ *Sed adimpleri.*] Arg. 23. dist. quorumdam. 7. q. 1. nihil.

z ¶ *Ea quæ.*] scilicet vt in vertice & pectore & in scapulis vngantur. extra de sac. non iter. c. 1. in fi. Ioan.

Si quis.] CASVS. Aliquis ante quàm baptizaretur fuit ordinatus in presbyterũ, & ante baptisma multos baptizauit. Modo quæritur vtrum baptizati ab eo debeant iterum baptizari, & an debeat ipse à promotione repelli: Et respondet Romanus Pontifex q non debent iterum baptizari: sed de ordinatione non respondet. Et legitur littera interrogatiue vsque ibi, Sed Romanus Pontifex.

a ¶ *Si quis.*] Quidam ponunt ita casum istum. Duæ quæst. fiunt hic Isidoro. Prima, vtrum baptizati ab ordinato ante baptisma sint rebaptizandi? Secunda, vtrum ipse debeat ordinari [i]? Ad primam q. respondet ab illo loco, Sed Romanus. Secundæ quæst. non respondet: sed potest decidi per c. ẽ. ea. si quis cõfugerit. & secundum hoc legitur

tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente [a] verbo? non quia dicitur: sed quia creditur [b]. Nam & in ipso verbo aliud est sonus [c] transiens, aliud [d] virtus manens.

De his etiam, qui in hæresi, vel schismate baptizantur, scribit Augustin. lib. de fide ad Petrum diaconum, c. 36. dicens.

¶ Extra ecclesiam baptizati perniciem sibi cumulant, si ad ecclesiam non redierint. C. LV.

1 FIrmissime tene, & nullatenus dubites extra ecclesiam baptizatis, si ad ecclesiam non redierint, baptismo cumulari [e] perniciem. Tantum enim valet ecclesiasticę societatis communio† ad salutem, vt baptismo non saluetur, cui non ibi datur, vbi oportet, vt detur.

Idem tractatu 13. ad c. 3. Ioannis.

¶ Infirma sunt dona, quæ præter vnitatem ecclesiæ habentur. C. LVI.

TEneamus [f] fratres mei vnitatem. Præter vnitatem, & qui facit miracula, nihil est [g]. In vnitate enim erat populus Israel, & nõ faciebat miracula: præter vnitatem erant magi [h] Pharaonis, & faciebant similia Moysi. Populus Israel, vt dixi, non faciebat miracula. Qui erant salui apud Deum, qui faciebant, an qui non faciebant? Petrus Apostolus resuscitauit mortuum. Simon magus fecit multa. Erant ibi multi Christiani, qui non poterant facere, nec quod faciebat Petrus, nec quod faciebat Simon. Sed vnde gaudebant? quia nomina eorum erant scripta in cœlo.

Item Leo ad Nicetam episcopum, epist. 77. al. 79. c. 7.

¶ Baptisma semel traditum non est reiterandum. C. LVII.

2 HAnc [i] regulam, vt scitis, seruandam omnibus ecclesiis prædicamus, vt lauacrum semel initum nulla iteratione violetur, dicente Apostolo [vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma.] Cuius ablutio nulla iteratione temeranda est: sed, vt diximus, sola sanctificatio sancti spiritus inuocanda est, vt quod ab hæreticis nemo accipit, à catholicis sacerdotibus consequatur.

10 Nemo [k], *In hæresi, vel schismate constitutus intelligendus est. Cęterum si cum fidei integritate, & animi puritate de manu hæreticorum in forma* [l] *ecclesiæ aliquis baptisma acceperit, tunc impletur illud Augustini* [*per lapideum* [m] *canalem aqua transit ad areolas*] *& iterum* [*spiritualis virtus sacramenti, &c.*]

Idem sermone 11. de verbis Domini, de blasphemia in spiritum sanctum.

¶ Etiam per malos boni colliguntur. C. LVIII.

4 SPiritus sanctus in sancta ecclesia, etiam isto tempore, quo velut granum† cum palea triturat, sic operatur, vt nullius veram confessionem aspernetur, nullius simulatione fallatur [n], atque ita reprobos [o] fugiat, vt etiam per eorum ministerium probos [p] colligat.

Ecce quando† ab hęreticis baptisma cum sua virtute accipitur: cuius tam necessaria administratio est, vt nec etiam à paganis [q] *datum possit reiterari. Vnde in ecclesiastica historia legitur* [5], *q Alexander episcopus Alexandriæ, cum Petri martyris solennia celebraret, post expleta Missarum sacramenta vidit super aram maris puerorum* [r] *ludum imitantium, vt fieri solet, episcopum, & gerentium ea, quę in ecclesia geri mos est. Mox eos ad se perduci iubet: & quid egissent, percunctatur. Illi rei ordinem pandunt: baptizatos à se esse quosdam catechumenos confitentur per Athanasium* [s] *puerum, qui illis fuerat episcopus simulatus. Vbi ex responsis eorum vidit secundum religionis nostræ ritum cuncta constare: statuit, illis quibus, integris interrogationibus* [t], *& responsionibus aqua fuerat infusa, iterari baptismum* [v] *non debere* [x], *sed adimpleri* [y] *ea, quæ* [z] *sacerdotibus mos est.*

Hinc etiam Isidorus ait.

¶ De his, qui per ignorantiam ordinantur, antequam baptizentur. C. LIX.

6 SI quis [a] per ignorãtiam ordinatur, antequam baptizetur,

legitur totum sub interrogatione vsque ad illud, sed Romanus. Sed supplebis secundum hoc in littera, vlterius non ordinetur: sed, id est, quia, &c. Et ita respondet vni quæstioni, nō alij. arg. ext. de præsump. nonne. inst. de inut. sti. §. quoties. C. de diu. resc. l. 1. & hoc verum est, cum sint connexæ. alij legunt c. plane. & dicunt q̄ baptizati ab eo debent rebaptizari. Sed male dicunt, vnde illud, sed Romanus, est correctiuū. & ipse vlterius non ordinetur. & hoc corrigitur s̄. ea. si quis confugerit. Vel hic loquitur de rigore secundum Isidorum, secundum casum quem ponit Isid. secundum falsam quorumdam opinionem, q̄ scilicet tales debent rebaptizari. vnde corrigit se statim ibi, sed Romanus. q. d. ita alij dicūt, sed Romanus, &c.

debent ab eo baptizati iterum baptizari, & ipse vlterius non ordinetur [a]. Sed Romanus Pontifex non hominem iudicat, qui baptizat, sed spiritum Dei submini-
strare gratiam baptismi, licet paganus [b] sit qui baptizat.

a ¶ *Non ordinetur.*] de rigore, aliàs sec[a]. ext. de cle. non or. mi. c. 1.

b ¶ *Paganus.*] s̄. dis. 32. §. verum. j̄. de consec. dist. 4. quos à paganis contra, sed ibi præter formam ecclesię fuerunt baptizati: hic autem de eo baptismo agitur, quod in forma ecclesiæ traditur.

QVOD AVTEM. CASVS. Dictum est s̄. q̄ sacramentum baptismi sumptū ab hæretico in necessitate vel ignoranter, valet, cetera vero sacramenta ab eis ministrari nō possunt, & si fiant ab eis, inania sunt, & intelligūntur sequentia ca. de sacramentis hæreticorum in quibus forma ecclesiæ prætermittitur, vel quando recipiuntur ab eis prærer necessitatem & scienter.

c ¶ *Non possint.*] cum effectu gratiæ. no. facti gratiam nocere. Item no. nō quod quis faciat, sed cuius auctoritate quid faciat, considerandum.

SIC *populus.*] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd oblationes hæreticorum vel vota, sive pro pace, sive pro peccatis fiant, item sacrificia, ieiunia, & eleemosynæ, & castitas eorum, omnia sunt contaminata in conspectu Dei. Sequentia c. vsque ad c. si quis in quit. plana sunt: quia de eadem materia loquuntur, & idem repetunt, & per te videbis.

d ¶ *Sic populus.*] Sic, consecutiuum est, & hæc sequentia cap. loquuntur quando forma prætermittitur, vel scienter præter necessitatē sacramenta recipiuntur.

e ¶ *Vel vota.*] generale est, & postea subdiuidit per partes.

f ¶ *Vel pro salute.*] pro salute, & pro peccato dicit, quasi sint nomina sacrificiorum [a]: quorum vnum ad salutem conseruandam, alterum ad peccata purganda offerebatur: quidam codices non habent secundum Hugonem.

g ¶ *Vel pacifica.*] sic autem dicebatur sacrificium quod offerebatur pro pace adepta, vel adipiscenda.

h ¶ *Vel in holocaustum.*] Holon totum, cauma incendium. 50. distin. ponderet. versic. fi.

i ¶ *In conspectu meo.*] Ecclesiastica enim dignitas non facit eum Christianum, vt j̄. 2. q. 7. nō omnes episcopi.

k ¶ *Specie sui.*] quantum ad superficiem.

l ¶ *Dixit.*] ¶ *Et claudit nares.*] humana loquitur similitudine, vt 24. q. 1. odi.

m ¶ *Illi.*] ¶ *Vere.*] i. ex charitate & fide. de pę. di. 4. c. pe. & vl.

n ¶ *Truncato capite.*] "i. fide, quæ est fundamentum omnium bonorum. s̄. ead. cum Paulus.

o ¶ *Marcion.*] iste Marcion dixit duo esse principia, vnū superiorum, aliud inferiorum. 24. q. 3. quędam. versic. & Marcionistæ.

p ¶ *Basilides.*] "iste negauit Christū fuisse passum, vt 24. q. 3. c. quidam.

q ¶ *Humanum.*] id est, non diuinum, non conferens gratiam.

r ¶ *In verbis.*] Argum. "verba rebus, nō res verbis deseruire. præfertur enim intentio verbis. arg. 13. q. 1. §. 2. ver. verba. arg. 38. dist. sedulo. arg. 22. q. 5. humanæ. & q. 2. ne quis. arg. 23. q. 1. paratus. & q. 8. occidit. arg. 29. distinct. regulæ.

s ¶ *Sed in sensu.*] arg. 11. q. 3. antecessor. & c. quod prędecessor. argum. ff. de leg. & senatusc. scire leges. argu. extr. de ver. sig. propterea. & c. intelligentia. arg. 22. q. 2. is qui.

t ¶ *Vide quantum.*] ¶ *Operi.*] Arg. q̄ dare eleemosynam ad vanam gloriam sit peccatum. arg. 23. q. 1. militare. 24. q. 1. odi.

u ¶ *Quàm corona.*] s̄. dist. 90. neque. in fi. & ca. si quis autem. j̄. de pœ. di. 3. §. pe. contra. ibi dicit Augu. "q̄ si quis non habens charitatem patitur martyrium, & si non prodest ei ad vitam ęternam, prodest tamen ei ad minus suppliciū subeundum. Sol. ibi agit de illis qui bono zelo, etsi non secundū conscientiam martyrium subeunt: hic de illis qui arrogāter, vt hic innuitur. Ioan.

x ¶ *Non oportet.*] ¶ *Benedictiones.*] i. sacramenta, vel dogmata, vel hoc dicit ironice, benedictiones, i. dignitates & prędicationes, quę idiotis videntur benedictiones, vel benedictionum abusiones.

y ¶ *Non liceat.*] ¶ *Schismaticis.*] j̄. de consc. dist. 1. episcopus nullum. contra. Sol. illud antiquitus [b], istud de consuetudine ecclesiæ roboratum. H.

[a] Ext. c. 1. de p̄sb. si ba. li. 6. cap. c. 93. Bur. l. 4. c. 74 Iuo part. 1. c. 268. Pan. l. 1. c. 96.

[a] Alg. l. 3. c. 12. Deusd. p. 2. Anst. l. 9. c. 48.

† antea legebatur] *in nomine*

† al. si

† al. ferimus

[a] De his sacrificiis plene legitur i Leuitic. Ar.

[b] Sub. & corrigitur 11. q. 3. excōicatos. & c. cū excōicato. & p hoc c. ad idē 21. di. cleros. in fi. & 25. di. plectis. ver. ad ostiariū. Ar.

3 Deusd. p. 2 & 4. Bur. l. 3. c. 259. Iuo p. 3. c. 260.

" Martyriū nō sp̄ prodest ad salutem æternam.

4 *In capitul. Mart. Brac.*

" Fides est fundamētū oīm bonor.

"Error Basilidis hęretici.

"Verba rebus deseruiunt.

† al. ferimus

Idem in Oseæ, c. 6.

¶ De eodem. C. LXIII.

ILli offerūt panem sacrilegum, & dant eleemosynas, & sectari videntur humilitatem. Quæ ego, si vere [m] fiant, holocausta interpretor. Cum autem scientiam Dei reliquerint: frustra truncato [n] capite fidei, cetera membra habere se iactant.

Idem in epistolam ad Gal. c. 1.

¶ Sine fide, & charitate nec Euangelium habetur, nec prosunt aliqua bona.

C. LXIIII.

MArcion [o], & Basilides [p], & ceteræ hæreticorum pestes non habēt Dei Euangelium: quia non habent spiritum sanctum, sine quo humanum [q] fit Euangelium, quod docetur. Nec putemus in verbis [r] scripturarum esse Euangelium, sed in sensu [s]: non in superficie, sed in medulla: non in sermonum foliis, sed in radice rationis.

Idem ad c. 5. eiusdem epistolæ.

¶ De eodem. C. LXV.

VIde quantum bonū sit charitatis. Si ita martyrium fecerimus †, vt nostras velimus ab hominibus reliquias honorari: si opinionem vulgi sectantes, intrepidi, sanguinem fuderimus, & substantiam nostram vsque ad mendicitatem propriam dederimus: huic operi [t] non tam præmium, quàm pœna debetur, & perfidiæ magis tormenta sunt, quàm corona [u] victoriæ.

Item ex concilio Laodicensi, c. 32.

¶ Hæreticorum benedictio, maledictio est.

C. LXVI.

3 NOn oportet hæreticorum benedictiones [x] accipere: quoniam magis sunt maledictiones, quàm benedictiones.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 70. [4]

¶ Neque cum hæreticis, neque cum schismaticis licet orare. C. LXVII.

NOn liceat clericis, vel laicis ab hæreticis eulogias accipere: quia maledictiones sunt magis, quàm benedictiones: neque liceat aut cum hæreticis, aut cum schismaticis [y] orare.

Item Leo ad Anatolium Constantinopolitanum epiſcopum, epist. 48 c. 2.

¶ Extra ecclesiam non sunt vera sacrificia.

C. LXVIII.

Item in Amos prophetam, c. 5.

¶ De eodem. C. LXII.

2 ODit Deus sacrificia hæreticorum, & à se proiicit: & quotiescumque sub† nomine Domini fuerint congregati, detesta-

Source : BIU Cujas

a IN *ecclesia Dei.*] ¶ *Nec vera.*] quantum ad habendum rem sacramenti, & licitam executionem.

b ¶ *In nostræ proprietate.*] id est, vera fide incarnationis, qua credimus Christianos Deo reconciliari nascendo, moriendo & resurgendo, &c. 23. dist. qui episcopus.

ADDITIO. Vel in sua propria natura humana. q. d. non sunt rata & vera quo ad effectũ executionis, vel gratiæ & salutis, sine fide mediatoris, i. nisi credatur Christus verus Deus: & nos reconciliasse patri. sine hac fide nil valet offerentibus quo ad vitam & salutem, & similiter sumentibus. Pet.

1 Lanfran. in l. de Eucharistia. Alg. l. 1. c. 10. Iuo p. 2. c. 9.

1 IN ecclesia Dei, quæ corpus Christi est, aliter nec rata sunt sacerdotia, nec vera [a] sacrificia, nisi in nostræ proprietate [b] naturæ ver⁹ nos Pōtifex recōciliet, verus immaculati agni sanguis emũdet.

Idem Leoni Augusto, epist. 73.

¶ Impiorum manibus diuina sacramenta se subducunt. C. LXIX.

2 Ansel. l. 9. c. 40.

2 MAnifestum est per crudelissimam [c], insanissimamq; sæuitiam † in Alexandrina sede omne cælestium sacramentorum lumen extinctum [d]. Intercepta [e] est sacrificij oblatio: defecit chrismatis sanctificatio: & parricidalibus manibus impiorum omnia se subtraxere mysteria.

c *Manifestum est per crudelissimam.*] sc. Arianam.

d ¶ *Extinctum.*] vt 24. q. 3. resecandæ.

e ¶ *Intercepta.*] i. prorsus quo ad effectum [a] consumpta. & ita dicit Ouidius in sexto metamorph. in fabula ranarum:

Colla intercepta videntur.

† *al. væsaniam.*

a i. salutē. s. ministrorũ & suscipientium. Arc.

Item beatus martyr Cyprianus in epistola contra hæreticos [3].

¶ Sacramenta extra ecclesiam ministrari possunt, salutem vero conferre non possunt. C. LXX.

3 l. j. epist. 6. ad Magnũ, vbi declarat locũ Pauli ad Tit. 3. 4. sent. di. 25

SI *quis.*] CASVS. Hoc ca. diuiditur in tres partes. In prima dicit Cyprianus, ꝙ si quis sequitur hæresim iam dānatam, seipsum damnare videtur, nec cum eo cibum vel potum sumere debemus: sicut testatur Apostolus, & hoc etiam probatur per historiam de Abdo [b] propheta. In secunda dicitur ꝙ sacramenta nō sunt ab eis recipienda: quia falsa sunt, cum nec cibus temporalis sit cũ eis sumendus: & ꝙ falsa sint, multipliciter ꝓbat. In tertia parte dicit, ꝙ quicumque eos defendũt, punientur, & nō solum duces & auctores, sed etiam participes. Et hoc ꝓbatur auctoritate Mosi, & Oseæ prophetæ. Secunda pars incipit ibi, *An debet.* Tertia ibi, *Quare qui.* Ioan. etiam posuit in suo apparatu casum, & eum videbis.

Tit. 3. 1. Cor. 5. 4 ibid. paulo ī. 3. Reg. 13. b al. Gaddo

CASVS. Intendit Cyprianus probare, ꝙ non debemus vti sacramentis hæreticorum. Primo auctoritate Apostoli, ꝙ cibum corporalem prohibet cum eis sumi. Secũdo auctoritate Domini, qui prohibuit Abdon prophetã cũ eis cibum sumere. Tertio, quia hæretici more simię imaginem tantum habẽt sacramentorũ, sed nō habent vera sacramenta. Quarto, quia si mali qui sunt in ecclesia, post trinam monitionẽ comparantur ethnicis & publicanis, vt cum eis non sumamus cibum, multo fortius ipsi hæretici præcisi. Quinto, quia non tm ipsi puniuntur, sed etiam eis fauentes, & eorum sacramentis vtentes. Sexto auctoritate Oseæ prophetę dicentis, sacrificia eorum esse panem luctus.

6 idē ad Iubaianum. † *Nouatianus*] Orig.

c Vel dic dānatus est. i. ipse fecitvñ merito dānatus est. si. 11. q. 3. placuit vniuerso, &c. & c. ipse ligandi, Arch.

f ¶ *Exierit.*] id est, egerit, propter quod meretur exire & damnari. argum. 24. q. 3. si quis non recto.

g ¶ *A semetipso.*] id est, ad suum effectum, siue factum cadendo in hæresim iam damnatam, vt ī. 4. q. 5. c. 1. ī. 24. q. 1. c. 1. 2. & 3.

h ¶ *Damnatus est.*] id est, ipse iniecit se in excommunicationem [c]. 7. quæst. 1. denique.

i ¶ *Ad Hieroboam.*] historia. Legitur 3. lib. Reg. quòd cum cum Abdo propheta mitteretur ad Hieroboam, vt eũ de idololatria redargueret, dictũ est ei ne comederet, vel biberet in Samaria, cumq; negotio finito reuerteretur, decepit eum propheta, & in Bethel induxit eum, vt secũ comederet; cumq; comedisset, locutus est ei prophera in spiritu dicēs, qa cōtra verbũ Dei in loco prohibito comedisti, & bibisti, non inferetur cadauer tuũ in sepulchra patrũ tuorũ. cũ ergo sedens super asinum rediret, inuasit eum leo, & interfecit.

7 Ex cōcilio eodē loco.

i ¶ *Ad Hieroboam.*] vt 7. q. 1. deniq;. qui fecerat duo idola, & vnũ posuerat in Bethel, aliud in Dan.

tur, vult ecclesiæ catholicę auctoritatem sibi, & veritatem vēdicare, quando ipse in ecclesia non sit. [7] Benedicit à Deo maledictus, vitam pollicetur mortuus: Deum inuocat blasphemus, sacerdotium administrat profanus, ponit altare sacrilegus. [8] Ad hæc omnia accedit & illud malum, vt antistes diaboli audeat Eucharistiam facere, quando nec sanctificari oblatio illic possit, vbi spiritus sanctus non sit, nec cuiquam Dominus per eius orationes, & preces prosit, qui Dominum ipse violauit. [9] Si enim qui ecclesiam contemnunt & ethnici, & publicani habentur, multo magis vtiq; rebelles, & hostes, falsa altaria, & illicita sacerdotia, & sacrificia sacrilega, & nomina adulterata fingentes inter ethnicos, & publicanos necesse est computẽtur: quos omnes constat à charitate, atque ab vnitate ecclesiæ recessisse. [10] Ergo omnia quæcumque faciunt hæretici, carnalia sunt, & inania, & falsa, ita vt nihil eorum, quæ illi gesserint, à nobis probari debeat. Non statim [m] suscipienda sunt, & assumenda, quæ iactantur in Christi nomine, sed quæ gerun tur in Christi veritate. Quomodo enim perficere quæ agunt, aut impetrare aliquid illicitis conatibus de Deo possunt, qui cōtra Deum, quod eis non licet, moliuntur? ¶ [11] Quare, ꝙ hæreticis †, & schismaticis patrocinantur, censura A diuina in eorum probantur facinore, & pœnis nō solum duces, & auctores, sed etiam participes destinari, nisi se à cōmunione malorum separauerint [n], præcipiente per Moysem Domino, ac dicente [Separamini à tabernaculis hominum istorum durissimorum, & nolite tangere ab † omnibus, quæ sunt eis, ne simul pereatis in peccato eorum.] Et quod comminatus per Moysem [o] Dominus fue-

7 Ex cōcilio eodē loco.

8 Ex epist. 7. l. 1. ad Episcopum. "Sacramenti effectus nō est apud infideles & hæreticos.

9 Ex eadem epistola ad Magnum.

10 Ibid. paulo superius. Ex cōc. c. 4. Ex eadem epist. 12.

11 ad Iubaia. Ex eadē ad Magnum. † *Nouatianus sive ceteri eiusmodi schismatici*] Orig. 24. q. 1. c. didici mus. §. inuenimus. Num. 16. "Sigilla nō statim sunt recipienda. † *al. de*

k ¶ *Non posse.*] " quia scilicet effect⁹, vel res sacramẽti ñ est apud illos: sed nec veritas sacramẽti secũdũ Cyprianũ, vt ī. de cōsec. di. 4. qūo. s. di. 32. §. vel infideles & rum. Sed cōtra eũ est. ī. ea. q. c. per Esaiam. s. dist. 19. secundum.

l ¶ *Per mendacium.*] hic errauit Cyprian. prout dicit Aug. & eũ corrigit. 32. di. §. verũ. ī. de conse. dis. 4. qūo. Quidã tñ volũt eum hic excusare: qa intellexit hoc de hæreticis, q formã ecclesiæ nō tenẽt: vel hoc verbum vbi oīa p mēdacium. & c. eum excusat. arg. de conse. di. 4. solet qri. Vel hoc dixit contra hæreticos quos semp insequebatur, sicut & Pelagius. 24. q. 1. schisma. & fuit ibi excessus veritatis. arg. de cōse. dis. 2. ego Berēgarius. Magis tamen credo Augu. qui dicit eum errasse.

m ¶ *Non statim.*] Arg. " quòd nō omni verbo doctrinæ credendum est. ī. 24. q. 1. adnocauit. s. dist. 19. secundum. arg. contra. s. 50. dist. si quis præpostera. ī. 23. q. 4. ille. & q. 5. miles. & q. 1. qd culpatur. 8. q. 1. scien- 11 rad Iubaia. dum. ar. 11. q. 3. si quis eps. & cap. non semper. & ca. si dominus. arg. H. " Hic est arg. cōtra figilla, quæ non statim debent recipi. arg. extra de prob. c. 3. nam litteræ approbandæ sunt. ff. de procur. si procuratorem. ff. quòd cuiusque vni. item eorum. §. quòd si actor. non tamen si gillum reprobatur, si nomen auctoris non habet. extra de eo qui mit. in pos. cum sicut in parte decisa.

"non omni verbo credẽdum est.

† *Nouatianus*

n ¶ *Separauerint.*] hic est arg. " quòd maritus sciens se vxori in propinquo gradu consanguineum: licet in probando consanguinitatem defecerit, debet abstinere ab eius toro, etiam iubente episcopo ne abstineat. arg. dist. 50. si quis præpostera. Quid ergo si episcopus eum excommunicat? patienter ferat, nec curet, cum non ligetur apud Deum, vt 11. q. 3. quomodo. & c. quid obest. ī. ead. vt euidenter. H.

"Marit⁹qñque abstine re ṗt abyxo re ẽt cōtra ṗceptũ epi.

o ¶ *Per Moysen.*] historia legitur in lib. Nume. quòd Chore, Dathan, & Abyron, & alij 250. viri de tribu Leui cum eis volẽtes habere honorem sacerdotij surrexerunt contra Moysen, & Aaron, & murmurauerunt contra eos serpentes eorum sacrificia, & conficientes propria. Misit autem Moyses, & vocauit eos: qui dixerũt, nō veniemus. ad quos Moyses: Vos inquit & omnis congregatio vestra state constituti coram Domino & Aaron. Similiter locutus est Dominus ad Moysen, & Aaron: Separamini ab inuicẽ de medio congregationis huius

Source : BIU Cujas

huius peruersę. & cum omnis turba receſſiſſet à tẽtoriis eorum per circuitum, & Dathan, & Abyron eſſent in introitu papilionum ſuorum cum filiis, & vxoribus: aperta eſt terra ſub pedibus eorum, & deuorauit eos cum vniuerſa familia & ſubſtãtia eorum: ſed & ignis egreſſus eſt à Domino, qui interfecit 250. viros tenentes thuribula ſua & offerentes incenſum: præcepitque Dominus per Molen Eleazaro filio Aaron, vt thuribula eorũ acciperet, & produceret ea in laminas, & affigeret altari, vt eſſet in ſignum filiis Iſrael, ne quis auderet accedere & ponere incẽſum Domino, niſi de ſemine Aaron. Sequens c. patet.

Oseæ 9.

a ¶ *Sic etiam per Oſeæ.*] Oſeæ 9.

b ¶*Peccato.*] i. cõſenſu peccati eorum. 8. qu. 1. §. cum autem. & 23. q. 4. ita plane. & c. ſi quis à catholica.

c *Extra catholicã Eccleſiam.*] i. extra formam[a] eccleſię.

a Formã. idẽ B. Tho. in 4. ſent. diſt. 13.

d ¶*Veri.*] rõne effect[d].

Vperueniente.] Casvs. Pater Ermigildi miſit ad filiũ Arianum epiſcopum hæreticum, vt de ſua manu cõmunionem acciperet, quam quia filius accipere noluit, pater eum occidit.

e ¶*Noctis.*] " quatuor ſunt partes noctis: conticinium, intempeſtum, gallicinium, antelucanum[b].

" Noctis quatuor ſũt partes.

b Iſid. in 5. lib. ety. ꝺ̃tꝙ 7. ſunt partes, ſ. veſperũ, crepuſculum, cõticiniũ, intẽpeſtũ, gallicíniũ, matutinũ, & diluculũ: vt ad longũ eſt vide te in Archidiaco. in hoc loco.

f ¶*Perciperet.*] Quare in neceſſitate poſſunt ab hæretico baptiſmum accipere, & nõ Euchariſtiam, dixi ratione. 24. q. 1. ſi quem.

Arianos.] Casvs. Hoc cap. continuum eſt illi c. ſ. ead. vẽtum. Dicitur enim hic, ꝙ licet laici q ab hæreticis reuertũtur per impoſitionẽ manus recipiantur, & reꝯcilientur quaſi publice pœnitentes: tamẽ clerici, qui ab eis reuertuntur, non recipiuntur cum clericatus vel ſacerdotij dignitate: hoc ideo, qa tantum baptiſma ratũ eſt apud ipſos, nec reconciliari poſſunt niſi tantum ſub imagine publicæ pœnitentiæ. Seq. §. ſ. item legitur, cũ ſeq. patet.

t al. liuigildi 1 24. q. j. c. fi. §. ſuperueniente. Deuſd. p. 2.

g ¶*Arianos.*] ſacerdotes indignos[c] Chriſti honoribus.

2 Anſel. l. 9. c. 18. Pan. l. 3 c. 129.

h ¶*Sub imagine pœnitentiæ.*] Imaginẽ pœnitentię appellat publicam reconciliationem, quæ fit per manus impoſitionem.

c Vult hæc gl. inferre, ꝙ ſacerdotes magis ceteris pecent. arg. l. ſbyteris. C. de epi. & cle. & l. moris. §. iſtæ feræ. ff. ꝺ̃ pœ.

i ¶*Baptiſmate.*] quod fecerunt vel acceperũt. ſ. ea. q. ſi qs cõtra.

k ¶*Arbitramur.*] ſubaudi, dici. Non enim videntur clerici, &c. quia eorum laicos, &c. q. d. cum hoc aliàs ſit de laicis: merito ſic debet eſſe de clericis. non enim clerici ſimili forma recipientur: & ideo patet ꝙ ſunt digni eccleſiaſticis honoribus. & continuatur hoc c. cum fine illius. ſ. ead. ſuperueniente. Vel dic quia eorum, i. quamuis: quaſi dicat, quamuis laicos eorum ita ſuſcipimus: non tamen clerici ita ſuſcipiendi ſunt in honore.

rat, impleuit, vt quiſque ſe à Chore, & Dathan, & Abyron nõ ſeparaſſet, pœnas ſtatim pro impia communione perſolueret: ſicut etiam[a] per Oſeæ prophetam ſpiritus ſanctus conteſtatur, & dicit [Sacrificia eorum tanquam panis luctus: omnes, qui manducant ea, contaminabuntur:] docens ſcilicet, & oſtendens omnes omnino cum auctoribus ſupplicio coniungi, qui fuerint eorum peccato[b] contaminati.

¶ Caput hoc collectum eſt ex variis locis epiſtolarum B. Cypriani, & concilij ab ipſo habiti, interdum immutatis, & in ſummam redactis, quæ in margine ſunt indicata.

A ¶ Cenſura.] *In epiſtola ipſa ſic habetur:* Fruſtra contendunt baptizari, & ſanctificari illic aliquem ſalutari baptiſmo poſſe, vbi conſtet baptizãtem baptizandi licentiam non habere. Atq; vt magis intelligi poſſet, contra eiuſmodi audaciam, quę ſit cenſura diuina, inuenimus in tali facinore non ſolum duces & auctores, ſed & participes pœnis deſtinari, &c.

Item Auguſtinus lib. ſententiarum [per Proſperum Aquitanicum epiſcopum Regien collectarum, c. 15.]

¶ Vera ſacrificia non niſi in fide eccleſiæ celebrantur. C. LXXI.

Extra catholicã Eccleſiam[c] non eſt locus veri[d] ſacrificij.

Item Gregor. in 3 lib. dialog. c. 31. ait de Ermigildo rege Leouigildi† filio.

¶ De manu hæreticorum communio non eſt recipienda. C. LXXII.

1 Svperueniente paſchalis feſtiuitatis die, intempeſtę noctis[e] ſilentio ad eum perfidus pater Arianum epiſcopum miſit, vt ex eius manu, ſacrilegæ conſecrationis communionem perciperet[f], atque per hoc ad patris gratiam redire mereretur. Sed vir Deo deditus Ariano epiſcopo venienti exprobrauit, vt debuit, eiuſque à ſe perfidiam dignis increpationibus repulit.

Item Innocentius ad Alexandrum epiſcopum, epiſt. 18. c. 3.

¶ Sacerdotes hæreticorum, Chriſti honoribus non habentur digni. C. LXXIII.

2 Arianos[g] pręterea, ceteraſque huiuſmodi peſtes[A], quia eorum laicos conuerſos ad Dominum, ſub imagine[h] pœnitentiæ, ac ſancti ſpiritus ſanctificatione per manus impoſitionem ſuſcipimus, non videtur clericos eorum cum ſacerdotij, aut miniſterij cuiuſpiam ſuſcipi debere di

l ¶*Quoniam.*] Hæc ratio nõ videtur ſufficiens: ſed facias vim in hoc quod dicit, auctores eorũ. nam tunc ſunt auctores eorum, cũ illi & iſti ſunt extra eccleſiam. Vel dic ꝙ ſufficiens eſt quo ad hoc quòd non poſſunt conferre de merito vitæ. 40. diſt. multi.

m ¶*Perfectionem.*] id eſt, ſanctitatem, & officij executionem.

gnitate. Quoniam quibus ſolum baptiſmum ratum eſſe permittimus (quod vtique in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti perficitur) nec ſpiritum ſanctum eos habere ex illo baptiſmate[i], illiſque myſteriis arbitramur[k]. 3 Quoniam[l] cũ à catholica fide eorum auctores deſciſcerent, perfectionem[m] ſpiritus, quam acceperant, amiſerunt: nec dare eius plenitudinem poſſunt, quæ maxime in ordinationibus operatur, quam per impietatis ſuæ perfidiam potius, quàm per fidem dixerim, perdiderunt. 4 Propter † quod fieri non poteſt, vt eorum[n] profanos ſacerdotes, dignos Chriſti honoribus arbitremur: quorum laicos imperfectos[o], vt dixi, ad ſancti ſpiritus percipiẽdam gratiam cum pœnitentiæ imagine recipimus. *Item.* ¶ [5] Si, vt legitur [Qui tetigerit[p] [B] immundum, immundus erit:] quomodo ei tribuetur, quod munditia, ac puritas conſueuit accipere? *& infrà.* ¶ Qui particeps effectus eſt damnati † [q], quomodo debeat honorem accipere, inuenire non poſſum.

A ¶Peſtes.] *Antea ſequebatur,* deteſtamur: *quod eſt ſublatum, quia neque in vetuſtis codicibus, neque in ipſa epiſtola, neque apud Anſelmum, aut in Pannormia habetur.*

B ¶Qui tetigerit.] *In epiſtola eſt,* quod tetigerit immundus: *ſed ob gloſſam non eſt mutatum, atque huius etiam lectionis ſententia habetur iiſdem indicatis ſcripturæ locis.*

Ex eo[r] autem, quòd manus impoſitio[s] iterari præcipitur[t], ſacramentum non eſſe oſtenditur.

Vnde Auguſtinus lib. 3. de baptiſmo contra Donatiſtas, c. 16.

¶ Manus impoſitio non eſt ſacramenti iteratio. C. LXXIIII.

6 Manus[u] impoſitio[x] non, ſicut[y] baptiſm[o], repeti[z] non poteſt. Quid enim eſt aliud, niſi oratio ſuper hominem?

Cum ergo Innocentius ſolum baptiſma hæreticis ratum eſſe permittat, cum Gregorius ſacrilegam vocet conſecrationem Arianorum, cum Cyprianus quæcumque ab hæreticis fiunt, carnalia, & inania, & falſa iudicet, cum Hieronymus omnia, quæ ab eis offeruntur, contaminata in conſpectu Dei aſſerat, cum Leo extra eccleſiam nec rata ſacerdotia, nec vera ſacrificia eſſe teſtetur, patet, ꝙ ſacramenta eccleſiaſtica præter baptiſma, vt ſupra dictum eſt, ab hæreticis miniſtrari non poſſunt.

Additio. Hic vide quod leg. & no. ea. q. qui perfectionem.

n ¶*Vt eorum.*] i. qa eorũ, vt ſit relatiuum cũ cã: & ita p hoc p̃cedẽs lectio approbata non videtur, i. ideo non videtur, quia, &c.

o ¶*Imperfectos.*] quia non receperũt gratiã per illud baptiſma. 3 ſ. e. c. q p fectionem.

p ¶*Qui tetigerit.*] tactu mentis. extra de ſen. excom. nuper.

q ¶*Damnati.*] i. damnationis, vel auctoris iam damnati, &c.[d] dAd hoc vi

r ¶*Ex eo.*] Nõ eſt ratio hæc: qa ſunt quædam ſacramẽta q̃ iterãtur, quędam nõ, vt vnctio infirmorũ, & dedicatio eccleſiarũ. de con fec. di. 1. ſolennitates.

s ¶*Impoſitio.*] reconciliatoria. & intelligas de priuata: quia ſolenis non reiteratur.

t ¶*Præcipitur.*] quotieſcumq; reuertũtur ab hæreſi. ſ. ea. hi qui baptiſmum, &c.[e]

Manus impoſitio. Casvs. Dicitur hic (licet obſcure) ꝙ manus impoſitio reconciliatoria quando que reiteratur, etſi baptiſma reiterari non poſſit. & eſt ſimilitudo per contrarium.

u ¶*Manus.*] ſenſus eſt: manus impoſitio põt repeti, vt j. de conſe. di. 4. quomodo. baptiſmus non. 68. di. ſicut.

x ¶*Impoſitio.*] " conſecratoria[f]: ſed confirmatoria nõ. Item nec ordinatoria: ſed curatoria bñ iteratur, de qua dr: Sup ægros manꝰ imponẽt, &c. vt 96 diſt. §. ſed illud. Recõciliatoria ſimiliter, vt hic. imponitur. n. reconciliatoria manus hæreticis reuerſis, vt ſ. ea. Arianos. de conſe. di. 4. qũo. & excommunicatis, vt 9. qu. 3. cum aliquis. & pœnitentibus, vt 50. diſt. in capite. Et in hęreticis vel excõicatis non eſt ſacramentum: & ideo repetitur. In pæniten tibus ſi eſt publica *, eſt ſacramẽtũ: & ideo nõ iteratur: & conuenit tm̃ epis, vt 17. q. 6. c. 1. & 50. di. in capite. Si eſt priuata, non eſt iteratur, ſacramẽtũ. & iteratur: & conuenit ẽt preſbyteris, vt 26. q. 6. ca. presbyteri. §. ecce. y ¶*Non ſicut.*] i. licet. z ¶*Repeti.*] j. ead. q. ꝙ quidam. contra. Sol. ſed ibi manus impoſitionem conſecrationẽ nominat: hic vero manus extenſionem ſuper pœnitentem cum oratione inuocato ſancto ſpiritu paraclito. Vel ibi prohibet reiterationem manus impoſitionis fieri in publico: hic autem permittit fieri in occulto.

4 Innocent. epis Macedoniæ, epiſtol. 22. c. 3. † *al. Quomodo fieri poteſt.*

5 j. e. c. ventum eſt. Num. 19. Leuit. 22. eEt c. ſtianos. de cõſ. diſt. 4. antiqua. & c. Arianos qui. ſcđm Hug. † *al. damnato.*

"Impoſitio manus eſt multiplex.

f Vñ Apoſt. 1. ad Tim. 5. nemini cito manũ impo nas. i. nullũ cito conſecrabis. Io. ꝺ̃ Fan. ne hoc hñ 23. di. epiſcopus. Arc. 6 Pol. l. 3 ti. x Anſ. l. 9. c. 24

*Nõ qa publica ſit ſacramẽtum priuata nõ fit: ideo illa non iteratur, & iteratur: hæc iteratur, ſed ob eas cãs quæ afferũtur. c. ąuis. ꝺ̃ pœ. diſt. 3. vid ẽt Turrec. ibi.

CVM ERGO. Concludit Grat. ex 4. ſupradictis c. ſ. Arianos. ſi quis inquit. ſic populus. & c. in eccleſia. quòd nullum ſacramen-

Source : BIU Cujas

tum præter baptisma potest ab hæretico ministrari. sed contra. hoc obiicitur.

Sicut Christus.] Casvs. Luciferianus dicebat malum sacerdotem verum baptisma conferre: sed Eucharistiam nullo modo confícere. quod Hieronymus reprobat. dicit enim, aut vtrumque approbet, aut vtrumque reprobet. Nam qui pro
1 Tom. 2. fanus est ad vnũ, non est sanctus ad alterũ: & econuerso.

a ¶ *Baptizat.*] interius.

2 Alg. l. 3. c. x de conse. dist. 4. nemo. vel cum effectu.

b ¶ *Vnde oro te.*] Putabat iste eum qui homicida vel adulter fuerat, mundari in baptismo: nõ ita tamen vt dignus esset sacerdotio. Gratianus tamen hoc intelligit de occulto peccatore.

c Homicida & adulter, an conficere possunt.

" Nam dicebant quidam de tali, & male, quòd licet posset baptisma dare, non tamen conficere. & hic tales reprehendũtur. & secundum hoc est arg. contra. 50. di. qui sub gradu. Sed ibi de deposito, cum quod dispensatur vt baptizet: hic de tolerato.

c ¶ *Esse sacerdotem.*] i. sacramẽta posse conficere.

d ¶ *Potest fieri.*] Arg.

e Concesso aliquo eius cohærens conceditur.

" ꝙ vno de duobus quę sunt eiusdem iuris concesso, alterum conceditur. ex quo enim aliqd alicui conceditur: eius cohærẽs conceditur[a], vt j. 3. q. 6. hęc qppe. & 16. q. 1. si monachus. & q. 2. c. 1. 5. 8. dist. quo iure. H.

a Concord. tex. i l. 2. ff. d iu. om. iu. & l. ad rẽ mobilẽ. & l. ad legatum. ff. de proc.

SED HOC. Casvs. Dicit Grat. supra dictum c. de malo catholico intelligi: & non de hæretico. alioquin idem Hieronymus esset sibi contrarius, vt probatur sequenti c. & §. sequenti, quæ per se patent.

3 Sent. 4. dist. 19. Malach. 2.

e ¶ *Cooperante.*] Istud cooperãte falsum est quantum ad dantem, vel facientem: non quantum ad recipientem. j. ea. Dominus.

f ¶ *Maledicam.*] aliam expositionem huius verbi habes. j. ead. multi sæculares.

HOC ERGO. Hæc est 11. pars huius q. in qua probat quòd malitia sacerdotis nõ nocet aliis in sacramentis, quamuis sibi noceat: & hoc vsque ad §. ex his. I. de Fan.

4 De conse. dist. 2. vtrũ. Mag. 4. sen. dist. 13.

† al. ministerio,

Intra catholicam.] Casvs. Hęc omnia c. vsque ad c. sacerdotes. leguntur de malis presbyteris catholicis adhuc in suo officio toleratis. Dicitur in hoc c. quòd in traditione veritatis sacramenti non distinguuntur merita conferentis vel consecrantis: sed potius virtus creatoris. Nam sicut Christus est qui baptizat: ita ipse est qui per spiritum sanctum hanc suam carnem efficit. Seq. c. patet.

g ¶ *Intra.*] Ab isto loco vsque ad c. sacerdotes. loquuntur omnia c. de malis sacerdotibus toleratis ab ecclesia.

h ¶ *Recreantur.*] quo ad sustentationem corporis, & post animæ, vt de consec. dist. 2. non iste panis.

b sc. creãtur in sustentatione, ꝺ cõs. dist. 2. non iste. Arc.

i *Omnia sacramenta.*] ¶ *Et verbum.*] id est, prædicatio, quæ si fiat ab indigno, aliis prodest: sed sibi nocet. argu. dist. 83. §. quamquam. arg. 15. q. vlt. c. vlt.

k ¶ *Dictum est.*] tales instruunt Deum qualiter eos punire debeat. 40. dist. multi.

Item obiicitur illud Hieronymi aduersus Luciferianos.[1]

¶ Qui in baptismo sanctus est, ad altare peccator non erit.

C. LXXV.

[2] SIcut Christus est, qui baptizat [a]: ita Christus est, qui sanctificat. Vnde oro te [b], vt aut sacrificandi licentiam ei tribuas, cuius baptisma probas, aut reprobes eius baptisma, quem non putas esse sacerdotem [c]. Neque enim potest fieri [d], vt qui in baptismo sanctus est, sit ad altare peccator.

¶ *Initium huius cap. vsque ad ver.* oro te. *non est eo loco apud* B. *Hieronym. Est tamen apud Algerum, li. 3. c. 10. apud quem etiam nonnulla verba ex iis, quæ sequuntur, eodem modo habentur atque apud Gratianum, licet apud* B. *Hieronymum aliter legantur.*

Sed hoc de peccatore A *tantum catholico, non de hæretico intelligendum est. Quidquid enim cum fide catholica pro officio suo facit, licet indignus, tamen diuina gratia cooperante* e *ratum esse creditur. Alioquin si de hæreticis dictum intelligeretur, ipse sibi contrarius esset, cum dicat ad cap. 5. Amos* [*Sacrificia eorum odit Dominus*] *& alibi in persona Domini.*

A ¶ Peccatore.] *B. Hieronymus eo loco argumentatur, vt solent Dialectici dicere, ad hominem: neque id agit, vt constituat, ac sanciat aliquid, sed tantum vt aduersarium modestum reddat. Nam postquam illum eò adduxit, vt se non amplius aduersarium, sed discipulum profiteatur tunc verissimam ei rationem exponit, cur ecclesia episcopos recipiat, qui in Arriminensi concilio imprudentes hæreticis consenserant.*

¶ Benedictionibus hæreticorum Deus maledicit. C. LXXVI.

[3] MAledicam [f] benedictionibus vestris] hoc est, quidquid à vobis benedicitur, à me erit maledictum.

¶ *Hæc sunt in glossa interlineari ad eum Malachiæ locum ex Hieronymo.*

11 *Hoc ergo intelligendum est de hæretico: illud autem aduersus Luciferianos de ecclesiastico peccatore. De quo Augustinus* A *ait in libro de corpore Domini.*

A ¶ Augustinus.] *Caput hoc etiam ab Algero lib. 3. c. 8. citatur ex Augustino in lib. de corpore Domini: sed Possidius in indiculo operum* B. *Augustini nullam huius libri mentionem facit, & ad verbum (excepto vltim. versiculo) hæc legumur in libro Paschasij abbatis de corpore, & sanguine Domini, c. 12. ex quo etiam libro sunt cap. iteratur, cum sequentibus j. de consec. dist. 2.*

¶ Boni & mali sacerdotes æque corpus Christi conficiunt. C. LXXVII.

[4] INtra [g] catholicam ecclesiam in mysterio† corporis, & sanguinis Domini nihil à bono mai[9], nihil à malo minus perficitur sacerdote, quia non in merito consecrantis, sed in verbo perficitur creatoris, & virtute spiritus sancti. *& infra.* ¶ [5] Si enim in merito esset sacerdotis, nequaquam ad Christum pertineret. Nunc autem sicut ipse est, qui baptizat, ita ipse est, qui per spiritum hanc, suam efficit carnem, & transfundit in sanguinem. Credendum [A] est enim, quòd in verbis Christi sacramenta conficiantur. Cuius prius creantur imperio, eius vtique verbo recreantur [h] ad melius.

A ¶ Credendum.] *Hæc eodem modo leguntur apud Algerum. Sed Paschasij verba, c. 15. hæc sunt:* Cuius ergo potẽtia creata sunt prius, eius vtique verbo ad melius recreantur: quia nemo creator alicuius rei, aut recreator, nisi vnus Deus, catholicæ prædicatur. Propterea veniendum est ad verba Christi, & credendum, quòd in eiusdem verbis ista conficiantur.

Item Augustinus lib 2. contra epistolam Parmeniani, c. 10.

¶ De eodem. C. LXXVIII.

[6] OMnia sacramenta cum obsint indigne tractantibus, prosunt tamen per eos digne sumentibus: sicut & verbum [i] Dei†. Vnde dictum est [k] [Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite.]

i ¶ *Prophetauit.*] " hic probat quod malus sacerdos potest conficere: quia Saul malus erat, & prophetauit: immo mali habent omnia dona spiritus sancti præter charitatem. ſ. ea. multæ. Historia autem erit hic pro casu.

5 Alg. l. 1. c. 21. & l. 3. c. 8

m ¶ *Non noui.*] i. non approbaui. " ita dicunt aliqui scholares qui noti sunt aliquib⁹ in scholis, cum vidẽt eos in terra sua, dicunt, non noui vos, vel quando sunt diuites dicũt pauperib⁹ c: non noui vos, vel (qđ peius est) nolunt loqui cum eis.

" Honores mutant mores.

c Add gl. l. ver. mores. ff. de testi.

n ¶ *O propheta.*] Casvs. In hoc c. mali sacerdotes reprehendũtur: qui etsi verum corpus Christi cõficiant in altari, ex hoc nõ sanctificãtur, sed potius ex suis malis operib. polluũtur.

Matth. 7.

o ¶ *Propheta.*] Casvs. Probatur in hoc c. quòd malus sacerdos ministrare potest: quia Saul malus erat, & prophetauit. Legitur enim in j. lib. Reg. ꝙ cum Saul persequeretur Dauid, ipse fugiẽs venit in Ramatha ad Samuelem: quod cum nũtiatum esset Sauli, misit lictores vt caperent eum, qui cum vidissent cœtum prophetarum, & Samuelem stantẽ super eos, factus est in eis spiritus Domini: & prophetare cœperunt etiam ipsi: quod cum nuntiatum esset Sauli, misit alios nuntios: prophetauerunt aũt & illi. rursus misit & tertios, & ipsi prophetauerunt: & iratus Saul abiit, & fact⁹ est spiritus Domini super ipsum, & prophetauit cum ceteris corã Samuele: & cecinit nudus tota die ac nocte, vnde exiuit prouerbium: Saul inter prophetas.

6 j. ea. c. per Esaiam. §. hoc pene. Alg. l. 3. c. 11.

" Sacerdos malꝰ cõficit.

† *Dei testatur*] Orig. Matth. 23.

p ¶ *Propheta.*] Casvs. In hoc c. mali sacerdotes reprehendũtur: qui etsi verum corpus Christi cõficiant in altari, ex hoc nõ sanctificãtur, sed potius ex suis malis operib. polluũtur.

q ¶ *O propheta.*] ad litteram intelligitur de Babylonica captiuitate. " Nam Cyro dante licentiam reuertendi de Babylonica captiuitate, populꝰ Israel ædificauit altare, & deiecerũt fundamentum tẽpli: sed per litteras Cambysę ducis militiæ ipsius Cyri prohibitus est in ædificatione procedere vsque ad secundum annum Darij, in quo iussus est ædificare templum cœptum ab Aggęo propheta ad hoc exhortante populum. Loquitur ergo Hieron. de tempore in quo immolabant in altari: sed domum Dei, scilicet templum reædificare negligebant, cum domos proprias reædificarent: quod in ipso Aggæo plenius patet.

" De Babylonica captiuitate.

" Anima sine virtutib. corruit.

o ¶ *Domo mea diruta.*] id est, ędificatione virtutum. " diruitur enim remotis

Source : BIU Cujas

remotis virtutibus anima. 15.q.1.meritp.

Ita fit verbum.] Casvs. Dicitur quòd tunc peccat hæreticus in spiritum sanctum, cum de schismate ad vnitatẽ & cõgregationem ecclesiæ redire contemnit: in qua ecclesia spiritus sanctus per catholicum & fictum & reprobum operatur remissionem peccatorũ: & mali per talem colliguntur.

a ¶ *Ita fit verbum.*]i. blasphemia. ℑ. de pœ. dist.1.§.potest.&dist. 4.§.siue. H.

b ¶*Cõgregationem.*]i. vnitatem ecclesiæ.

"Impœnitẽtia finalis est pctm in spm̃sctm. c ¶ *Numquam.*] " & ita peccatum in spiritum sanctum est finalis impœnitentia: de qua dicit Aug. de pæ. dist.7.c.1.& fi. & not. 25.dist.qualis.

d ¶*Et tamen.*] Hoc dicit: quia ab isto possum accipere etiam sine necessitate.

Vt euidenter.] Casvs. Ostenditur in hoc c. ꝙ nõ homo, sed spiritus sanctus peccata remitit: &hoc ꝓbatur auctoritate Domini dicentis: Si cui dimiseritis peccata, &c. & ideo euenit ꝙ ille, quem sacerdos tolerat, sit extra ecclesiã, si ei Christus non aperit: & iniuste excommunicatus sit intus.

1 Iuo par.2. c.104. †*dicitur*] Orig. e ¶ *Quodam loco.*] ita & aduocatus p̃t allegare vt dicit quędam lex 45.di. cum beatus.

2 ℑ.e. spiritꝰ sanctus. Additio. Ad idem ℑ. ead. multæ.45.dist.§. hinc etiam. & 32.q.7. quædam. Arch.

f ¶*Et continuo.*] Arg. verborum ordinẽ spectandum esse, vt 20. dist.§.1.argu. ex serie verborum aliqd perpẽdi. ℑ.24.q.1.alienus.

g ¶*Dimiseritis.*]Bene dixit, dimiseritis, non cui putaueritis dimitti. a

aVt de pœ. dist.1.quem pœnitet.ar. 50.dist.si qs p̃postera. Ā. 3In l.50.homil.hom.23 h ¶*Hoc est spiritus.*]ℑ. 1.q.3.illud. & c. nemo contemnat. ℑ.ea.q.dictum est. ℑ. de consedist.4.nemo.H.

i ¶*Ostiarius.*] i. Christus. idẽ est & ostiũ, vt ℑ.ea.q.ordinationes.

"p̃iudiciũ, est paruum iudicium. k ¶ *Præiudicio.*] " id est, prauo iudicio. ℑ. 24.q.3.si quis. & 11.q. 3.si eps. forte. ℑ.ea.q. remissionem. ℑ. 11. q. 3.quid obest.H.

Ioan.20. *Cvm scriptura.*] Casvs. Quis dubitat spiritum sanctũ adesse sacramentis sacerdotum: cum in veteri testamento ad preces tam bonorum, quàm malorum legatur ignis descendisse de cœlo, quorũ vtrumque probatur per historiam Hieroboam, qui fuit malus secundum quosdam. aliàs Hirobaal, & Heliæ prophetę qui bonus fuit.

"Spiritꝰ sanctus olim visibiliternũc inuisibiliter operatur. l ¶ *Cum scriptura.*] " Hic intendit Ambrosius probare quòd spiritus sanctus tempore hoc operatur inuisibiliter in sacramentis ecclesiæ: quod ex eo probat, quia olim visibiliter operabatur in legalibus sacramentis.

ri, & victimis eius sanctificari te putas: scito, quoniam sanctũ quidẽ est, quod offertur in altari: sed non tam sanctificaris ex hostiis, q̃ ex mortuis operibus pollueris.

¶ *Apud B. Hieronym. sic legitur*: ô populę, qui altari tantum extructo, & diruta domo mea hostias mihi offers in altari, & victimis eius, & carnibus te sanctificari putas: scito non tam sanctificari te ex hostiis, quæ templo diruto tibi prodesse non poterunt, quàm cõtaminari omnia opera tua, & cuncta, quæ agis, ex eo quòd negligis, & tuam magis domum, quàm meam extruere conatus es. Sanctum quidem est quod offertur in altari: sed non tam sanctificaris ex hostiis, quàm ex eo, quòd in conuallibus habitas, & interea mortuis operibus, pollueris. *In duobus etiam Gratiani vetustis codicibus legitur*, ô populę, *Verum idem Hieronymus continuo ista eadem per anagogem aptat ecclesiastico viro.*

Item Augustinus in lib. de verbis Domini, sermone 11.

¶ Contra spiritum sanctum, verbum dicitur, cum ex dispersione nunquam reditur. C. LXXXI.

1 ITa fit†verbum a contra spiritum sanctum, cum ex dispersione, ad congregationem b numquam c venitur, quę ad remittẽda peccata accepit spiritũ sanctum.

2 Ad quam cõgregationem etiam si per malum clericum, sed tamen catholicum ministrũ, reprobum, & fictum aliquis accesserit corde non ficto: in ipso spiritus A sanctus operatur remissionem peccatorũ: qui in sancta ecclesia ita operatur, vt reprobos fugiat, & tamen d per eorũ ministeriũ probos colligat.

A ¶Spiritus sanctus.] *Hoc loco concise refertur sententia B. Augustini, plenius autem ℑ. ead. c. Spiritus sanctus.*

Idem in sermone de remissione peccatorum. 3

¶ Non meritis hominum, sed virtute spiritus sancti peccata remittuntur. C. LXXXII.

VT euidenter hoc ostẽderet Dominus, à spiritu sancto, quẽ donauit fidelibus suis, dimitti peccata, nõ meritis hominum, quodam loco e sic ait resurgens à mortuis [Accipite spiritum sanctum] & cõtinuo f subiecit [Si cui dimiseritis g peccata, dimittuntur ei] hoc est, spiritus h dimittit, non vos. Proinde A sicut is, quem sacerdos tolerat in ecclesia, est tamen extra ecclesiam, & extra corpus, cuius caput est Christus, si ei ostiarius i nõ aperuerit B: ita non ideo extra ecclesiam est, & non est de corpore, si quis pastoris præiudicio k compellitur foris esse.

l ¶*Cum scriptura.*] quã ñ habemus: sed est ī scriptura 70. interpretũ. m ¶*Testetur, &c.*] quasi diceret, cũ nullus dubitare hic debet, mendaciter apposuit Grat. sicut datur intelligi vsq; ibi, ignis, nec reddit rationem Ambros. quare olim visibiliter, nũc vero inuisibiliter operetur spiritus sanctus: nec fit ibi malorum mentio sacerdotum, vt c. interposuit: sed dum taxat bonorum, puta Helię, Hieroboam, & aliorũ sanctorũ, quos ibi Ambrosius nominat: vñ ad præsentem materiam nihil operatur. Ioan. & ita falsa est littera cum Hieroboam, &c.

n ¶*Hieroboam.*] q̃ fuit malus secundum falsum intellectum Gratiani. " alias Hierobaal, quasi sacra Baal destruens. Hieron. n. sacrum dicitur. sic. n. dictus est Gedeon b, sed hoc nõ faceret ad propositum Gratian. Ioan.

"Hierobaal vñ dicatur. 4Alg.l.3.c.x †*Hieroboal*] Orig. Amb. ſ; scriptura, *Hierobaal.* Iud.6.

MVlti.] Casvs. Hoc c. diuiditur in 4. partes. In prima parte Gregorius redarguit quosdã qui peccata ꝓpria negligentes, vitã sacerdotum reprehẽdunt, & eorũ sacramenta contemnunt. In 2. parte ostendit vnde dicatur mysteriũ, & vñ sacrificium, & vnde sacramentum, & vnde Eucharistia. In 3. parre dicit, ꝙ ad preces malorum sacerdotum vera Christi sacramenta celebrãtur. In quarta parte exponit verbũ Oseæ prophetæ, sc. Maledicam (inquit) benedictioni bus vestris. Secunda pars incipit ibi, *Mysterium.* Tertia ibi, *Siue ergo.* Quarta ibi, *Maledicam inquit, &c.*

o ¶ *Multi.*] Hoc c. intelligitur de malis tolerandis: ꝙa generaliter loquitur de omnibus sacramẽtis. In prima parte reprehenduntur quidam laici, qui vitã sacerdotum reprehendendo, diuina sacramenta ab eis collata contẽnebant: gerentes trabem in oculis suis, & festucam volentes mouere de oculis aliorum. In secunda parte dicitur, quòd quamtumcumque sit sacerdos malus, sacramenta tamen eius vera sunt: nec magis sanctificantur à bono. In tertia ostendit quid sit mysterium, & quid sit sacrificium. Vltimo ponuntur verba *Oseæ* prophetæ.

3.Reg.18. † *sacrificium conseecrauit*] Ori. bAb ea nopeccata ꝓpria negligentes, vitã sacerdotum reprehẽdunt, & eorũ sacramenta contemnunt. In 2. parte ostendit vnde dicatur mysteriũ, & vñ sacrificium, & vnde sacramentum, & vnde Eucharistia. In 3. parre dicit, ꝙ ad preces malorum sacerdotum vera Christi sacramenta celebrãtur. In quarta parte exponit verbũ Oseæ prophetæ, sc. Maledicam (inquit) benedictioni bus vestris. Secunda pars incipit ibi, *Mysterium.* Tertia ibi, *Siue ergo.* Quarta ibi, *Maledicam inquit, &c.* Matth.18.

5 4.sent. dist.13. C

Matth.7.

p ¶*Læderet.*] Arg. alterius crimen non nocere innocenti c. ead. q.4.c.1. ℑ.ea.q. fertur contra. H.

cHoc est generaliter verum, nisi no ceat occasionaliter, scdm Hug. vel ī corpꝰ. &sic loqtur cõtrariũhic signatum.

q ¶ *Spernunt.*] Ex his conuincitur ꝙ Missa malorũ sacerdotum

A ¶ Proinde.] *Verba ipsa huius partis non sunt inuenta apud B. Augustinum. Simillima habentur apud Origenem homil. 14. ad ca. 24. Leuit. & referuntur ℑ. 24. q. 3. c. cum aliquis. & c. si quis non recto.*

B ¶ Aperuerit.] *In nonnullis vetustis codicibus legitur*, aperuit: *in aliis*, aperiat: *ab vno autem abest negatio.*

Item Ambrosius de iis, qui initiantur mysteriis, c. 5.

¶ Dominus non merita personarum, sed sacerdotum officia considerat. C. LXXXIII.

4 CVm scriptura 1 tibi testeturm, ꝙ ad Hieroboam† n preces, ignis descendit de cęlo, & rursus precante Helia ignis est missus, qui sacrificia† cõsumeret: datur A intelligi, ꝙ Deus non merita personarum cõsiderat, sed officia sacerdotũ. *& paulo post.* ¶ Ignis illis visibilis mittebatur, vt crederent: nobis inuisibilis operatur, qui credimus. *& paucis interiectis.*

¶ Crede ergo adesse Dominum Iesum inuocatum precibus sacerdotum, qui ait [Vbi fuerint duo, † vel tres, ibi & ego sum.]

A ¶ Datur intelligi.] *In originali nõ sunt hæc verba. Sed cum antecedentia pendeant ex superioribus, hic noua incipit periodus.* Non merita personarum consideres, sed officia sacerdotum. *nonnullæ autem aliæ varietates, & quidem non minimi ponderis in margine sunt indicatæ.*

Item Gregorius.

¶ Non merita sacerdotum, sed virtus diuina sacramenta sanctificat. C. LXXXIIII.

5 MVlti o sæcularium hominum, cũ plus sacerdotum vitam, quàm suam discutiunt, in magnum contemptionis diuinorum sacramentorũ crimen incurrunt. Magna enim trabe vulneratos habentes oculos, eamq; negligẽtes, festucã tenuem in aliorum cõspiciunt oculis, quam dum incaute festinant auellere, erroris in foueam delabuntur: minus quidẽ considerantes, ꝙ non eos sacerdotum vita læderet p, si ipsi humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aurem accommodarẽt. Sed dum hypocritarum more plus illorum famam, quàm propriam vitam, vel vitæ negligentias diiudicant, spernunt q sancta monita, & spiritualia dona. Vnde fit, vt nõ solum ab eis dicta respuant, sed (quod est deterius) diuina etiam mysteria contemnant, vt nec corporis communionem, aut sanguinis Domini nostri Iesu Christi eorũ ministerio confectã assumant:

audiri possit, & si prohibitum sit in casu, vt ℑ.15.q.vlt.c.vlt. ℑ.8.q.3. c.vlt.ℑ.19.dist.c.fi.contra.ℑ.di.32.nullus. di.81.fi qui presbyteri. Sed illud de publico vel de damnato. sed hic de tolerato. H.

Source : BIU Cujas

“altaris mysterium est incomprehensibile.

“ Corpus Christi non cõsecratur, nec panis.

“ Corpus Christi excedit alia sacramenta quo ad reuerentiam.

† al. eãdem

¶ al. sanctificando

r Isid. l. 6. etym. c. 19.

2 Hactenus Isidorus.

3 Hieron. in c. j. Malach.

4 Idẽ in c. 2.

a ¶ *Minus.*] i. non.

b ¶ *Incõprehẽsibiliter.*] “ Nõ. n. à nobis comprehendi ꝑt qualiter transubstantiatio sub specie panis & vini corpus Christi & sanguis fiat.

Additio. Vt de consec. dist. 2. panis, & intellige qđ dicit Grat.

c ¶ *Itaque.*] & qa occulte & inuisibiliter.

d ¶ *Dispensationem.*] i. virtutẽ & gratiã à Deo dispensatã & collatã.

e ¶ *Quia prece.*] Sacrificia veteris testi non faciebãt quod figurabant, arg. de consec. di. 2. sacrificiũ, & qđ dicit prece mystica consecretur, hoc referas ad speciẽ facti secũdum H. “ quia nec corpus Christi cõsecratur, qa & prius corpus sacratissimum erat: nec panis, quia ibi desinit esse statim.

f ¶ *Quid melius corpore.*] certe anima Christi. vñ hoc dictũ intelligas dũtaxat amplificationis gratia. simile j. 32. q. 6. nihil. & q. 7. quid in omnib. “ Vel dic hoc maius inter sacramẽta ecclesiastica quo ad sanctitatẽ & reuerẽtiam, vt j. de consec. di. 2. nihil. & c. qui manducat. & 95. dist. ecce. Vel inter res eiusdẽ generis, s. inter corporalia. Vel intellige de corpore, quod est Christus. arg. j. ea, q. iterrogo cõtra. Sed ibi expone verbũ, i. filiũ. Et sic nõ est cõtra. de pœ. dist. 1. verbum.

g ¶ *Attenuatur.*] sed contra. s. 81. dist. si qui sunt presbyteri.

h ¶ *Vel quia.*] ista duo vel respiciunt tm̃ ꝓximum membrũ, cuius duæ inueniũtur expositiones per sequẽtia.

Sig*nificastis.*] Casvs. Hic probatur malos sacerdotes tolerãdos duplici exemplo Christi: tũ qa Pharisæos & Scribas docuit esse audiendos: sed nõ in malis operibus imitandos: tũ qa misit Iudã traditorẽ suum ad euangelizandũ cũ aliis discipulis, & eum vsq; in finẽ tolerauit: nec Apostoli etiam sacramenta talium despiciebant.

i ¶ *Non congruenter.*] ideo vitabant eorum sacramenta.

k ¶ *Docuerunt.*] Ergo nec nos præsumere, vel inuenire debem⁹, vt s. dist. 37. q de mẽsa. j. 2. q. 5. cõsuluisti. j. 31. q. 1. qꝑ si. s. di. 55 si euãgelica. s. di. 45. c. episcopum. 7. q. 1, c. 1.

Non qua*les.*] Casvs. Quidã cõtinebãt sacramẽta malorum sacerdotũ: sed probat Nicolaus hoc

putantes hanc minus [a] esse sanctificatam, si illorũ fiat officio, quorum vita eorũ oculis videtur ignobilis. ¶ Heu in quàm magnum laqueum incidunt, vt diuina, & occulta mysteria plus ab aliis sanctificata posse fieri credãt: cum vnus idemque spiritus sanctus in ecclesia diffusa per totum orbem terrarum incõprehensibiliter [b] ea mysteria, & occulte, atq; inuisibiliter & operando sanctificet, & benedicendo † benedicat. ¶ [1] Mysteriũ [A] itaque [c] fratres, ob hoc dicitur, q, secretam, & reconditam habeat [d] dispensationem: sacrificium autem, quasi sacrũ factum: quia prece [e] mystica consecratur pro nobis in memoriam Dominicæ passionis, *& infra.* ¶ Sacramentum vero est in aliqua celebratione, cum res gesta ita fit, vt aliquid significare intelligatur, quod sancte accipiendum est. Sunt autem sacramenta, baptisma, chrisma, corp⁹, & sanguis Christi: quæ ob id sacramenta dicũtur, quia sub tegumento corporalium rerum virtus diuina secretius salutem eorum- † dem sacramentorum operatur. Vnde & à secretis virtutibus, vel sacris, sacramenta dicuntur. Quæ ideo fructuose penes ecclesiam fiunt, quia sanctus in ea manens spiritus eorũdem sacramẽtorum latẽter operatur effectum. Cuius panis, & calicis sacramẽtũ Græce Eucharistia dicitur, Latine bona gratia interpretatur. Et quid melius corpore [f], & sanguine Christi? ¶ Vnde siue per bonos, siue ꝑ malos ministros intra Dei ecclesiam dispensetur, sacramentum tamen est: quia spiritus sanctus mystice illud viuificat, qui quondam Apostolico in tempore visibilibus † apparebat operibus. Nec bonorum meritis dispensatorum amplificatur, nec malorũ attenuatur [g]: quia neque qui plãtat, est aliquid, neq; qui rigat, sed qui incrementũ dat Deus. [2] Hoc de corpore, & sanguine Domini nostri Iesu Christi, hoc etiam de baptismate, & chrismate sentiendũ est, & tenendum: quia virtus diuina secretius operatur in eis, & diuina solũmodo hęc est virtus, siue potestas, nõ humanæ efficaciæ. [3] Polluimus [B] itaq; panẽ, id est corpus Christi, quando indigni accedimus ad altare, & sordidi mundum sanguinem bibimus. *& infra.* ¶ [4] Maledicam [c], inquit, benedictionibus vestris hoc est iis, quæ nunc meis benedictionibus possidetis, seu quidquid à vobis bñdicitur, male dicam: vel quoniam [D] nõ benedicũt sanctis ex vero corde: vel qa [h] qui inique agunt, benedicuntur ab eis, adulanturque peccatoribus, dummodo diuites sint.

¶ *Caput hoc collectum est partim ex sententiis* B. *Gregorij, partim ex verbis ipsis* B. *Isidori atque Hieronymi.*

A ¶ Mysterium itaque.] *Hæc vsque ad versic.* hoc de corpore. *sunt apud Isidorum, non tamen eodem prorsus ordine.*

B ¶ Polluimus.] *Sumptum est ex* B. *Hieronym. in commentariis ad c. 1. Malachiæ in illis verbis,* & dicitis, in quo polluimus, &c.

c ¶ Maledicam.] *Apud eumdem ad c. 2. sic habetur.* & maledicam, inquit, benedictionib. vestris, hoc est, quæ nunc meis benedictionibus possidetis: siue quidquid à vobis benedicitur, à me maledictum erit: & maledicam illis, subaudi, benedictionibus vestris: quoniam noluistis intelligere, quæ dicuntur, hôc est enim quod dicitur [non posuistis super cor.]

D ¶ Quoniam.] *Sumptum est ex eodem loco paulo inferius: vbi hæc leguntur*, vel certe, quia ad sacerdotes proprie mandatum est, verturtur benedictiones eorum in maledictionem: quando non benedicunt sanctis ex vero cordis affectu, sicut Isaac Iacob, & & Iacob patriarchis, & Moyses duodecim tribubus: sed per dulces sermones, & benedictiones decipiunt corda innocentium, & qui inique agunt, benedicuntur ab eis, adulanturque peccatoribus, dummodo diuites sint, atque eorum vitiis blandiuntur.

Item Fabianus Papa episcopis orientalibus, epist. 2.

¶ Non sacerdotum vitam, sed quæ docent, & ministrant considerare debemus.

C. LXXXV.

Significastis insuper plerosq; attẽdere, multos in ipsis honoribus ecclesiasticis nõ cõgruenter [1] viuere sermonibus, & sacramentis, quæ per eos populis ministrantur. O miseros homines, qui hos intuendo, Christum obliuiscuntur: qui & multo ante prædixit, vt legi Dei potius obtemperetur, quàm imitandi videantur illi, qui ea, quę dicunt, non faciunt: & traditorem suum tolerans vsq; in finem, etiam ad euangelizandum cum ceteris misit. Nam Apostoli talem consuetudinem non habuerunt, nec habendam docuerunt [k].

Item Nicolaus Papa Michaeli Imperatori, in epist. quæ incipit, [*Proposueramus.*]

¶ De eodem. C. LXXXVI.

[6] NOn quales sacerdotes Domini sint, sed quid de Domino loquantur, est vobis magnopere prævidẽdũ: nec in vicariis B. Petri Apostoli vobis est attendendũ, qui sint: sed quid pro correctione ecclesiarũ, quid pro salute vestra satagãt. Nec enim illos [1] inferiores dicetis Scribis, & Pharisæis sedentibus super cathedrã Moysi: de quibus Dñs præcepit dicẽs [Quæcumque dixerint vobis, obseruate, & facite: secundum opera vero eorũ nolite facere.] Ergo Imperator considera, si illos dixit audiendos, qui super cathedrã Moysi sedebant, quanto potius his, qui super cathedrã Petri residẽt, esse existimetis obaudiendũ?

Item Augustinus contra litteras Petiliani, lib. 2. c. 22.

¶ Sacerdotum immunditia, sacramenta non polluit.

C. LXXXVII.

[7] DOMINVS DECLARAVIT [m] in vno

nõ esse faciendũ: qa si mali sacerdotes sedẽtes super cathedram Moysi sunt audiendi, multo potius regentes cathedram Petri sunt audiendi.

l ¶ *Nec enim illos.*] Nota modum arguendi de malis ad bonos. de consec. di. 1. c. 1. j. 11. q. 1. sacerdotibus. s. dist. 21. submittitur [a].

a Hinc elicit qdã Petrũ esse maiorẽ Mose. arg. contra. 32. q. 4. quis ignoret.

Dominus declarauit.] Casvs. Petilian⁹ dicebat per prauum sacerdotẽ vera sacramẽta nõ cõferri nec cõfici, & hoc ꝑ quamdam suam qõnem nitebatur ꝓbare. Diuiditur ergo c. istud ĩ 5. partes. In j. parte Aug. reꝓhendit eũ de sua stulta qõne. In 2. parte ostendit apud malos sacerdotes vera esse sacramenta, & si nõ sint veri sacerdotes, cũ q̃ratur vtrũ sit verũ sacramẽtũ, & nõ vtrum sit verus sacerdos: & hoc probat exemplo Caiphæ, qui malus erat, & tñ prophetauit. exẽplo Pauli, q, verũ testimoniũ pessimi approbat. exemplo Dauid, q, Saulis sacrã vnctionẽ honorauit. In tertio ostẽdit qꝑ meritum conferentis nõ attẽditur in veritate sacramẽti. In 4. parte ostẽdit, qꝑ Optati hęretici sacrificiũ illis tm̃ nocuit, qbus vita sua non displicebat. In 5. parte refert gratias Deo de victoria quam habuit contra Petilianũ. Secũda pars incipit ibi, *Qui autem solo.* Tertia ibi, *Itẽ nos dicimus.* Quarta ibi, *Per hanc sententiam.* Quinta ibi, *Item gratias ago.*

5 Augustin. in homi. 50. de pœ. c. 13.

Matth. 23.

m ¶ *Dominus declarauit.*] No. quòd Aug. in hoc cap. improbat duas

6 Ansel. l. j. c. 75. Iuo p. 5 c. 18.

Matth. 23.

7 Alg. l. 3. c. 11. Iuo p. 2. c. 98. & 99.

Source : BIU Cujas

" Errores Petiliani. duas opiniones Petiliani: "q Petilianus dicebat, immunditiam malorum mundis obesse: Dicebat etiam, p mali sacerdotes non conferebant vel conficiebant vera sacramenta. Dicit ergo in 1. parte, p immunditia malorum bonis & mundis non obest. In 2. ponit quãdam obiectionem Petiliani, quæ non tangit propositũ, & eam soluit. In 3. ostendit p sacramenta si in forma ecclesiæ conferãtur à quocumq;, vera sunt: & hoc ostẽdit triplici exẽplo Caiphæ, apl'i, & Dauid. In 4. ostẽdit p quales sunt q sacramẽta accipiunt, talia sunt eis ipsa sacramẽta. In 5. infert duplicẽ conclusionem contra duplicẽ opinionẽ Petiliani, gratias agens Deo q acqeuit Petilianus suis rõnib. Ioan.

" Zizania an à tritico seperãda sit

Psal. 131.

m ¶ *Dominus declarauit.*] " In parabolis đ zizania seperãda à tritico. 11. qu. 3. nolite. & de hœdis, vt 23. q. 7. c. 1. Vel declarauit sustinendo Iudam. 2. qu. 1. vnus ex vobis.

a ¶ *Cœtu.*] i. collectione Apostolorũ: vel Ecclesię, vbi sũt boni & mali. 32. q. 4. recurrat. Additio. De consec. dist. 4. est vnitas eccle siæ. Arch.

Tit. 1.

b ¶ *Petilianus dixit.*] obiiciẽdo. dicebat. n. malum sacerdotẽ nõ posse cõficere. q nõ est verus sacerdos: sicut nec laicus potest.

2 p̃t inferri ex hoc tex. & sua gl. p auctoritates Poetarũ & Gẽtiliũ tã in iure q̃ in causis p̃nt allegari. cõ cor. tex. in l. intãtum. cũ gl. fin. ff. de rer. diuis.

c ¶ *Baptisma.*] quasi hoc quærimus, & non illud. & ideo non valet obiectio, &c.

d ¶ *Sacramento.*] ordine & officio, sine iustitia. ar. contra. 40. di. si cut viri. Sed ibi agitur đ essentia sacerdotis: hic de qualitate.

" Epimenides Thebanꝰ sacerdos malus fuit.

e ¶ *Si non dat suum.*] i. si non sua, sed Dei: in forma, s. ecclesiæ.

f ¶ *Item.*] " verba sunt Epimenidis illiꝰ Thebani sacerdotis, q malꝰ fuit: & Apost. sumit eadẽ verba ĩ testimoniũ ĩ epistο. ad Titũ[a].

a Cap. 1. de hoc ẽt not. 37. dist. turbat. ibi videas. Arc.

g ¶ *Si ergo.*] & verum est supple: & ideo approbemus.

h ¶ *Habet.*] ar. p testimonio alicuius, q nõ est bonꝰ, vt credatur testimonio in quo verum dicit, & si in aliis mẽtiatur. ẽ. di. 37. turbat. & ca. si quid. sed contra 3. q. 9. pura.

†al. vobis.

3 Eod. l. c. 35.

i ¶ *Verum.*] q. d. non: & ita ñ quicũq; verũ đt, verax ẽ. 22. q. 2. hoies.

k ¶ *Violatis.*] i. violanda esse creditis.

4 Ibid. c. 47.

l ¶ *Sacrilegium.*] quasi comprobare schisma vestrum videamur. ex eo q đ sacramenta vestra nõ reprobamus.

m ¶ *Si non habebat Saul.*] quẽ Dominus elegerat & fecerat Regem, i. fieri iusserat, vt j. 8. q. 1. audacter.

5 Ibid. c. 48. 1. Reg. 10 & 24.

n ¶ *Panniculum.*] quã do præcidit chlamydem vestimenti sui, vt 2. q. 7. c. plerumq; obiicitur. §. de his. & §. item opponitur.

o ¶ *Omnia munda mundis.*] iuxta illud: *Qui manibus sordes operum prius abluc sordes. Intus te munda: quia mundis omnia munda.*

cœtu [a] hominum eadẽ sacramenta sumẽtium, aliquorũ immunditiam mundis obesse non posse. *& infra.* ¶ Petilianus dixit [b]. Aut si quisquam carmina sacerdotis memoriter teneat, numquid inde sacerdos est, quod ore sacrilego carmen publicat sacerdotis? Augustinus respõdit. Ita istud dicis quasi modo quæramus quis sit verus sacerdos, & non quid sit verum baptisma. [c] Vt enim sit quisq; verus sacerdos, oportet, vt non solo sacramento [a], sed iustitia quoq; induatur, sicut scriptum est. [Sacerdotes tui induãtur iustitia.] ¶ Qui autem solo sacramento sacerdos est, sicut fuit põtifex Caiphas per secutor vnius & verissimi sacerdotis, quamuis ipse non sit verax, qđ dat tamen verum est, si non det suum [c] sed Dei. *Item* [f] *paulo inferius.* ¶ Dixit quidem ex ipsis proprius eorum propheta. Cretenses semp mendaces, malæ bestię, ventres pigri [i] testimonium hoc verum est.] Si ergo [g] Apostolus nescio cuius alienigenæ testimonium, quia verum comperit, etiam ipse attestatus est, cur nos apud quẽlibet inuenerim[o], quod Christi est, & verum est, etiam si ille, apud quem inuenitur, peruersus, & fallax est, nõ discernimus vitium, quod homo habet [h], & veritatem, quam non suam, sed Dei habet? & dicimus, sacramentũ hoc verum est, sicut ille ait, testimonium hoc verum [i] est? Numquid ideo dicim[o], etiam ipse homo verax est, quia dicimus sacramẽtum hoc verum est? *& paulo post.* ¶ Vos autem necesse est, vt semper erretis, quamdiu propter hominum vitia, Dei sacramenta violatis [k], aut nos propter Dei sacramẽta, quæ in nobis† violare nolumus, etiã vestri schismatis sacrilegium [l] assumere putatis. *Item.* ¶ [3] Baptismi ergo puritas à puritate, vel immũditia conscientiæ, siue dantis, siue accipientis omnino distincta est. *Itẽ.* ¶ [4] Memento ergo sacramentis Dei nihil obesse mores malorum hominum, quò illa vel omnino non sint, vel minus sancta sint. *Item.* ¶ Quæro si non habeat Saul[m] sacramenti sanctitatem, quid in eo Dauid venerabatur? si autem habebat innocentiam, quare innocẽtem persequebatur? Nam eum propter sacrosanctam vnctionem & honorauit viuum, & vindicauit occisum. Et quia vel panniculum [n] ex eius veste præscidit, percusso corde trepidauit. Ecce Saul non habebat innocentiam, & tamen habebat sanctitatem, non vitæ suæ [A] (nam hoc sine innocentia nemo potest) sed sacramenti Dei, quod & in malis hominibus sanctum est. *Item.* ¶ Nos dicimus tale cuique sacrificium fieri, qualis accedit, vt offerat, & qualis accedit, vt sumat: & eos de sacrificiis talium manducare, qui ad illa tales accedunt quales & illi sunt. Itaq; si offerat Deo malus, & acciat inde bonus, tale cuique esse, qualis quisq; fuerit, quia & illud scriptum est [Omnia mũda mundis [o]] Per hanc sententiam veridicam, & catholicam etiam vos Optati [p] sacrificio [q] non estis polluti [r], si facta eius displicebant vobis. Nam vtique panis illius, panis luctus erat, sub cuius iniquitatib. Africa tota lugebat: sed panem luctu, omnibus vobis communem esse, omnium vestrum malum schismatis facit. *Item.* ¶ Gratias Deo, quia tandem confessus es posse valere inuocatum nomen Christi ad aliorum salutẽ etiam si à peccatoribus inuocetur. Hinc ergo intellige, cum Christi nomen inuocatur, non obesse aliorum saluti aliena peccata.

A ¶ Vitæ suæ.] *sequebatur*, sed vnctionis: *quæ voces absunt ab omnibus vetustis Gratiani exemplaribus, licet in codicibus etiam B. Augustini impressis legantur.*

Idem in psalmum 10. in vers. Iustus autem quid fecerit?]

¶ Etiam per malum ministrum dona Dei ad eos perueniunt, qui cum fide accipiunt. C. LXXXVIII.

[7] ¶ Christus quid fecit [s] vobis, qui traditorem suum tanta patientia pertulit, vt ei primam [t] Eucharistiam confectam manibus suis, & ore [u] suo commendatam, sicut ceteris [x] Apostolis, traderet? Quid vobis fecit Christus, qui eumdem traditorem suum, quem diabolum nominauit [y], qui ante traditionem Domini, nec loculis [z] Dominicis fidem potuit exhibere, cum ceteris discipulis ad prædicãdum regnũ

p ¶ *Optati.*] proprium nomen est, "& erat malus catholicus, vel hęreticus, scilicet occultus.

" Optatus malus fuit catholicus.

q ¶ *Sacrificio.*] "Hic patet p præcisus conficit, vt j. c. non nocet. & c. dictum. & de conse. dist. 4. non in vobis. præterea quæ esset ratio quare damnatus à Deo posset conficere q̃diu toleratur ab ecclesia, sed damnatus ab homine nõ? Dicas ergo p hęreticus excõicatus depositus p̃t hoc sacramentum & reliqua sacramenta ministrare, p capitula q̃ di xi. Quidam tñ contrarium dicunt [b] per id qđ est 24. q. 1. schisma. vbi dicit Pelagius, si veritate duce regimur, non est Christi corpus quod hęretic⁹ conficit. Item q̃a hoc sacramẽtum est sacramentum vnitatis, vt de conse. di. 2. q̃a passus. Item quia extra vnitatem ecclesiæ cõfici non potest, vt ẽ. e. extra ecclesiam. j. ea. sacerdotes.

" Sacerdos præcisus cõficere põt.

b Adde ad hoc de cõs. di. 2. quid si sanguis. ver. qualis. vbi de hoc.

Additio. Intellige oía ista vltimo allegata quo ad effectum sacramenti, vel qñ non seruãt formam ecclesiæ secundum Ray. q de hoc satis no. ĩ summa de hæret, §. item numquid, &c.

6 Ibid. c. 52.

r ¶ *Polluti.*] ar. non imputari socio peccatũ alteriꝰ si ei displiceat, dummodo eũ admoneat vt resipiscat, vt j. e. q. 4. c. 1. quod incipit, nullius crimen. & c. crimen. arg. 23. q. 4. recedite. 8. q. 1. q̃d autẽ. j. 11. q. 3. quod prædecessor. j. 24. qu. 3. si hẽs. 24. qu. 1. schisma. contra j. de conse. di. 1. in sancta. contra j. e. q. 5. c. 1. contra H.

Ti. 1.

Ibid. c. 54.

Christus quid fecit.] Casus. Probatur in hoc c. q̃ mali sacerdotes sunt tolerandi, & q̃ sacramenta sunt ab eis recipiẽda, hoc probatur exẽplo Domini, q Iudam tolerauit, & eum cum aliis discipulis ad prę dicandum misit. sequens c. patet.

7 Iuo par. 2. c. 105. Io. 13. 6. & 12

s ¶ *Christus quid fecit.*] qui signa patientiæ ostẽdit nõ nobis.

t ¶ *Primam.*] i. primo confectam Eucharistiam dedit. nam vna sola est, & ideo nõ est prima vel vltima. Vel sic, primam. i. vnicam & non plures.

u ¶ *Ore.*] cũ dixit, hoc est corpus meum. j. đ conse. dist. 2. accipite.

x ¶ *Cæteris.*] j. 23. q. 4. tu bonus. & ca. quàm magnũ. j. de cõse. dis. 2. cum omne. contra. Sol. sed ibi đ buccella panis, quam soli Iudę tradidit postea: hic đ corpore Christi, quod primo tradidit sibi, postea omnib. dedit.

Matth. 10.

y ¶ *Nominauit.*] vbi, nescio, sed credo quòd ibi, qui intingit mecum manum, &c. argu. inst. de exhære. lib. §. sed feminini.

c Ad idẽ 13. q. j. §. adhoc vbi đ hoc. s. q̃ sint sicut diaboli. de pœ. dist. j. §. hoc idẽ. Ar.

z ¶ *Loculis.*] arg. contra infideles seruientes quòd sint sicut diaboli. de pœ. dist. 1. §. hoc idem. [c]

Source : BIU Cujas

a *Non nocet.*]¶*Ad ecclesiæ.*]j. de conse. di. 2. ecclesiis, contra, sed illud quando forma seruata non est.

b ¶*Consecrationem.*]dum tamen cesset omnis pactio vel aliqua turpis promissio, alioquin execrata potius quàm consecrata dici debet, vt j. e. q. 4. ecclesia, sed hoc in odium consecrantis. nam reuera

a Dūmodo forma eccle się fuerit ser uata. ď cōs. dist. j. eccle- siis. qď ēt vī cōtra. Io. de Fant.

consecrata est[a].

SED OBIICITVR. Casvs. Nunc obiicit Grat. cōtra prædicta, & ita alternatim modo ex vna parte, modo ex alia allegando procedit in hac quæstione, & solutiones inferendo.

c ¶*sed obiicitur.*]respicit §. si ergo. s. prox. positum. Nam inducit ista lex c. quædam directe: quędam à sensu cōtrario ad probādum ꝙ malꝰ sacerdos non possit cōficere sacramēta, sed ibi resp. in seq. §. cum vita.

SA*cerdotes*]Casvs. Dicitur in hoc c. ꝙ non tm̄ verba: sed ēt merita sacerdotum concurrere debent, quia scriptū est, Nec maculā habens ad sacrificandum accedat.

1 Iuo par. 2. c. 110. Sequentia tria c. plana sunt, in quib. dr̄ ꝙ mundi debent esse sacerdotes qui pro aliis intercedunt, quia facilius exaudiuntur.

d ¶*Imprecantis.*]i, inuocantis p preces. H.

e ¶*Non vitam.*]quārū ad rem sacramenti. l. vt digne conficiant,

Leuit. 21. aliàs vita nō exigitur vt conficiant.

Additio. Sub. sed vt proficiant offerēti. j. e. cum vita. Arch.

f ¶ *Macula.*] mortalis

b Hic videas qď no. 51. di. de his. ī gl. vlt. iuxta fi. &ext. ď cel. mis. de homine. Arc. 2 Iuo par. 2. c. 69. & p. 6. c. 45.

peccati[b] ar. de conse. di. 2. quotidie. vel venialis, & tunc est consiliū. ar. di. 6. testamētum. H. Tamē hæc auctoritas ītelligitur de macula corporali, vt 49. dis. hinc etiā. & ita sophistice inducit §. non accedat. dum. n. æstuauerit in pectore precātis ignis alienꝰ q̄ esurit. & non satiat: non p̄t digne accedere ad altare. de pœ. 3. c. inter hæc hircum.

" Sacerdos quilibet ꝑ mortali peccato suspensus est quo ad se.

3 Iuo par. 2. c. 90. & p. 6. c. 110.

" Vnde notatur hic ꝙ q̄libet sacerdos ꝑ macula mortalis peccati suspensus est quo ad se, quo ad accipientes vero non, nisi vt notatur 32. dis. §. verum. & c. nullus.

I*Psi sacerdotes.*]

g ¶*Comedunt.*]i, oblata pro peccatis[c], "vel dicuntur comedere peccata populi, quia delent, & sic comedunt peccata populi ordinationib. suis. vel forte quia exemplo bonæ operationis, & verbo prædicationis corrigunt homines, & ita quantum in se est delent. 36. di. §. ecce. ver. ex quib. solus enim Deus delet peccatum. i.

c sic j. q. j qa " Sacerdotes comedunt peccata populi.

d Vt s̄. e. q. vt euidēter.

peccati reatum[d], sacerdos pœnam infligendā pro peccato orationib. minuit[e] propter quod peccatum delere dicitur. 13. q. 2. animæ.

e Vt 13. q. 2. animæ. H. Vel illi dicūtur comedere peccata populi, qui de suis possunt sustentari, & tamen percipiunt de ecclesiasticis. 12. q. 2. illud. cum habenti dare, &c. 1. q. 2. pastor.

h S*Acrosancta.*] i. religiola sacramentorum reuerentia. vel. i. Eucharistia, vel quodlibet aliud sacramentum. s̄. e. ventum.

i ¶*Consecrationem.*]quam diuinum ministerium fecit, non ministri administratio, vt j. de conse. dist. 4. non est aqua.

k ¶ *Aduenit.*] Aduenit quidem magis ad conficientis detrimentum, quàm ad salutem. vt de conse. dist. 2. c. & sancta.

l N*Ecesse est.*]¶*Vasa.*]i. subditorum animas, quia Dominus in eis sedet[f]. vt 23. q. 4. Nabuchodonosor. 23. q. 5. si Paulus. quorum f al. iacet sanguis requiritur de manibus nostris. 43. dist. Ephesiis.

m ¶*Ad interiora.*]i. spiritualia & cælestia. Vel dic, i. ad vitia: & tunc dic per ducendas vapulaturas à primo mācipio gehennę. 40. di. si Papa. †al. aduocatus †al. etiam

cælorum misit, vt demonstraret dona Dei peruenire ad eos, qui cum fide accipiunt, etiam si talis sit, per quem accipiunt, qualis Iudas fuit?

Item Gregorius.

¶Sacramentis, episcopi malitia non nocet. C. LXXXIX.

NOn nocet malitia episcopi neque ad baptismum infantis, neque ad ecclesiæ[a] consecrationem[b]: quia baptisma à Deo datur, non ab homine venit. sic & Eucharistia & omnia, quæcumq; in altari ponuntur, non ab homine, sed à Deo sanctificationem accipiunt.

Sed obiicitur[c] illud Hieronymi in Sophoniam, c. 3.

¶Nou verba, sed merita sacerdotum Eucharistiam faciunt. C. XC.

1 SAcerdotes, qui Eucharistiæ seruiunt, & sanguinem Domini, populis eius diuidūt, impie agunt in legem Christi, putantes Eucharistiam, imprecantis[d] facere verba, non vitam[e], & necessariam esse tantum solēnem orationem, &nō sacerdotum merita, de quib. dicitur [Et sacerdos, in quo fuerit macula[f] non accedet offerre oblationes Domino.]

Item Alexander, epist. 2.

¶Tanto facilius sacerdotes exaudiuntur, quanto apud Deum sunt digniores. C. XCI.

2 IPsi sacerdotes pro populo interpellant, & peccata populi comedunt[g], quia suis precibus, & oblationibus ea delent, atque consumunt: in quanto digniores fuerint, tanto facilius pro necessitatibus, pro quibus clamant, exaudiuntur.

Item Gelasius Elpidio episcopo.

¶Non ad est sacramentis spiritus sanctus, quæ per criminosos ministrantur. C. XCII.

3 SAcrosancta[h] religio, quæ catholicam continet disciplinam, tantam sibi reuerētiam vendicat, vt ad eam quilibet, nisi pura conscientia, non audeat peruenire. Nam quomodo ad diuini mysterij consecrationem[i] cælestis spiritꝰ inuocatus †aduenit[k], si sacerdos, & †qui eum adesse deprecatur, criminosis plenus actionibus reprobetur?

Item Gregorius in regesto li. 1. epi. 24.[4]

¶Manus immunda, tacta inquinat, non mundat. C. XCIII.

NEcesse est, vt esse mūda studeat manus, quæ diluere sordes curat: ne tacta q̄ęq; deterius inquinet, si sordida ipsa stercoris† lutum tenet: scriptum namq; est [Mundamini, qui fertis vasa[l] Domini] Domini etenim vasa ferūt, qui proximorum animas ad interiora[m] †perducendas, in conuersationis suæ exemplo suscipiunt.

Item Augustinus libr. 50. homiliarum, homil. 26

¶Aeque seruandum est verbum Christi, & corpus Christi. C. XCIIII.

5 INterrogo vos fratres, vel sorores: dicite mihi, quid vobis plꝰ esse videtur, verbū Dei, an corpꝰ Christi? Si verum vultis respōdere, hoc vtiq; dicere debetis, ꝙ non sit minus verbum Dei, quàm corpus Christi. Et ideo, quanta solicitudine obseruamus, quādo nobis corpus Christi ministratur, vt nihil ex ipso de nostris manib. in terram cadat, tanta solicitudine obseruemus, ne verbum Dei, quod nobis erogatur, dum aliud aut cogitamus, aut loquimur, de corde nostro pereat: quia nō minus reus erit, qui verbum[n] Dei negligenter audierit, quàm ille, qui corpus Christi in terram cadere[o] negligentia sua permiserit.

Idem lib. 4. de Trinitate, c. 14.

¶De eodem. C. XCV.

6 NEque[p] potest id rite[q] offerri, nisi per sacerdotem iustum, & sanctum, nec nisi ab eis accipiatur, quod offertur, pro quibus offertur[r], atq; id sine vitio[s] sit, vt pro vitiosis[t] mundandis[u] possit offerri. Hoc certe omnes cupiunt, qui pro se offerri sacrificium Deo volunt.

Cum vita[x] sacerdotum Eucharistiæ ne-

4 Et Past. p. 2 c. 2.

† al. insequens

n ¶*Verbum.*]i. "prædicatio, q̄ plures cōuertit, & plus facit compungi hominem, ita vt omnia peccata per eam tollātur. sed per corpus Christi tantū venialia tolluntur, vt de cōse. di. 2. iteratur. & cap. quotidie. & sic non ob. s̄. e. multi.

Esa. 52. " p̄dicatio ē efficacior corpe Xp̄i. † al. interna sacrificia] al. in ęterna sacraria.

n ¶*Verbum.*]i. id quod verbo significatur, vel per verbū cōcipitur.

5 Iuo p. 2. c. 106.

o ¶*Cadere.*] de conse. dist. 2. qui bene.

N*eque.*]Casvs. dr̄ hic ꝙ ad hoc vt rite & recte sacrificiū offeratur, dēt ab honesto ministrari, & à iusto recipi: & hoc dicit littera. Pro q̄b. offertur, supple digne.

p ¶*Neque.*] No. ꝙ tria dicūtur hic: s. ꝙ sacramenta Domini nō rite vel recte conferuntur nisi à dignis conferantur, & à dignis sumantur, & in forma ecclesiæ. Primum notatur ibi, *Nisi per sacerdotem.* Secundum ibi, *Nec nisi.* Tertium ibi, *Atque id, &c.* Quidam diuidunt ca. in duas partes. In prima fit mentio de sacrificio, quod ab eo accipitur ꝑ quo offertur, & hoc vsq; ad illū locum, *Atque id.* In secūda fit mētio de sacramento qď non accipitur ab eo pro quo offertur: & dic, sine vitio, i. sine peccato.

6 Iuo par. 2. c. 107.

q ¶*Rite.*]quo ad offerentem & accipientem.

r ¶*Pro quibꝰ offertur.*] supple, nec potest rite offerri nisi ab eis.

s ¶*Sine vitio.*]id est, non fit citra formam ecclesiæ, sed in ipsa forma ecclesiæ.

t ¶ *Vt pro vitiosis.*] Expone vt recte possit offerri pro vitiosis, id est, Venialia habētib. Sed intellige generaliter, quia offertur etiam pro habentibus mortalia[g].

g sc. vt cōpūgātur, & vtmitigetur pœna. 13. q. 2 tempus. Io. de Fant.

v ¶*Mundandis.*]id est, venialis peccati maculam habentibus.

CVM VITA. Casvs. Iste §. respicit illud c. sacerdotes. vbi dicitur quòd bona vita sacerdotis necessaria est ad conficiendum corpus Christi. Modo soluit & dicit quòd intelligendum est hoc non de consecratione, quia in veritate conficit etiam malus sacerdos, sed de effectu consecrationis, quia nihil prodest si sumatur ab indigno, & ꝙ malus sacerdos conferat gratiam digne sumentibus, sequenti capitulo probatur.

x ¶ *Cum vita.*] Respicit hoc capitulum sacerdotes, & bene soluit.

Source : BIU Cujas

& ad confirmandam ſuam ſolutionem inducit c. ſequens.

Dictum.] Casvs. Hic primo probatur per verba Domini & exemplo Caiphæ, ꝙ apud malos ſacerdotes vera ſunt ſacramẽta, & quòd ex officio ſuo gratiam hominib. transfundunt. Secundo ꝙ tanta eſt vis ſacerdotij dignitatis, ꝙ ſine eo etiam apud bonos non eſt auctoritas benedicendi.

a ¶ *Dictum eſt.*] Probat Augu. ꝙ benedicere non tãtum meritum, ſed etiam ordinem requirit. In prima ergo parte ponit auctoritatem Domini vſque ibi, *Quanta.* In ſecunda probat intentionẽ ſuam & auctoritate, & exemplo Caiphæ.

1. Cor. 11.

2 ſ. e. ſacerdotes.

b ¶ *Vos ponite.*] id eſt, inuocate[a].

3 Et loqtur ſacerdotib⁹ de his miniſteriis ſiue bñdictiõib⁹ vbi ordo ſacerdotalis exigitur. Ar. 2 Iuo p. 2. c. 100. Pan. l. 3. c. 79.

c ¶ *Prodeſſe.*] hic colligitur, quòd licet voluntas ſacerdotis nõ ſit vt proſit, prodeſt tamen, ſ. de conſe. di. 4. non illud te. Sed qd ſi cantet Miſſam, vt Deus perdat aliquos? conficiet reuera, ſed debet puniri. ar. 26. q. 5. quicumque.

Num. 6.

QVOD VERO. Casvs. dictum eſt ſ. in §. ſi ergo ſacramenta. ꝙ ſacramẽta dignitatis ab hæreticis collata non habẽt effectum, contra quod allegat Gra. auctoritatem Anaſtaſij, quam friuolã eſſe oſtendit auctoritate Gelaſij, & Felicis, qui cum Hormiſda excommunicauerunt Acacium ante q̃ excõmunicaſſent Anaſtaſium. Sed H. exponit ante quã Anaſtaſium, i. ante quàm Anaſtaſius eſſet Papa: quia Acacius mortuꝰ fuit ante Anaſtaſium, & Anaſtaſius ſucceſſit illi. Et ita cum ſucceſſerit Gelaſio, non fuit excommunicatus ab eo, nec à præcedẽtib.

Io. 11.

d ¶ *Quòd vero.*] Dictũ eſt ſ. in §. ſi ergo. ꝙ ſacramenta dignitatis ab hæreticis collata effectum non habẽt: contra quod allegat auctoritatem Anaſtaſij, quam oſtendit friuolam eſſe auctoritate Gelaſij & Felicis.

e ¶ *In tractatu.*] ꝑ hoc probatur, quòd Gratianus nõ diuiſit per diſtinctiones hoc opus. arg. 11. q. 3. §. euidenter.

ITEM OBIICITVR. Casvs. Dictum eſt ſ. in ca. Arianos. & ſ. in §. cum ergo Innocentius. quòd ſolum baptiſma ratum eſt apud hæreticos. contra quod obiicitur modo in hoc capitulo.

3 ſ. diſt. 19.

f ¶ *Item obiicitur.*] ei ſcilicet quod dictum eſt ſ. e. §. cum ergo Innocentius. & c. Arianos.

Quod quidam.] Casvs. Quidam dixerunt, quòd catholici ab eccleſia recedentes retinent poteſtatem conferendi baptiſma, ſed non poteſtatẽ conferendi ordinem, ſed eam amittũt. Contra quos probat Auguſtinus quattuor rationibus hoc eſſe falſum. Primo, quia qua ratione perditur vnum, & reliquum, cum vtrumque quadam cõſecratione conferatur. Secundo, quia conſuetudo eſt eccleſiæ, quòd tales non reordinantur cum redeunt, ne fiat iniuria ſacramento. retinet ergo vtrumque, ſed ad perniciem. Tertio, quia ſi aurum, vel argentum furtiue fuerit ſignatum, ſi fur poſtea deprehenditur à principe punitur, ſed ſignum monetæ non reprobatur. Quarto, quia character militiæ non reiteratur circa redeuntem, cum miles ad gratiam principis reuocatur. Quinto, concludit ex præmiſſis, quòd non debent iterari ſacramenta ab eis collata, ne fiat iniuria ſacramento. Prima ratio eſt ibi, *Primo quia.* Secunda ibi, *Nam ſi quando ex ipſa.* Tertia ibi, *Si enim aliqui.* Quarta ibi, *Si forte.* Quinta ibi, *De his qui.*

ceſſaria eſſe dicitur, non conſecrationi. ſed effectui intelligendum eſt. Non enim effectum ſalutis confert ei, quem merita faciunt indignum: potius completur in eo illud Apoſtoli [Qui manducat corpus Domini, & eius ſanguinem bibit indigne, iudicium ſibi manducat, & bibit.] Ergo contra eos, qui crebra oblatione ſacrificij ſe putant poſſe mundari, non ceſſantes impie agere in legem Dei, intelligitur illud eſſe dictum Hieronymi. Quod vero ſacerdos, etiam ſi malus ſit, tamen pro officio ſuæ dignitatis gratiam trãsfundat hominibus, teſtatur Auguſtinus in libro quæſtionum veteris teſtam. c. 11.

¶ Sacerdotes nomen Domini inuocant, Dominus autem benedictionem præſtat. C. XCVI.

2 *Dictum eſt* [a] *à Deo in Numeris ad Moyſem, & Aaron ſacerdotes: [Vos ponite* [b] *nomen meum ſuper filios Iſrael: ego Dominus benedicã eos:] vt gratiam traditio per miniſterium ordinantis transfundat hominibus: nec voluntas ſacerdotis obeſſe, aut prodeſſe* [c] *poſſit, ſed meritum benedictionem poſcentis. ¶ Quanta autem ſit dignitas ordinis ſacerdotalis, hinc aduertamus. Dictum eſt enim de nequiſſimo Caipha interfectore Saluatoris, inter cetera [Hoc autem à ſemetipſo non dixit, ſed cum eſſet princeps ſacerdotum anni illius, prophetauit.] Per quod oſtẽditur ſpiritum gratiarum non perſonam ſequi aut digni, aut indigni, ſed ordinationem traditionis, vt quamuis aliquis boni meriti ſit, non tamen poſſit benedicere, niſi fuerit ordinatus, vt officium miniſterij exhibeat. Dei autem eſt, effectum tribuere benedictionis.*

Quòd vero [d] *per hæreticos ſacramenta dignitatis miniſtrata dicuntur carere effectu, improbatur auctoritate Anaſtaſij Papæ, qui ordinationem Acacij, quamuis hæretici, ita ratam approbat, vt etiam eis, quos poſt damnationem ſuam baptizauit, ver ordinauit, in nullo ream perſonam nocuiſſe aſſerat. Sed hoc* [a] *eum illicite, & non canonice, immo contra decreta ſuorum prædeceſſorum feciſſe probant Felix, & Gelaſius, qui Acacium ante Anaſtaſium excommunicauerunt, & Hormiſda, qui ab ipſo Anaſtaſio tertius eumdem Acacium damnauit.* 3 *Vnde etiam ab eccleſia Romana repudiatur, & à Deo fuiſſe percuſſus legitur in geſtis Romanorum Pontificum hoc modo [Anaſtaſius ſecundus natione Romanus, &c.] Require retro in tractatu* [e] *decretalium epiſtolarum.*

a ¶ Sed hoc eum.] *Supra di. 19. c.* Anaſtaſius, *oſtenſum eſt immerito reprehenſum eſſe Anaſtaſium, & veriſſima eſſe, quæ ipſe de Acacio ſcripſit, & decreuit.*

Item obiicitur [f] *illud Auguſtini lib. 2. contra epiſt. Parmeniani. c. 13.*

¶ Qui recedit ab eccleſia, nec baptiſma, nec ius dandi amittit. C. XCVII.

4 *Quod quidam* [g] *dicunt, Baptiſma, quod* [a] *accepit, nõ amittit, qui recedit ab eccleſia, ſed ius tamen dandi* [h] *quod accepit, amittit* [i], *multis modis appareat fruſtra, & inaniter dici. ¶ Primo, quia nulla oſtenditur cauſa, cur ille, qui ipſum baptiſmum amittere* [k] *non poteſt, ius dandi* [l] *amittere poſſit. Vtrumque enim ſacramentum eſt, & quadam conſecratione vtrumque* [m] *homini* [n] *datur, illud, cũ baptizatur, iſtud, cum ordinatur: ideoque in catholica vtrumque non licet iterari. ¶ Nam ſi quando ex ipſa parte* [o] *venientes etiam prępoſiti pro bono pacis correcto† ſchiſmatis errore ſuſcepti ſunt, etſi viſum eſt opus eſſe, vt eadem officia gererent, quæ gerebant, non ſunt rurſus ordinandi †, ſed ſicut baptiſmus in eis, ita ordinatio manſit integra, quia in præciſione fuerat vitium (quod vnitate† pacis eſt correctum) non in ſacramentis* [p], *quæ vbicumque ſunt* [q], *ipſa vera ſunt. Et cum expedire hoc videatur eccleſiæ, vt præpoſiti eorum venientes ad catholicam ſocietatem, honores ibi ſuos non adminiſtrent, non eis tamen ipſa ordinationis ſacramenta detrahuntur, ſed manent ſuper eos. Ideoq; nõ eis in populo manus* [r] *imponitur, ne non homini, ſed ipſi ſacramento fiat iniuria. & infra. ¶ Sicut autem habent in baptiſmo, quod ꝑ eos dari poſſit, ſic in*

4 Sent. 4. diſt. 25. Alg. l. 3. c. 10 Pan. l. 1. ti. 2. c. 80.

5 Iuo par. 2. c. 97. Pan. l. 3 c. 77.

al. correpto

al. ordinati
† *al. vnitatis pace.*

b Adde ꝑ intellectu hº gl. ꝙ olim ſignabantur milites qua dã nota ſeu figura ĩ illi⁹ ab aliis diſcretionẽ. l. ſtigmata. C. de fab. li. 11. not. in l. pe. ff. ex quib. cau. ma.

c ſc. eſt ius dãdi, quia ñ h; niſi ex pmiſſiõe: ſ; ſi cõfert eſtve rũ lacrm, ꝙ dic, vt le. & no. d cõſ. di. 4. ſãctũ. Ar. *hãc ciũpũt ligare, & ſolnere: & ſi fecerint, nihil actũ eſt, qa iuriſdõnẽ ñ hñt. B. Th. 2. 2. q. 39. art. 3. & 4. diſt. 19. q. 1. ar. 2. q. 3. d Aliàs, 68.

a ¶ *Dand*

reprobatur. Quarto, quia character militiæ non reiteratur circa redeuntem, cum miles ad gratiam principis reuocatur. Quinto, concludit ex præmiſſis, quòd non debent iterari ſacramenta ab eis collata, ne fiat iniuria ſacramento. Prima ratio eſt ibi, *Primo quia.* Secunda ibi, *Nam ſi quando ex ipſa.* Tertia ibi, *Si enim aliqui.* Quarta ibi, *Si forte.* Quinta ibi, *De his qui.*

g ¶ *Quod quidam.*] Casvs. Opinio eſt quorumdam, quòd ſacerdos, vel epiſcopus recedens de eccleſia ad hæreticos, ſacramentum baptiſmi non amittit: ſed ſacramentum ordinis amittit. Iſtud improbat Auguſtinus multipliciter. Primo ſic: quia cum vtrumque ſit ſacramentum, non poteſt aſſignari ratio, quare potius perdatur vnum quàm aliud. Secundo ſic: quia conſuetudo eccleſiæ eſt, quòd cum tales redeunt, non ſolent reordinari ſi eos eccleſia vult tolerare. Tertio dicit quòd ſicut recedens ab eccleſia vtrumque retinet: ſic videtur, quòd vtrumque poteſt conferre aliis extra eccleſiam, licet male conferat, & cum quis recipit ſacramentum extra eccleſiam, ſi reuertitur ad eccleſiam non eſt ſacramentum iterandum in eo. Et hoc probat tripliciter, per baptiſmum datum à laico, quod non iteratur licet illud iniuſte detur: per ſignum publicæ monetæ impreſſum ab eo, qui nõ debuit imprimere, & per characterem militię qui nõ repetitur [b].

h ¶ *Dandi.*] ſcilicet ordinem.

i ¶ *Amittit.*] characterem enim non poteſt amittere, licet videatur aliter dici 11. quæſtio. tertia. epiſcopus.

k ¶ *Amittere.*] nam vbi eadem ratio, & idem ius. ff. ad legem Aquil. illud. An tamen hoc ſit verum, notatur vigeſimaoctaua. quæſtione prima. ſic enim. trigeſimaſecunda. quæſtio. ſeptima. Apoſtõlus. ſupra ead. qu. §. cum ergo.

l ¶ *Ius dandi.*] ſcilicet ordinem. de conſecr. diſtinct. 4. oſtenditur.

Vel poteſtatem conferendi baptiſma. ĩ. 32. q. 7. licite.

m ¶ *Verumque.*] ſcilicet baptiſmus & ordo.

n ¶ *Homini.*] hoc de baptiſmo ſacerdotis, in quo poteſtas baptizandi eſt ſacramentum. in laico eſt quædam licẽtia, non ſacramentũ [c]. arg. quòd ſententia hæretici valeat, & ligatio & ſolutio, cum ius ligandi, iudicandi, atque ſoluendi à tempore conſecrationis acceperit. ſ. diſt. 48. [d] c. 1.

o ¶ *Parte.*] collectio enim hæreticorum, rectiſſime pars appellatur, à partiendo, id eſt, diuidendo.

p ¶ *Non in ſacramentis.*] fuit vitium ſcilicet.

q ¶ *Sunt.*] quia à quocumque dentur, iterari non debent, & ideo ipſa ſunt, id eſt, firma & vera ſunt, & bona.

r ¶ *Manus.*] ſ. e. q. c. manus impoſitio. contra. ſed hic de cõſecratoria.

Source : BIU Cujas

ordinatione ius dandi[a]: vtrumq; quidem ad perniciem suam, quādiu charitatem non habent vnitatis: sed tamē aliud est, prorsus nō habere, aliud, pernicioſe habere, ailud[b], ſalubriter habere. Quidquid non habetur, dandum est, cū opus est dari: quod vero pernicioſe habetur, per correctionem depulſa pernicie, agendum est, vt ſalubriter habeatur. Quamquā, & ſi laicus aliqua † pereūtis dederit neceſſitate[c] compulſus, quod cū ipſe acciperet, dandum eſſe addidicit, neſcio[d], an pie quiſquam dixerit eſſe repetēdum. Nulla enim cogente neceſſitate ſi fiat, alieni muneris vſurpatio eſt. Si autem neceſſitas vrgeat, aut nullum, aut veniale delictū eſt[e]. Sed, etſi nulla neceſſitate vſurpetur, & à quolibet cuilibet detur, quod datum fuerit, non poteſt dici nō datum, quamuis recte dici poſſit illicite datum. Illicitā ergo vſurpationem corrigit reminiſcētis, & pœnitentis affectus. Quòd ſi non correxerit, manebit ad pœnam vſurpatoris quod datum eſt, vel eius, qui illicite dedit, vel eius, qui illicite accepit: non tamē pro non dato habebitur[f]. Neq; [B]vllo modo per deuotum militem, quod à priuatis vſurpatum eſt, ſignum regale violabitur. ¶ Si enim aliqui furtim, & extraordinarie non in monetis[g] publicis aurum, vel[c] argētum percutiendo ſignauerint, cum fuerit deprehenſum nonne illis punitis[h], aut indulgentia liberatis, cognitū regale ſignum theſauris regalibus cogetur inferri? *& paulo poſt.* ¶ Si forte illum militiæ characterem in corpore ſuo, non militans pauid⁹ exhorruerit[i], & ad clementiam Imperatoris confugerit, ac precefuſa, & impetrata iam venia militare cœperit, numquid homine liberato, atq; correcto, character ille repetitur? ac nō potius agnitus approbatur? An forte minus hærent ſacramenta Chriſtiana, quā corporalis hęc nota: cū videamus nec apoſtatas carere baptiſmate, quibus vtiq; per pœnitentiam redeuntibus non reſtituitur, & ideo amitti nō poſſe iudicatur? *& paulo poſt.* ¶ De iis[k], qui ab eccleſię vnitate ſeparati ſunt, nulla iam quæſtio eſt, quin & habeant, & dare poſſint, & quin pnicioſe habeant, pernicioſeq; tradant extra vinculum pacis. *& infra.* ¶ Neutri ſacramento iniuria facienda eſt. *& infra.* ¶ Sicut non recte habent, qui ab vnitate diſcedunt, ſed tamen habent, & ideo redeunti non redditur, ſic etiam nō recte dat, qui ab vnitate diſcedit: ſed tamen dat, & ideo, quod ab eo accepit venienti ad vnitatem non iteratur. *& infra.* ¶ Sicut redeunti non redditur, qđ & foris habebat, ſic venienti repetēdum non eſt, quod etiam foris accepit. Vnde conſequenter intelligitur peruerſitatem hominum eſſe corrigendam: ſanctitatem autem ſacramentorum in nullo peruerſo eſſe violandum. Conſtat enim eam in peruerſis, & ſceleratis hominibus, ſiue in eis, qui intus ſunt, ſiue in eis, qui foris ſunt impollūtam, atq; inuiolabilem permanere, & quia dicuntur ea mali polluere quantum in ipſis eſt, dicūtur, cum illa impolluta permaneant: ſed in bonis permanent ad præmium, in malis permanent ad iudicium. *& infra.* ¶ Quomodo catholici nō clarificant Deum, qui promiſſa eius nullis hominum ſceleribus, quominus implerentur, impediri poſſe confidunt? qui ſacramenta eius tam debita venerationeproſequuntur, vt ea, ſi etiam ab indignis tractata fuerint, illis ſua peruerſitate damnatis, illa intemerata ſanctitate permanere demonſtentur?

" Baptizandi ius ſi habent laici, a ¶ *Dandi.*] id eſt, conſecrandi. vel dandi ipſam ordinationem.
b ¶ *Aliud.*] ar. contra illud generale quod eſt ext. de tranſl. inter corporalia. & 7. q. 1. factus. ff. ſi quis cau. quoties. arg. 63. di. Salonitanæ. 45. diſt. de Iudæis. 7. q. 1. epiſcopus.
c ¶ *Neceſſitate.*] hic aperte colligitur, "q̄ laici non habent ius baptizandi: niſi large dicatur i⁹ vel poteſtas. id eſt, permiſſio, vt j. de conſe. diſt. 4. conſtat. & c. à quodam. & 30. q. 1. ad limina.
d ¶ *Neſcio.*] id eſt, non approbo, ſi quis dixerit repetendum.
e ¶ *Venia'e delictum eſt.*] "hic philoſophicū tēperamētum eſt: nam in veritate nullum eſt. Et eſt ſimile, 22. q. 2. in quibus.
" Philoſophicū tēperamentum,
f ¶ *Habebitur.*] ar. contra extr. de iurepa. qđ autem, in fine.
† al. alicui pereunti.
g ¶ *In monetis.*] id eſt, ſignis, vel ſigillis, numiſmatib. vel inſtrumentis monetam cudendi.
h ¶ *Punitis.*] iſti variis pœnis puniuntur. C. de fal. mo. per totum. parcitur tamē illi qui formauit, ſi ante quā ſignum imprimat pœnitet. ff. ad l. Corn. de fa. qui falſam, &c.
"Infamis ē de bello publico fugiēs a Concord. tex. in l. non oēs. §. itē q̄ deſertorē. cum ibi no. per doct. ff. de re mil.
i ¶ *Exhorruit.*] "qui forte fugit de bello publico: & ita infamis effectus eſt[a]. 6. q. 1. infames. & hoc intelligitur de militibus illis qui iurauerunt ſe mortem non euitaturos pro re publica. & iſti habebant ſtigmata, vel alia ſigna de aliquo colore, de quibus dictum eſt, Milites noſtros arma ſcire volumus nō leges. C. de iur. delib. ſancimus. Vel ſenſus eſt huius litteræ, quòd ſi aliquis præter auctoritatē principis adeptus eſt militiæ cingulum, & poſt reconciliatur ipſi principi, erit ne in eo iterandus character? quaſi dicat, non.
ADDITIO. Et ſecundū iſtam lecturam dic exhorruit, ſcilicet quia à principe non acceperat. & no. hic militib. characterem imprimi. Io. de Fan.
k ¶ *De hu.*] repetit, q̄ iam dicta ſunt dubitatur hic fore §. ſed nō eſt dubitandum, quia non eſt.
EX HIS. Hęc eſt duodecima pars huius q̄, in qua intendit probare, quòd ſacramentum eccleſiæ tale eſt illi qui accipit, qualis eſt ille qui accipit: vel qualis eſt qui ſacrificat, nec malitia dātis impedit bonitatem: & hoc probat per multas ſimilitudines quas ponit in hoc §. & per nouem auctoritates. & hoc probat vſque ad ca. ſtatuimus. 2. Io. de Fan.
CASVS. Infert Gratianus ex ſupradicto capitulo, quòd vera ſacramenta ſunt apud hæreticos quantum in ſe, ſed ad damnationem ſunt dantium, accipientium, vel habentium, niſi redeant, ſicut verum aurum fuit Craſſo nociuum.
l ¶ *Ex his.*] infert ex præcedenti c. quòd ſacramenta vera ſunt apud hæreticos indiſtincte vſque ad §. opponitur. & ibi obiicit Auguſt. prout ipſe intelligit Aug. dicere vſq; ad §. ſed ne. ibi ponit vnam ſolutionem vſque ad §. quamuis. vbi ponit aliam bonā & catholicam, ad quam probandam inducit quattuor exempla, quę notabo in littera.
m ¶ *Perimant.*] illa, id eſt, eorum abuſio[b]. b Iſta fuit expoſitio H. & L.
n ¶ *Craſſus.*] "iſte dictator fuit cōtemporaneus Iulio Cæſari, & Pompeio: & à Parthis auro feruenti interfectus eſt. "Marc⁹ Craſſus, & Iulius Cæſar, & Pompeius fuerunt cōtēporanei.
ITEM AVRVM. CASVS. Dicitur hic, quòd æque verum eſt aurum in arca furis, & in arca Regis, ſed à fure illicite datur, & illicite retinetur: & ideo fur & communicator furti puniuntur: niſi innocentiam ſuam allegauerint. Et eſt §. Gratiani ab illo loco, ex his. vſque ad c. per Eſaiam, ſicut dicit H. 1 Eod. 2. lib. c. 19.
o ¶ *Aurum.*] cuius ope vel conſilio furtū committitur[c], tenetur. ff. de con. fur. pro inde. "Eſt autem differentia inter furem, & communicatorem: quia communicator manifeſtus eſſe non poteſt. ff. de fur. is qui opem. c Concord. text. in l. vxori. cū ibi not. ff. de vſuf. leg. "fur & cōicator differunt.
p ¶ *Furti.*] videtur ergo & tenetur quis ſe purgare de conſcientia. argu. inſt. de obl. quæ ex delic. §. ſed hę actiones. C. de fur. ciuile. argu. 1. qu. 4. quia præſulatus. cum ſuis concor. "Et ita eſt ar. quòd quis poteſt & tenetur indicare furem. argu. ext. de fur. qui cum fure. cum cōcor. ibi poſitis. ar. contra. ff. de cond. ob tur. cau. idem. & ſi ob ſtuprum. §. vltim. & ff. de præſcrip. verb. l. ſolet. Nam in vtraque dicitur, quod licite poſſum accipere[d] pecuniam à domino, vt ſeruum indicem fugitiuum. Io. Sol. in caſu iſto videtur poſſe dici, q̄ ſecundum canones nō eſt licitum accipere: ſecus ſecundum leges. B. "furem' tenetur quis indicare.
q ¶ *Vt perhibet.*] hic apparet potius hæc eſſe verba Gratiani, quàm d Sub. & ſi æs accipiatur peccat accipiēs, ſe cūdū canones. & ſic ēt no. Vin. Lau. & Tancr. & Ber. in d. c. qui cum fure. Arch. 2 Alg. l. 3. c. 12

A ¶ Quod accepit.] *Sic etiam Algerus, licet paulo aliter habeat originale.*
B ¶ Neque vllo modo.] *hæc vſque ad verbum,* violabitur, *addita ſunt ex originali: ex quo etiam alius locis caput hoc locupletatum eſt.*
c ¶ Vel argentum.] *In codicibus* B. *Auguſtini impreſſis ſequitur,* ſed æs, *in duobus autem ſcriptis Vaticanis,* vel æs.

12 *Ex his verbis Auguſtini conſtat, in omnibus tam apoſtatis, quàm hæreticis, vel damnatis permanere Chriſti ſacramenta vera, quantum ad ſe, & ſancta, & niſi pœnitentia, vel indulgentia ſubuentum fuerit, ad damnationem vſurpatoris peruenient, vel habentis, vel dantis, vel accipientis. Quid ergo prodeſt, quòd vera, & ſancta ſunt, cum vſurpatores ſuos æque perimant*[m], *ac ſi eſſent mala, & noxia? Craſſus*[n] *aurum ſitiuit, & aurum bibit: æque periit vero auro, ſicut vero veneno* ¶ [3] *Item aurum*[o] *æque verum eſt in arca furis, ſicut in theſauris regis. Sed à fure, quia illicite habetur, illicite datur, vel accipitur: à rege autem licite habetur, licite datur, & accipitur: ideo ipſe fur, & communicator furti* (*niſi forte de conſcientia furti* P *ſe purgauerit*) *vt perhibet* q *Gelaſius ad Anaſtaſium Imperatorem.*

Source : BIU Cujas

quàm Auguſt.

OPPONITVR. Casvs. Opponit hic Gratian. contra ſupra dicta ſcilicet quòd hæretici non poſſunt conferre ordines, & ſi baptizare poſſint. Nam ſacerdos etiam depoſitus etſi baptizare poſſit, conficere tamen non poteſt: nec epiſcopus depoſitus poteſt ordines conferre, etſi poſſit baptizare. Sed huic oppoſitioni opponit dupliciter ſolutionem. Prima hæc eſt, quæ incipit ibi, *Sed ne.* quòd qui extremam manus impoſitionem recipiunt in eccleſia, eius potentiam retinent, etiam recedẽtes ab eccleſia, ac ſimilitudinem characteris matrimonij, qui poſt diuortium, vel votum retinet: ſecus ſi extra eccleſiam. Ponit & aliam ſolutionem Gratian. quæ incipit ibi, *Quamuis.* vbi dicit, quòd ſacramenta hæreticorum vera ſunt, dummodo in forma eccleſiæ ſint celebrata, ſed non habent effectum in male miniſtrantibus, & male ſuſcipientibus. Quod probatur quattuor rationibus. Primo per veram Euchariſtiam traditam proditori. Secundo per veram pœnitentiam Chriſti in patria ſua, quæ ibi non habuit effectum, quia ibi fidem non inuenit. Tertio, per duplicem transfigurationem Chriſti, quarum vna incredulis non profuit. Quarto, quia ita virginitatem habuerunt fatuæ virgines, vt prudentes. Demum concludit, quòd vera ſunt hæreticorum ſacramenta in ſe: ſed obſunt male ſuſcipientibus, & male miniſtrantib. Et ad hoc inducit ſequens capitulum.

1 ẽ.e.c.ſi qs eps. ẽ.e.c.q perfectione

a ¶ *Opponitur.*] hoc modo procedit in hoc §. primo ponit obiectionem ſuam contra Auguſt. quam tangit vſque ad §. *Sed ne.* ibi ponit quãdam ſolutionẽ ſuam, quæ protenditur vſque ad §. *Quamuis.* & ca. ibi autem ponit aliam quæ magis communis eſt, ad quam probandam inducit qua druplex exemplum. primum ibi, *Ipſa enim.* Secundum ibi, *Item Dominus in patria, &c.* Tertium ibi, *Quod vt plane.* Quartum de decem virginibus, quod incipit ibi, *Sic & omnes, &c.* Vltimo concludit ab illo loco: *Sciendum vero.* & ad probandam concluſionem ſuam inducit c. per Eſaiam.

Io.13.

b ¶ *Sententiæ.*] capit. præcedentis, vbi dicit, quòd vtrumque quadam conſecratione datur, & ita videtur parificare ordinem & baptiſmum.

c ¶ *Pagano.*] ẽ. ead. quæſt. ſi quis per ignorantiam. ẽ. ead. §. ecce quando. ĩ. de conſe. diſt. 4. quos à paganis. ĩ. de conſec. diſtinct. 4. à quodam.

d ¶ *Conſequenter.*] noli hic reprehendere magiſtrum. nam opponendo dicit hoc, vt patet ex ſolutionibus ſequentibus, maxime ex ſecunda.

e ¶ *Poteſtas.*] id eſt, executio poteſtatis, & ſic verum dicit. aliàs mentitur. nam poteſtas ſacrificandi, id eſt, ordo ſacerdotalis in eo remanet.

f ¶ *Poteſtatem.*] non bene argumẽtatur: quia ſi vocet poteſtatem ſacerdotalem ordinem vel ſacramentum, nec hic, nec ibi amiſit poteſtatem: ſed ſi executionem, & hic & ibi amiſit.

g ¶ *Largiendi.*] ſed cum hæreticus præciſus poſſet conferre tam baptiſma, q̃ ordinem, quæ ſpecialitas erit in baptiſmo? Dico q̃ in caſu neceſſitatis non peccat baptizans. quod numquam eſt in collatione ordinum.

h ¶ *Non amiſit.*] in neceſſitate, & cum ſolemnitatib. 50. diſt. qui ſub gradu. Matth. 13.

i ¶ *Sed ne.*] hoc dicit Gratianus ac ſi Aug. intellexiſſet, ius dandi habent, id eſt, executionem. & ita ſoluit.

k ¶ *Vnitatem.*] hic tangit Gra. opi. Io. de Fan. dicentis, q̃ qui recepit vltimam manus impoſitionem in eccleſia, &c. Matth. 17.

a hæc opinio videtur expreſſe confirmari, ext. de ſchiſma. cap. 1. ſed ex preſſe, reprobatur. 9. quæſtio. 1. ordinationes. Luc. 24.

a i. q. factus eſt eps ĩ eccleſia, & poſtmodũ ſit hæretic⁹, ordinẽ cõfert. Sed q extra eccleſiã recipit vltimã man⁹ impoſitionẽ. i. extra eccleſiã fact⁹ eſt eps ordines cõferre nõ pt: & qui à tali ordinat⁹ eſt nihil recipit ſcdm Hug.

l ¶ *Sacramento tenus.*] id eſt, quia ſi ordinãt, conferunt ordines, licet non debeant. & hoc eſt quod ſequitur, ſine effectu, &c. Matth. 25.

m ¶ *Diſſoluunt.*] 32. q. 7. c. 2. 1. Cor. 13.

n ¶ *Chalcedonenſi.*] ẽ. ea. q. c. ſi quis epiſcopus.

o ¶ *Et Innocentio.*] ẽ. e. ventum. Iac. 2.

p ¶ *Quamuis.*] Sol. vera eſt, quam &ẽ. tetigit, & quæ recitatur ĩ. 11. quæſt. 1. in princip. & ẽ. ead. §. ſi ergo.

q ¶ *Bis.*] quantum ad primam, vel quantum ad ſecundam, prout videbatur duobus diſcipulis in caſtellum Emaus euntibus. Sed quare dicit in carne cum etiam modo ſit Dominus in carne? ſed dicunt quidam in carne. ſcilicet mortali, ſed male. nam in carne mortali ſemel tantũ tranſiguratus eſt, poſt paſſionem vero etiam ſemel. & ideo poteſt dici cum eſſet in carne, id eſt, inter carnales, vbi carnem aſſumpſit. Vel poteſt intelligi in carne ſcilicet mortali, & ſic fiet ibi punctus. "bis tranſiguratus eſt, cum eſſet in carne in vna tranſiguratione &c. quaſi diceret in carne mortali, id eſt, in vna tranſiguratione, ſcilicet in monte Thabor, in altera poſt reſurrectionem, in ſpecie ſcilicet peregrini apparens. 2 ẽ.e.c. Arianos. 3 ẽ.e.c. hi q. "Chriſtus bis ĩ carne transfiguratus eſt.

Additio. Scilicet duobus diſcipulis in caſtellum Emaus euntibus. H.

r ¶ *Sol.*] ſcilicet Chriſtus. & hoc eſt primum exemplum.

s ¶ *Apparuit mirabilis.*] coram Iacobo, Petro, & Ioanne *in monte* Thabor.

t ¶ *Alium.*] id eſt, alterius modi.

v ¶ *Sonans.*] quia ſe ipſum conſtringit alij ſonum *præſtans.*

x ¶ *Charitas.*] ẽ. e. q. vide.

y ¶ *Cæco.*] "ſi cæcus cæcum conetur ducere ſecum, *in* foueam ductor primum cadet, inde ſecutor. "Cæcus cæco ducatũ pſtare ñ dẽt

z ¶ *Ne in eis.*] exiſtendo in hæreſi, vel quo ad effectum: niſi in cauſa neceſſitatis, vel ignoranter. ẽ. e. q. ſuperueniente.

a ¶ *Innocentius.*] ẽ. e. q. qui perfectionem. ĩ. e. q. 7. c. 5. §. item Inno. & c. quod pro remedio.

torem, vterque iuſte, & digne damnabitur. ¶ *Opponitur* a *autem huic ſententiæ* b *Auguſtini: poteſtas dandi baptiſmum, & ius conſecrandi Dominicum corpus, & largiendi ſacros ordines, plurimum inter ſe differunt. Suſpenſo enim, vel depoſito ſacerdote, nulla ei relinquitur poteſtas ſacrificandi. Sacramentum tamen baptiſmi non ſolum à ſacerdote depoſito, vel laico catholico, verum etiam ab hæretico, vel pagano* c *ſi miniſtratum fuerit, nulla reiteratione violabitur, nulla autem ratio ſinit, vt inter ſacerdotes habeantur, qui de manibus laici, vel pagani oleum ſacræ (immo execrandæ) vnctionis aſſumunt. Non ergo conſequenter* d *colligitur, vt ſi recedentibus à fide ius baptizandi relinquitur, poteſtas* e *etiam diſtribuendi ſacros ordines relinquatur, quamuis vtrumque à conſecratione proueniat. Degradatus enim epiſcopus poteſtatem* f *largiendi* g *ſacros ordines non habet, facultatem tamen baptizandi non amiſit* h. ¶ *Sed ne* i *Auguſtinum in hac ſententia penitus reprobemus, intelligamus aliud eſſe poteſtatem diſtribuendi ordines ſacros, aliud eſſe executionem illius poteſtatis. Qui enim intra vnitatem* k *catholicæ eccleſiæ conſtituti, ſacerdotalem, vel epiſcopalem vnctionem accipiunt, officium, & executionem ſui officij ex conſecratione adipiſcuntur. Recedentes vero ab integritate fidei poteſtatem acceptam ſacramento tenus* l *retinent, effectu ſuæ poteſtatis penitus priuantur: ſicut coniugati abinuicem diſcedentes, coniugium ſemel initum non diſſoluunt* m, *ab opere tamen coniugali inueniuntur alieni.* ¶ *De his ergo, qui accepta ſacerdotali poteſtate ab vnitate catholicæ eccleſiæ recedunt, loquitur Auguſtinus, non de illis, qui in ſchiſmate vel hæreſi poſiti ſacerdotalem vnctionem accipiunt. Alioquin eſſet cõtrarius Chalcedonenſi* n *concilio* o, *in quo ordinati à ſimoniacis, in nullo proficere iudicantur, & Innocentio* o, *qui ordinatos à ceteris hæreticis, per prauam manus impoſitionem ſolam damnationem, & capitis vulnus aſſecutos teſtatur.* ¶ *Quamuis* p *poſſit generaliter dici ſacramenta, quæ apud hæreticos non aliter, quàm in eccleſia Dei celebrantur, vera, & rata eſſe, quantum ad ſe, falſa vero, & inania quantum ad effectum, & in iis, à quibus male tractantur, & in illis, à quibus male ſuſcipiuntur. Nec mirum. Ipſa enim ſalus noſtra bucellam Iudæ dedit: ſtatim cum bucella non bonus, ſed malignus ſpiritus intrauit: quare? non quia bonus non daret bonum: ſed quia malus male accepit bonum: ſicque bonum, effectum bonum non habuit, quia vbi illud faceret, non inuenit.* ¶ *Item Dominus in patria ſua præſens, & verus affuit: non per malum miniſtrum, ſed per ſeipſum nihil potuit, quia fidem non inuenit, pro perfidia aliorum non caruit ſua veritate, ſed effectus boni virtute.* ¶ *Quod, vt plane in omnibus ſacramentis oſtenderet, bis* q *eſt transfiguratus, cum eſſet in carne. In vna transfiguratione, ſicut ſol* r, *apparuit* s *mirabilis, vt fides credentium augeretur ad contemplandum cæleſtem gloriam ſuper ſe eleuatam. In altera, vt peregrinus, & incognoſcibilis de ſe dubitantibus ire longius ſe finxit, & ne agnoſceretur, oculos eorum tenuit: ad quid aliud? niſi, vt quia per fidem non erat in cordibus eorum, longius ſe ab eis recedere oſtenderet, & quia ipſum non credebant eſſe, quod erat, viderent & eum alium* t, *quàm erat? Ecce in vtraque viſione, ſua erat præſentia, & veritas: ſed in vna exercebatur fides, vt magis crederent, quàm credebant: in altera tenebatur incredulitas, ne etiam agnoſcerent, quod videbant. Sacramentum ergo corporis & ſanguinis ſui aliis eſt ad ſalutem, aliis ad iudicium. Fides etiam, quamuis ſit vera, tamen ſine operibus mortua eſt. Sic & omnes decem virgines æqualiter erant virgines: ſed ex his quinque erant fatuæ, & quinque prudentes. Æqua erat virginitatis veritas, ſed pro eiuſdem virginitatis intentione non omnibus æqua meriti identitas. Sic etiam eſt æs ſonãs* v, *aut cymbalum tinniens, martyrium vel eleemoſyna, quam neſcit charitas* x. *Si vero cæcus cæco* y *lucernæ miniſtret veritatem, neuter tamen ideo magis ſuam illuminat cæcitatem: Sic & malus miniſtrat malo vera ſacramenta, ſed non ideo dona ſpiritualia: quia malis eorum meritis ſpiritus ſanctus impeditur, ne in eis* z, *quod ſuum eſt operetur. Vnde Innocentius* a, *cum hæreticorum baptiſma concedat eſſe ratum non tamen ex illo baptiſmate concedit haberi ſpiritum ſanctum.* 3 *Et Leo hos, qui formam baptiſmatis acceperunt, non ſinit rebaptizari: ſed iubet ſpiritum ſanctum, quem ab hæreticis nemo accipit, per eius inuocationem, & manus impoſitionem à catholicis ſacerdotibus conſequi. Sciendum vero eſt, quòd ſacramenta hæreticorum dicuntur irrita, vel etiam damnanda, falſa, & inania, non quantum ad ſe, cum ſint ſancta, & vera etiam ab hæreticis celebrata, ſed quia, cum illicite dantibus perfidis ſint ad iudicium, illicite ab eis accipientibus non conferunt ſpiritum ſanctum. Irrita, & non vera dicuntur, quia quod promittũt, & conſ*

Source : BIU Cujas

a ¶*Sacrificia.*] vt dicitur 3.e.q.§.sed hoc.3.e.illi. & c.Dominus.ver. nos dicimus.& c.si quis inquit.

b ¶ *Non quantum.*] distinctio. 49. sacerdotes.j.ead. quæst.3. saluator.

PEr *Esaiam.*] Hoc c.diuiditur in tres partes. In prima parte pronuntur verba prophetæ. In secunda dicit Augustinus.quòd vbicumque malus offert sacrificium,sibi perniciem irrogat,sed non illis qui digne assumunt. In tertia parte dicit, quòd spiritus sanctus disciplinæ effugit fictum, nec operatur per eum remissionem peccatorum. Secunda pars incipit ibi, *Quilibet.* Tertia ibi,*Spiritus sanctus.*

CASVS. Primo ponuntur verba prophetæ. Secundo, dicit Aug. quòd vbicumque malus Deo offert sacrificium , sibi perniciem irrogat,non digne sumenti. Tertio, dicitur,quòd spiritus sanctus disciplinæ scilicet dator effugiet fictum. nam per eum nō operatur remissionem peccatorum,sed per officium operatur, & de malis toleratis intelligitur qđ hic dicitur.

c ¶*Vitulum.*]talis est, & ita agit,quasi &c.

d ¶ *Coquit.*] aliàs colit. id est in cultu quasi colendo in sacrificio offert, "Et est similago flos farinę,de quo fiebat panis propositionis.

e¶*Hoc vt.*]quod dicit propheta.

f ¶*Audire.*] scilicet sibi dictum esse.

g ¶*Non illis bonis.*] accipientibus ab eis sacramenta.

h ¶ *Non aliis.*] Argumentum, quod de vno, &c. vt dist.45.disciplina.ibi, meus nō est.arg.contra j.23.q. 4.forte.

i ¶ *Mercedem.*] id est, retributionem æternam.

k ¶ *Regenerationem.*] vt infantum.

l ¶*Vel ædificationem.*] vt adultorum.

m ¶ *Non deserit.*] 3.e. c.remissionem.

CONSTAT ERGO.CASVS.Superius in c.1.huius quæstionis dicit Leo, quòd Simoniaci non accipiunt nisi spiritum mendacij,& damnationem. in ca.fertur. dicit Grego. quòd simoniaci vulneratam habent animam lethali vulnere. In cap. venturn, dicit Innoc. quòd ordinati ab hæreticis vulneratū habent caput. per quæ cap. infert Gratianus idem esse de hæreticis & simoniacis, sed suæ conclusioni statim obiicit ibi,*Sed obiicitur.* Et ibi, *Immo.*

ferre creduntur,non tribuunt: & ideo damnanda,vt ea dari,vel recipi ab hæreticis non approbetur , sed interdicatur. Non enim quantum ad se,polluta sunt, quamuis ab hæreticis pollui dicantur. [1] *Vnde Gregorius communionem Arij vocat execrationem, & Innocentius vocat Bonosi ordinationem, damnationem : non quòd ita in se sint , sed quia male dantibus,vel accipientibus id efficiunt.Sic etiam Hieronymus in Osee sacrificia*[a] *eorum panem luctus vocat, non quantum*[b] *ad se,sed quantum ad effectum:quod ip semet ostendit, subiungens* [*Quicumque comederit ex eo, contaminabitur , quia sibi ad iudicium sumet.*]

Hinc etiam Augustinus li. 2.contra epi. Parmeniani,c. 5.

A ¶Sed ne Augustinum.] *Hic Gratianus ita videtur loqui de* B. *Augustino,quasi ipsius hac in re sit dubia, aut incerta sententia.cum tamen nemo ipso melius, ac fusius in libro contra Donatistas rem hanc exposuerit, omnino que cum Chalcedonensi concilio,& Innocentio concordat.*

¶ Sacramenta quamuis obsint indigne tractantibus, prosunt tamen digne sumentibus. C. XCVIII.

[2] PEr Esaiam Dominus dicit [Facinorosus, qui sacrificat mihi vitulum [c], quasi qui canem occidat:& [A]qui coquit [d] similaginem,quasi sanguinem porcinum, & qui offert thus in memoriam, quasi blasphemus.] *& paucis interiectis.* ¶Quilibet vbilibet offert sacrificium tali † corde , vel factis hoc,† [e] vt mereatur audire [f] , perniciem sibi infert , non illis bonis [g] , qui accipiunt ab eis sacramenta eadem,qui secundum prophetam Ezechielem gemunt , & mœrent peccata,quæ fiunt in medio eorum , quamuis non se inde corporaliter separēt.*& infra.* ¶ Sacrificia impiorum eis ipsis oberunt , qui offerunt impie. Nam vnum atque idem sacrificium propter nomen Domini,quod inuocatur , & semper sanctum est , & tale cuique fit, quali corde ad accipiendum accesserit. [Qui enim manducat,& bibit indigne,iudicium sibi māducat, & bibit.] non ait,aliis [h] ,sed,sibi.*& infra.* ¶ [+]Hoc pene in omnibus talibus quæstionibus intelligendum admonemus , scilicet quia omnia sacramenta cum obsint indigne tractantibus, prosunt tamen per eos digne sumentibus.*& infra.* ¶ Spiritus sanctus in ecclesiæ præpositō,vel ministro sic inest,vt si fict [9] non est , operetur per eum spiritus sanctus , & ad eius mercedē [i] in salutem sempiternam , & eorum regenerationem [k] vel ædificationem [l] ,qui per eum siue consecrantur , siue euangelizantur. Si autem fictus est,quoniam verissime scriptum est [Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictū,] deest quidem saluti eius, vt auferat se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu:ministerium tamē eius non deserit [m] , quo per eum salutem operatur aliorum.

A ¶ Et qui coquit.] *Apud beatum Augustinum legitur,*& qui similaginem, quasi sanguinem porcinum,& qui offert thus, quasi benedicat idolo, *& sic etiam Iuo : nisi quod habet,*& qui ponit similaginem,*sicut etiam beatus Augustinus contra litteras Petiliani lib.2.c.52. Lectioni græcæ vulgatæ optime respondet versio beati Hieronymi secundum LXX.*Iniquus autem,qui immolat vitulum, quasi percutiens virum, sacrificans de grege,quasi qui occidat canem:qui offert similam,quasi qui sanguinem suillum : qui dat thus in memoriale,quasi blasphemus.*Vulgata autem latina ex Hieronymo secundum hebræum exemplar sic habet.* Qui immolat bouem,quasi qui interficiat hominem, qui mactat pecus quasi qui excerebret canem, qui offert oblationem , quasi qui sanguinē suillum offerat, qui recordatur thuris, quasi qui benedicat idolum †.

6 *Constat* [n] *ergo,vt Innocentius ait,de ceteris hæreticis , ordinatos à simoniacis per prauam manus simoniacæ impositionem vulneratum habere caput.* ¶*Sed obiicitur*[o] *quòd in ordinatione simoniacorum hoc solum Prepreh*ensibile *inueniatur, quòd gratia spiritus sancti sub pretio redigi putetur:alior sum autem in omnibus integra forma sacramentorum seruetur.Cum ergo illicita sacramenti vsurpatio per pœnitentiam correcta fuerit, vt gratia spiritus sancti gratuita, & non venalis existimetur , integer debet adesse vnctionis effectus:Immo etiam si non sequatur pœnitentia,licet simoniace,tamen reuera consecratus reputetur* [q] *: sicut illi , qui quondam non nisi pretio dato , nec ad sacri baptismi regenerationem,nec ad sanctæ communionis participationem admittebantur,licet simoniace , tamen non ideo minus baptizati, vel sacræ communionis participes reputati sunt:sed hoc, tantum † sacris canonibus constitutum est,ne de cetero sacramēta Christi simoniace distribuantur.*

Vnde Gelasius ad episcopos per Lucaniam,epist. 1.c.7.

¶A baptizandis, vel consignandis pretia non exigantur. C. XCIX.

[7] BAptizandis , consignandisque [r] fidelib.sacerdotes pretia nulla præfigant [s] , nec illationibus quibuslibet impositis exigatare cupiāt renascētes [t] : quoniā, quod gratis accipim[9],gratis dare mandamur. Et ideo nihil à p̄dictis prorsus exigere [u] moliātur [x] quo

Concludit tamen quòd sacramenta non debent simoniace concedi.

n ¶*Constat.*] Superius introduxit magister multa capitula per quæ ostendit "de hæreticis & simoniacis idem esse. ex quibus infert conclusionem suam in isto §. [a] sed suæ conclusioni obiicit statim dupliciter, ibi sed obiicitur.& ibi,immo.

o ¶*Sed obiicitur.*] Ad hoc quod dixit de simoniacis locum habere quod de aliis hęreticis dicitur.

p ¶ *Hoc solum.*] quod non est in ordinatione hæreticorum.

q ¶*Reputetur.*]verum est quantum ad characterem.

BAptizandis.]CASVS. Dicitur in hoc c. quòd nec pro baptismo , nec pro chrismatione debet pretium exigi,ne propter paupertatem vel indigentiam hominis suam negligant salutem , & qui hoc decreto fecerit,deponetur.

r ¶ *Consignandisque.*] id est,chrismandis. id est in quolibet sacramento. ext.de si.cum in ecclesiæ.

s ¶ *Præfigant.*] sic j. 10.q.vl.nec numerus. secundum quòd ibi est in littera nummus,est simile. aliàs si est numerus , non est simile.

t¶*Renascentes.*]id est, renasci volētes volū tate sua vel parentū.

v ¶ *Exigere.*] aliquid tamen sponte oblatum recipi potest , vt 3.dist.18.de eulogiis.

x ¶ *Moliantur.*] Sed quid si sacerdos nullo modo vult baptizare, nisi ei detur pecunia? Dicunt quidam quòd si baptizandus est adultus, nihil ei debet dare, quia sola fides ei sufficit.de consec.dist.4. baptismi. vel ipsemet baptizet se. argum. ff. de adopt. si consul. argu.contra,extra de baptismo & eius eff. debitum.Io. "Sed certe si in necessitate tali aliquis seipsum baptizet,non est tamen baptizatus [b], licet ad patriam,si decederet, conuolaret , vt dicit decret.illa, debitum. B. Si est puer , baptizet eum offerens, vel pater:sed si illi ita debiles sunt , vel nesciunt formam baptismi , vel nullus est alius qui baptizet in necessitate, non ideo danda est pecunia, & committenda simonia,potius permittatur mori sine baptismo.arg.hic.& j.e.placuit. Ego tamen potius darē pecuniam quàm eum sic dimitterem mori, & bene, licet non deberem facere.argu. hic, & j.e. placuit.

"Hæretici &simoniaci æqparātur.

Sap.1.

a Quia 3.c.1 huius q. dixit Leo,q̄ simoniaci nō nisi spiritū mēdacij ac cipiūt, &dā nationē.3.e. fertur.Dixit Gre.q̄ simoniaci vulnerata habēt aīam lethali vulnere.3.e.vētū.dixit Inn. q̄ ordinati ab hrīticis vulnerata habēt caput.vñ iferet & magister idē esse đ simoniacis & hrīticis,sed; H.s; suę cōclusiōi,&c. vtseqturPe. & Bar.Brix.

†*al.idola*

6 3. c.q perfectionem.

"Baptizare seipsum nemo potest.

b Adde ad hoc qđ leg. & no.đ cōs. di.4.baptismi.in gl.po terit.

†*al.tamen*

7Capit.6.c. 180.Bur.l.4. c.71. Iuo p.1 c.72. & 265.

Matth.10.

Source : BIU Cujas

a ¶*Correxerint.*]relinquendo honorem,& perpetuo pœnitendo.vt j.c.q.ſi quis neque.Ioan.

Nvllus.] Casvs. Dicitur in hoc c.quòd nullus clericus à percipiente gratiam communionis pretium exigere debet. quod ſi quis fecerit,deponetur.

b ¶*Diaconus.*]j. de cõſe.di.2.peruenit.contra.ibi dr, q presbyter dare dẽt Euchariſtiã,ſed hoc in neceſſitate.93.di.diaconis. & c.præſente.H.

c ¶*Exigat.*] cum effectu[a] vel ẽt ipſe conatus puniendus eſt in deteſtationem criminis.s.e. qui ſtudet.ar. 6.q.1.§.verum. ar.47. diſt. quoniam.H.

a i.exigẽdo recepit, ſic ff.de rer.di. l.ſi.aliàs cõtra. de pœ. di.j.cogitationis.Arc. † *al.gratia.* 1Iuo par.2. c.92.

Vidquid.] Casvs. Dr hic, q pro ſacramentis vel ordinibus conferẽdis aliquid accipi nõ debet, niſi qđ ſponte fuerit oblatũ. &clericus q cõtra fecerit,deponetur.& ſi ſciente epo & negligẽte corrigere aliqd fueritexactum:duob. mẽſib. communione priuetur. Si vero ipſo ignorante clerici aliquid acceperint : pro qualitate perſonarũ & ordinum puniẽtur pœnis hic poſitis, &nihilominus deponentur.

d ¶*Inuiſibilis.*] i.ſacramentum in quo gratia inuiſibilis continetur p ſignificationẽ.

e ¶*Conſolatione.*]No. coniugium non* eſſe de his ſacramentis, q̃ conſolationem cæleſtis gratiæ tribuũt: & ideo in ipſo poſſe pretium interuenire. 32. q.2.honorantur.Cetera ita ſacræ rei tenẽt ſignificationẽ,vt eius pariter habeant virtutem,iſtud ſolam ſignificationẽ.Cetera verbo,ſed iſtud ex cõſenſu perficitur. Cetera à iure canonũ initiũ habuerunt, hoc à iure naturali initiũ habuit. ext. de big.debitum. Illa autẽ non eſt ratio ſufficiens,q pecunia interueniat, qa in eo non confertur gratia.“qa nec in ſepultura nec in funeratione gratia cõfertur: eſt tamen ſimonia.13. q.2.quæſta. Imo dicit lex, matrimonia non debẽt eſſe venalia. ff. de do.inter vi.& vx.l. 2.& dic quod licet q̃ratur in matrimonio q̃tum detur p dote, hoc non eſt ſimonia. ar.de cõſe.di.1.nemo. nam eps non conſecrat eccleſiã niſi dos fuerit ei aſſignata, vt ibi dicitur, & tamẽ illud non eſt ſimoniacum.j.e.q.2.placuit.

*Immo,quatenus ſacrm tribuit gratiã,vt decernit concil. Trid. ſeſ.24. c. 1. & ideo dare pecuniã p eo, vt eſt ſacrm, illicitũ eſt:licitum aũt, quaten[b] eſt naturę offm B.Th.2.2. 1. q.100.art.2. ad 6.

“ Gratia in ſepultura ñ confertur.

f ¶*Quæſtibus.*] A quæro quæris,non à quæror quereris.

“ Eps ñ corrigẽs ſubditũ, eſt ſuſpẽdendus.

vel paupertate cogente deterriti, vel indignatione reuocati,redemptiõis ſuæ cauſas adire deſpiciãt: certum habentes,q qui prohibita deprehẽſi fuerint admiſiſſe,vel commiſſa non potius ſua ſponte correxerint[a], periculum ſubituri proprij ſint honoris.

Item ex ſexta ſynodo,c.23.

¶A percipiente gratiam † communionis pretium exigi non debet. C. C.

1 Nvllus epiſcopus aut presbyter, aut diaconus[b], qui ſacram diſpenſat communionem,à percipiente gratiam[A] communionis aliquod pretiũ exigat[c]. Neq; enim venditur gratia, neque pro pretio gratiam ſpiritus ſancti damus, ſed dignis munere ſine defraudatione participare concedimus. Si quis vero eorũm,qui connumerantur in clero, ab eo cui ſacrã communionem diſpenſat, aliquod pretiũ exegerit,deponatur, ſicut imitator ſimoniacę fraudis.

A ¶ Gratiam.] *Sic etiam Iuo. In vno vetuſto Gratiani codice eſt*, gratia communionis, *quod græce lectioni magis conuenit* : παρὰ τὸ μετέχοντος ἀσπράττειν τῆς τοῦ ἁγίου μεταλήψεως χάριν, ὀβολὸν, ἢ εἶδος τὸ οἱονοῦν. *id eſt*, ab eo qui percipit communionem eiuſmodi participationis gratia, obolos, vel aliam quamuis ſpeciem exigat. *Sunt etiam aliæ nonnullæ varietates non magni ponderis.*

Item ex concilio Toletano, 11 *c.*8.

¶Munera inuiſibilis gratiæ quæſtibus non ſunt comparanda. C. CI.

2 Qvidquid inuiſibilis[a] gratiæ conſolatione[A] [e] tribuitur, numquã quæſtibus[f], vel quibuſlibet præmiis venundari penitus debet,dicẽte Domino[Quod gratis accepiſtis,†gratis date.]Et ideo quicumq; deinceps in eccleſiaſtico ordine cõſtitutus,aut pro baptizandis,conſignandiſq; fidelib. aut collatione chriſmatis, vel pmotionib. graduum pretia quælibet, vel præmia(niſi[c] voluntarie oblata)pro huiuſmodi ambitione ſuſceperit,equidem, ſi ſciẽte loci epiſcopo tale quidquam à ſubditis perpetratum fuerit, idem epiſcopus duobus menſib.excommunicationi[g] ſubiaceat, pro eo, q[b] ſcita mala contexit,& correptionem neceſſariam non adhibuit. Sinautem ſuorum quiſpiam, eodem neſciente, pro ſupradictis quodcumq; capitulis accipiendũ eſſe ſibi crediderit[h], ſi presbyter[i] eſt,quattuor menſium excõmunicatione[k] plectatur:ſi diaconus trium,ſubdiaconus vero, vel clericus[l] his cupiditatibus ſeruiens, &[E] competenti pœna[m], & debita excommunicatione plectendus eſt.

A ¶Conſolatione.]*In conciliis olim Coloniæ, ac Lutetiæ impreſſis, duobus ipſorum codicibus vaticanis,vno Regis catholici,& apud Iuonem legitur*, collatione:*ſed ob gloſſam nõ eſt emendatum.*

B ¶ Numquam quæſtibus.] *In eodem codice Regio legitur*, nummorum quæſtu, vel quibuſlibet præmiis venundari penitus non debet : *in aliis vero ſupra citatis*, numquam quæſtu.

C ¶ Niſi.] *Ab eodem codice Regio abeſt dictio iſta*, niſi. *ita vt in his caſibus voluntarias etiam oblationes prohibeat : ſicut de baptiſmo in concilio Eliberitano eſt conſtitutum, infra eadem.c.emendari. & de ſacris ordinationibus in concilio Tridentino ſeſſ.21.ca.1. In aliis tamen codicibus eſt ipſa dictio*, niſi.

D ¶ Quod ſcita.] *Antea legebatur*, in conſcientia mala. *Emendatum eſt ex codice Regio,& Iuone. in conciliis vero impreſſis varie legitur.*

E ¶ Et competenti.] *In vulgatis legebatur*, pro arbitrio competenti pœna, *ſublatæ ſunt voces* pro arbitrio, *quia in vetuſtis exemplaribus,in conciliis impreſſis, & manuſcriptis, & apud Iuonem non habentur, neque auctor gloſſæ eas agnoſcit.*

Item ex concilio Bracarenſi 2.*c.*4.

¶*Emendata eſt inſcriptio ex aliquot vetuſtis codicibus. Nam in vulgatis erat*, ex Carthaginenſi quarto,*in quo non habetur.*

¶Nihil à ſacerdotibus exigatur pro balſamo,quod in Chriſmate ponitur. C. CII.

PLacuit, vt nullus epiſcoporum pro modico balſami[n], quod benedictum pro baptiſmi ſacramento per eccleſias datur, quia ſinguli† tremiſſem[o] pro ipſo exigere ſolent, nihil vlterius exigatur:ne forte,quod pro ſalute animarum per inuocationem ſancti ſpiritus conſecratur, ſicut Simon magus donum Dei pecunia voluit emere, ita nos venumdantes damnabiliter venumdemur.

*Item ex eodem,c.*7.

¶Non eſt aliquid exigendum ab iis,qui infantes ſuos ad baptizandum adducunt. C. CIII.

PLacuit, vt vnuſquiſque epiſcopus per eccleſias ſuas hoc præcipiat,vt hi,qui infantes ſuos ad baptiſmum offerunt, ſi quid voluntarie pro ſuo offerunt voto, ſuſcipiatur ab eis. Si vero per neceſſitatem paupertatis aliquid non habeant, quod offerant,nullum eis pignus violenter tollatur à clericis. Nam multi pauperes hoc timentes, filios à baptiſmo retrahunt : qui ſi forte, dum differuntur, ſine gratia baptiſmi de hac vita receſſerint, neceſſe eſt, vt ab illis eorum p quiretur.

g ¶*Excommunicationi.*] id eſt,ſuſpenſioni.32.di.eos. “no.epiſcopũ ſuſpendendum eſſe,quia non corrigit ſubditum.

h ¶*Crediderit.*]ad hoc vt occultet illud crimen.

i ¶*Si presbyter.*]Hanc leuem pœnam antiquitus ſuſtinuit:ex poſteriorib. autem decretis,p huiuſmodi ſui honoris periculo ſubſunt, & nota infamiæ percelluntur, vt s.e.q.baptizandis.& 1.q.3.c.vlt.

k ¶*Excommunicatione.*]“Hic grauius punitur ſacerdos quàm epiſcopus. arg.contra. 40.diſt.homo[b]. Sed hic presbyter in duob. deliquit,&quia contemnit,& quia ſimoniam committit,epiſcopus tantum in negligentiæ[c].Et qđ dicit,quatuor mẽſium excommunicatione plectatur,hęc pœna nõ excludit depoſitionem. Alij intelligunt hoc hoc capitulum tantũ de negligente[d], non de committente. ſed huic intellectui obuiat illud, accipiendum:& illud, cupiditatib.Sed exaudi hoc per illud.extr.de ſim. nemo.cum.ſ.quis celat crimen alterius,p pecunia: ar.s.e.c.ibi, cõtexit.B.Sed ad huc cõtradicit huic intellectui quod dicit de pœna.quia minor imponitur maiorib.Sed dic quod maior pœna eſt epiſcopo ceſſare per duos menſes, quàm presbytero per quattuor. 40. diſtinctio. homo Chriſtianus.

“ Sacerdos graui[e] punitur q̃ eps.

b Arg. ext.đ cle.ve.c.1.

c Sic not.j. 24.qu.1.qui contra. in gl.vlt.

l ¶*Clericus.*]&ſecundum hoc clericus in minoribus ordinationibus poteſt eſſe prælatus.

m ¶*Competẽti pœna.*] depoſitionis. j.e.q.3. c.vlt.

Placuit,vt nullus.] Casvs. Statuitur hic,vt nullus epiſcopus,p chriſmate tremiſſem exigat, ſicut olim epiſcopi facere conſueuerunt,ne ipſi venũdantes, ſicut Simon magus voluit emere , damnabiliter venumdentur.

† al.à ſingulis tremiſſes exigi] al. ſinguli tremiſſes exigi.

n ¶*Balſami.*] i. chriſmatis.nam poſt conſecrationem chriſma eſt. “Chriſma ergo vendi non poteſt,nec etiam in neceſſitate, cum ſit ſacramẽtum. 1.quæſt.1. multi. & 1. qu. 3. ſi quis præbendas. & s. ead. quidquid.

Act.8.

“ Chriſma vẽdi nõ p̃t.

o ¶*Tremiſſem.*] “tertia pars ſolidi eſt tremiſſis. De hoc tremiſſe habes C. de veſte milit. fortiſſimis. lib. 12. & inde dicitur tremiſſis ſecundum Iſidorum, quaſi termiſſus ſolidum conſtituat.

“ Tremiſſis eſt 3. pars ſolidi.

Placuit.] Casvs. Statuit *in hoc c.* vt pro baptiſmi collatione *nihil exigatur : ſponte tamen oblatum poteſt recipi,& ſi timore extorſionis aliquis ſe ſubtraxerit à baptiſmo, anima periclitantis à tali presbytero re-*

“ Dãnũ dediſſe vr, qui occaſionẽ damni, dat.

p ¶*Eorum.*]ar.“q in eadẽ ſit pditione & q dãni cãm,vel occaſionẽ dat,& q damnum dediſſe vr.j.23.q.5. de occidendis. & c.cum homo.con

Source : BIU Cujas

mo.contra.26.q.6.si presbyter.ĩ.27.q.2.si tu abstines.s̃.di.55.si quis absciderit.ĩ.17.q.4.diffiniuit.s̃.50.dist.studeat. & c.sæpe.ĩ.16.q.1.de cimæ.Io.Sol.hoc intelligẽdum est de causa proxima, maxime cum malo zelo causam vel occasionem præstant.H.

a ¶*Perditio.*]nihil enim interest an occidat quis, an causam mortis præbeat. ff.ad l. Cor. de sic. nihil. vnde si præstito impunitatis sacramento seruos fugientes ad ecclesiam sacerdos non reddiderit,& postea fugerint:fuga eorum à sacerdote quærẽda est, vt ĩ.17.q.4.diffiniuit. qui enim occasionẽ damni,& c. ff.ad l.Aqui.qui occidit.§.vlt.

b ¶*Requiratur.*] no.ꝙ pro loco, & tempore illicita reddũtur, quæ simpliciter licita sũt, vt 27. qu.1. neque viduas.

perditio[a] requiratur[b], quorum spolia pertimescentes, à baptismi gratia se retraxerunt.

Item ex concilio Eliberitano,c.48.

¶Qui baptizatur, nullos nummos in concham mittat. C. CIIII.

EMendari placuit,vt qui baptizantur(vt fieri solebat)nummos in concham non mittant[c]: ne sacerdos[d], quod gratis accepit, pretio distrahere videatur. Neq; pedes eorum lauandi sunt[e] à sacerdotibus, vel clericis.

Item ex concilio Triburiensi.

¶Pro perceptione baptismi, vel chrismatis aliquid exigi non debet. C. CV.

1Burc.l.4.c.101.Iuo p.1.c.295.

IDictum est solere in quibusdam locis pro perceptione chrismatis nummos dari,similiter pro baptismo,& communione.Hoc simoniacæ hæresis semen detestata est sancta synodus,& anathematizauit, & vt de cetero nec pro ordinatiõe,nec pro chrismate,vel baptismo,vel pro ballamo, nec pro sepultura, vel communione quidquam exigatur, statuit, sed gratis dona Christi gratuita dispensatione donentur.

Item ex concilio Cabilonensi tempore Caroli magni,c.16.

¶Non pro dedicandis basilicis, vel pro ceteris sacramentis ecclesiæ conferendis aliquid exigi debet. C. CVI.

aVnde subdit,ne sacerdos,&c.

2Burc.l.4.c.93.Iuo p.1 c.287.Pann. l.1.c.98.

2STatuimus,vt sicut pro dedicandis basilicis,& dandis ordinibus nihil accipiendum est, ita etiam pro balsamo,siue luminaribus[f] emendis, nihil presbyteri chrisma accepturi dent.Episcopi itaq; de facultatibus ecclesiæ balsamum emant,&luminaria singuli in ecclesiis suis concinnanda prouideant.

13 *Sicut ergo hæc sacramenta*[h] *licet simoniace ministrentur, tamen benedictionis effectum conferunt accipienti, sic & sacerdotalis vnctio, licet simoniace ministretur, suo tamen non debet carere effectu.*[3] *Sed,sicut supra dictum est,illa sacramenta sunt necessitatis, hæc dignitatis, & ideo priuilegia illorum non possunt generare communem legem istorum.Habent ergo simoniaci vulneratum caput per simoniacæ manus prauam impositionem. Hoc autem de illis intelligitur, quos nec excusat ignorantia, nec attractionis violentia,qui ab illis ordinantur,quos indubitanter sciunt esse simoniacos,siue simoniace, siue non simoniace ordinentur ab eis. Vt enim distinguit Nicolaus Papa,alij simoniace ordinantur a simoniacis,alij simoniace à non simoniacis, alij non simoniace à simoniacis.*

Hanc distinctionem innuit Nicolaus Papa secundus scribens omnibus episcopis.

¶De triplici genere simoniacorum. C. CVII.

4 STatuimus[i] decretum de simoniacis tripartita hæresi, id est,de simoniacis simoniace ordinatoribus,vel ordinatis,& de simoniacis simoniace à non simoniacis,&de simoniacis non simoniace à simoniacis. ¶Simoniaci simoniace ordinati,vel ordinatores secundum ecclesiasticos canones à proprio gradu decidãt.[5] Simoniaci quoque simoniace à non simoniacis ordinati,similiter ab officio male accepto remoueantur. ¶Simoniacos autem non[k] simoniace à simoniacis ordinatos,misericorditer[l] per manus impositionem pro temporis necessitate in officio concedimus permanere[m].

Sed hoc[n] *intelligendum est de iis, qui ordinantur à simoniacis, quos ignorabant esse simoniacos. Hos facit simoniacos non reatus criminis sed ordinatio simoniaci.*

De quibus Vrbanus Papa in concilio Placentino,c.3.& 4.ait.

¶De iis, qui non simoniace àsimoniacis ordinantur. C. CVIII.

6 SI qui[o] à simoniacis nõ simoniace ordinati sunt, si quidẽ chrisma habent effectum licet simoniace ministrentur,sic &vnctio sacerdotalis. Sed est aliud in illis quàm in istis, quia illa sunt sacramenta necessitatis,hæc vero dignitatis.Simoniaci enim habent caput vulneratum,quos ignorantia,vel alia causa non excusat. Vnde Nicolaus distinguit.Alij ordinantur simoniace à simoniacis. Alij simoniace à non simoniacis. Alij non simoniace à simoniacis. 3 Sup.c.requæ distinctio probatur per sequens capitulum. missionẽ. §. sed notãdũ.

g ¶*Sicut.*] accipit hic finem altercatio Gratiani, quæ quandoque simoniacos comparat hæreticis,quandoque non, vt s̃.ea.§. quia ergo.& §.seq.

h ¶ *Hæc sacramenta.*] id est, baptisma, & chrisma.

STatuimus.] CASVS. Hoc c.diuiditur in duas partes. In prima parte idem dicitur, quod dictum est in distinctione Nicolai.In secunda parte,quæ incipit ibi,*Simoniaci.* dicitur, ꝙ simoniaci simoniace ordinati cum suis ordinatoribus debent deponi. Simoniaci vero simoniace à non simoniacis ordinati,ab officio male accepto remouebuntur, sed ordinatores non deponentur: cum non simoniace à simoniacis ordinatis poterit propter necessitatem dispensari, vt in suo officio permaneant. 4 iiij. sent. dist.25.Pan. l.3.c.127.

i ¶*Statuimus.*] idem dicitur hic, quod in §.nisi. quia subiungit quid iuris sit cum sic vel sic ordinantur. 5 Adde ad hũc tex.no. in l.si quẽ ꝙ. C.đep.&cl.

k ¶*Simoniacos autem non.*] illi sola voce nõ reatu simoniaci dicuntur. ext. de simo. de simoniace. scilicet propter ordinationẽ à simoniacis factam, sicut vsurarius quandoque dicitur qui vsuras dat. ff. de vsur. debitor.

l ¶ *Misericorditer.*] & ita dicitur hic,ꝙ non receperunt executionem.

m ¶*Permanere.*]in executione. 6 Magister ibidem.

SED HOC. CASVS. Dicit Grat.ꝙ hoc vltimum membrum intelligitur de illis qui ordinantur non simoniace à simoniacis,quos ignorabant esse simoniacos,quos non reatus proprius facit simoniacos,sed ordinatio simoniaci.

n ¶*sed hoc.*] respicit vltimam partem capituli præcedentis,s. ad simoniacos non reatu,sed propter ordinationem,ĩ.c.proximo.

SI *qui à simoniacis.*] CASVS. Dicitur hic,quòd si aliquis gratis ab episcopo,sed alias simoniaco fuerit ordinatus: si probauerit illum tunc temporis ab ecclesia toleratum,& nescisse illum simoniacum fuisse,poterit cum illo misericorditer dispensari. si vero sciuerit illum simoniacum esse,deponi debet. Sequens c.patet,quod est notabile.

o ¶*Si qui.*] H. intelligit hoc c.de præcisis, qui tamen nesciebantur præcisi esse ab ordinatis. "Nam opinio eius est, quòd si occultum est eum ordinatorem esse simoniacum, qui toleratur, ordinatus suscipit executionem, vt 15.quæst.7.c. vlt. nisi sit notorium, vt 32. distinct.§.verum. Vel nisi testibus hoc probari possit, vt supra ead. quisquis. & ideo vt locum habeat secundum eum quod hic sequitur, misericorditer, &c. necesse habet legere de præcisis. Nos vero qui aliter sentimus. argu. infra ead. quibusdam. & supra cap. reperiuntur. legimus hoc capitulum de occultis. nam quantumcumque occulti sint, & etiam ignoretur, iste non consequitur executionem, & hoc in simoniaco in ordine, & licet sine culpa ipsius ordinati contingat, indiget tamen dispensatione, & hoc in de "ordinatus à simoniaco occulto, an recipiat ordinis executionem.

3Burc.l.4.c.101.Iuo p.1.c.295.

"Opus pse laudabile rõe tẽporis reprobatur.

"abstinẽdũ est ab omni specie mali. "Lotio Mediolanẽsiũ. "Pedes in Iris sacris significãt affectiones.

bEt no. ĩ.18 q. 2. diffinimus.

f *Statuimus.*] ¶*Luminaribus.*]Etiam in cõficiendo chrisma necessariis fraudem remouet.Nota pro tẽpore etiam luminum prohibitum interdici in extrauag.Alexan.iij.de his sane.Hug.satis dicitur ext.de simo.non satis,& c.cum ecclesiæ.

ADDITIO. Adde ad hoc quod legitur,& no.s̃.e.emendari.Arch.

SICVT ERGO. Hæc est 13.pars huius qu. in qua intendit probare magister, quòd si aliquis ignoranter ordinatus fuerit à simoniaco, vel etiam compulsus, quòd dispensatur cum tali.Si autem scienter fuerit simoniacus,vel ordinatus à simoniaco,non dispensatur cum illo.& hæc probat per sex auctorit.Io.de Fan.

CASVS,Infert Grat.quòd sicut hæc sacramenta,scilicet baptisma &

Source : BIU Cujas

in detestationem criminis, & ideo dicit misericorditer, & licet hoc ignorante. secus tamen in eo qui coactus est, vt j. ead. constat. Nam ille de iure admittendus est ad executionem: & ea est ratio, quia magis constat nobis de voluntate coacti, quam ignorantis. nec intelligas illud cap. de absolute coacto, quia non recipiet characterem. ext. de bap. maiores. §. si autem.

probare [a] potuerint se, cum ordinarentur, nescisse eos simoniacos esse, & si [A] tunc [b] pro catholicis habebantur in ecclesia, talium ordinationes misericorditer sustinemus: si tamen eos laudabilis vita commendat. Qui vero scienter se à simoniacis consecrari (immo execrari) permiserint, eorum consecrationem omnino irritam esse decernimus.

a ¶*Probare.*] per sacramentum. extr. de sen. exc. si vero. Vel probatur eo ipso, quòd non probatur contra. C. q mil. non pos. super seruis. lib. 12. " Sed pone prælatum meum esse simoniacũ, & vult me ordinare, si probare possum, nõ debeo ab eo ordines recipere, si non possum, debeo recipere ordines secũdum plurimos doctores: exequi tamen non possum ordines sine dispensatione Papæ tantum secũdum quosdam, secundum alios cuiuscumque superioris. Ista tamen dispensatio debet fieri in occulto, ne infametur ille prælatus cuius crimen occultum est. huic tamen obuiat extra c. p tuas. Io. Hoc teneas, p certo, q si ego scio simoniacum esse aliquem, licet occultum, non debeo recipere ordines ab eo, vt in præd. decr. per tuas. & j. ea. de cetero. & si vellet me cogere, potius debeo pati excommunicationem, vt extra de sen. exc. inq sitioni. B.

"simoniac° plat° si vult subditũ inuitũ ordinare, qd iuris. C. 4.

1 Iuo par. 5. c. 79. Pan. l. 3 c. 126.

a ¶*Probare.*] hinc arg. " quòd qui ignorantiam allegat, eam probare debet [a]. & cum probatio tripliciter fiat, tunc, s. directe cũ probato eo ex quo id quod intendit, necessario aut verisimiliter sequitur: ignorantiæ tamen verisimilis, p batio sufficit: quod patet ex eo quod dicitur, tunc pro catholicis habebãtur. ex his quoque verbis seq. si tamẽ eos laudabilior vita commendat, argui potest pręcedentia merita ad delicti post commissi veniam impetrandam prodesse. ar. ff. de re mil. non omnis. Io. arg. allegantem ignorantiam debere eam probare, vt j. 9. q. 1. ordinationes. j. 34. q. vlt. in lectum. extra de elect. innotuit. s. dist. 82. proposuisti. contra. j. 3. q. 9. indicas. contra. B.

"Ignorãtiã allegans, eã probare tenetur. a Concord. tex. in l. veri°. & ibi gl. & in l. cũ d indebito. in glos. in ver. ignoranti. ff. de prob. 2 Magist. ibi. Deusd. p. 2. Iuo par. 5. c. 79. Pan. l. 3. c. 125.

b ¶*Et quod tunc.*] 15. q. vlt. c. vl. ar. j. 9. q. 1. c. 3. cõtra. Sol. ibi namq; dr q si q ab hæreticis nominatim excõicatis fuerint ordinati, ignorantes illos esse dãnatos: eorum ordinationes ratæ habebũtur. hic aũt dicit tũc ratas esse si eorum ordinatores pro catholicis habebãtur. vnde colligitur q si tũc nou catholici sed dãnati habebãtur, talium ordinatio nõ toleratur. " sed sciendum est q nõ semper contrarius sensus auctoritatis pro lege & certa ratione suscipiendus est: sicut in nonnullis decretorũ locis diligẽtia lectoris inueniet. Vel dicatur strictius se habere in simoniacis pp odium ipsius horrẽdi criminis, & mitigantius in aliis peruersis ordinationibus: quod illo c. demonstratur. 9. q. 1. ab excommunicatis. Vel quod hic dicitur catholicis, non ad ordinantes, sed ad ordinatos refertur. B.

"Sensus cõtrarius non est semp p lege suscipiendus.

A ¶*Et si tunc.*] *Antea legebatur,* & quòd tũc: *quasi onus id probandi incumberet volenti se purgare. Emendatum vero est ex duobus manuscriptis istius concilij exemplaribus.*

Idem Nicolaus iunior. Hoc idem Alexander secundus.

¶*Verba huius, & sequentis c. erga simoniacos sunt in epistola Nicolai 9. in qua concilium à se habitum refert: atque ea repetiuit Alexander 9. in epistola omnibus catholicis episcopis directa, quæ habetur Romæ manuscripta in tribus peruetustis codicibus.*

¶ De eo, qui ordinatur ab illo, quem scit simoniacum esse. C. CIX.

[1] DE cetero statuimus, vt si quis in posterum ab eo, quem simoniacum esse non dubitat [c], se consecrari permiserit, & consecrator, & consecratus non disparem damnationis sententiam [d] subeant: sed vterque depositus pœnitentiam agat, & priuatus propria dignitate persistat.

1 Iuo par. 5. c. 79. Pan. l. 3 c. 126.

Item Paulo superius.

¶ Simoniacis in dignitate seruanda, nulla est impendenda misericordia. C. CX.

[2] ERga simoniacos nullam [e] misericordiam in dignitate [f] seruanda habendam esse decernimus: sed iuxta canonum sanctiones, & decreta sanctorum Patrum, eos omnino damnamus, ac deponendos esse, apostolica auctoritate sancimus.

c ¶*De cetero.*] ¶*Non dubitat.*] quia est notorium, vel per sententiam. H. sed contradicit littera.

d ¶*Sententiam subeant.*] Tu intellige de eo quem probare potuit simoniacum, qui est ordinandus. melius intellige secundum quod dixi in gl. s. prox. c. in glossa, per sacramentum. ver. hoc teneas. A.

e ¶*Nullam.*] j. ead. si quis. néque j. ea. q. 7. requiritis. j. ea. q. 5. c. 1. contra. Sol. hic simonia est in promoto & promouente.

f ¶*In dignitate.*] id est, in ordine. extra de simon. tanta. & no. j. ea. q. 5. c. 1. [b] cum enim furtiuus sit character. j. ead. ordinationes. non potest dispensari. M. secus dixit extra de sim. ex insinuatione. *Constat.*] Casvs. Dr hic, q si qui per coactionem ab hæreticis fuerint ordinati, si eorũ cõioni nõ cõsenserint, sed statim cessante violentia ad ecclesiã redierint, sufficienter excusantur: at qui post mẽsem redeunt, rei tunc sunt acceptæ dignitatis.

b & no. ext. de ren. post translõem. ibi videas.

Subaudiendum est, nisi violenter attracti fuerint. De his enim, & à quibuslibet hæreticis violenter ordinatis ait Innocentius ad Episcopos Macedoniæ, epist. 22. c. 5.

¶ De iis, qui inuiti ad hæreticorum ordinationem trahuntur. C. CXI.

COnstat multos vim passos, atque inuitos, attractos, repugnantesque ab hæreticis † ordinatos. sed huiusmodi aliquis, si post ordinationem talem non interfuit, cum illi conficerent sacramenta, si communioni eorum participatus non est, si statim g discedentibus illis [A] pessimo conciliabulo eorum abrenuntiauit, & ad Ecclesiam rediit [h]: iste talis potest habere colorem aliquem excusationis [i]. Ceterum qui post [k] mensem, aut amplius [l] redierunt, cum se considerarent ab hæreticis ordinatos, quamuis nihil ab eis acceperunt, rei sunt vsurpatæ dignitatis.

g ¶*Si statim.*] arg. " q si qua alicui traditur inuita, & pro virib. retinuerit: si statim post traditionem fugerit, nõ tenet illud matrimonium, quod præsumitur ex verbo, si statim. maxime si numq̃ consensit. H. & ita per sequentia deprehẽdun tur præcedentia [c]. 22. q. 2. quod ait. de pœn. dist. 3. Iudas.

"mrimoniũ ñ tꝫ si mulier inuita alicui tradita statim fugerit.

c Adde ad hoc qđ leg. & not. s. 44. dist. multis.

†*Eodem*] or. i. *Bonoso.*

h ¶*Rediit.*] eo animo vt iterũ nõ redeãt ad eos: sicut dicit lex q is q fugit ab hostibus eo animo vt iterũ ad eos redeat, nõ habet postliminiũ. ff. de ca. & postli. reu. nihil interest. C. e. l. pe. nec. n. satis est domũ quem rediisse, si mente alienus est, vt ff. de offic. præsi. l. 1. diuus. & 3. q. 9. indicas.

i ¶*Excusationis.*] arg. " q coactio excusat in ordinib. sic 50. dist. psbyteros. 15. q. 6. c. 1. 20. q. 3. psens. ar. contra. 15. q. 1. merito. & j. de cõs. di. 4. eos quos.

"Coactio ĩ ordinib. excusat.

k ¶*Post mensem.*] arg. q si aliqua alicui inuita tradita fuerit: & aliquãto tpe cum eo in domo manserit, & cũ potuerit non effugerit: si postea virũ dimiserit, poterit reuocari ab eo: qa ex tãto tempore cõsensu ratum fuit matrimoniũ. arg. 31. q. 2. d neptis. 63. di. q̃to. 50. di. psbyteros. & di. 45. Iudæis. & ext. de spon. ad id quod.

3 s. ea. c. qđ quidã. verſ. sed sicut.

Tales[m] *plerumque intuitu pietatis reformat catholicæ manus impositio cum satisfactione, & medicina pœnitentiæ: sed damnationem simoniacorum, & eorum, qui eis consenserunt, legimus: medicinam vero authenticam* [n] *ex hac hæresi nominatim non legimus, nisi quòd sicut vsurpatum est* [o] *in Nouatianis* [p], *vel Donatistis, minoribus* [q] *vtique hæreticis non canonice, sed ex intuitu pietatis, ita etiam* [r] *ex his posse fieri colligimus, ideo etiam, quia aliorsum* [s] *per omnia orthodoxam habent fidem, nisi quòd spiritum sanctum credunt esse venalem.* [3] *Et, vt ait beatus Augustinus, hæretici, cum redierint, qua parte se abscinderint ab ecclesia, curẽtur, qua vero parte adhæserint, cognoscantur* [t].

l ¶ *Amplius.*] arg. ad probandum consensum interfuisse matrimonio, si non statim diuertit dum poterit. 16. q. 1. reuertimini.

TALES. Casvs. Dicitur in hoc §. quòd tales, scilicet ab hæreticis violenter attracti: siue statim redierunt, siue non, quandoque de misericordia tolerantur: sed cum simoniacis non dispensatur, nec authenticam, id est, fructuosam possunt agere pœnitentiam, nisi renuntiauerint rei quam sunt simoniace adepti: & tunc dispensatur cum eis, vt cum minoribus hæreticis dispensatur. Seq. cap. patet, in quo ostenditur qualiter cum hæretico dispensetur.

m ¶*Tales.*] scilicet qui consenserint hæreticis, vel statim recesserũt, vel non statim. idem intelligo etiam post momentum si iam cõsensissent: & idem post centum annos si non consensissent. Nam semper accusarentur. ff. de re mil. non omnes. §. qui captus. factum ergo tangit hoc dicendo, ideo tamen dicit, qui post mensem: quia & si intra mẽsem redierint, semper fuisse inuiti præsumũtur, nisi contrarium probaretur: sed post mensem præsumerentur consensisse, nisi contrarium probaretur. Et est si. C. ad Vell. l. si mulier perfecte.

n ¶ *Authenticam.*] id est, fructuosam, nisi executioni rei adeptæ renuntiauerint, vt j. ead. q. si quis neque.

o ¶*Vsurpatum est.*] i. contra rigorem factum est. arg. C. de iu. do. vbi.

p ¶*Nouatianis.*] j. ead. q. 7. maximum. & c. donatum.

q ¶*Minoribus.*] non. n. cũ maiorib. hęreticis dispensatur, vt j. q. 7. c. 1.

r ¶*Ita etiam.*] cum simoniacis est dispensandum, vt iam habebitur.

" Instrm p parte verũ & p parte falsum esse potẽst.

s ¶*Aliorsum.*] quasi dicat, & hoc facit ad dispensationem.

t ¶*Cognoscantur.*] arg. " q si instrumentum sit falsum in aliqua parte, & in aliqua verum: vbi verum est, debemus illud recipere. C. de transl. si ex falsis. arg. contra. 9. di. si ad sacras. & 42. di. c. quiescamus.

Source : BIU Cujas

Hinc & Leo Ianuario [A] *Aquilegiensi, epistola tertia.*

A ¶Ianuario.] *Sic etiam citatur* j. *ead.q.7.c. saluberrimum. & sic habetur in manuscriptis Leonis codicibus, quamuis in excusis sit,* Iuliano. *Cæterum verba ipsa epistolæ referuntur in d.c.saluberrimum. & ex parte.* s. *ead. c.si quis hæreticæ. Nam hic sententia potius affertur.*

¶ Qui ab hæresi ad ecclesiam redeunt, in quo inueniuntur ordine, ex beneficio persæuerent. C. CXII.

[1] OMnis cuiuslibet ordinis clericus, qui catholicam deserens vnitatem, hæreticæ, vel schismaticæ coniunctionis contagione se maculauerit: si ad ecclesiam redierit cum legitima satisfactione, & erroris sui damnatione: hoc in magno beneficio habeat [a], si adempta sibi omni spe promotionis, in quo inuenitur [b] ordine permaneat,

De his autem, qui ordinantur simoniace à non simoniacis (vt pote illi, qui data pecunia archidiacono, vel consiliario episcopi, episcopo ignorante, hoc efficiunt, vt de manu eius sacros ordines accipiant) ita scribit Gregorius VII. lib. 6. Reg. in synodo Romæ habita, anno Domini 1078. die 19. Nouembris, cap. 5.

¶ Ordinationes, quæ simoniace fiunt, falsæ iudicantur. C. CXIII.

[2] ORdinationes, quę interueniente pretio [c], vel precibus [d], vel obsequio alicui personę ea intentione [e] impenso, vel quæ non communi consensu cleri, & populi secundum canonicas sanctiones fiunt, & ab iis, ad quos consecratio pertinet, nō comprobantur, falsas † esse diiudicamus: quoniam, qui taliter ordinantur, non per ostium, id est, per Christum intrant: sed, vt ipsa veritas testatur, fures [f] sunt, & latrones.

14 *Quia ergo simonia tripliciter in capitulo notatur, videndum est, quot modis pretium in hac hæresi detur. Hoc beatus Gregorius in Euangeliorum tractatu hom. 4. in fin. exponit dicens.*

¶De multiplici genere simoniacorum. C. CXIIII.

[3] SVnt nonnulli, qui quidem nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt [g], & tamen sacros ordines pro humana gratia largiuntur, atque de largita te eadem, laudis solummodo retributionem quærunt. ¶Hi nimirum, quod gratis acceptum est, gratis non tribuunt: quia de impēso officio sanctitatis, nummum expetūt fauoris. Vnde bene, cum iustum virum describeret [h] propheta, ait [Qui excutit manus suas ab omni munere.] Neque enim dicit, qui excutit manus suas à munere, sed adiunxit [ab omni:] quia aliud est munus ab obsequio [i], aliud munus à manu, aliud munus à lingua [4]. Munus quippe ab obsequio est subiectio † indebite impensa. Munus à manu, pecunia est. Munus à lingua, fauor. Qui ergo sacros ordines tribuit, tunc ab omni [k] munere manus excutit: quando in diuinis rebus non solum nullam pecuniam, sed etiam humanam gratiam [l] non requirit.

Idem in regesto.

¶Aeternam damnationem inueniet, qui quolibet munere ad sacros ordines accedit. C. CXV.

SI quis neque sanctis pollens moribus, vel neque à clero, populoque vocatus [m], vel pulsatione coactus, impudenter Christi sacerdotium iam quolibet facinore pollutus, iniusto cordis amore [n], vel sordidis precibus oris, siue cogitatu illo non renuntiet. nam etiam vitium furti potest purgare apud furem manente. ff. de vsuc. si fur. in prin. Idem videtur in violento detentore, vt ff. de preca. certe. §. Iulianus. [c]

QVIA ERGO. Hæc est 14. pars quæstionis, in qua vult probare in quibus & quibus modis committitur simonia directe, & dicit quòd tribus: scilicet in munere à manu: munere à lingua, munere ab obsequio, & hoc vsq; ad §. *quolibet.* Ioan.

SVnt nonnulli.] CAsvs. Ostenditur hic q̄ nō solum si pecunia accipiatur pro ordinatione, cōmittitur simonia: sed si obsequiū vel fauor, siue humana gratia propter hoc accipiatur. & hoc probatur auctoritate Esaiæ.

g ¶*Accipiunt.*] ext. de sim. & si quæstiones.

h ¶*Describeret.*] non est in Esaia id quod sequitur, sed in psalmo: Iudica me Domine, ibi, in quorum manib.

i ¶*Ab obsequio.*] & sic videtur quòd nō possim seruire pro beneficio, vt hic, & s. c. proxim. arg. contra. 12. q. 2. quicumque suffragio. & capit. charitatem. & de cle. non resid. de cetero. licite etiam potest quis sperare vel appetere dignitates, vt 74. di. consuluit. 61. di. quid proderit. & extra de pac. cum pridem. Sol. Hu. dicit si directe habeat animum ad hoc cum seruit, est simoniacus, vt 8. q. 1. sunt quidam. Sed tu dic, quòd si dignus est, & dignum exhibet seruitium, nō est simoniacus, vt hic. & ext. de cle. non res. de cetero. aliàs si indignus est, vel dignus, & indigne seruit, simoniacus est, & hoc notauit cū dixit, Seruitus indebite, &c. & licet dignus seruire possit, nō tamen hoc potest duci in pactionem. nam illud simoniacum est. extra de pact. pactiones. nullum ergo munus dabit nisi illud quòd aliàs fuisset daturus propter aliquas necessitates, vt extra ea. & si quæstiones. vel nisi det xenium aliquod, vt ff. de offi. proconsul. l. solent. §. vlt. vel nisi recipiat illud ad stipes templi, vt s. e. iudices.

k ¶*Ab omni.*] vt omnia particularia & singularia comprehenderet. s. 19. di. si Romanorum. si. j. 14. q. 3. putant. j. ea. q. 3. saluator. contra. 31. q. 1. q̄ si dormierit [d]. No. q̄ dicit indebite. nam si debite impenda tur, non ita fit, vt j. ea. q. 3. saluator. Et exponit Bazianus indebite, cum indebite dignus, vel debite indignus seruit pro beneficio. aliàs non. arg. inst. de societate. §. de illa.

l ¶*Gratiam.*] s. 24. dist. quando.

SI quis.] CAsvs. Si quis per simoniacam prauitatem ordinem vel dignitatem ecclesiasticam acceperit, nisi in vita reliquerit, & finaliter pœnituerit, in æternum peribit. Planum est sequens c. & per se patet.

m ¶ *Vocatus.*] Et etiam licet valde dignus sit, non tamen effræna ta temeritate, sed trepida deliberatione onus sacerdotij debet subire, vt supra eadem, non est putanda. & distinct. 13. nerui. 61. dist. miramur.

n ¶*Amore.*]" Ex hoc collige omnem illum esse simoniacum, qui ductus amore alicui indigno beneficium confert. arg. extra de simo. nemo. nam ex quo fauor tertij nimium fauoris inducit: multo magis ipsius qui ordinatur. Vel expone hoc ita quòd cesset iste intellectus, iniusto cordis amore, id est, cupiditate & ambitione.

a ¶*Comitatu*

---

a Omnis.] ¶*Habeat.*] Si tamen iterata vnctione non fuerit maculatus, vt j. q. 7. saluberrimum.

b ¶ *Inuenitur.*] Si tamen illos ordines simoniace non reciperet, & cum quibus dispensetur, & cum quibus non, dicunt [a] isti versus: *Si bis ordo datur, seu baptismus repetatur. Vt subuertatur fidei status ordo petatur. Vel si præsletur quod vtrumque Simon operetur. Vt dispensetur, spes irrita prorsus habetur.* s. ead. si quis.

DE HIS. CAsvs. Prosequtur de his Gratianus hic qui simoniace à non simoniacis ordinantur, & casus planus est.

ORdinationes.] CAsvs. Dicitur hic quòd falsa iudicatur ordinatio q̄ precio, precibus vel obsequio confertur. idem dicitur de ordinatione eius qui canonice non eligitur: quia taliter ordinatus non intrat per ostium, sed fur est & latro. Patet seq. §.

c ¶ *Pretio.*] dato, vel retento vel promisso. C. de transa. trāsactio. nam remittere dare est, extra de test. veniens. 1. ff. de his quæ in frau. cre. si pignus.

" Beneficij renūciatio vt alij detur nō est semp simoniaca.

" Item nunquid est simonia abrenuntiare beneficio vt alij detur? Non, nisi deducatur in pactum, vt ext. de preb. dilecto. spem tamen [b] inde habere non est simonia. extr. de pact. cum pridem. Itē qualiter regnum Dei pecunia possit emi: cum nihil sit spiritualius. de pœn. dist. 1. medicina. & non ordo vel honor ecclesiasticus, & est ratio: quia cū vendente regnum cœlorum non potest esse malitia: hic lec⁹. sed falsum est regnū Dei emi: sed ex misericordia meritisq; præcedentib. acquiritur. 13. q. 2. animæ. de pœ. dist. 1. medicina.

bSpem not. Pan. Fel. i c. cōsultōnes. d fin. Ang. & legiste in l. sed & si lege. §. cōsuluit. d pe. hę. 2 Polyc. l. 2. tit. 38. Iuo p. 5. c. 81.

† *irritas*] Orig. & Poly.

Io, 10.

d ¶*Vel precibus.*] Hoc de precibus pro indigno, & carnali amore impensis, vel à se porrectis, aliàs non, vt j. ead. latorem.

" Preces q̄ndoque simoniā inducūt

d ¶*Vel precibus.*]" Hic habes quod preces inducunt simoniam, vt j. ead. sunt nonnulli. 8. q. 1. Moyses. & hoc verum est si aliquis pro seipso petat. talis autem se ingerit, quod nō licet, vt 8. q. 1. in scripturis. & ext. de iu. pa. per nostras. Alij dicunt quòd aliquis pro se, si est dignus, potest petere, nam Petrus dixit: Quid ergo fiet nobis qui secuti sumus te? & ita pro seipso petiit. Sed si preces porriguntur ab alio, distinguitur, vt 8. q. 2. in summa. & q. 1. c. Moyses. Io.

e ¶*Intentione.*] Ergo sine ea intentione non est simonia: aliàs secus, vt not. extra de simon, nemo. H.

"simoniac⁹ furi comparatur.

f ¶*Fures.*]" Videtur ergo cum simoniacus furi comparetur q̄ cum simoniaco nemo possit dispensare, nisi renuntiet ordini male susceptо, vt j. ead. si quis neque. & s. ead. erga. & extra ead. nobis. in fi. quia nec vitium furti purgatur, nisi res furtiua redeat in potestatem domini, vt 14. q. 6. si res aliena. Istud satis concedi posset, & secundum hoc posset dici, quòd simoniacus nec etiam characterem reciperet: quia simoniacus debet renuntiare rei quam vitiosè est cū simonia adeptus. Constat quòd executioni non renuntiet: quia executionem nūquam habuit, characteri etiam nō potest renuntiare. Vnde licet ordini satis videtur, q̄ non receperit characterem, nisi velles dicere q̄ remale susceptо non renunciet. cepisset possessionem characteris: sicut fur dicitur habere rem furtiuam, id est, possessionem rei. " tamen credibilius est vt dicatur q̄ habeat characterem, & quòd Papa possit cum eo dispensare, licet

" Papa dispensare p̄t cū simonia ordinato licet ordini satis videtur, q̄ non receperit characterem, male susceptо non renunciet.

cSub. vñ nō est opus cessione. arg. d pec. l. pecuniū. §. pe. in fi. s3 sufficit factū confirmari. ff. de suc. l. cū vir.

3 Ansel. l. 6. c. 83. Bur. l. j. c. 113. Iuo p. 5. c. 86. Pan. l. 3. c. 121.

Esa. 33.

4 Concord. text. in l. qđ si Mæui⁹. ff. de hær. inst. & l. à pcuratore. & ibi bona gl. C. mand.

† *al. seruitus*

" Beneficiū cōferēs indigno pp amorē, simoniacus est.

Source : BIU Cujas

a ¶*Comitatu.*]id est,seruitio.

b ¶*Fraudulento.*]" Fraudulentum est munus cum dicit se aliàs voluisse hoc ei dare, vt ext.ea.& si quęstiones. Vel quando altera pars dicit se expensas feciſſe, & illas petit vt credat beneficio, vt extra de pact.cum pridem.

c ¶*Non sponte.*] Hoc idem de quolibet crimine, sed hoc dicitur ad terrorem. Et nota q̃ dicit sponte:quia si cogeretur iuris ordinem dimittere, nisi sponte,non valeret ei ad salutem.

d ¶*Mors.*] " Ex hoc (vt dixi) in quolibet crimine nõ valet pœnitentia ad salutem, nisi perseueret animo vsq; in finem. de pœ. distin.1. §.his autem. versi.item illud.Io.Et licet de omnibus aliis criminibus possit quis pœnitere ordine retento,vt 82.di.presbyter. 50.dist. de his. hic nõ. nisi renuntiet ordini.extr.de si.tanta. vnde non videtur quòd hic locum habeat admonitio vel denuntiatio. arg.contra.j.q.vlt.cap.patet. dic vt extra de accus. super his.

e *De ordinationibus.*]¶*Supplicationem.*] j.ead.latorem. contra:vbi Papa ad supplicationem quorumdam ordinat quẽdã.Sed distingue: aut aliquis petit pro se:aut alius pro ipso, vt s̃.ea.ordinationes. 8.q.1.§.his.vel dic,ibi de carnali,hic de spirituali.

Quibusdam narrantibus.] Casvs. Dicitur hic sacros ordines vel ecclesiasticos gradus non gratis, sed commodi datione aç ceptos diu stare non posse, cum intus orti per consecrationem iam decidant.Secundo, quia Dominus cathedras vendentium columbas de templo euertit. Tertio, quia paratiores sunt aliis vendere quod emerunt. Quarto,quia ipsorum hæresis in primitiua ecclesia fuit dãnata. Secũda ratio est ibi, *Scimus quippe.* Tertia ibi, *Qui videlicet.* Quarta ibi, *Et cum primo.*Patet cap. seq.per se.

f ¶ *Quibusdam.*] Primo dicit Greg.se dolere, q̃ in illis partibus nemo promouetur ad sacrũ ordinem sine commodi datione. Secundo probatur auctoritate Domini simoniacos ipso iure esse suspensos. Tertio prohibet hoc de cetero fieri:& statuit pœnam in committentes.

g ¶*Stare.*]quo ad id in quo nunquam stetit:s.quo ad executionem. arg ff. de const.pec.id quod.arg.contra.32.q.2. Moyses.

h ¶*Eorum.*] Et ita simoniaci etiam occulti ipso iure sunt suspensi: non tamen vitandi sunt secũdum quosdam cum probari nó potest

mitatu [a], siue manuali seruitio, siue fraudulẽto [b] munusculo episcopalem, seu sacerdotalẽ, non lucro animarum, sed inanis gloriæ auaritia fultus dignitatem acceperit, & in vita sua non sponte [c] reliquerit, eumque insperata [A] mors [d] pœnitentem nõ inuenerit, proculdubio in æternum peribit.

A ¶ Insperata.] *In aliquot vetustis Gratiani codicib.legitur,*in aspera mors pœnitentia.

Hinc idem Gregorius Ioanni Corinthiorũ episcopo,lib.4.epist.55.seu.t.99 scribit.

¶Pro ordinationibus nihil omnino accipiatur. C. CXVI.

1 DE ordinationibus aliquid accipere sub districta interdictione vetuimus.Oportet ergo, vt neque per commodum †, neque per gratiam, aut quorumdam supplicationem [e] aliquos ad sacros ordines consentiatis, vel permittatis adduci.

Item vniuersis episcopis per Elladem † prouinciam constitutis.eod.lib.epist.56 seu cap. 100. [2]

¶Nec pretio,nec prece,nec gratia,nec supplicatione aliqui ad sacros ordines accedant. C. CXVIII.

3 QVibusdam [f] narrantibus agnoui,q̃ in illis partibus nullus ad sacrum ordinem sine commodi datione perueniat. Quod si ita est, flens dico,gemẽs denuntio, quia cum sacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoque diu stare [g] non poterit. ¶Scimus quippe ex Euangelio, q̃d redemptor noster per semetipsum fecerit:quia ingressus in templum cathedras vendentium columbas euertit.Columbas quippe vẽdere est, de sancto spiritu (quem sibi consubstantialem Deus omnipotens per impositionem manuum hominibus tribuit) commodum temporale percipere. Ex quo, vt prædixi,innuitur, quid sequatur: quia, qui in templo Dei colũbas vendere præsumpserũt,eorum [h], Deo iudice, cathedræ ceciderũt. ¶ Qui videlicet error in subditis cum augmento propagatur.Nam ipse quoque,qui ad sacrum ordinem perducitur, iam in ipsa proiect[9] sui radice vitiat[9],paratior [i] est aliis vẽdere,quod emit.Et vbi est,quod scriptum est? [Gratis accepistis,gratis date.] Et cum primo contra sanctam ecclesiam simoniaca hæresis sit exorta,cur nõ perpẽditur, cur non videtur:quia eum, quem quis cum pretio ordinat, prouehẽdo agit,vt hæreticus fiat? Ideoque hortamur,vt nullus vestrum denuo hoc fieri patiatur, sed neque gratia alicuius, neque supplicatione aliquos ad sacros ordines audeat promouere, nisi eum,quem vitę,& actionis [k] qualitas ad hoc dignũ esse mõstrauerit. Nam si aliter factum denuo sensserimus, districta,& canonica illud noueritis vltione compesci.

Item Symmachus ad Cæsarium, epist. 1. *cap.* 5.

¶Ad episcopalem honorem nullus per ambitum accedat. C. CXVIII.

4 NVllus itaque per ambitum ad episcopalem honorem permittatur accedere. Nam cum hic excessus in laica conuersatione culpetur [l],quis dubitat, quin religiosis [m], & Deo seruientibus incutiat opprobrium?

Item Gregorius Adeodato episcopo, lib. 2.*indict.* 11.*epist.*48.

¶ De eodem. C. CXIX.

ESTote ergo præcipue in ordinatione soliciti, & ad sacros ordines† nisi prouectiores ætate, & mundos opere nullatenus admittatis,ne forte semper esse desinãt,quod immature esse festinãt. Eorum enim, qui in sacro sunt ordine collocandi, prius vitam, moresque discutite : & vt dignos huic officio adhibere possitis, nõ vobis potentia, aut supplicatio quarũlibet subrepat personarum. Ante omnia autẽ cautos vos esse oportet,vt nulla proueniat in ordinatione venalitas : ne(quod absit) & ordinatis, & ordinantibus periculum maius immineat. Si quando igitur de his tractari necesse est,graues [n],expertosque viros consiliis† vestris adhibete participes, & eum eis communi de hoc deliberatione pensate.

¶*Caput hoc duobus locis, vbi visum est expedire, locupletatum est ex originali.*

Idem Columbo episcopo, libro 2. *indict.* 11.*epist.*48.

¶Neque fauore,neque venalitate ad sacros ordines quisquam promoueatur. C. CXX.

5 PVeri [o] ad sacros [p] ordines nullatenus admittantur,ne ne vel fauore, non debet indignus aliquis promoueri. Seq.§.cum seq.cap.patet.

o ¶*Pueri.*]" pueri dicuntur intra xiiij.annum,extra de æta.& qual. c.indecorum.vel pueri,id est,Neophyti [a].48.dist.sicut Neophytus.

p ¶*Ad sacros.*]nam minores ante xiiij.annum bene possunt accipe-

eis simonia.6.q.2.si tm̃.sic exaudi ext.de si.tãta.& s̃.ea.reperiuntur.

i ¶ *Paratior.*] " Quod noua testa capit,inueterata sapit. " *Quo semel est imbuta recens seruabit odorem Testa diu:*& est sim. in auth.vt iu.fine quoq.suff. §.1.col.2.vbi dicitur:dato enim vno illicito principio,necesse est eum,qui dationem facit,plures manus circuire,&c.

k ¶*Et actionis.*] " Hic argue carnales pces pro digno porrectas non facere simoniam. secus in pecunia vel obsequio,q̃ loco pretij intercedere solẽt, quod preces non faciunt,vt j.ea.q.5.c.vl. & licet pro indigno porrectæ facerent simoniam, tamen propter merita digni ab hac excusantur, vt j. 32.q.2.qdqd.Io." Sed quare minus committitur simonia in precibus oblatis p digno, quàm in pecunia?Respondeo:ideo quia in precibus nihil dat de suo : & ideo ibi nullũ intelligitur esse commerciũ. " nã perdere verba leue est: & ita nihil peruenit ad accipientem. ar.C.de do. inter vi.& vx. marit[o]. ff.de dona. Aristo. sed in alio casu dat,sed & p indigno magis detestatur ecclesia munerum dationẽ,quàm precum effusionẽ.Vel dic quòd hæc dictio, nisi,non excipit à supplicatione, sed à verbo promouere.sic ponitur s̃.38.dist.sedulo. ver.nouerint.

l *Nullus.*]¶*Cupletur.*]Et puniatur pœna centum aureorum : " & irrogatur infamia qui petierit aliquam dignitatem. ff.ad l.Iul.de ambit.l.1. & j. q.7.sanci-mus.arg.contra.ff. de of.pręt.Barbarius.sed soluetur.j.quæst.6.sicut is.

m ¶*Religiosis.*]i.clericis. & per hoc expone illud c.20.q.3.præsens.in fi.arg. " gradum altiorẽ grauius facere commissum,vt j.11.q.3:præcipue. ar. j.25.q.1.nulli.& 8.q.2. illud quidem.

n ¶*Graues.*] s̃.24.dist. quando.

Pueri ad sacros ordines.] Casvs.Dicitur hic quòd pueri ad sacros ordines nõ sunt præpropere promouendi. Item dicit q̃ venalitate vel potentia vel supplicatio

" pces carnales p digno porrectę simoniã nõ faciunt.

" Bona quæstio.

" pdere verba leue est.

4 Ansel.l.6. c.6.

†ordines aspirare, nisi] Orig.

" Infamia irrogatur dignitatẽ pętenti.

" Gradus altior aggrauat delictũ.

†al.consilij vestri.

5 Ansel.l.7. c.46.

" Pueri qui sunt.

a Hoc verbũ puer, alias h3 significõnes, vt not. 77di.iveteri

" Aesopus,

" Horatius in epistolis.

" Mun° fraudulentum.

" Pœnitẽtia nó valet ad salutẽ, nisi perseueret vsq; in fin.

1 s̃.dist.100. c.nouit. Ansl.l.6.c.90 Pol.l.2.tit.j.

†al.donum

†al.Helledã

2 Et eo.l.ep. 51.& 55.& l. 5.epist.7.

3 Burch.l.1. c.21.Iuo p.5 c.108.

Matth.21.

Matth.10.

Source : BIU Cujas

re, licet non omnes. & ita intelligatur 77.dist. c.3. quia non acolythatum. 77.dist.in singulis. "Tamen si puer ordinetur in sacris ordinibus,bene recipit characterem,cum possit recipere minores ordines, vt in d.c.in singulis. Sed numquid tenetur continere? sic,si est doli capax:aliàs non [a]. Nam & voto & sacramento se obligare

"Puer in sacris ordinatº characterẽ recipit. aldẽ tẽt hic Io.deFan.& d hoc ext.d cle.per salt. prom.c.1.

tanto periculosius cadant,quanto citius [a] conscendere ad altiora festinant. Nulla sit in ordinatione venalitas: potentia, vel supplicatio personarum nihil aduersus hæc, quæ prohibemus, obtineat. Nam proculdubio Deus offenditur,si ad sacros ordines quisquam non ex merito, sed ex fauore (quod absit) aut ex venalitate prouehitur.

Econtra idem Gregorius quibusdam supplicantibus vnum acolythum, & aliorum diaconum legitur ordinasse:sicut ipse scribit lib.7.indict.1.epist.2.Petro [A] *episcopo Corsicæ,inter cetera.*

A ¶Petro.] *In codicibus impressis epistola vnde cap.hoc sumptum est,inscribitur* Chrysantho episcopo. *Verum in codice peruetusto Vaticano,earumdem epistolarum,inscribitur* Petro episcopo per Corsicam. *Ansel.autem eodem modo habet ac Gratianus. Ad Petrum episcopum Alexandriæ de Corsica legitur epistola alia 5.lib.cap.122. quamuis sit fortasse mendum in voce*, Alexandriæ, *& scribendum videatur,Aleriæ.*

¶Episcopo interueniente, Papa quemdam acolythum ordinauit.
C. CXXI.

[1] LAtorem præsentium per † interces∫ionem [b] sanctitatis vestræ acolythum fecimus:quem ad obsequia vestra transmisimus, vt si in lucrandis animabus amplius seruierit, proficere [c] amplius possit.

Idem Heliæ presbytero,& abbati,lib.4. epist.30.seu c.74.

¶ Quisquis in Romana ecclesia sacrum ordinem acceperit,ab ea vlterius egredi non poterit.
C. CXXII.

[2] FIliumvestrum†Epiphanium mandastis [d],vt ad sacrum ordinem prouehere deberemus, vobisque transmittere. Sed in vno vos audiuimus:in alio autem minime audire potuimus.Diaconus quidem factus est. Sed quisquis semel in hac ecclesia ordinem † acceperit, egrediendi ex ea vlterius licentiam non habet [e]. Si ergo vos videre non potui, hac ex re consolationem habeo: quia in filio vestro requiesco.

Non itaque quorumlibet precibus ordinationes factæ falsæ diiudicantur, sed hæ demum,quæ precibus ordinandi [f]*,vel eius amici,non spirituali,sed carnali affectu porrectis fiunt, cum alias futuræ non essent: quas non charitas interueniens, sed ambitio supplicans extorquet. Non solum autem clericos cuiuslibet episcopi summus Pontifex in ecclesia Romana valet ordinare, verũetiam opportunitate exigente monachos,& quoslibet clericos conuocare potest,& inuitare.*

Vnde Nicolaus Papa Michaeli Imperatori in epist.quæ incipit [*Proposueramus.*]

¶De eodem. C. CXXII.

[3] PEr principalem [g] beatorum Apostolorum Petri & Pauli potestatem [h] ius habemus non solum monachos, verumetiam quoslibet clericos de quacumque diœcesi, cum necesse fuerit, ad nos conuocare,atque ecclesiasticis exigentibus opportunitatibus inuitare.

15 Quolibet ergo munere interueniente falsa diiudicatur ordinatio. Sicut autem pretio interueniente sacri ordines non sunt tribuendi:ita nec restituendi. Vt enim ait beatus Ambrosius,sacri ordines nec pretio sunt emendi,nec redimendi [i]*. Hinc etiam Gregorius VII.ait libr.6 reg.in concilio habito anno Domini 1078.pontificatus sui 6. cap.10.*

¶ Pretio interueniente sacerdotale officium non restituatur.
C. CXXIIII.

[4] NVllus episcopus grauamen, seu seruile [k] seruitium ex vsu [l] contra ecclesiasticam [m] normam abbatibus, seu clericis suis imponat:vel interdictum sacerdotale officium pretio interueniente restituat [n]. Quod si fecerit,officij sui periculum subeat.

Qui autem [o] *pecuniam accipiunt,vt ordinandi sacros ordines non tribuant, vel vt canonicæ electioni assensum non præbeant, aut ecclesiis ædificandis, vel consecrandis*

16.q.1. cũ p vtilitate. ver. de hoc.

principum.Ioan.de Fan.

i ¶*Redimendi.*]extra de simon.querelam.& c.si nullus.

Nvllus episcopus.] Casvs.Præcipitur in hoc c.vt episcopus prætextu alicuius consuetudinis clerici vel abbatibus grauamen aliquod nõ inferat,nec pretio interueniẽte officium restituat:quod si fecerit, tamquam simoniacus punietur.

k ¶*Seruile seruitium.*] Vocat angariam vel perãgariam quod lex vocat fore sordidum munus.16.q.1.§.nouarum [e].in l.placet.

l ¶*Ex vsu.*]i.nõ assuet cat. vel ex vsu præter id quod hactenus est constitutum:quasi ratione præscriptionis, vt angarias sacerdotibus non imponat.Cũ enim de aliqua rerũ præscriptione agitur, inspiciendũ est vtrum communi iure talia à talibus possideri valeant, necne. Primo casu sola longe vsurpationis detentione currit præscriptio [f],vt 16.q.3.&4.per totum. saluo eo quod de limitib.dicitur ea.causa.&q.c.licet.& c.inter memoratos. Secundo casu non currit præscriptio. Præscriptio enim ius adquocat creatũ:nouum autem non creat, vt 33.qu.5.quod Deo. & dist. 100. contra morem.&di.93.illud autem.16.q.1.c.vlt.& q.3,§.potest etiam.& q.7.decimas. & j.e.q.3. quæsitum. in his omnibus, & in aliis infinitis casibus præscriptio euanescit:quia si est proditum ius commune scriptum, vel non scriptum, quo tales talia valent possidere. Io. Hæc regula fallit extra de causa poss. cum ecclesia. & ext.de præsc.auditis. Io.Sed certe non fallit:quia iura incorporalia quasi possidentur: & interdicta pro eis possessoria constituta sunt.ff.de seruit. quoties.B.

e Adde qđ dicãtur angariç & perangariç.no. gl.l.j.C.quẽ ad ciui.mu. ind.l.10. ĩl. neminẽ. C. đ sa.san.ec.

f Dũmodo adsit bõa fides, qđ dic, vt plẽe not. ext.de pscr. si diligenti.

3 j.9.q.3.c. p principalem. Ansl.l.1.c.75 & l.2.c.14.

4 Polyc.l.4. tit.21.

l ¶*Ex vsu.*]"Nã tempus nõ est modus, & c.10.q.3.qa cognouimus. ff.de act. & obl. obligationum fere.§. placet. nisi forte cuius non extat memoria. argum.ff.de aqua

" Tps ñ est modus tollendæ oblimgationis.

m ¶*Ecclesiasticam normam.*] Nam iusta de causa bene potest ab eis auxilium petere.ext.de censi.cum Apostolus.Et sic non est contra. 18.q.vlt. seruitium. quia illud intelligitur de licitis, hoc de illicitis.

n ¶ *Restituat.*] nec absoluere potest pro pretio,nisi sit consuetudo. extra de sim.nemo.Item nec reconciliare.extra de sim.c. nemo.Sed numquid ipsi clerico licet redimere, cum iniuste suspensus est? Videtur qꝙ non.s.§.prox.in fi.ext.de si.Matthæus.Arg.contra scilicet qꝙ possit redimere ius suum & vexationem suam.j.q.3.quæsitum [g]. ext.de vsu.c.1.& ext.de sim.dilectus. dic vt ibi:immo & si quid dederit,repetere poterit. C.de cond.ob tur. cau.quod euitandi. Quidam dicunt quòd non potest in aliquo casu redimere. Alij contra, scilicet cum iniuste suspenditur.hoc no.15.q.7.decimas.3.

g vexationẽ redimere vtrũ licitũ sit c.vbi đ hoc. & 1.q.3.alta re. vbi videas.Arc.

QVI AVTEM. Casvs. Dictum est s.quòd simoniam cõmittit qui pro munere ecclesiastico conferendo pecuniam accipit. Nunc dicit Grat. quòd etiam ille simoniam committit, qui pecuniam accipit vt ordines non conferat,vel munus aliquod ecclesiasticum illi cui esset conferendum. & ad probandum vtrumque inducit leges seq.c. patet.

o ¶*Qui autem.*] Tractauit magister quæst.istam affirmatiue.Nunc autem

a Ansel.l.7. c.78. †*nostrum*] Orig.

b Latorem.] ¶*Per interces∫ionem*] Nam sæpe Papa ad intercessionẽ laicorum ordinat vel dispensat vel tolerat,vt 28.dist. de Syracusanæ.50.di. clerico. 63. dist. Salonitanæ.

c ¶*Proficere.*]extra de ma.& obed.per tuas. extr. de temp.or.cum in distribuendis.

Additio. Istæ cõcor. probant quòd iste sine licentia Papę non porerat promoueri: & ad hoc inducuntur.Arch.

† *al.pro interces∫ione.*

Filium.]Casvs.Helias abbas rogauit Papam vt quemdam suum clericum promoueret, & eum postea sibi transmitteret. Ad cuius preces Papa eum in diaconum promouit,sed eum sibi non transmisit: quia non est consuetudo ecclesiæ Romanæ, cum sit in ea consecratus: & quia absentiam illius abbatis in eius præsentia voluit compensare.

d ¶*Mandastis.*] & ita mandat minor maiori. sic 11.q.3.rogo.

e ¶*Non habet.*] sine licentia eius.63.dist.literas. & quo ad hoc nihil est speciale in ecclesia Ro. vt 21.q.2. c.1.70.di. sanctorum.

† *al.sacrum ordinem.*

"ordinati à Papa. subsunt epis.

Sed "ordinati à Papa licet inter alios digni honore sint, subsunt tamen episcopis.ext. de ma.& ob.per tuas.ff.de al.scri.l.vlt.& præferentur eis tantum qui sunt eiusdem ordinis. ff.e.l.1. & ab episcopo

b Cõiter no. cõtra ĩ pce. decr. p tuas s. qñ pt eps talẽ depõer

potest deponi [b] ordinatus à Papa.

NON ITAQVE. Casvs. Grat.soluit hic contrarietatem præmissorum ca.quam fecit de precibus,& interserit quędam verba in §.ibi,non solum.propter sequens c.cuius casus cum seq.§.patet.

f ¶*Ordinandi.*]"ita aliquis potest pro se dignas preces offerre.quod *H.non* concedit [c], in quo non credo eum benedicere:quia multos condemnat.arg.pro Io.14.q.5.non sane.16.q.1.reuertimini.

g ¶*Per principalem.*]Hoc c.habes 9.q.3.§.vlt.

h ¶*Potestatem.*] Hoc idem potest [d] episcopus.2.q.7.cum pastoris.extra de cler.non resi.de cetero.

Additio. Idem tenet Ioan.de Fan.de hoc legitur & no.43.dist.c.1. & 11.q.3.qui resistit.Archid.

" Preces dignas,p se pt qs offerre.

QVOLIBET. Hæc est 15.pars q.in qua intendit probare,quòd sicut ordines pretio non sunt dandi,ita nec pretio restituendi.& qꝙ fit simoniacus (s.indirecte)& sacrilegus qui promotionem vel electionẽ alicuius impedit,vel ecclesiæ consecrationem vel fundationem: & hoc probat per tres auctoritates sanctorũ,& per sex leges

c ĩ hac sṅia est H.§Lau. sentit cũ Io. d Sed cõtra

Source : BIU Cujas

autem vult tractare eam negatiue, ſcilicet vtrum ſit ſimonia dare pecuniam vt non ordinetur quis. Sed quoniam non habuit canones, induxit leges, quę in hoc faciunt ad propoſitum, vbi in eis aliquid dicitur negatiue. Quòd autem hoc ſit ſimoniacum, habetur extra de ſimonia, nemo. in fi.

a ¶*Infames.*] & ſimoniaci large. arg. extra de ſi. nemo. arg. C. de inoffi. teſt. ſi quando. Sed alij contra, propter deſcriptionem ſimonię: ſed mortaliter peccant. ĵ. ea. q. 3. vendentes. L. Sed certe ſimoniaci ſunt, vt dicit illa decret. nemo. Io.

b *Vnt.*] ¶*Sacrilegos.*] "id eſt, ſimoniacos. alias non facit ad propoſitum Gratiani. Et quòd ſit ſacrilegium, ſic probatur. Si enim ille, q frãgit immunitatem eccleſiæ, vel qui inde aliquid eripit, ſacrilegꝰ iudicatur [a], multo fortius q facit ne eccleſiæ ordinentur, vel ne ordines tribuãtur, vel impediatur alicuiꝰ electio vel promotio.

"ſimoniaci dñſacrilegi

1 Tit. 27. le. 4 ĩ cod. Theo. lib. 9. e. tit.

a Vt ext. de im. ec. inter & ca. vlt. 17. q. 4. omnes. & c. ſeq. Ar.

Vnt lapidem benedictum, vel conſecrationem ſubtrahant, multis argumentis acceptæ pecuniæ rei, & infames [a] *eſſe probantur.*

Ait enim Paſchalis ſecundus.

¶Sacrilegi ſunt iudicandi, qui eccleſiam Dei non permittunt regulariter ordinari. C. CXXV.

SVnt quidam, qui vel violentia, vel fauore non permittunt eccleſias regulariter ordinari. Hos etiam decreuimus vt ſacrilegos [b] iudicandos.

b ¶*Vnt.*] "id eſt, ſimoniacos. alias non facit ad propoſitum Gratiani. Et quòd ſit ſacrilegium, ſic probatur. Si enim ille, q frãgit immunitatem eccleſiæ, vel qui inde aliquid eripit, ſacrilegꝰ iudicatur [a], multo fortius q facit ne eccleſiæ ordinentur, vel ne ordines tribuãtur, vel impediatur alicuiꝰ electio vel promotio.

Codicis libr. 9. ad leg. Iuliam repetundar. Imppp. Grat. Valent. & Theod. [1]

C. CXXVI.

IVbemus [c], & hortamur [d], vt ſi quis forte honoratorum, decurionum, poſſeſſorũ, poſtremo etiam colonorum, àcuiuſlibet ordinis iudice fuerit aliqua ratione concuſſus, ſi quis ſcit de iure venalem fuiſſe ſententiam, ſi quis pœnam vel pretio remiſſam, vel vitio cupiditatis ingeſtam, ſi quis poſtremo quacumque de cauſa improbum iudicem potuerit approbare, is vel adminiſtrante [e] eo, vel poſt adminiſtrationem depoſitam in publicum prodeat, crimen deferat, delatum approbet, cum probauerit, & victoriam reportaturus [f], & gloriam.

I *Vbemus.*] Casvs. Dicitur in hac l. q ſi quis honorem habens ſine adminiſtratione poſſeſſor alicuius decurio vel colonus reipub. ab aliquo iudice fuerit concuſſus, i. grauatus in pecunia: itẽ ſi iudex venalem tulit ſententiam: vel pretio pœnam impoſuerit vel remiſerit: vel aliqua ratione improbus repertus fuerit ante adminiſtrationem vel poſt poterit accuſari: & ſi conuictus fuerit, remouebitur.

c ¶*Iubemus.*] Ad hoc introducit has leges,

2 Tit. 6. vt oſtendat pari pœna multãdos qui prẽtio inducti impediũt fieri quod de iure fieri debet, & qui faciũt quod de iure fieri nõ deberet.

† *al. detigitur*

d ¶*Hortamur.*] Forte ſe temperat, ne videatur quem iubere accuſare inuitum. C. vt nem. inui. in rubro & nigro.

† *al. in ſimplum*

e ¶*Adminiſtrante.*] Si is talis ſit quem in ius vocari liceat. Sed contra. 2. q. 1. prohibetur. Sed illud de maioribus magiſtratibꝰ: hoc de minoribus. arg. ff. de iniur. nec magiſtratibus. & ff. de in ius vocan. l. 2. Vel hoc de perpetuo iudice. arg. ff. de re. cre. præfidis. & l. præced. in auth. vt dif. iud. §. ſi tamen. colla. 9. & hoc ne crimen eius inuitus remaneat, illud de temporali. Vel hic cum peccauit in ipſa adminiſtratione: ibi de eo qui extra adminiſtrationẽ commiſit. ff. de iud. l. 2. §. legatis. in auth. vt iud. ſine quoq. ſuff. §. ſi quis autem. coll. 2.

f ¶*Reportaturus.*] reportabit enim quadruplum. ĵ. l. prox. 12. quęſt. 2. cum deuotiſſimam.

Item in digeſtis, lib. 3. tit. de calumn. l. 1. [*Vlpianus lib. 10. ad Edictum.*] [2]

¶De eodem. C. CXXVII.

IN eum, qui vt calumniæ cauſa negotium faceret, vel non faceret, pecuniam dicetur † accepiſſe, intra annum vtilem [a] g, in quadruplum [h] eius pecuniæ, quam accepiſſe dicetur, poſt annum ſimpli † in factum actio competit. [i]

I N *eum.*] Casvs. Qui pecuniam accepit vt controuerſiam alicui cauſa calumniæ faceret, vel non faceret cum iure facere teneatur: intra annum tenetur in quadruplum, poſtea in ſimplum.

g ¶*Vtilem.*] à principio: poſt continuum. ff. de calum. annus.

h ¶*In quadruplum.*] in quo continetur rei perſecutio, vt tantum triplum ſit pœna, vt ff. eo. l. in hæredem. §. fi. & hoc eſt verum cum ipſe idem dat. nam ſi alius daret pro eo, tunc totum quadruplum eſt pœna: quia ille qui dedit, repetit pecuniam quam dedit. ff. de cal. ſi qs ab aliquo. huius autem quadrupli medietas dabitur fiſco, medietas ſpoliato [b]. b Ad hoc C. de aſſeſſ. l. 3.

i ¶ *Competit.*] Non ei qui dedit, cum turpiter dederit. ſed ei ad cuius læſionem data eſt, vt ff. de cal. l. & generaliter. §. illud erit.

¶*Innocentium.*] ſecus ſi nocentium. 16. q. 7. ſane.

¶*In hac, & ſequentibus legibus, quæ ex ff. citantur, repoſiti ſunt tituli ex vetuſtis exemplaribus Gratiani, quæ cum Pandectis Florentinis valde conueniunt.*

a ¶*Vtilem.*] *Hæc dictio non eſt in antiquis codicibus Gratiani, neque in Pandectis. ſed ob gloſſam non eſt ſublata.*

Ibidem lib. 47. tit. 13. l. 2. de concuſſion. Macer, lib. 1. publ. iud.

C. CXXVIII.

COncuſſionis [k] iudicium publicum [l] non eſt. Sed ſi ideo pecuniam quis accepit, quòd crimen minatus ſit, poteſt iudicium publicum eſſe ex ſenatuſconſultis [m], quibus pœna legis Corneliæ [n] teneri iubentur, qui in accuſationem innocentium [o] coierint, quiue ob accuſandum, vel non accuſandum, denũtiandum, vel non denuntiandum teſtimonium, pecuniam acceperint.

[*Ibidem, libr 48. tit. 11. ad leg. Iuliam repetund. l. 3. Macer lib. 1. publ. iud.*]

PALEA. C. CXXIX.

LEge Iulia repetundarum tenetur, qui cum aliquam poteſtatem haberet, pecuniam ob iudicandum, vel non iudicandum, [a] decernendumue acceperit [Venuleius Saturninus l. vel quo, eo. ti.] vel quo magis, aut minus quid ex officio ſuo faceret.

k ¶*Concuſſionis.*] "crimen concuſſionis eſt, cum quis minatur alicui niſi ita vel ita faciat. ĵ. 23. qu. 1. militare [c]. ff. de cõcuſſ. l. 1. & 2. l ¶ *Publicum.*] i. ordinarium, & hoc ſemper: vel non eſt publicum niſi cum quis pecuniam extorſerit, & hoc eſt quod ſequitur: ſed ſi ideo. Publicum eſt ad cuius accuſationẽ quilibet de populo admittitur, niſi infamis ſit, vt inſtit. de pu. in. circa princ.

"crimẽ cõcuſſionis.

c De hoc le. 1. & no. e. q. paratus. ĩ fi. ibi videas.

l ¶*Senatuſconſultis.*] Voluſiano & Libonia no. ff. ad l. Cor. de fal. l. 1. ff. ad l. Iul. de vi pu. ex ſenatuſconſulto.

m ¶ *Legis Corneliæ.*] "cuius pœna in libero homine eſt deportatio, in ſeruo vltimũ ſupplicium. ff. ad leg. Cor. de fal. l. 1. §. vlt.

"Pœna legis Cornel.

n ¶*Innocentium.*] ſecus ſi nocentium. 16. q. 7. ſane.

o ¶*Innocentium.*] Casvs. Dicitur hic & in legib. ſeq. q illi incurrunt crimen concuſſionis, & pœnam legis Corneliæ, quia aſpirãt in accuſationem innocentum: vel quia accipiunt pecuniam pro accuſando, vel eius cõtrario: pro teſtificando, vel eius contrario: pro iudicando, vel eius contrario, vel pro quolibet officio exercẽdo, vel non exercẽdo, ad quod gratis tenebantur. His intellectis per te caſus ſingularum legum ſingulatim pones: in quibus quandoque eadem repetuntur.

Idem eodem tit. l. 6.

¶De eodem. C. CXXX.

EAdem lege tenetur [p], qui ob denuntianũum, vel non denuntiandum teſtimonium pecuniam acceperit [a]. *& poſt pauca.*

¶ Lege Iulia repetundarum cauetur, ne quis ob militem legendum q mittendumue [r], æs accipiat, neue quis ob ſententiam in ſenatu, conſilioue publico dicendam pecuniam accipiat, vel ob accuſandum vel nõ accuſandum.

¶Macer lib. 1. pub. iud. l. 7. Lex Iulia de repetundis prẽcipit, ne quis ob iudicem, arbitrumue dandũ [s], mutandum, iubendumue, vt iudicet, neue ob non dandum, non mutandum, non iubendum, &c. neue ob litem æſtimandam [t], iudiciumue capitis, pecuniæue faciendum, vel non faciendum aliquid accipiat. *& infra.* ¶ Hodie ex lege Iulia repetundarum extra ordinem puniuntur: & plerumque vel exilio puniuntur, vel etiam durius, prout admiſerint. Venuleius, eodem titul. l. 6. Hac lege damnatus teſtimonium publice dicere, aut iudex eſſe poſtulareue prohibetur.

p *Eadem lege tenetur.*] quia reddit quadruplũ, & infamis efficitur. ff. ea. l. eadẽ. §. 1. hoc crimen etiam extraordinarie punitur. ff. eo. l. lex Iulia. §. fi.

q ¶*Legendum.*] id eſt, eligendum, vt eligatur qui non debet, vel contrarium.

r ¶ *Mittendumue.*] vt mittatur in legationem qui non eſt mittendus, vel non mittatur qui mittendus eſt.

s ¶*Dandum.*] puta non ad probandos fideiuſſores, vel loco iudicis recuſati.

¶ *Aeſtimandam.*] ne. ſ. æſtimet litem minoris vel maioris pro pecunia: quod qñque facere tenetur. ff. ad l. Aquil. proinde. §. notandum.

Source : BIU Cujas

Equitur.] Hæc est secunda quæstio, quæ diuiditur in duas partes, in quarum prima quæritur vtrum pro ingressu ecclesiæ sit dandum aliquid. & primo dicitur ℣ non. Secunda ibi, *Item opponitur.* Ioan. de Fant.

Casvs. Hic intitulatur 2. quæst. qua quæritur an pro ingressu ecclesiæ pecunia sit exigenda, vel exacta persoluenda.&certum est quòd nó:quia simoniacum est. Et primo probat per duas historias, de Anna, s.& Anania, ℣ pro ingressu ecclesiæ pecunia sit exigenda. Sed statim respondet Gratianus, quòd Anna nó fuit exacta, sed sponte quædam obtulit. Ananias vero non ideo damnatus est, ℣ sua nollet conferre, sed quia fuit mẽtitus.

1.Reg.1. a ¶ *Sequitur.*] Hæc quæst. non habet quæstionem. extra de sim. cum in ecclesiæ, melius extra ea. veniens.

Act.4. & melius ext. ea. quoniam simoniaca. "Vñ nec ante nec post potest peti aliquid, vt ẽ. ea. q. 1. eos qui. & j. e. q. 3. si quis præbẽdas.

" Petẽdum nihil est ℣ ingressu monasterij.

Act.5. nisi forte monasteriũ ita esset tenue, quòd non posset prouidere ei. tũc enim bene posset dici ei (nec esset simonia) bene recipere muste si haberemus[a] possessiones vñ possessores subsistentari. arg. j. ea. si qs propter hoc. Hoc tamen videtur reprobare illa constitutio, quoniam simoniaca. quòd prætextu paupertatis possit peti pecunia. Io. Quidquid dicat Ioan. si sic dicatur, simonia est, vt videtur expresse dicere decretalis ext. de simo. quoniam simoniaca. B.

a Al. haberes, scdm L.

b ¶ *Multitudinis.*] 12. q. 1. c. 2.

c ¶ *Aliter.*] Hoc non est verum: sed allegando dicit hoc.

1 Et in Vuormac. c. 3. fere idem.

d ¶ *Sponte.*] quod licet 19. q. 3. si qua mulier.

e ¶ *Ex parte.*] ar. quòd nó debeat quis communicata reuocare. j. de pœ. dist. 3. sunt plures. 16. quæst. 4. sunt qui opes.

2 Bur. l. 3. c. 37. Iuo p. 3. c. 42.

Placuit.] Casvs. Statuitur in hoc cap. vt pro consecrandis ecclesiis episcopi nihil exigant à patrono, & præcipue si pauperes fuerint: sponte recipi. sc. ℣ tantũ oblatum ab eis

b Et ita hẽs vnũ casũ, ĩ quo munus à manu ꝑt operib[a] spiritualib[a], ad quæ ꝑtinet, nihil exigatur ab illo. Hoc tamen vnusquisque episcoporum meminerit, vt non prius dedicet ecclesiam nisi dotem

A ¶ Acceperit.] *In Pandectis sequitur versiculus,* Hac lege damnatus. *qui reponitur in fine huius capitis.*

QVÆSTIO II.

Equitur a *secunda quæstio, qua quæritur, an pro ingressu monasterij, pecunia sit exigenda, vel exacta persoluenda. Hoc vtrumque licite fieri, vtriusque testamenti serie comprobatur. Legitur enim in 1. libro Regum, quòd Anna detulit secum Samuelem, postquàm ablactatus fuerat, in trib. vitulis, & tribus modiis farinæ, & amphora vini ad domum Domini in Silo.* ¶ *In actibus vero Apostolorum legitur, quòd multitudinis* b *credentium erat cor vnum, & anima vna: nec aliquid eorum, quæ possidebant, quisquam proprium esse dicebat: sed erant illis omnia communia, & singuli vendebant prædia sua, & ponebant pretia eorum ante pedes Apostolorum: quorum vnus, Ananias nomine, dum partem sibi reseruaret, cũ vxõre sua Sapphira, sententia maledictionis accepta, ante pedes Apostoli cecidit mortuus.* ¶ *Hinc liquido apparet, quòd ingressuri monasterium sua debent offerre rectoribus: nec aliter* c *sunt recipiendi, nisi sua obtulerint. Sed aliud est sua sponte offerre: aliud, exacta persoluere. Anna mater Samuelis non exacta, neque petita, sed sponte* d *munera sacerdotibus obtulit. Credentes sua sponte offerebant Apostolis, vt indigentium necessitatibus deseruirent, quæ instante persecutione infidelium, eis possidere non licebat. Ananias quoque nõ ideo damnatus est, quia sua nollet offerre: sed quia spiritui sancto mentitus pretia eorum, quæ Apostolis obtulerat ex parte* e *fraudabat. Non ergo his auctoritatib. permittitur rectoribus ab ingressuris aliquid exigere sed sponte oblato suscipere: quia illud damnabile est, hoc vero minime.*

Vnde in concilio Bracharensi, 2, cap. 5. legitur.[1]

¶ Pro dedicandis ecclesiis nihil exigatur. C. I.

[2] Placuit, vt quoties ab aliquo fidelium ad consecrandas ecclesias episcopi inuitantur, non quasi ex debito f mun9 aliquod g à fundatore requirant: sed si ipse quidem aliquid ex suo voto obtulerit, non respuatur: si vero aut paupertas illum, aut necessitas retinet, nihil exigatur ab illo. Hoc tamen vnusquisque episcoporum meminerit, vt non prius dedicet ecclesiam, nisi antea dotem h basilicæ & obsequium ipsius per donationem chartulæ confirmatum † accipiat. Nam non leuis culpa est ista temeritas, si sine luminariis, vel sine substantiali sub stẽtatione eorum i, qui ibidem k seruituri sunt, tamquam domus priuata, consecretur ecclesia.

Item Bonifacius vrbis Romæ episcopus scribit omnib. Caralitanæ ecclesiæ cœnobitis.

¶ Ab iis, qui ad conuersionem accedunt nihil est exigendum, nec pretio aliquis ad conuersionem est inuitandus. C. II.

Qvàm pio [1] mentis affectu, fratres charissimi, vestræ destitutioni Romana compatiatur ecclesia, vobis fortassis est incognitum: sed cognitori omnium non incognitum habetur. Dubitationi autem vestræ quod idoneum demus respõsum m, Deum testificor, ipsa quoque me dubitatio reddit anxium n, & ineptum. Nusquam † enim legimus Domini discipulos, vel eorum ministerio conuersos quempiam ad Dei cultum aliquo muneris interuentu o prouocasse, nisi forte de pauperum alimento p quis inconcinne q proponat, quorum r nulli, cuiuscumque professionis esset, victualia negabantur s. Scimus equidem, quòd omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est descendens à patre luminum, à quo bonæ voluntatis donum accipit, qui sancto deliberationis arbitrio gratis Deo seruire disponit. Restat ergo, vt qui pro aliqua ecclesiastica susceptione munus accipit, donum Dei, quod à patre luminum descendere debuit, vendat: munus autem largiens importunus emat. Quid autem de diuini doni venditoribus, vel emptoribus consequatur, concludi necesse non est. ¶ Cauete ergo fratres, quàm sit ambiguum quod petiri nisi pactio, "nam & dando & honorando & loquendo possumus blandiri infidelibus vt conuertãtur c. H. Sed tu dic simoniacum esse, si pagano vel hæretico detur vt Christianus fiat. ext. de si. quereiam. Sed videtur contra, quòd cum me possim pecunia redimere, vt de pœn. dist. 1. medicina. videtur quòd & alium possim, & Silvester promisit omnibus munera qui vellent baptizari.

tur. collat. 1. j. 16. q. vlt. pie. & c. Frigentius. sed hic omissum fuit, & ideo est restaurandum. vel iam dederat prius, sed hic debet facere instrumentum. vnde si dotem non dedisset prius, nunc est compellendus, quia ibi fecit poni primarium lapidem, sicut in eo qui promisit reipublicæ pecuniam dare. ff. de pollic. l. 1.

i ¶ *Eorum.*] Pluribus ergo sufficere dj ecclesia, vt 7. q. 1. illud. & de consc. di. 1. hoc quoq;.

k ¶ *Ibidem.*] ar. " contra clericos, qui alibi quam in ecclesia sua morantur. ẽ. dist. 37. de quibusdam. contra. j. 16. q. 1. generaliter. j. 12. q. 2. concesso.

" Clerici in sua ecclesia morari debent.

† *al. confir-matam.*

Qvàm pio.] Casvs. Cũ quoddam monasteriũ longo tẽpore caruisset abbate, tandem monachi sibi abbatem de alio monasterio pauperrimo elegerũt: sed ille venire recusabat, vel monachi eũ nõ concedebant, nisi illi monachi suo pauperi monasterio aliqua conferrẽt. vnde præfati monachi consuluerunt Papam, si hoc eis liceret, quod penitus ℣ prohibet, docens exemplo Apostolorum neminẽ ad religionem, fidem, vel ecclesiæ regimen interuẽtu munerum debere accedere, cum sit simonia cum: quia nunquam à sanctis patribus talia perita fuerunt. Sed si electus ad eos sponte venerit, & omni pactione cessante, postea poterunt illi pauperi monasterio aliqua gratis offerre, & hunc casum ponit H. quem ego Bart. Brix. approbo magis quam casum Beneuen. qui breuior fuit.

† *al. Numquam*

l ¶ *Quàm pio.*] Quidã petebãt ab aliis vt darent eis abbatem ipsorum: sed hoc illi nolebant facere gratis, cum esset eis vtilis, & hæc est cõsultatio an eis liceret aliqd dare.

Iac. 1.

m ¶ *Responsum.*] Non dubitauit Papa quid iuris esset in quæstione, sed ironice hoc dicit.

n ¶ *Anxium.*] quia dubitatis vtrum ad Dei cultum quispiam interuentu muneris ℣ uocãdus sit, sed dubitandum non est, extr. de si. & si quæstiones.

o ¶ *Interuentu.*] j. 23. q. 4. debet. ẽ. 45. di. qui syncera, contra. Sed non videtur prohibe

Alius casus buerit, quæ sufficiat luminaribus, & substentationi eorum qui ei-ẽ ℣ operib. dem ecclesiæ sunt seruituri.

spũalib[a], ad f ¶ *Ex debito.*] arg. 1. q. 1. placuit. j. e. q. 4. ecclesia. ẽ. e. q. 1. statuimus. j. q. qs ñ tene 18. q. 2. Eleutherius. contra. Sol. ibi.

tur ex offi- g ¶ *Munus aliquod.*] aliud à conuiuio, vel à procuratione. in auth. de cio. 12. qu. 2. man. princ. §. illud. & in auth. vt nul. iud. §. nulli. sed bene illam exicharitatem. git [b] extra de si. cum sit, " alia non debet exigere, sed sponte oblascdm Ray. ta recipere potest. Vel potest dici ℣ & ilia quę consueuit percipere & Gof. propter procurationem, exigere potest quasi pro labore. arg. 12. q.

" Recipere 2. charitatem. vbi hoc diu obtinuit. 18. q. fi. seruitium.

licet q nõ li h ¶ *Dotem.*] immo nec primarium lapidem ponere debuit, vt j. de cet exigere. consc. dist. 1. nemo. in auth. vt deter. sit nu. cle. §. inuestigantes. gi-

p ¶ *Alimento.*] quod dabant Apostoli pauperibus conuersus. ẽ. versus princ. quæstionis. ver. sed illud.

q ¶ *Inconcinne.*] quia non competit oppositio.

r ¶ *Quorum.*] id est, quia eorum.

s ¶ *Negabantur.*] Arg. " ℣ anathematizato debet dari eleemosyna. ẽ. dist. 42. quiescamus. 11. q. 4. quoniam. 23. q. 4. debet. contra. Sed illud de iam catholico. 16. q. 1. si cupis. Sed contra. 5. q. 5. c. 2.

" Blandiri possumus infidelibus.

c Sub. vt in ꝑced. ca. secũdũ Io. de Fan. q istam gl. sequitur vt iacet.

" Eleemosyna dãda est anathematizato.

Source : BIU Cujas

a ¶*Pactio.*]non remouetur, niſi pactio inhoneſta. nam honeſta non remouetur. arg. 23. diſt. quaquam. 2. diſt. c. in ea ſynodo. argu. 18. q. 2. Eleutherius. extra de præb. ſignificatum. 16. q. 7. per lacios. ſ. diſt. 59. hoc ad nos. 7. q. 1. mutationes. hoc no. 8. q. 3. in ſumma.

b ¶*Conuentio.*]nomen conuentionis generale eſt. ff. de pact. l. 1. § 2.

c ¶*Poſtmodum.*] arg. "q licet poſt, quod non licet antea, vt ĵ. 8. q. 3. talia. & c. Artal dus[a]. Arg. quòd non licet ante [b], nec poſt, vt ſ̃. e. q. 1. eos. ad fi. & quòd licet ante quod non poſt, vt ſ̃. diſ. 4. in iſtis. 2. q. 6. quoties epiſcopi. & 8. q. 2. dilectiſſimi. ſ̃. ea. q. 1. eos. contra. Sol. ibi ex pactione datum fuit qd quid datum fuit, hic vero ex mera liberalitate vel gratia ſubſidij conceditur. extra de ſim. & ſi quæſtiones. Ioan.

"Licet poſt quod non licet ante.

a Concord. text. in l. qd ante. & l. ſe. ff. de his q̃ ĩ frau. cre.

d ¶*Subſidÿ.*]vel honoris, vt ĵ. e. q. 3. ex multis. & ff. man. ſi remunerandi. & certe hoc caſu idem eſſet ante & poſt. ſed hoc fit hic propter pręſumptionem vitandam. & hoc ſoluit contrarium. ſ̃. ea. q. 1. eos. ſed ex quo ambitio præceſſit, & petitio pecuniæ, nocere certe debuit ẽt poſt, vel gratia ſubſidij debuerunt percipere. arg. ĵ. ea. ſicut epiſcopum. in fi. à contrario ſenſu.

1 Anſ. l. 6. c. 91. Pann. l. 3. tit. 2. c. 7. Iuo par. 5. c. 109. Pol. l. 2. tit. 1. B. Gre. l. 4. epiſt. 44 & l. 12. poſt epiſt.

†*placiti*] Orig.

Sicut epiſcopum.] Casvs. Dicitur hic, quòd ſicut epiſcopus nõ debet aliquid accipere pro ordinatione: ſic diaconus nõ debet aliquid accipere ꝓ Euangelio quod legitur, vel notarius pro ſcriptura quam fecit ordinato in teſtimonium ſuæ ordinationis. Sed poſt negotium expeditum ſi quid ſponte offeratur, recipi poteſt.

e ¶ *Miniſter.*] i. archidiaconus, cum examinat vocando ordinandos. 24. diſt. quando.

f ¶ *Vocem.*] i. lectionẽ Euangelicam. extr. de ſi. c. 1. & ar. in ſuperiori palea. §. regulã, &c.

g ¶*Calamum.*]i. ſcripturam quam ordinatus recipit ab ordinatore, ne dubitetur de eius ordinatione, vt ĵ. 2. q. 1. legum. hoc olim H. Vel hoc intelligit cũ habet ſalarium de publico alias deputatum [c]. hoc tamen dico, quòd in collatione ordinis non eſt diſtinguendum an habeat ſalarium de publico, vel non: "nam dicit, quòd in collatione ordinis, nec pro labore, nec pro charta debet aliquid recipere, ſed epiſcopus procuret ita vt ſine muneris alicuius acceptione ſcribatur, nec tenetur lex in auth. de ſan. epiſ. §. 4. colla. 9.

c Adde ad hoc not. ĩ l. cũ multis. & ibi gl. C. de prin. ag. in re. lib. 12. "Notarius an ꝓ ſcriptura poſſit ab ordinato aliquid accipere.

h ¶*Ex ambientis.*]vbi enim cauſa non adeſt, vitium non imputatur.

Additio. Ad hoc 61. diſt. Neophytus. Archid.

AVCTORITATE. Casvs. Infert Grat. ex hoc c. quàm pio. quòd ſicut nullus eſt pretio inuitandus ad conuerſionem, ita nulli per pecuniam dandus eſt ingreſſus eccleſiæ. Idem probatur per hoc cap. proximum. Sed ſtatim contra hoc opponit per actoritatem Apoſtoli, & per c. ſequentia, per quę probat, quòd diuites non debent recipi, niſi offerant ſua eccleſiæ.

ſtis conſilium: quod quidem ſecundum veſtræ voluntatis propoſitum nulla inuenimus ratione confirmatum. Verumtamen, ſi veſtræ neceſſitati adeo eſt opportunus, quem reperiſtis †, dum tamen omnis abſit pactio [a], omnis ceſſet conuentio [b], nullaque veſtræ eccleſiæ fiat diſtractio, accedat, gratis Deo ſeruire incipiat, ſuique regiminis deuote geſtet obſequium: & poſtmodum [c] vos quaſi ſubſidij [d] gratia, aliqua ſuæ eccleſiæ munera largiri fratrum ſolatio Romana pmittit eccleſia.

¶ B. Thomas citat hoc caput 2. 2. q. 100. in fine articuli 3. et rem, quam ibi tractat, ſola huius capitis auctoritate conſtituit.

[*Vnde Vrbanus Papa in concilio apud Melfiam, cap.* 12.]

¶ De eodem. PALEA. C. III.

[1] NVllus abbas pretium ſumere, vel exigere ab eis, qui ad conuerſionem veniunt, aliqua pacti † occaſione præſumat. Regulam antiquam ſequens, nulli vnquam de ordinationibus aliquid omnino accipiendum eſſe conſtituo, neque ex datione pallij, neq; ex traditione chartarum, neque ex ea, quam noua per ambitionem ſimulatio inuenit, appellatione paſtelli. Quia [A] enim ordinando epiſcopo, Pontifex manum imponit, Euangelicam lectionem miniſter legit, confirmationis autem eius epiſtolam notarius ſcribit.

¶ In nonnullis vetuſtis exemplaribus, in quibus paucæ ſunt paleæ, habetur cap. hoc vſque ad verſ. Regulam. *Reliqua vero ſunt B. Gregorij locis indicatis.*

A ¶ Quia enim.] *In pleriſque exemplaribus, quæ habent hanc paleam, non ſunt iſtæ duæ voces. Verum apud B. Gregorium leguntur, quoniam pendet adhuc oratio, & coniungitur cum iis, quæ in ſequenti cap. afferuntur, hoc modo,* Quia enim ordinando epiſcopo Pontifex manum imponit, Euangelicam lectionem miniſter legit, confirmationis autem eius epiſtolam notarius ſcribit, ſicut Pontificem non decet, &c.

Item Gregorius in Regeſti lib. 4. epiſtol. 44 ſiue c. 88. in ſynodo Romæ habita.

¶ Ab ordinando non debet aliquid exigi, ſed nec voluntarie oblata reſpui oportet. C. IIII.

i ¶ *Conuerſionem.*]i. fidem & cultum Dei. 61. diſt. §. his omnibus.

ITEM OPPONITVR. Hæc eſt 2. pars q. in qua probat, ꝙ diuites non debent ſumere partes de bonis eccleſiæ, quod intelligitur de illis qui corporaliter non ſeruiunt eccleſiis, & hoc probat per quattuor auctoritates ſanctorum patrum. Ioan. de Fan.

[2] SIcut epiſcopum non decet manum, quam imponit, vendere, ita miniſter [e], vel notarius non debet in ordinatione eius vocem [f] ſuam, vel calamũ [g] venumdare. *& paulo poſt.* ¶ Is autem, qui ordinatus fuerit, ſi non ex placito†, neque exactus, neq; petitus, poſt acceptas chartas, & pallium, aliquid cuilibet ex clero, gratiæ tantummodo cauſa, dare voluerit, hoc accipi nullo modo prohibemus: quia eius oblatio nullam culpę maculam ingerit, quæ non† ex ambientis [h] petitione proceſſit.

Auctoritate Bonifacij patenter oſtenditur, quòd ſicut nullus pretio eſt inuitandus ad conuerſionem [i]: ita nulli, pecuniæ interuentu, eccleſię largiri oportet ingreſſum. Auctoritate vero Gregorij datur intelligi, quòd pro ingreſſu eccleſiæ non licet pecuniam exigere, ſed ſpontanee oblatam licet ſuſcipere.

2 ¶ *Item opponitur* [k] *illud Apoſtoli, 1. ad Timotheum, c. 5.*

C. V.

VIduas honora [l] quæ vere viduæ ſunt [m]. [*Quæ autem non ſunt vere viduæ, id eſt, quæ ſuis, vel parentum opibus ſubſtentari poſſunt, non recipiantur* [n],] *vt eccleſia ſufficiat* [o] *iis, quæ vere viduæ ſunt.*

¶ Caput hoc in multis vetuſtis codicibus eſt coniunctum ſuperiori.

Item Hieronymus ad Damaſum Papam.

¶ Infra etiam 16. q. 1. c. fi. citatur ex Hieronymo. Ac ſimilia habentur in regula monachorum ex dictis Hieronymi, in c. de paupertate. & in gloſſa ordinaria ad c. 5. primæ ad Timotheum ex Hieronymo.

¶ Qui ſumptibus propriis ſubſtentari poteſt, ab eccleſia ſtipendia non accipiat. C. VI.

[3] CLericos autem illos conuenit eccleſiæ ſtipendiis ſubſtentari, quibus parentum, & propinquorum nulla ſuffragantur bona. Qui autem bonis parentum, & opibus ſuis ſubſtentari poſſunt, ſi quod pauperum eſt, accipiunt [p], ſacrilegium [q] profecto committunt, & per abuſionem talium, iudicium ſibi manducant & bibunt.

Item Proſper de contemplatiua vita, lib. 2. cap. 9. & 10. [4]

¶ Quibus ſua ſufficiunt, eccleſiæ alimentis non ſubſtententur. C. VII.

k ¶ *Opponitur.*]ad id, quod dixit nihil exigendum ab ingreſſuris, quaſi dicat indifferenter omnes debent ſuſcipi, vt paſcantur de rebus eccleſiæ, exceptis talibus de quibus loquitur in cap. ſequen. [d]

2 ext. d fin. c. 1. Polyc.] Anſ.]ibid. Iuo]

Viduas honora.] Casvs. Præcipit hic Apoſtolus, vt eccleſia prouideat viduis: illis ſcilicet quæ parẽtum opibus ſubſtentari non poſſunt, vt circa pauperes plº abundent, diuites autem nõ recipiantur.

†*al. pacto* dQdloqtur de iam ſuſceptis, ſi de ſuſcipiẽdis, ſcdm Hug.

l ¶ *Viduas honora.*]"q debent ſumptibus eccleſiæ ſubſtentari [e], & vidua quandoque dicitur quę virum nondum habuit. ff. de ver. ſi. malum. §. viduam.

†*al. ex accipientis ambitu non proceſſit*] Orig. "Viduę sũt ſumptib. eccleſiæ ſubſtentandæ.

m ¶ *Quæ vere viduæ ſunt.*]i. quę ſicut à viris, ita & à rebus & amore mundi ſunt deſtitutæ.

e Vt 81. diſt. c. pe. & vlt. & 31. q. j. quo vñ expone, honora, i. d. ſumptib. eccleſię ſuſtẽta. Arc.

n ¶ *Non recipiantur.*] vt ſubſtententur ſumptibus eccleſiæ, niſi ſua dent eccleſiæ. 12. q. 1. illi. ſ̃. diſ. 42. §. 1. ſ̃. diſt. 47. ſicut.

o ¶ *Sufficiat.*]arg. "q non teneantur canonici ſuſcipere aliquẽ vltra quam facultates eccleſiæ ſufficiũt, vt de conſec. diſtin. 1. omnes. & extra de inſtitut. c. 1.

"ſuſcipiẽdº nõ eſt aliqs vltra facultates eccleſiæ

Clericos autem.] Casvs. Dicitur hic, quòd clerici, qui de bonis parentum ſubſtentari poſſunt, ſi aliquid accipiunt de bonis eccleſiæ, ſacrilegium committunt. Idem repetit in ſequenti capitul. Addit tamen, quòd pauperes accipiunt nõ peccata, ſed alimenta, diuites vero ẽcontra. & hoc c. pars eſt illius c. 16. q. 1. cap. quoniam quidquid.

3 16. q. j. c. fi.

p ¶ *Accipiunt.*] & in malos vſus conuertunt, & ſic intellige ſequentia capitula, cum ſcilicet male diſpenſant. ĵ. 12. quæſt. 1. illi qui.

4 In cõc. Aqſgr. c. 107. f Arg. 16. q. 1 generaliter. g Iſta ẽ ſnia Lau. q̃ ſeqtur Io. d Fãt. ar. op. 42. di. §. 1. 47. diſt. ſicut.

" Eccleſiæ ſtipẽdia nõ ſunt diuitibus danda.

q ¶ *Sacrilegium.*] argument. " quòd ſtipendia eccleſiæ non ſunt danda iis quibus propria ſufficiunt, vt 12. quæſt. 1. illi qui. argum. extra de ſimon. cum ſit Romana. nec vlla eccleſiaſtica. argum. contra. 12. quæſt. 2. charitatem. ff. de reg. iur. ſecundum naturam. Sol. quod hic dicitur, exhortatio eſt, non præceptum. vel de his loquitur qui occaſione patrimonij ampliãdi quod habent, ſe à diuinis ſubtrahunt obſequiis, quibus ſe abſentantibus dandum non eſt [f]. Vel dic de quarta pauperibus debita, quæ dari prohibetur abundantibus. Panis enim egentium, &c. vt ĵ. 14. q. 5 c. 2. & in ſumma. Si abundantes de bonis eccleſiæ ſuſcipiunt, ſiue abſentes, ſiue præſentes ſunt, licet non debet eis denegari portio, quia nemo cogitur ſuis ſtipendiis militare, mortaliter tamen peccant [g], præſertim ſi ex cupiditate ſua reſeruant. infra ead. §. verum. cum cap. ſequenti. [h]

h *Dic ſi ſint tales hñtes pñmonium amplũ q bñ dilpẽãt dãdo paupibº & aliis, qbº debẽt dare. talespñt bñ hre ſtipẽdia eccleſiæ. ar. 12. q. 1. illi q.*

Source : BIU Cujas

Prosper ibid. c. 10.

a ¶ *Pastor ecclesiæ.*] ¶ *Pauper.*] Panis egentium vita pauperis est: qui fraudat illum, homo sanguinis est, vt j. 14. q. 5. ca. 2. & 3. q. 1. nulli.

VERVM. Casvs. Cõcludit Gratianus ex supradictis, q relinquẽtes ꝓpria ꝑ Deo, sunt recipiendi, alij vero non: sed Hieronymus intellexit de susceptis iã in ecclesia. q non debẽt alij de bonis ecclesiæ, si aliunde hñt. vñ dicit Gratianus non recte procedere.

Oseæ 4.

b ¶ *Suscipi.*] i. suscepti alimẽti. non. n. tũ de suscipiẽdis loquitur.

c ¶ *Petrus.*] nõ vr̃ competere exẽplũ de Petro, q fuit pauper piscator, & ita reliquit paupertatẽ tãtum ꝓp amorem Dei, & sic faciũt multa templarij, & hospitalarij hodie, & quasi omnes religiosi: sed Petrus seipsum abnegauit.

Matth. 4. Luc. 19. Act. 4.

"Petrus pp Christũ seipsum abnegauit.

SIq s.] Casvs. Hoc c. diuiditur ĩ duas partes. In prima reprehẽdit illos q propria retinentes ideo viuunt in collegiis, vt suis sumptib. parcãt, & vt pauperes & aduenientes nõ recipiãt. In 2. parte reprehẽdit illos, q iõ alius se ꝓferũt, qa in suo ingressu monasterio plus ceteris contulerunt. Secũda pars incipit ibi, *Quod si.* Seq. §. patet.

2. Et ĩ cõcil. Aqsgr. ibid.

d ¶ *Vt quid.*] 12. q. 1. expedit. 23. q. 7. qđ autẽ. 12. q. 1. illi autem. §. 1.

e ¶ *De peccatis alienis.*] id est, de oblatis pro peccatis aliorum.

f ¶ *Velut pro ipsa expensa sua.*] an aliquem posse dare ecclesiæ de propriis, ꝓ sua sustẽtatione. H. "hoc nõ est verum nisi illud fiat sine peccato, vt ext. de simo. tua. nec excusat paupertas, vt extr. ea. quoniam simoniaca.

"Ecclesiæ dare aliqua ꝓ sua sustẽtatione nemini licet.

g ¶ *Iactãtia.*] nã nocet iactãtia. 6. q. 1. imitare.

h ¶ *Perfectior.*] i. expeditior ad seruiendum Deo est.

†al. & i ¶ *Expoliat.*] nam tũc dr̃ in eo manere spiritus sanctus, cũ volũtariam diligit paupertatem. de pœ. di. 2. ꝙrendum. diuites tamen cum bonis, &c. 30. distin. hoc scripsimus.

SAcerdos.] Casvs. Dñt hic, q clerici, q bona sua parẽtibus vel pauperibus ecclesiis reliquerunt, vel q à nativitate sua pauperes fuerunt, viuere debẽt de bonis ecclesiæ. & ꝓbatur auctoritate Apostoli dicẽtis: Qui in sacrario, &c. licet Apostolus noluerit de Euangelio viuere: sed suis manib. vi-

§ Et ĩ Aqsgr. c. 108.

PAstor ecclesię iis, quibus sua sufficiunt, non debet aliquid erogare, quando nihil aliud sit, habẽtibus dare, quàm perdere. Nec illi, qui sua possidentes dari sibi aliquid volunt, sine grandi peccato suo, vnde pauper [a] victurus erat, accipiunt. De clericis quidem dicit per prophetam spiritus sanctus [Peccata populi mei comedunt.] Sed sicut nihil habentes proprium, non peccata, sed alimenta, quibus indigere videntur, accipiunt: ita possessores non alimenta, quibus abundant, sed alienа peccata suscipiunt.

Verum his auctoritatibus prohibentur ab ecclesia suscipi [b] *non illi, qui quondam fuerunt diuites, postea vero omnia relinquerũt, vt Petrus* [c], *& Matthæus. & Paulus, aut pauperibus distribuerunt, vt Zachæus, aut ecclesiæ rebus adiunxerunt, sicut illi, qui prędia sua vendentes ponebant pretia ante pedes Apostolorum, vt essent omnia communia: sed illi, qui in domibus parentum residentes, vel sua relinquere nolentes, ecclesiasticis facultatibus pasci desiderant. De quibus in eodem libro Prosperi, c. 10. subinfertur* [2].

¶ Qui sua relinquere non vult, non debet sumptibus ecclesiæ substentari.

C. VIII.

SI quis propter hoc non vult sua relinquere, vt habeat vnde viuat, vt quid [d] accipit vnde rationem reddat? vt quid peccatis alienis [e] sua multiplicat? *Idẽ ibidem paulo superius.* ¶ Non est meum dicere, quali peccato cibos pauperum præsumendo suscipiunt, qui ecclesiam, quam iuuare de propriis facultatibus debuerant, suis expẽsis insuper grauant, propter hoc fortassis in congregatione viuentes, ne aliquos pauperes pascant, ne adueniẽtes excipiant, aut ne suum censum expensis quotidianis imminuant. ¶ Quòd si aliquid de fructibus suis ecclesiæ, velut [f] pro ipsa expensa sua contulerint, nõ se præferant inani iactantia [g] illis, quos nihil habentes pascit, & vestit ecclesia: quia perfectior [h] est ille, qui se mundi rebus expoliat [i], aut †qui cum nihil habuerit, nec habere desiderat, q̃ ille, qui ex multis, quæ possidet, ecclesiæ aliquid præstat, ac se de eo, quod præstiterit, forsitan iactat.

Ecce, qui prohibentur ab ecclesia suscipi. Illi vero qui omnia sua relinquunt, vel pauperibus distribuunt, vel ecclesiæ rebus adiungũt, & ab ecclesia laudabiliter suscipiendi sunt, & eius opibus substentandi.

Vnde in eodem lib. c. 11. legitur [3].

¶ Qui sua relinquunt, vel pauperibus distribuunt, vel ecclesiæ rebus adiungunt, laudabiliter ecclesiastica dispensant. C. IX.

SAcerdos, cui dispensationis [k] cura commissa est, non solum sine cupiditate, sed etiã cũ laude pietatis accipit [l] à populo dispensanda, & fideliter dispẽsat [m] accepta: quia omnia sua aut parẽtibus [a] reliquit, aut pauperibus [n] distribuit, aut ecclesiæ rebus adiunxit, & se in numero pauperũ, paupertatis amore constituit: ita vt vnde pauperibus subministrat, inde & ipse tamquam pauper volũtarius viuat. Clerici quoq; quos paupertas aut voluntas, aut natiuitas fecit, cũ perfectione [o] virtutis, vitæ necessaria siue in domibus [p] suis, siue in cõgregatione viuẽtes accipiant: quia ad ea accipiẽda nõ eos habendi ducit cupiditas, sed cogit viuendi necessitas. *& infra c. 14.*

¶ [†] De talib⁹ dicere vr̃ Apostolus [Qui in sacrario [q] operantur, quæ de sacrario sunt, edũt: & qui in altario deseruiunt, cũ altario participant.] Qui nisi de hoc de contẽptoribus facultatũ suarũ vellet intelligi, nũquam secutus adiungeret: [Ita & Deus ordinauit his, qui Euangelium adnuntiant, de Euangelio viuere.] De Euangelio viuũt, qui nihil proprium habere volunt: qui nec habẽt, nec habere aliquid concupiscũt, nõ suorum, sed communiũ possessores. Quid est aliud de Euangelio viuere, nisi laborantem inde, vbi laborat, necessaria vitæ percipere [r]? Apostolus tamen, qui sic Euangeliũ prędicauit, vt nec de Euangelio viueret, sed necessaria sibi suis manibus [s] ministraret, de se confidẽter cloquitur [Ego autẽ nullo horum vsus sum [t].] Et quare hoc dixerit, secutus aperuit dicens [Expedit mihi mori magis, quàm vt gloriã meam quis euacuet.] Euacuari dicit gloriam [u] suam, si ab eis, quibus prædicabat, voluisset accipere vitę temporalis † expẽsam. Nolebat quippe in præsenti laboris sui fructũ, sed in futuro recipere.

[a] ¶ Aut parentibus.] *In aliquot manuscriptis Gratiani legitur*, Aut pauperibus reliquit. *in vetusto autem Prosperi codice, & in concilio Aquisgranensi legitur*, quia omnia sua aut reliquit, aut ecclesiæ rebus adiunxit. *Sed quoniam multa exemplaria Gratiani, & Prosperi habent vulgatam lectionem, nihil est mutatum.*

Item ex concilio Agathensi, c. 36.

¶ Iuxta meritum laboris, ecclesiastica stipendia sacerdotes distribuat. C. X.

CLerici omnes, qui ecclesiæ fideliter, vigilanterque deseruiunt [x], stipendia sanctis laboribus debita secundum seruitij sui meritum [y] per † ordinationem canonum à sacerdotibus consequantur.

Multorum [A] *auctoritatibus luce clarius constat, quòd ab ingressuris monasterium non licet pecuniam exigere, ne & ille, qui exigit, & ille, qui soluit, simoniæ crimen incurrat.*

[A] ¶ Multorum.] *In vulgatis codicibus huic* §. Multorum. *præponebatur hic titulus.* Item ex concilio Vrbani Papæ, habito Aluerniæ, *qui sublatus est, quoniam abest ab omnibus vetustis exemplaribus collatis, & in plerisque hic* §. *est initium sequentis tertiæ quæstionis.*

Sed

k ¶ *Dispensationis.*] j. 12. q. 1. c. expedit.

l ¶ *Accipit.*] id est, accipere debet.

m ¶ *Dispensat.*] i. dispensare debet tam sibi, quàm aliis, &c.

n ¶ *Pauperibus.*] qđ ei licet. 12. q. 3. c. 1. 2. & 3.

o ¶ *Cum perfectione.*] id est, expeditione ad seruiendum Deo.

p ¶ *In domibus.*] j. de conse. dis. 5. in omnib. cõtra. j. 12. q. 1. necessaria. cõtra. j. 12. q. 2. nobis. Sol. "hic loqtur de clericis indigẽtib. quib. tenetur prouidere sicut aliis pauperibus. isti tales accipiũt ab ecclesia: ñ qa clerici, sed quia pauperes. arg. canonicis licere beneficia diuidere, vt priuatim percipiant, quod in communi soliti erant habere, vt dist. 32. si qui vero.

"clericis indigẽtib⁹ est ꝓuidẽdum.

q ¶ *Sacrario.*] j. 13. q. 1. §. quia ergo. j. 16. q. 1. c. pen. & vlt.

r ¶ *Percipere.*] 12. q. 2. charitatem.

s ¶ *Manibus.*] j. 10. q. 3. cauendum. j. 21. qu. 1. clericus.

t ¶ *Vsus sum.*] ne ea occasione pseudoapostoli acciperent, & sic in prædicatione persisterent. nã ex quo videbant eum non accipere, verecundabantur & ipsi accipere.

Additio. De hoc legit. & not. 28. q. 1. iam nunc. in fi.

v ¶ *Gloriam.*] quã habeo apud Deum de hoc qđ ñ accipio, vel si acciperẽ cũ scandalo, vel vltra q̃ deberẽ, vel si prædicarem eo obtẽtu, vt acciperẽ.

4 In Aqsgr. c. 111. 1. Cor. 9.

a 8. q. 1. sunt in ecclesia, vel q̃ habeo ex eo, ꝙ malos ꝓ ꝑdicationẽ meã ad bonũ cõuerto. Hug.

x ¶ *Clerici.*] ¶ *Deseruiunt.*] etiã infirmi seruiũt. ext. de cle. ægro. c. 1. ff. de sta. li. cũ hæres. §. Stich⁹.

†al. corporalis.

y ¶ *Meritum.*] 12. q. 2. Vulteranę. & c. de reditib. sed j. 16. q. 7. c. 1. cõtra. sed ibi soluitur. Vel meritũ, i. vt presbyter plusquàm alij percipiat [b], vt dist. 74. consuluit. quod non est in alia societate. ff. pro soc. verum. §. sed cum tres.

b Sed cõtra 32. dist. ꝑter hoc. in fi. & hoc contra ẽt probat c. hic allegat. cõsuluit, vt ibi not. Arc.

†al. vel

Source : BIU Cujas

Sed adhuc obiicitur.] Casvs. Hic tractatur tertia q. in qua quæritur an ingressum ecclesiæ, vel præbendas emere sit simoniacum. Sed de ingressu ecclesię est expeditum in 1. q. Et certum est, q emere præbendam (secundum quod dicitur præbenda ius spirituale) simoniacum est: sed præbenda, i. fructus præbendæ emere non est simoniacum. Sed obiicit hic adhuc, q pro ingressu monasterij aliquid sit dandum: quia qui monasterium intrat, non religionem, sed stipendia emit. Et respõdet Grat. q simonia est, quia nõ solum emere spiritualia, sed spiritualib. annexa simoniacum est, & hoc probatur auctoritate Malachiæ prophetæ.

† hæ voces, *vel tribuunt* absũt à plerisque manuscr.

a ¶*Sed adhuc.*] Hic depingitur 3. quæst. an. s. ingressum, vel præbẽdas emere sit simoniacum. primum membrum expeditum est ꝛ. e. prox. q. secundum expeditur hic. " Not. q præbenda[a] dicitur quandoque ius quoddam spirituale[b] percipiendi ecclesiam, vel ipsam præbẽdam hoc modo emere simoniacum est. Quandoque dicuntur ipsi fructus præbendæ: quos emere non est simoniacũ, vt ext. ne præla. vices suas. c. vl. nisi quis forte emeret fructus ab initio suæ ordinationis, vel institutionis ī ipsa ecclesia, vt hẽat dum vixerit. arg. j. e. si qs obiecerit. & c. Saluator. tunc enim ita sunt annexa, vt q priuetur officio, priuetur & illis, vt 81. dis. si quis sacerdotum.

" pbẽda dr dupliciter.

a pbenda p le ꝓfana ẽ. Inn. Pã. Fel. c. cũ M. Fer. de const.

b ¶*Annexa.*] ar. quod idem iuris sit in vno cohærentium & connexorum, quod in altero. vnde qui priuatur officio, & beneficio, vt j. di. 28. decernimus. ꝛ. dis. 81. si quis sacerdotum. & c. eos. ꝛ. di. 50. studeat. contra. ibi de gratia, hic de rigore.

Bd istud iº nõ pñt duo recipi simul vno iure vacãte, ext. de pb. dilecto. Arc. B. ficio priuatur q priuatur officio.

c ¶*Qui claudat ostia.*] idest, q gerat officium ostiarij. " Vnde vr, q emere huiusmodi officiũ ostiarij, vel pulsandi campanas, sit simoniacum: cum illud spectet ad officiũ primicerij. 25. dis. plectis. quod concedo. " sed emere quamcumque administrationem rerum ecclesiæ, puta qđ det panem in refectorio, vel vinum, vel cuiuscumq; alterius rei, dicit H. simoniacum esse. ar. contra. ꝛ. e. q. 1. si quis episcopus. prope fi. & j. e. q. Saluator.

"simoniacũ ẽ emere officiũ pulsandi cãpanas.

" Emptio administrationis ecclesiasticæ est simoniaca.

c Rõ est, qa ñ pñsumitur, q ita fideliter administrat ī recõpẽsatiõe eiº qđ dedit. ar. ff. de pb. cũ đ indebito. Io. de Fan.

QVÆSTIO III.

Ed adhuc a *obiicitur, q qui ingressuri monasterium pecunias tribuunt, non propositum religionis, sed participationem stipendiorum ecclesiæ emunt. Temporalia ergo, non spiritualia ementes, nequaquam simoniaci habendi sunt. ¶His itaque respondetur. Non solam, qui spiritualia, sed etiam qui temporalia eis annexa*[b] *pretio accipiunt, vel tribuunt* † *simoniaci iudicantur. Vnde Malachias loquens ex persona Domini* [*Quis est, inquit, in vobis, qui claudat ostia*[c]*, & incendat altare meũ gratuito? Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus nõ suscipiam de manu vestra.*] *Ostia claudere non est sacri muneris officium, sed tantum sibi adiunctum.*

Item Gregorius scribit vniuersis episcopis Hispanis.

¶De iis, qui sacros ordines munerum acceptione dispensant. C. I.

AVdiuim[o] dilectissimi, quod nos audisse oportuit: sed audisse profecto non libuit: quosdam scilicet esse sacrorum ordinum professores, qui sub munerum datione, vel acceptione, Dei ecclesias, vel earum sibi beneficia vsurpant. Quod quidem scelus nos non iamdudum acriter correxisse vehementer admiramur. Iuste enim vterque corripiendus est, & à sanctæ liminibus ecclesiæ submouendus, & qui pro ecclesię ambitu munera largitur, & qui vt ecclesiam adeat, quidquam pręsumit accipere. Iste quippe donum Dei emere, hic autem præsumit vendere. A sacrilegio[d] quoque hoc facinus non dispar dixerim: cum id, quod sponte, & sacro deliberationis arbitrio gratis fieri debuit, sub pecuniæ pactione causatur[e]. Quare fratres chariſſimi, quæ taliter facta sunt, curiose refellite, infecta prohibete, vestrisq; iussionibus resistentes digno anathematis vinculo percutere non dubitate.

Item Rothomagensi episcopo, & Gallicis omnibus.

¶De iis, qui ecclesias, vel ecclesiastica beneficia vendunt. C. II.

SI quis dator, vel acceptor, Dei ecclesias, vel ecclesiastica beneficia (quæ quidam præbendas vocant) sub pecuniæ interuentu susceperit, siue dando emerit, siue accipiendo vendiderit, à Simonis non excluditur perditione. Sed si perseuerãs fuerit, perpetua mulctetur damnatione. Nam qui sub religionis obtentu Deo famulari voluerit, si quid accipit, & meritum perdit, & beneficio accepto frustratur. Rationis ergo vigore cogitur, quod iniuste receperit, restituere[f], & quidquid turpis lucri gratia receperat, non tenere.

Item Gregorius vij. Papa li. 6. reg. in synodo, c. 4.

¶Ab officio suspendatur episcopus beneficia, vel ecclesiastica officia vendens. C. III.

[1]SI quis episcopus præbendas, archidiaconatus, præposituras, vel aliqua ecclesiastica officia vendiderit, vel aliter, quam statuta sanctorum Patrum præcipiũt, ordinauerit, ab ecclesiæ officio suspendatur[g]. Dignum est enim, vt sicut gratis episcopatum accepit, ita membra[h] eiusdem episcopatus gratis distribuat.

Item ex concilio Vrbani Papæ habito Aluerniæ.

¶Nec altaria, nec præbendas episcopis vendere licet. C. IIII.

QVæsitum est[i] de episcopis, qui altaria monasteriis data[k] frequenter redimi compellebant pecunia: quia quidam simoniacæ prauitatis vsus in Galliarũ partibus iam diutius inoleuit, vt ecclesiæ, vel decimæ (quæ vulgari vocabulo apud eos altaria nuncupantur) monasteriis datæ, sæpius ab episcopis sub palliata auaritia vendantur: mortuis nimirum, seu mutatis clericis, quos personas† vocant. Nos auctore Deo venalitatem omnem tam ex rebus, quàm ex ministeriis ecclesiasticis propellentes[2], hoc vlterius fieri auctoritate Apostolica prohibemus, sicut etiam præbendas omnes venumdandas interdicimus. Porro quæcumque altaria, vel decimas ab annis triginta[l], siis habere consueuerunt. Sequens c. patet.

d ¶*Sacrilegio.*] & crimine læsæ maiestatis. 15. q. 3. sane. 2. q. 1. ī primis.

e ¶*Causatur.*] i. in causam ducitur, vel pro cã, s. pro acceptione, vel datione pecuniæ sit: vel causatur, i. facit vñ causari, i. accusari dẽat.

SI quis dator.] Casvs. Dicitur hic, q simoniacus dator & acceptor Simonis perditione, & perpetuo anathemate si perseuerauerit damnatur, & quod iniuste acceptũ est, restituatur.

f ¶*Restituere.*] " Sed cui dices restituendã talem pecuniam? Videtur, q ei in cuius ig nominiam data est. 17. q. 4. si quis in atrio. 15. q. vlt. cum multæ. 27. q. 1. si quis rapuerit. ext. de sim. de hoc in auth. de san. epis. §. sed neque. colla. 9. & ext. de sim. audiuim⁹. Econtra videtur, q illi qui dedit eã, vt ext. e. veniens. Item videtur, q illa pecunia nõ debet remanere penes ecclesiam. cũ Petrus dixerit: Pecunia tua, &c. [d]Item quia si fisco competit persecutio eorum, quæ scelere conquisita sunt. ff. de iu. fil. Lucius. ff. de do. inter vi. & vx. cum hic statur. §. fi.

"Pecunia si moniaca cui est restituenda.

d ꝛ. e. q. j. Petrus. & c. q studet. & Act. 8.

1 Pol. l. 2. ti. 4

S[i] quis episcopus.] Casvs. Dr hic, q si quis episcopus beneficium, vel dignitatem ecclesiasticam simoniace contulerit, ab officio debet suspendi: quia iustũ est, vt qui gratis acquisiuit episcopatum, minora stipendia gratis conferat.

g ¶*Suspendatur.*] i. de ponatur. 83. dist. ca. 1. Vel dic, vt ꝛ. e. q. 1. qdquid.

h ¶*Membra.*] j. 3. q. 9. pura. ar. j. 12. q. 2. cognouimus. ꝛ. dist. 63. in synodo. ar. " est hic q idẽ iuris est in toto, quòd in parte: & in maiori, quòd in minori. 23. qu. 1. de forma. extr. de præ. maiorib. 95. dist. esto. ff. pro derelicto. l. 3.

"Ius idẽ est in toto qđ & in parte.

QVæsitum est.] Casvs. Cum quidam monachi Franciæ quasdam ecclesias ab episcopis haberent, & in illis presbyteros sæculares, toties eas redimere cogebantur, quoties pbyteri morte vel alia causa mutabantur, & ideo præcepit Papa, vt quas spatio 30. an. sub hac redemptione possederunt, amodo ea cessante, quiete possideant, saluo annuo censu episcoporum, quem ex eildẽ eccle-

† *al. personatus*

2 Adde idẽ eẽ ẽt p horib⁹ cõse quẽdis. phi bitũ em est. no. Bal. ī l. 1. & p tot. tit. ff. ad le. Iul. de amb.

i ¶*Quæsitum est.*] secundum H. casus talis est. Quidam episcopi contulerant ecclesias quasdam cum omni iure suo quibusdam locis religiosis, mortuis personis illarum ecclesiarum collatarum episcopi volebant in ecclesiis instituere clericos pro sua voluntate, nisi Abbates darent eis pecuniam. dicitur, quòd talis datio pecuniæ simoniaca est[e]. ar. ad hoc 17. q. 2. c. 1. Alij casus inutiles consueuerunt hic notari: quos omitto.

e Ex parte eporũ recipientiũ, monasteria tũ crimẽ simoniæ ñ incurrebãt, q ius suũ redimebãt, scđ H.

k ¶*Data.*] à prædecessoribus suis pro redemptione animarũ suarum.

l ¶*Triginta.*] propter quod credebant aliquod ius acqsitum episcopo, quia per xxx. annos & vltra recepit huiusmodi redemptionem

à mon

Source : BIU Cujas

à monasteriis:sed non est ita,quia furtiue recepit,& ideo non præ-
" Simonia nũqd committit dans pecuniã ꝓ spũalib⁹ ſi-
scripsit. "Item licet monachi singulis annis emerẽt ius instituendi, non tamẽ epis ex hoc fuit ius quæsitum instituendi.Et licet hic fuerit simonia ex parte episcoporum,non tamen ex parte monachorum:quia illi quod eorum fuit redimebant:quod licite facere pote
cutaccipiẽs rãt,vt dixi s.e.q.1.nullus.& sic simonia esse ꝓt ex vna parte,& nõ ex altera.Simile fuit i Giezi. sicut ẽt sponsalia possunt esse ex vna parte,& non ex altera. ext.de desp.impu.de illis. & plura similia notaui 32.q.5. ꝓposito.& licet episcopus peccet recipiẽdo pecuniam:tamen monachi non peccabant dando,vt 23.q.1. quid culpatur. Cõtrarium huic signatur. j. 16.q. 4. possessiones.sed nõ est contra,quia monachi licite q̃sierant ista altaria,vnde non habuerunt ea iure præscriptionis,sed ex iusta donatione.

& supra [a] sub huiuscemodi redẽptione [b] possediſſe monasteria noscuntur(quiete deinceps , & sine molestia qualibet eis possidenda firmamus.¶Saluo [c] vtique episcoporum censu annuo, quem ex eis dem altaribus habere soliti sunt.

¶*In summis capitulorum concilij Claremontensis habiti Aluerniæ (de quibus supra ad c. 1.dist.60.dictum est.)c.6.hæc leguntur,quæ ad caput hoc videntur spectare.* Vt altaria congregationib. canonicorum, vel monachorum per personas data, mortuis personis, libera redeant in manus episcoporum,nisi fuerint illis per eorum scripta,vel priuilegia confirmata.

Idem in concilio Placentino,c. 1.& 2.

¶*Antea legebatur* , Item Gregorius. *Sed in aliquot vetustis recte est*,Idem,*nimirum Vrbanus secundus:in cuius synodo hæc habentur.*

¶Quidquid data, vel promissa pecunia in sacris ordinibus acquiritur,irritum habeatur. C. V.

EA quæ à sanctis Patribus de simoniacis statuta sunt nos quoque & iudicio sancti spiritus, & Apostolica auctoritate firmamus. Quidquid ergo vel in sacris ordinibus,vel in ecclesiasticis rebus,vel data†,vel promissa [d] pecunia acquisitum est, nos irritum esse, & nullas vmquam vires habere censemus.

Item Augustinus de disciplina christiana,vel de dono disciplinæ,c. 1.

¶Quidquid possidetur,nomine pecuniæ intelligitur. C. VI.

TOtum [e] , quidquid homines possidẽt in terra,omnia,quorum domini sunt, pecunia [f] vocatur:seruus sit, vas,ager,arbor,pecus,quidquid horum est,pecunia dicitur.*& infra.*¶Ideo autem pecunia [g] vocata est , quia antiqui totum,quod habebãt, in pecoribus habebant.

Item Paschalis Papa.

¶Qui ecclesiastica beneficia emerit ecclesias quoque emere probatur. C. VII.

talis scriptura [d]. Prætium autem non consistit nisi in numero tantum, vt inst.de emp.& ven.§.item pretium.

S[i quis obiecerit.] Casvs. Quidam simoniaci excusabant se dicentes se non emere præbendas , sed fructus præbendarum: sed dicit Paschalis , quòd si quis pro temporali fructu pecuniam offerat sine quo ecclesiast. cum beneficium esse non potest, neutrum inuẽditum derelinquit, nec solum pecuniam , sed nec pastum vel pasillum ante vel post licet offerre.

[2] SI quis obiecerit nõ consecrationes emi,sed res [h] ipsas,quæ ex consecratione proueniunt, penitus [A] desipere probatur.Nam cũ corporalis [B] ecclesia , aut episcopus [i] ,aut abbas [k] ,aut tale aliquid sine rebus corporalibus in nullo [l] proficiat , sicut nec anima [m] sine corpore corporaliter viuit [n], quis quis horum alterum vendit , sine quo nec alterum prouenit , neutrum [o] inuenditum derelinquit. Nullus [c] igitur emat ecclesiã , vel præbendam, vel aliquid ecclesiasticum:nec pastellũ,nec pastum [p] antea,vel postea [q] pro huiusmodi soluat [r].

h ¶*Sed res.*] "non de rebus corporalibus, "Res spirised de iure spirituali tuales emi li cui cohæret officium,intelligitur.Vel nõ possunt. intellige de iure percipiendi res vel de re 3 Idẽ Host.i bus ipsi officio adhę- sum.de reb. rentibus , vel de re- ec.nõ al.i pr. bus consecratis,vt in Panor i.pœ. sindone. arg.17.q.4.si Decr. fol.4. forte.arg. j.qu.6.hæc col.4.Matt. quippe.j.16.q.2.ca.1. Affl.de iure §.vl.Vel intelligas de ꝓtom.co.72 rerum administratione [e].Et fit in hoc cap. [e]Sup hocvi de duobus mentio: de qđ le. & scilicet de consecra- no.s.e.§.his tione & administra- ita.Arc. tione ex ordine proueniente. & facit ad hoc 1.quæst.6.§.1.vel de iure [f] quo res ipsæ [f]Ista exposi percipiuntur.Vel hoc tio approintellige de rebus ip batur pBar. sis secundum Hug.& &Vin.ext.đ tunc quando quis teſt. constipromouendus est ad tutus. in gl. ecclesiam vel ordi- si in omni. nem fructus proue- iuxta fi. nientes iure ecclesiæ vel ordinis non licite emit perceptos vel percipiendos:tũc enim præsumitur emere ecclesiam vel ordinem. alio autem tempore emere non est peccatum,vt extr. ne prælati vices suas. capitulo tertio. 12. †*Lucio*]Anſ. quæstio. 2. alienationes.

i ¶ *Aut episcopus.*] id-est , dignitas episcopalis.

k ¶ *Aut abbas.*]id est, dignitas abbatialis.

l ¶*Nullo.*] Bene accedit ad id quod legitur in Auth. vt iudi. fine quoquo suf. §.cogitatio. "Nam ibi di- "Fisci inter citur quòd fiscus abundare dicitur si vtatur subiectis locupletibus, est subivt s.e. q.2.contra.s.ead.q.1.eos.contra. Sed hoc cum ex pacto præ- ctos habere cedenti. locupletes.

m ¶*Nec anima.*]ideſt,ipsum collegium.vel ad litteram.

n ¶*Viuit.*] exercendo sensus corporeos: aliàs falsum est,cum antequam sit in corpore,viuat.sic exaudi 32.q.2.Moyses.

o ¶*Neutrum.*] ar.idem iuris esse in vno connexorum quod in reliquo:ar.s.dist.8.quo iure.3.q.6.hæc quippe.& 16.q.2.c.1. & ff.de iureiu.eum qui.§.si libertus.

p ¶ *Pastum.*] ar.contra in Auth. de sanct. epis.§.pro consuetudinibus.col.9.

q ¶*Vel postea.*]ar.ff.de pact.iurisgentium. §.dolo.ibi,ne quid fiat ei quod ante promisit.

r ¶*Soluat.*]non etiam sub obtentu consuetudinis.j.e.q.c.vl.contra. Dic vt ibi.

S[aluator.] Casvs. Hoc c.diuiditur in duas par.In 1.par. ostendit Vrbanus auctoritate Christi mundi finem imminere ex eo ꝙ pseudoapostoli & pseudoprophetæ apparent multos seducentes, quib.à bonis fortiter est resistendum, vt qui probati sunt manifesti fiant.In 2.parte ostendit quòd rem ecclesiasticam vendere simonia est,quòd probat quinque rationibus. Primo per damnationem Simonis donum Dei emere volentis , vt postea venderet , per quod res ecclesiastica intelligitur. Secundo per synodum Chalcedonensem , in qua procurator vel defensor ecclesiæ , vel quilibet regulæ subiectus fieri per pecuniam prohibetur. Tertio auctoritate Pascha

---

"Snia dicta ri dẽt scdm petitionis formam.

c ¶*Saluo vtique.*]non em pleno iure omnino videtur donasse ecclesias episcopus,nec potest donare sine cõ sensu capituli. ext.de don.pastoralis.

d EA , *quæ.*] ¶*Vel promissa.*] Tertium casum habes,s. vel retenta, vt ext.de transa.super eo. Nam remittere,ẽ dare.ext. de test. veniens. & ff.

a Sub.hoc tempus refertur [a]. ff. ẽ verũ aliàs. ex qui.cau.ma. ab ho sed hic ñ est stib. §.sed quod.ar.ff. sicut patet de ver.si.hęc adiecto. ī eo qđ no. b ¶*Redemptione.*] sed s.Io.đ Fan. numquid est licitũ redimere i⁹ suum? Hoc

1 C.2. no.s.qu. 1. nullus epis grauamen.& 16.q.vl. decimas 2. Dici.n.po- test ꝙ vbicumq; quis scit aduersarium suũ nõ credere se i⁹ habere,redimat vexationẽ suam. Sed quare non deponuntur isti episcopi?Dic,quia non agebatur ad hoc , " & sententia debet dicta ri secundum formam petitionis,ext.de acc. qualiter & quando.

†*al.data,vel accepta, vel promissa.*

"trãsactio ī de cal.l.2. "Et ita in spiritualib. non potest interuenire [b] transactio: spũalib. in- cum his tribus modis tantum fiat transactio, C.de transa.l.transaseruenire ñ ctio.ff.e.l.1.Sed nec permutatio potest fieri super beneficio habito ꝓt,sed bene vel habendo:aliàs bene.ad hoc ext.de re,per.quæsitum, nec etiam amicabilis transactio,vt ext.de transa.super eo.ar.contra ext.de of.iud.deleg. compositio si quando.Sed ibi fuit facta transactio non super beneficio, sed sub- De hoc di per proprietate : & sic intellige extr.de deci,ex multiplici.Io.Item xi s.e.q.2. q̃ super re spirituali tamquam proprietate potest fieri permutatio. pio. ibi vi- extr.de rer.permut. ad quæstiones. non tamen vt detur temporale deas.Arc. pro spirituali.extr.de rer.permu. cap.vlt. illud autem dubium non est,quin amicabilis compositio interuenire possit.extr.de transact. cap.2.Item ex auctoritate iudicis potest interuenire pecunia. extr. de præb.nisi,in fine.& extr.de transact.statuimus.ff.de iis,qui not. infa. furti.Ioan.

TOtum.] Casvs.Dicitur hic quòd nomine pecunię intelligitur quidquid ab hominibus possidetur:& ideo si aliquid tale pro spiritualibus datur,simoniacum est.

e ¶*Totum.*] probatur per hoc c.quòd sicut in pecunia simonia com- c Dicit lex, mittitur,ita & in alia re.

ꝙ pecunia f ¶*Pecunia.*] strictius accipitur tantum pro pecunia numerata.j.14. est qđqđ ꝓ q.3.c.1.2.& 3.

pecunia ac g ¶*Pecunia.*] Nomen enim pecuniæ etiam iura continet quandocipitur. ff.đ que.ff.de ver.sig. pecuniæ. Item quandoque etiam speciem & rem cal.l.2.§.vl. quamlibet [c],vt hic,& ff. de leg.3.quisquis.Item quandoque ea tan- & l.2. tum quæ consistunt in pondere,numero,vel mensura. ff. de leg.1.l.

Source : BIU Cujas

Paschalis, quam ꝛ. habuimus. Quarto auctoritate Aug. q̃ reprehendit prępositurarum venditiones. Quinto auctoritate Euangelij clamantis contra simoniacos. Vos fecistis domum patris, &c. nec excusat siue in ecclesia siue extra ecclesiam res ecclesiastica vendatur. Secunda pars incipit ibi, *Igitur quia.* Vel sic:

Casvs. In 1. par. ostenditur auctoritate Euãgelij, hæreses debere circa finem sæculi imminere. vnde oportet nos ex aduerso cõsurgere cũ propheta, & cum Apostolo pro domo Israel. In 2. ostẽditur quinq; auctoritatib. quòd vendere ecclesiastica beneficia sit simoniacum.

1. Cor. 11.

Ezech. 13. Act. 14. Rom. 8.

a ¶ *Sed tamẽ portas.*]i. vitia & etiam hęreses quib. intratur ī infernum, quæ non præualent ecclesiæ, "quia semper aliq̃ boni sũt in ecclesia [a] .24. q.1. à recta. & c. pudenda.

" Ecclesia sp aliquos bonos h3.

b ¶ *Oportet.*]i. vtile est vt nos excitent. ꝛ.24. q.vlt. c. vlt.

a Pro qua rogauit dñs. 21. di. §. 1. de pœ. dist. 2. si enim. vers. Petrus.

c ¶ *Ecclesiasticam.*]i. ecclesiasticũ bñficium, vel aliq̃ rem consecratam in casu non concesso, puta calicẽ [b] secũdum quosdã. "Nã & nomẽ rei generale est. ff. de ver. sī. rei appellatione. ꝛ. e. quæsitum. Vel dic ecclesiastică rẽ, i. administrationẽ. & sic bene adaptatur littera Calcedonensis synodi.

Act. 4.

b d hoc no. 10. q.2. hoc ius. ibi vide as. ad hoc ꝛ. e. q. res. Ar. "Res est nomen gñale.

d ¶ *Et donum.*] i. officium per quod datur spiritus sanct[c], s. ptãs faciendi miracula.

Sap. 1.

e ¶ *Sed ambitionem.*] ar. "affectum vel conatũ sine effectu puniri. arg. 22. dist. c. 1.

" Affectus sine effectu punitur.

f ¶ *Quisquis.*] "hic collige quòd corporales res ecclesiæ emẽ vel vendere simonia est in tali casu cum quis intrat ecclesiam, vt ꝛ. e. in prin.

" Simonia ẽ emere vel vendere res corporales ecclesiæ.

g ¶ *Propter sua.*] hic vacat ar. à cõtrario sẽsu, vt ꝛ. e. q. 1. quos cõstituerit. &. c. si quis epꝰ. ꝛ. 29. q. 2. perlãtum.

ī ꝛ. res ecclesiæ.

h ¶ *Sed ad propria.*] i. precib. quas ꝑ se quis offerre non pót, secũdum H. vt no. ꝛ. e. q. 1. sunt nõnulli. sed quid teneas, ibi dixi.

i ¶ *Calcedonensis.*] si illi q̃ emũt vel vẽdunt res ecclesiasticas, non sũt simoniaci. cur, &c.

k ¶ *Milites.*] clerici, sc. qui tales milites sũt, "quorum arma lacrymæ sunt. 13. q. vl. conuenior. vel oratiões. 23. q. 8. c. reprehensibile, vel excommunicatio. 16. qu. 2. c. 1. & castra eorum sunt ecclesiæ. 54. dist. c. nullus.

"Clericorũ arma q̃ sũt.

l ¶ *Non militantes.*] cõtra. ꝛ. di. 19. nulli fas. ꝛ. 8. q. 1. illud. & 32. q. 5. qui viderit. ꝛ. di. 40. homo. ꝛ. 11. q. 3. præcipue. ꝛ. 25. q. 1. nulli fas. ꝛ. e. q. peruenit. contra. Sol. potest dici, q̃ ideo dr̃ laicus peccare magis, quia peccat in duob. & quia rem ecclesiæ emit, & quia suo officio nõ debitam. ar. ff. de re iu. culpa. clericus autem in vno, quia emit tantũ.

m ¶ *Damnabilius.*] i. damnabiliter, arg. 27. q. 2. coniuges. Vel hic appellat non militantes ecclesiæ, non laicos, sed clericos qui ecclesiæ non seruiunt. illi enim, qui emunt & non seruiunt, magis peccant, quoniam in plurib. quàm qui emunt & seruiunt. & secundum hoc non sunt contraria quæ hic signantur.

c Sic ext. de proc. petitio. Arch.

n ¶ *Procuratoris.*] Generaliter sumitur hic nomen [c] procuratoris. ar. ff. de procu. l. 1.

Additio. Aliquando procurator actoris vocatur respõsalis, vt ext. de rest. spo. ex conquestione. in fi.

o ¶ *Præpositum.*] "Sed q̃ differentiam facit inter ista nomina, potest dici quod nomen præpositi generale est, & continet alia subse. arg. ext. de ver. sī. quamuis. Vel dic quod præpositus & œconomus nomina diuersa sunt, sed idem significãt sicut primas & patriarcha. 99. di. c. 1. vel bñ possunt esse in eadem ecclesia præpositus & œconomus. De vicedomino planum est, quia ille est qui præest rebus episcopi. 89. di. c. volumus. vicedominus in rebus episcopi, œconomus [d] in rebus canonicorum: sæpe tamen vnum ponitur pro alio.

" ꝓpositꝰ & œconomus differunt.

Colos. 3. C. 2.

d Add gl. & Bar. in l. 1. §. aduocatos. ff. de var. & extraor. co.

p ¶ *Oeconomum.*] Oeconomus est cui res ecclesiastica gubernãda mandatur. C. de sacrosan. ec. iubemus.

q ¶ *Aduocatum.*] i. qui præest tantum causis tractãdis, qui aliàs dicitur syndicus.

† *al. militantes*

r ¶ *Castaldum.*] sc. qui habet curam externarum rerum, qui dicitur aliàs maior domꝰ. 89. dist. volumus.

ꝛ. ex. t. sī q̃s.

s ¶ *Et iudicem.*] sicut in ecclesia Bono. Sed nõne isti tres possunt esse laici, sic sine dubio. Qualiter ergo in istis officiis, quæ nihil spiritualitatis habent annexũ, simonia committitur? dicit H. "q̃ in omni administratione rei ecclesiasticę cõmittitur simonia, si ematur, sicut no. ꝛ. ea. in prin. & hoc est rei ecclesia simoniacum, quia ꝓhibitum, nõ ideo prohibitum, quia fuit ante simoniacũ. sed alij non ita late extendũt simoniam, inhærẽtes consuetudini generali. dicunt enim q̃tunc tãtum est simonia in empta administratione, i. dignitate, si talis est q̃ habeat aliquod spirituale annexum sibi, aliàs non.

† *al. intelligit.*

" Emere ad ministrõem ea. in prin. & hoc est rei ecclesia simoniacum, quia ꝓsticæ simoniacum est.

t ¶ *In subiecto vero.*] "nonne etiam œconomus clericꝰ debet esse? vtique prout concilium Hispalen. interptatur 16. q. 7. ī noua. Dic ergo quòd istud, vero, potius aduersatur officio quàm ordinii. nam circa alia consistit officium œconomi, & circa alia archipresbyteri, & aliorũ hic sequentium. Qui dãm autẽ intelligunt hoc totum de clericis, in quibus dicunt simoniacum esse huiusmodi officia emere: & quod dicit, in subiecto vero, &c. ideo dicit, quia illi magis sunt subiecti regulæ ecclesiasticæ quàm isti: licet omnes sint clerici. nam dum illi versantur circa exteriora negotia & administrationes, isti circa diuina officia: & ideo dicit, mancipatum officio, & non dixit, ordini. vel ideo dicit, in subiecto, &c. vt notetur quòd isti habent curam animarum annexam. & quod dicit de canonico vel monacho, non referas ad administrationem, sed ad emptionem præbendæ, vel ingressus monasterij. Vel ideo dicit, in subiecto regulæ, quia eos ligat illa cõstitutio, Nemo militans Deo, &c. Superior autem administratio circa temporalia. & eos non ligat illa constitutio, Nemo militans Deo.

3 Tract. 10. ī c. 2. Ioannis

"œconomꝰ debet esse clericus.

c 21. q. 3. c. 1. & 2. Tim. 2.

Additio. Hic adde quod no. ꝛ. e. q. 7. sī quis omnem. Arch.

v ¶ *Archidiaconum.*] Hoc totum intellige de dignitatibus ipsis.

Source : BIU Cujas

ergo aliquis emere columbam: vnuſquiſque laudat [a] præpoſitũ [b] ſuum, quòd vendit, &c.] Ecce venerabilis Auguſtinus de præpoſituræ diſtractione agens, nomine columbæ ſancti ſpiritus venditionem, vel emptionem accipit, ſicut & omnes huius Euangelici capituli tractatores. Penſandum vero eſt, qua pœna mulctentur, qui iam Deo, & eccleſiæ ſuæ oblata vendunt, vel emunt: ſi cum flagellis à Dei tẽplo eiecti ſunt, qui, quæ Deo erant offerenda, vendebant, vel emebant. Si de offerendorum venditoribus, vel emptoribus Et ne quis inſanus obiiciat merito hoc Dominum tam acerbe vindicaſſe, quia tũc illa in Dei templo vendebantur, eccleſiaſticæ vero res modo extra templum diſtrahuntur, attende ſuperius Auguſtinum non determinantem locum venditionis, vel emptionis prępoſitorum, ſed tantum indefinite [b] dicentem [Circuit aliquis emere columbam, vnuſquiſque prępoſitum ſuum laudat, quòd vendit.] non adiiciens, in templo, vel extra templum. Hæc circa [c] venditores, vel emptores rerum ſacrarum ſufficiant.

Ioan.2. dit ad ſpecialia, tenetur ex eo, q̃ cõmẽdando plus vendidit, niſi qđ commendando dicit, fit in euidenti. ff. de contrah. ea quæ.

"Vniuerſalis ex indefinita colligitur. b ¶*Indefinite.*] "no. ex indefinita colligi vniuerſalẽ, vt ſ. qu. 1. eos q̃ ff. de aleat. l. 1. §. qđ autem. ex quo. n. à canone nihil excipitur, nec nos excipere debemus, vt 31. q. 1. q̃ ſi dormierit. ĩ. 2. q. 5. conſuluiſti. ſ. di. 19. ſi Romanorũ. arg. ſ. di. 55. ſi euãgelica. ſ. e. q. 1. sũt nonnulli. ar. contra. ĩ. 27. q. 1. idololatria [a].

Matth.21.

a Immo eſt arg. pro. de hoc no. ext. de coniu. leprof. c. 2.

c ¶*Hæc circa.*] hęc particula de capitulo nõ eſt, &c.

EX multis.] In hoc c. Alexander reprehẽdit Lucenſes, q̃ non niſi per pecunia clericis q̃uis dignis eccleſiaſtica bñficia conferebãt, q̃ Alexander deteſtatur, & auctoritate Calced. concilij oſtẽdit eos deponẽdos, & auctoritate Chriſti eos đ eccleſia deiiciendos, & ne tm malum de manib. Alexandri requiratur, ſtatuit & decreuit ne decetero aliqs p eccleſiaſtico bñficio cõferẽdo pecuniam ſumat: nec aliqs pro eo habẽdo conferat: & q̃ cõtra hoc fecerit, đponatur, & eccleſia priuetur, & niſi reſipuerit, anathematizetur. CASVS. In prima part. reprehẽdit Alexãder oẽs ſimoniacos, & ſpecialiter Lucẽſes, inducendo auctoritatem Calcedonẽſis cõcilij & Dñi qui vendẽtes & ementes eiecit de tẽplo. In 2. conſtituit, qđ nullus committat ſimoniam. In 3. conſtituit pœnã depoſitionis contra tranſgreſſores huius conſtõis. d ¶*Niſi ei.*] ſimile habes. 32. di. interdixit.

"Papa ñ diſpenſat in duob. caſib. e ¶*Ex principalibus.*] "Papa tamen bene pt diſpenſare contra, ſi non ſit in articulis fidei 15. di. ſicut ſancti. vel de vniuerſali ſtatu eccleſiæ, vt no. 25. q. 1. c. ſunt quidam. ſ. diſt. 16. ſancta.

1 Deuſd. p. 2.

f ¶*Inexpugnabili.*] quãtum ad ordines retinendos.

g ¶ *Illos.*] ſc. ementes eccleſiaſticum beneficium.

h ¶*Iſtos.*] ſ. ementes ſacram manus impoſitionem.

i ¶*Corripiendi.*] ar. ſimoniacos ſine p̃cedẽti admonitiõe eſſe puniendos, qđ Hug. nõ concedit: "q̃a ſecundum eum ẽt in accuſatione neceſſaria eſt admonitio pp euãgelium. 2. q. 1. ſi peccauerit [b]. Itẽ vt volens accuſare ſi defecerit, ſubeat pœnam q̃ cõuictus aduerſarius ſubiret. Itẽ vt aduerſarius non grauetur in expẽſis, & vt diſciplina eccleſiæ non deſeratur. 23. q. 5. excõicatorum. ar. cõtra Hug. extr. de ſimo. licet Hely. Ioan. Quidqđ đt Hug. illi decr. licet. ſtabitur B.

"Accuſationem admonitio debet præcedere.

2 C. 2. ſ. ea. q. 1. c. ſi quis eps.

b Ar. ea. cau. q. 7. accuſatio. in fi. vbi de hoc. & đ hoc no. ĩ. q. 7. requiritis. Arch.

k ¶*A ſanctaecclesia.*] ĩ. à conſortio fidelium p anathema. "nã ipſi fideles sũt domꝰ Dei, vt ĩ. de pæ. di. 4. in domo. nã aliàs ipſo iure ſunt ſuſpenſi, vt no. ſ. e. q. 1. reperiuntur.

"fideles sũt domus Dei.

l ¶*Sanguis.*] ĩ. vindicta vel proditio, vel peccatum. ĩ. 9. q. 3. epõ.

m ¶*De manu.*] "nota prælatũ ex negligentia ſua teneri. 81. diſt. dictum.

Matth.25. "ẽ latus ex negligẽtia ſua tenetur

ADDITIO. Ad hoc 18. q. 2. cognouimus, 83. diſt. inferior. 81. diſt. dictum. vbi de hoc. Archid.

n ¶*Conferre.*] iſti volebant facere fraudem legi: quia nec ẽt tali p̃ textu debet quis aliqđ accipere vel dare. extr. de vſu. c. ſup eo. & hoc eſt fraudulentum munus, vt ſ. e. q. 1. ſi quis neque. Ar. cõtra. ſ. e. q. 1. iudices.

Ioan.2.

lud emere ſtuduiſſet: fiebatq; eccleſia, & res eius ita venalis, veluti quædam terrena, & villis merx à negotiatoribus ad vendendum expoſita. Quod malum, quàm deteſtabile, quantum Deo, ſanctiſq; ſit contrarium, & ſacri canones docent, & fere omnibus manifeſtum exiſtit. ¶ Chalcedonenſe namque concilium vnum ex principalibus [e], ſimili pœna condemnat eos, qui eccleſiæ beneficium interuentu pecunię acquirunt, & eos, qui ſacram manus impoſitionem (p quã ſpiritus ſanctus cõfertur) mercari dinoſcuntur. Vtroſq; enim auctoritate inexpugnabili [f], illos [g] à beneficio, iſtos [h] à ſacro ordine iubet expelli. Vnde humani generis redemptor omnes ementes, & vendentes de templo eiiciens, cathedras vendentium columbas euertit, nummulariorum effudit æs, prẽcepti ſui auctoritate denuntians, & dicens [Nolite facere domum patris mei domum negotiationis.] Illud quoq; in eodem facto ſolicite conſidera te, quòd per totum textum ſancti Euangelij nuſquam repetitur Dominum tanta ſeueritate, tam diſtricta cenſura iuſtitiæ, peccantes corripuiſſe, cum non ſolum eloquio increpans, verum etiam facto flagello de funiculis verberãs omnes eliminauit de tẽplo, aperte demonſtrans, quòd tales negotiatores, non ſicut ceteri peccatores ſunt corripiendi [i], ſed à templo Dei, ideſt à ſancta eccleſia [k] lõgius ſunt proiiciendi. Nam ſicut per columbarum venditores illi denotantur, qui ſacram manus impoſitionem vendere conantur, ſic per nũmularios, eccleſiaſtici beneficij venditores deſignantur, qui domum Dei, teſte Euangelio ſpeluncam latronum efficiunt. Quapropter ego Alexander ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & Apoſtolicę ſedis epiſcopus (immo miniſter indignus) tot & tanta mala in multis eccleſiis, & maxime in Lucenſi eccleſia, ex iniqua concupiſcentia fieri cõſpiciens, ne ſanguis [l] iniquorum à deſtricto iudice de manu [m] noſtra requiratur, illa extirpare, & penitus eradicare decreuimus. Cõſtituimus itaque, & præſenti decreto firmamus (ſicut olim noſtri deceſſores feciſſe noſcuntur) vt nullus deinceps epiſcoporũ, beneficium eccleſiæ (quod quidam canonicam †, vel præbendas, ſeu etiam ordines † vocãt) pro aliquo pretio, vel munere clericis audeat vmquàm conferre [n]: ſed omnes miniſtros, & ſeruitores eccleſiæ gratis, & abſque vlla venalitate in ſancta eccleſia ſtudeãt ordinare. Nec eligant in domo Domini, qui maiores ſacculos pecuniæ conferant, ſed eos, qui moribus, & diſciplina atque ſcientia diuites pro officio ſuo ipſam valeant ſubſtentare eccleſiam. Conſtituimus, & eodem modo firmamus, vt nullus cuiuſcumque gradus clericus pro eccleſiæ beneficio aliquid audeat conferre, aut fabricæ eccleſiarum, vel donariis eccleſiarum, ſeu etiam quod

Ezech.3.

† al. canones † al. ordinationes.

a ¶Scrip

Integram epiſtolam. Vrbani ij. dilecto filio L. præpoſito eccleſiæ B. Iuuentij apud Ticinum referi Deuſdedit in ſua collectione.

A ¶Propter ſpiritum ſanctum.] *Additæ ſunt hæ duæ voces, & totus hic locus emendatus ex ipſa epiſtola, quemadmodum & alia nonnulla.*

B ¶Paſchalis.] *Antea legebatur,* Paſchaſius libro de conſecratione, *reſtitutus autem eſt locus ex vetuſtis codicibus, & originali. Citatur enim hic, quod habetur in capite antecedente ex epiſtola Paſchalis Papæ.*

C ¶O quot præpoſituras.] *Apud B. Auguſtinum (cuius multi vetuſti codices hoc loco collati ſunt) legitur.* ô quot propoſita fecerũt: alterum propoſitum, &c. *Apud Vrbanum vero vbique eſt,* propoſita, & propoſtum.

D ¶ Præpoſitum ſuum.] *Apud B. Auguſtinũ legitur,* vnuſquiſque ad propoſitum ſuum laudat, quod vendit. *In epiſtola vero Vrbani.* vnuſquiſq; propoſtum ſuum laudat, quod vendit. *Nomine autem propoſiti apud B. Auguſtinum interdum ſignificari ſectam quamdam conſtat ex 2. li. contra Creſconium, c. 56.*

Item Alexander ſecundus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Lucenſis eccleſiæ clero, & populo ſalutem perpetuam.

¶ Miniſtri, & ſeruitores eccleſiæ abſq; vlla venalitate ab epiſcopis ordinentur. C. IX.

EX multis temporib. hoc deteſtabile malum intra veſtrã eccleſiam inoleuiſſe cognouim⁹, vt nulli vmquam clerico, quamuis religioſo, quamuis ſcientia & moribus prædito eccleſiaſticum beneficiũ concederetur, niſi ei d, qui profano pecuniæ munere il-

Source : BIU Cujas

a ¶*Scriptura.*]5.e.q.1. non est putanda. 14.q. 5.forte.
b ¶*In Chalcedonensi.*]5.e.q.1.si quis episcopus.
c ¶*Possit.*]ar.cum simoniaco non posse dispensari in ordine, vel beneficio simoniace acquisito.ar.j.e.q.7.requiritis.5.e.q.c. si quis neque.Io.

"Dispẽsare cũ simonia co quis pt.

"tamẽ cum eo q scienter committit simoniam, solus Papa dispensat. 25.q.1.§.his ita.ver.sic & summæ. sed si eo ignorãte simonia commissa sit, vel sit tm in animo, eps dispensat, vt ext. de sim. de regularib. & c. ex insinuatione. & c. fi. immo cum solo animo cõmittitur simonia, sola pœnitẽtia sufficit. ext. d sim. c.fi. & ita dixit T.sup dec. de sim. nobis. Io. Vel sic,in prælatione non potest episcopus dispensare,nec in ordine p simoniam acq sito, sed in beneficio sic[a], vt innuit illa decre. nobis.B.

1 5.e.q.1.c.fi est putãda.

aDñt qdãq cũ simonia cis q adepti sũt, bñficiũ p simoniã ĩ nullo casu pt eps dispẽsare. arg. ext.eo. nobis.Arc.

VEndentes.] Casvs.Aug.tripliciter exponit Euãgelij verba, vbi dicitur, q Christus eiecit de templo vendentes,& ementes. Et dicit primo,q emẽtes,&vendentes intelligũtur,q emũt vel vẽdunt spiritualia.Secũdo,q cõtra iustitiam vendũt q de iure facere tenẽtur. Tertio, qui quod debent proximo, per soluere nolũt gratis.

2 Iuo par.5. c.88.Pan.l.3 c.119.

d ¶*Competit.*]ar.q in trãsactione illicite pecunia interuenit, cũ remittitur alicui q de iure erat illi remittendum.

"Sententia p pecuniã data ẽ nulla

e ¶*Iustitiam.*] arg."q snia ẽt iusta si p pecuniam data fuerit, nullius momenti sit,& simoniam committit, vt 14.q.5.non sane.11. q.3.q recte[b].sed quia ꝓmisit expositionem de simoniacis,vr,q in his duob. modis non sit simonia, quod verum est: aliàs tñ grauue peccatũ committitur, & sententia nõ valet.2.q.6.§.diffiniti ua, ver. venales. C. de pœ.iu. qui ma.iu. l.1. Dicunt tamen quidã, q si causa est ecclesia ltica, q qui iustitiam emit,simoniam committit, nisi in matrimonio. j.e.q.1. quidquid inuisibilis.

b Vbi d hoc de pœna iudicis corrupti,no.2.q.6 §.hoc etiã.

† *al. acceptione*

†*al.præmio.*

3 Iuo par.5. c.97.Pan.l.3 c.124.

f ¶*Debitam.*] "videtur ergo,q theologi, & decretistæ non possunt aliquid percipere ex eo,qđ docẽt. nã ad hoc tenẽtur,vt 43. di.Ephesiis. 16.q.1.reuertimini. ar. contra. 28.q.1.iam nunc.12.q.

"Theologi & Decretistę docẽtes, pñt aliquid accipere.

c De hoc 37 dist. de quibusdã. Arc.

2.charitatem.Sed dic accipi posse licitæ[c], vt 5.e.q.1. qui studet.sup per vers.sanitatis. Sed pone promissionem factam:quando tenetur sibi soluere?Dico,quòd in principio anni. arg.C.de profes.l.medicos.lib.10.Item aduocatus in principio debet salarium accipere[d]. ff.loc.qui operas.arg.contra.C.de suff.l.vna. Salarium autem non debet excedere summam centum aureorum. ff.de var. & extraor. cog.l.18.si cui cautum est.

d Nisi sit aduocat[a] fisci q dẽt in medio accipe. C.de ad.di. iudic. l. per hanc.Arc.

f ¶*Debitam.*] i.quam iure tenentur soluere,s.cum aduocato dat pecuniam, vt ipsum defendat.sic vacat illa gl.Videtur ergo.

NOn solum.]Casvs.Non dicuntur tantum simoniaci qui ordines,vel beneficia ecclesiastica prętio largiuntur,sed etiam ij, qui officium suę dignitatis,scientiæ,vel alterius doli nolũt exercere,nisi causa retributionis humanæ,quia faciunt contra auctoritatem Apostoli dicentis:Qui loquitur.&c. sequens c.patet.in quo dicitur,quòd qui res quæ intuitu cõsecrationis ecclesiæ proueniunt, illicite alienat,simoniam committit.

pauperibus sit tribuendum, quia (teste[A] scriptura [a]) qui aliquid male accipit, vt quasi bene dispẽset, potius grauatur, quàm iuuatur. Quòd si aliquis diuinorum præceptorum ,& animarum salutis immemor , præfatum beneficium ecclesiæ , iniqua cupiditate ductus vendere, vel emere temerario ausu præsumpserit, sicut in Chalcedonensi[b] concilio definitum est gradus sui periculo eum subiacere decernimus: nec ministrare possit[c] ecclesiæ,quam pecunia venalem fieri concupiuit, & insuper terribili anathematis mucrone pfossus (nisi resipuerit) ab ecclesia Dei, quam læsit, modis omnibus abscindatur.

¶*Extat integra hæc epistola in bibliotheca Vaticana post librum Anselmi Lucensis.*

A ¶Teste scriptura.]*Hic referuntur verba ipsa beati Gregorij ex epistola ad Syagriũ, quæ habentur.5.e.q.1.c.*non est putanda.

Item Gregorius homilia 39.

¶Qui dona Dei vendunt,vel emunt, pariter à Deo damnantur. C. X.

[2]VEndentes , & ementes è templo eliminat Christus, quia vel eos, qui pro munere impositionem manuum tribuunt, vel eos,qui donum spiritus emere nituntur , damnat. *Item infra.* ¶ Vendentes in templo sunt, qui hoc, quod quibusdam iure competit[d] , ad præmium largiuntur. Iustitiam[e] enim vendere, est hãc pro præmij acceptatione† seruare. Ementes vero in templo sunt qui dum hoc persoluere proximo,quod iustum est,nolũt,dumque rem iure debitã[f] facere contemnunt , dato patronis pretio† emunt peccatum.

Item Beda ad c.2.Ioannis.

¶Qui gratiam,quam à Deo accipiunt,non gratis exercent,venditores columbarum sunt. C. XI.

[3]NOn solum venditores sunt columbarũ, &domum Dei faciũt domum negotiationis,qui sacros ordines , largiẽdo pretium pecuniæ,vel laudis, vel etiam honoris inquirunt,verum ij quoque qui gradum vel gratiam[g] in ecclesia spiritualem , quam Domino[h] largiente perceperunt , non simplici intẽtione,sed cuiuslibet humanæ causa retributionis[i] exercent , contra illud Petri apostoli [Qui loquitur , quasi sermones Dei[k] : qui ministrat[l] , tamquam ex virtute, quã administratDeus, vt in omnib. honorificetur Deus per Iesum Christum] Quicumque ergo tales sunt , si nolunt veniente Domino de ecclesia auferri,auferant ista de actibus suis, ne faciant domum Dei, domum negotiationis.

Item ex epistola Vrbani Papæ.

¶ Quæ ex consecratione proueniunt, in suum ius vi , vel munere nemo conuertat. C. XII.

REs ecclesiæ quæ ex consecratione proueniunt , in suum ius, vel vi, vel aliquo munere aliquẽ[m] conuertere non debere docens sanctus Vrbanus[n] ait[[+]Quisquis[o] res ecclesiasticas (quæ dona Dei sunt , quoniam à Deo fidelibus,& à fidelibus Deo donantur, quęque ab eodem gratis accipiuntur,&ideo gratis dari debent)propter sua lucra vendit, vel emit,cũ eodem Simone donum Dei pecunia possideri existimat.

B ¶ Quisquis] *Hæc sunt ex epistola Vrbani ij.q refertur 5.c.saluator. Verba autem antecedentia nusquã reperta sunt:quamuis similia quædam, dissimili tamen sententia,legantur in epistola B.Vrbani primi.In aliquot vetustis Gratiani exemplaribus caput hoc sic citatur,* Item Beda ex epistola Vrbani Papæ: *quod non cohæret.*

Item Gregorius septimus.

¶Simoniacus est episcopus, qui decimas, & oblationes laicis,non clericis distribuit. C. XIII.

[5]PEruenit [p] ad nos fama sinistra [P],quòd quidam episcoporum non sacerdotibus proprię diœcesis decimas , atque Christianorum oblationes q cõferant, sed potius laicalibus[r] personis, militum videlicet,siue seruitorũ, vel (quod grauius[s] est) consanguineis. Vnde si quis amodo episcopus inuentus fuerit huius diuini præcepti transgressor, inter maximos hæreticos , & inter antichristos non minimus habeatur.[6] & sicut Nicæna synodus de

g ¶*Vel gratiam.*] alicuius scientiæ,vel alterius doni.

h ¶*Domino largiente.*] j.16.q.1.reuertimini.

i ¶*Retributionis.*] Cũ enim sint litterati, & aliis donis pditi, nolũt nisi intuitu humanæ retributionis hæc exercere i ecclesia, vt 5.e.q.2.q pio.& extr. đ magistris.c.1.2.& 3.

1.Petr.4.

"nã dicit ẽt lex,q ciuilis iuris sapientia ñ sit ptio nummario de honestanda,&c. ff.de va.& extraor.cog.l.1. §.1. dicit tñ lex,q tutor ꝑ facultate pupilli debet magistro dare.ff.de admi.tut.l.cũ plures.§.si tutor.

"Laus ciuilis sapiẽtię.

k ¶*Dei.*]id est,Deo attribuit,non sibi.

l ¶*Qui ministrat.*]i.lo qui & ministrare dẽt.

m ¶*Aliquem.*]Et ita vr q simoniac[o] sit violentus raptor vel detentor [e]:sicut alias dicitur cõmittere sacrilegium qui res ecclesiæ promissas non dat. arg.17.q.4.c.2.

4 5.ea.c.saluator.

e Et sic tãq violẽtus tenetur de vi: &verũ est q violẽtiã cõmittit. qa ñ gratis accipit&quodã mõ ab initio extorquet, secundũ Io. đfãt.

n ¶*Vrbanus.*] Hic vn[o] Vrbanus de alio facit mẽtionem:& ita fuerunt duo. 81.dist. & si qui sunt.

Peruenit.] Casvs. Dr hic q iter maximos hæreticos dẽt computari qui laicis extraneis,seruientib. vel consanguineis & non sacerdotib. decimas & oblationes cõcedit: & q dant &qui recipiunt,æterno incendio puniuntur. qđ H. videtur intelligere de iure spirituali : sed Bene. intelligit etiam de temporali fructu. Sequens c.patet.

5 j.16. qu.7. c.peruenit. Pol.l.3.ti.11.

o ¶*Peruenit.*]j.16.q.7. peruenit.

p ¶*Sinistra.*] Nota de epis q oĩa agunt sinistre, vt 35.di.ecclesiæ.

q ¶*Oblationes.*]10.q.1. quia sacerdotes.

r ¶*Laicalibus.*]qđ fieri non debet, vt extr. de deci.prohibemus. Vnde nota, q fructus bene possunt dari laico ex causa: "sed ius decimale nequaquã: nã aliud est ius, aliud est ipsa res: sicut dicit iurisperitus, quòd cũ dicimus vitulum esse fructum vaccæ, non

" Decima nunquid pt dari laico.

6 In canõib. Nicænis ex Arabicoversis.c.49.

ius, sed corpus demonstramus. ff.de eui.l.vaccæ. possunt ergo dari decimæ,i.res ipsæ in feudum, sed tamen non tranſibit ad heredes. ext. de deci. ad hoc.vnde forte secundum quòd feudum proprie accipitur,non possunt dari in feudum.ext.de deci.quamuis[t].De hoc dixi.16.q.1.c.vlt.Et no. quòd si dantur decimæ laicis,& aliqua crescant noualia, non accrescunt eis decimæ noualium, sed ecclesiis. ext.de ele.c.tua. Et dicit Innocentius quòd in his restringenda est potestas,non proroganda.ext.de dec.c.tua nobis.

f Vbi đ hoc & 16. q.3. §. sic etiam. ibi videas.

s ¶*Grauius.*]No.q minus peccatum propter adiũctum grauius punitur. minus.n.peccatum est dare consanguineo q extraneo.86.di. non satis.hęc est ordinata charitas:sed qa prouidẽdo cõsanguineis

enorm

Source : BIU Cujas

enormiter lædunt ecclesias, idcirco dicit, ꝙ peius est dare consanguineis, i. inde grauiorem læsionem sentit ecclesia. si. j. 33. q. 2. latorem. Vel dic grauius, i. communis, 32. q. 7. quid in omnib. nam cæci sunt episcopi circa nepotes. 8. q. 2. dilectissimi. vnde tãtus impetus in eo omnia fundendi fuit restringẽdus, vt dicit l. in alio casu. ff. ad l. Iul. de adul. nec in ea.

a *Altare.*] i. q̃ in altari offerun tur: vel in administra tione altaris: vel in ec clesia.

b ¶*Et decimas.*] ſ. si eps ab aliquo milite redi meret decimas, non est simoniacũ: sed rei ecclesiasticæ liberatio. sed si emeret à lai cis cũ nollent tribue re, simoniacum esset. ADDITIO. De hoc no. 16. q. 7. decimas. ibi vi deas. Arch.

Si quis præbendas.] CASVS. Dr̃ hic ꝙ q beneficiũ vel digni tatẽ vel sacramẽtum ab ecclesia p pecuniã acqrit, acqsito careat & emptor & vẽditor & interuẽtor nota in famiæ percellantur. Vnde statuitur vt nec pro pastu nec sub ob tẽtu alicui[9] cõsuetudi nis aliquid exigatur.

c ¶*Præbendas.*] vel be nedictiões nubentiũ: vel sepulturas. ext. de sim. cum in ecclesiæ. d ¶*Sacramentum.*] in quo confertur gratia: aliter sumi põt pecunia. 32. q. 2. honorãtur. M. tamen contrarium dicit. ar. ext. de of. dele. causam. ext. de spõ. duobus.

e ¶*Et consecrationes.*] "Sed numqd consecratio altaris est sacramentũ? Sic, large sumptum, cũ sit sacræ rei signum, vt hic, & ext. de sim. cum sit Romana. arg. 24. q. 1. §. sed illud.

f ¶*Interueniente.*] militiam sæcularem bene põt quis emere [a], ff. de ac. emp. creditor. §. inter venditorem. & §. sed quod ante.

g ¶*Percellantur.*] ſ. in perpetuum. s. e. q. 3. si qs. & c. saluator. s. ea. q. 1. si quis episcopus.

h ¶*Consuetudinis.*] ar. "cõsuetudinem ion gam non facere ad li centiã vel excusationem simoniæ. extr. de sim. cum in ecclesiæ. Ar. contra in auth. de sanc. epi. §. pro cõsuetudinib. col. 9. 9. qu. 3. conquestus. s. 100. di. c. nouit. s. e. q. 1. reperiũtur. s. dis. 4. deniq;. ar. cõtra. j. 32. q. 4. obiiciuntur. contra. s. di. 8. si consuetudinẽ. j. 8. q. 2. quæsta est. Io. Hodie põtextu cõsuetudinis nihil peti põt, nec ante nec post, vt extr. de sim. Iacobus. B. nisi hoc reperiatur à iure pmissum, vt no. s. q. 2. placuit.

i ¶*Diminutione.*] nisi cũ ex causa detinet fructus eps: vt ext. vt eccl. benefi. sine dimi. vt nostrum. Et ita si dignitas deferatur alicui dimi nuta, insolidum potest eam petere. ar. ext. de inst. cum venissent.

Nunc ergo.] Hæc q. diuiditur in quattuor par. Et quæritur hic vtrum teneatur filius pro paterno crimine: & in hac prima parte quęstionis probat per x. auct. quòd non tenetur. Secunda ibi, *Sed obiicitur.* Tertia ibi, *His itaque.* Quarta ibi, *Notandum.* Ioan. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 4. quæstio qua quæritur an quis reus sit criminis quòd eo ignorante pater admisit: & quòd ignorãtia eum excusat, multorum auctoritatibus probatur. Sequens c. patet.

1 Polyc. l. 3. tit. 11.

2 Pan. l. 8. c. 138. ex Cabilonensi.

"Consecrõ altaris est sacramẽtũ largesumptũ.

a De hoc j. e. q. 6. c. vlt.

"cõsuetudo nõ excusat simoniam.

SIquis præbendas [c], vel prioratum, seu decanatũ, aut honorem, vel promotionem aliquã ecclesiasticam, seu quodlibet sacramentum [d] ecclesiasticum, vtpote chrisma, vel oleum sanctum, & consecrationes [e] altarium, vel ecclesiarum, interueniente [f] execrabili ardore auaritiæ per pecuniam comparauerit, honore male acquisito careat, & emptor, atque venditor, & interuentor nota infamiæ percellantur [g]: & nec pro pastu, nec sub obtentu alicuius consuetudinis [h] ante, vel post à quoquam aliquid exigatur, vel ipse dare præsumat, quoniam simoniacum est: sed libere, & absque diminutione [i] aliqua, collata sibi dignitate atque beneficio [A] perfruatur.

A ¶ Beneficio.] *Ex duobus manuscriptis huius concilij exemplaribus in vno sic legitur, in altero vero,* officio.

De secunda, & tertia quæstione quid sacri canones diffiniant, auctoritatibus hincinde in medium deductis patefactum est.

QVÆSTIO IIII.

Nunc ergo de quarta [k] quæstione est pertractandum, an paternum crimen huic imputetur, quod eo ignorante constat admissum. Quod ignorantia hunc excuset, multorum auctoritatibus probatur.

Ait enim Augustinus, epist. 48. ad Vincentium.

¶ Alienum crimen nescientem non maculat. C. I.

NVllius [l] crimen maculat[m] nescientem.

Item eadem epistola.

¶ De eodem. C. II.

QVis locus innocentiæ relinquitur, si alienum crimen maculat nescientem?

¶ *Verba* B. *Augustini sunt hæc*, Quis locus innocentiæ reseruatur, si crimen est proprium, nescire crimen alienum?

Item in Africano concilio, c. 14. legitur. [3]

¶ De infantibus, qui ab hæreticis baptizantur. C. III.

[4] PLacuit de infantibus, qui ab hæreticis baptizãtur, ne, quod non suo fecerunt iudicio, cum ad ecclesiam Dei salubri proposito fuerint conuersi, parentum illos error impediat, quominus promoueantur [n] sacri altaris ministri.

Item in eodem, c. 24.

¶ De eodem. C. IIII.

[5] QVi apud Donatistas paruuli [o] baptizati sunt, nondũ scire valentes erroris eorum interitum, & postea quàm ad ætatem rationis capacem peruenerunt, agnita veritate falsitatem eorum ab horrentes, ad ecclesiam Dei catholicam per vniuersum mundum diffusam, ordine P antiquo per manus impositionem recepti sunt, tales ad suscipiendum munus clericatus non debet impedire nomen erroris.

Item Leo quartus †Ebrunio, & Adelfrido episcopis.

¶ Consanguineorum maleficia in nullo clericis obsunt, nisi conscij fuerint. C. V.

QVia præsulatus nostri (quod bene nostis) magisterium non solum de sacerdotum, verum etiam de sæcularium vtilitatibus

k ¶ *De quarta.*] "Ad intelligentiam huius q. no. ꝙ triplex est pœna, æterna, corporalis, & spiritualis. Aeterna pœna numquam punitur vnus pro alio, vt j. e. c. 1. & c. iam itaque. "Corporalis pœna duplex est. quædam circa corpus ipsum: "& illa sæpe punitur vn[9] pro alio. j. ea. §. item peccato. quędam circa statum rei, vt est seruitus vel infamia: & illa etiam punitur filius pro patre, vt 6. q. 1. §. verum. 15. q. vlt. cum multę. " Spiritualis quadruplex est. nam quædã est excommunicationis: & illa numquam punitur vn[9] pro alio, vt 24. q. 3. si habes. Alia interdicti: & illa punitur vn[9] pro alio, vt extr. de spon. non est vobis. Alia est remotio ab oblatione: & illa similiter punitur vnus pro alio. 17. q. 4. miror. Alia est ordinis: & illa similiter punitur vnus pro alio. nam propter delictum vxoris vir remouetur à promotione, vt 34. di. si cuius. Item si pater nesciente filio emerit ei ecclesiam, ille pro peccato non remouetur à promotione: sed tamen perdit ecclesiã, vt j. q. 5. c. 1. Ioan.

" Pœna est triplex.

" Pœna corporalis est duplex.

" Vnus an puniatur ꝙ alio.

" Pœna spiritualis est quadruplex

3 Ex Carth. 3 c. 48.

4 paulo aliter in originali.

l *Nullius.*] ſ. alteri[9] nam suum quãdoque commaculat, vt de pœ. di. 2. sciendum. 32. q. 7. quemadmodum. & ita non comprehenditur persona de qua fit sermo.

m ¶ *Maculat.*] j. 15. q. 1. mulier. & qu. vl. cum multę. j. 17. q. 4. miror. 34. dis. si cuius, & 6. q. 1. §. verum. 24. q. 1. nõ turbatur. Ioan.

5 Deusd. p. 2

Placuit.] CASVS. dicitur hic ꝙ illi nõ debent à promotione repelli qui infantes perfidia parẽtum ab hęreticis baptizãtur, si hęc suo iudicio non fecerunt, nec ex postfacto consenserunt.

n ¶ *Promoueantur.*] s. e. q. 1. ventum est. contra. j. e. q. 7. qui in qualibet. contra. Solu. illud ex nimio rigore: hoc ex dispẽsatione. Vel ibi de his q̃ postmodum in adulta ętate hæresi cõsentiunt: vel qui adulti ab hæreticis baptizantur: hic de istis q̃ non acquiescũt, vel qui pueri baptizantur ab hæreticis [b].

† al. tertius.

b Sub. ꝙb[9] ñ nocet, etiãsi à parẽtibus offerantur. ar. đ cõs. di. 4. q̃ris. dũ tñ suppleatur qđ eis deest s. e. q. 1. §. ece. đ cõs. di. 4. ab antiqua. Io. đ F.

o ¶ *Paruuli.*] id est, doli non capaces. de conse. dist. 4. paruuli.

p ¶ *Ordine.*] id est, secundum antiquam regulam ecclesiæ.

Qui apud.] CASVS. Dicitur hic ꝙ paruuli ab hæreticis baptizati, si tamen postquam ad discretionem puenerint, errori non consenserint, recepti ab ecclesia poterunt promoueri.

Qui a præsulatus.] CASVS. Quidam presbyter iniuste fuit sua ecclesia spoliatus, quam alius presbyter simoniace acquirere non erubuit. vnde consanguinei primi presbyteri dolore conuicti secundum presbyterum comprehendentes, ei oculos eruerunt: ꝙ quo facto primus presbyter fuit excommunicatus. Sed quia primus sacerdos (vt dicebat) nullo modo cõsensit: mandat de hoc Papa inquiri: & si inculpabilis inueniatur, absoluatur. Sequens lex, & c. quòd sequitur, plana sunt.

Ablata

Source : BIU Cujas

a ¶ *Ablata.*] Et ideo erat ei restituēda, licet hoc expresse nō dicatur. sufficit enim conqueri de spoliatione, licet expresse non petatur restitutio, vt 2.q.1.notum. ext. de cau.pos. cum ecclesia. hic tamen nō respondet ad hoc: sed respondeo eum innocentē, ergo & restituendum. arg. C. de diuer. resc. l.1. ext. de cōniu. lep. c.2.

b ¶ *Voluntate.*] Arg. q̄ nudam volūtatem teneatur quis purgare si suspectus habetur: "& alibi nuda voluntas legitur grauiter plectenda, vt j. de pę. di.1. si quis eum. & c. si quis pulsatus. & 32. q.5. qui viderit. Ar. cō tra de pœ. di.1. cogitatiōis. Dicas igitur, & pro.i. Vel dic de volū tate in actum producta: aliàs non tenetur purgare eam: ar. 23.q. vlt. c. vlt. & est si. ext. de homi. Petrus, extr. de testi. constitutis.

"Voluntas nuda est qñ que plectēda.

c ¶ *Canonica.*] Ar. "q̄ si consanguinei alicuius clerici absq; eius consensu episcopum suum offenderēt, propter hoc eps non potest priuare clericum beneficio. ar. 24.q.3.c.1. ipse tamen eps non debet cōqueri de consanguineis. si credit q̄ ita acerbe eū puniāt. Sed nunquid tenetur eis remittere actionē iniurię, cum sciat q̄ si non remiserit, interficient eum fratres sui? Non, dum tamen ipse eis nihil dicat: rancorem tenetur dimittere. 90. dist. si quis contristatus.

"Epś bñficio priuare ñ p̄t clericū cuius parētes ipsum offenderūt.

d ¶ *Remissio.*] Nullam enim pœnā patietur iniuste excommunicatus, vt 9.q.3. non debet. abs it. n. vt iniuste, &c. C. de pę. sancim⁹.

e ¶ *Crimen.*] ¶ *Ex suo admisso.*] Non. n. debet aliquis alieno odio prægrauari. C. de inof. test. si qs in suo. §. legis. & hoc est verum in pœnis: secus in vsucapionib. quia vitium transit ad heredem. ff. de ac. po. Pōponius. Item q̄ hic dī, regulare est, vt 56. di. vndecumque. & c. nasci. & c. satis. in casu tamen quandoque aliter inuenitur de temporali pœna, vt 6.q.1. §. verum. & c. ex merito. 15.q.vl. cum multæ. & 14.q.3. §. is ita. s̄. q.1. fertur. 8.q.1. audacter. & dist. 48. §. ecce. cū multis aliis capitulis.

Ezech. 18.

f ¶ *Vdæi.*] ¶ *Fideles.*] Sed nihil speciale cōstituitur hic circa Iudæos. idem enim fit in filiis aliorum damnatorū. C. de bo. dam. auth. bona. nisi in damnatis crimine læsæ maie. vt 6.q.1. §. verum. " Præterea si conuertantur filij ad ecclesiam, non possunt eos parentes exheredare. ext. de Iu. Iudæi. Quid iuris sit de filiis hæreticorum, di xi 23.q.7. in prin. Ioan.

" Iudæi filios suos ad ecclesiā cōuersos exheredare non possunt.

I Am.] Casvs. Dicitur hic quod ex quo filius à patre suo diuisus est, & alter effectus: patris delictum filium non grauat, si filius non consenserit: sed peccatum originale filius à patre contraxit: q̄a tunc non erat alter ab eo: immo vnus cum ipso: quod crimen contrahitur ab Adam: & sicut per alienum officium quis nesciens regeneratur, ita nesciens peccato originali coinquinatur.

a De cōs. di. 4. q̄ris. & c. si ad matris. & hic videas q̄d no. extra d̄ tē. or. q̄sitū. i gl. fi. j. &c. Arch.

g ¶ *Genuit eum.*] siue de natiuitate in vtero, siue de natiuitate ex vtero[n].

h ¶ *Consensione.*] Sed nec tunc dicitur teneri peccato alterius: sed suo, scilicet cum consentit ad peccatum alterius. s̄. dist. 56. vndecūque. j. 15. quæst. 8. cap. 3. contra j. 23. quæst. 4. ita. & capit. si quis à catholica.

"In via, & i inuio, differunt.

i ¶ *Reatum.*] id est, causam reatus, scilicet originale peccatum. ex hoc ca. colligitur quòd aliud est in via, aliud in inuio. nam non potest quis peccare per alium: licet possit saluari per alium, vt de pœ. dist. 1. tres. & de conse. di. 4. quæris. & bonum simile est in lege. nam dicit lex q̄ si quis habet filium, & postea creatur decurio, iste non dicetur filius decurionis: sed illi tantum qui postea geniti sunt. C. de decu. l. vlt. ff. e. l. 2. §. in filiis.

k ¶ *Vnus.*] "Partus enim pars viscerum est, vt ff. de ven. insp. l.1. §.1. licet sit argumen. contra de consecrat. distinct. quarta. si quidquid.

"Partus est pars viscerū

l ¶ *Admissum.*] id est, receptum.

2 Iuo par. 6. c. 417.

m ¶ *Anima.*] sicut Dominus per Ezechielem ait, vt j. 24.q. 3. si habes.

n ¶ *Consecrandus.*] id est, baptizandus. Ioan.

Homini.] Casvs. Dicitur hic q̄ malitia alterius non nocet alij, si per eam non corrumpatur, sed sua tantum. Et primo ponuntur verba Iob, vsque ibi, *Humana.* Deinde ponuntur verba Greg. exponentis verba Iob.

†*al. admissū*

Ezech. 18.

o ¶ *Homini.*] Verba Iob sunt vsque ibi, *Humana.* ibi verba Grego. verba Iob exponentis.

p ¶ *Nocet.*] exemplo.

q ¶ *Ea quæ.*] sicut sunt illa ex quibus exempla non sumimus, vt venustas corporis, ægritudo.

Iob 25.

ECONTRA. Casvs. Hactenus probauit Gratian. peccata parentum filiis nō nocere. Nunc probat Gratian. econtra auctoritate Moysi, q̄ filius pro peccato patris punitur. Sed statim respondet per Augustin. dicentem, hoc non contingere propter inæqualitatem iudicij, sed propter clemētiam Dei, qui non punit alium pro alio etiam corporaliter nisi tertia vel quarta generatio veniat.

Exod. 20.

r ¶ *Visito.*] id est, postea visitando ad pœnitentiam expecto vsque ad senium, scilicet quousque videatur tertia & quarta generatio, quod est dicere vsque ad finem vitę. sic Augu. exponit. vnde & sic licet mihi exponere.

s ¶ *In filios.*] Istud potest intelligi ad litteram. & hoc ideo dicit: quia homines non consueuerunt vltra viuere. Vel potest intelligi mystice. " nam prima generatio dicitur primi motus: & isti non puniuntur, de quibus dictum est: Beatus qui allidet paruulos suos ad petram. Secunda generatio dicitur cogitatio: quæ non punitur. de pœn. distinct. 1. cogitationis. Tertia dicitur consensus: & iste punitur. nam facientem & consentientem par pœna constringit. 2.q. 1. notum. Quarta est opus: & ista similiter punitur in filios: cum sint imitatores paterni sceleris: aliàs non. s̄. ea. quæst. 1. cito turpem. Aliter numerantur istæ quattuor generationes. de pœ. dist. 1. super tribus.

"Delictorū quadruplex est gñatio.

t ¶ *Redditurum.*] id est, vsque in tempus filiorum, & vltra eos expectaturum ad pœnitentiam de peccatis suis.

v ¶ *Inæqualitate.*] vt in alij peccent, & alij puniantur, prout sequitur; & est vna dictio inæqualitate. & hæc verba, *licet non inæqualitate*, sunt verba Aug. & auctoritas ista facit ad propositum G. expositio vero contra eum.

x ¶ *Venerit.*] ideſt, nisi cum vitam finierit. Io.

CVM ERGO. Casvs. Dixit supra Grat. quòd peccatum patris filiis imputari non debet. & quòd per ignorantiam excusantur. Sed cum Inno. dicat, q̄ baptizati ab hæreticis scienter promoueri non possunt: patet quòd infantes ab hæreticis baptizati, cum ipsi iuxta Africa

debet esse solicitū, propterea fraternitatem vestrā scire volumus, hunc præsentem presbyterum ad sedem Apostolicam venisse, nobisq; violentiam, & excommunicationem suam per ordinem retulisse: quòd etiam sine iusto legis tramite illi sua fuisset ablata [a] ecclesia, similiter indicauit: quam alius dato munere sacerdos zelo ductus inuidiæ vsurpare præsumpsit. Inde parentes eius magno dolore compulsi presbyterum illū, qui suam tenebat ecclesiam, mox comprehenderunt, & ei oculos eruerunt. Tamen ipse, sæpe dictus sacerdos dicit, quòd absque sua voluntate [b], & sine eius concilio hoc sit peractum. Quod si ita est, vt ipse nobis suo ore testatus est, vobis magnopere prouidendum est, vt, si canonice [c] ipse excommunicatus non est, canonica super eum fiat remissio [d].

Digestis tit. de pœnis, l. crimen.[1]
C. VI.

CRimen, vel pœna paterna nullam maculam filio infligere potest. Namque vnusquisq; ex suo admisso [e] sorti subiicitur, nec alieni criminis successor constituitur. Idque diui fratres Hierapolitanis rescripserunt.

1 Lib. 48. tit. 19. l. 26.

Item ex concilio Toletano 4.c.60.

¶Perfidia parentum filiis obesse non debet. C. VII.

IVdæi baptizati, si postea præuaricantes in Christum qualibet pœna damnati extiterint, à rebus eorum fideles [f] filios excludi non oportebit: quia scriptum est [Filius non portabit iniquitatem patris.

Item Augustinus ad Bonifacium, ep. 23.

¶Non imputantur peccata parentum iis, qui ab eis personaliter diuisi probantur. C. VIII.

2 IAm itaque cum homo in seipso est, ab eo, qui genuit eum [g], alter effectus, peccato alterius sine sua consensione [h] non tenetur obnoxius. Traxit ergo reatum [i]: quia vnus [k] erat cū illo, & in illo, à quo traxit quando, quòd traxit, admissum† [l] est. Non autē trahit, alter ab altero, quando sua vnoquoque propria vita viuente iam est, vnde dicatur [Anima [m], quæ peccauerit, ipsa morietur.] Vt autem possit regenerari per officiū voluntatis alienæ, cū offertur cōsecrandus [n], facit hoc vnus spiritus, ex quo regeneratur oblatus.

Hinc etiam Gregorius in lib. 26. Moralium, c. 8. in c. 35. Iob.

¶Ei qui imitatur, impietas alterius nocet. C. IX.

HOmini [o], qui similis tui est, nocebit impietas tua, & filium hominis adiuuabit iustitia tua.] Humana impietas ei nocet [p], quem peruertendo inquinat: & rursus cum adiuuat nostra iustitia, quem à prauis actionibus mutat. Nocere enim vel iuuare ne sciūt ea, q̄ q̄ vel à bono corrūpere, vel à malo permutare nō possunt.

Econtra Dominus ad Moysem: [*Ego sum Deus zelotes, qui visito* [r] *peccata patrum in filios* [s] *vsque in tertiam & quartam generationem,*] *licet non inæqualitate iudicij, sed magnitudine clementiæ Augustinus asserit hoc dictum, ita dicens:* [*In tertia & quarta generatione peccatum patrum se Dominus comminatur in lege filius redditurum* [t], *non inæqualitate* [v] *iudicij, vt alij peccent, & alij puniantur, sed magnitudine clementiæ: dum semper expectat ad pœnitentiam, & quod in prima generatione delinquitur, non prius corrigit, & emendat, nisi & tertia, & quarta generatio venerit* [x].]

Africanum concilium valeant promoueri, sola ignorantia excusen tur. Nam vt ait Aug. peccata parentum filiis non imputantur: nec spirituali pœna propter hæc puniuntur: quare ab officio & beneficio ecclesiæ propter hæc priuari non debent, cum sit pœna spiritualis. Præterea si excusatur qui ignoranter à simoniaco ordinatur: ergo iste de quo dictum est in themate, excusandus est: quia per ignorantiam simoniace ordinatur. Innoc. s. 1. qu. ventum est. in fin. Africanum concilium s. e. q. placuit. Sicut August. 24. qu. 3. si habes. Vrbani. s. 1. qu. 1. si qui à simoniacis.

1 s. q. 1. c. ventum.

2 s. ea. qui apud.

a ¶*Cum ergo.*] Hic ostendit quòd ignorantia excusat infantes ab hæreticis ordinatos: & à simili videtur excusandus cui ignoranti pater ecclesiam adeptus est.

b ¶*Ignorantia.*] sed nō semper. de pœn. dist. 2. sciendum. & j. cap. prox. turbatur. §. notandum.

c ¶*Non imputantur filiis.*] s. ea. q. placuit.

d ¶*Pœna.*] scilicet excommunicationis. j. 24. q. 3. si habes. sed alia bene. extra de fil. presby. c. 1. & j. e. qu. 1. c. 1. & ideo sophistice procedit de vna ad aliam. arg. contra 56. dist. c. 1.

e ¶*Item si excusatur.*] vt s. e. q. 1. si qui à simoniacis.

f ¶*Excusandus.*] Excusantur à reatu criminis: sed non quin priuentur beneficio. j. e. q. 5. ca. 1. & c. præsentium.

3 s. ea. q. 1. si qui à simoniacis.

SED OBIICITVR. Hæc est secunda pars quæst. in qua probatur contrarium per tres auctoritates. Io. de Fan.

g ¶ *Ecclesia.*] ¶ *Pactione.*] j. 18. q. 2 Eleutherius. contra.

"Consecrō an possit fieri interueniente pro missione.

4 Ansel. l. 5. c. 20.

Solu. "aliud est non prius consecrare nisi aliquid ex pacto detur vel promittatur, quod hic penitus reprobatur. aliud est post dedicationē pacisci de annuo redditu ex oblationib. ecclesiæ suggerente epi scopo, & eius ecclesię presbyteris pro futuro: quod ibi fieri permittitur. H. contra 7. q. 1. episcopus. s. e. q. 1. non nocet. Sed dic quòd hic non fuit consecrata in forma ecclesiæ: & ideo debet consecrari. de consecr. dist. 1. ecclesias. Vel dic in odium consecrantis hoc dici. simile 24. q. 1. pudenda. & ideo ita interpreta tur Grat. j. §. his ita. ver. in detestatione. quia reuera est consecrata.

Ioſue 6.

"Punitur tē poraliter vnus p alio.

ITEM PECCATO. Casvs. "Hic probat quòd vnus punitur pro alio temporaliter: & primo per historiam de Achan. Secundo per historiam de Achab. Tertio per plagas Aegyptiorum. Quarto per arcæ domini captionem. Quinto per historiam filiorum Heli, quæ habetur 36. dist. legant. Sexto per prophetas propter peccata populi captiuatos.

h ¶*Item peccato.*] Hic probat, quòd vnus punitur pro alio temporaliter. primo per historiam de Achan. secundo per historiam de Amalechitis. tertio per plagas Aegyptiorum. quarto per arcę captionem. quinto per prophetas propter peccata plebis captos.

i ¶ *Acquisita.*] Idem est de vsura. extr. de vsu. cum tu. & est ratio, quia in vitium succedunt parentum. ff. de diuer. & tem. præsc. cum heres. nam turpia lucra sunt ab heredib. extorquenda. ff. de cal. l. in heredem. Arg. contra. C. ne ex delict. defun. l. vnica. sed de canonica æquitate semper tenetur, etiam si nihil ad eum peruenit ex maleficio, vt dixi 16. q. 6. si episcopum.

k ¶*Achan.*] & nonne iam dixit de peccato Achan, sic: sed de plebe.

l ¶*In manu.*] ideo repetit, vt addat de populo, de quo nihil dixerat. HIS ITAQVE. Hæc est tertia pars qu. in qua dicitur quòd septem de causis aliqui puniuntur propter aliorum peccata. Ioan. de Fan.

Cum ergo[a] *de baptizatis ab hæreticis Innocentius scribat* [1 *Lex est ecclesiæ iis, qui ab hæreticis baptizati sunt, per manus impositionem laicam tantum communionem præbere, nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum subrogare,*] *patet, quòd infantes, qui ab hæreticis baptizati sunt, sola excusat ignorantia*[b], [2] *vt iuxta illud Africani concilij ad suscipiendum clericatus officium non eos impediat nomen erroris.*

Item sicut Augustinus scribit ad Auxilium episcopum, epist. 75.

¶De eodem. C. X.

NOn imputantur[c] filiis peccata parentum, quæ post eorum natiuitatem à parentib. committūtur: nec pro peccatis parentum spirituali pœna[d] filij sunt plectendi.

¶*In aliquot vetustis exemplaribus & caput hoc, & sequentia vsque ad finem quæstionis cōiuncta sunt superiori. Nā sententiis hinc inde acceptis, verba fere de suo (quod sæpe facit) in his Gratianus affert. Et huius quidem partis sententia est apud B. Augustinum loco indicato. Verba autem ipsa referuntur infra 24. q. 3. c. si habes.*

Officio autem, vel beneficio ecclesiæ priuari spiritualis pœna est: non igitur hanc ex peccato patris promeretur filius. Item si excusatur[e]*, qui ignoranter à simoniaco ordinatur, vt supra in cap.*[3] *Vrbani legitur, & iste excusandus est*[f]*, qui per ignorantiam simoniace ordinatur.*

2 *Sed obiicitur illud Gregorij.*[A]

A ¶ Gregorij.] *In aliquot vetustis codicibus legitur*, Augustini. *Anselmus vero citat ex Alexandro secundo.*

¶De ecclesia, quæ pactione consecratur. C. XI.

4 ECclesia, quæ pactione[g] consecrata fuerit, potius execrata, quàm consecrata dici debet.

Item peccato[h] *ciuium, thesauri Hiericho anathematizati leguntur. Vnde Achan, qui regulam auream, & quædam alia pretiosa furatus est, de anathemate dicitur tulisse.*

¶*Item peccato Amalechitarum, animalia eorum iussa sunt interfici: quibus quia Saul pepercit, audiuit à Samuele* [*Nescis, quia peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere?*]

¶*Item peccato Aegyptiorum possessiones eorum grandini traditæ, iumenta, & primogenita eorum, morte consumpta sunt* ¶*Item peccato Israelitarum, arca Domini Philistæis tradita est. Si ergo quæ sensa carent, vt ecclesia, altare, arca Domini, lapides Hiericho vel execrantur, vel peccatoribus tradun tur, vel anathematizantur, vel grandine deuastantur, si ea quæ vim intelligendi non ha bent, vt animalia Aegyptiorum, & Amalechitarum, peccatis hominum perducuntur morte, patet, quòd nullum excusat ignorantia criminis: maxime cum ex eo vtilitas deferatur ignoranti, veluti si quispiam de latrocinio, & rapina filio suo ignoranti diuitias congreget, non excusat filium ignorantia, quin post mortem patris cogatur reddere male acquisita*[i].

¶*Item peccato Achan,*[k] *plebs Israelitica in manibus hostium tradita est.*

¶*Item peccato filiorum Heli, populus in manu*[l] *Philistinorum corruit.*

¶*Peccato quoque plebis, electi eorum sæpe sunt impediti, & tandem cum eis prophetæ ducti sunt captiui.*

3 *His ita respondetur. Insensibilia, & irrationabilia peccato hominum vel execrantur, vel anathematizantur, vel morte perduntur, non participatione peccati, sed causa sacramentim vel detestatione peccati, vel flagellon delinquentium. Causa sacramenti, vt thesauri Hierichoo, & animalia Amalechitarum. Hiericho enim Luna interpretatur, & significat mundum istum, Amalechitæ interpretantur lingentes sanguinem, & significant cupidos, & auaros, & dæmonas. Israelitæ interpretantur viri videntes Deum, & significant multitudinem sanctorum. Lapides ergo, & thesauri Hierico anathematizantur, animalia Amalechitarum*p *interfici iubentur ad examinandam*q *cupiditatem Israeliticæ plebis, & vt significaretur, quòd muri vitiorum, & huius mundi thesauri, qui per lapides, & thesauros Hierico designātur, irrationabiles quoq; vitiorum motus qui per animalia Amalechitarum intelliguntur, non debēt transire in sortem sanctorū. animaliar*

Casvs. Respondet Gratia. quòd ita punitur vnus pro alio: hoc accidit vel ex causa sacramenti, vel ex detestatione peccati, vel ex imperitia patientiæ, vel propter flagella eorum q delinquunt opere vel consensu. Et ad hanc quadrimembrem diuisionem præmissas historias competenter adaptat.

1. Reg. 15.

Exo. 9.

1. Reg. 4.

m ¶ *Sacramenti.*] id est, figuræ.

n ¶*Vel flagello.*] aliter enumerat hic istos modos: & aliter exequitur in littera.

o ¶ *Hiericho.*] Historia. Legitur in libro Iosue, quòd Dominus anathematizauit vrbem Hiericho, & omnia quæ in ea erant præter metalla. quæ in primitias operum Dei conseruabantur. Capta ciuitate Achā filius Charmi furatus est chlamydem coccineam, & centum siclos argenti [& tegulam auream quinquaginta siclorum, & ira tus est Dominus contra filios Israel. & cum Iosue mitteret tria millia expugnatorū ad expugnandam ciuitatem Hai: ceciderunt ex eis 36. homines: & ceteri fuerunt in fugam cōuersi. Relatumque est Iosue prostrato in terram q populus aliquid tulerat de anathemate: & ideo illud acciderat populo. surrexit itaque ex præcepto Domini: & cōuocato populo misit sortes per tribus: & cecidit sors super tribū Iuda. Secūdo per familias: & cecidit sors super familiam Zare. Tertio super domos: & cecidit sors super Domū Charmi. Quarto sup capita: & cecidit sors super Achan: & dixit ei Iosue: Fili da gloriā Deo, ei confitendo quid feceris. cumque confiteretur, iussit eum lapidari à populo: & familiam eius quam habebat comburi.

Ioſue 7.

1. Reg. 4.

Psal. 77.

p ¶*Amalechitarum.*] Historia. Legitur in primo libr. Regum. q cum Saul ex præcepto Samuelis pugnaret contra Amalechitas, præcepit ei vt homines & animalia interficeret. percussit ergo Saul Amalechitas, & omne vulgus interfecit: & apprehendit Agag Regem pinguissimum: & pepercit ei & omnib. gregibus ouium & armētorum, & vniuersis quæ pulchra erant visu: nec voluit disperdere ea: quidquid fuit inutile & reprobum, hoc destruxit & demolitus est. Dixitque Dominus ad Samuelem. Pœnitet me feciſſe Saulem Regem. venitque Samuel ad Saulem, & dixit: Quænam vox est gregū & armentorum quæ resonat in auribus meis? Et ait Saul: Tulit populus oues & boues pingues ad sacrificandum. dixitque Samuel, peccasti: quia melior est obedientia quàm victima. & ait Saul, peccaui. sed hac vice supporta peccatum meum. Rediit ergo Samuel cum Saule, & iussit Agag adduci Regem pinguissimum, & interfecit eum, & in frusta concidit.

q ¶*Ad examinandam.*] id est, vt examinentur cupidi à non cupidis. Alia littera est, ad exterminandam.

r ¶*Animalia.*] hic de flagello delinquentiū. simi. 16. q. 1. reuertimini.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Aegyptiorum.*]Historia. Legitur in Exodo quòd cum Pharao nolet dimittere populum Israelem exire de Aegypto, percussit Dominus Aegyptum x. plagis, quæ in Exodo exponuntur.
b ¶ *Eorum.*]simile 16.q.1.reuertimini.
c ¶ *In detestationem.*]Hæc est detestatio criminis.
d ¶ *Ecclesia.*]De consec.dist.1.Arianorum. & cap. ecclesias. Ista duo ca. male inducit Gratia. quia Arianorum ecclesię non consecrantur à catholicis in detestationem criminis: sed quia nõ fuerunt consecratæ in forma ecclesiæ: ergo melius potuisset inducere. s. ead.q.ecclesia quæ pactione.
e ¶ *Sanctificationem.*] s. ea.q.1.qui studet.
f ¶ *Carebant.*] id est, extra formam ecclesiæ cõsecrabant: aliàs fallum esset.
g ¶ *Item populus.*]Hic addit quartam.

SIC ET NAVICVLA. Casvs. Nũc redit Gratianus ad propositum, vt probet alios puniri pro peccatis aliorum. Et primo per exemplum Ionæ. Secundo per peccatum Dauid populum numerantis. Tertio per paruulos Sodomitarum. Quarto per paruulos Dathan & Abiron. Quinto per Chanaan, qui patre peccante factus est seruus. Sexto per successionem Giezi. Septimo per reliquias Iudæorum. Octauo per quattuor successores Achab. Nono per Idumæos, qui descenderunt ab Esau.

h ¶ *Ionæ.*]Historia. Legitur in Iona, quòd cum vellet Dominus Iona mittere in Ninuem, vt prædicaret, surrexit Ionas vt fugeret à facie Domini in Tharsis: & descendit in Ioppem, & intrauit nauem euntem in Tharsis, & descendit ad inferiora: & dormiuit sopore graui. cum autem tempestas immineret, miserunt sortes vt scirent cur hoc accideret: & cecidit sors super Ionam. At ille dixit ad eos: mittite me in mare: quia propter me hoc accidit vobis, & miserunt, & statim cessauit tempestas.

1 De consec. dist.j.c.Arianorum.

Psal.106.

1.Ioan.2.

Act.8.

2.Reg.c.vlt. Prouerb.14. secũdũ 70.

Genes.19.

Ioan.1.

vero Aegyptiorum a, *& possessiones eorum* b, *& primogenita grandine, & morte consumpta sunt: vt in illis punirentur, quorum felicitate lætabantur: & vt daretur intelligi, quòd mundus peribit, & concupiscentia eius. Sed & terra Israelitarum in salsuginem versa est, & segetibus eorum imbres aduersi sunt, animalia eorum sterilitate, & morbo confecta sunt: vt auctorem suum, quem per beneficia cognoscere noluerunt, saltem inter supplicia sentirent. In detestationem* c *vero peccati, pecunia Simonis damnata est, cui dictum est* [Pecunia tua tecum sit in perditionem: quia existimasti donum Dei pecunia possideri.] *In detestationem quoque eiusdem criminis altare, & ecclesia* d, *quæ per simoniam consecrantur, non tam consecrari, quàm execrari dicuntur: quia qui interuentu pecuniæ oleum consecrationis effundit, non consecrare, sed execrare dicendus est.* [1] *Hinc est, quòd beatus Gregorius ecclesias ab Arianis consecratas iterum consecrari præcepit: quia sanctificationem* e *consecrationis, quæ non nisi in fide trinitatis perficitur, præstare non poterant, qui fide carebant* f. *Arca vero, & prophetæ peccato suorum ciuium hostibus traditi sunt. Electi quoque, qui murmure eorum impediti sunt, non in pœnam criminis, sed in experimentum, & exemplum patientiæ hæc passi sunt.* ¶ *Item populus* g, *qui peccato Achan, & filiorum Heli in manibus hostium traditus est, significat subditos corporaliter flagellari, vt inter ipsa flagella, peccata prælatorum ferantur: sicut Achan sorte deprehensus, lapidibus obrutus est.*

Sic & nauicula Ionæ h *periclitatur, vt fugitiuus sorte deprehensus fluctibus immergeretur. Aliquando pro meritis* i *prælatorum deprauatur vita subditorum, vt prælatis sui subditi fauentes ad malum cum eis simul corruant: sicut filij Israel diu portantes* k *peccata sacerdotum, tandem cum eis ceciderunt in manibus hostium. Item Dauid* l *populum numerauit: quo peccato gladius Domini desæuit in populum. Sed in lata* m *gente gloria regis est, in diminutione plebis contritio principis. Qui ergo de numerositate suæ gentis superbiuit, iure in eius diminutione* n *punitus est.* ¶ *Item paruulos* o *Sodomitarum non excusauit ignorantia, quin pro paterno scelere cæliquit. j. decimaseptima, quæstione quarta, frater. j. 16. q. 1. reuertimini. j. duodecima, quæst. 2. de viro. & cap. qui & humanis. s. distinct. 81. valet.
o ¶ *Paruulos.*]historiam habes 42. dist. §. 1.
p ¶ *Pariter.*]hic habetur alia responsio.

lesti igne consumerentur: sed igne hoc pœna illis diminuta est: quibus successio paterni sceleris est adempta. Pariter p etiam demonstratum est peccatis parentum paruulos aliquando corporaliter flagellari q. *Illud idem intelligendum est de paruulis, qui peccato Dathan, & Abiron viui descenderunt ad inferos.* ¶ *Item Cham peccante, Chanaan* r *filius eius maledicitur: Giezi delinquente, lepra transmittitur ad posteros. Iudæis clamantibus* [Sanguis eius super nos, & super filios nostros] *etiam reliquiæ eorum* s *pœnæ mortis Christi addictæ* t *sunt. Achab* v *quoque peccante posteri eius* x, *regni solium amiserunt:* [2] *& qui de eius semine in regno Iudæ* y *nati sunt, vsque ad purgatam labem illius familiæ, à genealogia Domini sunt excluſi. Odium quoque Esau* y *(vt Malachias testatur) transiuit ad Idumæos. Ex quibus omnibus colligitur, quòd ignorantia peccati non excusat aliquem.* ¶ *Sed his exemplis* z *non probantur teneri peccato aliorum: nisi imitatores nequitiæ eorum. Quicumque enim de semine Esau, & ceterorum ad Deum conuersi paternam malitiam detestati sunt, non odium, sed Dei clementiam experti sunt.*

Item vt Ambrosius ait sermone 11.

C. XII.

[3] TVrbatur a nauicula Petri, in qua erat Iudas: quia, qui suis meritis erat firmus, turbatus est alienis.

¶ *Huius etiam capitis sententia sumpta est ex sermone 11. Ambrosij, & libro 5. capit. primo cõment. ad capit. 5. Lucæ 1. ipsa autem verba habentur j. 24. quæst. 1. capit. non turbatur.*

Ignorabat autem Petrus peccatum Iudæ. Non ergo ignorantia excusauit illum. Sed turbatio hæc non peccati coinquinatio, sed corporalis persecutio intelligitur: quia meritis malorum nonumquam adeo premuntur boni, vt eorum turbetur firmitas. Non itaque his auctoritatibus si-

q ¶ *Flagellari.*]licèt etiam in eis crimen paternum non timeretur.
r ¶ *Chanaan filius.*]& ideo maledixit Chanaan, & non Cham, quia Dominus benedixit ei: & ideo non fuit ausus ei maledicere: vel ratio in lege est, vt ff. quod me. cau. isti quidem.
s ¶ *Etiam reliquiæ eorum.*]id est, isti addicti sunt pœnæ propter mortem Christi.
t ¶ *Addictæ.*]j. de pœ. dist. 3. §. ecce.
v ¶ *Achab.*] Historia. Iste Achab fuit Rex Israel maritus Iezabel nequissimæ mulieris: cuius filiam duxit in vxorem Ioram Rex Iuda filius Iosaphat: cuius filius nepos & pronepos, scilicet Ochozias, Ioas, & Amazias, qui & ipsi succedentes sibi in uicem reges Iuda fuerunt, in generatione Domini à Matthæo præmittuntur: sed à Ioram transitum facit ad Oziam, qui fuit quartus a post eum: quia dictum fuit per prophetam in throno regni, quemquam non esse sessurum de domo Achab vsque ad quartam generationem. quod intelligendum est de merito vitæ: quia tres præcedentes fuerunt reges, sed tamen mali fuerunt.
x ¶ *Posteri eius.*]Euangelista enim transitum facit à Ioram vsque ad Oziam: qui fuit quartus a post eum: quia dictum erat per Heliam prophetam in throno regni quemquam non esse sessurum de domo Achab, nisi in quarta generatione. tamen illi tres qui omissi fuerunt, bene sederunt in throno: sed dicuntur non sedisse ex merito vitæ.

Num.16. Gen.9. 4.Reg.5. Matth.27. 3.Reg.21. 2Hieron.ad c.2.Matth. Malach.1.

y ¶ *Esau.*] Historia. Legitur in Genesi, quòd Dominus Iacob dilexit: Esau autem odio habuit. Esau autem dictus est Edom: vnde & Idumæi, qui ab ipso nati sunt: ad quos testante propheta Malachia transiuit odium Domini.
y ¶ *Esau.*] qui alio nomine dicitur Edom. Inde dicuntur Idumæi, quasi Edomæi.
Additio. Ad istos testante propheta Malachia transiuit odium Domini. Etenim de Esau legitur ibidem quòd Dominus dilexit Iacob: Esau autem odio habuit. Archid.

SED HIS. Casvs. Respondet illos pro peccatis aliorum puniri, qui sunt imitatores nequitiæ ipsorum: aliàs non.
z ¶ *Exemplis.*]scilicet postremis de Cham, Giezi, Achab, Esau. Ioan. de Fant.

TVrbatur nauicula.] Casvs. Adhuc ostendit quòd iustus punitur pro impio, vt Petrus pro Iuda: sed *illa turbatio non fuit* peccati coinquinatio, sed temporalis persecutio, & ita prędictis auctoritatibus non probantur simoniaci pro quibus ignorantibus pecunia data sit.
a ¶ *Turbatur.*]infra vigesimaprima, quæstione prima, non turbatur. infra septima, quæstione prima, aduersitas. infra de consecratione distinct. 1. in sancta.

a Vñ dic, quia excluſi, i. prætermissi à Matthęo in Euangelio: vbi isti inter alios nõ cõnumerantur. Arc.
3 j. 24. q. 1. c. ñ turbatur.

Source : BIU Cujas

NOTANDVM. Hæc est quarta pars quæstio. in qua distinguit inter ignorantiam iuris & facti. Io. de Fant.

CASVS. Hic innuit Gratia. talem distinctionem. Ignorantia alia facti, alia iuris. Facti, quod scire nõ oportet, vt si apponatur tibi ignorantia idolothitum ad comedendum: facti, quod scire oportet, vt eorum quę dicta sunt per prophetas de aduentu Christi. Ignorantia iuris, alia iuris naturalis, quæ omnibus adultis damnabilis est. Alia iuris ciuilis, quæ in damno vitando nulli nocet. In tali casu, scilicet, si minor filio familias pecuniam dederit, mutuam repetit: sed maior non repeteret: vel si talis casus incidit vt successionem sine iudice diuidas cum alio, quem putabas cohæredem, cum nõ sit: vel si soluas per errorem, vel promittas pecuniam indebitam iure naturali tantum, vel tam iure ciuili, quàm naturali: sed in delictis ignorantia iuris nullum excusat.

2. Cor. 10.

a ¶ *Omnis ignorantia.*] "Est ignorantia facti, & ignorantia iuris. Ignorantia facti semper excusat, siue ignoret de alieno facto, siue de propriis, dum tamen probabilis sit. Ignorantia proprij facti excusat, vt 34. quæst. 2. in lectum. & 1. q. 1. si qui à simoniacis. magis tamen excusat error in alieno facto quàm proprio: quia probabilis est ignorantia in alieno facto, vt ff. pro suo. l. vltim. sed non est verisimile quòd quis dubitet siue erret de proprio facto, vel de propria re, vt C. de rescinden. vend. quisquis. Licet autem sit ignorantia de alieno facto: dum tamen non sit probabilis, non excusat, vt 12. quæst. 2. qui & humanis. 16. distinct. quod dicitis. ad hoc autem vt quis probabiliter dicatur errare, non requiritur quòd sit nimis scrupulosus & diligens & curiosus in inquirendo: nec quod sit nimis negligens & dissolutus non inquirendo, vt ff. de iur. & fact. igno. nec supina. "Ignorantia iuris, alia est iuris naturalis, alia iuris canonici siue ciuilis. Ignorantia iuris naturalis neminem excusat, quia ibi nihil interest in vitio decipere, vel decipi, vt 16. quæstione 1. si cupis. & C. de in ius vocand. l. secunda. & de hac ignorantia dicitur: Ignorans ignorabitur. 37. distinct. §. vltimo. 38. distin. qui ea [a]. Ignorantia iuris canonici siue ciuilis neminem excusat, vt 38. dist. si in laicis. & capit. quæ ipsis. & hoc intellige cum ius tale est, quod aliquis de facili per seipsum scire potuit, vel etiam per alios, dum tamen habuerit copiam iurisperitorum, vt ff. de iur. & fac. igno. regula. & ff. de bon. possess. in bonorum. vbi enim de bona fide agitur, non est de iuris apicibus disputandum, vt ff. mand. si fideiussor. quædam. "& hæc vera sunt nisi sint milites [b], rustici, mulieres, & mulieres. istos enim excusat iuris ignorantia. Item iuris ignorantia si est de damno vitando, excusat: si est de lucro captando, non, vt ff. eod. iuris. Si quæras ergo quæ sit differentia inter has quattuor personas, & inter alias quantum ad ignorantiam iuris, cum nulli noceat in damno vitando, vt d. l. iuris. dic quòd licet omnibus aliis noceat in lucro, non tamen istis, aliter non esset aliquod speciale in istis. Sed tamen not. differentiam inter istas quattuor, quia non conceditur quòd mulieribus & rusticis noceat in lucro, nisi vbi expresse inuenitur, quod not. [c] nam nocet quandoque, vt C. eo. si emancipata. aliàs vbi expresse inuenitur. sed vbi non inuenitur expressum, non subuenitur eis. Subuenitur enim eis in Velleiano, & in aliis casibus not. C. eodem. l. vltima. Sed militibus & minoribus vbique subuenitur, nisi vbi expressum inuenitur quòd non sit subueniendum. Item ignorantia iuris ciuilis siue canonici nocet omnibus in damno vitando, vt in temporalibus præscriptionibus: quia præscriptio introducta est ad rigorem iuris conseruandum. idem est in constitutione, si quis in tantam. C. vnde vi. Hug.

"Ignorãtia est duplex, scilicet facti & iuris.

"Ignorãtia iuris est duplex.

a d hac materia no. 27. dist. in sum.

"Ignorãtia iuris 4. gña personarũ excusat.

b Sub. q pp rẽ publ. occupãtur in castris. quos magis arma vult scire Impator q̃ leges. Arc. cCũ ista gl. concor. l. fi. & ibi Bart. C. de iur. & fa. ig. & Ful. in l. iuris. C. q adm. & est d mẽte Bar. in l. j. ver. q̃ nocent gl. C. de

Ita Ignorantia iuris, alia est naturalis, alia ciuilis. Naturalis omnibus adultis damnabilis [f] est. Ius vero ciuile aliis [g] permittitur ignorare, aliis non. Iuris ciuilis ignorantia nemini obest in damno vitando, si negotium [h] inde contigerit, vt si minor pecuniam dederit filio familias [i], repetit: in maiore vero quasi delictum est [k]. ¶ Item si successionem etiam tibi maiori delatam cum alio, sine iudice [l] diuidas, putans testamentum iure subnixum, cum non esset, solidam successionem obtinebis: vel si id, quod nullo iure debuisti, aut iure naturali [m] non debuisti, sed ciuili, tamquam ex chirographo soluas, aut promittas, repetis [n]: non ita, si delictum.

moniaci probantur, pro quibus ignorantibus pecunia data est. Non ergo potest probari iste reus criminis, cuius non habuit conscientiam.

4 *Notandum quoque est, quòd non omnis ignorantia [a] aliquem excusat. Est enim ignorantia, alia facti, alia iuris. Facti, alia est eius facti, quod oportuit eum scire: alia, quod non oportuit eum scire. Quod non oportuit eum scire, sicut Apostolus ait [Si quis infidelium vocauerit vos ad cœnam, & vultis ire, quidquid vobis appositum fuerit, comedite, nihil interrogantes. Si quis vobis dixerit [b] hoc idolis immolatum est, nolite comedere [c].] Ecce quod vocatum ad cœnam non oportuit [d] scire carnes sibi appositas fuisse idolis immolatas. Quod oportuit eum scire, sicut ignorantia Iudæorum [e], & reliquorum infidelium qui ea, quæ à prophetis de Christo fuerunt prænuntiata, adhuc ignorant esse completa: vnde à Iudæis adhuc expectatur venturus. Hæc neminem excusat. ¶ Item ignorantia iuris, alia naturalis, alia ciuilis. Naturalis omnibus adultis damnabilis [f] est. Ius vero ciuile aliis [g] permittitur ignorare, aliis non. Iuris ciuilis ignorantia nemini obest in damno vitando, si negotium [h] inde contigerit, vt si minor pecuniam dederit filio familias [i], repetit: in maiore vero quasi delictum est [k]. ¶ Item si successionem etiam tibi maiori delatam cum alio, sine iudice [l] diuidas, putans testamentum iure subnixum, cum non esset, solidam successionem obtinebis: vel si id, quod nullo iure debuisti, aut iure naturali [m] non debuisti, sed ciuili, tamquam ex chirographo soluas, aut promittas, repetis [n]: non ita, si delictum.*

Nam si putat rem suam sibi per legem licere rapere, incidit in constitutionem [A] illam codicis libro octauo, titulo, vnde vi [1].

[*Imperator Valentinianus Augustus.*]

PALEA. C. XIII.

SI quis in tantam furoris audaciam peruenerit, vt possessionem rerum apud fiscum, vel apud quoslibet homines constitutarum ante euentum † iudicialis arbitrij violenter inuaserit, dominus quidem constitutus, possessionem, quam abstulit, restituat possessori, & dominium eius † rei amittat: Sin vero alienarum rerum † possessionem inuasit, non solum eam possidentib. reddat, verumetiam æstimationem earumdem rerum restituere compellatur.

A ¶ Constitutionem.] *In plerisque vetustis codicibus legitur*, incidit in constitutionem, si quis in tantam. *reliqua vacant.*

In hoc autem non fuit ignorantia iuris, sed facti, & illius, quod non oportuit eum scire. A reatu ergo criminis eum ignorantia excusat paterni delicti: quod & si oportuisset eum scire, infirmitate tamen ætatis deprehendere non poterat [o].

gnum. & vndecima, quæstione tertia, non solum. in princ. c ¶ *Nolite comedere.*] expresse ergo nocent, non tacita: argumen. ff. de conditione & demonstratione. nonnumquam. & ff. de euict. serui venditor. diuersa est enim causa voluntatis expressæ, & eius quæ inest. ff. de verb. obl. eum qui certarum.

d ¶ *Oportuit.*] hæc non excusat, cum sit iuris naturalis. trigesimaoctaua, distinctione quamuis.

e ¶ *Iudæorum.*] hæc ignorantia iuris etiam dici potest, eo quòd ignorabant prophetas: quia si eos intelligerent, non ignorarent facta eorum, id est, Christum natum.

f ¶ *Damnabilis.*] "velut de patronis absque venia impetrata in ius non vocandis ab eorum libertis: nec enim in ea re parcendum est rusticitati, cum naturali ratione huiusmodi personis honor debeatur, vt C. de in ius vocan. l. 2.

g ¶ *Aliis.*] non in lucro captando, quia in damno vitando omnibus. ff. de iur. & facti ignor. l. iuris ignorantia.

h ¶ *Negotium.*] id est, si errat in contractu: nam aliter est in maleficio, in quo nec etiam minor excusatur [d]. C. si aduer. delic. l. 1. & 2.

i ¶ *Filio familias.*] maiori. nam tunc potest repetere. ff. de mino. verum. in fin. Si autem filius familias minor esset, non repeteret, si consumpta esset vel deperdita. ff. eodem titulo. si minor.

k ¶ *Quasi delictum est.*] ff. ad Maced. l. 2. & bene dicit, quasi delictum. nam si vere esset delictum, nec minori subueniretur.

l ¶ *Sine iudice.*] secus si per iudicem. ff. famil. erciscund. cum putarem. & hoc cum fidem & confessionem eius iudex secutus est. nam alias repetere posset. C. de iur. & fact. ign. si post.

m ¶ *Iure naturali.*] cum quis soluit indebitum, aut indebitum est iure ciuili tantum: quale est illud quod potest per Falcidiam retineri. C. ad leg. Falcid. error. hic si per ignorantiam facti soluit, repetit. C. de iuris & facti ignorantia. cum quis. C. ad legem Falcidiam. error. "Si per ignorantiam ius soluit, non repetit, vt in legibus prædictis, nisi à minore, vel muliere, vel alia persona priuilegiata soluatur. ff. de probationibus. cum de indebito. §. si autem. & ff. de conditione indebiti. interdum. aliàs indebitum aut est de iure naturali tantum, quale est illud ad quod per chirographum obligamur, vt spe futuræ numerationis, aut indebitum vtroque iure. In his duobus casibus quacumque ignorantia soluat, repetit. ff. de conditione indebiti. indebitam. & ff. de probationibus. cum de indebito. aut per [e] exceptionem tantum, & tunc si temporalis est exceptio: dum tamen sit certum debitum, non repetit [f] ff. de conditione indebiti. l. sub conditione. lege, nam & maratus. Si autem est perpetua & fauorabilis, hic quacumque occasione soluit, repetit. C. ad Velleianum. l. quamuis. ff. de conditione indebiti. l. qui exceptionem. Si est odiosa, vel sciens soluit, vel ignorans. si ignorans: aut ius, aut factum. his duobus casibus non repetit. ff. de conditione indebiti. l. qui exceptionem. aliàs si rigore iuris conseruandi gratia est exceptio introducta: hic sciens si soluit, non repetit. ff. de conditione indebiti. l. Iulianus. si ignorans, repetit secundum Pileum, cum illa exceptio sit perpetua, & non odiosa. Alij vero contra. nam & post sententiam remanet debitum naturale: quia sententia de iure ciuili est, & ideo ea quæ iuris naturalis sunt, tollere non potest [g]. quare si soluat, non repetit: argument. ff. de conditione indebiti. l. Iulianus. Si autem dubitatur an temporalis, an perpetua, hic repetit. ff. de conditione indebiti. l. sufficit.

iur. & fa. ig. & plene p doct. mod. i l. 1. §. nũciatio. ff. d̃ op. no. nũ. post Barto. ibi in vlt. col.

itit. 4. leg. 7.

"libertipro nũ in ius si ne venia vo cantis rusti citati parcẽ dum nõ est.

† *al. aduenitum*

† *al. eiusdem*

† *al. alienam possessionem*

d Sub. nisi quaten' mi seratio etatis, &c. ff. de mino. auxilium. Arc.

"Indebitũ p errorẽ solutũ an possit repeti.

e Sub. debitũ vtroque iure, sed indebitum per, &c.

f Sub. nisi solutũ p errorẽ facti ñ in ris. ff. d̃ cõd. inde. in diẽ. ff. man. fide iussor. §. nõ male. scdm Io. de Fan.

g Inst. de iu. nat. §. vlt.

n ¶ *Repetis.*] hoc tamen intra biennium, & hoc cum promittit spe futuræ numerationis.

o SI quis.] ¶ *Poterat.*] & ita dupliciter eum excusat.

Quòd

Source : BIU Cujas

QVòd vero.] Hæc quæstio diuiditur in tres partes. In prima parte probat, ꝙ filij non possunt tenere beneficium emptum à patre cum erat puer. Secunda ibi, *hoc autem*. Tertia ibi, *Ex hac*. Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur quinta quæstio, qua quęritur an liceat ei esse in ecclesia, vel fungi ea ordinatione, quâ paterna pecunia est assecutus ignorãter. De primo casu quid iuris sit, dicitur in primo capitulo. De secundo dicitur in capitulo, præsentium.

QVÆSTIO V.

1 ps *QVòd vero[a] quinto loco quęritur, an liceat ei esse in ecclesia, vel fungi ordinatione, quam paterna pecunia est assecutus, auctoritate Vrbani definitur, qui scribens de simoniacis ait inter cetera in concilio Placentino, ca. 5. & sequentibus, itemque in cõcilio Romano.*

¶ De paruulis, qui cupiditate parentum, ecclesias emunt. C. I.

1 QVicumque sane cupiditate parentum, cum adhuc paruuli[b] essent, ecclesias, vel ecclesiarum partes[c] ▲ per pecunias adepti sunt, postquàm eas omnino dimiserint, si canonice in eis viuere voluerint pro magna[d] misericordia ibidem eos esse cõcedimus[e]: neque pro hoc facto à sacris ordinibus remouemus, si aliàs digni inueniantur. ¶[2] Illi vero, qui per seipsos, cum iam maioris essent ætatis, nefanda ducti cupiditate eas emerunt, si in aliis[f] ecclesiis canonice viuere voluerint, seruatis propriis ordinibus pro magna misericordia[g] ibi eos ministrare permittimus. Quòd si ad alias fortassis transferri non potuerint, & in eis canonice viuere promiserint, minoribus ordinibus contenti ad sacros ordines[h] non accedant, salua[i] tamen in omnibus Apostolicæ sedis auctoritate.

¶[3] Si qui tamẽ ante emptionem[k] catholice ordinati sunt, cum ea, quæ emerũt, dimiserint, & vitam canonicam egerint, in suis gradibus permittantur[l]: nisi[m] forte eiusmodi ecclesia sit, vt ibi primũ[n] locum debeãt obtinere. Primum enim, vel singularem, vel præposituræ[B] locum in emptis[o] ecclesiis eos habere non patimur.

"Ecclesiã à pre emptã liceat isti esse in ectrũ qs pol sit retinere. 1; Ansel. l. 7. c. 109. C. 5.

"Ordine quẽ pr̃ emit an quis pol sit fungi.

2 C. 6.

3 C. 7.

QVicumque.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima dicitur quòd quidam paruuli fuerunt quibus ignorantibus parentes emerunt ecclesias, de quibus dicit Vrbanus, ꝙ post renuntiationem possunt ex misericordia in eisdem ecclesiis tolerari, & à sacris ordinibus propter hoc non debent repelli. In secunda dicitur quòd qui adulti sibimet emerunt ecclesias, illis repudiatis de misericordia poterunt in aliis ecclesiis in suis ordinibus ministrare. ꝙ si ad alias transire non poterunt, in eis de misericordia poterũt in minoribus ordinibus ministrare: ita ꝙ ad maiores non ascendant. In tertia dicitur, ꝙ si ante canonice ordinati postea ecclesias emũt, eis dimissis in eisdem poterunt de misericordia tolerari: sed in eis præ latura non habebunt. Secunda pars incipit ibi, *Illi vero*. Tertia ibi, *Si quis tamen*. Seq. §. cum seq. c. patet.

a ¶ Partes.] *In concilio ipso legitur*, beneficia. *sed ob glossam non est emendatum.*

b ¶ *Paruuli.*] hic præsumitur pro ætate. 3. q. 4. placuit.

c ¶ *Partes.*] id est, prębendas. & sic non est contra. 21. q. 2. sicut. extr. de præb. maioribus.

d ¶ *Pro magna.*] & de iure: cum enim non peccauerint isti, non sunt priuandi ordinibus suis. arg. j. §. ex hac.

e ¶ *Concedimus.*] vt & primum locum ibi obtinere possint, & illud, ibidem, non respicit nisi quod sequitur in fi. c. secundum vnum intellectum.

f ¶ *Si in aliis.*] hic præsumitur contra ætatem, vt j. ea. q. 7. qui in qua libet. 3. dist. 81. valet. contra. 3. ea. q. 1. si qui à pseudoepiscopis. sed ibi illam ecclesiam licite fuerat adeptus.

g ¶ *Magna misericordia.*] nam ex rigore iuris omnino deponi debe rent, vt 3. ea. q. j. presbyter. & 7. q. 1. præsentium. & c. sancitum est. & vere de misericordia, nam de iure non potest: & ideo hac misericordia digni sunt qui alieno laborant vitio. C. de nat. lib. l. legem.

h ¶ *Ordines.*] id est, ad ministerium sacrorum ordinum, quos tamen post emptionem ecclesiæ receperant, & ita grauatur eorum pœna in ecclesiarum emptione.

i ¶ *Salua.*] vt scilicet Papa possit dispensare si velit, vel hanc reuocet, si iterum ei videbitur expedire.

k ¶ *Ante emptionem.*] argu. "superueniens delictum, vel nouam causam, nõ vitiare legitime factũ. 30. qu. 1. nosse. & c. dictum. & 3. dist. 55. precepta. 32. quæst. 7. c. 2. qui. j. ea. qu. 7. si quis omnem. contra. "Delictum supueniẽs ñ vitiat legiti me factum. †al. canonicis.

l ¶ *Permittantur.*] in eadem ecclesia. hæc est differentia inter istum casum & secundum.

ADDITIO. Ad hoc ff. de verb. ob. pluribus. §. vlt.

m ¶ *Nisi.*] istud, nisi, respicit duos articulos. nã in primo casu bene potest ex dispensatione singularem locũ obtinere, sed male dicit qui hoc dicit: nã cum vltimo magis dispensatur quo ad exe cutionẽ ordinis, quã cum medio. vnde istud, nisi, refertur ad primum membrum ca. Ego cum H. dico, ꝙ istud, nisi, respicit omnes tres casus prę dictos. nam in nullo ipsorum primum vel singularem locum in empta ecclesia poterit obtinere, vt in fin. ca. dicitur manifeste Phi. additio est.

n ¶ *Primum.*] arg. ext. de si. ex insinuatione. & intelligũt quidam hoc tantum de prælatione. H. intelligit de qualibet dignitate, quia nec archipresbyter, nec decanus.

o ¶ *In emptis.*] si. 12. di. nos consuetudinem.

HOC AVTEM. Hæc est secunda pars quæstio. in qua dicitur, ꝙ de rigore debẽt deponi simoniaci quocũq; modo. Io. de Fan.

p EOs qui.] ¶ *Absque tamen.*] 3. dis. 55. priscis. quasi non de iure communi, sed ex dispensatione.

EX HAC. Hæc est tertia pars quæstio, in qua dicitur, ꝙ si ordinatus fuerit inuitꝰ simoniace eo ignorãte, cũ eo dispẽsatur. Io. de Fan.

CASVS. Infert Gratia, ex illa auctoritate, quicumque, ꝙ ignorantia excusat tales, cum possint ad sacros ordines ascendere, sed à fructu emptionis non excusantur. Idem intelligitur de eo, qui sacrum ordinem habuit per pecuniam, eo & ordinatore ignorantibus.

q ¶ *Dimiserint.*] hoc idem habes ext. de simo. de regularibus.

r ¶ *Reportare.*] nam ex alieno dolo alius lucrum deportare non debet. ff. de eo per quem fa. erit. l. vlt. 1. resp. & hoc verum est, nisi in casu. extr. de simo. nobis. scilicet per fraudem alterius.

PRæsentium. CASVS. Data pecunia cuidam amico, vel familiari principi epi, quidam ordinatus est presbyter ab epo vtroque ignorante pecuniã esse datã, qui presbyter ex quo factũ cognouit, rogauit episcopum vt eum deponeret. vnde Papa episcopo super hoc consulenti rescribit dicens, ꝙ ex misericordia (licet de rigore deberet deponi) toleretur in eodem ordine: & si ecclesia in qua deseruit, non habet penuriam sacerdotum, à sacerdotali officio cesset. Sed si vtilitas ecclesiæ exegerit, vt locum regiminis accipiat, poterit de licentia episcopi sacerdotale officium exercere.

s ¶ *Præsentium.*] tria pro isto faciunt: coactio accipiendi illum ordinem

¶ De quodam, pro quo incuria parentum pecuniam dedit non episcopo, sed vni principum eius. C. III.

PRęsentium[s] portitorẽ, quem

2 *Hoc autem eum non in præiudicium canonum, sed ex misericordiæ dispensatione dixisse, ex epistola eiusdem colligitur missa Vitali presbytero in hæc verba.*

¶ In dignitate seruanda simoniacis misericordia potest impendi, si eos vita commendat. C. II.

EOs, qui ecclesiam emerunt, si persona talis fuerit, quam vita commendet, videlicet, vt in canoniis†, vel monasteriis regulariter viuat, in sui honoris officio, misericorditer condescendendo, ministrare concedimus, absq; tamen[p] sanctorum canonum præiudicio.

¶ *In libro manuscripto decretorum Pontificum hic canõ citatur ex Nicolao ad Vitalem presbyterum Pruuiensem.*

3 *Ex hac itaque auctoritate colligitur, quòd ignorantia tales excusat à reatu criminis, vt supra dictum est, non à fructu emptionis, cum in ecclesiis quas parentum pecunia adepti sunt, non nisi, postquàm eas omnino dimiserint*[q], *& ex misericordia, ibidem eis esse conceditur. In quo patet, quòd & si illis ignorantibus simoniæ peccatum sit admissum, fructum tamẽ paternæ emptionis reportare*[r] *non possunt. Quòd vero à crimine excusentur, hinc patet, quia pro hoc facto à sacris ordinibus non remouentur. Si enim illius criminis participes essent, ad sacros ordines conscendere non possent. Illud idem intelligendum est de eo, qui per pecuniam est adeptus sacerdotij dignitatem, non episcopo, sed cuidam ex principibus eius datam: vtroque tamen, ordinatore videlicet & ordinato, hoc ignorante.*

Vnde Vrbanus secundus scribit Alberto Metensi episcopo.

Source : BIU Cujas

nem, ſcilicet, ſacrum ſpontanea confeſſio, renuntiatio. Duo faciunt contra, deteſtatio criminis, & diſciplina eccleſiaſtica.

a ¶ *Incuria.*] id eſt, negligentia, vel ſtultitia, vel ignorantia iuris.

b ¶ *Cuidam.*] idem ſi epiſcopo. ſ. ead. q. 1. ſtatuimus.

c ¶ *Inuitum.*] id eſt coactum à parentibus, vel inuitum poſtquam ſciuit.

d ¶ *Culpam.*] not. ſermonis improprietatem. nam exponitur, culpam, id eſt, defectum. ſ. diſtin. 56. cap. vltim.

e ¶ *Iſtam.*] hic collige rationem cum quis obiicit aliquid eſſe culpam, non quòd culpa ſit, ſed ſolet eſſe. ſic 15. quæſt. 1. capi. mulier.

f ¶ *Supplicauit.*] vnde mitius cum eo agendum fuit. ĵ. 12. queſt. 1. non dicatis. ſ. diſt. 50. quia te. C. ne tut. vel cura. vec. conducant. l. vna. Sed nonne male rogabat, "cum deſitum ſequatur infamia. ff. de his qui notan. infam. l. 2. §. ignominię. nec etiam quis deponi debeat niſi proximo crimine. 81. diſt. Apoſtolus. Dic ergo, rogauit vt deponeretur, id eſt, ab exercutione ſuſpenderetur.

" Infamia ſequitur de poſitum. † *al. quia* ‡ *al. deſeruit*

g ¶ *Fratrumque.*] & hic epiſcopus in tali caſu diſpenſare non poteſt ſine conſenſu & auctoritate fratrũ. arg. 15. q. 7. epiſcopus nullius. nam in omni diſpenſatione conſenſus capituli requirendus eſt. præterea per c. iſtud not. diſpenſari circa ſimoniam cõmiſſam in ordine. nã ſi ipſe ordinatus dedit pecuniam vel alius: dum tamen det epiſcopo, non poterit epiſcopus hoc caſu diſpenſare. & hoc notauit cum dixit, nõ epiſcopo. q. d. ſecus ſi epiſcopo eſſet data. vnde ſtrictior erit epiſcopi poteſtas diſpenſandi in ſimonia commiſſa in ordine, quàm in beneficio. ſ. ead. q. cap. 1. ſed hoc non ad

‖ ead. q. 1.

" Epſ an di mitto. " vnde dico, q ſpẽſare poſ ſiue ſimonia fuerit commiſſa in ordine, ſiue in beneficio, dum taſit in ſimo- men epiſcopo fuerit data pecunia, q epiſcopus non poſſit diſpennia ordinis fare. ſed in hoc dico eſſe differentiam, q ſi epiſcopo data fuerit pevel bñficij. cunia pro beneficio: tunc non epiſcopus, ſed quilibet ſuperior poſ aRayn. dicit ſit diſpenſare ſiue in illo beneficio, ſiue in alio, ſecundum eum mo cũ eo q reci dum qui traditur. ſ. ead. c. 1. Sed ſi fuerit epiſcopo data pecunia pro p t ſimonia ordine, tunc non poſſit ſecum diſpenſari niſi à ſolo Papa[a], vt ſ. q. 1. cũ bñficiũ, erga. & c. ſi quis neque. & ĵ. q. 7. ſi quis omnem. & c. requiritis. Illud poſtquã re- autem expeditum eſt, q epiſcopus vel capitulum poteſt diſpenſare ſignauit in cum eo qui ignoranter eſt adeptus beneficium etiam ſimoniace, vt executione ext. de ſimo. ex inſinuatione. Io. Quid autem iuris hodie ſeruetur, ordinũ poſt dixi per decre. ſ. q. 3. multis. in vlt. gl. B.

legitimã pe- *Vid vero.*] Casvs. Hic intitulatur ſexta quæſtio. Sed quia nitẽtiam p hæc quæſtio expedita eſt ſ. ea. quæſt. 1. ſi qui à ſimoniacis. eps ſuus ſi ideo ponit hic incidentem quæſtionem, qua quæritur de ab illo ſit illis qui dant pecuniam non pro ordinatione, ſed pro elepeccato im ctione, vel vt decretum fiat electionis, vel vt confirmetur, vel vt munis, alio non reſiſtatur electioni. Et dicit Gratianus, q tales iudicandi ſunt quin metro ſimoniaci, ſicut illi qui pro conſecratione pecuniam dant.

politan[e] de h ¶ *Quid vero.*] Hæc quæſtio determinata eſt per ca. quod G. indubita diſcre- cit. ſ. q. 1. ſi qui à ſimoniacis.

tiõe adhibi i ¶ *Nunc autem.*] hic ponit incidentem quæſtionem, quæ dubia ta i pœnitẽ non eſt.

tiali iudicio k ¶ *Rerum.*] ſ. q. 3. ſi quis obiecerit.

diſpẽſare. A. l ¶ *Per electionem.*] ſ. diſt. 40. ſicut viri,

parẽtum incuria[a] per pecuniam non epiſcopo, ſed cuidam[b] principum eius datam, inuitum[c] ſacerdotij dignitatem obtinuiſſe ſignificaſti, licet ſancti canones deponendum eſſe teſtentur, tamen, quia culpam[d] iſtam[e] neſciens, & coactus commiſit, & quia ab eodem ordine vt deponeretur, ſupplicauit[f] vltroneus, ex conſideratione diſcretionis (quæ mater eſt omnium virtutum) magis, quàm ex rigore canonum, miſericordiæ viſcera adhibendo, ipſum in eodem ordine eſſe fraternitati tuæ conſulimus: ita tamen, vt ſi † eccleſia illa cui deſeruit †, ſacerdotum penuriam non patitur, ſuſpenſus à ſacerdotali officio permaneat: Quòd ſi fortaſſe eccleſiæ vtilitas exegerit, vt curam regiminis aſſumat, liceat ei ex conceſſione ſui epiſcopi, fratrumque[g] obedientia ſacerdotali officio fungi.

QVÆSTIO VI.

Vid vero[h] *de his fieri debeat, qui ignoranter à ſimoniacis ordinati ſunt (quod ſexto loco quæſitum eſt) ſupra, in capitulo videlicet Vrbani, quod ſic incipit* [' *Si qui à ſimoniacis, &* c.] *requiratur. Nunc autem*[i] *de illis quæritur, qui non pro ordinatione pecunias offerunt, ſed pro electione, vel vt decretum electionis fiat, vel vt ſubſcriptione firmetur, vel vt electioni non reſiſtatur, aliquibus præmia largiuntur, an eorum electio vitioſa ſit iudicanda. Non enim videntur ſpiritus ſancti donum emere, qui non pro conſecratione, ſed pro electione munera largiuntur, cum nullius ſpiritualis gratiæ aliquos faciat electio participes. Sed ſicut eccleſiaſticarum rerum*[k] *emptores ſimoniaci iudicantur, quia eccleſiaſticis officiis ita adiunctæ ſunt, vt alterum ſine altero ali-*

m ¶ *Electione.*] ſimi. ĵ. 15. q. 3. ſane.

Si qui.] Casvs. Statuitur in hoc cap. vt nec aliquo timore, nec aliquo pretio, nec potentum ſuffragio epiſcopus confirmetur, aut electioni ſubſcribatur.

n ¶ *Pecunia.*] ĵ. 18. q. 2. cap. 1.

cui non proueniat, ita quia per electionem[l] *venitur ad conſecrationem, perinde ſimoniacus habetur, qui pro electione*[m] *præmia largitur, ac ſi pro conſecratione munera dediſſet.*

Vnde Symmachus ſcribit Cæſario epiſcopo epiſt. 1. cap. 5.

¶ De iis, qui muneribus ordinationem faciunt. C. I.

[2] SI quis autem epiſcopatum deſiderat, data pecunia[n] potentes perſonas minime ſuffragatrices[o] adhibeat: nec ad decretũ ſibi faciendum clericos, vel ciues ad ſubſcribendum[p] adhibito cuiuſlibet generis timore[q] compellat, vel prẽmiis quibuſlibet exhortetur.

Item Gregorius Salonæ, †*conſiſtentibus, lib. 5. epiſt. 26.*

¶ Simoniacus eſt, qui, vt eligatur, præmia largitur. C. II.

[3] EGo autem & veſtræ dilectioni prouidens, & meæ animæ omnipotentis Dei iudicium pertimeſcens, eiuſdem Maximi[r] cauſam ſubtiliter exquiri[s] deſidero, ſi nullis criminib. preſſus, quæ ſacro ordini contradicunt, ſi non per ſimoniacam hæreſim, id eſt, præmia quibuſdam ſe eligentib. præbendo, ad ſacerdotale pertingere officium conatur. Tũc enim liber pro vobis apud Dominum interceſſor erit, ſi non obligatus de ſuis, ad locum interceſſionis[t] venerit.

Item Gregorius Syagrio epiſcopo Auguſtudunenſi, & aliis epiſcopis, li. 7. epiſt. 110.

¶ Sicut ordinatio, ſic electio, vel conſenſus ſine venalitate debet præferri. C. III.

[4] SIcut is, qui inuitatus renuit[u] quæſitus refugit[x], ſacris eſt altaribus admouendus, ſic qui vltro ambit, vel importune[y] ſe ingerit, eſt procul dubio repellendus. Nam qui ſic nititur ad altiora conquòd ſicut is, qui inuitatus renuit dignitatem, eſt promouendus: ſic qui ſe ambitioſe ingerit, eſt repellendus. Vnde ſtatuit Greg. vt in ſacerdotibus ordinandis, & eligendis omnis venalitas ceſſet, & omne ſuffragium venditorum. Sequens §. planus eſt, & multum vtilis eſt, & per te videbis.

l ¶ *Venitur.*] ſimi. ĵ. 15. q. 3. ſane.

m ¶ *Electione.*] ſimi. ĵ. 15. q. 3. ſane.

Si qui.] Casvs. Statuitur in hoc cap. vt nec aliquo timore, nec aliquo pretio, nec potentum ſuffragio epiſcopus confirmetur, aut electioni ſubſcribatur.

n ¶ *Pecunia.*] ĵ. 18. q. 2. cap. 1.

o ¶ *Suffragatrices.*] ſ. ead. q. 1. eſtote. ĵ. 16. q. 7. ſi quis epiſcopus. ſ. diſt. 55. nullus.

p ¶ *Ad ſubſcribendum.*] ſcilicet cum patrini ſunt: vel hoc cũ ſpecialiter vocantur laici ad electionem. 63. diſt. Hadrianus. Vel dic, q factum prohibet, non ideo dicit, quòd de iure ſubſcribere debeant ciues. argu. extra de elect. c. 1. ſubſcribere tamen debent ciues non vt eligentes, ſed vt conſentientes, vt ĵ. 7. q. 1. epiſcopus de loco.

2 Pol. l. 2. ti. Anſ. l. 6. c. 69

q ¶ *Timore.*] ſed numquid timor inducit ſimoniam? Dico quòd nõ[b], "peccat tamen mortaliter qui per timorem obtinet beneficium. argu. contra. ſ. q. 3. res eccleſiæ. & eſt arg. quòd non tantum timor mortis, vel cruciatus corporis, ſed etiam timor verborum vitiat electionem. argu. 23. q. 8. conuenior. Io.

† *al. Salonis*

b Idem dñt hic Lau. Ber. & Io. đ Fan.

" Bñficiũ p timorẽ obtinẽs peccat mortaliter.

3 Anſel. l. 6. c. 76. Pol. l. 2 tit. 3.

EGo autem.] Casvs. Quidam nomine Maximus electus fuit in epiſcopũ, de quo Papa conſultus reſpondet deſuper, quòd iuſte poterit pro vobis apud Deum intercedere, ſi non ſit ſimonia vel aliis criminibus detentus, & obligatus, vnde de hoc inquiri deſiderat.

r ¶ *Maximi.*] de iſto agitur. 2. q. 5. quanto. 63. diſt. Salonitanæ.

s ¶ *Exquiri.*] tunc tenetur prælatus inquirere, cum ad eum peruenit clamoſa q̃relatio. ext. đ ſi. licet Heli.

4 Anſel. l. 6. c. 79. Pol. l. 2 tit. 1.

t ¶ *Interceſſionis.*] ĵ. 3. q. 7. in grauibus. 25. diſtin. c. vlt.

Sicut is qui.] Casvs. Dicitur hic, q ſpẽſare poſ ſiue ſimonia fuerit commiſſa in ordine, ſiue in beneficio, dum taſit in ſimonia ordinis fare. ſed in hoc dico eſſe differentiam, q ſi epiſcopo data fuerit pevel bñficij. cunia pro beneficio: tunc non epiſcopus, ſed quilibet ſuperior poſ aRayn. dicit ſit diſpenſare ſiue in illo beneficio, ſiue in alio, ſecundum eum mo cũ eo q reci dum qui traditur. ſ. ead. c. 1. Sed ſi fuerit epiſcopo data pecunia pro p t ſimonia ordine, tunc non poſſit ſecum diſpenſari niſi à ſolo Papa[a], vt ſ. q. 1. cũ bñficiũ, erga. & c. ſi quis neque. & ĵ. q. 7. ſi quis omnem. & c. requiritis. Illud poſtquã re- autem expeditum eſt, q epiſcopus vel capitulum poteſt diſpenſare ſignauit in cum eo qui ignoranter eſt adeptus beneficium etiam ſimoniace, vt executione ext. de ſimo. ex inſinuatione. Io. Quid autem iuris hodie ſeruetur, ordinũ poſt dixi per decre. ſ. q. 3. multis. in vlt. gl. B.

u ¶ *Renuit.*] dum tamen non eſſet perſeuerans, quia ſi ſemper eſſet inuoluntarius, non eſſet cogendus, vt 74. diſ. iſta. ſed faciendum eſt, vt de nolente fiat volens[c], & ſic licite ordinatur, vt 23. q. 4. diſplicet. 40. diſ. ante omnia. 8. q. 1. in ſcripturis. & 16. q. 1. vos autem.

c De hoc 7. q. 1. ſcias. ibi videas. & c. eps đ loco.

x ¶ *Refugit.*] ſed mirum eſt, quod hic dicitur, q fugere debet, cum alibi dicatur: Qui epiſcopatum, &c. vt 8. q. 1. qui epiſcopatum, &c. nam ſi illud gerit in animo, & aliud exterius indicat, peccat. Nam ita mẽtitur quis ſimulatis operib. ſicut ore[d]. 22. q. 5. cauete. & q peccet, patet 22. q. 2. cum humilitatis. Dicunt quidam, q iſtud mendacium non eſt mortale, licet nõ ſit benignitatis, vel iocoſitatis, quia caret dolo, & ideo non eſt mortale. Dico, q iſte debet eſſe nolens, & debet fugere, i. timere ne forte non ſit ſufficiens, vt 40. diſt. ante omnia. vnde metiri debet vires ſuas. ſ. q. 1. non eſt putanda. Vel dic, quòd intelligitur fugere qui dignus eſt, ſi ſe non ingerit: qui quæritur, & non quærit.

d Mẽtiturq̃s op ib[o] & ore. c. ad hoc. de conſ. diſt. 2. reuera. in fi.

y ¶ *Vel importune.*] nam eoipſo, q ſe ingerit, eſt ſuſpectus. ff. de procu. quæ omnia. idem in tutore. ff. de teſt. tut. ex ſententia. " arg. contra, q quis poteſt petere honorem. ff. de decur. l. eos. & pecuniam pro eo dare. ff. de off. præſi. Barbarius. arg. 8. q. 1. qui epiſcopatum. ff. de mu. & ho. reus. Ad has leges reſpondent quidam, q publice peti poteſt

" Honor anpeti poſſit.

Source : BIU Cujas

poteſt, non in occulto. Alij, vt Py. dicunt, ꝙ meritis poteſt quis petere, aliàs non, quia lex Iulia de ambitu non habet locum Romæ [a]. ff. ad leg Iul. de ambi. l. 1. Vel dic, ꝙ quondam à populo potuerunt peti: modo vero ab Imperatore. vel aliud in dignitatibus ſæcularibus, vnde & militia ſæcularis emi poteſt. ff. de act. emp. l. creditor. §. inter venditorem.

a De hoc ĉt not. 82. diſt. ꝓsbyter. in gl. & ita, &c.

Multum contradicit ſolutioni huic ext. de ſi. nobis. vbi ſemper nocet datio pecunię, niſi cũ data eſt ab aduerſario. Sed ideo hic excuſatur, quia nihilominus erãt eum electuri. ſic extra ea. & ſi quęſtiones. & hoc tenet H.

1 Anſel. l. 6. c. 80.

Nunc autem.] Hæc quæſtio diuiditur in ſeptẽ partes: in quarum prima probat duabus auctoritatibus, ꝙ non eſt cum talib. diſpenſandum. Secũda ibi, *Conuenientibus.* Tertia ibi, *Ex hac.* Quarta ibi, *Niſi rigor.* Quinta ibi, *Ecce quibus.* Sexta ibi, *Breuiter.* Septima ibi, *Sancimus.* Io. de Fant. CASVS. Hic intitulatur ſeptima quæſtio, qua quæritur, an renuncians ſuæ hæreſi ſit recipiendus in epiſcopali dignitate. Et idẽ intellige de quolibet ordine, & certe de rigore iuris ſunt deponẽdi, ſed ex diſpenſatione tolerandi, niſi in caſibus qui conſueuerunt notari. 9. qu. 1. in ſumma.

a ¶ *Recipiendus.*] non de iure, ſed de diſpenſatione. ſic 23. q. 4. ipſa pietas. " Sunt tamen quidam caſus, in quibus eccleſia non conſueuit diſpẽſare, quos no. ĵ. 9. q. 1. in ſumma. Et determinatur hæc quęſtio. ĵ. ea. §. ex hac auctoritate. Io.

" Eccleſia diſpenſat in aliq b. caſib. 2 Deuſd. p. 2 & 4. Anſ. l. 8 c. 39.

Si qui presbyteri.] CASVS. Dicit in hoc ca. Cyprianus, ꝙ ſi clerici in eccleſia catholica ordinati, poſtea hæretici facti eccleſiæ reſtiterunt, vel apud eos ꝓmoti fuerunt, ſi reuertãtur ad eccleſiam, ad laicam tantum communionem admittantur, vt non retineant arma quibus contra nos rebellauerunt.

†al. laicis

b ¶ *Ordinatione.*] ĵ. 23. q. 4. ipſa pietas. cõtra. ſed illud ex pietate matris eccleſiæ, iſtud de rigore paternæ diſciplinæ. & ad hoc facit 50. diſt. vt conſtitueretur.

" Clericus duas habẽs eccleſias, vnã cõtra alterã ſuſtine re ſi debet.

c ¶ *Quibus.*] nota puniri aliquem in eo in quo deliquit. arg. 12. q. 2. qui & humanis.

d ¶ *Contra.*] arg. " ꝙ ſi clericus beneficiatus eſt in duabus eccleſiis, non poteſt præſtare patrocinium vni contra aliam [b]. arg. 96. diſt. ſi Imperator. 3. q. 1. nulli. ſi tamen habet adminiſtrationem in vna, poterit contra aliam ſtare [c]. arg. ff. de in ius voc. quæſitum. & 3. q. 7. §. ſi contra. in fi. Io.

b Adde no. ĩ l. quiſquis. C. de poſtu.

Si quis omnem.] Hoc cap. ſeptem habet partes. In prima 7. ſynodus præcipit omnem traditionem eccleſiaſticã ſcriptam, vel nõ ſcriptam obſeruari. In ſecunda dicit, ꝙ clericus conuictus de ſimonia deponatur ab ordine. Tertio reſpondet tacitæ obiectioni: quotiam quamuis Deus indulgeat peccatorib. per pœnitentiam, non tamen reſtituit primam prærogatiuam. quod probat exemplo Dauid & Manaſſe, & quorundã aliorum, quib. Deus indulſit, & tamen non ſunt poſtea ſacerdotes facti. Quarto oſtendit lapſum in fornicationem poſt baptiſmum à promotione repelli. Quinto replicat de ordinatione, quam ſimoniacam ſ. dixit, vt addat de electione loci religioſi. Sexto prohibet epiſcopum eſſe percuſſorem. Septimo prohibet eccleſiam vel ordinem ſæcularem poteſtatẽ obtineri. Secunda pars eſt ibi, *Omnis.* Tertia ibi, *Sed dicunt.* Quarta ibi, *Et ſi in fornicationem.* Quinta ibi, *Item epiſcopum.* Sexta ibi, *Similiter percuſſor.* Septima in fi. c. & prima, in prin.

CASVS. Intendit 7. ſynodus ꝓbare, ꝙ licet ꝓ pœnitentiã ſubueniatur cuilibet peccatori: tñ poſt pœnitentiam non põt de iure promoueri. immo ſi poſt peccatũ promotus eſt, vel poſt ꝓmotionẽ peccauit, deponẽdus eſt. & dicit hoc regulare fuiſſe tã ante inſtitutionẽ baptiſmi q̃ poſt. & hoc probat exẽplis tã veteris teſta. q̃ noui. & hoc ſonat litera illa: nullum tñ eorum q̃ ante baptiſmũ, &c. nã illi q̃ ante baptiſmum peccãt ꝓmoueri pñt, vt expreſsũ ẽ 26. di. deinde. e ¶ *Omnem.*] i. aliq̃ de oĩb. ſi. 15. qu. 1. mulier. f ¶ *A ſacerdotio.*] arg. " ꝙ legitime factũ ſu perueniente delicto irritatur. ĵ. 27. q. 2. qui dormierit. ĵ. 30. q. 1. de eo. & c. ad limina. cõtra. ſ. ea. q. 5. c. 1. cõtra. ĵ. 32. q. 7. c. hi qui. & c. neque cõtra. ſ. dil. 94. ſi qs. ĵ. 25. q. 2. ſi qui epiſcopi. ĵ. 17. q. 4. fr. ĵ. 12. q. 2. q̃ & humanis.

3 Ex actione 1. in 7. anathematiſ. Deuſd. p. 2. Iuo par. 4. c. 198. Ex epiſ. Taraſ. ad Ioãnẽ. Iuo p. 5. c. 121. Anſ. l. 6. c. 87.

" Factũ legitime irritatur delicto ſupueniẽte.

f ¶ *A ſacerdotio.*] i. eccleſiaſtica dignitate, vt ſ. ead. q. 1. qui per pecuniam.

Act. 13.

g ¶ *Indulget.*] de pœ. diſt. 1. c. verbum.

h ¶ *Pœnitentiam.*] Et adeo hoc verũ eſt, ꝙ ſi qs ẽt perueniat ad ſummum malorũ, ſub ueniatur ei ꝓ pœnitẽtiam, vt de pœ. diſt. 3. talis. nã in quacumq; hora ingemuerit peccator, &c. nec tibi dico ſepties, &c. de pœ. diſt. 3. adhuc inſtant.

1. Paral. 22. & 28. 2. Paral. 33. Malac. 21. Marc. 2. Luc. 5.

i ¶ *Et quod dixerit.*] & ita ſynodus inducit hanc auctoritatẽ ac ſi primo peccaſſet Dauid, & poſtea Dñs dixiſſet ei: inueni, &c. quod tñ ſec° fuit, ſed ſynodus non curauit de ordine, ſed de veritate, "quia Dñs ſic ei dixit, & ille pœnituit, nec tñ poſt pœnitẽtiam poſt pœnitẽtiam ñ eſt ꝓmiſſus ędificare. in hoc facit ad ꝓpoſitũ. Vel retulit ſe ſynodus ad diuinã ſcientiam, vbi iã pñs erat futurũ peccatũ Dauid. k ¶ *Scio Manaſſem.*] Ezechiæ filium, qui acta pœnitentia reſtitutus eſt ad regnum. arg. de pœ. diſt. 2. ſic enim inquit.

" Dauid ẽt poſt pœnitẽtiam ꝓmiſſus ędificare tẽplũ

l ¶ *Peccauit.*] arg. " per baptiſmum nõ oboleri infamiam, cũ ẽt poſt baptiſmum impediat promouendũ, quod non eſt verũ: quia omnia vtrũ tollat crimina & ẽt ſequela peccati dimittuntur in baptiſmo, vt 25. diſ. pri mum. 26. di. deinde. & ſic non eſt obiectio de Paulo, qui ante baptiſmũ peccauit [d]: & qđ hic dicitur, refert ſe ad id, quod tũc accidit: qa dvt teſtatur tunc non fuit viſum, ꝙ aliquis talium ꝓmoueretur ante baptiſmũ. de ſeipſo. 1. ſic vacat hic arg. notatũ ab H. non aboleri infamiam per baptiſmũ. ad Ti. 1. & hĩ

" Baptiſmo de ſeipſo. 1. Act. 9.

m ¶ *Quod.*] ſcilicet, quòd fuerunt promoti.

n ¶ *Raro.*] ſicut in Matthæo, q̃ fuit telonarius, & tñ poſt fuit Euãgeo ¶ *Nulla.*] ar. ꝙ licet aliq̃d in eccleſia accidat: ñ tñ lex efficitur. ſ. di. 77. monach°. ſ. di. 55. priſcis. ſ. di. 56. Cænomanẽſem. ſ. di. 54. multos.

p ¶ *Lex.*] i. regula, vel ius commune, alibi dicitur conſuetudo, vt ſ. ead. q. 1. ventum eſt. ſim: liter dicitur, regula. 31. diſt. Nicæna.

Nunc autem de ſeptima quæſtione tractãdum eſt, an renũtians ſuæ hæreſi ſit recipiendus[a] in epiſcopali dignitate.

De his ita ſcribit Cyprianus, lib. 2. epiſto la prima.

¶ Qui redeuntes ab hęreſi in ſuis ordinibus recipiantur. C. I.

SI q̃ presbyteri, aut diaconi, qui vel in eccleſia catholica prius ordinati fuerint, & poſtmodum perfidi, ac rebelles cõtra eccleſiam ſteterint, vel apud hæreticos à pſeudoepiſcopis, & antichriſtis contra Chriſti diſpoſitionem profana ordinatione [b] promoti ſint, & contra altare vnum, atque diuinum, ſacrificia foris falſa, ac ſacrilega offerre conati ſint, eos quoque hac conditione ſuſcipi conuenit [a] cũ reuertuntur, vt communicent laici †, & ſatis habeant, quòd admittuntur ad pacem, qui hoſtes pacis extiterint, nec debere eos reuertentes ea apud nos ordinationis, & honoris arma retinere, quibus [c] contra [d] nos rebellauerint.

a ¶ Conuenit.] *In originali non eſt verbum iſtud, ſed loco ipſius hæc huic capiti antecedunt.* Addimus plane, & adiungimus frater chariſſime, cõſenſu, & auctoritate communi, vt etiam ſi qui presbyteri, &c. *Multa vero in hoc capite ex ipſo B. Cypriano ſunt emẽdata.*

Item ex ſeptima ſynodo.

¶ De iis, qui pro muneribus ordinationem faciunt, & qui redeuntes ab hæreſi, in ſuis ordinibus recipiuntur. C. II.

3 SI quis [a] omnem [e] traditionem eccleſiaſticam ſcriptam, vel nõ ſcriptam violat, anathema ſit. ¶ Omnis [b] epiſcopus, vel presbyter, aut diaconus conuictus, quòd pro muneribus ordinationem derit, vel acceperit, à ſacerdotio [f] cadat. ¶ Sed dicunt fortaſſe quidam, quia pœnitentiam agimus pro peccato, & Deus indulget [g] illud. Ita & ego dico, quia omnem pœnitentiam [h] recipit Deus, & indulget per pœnitentiam peccata, quæ iam facta ſunt. Noui enim ꝙ Dauid fornicatorem & homicidam per pœnitentiam receperit Deus, & ꝙ dixerit [i] de eo [Inueni virum ſecundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.] Noui rurſus eumdem audientem à Deo [Non ædificabis mihi domum, quia vir ſanguinum es.] Scio Manaſſem [k] per confeſſionem dimiſſam impietatem ſuam. Scio meretrices, & telonarios per pœnitentiam receptos: nullum tamen eorum, qui ante [l] baptiſmum peccauit [l], ſacerdotibus connumeratum. Scio quoſdam, dum eſſent in mundo, in multa fornicatione manſiſſe: monachos vero factos quaſi luminaria mundi reſplenduiſſe, nullum tamẽ ad ſacerdotium aſcendiſſe. Quod [m] etſi [n] raro contigit, nulla [o] tamen lex [p] eccleſiæ fuit. Nouimus peccatri-

3 Ex actione 1. in 7. anathematiſ. Deuſd. p. 2. Iuo par. 4. c. 198. Ex epiſ. Taraſ. ad Ioãnẽ. Iuo p. 5. c. 121. Anſ. l. 6. c. 87.

" Factũ legitime irritatur delicto ſupueniẽte.

Source : BIU Cujas

2 ¶ *Traditio.*] i. adinuentitia machinatio, quia per simoniam sacerdotium obtinuit à Romanis.

Can.30, Apost. b ¶ *Et si in fornicationem.*] hoc intelligit G.&M. cum ipso iure infamis est, puta deprehensus in adulterio, & in aliis, quę infamāt. 6.q.1. §. porro. arg. 25. dist. primum. & hoc de rigore iuris. Ioan.11. Act.8. sed de misericordia secus, vt 34. dist. fraternitatis, vt ibi not. Dicit tamen Hu. hoc esse verum, quod dicitur hic, licet durum sit. 25. dist. vlt.

Can.16.Ap. 1 Cōc, Neocæs. ca.9.15. q.8.c.1. c ¶ *Pœnitenti.*] C. de sum. tri. liquet igitur.

Pol.l.6.ti.12 d ¶ *Sacerdotio.*] i. clericatui. arg. extr. de coha. cle. si quisquam.

e ¶ *Religiosarum.*] & ita in hospitali committitur simonia.

f ¶ *Orphanotrophiorum.*] arg. "simoniam esse dare pecuniā pro administratione pauperum, & hospitalis. j. 23. q. 8. §. quāuis. in Auth. de sanct. epis. §. sed neque. colla. 9.

1. Tim. 3. "Simonia est dare pecuniam pro hospitali.

g ¶ *Timeri.*] ſ. 45. dist. quid autem.

h ¶ *Qui per sæculares.*] j. 16. q. 7. si quis deinceps.

2 In epist. Tarasij ad Hadrianū, & in 7. syno. ca. 5. ex can. Apo sto. 30. ī ea. epis. & c. 5. ex cōc. Chal ced. c. 2. nouel. 123. c. 84 apud Iulianū antecess. cōc. Neocę. c. 9. C *Onuenientibus.*] Hæc est secunda pars q. in qua probat, q; tales sunt recipiendi de mera consuetudine canonum. Io. de Fant. In prima parte huius ca. ponūtur verba notarij. In secunda dicitur q; sancti patres in Nicæna synodo præsidētes, & de futuro statu ecclesiæ inquirentes, decreuerunt ab hæresi reuertentes ad statum pristinū esse reparandos. ita q; per scripturam abnegent hæresim, & fidem catholicam confiteantur. illi tamen non sunt recipiendi qui spōte sunt ab hęreticis ordinati, vel q studiose ad subuersionem nostræ fidei elegerunt ab hæreticis ordinari, & ad robur sui ꝓpositi sancti patres in synodo residentes multas auctoritates sanctorum patrum induxerunt. Secunda pars incipit ibi, *Dignum est.*

3 Can. 26. al. 28. Apostol. dist. 63. omnis ele.

4 Can. Apo. 29. al. 31. & i sept. synod. c. 3.

Casvs. Conuenerunt sancti patres in septima synodo vt tractarent qualiter ępiscopi ab hæreticis venię tes recipi debeant. In prima parte ponūtur verba notarij. In secūda dicitur sic eos esse recipiendos sicut vj. vniuersales synodi receperunt. postea auctoritatib. sanctorum patrum probatur, q; recipiendi sunt, nisi cem prius Mariam: post conuersionem, quamuis sancta, & casta, tñ inter diaconissas non est computata. Sed q̄d hoc dico? Sequēs sanctos Apostolos, & venerabiles patres cum oī fiducia clamo. Qui per simoniam ordinatus est, siue eps, siue presbyter, siue diaconus, alienus est à sacerdotio: neque enim venalis est gratia spiritus sancti. Caiphæ traditio [a], & adinuentio Simonis, à sancto sacerdotio est aliena. ¶ [1] Et si in fornicationē [b] lapsus est aliquis post baptismū, in sacerdotium nō recipitur. Canones em̄ hoc prohibēt. Si qs vero cū hoc peccato ad sacerdotiū prouectus est, cognitus degradetur. *Item paulo post.* ¶ Ēpm, qui per pecuniam ordinatus est, cōfiteor, q̄a per pœnitētiā recipitur. Deus enim bonus est in oīb. & aperta vi scera eius oī homini pœnitenti [c]. Sed qm̄ iuxta Apostolum, oportet ep̄m irreprehensibilē esse, qui cumque per pecuniā, vel ordinauerit aliquē, vel ordinatus est, ab omni sacerdotio [d] alienus sit. ¶ Tarasius [e] Patriarcha dixit, [2] Quicumque per pecuniam vel ordināt, vel ordinauerūt, vel ordinati sunt episcopi, vel presbyteri, vel diaconi, vel quilibet de numero sacerdotali, repellātur oīno à sacerdotali honore, sicut Simon magus à Petro. Quicūque [m] per pecuniā dispensationē, vel curā sortiti sunt monasteriorū, vel ecclesiarū, vel religiosarū [e] domorum, gerontocomiorum, xenodochiorū, orphanotrophiorum [f], cum depositione expellātur à dispensatione illa, & cura. Qui post baptismū cadēs in fornicationem ordinatus est, si postmodum confessus fuerit, cesset à ministerio, si vero conuictus ab aliquo, deponatur omnino. [3] Similiter percussor eps, aut presbyter, aut diaconus per se, vel p aliquem alium quasi per hoc timeri [g] volēs, deponatur. *Item.* ¶ [4] Qui per sæculares [h] potestates ordinatus fuerit, aut ecclesiam obtinuerit, deponatur: si vero [r] religiosam domum expellatur.

c ¶ Si quis.] *Caput hoc ex magna parte collectum est ex variis locis septimæ synodi, sed non ex versione Anastasij bibliothecarij, qua alioqui sępe vti solet Gratianus. Initium quidem est in actione prima anathematismo septimo.*

d ¶ Omnis episcopus.] *Hinc vsque ad vers.* Tarasius Patriarcha, *sumpta sunt ex epistola Tarasij ad Ioannem presbyterum, omissis tamen interdum nonnullis verbis: quæ quidem epistola in versione Anastasij est post actiones, & canones septimæ synodi: sed in noua versione impressa in tomis conciliorum, est ante ipsam synodum.*

e ¶ Ante baptismum.] *Hoc quidem loco perspicuum erratum est, quod auctori glossæ negotium exhibuit.* ὁσάκις δὲ τούτων ἐς ἀγνοίαν ἀφικ μένηται, εἰ μήπω πρὸ τοῦ βαπτίσματος τοῦτο πεπράχει. *Id est*, neminem vero horum in sacerdotio adnumeratum, nisi si forte ante baptismum hoc admisit.

f ¶ Etsi raro.] *Longe plenius in noua versione.* Quòd si autem id semel, atque iterum factum est, non tamen confestim legem in ecclesia præscribit. *Græce est,* ἀλλ' ἐκ πολλοῦ σπανίου γέγονε τὸ νόμου ἐκκλησίας τοῦτο.

g ¶ Tarasius.] *Hæc videntur sumpta ex epistola Tarasij ad Hadrianum (de qua dictum est. ſ. q. 1. ad c. eos, qui.) aut ex quinto capite septimæ synodi: quibus locis refertur canon trigesimus Apostolorum.*

h ¶ Quicumque per pecuniam.] *Hæc habentur etiam nouella 123. c. 24. apud Iulianū antecessorem.*

i ¶ Si vero religiosam,] *Hæc non sunt in canone Apostolorum.*

[*Item ex concilio Meldensi, c. 43.*[5]]

¶ De eodem. PALEA. C. III.

6 CAuendum est, & summopere studendum †, ac per virtutem Christi sanguinis interdicendum & episcopis, & regibus, & omnibus sublimioribus potestatibus, atque cūctis fautoribus, & electoribus quorumcunque, atque consensoribus, seu ordinatoribus in gradu ecclesiastico, vt nemo per simoniacam hæresim, regiminis locum obtineat, quacumq; factione, calliditate, promissione, seu commoditate, aut datione per se, aut per submissam† personam.

Item in eadem synodo septima, actione 1.

¶ Qui redeuntes ab hæreticis recipi possunt, vel non. C. IIII.

2 COnuenientibus [i] apud Nicæan Bithyniæ, & considentibus Petro archipresbytero, & Petro presbytero, & abbate monasterij sancti Sabæ, locum tenentibus Hadriani Papæ, & Tarasio archiepiscopo Constantinopolis, & Ioanne [k], & Thoma apochrisariis [l] Apostolicarū sedium orientalium [m], & ceteris episcopis, ep̄i Siciliæ dixerunt. Dignum est [A], vt de futuris inquiramus. ¶ Item Basilius [n] eps Ancyræ dixit. Cōstitutio [B] ecclesiastica habet canonice tradita ab antiquo à sanctis Apostolis) & successoribus eorum, sanctis patrib. nostris, & magistris & sanctis vniuersalibus [o] sex synodis, & localib. synodis orthodoxis, vt qui ab aliqua hæresi reuertuntur ad orthodoxam fidem, & traditionem catholicæ ecclesię, scripto [P] negare debeant hæresim suam, & confiteri catholicam fidem. ¶ Item Tarasius Patriarcha dicit, Videtur vobis, vt sedes suas recipiant, qui ab hęresi reuertuntur? ¶ Religiosissimi monachi [q] dixerunt: sicut receperunt vniuersales sex synodi ab hæresi reuertentes, ita & nos recipimus. ¶ Sancta synodus dixit: placet oīb. nobis. Et iussi sunt Basilius [r] episcopus Ancyræ, & Theodor[9] episcopus Myrorū †ciuitatis, & Theodosius episcopus Amorij †al. Miron sedere in gradib. & in sedibus suis. ¶ Item Cōstanti-

vbi ad fidei subuersionem sunt ab hæreticis ordinati.

i ¶ *Conuenientibus.*] verba notarij, quibus credēdum est. Arg. ff. quod mer. cau. metū. §. sed quod prętor. nā ibi interlocutoria sententia ius facit.

Additio. Ad huius declarōem videas q̄d no. Inn. ext. de of. del. cum in iure. in gl. hic videtur. & de probat. quoniam. in gl. propter hoc satis, &c.

k ¶ *Et Ioanne.*] qui dixit esse meli[9] iurantē peierare, q̄ sacramentū in fractione sacrarum imaginum seruare, vt 22. q. 4. actione.

l ¶ *Apochrisariis.*] apostolus, & chrisis aurū, quasi de aurati nūtij. tales hodie non sunt Papæ, sed applumbarij.

m ¶ *Orientalium.*] Alexandriæ, Antiochiæ, & Hierosolymis.

n ¶ *Item Basilius.*] non videtur q̄ ille Basilius debebat loqui [a], q̄a erat hęreticus, vt j. per 12. lineas ibi, & iussi sunt, &c. Sed dic q̄ loquebatur vt excusaret se. vel forte adhuc de hæresi non constabat, 2. q. 1. multi.

o ¶ *Vniuersalibus.*] vniuersales synodi dicūtur quib. interest Ro. Pōtif. vel eius legat[9]. Locales quas congregāt primates vel metropolitani absq; præsentia dñi Papæ, vel eius legati. Hic ergo colligitur ista dist. synodorū alia vniuersalis, alia localis, & est arg. quòd authenticæ sunt locales sicut vniuersales.

p ¶ *Scripto.*] Hic colligitur q̄ illi qui ab hęresi reuertuntur ad fidē catholicā, scripto debent negare hæresim suā, vt j. ea. q. quoties. & c. si q̄s. j. de cōsec. dist. 2. ego Berengarius. j. 26. qu. 6. his qui tempore.

q ¶ *Monachi.*] Et ita monachi interesse debent synodo, q̄d verū est in abbatib. vt 18. distin. eps non debet.

Additio. Nota sub nomine monachorū siue fratrum, abbates cōtineri, vt patet ext. de si. c. vlt. & de priui. c. ex ore. Archid.

r ¶ *Basilius, &c.*] isti tres reuertebantur ab hæresi.

5 Et copiosi[a] ī schedis, de quib. 12. q. 2. præcariæ.

6 Burc. l. 1. c. 21. Iuo p. 5. c. 75.

† *al. præcandum*

a Immo, & vī q̄ nō debuit interesse concilio, nec adaliud admitti. 24. q. 3. cū q̄b[9]. vbi dī, q̄ cū hæreticis ñ est synodus ineūda: sed illud intelligitur de manētib. ī hęresi, hic aūt d̄ reuertētib[9] ab hæresi. Arch.

† *al. emissam*

Source : BIU Cujas

nus c episcopus Cypri dixit: non oportet [a] nos, qui episcopi sum[9], indigere doctrina, sed aliorum [b] esse doctores[1]. ¶Item Tarasius episcopus dixit malorum [b] doctorum mala est doctrina. Ecclesia de malis doctorib. sacerdotes non recipit. ¶Item Ioānes [E] Apochrisarius orientalium sedium dixit: hæresis separat omnem hominem ab ecclesia. ¶Item Tarasius episcopus dixit, Ecce multi canonici libri, & synodici, & paterni lecti sunt: & ab hæresi reuertentes docuerūt nos recipere, si aliqua [F] alia [c] causa non est in eis. ¶Item Petrus [G] Apochrisarius Papæ dixit, Romæ exulatus [d] est Macharius [e] hæreticus à sancta sexta synodo, & quadraginta dierum inducias dedit illi pater noster Benedictus Papa, & quotidie [f] mittebat [g] ad eum Bonifacium consiliariū suum, & instruebat eum cōmonitoriis verbis ex diuina scriptura, & nullatenus voluit emendari. Hoc autem faciebat, vt cum reciperet in ordine suo. ¶Item Tarasius episcopus † dixit: quid dicitis de Anatolio? non ne etiam in quarta synodo factus est princeps [h]? & ecce ab ipso Dioscoro ordinatus est? Et nos igitur ita recipiamus eos, qui ab hæreticis ordinati sunt, sicut & Anatolius recept[9] est. ¶Item vere [i] vox Dei est, qm̄ non moriuntur filij pro patribus, sed vnusquisque in peccato suo morietur [k]: addatur, quoniam ex Deo est ordinatio [l]. ¶Item Tarasius Patriarcha dixit: audiuimus paterna mādata. Quid igitur? Oportet recipere ab hæreticis ordinatos [m]? ¶Sancta synodus dixit: audiuimus domine, & oportet nos recipere. ¶Tarasius Patriarcha dixit: Plures eorū, qui in sexta synodo conuenerunt, à Sergio, Pyrrho, Paulo, & Petro ordinati sunt, qui fuerunt princeps hæreseos Monothelitarum: quoniam isti cōtinuatim † in Constantinopolitana sede sederunt: & ab vltimo eorū, Petro scilicet, vsque ad sextam [H] synodum non fuerunt plures quā duodecim anni. Thomas vero, & Ioannes, & Constantinus ab hæreticis illis archiepiscopi facti sunt, & tamen propter hoc non sunt reprobati. ¶Sancta synodus dixit, hoc manifestum est. ¶Constantinus episcopus Cypri dixit: sufficiēter ostensum est, q, ab hæreticis venientes recipiendi sunt. Si vero quis spōte ad hæreticum vadit, & accipit ordinationē, non recipiatur [n]. ¶Item Tarasius Patriarcha dixit. Et ego refuto eos, qui ob huiusmodi causam ad fidei subuersionem ordinati sunt: & maxime cum præsentes essent orthodoxi episcopi, à quibus poterant ordinari. Sic est enim paternus intellectus. Si vero [1] synodalis consonantia fuerit, & vnitas ecclesiarum de orthodoxis, qui præsumpserint ab immundis hæreticis ordinari, depositioni subiaceant. Sancta synodus dixit: hoc est iustum iudicium.

¶ *Hoc etiam caput collectum est ex variis locis primæ actionis eiusdem septimæ synodi, omninoque operæpretiū est integram illā actionem perlegere: nonnulla tamen notabuntur.*

A ¶Dignum est.] *Locus hic est post recitationem nominum episcoporum, qui cōuenerant: sed valde concisè refertur: quod in aliis etiam locis huius capitis euenit.*

B ¶Cōstitutio.] *Verba, quæ proxime huic parti antecedunt, sunt hæc,* ἀπὸ λέξεως αἴνιγμα ὅτως. *Id est, vt interpretatur Anastasius,* ex libello legit ita. *Non enim sententiam dicit nunc Basilius, sed abiurat hæresim, in quam cum aliis lapsus fuerat: quam abiurationem vnà cū professione catholicæ fidei oportuit ipsum ex libello, quod nunc etiam in more positum est, recitare. Libellus vero hic incipit,* Constitutio, &c.

c ¶Constantinus.] *Post receptionem Basilij, Theodori, & Theodosij accesserunt alij episcopi, qui in eamdem hæresim lapsi, admitti se à sancta synodo eodem modo postulabant, & cum vnus ipsorū excusationis gratia, dixisset, se à malis magistris seductum fuisse, Constantinus episcopus Constantiæ, quæ in Cypro est, hoc ei exprobrauit. Exprobratio Græce sic habet* ἔδει ὑμᾶς ἐπισκόπους ὄντας μὴ διδασκαλίας δεισθαι, ἀλλὰ διδασκάλους ἄνωθεν ἑτέρων, *quæ sic Anastasius vertit,* Oportebat vos, cum essetis episcopi, discendi nullam necessitatem habere: sed magistros esse potius aliorum.

D ¶Malorum.] *Cum Hypatius, & alij episcopi, qui à sancta synodo admitti petebant, dixissent, à malis magistris malas se doctrinas accepisse, respondens ei Tarasius Patriarcha inquit:* ἐπειδήπερ ἔπαται, κακῶν διδασκάλων κακὰ τὰ μαθήματα, ἡ ἐκκλησία ἐκ κακῶν διδασκάλων ἐφᾶς δέχεσθαι ὁ προσίεται, *Id est,* Quando quidem dixistis, malorū doctorum malæ disciplinæ: ecclesia, vt ex malis doctoribus sacerdotes admittat, non facile adducitur. *Ex quo apparet Tarasium non contradicere Constantino, vt auctor glossæ putauit.*

E ¶Item Ioannes.] *Post recitata verba Tarasij, cum in synodo dubitaretur, an etiam hi, sicuti tres priores recepti erant, statim essent recipiendi, Ioannes Apochrisarius Patriarchæ Antiochiæ, & Constantinus episcopus Constantiæ Cypri petierunt, vt canones, & sanctorū Patrum libri eò spectantes legerentur, vt maturius posset constitui, quomodo redeuntes ab hæresi ad ecclesiam catholicam essent recipiendi, & cum de octauo canone primæ Nicænæ synodi (in quo de Catharis recipiendis agitur) differeretur, Ioannes hæc est interlocutus.*

F ¶Si aliqua alia causa.] *Græce est* ηἰ καί τις αἰτία ποτηρὰ ἐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς. *quæ Anastasius vertit,* nisi forte in eis maligna fuerit noxa reperta. *& paulo post,* si non est in illis aliqua causa nefaria.

G ¶Petrus.] *Post multos canones lectos: & multas sanctorum Patrum auctoritates recitatas cum Tarasius ex illis collegisset, ab hæresi reuertētes esse recipiendos in catholica ecclesia, Petrus legatus Hadriani Papæ, exemplo Benedicti Papæ id confirmat.*

H ¶Vsque ad sextam.] *Græce est,* ἕως τῆς ἕκτης συνόδου ἐπαλλὸν ὁ διῤῥέων, ἢ δικατίνη. *Id est,* vsque ad sextam synodum non interceserunt anni plures, quàm quindecim.

I ¶Si vero synodalis.] *Græce legitur,* ἐὰν δὲ συνοδικὴ ἐκφώνησις γένηται, ηἰ καὶ ὁμόνοια τῶν ἐκκλησιῶν ἐπ' ὀρθοδοξίᾳ, ὁ τολμῶν, ἀπὸ τῶν βεβήλων αἱρετικῶν χειροτονεῖσθαι, τῇ καθαιρέσει ὑποπιπτέτω, *Quæ Anastasius vertit:* Si autem synodica promulgatio, & concordia ecclesiarum, causa orthodoxiæ, facta fuerit, qui præsumpserit à profanis hæreticis ordinari, depositioni succumbet.

3' *Ex hac auctoritate datur intelligi, q, qui ab vnitate catholicæ fidei in hæreticorum societatem transierit: vt de manibus eorum, ecclesiasticæ dignitatis sacramenta percipiat, vel qui contemptis orthodoxis ab hæreticis ordinari desideraverit, & si postea suæ abrenuntians hæresi ad ecclesiam redierit, officio tamen accepto fungi non poterit. Auctoritate vero Cypriani [O] [2] prohibentur ab administratione ecclesiastica, qui intra catholicam ecclesiam ordinati ad fidei impugnationem dilabuntur. Porro simoniaci nec ab hæreticis ordinantur ad fidei subuersionem, nec intra ecclesiam catholicam ordinati aduersus fidē armantur. Quamuis enim nonnullos per pecuniam ordinēt, non tamen fidem impugnant, nec gratiam spiritus sancti venalem prædicant. Vnde veraci pœnitentia, cum hæresim suam detestati fuerint, præmissis auctoritatibus non prohibentur recipi in suis gradibus. Verumtamen*

a ¶*Oportet.*] Sed ad quid respōdet iste sic? Dic quòd reprehendit Tarasium, qui dixerat, videtur vobis, &c. & ideo statim respondet iste Tarasius reprehendendo Constantinum.

b ¶*Sed aliorum.*] vt s̄. ea. qu. 1. vilissimus. & est arg. contra malos doctores. nam qui alios docere debent, &c. ff. de eden. si quis ex argentariis. §. prætor.

c ¶*Si aliqua alia.*] quę impediat dispensationem. s̄. q. 5. c. 1. in fi.

d ¶*Romæ exulatus.*] i. per excommunicationem exilio condemnatus. s̄. dist. 16. sexta.

e ¶*Macharius.*] pronuntiatus.

f ¶*Quotidie.*] j. 24. q. 3. dixit Apostolus.

ADDITIO. Nam ibi dicitur post secūdam & tertiam admonitionē hæreticum esse videndum. Sed illud intelligē quantum ad secreta fidei nostræ, non quantum ad admonitionem. 42. di. in mandatis. Archi.

g ¶*Mittebat.*] s̄. di. 19. Anastasius. contra.

h ¶*Princeps.*] 1. promulgator vel auctor canonū, vt dist. 16. sexta. ver. quarta. Ioan.

i ¶*Item vere.*] quasi dicat licet parentes, scilicet episcopi hæretici fuerunt, nō tamen filij in hæresi susceptis & ordinati cum ad ecclesiam redierunt minus recipiendi sunt in ordinibus, vt s̄. dist. 19. Anastasius.

k ¶*Morietur.*] quasi dicat, tamdiu morietur, quādiu pœnitentiam nō agit, & sic facit ad propositum.

l ¶*Ordinatio.*] facta p hæreticos in forma ecclesiæ: & ideo non est reiteranda, vt s̄. ea. q. 4. Iudæi. j. 24. q. 3. §. his ita.

m ¶*Ordinatos.*] Arg. pro opinione dicentium, quòd ille qui recipit vltimam manus impositionē extra ecclesiam, ordines confert, quod est contra Io. de Fant. vt dixi 9. q. 1. in summa. nam recipiuntur hic in ordinib. ordinati ab illis q receperunt in hæresi episcopalem vnctionem, vt à Sergio, Petro, Paulo, Pyrrho.

n ¶*Non recipiatur.*] in casu sequenti, vel de iure.

EX HAC. Hæc est tertia pars q. in qua dicitur quòd simoniacus in ordine in perpetuum est suspēsus, & hoc probat per ca. Leonis. Io. de Fant.

CASVS. Infert Gratianus ex supradictis ca pitulis vij. synodi, & ex 1. c. huius quæstionis, quòd qui sponte sunt ab hęreticis ordinati, vel in subuersionem fidei nostræ ab eis ordinem receperunt, vel qui in ecclesia ordinati postea ecclesię rebelles fuerūt, non sunt in suis ordinibus recipiendi: sed cum simoniaci prædicta non faciant, videtur aliud esse de eis dicēdum. infert tamen per multa capitula, quòd simoniaci reparari non debent. Sed dicit Gratianus verum esse hoc, nisi fiat ex dispensatione, quę dispensatio propter multas causas hic enumeratas fieri pōt, sicut quādoque dispensatum fuit, vt de monachis vel laicis clerici assumantur.

o ¶ *Auctoritate vero Cypriani.*] s̄. ead. si qui presbyteri.

1 Concor. l. cū clericus. §. ipse vero. C. de ep. & cl. & i aut. constit. quæ de dignit. §. cūmamque.

† al. Patriarcha

† ἀμεσοκαδίμ

Ezech. 18. 4. Reg. 14.

2 s̄. ea. l. si q presbyteri.

Source : BIU Cujas

a Et c. ꝑsbyter si per pecuniã.& c.q studet.&q.3 si qs dator. & ca.si quis eꝑs.H. 1 forte s. e. quæst.1. qui p pecunias. aut q.7. c. si qs oẽm.§.q loquitur de emptoricunque per pecuniam. 2 s.ea.q.7.si quis.q.3.ca. vlt.q.1.cap. Arianos. 3 q.1.c.si qs confugerit. & c. qui studet. & ca.si quis eꝑs p pecuniam. 4 Iuo par.5. c.115.

"Ordinum emptores & venditores qualiter pœnitere debent.

b Arg.inst.d vsuc.§.furtiuæ.in fin.& not.s.e.q.1. ordinationes. Arc.

c Sub.vt sic p dignã pœnitẽtiã possint vel mereantur ī ordinib⁹ ministrare,an om ino deii .6.Arc.

a ¶*Si quis.*] s.ea.q.7.si quis [a].

b ¶*Et Innocentij.*] s.ea.q.3.c.vlt.s.ea.q.1. Arianos.

c ¶ *Et aliorum.*] s.ea.q.1.si quis confugerit. c.qui studet. & c.si quis episcopus per pecuniam.

d ¶*Equiritis.*] ¶*Vendere.*] id est,emere.nam veteres indifferenter vtebantur his verbis.ff.de actio. emp.veteres.Nam de venditore non videtur dubium quin remanere possit. "vnde loquitur de emptoribus,quia agere pœnitentiam non possunt in ordine empto nisi purgetur vitium rei furtiuæ,id est, nisi dimisso quod simoniace acquisierunt [b], sed vendentes possunt si vitium occultum est. Vel indifferenter de emptoribus & vendi toribus intelligitur, quòd non possunt agere pœnitentiam remanendo in ordinibus suis, nisi ex dispensatione, si crimen simoniæ sit notum. Loquitur enim de cõuictis,& quorum crimina sunt publica.de talibus quidem interrogatus est Papa, & de talibus respondet.

e ¶*Vtrum possint.*] id est,vtrum possint retinere ordines post pœnitẽtiam [c],& hoc notat sequens littera,an tantummodo, &c. & exaudi de conuictis, vt infra sequitur.nam cum sponte confesso mitius est agendum.

f ¶*In ordine.*]hinc colligo subditum posse accusare prælatum de simonia non præmissa priuata admonitione.arg.contra.ī.ea.q. vlt.patet.& hęc est ratio,quia de aliis crimi nibus potest quis pœnitere,& esse in ordinibus, vt dixi 82.dist. presbyter.de simonia vero pœnitere non potest, nisi prius dimittat ordines,vt s.e. q.1.si quis neque.

g ¶*Subuenire.*] nisi gradibus suis vel dignitatibus taliter adeptis prius amissis, vt s.ead.q.1. si quis omnem.& s.e.q.1.si quis neque.ī.27.qu.1. quæ Christo.& ca.nec ali-

capitulo illo Nicænæ synodi [1] *,si quis per pecuniam,& c & illo alio Septimæ synodi* [2] *,si quis* [a] *omnem traditionem,& c.& Innocentij* [b] *,& aliorum* [c] [3] *multorum auctoritatibus irreparabiliter damnari iubentur.*

Hinc etiam Leo quartus episcopis Britanniæ.

¶ In ordine male accepto simoniaci pœnitentiam agere non possunt. C. V.

4 REquiritis de iis,qui turpissimo lucro columbas in templo Domini vendere [d] non pertimescunt,& sua facta,improba temeritate,Simonis hæresi coniungunt,vtrum possint [e] in ordine [f] pœnitentiam agere, an tantummodo extra ordinem,& sacerdotalem fieri gradum.Quod nos qui dem conuictis & iis,qui tam dete stabile nefas (quod iam multis est damnatum conciliis)peregisse noscuntur,nulla possumus pœnitentia subuenire [g],& tot spiritualib. Patribus obuiare [h],sed in illorũ [i] patrum me sententia conuenire omnibus certum sit.

¶*Epistolæ huius Leonis quarti ad episcopos Britanniæ magna pars, (in qua etiam est hoc caput)habetur in codice peruetusto.*

4. Nisi rigor disciplinæ quandoque relaxetur ex dispẽsatione misericordiæ. Multorum enim crimina sunt damnabilia,quæ tamen ecclesia tolerat pro tempore,pro persona,intuitu pietatis, vel necessitatis, siue vtilitatis [k] *, & pro euentu rei. Pro tẽpore:sicut Gelasius, qui cum necessitate temporis videret Italicam ecclesiam propter belli famisque incursionem fere omnium clericorum officio destitutam,adeo vt plerisque* [l] *populis subsidia regendarum deessent animarũ,concessit de monachis* [m] *,vel de laicis clericos assumi,ita dicens episcopis per Lucaniam,epist.1.c.1.*

¶Pro temporum necessitate Apostolicæ sedis decreta temperantur. C. VI.

5 NEcessaria rerum dispensatione constringimur,& Apostolicæ sedis moderamine conuenimur sic canonum paternorum decreta librare,& retro præsulum , decessorumque nostrorum præcepta metiri, vt quæ præsentium necessitas temporum in restaurandis ecclesiis relaxanda deposcit, adhibita diligenti considerationē (quantum potest fieri) temperemus.

Item Priscis igitur, &c. [6] [*Require supra in tractatu ordinandorum.*] *Item Innocentius Papa cum pro necessitate temporis, ne nimium scandalum esset in ecclesia,ordinatos à Bonoso hæretico susciperet,ait in decretis suis,epist. 22. ad episcopos Macedoniæ, cap. 5.*

¶ Cessante necessitate debet cessare quod vrgebat. C. VII.

7 QVod pro remedio,ac necessitate temporis statutum est,constat primitus non fuisse.& *infra.*¶ Quod ergo necessitas pro remedio reperit,cessante [n] necessitate [o] debet vtique cessare pariter quod vrgebat [p] : [8] quia aliud [A] est ordo legitimus, aliud,quod vsurpatio q ad præsens fieri tempus impellit,

A ¶Quia aliud.]*In originali, & apud* Iuonẽ*, & in multis manuscriptis Gratiani legitur,* alius est ordo legitimus,alia vsurpatio,quã ad præsens fieri tempus impellit.

Similiter ex dispensatione etiam in Nicæno concilio,c.8.de Nouatianis statutum est, vt ad ecclesiam redeuntes ordinentur [r] *.*

¶Iterum ordinentur,qui ex Nouatianis ad ecclesiam redierint. C. VIII.

SI qui voluerint [s] venire ad ecclesiam catholicam , & Apostolicam ex Nouatianis , placuit sancto concilio,vt [B] ordinentur, & sic maneant in clero. Ante omnia autem hanc ab eis confessionem

nati ab hæreticis tolerantur.

QVod pro remedio.] Casvs.Dicitur hic,q dispensatio quę facta fuit ex necessitate,de iure communi non fuit. "vnde cessante necessitate cessare debet dispensatio. Aliud enim est, quod legitime & de iure fit,aliud dispẽsatione.Seq.§. cum c.patet.

n ¶*Cessante.*]arg. causa sublata tolli constitutionem ex eadem causa ortam.cessante enim necessitate cessare debet id,quod [f] vrgebat, vt s.dist.28.de Syracusanæ.s.e.q.1.quod pro remedio.& s.dist.61.§. his omnibus.& c.neophytus.s. q.1.quod pro necessitate. s.dist.48. quoniam multa.ī.9.q.1.ordinationes.& 63.dist.§.verum.

o ¶*Necessitate.*]futura:sed non iam facta.

p ¶*Quod vrgebat.*]arg.ff.de adopt.in omni fere iure.arg.ff.de statuho.homo liber.

q ¶*Vsurpatio.*]id est,dispensatio,vel iuris derogatio impellit,vt pro moueantur.

r ¶*Ordinentur.*] i.vt promoueantur,vel ordinentur,si ante non fuerint ordinati,vel forte extra formam ecclesiæ.

s *Si qui voluerint.*]s.ea.q.1.si quis confugerit.

d Et idẽ no. 50.di. ī sum ma. & c.mi ror. extr.de tem.ordi.di lectus. Arc. " Epi cum multis dispensant.

e Sic ẽt not. Vinc.extr.d iudi.at si. & hoc p illud c.hic all. de hisvero. Ar. 6 dist.55.

7 s.e.q.1.qd p necessita te. Iuo in prolog. "dispẽsatio qñque fit.

8 Concord. tex.in l.libe rorũ. cũ gl. ff.de his qui not.infa. & Bar.in l.1.ff. sol.matr.

m ¶*De monachis.*] vt s.55.dist.c.1.

NEcessaria.] Casvs.Dicitur hic, quòd propter necessitatem quandoque rigor canonum relaxantur. vnde propter necessitatem ex monachis, vel laicis clerici eliguntur, & ordi- " Cessante causa,cessat constitutio ex ea orta.

f Qd hic le. &no.ī.e. & si illa. sane intellige,vt vc3 cessãte necessitate, similis dispẽsatio non fiat. Nã dispensatio semel facta ñ est amplius reuocanda. ext.d fi.ꝑsb. sicut.nec in iure remissio.23.q.4.si illic.Arc.

5 Polyc.l.7. tit.15.Anst.l. 2.c.34. Iuo p.3.c.141.

h ¶*Obuiare.*] ī.25.q.1. quidam.& c.contra statuta.

i ¶ *Sed in illorum.*] vt scilicet de iure deponantur , vt s.ead. si quis omnem.

NISI RIGOR. Hæc est quarta pars quæstio.in qua probatur per 17. auctoritat. quòd dispensationes fiunt sex modis. Ioann. de Fant.

k ¶*Vtilitatis.*]sicut etiam ius ciuile quædam admittit propter vtilitatem.ff.de pig.sed an viæ.

l ¶*Vt plerisque.*]Hic incipit tractare de dispensatione , vnde videndum est quid sit dispensatio,quid dispensare, & quod ius sit dispensabile,& quis possit dispensare.Dispensatio est iuris communis relaxatio facta cum causæ cognitione ab eo, qui ius habet dispensandi.arg.12.q.1.ex his.Dispensare est diuersa pẽsare.Nam omnia hæc de quibus fit mentio in hoc §. pensare debet qui dispensare vult. Scias ergo,quòd vbicumque decoloratur status ecclesiæ, nõ potest dispensari,vt ī.ea.& si illa.Dicunt quidam indistincte,quòd contra quattuor concilia non possit dispensari,vt s.15.dist.sicut.nec contra Euangelium,vel præceptum Apostoli,vt 25.q.1.sunt quidam.vt ibi notaui.De dispensatione episcoporum dico,quòd vbicumque non

ff dispensari quandoque non potest.

m ¶*Per*

Source : BIU Cujas

a ¶*Per scripturam.*]j̃.ca.q.maximum. & c.si quis episcopus. s̃.ea.q. conuenientibus.arg.contra.j̃.de pœ.dist.1.quem pœnitet. nam ibi dicitur, ꝙ viua voce debet confiteri. Sed illud verum est:sed nihilo minus postea per scripturam debet confiteri.

b ¶*Vt fateantur.*]j̃.23.q.vlt.pessimam.

c ¶*Consensu.*]aliud est ergo iurare stare mandatis ecclesiæ, aliud epi [a],& ex hoc soluitur contrarietas illorum c.ext.de ap. quæstioni.& c.ꝑterea.immo idē est ext.de sen. exc.ex tenore.Ioan.

a Arg.cōtra 7.q.1. scire. & ext.đ his q̃vi me.cau. c.1.§.vlt. vbi đ hoc. & đ sen.ex. ex tenore.Arc.

QVoties.]Casvs. In hoc c. continetur qualiter iurare debeant reuertentes ab hæresi. Dicitur enim,ꝙ episcopus reuertēs ab hæresi ad ecclesiā, iurat propter cautelā futurorū summo Pontifici pariter cū suis sociis, ꝙ ab vnitate ecclesię, & cōmunione Romani Pontificis nūquam recedet, & iuramēto per manū notarij scripto,tā ille,q̃ socij pro voluntate subscribāt.

1 Ansel.l.6. c.161. Poly. l.7.tit.6.

d ¶*Magna cautela.*]ar. ꝙ cum abundantiori cautela faciēdum est, in quo timetur regressus. s̃.dist.28.de his.j̃. 20.q.2. c.vlt. & q.3.c. 1.s̃.di.23.quamquam.

e ¶*Sub ordinis.*] similiter obligatur aliquis sub pœna bñficij sui, vt ext.đ ele.cū dilect⁹. ī fi.&ext.đ cri.fal.c.fi.

f ¶*Anathematis.*] imprecatio est, "non eṁ quisquam potest se ex communicare. Similis est imprecatio de consec.dist.2.ego Berengarius.& 11. q.3. si is q. Nec potest apud se aliqs obligari.ff.de fideiuss.si qs ꝑ eo.§.1.

"Excōicare seipsum nemo potest.

g ¶*Et per te.*]arg.contra inst.de inutil. stip. §.si quis alij. quia ibi dicitur, ꝙ alteri stipulari, vel pacisci nemo potest, nisi sit seruus eius, vt ibi,vel procurator pñtis. ff de ver. ob.si curatori pñs.Dic ergo ideo hoc fieri, qa Papa seruus est B. Petri. "Vnde dicit de se in epistolis suis, seruꝰ seruorū Dei.Vñ versꝰ:

"Papa dicitur seruus seruorum.

Serui erant tibi Roma, prius domini dominorum:

Seruorum serui nunc tibi sunt domini. Vel hoc fit fauore religionis:sed credo iure canonico me teneri [b],si ego promitto tibi me daturum Titio10.arg. 22.q.5.iuramēti maxime si interuenerit sacramentū. ar. ff.de cō sti.pec.l.1. & l.eum q.

†al.salutem gentiū,atq; illustriū dominorū] al. gētiūq; illustrium] *Anst.*

b Hāc gl.đt Rapha. Cu. ing.ad hoc ꝙde ętate canonica alter possit alteristipulari

h ¶*Euangelia.*]j̃.11.q.3. Imperatores.arg.contra j̃.22.q.1. §.fic ēt.j̃. cau. prox. q.5. qua de causa. j̃.22.q.1.clericum.& c.mouet.contra.Dic,vt 22.q.1.si aliqua.

i ¶*Salutem.*] i.per eum,cuius iudicio salus dominorū meorum consistit.sic enim iurando per has creaturas respectū habebat ad creatorem,& ideo non peccabat.&sic intelligitur 22.q.1.§. sic etiam.ff. de iureiur. qui per salutem. Et quod dicit in manib. &c.est arg. ꝙ episcopus cum iurat, tangere debet Euangelia.& sic est contra 11.q.1.nec honore.Ioan. & est expressum hodie, "ꝙ episcopus cum iurat,non debet tangere librum,vt ext.de iur.cal.c.vlt.B.

"Epś iurās ñ debet tangere librū.

Additio. Huic decreta.bene standum est, nisi forte hoc in abiuratione hæresis sit speciale in detestationem criminis.Io.de Fant

k ¶*Dominorum.*]j̃.22.q.1.clericum.& c.mouet.contra.

per scripturam [a] exigi oportet, vt fateantur [b] se communi consensu [c] ecclesiæ catholicæ,& Apostolicæ statuta obseruaturos.

b ¶Vt ordinēt.]*Græce est,* ὥστε χειροθετουμένους αὐτὸς μόνῳ ὅπως ὑφ τῷ κλήρῳ, *quod Dionysius vertit,* vt impositionem manus accipientes sic in clero permaneant. *At Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus in actione prima septimæ synodi post recitationem istius canonis, istam vocem,* χειροθεσία, *interpretatur benedictionem, non ordinationem.*

*Item Gregorius lib.*10.*reg.epist.*31.

¶Iuramentum à schismate redeuntium. C. IX.

1 QVoties cordis oculus nube erroris obductus, supernæ illustrationis lumine fit serenus, magna cautela [d] nitendum est, ne latenter auctor schismatis irruat, & ab vnitatis radice eos, qui ad eam reuersi fuerant,telo iterum erroris abscindat. Et ideo postquam ego ille$_A$ ciuitatis illius episcopus,comperto diuisionis laqueo, quo tenebat, diutina mecum cogitatione pertractans,prona, & spontanea voluntate ad vnitatem sedis Apostolicæ diuina gratia duce reuersus sum, & ne non pura mente, sed simulata reuersus existimet:spondeo sub ordinis [e] mei casu, & anathematis [f] obligatione,atque promitto tibi, & per te [g] sancto Petro Apostolorum principi, atque eius vicario beatissimo Gregorio,vel successoribus ipsius, me numquam quorumlibet suasionibus, vel quocumque alio modo ad schisma, de quo redemptoris nostri miseri cordia liberante ereptus sum, reuersurum,sed semper me in vnitate sanctæ Ecclesiæ catholicæ, & communione Romani Pontificis per omnia permansurum. Vnde iurans dico per Deum omnipotentem, & hæc sancta quattuor Euangelia [h], quæ in manibus meis tenco,& salutem† [i] dominorum [k] nostrorum Rempublicam gubernantium, me in vnitate, sicut dixi, ecclesiæ catholicæ, & communione Romani Pontificis semper,& sine dubio permanere. Quòd si(quod absit)aliqua excusatione,vel argumento ab hac me vnitate diuisero, periurij reatum incurrens, æternæ pœnæ obligatus inueniar,& cum auctore schismatis habeam in futuro sæculo portionem. Hanc autem professionis, promissionisque meæ chartulam notario illi cum consensu presbyterorum,&diaconorum,atque clericorum,qui me in hac vnitate obligantes, in supra scriptis omnibus prona simul voluntate secuti, atque propriis manibus scripturi sunt, scribendam dictaui,& propria manu subscribens tibi tradidi. Acta in loco illo,die illo, & consulibus [l] suprascriptis. Subscriptio episcopi illius.Ego ille$_C$,episcopus ciuitatis illius,huic confessioni,promissionique meę, præstito de conseruandis suprascriptis omnibus sacramento [m] subscripsi [n].

c ¶Ego ille.]*repositа est antiqua nota,* ille *ex codicibus epistolarum B. Gregorij impressis, ac manuscriptis, quæ quidem nota in hoc capite multoties repetitur. Pro ea in vulgatis Gratiani exemplaribus erat N. aliqua vero alia, quæ parum ab originali discrepabant, nihil causæ visum est, cur mutarentur.*

Ceterum ex canonum rigore contra scribit Felix Papa tertius omnibus episcopis, epist 1.*ca.*5.

¶Qui extra ecclesiam baptizati fuerint,vel rebaptizati,ad ecclesiasticam militiam non admittantur. C. X.

2 QVi in qualibet ætate [o] alibi,quàm in ecclesia catholica aut baptizati [p], aut rebaptizati [q] sunt, ad ecclesiasticam militiam prorsus non † permittantur accedere.Quibus satis esse debet, quòd in catholicorum numero sunt recepti.Quoniam de suo ordine, & communione videbitur ferre iudicium, quisquis hoc violauerit institutum,vel,qui non remouerit eum, quem ex†eius cœtu [r] ad ministerium clericale obrepsisse cognouerit.

2 Anſ.l.7.c. 17.Burc.l.4. c. 293. Iuo p.1.c.293.

† *ne vnquam*]Ori.

Pro persona s. *sicut beatus Gregorius scribens Ianuario episcopo.lib.7.indict.2.epist.* 1.*ait.*

¶Rigor canonum pro persona aliquando relaxatur. C. XI.

3 TAnta nequitia [t] ad aures meas de tua senectute peruenit,vt eam,nisi adhuc humanitus pensaremus, fixa iam maledictione feriremus.*& infra.*¶Et quidem pœnæ sententia in te fuerat iaculanda:sed quia simplicitatem tuam cum senectute nouimus,interim tacemus [u].

† *ex eis ad minist.*]Ori.

3 s̃. dist.86. tanta.Bur.l. 1.c.197. Iuo p.2.c.78. & p.5.c.312.

k ¶*Euangelia.*]j̃.11.q.3. Imperatores.arg.contra j̃.22.q.1. §.fic ēt.j̃. cau. prox. q.5. qua de causa. j̃.22.q.1.clericum.& c.mouet.contra.Dic,vt 22.q.1.si aliqua.

l ¶*Consulibus.*] hoc non habet hodie locum. nam sufficit apponere nomen Papę, & Imperatoris,vt no. 2.q.vlt. [c].vlt.

m ¶ *Sacramento.*] "hæc sex presbyterū faciūt iurare coactū, vt sit recta fides,vt obediat [d], vt bona fama. Ne verū pereat, ne res sacra, vel data damna.28.dist.de Syracusanæ.

n ¶*Subscripsi.*] sc.hoc quod statutum est in concilio Nicæno.s̃.e. q.si.qui voluerint.

CETERVM.Casvs. Dictum est s̃. ꝙ cum tales recipiuntur (vt in ca.si qui voluerint. & sequenti)fit ex dispensatione : cum aliud sit de rigore canonum,vt probat per sequentia ca.

QVi in qualibet.] Casvs.Dicitur in hoc c.ꝙ si quis in quacumque ætate doli capax fuerit baptizatus apud hæreticos,aut rebaptizatus, numq̃ debet ad clericatum admitti: & qui talem receperit, vel iam promotum non reiecerit,in se videtur ferre dānationem. *Ex eius cœtu.*i.ex cœtu hæreticæ prauitatis.

o ¶ *Aetate.*] dilcreta. & sic soluitur contrarium. s̃.ea. q.4. qui apud.& c.placuit.

p ¶*Baptizati.*]Hic dispensari consueuit:sed non in casu sequenti: cum scilicet rebaptizatur,vt de conse.dis. 4.qui bis. & no.9.q.1. in summa.in prin.

q ¶ *Aut rebaptizati.*] s̃.ea. q.1. ventum est. & s̃.dis.50.confirmandum.s̃.e.q.4. placuit. cōtra.fol.ibi.j̃.de consec.dist.4.qui bis.s̃.di. 51.c.vlt.

r ¶*Ex eius cœtu.*] vel si in adulta eorum ætate consenserint, vel si dem impugnauerint. Vel de adultis in adulta ætate baptizatis loquitur.

PRO PERSONA. Casvs. Gratia. dicit hic, quòd intuitu personæ rigor canonum temperatur.Et ad hoc inducit sequens ca.cuius casus patet,& quę sequuntur vsque ad c. quoniam.

s ¶ *Pro persona.*] Arg. 56.dist. miramur. Sed verum est quod ibi dicitur, quòd propter amorem,&c.

s ¶*Pro persona.*]id est, propter simplicitatem personæ.

t TAnta nequitia.]s̃.dist.86.tanta.

v ¶*Tacemus.*]Arg.qui tacet,non consentit [e].ff.com.diuid. Sabinus. ver.sicut prohibere,&c. ff.de procur.filiusfamilias. §.inuitum.j̃.de consec.dist.4.cum pro paruulis.

eSic ēt not. 86.dist. tāta. sed plenius 65.di. si forte. ibi videas. Arc.

Source : BIU Cujas

Pietatis a *intuitu: sicut de illiteratis, & corpore vitiatis Gelasius ait episcopis per Lucaniam epist.* 1.c.18.

¶ Canonum decreta pietatis intuitu nonnumquam relaxantur. C. XII.

1 SI qui, vel temeritate propria, vel in curia præsidentium tales [b] ante suscepti sunt, in his, in quibus constituti sunt, locis eatenus perseuerent, vt nihil vmquam promotionis accipiant, satisque habeant hoc ipsum sibi pro nimia miseratione concessum.

Necessitatis [c] *intuitu, sicut Hilarius Papa, qui cum de quodam episcopo præter notitiam atque consensum metropolitani* [d] *ordinato loqueretur, ne in vtroque graue scãdalum fieret, ait in epistola* [2] *sua ad Ascanium, & vniuersos episcopos Tarraconẽsis prouinciæ.*

¶ Necessitatis causa quædam in ecclesia tolerantur. C. XIII.

QVoniam quidquid ab alter utra [e] parte est indicatum, omni videmus peruersitate confusum, temporum necessitate perspecta, hac ratione decernimus ad veniam pertinere quod gestum est, vt nullus [A] deinceps præter notitiã, atque consensum [f] metropolitani ordinetur † antistes.

A ¶ Nullus.] *Hoc loco verba Hilarij summatim referuntur.*

Item Innocentius episcopis Macedoniæ, epist. 22.*cap* 6.

¶ De eodem. C. XIIII.

QVoties à populis, aut à turba [g] peccatur, quia in omnes propter multitudinem [h] non potest vindicari, inultũ solet transire. Priora ergo dimittenda dico Dei iudicio, & de reliquo [i] maxima solicitudine præcauendum.

Item ex epistola Cyrilli missa Maximo diacono Antiocheno. [3]

¶ Ex dispensatione quædam tolerantur, quæ canonum rigor condemnat. C.XV.

4 DIdici à diligendo mihi Paulo Monacho, quia recusat pietas tua vsque hodie cõmunionẽ reuerendissimi episcopi Ioannis amplecti, pro eo, q̃ quidam in Antiochena ecclesia male adhuc cum Nestorio vel sentiãt, vel iam senserint quidem, sed forsitan resipuerint. Probet igitur tua modestia, vtrũ aliquando hi, qui dicuntur colligi, nude, ac irreuerenter cum Nestorio sentiãt, & inuicem colloquãtur: [k] licet aliquãdo cauteriatã [l] habuerint conscientiam: colligantur autem nunc acta pœnitentia super iis, in quibus subrepti sunt [m] quamuis confiteri [n] fortassis reuereantur excessum. *& infra.* ¶ [5] Vt autem non æstimemur amare contentionem, amplectamur episcopi reuerendissimi Ioannis communionem, indulgentes ei: & causa dispensationis eius negotium non subtilius, vel districtius [o], siue vehementius erga se recognoscat agitari. Dispensationis enim gratia, sicut dixi, eget negotium multum [p].

¶ *Hæc epistola beati Cyrilli refertur in actione primæ septimæ synodi. Et quoniam in magni ponderis argumento versatur, ac prudẽtissime scripta est, multa autem in hac versione corrigenda fuissent, placuit græcã ipsam epistolam cum interpretatione noua afferre.*

Τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας, Μαξίμῳ διακόνῳ Ἀντιοχείας, ὑπομνηστικόν.

Ἔμαθον παρὰ τοῦ ἀγαπητοῦ μοναζόντος Παύλου, ὅτι παραιτεῖται ἡ σὴ θεοσέβεια μέχρι σήμερον τὴν κοινωνίαν τὴν πρὸς τὸν εὐσεβέστατον Ἰωάννην, διὰ τό τινας ἐν τῇ Ἀντιοχέων ἐκκλησίᾳ ἢ φρονοῦντας ἔτι καὶ τοῦ Νεστορίου, ἢ συμφρονήκοτας μόνον, ἀποσχομένους ἴσως εἶναι. δοκιμασάτω τοίνυν τὸ σὸν ἐπιεικὲς, πότερον ποτὲ οἱ λεγόμενοι συνάγεσθαι γυμνῶς, καὶ ἀναισχύντως καὶ τοῦ Νεστορίου ἐφρονῆσιν, καὶ λαλοῦσιν ἑτέροις, ἢ κεκρυπτημένως μόνον ἐκκλησιάσαι ποτὲ τὴν συνήθισιν, συνάγοντας ὀλίγους μεταμεληθέντες ἐφ' οἷς συνῆρπάγησαν, αἰσχυνόμενοι ἴσως ὁμολογεῖν τὸ πταίσμα: συμβαίνει γάρ τινα τοιαῦτα περὶ τῶν ἀπατηθέντας γίνεσθαι: κἂν εἴδῃς συντρέχοντας νῦν τῇ ὀρθῇ πίστει, ἀμνησικακεῖ περὶ τῶν παρελθόντων: βουλόμεθα μᾶλλον ἀριθμοῦντες αὐτοὺς ὁρᾶν, ἢ ἀναισχύντῳ γνώμῃ συμπλεκομένους τοῖς Νεστορίου κακίαις. ἵνα δὲ μὴ δοκῶμεν τιμᾶν τὸ φιλόνεικον, ἀσπαζόμεθα τὴν τοῦ θεοσεβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην κοινωνίαν, συγχωροῦντες αὐτῷ, καὶ οἰκονομίας ἕνεκα μὴ ἀκριβολογούμενοι σφόδρα, περὶ τοῦ μεταμανθάνοντας: οἰκονομίας γάρ, ὡς ἔφην, δεῖται τὸ πρᾶγμα πολλῆς.

Sancti Patris nostri Cyrilli archiepiscopi Alexandrini ad Maximum diaconum Antiochenũ admonitio.

COgnoui ex dilecto Monacho Paulo pietatem tuam vsque adhũc diem recusare communionem religiosissimi epi Ioãnis: eo quòd aliqui sunt in ecclesia Antiochena, qui vel adhuc cum Nestorio sentiunt, vel senserũt quidem, nunc autẽ ab eo fortasse abstinent. Perpendat igitur æquitas tua, vtrũ tandẽ, qui dñr conuenire, palam, atque impudenter Nestoriana & sentiant, & cum aliis ẽt loquantur: an aliqñ quidẽ cauteriatam habuerint cõscientiam, nunc aũt ideo cõueniant, quòd ipsos pœnituerit erratorum, quib. simul abrepti fuerant, pudeat autẽ fortasse lapsum suum fateri. Solet eñ fere tale quiddam iis, qui decepti sunt, vsuuenire. Quod si illos nũc ad rectam fidẽ conuersos videas, malorum præteritorũ memoriam depone. Malumus eñ eos videre negantes, q̃ defendentes Nestorij vitia. Ceterũ, ne videamur contentionis cupidi, religiosissimi Ioannis cõmunionem amplectamur, indulgẽtes ei, atque vt cõueniens in his reb. moderatio teneatur, nõ nimiũ diligenter in eos, qui resipiscunt, inquirentes. Res enim, vt dixi, magnæ eget moderationis.

a ¶ *Arch*

« Pietas multa facit.

a ¶ *Pietatis.*] « Dicitur autem pietas quãdoque respectu naturæ [a], vt quia nostra natura hodie fragilis est, vt exercenda est pietas, vt 34. dist. fraternitatis. Item aliàs propter fragilitatem: vel pietatis intuitu dispensatur. 33. q. 2. antiqui. Itẽ adhibetur pietas propter innocentiam. sic puer baptizatus ab hæretico admittitur ad sacros ordines propter pietatem innocẽtię, vt 5. e. q. 4. placuit.

b *Si qui.*] ¶ *Tales.*] pro quib. supponit istud tales, non potest haberi ex c. nisi ex §. præcedẽti: sed credendũ est Gratiano, qui vidit originale. & est simile j. c. tali. & 33. q. 5. ca. 2.

2 Ante c. 1.

c ¶ *Necessitatis.*] vt 50. dist. de eo.

d ¶ *Metropolitani.*] 5. dist. 65. c. 2. & 3.

Qvoniam.] Casvs. Quidam episcopus præter notitiã sui metropolitani fuit ordinatus. Sed propter graue scandalum, quod propter hoc ab vtraque parte fiebat, Papa tolerat quod factum est, ita q̃ de cetero simile non fiat,

† *consecretur*] Orig.

e ¶ *Ab alterutra.*] i. ab altera. Sed tamen aliter intellexit G. vt patet per præcedentem §. vnde potest dici ab alterutra proprie: quia iam forte metropolitanus aliquid fecerat vnde scandalum esset ortum.

f ¶ *Vel consensum.*] 5. 64. dist. c. vlt. 5. 65. dist. c. 1. 2. & 3.

3 In j. actiõe 7. synodi.

Qvoties.] Casvs. Dicitur hic, q̃ propter multitudinem, delictũ sæpe inultum remittitur propter scandalum quod timetur: & Dei iudicio relinquitur. Sed ne de cetero tale quid accidat, præcauendum est.

4 Iuo in prolog. Pan. in prolog. c. 23

g ¶ *A turba.*] extra de cle. excom. latores.

h ¶ *Propter multitudinem.*] Arg. « quòd parcendum est multitudini, vt 44. dist. comessationes. 50. dist. vt cõstitueretur. 23. q. 4. ipsa pietas. & c. non potest. 9. qu. 1. ordinatores. Sed quot dicẽtur multi? Dic quantum ad hoc q̃ multi dicuntur, quo ad respectũ. nam aliàs 40. dicũtur multi. ext. de cle. exc. latores. aliàs xxiij. milia dicuntur pauci. 45. disciplina præterea. Arg. contra, ext. de regu. iu. qui scandalizauerit. de pœ. dis. 6. c. 1. in fi. 25. q. 2. ita nos. vbi non parcitur multitudini. Sol. videtur ha

« Multitudini est parcendum.

5 Iuo ibid. Pan. ibid. c. 24.

beri per id quod legitur 23. q. 4. cum quisq;. vel per fi. illius de pẽ. di. 6. c. 1. vt extunc eis non parcatur, cum ex auctoritate volunt illud defendere, vt 82. dist. plurimos. & 40. dist. Domino sancto.

i ¶ *Et de reliquo.*] i. de cetero. 96. dist. in scripturis. ff. d leg. cũ lex. *Didici.*] Casvs. Paulus monachus significauit patriarchæ Alexãdrino, quòd Io. d quo hic fit mẽtio, fuit episcopus Antiochenus, qui in Nestorij hæresim incidens, ecclesiam suam in eandẽ hæresim induxerat. tãdem Io. rediit ab hæresi. sed popul[s] ecclesiæ suæ quẽ subuerterat, nõ ex toto adhuc redierat: & ideo Maximus diaconus nolebat adhuc cõmunicare Ioanni. quare Cyrill[s] patriarcha Alexandrinus monet eum, vt quãuis aliqui de Antiochena ecclesia secuti fuerint, vel adhuc sequantur hæresim Nestorianã, nihilominus tñ amplectatur cõmunionem Io. Mandat tñ inquiri, vtrum aliqui hæresim illã sequãtur, & colligantur ad vnitatem. *Colligi*, i. cõgregari & cõsentire. *Nude.* i. manifeste, & publice. *Irreuerenter.* i. inuerecũdæ. *Sentiant*, nũc, alioquin nõ sunt vitandi.

k ¶ *Colloquantur.*] Ar. ex collocutione præsumi consensum. 27. q. 1. nec aliqua.

l ¶ *Cauteriatam.*] i. vulneratam vel adustã ignito erroris cauterio.

m ¶ *Subrepti sunt.*] i. surrepserũt. & est antiqua grãmatica. Vèl, i. corrupti. ff. de ser. corru. l. si quis seruum.

n ¶ *Confiteri.*] publice, s. & in hoc est dispensatio. nam de iure publice debet cõfiteri. 5. e. quoties. dẽ confe. di. 2. ego Berẽgarius.

o ¶ *Districtius.*] Non vult aliquid exaggerare, &c. 74. dist. vbi.

p ¶ *Multum.*] i. magnũ.

a ¶ *Archimandritam.*] Archos princeps:mandros ouis:vnde archimandrita princeps ouium[a].

aArchimandrita. erat enim princepsAntioc.

Dispensationes.]Casvs.Dicitur hic,ꝙ oportet quosdam excommunicari & eiici extra ecclesiam, ne multitudo pereat:sicut in naufragio quædam merces abiiciuntur, vt cetera salua permaneant.patet seq.§.

c ¶ *A debito.*]i. à iure communi, quod omnibus æqualiter debetur. & ita dispensatio non est ius,vt 31.qu.1. hac ratione. quandoque tamen dispensatio debetur[b],vt 50.distin.vt cõstitueretur.

b Ad hoc 18 dist. de his. in fi.

c ¶ *Exonerant.*]j.22.q.4.non solum.j.13.q.vlti.animæ. ff.si qs cau. l.4.ff.ad leg.Rho. qui leuandæ.

d ¶ *Despicimus.*]i.committimus:quia easdẽ res non habẽt pro derelicto.

"Regũ Hispaniæ reprehensio.

1 Ead.act.1. septimę synodi ex versiõeAnastas.

2 Iuo in prolog. Pan.in 2 prolog.c.25.

"Vnde male faciunt Reges Hispaniæ,qui naues fractas occupant. nam dicit lex, ꝙ fiscus non debet diteſcere calamitatibusmiserorum.C. de naufr.l.1.lib.11.cõmittit etiam furtum, si quis inde quid accipit, cum distinctione tamẽ. ff.de fur.falsus. §.vlt.

e ¶ *Dispendia.*]Esse solent magno dãna minora bono.

Tali.]Casvs.Si raptor ducat raptam in quem rapta numquam consensit, filius de tali cõtubernio natus non potest promoueri, nisi propter necessitatem vel vtilitatem, vel propter personæ prærogatiuam. Vel intellige ca.loqui secundũ eos qui dicunt inter raptorem & raptam non esse matrimoniũ. sed verior est opinio,ꝙ inter eos sit verum matrimonium.

"Matrimonium tenet inter raptã & raptorẽ.

f ¶ *Tali coniugio.*]"sed nõne inter raptam & raptorem tenet matrimonium, vt 36. qu.2. tria? Quare ergo filij cum legitimi sint,repellũtur à promotione? Resp.hoc non tenet.Vel dic, ꝙ hic loquitur de monialibus raptis,cum quib.matrimonium nõ tenet. &dic,coniugio,i.coniunctione vel coniugio de facto:aliàs legitimi essent,nisi forte quo ad episcopatũ. extr.de ele. innotuit. Sed certe illa decreta sis loquitur tantum in concubina.

HVIC PETRVS. Hoc adaptatur ad ꝓxime dictum:quasi diceret,non est mirum, si spurius promouetur,cum Deus non sit personarũ acceptor.

¶ In eandem sententiam scribit Ioanni Antiocheno patriarchæ in epistola,quæ habetur tomo 5. act. concilij Ephesini nuper Inglostadij impressis his verbis. Optamus autem,vt omnes, res suas agant, neque turbas ecclesiis per Christi gratiam,doctorumque vbilibet agentium prudentiam vtcumque iam sedatas denuo excitent, neque vel sibiipsis, vel aliis negotia facessant.Ceterum si sunt,qui à Nestorio aliquando steterunt, nunc vero ex animo resipiscentes à nugis illis discedere,mutataque voluntate rectã,inculpatamque fidem complecti cupiunt, eos placide suscipere oportet,nec cuiquã illorum,pręteritorum gratia conuicium facere:ne qua ratione ansa quibusdam præbeatur, vt cunctatius ad meliora festinent.

Idem ad Gennadium presbyterum, & archimandritam.[a]

¶De eodem. C. XVI.

[2]Dispensationes rerum nonnumquam cogunt parum quidem à debito[b] quosdam foras exire,vt maius aliqd lucri faciant. Sicut enim ij,qui mare nauigant, tempestate vrgente,nauique periclitante anxiati quædam exonerãt[c],vt cetera salua permaneant, ita & nos cum non habemus saluãdorum omnium negotiorum[A] penitus certitudinẽ,despicimus[d] ex iis quædam,ne cunctorum patiamur dispendia.[e B]

A ¶Negotiorum.]*Græce est,* οὕτω καὶ ὁ μᾶς ὠν τοῖς πράγμασιν. ὅταν μὴ ἐξῇ τὸ λίαν ἀκριβὲς ψηφίσασθαι παρεφῶμεθά τινα. *id est,* Sic & nos in negotiis vbi non licet exquisitissimam illam rationem seruare,despicimus quędam.

B ¶Dispendia.] *Omisit hic Gratianus ex hac epistola ea referre,quæ ad propositam quæstionem maxime faciunt. Sunt autem hæc, quæ Iuo etiam recitat:*Et hæc scribo cognoscẽs, ꝙ pietas sua tristetur in sanctissimũ. & Dei cultorem fratrem,& cõministrum nostrum Proclum episcopum,eo ꝙ admiserit in cõmunionem Aeliẽsium Hegumenum, quem quidem ecclesiæ leges, Palestinæ præpositum non nouerunt.*& infra.*

¶Igitur ne refugiat pietas tua sanctissimi, & Deo amicissimi Procli episcopi communionem. Vna enim fuit cura mihi,& sancti tati eius, & dispensationis modus nulli sapientium displicuit. *Vocem autem* hegumenon,*id est,præpositum,videtur suppleſſe Anastasius,vt exprimeret locutionem græcam,* τὴν τῶν ἀλλογενῶν, *aut fortasse illam in suo codice habuit.*

Vtilitatis intuitu:sicut in Meldensi concilio,c.64. perhibetur de filiis virginum vi raptarum, & sic ad coniugium raptorum applicatarum.

¶ Vtilitatis intuitu quædam in ecclesia tolerantur. C. XVII.

TAli coniugio[f] generati, ecclesiasticis ordinibus non applicentur:nisi forte eos aut maxima ecclesiæ vtilitas, vel necessitas

g ¶ *Huic.*]scilicet vt necessitate vel vtilitate promoueantur tales.

h ¶ *Petrus ait,&c.*]quia apud Deum nõ est personarum acceptio.

i ¶ *Pro euentu.*]Et hoc ad necessitatem,vel vtilitatem,refertur.

Exigunt.] Casvs. Quidam de laicis non seruatis interstitiis promoti sunt in episcopos nimis pręcipitanter:quia debebant de iure deponi: sed ex misericordia Leo dicit eos tolerãdos,in quibus aliud reprehensibile non inueniatur,nisi ꝙ nimis festinanter promoti fuerint, ita ꝙ ex hac remissione nõ sumant licentiã delinquendi. & prohibet ne de cetero fiat: ne cogatur iuste punire, quod nunc ex misericordia inultum dimittitur.

k ¶ *Causæ.*] Cum ergo hic sit rigor,& ibi misericordia:"potius debet iudex sequi misericordiam,quàm rigorem[c],vt extr.de sortil.c. 2.&C.de iud.placuit. "& sic iã vr ꝙ dispensatio sit debita, quia præceptũ misericordię omnib.est cõmune,vt 86.dist.nõ satis. & sentẽtia,quę misericordiã vetat,fugienda est,vt 50.dist põdere.in fi.quod concedo quod qñque sit debita: & iudex peccaret si non dispẽsaret: non tũ est proditũ ius per qđ petatur dispẽsatio:sicut ad eleemosynam tenemur pauperi[d]:pauper tamen eam nullo iure petit. tamẽ ad petendã dispensationẽ ꝑt implorari officiũ iudicis. & si nollet episcopus dispensare, petet hoc à superiore.& est fi.extra de iur.pat.nullus.

c Ad hoc 9. di.sana. vbi ꝺhocvideas ne,vt 86.dist.nõ satis.

"Misericordia est rigoranteponenda.

"Dispensatio est qñq; debita.

Act.10.

dVt 47.dist. sicut. 86.di. pasce.16.q.1 qm.Arc.

l ¶ *Quòd ex laicis.*] s. 77.di.monachis.s.59. dist.si officia.contra,s. dist.61.quid proderit. contra,s.dist.61.c.1. & 2. contra. Sol. ibi iuscõe,hic dispensatio.

m ¶ *Quia remissio.*] j. 23.q.4.est iniusta.in fi. contra,s.dist.93.peruenit.& 35.q.9.loci.j.21. q.2.placuit. Sol.ibi factũ respicit,hic ius.& expõe quod sequitur.

n ¶ *Non dat.*]i.non debet dare. nam leges, quæ periuria puniũt, &c:C.de ind.vid. l.2. argu. C.vnde vi, memineri nt. j.de consec. dist.4. quæris. arg.de pœ.dist.3.§.sed verba. & c.sane.Sed aliud est impunitas occasione amplius peccãdi confidentiam sumere:qđ ibi dicitur. aliud pro vno concesso reliqua similia vsquequaque concedere:ꝙ hic negatur. Vel dic non dat, id est, non dare debet.

Additio. Sub.& non debet quis inde sumere audaciam & confidentiam delinquẽdi. Dic ergo, remissio, i. impunitas,i.dispensatio,qua impune peccata dimittuntur,non dat licentiam, i.laxamentum delinquendi in similibus.secũdum Io.de Fant.

Maximum.] Casvs. Maximus Donatista fuit:sed postea conuersus ad fidẽ ex laico est in epm promotus. *Leo Papa eum tolerat: mandat tñ sibi,vt in libello ad Papã misso se esse catholicũ manifestet.Sequẽs c.patet,in quo tolerat Donatũ cum sua plebe cõuersum.mandat tũ ei,vt mittat libellũ in quo confiteatur fidẽ,& abneget hęresim illã.&mãdat Leo,vt hoc de cetero nõ fiat.*

o ¶ *Ex laico.*] Iste fuerat factus episcopus non seruatis interstitiis temporum in minoribus ordinibus[e]:*& ideo dicit tex.ex laico.arg. superficiale pro illiteratis.*s.61.dist.ca.1.2. & 3.& ca.quid proderit. contra.Ioan.

e De qb9 hr gulis. & ca. seq.Arc.

¶ Ne,quod ad tempus.] *Hæc quæ repetuntur j.c.donatum,sumpta sunt ex secundo capite eiusdem epistolæ.*

Idem in eadem epist.cap.3.

¶Donatistæ,& Nouatiani, quamuis reprehensibiliter ordinati,tamen ex necessitate tolerantur. C. XIX.

MAximum quoq; ex laico[o], licet reprehensibiliter,ordinatum,tamen si Donatista iã non est,& à spiritu schismaticę prauitatis postulet, vel euidens meritorum prærogatiua commendet.

Huic Petrus[h] concordans ait [In veritate comperi,quia non est acceptor personarum Deus,&c.] ¶ *Pro euentu[i] etiam rei quędam in ecclesia tolerãtur:sicut Leo in decretis suis de laicis subito contra decreta canonum ordinatis episcopis ait,epist.85.al.87.c.1.episcopis Africæ.*

¶Laicis,qui contra decreta canonum ad episcopatum promouentur,ex misericordia susceptum officium relinquitur. C. XVIII.

EXigunt[A] causæ[k] vt nõ solum in tales præsules,sed etiam in ordinatores eorum vltio competens proferatur. Sed circumstant nos,hinc mansuetudo clementię, hinc censura iustitię,vt credamus quædam delicta vtcumque toleranda,quædam vero penitus amputanda. Illos ergo,quorum prouectio hoc tantum reprehensionis incurrit, ꝙ ex laicis [l] ad officium episcopale delecti sunt, locum suum tenere permittimus, non prędiudicantes Apostolicæ sedis statutis, nec beatorũ Patrum regulas soluentes:quia remissio[m] peccati non dat[n] licentiam delinquendi: nec quod potuit aliqua ratione concedi, fas erit amplius impune committi:ne[B], quod ad tempus pia lenitate concessimus, iusta post hæc vltione plectamus.

A ¶ Exigunt causæ.] *In ipsa epistola Leonis hæc antecedunt,* Cum ergo inter vos tãtum valuerint aut studia popularium, aut ambitus superborum, vt non solum laicos, sed etiam secundarum (*sic enim recte legitur in epistolis cum aliis beati Leonis operibus Coloniæ impressis,no* sęcularium,*vt in tomis conciliorum*)vxorum viros,aut viduarum maritos ad officiũ cognoscamus pastorale prouectos, nonne aptissimæ exigunt causæ,vt ecclesiæ,in quibus ista commissa sunt,iudicio seueriore purgentur,& non solum in tales prędules,&c.*Est vero caput hoc multis locis in summam redactum, omissa narratione delictorum illorum,quibus minime sanctissimus ille Pontifex ignoscit.*

B ¶Ne,quod ad tempus.] *Hæc quæ repetuntur j.c.donatum,sumpta sunt ex secundo capite eiusdem epistolæ.*

Idem in eadem epist.cap.3.

¶Donatistæ,& Nouatiani, quamuis reprehensibiliter ordinati,tamen ex necessitate tolerantur. C. XIX.

MAximum quoq; ex laico[o], licet reprehensibiliter,ordinatum,tamen si Donatista iã non est,& à spiritu schismaticę prauitatis catholicũ manifestet. Sequẽs c.patet,in quo tolerat Donatũ cum sua plebe cõuersum.mandat tũ ei,vt mittat libellũ in quo confiteatur fidẽ,& abneget hęresim illã.&mãdat Leo,vt hoc de cetero nõ fiat.

o ¶ *Ex laico.*] Iste fuerat factus episcopus non seruatis interstitiis temporum in minoribus ordinibus[e]:*& ideo dicit tex.ex laico.arg.* superficiale pro illiteratis.s.61.dist.ca.1.2. & 3.& ca.quid proderit. contra.Ioan.

e De qb9 hr gulis. & ca. seq.Arc.

Source : BIU Cujas

a ¶*Ab epiſcopali.*] j.16.q.vlt.inuentum.
b ¶*Quoquo.*] i. non legitimo, ſicut illud: Quos genui quocunque toro.
c ¶*Dignitate.*] Quid ſi patronus labſus in hereſim: an reuerſus recuperet iuspatr. quod habebat? Arg. quòd ſic, extr. de elect. quia diligentia. ff. de in ius vo. l. ſed ſi. ff. de bo. lib. l. 3. §. ſi deportatus. Io. tamen ſi lata fuiſſet ſententia cótra eum
†al. edito de amiſſione iuriſpatronatus, amplius nó recuperat. extr. de diuor. de illa. ext. đ cõuer. coniug. c. vlt. Ber.
d ¶*Libello.*] j.7.q.1.§. ecce. & c. qualiter. s. ea. q. ſi qui voluerint.
†al. Semina cenſem. D*Onatum autem.*]
e ¶*Cauſarum.*] Colligе ex hoc intelligentiã eius quod dici ſolet in litteris, "ſalua Apoſtolica auctoritate.
"ſalua Apoſtolica auctoritate. apoſtolica auctoritate.
1 Ibid. c.2. f ¶*Antiquis.*] id eſt, ſecundum antiquas regulas. & ita niſi expri meretur hoc, videretur conſtitutio perpetua. arg. C. de pœ. ſeruus [a]. Sed tamẽ quid iuris ſit ſuper hoc, no. 61. diſt. §. ex his omnibus.
a Vt ſit glo. planior ſub. ſic dẽt. n. lex eſſe ppetua &cõis. 4. di. erit. niſi ex aliquaillarũ cãrũ. 19. diſ. ſciẽdũ. facta fuerit. quo caſu ceſſante cauſa, &c Io. de Fan. S*Aluberrimũ.*] Casvs. Dicitur in hoc c. quòd ſi quis clericus ab hæreſi ad eccleſiã reuertatur, profiteatur in ſcriptis hæreſim ſuam cum auctore eius eſſe damnatam, ne amplius corrumpatur, cũ ſuæ profeſſioni non poſſit de cetero obuiare. & pro magno beneficio habeat, ſi adempta omni ſpe promotionis, in quo inuenitur ordine permaneat: dũ tamen iterata tinctione nõ fuerit maculatus.
†al. Iuliano 2 Iré epi. 83. ad Septimũ Anſ. l. 12. ca. 39. Iuo p. 6. c. 97. 1. qu. 1. omnis cuiuſlibet.
g *Senſibus.*] i. opinionibus hæreticorum.
h ¶*Profeſſio.*] C. de nõ nu. pec. generaliter. j. 2. q. 1. legum. j. 27. q. 1. omnes fœminæ. extr. de app. perſonas.
i ¶*Maculati.*] Idem eſt ſi fuerunt rebaptizati. arg. de conſec. diſt. 4. q ius. & c. eos quos. Vel ſi ad ſubuerſionẽ fidei adhæſerunt hæreticis.
b In iſtis caſib⁹ Papa ſibi reſeruat diſpẽſationẽ: & ĩ caſu quẽ habes ext. de apoſta. c. vlt. vbi đ hoc. Arc. [b] s. e. q. conuenientibus.
S*I quis.*] Casvs. Si quis pro aliqua hæreſi excommunicatus fuerit, non debet ad communionem admitti, niſi prius cum debita ſatisfactione fuerit in concilio reconciliatus.
k ¶*Concilio.*] Hodie ſufficit ſolus epiſcopus. extr. de hæret. ad abolendam. §. quia vero.
k ¶*Concilio.*] s. 50. diſt. de eo.
l ¶*Libello.*] s. ea. q. ſi qui voluerint.
m ¶*Purgationem.*] idem etiam ſi de ſimonia ſuſpectus ſit. extra de purg. can. quoties.
n ¶*Opinione.*] s. diſt. 30. c. vlt.

ECCE QVIBVS. Hæc eſt quinta pars q. in qua quæritur qualiter debeat diſpenſari: quod probat per c. ſequens. Io. de Fant.

o ¶*Diſtinguit.*] & protinus agit de illis quæ diſpenſari ſolent.

E*T ſi illa.*] Casvs. Hug. ſic ponit hunc caſum. Quamuis diſpenſabilia ex cauſa quandoque relaxantur: indiſpenſabilia tamen nulla cauſa ſunt relaxanda. & ſi illa numquam relaxari debent, niſi ex magna cauſa: quanto magis iſta ex nulla cauſa ſunt relaxanda? ¶Beneuẽta. ſic ponit caſum. Quamuis toleremus quæ per exempla non nocent: in illis tamen diſpenſare non debemus, quæ ſcãdalum vel deformitatem inducunt. nam ſi in præmiſſis tantum pro neceſſitate vel vtilitate diſpenſamus: quare his cauſis abſentib. iura communia mutilamus, quæ nisi pro neceſſitate mutilari non debent?

p ¶*Et ſi illa.*] vt diſpenſabilia.

q ¶ *Simenda ſunt.*] id eſt diſpenſanda [c]: & ita ceterorum improprie ſumitur. argum. ff. de min. patri. 26. diſtinct. deinde.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 36. [3]

¶Ab hæreſi redeuntes, hæreſim, & eius auctores publice deteſtentur. C. XXII.

SI quis epiſcopus, ſiue alicuius epiſcopi preſbyter, aut diaconus in alicuius hæreſis opinionẽ offenderit, & ob hanc cauſam fuerit excommunicatus, nullus epiſcopus eum in communionem recipiat, niſi prius in communi concilio [k], porrecto fidei ſuæ libello [l], ſatisfaciat omnibus, & ita liberã ſuam teneat purgationẽ [m]. Hoc idem & de fidelibus laicis ſit decretum, ſi in aliqua hæreſis opinione [n] fuerint nominati.

5 *Ecce quibus de cauſis quædam in eccleſia tolerantur, quæ eiſdem ceſſantibus pia ſeueritate vindicantur. Quando autem toleranda ſint, quando reſecanda, Gelaſius Papa diſtinguit dicens epiſcopis per Lucaniam, epiſto la prima, cap. 11.*

¶Quando in eccleſia, aliqua ſint toleranda. C. XXIII.

ET ſi illa [p] nonnunquam ſinẽda [q] ſunt, quæ, ſi ceterorũ [r] cõſtet integritas, nocere ſola non valeant: illa [s] tamẽ ſunt magnopere præcauenda, quæ recipi, niſi manifeſta decoloratione [t] nõ poſſunt. Ac, ſi ea ipſa [u], quæ nullo detrimento aliquoties indulgenda creduntur, vel rerum temporumque [x] cogit intuitus, vel accelerate [y] prouiſionis reſpectus excuſat, quanto magis illa nullatenus mutilanda [z] ſunt, quæ nec vlla neceſſitas, nec eccleſiaſtica prorſus extorquet vtilitas?

Aliquando enim pro neceſſitate, vel vtilitate eccleſiæ mutilantur, & laxantur præcepta [a] canonica.

6 *Breuiter oſtendimus, qui reuertentes ab hæreſi, in ſuis ordinibus [b] valeant recipi, vel qui non. Nunc autem quæritur de iis, qui ab hæreticis ordinati ſunt, ſi ad vnitatem catholicæ matris eccleſiæ redierint, vtrum in eodem ordine [c] iterum valeant ordinari [4]. Semel enim conſecratus (vt ait beatus Gregorius) [d] iterum conſecrari non debet. ¶Item ſacramenta, quæ ab hæreticis in forma eccleſiæ miniſtrãtur (ſicut Auguſtin⁹ [e] teſtatur)*

3 In capitul. Mart. Brac.
c Loqtur. n. in princi. de his q̃ diſpẽſari pñt. Io.
p ¶*Si illa.*] Hoc de illis quæ diſpenſari non poſſunt.
t ¶*Decoloratione.*] puta ſi eſſet latro, vel ebrioſus [d], vt ext. de regu. iur. eſtote.
d Sub. đ qb. ſi eſt in bev ¶*Et ſi ea ipſa.*] & ſic nigniorem forma conſtructionẽ. partẽ inter ſi illa nullatenus ſunt pretãdũ, cũ mutilanda, quę nullo ſint manifeſta. Hug. detrimento, &c. quãto magis nec illa ſunt mutilanda. & eſt ſenſus: ſi in diſpenſabilibus non debet iudex diſpenſare niſi ex magna cauſa: quanto magis in iis quæ ſunt indiſpenſabilia, nullo modo debet iudex diſpenſare. 14. diſt. c. 2.
x ¶*Vel rerum temporumque.*] vel perſonarum. nam pro qualitate perſonarum & actio formatur, & condemnatio moderatur. ff. de neg. geſt. Pomponius in negotiis.
"Habes ergo hic cauſas propter quas eſt diſpenſandum, ſicilicet cauſa vtilitatis & neceſſitatis. Sed nunquid ex cauſa probabili, videtur arg. quòd ſic, 57. diſtin. c. 1. quod concedit Alanus. Ego contra [e]. Nec obſt. 57. diſt. c. 1. quia ſi poſt fides ei⁹ appareat probabilis, aboletur irregularitas ibi præſumpta, & promouetur de iure communi.
"diſpenſandum eſt certis ex cauſis
e Iſtud fuit dictũ L. & ĩ hoc ẽt reſidet. Io. đ Fã.
y ¶*Vel accelerate.*] nã quæ de nouo emergunt, &c. ff. de interr. act. de ætate.
z ¶*Mutilanda.*] "Diſpenſationes quas extorquet neceſſitas, ceſſante neceſſitate mutilandæ ſunt: quæ vero regulariter fiunt, non, vt j.9.q.1. ab excommunicationis. s. diſt. 50. placuit. j.7.q.1. mutationes.
"Diſpenſationes q̃dã mutilandæ ſunt.
4 s. di. 68. c. 1
a ¶*Præcepta.*] quædã, non omnia.
5 s. e. q. 1. qđ quidam.

BREVITER. Hæc eſt 6. pars q. in qua quæritur ſi ordinati ab hæreticis ſint iterum reordinandi. & dic quòd non, ſi fuerint ordinati in forma eccleſiæ. & hoc probat per tres auctoritates. Io. de Fan.

Casvs. Hic mouet Gratia. incidentem quæſtionem, vtrum ſ. ordinati ab hæreticis debeant iterum ordinari. & primo probat quòd nõ, auctoritate Gre. & Aug. & poſtea ſoluit, & male: dicens vt circa baptizatos & in ordine ſacerdotali, vel epiſcopali inuentos, ſacramẽtum non reiteretur. Ea vero quæ cum quadam diſtributione vaſorum vel indumentorum præſtantur interueniente epiſcopali benedictione, vt ordo leuitarũ, & j. eum ordines poſiti reiterari poſſunt cum ab hęreticis conferuntur: nec dicitur aliquid iterari, cum nihil ab eis ſit receptum. ad quod inducit ſequens cap.

b ¶*Ordinibus.*] ſcilicet illi qui coacti ſunt, vel ignoranter ab hæreticis ordinati ſunt.
c ¶*Vtrum in eodem ordine.*] & dic quòd non, ſi in forma eccleſiæ ordinati ſunt. ext. de apoſta. ex litteris. nec bene ſoluit hic Gratianus.
d ¶*Vt ait beatus Gregorius.*] s. diſt. 68. ca. 1.
e ¶*Auguſtinus.*] s. ead. q. 1. quod quidem.

Source : BIU Cujas

a ¶*Reiterari.*]vt ſ. ea. quæſt. 1. ventum.

Daibertum.] Casvs. Nezelon ordinatus fuit ab hæreticis in epiſcopum præter formam eccleſiæ, & ſic ordinem epiſcopalem nõ recepit: qui poſtea Daibertum præter formam eccleſiæ vel cum forma (non refert) in diaconum ordinauit. Sed quia illum ordinem conferre nõ potuit, Daibertus nihil accepit ab eo. vnde Vrbanus cum diſpenſaret cum eo, fecit illum ordinari auctoritate Damaſi Papæ & Innocentij.

†al. ordinationis

b ¶ *Daibertum.*] per hoc c. probat Io. opinionem ſuam: ſcilicet q̃ baptizatus ab eo qui recepit vltimam manus impoſitionẽ, extra eccleſiam, nihil recipit. Nos qui dicimus contrarium, hoc intelligimus cum nõ ordinabat in forma eccleſiæ.

c ¶ *Et beati.*] Et ita cũ faciat hic mẽtionem de illo cap. ſupra 1. q. 1. ventum eſt. intelligendum eſt, illud, ſicut & iſtud de non ordinatis in forma eccleſiæ.

d ¶ *Quia nihil.*] ſ. ea. q. 1. gratia. j. de conſecra. diſt. 4. quomodo. arg. ſ. ea. quæſt. 1. qui perfectionem.

1 Pã. l. 3. c. 81

“ q nihil hz nihil dat.

e ¶ *Dare.*] Argu. “qui nihil habet, nihil dare poteſt. Arg. contra ext. de elect. ſuffragaa Et extr. de ſup. ne. præ. ca. 1. vbi de hoc pro & contra. ibi videas.

neis a. Item arg. quòd pro non dato habetur quod datur ab eo, qui de iure dare non poteſt, vt extr. de iure pat. quod autẽ. in fin.

2 ſ. 1. quæ. 1. ventum.

f ¶ *Reiterari.*] quo ad ſpeciem facti: non rei eſſentiam. “Nam ſæpe quod male fit, vel minus plene, ex integro eſt agendum: ſicut in ſatiſdatione. ff. qui ſat. cog. de die. §. ſi ſeruus. & in iuramento. ff. de iureiur. qui per ſalutem. & in libelli confectione. 2. q. vlt. c. vlt. argu. ff. qui ſat. cog. ſi ab arbitro. §. quod & ſi. Nam in his omnibus non eſt aliquid iterãdum: ſed quod omiſſum eſt, reſtaurandum. extra de ſacra. non ite. ca. vno.

“ Qđ minus plene fit, eſt iterandum.

3 c. ſeq. per illicitam.

b Idẽ ſentit hic Io. q tẽt quod ſequitur. Arc.

Io. Male dicit b Ioannes hic: cum quoad rei eſſentiam ſit iterũ ordinatio facienda: quia prima ordinatio non erat in forma eccleſiæ. Ber.

4 9. q. 1. per illicitam.

g ¶ *Ex integro.*] ſ. ea. q. 1. ſi quis confugerit. j. de conſe. diſt. 4. ſi nulla. extra de cenſi. ſcientes.

reiterari a *non debent, ne non homini, ſed ſacramento videatur iniuria fieri.* ¶ *Sed illud Gregorij de his intelligitur, qui conſecrationem ſacerdotalem, vel epiſcopalem acceperunt: qui aut per manus impoſitionem, cum ad eccleſiam redeunt, effectum ſuæ vnctionis †accipiunt, aut ab eius adminiſtratione perpetuo ceſſare iubentur. Similiter illud Auguſtini de eadem myſtica vnctione, & de ſacramento baptiſmatis intelligitur.*

¶ *Sunt autem in eccleſia alij ordines, qui ſine ſacramentali vnctione, ſola epiſcopi benedictione, cum quadam vaſorum, vel indumentorum diſtributione præſtantur, vt ſunt leuitæ, & cetcri infra eos conſtituti. Hi quamuis ab hæreticis ordinentur, tamen ad eccleſiam redeuntes in eodem ordine (ſi aliàs digni fuerint) ab eccleſia ordinentur: nec fiet in eis reiteratio muneris, cum ab hæreticis nihil doceatur eis fuiſſe collatum. Vnde Vrbanus ſecundus ſcribit Petro Piſtorienſi epiſcopo, & Ruſtico abbati vallis vmbroſæ.*

¶Redeuntes ab hæreticis ſunt ordinandi. C. XXIIII.

1 Daibertum b à Nezelone a, licet ſimoniaco, non ſimoniace eiuſdem confeſſione reperi mus in diaconum ordinatum: & beati c Innocentij Papæ ſententia conſtat declaratum, quòd Nezelon (quem conſtat ab hæreticis ordinatum) quia nihil d 2 habuit, nihil dare e potuit ei, cui manus impoſuit. Nos igitur tanti Pontificis auctoritate firmati, & Damaſi Papæ teſtimonio roborati, qui ait [Reiterari f oportet, quod male actum eſt,] Daibertum ab hæreticis corpore, & ſpiritu digreſſum, atque vtilitatibus eccleſiæ pro virib. inſudantem, ex integro g (eccleſiæ neceſſitate ingruente) diaconum h cõſtituimus. Quod non reiterationem exiſtimari cenſemus, ſed tantum integram diaconij dationem: quoniam, vt prædiximus, [qui nihil habuit, nihil dare potuit]

a ¶Nezelone.] *Marianus Scotus in vita Gregorij VII. mentionẽ facit archiepiſcopi Magdeburgenſis hoc nomine appellati.*

Item Damaſus Papa, epiſt. 4. de chorepiſcopis.

¶De eodem. C. XXV.

4 Per illicitam i manus impoſitionem vulneratum k caput illi, qui videbantur aliquid accepiſſe, habebant: & vbi vulnus inf i xum eſt, neceſſe eſt medicinam l adhibere, qua, infixa ſanetur macula: id eſt, reiterari m neceſſe eſt, quod legitime n actum, aut collatum minime probatur o. Nam quo modo o honorem poſſit retinere, qui ab illo acceperit, qui poteſtatem dare legitime non habuit, inuenire non poſſum.

¶Probatur.] *In originali hæc adduntur,* ſi perfectum eſſe debebit.

Item libro nono Cod. titulo ad legem Iuliam repetundarum, 5 *Impp. Theodoſius, ac Valentinianus AA. Florentino.*

C. XXVI.

7 Sancimus p eiuſmodi viros ad prouincias regendas accedere, qui ad honoris inſignia non ambitione q, vel pretio, ſed probatæ vitæ, & amplitudinis tuæ† r ſolent teſtimonio promoueri: ita ſane, vt quibus hi honores per ſedis tuę, vel per noſtram fuerint electionem commiſſi, iurati s inter geſta depromant, ſe pro adminiſtrationibus ſortiendis t neque dediſſe quidpiam, neque daturos vmquã poſtmodũ u fore, ſiue per ſe x, ſiue per interpoſitam perſonam in fraudem legis, ſacramentique, aut donationis, venditionisve titulo, aut alio velamento cuiuſque y contractus: & ob hoc (exceptis ſalariis) z nihil penitus tã in adminiſtratione poſitos, quã poſt depoſitũ officium pro aliquo præſtito beneficio tempore adminiſtrationis, quã gratuito meruerint, accepturos. Et licet neminem diuini timoris, contemnẽdo iuſiurandum, arbitremur a immemorem, vt ſaluti propriæ vllum commodũ anteponat, tamen vt ad ſalutis timorem etiam neceſſitas periculi ſubiungatur, ſi quis auſus fuerit præbita ſacramenta negligere, non modo aduerſus accipientem, ſed etiam aduerſus

gere. ar. 7. qu. 1. factus. 8. diſt. quæ contrà. nam reproba pecunia non liberat debitorem. ff. de pig. act. eleganter. §. qui reprobos. & eſt ar. ad hoc ext. de ele. in cauſis. in fi. c Arg. contra ext. de o ff. del. in litteris. nam functus eſt officio ſuo. Nã etiam ipſi canonici male eligendo priuantur poteſtate eligendi. ext. de ele. cum in cunctis. & nõ. d 61. diſ. ſtudui. Quid iuris ſit, no. in quæſtionibus. Bar.

cItem ar. ad hoc qđ not. ſ. px. c. i gl. quo ad ſpeciẽ. itẽ ar. ad hoc ff. đ op. leg. l. 2. pter ea cũ ñ tenuit electio perinde eſt ac ſi nõ eligiſſet. Arc. d Adde qđ no. Bar. & gl. in l. cũ qdã. 2. ff. de le. 2.

6 ¶ *Quomodo.*] ſ. 19. di. ſecundum. contrà. Sed illud cum auctoritate ſua generaliter eſt prohibitum: iſtud in eccleſia catholica confirmatum. nã pro nõ dato habetur, &c. ext. de iur. patr. quod autẽ. & ff. ſi quis cau. l. quoties. Arg. contra extr. de iure pat. conſultationibus.

Sancimus.] Hęc eſt 7. pars quæſt. in qua ponitur pœna ſimoniacorum, quæ eſt infamia, & depoſitio, & damnatio pecuniaria. Io. de Fant.

5 Tit. 27. l. 6.

Casvs. Hanc legem inducit Gratianus ad probandum, q honores eccleſiaſtici per pecuniam dari nõ debent: quia pro honoribus ſæcularib. adipiſcendis dari pecunia prohibetur. Dicitur ergo in hac l. quòd ad prouincias regendas eligi non debent, niſi homines probatæ vitæ: & q pretio vel ambitione nõ adipiſcantur honores. qui cum electi fuerint, iurabũt ſe nihil dediſſe, & q̃ non dabũt per ſe vel per mediam perſonã pro adminiſtratione ſibi cõceſſa vel cõmiſſa: & quòd duráte adminiſtratiõe, vel poſt, occaſiõe ſui officij nihil præter ſalariũ accipient. Et licet nullus immemor ſuæ ſalutis eſſe credatur: itñ ſi qs contra prędictũ ſacramentum tam dator q̃ acceptor de hoc conuictus fuerit, pœna quadrupli puniatur.

†al. ſuæ.

p ¶ *Sancimus.*] lex eſt canonizata.

q ¶ *Non ambitione.*] ſ. ea. q. 1. nullus itaque.

r ¶ *Tuæ.*] loquitur præfecto.

s ¶ *Iurati.*] ſ. 23. diſtin. quamquam. j. 8. qu. 3. Artaldus. & ca. talia.

t ¶ *Sortiendis.*] “Dignitates enim non debent venales eſſe e: ſicut nec matrimonia. ff. de don. inter vir. & vxor. l. 2.

“ Dignitates & matrimonia non debent eſſe venalia.

e Concord. tex. in l. 1. ff. ad le. Iul. & ibi gl.

v ¶ *Poſtmodum.*] ſ. 1. q. 1. eos qui. ſ. diſt. 46. ſicut non ſuo.

x ¶ *Per ſe.*] extr. de pecu. cler. inquirendum. extr. de ſenten. excom. mulieres.

y ¶ *Cuiuſque.*] Sed videtur contra. ff. de pol. l. 1. §. 1. Sed aliud eſt publice promittere aliquid Reipublicæ: aliud occulte alicui, vt eius ſuffragio promoueatur.

Additio. Et ſic ſoluitur aliud quod videtur contra. ff. de do. hoc iure, in prin. de hoc no. ſ. ea. q. 6. c. vlt. Io. de Fan.

z ¶ *Salariis.*] j. 23. q. 1. militare. ſ. diſt. 86. non ſatis. Io. de Fant.

a ¶ *Arbitremur.*] Arg. “pro teſte præſumendum eſſe, quòd nolit peierare. ext. de teſt. cum tu fili. & dicit canon, quos ſcimus nolle per iurare, &c. 2. q. 5. ſi mala fama. Sed licet præſumatur, eſt tamen nota dignũ quòd lex non ſtat huic præſumptioni: immo ſubiicit pœnam in peieratione. j. ea. ibi, quadrupli, &c.

“ Teſtis p̃ſumitur nolle peierare.

a ¶ *Publi*

Source : BIU Cujas

a ¶ *Publicum crimen.*] j. 6. q. 1. §. vlt.

b ¶ *Conuictus.*] Nam poſt depoſitam adminiſtrationem debet eſſe præſens per 50. dies. C. vt om. iud. tam ci. quàm mil. l. 1. & conuenitur ſub epiſcopo loci. in auth. vt iud. ſine quoq. ſuff. §. neceſſitatem. coll. 2. Sed ex contractu non poteſt iudex cõueniri poſt depoſitam adminiſtrationem, ſi contractum aliquem fecit nomine ciuitatis, vt ff. de admi. rer. ad ciui. perti. curatores. §. in eum. & ff. de euic. illud. §. 1. ſed procurator negotiorum bene conuenitur poſt [a] depoſitũ officium, vt ff. de procu. procurator. Bart.

a Poſt. falsũ eſt, niſi ſe noie ſuo obligauerit, vel niſi vt doceat de mãdato qđ negatur.

ADDITIO. De hoc no. ext. de immu. eccl. ad uerſus. §. vlt. Et eſt ratio quare aliud in iudicio, aliud in contractu: quia qui contrahit, ſolam intuetur perſonam venditoris: cum rem alienam vendere poſſumus. ff. de contrahen. emp. l. rem alienam. In iudicio autem potius perſona domini inſpicitur, ſecundum Io. de Fant.

Patet.] CASVS. Cũ omnia crimina ad comparationem ſimoniæ pro nihilo reputentur, patet quòd ſimoniaci ſunt ab omnibus reſpuendi, & ab extraneis poteſtatibus opprimendi ſi non reſipuerint.

c ¶ *Ab exteris.*] id eſt, laicis, qui extra eccleſiam habent hanc poteſtatem, vt ẽ. diſt. 17. nec licuit. j. 23. quæſt. 5. principes.

d ¶ *Pro nihilo.*] Hoc in deteſtationem huius ſceleris dicitur. ẽ. diſt. 90. neque. & ẽ. ea. quæſt. 1. cito. j. 32. q. 7. quid in omnib. & ca. non ſolum. & extr. de ſimo. tanta.

e ¶ *Reputantur.*] hoc dicitur in deteſtationem criminis, & ad terrorem: ſicut illud, Omnis peccator, &c. extra de ſimo. tanta. "Vel eſt grauius, quia facilius dicitur hoc crimẽ committi in Deum [b] quàm aliud: quia donum Dei volunt emere pecunia. ẽ. prima, quæſtione prima, eos. & ideo grauius dicitur. argument. decimaſeptima, quæſtione quarta, ſicut, vigeſimaſecunda, quæſtione prima, mouet. Vel ideo hoc dicitur quia nulla certa pœnitentia pro hoc crimine indicitur, niſi quòd vſque ad mortem aſperè pœniteat. ẽ. ea. q. 1. ſi quis neque. Ioan.

" Simoniæ crimen dicitur ceteris grauius.

b Sub. ſpãliter. i. in his q̃ ſpãliter ei ſunt deputata & dedicata. ſ. res & dignitates & ſacramẽta, & officia eccleſiaſtica. ar. 17. q. 4. ſicut qui. 27. q. 1. nuptiarum. Arc.

dantem, accuſandi cunctis, tamquam publicum crimen [a], concedimus facultatem, quadrupli pœna eo, qui conuictus [b] fuerit, modis omnibus feriendo.

Item Paſchalis Papa.

¶De eodem. C. XXVII.

PAtet ſimoniacos, veluti primos, & præcipuos hæreticos, ab omnibus fidelibus reſpuẽdos, & ſi commoniti non reſipuerint, ab exteris [c] poteſtatibus opprimendos. Omnia enim crimina ad comparationem ſimoniacæ hæreſis quaſi pro nihilo [d] reputãtur [e].

¶ *In tribus vetuſtis exemplaribus poſt caput,* lancimus: *omiſſa inſcriptione Paſchalis, & capite iſto,* Patet. *ſequuntur continenter ſubiecta Gratiani verba,* His breuiter, &c.

His breuiter præmiſſis ad ea veniamus, quæ eccleſia, ſeueritate diſciplinæ parata eſt vlciſci, oſtendentes, quibus accuſantibus, vel teſtificantibus quilibet ſint conuincendi, quo iudice quiſque debeat condemnari, vel abſolui, ſi cauſa vitiata fuit, quo remedio poſſit ſubleuari, ſi accuſatores defecerint, an reus ſit cogendus ad purgationem. Et vt faciliꝰ pateat quod dicturi ſumus, exemplum ponatur ſub oculis, in quo auctoritates hinc inde cõtrouerſantes diſtinguantur, & quid ſanctorum Patrum ſentiat auctoritas, liquido intimetur.

CAVSA II.

QVidam epiſcopus de lapſu carnis à laicò impetitur. Duo monachi, vnus ſubdiaconus, & duo leuitæ aduerſus ipſum, teſtimonium ferunt. A metro politano ſuo ſentit ſe prægrauari. In ipſa ventilatione cauſæ tres ex teſtibus deficiunt, ſiue promiſſione decepti †, ſiue canonica examinatione reprobati. Expoliatur tamen epiſcopus, quia crimen eius notorium erat.

q. 1. Hic primum quæritur, an in manifeſtis iudiciarius ordo ſit requirendus.

2. Secundo, an expoliatus ab aliquo ſit iudicandus.

3. Tertio, qua pœna ſint feriendi, qui in accuſatione, vel teſtificatione defecerint.

4. Quarto, an duorum teſtimonio ſit condemnandus.

5. Quinto, ſi deficientibus accuſatoribus ſit cogendus ad purgationem.

6. Sexto, ſi remedium ſit dandum ei, qui cauſa dilationis vocem appellationis exhibuerit.

7. Septimo, ſi laici, monachi, vel quilibet inferiorũ ordinum in accuſatione maiorum ſint audiendi.

8. Octauo, quomodo debeat fieri accuſatio, an in ſcriptis, an ſine ſcriptis.

QVÆSTIO I.

IPs *QVòd autem* [f] *nullus ſine iudiciario ordine damnari valeat, auctoritatibus multis probatur.*

De eo namque ait Auguſtinus homilia 50. *de vtilitate pœnitentiæ.*

¶Damnari non valet, niſi aut conuictus ſponte confeſſus. C. I.

1 NOs in quemquam ſententiam ferre non poſſumus, niſi aut conuictum [g] aut ſponte confeſſum [h].

1 j. e. multi.

"Et notandum, quòd quædam ſententia eſt diffinitiua, quædam interlocutoria, quædam præcepti. Quælibet iſtarum requirit ordinem iuris: & ſi diffinitiua ſententia fuerit lata omiſſo ordine iuris, ipſo iure nulla eſt, vt infra eadem quæſtione ſexta, §. diffinitiua. "Sententia eſt triplex.

"Hoc tamen ſcias, quòd duplex eſt ordo iuris. Vnus qui eſt de natura ſiue de ſubſtãtia iudiciorum, ſcilicet, vt quis poſt citationem habeat inducias, vt fiat litis conteſtatio, & teſtes recipiantur, & quòd ſententia feratur in ſcriptis, ſi contra hũc ordinem feratur ſententia, non tenet dicto §. diffinitiua. Eſt alius ordo qui non eſt de ſubſtantia iudiciorum, ſcilicet vt ſententia nõ feratur ſub conditione, & non prius pronuntietur de poſſeſſione, quàm de proprietate. ſi tamen hoc non ſeruatur, nihilominus tenet ſententia, infra eadem quæſtione ſexta. biduum. & C. de appellationib. lege, prima. Item ſententia interlocutoria ſiue ſit excommunicationis, vel ſuſpenſionis, vel miſſionis in poſſeſſionem, requirit ordinem iuris. De ordine excommunicationis ſententiæ habes infra eadem. nemo. & trigeſimaquarta quæſtione tertia, de illicita. & melius extra de ſententia excommunicatione. ſacro. De ordine ſuſpenſionis habes infra eadem. nomen. Si tamen iſte ordo non fuerit ſeruatus, tenet excommunicatio vel ſuſpenſio, vt vndecima, quæſtione tertia, ſi epiſcopus. "Item in ſententia miſſionis in poſſeſſionem requiritur ſemiplena cauſæ cognititio, vt extra vt lit. non conteſt. quoniam frequenter, in fin. Et ſiue talis ordo fuerit ſeruatus, ſiue non, ſi abſens poteſt probare ſe non fuiſſe contumacem, ſententia talis retractatur, vt extra de ſententia & re iudicata. cum Bertholdus. & ff. quibus ex cauſ. in poſſeſſione eatur. l. Fulcinius. §. quid ſit autem latitare. & ff. de priuileg. creditor. l. Imperatores. Sententia præcepti eſt, cum iudex ſine cauſæ cognitione præcipit alicui, vt ſoluat alij decem, quæ petit. ſi ille ſoluat, & pecunia illa debita eſt, licet iudex præceperit [c] iniuſte, tamen non poteſt repeti pecunia, vt ff. quod metus cauſa, lege, vltima. A prædicta regula plerique doctores excipiunt infamatos, circa quos non requiritur ordo iuris, vt infra eadem quæſtione quinta. presbyter. & extra de ſimonia, quoties. quod non admitto, vt dicemus in loco ſuo in illo capitulo presbyter, & in illa decretal. quoties. habita fuit cauſæ cognitio. Item excipiunt dilapidatores, vt tertia, quæſtione ſecunda, quia ea. quod non eſt verum, quia hodie propter ſolam ſuſpicionem non remouetur quis ab adminiſtratione, vt extra de ſimonia, licet Hely. Ioannes de Fant.

"Sententia miſſionis in poſſeſſionẽ reqrit ſemiplenã cauſę cognitionẽ.

cDe iſta ſententia ẽt hr ext. đ ver. ſi. ex parte. 1. ĩ gl. vlt. ibi videas. & de ele. dudũ. 2. in gl. ſed pone. & 11. q. 3. in ſumma. Arch.

NOs in quemquam.] CASVS. huius cap. eſt, quòd non debemus aliquem condemnare, vel in aliquem ferre ſententiam, niſi probationibus vel confeſſione ſua conuincatur. Idem eſt caſus ſequentis cap.

g ¶ *Conuictum.*] "Quatuor ſunt modi conuincendi, aut iure, ſcilicet inſtrumentis vel teſtibus, aut facti euidentia, vt extra de cohabitatione clericorum. tua. & infra eadem quæſtione. quæ Lotharius. aut iuris interpretatione, vt ſæpius citatum eſſe reum, vt tertia, quęſtio. nona. decernimus. aut violenta ſuſpicione ſeu prę ſumptione. trigeſimaſecundà, quæſtione prima, dixit. & C. de adulter. authentica, ſi quis.

"Conuincitur qs quadrupliciter.

h ¶ *Confeſſum.*] "Habes ergo hic, quòd ſetentia ferenda eſt in confeſſum: hoc verum eſt etiam ſi aduocatus alicuius confiteatur, nec reuocat confeſſionem ſuam, vt extra de ſententia. capitulo olim. & eſt ferenda ſententia in confeſſum in cauſa ciuili, vt ff. de confeſſis. lege, Iulianus. & etiam in crimin

"Sententia in confeſsũ ferenda eſt.

Source : BIU Cujas

"Cõfessiõi metu tormentorũ facta ñ ſtatur

criminali, vt ff. de cuſto. & exhi. reo. ſi confeſſus. "Niſi aliquis metu tormentorum aliquid confiteatur dum eſt in carcere. tali enim confeſſioni non ſtatur, vt ff. de quæſt. l. 1. §. diuus. & §. ſi quis vltro. niſi poſt tormenta in confeſſione perſeueret, vt ff. de quæſt. l. 1. §. quæſtioni. Mentitur ergo lex, quæ dicit q̃ nullæ ſunt partes iudicis in confitentem, vt ff. ad le. Aqui. proinde. §. vlti. Sed dicq̃ nullę sũt quantũ ad examinationem cauſæ, ſunt tamen aliquæ q̃tum ad prolationẽ ſententię. Vel dic q̃ ſi poſt receptionem libelli & inducias datas reus cõfitetur, tũc iudex fert ſententiam, ſed ſine omni porrectione libelli. Si ex abrupto confiteatur, tũc non eſt ferenda ſententia: ſed iudex ſimpliciter præcipiat ei vt ſoluat ff. de iud. ſi debitori. "Quæ autem cõfeſſio præiudicet, his verſibus collige. *Maior ſponte, ſciens, contra ſe, ius ſit & hoſtis. Nec natura negat, fauor, & lis, ius ve repugnet.* Maior, ff. de cõfeſſ. certum. in fi. Sponte, 31. q. 2. Lotharius. Sciẽs. C. de iur. & fac. ig. error. Cõtra ſe, ff. de interro. ac. de ætate. Ius ſit, ext. de iud. at ſi clerici. Hoſtis, ff. de interrog. act. l. vlt. Nec natura neget, ff. de interrog. act. Cõfeſſionib. Fauor. C. de li. cau. in terrogatum. Et lis. ff. ad leg. Aq. inde Neratius. §. vlt. Iusve repugnet, ff. de pac. ſi vn⁹. §. pacta. Melius, ff. de interro. act. l. ſi is cuius. 32. q. 2. ſolet quęri.

1 In capitulis p Hadrianum collectis, c. 57.

2 Capit. 5. c. 156. Bur. l. 16 c. 6. Pan. l. 4. c. 111.

3 Anſel. l. 3. c. 30.

4 Anſ. l. 3. c. 54. Poly. l. 5. tit. 1. Pan. l. 4 c. 115.

†abſunt iſta ab originali

5 Et Zepherinus epi. 1. ad eꝑos Siciliæ, vſque adver. aliter

6 Anſ. l. 3. c. 68. Burc. l. 1. c. 157. Iuo p. 5. ca. 245. & 247. Pan. l. 4 c. 13. 11. q. 3. irritam.

aNã q̃tũ ad ipſos litigãtes ius ex ſnia factum fuit poſtq̃ ĩ rẽ trãſiit iudicatã. ext. de re iu. cũ inter. in fin. Arch.

Idem teſtatur Auguſtinus, & eiſdem verbis.

A ¶Hoc] *Abſunt iſta ab vno ex peruetuſtis exemplaribus.*

Item Gregorius lib. 8. epiſtola 50.

¶De eodem. C. III.

3 SIcut ſine iudicio quemquam nolumus condẽnari, ita quæ iuſte [B] [c] diffinita fuerint, nulla patimur excuſatione [d] differri..

B ¶ Iuſte.] *Abeſt vox iſta ab originali. In vno autem manuſcripto Gratiani eſt*, iuſta ſunt diffinita ſententia.

Item Eleuterius epiſcopus ad epiſcopos Galliæ.

¶De eodem. C. IIII.

4 NIhil [contra† quemlibet ac cuſatum] abſque legitimo, & idoneo accuſatore fiat: Nam & Dominus noſter Ieſus Chriſtus Iudam furẽ eſſe ſciebat: ſed quia non eſt accuſatus, ideo non eſt eiectus.

Item Felix Papa 1. ad Paternum epiſcopum.[5]

¶De eodem. C. V.

6 PRimates [e] accuſatum diſcutientes epiſcopum, non ante ſententiam [f] proferant damnationis: quàm Apoſtolica [c] freti auctoritate, aut reum ſe ipſe confiteatur, aut per innocentes & canonice † examinatos regulariter teſtes conuincatur. Aliter irritam eſſe cenſemus, & iniuſtam epiſcoporum damnationem, & idcirco à ſynodo retractandam [g], ita vt oppreſſis ab omnibus in cunctis ſubueniatur cauſis.

¶Habetur caput hoc Cod. Theodos. l. 9. ti. 40. in legis primæ interpretatione, itemque in capitulis Hadriani, c. 57. & capitul. 5. c. 156.

c ¶ Apoſtolica freti auctoritate.] *Hæc addita ſunt ex epiſtola Felicis, & Zepherini. Nam damnati epiſcopi ſine conſenſu, & auctoritate Romani Pontificis nec tunc poterant, nec nunc poſſunt. 3. q. 6. c. diſcutere. & alibi.*

Idem decreuit Zepherinus Papa.[7]

Item Auguſtinus [D].

D ¶ Auguſtinus.] *Sic in multis vetuſtis exemplaribus, quamuis verba huius capitis apud ſanctum Auguſtinum non ſint inuenta.*

¶ Multi per tolerantiam ſubſtinendi ſunt, quamuis ſententia diuini iudicij ſint condemnati. C. VI.

VNus [h] ex vobis me traditurus eſt. ¶Bene dixit, ex vobis, & nõ ex nobis. Ex vobis enim eſt, à quibus per iudiciariam poteſtatem confeſſus, aut conuictus, excluſus non eſt. A me vero, qui nullis indigeo argumentis, & omnia certiſſime noui, ſeparatus & diuiſus eſt. Tale enim eſt, ac ſi diceret, etſi ego eum per occulti iudicij ſententiam damnatum habeo, vos tamen adhuc illum per tolerantiam ſubſtinete. [i]

Item Gregorius Ioanni defenſori eunti in Hiſpaniam, lib. 11. epiſt. 50.

¶Nullum ſeruetur iudicium, niſi rationabiliter habitum. C. VII.

8 IN primis [k] requirendum eſt de perſona presbyteri diligenter, vtrum cõmiſerit crimen damnatione dignum: & ſi non commiſerit, eccleſiæ ſuæ & honori ſuo reſtituatur. Epiſcopus autem qui in loco eius ſubſtitutus fuerit, ab omni honore eccleſiaſtico deponatur, & tradatur eidem Ianuario 8 Anſel. l. 3. c. 93. cuſtodiendus, vel ad ſedem Apoſtolicã tranſmittatur. Si vero mortuus eſt, & alius loco eius ſubſtitutus, remoueatur ab eccleſia, ita tamen, quòd in alia eccleſia poſſit eligi, nunquam ad illam reuerſurus de qua remotus eſt. Ipſi vero qui ſubſtitutum ordinauerunt, per ſex menſes in monaſterio detrudantur à communione ſuſpenſi, niſi in mortis articulo. Sed ſi metu ipſius principis ſe dixerit feciſſe, tempus pœnitentiæ abreuietur. In ſuper compellatur Comitiolus reſtituere omne damnum eidem epiſcopo, quod ſcilicet per illius violentiam eſt paſſus, præſtito prius iuramento ab eodem Ianuario. In tertia parte mandat Papa inquiri de Stephano, vtrum crimina, quæ ei obiiciebantur, eſſent vera, vel non vera, & ſi ordo iudiciarius fuerit in eo ſeruatus, & quales accuſatores, & quales teſtes fuerunt, & qualiter ſententia lata fuerit. Si vero crimina falſa fuerunt, eccleſiæ ſuæ reſtituatur, & illi qui iniuſte damnauerunt eum, ſex menſibus in monaſterio detrudantur excommunicati. De pœna ſubſtituti, & ordinantium eum, & de pœna Comitioli idem dicitur, quod dictum eſt in perſona Ianuarij. In quarta parte probat, quòd circa ea non fuit ordo iudiciarius obſeruatus. Nam ſacerdos tantum coram ſuo epiſcopo erat conueniendus, vt probatur cauſa vndecima. Similiter de Ianuario actum eſt contra leges, cum fuerit de eccleſia ſua violenter abſtractus. Nam qui hoc faciunt, capite puniuntur, vt probatur lege ſequen. ſi quis in hoc. Deinde multipliciter probat, quòd circa perſonam Stephani non fuit ordo iudiciarius obſeruatus: quia fuit à non ſuo iudice condemnatus, & ſi metropolitanum non habuit, erat ad ſedem Apoſtolicam remittendus. Item quia fuit à ſeruis accuſatus, quod fieri non debuit etiam in crimine læſæ maieſtatis, cum ſcilicet fuerit bonæ opinionis, & quia eo abſente viliſſimi teſtes contra eum recepti ſunt, nec etiam ſententia lata fuit in ſcriptis, quod fieri non debuit. Et hoc probatur duabus legibus, & ſequen. cap. Secunda pars incipit ibi, *De epiſcopi perſona.* Tertia ibi, *Quia igitur Stephanus.* Quarta ibi, *De perſona presbyteri.*

h ¶ *Vnus ex vobis.*] Ar. quod de vno dicitur, de aliis negatur, vt 45. diſt. diſciplina. ſic ff. de iud. prætor. ſ. 25. diſ. qualis. C. de proc. maritus.

i ¶ *Subſtinere.*] etiam in publica cõmunione, vt extr. de off. ord. ſi ſacerdos: & 6. q. 2. ſi tantum epiſcopus.

IN *primis.*] CASVS. Presbyter quidam, & duo epiſcopi, ſ. Ianuarius & Stephanus dicebãtur iniuſte cõdẽnati. quare Dominus Papa committit negotium iſtud Ioanni defenſori eunti in Hiſpaniam. Diuiditur ergo cap. iſtud in quattuor partes. In prima parte mandat inquiri de pſona preſbyteri hoc modo, vt ſi inuenerit eum iniuſte damnatum, reſtituatur. Si autem aliquid obiiciatur contra eum, cognoſcatur de hoc eo præſente, & pro ſe rationẽ reddente, & quæratur diligenter, vtrum in exilio debeat demorari, vel an debeat ad ſuã eccleſiam reuocari. In ſecunda parte mãdat Papa inquiri de perſona Ianuarij epiſcopi, vtrum cõmiſerit crimen damnatione dignum: & ſi non commiſerit, eccleſiæ ſuæ & honori ſuo reſtituatur. Epiſcopus autem qui in loco eius ſubſtitutus fuerit, ab omni honore eccleſiaſtico deponatur, & tradatur eidem Ianuario

7 Zepherin. loco proxi. indicato.

Matth. 26.

ipſo iure nulla irrita eſt, nec indiget retractatione maiore, qa ñ tẽt ſcdm Hu. & adde qđ no. ſ. e. in ſum. ver. hoc tñ, &c. Arch. † abeſt ab epiſt. Zeph.

"Eꝑm damnare qs pt. bAl. pceptis

"Snia nulla an poſſit retractari.

c Nam ſnia lata contra iuris ordinẽ iudiciarium

"cauſa pauperis eſt tractãda prius quã diuitis.

Source : BIU Cujas

uitis, vt 16.q.6.de lapsis. & C.de epis. & cle. si quis ad declinandam. Sed dic, ꝙ hic vltimo iubetur tractari causa episcopi, vt ea melius memoriæ commendetur, vt j. de consec. dist. 2. liquido[a]. Sed quare iubet inquiri, scilicet an ordo iuris fuerit seruatus, cum ipsi depositi essent à non suo iudice, vnde statim deberent restitui? Dic ꝙ hoc fuit propter scandalum Comitioli, & est si. 3.q.6. hæc quippe.

a Vel dic, ꝙ aliqs d; esse ordo postu lantiũ, ne si honori postulatiũ locus detur, mediocres desideria sua ſ ꝑferãt ff. d of. pcõ. nec qdquã. §. obseruare scdm Lau. † forte legẽ dum, & dilectissimi.

a ¶ *Presbyteri dilectissimi.*] transitiue ponitur.

b ¶ *Mota, siue probata.*] siue, pro &: & tunc planum est. non enim eo solo, quòd quis est accusatus, reus est, vt 15.q.vlt. c. vlt. Vel dic, mota, ita quòd sit infamatus, & in purgatiõe deficiat. hoc enim solum sufficit ad depositionem, vt extra de si. de hoc. & c. insinuatum. hoc verum est, quãdo crimen, in quo deficit, inducit depositionẽ.

c ¶ *Præsente.*] & intelligente. aliàs non diceretur præsens. ff. de verb. sign. coram. Io. Quid iuris sit de hoc, habes 3.q.9. in sum.

d ¶ *Et genus causæ.*] scilicet an sit ciuilis, an criminalis, quia alij testes admittuntur tã in vna quàm in alia, vt 14.q.2. super prudẽtia. Vel dic, genꝰ causæ, i. an tale sit crimẽ quod inducat depositionem, vel non: quia non omne crimen inducit depositionem. dist. 81. Apostolus. & 5.q.4. in loco. 15. qu. 8. in sum.

e ¶ *Modus probationis.*] non intelligas vt inquiratur, an ciuiliter an criminaliter agatur. "nam propter crimen ciuiliter probatum remouetur qs à beneficio, vt ext. de of. cust. c. 1. extr. de fideiuss. peruenit. de iureiur. querelam. Sed dic modus probationis, i. an excipiendo vel denuntiando, vel alio modo probatum sit crimen: quia si excipiendo vel denuntiando, non est remouendus, vt ext. de acc. super his. Si autem recte agatur de crimine, licet ciuiliter, bene remouẽtur ab administratione: sed non à dignitate, vt ext. de si. per tuas. in fi.

" Criminis ꝓbõ an ſp remoueat promotum.

f ¶ *Peruerse.*] quid iuris de hoc sit, habes 3.q.9. in summa.

Additio. De hoc etiam no. ext. de do. & contu. veritatis. Et not. ꝙ pñtia & absentia dicitur multis modis, prout no. ff. de ꝓc. præsens.

g ¶ *Repellatur.*] nisi fecisset ignorãter, vt j. 7.q.1. pñtium. & c. eum q.

h ¶ *Ab ipso.*] non vt ab ipso iudicetur, vt j. 3.q.5. quia suspecti.

i ¶ *Sex mensibus,*] post hoc tempus forte ipso iure restituuntur. arg. ff. de postula l. Imperator. s. dist. 50. si ille. contra, sed ibi erant detrusi in monasterium, vt ibi perpetuo essent.

" Metus qñ que attenuat peccatũ.

k ¶ *Metu.*] "metus hic attenuat peccatum, vt ext. quod met. cau. sacris. quandoque penitus excusat, vt 50. dist. presbyteros. quandoque in nullo excusat, vt j. de consec. dist. 4. eos. & 11.q.3. quisquis.

l ¶ *Sua sponte.*] ar. ꝙ mitius agitur cum sponte confesso, quàm cum convicto, vt 50. dist. c. 3. arg. ext. de elect. innotuit.

"Fides mala defuncti, an noceat successori.

m ¶ *Quia leuioris.*] " Cum enim sit singularis successor, mala fides defuncti nõ nocet successori. Secus si esset vniuersalis successor. C. de acq. pos. l. vitia. & ff. de di. & tem. præscr. an vitium. & l. cum hęres. purgatur ergo hoc vitium per successorem. sic ext. de fil. presb. ex transmissa. vnde dicit lex, ꝙ non videor vi possidere, si recipiam possessionem ab eo qui possidet, licet ille vitiose possideat, vt ff. vti po. l. si dño. etsi ext. de rest. spo. cum ad sedem. in fi. Io. Hodie tamen

ctissimi † [a] fratris, & coepiscopi nostri Ianuarij, & si ita se veritas habet, sicut eiusdem episcopi petitio continet, in ecclesia, atque in loco suo, modis omnib. idem presbyter reuocetur. Si autem dictum fuerit: quia contra ipsum causa aliqua mota [b], siue probata est, subtiliter ipso præsente [c], & pro se rationem reddente, quærendum est & genus causæ [d] & modus [e] probationis, vt ex hoc colligere valeas, vtrum adhuc in exilio [A] demorari, an certe in ecclesia sua, & officio suo debeat reuocari. ¶ De episcopi supradicti persona hoc statuendum est, vt si nulla contra eum criminalis causa, quæ exilio vel depositione digna est, mota siue probata est, is qui eo superstite episcopus perverse [f], ac contra canones in ecclesia eius ordinari præsumpsit, sacerdotio priuatus, ab omni ecclesiastico ministerio repellat [g]. Qui etiam eidem dilectissimo Ianuario fratri, & coepiscopo nostro tradendus est, vt ab ipso [h] in custodia habeatur, aut certe ab eo ad nos per omnia transmittatur. Episcopi vero, qui eum ordinauerunt, vel ordinationi eius consentientes interfuerunt, sex mensibus [i] Dominici corporis, & sanguinis communione priuati, agere pœnitentiam decernantur in monasterio, & supradictus Ianuarius loco, & ordini suo modis omnibus reformetur. Si vero cõmunione priuatis mortis contigerit imminere periculum, benedictio eis viatici non negetur. Si autẽ episcopi in præiudicium [B] condemnationis, vel depositionis memorati episcopi, se metu [k] iudicis consensisse, ac talia fecisse non sua sponte [l], fassi fuerunt, & tempus eis abbreuiandum est, & modus pœnitentiæ temperandus. Si vero ille, qui locum eius inuasit, de hac fortasse luce migrauit, & alter est ordinatus, quia leuioris † [m] culpæ videtur, cum nõ qua si isti superstiti, sed successisse defuncto videatur) episcopatus illi officium in illa ecclesia tantummodo interdicatur, vt in alia ecclesia, quæ sacerdote vacauerit, si electus fuerit possit esse episcopus, ad Malachitanam tamen ecclesiam numquam aliquo modo reuersurus [n]. ¶ Gloriosus autem Comitiolus, quidquid prædictus episcopus per violentiam, atque insecutionem ipsius expẽdisse, [o] vel damnum pertulisse dato sacramento [P] firmauerit, eidem episcopo restituere compellatur. † Si autem aliter, quàm antefati episcopi peritio continet, actum esse fortitan perhibetur, subtiliter quærendum est, & veritate cognita, cum Dei timore, quod iustitiæ ordo suaserit, iudicandum. ¶ Quia ergo Stephanus episcopus odio † sui quædam ficta, & de falsis se capitulis accusatum, neque aliquid ordinabiliter factũ, sed iniuste se asserit condemnatum, diligenter quærẽdum est primo, si iudicium ordinabiliter est habitum, id est †, si alij accusatores [q], atque alij testes fuerunt. Deinde causarũ qualitas est examinanda, si digna exilio, vel depositione fuit, si eo † præsente [r], qui accusatus est sub iure iurando cõtra eum testimonium dictum est, si scriptis actum est, vel si ipse licentiam respondendi, & defendẽdi se habuit. Sed & de spoliatus potest conuenire quemlibet possessorem condictione ex canone, vt ext. de rest. spol. sæpe contingit. Ba.

Additio. Ad huius gl. declarationem vide quod le. & no. & ext. de iud. quia V.

n ¶ *Reuersurus.*] arg. ꝙ dignitas non conualescit in inuasore, si ejectus moritur. ar. j. 21. q.1. relatio.

o ¶ *Expendisse.*] " de " Expensa expensis cõsueuit no tari ext. de pœ. calũniam. immo melius de dol. & contu. cum dilecti. sed hic aliqua adiiciam. Dico ergo, ꝙ omnes expensę soluuntur, quæ factę sũt in eundo & redeundo, ext. de ele. vt prę teritæ. etiam circa ad uocatũ. vt C. de iud. l. sancimus. & hoc obtinet cum victus succumbit victori: secus est si quis condemnatus, vt ī expẽsis cõdẽnetur, siue vincat in cãm tempore cõtumaciæ, principali, vt ext. de do. & cont. cum dilecti. illas tabulas expensas dico de ꝓperãdũ. §. ducendas, quas domi sinautẽ ex cõsueuit facere, vt ff. gestis. & sic ad exhi. sed & si. §.1. no. Inn. ext. & ff. de pe. hę. l. sed & lib. 6 de ap. si. §. quod autem. & ff. cordi. ī fi. A. de rei vend. si res. nec illas petit quæ casu fortuito factę sunt, vt 1 Iuo par. 6. ff. man. l. inter causas. c. 343. Pan. §. non omnia. Itẽ istæ l. 4 c. 82. expẽsę erunt mediocres, & non delicatæ, vt ff. de pig. ac. l. si ser uos. in fi. & ff. de dam. *ilj accusato* infe. inter quos. 1. §. 2. *res, alij testes fuerunt.* las prestabit quæ propter ipsam causam factæ sunt, vt ext. de se. po. & fructu. ad hoc. in fi. & solas necessarias non vtiles præstabit: vt extr. de eo qui mit. in pos. cum venis sent. in fi. Illud autem non obstat ei, ꝙ minores facere potuisset, vt ff. man. l. si quis, §. impendia. Item iudex prius taxabit expensas, quàm pro eis iuretur, vt 3.q.3. §. spatium. vers. quod fieri. & est istud speciale quod probatur aliqd proprio iuramẽto, & hoc ideo est: quia res talis aliter nequit probari. sic per sacramentum suum probat se aliquis perdidisse instrumẽtum suum, vt C. de fid. instr. l. vlt. eodẽ modo probat sibi res aliquas mobiles esse ablatas. C. vnde vi. si quãdo. ext. quod me. cau. c. vlt. "Hoc tñ teneas pro certo, ꝙ nullus in principali causa condemnatur in expensis postquam iurauit de calumnia, cum postea præsumatur bona fide litigare [c], vt ff. de leg. 2. qui solidum. & in hac opi. fuit Io. Cremonensis, & alij doctores legum. vnde dixit Bulgarus, exceptionem facit contumacia absentis actoris, & iusta ignorantia. Io. Et ita seruatur de facto in hac ciuitate Bononiensi. Sed in causa appellationis indistincte quilibet condemnatur, vt 2.q.6. omnimodo. Bart.

† *al. leuior culpa.*

† *al. condemnetur.*

† *al. in odio suo.*

† *al. aut si* " Iurm đ ca lũnia ꝑseruata cõdẽnatione expensarum.

† *al. aut si* " Contrariũ tñ tenẽt Pe. đ Bel. Cy. & Bart. in aut. gñaliter. C. de epi. & cl. & Bar. & Im. ī l. q solidũ. §. etiã. ff. de le. 1. & Bar. ī l. eũ quẽ temere. ff. de iudic. & l. 1. vers. venio, & c. ad turp. & I. A. in c. calũniã. de pœ. Idẽ tẽt Gul. de Cu. ī l. 3. ff. de iureiu. & Bal. ī d. aut. gñaliter. post Ol. dIdẽ t; gl. & ibi Pe. đBel. per. & Cy. ī l. si accusato rib. C. đ ac. Bar. ī l. 3. §. si plures. ff. de sep. vio. l; sit cõtra ext. đ col. det. c. 1. vbi de hoc. & ext. đ pur. ca. quoties. vbi đ hoc. A. e Istã gl. scq tur Al. đ Im.

p ¶ *Dato sacramento,*] si aliter nequit probare. C. vnde vi, l. si qñ. Io.

q ¶ *Accusatores.*] id est, accusator. nõ enim plures accusatores admittũtur [d]: quia posset esse, quòd vnus ꝓbaret, & alter deficeret in probatione, sed si plures sunt, iudex eliget magis dignũ, vt ff. de acc. l. si plures. tñ intantũ præiudicabit eis, ꝙ qui semel apparuerit inter accusatores, nõ potest postea in illa cã testificari, vt ext. de acc. c. cũ P.

r ¶ *Si eo præsente.*] Testes iurare debent præsente vtraque parte, vel altera per contumaciã absente. ext. de testi. in nomine Domini. sed testimonium non debent dicere coram partib. exemplo Danielis, qui solus secrete quærebat à testib. 2.q.7. §. his ita. ver. item Daniel. Ego credo, ꝙ quæcumque pars velit interesse interrogationibus [e], ꝙ potest, quia partes melius nouerunt quærere omnes circunstantias: &

Source : BIU Cujas

in l.is apud. col. 2. C. de eden. & add In. in c. per tuas. d testi. Sp. ti. d test. §. iam de interrogatoriis.

tias: & hoc ꝓbatur ff. de adul. si postulaueerit. §. q̃stioni. sed hoc sciãt partes, ꝙ q̃cũq; pars semel interfuit, amodo nõ ꝑt alios testes producere super illo articulo, vt ext. de testib. fraternitatis. in auth. eo. §. quia vero. col. 7. Io. Sed certe sicut testimoniũ dr̃ in secreto, ita & interrogationes fiunt in secreto, & dãtur in scriptis: & ita seruatur de facto. Barth. Brix.

a ¶ *Quærendum.*] Sed nõ vr̃ hoc modo esse quærendũ: cũ exceptio, q̃ testi est obiicienda, ante publicationẽ dẽat opponi, vt extr. de testi. pñtium. & q̃a non refert cuius opinionis testis sit, dũmodo eo tpe quo tulit testimonium, nihil fuit obiectũ testi, vt C. de testi. l. 1. Resp. reus bene obiicit, ꝙ testes tales nõ essent admittendi, sed iudex spretis istis exceptionib. admisit eos: vñ in hoc casu post sentẽtiam debet inquiri de opinione testiũ, vt ext. de testi. ex parte Adæ, vel reo absente fuerũt ibi testes inducti: & cum iudex de suo officio deberet inqrere de opinione testiũ, nõ quęsiuit.

"Exceptio testẽ q̃n obiiciẽda.

aAdde Bal. ĩ l. criminis. C. de ac. & Ale. de Im. ĩ l. ita demũ. col. 2. d ꝓc. bVt j. e. q. 7. quærẽdum.

h ¶ *Inimicitias.*] capitales, vt ext. de si. per tuas. & in aut. de testi. §. si quis vero odiosus. inst. de exc. tut. §. inimicitię. j. 3. q. 5. c. 2.

c ¶ *Ex auditu.*] j. q. 9. testes. tamen de auditu & de credulitate q̃ritur à teste, extra de testi. cum causam.

d ¶ *Specialiter.*] i. assignata causa scientiæ, vt no. 4. q. 3. §. sola.

e ¶ *Scriptis.*] j. 9. q. 1. si quis cum clerico. contra. sed illud in causa ciuili, istud in criminali. vel illud speciale in episcopo.

f ¶ *Leuiora.*] an grauiora. j. 3. qu. 10. placuit. contra. Sed hic nõ dr̃, ꝙ secundo sint admittẽdi ad accusandum.

g ¶ *Quãlibet iniuriã.*] Ergo ꝓ modica vt pro magna iniuria ꝑt q̃s taliter puniri. arg. 14. q. 6. c. vlt. tñ ꝓ modica iniuria nõ excõicatur q̃s. 11. q. 3. null[a]. ext. de sen. exc. perue nit. Ioã. Et male dicit Io. q̃a excõicatus est, sed nõ debet mitti ad sedem Apostolicã nisi velit eps, vt dicit illa decret. peruenit. B.

"Excõicatio ꝓ modica iniuria ñ est ferenda.

h ¶ *Capitali.*] hæc est lex Cornelia. Sed contra. C. de episc. & cle. auth. sed nouo. ibi. n. dr̃, ꝙ talis verberatur, & in monasteriũ mittitur. Io. Sol. ꝑt dici, ꝙ nouo iuri stabitur.

dEt hãc sentẽtiã teneas scdm L. sed sequẽs verior est, vt videtur Arc.

personis accusantium, ac testificantium subtiliter quærendum [a] est, cuius conditionis, cuiusve opinionis, aut ne inopes sint, aut ne forte aliquas contra prædictum ep̃m inimicitias [b] habuissent, & vtrum testimonium ex auditu [c] dixerunt, aut certe se scire specialiter [d] testati sunt, si scriptis [e] iudicatum est, & partibus præsentibus sentẽtia recitata est. Quòd si forte hæc solẽniter acta nõ sunt, nec causa probata est, quæ exilio, vel depositione digna sit, in eccle siam suam modis omnibus reuocetur. Hi vero, qui eum cõtra Dei timorem, & canonũ statuta condemnauerũt, excommunicati in monasterium ad agendam pœnitentiã sex mensibus mittẽdi sunt: ita sane, vt si cuiquam eorũ mortis contigerit imminere periculũ, viatici benedictio non negetur. Ipse autem, qui eo viuente locum eius temerarie ambiuit, priuatus sacerdotio, ab omni ministerio ec clesiastico repellatur, atq; eidem dilectissimo fratri, & coepiscopo nostro tradatur, vt eũ aut ipse ad nos transmittat, aut apud se in custodia habeat. Episcopi vero, qui eum ordinare pręsumpserunt, vel peruersæ ipsius ordinationi præbuere consensum, iidem communione priuati, sex mensibus ad agendam pœnitẽtiam in monasterio deputentur. Si autem episcopi in pręiudicium condemnationis, vel depositionis memorati Stephani se metu iudicis consensisse, ac talia fecisse nõ sua sponte, professi fuerint, tẽpus eis abbreuiandũ est, & modus pęnitentiæ temperandus. Si igitur is, qui prędicti Stephani locum inuasit, fortasse defunctus est, atq; alius in ecclesia eius episcopus ordinatus est, illud de eo statuendum est, quod superius de causa fratris, & coepiscopi nostri Ianuarij diximus.

¶ Quòd si forte aliqua de obiectis contra memoratum Stephanum episcopum probata sunt, aliqua vero doceri minime potuerunt, cauta omnino cõsideratione pensandum est, vtrum leuiora [f] capitula, an certe grauiora ꝓbata sint, vt ex eis, qualiter definitionem tuam formare debeas, possis scire.

¶ Glorioſus vero Comitiolus, si supraſcriptus episcopus innocẽs esse claruerit, quidquid de rebus eius, vel ecclesiæ ipsius tulit, ei sine aliqua restituat dilatione. Sed & quæq; se in persecutionem, ac violentiã eius expẽdisse, vel damnum idem episcopus pertulisse iurauerit, idem memoratus Glorioſus Comitiolus reddat, ac satisfaciat. Si autem episcopum antedictum talem culpam commisisse constiterit (quod absit,) &c. *vt infra in causa monachorũ.* De persona presbyteri, &c. *vt infra in causa*[1]. Clericus aduersus clericum. *Et infra eadẽ epistola 54. vndecimi libri*[2]. De persona Ianuarij episcopi sciendũ est grauiter omnino, & contra leges esse actum, vt violẽter de ecclesia traheretur, dum si quamlibet [g] iniuriam à quocumq; episcopus passus fuerit in ecclesia, iniuriantem lex capitali [h] pœna percutiet, & si cut maiestatis reum omnibus det accusandi illũ licentiam, vt huius legis series loquitur Codicis lib. j. tit. vj. constitutione x. [3] Si quis in hoc [i] genus sacrilegij proruperit, vt in ecclesias catholicas irruens, sacerdotibus, & ministris [k], vel ip si cultui, locoq; aliquid importet iniuriæ, &c. *& infra in eadem epistola*[4]. De psona Stephani episcopi hoc attendẽdum est: quia nec inuitus ad iudicium [l] trahi, nec ab episcopis alieni concilij debuit iudicari[m]. *& infra.* ¶ Cõtra hæc si dictum fuerit, quia nec metropolitanum habuit nec patriarchã: dicendum est, quia à sede Apostolica (quæ omnium ecclesiarum caput est) hæc causa audienda, ac dirimenda fuerat: sicut & prædictus episcopus petiisse dinoscitur, qui episcopos alieni concilij iudices habuit omnino suspectos. Quia ergo sententia non à suo iudice [n] dicta nihil firmitatis obtineat, lectionis huius tenor ostendit libro Cod. vij. &c. *& infra.* ¶ Quòd autẽ dicitur à seruis suis accusat[o], scien dum est, quia audiri minime debuerunt. *& infra.* ¶ Si vero de crimine [o] †maiestatis dicitur accusat[o], nec ipsum de eo credendum fuit, si vita, vel opinio eius talis ante non extitit [p]. *& infra.* ¶ Quod autem dicit idem episcopus, quia se absente, aliqui sint vilissimi testes exhibiti: hoc si verum est, nullius esse mementi lege noscendũ est. *& infra.* ¶ Testes autem quales, vel cuius opinionis ad testimonium admittẽdi sunt, plurimę leges ostendũt, quę pene nulli habẽtur incognitæ: quæ eitam sanciunt, vt vilissimis testibus sine corporali [q] discussione credi nõ debeat.

¶ Quod autem dicitur, quia nihil scriptis iudicatum est, legendus est tit. 44. libri 7. Codicis: quia scriptis debuit iudicari. Nam ibi inter alia dicitur, atque præcipitur, vt sententia, quæ sine scripto dicta fuerit, ne nomen quidem sententiæ habere mereatur.

vel stabitur huic legi, cum sit canonizata. 11. dist. c. 1.

i ¶ *Si quis in hoc.*] j. 17. qu. 4. §. qui autem de ecclesia.

k ¶ *Et ministris.*] "No ta diligẽter, ꝙ in hoc casu crimen sacrilegij cõparatur crimini lę- sæ maiest. vt 17. q. 4. si q̃s suadenre. §. q aũt. immo si laicus extrahatur de ecclesia, tale crimen comparatur crimini læ maiestatis, vt C. de iis qui ad eccl. confug. l. 2.

"Crimẽ sacrilegij & lę sæ maiesta. cõq̃nque comparantur. 1 16. q. 6. c. si eꝑorum. 2 11. q. 1. de persona, ex Gre. l. 11. epist. 54.

l ¶ *Ad iudicium.*] alienũ. hoc patet per verba sequentia, s. ab episcopis alienis, &c.

m ¶ *Iudicari.*] ergo comprouinciales epi sunt iudices episcopi, vt 3. q. 6. c. 2.

n ¶ *A suo iudice.*] j. 11. q. 1. cap. pe. C. si à non comp. iud. l. vlt.

3 l. si q̃s. C. d episc. & cle. C. Theodos. lib. 16. tit. 2. c. 31.

o ¶ *Crimine.*] no. ꝙ ẽt in istis exceptis crimi nib. si oĩs admittitur ad accusationem vel testimoniũ, nisi malæ famæ fuerit accusat[o], vt hic, & j. ead. q. 7. §. accu. & ext. de test. ve niens. Si vero malæ famæ fuerit accusat[o], omnes admittũtur, vt ext. de si. tanta. & ext. de testi. q̃m. nisi odio venerit ad accusationem, vt ext. de si. licet Hẽly. & c. ꝓ tuas. Alij dñt spãle esse in epo. decret. tñ vr̃ dicere, ꝙ contra eum ẽt q fuit malæ famæ, nõ admittũtur criminosi in exceptis criminib. cum criminaliter agitur, sed vbi ciuiliter agitur, tũc admittuntur criminosi cõtra regulares prælatos, sed nõ cõtra sæculares: sed si sunt emendati de crimine, tunc admittuntur contra eos de æquitate, non de rigore, vt extra de simon. per tuas. Ioan,

4 17. q. 4. si q̃s suadẽte.

p ¶ *Non extitit.*] extra de præsum. mandata. & eo. ti. cum in iuuentute. ff. de susp. tu. l. 3. ff. ad l. Iul. maie. famosi. 28. distin. quia sunt culpæ. ff. de re milit. l. non omnes [e].

† Si vero dictũ fuerit ꝙ d hoc accusatus est, qd ad maiestatis crimẽ attinet] Orig. e Et sic not. ꝙ ꝑsumitur ex vita ꝑterita circa p̃ sens, siue de pñti. ext. de psũ. scribã. vbi de hoc. &44. di. multis. Arch.

q ¶ *Corporali.*] j. 5. q. 5. illi qui.

A ¶ Exilio.] *In vulgatis sequebatur,* vel deportatione: *quæ voces fabulæ sunt, quia neque in vetustis Gratiani, neque apud B. Greg. leguntur.*

B ¶ Si autem episcopi in præiu.] *Hac vsque ad versic.* Quod si forte,

Source : BIU Cujas

a *Statutis.*] ¶*Vt sententia.*]Per hanc legem non potest Greg. probare, q̄ in criminalib. causis debeat interuenire scriptura: q̄a lex illa tm̄ de ciuilib. causis loquitur. nam eps inter subditos suos sine scriptura iudicat, vt 11.q.1.si quis cū clerico. & C. de sen. ex breu. rec. auth. nisi. similiter sæcularis iudex in modicis causis, vt ibi dicitur, & in aut. de man. prin. §. si tibi. col. 3. & q̄ partes illud mutuo consensu possunt remittere, vt C. de epis. & cle. auth. & generaliter. in fi. & C. de pri. eo. qui in sa. pal. cōsi. l. quoties. in fi. libr. 12. Dicas cum Greg. q̄ in criminalib⁹ causis requiritur scriptura, & etiam in ciuili. ext. de prob. q̄m cōtra. nisi in casib. s̄. exceptis, & in causa dilapidationis, vt in auth. vt iud. fine quoquo suffr. necessitatem. coll. 2. Io.

b ¶ *Requiratur.*] tñ si appellauerit, vī q̄ debeat prosequi appellationē, vt ext. de sen. & re iu. sentētia. quia appellatio confirmat sententiam, ff. rem ra. ha. l. 3. §. falsus. ext. de off. deleg. coram.

L *Egum.*] Casvs. Probat hic Hincmarus, q̄ in causis gestorū interuenire debet scriptura. nā baptizādus nomen suum debet in scriptis dare, & electio & ordinatio debet fieri cū scriptura, & similiter excommunicatio & reconciliatio, & alia similia, debēt fieri cum scriptura.

c ¶*Fontem.*] ℣. de con se. di. 4. baptizandi. 2.

d ¶*Prouehitur.*]s̄. dis. 61. eps dum fuerit.

e ¶*Societate.*] vt hæreticus, vt ℣. i. q. 7. quoties.

f ¶*Excommunicatur.*] 11. q. 3. debent, & cap. curæ.

N *Otum.*] Casvs. Quidam presbyter nomine Christophorus non conuictus, vel confessus de aliquo crimine iniuste fuit ab ecclesia sua expulsus, & alius loco eius substitutus: quia non potuit vel noluit dare, quod substitut⁹ eius æmulus dedit, cū trina facta fuerit contra eū inquisitio, nec culpabilis est inuentus. vñ conquestus est Christophorus Papę, quare mādat epo, qui eum expoliauit, vt eū restituat, nec excusatur si dicat se nō facere, cum fieri permittat. Nam faciens & consentiens pari pœna puniuntur.

† libellari scriptione] Orig.

2 s̄. c. in primis.

3 C. libr. 7. tit. 44.

† meretur] Orig.

g ¶*Per tres.*]not. sæpius posse inquiri de eodem crimine.

h ¶*Nisi.*]istud, nisi, non ponitur hic exceptiue.

g ext. de lib. obl. c. 1. Burchar. l. 2. c. 197. Iuo p. 6. c. 269.

addita sunt ex epistola: quemadmodum & paulo inferius à verbo, dilatione, *vsque ad vers.* Si autem episcopum, *vt orationis cursus sit expeditior. Nam Gratian. referebat se ad superiora, in quibus habentur similia, hoc modo*, & c. vt supra de causa Ianuarij episcopi. *Quorum autem capitum initia citantur ex inferiorib. causis, ea sic relicta sunt quemadmodum antea se habebant, vt modus citandi Gratiano vsitatus agnoscatur.*

Item Cod. lib. 7. tit. de sent. ex breuic. rec. Imppp. Valentin. Valens. & Grat. AAA.

¶Vltima sententia debet de scripto proferri. C. VIII.

S Tatutis generalibus iussimus, vt vniuersi iudices, quib⁹ reddendi iuris in prouinciis permisimus facultatem, cognitis causis vltimas definitiones de scripti recitatione proferant. Huic adiicimus sanctioni, vt sententia a, quæ dicta fuerit, cum scripta nō esset, nec nomen quidem sententiæ habere mereatur, nec ad rescissionē perperam decretorum, appellationis solennitas requiratur b.

¶ In duobus vetustis codicibus hoc, & seq. caput non habentur, & hanc legem Codicis B. Gregorius in præcedenti capite manifeste indicauerat.

Item ex concilio apud S. Medardū. Hincmarus Rhemorum Archiepiscopus dixit.

¶De eodem. C. IX.

1 L Egum ecclesiasticarum consuetudo, & auctoritas talis est, vt in causis gestorum semper scripturam requirant: adeo, vt qui ad sacrum fontem c accedit, suum dare nomen præcipiatur. Qui ad summum sacerdotium prouehitur d, decreto manibus omnium roborato eligitur. Ordinatus autem à suis ordinatoribus litteras accipere iubetur. Qui etiam ab ecclesiastica societate e quolibet excessu discinditur, libelli † inscriptione aut recipitur, aut eiicitur. Sed &A qui accusatur, aut excommunicatur f, seu recōciliatur, per scripturā accusari, vel reconciliari iubetur. Et sic in ceteris huiusmodi in tātum scriptura deposcitur, vt sicut beatus Gregorius in commonitorio ad Ioannem 2 defensorem ex Romanis legibus 3 sumens scribit [Sententia, quæ sine scripto profertur, nec nomen sentētiæ habere mereatur†.]

A ¶Sed & qui.]*In originali est*, sed qui accusatur, vel qui excommunicatur, reconciliatus per scripturam accusari, vel reconciliari iubetur. Et sic, &c.

Item Nicolaus Papa Girardo † Turonensi Archiepiscopo.

¶ Restituendus est, quem neque cōuictum, neque confessum constat esse eiectum. C. X.

4 N Otū sit tuæ fraternæ charitati, quòd iste presbyter pauper, nomine Christophorus de sua angustia ad nostrā clementiā lacrymabiliter sit conquestus: dicens se falsis criminibus impetitum, & ab ecclesia sua non conuictum, neque confessum, irrationabiliter fuisse eiectum. Nam, vt ipse refert, tua diligentia per tres g vices inquisitione facta, nulla in se neq; de fornicationis crimine, neque de homicidij cōsensione A (de quibus impetebatur) reperiri potuit culpa, nisi h quia suæ paupertatis causa, quæ petebātur aut cōsentire noluit, aut implere non potuit. Quæ suus tamen æmulus vlrroneus egit, qui iniuste illius ecclesiam præripuit. Idcirco magnopere monemus i reuerētiam tuam, vt etiam quæ, te forte ignorante, gieziaca cupiditate peracta esse videntur, tuæ k fraternitatis censura celeri emendatione corrigantur: scilicet restituendo l ecclesiæ propriæ iam dictum sacerdotem, atque ei reddendo tua pietate pristinū, quem perdidit, honorem: & nullatenus canonica instituta alicuius temeritate contemni permittas: quia facientem & consentientem m par pœna constringit.

4 Iuo par. 6. c. 429.

A ¶Consensione.]*Sic est emendatum ex plerisque Vetustis exemplaribus. Nam antea legebatur*, confessione. *Iuo autem habet*, consensu.

Item de libro constitutionum.

¶ Antequam causa probetur, aliquis excommunicari non debet. C. XI.

5 N Emo episcopus, nemo presbyter excommunicet n aliquem, antequā causa probetur o, propter quam ecclesiastici canones hoc fieri iubēt. Si quis autem aduersus eam † excōicauerit aliquem: ille quidem, qui excommunicatus est, maioris sacerdotis auctoritate P ad gratiam sanctæ communionis redeat: is autem, qui nō legitime excommunicauit, in tantum commendari iubetur. Et sic, &c.

5 Apud Iulia nū Antecess sunt excōicare. Sed sorē nouel. 123. c. 15. 24. q. 3. ð illicita Iuo part. 5. c. 371. & p. 14 c. 42.

† *al. ea*

" Excōicatio est maxima pœna.

" Excōicare pt simplex presbyter.

" spoliatio nis rōe quis cōueniatur.

" Consentit quis triplipti uirginis. 36. q. 2. de puellis. In rapina. 17. q. 4. oēs eccleſię. Item in iniusta sentētia, vt s̄. ea. in primis. Secundo modo dī consentire, cum non corrigit quos tenetur ex officio corrigere, vt 83. distin. c. 1. & 2. & 86. dist. inferiorū. Tertio modo dī cōsentire, cum defendit peccantem, vel qñ sua auctoritate delinquitur. 11. q. 3. qui consentit. 24. q. 3. qui aliorum. & talis magis est puniendus, quam ipse faciens, vt ibi dicitur. Io.

† *al. Airardo*

N *emo.*] Casvs. Statuitur ī hoc c. q̄ nullus debet iniuste & sine causa interueniente ab epo, vel archipresbytero excōicari: quod si factū fuerit, iniuste excommunicatus absoluatur à maiori, & iniuste excommunicās punietur superioris arbitrio pœna consimili.

n ¶*Excommunicet.*] Arg. " q̄ simplex sacerdos habet potestatem excommunicandi, vt extr. de off. ord. cum ab ecclesiarū b. & c. si sacerdos. & de ap. reprehensibilis. & extr. de eo qui fur. or. re. c. 1. Nā quilibet sacerdos habet claues ligandi, vt ℣. ea. q. 7. §. item cū Dauid. & 11. q. 3. quomodo. Itē q̄a de causis possunt cognoscere, vt extra de iud. c. 2. & ext. de immu. eccl. non minus. & etiam de matrimonialibus causis. extra de sen. & re iu. tenor. in prin. in parte decisa. Cum ergo excommunicatio sit potius iurisdictionis quā ordinis, vt ext. de elect. transmissam. & tales minores prælati habent iurisdictionem, vt dictū est, ergo possunt excōicare. Sed contra, excommunicatio est mucro episcopalis. 16. qu. 2. visis. Iuo part. 5. " Item excommunicatio dicitur maxima pœna, vt 24. q. 3. corripiantur. Præterea archidiaconi modicam habent iurisdictionē, vt extra de of. arc. c. 1. & vlt. ergo multo fortius simplices sacerdotes. Sol. vbi consuetudo est, ibi bene possunt excommunicare. consuetudo enim dat iurisdictionem, vt 9. q. 3. conquestus. in fi. De hac materia inuenies 11. q. 1. de persona. Ioan. Probabiliter potest dici, quòd ecclesiarum prælati de iure communi possunt excommunicare, vt extra de off. ord. cum ab ecclesiarum. licet episcopi iam præscripserunt contra multos prælatos. Ber.

b Vbi ð hoc &ext. ð sen. exc. nup. §. vlt. ī fi. 9. q. 3. qui merito.

o ¶*Causa probetur.*]℣. 11. q. 3. nemo episcoporum.

p ¶*Maioris sacerdotis auctoritate.*] cum distinct. 11. q. 3. si episcopus. forte notatum ibi inuenies. & extra de sen. excom. sacro.

a Tñ iurisdō datur. ext. ð enim. & ff. de leg. 3. fideicommissa. §. hæc verba. & 11. q. 3. rogo, & 3. test. ca. 1. de hoc ēt ℣. ea. q. 7. sicut. §

i ¶*Monemus.*]per hoc verbum non præcipitur a, vt ℣. 28. quæst. 1. sic enim. & ff. de leg. 3. fideicommissa. §. hæc verba. & 11. q. 3. rogo, & 3. q. 9. reuera. & 2. q. 7. sicut inquit. in gl. 2.

k ¶*Tuæ.*]remittitur hæc causa ad eū à quo appellatū est, ñ vt ipsum iudicet, sed vt ipsum restituat, & sic non obstat ext. de app. accepta. hic tenetur l ¶*Restituendo.*]causa prius cognita ne obstet ℣. 7. q. 1. præsentium. pceptiue. A.

m ¶*Et consentientem.*]hoc ideo dicit, quia ipse eum nō priuauerat,

Source : BIU Cujas

NOmen.] Casvs. Quidam presbyter fuerat accusatus, & etiam infamatus. Vnde clerus illius loci rogat Augustinum, vt eum excommunicaret vel deponeret. Respondet Aug. dicens, ꝙ non potest, nec est ausus eum supprimere de tabula clericorum, cum occultum sit eius delictum. & Dei iudicio reseruetur, cui faceret iniuriam si eius iudicium præueniret. Nam & iudices seculares hoc faciunt, iudicio pendente nihil immutãt. Et preterea in concilio factũ est statutum neminem debere excõmunicari nondum conuictum, nisi ipse fuerit contumax.

1 Iuo par. 6. c. 388.

a ¶ *Vel supprimere.*] nomina excommunicatorũ tempore excommunicationis supprimebantur in matricula, sed nomina depositorum radebãtur. sic 50. dist. contumaces.

b ¶ *Relatione.*] si. extr. de of. dele. licet. ex eo etiam ꝙ iudex dicit se velle referre, non potest amplius cognoscere. C. de ap. ex illo. & ext. de off. del. cum super. quod intelligo si relatio fuerit à partibus approbata, vt C. de rela. l. 2.

c ¶ *Suspendi.*] nisi sit infamatus. ȷ. e. quæst. 5. presbyter.

PRimo semper.] Casvs. Quicumque vult sentẽtiam ferre, debet primo causam & omnia diligenter inquirere, quib. peractisnĩam ferre debet non suspicionis arbitrio: ne alteri faciat quod sibi ñ vult fieri.

2 Pol. l. 1. ti. 8 Pan. l. 4. tit. 11. 15.

d ¶ *Suspicionis.*] " Triplex est suspicio. Temeraria de qua hic dicitur: quæ expurgationem non inducit. Probabilis, quæ expurgationem inducit, vt ȷ. q. 5. presbyter. Violenta, quæ ad condemnationem sufficit, vt 32. q. 1. dixit Dominus [a]. Tamen qñque violenta suspicio vel ꝓsumptio ñ sufficit ad condemnationem, vt extra de testi. cog. præterea. ext. de præsum. litteras. in fi. [b]

† *al. charitate*

" Suspicio est triplex.

Tob. 4.

a Ext. de prę sum. c. 2.

3 tit. 2. le. 8.

b Vbi d hoc & 6. qu. 1. omnes. Arc.

PRohibentur.] Lex incipit, qui accusare possunt.

clsti non admittebãtur ad accusationẽ, ne ob hoc impediri vtilitatẽ reipu. ꝑmitterent: & ꝓp hoc ꝓ iurium incurrerent.

d Adde de hoc late p Pe. d Bel. pt. & Cyn. in l. aduersus. C. de adm. tut.

" Accusare simul plures, an liceat vni.

tum abstineat tẽpus sacrosancta communione, quantum maiori sacerdoti visum fuerit: vt quod iniuste fecit, ipse iuste patiatur.

Item Augustinus in epistol. 137. ad clerum, & vniuersam plebem Hyponensem.

¶ Incerta, & dubia iudicari non possunt. C. XII.

1 NOmen presbyteri propterea non ausus sum de numero collegarum eius vel supprimere [a], vel delere, ne diuinæ potestati, sub cuius examine causa adhuc pendet, facere viderer iniuriam, si illius iudicium meo vellem iudicio præuenire: quod nec in negotiis sæcularibus iudices faciunt, quando causæ dubitatio ad maiorem potestatem refertur, vt pendente relatione [b] aliquid audeant commutare. Et in episcoporum concilio constitutum est, nullum clericum, qui nondum conuictus sit, suspendi [c] à communione debere, nisi ad causam suam examinandam se non præsentauerit.

Item Melchiades Papa episcopis Hispaniæ.

¶ Nec suspicionis arbitrio, nec ante verum, & iustum iudicium aliquis condemnetur. C. XIII.

2 PRimo semper ante omnia diligenter inquirite, vt cum iustitia, & veritate † definiatis, neminem condemnetis ante verum & iustum iudicium: nullum suspicionis [d] arbitrio iudicetis: sed primum probate, & postea charitatiuam proferre sententiam: & quod vobis non vultis fieri, alteri nolite facere.

Item ff. libro 48. ti. de accusationibus, & inscriptionibus, l. Qui accusare [3].

¶ Qui ab accusatione prohibeantur, & qui recipiantur. C. XIIII.

PRohibẽtur accusare alij propter sexũ, vel ætatem, vt mulier, vt pupillus. Alij propter sacra

Casvs. Hic enumerantur nouem personæ, quæ propter nouem causas ab accusatione prohibentur, vt mulier, pupillus, &c. nisi suam vel suorum iniuriam prosequantur. Et hic ostendit Gratianus qualiter in accusationibus ordo iudiciarius sit seruandus.

e ¶ *Propter sacramentum.*] quod præstant, l. se non euitaturos mortem propter salutem reipublicæ [c]. Milites enim nostros magis volumus scire arma quam iura, vel leges, vt C. de iu. delib. l. scimus. C. loc. milites.

f ¶ *Magistratum.*] sed contra ȝ. 1. q. 1. in illa l. iubemus. Sed illud cum delinquit iudex in administratione sua, vt tunc possit conueniri [d], vt in auth. vt iud. sine quoq. suffr. §. illud. Vel hic loquitur de eo qui ante administrationẽ deliquit. Vel ibi de minoribus iudicibus, hic de maioribus, vt ff. de iniu. nec magistratib. tamen etiam maiores iudices præstabunt cautionem standi iuri post depositam administrationem, vt ff. de adult. si adulterium. §. vlt.

g ¶ *Sine fraude.*] id est, sine pœna.

h ¶ *Quæstum.*] id est, quæstus suspicionem. Qui enim duos cœperit accusare, si vult tertium accusare, præsumitur ꝙ hoc causa quæstus faciat. Sed huic est cõtra. ff. de ac. l. hos accusare. §. lege Iulia. vbi dicitur ꝙ nemo potest duos simul accusare, nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur. " Sed dic quòd in diuersis libellis possunt duo accusari, sed tertius non potest, nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur, vt hic dicitur, & C. qui acc. non pos. l. cum rationibus. sed in vno libello non potest duos accusare, nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur, vt in illa l. hos accusare. nisi cum crimen commune est, vt ff. de adult. qui pupillam. §. 1. sed in crimine adulterij non possunt duo simul accusari. C. de adul. reos.

i ¶ *Nummosve.*] " Accusatori licet nobis dare pecuniam in causa sanguinis, sed qui dat pecuniam & non in causa sanguinis, pro conuicto habetur, vt ȷ. qu. 3. §. præuaricator. vers. i. omnibus causis. sed non licet acculanti recipere, vt ȝ. 1. q. 1. concussionis. tamen post finitam acculationem quandoque remuneratur accusator, vt ȝ. 79. dis. si quis Papa. & ȷ. 3. q. 5. accusatores. 6. q. 1. si qs cũ. vers. i. sane si qs.

" Accusato ri in cã sanguinis l3 pecuniã dare.

† *al. euocari.*

i ¶ *Qui falsum testimonium.*] isti repellũtur, licet nõ sint infames, vt extra de ord. cogn. cum dilectus. in fi.

† *al. liberti*

k ¶ *Paupertatem.*] " propter hoc repelluntur testes, vt 4. q. 3. testium. dum tamen ratione paupertatis sit suspectus, vt instit. de susp. tu. §. vlt. pupertas enim non est de numero malorum. 15. q. 1. illa in fi.

lege, ix.

lege. x.

lege. xi.

" Paupertas qñque repellit à testimonio.

m ¶ *A possessione.*] non tamen ab eis possunt repetere possessionẽ per interdictum vnde vi [e]. licet enim nullũ interdictum infametet, cõtra eos n tamen diminuit & sugillat opinionẽ eius contra quem proponitur, vt ff. de obse. l. 2. nec etiam in integrum restitutio petitur contra parentes vel patronos, vt C. qui & aduers. quos in integ. rest. l. vlt.

† *al. veluti*

e Verũ est ꝙ datur inter dictũ vñ vi, nisi esset vis armata, qa tunc bñ datur, ff. de vi, & vi ar. l. j. §. interdictũ.

n ¶ *Non vt crimen.*] ni si atrocem iniuriam fecissent, vel nisi nomine alieno conueniantur, vt ff. de in ius voc. sed & si. §. pen. & vlt. & 12. q. 2. §. qui manumittitur. Aliàs non potest agere pro iniuria contra tales personas, vt ff. de iniur. non solum. §. quamquam.

lege. xiij.

† *al. Seuerus* repositа hic fũt aliquot verba ex pãdectis Flor.

AB ALIO. Casvs. Dicitur hic, quòd accusatus durante ac cusatione illa ab alio accusari nõ potest, nisi abolitio interueniat, vel accusator ab accusatione desistat, & hoc in prima parte. In secunda parte dicitur, ꝙ propter vtilitatem publicam quidam admittuntur ad accusationem fraudatæ annonæ, qui aliàs non admitterentur. vt mulier, infames, milites, & serui. Secunda pars incipit ibi, *Mulierem.*

" abolitio fit tripliciter. f Vt puta nato filio principi, vel deuicta ciuitate. & pp hoc ferię repẽti næ indicuntur à principe: & de repentinis fe riis est tãtũ intelligẽdũ. & tunc sua auctoritate pót accusator petere reum desistere. Arc.

o ¶ *Non potest.*] siue enim quis sit condemnatus, siue absolutus, tamen super eodem crimine sæpius agi non potest, vt extra de accusat. de his.

p ¶ *Abolitione publica.*] " Tripliciter fit abolitio, aut publice ob diem insignem, vel ob rem prospere gestam [f]: aut priuatim accusatore petente: aut ex lege quando accusator desistit, vel mortuus est [g]. In publica abolitiõe potest accusator repetere reum finitis feriis, intra triginta dies, vt ff. ad Turpil. si quis. & l. sequen. Sed in aliis duabus non admittitur ille qui destitit, vt ff. ad Turpil. qui destitit. Sed alius bene admittitur intra triginta dies infra ead. quæst. vltima, in fine.

g Adde ad hãc gl. no. p Pe. & Cy. l. 1 ff. d abo. & i ru. d ge. ab.

q ¶ *Ad annonam.*] cum hoc crimen, scilicet fraudatæ annonæ, ponatur inter excepta crimina, & istud crimen æquiparetur crimini dilapidationis, videtur quòd ibi quilibet admittatur. Nam & semina cuius non interest, si pietate ducitur, admittitur ad crimen suspecti tutoris. inst. de suspect. tut. §. consequens. Nec in hoc crimine tenetur quis inscribere, vt in auth. vt iud. sine quoquo suffrag. §. ne cessitatem. collat. 2.

Source : BIU Cujas

HIS OMNIBVS. Hæc est secunda pars quæstionis, in qua probat, quòd in notoriis non obseruatur ordo iuris, nec accusator est necessarius. & hoc probat per tres auctoritates. Io. de Fan.

Casvs. Concludit Gratianus ex supradictis, ꝙ in causis criminalib. semper est ordo iudiciarius obseruandus, nisi sint crimina manifesta, in quibus ordo iudiciarius nō seruatur, & hoc probatur trib. c. seq. & appellat hic Gratia. manifestum, i. notorium.

¶ Casus seq. ca. patet, & ideo positione non indiget.

a *Manifesta.*] De notorio loqmur, & quid sit notoriū, ignoramus. Scias ergo, ꝙ aliud est fama, aliud manifestū, aliud notoriū. Fama qñq; ex scientia, qñq; ex suspicione procedit, qñque ex certo, qñque ex incerto auctore, vt de cons. di. 4. sanctum. in fi. Manifestum est quod sp ex sciētia, & ex certo auctore pcedit, & quod potest probari [a], vt ff. de test. hæredes palam. Itē etiam qñque dicitur occultū, quod potest probari. C. de app. eos. §. 2. & occultū dicitur quod quin que sciunt, vt de pœ. di. 1. §. hæc ergo secreta. Item notorium dicitur manifestū, quod patet vel per confessionem, vel per probationem, vel per euidentiam rei, vt ext. de ver. sig. cum olim. Notorium triplex est. est enim notorium facti, notorium iuris, & notorium præsumptionis. Notorium facti est, quod exhibet & offert se oculis omnium, i. quod ita habet facti euidentiam, ꝙ non potest negari, supple probabiliter, vt extra de coha. cle. tua. & extr. co. tit. vestra. in tali non auditur appellans. ext. de ap. cum sit Romana. & c. præterea. & c. peruenit. & creditur simplici assertioni officialis, vt 4. q. 4. § aliquando. Nec requiritur hic scientia omnium, sed plurium, vt j. e. de manifesta. Est autem quoddā factum continuum siue permanens [b], quoddam interpolatum, quoddam statim transiens. In notorio facti continui nullus ordo iuris exigitur, vt in decret. tua. In notorio facti interpolati semiplena probatio requiritur, vt ext. de vsur. cum in diœcesi. Notorium actu non permanens probabiliter potest negari, vt ext. de sort. ex tuarū. Notorium iuris est de quo aliquis est condemnatus vel confessus, tamen in hoc notorio quandoque contra negantem se esse conuictum requiritur probatio, vt ext. de sen. & re iu. sicut. Item quandoque non sufficit, quòd quis sit confessus, nisi sit confessus & conuictus, vt j. ea. q. 6. §. sunt etiam quorum. versi. in occultis. Notorium præsumptum est, vt si aliquis publice habitus est pro filio alicuius, ibi non requiritur aliquis ordo iuris, vt ext. de fi. presb. Michael. & c. qm. hoc enim ꝙ aliquis sit alterius filius, non potest vere probari, vt ff. de cond. & dem. Lucius. sed potius per præsumptiones.

Q *Væ Lotharius Rex.*] Casvs. Lotharius Thebergam vxorem suam legitimam abiecit, & Gualdradam pellicem accepit, & publice tenuit. De hoc Nicolaus Papa scribit Carolo Regi dicens, ꝙ scelus nepotis sui accusatione non indiget, cum sit manifestum, nec potest quis conqueri eum iniuste damnatum.

b ¶ *Manifesta.*] j. 11. q. 3, eorum. contra. Sed ibi nō erat notorium, sed manifestum, & sic non obstat. 3. q. 5. quia suspécti. Etiam si sit notorium, tamen nihilominus hæc citatio forte [c] est facienda [d], j. ead. §. quando. 24. q. 3. de illicita. & j. e. Deus omnipotens. & sententia ferenda est, vt extra de ap. cum sit Romana. in fi. sed neque probatio, neque purgatio est requirenda, vt j. e. Deus omnipotens. & ext. de pur. can. cum dilectus. fit tamen probatio quandoque ex abundanti. extra de elect. bonæ. 1. & ff. de ma. causam. in princ. & 24. q. 1. pudenda. in fi. nihil enim tam indubitatum est, quin solicitam dubitationem admittat, vt in auth. de tabel. in med. coll. 4.

IN MANIFESTIS. Casvs. Docet hic Grat. ꝙ crimen dicatur manifestum, s. quod negari non potest: cum se ingerat oculis omnium: in quo ordo iudiciarius nō requiritur, qui inuētus est, vt innocētia nō damnetur, & delinquentis culpa puniatur.

2 Vide s. c. manifesta.

D *E manifesta.*] Casvs. Stephanus in hoc ca. inducit auctoritatem Ambr. exponentis sententiam Apostoli de Corinthio fornicatore, quæ talis est, ꝙ iudex non debet aliquem sine accusatore damnare. Vnde Dominus Iudam furē non condemnauit, quia accusatus nō fuit. Sed hoc verum est cum est occultum crimen: sed si crimen est adeo manifestum, ꝙ negari non possit, quale fuit crimen Corinthi: nō est opus testibus, vel accusatore: & hoc ideo quia omnes crimen eius sciebant. Ideo Apostolus tradidit eum absentem satanæ, vt spiritus eius saluus fiat. c ¶ *Pluribus.*] ergo nō requritur omniū scientia. forte sufficiunt x, vt 10. q. 3. vnio. iudici tamen debet esse notum. 23. q. 4. cum quisque. Vnde potest contingere, ꝙ aliquid est notorium apud delegatum, quod non est notorium apud delegantem. & si causa audiretur coram delegante, ille procederet secundum ordinem iuris, sed delegatus non, vt extra de pur. can. cū dilectus. Idem est in inquisitione. Potest enim esse, quòd delegans possit inquirere de crimine alicuius, si apud eum est infamatus: sed delegatus non. extra de acc. cum oporteat.

3 Iuo p. 6. c. 431. Pan. l. 4. c. 117. Ambr. adc. 5. j. Cor. 23. q. 4. si qs.

4 Concor. in fim. gl. in l. sed interpelatur. §. 1. ff. de arb. Bal. i. l. 1. C. q ad. ad bo. pos.

diis pateret aduersantium, nec culpa delinquentium sententiā effugeret iusti examinis.

Vnde Stephanus Papa V. Leoni episcopo Theanensi [2].

¶ *Extat integra hæc epistola in collectione canonum sine auctoris nomine in Vaticana bibliotheca.*

¶ Ordinem iudiciarium manifesta non desiderat causa. C. XVII.

3 DE manifesta & nota pluribus [c] causa non sunt quærēdi testes, vt sanctus Ambrosius in epistola ad Corinthios dixit, de fornicatore sententiam exponēs Apostoli. [Iudicis, inquit, non est sine accusatore [d] dānare: quia & Dominus Iudam, cum fur esset, sciebat: sed quia non est accusatus, minime abiecit. [Vt tolleretur de medio vestrum, qui hoc opus fecit.] Cognito opere isto pelendum illum fuisse de cœtu fraternitatis Apostolus censuit. Omnes [e] enim crimen eius sciebāt [f], & non arguebant. Publice enim nouercam suam loco vxoris habebat. In qua re neque testibus opus erat: neq; tergiuersatione [g] aliqua poterat tegi crimē.] & paulo post. [Absens facie, prēsens autem auctoritate spiritus, qui nusquam abest, iam iudicaui [h], vt præsens eum, qui hoc admisit [4] tradi satanæ in interitum carnis.]

3 *Sed sciendum est, quòd eorum quæ manifesta sunt, alia sunt nota iudici, & incognita aliis, alia sunt manifesta aliis, & occulta iudici, quædam vero sunt nota iudici, & aliis. Quæ iudici tantum nota sunt, sine examinatione ferri non possunt: quia dum accusatoris persona assumitur, iudiciaria potestas amittitur. In vna enim eademque causa nullus simul potest esse accusator & iudex.*

d ¶ *Sine accusatore.*] no. quòd nemo est condemnandus sine accusatore, vt ff. de mu. & ho. rescripto. §. si quis accusatorem. "sed fallit in charta suspecta, cui fides non fit. C. de prob. iubemus. & cum testis fraudulenter, & procaciter respondet. C. de test. nullus. & in tutore suspecto. ff. de susp. tu. l. 3. §. 1. & 3. q. 2. quia ea. & quando maritus excipiendo condemnatur de lenocinio. ff. de adul. l. 2. §. si publico. & quando calumniator punitur. C. de calum. l. j. Additur vj. casus quando crimen probatur per inquisitionem. extra de ac. qualiter & quando. Item vij. cum deficit reus in purgatione. extra de simon. de hoc viij. in notoriis, vt hic.

"Cōdemnatur qs aliqñ sine accusatore.

e ¶ *Omnes.*] scilicet Corinthij.

f ¶ *Sciebant.*] eo quòd publice in domo sua videbant eam, & sic extra de cohab. cler. & mul. tua. C. de Iudæ. l. ne quis.

g ¶ *Tergiuersatione.*] id est, dissimulatione.

h ¶ *Iudicaui.*] ergo absens excommunicatur, vt extra de ap. cum sit Romana. in fi. & extra de sim. accusatum. Sed nunquid absens absoluitur [e]? arg. quòd sic. j. ea. q. 5. quanto. arg. contra de sen. exc. à nobis. in fi. vbi certa forma absolutionis exprimitur? Resp. sic [f], non est absoluendus. si tamen taliter absoluitur, tenet absolutio, vt extr. de reg. iur. omnis res. 30. q. 5. §. sed obiicitur.

e ḋ mīia h° gl. no. i. l. absentē. ff. de pœ. & i l. absentem. C. ḋ proc.

f Et scḋm formā illius decr. à nobis. Arc.

SED SCIENDVM. Hæc est tertia pars quæst. in qua probat, quòd si qua sunt nota tantum iudici, scilicet tanquam homini: non debet sine examinatione sententia ferri, & hoc probat duobus c. seq. Ioan. de Fant.

Casvs. Dicit Grat. quòd eorum quæ sunt manifesta, alia sunt manifesta iudici tantum, alia iudici & aliis. In iis, quæ sunt nota iudici tantum, iudex accusator esse non debet: quia idem non debet esse accusator & iudex. & hoc probatur seq. cap.

a Idē Ale. i l. si vero. §. q ꝙ rei. ff. q sa. co. & tex. in l. ea quidem C. de accus.

b Puta si eps sine licētia Papæ trāsit ad aliam ecclesiā. ext. ḋ cle. bonæ. 1. & de transl. quāto. Arc.

c ꝙ illo forte facit qḋ not. Vin. & Ber. ext. ḋ dnor. porro. d Concord. tex. in l. 3. §. si ad diē. ff. ḋ re mi. no. Bal. i l. cū fratrē. C. ḋ his qui, vt indi,

1 Ansel. l. 12. c. 35.

Gal. 5.

Source : BIU Cujas

Vnde Augustinus in homilia de pœnitentia (quæ est 50.) cap. 12. [1]

¶ Quando aliqui sunt corrigendi, quando tolerandi. C. XVIII.

[2] MVlti corrigũtur, vt Petrus: multi tolerantur, vt Iudas: multi nesciuntur, donec veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum. *& infra.* ¶Nos vero à cõmunione prohibere quem quam nõ possumus [a] (quamuis [b] hæc prohibitio nondum sit mortalis [c], sed medicinalis [d]) nisi aut sponte confessum, aut in aliquo, siue sæculari [e] siue ecclesiastico iudicio nominatum, atque conuictum. Quis enim sibi vtrumq; audeat assumere, vt cuiquam ipse sit & accusator [f] & iudex? Cuiusmodi regulam etiam Paulus apostolus in eadem ad Corinthios epistola breuiter insinuasse intelligitur, cum quibusdam commemoratis criminibus, ecclesiastici iudicij formam ad omnia similia [g] ex quibusdam daret. Ait enim [Scripsi vobis in epistola nõ commisceri fornicariis [h]. Non vtique fornicariis [i] huius mundi, aut auaris, aut raptoribus, aut idolis seruientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exisse.] [3] Non enim possunt homines in hoc mundo viuẽtes, nisi cũ talibus viuere: nec eos possunt lucrifacere Christo, si eorum colloquium conuictumq; vitauerint. Vnde & Dominus cũ publicanis, & peccatoribus comedens. [Non est opus, inquit, sanis medicus, sed male habẽtib⁹. Non enim veni vocare iustos, sed peccatores.] Et ideo sequitur Apostolus, & adiungit. [Nunc scripsi vobis non commisceri. Si quis [k] frater nominatur [l] in vobis, aut fornicator, aut idolis seruiens, aut auarus, aut maledic⁹, aut ebriosus, aut rapax, cum huiusmodi nec quidem cibũ simul sumere. Quid enim mihi de his, qui foris [m] sunt iudicare [n]? Nonne de his, qui intus sunt, vos iudicatis? De his autem, qui foris sunt, Deus iudicabit. Auferte malum à vobis ipsis] Quibus verbis satis ostẽdit nõ temere, aut quomodolibet, sed per iudicium auferẽdos esse malos ab ecclesiæ communione: vt si per iudicium auferri non possunt, tolerentur potius, ne peruersè malos quisq; †euitando, ab ecclesia ipse discedens, eos, quos fugere videtur, vinciat † ad gehennam. Quia & ad hoc nobis sunt in scripturis sanctis exẽpla proposita: velut in messe, vt palea sufferatur vsque ad vltimum ventilabrum: vel intra illa retia, vbi pisces boni cum malis vsque ad segregationem, quæ futura est in littore, id est in fine sæculi, æquo animo tolerẽtur. Non enim cõtrarium est huic loco id, quod alio loco dicit Apostolus [Tu quis es qui iudicas alienum seruum? suo Dño stat aut cadit.] Noluit enim hominẽ ab homine iudicari ex arbitrio suspicionis [o], vel etiam extraordinario [p] vsurpato iudicio: sed potius ex lege Dei secundum ordinem ecclesiæ, siue vltro confessum, siue accusatum, atque conuictum. Alioquin illud cur dixit? [Si quis frater nominatur aut fornicator, aut idolis seruiens, &c.] nisi quia eam nominationem intelligi voluit, quæ fit in quemquam, cum sentẽtia ordine iudiciario, atq; integritate profertur? Nam si nominatio [q] sola sufficit: multi damnandi sunt innocentes, quia sæpe falso in † quoquam crimina nominantur. ¶Non ergo illi, quos monemus agere pœnitentiam, quærant sibi comites ad supplicium: nec gaudeant, quia plures inuenerint. Non enim propterea minus ardebunt, quia cum multis ardebunt.

[1] *Idem sermone 16. de verbis Domini.*

¶ Peccatum, quod tãtum iudici notum est, ab eo damnari non valet. C. XIX.

SI peccauerit, inquit, in testis quo ad sententiam medicinalẽ animæ, vt ext. de test. co. peruenit. de confe. di. 4. cũ itaq;. ext. de consan. & aff. super eo. & extr. de test. super eo.

f ¶*Accusator et iudex*] quod fieret si occultos tales accusarem⁹.

g ¶*Similia.*]ar. q licet aliqd spãliter de vno dicatur, tñ extẽditur ad oia similia, vt j. ea. Deus omnipotẽs. 32. q. 7. Apostolus. 16. q. 3. licet. dis. 61. miramur. & s. di. 5. ad eius. ff. de fun. inst. quæsitum. §. vlt. ff. de adi. le. legata. ff. de ali. & cib. le. verba. ff. de sup. le. legata. 16. q. 1. hinc est ẽt. arg. cõtra. C. đ. pc. marit⁹.

† f. quousq;

† al. mittat

Matth. 3. Ibid. 13.

h ¶*Fornicariis.*]Iudeis vel Gentilibus.

i ¶*Fornicariis.*]s. occultis, nisi in casibus. q. d. non est aliqua pars mundi, in qua non sint tales mali.

k ¶*Si quis.*]q. d. quare hic nõ dicis de aliis q̃ de fratribus? Relpon.

Rom. 14.

l ¶ *Nominatur.*] per sententiam.

m ¶ *Qui foris.*] i. non nostri iuris. 17. quæst. 4. constituit. s. dist. 45. qui syncera. cõtra dic, vt not. 28. q. 1. sæpe.

n ¶*Iudicare.*]quãtum ad excõicationẽ, sed corporaliter pñt puniri [c], vt 17. q. 4. constituit. arg. q excõicatus nõ pt iterum excõicari. de hoc inuenies 3. q. 4. Engeltrudam.

c Idẽ etiã & pecuniariter punit ecclesia vbi sunt de sua iurisdõne. ext. de rapt. in archiepiscopatu. Ber.

o ¶*Suspicionis.*]subaudi temerarię, si violẽter: secus 32. q. 1. dixit.

p ¶ *Extraordinario.*] agẽdo cõtra eum denũtiatiue, vel inquisitiue, q modus nouus est, & extraordinarius secundũ quosdã. Sed dic extra, i. pter hoc, vel contra ordinẽ iuris, s. q̃a non est de foro suo, cum sit occultus. vñ sequitur vsurpatio. " Nam vsurpare quis dicitur, cum vendicat sibi, quod ad ipsum non pertinet.

† *iniquoque crimine*] Beda in cap. 5. 1. ad Cor.

" Vsurpare quis dicitur

q ¶*Nam si nominatio.*] id est, infamatio. j. 25. q. vlt. cap. vlt. 35. q. 6. si duo. Arg. " q per famam nõ probatur ali

"Fama an probet.

quid. extra de cohab. cler. & mul. tua. extra de eo qui cog. consang. vxo. suæ. super eo. Sed fama cum aliis adminiculis probat. 4. q. 3. sæpe. extra de præsump. illud. de app. c. 1.

SI *peccauerit.*]Casvs. In hoc c. exponitur auctoritas Euangelica: Si peccauerit in te frater tuus, &c. Cap. ergo istud diuiditur in duas partes. In j. parte dr, q si frater tuus peccauerit in secreto, eum in secreto corrigere debes: alioquin non esses corrector, sed proditor si in publico corrigeres. Et hoc probatur exemplo Ioseph, qui cum sciret beatam Virginem grauidam, ad quam sciebat se non accessisse, eam noluit diuulgare, sed occulte à se dimittere: quare quæ in secreto fiunt, corripienda sunt in secreto: quæ publice, corã omnibus arguenda sunt. Et ita concordant duæ auctoritates, quæ videntur cõtradicere, vna Domini, scilicet si peccauerit in te, &c. quę intelligitur de occultis: alia Apostoli, scilicet, peccantẽ corã omnibus argue. cuius tenor hic ponitur, quæ intelligitur de manifestis,

[1] Beda. 1. Corint. 5.

2 Ansel. l. 3. c. 70. Polyc. l. 7. tit. 7. 1. Cor. 4.

a ¶*Non possumus.*] nominatim, sed in genere, vt 5. qu. 1. quidam. extra de off. ord. si sacerdos.

1. Cor. 5.

Additio. Et dicas, nõ possumus de iure, id est, non debemus. H. nã id possumus, quod de iure possumus.

b ¶ *Quamuis.*] interpositio est.

3 23. q. 4. c. infideles.

c ¶*Mortalis.*]antecontẽptũ. 24. q. 3. notãdũ.

d ¶*Medicinalis.*]vt spiritus eius saluus fiat, 11. q. 3. audi. nisi sit incorrigibilis, vt 11. q. 3. nemo episcoporum. & j. 24. q. 3. corripiantur. & c. notãdũ. in fi.

Matth. 9. 1. Cor. 5.

e ¶*Sæculari.*]i. de reb. sæcularibus, vel loqui de laico [a], quasi dicat laicum cõuictum coram sæculari, clericum coram ecclesiastico, vitare possumus vt reddamus singula singulis, & sic non est contra extr. de iud. at si clerici. arg. huius c.

a Laico. Idẽ Pan. in d. c. at si clerici.

"sinia super crie in clericũ lata ī cã reconuẽtiõis p iudicẽ sẽculare, an ipsũ ifamet.

" videtur, q clericus de crimine ciuiliter conuictus infametur per sententiam latam in ipsum à laico per reconuẽtionẽ, vt 6. q. 1. beatus Petrus. & c. infames. arg. ext. de testi. decetero. & 3. q. 5. de accusatoribus. 35. q. 3. coniunctiones. 3. q. 8. cuius. immo si coram quocumque in modum exceptionis probatur crimen, cogetur ad pẽnitentiam. nam vndecumq; claruerint crimina, &c. 24. q. 3. ecce. nam & iudicium hęreticorum certificat ecclesiam, vt j. 24. q. 1. quisquis. & c. subdiaconus. & in auth. de san. epis. §. si vero crimen. col. 9. & sententia in vno iudicio lata, fidem facit in alio [b]. ff. de iureiu. si duo. C. de li. cau. iubemus. Io. hoc verum est inter easdem personas, quia res inter alios acta, &c. ext. de re iud. quamuis. cum si. B. Similiter fit fides sæculari iudici per iudicem ecclesiasticũ, vt 11. q. 1. statuimus. & hoc satis pt admitti. Iudex tñ ecclesiasticus nõ pt clericũ ratione illius sententiæ punire quasi conuictum. si tñ infamia crebrescit, ex tali sententia pt eps ipsum cogere ad purgationem, in qua si defecerit, punitur, vt ext. de si. de hoc. nec testes purgationis sunt cõtrarij priorib. testibus: q a isti iurãt de credulitate, & illi de scientia: & bñ pt esse, q

b sc. à depẽdenti à primo: aliàs nõ facit nisi psumptionẽ, & sic intelliguntur istæ leges j. px. alleg. Arc.

Source : BIU Cujas

& hoc intelligendum est non solum quando in nos peccatur,& no bis scientibus,sed etiam quando nescitur nisi præsumptiue,& hoc in prima parte. In secunda parte quæ incipit ibi,*Nescio*.dicitur,q̃ prælati sæpe corrigunt peccatores occultos aliis nescientibus:quia nolunt manifestare eorum delicta. homines tamen credunt, q̃ ipsi hoc non faciant,& iõ eos reprehendunt.

Matth.18. te [a] frater tuus,corripe eum inter te, & ipsum solum. Quare? quia peccauit in te. Quid est[In te peccauit?] Tu scis,qa peccauit.Quia enim secretum fuit,quando in te peccauit,secretũ quęre,cum corrigis,quod in te peccauit. Nam si solus nosti, quia peccauit in te,& eum vis coram omnibus arguere, non es correptor, sed proditor [b]. Attende, quemadmodum vir iustus Ioseph , tanto flagitio, quod de vxore fuerat suspicatus [c] ,tãta benignitate pepercit : antequam sciret,vnde illa conceperat,quam grauidam senserat , & se ad illam non accessisse nouerat [d].Restabat itaque certa adulterij suspicio : & tamen,quia ipse solus senserat,ip se solus sciebat,quid de illo ait Euangelium? [Ioseph autem, cum esset vir iustus , & nollet eam diuulgare.]Mariti dolor non vindictã quæsiuit:voluit prodesse peccanti,non punire peccantẽ.[Cũ, inquit,nollet eã diuulgare, voluit eam occulte [e] dimittere.] *& infra.* ¶Ergo ipsa corripienda sunt coram omnibus,quę peccantur coram omnibus.Ipsa vero corripien da sunt secretius, quæ peccantur secretius.Distribuite tempora,& cõcordat scriptura [f].Sic agamus, & sic agendum [g] est,non solum, quando in nos [h] peccatur, sed etiam,quando peccatur ab aliquo, vt ab altero nesciatur , in secreto debemus corripere. *& paulo post.* ¶Nouit enim nescio quem homicidam episcopus [i] ,& alius illum nemo nouit.Ego nolo†illum publice corripere , & tu quæris inscribere? Prorsus nec prodo, nec negligo:corripio in secreto,pono ante oculos eius Dei iudicium, terreo cruentam conscientiam, persuadeo pœnitentiam. Hac [k] charitate præditi esse debemus. Vnde aliquando homines reprehendunt nos,quòd quasi non corripiamus : aut putant nos scire, quod nescimus : aut putant nos tacere , quod scimus. Sed forte quod scis,& ego scio:sed non coram te corripio,quia curare volo, non accusare. ¶ Sunt homines adulteri in domibus suis,in secreto peccant:aliquando nobis produntur ab vxoribus suis,plerumque zelantibus [l] :aliquando mari torum salutem quærentibus.Nos non prodimus [m] palam,sed in secreto arguimus .Vbi cõtingit malum, ibi moriatur malum. Non tamen vulnus illud negligimus, ante omnia ostendentes homini in tali peccato constituto , sauciamque gerenti conscientiam, illud vulnus esse mortiferum.

4 Quando vero crimen est notum aliis , & non iudici nec tunc sine examinatione ferendum est:quia in crimen sibi occultum iudex sententiam ferre non debet.

Vnde Euaristus Papa ait epistola 2. [1]

¶ Sententia non præcipitanter ferenda est. C. XX.

[2] DEus omnipotens, vt nos à præcipitatæ sentẽtiæ prolatione compesceret, cum omnia nuda , & aperta sint oculis eius, mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare, priusquam manifeste agnosceret,quæ dicebãtur. Vnde ipse ait[Descendam [n] ,& videbo, vtrum clamorẽ, qui venit ad me, opere compleuerint : an non est ita,vt sciam [o].] Deus omnipotẽs, cui nihil est absconditum,sed omnia ei manifesta sunt, etiam antequam fiant : non ob aliud hæc,& alia multa (quæ hic prolixitatem vitantes non inseruimus) per se inquirere dignatus est,nisi,vt nodam.Econtra videtur:quia tantum honestiores personę admittuntur.35.q.6.eps in synodo.& ñ infames, vt de test.cog.prẽterea.nam etiam ad populares actiones non admittuntur nisi personę integri status,vt ff.de po.ac. popularis.Ego credo quemlibet admitti,dum tamen bono zelo denũtiet.ext.de re iu.cũ l.& A. sed licet infames admittãtur & irregulares,nõ tñ criminosi. Cum.n.tales nõ correxerint sua crimina, credendũ est,q̃ malo zelo denũtient crimina aliorũ.3.q.7.§.porro.Io. similiter est in teste,qui in ciuili causa nõ admittitur , nisi post pænitẽtiam.ext. de test. testimoniũ.B.

b ¶*Sed proditor.*"Sed nõnne Dominus prodidit crimen Iudæ,cũ dixit:Qui intingit manum mecum [b] in paropside, ŝ.ea.vnus.& Paulus crimen Iudæo rum tribuno, vt 23.q. 3.Maximianus? Resp. illi quibus dicebatur, poterãt tm̃ prodesse. 22.q.5.hoc videtur.Itẽ cõtra.ff.de iniur.eum qui. Sed illud intelligitur qñ quis directe vult aliquẽ accusare.

c ¶*ussSicatus.*]j.32.q. 1.dixit Dominus.

d ¶ *Nouerat.*] vnde conceperat.

e ¶*Occulte.*]i.non accedere ad eam:nõ tamen voluit eam à se repellere.27.q.2.prius quam. Vel occulte,i. sine probatiõe:quod hodie non licet.35.q. 6.multorum.

f ¶*Scriptura.*] Euangelica cum Apostolo dicente:Peccantem coram omnibus argue.

g ¶*Et sic agendum.*]6. q.2. si tantum. 11.q.3. sancti.ext.de off.ord. si sacerdos.

h ¶ *Quando in nos.*]i. vno vel altero sciẽte: sed ẽt qñ nullus scit, dũ tñ præsumptio sit cõtra eum q̃ peccat. Gen.18.

i ¶*Nouit &c.episcop°.*] de se loquitur Aug.

k ¶*Hac charitate.*] s. Euangelica. aliàs charitate,in originali Augustini.

l ¶*Zelantibus.*]ar.malo zelo denũtiantem crimen fratris audiendum:hoc est verum si prosequatur suam iniuriam,vt j.quęst.7.si quis erga.

m ¶*Non prodimus.*]ad querelam earum.

QVANDO VERO.Hæc est quarta pars huius q.in qua vult probare,q̃ si notum est aliis,& non iudici tanquam iudici, nihilominus est causa examinanda:& hoc probat per c.seq.Io.de Fant.

CASVS. Hic ponit Gratianus secundum membrum suæ distinctionis : scilicet quando crimen est notum aliis,& non iudici:& in hoc casu seruandus est ordo iuris,& hoc ostendit per seq.cap.

Deus omnipotens.] CASVS. Sodomitæ erant in notorio delicto, quia seipsis abutebãtur:Dominus tñ,licet manifesta essent ei facta Sodomorum,quem nil latet,noluit eos iudicare statim:sed ipse cum fidelibus testib.diligenter veritatem inquisiuit antequam eos iudicaret. Cuius exẽplo monemur ne præcipites simus in sententia ferẽda:quia si Dominus, q̃ sciebat factũ, veritatem diligẽter inquisiuit:multo fortius homines iudicantes,qui veritatẽ nescIunt, debent inquirere diligenter omnia,&neminem ante probationem condemnare, veritate dicente:Nolite iudicare, & non iudicabimini.& Apostolo dicente:Tu qui es qui iudicas,&c.

n ¶*Descendam.*]Angelos mittendo, vt j. sequitur.

o ¶*Sciam.*]tamquam iudex.si habes,sciam:tunc transpone litteram sic, vt sciam an non est ita,i. an non hoc sit ita. & nunc incipit versus ibi:Deus omnipotens. si habes,sciat:tunc incipiens versum. An non est

Matth.18. a ¶*In te.*] s.læsum,vel testem. " Quidam totam hanc auctoritatem intelligũt de occulto peccato:& exponũt, adhibe vnum vel duos testes,q̃ sint testes factæ admonitioni : & quod sequitur, dic ecclesiæ,i.sacerdotibus,qui orent pro ipso , vel admoneant eum desistere à peccato: & tali q̃ potest prodesse , & non obesse. 22.q.5.hoc videtur. &quod seqtur, sit tibi ethnicus, &c. quãtum ad priuatam communionem intelligę: sed non in publico,vt 6.q.2.si tantum. Sed huic opi.contradicit 45.dist.sed illud. & extr. de iud. nouit. 11.qu.3.præcipue. vbi habes,q̃ etiam in manifestis loquitur hæc auctoritas. Alij intelligunt totam de manifesto:sed eis contradicit Augu. ibi, si solus nosti.Tertij dicunt,q̃ principium de occulto,& sequens de manifesto loquitur. sed eis contradicit quod dicit:distribue tempora,& concordat scriptura. Io. intelligit de tali occulto qui non scitur à multis,& potest ab aliquibus probari: & vocantur testes, vt probetur admonitio facta:quia nisi præcessisset admonitio , accusare non posset, vt j.ea.q.7. accusatio.& c. si quis erga. nam si post admonitionem ecclesię nollet pœnitere , isti possunt esse testes admonitionis factæ , & hoc innuit littera vbi dicit, forte quod tu scis , & ego scio. Ar.est ad hanc solutionem ext. de iud. nouit.Sed isti opponitur : quare ergo dicit Augu. tu solus nosti? Resp. hic, solus , non excludit paucos , sed multitudinem ſi.dist.8.ſi solus.& ibi,Quomodo sedet sola ciuitas, id est cum paucis.sic 15.q.7.§.solus.j.ea.q.7.§.de his. " Nunc quæritur vtrum hoc sit præceptum omnibus? Videtur q̃ istud extendatur ad omnes.j.ead.q.7.quapropter.11.q.3.præcipue.24.q.3.tam sacerdotes. 45.dist.sed illud.quod H.concedit [a].Sed dura est hæc opinio,& constituit omnes transgressores.Sed M.dicit,quòd est mandatum ad omnes qui sunt in magistratu positi, siue sint clerici,siue laici.ar.23.q.4.duo ista.17.q.4.de presbyterorum.tamen ad alios est consilium , & hoc est verum de peccato iam facto : sed de peccato adhuc faciendo omnibus est præceptum. 22.q.5.hoc videtur.94.di. diaconi.extr. de cog. spi.tua.Et intellige primam partem qñ prælatus scit peccatum per se. Secundam,quando ei ab alio denũtiatur. Quicumq; ergo habet familiam,tenetur corrigere eam.23.q.4.duo ista. & q.5.non putes. Et q̃ teneatur præceptiue quo ad prælatos, quo ad subditos consultiue,est arg.23.q.8.c.1. Item dubitatur,an infames personæ admittantur ad denuntiationem, & criminosæ ? Et videtur q̃ sic:quia omnes ex præcepto ad hoc tenẽtur.Nam & hæreticus admittitur.24.q.1.quisquis.& alienæ personæ viles,vt extra de sponſ.præterea.2. & vbi agitur ad correctionem,non requiritur tantus rigor,vt 22.q.5.hoc videtur.de bona fide enim agitur : vnde non conuenit de apicib.iuris disputare.ff.man.ſi fideiussor.§.quæ-

" Si peccauerit in te, &c. de quo peccato debet intelligi,

†*al.volo*]or.

"Correctio fraterna an sit ad præcepto

"Et sic intelligę hoc si peccauerit, &c. sed dic, q̃ ibi Mat.8 loquebatur dñs Petro.p qđ patet, q̃ platistmnõ dabat hoc præcepũ.Oppo. Bar. 26. dist. deinde. fcdm Ray.

1 Et Greg.l. Mor.19.c.23 & i cõci.Tribur.c.22.

2 Anſ.l.3.c. 67. Poly.l.7. tit.j.Bur.l.11 c.9 Pan.l.4. c.116.Iuo p. 5.c.240.

Hebr.4.

" Christus nũquid reuelauit crimen Iudæ? b đ hoc leg. & no.đ cõs. dist.2.cũ omne. in gl.cũ dixit.ibi videas.

Source : BIU Cujas

non est ita vt sciat: & leges interrogatiue vsque ad locum illum: non ob aliud hæc,&c.

a ¶*Præsumat.*]Presumendum est enim quemlibet esse bonum, vt 11. q.3. absit. extra de præsum. dudum.

b ¶*Quam probare.*]id est, examinare.

c ¶*Quoquo modo.*]i. diffinitiue, vel interlocutorie.

d ¶*Audita.*] 5. dist. 81. si quid vero. j. 11. q. 3. in cunctis. & extra de præsum. dudum.

e ¶*Inquirat.*] Cum istud c. locum habeat tantum in causa inquisitionis, vt ext. de accusat. qualiter. 2. " videtur quòd tantum honesti testes sint ibi admittendi in causa inquisitionis, eo quòd dicit, fidelibus. & ea. decre. dicit, de prouidis & honestis. & dec. dicit, vbi de simonia agitur, propter immanitatem sceleris admittuntur criminosi, & loquitur ibi in causa inquisitionis: & sic videtur quòd in minoribus criminibus non sint admittendi criminosi, vt ext. de sim. per tuas. Sed est arg. contra, extr. de re iu. cum I. & A. Satis potest dici, quòd si extranei testes inducũtur in causa inquisitionis, requiritur ꝙ non sint criminosi: sed in illis q sunt testes de ipsa ecclesia, sufficit qualescumque sint: dummodo non sint inimici vel corrupti. Ioan. Quidquid Ioan. dicat, ego non credo, quòd testes criminosi admittantur in causa inquisitionis, nisi essent de crimine emendati. extra de testib. testimonium. In exceptis tamen criminibus bene admittuntur criminosi, nisi sint conspiratores, vel capitales inimici. extr. de si. per tuas. 2. quod intelligunt qdam si ille contra quem fit inquisitio, fuerat malę famę: alioqn criminosi non admitterentur, vt innuit illa decretal. per tuas. & 5. ead. in primis. versi. de persona Stephani. ibi, quod autem, &c. B.

"Inquirens quos testes admittere debeat.

Matth. 7.

130. q. 1. nullum ante.

†al. q sumus homines, & peccatores, quibus

Rom. 14.

bis exemplum daret, ne præcipites in discutiendis, & iudicandis negotiis essemus: & ne mala quorumque prius quisquam præsumat [a] credere, quàm probare [b]. Cuius exemplo monemur, ne ad proferendam sentẽtiam vnquam præcipites simus, aut temere, indiligenterque indiscussa quæque quoquo modo [c] iudicemus, dicente veritatis voce [Nolite iudicare, vt non iudicemini: in quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini, *& reliqua*. Nam mala audita nullum moueant: nec passim dicta absque certa probatione quisquam vmquam credat: sed ante audita [d] diligẽter inquirat [e], ne præcipitando quidquam aliquis agat.' Si enim Dominus omnium, Sodomorũ mala, quorum clamor ad cœlum vsque peruenerat, omnia sciens prius nec credere, nec iudicare voluit, quàm ipse ea cum fidelibus testibus diligenter inuestigans, quæ audierat, opere veraciter cognosceret: multo magis nos humani †, & peccatores homines, quibus incognita sunt occulta iudicia Dei, & hæc prẽcauere, & nullum ante veram, iustamque probationem iudicare, aut damnare debemus, manifeste apostolo dicente Paulo [Tu quis es, qui iudicas seruum alienum? suo enim domino stat, aut cadit.]

5 *Quando autem crimen notum est iudici, & aliis, aliquando reus inficiatur factum: veluti si quis negaret interfecisse eum, quem sub oculis iudicis [f] in conspectu multorum interfecit. Hic, quia se reum negat, sine examinatione feriri non potest. Aliquando euidentia ipsa operis reum esse testatur, quando opere publico crimen suum confitetur: tũc post secundam, & tertiam correctionem [g] sine examinatione damnandus est, si incorrigibilis extiterit. In hoc itaque vltimo casu intelligenda est auctoritas illa Ambrosij, & Nicolai* [2] *Manifesta, accusatione nõ indigent.] Fornicator enim ille, in quem, sine examinatione, sententia Apostolica processerat, publice coram omnibus nouercam suam pro vxore habebat. Lotharius quoque, de quo Nicolaus scribit, similiter publice vxorẽ suam dimiserat, & aliam super duxerat.*

Vnde idem Nicolaus Papa scribit archiepiscopis, & episcopis per Galliam, Italiam, & Germaniam constitutis.

¶ Sine accusatione, manifesta ferienda sunt. C. XXI.

[3] SCelus, quod Lotharius Rex (si tamen [h] Rex veraciter dici possit, qui nullo salubri regimine, corporis appetitus refrænat, sed lubrica eneruatione magis illicitis eius motibus cedit) in duabus [i] feminis, Thietberga scilicet, & Gualdrada commisit, omnibus manifestum est. ¶ Sed & dudum episcopo Thietgandum, & Gunterium in tali facto eum habuisse tutores, atque fautores pene totus nobis orbis vndique ad limina, seu sedem confluens Apostolicam referebat [k]. *& infra.* ¶ Igitur decernente nobiscum sancta synodo in præsentia depositi, & ab officio sacerdotali excommunicati, atque à regimine episcopatus alienati indubitãter existunt.

QVÆSTIO II.

QVòd autem [1] expoliatus ante iudicem stare non possit, multis auctoritatibus probatur.

Ait enim Ioannes Papa I. ad Zachariam archiepiscopum. [4]

¶ Ante litem contestatam possessori cuncta sunt restituenda. C. I.

5 ANtiquitus decretum est, vt omnes possessiones, & omnia sibi sublata atque fructus [m] cunctos ante litem contestatam [n] perceptos [A] episcopus, vel primas possessori restituat [o].

A ¶ Perceptos.] *In vetustis exemplaribus, & epistola Ioannis, itemque Eusebij est,* perceptor, vel primas possessori restituat.

scriptio trium, vt C. de fi. instr. comparationes. C. de testi. l. testium.

g ¶*Correctionem.*] Arg. admonitionem debere præcedere in notoriis, vt j. ea. q. vlt. c. vlt. 12. q. 2. indigne. Ioan.

Celus.]Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ scelus Lotharij erat omnibus manifestum, quod ipse cõmisit Thietbergam vxorẽ ppriam dimittẽdo, & Gualdradam super inducẽdo. In secunda parte quæ incipit ibi, *Sed dudum.* dicitur ꝙ duo, episcopi Thietgandus & Gunterius iniquitati eius consenserunt: & quia hoc erat omnibus manifestum, sicut fere totus orbis referebat: ideo à sancta synodo depositi, & ab omni sacerdotali officio vsque in hodiernũ diem excõmunicati existunt.

h ¶*Si tamen.*] 21. dist. cleros.

i ¶*In duabus.*]s. Thietbergam repellendo, & Gualdradam sociando sibi.

k ¶*Referebat.*] Hi epi non fuerunt depositi propter publicam famam: sed quia erant cõfessi crimen suum, vt 11. q. 3. Thietgandũ. "sola enim fama non sufficit ad depositionem, vt extr. de coha. cler. tua. nec propter famam dicitur aliquid manifestum, vt ext. de consang. & aff. super eo. & in fama requiritur ordo iuris, vt 5. c. Deus. §. quando autẽ. Additio. Tamen Io. Fab. dicebat hoc esse vbi per publicam famam aliqui condemnantur criminis euidentia suffragante. Archidiac.

"Fama sola ñ sufficit ad depositionẽ

[Q]*Vid autem.*] Casvs. Hic intitulatur ij. quæstio, qua quæritur, an expoliatus sit restituendus antequàm iudice tur, vel cogatur venire ad causam, & certe quòd restituendus sit, multorum auctoritatibus probatur, nisi in modum exceptionis probetur spoliatio.

l ¶*Quod autem.*]Hæc est differentia inter q. istam & illam quæ est j. 3. q. 1. quia, Hic petitur restitutio in modum exceptionis: ibi in modum actionis.

4 Et Eusebi[o] Papa epist. 2

5 Pann. l. 4. c. 47.

Antiquitus.] Casvs. Statuitur in hoc c. quòd iudex possessiones & omnia ablata cum fructibus ante litem perceptis faciet expoliato restitui, qui ante spoliationem possessor extiterat. Idem fere dicitur in illo c. Omnes leges de hac materia loquentes.

m ¶*Fructus.*]perceptos & percipiendos, vt extra de rest. spo. grauis. & restituendus est ad omnem causam in qua esset, si non fuisset spoliatus. ff. de vi, & vi ar. l. 1. §. non solum.

n ¶ *Ante litem contestatam.*] Ideo autem dicitur, ante litem contestatam, " quia exceptio spoliationis est dilatoria, & sic est *ante lit. contest.* proponenda: tamen si vult directe agere de spoliatione, etiam post lit. cont. hoc potest facere, vt ext. de cau. pos. pastoralis.

o ¶*Restituat.*] tamen si in modum exceptionis probatur spoliatio, non ideo fit restitutio, vt ext. de or. cog. cum dilectus. Dico tamen decr. illam hic non habere locum: quia vbi excipitur de spoliatione contra illum qui crimen intendit, bene restituitur si spoliationem probat, prout intelligo omnia hæc iura. secus vbi vtraque quæstio est ciuilis, vt in illa decr. cũ dilectus. "*In hoc tamen* cautus sis, ꝙ si aduersarius tuus cõuenit te super re aliqua, si vis dicere te spoliatũ esse eadem re, vtilius est tibi vt directe petas restitutionem: quia si probas spoliationem directe agẽdo, duo cõsequeris, & ꝙ prius audieris

" Exceptio spoliationis est dilatoria

"Cõuẽt' fit cautus circa opponẽdã.

"notorium & fama per duos testes pbari pñt. Concord.

f ¶*Iudicis.*] non sedentis pro tribunali. si enim pro tribunali sederet: & contingeret te aliquid ibi facere, posset te statim punire, ac si probaretur per testes coram eo. melius enim probatur aliquid per ipsum factum, quam per testes. ff. de fer. l. 2. in fi. & extra de ap. dilecti. & ff. de mi. minor. & 27. q. 1. nec aliqua. "Sed pone ꝙ reus ne get aliquid esse notorium: nũquid sufficiunt duo testes ad probandum aliquid esse notorium? Sic, sicut duo possunt probare famam, vt extra de testi. tam litteris. & per duos testes probatur ꝙ septem interfuerunt [a]. C. de bon. pos. bonorum. & per duos probatur sub-

Source : BIU Cujas

dieris, & quòd restitueris. si prius probes restitutionem, licet aduersarius prius propoluerit actionem suam, vt extra de rest. spol. ex conquestione. Sed si de alio agit aduersarius, & tu super alio dicis te spoliatum, vtilius est tibi vt in modum exceptionis proponas spoliationem, si aduersarius te præuenit in querela. Nam si directe velles agere, prius adiudicatur aduersarius quàm tu. secus si excipiẽdo, vt ext. de or. cog. cum dilectus.

Item Nicolaus Papa.

¶ De eodem. C. II.

1 OMnes leges tam ecclesiasticæ, quàm vulgares, & publicæ præcipiunt, vt omnia sibi ablata restituantur ei, qui suis est rebus expoliatus.

Item Stephanus Papa, epist. 2.

¶ Nullus debet accusari, dum suis rebus fuerit spoliatus. C. III.

2 NVllus episcoporum, dum suis fuerit rebus expoliatus, aut à sede propria, qualibet occasione pulsus, debet accusari, aut à quoquam potest ei crimen obiici, priusquam integerrime restauretur, & omnia, quæ illi ablata quocumque ingenio [a] fuerant, legibus redintegrentur, & ipse propriç sedi, & pristino statui regulariter reddatur: ita vt omnes possessiones, & cuncta sibi iniuste ablata, atque fructus omnes ante cœptam accusationem, primates, & synodus episcopo, de quo agitur, funditus restituant.

¶ *Caput hoc suæ integritati ex originali est restitutum.*

Item Eusebius fratribus constitutis per Alexandriam, & Aegyptum, epist. 2. [3]

¶ Nec conuocari ad synodum, nec in aliquo debet iudicari spoliatus. C. IIII.

4 IN scripturis vestris reperimus, quosdam episcopos vestris in partibus à propriis ouibus accusatos: aliquos videlicet ex suspicione, & aliquos ex certa ratione: & idcirco quosdam suis esse rebus expoliatos: quosdam vero à propria sede pulsos. Quos sciatis nec ad synodum comprouincialem, nec ad generalem posse vocari, nec in aliquo iudicari [b], antequam cuncta, quæ ei sublata sunt, legibus potestati eorum redintegrentur.

Item Iulius Papa in epistola ad Orientales, cap. 35 & 8.

¶ De eodem. C. V.

5 NVllus potest conuocari, aut iudicari, antequam omnia sibi ablata, & omnia iura [c] ei in integrum restituantur: quia non habet priuilegium, quo possit exui iam nudatus.

¶ *Caput hoc confectum est ex decretis Iulij 35. & 8. verbis tamen mutatis & alio modo dispositis.*

Item Zepherinus Papa ad episcopos Aegypti, epistola 2. [6]

¶ De eodem. C. VI.

7 PRæceptum ergo est in antiquis statutis, episcopos eiectos, atque suis rebus expoliatos ecclesias [d] proprias recipere, & primo sua omnia eis reddi, & demum, si quis eos iuste accusare voluerit, æquo periculo facere: iudices esse decernentes episcopos recta sapientes, & in ecclesia conuenientes, vbi testes [e] essent singulorum, qui oppressi videbantur: nec prius eos respondere debere, quàm omnia sua eis, & ecclesiis eorum, legibus integerrime restituantur.

QVÆSTIO III.

I ps [Q] *Va autem* [f] *pœna feriendi sint, qui in accusatione deficiunt, canonum censura definit. Pœnam enim illati criminis cum dispendio existimationis accipient.*

Vnde Gaius [A] *Papa* [8].

A ¶ Gaius.] *Sic est in plerisque vetustis, & habetur hoc cap. in epistola vnica ipsius, in qua proxime his antecedunt verba capitis,* Si quis episcopus. ĵ. *ead. q. 7. In vulgatis autem hic citabatur Gelasius.*

¶ De iis qui non probanda obiiciunt. C. I.

SI quis circa huiusmodi personas non probanda detulerit, auctoritate huius sanctionis intelligat se iacturam infamiæ substinere [g], vt damno pudoris, & existimationis dispendio discat sibi alienæ verecũdiæ impune insidiari saltem de cetero nõ licere.

Item Damasus Papa ad Stephanum archiepiscopum, epistola 3.

---

1 31. q. 2. historia. §. hęc oẽs. In pfatione Isido. in collectionem suam.

2 Bur. l. 1. c. 142. & 141. Iuo par. 5. c. 155. & 156. Cõcor. Pan. l. 4. c. 49.

a Cũ dolus dedit causã cõtractui. l. de quo no. ext. d em. & ven. c. 3. i fi. & 7. q. 1. ca. suggestũ. in gl. vlt. Arc.

3 Et ĩ decretis Ioãnis I.

4 Anselm. 3. c. 44. Iuo p. 5 c. 249. Pan. l. 4. c. 45.

" spoliato à spoliatore nullũ crimẽ põt obiici.

b Sũpto ar. à contrario ibi, nec respondere æmulis, L. & secundũ L. & Hug.

c " Nllus potest.] ¶ *Omnia iura.*] etiam incorporalia, vt extra vt lit. pen. à memoria. Et est ratio, " quia inermes non possunt resistere inimicis, vt ĵ. 3. q. 2. c. 3. & c. si quis episcopus. & etiam communio hominum est restituenda, si est iniuste excommunicatus vel suspensus. arg. ĵ. q. 5. super causa. in fi. quia verbum restituendi, plenam & perfectam habet significationem. arg. ĵ. c. prox. & arg. extra vt lit. non cont. accedens. in fi. ff. de vsur. l. videamus. §. in Fauiana.

d ¶ *Præceptum.*] ¶ *Ecclesias.*] Extra de ap. qua fronte. ĵ. 23. q. 8. conuenior. extra de immu. eccl. c. 1. & c. cum ecclesia.

e ¶ *Testes.*] Arg. ibi causam tractandam vbi testes possunt haberi. 3. q. 9. hortamur. & ext. de ap. ex parte. & extra de off. iud. ord. significauit. 33. quęst. 2. siue. Ioan.

5 Bur. l. 1. c. 144. Iuo p. 5. c. 257. Pann. l. 4. c. 46.

[Q] *Va autem.*] Hæc quæst. diuiditur in quinq; partes, in quarum prima probat tribus auctoritatibus, quòd accusator calumnioſe debet fieri pœna talionis. Secunda ibi, *Aliud.* Tertia ibi, *Sed aliud.* Quarta ibi, *Notandum est.* Quinta ibi, *Notandum quoque.* Ioan. de Fant.

6 Capit. 6. c. 287. Et in capitulis Hadriani c. 2.

7 Iuo par. 5. c. 246. Pan. l. 4. c. 43.

Casvs. Hic ponitur tertia quæstio, qua quæritur, qua pœna sint feriendi, qui in accusatione deficiũt, & certum est, quòd pœna talionis, cũ infamia notentur: quod probatur per sequentia cap. nisi errore deceptus, vel temeritate, vel iracundia accusauerit.

f ¶ *Quia autem.*] " Ac " accusator cusator in quinque peccare potest: aut error decipitur, aut temeritate seu calore iracundiæ ad accusandum [c] prouocatur, aut calumniatur, aut præuaricatur, aut tergiuersatur. sed in omnibus his casibus, si desistit impetrata abolitione quacumq;, non punitur, nec infamis est, vt C. de abo lit. l. 1. & 2. Item si non impetrauit abolitionem, pacitur ei in duobus primis casibus, vt ĵ. ead. §. notandum. secus si est vel calumniator, vel præuaricator, vel tergiuersator. " Calumniator tenetur ad pœnam talionis, vt ĵ. ea. c. 2. & 3. Præuaricator postea neminem potest accusare, & extra ordiuem punitur, vt infra eadem. §. notandum. in fin. Tergiuersator [d] punitur in quinque libris auri, vt ff. de præuaric. l. 3. in fi. Testis etiam calumniator pœnam talionis sustinet. 3. quæstion. 9. nihilominus. 33. quæstione 5. hæc imago. & C. de testib. l. nullum. & hoc secundum opinion. H. nos tamen dicimus, quòd testis nullo modo substinet vel se obligat ad pœnam talionis, vt no. 33. q. 5. hæc imago. Si autem tulerit alias falsum testimonium, punitur extra ordinem. 6. q. 1. quicumque. De teste posuit Gratian. in themate, sed hic omisit.

c Alia tria mẽbra colligũtur ĵ. e. gl. ver. secº.

8 In cap. Hadria. c. 24. in epistõ. Sixti iij. cod. Theod. l. 16. ti. 2. c. 41.

" Calũniator, Præuaricator, Tergiuersator.

d Is est tergiuersator, q terga vertit aduersario accusato, & citra abolitionẽ desistit, & hic incidit ĩ Turp. & extraordinarie punitur. ĵ. e. puaricatorem. vers. si quis autem. ff. ad Turp. l. 1. §. si quis. secũdum Gof.

S I quis.] Casvs. Si quis aliquem accusauerit, & crimen illatum non poterit probare, infamis efficitur: & de cetero ad accusandum non admittitur, cum contra eum de calumnia præsumatur.

g ¶ *Substinere.*] non tamen ipso iure, sed per sententiam, vt ff. ex quibus causis irrogatur infam. Athletas. §. calumniator. & infra eadem. §. notandum.

Source : BIU Cujas

C *Alumniator.*] Casvs. Calumniator si in accusatione defecerit, pœna talionis, id est, pœna simili punietur. Idem dicitur in sequenti c. si quis episcopum.

a ¶ *Calumniator.*] "Fallit in sex casibus, vt 33. q. 5. hæc imago. & ĩ. 5. q. 6. c. 3. tamen satis punitur qui admittit sacerdotium quod receperat. 23. q. 4. Gui lisarius. Item fallit ex trade accu. super his. & in priuatis crimini bus. ff. ad Tur. l. 1. & l. in priuatis. & forte in denuntiatione. extr. de cal. cum dilectus. sed in inq̃sitione non est pœna ordinaria statuta: & ideo in arbitrio iudicis relinquitur. ext. de of. iud. dele. de causis.

"Calũniator nõ semper punitur talione.

1 4. q. 4. nullus introducatur.

2 Concord. tex. in l. 1. ff. ad Turp. & ĩ l. q crimẽ. & ibi Cy. C. q ac. non pos.

b ¶ *Talionem.*] id est, aliam pœnam similem, vt ĩ. e. c. proxi. ff. de iur. deli. l. 1. ext. de transa. ca. fi. Dic quòd pœna quæ à lege statuitur, retractari non potest, quæ ab homine bene potest. ff. de verbor. significat. l. penul.

5 Et ex Fabia no. ĩ. 3. q. 6. c. j. & ex Sixto. ĩ. e. qu. 8. qui crimen.

S *I quis episcopum.*] Casvs. Si quis episcopum vel alium clericum falsis criminibus accusauerit: si defecerit, etiam in fine non erit ei communio danda.

c ¶ *Si quis episcopum.*] ff. de re mi. l. omne. §. 1. & ext. de sent. exc. à nobis.

3 Anſ. l. 3. c. 92. Iuo p. 6. c. 240. Burc. l. 2. c. 195.

d ¶ *Communionem.*] nisi resipiscat, vt ĩ. di. 50. pœnitentes. contra. & 3. q. 10. eos. 27. q. 1. virgines.

ALIVD. Hæc est secũda pars huius q. in qua dicitur, quòd si aliquis irato animo verba contumeliosa dixerit, nõ est habendum pro accusatiõe. & hoc probat per ca. seq. Io. de Fan.

Casvs. Dictum est ĩ. quòd calumnioſe accusantes si in accusatione defecerint, sunt puniendi. Nunc dicit Gratian. quòd aliud est crimen falso obiectum non probare: & aliud si conuicium non probauerit. primum sine abolitione nulli conceditur: hoc omnibus licet.

4 cod. Theo. li. 9. tit. 1. l. 1. ĩ interptõe. & ĩ cap. l. 7. c. 364. & in epist. Sixti 3. c. 3. & in ca. Hadr. c. 51.

S *I quis iratus.*] Casus huius ca. talis est. Si aliquis calore iracundię alicui conuicium intulerit, hoc non est habendum pro accusatione. Si autẽ quod iratus obiecerit, voluerit probare: hoc faciat per scripturam, se ad pœnam talionis obligando. Si autem quod per iracundiam dixerit, noluerit probare, reus obiecti criminis non habebitur.

5 Anſ. l. 3. c. 89. Iuo p. 6. c. 324. Pann. l. 4. c. 74.

"ira duos h; effectus.

e ¶ *Si quis iratus.*] "Ira rescindit contractum. ff. de publ. licitatio. in prin. & minuit delictum, vt C. de adul. Gracchus.

a Cũ ꝓbare ñ possit, vel nolit, vt 5. q. 1. c. 1. & 2. in fi. & sic ẽt in tellex. H. in c. ĩ. all. fi qs sacerdotũ. quod dic vt not. 1. q. 1. in sum. ĩ fi. Ar.

f ¶ *Pro accusatione.*] Sed pro iniuria a. ff. de iniur. item apud. §. primo. per totum. infra 11. quæstione prima. si qui sacerdotum. contra. vbi deponitur & curiæ traditur, qui dicit episcopo conuicium. Sed ibi loquitur de eo qui ex deliberatione, & sæp. loquitur conuicia.

g ¶ *Tractandi.*] id est, deliberandi. Et per hoc est argu. quòd ibi non erratur, vbi ex deliberatione aliquid fit. Item ex hoc argumen. est, quòd etiam accusatori dandæ "sunt inducię: argu. contra. 3. q. 3. §. "accusatori an dandæ sint inducię

"spatium b.

h ¶ *Iratus.*] quod probabit. C. de iniu. si nõ cõuicij animo. si. ext. de præsump. capitul. primo.

b Adde &§. ei autẽ. Sed si ob. qa loq tur hic đ in duciis deliberatoriis, ibi đ ꝓpara toriis. Arc.

i ¶ *Iterare.*] Hoc ideo dicit, quia si iteraverit conuicium, non vi detur ex iracundia, sed ex deliberatione dixisse. sic c C. ad Vell. si mulier. 2. in fi.

c Adde hic Ale. de Im. in l. 1. C. de erro. cal.

SED ALIVD EST. Hæc est tertia pars quæstionis, in qua dicitur, quod si aliquis est deceptus promissione testium, parcitur ei, si autem pecunia defecerit, non parcitur illi: & hoc probat duabus auctoritatibus. Ioan. de Fant.

Casvs. Adhuc distinguit Gratianus, & dicit, quòd aliud est non probare crimen, quia falsum est illatum crimen: quo casu non parcitur aliud promissione aliqua deserere accusationem, in quo casu venia datur: quia deceptus fuit promissione pecuniæ: vel quia testes ei promiserunt se veritatem de crimine commisso dicturos.

6 Pol. l. j. ti. 6 Anſ. l. 3. c. 113

P *Aulum.*] Casvs. Paulus episcopum suum accusabat: promissione eius deceptus destitit ab accusatione. Dicit Papa, quòd licet valde deberet puniri, tamen ei pœnam remittimus.

k ¶ *Promissione.*] non promissione pecunię. talis enim non posset petere abolitionem d. nam solus ille petit, qui errore vel temeritate, vel calore iracundiæ ad accusandum venit: vel qui suam iniuriam prosequitur: vel qui suos consanguineos accusauerit. C. de abolit. lege, secunda. ideo dic, promissione, scilicet testium qui ei promiserant ferre testimonium contra illum, sed tunc sequens ca. non facit ad propositum magistri.

† *al. agatur*

d Quæ fit tripliciter vt no. ĩ. e. q. 1. prohibentur. Arc.

l ¶ *Culpam.*] sed non infamiam, vt infra eadem. indulgentia.

7 Anſ. l. 8. c. 36.

E *Vphemium.*] Casvs. Isti duo episcopum suum accusabant: sed ab eodem ad sacros ordines promoti fuerunt, vt ab accusatione desisterent: quare dominus Papa eos deposuit ab omni officio priuando.

m ¶ *Pro deferenda.*] Qui ex pacto desistit, fortius incidit in Turpilianum, quam alter: quia etiam femina in hoc casu incidit, quæ aliàs non incideret, vt C. ad Turpilia. si femina. ff. ad Turpilia. mulier.

¶ Si accusator in accusatione defecerit, talionem recipiat. C. II.

1 CAlumniator a, si in accusatione defecerit, talionem b recipiat 2.

¶ *Verba ipsa Damasi referuntur infra 4. q. 4. c. nullus introducatur.*

Item ex decreto Hadriani PP. in capitulis ab ipso collectis, c. 52. in medio 3.

¶ De eodem. C. III.

QVi nõ probauerit, quod obiecit, pœnam quam intulerit, ipse patiatur.

Item A.

A ¶Item.] *Sic est in plerisque vetustis codicibus. In vulgatis autem legebatur*, Item Damasus Papa. *Extat autem caput hoc in capitulis Hadrani, c. 62. & in concilio Eliberitano, c. 75. Iuo citat ex Carthaginensi. Et in tomis conciliorum adiungitur Carthaginensi tertio.*

¶ De his qui falsis criminibus aliquem impetunt. C. IIII.

3 SI quis episcopum c, aut presbyterum, aut diaconum falsis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec A in fine dandam ei communionem d censemus.

A ¶Nec in fine.] *Sic legitur in concilio Eliberitano non in hoc tantum canone, sed etiam in aliis. Quam ob causam, atque etiam ob glossam nihil est mutatum. Apud Hadrianum tamen est*, nisi in fine dandam ei non esse communionem. *Apud Iuonem*, non nisi in fine dandam ei esse communionem.

2 *Aliud est accusationem non implere, & aliud est, conuicium non probare. Illud enim nulli sine abolitione, hoc omnibus licet.*

Vnde Fabianus Papa ad Hilarium episcopum, epist. 3. 4

¶ Conuicium non est pro accusatione habendum. C. V.

5 SI quis iratus e crimẽ aliquod cuilibet temere obiecerit, conuicium non est pro accusatione f habendum: sed permisso tractandi g spatio id, quod iratus h dixit, per scripturam se probaturum esse fateatur, vt si fortasse resipiscens, quę præ iracundia dixit, iterare i, aut scribere noluerit, non vt reus criminis teneatur.

3 *Sed aliud est crimen illatum non posse probare* A, *aliud aliqua promissione accusationem deserere. Huic enim, qui promissione* B *deceptus accusationem deserit, venia datur: illi vero, qui crimen illatum probare non valuerit, infamia irrogatur.*

Vnde beatus Gregorius scribit Ioanni episcopo Corinthiorum, libro quarto, epistol. 50. seu cap. 94.

A ¶Probare.] *In plerisque exemplaribus sequitur*, quia falsum est, aliud, &c. *Sed in emendatioribus ea verba vel non habetur, vel alia manu sunt addita.*

B ¶Promissione.] *Non est simpliciter dicendum illis, qui pro aliqua promissione deserunt accusationem, semper veniam dari. Nam in Paulo, de quo in subiecto capite loquitur beatus Gregorius, aliæ aderant causæ, quæ in ipsa epistola exponuntur, his verbis*: tamẽ quia plus esse conuenit nos misericordes, quàm districtos, hanc ei culpam ignoscimus, atque eum in ordine, locoque suo recipiendum esse censemus. Nam ei à tempore prolatæ sententię afflictionem, quam pertulit, credimus ad vindictam huius posse culpæ sufficere. *& inferius in eadem epistola refert aliqua à prædicto Paulo in vtilitatem ecclesiæ facta, quæ etiam mouere beatum Gregorium potuerunt, vt erga eum esset clementior. Erant autem in ipso capite multa beati Gregorij verba omissa, quorum nonnulla visa sunt addenda.*

¶ De eo qui promissione illectus accusationem deserit. C. VI.

6 PAulum itaque diaconum quamuis culpa sua vehemẽter cõfundat, quòd deceptus promissione k ab accusatione nuper depositi quõdam episcopi sui destiterit, tamen hanc ei culpam l ignoscimus.

Omnis A igitur, qui crimen obiicit, scribat se probaturum. Re vera ibi semper causa agitur †, vbi crimen admittitur: & qui non probauerit, quod obiecit, pœnam, quam intulerit, ipse patiatur.

A ¶Omnis.] *Hinc vsque ad finem in vetustioribus, ac melioribus Gratiani codicibus non legunturnec sunt Gregorij, sed Fabiani, & Hadriani Pontificum; quæ infra q. 8. c. Qui crimen. & 3. q. 6. c. 1. citantur ex Fabiano, & ca. fi. ex capitulis Hadriani.*

Idem Gregorius eadem epistola.

¶ De iis, qui accusationem deserunt, vt ecclesiasticos ordines accipiant. C. VII.

7 EVphemium, atq; Thomam, qui pro deferenda m accu-

Source : BIU Cujas

HINC COLLIGITVR. Casvs. huius §. sic ponitur. Dictum est ꝛ. in illo c. Paulum. quòd Dominus Papa culpam remisit: & sic per consequens videtur quòd infamiam possit remittere. Sed contradicit Gelasius: qui dicit quòd quamquam animas saluare per pœnitentiam possumus, infamiam tamen abolere non possumus. Similiter Stephanus contradicit: qui dicit: Hos enim sub nota infamiæ perpetuæ ad pœnitentiam suscepimus. soluit statim vbi dicit, vel non fiunt: & dicit quòd non omnes sunt infames secundum canones quos sęculi leges infames dicunt, & ita Paulus non fuit infamis secundum canones, licet secus sit secundum leges. Et hoc probatur exemplo mulieris, quæ nubit intra tempus luctus: quæ non est infamis de iure canonum, licet sit secus secundum leges. Sed opponit Gratianus huic solutioni, nam dicit Stephanus: Omnes infames dicimus quos sæculi leges infames pronuntiant: & ita Paulus & mulier quæ nubit intra tempus, &c. erunt infames secundum canones. Sed soluit dicendo quòd illud Gelasij & Stephani, quamquam animas saluare, &c. & hoc, sub nota infamiæ perpetuæ, &c. intelliguntur de iis quibus est infamia irrogata per ciuilem iudicem, quæ aboleri non potest nisi per ciuilem iudicem. Nec est contrarium quòd dicitur de muliere, quæ nubit intra tempus luctus, ei quod dicit Stephanus, infames dicimus, &c. quia in matrimonio leges sacros canones imitantur: & ipsa mulier nō est infamis, nec Paulus: cum ei nondum sit infamia per ciuilem iudicem irrogata.

1 Iuo p. 9. c. 23. oia hæc ex Calixto, ī cuius 2. epi stola hñr.

2 ꝛ. px. añce denti c.

3 l. 1. ff. ad se natusc. tur.

4 6. q. 1. infames. & ī ca pi. Hadriani c. 21.

1. Cor. 7.

sationē episcopi [A] sui sacros ordines acceperunt, eisdem sacris priuatos ordinibus esse, atque ita, sicut sunt depositi, volumus permanere.

A ¶Episcopi sui.] *Hæc verba in eo epistolæ loco non sunt, sed ex iis, quæ antecedunt, innuitur, eum à quo Euphemius, & Thomas ideo ordinati fuerunt, vt ab ipsius accusatione desisterent, fuisse proprium illorum episcopum.*

Hinc colligitur clericorum infamiam [a] per Romanum Pontificem aboleri posse contra illud Gelasij [1 *Quāquam animas per pœnitētiam saluare possimus, infamiam tamen abolere non possumus*] *contra illud Stephani, qui cum causas enumerasset, ex quibus infamia irrogatur* [*Hos omnes, inquit, sub nota perpetuæ infamiæ ad pœnitentiam suscipimus*] [2] *Vel non fiunt infames lege canonum omnes, quos leges sæculi infames pronuntiant, cum Paulus diaconus, qui non impetrata abolitione ab accusatione destiterat, hac auctoritate dignitatem officij sui recuperauit. quem senatusconsultum Turpilianum infamem [b] pronuntiat* [3]. *Quod etiam de ea fateri cogimur, quæ intra tempus luctus nubit: cum matrimonia hodie regantur iure poli, non iure fori, & iure poli mortuo viro mulier soluta est à lege viri: nubat, cui vult. Sed idem Stephanus contra scribit dicens.* [4 *Infames dicimus, quoscumque leges sæculi infames pronuntiant*] *Sed illud [c] Gelasij, & Stephani* [*Quamquam animas, &c.*] *&* [*Sub nota perpetuæ infamiæ &c.*] *de illis intelligitur, quibus per iudicem ciuilem infamia irrogatur: quorum [d] sicut examinatio & cassatio, ita & in integrum restitutio non nisi ad ciuilem [e] iudicem spectat. De ea vero quæ intra tempus luctus nubit, non est contrarium ei, quòd Stephanus ait* [*infames dicimus, &c.*] *Cum enim leges sæculi præcipue in matrimonio sacros canones sequi [f] non dedignentur, non videntur pronuntiare infamem, quæ apostolica, & canonica auctoritate non illicite nubit.*

4 ¶*Notandum est quoque, quòd aliud est,* Casvs. Soluit quod dictum est, & alio modo, vt locum habeat lex Lombarda, quæ sequitur, vt dicit Gratianus, quòd est aliud, cū quis pœnitet aliquem innocentē criminaliter accusasse, & ab eo absolui tur: aliud est cum pecuniam accepit à nocente, vt ab accusatione desistat. Et ad hoc inducit legem sequentem.

cum aliquem pœnituerit criminaliter accusasse & inscriptionem feciſſe. si ab innocente gfuerit absolutus: aliud, si pecuniam à nocente acceperit, vt a probatione eius, quod obiecerat. desistat.

Vnde in libro capitularium, cap. 175. legitur. [5]

¶De eo, quem pœnitet criminaliter accusasse. C. VIII.

[6] SI quem pœnituerit [h] accusasse criminaliter, & inscriptionem [i] feciſſe de eo, quòd probare non potuerit, si ei cum accusato innocente conuenerit [k], inuicem se absoluant. Si vero iudex eum, qui accusatus est, criminosum esse cognouerit, & inter reum, & accusatorem per obreptionem [A] conuenerit de colludio, pœnā accipiat legibus [l] constitutam.

A ¶ Per obreptionem.] *Apud Iuonem legitur* factum per corruptionem consensum, de colludio pœnam excipiat legibus constitutam. *Sed interpretatione legis primæ, quæ est in Codice Theodosiano, hoc modo,* per corruptionem de absolutione reatus conuenerit, is qui reus probatur, remoto conludio pœnam excipiat legibus constitutam.

5 *Notandum quoque est, quòd sicut digest. libro quadragesimo octauo. titulo de abolitionibus criminum. lege, prima, legitur.* [¶ [7] *Accusatorum temeritas tribus modis detegitur, & tribus pœnis subiicitur. Aut enim calumniantur, aut prævaricantur, aut tergiuersantur. Calumniari [m] est falsa crimina intendere: prævaricari vera crimina [n] abscondere: tergiuersari in vniuersum ab accusatione desistere. Calumniatoribus [B] pœna legitime † irrogatur. Sed non vtique, qui non probat quod intendit, protinus calumniari videtur. Nam eius rei inquisitio arbitrio cognoscentis committitur: qui reo absoluto [o],*

g ¶ *Si ab innocente.*] & voluntate iudicis, vt C. de abol. l. 1. & vl.

Si quem pœnituerit] Casvs. Si quē pœnituerit innocentem criminaliter accusasse, & cum eo conuenerit, ad inuicem se absoluant. Si autem nocentem accusabat, & per obreptionem, id est, deceptionem accepta pecunia ab accusatione desistit, statuta pœna punietur.

5 cod. Theo. lib. 9. tit. 37. c. j. in interpretatione.

6 Iuo par. 16 c. 251.

h ¶ *Pœnituerit.*] dum tamen non accusauerit [c] fallaciter, vt C. de abo. l. fallaciter.

c Immo credebat se peraturū. nā si calūnioſe accusaretur ñ posset impetrare abolitionem, vt C. &c. vt sequitur secundùm L.

i ¶ *Et inscriptionem.*] Nam ante inscriptionem potest desistere. ff. ad Turp. quæsitum. & extr. de accu. licet. in fine.

k ¶ *Conuenerit.*] Immo etiam eo inuito intra 30. dies potest: nisi reus iam sit passus aliquam iniuriam, vt C. de abol. l. fallaciter.

l ¶ *Legibus.*] pœna 40. solidorum, vt est in Lombardia; "nam secundum legem Lombardā qui desistit ab accusatiõe publici criminis punitur ī 5. lib. auri. ff. de præua. l. 3. & hanc pœnam nemo præstat, nisi qui desistit à publico crimine. ff. ad Tur. l. si quis. §. si Stelliona tus [d]. sed qui desistit ab accusatiõe priuati criminis, infamis est, & extra ordinem arbitrio iudicis punitur, vt ff. ad Turp. & in priuatis, & C. e. l. 2. Sed si accusator absens est, & citatus noluerit procedere in accusatione, tum grauius punitur quam pœna 5. lib. auri, vt ff. de pœ. absentem. §. 2. Io.

"Accusatio nē deferens qualiter punitur.

7 tit. 16. ad se natusc. Tur.

d Adde vsq; ad qđ tps de sistere licet ab accu. sine pœ. no. Bar. ī l. quęsitum. ff. ad Turp.

† *al. lege Rhemia. al. mem mia*

NOTANDVM. Hæc est 5. pars quæstionis, in qua facit differentiam inter calumniatorem & tergiuersatorem, & prævaricatorem. Ioan. de Fan.

Casvs. Supra in primo, secundo & tertio c. huius quæstionis fecit mentionem de calumniatoribus, & in illo c. Paulum. de tergiuersatore, & ideo hic dicit, quid sit calumniator, quid prævaricator, & quid tergiuersator, & qua pœna puniatur.

ACCVSATORVM. Casvs. Accusator tripliciter delinquit. Aut enim calumniatur, ideſt falsa crimina intendit. Aut prævaricatur, id est, vera crimina abscondit. Aut tergiuersatur, ideſt, in totum ab accusatione desistit sine iudicis auctoritate. Sed qui non probat, non statim calumniari videtur, immo iudex inquirere debet, qua mēte, & qua intentione ad accusationem prosiliit, & si in eo iustum errorem deprehenderit, absoluet eum. si eum in calumnia deprehendet, condemnabit. sed si ita pronuntiauerit, calumniator es, cōdemnabit eum. & si pœnam nō dixit, quæ legis auctoritate imponitur, & non arbitrio iudicantis. Si autem ita pronuntiauit, non probasti, vel eum temere accusasti, pepercit ei. temeritas enim, &c.

e sc. q ñ ,pti nus vñr calumniari, P. fAdde qualiter ,pprie capiatur hæc dictio absolutus & absoluo, ī l. in cõtraria. ff. đ vsu. & l. 1. ff. ad Tur.

m ¶ *Calumniari.*] Immo sic videtur quòd calumnietur, vt ꝛ. ead. q. prox. qui non probauerit. Sed intellige in his [e] quos excusat necessitas, pietatis officium, & criminis enormitas. & iustus dolor. C. de adul. quamuis. C. qui acc. non possunt. l. 2. & C. de fal. mon. l. 1. & C. de calum. l. 2.

n ¶ *Crimina.*] ideſt, probationes.

o ¶ *Absoluto.*] ideſt, absoluendo [f]. ne sit contra. C. de calum. l. 1. Vel dic ab

Source : BIU Cujas

dic absoluto quo ad animum, vt ff. de verb. sig. fugitiuus. Vel dic q̃ si iudex ex officio suo vult punire calumniantem, hoc faciat ante sentẽtiam absolutionis, vt C. de cal. l. 1. sed aliquo accusante ipsum de calumnia quandocumque potest vel idem iudex, vel alius, C. de aduo. diuer. iud. l. 1. & ff. ad Turpil. l. 1. in prin.

de accusatoris incipit consilio quærere, qua mente [a] *ductus ad accusationem processerit: & si quidem iustum eius errorem reperit, absoluit eum: si vero in euidenti calumnia eum deprehendit, legitimam pœnam ei irrogat. Quorum alterutrum ipsis verbis pronũtiationis manifestatur. Nam si quidem ita pronuntiauerit, non probasti, pepercit ei: si autem pronuntiauerit, calumniatus es, cõdemnauit eum: & quamuis nihil de pœna subiecerit, tamen legis* [b] *potestas aduersus eum exercebitur. Nam vt Papinianus respondit, facti quidem quæstio in arbitrio* [c] *est iudicantis: pœnæ vero persecutio non eius voluntati* [d] *mandatur, sed legis auctoritati reseruatur. Si autem* [c] *inter loquendo dixerit, Titius temere accusasse videtur, non calumniatorem pronuntiauit. Temeritas enim facilitatis veniam continet: & inconsultus* [e] *calor calumniæ vitio caret: & ob hoc nullam pœnam huic irrogari oportet.] Vlpianus libro 47. titul. de præuaricatoribus. lege, prima* [¶ *Præuaricator, est quasi varicator, qui diuersam partem adiuuat prodita causa sua. Quod nomen Labeo à varia certatione tractum ait. Nam qui præuaricatur, ex vtraque parte constitit † quinimo* [f] *ex altera. Is autem præuaricator proprie dicitur, qui publico iudicio accusauerit. Ceterum ad uocatus non proprie præuaricator dicitur. Quid igitur de eo fiet? Siue priuato iudicio, siue publico præuaricatus est, hoc est prodiderit* [g] *causam, hic extra ordinem solet puniri.* ¶ [1] *Sciendum* [h] *est, quòd hodie iis, qui præuaricati sunt, pœna iniungitur extraordinaria] & infra.* ¶ [2] *Accusator* [i] *de præuaricatione conuictus, postea ex lege non accusat.* ¶ [3] *In omnibus* [k] *causis (præterquàm in sanguine) qui delatorem* [l] *corrupit, pro victo habetur.] & infra libro 48. titul. de abolitionibus criminum.* ¶ [4] *Præuaricatorem esse eum ostendimus, qui concludit*

a ¶ *Qua mente.*] id est, quo animo venit ad accusandum.

b ¶ *Legis.*] forte secundum dist. quę est ff. de pœ. absentem. in fi.

c ¶ *Arbitrio.*] id est, in quisitione.

d ¶ *Voluntati.*] vt j. 3. q. 7. iudicet. C. de pœ. si operis. C. ad le. Iul. de pu. seruos. in fi. & ff. ad Tur. l. 1. in princ. Sed contra C. de infa. & si seuerior. 45. di. omnis qui contra. & j. 23. q. 5. c. 1. contra, de pœn. dist. 1. §. pœnæ. In omnibus istis contrariis dicitur, quòd iudex potest moderari pœnam. Quidam dicunt istud loqui de ordinariis pœnis, illud de extraordinariis. Sed hoc nihil est,

Tit. 15. quia in illo c. circumcelliones. 23. qu. 5. c. 1. loquitur de ordinario crimine. scilicet

"Iudex pœnã arctare & ampliare potest.

homicidio. "Sed dic quòd ex causa & persona & ætate & ratione scandali, potest iudex arctare vel ampliare pœnam. Ex causa, vt 50. distin. vt constitueretur. & ff. de pœn. aut facta. §. vlt. Ex persona, 23. q.

†al. consistit

11. 2. Sciẽdũ. 1. qui contra. & ff. de pœn. capitalium. §. vlt. vbi dicitur maiores puniri minori supplicio, & seuerius seruos quàm liberos, famosos quàm integri status. Aetate, 86. distinct. tanta nequitia. Ratione scandali, vt

2 l. 5. Accusator.

3 l. fi. eo. tit.

4 d. l. 1. ad se natusc. Tur.

§. præuaricatorem.

s. quæst. 1. in primis. Vel dic, non potest sine causæ cognitione, sed cum causæ cognitione potest. Vel dic, non potest post sententiam, sed ante potest, vel in sententia. C. de pœ. l. pœnam. vbi dicitur, sua dicta præsidi reuocare non licet. ff. de re iud. cum quærebatur.

e ¶ *Et inconsultus.*] arg. non esse imputandum quod fit cum impetu mentis, vt s. eod. si quis iratus. C. si quis Imperatori maled. l. vna. contra. infra 17. quæstio. 4. sunt qui opes. & extra de cler. maled. innotuit [2].

albi exponi tur temeritate. i. ptincia, secũdũ oẽs, aliàs obtinet qđ hic dr̃. De hoc dr̃ ext. đ cõ. coniug. dudum. Arch.

PRAEVARICATOR EST. Casvs. Præuaricator dicitur ille, qui simulat diligere vnam partem & iuuare, & alteram iuuat, & dicitur proprie præuaricator in publico iudicio. Aduocatus non proprie dicitur præuaricator. vnde si præuaricatus fit in publico iudicio vel priuato, extra ordinem punietur. omnis autem præuaricator extra ordinem punitur, & de cetero non accusat: sed qui accusatorem suum corrumpit (nisi in causa sanguinis) habetur pro conuicto. Ponit etiam aliam acceptionem huius nominis præuaricator, & hoc in prima parte. In secunda parte quæ incipit ibi, *Si quis autem.* dicitur quòd nullus debet cessare ab accusatione sine abolitione, alioquin punitur. Dicitur etiam qualiter debeat abolitio impetrari, & quòd de singulis criminibus debet impetrari iudice pro tribunali sedente.

"Quinimo dupliciter ponitur.

f ¶ *Quinimo.*] "correctiue ponitur. sic ff. de hæ. inst. si ita fuerit scriptum. aliàs pro vel, ponitur. C. de sacros. eccle. iubemus. §. œconomus. non proprie, sed abusiue.

g ¶ *Prodiderit causam.*] vel qui reuelant secreta causæ aduersario, vt ff. de re mil. omne. §. exploratores.

h ¶ *Sciendum.*] lex secunda.

i ¶ *Accusator.*] hæc est lex quinta.

k ¶ *In omnibus.*] scias quòd in omni crimine capitali quod irrogat pœnam sanguinis, licet transigi, præterquam in crimine adulterij. Sed in aliis capitalibus quæ non irrogant pœnam sanguinis, non licet transigi, nisi in crimine falsi, vt C. de transactio. l.

"Transigi licet ĩ aliqb̃ criminibus.

transigere. "sed in priuatis criminibus non inuenio prohibitum quin possit transigi. Sed videtur quòd secundum canones non possit transigi super aliquo crimine, quia secundum canones nullum crimen irrogat pœnam sanguinis. 23. quæstione, octaua. his à quibus. & ita super publico crimine non licet transigi. item nec super priuato, quia secundum canones omne crimen publicum est [b]. In causa ciuili licet quandoque ab accusatione desistere, etiam sine iudicis auctoritate: siue pecunia accepta, siue gratis, nisi sit actio famosa, vbi requiritur iudicis auctoritas. ff. de iis qui not. infa. furti. §. pactus. & §. qui iussu. In causa criminali ante inscriptionem semper potest recedere, dum tamen gratis fiat. ff. ad Turp. mulier. & l. quæsitum. & extra de accusa. licet. sed postea non licet nisi iudicis auctoritate, & rei consensu, si reus fuerit aliqua tormenta passus. sed si non fuerit aliquid passus, tunc vsque ad triginta dies potest accusator, eo inuito, de

b Vt colligitur ex canone. 6. q. 1. in fames. vt ibi. not. & in seq.

†al. præside

†al. omiserit

§ l. 13. desistisse.

†al. accusatione

6 Adde hoc esse verũ, ni si accusator fraudulẽter impetret eã forte non licet recedere ab accusatione pro pecunia, nec etiam figi: quia omne crimen videtur secundum canones esse publicum, vt hic, & extr. de collu. dete. cap. 1. & 2. argumen. tamen est quod possit auctoritate iudicis. quinta, quæstione secunda. si primates. & extra de offic. archid. ea quæ. in parte decisa. contra supra non agesima distinctione. dissidentes. argument. contra. secunda, quæstione septima. quapropter [c]. extra de simon. nemo. Sed in causa spirituali nullo modo licet pecunia accepta desistere, quia in ea non licet transigi pro pecunia. extra de rerum permuta. ca. fi.

c Die q̃ prima pars vera est, & hoc c. quapp. intelligitur in cã denũtiatiõis, vbi de linquẽs pœniteř fivult. nõ ob. ext. đ collu. c. 2. qa locũ h; post q̃ đ crimine cõstat, quod vndecũque claruerit, est puniẽdũ. 24 q. 3. ecce. se cundũ Tan.

[a] Calumniatoribus pœna legitime irrogatur.] *Hæc verba licet in collatis Gratiani manuscriptis exemplaribus non habeantur, tamen quia sunt etiam in Pandectis, non sunt expuncta.*

[b] ¶ Si autem interloquendo.] *Hactenus retulerat Gratianus verba Iurisconsulti. Hinc autem vsque ad ver.* oportet. *refert tantummodo sententiam.*

[1] ¶ *Sciendum est, quòd hodie iis, qui præuaricati sunt, pœna iniungitur extraordinaria.*] Hodie, id est, tempore Iustiniani. Nam tempore Iulij Pauli, qui fuit ante Iustinianum, non erat pœna extraordinaria, sed ordinaria, vt patet in l. 1. ff. de præuaric. & in l. 3. ff. ad Turpil. l. 1. §. abolitio.

[2] ¶ *Accusator de præuaricatione conuictus, postea ex lege non accusat.*] Nota, quòd accusator conuictus de præuaricatione non potest postea accusare ex lege, vt hic. Sed quid si ex alia causa? Dic, quòd potest, vt ff. de accusat. l. 1. §. 1. & l. 2. & C. de accusat. l. 1. & 2. & ff. de accusat. l. 1. &

Deficientibus.] Hæc quæſtio diuiditur in quattuor part. In prima par. probat per quattuor auctoritates Sanctorum, quòd ſacerdotes ex leui cauſa iurare non debent. Secunda ibi, *Verum.* Tertia ibi, *Iuramento.* Quarta ibi, *Sed qualibet.* Io. de Fan. & poteſt ſuperaddi quinta ibi, *Contra in concilio.* Arch.

CASVS. Hic intitulatur quinta quæſt. qua quæritur, vtrum deficiéte accuſatore reus cogatur ad purgationem, & allegat pro vtraque parte, & primo q̃ non: quia clerici iurare non debent. Et ponitur hic quæſtio quinta vel vitio ſcriptorũ, vel ex obliuione vel negligentia Gratiani: vel quia magis erat affinis tertiæ quàm quartæ. Dicitur ergo in hoc §. quòd ſicut aliquis nõ cogitur dicere titulũ ſuæ poſſeſſionis, ita deficientibus accuſatorib. reus non cogitur ad purgationem, quia clerici iurare nõ debẽt. Et probat hoc per ſeq. c.

QVÆSTIO V.

¶ Quintam ponit poſt tertiam, quia harum quæſtionum ſimillimum eſt argumentum.

1 ps *Deficientibus vero accuſatoribus reus non videtur eſſe cogendus[a] ad purgationem. Sicut enim rei poſſeſſor deficiente actore titulum ſuæ poſſeſſionis probare non cogitur[b], ita qui impetitur, ad innocentiam ſuam probandam cogendus eſſe non creditur. Auctoritate quoque Papæ Cornelij, & Triburienſis concilij ſacerdotes iurare prohibentur, niſi pro recta fide.*

Ait enim Cornelius epiſtol. 2. ad Rufum epiſcopum orientalem.

¶Iuramentum à ſacerdotibus non eſt exigendum. C. I.

1 SAcramentum[c] hactenus[d] à ſummis[A] ſacerdotib⁹, vel Dei miniſtris exigi, niſi pro fide recta, minime cognouimus: nec ſponte eos iuraſſe reperimus.

¶In vetuſtis codicibus caput hoc coniunctum eſt cum duobus ſequentibus, quæ ſunt ex eadem epiſtola Cornelij Papæ.

A ¶Summis.] *Sic habet originale. Sed Burchardus & Iuo in quinta parte*, ab epiſcopis, & reliquis ordinibus exigi, *Idem vero Iuo in parte* 12. à ſummis ſacerdotibus, vel reliquis Dei miniſtris.

Item paulo inferius.

¶De eodem. C. II.

2 NOs ſanctorum exempla ſequentes, ſanctorum Apoſtolorum, eorumque ſucceſſorũ iura firmamus, & ſacramenta incauta fieri prohibemus.

Item ibidem.

¶De eodem. C. III.

NOs ſacramentum epiſcopis neſcimus oblatum: nec vmquam fieri debet[A].

A ¶Debet.] *ſequebatur*, niſi pro recta fide, *quæ ſublata ſunt: quia neque in optimis manuſcriptis, neque in ipſa epiſtola hoc loco habentur, ſed ſ. ea. c. 1.*

Item ex concilio Triburienſi. c. 21.

¶Si quis presbyter contra laicum, vel laicus contra presbyterum querimoniam habeat, epiſcopo præcipiente terminetur. C. IIII.

Sacramentum.] CASVS. Dicit Corneſ. quòd ſacramentum à ſacerdotibus fieri non debet niſi pro fide. Idem prohibet ſacramenta incauta fieri, & dicit ſe neſcire ſacramentum oblatum ab epiſcopo.

c ¶*Sacramentum.*] ſcilicet incautum.

3 SIquis presbyter contra laicum, vel laicus contra presbyterum aliquam habet querimoniæ controuerſiam, epiſcopo præcipiente† [e], ſine perſonarum acceptione finiatur [4], & laicus per iuramentum† (ſi neceſſe ſit) ſe expurget† : presbyter vero vice iuramenti †, per ſanctam conſecrationem [f] interrogetur, quia ſacerdotes ex leui cauſa iurare non debent. Manus enim per quam corpus, & ſanguis Chriſti conficitur, iuramento polluetur? abſit: cum Dominus in Euangelio diſcipulis ſuis (quorum vicem nos indigni in ſancta gerimus eccleſia) dicat [Nolite omnino iurare, Sit autem ſermo veſter, eſt, eſt, non, non. Quod autem his abundãtius eſt, à malo eſt.]

2 *Verum his auctoritatibus non omnimoda iuramenta prohibentur fieri à ſacerdotibus, ſed tantum incauta, & ea, quæ pro qualibet cauſa temporali iudicio offeruntur. Cum autem populari infamia ſacerdotes opprimuntur, tunc ad innocentiæ ſuæ aſſertionem iuramenta debent offerri.*

Vnde Gregorius Papa tertius ad Bonifacium, epiſt. 1. [5]

¶Sacerdos à populo accuſatus iuramento innocentiam ſuam aſſerat. C. V.

6 PResbyter, vel quilibet ſacerdos, ſi à populo accuſatus fuerit, & certi non fuerint teſtes, qui crimini illato approbẽt veritatem, iuſiurandum [g] in medio [h] erit, & illum teſtem proferat de innocentiæ ſuæ puritate, cui nuda & aperta ſunt omnia.

Item ex regeſto Gregorij lib. 2. indict. x. epiſt. 23. ad Iuſtinum prætorem[A].

A ¶Prætorem.] *In codicibus Gratiani eſt*, Imperatorem, *in epiſtola excuſa legitur.* Iuſtino presbytero, *emendatum vero eſt ex duobus vetuſtis codicibus epiſtolarum, & Polycarpo, eſtque idem Iuſtinus, ad quem ſcripta eſt ſecunda epiſtola primi libri, in libris etiam impreſſis incorrupta inſcriptione.*

d ¶*Hactenus.*] vt C. de epiſ. & cle. cum cleri cis. & 22. q. 5. c. vl. Sed forte hoc obtinet in ſacramẽto calumniæ, quod clerici per ſe prohibentur præſtare, ſed per alium poſſunt, vt ext. de iu. cal. c. 1. & 2. ſed ca. in pertractandis. contra. " Iurant tamen pro recta fide pro obedientia & pro pace, & p indemnitate eccleſiæ. extr. de elect. ſignificaſti. vltra mediũ. 28. diſt. de Syracuſanæ. & cum quis abſoluitur ab excommunicatione, vt extr. de ſent. excom. cap. nuper.

3 Burch. l. 2. c. 182. Iuo p. 6. c. 227. Pã. l. 5. c. 10.

† *al. regente*

4 Concord. tex. in l. j. C. deve. iu. en. & in aut. de monac. §. 1. colla. 1.

† *al. præiurãmento*

† *al. conſtringatur*

† *al. præiurãmenti*

" Clerici qñ que licite iurant.

SI *quis.*] CASVS. Si qs presbyter cũ laico controuerſiam habuerit, laicus iuramento ſe expurget, presbyter per ſuam conſecrationem adiuretur: quia ſacerdotes qui cõficiunt corpus Chriſti, ex leui cauſa iurare non debent, cum gerant vicem Chriſti diſcipulorum, quibus fuit præceptum ne iurarent.

Matth. 5.

e ¶ *Præcipiente.*] ſed quare hic actor nõ ſe quitur forum rei, contra id 11. q. 1. experientiæ. & C. de iuriſ. om. iudi. l. iuris ordinem. Sed dic, quòd loquitur ſecundum ea tempora [d], quando omnes cauſæ determinabantur ab eccleſia, vt 11. qu. 1. relatum. & q. 3. cum apud. Vel loquitur ſecundum cõſuetudinem quorum dam: ext. de for. compen. quòd clericis. aliàs, ſi clericus.

5 & l. 7. capitul. c. 281.

d Qñ ꝓsbyteri iudices negotiorũ eſſe mãdati ſunt. 95. diſt. ecce. ſecundùm Baz.

6 Anſel. l. 3. c. 79. Bur. l. 2. c. 186. Iuo p. 6. c. 231. Pan. l. 5. c. 9.

f ¶ *Conſecrationem.*] immo ſufficit ſiue per ſalutem, ſiue per aliquid aliud iuretur. 22. quæſt. 5. c. 2. & ff. de iureiuran. non erit ratum. Sic ergo aliquis poteſt ſe obligare ſub pœna ordinis ſui, vt 1. q. 7. quoties. & etiã ſub pœna anathematis, vt ibi dicitur. "Sed numquid ille qui obligat ſe ſub pœna ordinis, vel beneficij, eſt priuandus ordine vel beneficio, ſi non ſit verum illud ad quod ſe obligat? Sic. ext. de ele. cum dilectus. in fi.

" Obligare ſe põt aliqs ſub pœna beneficij.

VERVM. Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis, in qua probatur contrarium eius quòd præmiſſum eſt, ſcilicet, quòd ex cauſa iuſta ſacerdotes poſſunt iurare. Io. de Fan. & hoc probat per 13. auctoritates ſanctorum patrum. Io.

CASVS. Dicitur hic, quòd per ſupradicta prohibentur à ſacerdotib. fieri incauta iuramenta. ſed ſi eſſent infamati à populo iurare deberẽt. Et hoc probat per ſequentia c.

Presbyter.] CASVS. Si presbyter fuerit infamatus, & teſtes non inueniantur, ſuo iuramento expurget ſuam innocentiam.

g ¶ *Iuſiurandum.*] j. 6. q. vlt. c. vlt. contra. Sed dic quando infamatur, ibi quando non infamatur.

h ¶ *In medio.*] j. 15. qu. 5. c. 1. contra. Sed illud verum eſt, cum non eſt publice infamatus. ſic 23. diſt. illud.

1 Burc. l. 1. c. 193. Iuo p. 5. cap. 308. & p. 12. c. 77.

" Purgatio eſt duplex.

2 Iuo p. 12. c. 77.

a ꝺ hoc j. e. c. oĩb⁹. ĩ gl. aut pro, &c. ibi videas. l; hoc dictum hic approbat L. & per idẽ c. S3 ar. cõtra j. e. legitimi. & ibi dicam. Arc.

b Al. c. pen.

a Burc. l. 1. c. 193. Iuo p. 5. cap. 308. & p. 12. c. 77. Purgatio eſt duplex. Iuo p. 12. c. 77. a ꝺ hoc j. e. c. oĩb⁹. ĩ gl. aut pro, &c. ibi videas. l; hoc dictum hic approbat L. & per idẽ c. S3 ar. cõtra j. e. legitimi. & ibi dicam. Arc. b Al. c. pen. c Id eſt, ſi is q ꝺt ſe ordinatũ miniſtrat ſacra ĩ aliqua eccleſia, ſecundũ Io. de Fan.

b ¶*Non cogitur.*] vt j. 6. q. 5. ca. 1. & vlt. niſi in caſibus quinque, ſcilicet cum quis poſſidet pro herede vel pro poſſeſſore, vt C. de pe. he. l. cogi. Et etiam fundata intentione actoris, vt C. de proba. ſiue. Et cum aliquid poſſidetur contra ius commune. 100. diſt. contra morem. Et cum iam eſt præſumptio contra eum. C. de fur. ciuile. Et cũ poteſt probari, quòd quandoque alieno nomine poſſederit. ext. de præſc. ſi diligenti. C. de præſcr. 30. an. male. Item & in vi. caſu, cum ordinatus [c] miniſtrat, vt ſ. e. quæſt. 1. legum. & ext. de app. perſonas. aliàs ſemper obtinet quod hic dicitur, & C. de rei ven. l. vlt. & ff. vti poſſ. iuſta.

c Id eſt, ſi is q ꝺt ſe ordinatũ miniſtrat ſacra ĩ aliqua eccleſia, ſecundũ Io. de Fan.

Source : BIU Cujas

H*Abet.*] Casvs. Leo episcopus erat infamatus, quare Papa de hoc quæsiuit diligenter, & in eo crimen aliquod nõ inuenit. verumtamen ne sibi aliqua ambiguitas remaneret, eum super corpus beati Petri fecit iurare. eo sic expurgato mandat Imperatori, vt habeat eum pro episcopo, & ei tamquam episcopo reuerentiam præbeat.

¶De Leone episcopo, quem beatus Gregorius purgationem præbere fecit. C. VI.

[1]HAbet hoc proprium [a] antiqui hostis inuidia, vt quos in prauorum actuum perpetratione (Deo sibi resistẽte) deiicere non valet opiniones eorum falsa ad præsens simulando, dilaceret. Quoniam igitur quædam contra sacerdotale propositum de Leone fratre, & coepiscopo nostro sinister rumor asperserit, vtrum vera essent, districta diutius fecimus inquisitione perquiri: & nullam in eo de his, quæ dicta fuerant, culpam inuenimus. Sed ne quid videretur omissum, quod nostro potuisset dubium cordi remanere, ad beati Petri sacratissimum corpus districta eum ex abundanti fecimus sacramenta præbere. Quibus præstitis magna sumus exultatione gauisi, quòd huiuscemodi experimento innocentia eius euidenter enituit. Pro qua re gloria vestra prædictum virum cum omni charitate suscipiat, & reuerentiam ei, qualem sacerdoti decet, exhibeat, ne qua in cordibus remaneat, de his quæ sunt iã purgata, dubietas [b]. Sed ita supra scripto vos episcopo deuotissime oportet in omnibus adhærere, vt congrue, decenterque Deum in eius persona, cuius minister est, vi deamini honorare.

Item ex eodem ad Brunichildam Reginam Francorum, lib. xi. epist. 8.

¶ Quomodo Beatus Gregorius Mennam episcopum iuramento purgari fecit. C. VII.

[2]MEnnam vero reuerendissimum † fratrem & coepiscopum nostrum, postquam ea, quæ de eo dicta fuerant, requirentes, in nullo inuenimus culpabilẽ esse, qui insuper ad sacratissimũ corpus beati Petri Apostoli sub iureiurando satisfaciens, ab his quæ obiecta eius opinioni fuerant, se demonstrauit alienum: reuerti illuc purgatum, absolutum que permisimus: quia sicut dignum erat, vt si in aliquo reus existeret, culpam in eo canonice puniremus, ita dignum non fuit, vt eum adiuuante innocentia diutius retinere, vel affligere in aliquo deberem [9]. ¶ [3]Purgationem [A] tamen ante te duobus sibi sacerdotibus iunctis, vbi accusator cessauerit [c], eumdem ex se præbere tuo committimus arbitrio [d]. Vulgarem denique, ac nulla canonica sanctione fultam legem, feruentis scilicet, siue frigidæ aquæ, ignitique ferri contactum, aut cuiuslibet popularis inuentionis (qa fabricante hæc sunt omnino ficta inuidia) nec ipsum exhibere, nec aliquo modo te volumus postulare, immo Apostolica auctoritate prohibemus firmissime.

A ¶ Purgationem.] *Hic erat grauissimus error. Coniunctæ enim hæc legebantur cum superiorib. quæ Brunichildæ sunt scriptæ: quasi purgatio presbyteri a B. Gregorio mulieri committeretur. Sed nihil tale legitur in epistola B. Gregorij, ex qua prior pars huius capitis est accepta. Verum Iuo p. 10. c. 15. & Pan. l. 5. c. 8. citant hoc ex epistola Alexandri secundi Raynaldo Cumano episcopo, cuius epistolæ initium est, infra eadem cap.* super causa. *Et hic versiculus,* Purgationem. *continenter legendus est post extrema verba illius capitis. Ac propter citationes doctorum hinc quidem motus non est: sed additum est in margine nomen Alexandri secundi. Ita nihil loci relinquitur admirationi auctoris glossæ. Nusquam enim Romani Pontifices huiusmodi causas mulieribus leguntur commisisse.*

Item Gregorius Castorio Notario Rauennæ lib. 7. indict. 2. epist. 80.

¶De Maximo Salonitano episcopo, qui sacramento se ipsum purgauit. C. VIII.

QVãto à nobis [e] credi tibi, & necessarias vides causas iungi, tanto te strenuum debes & solicitũ exhibere. Proinde, si Maximus Salonitanus præstito sacramẽto firmauerit se simoniaca hæresi, nõ teneri, atque de aliis ante corpus sancti Apollinaris tãtummodo requisit [9] innoxiũ se esse respõderit [f], & de inobedientia sua Imponebatur ei, quòd fornicationem commisisset, & ideo à Papa fuit excommunicatus. nihilominus tamen excommunicatus celebrauit. Dominus Papa volens eidem episcopo gratiam facere, præcepit notario suo Rauennæ moranti, vt si per iuramentum suum de simonia se purgauerit, & de fornicatione, & aliis quæ sibi obiiciebantur, se responderit innocentem, & de eo, quòd excommunicatus celebrauerit, pœnitentiam egerit, reddat ei epistolam, in qua ei gratiam suam reddit, & absolutum ostendit. De eodem loquitur c. 62. dist. Salonitanæ.

e ¶ *A nobis.*] Maximus Salonitanus archiepiscopus sine licentia Papæ fuit consecratus: propter quod à Papa fuit excommunicatus, & postea missam celebrauit, similiter imponebatur ei simonia & fornicatio.

f ¶ *Responderit.*] exilis enim hæc fuit infamia [h], & ideo vnius iuramentum admittitur.

a ¶ *Proprium.*] ex abũdanti fiunt aliqua ad superandam hominum malitiam, vt C. de iud. Auth. iubemus. 11. q. 3. inter verba. extr. de ele. bonæ. ext. de dolo & contu. cum olim. Et quæ abundant, non solent vitiare contractum. ff. de re. iur. non solẽt. & ff. de verb. ob. quæ extrinsecus. Sed quare dicit, ex abundanti. Dicunt quidam [a], quòd ita exilis, id est, leuis vel modica fuit infamia, quòd nec erat necessaria expurgatio. Certe secundũ hoc non debuisset facta fuisse inquisitio: quia inquisitio nõ est facienda nisi ita publica sit infamia, & vlterius sine scandalo non possit tolerari, vt ext. de accu. qualiter. Meli[o] dicas, quòd iste non tenebatur expurgare se. Nam cum inquisitio præcedit expurgationem, si testes per quos fit inquisitio, dicunt ipsum reum, statim punitur, nec auditur expurgatio sua. sed si semiplene probant, tunc inducitur expurgatio, vt ext. de pur. can. inter. Sed si per dicta testium nulla est suspicio contra ipsum, tũc non est onerandus ex purgatione, vt hic. Sed quid si infamatus vult expurgare se: iudex autem vult inquirere de fama eius? Videtur quod iudex potius inquirere possit, vt hic. & ext. e. inter. Sed contra, illud est ordinarium, quòd infamatus se expurget: ergo beneficiũ illud non est ei auferendum [b]. s̃. e. q. 1. multi. circa fi. Sed dic, quòd episcopus si vult põt inquirere: quia crimẽ quandoque per inquisitionem reuelatur, quod per purgationẽ occultatur. Sol, si infamia orta est contra eum, iudex inquirere potest. extr. de ac. qualiter.

b ¶ *Dubietas.*] ergo post purgationem nõ potest accusari ab aliquo super illo crimine, vt ext. de acc. de his criminibus. & 23. q. 4. si illic. Nec enim sæpius quærendum est de delicto eiusdem hominis, vt ff. nau. cau. fta. licet. arg. contra. 33. q. 2. admonere. 25. dist. primum. ext. de accu. veniens. vbi etiam post absolutionem cogitur ad expurgationem. " Tu dicas, quod illum qui semel est absolutus, amplius nullus potest accusare super illo crimine, nisi in duobus casibus [c], scilicet si suam iniuriam prosequatur, & probet se ignorasse accusationem fuisse ab alio institutam, vt ff. de accu. si cui. §. 1. & cum vult probare de præuaricatione prioris accusatoris, vt ff. de præua. l. 3. Io. Decreta. tamen videtur dicere, quòd solum isti prohibentur accusare, qui prius stabant contra ipsum, vt extr. de accus. cum P. manconella.

M*Ennam.*] Casvs. Beatus Grego. de crimine Mennæ episcopi qui fuerat infamatus, diligenter inquisiuit, & cum in eo crimen non inuenisset: eum supra corpus beati Petri iurare fecit, & sic eum demum ad reginam Francorum transmisit. & hoc in prima parte. In secunda parte quæ incipit ibi, *Purgationem.* &c. mandat Gregor. eidem reginæ, vt si accusatores non appareant, indicat eidem episcopo purgationem cum duobus sacerdotibus: purgationem tamẽ vulgarem non imponat.

c ¶ *Cessauerit.*] si dicas, quòd verbum hoc cessauerit, sit præteriti [d] temporis, non procedit obiectio. vel secundum H. cum qs expurgatur non præcedente accusatione, tunc post purgationem bene admittitur accusator: secus si præcesserit accusatio. Vel dic, quòd si accusato re absente & non citato audita est expurgatio, idem accusator potest eum denuo accusare, vt C. de accus. l. 4. secus si eo præsente. Vel loquitur [e] cum suam iniuriam vult prosequi. Vel ignorabat accusationem ab alio institutam. ff. de præua. l. 3. & ff. de acc. si cui.

d ¶ *Arbitrio.*] Delegatur hic laico spirituale negotiũ. sic s̃. 32. di. §. verum. Fuit tamen hic "nimium papaliter dispẽsatum, quòd episcopus expurgatus coram Papa cogitur adhuc coram muliercula se purgare: cum tamen plenissimas debeat habere vires, quod auctoritate Papæ fit: licet per se sit inualidum [f]. ext. de transa. ca. 1. In fi. C. de test. omnium. Item cum iusiurandum fit maioris auctoritatis quàm res iudicata. ff. de iureiur. l. 2. & illud obstat omnibus accusare volẽtibus, etiam in publicis criminib. ff. de iureiu. eum qui. §. in popularib. multo fortius res iudicata obstabit omnibus. Quare ergo postea admittitur accusator [g]? potest dici, q̃ fuit absolutus sub cõditione nisi accusator appareret, vel fuit absolutus ab instantia iudicij: nec ideo lis periit. ff. de iudic. & post edictum.

Q*Vanto.*] Casvs. Maximus episcopus Salonitanus dicebatur acquisiuisse per simoniam episcopatum.

e ¶ *Nobis.*] Papa qñq; nimiũ papaliter dispẽsat.

f ¶ Potest dici scdm Io. q̃ hoc totum ideo fuit, vt fama ei[o] clarior apparet. ar. 5. q. 1. quidam.

g Adde ad hoc gl. & ibi Bar. in l. aut priuatim. & in l. mulier, ff. ad Turp, no. in l. 1. C. si reus vel ac. mor. fu.

h pp quã ñ indicitur purgatio, vt p3 in eo qd legi. & not. 33. dist. habuisse.

[1] Pol. l. 6. tit. 11. Ans. l. 6. c. 162. Bur. l. 1. c. 194. Iuo p. 5. c. 309. Pan. l. 5. c. 5.

a Vt Lau.

"Inquisitio quando fieri debet.

"Inquisitio an possit fieri contra volentem se purgare.

[2] Poly. ibid. Burch. l. 1. c. 196. Iuo p. 5. c. 311. Pann. l. 5. c. 6.

† *al. reuerentissimum.*

b 28. dist. de his. in auth. de nu. §. si autem.

"absolutus semel, ĩ 2. casibus accusari potest.

c Adde gl. & doc. ĩ l. 3. C. de accus. gl. magistra. in c. cum dilectus. de ele.

[3] Alex. 11. Raynaldo episcopo. Iuo p. 10. c. 15. Pann. l. 5. c. 8.

d Hoc dicebat L. & est sensus, quia destitit accusator.

e sc. lex px. allegata.

"Papa qñq; nimiũ papaliter dispen sat.

Source : BIU Cujas

a ¶*Pœnitentiam.*]ſed quæro an ei ſoli ſit credendum? De hoc videtur quod ſic:quia in nullius vergit præiudicium.ſic ĩ.de conſe.diſt. 4.placuit.

b ¶*Epiſtolam.*]ergo quis poteſt abſolui per litteras & excommunicari[a],vt ext.de ſim.accuſatum.& ſ.q.1.de manifeſta. Quid ſi more retur prius, quam litteræ peruenirent ad ipſum. Tunc dicam eum abſoluẽdũ poſt mortem,vt ext.đ ſen. exc.à nobis. & eſt ar. ℔ tunc demum ſit qs excommunicatus vel abſolutus litteris receptis.ar.4.q.5. quiſquis. & ext.de ap.ſuper eo. in fi.& ſ.dĩ.4. leges. arg.contra.ff.ſi cer.pe.eius q in prouincia. ibi, ſtatus ſui ignar⁹. Sed diſtinguit, vt ff.de ac.poſ.qui abſenti. vbi dicitur ℔ ſi quis manumittit abſentem, refert an velit eum eſſe liberum quando ſcribit litteras manumiſſiõis,vel quando litteræ ad eũ peruenerint.Probabilius eſt dici,℔ excommunicatio non ligat niſi à tempore ſcientiæ, ſicut nec lex, vt di.4. leges. & 82.diſt. propoſuiſti.nec ſentẽtia, vt ĩ.e.q.6.biduũ. Io.Sed certe ſi qs abſens excõmunicatur, ſtatim eſt excommunicatus ante quam ſciat: quia ſententia excõmunicationis ſtatim trahit ſecũ ſuam executionem.extr.de app.paſtoralis. dummodo ſit pura, &non conditionalis: verum tamen non punitur cum ingerit ſe communioni hominũ ante quàm ſciat.extr.de cler.exc.mi.illud. Error enim facti neminĩ nocet,vt ff.de iu.& fa.ig.l.error.B.

a Adde ad hoc not. ĩ l. ſeruũ. §.publice. ff. de procu.& in l.abſentem. C.de acc.

1 Polyc.l.2. tit.37.

b ¶ *Epiſtolam.*]de gratuib.expurgat[b] ſe iuramento, de minoribus nuda promiſſione.Io.

b ℔ ſol.8.q.3. c.vlt.vbi de hoc.

c ¶*Pœnitentibus.*]ſimile ext.de poſt.prælat. ad hæc,circa fi.

d ¶*Non debemus.*] qui tamen de rigore eſſet deponendus. ſ.di.50. accedens. contra. 11. q.3.ſi quis epiſcopus. & c.pen.

2 Nic.epiſt. 9.ad Michaelem.

pænitẽtiam[a] ſicut deputauimus) egerit, volumus, vt ad conſolandum illum, epiſtolam[b], quam ad eum ſcripſimus(vbi ei & gratiam noſtram, & communionem nos reddidiſſe ſignauimus) experientia tua dare debeat: quia ſicut in contumacia perſiſtẽtibus ſeueros nos eſſe conuenit, ſic iterum humiliatis, & pœnitentibus[c] negare locum veniæ non debemus[d].

Idem Mariniano epiſcopo Rauennæ, lib. 7.epiſt.79.

¶De eodem. C. IX.

QVæ de cauſa[e] Maximi ſint agenda,ex epiſtolis, quas ad vos ante tranſmiſimus,agnouiſtis. Sed quia,qualis de hac re fraternitatis veſtræ voluntas ſit, ac magis petitio,à præſentium latore Caſtorio chartulario noſtro renuntiante cognouimus:ideo, ſi idem Maximus corã vobis, & prædicto chartulario noſtro,de ſimoniaca hæreſi præſtito ſe ſacramento purgauerit,atque de aliis ante corpus ſancti Apollinaris(vt ſcripſimus) tantummodo requiſitus liberum ſe eſſe reſponderit, cauſam ipſius,fraternitatis veſtræ,de eo, quòd excommunicatus Miſſarum ſolẽnia agere præſumpſerit, iudicio committimus,qua debeat pœnitẽtia, talis culpa purgari. Et ideo quidquid[f] vobis ſecundum Deum placet, ſecuri diſponite: nec aliquod de nobis dubium habeatis. Nam quidquid à vobis de hac cauſa fuerit ordinatum,nos& grate ſuſcipimus, & libenter admittimus.

Item Sixtus Papa III.epiſt.ad orientales epiſcopos,c.1.

¶Qualiter Sixtus ſemetipſum purgauit. C. X.

MAndaſtis[g], vt ſcriberem vobis, qualiter inſtans iurgium cõtra me ſuſcitatum ſit, vel à quo, vt veſtro adminiculo pelleretur,& cauſa mea firmaretur.Scitote me criminari à quodam Baſſo, & iniuſte perſequi. Quod audiens Valẽtinianus Auguſtus noſtra auctoritate[h] ſynodum congregari iuſſit. Et facto concilio, cum magna examinatione ſatisfaciens omnibus, (licet euadere ſatis aliter potuiſſem[i]) ſuſpicionem tamen fugiens, coram omnibus me purgaui, me ſcilicet à ſuſpicione, & æmulatione liberans: ſed non aliis,qui noluerint, aut ſponte hoc non elegerint, faciendo† formam[k], exemplumque dans.

Item Alexander Raynaldo Cumano epiſcopo.

¶De cauſa Guillandi presbyteri. C. XI.

SVper cauſa[l] Guillandi preſbyteri tui de morte epiſcopi ſui,prædeceſſoris tui, infamati in medium conſuluimus:itaque circumſtantium fratrum vnanimi aſſenſu tuæ dilectioni reſcribim⁹,[4] præfatum Guillandum presbyterum ante te præſentandum, vbi ſi certi accuſatores defuerint, tunc dictante iuſtitia ſine omni controuerſia presbyter, quæcumque ob hoc iniuſte amiſit, ac ſacerdotium accipiat,& integra beneficia[A m].

A ¶ Beneficia.] *In epiſtola hoc loco ſequitur ver.*purgationem,ſ.e.c.Mennam,*vt ibi notatum eſt.*

Item ex concilio Agathenſi.

¶De purgatione clericorum, ſi conuinci non potuerint. C. XII.

SI legitimi accuſatores crimina[B] ſacerdotis probare non potuerint[n], & ipſe negauerit,tũc ipſe cum ſeptem ſociis ſui † ordinis (ſi valet[o]) à crimine ſemetipſum expurget. Diaconus vero, ſi eodem crimine accuſatus fuerit, cum tribus ſemetipſum excuſet,

B ¶ Crimina.] *Apud ceteros collectores legitur:* ſi autem accuſatores legitimi non fuerint,qui ei⁹ crimina manifeſtis indiciis probare contenderint,& ipſe, &c.

Item ex concilio Ilerdenſi.

¶De eodem. C. XIII.

6 PResbyter ſi à plebe P ſibi cõmiſſa, mala opinione infamatus fuerit,& epiſcopus legitimis teſtib.approbare nõ potuerit de re mil.cum allegatis.lib.12.Ioan.de Pan.

SI legitimi.] Casvs. Si accuſatores crimen ſacerdotis non probauerint,ſi remanſerit infamatus,cum ſeptem ſacerdotibus ſe expurget.

n ¶*Potuerint.*]C.de re.cre.l.in bonæ fidei.

o ¶*Si valet.*]quia ſi non valet, deponitur[c]. extr. de ſim.de hoc.Vel forte ſunt inimici ſui:ext.de pur.can.cum iuuenture.immo cum femina poteſt ſe purgare.18.q.2.in decima.Ioan.

PResbyter.] Casvs.Si ſacerdos fuerit coram ſuo epiſcopo de crimine infamatus,quòd probare non poteſt per teſtes,ſuſpendi debet donec cum ſeptima manu ſui ordinis ſe expurget, & poſtea ſuum officium exequatur.

p ¶*Plebe.*] idem eſt ſi ab epiſcopo,vel à ſacerdotibus,vt ĩ.e.omnibus.in fi.ſ.diſt.28.conſulendum. contra,

tal.faciendi

3 Pan.l.5.c.7

4 Iuo p.10. c.15.&i epi. ad Vildebertum Cœnomanenſem.

transſationem.B.

MAndaſtis.] Casvs. Papa accuſabatur à quodam Baſſo: cuius auctoritate Valentinianus Imperator ſynodum congregauit, in qua ſponte ſe purgauit, non dans formam ceteris ſucceſſoribus ſuis ſe purgandi,ſi noluerint: & quia quidam epiſcopi quærebant qualiter hoc negotium proceſſiſſet, Papa reſcribit eis narrando factum.

g ¶ *Mandaſtis.*] mandat hic minor maiori.nã præcarium verbum eſt, mando, vt C.com. delegat.l.2.in prin. ſic 1.quæſt. 1.filium.

h ¶ *Auctoritate.*] *96.* diſt.vbi nam.

i ¶ *Potuiſſem.*] quia Papa à nullo poteſt iudicari, vt 9.q.3.alio rum. nec etiam ab vniuerſali concilio, vt 17. diſt. §.hinc etiam. ff.de le.princeps. præterquam ĩ hæreſi. 40. diſt.ſi Papa.

k ¶ *Formam.*]14.qu.5. dixit.Ioan.

l ¶ *Cauſa.*] Forte hic non intẽtabatur poſſeſſorium[c], aliàs non obſtat crimen petenti reſtitutionem, vt ext.de reſt.ſpol. in litteris, &c. item cum quis.nam alij dicunt, quòd cum ſpoliator obiicit exceptionem, quam vult ſtatim probare,prius eſt audiendus, quàm ille reſtituatur.arg.31.q.2.Lotharius.in Authen.de teſta. §. ſi vero quis. col.7. & argu.extr.de teſtib. veniens. 2. ſed hoc non concedo, vt ext.de reſti.ſpo.litteras.in fi.

c Sub.& reſtitutio nõ datur, niſi petenti.

5 ext.đ pur. ca. c.ſi quis presbyter. Burch.l.2.c. 181.Iuo p.6. c.226.Pann. l.5.c.1.

†*al. ſuis eiuſdem ordinis.*

m ¶*Beneficia.*]Iſte beneficio & officio fuit priuatus: quia grauiter erat infamatus. ext.de purg.cano.inter. Et fructus medij temporis recuperat. ff.de re mil.l. pen. "Si vero iſte iuſte eſſet depoſitus, non recipiet fructus[d] medij temporis reſtitutus, niſi hoc exprimeretur in ſententia,vt C.

6 Bur. l.2.c. 184.Iuo p.6 c.229. Pan. l.5.c.2.

" Spoliatus reſtitut⁹, an recipiat fructus medij temporis.

d Io.Gar.in l.Gallus. §. &qd ſi tãtũ đ li.& poſt.

e De hoc ĩ. e.q.1. in primis.in gl.2.

" Legatus an virtute gñalis mandati diſpenſare poſſit.

e ¶*Quæ de cauſa.*]de eodem Maximo loquitur hoc capitulum.

f ¶*Quidquid.*] arg.Papam ſeruaturum quod legatus ſtatuit:& idem honor ei exhibendus eſt ſicut Papæ.93.diſt.c.vl. & ff.de off. præſe. præt.l.vnica. in fi. ibi credidit enim princeps eos qui ob ſingularem induſtriam explorata eorum fide,& gratia ad huius officij magnitudinem,&c. " Item eſt hic arg.quòd generali mandato diſpenſatio delegatur. arg.contra extr.de off.deleg. quod tranſlationem cum enim diſpenſatio habeat inſtar reſtitutionis in integrum, & reſtitutio in integrum non delegatur per generale mandatum, vt ff.de mi.illud. ergo nec diſpenſatio.Io.Ego dico,quòd legatus Domini Papæ generalis omnia poteſt, niſi ea ſola quæ Romano Pontifici ſunt reſeruata extr.de ſent.excom.nuper.de off.delega. quòd

2 ¶*Suſpen*

Source : BIU Cujas

†al. suspẽda tur ab offõ ꝑsbytervsq;

a ¶*Suspendatur.*]forte secundum distin. ext. de pur. ca. c. 2. §. 33. di. c. vlt. contra dic, ꝙ ibi fuit exilis infamia.

a Hoc obtinet qñ scan dalũ immi net ex eius celebrõne, vt hic dr.

a ¶*Suspendatur.*] [a] hoc est verũ secũdum distinct. si fuerit notorium, vel manifestũ, vel famosum. extr. de coh. cle. vestra. & c. fi. &tunc refert, si fuerit famosum sine scandalo vel cum scandalo. ext. de coh. cle. tua, cõtra. 28. di. consulendũ. Sol. ibi non imminebat scãdalum, hic sic, puta ex eius celebratione. ext. de coha. cl. tua. j. 28. q. 1. iam tũc. & 3. q. 2. audiuim⁹. aliter obtinet. ſ. e. q. 1. c. 2. Sed nunqd à beneficio suspenditur? Videtur ꝙ non: qa pœnæ sunt emoliendæ, & qa crescente cõtumacia crescere dẽt & pœna, vt dist. 74. honoratus. Sed contra vr, qa hęc duo sunt connexa. 81. dis. si quis sacerdotũ. & 32. di. præter hoc. "Sed dic, ꝙ non est priuandus beneficio: nisi secũdũ ordinẽ iuris.

"Bñficio qs priuari ñ dz nisi secũdũ ordinẽ iuris

a ¶ *Suspendatur.*] hic colligitur, ꝙ infamat⁹ statim debet suspẽdi vsq; ad dignam satisfactionem. ar. j. 3. q. 2. quia ea. ext. d pur. ca. inter. & ext. e. ex tuarum. Sed cõtra. ſ. e. q. 1. nomẽ [b]. & ext. de ac. qualiter, & quando. ext. de pur. can. c. 2. & vl. In his hẽs, ꝙ prius ingrendum est de crimine, quam priuetur officio ille q est infamatus, & ar. 3. q. 2. audiuimus. "Notãdum ergo, ꝙ cum clericus aliquis coram iudice suo est infamatus, prę figet [c] ẽps certum tẽpus volẽtib. accusare. ext. de cland. despon. c. vlt. & si accusatores apparuerint, canonice audientur. j. e. omnib. nobis. 15. q. 5. c. 1. ext. d pur. ca. c. ex tuarũ. Si vero accusator non apparet, & mala fama crebrescit, tunc ẽps vocatis ecclesiæ seniorib. procedat ad inquisitionem. ext. de acc. qualiter. 86. dist. si quid vero. & ipsemet episcopus inducet cõtra eum testes si alius non apparet. 11. q. 3. ꝑcipue. i fi. extr. de acc. cũ oporteat. ſ. e. presbyter. & lite non cõt. hoc facer ꝑt, vt ext. vt li. non cont. quoniam frequenter. & si fuerit conuictus, canonice puniatur. Si autẽ non conuincitur, & adhuc mala fama perdurat, suspendatur† [a] vsque ad dignam satisfactionem, ne populus fidelium in eo scãdalum patiatur. Digna vero satisfactio est (sicut[A] à maioribus cõstitutum esse docetur) quando siue secundum canones, siue ad arbitrium [b] episcopi septem sibi collegas adiungit, & iurat in sacrosancto [B] Euangelio coram posito, quòd crimen sibi illatum non perpetrauit. Et hac satisfactione purgatus, secure deinceps suum exequatur officium.

1 Ext. d pur. can. c. j. Bur. l. 16. c. 19. "infamatus sup crimine ñ est statim suspẽdẽdus.

c Præfiget. Barth. Cæp. c. 49.

2 Iuo par. 6. c. 420.

† *al. defecerint*

2. Cor. 6.

A ¶Sicut à maioribus constitutum.] *Hoc loco sicut & paulo inferius, plura sunt verba apud ceteros collectores.*

B ¶Sacrosancto.] *Apud eosdem legitur*, in sacro coram posito Euangelio, *quò facit. c. te stimonium, in ver. nemo clericum*, j. 11, q. 1.

[*Item Syluester Papa.*]

¶De eodem. PALEA. C. XIIII.

ACcusatum simoniacum necesse habuimus summopere per scripturam prohibere, ne Missarum solennia celebrare debuisset, donec quid esset verius, potuissemus cognoscere.

¶*Citatur hic ex Syluestro. fere idem est in de cret. ti. de simo. c. accusatum, & ibi tribuitur Deodato Pontifici. Sed in nullis horum duorum Pontificum scriptis, quæ extent, tale aliquid est inuentum. In regesto B. Gregorij lib. 5. epist. 3. Maxime præsumptori ecclesiæ Salonitanæ hæc leguntur.* Peruenit itaque ad nos, quòd per simoniacam hæresim fueris ordinatus. Sed alia de te multa hic dicta sunt, de quibus vnum quàm maxime fuit, propter quod necesse habuimus te summo pere per scripta nostra prohibere, ne Missarum solennia celebrare debuisses, donec quid esset, vere potuissemus addiscere. *Et ex hac epistola videri potest accepta hæc palea, & c. accusatum. & ca. quoties. extr. de simo. Nam initium ipsius epistolæ est*, Quoties contra, &c.

[*Item in concilio Triburiensi.*]

PALEA. C. XV.

[1] NObilis homo, vel ingenu⁹, si in synodo accusatur, & negauerit, si eum constiterit fidelem esse, cum duodecim ingenuis se expurget, si antea deprehensus fuerit in furto, aut periurio, aut falso testimonio, ad iuramentum non admittatur, sed (sicut qui ingenuus non est) feruenti aqua, vel candenti ferro se expurget.

¶*Burchardus etiam citat ex concilio Triburiensi ca. 10. & in Triburiensi illo, quod extat impressum, habentur nonnulla ad hanc rem facientia.*

Item Hincmarus Rhemorum episcopus.

¶De eodem. C. XVI.

[2] SI mala fama de presbytero exierit, & accusatores, ad testes legales defuerint†, ne, contra Apostolum, infirmorum corda de mala fama presbyteri percutiantur, & ne vituperetur ministeriũ nostrum, ne ve securiores presbyteri existentes licentius in peccatum prolabantur, secundum decretaA maiorum cum denominatis sibi vicinis presbyteris quos scimus se nolle [c] peierare, sacramento famam suam purget.

¶*In concilio Rhemensi Trosleiano 9. ca. refertur synodus ab Hincmaro Rhemorum archiepiscopo habita, in qua habetur hoc caput.*

A ¶Secundum decreta.] *In synodo legitur*, secundum decretum Gregorij iunioris sit iusiurandum in medio, & habeat malæ famæ presbyter in sacramento purgationis suæ eum testem, quem habebit & iudicem.

Item Innocentius Aquileiensi patriarchæ, & Mantuano episcopo.

¶De eodem. C. XVII.

QVoties frater noster Tridẽtinus episcopus in nostra præsentia de simonia sit impetitus, prudentiam vestram latere non credimus: cuius causa tandem in nostra præsentia ventilata producti sunt aduersus eum accusatores viua† voce, & scripto asserentes, quòd ecclesiam sancti Petri de Pado †, presbytero Paulo dederit pro quattuor modiis frumenti †, quos ab eiusdem ecclesiæ laicis acceperit. Verum quoniam nec accusatores, nec testes secũdum formam canonum, & sanctorum Patrum statuta in causa ipsa procedere potuerunt, communi fratrũ nostrorum concilio iudicamus, vt tertia manu sui ordinis & quattuor† abbatum, & religiosorum sacerdotum de supradicta simonia in vestra præsentia se debeat expurgare. Porro purgationis tenor erit huiusmodi. Idem episcopus super sancta Euangelia primum iurabit, quòd pro ecclesia sancti Petri de Pado presbytero Paulo danda neque ipse per se, neque per submissam personam, neque alius pro eo, se sciente, ꝓpretium receperit. Deinde vero purgatores super sancta Dei Euangelia iurabunt, quòd sicut ipsi credunt, verum iurauit. Nos itaque causæ huius seriem committentes prudentiæ vestræ, mandamus vobis, vt congruo loco in vnum cõuenire curetis, & ita causam ipsam iuxta præsentium tenorem ꝓstante Domino restauretis: quatenus, & omnis decetero huius quæstionis scrupulus auferatur, & vtrique parti sua iustitia conseruetur. Si quis vero de vobis, certa præpediente causa, interesse non poterit, vos, qui adesse poteritis, idem iudicium terminate. Quòd si prædictus frater noster A. prædictam purgationem fecerit, vos ei auctoritate nostra prædictum officium & Tridentinam ecclesiam restituite. Hanc autem purgationem ante proximam purificationem beatæ Mariæ Virginis adimplere iubemus.

¶*Caput hoc extat in decre. tit. de purg. canon. & tribuitur Innocentio tertio. Sed visum est ibi esse mendum, vt ij. sit positum pro ij. Nam collector Decretalium solet in Pontificibus hunc ordinem obseruare, vt eos qui antecesserunt prius citet. Ita, cum ibi hoc caput habeatur ante aliquot canones Alexandri, ac Lucij tertij, qui præcesserunt Innocentium iij. non videtur huic posse tribui: quamquam habeatur etiam eidem ad scriptum inter opera ipsius post sermones, & in conciliis, quæ in quattuor tomos sunt diuisa, tomo tertio. A pleriſque autem manuscriptis Gratiani codicibus, etiam iis, in quibus paleæ esse solent, totum istud caput abest. A versiculo autem*, Nos itaque. *vsque ad finem abest ab omnibus.*

admoneat ipsum primo seorsum, postea coram testib. vt se corrigat: ꝙ si non fecerit, tunc demum suspendat eum vsq; ad dignam satisfactionem. ext. de pur. can. c. 2. in quo casu intelligo ꝙ hic dicitur. nũquã. n. à principio suspendat eũ nisi enormitas delicti vel scandali hoc exposcat. ext. e. inter. & hęc est digna satisfactio, vt purget se ad iuncto sibi legitimo numero, vel ad arbitrium sui episcopi, vt hic, & j. e. omnib. ext. e. ex tuarum. & eodẽ deficiente in purgatione puniatur: & puniat eum tamq̃ conuictum vel confessum, ext. de ac. cum P. ext. de fim. infinuarum. & de pur. can. cum P. & ibi de hoc. †al. vna

b ¶*Arbitrium.*] hic no. compurgatores arbitrio ep̃i sumendos. † al. Paio

Si mala.] CAsvs. Idẽ dicitur in hoc c. quod in præcedentib. eo addito, ꝙ com purgatores debent esse tales, de quib. non sit suspicio quòd velint peierare. †al. farina

c ¶*Se nolle.*] bonæ opinionis, & qui vitam eius nouerint & mores, vt extr. ea. c. cum dilectus. sed non fiet rigide examinatio testium, ext. ea. c. constitut⁹. immo frater potest purgare fratrem. ext. de præsum. c. litteras. Io. †al. quarta manu

IN

Source : BIU Cujas

IN PRAEMISSIS. Hoc allegando dicit Grat. propterduo c.s. Sixti & Leonis.

a ¶*Se purgare.*]falsum dicit allegando.

ADDITIO. Dic vt j. ea. c. vlt.

b ¶*Sixti Papæ.*]s. eod. mandastis. Io.

c ¶*Et Leonis.*] hoc est in seq. c. Io.

1 Burc. l. 1. c. 198. Iuo p. 5. c. 313. Pann. l. 5. c. 4.

Vditum. CASVS. Leo Papa de q-busdam criminib. infamatus se corã multis purgauit, non statuendo ius vt successores sui ad hoc cogã tur.

"Purgãs se, quid debet asserere.

d ¶*Iussi.*] "nec consilium dedi, nec defensionem præstiti, nec sciẽte me factum est, vt ext. d e purg. cano. quoties. 50. dis. si quis viduam. addunt quidam, nec volui[a], vt s. 1. q. 4. quia præsulat[o]. quod valde durum videtur. Sed numquid hic iurabo, quia cũ sciui prohibere potui, & non phibui. & hoc quòd non habeam ratum quod factum est, cum etiam in maleficiis ratihabitio mandato æquiparetur. ff. de vi & vi ar. l. 3. §. cũ procur. & ext. de rest. spo. cum ad sedem. in fi. s. e. q. 1. notum. in fi. e ¶*Cogantur.*]quia ab æmulis hæc infamia ꝓcesserat. Vel dic ceteris Apostolicis.

a Dicit Io. d Fan. hoc nõ credo. cum conscientiã suã ñ tenea tur qs purgare, nisi vbi inuenitur exꝑssum, vt ĩ casu illi[o] l. C. de his q ad ec. cõfu. præsenti. cũ sim. Arch.

ECCE. CASVS. Infert ex supra dictis duob. c. ꝙ purgatio voluntaria est, & non necessaria. Sed statim dicit contrarium per alia ca. & ad hoc inducit seq. c.

f ¶*Necessitatem.*] ext. de ele. innotuit.

g ¶*Datur.*]allegando dicit.

h ¶*In decreto.*]Leonis j. c. prox. & seq. Ioan.

2 s. e. ꝓsbyter si à plebe. c. seq.

Omnibus vobis.] CASVS. Leo tertius interrogatus fuit à Carolo Rege, & suis subditis, qualiter sit procedendum, si crimẽ sacerdoti obiiciatur. Et resp. Leo & dicit, ꝙ ista quæstio fuit sæpius ventilata à tẽporib. multis, nondũ tamen fuit ad plenũ definita. verumtamẽ

3 capitul. 5. c. 34. Iuo p. 6 ca. 419. Pan. l. 5. c. 3.

post reclamationes multas, habito concilio multorum episcoporũ, & aliorum prælatorum, & sacerdotũ, & aliorum multorũ: statuit & definiuit, ꝙ

† *al. quoniã qualiter.*

si legitimus apparuerit accusator, & probauerit crimẽ ꝓ punia tur accusatus: & si nõ

† *al. nostris*] cap.

probauerit, puniatur accusator de calumnia. tamẽ si sacerdos accusatus remanserit infamatus, indicatur ei purgatio cum iij. v. vel vij. manu sacerdotum, vel cum plurib. se expurget, si e pisco po videbitur. quales autem testes in accusationib. recipiantur, est in canonib. diffini tum.

i ¶*Auditu.*] aliquid er go scitur auditu. 22. q. 5. hoc videtur.

k ¶*in canonibus.*] j. e. q. 7. testes. & c. ipsi.

l ¶*Aut.*]pro &[b]. Non enim sufficit, quòd so li episcopo sit suspectus. ar. contra ext. de of. iud. or. ex parte. & cle. in l. 3. C. de obse. pa. c. vl. & sic[c] non ob. 6. q. 2. placuit. credo tamen quod si est accusat[o], & episcopo est suspect[o], quòd poteſt eũ cogere ad purgationem, secus si nõ est accusatus secundum Lau. [d] per illud 6. q. 2. placuit. "immo inuenio quòd propter calumniosam accusationem cogitur qs se purgare, vt ext. de acc. veniens. & ar. ff. ne quis eum qui in ius vo. est. l. pe. §. 1.

b Gl. est sim. in auth. sed nouo iure. C. de epi. & cle. in l. 3. C. de obse. pa. præst.

c Istud sic re spicit prin. gl. ñ contra ꝓcedentia.

d Al. secundùm leges. " accusator calũniosus cogitur se purgare.

m ¶*Consacer dotibus.*] vel etiã abbatib. extr. eo. cum in iuuentute.

† *vobis omnibus*]cap.

n ¶*Bonis.*]11. q. 3. in cũctis. hic patet quomodo intelligatur illud verbum à plebe. s. ea. presbyter. quia erant boni & iusti, immo non admittũtur licet sint boni si tamen leues fuerint. " Nam leues sunt qui ex facili credunt quæ probari non possunt. 11. q. 3. in cunctis. & est expressum extra eo. cum in iuuentute. aliàs solus qui esset bonus sufficeret. ext. de adul. significasti. Ioan.

"Leues qui dicuntur.

In præmissis auctoritatibus subintelligitur, si reus se purgare [a] *voluerit, vt sacri canones modum, non necessitatem purgandi accusato imponant: sicut apparet ex fine capitu li Sixti Papæ* [b], *& auctoritate Leonis* [c] *qui data purgatione ait de se ipso.*

¶De Leone qualiter se purgauit. C. XVIII.

[1] AVditum est, fratres charissimi, qualiter mali homines in me grauia crimina confinxerunt. Quamobrem ego Leo Pontifex sanctæ Romanæ ecclesiæ purifico me in conspectu vestro coram Deo, & angelis eius: quia istas criminosas, & sceleratas res, quas illi mihi obiiciunt, nec perpetraui, nec perpetrari iussi [d]. Hoc autem faciens non legem præscribo ceteris, qua id facere cogantur [e].

¶Caput hoc est Leonis tertij. Tota vero historia falsæ accusationis & purgationis ipsius refertur in vetustis Pontificalibus, ex quibus magnã partem accepit S. Antoninus p. 2. hist. tit. 14. c. 1. §. 8. de qua etiam re meminit Marianus Scotus, & Aymoinus lib. 4. c. 90. Apud Burchardum & Iuonem plenius est hoc caput, atque hæc visa sunt notatu digna. Quãobrem ego Leo Pontifex S. R. E. à nemine iudicatus, neque coactus, sed spontanea mea voluntate, purifico me in conspectu vestro coram Deo & Angelis eius, qui conscientiam meam nouit, & beato Petro principe Apostolorum, in cuius conspectu consistimus, quia istas criminosas, & sceleratas res, quas illi mihi obiiciunt, nec perpetraui, nec ꝓpetrari iussi. Testis est mihi Deus, in cuius iudicium vẽturi sumus, & in cuius conspectu consistimus. Et hoc propter suspiciones malas tollendas mea spontanea voluntate facio, non quasi in canonibus inuentum sit, aut quasi ego hanc consuetudinem, aut decretum in sancta ecclesia successoribus meis, necnon & fratribus, & coepiscopis nostris imponam, sed vt melius à vobis abscindatis rebelles cogitationes.

Ecce qualiter summus Pontifex semet ipsum purgat, nec tamen ceteris necessitatem [f] *purgandi præscribit. Vnde datur* [g] *intelligi, quòd satisfactio purgationis in voluntate consistit accusati, non in arbitrio iudicis.* [2] *Sed cum in Herdensi concilio presbyter iubeatur suspendi vsque ad dignam satisfactionem, cum etiam decreto* [h] *Leonis in arbitrio ponatur episcopi, quota manu sacerdos purgare se debeat, patet quod ad purgationem cogendus est, nec in sua voluntate, sed in arbitrio iudicis consistit.*

Vnde Leo Papa scribens ad Carolum Regem ait.

¶ Qualiter sacerdotes se purgare debeant. C. XIX.

[3] OMnibus vobis visu aut auditu [i] notum esse nõ dubitamus, quòd sæpissime, suadente antiquo hoste, sacerdotibus crimina diuersa obiiciãtur. Sed qualiter † ex eis ab his rationabilis examinatio, & satisfactio fiat, licet tempore bonę memoriæ Domini genitoris vestri† Pipini, siue priscis temporibus à sanctis patribus, & reliquis bonæ deuotionis hominibus sæpissime ventilatum fuerit, nos tamen pleniter, & ad liquidum definitum reperire minime quiuimus. Nostris quippe temporibus id ipsum, à sanctis episcopis, & reliquis sacerdotibus, & ceteris ecclesiasticæ dignitatis ministris vestris † in regnis, seu in aliis Deo degentibus, nobisque vnà cum eis agentibus sæpissime propter multas & nimias reclamationes, quę ex hoc ad nos ex diuersis partibus venerunt, ventilatum est. Sed qualiter consultu Domini & patris nostri Leonis Apostolici, ceterorumque Romanæ ecclesiæ episcoporum, & reliquorum sacerdotum, siue orientalium, & græcorum patriarcharum, & multorum sanctorum episcoporum, & sacerdotum, nec non & nostrorum episcoporum. omniumque ceterorum sacerdotum, ac leuitarum auctoritate, & consensu, atque reliquorum fidelium, & cunctorum consiliariorum nostrorum consultu definitum est, vos† omnes vtriusque ordinis ministros scire volumus. Statutum est namque ratione, & necessitate, ac auctoritate prædicta consultu omnium, vt quotiescũque cui quam sacerdoti crimen imponitur, si ipse accusator talis fuerit, vt recipi debeat (quia quales ad accusationem sacerdotum admitti debeant, in canonibus [k] pleniter expressum est) si autem, vt dictum est, ille accusator, qui canonice est recipiendus, eum cum legitimo numero verorum & bonorum testium approbare in conspectu episcoporum poterit, tunc canonice diiudicetur: & si culpabilis inuentus fuerit, canonice damnetur. Si vero eum suprascripto prætextu approbare ipse accusator minime poterit, & hoc canonice definiatur. Ipse ergo sacerdos, si suspiciosus, aut [l] incredibilis suo episcopo [4], aut reliquis suis cõsacerdotibus [m], siue bonis [n] & iustis de suo populo, vel de sua plebe hominibus fuerit, ne in crimine, aut in prędicta suspicione remaneat, cũ tribus, aut quinque, vel septem bonis, ac vicinis sacerdotibus, exemplo Leonis Papæ, (qui duodecim [B] episcopos in sua purgatione habuit) vel eo amplius, si suo episcopo visum fuerit, aut necesse propter tumultum populi inesse prospexerit, & cum aliis bonis & iustis hominibus se sacramento coram populo super quattuor Euangelia dato purgatum ecclesiæ reddat. Si quis autem scire desiderat, quales testes ad accusationem sacerdotum recipi debeant, & quidquid† de ac cusatore faciendum sit, pleniter in canonibus reperire poterit.

4 Concord. text. in l. sacrilegij. ff. d var. & extr. eo & l. Cicero. ff. d pœ.

† al. quid

¶Apud collectores caput hoc ita refertur, quasi acceptum sit ex aliqua decretali epistola Leonis ad Carolum. Verum ex lib. quinto capitularium (vbi hoc ipsum est caput 34.) atque ex ipsa etiam orationis forma satis constat editum fuisse hoc capitulare nomine Caroli Magni, ipso Leone tertio consulto, & cum consilio multorum episcoporum. Quod tamen pius princeps, quia sibi iurisdictionem in presbyteros arrogasse videbatur, libro septimo capitularium, c. 281. emendauit, ita scribens. Omnibus vobis, tam præsentibus, quàm & futuris scire cupimus,

IN

Source : BIU Cujas

IVRAMENTO. Hæc est 3. pars quæst. in qua quæritur si parentes debent se purgare igne vel aqua filios non oppressisse? Resp. ꝙ nō: & hoc probat per c. seq. Io. de F. Casvs. In §. isto dicitur, ꝙ vulgaris probatio indici non debet. Et hoc probatur per sequens cap.

Consuluisti.] Casvs. Quidam paruulos filios suos secum collocabant in lecto: ꝙbus dormientibus filij eorum inuenti sunt mortui. Quærebatur vtrum iudicio candentis ferri, vel aquæ feruentis se expurgare deberēt filios non oppressisse? respōdet Stephanus, & dicit, ꝙ talis examinatio non approbatur in canone, sed monendi sunt parentes, vt filios suos secum nō habeant in lecto, sed cum occultum sit eos filios oppressisse, puniri nō debent nisi de hoc conuincātur, vel fuerint spōte confessi: & tunc puniantur, quia sunt homicidæ, cum homicida dicatur etiam qui conceptum in vtēro deleuerit per abortū.

a ¶ *Homicidij.*] qui hominem occidit, si animum occidendi non habuit, non tenetur l. Cornelia de sica. vt ff. ad l. Cor. de sica. l. 1. §. diuus. tenetur tamen lege Aquil. licet etiam nocere noluerit, dum tamen fuerit in culpa licet leuissima. ff. ad l. Aquil. sed & si quemcumque. §. 2. & l. in lege. quod nō est in l. Corn. de sic. ff. de sicar. in l. culpa autem est. quòd à diligente potuerit præuideri, & non est præuisum. ff. ad l. Aqu. si putator. tenetur etiam quantum ad Deum, vt hic, & 50. dist. clerico. & 34. q. 2. in lectū. non tamen punitur ratiōe homicidij, sed ratione negligentiæ, vt 15. qu. 1. inebriauerunt. minor etiam iniungitur pœna siue pœnitentia ab ecclesia pro negligentia, vt 50. dist. eos. & ca. si quis voluntate. & 15. q. 1. si quis non iratus.

b ¶ *Superstitiosa.*] vtili enim & necessaria [a], licet, vt 33. qu. 2. quos Deus. de consc. dist. 2. liquido. 28. qu. 1. sic enim. in prin. tit. Et est argum. aliquid inhibitum, eo quod non est concessum. 40. dist. si Papa. & ff. de coll. illi. l. 3. §. 1. arg. ext. de vo. & vot. red. ex multa. Contra extra de sent. exc. nuper. j. ea. c. mo

a magistri tñ aliqñ exponūt qđ ñ est expositū. 32 di. relatum. De quo hr 11. qu. 1. §. ex his. extr. de postul. c. 1.

† al. Lamberto

1 Iuo p. 10. c. 27.

3. Reg. 8.

quia de consultu sedis Apostolicæ, & omnium nostrorum episcoporum, ac reliquorum sacerdotum, atque maxime cunctorum fidelium nostrorum de criminatorum purgatione sacerdotum causam tractauimus, eamque cum testibus (sicut in anteriori capitulari nostro cōtinetur) fieri decreuimus: quoniam nesciebamus eandem causam, à beato Gregorio Papa esse definitam. Nam cum Vvormaciæ generalem conuentum habuissemus, allata est nobis, à Riculfo Magontiacensi metropolitano epistola beati Gregorij Papæ, in qua inter cetera continebantur hæc: [De presbytero vero, vel quolibet sacerdote, à populo accusato, si certi non fuerint testes, qui crimini illato approbēt veritatem, iusiurandum erit in medio, & illum testem proferat de innocentię suę puritate, cui nuda, & aperta sunt omnia, sicque maneat in proprio gradu.] Ista vero omnia, quia vires nostras excedunt, in iudicio episcoporum iuxta canonicam sanctionem definienda relinquimus, vt hæc, quando orta fuerint, ita definire satagant, vt nec secundum sæculum iustam reprehensionem, nec penes Dominum (quod absit) damnationem, sed ęternę beatitudinis, ipso auxiliante, qui omnia infucata præstat, præmia consequantur.

A ¶ Nostrorum episcoporum.] *In vulgatis legebatur,* nostrorum Romanorum episcoporum, *sed vox,* Romanorum, *abest non modo à capitulari, sed etiam à vetustioribus Gratiani codicib. & ab Iuon. Pannormia autem habet,* nostrorum episcoporum, omniumque Romanorum sacerdotum.]

B ¶ Qui duodecim.] *Hæc vsque ad versic.* habuit, *sunt etiam apud ceteros collectores: sed non in capitulari.*

3 *Iuramento vero, candentis ferri, vel feruentis aquæ purgatio non est adiicienda. Vnde Stephanus quintus Humberto* † *episcopo Moguntino.*

¶ Candentis ferri, & feruentis aquæ iudicium in ecclesia fieri prohibetur.

C. XX.

1 COnsuluisti de infantibus, qui in vno lecto dormientes cum parentibus mortui reperiuntur, vtrum ferro candente, aut aqua feruente, seu alio quolibet examine parentes se purificare debeant, eos non oppressisse. Monendi sunt namque, & protestandi parentes: ne tam tenellos secum in vno lecto collocent: ne negligentia qualibet prouenientе suffocentur, vel opprimantur: vnde ipsi homicidij [a] rei inueniantur. Nam ferri candentis, vel aquæ feruētis examinatione confessionem extorqueri quolibet sacri non censent canones: & quod sanctorum patrum documento sancitum non est, superstitiosa [b] adinuentione nō est præsumendū. Spontanea enim confessione, vel testiū approbatione publicata delicta habito, præ oculis Dei timore, cōmissa sunt regimini nostro iudicare. Occulta vero, & incognita illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda filiorum hominum. Hi autem qui probantur, vel confitentur talis reatus se noxios, tua eos castiget moderatio: quia, si ille, qui conceptum in vtero per abortum [c] deleuerit, homicida est: quanto magis, qui vnius saltem diei puerulum peremerit, homicidam se esse excusare nequibit?

Hoc autem [d] *vtrum ad omnia genera purgationis, an ad hæc duo tantum, quæ hic prohibita esse videntur, pertineat, non immerito dubitatur propter sacrificium zelotypiæ: & illud Gregorij* [[2] *Si vir* [e], *qui frigidæ naturæ esse dicitur, per verum iudicium probare potuerit vxorem suam numquam se cognouisse, separetur ab ea.*]

C. XXI.

IN *libro namque Numerorum* † *legitur Dominum præcepisse Moysi, vt loqueretur filiis Israel, & diceret eis.* [*Vir, cuius vxor errauerit, maritumque contemnens dormierit cum altero viro, & id maritus deprehendere nequiuerit, sed latet adulterium, & testibus argui non potest, quia non est inuenta in stupro, si spiritus zelotypiæ concitauerit virum contra vxorem suam, quæ, vel polluta est, vel falsa suspicione appetitur, adducet eam ad sacerdotem, & offeret oblationem pro illa decimam partem sati farinæ hordeaceæ: non fundet super eam oleum, nec imponet thus: quia sacrificium zelotypiæ est, & oblatio inuestigans adulterium. offeret igitur eam sacerdos, & statuet coram Domino, assumetque aquam sanctam in vase fictili, & pauxillum terræ de pauimento tabernaculi mittet in eam. Cumque steterit mulier in conspectu Domini: discooperiet caput eius, & ponet super manus illius sacrificium recordationis, & oblationem zelotypiæ: Ipse autem tenebit aquas amarissimas, in quibus cum exe cratione maledicta congessit, adiurabitque eam, & dicet: si non dormiuit vir alienus tecum, & si non polluta es deserto mariti thoro, non nocebunt te aquæ istæ amarissimæ, in quas maledicta congessi. Si autem declinasti à viro tuo, atque polluta es, & concubuisti cum altero viro: his maledictionibus subiacebis: det te Dominus in maledictionem, & exemplum cunctorum in populo suo: putrescere faciat tuum femur, & tumens vterus tuus dirumpatur: ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum, & vtero tumescente putrescat femur tuum. Et respondebit mulier, amen, amen. Scribetque sacerdos ista maledicta in libello, & delebit ea aquis amarissimis, in quas maledicta congessit, & dabit ei bibere, quas cum exhauserit, tollet sacerdos de manu eius sacrificium zelotypiæ, et eleuabit illud coram Domino, imponetque illud super altare: ita dumtaxat, vt prius pugillum sacrificij tollat de eo quod offertur, & incendat super altare, & sic potum det mulieri aquas amarissimas. Quas cum biberit, si polluta est, & contempto viro adulterij rea, pertransibunt eam aquæ maledictionis, & inflato ventre computrescet femur, eritque mulier in maledictionem, & in exemplum omni populo. Maritus* [A] *vero absque culpa erit, & illa recipiet iniquitatem suam. Quòd si polluta non fuerit, innoxia erit, & faciet liberos.*

4 *Sed quælibet huiusmodi purgatio videtur esse inhibita, cum in præmissa auctoritate Stephani Papæ dicitur* [*spontanea confessione, &c.*]

¶ *Capiti huic in vulgatis erat præpositum nomen Paleæ: sed in omnibus, quæ collata sunt, manuscriptis habetur sine vllo nomine Paleæ, & qui-*

nomachiam. & vbi ca non non excipit, nec nos, vt 3. di. 12. omnia. 55. dist. si euangelica. & 31. q. 1. quòd si dormierit. C. de here. vel act. ven. l. vlt. ff. de pu. act. de pretio. ff. de alea. l. j. §. quod autem. ff. de rit. nupt. palam. in fi. ext. de decim. ad audientiā. 22. q. 5. hoc videtur. argu. contra. 27. q. 2. lex diuinæ. Io. Sol. "omnia concessa intelliguntur de iure communi, nisi prohibita in certis casibus inueniantur, vt innuit c. lex diuinę. & ext. de sen. exc. nuper. B. & ff. de testib. quæsitum. C. de testi. l. sancimus.

2 33. q. 1. c. 1. & 2. " Concessa intelliguntur q̄ phibita nō sunt.

† al. Numeri Num. 5.

c ¶ *Per abortum.*] & hoc si puerperium est formatum, vt 32. q. 2. Moscs. & c. quod vero. Sed licet secūdum legem Mosaicam non sit homicidiū. tamen punitur lege Cornelia de sica. ff. ad l. Cor. de sicar. si mulierem. & etiam l. Aquil. ff. ad legem Aquiliam. si seruus. §. si mulier. tamen qui opprimunt infantes, puniuntur pœnitentia trium annorum. ext. de his qui fil. oc. de infantibus [b]. Item qui procurat venena sterilitatis, dicitur homicida, vt ext. de hom. si aliquis. vbi de hoc.

b Adde ad hoc & ad fi. gl. Bar. & gl. 1. i l. necare. ff. đ li. ag. & l. si quis. §. abortiuus. ff. de pœn.

HOC AVTEM. Dicitur in hoc §. ꝙ dubitari potest, vtrū purgatio ferri cādentis, & aquæ feruentis sint tantum interdicta, & in aliis concessa. & merito dubitatur, quia aliqua mulier probat se virginem per verum iudicium, i. per aspectum corporis. Similiter in veteri testamēto probatur vtrum mulier cōmiserit adulterium per quasdam aquas amarissimas, & statim respondet Gratianus in sequenti §.

d ¶ *Hoc autem.*] hic §. legitur.

e ¶ *Si vir.*] 33. q. 1. cap. quod autem Ioan.

SED QVAE LIBET. Hæc est quarta pars quæstion. in qua quæritur vtrū monomachia, vel alia vulgaris purgatio sit concessa? & respondet ꝙ nō. & hoc probat per duas auctoritates sanctorum patrum. Ioan. de Fant.

Casvs. Dicit quòd quęlibet talis purgatio prohibetur, cum Stephanus dicat, confessione, &c.

Source : BIU Cujas

Monomachiam.] Casvs. Singulare certamen inter duos prohibetur: quia tales videntur Deum tentare. nec est trahendum ad consequentiam quod fecit Dauid cum Golia, cum instinctu spiritus sancti fuerit factum.

a ¶*Monomachiam.*] Istos etiam lex Romana condēnat, vt C. de glad. l. vna. lib. 11. " Eucharistia gladiatoribus nō est danda. Eucharistiā ergo nō est danda talibus, cum peccent mortaliter. de consecr. dist. 2. §. sed si non. Dicunt quidam, * Immo & quòd * defendens potest sumere: quia cuiqm̄ omissa libet licitum est defendere se. Sed non defendendi rōe ad phibitā se confert. concil. Trid. sess. 25. c. 19.

1 Burch. l. 9. c. 51. Iuo p. 8 c. 187.

1. Reg. 17. † *in legem assumi nusquam præceptum reperimus*] Orig. *dem coniunctum cum precedenti c. Ac certe versic.* Sed quælibet, *videtur indicare locum hunc Numerorum ab ipso Gratiano recitatum fuisse.*

A ¶Maritus vero,] *Hæc vsque ad ver.* quod si, *sunt huc transposita ex extremo eiusdem 5. capitis Numerorum.*

Item ex decretis Nicolai Papæ.

¶In nouo testamento monomachia non recipitur. C. XXII.

1 MOnomachiam [a] vero in lege non assumimus †, quam præceptum fuisse non reperimus: quia licet quosdam iniisse legerimus, sicut sanctum Dauid, & Goliam sacra prodit historia, nusquam tamen, vt pro lege teneatur, alicubi diuina sanxit auctoritas: cum hoc, & huiusmodi sectantes, Deum solummodo tentare [b] videantur.

¶*Epistola scripta Carolo Regi patruo Lotharij, (ex qua caput hoc est acceptum) extat Romæ in codice sæpe citato monastery Dominicanorum. In qua inter alia refertur, Lotharium, cum scire vellet an Theuperga, siue Thietberga (vt Vocat Rhegino) ipsius vxor adulterium patrasset, voluisse duos homines monomachiam committere: ita vt, si ille, qui partes Theupergæ tueretur, caderet, ipsa plane adultery conuicta censeretur. Hocq; valde reprehendit Nicolaus, docens hanc non esse legitimam rationem probandi crimina (quam uis in Longobardicis constitutionibus, & in Capitularibus habeatur) sed potius nihil aliud esse, quàm Deum tentare. Addit vero denegatam fuisse à Lothario Theupergæ iustam purgationem, his verbis,* sed de adulterio illa coram missi nostri præsentia purgare se voluit, sed ipse non annuit. *Totam hanc historiam describit Rhegino libr. 2. Chronicorum. Ex his vero ostenditur rubricam huius capit. apud Gratianum nimis esse generalem, quippe cum Nicolaus hoc tantum velit demonstrare, non esse vtendum monomachia ad purgationem.*

5 *Contra in concilio Vormacien si, c. 15.*

¶ Si furta in monasterio fiunt, iudicio monachi se expurgent. C. XXIII.

2 SÆpe [c] contingit, vt in monasteriis furta perpetrentur, & qui hæc committant, ignorentur. Idcirco statuimus, vt quando ipsi fratres de talibus se expurgare debuerint †, Missa ab abbate celebretur, vel ab aliquo, cui ipse abbas præceperit, præsentibus fratribus: & sic expleta [A] Missa, omnes communicent in hæc verba: Corpus Domini sit mihi ad probationem hodie.

A ¶Sic expleta.] *In hoc c. addita sunt nonnulla verba ex concilio, quæ à collectoribus videbantur omissa. Sed hoc loco satis visum est, varietatem indicare. Nam in concilio ipso sic 15. q. 3. nemini. Arg. contra. 59. dist. ordinatos. & 81. dist. tantis.* Et est verum quòd non nocet alij quantum ad condemnationem: nocet tamen quantū ad præsumptionem, vt ext. de adul. significasti, &c. [c]

Statuit.] Casvs. Si duo de adulterio accusantur, & negauerint ambo: si vnus de voluntate alterius alterum purgat, si in probatione vulgari ceciderit, ambo puniantur.

f ¶*Duo.*] Arg. contra. C. de adult. reos. Sed dic quòd non agitur hic criminaliter, sed ad pœnitentiam, vel ad thori separationem [d].

g ¶*Alter illorum.*] vel ut procurator [e]. 63. dist. tibi Domino. Sed si directe ageretur, cum sit causa criminalis, non posset vnus alterum constituere procuratorem, vt 3. q. 9. absens. Nisi velis dicere, quod in causa criminali vnus socius auditur & pro se & pro aliis, vt est arg. 3. q. 6. hæc quippe. & extra de dolo & contu. cum dilecti. in prin. [f]

SI *episcopo.*] Casvs. Si episcopo vel presbytero crimina imponantur, pro singulis Missam celebret, & pro singulis se innocentem reddat. sed ista capitula sunt abrogata: prout faciunt ad propositum Grat.

h ¶*Quinquennio.*] Hodie deponitur qui in purgatione deficit, vt extra de sim. de hoc. vbi habes quid fieri debeat cum volens purgare se, nequit.

ILLVD VERO. Dictum est s. in cap. omnibus. & c. presbyter. quòd clerici compelluntur ad purgationem: sed illa duo c. mandastis. & auditum. contradicunt ei: ideo magister hoc determinat.

Vòd vero.] Hæc quæstio diuiditur in duas partes: in quarum prima quæritur, an ad condemnationem alicuius sufficiant duo legitimi testes: & respondetur quòd sic. Secunda ibi, *Ex præmissis.* Ioan. de Fant. Casvs. In hac quarta q. quæritur, an duo testes sufficiant ad condemnationem episcopi. Et probat Gratianus quòd sic, auctoritate Domini. & duab. auctoritatibus Pauli.

i ¶*Duorum.*] Semper duo sufficiunt. 4. q. 3. §. item in criminali. ver. vbi numerus. nisi in casibus specialib⁹.

" Sed in isto casu vnus sufficit, vt extra de test. cog. peruenit. & vbi nulli fit præiudicium, de confecr. dist. 4. placuit de infantibus. & in causa denuntiationis, extra de testib. in omni. & in alio casu, extra de procur. ex insinuatione. & vbi agitur ad impediendum matrimonium, extra de sponsa. præterea. Item quantum ad præsumptionem faciendam. 8. q. 3. tal

c ð hoc no. 3. q. 6. c. hæc quippe. ext. de p̄b. dilecto. in fi. & de sim. dilectus. 2. Arc.

3 Burc. in fi. operis. Iuo p. 15. c. 173.

d Istā gl. ðt Bar. sing. 1 l. reos. C. de adul. ad hoc q̄ adulter & adultera p̄nt in eodē libello accusari, q̄n agitur ad thori separōnem. eidē no. hic H. qui ðt, q̄ hoc p̄t esse in purgōe, p̄sertim vulgari. sed si directe, &c. vt sequitur in gl.

4 Burc. ibid. Iuo part. 15. c. 180.

† *al. decidere rit*

f Vbi ð hoc. & j. qu. 6. si q̄n. ī gl. regulare est. ī fi.

5 Burch. l. 2. c. 199. Iuo p. 6. c. 272.

† *al. reddere*

a Ad hoc cō cor. Io. ð Fā. dicēs, q̄ ibi c. nō tenet.

2 Burc. l. 11. c. 66.

† *al. debeant*

b Idē tenēt Cy. Alex. de Im. & Mod. in l. si duo. 2 col. ff. ð iur. " Confessio vnius an alteri noceat.

Aepe contingit.] Casvs. Per istā quattuor cap. probat Gratianus posse adhuc fieri purgationem vulgarem. Dicitur hic, quòd si furtum fit in monasterio, abbas debet Missam celebrare: & in fine corpus Christi singulis dare, dicens: Corpus Domini Iesu Christi sit tibi hodie ad probationem.

c ¶*Sæpe.*] huic cap. est derogatum [a]: quia spectis non est danda Eucharistia, vt infra de consecr. dist. 2. tribus. extra de purgat. can. cum dilectis.

Interrogatum.] Casvs. Si duo adulterium commiserunt, scilicet masculus & femina, & vnus confitetur, & alter negat, confitenti pœnitentia imponatur: negans vero probabili iudicio se expurget, id est, candenti ferro, vel aqua feruenti. Et ita facit ad propositum Gratian.

d ¶*Inculpati.*] id est, infamati. Non enim possunt duo accusari simul de crimine. C. de adulte. reos. simile ff. de inoffic. test. nam & si. §. filius.

e ¶*Profitetur.*] Notandum [b] quòd victoria vnius prodest alteri: sed condemnatio non nocet. ff. de adult. denuntiasse. extra de adult. significasti. ff. de inoff. test. posthumus. §. si quis ex his. ff. si ser. ven. loci. §. competit. Item argu. " quòd confessio vnius non nocet alteri.

Source : BIU Cujas

8.q.3.talia.ff.de dot.præl. Theopompus. Item plures duobus requiruntur, j.ead.nullam.& c.præsul. Tres requiruntur in depositione pecuniæ.in auth.de fi.instr.§.si quis igitur.coll.6. Item quinque requiruntur dum contractus excedit libram auri in ciuitate.C.si cer. petat. auth.sed nouo. & in codicillis.& in donatione causa mortis similiter quinque, vt C.de don.cau.mor.l. vlt.quandoque xv. vt C.de prox.sacr.scrin. vnicuique.lib.12.

a ¶ *Et patris.*] Pater
2.Cor.13. pōt esse testis in causa filij in testamento,
Hebr.10. vt ff.de testa.l.qui testamento. aliàs non, vt 4.q.3. dicto c.si teste. §.testes quos. hic autem isti mētiri non
† *al.lapidabatur* poterant. Vel dic testimonium meum, &
1Et capitul. l.5.c.240. patris mei,i.de patre meo & me dictum, scilicet testimonium prophetarum.

b ¶ *Vel trium.*]vt com
2Butc.l.2.c. 202.Iuo p.6 c.276.Pan.l. 4.c.97. prehendant actorem pro vno teste.extr.de testib.in omni. Illa tamen loquitur in causa denuntiationis.vel ideo dicit,trium,quia quandoque secūdum canones plures quàm duo requiruntur: sed numquam pauciores, vt extra de testi. licet. Vnde in testamentis bene requiruntur vij.C.qui test. face.pos. hac consultissima.nisi in iis quæ
† *al.macula fornicationis* ecclesiæ relinquuntur [a], vt extra de test.
3In epilogo concilij Romani c.3. cum esses.& cap.relatum.Ioan. Quod dicit Ioan. de testamentis,non credo verum. vnde dico cum T.decre.illas,cum esses.& relatum. in quolibet testamento loqui.B.

Placuit.] Casvs. Dicitur quòd si aliquis accusat aliquē de fornicatione, pōt probare crimē duob. vel trib. testibus:& si non probauerit, punietur pœna talionis. Patet seq.§.

c ¶ *Tria.*] ℨ.distin.48. quoniam multa.

d ¶ *Excommunicationem.*] id est, damnationem.

EX PRAEMISSIS. Hæc est secunda pars q. in qua probat cōtrarium eius quod præmissum est:& hoc probat duabus auctoritatibus, sed nō sunt contra:quia loquuntur specialiter de clericis Romanæ ecclesiæ.Ioan.de Fant.

Præsul.] Casvs. Dicitur hic quot testes sufficiant ad condemnationem episcopi,Cardinalis,presbyteri, & aliorum clericorum Romanæ ecclesiæ. In fine dicitur quòd testes sine infamia debent esse.

e ¶ *Præsul.*] id est,Cardinalis episcopus.Sed numquid contra Papam duplicabuntur testes * non,immo duo sufficiunt. & in hoc est deterioris conditionis: quia ipse sine comparatione aliorum creatus est maior: & ideo sine spe veniæ condemnandus est vt diabolus.de pœnit.dist.2.principium.
*Vide q dñr i notatione ad hoc c.

f ¶ *Testes.*]extra de testib.personas.& c.super eo.

Nvllam.] Casvs. Si episcopus Cardinalis de crimine accusatur,duodecim epi[illegible]opi debent de causa cognoscere:nec potest conuinci nisi septuagintaduobus testibus. In secunda parte dicitur qualiter testes iurare debent,& quid. In tertia parte dicitur, quòd si appellauerit ad Papam, audiri debet:nec alius debet de causa cognoscere. Secunda pars incipit ibi, *Et prius.* Tertia pars ibi, *Et si inter.*

monium verum est.] *Hinc consequenter contra eos argumentatur dicens:* [*Si duorum hominum testimonium verum est, quare testimonium meum & patris*[a] *non accipitis?*] *Item Paulus in epistola ad Corinthios* [*In ore duorum, vel trium*[b] *stabit omne verbum.*] *Item in epistola ad Hebræos* [*Quis prætiaricans legem Moysi duobus, vel tribus testibus conuictus, sine miseratione lapidabitur*†]

Item ex concilio Bracharensi,2.c.8.[1]

¶ Quot testibus quisque clericorum conuinci debeat.
C. I.

2 PLacuit, vt si quis aliquem clericorum in accusatione† fornicationis impetit, secundum præceptum Pauli Apostoli duo, vel tria [c] testimonia requirantur ab illo. Quòd si non potuerit datis testimoniis approbare quod dixit,excommunicationem [d] accusati accusator accipiat.

2 *Ex præmissis itaque colligitur,quòd duorum, vel trium testimonio episcopus conuinci,& damnari potest. Porro Siluester Papa in generali synodo residens è contra dixit*[3].

¶ Quot testibus episcopus, vel presbyter vel reliqui clerici sunt conuincendi.
C. II.

4 PRæsul [e] non damnabitur nisi cum † lxxij. testibus : nec præsul [A] summus à quoquam iudicabitur, quoniam scriptum est [Non est discipulus super magistrum.] Presbyter autem Cardinalis † nisi cum xliiij. † testibus non damnabitur : diaconus vero Cardinalis vrbis Romæ,nisi cum xxvij.testibus† non condemnabitur.Subdiaconus,acolythus, exorcista,lector,ostiarius,non nisi septem testibus non condemnabitur. Testes [f] autem,& accusatores sine aliqua sint infamia.

A ¶Nec præsul summus.]*Ex concilio Romano sub Siluestro,& ceteris locis indicatis(excepta Pannormia) addita sunt hæc vsque ad vers.*presbyter. *Ac mirandum est de auctore glossæ, qui putauit Pontificem Maximum minore numero testium posse condemnari,quàm diaconum Cardinalem,atque ostiarium:cum tamen ipse Pontifex à generali saltem præ-*

g ¶ *Nullam damnationem.*] episcoporum. Sed hoc non videtur posse stare : quia nullus potest iudicare clericos Romanæ ecclesiæ nisi solus Papa. "Item quia episcopi episcopum deponere non possunt,vt tertia quæstione sexta.quamuis. Respon. quòd loquitur in eo casu quando Papa committit aliis causam suorum clericorum, ne ipse suspectus habeatur, vel ne fauore pro eis, vel odio contra eos iudicaret,ff.de iurisd. omnium iudicum. l. prætor. " Epi epm deponere ñ possunt. 5 Iuo par.5. c.116.

g ¶ *Nullam damnationem.*] infra tertia quæstione sexta. accusatus. & ca. quamuis.

h ¶ *Episcoporum.*] infra 5.quæst.4. duodecim. 6Zepherin. epist.1.

i ¶ *Falsum.*] "Quinque capitula iurabūt testes : scilicet vt dicant veritatem, vt tertia quæstione nona. cap.hortamur. & quòd testentur pro vtraque parte veritatem, vt decimaquarta quæstione quinta, non sane. quòd non admisceat falsitatem, vt hic.quòd nec amore,nec odio,nec proprio commodo testentur,vt extra de testibus.quoties. Item quinto requiritur, q dicant quidquid de re ipsa nouerint, siue fuerint interrogati, siue non, vt extra de accusation.cum dilectus [b].quod non credo, nisi hoc liqueat ex forma iuramenti, vt infra. "testes q̄ que capitula iurare debent.

SED HOC. Modo dicit quare de tot testibus fuit statutum : propter scilicet priuilegium clericorum Romanę ecclesiæ. & hæc solutio est vera. vel propter malitiam hæreticorum fuit statutum de omnibus clericis,qua cessante cessabit constitutio. Sed verius est, quòd propter malitiam hæreticorum vel malorum hominum statutum fuit de clericis Romanæ ecclesiæ, quibus hoc priuilegium datum fuit, quod non cessat causa cessante:& hoc innuit B. b De hoc ēt not.extr.de testi.fraternitatis. ī gl. vl.vbi addit Ho.aliū casum,ſ.q̄neutri parti manifestabunt dicta sua añ q̄ sint publicata. arg.4. q.3. item q falso.Arc. 7 Et in decretis Sixti tertij c.3.

sulis nomine minime esset excludendus.

Item Leo quartus in epistola episcopis Britanniæ.

¶ Episcopi non nisi lxxij. testibus condemnandi sunt.
C. III.

5 NVllam damnationem [g] episcoporum vmquam esse cēsemus, nisi aut ante legitimum numerum episcoporum [h] (qui fit per duodecim episcopos) aut cer te probata sententia per lxxij. testes idoneos, qui tales sint,qui & accusare possint. ¶ [6] Et prius ad sacra Christi quattuor Euangelia sacramenta præstent, quòd nihil falsum [i] depromant:sicut [A] nobis beat[9] Siluester tradidit,& Romana sancta videtur tenere ecclesia. ¶ Et, si inter eos, quos damnandos esse dixerint homines, fuerit episcopus, qui suam causam in præsentia Romanæ sedis episcopi petierit audiri, nullus super illum definitiuam præsumat dare sententiam:sed omnino eum audiri decernimus.

A ¶ Sicut nobis.] *Hinc vsque ad dictionem, ecclesia,non leguntur in epistola Leonis manuscripta:habentur tamen apud Iuonem.*

Sed hoc vel speciali priuilegio de clericis Romanæ ecclesiæ intelligitur,vel propter improbitatem quorumdam : qui cum non sint spectatæ vitæ, & scientiæ, in accusationem ministrorum Dei repente prosiliunt. Quorum vero vita adeo laudabilis est, vt omnibus imitanda appareat, de quorum assertione nulla dubitatio nasci poterit,eorum testimonio duorum, vel trium testium quilibet iure conuinci & damnari poterit.

QVÆSTIO VI.

1. ps [S] *Equitur sexta quæstio, qua quæritur, quo remedio causa vitiata subleuetur: & si remedium illud sit dandum ei, qui causa dilationis vocem appellationis exhibuerit. Causa vero vitiata remedio appellationis subleuari poterit.*

Vnde Fabianus Papa ait ad Hilarium episcopum,epist.3.c.3.[7]

[S] *Equitur.*] Hæc quæstiō diuiditur in octo partes : in quarum prima probat per nouem auctoritates sanctorum patrum, quòd quandocumque quis grauatus fuerit, poterit appellare : & eius appellatio tenebit. Secunda ibi, *Cum ergo.* Tertia ibi, *Qui vero.* Quarta ibi, *Post datam.* Quinta ibi, *Non solent.* Sexta ibi, *Notandum.* Septima ibi, *Si vero.* Octaua ibi, *Diffinitiua.*Ioan.de Fant.

Casvs. Hic intitulatur sexta quæstio, in qua quæritur quo remedio causa vitiata subleuetur: de quo non fecit in themate mentionem, & si remedium dandum sit ei qui causa dilationis appellat : de quo fecit in themate mentionem. Causa autem vitiata remedio appellationis subleuatur : & hoc probat per sequens cap.

Source : BIU Cujas

[a] Liceat.] ¶ *Appellationis.*] Appellatio est prouocatio iniquæ sententiæ querelam cõtinens. ff. de min. præfecti. tamen & in iis quæ extra iudicium aguntur, appellatur, vt in electione, vt extra de ap. constitutus. Quis appellet, dicetur j. ea. non solent. & hoc in ciuili causa. In criminali autem quilibet etiam inuito reo appellat. ff. de ap. non tantum. & in causa liberali, vt ff. de lib. cau. l. 1. & 2.

¶ Causæ vitiatæ remedium appellationis subueniat. C. I.

1 Liceat appellatori vitiatam causam remedio appellationis [a] subleuare.

[*Idem paulo ante.*]

¶ De eodem. PALEA. C. II.

2 Appellantem non debet afflictio vlla, aut detentionis iniuriare custodia.

Item Anacletus Papa, epist. 1. in fi.

¶ De eodem. C. III.

Omnis [b] oppressus libere [c] sacerdotum [d] (si voluerit) appellet iudicium, & à nullo prohibeatur: sed ab his fulciatur, & liberetur. Si autem difficiles causę, aut maiora negotia orta fuerint, ad maiorem [e] sedem referãtur. Et si illic facile discerni † non potuerũt, aut iuste terminari, vbi fuerit summorum congregata congregatio [A], (quæ per singulos annos bis fieri solet, & debet) iuste, & Deo placite coram patriarcha [f], aut primate ecclesiastica [B] negotia, & coram patritio sæcularia [g] iudicẽtur negotia in cõmune [h] †.

[a] Dicas q̃ si ue appelletur in iudicio siue extra, d; obseruari q̃d dr ext. lib. 6. de ap. cordi. q̃ est Inn. iiij. & hoc cũ à iudice appellatur ad Papã: & hoc ibi intelligit. Ho.

† *al. cõmuni*

† *al. decerni*

[b] Melius diceret. §. fũt et quorum. ver. de pos. vbi de hoc.

[c] Co. Theo. l. 2. ti. d ap. iuter. le. 15. Anſ. l. 2. c. 11 & l. 3. c. 88.

[d] "appellãs à delegato ad quẽ appellare debet. [2] Lib. 7. cap. c. 333. Bur. l. j. c. 148. Pan. l. 4. c. 121. Sixtus ibid. Pol. l. 1. tit. 7 Anſ. l. 2. c. 11

AD QVEM SIT APPELLANDVM. "Appellatur autem à minori ad maiorem, & gradatim, vt j. ea. anteriorũ. C. de ap. præcipimus. excepto Papa, ad quem omnibus prætermissis appellatur, vt j. ea. c. 3. 4. & 5. Et hoc verũ est in iudicibus ordinariis. In delegatis autem distinguitur, si ipsi aliis causam commiserint, si tota iurisdictio est delegata, appellatur ad primum delegantem. extra de of. dele. super quæstionum. §. porro. ff. quis & à quo app. l. 1. sed si non tota causa est delegata, tũc appellatur ad delegantem secundum, vt C. qui pro sua iu. l. 1. ff. quis & à quo ap. l. fi. & ext. de of. dele. super quæstionum.

QVOMODO SIT APPELLANDVM. Iudice sedente pro tribunali potest viua voce appellari, sed extra iudicium in libello tantum appellabitur [a], vt j. ea. §. iudicibus. ver. litigatoribus. ff. de appel. à sententia. §. vlt.

QVANDO APPELLANDVM SIT. Secundum leges appellatur tantum post diffinitiuam sententiam, nisi in casibus no. j. ea. non ita. extra de ap. super eo. 2. Secundum canones & ante litem contest. & post, vt extra de ap. cum sit Romana. j. ea. non ita. licet hoc sit correctum per constitutionem nouam, extra eo. vt debitus, vbi dicitur quòd causa appellationis debet assignari. Item secundum canones appellatur quoties superior iudex inuenitur, vt j. ead. omnes. secundum leges bis tantum, vt j. ead. post secundam. Ioan, hoc pro certo teneas, quòd ante sententiam potest appellari quoties pars grauatur, & allegatur causa, vt extra eod. vt debitus. Sed post diffinitiuam sententiam tantum bis, vt dicunt leges præallegatæ: nec assignatur tunc causa, sed dicit, appello ab iniqua sententia. Sententia tamen in causa matrimonij non transit in rem iudicatam, vt extra de sentent. & re iudicata. lator. & cap. consanguinei. B.

INTRA QVOD TEMPVS SIT APPELLANDVM. Item appellatur vsque ad decem dies continuos, vt j. ead. anteriorum.

INTRA QVOD TEMPVS DEBET APPELLATIO PROSEQVI. Appellanti datur annus vel biennium, vt j. eadem. si quis appellat. " Tamen iudex potest moderari tempus recisius. extra eod. cum sit Romana. & c. reprehensibilis. Item appellatione pendente nihil innouandum est, vt infra ead. §. appellatione. nisi appellans suspectus sit, vel depopulator, vt j. eadem, quoties. 2. In causa criminali reus custoditur: vel dabit fideiussorem, si est suspectus. C. de appel. eos. verſic. super his. Iudicis officium est libellos dimissorios dare. j. ead. post appellationem. Iudex autem ad quem appellatur: si appellatur à sententia, secundum priores allegationes vel infirmabit, vel confirmabit setentiam, vt j. ead. §. diffinitiua. in fin. potest tamen nouas allegationes audire. C. de ap. eos. §. 1. ff. de ap. scio quæsitum. in fi. extra de fide instrument. cum Ioannes. Quando autem non est necesse appellare, habes j. ea. §. diffinitiua. " Inhibetur autem appellatio, quia à principe non appellatur. 9. q. 3. cuncta. nec à præfecto prætorio. C. de off. præfect. prætor. l. 1. nec à senatu, vt ff. à quib. ap. non lic. l. 1. nec ab arbitro. C. de arb. l. 1. nec appellat officiatus. j. ead. §. diffinitiua. ver. nulli. Item propter sceleris magnitudinem non appellatur. C. quo. ap. non re. l. 2. & extra de ap. cum sit Romana. Item in momentanea possessione, vt j. ead. §. diffinitiua [b]. versi. de possessione. secundum leges. sed per canones sic. extra de testib. significauerunt. & de rest. spol. cum ad sedem. Item in re quæ non capit dilationem. ff. de ap. re. l. vlt. & extra de rap. in litteris. Argum. contra extra de ap. qua fronte. in fi. Ibi appellatio non retardat sententiam, nisi ad tempus. Item à sententia maioris partis capituli, extra de his quæ fiunt à maiori part. ca. c. 1. Item contumax non appellat, vt 24. q. 3. de illicita. j. ea. §. sunt etiam quorum. C. de iud. properandum. §. fin autem. Item ab executore non appellatur. j. ead. §. diffinitiua. verſic. ab executore.

[e] "Appellõis tpsp̃t iudex moderari.

" Appellõ in multis casib. non admittitur.

Omnis.] Casvs. Dicitur in hoc c. quòd si aliquis grauetur à minori prælato ad sacerdotem, id est episcopum debet appellare: & si ibi propter aliquam difficultatem negotium non poterit terminari, metropolitanum appellet: & si ibi negotium non fuerit terminatum, vel grauabitur, ad cõcilium recurrat, in quo patriarcha vel primas præsidet, & in quo causæ maiores ecclesiasticæ tractari debent, & coram patritio sæculari iudice sæculares.

[A] ¶ Congregatio.] *In vulgatis sequebatur, sub metropolitano: quæ sublata sunt, quia in nullo manuscripto neque in originali habentur, & in sequentibus verbis exponitur, coram quibus sit habendum concilium.*

[B] ¶ Ecclesiastica negotia.] *In epistola legitur,* primate ecclesiastico, & coram patritio sæcularia, &c.

Item Sixtus Papa epist. 2. omnibus rectoribus ecclesiæ scribit dicens.

¶ Quisquis pulsatus fuerit, Apostolicam sedem appellet. C. IIII.

3 Si quis vestrum pulsatus fuerit in aliqua aduersitate, licenter hanc sanctam, & Apostolicam [i] sedem appellet, & ad eam, quasi ad caput, suffugium habeat, ne ipse innocens damnetur, aut ecclesia sua detrimentũ patiatur.

Item Grato [A], epistola prima.

[A] ¶ Grato.] *Sic est restitutum ex plerisque vetustis (nam in vulgatis erat,* Item Gregorius) *quamquam in tomis conciliorum hæc epistola tribuatur Sixto II, illa vero, ex qua caput antecedens, Sixto primo.*

¶ In grauioribus causis pulsati Apostolicam sedem appellent. C. V.

4 Omnes episcopi, qui in quibusdam grauioribus pulsantur, vel criminãtur causis, quoties [k] necesse fuerit, libere Apostolicum. ¶ *Apostolicam.*] " Ex hoc & sequen. c. patet, quòd ad Papam aliis prætermissis appellatur, sed in aliis secus est, vt j. ead. decret. & q. 7. metropolitanum. & 9. quæst. 3. conquestus. & 17. distinct. multis. & 18. distinct. de conciliis. Cum ergo hoc sit priuilegium Papæ, ergo ad legatum non appellatur omisso episcopo, vt 11. quæst. 1. peruenit. Sed contra extra de offic. legat. cum non ignoretis. Sed dicas quòd ille non fuit tantum legatus, sed metropolitanus. Et si ille legatus non habuisset illud priuilegium, inutile fuisset officium legationis: sed ille qui simplex legatus est, non habet illud priuilegium, nisi ei specialiter sit datum. Io. Quidquid dicat Io. omnibus prætermissis curritur ad legatum, vt dicit illa decret. & quod facit legatus, Papa facere videtur. 94. dist. c. 1. & ff. de administ. tu. ita autem. §. gessisse. B.

[i] ¶ *Apostolicam.*

Omnes.] Casvs. Dicitur hic quod quoties episcopi criminaliter accusantur, ad sedem Apostolicam quasi ad matrem recurrant, cum est necesse.

[k] ¶ *Quoties.*] Dum tamen non vltra secundam vicem: ne lites in infinitum extendantur. " non enim licet tertio appellare super eodem capitulo, vt infra eadem. si quis in quacumque. sic exponitur hæc dictio, quoties. ff. de legat. 3. fideicommissa. §. si quis decem. ff. de edendo. veluti. in fin. simile quoties habes extra de elect. querelam. in parte decisa. secundum Hug. exponitur quoties siue ante litem contestatam, siue post. Alij dicunt quòd licet etiam ter appellare secundum canones, vt infra 31. quæstion. 2. Lotharius. §. eadem. omnis. sed M. dicit quòd licet à grauamine quandocumque appellare, sed bis post sententiam tantum: & exponit, quoties, id est, in omni grauamine, sed non nisi bis à sententia, vt infra ead. si quis in quacumque. & extra de appellat. directe. G. dicit quòd in illo cap. omnis. tertio fuit relatum: & hoc non fuit per appellationem, sed per consultationem, vt supra distinctione decimaoctaua. cap. 1. & extra eodem. sua nobis.

[3] Iuo p. 5. c. 3 Anſ. l. 2. c. 8.

[e] Id est, à minori plato, nõ tñ officiali epi, quo casu & consuetudo cõtra hoc ñ v3. ext. li. 6. de consuet. non putamus. Arc.

[4] Iuli⁹ Papa epistol. 2. ad oriẽtales c. 2. Burch. l. 1. c. 144. Iuo par. 5. c. 257. Pann. l. 4. c. 124. Anſ. l. 2. c. 12. Pol. l. 1. tit. 7.

[f] ¶ *Coram patriarcha.*] quæ vna dignitas est, vt 99. dist. prouinciæ.

[g] ¶ *Sæcularia.*] ſ. cum ambo sint laici: quia prælati non debent tractare sæcularia iudicia. 11. quæst. 1. te quidem. " Vel dic quòd cum laicus iudex non vult facere iustitiam, tunc appellatur ad eccleſiasticum vt ipsum corrigat: & si noluerit facere iustitiam, potest ipsum excommunicare, vt 23. quæst. 5. administratores. Vel dic quòd cum iudex sæcularis suspectus est, potest adiri iudex ecclesiasticus [d], vt in authent. vt different. iud. §. si vero. collatione 9. vel etiam si decesserit, vt ibi dicitur. Vel si habeatur querela contra ipsum, vt in eadem collatione. §. vltimo. sic exta de foro competent. ex transmissa. & extra eod. licet.

[h] ¶ *In commune.*] id est, publice.

[d] Sub. q̃ cũ eo cognosceret: & hoc est q̃d huic d̃t lr̃a in fi. i cõe. secũdũ Io. de Fan.

" Appellatur à iudice sæculari ad ecclesiasticum.

" Appellatur ad Papã omisso medio.

" Appellare tertio non licet.

Si quis vestrum.] Casvs. Ex his quinque c. colligitur quòd appellari potest ad Papam omnibus mediis prætermissis. Dicitur ergo hic, quòd si aliquis aliqua aduersitate pulsatur, ad sedem Apostolicam quasi ad caput appellet.

Source : BIU Cujas

AD Romanam ecclesiam.] Casvs. Dicitur quòd omnes episcopi qui volunt, vel quibus necesse est, libere sedem Apostolicam appellant absque excommunicatione vel impedimento aliquo damnationis, vel spoliationis, vel custodiæ.

a ¶ *Qui voluerint.*] Ergo frustratoria admittitur, vt extra eod. consuluit. ergo audiendus est qui causa dilationis appellat, vt extra de ap. cum sit Romana. & c. personas. sed contra, ius eum punit, vt C. de appell. à proconsulibus. & C. quor. app. non rec. ab executore. in fi. vbi in 1 Ansl. l. 2. c. 7 Pá. l. 4. c. 125. 50. libris auri punitur frustratorie appellãs. ergo ius non debet eam admittere, vt 23. q. 4. qui peccat. immo non debet per eam negotium impedire. extra eod. pastoralis. Respon. dubia frustratoria est admittenda: sicut occultus peccator ad Eucharistiam. de consecr. dist. 2. non prohibeat. Hodie autem ipso iure est inhibita appellatio ante sententiam, nisi tam euidens causa proponatur, quæ si probata esset, debeat appellatio legitima reputari, vt extra eod. vt debitus. Sed cum hodie ipso iure sit inhibita appellatio, quid prodest scribere remota appellatione? Resp. si appellatio remouetur in litteris, tunc intelligitur remota etiam post sententiam. Alias etiam rationes assignaui super illa constitutione, vt debitus. sed si non apponitur in litteris, tantum ante sententiam est remota. Ioan. Ego credo quòd nihil prodest remotio appellationis nisi ad remouendam frustratoriam appellationem [a], vt dicit decret. expresse extra de app. ex parte B. Hoc scias quòd nisi iudici euidenter pateat appellationem tenere, nũquam deferat ei. vnde si nõ credit tenere appellationem, non deferat ipsi: licet superior possit retractare qđ factum est, vt ext. eo. pastoralis. Sed pone quòd dubitat de appellatione: aut defert tali appellationi, aut non. si defert, mentitur ergo constitutio & decretalis. Nam constitutio dicit, quòd nisi talis causa sit proposita, quæ si foret probata, legitima esset appellatio, non est deferendum appellationi. Item decret. pastoralis. dicit, quòd in solis illis casibus deferendum est appellationi, vbi à iure indulgetur expresse, quòd possit appellari. Si dubitatur de appellatione: ergo non debet cognoscere de causa, cum dubitet an sit iudex. arg. 11. q. 3. graue. Ad hoc dico, quòd si iudex dubitat de causa appellationis, summatim potest inquirere de causa: vel seorsum extra formam iudicij inquirendo de causa. Et si videtur causa probabilis: & præterea talis quòd ea probata legitima iudicaretur, defert ei: vnde non sufficit appellanti proponere talem causam, quæ si probata esset, debeat appellatio legitima iudicari: sed etiam requiritur, quòd sit probabilis, & quòd iudici iusta videatur.

2 Iulius ibi. c. 4. In capi. Hadria. c. 6. Polyc. ibid. Burch. l. 1. c. 144. Pan. l. 4. c. 126. Iuo p. 5. c. 257.

3 Ansl. l. 2. c. 6

a Sub. & sic remouetur. quod đ iure cõi est remotũ. S3 cõtra hoc est C. de Thesa. l. 1. & ff. ad munic. l. j. & iõ plus pl3 qđ dixit s. Io. đ Fan. nã si hęc clausula nihil opatur. quare dec. extr. e. inq̃sitiõi. fundatur super ca. ideo his ejectis, dic vt plen. no. Host. in sum. e. ti. §. qũo decr. vt debit. verſ. absq3 rõabili, &c. Arc.

licam appellent sedem, atque ad eam, quasi ad matrem cõfugiant.

Item Marcellus Papa epist. 1. ad episcopos Antiochenæ prouinciæ.

¶ Ab omnibus appelletur ad Romanam ecclesiam. C. VI.

j [1] AD Romanam ecclesiam omnes episcopi, qui voluerint [a], vel quibus necesse fuerit, quasi ad caput suffugere, eamque appellare debent, vt inde accipiant tuitionem, atque [A] consecrationem [b]. Quod omnibus minime conuenit denegare episcopis: sed absque vlla custodia [c], aut excommunicatione [d] vel damnatione, vel expoliatione libere ire concedatur.

A ¶ Atque consecrationem.] *In originali est,* vt inde accipiant tuitionem, & liberationem, vnde acceperunt informationem, atque consecrationem. *sed ob glossam non est mutatum.*

Item Victor ad Theophilum Alexandrinum, epist. 1. cap. 3.

¶ Qui à proprio metropolitano se grauari putauerit, maiorem sedem appellet. C. VII.

2 [2] SI quis putauerit se à proprio metropolitano grauari, apud patriarcham, vel [e] primatem diœcesios, aut penes vniuersalis Apostolicæ ecclesiæ iudicetur sedem.

Item Zepherinus vrbis Romæ episcopus, epistola 1.

¶ Ad Romanam ecclesiam, quasi ad matrem appelletur ab omnibus. C. VIII.

ij [3] AD Romanam ecclesiam ab omnibus, maxime tamen ab oppressis appellandum est, & concurrendum quasi ad matrẽ [f], vt eius vberibus nutriantur, auctoritate defendantur, & à suis oppressionibus releuentur: quia non potest, nec debet mater obliuisci filium suum.

Item Iulius Papa in decretis, siue in rescripto ad orientales, c. 22.

Si quis putauerit.] Casvs. Si grauatur aliquis à metropolitano suo, patriarcham appellet, deinde ad sedẽ Apostolicã recurrat.

e ¶ *Vel primatem.*] vel pro id est.

AD Romanam ecclesiam.] Casvs istius cap. & sequentis facilis est & planus: quia per superiora patet: & littera plana est.

¶ Quoties aliquis appellauerit, audientia sibi non denegetur. C. IX.

4 [4] PLacuit, vt à quibuscumque iudicibus ecclesiasticis ad alios iudices ecclesiasticos (vbi est auctoritas maior [g]) fuerit prouocatum, audientia non negetur.

Item cap. 30.

¶ Iniuste damnati, restitutionem, & oppressi auxilium à Romana ecclesia debent habere. C. X.

IDeo huic sanctæ sedi præfata priuilegia specialiter sunt concessa, tam de congregandis conciliis [h], & iudiciis, ac restitutionibus [i] episcoporum, quàm & de summis ecclesiarum negotiis, vt ab ea omnes oppressi auxilium, & iniuste damnati restitutionem sumant: Et talia ab improbis ne præsumantur absque vltione, nec exerceantur absque damnatione.

2 *Cum ergo* [k] *Zepherinus dicat ab omnibus esse appellandum, maxime tamen ab oppressis, & Marcellus scribat* [*Omnes episcopi, qui voluerint, vel quibus necesse fuerit, appellare debent:*] *patet, quòd accusato (siue grauetur siue non) vox appellationis non est deneganda. Quidam tamen ita distinguunt, vt* [*volentes*] *ad consecrandos,* [*necessitatem patientes*] *ad oppressos referãt, vt sit sensus, omnes, qui voluerint a Romana ecclesia consecrationem accipere, & ab aliquibus impediuntur, eam debent appellare, quibuscumque in suis oppressionibus necesse fuerit ad eam suffragere, similiter vocem appellationis exhibeant, vt isti tuitionem, & illi consecrationem ab ea accipiant. Similiter, & illud Zepherini distinguitur* [*Ab omnibus est appellandum ad Romanam eccl siam*] *intelligendum est, qui ab ea consecrationem voluerint accipere, vel qui a prælatis suis aliquam iniuriam passi fuerint, maxime tamen ab oppressis. Secundum primam interpretationem, oppressi intelliguntur aliqua iniuria affecti: secundum vero, oppressi dicuntur à iudice iniuste condemnati. Secundum hanc distinctionem, qui in aliquibus negotiis non ad releuandum, sed ad differendum, vocem appellationis exhibuerint, appellandi auctoritatem non habent.*

f ¶ *Matrem.*] Nec præsumitur esse mater, nisi diligat filium, vt extra de præsumpt. afferte.

g PLacuit.] ¶ *Maior.*] ff. de app. l. 1. §. si quis. j. ead. anteriorum.

I *Deo huic sanctæ sedi.*] Casvs. Quærebatur quare priuilegia sedi Apostolicæ sint concessa: concilia congregare, & damnatos episcopos restituere: & de summis negotiis cognoscere. Et respondet, vt omnes oppressi & iniuste damnati auxilium habeant, & quòd iniuste non damnentur aliqui sine vltione.

h ¶ *Concilijs.*] Ergo patet quòd legatus nõ potest facere concilium, vt dixi s. dist. 3. §. porro. & dist. 17. regula. & ca. huic soli sedi.

i ¶ *Ac restitutionibus.*] " Arg. hic q̃ solus Papa potest restituere clericum depositum. de pæ. dist. 6. qui vult. in fi. & ff. de quæst. l. 1. in fi. & de pœ. l. diui. Arg. contra. 11. q. 3. episcopus in synodo. & 46. dist. clericus maledicus. Ad hoc dicas, q̃ si est solenniter degradatus, solus Papa potest eum restituere. secus si est verbo solo depositus [b]. " Papa solꝰ an clericũ depositum restituat.

CVM ERGO ZEPHERINVS. Hæc est secunda pars quæst. in qua quæritur an sit licitum frustratorie appellare. & vera est solutio quòd non: & quæ dicit, superficialiter dicit: & ad hoc probandum inducit vnj. auctoritates sanctorum patrum. Ioan. de Fant. Casvs. Quia dictum est supra per Zepherinum quòd appellare possent maxime oppressi, in c. ad Romanam. & per Marcellum dictum est s. in c. ad Romanam. quòd qui volunt appellare possunt: infert Gratianus quòd siue quis grauatur, siue non in accusatione, appellare potest. Quidam tamen dicunt appellandum esse frustratorie: & distinguunt ita dicentes, quòd dictum est supra in c. ad Romanam. Vt volentes, &c. refertur ad eos qui volunt recipere consecrationem à sede Apostolica. & si ab aliquo impediantur, appellabunt. Necessitatem patientes, refertur ad oppressos, & iniuste per sententiam condemnatos, vt isti defendantur & illi accipiant consecrationem. Eodem modo intelligitur illud Zepherini. Sed certe dicit Gratianus, quòd secundum primam interpretationem, id est, opinionem, quæ est in princ. §. quæ dicit, quòd siue quis grauetur, siue non, appellare licet: oppressi intelliguntur aliqua iniuria affecti. Sed secundum secundam, qua dictum est, vt volentes ad consecrationem, necessitatem patientes ad tuitionem referantur, oppressi intelliguntur per sententiam iniuste damnati. & secundum hanc vltimam opinionem non licet frustratorie appellare.

4 in epi. Lucij 1. & sí con cil. Carth. 3. c. 10. In capitul. Hadria. Ansl. l. 3. c. 88 Iuo p. 6. ca. 326. ex Lucio.

b De hoc not. 50. dist. cõtumaces. ibi videas.

b ¶ *Consecrationem.*] si metropolitanus distulerit. 8. q. 3. Artaldus.

c ¶ *Custodia.*] Qui appellat, nec cogitur dare cautionem de prosequenda appellatione, nec custodiri debet, nisi sit causa criminalis, & suspectus sit, vt C. de ap. l. eos. §. super his.

d ¶ *excommunicatione.*] pro aliis tamen bene potest excommunicari, vt extra de appel. ad hoc. & c. proposuit.

k ¶ *Cum ergo.*] magister magis approbat opinionem, quæ dicit, quòd frustratoria admittitur. & probat hoc seq. 4. c. & suspenditur constructio vsque ad illum §. patet ergo. vnde in titulo cuiuslibet cap. ponitur hæc dictio, cum.

Source : BIU Cujas

Decreto.] Casvs. Aldricus Cœnomanensi eps timebat accusari coram suo primate, vel metropolitano: & timebat ne audiretur appellans si ad sedem Apostolicam appellaret. vnde Greg. præcepit, quòd si Aldricus accusatus fuerit & appellauerit, audiatur: & causa coram summo Pontifice vel eius legato terminetur: interim autem contra eum nihil iudicetur, & qui contra hoc fecerit, punietur: qui alij vocati sunt in partem solicitudinis, nõ in plenitudinem potestatis.

1 Polyc.l.1. tit.7. Iuo p. 5.c.349. Ans. l.2.c.19.

a ¶ *Aemulorum.*] Si æmuli erant, quomodo admittebantur ad accusationem: cum de iure hoc sit prohibitum, vt j. ea.q.7. si qui sunt. & 3.q.5. ca.2.3.& 4. Respond. " omnes accusatores vulgo dicuntur æmuli. præsumitur enim q semper inuidiæ causa fiat accusatio. Vnde canon vocat accusationem illaudabilem intentionem, vt j. ead.q.7. si quis episcopus. nam non solum videtur esse discordia inter accusatorem & accusatum: sed etiam inter domesticos & amicos accusatoris & accusati, vt ff. de legi. sciendum. §.2.

†al. nostros

" Accusatio p̃sumitur sp inuidiæ causa fieri.

b ¶ *Auditionem.*] Videtur hic quòd non licet appellari ad Apostolicum omisso metropolitano, vt j.q.7. metropolitanum. & ẽ. ead. si quis putauerit. & ff. de ap. Imperatores. Sed nõ tenet hoc in foro ecclesiastico. ẽ. ea. si quis. Sed subaudi, maxime.

†al. iniuriarum reus.

c ¶ *Legatos.*] Ad hoc destinatos. Vel dic q in legato Papæ specialis est secundum quosdã vt de crimine possit diffinire, vt 16.q.1. frater. aliàs secus, vt ff. de offi. proconsul. l. solent. & ff. de eo cui man. est iur. l.1. immo nec dico legatum Papæ hoc posse facere sine mandato speciali, vt extra de off. leg. quòd translationem.

d ¶ *Actiones.*] Notandum actiones esse ponendas. 11.q.1. experientiæ. & ext. de mu. pet. c.1. extra de iudi. examinata. Arg. contra, extra eod. tit. dilecti. Ioan. Sol. " secundum ius canonicum non tenetur aliquis proponere actionem, vt extra de iud. dilecti. Sed si proponatur inepta, cadit à causa proponens, vt extra eo. tit. examinata. B. [a]

2 Ans. l.2.c. 20. Polycar. l.1. tit.14.

" Actio secũdũ canones ñ est de necessitate ponenda.

a De hoc le. & no. 8. dist. quo iure. ibi videas.

Sed cum Gregorius scribat omnibus per diuersas prouincias.

¶ De causa appellationis cognoscere non licet, nisi ei, ad quem appellatur.
C. XI.

1 DEcreto nostro vestram rogantes charitatem mandamus, vt si aliquis (quod non optamus) suorum æmulorum [a] Aldricum Cœnomanensis ecclesiæ episcopum accusare damnabiliter attentauerit: vt [A] honoretur beati Petri Apostolorum principis memoria, ecclesiæque Romanæ, cui præsedit, priuilegiũ, nostri nominis auctoritas: liceat illi post auditionem [b] primatum diœceseos (si necesse fuerit) nos appellare, & nostra auctoritate aut ante nos, aut ante legatos [c] nostro † ex latere missos iuxta patrum decreta suas exercere, atq; diffinire actiones [d], nullusque illum ante hęc iudicet, aut iudicare præsumat. Sed si quid (quod absit) graue, intoleranduque ei obiectum fuerit, nostra erit expectanda censura, vt nihil prius de eo, qui ad sinum sanctæ ecclesiæ Romanæ confugit, & eius implorat auxilium, decernatur: quàm ab eiusdem ecclesiæ auctoritate fuerit præceptum: quæ vices suas ita aliis impertiuit ecclesiis, vt in partem sint vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. *& infra.*

¶ Si autem (quod nõ arbitramur) à quoquam secus præsumptum fuerit, ab officio cleri submotus [e], auctoritatis † Apostolicæ reus ab omnibus iudicetur: ne lupi, qui sub specie ouium subintrauerunt, bestiali sæuitia quoq; audeant lacerare: & quod sibi fieri nolunt, aliis inferre præsumant.

A ¶ Vt honoretur.] *Hinc vsque ad vers. auctoritas, addita sunt ex ipsa epistola, quæ extat in bibliotheca Dominicana, & videtur esse Gregorij quarti, ex qua etiam sumptum est c.* Nulli fas. *dist.19. & apud Iuonem vtrumque caput simul habetur. Istius Autem Aldrici (vt ex catalogo episcoporum ecclesiæ Cœnomanensis colligitur) mentio est in concilio apud S. Medardum, quod paulo post Gregorium iiij. habitum fuit. Itaque defensio ipsi à Gregorio præstita profuit.*

Item cum Vigilius Papa in epistola ad Eutherium, cap. vlt. dicat.

¶ Iudicia appellantium ab eis sunt audienda, ad quos appellatur.
C. XII.

2 QVi se scit [f] aliis esse præpositum, non molestę ferat aliquem esse sibi prælatum. Ipsa namque ecclesia, quæ prima est, ita reliquis ecclesiis vices suas credidit largiendas, vt in partem sint vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Vnde omnium appellantium Apostolicam sedem episcoporum iudicia, & cunctarum maiorum negotia causarum eidem sanctę sedi reseruata esse liquet, præsertim cum in his omnibus eius semper sit expectandum consultum: cuius tramiti si quis obuiare tentauerit sacerdotum, causas se non sine honoris sui periculo apud eamdem sanctam sedem nouerit redditurum.

¶ *Restitutum est cap. hoc Vigilio antiquorum exemplarium auctoritate. Antea vero tribuebatur Iulio, in cuius etiam epistola 1. habetur prior pars huius c. vsque ad ver.* ipsa namque. *(quemadmodum & apud Leonem epistol. 84. quod refertur ẽ. dist. 23. cap. quamquam. & in cap. sequenti, qui sunt.) & etiam sententia ceterarum partium.*

Item cum Nicolaus Papa in Hincmarum Rhemensem Archiepiscopum inuehatur, qui Rhotaudum † episcopum appellãtem Apostolicam sedem damnare ausus est, ita dicens [3].

¶ De Rhemensi Archiepiscopo, qui appellantem Romanam sedem iudicare est ausus. C. XIII.

4 ARguta sapientia tua, vtinam in bono accepta, fomitem iudicij, & materiam depositionis aduersus Rhotandum assumpsit, & ab itinere Apostolicæ sedis remouit †, & continuatim g Apostolicam sedem appellantem damnauit, & carcerali [h] custodiæ mancipauit. *& infra.* ¶ Priuilegia tamen Apostolicæ sedis vos obliuioni tradere nullatenus debuistis, quibus venerandi canones iudicia totius ecclesiæ ad hanc deferri iubent. *& infra.* ¶ [5] Hæc quippe nos in Rhotando idcirco noueritis operatos, vt priuilegia sedis Apostolicæ, quæ male à vobis violata videbantur, & à nobis tot impensis laboribus, vestra resistente contumacia, recuperari non poterant, auctoritate Apostolica, & cana patrum deliberatione pristino tamdem genio, & prio decorarentur honore [i].

A ¶ Cana.] *Cum antea legeretur,* canonica, *emendatum sic est ex epistola ipsa, quæ habetur manuscripta & nuper est impressa in appendice bibliothecæ: & in libro Ennodij pro Symmacho legitur,* cana miracula, *et* canum genium. *iuxta illud Virgilij:*

Cana fides, & Vesta. Remo cum fratre Quirinus, iura dabant.

Item Leo Papa ad Anastasium Thessalonicensem episcopum, epist. 2. al. 84.

¶ Quisque eam obedientiam maioribus exhibeat, quam ab inferioribus desiderat. C. XIIII.

QVi scit [k] se quibusdam esse præpositum, non molestę ferat aliquem sibi esse prælatum: sed obedientiam, quàm exigit [l], ipse etiam dependat: sicut non vult grauis oneris sarcinam ferre, ita non audeat alij importabile pondus imponere. Discipuli enim sumus humilis, & mitis magistri dicentis [Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.] Matth.11.

e ¶ *Submotus.*] Ecce pœna illius qui non defert appellationi, sed secundum leges punitur in 30. pondo auri. C. de ap. quoniã.

Qui se scit.] Casvs. Minores Prælati obedire debent suo maiori: nec molestę hoc ferre. vnde quilibet pt recipere appellationem ad sedẽ Apostolicam factam: cum appellationes episcoporum & magna negotia ei reseruentur, & qui contra hoc fecerit, deponatur.

f ¶ *Qui se scit, &c.*] 3. q.6. quamuis, &c. Additio. Et c. multũ. & c. dudum. Laur.

Arguta.] Casvs. Archiepus Rhemen. Rhotandum ad sedem Apostolicam appellantem de facto deposuit, & incarcerauit. Dominus Papa hoc audito eum restituit: quo restituto, scribit illa archiepo, & in uehitur contra eum, dicẽs quòd ideo eum restituit, scilicet episcopum, ne priuilegia sedis Apostolicæ violentur. Casus seq. c. facilis est: & per te ponere potes.

†al. Rothaldum

3 In appẽdice bibliothecæ sanctorũ patrũ

4 Ansel. l.2. c.67.

†al. reuocauit] Orig.

g ¶ *Continuatim.*] id est, iterum & iterum.

h ¶ *Et carcerali.*] Qd potest fieri in causa criminali, si condemnatus appellans est suspectus: nec potest dare fideiussorem, vt C. de app. eos.

i ¶ *Honore.*] Vt sicut de facto fuerat depositus: sic de facto restituatur [b], vt de app. ad hæc sicut. & c. ad præsentiam. ẽ. ead. q.1. primates.

5 Ansel. l.2. c.85.

b ẽs. Rhotandus eps.

k *Qui scit.*] Ita facit hoc ca. ad propositum, quia sicut episcopus vel alius prælatus ecclesiæ vult deferri appellationib⁹ ad ipsum factis: sic & ipse tenetur deferre appellationibus factis ad sedem Apostolicam. & est simile bonũ C. de of. præf. vrb. l.1. vbi dicitur, quòd est societas muneris, quod magistratus gradum superioris agnoscat.

l ¶ *Exigit.*] si. 32.q.6.c. 1. & 2. & 74. dist. quorumdam. & dist. 9. neque. in fi. ff. de adult. si vxor. §. iudex. Ioan.

Source : BIU Cujas

PATEAT. Casvs. Ab illo c. decreto. est suspensiua constructio vsque ad hunc §. Ex supradictis ergo infert, quòd appellari potest etiam frustratorie: si tamen frustratorie appellauerit à iudice appellationis, punietur. Postea dicit quòd appellari potest, quoties grauamen infertur. & ad hoc inducit capitula sequent.

Patet ergo, quòd nulli appellanti sunt inducię denegãdæ. Ceterum si causa frustratoriæ dilationis appellauerit, à iudice, ad quem prouocatum fuerit condemnabitur [a]. *Tempus vero appellationis est ante datam vel post datam sententiam. Quoties enim quis se grauari senserit, libere potest appellare.*

Vnde Sixtus Papa ij. epist. 1. ad Gratum episcopum ait[1].

¶ Qui grauatur à proprio metropolitano, primatem, aut vniuersalis ecclesiæ sedem appellet.

C. XV.

[2] SI quis putauerit se à proprio metropolitano grauari, apud primatem diœceseos, aut penes vniuersalis Apostolicæ ecclesiæ Papam iudicetur.

Item Felix ij. ad episcopos in Alexandrina synodo congregatos, c. 19.

¶ Romanam sedem appellet, qui iudicem suspectum habet.

C. XVI.

[3] QVoties episcopi se à suis comprouincialibus, vel à metropolitano putauerint [b] prægrauari, aut eos suspectos habuerint, mox Romanam appellent [c] sedem, ad quam eos absque vlla detentione, aut suarum rerum ablatione libere liceat ire: & dum prædictam Romanam matrem appellauerint ecclesiam, aut ab ea se audiri [d] poposcerint, nullus eos aut excommunicare [e], aut eorum sedes surripere, aut res eorum auferre, aut aliquam eis vim inferre

a ¶ *Condemnabitur.*] si appellatio alicuius fuerit pronũtiata frustratoria, tunc si prior iudex à quo est appellatum, non admittit appellationem in criminali negotio, lite perdita notatus abscedat. C. de ap. à procõsulibus. sed si prior iudex admisit appellationem, ꝓ arbitrio iudicis punitur, vt C. eod. l. eos. §. ne temere. "Sed si in ciuili negotio per calumniam appellat, punitur in 50. libris argenti. C. quor. ap. non reci. ab executore. l. fi. Si fine calumnia, non punitur nisi in expensis. extra de ap. sæpe. extra de eo qui mit. in pos. cau. rei ser. cum venis sent. Item remittitur ad eum à quo appellauit. extra eo. cum in ecclesia. Dicũt tamen quidam, quòd nisi eui dens sit aliquem calumniose appellasse, non debet puniri in expensis. Argum. optimum. ff. de le. 2. qui solidum. §. etiam. alio quin quilibet metu expensarum relinqueret ius suum indefensum, vt ff. de pet. hær. illud. tunc autem præsumitur non fieri calumniose, cũ iuratum est de calumnia, vt 1. q. 7. sancimus. sed hoc non credo, immo semper in causa appellationis condemno victum, vt ĩ. ead. omnino. & in constit. noua Innocent. de ap. vt debitus [a]. & ff. de ap. negotiorum. in princ. & s̃. ead. q. 1. in primis. Ioan.

"appellans ꝓ calũniam ad quid puniatur.

1 Et Victor epist. 1. & Iulius s̃. e. c. si qs putauerit. s̃. c. 7.

2 Pol. l. 1. ti. 6 Ansl. l. 2. c. 9. & 11. Pan. l. 4. c. 126.

3 Ansel. l. 2. c. 60.

aHãc sñiam seqtur Goquod dic vt plene not. p Bal. Inno. & Ho. extr. de do. & cont. in fi. Arch.

Qvoties.] Casvs. Si episcopus grauatur à synodo, vel metropolitano, vel eos suspectos habuit, sedem Apostolicam appellet, & non excommunicetur, nec res auferantur, vel vis fiat ei donec negotium per sedem Apostolicam terminetur. Casus sequentis c. per se patet.

b ¶ *Putauerint.*] licet non grauentur, & sufficit quòd putent hoc, & sufficit probare probabilem causam appellandi. extra de ap. bonæ. in fi. & ff. eo. appellanti. nisi sit remota appellatio: tunc enim requiritur quòd sit probabilis, & quòd sit talis, qua probata legitima sit appellatio, vt extra eo. vt debitus. Ioan. Ego credo indistincte quòd hodie debet esse causa probabilis & legitima, vt extra eo. vt debitus. quod intelligo ante sententiam. B.

"Iudex suspectus dupliciter deseritur.

bDicit Inn. Nos cõcedimus, ꝙ à iudice delegato vel ordinario possit appellari ex ea cã quia suspectꝰ est, cũ tũc hẽat certum me diũ recusationis. 3. q. 5 quia suspecti. Arch.

"Appellare ante sñiam vtrũ liceat,

c ¶ *Appellent.*] "Not. quòd potest à iudice suspecto recedi per appellationem [b], vel etiam per recusationem, vt hic, & ext. eo. postremo. & s̃. c. prox. & ext. vt lit. non contest. accedens. 1. & quidquid fit post recusationem, æque cassatur sicut fieret post appellationem, vt ext. de eo qui mit. in pos. cum sicut. in fi. Refert tamen cum dicitur, recuso iudicem vt suspectum, quo casu loquitur decr. ext. de ap. secundo requiris. Vel si sic dicatur, habeo iudicem suspectum. quo casu non cogitur coram arbitro probare causam suspicionis: quia potest iudicem declinare per appellationem, vt dictum est.

d ¶ *Audiri.*] Nota nihil interesse vtrum dicat quis, quòd velit causam suam audiri à Papa, vel expresse ad ipsum appellauerit, sicut nec refert an appellet quis facto, vel verbo. extra eod. ca. dilecti. in parte decisa.

e ¶ *Excommunicare.*] potest tamen de facto ad cautelam petere absolutionem, vt extra eod. ad præsentiam. si vero appellatio non tenet, tunc potest talis excommunicari post appellationem. arg. extra eod. quæstioni. Ioan.

OPPRESSI. Casvs. Oppressi dicuntur prægrauati ante sententiam, iniuste damnati post sententiam. Et ad hoc inducit seq. c.

Non ita.] Casvs. Aliud est in negotiis sæcularibus quàm in ecclesiasticis, "quia in sæcularibus non appellatur ante sententiam: in ecclesiasticis vero quandocumque grauatur, põt appellari.

f ¶ *Non ita.*] secundum leges ante diffinitiuam sententiam non appellatur, vt C. de Iud. apertissimi. & ĩ. ea. non solent. tamen clericus ante diffinitiuam sententiam appellat, vt C. de epis. aud. l. 2. & cum actorum vel pronuntiationis editio negatur. C. vt li. pen. l. 2. & cum ab iniuria appellatur, vt de min. ait prætor. §. permittitur. Idem dico vbi appellatur à grauamine manifesto, vt C. de ap. si quis prouocationem. item vbicumque iudex aliquid facit contra legem negando dilationem, vel quid simile, vt ĩ. ead. non solent. Hodie autem secundum ius canonicum non appellatur ante sententiam, nisi euidens fuerit causa grauaminis, vt in constit. Innoc. vt debitus. & sic videtur idem iuris secundum leges, & etiam secundum canones, quod falsum est, vt dicunt doctores legum. & ĩ. e. non solẽt.

4 s̃. e. c. ideo

g ¶ *Non licet.*] Alia est ratio negotiorum ecclesiasticorum, alia sæcularium, vt ĩ. de consecr. dist. 3. celebritatem. 10. dist. leges. 33. q. 2. admonere. argu. contra. 11. q. 1. quicumque litem. sed hoc nõ tenet, vt extra de for. compet. proposuisti. Quidam tamen dicunt, quòd vbicumque tam secundum leges quàm secundum canones põt fieri appellatio à manifesto grauamine. Alij dicũt quòd ante sentẽtiam secundum leges non appellatur, nisi in casibus in iure expressis,

5 Ansel. l. 3. c. 73. Pol. l. 5. tit. j. Iuo p. 6 c. 336. Pann. l. 4. c. 100.

h ¶ *Dicta causa.*] i. assignata causa appellationis, sed non oportet ibi probari, sed coram iudice ad quem appellat, vt C. de ap. eo. & ĩ. ea. q. in fi. nisi in casu. C. de prec. imp. off. auth. quæ supplicatio. & ext. de his quæ fi. à ma. par. ca. cum in cunctis. nec prius est audiendus appellans à iudice ad quem appellauit, quàm constet ipsum appellasse ab aliquo grauamine. Aliter enim remittendus est ad eum, à quo appellauit, vt ext. de ap. cum in ecclesia. "Videtur ergo quòd quilibet teneatur assignare causam appellandi, vt hic, & ext. de ap. cõstitutus. 2. & ff. de ap. appellanti. sicut in suspecto iudice causa est assignanda, licet alibi probanda sit. sed quòd non sit assignanda, probatur: quia frustratoria appellatio secundum hæc iura est admittẽda. Item non videtur esse necessarium quòd allegetur causa, quia potest ab ea recedi. ff. eod. scio quæsitum. in fi. extra eo. tit. constitutus. Item quòd non sit necesse causam assignare, probatur ext. vt lit. non cont. accedens. 2. Et dicit lex, quòd cum coram iudice appellatur, sufficit dicere, appello, vt ff. de ap. scio. Dicas ergo, ꝙ semper appellans tenetur assignare causam, vt ext. eod. vt debitus [c]. tamen si causam non assignat, & postea contra iudicem appellationis probat iustam fuisse causam appellandi, bene cassabitur quod factum est, vt ext. vt lit. non conte. accedens. 1. Et ita prior iudex bene facit non deferendo appellationi, cum causa appellationis non sit expressa. Secundus si similiter bene excusat quod factum est, cum iusta causa subfuerit appellandi. Alij exponunt dictam causam, id est lit. non contest. quia ante lit. contest. non est appellandum, vt ext. de ap. reprehensibilis. nisi fiat apertum grauamen, vt ext. eo. consuluit. 1. & c. cum sit Romana. Ioan. Hodie ante sententiam qui vult iudicem recusare, semper proponat causam, vt extra eo. vt debitus. & offerre debet proponens se velle eam probare coram arbitris si iudex petit, alioquin eius appellatio non valet, vt extra de ap. interposita. Si vero non recuset iudicem, sed aliam causam proponat, alleget talem, qua probata sit legitima, & eam coram iudice offerat se probaturum si iudex petit. B.

"Appellõis cã vtrum sit assignanda.

cHoc melius hñ e. ti. cum speciali. vbi In. no. ꝙ suficit ei q̃ recusat, cãs recusatiõis legitime ꝓponere. Arc.

QVI VERO. Hæc est tertia pars quæst. in qua dicitur, quòd contumaces sunt puniendi secundum maius & minus: tamen grauatus semper poterit appellare: & hoc probat per tres auctoritates sanctorum patrum. Ioan. de Fant.

Casvs. Dicitur hic qualiter puniri debet contumax, & ad hoc inducit sequens cap.

3 *Qui vero ex contumacia iudicibus obtemperare noluerit, communione priuetur.*

Præsumat, ante quàm eorum causa Romani Pontificis, auctoritate finiatur. Quòd si aliter à quoquam præsumptum fuerit, nihil erit, sed viribus carebit.

Item Iulius Papa in rescripto ad episcopos orientales, cap. 30.

¶ De eodem. PALEA.

C. XVII.

[4] IDeo huic sanctæ sedi præfata priuilegia specialiter concessa sunt, vt ab ea omnes auxilium oppressi, & iniuste damnati restitutionem sumant.

¶ Est summa quædam capitis recitati s̃. ead. c. ideo. & habetur in vetustis exemplaribus, in quibus Palea esse non solent.

Oppressi, & se prægrauari putantes intelliguntur ante datam sententiam: iniuste damnati, post datam sententiam.

Vnde Eutychianus vrbis Romanę episcopus scribit episcopis per Siciliam, epistola 2. cap. 1.

¶ Ante exitum causæ per appellationem recedere licet.

C. XVIII.

[5] NOn ita [f] in ecclesiasticis agendum est negotiis, sicut in sæcularibus. Nam in sæcularibus legibus, postquam vocatus quis venerit, & in foro decertare cœperit, non licet [g] ei ante peractam causam recedere. In ecclesiasticis vero, dicta causa [h], recedere licet, si necesse fuerit, aut si se prægrauari viderit.

Source : BIU Cujas

Quisquis.]Casvs. Si aliquis præcepto vel sententiæ iudicis parere nō vult, significet hoc superiori,& ille excōicabit eum, & faciet euitari donec pareatur sententiæ vel præcepto.

a ¶ *Quisquis.*] Istud c.intelligunt quidam de delegatis iudicibus, quorum sententiam episcopus loci tenetur mandare executioni, vt ext. de of.deleg.significasti. " Alij intelligunt de iudicib.datis ab ipso episcopo, qui suam sententiam non possunt mandare executioni:qa tantum delegati à principe possunt mandare suas sententias executiōi.ff.de re iu.à diuo. sed hoc non est verū, quia subdelegati hoc possunt. vt ext.de of. dele.ex litteris.&ext. de sent.& re iud.cum Bertholdus.Ioan.Fere omnes dicunt, quod subdelegatus non potest sententiam mandare executioni per legem.ff.de re iu.à diuo.& si excommunicare possit, vt extr.de off.delega.ex litteris. quia iubere cauere, & in possessionē mittere, magis est imperij quàm iurisdictionis, vt ff.de iu.om.iu. iubere.B. Sed q̄ pōt mittere in poss.causa rei seruandæ habetur extr.de eo qui mit.in pos.cau.rei ser.c.3.

" Delegati inferiorum suas sententias exequi non pūt. 1Pann.l.4.c. c.132.

2 Cod.Theod.l.11.ti.30 i interp.l.20

3 Ans.l.2. c. 11. Burc.l.1. c.148.Iuo p. 5.c.261.Pan. l.4.c.122.

† *al. supplicium*

4 Iuo p.5.c. 248.Ans.ib. Burc.ibid. Pann.l.4. c. 120.

b ¶ *Probatum.*]ergo q̄ dicit aliquem contumacem, hoc probabit [a],sicut qui dolum obiicit. arg.ſ.q.1. c.1, & c.nemo. ext.de restit.spol.audita. Arg. contra.ff.de re iu.con tumacia.&65.di.c.vl.

a sc.p testes vel instra, vel citōnes, q̄ in scriptis redigendæ sunt,ext.de probat.qm. Bernard.

c *Liceat etiam in criminalibus.*] Immo potius in criminali quàm in ciuili, vt ff.de app.non tantum.& j.ead.non solent. & §. est autem quando.ver. nullus.

Si quis.] POST DATAM. Hæc est 4.pars q.in qua q̄ritur intra quod tempus sit appellandū,& dicas q̄ intra x. dies. j.ea.anteriorum. Probat tamen magister in legibus Theodosianis, q̄ intra triduum sit appellandum. Sed illæ leges sunt correctæ per prædict.l.anteriorum.Io.de Fan. Casvs.Dicitur in hoc §. q̄ intra v. dies appellari debet,& intra eosdem litteras dimissorias acipere, & iter arripere ad iudicem appellationis. Et ad hoc inducit leges abrogatas.

5 in sententiis IulijPauli cū interp. Aniani li.5. tit.33.c.1. Iuo par.5.c. 281.Pan.l.4. c.127.

† *al. prouocare*

d ¶ *Intra q̄inq; dies.*] olim statuti fuerunt duo dies. j.eadem biduum, postea Theodosius dedit quinos, deinde Iustinianus decem, vt ead. anteriorum.

Vnde in concilio Milcuitano,c.24.
¶Excommunicetur,qui iudicibus suis obtemperare non vult.
C. XIX.

1 QVisquis [a] probatus fuerit per contumaciam nolle obtemperare iudicibus,cum hoc primæ sedis episcopo fuerit probatum [b], det litteras,vt nullus ei communicet episcoporum, donec obtemperet.

Item quòd post datam sententiam appellari possit, Fabianus Papa testatur dicens Hilario episcopo,epist.3.c.2. [2]
¶ Non denegetur appellatio ei, quem in supplicium sententia destinauit.
C. XX.

3 LIceat etiam in criminalibus [c] causis appellare:nec appellādi vox denegetur ei,quem supplicio† sententia destinarit.

Quod paulo ante idem affirmat eodem c. [3]
¶ Ante datam sententiam licet alicui appellare. C. XXI.

4 SI quis iudicem aduersum sibi senserit, vocem appellationis exhibeat.

4 *Post datam vero sententiam,qui appellare voluerit,intra quinque dies* [d] *appellet,& intra eosdem, à quo prouocauit, litteras dimissorias accipiat,& intra eosdem,ad quem appellauit,iter arripiat.*

Vnde in Theodosianis [A] *legibus* [e] *sic statutum inuenitur.*

A ¶Theodosianis.]*Hoc & 4.sequentia capita,quæ citantur ex legibus Theodosianis, habentur libro 5.sentent. Iulij Pauli cum interpretatione. Ex quo apparet Gratiani etiam tempore has sententias coniunctas fuisse cum codice Theodosiano , seu breuiario Alarici. Alaricus autem in præfatione profitetur se volumen illud non ex solo Theodosiano codice, sed ex variis libris collegisse, & in legum collectione , atque interpretatione episcoporum præcipue opera vsum fuisse.*

¶ Post latam sententiam intra quod tempus quisque appellare debeat.
C. XXII.

5 PRopter superfluam appellatorum licentiam,ne in retractandis, vel reuocandis sententiis liberum habere arbitrium videantur, & tempora appellationis, & pœnę constitutę sunt:vt quicumque apud iudicē,qui causam eius audiuit,appellare,& ad alium iudicem appellare † voluerit, intra quinque dies appellet,& his ipsis quinque diebus ad iudicem, ad quem prouocauerit, sine aliqua dissimulatione perueniat: & ipse dies, quo accepit litteras, in his quinque diebus specialiter computetur. Quòd si longius iter sit, exceptis his quinque diebus, ad iudicem ad quem appellauit perueniat: & si maius spatium ad iter fuerit necessarium, dabitur ei.

† *al.prouocare*

e ¶ *Vnde in Theodosianis legibus.*] qui has leges allegat,falsarius est, vt C.de vet.iu.enu.l.2.§.hæc igitur oīa.& C.de no.cod.confir.in fi.

Propter.] Casvs. *Si quis duxerit appellandum,intra quinque dies appellet, & intra eosdem litteras accipiat dimissorias, &*

f ¶ *Quo iter.*]vt semper viginti milliaria pro die computentur [b],vt ff.si quis caut.l.1. & si quid supererit, hoc etiam pro die computetur,vt ff.de verb.sign.l.3.

b De hoc not.extr.de ele.cū inter vniuersas. & de rescri. nonnulli.in gl.nūq̄d,&c

spacium dierum, quo iter [f] agi possit,computetur.
C. XXIII.

6 HAbita dinumeratione xx. millium diurnorum per singulos dies,computetur.

6 ff.si quis cau.l.1.

¶ *Caput hoc abest à vetustioribus Gratiani codicibus,& ab originali,& Iuone,& Pannormia. In vno autem Gratiani valde emendato est in margine superioris capitis tamquam glossa quædam.*

Item ibidem titul.34.
¶ A quo appellatur, ad quem appellatum fuerit, dimissoriæ litteræ dirigantur.
C. XXIIII.

7 AB eo, quo appellatum est, ad eum,qui de appellatione cogniturus est, dimissoriæ litteræ dirigantur; quæ vulgo Apostoli appellantur,quarum† postulatio, & acceptio intra quinque [g] dies ex officio finiēda† est. [¶Ista iam superius sub titulo de cautionibus, & pœnis appellationum interpretata sunt.]¶Qui intra sta tuta [h] tempora dimissorias non postulauerit, vel acceperit, vel reddiderit:præscriptione ab agendo submouetur,& pœnam appellationis ferre cogitur.

7 Iuo p.5.c. 282.Pan.l.4. c.128.

g ¶ *Intra quinque.*]ho die xxx.vt j.e.q.in fi. §.penult.

h ¶ *Statuta.*]sic &hoc hodie non tenet, vt C.eo.quoniam.

† *al.quorum*

Item ibidem tit.35.cap.2.
¶ De his,qui causa dilationis appellant.
C. XXV.

8 QVicumque [i] non confidentia iustæ causæ, sed causa afferendæ moræ, ne contra eum sententia proferatur, appellauerit, vel si de facto suo confessus, ne addicatur†,appellare voluerit: huiusmodi appellationes non recipiuntur.

†antea legebatur, *abiudiciatur*, vel *obiiciatur.*

Item ibidem tit.36.c.1.
¶ Cum possessor appellat, dum euentus causæ dubius est, possessionis fructus sequestrentur. C. XXVI.

9 QVoties post auditam causam iudici possessor appellat, fructus possessionis, de qua agitur, dum secundæ audientiæ euentus dubius est,merito sequestrantur [k]. Nam si petitor appellauerit, hoc ab eo postulari non potest:quia non potest sequestrari,quod non habet. [10] Si propter prædia vrbana, vel mancipia appelletur, pensiones eorum, vel mercedes, vecturæ etiam, si de naui agatur,deponi solent.

9 Ex interpretatione. Iuo par.5.c. 284.Pann.l. 4.c.130.

k ¶ *Sequestrantur.*] hoc non tenet hodie, vt infra 16.quæstio.4. volumus. infra ea.appellatione pendente. & extra de sequestra. ad hoc. Vel tenet in casu qui est ff.de app. Imperatores. scilicet quando possessor dilapidat fructus, vt ibi dicitur. hoc expresse patet de sequest.cap. pen.& fin. " Vel dic, quòd si appellatur ab executore,quòd tunc sequestrātur fructus, sed non res ipsa,vt C.

10 Ex Paulo ibidem.

" Appellō ab executore facit frustrari.

Item ibidem tit.37.cap.1.
¶ Iniuste appellans omnino puniendus est.
C. XXVII.

11 OMnino [A] puniendus est,vt quoties iniusta appellatio

11 Iuo p.5. c.285.Pan.l. 4.c.131. Ex Paulo.

quorum appel.non recip.ab executore.

Omnino.] Casvs. Si aliquem iniuste appellasse pronuntiatum fuerit, aduersario condemnabitur in expensis, non tantum in simplum,sed in quadruplum.

Source : BIU Cujas

"Appellantis iniuste punitio.

a ¶*Sumptus.*] "secundum canones punitur in expẽsis, vt hic, & ext. e. reprehensibilis. secundum leges punitur in ciuili causa. in 50. libris argenti. C. quo. ap. non reci. ab executore. in criminali infamis est, & litem perdit, vt C. de ap. à proconsulib. nisi primus iudex admisisset appellationem, quia tũc arbitrio iudicis punietur. C. đ ap. eos. §. nec temere.

b ¶ *Quadruplos.*] hodie simplos, vt C. de fruc. & li. expen. non ignorat. & l. terminato. Vel forte duplos, vt 3. q. 4. libellum. Dic vt ext. de dol. finem.

PRAEMISSIS. CASVS. Repetit supra dicta Gra. vt corrigat, & ad hoc inducit sequens authenticum, anteriorum legum.

ANteriorum.] CASVS. In lege veteri cauebatur, vt qui ꝑpriam causam p se agit, intra biduũ appellet: qui vero p procuratorem, intra tertiam diem. Sed quidã legum ignari pp hoc decipiebantur putantes sibi licere semper posse intra triduũ appellare, & sic à cã cadebãt. quare hoc corrigit Imperator, & statuit, ꝙ cuilibet liceat appellare à sententia intra decẽ dies in qua cumq; cã, & à quocũque iudice, excepto præfecto prætorio.

1 Nouella 23 apud Iulianum antecessorem.

c ¶ *Anteriorum.*] in auth. de ap. & intra q̃ tempora debeat app. col. 4. in prin.

d ¶*Dierum.*] sed num quid ille dies in quo appellatur, computabitur inter illos decẽ dies? Nõ vr: quia dies illa in qua ꝑmissio aliqua fit, non computatur cum illo tempore, nisi excipiatur, vt ff. si quis caut. l. 1. sed contra dies in quo fit diuortium, computatur inter sexaginta dies q̃ dantur accusatori à tempore diuortij, vt ff. de adul. pater. §. 1. Itẽ licet dicat intra decẽ dies, tñ decimus dies comprehenditur intra illud tempus, vt ff. de suc. edi. l. 1. §. quod dicimus. & ff. de ver. si. si quis sic dixerit. "immo idem videretur, si diceret ante decẽ dies, ꝙ adhuc ĩ decimo die posset appellare, vt ff. de ver. ob. l. eum qui. §. q̃ ita. & facit ad hoc ſ. e. propter. Resp. ꝙ si tm̃ supereſt de die, quòd potest deliberare cõdemnatus, tunc illa dies computatur pro vno die. Ioan. Ego credo quòd semper computetur, & ita seruatur de facto. B.

"Appellõis dies cõputatur in decẽdio, quod datur ad appellandum.

e ¶*A recitatione.*] "numquid hoc tempus vtile est, sicut fuit tẽpus biduĩ? quod vr, aliter. n. videretur esse diminutum beneficium antiqui iuris, maxime cum lex noua nihil exprimat. de hoc ergo veteri iuri standum est. C. de ap. præcipimus. in fin. & quod non mutatur, quare stare prohibetur, vt C. de test. sancimus. quare ergo dicit hic, à recitatione sñiæ, cum secundum legem antiq̃ à tempore sentẽtiæ computẽtur [a] hi decẽ dies, vt j̃. e. biduum? Dic ergo, ꝙ quantum ad sui initium vtile est: sed continuum q̃tum ad sui progressum, qa tẽpus hoc computabitur à tempore scientiæ, vt C. quo. & quan. in. ab eo. & ff. de ædil. edi. cum sex. & j̃. e. c. biduum. Cum enim illi decem dies dentur ad deliberandum, an velint stare sñiæ, vel non: qualiter posset ignorans deliberare? Currit ergo hoc tẽpus à tempore scientiæ, & ẽt à tempore quo p̃t agere. j̃. ea. biduum. §. palam. ver. si ad-

"Appellõis tp̃s an sit vtile an continuum.

aSic ẽt not. ext. de app. super eo. §. vl. & đ excepia. in gl. sic dicas. Arc.

pronuntiatur, sumptus [a], quos dum sequeretur aduersarius, impendit, reddere cogatur non simplos, sed quadruplos [b].

A ¶Omnino puniendus.] *In sententiis Pauli legitur*, omnimodo probandum est, &c. *Sed quia est initium capituli, & de huiusmodi punitione multa sunt à doctoribus adnotata, nõ est mutatum. Tantummodo ductus orationis est emendatus, addita particula*, vt.

Præmissis auctoritatibus intra quinque dies post datam sententiam cuique appellare permittitur. Quod postea Iustinianus in constitutionibus suis corrigens intra decem dies appellationis remedium cuique dandum decreuit, dicens.

Imperat. Iustinianus Augustus.

¶Intra decem dies remedium appellationis conceditur. C. XXVIII.

ANteriorum [c] legum acerbitati plurima remedia imponentes, & maxime hæc circa appellationes facientes, & in prẽsenti ad huiusmodi beneficium peruenire duximꝰ esse necessarium. Antiquitate etenim cautum erat, vt si quis per se litem exercuerit, & fuerit condemnatus, intra duos dies tantummodo licentiam appellationis haberet: si autem per procuratorem causa ventilata sit, & in triduum proximum eam extendi. Ex rerum autem experientia inuenimus hoc satis esse damnosum: Plures enim homines ignaros legum subtilitatis, & putantes in triduum esse ꝑuocationes porrigendas, in promptum periculum incidisse, & biduo transacto causas perdidisse. Vnde necessarium duximus huiusmodi rei competẽter mederi: Et sancimus omnes appellationes, siue per se, siue per procuratores, seu per defensores, vel curatores, & tutores ventilentur, posse intra decem dierum [d] spatium à recitatione [e] sententiæ enumerandum, iudicibus ab his, quorum interest, offerri, siue magni, siue minores sunt, excepta videlicet sublimissima prætoriana præfectura, vt liceat homini intra id spatium plenissime deliberare, siue appellandum ei sit, siue quiescendum, ne timore instãte opus appellatorium frequentetur, sed sit omnibus inspectionis copia, quæ & indiscussos hominum calores potest refræna re. ¶Ad hæc sancimus, si quando lis [f] speratur inferri nostrum consistorium, si forte contigerit Imperatoriam maiestatem occupatã publicis causis ex mundanis prouisionibus, non posse conuocare patres quatenus causa agitetur, non ex hoc litem periclitari. Quod enim vitium [g] est litigantium, si culmen Imperatorium occupetur? vel quis tantæ est auctoritatis, vt nolente. ꝛ principẽ possit ad conuocãdos patres, ceterosque ꝑceres coarctare? Sed si qd [h] tale euenerit, causa intacta permaneat, donec Imperator [i] sua sponte motus, & conuocari proceres iusserit, & litem inferri patiatur, & omnia secundum morem procedere. ¶Illud etiã in tertio capitulo disponendum est, quod antiquitas bene statuit, nouitas autẽ neglexit. Cum enim venerãda vetustatis auctoritas ita magistratꝰ digesserit, vt alij maiores, alij medij, alij minores sint, & appellationes à minoribus iudicibus nõ solum ad maximos iudices remitterentur, sed ad spectabilium iudicum tribunal, quatenus & ipsi sacro auditorio adhibito litẽ exercẽt, nouitas autem hoc dereliquerit: euenit, vt super minimis causis [k] maximi nostri iudices inquietentur, & homines ꝑpter minimas causas magnis fatigentur dispendiis, vt forsitan totius litis æstimatio ad sumptus [l] iudiciales nõ sufficeret. Ideoque sancimus, si quando ex Ægyptiaco tractu, vel adiuncta ei vtraque Lybia prouocatio speratur vsque ad decẽm librarum auri [n] quantitatem:

uersus. ext. de ap. ex ratione. H. tamen dicit hoc tempus esse continuum: sed postea dicit restituendum eum qui agere non potuit.

AD HOC SANCIMVS. CASVS. Aliquis ad principẽ appellauit: sed propter occupationes principis non potuit causam ꝑsequi intra tempus concessum appellantib. à lege. dicitur hic, ꝙ nõ cadit à causa pp hoc: sed causa tractabitur cũ placuerit Imperatori. Nullus. n. ꝑt compellere principẽ, vt de cã cognoscat, vel vt partes conuocet aut ꝑceres.

f ¶*Lis.*] ext. e. ex rõne.

g ¶ *Vitium est.*] ar. qđ per me non stat, mihi non est imputãdum. 43. dist. Ephesiis. C. de cond. infer. l. vlt.

h ¶ *Sed si quid.*] vnde sic non potest terminus præfigi, vt die tali sit appellans reuersurus, vt ext. de ap. ex insinuatione.

i ¶*Imperator.*] "idem est si alius iudex impediatur ad quem appellatur: in Auth. vt ponat. larg. §. hoc quoque. col. 9. hoc verum est in causa appellationis, in principali enim causa secus est: quia ibi perit lis triennio. C. de iud. perorãdum. Item quod dixi est verum, si ipse appellans impediatur [b] per causam necessariam: puta ꝑ vim fluminis, vel simile. extr. de ap. ex ratiõe. si autem alter impediret eũ, hoc ei nocere: sed posset agere contra impedientem. ff. de dol. l. arbitrio. §. si dolo. Sed si ille nõ esset soluendo, tunc ei restituitur. ff. de eo per quem factum erit, ex hoc edicto. ar. contra ext. de in integ. rest. ex litteris. ibi enim non datur actio contra decipientẽ, sed restituitur contra sententiam. sed hoc fuit quia impediens non poterat soluere quod petebatur. Ioan. Hodie secũdum canones non perit instantia iudicij, si propter impedimentum causa intra triennium terminari non potuit, vt ext. de iud. venerabilis. B.

"Appellãti impedito quõ succurritur.

b sc. ꝑ principẽ, vel ꝑ iudicẽ. & sic intelligitur ista decr. ex rõe. & pbatur eo. ti. ex insinuariõe. secundùm Io. de Fan.

2 Concor. l. semp. ff. de iur. im. & l. testamenta. C. de testa.

ILLVD ETIAM. CASVS. Iudicum quidam maximi sunt, & dicuntur illustres: quidam minores. & appellantur clarissimi: quidam medij, & spectabiles nuncupãtur. Appellabãt homines aliter quàm antiquitus seruabatur. Nam pro minimis causis ad maximos iudices appellabant, ita vt totius litis æstimatio vix ad sumptus iudiciales sufficeret. ideo statuitur hic, vt in Aegypto & in vtraque Lybia vsque ad decem libras auri non appelletur ad vrbem regiam, sed ad præfectum augustalem, qui cognoscat de causa, appellatione remota. In Asia vero & Ponto vsque ad prædictam quantitatem appelletur ad spectabiles, qui de causa cognoscant sine appellationis remedio. In oriente vero vsque ad prædictam quantitatem appelletur ad comitem orientis, virum scilicet spectabilem.

k ¶*Causis.*] quod fieri non debet, vt in auth. vt omnes obed. iud. §. hoc considerantes. col. 5.

l ¶*Ad sumptus.*] id est, ad victualia, quæ dantur iudicibus, vt extr. de vi. & hon. cle. cum ab omni.

m ¶*Ad decem librarum.*] no. x. lib. auri minimum quid dici.

n ¶ *Auri.*] hic vocat minimam summam vsque ad x. libr. auri: alibi vsque ad

Source : BIU Cujas

vſque ad 20. marcas: alibi vſque ad duos aureos. ff. de dol. ſi oleum, alibi quinquaginta ſolid. C. de defen. ciui. l. 1.

" Appellãs a ¶*Poſt diffinitiuam ſententiam.*] "no. caſus in quib. ſecũdo non au ſecũdo, mul ditur appellãs. C. de epi. aud. Aut. ſi quis litigãtium. C. de aſſer. tol. tis in caſib⁹ l. 1. C. de ap. iubemus. &l. in offerendis. in auth. de ſanc. epi. §. ſi quis nõ auditur. vero. col. 9.

a Dicit L. q⁹ b ¶*Sacri cognitoris.*]i. iſta l. 1. corri principis.

gitur p aut. ILLO VIDELICET. de def. ci. de Casvs. Statuitur hic, hoc ẽt not. vt à minori iudice ad extr. de ap- maiorem appelletur. pel. Arc. vnde à ſpectabilib. ad ſpectabiles nõ eſt appellãdum in quacũq; quantitate: ſed ad illuſtriſſimã p̃fecturam, q̃ ſimul cũ quæſtore cognoſcant: ita tamen⁹ à ducibus, vel à ſpectabilibus qui priuati ſunt, i. ſine adminiſtratione, ad ſpectabiles non appelletur: licet habeãt adminiſtrationem, & videantur maiores nõ habẽtib. ſed vbi delegatur cã p̃ſidialis alij minori iudici nõ ſpectabili, ad ſpectabilem appelletur. Vbi vero cã à principe delegatur illuſtri vel ſpectabili qui hẽt ducatũ, vel ſpectabili qui eſt ſub ducatu, & ſi nõ eſt dux, in regiã vrbem ad competentem iudicem appelletur. Sic mihi Bar. vr̃ caſus ponẽdus ſine p̃iudicio hoĩs prudẽtioris, & prudẽs lector, ſi ei videbitur, caſum in mẽlius reformabit.

c ¶*Que vnà cum.*]ſ. p̃fectura illuſtriſſima.

d ¶*Vtroque.*]ſc. p̃toris & quæſtoris. q̃ſtor. n. q̃ præfuit ſcriniis Imperatoris, audiuit cauſas appellationis.

e ¶ *Subminiſtrante.*] id eſt, cognoſcente.

"Appellare f ¶*Ita tamen.*] "ſenſus non licet à eſt, nõ eſt appellandũ maiori ad à iudicib. qui ſunt illu minorem. ſtres, ad ſpectabiles q̃ ſũt minores, nec à ſpectabilib. ad alios ſpectabiles. cũ ſint pares, ſed à p̃ſidib. qui ſũt †*qui*]Orig. minores, appellandũ eſt ad ſpectabiles.

g ¶ *Priuati.*] q̃n delegatur eis cã: ſed pendẽte iudicio fiunt ſpectabiles, vt C. de ap. præcipimus. in fi. "& " Iudicij principium ſic nõ ſemper cõſidenon ſemper ratur principium accõſideratur. cepti iudicij. ſic 3. q. 7. §. tria. in fin. ſic ff. de pig. act. l. ſi rem. §. fin. ar. cõtra ext. de prob. ca. poſt ceſſionem. de ele. dudum.

h ¶*Non gradatim.*]C. de ap. præcipimus.

i ¶*Sed à præſidibus.*] q̃ ſunt clariſſimi & minores.

k ¶*Datis.*]non tamen delegatis.

non in hanc regiam vrbem eam venire, ſed ad præfectum Auguſtalem, qui audiat, & cauſam dirimat vice ſacri cognitoris, nulla ei penitus poſt diffinitiuam [a] ſentẽtiam appellatione porrigenda. Si milique modo quoties in Aſiana diœceſi, vel Pontica tale aliquid emerſerit vſque ad prædictã quãtitatem decem librarum auri appellationes ad viros ſpectabiles, comites forte, vel procõſules, vel prætores, vel moderatores, quib⁹ ſpecialiter eaſdem lites peragendas deputauimus, remittãtur: quatenus & hi ad ſimilitudinem præfecti Auguſtalis, vice ſacri cognitoris [b] intercedant, & cauſas ſine ſpe quidem appellationis, Dei tamen, & legum timore perferant decidendas: Orientalem autem tractum cauſas appellatione ſuſpenſas, & vſque ad decem librarum auri quantitatem limitatas, ad virum ſpectabilem comitem orientis mittere, ſimili modo audientiam, & finem eis impoſiturum: Illo videlicet obſeruando, vt viri ſpectabiles duces, vel alij ſpectabiles iudices non ad alios eadem ſpectabilitate decoratos iudices ſuas tranſmittant appellationes in litibus, quãtæcumque ſint quantitatis (cum non oporteat ad compares iudices appellationes referri, ſed à minori iudicio in maius tribunal aſcendere) ſed ad Illuſtriſſimam præfecturam illorum appellationes, cuiuſcumque ſint quantitatis (vt dictum eſt) dirigantur, quæ †vnà cum [c] viro excelſo pro tempore quæſtore eas dirimat, vtroque [d] officio ſubminiſtrãte [e], id eſt tam ex ſacris ſcriniis more ſolito, quàm præfectorio. Ita tamen [f] hæc ſancimus, vt nec à ducibus, vel aliis ſpectabilibus iudicibus (quibus forte, & ſi priuati [g] ſint, imperialis maieſtas cauſas iniunxerit) appellatio ad memoratos ſpectabiles iudices currat, ne cauſa non gradatim [h] procedere, ſed perperã videatur: ſed à præſidibus [i] quidem prouinciarũ & iudicibus à nobis datis [k], ſi non ſint ſpectabiles iudices, intra memoratam quantitatem referetur [l]. Si autẽ vel illuſtres ſint dati à nobis iudices, (quibus apices dignitatum ſuper ſpectabilitatem ſunt) vel duces, qui omnimodo ſpectabilitate ſunt decorati, vel hi, q̃ à principe delegati ſunt, ſpectabilem habeant dignitatem, eorum appellationes ſub quacũque [m] quantitate in hanc regiam vrbem ad competentes [n] antiquo more iudices referuntur: omnibus aliis, quę in appellationibus [o] ſtatuta ſunt, vel ab antiqua proſapia, vel ab auctoritate anteriorũ conſtitutionum, vel à noſtra humanitate, intactis, illibatisque cuſtodiendis.

Item libro 49. digeſt. tit. quando appellandum ſit, lege 1 §. Biduum.

¶Quando appellandum ſit primo, vel ſecundo. C. XXIX.

Biduum, vel triduum appellationis ex die ſententiæ latæ computandum erit. ¶Quid ergo, ſi ſententia fuerit ſub conditione [p] dicta, vtrum ex die ſententiæ latæ tempus computamus ad appellandum, an vero ex die, quo conditio ſententiæ extitit? Sane quidem non eſt q̃ ſub conditione ſententia [r] dicenda. Sed ſi fuerit dicta, quid fiet? Et eſt vtile ſtatim [s] tempora ad appellandum computari debere. ¶Quod in ſententiis receptum † eſt, vt vel altera die, vel tertia prouocetur, hoc etiam in ceteris obſeruãdum eſt, ex quibus ſententia quidem non profertur [t], appellari tamen oportere, & poſſe ſupra relatum eſt, *vtcum quis ad tutelam, vel ad alia ciuilia munera nominatur, & eius excuſatio [v] non admittitur.*

¶Dies autem iſtos, in quibus appellandum eſt, ad aliquid vtiles eſſe oratio diui Marci voluit, ſi forte eius à quo prouocatur, copia non fuerit, vt ei libelli dentur. Ait enim, is dies ſeruabitur, quo primo facultas adeundi erit. Quare ſi forte ſtatim poſt dictam ſententiam copiam ſui non fecerit is, qui pronuntiauit (vt fieri aſſolet) dicendum eſt nihil nocere appel-

Biduum.] Casvs. Dicitur hic, q⁹ biduum, vel triduum cõputandum ſit à tẽpore latæ ſententiæ ad appellandũ: ſed vbi ſententia lata eſt ſub conditione, q̃ tñ ſic ferri nõ debet, ſimiliter à die ſententiæ & nõ exiſtẽtis conditionis eſt appellandũ intra biduum vel triduum. qđ ſeruandũ eſt non ſolum in ſentẽtia, ſed ẽt extra ſententiam, vt puta cum q̃s ad tutelam, vel ad alia munera nominatur. hoc ẽt intelligas, vt hoc tempus computetur à tẽpore ſentẽtiæ, ſi potuit copiã iudicis hre, vel illius à quo appellauit, vel ad quem appellauit.

p ¶*Sub conditione.*]de futuro: tũc ſuſpẽditur ſententia. ff. ſi cer. pe. reſpiciendũ. conditio autem de p̃ſenti, vel præterito nõ ſuſpẽdit ſententiã ff. ſi cer. pe. cum ad præſens. & l. ſeq. "tñ ſententia ex- " Excõica- communicationis lata ſub conditione tenet [b]. 63. diſ. Salonitanæ. extr. de ſen. exc. à nobis. 1. & ext. de appel. præterea. 2. ff. de ver. ſi. cedere diem. cedere. de q ¶*Non eſt.*], phibetur hoc no. ſ. e. qđ fieri, quod tamen qu. 5. q̃to. & factum tenet. ſic 45. j. e. in gl. in di. de Iudæis. ff. de in- aliis. Arc. terd. & rele. relegatorum. §. ad tempus.

r ¶*Sententia.*]diffiniti ua, ſed interlocutoria ſic, vt j. 17. q. 4. ſi quis ſuadẽte. & ext. de ap. præterea. 2. quæ eſt huic legi contraria.

s ¶*Statim.*]ĩ aliis præſcriptionib. non niſi à tempore cõditionis exiſtentis currit præſcriptio. ff. quand. act. de pecu. eſt annalis. l. 1. §. annus. & C. de præſc. 30. an. cum notiſſimi. §. aliud. " Sed obiicitur, hæc ſenten †*al. præce-* tia non continet in ſe *ptum.* abſolutionẽ vel con- " Sententia demnationem, ergo abſolutionẽ aut cõdẽ nulla eſt, vt C. de ſen. nationẽ cõ & interl. p̃ſes ergo. tinere dẽt. nec ab ea appellari ẽ neceſſe. vt j. e. §. diffinitiua. verſ. eſt autem quando. Reſpon. licet modo nulla ſit, ſperatur tamen & timetur, q̃ ſit valitura [c]. nam ĩ c Concord. conditionalib. obliga- tex. in l. 1. §. tionib. ſpes eſt debi- biduũ. ff. q̃ tum iri, vt ff. de ver. ſi. ſen. ſi. ap. re- cedere diem. inſti. de ver. ob. §. ex conditionali. vnde licet appellatio non inueniat qđ extinguat [d]. tamẽ cõ- d Nã per ap- ditione exiſtente re- pellationẽ trofingitur extitiſſe: extinguitur vt ff. de ſol. ſub con- ,pnnũciatũ. ditione debitor. & ef- ff. ad Turp. fectus ſententiæ re- l. 1. §. vlt. trotrahitur quandoque, vt ff. đ iis qui no. infa. furti.

l ¶*Referetur.*]appellatio ad iudices ſpectabiles.

m ¶ *Sub quacumque.*] hoc verum eſt cum appellatur à ſpectabilib. ſed ſi à clariſſimis, tunc non appellatur ad vrbem, niſi ſit ſupra decem lib. auri, vt ſ.

n ¶ *Ad competentes.*] per hoc no. appellationem ad alium fieri quã ad delegantem, contra id ff. quis & à quo ap. l. 2. & ext. de of. del. ſu per quæſtionum. ſic j. e. placuit, vt presbyteri.

o ¶*Quæ in appellationibus.*] id eſt, ad principem. vt C. de excuſ. tu.

t ¶ *Non profertur.*] vt in electionibus, & præſentationibus, vt extr. de ap. conſtitutis. & ca. reprehenſibilis. & extr. de offic. deleg. ſuper eo. & eſt hic argu. quòd à tempore electionis vſque ad decem dies poteſt appellari.

v ¶*Excuſatio.*]no. q⁹ quinquaginta dies dantur ad excuſandum ſe illi, q̃ vocatur ad munus ciuitatis: ſimiliter ad munus tutelæ, ſed ſi excuſatio non fuerit admiſſa, tũc poterit appellare, vt inſt. de exc. tu. §. qui autem. ff. quand. app. ſit. l. 1. §. ſi quis tutor. C. de excuſ. tuto. l. quin

Source : BIU Cujas

l. quinquaginta. nec tenetur nũc appellare cum nominat tutor, sed tunc cum excusatio eius non admittitur, vt ibidem dicitur. Sed cũ aliquis eligitur ad dignitatem aliq̃, statim tenetur appellare ante, q̃ se excuset, vt ff. quand. ap. sit. l. 1. §. si quis tutor. nisi eligatur, vt sit defensor ciuitatis, ibi non habet locum appellatio, vt in Auth. de defen. ci. §. item illud. coll. 3.

"iudex vsq; ad quã horam expectare debet

a ¶ *Suprema hora.*] "videtur, ꝙ iudices vsque ad suprem am horã tenẽtur expectare partem aduersam, sicut totus dies quo pecunia debetur, cedit arbitrio soluentis. [a] in stit. de verb. ob. §. 2. & dicit lex: Audient iudices vespere, mane, & meridie, vt in Aut. de iud. §. fedebũt. col. 6. & qui ante calẽdas promisit, idẽ est ac si in calendis promisisset, vt ff. de ver. obl. q ante. arg. contra. ff. de ori. iu. l. 2. §. & qa magistratib. vbi dicitur, ꝙ incongruum est, ꝙ iudices vespere præsideant. sed distingue, vt dicitur extr. de off. iud. dele. consuluit.

aHoc est verũ in cõtractib. sed ĩ iudiciis secus, vt colligitur extr. de offi. del. c. cõsuluit. iuxta fi. extr. vt lit. nõ cõt. c. 1. & ꝺ dol. prout.

b ¶ *An imputetur.*] propter hoc verbum dicunt quidam, "ꝙ non possit appellari, nisi ĩ præsentia iudicis: qa si eo absente põt appellari, ergo non refert siue subtrahat se iudex, siue non, & est ar. pro eis. extr. e. cum sit Romana. Sed contra eo. suggestũ. extra de alie. iu. mutan. c. 1. C. quo. & quan. iu. ab eo. & C. de iud. l. vl. [b]

"Appellandũ est iudice præsente

†al. an

b Et ff. qñ ap. sit. l. 1. & iõ dicebat Go. ꝙ appellatio emissa in absentia iudicis bñ excusat si ñ fit fraudulẽter. hoc ipse not. ĩ p̃di. c. suggestũ A.

c Cõc. tex. ĩ l. j. §. libelli. & ibi Bar. ff. de ap.

† *al. accipimus.*

c ¶ *Appellauit.*] id est, appellare voluit.

d ¶ *Libellos daret.*] ipse iudex, sc. dimissorios. vel intellige de libellis appellationis, quos appellans vult dare iudici.

e ¶ *Quòd eum.*] facto enim sicut voce quis appellat, vt ext. de app. el. dilecti [c].

ET PALAM. Casvs. Illa causa dicitur propria alicuius, cuius damnum, vel emolumẽtum principaliter ad eum spectat. sed si sententia contra absentẽ lata sit, non curit ei tẽpus nisi à tempore scientiæ, nisi per procuratorem fuisset defensus: quia tunc difficile audiretur.

latori. Nam vbi primum copiam eius habuerit, prouocare poterit. Ergo si statim se subduxit, simili modo subueniendum est. Quid igitur, si conditio horæ effecit, vt se reciperet? Si forte dicta sit sententia iam suprema [a] hora, vtique nõ videbitur se subtraxisse. ¶ Adeundi autem facultatem semper accipimus, si in publico sui copiam fecit. Ceterum, si non fecerit, an imputetur [b] alicui, quòd ad domum eius non venerit, quodq; in hortos non accesserit, & vlterius quòd ad villam suburbanam? Magisque est, vt non debeat imputari. Quare si in publico eius adeundi facultas non fuit, melius dicetur facultatem nõ fuisse adeundi. ¶ Si quis, ipsius quidem, à quo appellauit [c], adeundi facultatem non habuerit, *vt ei libellos daret* [d], ei autem, quem appellauit, habeat copiam, videndum est vt† ei præscribi possit, quòd eum [e] nõ adierit. Et hoc iure vtimur, vt si alterutrius adeũdi fuerit copia, præscriptio locum habeat. In propria causa biduum accipitur. Propriã causam ab aliena quemadmodũ discernimus? Et palam est eam [f] propriam esse causam, cuius emolumentum, vel damnum ad aliquem suo nomine ptinet. *& infra.* ¶ Si aduersus absentem fuerit pronuntiatum, biduum, vel triduum, ex quo quis scit [g], computandum est, non ex quo pronũtiatum est. Quod autẽ dicitur absentem posse prouocare, ex quo scit, sic accipit†, si non in causa per procuratorem defensus est. Nam si ille nõ prouocauit, difficile [h] est, vt hic audiatur [i]. ¶ [i] Si quem† in insulã deportãdum [k] adnotauerit [l] præses prouinciæ, & Imperatori scripse-

1 In prin. eiusdem l. j.

† *al. quidem*

f ¶ *Palam est eam.*] potest enim damnum pertinere ad aliquem, & fieri non suo nomine. 12. q. 2. §. qui manumittitur. 14. q. 2. super prudentia.

g ¶ *Scit.*] simile ext. de ap. super eo. ver. fi. C. quo. & quan. iu. ab eo.

h ¶ *Difficile.*] "id est, non: nam alibi ponitur hęc dictio, difficile, pro vix. 47. dist. quantumlibet.

"Difficile dupliciter sumitur.

i ¶ *Audiatur.*] No. cum aliquis est absens post lit. conte. aut abest ex iusta causa, aut ex iniusta. Ex iusta tripliciter potest abesse, quia aut abest ex causa necessaria & probabili, aut ex causa necessaria tantũ, aut ex probabili tantum "Si abest ex causa necessaria & probabili, vt ex cã reipub. tunc si est legitime defensus restituitur ad appellandum [d], vt ff. de in inte. rest. l. vlt. si vero nullo modo est defensus vel fuit minus legitime, ad totam causam restituitur, vt C. ex qui. cau. ma. l. 1. & C. de proc. quia. Si abest ex causa probabili tantum, vt ex causa peregrinationis vel studiorum, tunc si est legitime defensus, ad nihilum restituitur: & ita loqtur hæc lex. ff. ex qui. cau. ma. l. nec non. Si autem non est legitime defensus, tunc si constituit procuratorem, vel potuit constituere, ad nihilum restituitur, nisi ille procurator quem reliquerat, mortuus sit, vel forte soluendo non sit, vt ff. ex qui. cau. ma. sed & si. §. 1. decr. tamen dicit indistincte retractandum quod factum est, si probatur iusta cã absentię, vt ext. de sen. & re iu. cum Bertoldus. nec distinguitur an potuerit constituere ꝓcuratorem, an non, vel an abfuerit, ex ꝓbabili cã, non. & est ar. ad hoc C. quo. & quan. iu. l. ab eo. ibi enim vr ꝙ non sit opus restitutione, sed ꝙ de iure cõi possit appellare, si abest ex cã necessaria tantũ, vt

"Appellandũ est iudice præsente

rit, vt deportetur, videamus, quãdo sit prouocandum, vtrum cum Imperator rescripserit† vt deportetur, an cum ei scribitur. Et putem tunc esse appellandum, cum recipi eum præses iubet sententia [p] prolata. Imperatori scribendum, vt deportetur. Ceterum verendum est, ne sero sit, vt tunc ꝓuocetur, cum Imperator insulam ei assignauerit. Cõprobata enim sententia præsidis, tunc solet insulã assignare. ¶ Rursus illud verendum est, si mendaciis apud principem onerauit eum, quem deportandum laborabat, intercludi illi viam prouocandi. Quid ergo est? Recte dicetur humanitate suggerente, vt & hoc, & illo tempore non frustra prouocaretur: quia nõ aduersus principem, sed aduersus [m] iudicis calliditatem prouocauit. *& infra.* ¶ Illud quoque videamus, si cum Imperatori [n] scribere tur, exemplum litterarum litigatori editum sit, neque is appellauerit, & postea contra eum rescriptum sit, an appellare à litteris pridẽ sibi editis possit [e]? quia, qui tunc [o] non appellauit, vera esse, quæ scripta sunt, consensisse videtur: nec est audiendus, si dicat euentum sacri rescripti se substinuisse.

†al. scripserit

A ¶ Vt cum quis.] *Hinc vsque ad ver.* non admittitur, *non sunt in Pandectis: sed quia superius in eadem lege sententia ipsorum exprimitur, non sunt expuncta, sed descripta aliis characteribus.*

B ¶ Vt ei libellos daret.] *Verba hæc non sunt in Pandectis, sed ob glossam non sunt inducta.*

c ¶ Imperatori scripserit.] *Sic est emendatũ ex Pandectis. Antea legebatur,* Imperator rescripserit.

D ¶ Sententia prolata.] *Hæc vsque ad ver.* Ceterum, *sunt addita ex Pandectis.*

E ¶ Possit.] *In vulgatis codicibus sequebatur,* certe non potest: *quæ neque in vetustis, neque in Pandectis habentur.*

præses iudicat deportandum.

m ¶ *Aduersus.*] "Ergo qui appellat à grauamine, iuste appellat, licet remota sit appellatio in rescripto: quia non aduersus literas principis, sed aduersus malitiam iudicis appellat. sic ext. de of. iud. del. c. sane. in fi. ff. de cust. reo. l. diuus. C. de rela. l. 2.

"appellans à grauamine, iuste appellat.

ILLVD QVOQVE. Hæc est vltima lex istius tit.

n ¶ *Imperatori.*] consulendo ipsum, vel referendo. H. & tunc litigatoribus edi debet consultatio, vt C. de rela. l. 2. ext. de ap. intimasti.

o ¶ *Qui tunc.*] "dic manifeste videtur, quod si quis non appellat à suspecto iudice cum recipit litteras iudicis, vel si quis non protestatur causa suspicionis vel appellationis, ꝙ postea non possit appellare vel recusare, vt ar. extr. de sen. & re iu. quod ad consultationem. & ext. de of. del. gratum. sed contra petitis induciis à iudice potest ipsum recusare etiam allegata causa absentiæ coram eo, vt extr. vt lit. non cont. accedẽs. immo & post præstitam cautionem standi iuri potest appellare, vt ext. de eo qui mit. in pos. cum veniisset. & 3. q. 3. §. offeratur. & non videtur consensisse in iudicẽ, qui postulat sibi edi genus actionis. ff. de iud. non videtur. & post receptas litteras iudicis, quas remittit Papæ, possem iudicem recusare, vt ext. de off. del. cum olim. 2. item argu. ext. de rest. spo. ex conquestione. Dic ꝙ semper potest à grauamine appellari, vt ext. de ap. vt debitus.

"appellare aut iudicẽ recusare, nõ semp licet.

Non

"Metropolitan⁹ ꝺ causa criminali eṕi cognoscere potest

p ¶ *Prouocetur.*] 2 l. vlt. e. tit.

q ¶ *Deportandum.*] p̃ses. n. deportare non p̃t, vt ff. ꝺ le. 3. l. 1. §. deportat⁹. Sed relegare p̃t. ff. de iniu. rup. test. l. fi quis. §. eius qui. & §. seq. & ff. de interd. & rel. l. relegatorum.

r ¶ *Adnotauerit.*] i. iudicauerit. ar. "ꝙ metropolitanus potest cognoscere de causa criminali episcopi, & talem ferre sententiã, iudico te esse deponendum, sicut hic

Source : BIU Cujas

Item Vlpianus lib. 49. in tit. de recipiendis appellationibus, vel non, l. 1.

C. XXX.

NOn solent audiri appellantes, nisi hi, quorũ interest [a], vel quibus mandatum est, vel qui negotium alienum gerunt, quod mox [b] ratum [c] habetur. Sed etsi mater cum filij rem sententia vertam animaduerteret, prouocauerit [d], pietati dans, dicendum est & hanc audiri debere, & si litem [e] præparandam curare maluerit, intercedere non videtur, licet ab initio [f] defendere non potest.

¶ *Scæuola libro quarto regularum.*

Ante sentẽtiam appellari potest, si quæstionem [g] in ciuili negotio habendam iudex interlocutus sit, vel in criminali, si contra leges [h] hoc faciat. ¶ *Macer libro 1. de appellationibus lege 4.* Eius, qui [i] ideo causam agere frustratur, quòd dicit se libellum Principi dedisse, & sacrum rescriptum expectare, audiri desiderium prohibetur: & si ob eam causam prouocauerit, appellatio eius recipi sacris constitutionibus vetatur.

a ¶ Mater.] *Antea breuius legebatur*, sed & si mater ex pietate prouocauerit, dicendũ, &c. *Multa vero alia in hoc, & sequenti ca. ex ipsis Pandectis sunt emendata.*

Item Martianus lib. 2. de appellationibus tit. de libellis dimissoriis, l. vnica. [2]

¶ De dimissoriis libellis. C. XXXI.

POst appellationem [k] interpositam litteræ dandæ sunt ab eo, à quo appellatum est ad eum, qui de appellatione cognituros est, siue principem, siue quem alium: quas litteras dimissorias, siue apostolos appellant. Sensus autem litterarum talis est, appellasse, puta, Lucium Titium à sententia illius quæ inter illos dicta est. Sufficit autem petiisse intra tempus [l] dimissorias instanter [m], & sępius: vt & si nõ accipiat, id ipsum contestetur. Nam instantiam repetentis † dimissorias, constitutiones desiderãt. Æquum est igitur, si per eum steterit [n], qui debebat dare litteras, quominus det, ne hoc accipienti noceat.

¶ *Vlpianus lib. 4. de appellationib. tit. nihil innouari appellatione interposita, l. vnica.* [4]

Appellatione [o] interposita [p], siue ea recepta fuerit, siue non, medio [q] tempore nihil [r] nouari oportet.] *& infra.* ¶ Si quis [s] ex pluribus facinoribus condemnatus, propter quædam [t] appellauit, propter quædam non, vtrum differenda pœna eius sit, an non, quæritur. Et si quidem grauiora [u] sunt crimina, ob quæ appellatio interposita est, leuius autem id, propter quod non appellauit, recipienda est omnino appellatio, & differen

a ¶ *Intereſt.*] sic ext. de of. del. super eo. ff. de inof. testa. si suspecta. immo etiam si non interest, dummodo qualecumq; timetur præiudicium fieri, vt ff. e. à sententia. in prin. & extr. de sen. & re iud. cum super.

b ¶ *Mox.*] i. intra decem dies, quia ratum debeo habere quod meo nomine factum est, cum adhuc agere possim. ff. rem ra. ha. l. pe. Vel dicit, mox, id est, modico temporis spatio, quod magis intellectu quàm locutione exprimi potest, vt ff. de sol. ratum. ff. rem ra. ha. quo enim.

lege. 2. ibidem.

c ¶ *Ratum.*] "sed non ne si aliquis appellat ꝑ altero, ille cogitur habere ratam appellationem, cum negotium eius vtiliter sit gestum, vt ff. de neg. gest. Pomponius? Arg. contra quòd tantum in criminib. appellatur inuito condemnato, vt ff. de app. non tantum.

"appellõnẽ ꝑ me factã an teneat ratificare.

d ¶ *Prouocauerit.*] "ꝑ filio condemnato vel pro consanguineo etiam possunt appellare aliqui; vt ext. de re. iu. cum in contemplatione. in parte decisa. melius de reg. cum si mus. in parte decisa.

"Appellat cõiũctus ꝑ coniuncto.

2 lib. 49. digest. tit. 7.

e ¶ *Litem.*] appellationis: quia si ab initio defenderet, oporteret eam satisdare: qa in aliena re nemo idoneus est defensor sine satisdatione. ff. de proc. qui proprio. sed hoc est virile officium. C. de proc. alienum.

f ¶ *Ab initio.*] " pro filio non potest mater agere, vel ipsum defendere, quia hoc est virile officium. C. de proc. alienam. potest tamen postulare pro parentibus valetudine detentis. ff. de proc. feminas. sed aliena negotia potest mulier gerere extra iudicium. ff. de nest. ge. l. 3. §. 1. " Si tamen vis recipere mulierem interdentem pro aliquo, facias eam renuntiare auxilio Velleiani, vt C. quando mulier tu. of. fungi. l. vlt.

"mater pro filio agere non potest.

"cautela ad obligandas mulieres.

ANTE SENTENTIAM. Hic ponit tres casus. in duobus appellatio conceditur, qui satis sunt faciles, & in tertio prohibetur.

g ¶ *Si quæstionem.*] " In criminibus tantum fit quæstio, vt 5 q. 5. illi. ff. de quæst. l. 1. in prin. sed in pecuniariis causis non facile, nisi cum aliter veritas non potest liquere. ff. de quæ. Diuus pius. liberi etiam torquentur si facto interfuerint, ff. e. vnius. §. testes. aliàs non. C. de quæst. decurjones.

" Quæstio in quibus causis fit.

h ¶ *Si contra leges.*] id est, si vult torquere aliquẽ nulla præsumptione præcedente: quod non licet, vt ext. de re. iu. cum in contemplatione.

i ¶ *Eius qui.*] Hoc intelligunt omnes cum nuntium misit. Sed aliud est si per se in propria persona & ante citationem iter arripuit, vt ext. de ap. meminimus. & c. suggestum. Sed contra hanc distinctionem est argu. extr. de off. del. cum causa. vbi differtur causa propter missionem nuntij. & est hodie expressum in decr. de appel. ad hoc. sic non obstat eod. titul. vt debitus honor. illud enim intelligitur quando hoc tantum dicit, & non probat. & ibi dicitur, quòd primo conuenit qui primo litteras dedit iudici. hodie statur decre. vt debitus.

POst appellationem.] Casvs. Dicitur ꝙ iudex à quo appellatur, debet dare litteras dimissorias appellanti ad eum ad quem appellauit, continentes qualiter appellauit. & si appellans instanter petat, licet iudex ei non dederit, non nocebit ei.

"Apostolos ñ petẽs intra tẽsx. die rũ vr renunciare appel.

k ¶ *Post appellationem.*] similiter si appellationem non recipit debit litteras appellanti, vt eas det superiori, in quibus significabit ei quare appellationem non recipit, vt ff. de appel. reci. vel non. sciendum.

l ¶ *Tempus.*] " xxx. dierum, vt j. e. §. vl. in fi. & si intra id tempus non

m ¶ *Instanter.*] §. 100. dist. prisca.

n ¶ *Per eum steterit.*] Ergo si per ipsum stet, hoc ei nocebit, vt iudex superior ipsum non audiat sine apostolis. hoc autem hodie in paucis locis seruatur, tamen Innoc. iiij. hoc idem statuit.

o ¶ *Appellatione.*] planus est iste casus, nec eget expositione.

p ¶ *Interposita.*] ita ꝙ teneat.

q ¶ *Medio.*] dum tamẽ sit recipienda.

r ¶ *Nihil.*] " nisi cum appellatur ab executione, tũc siue sit mobilis res siue immobilis, fructus sequestrantur [a]. C. quor. ap. non re. ab executore. Item in alio casu cum dilapidat fructus. ff. e. imperatores. ext. de seq. poss. c. vlt. & cum appellans est in notorio crimine. extr. e. cũ sit Romana. vel est inuasor ecclesiæ. j. ead. §. sunt etiam. Item si heres conuictus de legato vel fideicommisso præstando appellat, tunc nõ deferetur appellationi, cauebit tamen de eo restituendo. ff. vt legatorum, vel fideicom. nomine caueatur. l. postquam. §. 1. ita etiã est in supplicatione. C. de precib. Imp. off. auth. quę supplicatio. Item potest nouas probationes inducere post publicationem testium, quas prius non poterat habere. C. de tem. app. per hanc. extr. de fide instrument. cum Ioannes. Item de reo fit actor, & tenetur probare victus appellationem esse iustam, vt extra de app. cum in ecclesia. " Cum ergo appellationi quandoque non deferatur, patet quòd differt à nuntiatione noui operis, quia post illam, siue ipsa sit iusta siue iniusta, nihil est innouandum, vt ext. de no. op. nun. c. cum ex iniuncto. iudex ergo à quo appellatur, si non recipit, superiori mandabit opinionẽ suam & causam, quare non recipit appellationem, vt ff. de app. re. sciendum. Ioan.

"Sequestrõ fit in aliquibus casibus aSub. & res de qua agitur, si sit mobilis amouetur à possessore, secũdũ In. q ita no. ext. de app. nouit.

† *al. petentis*

3 Adde ꝙ accipienti exponitur hic i. accipere volẽti. simi. in l. fi. ff. de mi. & l. si creditores. ff. de pact.

4 eod. l. 49. tit. 7.

"Appellõ, & nũtiatio noui operis differunt.

SI QVIS EX PLVRIBVS. Casvs. Si quis de pluribus criminibus fuerit condemnatus, si propter grauiora appellauerit, non est mandanda sententia tunc executioni: si propter leuiora, est mandanda executioni.

s ¶ *Si quis.*] Hanc legem intelligunt quidam, quando crimina sunt connexa, vt ff. de min. etiam si. sed hoc falsum est, " quia non potest quis simul accusari de criminibus pluribus descendentibus ex eodem facto. C. de accus. qui de crimine. Verum est ab vno, secus si à diuersis, item si ex diuersis factis posset etiam ab vno. infra quæstio. 8. §. libellorum. sed intellige quando minor pœna præiudicat maiori. Vel dic quòd si maior pœna includit in se minorem, vt depositio priuationem officij, defertur etiam pœna in minori. nam satis est si punitur in maiori pœna: arg. ad hoc 23. quæst. 5. relegentes.

" Accusari quis ñ ꝑt simul ꝺ pluri bꝰ criminib.

t ¶ *Quædam.*] " Sententia ergo pro parte tenet, pro parte non, vt ff. de minorib. etiam si. §. ex causa. C. de translactio. si ex falsis. extra de præbend. dilectus. extra de testam. Raynutius. & capit. Raynaldus. sed sententia arbitri non potest pro parte tenere, & pro parte non. ff. de arbitr. diem. quidam habent qualem pro lege. §. sed & si. licet contrarium inueniatur extra de arbitr. cum tempore. Hoc tamen scias, quòd rerum pluralitas non facit plures sententias, licet secus sit quandoque in stipulationibus. ff. de verborum obligation. quod dicitur. & l. scire. & ff. familiæ erciscund. in hoc iudicio. ff. ad exhibend. Celsus. §. item Celsus. Ioan. Probabiliter potest dici, quòd tot sunt sententiæ, quot sunt articuli expressi. argument. ff. de verborum obligatio. l. scire. B.

" Snia ꝑt ꝑ parte tenere, & ꝑ parte non.

v ¶ *Grauiora.*] quid si sunt æqualia? idem credo. Et sic patet hic, ꝙ magis dignum trahit ad se minus dignum. simi. ext. de conse. eccl. vel alt. quod in dubiis.

FOR

Source : BIU Cujas

FORMA. Casvs. Ponit hic magister qualiter formari debeant libelli appellationum, dicens: Ego N. sanctæ Bonon. &c. Postea dicit, quòd huiusmodi libelli fieri debent in scriptis.

a ¶ *Mcxli.*] dicit Hugo, quòd hic est falsa littera: quia non sunt tot anni, quòd liber iste compositus fuit: fuit enim editus docente Iacobo Bononiensi in legibus, & Alexandro in theologia, qui fuit postea Papa Alex. tertius, "& fuit anno domini Mcl. vt ex chronicis patet.

"Decretum fuit editum anno M cl.

b ¶ *Si autem vnus.*] "si plures condemnati sunt, & volunt appellare, libellus appellationis omnium nomina continebit: sed si vnus est ex pluribus condemnatus, si vnum in libello non expressit, illi non nocebit, vt ff. e. scio quæ situm.

"appellatio plurium.

c ¶ *Syndici.*] possunt ergo esse duo syndici, vel procuratores, vt hic, & ext. de test. insuper. & extr. de dol. & contuma. cum dilecti. & ext. de sen. & re iud. cum I. & A. melior tamen erit conditio occupantis, vt ff. de procur. plurib. [a] arg. tamen contra. ff. đ adm. tu. decreto. ifi. & ff. de procur. si quis cum. "Tu dicas, quòd bene possunt esse plures procuratores, sed tãtum vnus aget cum eis: quia si ambo agerent, forte quod vnus concederet, alter negaret. immo & si plures sunt qui agunt, omnes debent consti tuere vnum procuratorem, ne causa spargatur in plures aduersarios, vt ff. famil. erc. si familiæ. ff. de ædil. edi. quod si nolit. §. si plures. Melius potes distinguere: qa si plures sunt rei qui conueniuntur, omnes tenẽtur dare vnum pro curatorem, ne causa spargatur in plures aduersarios. sed si plures sunt illi qui conueniunt aliquem, nõ habet necesse dare vnum procuratorem. sic distinguit lex ff. iud. sol. iam tamen. §. vlt. Io. H. tamen dixit, quòd plures procuratores possunt simul agere, sicut notauit in distinctionibus suis. B.

aExt. de pc. non iniuste. vbi de hoc. & ibi nota. Gof. quille dr occupare q prius ad lit. contest. puenit. ff. đ le. 1. si plurib. A. "Procuratores pñt esse plures.

d ¶ *In scriptis.*] si coram iudice appellat, sufficit si dicat appello. ff. e. l. 2. "sed si appellat sine iudice, tunc scribet quis, & à quo, & contra quem appellet, & à qua sententia. ff. e. l. 1. in fi. Idem videtur si à gravamine appellat: immo sufficit si dicat, appello. ext. e. cordi.

"appellans absente iudice, qd debet facere.

Catholicus,] Casvs. Dicitur, quòd si catholicus condemnatus ad iudicẽ alterius fidei appellauerit, debet excommunicari.

c ¶ *Fidei iudicis.*] infidelibus enim sunt interdicta officia publica. C. de Iudæ. l. vlt. 17. q. 4. constituit.

f ¶ *Excommunicetur.*] nisi sit sub rege infideli, vt Paulus, qui appellauit ad Cæsarem. 23. qu. 1. paratus. 10. dist. si in adiutorium. 11. qu. 3. Iulianus.

NOTANDVM. Hæc est sexta pars q. in qua probat, quòd ab arbitris non est appellandum: & licet verum dicat, tamen superficialiter inducit canones, quia loquuntur in iudicibus ordinariis electis à partibus ex causa, excepto c. seq. quod intelligitur in arbitro, secundum Ioan. de Fan.

Casvs. Modo dicit Gratianus à quibus appellari non licet. Et hoc probat per sequens c. cuius casus facilis est, & intelligitur de arbitris, vt dicit sequens §.

g A *Iudicibus.*] Si consensisti in iudicem aliquem, propter iniquitatem personæ non potes appellare, vt hic, & extr. de off. deleg. super quæstionum. sed ab iniqua sententia potes appellare: quia licet reprobare dicta, sed nõ personam, vt 4. q. 3. si quis testibus. vnde appellatur si vocauerit litigatores ad inhonestum locum. ff. de arbit. si cum dies. §. si arbiter. vel ad periculosum locum. extr. de appel. ex parte. 1. "Dicas ergo, quòd nisi remota sit appellatio, bene appellatur à iudicibus de communi consensu electis: nisi sint electi, vt arbitri, vt ff. de app. ex consensu. vel etiam si sunt arbitri tales, qui electi sunt ex necessitate: quia à talibus appellatur, vt C. de iud. l. vlt. "Item scias, quòd duo sunt genera arbitrorum. quidam sunt arbitratores, qui componunt inter partes, & talium arbitrium si est iniquum, est reducendũ ad arbitrium boni viri, vt ff. pro soc. si societatem. Sed arbitrium illorum qui eliguntur sub pœna, licet sit iniquum, tamẽ tenet. ff. e. diem. §. stari. sed à superiori potest retractari, vt ext. de arb. non sine. Item si per dolum sententiam tulerunt, licet non retractetur per appellationem, tamẽ per exceptionem retractatur. ff. eo. ti. non distinguemus. §. cum quidam.

"Appellare à iudice cõi ter electo, an licitũ sit.

"Arbitrorũ 2. sunt gña. 1Et in Afric. c. 89.

2 In epistol. Nic. 1, Iuo par, 6. c. 365. Pã. l. 4. c. 132.

h ¶ *Communis consensus.*] secus in causa criminali, vbi consensus rei sufficit. 11. qu. 1. ca. 3.

†al. arbitri

QVOD DE ARBITRIS. Casvs. Not. q iudicum alij sunt ordinarij, vt pote dati à principe, vel à lege. Alij arbitrarij, ĩ quos compromittitur, nullam tamen habent potestatem. sed istorum arbitrorum alij sunt ordinarij & arbitrarij, vt pote qui legitimam potestatem habentes, ad arbitrandum eliguntur. Alij arbitrarij tantum. Ab his qui sunt ordinarij & arbitrarij appellari licet ratione ordinariæ potestatis, & iurisdictionis. Et ad hoc inducit c. seq.

3 & Afric. c. 89.

4 Iuo par. 6. c. 363. Ans. l. 3. c. 123.

i ¶ *Potestatem.*] eius rei de qua est ordinarius iudex, potest a-

"Ordinarius & plegatus possunt esse arbitri.

bIdẽ Spe. ti. de arbi. §. 1. vers. arbitrator. & not. Bal. & Sal. l. 1 C. de arb. & ff. de le. 2. cũ qdã. 2. & ibi p Im. & Bal. ĩ l. si seruus pluriũ. §. fi. đ le. 1. & Pe. de An. ĩ cle. sæpe. đ ver. si. p Paul. de Ca. ĩ l. nã & postea. §. si mino. đ iur. cSub. immo bñ đt Grat. qa nisi, &c. secundũ L. d Sub. maxime cum appellõ sit tpe peritura, nõ dz expectare cõiudicẽ. ar. ff. đ admtut. tutor q. §. j. scđm L.

C. XXXII.

Catholicus, qui causam suam siue iustam, siue iniustam ad iudicium alterius fidei iudicis [e] prouocat, excommunicetur [f].

C. XXXIII.

[2] A Iudicibus [g], quos communis consensus [h] elegerit, nõ liceat prouocare.

Quod de arbitris intelligendum est. Iudicium enim alij sunt ordinarij, alij arbitrarij. Ordinarij vero sunt, qui ab Apostolico, vt ecclesiastici, vel ab Imperatore, vt pote sæculares, legitimam potestatem accipiunt. Arbitrarij sunt, qui nullam potestatem [i] habentes, cum consensu litigantium in iudices eliguntur, in quos compromittitur, vt eorum sententiæ stetur. Horum alij sunt ordinarij & arbitrarij, alij arbitrarij tantum. Ordinarij [k] & arbitrarij sunt, qui legitimam potestatem habentes, ab eis eliguntur ad arbitrandum, qui non sunt suæ ditioni suppositi. Ab his, etsi vt arbitrarij †sedeant, & non vt ordinarij, priuilegio tamen ordinariæ dignitatis grauatus aliquis appellare valebit. [l]

Vnde in concilio Carthaginensi 3. c. 10. [3]

C. XXXIIII.

¶ A iudicibus, qui eliguntur communi consensu, prouocare licet.

[4] S Ane, si ex consensu partium iudices electi fuerint, etiam à pauciore numero, quàm constitutum est, liceat [m] prouocari.

B ¶ Liceat.] *Hunc canonem citat Gratianus (quod ipsemet aperte profitetur) vt ostendat ab huiusmodi iudicibus licere appellari. Verum in concilio Carthaginensi tam impresso, quàm manuscripto cum variis exemplaribus collato, & vnico codicis canonum etiam impresso, ac manuscripto, & græco, quod cum ipso concordat, & Africano, vbi hoc repetitur, & apud Iuonem legitur*, non liceat. *Et quæ in ipso canone antecedunt, & referuntur j. e. c.* hoc etiam. *ostendunt omnino cum negatione legendum esse.*

A *Iudicibus.*] *In vulgatis erat* Mclxj. *qui numerus, vt recte in glossa dicitur, constare non potest. Quod hinc etiam confirmatur, quia quarta indictio, de qua hic est mentio, non conuenit cum anno illo. In manuscriptis autem cum varia sit lectio, hæc visa est melior, quæ notarum tantum transpositione restitui potuit, & quarta indictio cum hoc anno concurrit.*

Ad iudicium autem alterius fidei, catholico appellare non licet.

Vnde in concilio Carthaginen 4. c. 7.

¶ Excommunicetur catholicus, qui committit causam suam iudicio alterius fidei. C. XXXII.

Placuit

Source : BIU Cujas

PLacuit.]Casvs. Quidam clerici conuenti coram episcopis suis, iusta de causa recusabant eos. Dicitur, quòd vicini episcopi electi à partibus de consensu suorum episcoporum cognoscant de causa, à quibus non appellatur, nisi ad Africana concilia, vel primates. si ad condilia transmarina appellauerint, excommunicẽtur. Sed dicit Gratianus, hoc verum esse, nisi ad sedem Apostolicam appellauerint, vt in seq. §. dicitur.

1 & Afric. c. 92.

a ¶*Fuerint.*] recusando eos, & intra triduum alios eligendo.

2 11. quæ. 3. 3. q. 3. §. offeratur.

b ¶ *Vicini.*] forte non erat metropolitanus,

c Suffraganei qñque supplent defectũ archiepiscopi.

c ¶ *Consensu.*] maxime. Vel ideo dicit, qa sine licentia eius non potest clericus renuntiare foro, ext. de for. comp. si diligenti. sed de licentia episcopi potest adire iudicem ecclesiasticum, vt ext. de fo. comp. significasti. vel ideo dicit ex consensu, quia episcopus delegabit ei causam: tamẽ ille non cogitur eam recipere: quia par in parem nõ habet potestatem vel imperium. & est simile 6. q. 4. si quis episcopus.

d ¶*Concilia.*]casus vbi non appellatur ad delegãtem, hoc ideo fit, quia est suspectus. & est simile 5. e. anteriorum. in fi.

3 Nicol. in epist. ad Michaelẽ, q̃ incipit [Proposueram?] & i epist. ad eos apud Cõuicinum cõgregatos Iuo par. 5. c. 27. conc. Afri. c. 101.

HIS AVTEM. Casvs. Dicit Grat. q̃ appellator non debet remitti ad eum, à quo appellauit. Et hoc probatur seq. c.

Item ex concilio Mileuitano, c. 22.[1]

¶Qui de episcoporum iudiciis queruntur, à vicinis episcopis audiantur, vel ab aliis ex consensu eorum adhibitis. C. XXXV.

2 PLacuit, vt presbyteri, diaconi, vel ceteri inferiores clerici in causis, quas habuerint, si de iudiciis episcoporum suorũ questi fuerint[a], vicini[b] episcopi audiant, & inter eos quidquid est finiant, adhibiti ab eis ex consensu[c] episcoporum suorum. Quòd si & ab eis prouocandum putauerint, non prouocent, nisi ad Africana concilia[d], vel ad primates prouinciarum suarum. Ad transmarina autem qui putauerit appellandum, à nullo intra Africam in communione suscipiatur.

2 11. quæ. 3, presbyteri.

" Suffraganei qñque supplent defectũ metropolitani.

" & ideo prouinciales episcopi supplent

Nisi forte A *Romanam sedem appellauerint. Is autẽ qui appellauerit, ad eum, à quo appellauit, remitti non debet.*

Vnde in Sardicensi concilio, c. 7.

A ¶Nisi forte.] *Hæc in antiquis codicibus scribuntur tamquam Gratiani verba. Et ad hãc sententiam demonstrandam affert sequens caput ex concilio Sardicensi.*

¶De eodem. C. XXXVI.

3 SI quis episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint congregati episcopi regionis ipsius, & de gradu suo eum deiecerint, si appellauerit, qui deiectus fuerit, & confugerit ad beatissimum Romanæ ecclesiæ episcopum, & voluerit se[A] audiri, si iustum putauerit, vt[B] reuocetur[e], vel renouetur examen, scribere episcopis dignetur his, qui in finitima[f], & propinqua[g] prouincia sunt, vt ipsi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quòd[c] si is, qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua mouerit episcopum Romanum, vt de latere suo presbyteros mittat, erit in potestate eius, & quid velit, & quid æstimet. Et si decreuerit mittendos esse, qui præsentes cum episcopis iudicẽt, vt etiam habeant auctoritatem[h] personæ illius, à quo destinati sunt, erit in eius arbitrio. Si vero crediderit sufficere episcopos[D], vt negotio terminum imponant, faciat quod sapientissimo consilio suo iudicauerit.

A ¶Se audiri.] *Græce est,* καὶ βουληθέν αὐτῶ δικάσαι, *id est,* si Romanus episcopus voluerit ipsum audire.

B ¶ Reuocetur, vel.] *Hæc absunt à concilio tam impresso, quàm manuscripto cum variis exemplaribus collato, & legitur tantummodo* renouetur, *quemadmodum Græce est,* ἀνανεώσασθαι, *& sic refertur à Nicolao & Iuone, sed ob glossam non sunt inducta.*

c ¶ Quod si is, qui rogat.] *Græce est,* εἰδέ τις ἀξιῶν καὶ πάλιν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἀκουσθῆναι. *id est,* Si quis autem postulet, & rursus negotium suum audiri, *vt sit secunda appellatio, quæ etiam significatur in capite,* Gaudentius. *quod apud Græcos proxime antecedit huic capiti.*

D ¶Episcopos.] *Sequebatur in codicibus Gratiani, etiam in manuscriptis quemadmodum & apud Iuonem* comprouinciales, *quæ vox non est in concilio, neque apud Nicolaum. Græce legitur* καὶ ἀπόφασιν τῶ ἐπισκόπου. *id est,* & ipsius episcopi sententiam. *Balsamon tamen videtur legisse* τῶν ἐπισκόπων, *& primum interpretatur de episcopis prouincialibus, deinde de aliis.*

Arbitrarij[i] *tantum sunt, qui nullam legitimam potestatem acceperunt, à quibus appellari non licet, quia eis imputandum est, quòd sibi tales elegerunt. Si vero sententia eorum, à quibus appellatur, soluta fuerit*[A]*, nihil eis oberit, nisi forte vel inimicitia, vel pecunia deprauati iniustam probentur tulisse sententiam.*

Vnde in concilio Carthaginensi 3. ca. 10. legitur.

A ¶Fuerit.] *Sequebatur in vulgatis,* per eum, ad quem appellatum est: *quæ sunt expũcta, quia in vetustis codicibus non habentur.*

¶Cum per appellationem sententiæ soluitur, non debet obesse ei, qui non iniquo animo iudicauit. C. XXXVII.

7[4] HOc etiam placuit, vt à quibuscumque iudicibus ecclesiasticis ad alios iudices ecclesiasticos, vbi est maior auctoritas, fuerit prouocatum, non eis obsit[k], quorum fuerit soluta sententia, si conuinci[l] non potuerint, vel iniquo†[m] animo iudicasse, vel aliqua cupiditate, aut gratia deprauati.

Quæritur autem de eo, à quo appellatur, an sit euocandus in testimonium apud eum, ad quem appellatur, super negotio cuius cognitionem susceperit. De hoc ita statutum est in concilio Carthaginensi, 5. c. 1.[5]

¶ Clericus non deuocetur in testimonium illius causæ, cuius primum cognitionem susceperit. C. XXXVIII.

6 STatutum†est, vt qui forte in Ecclesia quamlibet causam

i ¶ *Arbitrarij.*] Hæc verba habes. ff. de arbit. l. diem. §. stari. nisi cõtra ius sit quod profertur. j. ea. §. est autẽ quando.

Hoc etiam.]Hæc est 7. pars qu. in qua ponit x. diuersos casus in x. ca. Ioan. de Fant.

Casvs. Dubitabatur vtrum iudices puniri debeant, quorum sententia per appellationem fuit retractata: & statuitur in concilio quòd propter hoc puniri non debent, nisi conuicti fuerint odio vel gratia vel pecunia sententiam protulisse.

k ¶*Obsit.*] nisi quantũ ad hoc quòd in aliis causis possint suspecti recusari. extra de ap. ad hæc. & c. proposuit.

l ¶*Si conuinci.*] " Argumentum, quòd cõtra aliquem ex officio suo faciẽtem aliquid non sit malum præsumendum nisi conuincatur. 11. qu. 3. absit. & c. si episcopus forte. 9. qu. 2. Lugdunensis. ext. de renun. in præsentia. de sen. & re iu. sicut. Hodie non præsumitur pro solo iudice, nisi hoc legitimis constiterit documentis. vt ext. de probat. quoniam contra falsam.

" pſumitur pro illo qui aliqd facit ex officio.

4 Iuo par. 6. c. 363. Pann. l. 4. c. 133.

m ¶*Vel iniquo.*]"Si iudex per suam imprudentiam iudicauerit male, punitur quantum iudici videtur æquum. ff. de var. & extraor. cog. l. vlt. sed si per imprudentiam assessoris, tunc assessor tantum punitur, vt ff. quod quisq. iur. l. 2. [b] Sed si iudex per dolum, vel per gratiam, vel odium, vel pro pecunia male iudicauerit, punitur in veram litis æstimationem: & etiam infamis fit. C. de pœn. iu. quisquis. iud. l. 2. & insti. de obl. quæ ex quasi delic. nas. §. 1. Si autem iudex non vult iudicare, facit litem suam, vt 32. q. 1. dixit Dominus. dic vt ibi dixi.

" iudicisma le iudicãtis punitio.

† *inimico*] vera lectio.

5 Et in Afri. c. 26.

b Adde per Doct. d hac mria in l. ar gẽtari. §. fi. cũ glo. ff. de eden. & quẽ no. in c. j. de re iu. lib. 6.

6 Iuo p. 6. c. 230.

QVAERITVR. Casvs. Mouet hic Gra. q. an iudex à quo appellatur, possit esse testis in causa propter quam est appellatum ab eo: & probat quòd non, sequenti c.

† *al. statuendum*]Orig.

STatutum.] Casvs. Appellatum fuit à sententia iudicis: alter litigatorum coram iudice appellationis volebat ducere in testimonium iudicem, à quo appellatum est: similiter assessorẽ vel aduoca

Source : BIU Cujas

uocatum, quæritur vtrum possit? Et Respondet quòd non. In fin. dicitur, quòd clericus ad testimonium compelli non potest.

a ¶ *Apostolico.*]id est, canonico.

b ¶ *Decisio.*]id est, sententia.

c ¶ *Clericorum.*]id est, iudicum.

d ¶ *Displicuerit.*]& ideo appellauerit.

e ¶ *Præses.*] id est, præsidium ferens, i. aduocat[a] vel assessor. præses enim dicitur defensor. 32. q. 4. nemo.

f ¶ *Cognitor.*] "Instrumento tamen iudicis creditur super his q̃ acta sunt coram eo: & ēt dcō suo creditur, vt ext. de rest. spol. olim. in fi. & ca. cum ad sedem. & ext. de sen. & re iu. cum super. & c. sicut. & ext. de eo qui mit. in pos. ca. 2. & de testi. cum à nobis. C. de contrah. stip. optimam. C. de fal. si qs decurio. Arg. contra. C. d̃ reli. l. 1. C. de arb. ne in arbitris. ff. de custo. re. diuus. s̃. ead. biduum. in fi. ext. de cō di. appo. per tuas. ext. de accus. cum dilecti. in fi. Creditur tamen iudici cum aliis admiculis. ext. de testib. cum à nobis.

f ¶ *Vel cognitor.*] "Prohibetur ergo ne iudex, vel aduocatus, vel assessor fiat testis in causa illa: iudex enim offensus & suspectus est appellanti, vt extr. ea. proposuit. Item quia iudex semper vellet tueri suam sententiam: & ita non esset ex vtraque parte, quod est officium testis, vt 14. qu. 5. non sane. instruere tamen potest eum qui cognoscit de appellatione, vt 18. dist. cap. 1. licet sit arg. contra. ff. de iud. eum qui. Nec etiam assessor potest esse testis: quia ipse libellis & sententiis & cognitionibus præest. ff. de assess. l. 1. licet sit argum. quòd possit. ff. quod metus cau. l. metum. §. sed quod prætor. in fin. Item aduocatus[b] executor negotij non potest esse testis, vt ff. de testib. l. vltim. & 4. quæstio. 3. testes quos. circa medium. sicut nec aduocatus iudex potest esse: nedum aduocationis suæ memor, &c. C. de assessor. nemo. Ioan. Quidam dixerunt, quòd in principali negotio non admittuntur hæ personæ: sed super his quæ acta sunt in causa, sic extra de accusa. cum dilecti. hoc tenet Hug. Alij vero contra. B.

g ¶ *Ad testimonium.*] Regulare est, quòd in ciuilibus negotiis cogi potest quilibet testificari. 11. quæstio. 3. quisquis metu. C. de testib. si quando. sed clerici non coguntur ad testimonium: sicut nec ad alia officia publica, vt 16. quæst. 1. generaliter. quia clerici non de facili debent iurare. 2. quæst. 5. si quis presbyter. Sed si aliter veritas non potest manifestari: tunc per episcopum possunt cogi clerici ad testificandum. 14. quæstio. 2. quamquam. Item & si gratia, odio, amore vel timore se subtrahunt. extra de testib. cog. cap. 1. & 6. dilectorum.

h ¶ *Pulsetur.*]id est, cogatur.

AB EIS. Casvs. Modo probat Gratianus quòd non licet tertio super eodem negotio appellare.

SI *autem.*] Casvs. Quæsitum fuit vtrum ei qui bis appellauit super eodem articulo, liceat super illo, tertio appellare. Et resp. quòd non: sed eligantur iudices de consensu partium, à quib. non prouocetur. Et quòd ita intelligi debeat cap. probat Gra. §. seq. qui per se patet. & l. seq.

i ¶ *Si autem.*]pone casum s̃. e. à iudicibus.

k ¶ *Vt ab ipsis.*] "Si hæc dictio, vt, ponitur consecutiue, vt Gra. vult, tunc intelligas prout dixi s̃. e. à iudicibus. sed si ponitur modaliter, nihil est hic iuris: quia taliter bene possunt eligi iudices, vt non liceat prouocari. vt C. de tem. ap. l. vlt.

l ¶ *Eademque.*] Argum. contra aduocatos: " quia eadem causa dicitur appellationis cum principali. sic s̃. e. si episcopus. & 16. dist. habeo. Arg. contra. 6. q. 4. Osius. Sol. eadem est causa, id est negotium: sed non est idem iudicium: quia alij sunt iudices. Ioan. & pronuntiant appeliationem iustam vel iniustam, vt s̃. ea. §. vlt. sed in priori causa pronuntiatur de ipso principali. & hoc notaui in quæstionibus meis. B. [c]

SI QVIS. Casvs. Tria dicuntur in hac lege. Primum est, quòd in vna causa & super eodem articulo non licet tertio prouocare. Secundum est, quòd sententia præfecti prætorio retractari nō potest. Tertium est, quòd si in causa in qua secundo appellatum est, datus fuit iudex delegatus: licet ab eo appellari non possit, recusari tamē potest ante lit. contest. & implorari audientia delegantis.

m ¶ *Tertio in eadem:.*]Ergo qui bis appellauit, non auditur tertio appellans. hoc ideo, quia præsumitur quòd toties iuste condemnatus sit, & non grauetur. Vnde idem potest dici secundum canones. ext. de ap. sua nobis. Sed quid est quod dicit hic, "aliquis potest recusari, non tamen appellari, ab eo: cum tamen à suspecto iudice possit appellari. vt ext. vt lit. nō cont. accedens. 2. s̃. e. quoties. Item secundum decr. vbicumque inhibetur appellatio, & recusatio, vt extr. ea. super eo. 2. & ca. consuluit. Sed dic quòd inhibetur simplex & vaga recusatio vbicumque inhibetur appellatio: tamen expresse non potest inhiberi remedium reculationis, vt C. de sent. & interlo. om. iud. l. vl. Potest dici quòd tertio appellatur non à sententia, sed à suspecto iudice. Sed qualiter potest hæc lex stare: quia si iste qui appellauit, impetrauit iudices: ipse non potest eos recusare, vt dixi s̃. e. à iudicibus. si aduersarius eos impetrat, aut ante terminum appellationis, aut post terminum: si ante terminū, tunc litteræ non valent, vt extr. de ap. oblatæ. & c. sæpe. sed si post terminum, stultus est impetrans si vtitur litteris illis, cū sententia iam teneat, vt j̃. e. ei qui. Dicas & intelligas quando aduersarius impetrat litteras: & ante terminum appellationis, non ante terminum datum ab homine: sed ante terminum appellationis datum à lege: quod facere potest, vt infra ead. appellatore. Vel intellige quando idem qui appellauit, impetrauit iudicem illum: quia eum potest recusare propter nouam causam superuenientem, vt ext. de offi. del. insinuante.

Vnde in 7. libro Codicis, titulo,[1] *ne liceat in vna eademque causa tertio prouocare, lege vnica Imperator Iustinianus scribit.*

¶ [*Si quis in quacumque lite iterum prouocauerit, non liceat ei tertio in eadem*[m] *lite super eisdem*[n] *capitulis prouocatione vti, vel sententias excellentissimorum præfectorum prætorio retractare, licentia danda litigatoribus, arbitro*[o] *dato, ipsius audientiam qui eum*[p] *dedit, ante litis contestationem*[q] *inuocare*[r]*, & huiusmodi petitione minime prouocationis vim obtinente.*] ¶ *Cum autem in causa capitali, vel status interpellatum fuerit, non per procuratores, sed per seipsos appellantes causam suam agere oportet.*

Vnde Hadrianus Papa ait in capitulis à se collectis, c. 44.[2]

¶ Appellationem in causa capitali, vel status interpositam, per procuratorem exequi non licet. C. XL.

[3] SI quando in causa capitali[s], vel causa status[t] interpellatum fuerit, non per exploratores[u] †, sed per seipsos est agendum.

" Recusari ꝑt quis non tamē ab eo appellari.

1 Tit. 70.

2 In Cod. Theod. lib. 5 sent. Pauli, tit. 35. c. 1. in interpretatione. capit. l. 7. c. 357.

3 Ansel. l. 3. c. 88.

† *procuratores*] vera lectio.

n ¶ *Super eisdem.*]s̃. e. omnes. in prin.

o ¶ *Arbitro.*]id est, iudice delegato[d]. Vel intellige de arbitro coram quo probanda est causa recusationis.

d Su. dato casu in quo secundo appellatū est, secūdùm B.

p ¶ *Qui eum dedit.*] Per hoc patet, quòd cum delegatus recusatur, & recusatio sit probata, statim euanescunt litteræ, & remittitur negotium ad delegātem. sed si ordinarius recusatur, tunc tenet illud quod est in illa constitutione speciali. ext. e. ad hæc. 1. & j̃. 11. q. 1. per uenit. Ioan.

q ¶ *Litis contestationem.*]quia est dilatoria exceptio, vt 3. q. 6. §. exceptio. sic 3. q. 5. quòd suspecti. de hoc dicemus j̃. 3. q. 3. §. offeratur. Et sic patet quòd in causa appellationis est lis contestanda. ext. de testam. Raynaldus. "ergo & libellus est porrigendus: tamen aliter fit de consuetudine. Ioan. Certe immo de consuetudine porrigitur libellus talis: Peto sententiam confirmari vel infirmari latam inter me & talem. B.

" Libellus est in causa appellōnis porrigēdus

r ¶ *Inuocare.*]& istum recusare.

CVM AVTEM. Casvs. Dicit Gratianus quòd causa status vel criminalis si appellatum fuerit, non agitur per procuratorem. Et hoc probatur seq. c. cuius casus planus est. H. tamen intellexit idem ante appellationem, vt dicit in summa.

s SI *quando in causa capitali.*]j̃. 5. q. 3. in criminalibus.

t ¶ *Status.*] In causa status non constituitur procurator, nisi ille qui constituit, sit in possessione libertatis, vt 54. dist. frequens. & C. de asser. tol. l. 1. in prin.

v ¶ *Per exploratores.*]id est, procuratores. sed in causa appellationis in his casibus admittitur procurator etiam in causa criminali[e], & in causa status. vt ff. de ap. non tantū. & ff. de li. cau. l. 1. vbi filius pro patre, & econuerso, potest appellare, etiam ipsis inuitis: quia inter est filiorum parentes habere liberos, & econuerso, vt ibi.

e De hoc not. ff. de accu. l. vlt.

v ¶ *Per exploratores.*]Regulare est, quòd per procuratorem non agitur de crimine: " sed fallit de crimine iniuriarum, vt 3. qu. 9. §. nisi. Item quis se excusare potest de crimine conuentus & accusatus per procuratorem. 5. quæstio. 3. reos. Item excipere. extra de accusa. veniens. & c. super his. Item in leuibus criminibus. ff. de acc. leuia. Item si crimen non excedit pœnam relegationis, vt ff. an per alium causæ appellationis exerceri possint. l. 1. Item si agatur ad pecuniariam pœnam, licet infametur reus, vt in eadē lege. Item in crimine suspecti. ff. de procur. non solum. §. vltim. Item vbi quis alium vult accusare de ingratitudine. ff. de procur. sed & hæ. §. 1. Item in actione populari interuenit procurator ad defendendum, sed non ad agendum, vt ff. de popul. act. qui populari. Item secundum quosdam per nuntium potest agi in causa criminali, vt extr. de rest. spo. litteras. Item cum causa non est pure criminalis, vt extra de procu. tuæ. Item per socium litis agitur in causa criminali. vt 3. quæstio. 6. hæc quippe. & extra de dol. & contum. cum dilecti. in princ. & 2. quæst. 5. statuit.

" procurator in causis criminalibus interuenit quandoque

TEM

à 4. q. 3. testes. ext. l. 6. de test. c. Romana. q̃ est Inn. iiij.

† *al. cognitor, vel præsens*] Orig. †*al. ecclesiastici cuiuslibet ordinis.*

" Iudicis instro & dicto creditur

"Iudex, aduocatus assessor, & executor ñ pñt esse testes ī causa appellationis.

b Adde pro hoc text. ī l. deferre. §. iidē decreuerūt. & ibi Bar. & gl. ff. de iu. fi. no. Inn. & Mod. in c. 2. d̃ arb.

"Vt, dupliciter ponitur.

"Appellōis cā est eadē cū prīcipali

cq. venerealis est, & incipit, q̃ritur vtrū ī causa appellōnis. vbi dr̃q; cā appellōnis iterū est iurādū. ext. de ap. interposita. Arch.

Source : BIU Cujas

TEMPVS. CASVS. Modo ostendit, quòd annus vel biennium datur ad prosequendam appellationem. & hoc probatur l. sequenti.

EI *qui appellat.*] CASVS. Quæsitum fuit intra quod tempus debeat quis appellationem suam prosequi. Et certe respondetur quòd intra annum, & iusta causa interueniente dabitur ei bienniũ. Sed si infra hoc tempus suam appellationem non fuerit prosecutus solus vel cũ aduersario, rata manet sententia.

a ¶ *Alius.*] Idem bene ficium dant antiquæ decr. vt extr. de ap. ex ratione. & ca. cum sit Romana. Similiter no uæ. ext. e. constitutus. hoc tamẽ tempus iudex potest arctare. extra e. reprehensibilis. & c. cum sit Romana. licet sit arg. contra ff. de re iu. l. 4. §. si qs. vbi dicitur q̃ iudex bene ficium legis non potest diminuere.

ADDITIO. De hoc dic vt no. in prædictis ca. cum sit Romana.

1 C. de tem. & repa. ap. Authent. ei q. li. 7. ti. 63.

b ¶ *Annus.*] "Si appellatur ad alium quàm ad principem, tunc vi dẽtur sex menses dandi. Item si appellatur à delegato qui nõ recipit appellationem, dantur tres mẽses. C. eo. si appellationem. sed si à delegato principis: tunc nouẽ menses. C. de temp. ap. l. 2. §. quòd si secundum. si à pedaneis iudicib. tunc duo menses, in auth. de iud. §. audiant ergo. colla. 6.

"Appellãti diuersa tpa dãtur ad p̃sequendum

†*al. in expensis*

2 ℨ. e. anteriorũ. C. eo. ti. Auth. sed & lis, l. 2.

Tempus autem exequendæ appellationis annus est, vel si iusta causa interceſſerit, biennium.

Vnde in authenticis constit. 11. *collatione* 5. [1] *legitur.*

¶ De eodem. C. XLI.

EI, qui appellat, impetitur annus, intra quem, secundum se, communiter cum aduersario li tem exequatur: aut, si iusta causa interceſſerit, alius [a] annus [b] indulgeatur: quo transacto, lite non completa, rata manet [c] sententia. ¶ Appellatore cessante, cum vnus mensis [d] supereſt ex biennio, licet victori ingredi, vt reus quæratur: quo siue inuento [e], siue nõ, suas afferat allegationes, & vel confirmetur, vel rescindatur sententia, omni casu [f] absente expensis† condemnando secũdum tempora fatalium dierum. Neutro vero cõcurrente post secundum fatalem permaneat sententia rata. *Cõstitutione secũda in collatione quarta.* ¶ Sed lis, quæ sperator in consistorium principis inferri, absque damno moræ manet intacta, donec ipse faciat eam introduci, & à proceribus secundum morem dirimi.

Si vero is, qui appellauit, pœnitentia ductus g *ab appellatione desistere voluerit, non prohibetur: sicut in 7. lib. Codicis, tit. de appellationibus, lib. 28. Impp. Archadius, & Honorius statuisse leguntur.* ¶ *Si* c *quis libellos appellatorios ingesserit, sciat se habere licentiam arbitrium commutandi* h, *& suos libellos recuperandi: ne iustæ pœnitudinis humanitas amputetur.* ¶ *Est autem, quando appellationem interponi non est necesse. In eodem namque libro, & eodem titulo. l. 27. iidem Impp. decreuerunt.* ¶ *Nominationes vero libellis, vel edictis factæ citra concilium*† *publicum non valent, de quibus nec appellare* k *necesse est, si solennitas deest.*

8 *Diffinitiua* [l] *quoque sententia, quæ condemnationem, vel absolutionem nõ continet, pro nulla habetur.* ¶ *Item sentẽtia citra solitum ordinem* [m] *iudiciorum à præside prolata, auctoritatem rei iudicatæ non obtinet.* ¶ *Item si sentẽtia lata fuerit cõtra res prius iudicatas* [n], *à quibus prouocatum non est, sententiæ auctoritatem non obtinebit, & ideo appellare non est necesse.* ¶ [4] *Item si sentẽtia*

g ¶ *Pœnitentia.*] ff. de don. qui saxum. ff. de repu. si pœnituit. ff. locat. l. si in lege. §. pen. ff. de in ius vo. quamuis. ff. de min. quòd si minor. §. Scæuola.

g ¶ *Pœnitentia ductus.*] Intellige si pœnitet cum adhuc nihil interest aduersarij. ff. de cond. ob cau. si pecuniam. potest tamen iterum appellare [c]. extra de ap. directe.

c Si in alio nouo artic. grauetur. & ita loquitur ista dec. secundũ Vin. Tan. & Go. quãuis Lau. ibi not. q̃ fi erat decr.

h ¶ *Commutandi.*] Sic ext. de app. c. directe. quod tamen verum est re adhuc integra: quia si aduersarius iã recessisset, non posset iste mutare consilium in iniuriam alterius. ff. de regu. iur. nemo.

EST AVTEM. CASVS. Supra dictum est, quòd licite quis appellat. Nunc ostendit in quibus casibus non exigitur appellatio.

NOMINATIONES. CASVS. Aliquis nominatur ad aliquam dignitatem præter publi cum concilium. dicitur hic quòd talis nominatio nõ valet, nec ab ea necesse est appellare.

† *al. consilium*

3 lib. 3. C. de sen. & inter. ex le. 3.

i ¶ *Publicum.*] Et cleri & populi, vt 24. di. episcop⁹. etiam absentibus ad xij. dietas vocatis. vt extr. de elect. cum inter. si sine periculo possunt vocari, vt extr. de elect. quod sicut. Hodie qui non potest interesse, hoc iurabit [d], & sic potest cõmittere vices suas alicui de ecclesia sua, vt ext. de ele. quia propter. De hac materia notatur 7. q. 1. factus est. & vocabuntur qui sunt in prouincia, vt ext. e. corã. Hodie statur consuetudini. ext. de ele. in Genesi. Item patet hic quòd licet omnes canonici elegerint aliquem seorsum non conuocato concilio, quòd electio non valet. 63. dist. c. 1.

4 Le. 2. si cũ cum ibidẽ.

d Intellige si à capitulo iurm̃ req ratur, aliàs ñ est necesse, prout ibi omnes no.

k ¶ *Appellare.*] Appellatio tamen tuetur electionem minus benefactam, vt ext. de ele. considerauimus.

DIFFINITIVA. Hæc est 8. pars, in qua ponit xx. casus diuersos. Ioan. de Fan.

CASVS. Dicitur hic, quòd sententia quæ absolutionem vel condemnationem non continet, nulla est ipso iure. Idem dicitur de sententia lata contra solitum ordinem iudiciorum. Idẽ dicitur de sententia lata contra sententiam à qua non fuit appellatum: nec in his casibus appellatio necessaria est.

l ¶ *Diffinitiua.*] " Diffinitiua sententia est, quæ finem imponit negotio. ff. de arb. qualem. & 11. quæst. 3. summopere. alia omnis est interlocutoria. sufficit tamen proferre verba, quæ habent vim condemnationis vel absolutionis, vt extr. de verb. signifi. in his. & ff. de arbi. quid tamen. §. si arbiter. Item si continet condemnationem, sed tamen incertam, non valet, vt si iudex præcipiat solui debitum, vt C. de sent. quæ sine certa quantitate profertur. per totum. quandoque etiam tenet sententia, licet non contineat condemnationem vel absolutionem, vt in sententia sub conditione lata, vt ℨ. e. biduum.

"Sententia est duplex.

m ¶ *Citra solitum ordinem.*] scilicet generalem. nam si primum sententiam fuerat de proprietate quàm de possessione: licet hoc fieri non debuerit, tamen nisi appelletur, sententia tenet. C. de app. l. 1. T.

n ¶ *Iudicatas.*] " nisi in causa matrimoniali. 25. qu. 9. §. quia ergo. Et in crimine falsi. C. de fal. l. querela. Et vbi negatur iudicatum. ff. quæ sententiæ sine ap. re. l. 1. in princ. Et cum dolo omisit exceptionem quæ competebat ex prima sententia. vt extr. de sen. & re iud. inter. quæ huic legi videtur contraria. sed dec. intelligo [e] cum aliquis ex certa scientia & ex dolo omisit exceptionem, volens decipere aduersarium. arg. ff. ad Vell. si decipienti. hæc autem lex loquitur cum ex ignorantia omisit exceptionem rei iudicatæ: vel etiam si ex certa scientia omisit. sed ideo omisit, quia non poterat eam tunc temporis probare. hoc enim non præiudicat, vt ℨ. eadem quæst. 7. plerumque. Item fallit ff. de iureiur. admonendi. vbi retractatur prior sententia propter periurium. Io. Ego intelligo decr. inter. cum prima sententia non valebat, vt ibi dicitur: quod poterat esse ex multis causis. B.

"Sententia contra res prius iudicatas q̃q; valet.

e Et bene se cũdũ Vin. & Ho. put ibi not. nam de ceptis & nõ decipiẽtib. &c. extr. de rer. perm. c. pe. Arch.

ITEM SI SENTENTIA. CASVS. dicitur hic, quòd si sententia lata fuerit contra jus scriptum, nulla est ipso iure, nec ab ea necesse est appellari: veluti si pronuntietur defunctum fuisse minorem 14. an. & rite testamentum fecisse. Si autem fertur sententia contra ius litigatoris, tunc est appellatio necessaria: veluti si pronũtietur minorem 14. an. annum impleuisse. & rite testamentum fecisse.

"Appellõis terminus est triplex.

a Obtinuit ĩ curia qđ is cui talis termin⁹ est p̃fixus à iudice si corã iudice ad quem appellauit cõstitutus ñ vult agere, non cogitur. Arc.

"Citandæ sunt partes in appellõnis causa.

b Ad idem ext. de ap. p tuas. & not. e. ti. sæpe. in gl. istud no. &c.

c ¶ *Manet.*] quia fingitur non prouocasse, vt C. de tem. app. l. vl. circa fi. fuit tamen extincta sentẽtia per appellationem, vt ff. ad Turp. l. 1. in fi. sed ante sententiam appellans si non prosequatur appellationem, stabit iudicio eius à quo appellauit. extr. eo. personas. nec post auditur appellans, vt extr. eo. reprehensibilis. & c. consuluit. & c. personas, Ioan. nisi iterum grauetur, vt extr. eod. vt debitus. & c. directe. B.

APPELLATORE. CASVS. Dicitur in hac lege, quòd si appellator nõ prosequatur intra biennium, victor in vltimo mense debet adire iudicem: & requisito reo, siue inueniatur siue non, procedatur in causa, absente omnino in expensis condemnando. Si vero neuter adiuerit iudicem intra biennium, rata manet sententia.

d ¶ *Vnus mensis.*] Hic habes quòd victor potest præuenire legalem terminum appellationis per mensem, vt C. de temp. app. l. vlt. §. in his autem casibus. sed victa pars potest quattuor diebus præuenire, vt ea. l. §. præced. " Et no. quòd triplex est terminus appellationis. quandoque statuitur terminus ad iter arripiendum, vt extr. de sen. & re iu. cum ex causa. ext. de ap. peruenit. quandoque statuitur terminus ad præsentandum se [a] iudici appellationis, vt extr. e. cum sit. & c. significauit. tertius terminus est qui statuitur à lege, scilicet annus vel biennium: & intra illum debet esse finita causa appellationis, vt hic, & C. de tem. app. l. nemo. & l. vlt. circa medium. & in auth. de ap. circa medium. col. 8. Hoc autem scias, quòd terminum statutum ab homine non potest altera pars præuenire, vt ext. e. sæpe. sed terminum legalem potest præuenire, cum modicum superest de tempore, vt hic dicitur, & ext. eo. oblatæ. Secundum legem antiquam poterat & debebat elapsa medietate termini legalis victor se exhibere iudici appellationis, vt C. de temp. app. nemo. sed tamen (vt patet ex illa decre. oblatæ.) quandoque ante terminum potest altera pars prosequi causam appellationis, dum tamen altera pars non præueniat diligentiam alterius. arg. 16. q. 3. placuit. 2. & ext. de ap. vt debitus.

e ¶ *Inuento.*] " Hic patet quòd etiam in causa ap. partes sunt citandæ [b]. si tamen altera pars non venerit, iudex ea absente potest procedere, vt hic dicitur: quia priuilegium eius est qui de app. cognoscit, quòd possit vna parte absente litem audire, vt C. de temp. app. l vltim. §. penul. Si tamen absens probat iustam causam absentiæ, bene retractatur quod factum est, vt ext. de sen. & re iud. cum Bertholdus.

f ¶ *Omni casu.*] id est, siue vincat, siue vincatur, vt extr. de ap. reprehensibilis. & c. sæpe. & C. de iud. properandum. §. si autem. & 3. q. 3. libellum.

SED LIS. Casus istius legis habetur ℨ. ead. ca. anteriorum. §. ad hoc.

SI VERO. CASVS. Modo ostendit Gratian, quòd quilibet potest suæ appellationi renuntiare, etiam si libellos appellatorios receperit, & hoc probat lex sequens, quæ satis plana est: & per te casum formabis.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Contra*

a ¶*Contra ius.*] nisi iudex æstimet leges illas non iuuare causam: vt ff. de re iud. cum prolatis. M. Sed hoc est falsum: quia error iudicis non debet excusare sententiam: vt ff. quæ sententiæ sine appel. re. l. 1. in prin. & illa lex, cum prolatis, loquitur quando contra ius litigatoris sententiatum fuerit. "Et sic patet quòd sententia lata contra ius litigatoris quantum ad litigatores transit in rem iudicatam: vt hic, & extr. de sent. & re iud. cum in ter. in fi.

"snia cõtra ius litigatoris lata v3.

1 Ead. le. §. quod si.

ITEM SI PLVRES. Casvs. Si plures iudices dati sunt, & vnus tantum pronuntiauerit, nulla est sententia ipso iure: nec exigitur appellatio ipso iure. Item si iudex punit aliquem vltra modum sibi à lege præfixum, pœnam maiorem quàm debeat irrogando, talis sententia non valet: nec ab eo appellari oportet.

2 Le. 4. ibid.

3 Le. 5.

b ¶*Iudices.*] Siue iudices sint ordinarij, siue delegati, siue arbitri, & omnes sint præsentes: quidquid maior pars statuit, illud tenet: vt 65. distin. ca. 1. & 2. & ff. de re iu. duo ex tribus. & ff. de arb. item si. §. vltim. & l. diem. §. si plures. nisi in solo casu quem habes. extra de rescri. pastoralis. "Sed si impari numero dissentiant, tunc si sint arbitri, neutra sententiarum tenet: vt ff. de arbit. diem. §. si plures. & tunc iudex ordinarius coget arbitros aliquam personam eligere, cuius auctoritati stetur: vt ff. de arb. item si. §. principaliter. In delegatis autẽ iudicibus tenet vtriusque sententia, sed suspenditur quousque altera confirmetur à superiore. ff. de re iud. duo iudices. nisi velit dicere aliud esse in delegatis à principe[a], vt C. de app. in offerendis. vbi dicitur, quòd si dissentiunt, eligant tertium. In ordinariis vero si dissentiant in pari numero, tenet sententia pro reo lata, nisi in causa liberali, vt extra de probat. ex litteris. ff. de re iud. inter pares. similiter tenet sententia lata pro testamento. ff. de inoff. testam. si pars. Tertius casus pro matrimonio: vt 33. quæstio. prima. si quis acceperit. & extra de præsump. illud. Quartus in dote, extra de sententia & re iudicat. cap. fin. vnde versus:

Stat testamentum libertas coniugium, dos.
Si sunt æquales qui producuntur vtrinque.

Et hæc quæ supra dixi, vera sunt, quando omnes iudices sunt præsentes. si autem quis abest, & non per contumaciam, sententia aliorum nulla est: vt hic. & ff. de arbitris. item si. §. vltim. & l. sequen. & extra de offic. deleg. quamuis. & capit. causam. Ioan. & ponit hodie dec. totam hanc distinctionem de sententia & re iudicat. capit. vltimo. B.

aNon est in hoc vis, vt p3 j. e. quod legi. & not. ext. de re iu. c. fi. Sed qđ sit ĩ hoc vis vr̃ in eo qđ no. s̃. 65. dis. eps. in gl. fi. Arc.

c ¶*Item cum certa.*] Quidam enim iudices possunt punire vsque ad duos aureos: quidam plus: vt C. de mod. mul. illustres. & l. sequen. & tamen propter inopiam condemnati potest iudex sententiam moderari[b], vt ff. de offic. præfid. illicitas. §. penul. & 23. quæst. 5. cap. 1. & C. eod. eos. in fin. Sed numquid vsque ad modum legitimum valet? non. argum. ff. famil. erciſc. in hoc iudicio argum. contra. C. de do. fancimus. & extra de præbend. dilectus. 1. & cap. nisi. & 12. quæst. 2. si quos.

bNot. tñ q si iudex min⁹ iudicat q̃ sit lege staturũ illud qđ est minus põt declarare. ff. de iniu. diuus. qa pœne, psecutio fi iudicis, s̃ legis auctoritati reseruatur. s̃. e. q. 3. §. notãdũ. ver. & quãuis, &c. Arc.

VENALES. Casvs. Venales sententiæ, quæ à corruptis iudicibus proferuntur, nullæ sunt ipso iure. Similiter si aliquis nominatus est ad honorem decurionatus, qui esse non poterat propter infirmitatem ætatis, puta quia minor erat 15. annis, vel forte minus grandæuus: citra appellationem si probauerit se inhabilem, excusatur.

d ¶*Venales.*] Sed si arbiter tulit sententiam per gratiam, tenet: sed datur doli exceptio. C. de arb. l. 3. ff. ad Trebel. seruo. §. cum prætor. sed si corruptus tulerit, nulla est sententia: vt hic, & C. si ex fal. all. l. vltim.

SVNT ETIAM QVORVM. Casvs. Modo ostenditur, qui non admittuntur ad appellandum: & numerantur hic vij. personæ, quæ appellare non possunt, scilicet contumax: homicida: veneficus: maleficus: adulter: raptor publicus fur: similiter conuictus testibus, & confessus suum scelus non auditur appellans. Si autem conuictus sit, & non confessus, vel confessus metu tormentorum, auditur appellans. Et sunt hæc omnia C. quorum app. non reci. l. 2. hæc autem verba. & hoc in notoriis. in occultis autem, sunt verba Gratiani: postea quæ sequuntur, verba legis.

e ¶ *Per contumaciam.*] sic j. 24. q. 3. de illicita. nisi veniant iudice sedente pro tribunali. ff. de in integr. resti. diuus. Item bene audietur appellatio contumacis qui præsens est: vt ff. de appellatio. creditor. §. missus.

f ¶*Summatim.*] id est, semiplene inquiret iudex de negotio cum aduersarius absit. "non enim statim absente aduersario mittet præsentem in possessionem: sed faciet ipsum iurare quòd credebat se iuste litigare: & sic intelligitur quod est extra vt lite non contestat. quoniam frequenter. in fin.

"Missio in possessionẽ ñ est statim facienda.

7 Le. obseruare. eod.

NVLLVS. Verba legis. C. quor. ap. non rec. l. 2.

g ¶*Veneficorum.*] idem est in aliis: vt extra de spon. ex litteris. 2.

8 Concor. l. cõstõnes. & ibi Bar. ff. de ap. & l. creditor. §. iussus. e. ti.

h ¶ *Et hoc in notoriis.*] Illud de suo põit Gratianus, & male. "in notoriis enim non est opus testibus. supra e. quæstione prima. de manifesta. nec in notoriis appellari potest: vt extra eodem. cum sit. & cap. peruenit. Si ergo hæc duo, conuictio & confessio concurrunt, non auditur appellans: quia sola confessio in criminali non nocet, nec etiam in ciuili secundum quosdam quin possit appellari. ff. de confes. cum fideicommissum. sed contra, supra eadem. quicumque.

9 §. sicut. e. l. "Notari⁹ ñ cõuincitur testib⁹, nec appellarẽpt

10 Le. 3.

11 Le. 4.

12 Le. 5.

13 Le. 6.

i ¶*Formidine tormentorum territus.*] infra decimaquinta, quæstione sexta. capit. 1.

NVLLI. Casvs. Officialis præsidis prouinciæ vel alterius præsidentis in administratione vel officio suo deliquit: de quo postea conuictus & condemnatus à proprio iudice volebat appellare. Quæritur an possit? & certe dicitur quòd non potest: si tamen condemnatus esset in causa ciuili super patrimonio suo, bene admittitur ad appellandum.

k ¶*Officialium.*] vt executori, vel tabellioni quando delinquunt circa suam administrationem: quia præsumitur, quòd iudicem offenderint: & quia non præsumitur quod iudex iniuste contra eum aliquid faciat. Item quia non potest abesse à curia.

QVOTIES. Casvs. Ponuntur hic quattuor casus, in quibus non appellatur, scilicet cum ratio computationis postulatur à procuratore fisci: vel cum petitur tributum: aut cum debitum publicum, ideſt fisci, vel priuatũ, ideſt Cæsaris, de quo aliquis est euidenter conuictus, flagitatur.

l ¶*Quoties etiam fiscalis.*] id est, quoties ab aliquo ratio administrationis requiritur: & intellige quando euidẽs est tributum: alioquin secus: vt C. de appel. quoniam nonnulli. "Patet ergo quòd in tributis non appellatur: ergo nec in decimis: cum decimæ sint tributa egentium animarum: vt 16. q. 1. decimæ. & est expressum ext. de deci. tua. in fin.

"Appellari non potest in tributis & decimis.

m ¶*Calculi.*] id est, computationis.

n ¶*Publici.*] id est, fisci.

o ¶*Priuati.*] id est, de proprio patrimonio Imperatoris: quod respectu fiscalium priuatum dicitur.

p ¶*Et.*] pro, id est.

AB EXECVTORE. Casvs. Iudex mandat officiali suo vel alij vt mandetur sententia executioni. Quæritur vtrum à tali executore sit appellandum? Et certe dicitur quòd non, nisi modum in exequendo excedat. Similiter si aliquis appellat ne testamentum aperiatur, vel ne hæredes scripti mittantur in possessione, non auditur: & appellator & iudex qui recipit talem appellationem, puniuntur in 20. libris argenti.

q ¶*Non potest.*] "Distingue tamen: quia aut executor habet meram executionem, aut mistam. Si meram, non appellatur ab eo nisi man dati fines excedat, vt hic dicitur: & si suspectus est, non appellatur ab eo, vt extra de appellatio. nouit. nisi obiiciatur crimen falsi coram eo: tunc enim supersedebit executioni: vt extra de crimine falsi, super eo. & Cod. si ex falsis instru. iudicati. & de tali executore loquitur lex C. de executione rei iudicat. si vt proponis. & extra de sententia & re iud. de cetero. Quandoque dicitur executor, qui habet mistam executionem: & talis potest recusari propter suspicionem. extra de offic. deleg. super quæstionum. §. si vero. de tali loquitur vigesimaquinta, quæstione secunda, & si non cognitio. & talis executor audiet & admittet exceptiones rationabiles, quãtumcumque absolute ei scribatur: vt extra de offic. deleg. ex parte. & extra de ætate & qualitate. ca. eam te. & extra de rescriptis, cum adeo. Item licet. mistus sit executor, non potest appellari à grauami ne vel iniuria [c], vt C. de appell. si quis. Item videtur quòd differenda sit executio si incontinenti volo probare sententiam iniustam:

"Executor an possit recusari, & ab eo appellari.

cAr. ad hoc 61. dist. nullꝰ inuitis. circ. fi. Io. đ Fan.

Source : BIU Cujas

vt extra de test. veniens. 2. & ff. de iud. si prætor. De hac materia plene inuenies 25. q. 2. & si non cognitio.

a ¶*Defuncti.*] arg. contra. extra de ap. qua fronte. in parte decisa. sed ibi debitum erat liquidum: vnde ibi valebat appellatio ne corpus sepeliretur ante satisfactionem.

b ¶*Patuerit.*] Nota, q̃ dicit, patuerit: ex hoc est argum. quòd satis est pro illo qui intentauit possessorium, q̃ aliquam præsumptionem pro se habeat, licet non perfecte probet.

1 l. vnic. C. si de momen. pos.

c ¶*Possessionem.*] quia ibi non auditur appellans, vel aliqua exceptio, nisi prius fiat missio in possessionem: vt C. de edict. diui Had. tol. l. 2.

2 l. 1. C. si vnus ex plurib. appel.

d ¶*Ignauam.*] "nota iudicem puniri, qui recipit friuolas appellationes.

"appellões friuolas recipiens punitur.

DE POSSESSIONE. Casvs. Si pronuntiatum fuit de aliquo mittendo in possessionem causa restitutionis, vel alia de causa, appellari non debet: & si fuerit appellatum, nihilominus mandabitur sententia executioni.

3 l. 2. e. tit.

4 ibid.

e ¶*Momento.*] id est, de momentanea possessione. "momentaneam possessionem vocat illam quæ restituitur ei qui spoliatus est, & vocatur momẽtanea, quia apta est per momentum durare, si aduersarius in momento probet de proprietate. Io.

5 l. si appellationem. in fi. eod.

" Possessio momentanea.

6 l. litigator. eod.

f ¶*Effectum.*] secundũ canones tamen appellatur à momentaneæ possessionis sententia: vt extra de testi. significauerunt. vbi ab interlocutoria intra decem dies est appellandum, extra de elect. cum dilectus. extra de app. super eo. 2. & extra de resti. spol. ex conquestione.

7 l. hos, qui. eod.

QVANDO QVE. Casvs. Dicitur in hac lege, quòd si plures super eadem re vna sententia condemnentur, & omnes appellauerint: vno tantum illorum prosequente appellationem & obtinente, prodest omnibus. Idem est si vnus illorum tantum prosequitur appellationem, & obtinet. Nam si appellatio iusta pronuntietur, victoria vnius prodest omnibus. Si autem aliquis illorum qui est minor 25. annis, fuerit restitutus ratione minoris ætatis: hoc non prodest maiori qui non appellauit, & qui cum minore simul fuerat condemnatus.

g ¶*Quo casu.*] vt in duobus reis debendi.

h ¶*Ad alios pertinebit.*] vt supra ead. quæstio. 5. statuit. & c. interrogatum.

i ¶*Aetatis.*] nisi sint connexa. ff. de mino. etiam. & l. tutor. & ff. quem admodum seruitus amit. si communem.

IVDICIBVS. Casvs. Dicitur hic, quòd officium est iudicis ordinarij appellationem recipere, & intra 30. dies à tempore sententiæ computandos gesta causæ litigatoribus præbere vnà cum relatione. Idem dicitur in iudice delegato. Et dicitur relatio ipsi apostoli quibus iudex eximit appellantem à sua iurisdictione: vel responsiones vtriusque partis. Dicitur etiam quòd si litigator statim post sententiam voluerit appellare, hoc potest facere viua voce, & sine scriptis: & hoc tam in ciuili negotio quàm in criminali.

k ¶*Gesta.*] id est, allegationes. C. de rela. l. 2.

l ¶*Relatione.*] id est, responsionibus partium.

m ¶*Præstari.*] etiam non appetentibus. C. de appellatio. eos. in fin. §. primo.

AB EO. Casvs. Dicitur hic, quòd à iudice appellationis non debet remitti causa ad iudicem à quo fuerit appellatum: cum iudex appellationis pronuntiare debeat appellationem esse iustam vel iniustam, quod vix faceret iudex à quo appellatur.

n ¶*Pronuntiare.*] Etiam ex prioribus instrumentis, vel etiam ex nouis: vt C. de temp. ap. per hanc. C. de ap. eos. §. 1. nouas enim causas appellationis potest audire iudex: vt extr. de ap. constitutis. in fi. ff. de app. scio in fi.

"iudex appellationis, an possit de principali cognoscere

n ¶*Pronuntiare.*] "Pone ergo quòd alicui sit commissa causa appel. iudex ille pronuntiat appellationem iustam. numquid incipiet de nouo cognoscere de principali negotio? hæc lex videtur velle quòd non. sed quòd possit, est argument. extra de testament. Raynutius. in fin. & Cod. de reb. cred. generaliter. §. fin autem. in fin. & in authen. de san. episco. §. si quis contra aliquem. collat. 9. & extra de appel. vt debitus. in fin.

ti a testamento scripta referetur, vel ne ij, quos scriptos patuerit b hæredes, in possessionem c mittantur, & is, cuius de ea re notio erit, appellationem receperit: & iudex, qui tam ignauam d conniuentiam adhibuerit, & litigator, qui tam importune appellauerit, viginti libris argenti mulctentur. ¶ [1] De possessione etiam, & eius momento, e si causa dicatur (quæ sententia interlocutoria appellatur) quamuis prouocatio interposita fuerit, tamen lata sententia sortiatur effectum. f

¶ [2] Quandoque vnam, & eamdem plures simul reportant condemnationem, nec diuersitas factorum separationem accipit: quo casu g si omnes appellauerint, & vno ex his agente, eorum appellatio iusta pronuntiata fuerit, emolumentum victoriæ etiam ad alios h pertinebit. [3] Si autem vnus tantum appellauit, eiusque appellatio iusta pronuntiata est, ei quoque prodest, qui non appellauit. [4] Quòd si ætatis i auxilio vnus contra sententiam restitutionem impetrauerit: maiori, qui suo iure non appellauit, hoc rescriptum non prodest. [5] Iudicibus autem non solum suscipiendæ appellationis necessitas videtur imposita, verum etiam xxx. dierum spatia ex die sententiæ definita sunt, intra quæ gesta k vnà cum relatione l litigatoribus conuenit præstarim. ¶ Similiter arbiter appellationem suscipere, & relationem dare compellitur, si delegatus fuerit. ¶ [6] Litigatoribus vero copia est etiam non scriptis libellis illico voce appellare, cum res iudicata poposcerit, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus causis.

¶ [7] Ab eo autem, qui de appellatione cognoscit, non potest fieri recursus ad iudicem, à quo fuerit prouocatum. Quapropter remittendi litigatores ad prouincias remotam sibi occasionem, atque exclusam penitus intelligant, cum super omni causa interpositam prouocationem vel iniustam tantum liceat pronuntiare n, vel iustam. ¶ Hæc omnia in 7. lib. Codicis inuenies à tit. de appellationibus vsque ad tit. ne liceat in vna eademque causa.

c ¶Si quis libellos.] *Hinc vsque ad finem huius capitis varias leges Codicis Gratianus refert, quarum non retulit eadem omnino verba: sed quæ ad quæstionem suam facere iudicauit.*

QVÆSTIO VII.

Vòd vero o laici in accusatione episcoporum non sint audiendi, Euaristus Papa testatur dicens [8] episcopis per Aegyptum, epistola 2.

¶Laici in episcoporum accusationem non sunt recipiendi. C. I.

[9] NOn est à plebe, aut vulgaribus hominibus arguendus, vel accusandus episcopus, licet sit inordinatus: quia pro meritis p subditorum disponitur à Deo vita rectorum. *& infra.* ¶Ideo ista dico, quia insidiator bona sæpissime solet conuertere in malum, & in electis ponit maculam.

Item Siluester Papa in epilogo concilij Romani.

Vod vero.] Hæc quæstio diuiditur in 7. partes. In prima parte probat per duodecim auctoritates sanctorum patrum, quòd laici clericos accusare non possunt: & quia sunt mĩnores: & quia ad eumdem ordinem promoueri nõ possunt: & quia eos non recipiunt in sua accusatione: & (quod est validius) quia oppido eis sunt infesti. Secunda ibi, *His auctoritatibus.* Tertia ibi, *Huic oppositioni.* Quarta ibi, *De his.* Quinta ibi, *Item pœnitentes.* Sexta ibi, *Item cum Balaam.* Septima ibi, *Item illud.* Ioannes de Fantu.

Casvs. Hic intitulatur septima quæstio. qua quæritur, an laici sint admittendi ad accusationem episcoporum, vel clerici inferiores, vel monachi: & allegat G. pro vtraque parte. & primo quòd non admittantur: & postea quòd admittantur, opin. plures faciendo, & inferendo solutiones. Quid autem iuris sit de hoc, in summa huius quæstionis inuenitur.

8 Adde q̃ si cõtra inhabilẽ accusatorẽ nõ opponitur, valet iudiciũ, l. hos accusare. §. lege Iul. & ibi Barto. & l. si placet. ff. de accus.

9 Anſ. l. 3. c. 11. Iuo p. 5. c. 240. Pan. l. 4. c. 37.

o ¶ *Quod vero.*] "Secundum Baz. laici si sunt bonæ famæ, admittuntur ad accusationem clericorum. argument. infra ead. clericos aut laicos. & G. idem sentit. Alij dicunt, quòd laicus proprium prælatum propter delictum accusare potest: quia sua interest habere prælatum bonum: vt dixi vigesimasecunda distinctione. illud. Communior est opinio quòd non possit nisi suam iniuriam prosequatur: vt quarta, quæstione sexta. omnibus. extra de testibus. de cetero. supra eadem quæstione prima, prohibentur. nisi in crimine hæresis. infra eadem, sacerdotes. & cap. oues. & in simonia. extra de simon. tanta. & in crimine læsæ maiestatis. decimaquinta, quæstione tertia, sane. Cod. de episcopis & clericis. si quemquam. & in crimine sacrilegij secundũ quosdam. decimaseptima, quæstione quarta. §. qui autem. & in crimine dilapidationis: vt duodecima, quæstione secunda, non liceat. vt dixi, 16. quæstione 1. constitutum. In his autem omnibus ita demum admittuntur, si bono zelo denuntient crimina. extra de simon. licet Hely. in fi. & si accusatus fuerit vitæ suspectæ. supra eadem quæstione 1. in primis. quia si accusatus est suspectæ vitæ, admittuntur laici malæ vitæ. si autem bonæ vitæ, tunc tantum laici bonæ vitæ. extra de simon. per tuas. "Clerici vero contra clericos admittuntur, nisi sint criminosi vel irregulares: vt infra eadem præsumunt. & capit. lator. & capi. ipsi Apostoli. tales tamen qui sunt eiusdem ordinis cum eis vel inferioris: vt infra eadem ipsi Apostoli. & capitul. testes, similiter monachi audiuntur. extra de accusatio. ex parte. & capitulo olim. & hæc vera sunt de solenni accusatione. Sed in denuntiatione criminis (vt dicunt quidam) omnes admittuntur. argument. vigesimaquarta, quæstione prima. quisquis. & quia cuilibet dictum est hoc, Si peccauerit in te, &cæter. vigesimasecunda, quæstione quinta, hoc videtur. vigesimaquarta, quæstione tertia. tam sacerdos. Argument. contra trigesimaquinta, quæstione sexta, episcopus in synodo. & extra de accus. cum oporteat. Quid iuris sit de hoc, not. supra eadem quæstione prima. si peccauerit.

" Laici an possint clericos accusare.

"clerici clericos accusare pñt.

NOn est.] Casvs. Quærebatur hic, an laici possint accusare episcopum suum male & inordinate viuentem. Et respondetur quòd non, duabus rationibus. Vna est, quia pro meritis subditorum quandoque dantur mali prælati, & quia Diabolus quandoque infamat bonos, & bona conuertit in malum.

p ¶*Pro meritis.*] infra octaua, quæstio. prima. audacter. & 6. quæstio. 1. ex merito.

Source : BIU Cujas

a *Nullus laicus.*] ¶*Clerico.*]Vel moniali. ext. de accu. meminimus[a].

In sancta.] Casvs. Quærebatur à Iulio Papa, vtrum excõmunicati vel laici possunt clericum accusare, Et respõdet ꝙ non admittuntur excommunicati, nec laici: & hoc probat plurib. rationib. Vna, quia non recipiunt clericos in suam accusationem: & quia clerici sunt ipsis maiores: & ꝙa portãt onera omnium: & funguntur vice Apostolorum.

b ¶ *Anathematizatus.*] ĩ. 3. qu. 4. nullus. hoc proprie est, vel i. separatus à conuersatione clericorũ: quia laicus. ĩ. e. laici. & 24. q. 3. certum. & 6. q. 1. illi qui. & c. omnes.

c ¶ *Super illos.*] s̃. dist. 10. certum. & c. suscipitis.

d ¶ *Ita nec obligari.*]i. accusari. 21. dist. inferior.

e ¶ *Quod magnum.*]s̃. dist. 93. legimus. Io.

Laicos.] Casvs. Dicitur hic ꝙ laici non admittuntur ad accusationem clericorum quattuor rationibus, quia non sunt eiusdem cõuersationis cum clericis, & quia sunt clericis inimici, & quia nolunt imitari grauitatem eorum: quia nolunt accipere clericos in suam accusationem.

f ¶ *Laicos.*] Certũ est, ꝙ laicus prosequens propriam iniuriam admittitur ad accusationem clerici corã clerico iudice, vt extra de test. de cætero. "Nunquid ergo & econuerso clericus admittitur ad accusationem laici coram laico iudice, si prosequatur suam iniuriam? Dicunt quidã quòd non. nã vbi crimen irrogat pœnam sanguinis, clericus interesse non potest: vt 33. q. vlt. his à quib. sed si nõ irrogat pœnam sanguinis, bene põt. Alij dicunt [b] quòd in nullo crimine clericus põt accusare laicum. ar. 11. q. 1. nullus. quia non potest in crimine testari cõtra ipsum. 11. qu. 1. testimonium. & sic fallit regula, quæ est 4. q. 6. omnibus. agat ergo clericꝰ ciuiliter de crimine.

g ¶ *Non accusasse episcopos.*] in hoc c. assignãtur tres rões, quare laici non admittũtur cõtra clericos. quarta assignatur. s̃. e. q. 1. c. 1. quinta est, ꝙa magnũ est ꝙ clerici accusentur ab eis, vñ dẽt esse ratũ: vt s̃. e. prox. c. Io.

¶Laicus clericum non accusẽt.
C. II.

1 NVllus laicus audeat clerico [a] crimen inferre.

Item Marcellinus Papa ad episcopos orientales, epist. 2.

¶De eodem. C. III.

2 LAico non licet quemlibet clericum accusare.

Item Iulius Papa in decretis, c. 36.

¶Anathematizatus sacerdotes accusare non potest. C. IIII.

IN sancta Nicæna synodo statutum est, vt nemo anathematizatus † [b] in nostra susciptiatur accusatione: nec illi qui nos in sua nolunt recipere querela, vel accusatione: cum nos super illos [c] scimus à Domino constitutos, non illos super nos: & sicut maior non potest à minore iudicari, ita nec obligari † [d], quia rarum est omne, quod magnum [e] est. Portamus onera omnium, qui grauantur: quinimo hæc portat in nobis beatus Apostolus Petrus, cuius vice fungimur legatione, & cuius regula informamur, quatenus eius fulti auxilio ab omnibus nũc, & in perpetuum tueamur aduersis.

Item Eusebius ad episcopos Galliæ epist. 1.

¶De eodem. C. V.

3 LAicos [f] non accusare episcopos [g] hactenus obseruatum, & constitutum est: quia eiusdem non sunt conuersationis, & oppido eis quidam infesti existunt, quippe cum vita eorum, & conuersatio debeat esse secreta, & à laicorum actibus remota, nec ab eis impeti debeant, qui eorum castitatem, & grauitatem nolunt imitari, maxime cum nec hi eos in suis volunt recipere accusationibus.

Item Fabianus Papa ad episcopos Orientales, epist. 2.

¶ Nec clerici in accusatione laicorum, nec laici in accusatione clericorum. sunt suscipiendi. C. VI.

4 SIcut sacerdotes, vel reliqui clerici à sæcularium laicorum excluduntur accusatione, ita illi ab istorum sunt excludendi, & alienandi criminatione: & sicut isti ab illis, ita illi ab istis non recipiantur: quoniam sicut Domini sacerdotum segregata debet esse conuersatio ab eorum conuersatione, ita & litigatio [h], quia seruum Domini non oportet litigare.

Item ex concilio Maguntino.

¶De eodem. C. VII.

5 DEcretum est, vt presbyteri suos plebeios † & accusare, & attestimoniare possint. Si autem neglexerint, sui gradus periculo subiacebunt.

¶*Caput hoc abest à plerisque antiquis exemplaribus Gratiani, neque hic recte collocatur: sed exstat apud Burchardum, qui pro voce,* plebeios, *habet,* plebesanos.

Item Clemens ad Iacobum epistola 1.

¶Laici clericos accusare non debent. C. VIII.

SAcerdotes, & reliqui ecclesiæ ministri, omnesque plebes episcopos suos diligere debent, & eorum præceptis obedire, etiam si ipsi aliter (quod absit) agant [i], nisi in fide erraverint.

¶*In hoc, & sequenti capite non referuntur ipsa prorsus verba sancti Clementis.*

Item ad eundem epistola secunda.

¶De eodem. C. IX.

QValis condemnatio eis immineat, qui in patres peccant, scriptura diuina ostendit: Si enim Cham [k], quia non operuit pudenda patris, maledictus est, multo ampliori [l] condemnatione digni sunt, qui patribus legatione Dei fungentibus cõtumeliam inferunt.

Personæ inferiorum ordinum in superiorum accusationem recipiendæ non sunt.

Vnde Sylvester Papa in epilogo concilij Romani[6].

¶Minores non debent accusare maiores. C. X.

7 CLericus [m] aduersus exorcistam, exorcista aduersus acolythum, acolythus aduersus subdiaconum, subdiaconus aduersus diaconum, diaconus aduersus presbyterum, presbyter aduersus episcopum accusationem dare, aut [A] testimonium ferre non valet.

A ¶Aut testimonium ferre.]*Hæc non sunt in originali, neque in aliis locis indicatis, ac totus etiam ordo in enumeratione est immutatus, ita enim in concilio, & apud ceteros.* Fecit hos gradus in gremio synodi, vt non presbyter aduersus episcopum, &c.

Item Zepherinus Papa ad episcopos Siciliæ, epistola prima.

¶De eodem. C. XI.

8 MAiorum [n] quispiam minorum accusationibus non impetatur [o].

In originali, quemadmodum, & apud Iuonem est, nec summorum quispiam minorum accusationibus impetatur, aut dispereat.

Item Anacletus Papa, epistola 3.[9]

¶De eodem. C. XII.

10 SEntentia Cham filij Noe damnantur, qui suorum doctorum, vel præpositorum culpam produnt P, ceu q Cham, qui patris pudenda non operuit, sed magis deridenda monstrauit.

Item Eusebius Papa ad episcopos Alexandriæ epist. 2.[11]

Sicut.] Casvs. Sicut clerici remouẽtur ab accusatione laicorũ, ita & laici remoueri dẽnt ab accusatione clericorũ: ꝙa sicut discreti & separati sunt laici à cõuersatione clericorũ: sic ẽt dẽnt esse clerici diuisi ab accusatiõe laicorũ.

h ¶*Litigare.*] extra de synd. c. vno.

Acerdotes] Casvs. In hoc c. dicitur ꝙ quilibet inferior ꝑlato suo obedire dẽt, ẽt si malꝰ sit, nisi erret ĩ fid.

i ¶*Agant.*] "si ꝑlati sũt hæretici vel excõicati, vel nõ seruãt canones, vel simoniaci, vel notorij fornicatores, tunc ꝓt recedi ab eis ante sentẽtiam. 19. dist. nulli. 16. q. vlt. sane. 32. dist. nullus. in alio crimine ante sentẽtiam[c] non est recedendũ ab eis. 8. q. 4. nonne. & 15. q. 6. c. vlt. Io. hoc corrigitur pro parte, extra de temp. ord. c. fin. B.

"ꝑlati criminosi ante suam delinquentes, vel qui possunt

Qualis condemnatio.] Casvs. Dicitur quòd quilibet obedire dẽt suo ꝑlato, nec ei detrahere, & hoc probatur exẽplo Chã, qui male dictus fuit, ꝙa nõ operuit pudẽda patris sui. sed multo fortiꝰ essent maledicti ꝙ patrib. suis spiritualib. detrahũt, & cõtumelias inferũt.

k ¶*Chã.*]24. q. 3. sed q.

l ¶*Ampliori.*]arg. "ꝙ in eodẽ genere delicti plus peccamꝰ erga patres spũales[d] q̃ carnales: vt 30. q. 3. Pictaciũ.

PERSONAE. Casvs. Ostẽsum est s̃. ꝙ laici nõ admittuntur ad accusationẽ clericorum. modo ostẽdit ꝙ clerici inferioris ordinis nõ admittũtur ad accusationẽ superioris, vsq; ad §. his auctoritatib.

Clericus.] Casvs. Quærebatur à Silvestro vtrum minores clerici irregulares vel infames ꝑnt accusare superiores, & certe rñdetur ꝙ nõ, nec contra eos testificari ꝑnt. Alia c. plana sunt.

m ¶*Clericus.*] hoc ca. non tenet. Vel loquitur de his qui propter irregularitatẽ nõ possunt ad altiora promoueri, vt bigami, & corpore vitiati. aliàs esset contra omnẽ rationẽ: vt ĩ. e. lator. Et dic clericus, scilicet psalmista & ostiarius.

n *Maiorũ.*]Hoc ca. similiter non tenet.

o ¶*Impetatur.*]criminose, si de clericis intelligas.

Sentẽtia Chã, &c.] ¶*Produnt.*] tales deponuntur 45. di. accusatores.

q ¶*Ceu.*]id est, sicut.

1 Burc. l. 1. c. 151. Ans. l. 3. c. 24. Iuo p. 5 c. 264.
a Ista dec. loqtur de laico inimico: & sic ñ ꝓbatur immo sumpto ar. à contrario ꝓbatur contrarium, vt ibi no.
2 11. q. 1. clericũ. §. nec laico.
" Clericus laicũ accusare non ꝑt.
4 Pol. l. 5. ti. 1 Iuo p. 6. ca. 320. Pan. l. 4 c. 61.
b Vt Hu. & L. q ita not. ĩ. c. 1. dicẽtes idẽ esse vbi ẽt ꝓsequtur ꝓpriã iniuriã ꝓsequẽdo: nec põt repelli eo ꝑ textu ꝙ nõ ꝑmonuerit aduersariũ, vt ar. illiꝰ c. hic all. omnibus. L.
2. Tim. 2.
5 Burc. l. 16. c. 7.
tal. plebesanos.
tal. anathema
tal. colligari
Genes. 9.
c Ista gl. reputatur sin. per doct. ad hoc ꝙ ab epo nõ seruãte canones ꝓt recedi vt ab excommunicato.
6 capit. l. 1. c. 139. ĩ cõc. Magũti. sub Arnulpho,
7 Pol. l. 5. ti. 1 Bur. l. 1. c. 151 Iuo par. 5. c. 264.
"Peccamus plꝰ erga patres spũales q̃ carnales.
d Dicit L. patres spũales dñr sacerdotes. 6. qu. 1. ver. hi qdẽ. aliàs est, ca. per se.
8 Iuo par. 5. c. 245.
9 Isidor. l. 3. lent. c. 39.
10 ĩ. e. c. plerũq;. Ans. l. 3 c. 37. Deusd. p. 3. Iuo p. 5. c. 239. Genes. 9.
11 Et ĩ 5. Synodo sub Symmacho & Gre. past. p. 3. c. 5.

Source : BIU Cujas

a *Oves.*] ¶*Eum.*] criminose, si de clericis intelligas, dic, hoc cum prælatus eorum est bonæ opinionis.
b ¶*Oris.*]id est,locutionis.
c ¶*Gladio.*]id est,lingua.
d ¶*Reprehendenda.*]id est,reprehensibilia.ĩ.ea.nos.fi.ne sit contra. ſ.21.dist.nolite.ĩ.6.q. 1.oues.

¶Oues pastorem suum(nisi à fide exorbita uerit)non possunt accusare. C. XIII.

HIS AVCTORITATIBVS. Hæc est 2. pars q.in qua vult ꝓbare, ꝙ laici si boni sunt, accusant clericos:sed huiusmodi allegatio superficialis est, quia aliter canones intelliguntur.hoc tamen probare nititus per 9.auctorit.Io. de Fant.

1Pol.l.5.ti.j. Ansel.l.3. c. 44.Burc.l.1. c.139.Iuo p. 5.c.258.Pan. l.4.c.39.

Casvs. Modo concludit G. ex supradictis ꝙ subditi laici vel clerici nõ accusant suos prælatos:sed dicit G. ꝙ hoc intelligendum est de infamibus &criminosis, qui parati sunt reprehendere suos prælatos:& hoc probat per sequẽtia.

2Concor.x. in l. quẽquã & ibi do. & bo.gl. C.de epi.& cle.

† *al.teste*

e *Laici.*]¶*Nolunt imitari.*] Propter hoc verbum induc it Grat.hoc cap.Sed hic vacat ar. à contrario secundum H. & Lau. vnde subaudi, maxime. Hic videas quod no.81.dist.presbyter.in gl. cum capitur,&c.Archid.

Accusatio.] Casvs. Quæsitum fuit ab Anacleto vtrũ episcopi possint accusari à malis hominib. & sceleratis. Et certe respondet quòd non, sed à bonis & fide dignis vel fidelib. sunt potius supportandi, & hoc probat exemplo Domini qui per seipsum ementes & vendentes eiecit de templo. Et exemplo etiam Domini ꝙcularis fortiter indignantis cum videt seruum suum ab aliquo alio iudicari:& hoc in prima parte. In secunda parte,dicitur,quòd si detractores quorumcumque grauiter puniuntur, multo fortius detractatores famulorum Dei.In tertia parte dicitur, ꝙ Apostoli, & eorum successores talia considerantes statuerũt, ne facile quis attentet accusare vel lacerare prælatos, & si ꝙs eos accusare vel conuenire voluerit, primo eos charitatiue admoneat : quod si non fecerit,excõmunicetur. Secũda pars incipit ibi,*Et paulo post.*Tertia incipit ibi,*Hæc & alia.*

3Deusd.p.4 Ans.l.3.c.31 Iuo par.5.c. 238.Pan.l.4. c.58.

Ioan.2.

f ¶*Suspicionibus.*] Suspecti ab accusatione & testimonio repelluntur.ĩ.ead.testes.3.q.5.accusatoribus.
g ¶*Sacerdotes.*]id est,simoniacos.
h ¶*Aut pravæ vitæ.*] arg. "quòd nec etiã in excepto crimine laicus pravæ vitæ est admittendus contra clericum, quod verum est, nisi prius clericus fuerit malæ famæ vel opinionis,vt ſ.e.q.1.in primis. in fi.& ext.de fi.licet Hely.& c.per tuas.vt dictum est ſ.in summa.
i ¶*Seruum suum.*]Dominus est iudex in causa serui sui:vt hic,&hoc de cõsuetudine:aliàs falsum est,vt ext.de fo.comp.cum contingat.
k ¶*Columna.*]sic & prohibet lex columnas cuiuslibet domus tolli.

" Laicus ẽt in exceptis crĩb.non admittitur cõtra clericũ.

¶Qui pastorem suum(nisi à fide exorbitauerit)non possunt accusare. C. XIII.

1 OVes,quę pastori suo comisſæ sunt, eum a nec reprehendere(nisi à recta fide exorbita uerit)debent,nec vllatenus accusare possunt 2:quia facta pastorum oris b gladio c ferienda non sunt, quamquam recte† reprehendenda d videantur.

His auctoritatibus probatur,quòd subditi.siue sint laici,siue clerici,prælatos suos accusare non possunt. Verum de criminosis,& de infamibus hoc intelligendum est, qui vitam suorum prælatorum parati sunt reprehendere,non imitari:quod ex verbis Anacleti datur intelligi,qui ait.

¶Quare laici in accusatione episcoporum non audiantur. C. XIIII.

LAici in accusatione episcoporum audiendi non sunt,quia oppido eis quidam infesti sunt:& indignum est, vt ab eis accusentur, qui eorum grauitatem noluntimitari. e

¶*Apud Anacletum, ex quo citatur,nõ extat. Eadem tamen fere verba habentur in epistola Eusebij supra eadem c.laicos.*

Idem Anacletus ad episcopos Italiæ,epistola 2.

¶Sacerdotes non nisi à viris idoneis,& probatis accusari possunt. C. XV.

3 ACcusatio quoque eorum, super qua nos consulere voluistis, non nisi ab idoneis, & probatissimis viris,qui & suspicionibus f,& sceleribus carent, fieri debet:quia Dominus sacri sui corporis tractatores à vilibus & reprobis,ac non idoneis personis in famari noluit,nec calumniari permisit:sed ipse proprio flagello peccantes sacerdotes g à templo eiecit. Vnde liquet,quòd summi sacerdotes, id est episcopi à Deo sunt iudicandi, non ab humanis, aut pravæ vitæ h hominibus lacerandi,sed potius ab omnibus fidelibus portãdi:ipso Domino exemplum dante,quando per se ipsum, & non per alium vendentes,& ementes eiecit de templo. *& paulo post.* ¶Nullus enim(vt reor)inuenitur inter nos, qui velit suum seruum i ab alio,quàm à se iudicari. Quòd si præsumptum fuerit, aut multa ipse indignatione irascitur, aut potius vltionem quærit super eum.*& infra.* ¶Vnde & Dominus per prophetam inquit [Qui vos tangit,tãgit pupillam oculi mei.] *& paulo post.* ¶Si detractores quorumcumque grauiter iudicantur, & in perditionis laqueum cadũt, multo magis laceratores,& detractores, atque accusatores memoratorum Dei famulorum, atque persecutores damnantur,& in barathrũ (nisi se correxerint, & per eorum satisfactionem cõdignam egerint pœnitentiam)indubitanter cadunt †, & vindicibus flammis exuruntur. *& infra.* ¶Hæc & alia periculosa considerãtes Apostoli statuerunt, ne facile commouerentur,aut lacerarentur, vel accusarentur columnæ k sanctæ Dei ecclesiæ,quæ Apostoli,& successores eorum non immerito dicuntur. 4 Sed si quis l aduersus eos, vel ecclesias eorum commotus fuerit,aut causas habuerit,prius m ad eos recurrat charitatis studio, vt familiari colloquio commoniti ea sanent, quæ sananda sunt, & charitatiue emendent, quæ iuste emendanda agnouerint.Si autem aliqui eos, priusquã hoc egerint, lacerare, accusare, aut infestare præsumpserint, excommunicentur,& minime absoluantur,antequam per satisfactionem n (vt iam dictum est) condignam egerint pœnitentiam : quoniam iniuria o eorum ad Christum pertinet, cuius legatione funguntur.

Item Alexander epist. 1.c.3.

¶Communione priuetur,qui publice† aduersus episcopum conqueritur, priusquam familiariter eum conuenerit. C. XVI.

5 SI quis erga episcopum,vel actores P ecclesiæ quamlibet querelam iustam se habere crediderit,nõ prius primates,aut alios iudices adeat, quàm ipsos, à quibus se læsum æstimat, conueniat familiariter,& non semel, sed sæpissime q,vt ab eis,aut suam iustiam accipiat, aut iustam excusationem. *& infra.* ¶ 6 Si autem secus egerit,ab ipsis & ab aliis com

l ¶*Sed si quis.*]Hæc pars vsque ad finem loquitur de causis ciuilibus vel criminalibus ciuiliter propositis.nam hoc ca.de laicis loquitur. vnde non potest intelligi de criminalibus causis : quia in illis non auditur laicus cõtra clericum, etiam si præmoneret eum. hoc ideo dico, quia non concedo, ꝙ in accusatione fit præmittẽda admonitio:vt ext.de sim.licet. & ca.per tuas. & de acc.qualiter. "sed denuntiationem sem per præcedere debet canonica monitio, vt per eadem iura probatur.Nec obstat,extra de acc.si quis episcopus. quia illa in denuntiatione loquitur. De hoc notatur 12. q. 2.indigne.Tamen vbi denuntiatur crimen simoniæ, non est necessaria admonitio a. aIdẽ dicas ĩ crĩe hrẽseos, & læsæ maiestatis, secundùm L. †*vadunt*] Orig.

Zach.2. " Admonitio præceper præcedere debet denuntiationem.

4 In cap.Hadrian.c.2.& li.6.capit.c. 287.Pan.l.5. c.34.

m ¶*Prius.*]ĵ.23.q.5. ad finem.
n ¶ *Per satisfactionem.*]quod videtur esſe speciale in eo qui ostendit ecclesiam,vt prius satisfaciat, quã absoluatur.vt extr.de ver.sig.ex parte. aliàs sufficit quòd iuret:vt extr. de sent. excom. per tuas.
o ¶*Iniuria.*] "vñ nec clericus potest remittere iniuriam factam ecclesiæ:vt 23.qu.4. si is qui.Ioan.

" Clericus iniuriam ecclesiæ factã remittere ñ potest.

Si *quis.*] Casvs. Si quis cõtra episcopum vel actores ecclesiæ querelam habuerit, non vadat ad iudicem,nisi prius episcopum vel œconomos ecclesiæ sæpissime commoneat, vt ab eis iustitiam consequatur, & ei satisfaciant : quòd si contra fecerit,communione priuetur.Et intelligitur hoc ca.in causa ciuili tantum, & de honestate.

†*al.primati*

5 Refertur multis verbis omissis. Ans.l.3.c.85. Bur.l.j.c.132. 242.& 144.

p ¶ *Actores.*] " Actor cõstituitur à nõ domino, & auctoritate iudicis & ad præsentes lites tantum.instit.de cura.§. vlt. ff.quod cuiusq.vniuer.item eorum. §.actor.& hoc ideo quia actor cum decreto fit : & decretum non extenditur ad futura. ff.de vsur.l.1. Sed procurator semper à vero Domino cõstituitur,& ab initio,& ad vnam litem,& ad plures,& ad præsentes,& ad futuras.ff.e.l.3.& C.de procu.neque. Syndicus ab vniuersitate & ad vnam,& ad plures causas constituitur prẽsentes,& futuras,& de auctoritate episcopi.C.de epis.& cle.omnes qui. §.& hoc nihilominus.Canon tamen omnes administratores ecclesiæ vocat procuratores.1.q.3. Saluator.secundum canones prælatus,& ante lit.cont. & post procuratores constituit:vt ext.de iur.cal.c.cum causam.

" Actor,& procurator, & syndicus, differunt.

6 Iuo p.5.c. 242. Pann.l. 4.c.35.

q ¶*Sæpissimæ.*] id est,ter b.16.q.7.omnes decimæ.

b Idẽ Ale.ẽ Im. in l.sciṁ. §.&hæc qdẽ.C.ẽ iu. del.&Dñic. ĩ c.ab eo.in fi. de ap.ĩ 6. Eps an possit aliquẽ ꝓpria iniuria excõicare.

a ¶*Priuetur.*]

Source : BIU Cujas

munione priuetur [a], tamquam Apostolorum, Patrumque aliorum contemptor.

Item Euaristus Papa episcopis per Aegyptum, epist. 2.

¶Nisi opinione discussa, non audiantur accusatores episcoporum.
C. XVII.

SI qui sunt vituperatores [b], aut accusatores episcoporum [c], vel reliquorum sacerdotum, non oportet eos à iudicibus ecclesiæ audiri, antequam eorum discutiatur æstimationis suspicio, vel opinio, qua intentione [d], qua fide, qua temeritate, qua vita, qua cõscientia [e], quoue merito, si pro Deo, aut pro vana gloria, aut inimicitia, vel odio, aut cupiditate [f] ista præsumpserint nec ne.

Item Calixtus Papa ad episcopos Galliæ, epist. 2.

¶Maiores natu non accusent, nisi qui sint rectæ fidei, & conuersationis.
C. XVIII.

[2] QVærendum est [g] in iudicio, cuius sit conuersationis, & fidei is, qui accusat [h], & is qui accusatur: quoniam hi, qui nõ sunt rectæ conuersationis, ac fidei, & [3] quorum vita accusabilis, & quorum fides, vita, & libertas nescitur [i], non permittuntur maiores [k] natu accusare. Neque viles personæ in eorum recipiantur accusatione.

Item Sixtus Papa ij. ad episcopos Hispaniæ, epist. 2.

¶Absque duobus, vel tribus testibus non recipiantur episcoporum accusationes. C. XIX.

ij ACcusatio episcoporũ non est facile [l] recipienda, dicente Domino [Non suscipies vocem mendacij.] Et Apostolus inquit aduersus presbyterum inscriptionem nõ recipiendam absque duobus, vel tribus idoneis testibus. Si hæc de presbyteris, vel ceteris fidelibus sunt præcauenda, quanto magis de episcopis?

Item ex concilio Aurelianensi primo, capit. 8.

¶ Pro sola conuentione episcopi non submoueatur aliquis à communione. C. XX.

SI quis ab episcopo suo, vel de ecclesia, vel de proprio iure aliquid crediderit repetẽdum, si nihil conuicij [m], aut criminationis obiecerit, eum pro sola conuentione à communione ecclesiæ nõ liceat submoueri.

Item Euaristus Papa, epist. 2.

¶ Quare subditi prælatos suos reprehendere non possunt. C. XXI.

SVnt nonnulli, qui præpositos suos peruerse reprehendunt, si vel parum ipsis molesti extiterint.

Ex his omnibus datur intelligi, quòd illi ab accusatione remouentur, qui non affectione charitatis, sed prauitate suæ actionis vitam eorum diffamare, & reprehendere quærunt.

¶ Quòd vero præmissis auctoritatibus criminosi prohibeantur ab accusatione prælatorum, testatur Augustinus in lib. Soliloquiorum [n] ita dicens.

¶Non omnes subditi, sed criminosi tantum prohibentur accusare prælatos.
C. XXII.

PRæsumunt prælati non debere se reprehendi, vel accusari [o], pro eo, quòd canones non eos passim constituunt accusandos. Quod tamen negatur solis criminosis [p], cum de reprehendendo [q] veritas ipsa constituat [Si male locutus sum, testimonium [r] perhibe de malo, &c.]

a ¶*Priuetur.*] hic videtur, quòd episcopus possit aliquem pro propria iniuria excommunicare, & punire: vt 45. dist. & qui emendat. & 23. q. 4. Guilisarius. contra est 23. q. 4. inter querelas. & q. 5. de occidendis. vbi videtur, quòd iudex pro sua iniuria non debet reum occidere cuius iudex est. Distingue quia si iniuria tangit specialiter prælatum, non potest excõmunicare aliquem pro tali iniuria: si tangit ecclesiã potest [a]. Nam episcopus potest esse iudex in causa suæ ecclesiæ [b]: sicut procurator fisci est iudex in causa fisci, vt C. vbi causæ fiscales. l. 1. sic Imperator est iudex in causa fiscali [c]. ff. de his quæ in testamen. res fisci, Imperatoris dicitur. ff. ne qd in loco pub. l. 2. §. hoc interdictum.

a Sub. immo debet. 23. qu. 4. si is qui. Arc.

b Adde idẽ tenuisse Bar. & Bald. in l. vnica. C. ne quis in sua cau. iu. Arc.

c Arg. cõtra 16. q. 6. consuetudo. in prin. vbi de hoc.

SI qui sunt vituperatores.] Casvs. Quæsitum fuit ab Euaristo, vtrum clerici indistincte sint admittẽdi ad accusationem episcoporum & aliorum clericorum. Et respondet ꝙ non, sed prius examinari debent accusatores vtrũ sint bonæ famæ, vel non, & qua intentione veniant ad accusandum: vtrum pro Deo, vel vana vel inani gloria, vel odio, vel inimicitia, vel etiam cupiditate fiat ab eis accusatio. Idem fere dicitur in sequenti capitulo: eo tamen addito, quòd ignoti & viles non recipiuntur ad accusationem.

2 Steph. 1. epist. 2. c. 10. Con. Car. 4. c. 96. Bur. l. 1 c. 171. Pan. l. 4. c. 57. Iuo. p. 5. c. 289.

3 Mutat' est verborum ordo.

b ¶ *Vituperatores.*] id est, conuitiatores: qui depositi curiæ tradentur. 11. q. 1. si quis sacerdotum, nisi fecerint ex calore iracundiæ: vt ẽ. ead. q. 3. si quis iratus. Io. "Hoc hodie [d] falsum est, ꝙ traduntur curiæ sæculari, niri si esset post excommunicationem contumax. extr. de iud. c. cũ non ab homine. fallit in casu speciali, decri. fal. ca. ad falsariorum. vbi depositus statim traditur curiæ seculari. B.

" Clericus depositus ñ semp est curiæ seculari tradendus. ¶ sc. ꝙ traditur statim curię. ¶ hoc le. & no. 3. q. 4. clericus. Exod. 23. 1. Tim. 5.

" testis est ¶ sua cõuersatione examinandus. cAn aũt teneatur respõdere, vid Gui. ¶ Suz. ĩ l. testiũ. C. ¶ test. & ꝑ Bal. ĩ l. 2. §. quod obseruari. ĩ vlt. col. C. ¶ iu. cal. & ali qd ꝑ Bar. ĩ l. ñ. circ. med. ff. ¶ his q. vt ind. sed pro cõi opi. opt. fa. qđ no. gl. ĩ l. q iurasse. §. ñ pr. ver. acquisisti. ff. de iureiu.

f sc. ꝑ alias circa notos potius præsumitur quis dignus, quàm indignus, vt extr. de præsump. dudum.

i ¶*Nescitur.*] per hoc patet cap. hoc loqui de ignotis.

k ¶*Maiores.*] id est, clericos.

ACcusatio.] Casvs. Quæsitum est à Sixto Papa qualiter recipienda sit accusatio episcoporum: Et respondet dicens, ꝙ non est facile recipienda sine discussione accusatorũ. Et hoc probatur auctoritate Domini dicentis non esse accipiendam vocem mendacij. Et auctoritate Pauli, qui dixit aduersus presbyterum inscriptionem non esse faciendam sine duobus vel tribus testibus. multo minus ergo contra episcopum.

l ¶*Facile.*] id est, absque inquisitione.

Additio. scilicet accusatorũ & testium. Hu. & Lau. & dic, inquisitiõe, scilicet quæ habetur supra c. prox. secundum Io. de Fan.

SI quis.] Casvs. Quidam conuenit episcopum vel œconomum ecclesię in causa pecuniaria, quę situm fuit vtrum propter hoc à communione ecclesiæ sit remouendus? Et respondetur, quòd non, si nil conuicij vel criminationis obiecit.

m ¶*Conuicij.*] "non tamen ex hoc sequitur, ꝙ propter conuicium ipsum possit excommunicare: vt 23. q. 4. inter querelas. vel hic non fuit tantum episcopi causa, sed ecclesiæ, vel propter hoc remouẽdus est à communione à metropolitano, sed non ab episcopo. Vel dic, si conuicium redundat tantum in personam episcopi: quia dicit, tu es filius rustici, tunc non potest. sed si dixit eum simoniacum: quia hoc redundat in ecclesiam, bene potest.

" Eps excõicat pp cõuiciũ sibi fcm quas iras aũ thẽticarũ ꝑ sonarũ q̃ ꝑ eis testimoniũ ferant, vel testimoniũ populi, vt leg. & no. in isto c. criminatiões. scdm Inn. q ita not. ext. de accus. cũ P. Arc.

Ioan. 18.

SVnt nonnulli.] EX HIS OMNIBVS. Infert Grat. ex suprà dictis, ꝙ illi remouentur ab accusatione, qui mala intentione veniunt ad accusandum, & non ex charitate, & quòd criminosi similiter remouentur. Et hoc probat per sequens cap.

n ¶ *In libro soliloquiorum.*] "id est psalmorum, id est solius spiritus sancti eloquium: quia solo instinctu spiritus sancti ibi locutus est: de quo habetur de pœ. dist. 2. quærendum.

" Soliloquium est psalmus.

PRæsumunt prælati.] Casvs. Quidam prælati dicebant se nullo modo esse accusandos, eo quòd canones statuerunt eos non esse passim accusandos. Sed Aug. dicit hoc esse intelligendum de criminosis. Et hoc probat exemplo Domini esse verum, qui cum accusaretur, dixit: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo.

o ¶*Vel accusari.*] arg. laicos posse accusare clericos. ĩ. ea. clericos. & 24. dist. illud. & C. de of. rec. prouin. iustissimos. sed corrigitur talium opinio extr. de test. decetero.

p ¶*Criminosis.*] scilicet clericis.

q ¶ *Reprehendendo.*] supple, sed non debent præsumere, cum de se, &c.

r ¶*Testimonium.*] cum debeat exemplificare de accusatione, exemplificat de testimonio: quod ideo facit, quia qui admittitur ad vnũ, admittitur & ad reliquum. 4. q. 3. testes. Io.

Source : BIU Cujas

OPPONITVR. Casvs. Dictum est ꝛ. in §. ex his omnibus. & ca. præsumunt. ꝙ subditi criminosi suos prelatos accusare nō possunt. Et sic videtur, ꝙ illi qui non sunt criminosi, bene possunt accusare. Sed opponitur huic dist. illud c. oues, &c. vbi dicitur, ꝙ non admittuntur subditi, nisi à fide exorbitauerint prælati: & ita innuitur, ꝙ ex eo solo casu admittātur subditi. Sed Gratianus soluit dicens, ꝙ illud c. intelligitur tātum de criminosis, & criminosi, & infames, & serui contra quemlibet admittuntur in hæresi. Et hoc probat per sequentia.

ꝛ ꝛ. c. oues.

a ¶ *Opponitur.*] dixerat in illo §. his auctoritatibus[a], quòd subditi criminosi, siue clerici fuerint, siue laici, non admittantur ad accusationem prælatorum. vnde colligitur à contrario sensu, ꝙ alij admittantur. Huic distinctio. obiicit, & postea secundū suam opinionem soluit: quę talis est, quòd laici non criminosi possunt accusare clericos, quod falsum est, vt extr. de testi. decetero. nisi suam, vel suorum iniuriam prosequantur, & tunc non admittuntur ad testimonium.

aVel dic, Dictū est ꝛ. §. ex his oīb⁹. & c. præsumūt. ꝙ subditi criminosi, &c. secūdū B. Brix.

HVIC OPPOSITIONI. Hęc est 3. pars huius q. in qua probatur, ꝙ mali non possunt accusare prælatos suos, vel illi qui ad eumdem gradum pertinere non possunt: & hoc probat per 6. ca. Io. de Fant.

2 ꝛ. 3. q. 4. c. alieni.] in decretis Iulij. c. is. Ans. l. 3. c. 65. Pol. l. 5. tit. 1.

Opponitur[a] *huic distinctioni. Ipsi sacri canones distinguunt, in quo casu pastores sint accusandi à subditis dicentes* [' *Oues pastores suos non accusent, nec reprehendant, nisi à fide exorbitauerint.*] *Ecce in quo casu sunt accusandi à subditis, in aliis autem minime.*

3 *Huic oppositioni respondetur sic. Distinctio illa canonum de criminosis, & infamibus intelligitur: Oues enim criminosæ, & infames pastorem suum accusare, vel reprehendere non possunt, nisi à fide exorbitauerit. Ceterum si à fide exorbitauerit, tanta est labes illius criminis, quòd ad eius accusationem, & serui aduersus dominum, & quilibet criminosi, & infames aduersus quemlibet admittantur.*

Vnde Dionysius Papa ad Seuerum episcopum, epist. 2.

¶ Infamēs & hæretici, homines bonæ famæ accusare non possunt.
C. XXIII.

¶In multis vetustis exemplaribus rubrica huius capitis sic habet, Infames accusare possunt hæreticos. *In aliis vero nonnullis*, Infames non possunt accusare catholicos.

2 A Lieni erroris[b] socium, vel à sui voluntarie propositi tramite recedentem[c], aut sacris Patrum regulis, & constitutionibus non obedientem[d] suscipere non possumus[e], nec debemus: nēc impetere recte credentes, vel sanctorum Patrum sanctionibus obtemperantes permittimus: quia infames omnes esse censemus, qui suam aut Christianam præuaricantur legem[3], aut Apostolicam, vel regularē libenter postponunt auctoritatem.

3 Concord. tex. in auth. gazaros. C. de hæ. & ꝛ. ea. cau. & q. c. beati.

Item ex concilio Toletano quarto, ca. 63.

¶ Christianos accusare, vel in eos testificari non possunt, qui fidem acceptam deseruerunt.
C. XXIIII.

b ¶ *Alieni erroris.*] ex tribus locis istius ca. argumentatur Gratianus à contrario sensu in sequenti §.

c ¶ *Recedentem.*] id est, apostatam.

d ¶ *Non obedientem.*] id est, schismaticum: vt 19. dist. nulli. & 25. qu. 1. violatores.

e ¶ *Non possumus.*] arg. "ꝙ iudex potest infamē repellere, licet reus ipsum recipiat[b]; 45. dist. licet. 30. q. 5. iudicantem. C. de quęst. seruos. in prin. 4. q. 3. parentes. Item arg. ꝙ iudex examinabit accusatores si cut ordinandos, vt eos repellat. 24. dist. quando. & Grego. præcipit Ioanni, vt inquirat de persona accusatoris. ꝛ. ea. q. 1. in primis. sic 23. dist. illud. & ꝛ. e. criminationes. & prætor suæ dignitatis tuendæ gratia indignos à postulatione remouet. ff. de postu. l. 1. in prin. & repellit militem, licet aduersarius velit eum admittere. ff. de proc. filiusfamilias. §. milites. & quos prætor prohibet, in totum & omnino prohibet, etiam si aduersarius consentiat[c]: vt ff. de postu. quos prohibet. immo vbi aduersario non competit exceptio, iudex ex officio suo excipiet, vt ext. de ap. constitutis. & ff. de pet. hær. l. vlt. Sed contra. nonne sic videtur iudicare secundum conscientiam? & scis quia nihil ea ingenio suo & domesticæ voluntatis motu facere debeat: vt ꝛ. c. prox. & 3. q. 7. iudicet? Respondeo iudicat in hoc casu ex his quæ percipit in exercitio causæ, quæ ante eum agitur. nam cum coram se videt infamem admitti, potest ipsum repellere: sicut cum scit tempora appellationis elapsa esse, supplet de facto. C. de app. l. 2. in fi. sic temp. 28. dist. priusquam. s. de facto quod constat iudici tanquam iudici. extr. de postu. bonæ.

"Iudex parte ñ petēte multa potest facere.

b Sed cōtra ꝛ. e. q. his ita § 3. ver. respondetur. in fi. ibi dicām. Arch.

c Adde ad hoc id qđ le. & nō. ext. de except. c. exceptioné. & li. 6. e. tit. g. pia. Arc.

N On potest.] Casvs. Quidam Iudæi facti sunt Christiani, & postea iterum præuaricati sunt in fide. quærebatur vtrum essent admittendi ad testimoninm contra catholicos? Et respondetur quòd non, licet Christianos esse se fateantur: quia sicut in fide suspecti sunt ita in testimonio, nec potest apud bonos homines esse fidelis qui Deo extitit infidelis.

NOn potest erga homines es se fidelis, qui Deo extiterit infidus. Iudæi ergo, qui dudum Christiani effecti sunt, & nunc Christi fidem præuaricati[f] sunt, ad testimonium dicēdum admitti non debent, quamuis esse se Christianos annūtient: quia sicut in fide Christi suspecti sunt, ita & in testimonio humano dubij habentur[4]. Infirmari[g] ergo oportet eorum testimonium, qui in fide falsi docentur, nec eis est credendum, qui veritatis à se fidem abiecerunt.

Item Caius Papa Felici episcopo.

¶ Hæretici, Iudæi, vel pagani Christianos accusare non possunt.
C. XXV.

5 PAgani, vel hæretici, siue Iudæi non possunt Christianos accusare[h], aut vocem[i] eis in famationis[k] inferre.

¶Verba epistolæ sunt, Primo quidem scias paganos, & hæreticos non posse Christianos accusare, &c.

In hoc capite decernitur, vt hæretici non impetant recte credentes. Vnde è contra intelligitur, quòd hæretici ab hæreticis impeti possunt. Item à tramite sui propositi voluntarie recedentes non possunt impetere seruantes limitem suæ professionis. Ex hoc datur intelligi, quòd recedentes à suo proposito, similiter recedentes criminari possunt. Item non obedientes sanctionibus sanctorum Patrum non possunt accusare obtemperantes sacris constitutionibus. In quo similiter intelligitur, quòd inobedientibus inobedientes accusare licet. Vnde generaliter colligitur, quòd in accusatione æqualitas[l] *fidei, & conuersationis inter accusantem & accusatum semper cōsideranda est, vt is qui accusat, vel par, vel superior inueniatur. Item nouellarum constitutionum, nouella 45. in fine.*[6]

f ¶ *Prævaricati.*] ergo si non sunt prævaricati, videtur ꝙ sunt admittendi, non obstante precedenti delicto, sicut & alius qui fuerit in mortali[d]: vt 3. q. 1. diffinimus. quod qui dam negant, cum nec ad ordines admittatur qui quandoque fuit criminosus: vt 25. dist. primum. & 6. q. 1. qui crimen. & ff. de ritu nup. palam. vbi dicitur, turpitudo licet intermittatur, non tamen deletur. sic ff. de fur. qui ea mente. Io. Quid iuris sit de hoc, dicitur ext. de testi. testimonium. vbi corrigitur hoc. Ber.

d Ad hoc 32. q. 5. p̄ceptū. vbi de hoc.

4 Iuo p. 13. c. 96.

g ¶ *Infirmari.*] ꝛ. 19. di. ca. fi. vel aliter arg. ꝙ non valet dictum testis, si postea detegitur eius infamia.

h ¶ *Pagani.*] ¶ *Accusare.*] nisi suam iniuriam prosequantur: vt 4. q. 6. omnibus. sed hæretici non: quia excommunicati sunt. ext. de hær. vergentis. & ca. excommunicamus.

5 Ansel. l. 3. c. 46. Pann. l. 4. c. 63.

"Pagani & Iudæi ēt in exceptis criminib. ñ sūt audiendi.

"Sed nunquid isti, scilicet pagani & Iudęi audiuntur in exceptis criminibus? Dic ꝙ non. secundum H. sic. sed ꝙ Iudæi possint, videtur ext. de Iudæ. c. Iudæi. sed decr. expresse contradicit, quæ dicit, ꝙ testis debet esse fidelis: vt ext. de testib. licet. 1. & ea ratione, quia sunt in peccato mortali. & sic non sunt audiendi[e]. extr. de testi. super eo. i ¶ *Aut vocem.*] oportet tamen clericos habere testimonium bonum ab his qui foris sunt, ꝛ. 8. qu. 1. licet. de conse. dist. 1. iubemus. k ¶ *Infamationi.*] vt se expurgare debeant.

e Idē t3 hic Io. đ Fan. ad idē ext. e. ti. testimoniū. ff. e. ti. q̄sitū. Sed contra hoc fac. qđ le. & dixi. ꝛ. e. §. huic opositiōi. Ar.

IN HOC CAP.

Casvs. Dictum est ꝛ. in c. alieni. quod hæreticus nō accusat catholicū: apostata non accusat illum, qui nō est apostata, nec schismaticus potest accusare illū, qui non est schismaticus. Concludit ergo Gratianus à contrario sensu, ꝙ hęretici admittuntur contra hæreticos, schismatici contra schismaticos, apostatę contra apostatas, quia æqualitas fidei & cōuersationis est seruāda inter accusantem & accusatum. Et hoc innuit sequens capitulū, & allegando dicit, quòd sufficit, ꝙ aliquis sit bonus ad hoc, vt possit accusare. Item hæreticus non admittitur, cum sit excommunicatus: vt ꝛ. 11. q. 3. cum excommunicato.

6 Apud Iulianū antecessē. 156.

l ¶ *Aequalitas.*] falsum dicit. sufficit enim ꝙ accusator sit bonæ famæ, licet accusatus sit melioris: vt infra eadem, lator. Item in aliis falsum dicit. "quia nec infamis infamem, nec criminosus criminosum accusat: vt 6. quæstio. 1. qui crimen[f]. nisi prius eum tolerauit sciens eum talem. extra de accusa. nulli. Sed potest dici hoc esse speciale in episcopo, vt non possit remouere ab accusatione illos quos prius tolerauit. Item fallit in arenario, qui potest accusare arenarium: vt C. de inoff. testam. in arenam. Item fallit in casibus, in quibus socius criminis non repellit socium, quos habes notatos. quarta, quæstione tertia, liberi. & C. de testib. l. quoniam. aliàs quilibet cuiuscumque conditionis, & quantumcumque criminosus viles & criminosos ab accusatione, vel testimonio repellit. vnde etiam socius à sua accusatione repellit socios viles, & criminosos. ff. de accusat. hos accusare. §. si seruus. & tertia, quæstione quarta, cap. penultim. quod falsum est in exceptis criminibus, vt supra in princip. quæstionis notaui.

"infamis infamem regulariter accusare nō p̄t.

f Dic vt leg. & not. extr. de accu. c. Arc.

Source : BIU Cujas

Si hæreticus. CASVS. In hoc capitulo tria dicuntur. Dicitur enim quòd si hæreticus litiget contra hæreticum, inter se admittitur testis hæreticus: sed si orthodoxus contra hæreticum litiget, testimonium hæretici pro orthodoxo valet. sed si inter se litigent orthodoxi, testis hæreticus non admittitur.

a ¶ *Si hæreticus.*] Hæc authentica est falsa: quia numquam hæreticus admittitur ad accusandum: vt infra quarta, quæstion. prima. capit. primo. forte loquitur de minoribus hæreticis, qui nó peccant in præcipuis articulis fidei, qui non admittuntur in iudiciis, ideſt de his quæ acta sunt coram iudice: sed in aliis contractibus propter inopiam probationum admittuntur, non tamen sine tormentis: vt quarta, quæstione tertia. §. in criminali. versicu. si res. & Cod. de hære. lege, vltima. Ioan. " Sed certe secundum canones nó admittitur hęreticus, cum sit excommunicatus, & debeat statim occidi. extra de hæret. excommunicamus. & capit. penultim. B.

1 Iuo p. 16. c. 131. Pan. l. 5. c. 28.

"Hęreticus numquam accusat.

2 ſ. c. ſi est à plebe. & c. accusatio. 1.

b ¶ *Contra hæreticum.*] argument. aliquid admitti pro aliquo quod non admittitur contra se. si. trigesimaseptima distinctione, capit. si quid veri. argument. contra. quarta, quæstio. tertia. si quis testibus. Secundum est regulare, primum casuale propter odium hęresis.

¶Hæreticus hæreticum accusare, & contra eum testificari potest. C. XXVI.

[1] SI hæreticus [a] contra hæreticum [b] litiget, liceat cuiuis eorum hęreticum testem adducere. Sin autem orthodoxus contra hæreticum litiget, pro orthodoxo quidem etiam hæretici testimonium valeat: contra orthodoxum autem solius orthodoxi testimonium valeat. ¶ Orthodoxis autem litigantibus ad testimonium nulli hæretico pateat aditus.

Sed quæritur[c] *si flagitiosissimus Catholicus possit conuenire hæreticum de alio crimine, quam de hæresi? Huic quæstioni ita respondetur. In quo hæreticus inferior est, videlicet in regula fidei, in eo à malo catholico accusari potest. In quo autem superior fuerit, videlicet in conuersatione vitæ, in eo à flagitiosissimo conueniri non potest.* ¶ [2] *Item quod dicitur, pastores*[d] *pro suis actibus magis sunt tolerandi, quàm corripiendi, dupliciter intelligitur, vel quia à criminosis tolerandi sunt, & non corrigendi: vnde ibi subinfertur, quia sæpe pro meritis subditorum deprauatur vita rectorum. Quorum ergo merito (Deo permittente) vita rectorum deprauatur, ab eis potius sunt tolerandi, quàm corrigẽdi. Vel quia sunt quidam, qui sæpe deseruntur publicis documentis, & crimen, quod intendunt, probare non valent.*

De quibus in homilia de pœnitentia, capit. 12. Augustinus ait [3].

¶Quæ publicis documentis probari non possunt, toleranda sunt. C. XXVII.

PLerumque [A] boni viri propterea sufferunt aliorum peccata, & tacent [e], quia sæpe deseruntur publicis documentis, quibus ea, quæ ipsi sciunt, iudicibus [f] probare non possunt.

A ¶Plerumque.] *In aliquot vetustis codicibus legitur*, plerique, *quemadmodum & apud Bedam, & in originali, cuius tamen non ipsa prorsus verba hic referuntur.*

4 *De his*[g] *etiam illud Anacleti*[h] *intelligitur* [* *sententia Cham filij Noe damnantur, qui suorum doctorum, vel præpositorum culpam produnt ceu Cham, qui patris pudenda non operuit, sed magis deridenda monstrauit.*] *Hac enim auctoritate subditi non prohibentur ab accusatione, sed à proditione. Aliud est enim prodere, aliud accusare. Prodit, qui non probanda defert, accusat, qui reo præsente crimen iudici offert probaturus quod intendit*[5]. *Cham solus vidit pudenda patris, & ideo per eum intelliguntur, qui cum soli sint conscij criminum suorum prælatorum, at que ideo accusare non possunt, vitam tamen eorum infamando aliis ridendam offerunt.*

¶ *Item obiicitur, quòd subditi etiam religiosi prælatos suos accusare non possunt. Legitur enim in Exodo*[i], *quòd Maria soror Aaron, quæ prima post transitum maris rubri sumpto tympano hymnum cantare meruit, postea murmurans in Moysem, eo quòd Aethiopissam duxerat in vxorem, à Domino lepra percussa est.* ¶ *Item in libro Regum legitur, quòd cum Dauid fugeret à facie Saul, latuit in spelunca, in quam cum Saul diuertisset ad purgandum ventrem, Dauid præcidit oram chlamydis eius, quod se fecisse postea grauiter doluit, & vehementer pœnituit. Saul à Domino erat reprobatus, & ex inuidia Dauid persequebatur, vt eum morti traderet. Dauid erat vir humilis, & mitis, Sauli à Domino substitutus, per Samuelem vnctus in regem: sed tamen, quia præcidit oram chlamydis Sauli, grauiter fleuit, cum à Saule sola administratione vnctionis superaretur. Vnde datur intelligi, quòd subditi, quamuis religiosi sint, prælatos suos criminosos accusare non possunt.* [6] *Nam per Saulem, qui ventrem purgabat, prælati intelliguntur, qui malitiam suam corde conceptam in opus producunt.*

¶ *Item legitur in libro Regum, quòd cum arca Domini reduceretur de Gabaa in Hierusalem, bubus recalcitrantibus arca inclinata est: cui dum Oza leuita manum adhiberet, vt eam erigeret, à Domino percussus* [k] *interiit. Per arcam prælati intelliguntur, per Ozam subditi, per inclinationem arcæ casus intelligitur prælatorum, per illum qui manum adhibuit, intelliguntur reprehendentes, vel accusantes vitam doctorum, qui à Domino percussi intercunt.* ¶ *His*[l] *ita respondetur. Verum est per arcam significari prælatos, & per Ozam subditos. Illud verò falsum est, quòd per inclinationem arcæ casus significetur prælatorum.* ¶ *Aliud est enim inclinari, vel descendere, aliud cadere. Legitur enim quòd Saluator noster se inclinauerit, sicut quando digito scribebat in terra, & de montibus frequenter descenderit, in quos ascendebat, vel vt pernoctaret in oratione, vel vt discipulos non potest impedire: vt ff. de contrahend. emption. l. rem alienam. vel etiam erubescit loqui: vt ff. de furt. l. penulti. Item nec nocet ei, qui scit suum ius durare. ff. quib. mod. pig. vel hyp. fol. sicut. §. non videtur. aliàs semper obstat taciturnitas: vt extra de his quæ fiunt à præla. cap. 2. & 54. distin. si seruus.

f ¶ *Iudicibus.*] iudici ergo facienda est probatio [a], non aduersario: vt quarta, quæstio ne tertia. §. itemin criminali. versic. sæpe. & Cod. de cond. ob turpem causam. l. prima. argument. contra. 1. quæstio. 1. si quis episcopus.

a Ad idem ext. de pba. ex lris. §. 1. ver. qb⁹. & ð ele. scriptũ. §. verum. in prin. Arc.

DE HIS. Hæc est quarta pars huius q. in qua probat, quòd subditi secrete & pacifice possunt suos prælatos redarguere, non autem palam, ni si peccassent in publico: & ita omnes auctо. quas inducit, debent intelligi, & hoc probat per quatuor exemplа, & per decem auctoritates sanctorum patrum. Ioan. de Fant.

5 Concord. tex. ĩ l. libelloru. ff. ð ac cu. & ð priu. delict. l. 1. cũ concor.

Exod. 15. Num. 12.

1. Reg. 24.

CASVS. Qui soli sciũt, tamen accusant, & infamant, intelligitur (vt dicit Grat.) quod dicitur supra cap. sententia, de Cham, qui pudenda patris non operuit: sed ridenda móstrauit. sed hac auctoritate non prohibentur subditi ab accusatione, sed à prodi tiõe: sicut fecit Cham per quem intelliguntur illi qui soli sciunt, alios tamen infamant.

1. Reg. 16.

6 Gl. ord. 1. Reg. 24.

g ¶ *De his.*] qui accusant prælatos de crimine quod non possunt probare.

2. Reg. 6.

h ¶ *Anacleti.*] ſ. ead. c. sententia.

ITEM OBIICITVR. CASVS. Opponitur adhuc, scilicet quòd subditi etiã religiosi prelatos suos accusare nó possunt. Et hoc probatur quatuor obiectionibus. Prima est de Maria sorore Aaron, quę lepra percussa est, quia murmurauit in Moysem, quia duxerat Aethiopissam in vxorem. Secunda obiectio est de Dauid, qui cum fugeret à facie Saulis, & latitaret in spelunca, abscidit oram clamydis Saulis purgantis ventrem: De quo idem Dauid seipsum postea reprehendit. Tertia est de Oza, qui cum arca Domini reduceretur de Gabaa in Hierusalem, & bobus recalcitrantibus inclinaretur, manũ apposuit. Quarta est, quòd infames efficiuntur qui accusant prælatos suos, & ideo accusare non possunt. Has obiectiones soluit, & dat cuilibet obiectioni suam solutionem Gratian. concludendo, quòd propter hoc non remouentur subditi ab accusatione prælatorum. Et primo soluit quod dictum est de arca, & innuit quòd per Mariam, Dauid & Ozam, & per eos qui reputabantur infames, intelliguntur illi, qui bonam fidem & bona facta suorum prælatorum reprehendunt, bonitatem eorum obfuscare volentes. Sed malos prælatos bene possunt accusare: quod probat sequẽti capitulõ, quia mali prælati non sunt prælati.

i ¶ *In Exodo.*] melius in libro Nume. 50. dist. §. econtra.

k ¶ *Percussus.*] quia ea nocte non se ab vxoris amplexu abstinuerat.

l ¶ *His ita.*] Incipit respondere his tribus obiectionibus, & primo respondet vltimæ.

3 l. 50. homi. Beda 1. Cor. 5

SED QVAERITVR. CASVS. Dictum est supra. in §. opponitur. in fin. quòd quilibet criminosus potest hæreticum accusare. modo incidentem quæstionem mouet, an pessimus catholicus possit accusare hæreticum de alio crimine, quam de hęresi? Hanc quæstionem soluit Grat. dicens, quòd in quo hæreticus est inferior, scilicet in hæresi, potest à flagitiosissimo catholico accusari. In quo autem hæreticus est superior, scilicet in conuersatione vitæ, non potest accusari à flagitiosissimo catholico. Postea dicit, quòd illud quod dicitur in 1. cap. huius quæstionis, & ca. accusatio. & aliis multis c. scilicet, quòd pastores sunt potius tolerandi quàm corripiendi à subditis, intelligitur de criminosis, vel etiam de bonis qui crimina probare non possunt, & ad hoc inducit seq. ca.

4 ſ. e. c. sententia.

Genes. 9.

c ¶ *Sed quæritur.*] hanc soluit Vrbanus duodecima, quæstio. prima. scimus. vel aliter respicit illud quod dicitur supra e. §. opponitur. & mouet incidentem quæstionem, & diuiditur in quas partes.

d ¶ *Pastores.*] in princ. quæstio. quæ tamen non sunt verba illius ca. sed sensus est eius.

Plerumque.] CASVS. Dicit hic Aũgust. quòd boni viri quandoque sciunt occulta peccata aliorum, & tamen tacent: quia probare non possunt ea iudicibus, vnde non imputatur eis.

e ¶ *Et tacent.*] dicat tamen ei qui potest prodesse, & non obesse. vigesimasecunda, quæstione quinta, hoc videtur. sed in publico non debet dicere: vt sexta, quæstione prima. si omnia. "hæc ergo taciturnitas non obstat ei, qui non potest probare. Item non nocet ei, qui

"Taciturnitas qñque non obstat.

Source : BIU Cujas

Ioan.8. a ¶*Altiora doceret.*] Argum. quod magister debet docere in alto.

b ¶*Hos etiam.*]scilicet spirituales prædicatores.

2.Cor.11. c ¶ *Peccatorem.*] in hoc tamen non peccauit, quia adhuc non

Genes.28. erat prohibitũ [a], nec

Psal.17. hodie est si sub hac

a Argum. ad hoc 32. q.4. obiiciũtur. &c. dixit. vel dic scd̃ H. q̃ fecit in tuissancti. ar. 25.q.1.§.hac itaque. Io.

conditione ducitur vt fiat fidelis. 23. quæstio. prima. non oportet. Ioan.

d ¶*Item.*] ad hoc simi liter tripliciter respõdet, & vltimo male.

ADDITIO. Et est hic responsio ad secundam obiectionem. Arc.

e ¶*Per Dauid.*]secunda solutio.

f ¶*Saul.*]tertia responsio.

g ¶*Solus.*]& tamen cũ sociis suis.

h ¶*Respondetur.*] quibus dicitur, quòd subditi non possunt accusare prælatos.

Iac.2. P*Aulus.*]CASVS. Ianuarius episcopus die Dominica ante missam, & etiam

Eccl.7. post, exarauit messem cuiusdam laici violenter. de quo reprehendit eum Papa. Ille autem dicebat se non esse arguendum. Et hoc probat auctoritate Pauli, qui dicit, Seniorem ne increpaueris. sed Gre. respondet & dicit hoc esse seruandum cum seniores boni sunt, sed cum suo exemplo iuuenes corrumpuntur, increpandi sunt seniores : & hoc probat duabus auctoritatibus.

i ¶*Paulus.*] scilicet in epistola prima ad Timoth. 5.

2 Nicol. in epistol. 7. ad Michaelem

k ¶*Regula.*]Arg. quòd possumus interpretari & arctare generalia verba Apostoli [b], vt

b Arg. cõtra 33. quęstio. quos Deus coniunxit. 32. quæst. 5. hoc videtur. & ff. de in ius voc. l. quamuis. & ff. de testi. quæsitum.

3 s. c. oues. "Prælatorũ exẽpla mala alios corrumpunt.

l ¶*Obseruanda.*] "exempla enim prælatorum & senum facilius corrumpunt, & ideo magis sunt punienda: vt 11. q. 3. præcipue. & 85. dist. tanta [c].

4 ad c. 4. c & gñaliter q cũq; publice peccat, in Esaia. exẽplũ pec candi cuilibet tribuit:

m ¶*Scriptum.*]scilicet

n ¶ *Laqueus.*] scilicet malo exemplo.

o ¶*Puer* [d].] Canó pro & ĩ totã ecclesiã delinquit. 16. q. 2. cũdũ L. & H.

5 s. c. sñia. d Dic q̃ puerilis ętas usq; ad pubertatẽ, vt l. pueri. cũ glo. ff. de verb. sign.

Greg. past. p. 3. c. 5.

i ¶*Paulus.*] scilicet in epistola prima ad Timoth. 5.

k ¶*Regula.*]Arg. quòd possumus interpretari & arctare generalia verba Apostoli [b], vt 33. quęstio. quos Deus coniunxit. 32. quæst. 5. hoc videtur. & ff. de in ius voc. l. quamuis. & ff. de testi. quæsitum.

l ¶*Obseruanda.*] "exempla enim prælatorum & senum facilius corrumpunt, & ideo magis sunt punienda: vt 11. q. 3. præcipue. & 85. dist. tanta [c].

m ¶*Scriptum.*]scilicet in Esaia.

n ¶ *Laqueus.*] scilicet malo exemplo.

o ¶*Puer* [d].] Canó pro totã ecclesiã delinquit. 16. q. 2. cũdũ L. & H.

5 s. c. sñia. d Dic q̃ puerilis ętas usq; ad pubertatẽ, vt l. pueri. cũ glo. ff. de verb. sign.

in monte altiora doceret [a] *præcepta, vel vt turbas fugiens, ex altitudine montis eas respicere, & libere posset docere. Inclinatio vel descensio humilitatem significat qua spiritua les nonnumquam carnalibus condescendunt, & eorum infirmitati compatiuntur, iuxta illud Apostoli.* [*Quis infirmatur, & ego non infirmor?*] *Hoc etiam* [b] *significauerunt Angeli, quos Iacob vidit in scala descendentes. De his etiam per Prophetam dicitur,* [*Inclinauit cælos, & descendit*] *Per arcam ergo inclinatam intelliguntur prælati, qui subditorum culpam misericorditer portant, & eorum infirmitati humiliter compatiuntur. Vnde bene dicitur, quòd bubus recalcitrantibus arca inclinata est. Boues quippe recalcitrantes subditos significant suis doctoribus non obedientes, quibus dum prælati compatiuntur, quasi bubus recalcitrantibus arca inclinatur. Leuita qui manum adhibuit significat illos, qui misericordiæ compassionem in prælatis suis reprehendunt, eosque in seueritatis amaritudinem erigere volunt. Vnde bene Leuita iste Oza dicitur. Oza quippe robustus dicitur. Illi enim robusti dicuntur, qui cum de sua iustitia præsumunt, misericordiam peccantibus negandam putant, & impendentes reprehendunt. Vnde à Domino percussi intereunt, quia iudicium sine misericordia erit illis, qui nolunt facere misericordiam delinquentibus: Cui per Salomonem dicitur* [*Noli esse nimis iustus, quia est iustus qui perit in iustitia sua.*] *Sic & illud Moysi intelligitur. Per Moysem enim prælati intelliguntur, per Aethiopissam peccatores designantur. Moyses Aethiopissam vxorem ducit, cum quilibet prædicator peccatorem sibi copulat, vt ex eo sobolem bonorum operum Deo gignere valeat. Hanc copulam dum Maria, id est, subditi reprehendunt, lepra peccati inficiuntur. Vel per Mariam synagoga intelligitur, quæ in Moysem, id est in Christum murmurauit, quia Aethiopissam, id est ecclesiam de gentibus sibi copulauit, quos lepra perfidiæ, & erroris sordidos fecit.* [1] *Non ergo his auctoritatibus subditi prohibentur ab accusatione suorum prælatorum: sed monentur, ne reprehendant misericordem compassionem eorum.* ¶ [2] *Item* [d] *per Saulem prælati intelliguntur, & per Dauid* [e] *subditi. Saul* [f] *purgans ventrẽ eos significat qui malitiam cordis conceptam foras in opus producunt. Sed in præcisione chlamydis non* [A] *significatur nisi reprehensio peccati. Per chlamydem enim regni potestas intelligitur. Hanc præcidit, qui prælatum sententia damnationis ferit: quod nulli subditorum licet.* [3] *Facta enim pastoris, oris gladio, id est sententia damnationis à subditis ferienda non sunt. Hinc est, quòd Hieronymus ait super Marcum* [4] *de Pontifice qui scidit vestimenta sua. Scissio vestis scissionem significat sacerdotij, quod in proximo erat scindendum, & auferendum Iudæis. Vel per Dauid significantur, qui nequitiam suorum prælatorum videntes maiora eorum peccata contemnunt, minima vero & leuia, quasi extremam oram chlamydis præcidentes reprehendere. & lacerare fatogunt. Vel quia Saul solus diuertit in speluncam, in qua Dauid* [B] *solus latebat.* ¶ [5] *Item super hoc potest intelligi, quod de Cham dictum est, qui solus vidit pudenda patris, quæ non cooperuit, sed ridenda monstrauit. Hac itaque auctoritate non inhibetur subditis accusare prælatos, si accusabiles fuerunt. Itẽ probatur, quòd subditi prælatos suos accusare non possunt, etiam si religiosi fuerint. Infames enim sunt eo ipso, quòd suorum doctorum vitam reprehendere conantur. Infames enim sunt (vt canonum tradit auctoritas) omnes, qui in Patres armantur, & qui doctorum suorum vitam reprehendunt, vel accusant. Nullus autem infamis in accusatione prælatorũ est audiendus, nisi forte à fide exhorbitauerit, vt supra dictum est. Cum ergo subditi eo ipso, quòd in accusationem prælatorum prosiliunt, infames efficiantur, infamibus autem copia accusandi denegetur, patet, quòd subditi prælatos suos accusare non possunt.* ¶ *His ita respondetur* [h]: *non omnes prælati pro prælatis habentur. Nomen enim non facit episcopum sed vita.*

A ¶Non significatur.]*In aliquot vetustis exemplaribus legitur,* non significatur reprehensio peccati: *in aliis vero nonnullis,* significatur reprehensio peccati.

B ¶Dauid solus.]*Primo regnorum, ca. 24. legitur.* Porro Dauid, & viri eius in interiore parte speluncæ latebant.

Vnde Gregorius Ianuario episcopo scribit lib. 7. indict. 2. epistola prima.

¶Quem ætas, non vita seniorem facit, grauiter est increpandus.
C. XXVIII.

6 P*Aulus* [i] dicit [Seniorem ne increpaueris.] Sed hæc eius regula [k] in eo † seruanda [l] est, cum culpa senioris exemplo suo non trahit ad interitum corda iuniorum. Vbi autem senior iuuenibus exemplum ad interitum præbet, ibi districta increpatione feriendus est. Nam scriptum [m] est [Laqueus [n] iuuenum omnes vos.] & rursus Propheta dicit [Maledictus [A] puer [o] centum annorum

A ¶Maledictus puer.] *In codicibus B. Gregorij partim isto fere modo legitur partim vero,* & peccator centum annorum maledictus est, *quemadmodum & apud Ioan. diaconum, & in vulgata, nisi quòd hac habet nẽ,* est, *sed,* erit. *Septuaginta autem, vt est apud B. Hieronymum, habuerunt,* & qui moritur peccator centenarius, maledictus erit.

Item Hieronymus ad Heliodorum, epistola prima, de laude vitæ solitariæ.

¶Dignitas non facit episcopum, sed vita. C. XXIX.

NOn omnes episcopi sunt episcopi [p]. Attendis Petrum: sed & Iudam considera. Stephanum suspicis: sed & Nicolaum [q] respice. *& infra.* ¶Non facit ecclesiastica dignitas Christianum. Cornelius [r] centurio adhuc ethnicus [s] dono sancti spiritus mundatur: presbyteros [t] Daniel puer iudicat. *& infra.* ¶ [7] Non est facile stare loco Pauli, tenere gradum Petri, iam cum Christo regnantium, *& infra.* ¶ Infatuatum sal [u] ad nihilum prodest, nisi vt proiiciatur [x] foras, & à porcis [y] conculcetur.

Item Augustinus tractatu sexto in ca. 1. Ioannis.

¶Non episcopi nomen, sed vita reuerentiam meretur. C. XXX.

NOn omnis, qui dicit, pax vobiscum, quasi columba est audiendus. *& infra.* ¶Corui [z] de morte pascuntur. Hoc columba non habet: de frugibus terræ viuit, innocens eius victus est.

sunt accusandi, sed honorãdi: mali vero sunt accusandi & proiiciẽdi sicut sal infatuatũ, vt Iudas & Nicolaus, nec prodest ecclesiastica dignitas in hoc. Et hoc probatur exẽplo Centurionis & Danielis.

p ¶ *Non omnes episcopi sunt episcopi.*]id est, non omnes episcopi voce, sunt episcopi re.

q ¶*Nicolaum.*]qui fuit vnus de septem diaconibus quos Apostoli instituerunt, qui fuit reprobus [e].

r ¶*Cornelius.*]qui primus ex gentibus nomen Iesu Christi est secutus. 26. dist. deinde.

s ¶*Ethnicus.*]id est, gẽtilis.

t ¶ *Presbyteros.*] qui condemnauerunt Susanam: j. ead. §. item cum Balaam.

u ¶*Infatuatum sal.*]id est, stulti prælati, insipidi in prædicando, fatui in delinquendo.

x ¶*Proiiciatur.*]id est, deponatur.

y ¶ *Et à porcis.*] id est, dæmonibus, "qui dominantur malis prælatis quasi pecori suo. vigesimaquarta, quæstione prima, §. his auctoritatibus.

NOn omnes.] CASVS. Dicitur hic, quòd per columbam bonus prælatus intelligitur, qui est audiendus. Per coruũ autem malus prælatus intelligitur, qui est repellendus.

z ¶*Corui.*] "coruo æquiparatur malus prę latus vel presbyter in nigredine vitiorum, & in raucedine vocis, & in voracitate, scilicet mortuorum [f] oblationum & in fœtore spiritus & in garrulitate, & in furto. vigesimatertia, quæstione quarta, tres personas. Ioan. de Fant.

e Et dñt, q̃ iste fuit Manichometus, quẽ colunt pagani. Hu. & de hoc hñ j. 24. q. 3. qui dã. vers. Nicolaitæ. secũdùm L. q̃ asseritq̃ iste fuit Machometus.

6 Ioan. diac. lib. 3. nu. 32.

1. Tim. 5.

† *al. tunc*

"dæmones malis p̃latis dominãtur.

Esa. 42.

Esa. 65.

"Presbyter malꝰ coruo æq̃paratur.

f Quia ipsas oblões sibi vsurpant & rapiũt, quia ad hoc p̃dicãt vt viuãt, scdm Hug.

Act. 10.

Dan. 13.

7 s. dist. 40. ñ est facile. Luc. 14.

Source : BIU Cujas

SEcuti.] CASVS. Beda pōit in hoc c. verba Petri in epistola canonica,& exponit ea intendens probare, quòd prælati possunt accusari à suis subditis etiam laicis: quia Balaam malus propheta redargutus fuit ab asina quam equitabat. Mali prælati comparantur Balaam,& fontibus sine aqua,& nebulis sine nebrosis. Per asinam vero etiam subditi laici intelliguntur.

1 Et ibi gl. ord.

2. Petr. 2. Num. 22.

† al. mutum hominis

a ¶ *Secuti sunt.*] prælati & doctores mali.

b ¶ *Balaam.*] supple venientis.

c ¶ *Et Bosor.*] verba sunt Petri vsque ad ver. plerumque. vbi Beda exponens verba Petri in canonica dicit, quòd hæretici à gentibus reprehensi comparantur Balaam correpto ab asina. cōparantur etiam & mali prælati reprehensi à laicis.

d ¶ *Redarguantur.*] nō dicit accusentur. vnde non potest hic sumi argum. quòd laici possint accusare clericos, vt supra vigesimaprima distinct. nolite. in fin. contra. Sol. ibi, quòd triplex est reprehensio: quod ibi vide.

† al. lacerentur.

2 ibid.

e ¶ *Fontes.*] verba Petri.

QVI. CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis cap. q mali prælati possunt accusari à subditis, nō excusante eos officio vel auctoritate, quia criminaliter peccans alteratur, & capite minuitur: quòd probat sequenti cap.

† al. magis

f ¶ *Quia.*] infert ex his tribus cap. quòd mali prælati cum criminaliter peccāt, possunt à subditis accusari. & ad hoc inducit cap. sequentia.

g ¶ *Alteretur.*] idest, in alterius statum cōmutetur. transit enim de familia Dei ad familiam diaboli. vigesi maquarta, quæstione tertia. si quis non recto.

h ¶ *Vt ita dicam.*] videtur etiam, quòd infamis capite minuatur. ff. de var. & extraord. cogni. cognitionum. §. existimatio.

QVi nec.] CASVS. Dicit August. q qui nec

3 s.c. ñ oēs. & c. nō oīs.

sua delicta nec filiorum corrigit, non est dicendus episcopus, sed canis impudicus.

i ¶ *Crimen.*] talis. n. ad accusationem vel

† al. vel

ad testimonium non admittitur, vt 37. dist. legant. j. 6. quæstio. 1.

Ioan. 8.

qui crimen.

Item Beda ad cap. 2. epistola secunda Petri.[1]

¶Docti ab indoctis, clerici à laicis quandoque merito reprehenduntur. C. XXXI.

SEcuti sunt[a] viam Balaam[b] & Bosor[c], qui mercedem iniquitatis amauit: correptionem vero habuit suę vesaniæ: Subiugale mutum in hominis † voce loquens prohibuit prophetę insipiētiam.] Plerumque hæretici tam stulta dogmata, tam execranda proferunt sacramenta, vt etiam hæbetum sensus, & paganorum, & qui ratione diuinæ agnitionis omnimodis carent, illorum detestetur insaniam, & illorum distorta, & Deo contraria itinera sanius sapiendo redarguat. Et (quod peius quia frequentius est) nonnumquam multi catholicorum in tantum mercedem amant iniquitatis, vt etiam docti ab indoctis, à laicis clerici merito redarguantur† [d]: qui iure comparantur prophetæ, qui verbis asinæ contra naturam loquentis corripitur, nec tamen à proposito praui itineris retardatur. Quibus etiam aptissime nomen congruit ciuitatis, de qua Balaam venisse perhibetur. Bosor namque carneus, siue in tribulatione[A] interpretatur. Neque enim alia maior† causa luxuriosis existit, verbum veritatis amore pecuniæ, vel desiderio rerum temporalium adulterare, quàm quòd carnis se concupiscentiæ mancipauerunt. *& infra.* ¶Sed & nomen ipsius Balaam, qui vanus populus, siue præcipitans eos interpretatur, talibus conuenit. Qui enim agnitam veritatis viam sponte ipsi deserunt, quid nisi vanus sunt populus? Quid, nisi in præcipitium suos merguntauditores, quibus non salutaria, quæ corrigant, sed quæ illos delectant, erronea prædicant? de quibus bene subditur [Hi sunt fontes[e] sine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reseruatur.]

A ¶Tribulatione.] *sequebatur*, positus, *quæ dictio sublata est, quia neque apud Bedam, neque apud B. Hieronymum in nominū hebraicorum interpretatione habetur.*

[3] *Quia ergo*[f] *non omnes episcopi sunt episcopi, presbyteri à Daniele puero iudicantur, sal infatuatum à porcis conculcatur, & qui dicit, Pax vobiscum, plerumque non colamba, sed coruus reputatur, patet quòd non semper pro officio, atque† auctoritate personę ab accusatione est cessandum: immo contra prauos est agendum, cum omnis persona criminaliter peccans alteretur*[g]*, & (vt ita dicā*[h]*)*

legibus capite minor censeatur. Qui enim facit peccatum, seruus est peccati tam in pœna, quam in culpa.

Vnde Augustinus ait.

¶Qui susceptum officium non administrat, non est episcopus, sed canis impudicus. C. XXXII.

[4] QVi nec regiminis in se rationem habuit, nec sua delicta detersit, nec filiorum crimen[i] correxit, canis impudicus dicendus est magis, quàm episcopus.

¶*Caput hoc apud B. Augustinum, ex quo citatur, non est inuentum. Burchardus & Iuo citant ex Gregorio, & eadem fere verba ipse quoque Gratianus s. dist. 83. subnectit capiti,* Nemo quippe. *quod est Gregorij. Simile quiddam Burchardus l. 1. c. 13. & Iuo p. 5. c. 67. asserunt ex Origene.*

Quibus ergo Hieronymus[k]*, Augustinus, Gregorius auferunt nomen columbæ, episcopi, senioris, nonne & priuilegium est auferendum dignitatis, vt possint à subditis reprehendi? Vnde scriptura dissimulans*[l] *priuilegium pruinæ senectutis, ait* [[5] *Maledictus*] *non senior, sed* [*puer centum annorum*] *Apparet ergo, quòd hi ex accusatione prælatorum infames fiunt, qui eorum vitam reprehendere, & lacerare conantur, qui locum sui regiminis non nomine tantum, sed vita, & moribus tenent. Alij autem potius laudabiles fiunt ex accusatione prælatorum suorum, quàm infames. Item, quòd dicitur.* [[6] *Maiorum quispiam minorum accusationibus non impetatur.*] *minores intelligendi sunt non dignitate, sed vita.*

Vnde Hieronymus ait de Paulo super epistolam ad Galatas.

¶Maiores & minores non dignitate, sed vita intelligi oportet. C. XXXIII.

PAulus Petrum reprehendit: quod non auderet, nisi se non imparem[m] sciret.[n]

¶*Caput hoc, quod citatur in plerisque exemplaribus ex B. Hieronymo. & in aliquot ex B. Augustino, in neutrius libris inuentum est: sed in glossa ordinaria ad ea verba ipsius epistolæ ad Galatas,* In faciem eius restiti, *additur hæc interlinearis explanatio,* quod non auderet, nisi se non imparē sentiret. *Et in cōmētariis B. Ambrosij in illum eumdem locum hæc leguntur.* Nam quis eorum auderet Petro primo Apostolo, cui claues regni cælorum Dominus dedit, resistere, nisi alius talis, qui fiducia electionis suæ sciens se non imparem, constanter improbaret, quòd ille sine concilio fecerat?

Hoc non de officio[o] *ecclesiastica dignitatis, sed de puritate vitæ, & sanctitate conuersationis intelligitur. solus enim Petrus inter Apostolos primatum gerebat.*

Hinc Augustinus ait ad Hieronymum epist. 19. prope finem.

¶Non episcopi nomen, sed vita maiorem facit. C. XXXIIII.

QVamquam secundum honorum vocabula, p quæ iam ecclesiæ vsus obtinuit, episcopatus maior presbyterio sit tamen Augustinus q in multis rebus Hieronymo minor est.

QVIBVS ERGO. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis, & dicit, quòd cū mali prælati amittunt nomen episcopi senioris & columbæ, merito poterunt à subditis accusari & auocari. Infames ergo sunt qui bonos accusant; qui vero malos, laudabiles fiunt. In fi. §. exponit quòd dicitur s. c. maiorum. Et dicit, quòd minor ibi intelligitur nō dignitate, sed vita. Et hoc clare in seq. c. probatur.

4 Burc. l. 1. c. 203. Iuo p. 5. c. 317.

k ¶ *Hieronymus.*] scilicet in tribus prox. ca.

l ¶ *Dissimulans.*] "aufertur enim alicui no mē propter suam malitiam. 33. q. 2. admone re. s. 19. di. secundum. & 1. q. 4. §. item peccato. s. ea. q. 1. scelus.

"Nomen aufertur à malitia.

PAulus.] CASVS. istius cap. planus est. Et inducuntur 5. capi. ad probandum, quòd licet aliquis sit in minori dignitate alio, maior tamen est eo vita & sanctitate.

5 s. e. Paulus

m ¶ *Imparem.*] meritis: non tamen administratione. dist. 80. in illis.

n ¶ *Sciret.*] Ex hoc patet, quòd aliquis scit se habere charitatem

"Pauli charitas magna fuit.

per reuelationē. "Paulus alibi dicit. Scio quod neque mors, neque vita, neque aliquid aliud me poterit separare à charitate Dei. alibi tamen dicit, Nihil mihi conscius sum, &c. vt s. 40. dist. c. vlt.

6 s. e. c. maiorum.

ADDITIO. ista concor. respicit litteram, non imparem, secundum Laud. Ad idem 21. q. 4. sicut excellentiam.

o ¶ *Hoc non de officio.*] quòd non possit esse impar Paulus Petro.

QVamquam.] CASVS. Aug. hic commendat Hieron. & dicit q quamuis Aug. sit episcopus, & Hieronymus presbyter: tamen Hieronym. est maior Augustino vita & sanctitate.

Gal. 2.

p ¶ *Secundum vocabula.*] quia episcopus est nomē dignitatis, presbyter nomen ætatis. 93. dist. legimus.

q ¶ *Augustinus.*] Aug. forte hoc credebat. nō em licuit ei mētiri pro

humil

Source : BIU Cujas

humilitate.22. q.2. cum humilitatis. & cum Hieronymus fuit presbyter Cardinalis, "patet q̃ quilibet episcopus [a] maior est presbytero Cardinalis.

"eps maior estps bytero Cardinali.

a Ista gl. reputatur à doctoribus sin.ad hoc q̃ dt eps maiorē psbyteroCardinali.s.dignitate respectu ordinis eā lis.vnde epi dñr summi sacerdotes, vt ca.1. post med. de sa. vnc.& ęqpa rantur illustrib⁹ seu p̃fecto p̃torio, vt not. gl.in l.epali C.d epi.au. & ñ hñt maiorē dignitatē Cardinales q̃ epi, ſ3 hñt mai⁹ offiñ, vt inquit Bar.l.1. §.si qs.co.j. ff.d ap.facit tex. i c.si abbate. d ele. li.6.& no.p Ab.in c.ecclesia vra. vlt. de elec. col.pe.&vl. 1 Iuo p.5. c.24.

† *al. custoditus*

† *al. prouehitur*

Vto.] Casvs. Probatur in capitulo isto, quod concilia vniuersalia præferuntur propter dignitatem statutis vnius episcopi, vel prouincialis concilij,quia licet Cyprianus & Paulus sint in martyrio Petro æquales:tamen Petrus maior est dignitate, & statuta eius sunt magis seruanda quàm aliorũ.licet.n,vna sit martyrij corona,tamen in cathedris est differentia.

Idem libr.2. de baptismo contra Donatistas,c.1.

¶Episcopi licet pares sint meritis,gradu tamen differunt dignitatis.

C. XXXV.

PVto, quòd sine vlla sui contumelia Cyprianus episcopus Petro Apostolo comparatur, quantum attinet ad martyrij coronam. Ceterum magis vereri debeo,ne in Petrum contumeliosus existam [a]. Quis enim nescit illum Apostolatus principatum cuilibet [b] episcopatui præferendum? Sed etsi distat cathedrarum gratia, vna tamen est martyrum gloria. *Item infra.* ¶Cum Petrus à Paulo posteriore corrigitur, & pacis atque vnitatis vinculo custodito† ad martyrium promouetur † [c], quanto [d] facilius,& fortius, quod per vniuersæ ecclesiæ statuta firmatum est,vel vnius episcopi auctoritati,vel vnius prouinciæ concilio præferendum est?

a ¶*Existam.*]sic dicam Cyprianum in omnibus æqualem.

b ¶*Cuilibet.*]ſ.21.dist. in nouo.ſ.24.qu.1.loquitur.contra.

Additio. Dic q̃ ratione ordinis Petrus fuit par aliis Apostolis & ceteris episcopis, sed ratione administrationis fuit maior.

c ¶*Promouetur.*]ita vt in hoc videantur ipsi esse pares, & etiam statuta eorum.

d ¶*Quanto,&c.*]&est hic argu.quod potius statur ei quod à pluribus, quã quod à paucioribus dicitur.&19. dist.in canonicis.

Idem tractatu 30.in Ioannem,in fin.

¶ Non in honore,sed in veritate filius æquatur,vel præponitur patri.

C. XXXVI.

QVæritur [e] pater de malo filio,aut queritur filius de duro patre: Seruamus honorificentiam, quæ debetur patri à filio, quæ deficit à filio.Nõ æquamus [f] filium patri in honore,sed præponimus,si bonam causam habet:filium [g] æquamus patri in veritate: & sic tribuimus honorem debitum,vt non perdat æqualitas† meritum.

Item Ambrosius sermone 66. de natali Petri & Pauli.

¶Aequales fuerunt meritis(licet gradu differentes)Petrus & Paulus.

C. XXXVII.

BEati Petrus & Paulus eminent inter vniuersos Apostolos, & peculiari quadam præroga

Quæritur.] Casvs. Dicitur hic, q̃ licet pater coram iudice conqueratur de filio, & ecõuerso,filius est patri præferendus in veritate,in honore tamen pater est filio præferẽdus,& sic honor debitus patri seruatur, vt æquitas non perdat meritum.

e ¶*Quæritur.*] "secundum canones ergo filius cõqueritur de patre [b] tã in ciuili quàm in criminali negotio: sed secundum leges non in ciuili,nisi tantum in causa castrensi,vt ff.de iu.l.iis nulla, & ff.de furt.si quis vxori, 1.resp. non tamen potest eum conuenire de furto, sed actione in factum, vt C.de dolo malo, si superstite. Emancipatus autem potest agere ciuiliter contra patrem,sed venia impetrata,vt C.de in ius vo.l.vlt.Sed in criminali causa non auditur contra patrem.ſ.ea.q.1.prohibentur. nec pater contra filiũm nisi iniuriam in ipsum commiserit,vt C.de pa.po.l.3.

† *al.æquitas*

"Filius patrem conuenire potest.

b De hoc ẽt no.23.q.4.si ecclesia. in glo. melius ibi videas.

f ¶*Non æquamus.*] sic Celsus corrigit dicta patris sui.ff.de cond. cau. da.l.dedi.§.si quis quasi statu liber. Itẽ arg.q̃ aliquis potest esse maior & minor altero diuerso respectu.ſ.e.quamquã.25.dist.perlectis.

g ¶*Præponimus filium.*] arg. q̃ veritas à quocunque prolata amplectenda est.Et est etiam arg.contra testimonium honorabilium personarum. simile dist.9.ego.

Beati.] Casvs.Probat Ambro.in hoc ca.Petrum & Paulum fuisse æquales in passione,& fidei deuotione,quia eodem die,eodem loco, & sub eodem persecutore susceperunt martyrij coronã, vt vbi erat caput superstitionis,vigeret caput sanctitatis.

c Cũ ex æquitia pſecutoris virt⁹ patrię claruerit in vtroque.Hug.

h ¶*Pro virtute.*]scilicet vt parem virtutem & constantiam [c] contra persecutionem in passione habuisse videantur.

ITEM POENITENTES.Hæc est 5.pars huius q.in qua dicit,quid sit in hac quæst. tenendum:& dicit q̃ tales qui sacerdotes esse non possunt,nec eos accusare, nec in eos testificari possunt:redarguere tamen possunt occulte & pacifice: & hæc probat per tria exempla & v. auct.sanctorum patrum.Ioan.de Fant.

Casvs. Probatum est ſ.*in multis ca.*q̃ criminosi accusare nõ possunt.Idem dicit Gratia.de pœnitentibus & bigamis. & ita colligitur,q̃ qui non sunt sacerdotes nec dici possunt,in sacerdotes accusationem vel testificationem proferre non possunt. Et hæc probantur duobus capitulis sequentibus.

i ¶*Item pœnitentes.*]solenniter.ſ.6.q.1.qui crimen.

Ipſi Apostoli.]Casvs. Quæsitũ fuit à Fabiano Papa qui repellantur ab accusatione in testimonio sacerdotũ. Et respondet q̃ illi repellantur, qui non sunt sacerdotes, nec esse possunt,intellige ratione criminis vel irregularitatis.

tiua præcellunt: verum inter ipsos, quis cui præponatur, incertum est. Puto enim illos æquales esse meritis, qui æquales sunt passione, & simili eos fidei deuotione vixisse,quos simul videmus ad martyrij gloriam peruenisse.

¶Non enim sine causa factum putemus,quòd vna die, vno in loco vnius tyranni tolerauere sententiam. Vna die passi sunt, vt ad Christum pariter peruenirent,vno in loco, ne alteri Roma deesset,sub vno persecutore,vt æqualis crudelitas vtrumque constringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, persecutor decretus est pro virtute [h]. Et in quo tãdem loco iidem martyrium pertulerunt?in Vrbe Roma,quę principatum, & caput obtinet nationum,scilicet vt vbi caput superstitionis erat, illic caput quiesceret sanctitatis, & vbi gentilium principes habitabant, illic ecclesiarum principes morarentur.

¶*Sermo vnde hoc caput sumptum est, inter sermones B. Ambrosij est 66. inter sermones B. Augustini de sanctis vigesimus septimus,& apud Maximum Taurinensem,quintus in festo eodem:qui num.54.est.*

5 *Item pœnitentes* [i], *bigami sacerdotes accusare non possunt. Vnde generaliter colligitur,quòd quicumque sacerdotes non sunt, vel esse sacerdotes non possunt,in sacerdotes accusationem,vel testificationem proferre non possunt.*

Vnde Fabianus ait epistola secunda ad episcopos Orientales.

¶Qui sacerdotes esse non possunt,sacerdotes accusare non valent.

C. XXXVIII.

2 IPsi Apostoli, & eorum successores olim statuerunt,vt sacerdotes Domini non accusent, nec in eos testificentur, qui sui ordinis [k] non sunt,nec esse [l] possunt.

k ¶*Ordinis.*]in criminali. sed in ciuili possunt omnes.ext.de testib.tam litteris.

l ¶*Necesse.*]Ex his duobus ca. [d] colligitur, q̃ hæc tria, accusatio,testimoniũ,& ordo,pari passu ambulant, vt quicunq; nõ admittitur ad vnũ,nec ac reliquũ. Sed obiicitur quicunq; semel in peccato mortali fuerit, non admittitur ad ordines, vt 25.dist.primũ.ergo nec ad testimoniũ.Itẽ si crimẽ ciuiliter fuerit probatũ,non admittitur ad ordines, vt dist. 24.qñ.ext.de accu.super his.ergo nec ad testimoniũ. "&secundũ hoc nullus inuenitur sit repellens testis,cũ nemo sine crimine viuat.25.di.§.nomen sibi ob mine autẽ.Tu dicas q̃ iectum. regula quæ hic traditur, locũ habet cũ criminaliter agitur.Si enim ciuiliter agitur: aut crimẽ est occultũ qđ obiicitur testi, aut manifestũ. si occultũ, presumo eum inde egisse pœnitẽtiam:quia occultũ in meliorem partẽ interpretamur. ext.de sortil.c.ex tuarũ. & ext.de re.iur.estote. Si autẽ manifestũ,probabit se egisse pœnitẽtiam per sacerdotẽ:quod facere potest,vt ext.desi.nemo. 50.di.in capite.2.q.1.si peccauerit.in fi.nisi tale sit crimẽ, quod etiã post pœnitentiam irroget infamiam,vt cũ aliquis conuictus est de periurio,vt3.q.7.§. porro.Si autem criminaliter agitur : siue sit occultũ,siue manifestum:siue inde egerit pœnitentiã,siue nõ,repello eum,vt 6.q.1.qui crimẽ [e].Vel distingue sicut notaui super illo c.qui crimẽ.Io.& ext.de test.testimoniũ. vbi diffinitur breuiter.B.circa hanc materiã consueuit quæri:"si quis vinũ non potest bibere, an possit promoueri:cũ ipsum ministrantem oporteat cõmunicare.de conse.di. 1.episcopus Deo.& dist.2.peracta?Dic q̃ nõ.Nec etiam accusare potest [f] ille qui casu mẽbrum amisit.55.di.c.vlt.tamẽ inferiorem vel parẽ potest accusare:quia potest remanere in executione illius ordinis.di.55.præcepta.nã qui est intra 30.annos,potest accusare sacerdotes.Item clericus bigamus nõ potest accusare clericũ cõiugatum qui vnicam & virginem habuit vxorẽ:quia clericus coniugatus gaudet priuilegio clericali.32.dist.si qui vero. Hug.dicit q̃ sacerdos depositus aliũ potest accusare. Sed hoc non placet : nam ex quo est de crimine cõdemnatus,statim est delictũ eius notorium.ext.de coha.cle.vestra."Item nec ille admittitur ad accusationem,cui crimen est in modũ exceptionis probatum,per q̃ est repulsus à testimonio, licet nõ sit infamis.arg.ext.de ele.super eo.& 2.q.1.prohibentur. grauata est tamen eius opinio sicut illius qui ancillã oppressit.C.de adult.& si libidine.Nã inhonestũ est tales ad ordines admitti. vt dicit lex de his qui supponuntur fustibus ab ædilibus [g], licet nõ sint infames. ff. de dec.eos. nisi sit necessitas. ff. de mu.& ho.l.vt gradatim. & hoc ideo,quia opinio eius in nullo vacillabit,vt 33.dist.laici. & no.ſ.e.q.1.in primis.in fi.Io.& probatur hodie tota hæc dist.in decre.de testibus.ca. testimonium.

2 Anſ.l.3.c. 47. Poly.l.5. tit.1. Mutata est verborum series.

e Vide qđ not.3.q.7.q fine.in fi.

"Sacerdos ñ efficiatur q vinũ bibere ñ potest.

f Hic adde qđ not. ſ.e. in ſumma. ver.tales.

"Accusare ñ p̃t de crie conuictus ī modum exceptionis.

g ī.à custodibus ædiũ ab incẽdio de nocte.ff. đ of.p̃fe. vi. l.1.& 2.

Source : BIU Cujas

Quid iuris sit de ordinando, notaui supra 25. dist. primum. B.

Testes.] Casvs. Idem quærebatur in hoc c. qđ quęsitum fuit in superiori. & respondetur quòd testes debent esse sine omni macula & suspicione: quia sacerdotes criminari non possunt, nec in eos testificari, qui ad eumdem honorem prouehi nó possunt. & sic intelligitur §. sequens.

1 Poly. ibid. Bur. l. j. c. 172 Iuo par. 5. c. 290. Pann. l. 4. c. 186. Ans. l. 3. c. 41 ¶. 'ea. sacerdotes.

a ¶ *Suspicione.*] Relitur testis propter suspicionem [a], vt ¶. ead. accus. in prin. Ar. contra de consecr. dist. 2. non prohibeat.

a Odij, vel inimicitiæ, vel criminis occulti, secundū H. ad idē 3. q. 5. quasi p tot. ibi vid. Arc.

Additio. Dic quòd assumptio corporis non nocet nisi sumenti: sed accusatio alij nocet.

b ¶*Sic & illud.*] ¶. ead. nullus laicus.

c ¶*Non possunt.*] qualiter hic intelligitur, habetur ĵ. 4. quæstio. 1. c. 1.

Ecce. Casvs. ¶. probatum est quòd subditi non possunt accusare prælatos: & responsum est contra riis auctoritatibus. Nunc econtra ostenditur, quòd subditi possunt accusare prælatos: & hoc probatur exemplo Domini & Petri. Nam Dominus permisit Iudæos contra se testificari: & ita per consequens eum accusare potuerunt.

2 ¶. e. nullus laicus.

Matth. 15. Nam cui permittitur testificatio, & accusatio. Sed ad hoc dupliciter respondetur. Prima responsio est, quòd licet Christus sit pastor ouium: non tamen secundum legem veterem & nouam in regem vel sacerdotem inunctus erat: quæ vnctio prælaturam confert. Vel dicas quòd Dominus hoc fecit ex humilitate, & non de rigore iuris. Paulus similiter reprehendit Petrum, qui maior erat eo. Sed

Ioan. 18.

Ioan. 8.

† *al. illo*

respondetur quòd non fuit mirum: quia cogebat gentes iudaizare, & à fide recedere: in quo casu bene accusantur prælati à subditis. Item Petrus fuit reprehensus à fratribus: quia intrauit in domum Cornelij gentilis. Sed huic obiectioni respondetur in sequenti ca.

d ¶*Nec in regem.*] immo nec regnum eius erat de hoc mundo. 23. q. 3. §. 1.

Petrus.] Casvs. Iudæi reprehendebant Petrum, qui intrauit domum Cornelij Gentilis. sed dicit Greg. quòd Petrus bene poterat suos repellere subditos ex potestate sui officij: sed respondit se hoc feciisse auctoritate diuinæ virtutis.

Gal. 2.

e ¶*Respondit.*] Dicens, eamdem Deus dedit gratiam eis sicut nobis qui credimus in Iesum.

Cvm ergo. Casvs. Concludit Gratianus ex supradicto cap. dicens, quod non coguntur prælati exemplo Petri recipere subditorum accusationem, nisi faciāt hoc ex humilitate, sicut fecit Petrus, non coactus: sed volens: & ita intelligitur sequens ca.

Act. 11.

Nos, si.] Casvs. Quidam conquerebantur de Leone Papa apud Ludouicum de iniuria eis facta: Papa committit se imperiali iurisdictioni: & rogat Ludouicum Imperatorem, vt tales nuntios mittat ad hæc inquirenda, qui Deum timeāt: & qui vicem imperialis gloriæ sic examinent & diffiniant, vt nulla possit in posterum dubitatio remanere, etiam si maiora opponantur ei quàm ea quæ dicta sunt.

Act. 11.

f ¶ *Aliena.*] Hic Papa se subiicit aliorum iudicio: quòd facere potest [a], vt ff. de iur. om. iu. est receptum. non tamen eum possunt deponere. 9. qu. 3. nemo. secundum H. possunt: quia & se ipsum potest deponere, vt 21. dist. nunc autem.

a Concord. Ale. de Im. ĩ l. est receptū. ff. de iur. om. iu. in gl. 2. vbi đt idē esse in rege Frācorū, nō recognoscē te supiorē, q̄ pt esse iudex ĩ ppria cā, q̄ intelligeverū quo ad sibi subditos, ñ quo ad alios, vt p3 ĩ c. nouit & ibi Ho. & Io. An. extr. de iud.

g ¶*Examussim.*] ideſt, *Item Damasus Papa ad Stephanum archiepiscopum, epist. 3. ca. 3.*

¶ Sacerdotes accusare, vel in eos testificari non valent, qui ad sacerdotium prohibentur eligi.

C. XXXIX.

1 Testes [A] absque vlla infamia, aut suspicione [a], vel manifesta macula, & verę fidei plenitudine [B] instructi esse debent, & tales, quales ad sacerdotium eligere iubet diuina auctoritas. ¶ Quoniam sacerdotes (vt antiqua traditauctoritas) criminari non possunt, nec in eos testificari, qui ad eumdem non debent, nec possunt prouehi honorem.

A ¶Testes.] *Damasi verba hæc sunt,* Accusatores autem episcoporum, & testes, super quibus rogitastis, absque vlla infamia aut suspicione, &c. *sicque referuntur à Burchardo & Iuone: Pannormia autem habet vt Gratianus.*

B ¶Plenitudine.] *In epistola ipsa legitur,* pleniter. *Burchardus vero & Iuo habent,* vera fide pleniter.

Sic [b] *& illud Siluestri intelligitur* [*Laicus non accuset clericum, &c.*] *ideſt, qui in inferiori gradu constituti ad superiorē ascendere non possunt* [c], *in superioribus agentes accusare non debent.*

¶ *Ecce ostensum est, quid respondeatur auctoritatibus, & argumentis, quibus subditi ab accusatione prælatorum videbantur repelendi. Nunc demonstrandum est, quibus rationibus probentur recipiendi, & quid contra respondeatur à prælatis. Christus, qui erat pastor pastorum, ouibus suis, de quibus ait* [*Non sum missus, nisi ad oues, quæ perierunt domus Israel, &c.*] *inter opprobria, & verbera, quæ ab eis patiebatur, ait* [*Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo, &c.*] *Item.* [*Quis ex vobis arguet me de peccato?*] *At quicumque ad testificandum in aliquem, vel ad arguendum admittuntur, ad eumdē accusandum admitti possunt. Cum ergo oues, vt aduersus pastorem suum testimonium ferant, & vt ipsum (si possunt) reprehendant, admittantur, patet quòd subditi possunt accusare prælatos suos.* ¶ *Hic ita respondetur. Christus, quamuis esset pastor suarum ouium, quas verbo & exemplo pascebat, tamen quantum ad officiorum distributionem (ex qua hodie in ecclesia alij præsunt aliis, vnde quidam prælati, quidam subditi vocantur) in populo suo* † *pastorale officium non gerebat. Mystica enim & visibili vnctione nec in regem* [d], *nec in sacerdotem vnctus erat: quæ sola duæ personæ in populo illo prælaturæ nomen sibi vendicabant.* ¶ *Non ergo ex hac auctoritate subditi probantur admittendi in accusatione prælatorum, sed tantum ostenditur, quòd auditores eos reprehendere possunt, & in eos testificari, qui cum officia ecclesiastica non habeant, verbo tamen & exemplo quoscumque valent, lucrari Deo satagunt. Respondetur & aliter. Aliud est, quod de rigore cogimur seruare disciplinæ, aliud, quod admittitur ex perfectionis consideratione. Christus ad se arguendum Iudæos admisit perfectione humilitatis, non fecunditate iuris. Si enim legis rigore essent admissi, hac auctoritate criminosi & infames in accusatione religiosorum essent recipiendi, cum essent sceleratissimi, qui de Christi nece tractantes innocentem condemnare volebant. Hoc ergo exemplo prælati non coguntur recipere subditos in accusatione sui, sed permittuntur.* ¶ *Item Paulus Petrum reprehendit, qui princeps Apostolorum erat. Vnde datur intelligi, quòd subditi possunt reprehendere prælatos suos, si reprehensibiles fuerint. Sed hoc facile refellitur, si vnde sit reprehensus aduertitur. Petrus cogebat gentes iudaizare, & à veritate Euangelij recedere, cum Iudæis gregem faciens, & à cibis gentilium latenter se subtrahens. Par autem in se est, à fide exorbitare, & alios exemplo vel verbo à fide deiicere. Ergo hoc exemplo non probantur prælati accusandi à subditis, nisi forte à fide exorbitauerint, vel alios exorbitare coegerint.* ¶ *Item cum Petrus intrasset ad Cornelium, conquesti fratres sunt, qui erant in Iudæa, & reprehenderunt eum, quòd ad gentilem diuertisset. Ecce, quòd prælati iure possunt reprehendi à subditis. Sed huic oppositioni B. Gregorius respondit dicens Theotistæ patriciæ, lib. 9. epist. 39.*

¶ Petrus à fidelibus interrogatus cur ad gentes intrasset, non ex potestate respondit, sed humiliter rationem reddidit.

C. XL.

Petrus potestatem regni acceperat: & tamen idem Apostolorum primus querimoniæ contra eum à fidelibus factæ, cur ad gentes intrasset, non ex potestate officij (qua posset dicere, oues pastorem suum non accusent, nec reprehendant:) sed ex ratione diuinæ virtutis, qua gentiles acceperant spiritum sanctum, respondit. [e]

¶ *Operæpretium fuerit ad ipsum B. Gregorium adire: copiose enim exponit, quæ hic à Gratiano concise referuntur.*

2 *Cum ergo Petrus potuit ex officio repellere querelas, sed noluit: non hoc exemplo prælati coguntur suscipere reprehensionem subditorum. Ex hac etiam humilitatis dispensatione intelligitur illud Leonis quarti Ludouico Augusto dictum.*

¶ *Apud Iuonem huius capitis hæc est inscriptio.* Quòd in præsentia legatorum Imperatoris Leo Papa causam suam examinari voluerit, idem Nicolaus Imperatori.

¶ Imperiali iudicio Apostolicus se emendare promittit, si quid erga subditos iniuste commisit.

C. XLI.

3 Nos, si incompetenter aliquid egimus, & in subditis iustæ legis tramitem non conseruauimus, vestro, ac missorum vestrorum cuncta volumus emendare iudicio: quoniam si nos, qui aliena [f] debemus corrigere peccata, peiora committimus, certe non veritatis discipuli, sed (quod dolentes dicimus) erimus præ ceteris erroris magistri. Inde magnitudinis vestræ magnopere clementiam imploramus, vt tales ad hęc, quæ diximus: perquirenda missos in his partibus dirigatis, qui Deum per omnia timeant, & cuncta (quemadmodū si vestra pręsens fuisset imperialis gloria) diligenter exquirant: & non tantū hæc sola, quæ superius diximus, quærimus, vt examussim [g] exagitent, sed siue minora, siue etiā maiora illis

3 Iuo par. 5. c. 22.

regul

Source : BIU Cujas

regulariter vel indubitanter, vel perfecte: quia amussis est instrumentum plumbeum cum quo rectificantur parietes vel plumbantur.

ITEM CVM BALAAM. Hæc est sexta pars huius quæstio. in qua probat quod probatum erat quòd subditi possunt prælatos reprehendere, & etiam accusare, si ad eundem ordinem venire possunt, non autem debent eos de occultis vel pene occultis diffamare, & hoc probat per vij. exempla. & per x. auctoritates sanctorum patrum. Io. de Fant.

Num.22. CASVS. Adhuc probat Gratian. quinque exemplis, quòd subditi possunt accusare prælatos, scilicet exemplo Balaam: qui fuit ab asina reprehensus: & exemplo Dauid qui fuit à Nathan propheta reprehensus: & exemplo iniquorum presbyterorum qui fuerunt à Daniele reprehensi, & exemplo Damasi & Symmachi, qui fuerunt à suis subditis reprehensi & accusati. Sed singulis obiectionibus singulas ponit solutiones per ordinem respondendo.

2.Reg.12. a ¶ *Ariolus.*] Ariolus dicitur qui circa aras idolis preces nefarias effundit: & fructum sibi in tristitia affert. 26. q. 3. igitur genus.

b ¶ *Trahenda.*] 22. q. 2. si quis per vetus.

c ¶ *Sanguinis.*] 23. q. vltim. his à quibus. & c. legi. & ca. occidit. & extra, ne cleri. vel mona. sententiam sanguinis.

2.Reg.6.

SI quis.] CASVS. Quidam redarguebant Greg. quòd multa faciebat contra rationem. Dicit

2.Paral.26. Grego. vt veniant ad Apostolicam sedem, & ibi cognoscatur, vt ista inter eos feratur sententia.

"Forum rei sequi debet actor. d ¶ *Si quis.*] "quia actor forum rei sequi debet. extra de foro compet. cum sit generale. & C. de iurisdict. omn. iud. l. iuris ordinem. vel quia causa fidei est, quæ in ecclesia est tractanda, vt 23. q. vlt. conuenior. & supra eadem quæstio. 2. præceptum. vigesima tertia, quæstio. 1. quoties.

1 Theodor. hist. eccl. l. 5. c. 17. Nicep. l. 13. c. 34. Rom. 13. 1. Petr. 2.

e ¶ *Confessionem.*] id est, scripturam.

†al. excommunicatorum. EX HIS. CASVS. Concludit Gratia. ex supradictis, prælatos sint de nobis indicata negotia, ita eorum cuncta legitimo terminentur examine, quatenus in posterum nihil sit, quod ex eis indiscussum, vel indiffinitum remaneat.

6 *Item, cum Balaam ariolus*[a] *iret ad maledicendum populum, Angelus Domini, asinæ, cui insidebat, in via se opposuit, euaginatoque gladio eam ab itinere compescuit, quam dum ille verberibus affligeret, in vocem prorupit, & prophetæ vesaniam redarguit. Si ergo animal mutum angelica virtute, prophetæ insipientiam reprehendit, multo magis subditi possunt accusare prælatos suos.* ¶ *His ita respondetur. Verum est, quòd per asinam subditi significantur, & per Balaam, prælati: non tamen hoc exemplo probantur prælati accusandi à subditis: sed subditis tantum forma datur humiliter renitendi prælatis: si forte eos ad malum cogere voluerint. Balaam namque asinam vrgens, vt ad maledicendum populo Dei eum veheret, significat eos, qui verberibus, & cruciatibus à subditis exigunt, vt eis in malo fautores, & coadiutores existant. Sed quia Angelus, quilibet videlicet prædicator, euaginato gladio aperte scilicet prædicato timore, & horrore futuræ vindictæ, à consensu alienæ malitiæ illos reuocat, licet eis in huiusmodi vocem conquestionis prorumpere, & prælatis suis dicere, cur nos verberibus affligitis? cur nobis iniuste irascimini? numquid vobis inobedientes aliquando fuimus? nisi nunc, cum ad malum cogimur? videre illum, qui prohibet ab incepto. Non ergo hinc prælati probantur accusandi à subditis.* ¶ *Item cum Dauid adulterium, & homicidium commisisset, missus est à Deo Nathan propheta, vt eum redargueret. Ecce, quòd prælati sunt arguendi, & reprehendendi à subditis.* ¶ *Sed notandum est, quòd duæ sunt personæ, quibus mundus iste regitur, regalis videlicet, & sacerdotalis. Sicut reges præsunt in causis sæculi, ita sacerdotes in causis Dei: Regum est corporalem irrogare pœnam, sacerdotum spiritualem inferre vindictam. Dauid ergo etsi ex regali vnctione sacerdotibus, & prophetis præerat in causis sæculi, tamen suberat eis in causis Dei. Vnde reges à prophetis, & à sacerdotibus vngebantur, & eorum oblatione peccata regum expiabantur.* ¶ *Sicut ergo Ozias à Domino lepra percussus est, quia sacerdotum officia vsurpare voluit, sic sacerdotibus, & prophetis regum vsurpare officia non licuit. Nathan ergo propheta cum regem redarguit, suum est executus officium, in quo erat rege superior, non vsurpauit regis officium, in quo erat rege inferior: monuit eum, vt per pœnitentiam peccata sua expiaret: non tulit in eum sententiam, qua tamquam adulter, & homicida morti addiceretur.* ¶ [1] *Sic & beatus Ambrosius Theodosium, & beatus Innocentius Imperatorem Arcadium excommunicauit, & ab ecclesiæ ingressu prohibuit.* ¶ *Sicut enim non sine causa iudex gladium portat, ita non sine causa claues ecclesiæ sacerdotes accipiunt. Ille portat gladium ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: isti habent claues ad exclusionem excommunicandorum †, & reconciliationem pœnitentium. Hoc ergo exemplo subditi probantur reprehendendi à prælatis, non prælati à subditis.* ¶ *Item, Daniel nulla legitima potestate functus iudices à populo constitutos de falso testimonio conuicit, & conuictos damnauit. Constat ergo, quòd nullam potestatem habentes possunt redarguere dignitatibus sublimatos.*

¶ *His ita respondetur. Miracula (& maxime veteris testamenti) sunt admiranda, non in exemplum nostræ actionis trahenda*[b]. *Multa enim concedebantur tunc, quæ nunc penitus prohibentur. Tunc enim Samuel Agag pinguissimum regem Amalech in fusta diuidendo conscidit: nunc nulli ecclesiasticorum iudicium sanguinis* [c] *agitare licet. Tunc Phinees Iudæum coeuntem cum Madianita interfecit, & reputatum est ei ad iustitiam: hodie sacerdotibus in perniciem sui officij verteretur. Exemplo ergo Danielis non solum accusandi, vel redarguendi, sed etiam iudicandi potestatem subditi sibi in prælatos vendicarent, si illud in argumentum nostræ actionis liceret assumi, quòd nulla vmquam auctoritate permittitur. Magis ergo ex hoc facto datur intelligi, quòd in nouissimis temporibus suscitaret Deus spiritum pueri iunioris, illius videlicet, de quo per prophetam dicitur* [Puer natus est nobis] *& iterum,* [Ecce puer meus] *qui iudices iniquitatis, scribas scilicet, & pharisæos falsis criminibus Susannam, idest ecclesiam accusantes, & ream adulterij pronuntiantes, eo quod Christum sequeretur, conuinceret, & condemnaret.* ¶ *Item Hieronymus* [A] *refert in libro virorum illustrium quòd Damasus Papa à subditis de adulterio accusatus cum quadraginta † duobus episcopis se purgauit.* ¶ [2] *Item Symmachus Papa in Romana synodo dignitate sua expoliatus prius statui suo reddi decernitur, vt tunc veniret ad causam, & si ita recte videretur, accusantium propositionibus responderet. Digna res visa est maximo numero sacerdotum, quæ mereretur effectum: & cum postmodum ordinaretur, quomodo esset accusandus, præfatus Papa, vt causam diceret, occurrebat: sed ab æmulis est impeditus.*

posse à suis subditis accusari, cum isti tres Apostolici fuerint à Dan.13. suis subditis accusati. Sed respondet, quod isti Apostolici exemplo Domini non coegerunt alios prælatos recipere subditos in accusationem suam: sed permiserunt hoc fieri ex humilitate.

f ¶ *Prælatos.*] "Et dabuntur eis expensæ 1.Reg.15. ab episcopo, quem accusant si egent, vt extra de accus. c. ex parte. nam & dantur seruo agenti causam libertatis. C. de ordin. cog. l. vlti. similiter ei qui egit de inofficioso testamento, & obtinuit, si aduerlarius appellet. ff. de inoff. testa. l. si instituta. §. penultimo. Num.25.

"accusatus qñque dat expensas accusatori.

PAulus.] CASVS. Paulus Dyaclinæ ciuitatis episcopus fuit accusatus à subditis de lapsu carnis: de inde conuictus depositus fuit episcoporũ iudicio: & substitutus fuit ei postea Nemesion: quod an fuerit factum Esa.9.& 42.

[A] ¶ Hieronymus.] *In catalogo B. Hieronymi, aut aliis ipsius libris nihil tale legitur: in vetustis tamen Pontificalibus in vita Damasi hoc refertur.*

Item Gregorius ait de se ipso.

¶Redarguendi se licentiam beatus Gregorius aliis præstat.
C. XLII.

3 Polyc.l.1. tit. 18. Anst. l.2.c.20.

3 SI quis [d] super his nos arguere voluerit, vel extra auctoritatem nos facere contenderit, veniat ad sedem Apostolicam, quòd omnia ecclesiastica negotia, de quibus quæstio habetur, confluere iussa sunt: vt ibi ante confessionem [e] sancti Petri mecum iuste decertet, quatenus inibi vnus ex nobis sententiam suscipiat suam.

¶ *Est Gregorij quarti in epistola citata* ℨ. *ead. qu. 6. c. decreto nostro. & dist. 19. nulli fas. in qua epistola cum multa dixisset de priuilegiis, & primatu Romanæ ecclesiæ, ista adiungit.*

Ex his omnibus colligitur, quòd subditi possunt reprehendere, & accusare prælatos [f] *suos. Sed sicut de Christo dictum est, quando Iudæis dixit,* [*Si male locutus sum, &c.*] *ita de istis intelligendum est, quòd suo exemplo prælatis dederunt facultatem recipiendi subditos in accusationem sui, sed non coegerunt. Item.*

¶De eodem. C. XLIII.

4 Burc.l.1.c. 182. Iuo p.1. c.398.

4 PAulus Dyaclinæ † ciuitatis episcopus accusatur à subditis de lapsu carnis, conuincitur, deponitur, alius loco eius substituitur. ¶ *Hoc an ex dispensatione accusati, an ex rigore iu-*

†al. Doctea-ris sit tina

Source : BIU Cujas

factum voluntate vel necessitate, sequenti capitulo declaratur.

vris sit factum, ex regesto Gregorij ad Ioannem episcopum primæ Iustinianæ, lib. 10. epist. 35. potest deprehendi, vbi ait.

¶*Verba sunt Gratiani, qui proponit summam sequentis capituli, quod sæpe facere solitum esse multis locis est notatum.*

¶Paulus Dyaclinæ †ciuitatis episcopus subditorum accusatione conuictus deponitur. C. XLXIIII.

1 LAtor Nemesion ad nos veniens indicauit, quòd Paulus Dyaclinæ †ciuitatis episcopus inter alia mala in corporali [a] crimine lapsus à suis clericis accusatus, & conuictus, episcopali sententia depositus est, postea cum auxilio sæcularium veniens episcopatum more prædonis ingressus est: ablatisque rebus ecclesiæ dilectissimum Nemesion [b] latorem præsentium sibi substitutum, ab eo episcopatu proiecit, & ad summam iniuriam, ac necem pene perducit. Fraternitas itaque vestra hæc omnia curet addiscere, & quęcumque ecclesiæ abstulit, omni mora, vel excusatione cessante [c] reddere [d] compellat. Si vero nihil ecclesiæ, sed proprium [e] se dixerit abstulisse (quamuis graue, & iniquum fuerit, vt non à vobis [f], vel à metropolitano eius hoc petierit, sed temerario ausu agere præsumpserit) verumtamen si quid proprium tulit [g], sub fraternitatis vestræ debet examine constare: si verum est. Sed & illud diligenter quęrendum est, si quid male de rebus dilapidauit ecclesiæ, vt ex eo quod nunc abstulit, illud reformare, ac satisfacere modis omnibus compellatur.

¶ *In hoc capite non referuntur ipsa omnino verba Gregorij (quod à Burchardo & Iuone fit) sententia tamen satis expressa est.*

Hoc edicto † [h] *non in accusatores, vel depositores vlciscitur, sed in depositum vlterius prosequitur, vt si vltra ad episcopatum aspirare tentauerit, modis omnibus repellatur, & ad agendam pœnitentiam perennem in monasterium detrudatur. Quem ergo Gregorius ad episcopatum aspirantem omnibus modis repellit, quem graui pœnitentiæ subiicit, patet non sua dispensatione* [i]*, sed canonũ censura à subditis esse accusatum & conuictum. Et vt iam non exemplis sed legibus agamus, vidẽdum est, quid Gregorius scribat Innocentio* [A]*, & reliquis episcopis Sardiniæ, lib. 7. in-*

dict. 2. epist. 8. ita dicens.

A ¶Innocentio.] *In originali impresso est*, Vincentio, atque quamplurimis episcopis. *In vetusto autem exemplari Vaticano exprimuntur nomina episcoporum, ad quos hæc epistola scribitur hoc ordine.* Vincentio, Innocentio, Mariniano, Libertino, Agathoni, & Victori episcopis Sardiniæ.

¶Quòd subditi prælatos suos accusare possunt. C. XLV.

METropolitanum [k] vestrum in aliquo [l] postponere non præsumatis, excepto si (quod non optamus) contra eumdem habere vos aliquid causæ contingat, vt ob hoc sedis Apostolicę iudicium petere † debeatis.

Item vniuersis episcopis concilij Bizacij, lib. 10. epist. 37.

¶ Vitam prælatorum subditi nulla dissimulatione negligant. C. XLVI.

SIcut (inquit) laudabile, discretumque est reuerentiam, & honorem debitum exhibere prioribus, ita rectitudinis, & Dei timoris est, si qua inter † eos correctione indigent, nulla dissimulatione postponere, ne totum (quòd absit) corpus incipiat morbus inuadere, si languor non fuerit curatus in capite. Quędam enim ad nos de Clementio primate vestro perlata [m] sunt, quæ quoniam ita grauia sunt, vt transire indiscussa vllo modo non debeant, fraternitatem vestrã hortamur [n], vt cum omni solicitudine, ac viuacitate mentis indagare multis modis de beatis illata, & si sunt, vt audita sunt, vltione canonica resecentur. ¶ Admonemus autem, vt non cuiusquam personæ gratia, non fauor, non quodlibet blandimentum quemquam vestrum, vel ad discutiendum, quæ nobis nuntiata sunt, molliat, vel à veritate excutiat: sed sacerdotaliter ad inuestigandam vos propter Deum veritatem accingite. Nam si quis in hoc piger, aut negligens esse præsumpserit, dictis criminibus apud Deum se nouerit esse participem, cuius zelo ad perscrutandas subtiliter nefandi causas facinoris non mouetur.

B ¶ Quædam.] *Et hic summatim referuntur verba B. Gregorij. Quare pauca tantum quædam sunt addita, quæ necessaria videbantur.*

METropolitanũ.] CASVS. Præcepit Greg. Inno. & aliis episcopis Sardinię, vt in causis suum metropolitanum non deferant, nisi velint agere contra eum: in quo casu ad Apostolicum recurrant.

k ¶ *Metropolitanum.*] Ex contemptu [d]: aliàs omisso eo possunt adire Papam, vt ſ. e. q. 6. c. 2. & 3. Item intellige istud quando episcopi inter se litigant. nam si episcopus litigat contra clericum, tunc coram arbitris est litigandum. 11. q. 1. si clericus. Ex contemptu ergo intellige fieri, quando sine causa declinatur eius iurisdictio sicut dico, "q sine causa non potest quis declinare iurisdictionem episcopi etiam per querelam factam Papæ [e], vt plene dixi in constitu. vt debitus. extra de appel. arg. non esse appellandum omisso medio. sed hic non loquitur de appellatione.

l ¶ *In aliquo.*] Episcoporum enim est iudex ordinarius primo loco metropolitanus. 10. q. 3. quia cognouimus. 11. q. 1. si clericus aduersus.

Sicut.] CASVS. Clementius patriarcha fuerat de quibusdam criminibus accusatus: quare Papa delegat causam episcopis concilij Bizacij, & præcipit illis, vt cum omni solicitudine ac viuacitate quæ dicta sunt inuestigentur, & si vera fuerint, canonice puniatur, & si quis in hoc fauore personæ, gratia vel quolibet blandimento negligens fuerit, apud Deum istorum criminum particeps reputabitur.

m ¶ *Perlata.*] à subditis, & sic facit ad propositum Gratiani [f], aliter hoc ca. nihil facit ad propositum Gratia. nisi velis dicere eo ipso quòd dedit aliis licentiam iudicandi, ergo & accusandi.

n ¶ *Hortamur.*] Nota quòd per verbum, hortamur, & monemus, mandatur iurisdictio. sic supra eadem, quæstione prima, notum. ff. de offi. præsid. sæpe. "videtur tamen quòd prouinciale concilium ordinario iure cognoscat de primate, siue de metropolitano suo. nam cum concilium iudicet de Papa in his in quibus ipse potest iudicari: ergo concilium metropolitani potest iudicare de ipso. Ad hoc infra eadem. l. si quis. argum. contra. dicimaseptima distinct. multis. nam ibi appellatur à concilio ad metropolitanum: ergo cum concilium sit minus metropolitano, non potest ipsum iudicare. 21. distinctione. inferior. Sed potest dici, quòd quantum ad sua negotia est minor metropolitanus concilio: quantũ ad aliorum negotia

†al. Docleatinæ

1 Burc. l. 1. c. 182. Iuo p. 5. c. 298.

†al. Docleatinæ

a Adde ad hoc text. ĩ l. si adulteriũ. cũ ibi no. p Bar. ff. đ ad.

b Quòd iste ñ fuit punitus, de misericordia factũ est, put no. L. & Io. 16. q. 1. placuit.

† al. dicto

c "fornicatio simplex nõ est digna depositiõe.

c ista decr. ñ probat hoc simpliciter: qa ibi vtrũque ius fuit deductũ in iudiciũ. Ar.

a Adde Ale. de Im. ĩ l. si videtur. §. hoc iudiciũ co. 4. ff. si qs ius di. ñ ob.

† al. iudiciũ requiratis

d "Iurisdõ epi sine cã ñ pt declinari.

† al. in eis

e Hoc indistincte reprobatur, cũ ẽt legat⁹ adeatur. ex. đ off. le. c. 1. & ita h; cõsuetudo, secũdũ Gof. q̃ est optima legũ interpres, ext. de cõsue. cũ dilectus. Arc.

" Cõcilium prouinciale an possit de archiepo cognoscere

f Cum isti cognoscere debeant ex delegõe Papæ. L. idem sentit. hic H. & I. đ Fã.

Source : BIU Cujas

negotia est maior. Sed in c. multis. non appellat à concilio, sed à quadam congregatione episcoporum ad metropolitanum: sed adhuc obstat 21. dist. nunc autem. Sed potest dici, ꝙ potest iudicare de ipso concilio: non tamen eum condemnare potest. Sed ꝙ possit iudicari à concilio, bene facit. 9. q. 3. saluo. & c. si autem. & 63. dist. Salonitanæ. Sed est arg. contra. s. ca. prox. Io.

HAEC SI QVIS. CASVS. Dicit Gratia. ꝙ quæ supra dicta sunt, ꝙ subditi possunt accusare prælatos, generalia sunt, & nõ specialia: & si quis dicat ea esse specialia, audiat quid dicit Gelasius de omnibus clericis generaliter cuiusque ordinis.

1 Gelas. epis p Lucaniã, & Brutiũ, & Siciliã constitutis, epi. 1. c. 30.

†al. huius

QVapropter.] CASVS. Hoc ca. continuatur illi c. 12. q. 2. quattuor. vbi dicitur, ꝙ de redditibus ecclesiæ quattuor debent fieri portiones: prima episcopo: secũda clericis: tertia fabricæ; quarta pauperibus est assignanda. Dicitur ergo in hoc c. ꝙ si quis clericus viderit prælatũ suum in istis quartis distribuendis peccantem & excedentem, statim debet Romano Pontifici nuntiare, & probare ꝙ nuntiat, vt puniatur excedens: quod si non fecerit, deponatur.

†al. nostras

†al. sui vero modis oĩb⁹ erit vnusquisque pontifi cũ ordinis, & honoris elisor.

a ¶ *Quapropter.*] Videtur hic specialis casus, in quo quilibet possit accusare suum episcopum, & hoc c. continuatur illi 12. q. 2. quattuor.

2 Iuo p. 3. c. 151. Ans. l. 7. c. 161. Pol. l. 3 tit. 12. & li. 4 tit. 18.

b ¶ *Protimus.*] Nonne necessaria est admonitio? certe sic. Ideo expone protinus, idest, post tertiam admonitionem [a], vt s. ead. q. 1. si peccauerit. sic extra de simo. licet.

a Idẽ sentit hic H. & L.

c ¶ *Pontificis.*] vel alterius superioris. Io.

ADDITIO. Idem sentit Hug. in suo casu huius cap.

d ¶ *Deferre.*] idest, denuntiare. "Hic habes ꝙ aliquis cogitur accusare, vt 1. q. 1. quisquis. & 5. q. 5. c. 1. extra qui fil. sint leg. c. causam. & 24. q. 3. tam sacerdotes [b]. arg. contra ext. de accu. licet. in fi. & 5. q. 2. si primates. & 3. q. 4. clericus. & C. vt nemo inuit. agere. l. vna. Sol. ad denuntiationem quilibet tenetur, de qua hic loquitur. non autem ad accusationem, vt in contrariis.

3 Ansel. l. 3. c. 115.

"Accusare quis qñque cogitur.

b Ad idẽ C. đ ing. & ma. diffamari. C. de priua. car. l. j. cir. fi. Et est spãle ĩ dilapidõe vt quilibet clericus teneatur denũtiare: & ẽ ratio, qa in simul debẽt administrare, aliàs secus. Sed cõtra quo ad hoc. j. c. px. ibi, aut ĩ his q̃ sunt, &c. vñ dico, ꝙ q libet clericꝰ tenetur de-

e ¶ *Interdictio.*] forte speciale est in dilapidatione. vt quilibet teneatur denuntiare.

f ¶ *Sin vero.*] idest, si non fecerit quod dictum est de quattuor portionibus. 12. q. 2. quattuor.

g ¶ *Supprimenda.*] j. 5. q. 5. si primates. contra. sed illud de crimine in iuriarum, de quo potest episcopus componere cum clericis suis, sine inter partes.

Hæc si quis specialia, & ex his generalem regulam colligi non oportere contendit, audiat quid Gelasius C. A *XXVIII.* [1] *dicat omnibus clericis cuiuscumque ordinis, ita scribens.*

A ¶ C. XXVIII.] *Hic citatur numerus capitum, vt est in codice canonum, de quo in præfatione dictum est.*

¶ Clerici excessus sui episcopi auribus deferant Romani Pontificis. C. XLVII.

QVapropter [a] nec clericorum quispiam se apostolicæ †offensæ futurum confidat immunem, si in his, quæ salubriter sequenda Apostolica deprompsit † auctoritas, siue episcopum, siue presbyterum, siue diaconum viderit excedentem, non protinus [b] ad aures † Romani Pontificis [c] deferre [d] curauerit, probationibus duntaxat competenter exhibitis, vt transgressionis vltio fiat, & ceteris interdictio [e] delinquendi. Sin † vero [f], modis omnibus erit vnusquisque pontificum ordinis, & honoris sui elisor, si cuiquam clericorum, vel ecclesiæ totius auditui hæc putauerit supprimenda [g].

Idem.

¶ De eodem. C. XLVIII.

[2] SI quid in ecclesia damni, aut in his, quæ sunt præceptionis nostræ auctoritate [B] prohibita, pontificem vestrum videritis admittere, mox nostris auribus relatione [h] signate, vt quid fieri debeat, censeamus.

B ¶ Auctoritate.] *Abest ista dictio à plerisque vetustis exemplaribus, & ab aliis collectoribus, qui etiam Gelasium citant.*

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 21.

¶ Clerici, aut laici sine examinatione ad episcoporum accusationem non admittantur. C. XLIX.

[3] CLericos, aut laicos accusantes episcopos, aut clericos passim [c], & sine probatione, ad accusationem non recipiendos decernimus, nisi prius eorum [k] discutiatur existimationis [D] opinio.

c ¶ Passim.] *ἁπλῶς, καὶ ἀδοκιμάστως: quæ Dionysius vertit* temere, atque indifferenter, *possuntque etiam coniungi cum sequenti membro. Id vero copiose exponitur in concilio Constant. 1. c. 6.*

D ¶ Existimationis opinio.] *ὑ ὑπόληψις, id est, existimatio.*

Item ex synodo Romana. [4]

¶ Qualibet persona episcopos, aut alios accusans monstranda documentis inferat. C. L.

[5] SI quis episcopus, presbyter, aut diaconus, vel quilibet clerici apud episcopos (quia alibi [l] non oportet) à qualibet persona fuerint accusati, quicumque fuerit ille, siue sublimis vir honoris, siue vllius alterius dignitatis, qui hoc genus illaudabilis intentionis [m] arripuerit, nouerit docenda [E] probationibus [n], monstranda documentis se debere inferre.

E ¶ Docenda.] *Sic apud Sixtum tertium, & in capitulari: apud Caium vero, & Hadrianum paulo aliter, quemadmodum & aliis locis huius capitis nonnullæ, sed non magni ponderis, sunt varietates.*

Item Damasus Papa, Stephano archiepiscopo, epist. 3. c. 3.

¶ Sacerdotes non accusent, qui ad eumdem ordinem prouehi non possent. C. LI.

[6] SAcerdotes (vt antiqua tradit auctoritas) criminari nõ possunt, nec in eo testificari, qui ad eumdem non debent, nec possunt prouehi honorem.

Item Iginus Papa, epist. 1. [7]

¶ Nisi irreprehensibiles in maiorum accusatione non recipiantur. C. LII.

[8] CRiminationes maiorum natu per alios [o] non fiant, nisi per ipsos, qui crimina intendunt: si tamen ipsi digni, & irreprehensibiles apparuerint, & actis [P] publicis docuerint omni se suspicione carere, & inimicitia, atque irreprehensibilem fidem habere, ac conuersationem ducere.

Colligitur itaque ex his omnibus, quòd subditi in accusatione prælatorum sunt admittendi. Nunc videndum est, an monachi in accusatione episcoporum sint audiendi. Hadrianus Papa in capitulis, c. 31. videtur eos ab accusatione remouere ita dicens. [9]

i ¶ *Aut laicos.*] accusantes episcopos aut clericos decernimus non esse recipiendos passim, & sine probatione. Ioan.

k ¶ *Eorum.*] i. laicorum vel clericorum, si sunt ignoti, vt s. ea. quærendum. vel eorum, i. episcoporum qui accusantur: "qa si vita eorum antea bona fuit, laici in nullo possunt eos accusare, vt s. e. q. 1. in primis. in fi. & extra de test. veniens. si vero mali, & laici & quilibet criminosi admittuntur [c], nisi inimici & cõspiratores. extr. de fi. licet Hely. & de sen. & re iud. cũ I. & A. Et ex hoc loco Baz. fundauit suam opinionem, vt dixi in summa: sed intelligas loqui in illis causis, in quibus laici possunt accusare clericos.

"Laici an possint cleri cos accusar.

4 In cap. Hadriani, c. 24.

c Hoc intellige in exceptis crĩbus. Io. de Fan.

5 Caius in epist. ad Feliçem, c. 2. Sixt⁹ 3. epis orienta. c. 2. Lib. 7. capit. c. 438.

Si quis episcopus.] CASVS. Dicitur hic ꝙ si quis accusauerit episcopum vel diaconum, vel alterius ordinis clericum, de quo vix aliquis cõmendatur accusator, cum ex odio fieri prę sumatur, sciat se debere talia crimina inferre, quæ probationibus & documẽtis valeat plenarie demonstrare.

l ¶ *Quia alibi.*] arg. ꝙ solus episcopus habet merũ imperium in sua diœcesi, vt 11. q. 1. de persona. 5. q. 6. delatori. "hoc enim est merũ imperium, scilicet cognoscere de crĩminibus. ff. de of. eius cui man. est iuris. [d] & l. 1. ff. de of. prę si. illicitas. §. qui vniuersas. & C. de prob. sciant.

6 s. ea. c. testes. ver. sacerdotes. Pol. l. 5. tit. 1. Burch. l. 1. c. 172. Iuo p. 5. c. 290.

m ¶ *Illaudabilis intentionis.*] Accusationem vocat illaudabilẽ intentionem: quia causæ materiam criminibus creare noscũtur. C. de iud. properandum. & præsumitur semper, quòd inuidię causa fiat accusatio, vt 6. qu. 1. si omnia. & quia vix sine culpa experiri potest: ideo clerici ab ea abstinere debent, vt de pœ. dis. 5. qualitas. s. e. q. 6. de creto. Vel dic illaudabilem quo ad vulgi opinionem. Nam prę sumitur aliàs quis bono zelo accusare, vt extr. de do. & contu. veritatis. in parte decisa. "Ex charitate enim debet prouenire accusatio. ext. de accu. si quis episcopus. & qui accusat, publicæ salutis custodiam gerit, vt C. de famosis libel. l. vna.

7 Item Lucius Papa epist. vnica.

8 Iuo par. 6. c. 326.

"Imperij meri est de criminibus cognoscere d Sub. & iõ in gñali cõmissione nõ trãsferũtur, vt ĩ illa l. hic all. & ff. đ pi. obligõe. & legi. & not. ext. đ of. le. quòd trãsla tionẽ. Arc.

n ¶ *Probationibus.*] sic C. de proba. sciant. Ioan.

9 Itẽ Stephanus epist. 2. & Melciad. epist. vnica. capit. l. 7. c. 322. j. 3. q. 4. hi qui.

"Accusatio ex charitate d; puenir

Riminationes.] CASVS. Dicitur ꝙ si aliqui sint ignoti, qui velint alios accusare, quòd non sunt admittendi, nisi prius coram iudice se probent irreprehensibiles esse, & omni suspicione carere. Si intelligas c. de notis, dicitur, quòd non sunt admittendi ad accusationem sacerdotum nisi probent coram iudice, &c. quod probatur eo ipso quòd contrarium non probatur.

o ¶ *Per alios.*] idest, procuratores. j. 3. q. 9. absens.

p ¶ *Et actis.*] i. actionibus [e] vel litteris episcoporum suorum, vt 19. q. 1. duæ. & hoc si sunt ignoti. & est si. j. 3. q. 5. canonica. vel tantum valet eis testimonium populi, quantum examinatio, vt 24. dist. c. 1. Io.

COLLIGITVR. CASVS. Grat. ex supradictis infert, quòd subditi bene possunt accusare prælatos. Sed postea quærit an monachi possunt accusare episcopos, & videtur quòd remoueantur. & hoc probat per sequen. cap.

eVñ đt L. acta publica vocat eorũ bona opera publica, per q̃ manifeste docetur, ꝙ isti carẽt, & illa hñt. Ar.

Placuit]

Source : BIU Cujas

Placuit.] Casvs. Hoc c. intelligitur de monachis secundum Gra. Sic ergo pone casum. Quæsitum fuit ab Hadriano, an monachi vocem accusandi episcopos, vel contra eos testificandi habeant. Et respondet ꝙ non, quia mortui sunt non humanis actibus, quia loquuntur vt alij homines, vel quia intersunt contractibus, vt emptionis vel vẽditionis, sed diuinis, i. accusationibus episcoporũ, quæ Dei timore fieri debent in cõcilio etiam Chalcedonen. præcipitur vt non præsumant ecclesiasticas actiões attrectare. Quidam tamen intelligũt hoc ca. de criminosis qui mortui sunt non humanis vocibus, i. malitiis, sed diuinis, i. bonis operibus: vel humanis, quia vocem habent, vt alij homines. & secundum hoc non facit ad propositum Gratiani.

1 Ansl. l. 3. c. 88. Iuo p. 16 c. 332. Pan. l. 5. c. 45. C. l. pen. qui ac. non pos.

tal. intercidi

a ¶ *Placuit.*] Hoc cap. idem Hadrianus[a] intelligit de infamibus, vt j. 3. q. 4. hi qui. & j. 3. q. 5. canonica. Vel intellige cum Grat. de monachis, scilicet criminosis: nam certum est ꝙ monachi accusare possunt, vt extr. de accus. c. ex parte. & j. ea. cum pastoris.

2 idẽ sentit hic L. ſ; ñ vẽ bona lra, cũ nullũ istorũ c. hic all. sit Hadriani, vt p; ex ipsorũ supraiscriptione. Arc. 3 16. q. 1. qui vere.

b ¶ *Mortuos esse.*] quãtum ad ciuiles actus, & etiam ad diuinos: quia non possunt baptizare, sepelire, prædicare, pœnitentiam dare, vt 16. q. 1. ca. 1. & c. qui vere.

3 Ansel. l. 3. c. 63. Polyc. l. 4. tit. 34.

c ¶ *Quia funestam.*] quia semper debent flere. 18. q. 1. placuit.

¶ Monachi sacerdotes accusare, vel in eos testificari non possunt.
C. LIII.

1 PLacuit [a] eorum accusandi sacerdotes & testificandi in eos vocem obstruere, quos non [A] humanis, sed diuinis vocibus mortuos esse [b] scimus: quia vocem funestam [c] interdici † potius, quàm audiri oportet.

A ¶ Non humanis.] *In epistola Stephani est,* quos humanis, & diuinis vocibus damnatos, vel mortuos esse cognoscimus, *In epistola autem Melchiadis est, quemadmodum hic restitutum est ex vetustis exemplaribus Gratiani, & capitulo Hadriani: sed subiungitur.* Quoniam infidelis homo mortuus est in corpore viuente: *& forrasse significatur locus Mat.* 8. Dimitte mortuos sepelire mortuos suos: *aut locus Pauli.* 1. *Tim.* 5. viuens mortua est. *Quamobrem quod proprie pertinet ad homines infames, maximisque flagitiis obnoxios (vt est infra, 3. q. 5. c. canonica) non bene videtur hic referri ad monachos: sed minime id malitiose factum est, cum Gratianus monachus esset.*

2 *Item in concilio Chalcedonen. c. 4. præcipitur, vt ecclesiasticas actiones monachi attrectare non præsumant.*

Item Pelagius 11. *episcopis Italiæ.*

¶ Monachi in accusatione non sunt audiendi. C. LIIII.

3 NVllus monachus talia vnquam arripiat, nec sæcularia [d], aut ecclesiastica [e] negotia perturbare præsumat: quia mortua in talibus vox est eorum.

Sed aliud est, quod ex præsumptione assumitur temeritatis: aliud, quod ex necessitate geritur charitatis. Monachi enim ex præsumptione episcopos accusare non possunt, ex charitate possunt. [4] *Vnde & in canonibus præcipitur, vt cubicularij episcopi sint vel religiosi clerici, vel electi monachi, vt de eius vita testimonium dicere possint.*

7 ¶ *Item illud Eleutherij Papæ in epistola ad Galliæ prouincias, omnibus generaliter dicitur.*

¶ Consentire conuincitur, qui cum possit, peruersis negligit obuiare. C. LV.

5 NEgligere, cum possis [f] deturbare [g] peruersos, nihil aliud est, quàm fouere. Nec caret scrupulo [h] societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare.

Item Hieronymus tam de se, quàm de aliis monachis in primo prologo bibliæ [B] *scribit* [6] *dicens.*

B ¶ Bibliæ.] *Impleriſque vetuſtis Gratiani codicibus legitur,* bibliothecæ.

¶ Quantum ex vitæ merito quis ecclesiam ædificat, tantum nocet, si destruentibus non resistat. C. LVI.

S Ancta quippe [i] rusticitas [k] solum sibi prodest: & quantum ædificat ex vitæ merito ecclesiam Christi, tantũ nocet [l], si destruentibus non resistat.

Item Gregorius.

¶ Subditi vitia prælatorum reprehendere studeant. C. LVII.

A Dmonendi [m] sunt subditi, ne plus quàm expedit, sint subiecti: ne cũ studeant plus quàm necesse est, hominibus subiici, compellantur vitia eorum venerari.

¶ *Collecta est hæc sententia ex verbis B. Gregorij tertia parte pastoralis, admonitione decima octaua, vbi de elatis & humilibus loquitur.*

Item generali Synodo præsidens dixit, c. 2. [7]

¶ Clerici, siue electi monachi sint cubicularij episcopi. C. LVIII.

8 CVm pastoris [n], vita [9] esse discipulis semper debeat in exemplo, plerumque clerici, qualis in secreto sit vita sui pontificis, ne sciunt, quam, vt dictum est, sæculares pueri [o] sciunt. De quà re præsenti decreto cõstituo, vt quidã [p] ex clericis, vel etiam ex monachis electi ministerio cubiculi pontificalis obsequantur, vt is, qui in loco regiminis est, tales † habeat testes [q], qui vitã eius in secreta conuersatione videant, qui ex visione sedula exẽplum profectus sumãt.

i ¶ *Quippe.*] idest, cum simpliciter & pie viuunt, & alios nolunt increpare. Et intelligitur de prælatis, qui ex officio tenentur resistere malis, & quorum taciturnitas est mortale peccatum, & magnum damnum in ecclesia operatur. vt 83. dist. nemo. Et est hic arg. vitam actiuam esse præferendam contemplatiuæ, vt 7. q. 1. scias. & 8. q. 1. in scripturis. & habent se vt excedentia & excessa. contemplatiua, quãtum ad personam contemplantis magis est secura, & minus vtilis, actiua vero magis laboriosa, & minus secura, sed magis fructuosa, vt extra de renun. nisi cũ pridem. & extra de reg. licet.

6 Ad Pauli num.

k ¶ *Rusticitas.*] i. simplicitas.

l ¶ *Nocet.*] intellige hoc negatiue, idest, non tantum prodest ædificando, quantum edocendo & resistendo. simile 44. dist. 1. §. debet. 22. qu. 2. primũ. Ioan.

m ¶ *Admonendi.*] Casvs. Quidam subditi in bonis ac malis obediebãt suis prælatis. Sed dicit Greg. ꝙ admonendi sunt, ne plus quam expediat sint subiecti, vt vitia illorum non cõpellantur venerari.

n ¶ *Cum pastoris.*] Casvs. Quidam episcopi non habebãt clericos cubicularios secum, sed pueros sæculares, quorum vita qualis esset in secreto, erat ignota clericis, sæcularibus autẽ pueris nota. Præcepit ergo Greg. vt episcopi secum habeant clericos vel monachos cubicularios, qui possint esse testes de vita & conuersatione episcoporum in secreto, & ex sedula visione exemplum profectus sumant.

7 lib. 4. reg. c. 88. & post lib. 12.

8 Ansl. l. 6. c. 134. Pol. l. 4. tit. 5.

9 Hoc statuit Greg. q̃do laicos oẽsà suo ministerio remouit, vt testatur Ant. ī histor. p. 2. f. 160. f. 69.

† habeat tales, qui vitam] Orig.

" Monachi accusare possunt.

o ¶ *Pueri.*] i. seruientes. sic 22. q. 2. §. Abraham quoque. & ff. de verb. sign. pueri.

p ¶ *Vt quidam.*] duos habebit sacerdotes, & tres diaconos, vt de consec. dist. 1. iubemus. "Sed numquid contradicente abbate potest sibi mere monachum episcopus sibi in socium? Non videtur, cum hoc sit priuilegium Papæ, vt 9. quæst. vlt. per principalem. & 58. dist. c. 1. & arg. contra 16. q. 1. qui vere. Ioan. Sol. credo quòd sic [c], nisi monasterium sit exemptum: cum maiora possit, vt extra de excess. præla. sicut venire. B. Sed nonne monachi numquam exibunt de claustro, vt 16. q. 1. placuit? Respondeo quando perfecti sunt, fit hoc vt exterius fructificent, vel quando fiunt episcopi, & isti cubicularij possunt esse testes non solum de conuersatione episcopi, sed etiam de facto eius, vt 12. q. 1. manifesta. Io.

" Monachũ inuito abbate, sibi pót eps sociare.

c Ad hoc fa. qđ no. s. j. q. j. p principalẽ. Sed arg. cõtra 11. q. 1. cũ p vtilitate. Arc.

q ¶ *Testes.*] propter hoc inducit c. quia qui possunt testari [d], & accusare, nec tales episcopus potest ab accusatione repellere, vt ext. de accus. nulli. & C. qui accus. non pos. iniquum. arg. contra speciale est in episcopo. Io.

d Ad hoc 4. q. 3. c. 1.

4 j. ea. causa pastoris.

d ¶ *Nec sæcularia.*] id-est, tutelam & procurationem.

e ¶ *Aut ecclesiastica.*] i. baptizare, quòd olim non licebat eis. 16. q. 1. placuit.

5 s. dist. 83. ca. error. & dist. 86. c. facientis.

SED ALIVD.

Casvs. Soluit Grat. & dicit, ꝙ monachi non admittuntur ad accusandum episcopos ex præsumptione temeritatis, sed necessitate charitatis bene admittuntur, vnde præcipitur, vt cubicularij episcopi sint clerici religiosi, vel monachi, vt de eius vita testimonium dicere possint. & ꝙ possint admitti etiam monachi, probat per sequentia c. & primi c. casus est planus.

" Malos nõ corrigere, an sit pctm.

ITEM ILLVD. Hæc est 7. pars q. in qua probat, "ꝙ vnusquisque tenetur obuiare peccantibus, & eos corrigere in quantum potest salua pace, alias tenetur ipse. & ad hoc probandum adducit 6. aucto. Ioan. de Fant.

f ¶ *Negligere.*] ¶ *Cum possit.*] videtur de prælatis tantum loqui.

g ¶ *Deturbare.*] i. prohibere & remouere à malo, & hoc cum commode potest illud facere. aliàs non peccat qui sic nõ prohibet. 22. q. 2. primum. & c. faciat. & secundum hoc quilibet tenetur prohibere iniuriam à proximo. 23. q. 3. non in ferenda. Alij hoc cap. intelligunt de prælatis, vt 23. q. 4. duo ista. & ca. ita plane. & q. vlt. præterea. Vel intellige de atrocibus, vt tunc quilibet teneatur. arg. ext. de sen. exc. quantæ. 23. c. vlt. & de pœ. dist. 1. periculosæ. Vel dic, ꝙ quilibet tenetur prohibere proximum à peccato committendo. 22. q. 5. hoc videtur. secus in commisso. 93. dist. diaconi. Ioan.

b Quo ad platũ dic vt le. & not. 6. q. 1. illi qui. 30. dist. c. 6.

h ¶ *Scrupulo.*] idest, suspicione.

Sancta quippe.] Casvs. Quidam monachi erant valde in se religiosi, sed circa correctionem aliorum erant tepidi & remissi. Tales reprehendit Hie. dicens ꝙ sancta rusticitas tantum sibi prodest. & quantum ex vitæ merito ędificat ecclesiam, tantum nocet si destruentibus eam non resistat.

Source : BIU Cujas

Peruenit.] Casvs. Episcopus Massylien. prauos homines habebat in sua conuersatione, & præcipue quemdam presbyterum fornicatorem. hoc peruenit ad notitiam Greg. quare præcipit Vigilio episcopo, vt Massylien. vltione compescat. & presbyterum fornicatorem cogat pœnitere. Casus autem sequentis c. planus est, quia nihil aliud dicitur, nisi ꝙ episcopi secum debent habere homines boni testimonij, vt irreprehensibiles appareant.

a ¶ *In societate.*] nota ꝙ præsumitur contra aliquẽ vel pro aliquo ex societate, vt 28. q. 1. sæpe. 81. dist. clericus. & 18. qu. 2. diffinimus. Ioan.

b *Episcopi lectioni.*] ¶ *Possint.*] ℨ. dist. 53. diaconi.

ITEM IOANNES. Casvs. Per hunc §. probat Grat. quod subditi possunt accusare prælatos, & dicit, ꝙ Io. redarguebat Iudæos ad se venientes,

c ¶ *Ioannes.*] probat cũ hic eremita accusabat, ꝙ monachi possunt accusare, quod verũ est si habent speciale mandatum abbatis. 16. qu. 1. quæ vere [a]. nisi forte requiri non possit sine magna difficultate. ar. ff. de iniu. sed si vnius. §. filio, vt notaui 12. q. 1. non dicatis.

aEt extr. de acc. ex parte. vbi de hoc. Item vt ex canonib. ℨ. e. q. ipsi. & ca. testes. & ca. sacerdotes. 6. q. 1. c. 1. Lau.

ITEM EX. Casvs. Nunc cõcludit Grat. ex supradictis. Dictũ est supra, ꝙ illi possunt accusare sacerdotes, qui ad eumdem gradũ ascendere possunt: sed monachi possunt prouehi ad sacerdotium, ergo possunt accusare sacerdotes.

1. Tim. 3.

1 ℨ. e. c. sacerdotes. Luc. 3.

De accusatione.] Hęcquę stio diuiditur in duas partes, in quarũ prima probatur, ꝙ accusator debet esse præsens, & obligare se proprio scripto ad talionem. Secunda ibi, *Quæ vero.* Ioannes de Fantu.

Casvs. Hic ponitur 8. q. qua quæritur, an accusatio debeat fieri in scriptis, & probat primo, quòd sic: postea probat contrarium, & postea soluit in §. *sed Calixtus.*

"Accusatio & denuntiatio, & infamatio diuersa sunt.

d ¶ *De accusatione.*] "Circa hoc notandum est, ꝙ aliud est infamatio, aliud denuntiatio, aliud accusatio. Infamatio prohibetur. ℨ. ead. q. prox. accusatio. 5. q. 1. c. 1. & 2. Secunda, scilicet denuntiatio præcipitur. ℨ. ea. q. 1. si peccauerit. ℨ. q. prox. quapropter. & fit sine inscriptione. 4. q. 4. §. aliquando. Tertia scilicet accusatio permittitur: & in ea inscribitur & subscribitur, ℨ. ea. libellorum. Fallit tamẽ hoc in sex

"Accusator nõ semp cogitur se ad pœnam talionis inscribere.

casibus. "Non enim semper cogitur quis inscribere, vt in leuibus criminibus. ff. de acc. leuia. & in crimine abigeatus [b]. C. de abigeis. l. vna. & in casu vbi mulier accus. 15. q. 3. de crimine. & secundũ quosdam in crimine apostasiæ, & vbi Christianus Iudæam duxisse accusatur. C. de apost. apostatarum. C. de Iudæ. ne quis. & vbi maritus accusat vxorem iure mariti. 4. q. 4. d. c. nullus. §. item. C. de adult. si maritus. C. de adul. quamuis. & l. iure. Io. sed hoc falsum est secundum ius canonicum, vt ext. de proc. tuæ fraternitatis. Item quando officium denuntiat crimen alicuius. C. de accu. ea quæ. 4. q. 4. §. aliquando. B. Et cum crimen in modo exceptionis proponitur, secundum ꝙ distinguitur ext. de accu. super his. Nunc videndum quid iuris sit circa singulos modos agendi. Et quidem denuntiationem præcedet admonitio, aliàs remouetur denuntians à denuntiatione, vt ext. de accus. super his. & c. si quis episcopus. & ℨ. ea. q. 7. accusatio. & c. si quis ergo. Item criminosi, infames, inimici, possunt à denuntiatione repelli, vt 3. q. 7. qui sine peccato. & c. postulatus. & c. 35. q. 6. episcopus in synodo. & extr. de testi. cog. præterea. extr. de accus. cum oporteat. & dictum est ℨ. ea. q. 1. si peccauerit. & extra ea. quali

b Vbi agitur ciuiliter. 4. q. 4. §. ad acti.

Idem Virgilio episcopo Arelatensi, lib. 9. epist. 49.

¶Prauos in sua societate episcopus habere non debet. C. LIX.

PEruenit ad nos fratrem, & co episcopum nostrũ Serenum Massyliensem prauos homines omnino in societate [a] sua recipere, ita denique, vt presbyterũ quemdã, qui post lapsum in suis adhuc dicitur iniquitatibus volutari, familiarem habeat. Quod à vobis subtiliter requirendum est: & si ita cõstiterit, curæ vobis sit nostra hoc sic vice corrigere, vt & qui talem recipit, non familiaritate foueret, sed discat potius vltione cõprimere: & qui receptus est, idem discat cũ lacrymis peccata diluere, non iniquitatem immunditiis maculare.

Item Paschalis Papa.

¶Viros boni testimonij semper episcopi se cum habeant. C. LX.

EPiscopi lectioni, & orationi vacent, & semper secum presbyteros, & diaconos, aut alios boni testimonij clericos habeant, vt secundum Apostolum, & sanctorum Patrum instituta possint [b] irreprehensibiles inueniri.

Item Ioannes [c] Baptista, cum duceret eremiticam vitam, scribas, & pharisæos, sacerdotes, & leuitas Iudæorum ad se venientes aspera increpatione redarguit. ¶ [1] *Item ex canonibus definitur* [*Illi, sacerdotes accusare possunt, qui ad eumdem gradum conscendere valent.*] *Cum ergo monachi ad sacerdotij gradum laudabiliter peruingere valeant, patet, quòd & ipsi sacerdotes libere accusare possunt.*

ter. 2, "pœna sic conuicti modica est, quia debet pœnitere de crimine, & credo eum non esse remouendum ab ordine, vel dignitate, nisi delicti qualitas aliud requirat, vt in simonia. 1. q. 1. si quis neque. & q. 7. requiritis. seu scandalum inde oriretur, extr. de noui ope. nunt. cum ex iniuncto. Si autem agatur in modum inquisitionis, similiter

"Denũtiati punitio.

QVÆSTIO VIII.

1. ps

Eaccusatione [d] vero, qualiter fieri valeat, in canonibus aperte decernitur.

Ait enim Calixtus Papa ad episcopos Galliæ, epist. 2. [2]

¶Accusatio semper fiat in scriptis. C. I.

[3] ACcusatorum personę num quam recipiantur sine scripto: nec absente [e] eo, quem accusare voluerint, quibuslibet [f] accusare permittatur.

¶*In epistola Calixti, itemque apud Burchardum, & Iuonem sic habetur.* Rimandæ sunt enucleatim personæ accusatorum, quæ sine scripto difficile, per scriptũ autem num quam recipiantur: quia per scripturam nullus accusare, vel accusari potest, sed propria voce, & præsente eo, quem accusare voluerit, cuicumque † accusatori credatur. *Quorũ verborũ bona pars refertur. ℨ. 3. q. 9. c. absente. 1. qđ sumptũ est ex eodẽ epistolæ loco. Cod. lib. 4 tit. de probationibus, l. fi.*

¶De eodem. C. II.

SCiant cuncti accusatores eam se rem deferre debere in publicam notionem, quæ munita sit idoneis testibus, vel instructa apertissimis documẽtis, vel indiciis [g] ad probationem indubitatis, & luce clarioribus expedita.

Item Eutychianus Papa episcopis Siciliæ, epist. 2. [4]

¶Accusatio semper debet fieri in scriptis. C. III.

[5] QVisquis [h] ille est, qui crimen intendit, in iudicium veniat, nomen rei indicet, vinculum inscriptionis arripiat [i], custodiæ similitudinem (habita tamen dignitatis [k] æstimatiõe †) patiatur, nec impunitã fore sibi nouerit licentiam mẽtiendi, cũ calumniantur.

"Denũtiati punitio.

2 Et Stepha. epist. 2. c. 11.

33. q. 9. c. absentẽ. Bur. l. 15. c. 171. Iuo p. 5. c. 289.

"Inquisiti punitio.

† *al. quisquam accusator credatur.*

4 C. đ accu. li. 9. ti. 2. l. vl.

5 Cod. Theod. l. 9. tit. 1. c. 18. In cap. Hadria. c. 6. Pol. l. 5. tit. 1. Iuo p. 6. ca. 332. Pan. l. 4. c. 76.

† *al. existimatione.*

"Accusati punitio.

beant sine scriptura, & accusato absente. Et certe respõdetur quòd non.

e ¶*Nec absente.*] C. de pœn. ne diu. contra. Sed illud speciale est in apparitore, sic ℨ. ead. quæst. 6. §. si sunt quorum. & notaui. 1. quæst. 4. nullius.

f ¶*Quibuslibet.*] ℨ. 5. quæst. 2. relatum. Sed contra. 5. q. vltim. Epiphanium.

Sciant.] Casvs. Dicitur in hac lege, ꝙ accusatores accusationem suam debent deferre in publicam notionem, quàm possint testibus & aliis probationibus iudici demonstrare.

g ¶*Indiciis.*] 32. q. 1. dicit. & 35. q. 6. c. 1. Sed contra. 3. q. 9. absens. Sed ibi non accusatur, sed tantum libellus accusationis propositus est contra absentem. libellus tamen in absentia rei proponitur. ff. de adult. miles. §. sexaginta. Hoc verum est nisi absens sit per contumaciam [c], vt 3. q. 9. decernimus.

cIdẽ tenent B. & Lau. ad hoc 24. q. 3. de illicita. Arc.

Quisquis.] Casvs. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd qui vult alium accusare, in iudicium veniat, & indicet nomen rei, ad pœnam talionis obligando, ita quòd accusator vel accusatus in custodia habeantur, considerata dignitate personæ: & si accusator non probauerit, puniatur pœna talionis. In secunda parte quæ incipit ibi, *Qui vero.* dicitur, quòd qui vadunt ad fortilegos, & magos, non admittuntur ad accusationem.

¶Casus seq. c. planus est.

h ¶*Quisquis.*] hoc ponitur C. de accu. l. vlt.

i ¶*Vinculum inscriptionis arripiat.*] ideſt, obliget se ad talionem. 4. q. 4. §. inscriptio. Archi.

k ¶*Dignitatis.*] quia pari iure cẽsetur accusator & accusatus. 3. q. 9. c. vlt. C

Source : BIU Cujas

"Dignitate p̃ditus minº punitur q̃ alter.

c.vlt.C.de exhib.re.l.vlt. " Tamen ratio dignitatis in hoc habetur, quòd minus punitur constitutus in dignitate, quàm alter.24.quæst. 1.qui contra.& c.quisquis.

a ¶*Similitudo.*]nisi in casibus exceptis.s.ead.q.3.§.notandum.2.

Qui crimen.] ¶*Sed Stephanus.*] Casvs.Probauit supra G.quòd accusatio debet fieri in scriptis, modo videtur probare contrarium,& probat superficialiter.

1 In cap. Hadria.6.c.67. j.3.q.5. c.cõstituimus. Iuo part. 6. c.333.

Per scripta.] Casvs. Quæsitum est, vtrum per epistolam possit quis alium accusare? Et respondetur quòd non, sed voce propria & accusato præsente, quia absens ab aliquo accusari non potest.

" Accusato absente põt dari libellº.

b ¶*Absens.*] " potest enim libellus dari absente accusato, vt 5.q. 6. Epiphanium. C.de exhib.re.l.2. & etiam die feriato, vt ff. de adulte. miles. §.sexaginta.prius tamen denuntiabit eum accusator quem vult accusare: aliàs non audietur, vt ff.de adult.de-nuntiasse.& C.de accus.absentem.deinde det libellum iudici: iudex tamen non prius libellũ recipiat, quàm inscriptio sit facta, & fideiussorem dederit de lite prosequenda. C.ad Turpil.l.1. & C. qui acc.non poss. l. 3. Postmodum vocandus est reus a secundum legem.C.de exhib.reis.l.2.& nomen eius recipietur inter nomina reorum. & hoc fit cũ lis est contest.ff.de adult.si maritus. §. præscriptiones.& ff.de iur.fis.fiscus. & prius habebit inducias xx. dierum ad deliberãdum, non trium tantum, vt quidam dicunt, vt ff. de publ.iud.inter. habebit etiam inducias triginta dierum ad componẽdos mœstos penates, vt C. de exhib. re.l.2.secundum canones tamen non videtur, quòd necessaria sit denuntiatio, vel talis solennitas, vt extra de accus.licet.in fi.

2 Et Fabianº epist.o.3.j.3. q.6.c.1. s.2. q.3.c.3.& 6. 3 Bur.l.16.c.3 Ex concilio Arausico. Pan.l.3.c.75

a Ad hoc C. de cal. non priº. ff.d iu. si lõgius. & ita no. Vin. ext. de elec. cõgregato. 4 Pol.l.5. ti.1 Bur.l.j.c.177 Ans.l.3. c.55 Iuo par.5.c. 293. & p. 6. c.328.Pan.l. 4.c.53.& 55.

Qui crimen obiicit, scribat se probaturum. Reuera a ibi semper causa agatur, vbi crimen admittitur. Et qui non probauerit, quod obiecit, pœnam, quam intulerit, ipse patiatur.

a ¶ Reuera.] *Addita est hæc clausula ex originali, quæ est etiam apud Fabianum. j. 3.q. 6.cap.1.*

Sed Stephanus Papa contra videtur scribere dicens, epist.2.c.4.

¶De eodem. C. V.

Per scripta nullius accusatio 4 *suscipiatur, sed propria voce (si legitima, & condigna accusatoris persona fuerit) præsente videlicet eo, quem accusare desiderat: quia nullus absens b, aut accusari potest, aut accusare.*

Sed Calixtus Papa præcipit, vt accusator præsente eo, quem accusat, in scriptis iudici accusationem offerat, & propria voce litteras suæ accusationis legat. Stephanus autem

tes ad vindictam poscat similitudo a supplicij. & infra. ¶ *Qui vero ad sortilegos, magosque concurrerint, nullatenus ad accusationem sunt admittendi.*

a ¶ Custodiæ similitudinem.] *In originali impresso est,* custodiat similitudinem, habita tamen dignitatis estimatione potiatur, nec forte sibi nouerit, &c. *Itemque apud Hadrianum, nisi quod habet,* nec sibi fore nouerit. *itemque apud Iuonem, & in aliquot vetustis Gratiani codicibus, in quorum vno est,* habitæ tamen dignitatis. *In Pannormia autem legitur,* custodiat similitudinem supplicij, habita tamen dignitatis æstimatione. Nec forte sibi nouerit, &c. *In codice est eadem lectio, quæ hic retenta est.*

Item Sixtus iij. in epist. ad episcopos orientales, c.4. 2

¶De eodem. C. IIII.

Qui crimen obiicit, scribat 3 *se probaturum.* Reuera a *ibi semper causa agatur, vbi crimen admittitur. Et qui non probauerit, quod obiecit, pœnam, quam intulerit, ipse patiatur.*

a ¶ Reuera.] *Addita est hæc clausula ex originali, quæ est etiam apud Fabianum. j. 3.q. 6.cap.1.*

Sed Stephanus Papa contra videtur scribere dicens, epist.2.c.4.

¶De eodem. C. V.

Per scripta nullius accusatio 4 *suscipiatur, sed propria voce (si legitima, & condigna accusatoris persona fuerit) præsente videlicet eo, quem accusare desiderat: quia nullus absens b, aut accusari potest, aut accusare.*

Sed Calixtus Papa præcipit, vt accusator præsente eo, quem accusat, in scriptis iudici accusationem offerat, & propria voce litteras suæ accusationis legat. Stephanus autem prohibet, ne absens aliquem per epistolam accusare audeat. 2 ¶ *Quæ vero sit forma accusationis, & quis modus concipiendorum libellorum, Paulus in Digestis lib.* † *de publ. iud. tit. de accus. & inscription. l. 3. ostendit dicens.* [¶ 5 *Libellorum inscriptionis conceptio talis est. Consul, & dies* c. *Apud illum prætorem, vel proconsulem Lucius Titius professus est se Mæuiam lege Iulia de adulteriis* †, *ream deferre, quòd dicat eam cum Caio Seio* d *in ciuitate illa, domo illius, mense illo, consulibus illis, adulterium commisisse. Vtique enim & locus designandus est, in quo adulterium commissum est,* 6 *& persona, cum qua admissum dicitur, & mensis. Hoc enim lege Iulia publicorum iudiciorum* † *cauetur, & generaliter præcipitur omnibus, qui aliquem reum deferunt. Neque autem diem* e, *neque horam inuitus comprehendet. Quòd si libelli inscriptionum legitime ordinati non fuerint, rei nomen abolebitur. & ex integro repetendi reum potestas fiet.* ¶ *Item subscribere debebit is, qui dat libellum* † *se professum est* f, *vel alius pro eo, si litteras nesciat. Sed etsi aliud* g *crimen obiiciat, veluti quòd domum suam præbuit, vt stuprum materfamilias pateretur, quòd adulterum deprehensum dimiserit, quòd pretium pro comperto stupro acceperit, & si quid simile, idipsum* † *libello comprehendendũ erit. Si accusator decesserit, aliaue quæ* † *causa eum impedierit, quominus accusare possit, etsi quid simile est, nomen rei abolebitur. postulante reo* h, *idque & lege Iulia de vi, & senatusconsultis* † *cautum est, ita vt liceat alij ex integro repetere reum: sed intra quod tempus, videbimus* i. *Et vtique triginta dies vtiles obseruandi sunt.*

b Sub. an te stes suborna ti videãtur, secundũ L. 35. q.6. de parentela. De hoc plene dicemus j. 4.q.3. in testibus.2.&etiam dicent in qua parte domus secundum Hug. dies est assignanda: quia non licet vagari cum discrimine alterius.vt ff.de iniu.l.prætor.Io. Tamen dic, quod non aliud tenetur dicere testis, quàm accusator proposuit: quia non aliud iudicãdum est, quàm in libello comprehensum sit.arg.ex tra de causa poss.cum super electione.de simon.licet Hely. vltra medium.Bart.

" Testis an depõere debeat de die. †Invulgatis legebatur, *libro primo.*

5 Lib.48.ff.ad accu.l.3.qui lib.48.i Pan dect. inscribitur [de publicis iudiciis testis, quàm accusator] † *al. lege Iulia adulterij ream*

6 Adde q̃ rõ est, qa locus aggrauat rẽ gestã.l.prætor. §.fi.ff.ad iniu. &l.aut facta.§.locº ff.de pœ. †abest à Pan dect.Florẽt. †*al. libellos*

f ¶ *Se professum esse.*]i. se velle prosequi accusationem, & subiturum talionem si nõ probauerit.Ioan.

g ¶ *Sed si aliud.*] i.eodem modo est procedendum, si aliud crimen obiiciat.

h ¶ *Reo.*] hoc etiam fiat elapso biennio, vt C.vt intra cert.temp. l.vltim.

i ¶ *Videbimus.*] ff.ad Turpilia.l.in senatus. §.vltimo. †*al. & ipsum libellis* †*al. aliave causa* † *al. senatus consulto.*

Quidam episcopus.] Casvs. Supra in proxima causa tractauit de ordine iudiciorum, & de rest.spol. Sed quia non ad plenum dixerat, ideo supponit hãc causam tertiam, in qua plenius tractatur de rest.spol. & de iudiciis dandis, & an infames sint admittẽdi ad accusandum, & quales testes sint admittendi, & qualis debeat esse iudex, & de multis aliis: quæ omnia, vt apertius pateant, thema proponit. de quo vndecim

CAVSA III.

Quidam episcopus k *à propria sede deiectus est, petit restitui: post restitutionem ducitur in causam, inducias postulat, tamdem ad eius accusationem procedit quidam non legitime coniunctus, & duo infames, & tres religiosi:*

elicit quæstiones.

k ¶ *Quidam episcopus.*]Hic primum agitur, an spoliatus sit restituendus, sed s. causa 1.q.2. agebatur an spoliatus esset in ius vocandus. " Est autem regulare, quòd spoliatus ab alio, quàm à iudice, vel etiam si à iudice est spoliatus sine ordine iuris, semper statim est restituendus non obstante exceptione alicuius criminis, vel non canonicæ institutionis, vt extra de rest.spol.in litteris. & c.item cum quis.& c.conquerente.& 6.q.3.denique." Fallit in casibus hic notatis. Intrusio, scilicet quando aliquis occupauit sedem Apostolicam violenter, vt j.ead.§. patet. sed hoc speciale est in Papa. Dilapidatio, vt 3.q.2.quia ea.sed hodie hoc non tenet, quia non est spoliandus aliquis nisi probata suspicione, vt extra de sim. licet. Crimi nis enormitas, vt 2.q.5.super causa. Infamia & criminis euidentia, vt 2.q.5.presbyter si.& q.1.scelus.& c.manifesta. Item crimen simonię.extra de simon.accusatum.& c.tanta.Contumacia, vt 3.q.9.decernimus.Scandalum, vt 3.q.6.hæc quippe. Fornicatio notoria, extra de diuort.significasti. Item cum reus est absens.extra de off.iud. delegat.consultationibus. Cum incontinenti deiecit, extra de rest. spol. olim. Item cum spoliatio est probata in modum exceptionis, extra de ord.cogn.cum dilectus.Item secundum quosdam cum incontinenti spoliator vult probare exceptionem. extra de rest.spol. litteras.ff.ad exhib.l.3.§.ibidem.Item cum à muliere obiicitur sæuitia viri, vt extra de rest.spol.ex transmissa.Item in casu quem habes extra de diuor.gaudemus.in fi. Item exceptio rei iud.2.q.6.§.diffinitiua.Item exceptio iurisiurandi, vel pacti secundum quosdam, vt extra de rest.spol.accepta.& c.solicite.Item si sub conditione possedit, extra de rest.spol. olim causam. Item si ex gratia vel precario

" Spoliatus est semper restituẽdus regulariter. "Spoliato ĩ multis casibus denegatur restõ.

" ĩstrumẽtũ multa habere debet.

c ¶ *Consul & dies.*] institutæ accusationis: quia de die commissi criminis loquitur. nam consul & dies sunt præponendi. " hodie primo ponitur Imperatoris nomen, postea consulis, postea indictio, postea mensis & dies.in auth.vt præp.nomen Imp.col.5.

d ¶ *Caio Seio.*] ideo nomen exprimitur, vt secundum qualitatem personæ puniatur magis vel minus. Sed quid si ignoratur quæ sit il

Source : BIU Cujas

possedit.j.10.q.3.quia cognouimus.& extra de excess.præl.cum ad quorumdam.Item si possedit,vt colonus.ff.de vi & vi arm.cum fundum. "Hoc autem scias,quòd quattuor sunt auxilia producta,per quæ petitur restitutio, actio, interdictum,condictio ex canone,iudicis officium. Actione petitur restitutio, vt actione quod metus causa datur restitutio contra quemlibet [a] possessorem. ff. quod met.l.metu.§.volenti.Item actione de dolo petitur restitutio: & per illam non fit restitutio, nisi contra illum qui dolum fecit. ff.de dolo. l.si plures. Item per interdictum restitutio datur contra illum solum qui vim fecit, vt extra de rest. spol. cum ad sedem,in fi. Per condictionem ex canone datur restitutio contra quemlibet possessorem,vt extra de ap. bonæ memoriæ.& extra eo.c.sæpe.& j.ea. redintegranda. Item per iudicis officiũ petitur restitutio, cum aliquis propter absentiam perdit rem suam, de qua agitur. ff.ex quib.caus.maio. l.1.& per totum.& illa potest agi contra quemlibet possessorem, vt 16.quæst.3. §. porro.

" restõ petitur quatuor auxiliis.

aNã p hanc actionẽ adnocatur res ẽt ab eo q metum ñ intulit. ff. qđ met.caus. si cũ exceptione.§.2. C. e.tit. nõ interest.Arc.

Vòd restitutio.] Casvs. Hic intitulatur prima quæstio,qua quęritur an restitutio sit danda omnibus expoliatis.Et probatur quòd sic per c.sequentia.

Episcopis.] Casvs. Quæsitum fuit vtrum crimẽ aliquod possit obiici episcopis rebus suis expoliatis,vel de sedibus suis eiectis ante restitutionem? Et certe respondet Papa,quòd non.

a ¶*Omnia.*] etiam deposita,vt ff.deposit.l.1.§.qui autem.&ff.de vi & vi ar. l.1. §.quod autem.

1 Mutatis verbis, sed incolumi sententia. Anſ.l.3.c.46

b ¶*Nullum crimen.*] à spoliatore, vel generaliter à nullo, cum sit inermis, vt j.ea.q.2.oportet.

b ¶*Nullum crimen.*] pro quo fuerunt spoliati secundum Hug. vel nec illud nec aliud potest obiici à spoliatore. 2.quæst.2. in scripturis. & c.nullus. Sed mirum est,

2 Anſ.l.3. c.50. si aliquis non potest eum de crimine illo accusare,vt j.quęst.2. cum ecclesiæ. & cap. prox.cum res inter alios acta aliis non præiudicet. Item numquid

b Adde q ẽt ſpoliator potest eum accusare postquam est restitutus? Arg. quòd crialiter cõ non,extra de restit.spol.item cum quis.arg.contra quòd possit salcor.tex.in l. tem ciuiliter[b]. j.ead.q.2.audiuimus.
fi. C. de or. co. & in l.si

Episcopi.] Casvs. Dicitur hic,quòd non debent episcopi ad synodum vocari,vel eis crimen aliquod obiici,nisi prius res promaritus. C. de don.int. priæ,vel ecclesiæ eis fuerint restitutæ,nisi spoliati essent auctorita-
vir.& vxor. te Romani Pontificis.

c ¶ *Episcopi.*] " si tamen spoliatus velit agere contra spoliatorem,
" Spoliatus à spoliatore reconueniri potest. reconueniri potest ab eo,vt argum.ff.de iud.l.2.§.item.Sed hoc verum est,cum non agit de spoliatione,extra de ord.cogn.cum dilectus.& melius in c.si.potest etiam cum reconuenire de alio spolio. extra de rest.spol.c.vlt.

d ¶ *Obiicere.*] quid si numquam velit petere restitutionem, vt sic nõ puniatur de crimine pro quo est spoliatus,cum tũ inde grauiorem pœnam meretur?Dicerem,quòd in tali casu bene possit accusari ante restitutionem[c], ne fraus sit ei lucrosa.arg.extra de iud.intelleximus.& 11.q.3.priuilegium.sed si minorem pœnam de illo crimine meretur, tunc non est accusandus de illo, cum satis sit punitus. arg. 2.q.6.si quis ex pluribus. Dic tempus prę figẽdum, vt extra de rest. spol. frequens.lib.6.

cHoc hodie est intelligẽ dũ cũ determinatione & declaroe decr.li.6.de rest.spo. fręquẽs.§.vlt.

SED NOTANDVM. Casvs. Dicit Grat. in hoc §. quòd non sufficit, si restitutio fiat solis verbis, vel per sententiam,nisi præsentialiter omnia restituantur officio iudicis, vt expulsus habeat ciuilem & naturalem possessionem per se, vel animo suo,& corpore alieno, vt per procuratorem. & in eodem locovnde ablata sunt fiat restitutio, quod probatur per seq.c.

e ¶*Naturalem.*] nec sufficit dare pignora, extr. de sen.& re iud. cum aliquib. " simili ter in prætorium pi- "Pignus pgnus est quis corporaliter mittendus. ff. de pig. act.non est mirum. secus in conuentionali.ff. ead.l.1. & ff. de dolo.l.si plures.

toriũ & cõuentionale.

Restituendi sunt.] Casvs. Quæsitũ fuit à Ioan. Papa per Zachariam, qualiter debeat fieri restitutio expoliatis epis&eiectis.Et resp. Io.Papa q oĩa corporaliter sunt eis restituenda in eo loco vñ ablata sunt, quacũq; cõditione fuerint eis ablata, siue per dolũ, siue perviolẽtiam,vel quacumque alia iniusta causa.

3Et Eusebi epist.2. & in 5.synod. Romana sub Symmacho Anſ.l.3.c.51 & 44.

† *al.virtute*

f ¶ *In eo loco.*] etiam vltra mare,&sunt reuocanda sumptibus spoliatoris. ff. de rei vend.si vero.

h ¶*Captiuitate.*]j.16. q.3.porro.& c.prece.

g ¶*Captiuitate.*] " Si enim per vim aliquid ab eo extortum est, vel ablatum, intra annũ potest agere contra deiectorẽ in quadruplum:post annum in simplum.ff.de vi & vi ar.l.1.Sed si per metum est extortum aliquid,tunc contra omnem possessionem agitur intra annum in quadruplum cum nõ

" Spoliatus per vim vel motũ agit ad quadruplum.

vult restituere.ff.quod met.caus.si cum exceptione.§.1.2.& 3.

h ¶*Aut dolo.*] & tunc vsque ad biennium potest conueniri qui dolum committit, vt C.de dol.l.vlt. " sed perpetuo potest conueniri " Dolosus actione in factum de eo, quod ad eum peruenit, vel si dolo fecit an possit in quominus ad eum peruenirẽt, vt ff.de dolo.in hæredem. & l.eatenus.& l.dolove. Cum autem canon æquiparet dolum, metum vel perpetuum violentiam, videtur quòd condictione ex hoc canone quilibet possidens possit conueniri.arg.ad hoc ext.de iud.quia.&ext.de transa. veniens.& ext.de emp.& vend.peruenit.ext.vt lit.pen.ecclesia.& ext. de ap.bonæ memoriæ.& est expressum,ext.de rest.spol.sæpe.

conueniri.

h ¶*Aut dolo.*]ar.q restituendus sit qui dolo suo iuri renũtiat,vt j.15. q.6.c.1.& j.30.q.1.dictũ.&C.de inof. test.eum qui.1.resp.ext.de his quæ vi met.cau.fi.cum dilectus.contra.& 20.q.3.constituit.contra.

QVÆSTIO I.

Vòd restitutio quibuslibet danda sit,multis auctoritatibus probatur.

Ait enim Gaius Papa,epist. vnica ad Felicem episcopum,cap.3.

¶ Expoliatis, vel eiectis omnia sunt redintegranda. C. I.

1 Episcopis suis rebus expoliatis, vel à propriis sedibus eiectis, omnia [a], quæ eis ablata sunt, legibus sunt redintegranda: quia priusquam hoc fuerit factum,nullum crimen [b] eis obiici potest.

Item Fabianus epistola 2.episcopis orientalibus.

¶De eodem. C. II.

2 Episcopi [c], si à propriis sedibus, aut ecclesiis sine auctoritate [A] Romani Pontificis expulsi fuerint:antequam ad synodum vocentur,proprius locus,& sua omnia eis redintegranda sunt. Nulla enim permittit ratio, dum ad tempus eorum bona, vel ecclesiæ, atque res ab æmulis,aut à quibuscumque detinentur, vt aliquid illis obiici debeat: Nec quicquam potest eis quoquo modo quilibet maiorum, vel minorum obiicere [d],dum ecclesiis,rebus,aut potestatibus carent suis.

A ¶ Sine auctoritate Romani Pontificis.] *Sunt hæc verba etiam apud Anselmum, licet non sint expressa in originali: cuius hic sententia potius, quàm ipsamet verba referuntur vsque ad versic.* Nulla.

Sed notandum est,quòd restitutionis sententia sola non sufficit,nisi præsentialiter omnia iudicis officio restituantur,vt eiectus,vel spoliatus etiam naturalem [e] possessionem recipiat,siue animo suo,& corpore alieno:veluti per procuratorem,siue animo, & corpore suo. Cuncta quoque, quæ sibi ablata fuerant, quacumque conditione, in eodem loco, vnde surrepta fuerant,reuocanda sunt.

Vnde Ioannes vrbis Romæ episcopus scribit Zachariæ Archiepiscopo, epistola prima[3].

¶ De eodem. C. III.

3 Redintegranda sunt omnia expoliatis,vel eiectis episcopis præsentialiter ordinatione Pontificum,&in eo [A] loco [f] vnde abscesserant funditus reuocanda, quacumque conditione temporis, aut captiuitate [g], aut dolo [h],aut violentia † maiorum,aut per quascumque iniustas causas,res ecclesiæ, vel proprias, aut substantias suas perdidisse noscuntur ante [B] accusationem, aut regularem ad synodum vocationem eorum,& reliqua.

A ¶ In eo loco.] *Apud Ioannem & Symmachum legitur*, & in eorum vnde abscesserunt, potestatem, funditus reuocanda. *Apud Eusebium vero,*in eorum vnde abscesserunt,loca funditus reuocanda..

B ¶ Ante accusationem.] *Hæc vsque ad finem addita sunt ex originali, quibus oratio absoluitur,& quorum pars in fine huius quæstionis à Gratiano repetitur.*

Item Eusebius Apostolicæ sedis episcopus,epist.2.ad Aegyptios.

Source : BIU Cujas

Nulli

NVlli dubium est.] Casvs. Quidam episcopi iniuste fuerunt expoliati,& à suis sedibus electi. alij episcopi non iuuabant eos: immo (quod deterius est) ponebant insidias, diabolo instigante, quos Alexander reprehendit dicens tales esse schismaticos,& Christum crucifigentes in ipsis expoliatis episcopis. &quod facere non debent, hoc probat, quia sæpe boni diabolo cooperante tribulationem patiuntur per malos.

1 Anſ. ibid.

a ¶ *Auxilio.*] Episcopi sibi inuicem debent præstare mutuum auxilium, vt ꝛ. distin. 90. præcipimus. & ideo inducit hoc cap. scilicet, quòd semper sit subueniendum spoliatis.

"Ecclesiam suã quilibet defendere tenetur.

b ¶ *Vestro.*] Argu. "ꝙ quilibet tenetur patrocinium pro sua ecclesia præstare. 95. dist. si Imperator [a]. & si cõtra ecclesiam suam præstaret, priuandus esset eo quod habet ab ea. 1. q. 7. c. 1. C. loc.

1. Petr. 5. a Vbi ḋ hoc ꝛ. 1. q. 7. c. 1. ibi videas. & qđ leg. & nota. 16. q. 1. nos autẽ. & 11. q. 3. quid ergo. Arc.

milites. & est expressum extra de postul. cap. vlt.

Deus ergo.] Casvs. Præcipit Fabianus Papa omnibus episcopis, quòd ipsi opem ferant & auxilium sacerdotibus expoliatis, eos restituendo, & eorum calumniatorẽ & persecutorem excommunicando.

PATET ERGO. Casvs. Concludit Gratianus ex supradictis, quòd expoliati non debent vocari ad causam, nisi prius fuerint corporaliter restituti. Huic conclusioni obiicit hoc modo. Nam vbi non fuit legitima institutio, restitutio esse non potest. Vnde si qui fuerint expoliati, quia canonice non fuerint electi, vel per simoniam fuerint electi, restitutionem postulare non possunt. Et hoc probat Grat. per c. 79. distin. si quis pecunia. Postea soluit, & dicit quòd illud cap. intelligitur tantum in eo casu quo sedes Apostolica per violentiam occupatur, & si talis expellatur, non fit restitutio: quia non esset iudex superior, sub quo restitutus cõueniretur. Alij vero inuasores & iniusti detentores si spolientur, debent restitui, nisi continuato libello possessio fuerit recuperata: secus si non continuato libello.

Oseæ 4. 25. 1. q. 1. ipsi sacerdotes. Burch. l. 1. c. 129. Iuo p. 5. c. 229.

Psal. 132.

¶ De eodem. C. IIII.

ij' RE dintegranda sunt omnia expoliatis, vel electis episcopis, &c. *vsque* funditus reuocanda *eodem modo, vt supra.*

Item Alexander Papa epistola secunda in principio.

¶ Non est sacerdos, sed schismaticus, qui fratrum se subtrahit obsequiis. C. V.

NVlli dubium est, quia boni à malis semper persequuntur, & tribulantur. Propter quod humiliemur sub potenti manu Dei, vt liberet nos in tempore tribulationis. Nam, sicut leo rugiens circuit quærens quem deuoret: sic diabolus non cessat circumire, & quærere, quos ex fidelibus perdat, & maxime illos, quos ardentiores in seruitio Saluatoris, eique familiares inuenerit. Familiares dico eos, quos sibi sacrari, & in ordine Apostolatus constitui voluit. Ipsi enim pro populo interpellant, & populi peccata comedunt, quia precibus suis, & oblationibus ea delent, atque consumunt. *& infra.* ¶ [2] Qui autẽ ex vestro collegio fuerit, & ab auxilio [a] vestro [b] se subtraxerit, magis schismaticus, quàm sacerdos esse probabitur. [Ecce (inquit Propheta) quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum.] Illi vero in vnum non habitant, qui à fratrum solatio se subtrahunt, aut (quod deterius est) fratribus insidias præparant, aut laqueos ponunt. *& in fine epistolæ* 3. Dominum crucifigunt, qui eum in sacerdotibus suis persequuntur, quia crux à cruciatu dicitur. Magnum vero cruciatum substinet qui vim patitur.

Item Fabianus Papa epist. 2. ad episcopos orientales.

¶ Excommunicentur, qui opprobrium, & calumniam inferunt sacerdotibus. C. VI.

DEus ergo, Fratres, ad hoc prẽordinauit vos, & oẽs, qui summo sacerdotio funguntur, vt iniustitias remoueatis, & præsumptiones abscindatis, & in sacerdotio laborantibus succurratis, opprobriis, & calamitatibus eorum locum non præbeatis: sed ei qui calumniam, & opprobrium patitur, adiutorium feratis: illum vero, qui calumniam, vel opprobrium facit, abscindatis, & Domino in suis sacerdotibus opem feratis.

Patet ergo, quòd expoliati prius sunt præsentialiter restituendi, antequam ad causam sint vocandi. Sed obiicitur vbi non fuit legitima institutio, ibi non potest esse restitutio. Non enim probatur destitutus, qui prius non fuit institutus: ac per hoc nec restaurationem postulare potest. Illi ergo, quorum electio vitiosa est, vel qui à clero non sunt electi, vel à populo expetiti, vel qui per simoniam irrepserunt, non sunt habendi inter episcopos: & ideo, si à sedibus, quas tenere videbantur, expulsi fuerint, non possunt restitutionem petere, antequam vocentur ad causam. Vnde supra in tractatu ordinandorum. [3 *Si quis pecunia* [c], *vel gratia humana seu populari, vel militari tumultu, &c.*] *Sed hoc in eo tantum casu intelligitur, quo Apostolica sedes per violentiam occupatur: quo casu iudex non inuenitur, cuius officio ille Apostaticus possit excludi. In alius autem locum non habet, cum violenta possessio, nisi per iudicis sententiam, violento detentori detrahi non possit. Si autem verus Dominus bello non continuato* [d], *sed renouato vi illum de possessione eiecerit, iudicis auctoritate prædoni possessionem restituet. Si ergo episcopi à sedibus, quas quoquomodo tenere videbantur, non per iudicem, sed violenter electi fuerint, post electionem restituendi sunt ante regularem ad synodum vocationem.*

QVÆSTIO II.

1. ps DE *induciis* [e] *autem post restitutionem præstandis, & quo spacio temporis concedendæ sint, scribit Ioannes Papa epistola prima ad Zachariam Archiepiscopum dicens* [4].

¶ Secundum tempus expoliationis conceduntur induciæ restitutionis. C. I.

5 QVanto [f] tempore expoliati, vel expulsi esse videbuntur, antequam ad synodum conuocentur, sub eodem spatio temporis eis induciæ indulgeantur.

Item Pelagius Papa secundus episcopis Italiæ.

¶ Dum possessiones, vel res episcopi detinentur, aliquid sibi obiici non potest. C. II.

6 CVm ecclesiæ alicuius episcopi, aut possessiones, vel

De induciis.] Hæc quæst. diuiditur in duas partes, in quarum prima probat per octo auctoritates, ꝙ induciæ post restitutionem sunt dandæ spoliatis & restitutis, vt diu gaudeant commodo possessionis antequam spoliatoribus respondeant: quæ tamen arbitrariæ sunt. Secunda ibi, *Quod si male.* Ioan. de Fant. Casvs. Hic intitulatur 2. q. qua quæritur an dandę sint inducię post restitutionem. & probat Grat. per seq. cap. quòd sic.

c ¶ *De induciis.*] "qn "Induciarũ que sunt genera indu quinq; sunt ciarum, restitutoriæ, genera. præparatorię, citatoriæ, deliberatoriæ, & iudicatoriæ, siue executoriæ [c]. In causa cri cDicas ꝙ hę minali restitutoriæ si appellões erũt minores vj. men magistrales sibus, nec maiores an sunt, q̃ non no, & habent locum sunt cõtem ante vocationem in nendæ, ext. ius in causa crimina- de deci. tua. li. j. ea. electis. vel ve- idem not. se rius est, quòd sint ar- cundùm L. bitrarię, vt j. e. si episcopus. Citatoriæ erũt vnius vel duorum vel trium mensium, vt 4. q. 5. c. 1. & 5. q. 3. c. 1. & habent locum post citationem & contestationem. illæ autẽ quæ habentur 5. q. 2. c. præsenti. sunt paternales 3 ꝛ. dist. 79. si adiectiones, de quib⁹ qs pecunia. mentiuntur quidam, quòd sint clericorum minorum vel laicorum, tamẽ arg. est pro eis 15. q. 7. si autem. Aliæ sunt presbyterorum vel diaconorum, vt dicunt quidã. Præparatoriæ, erunt anni & dimidij, vel vnius anni, vel sex mẽsium, vt j. ead. q. 3. de inductiis. & hę dantur ante lit. contest. & post. 5. q. 2. si primates. In ciuili autem causa sunt in duciæ deliberatoriæ xx. dierum, vt j. ea. q. 3. offeratur. Citatoriæ xxx. dierum. in auth. de liti. §. omnem. col. 9. & per trinum edictum, vt 24. q. 3. de illi cita. Iudicatoriæ quatuor mensium, quæ dantur iudicatis, vt extra de off. iu. deleg. querenti. In criminali vero non dantur de liberatoriæ [d], quia certus debet esse reus vtrũ velit crimen confiteri, an negare, cum sciat se esse reum, vel non. Item nec iudicatoriæ dantur, quia ibi pœna non differtur nisi in casibus, vt 11. q. 3. cum apud.

4 Et Euseb. epist. 2.

5 j. e. c. pri⁹. ipsa prorsus verba.

d Tu dic, ꝙ opi. contraria est verior, vt per doct. in c. 2. de dil. & per Bal. & Sal. in auth. offera tur. C. đ lit. cõt. & Ale. đ Im. in l. 1. ff. de edendo. post prin.

Quanto tempore. Casvs. Dicitur in hoc c. quòd tantum tempus dãdum est expoliatis ante quàm ad synodum vocentur, quanto tempore fuerunt expoliati, vt sub eodem tempore eis induciæ dentur.

6 Ansel. l. 3. c. 63.

b Adde ad hoc qđ leg. & no. ext. đ rest. spol. olim. ver. præfertim. & vide qđ not. đ hom. significasti. in glo. vlt. in fi.

c ¶ *Si quis pecunia.*] ꝛ. distin. 79. si quis pecunia. hoc tamen ibi non dicitur, sed melius posset induci qđ est 23. dist. in nomine. vt etiam nulla ei audientia detur. De illo inuenies 14. q. 1. in prin. & in sum.

d ¶ *Non continuato.*] id est, si non interponitur contrarius actus. ff. de test. heredes palam. vel continuato cum primum poterit [b]. ff. ad Tertul. l. 2. §. confestim.

f ¶ *Quanto.*] id est, quali. id est, si longo tempore fuit spoliatus, longo tempore erit restitutus. sic 90. dist. si quis monachus. in fi.

Cvm ecclesia.] Casvs. Dicitur hic quòd nihil potest obiici spoliato, nisi primo ei omnia fuerint restituta, quibus fuerat

Source : BIU Cujas

ſpoliatus, & niſi poſt reſtitutionem habuit tempus à patribus diffinitum. Caſus autem ſeq. c. facilis eſt, & per te videbis.

a ¶ *Sponte.*] arg. quòd ſpoliatus ſuo iuri poteſt renunciare. arg. contra extra de reſt. ſpol. ſolicite.

"Spoliatus reſpondere nõ tenetur.

b *Portet.*] ¶ *Nudi.*] " ecce ratio canonis quare ſpoliatus non tenetur reſpondere, & eſt forte ideo ſtatutum, quia cum eſt ſpoliatus, nõ poteſt ſufficere ad ſumptus iudiciales, nec inuenit homines adeo fauorabiles: & per hoc videtur quòd nec ſpoliatori nec alij teneatur reſpondere ſuper aliquo, quod ei obiicitur. arg. ſ. ea. cum eccleſiæ. & ſ. q. prox. c. 2. Item videtur quòd ſi modicum eſſet ei ablatũ, quòd tunc quilibet & pro qualibet cauſa tenea tur reſpondere, vt extra de reſt. ſpolia. frequens. lib. 6.

Aduiuimus quoſdam.] Casvs. Quidam quoſdam epiſcopos infamauerunt, & à propriis ſedibus expulerunt, & eis expulſis alios loco eorum ſubſtituerunt expulſis viuentibus: quare Greg. Papa reprehendit eos grauiter, & mandat deiectoribus vt deiectos reſtituant, & ſubſtitutos deiiciat, quos præcipit infames fieri, & ab honoribus eccleſię arceri. Si autem iſti deiectores aliquã querelam contra eos habuerint, eis reſtitutis apud Romanam ſedem proponant. Caſus autem ſeq. ca. planus eſt.

1 Pol. l. 2. tit. 11. Bur. l. 1. c. 140. Iuo p. 5 c. 254. Anſ. l. 3. c. 45.

c ¶ *Infamatos.*] de facto, vel ab æmulis. aliàs enim non reſtituerentur ſi eſſent infames de iure, vt 2. q. 5. presbyter ſi. B.

d ¶ *Quia alibi.*] ſ. 80. diſt. epiſcopi.

e ¶ *Habueritis.*] ſed quam poſſunt habere querelam? crimina lem nõ poſſunt, cum ſint inimici, extra de reſt. ſpoliat. item cum alia decr. ñ vr inhibere niſi añ reſtõ nem, vt ibi not. Goff. q poſt reſtõ nẽ bũ pt, vt in hoc c. au diuimus. & arg. extr. de ord. cog. c. vlt. Arch.

a ſi quis. non ciuilem, quia ceciderunt à iure ſuo. 16. q. 6. placuit. forte loquitur de his qui ſuam iniuriam proſequuntur, vt 4. q. 6. omnibus.

f *Electis.*] ¶ *Annuerſarie.*] ad plus, vel ſex menſium ad minus.

2 In vulga. legebatur, Gelaſius.

Pius ergo.] Casvs. Hoc c. idem dicit cum ſuperiori c. cum eccleſiæ. Sequẽs vero cap. idem dicit cum illo c. quanto.

Si epiſcopus.] Casvs. Aliquis epiſcopus erat ſpoliatus rebus ſuis, vel eccleſiæ, vel erat de eccleſia eiectus. Quæſitum fuit à Felice Papa, vtrum poſſit compelli venire ad ſynodum, & reſpondere obiectis ante reſtitutionem. Et reſpondetur, quòd non, niſi ſuo ſtatui & honori primo fuerit reſtitutus, nec vocari poterit niſi ſpõte venerit pro ſuis negotiis: minime tamen iudicandus, cum propter hoc non venerit: poſt reſtitutionem vero gaudebit induciis, pront iudices viderint expedire.

g ¶ *Detentione.*] ſi detines me ne poſſim intrare poſſeſſionem, competit mihi interdictum vnde vi. ff. ne vis fiat ei qui in poſſ. mi. l. 1. §. ſiue autem. & 92. diſt. ſi quis. & in conſtit. extra de reſt. ſpol. ſæpe.

h ¶ *Conuocari.*] Sed numquid veniet allegare priuilegium b, vt ext. de app. cum parati. & c. ſi duobus? Reſp. non: cum conſtet eum eſſe ſpoliatum. ſic ff. de pec. eo tempore. " Scias ergo, quòd vbi euidens eſt citationem non tenere, reus nõ tenetur venire etiam ad allegandum ſuum priuilegium. Scias ergo, quòd quandoque citatio non valet, quia intra anguſta tempora fit, vt 5. q. 2. c. vltim. quandoq; non valet: quia non exprimitur cauſa quare fiat citatio, vt 5. q. 2. c. vl. quandoque non valet: quia nimis maturatur peremptorium, vt ext. de dila. dilecti. quandoq; non valet citatio ratione temporis, vt ſi fiat tempore feriato, vt 15. q. 4. c. 1. & 2. & ff. de fer. l. 1. quandoque non valet rõe loci, vt ſi citatur extra prouiciam c vltra duas dietas, vt ext. de reſc. nonnulli. vel ſi citatur ad locum periculoſum vel inhoneſtũ, vt ext. de ap. ex parte. ff. de arb. ſi cum dies. §. ſi arbiter. quandoque non tenet ratione iudicis, vt ſi euidẽs eſt ipſum non eſſe iudicem qui citat, vt extra de off. iu. deleg. ex litteris. & extr. de ap. ſi duobus. Item non valet ſi reſcriptum Apoſtolicum non inſeritur, vt extr. de dila. præterea. & extra de off. iud. deleg. cum in iure. Item ſi euidens eſt iudicem eſſe inimicum d, vt 3. q. 5. quia. Item non valet ſi ille qui citatus eſt, ſpoliatus eſt, vt hic. Item non valet ſi ad querelam liberti citatur patronus. 4. q. 3. liberti. & generaliter vbicũque euidenti exceptione reus ſe tueri poteſt. ff. de iud. non videtur. Sed ſi dubium eſt, an citatio teneat, tunc tenetur venire ad allegandum ſuum priuilegium, vt extra de ap. ſi duobus. & c. cum parati. ff. de iud. ſi quis ex aliena. Inuenio tamen, quòd citatio quandoque nulla eſt, & tamen niſi defendatur citatus, procedatur cõtra ipſum, vt ff. iudic. ſol. ſi reus. Item inuenio, quòd citatio eſt iniuſta ex perſona agentis, cum agens agit calumnioſe: & tamen niſi citatus venerit ad iudicium, punitur, vt extra de acc. veniens. & arg. ff. ne quis eum qui in ius voc. eſt, vi exim. l. pen. Ioan. Tutius tamen eſt, quòd citatus vadat allegaturus priuilegium ſuum, vel appellaturus, ſi eum grauauerit, niſi quando conſtat eum non eſſe ſuum iudicem. B.

b Vt 23. q. 8. conuenior. vbi de hoc. 11. q. 1. nullꝰ epiſcopus. "Citatio in multis caſibus ñ valet, nec adſtringit citatũ.

c De hoc nota. 1. q. 6. nemine. ext. d ap. ex parte tua. q̃ gl. ibi poſita fuit Io. & Vin. & Tan.

i ¶ *Vel præiudicari.*] id eſt, præiudicium fieri.

k ¶ *Sponte.*] hic aſſignant quidam aliquem poſſe iuri ſuo renuntiare. 7. q. 1. quàm periculoſum. & C. de epiſc. & cler. ſi quis in conſcribendo. Certe contrarium innuitur ex illo verbo, minime, nec hoc refertur niſi ad illud verbum, conuocari.

res ab æmulis eius, vel à quibuſcumque aliis non ſua ſponte a detinentur, aliquid illi non debet aut poteſt à quoquam ante redintegrationem omnium rerum ſuarum obiici. Sed prius illi legibus redintegranda ſunt omnia, & poſtea tempore à patribus definito, ſunt negotia ventilanda.

Item Stephanus Papa quintus A *Girardo Leodienſi.*

A ¶ Quintus.] *Addita eſt hæc vox ex vetuſtis codicibus, & reſtituta vox,* Leodienſi: *cum antea legeretur,* Laodicenſi. *Nam manſi, de quibus in ſubiecto capite agitur, oſtendunt non ad Græcum epiſcopum, ſed Germanum, vel Gallum hæc fuiſſe ſcripta.*

¶ Ante litem conteſtatam violenter ablata reſtituantur. C. III.

OPortet, vt primum vos tam de inuaſis ciuitatibus, & monaſteriis, & manſis, quàm de reliquis generaliter rebus redinueſtiri faciatis: quia nec nudi b contendere, nec inermes inimicis nos debemus opponere.

Item Euariſtus Papa epiſt. 2.

¶ Deiiciantur à clero, & infames fiant, qui loca expulſorum adulterina fœditate inuaſerunt. C. IIII.

1 AVdiuimus quoſdam à vobis infamatos c, & dilaceratos epiſcopos, ac è ciuitatibus propriis pulſos (quia alibi d epiſcopi conſtitui non poſſunt, niſi in ciuitatibus non minimis) & alios in eis, ipſis viuentibus conſtitutos. Ideo hæc vobis ſcribimus, vt ſciatis hoc fieri non licere, ſed proprios reuocari, & integerrime reſtitui debere. Illos vero qui adulterina fœditate ſponſas ſuas, (quas & vxores eorum præfixo tenore eſſe intelligimus) tenent, eiici vt adulteros, atque infames fieri, coſque ab eccleſiaſticis honoribus arceri iubemus. Si autem aduerſus eos aliquam querelam habueritis e, his peractis inquirendum erit, & auctoritate huius ſanctæ ſedis terminandum.

Item Gaius epiſtola 1. ad Felicem.

¶ Inducię ſex menſium eiectis, vel expoliatis præſtentur. C. V.

EIectis, vel expoliatis, poſt integram reſtitutionem annuerſariæ f inducię, vel ſex menſium indulgendæ ſunt.

Item Euſebius Papa epiſt. 2. 3

¶ Poſt reſtitutionem inducię præſtandæ ſunt. C. VI.

4 PRius ergo oportet omnia illis expoliatis legibus redintegrari, & eccleſias, quæ eis ſublatæ ſunt, cum omni priuilegio ſibi † reſtitui: & poſtmodum non ſub anguſti temporis ſpatio, ſed tantum temporis ſpatium eis indulgeatur, quantum expoliati, vel expulſi eſſe videntur, antequam ad ſynodum conuocentur.

Item Felix Papa II. in reſcripto ad epiſcopos Aegypti, cap. 8.

¶ De eodem. C. VII.

5 TAmdiu in ſede propria pacifice, & poteſtative cuncta diſponens reſideat, quamdiu expulſus, vel expoliatus ſuis carę re viſus eſt rebus.

Item Felix Papa primus epiſt. 2. ad epiſcopos Galliæ.

¶ Ante reſtitutionem aliquis ad cauſam vocari non debet. C. VIII.

6 SI epiſcopus ſuis fuerit, aut eccleſiæ ſibi commiſſæ rebus expoliatus, aut (quod abſit, quod alienum ab omnibus eſſe debet fidelibus) à ſede propria eiectus, aut in detentione g aliqua à ſuis ouibus fuerit ſequeſtratus: tunc A canonice ante in priſtinum ſtatum reſtituatur cum omni priuilegio ſui honoris, & ſua omnia, quæ inſidiis inimicorum ſuorum ei ablata fuerant, legibus redintegrentur. ¶ Non enim conuocari h poterit, vel pręiudicari i, niſi ipſe pro ſua neceſſitate (minime tamẽ iudicandus) aduenire ſponte k elegerit. Nullatenus ergo à quoquam reſpondere cogatur, antequàm integerrime omnia, quæ per ſuggeſtiones inimicorum ſuorum amiſerat, poteſtati eius ab honorabili concilio legali ordine redintegrentur. 7 Præſul vero cum omni honore ſtatui priſtino reddatur: & ipſe diſpoſitis, ordina

6 Anſ. l. 3. c. 84. Iuo p. 5. c. 248. Pann. l. 4. c. 44.

d Nã tũc ab ea pt recedi qđ dic, vt le. & no. 2. q. 6. quoties. epi ſcopus. Arc.

7 Pann. l. 4. c. 48.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Diu.*] dicitur diu quod est vsque ad quattuor menses. sic 63. dist. lectis. sic hæc dictio, mox, ampliatur 30. q. 2. c. 1.

b ¶ *Vel quinque vel sex.*] arg. " inducias esse arbitrarias. extr. de app. cum sit Romana. ff. de iud. nonnumquam. Sed arg. contra in auth. de nup. §. sed hoc quidem. 28. dist. de his. in fi. & j. ead. q. 3. c. 1. [a]

c ¶ *Ante conuocatus.*] q̃ possibilitas ei sit.

d ¶ *Si iuste.*] i. si iustũ crimen ei obiicitur.

QVOD SI MALE. Hæc est 2. pars q. in qua probatur, ꝙ dilapidator remouebitur ex sola suspiciõe. Sed hoc hodie correctum est per decr. extra de fim. licet Hely. & de of. dele. venerabili. quia primo probari debet, & ea probata datur illi coadiutor vsque ad finem litis. Io. de Fan.

CASVS. Supra dictum est generaliter expulsos esse restituendos, nec aliter cogi possunt respondere. Modo excipit Gratianus casum, in quo non videtur restituendus añ causæ cognitionem, puta si suspect[a] est de dilapidatione: exemplo tutorum & curatorum. & hoc probatur seq. cap.

QVia ea.] CASVS. Clerici q̃dam accusabãt Maximilianum de dilapidatione: quare Pelagius commisit causam Petro presbytero, cui præcipit, vt eũ ab administratione rerum ecclesiæ remoueat, donec de causa cognoscatur: quia si remaneret in administratione, non posset de facili veritas cognosci, cum multa per pecuniam fiant.

e ¶ *Quia ea.*] ideo forte remouetur suspectus ab administratione, quia forte timor est ne corrumpat iudices: & ideo ne creditores ei soluentes liberantur. ff. de sol. quod si forte.

f ¶ *Donec causa.*] crimine dilapidationis speciale est, quòd sequestratur possessio à possessore antequam sit conuictus, contra id 16. q. 4. volumus. nam & post appellationẽ sequestratur ab eo possessio. ff. de ap. Imperatores. & 2. q. 6. quoties. 2. quam cito ergo aliquis accusatur, statim [b] ab eo remouenda est administratio, vt hic, & C. de iuspect. tu. l. eum. & sine accusatore potest remoueri, si iudici liqueat ex apertissimis argumentis eum suspectum. ff. de susp. tu. l. 3. §. præterea. " Suspectum autem dicimus illum qui moribus talis est, vt suspectus dici debeat, vt ff. de susp. tu. suspectum. Nec audiretur talis licet vellet satisdare, quòd bene administraret, vt inst. de susp. tu. §. nouissime. Hodie tamen videtur, quòd non est remouendus ab administratione, nisi probetur suspicio, vt extr. de sim. licet Hely. & de off. deleg. venerabili. dic vt ibi. " Item ad accusationem quilibet admittitur, vt in auth. de non alien. aut permut. in fi. C. de susp. tu. l. eum. & l. pietatis. & absens potest condemnari, vt C. de pœ. ne diu. nec enim aliquo debet gaudere priuilegio, qui suos contubernales afflixit, vt C. vbi de ratioc. agi opor. l. 2. tamen probabilius videtur, quòd soli illi admittantur quorum interest, vt 16. q. 7. filiis. & §. 2. q. 7. quapropter. vel saltem soli clerici, vt 12. q. 2. non liceat. nam in popularib. actionib. nõ admittũtur infames, vt ff. de pop. ac. populari. Itẽ nec ad accusationẽ talium iudex statim remouebit accusatum ab administratione, sed summatim cognoscet an calumniose accusetur, an non. arg. ff. de præto. stip. l. 1. §. vlt. & si qui sciuerint suspectũ, & passi sunt eum per aliquod tempus esse in administratione, non videtur, quòd tales possint dicere eum suspectum, vt ff. de pri. cred. si creditores. & arg. extr. de his quæ fi. à ma. par. cap. ex ore. & arg. de acc. nulli. Credo verum si scientes & negligentes, sed scientes & quærentes probationes, bene audirentur postea. 2. q. 7. plerumque. " Qui autem criminaliter conuictus est, remouetur ab ordine. si vero ciuiliter tantum, ab administratione, ext. de simon. per tuas. in fi. & regulares prælati ex modicis causis remouentur ab administratione, vt in eadem decr. per tuas. in fi. Item si ideo quis remouetur, quia dolose administrauit, infamis est factus. sed si propter negligentiam remoueretur, non fit infamis [c], vt C. de susp. tu. l. vlt. Hoc autem scias, quòd quandoque administrat quis temporalia, quandoque spiritualia: & secundum hoc remouetur ab istorum & illorum administratione. 12. q. 2. Vulteranæ. vnde licet quis sit remotus ab administratione tẽporalium propter suspicionem, adhuc tamen remanet prælatus quo ad obediendum sibi, vt 8. q. 4. nonne. & 15. q. vlt. c. vlt.

" Inducię sunt arbitrariæ.

aDic vt no. in pdi. c. cũ sit. ext. d̃ of. del. q̃renti. ext. de ꝓcu. c. dilectus. Arch.

cDicas, ꝙ si iudex exprimit ĩ snĩa, ꝙ pp fraudem eũ remouet infamis est, sed si pp segnitiẽ, non. ff. d̃ susp. tu. l. 3. §. qui ob animi segnitiem. inst. e. tit. §. suspectus. Arc.

ipsius tempore moderamine detineri.

A ¶ Maximiliani.] *In vulgatis sequebatur, presbyteri, quæ vox inducta est: quia in nullo vetusto codice Gratia. ex iis, qui collati sunt, habetur. Gratianus autem caput hoc de episcopo, non de presbytero accepit.*

QVÆSTIO III.

1. ps *Vòd vero* g *post vocationem venienti ad iudicium, inducię negandæ non sunt, Felix Papa secundus in epistola ad Fratres Aegypti, c. 8. testatur dicens.*

¶ Venienti ad iudicium, inducię non negentur. C. I.

1 CVm accusatus ad iudicium venerit, si voluerit, & necesse fuerit [A], inducię ei petenti à patribus constitutæ absque impedimento concedantur, & iudices à se electi [h] sibi tribuantur.

A ¶ Et necesse fuerit.] *Hæc addita sunt ex epistola ipsa, Iuone, & Pannormia, habenturque infra ead. c. inducię. 2.*

Item ex eadem epistola ad fratres Aegypti, cap. 20.

¶ Quot mensium inducię episcopis præstandæ sint. C. II.

2 DE inducii†s vero episcoporum [i], super quibus consuluistis, diuersas à patribus regulas inuenimus institutas. Quidam enim ad repellẽda impetitorum† machinamenta, & suas præparandas responsiones [k], & testes confirmandos [l], & consilia episcoporum, atque amicorum [m] quærenda annum, & † sex mandauerunt menses [n] concedi: Quidam [o] autem [d] obtinet in crimine, aliàs contra. ff. de iud. obseruandum. Quid iuris sit de hoc, quære. 11. q. 1. c. 3. & 4.

Vòd vero.] Hæc q. diuiditur in tres partes, ĩ quarum prima ꝓbat per tres auctoritates, ꝙ inducię sunt dandæ post vocationem ad synodum. Secunda ibi, *Spatium vero.* Tertia ibi, *Offeratur.* Io. de Fant.

CASVS. Hic ponitur 3. quæst. in qua quæritur, an post vocationem facta restitutione sint inducię concedendæ. Et respondetur quòd sic, & hoc probatur per c. seq. & agitur de præparatoriis inducii tã in criminali causa, vt in sequen. c. quàm in ciuili, vt in l. seq. in §. spatium.

g ¶ *Quòd vero.*] hęc q. loquitur de inducii præparatoriis.

1 Iuo p. 6. c. 335. Pan. l. 4. c. 98. Anſ. l. 3 c. 55.

2 Anſ. l. 3. c. 118. & 119. Pol. l. 5. tit. 3. Burch. l. 1. c. 180. Iuo p. 4 c. 296.

Vm accusatus.] CASVS. Quæsitum fuit à Felice Papa, an accusato sint ꝓparatorię inducię denegandæ, cum ad synodum venerit? Et respondetur ꝙ non, si ipse eas postalauerit, & iudices quos elegerit, tribuantur sibi.

†*al. iudiciis* †antea legebatur, *imperitorum*

†*aut sex*] Orig.

h ¶ *A se electi.*] ſ. causa prox. q. 6. à iudicib. contra. sed istud forte

dHęc est vera snĩa, secũ dũ P. ad hoc j. e. q. 8. accusatores. vñ istud, forte, non est nota dubitationis. Arc.

Ide induciis.] CASVS. Duo episcopi Aegyptiorum quæsierunt à Felice Papa qualiter inducię præparatoriæ, & quales essent episcopis concedẽdæ. & respondet quòd quidã concedunt annum & dimidium, quidam tantum annum, alij vero sex menses. & si hæ conceduntur laicis, multo fortius sunt sacerdotibus concedendæ. Non enim sub angusto tempore sunt eis inducię concedendæ, sed sub longo, vt possint se præparare ad suos testes producendos, & ad quærenda amicorum consilia, vt resistere insidiatoribus valeant.

i ¶ *Episcoporum.*] eædem sunt presbyterorum, & diaconorum, & subdiaconorum. 15. q. 7. si autem.

k ¶ *Responsiones.*] id est, exceptiones quas probare tenentur. ff. de probat. in exceptionibus.

l ¶ *Confirmandos.*] i. comprobando eos honestos: quod forte post publicationem potest facere. non quod eos debeat instruere quid dicant: quia hoc esset subornare. vel potest confirmare illorum testimonium qui sunt probati criminosi, adducendo alias præsumptiones pro dictis illorum: quia & si debilitentur dicta talium, non tamen ex toto euacuant, vt extra de prob. licet. & extra de sim. per tuas. & c. licet Hely. in fi.

m ¶ *Atque amicorum.*] non facile tamen inuenitur, quòd ob hoc sit danda dilatio. argum. ad id ff. de vsu. sciendum. sic in aduocato. ff. ex quib. cau. maio. ait prætor. in fi. & l. ab hostibus. in fi. extr. vt lit. non contest. c. 1. " alias prætextu absentiæ aduocati non potest quis petere inducias. extra de do. & contum. prout.

"Inducię ñ dantur ob aduocati absentiam.

n ¶ *Annum & sex menses.*] contra in auth. vt cler. apud prop. epis. §. si tamen. coll. 6.

o ¶ *Quidam autem annum, in quo plurimi.*] ergo illud est potius tenendum, vt 16. dist. Isidorus. 19. dist. in canonicis. Sed obiicitur: reo dantur trinæ inducię. ff. de fer. l. vltim. ergo causa prorogatur vltra triennium, quod esse non debet, vt C. de iud. properandum. Sol. hic primo dabit annum, sed postea minus dabitur: vel hodie sunt arbi-

"clericus de crie conuictus qualiter punitur.

Source : BIU Cujas

trariæ. ℣. ead. quæst. 2. si episcopus.
a ¶ *Sex.*]in auth. de sanct. epis. §. 3. coll. 9.
b ¶ *Communicatores.*]id est, episcopos[a].

I *Nduciæ.*] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd magnæ induciæ dandæ sunt ne inordinate aliquid fiat: quia multa fiunt per obreptionem.

c ¶ *Inducia.*]ergo tam actori quàm reo dandæ sunt induciæ. 15. q. 7. si autem. ff. de fer. l. vlti. nisi in casu, vt ĵ. ead. §. iudicantes.
d ¶ *Per subreptionem.*] sic 98. dist. transmarinos.

I *Nduciæ.*] SPATIVM. Hæc est secunda pars quæstion. Io. de Fant. & hic tractat de induciis præparatoriis in causa ciuili, & etiam in criminali, quæ pares videntur. B.
CASVS. Hic tractat de induciis præparatoriis in causa ciuili, & etiam in criminali, quæ pares videntur secundum leges.
c ¶ *Inuenitur.*]in l. 1.

HAC RATIONE. CASVS. Quæsitum fuit ab Imperatore sub quanto spatio induciæ præpatoriæ deberent dari. Et respondet dicens, quòd si instrumenta vel testes petuntur in ea prouincia vbi iis est, dantur tres menses. si ex conuicinis prouinciis, sex menses. si ex transmarina, dantur nouem menses: nec has inducias putant iudices semper pro suo arbitrio tribuendas: sed tunc demum cum necessitas exegerit: nec facile amplius quàm semel, ne causa protrahendæ litis dilatio tribuatur.

tem annum, in quo plurimi concordant. Minus vero quàm sex a menses, non repperi: quia & laicis hæc indulta sunt, quanto magis Domini sacerdotibus? *& infrà.*

¶ Inducìæ namque non sub angusto tempore, sed sub longo spatio concedendæ sunt, vt accusati se præparare, & vniuersos communicatores b in prouinciis positos conuenire, & testes præparare, atque contra insidiatores se pleniter armare valeant.

Item Eleutherius Papa in epistola ad Galliæ prouincias.

¶ De induciis præstandis.
C. III.

j [2] Inducìæ c non modicę ad inquirendum dandæ sunt, ne aliquid præpropere agi à quacumque parte videatur: quia per subreptionem d multa proueniunt.

Item Damasus Papa, epist. 3. ad Stephanum Archiepiscopum.

¶ De eodem. PALEA.
C. IIII.

ij [3] Inducìæ accusatis in criminalibus causis † sex mensium, vel eo amplius, si necesse fuerit, concedendæ sunt.

2 *Spatium vero dilationum, sicut in 3. lib.*

o ¶ *Deneganda.*] nisi forte casus inopinatus emergat. ff. de iu. interdum. & de fer. oratione.
o ¶ *Deneganda.*] " hic habes, quòd si petit actor inducias ad inducendos testes, quòd non dabuntur ei: quidam hoc volunt intelligere de induciis deliberatoriis, sed littera eis contradicit: quia loquitur de præparatoriis.

" Actori denegantur inducìæ.

Codicis, tit. 11. de dilationibus inuenitur e, *hac ratione moderandum est, vt si ex ea* f *prouincia, vbi lis agitur, vel persona* g, *vel instrumenta poscentur, non amplius quàm tres menses indulgeantur. Si vero ex continentibus* h *prouinciis, sex menses custodiri iustitiæ est. In transmarina autem dilatione nouem menses computari oportebit. Iudicantes* A *autem hac ratione non sibi concessum intelligant dandæ dilationis arbitrium: sed eandem dilationem (si rerum vrgentissima ratio flagitauerit, & necessitas desideratæ instructionis exegerit* i *) non facile amplius* k *quàm semel* l, *nec vlla trahendi* m *arte sciant esse tribuendam.* ¶ [4] *Ei autem* n *dilatio penitus est deneganda* o, *qui rescriptum ad extraordinarium iudicem deportauerit* † p. *Illi autem qui in iudicium vocatur, danda est ad probanda* † *precum mendacia, vel proferenda aliqua instrumenta, vel testes: quoniam instructus esse non potuit, qui præter spem ad alienum iudicium trahitur.* ¶ [5] *Cum vero ad appellationem, consultationemve à principe reseriptum fuerit: siue sit primo iudicio petita dilatio, & ea tributa non sit, siue nec petita quidem, eam dari cuiquam non licebit* q *eadem ratione, qua ne in iudiciis* r *quidem cognitionum imperialium dilatio tribui solet.* ¶ [6] *A iudice* s *procedente dilationem non conuenit postulari, etiam si vtraque parte præsente tribuatur* t, *cum non aliàs, nisi causa cognita, indulgeri queat: & cognitio causæ* v *non interpellatione planaria, sed considerante* † x *magis iudice legitime colligatur, vt si forte dilationis petitio fuerit improbata, suscepta quæstio per sententiam iudicis dirimatur.*] *Constitutione* y *septima in collatione septima.*

¶ [7] *Libellum* z *vero non aliàs actor dirigat, nisi prius & in ipsum, quem dicit obnoxium differenda.* Quærebatur vtrum induciæ sint dandæ iterum. Et respondetur quòd nō: siue in primo in iudicio datę sunt dilationes, siue non: quia & si princeps vellet ferre sententiam, nulla daretur dilatio. Et secundum hoc dic ad consultationem, scilicet appellationis. Idem etiam credo esse & si in principali causa eodem modo esset relatio facta.

Codicis, tit. 11. de dilationibus inuenitur c, hac ratione moderandum est, vt si ex ea f prouincia, vbi lis agitur, vel persona g, vel instrumenta poscentur, non amplius quàm tres menses indulgeantur. Si vero ex continentibus h prouinciis, sex menses custodiri iustitiæ est. In transmarina autem dilatione nouem menses computari oportebit. Iudicantes A autem hac ratione non sibi concessum intelligant dandæ dilationis arbitrium: sed eandem dilationem (si rerum vrgentissima ratio flagitauerit, & necessitas desideratæ instructionis exegerit i) non facile amplius k quàm semel l, nec vlla trahendi m arte sciant esse tribuendam. ¶ [4] Ei autem n dilatio penitus est deneganda o, qui rescriptum ad extraordinarium iudicem deportauerit † p. Illi autem qui in iudicium vocatur, danda est ad probanda † precum mendacia, vel proferenda aliqua instrumenta, vel testes: quoniam instructus esse non potuit, qui præter spem ad alienum iudicium trahitur. ¶ [5] Cum vero ad appellationem, consultationemve à principe reseriptum fuerit: siue sit primo iudicio petita dilatio, & ea tributa non sit, siue nec petita quidem, eam dari cuiquam non licebit q eadem ratione, qua ne in iudiciis r quidem cognitionum imperialium dilatio tribui solet. ¶ [6] A iudice s procedente dilationem non conuenit postulari, etiam si vtraque parte præsente tribuatur t, cum non aliàs, nisi causa cognita, indulgeri queat: & cognitio causæ v non interpellatione planaria, sed considerante † x magis iudice legitime colligatur, vt si forte dilationis petitio fuerit improbata, suscepta quæstio per sententiam iudicis dirimatur.] Constitutione y septima in collatione septima.

¶ [7] Libellum z vero non aliàs actor dirigat, nisi prius & in ipsum, quem dicit obnoxium differenda. Quærebatur vtrum induciæ sint dandæ iterum. Et respondetur quòd nō: siue in primo in iudicio datę sunt dilationes, siue non: quia & si princeps vellet ferre sententiam, nulla daretur dilatio. Et secundum hoc dic ad consultationem, scilicet appellationis. Idem etiam credo esse & si in principali causa eodem modo esset relatio facta.

In hoc autem oneratur actor, qui petit rescriptum ad extraordinarium iudicem. Item & in alio oneratur, vt ĵ. ead. quod fieri. tamen si reus excipiat, & actor replicet, bene dicerem tunc actori dandas inducias: quia in tali replicatione nō potuit esse instructus. Item tertium speciale hic est in eo, q impetrat rescriptum ad extraordinarium iudicem, q si ille iudex nollet procedere, tum ordinarius vtitur sua iurisdictione, vt extra de of. ord. significauit. Sed illud in speciali casu propter periculum animæ. vnde contra trium tenet in aliis.

p ¶ *Deportauerit.*]Hic adiunge illam constitutionem quod fieri non debet.

CVM VERO. CASVS. Quidquid Beneuentanus dicat, ego Bart. Brix. sic credo casum esse ponendum: & sic intellexi per Hugo. dominum meum. Causa appellationis commissa fuit iudici, qui plene de causa cognouit, renũtiatum fuit in causa. Cum autem iudex de sententia ferenda dubitaret, consuluit Imperatorem super hoc. Imperator rescribit qualiter esset sententia differenda. Quærebatur vtrum induciæ sint dandæ iterum. Et respondetur quòd nō: siue in primo in iudicio datę sunt dilationes, siue non: quia & si princeps vellet ferre sententiam, nulla daretur dilatio. Et secundum hoc dic ad consultationem, scilicet appellationis. Idem etiam credo esse & si in principali causa eodem modo esset relatio facta.

4 Ibid. lege 5. sed mutata est verbo rum series.
† *al. reportauerit* †*improbanda*] Orig.
5 Lege 5. mutatis qbusdã vocibus.
6 Lege 4.
† *al. considente*
7 C. de litis cont. auth. libellum.

q ¶ *Non licebit.*]actori, sed reo, vt ℣. l. prox.
r ¶ *In iudiciis.*] id est, sententiis. & hoc intellige cum primo plene fuit cognitum de causa coram Imperatore, & non restabat nisi ferre sententiam. aliàs iniquitatem continet lex ista. nam iudex appellationis bene tenetur dare inducias.

A IVDICE. CASVS. Dicitur in hac lege, quòd induciæ peti non debent à iudice procedente, etiam si vtraque parte præsente tribui petantur: cum dari debeant inducię à iudice sedente pro tribunali, & etiam cum causæ cognitione, vt si dilationis petitio fuerit improbata, per sententiam iudicis dirimatur.

s ¶ *A iudice procedente.*]in via.
t ¶ *Tribuatur.*]id est, tribui petatur.
v ¶ *Causæ.*]id est, dandæ dilationis.
x ¶ *Considente.*] Argu. quòd ea quæ causæ cognitionem requirunt, debent iudice sedente pro tribunali fieri, vt 2. q. 3. præuaricator. & q. 6. biduum.
y ¶ *Constitutione.*]hæc est C. de lit. contest.

LIBELLVM. CASVS. Hæc auth. locum habet ante litem contestatam. Dicitur hic, quòd actor non debet per iudicem porrigere libellum reo, nisi prius ipsi reo præstiterit cautionem, vel eius procuratori, vel ipsi apparitori, quòd litem contestabitur intra duos menses: & si hoc non fecerit, omne damnum ei contingens ex hoc ei restituet.

z ¶ *Libellum.*]libellus porrigendus est iudici ordinario & delegato, vt extra de lib. obl. ignarus. & extra vt lit. non contest. c. 1. & etiam coram arbitro: quia arbitria se habent ad instar iudiciorum. ff. de arb. l. 1. licet sit arg. contra. C. de episc. & cle. auth. generaliter. in fi. libellus iste tradendus est iudici: & iudex eum porriget reo, vt C. quem. & quan. iud. auth. qui semel. nec tenetur reus hunc libellum recipere nisi actor præstiterit duplicem cautionem: vnam quidem quòd intra duos menses litem contestabitur: vel quòd restituet reo omne damnum in duplum, vt hic dicit. Item aliam præstabit, quòd per se

a sc. cõprouinciales, q oẽs cõiter causæ inter esse debent ĵ. e. q. 6. si qs eporum.

1 Pan. l. 4. c. 102.

2 Burc. l. 16. c. 30. Iuo p. 6. c. 317. Pan. l. 4. c. 103. Ans. l. 3. c. 56

3 Ans. l. 2. c. 76. Iuo p. 5. c. 287. Pan. l. 4. c. 101. Leg. 1. §. qđ hac ratione ℣ *al. episcopis*

" Dilõnes ĩ causis dãdæ b Hoc ideo qa ñ est sic pcedẽdũ in crib⁹ sicut ĩ ciuilib. arg. ff. de qst. l. 1. §. diuus. C. đ req. re. l. 2.

" testes multi subvna dilatione pñt produci.

c Tangit sentẽtiã illorũ, q dñt, q in qualibet istarũdilõnũ pñt pduci testes, quos qs voluerit, refrænata tñ multitudine. Arc.

Source: BIU Cujas

per se vel per legitimum procuratorem causam aget vsque in finem: & si conuictus fuerit iniuste litem mouisse, præstabit decimam partem rei petitæ in libello. Si autem cautionem istam dare non potest, super hoc præstabit iuratoriam cautionem. hoc totum habes C. de epis. & cler. auth. generaliter. Io. ista hodie de consuetudine non seruantur. B.

2 Cõcor. cũ hoc §. tex. ĩ auth. offera tur. cum ibi not. C. đ lit. cont. Actor libellũ offe rẽs duplicẽ cautionẽ p̃stare debet.

2 C. de lit. cont. auth. offeratur. Iulianus ante cessor nouel. 53. c. 3.

† al. assóciari † al. mox

† priuilegium] Orig.

† al. ducenda est] Orig.

3 C. de dila. aut. qđ fieri.

4 Ex C. đ ex ce. l. vlt. & l. 8. j. e. q. 6. c. si qs eporũ.

" Sportulæ iudicib⁹ debitæ.

5 s̃. 2. q. 7. c. alieni. ex Dionysio. Iulius in re scrip. ad Orient. c. 15.

"fideiubere debenti an sufficiat dare pignora.

" Exceptio iudicis recusatoria est dilatoria.

a ĩ hoc pun

xium, & in negotij executorem [a] *exponat cautionem* [1], *se vel intra duos menses litem contestaturum, vel omne damnum ei, qui conuenitur, contingens restituturum* [b] *in duplum*] *In collat 4. const. 6.*

3 [2] *Offeratur ei, qui vocatur ad iudicium libellus, & exinde præbitis sportulis* [c], *data fideiussione* [d] *xx. dierum g iudeat induciis, quibus deliberet, cedat ne, an contendat: atque iudici ne alium sociari* † [e] *petat, an recuset eum, nisi ille* [f] *sit is, quem ipse alio recusato* [g] *iam petierit. Denique præsens interrogetur, an hoc tempus litis transierit: quod non modo* † *ex ipsius responsione: sed etiam ex libelli subscriptione manifestetur, quam in initio facere debet. Litis ergo contestatio contra hoc indultum* † *habita pro nihilo est* † [h].] *Ibidem.* [¶ [3] *Quod fieri* [i] *non debet, nisi actor satisfecerit, certam promittens quãtitatem se daturum, si litem non exequatur, aut exequens non vincat causam. Si igitur post tempus à se constitutum intra decem dies reo præsente non occurrat: dimittatur reus exacto* [k], *eo quod promissum est: & si quid circa litem plus impendisse cum taxatione iudicis iurauerit* [l].] [4] *Exceptio fori dilatoria est, atque ideo in initio litis debet opponi, & probari. Peremptorias autem exceptiones, vt sunt præscriptiones longi temporis, sufficit in initio litis contestari.*

a ¶ Iudicantes autem.] *In codice Iustiniani legitur*, Quod ita constitutum iudicantes sentire debebunt, vt in hac ratione, &c.

b ¶ Exceptio fori.] *Postrema hæc pars abest à pleriſque vetustis exemplaribus. In vno autem est in margine cum hoc titulo*, glossa Ioannis. *Eadem autem verba leguntur infra ead. q. 6. c. si quis episcoporum. §. exceptio. & ibi sunt in omnibus antiquis codicibus.*

QVÆSTIO IIII.

" Sportulis.] " In iudicibus delegatis expressum est de sportulis, scilicet quòd habebunt duos aureos in principio, & duos in fine causæ. in authen. coll. 6. de iud. §. ne autem. In ordinariis nõ inuenimus nisi in clericis, qui præstant quattuor siliquas. C. de episc. & cler. authent. sed hodie. debet autem vtraque pars soluere officialibus pro labore. 14. quæst. 5. non sane. de hoc dic vt extra de vita & honest. cler. cum ab omni.

Vòd vero [m] *infames* [5], *& non legitime coniuncti ad accusationem admitti non debeant, & qui generaliter ab accusatione remouendi*

d ¶ *Fideiussione.*] iudicio sisti, cum sit possessor rerum immobilium. ff. qui sat. cog. sciendum. non autem iudicatum solui quàm cautionem nemo præstat conuentus suo nomine, insti. de satisd. §. sed hodie. " Sed numquid sufficit dare pignora? non videtur, cum sit prætoria hæc satisdatio, vt videtur ff. de præscript. prætoriæ. Sed non est verum, licet enim non teneatur dare pignora, potest tamen si vult. ff. de coll. bo. l. 1. §. iubet. vers. an pignoribus. immo expresse dicitur ibi de sola fideiussione. in auth. de exhib. re. §. sancimus. coll. 5. cum tamen hæc auth. indistincte dicit dari debere fideiussorem, credo q̃ siue sit possessor rei mobilis, siue immobilis, q̃ dabit fideiussorem. Io. Dom. H. & alij doct. legum dicunt, quòd auth. non corrigit legem, sed distinguit. B. Item hic habes, quòd licet quis dedit fideiussorem standi iuri, quòd adhuc potest recusare iudicem, sicut appellare potest, licet iurauerit stare iuri, vt extra de ap. ad hæc. 2. & j. Sed quid est quod dicit quòd vsque ad xx. dies debet iudex recusari. " cum exceptio talis sit dilatoria: & sic vsque ad lit. contest. potest opponi, vt extra de sen. & re iud. cum inter? Sol. quidquid ab illis canetur, ego credo quòd proponẽda est hæc exceptio vsque ad xx. dies tantum. nec dicitur ideo dilatoria, quòd vsque ad litem contest. possit obiici: sed ideo, quia semper ante lit. contest. est obiicienda. si enim posset quandocumque obiici vsque ad lit. contest. quare diceret lex, quòd si iudex absens est qui est recusandus, debet reus protestari coram aliis quòd habet iudicem suspectum, vt C. de iud. cum specialis. vnde dico, quòd si quis omittit exceptionem de suspecto iudice, & proponat alias exceptiones, amodo non potest reuerti ad istam. arg. optimum. ff. de iud. sed & si susceperit. Item cum multas forte recepit sententias pro se [a], qualiter posset ipsum amodo recusare? arg. ad hoc extra de off. deleg. insinuante. j. ead. q. 6. §. exceptio. Ioan. quia si probo aliquid coram iudice, scilicet aduersarium meum esse excommunicatum, videor approbare iudicem, nec de cetero potero recusare eum. & ita semel Tancr. respondit in scholis. B.

sint, multorum auctoritatibus claret.

Ait enim Iginus Papa, epist. 2.

¶ Infames eos, qui sunt bonæ famæ, accusare non possunt.
C. I.

6 A Lieni erroris societatem† sectantem, vel à sui propositi tramite recedentem, aut Apostolicæ sedis iussionibus inobedientem suscipere non possumus: nec impetere recte credentes, vel sanctorum patrum iussionibus obtemperantes permittimus †: quia inter fideles & infideles magna debet esse discretio.

Item Anacletus Papa, in prima decretali.

¶ Qui legem suam sponte transgreditur, ante suam reuersionem recte agentes accusare non potest.
C. II.

7 B Eatus prædecessor noster Clemens vir Apostolicus, & spiritu Dei plenus, vnà cum reliquis sanctis collegis suis statuit dicens. Accusandi, vel testificandi licentia denegetur his, qui Christianæ religionis, & nominis dignitatem, & suæ legis, vel sui propositi normam, aut regulariter prohibita neglexerint. Transgressores enim sponte legis suæ, eiusque violatores, & recedentes, apostatæ nominantur. Omnis enim apostata refutandus est ante reuersionem suam, non in accusatione recte agentium, aut testimonio suscipiendus est.

e ¶ *Sociari.*] quando ordinarius recusatur. f ¶ *Nisi sit ille.*] 32. q. 5. horrendus. simil. ff. de neg. gest. Pomponius. Ioan.

g ¶ *Alio recusato petiit.*] si quis ergo petiit iudicem aliquem, illum non potest amodo recusare, vt hic, & extra de off. deleg. super quæstionum. immo si procurator alicuius petiit iudices, dominus non potest illos recusare, vt extr. de causa poss. cum olim. tamen appellare potest ab eo, vt no. s̃. 2. q. 6. à iudicibus.

h ¶ *Pro nihilo est.*] quantũ ad hoc [b] quin possit adhuc recusari: quasi lis non sit contest. vt in auth. de exhib. reis. §. illud. col. 5. Reuera tamen tenet litis contest. sic facta, vt ibi perpenditur.

QVOD FIERI.

Casvs. Hæc auth. continuatur ei quod dicitur s̃. ea. ei autem dilatio. vbi dicitur, quòd quis quandoque trahitur ad extraordinarium iudicem. Dicitur ergo hic, q̃ hoc fieri non debet, nisi actor prius satisfecerit certam promittẽs quantitatem, si non exequatur causam, & exequens non vincat: & si post tempus statutum à iudice intra decem dies reo præsente non occurrat, dimittatur reus exacto eo quod promissum est. Et si quid circa litem plus impenderit, cũ taxatione iudicis iuramento præstito exigatur.

i ¶ *Quod fieri.*] scilicet vt reus teneatur respondere coram ordinario iudice per rescriptum ad eum impetratum.

k ¶ *Exacto.*] id est, reus exiget ab actore. quod tamen numquam vidi. Hic not. duo specialia, vt certa quantitas promittatur, & tamen plus exigatur, & quòd expectatur actor post triennium vsque ad decem dies. tamen coram ordinario iudice expectaretur per annum, & per tres menses secundum quosdam, vt C. quom. & quand. iud. authent. qui semel. sed verius est quod hic loquitur, cum absoluitur à iudicio illius iudicis: & loquitur lex ista cum quis trahitur extra prouinciam per rescriptum principis, vt in authen. colla. 5. de exhiben. reis. in princ. sed illa auth. qui semel. loquitur cum penitus absoluitur.

l ¶ *Iurauerit.*] Nota quoties petitur interesse ex delicto alicuius, illud declaratur per iuramentum, vt hic, & 2. q. 1. in primis [c]. C. vnde vi. si quando. C. de fid. instr. l. vlt. sed si petatur interesse ex contractu, illud probabitur debito modo. ff. de minor. si in emptionem. & ff. de prætor. stipul. l. vlt. ff. de eden. l. argentarius. §. vlt. inst. de verb. oblig. §. vlt.

c Ver. glorioſus. vbi de hoc.

Vòd vero.] Casvs. Hæc est quæstio quarta, qua quæritur an infames vel non legitime coniuncti possint admitti ad accusationem episcoporum, & etiam aliorum. Sed quòd remoueri debeant, multorum auctoritatibus probatur.

m ¶ *Quòd vero.*] maxime: nam etiam post admittuntur, vt 5. quæst. 1. qui crimen.

A *Lieni.*] Casum istum habuisti s̃. 2. quæst. 7. alieni. & ibi videbis plenarie.

B *eatus.*] Casvs. Quæsitum fuit ab Anacleto vtrum apostata sit recipiendus ad acculandum vel testificandum. Et respondet quòd non, immo omnis apostata refutandus est ante reuersionem: quia hoc statuit Clemens cum suis sanctis collegis.

a ctosic distinguas: autre prouocauit actorẽ p interlocutoriã: & tũc ñ p̃t iudicẽ recusare: Aut fuit „puocatus ab actore: & tũc sic. ar. ff. đ cõdi. fur. & ideo. in prin. Arc. 6 Pol. l. 1. tit. 17. Ansl. 2. c. 16. & l. 1. c. 9 Pan. l. 4. c. 70. & 88.

† al. socium à sui ppositi. al. societate maculatũ, vel à sui. † al. permittimur] Orig.

b Add qđ le. & not. 17. q. 4. vxor.

7 Ans l. 3. c. 9 Pã. l. 4. c. 60.

Source : BIU Cujas

Si quis.] Casvs. Dicitur hic quòd omnis apostata infamis efficitur, nec recipitur ad accusandum. Secundo dicitur quòd primo fides & conuersatio est perscrutanda: & si irreprehensibiles apparuerint, admittentur ad accusandum.

" Infamis an possit accusare.

a ¶*Infamis.*] " Dic quòd infamis non admittitur ad accusationem, nisi suam vel suorum prosequatur iniuriã, vt 4.q.6. omnibus, ẽ. 2.q.1.prohibentur. ni si in criminibus excep tis, vt 6.q.1. §.verũ. nec in his prout not. ẽ.2.q.1.in primis.in fi. & q.7.in summa.

1 Ans.l.3.c.4 †*al.Si quis à suo vero pro posito*

Item Pius Papa, epist. 1.

¶A suo proposito discedentes sunt infames. C. III.

1 SI quis† vero à suo proposito retrorsum exorbitauerit, & iussum Apostolicæ sedis libenter transgressus fuerit, infamis [a] efficitur. Reprobari ergo oportet eorum redargutiones, qui in recta fide suspecti sunt. Fides autem, & conuersatio primum scrutanda est, & deinde †, qui irreprehensibiles apparuerint, sunt recipiendi, & non prius.

Item Calixtus Papa ad episcopos Galliæ, epist. 2.c.4.

¶ Incestuosi & non legitime coniuncti, sacerdotes & legitime coniunctos accusare non possunt. C. IIII.

Conſanguineorum.] Casvs. Dicitur in hoc c. ꝙ illi qui incestuose iunguntur, & qui sine dotali titulo, & sine benedictione sacerdotis, id est, occulte iunguntur, non recipiuntur in accusationem vel testificationem sacerdotum, vel legitime coniunctorum, q̃ infames sunt: & non solum isti repellũtur, sed etiam omnes eis consentientes. & hoc in prima parte. In secunda parte dicitur ꝙ raptores, & qui impetunt seniores suos, repellantur ab accusatione, cum sint infames iure canonum: & leges sæculi eos interficiunt. Secunda pars incip. ibi, *Similiter.*

†*al.denuo*

2 Bur.l.7.c.1 Iuo p.9.c.23

2 CONsanguineorum coniunctiones, nec legitimæ sunt, nec manere possunt: sed sunt repellendæ. *& infra capite* 5. ¶ Quisquis ergo non legitime coniunctus, vel absque dotali [b] titulo, ac benedictione sacerdotis constat copulatus, sacerdotes, vel legitime coniunctos criminari, vel in eos testificari minime potest: quoniam omnis incesti macula pollutus, infamis est, & accusare supradictos non permittitur. Non solum ergo hi reiiciendi sunt, & infames efficiũtur, sed etiam omnes eis consentientes [c]. ¶ Similiter de raptoribus, vel eis, qui seniores impetunt, fieri censemus. Hos ergo leges sæculi interficiunt, sed nos misericordia præeunte sub infamiæ [d] nota ad pœnitentiam recipimus.

" Matrimonium sine dote tenet.

b ¶*Dotali titulo.*] " Secũdum quosdam dos adeo requiritur in matrimonio, vt sine ea matrimonium non teneat. argu. ad hoc 30. q.5.nullum. sed verius est quòd teneat. C. de nup. imperialis. §. his autem. tamen præsumitur non esse matrimonium, vt 30.q.5.aliter.

c ¶*Consentientes.*] approbando, defendendo, patrocinium præstando: quo casu non minus peccat quàm faciens. 2.q.1.notum. immo magis peccat. 24.q.3.qui aliorum.

d ¶*Sub infamia.*] j.27. q.1.si quis rapuerit. C. de rap.virg.l.vna.fi.j. 33.q.2.quicumque.

Additio. Ad idem j. ea.q.vlt.si quis. secundum Hug.

3 Iuo par.6. c.346.

3 ¶ CONspiratores [e] in nullius accusatione sunt recipiendi, nec eorum vel anathematizatorum vox vllum nocere, vel accusare† potest.

Item Stephanus Papa, epist. 2.

¶De eodem. C. VI.

†*al.lædere*

4 NVllus anathematizatorũ† suscipiatur, nec à quoquã credantur [f], quę ab eis dicuntur, vel conscribuntur. Eos† dico anathematizatos esse, quos episcopi suis scriptis [g] anathematizauerunt, aut eorum [h] statuta anathematizant [i].

*Item Fabianus Papa, epist. 1.ad ecclesiæ mini*s vos.*

anathematizat: vel qui incidit in canonem latæ sententiæ. Casus sequen. cap. planus est.

f ¶*Credantur.*] arg. contra. 23.q.8.vt pridem.

g ¶*Scriptis.*] i. per scripta nũtiant vitandos. " & sic aliquis potest absentem excommunicare per scripturam, vt ẽ.2.q.5.quanto. & argu. ff. de testa. seruus.

" Excõicari pt absens p scripturam.

¶Anathematizati, fideles accusare non possunt. C. VII.

5 OMnes, quos sanctorum patrum statuta tam præteritis, quàm futuris temporibus anathematizant, submouemus [6], & ab omni accusatione fidelium alienamus.

5 Ans.l.3.c. 16. Poly.l.5. tit.1.

Item Stephanus Papa, epist 2.c.8.

¶Clericus, qui episcopum accusauerit, infamis efficitur. C. VIII.

CLericus vero, qui episcopum suum accusauerit [k], aut ei insidiator extiterit, non est recipiendus: quia infamis effectus est, & à gradu debet recedere, ac curiæ tradi [l] seruiturus.

6 ex isto tex. põt inferri constões ad pterita trahi. concor. tex. in l. sancimus. C. de sac. san. ecc. tex. est fin. ĩ ca. aqua. de cõs. eccl. vel alt.

Item Alexander Papa, epist. 1.c.1.

¶Infames, & exules fiant, qui episcopos persequuntur. C. IX.

7 HI qui [m] episcopos suos [A] persequuntur, & amouere nituntur iniuste cõtra Apostolicam auctoritatem, etsi à morte prohibentur, dicente Domino [Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat] perpetua tamen notantur infamia, & exilio [n] digni iudicantur finitimo: de quibus à temporibus Apostolorum, & infra ista tenemus, atque decreta habemus [8], quibus eorum accusandi episcopos, vel testificandi in eos vocem obstruimus, quos non humanis, sed diuinis actibus mortuos esse scimus.

8 ẽ.2.q.7.c. placuit.

A ¶ Suos.] *Vox ista abest à plerisque manuscriptis & originali: sed ob glossam non est sublata.*

Item Zepherinus Papa, epist. 1.ad episcopos Siciliæ.

¶ Detractores, & inimicorum auctores episcopos non accusent. C. X.

9 DEtractores [o] (qui diuina auctoritate eradicandi sunt) & auctores † inimicorum [p] ab episcopali submouemus accusatione, vel testimonio.

9 Ans.l.3.c. 35. Iuo p.5. c.245. † *al. actores*

Item Eutychianus Papa I. epist. 2. ad episcopos Siciliæ.

¶ Infamis, vel sacrilegus religiosum Christianum accusare non potest. C. XI.

10 NVlli vmquam infami, atque sacrilego de quocumque negotio liceat aduersus religiosum Christianum, (quamuis humilis [q], seruilisque [r] persona sit) testimonium dicere, nec de qualibet re, actione, vel inscriptione Christianum impetere.

Nullus.] Casvs. Nullus infamis vel sacrilegus pt religiosum, vel Christianum accusare, vel cõtra eũ testificari, quamuis Christianus ille sit vilis vel seruilis psona.

10 Ans.l.3. c.25. Burc.l. 16.c.11. Iuo p.6.c.333. Pã.l.4.c.92.

q ¶*Humilis.*] ergo vr, ꝙ si infamis vult agere ciuiliter, ꝙ non audiatur [c]: sed intellige vel pro, i. vel loquitur de excommunicato.

r ¶*Seruilisque.*] ergo loquitur de criminali causa: quia seruus in causa ciuili se defendere non potest, sed in criminali potest, vt ff. de accus. seruos. & l. eos. §. seruos.

c Qã falsũ est, vt 4.q.6. omnibus.

Nullus.] Casvs. Anathematizatus non recipitur in accusationem. Et dicitur anathematizatus quem episcopus suis litteris nec ad denuntiationem admittuntur. extra de accu. cum oporteat. & de fim. licet.

ex diligẽti.

Source : BIU Cujas

NOTANDVM VERO. Casvs. Supra in c. cõspiratores. & c. nullus. & c. sequenti facta fuit mentio de anathemate. ideo Gra. ponit hic hunc §. vt assignet differentiam inter excommunicationem & anathema. & ad hoc inducit sequens c.

ENgeltrudam.] Casvs. Ad suggestionem Engeltrudæ vxoris Bosonis Lotharius dimisit Thebergam & superduxit Engeltrudã, propter quod Io. Papa remouit eã non solum à fraterna societate, id est, à communione sacramentorũ, quę minor excommunicatio dicitur: sed etiam à corpore Christi, i. à communione fidelium, quæ anathema, i. maior excommunicatio dicitur.

Notandum vero quòd aliud sit excommunicatio, & aliud anathematizatio.

Vnde Ioannes Papa VIII. scribit cuidam episcopo.

¶Aliud est excommunicatio, aliud anathematizatio. C. XII.

1 ENgeltrudam vxorem Bosonis noueris non solum excommunicatione, quæ à fraterna societate separat, sed etiam anathemate [a], quod ab ipso Christi corpore (quod est ecclesia) recidit crebro percussam esse.

¶ *Epistola hæc Ioannis VIII. non est inuenta. Verum Nicolaus primus in concilio à se Romæ habito, de Metensi synodo penitus abolenda, c. vlt. narrat hanc Engeltrudam bis à se fuisse anathemate percussam. Cuius mulieris fugitiua, ob quæ iustissime hanc pœnam tulit, refert Regino libro secundo chronicorum. Potuit autem tempore Ioannis octaui viuere hæc femina, quoniam Hadrianus secundus, qui inter Nicolaum primum, & Io. VIII. intercessit, quintum sui Pontificatus annum non impleuit.*

Vnde datur intelligi, quòd anathematizati intelligendi sunt non simpliciter à fraterna societate, sed etiam à corpore Christi (quòd est ecclesia) omnino separati.

1 11. q. 3. nemo eporũ. Iuo par. 14. c. 61.

"anathema

a De his excõicatiõib⁹, sc. maiori & minori, plene no. ext. d sent. exc. si quem. & 11. q. 3. si inimicus. Arc.

a *Anathemate.*] "anathema est maior excommunicatio. 11. q. 3. nemo episcoporũ. Et est hic differentia inter maiorem & minorẽ excommunicationem [a], vt 11. q. 3. audi. 5. q. 2. præsenti. 17. q. 4. quisquis. Est etiã hic arg. q⁹ sępius quis potest excommunicari. 11. q. 3. c. excellentissimus. & c. omnis. 12. q. 2. de viro. 87. dist. eos qui. ext. de post. præl. ad hæc [b]. in parte decisa. & confirmatus potest amplius confirmari. 11. qu. 3. quod prædecessor. & qui in sordibus est, sordescat adhuc: vt 47. dist. c. pe. sed contra 24. q. 1. c. j. Item nihil ad nos de his quæ foris sunt. 2. qu. 1. multi. & vltra excommunicationem ecclesia non potest quid facere. ext. de iud. cum non ab homine. Item qui mortuus est, interfici non potest, sed anathema est æterna mortis damnatio. 11. qu. 3. nemo episcoporum. Item qui est extra ecclesiam, non potest esse magis extra, vt 11. q. 3. omnis. Item argum. contra ff. de verb. oblig. qui bis. "Item Meldẽdus dixit: qui semel est excommunicatus, non potest amplius excommunicari: sed denuntiari potest excommunicatus, & sic intelligit omnia iura, vbi quis sæpius videtur excommunicari. Sed obiicitur ei quòd secundum hoc excommunicatus erit melioris conditionis quàm non excommunicatus. Instat in Iudæo: quia licet Iudæus non possit excommunicari, non tamen est melioris conditionis quàm Christianus. "Ego credo quòd excommunicatio duos habet effectus: vnum eiiciendi extra ecclesiam: & alium detinendi extra. Et licet excommunicatio non possit consequi primum effectum in excommunicato, tamen consequitur secundum. Item numquid tot erunt absolutiones, quot fuerunt excommunicationes [c]? & videtur quòd vna absolutione omnes excommunicationes tollantur, vt ar. ff. de accep. l. pluribus. & l. si ex pluribus. vel quod saltem vltima confirmet omnes præcedentes, vt ff. com. præd. est receptum.

"Excõicat⁹ excõicari ñ potest.

"Excõicationis duo sunt effect⁹.

c Adde not. p Bar. ĩ l. de pupillo. §. si pluribus. ff. de ope. no. nun. Bal. ĩ l. fi. C. d nup.

VNDE. Casvs. Concludit Gratianus ex supradictis, quòd anathematizati intelliguntur in superioribus c. non solum qui excommunicati sunt minori excommunicatione, sed etiam maiori.

Quod vero.] In hac quæstione probatur, quòd inimici, consanguinei, criminosi, gratiosi, serui, liberti, familiares nõ possunt esse testes, nec accusatores, nec iudices: & hoc probatur per 14. auctorita. Ioan. de Fan. & non diuiditur.

Casvs. Hic intitulatur quinta quæstio, qua quæritur an testes de domo accusatorum, & inimici sint audiendi. Et probatur per sequentia c. quòd non, nisi in causa matrimoniali, vt 35. q. 6. c. 1.

b ¶ *Quod vero.*] Domestici sunt libertus, colonus, ascriptitius. C. de his qui ad eccle. confug. l. vlt. §. sane. item mercenarius. ff. de pœ. respiciendum. §. furta. item omnes qui sunt de familia alicuius, siue sint liberi siue non, domestici intelliguntur. ff. de ædil. edic. ædiles. §. familiæ. Large tamen dicuntur familiares omnes qui habitant cum aliquo: vt extra de test. in litteris [d]. extra de off. del. insinuante. vnde cum vxor dicatur de familia, vt ff. ad Sylla. l. 1. fi vir domestica est. & argum. C. de re mil. quicumque, lib. 12. & vxor dicitur domestica. 47. distin. §. necesse. arg. contra. C. de quæst. l. 3. Item domestici sunt, qui sunt in eiusdem potestate, vt inst. de test. §. in testibus. Item propinqui. C. de emend. ser. l. 1. Hoc etiam notandum, quòd amicus non potest esse testis, vt j. prox. causa. qu. 3. §. item testium fides. nec cui imperari potest ratione patriæ vel dominicæ potestatis, vt 4. qu. 3. §. item in criminali. Item inimicus capitalis numquam admittitur. sed si est inimicus alia de causa, admittitur. sed tempore disputationis disquiretur, an sit ei credendum. in auth. de testib. §. si vero odiosus. colla. 7. Item consanguinei omnes secundum Alanum possunt admitti, si tales appareant qui veritatem gratiæ præponant. 4. q. 3. §. eos testes. Sed hoc non credo verum [e], cum etiam iudex propter hoc possit recusari. extra de appel. postremo. extra de offi. iud. deleg. causam quæ. Sed in causa matrimonij admittuntur consanguinei. 35. q. 6. c. 1. & 2. & arg. ff. de prob. etiam matris. extr. qui mat. acc. po. videtur. quod verum est vbi agitur de consanguinitate probanda, vel improbanda. aliàs repellerentur quasi suspecti, vt extr. de test. super eo. Io. Sed certe male dixit Io. quoniam parentes bene admittuntur super fœdere matrimonij, vt in illa decre. super eo. & in sua gl. con. videtur in fin. & ita seruatur de facto. B. Im. in l. q iurisdõi. ver. fallit. ff. de iur. om. iu. p. l. q netiã. de arb. Pro declarõe tñ hº c. dic q⁹ ĩ criminali ñ pt eẽ iudex pr̃ in cã filiorũ & aliorum, de q⁹ hic fi opponatur et absq; aliqua excusatione facta rõe suspicionis allegandæ, p batur p tex. in l. r. lex Corne. i prin. d iniu. Sed ĩ ciuili cã p̃t esse iudex et ordinarius, dum modo nõ recusetur, per tex. ĩ l. ĩ priuatis. ff. de iud. ſ3 d hoc vide plene ĩ l. apertissimi & ibi doct. maxime Sal. C. de iudi.

1 Anſ. l. 3. c. 55. Poly. l. 5. tit. 1. Bur. l. j. c. 171. Iuo p. 5. c. 289. Pan. l. 4. c. 85.

3 Cum isto matrimonij, vt in illa text. iuncta gl. con. cor. Ale. de Im. in l. q iu. ver. 2. fallit. ff. de iur. om. iu. p. l. q netiã. de arb. Pro declarõe tñ hº c. dic q⁹ ĩ criminali ñ pt eẽ iudex pr̃ in cã filiorũ & aliorum, de q⁹ hic fi opponatur et absq; aliqua excusatione facta rõe suspicionis allegandæ, p batur p tex. in l. r. lex Corne. i prin. d iniu. Sed ĩ ciuili cã p̃t esse iudex et ordinarius, dum modo nõ recusetur, per tex. ĩ l. ĩ priuatis. ff. de iud. ſ3 d hoc vide plene ĩ l. apertissimi & ibi doct. maxime Sal. C. de iudi.

† *accusatores*] Orig.

4 Ambrosi⁹ Syagrio, epistol. 64. Anſ. l. 3. c. 13. Bur. l. r. c. 152. Iuo par. 5. c. 239. Pan. l. 4. c. 84

f H. exponit hic parẽtes, i. cõsanguineinã scdm eũ hic vulgariter loquitur cap. "Testificari cõtra collaterales nemo cogitur "Inimicitię repellũt ab accusãdo & testificando g Vbi d hoc & ext. de accu. cũ opor teat. & ext. vt lit. ñ cõt. accedens. ĩ gl. sed nonne. Arc.

QVÆSTIO V.

Vod vero[b] *testes de domo accusatorum producendi non sunt, & quod vox inimicorum non sit audienda, multorum auctoritatibus probatur.*

Ait enim Calixtus Papa, epi. 2. ad episcopos Galliæ.

¶Consanguinei, & familiares aduersus extraneos testimonium non dicant. C. I.

2 COnsanguinei [3] accusatoris† aduersus extraneos testimonium non dicãt, nec familiares [c], vel de domo prodeuntes [d]: sed si voluerint, & inuicem consenserint, inter se parẽtes [e] tantummodo testificentur, & non in alios.

Item Anacletus Papa epist. 3. c. 5.

¶ Nuper inimici, accusatores, vel testes esse non possunt. C. II.

4 ACcusatores, & testes esse non possunt, qui ante hesternum [f] diem aut nudiustertius inimici fuerunt, ne irati nocere cupiant, vel læsi se vlcisci velint. Inoffensus igitur accusatorum & testium affectus quærendus est,

a Ad hoc fa cit qd̃ no. s. 29. dist. c. 2.

b *Vod vero.*] Casvs. Dicitur in hoc ca. q⁹ consanguinei accusatorum, vel familiares eorum vel de domo sua prodeuntes contra extraneos testificari non possunt: si tamen partes consenserint, consanguinei inter se testificentur, & non in alios.

c ¶ *Nec familiares.*] ff. de verb. si. pronuntiatio. §. 1. & l. seq. & ff. de fur. si libertas. ext. de test. in litteris.

d ¶ *Prodeuntes.*] tempore iudicij: quia ex hoc suspectus esset iudex. ff. ad l. Iul. de ambi. l. 1. in fi. similiter qui prodiit de domo iudicis, non potest esse testis alterius, vt 4. q. 4. c. vlt.

e ¶ *Parentes.*] j. 4. q. 3. §. parentes. contra. Sed illud intellige de remotis parentibus: istud de vicinis. Vel illud de collateralibus, istud de descendentibus vel ascendentibus [f] contra ". collateralem enim non cogitur quis testificari vsque ad quartum gradum, vt 4. q. 3. §. lege Iulia. & hoc intelligunt quidam in criminalibus causis tantum. Sed in ciuilibus (vt dicunt) licite admittitur contra fratrem frater, & pro ipso: quia nulla lege est prohibitum: & edictum de testibus est prohibitorium, vt ff. de testib. l. 1. Item quia in priuatis iudiciis filius potest habere patrem iudicem, vt j. e. q. 7. §. cognitores. & ff. de iud. l. in priuatis. Io. ego hoc non credo: quia propter consanguinitatem aliquis recusatur, vt extra de app. postremo. potest tamen dici, quòd collaterales admittantur post tertium gradum, ea ratione: quia vsque ad gradum illum non coguntur inter se dicere testimonium. Dominus Hug. dicebat, quòd filius potest habere patrem iudicem, nisi recusetur: quia recusari potest, vt d. c. postremo. B. Sed quid si testis est consanguineus illius pro quo inducitur, & illius contra quem inducitur? Satis videtur quòd tunc par affectionis causa suspicionem fraudis excludit. ff. de rit. nupt. non solum. §. primo. Vel videtur quòd in ciuili causa admittuntur consanguinei siue propinqui siue remoti in testimonium: licet non possint esse iudices. minor enim causa repellit iudicem quàm testem, vt dicitur j. ead. accusatores. hoc ideo, quia facilius haberentur mille iudices quàm vnus testis. ad hoc facit extra de appella. postremo.

Accusatores.] Casvs. Quæsitum fuit ab Anacleto, vtrum illi qui ante hesternum diem vel nudiustertius fuerunt inimici, sint in testimonium admittendi? Et respondetur quòd non: ne læsi se velint vlcisci: quare quærendi sunt testes inoffensi, & non suspecti. Et dic: ante hesternum diem generaliter pro præterito tempore ponitur: nudiustertius pro die tertia, id est, nunc est tertia dies.

f ¶ *Hesternum.*] argum. "quòd repellitur accusatur & testis æque per præteritas sicut per præsentes inimicitias, sic 6. quæst. prima. qui crimen. & hoc in memoriam prioris offensæ, vt ff. de decurio. l. vltim. ff. de quæstionibus. l. vnius. §. seruus. Et est hic argum. ex recentia temporis aliquid præsumendum esse, vt 31. quæst. 1. si quis viuente. 50. distinct. si qua femina. Sed numquid quælibet inimicitiæ repellant. Videtur quòd tantum criminales & capitales, vt extra de simon. per tuas. in fine [g], & instit. de excu. tut. §. inimicitiæ. & ff. de arbitr. licet. nam non quilibet amicus repellitur, sed solum ille qui maxima familiaritate coniunctus est. ff. de verbo. sig. late. §. amicos. Item lex dicit, quòd propter leues inimicitias non extinguitur legatum, sed propter graues, vt ff. de adimen. leg. l. tertia. in fin. Econtra videtur, quòd inimicitiæ non solum capitales, sed etiam

Source : BIU Cujas

ſed etiam aliæ repellant:quia ab accuſatione repellitur quis propter ciuilem cõtrouerſiam.ext.de reſt.ſpo.item cum quis.nec etiam tales inimici admittuntur ad purgandum, vt ext.de purg.can.cum in iuuentute. in fi. Tu dicas,ꝙ ſemper inimicus repellitur, niſi ſint leues & modicæ inimicitiæ.arg.ext.de ſim.licet Hely. &hoc relinquitur inquiſitioni iudicis quales inimicitiæ repellant, vt in auth.de teſti. §.ſi vero dicatur.col.8.& 4. q.3.§.ſi quis teſtib.De tali inimico dicit lex, ꝙ non ſemper repelli tur quis propter inimicitias:ſed iudex æſtimabit an ei credi debeat,vel non. ff.de quæſt.l. 1.§. quæſtionem.in fi.Et eſt ſimile.ff.de excu.tu.propter litem.Ioan.

& non ſuſpectus.

Item Symmachus Papa in quinta ſynodo Romana ſub ipſo habita.

¶De eodem. C. III.

ACcuſatoribus vero inimicis,vel de inimici domo prodeuntibus,vel qui cum inimicis [a] immorantur.aut ſuſpecti ſunt,nõ credatur,ne irati nocere cupiant, ne læſi vlciſci ſe velint.*&infra.*¶Si quis hęc,quę hodie in hac ſancta ſynodo prohibita ſunt,infringere pręſumpſerit,aut voluntarie trãſgredi tẽtauerit,ſi clericus eſt, gradu proprio penitus careat:ſi vero monachus,aut laicus fuerit, communione priuetur:& ſi non emẽdauerit vitium, anathemate feriatur. Secretas vero inſidias,vel manifeſtas pontificibus à quibuſcũque illatas, vel ea,quæ huius ſanctæ ſynodi ſententia complectitur,ſi quis ad eccleſię pertulerit [b] notitiam, potiatur honore: & hi, qui aduerſa eis moliuntur(ſicut à ſanctis patribus dudum ſtatutum eſt,& hodie ſynodali,& Apoſtoli cã auctoritate firmatur) penitus abiiciantur,& exilio(ſuis omnib⁹ ſublatis)perpetuo tradantur.

Item Pontianus ſanctæ & vniuerſalis eccleſiæ epiſcopus,epi.2.omnibus Chriſtianis.

¶Qui non poſſunt eſſe accuſatores,vel teſtes. C. IIII.

[1] SVſpectos, aut inimicos, aut facile litigantes [c], & eos,qui non ſunt bonæ cõuerſationis,aut quorum vita eſt accuſabilis,&qui rectam non tenent, & docent fidem,accuſatores eſſe,& teſtes, & anteceſſores noſtri Apoſtoli[A] prohibuerunt, & nos eorum auctoritate ſubmouemus, atque futuris temporibus excludimus.

A ¶Apoſtoli.]*Sic eſt emendatum ex Vaticanis codicibus. Antea enim legebatur.* Apoſtolici. *originale autem impreſſum ſic habet,* & anteceſſores noſtri Apoſtolica repulerunt auctoritate,& nos ſubmouemus,atque futuris,&c.

Item Euſebius epiſcopis Galliarum,epi.1.

¶Ab accuſationibus clericorum repellantur, quos leges ſæculi non admittunt. C. V.

[2] DE accuſationibus clericorum, ſuper quibus mandaſtis, ſcitote à tempore Apoſtolorum in hac ſancta Vrbe ſeruatum eſſe,accuſatores,& accuſationes, quas exterarum [d] conſuetudinũ leges non aſciſcunt,à clericorum accuſatione ſubmotas.*& infra.*

¶ Idcirco, & nos ſequentes patrum veſtigia ꝓ ſaluatione ſeruorum Dei,quaſcumque ad accuſationem perſonas leges publicæ [e] admittunt, his impugnandi alterum, & nos licentiam ſubmouemus, & nullæ accuſationes à iudicibus audiãtur eccleſiaſticis,quæ legibus ſæculi prohibentur.

Item Pelagius Papa II.epiſcopis Italiæ.

¶Alienigenæ, & quos diuinæ voces mortuos appellant,epiſcopos accuſare non poſſunt. C. VI.

[4] CAnonica ſanctorum patrum ſtatuta (ne columnæ ſanctæ eccleſiæ vacillent)ſequentes,ac roborãtes,omnes infames, cunctoſque ſuſpectos, vel inimicos, & eos,qui non ſunt eorum gẽtis,vel quorum fides [f], vita, & libertas neſcitur, & qui non ſunt bonę conuerſationis,vel quorum vita eſt accuſabilis,ab omni accuſatione epiſcoporũ funditus ſubmouemus. Similiter & omnes, quos diuinæ leges mortuos [g] appellant,ſubmouendos eſſe ab eadem accuſatione,& publicæ pœnitentiæ ſubmittẽdos iudicamus.

Item ex ſynodo Romana habita ſub Hadriano Papa.[5]

¶*Caput hoc,&c.* Neminem,ĩ.*ea.q.6.quæ citantur ex ſynodo Romana, extant in capitulis Hadriani. ea autem expreßius etiam appellantur ſynodi nomine,infra,5.q.3. in principio.*

¶A clericis repelluntur accuſationes, quas leges ſæculi non aſciſcunt. C. VII.

[6] ACcuſationes, & accuſatores, atque eorum† negotia[h], quæ ſæculares non aſciſcũt leges, diuina, ac ſynodica funditus [i] à clericis repelli auctoritate cenſemus: quia indignum eſt ſuperiores [k] pati ab inferiorib.quæ inferiores ab eis pati deſpiciunt.

Item Stephanus Romanæ eccleſiæ epiſcopus omnibus epiſcopis, epiſt.2.de accuſationibus ſacerdotum.c.3.[7]

¶Nec ſeruus,nec libertus,nec infamis epiſcopos accuſare præſumant. C. VIII.

ij[8] ACcuſatores, & accuſationes, quas ſæculi leges nõ recipiunt, & anteceſſores noſtri prohibuerunt, & nos ſubmouemus. Nullus enim alienigena, [9] aut accuſator fiat eorum, aut iudex. Vnde & de Loth ſcriptum eſt [Ingreſſus es,vt aduena,numquid vt iudices [l] ?] Accuſator autem noſtrorum† nullus ſit ſeruus, aut libertus [m], nullaque ſuſpecta perſona,aut infamis.

5 Item Euſebius Papa,epiſtol.3.ad epiſcopos Thuſciæ.[10]

DE *accuſationibus.*]Casvs. Epiſcopi Galliarum quæſiuerunt ab Euſebio Papa qui accuſatores non admittuntur contra clericos. Qui reſpõdit quicumque.ergo nec teſtari nec accuſare,vt 2.quæſt.7.ipſi Apoſtoli.& c.teſtes.

Accuſatoribus.] Casvs.Hoc ca. diuiditur in duas par. In prima par.dicitur, ꝙ ſynodus prohibuit vt accuſatorib.inimicis,vel qui cum inimicis morantur, vel de domo inimici ꝓdeuntib. vel ſuſpectis non credatur volentib. accuſare:&ſi quis prohibita infringere tentauerit,ſi eſt clericus deponatur:ſi monachus vel laicus excommunicetur. In ſecunda par.dicitur,ꝙqui põtificib.illatas ſecretas vel manifeſtas inſidias ad eccleſiaſticam notitiam pertulerit, puniendo & condemnando ea,quæ huiuſmodi ſententia complectitur,potiatur honore.Illi vero qui aduerſus eos moliũtur, & deponantur,& rebus ablatis perpetuo tradantur exilio.

1 ſ.2.q.7.c. quærẽdum. Polyc.ibid. Anſ.l.3.c.16

a ¶*Inimicis.*]C.de inof.teſt.liberi. "vbi filius exheredare poteſt matrem, ſi copulauerit amicitias cum ſuis inimicis, vt ext.đ accuſ. cum oporteat. ext.de ap.ex inſinuatione.

"Filius matrem qñque põt exhrdare

" Admonitio qñq; eſt neceſſaria, qñque non.

b ¶ *Pertulerit.*] " admonitione præmiſſa ſi in modum denuntiationis agitur: aliàs eſſet proditor criminis: 2.q.1.ſi peccauerit. ſi autem in modũ accuſationis, non eſt neceſſaria admonitio.extr.de ſimo.licet Hely. Et habes hic,ꝙ remuneratur accuſator.fic 79.diſt. ſi quis Papa.

2 Anſel.l.3. c.26.

Vſpectos.] Casvs. hic enumerantur ſeptem genera perſonarum quas Apoſtoli & Papa ſtatuerunt eſſe remouendas ab accuſatione[a] & teſtimonio deferẽdo. quia tẽſtes eſſe non poſſunt.

a Concord. tex. in l.1.& 2.& p tor.ti. ff.&C.đ ac.

c ¶ *Litigantes.*]id eſt, litigioſos: qui ſecundum Apoſtolum non promouentur. 46.di. §.primo.

3 ſ.q.1.nos ſequentes.

Conſt

Source : BIU Cujas

d ¶ *Exterarum.*] i.Romanorum.Sed quare vocat eos exteros, cum eccleſia eos approbet,vt 10.di.per totum? Reſp.quia Gallis loquitur, qui leges illas nõ tenet. Si.12.qu.2.cum deuotiſſimam. vbi Papa Reginæ Francorũ Lombardam non Romanã legem inducit. Alia littera, exterarũ conſuetudinem.

e ¶*Publicæ.*]id eſt,ſæculares[b].

b Sub.qa p cæteris de publicis iudiciis tractant, ſcđm Hug.&Lau.

Canonica.] Casvs.Hic enumerantur 8. genera hominum, qui omnino remouentur ab accuſatiõe epiſcoporum, infames,&c.ita ꝙiſtria, fides, vita, & libertas, pro vno genere ponantur.

4 Anſel.l.3. c.59.

f ¶ *Gentis vel eorum fides.*] de ignotis[c] loqtur, qui non promouentur. 24.diſt.quando.98.diſ.per totum. aliàs iniquum eſſet quod hic dicitur, ꝙ Theutonicus non poſſet teſtificari contra Gallicum.

c Su.,prſus in quorũ vita & libertas neſcitur nec fides,ſecundũ Hug. & Lau.

g ¶*Mortuos.*] in peccatis,vt 2.q.7.placuit. Ioan.

Accuſatores.] Casvs.dicitur hic, ꝙ lex diuina repellit omnes accuſationes & accuſatores,& eorum negotia,id eſt teſtimonia,quę ſæculares leges non admittunt, & generaliter omnes laici repelluntur, cum ſint inferiores, & à clericis nolunt accuſari.

5 In cap.Hadriani, c.11. Cõcor. Damaſus. epi. ad Stepha.

h ¶*Negotia.*] id eſt,teſtimonia.

i ¶*Funditus.*]Regulariter contra clericos non admittuntur laici.ſ.2..qu.7. laicos. & c.ſicut.

6 Anſel.l.3. c.20.

†*ea*]Orig.

k ¶*Superiores.*] id eſt, clericos.

Accuſatores.]Casvs.dicitur hic, quòd omnes remouet Stephanus ab accuſatione,quos leges ſęculi repellunt,&Apoſtolici prohibuerunt. & hoc in prima parte.In ſecunda par. quæ incipit ibi, *Nullus.* dicitur quòd nullus alienigena ſit epiſcoporum accuſator vel iudex: & hoc probatur auctoritate veter. teſt. Item nullus ſeruus, nullus libertus, & nulla ſuſpecta vel infamis perſona accuſet noſtros.

7 Conc.Teleſphorus ep.vnic. c.4 Iuliꝰ ĩ reſcr. ad oriẽt.c.5. 8 Poly.ibid. Anſ.l.3.c.18 Iuo part. 5. c.257.& p.6 c.327.

9 Add ꝙ natus in extraneo territorio,pprie dr alienigena. l.5. C. de eman.lib. Gen.19.

l ¶ *Vt iudices.*]à dictis ergo malorum poſſumus argumentari. trigeſimaſeptima diſtinctio. ſi quid veri.

†*veſtrorum*] Orig.

m ¶*Aut libertus.*] qui non poteſt ordinari, niſi pleno iure ſit emancipatus. 54. diſt.

10 Et ĩ cap. Hadr.c.67.

CONstituimus.] Casvs. In hoc c. enumerantur xv. genera hominum, qui ab accusatione vel testimonio repelluntur, quia infames sunt, & vox eorum est funesta in talib. Seq. c. patet, in quo enumerantur 8. genera hominum qui ab accusatione vel testimonio repelluntur.

« Malefici qui sunt.

a ¶ *Malefici.*] « qui faciunt ne viri possint cognoscere vxores suas, vel qui volunt futura scire. & hoc est crimen publicum. C. de pag. & sa. & temp. eo. l. 2. & vlt.

1 Poly. ibid. Ansl. l. 3. c. 19

b ¶ *Vel falsum.*] ext. de or. cog. cum dilectus cõtra. Sed ibi nõ fuit lata sententia contra testem [a], sed contra reum. si vero contra testem, secus esset. cõtra testem enim potest ferri, vt C. de test. nullum. in fi.

a Quod no. 5. q. 6. c. pbyteri.

¶ *al. sacrilegos* 2 ſ. 2. qu. 8. quisquis.

c ¶ *Similesque.*] alij addunt j. 6. q. 1. §. quicumq; & c. infames.

d ¶ *Quia infames.*] hęc non referas ad omnia supradicta, quia suspecti & domestici non sunt infames. Et ita est arg. cp verbum sequens in priuilegiis nõ refertur ad omnia supradicta. si. de cõse. di. 2. cum omne [b]. fi. ff. de in rem verso. si p parte. §. idem. ff. de le. 1. l. talis scriptura. §. vlt. & l. si seruus plurium. §. vlt. Ar. contra ext. de do. cũ dilecti. Additio. Dic vt legitur & no. ext. de ap. secundo requiritis. & c. inquisitioni. Arch.

bVer. quãq. vbi de hoc. 3 Poly. ibid. Ansl. l. 3. c. 21

e *Similiter.*] ¶ *Aut gratiosi.*] i. adulatores. 46. di. clericę. 1.

e ¶ *Aut gratiosi.*] vt j. ea. accusatores. C. de transa. præses.

f ¶ *Vel affines.*] j. e. q. 9. absens. simile ff. de in iur. l. lex Cornelia. in princ. tamen inter se bene admittentur affines: quia affinis potest accusare affinem. C. de abol. l. vlt.

4 Ansel. l. 3. c. 62.

† *infidus*] Orig.

Nvllus. Casvs. In hoc c. enumerãtur 9. genera personarum, quæ ab accusatione episcoporũ repelluntur.

Accusatores.] Casvs. Quæsitum fuit à Calixto, vtrum possint accusare vel testificari suspecti, vel familiares, vel de domo prodeuntes: vel vtrum consanguinei eius ad testimonium admittantur. Et resp. cpnon: qa propinquitatis, vel familiaritatis, vel donationis affectio veritatem impedire solet. Et carnalis amor & timor & auaritia sensus hoĩum consueuit hæbetare.

5 Poly. ibid. Ansl. l. 3. c. 57 Burch. l. 1. c. 171. Iuo p. 5. c. 289. ſ. ea. consanguinei.

« iudex facilius repellitur q̃ testis.

g ¶ *Ac dominationis.*] dñs enim aduersarij nõ potest esse iudex. ext. de of. dele. causam. Hoc est falsum, vt ibi no. & pbatur extr. de of. iud. c. 1.

¶ Infames, qui ad sortilegos, & diuinos concurrunt, nec accusatores, nec testes esse possunt. C. IX.

1 CONstituimus iterũ, firmantes cana patrum statuta, cũ omnibus, qui nobiscum sunt episcopis, sicut dudum decretum reperimus, vt homicidę, malefici [a], fures, sacrilegi, raptores, adulteri, incesti, venefici, suspecti, criminosi, domestici, periuri; & qui raptum fecerunt, vel falsum [b] testimonium dixerunt, seu qui ad sortilegos †, diuinosque concurrerunt [c], similesque [c] eorum nullatenus ad accusationẽ, vel ad testimonium sint admittendi, quia infames [d] sunt, & iuste repellendi, quia funesta est vox eorum.

Item Iulius Papa in rescripto ad orientales, c. 33.

¶ Suspecti, aut gratiosi ad accusationem non admittantur. C. X.

3 SImiliter in iam præfixa synodo est decretum, ne suspecti, aut infames, aut criminosi, aut gratiosi [e] vel calumniatores, vel affines [f], aut scelerati, aut facile litigantes suscipiantur accusatores, sed tales, qui omni careant suspicione.

Item Felix Papa. II. epist. 1. c. 14.

¶ Qui inimicitiis studet, vel facile litigat, nec accusator, nec testis esse potest. C. XI.

4 NVllus seruus, nullus libertus, nullus infidelis †, nullus criminibus irretitus, nullus calumniator, nullus qui inimicitiis studet, nullus qui frequenter litigat, & ad accusandum, vel detrahendum est facilis, nulla infamis persona, vel omnes, quos ad accusanda crimina publica leges publicæ non admittunt, permittantur episcopos accusare.

Item Calixtus Papa, epist. 2. ad episcopos Galliæ.

¶ Familiares, suspecti, de domo prodeuntes non recipiantur in accusatione. C. XII.

iij 5 ACcusatores vel testes suspecti non recipiantur, nec familiares, vel de domo prodeuntes, nec etiam consanguinei accusatoris aduersus extraneos testimonium dicant: quia propinquitatis, & familiaritatis, ac dominationis [g] affectio veritatem impedire solet. Amor carnalis, & timor [h], atque auaritia plerumque sensus hæbetant humanos, & pervertunt opiniones, vt quæstum pietatem putent, & pecuniam, quasi mercedem prudentiæ.

Item Pelagius † Papa secundus, epi. 1. c. 4.

¶ Qui inimici, vel suspecti sunt, & qui odio quoslibet insequuntur, ab accusatione remoueantur. C. XIII.

6 OMnes, qui aduersus patres armantur [i], vt patrum inuasores, & mactatores, infames esse censemus *& infra.* ¶ Horum ergo vitiorum auctores vel patrato res, non sunt in accusatione pontificum recipiendi, sed penitus repellendi: quoniam iubent canonica decreta patrum, vt accusatio, vel testimonium eorum, qui odio quoslibet persequuntur, vel inimici, aut suspecti habẽtur, nullo modo recipiantur.

[*Item Paschalis Papa.* 7]

¶ De eodem. PALEA. C. XIIII.

NVlli episcoporum ab accusatione sua repellere liceat, quos [A], antequam ab eis impeteretur, à sua communi familiaritate neglexerit separare.

¶ *In vno peruetusto exemplari Gratiani, à quo pleræque Paleæ absunt, caput hoc habetur, non hic, sed supra, 2. quæst. post cap. Beati Petrus & Paulus. vbi etiam citatur ex Paschali* II.

A ¶ Quos antequam.] *In eodem codice legitur*, quos & antequam ab eis impeterentur, à sua communi familiaritate neglexerunt separare. *In aliis vero nonnullis, in quibus hæc Palea habetur hoc loco, legitur quos*, antequam ab eis se impetendos cognosceret, à sua, &c. *In decretalibus autem non multo secus* antequam se ab eis impetendum cognosceret, à sua, &c.

Quòd vero inimici ab accusatione prohibeantur, inde est, quia eorum calliditate, innocentia frequenter opprimi solet. Sed cum Athanasius † suæ cathedræ reddi præcipitur, quia de inimicitia sui Patriarchæ conquestus est, patet quòd etsi manifesta crimina alicuius sint, non tamen condemnandus est accusatione inimici. [8]

Vnde Nicolaus Papa scribit Michaeli Imperatori in epistola, quæ incipit [Proposueramus.]

¶ Qui inimici sunt, iudices esse non possunt. C. XV.

QVòd† suspecti [k], & inimici iudices esse nõ debeant, & ipsa ratio dictat, & plurimis probatur exemplis [l]. ¶ Nam quid [m] gratius, & amabilius dare quis inimico potest, quã si ei ad impetendum [n] commiserit, quem lædere neus aduersarij, vel de terra aduersarij, vt ext. vt lite non cont. accedens. 2. Item si quandoque appellasti ab eo, vt ext. de ap. ad hoc.

h ¶ *Timor.*] II. q. 3. quattuor. Ioan.

OMnes.] Casvs. Statuit Gelasius in hoc cap. quòd omnes illi qui aduersus patres carnales vel spirituales armantur eos calumniando, sint infames, nec recipiantur in accusatione episcoporum. Nec illi admittuntur qui ex odio vel ex amicitia vel mala suspicione ad accusationem prodeunt.

† Antea legebatur, *Gelasius.*

i ¶ *Armantur.*] conuitiando vel infamando [d] vt 6. q. 1. sacerdotes. Ioan.

1. Tim. 6.

6 Proclus ad Domnũ in act. 14. concil. Chal. Ansl. l. 3. c. 6. dSu. vel verberãdo, pcutiendo, vel calumniose accusando, scdm Hug.

QVOD VERO. Casvs. Reddit Grat. hic rationem quare inimici ab accusatione repelluntur, scilicet quia ipsorum calliditate innocens opprimi solet. Idem est de inimico iudice & suspecto, à quo nullus est condemnandus, quamuis crimina sint manifesta, & si condemnatus fuerit, debet restitui, sicut factum fuit de Anastasio, qui ab inimico patriarcha depositus fuit. Et quod inimicus iudex esse non debeat, probatur seq. c.

7 ext. de accus. c. nulli.

Quòd suspecti.] Casvs. Ignatius Constantinopolitanus patriarcha à quibusdam suffraganeis sibi suspectis & inimicis fuit depositus auctoritate & fauore Michaelis Imperatoris eius inimici. Sed Nicolaus Papa hoc redarguens dicit ipsum Ignatium ab inimicis nõ debuisse iudicari. Et hoc ꝓbat duabus rationib. & duobus exemplis, & tribus auctoritatib. Prima ratio est circa principium, vbi dicitur, *Nam quid gratius.* Secũda ratio est circa finem, vbi dicitur, *Nam quodammodo.* Primum exemplũ incipit ibi, *Veniamus.* Secundum ibi, *Hinc sanctus.* Prima auctoritas est ibi, *Quod prouide.* Secunda ibi, *Veniat.* Tertia ibi, *Et reuera.* Sequens §. per se patet.

† al. Anastasius

8 Concord. tex. in l. qui accusare. licet gl. videatur dissentire cum ibi. no. per doc. C. de accus.

k ¶ *Quod suspecti.*] ꝑ non sit quis condemnandus ab inimicis vel suspectis, probatur duabus rationibus. vna est in princ. cap. altera in fi. Item duobus exemplis, scilicet Chalcedonensis synodi, & Ioann. Chrysostomi, & tribus auctoritatibus Constantinopolit. synodi, & Gelasij, Papæ, & Iustiniani Imperatoris.

† al. Quia

l ¶ *Exemplis.*] à quibus licet argumentari. 10. dist. de quibus. C. de ꝑdisi. priua. an in totum. & 10. dist. si in adiutorium.

m ¶ *Nam quid.*] prima ratio.

n ¶ *Ad impetendum.*] id est, ad puniendum vel iudicandum.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Quod prouide.*]prima auctoritas.
b ¶ *Dignoſcitur.*]hoc neſcio vbi ſit.
c ¶ *Veniamus.*]primum exemplum.
d ¶ *Canonice.*]Forte ideo dicit,canonice,quia tribus edictis citatus erat,vnde debuiſſet[a] miſiſſe reſponſalem. Vel dic ꝙ ſufficit iſti pro

a ad hoc no. ẽ.e.q.2. eps. 1 Iuo par.5. c.55.

forte voluerit? [1] Quod prouide[a] Conſtantinopolitana ſynodus canonum ſuorum ſexto [A] dinoſcitur [b] prohibere capitulo. *& infra.* ¶ Veniamus [c] ergo & ad ſanctam Chalcedonenſem ſynodum, & quid nobis de Athanaſio Paræno rum epiſcopo referat, audiamus. Is enim antiſtes tertio euocatus ad ſynodum,quia non occurrit,à Patriarcha ſuo canonice [d] condemnatus extiterat: ſed ſolum [e], quia cum vocaretur ad ſynodum, quòd inimicus ſuus eſſet ipſe,qui iudicabat [f], clamauit, à ſancta Chalcedonenſi ſynodo [2] ad cauſas illatas ſibi, examinandas referuatur:& niſi denuo conuincatur, recipere eccleſiam propriam iudicatur. Quòd ſi Athanaſius à patriarcha ſuo depoſitus, quia de inimicitia ipſius conqueſtus eſt, iterato ad iudicium renouandum dirigitur, & ſi manifeſta[g] ſibi officiant crimina, tamen ſuæ reddi eccleſiæ præcipitur, quanto magis Ignatius, qui non à patriarcha, ſed ipſe potius exiſtens patriarcha, minime debuit eccleſia propria(inimicis, & ſuſpectis iudicibus decernentibus) expoliari? *& paulo poſt.* ¶ [3] Veniat [h] & facundiſſimus noſter Papa Gelaſius, hæreticorum expugnator fortiſſimus, & quod de Conſtantinopolitanis epiſcopis more ſolito tunc ægrotantibus [i] dixit, etiam nunc nobis ediſſerat. [Quæro, inquit, tamen ab his iudicium, quod prætendunt, vbi nam poſſit agitari? an apud ipſos? vt iidem inimici ſint & teſtes [k] & iudices? Sed tali iudicio, nec humana debent committi negotia.] Quòd ſi iudicio [l] vbi iidem ſunt inimici qui iudices, nec humana debent committi negotia, quanto minus diuina, id eſt eccleſiaſtica? Qui ſapiens eſt, intelligat. ¶ [4] Et re vera hinc Iuſtinianus [m] Imperator pius legibus ſuis promulgaſſe dinoſcitur dicens. [Liceat ei, qui ſuſpectum iudicem putat, antequam lis inchoetur [n], eum recuſare, vt ad alium recurratur. Nam quodammodo [o] naturale eſt ſuſpectorum iudicum inſidias declinare & inimicorum iudicium ſemper velle refugere. ¶ Hinc [p] S. Athanaſius inimicorum ſæpe declinauit inſidias: Hinc S. Ioannes os aureum concilij contra ſe congregati renuit intrare [q] collegium.

b Ad hoc fa cit qđ not. In.ext.đ excel.pl.inter. in prin.
2 Actio.24. in fi.
3 In commonitorio ad Fauſtum.
4 C.de iudi. l.aptiſſimi.
" iudex ordinarius recuſari pōt.

A ¶ Sexto.] *Hic canon eſt ſextus concilij Conſtantinopolitani primi apud Græcos, qui in cōciliis in quattuor volumina coniectis (nam ab aliis editionibus abeſt) tomo primo bis affertur,primum in concilio ipſo Conſtantinopolitano, deinde in libello ſynodicarum conſtitutionum. De quo capitulo,& aliis canonibus huius concilij ẽ.diſt.22.eſt notatum, & j.4.q.1.c. quod autem,aliquid dicetur.*

B ¶ Et ſi manifeſta.] *Vera lectio eſt,* & niſi manifeſta ſibi officiant crimina,ſuæ reddi eccleſiæ præcipitur, *eſtque idem, quod antea retulerat ex ipſo concilio,* & niſi denuo conuincatur, recipere eccleſiam propriam iudicatur. *Verum non eſt emendatum ob gloſſam, & quia Gratianus in verbis ſequentibus manifeſto oſtendit, falſa lectione ſe vſum eſſe:qui etiam, quod hic dicitur de inimicitia iudicis, ad accuſatoris inimicitiam transtulit. Nec vero(quod ex tota illa actione 14.facile conſtat) Athanaſius in ea cauſa erat actor, qui reſtitutionem peteret (quippe cum, licet in concilio Antiocheno depoſitus, poſtea tamen per Dioſcorum epiſcopatum recuperaſſet,tuncque poſſideret)ſed Sauinianus,qui poſt Athanaſij depoſitionem in eius locum à metropolitano,& comprouincialibus epiſcopis ſuffectus, ab eodem Dioſcoro eiectus fuerat, ideoque reſtitui ſibi epiſcopatum petebat. In ipſo autem concilio Chalcedonenſi ſtatutum fuit,vt(quando Athanaſius diceret ſe ad concilium Antiochenum ter vocatum ideo non veniſſe, quòd Domnus eo tempore patriarcha Antiochenus ſibi inimicus eſſet) Sauinianus quidem maneret in epiſcopatu, interim vero cauſa Athanaſij apud Maximum tunc Antiochiæ patriarcham ageretur: atque intra octo menſes cognoſceretur,an Athanaſius crimen depoſitione dignum commiſiſſet,ac,niſi commiſiſſe conſtaret, ſuus illi epiſcopatus redderetur. Ex quo toto facto Nicolaus partem illam accepit, quæ ad rem ſuam optime faciebat.*

Patet ergo quòd, etſi manifeſta ſint crimina alicuius, tamen accuſatione inimici condemnandus non eſt.

QVÆSTIO VI.

1 pars

Extra prouinciam[r] autem reus nullatenus eſt producendus.

Vnde Fabianus Papa ſcribit Hilario epiſcopo epiſt.3.cap.4.

¶ Vbi crimen admittitur,ibi cauſa ventiletur. C. I.

c Ad hoc fa cit qđ not. In.ext.đ excel.pl.inter. in prin.
d Vñ ſi clericus duorū eporū delinquat,&iniuriam faciat clerico alterius eōi,ſub quo domiciliū ñ h3 extra illū eſa tū:tñ ſub eo rñdere tenetur,qa rōne clericat' ſortitur forum eius. C. de epiſ.& cler. auth. clericus. & ſic ét no. Inn.ext. de priuil. ex ore.

" Forū ſorti tur qs multis modis.

c Nam quodammodo.]alia ratio.
p ¶ *Hinc ſanctus.*]hoc eſt ſecundum exemplum.
q ¶ *Intrare.*]miſit tamen excuſatorem forte,vel ideo nō venit,quia citatio non tenuit.
r ¶ *Extra prouinciam.*] hæc eſt ſexta quæſtio, in qua probat magiſter, quòd vnuſquiſque debet à iudice proprio iudicari, niſi ex cauſa fuerit appellatum. probat etiam, quòd epiſcopus non debet deponi niſi à ſolo Papa. Et diuiditur in tres par.in quarum prima probat per 9. auctori. quòd vnuſquiſque debet à ſuo iudice iudicari. Secūda ibi, *Aliquando.* Tertia ibi, *Aliàs autem.* Ioan. de Fan.

Casvs. hic intitulatur ſexta quæſtio, qua quæritur, an reus ſit extra prouinciam producendus, vt coram ſuo iudice non conueniatur, ſed coram alio. Et certum eſt, ꝙ non, vt probatur per ſequentia, niſi in caſibus qui notantur in ſumma huius quæſtionis.

r ¶ *Extra prouinciam.*] "regulariter quilibet coram iudice eſt conueniendus, vt j. ead. pulſatus. & 11.quæſt. 1. experientiæ. alioquin pœnam patiatur[c] actor.11.quæſt.1. inolita. & ca.placuit. & C.de iuriſ.om.iud. l.in criminali. Sed fallit ratione poſſeſſionis. extra de fo.compe. ſane. & C. vbi de poſſ. agi oportet. l. 1. & C.de prædi.minorum.ſi prædium.Item ratione contractus. ff.de iud.hæres. extra de foro compet. Romana. §. contrahentes. libr.6.Item ratione criminis conuenitur quis vel vbi deliquit, vel vbi inuenitur, vel vbi domicilium [d] habet. C. vbi de crimine agi oportet. l. 1. vel cum eſt quæſtio de fide. 24. quæſtione 1. quoties. Trahitur etiam prop ter loci opportunitatem ad aliam prouinciam. 34. quæſt.2. Item propter appellationem. Item propter iuſſionem Papæ, vt j. ead. quæſt. & c. peregrina. vt patet in verſibus hic notatis: *Contractus, crimen, reus, & res, religioque. Vir, ratio ſimilis, vel prouocat, atque recuſat, Excellit, iuſtus, vel ſi conſentit vterque. Contractus,* ff. de iudic. hæres abſens. *Crimen,* vt hic & C. vbi de crimine agi oportet. l. 1. *Reus:* quia actor debet forum rei ſequi, vt infra ead. neminem. *Et res.* argument. extra de foro compet. ſane. *Religioque,* vt cauſa iuriſpatronatus & decimarum. extra de iud.quanto. & cap. de cernimus. Vir quia vxor forum viri ſequitur. ff. de iuriſdict. omn.iud.l.penul. Ratio ſimilis, in mutua reconuentione extra de mut. pet. ex litteris. Vel prouocat. j.e. peregrina iudicia. Atque recuſat, extra de foro compet. ſi quis contra clericum excellit: quia epiſcopus non deponitur niſi à Papa. infra e.quamuis. Iuſſus. infra eod. vnaquæque prouincia. & c. vltra prouinciarum. Vel ſi conſentit vterque. ff. de iuriſd. omn. iud. eſt receptum. & 2.quæſt.7. nos ſi. Item in feudo, extra de iud.ceterum. Item ſi ſæcularis iudex eſt negligens. extra de foro comp. licet. Item in ſcholaribus. vt in conſtitutione Friderici. C.ne fil. pro patre. Authen. habita. de hoc inuenies per Azo. in ſumma.

" Forū ſorti tur qs multis modis.

Source : BIU Cujas

IBi *semper.*] Casvs. Quæsiuit Hilarius episcopus vbi causa criminalis debet agi, & qualem pœnam calumniator patiatur. Et respondet Papa, quòd causa semper debet agi vbi crimen committitur, & calumniator debet pœna talionis puniri.

a ¶*Ibi semper.*] "vel vbi domicilium habet, vel vbi reperitur. C. vbi de cri. agi oport. l. 1. sed si grauius est crimen, remittitur puniendus ad iudicem vbi deliquit: si est leuius, ibi potest puniri, vt in Auth. vt nulli iu. §. si vero cognoscatur. coll. 9. & §. sed illud. & de re mi. desertorem. in prin. Nec admitto illud, quod quidam dicunt, quòd semper primo cognoscat iudex ex prouincia de qua reus est, an crimen commiserit: & postmodum remittat eum ad iudicem vbi deliquit: quia iudex vbi deliquit, cognoscet & puniet crimen. ff. de accu. l. vlt. potest tamen si vult transmittere eum puniendum. cum litteris suis ad suæ prouinciæ iudicem. quod tamen non facit nisi ex causa. ff. de cust. & exhib. reo. non dubium. sicut Pilatus remisit Christum ad Herodem. Sed numquid idem in clerico, vt si clericus Mutinen. delinquat in diœcesi Bonon. sit iudicandus & deponendus à Bononien. episcopo. Resp. vt ext. de fo. com. postulasti. & c. 1. & ff. de cust. & exhi. re. de mi litib. & ff. de acc. l. vlt.

"Criminosus vbi debet puniri. 15. 2. q. 3. qui si pbauerit. & qu. 8. qui crimen. & j. e. c. fi.

b ¶*Causa.*] "Sed quid si metropolitanꝰ, vel alter episcopus deliquit in alterius diœcesi, numquid ab illo potest puniri? argu. ꝙ non 9. q. 3. si autem. & in Auth. de def. ciu. §. non habẽte. coll. 3. 21. di. inferior. & c. nolite. extr. de sent. exc. à nobis. ff. de arb. l. 3. in fin. Sed contra. C. vbi de cri. agi opor. auth. qua in ꝓuincia. & reatus omnem huiusmodi honorem excludit, vt C. vbi sena. vel clarif. l. 1. in fi. & 16. quæst. 3. placuit. in fi. ª Item pone, quòd sic tulerit episcopus sententiam: Qui hoc fecit, sit excommunicatus. dicit Hu. etiam si archiepiscopus hoc fecit in diœcesi episcopi est excommunicatus non ab homine, sed à canone: quia sententia sequitur factum iam damnatum. 24. quæst. 1. cap. 1. 2. & 3. Sed contra extra de sent. excom. à nobis. 1. Laurentius dicit, quòd archiepiscopus non sit de foro illius, cum ipse sit iudex ordinarius totius prouinciæ. 9. quæst. 3. cap. 2. 85. distin. quoniam. vnde eum non potest excommunicare, sed alium quemlibet episcopum potest excommunicare, non tamen deponere. Ioan. Ego credo H. bene dicere, quia propter crimen efficitur archiepiscopus subiectus episcopi propter rationes superius allegatas. B. ff. de offi. præ. l. 3. de hoc per B. extra de sent. excom. à nobis. 1. Ioan.

6 in Cod. Theod. lib. 9. tit. 1. l. x.

7 Ans. l. 3. c. 47. Pan. l. 4. c. 33.

† *al. prouinciæ*

† *al. tamen*

"Metropolitanus delinquens in aliena diœcesi, an possit ibi puniri.

aHuic parti cõtrariæ stãdũ est scdm H. & Ber. vt not. extr. de rapt. ca. 1. & idẽ ibi not. Gof. arg. ff. de of. præsi. l. 3. & idem sentit hic Io. de Fan.

1 IBi †semper ª causa ᵇ agatur, vbi crimen admittitur, & qui non probauerit, quod obiecit, pœnam, quàm intulerit, ipse patiatur.

Idem eadem epist. c. 2. [2]

¶Accusatus non nisi in foro suo audiatur. C. II.

3 SI quis episcoporũ super certis accusetur criminibus, ab omnibus ᶜ audiatur, qui sunt in prouincia sua episcopis: quia non oportet accusatum alibi, quàm in foro suo audiri.

Exceptio ᵈ fori dilatoria est, atque ideo in initio litis debet opponi, & probari. Peremptorias autem exceptiones (vt sunt præscriptiones longi temporis) sufficit in initio litis contestari.

Idem Fabianus ibidem. [4]

¶De eodem. C. III.

5 PVlsatus ante suum iudicem causam dicat, & ante non suum iudicem pulsatus, si voluerit ᵉ, taceat ᶠ. Pulsatis vero, quoties appellauerint, inducię dẽtur.

Hoc autem quod de loco dictum est, tunc intelligendum est, cum veritas causæ non nisi in loco admissi criminis deprehendi potest, aut nisi altera pars iudicium maioris personę interpellauerit, siue declinando iudicium, siue releuando sententiam.

Vnde Stephanus sanctæ & Apostolicæ, atque vniuersalis ecclesiæ Romanæ episcopus scribit omnibus episcopis epist. 2 c. 7. [6]

¶Intra prouinciam, & à comprouincialibus tantum causa est audienda. C. IIII.

7 VLtra prouinciarum †termi nos accusandi licentia nõ progrediatur: sed omnis accusatio intra prouinciam audiatur, & à comprouincialibus terminetur, nisi tantum †ad Apostolicam sedem fuerit appellatum.

4 Capit. l. 7. c. 367.

5 Pol. l. 1. ti. 7 Iuo p. 6. ca. 323. Pan. l. 4. c. 123.

"exceptiones sũt multiplices, & variis tpibꝰ opponẽdæ.

lega. insinuante. & ff. de arbit. non distinguemus. §. cum quidam. & de tali loquitur hic. Dilatoria solutionis debet ante lit. contesta. obiici, sed probari debet, postquàm actor fundauerit suam intentionem. C. de excep. si quidem. & C. de proba. exceptionem ᵇ. Peremptoria dicitur, quæ potest opponi & probari quandoque, dum tamen ante sententiam, vt C. sen. rescin. non poss. peremptorias. C. de exce. præscriptionem. Media dicitur exceptio, quæ in hoc habet similitudinem cum peremptoria, quòd post lit. contest. potest obiici. sed in hoc habet dissimilitudinem cum dilatoria, quia potest quandocumque ante sententiam obiici, vt extra qui matr. accus. post. c. per tuas. sed in hoc habet similitudinem cum dilatoria, quia ante lit. contest. potest obiici, vt extr. de exc. exceptionem. Sunt adhuc aliæ exceptiões anomalæ, quæ etiam post sentẽtiam obiiciuntur, vt exceptio Velleiani, & Macedoniani, & armatæ militiæ, de quibus agitur. ff. ad Maced. tametsi non. & C. de iu. & fact. ig. l. 1.

b Qđ ergo đt, q̃ annua sunt ad agẽ dũ, ppetua sunt ad excipiẽdũ, vt ff. đ dol. exce. pure. §. vlt. C. de exce. licet. sic est exaudiẽdũ. sc. si exceptiones comgruo tpe ꝓponãtur. sequãdũ Gof. q ita no. ĩ p̃d. dec. extr. de exce. pastoralis. in fi.

8 Et Iulius in rescr. ad orient. c. 3. 9 Pol. ibid. Ans. l. 2. c. 82 Burch. l. 1. c. 176. & 144. Iuo p. 5. c. 4. & 257. Pan. l. 4. c. 125.

† *al. à comprouincialibus*

† *al. diffiniri*

10 Ans. l. 2. c. 61. Bur. l. j. c. 179. Iuo p. 5. c. 295.

Item Sixtus Papa ij. epist. 1. ad Gratum episcopum. [8]

¶A comprouincialibus accusatus, vel iudicatus, Apostolicam sedem appellet. C. V.

9 ACcusatus, vel iudicatus à comprouincialibus in aliqua causa episcopus licenter appellet, & adeat Apostolicæ sedis Pontificem, qui aut per se, aut per vicarios suos eiusdem retractari negotium procuret. Et dum itera to iudicio Pontifex causam suam agit, nullus alius in eius loco ᵍ ponatur, aut ordinetur episcopus: quoniam quamquam comprouincialibus † episcopis accusati causam pontificis scrutari liceat, non tamen diffinire † ʰ inconsulto Romano Pontifice permissum est.

Item Damasus Papa Stephano Archiepiscopo, epist. 3. c. 2.

¶De eodem. C. VI.

10 DIscutere episcopos, & summas ecclesiasticorum negotiorum causas, metropolitano vnà cum omnibus suis comprouincialibus (ita vt nemo ex eis desit, & omnes in singulorum concordent negotiis) licet: sed diffinire corum, atque ecclesiasticarum summas querelas causarum, vel damnare episcopos absque huius sanctæ sedis auctoritate minime licet, quam omnes appellare, si necesse fuerit, & eius fulciri auxilio oportet.

¶*Caput hoc in aliquot vetustis exemplaribus non habetur, neque in ipsum adest glossa.*

Item Eleutherius Papa scribens ad Galliæ prouincias, c. 2.

¶Comprouinciales, & metropolitani episcoporum causam audire, sed diffinire non possunt. C. VII.

Vltra.] Casvs. Dicitur in hoc c. quòd vltra suam prouinciam reus trahi non debet vel accusari, nisi ad Papam fuerit appellatum.

ACcusatus.] Casvs. Quidam episcopus accusatus fuit & condemnatus à prouincialibus episcopis. Ille volebat appellare, & retractare iudicium, quæritur an possit? Et respondet, quòd sic: & donec iudicium eius pendet, alius non substituatur: quoniam licet episcopi comprouinciales possint causam criminalem episcopi examinare, non tamen possunt diffinire inconsulto Papa.

SI quis episcoporum.] Casvs. Quæsitum fuit si episcopus accusatur super aliquibus criminib. coram quibus debet accusari. Et respondet Papa, quòd coram episcopis eiusdem prouinciæ, & non alibi. Sequens autem §. patet.

HOC AVTEM. Casvs. Iste respicit illud c. ibi, vbi dicitur, ꝙ semper causa agitur, vbi crimen committitur. Sed dicit Gratianus, hoc verum est, cum alibi de crimine liquere non potest. & hoc allegando dicit, vel nisi ad maiorem iudicem recurratur per appellationẽ, vel per recusationem primi iudicis.

cEt c. non liceat. 6. q. 3. deniq;. Arc.

f ¶*Taceat.*] sed hoc forte cum habet consensum sui episcopi, vt 11. q. 1. clericum. Nec obst. j. e. non licet. ext. de fo. comp. si diligenti. & 6. q. 3. denique.

c ¶ *Ab omnibus.*] ad minus à xxij. vt j. ead. quæst. 8. suggero. 15. q. 7. Felix.

d ¶ *Exceptio.*] "exceptionum alia est dilatoria, alia peremptoria, alia media siue mista. Dilatoriarum alia declinatoria iudicij, alia dilatoria solutionis. Declinatoria iudicij in principio litis est proponenda, & probanda, vt extra de senten. & re iud. inter monasterium. & C. de excep. l. vlt. Nisi exceptio illa de nouo ad notitiam eius peruenerit, vt extra de procur. in nostra. & extr. de exce. pastoralis. vel nisi de nouo competere cœperit, vt extra de off. de-

g ¶*Loco.*] 8. q. 4. nonne.

h ¶*Non tamen diffinire.*] suspendere & excommunicare potest metropolitanus. 12. dist. de his. 11. q. 3. si quis episcopus. & 18. dist. propter. Item absoluere potest secundum plerosque ᵈ, si est innocens. C. vbi sena. vel clarif. l. 3. Ioan. Ego contrarium credo, vt hic. & 5. q. 4. c. 1. & 2. B. Sed obiicitur. 6. q. 3. denique. & 21. q. 5. si quis à proprio. vbi dicitur, quòd primas vel concilium deponit episcopum. Sed illud fuit de licentia Papæ. Vel loquitur secundum ea tempora quando causę episcoporum non deferantur ad sedem Apostolicam. 19. dist. si Romanorum.

d Vt B. & H. & idem no. 12. dist. c. 2.

Source : BIU Cujas

Quamuis.] Casvs. Quæsitum fuit à Papa, vtrum cõprouinciales episcopi, vel archiepiscopi vel primates possent diffinire causas criminales episcoporum. & respondetur, ꝙ non, sine auctoritate speciali Papæ, licet possint eas examinare. Sic statutum fuit à tempore Apostolorum, & eorum successorib. & donec Papa causas eorũ diffiniat, alij loco eorũ non ponãtur. Causas vero aliorum clericorum, & diffinire & vẽtilare possint.

1 Iuo p.6.c. 316 Pan.l.4. c.134. &136.

† *al.prouinciales*

Mvltum.] Casvs. Anastasius metropolitanus Thessalonicen. citauit quẽdam suum suffraganeum, vt veniret aduersario responsurus, ille vero non venit, infirmitatis causam ꝓtendens. consuluit Anastasius Papam quid de eo faciendum esset: sed tamen pẽdente consultatione ipsum deposuit, eo solo, ꝙ vocat' non venit. Leo ergo commendat eum in benefactis, sed in hoc facto vehementer eũ redarguit duabus rationib. Vna est qa pẽdente consultatione nil debuit feciſſe, sed expectasse quid Papa responderet. Alia est quia & si peccatum commisisset propter quod deponi deberet, à solo Papa erat deponendus.

a ¶ *Infirmitatis.*] hæc est iusta causa absentiæ, vt extr. de procu. querelam. quid ḋ hoc iuris sit, dicá 5.q.3.c.1.

† *al.iudicaueris*

Vdum.] Casvs. Orientales episcopi ĩ duobus delinquebant, s. in congregandis conciliis vniuersalib. & deponendis episcopis absq; licentia Papæ. Sed docet Iulius Papa, ꝙ hoc facere non debẽt: qa concilium & omnes maiores cãe solo Romano Põtif. reseruantur: qui vice Petri apostoli omnib. principatur, & caput est omnium aliorum.

b ¶ *Voluerunt.*] sic ergo concilia dederunt primatum Romanæ ecclesiæ: quod verum est secũdario: " sed ip se Christus principaliter, vt 21.di. quamuis. 17.di. §. hinc etiam. & 9.q.3. aliorum.

" Christus ecclesiæ Romanæ primatũ dedit

ALIQVANDO. Hæc est 2. pars q. in qua dicitur, ꝙ quandoque pro bono pacis, & ꝓ vitando scandalo sustinet Papa episcoporum depositiones, dũ tamen aliàs causa subsit ꝓ qua possent deponi à Papa. & hoc probatur per ca. seq. Ioan. de Fan.

† *præfatis* Orig.

Casvs. Dictum est s. in multis c. ꝙ sol° Papa debet epos deponere, alioquin quod factum erit irritabitur: tũc ostẽdit Gra. ꝙ multoties Romana ecclesia ab aliis depositos, & alios loco eorum substitutos ꝓ bono pacis tolerauit. quod ꝓbatur se. c.

Hæc quippe.] Casvs. Dolen. ecclesia dixit se esse archiepiscopalẽ, & omnes epos Britãniæ suos esse suffraganeos. huius partem fouebat Salomon Rex Britonũ. Sed Turonen. ecõtra dicebat, s. omnes epos Britanniæ ad se spectare: cuius partem Carolus tuebatur. Contingit ꝙ Dolensis ad fauorẽ, & metũ regis Salomonis quosdam epos deposuit, & alios loco eorum subrogauit. Turo. vero conquestus est de hoc Papæ, & super hoc priuilegia ostendebat, per q̃ docebat præfatos epos sibi fore subiectos. Præcipit igitur Papa Salomoni, vt omnes episcopos sui regni non differat mittere ad Turon. archiepm, maxime cũ videatur ad eũ spectare quatenus constet ipso appareat, an ipsi epi quo ad delicta, & si nõ quo ad ordinem sint canonice destituti, & alij eis legitime substituti. qd si hoc nõ vult, mittat Romã duos de expulsis, & duos de subrogatis cum legato ecclesiæ suæ, vt ibi veritas super hoc negotio cognoscatur: qõe tñ de sede metropolitana reseruata, donec inter Salomonem & Carolũ pax reformetur. verũ si de hoc ipso velint cognosci, mittãt Romam quatenus Apostolico libramine, q̃ sit archiepalis ecclesia innotescat, vt deinceps nulla possit dubitatio remanere.

2 Capit.l.6. c.287.

† in vulgame cũ videatur ad eũ spectare quatenus constet ipso appareat, an ipsi epi quo ad delicta, & si nõ quo ad ordinem sint canonice destituti, & alij eis legitime substituti. qd si hoc nõ vult, mittat Romã duos de expulsis, & duos de subrogatis cum legato ecclesiæ suæ, vt ibi veritas super hoc negotio cognoscatur: qõe tñ de sede metropolitana reseruata, donec inter Salomonem & Carolũ pax reformetur. verũ si de hoc ipso velint cognosci, mittãt Romam quatenus Apostolico libramine, q̃ sit archiepalis ecclesia innotescat, vt deinceps nulla possit dubitatio remanere.

† *al.eiusque iusta sententia*

c ¶ *Suffraganei.*] i. pro suffraganeis sunt habẽdi: qa ille fuit ĩ possessiõe, & ita erit vsq; ad snĩam 16.q.4. volumus. " Et ita non est hic ar. interlocutoriã non obesse. Vel dic, ꝙ ideo nõ obest, qa agebatur ad hoc. sed de hoc solum an epi essent iuste deiecti[a], an crimen ab ipsis commissum esset deiectione dignũ. ar. ad hoc. j.e.c. ibi, nihil. n. quẽro, &c. & ꝙ interlocutoria nõ obsit, habes ff. de his qui sui vel alieni iuris sunt. l. pe.[b] & ext. de ord. co. cum dilectus. Non. n. quidquid iudex profert, est habendũ pro sententia. vt C. de sen. & interlo. om. iud. ex stipulatione. & C. comminationes & epistolas. l. 1. tñ per interlocutoriam bene aliqd determinatur, & transit in rem iudicatam, sicut diffinitiua sentẽtia, vt ext. de ele. cum dilectus. in fin. & ext. ḋ test. significauerũt, si. ext. de sen. & re iu. cum inter. & quandoque ius facit, vt ff. qḋ me. cau. metum. §. sed quod prætor. sic ergo semper est considerãdum ad quid[c] agatur, & an iudex incidenter, vel tacite, vel expresse, vel diffiniẽdo, vel interloquendo aliqd dicat, vt extr. de præsum. afferte. ext. ḋ test. veniens. C. de his qui no. infa. interlocutio. & 2.q.3. §. notandum. 2. & 22.q.2. quęritur. ḋ ¶ *His amotis.*] Sed quare nocet snĩa ꝓ destitutis lata ipsis substitutis, cum res inter alios acta, aliis non præiudicet? vt extr. de fi. instr. inter dilectos. & est contra illud quod est ff. de adul. denuntiasse. & ext. de adul. significasti. sed hoc est propter causæ cohærentiam. sic 7.q.1. præsentium. & 81. dist. tantis. in fin. & 45. dist. disciplina. nam si pro

3 Regino lib.2. Chro. " snĩa interlocutoria vtrũ absit.

a Ad hoc Dom. de S. Gemin. c. si Papa. in fi. ḋ priuil. in 6.

b Si iudex ꝓ nuntiat istũ debere ꝑsta re alimenta filio, huic ñ fit iõ ꝓiudiciũ qn possit cognoscere an filius sit. Arc.

c Ad qd gl. sing. Iasi. l. 2. §. 1. col. 2. fol. ma.

1 QVamuis liceat apud comprouinciales †, & metropolitanos, atque primates episcoporum ventilare accusationes, & criminationes, non tamen licet diffinire [A] sine huius sanctæ sedis auctoritate: sicut ab Apostolis, eorumque successoribus multorum consensu episcoporum iam diffinitum est. Nec in eorum ecclesiis alij aut pręponantur, aut ordinentur, antequam hic eorũ iuste terminentur negotia. Reliquorum vero clericorum causas apud prouinciales, & metropolitanos, ac primates & ventilare, & iuste finire licet.

A ¶ Diffinire.] *In epistola ipsa sequitur,* secus quàm prædictum est: reliquorum vero, &c. *Superius vero hæc prædicta fuerant,* finitiua episcoporum tantum iudicia huc deferantur, vt huius sanctæ sedis auctoritate finiantur, sicuti ab Apostolis, &c. *vsque ad verbum,* Reliquorum.

Item Leo episcopus vrbis Romæ Anastasio episcopo Thessalonicensi, epi 82. al. 84. c.1.

¶ Ante Apostolicam censuram in causis episcoporum non est diffinitiua ferenda sententia. C. VIII.

MVltum stupeo frater charissime, sed & plurimum doleo, quod in eum, de quo nihil amplius indicaueras †, quàm ꝙ euocatus adesse differret, & excusationem infirmitatis [a] obtenderet, tam atrociter, & tam vehementer potueris commoueri, præsertim cum etsi tale aliquid meretur, expectandum tibi fuerat, quid ad tua cõsulta rescriberem. *& infra.* ¶ Sed etiam si quid graue, intolerandumque gessisset, nostra expectanda erat censura, vt nihil prius ipse decerneres, quàm quid nobis placeret, agnosceres. Vices enim nostras ita tuæ credidimus charitati, vt in partem sis vocatus solicitudinis, non in plenitudinẽ potestatis. Vnde, sicut multum nos ea, quæ à te pie sunt curata, lætificant, ita nimirum ea, quæ perperam sunt gesta, contristant.

† *al.iudicaueris*

Item Iulius Papa orientalibus episcopis. epist. 1.

¶ Præter sententiam Romani Pontificis, nec concilia celebrari, nec episcopum damnari oportet. C. IX.

DVdum à sanctis Apostolis successoribusque eorum in antiquis † decretum fuerat statutis, quę hactenus sancta, & vniuersalis Apostolica tenet ecclesia[2], non oporteret præter sentẽtiam † Romani Pontificis concilia celebrari, nec episcopum damnari, quoniam sanctam Romanam ecclesiam primatem omnium ecclesiarum esse voluerunt [b]: Et sicut beatus Petrus apostolus primus fuit omnium Apostolorum, ita & hæc ecclesia suo nomine consecrata (Domino instituẽte) prima, & caput sit ceterarum: & ad eam, quasi ad matrem, atque apicem omnes maiores ecclesiæ causæ, & iudicia episcoporum recurrant, & iuxta † eius sententiam terminum sumant: nec extra Romanã quidquam ex his debere decerni Pontificem.

2 *Aliquando in consulto Romano Pontifice plerique episcoporum damnati inueniuntur, & alij in eorum locum subrogati, quorũ damnationem, & subrogationẽ pro bono pacis ex dispensatione toleraſſe legitur ecclesia.*

Vnde Ioannes Papa Salomoni tertio & vltimo Regi Britonum.[3]

¶ Quorundam episcoporum depositionem extra conscientiam Romani Pontificis factam pro pace tolerauit ecclesia. C. X.

HÆc qppe est ordinatio Dei patris tui, & hæc est lex ecclesiæ matris tuæ, videlicet, vt omnes epiſcopos regni tui ad Turonensem archiepiscopum mittere nõ detrectes, ipsiusque iudicium postulare non dedigneris. Ipse enim est metropolitanus, & omnes episcopi tui regni, suffraganei [c] eius sunt: sicut cõscriptiones prædecessorum meorum euidenter ostendũt: qui prædecessores tuos, quia illos ab ipsius cura subtraxerant, forte inuectione corripere studuerunt, quamuis nec nostra scripta super hac re missa deesse videantur. Cumque coram designato Turonicæ ecclesiæ præsulæ, & integro numero collegarum, id est duodecim episcoporũ celebrato cõuentu fuerint electi epiſcopi regulariter examinati, apparueritque, ꝙ canonice fuerint electi, ipsis in sua deiectione manentibus, qui in locis eorũ consecrati sunt potuerunt vtique episcopatus honore potiri. Quòd si episcopi electi insontes fuerint declarati, his amotis [d], qui illis

3 Regino lib.2. Chro. " snĩa interlocutoria vtrũ absit.

a Ad hoc Dom. de S. Gemin. c. si Papa. in fi. ḋ priuil. in 6.

b Si iudex ꝓ nuntiat istũ debere ꝑsta re alimenta filio, huic ñ fit iõ ꝓiudiciũ qn possit cognoscere an filius sit. Arc.

c Ad qd gl. sing. Iasi. l. 2. §. 1. col. 2. fol. ma.

Source : BIU Cujas

si pronuntiatum est Petrum esse virum Mariæ, per consequens probatũ est Martinum non esse. ext. de spon. ex parte. vides enim quòd causæ eligentium, & electi sunt connexæ. " quia lata sententia contra electores p̃iudicat electo, licet absenti, vt ext. de ele. dudum. 1. in fi. nisi appelletur ab altero illorum, vt ext. de of. iu. del. super eo. aliud videtur esse inter præsentantem & præsentatum. Nam tunc sententia lata contra vnum non nocet alteri absenti, vt extr. de ele. q̃relam. hoc ideo est, quia illorum causæ ita sibi non cohærent. Vel dic, q̃ numquam sententia præiudicat alij, nisi præsens fuerit. ar. 54. dis. si seruus.

" Sntia lata contra electores p̃iudicat electo

a ¶*Subrogati.*]ar. si aliqua duo sunt connexa, prohibito vno, p̃hibitum est & reliquum. sic 31. dis. si laicus. 26. dis. deinde. 34. di. si quis viduam. & 8. di. quo iure. 1. q. 3. si qs obiecerit. ext. de hær.

a Arg. 44. di. in prin. vbi d hoc no. ꝯ. e. q. 3. §. 1. & 1. qu. 1. sicut Christ⁹. Arc.

fratrernitatis[a]. sic cõuerso aliquid permittitur ratione connexionis, vt 81. dis. cum omnibus.

b ¶*Dixerunt.*]supple, nec ego dico.

" ꝓcurator q̃nque cãm criminalem p̃t tractare.

c ¶*De expulsis.*]" sed qualiter poterit causa per procuratorem criminaliter tractari? forte quia sic placuit Papæ, vel hic ciuiliter agebatur. non enim aliud agebatur hic, nisi an essent secũdum ordinem iuris deposi ti: & licet fuerit ciuilis, tamen necessarij erant xij. episcopi[b]. sic 23. di. illud. 24. dist. quorumdam. quia licet non fuerit causa criminalis, tamẽ fuit de crimine[c], vnde necessaria est subscriptio, vt ext. de accu. fu per his. Vel dic q̃ in causa criminali vnus consocius procurat causam aliorũ, vt ext. de dol. & contu. cum dilecti. & 2. q. 5. statuit. Item hic habes, q̃ sententia lata à non suo iudice rata potest haberi. De hoc not. 9. q. 2. nullus. & 2. qu. 6. si quando.

b De hoc no. ꝯ. e. q. 8. in sum.

cNam licet talis cã eẽt ciuilis, spectabat tñ ad depositionẽ & cõdẽnationem eorũ, si in ea cõstaret q̃ legitime essent cõuicti de crimine, scdm H.

d ¶*Debeant.*]arg. pro obsequiis tempore litis non præstandis, vt 2. q. 6. quoties. & 11. q. 1. quia. Arg. contra. 33. q. 2. sæculares. 35. q. 6. multorum. ff. de op. li. operis. Sed hoc ideo hic fuit, quia episcopi pro liberis se gerebant. aliàs illi debent obedire qui essent in possessione. 8. q. 4. nonne. ext. vt lit. pen. à memoria. Nec obst. C. de agr. & censi. litibus. lib. 11. vbi dicitur, quòd si est contentio inter colonum & dominum de fructib. quòd fructus se- " Possessor lite penden te fructibus vtitur. questrantur. Sed illud obtinet cum dominus est suspectus. " Dicas ergo quòd possessor semper vtitur fructib. lite pendente, vt 16. q. 4. volumus. nisi in casu, vt ext. de iu. pa. ex litteris. quod intellige verũ nisi de hoc ipso quæstio sit, an possideat, vel non, vt extr. de in inte. rest. cum veniissent. in fi. ext. de const. cum M. in fi. & ff. de aq. quo. & æsti. l. pe. vnde si post motam controuersiam canonici eligant, non ideo statim cassatur electio donec constet de iniusta electione, vt ext. de in int. rest. c. 2. in fi. & ext. de cau. pos. & proprie. cum ecclesia. Idem dicerem de patrono, licet non debeat post motam controuersiam præsentare vel eligere.

e ¶*Incunctanter.*]id est, decetero. & sic planum est.

ADDITIO. Dicit H. quòd sensus est vt interim ei non denegent debitam reuerentiam, & postea incunctanter obediant ei, qui per sententiam eis fuerat assignatus. Archid.

ALIAS AVTEM. Hæc est 3. pars quæstionis, in qua probat quod probatum fuit in prima parte, s. quòd vnusquisque debeat à suo iudice iudicari. Ioan. de Fan. & sic continuatur. Dictum est ꝯ. in §. aliquando, quòd pro bono pacis Papa tolerauit depositiones episcoporum ab aliis factas. Nunc vero dicit Gratianus, quòd aliàs nisi pro bono pacis toleraſſet, irrita esset depositio, vt in seq. c. dicitur.

1 Et ĩ decretis Iulij, ca. 26. Cap. Hadria. c. 58.

Vnde Felix Papa I. epistol. prima ad Paternum.[1]

¶Damnatio iniusta irrita est, & à synodo retractanda. C. XI.

2 IRritam[f] esse censemus &[A] iniustam episcoporum damnationem, & idcirco à synodo retractandam, ita vt oppressis ab omnibus, in cunctis subeniatur causis.

2 11. q. 3. c. irritam. ex Carth. 4. ca. 28. Anſ. l. 3. c. 69.

Irritam esse. Casvs. Quidam episcopi depositi fuerunt sine auctoritate Papæ, & ideo dicit Felix Papa irritam esse eorum damnationem, & à synodo retractandam, vt oppressis omnib. subueniatur plenarie.

A ¶Et iniustam.] *Sic in originali, & antecedit vox, aliter: sed in decretis Iulij, & in concilio Carthaginensi quarto (vnde citatur ꝯ. 11. q. 3. c. irritam.) & in capitulis Hadriani, & apud Anselmum est,* irritam esse iniustam episcoporum damnationem, &c. *quæ lectio videtur magis conuenire cum rubrica huius capitis.*

f ¶*Irritam.*] factam sine auctoritate Romani Pontificis.

Quòd autem metropolitanum suum contemnere, & aliorum iudicium alicui expetere non liceat, Sixtus Papa III. testatur in epi. ad orientales episcopos, c. 3. dicens.[3]

¶Peregrina iudicia sunt submouenda. C. XII.

4 PEregrina iudicia (salua in omnibus Apostolica auctoritate) generali sanctione prohibemus: quia indignum est, vt ab extraneis† [g] iudicentur, qui comprouinciales, & à se electos[h] debent habere iudices, nisi fuerit appellatum.

QVOD AVTEM. Casvs. Dictum fuit supra in c. hæc quippe. quòd suffraganei debent ire ad iudicium sui metropolitani, scilicet ad Turonensem. & ideo Gratianus vult modo ostendere, q̃ suffraganei iudicium sui archiepiscopi declinare non debent, & ad alium iudicem ire. Et hoc probat p̃ sequentia capitula.

3 Et inter decretaHigini c. 4. in epist. 2. Felicis inter decreta Iulij c. 16. in capi. Hadri. c. 19. in adiectis capitu. 4 Pol. l. 5. ti. 1 Anſ. l. 3. c. 77 Burch. l. 1. c. 147. Iuo p. 5. c. 260. & p. 6 c. 331. †*al. externis*

Item Anacletus Papa, epist. 1. c. 3.

¶De eodem. C. XIII.

5 LEges ecclesiæ Apostolica firmamus auctoritate, & peregrina iudicia submouemus. Vnde & Dominus mentionem faciens Loth, per Moysem[i] loquitur dicens [Ingressus es quidem (inquiunt) vt aduena, numquid vt iudices?]

Item Innocentius Papa ad Victricium Rothomagensem episcopum, epist. 2. c. 3.[5]

¶ Nulli liceat aliarum prouinciarum iudicium expetere. C. XIIII.

6 NOn liceat cuiquam (sine præiudicio[k] tamen Romanæ ecclesiæ, cui[A] in omnib. causis reuerentia, & auctoritas debetur) relictis his sacerdotibus, qui in eadem prouincia Dei ecclesias

PEregrina iudicia.] Casvs. Quæsitũ fuit à Sixto vtrum valeant illæ sententiæ quæ à iudicibus extraneis proferuntur. Et respondet q̃ non, nisi fuerit appellatũ, vel Papa propria voluntate causam delegauerit: quia indignum est, vt qui comprouinciales electos debent habere iudices, ab alienis iudicentur.

Genes. 19.

g ¶*Ab extraneis.*] Arg. iudicem ad quem appellatur, non esse ordinarium[d]. 6. q. 3. scitote. & sic archiepiscopus est extraneus, vt ibi videtur, & ext. de of. iud. ord. pastoralis. H. Sed potius est hic argu. contra, quia dicitur hic, quòd oportet habere iudices cõprouinciales, & archiepiscopus est comprouincialis. Illa ergo exceptio, nisi. ad principiũ refertur. l. ad peregrina. & fuit intellectus Gra. quòd si quis recusaret metropolitanum, ad cõprouinciales iudices recurreret, non ad peregrinos, nisi appellaretur. & hoc est quod dicit, & cum causa extra prouinciam commissa fuerit. ꝯ. e, non liceat[e].

d id est, extraneũ, & cęcus est q̃ de hoc dubitat cum hoc sit certissimũ, secũdũ Hu. 5 Et Marcellus epi. 1. in codice can. inter decre. Innocentij. 6 Capit. l. 6. c. 287. Anſ. l. 2. c. 52 & 3. c. 79.

e Istam gl. fi gnãt H. & L. sup ver. ꝯ. e. nisi fuerit appellatũ, & melius & clarius ponitur ibi. A.

h ¶*Electos.*]cum ordinarij sint suspecti. 2. q. 6. placuit. vel loquitur in causa criminali presbyteri vel diaconi, vt 15. q. 7. si autem.

Leges ecclesiæ.] Casvs. Anacletus in hoc capitulo confirmans constitutiones ecclesiæ dicit, quòd alienigena iudex esse non debet. Et hoc probat exemplo Loth, cui dictum fuit à Sodomitis, Ingressus, &c.

i ¶*Per Moysem.*]quia ipse Moyses loquens per spiritum Domini introduxit in Genesi Sodomitas ita loquentes.

NOn liceat cuiquam.] Casvs. Quæsitum fuit vtrum episcopo liceat agere vel respondere sub iudice non suo. Et respondet quòd non, salua tamen in omnibus Romanæ ecclesiæ reuerentia: quod si facere præsumpserit, deponatur.

k ¶ *Præiudicio.*] Hoc ideo dicit, quia spretis omnib. ordinariis ad eum po

Source : BIU Cujas

eum potest appellari. ar.ẽ.1.q.7.ca.1.2.& 3. nam ipse est ordinarius omnium.ext.de ele.cum nobis olim.

"Cleric⁹ an possit foro renuntiare.

a ¶*Expetere.*] "Hic patet ꝙ clericus sine consensu sui episcopi non potest consentire in alium iudicem. nam sic posset euacuari iurisdictio episcoporum, si omnes consentirent in alium iudicem. ad idē facit 2. q.6. placuit.2. & in auth.de san.epi. §.œconomus. coll.9. Arg.contra.ẽ.e. pulsatus. Sed ext.de fo.cõpe.si diligenti.expedi

†*al.experiri*

tum est, ꝙ non potest per pactum renuntiare foro. De hac materia no. 11. q.1.inolita. Ioan. Quod dicit Io. ꝙ expeditum est,in illa dec.ext.de fo.com

†*al.cuius*

pe.si diligẽti, non est verum[a], quia illa decre.loquitur, ꝙ clericus nõ potest consentire in laicum. sed hodie nec in clericum consentire potest,nisi de consensu sui episcopi, vt extr. de foro comp.significasti.B.

a imo est verũ, vt patet ver. cum ergo. Arc.

REVERENTIA. Casvs. Quia ẽ.in ca.non liceat, mentionem fecit de reuerentia Papæ:ideo Grat. dicit q̃ sit illa reuerentia, sc. cũ appellatur ad eũ, vel cum ab eo iudices extranei conceduntur.

1 ẽ. ea.peregrina.

V*Naquæque.*] Casvs.dicitur hic, ꝙ quælibet prouincia proprios debet habere iudices,ad quos cõ prouinciales recurrãt, nisi sedes Apostolica aliter decreuerit.

2 Ans.l.3. c.80.

N*Eminem.*] Casvs. Hoc c.diuiditur in duas part. In 1. parte dicitur, ꝙ nullus debet trahi extra

†*al.externos*

suam prouinciam vel comitatũ, ita ꝙ actor semper forum rei sequatur, nisi fuerit appellatum ad maiorẽ

3 In cap.Hadrian.c.5.8. 10. Felix 1. epist.2.

4 Iuo par.5. c.248.& p.6 c.331.

iudicẽ, vel nisi ad iustionem maioris iudicis datus fuerit iudex. In 2. parte dicitur, ꝙ in qualibet prouincia synodus causas audire debet, & termina-

5 ẽ.c.vltra.

re intra suæ prouinciæ terminos, & omnis accusatio fiat intra prouinciam, sicut in Nicæno concilio continetur. Secunda pars incipit ibi, *Illa*

6 j.5.q.4.c. duodecim. ¶ item Hadrianus.

quæ sunt.

b ¶*Neminem.*]Est autem hoc ideo statutum, quia alibi non possunt habere testes vel amicos,vt 33.q.2.siue.2.q.2.præceptum. & in auth.vt omnes obed.iud.§.3.col.5.

"Rescripto ñ pt qs trahi extra suã prouinciã. b Intellige vulgarem, vt dixi 7.q.1 §.factus.

c "Vnde dico,quòd si aliquis impetrat rescriptum ad iudicem alterius prouinciæ,non sufficit ꝙ vltra duas dietas non trahat aduersarium, vt dicit illa constitutio, ext.de rescr.nonnulli. Sed etiam requiritur quòd extra prouinciam b eum non trahat,nisi in litteris fiat mentio de prouincia. Cum enim de iure extra prouinciam nemo sit trahendus, vt hic dicitur, ergo nisi rescriptum principis de eo faciat mentionem,non potest auctoritate rescripti trahi extra prouinciam, licet minus sit spatium ad quod trahitur, quàm duæ dietæ.est tamen arg.contra ext.de of.iud.ord.significauit.Ioan.Certe tamen non nocet contra.sed illi constitutioni, non nulli.statur.Ista opinio hodie non habet locum,immo contrarium obseruat Romana curia.

S*I quis clericus.*] Casvs.Dicitur hic,quòd de quicumque crimine quis accusatur,tantum in sua prouincia respondeat,nec accusator eum ad aliam prouinciam trahere nitatur. Sequens c. planum est, & per se patet.

nutu diuino gubernant, ad alias cõuolare prouincias, vel aliarum prouinciarum episcoporum iudicia expetere† [a], vel pati. Quòd si quis præsumpserit, & ab officio cleri submotus, & iniuriarũ reus ab omnibus iudicetur.

A ¶Cui.] *In epistola & Marcelli & Innocentij legitur*, sine præiudicio tamen Romanæ ecclesiæ, cuius in omnib.causis debet reuerentia custodiri: *quamuis à postrema conciliorum in quattuor tomis editione absint illæ duæ voces*, sine præiudicio: *quemadmodum, & paulo inferius ista*, vel aliarum prouinciarum episcoporum iudicia expetere, vel pati: *quæ tamen habentur in aliis locis indicatis.*

Reuerentia autem, quæ Apostolicæ debetur Ecclesiæ, & eius auctoritas intelligenda est, cum vel ad ipsam appellatum fuerit, vel ab ea iudices electi conceduntur. [1] *Vnde Sixtus Papa cum diceret* [*Comprouinciales & à se electos debent habere iudices*] *statim subiungit*, [*nisi fuerit appellatum.*]

Item Anacletus Papa, epist. 1. c. 3.

¶Absque Apostolicæ sedis decreto extraneos iudices adire non possumus. C. XV.

2 VNaquæque prouincia tam iuxta ecclesiæ, quàm iuxta sæculi leges, suos debet iustos, & non iniquos habere iudices, & nõ extraneos†, nisi Apostolicæ sedis huius decreuerit auctoritas.

Item ex Romana synodo.[3]

¶Nisi per appellationem, alterius prouinciæ iudices adire non oportet. C. XVI.

4 NEminem exhiberi de prouincia ad prouinciam, vel ad comitatum oportet, nisi ad relationem iudicis, ad quem[A] fuerit appellatum, ita vt actor rei forũ sequatur. *& infra.* ¶ 5 Illa[B], quæ sunt per vnamquamque prouinciam, ipsius prouinciæ synodus dispensset, sicut in Nicæno constat decretum esse concilio. ¶ 6 Vltra prouinciæ terminos accusandi licentia non progrediatur. ¶ Omnis accusatio intra prouinciam audiatur, & à comprouincialibus terminetur, nisi prælatus sit, qui accusatur.

A ¶ Ad quem fuerit appellatum.] *Hæc sunt addita ex Hadriano, epistola synodica Felicis, & Iuone.*

B ¶Illa quæ.] *Hinc vsque ad finem in capitulis tantum Hadriani sunt inuenta.*

C ¶ Nisi prælatus sit, qui accusatur.] *Verba hæc neque in capitulis Hadriani, neque in antiquioribus Gratiani exemplaribus leguntur, in aliis vero, loco ipsorum, sunt hæc,* nisi ad sedem Apostolicam fuerit appellatum.

Item Sixtus.

¶De eodem. C. XVII.

7 SI quis clericus super quibuslibet criminibus accusatus fuerit, in prouincia in qua consistit ille, qui accusatur, suas exerceat† actiones: nec existimet† eum accusator suus alibi, aut longius ad iudicium pertrahendum†.

¶*Caput hoc, quod citatur ex Sixto, in nulla epistola Pontificum huius nominis est inuentum. In aliquot vetustis exemplaribus est tantum,* Item, *vt videatur citari eadem synodus Romana, quæ in superiori capite, id est quæ continetur in capitulis Hadriani. Iuo autem par.6.c.318.citat.ex Eleutherio: c. autem 329. citat ex Felice primo.*

Item ex decreto Hadriani Papæ.[8]

¶Vbi crimen admittitur, ibi causa ventiletur. C. XVIII.

9 QVi crimen obiicit, sciat† se probaturum. Reuera ibi causa agatur, vbi crimen admitti tur.

QVÆSTIO VII.

1 ps

VOd iudex[c] *esse non possit, quem cum reo par, aut maior macula inficiat, multis auctoritatibus probatur.*

Dicit enim sancta Romana synodus.

¶Infames, iudices esse non possunt. C. I.

10 INfamis[d] persona, nec procurator[e] esse potest, nec cognitor.

Tria sunt[f]*, quibus aliqui impediuntur, vt iudices non fiant.* [*Natura vt surdus, & mutus, & qui perpetuo*[g] *furiosus est, &* possit esse procurator[e] secundum canones, vt j. 5. quæst. quarta. quia episcopus. nec obstat institu. de exce. §. vltim. quia loquitur hic de infami per sententiam: ibi de tali qui est aliàs infamis, si tamen iudex tolleratur in officio, eius tenet sententia. 8. quæstio. 4. nonne. Sed infamis potest esse arbiter, vt j. ead. §. tria. Versi. cognitores.

TRIA SVNT. Casvs. Dicitur in hoc §. quòd tribus de causis repellitur aliquis ne iudex fiat, scilicet natura, lege, & moribus. Natura impeditur surdus, mutus, & perpetuo furiosus & impubes. Lege, vt ille qui remouetur à senatu propter suam turpitudinem. Moribus, vt mulier & seruus: non ideo quia iudicare non possunt: sed quia moribus obtentum est ne ciuilibus fungantur officiis. sed si delegatur causa seruo, qui putatur liber, eius tenet sententia.

f ¶*Tria sunt.*] hoc est sumptum à lege. ff.de iud. cum prætor.§. non autem omnes.

g ¶*Et qui perpetuo.*]secus si ad tempus.vt ff.de iud.cum furiosus.

7 Eleutherio ad Galliæ prouin. Felix j.epi.1 in decretis Iulij, c.25. In cap. Hadriani, c.7. Iuo p.6. ca. 318.& 329. †*al.exerat* † *al.æstimet* † *al.protrahendum.*

8 in cap.Hadria.c.52. & ẽ.e.c.ibi sẽp.ex Fabiãno

9 Burch.l.16 c.3. Iuo p.6. c.324. Pann. l.4.c.75. †*al.scribat* cũ hac mria tractatur plene in l. Barbarius Philippus. & ibi p Bar. & alios. ff. đ of. præto. dVt j.e.§.fi. in fi.de pœ. di.6.c.1.40. dist.c.vlt.

10 in capit. Hadr.c.5. & ĩ 2.epist.Felicis.Ans.l.3 c.7. Pol. l.5. tit.1.Iuo p.5 c.248. &p.6 c.331.Pã.l.4. c.78.Ex l.cũ prætor. ff. de iudi.

" infamis an possit eẽ procurator. e De hoẽ ẽt not.extr. de iur.cal. imperatorum. infamis arbiter esse pt

a ¶*Amo*

Source : BIU Cujas

a ¶ *Amotus.*] immo & si eius electio fuerit cassata propter eius vitium, vt extra de elect. c. super.
b ¶ *Moribus.*] id est, consuetudine. immo etiam lege, siue canone. 33. q. 5. mulierem. Nec obstat 15. q. 3. §. 1. dic vt ibi dixi.
c ¶ *Iudicium.*] id est, discretionem.
d ¶ *Verumetiam.*] §. & verba Gratian.
e ¶ *Dum putaretur.*] " ecce quantum communis opinio operetur, vt extra de iure pa. consultationibus. ext. qui fi. sint le. cum inter. & 1. q. 1. si qui à simoniacis. C. de testa. l. 1. ar. contra extr. qui fi. sint le. per tuas. & ꝛ. 24. dist. ca. vlt. 29. q. 2. si quis ingenuus. & dist. 8. veritate. & ff. de iud. l. 2. in prin. Sed numquid idem est si excommunicatus ferat sententiã, qui publice habetur pro nõ excõmunicato? no. ext. de sen. & re iu. ad probandum. Et est ratio quare aliud sit in seruo: quia seruus in multis casibus habet personam stãdi in iudicio, vt 12. q. 2. §. qui manumittitur. sed ex cõmunicatus in nullo. Vel dic (quod verius credo) quòd nec sententia serui teneret, nisi confirmata esset à principe. Ioan.

†motus]ori. " Opinio cõis multũ operatur.

1 lib. 3. tit. 1.

INfames.] CASVS. In hac lege hoc ordine proceditur. Primo dicitur, ꝙ infames nõ pñt esse ,pcuratores vel aduocati. Secũdo quid sit postulare. Postulare est ſ. desideriũ suum vel amici sui in iudicio expõere. Tertio ponit tres ordines hominum qui ad uocare non possunt. In primo ordine ponuntur illi, qui nec ,p se nec pro aliis possunt aduocare, vt minores xvij. annis. & illi qui nihil audiunt. In secundo vero ordine ponuntur illi qui possunt pro se postulare: sed pro aliis nõ, nisi pro pupillis, vel adultis, quorum tutelam vel curam gerũt, in quo ordine sunt quinque genera hominum seu personarum, ſ. mulieres, & vtroq; lumine orbati, & illi qui sponte muliebria passi sunt, vt Sodomitæ, vel qui de capitali crimine aut de calũnia sunt damnati, & ij qui locauerunt operas suas, vt cum bestiis seu feris pugnarent in arena. In tertio autem ordine ponuntur alij infames, qui pro se & quibusdam certis personis possunt aduocare, quæ infra continentur, & hoc propter quinque causas, scilicet propter reuerentiam, vt in parente & patrono: propter consanguinitatem: propter affinitatem: propter misericordiam miserabilium personarum: propter tutelam, vel curam eis iniunctam. Secunda pars est ibi, *Est autem.* Tertia ibi, *Nam vt præmissimus.*

2 Ex l. 1. ff. de postul. verbis alio modo aptatis.

3 Concord. tex. in l. 1. §. secundo loco. ff. d post.

† al. calumniæ publici iudicij.

" Postulare quid est.

impubes: quia iudicio carent. Lege, qui senatu amotus[a] *†est. Moribus*[b] *feminæ, & serui: non quia non habeant iudicium*[c]*, sed quia receptum est, vt ciuilib. officiis nõ fungantur.*]

¶ *Prior pars huius c. vsque ad vers.* cognitor, *habetur in epist. 2. Felicis I. in qua refert synodum à se habitam, quod in principio epistolæ commemorat his verbis,* Nos vero ad supplementum vestrum fratres, & coepiscopos nostros vocauimus amplius quàm septuaginta: Cum quibus hæc, quę subtus habentur inserta, regulariter tractanda decreuimus. *Eadem pars habetur in capitulis Hadriani quæ (vt superius ead. q. 5. c. accusationes. adnotatum est) nomine Romanæ synodi interdum citantur. Reliqua vero huius capitis videntur esse Gratiani: sumpta tamen fere ad verbum ex l. cum prætor. vers. quidam enim. ff. de iudic. quemadmodum & in seq. capite multa colliguntur ex variis legibus digestorum, & Codicis. Quamobrem in antiquioribus codicibus omnia hæc vsque ad cap. qui sine peccato. coniuncte habentur.*

Veruntamen[d]*, si seruus, dum putaretur*[e] *liber, ex delegatione sententiam dixit, quamuis postea in seruitutem depulsus sit, sententia ab eo dicta rei iudicatę firmitatem tenet.*

In digestis, tit. de postulando.[1]

C. II.

INfames non possunt esse procuratores, vel patroni causarum. Sunt autem tres ordines eorum, qui postulare[f] prohibentur. ¶ [2] Est autem postulare, desiderium suum, vel amici sui in iure apud eum, qui iurisdictioni præest, exponere, vel alterius desiderio contradicere. ¶ Nam, vt præmisimus, non postulantium tres ordines sunt. Quidam prohibentur omnino [g] postulare, vel propter ætatem, vt minores decem, & septem annis, vel propter casum, vt surdus, qui prorsus nõ audit [h]. Alij prohibentur, ne pro aliis postulent, vel propter sexum, vt fœminæ: vel propter casum [i], vt vtroque lumine orbati: vel propter notam turpitudinis, vt ij, qui corpore suo muliebria passi sunt, nisi forte vi prædonum [k], vel hostium stuprati probentur. Similiter qui capitali crimine, vel calumniæ † causa publico iudicio sunt damnati, vel qui operas suas locauerunt, vt cum bestiis depugnarent in arena [l], pro aliis postulare prohibentur. His personis pro se allegare permittitur, pro aliis postulare prohibetur, nisi forte tutelam impuberũ, vel curam adolescentium nõ affectatam, sed necessariam administrent. Pro his enim quorum curam gerunt, eis postulare conceditur. Alij enim[m] omnes, qui vt infames[n] notantur, nisi pro se, & pro certis personis, postulare non possunt, nisi in integrum restitutionẽ acceperint. ¶ [4] Permittitur [o] autem eis postulare pro parente, pro patrono, patronave, liberis, parentibusque patroni, patronæque: pro liberis etiam suis, fratribus, & sororibus, vxore, socero, socru, genero, nuru, vitrico, nouerca, priuigno, priuigna, pupillo, pupilla, furioso, furiosa, fatuo, fatua, muto, surdo, prodigo, & adolescente. ¶ [5] Item pro iis, quibus propter infirmitatem curatores dari solent, & qui negotiis suis aliquo perpetuo morbo superesse non possunt. ¶ [6] Omnes autem, qui non sponte, sed necessario funguntur officio [p], sine offensa edicti postulare possunt, etiam si ij sint, quibus nõ nisi pro se ipsis postulare permittitur. ¶ [7] Affinitates vero non eas accipere debemus, quę quondã [q] fuerunt, sed præsentes. Nurus & generi appellatione, & soceri, & socrus, & vlteriores, quibus [pro] præpositio [r] solet accedere, continentur.

2 ¶ Arcentur etiam à professione aduocatorum (*sicut in 2. libro Cod. tit. de postulando inuenitur*[8]) qui sub nomine honorariorum ex ipsis negotiis, quæ tuenda susceperint emolumentum sibi certæ partis [s], cum graui damno litigatoris, & deprædatione poscentes, inueniuntur. ¶ [9] Item si quis adeo procax fuerit, vt non ratione, sed probris putet esse certandum, opinionis suæ imminutionem patiatur. ¶ Præterea non licet aduocato vllum contractum [t] inire, vllam pactionem conferre cum eo litigatore, quem in propriam re-

" Infames qñq; postulare pũt.

4 Ex l. 2. & 3. eod.

aVer. porro. vbi de hoc.

5 Ex l. 4. & 5.

6 Ex l. 6.

7 Ex l. 3. eod.

8 tit. 6. l. 5.

b Secũdùm Azo. Io. Ber. & L.

9 L. 6. cod. e.

" Aduocato qualiter sit satisfactio.

a ¶ *Amotus.*] immo & si eius electio fuerit cassata propter eius vitium, vt extra de elect. c. super.
b ¶ *Moribus.*] id est, consuetudine. immo etiam lege, siue canone. 33. q. 5. mulierem. Nec obstat 15. q. 3. §. 1. dic vt ibi dixi.
c ¶ *Iudicium.*] id est, discretionem.
d ¶ *Verumetiam.*] §. & verba Gratian.
e ¶ *Dum putaretur.*] " ecce quantum communis opinio operetur, vt extra de iure pa. consultationibus. ext. qui fi. sint le. cum inter. & 1. q. 1. si qui à simoniacis. C. de testa. l. 1. ar. contra extr. qui fi. sint le. per tuas. & ꝛ. 24. dist. ca. vlt. 29. q. 2. si quis ingenuus. & dist. 8. veritate. & ff. de iud. l. 2. in prin. Sed numquid idem est si excommunicatus ferat sententiã, qui publice habetur pro nõ excõmunicato? no. ext. de sen. & re iu. ad probandum. Et est ratio quare aliud sit in seruo: quia seruus in multis casibus habet personam stãdi in iudicio, vt 12. q. 2. §. qui manumittitur. sed ex cõmunicatus in nullo. Vel dic (quod verius credo) quòd nec sententia serui teneret, nisi confirmata esset à principe. Ioan.

†motus]ori. " Opinio cõis multũ operatur.

1 lib. 3. tit. 1.

INfames.] CASVS. In hac lege hoc ordine proceditur. Primo dicitur, ꝙ infames nõ pñt esse ,pcuratores vel aduocati. Secũdo quid sit postulare. Postulare est ſ. desideriũ suum vel amici sui in iudicio expõere. Tertio ponit tres ordines hominum qui ad uocare non possunt. In primo ordine ponuntur illi, qui nec ,p se nec pro aliis possunt aduocare, vt minores xvij. annis. & illi qui nihil audiunt. In secundo vero ordine ponuntur illi qui possunt pro se postulare: sed pro aliis nõ, nisi pro pupillis, vel adultis, quorum tutelam vel curam gerũt, in quo ordine sunt quinque genera hominum seu personarum, ſ. mulieres, & vtroq; lumine orbati, & illi qui sponte muliebria passi sunt, vt Sodomitæ, vel qui de capitali crimine aut de calũnia sunt damnati, & ij qui locauerunt operas suas, vt cum bestiis seu feris pugnarent in arena. In tertio autem ordine ponuntur alij infames, qui pro se & quibusdam certis personis possunt aduocare, quæ infra continentur, & hoc propter quinque causas, scilicet propter reuerentiam, vt in parente & patrono: propter consanguinitatem: propter affinitatem: propter misericordiam miserabilium personarum: propter tutelam, vel curam eis iniunctam. Secunda pars est ibi, *Est autem.* Tertia ibi, *Nam vt præmissimus.*

2 Ex l. 1. ff. de postul. verbis alio modo aptatis.

3 Concord. tex. in l. 1. §. secundo loco. ff. d post.

† al. calumniæ publici iudicij.

" Postulare quid est.

impubes: quia iudicio carent. Lege, qui senatu amotus[a] *†est. Moribus*[b] *feminæ, & serui: non quia non habeant iudicium*[c]*, sed quia receptum est, vt ciuilib. officiis nõ fungantur.*]

¶ *Prior pars huius c. vsque ad vers.* cognitor, *habetur in epist. 2. Felicis I. in qua refert synodum à se habitam, quod in principio epistolæ commemorat his verbis,* Nos vero ad supplementum vestrum fratres, & coepiscopos nostros vocauimus amplius quàm septuaginta: Cum quibus hæc, quę subtus habentur inserta, regulariter tractanda decreuimus. *Eadem pars habetur in capitulis Hadriani quæ (vt superius ead. q. 5. c. accusationes. adnotatum est) nomine Romanæ synodi interdum citantur. Reliqua vero huius capitis videntur esse Gratiani: sumpta tamen fere ad verbum ex l. cum prætor. vers. quidam enim. ff. de iudic. quemadmodum & in seq. capite multa colliguntur ex variis legibus digestorum, & Codicis. Quamobrem in antiquioribus codicibus omnia hæc vsque ad cap. qui sine peccato. coniuncte habentur.*

Veruntamen[d]*, si seruus, dum putaretur*[e] *liber, ex delegatione sententiam dixit, quamuis postea in seruitutem depulsus sit, sententia ab eo dicta rei iudicatę firmitatem tenet.*

In digestis, tit. de postulando.[1]

C. II.

INfames non possunt esse procuratores, vel patroni causarum. Sunt autem tres ordines eorum, qui postulare[f] prohibentur. ¶ [2] Est autem postulare, desiderium suum, vel amici sui in iure apud eum, qui iurisdictioni præest, exponere, vel alterius desiderio contradicere. ¶ Nam, vt præmisimus, non postulantium tres ordines sunt. Quidam prohibentur omnino [g] postulare, vel propter ætatem, vt minores decem, & septem annis, vel propter casum, vt surdus, qui prorsus nõ audit [h]. Alij prohibentur, ne pro aliis postulent, vel propter sexum, vt fœminæ: vel propter casum [i], vt vtroque lumine orbati: vel propter notam turpitudinis, vt ij, qui corpore suo muliebria passi sunt, nisi forte vi prædonum [k], vel hostium stuprati probentur. Similiter qui capitali crimine, vel calumniæ † causa publico iudicio sunt damnati, vel qui operas suas locauerunt, vt cum bestiis depugnarent in arena [l], pro aliis postulare prohibentur. His personis pro se allegare permittitur, pro aliis postulare prohibetur, nisi forte tutelam impuberũ, vel curam adolescentium nõ affectatam, sed necessariam administrent. Pro his enim quorum curam gerunt, eis postulare conceditur. Alij enim[m] omnes, qui vt infames[n] notantur, nisi pro se, & pro certis personis, postulare non possunt, nisi in integrum restitutionẽ acceperint. ¶ [4] Permittitur [o] autem eis postulare pro parente, pro patrono, patronave, liberis, parentibusque patroni, patronæque: pro liberis etiam suis, fratribus, & sororibus, vxore, socero, socru, genero, nuru, vitrico, nouerca, priuigno, priuigna, pupillo, pupilla, furioso, furiosa, fatuo, fatua, muto, surdo, prodigo, & adolescente. ¶ [5] Item pro iis, quibus propter infirmitatem curatores dari solent, & qui negotiis suis aliquo perpetuo morbo superesse non possunt. ¶ [6] Omnes autem, qui non sponte, sed necessario funguntur officio [p], sine offensa edicti postulare possunt, etiam si ij sint, quibus nõ nisi pro se ipsis postulare permittitur. ¶ [7] Affinitates vero non eas accipere debemus, quę quondã [q] fuerunt, sed præsentes. Nurus & generi appellatione, & soceri, & socrus, & vlteriores, quibus [pro] præpositio [r] solet accedere, continentur.

2 ¶ Arcentur etiam à professione aduocatorum (*sicut in 2. libro Cod. tit. de postulando inuenitur*[8]) qui sub nomine honorariorum ex ipsis negotiis, quæ tuenda susceperint emolumentum sibi certæ partis [s], cum graui damno litigatoris, & deprædatione poscentes, inueniuntur. ¶ [9] Item si quis adeo procax fuerit, vt non ratione, sed probris putet esse certandum, opinionis suæ imminutionem patiatur. ¶ Præterea non licet aduocato vllum contractum [t] inire, vllam pactionem conferre cum eo litigatore, quem in propriam re-

" Infames qñq; postulare pũt.

4 Ex l. 2. & 3. eod.

aVer. porro. vbi de hoc.

5 Ex l. 4. & 5.

6 Ex l. 6.

7 Ex l. 3. eod.

8 tit. 6. l. 5.

b Secũdùm Azo. Io. Ber. & L.

9 L. 6. cod. e.

" Aduocato qualiter sit satisfactio.

C. qui testam. fac. poss. discretis.
i ¶ *Vel propter casum.*] ff. de iud. cæcus. ĩ. 15. q. 1. §. vlt.
k ¶ *Prædonum.*] tunc enim non est imputandum, vt ff. de adult. vim passam. 32. q. 5. ille.
l ¶ *In arena.*] nisi causa virtutis hoc faciant. ff. eod. l. 2. §. quod si.
m ¶ *Alij enim.*] " not. ꝙ omnes qui maiori infamia sunt notati, non nisi pro se & pro iis quorum sunt tutores, possunt postulare, & illi sunt de secundo ordine. Sed minori infamia notati possunt pro se & pro quibusdam certis personis aduocare, & illi sunt de tertio ordine postulantium, scilicet de minori.
n ¶ *Infames.*] minori infamia.
o ¶ *Permittitur.*] vt sunt illi de secundo ordine.
p ¶ *Officio.*] vt tutores & curatores.
q ¶ *Quæ quondam.*] ergo vno coniugum defuncto soluitur affinitas. inst. de nup. §. affinitatis. Sed cõtra. 35. q. 10. c. 1. [a] Sed potes dicere, quòd quo ad impedimentũ matrimonij non deletur, sed quo ad alia, [a] aut quo ad beneficia huius edicti.
r ¶ *Præpositio.*] scilicet patribus istorum, vel viris istarum, & dicitur pro socer, i. pater soceri. progener, i. maritus neptis. nam gener filij mei est mihi progener.
ARCENTVR. Hæc est 2. pars q. in qua ponit 12. articulos legales vsque ad c. *qui sine.* Ioan. de Fant.
CASVS. Dicitur hic, ꝙ illi qui paciscũtur de certa parte litis cum eo cuius causam defendunt, repelluntur ab aduocando.
s ¶ *Partis.*] de parte litis non licet pacisci, vt ff. de pactis. sumptus. sed super certa re licet. argum. C. de sententiam passis, si debitor [b]. licet M. dixerit, quòd licet de aliquota re pacisci sine graui detrimento partis: vt hic, tamen vltra centum aureos non licet pacisci, vt ff. de variis & extraordina. cognitionibus. lege, prima. §. in honorariis.
PRAETEREA. CASVS. Tria prohibet Imperator, vt aduocatus rationibus pugnet, non probris: alioquin erit infamis, vt nullum pactum ineat cum eo quem in propria cura susceperit, post lit. contest. quod intelligit H. si antea fecit pactum. alioquin secus. & vt iurgia ex industria non protrahat.
t ¶ *Contractum.*] ex postfacto, ab initio tamen potest. 11. quæst. tertia. non licet. " sed si non fecit pactum, postea ei dabitur pro modo litis, & facundia aduocati, & pro consuetudine regionis, vt ff. de var. & extraordinar. cognitio. l. prima. §. in honorariis. Vel loquitur de tali qui sponte se vinci sustinet in aliqua exceptione, vt si afferat se non posse fouere causam nisi augmentetur salarium, quod fieri non debet, argumento medici, vt ff. de var. & extraord. cognit. medicus.

Source : BIU Cujas

a ¶*Ex industria.*] quod si fecerit, eum iudex puniat in duabus libris auri[a]. C. de iud. properandum. §. illo proculdubio.

APVD VRBEM. Casvs. Quæsitum fuit vtrum honorati qui Romę sunt, i. qui honorem habent sine administratione, possint aduocare. Et resp. quòd sic, quamdiu volunt, dummodo tamen turpi lucro pecunię, vel alterius rei non corrumpantur.

b ¶*Apud vrbem.*] de eadem lege est.

c ¶*Etiam honoratis.*] etiam melioribus.

d ¶*Eligendum.*] vt sunt aduocati.

e ¶*Maluerint.*] id est, quousq; tale officium voluerint exercere. vnde non est hic argumentum, quòd aduocati tamdiu audiantur, quamdiu volunt allegare[b]: "quia iudex potest aduocatos remouere cum voluerit, vt ff. de iis quæ in test. del. l. 3. in fi. & C. de iu. auth. iubemus.

f ¶*Non ad turpe.*] i. ad modicum, & vile. Et est arg. "quòd bona dona danda sunt doctoribus, & ff. de admin: tut. cum plures. & ff. de or. iu. l. 2. §. vl.

g ¶*Pecuniaque.*] modica.

SI VERO. Casvs. Dicitur in hac lege, quòd si duo vel plures in aliquo auditorio prætoris meliores fuerint aduocati, & alter litigatorum velit habere partem bonorũ aduocatorum, officio iudicis fiat æqualis distributio causidicorum: & si quis aduocatus monitus noluerit obedire sine iusta excusatione, careat ipse officio aduocandi sine spe aliqua restituendi.

h ¶*Si vero.*] C. eod. prouidendum.

i ¶*Vt par.*] illud olim obtinuit cum salaria dabantur de publico: hodie vtraque pars sibi debet prouidere, vt C. de iud. l. properandum. §. illo. Tamen pueris, & debilibus, & pauperibus prætor dabit aduocatum[c], vt ff. de postul. l. 1. §. ait prætor.

k ¶*Foro.*] ff. de pœn. l. moris. §. 1.

SI QVIS AVTEM. Casvs. Quæsitum fuit ab Imperatore, si alter litigatorum subtraxerit aduersario copiam aduocatorum corrumpendo eos ne ipsum iuuarent, quam pœnam pati deberet. Et respõdet, quòd puniri debet extra ordinem, & ostendit se iniquam litem fouere.

l ¶*Iniquam.*] sic ext. de test. c. intimauit. & ext. de test. cog. peruenit.

QVAMVIS. Casvs. Quidam fuerunt aduocati fisci, postea volebant præstare patrocinium priuatis contra fiscum. Quæsitum fuit an possint. Et respond. quòd sic hodie, licet olim fuisset secus: dummodo declinent causam illam, in qua fuerunt aduocati pro fisco.

m ¶*Quamuis.*] verba Gratiani.

n ¶*Tamen hodie.*] verba legis.

o ¶ *Causam.*] nisi suam, vel parentum suorum, vel pupillorum suorum iniuriam prosequantur. ff. eod. l. pen. §. vlt.

SI CONTRA. Casum sic pone. Ego quondam fui aduocatus contra patrẽ Petri. pendente causa mortuus est pater Petri, cui Petro datus sum tutor legitimus datiuus, vel testamentarius. Quæritur vtrum possem defendere eamdem causam Petri pupilli mei? Et respondet, quòd sic, quamuis olim ego fui contra patrem eius.

p ¶*Si contra patrem.*] male ponit litteram, quæ est ff eod. l. vlt.

q ¶ *Tutor.*] Arg. q̃ ratione officij licet quod aliàs non liceret, vt 94. dist. præcipimus. & C. de admin. tut. cum quidam. Item arg. q̃ si iudex successit appellanti, quòd potest propriam sententiam impugnare. ff. de iudic. l. Iulianus ait. " Item arg. quòd si iudex à quo appellatur, efficitur illius iurisdictionis cuius est ad quem appellatur, quòd possit cognoscere, vt 11. q. 3. si episcopus. 2. quia iam videtur alia persona. ff. quan ap. sit. l. 1. §. sed & si præses. Arg. contra. ff. de iu. om. iud. prætor. Io in. Sol. consueuit dici, quòd debet causam alicui delegare, vt ff. de iu. om. iu. prætor. Vnde glossatur ibi, potest, id est, debet, alioquin posset recusari. B.

COGNITORES VERO. Casvs. Hæc sunt verba Gratiani, & respiciunt ad finem primi cap. huius quæst. vbi dictum est, quòd infamis persona non potest esse cognitor, id est, iudex. Sed ne aliquis idem intelligeret de arbitro, dicit quòd arbiter potest esse infamis. Filius (vt lex dicit) potest esse arbiter de re patris.

r ¶*Cognatores.*] Exponit primum cap. huius quæst.

s ¶*Non ex arbitrio.*] ff. de arb. Pædius.

t ¶*Filius.*] ff. de arb. quin etiam.

u ¶*Et vt iudicium.*] Sed contra. ff. de iu. om. iud. qui iurisdictioni. vbi dicitur, q̃ iudex nec sibi nec liberis suis ius dicere potest. Sed illud intelligas in criminali causa: secus in ciuili, " sed tamen in criminali causa[d] potest vsque ad litis contestat. dicere ius suis, vt ff. de off. præsi. l. senatus. tamen delegatus iudex non potest esse filius in causa patris, vt extra de ap. postremo.

SI QVIS VERO. Casvs. Dicitur hic, q̃ iudex nõ potest compellere partes in se compromittere de illo negotio de quo ipse est iudex, & si sententiam dixerit, pœnæ persecutio non debitur. Itẽ dicitur hic, quòd seruus arbiter esse non potest: sed libertinus sic.

x ¶ *Si quis vero.*] verba huius legis sunt ff. de arbitr. sed & si. §. si quis.

y ¶ *Iudex.*] Quidam ita intelligunt, vt hęc duo prohibeãtur hic, scilicet vt ordinarius vel iudex alter nõ possit esse arbiter de ea re de qua iudex fuit. Item & hic prohibetur ne iubeat compromitti in se. Quare autem ordinarius non potest esse arbiter, triplex assignatur ratio. Vna quia secundum hoc ordinarius semper procuraret, vt eligeretur in arbitrium, ne ab ipso posset appellari. Alia ratio est quia ordinarius debet cogere arbitrum vt procedat: & debet suam sententiam mandare execution. ext. de fo. comp. si quis contra. ff. de arb. l. 3. Sed hoc non posset esse, cum idem esset ordinarius & arbiter[e]. Tertia ratio est, quia arbitria sunt ad modum ordinariæ iurisdictionis. & sic sequeretur, quòd aliquid esset simile sibi: ipsi: sicut non simul possunt concurrere iura naturalia, & iura adoptionis, vt inst. de adopt. §. 3. Ioan. " Ego credo tamen quòd ordinarius possit esse arbiter, vt not. 2. q. 6. à iudicibus. numquam enim præcise inuenies, quòd ordinarius non possit esse arbiter. Sed vbique dicitur q̃ non potest cogere partes vt in se compromittant: vnde licite compromittitur in eum volentibus partibus, vt ff. de tut. & cur. l. 4.

PORRO. Casvs. Quia dictum erat s. in c. infamis. quòd infamis persona non potest esse procurator vel cognitor: vel quia in multis locis fecerat Grat. mentionem de infamibus: ideo supponit hunc §. in quo ostendit, q̃ infamia quattuor modis irrogatur. Aliquando enim irrogatur infamia ex genere delicti per sententiam iudicis declarati, vt cum pronuntiat, iniuriam fecisti, &c. Aliquando ex genere pœnę, vt cum aliquis in opus publicum condemnatur: qui remanet infamis etiam finito tempore. Aliquando etiam genere pœnæ & delicti declarati per sentẽtiam, vt cum dicitur ei, Sycophantes, i. calumniator es tu. Aliquando irrogatur ipso iure vel ipso facto: quod idem est, vt contingit cum aliquis exercet improbum fœnus: vel cum mulier nubit intra tempus luctus: vel qui sciens eam accipit in vxorem. Hu. tamen dicit q̃ secundus modus non differt à tertio nisi in hoc q̃ in tertio genere crimen fuit publice per sententiam declaratum: quod non fuit in secundo genere.

z ¶*Infamia.*] Fama, opinio, & existimatio, idem est. " Fama est illęlę dignitatis status, moribus & legibus comprobatus. ff. de var. & extraor. cog. l. pen. §. existimatio. " Infamia alia iuris[f], alia facti. Infamia facti est quando quis aggrauatur, vel infamatur apud bonos & graues: de qua agitur. ff. de obseq. à li. l. 2. & l. licet. & 6. q. 1. sunt plurimi. scilicet quando læsa est fama alicuius propter factum quod commisit, apud bonos & graues. Vtrum autem hæc infamia repellat ordinandum, dixi 2. q. 7. ipsi apostoli. & q. 8. in summa. Infamia est diminutio status alicuius. Hæc infamia, quæ dicitur infamia iuris, quandoque irrogatur ipso facto, & aliis modis, vt hic dicitur. Per sententiam infamatur quis, cum de crimine publico conuincitur quis vel ciuiliter vel criminaliter, vt ff. de publ. iu. infamem. nisi in casu, vt ff. de pub. iu. l. vlt. In priuatis delictis si quis criminaliter sit conuictus & condemnatus, si sit tale crimen quod descendit ex

action

---

a Sic erit in medio. ff. de var. & extr. cog. medic[a]

b L. 7. cod. e. b Adde q̃ ñ debent esse verbosi in allegãdo. l. Nesennius. cũ ibi no. ff. de neg. gest. "Aduocato q̃que silentium imponendum est " doctorib[b] bona dona danda sunt.

c De hoc le. & not. extr. de of. iu. c. j.

d Iudex an possit q̃q; propriam sententiam impugnare.

2 Ex l. 2. C. d aduoc. fisc.

3 Concord. tex. in l. 1. & ibi Cy. C. de aduo. fis. no. in l. pe. & fi. ff. de postu.

4 l. hi, q̃ fisci. ff. de postul.

Ex l. Pædius ff. de re. arb. ibid. le. 5.

" Iudex an possit suis ius dicere.

d Sub. vt colligitur à cõtrario sensu ff. de iud. in priuatis. Ar. bertinus sic.

5 Ex e. l. Pædius. l. decuriões. C. ex quib. causis inf. irrog. L. 12. C. eod. L. 16. C. eod. L. 6. C. eod.

e Et hoc plene probatur ext. d arb. ex parte. Arc.

" Ordinari[e] an possit esse arbiter.

" Famæ definitio.

" Infamia est duplex.

f Sub. alia canonica: de qua no. 6. q. 1. c. 2. & hic repete qđ dixi 2. q. 7. testes. Arc.

Source : BIU Cujas

actione famosa, tunc infamatur, vt ff. de iis qui not. infa. quid ergo. §. vlt. sed §. ille non bene dicit: sed hoc expresse habetur. ff. de pub. iu. l. infamem. Sed si ciuiliter agatur, non. ff. de cri. stel. l. 2. nisi in casibus, scilicet in actione furti, vi bo. rap. iniuriarum. & doli mali, vt ff. de iis qui not. infa. Athletas. §. vlt. Item fallit in crimine expilatæ hereditatis, vt C. de iis qui no. infa. si te expilasse, & in crimine sepulchri violati, vt ff. de sep. violat. l. 1. Et quando mulier calumnioſe ſe mitti facit in possessionem tamquam sit grauida, vt ff. e. l. notatur. "Sed pro actionibus quæ ex contractu descendunt, nemo fit infamis, nisi in quattuor casibus, vt ff. de iisqui no. infa. furti. §. mandati. scilicet cum dicte conuenitur actione tutelæ, mandati, depositi, & pro socio, vt ibi dicitur. Per sententiam arbitri nemo infamatur. ff. e. l. quid ergo. §. ex cõpromisso. sed hæc distinctio non videtur habere locum secundum canones: cũ omne mortale crimen infamet, vt s. ead. q. 5. constituimus. & 26. q. 1. infames. & c. omnes.

L. 16. C. eo. " Actiones quatuor ex contractu infamant.

a ¶ *Pœnæ.*] Hoc falsum est: quia sola pœna non infamat, C. e. l. nullam.

2 s. q. 5. nullus seruus. sed ñ eisdé verbis. Matth. 7. Psal. 49.

b ¶ *Sicut.*] aliqua euidenti causa præcedente, ex qua si esset condemnatus, infamaretur. ff. de iis qui notan. infam. ictus fustium. sicut est in furto, cum quis in manifesto furto deprehenditur.

3 Homil. 12. in Euang.

c ¶ *Qui damnantur.*] fine sententia: & sic non est hoc mẽbrum superfluum.

d ¶ *Pristinum quidem statum.*] s. libertatem.

e ¶ *Declarati.*] Quandoque etiam si non declaratur, vt cum miliți detrahuntur insignia militiæ, licet nõ dicatur causa, vt ff. eo dem, l. 2. §. 1.

f ¶ *Per sententiam.*] Istud non videtur differre à prædictis, nisi quòd duo membra coniũgũtur in vnum,

4 Ioan. 8. nisi velis dicere, quòd aliquid operantur ista verba cum dicitur ei, Sycophanteis, id est, calumniaris.

g ¶ *Intra tempus.*] Hoc tamen non tenet secundum canones, vt extra de sec. nupt. super illa.

IDEM. CASVS. Hoc relatiuum, idem, respicit primum cap. huius quæst. Idem, scilicet quod Romana synodus. Cætera quæ sequuntur, plana sunt.

h ¶ *Contemnatur.*] id est, contemptibilis habeatur, non tamen contemni debet, vt 1. q. 1. si fuerit. & c. multi. & 15. q. vlt. c. vlt.

Qui sine peccato.] Hæc est tertia pars quæst. in qua probat per quinque auctor. quòd criminosi iudices esse non debent: & quòd secundum allegata debent iudicare. Io. de Fant.

CASVS. Probat Gregor. in hoc cap. iniquum hominem iudicare non posse vel punire: & hoc ostendit duobus exemplis, s. Iudæorum qui cum vellẽt lapidare mulierem peccatricem, à Christo sunt repulsi, & redarguti, & populi Israel, qui cum vellent vlcisci iniquitatem, quã fecerat tribus Beniamin, prostratus cecidit in prelio prima die & secunda: tertia vero die cum iam esset purgatus, deleuit tribum peccatricem.

tiat, iniuriam fecisti, hereditatem expilasti, calumniat° es. Aliquando genere pœnæ [a]: sicut [b] illi, qui damnantur [c] in opus publicum, qui pristinum quidem statum [d] obtinent, sed damno infamiæ etiam post impletum tempus subiiciuntur. Aliquando genere pœnæ, & delicti declarati [e] per sententiam [f], veluti dum fustibus cæso per præconẽ dicitur ἰουδιφάντησας, id est calumniatus es. [1] Aliquando ipso genere facti, vt exercentes improbum fœnus, & illicite exigentes vsuras vsurarum, & mulier, quæ intra tempus [g], quo moris est lugere maritum, contrahit matrimonium: & qui sciens eam vxorem duxerit.

Item [A] *testatur Felix Papa & iisdem verbis.* ¶ [2] *Item in Euangelio, qui trabem gestat in oculo, probatur non posse educere festucam de oculo fratris sui.* ¶ *Item Dauid in libro psalmorum.* [*Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum? &c.*] ¶ *Item Gregorius:* [3] *Cuius vita despicitur, restat, vt eius prædicatio contemnatur* [h].

¶ *Caput hoc (quemadmodum in superiori notatione significatum est) in vetustioribus exemplaribus non est seiunctum à superiori, & est collectio variarum legum facta à Gratiano. Sed quoniam pleraque verba sunt ipsorummet auctorum, & in vulgatis est distinctum caput, ideo iisdem characteribus impressum est, quibus cetera auctorum capita.*

A ¶ Nihil enim refert.] *Verba legis, ex quibus hunc, & versiculum*, seruus arbiter, *Gratianus accepit, sunt hæc.* Pædius libro nono, & Pomponius libro 33. scribunt, parui referre, ingenuus quis, an libertinus sit, integræ famæ quis sit arbiter, an ignominiosus. In seruum Labeo compromitti non posse, libro vndecimo scribit, & est verum.

Idem in moralibus, lib. 14. in Iob, c. 15.

¶ Qui aliorum vitia puniunt, sua prius corrigere studeant.

C. III.

3 [4] QVi sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat.] Ad aliena quippe punienda peccata ibant, & sua reliquerant. Reuocantur itaque intus ad conscientiam, vt prius propria corrigant, & tunc aliena reprehendãt. Hinc est, quòd cum tribus Beniamin in carnis scelere fuissent obruta, collectus omnis Israel vlcisci [i] iniquitatem voluit: sed tamen semel, & iterum in bel li certamine ipse prostratus est. Consulto enim † Domino, si ad vlciscendum ire debuisset, iussum est, [vt † iret,] qui iuxta diuinæ vocis imperium perrexit, & semel, & secundo perdidit: & tunc demum peccatricem tribum valde feriens pene [k] funditus [l] extinxit. Quid est, quòd in vltionem sceleris inflammatur, & tamen prius ipse prosternitur? nisi quòd prius ipsi purgandi sunt, per quos aliorum culpæ feriantur, vt ipsi iam mundi per vltionem veniant, qui aliorum vitia corrigere festinant.

Item Ambrosius super [*Beati immaculati*] *sermone 20. ad vers.* [*Miserationes tuæ Domine.*]

¶ Ille de vita alterius iudicet, qui non habet in se ipso quod puniat.

C. IIII.

5 IVdicet ille de alterius errore, qui non habet quod in seipso cõdemnet [m]. Iudicet ille, qui non agit eadem, quæ in alio putauerit punienda: ne cum de alio iudicat, in se ferat ipse sententiam. Iudicet ille, qui ad pronuntiandum nullo odio [n], nulla offensione, nulla leuitate † ducatur. *& post pauca.* ¶ Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, & domesticæ proposito voluntatis [o]: sed iuxta leges, & iura pronuntiat, statutis † iuris obtemperat, non indulget propriæ voluntati, nihil paratum, & meditatum domo defert: sed sicut audit [p], ita iudicat, & sicut se habet negotij natura, decernit: obsequitur legibus, non aduersatur, examinat causæ merita, non mutat. Discite iudices sæculi, quem in iudicãdo tenere debeatis affectum, quam sobrietatem, quam sinceritatem. *& paulo post.* ¶ Qui iudicat, non voluntati suæ obtemperare debet, sed tenere quod legum est.

i ¶ *Vlcisci.*] Arg. " q̃ si iudex non exhibet iustitiam de aliquo subdito, ipse conueniendus sit, vt 23. q. 2. dominus noster. & in constitutione Friderici. C. ne fil. pro patr. auth. habita. vbi dicitur quòd si iudex ciuitatis debitam iustitiam non exhibet, conueniri potest. " iudex de subditis iustitiã si exhibens potest conueniri. Iud. 20.

k ¶ *Pene.*] quia tantum sexcenti remanserunt, & sic hæc dictio, pene, ad magnã quãtitatem refertur. sic ponitur 23. quæst. 5. quali [a].

†*autem*]ori.

l ¶ *Funditus.*] ar. quòd post pœnitentiam restituitur aliquis priori dignitati. 26. q. 5. quicumque. & 50. dist. domino sancto. & c. qa tua sanctitas. Sed illud intellige quo ad iudicandum & prædicandum: non ad accusandum vel testificandum, vt 6. q. 1. qui crimen.

†*absunt istę duæ voces ab originali a In prin. tñ dr, q̃ hæc dictio ad modicã q̃titatẽ refertur: & hæc dictio ponitur ẽt 7. q. 1. fact°. ĩ prin. Arc.*

I *Vdicet ille.*] CASVS. Docet Ambros. in hoc c. quòd nullus iudex, nisi bonus sit, debeat alios iudicare, cum iudex nõ debeat esse criminosus, nec leuitate vel odio debeat ad pronuntiandum adduci: & si rancorem vel amorem habeat aduersus alterum litigatorum" in cuius partem voluntas sensualitatis declinaret, non obediat tunc propriæ voluntati: sed secundum leges, & sicut audit, & natura negotij se habet, decernere debet & iudicare. De domo, id est, de corde suo.

5 Ansel. l. 3. c. 34.

m ¶ *Condemnet.*] id est, dignum sit condemnatione.

n ¶ *Nullo odio.*] 11. q. 3. quattuor. ADDITIO. & 23. q. 4. vindicta, in prin. H. & dicit B. ad Eugenium, de vultu illius: iudicium meum prodeat opto, cui insit amor, error absit, & perturbatio.

† *al. nouitate*]Orig.

† *scitis*]Ori.

o ¶ *Voluntatis.*] Sed nonne iudex potest iudicare secundum quod sibi iustum videtur, vt ff. de arbitr. qualem. & ex sententia sui animi æstimabit quid aut credat, aut parum esse probatum videatur, vt 4. q. 3. sæpe. & potius debet iudex sequi suam opinionẽ quam consilium aliorum, vt extra de consuet. ad nostram. " Sed dico quòd tenetur sequi opinionem suam, sed non voluntatem. quandoque tamen sequitur opinionem aliorum potius quàm suam, vt extra de app. cum cessante.

" iudex opinionẽ suam potius quã aliorum sequi debet.

p ¶ *Audit.*] Argum. quòd secundum allegata est procedendum, vt ff. de off. præsi. illicitas. §. veritas. & 2. q. 1. Deus omnipotens. ĵ. 11. q. 3. illa. & c. summopere. & c. ita. & c. tunc vera. & 6. q. 2. si tantum. & c. placuit. Sed contra. 30. q. 5. nullum. & c. iudicantem. contra. ĵ. eod. postulatus. contra. Sed secundum H. delegabit causam, si conscientia non concordat allegatis. sed secundum alios potest determinare secundum allegata: quia aliud facit aliquis in eo quòd iudex est, aliud in eo quòd homo est, vt 23. q. 4. si ecclesia. & sic iudicare potest [b] secundum conscientiam, quam habet vt iudex, non vt homo.

Source : BIU Cujas

b Id est, debet, secũdũ Inn. extr. de cen. venera bili. in gl. 1. ver. respondeo, quia quãdo, &c.

arg. extra de off. ord. si sacerdos. & extra de off. deleg. pastoralis. §. quia vero. & extra de elect. quod sicut.

IN grauibus.] Casvs. Dicit Greg. in hoc c. quòd iudex ecclesiasticus donec peccato suo premitur, subiectorum delicta nõ potest diluere. Et hoc probat 5. rationib. Prima est ibi, *Cunctis enim.* Secunda ibi, *Victima.* Tertia ibi, *Hinc est.* Quarta ibi, *Dona.* Quinta ibi, *Item longe est.*

a ¶ *In grauibus.*] no. q̃ imputatur alicui, si malum nuntium vel stultum ꝓcuratorem misit, vt ff. commo. argentũ. ff. de min. cum mãdato. arg. ff. de pu. cum si exhibuissent. & extra de app. sæpe. in princ.

b ¶ *Prouocatur.*] Ex vitæ merito non potest malus sacerdos dimittere peccata: sed ex officio potest, 15. q. vl. c. vlt. "Et est hic arg. orationes malorũ his pro quibus orant nocere. 1. q. 1. fertur. & c. necesse. & c. non nocet. 61. dist. miramur. §. sicut. Sed contra. 1. q. 1. prophetauit.

1 Past. p. 1. c. 11.

" orationes malorũ, an nõceant.

Prouerb. 15.

c ¶ *Quid.*] quia Deus non considerat datũ, sed affectum offerentis, vt 24. q. 1. odi, & proieci. quandoq; tamen considerat quid offeratur, vt 49. dist. c. vlt. quandoque considerat pro quo offeratur, vt 1. q. 1. dictum.

2 14. q. 5. scriptũ. est, ex epist. 126. l. 7 ad Recaredũ Regem.

†*quid datur*] Orig. Gen. 4.

POstulatus.] Casvs. Iudæi quadã mulierem in adulterio deprehensa postulauerunt à Christo, vt de ea iudicaret, an esset lapidanda ab eis, vel non: quos redarguere volens, & repellere ab accusando, scripsit in terra se inclinando: si quis sine peccato est, primus in illam lapidem mittat: vel terra terrã accusat. Ipsi autem scripturam legẽtes confusi exiuerunt de templo vnus post aliũ. In quo facto nos figuraliter docuit, q̃ cũ alios accusare vel reprehendere vel iudicare volumus, ad conscientiam recurramus: & quid in ea cõditori placeat, examinemus, iuxta auctoritatem Apostoli dicentis: Fratres, si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto: vos q̃ spirituales estis. &c. Seq. cap. planum est.

Eccl. 34.

Prouerb. 15.

d ¶ *Scribebat.*] Hoc. i. terra terram accusat. vel hoc, si q̃s sine peccato, &c. & hic est ar.

" Sententia ꝓpt in pariete scribi.

" q̃ sufficit si sententia scribatur in pariete: nam & ibi edicta prætorum olim scribebantur in albo. ff. de iur. om. iu. l. si quis.

e ¶ *Obnixe.*] i. instãter.

f ¶ *Delicto.*] Vos q̃ spirituales estis, iudicate huiusmodi. 50. dist. ponderet. Arg. quòd mali non possunt iudicare.

& post pauca. ¶ In iudicando magis cordi sit veritatis custodia, quàm obedientia voluntatis.

Item Gregorius præfationis in Iob, cap. 3. aliàs 6.

¶ Grauatus criminibus iudicare non valet.
C. V.

IN grauibus [2] peccatis quis positus, dum suis premitur, aliena non diluit. ¶ [1] Cuncti enim liquido nouimus, quia cum is displicet, qui ad intercedendum mittitur, irati animus proculdubio ad deteriora prouocatur [b]. ¶ Scriptum quippe est [Victimæ impiorum abominabiles Deo sunt, vota iustorum placabilia.] [2] Neque enim in omnipotentis Dei iudicio, quid † [c], sed à quo datur, inspicitur. ¶ Hinc est enim, quòd scriptum est [Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius: ad Caim autem, & ad munera eius non respexit.] Dicturus quippe, quia Dominus respexit ad munera: præmisit solicite, quia respexit ad Abel. Ex qua re patenter ostenditur, quia non offerens à muneribus, sed munera ab offerente placuerunt. ¶ [Dona [A] quippe iniquorum non probat altissimus, nec respicit in oblationes eorum: nec in multitudine sacrificium eorũ propitiabitur peccatis. [*Item* ¶ Longe est Dominus ab impiis, & orationes iustorum exaudiet.]

A ¶ Dona.] *Hæc non leguntur ibi apud B. Gregorium: sunt tamen Eccli. c. 34. & repetuntur* j. *14. q. 5. c. scriptum.*

Item Beda, in cap. 8. Ioannis de iudicio adulteræ.

¶ Primum nosmetipsos, deinde proximos debemus corrigere.
C. VI.

POstulatus Dominus iudicare de peccatrice, non statim dat iudicium, sed prius inclinans se deorsum, digito scribebat [d] in terra: ac si demum, quam obnixe [e] rogatur, iudicat: nos videlicet typice instituens, vt cum quælibet proximorum errata conspicimus, non hæc ante reprehendendo iudicemus, quam ad conscientiam nostram humiliter reuersi, digito eam discretionis solerter exculpamus, & quid in ea conditori placeat, quidue displiceat, sedula examinatione dirimamus,

g *Acerdos.*] sic 42. dist. §. 1.

h ¶ *Et postea.*] Arg. presbyterum post pœnitentiam posse restitui. 50. dist. de his vero.

i ¶ *Et non publicare.*] " Ea quæ quis ei in secreto dixerit, aliàs deponitur. j. de pœn. dist. 6. sacerdos. hodie ponitur in arctum monasterium ad agẽdam pœnitẽtiam perpetuam, vt extra de pœ. & remis. omnis. in fi.

" cõfessionẽ reuelantis punitio.

Gal. 6. Ioan. 8.

iuxta illud Apostoli: [Fratres, si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto [f], &c.] *& infra.* ¶ Qui sine peccato est vestrum, id est, primo vos ipsi iustitiam legis implete, & sic innocentes manibus, & mundo corde ad lapidandam ream concurrite.

Item Augustinus ad quemdam comitem.

¶ In vetusta impressione epistolarum B. Augustini extat epistola longissima ad Iulianum comitem: in recentioribus autem omnium operum editionibus habetur 4. tomo sub tit. de salutaribus documentis in cuius libelli ca. 52. est hoc caput.

¶ Sacerdos primum sua peccata, deinde aliena detergat.
C. VII.

[3] SAcerdos [g], vt sapiens, & perfectus medicus, primum sciat curare † peccata sua, & postea [h] aliena vulnera detergere, & sanare, & non publicare [i].

Item in Euangelio sal infatuatum ad nihilum vtile esse dicitur, nisi vt proiiciatur foras, & ab hominibus conculcetur. ¶ Ex quibus omnibus datur intelligi, quòd criminosus, alterius criminis iudex esse non potest: & seipsum condemnat, dum in alterius crimen sententiam profert. Sed obiicitur. Saul cum à Domino esset reprobatus, populum Dei iudicabat, & eius iudicium vniuersus populus expetebat. Item, Dauid cum esset adulter & homicida, interrogatus à prophetа sententiam in diuitem dedit, qui ouem pauperis rapuit, dicens [Iudicium mortis est viro huic.] Item Salomon cum amore mulierculatum Deos gentium coleret: tamen vniuersa plebs Israelitica ad eius iudicium confluebat. Sic & Achab [k] quamuis coleret Baal, tamen decem tribus iudicabat. Multi etiam alij tam in veteri testamento, quàm in nouo inueniuntur, quorum vita cum esset blasphemabilis, tamen eorum sententia, quia ex officio suo seruata iudiciarij ordinis integritate processit, inuenitur seruata. Vnde & Dominus ait in Euangelio [Super cathedram Moysi sederunt scribæ, & pharisæi, & c.] *Hinc liquido constat, quòd mali pastores, dum sententia iusti examinis aliorum crimina feriunt, sibi ipsis nocent, dum sine exemplo suæ emendationis aliorum vitia corrigere curant: subditis vero prosunt, si eorum increpatione correcti, vel sententia coerciti, vitam suam in melius commutare didicerint. Ac per hoc, dum ab ecclesia tolerati fuerint, eorum iudicium subterfugere non licet.*

QVÆSTIO VIII.

QVòd autem [1] *episcopus ab vno tantum audiri, vel † iudicari non debeat, Zepherinus Papa testatur epistola prima ad episcopos Siciliæ dicens.*

" Epi causa à quibus est audienda.

QVòd autem.] Casvs. Hic intitulatur 8. q. qua quæritur, an episcopus possit ab vno tantum iudicari vel audiri. Et respondet quòd in ciuili potest, & in criminali à papa vel eius delegato: aliàs non potest ab vno iudicari vel audiri. Sed in accusatione episcopi debent esse duo decim episcopi præter metropolitanum: & in accusatiõe presbyteri sex: in accusatione diaconi tres, vt j. 15. q. 7. Felix. & ca. si autem. Finis tamen causæ criminalis episcopi summo Pontifici reseruatur, vt j. c. 1. & s. ead. q. 6. quamuis. & c. dudum.

Matth. 5.

3. Reg. 11.

1. Reg. 15.

3. Reg. 16.

l ¶ *Quòd autem.*] " Ab omnibus episcopis prouinciæ debet audiri causa episcopi, vt s. e. q. 6. si quis episcoporum [a]. vel à doude cim ad minus, quos ipse metropolitanus eligit, vel ipse reus si electos à metropolitano habet suspectos. j. ead. q. 1. c. 1. & tales coepiscopi non sunt iudices, sed assessores: sicut nec clerici sunt iudices, qui debent interesse, cum episcopus audit causam clerici. 15. quæst. 7. episcopus. argu. tamen est, quòd sunt ordinarij, vt 6. q. 3. scitote. & si Papa delegat causam episcopi, videtur quòd eodem modo intererunt xij. epi. s. e. q. 6. hæc quippe. & 34. di. quorundã.

Matth. 23.

a Ad idem 6. q. 3. scitote. & q. 4. c. 1. 2. 3. & 4. & 9. q. 3. salua. Arc.

† *al. diluere*

† *al. &*

Source : BIU Cujas

Accusatores.] Casvs. Hoc c. diuiditur in iiij. partes. In j. parte dicit Zepherinus, ꝙ accusatores episcoporũ debent esse bonæ famę, & sine suspicione. In ij. parte dr̃, ꝙ sententia à non suo iudice dicta, nullũ ligat. In iij. parte dr̃, ꝙ in accusatione episcopi debent esse xij. episcopi, qui ab accusando sunt eligendi: & isti simul cũ archiepo causam examinabunt: sed Papæ ipsius depositio reseruetur. In iiij. parte dr̃, ꝙ absens iudicari non debet, nisi ex contumacia fuerit absens. Secunda pars incipit ibi, *Nullum namque.* Tertia ibi, *Iudices xij.* Quarta ibi, *Absens.*

1 Ansl. l. 2. c. 38. Iuo p. 5. c. 245.

a ¶ *Nullum.*] Magis extra de iud. at si clerici.

CVIVS IN AGENDO. Casvs. Hæc lex non est de cap. sed debet legi postea: inserta tamen fuit à Gratiano occasione illius verbi: nullũ constringit sententia à nõ suo iudice dicta, quod verum est nisi reconueniatur. Nam si ego conueni aliquem sub iudice suo, & ipse vult me reconuenire corã eodẽ iudice, non possum eum recusare in respondendo: cum in agendo elegerim ipsum: & eius sententia lata contra me valet in hoc casu, licet non sit meus iudex ordinarius. Nam *cuius in agendo*, &c. *Arbitrium*, id est, forum, vel examen, vel iudicium.

a 5. q. 4. duodecim iudices. Ansl. l. 3. c. 45.

† *al. vocatur*

b ¶ *Iudicẽm.*] " Ex hoc videtur, ꝙ clericus possit reconueniri coram laicis etiam in spiritualibus, nisi clericus passus sit violentiam à laico, vt extra de iu. pa. relatum. in fi. & ff. de iud. l. 2. §. item si extra. Nam qui aliter non potest esse iudex, ratione reconuentionis potest, vt ext. de mu. pe. prudẽtiam. C. de or. iud. adire. sic ff. de iu. om. iu. si idem. 1. resp. Sed ꝙ non possit reconueniri, est arg. ext. de iud. decernimus. & c. quanto. " Nam & quandoque cessat reconuentio[a], vt C. qui le. perio. l. vlt. Item in criminibus cessat reconuentio, vt j. ead. q. 11. prius. Item in possessione repetenda, ext. de rest. spol. ex conquestione. ext. de or. cog. c. 1. & C. de compen. l. vlt. quod concedo, & dico ꝙ laicus etiam inciderit non potest cognoscere de causa spirituali. ext. qui fil. sint le. lator. Item videtur ꝙ non tenet sententia lata super altera quęstione tantum. ff. quan. app. sit. l. 1. in fi. ff. de var. & extraor. cog. l. 1. nam iudex vna sentẽtia vtramque dirimet, vt ext. de or. cog. cũ dilectus.

1 Anſ. l. 2. c. 38. Iuo p. 5. c. 245.

" Clericus an possit reconueniri coram iudice sæculari.

3 j. e. q. 9. ab sens. Ansel. l. 3. c. 62.

" recõuẽtio cessat ĩ certis casibus.

a Quia non relõe crĩs, ſ purgõis definit esse accusatus. ff. d pub. iu. is q. & j. ea. q. 11. neganda. 2.

" Causa recõuẽtionis est eadẽ cũ principali.

b Vnde si iudex ꝓnũtiaret super cã recõuentiõis grauaret, & posset appellare. ff. q̃ sent. si. ap. l. j. & vlt. secm Gof. ſ sñia tenet, secm Vinc. prout ipse not. extr. de mut. pe. c. 1.

c ¶ *In eodem.*] " Sed nonne est alia causa reconuentionis quàm sit principale negotium? Vtique, vt ext. de mu. pe. c. 1. & 2. Sed dicit eadem, quia iidem sunt iudices & litigatores: & quia vna sentẽtia determinandum est vtrumque[b], extr. de or. cog. cum dilectus. & quia si inhibetur appellatio in vna, & in alia, extra de mu. pe. c. 2. tamen Papinianus qui hanc legem edidit, intellexit, quia si tu me conuenis actione mandati, ego te possum reconuenire contraria mandati: aliàs non. C. de sent. & interlocu. cum Papinianus. sed Iustinianus auxit intellectum eius per auth. ad omnes causas. C. eod. ti. auth. & consequenter.

d ¶ *Eligantur.*] id est, conueniantur.

e ¶ *Iudicetur.*] sed propter contumaciam excommunicatur. j. ea. q. 9. absens. & c. decernimus.

¶ Episcopus non nisi à pluribus audiatur, & iudicetur. C. I.

1 ACcusatores episcoporum omni careant suspicione, quia columnas suas Dominus firmiter stare voluit, non à quibuslibet agitari. ¶ Nullum [a] namque eorum sententia à non suo iudice dicta constringat: quia & leges sæculi id ipsum fieri pręcipiunt. *vt co dice* [A] *lib. 7. tit. de sen. & interl. om. iu. l. pen.* [Cuius in agendo quis obseruat arbitrium, eum habere etiam contra se iudicem [b] in eodem [c] negotio non dedignetur.] ¶ [2] Iudices duodecim quilibet episcopus accusatus (si necesse fuerit) eligat à quibus eius causa iuste iudicetur. Nec prius audiatur, aut excommunicetur vel iudicetur, quam ipsi per se eligantur [d], & regulariter vocato † ad suorũ primo conuentum episcoporũ per eos eius causa iuste audiatur, & rationabiliter discernatur. Finis vero eius causę ad sedem Apostolicam deferatur, vt ibidem terminetur. Nec antea finiatur (sicut ab Apostolis, vel successoribus eorum olim statutum est) quàm eius auctoritate fulciatur. *& paulo superius.* ¶ [3] Absens vero nemo iudicetur [e]. Nisi [B] ex cõtumacia absens fuerit: quia, & diuinæ, & humanæ hoc prohibent leges.

[A] ¶ Vt codice.] *Hinc vsque ad vers.* Iudices, *non sunt in epistola Zepherini, neque in vetustis Gratiani codicibus.*

[B] ¶ Nisi ex contumacia absens fuerit.] *Hæc absunt à pleriſque manuscriptis, & epistola ipsa, & Anselmo, & Iuone. Infra vero eadem q. 9. ca. absens. habentur tamquam Gratiani verba.*

Item Felix episcopus dixit in concilio Carthaginensi, 2. cap.

¶ A quot episcopis audiatur episcopus, qui in reatum inciderit. C. II.

4 SVggero secundum statuta veterum conciliorum, vt si quis episcopus (quod non optamus †) in reatum aliquem incurrerit [f], & nimia necessitas ei fuerit non posse plurimos congregare, ne in crimine remaneat, à duodecim audiatur episcopis [A].

[A] ¶ Episcopis.] *Quæ hoc loco in c. 10. concilij Carthaginensis y. adduntur, referuntur j. 15. q. 7. c. Felix. & ibi notabitur varietas.*

QVÆSTIO IX.

1. ps *DE accusatoribus* [g] *vero, vel testibus quòd in absentem, vocem accusationis, vel testificationis exhibere non valeant, multorum auctoritatibus liquet* [5].

Ait enim Telesphorus Papa, epistola vnica.

¶ Nisi reo præsente, accusator non audiatur. C. I.

6 ACcusatori omnino non credi decernimus, qui absente [h] aduersario causam suggerit, ante vtriusque partis iustam discussionem.

[g] ¶ *De accusatoribus.*] Secundum leges de crimine numquam proceditur contra absentem lite non contest. ff. de pœn. absentem. nisi in casu contra apparitores, vt C. de pœn. ne diu. " pro contumacia autẽ adnotantur bona eius, & expectatur per annũ: & si intra annum nõ venerit, postea bona deuoluuntur ad fiscum: nec super bonis auditur, sed bene auditur super crimine, vt C. de req. re. l. 2. Si autem intra annum veniat, bona recuperat si velit iudicio stare. Si autẽ lis est contest. & liquet de causa, in maioribus crimi nibus numquam proceditur contra absentem: immo auditur quantumcumque venerit, vt ff. de req. re. annus [c]. sed in minoribus quæ pœnam relegationis vel dãnum existimatiõis cõtinẽt, bñ proceditur contra absentẽ. ff. de pœ. absentẽ. fallit C. de adul. q̃uis. j. e. decernimus. Secundũ canones distinguit H. an liqueat de causa, an non. " Si liquet de crimine, potest condemnari absens [d]. 4. q. 5. c. 1. & 24. q. 3. de illicita. Si non liquet, est excommunicãdus, vt 11. q. 3. rursus. & c. quicumque. in hoc tamen peccat H. quia nõ distinguit an lis sit contestat. vel non: nam secundum eum non refert an lis sit contest. vel non. Ego tamen dico, quòd cum lis est contest. & liquet de causa, locum habet illud cap. decernimus. Sed si lis non est contest. vel est contestat. sed non liquet de causa, locus est illis cap. rursus. & cap. quicumque. nam ante lit. contest. numquam sunt recipiendi testes in crimine. extra vt lit. non contest. ad hoc Deus. nisi aliquid speciale dicamus de dilapidatione, vbi publica commoda periclitantur, vt supra ead. q. 2. qui ea. & C. de pœ. ne diu. Nullo enim priuilegio gaudere debet, q male administrando suos contubernales affligit, vt C. vbi de ratioc. l. 2. [e] Idem est in causa inquisitionis: " quia testes recipiuntur lit. non contest. vt extra vt lit. non contestat. quoniam frequenter. Item vbi quis infamatus deficit in purgatione, punitur lit. non contest. vt extra de purg. ca. cum Petrus. extra de fim. de hoc. Item in hæresi post mortem, vt 24. q. 2. sane profertur. Sed in causa ciuili non proceditur lit. non contest. nisi in casibus qui sunt extra vt lit. non contest. quoniam frequenter. Item in causa appellationis, vt C. de temp. app. l. vlt. extra de app. sæpe. & 2. quæst. 6. ei qui. Item in absentia actoris, vt extra de dolo & contum. causam, quæ est hodie correcta per decre. quoniam frequenter. sicut credo. C. quom. & quan. iud. auth. qui semel. Item vbi agitur iudicis officio. C. si min. se ab hær. abstin. in auth. ibi posita. ff. de min. in causæ. §. causa. Item in causa surreptionis. extra de sen. & re iud. cum olim. Item secundum quosdam in causa libertatis. C. de ingen. ma. diffamari. Item in petitione legati, vel fideicommissi. Argument. C. de vsu. & fru. legat. vel fideicommiss. l. 2. Item in Trebelliana restitutione. C. ad Trebel. l. penul. §. cum autem. Item cum electus non comparet. extra de elect. dudum. 1. in fine. Aliàs numquam ferenda est sententia ante lit. contest. sed proceditur contra absentem, prout traditur extra vt lit. non contest. quoniam in fine. Quod dicitur de officio iudicis, hodie certum est. extra de off. ord. cap. vltimo.

" Abſens in crĩali ꝑt in bõis puniri.

4 15. q. 7. Felix. in conc. Triburien. c. 10. Ansl. l. 3 c. 46. Bur. l. 1 c. 149. Iuo p. 5. c. 262. † *al. optimamur*

c Sed ibi de lit. cõtest. nihil dr̃: ſ ita intelligitur ꝓ doct. Bar.

5 Concord. tex. in l. absentẽ. C. de accu. & l. ne diu. C. ꝺ pœ.

6 Ansel. l. 3. c. 12. & 97.

" absens an possit condemnari.

d Adde ad hãc q. no. in l. seruum. §. publice. ff. de ꝓc. & l. 2 C. ꝺ req. re.

e Et sic dẽt itelligi ext. ꝺ do. & cõt. veritatis. secundùm L. vbi plene ꝺ hoc. Arc.

"Testes lite non cõtest. ꝓñt q̃nque recipi.

h ¶ *Qui absente.*] quia merita causarum, &c. & C. si per vim vel alio modo. l. vlt. nec etiam in causa restitutionis auditur quis volens de iure suo docere in absentia alterius partis, vt extra de ffo. deleg. consultationibus.

ADDITIO. Extra de in integrum restitutione. cum ex litteris. Archidiaconus.

DE accusatoribus.] Hæc quæst. diuiditur in iiij. partes: in qua rum prima probat per xij. auct. sanctorum patrum, quòd absens non debet condemnari, nec absentes in eum testificari, nec illum accusare, nisi contumax fuerit. Secunda ibi, *De his.* Tertia ibi, *Simul autem.* Quarta ibi, *Nisi in crimine.* I. de F. Casvs. Hic ponitur 9. quæst. qua quæritur an accusatores vel testes

Source : BIU Cujas

C *Aueant.*] Casvs. Quæsitum fuit ab Eleutherio, an iudices possint sententiare contra absentem non ex contumacia. Et respondet quòd non: & si tulerit, irrita erit sententia ipso iure: vel per sententiam irritabitur, & iudices pœnam sustinebunt: & eius qui semel calumniatus est, accusatio non audietur.

Item Eleutherius Papa in epistola ad episcopos Galliæ [1].

¶ Absente aduersario sententiam ferre non licet. C. II.

2 CAueant [a] iudices ecclesiæ, ne absente eo, cuius causa ventilatur, sententiam proferant: quia irrita erit [3]: immo etiam & causam [b] in synodo pro facto dabunt [c]. Proditoris vero nec calumnia, nec vox audiatur.

Item Calixtus Papa, epistola 2. ad episcopos Galliæ.

¶ Reo absente, accusator non audiatur. C. III.

4 ABsente eo, quem accusare voluerit quispiam †, accusatori non credatur: quia sine scripto difficile [d], per scriptum autem numquam recipiatur: quia per scripturam nullus accusare, vel accusari potest: sed propria voce, & præsente eo, quem accusare voluerit, suam quisque agat accusationem.

Item Cornelius Papa ad Rufum, epistola 2. cap. 2.

¶ Quæ in absentes geruntur, omnino euacuentur. C. IIII.

5 OMnia, quæ aduersus absentes [e] in omni negotio aut loco aguntur [f], aut iudicantur, omnino euacuẽtur: quoniam absentem nullus addicit [g], nec vlla lex damnat.

Item Marcellus Papa ad Maxentium, epistola 2.

¶ Non iudicetur, qui præsentialiter non accusatur, vel conuincitur. C. V.

NOn oportet quemquam iudicari, vel damnari: priusquam legitimos habeat præsentes accusatores, locumque [h] defendendi accipiat ad abluenda crimina.

Item Damasus ad Stephanum archiepiscopum, epist. 3 c. 8.

¶ De eodem. C. VI.

6 HAbetur quoque in decretis sanctorum patrum sancitum, non fore canonicum quemquam sacerdotum iudicare, vel damnare: antequam accusatores canonice examinatos [i] præsentes habeat, locumque defendendi accipiat, id est inducias [k] ecclesiasticas ad abluenda crimina.

[*Idem Damasus ibidem continentur.*]

PALEA. C. VII.

7 NEc extra propriam [A] fiat prouinciam primo † discussionis accusatio, sine Apostoli ca præceptione: cui in omnibus causis debet reuerentia custodiri: quoniam & antiqua docet hoc patrum regula, in qua & imperialiter pariter statuta concinunt. Criminum, inquiunt, discussio ibi agenda est, vbi crimen admissum est. Nã alibi criminum reus prohibetur audiri. Et alibi in canonibus prȩcipitur [Quæcumque negotia in suis locis, vbi orta sunt, finienda sunt] & reliqua talia, & his similia: salua tamen in omnibus Apostolica auctoritate, vt nihil in his definiatur, priusquam ei placere cognoscatur, qua omnes suffultos esse oportet.

A ¶ Propriam.] *Sic est emendatum ex epistola ipsa Anselmo, & Iuon. Antea legebatur,* Nec extra patriam fiat prouincia. *Addita autem & nonnulla sunt ex epistola.*

Idem ad episcopos Italiæ, epist. 6.

¶ De eodem. C. VIII.

9 QVi accusare alium elegerit, præsens per se, & non per alium accuset, inscriptione videlicet præmissa [l]. Neque vllus vmquam iudicetur, antequam legitimos accusatores præsentes habeat, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina.

Item ex concilio Toletano sexto, cap. vndecimo. [10]

¶ De eodem. C. IX.

11 DIgnum est, vt innocentis [m] vita nulla maculetur pernicie accusatorum: ideo si quis † à quolibet criminatur, non ante accusatus supplicio detur †, quàm accusator præsentetur, atque legum, & canonum sententia exquiratur. Quòd si indigna ad accusandum persona inuenitur, ad eius accusationem non iudicetur, nisi [A] vbi pro capite regiæ maiestatis causa versatur.

A ¶ Nisi.] *Hæc sunt addita ex originali.*

Item Bonifacius Papa ad Gallos, epistola secunda.

¶ Sententia feriatur, qui causæ suæ negligit adesse. C. X.

12 DEcernimus † [n] vestram † debere intra prouinciam esse iudicium, & congregari synodum ante diem Calendarum Nouembrium: vt si adesse voluedat ¶ *Difficile.*] i. non, vt 2. q. 6. biduum. vel difficile, i. vix: quia in casibus fit accusatio sine inscriptionis vinculo, vt not. 2. q. 8. in princ.

OMnia.] Casvs. Quæsitum fuit vtrum testes recepti contra absentem, vel sententia lata contra absentem valeat? Et respondet quòd non, quia nulla lex damnat absentem.

a ¶ *Caueant.*] arg. "est hic pro opinione illorum qui dicunt, quòd sententia nulla est cum peremptorio non venit ad notitiam absentis, C. quo. & quan. iu. l. ea quę. & ff. quę sen. sine ap. resc. l. 1. § cum ex edicto. sed ibi non peruenit: qa nec propositum fuit. vnde secundum plerosq; bene tenet sententia, licet perẽptorium non venerit ad notitiam rei. sed hic expones irrita, i. irritanda. Vnde satis videtur sufficere si absens sufficienter sit requisitus, ad hoc vt possit ferri sententia, licet nõ sit inuentus, vt extra de do. & cont. causam. extr. de cle. non resid. ex tuæ. arg. ad hoc. 7. q. 1. prȩsentiũ. C. de iud. properandum. §. & si qui dẽ. ff. de euict. si ideo. & l. si dictum. §. si præsente. & ff. locat. item quæritur. §. exercitu. Arg. contra ext. vt lit. non conte. quoniam. §. si vero [a]. nam ibi dicitur, q etiam in causa matrimonij non est procedendum contra absentem, licet non inueniatur: quia potest esse q habeat iustã causam absentiæ. nec enim videtur contumax qui vocẽ prȩconis non audiuit. ff. de in inte. rest. l. pe. & vlt. Hoc tamẽ certum est, quòd siue peruenerit ad eum citatio, siue non: si probauerit iustam causam absentiæ, retractatur id quod factũ est, vt ext. de sent. & re iud. cum Bertholdus. Io. Hoc teneas q sufficit si citetur aduersarius publice ad domũ vbi consueuit morari, vt ext. de do. & cõt. causam. & c. vlt. & si non veniat lit. non contesta. fiat missio in possessionem, vel excõmunicabitur, vt ext. vt li. non contest. tuæ. lite vero contest. [b] ad sententiam pceditur, vt C. de iud. properãdum. §. & si quidem & §. sin autem. & si postea veniant assignando iustã causam absentiæ, retractabitur quod factum est, vt extra de sen. & re iu. cum Bertholdus. B[illegible] b ¶ *Causam.*] i. pœnã. c[illegible] *sunt.*] id est, sub [illegible] unt.

A *Bsente.*] Casvs. Quæsitum fuit ab Eleutherio, an absens possit accusari: & an absens possit per epistolam accusari. Et respondet q non, sed reo præsente & voce propria, & in scriptis, nisi in casibus exceptis.

e ¶ *Absentes.*] non per contumaciam, & in casibus exceptis in sum. Ioan.

f ¶ *Aguntur.*] Nota etiam q gesta, quę fiũt absente altero, nõ valent, vt j. ead. chartæ. & s. ead. caueant.

g ¶ *Adducit.*] i. punit.

NOn oportet.] Casvs. Dicitur hic q nullus debet damnari nisi legitimi appareãt accusatores, & præsentes: & tunc locus defendendi accusato præbeatur, i. inducię dentur ad delenda crimina. Idem dicitur in seq. c.

h ¶ *Locumque.*] i. inducias, vt j. c. prox.

i HAbetur.] ¶ *Examinatos.*] Hoc cum sint ignoti vel suspecti, vt 2. quæst. 7. quærendum.

k ¶ *Inducias.*] arg. sententiam non valere nisi prȩcesserint legitimæ inducię. extra de dilat. dilecti. & 5. q. 2. vocatio.

QVi accusare.] Casvs. Dicitur hic q qui vult alium accusare, debet præsens hoc facere, & non per procuratorem, vt reo reseruetur copia defendendi.

l ¶ *Præmissa.*] Inscriptio enim semper præcedit accusationem [c], vt extra de accu. qualiter. 2.

DIgnum.] Casvs. Dicitur hic q non debet aliqs accusari nisi præsens fuerit accusator: qa examinari dẽt, si est idoneus ad accusandum.

m ¶ *Innocentis.*] Sanctius est enim nocentem impunitum relinquere, quàm innocentem condemnare, vt ff. de pœ. absentem.

DEcernimus.] Casvs. Maximus Valẽtinæ ciuitatis episcopus fuit de multis criminibus accusatus. post lit. contestat. multoties citatus nõ venit, ita q causa non poterat terminari. ꝓcipit ergo Papa episcopis Galliæ, vt ante calendas Nouembris synodo congregata illũ citẽt: & si venire noluerit, ferãt sniam in illũ tamquam in contumacem: nec curent si omnia delicta non comprobẽtur cũ per suam cõtumaciam videatur de omnib. confiteri. Quidam tamen dicunt quòd iste fuerat infamatus & procedebatur contra eum in modum inquisitionis. Seq. c. planum est.

n ¶ *Decernimus.*] quidã ponunt casum sic, q episcopus iste fuit infamatus, &

" Snia lata cõtra eũ ad quẽ citatio ñ peruenit, an valeat. 1 ĩ rescripto Iulij c. 24. in cõc. Carth. 4. c. 30. in capi. Hadri. c. 53. In cap. l. 7. c. 219. 2 Burc. l. 16. c. 14. Ansl. l. 3 c. 27. Iuo p. 6. c. 319. 3 Concord. tex. ĩ l. ea, q̃. & ibi gl. cũ concord. C. qũo & qñ iu.

4 12. q. 8. c. 1. Ansl. l. 3. c. 55 Bur. l. 1. c. 171 Iuo part. 5. c. 289. † *al. quicunque accusatori*

a Vbi d hoc ext. d excess. pl. ex lris. & videas qd ibi no. In. ad hº declarõnem. Arc. 5 Ansel. l. 3. c. 62.

7 Ansl. & Iuo ibid. † *al. prima*

6 Ansl. l. 2. c. 39. Iuo p. 6. c. 347. b Hoc intelige vt not. ext. de dol. prout. & de ap. sæpe. & c. p tuas. & not. Gof. in sum. de iud. §. idem. & post. vers. sesi. Arc.

9 Ansl. l. 3. c. 51. Iuo p. 6. c. 348.

c d hoc no. 2. q. 8. i sum.

10 Et ĩ Vuormaciẽs. c. 4.

11 Burc. l. 16. c. 5.

† *al. quisquis* † *al. dedicetur*] *al. deputetur*

12 Ansl. l. 3. c. 38. Bur. l. 1. c. 161. Iuo p. 5. c. 271. & p. 6 c. 338. † *al. decreuimus* † *al. vestrum*

Source : BIU Cujas

matus, & Papa committit istis vt in modum inquisitionis procedant, & si non venerit vt se purget, vel si defecerit in purgatione, videtur confiteri de crimine. vnde potest condemnari, vt ext. de si. de hoc. & c. insinuatum. Vel intelliges quòd hic fuit lis contest. sicut in summa intellexi hoc cap. vel non loquitur de diffinitiua sententia, sed de interlocutoria, vel excommunicatiõe [a], vel missiõe in possessionem. Videtur tamen quòd etiam li. non contest. ferri possit diffinitiua sententia, sed non de crimine, sed depositionis pro contumacia, vt videtur colligi extra de do. & contu. veritatis. Ioan.

a Pro isto intellectu fa. ꝙno. ẽ. q. ꝓ. c. 1. in gl. sed ꝓ contumacia. sed hũc intellectum nullum puto. Arc.

a ¶ *Voluerit.*] Maximus Valentinæ ciuitatis episcopus.

b ¶ *Sententiæ.*] ferendæ. contra. ff. de pœ. absentem. illud secundum leges.

Antea legebatur] professio ex ꝓcurata]

c ¶ *Manifestum est.*] præsumptiue, vt ff. de re iu. contumacia. §. 1. sic 34. q. 3. de illicita. in fi. Sed vr̃ ꝙ semper liqueat de causa, quia aut probat auctor qđ asserebat, & tũc condemnandus est reus. aut nõ probat, & tũc est absoluendus reus, vt 6. q. vlt. auctor. Respond. istud obtinet cum vterque est præsens & prẽterea quòd reus absoluitur, non procedit ex eo ꝙ de causa liqueat, " sed quia partiũ iura sunt obscura, & in dubio fertur sententia pro reo, vt inst. de interd. §. commodum. extra de fi. instr. inter. in fi. nam quandoq; actor probat intentionem suam, & tamen iudici non liquet de causa. ff. de re iu. l. Pomponius.

1 & in capi. Hadria. c. 4.

2 Pol. l. 5. ti. j. Ans. l. 3. c. 7. Iuo par. 5. c. 248. & p. 6. c. 331. Pan. l. 4. c. 54.

3 Concord. tex. in l. absentẽ. ff. de pœ. & l. ser uum. §. publice. ff. de procur.

† *al. Senonensi*

4 Snia hr̃ in epistol. Nic. ad epos, q i Cõuicinum cõuenerãt, nup impssa.

" Sententia in dubio fertur pro reo.

d ¶ *Purgandi.*] id est, ostendendi innocentiam suam, vel causam absentiæ.

e ¶ *Non omnia.*] dum tamen illa quæ probata sunt, sufficiant ad condemnationem, & omnia simul obiician

rit [a], præsens, si confidit, ad obiecta respondeat: si vero adesse neglexerit, dilationem sententiæ [b] de absentia non lucretur. Nam manifestum est [c], confiteri eum de crimine, qui indulto, & toties delegato iudicio purgandi [d] se ocasione non vtitur. Nihil enim interest, vtrum in præsenti examine non [A] omnia [e], quæ dicta sunt, comprobentur: cum ipsa quoque pro confessione procurata toties constet absentia.

A ¶ Non omnia.] *In originali, & apud ceteros collectores, & in vno peruetusto Gratiani codice est* omnia: *sed quia idem sensus elicitur, & adest glossa, non est mutatum.*

Item Felix Papa ad episcopos Galliæ epistola secunda[1].

¶ Absentes nec accusari, nec iudicari possunt. C. XI.

[2] ABsente aduersario non audiatur accusator, nec sententia, absente alia parte, à iudice dicta vllam obtineat firmitatem[3].

Item Nicolaus Papa Gallioni archiepiscopo Senensi†.

¶ Altera parte absente, diffinitiua non feratur sententia. C. XII.

[4] REuera iustus mediator non est, qui vno litigante, & altero absente, amborum emergentes lites decidere non formidat. His ita præmissis, volumus & Apostolica auctoritate monemus [f], vt si presbyter, de quo agitur, post excommunicationem [g] suam, Apostolicam sedem adire voluerit, nullus iter eius impedire præsumat.

Item Zepherinus Papa ad episcopos Siciliæ, epistola 1.

In absentem non est ferenda sententia. C. XIII.

RE*uera.*] Casvs. Quidam conquestus fuit de quodam presbytero absente forte ex iusta causa coram Gallione archiepiscopo, qui testibus receptis sententiam contra eum absentem tulit. & quia sententię parere nolebat, dictus archiepiscopus excommunicauit eum, quare sacerdos ille appellauit ad sed. Apost. sed impediebatur appellationem prosequi, vnde Papa ipsum archiepiscopum reprehẽdit, & præcipit ei, quòd si post excommunicationem suam appellationem voluerit prosequi nullus eius iter impediat.

f ¶ *Monemus.*] id est, mandamus. 2. q. 1. notum sit. 28. q. 1. sic enim. & no. ẽ. 2. q. 7. sicut inquit.

g ¶ *Post excommunicationem.*] nota, quòd excommunicatus appellat. arg. extra de sent. exc. per tuas.

h A*Bsens.*] ¶ *Nisi fuerit.*] Hæc verba ponuntur in auth. vt omnes obe. iu. §. si vero. coll. 5.

i ¶ *Contumacia.*] sic extra de testib. in nomine domini.

I*Ndicas.*] Casvs. Hermannus episcopus fuit furiosus, ꝙ constabat apostolico, qui postea homicidium vel aliud scelus commisit, de quo cum sępe coram Gallione archiepiscopo accusatus fuisset, appellauit ad Papam. Archiepiscopus autem indignatus rogauit Papam, vt de crimine cognosceret, & ipsum condemnaret. Nicolaus vero dicit, quòd non potest facere tribus rationibus, scilicet quia Hermannus erat absens, & quia non dixerat ei qui fuerunt illi excessus super quibus accusabatur, nec vtrum tempore delicti fuerit sanæ mentis, vel non. & ideo donec ista probẽtur, potius est sibi compatiendum, quàm sit sententia feriendus.

k ¶ *Hermannum.*] iste in furore occiderat hominem.

l ¶ *Quia.*] prima ratio est.

m ¶ *Quamuis.*] secunda ratio est.

n ¶ *Fuerint.*] & ita non tenebatur venire, vt 5. q. 2. si primates.

o ¶ *Nec vtrum.*] tertia ratio est.

p ¶ *Ostenderis.*] archiepꝰ bñ fatebatur, ꝙ qñq; fuerat furiosus: sed tñ dixit eum modo esse sanũ, & in sanitate occidisse hominẽ, aliàs tenetur ille potius probare, ꝙ dicat aliquem in furore peccasse, vt extr. de suc. ab intest. cum dilectus. & C. de cod. l. non codicillos.

5 ABsens vero nemo iudicetur: quia & diuinæ, & humanæ hoc prohibent leges.

Nisi fuerit [h] *absens ex contumacia. Pro præsenti namque eum contumacia* [i] *haberi facit.*

Item Nicolaus Papa Gallioni Senensi† *archiepiscopo.*

¶ De eodem. C. XIIII.

INdicas Hermannum †[k] episcopum super quibusdam frequenter fuisse accusatum: pro quibus (quia [l] ex parte ipsius, persona deest) nos vni parti ad discrimen alterius credere proculdubio non possumus: quamuis [m] nec vsque adhuc, qui fuerint [n] illi excessus, dixeris, nec vtrum [o] sanæ mentis erat idem antistes, nec ne, cum ipsos excessus perpetrabat, euidenter ostenderis [p]: satiusque arbitramur, quamlibet interim infirmitatem ad pœnam peccati, quàm ad ipsum pertinere peccatum, cui magis consulendum ꝙ sit, & compatiendum, quàm puniendum, vel aliquo modo feriendum.

Item Calixtus Papa ad episcopos Galliæ, epistola 2.

¶ Testes non dicant testimonium, nisi de his, quæ præsentialiter, & veraciter nouerunt. C. XV.

[6] TEstes per quamcumque scripturam [r] testimonium non proferant, sed præsentes [s] de his, quæ nouerunt, & viderunt [t] veraciter testimonium dicant. Nec de aliis causis, vel negotiis dicant testimonium, nisi de his, quæ sub præsentia [u] eorum acta esse noscuntur.

De hiis etiam, qui audierunt [x], *si ad hoc conuocati sunt, in ciuli causa testimonium*

5 5. q. 8. c. 1. Burc. l. 16. c. 13. Ans. l. 3. c. 62. Iuo p. 5 c. 245.

q ¶ *Consulendum.*] q. d. satis ipso furore punitur. sic ẽ. di. 5. baptizari. ff. đ of. præsi. diuus. iudex tñ diligẽtissime inqret, an fuerit furiosus ꝙ multi fingũt furorem, vt sic excusentur, vt ff. de curat. fur. obseruare. & j. ea. hortamur.

† *al. Senonensi*

† *al. Herimannum*

TEstes.] Casvs. Hoc c. introducitur pro alia parte quæstionis, s. ꝙ nõ dẽt ꝙs testificari cõtra absentem. Dr̃ ergo hic ꝙ Beneuen. quòd Calixtus fuit interrogatus vtrũ in causa criminali testes absentes possent testificari ꝓ scripturã? Et resp. ꝙ nõ, sed præsentes debẽt dicere veritatẽ de iis q̃ viderũt & nouerunt, & non de aliis negotiis nisi de his, q̃ sunt acta in eorũ pñtia. posset ẽt hoc intelligi i qualibet causa, qa sp dẽt esse præsens ille contra quem inducuntur testes, vñ testes absentes nõ pñt p scripturam testificari, sed in præsentia partium.

6 Burc. l. 1. c. 171. Ans. l. 3. c. 55. Iuo p. 5 c. 289. Pan. l. 4. c. 93.

r ¶ *Scripturam.*] numquid litteræ eorum nõ valẽt? Nõ in ferendo testimonio, qa testibus nõ testimoniis credẽdum est, vt extr. de cohab. cle. & mul. tua. De hoc no. j. 11. q. 3. curæ [b]. arg. ff. de cure. diuus. alias extra iudiciũ sec⁹ est, vt 11. q. 3. curę. 71. dist. extraneo.

b Adde qđ not. 12. q. 6. statuẽdum. in gl. instrumentũ, &c.

s ¶ *Sed præsentes.*] Fallit ff. de iu. iur. ad personas. extra de test. si quis testium.

s ¶ *Sed præsentes.*] in causa criminali semper testes erunt præsentes, sed in ciuili seruetur consuetudo regionis, vt ff. de testib. l. 3. in fi.

t ¶ *Qui nouerunt & viderunt.*] id est, aliquo sensu corporeo perceperunt [c]. large enim sumitur visus, vt ibi, Gustate & videte. & legitur in Exod. Videbant voces, id est audiebant. vnde si auditu aliqui conscij sunt de aliquorum fornicatione, bene possunt de hoc testificari. ext. de testi. præterea. & quòd de auditu recipiantur testimonia, patet extra de testi. cum causa. nam sufficit qualitercumque aliquid sciatur. 22. q. 5. hoc videtur. " Si ergo aliquis est mutus, dum tamen audiat, & scribere sciat, bene testificatur, vt C. qui testa. fac. poss. discretis. Similiter cæcus testificatur, si voces contrahentium habet notas. Nec obstat si dicas quòd cæcus potest in voce decipi, vt 27. q. 1. nec aliqua. nam in visu possumus decipi, vt 31. q. 1. quomodo & in tactu. 34. q. 2. in lectum.

c Sequitur Ale. đ Im. in l. bñ ad cognitionem. col. 6. ff. si cer. pe.

" Mutus & surdus testificari pñt.

t ¶ *Nouerunt.*] ergo de iis quæ pupillus vidit, non potest esse testis, quia hæc ætas ignorat quid videat. C. de fal. mo. l. 1. [d]

d Sed cõtra de cõs. di. 3. placuit de infantib⁹. & c. se. vbi de hoc 37. di. relatum. Arc.

u ¶ *Præsentia.*] dum tamen intelligant. nam aliter non dicuntur præsentes, vt ff. de ver. sig. coram. Non intellige presentem prout ponitur 16. q. 3. §. potest. sed intellige præsentem siue in eadem domo, siue alibi sit, dum tamen audiri possit, vt ff. ad Syl. l. 1. §. eod. tecto.

DE HIS. Casvs. Supra in cap. testes. dictum est quòd testes testificantur de iis quæ viderunt & nouerunt. Nunc autem vult ostendere casus in quibus etiam de auditu ferunt testimonium si vocati sunt ad hoc: sed certe si bene inspiciatur, in l. seq. non testimonium de auditu proprie, sed de confessione facta in oculis eorum, qui ad hoc vocantur.

" Testimonium de auditu sæpe admittitur.

x ¶ *Audierunt.*] " plures possunt notari casus vbi fertur testimonium de auditu. Vnus hic. Alius cum probatur voluntas obmutes-

Source : BIU Cujas

centis, vt 26.q.6.qui recedunt.& c.his qui. Alius in matrimonio, vt 35.q.6.de parentela. Alius in probatione periurij, 22.q.5. c.hoc videtur. Alius in memoria facti operis, vt ff.de proba. ſi arbiter. Alius extra de teſti.præterea.& extra eod.tit.cum cauſam. Sed certe non concedo, quòd alicubi ſit teſtimonium de auditu, niſi vbi teſtatur quis quòd ſic audiuit recitari à maioribus, vt dicitur extra de teſti.quoties.& hoc tantum contingit in matrimonio, & in memoria facti operis, licet hodie circa matrimonium illud ex parte ſit immutatum. extra de teſti.licet.2.niſi quis velit dicere ibi ideo eſſe teſtimonium de auditu, quia melius in talibus comprehendimus per auditum quàm per viſum. Vnde ſi duo intereſſent contractui quorũ vnus eſſet ſurdus, & alter cæcus, vnus audiret verba cõtractus, alter videret numerare pecuniam, per illos forte nõ probaretur contractus, quia ſingularis. extra de elect. cum dilecti. Sunt tamen hic alia duo ſpecialia, ſ.quòd valet confeſſio extra ius, ſicut & alibi. extra de exceſ.præla, quàm ſit graue. & in alio caſu quãdo quis confitetur ſe debere pecuniam cauſa adiecta, vt C. de non nu, pec.generaliter. in caſu qui habetur de ſecũda cautione quam mulier poſt biẽnium emiſit.C.ad Velleia.ſi mulier. " & generaliter dicunt quidam valere confeſſionem factam extra ius, vbi teſtes interſunt rogati.

1 &Nouella. 90. non iiſdem omnino verbis.

2 Anſel.l.3. c.58.

" Confeſſio extra ius qñ que valet.

" Teſtes an debeãt eſſe rogati.

aHoc eſt falſum, vt C.đ codic. l.vlt. §.fi.

dicere poſſunt, vt in Authenticis colla.7.tit. de teſtib. [1] *legitur.* ¶ *Si debitum ſcriptum ſit, & probatio ſolutionis proferatur à litigantibus per teſtes ſine ſcriptura, tunc ſuſceptibilem eam apud Iudicem eſſe volumus, dum ad hoc ipſum teſtes aſſumantur, vt perhibeant teſtimonium pro facienda ſolutione, aut pro memoria* [a] *alicuiiam factæ ſolutionis, & pro confeſſione* [b] *eius, qui pecunias accepit. Hæc autem inania, & ex tranſitu perhibita teſtimonia (vt ſi propter aliud opus adueniens audiuit aliquem dicentem ſe accepiſſe ab aliquo aurum, aut debere alicui) nulla ratione valere cenſemus.*

3 *Simul autem neceſſe eſt vt videant. Quòd ſi alius vno, alius alio tempore viderit, diuerſitas temporum, eorum teſtimonium non admittit.*

Vnde Leo Papa.

¶ Non admittuntur ad teſtimonium, quos non eodem tempore, negotio interfuiſſe conſtiterit.

C. XVI.

NIhilominus quoque puniendi [c] ſunt teſtes, qui ad calumniam aliquid teſtificantur, nec eorum voces tamquam plurium admittuntur, quos temporum [d] quidem diuerſitas ſimul [e] interfuiſſe prohibuit.

Item Ambroſius in libro de Paradiſo, cap.12.

¶ Ad ſeriem geſtorum, teſtis ex ſuo nihil adiiciat.

C. XVII.

PVra [f], & ſimplex [A g] teſtimonij ſeries intimanda eſt. Plerumque teſtis, dum aliquid [h] ad ſeriem geſtorum ex ſuo adiicit [i], totam teſtimonij fidem partis mendacio decolorat. Nihil igitur, vel quod bonum videtur, addendum [k] eſt.

A ¶ Simplex.] *Integer locus B. Ambroſij eſt.* Pura, & ſimplex mandati forma ſeruanda' vel teſtimonij ſeries intimanda eſt.

Item Felix Papa ad epiſcopos Galliæ, epiſtola 2.

¶ Abſens per alium nec accuſare, nec accuſari poteſt.

C. XVIII.

3 ABſens per alium accuſari, aut accuſare [4] non poteſt, nec affinis [l] teſtis admittitur.

4 ¶ *Niſi in crimine iniuriarum, in quo illuſtris perſona etiam per procuratorem* [m] *intendere, & excipere poteſt, ſeruatis ceteris ſolennitatibus, vt Cod.tit.de iniuriis.l.vlt.*

Item Pelagius Papa Sindulæ [A] *magiſtro militum.*

A ¶Sindulæ.] *Iuo p.8.c.67.refert aliud quoddam caput epiſtolæ à Pelagio ad Sindulam magiſtrum militiæ ſcriptæ.*

¶ Reo [n] abſente libellus accuſationis fruſtra offertur.

C. XIX.

CHartę, quas dedit nobis Lucidius, ſi illo tempore aduerſarius ipſius illic præſens fuiſſet, validæ erant. Sed quia aduerſario abſente [o] geſta, quæ nobis recenſuit, facta leguntur, talia leges non recipiunt.

infa. Lucius. extra de ord.cog.cum dilectus. quia ibi non eſt ſententia lata contra teſtem.

d ¶ *Quos temporum.*] ſimile 4.q.3.in teſtibus. C.de cod.l. vlt.§.vlt.ſi. C.de teſtam.ſi vnus.

e ¶ *Simul.*] Quidã dicunt hoc tenere in iis quæ non niſi ſemel committuntur, vt homicidium alicuius. ſed ſi ſæpius aliquid poteſt committi, ibi non nocet temporum diuerſitas. ſed eis obiicitur de Suſanna, 2.q.6.§. item Daniel. ſed illi reſpondẽt, ꝙ ideo fuerunt illi teſtes reprobati, quia dixerunt ꝙ in eadem hora & in diuerſis locis commiſſum eſſet adulterium, ſed non poterat committi in eadem hora & in diuerſis locis, & hoc dicũt propter expreſſam ſimilitudinem, & non propter identitatem: nam reuera aliud eſt adulterium quod hodie fit, aliud quod cras, ſed eſt ſimile illi, quod nõ concedo, cum ſinguli ſint in ſuis dictis ſingulares. Si tamen aliquem actum continuum viderẽt aliqui, licet diuerſis horis, vidētur quòd teſtimonium teneret, vt ſi ſucceſſiue in vno foramine viderunt aliquos fornicari [c]. Vel ſi aliqui volunt teſtari ꝙ aliquis excommunicatus celebrauit, & vnus audiuit finem miſſæ, alter principium, hoc caſu concedo eosbene teſtari de vna re propter continuationem actus, ſicut propter continuationem poſſeſſionis vna dicitur præſcriptio, licet facta ſit à diuerſis perſonis. 16.q.3.§. poteſt [d]. ver. quòd ſi ab eo. ſicut etiam vnus dicitur proconſulatus, licet diuerſæ perſonæ ipſum exercuerint, vt ff.de off.procon. meminiſſe. Item quid ſi conueniant in tempore, ſed diſcordant in officiis? vnus dicit de miſſa, alter dicit de veſperis? Eadem eſt quæſtio ſi vis probare ſolutionem decimæ, & vnus dicit frumentum ſolutum, & alter dicit fabam. Et reſp. quòd non valet teſtimonium: quia omnes ſunt in ſuo teſtimonio ſingulares, vt extra de elect. cum dilectus. diem forte non tenetur teſtis exprimere, ſed menſem, vt ſ.2.q.8.libellorum.

3 Pol.l.5.ti.j. Iuo par.5.c. 248. & p.6. c.331.

4 Adde tex. l. polla. C. de his quib. vt ind.

c Vide late de hac q. Ia. Bu. in l.fi. C. đ teſti. Cin. &Petr. īl. teſtium. e. tit.

d Melius §. pſcriptionũ ver. quod ſi ab eo. Arc.

PVra.] Casvs. Quæſitum fuit ab Ambroſio ſi teſtis admiſcet vero aliquid falſitatis, an eius teſtimonium valet? Et reſpondet, quòd non: quia pura & ſimplex eſt teſtimonij ſeries intimanda.

f ¶ *Pura.*] id eſt, ſine dolo.

g ¶ *Simplex.*] qualiter hoc intelligitur, dixi 4.q.3.in teſtibus.

h ¶ *Aliquid.*] arg. vtile per inutile vitiari, vt 12.q.ſi quos de ſeruis. ſ. diſt.37.ſi quid veri [e]. Sed contra, ff. de excu. tu. qui teſtamento. ſ. diſ. 9.ſi ad ſcripturas. Sol. " vtile per inutile vitiatur, vbi in iure inuenitur expreſſum, aliàs non. arg.15.q.3.§.cum autem.

e Et ſ.1.q.1. ratione. vbi videãs. & c. dñs. vbi vid arg.pro, &c. "vtile p inutile qñque vitiatur.

i ¶ *Adiicit.*] vel ſubtrahit, vt 5.q.vlt. presbyteri. ext. de ver. ſig. forus. §. vlt. arg. 11.q.3. quiſquis metu. 25.q.2. prę ſcriptione. 22.q.2. cum humilitatis. C. de teſtib. teſtium.

k ¶ *Addendum.*] quia non præiudicaret hoc alicui, ſi de hoc non iuraſſet, vt extra de teſtib. c. de teſtibus.

ABſens.] Casvs. Dicitur hic, quòd abſens non poteſt accuſare vel accuſari per procuratorem, nec teſtis affinis recipitur.

l ¶ *Nec affinis.*] ſ. ead.q.5.ſimiliter [f].

f Adde an& qñ admittãtur. Bar. no. īl.q teſtõ. ff. đ auct. tu. & īl.q teſtõ. ff. q ma. ac. po.

NISI. Casvs. Excipit Grat. vnum caſum in quo abſens poteſt accuſare per procuratorem, vt illuſtris perſona in crimine iniuriarum.

m ¶ *Per procuratorem.*] de hoc dixi ſ.2.q.6.ſi quando.

n ¶ *Reo.*] hæc rubrica eſt falſa, quia non intelligitur de libello accuſationis, ſed de libello atteſtationum.

CHartæ.] Casvs. Quidam accuſatus fuit, vel conuentus coram Sindua magiſtro militum Domini Papæ. In abſentia autem rei ſunt teſtes recepti: reus ſtatim cum ſciuit, appellauit ad Papam. Sindua vero miſit atteſtationes Papæ per Lucidium accuſatorem vel actorem: quas cum audiuit à Lucido fuiſſe receptas abſente reo dixit eſſe inualidas,

o ¶ *Abſente.*] ſupra 2.q.1.in primis. extra de teſt. in nomine Domini. & cap. de cetero.

Source : BIU Cujas

HOrtamur.] Casvs. Pelagius commisit quandam causam Decorato patricio. hortatur ergo vt sicut cõsueuit, ita pure procedat super hoc negotio, & faciat à testib. qui veritatem illius causæ nouerunt, omnem formidinem amputari, vt præstito sacramento dicant testimonium veritatis. & omnib. patefactis causam decidat.

a ¶ *Amputari.*] hic est ar. " ꝙ iudex præstabit conductum & securitatem testib. ext. vt lit. non cont. accedens. & de electio. bonæ memoriæ. extr. de ap. ex parte. 33. qu. 2. siue.

" Testibus est prestãda securitas.

b ¶ *Præsentari.*] sic ſ. ea. testes.

c ¶ *Nouerunt.*] Testis enim pro vtraq; parte testabitur. 14. qu. 5. non sane. & iurabit, ꝙ nihil falsitatis dicet. 2. q. 4. nullam.

Idem Decorato patricio.

¶ Testes corporaliter præstito iuramento testimonium dicant. C. XX.

HOrtamur, vt sub timore Domini consuetam cõscientiæ vestræ sinceritatem in hoc quoq; negotio conseruantes, omnem personis, quæ veritatem causæ istius scire possunt, faciatis amputari [a] formidinem, & vestris præsentari [b] cõspectibus, tactis sacro sanctis euangeliis, præbito etiam legaliter sacramento, quæ in veritate rerum nouerunt [c], professione suæ testificationis aperiant, vt patefactis omnibus, quæ secundum leges, & iustitiam censenda sunt cognoscatis, & competentem † legibus, & veritati terminũ detis.

Item Nicolaus Papa Hincmaro Rhemorum Archiepiscopo.

¶ Accusator, & accusatus simul debent adesse. C. XXI.

NEcesse est secundum sacrarum scripturarum documẽta, ac secundum iustitię tramitem & accusatum & accusatorem simul adesse, & vnam partẽ, quamtacumque [d], & qualicumque prę dita sit auctoritate, sic prorsus audiri, vt alteri parti nullum præiudicium [e] irrogetur.

riſte tex. solet allegari, ꝙ notarius vel testis ñ [d]3 appõere in actu suo, nisi quæ vidit & nouit. Istã opin. t3 Pe. đ An. in c. fraternitatis. extra, de testi. & Ale. de Im. in l. si ex falsis. co. vltim. C. de transf.

† *al. conuenientem.*

a Loqtur in pœnis inferẽdis, ĩ qb⁹ defertur. 50. di. cõtumaces. extr. de of. del. pastoralis. qđ dic vt no. ext. đ trãſ. c. vlt. in gl. pen. Arc.

b Vers. ꝙ si forte. ꝑt eñ qs đ plurib. cõdẽnari si mul, vel absolui. 2. q. 6. si quis ex pluribus.

c Accusator deficiens in vno, an admittatur ad alia.

d ¶ *Quamtacumque.*] Parilitas enim seruanda est in iudiciis. C. đ prox. sacro. scri. in sacris. lib. 12. ff. de arb. si cum dies. §. si arbiter. ar. contra ext. de dol. & contu. ex litteris [a]. & est simile. 1. q. 1. teneamus. ſ. dis. 9. ego. in sententia & in iudicio nulli est deferendum, sed in sedendo, & in similibus sic 2. q. 8. quisquis.

e ¶ *Præiudicium.*] sic 11. q. 3. si quis vero. C. de stat. & imagi. l. 4.

QVÆSTIO X.

Vòd [f] vero deficientes [A] in primo capitulo non sint admittendi ad sequentia, ex concilio Carthaginensi septimo confirmatur, in quo sic c. 3. [2] statutum legitur.

[2] Et Afric. c. 97.

A ¶ Deficientes.] *In vulgatis codicibus legebatur*, testes deficientes: *sed expuncta est vox*, testes, *quæ abest à plerisque vetustis codicibus. Quæ enim in hac quæstione afferuntur, non ad testes, sed ad accusatores pertinent. Et superius initio causæ in propositione huius quæstionis decimæ nulla est mentio testium.*

f ¶ *Vòd vero.*] " vbi quis simul de pluribus criminibus accusat, si in vno deficiat, bene admittitur ad alia, vt ſ. 2. q. 1. in primis [b] dummodo non sit calumniator, vt 2. qu. 3. Paulum. nam & condemnatus prosequitur crimen, de quo inscripserat pendente accusatione, vt j. ead. qu. proxi. neganda. 2. & ff. de publ. iud. l. is qui. §. illud. Sed capitula hic posita loquuntur, vbi quis de calumnia conuictus vult accusare aliquem, & deceptus fuit. secus si in promissione; aliqua deceptus fuit, vt 2. quæstio. 3. Paulum. H. & alij distinguunt vtrum defecerit in minori, vel maiori: si in minori, admittitur ad sequentia, aliàs non. vt 2. quæst. 1. in primis. In ciuilibus autem causis conuictus de calumnia, bene ad sequentia admittitur, vt C. de inoffic. test. l. eum qui. inſt. de excu. tuto. §. qui autem. extra de appel. constitutus. 2. Quidam dicunt, quòd si quis accusauit de pluribus criminibus simul, & contestatus est litem super omnibus, licet in vno deficiat, bene tamen admittitur ad sequentia tamquam iam incœpta. Sed si tantam super vno est litem contestatus, & deficit in illo, non admittitur ad sequentia, quasi suspectus. ff. de accu. si cui. 6. q. 1. quicumque. Tu distingue an sit calumniatus, vel non, vt dixi: tamen si quis primo egit criminaliter, siue obtinuerit siue succubuerit, potest postea agere ciuiliter. C. quando ciuilis actio criminal. præiudicet. l. prima.

PLacuit.] Casvs. Quæsitum fuit in Carthaginensi concilio, si accusatores cum obiiciunt plura crimina, & in primo deficiunt, an sint admittendi ad sequentia? Et respondet quòd non. Sequens §. patet, sed sequens cap. non probat bene quod dicitur in §. & ca. præcedenti.

Probatur illud idem auctoritate Arelatensis concilij secundi, in quo sic ca. 24. diffinitum est. [4]

¶ Qui falsa fratribus obiiciunt, vsque ad exitum non communicent. C. II.

EOs, qui falsa fratribus capitula † obiecisse [h] conuicti fuerint, placuit vsque ad exitum non communicare, (sicut magna synodus [5] ante constituit) nisi digna satisfactione pœnituerint.

Item Felix Papa in secunda decretali, episcopis Galliæ.

¶ Qui quod obiicit, probare non valet, de cetero ad arguendum non admittitur, nisi propriam causam ciuilem dumtaxat asserere voluerit. C. III.

[6] SI accusatorum personæ in iudicio episcoporum culpabiles [i] apparuerint, ad arguendum episcopos [A] de cetero non admittantur, nisi proprias causas asserere (non tamen [k] criminales, vel ecclesiasticas [l]) voluerint.

A ¶ Episcopos de cetero.] *voces istæ absunt ab omnibus vetustis codicibus, & ceteris locis iudicatis. Auctor tamen casus eos habuit, & ponderauit.*

Cum ergo qui falsa fratribus obiiciunt, vsque ad exitum vitæ à communione prohibeantur, cum illi, qui in episcoporum iudicio culpabiles inueniuntur, ad arguendum de cetero admitti prohibeantur, apparet, quòd in primo capitulo deficientes, tamquam falsorum obiectores ad sequentia procedere non valent. [7]

¶ Quidam sic ponunt casum. Accuſo te super plurib. criminib. simul, & eodem libello, & litem super his omnib. contestor: licet in vno deficiam, tamen admittor ad sequentia, licet iam sim infamis, & hoc est ideo: quia tempore li. conte. fui bonę famę, vt ff. de pub. iud. is q. & 2. q. 1. in primis. ibi, an grauiora, &c. Si autem te primum accuſo de vno crimine, & deficio, non admittor postea ad alia. Io. Sed certe mirum videtur de istis opinionibus. nam si litem contestatus est accusator super plurib. criminib. publicatis attestationib. postea nõ admittitur ad probandum aliud, sed si super vno tantum litem contestatus est, & non probauit, videtur calumniari, & ita nõ admittitur postea ad sequẽtia, vt hęc capitula dicunt, quæ in hoc casu intelliguntur. B.

3 Rab. in pœnit. c. 1. Burc. l. 2. c. 198. Iuo part. 6. c. 271. Pan. l. 4. c. 64.

4 Capit. l. 6. c. 241. & Arelatẽſe 1. c. 14

† *al. capitalia*

5 Arelat. 1. c. 14.

g ¶ *Non admittãtur.*] sed videtur, quòd huiusmodi exceptio nõ possit obiici post litem conte. vt ff. de adul. si maritus. §. præscriptiones. maxime cum exceptio, scilicet tu es calumniatus, sit dilatoria: quia tantum declinatoria est iudicij. ſ. qu. 6. §. 1. quod ex hoc patet: nam ab alio adhuc accusari potest. Respondet quidam speciale esse in adulterio, vt etiam peremptoriam ibi aliquis non possit obiicere post lit. contest. scilicet hanc, tu per quinquennium tacuisti, vt C. de adul. adulter. sicut & speciale est in illa exceptione, extr. qui ma. ac. pos. cum in tua. Alij dicunt, quòd hæc exceptio, tu es calumniatus: bene potest obiici post litem conte. Sed melius dic, quòd hic lis non fuit contestata, nisi super eo in quo defecit. Vnde cum vult procedere ad alia super quibus lis non est contestata, iuste admittitur huiusmodi exceptio contra illum. Vel dic, quòd illa exceptio de nouo cœpit competere, vnde potest ea vti post litem contestatam. vt ext. de off. dele. insinuante.

6 j. 4. q. 6. si accusatorũ. In cap. Hadria. c. 4. Capit. l. 5. c. 241. Ans. l. 3. c. 86. Iuo p. 6. c. 418.

7 Cõcor. l. q crimẽ. & ibi Cy. C. q ac. nõ pos. gl. ĩ l. fi. C. de ac.

EOs.] Casvs. Dicitur in hoc capitulo, quòd si qui conuincantur falsa crimina aliquibus obiecisse, debent excommunicari vsq; ad mortem, nisi ante resipiscant.

h ¶ *Obiecisse.*] calumnioſe ſubaudi.

SI *accusatorum.*] casvs. Quidam repeti sunt culpabiles in accusatione episcoporum, quæritur vtrum isti sint de cetero admittendi ad accusandum? Et respondetur, quòd nõ, nisi in propriis causis ciuilibus: in criminalibus tamen vel ecclesiasticis non admittuntur. Dicit hoc contra episcopos. sed contra alios bene agent proprias causas criminales, vel ecclesiasticas.

i ¶ *Culpabiles.*] id est, calumnioſæ ſubaudi.

k ¶ *Non tamen.*] suam iniuriam non prosequendo, sed publico iudicio accusando, vel speciale est in calumniatore episcopi, ne sit contra. 4. q. 6. omnibus. & ſ. 2. q. 1. prohibentur.

l ¶ *Ecclesiasticus.*] hoc ideo dicit, quia causa ecclesiastica non est agenda nisi per hominem bonæ opinionis. 5. q. 3. quia [c].

c đ hoc no. ſ. c. q. 7. c. 1.

CVM ERGO. Casvs. Concludit Gratianus ex illo c. eos. & ex illo, si accusatorem. quod deficientes in primis non admittuntur ad sequentia.

Ab ac

Source : BIU Cujas

B accuſato.]Hæc q.diuiditur in tres partes:in prima qua rum probat per tria c.quòd accuſatus accuſare non poteſt de minori vel pari prius quàm probauerit ſe innocentem:poteſt tamen libellum iudici porrigere. Secunda ibi, *Aliquando.* Tertia ibi, *Cauſa vero.* Ioan. de Fan.

CASVS. Ponitur hic 11. q. qua quæritur an accuſatus poſſit vertere accuſationem ſuam in accuſantem. & certum eſt, quòd non, in aliquo crimine, ſi nomen accuſati iam receptum ſit inter reos. vt ff. de adult. ſi maritus. §. preſcriptiones. ſi non eſt receptum, non poteſt illum accuſare niſi de maiori crimine, vel niſi ſuam iniuriam proſequatur. ſi vero in modum exceptionis crimen obiicit, vt repellat accuſatorem ab accuſando, ſemper prius auditur excipiens de quocumque crimine, vt C. de adult. quoniã Alexandrum. & 32. q. 6. nihil iniquius.

QVÆSTIO XI.

B accuſato[a] vero accuſationem in accuſatorem verti multorum auctoritatibus prohibetur.

Ait enim Stephanus Papa, epiſt. 2. ca. 7.[1]

¶Accuſati, niſi prius ſe purgauerint, alios accuſare non poſſunt. C. I.

NEganda[b] eſt accuſatis[c] licentia criminandi[d], priuſ quam ſe crimine, quo premũtur, exuerint: quia non eſt credẽdum contra alios eorum confeſſioni, qui criminibus implicati ſunt, niſi ſe prius probauerint innocẽtes: quoniam periculoſa eſt, & admitti non debet rei[e] aduerſus quemcumque[f] profeſſio.

Lib. 9. codicis titulo primo, l. 19.[3]
Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus, AAA.

¶De eodem. C. II.

NEganda eſt accuſatis (qui non ſuas[g] ſuorumque iniurias perſequuntur†) licentia criminandi in pari, vel minori, priuſ quam ſe crimine, quo premũtur, exuerint, ſecundum ſcita veterum iuris conditorum: ita tamen, vt & ipſi inſcriptiones contra eos etiam pendente accuſatione deponere poſſint.

Item ex decreto Hadriani Papæ, c. 33.[5]

¶De eodem. C. III.

NOn eſt credendum contra alios eorum confeſſioni, qui criminibus implicantur, niſi ſe prius probauerint innocentes: quia periculoſa eſt, & admitti nõ debet rei aduerſus quemcumque profeſſio†.

Hoc autem intelligendum eſt in pari, vel minori crimine. Ceterum ſi de maiori crimine eum accuſare voluerit (veluti, ſi accuſatus de fornicatione, de periurio, de homicidio, vel ſimonia, vel quolibet alio huiuſmodi crimine accuſatorem ſuum impetere voluerit) his auctoritatibus non prohibetur.

¶ *Aliquando enim criminalis quæſtio præiudicat ciuili. Aliquando*[A] *criminali. Vnde in lib. 3. codicis titul.*[7] *de ordine iudiciorum lege quarta legitur.* ¶ *Ciuili quæſtione† intermiſſa ſæpe fit*[h]*, vt de crimine iudicetur, quod, vt pote maius, minori merito præfertur.*

A ¶Aliquando criminali.] *Antea legebatur,* aliquando ciuilis criminali, *expuncta eſt dictio,* ciuilis, *auctoritate veterum codicum. Nam hic tantum agitur, quando cauſa criminalis ciuili, aut criminali præiudicat. In ſequenti autem c.* §. aliquando ciuilis, *exponitur, quando ciuilis, & ciuili, & criminali præferatur.*

Item libro nono codicis, tit. Qui acc. non poſſunt, l. 1.[8]

C. IIII.

PRius[i] eſt, vt criminibus, quæ tibi, vt grauiora ab aduerſario tuo obiiciuntur, cædis atque vulnerũ reſpondeas: & tunc ex euentu cauſæ[k] iudex æſtimabit, an cio. cum iam ſit infamis. ff. de publ. iudi. l. infamem. & hoc ſi poſt condemnationem accuſationem inchoat in extraneum, non in ſuum accuſatorem. ſi enim in ſuum accuſatorem, poteſt. ſi non, perdit ex illo crimine ciuitatem, vel libertatem, vt ff. de publ. iudi. l. is qui. & hoc ideo, quia parcitur illi qui prouocatus vult ſe vlciſci. ff. de bon. lib. qui cum maior. §. ſi libertus. ſecundum canones autem cum quis eſt damnatus de crimine: amodo non poteſt accuſare nec ſuũ nec extraneum accuſatorem, vt vndecima quæſtio. prima. qui crimen. niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequatur. quarta, quæſtione ſexta. omnibus.

5 In cap. Hadria. c. 33.

6 Anſ. l. 3. c. 92. ſ. c. negan-da. 1.

† *al. confeſſio*

NOn eſt credendum.] HOC AVTEM. CASVS. Exponit hic Gratian. in quo caſu intelliguntur ſupradicta c. cum lege inſerta, ſcilicet de pari vel minori crimine. ſed ſi de maiori crimine ante litem conte. velit accuſatorem reaccuſare, poteſt. verbi gratia, accuſat aliquis de fornicatione alium, poteſt accuſatus reaccuſare illum de periurio, vel homicidio, vel ſimonia.

7 tit. 8. l. 4.

ALIQVANDO. CASVS. Supra in l. neganda. dictum eſt, q̃ perſecutio ſuæ iniuriæ, vel ſuorum præiudicat aliis criminibus vel præfertur. Nunc vberius de ſimili præiudicio proſequitur Gra. & dicit, quòd criminalis quæſtio quandoque præiudicat ciuili: & quandoque ciuilis criminali, & de vtroque ponit exemplum.

† *diſceptatione*] Orig.

8 tit. 1.

CIVILI. CASVS. Petebam ab aliquo hereditatem ex teſtamento, in quo continebatur, quòd ego eram inſtitutus heres. ſed eum demonſtraui teſtamentum, aduerſarius dixit illud eſſe falſum. quæſitum eſt ab Imperatore, quæ quæſtio præcedere debet? reſpondet, quòd de crimine falſi prius eſt cognoſcendum tamquam de maiori.

1 In Cod. Theod. l. 9. tit. 1. leg. 12.

2 Burc. l. 1. c. 164. Anſ. l. 3. c. 74. Iuo p. 5 c. 274. Pan. l. 4. c. 67.

a ¶*Ab accuſato.*] "Si accuſatus crimen ponit cõtra ſuum accuſatorem pendente accuſatione, aut ponit in modum accuſationis, aut in modum exceptionis. Si in modum accuſationis, aut nomen accuſati eſt receptum inter reos, aut non, hoc eſt dicere ſi lis eſt cõteſt. aut non. Si non, poteſt[a] eum accuſare de maiori crimine, & audietur prius, vt j. e. prius. & j. ca. 2. Si eſt receptum, non poteſt, ſed pendente accuſatione poteſt contra eum inſcriptionem deponere, & poſt ſententiam eam conſummare, vt j. ea. ca. 2. & ff. de pub. iud. l. is qui. Si autem ſuam iniuriam proſequitur, tunc & ante & poſt damnationem poteſt ipſum incipere accuſare. ff. de accuſat. qui iudicio. 4. quæſtio. ſexta. omnibus. ſi vero in modum exceptionis proponitur crimen prius, ſemper auditur excipiens, vt C. de adulter. quoniam Alexandrum. & 32. quæſtio. ſexta. nihil iniquius. C. de lib. cau. ſi filium. & extra de ord. cogni. cum dilectus[b].

"Accuſatus an pendẽte accuſatiõe poſſit ſuum accuſatorẽ reaccuſare. 3 tit. q accu. non poſ. l. neganda.

4 j. non eſt credendum † *al. exequuntur* a ff. de adul. l. ſi maritus. §. præſcriptiones.

b ¶ *Neganda.*] nota in criminibus non habere locum reconuentionem, vt hic, & j. c. prius. vt no. ſ. q. 8. c. 1.

c ¶ *Accuſatis.*] inter reos receptis, vt ff. de adul. ſi maritus. §. preſcriptiones.

d ¶ *Criminandi.*] etiam ſi ſuam iniuriam proſequatur, ſecundum R.[c] quia non relatione criminum, ſed innocentia reus purgãtur, vt ff. de publ. iud. l. is qui. ſed hoc non eſt verum, vt infra c. prox.

c Sub. & Hugẽt idẽ ſentit, & eadẽ rõe, & idem vr Inn. vt dixi ſ. e. q. 8. c. 1.

e ¶ *Rei,*] id eſt, accuſati.

f ¶ *Quemcumque.*] ergo eoipſo, quòd quis accuſatur, perdit legitima iura, vt ff. de mu. & hon. reus. 81. diſ. tantis. extra de accuſ. Deus omnipotens.

d hac materia no. C. qui ac. non poſ. l. 1.

NEganda.] CASVS. Ben. ſic ponit caſum hunc. Quidam accuſatus volebat ſuũ accuſatorem reaccuſare de pari, vel minori crimine ante litem cõte. vel poſt lit. conte. de maiori. Quæſitum eſt à Stephano an poſſit? Et reſpondet quòd non, quia non eſt credendum accuſatis contra alios, niſi prius probauerint ſe innocentes.

g ¶ *Suas.*] ſed tunc non permittitur, niſi ponas illum primum, qui accuſat, ſimiliter proſequi ſuam iniuriam: alioquin concederetur poſteriori, quòd aufertur primo. "condemnatus autem non poteſt niſi ſuam iniuriam proſequatur. ff. de accuſation. qui iudi-

"Condemnat[a] d crie, an poſſit accuſare.

h ¶ *Sæpe fit.*] nam quandoque aliter fit. extra de reſt. ſpol. item cum quis. C. de dona. inter vir. & vxor. ſi maritus. poſſet tamen illud intelligi, cum crimen in modum exceptionis obiicitur, vel directe fuit propoſitum, ſed accepta pagina inſcriptionis, vt C. de fal. ſatis.

i ¶ *Prius.*] Not. " ſi duæ ſunt quæſtiones principales, & ambæ ſint ciuiles, quæ prius proponitur, prius eſt determinanda, licet ſint inæquales, dummodo ſe non contingant, & directe proponantur, vt extra de ordin. cognit. cum dilectus. ff. de iud. qui prior. Si ſint criminales & inæquales, & directe proponuntur, maior præponitur. ſed ſi altera eſt criminalis[d], & altera ciuilis, de criminali prius agitur. Si vero non ſunt ambæ principales, ſed vna incidit alteri, de incidenti prius cognoſcitur. Incidit autem quandoque criminalis criminali, quandoque ciuilis ciuili, quandoque criminalis ciuili, quandoque ciuilis criminali. Criminalis incidit criminali, vt ſi accuſanti de adulterio obiicio lenocinium. & ponit aliud exemplum in hac lege, prius. Ciuilis ciuili, vt ſi petenti hereditatem obiicitur quæſtio ſtatus. Criminalis ciuili, vt ſi agenti per aliquod inſtrumentum obiicitur quæſtio excipiendo de falſitate. Ciuilis criminali, vt ſi accuſanti obiicitur quæſtio ſtatus.

"Ordo ſeruandus in plurib. quæſtionibus.

d d hac materia no. extra de ord. cogn. c. tuã.

k ¶ *Cauſæ.*] quia ſi proſequaris iniuriam tuam, bene potes, alias nõ. hoc nõ placet. quare enim diceretur, quòd ex euentu cauſæ poſſet: nam etiam ſi eſſet condẽnatus, bene admitteretur ad accuſandum

volens

Source : BIU Cujas

volens prosequi iniuriam suam, vt ff.de accusa.qui iudicio. multo magis ergo si fuerit absolutus,licet non prosequatur iniuriam suã. Vel aliter ex euentu si condemnatus es,non permittitur tibi.si absolutus es,bene permittitur. sed secundum hoc obstat. ff.de publ. iudi.l.is qui. vbi dicitur, quòd inchoatas accusationes bene potest

tibi permittendum sit eumdem accusare,tametsi prior inscriptionem deposuisti.

posteà perficere,vt ſ. e.neganda.2. Sed dic inchoatas contra alios, non contra accusatorem. Vel pone casum si cœpit te aliquis accusare,quòd si bi eius seruum surripuisti tali die, tu obii

1 tit.19.l.2. cies ei, quòd ille seruum illum interfecit anteriori die, & tunc ex euentu causæ patebit an possit te accu-

2 ibid.l.3. sare,vel non.

ALIQVANDO CIVILIS. Casvs. Supra ostẽsum est,quòd criminalis quæstio quandoque præiudicat ciuili,& quandoque criminali. Nũc vult Gra-

3Ex l.1.& 4. alio mõ aptatisverbis. tianus ostendere, ꝙ ciuilis quãdoque præiudicat ciuili, & quandoque criminali. & exempla de vtroque ponit.

SI DE HEREDITATE. Casvs. Aliquis petebat à me hereditatem: obieci sibi, ꝙ erat seruus meus:quę-

4 Iuo p.16. c.61. ritur quæ quæstio debeat præferri?Respondetur, quòd quæstio libertatis.

SI CRIMEN. Casvs. Hęc lex & sequẽs sunt in codice de ordine cognitionum li. 7. Hugolinus casum

5 Iuo ibid. c.62. sic intellexit. Accusabam aliquem de crimine, alius dicebat eum seruum suum esse, quærebatur quæ causa præponi debeat?Et respondetur, quòd causa libertatis, quia primum scire oportet vtrum sit liber, vel seruus, vt cum crimen fuerit probatum, iudex puniat eum tamquam seruum. & hoc modo Beneuen. ponit casum. Ponit etiam alio modo sic. Accusabam aliquem de crimine,ille replicauit contra me,quòd ego eram seruus suus, quæritur quæ causa prius agi debeat? & respondetur, quod causa libertatis:quoniam ante scire oportet an ille qui accusat, sit liber vel seruus.

a ¶*In seruum.*] aliter enim punitur seruus,aliter liber,vt 22.q.5.qui compulsus.

QVI CONFITETVR. Casvs. Petebam aliquem in seruum coram iudice, qui lite pendente volebat me de crimine accusare, & bene confitebatur se pati controuersiam seruitutis: quæritur vtrum danda sit ei potestas accusandi eum, qui se suum dominum dicit? Et respondet quod non, nisi prius causa liberali terminata,& si liber fuerit pronuntiatus,poterit accusare.

b ¶*Causa.*]verba sunt Gratiani,sumpta ex lege C.eo.si status controuersiam.& l.cum ipse.

SI QVIS ENIM. Casvs. Aliquis familiaris vel seruus accusabat dominum suum de aliquo crimine,de quo si conuinceretur dominus infamaretur, vel decapitaretur, vel perderet bona sua. quæritur vtrum sit audiendus. Et respondetur, quòd non, sed ante lit. cont.debet decapitari:excepto crimine læsæ maiestatis.

c ¶*Si quis.*]C.qui accu.non pos.l.pe.& l.iniquum.

a id est,q à d ¶ *Ex familiaribus.*] id est, nutriciis [a]. & sic intellige si accusat prima ętate dominum de crimine propter quod infamari vel interfici vel proī domo fue scribi potest. ff.de bon.lib.in seruitutem. contra. Sed illud intellirit.C.q acc. gitur cum de minoribus criminibus accusabat, & ideo non sic non pos. ini punitur. sed hoc penitus contrarium est in familiaribus episcopi, quum. Lau. extra de accus. nulli. sed hoc ideo est, quia religiosos viros debet Epsà suis fa episcopus tantum habere in familia, vt secunda, quæstio. 7. cum miliarib⁹ pt pastoris.
accusari.

e ¶*Fortunas.*]id est,bona.

SIMILITER ET SI LIBERTI. Casvs. Hæc lex est e.ti.cum supradicta. Dicitur enim hic, quòd si liberti volunt accusare patronos suos vel heredes eorum, eodem supplicio sunt puniendi quo serui puniuntur.

f ¶*Similiter.*]hoc est verbum Gratiani,& I.C.

g ¶ *Liberti accusatores.*] ꝙ hic dicitur, verum est de priuatorum libertis.secus est de libertis ecclesiæ.nam tales reuocantur in seruitutem,vt 12.q.2.episcopus qui mancipium. & c.octaua discussio.

vbi apud Gratianum legitur,vtrũ vt in liberum, & ingenuum, an vt in seruum, *in lege est*, vtrum vt in liberam, & ingenuam, an vt in ancillam. *Duas etiam, quas proxime recitat leges, Gratianus suo modo in summam redegit.*

CAVSA IIII.

VIdam in excommunicatione [h] *constitutus episcopum accusare disponit adolescentem infra decimum & quartum ætatis annum ad assertionem suæ causæ adducit: prohibitus ab accusatione adolescentem accusatorem*[1]*, & se testem facit, adolescens personam accusatoris, & testis gerere cupit: die statuta ad iudicium electorum iudicum episcopus minime occurrit:à communione suspenditur: tandem renouato iudicio accusator culpabilis in accusatione inuenitur: demum ad assertionem propriæ causæ procedit.*

1 *Hic primum quæritur, an in excommunicatione constitutus alium accusare valeat.*

2 *Secundo, an infra decimum quartum annum in criminali causa testari quis possit.*

3 *Tertio,an ab accusatione prohibitus, persona testificantis possit assumere.*

4 *Quarto, an idem possit esse accusator,& testis.*

5 *Quinto,an die constituta non occurrens à communione sit remouendus.*

6 *Sexto, si in episcoporum iudicio accusatoris persona culpabilis inuenta fuerit, an ad assertionem propriæ causæ de cetero sit admittenda.*

Vidam.] Casvs. ſ.3. quæstio. 7. §. tria. dictum est, quod quidam repelluntur ab accusatione propter crimẽ, vel infamiam. Nunc supponit Gratianus quartam causam, qua quæritur,an propter excommunicationem repellatur quis ab accusatione. Addit etiam in qua ætate admittitur quis vel non admitti tur ad testimonium: qua occasione interserit legalem tractatum de testibus, & quærit an idem possit esse accusator & testis, & de induciis expectatoriis. Vnde thema proponit, de quo sex elicit quæstiones.

h ¶*Quidã in excõmunicatione.*] De prima quæstione non est du bium, scilicet quòd excommunicatus nõ potest aliquem accusare, sed transfert se ad quæstionem H. "ad quæstionem ratus.vbi hr illam, scilicet an excommunicatus post tumacia nõ absolutionem possit punitur.dic aliquem accusare. Se vt ibi no. in cundum H. excommunicatusetiam post l.j.glos.arg. absolutionem non hic,&c. admittitur ad actus cCõcor.l.oẽ legitimos.argum.46. delictũ ī pr. &ver.cõtudistinct. accusatores. macia. ff.de Item quia nemo est re mili. & p excommunicãdus ni Bar.&ibi est si propter contuma- bõa gl. ī l.si ciam.11.q.3.nemo.& c.certum.Prẽterea inobedientia grauissimum filius.j.ff.de crimen est.8.q.1.sciẽdum.& qui semel fuit criminosus,repellitur [b], int.act. q̃ ad 6.q.1. qui crimen.25.di.ca.vl.Item in veteri testamento puniebatur hoc alleg. p cõtumacia capite.11.q.3.absit.ergo hodie repellitur à promotione. sing.Im. ī l. 54.di.multos. Item grauissima est pœna contumaciæ 24.q.3. corripiantur.ergo grauissimum peccatum est [c].24.q.1.non afferamus.im men. col.24 mo est crimen idololatrię inobedientia,vt 8.q.1.sciendum ergo ma ff.de pu.iu. xima pœna puniendum.14.q.1.non afferamus. Sed hoc non credo, dSub. &tũc quia absolutio tollit quod inducit excommunicatio.2.q.3.§. notan tenetur op. dam.extr.de ele.quia diligentia. Ioan.Fab.distinguit, si est excom- H.ar.5.q.4.ī municatus pro crimine & contumacia, tunc repellitur etiam post loco. scdm absolutionem.secus si pro contumacia tantum.Alij autem dicunt, quosdã sub. aut crimen pro quo est excommunicatus, infamat [d], aut non.& nisi fuerit ī quod dicitur quòd inobedientia morte puniebatur, hoc intelligo integrũ revbi quis erat præuaricator legis, vel cum quis non obediuit iudici stitutus.2,q. in iis quæ spectãt ad vindictam malefactorum,vt 23.q.5.miles. quis 3.§.vlt. enim diceret quòd talis contumax morte puniretur, qui nollet sol "Excõicat⁹ uere pecuniam ad mandatum iudicis?Conueniri autem potest ex- an pt recon communicatus.ext.de iud.intelleximus. & extr.de sen.exc.si vere. uenire,&ex "Sed an potest reconuenire aliquem excommunicatus? Videtur cipere,&cõ quòd non,vt ext.de her.vergentis.& ext.de sen.exc.per tuas [e].Vi- pensare. detur tamen quòd possit, quia qui aliàs non potest accusare, si ac- e in ver.ī acusatus fuerit,accusat.ff.de bo.li.qui cum maior.§.si libertus.Item liis euitari, quæritur an possit excipere?videtur quòd sic, quia ex quo permitti & hoc verũ tur ei respondere ergo & omnia consequentia,vt ext.de of.iud. de est,extra de leg.præterea.ff.de iur.om.iud.l.2. Econtra videtur quòd non, quia exce. cũ intunc cogeretur iurare. sed non potest tangere sacramenta,cum ea ter.ī fi.Arc. non possit ingredi. [f] fi.ſ.dif.5.ad eius vero.vel cui prohibentur alia f Hoc sane sacramenta,& illud, vt 95.dis.illud. Item quæritur an compensare intellige,qđ possit? Videtur,quòd sic:quia licet quis non possit petere, potest ta dic vt not.j. men compensare,vt in naturali debito. ff.de compen.l.etiam. Sed q.j.q studet. contra, per exceptionem repelleretur si ageret, ergo non posset &23.q.4.vir compensare.ff.de compen.quæcumque.Sed hæc quæstio est soluta cũ propria. extra de excep.cum inter. Arch.

De prima

Source : BIU Cujas

De prima.] Casvs. Hic intitulatur prima q. qua q̃ritur an excommunicatus poſſit alium accuſare. Et dicendum eſt indiſtincte quòd non poteſt ſiue iuſte ſiue iniuſte ſit excommunicatus, dummodo excommunicatio teneat, vt j̃. c.1. & 2. nec poteſt etiam alium ciuiliter conuenire, vt ſ̃.3.q.4. nulli.

Diſſinimus.] Casvs. In hoc ca. ponuntur ſex genera perſonarum, quæ repelluntur ab accuſatione, inter quas excommunicati ponuntur, qui accuſare non poſſunt in excommunicatione perſeuerantes.

1 in Africano c.95&96

a ¶ *Adhuc.*] ergo poſtea reſtituitur ad accuſationem, vt 6.q.1.illi. & ca. omnes. 2.32.q.5. præceptum. ĩ fi. quod eſt contra H. ſed ſecũdum eum vacat hic ar. à contrario ſenſu.

Nuo p.14.c. 69 Pan.l.4. c.72.

b ¶ *Hiſtriones.*] j̃. de conſe. diſt.2. pro dilectione.

3 Iuo p.16.c. 64. C.2.eiuſ dẽ vij. Cart. & c.90. Afr.

c ¶ *Pagani.*] 2.q.7. pagani.

4 Concord. tex. in l.j.C. de ſum. tri. auth. Gazaros. C. de hære.

Quòd autem.] Casvs. Ignatiꝰ patriarcha Cõſtantinop. anathematizauit quoſdã ſubditos ſuos, qui eumdem Ignatium poſtea accuſauerunt, ad quorum accuſationẽ depoſitus fuit. Sed Nicolaus probat quòd anathematizati eum accuſare non potuerũt. Et hoc oſtẽdit auctoritate cõcilij Conſtantinopolitani, in quo ſtatuitur, q̃ hæretici, à ſacramentis eiecti, anathematizati ſchiſmatici, & illi qui ab aliis accuſantur, non poſſunt epiſcopos accuſare. Et no. q̃ quandoque ponuntur verba ſynodi, quãdoque verba Nicolai, vt per te videbis.

5 Anſ.l.1.c. 71. Iuo p.14, c.70.

d ¶ *Vniuerſalis.*] ſ. Cõſtantinopolitanæ, vt ſ̃.diſ.16. ſancta. & 23. q.4. ipſa pietas.

e ¶ *Si vero eccleſiaſticum.*] vt ſimonia, hæreſis, vſura. 11.qu.1. ſi quis cũ clerico. immo omne crimen eſt eccleſiaſticum[a], vt ext. de iud. nouit.

a idem not. ext. d of. or. c.1. in gl. canones, &c. & ext. d fo. com. cũ ſit.

f ¶ *Sed ne hoc.*] verba Nicolai.

g ¶ *Hæreticos.*] verba ſynodi.

h ¶ *Ab eccleſia.*] ſc. excommunicati. Not. q̃ omnis excommunicatus dicitur hæreticus, vt j̃.23.q.4. ipſa pietas.

i ¶ *Laicali.*] laici vero abſoluti poſſunt clericos accuſare: ſed intelige de clericis depoſitis, quibus quandoque laica communio conceditur, vt 11.q.3. Thietgandum?

QVÆSTIO I.

1 *Ecunda autem.*] Hic intitulatur 2.q.& 3. Hæc q. diuiditur in quattuor partes, in quarum prima determinat magiſter q.1. ſecundam & tertiam, & hoc per c. ſeq. in prima parte cuius determinatur 3.q.ſ. quòd nullus poteſt eſſe accuſator, & teſtis. In ſecunda parte determinatur 2.q.ſ. quòd minor 14. annorum non poſſit eſſe teſtis. Secũda ibi, *Item in criminali.* Tertia ibi, *Item lege Iulia.* Quarta ibi, *Item qui falſo.* Ioan. de Fan.

Ecunda quæſtione ſic ſtatutum legitur in primo & ſecundo capite concilij Carthaginenſis ſeptimi, cui interfuit Fauſtinus Romanæ eccleſiæ legatus.

¶ Ad accuſationem non admittatur, qui in excommunicatione perſeuerat. C. I.

2 Diſſinimus eum recte ad accuſationem non admitti, qui poſtquam excommunicatus fuerit, in ipſa adhuc [a] excommunicatione conſtitutus, ſiue ſit clericus, ſiue laicꝰ, accuſare voluerit.

¶ Omnes etiam infamiæ maculis aſperſi, ideſt hiſtriones [b] ac turpitudinibus ſubiectæ perſonæ hę retici etiam, ſiue pagani [+ c], ſiue Iudæi ab [A] accuſatione ꝓhibentur.

A ¶ Ab accuſatione prohibentur.] A *concilio abſunt hæc verba. ſubintelliguntur enim illa ex principio capitis,* ad accuſationem nõ admittantur.

Item Nicolaus Papa in epiſtola ad Michaelem Imperatorem, cuius initium eſt [Propoſueramus.]

¶ Hæretici probantur, qui ſchiſmate vel excommunicatione ab eccleſia ſunt ſeparati. C. II.

5 Qvòd autem hi, qui à iam fato fratre, & comminiſtro noſtro Ignatio depoſiti, excõmunicati, vel anathematizati fuerant, nullã aduerſus eum damnationem intorquere potuerint ex prolato [A] ſecundæ vniuerſalis [d] ſynodi capitulo declaratur, cum dicitur. [Si vero eccleſiaſticũ [e] fuerit crimẽ, quòd epiſcopo illatum extiterit, tunc probari oportet accuſantium perſonas, vt primo quidem hæreticis non liceat accuſationes contra orthodoxos epiſcopos ꝓ eccleſiaſticis negotiis facere.] Sed ne hos [f] hæreticos [g] eſſe denegetis, audite ſequentia. [Hæreticos autem (inquiunt) dicimus tam eos, qui olim [B] ab eccleſia [h] proiecti ſunt, quàm qui poſt hęc à nobis anathematizati ſunt] Porro, ſi adhuc nec ſic creditis, audite, quod ſubditur. [Præter hos autem (aiunt) & eos, qui fidẽ quidem ſanam ſimulant confiteri, ſchiſmaticos [c] etiam, & eos, qui ſeorſum à communicantibus nobis epiſcopis collectas faciunt. Deinde vero, & ſi quidam ab eccleſia ſuper cauſis quibuſdam reprehenſi fuerunt, & proiecti, aut excommunicati, ſiue ex clero, ſiue ex laicali [i] ordine, nec his licere accuſare epiſcopum, antequã proprio crimine primitus exuantur. Similiter autem & eos, qui ſub accuſatione priori cõſiſtunt, non ante eſſe acceptabiles in accuſatione epiſcopi, aut aliorum clericorũ, quàm innoxios ſemetipſos illatorum ſibi oſtenderint criminum [Quid autem periculi regulæ huius immineat contemptoribus, non ignoratis.]

B ¶ Olim ab eccleſia.] *Statuitur in hac parte canonis, perinde pro hæreticis habendos eſſe Macedonianos, & Eudoxianos, qui in iſto primo Conſtantinopolitano concilio damnabantur, atque habendi erant Pauliani ſtæ, & Ariani, quos olim Nicæna ſynodus à catholica eccleſia abſciderat. Quãobrem non de quolibet excommunicato hæc ſententia pronuntiatur, quod putauit auctor gloſſæ.*

c ¶ Schiſmaticos etiam.] *Ita in epiſtola Nicolai, & apud Iuonem. Græce autem eſt,* ὡς δὲ τόποις καὶ τὸν πλῶ πίστιν μᾶλλον τῶν ὑγιῆ προσποιουμένους ὁμολογεῖν, ἀποσχίσαντας δὲ, καὶ ἀντισυνάγοντας τοῖς κανονικοῖς ὑμῶν ἐπισκόποις. *id eſt,* Præterea vero & illos, qui fidem quidem ſanam ſimulant confiteri, ſchiſma autem faciunt, & aduerſus regulares noſtros epiſcopos conuentum habent: *vt nihil mirandum ſit, iſtos etiam pro hæreticis cenſeri, quẽadmodum & Balſamon interpretatur. Simulant enim illam tueri fidem, quam oppugnant.*

QVÆSTIO II. & III.

1 ps *Ecunda autem* [k], *& tertia quæſtio* [l] *eodem concilio Carthaginenſi ſeptimo, vno eodẽque capitulo quarto terminantur.* [c]

Illud vero eſt huiuſmodi.

¶ Qui ab accuſatione repelluntur, aut ad annum xiiij. nondum peruenerint, teſtes eſſe non poſſunt. C. I.

7 Teſtes autẽ ad teſtimonium non admittendos eſſe cenſemus, qui nec ad accuſationem [m] admitti præcepti ſunt, vel etiam, quæ repellitur ab accuſatione, repellatur à teſtimonio. Et reſpõdetur q̃ ſic, vt j̃.ca.1. fallit tamen in caſib. notatis in ſumma huius q.

k ¶ *Secunda autem.*] hic quæritur, an ante 14. ann. aliquis ſit admittẽdus ad teſtimonium. Et quidem in ciuili cauſa poſt 14. annos admittitur, vt j̃. e.c.1. ſed in criminali nõ ante 20. annos, vt j̃.ea. in §. in teſtimonium. Io. Hoc tamen ſcias, q̃ puella poſt 12. an. in ciuili cauſa recipitur ad teſtimoniũ, quia tunc tutela eſt finita, vt inſt. quib. mo. tu. fin, circa medium. præterea tũc nubere poteſt puella, vt extr. de deſpon. impu. c. vl. tunc etiam poteſt intrare religionem, vt 20.q.2. puella. Itẽ poſt illam ętatẽ teſtamentum facere poteſt, vt ff. qui teſt. fa. poſ. qua ętate. Io. Et agere cauſam matrimonij, vt extra de procurator. tuæ. B.

l ¶ *Tertia quæſtio.*] ; tertia qu. eſt, " an omnis qui repellitur ab accuſatione, repellatur à teſtimonio? Et dicẽdum eſt, quòd ſic. ſed non in omnib. caſib. in quib. quis repellitur ab accuſatione, repellitur à teſtimonio. Nam in priuatis delictis non poteſt accuſare ille cuius non intereſt, tamẽ bene poteſt teſtificari ibi. Similiter q̃ admittitur ad accuſationem, admittitur & ad teſtimonium: ſed non vbicũque quis accuſat, poteſt teſtificari, vt ext. de teſti. decætero. Fallit tamen prædicta regula in muliere: nam ſecundũ legẽ mulier ĩ pauciscaſib. admittitur ad accuſationem, ſed in multis admittitur ad teſtimoniũ, nõ tñ ĩ teſtamẽti, vt 15.q.3. de crimine [b]. Item hæc regula, qui nõ admittitur ad accuſationem, nec ad teſtimonium, intelligẽda eſt in teſtimonio ĩ criminalib. cauſis. Sed in ciuilib. cauſis bene admittuntur teſtes, ſicut illi qui ſunt irregulares, nõ ratione criminis, vt mutilati, bigami, vel alias irregulares, qui in criminalibus non teſtificantur contra clericos, ſed in ciuilibus bene. extr. de teſti. tam litteris.

" Accuſare prohibitur an à teſtimonio redpellatur.

b iſta cõcor. reſpicit primũ dictũ, ſ̃ illud añ dictũ admitti tur ad teſtimoniũ. Arc. 6 & in Afric. c.98. capit. l.7.c.101.

7 Raban⁹ in pœnit.c.1. Burc.l.16.c. 20. Iuo p.6. c. 364. Pan. l.4.c.83.

Teſtes.] Casvs. Hic tria genera hominũ à teſtimonio repelluntur, ſcilicet illi qui ab accuſatione repelluntur, & quos accuſator de domo ſua produxerit, & impuberes.

m ¶ *Accuſationem.*] niſi in caſu, vt 15.q.3. de crimine.

Source : BIU Cujas

quos ipse accusator de domo sua produxerit. Ad testimonium autem [a] infra annos quattuordecim ætatis suæ non admittantur.

[*Item ex concilio Maticensi*†, c. 6.]

¶De eodem. PALEA. C. II.

PLacuit sancto conuentui, vt testes ad testimonium dicendũ pretio non conducantur, & vt quique optimi, & fideliores in testimonium assumantur: vt is, contra quem testimonium† ferre debent, nullam eis possit afferre† calumniam, & vt nullus testimonium dicat, nisi ieiunus.

2 *Item in criminali*[b] *causa.*

¶[*Produci testis non potest, qui ante in eum reum testimonium dixit.*] *sicut in 22. lib. ff. tit. de testib. lege 23.* ²*inuenitur.*

Item titulo eod. l. ob carmen. § si testes.

C. III.

SI testes omnes eiusdem honestatis, & existimationis sint, & negotij qualitas, ac iudicis motus cum his concurrat, sequẽda sunt omnino† testimonia. Si vero ex his quidã eorum [c]† aliud dixerũt (licet in pari [d]† numero, credendum quidem est, sed quod naturę videtur hoc expressum extr. de prob. licet. sicut cum diuersæ scripturæ ex eadem parte producuntur, quæ sibi contrariæ sunt, ex illis nulla valet, vt C. de fid. instr. scripturæ. & extr. de fid. instr. imputari. Sed si contradicunt testibus aduersæ partis, tunc præualet testimonium plurium testimonio paucorum, nisi illi pauciores meliores sint, vel magis verisimiliter loquantur, vt hic dicitur. Hanc distinctionem nõ approbo, licet enim testes vnius partis sibi contradicant, non dico, quòd in hoc casu testimonia omnium succumbant, licet ita fit in instrumentis, quia instrumenta sua potest quis præuidere, an sibi contradicant. vnde imputet sibi si contraria instrumenta exhibet: sed in testibus nescit quid dicturi sint. Dicas ergo, quòd si testes contradicant testibus, siue ex eadem, siue ex altera parte productis, primo concordabit iudex contrarietatem illam si potest, vt extra de test. cum tu fili. j. de pœn. dis. 1. periculose. extra de verbo. sign. nihil obstat. 11. quæst. 3. antecessor. Idem potest dici de contrariis instrumentis, vt extra de consue. cum dilectus. nisi manifesta sit contrarietas, vt 3. quæst. 9. nihilominus. 35. quæstio. 6. de parentela. vbi ergo testes contrarij sunt, nec possunt concordari, semper testimonium plurium præualebit, nisi ex altera parte sit tanta dignitas, vt merito debeat præiudicare numero, vt extra eodem in nostra. vel nisi pauciores verisimiliora loquantur: vt hic, vel nisi per pauciores testes plura probentur, quàm per plures. verbi gratia. Plures testes probant me possedisse rem aliquam per 40. annos: pauciores probant eumdem rem te possedisse per 40. annos, & præterea probant titulum possidendi: tunc dicerem præualere testimonium paucorum. vt extra de proba. licet. & hæc vera sunt vbi testes de eodem tempore inducti sunt. Si vero testes alterius partis inducuntur contra testes alterius partis, vt si mei testes probassent me contraxisse cum aliquo in aliquo loco, & tu induceres testes ad probandum, quòd ego non fuissem tunc temporis in illo loco, hic posset videri, quòd secundis testibus potius esset credendum quàm primis, vt extra eod. ex tenore. & c. series. extra de excep. denique. Sed hoc non credo, immo credo in tali casu, quòd si secundi debent reprobare dicta priorum, quod etiam plures debeant esse testes, & longe melioris famæ, vt C. de contrahen. stip. optimam. hoc ideo, quia præsumitur magis subornatio post publicatas attestationes, quam ante. "si autem testes ex omni parte sunt pares, & in numero & in dignitate: tunc fertur sententia pro reo: vt extra de proba. ex litteris. extra de fid. instr. inter dilectos. in fi. Ioan. nisi in matrimonio, & in causa liberali, & pro testamento, & in dote, vt extra de senten. & re iud. cap. vlt. B. Si autem neuter possidet, sed vterque rem ab aliquo extraneo petit, tunc si testes vtriusque partis sunt pares, res diuidatur si potest, vt extra de præsump. afferte. Si est res indiuidua, potest iudex gratificari & dare cui vult. extra de paro. cap. 1. vel res sorte diuidatur, vt 26. quæstio. 2. ca. sors. Si vero testes contradicant instrumento, aut contradicunt instrumento proprio, aut extraneo. Si proprio, scilicet in quo sunt scripti, prævalent testes instrumento. extra de probationib. tertio. extra de condi. appo. per tuas. ff. quemadmod. test. ape. l. prima. in Authen. de fide instrumen. § fi vero. coll. 6. "Si vero contradicant alij instrumento, in quo non sunt scripti, dixerunt quidam, quòd semper præiudicat viua vox mortuæ, vt in Authen. de fide instrumen. § fi vero. coll. 6. Alij dicunt, quòd si factum est remotum ab hominum memoria, potius creditur instrumentis, quàm testibus. sed si factum est recens, potius creditur testibus quam instrumentis, tum ideo quia memoria hominum quandoque non habetur vltra annum, vt ff. de probatio. si arbiter. tum ideo quia testes consueuerunt fidem suam variare ex tractu temporis. ff. de car. edict. l. 3. § duæ. ff. de dam. infect. l. qui bona. § vlt. "Ego credo quod contra quodlibet instrumentum admittuntur "testes, quantumcumque sit publicum, vt extra de præscrip. ad audientiam. C. de proba. cum precibus. non tamen concedo, quòd testimonium duorum vel trium præualeat instrumento. nam cum instrumentum obtineat vicem duorum testium, & præterea tabellio æquipolleat, vel maior est vno teste, oportet quòd ad minus per quattuor testes reprobetur instrumentum, vt *extra* de fid. instrum. cum Ioannes. fallit tamen hoc in duobus casibus, vbi videtur, quòd contra instrumentum non admittuntur testes[d], sicut contra inuentarium publice confectum non admittuntur testes, vt C. arbitrium tut. l. vlt. & in confessione quæ fit à muliere in instrumento in quo confitetur se recepisse pecuniam pro intercessione, vt C. ad Vellia. antiqua. Quædam tamen sunt quæ melius probantur per instrumentum, quam per testes, vt sententia lata, & arbitrium & commissio facta iudicibus. 97. dist. nobilissimus. extra de offi. deleg. cum in iure.

a ¶*Ad testimonium autem.*] "intra 14. annos impubes non recipitur ad testimonium, vt hic, & inst. de test. §. testes. tamẽ quia talis ætas plena est periuriis, vt extr. de deli. pue. c. 1. & quia nec iurare cogitur, 22. q. 5. pueri. & c. paruuli. & c. honestum. Nec obstat. j. e. §. in testimonium. quia illud loquitur in criminalib. causis. Sed obiicitur, melius elicitur veritas à pueris, quàm à seniorib. secundũ Salomonem. Item impubes ferula cæditur, p veritate dicẽda. ff. ad Syl. l. 1. §. impubes. & ab impubere sumitur initium quæstionis, si cut à timido, vt ff. de quæ. vnius. in prin. & impubes non iurat. ff. de li. cau. l. vl. in fi. Respon. ideo non iurat, qui non potest peierare, vt ff. de iureiu. l. qui iurasse. & qa hæc ętas nescit quid agat. C. de fal. mo. l. 1. & obtinent p̃dicta in contrariũ allegata in exceptis criminib. & in nece occisi domini, & in crimine læsæ maiestatis. argum. 6. q. 1. §. si quis cum.

IN CRIMINALI. Hæc est secunda pars quæstionis, in qua ponit quattuor leges in quibus probatur quæ sint attendẽda in testibus, & hoc vsque ad l. illam, Item. l. Iulia. Ioan. de Fan.

Casvs. Hæc sunt verba Gratiani, quæ autem sequuntur, sunt verba legis.

b ¶*In criminali.*] Hoc verbum non est in lege. ff. de testib. produci. Quidam sic intelligunt legẽ istam, "quòd si aliquis testis inductus est semel contra aliquem, amodo ille testis nec in illa causa nec in alia potest esse testis contra illum. videtur enim esse suspectus, & eum odio habere qui toties vult contra ipsum testificari, & hoc intelligunt in criminali causa. sic & Gratianus intelligit, & est arg. ad hoc ext. de app. ad hæc si in vna. Sed tu dicas, quamdiu attestationes clausæ sunt, etiam in eadem causa, & iidem alij; testes denuo possunt induci[a], vt ext. de testi. cum causam. in fi. & C. de testi. l. vl. sed post publicatas attestationes non possunt induci vel iidem vel alij super eadem causa, & in eodem articulo, nisi id quod ego primo probaui in modum exceptionis, modo velim probare directe, vt extr. e. c. veniens. 2. tunc autem ante publicationem testium possum eumdem iterum testem inducere, si forte primo non habuit omnia in memoria, vt in aut. e. ti. §. quoniam vero multi. ff. de quæ. repeti. Item idem testis potest redire, & errorem suum corrigere, vt ext. de testi. cog. præterea. & 35. q. 6. de parentela. ibi, discordasse. Item si testis aliquid obscure dixit[b], potest ab eo etiam post publicationem quæri interpretatio, vt ff. de test. hæredes. §. 1. licet sit ar. contra de prob. in præsentia. sed ibi forte ex causa omisit iudex interrogare testem in fauorem religionis. Alij exponunt reum testimonium, ideſt, malum testimonium & falsum. argu. ad hoc extr. de ele. super eo. & 2. qu. 1. prohibentur. De hoc autem non est dubium quin in alia causa idem testis possit induci denuo contra eumdem, vt ext. de testi. c. fraternitatis.

PRODVCI. Casus iste dupliciter poni consueuit. Vno modo sic. Aliquis contra aliquem reum, id est, falsum testimonium dixit: post ea in alia causa producebatur contra eum, quærebatur an recipi debeat? Et respõdetur, quòd non. Alio modo sic. Aliquis fuit inductus in testimonium contra aliquem in aliqua causa, modo quæritur, an possit in alia causa induci contra eum? Et respondetur, quòd non, cum videatur ex odio toties testificari contra eum, & forte prima positio verior est.

SI *testes.*] Casvs. Inducti fuerunt testes in causa aliqua, quærebatur quorum testimonia iudex deberet sequi. & respondet Iurisconsultus, si omnes sint bonæ famę, & sine suspicione, iudex debet sequi dicta omnium, si omnes concordant, & dicunt naturæ negotij competentia. Si autem discordant, licet in pari numero, tamen iudex debet sequi eos qui verisimiliora, & aptiora negotio dicunt: & qui sunt sine omni suspicione, licet sint pauciores aliis: quia non est semper ad multitudinem recurrendum, sed ad eos qui syncera testimonia dicunt. Et potest hoc intelligi de testib. vnius partis tantum, & de testib. vtriusque partis. Et quidquid hic dicatur per Ben. vel alios, ego Barth. Brix. hunc casum verum esse credo.

c ¶*Eorum.*] "circa contrarietatem testium plene distinguas, vt si vnus testis contradicat sibi expresse, testimonium eius non valet, vt 3. q. 9. pura. 23. q. 7. quod autem. ext. de app. solicitudinem. C. de lib. cau. cum precum. nisi hoc fecerit corrigendo se, & incontinenti. ext. de testi. cog. præterea. Idem videtur si quis testis pro parte inueniatur falsus, quòd tunc in nullo valet testimonium eius, vt ẽ. dis. 9. si ad scripturas. j. ead. item qui falso. Si vero vnus testis contradicit pluribus, talis contrarietas nõ obstat, quia testimonium vnius nec iustificat nec cõdemnat, vt 33. q. 2. admonere. nisi contradicat pluribus testibus cum quibus ipse scriptus est in aliquo instrumento. ff. quemad. test. ape. l. 1. in fi. Si vero plures testes contradicunt pluribus, distinguunt quidam, quia aut contradicunt testibus ex eadem parte productis, aut ex aduersa. Si ex eadem parte productis contradicant, nullius testimonium valet, vt 3. qu. 9. nihilominus. &

d ¶*Impari.*] id est, quòd tot sunt ex vna parte, quot ex alia. Vel dic impari, vt sit vna pars, quod plus valet.

« Impuberes testificari non pñt.

† *al. Matiscensi*

1 Ext. d̃ testi. c. 1. Bur. l. 16 c. 35.

† *al. testimoniare*
† *al. inferre infamiam*

"Testis q semel contra aliquem de posuit, an iterũ contra eundẽ testificari possit. aHoc est pp timorem subornationis. Arc.

b Videas qd no. j. e. in testibus. ĩ gl. j.

cExt. de test. c. veniẽs. 1. & c. licet. 1. d hoc 3. q. 4. in prin. Arc.

« Snia pro reo ferenda est data paritate ,pbationũ, in fi. in 4. casibus

2 ti. 5. l. produci.

† *al. omnia*
† abest ab Orig.
† *al. impari*] Orig.

« Testes si cõtradicũt instro, quid iuris.

« testes cõtra quodlibet instrm admitti pñt

dHoc est pp nimiã ipsi⁹ solennitatẽ, scdm Gof.

Source : BIU Cujas

negotij conuenit, & quod inimicitiæ,aut gratiæ suspicione caret: confirmabitque iudex motum animi sui ex argumẽtis, & testimoniis,quæ rei aptiora,& vero proximiora esse compererit. Non enim ad multitudinem [a] respici oportet, sed ad sinceram testimoniorum fidem,& testimonia quibus potius lux veritatis assistit. *Item l.2.ff.eo.* ¶In testibus† fides,dignitas [b],mores,grauitas examinãda [c] est : & ideo testes,qui aduersus fidẽ testationis suæ vacillãt [d], audiendi non sunt. *Item l.3.* ¶Testium fides diligenter examinanda est:ideoque in persona eorum exploranda [e] erunt in primis conditio cuiusque,vtrum quis decurio [f],an plebei [g] sit,& an honestę, & inculpatæ vitę,an vero quis notatus,& reprehensibilis, an locuples [g],vel egens sit [h], vt lucri causa quid facile admittat, vel an ei inimicus [i] sit, aduersus quẽ testimonium fert, vel amicus ei pro quo testimonium dat. Nam si careat suspicione testimonium, vel propter personam , à qua fertur, quòd honesta sit,vel propter causam,quòd neque lucri,neque gratiæ , neque inimicitiæ causa fiat, admittendũ est. *Item eadem lege paulo inferius.3* ¶ Lege Iulia [k] de vi cauetur, ne hac lege in reum testimoniũ dicere liceat ei,qui se ab eo [l], parenteve eius liberauerit [m], quiue impubes erit , quique iudicio publico [n] damnatus erit, qui eorum in integrum restitutus non erit,quive in vinculis [o],custodiaue [p] publica erit,quive ad bestias, vt depugnet, se locauerit, quæve palã quæstum faciat, fecerit ve [q], quive ob testimonium dicẽdum, vel non dicendum pecuniam accepisse iudicat [o],vel cõuictus erit. *Item l.4.* ¶Lege Iulia publicorum iudiciorũ cauetur, ne inuito [r] denuntietur,vt testimonium litis dicat aduersus socerum , generum, vitricum, priuignum, sobrinum, sobrinam,sobrinove natum, eosve, qui priore gradu sint. ¶Item, ne liberto ipsius [s] , liberorumve eius [t] , parentum viri , vxorisve. ¶Itẽ†,vt nec patroni [u],patronæve aduersus libertos , neq; liberti aduersus patronum cogantur testimonium dicere. ¶ Cum † autem excipitur,ne gener,aut socer inuitus testimonium dicere cogatur,generi appellatione sponsum filiæ quoque contineri placet. ¶Item soceri,sponsæ patrem. *Item l.6.* ¶Idonei non videntur esse testes , quibus imperari [x] potest, vt testes fiant. *Item l.7.* ¶Serui [y] responso tunc credendum est, cum alia [z] probatio [a] ad eruendam veritatem non est. *Item l.8.* ¶Inuiti testimonium dicere non cogũtur senes [b] , valetudinarij, vel milites, vel illi, qui cum magistratu reip.causa absunt, vel quibus venire non licet [c] . *Item l.19.* ¶Publicani [d] etiam testimonium non dicunt inuiti. ¶Item is, qui non detractandi [e] testimonij causa aberit. ¶Item is , qui exer-

aAd hoc fa. qđ le. & no. 23. dis. tales. Arc.

a ¶*Ad multitudinem.*]arg. pro paucitate contra multitudinem [a], vt 31.dist.Nicæna.24.q.1.ordi.ff.de pact.maiorem. nam maior pars est quæ maiori nititur ratione,vt 40.dist.multi.in fi.

IN TESTIBVS. Casvs. Dicitur hic,q̃ in testib.quattuor sunt consideranda,s. fides,dignitas,mores, & grauitas. & ideo si qui eorum in dictis suis vacillant non valent.

b ¶*Dignitas.*] videtur ergo, q̃ semper prævalet testimonium eorum qui sunt in dignitate cõstituti [b],vt hic, & 97.di.nobilissimus. & 40.di.c.1. & 11.q.3. absit.& ff.de fi.instr.l. vlt. Sed cõtra,non est quærendum quis vel qualis dicat, sed quid dicat,vt 19.dis.secundum. & 3.q 9.c.vlt.& 2.q.7.quęritur.& 6.q. 2.placuit.[Sol.semper præsumitur pro multitudine contra dignitatem [c], nisi ex altera parte tanta sit dignitas , vt merito possit pponderare, vt ext.e. in nostra. sed in electione etiam præiudicat numerus dignitati.ext.de ele. dudum. 1. [d] sed hoc ideo, quia inter multos præsumendum est aliquos esse idoneos,vt 61.di. nullus.

b Adde ad hoc gl.in §. scimus. ĩ gl. in ver. p dignitatem. ĩ auth. đ test. col.7. & l.3. ff.e. tit.

† *testimoniis*]Orig.

c Dignitatẽ hoc falsum scđm Host. Pann.Fel.in c. in nostra. de te sub.

dDic vt no. eo.ti.eccle-się.2.& leg. e.ti. in cõcilio Gre. si quãdo.Arc.

c ¶ *Examinanda.*]i.inquirenda.

d ¶*Vacillant.*]dubitando talis tenetur crimine falsi. ff. de fal. eos qui.& est fi.3.q.9.para.& ff.de quæstio. de minore.in fi. & l.ex libero.in prin. & ext.đ acc.super.ext.vt eccl. benefi.vt nostrum.

TESTIVM. Casvs. Dicitur in hac lege,q̃ nouem sunt in quib. iudex debet testẽ examinare , & demum si testis careat suspicione, vel propter personam à qua profertur vel propter causam: quia gratia, vel lucro vel odio non corrumperetur , recipiendus est. Personam suspectam,secũdum se.causam , quæ in rebus & personis consistit secundum Isid.

e ¶*Exploranda.*]à iudice,vt 2.q.7.quærendum.30.q.5.iudicantem.

f ¶*Quis decurio.*]arg.quòd testimonium nobilis prævalet.ar.41.dis. non cogantur.similiter electio,vt in aut.de defen.ci.§.1.col.3.& ar. extr.de app.constitutus.

"Diues aut pauper fieri nemo appetat.

g ¶*Locuples.*]in Salomone legitur:"Diuitias & paupertates ne dederis mihi,ne repletus mendax fiam:& ne pauper periurem nomẽ Domini.sic 2.q.1.prohibentur.si tamen aliàs caret suspicione,bene admittitur,vt inst.de suspec.tuto.§.vlt.

h ¶*Sit.*]supple talis vt.&c.

i ¶*Inimicus.*]capitalis,vt extra de simo.per tuas.&de hoc notaui s. 3.q.5.c.2.

k ¶*Lege iulia.*] hic incipit tertia pars huius quæstionis,quæ protenditur vsque ad l.j.e.qui falso.in qua ponuntur certæ personæ, quæ non coguntur dicere testimonium inuitæ,& quædam quæ accusare non possunt.Io.de Fan.

Casvs.Hic continentur septem genera personarum, quæ à testimonio repelluntur, quæ in ipsa littera si volueris numerabis.

l ¶*Ab eo.*]scilicet reo.

m ¶*Liberauerit.*]12.q.2.episcopus qui mancipium.

n ¶*Publico.*]secundum canonem,idem est de priuato. extra eo.fuper eo [e].

eHoc tñ intellige scđ3 dec.e.ti. testimonium. Io.de Fan.

o ¶*In vinculis.*]pro crimine, quòd per sententiam infamaret, vt C. de infa.l.1.extr.de acc.super his.aliàs nomine vinculorum priuata vincula intelliguntur.ff. de ver.sig.vinculorum.Hic patet,quòd secundum leges repellitur criminosus,etiam si nondum in eum sit lata sententia. & in fi.idem innuitur vbi dicit,iudicatus,&c.

p ¶*Custodiaue.*]donec sit purgatus.

q ¶*Feceritve.*]& sufficit si quandoque fecit,vt ff.de rit.nup.palam.

LEGE IVLIA. Casvs. hic nouem species hominum continentur, contra quos quis inuitus testificari non compellitur , scilicet contra socerum,&c.vt ibi dicitur.

r ¶*Ne inuito.*]volens ergo admittitur,vt s̃.prox.q.c.1.

NE LIBERTO. Casvs. Repete semper per singulos gradus hæc verba cum hoc datiuo,liberto. Item hac lege cauetur, ne denuntietur liberto ipsius,s.patroni accusati, vel liberto liberorũ eius.s. rei accusati, vel liberto viri eius,sc.vxoris, quæ accusatur dicere testimonium contra eum, vel liberto vxoris eius.s.viri q̃ accusatur, dicere testimonium contra eam. & ita suppleas semp in supradictis omnib.Itẽ cauetur hac lege ne denuntietur liberto patroni dicere testimonium aduersus patronã accusatam , vel ecõtra. Item cauetur hac lege ne denuntietur liberto patroni dicere testimonium aduers° cõlibertos suos. idem dices de liberto patronæ. Hæc autem variis modis exponũtur pro varietate doctorum.& hãc legem intelligunt doctores in causa criminali tantum, excepto eo, "q̃ libertus contra patronum non admittatur ĩ causa ciuili. Sed Huguitio & Orthophagiensis intelligunt eã in ciuili & in criminali. Quę sequũtur, plana sũt vsq; ibi,*Inuiti.*

†*Et*]Orig.

1Ibid.ex l.5. † *in legibus, quibus excipitur,&c.*] Orig.

" Libertus cõtra prõnum nõ testificatur.

s ¶*Ipsius.*]accusati.

t ¶*Eius.*]s. accusati,vel liberto supple parentum rei. hic vult dicere, quod libertus alicuius non potest ferre testimonium contra ipsum nec libert° filiorum suorum, nec libertus parẽtum suorum,nec libertus vxoris suæ. Et repete hãc dictionem liberto,cũ quolibet genitiuo.

2l.inuiti.2.] mutata est enim verborum series.

v ¶*Ne patroni.*] genitiui casus , & est sensus:Ne denuntietur liberto patroni eius,vel liberto, scilicet accusati vel rei,vel liberto,scilicet patronæ eius,scilicet rei,vt dicat testimonium aduersus eum, scilicet reum, id est, vnus libertus aduersus conlibertum suum eiusdem patroni non cogitur testari. vel melius patronum , vel patronam hic vocat eum, qui est patronus alicuius liberti,& tamen idem est alterius libertus,& sic est patronus & libertus.

x ¶*Imperari.*]fallit hoc in matrimonio,vt ext.qui mat.acc.possunt. videtur.in fi. ergo vxor non erit testis pro marito, quia ei subiecta est.33.q.vlt.mulierem.

y ¶*Serui.*]ff.de prob.cum probatio.

z ¶*Cum alia.*]si.14.q.2.c.vlt.C.de hær.l.vlt.sic propter defectum admittuntur minus boni,vt 55.dist.c.1.

a ¶*Probatio.*] plena. "nam præsumptio aliqua debet præcedere.nõ enim à tormentis est incipiendum,vt ext.de re.iu.cum in contemplatione,& intellige cum de suo facto interrogatur seruus, vt j. e. serui. & illud dicitur responsum, non testium,nec creditur ei tunc sine tormentis,vt 5.q.5.illi qui.

"p̃sumptio præcedat tormenta.

INVITI. Casvs, hic ponuntur nouem species hominum, qui ad testimonium dicendum compelli non debẽt,inter quos est ille qui abest non causa detractandi testimonij , & qui conducit annonam exercitui, & etiam pupillus,qui testis esse non potest.

b ¶*Senes.*]maiores lxx.ann.ff.de excu.tu.l.2.in prin.sed ad domum eorum est mittendum. extra eo.si qui testium.

c ¶*Non licet.*]propter turpitudinẽ:quibus interdictũ est certo loco.

d ¶*Publicani.*]id est,telonarij.

e ¶ *Non detractandi.*] i.euitandi, vt ille qui est in aliena prouincia, vt extra de fideiusso.constitutus.& C.de fid.instru.iudices. nam ad tales est mittendum. Vel intellige quando iam per xv. dies fuerunt coram

Source : BIU Cujas

coram iudice. tunc enim licite recedunt, vt C. de testi. si quando.

a ¶*Præbenda conduxerit.*]vehenda.

IN TESTIMONIVM. Casvs. Ego accusabam aliquem & contra ipsum inducebam condemnatum in publico iudicio ad testimonium. quærebatur an possum? Et respondetur quòd non: neque minorem. 20. an. possum cõtra eum inducere. In seq. lege dicitur, ꝙ cõdemnatus in famoso crimine est intestabilis, i. nec testis esse potest, nec facere testamentum.

† *qui quid exercitui præbendum conduxerit*] Orig.

b ¶*Reus.*]i. accusatus. si. 81. dist. tantis.

c ¶ *Ob carmen famosum.*] ff. de iniur. lex Cornelia. nec ipse potest esse testis, nec testamẽtum facere. nec aliter, ꝙ ipso est testis in testamento. ff. qui test. fa. pos. cum lege.

SI RES. Casvs. Dicitur in hac lege, ꝙ si res exegerit: non solũ priuati, sed etiam magistratus possunt testificari. Prætor etiã in causa adulterij testificari potest. Si autem ea sit conditio causæ, vt turpis persona sit inducẽda in testem, vt puta in excepto crimine, ei nõ creditur sine tormentis.

d ¶*Magistratus.*]qualiter iudex possit esse testis, dixi s. 2. q. 6. statuendum[a].

a Aliàs incipit, statutũ. † *al. falsa, vel varia*] Orig.

e ¶*Conditio.*] l. in exceptis criminibus.

f ¶ *Arenarium.*] qui pugnauit in arena, vel in loco tali.

g ¶*Sine tormentis.*] 5. q. 5. illi qui.

TESTES. Casvs. Tria genera personarum enumerãtur hic, quæ à testimonio repellũtur: scilicet domestici, aduocati, & iudices in causis in quibus fuerunt aduocati & iudices. Vel intellige executores secundum quosdam, id est, apparitores. Sed partibus volentibus testes admitti possunt, vt in auth. de testi. §. quoniam vero. Quæ sequuntur, plana sunt vsque ad legem, Hermaphroditus.

h ¶*Patroni.*]qui non possunt simul esse testes iuris & facti, vt C. de assess. l. nemo. possunt tamẽ testificari de transactione facta pro causa sua. ext. de transa. ex litteris[b].

b Adde ad hanc gl. qđ no. Bar. in l. deferre. §. iidẽ decreuerunt. ff. de iu. fis. c Idẽ no. 82. dist. ꝓposui sti. in gl. ex hoc. Arc.

i ¶*Patrocinium.*]De hoc dixi 2. q. 6. statuendum.

k ¶*In executoribus.*]id est, procuratoribus & curatoribus.

k ¶*In executoribus.*] Sed nonne executor iudicis potest esse testis? quare enim destinaretur à iudice, si non crederetur dicto suo? nam & nuntio creditur[c], vt extr. de app. cum parati. ff. de rebus eor. qui sub tu. l. magis. §. illud. & 65. dist. c. pe. in fi. nec de illorum actib. dubitandum est, qui ad officium tale admittuntur, vt 94. dist. valde. ff. de of. præf. præt. l. 1. qualiter enim probaret quis se non citatum, vt ext. de ele. bonæ? Respondeo: creditur eis donec probetur contrarium, saltem per suum iuramentum. ar. 82. dist. proposuisti. ff. de cu. & exhi. re. l. diuus.

QVI FALSO. Hæc est 4. pars quæst. in qua ponit quasdam leges, quibus probatur quales testes faciunt fidem, & quales non. Ioan. de Fan.

l ¶*Varie.*]Si. extra vt eccle. bene. vt nostrum. ext. de concess. præ. post electionem.

m ¶*Prodiderunt.*]dicta.

HERMAPHRODITVS. " Quæsitum fuit vtrum herma phroditus, id est, qui habet sexum maris & feminæ, possit esse testis in testamento? & respondetur quòd si magis appetit ea quæ viri sunt, potest: aliàs non. Quæ autem sequuntur, plana sunt vsque ibi, *In testibus.*

" Hermaphroditus an possit eẽ testis ĩ tstõ, & vtrũ possit ordinari.

n ¶*Ad testimonium.*] scilicet in testamento, vbi mulier non potest esse testis secundum legem, vt inst. de testa. §. testes. in iudicio autem esse potest. 15. q. 3. de crimine. Sed quid si in omnibus est parilitas? Item numquid talis potest ordinari. Item an contrahet cum viro, an cum muliere: & si prius cum viro contraxit, an possit eo mortuo cum muliere cõtrahere? Io. sed certe in omnibus his respici debet sexus qui magis incalescit, demonstro possunt fieri monstruosę quæstiones. Hug.

" Mr & pr qñque pro filio testificari pñt.

o ¶*Filio.*] ff. de prob. etiam contra. " vbi dicitur quòd mater potest testificari pro filio: sed illud intellige quòd potest pro ætate, vel etiam pro cognatione filij testificari. Item pater testificatur pro filio in causa religionis. 20. q. 3. præsens.

o ¶*Filio.*]siue emancipato, vel non. in castrensi autem peculio si filius ante missionem [d] testamentum fecerit, pater potest testis eis adhiberi. ff. đ test. qui testamento. sed postquam missus est, non. insti. de testa. §. in testibus.

d Quia tũc testatur iure militari, & ex priuilegio, q. tũc pr pot esse testis. sed post missionẽ, testatur iure cõi, & ñ pt pr esse testis. Arc. 2l. repetundarum.

† *testamentum*] Orig.

p ¶*Sua.*] sc. propria. item nec in communi: quia quod commune est, vtriusq; est. ff. de ritu nup. illud. nisi indirecte, vt in testamẽto: vbi quilibet legatariorum testis est. inst. de testa. §. legatariis.

† *al. admittitur*

p ¶*Sua.*] contra. j. 14. q. 2. super. sed illa non est sua, vt 12. q. 2. §. qui manumittitur. " Res enim sua est cuius commodum vel emolumentum spectat ad aliquem suo nomine, vt 2. qu. 6. biduum. in ver. palam. Sed cõtra, ff. finium reg. l. pe. vbi venditor potest esse testis pro emptore.

" Res sua q̃ dicitur.

q ¶*Ad fidem.*] nisi in casibus notatis s. 3. q. 9. si debitum.

3 l. testiũ. §. tu magis. ſ3 paulo aliter

r ¶*Duo.*] Si. de confes. di. 1. hoc quoque. si. ff. de man. test. libertas. §. vlt. arg. contra ff. de opt. leg. l. 1.

IN TESTIBVS. Casvs. In testibus iudex debet considerare vtrum sine fraude testimonium dicãt: vel vtrum videatur mediatus sermo quẽ proferunt: & vtrum ex tẽpore verisimilia respondeant: l. quia dixerunt de nocte, & nõ est verisimile ꝙ factum sit de nocte, vel ex tempore, id est, statim respondeant, id est, sine deliberatione: quibus tanta fides non adhibetur.

† *al. æstimare*

s ¶*Simpliciter.*] i. sine adiectione causæ. vel simpliciter. id est, non obscure, vt 3. qu. 9. pura. sic s. dis. 4. erit. 23. dis. quia episcopus. " nam obscurus testis est suspectus, vt ff. de iur. fis. non intelligitur. & obscure dictum pro non dicto habetur, vt ext. de prob. in præsentia. ff. de interrog. act. de ætate. argum. extra de accus. cum dilecti. & obscure scriptum pro non scripto habetur, vt ff. de iis quæ pro non scrip. ha. l. 2.

" Testis obscurus est suspectus.

t ¶*Ex tempore.*] " Ergo videtur ꝙ testes sunt interrogandi de tempore, vt ext. e. ti. cum causam. 3. q. 9. nihilominus. sed nõ est verum, vt ff. de prob. si arbiter. 2. q. vlt. libellorum. nisi testes essent suspecti. tunc enim posset quæri de qualitate temporis & testium: & quocumque modo posset iudex inuestigare veritatem, vt C. de eden. is apud quem. 30. q. 5. iudicãtem. Vel ex tempore, id est, ex mora: quia prius cogitabit qualiter respondeat, vt 50. dist. ponderet. nam testimonium repentinum non valet, vt 5. q. 5. §. sed aliud.

" Testes an sint de tpe interrogãdi

v ¶*Responderint.*]sponte. non enim de hoc sunt interrogandi, vt dixi. Ioan. sed certe de tempore in quo res dicitur facta, bene interrogantur, vt extr. e. cum causam. sed de qualitate temporis non, nisi sint suspecti. B.

SAEPE. Casvs. Quærebatur vtrum veritas in causis sine instrumentis possit deprehendi. Et respondetur quòd sic quattuor modis: scilicet numero testium, dignitate, auctoritate, & fama perpetua.

x ¶*Sæpe.*] Iudici enim facienda est fides, vt 2. q. 7. plerique. & C. de cond. ob turp. cau. l. 1.

y ¶*Fama.*] ergo per famam aliquid probatur, vt s. 2. quæst. 5. si mala fama. matrimonium enim probatur per famam. extra de præsump. illud. 32. quæst. 4. dicat. Argu. contra. 35. qu. 6. si duo. extra de eo qui cogn. consan. vxo. suæ. super eo. " Verum est quod fama per se nihil probat: sed si adesset testimonium vnius cum fama per illud probare potest. arg. extra de prob. sicut. C. de reb. cre. in bonæ. & si iudex dubitat de fama, quærat à vicinis. ff. de magi. conue. l. 1. §. fi præses. & magis valet fama quàm vnus testis, vt extra de consan. & af. super eo. potest autem fama probari per duos testes, vt extr. e. tam litteris[c].

" Fama p se nihil ꝓbat.

eCerte hoc ibi non dr: nec credo verũ. I. Fan. sed sñia gl. approbat ĩ Spe. de not. cri. vers. sed qualiter. A.

z ¶*Vnam probationis.*]ext. de sen. & re iu. causam.

ALIA

Source : BIU Cujas

ALIA. CASVS. Aliqui testificabantur per scripturam sine iuramẽto: vel sine causa & circunstantiis, cum de hoc essent interrogati, quærebatur vtrum eis esset fides adhibenda. & respondetur ꝙ non: quia alia est fides testium, quæ valet: alia testimoniorũ, q̃ non valet.

a ¶ *Alia.*] Hoc est expositum s. causa prox. q. 9. c. testes.

b ¶ *Alia.*] extr. de cohab. cle. tua.

SOLI. CASVS. Quærebatur vtrum solum modo testes sufficiant ad ꝓbationem ingenuitatis: & respondetur ꝙ non: immo etiã instrumenta sufficiũt, & expone, soli, i. solo modo, vel præpone negationem, non soli, &c. & verba quæ posuit ibi Gra. nisi in strumentis, &c. non sunt de lege codicis. Vnde Gratianus non intellexit illam, vt intelligunt eam doctores legum.

1 Tit. 20.

2 Concord. Ale. de Im. in l. bene. ff. si cer. pe.

†testatione] Orig.

c ¶ *Instrumentis.*] verba sunt Grat. & male intelligit: hoc enim vult lex dicere, ꝙ non tantum per instrumẽta, sed etiam per testes potest probari libertas.

d ¶ *Domestici.*] fallit

3 L. nimis graue] mutata verborum serie.

C. de rep. l. consensu. circa fin. ext. de testi. veniẽs. 2. in fi. ext. qui ma. acc. pos. videtur.

SOLAM. CASVS. Quidã sine iuramento vel sine iudice testificati sunt, vel non allegauerunt causam dicti sui: cum de hoc essent interrogati, q̃-

Paulo aliter

Paulo aliter rebatur vtrum eorũ testimonium valeret. Et respondet Imperator ꝙ non. Quæ sequuntur plana sunt vsq; ibi, *Qui intendit.*

e ¶ *Sola.*] id est, sine adiectione causæ.

¶ Alia [a] est auctoritas prẽsentium testium, alia [b] testimoniorũ, quæ recitari solent. *Item codicis lib. 4. tit. 1. de testibus. l. 1.* ¶ Soli [2] testes ad ingenuitatis probationem non sufficiunt, nisi instrumentis [c], & argumentis adiuuentur. *Item l. 2.* ¶ Etiam iure ciuili domestici [d] testimonij fides improbatur. *Itẽ l. 3.* ¶ Sola [e] attestatione [f] †prolatam, nec aliis legitimis adminiculis causam approbatam nullius esse momenti certum est. *Item l. 4.* ¶ Eos testes ad veritatem adiuandam adhiberi oportet, qui omni gratiæ, & potentatui fidem religioni iudiciariæ [g] debitam possint præponere. *Item l. 5.* ¶ Parentes, & liberi inuicem aduersus se nec volentes [h] ad testimonium admittendi sunt. *Item l. 6.* [3] ¶ Qui intendit, suæ intentioni proprias debet afferre probationes, non petere aduersarium [i] cogi ad exhibitionẽ eorũ, per quos sibi negotium fiat. *Item l. 7.* ¶ Serui [k] neque pro domino, neque ad uersus dominum, sed pro facto suo [l] interrogari possunt. *Item l. 8.* ¶ Iusiurandi [m] religione testes prius, quàm perhibeant testimonium, coarctentur [n], & honestioribus potius testibus fides habea-

" Testis an teneatur dicere causam suę depositionis.

a Arg. cõtra 22. q. 3. ca. 1. ver. s; forte. vbi de hoc.

f ¶ *Attestatione.*] "Causa à teste inquirenda est, vt ext. eo. cum causam. si tamen non fuerit quæsita, & testis de causa, nihil dixerit, non ideo minus valet testimonium: qa dixit omnia quæ nouit: licet non causam omnium. arg. ad hoc. ff. de no. ope. nun. de pupillo. §. qui opus. Arg. ext. de sen. & re iu. sicut [a].

g ¶ *Iudiciariæ.*] id est, iudici. No. quòd sufficit si iudici sit probatũ, vt extr. de reser. inter. s. ea. sæpe.

h ¶ *Nec volentes.*] contra s. 3. q. 5. c. 1. sed hic vocantur parentes ascendentes & descendentes, non collaterales: prout præsumitur ff. de in ius voc. l. 4. §. 1.

QVI INTENDIT. CASVS. Quidam petebat ab aduersario suo vt demonstraret sibi instrumenta sua, per quæ suam intentionem fundaret. nunc quæritur vtrum sit audiendus? & respondetur ꝙ non: sed suas debet habere probationes paratas.

i ¶ *Aduersarium.*] Actor non potest petere vt reus exhibeat sibi in-

"Reus in 2. casibus tenetur edere instrumẽta.

strumenta sua, vt 6. q. vlt. c. vlt. ext. de proba. ex epistolæ. " nisi reus sit eis vsurus, vt extr. de fid. instru. contingit. Item cum instrumenta sint communia, vt C. de eden. procurator.

SERVI. CASVS. Dicitur hic quòd responso serui non est credendum neque pro domino, neque contra dominum: sed de facto suo potest interrogari, cum per eum res sunt depositæ, vel commodatæ aliis.

k ¶ *Serui.*] nisi in casu, vt 12. q. 2. §. in patronos.

l ¶ *Sed pro facto suo.*] quando per eum dicitur aliquid commodatum vel depositum, vt C. de quæst. interrogari. ff. de ædil. edi. quæro. & sic patet quòd viles personæ recipiuntur, vbi de ipsorum facto agitur. sic extra de elect. per inquisitionem. & extra de sent. & re iud. cum I. & A.

IVRISIVRANDI. CASVS. Tria hic dicuntur: s. quod testes prius iurent antequam testimonium dicant: & quòd potius fides honestioribus testib. adhibeatur quàm aliis: item quòd vni testi non creditur, & si præsidiali honore præfulgeat. Sequens responsum planum est.

m ¶ *Iusiurandi.*] sic 3. qu. 9. hortamur. nisi remittatur à parte, vt ext. de test. tuis.

n ¶ *Vnius.*] 11. qu. 1. quicumque contra. sed illud non tenet. sed fallit

" Testi soli qñque creditur.

hoc ext. de test. co. peruenit. 1. Item vni creditur, vt C. de fal. si quis decurio. ff. de do. prælegata. Theopompus. "& generaliter creditur vni quo ad præsumptionem: sed dictum vnius non iustificat, neque condemnat, vt 33. q. 2. admonere.

o ¶ *Omnibus in re propria.*] Arg. contra. C. de fideicom. l. vlt. Sed ibi improprie ponitur iudex & testis.

LIBERI. CASVS. Dicitur hic quòd si aliquem accusamus de crimine, liberos debemus inducere testes contra eum, si socij non sunt & criminis participes: sed causa & ratio facti debet ab eis quæri. Vel hic vult dicere, ꝙ ipsi debẽt subiici tormentis ad veritatem eruendam: & quicumque testes postulauerit induci, eis sumptꝰ necessarios exhibebit: siue in causa criminali siue in ciuili introducantur.

4 Concord. tex. ĩ l. oĩbꝰ. C. de test. & in l. nullus. ff. eod.

p ¶ *Si socij.*] sed fallit s. 79. dil. si quis Papa. Item fallit in crimine læsæ maiestatis. 15. q. 3. nemini. & in crimine simoniæ. ext. de simo. quamuis. Sed ob stat ext. de testib. veniens. 1. Solu.

5 Le. quoniã liberi. Paulo aliter

"socius criminis & muneris repellitur: sed non criminis tantum.

"socꝰ ĩ crĩe non semper repellitur à testimonio.

q ¶ *Sed fides.*] i. causa.

r ¶ *Venturis.*] De hoc notaui qd iudici vel testi dandum sit. 11. q. 3. non licet. videbatur quòd vtraq; pars debet prouidere testibus, quia pro vtraque testantur. 14. q. 5. non sane. sed secus est, vt dicit G.

6 L. libertorũ aliquibꝰ verbis prætermissis.

LIBERTI. CASVS. Dicitur hic quòd liberti cõtra patronos sponte testificari non debent, nec debent ad hoc compelli: & si vocati fuerint, non debent cogi venire.

SI QVIS. CASVS. Induxi testes contra aliquem in aliqua causa contra me idem in

tur. Vnius [n] vero testimonium nemo iudicium in quacumque causa facile patiatur admitti: immo vnius testis respõsio omnino non audiatur, etiam si præclaræ curiæ honore præfulgeat. *Item l. 9.* ¶ Omnibus in re propria [o] dicendi testimonij facultatem iura submouerunt. [4] *Item l. 10.* [5] ¶ Liberi testes ad causas postulantur alienas, si socij [p], & participes criminis non dicantur, sed fides [q] ab iis notitiæ postuletur. Venturis [r] autem ad iudicium, per accusatorem, vel ab iis, per quos fuerant postulati sumptus competens ministrentur, etiam si in pecuniaria causa ab alterutra parte testes producendi sint. *Item l. 11.* [6] ¶ Liberti aduersus patronos sponte prodire non audeant, sed ne vocati quidem in iudicium venire cogãtur. *Item l. 13.* ¶ Si quis testibꝰ vsus fuerit, iidemq; testes aduersus eũ in alia lite producãtur [s], non licebit ei personas eorum excipere, nisi ostenderit inimicitias inter se & illos postea emersisse, ex quibus testes repelli leges præcipiunt, non adimenda scilicet ei licentia ex ipsis depositionibus testimonium eorum arguere [t]. Sed & si liquidis probationibus datio-

ducebantur: volebam eos repellere. quęritur an possum? Et respondetur quòd non, nisi probem postea capitales inimicitiàs interuenisse inter me & illos: arguere tamen potero eorum testimonia ex dictis eorum, si contradicant sibi: vel si probauero eos corruptos promissione, vel etiam datione pecuniæ.

s ¶ *Producantur.*] "Testem inductum pro me teneor recipere contra me, vt hic. Similiter illum qui fuit iudex pro me, teneor recipere contra me, vt 3. q. 8. cuius in agendo [b]. Item allegationem vel rationem pro me inductam, recipiam contra me. s. 19. di. si Romanorum. Similiter instrumentum. ext. de cen. cum olim. Item iuramentum. C. de reb. cre. generaliter. Arg. contra ista. 2. qu. 7. si hæreticus. 37. dist. si quid veri. Sol. ista sunt specialia fauore fidei.

" Quod ap probo non reprobo.

b Concord. tex. in l. Põponius. ff. đ neg. gest.

t ¶ *Arguere.*] Sed hoc non potest fieri nisi per alios testes: ergo visis attestationibus possunt induci alij testes: quòd est contra id extra eo. fraternitatis. Consueuit responderi, quòd directe non possunt induci testes contra testes: sed indirecte, vel probando corruptionem, vt extra eo. series. extra de proba. licet. Vel probando testes aut personas fuisse in alio loco tunc temporis. extra eo. ex tenore. Sed contra. hæc est causa quare non admittantur testes post publicationem, quia timetur subornatio: sed subornari possunt, licet testes indirecte inducantur. Item si testes aduersarij volunt probare de alio tempore: ergo ego inducam testes ad probandum de eodem tempore. iniquum enim esset, quòd aliquid permitteretur impugnanti, & non permitteretur defendenti. ff. de reg. iur. non debet. cum dicta meorum testium possim confirmare, vt dixi s. 3. q. 3. de induciis. Ad hoc potest dici, quòd speciale est in causa matrimonij, vt inducantur testes quandocumque, etiam post sententiam: quia ibi non transit sententia in rem iudicatam [c], vt extra de sent. & re iud. lator. & c. consanguinei. Vel ideo mulier fuit admissa in illa decre. ex tenore. quia ignorauit de quo die testes vellent testari. sed si quis scit de quo die velit quis probare: & ante publicationem non protestatur, quòd die illo non fuerat in loco tali, post publicationem eum non admitterem. & quòd hic dicitur, quòd potest obiici in dicta, verum est ostendendo eos esse contrarios sibi [d]. Item instrumentum induci potest post publicationem, vt extra de fide instrumen. cum dilectus. Si quæritur quare viso instrumento induci possunt testes, vt C. de contrah. stip. optimam. & non visis attestationibus? Respon. ideo quia si vnus vult improbare instrumentum per testes, reliquus potest per testes instrumento

c Dic qđ de hoc dixi 2. q. 6. in prin. in addit. sed contra ext. &c. Arc.

d Hæc sñia vera est, & hĩ ex tex. cũ đt, ex ipsis depositionib⁹, &c. nõ đt, alienis depositionibus, sed ipsis. Arc.

fidem

Source : BIU Cujas

fidem facere:quod non est in testibus. Io. Ego credo quòd publicatis contestationibus super nouo articulo(sicut dicit T.)possunt induci testes:licet legistæ dicant contrarium.& hoc non solum est in causa matrimonij,sed etiam in alia causa, vt extr.de fid.instru.cum Ioannes.& ext.de testi.ex tenore. & c.veniens.2. In causa appellationis inducuntur testes super nouis articulis pendentibus ex veteribus. extra c.fraternitatis.Legistæ secundum opi.Io. inducunt super nouis. & super veteribus articulis.C.de ap.l.eos.B.

a ¶*Ostenderit.*] vel etiam infamiam postea contractam,vt extra de testi.cog. præterea.simile ſ. dist.19. si Romanorum. extra de accu.nulli.

SED OBIICITVR. Casvs. Dictum est ſ. in c.testes autem.quòd intra 14. annum non possunt aliqui testificari. sed cõtra hoc obiicit Gratia. de puero triginta dierum.Nam cum de fornicatione accusaretur beatus Bricius, & diceretur filium genuisse triginta dierũ: in medio populi professus est ille puer Bricium suum patrẽ non esse.Sed soluitur hoc, quòd miracula diuina non sunt trahenda ad consequentiam, nec in exemplum actionis humanæ.

1 Sulpicius Seuerus l.3. vitę S.Mart.

Sed obiicitur illud beati Bricij,qui voce pueri triginta dies ab ortu habentis innocens probatus est.Sed miracula diuina sunt admiranda,non in exemplum humanæ actionis trahenda.

QVÆSTIO IIII.

E quarta vero b *quæstione Fabianus Papa, epistola secunda ad episcopos orientales constituit dicens.*

¶ Accusator & testis,vel iudex aliquis simul esse non potest. C. I.

2 Anſ.l.3.c. 75. Bur.l.16. c.15.Iuo p.6 c.321. Pann. l.4.c.81.

E quarta vero.] Hæc quæstio diuiditur in tres partes : in quarum prima probat duabus auctoritatib. quòd nullus debet esse accusator & iudex & testis.Secunda ibi, *Inscriptio.* Tertia ibi, *De domo.*Io.de Fant.

Casvs. Hic intitulatur quarta quæstio, qua quæritur " an idem possit esse accusator & testis.Et respondetur quòd non,vt ĵ.c.1.& 2.nisi forte in causa matrimonij:vbi dicunt quidam, quòd idem potest esse accusator & testis.arg.35.qu.6.ca.1.& 2.& in summa vbi notauit Hug.& Ioan.hoc dicit.

3 Concord. text.ĩ l.fi.ff. qđ me.cau. & l.pe.ff.de arb. & l.si q viri.&l.si qs ĩ tantã.ff.de iu.om.iu.

"Testis&accusator an possit quis simul esse.

b ¶ *De quarta vero.*] Hic quæritur, an aliquis simul possit esse testis & accusator?Et est dicendum quòd non,vt ĵ.ead.c.1.& 2.q.1.multi. nec enim simul debet quis fungi pluribus officiis,vt 16.q.1.presbyteros.& 79.dist.singula.In matrimonio est speciale vt idem sit accusator & testis,vt no.35.q.6.c.1.tamen improprie dicitur in matrimonio accusatio.nam mista dicitur inter ciuilem & criminalem,vt extra de proc. tuæ. In denuntiatione autem idem est denuntiator & testis,vt ext.de testi.in omni negotio.&ext.de sim.licet.sed ex quo semel quis apparuit inter accusatores , amodo nõ potest esse testis, vt extr.de accu.cum P.Manconella.

Nullus.] Casvs. Dicitur in hoc c.ꝙ nullus debet simul accusator esse & testis vel iudex:quoniam in omni iudicio quattuor debent esse diuersitates personarum:scilicet accusatores,rei, iudices,& testes,&ostenditur quòd sit officium cuiuslibet eorum:quod in littera patet.

c ¶ *Accusator.*]nisi in causa matrimonij,vt 35.q.6.c.1.

d ¶ *Quattuor.*]ext.de verb.sig.forus.contra.Sed dic quòd quattuor sunt personæ,id est,quattuor genera personarum.vel dic ꝙ appellat ibi tres testes, id est,tria genera probationũ,scilicet instrumentorum, testium, & famæ[a].Sed obiicit de crimine notorio,vt ext.de elect.venerabilem.§.nos igitur.& vbi quis confitetur aliquid,& vbi iudex ex officio procedit.in his enim non est accusator. Sed loquitur hic cum ordinario iure procedit:scilicet in forma iudicij.

aId est,argumentorum, siue confessionũ,vt ibi no. Tanc.& Ber. & sic ñ ob.qđ no.ſ. e.q.1.sæpe,ĩ gl.1.Arc.

e ¶ *Aequitate.*]C.de iud.placuit.45.dist.omnis qui.

f ¶ *Ad minuendam.*]non tamen vt falso inducat aliquod ius.Sed nũquid tenetur aduersario dicere iura quæ pro ipso faciunt? non : tamen in corporali bello licitum est decipere hostem,vt 22.q.2.vtilẽ. & 23.q.2.dominus.

Nullus.] Casvs. Dicitur hic , quòd iudex in iudicio non debet vti acceptione personarum inter accusatorem & reum: sed æqualiter audiat vtrumque.& quòd per se debet esse accusator, per se reus , per se iudex, per se testis, & vnusquisque debet esse in suo officio.

g ¶ *Personaliter.*] "id est,cum acceptione personæ,vt 3.q.9.ca.vlti. quia honor vnius personæ non debet obesse alij,vt C.de dig.l.3.li. 12. 11. quæst. 3. si quis vero.C.de sta.& ima. l.4. iudex tamen magis dignum potest honorare , vt 2. quæst.7. quæritur. & quæst. 8. quisquis. non tamen sedebit cum iudice cum agitur in causa, vt C.de off.ci.iud.l.1.

" Personarũ acceptio non dꝫ esse in iudicio.

INSCRIPTIO.

Hæc est secunda pars huius quæstionis, in qua ponit Grat.quattuor casus , in quibus non est inscribi necesse.Io.de Fant.

Casvs. Dicit Gratianus quòd inscriptio semper in accusatione debet fieri , vt accusator obliget se ad pœnam talionis, vt probatur nono libro Codicis de accusationibus,&c. Hug. tamen videtur velle, quòd omnia supradicta verba sint de precedenti capitulo , vsque ibi,*Vt codice.* postea sunt verba Gratia.Idem videtur velle Beneuen. in casibus suis : sed ego habeo. §.ibi, *Inscriptio, &c.*

4 Pol.l.5.ti.1 Burc.l.16.c. 31.Pann.l.4. c.80. Iuo p. 6.c.337.

h ¶ *Inscriptio.*] Et si non fuerit facta, nihil valet quod actum est. 2. quæst. 1. in primis.ibi, quòd si forte hæc solenniter. Sed an obligabit se accusans ad talionem?arg. quòd sic, extr.de acc. super his. C.de fid.instru. l.2. contra. C.de aduo.diuer.iud.l.1.Di co quòd sic,licet quidam legistæ secus dicant.[b]

†*officium*] Orig.

5 ea quidem C.de accus. & inscri.

b Addꝫ an & qñ debẽt se inscribere, not.Cyn. & do.ĩ l.q crimen. C.qui ac.non pos.

i ¶ *Semper fiat.*]Nisi in casibus notatis.2.q.7.in summa.

k ¶ *Vt codice.*]Istud vt,respicit verba sequentia.

ALIQVANDO. Casvs. Dictum est ſ. in §. Gratiani, vel in c.secundum, quod supra not. quòd in accusatione est inscriptio facienda semper. Nunc autem ponit Gratianus quattuor speciales casus,in quibus inscriptio non exigitur.Primus est quando per officiales nuntiantur præsidibus aliorum delicta. Secundus quando vir vult accusare vxorem suam de adulterio iure mariti intra sexaginta dies vtiles computandos à tempore diuortij.Tertius est quando quis de abigeatu accusatur. Quartus est in crimine iniuriarum. In aliis vero criminibus semper debent fieri inscriptiones,quæ crimen & tempus designent,vt alterutram partium legum auctoritas terrere possit. Sed in quibusdam male dicit Gratianus hic, vt dicit Hug.in summa,& vt Io.notauit in hoc loco.

l ¶ *Per officiales.*] Hoc exemplum non valet:quia ibi non fit accusatio. "loquitur enim in notorio crimine ista lex, quod solum officiati denuntiant. si enim denuntiat officialis aliud crimen , ei non creditur:nisi probet legitime,vt C.de accu.ea quæ.C.de curio.l.curiosi.lib.12.

" Officiales solum notoria denũtiare debent.

Additio. In hac lege non dicitur quòd inscribant : sed dicitur quòd si non probant, puniuntur vt calumniatores,secundum Lauren.

m ¶ *Sexaginta dies.*] A tempore diuortij computandos, vt ff.de adult.l.is cuius ope.§.penult. sed iure extranei potest eam accusare post hos dies etiam : dum tamen causa non excesserit quinquennium. ff.eod.tit. mariti.sed ad thori separationem etiam post septennium potest,vt 33.quæst.2.admonere."Consistit autem ius mariti in hoc , quòd ex suspicione violenta facit vxorem ream : & quòd præfertur aliis accusatoribus : & quòd non inscribit:& quòd non punitur quasi calumniator, secundum quosdam : nisi euidens sit calumnia , vt C.de adulter.iure mariti. ff.eod.is cuius. Iure tamen nouo tenetur [c] vir inscribere,vt in authen.vt lic.mat.& auiæ. §.causas.collat.9.& extra de procur.tuę.secundum canones non videtur,quòd sustineat pœnam talionis, vt 33.quæstio.5. hæc imago. Sed hoc est verum,cum agitur ad thori separationem:secus si agatur ad

" Maritus duplici iure pt vxorem accusare.

c Imo & lex antiqua đt ꝙ solennia accusatiõis implere dꝫ. ff. de adult. miles.§.qdã secũdùm L.

Source : BIU Cujas

tur ad pœnam legalem, vt ext. de procu. tuæ.
a ¶ *Quam ex suspitione.*]32.q.1.c.1.&2.
b ¶ *Abacti.*]id est, cum quis gregem abigit, vel partem gregis.
c ¶ *Inscriptionibus.*]id est, cum agitur criminaliter.
d ¶ *Obseruatione.*]id est, cum agitur ciuiliter.
e ¶ *Si quis.*] C. de acc. si quis se.
f ¶ *Non ad stationarios.*]id est, non pedaneos iudices.
g ¶ *Aut libellos.*] Cum criminaliter.
h ¶ *Aut querelas.*]Cũ ciuiliter.
i ¶ *In aliis.*] Male exẽplificat magister vbi non cogitur quis inscribere. sed veros causus posui ff.2. q.3. notandum. & q. vltim. in summa.

DE DOMO. CAsvs. Iste §. respicit illa duo ca. supra posita nullus. & nullus. vbi dictum est q̃ non debet esse idem accusator & testis & iudex. Nunc vero dicit, q̃ de domo iudicis nõ debet produci actor vel testis, ne iudex habeatur suspectus.

Contra ritum.] Casvs. Corã Imperatore accusabatur quidam de domo imperiali: & producebatur accusator & testis cui poterat imperari. sed Nicolaus reprehendit hoc, dicẽs hoc esse contra legẽ: & ex hoc iudices suspecti fiunt.
k ¶ *Leges.*]Extra de offi. iud. dele. causam. 2. ff. de iurisd. omn. iud. qui iurisdictioni.
l ¶ *De imperialibus ædibus.*] id est, de domo cuiuslibet iudicis [a]. De hoc dixi 3.q.5. accusatores. iudex tamen suos domesticos cogitur recipere contra se, vt C. de assess. si post.

a Gñaliter seruãdũ est, q̃nulli sit iudex ĩ omni causa, vbi q̃s đ domo sua ẽ actor, reus vel testis: quia vr esse suspectus. si hoc contingat, delegetur causa, scdm Hu. & Lau.

DE *quinta vero.*]Casvs. Hic intitulatur quinta quæstio, qua quæritur an sit excommunicandus accusatus si die statuta non veniat ad causam. Et certum est, quòd sic. si ex contumacia abest. & agitur hic de induciis citatoriis siue expectatoriis.

" citatio debet esse trina.

m ¶ *De quinta.*]"De iure ter est citandus quilibet, vt 24.q.3. de illicita, si tamen ad primam citationẽ non venerit, delinquit: quia sperni mandatum iudicis, & punitur. ff. si quis in ius voc. non ierit. l.2. ff. si quis ius. dic. non obtem. l. vnica. & præstabit sumptus litis de illa factos, vt de iud. sancimus. Et agitur hic de induciis citatoriis siue expectatoriis, quæ dantur episcopis: & eædem dantur presbyteris & diaconibus, vt 15.q.7. si autem. & dictum est de his ff.3. quæst. 2. in summa.

Quisquis.] Casvs. Statutum fuit in concilio Carthaginensi vt episcopi apud primatem prouinciæ accusentur. Et si episcopus qui accusabatur, vocatus ad causam, die statuta, hoc est intra mensem computandum à die receptionis litterarum non venerit, debet excommunicari: & si postea venerit allegaturus causas quare non venerit, dabitur ei spatium alterius mensis: sed remanebit excommunicatus donec probet iustum impedimentum: ita q̃ nec suis nec alienis communicet interim. si non venerit finito secundo mense, condemnabitur. Si vero accusator die statuta non venerit, excommunicetur reo vel episcopo præsente communioni reconciliato. Si tamen postea iustum impedimentum probauerit, absoluatur: & causam agere permittatur: & expone post secundum mensem, i. post principium secundi mensis. Vel sic: Episcopus accusatus, si intra tẽpus vnius mensis à tempore receptionis litterarum non venerit, excommunicatur. si allegat iustum impedimentum, dabitur alius mensis: sed remanebit excommunicatus quousque probabit iustum impedimentum: & si non venerit secundo mense, damnabitur. si vero accusator non venit die statuto, excommunicãdus est. sed si iustam probat absentiam, absoluetur, & postmodum aget Iste est casus secundũ Hug. & secundum eum exponitur post mensem secundum, id est, post principium secundi mensis.

ALIVS. Casvs. Aliquis vult accusare episcopum, vadit ad primatem, vocatur episcopus: eligit iudices episcopus: deinde vocatur ab eis, vt sit tali die coram eis: & si tunc non venerit, suspendatur. Si autẽ miserit nuntium quia alleget iustam causam absentiæ, vel aliam iustam excusationẽ, datur ei alius mensis: & si in fine secundi mensis non venerit, tunc excommunicatur, & secundum hoc exponẽ post secundũ mensem, id est, post finem secundi mensis. & sic non obstat. ĩ. cau. proxi. q.3. si ægrotãs. quia ibi datur tertius mensis ad conuincendam malitiam. ext. de dolo & contu. cum olim.
n ¶ *Occurrerit.*] Sed pone q̃ iudex ita dixerit, si nõ veneris die illa, sis excommunicatus [b]: & ille non venit, quia non potest venire, nũquid erit excommunicatus? Videtur q̃ non, nam auditur hic causa absentiæ, & probata causa [c] non absoluitur nec enim extat conditio: quia non dicetur non venisse, ex quo casu non venit, vt ff. de cond. & dem. l.2. nec proposuit iudex excõmunicare ipsum in omni casu, sed in casu contumacię tantũ. arg. ad hoc ff. de sol. si seruus decem. in fi. & cũ non fit contumax, pœnam contumaciæ non patitur, si non venit, vt ff. de re iud. contum. Io. Sol. excommunicatus est, sed absoluitur sine expẽsis: quia excõmunicatio tenet, nisi in duob. casibus, vt extr. de sent. excom. per tuas. B.
o ¶ *Mensis.*] vel trium mensium, vt ĩ. proxim. quæst. 3. ca. 1. & quæst. 2. c. 2. contra.
p ¶ *Ex ea.*]Nota q̃ computandum est semper tempus à receptione litterarum, vt hic, & 16.q.3. placuit. 2. ext. de app. super eo. 2. & C. de excus. tut. l. quinquaginta. nec computabitur dies in quo recepit literas, vt ff. si quis caut. l.1.
q ¶ *Alterum.*] sed obũcitur, aut primus mensis fuit peremptorius: aut non, si non: quare excommunicatur: contra illud 24.q.3. de illicita? Si fuit, quare datur ei alius mensis postea? Item qualiter fuit hic missum peremptorium prima vice: contra illud extr. de dila. c. dilecti. Si vis tenere casum Hug. dic quod hic ex causa fuit primo missum peremptorium, vt extr. de in integ. rest. tum ex litteris. in fi. & ff. de iud. nonnunquam. & sequens peremptorium datur ad conuincendam malitiam. sic ĩ. 5.q.3.c.1. Secundum alium casum nõ est primus mensis peremptorius. secundum hoc dic q̃ non punitur hic sententia excommunicationis, sed suspensionis, vel alia. nam bene punitur quis in citatione non peremptoria, vt 5.q.2. præsenti. C. de iudi. sancimus, ff. si quis in ius voc. non ier. l.2.
r ¶ *Non communicet.*]in sacramentis.
s ¶ *Damnationis suæ sententiam.*]cum lis est contestata, vt dixi 3.q.9. decernimus. vel legitur de sententia excommunicationis.
t ¶ *Communicet.*] arg. " q̃ qui est suspensus in vna ecclesia, & in altera: quia cum sit tantum vna ecclesia, non potest esse partim intra, & partim extra ecclesiam, vt 24.q.1. loquitur. & 6.q.1. si quis presbyter. arg. contra. 58. dist. si quis alterius.
v ¶ *Accusator.*]"sed quare cogitur iste accusare, contra illam regulam C. vt nemo inuitus agere vel accusare compellatur? Item nõne primo accusator esset admonendus, vt C. qui accu. non pos. qui crimen. Forte hoc est speciale in epo, sicut aliud. ĩ. cau. prox. q.2.c.3. & hoc

QVÆSTIO V.

DE quinta [1] m vero quæstione in concilio Carthaginensi tertio, capitulo septimo sic inuenitur definitum.

¶ Non est à communione suspendendus, qui die statuta ad causam venire non potuit. C. I.

[2] QVisquis episcoporum accusatur, ad primatem prouinciæ ipsius causam deferat accusator. Nec à communione suspendatur, cui crimen intenditur, nisi ad causam suam dicendam [A], electorum iudicum, die statuta, litteris euocatus minime occurrerit [n]: hoc est intra spatium mensis [o] ex ea [P] die, qua eum litteras accepisse constiterit [3]. Quòd si aliquas veras necessitatis causas probauerit, quibus eum occurrere non potuisse manifestum sit, causæ suæ dicendæ intra alterum [q] mensem integram habeat facultatem. Verum tamdiu post mensem secundum non cõmunicet [r], donec purgetur. Sin autem nec ad concilium vniuersale [B] occurrere voluerit, vt vel ibi causa eius terminetur, ipse in se damnationis suæ sententiam [s] dixisse iudicetur. Tempore sane, quo non communicat, nec [c] in sua ecclesia, vel parochia communicet [t]. Accusator autem eius, si numquam diebus causæ dicendæ defuerit, à communione non remoueatur. Si vero aliquando defuerit subtrahens se, restituto in communionem episcopo remoueatur à communione accusator [4] u, ita tamen, vt nec

1 Et Felix epist. l.2. ad epos Gallię

2 Anf. l.3.c. 142. Bur. l.1. c. 160. Iuo p.5. ca.270. Pã. l.4.c.106

3 ĩ.5.q.3.si ægrotans.

b Not. hic L. q̃ talis citatus non est excõica. ar. ext. de pig. significãte. ff. de solu. si seruus. Arc. c Qualiter aũt, q̃bet impedimentũ, & casus fortuitus, vide An. & B. ĩ l. q̃stũ. & per Io. đ Im. plenius. ff. đ re iudi. hr ẽt p Bar. ĩ l. cõtumacia. §. fi. ff. đ re iu. & C. đ nauf. l. fi qs. p Spe. tit. đ dil. §. j. ver. ĩ sum. p Cy. & Bal. ĩ l. fi. C. de fi. instr. & ẽt p eũdẽ Bal. ĩ l. q accusare. C. đ eden. & An. in l. fi. đ ser. facit ẽt qđ no. Bar. ĩ l. fi qs ex argentariis §. pe. ff. đ edẽ. 4 Cõcor. cũ hoc text. & sua gl. l. ĩ eũ & ibi Bart. ff. de accus.

" Suspensus ĩ vna ecclesia, est ĩ oib. suspensus.
" Accusare cogitur aliquis qñq;.

Source : BIU Cujas

hoc obtinet cum ex accusatione orta est infamia cõtra episcopum: & ideo cogitur accusator procedere, vt j. prox. q. 1. quidam. & q. vlt. Epiphanium. Vel hic inscriptum fuit: & ideo cogebatur procedere, vt extra de accus. licet. in fin. Si autem nec accusator, nec accusatus venit: tunc neuter est puniendus [a]. ff. si quis in ius vocan. non ier. l. 2. §. vltim. Item habes hic: quòd si accusator non probat iustam causam absentię, amodo non auditur de illo crimine, vt extr. de accu. licet. C. qui acc. non pos. l. 3. Item forte vbi de crimine agitur etiam ciuiliter. ff. de iure fis. l. 2. §. fenatus. Idem vbi accusatur instrumentum falsum, vt extr. de fide instru. accepimus. & ca. contingit. Idem vbi accusatur matrimonium, vt ext. qui mat. accu. pos. ca. per tuas. Idem vbi præfigitur terminus ad inducendos testes vt extra de proba. licet. Idem vbi proponitur terminus ad exceptiones proponendas, vt extr. de excep. pastoralis. Idem vbi impetitur status alicuius, vt C. de inge. ma. diffamari. Secus autem in ciuilibus negotiis, vbi per triennũ expectatur, vt C. de iud. properãdum.

a Idem si actor venit & nõ reus, vel ecõuerso: iudex tñ fuit impeditus, & si potuit adesse cãæ: put no. ext. de do. & cõ. venerabilis. & l. 6. e. ti. c. actor. & est q. B. Brix. †al. voluisse

ipsi adimatur [a] facultas causæ per agendæ, si se ad diem occurrere non noluisse †, sed non potuisse probauerit [b].

a ¶ *Adimatur.*] vt C. qui accus. non poss. si ea. & l. qui crimen.

1 Ansel. l. 3. c. 121. Bur. ibid. Iuo ibid. Pann. ibid.

b ¶ *Probauerit.*] suum sacramentum sufficit in hoc casu, vt 12. q. 1. ca. 1. C. de reb. cred. in bonæ. 100. dist. optatum. ext. de procu. ex insinuatione. nõ enim requiritur quòd plene probetur causa absentiæ. vt ext. de sent. & re iud. ca. cum Bertholdus [b]. arg. contra extra de in integ. rest. c. ex litteris [c].

† *al. ad accusandum, vel agendum*

† *al. dicere*

b Adde no. ĩ l. seruũ quoque. §. publice. ff. de ꝑc. & l. pe. §. ad crimẽ. ff. de pub. iud.

Exta vero.] Casvs. Hic ponitur sexta quæstio, qua quæritur an illi qui in accusatione episcoporum culpabiles inueniuntur, possint de cetero admitti ad sui vel suorum causæ prosecutionem. Et respondet quòd sic, si suam velint prosequi iniuriam vel suorum ciuiliter, & non criminaliter: nec in causis eccclesiasticis. Casum vero illorum ca. illud. & si accusatorum, inuenies ŝ. 3. q. 10. c. si accusatorum. Aliud ca. planum est.

c Vbi ḋ hoc & 86. dist. tanta. 2 Iuo p. 16. c. 64.

3 3. q. 10. c. si. Iuo part. 7. c. 418.

c ¶ *Illud.*] ¶ *Non admittatur.*] istud est expositum ŝ. 3. q. 10. si accusatorũ. & c. 1. & 2.

c ¶ *Non admittatur.*] Quidam dicunt quod in nullo crimine admittatur contra episcopum.

d *Omnibus.*] "Excipiuntur excommunicati, vt ŝ. ead. q. 1. c. 1. Item serui & impuberes, vt ŝ. 3. q. 7. §. tria. in prin. & minores, vt C. de autho. præst. l. clarum. & in casu quem habes extra qui ma. acc. pos. cũ in tua. Item fallit in vsurario, vt ext. de vsu. quia frustra. Item fallit in liberis & parentibus. vt secunda, quæstione prima, prohibentur. Item in muliere, vt trigesimasecunda, quæstione prima. §. hoc in mulieribus.

" Accusare prohibẽtur aliqui.

Nn infamiam.] Casvs. Supra dictum est de iis qui manifeste accusant. Nunc supponit quintam causam in qua tractat de iis qui occulte accusant, scilicet per libellũ famosum quem clanculo scribunt in alicuius infamiam. Interserit etiam Gratianus de iudiciis: & qualiter quis sit vocandus ad causam: & an causa criminalis possit per procuratorem experiri siue expediri: & quomodo episcoporum iudicium debeat ventilari: & quomodo illi qui aliorum crimina detegunt, culpandi sunt vel laudandi. In fine repetit de pœna calũniatorum. Vt autẽ hęc & alia faciat, præmittit thema, de quo sex elicit quæstiones.

De prima quæstione.] Casvs. Hic intulatur prima quæstio, qua quæritur qua pœna debeat puniri qui famosum libellum in alterius iniuriam scribit. Et respondet, si apparet & non probauerit quod conscripsit, secundum canones verberatur, vt infra eadem. capit. primo. secundum leges decapitatur, vt infra ead. si quis famosum. Si vero non apparet, debet moneri vt appareat. Si vero celauerit se, excommunicari debet, vt infra ead. quidem.

"Libellũ famosum cõponẽs, qua actione punitur.

e ¶ *De prima.*] " hic quæritur qua pœna punitur qui famosum libellum vel falsum composuit occulte, & probare nõ vult quod scripsit, & distinguitur, aut certum est quis composuit, aut non. Si certum est, aut est conuictus, aut sponte confessus. Si conuictus secundum leges decapitatur, vt §. ea. si quis. & fit inte stabilis. supra causa proxima, quæstione tertia, §. ob carmen. secundum canones vbi vero subiicitur verbe ribus, vt infra eodem capitulo primo. Si vero sponte confitetur, cum non potest probare, mitius cum eo agitur, vt infra eadem. capit. 2. in fin. Si non est certum, debet admoneri vt prodeat in publicum, & probet quod scripsit: quod si non fecerit, primo priuabitur sacramentis, po stea excommunicabitur: & est hoc cum innocens aliquis infamatur, secus si reus fuerit qui accusatur, quia expedit peccata nocentium esse nota. ff. de iniuriis. lege, eum qui. in principio. Ioannes.

† *al. excipiat*

d Vbi no. H. qpiștud sitve rũ, ñisi forte

Capit. l. 7. c. 361. Ans. l. 3. ca. 88. Iuo p. 4. c. 156. & p. 16. c. 235.

Qui in alterius.] Casvs. Quæsitum fuit ab Hadriano quam pœnam debet ille pati libellum scribit famosum, vel alia turpia in alterius iniuriam. Et respondet, si apparet, & non probat, debet verberibus flagellari, & quicumque talem scripturam inuenerit, rumpat si non vult pœnam auctoris incurrere.

f ¶ *Publice.*] id est, in publico loco.

g ¶ *Flagelletur.*] secundum leges capite punitur. j. ead. si quis. Nota pœnas corporales infligi secundum canones, vt ŝ. 45. distinct. cum beatus.

h ¶ *Et qui.*] sic C. de furtis, ciuile.

i ¶ *Incurrere.*] potest tamen probare crimen, si vult. ff. de iniur. eum qui. Ioan.

nales, vel ecclesiasticas voluerint.

Item Hadrianus Papa in capitulis, ca. 5.

¶ De eodem. C. IIII.

QVòd si accusatorum personæ in iudicio episcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, nisi proprias causas habuerint, nõ tamen criminales, vel ecclesiasticas.

CAVSA V.

IN infamiam cuiusdam episcopi chartula accusationis occulte conscribitur: tamdem accusator procedit in publicũ. Episcopus autem semel litteris euocatus, causæ suæ die statuta adesse non valens, per procuratorem iudici se præsentauit: absque synodali audientia damnatur. Demum iudicio per appellationem renouato, de accusatoris inimicitia episcopus conqueritur: tamdem in ipsa probatione deficit accusator.

1 *Primo, quæritur, qua pœna sit feriendus, qui famosum libellum clanculo scribens, probare negligit, quæ litteris mandauit.*

2 *Secundo, quoties sit vocandus ad causam, antequam sententiam damnationis accipiat* †

3 *Tertio, an per procuratorem causam suam agere valeat, qui per se ipsum causæ suæ adesse non potest.*

4 *Quarto, an absque synodali audientia sit damnandus.*

5 *Quinto, an ideo aliquis habendus sit inimicus, quia crimen alterius indicat.*

6 *Sexto, qua pœna sit plectendus, qui, quod intulit, probare non valet.*

QVÆSTIO I.

DE prima e *quæstione Hadrianus Papa scribit in capitulis, capitulo quadragesimo, alias quinquagesimo, dicens.*

¶ Flagelletur, qui scripta in alterius famam neglexerit probare. C. I.

4 QVi in alterius famam publice [f] scripturam, aut verba contumeliosa confinxerit, & repertus scripta non probauerit, flagelletur [g]: & qui [h] ea prius inuenerit, rumpat, si non vult auctoris facti causam incurrere. [i]

E ¶ Publice.] *Hadrianus, Capitulare Caroli, & Iuo habent*, in publico.

QVÆSTIO VI.

EXta vero quæstio eodem septimo capitulo concilij Carthaginensis tertij terminatur, in quo sequitur.

¶ In ciuili, & proprio dumtaxat negotio ad arguendum admittitur, qui in episcopi accusatione culpabilis inuenitur. C. I.

1 ILlud vero placuit, vt cum agere cœperit in episcoporum iudicio, si fuerit accusatoris persona culpabilis, ad arguẽdum † non admittatur [c], nisi proprias causas, non tamen ecclesiasticas, vel [d] criminales asserere † voluerit.

D ¶ Vel criminales.] *Abest hoc à concilio, & ceteris collectoribus, sed retentum est ob casum, & repetitur in ca. si accusatorum.*

Item ex concilio Carthaginensi 7. cap. 2. prope finem.

¶ Propriam causam agere valet, cui accusare non licet. C. II.

2 OMnibus [d], quibus accusatio denegatur, in causis propriis accusandi licentia non est deneganda.

Item Felix Papa omnibus episcopis per Galliæ prouincias constitutis, epist. 2.

¶ In accusatione episcoporum deficiens ciuiliter tantum experiri poterit. C. III.

3 SI accusatorum personæ in iudicio episcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, nisi proprias causas asserere, non tamen criminosum quem clanculo scribunt in alicuius infamiam. Interserit etiam Gratianus de iudiciis: & qualiter quis sit vocandus ad causam: & an causa criminalis possit per procuratorem experiri siue expediri: & quomodo episcoporum iudicium debeat ventilari: & quomodo illi qui aliorum crimina detegunt, culpandi sunt vel laudandi. In fine repetit de pœna calũniatorum. Vt autẽ hęc & alia faciat, præmittit thema, de quo sex elicit quæstiones.

De prima quæstione.] Casvs. Hic intulatur prima quæstio, qua quæritur qua pœna debeat puniri qui famosum libellum in alterius iniuriam scribit. Et respondet, si apparet & non probauerit quod conscripsit, secundum canones verberatur, vt infra eadem. capit. primo. secundum leges decapitatur, vt infra ead. si quis famosum. Si vero non apparet, debet moneri vt appareat. Si vero celauerit se, excommunicari debet, vt infra ead. quidem.

"Libellũ famosum cõponẽs, qua actione punitur.

e ¶ *De prima.*] " hic quæritur qua pœna punitur qui famosum libellum vel falsum composuit occulte, & probare nõ vult quod scripsit, & distinguitur, aut certum est quis composuit, aut non. Si certum est, aut est conuictus, aut sponte confessus. Si conuictus secundum leges decapitatur, vt §. ea. si quis. & fit inte stabilis. supra causa proxima, quæstione tertia, §. ob carmen. secundum canones vbi vero subiicitur verbe ribus, vt infra eodem capitulo primo. Si vero sponte confitetur, cum non potest probare, mitius cum eo agitur, vt infra eadem. capit. 2. in fin. Si non est certum, debet admoneri vt prodeat in publicum, & probet quod scripsit: quod si non fecerit, primo priuabitur sacramentis, po stea excommunicabitur: & est hoc cum innocens aliquis infamatur, secus si reus fuerit qui accusatur, quia expedit peccata nocentium esse nota. ff. de iniuriis. lege, eum qui. in principio. Ioannes.

† *al. excipiat*

d Vbi no. H. qpiștud sitve rũ, ñisi forte

Capit. l. 7. c. 361. Ans. l. 3. ca. 88. Iuo p. 4. c. 156. & p. 16. c. 235.

Qui in alterius.] Casvs. Quæsitum fuit ab Hadriano quam pœnam debet ille pati libellum scribit famosum, vel alia turpia in alterius iniuriam. Et respondet, si apparet, & non probat, debet verberibus flagellari, & quicumque talem scripturam inuenerit, rumpat si non vult pœnam auctoris incurrere.

f ¶ *Publice.*] id est, in publico loco.

g ¶ *Flagelletur.*] secundum leges capite punitur. j. ead. si quis. Nota pœnas corporales infligi secundum canones, vt ŝ. 45. distinct. cum beatus.

h ¶ *Et qui.*] sic C. de furtis, ciuile.

i ¶ *Incurrere.*] potest tamen probare crimen, si vult. ff. de iniur. eum qui. Ioan.

Source : BIU Cujas

Item Gregorius lib. 5. epi. 30 siue c. 130.

¶De eodem. C. II.

1 QVidam maligni spiritus consilio repletus, contra Castorium Notarium, ac responsalem nostrum nocturno silentio in publico [A] ciuitatis loco contestationem posuit in eius crimine loquentē, mihique etiam de facienda pace callide contradicentem [B]. Et quia quisquis veraciter loquitur, semetipsum innotescere non debet formidare: oportet, vt publice exeat, & quæcumque in contestatione sua loqui præsumpsit, ostendat. Quòd si non exierit [a] neque publice [b] cōfessus fuerit, quisquis ille sit, qui hoc agere præsumpsit, vel consensum in tantæ iniquitatis consilio præbuit, ex Dei, & Domini nostri Iesu Christi spiritu definimus, vt sancti eius corporis, ac sanguinis participatione priuatus sit. Si vero, quia latet, & quoniam nescitur, teneri ad disciplinam† [c] non valet, si tanti mali conscius, etiam prohibitus, corpus, ac sanguinem Domini percipere præsumit, anathematis vltione percussus [c] sit, vt fallax, ac pestifer à sanctæ ecclesiæ corpore sit diuisus. *& infra.* ¶Sin autem in eadē ciuitate, egressus ad publicum potuerit [d] docere, quæ dixit, vel certe sciens se nō posse, quæ scripsit, ostendere, errorē [e] suum fuerit aperte confessus: Dominici corporis, ac sanguinis participatione non sit priuatus, neque à corpore sanctæ ecclesiæ alienus existat.

A ¶Publico.] *Hæc vox abest à manuscriptis, & originali, & Iuone: sed ob casum est retenta, & in aliquot vetustis est glossa interlinearis.*

B ¶Contradicentem.] *Quæ sequuntur vsque ad versiculum*, Quòd si, *addita sunt ex ipsa epistola, & referuntur etiam ab Iuone.*

c ¶Percussus sit.] *Antea legebatur*, percutiatur: *sed cum ea, quæ antecedunt, ipso facto ligent, quia ad occultum delictum referuntur, emendatum hoc est, quemadmodum alia multa, ex epistola ipsa. Apud Iuonem vero legitur*, anathematis vltione percussus, vt fallax, &c.

Item in concilio Eliberitano, c. 52.

¶Anathematizentur, qui famosos libellos in ecclesia ponunt. C. III.

2 SI qui inuenti fuerint famosos libellos in ecclesia ponere, anathematizentur.

Item Codice lib. 9. titulo de famosis libellis, lege vnica. Impp. Valentinianus. & Valens AA. [¶ *Si quis famosum libellum domi, siue in publico, vel quocumque loco ignarus reppererit, aut corrumpat prius, quàm alter inueniat, aut nulli confiteatur inuentum: Sin vero non statim eosdem chartulas vel corruperit, vel igne consumpserit, sed vim earum manifestauerit, sciat se quasi auctorem huiusmodi delicti capitali [f] sententiæ subiugandum.*] & infra. [*Huiusmodi autem libellus alterius opinionem non lædat.*

QVÆSTIO II.

Vocatio autem eius, qui impetitur, non semel, sed bis & tertio per congruum spatium rationabilibus scriptis fieri debet.

Vnde Damasus Papa Stephano Archiepiscopo epist. 3 scribit, dicens.

¶Vocatio ad synodum eius, qui impetitur, & in scriptis, & per spatium fiat congruum. C. I.

3 VOcatio [g] ad synodum iuxta decreta patrum canonica eius, qui impetitur, rationabilibus [A] scriptis per spatium fieri debet congruum, atque canonicum: quia, nisi canonice vocatus fuerit suo tempore, & canonica ordinatione, licet venerit [h] ad conuentum quacumque necessitate, nisi sponte voluerit, nullatenus suis respondebit insidiatoribus.

A ¶Rationabilibus scriptis.] *In epistola Damasi loco horum verborum legitur*, tam sua præsentia, quàm & scriptis, atque apocrisa riis: *verum Anselmus, Burchardus, auctor Polycarpi, & Iuo cum vulgata lectione conueniunt.*

Item Syluester Papa.

¶Quibus temporum spatiis reus vocetur ad causam. C. II.

4 PRæsenti [i] decreto cēsemus, vt in primis paternaliter† respondere. ext. de libel. obla. c. 1. nam illuc quilibet generali citatione citatur, vt dist. 18. per totum. Quare ergo dicit hic, q̄ non teneantur respondere coram synodo? Dic q̄ appellat hic synodum aliquem cōuentum episcoporum, qui propter necessitatem aliquam fit, non tamen synodi causa conueniunt. Vel dic q̄ speciale est in accusatione vt accusatus non teneatur respondere coram synodo, nisi habeat inducias. secus in ciuilibus causis.

Præsenti.] CASVS. Quidam dicunt, q̄ hoc ca. loquitur de induciis citatoriis inferiorum ordinum, vel laicorum, qui sunt in eadem ciuitate, vel in locis propinquis. Est ergo casus. Siluester Papa statuit in hoc ca. q̄ illi qui accusantur, citari debeant & expectari primo per vij. dies sine aliqua pœna, postea per alios vij. ita vt ecclesiam non ingrediantur ad officia diuina audienda, postea per duos, pace & communione ecclesiæ eis interdicta, postea per alios duos dies sub eadem pœna, deinde expectentur per vnum diem, quo ela pso anathematizentur. hodie tamen quidquid hic dicatur, inducię iudicis arbitrio relinquuntur.

i ¶*Præsenti.*] vel intelligitur hoc cap. de raptoribus rerum ecclesiasticarum

Vocatio autem.] CASVS. Hic ponitur secunda quæstio, qua quæritur quoties aliquis sit vocandus ad causam, & certum est q̄ semel, secundo & tertio, vel vno pro omnibus peremptorio, vt 24. qu. 3. de illicita. & quidquid de citationibus dicatur j. c. 1. & 2. hodie inducię citatoriæ arbitrio iudicis relinquuntur, vt j. ead. quæstio. 3. si ægrotans.

Vocatio.] CASVS. Quæsitum fuit à Damaso qualiter debeat ad causam vocari qui accusatur? Et respondet quòd debet citari per scripturā per spatium congruum & canonicum: etiam si ad synodum venerit propter alia negotia non citatus, nullo modo cōpellitur suis insidiatoribus respondere, nisi velit.

g ¶*Vocatio.*] si ter citetur quis, licet non dicatur peremptorie, tamē sufficit hoc, vt peremptorie sit citatus, vt C. quo. & quan. iu. l. consentaneum. & l. tres denuntiationes. & l. cessante. "illud tamen apponere debet iudex, q̄ peremptorie citet. & debet commineri parti si non venerit, q̄ procedet. ff. de iud. in peremptorio. & vel in prima, vel secunda, vel tertia citatiōe potest citare peremptorie, vt extra de in integr. resti. tum ex litteris, in fin. & ff. de iudic. nonnumquam. dummodo non maturetur peremptorium nimis, vt extra de dil. dilecti.

h ¶*Venerit.*] "si aliquis inuenitur Romæ pro sua necessitate, vel ex causa delationis vel appellationis, non cogitur ibidem respondere, sed potest domum reuocare, vt ff. de iud. l. 2. §. ea quoque. ff. quib. ex cau. in poss. ea. l. ad cognitionē. & in auth. de san. epis. §. si vero episcopi. colla. 9. secus est si sit ibi ex voluntate, vt in auth. ea. §. si quis episcopus, aut clericus. C. de epis. & cler. omnes. §. in hac. Nam Roma communis patria est, vt ff. ad muni. Roma. nam cum episcopi faciunt concilia, bene tenetur ibi quilibet respondere. ext. de libel. obla. c. 1. nam illuc quilibet generali citatione citatur, vt dist. 18. per totum. Quare ergo dicit hic, q̄ non teneantur respondere coram synodo? Dic q̄ appellat hic synodum aliquem cōuentum episcoporum, qui propter necessitatem aliquam fit, non tamen synodi causa conueniunt. Vel dic q̄ speciale est in accusatione vt accusatus non teneatur respondere coram synodo, nisi habeat inducias. secus in ciuilibus causis.

Præsenti.] CASVS. Quidam dicunt, q̄ hoc ca. loquitur de induciis citatoriis inferiorum ordinum, vel laicorum, qui sunt in eadem ciuitate, vel in locis propinquis. Est ergo casus. Siluester Papa statuit in hoc ca. q̄ illi qui accusantur, citari debeant & expectari primo per vij. dies sine aliqua pœna, postea per alios vij. ita vt ecclesiam non ingrediantur ad officia diuina audienda, postea per duos, pace & communione ecclesiæ eis interdicta, postea per alios duos dies sub eadem pœna, deinde expectentur per vnum diem, quo elapso anathematizentur. hodie tamen quidquid hic dicatur, inducię iudicis arbitrio relinquuntur.

1 Iuo p. 6. c. 81.

2 Cap. lib. 6. c. 243. Poly. l. 3. tit. 21. Anſ. l. 3. c. 89 Iuo par. 3. c. 251. & 4. c. 154. Bur. l. 3. c. 199.

3 Pol. l. 5. ti. j. Anſ. l. 3. c. 50 Bur. l. j. c. 156 Iuo par. 5. c. 266.

4 Polyc. l. 5. tit. 3. Anſ. l. 3 c. 120.

a Qđ no. 50. di. de pœni. Qui dā dñt, qđ hic dr spāle & in fauorē infamati, & odium infamātis statuii tur. Vel illud de pœna, hoc de accusatione. Arc.

b ¶*Publice.*] contra j. de pœ. dist. 1. §. his autoritatib. vbi de pœnitenti dicitur, non tibi dico vt te prodas. sed istud est pro detestatione criminis. Vel ibi loquitur de occulto crimine, sed hic de manifesto, licet per totam fama sit ignota.

c ¶*Ad disciplinam.*] id est, correctionem.

d ¶*Potuerit.*] sed nonne reus hunc accusatorem posset remouere, vel (quod verius est) quia ei suspectus est. quia eum non prēmonuit, 6. q. 1. qui crimen. sed forte de innocentia sui confidebat. sed certe licet iste sit infamis ipso facto & per sententiam. tantum in odium suum & in fauorem rei admittitur ad accusationem, vt sic clareat de innocentia rei, & vt accusator non probans puniatur de calumnia. "Et sic est speciale, q̄ aliquis criminosus admittitur ad accusationem, licet non prosequatur suam vel suorum iniuriam.

e ¶*Errorem.*] ẽ. dist. 8. consuetudo. ẽ. 2. q. 3. §. notandum.

Si qui.] SI QVIS. CASVS. Quæsitum fuit ab Imperatore quid fieri debet de libello famoso, quem quis in aliquo loco reperit? & respondet q̄ qui eum inuenit, statim destruere debet, & nulli ipsum manifestare. Si vero non destruxit, sed alij eum dolose reuelauerit, decapitari debet, sicut auctor ipsius libelli, ne talis libellus lædat opinionem eius contra quem factus est.

f ¶*Capitali.*] si capitale fuit crimen conscriptum, aliàs non, vt ẽ. causa proxi. q. 3. §. ob carmen.

¶ *à disciplina*] orig.

" Conditio affirmatiua & negatiua diuersimode exponuntur.

" Criminosus q̄q; pt accusare.

" iudex citās pemptorie hoc dēt exprimere.

† *al. personaliter.*

Source : BIU Cujas

sticarum, propter odium eorum, vel de clericis in eadem ciuitate constitutis[a], quibus minores dantur inducię quàm remotis, vt ȷ̃. e. q. 3. si ægrotãs, vel de laicis, vel sunt paternales adiectiones, vel per quas quis expectatur etiam postquam canonice, & per tempus legitimũ citatus nõ venerit, vel non tenet per illud. ȷ̃. 24. q. 3. de illicita.

a Hãc sniam teneas scdm Lau. & Ioan. Nã illud intelligitur in cã ciuili: hẽt ergo tales inducias. 19 dierũ anteq̃ cõdẽnetur, secundũ Io.

a ¶ *Addantur.*] simile C. de iud. auth. iubemus. extra de dolo & contu. cum olim.

b ¶*Communione.*] sed nonne est eadem hæc pœna cũ prima? nam cui interdicitur ecclesia, interdicta sunt sacramenta ecclesiæ, vt 12. q. 2. de viro. & 33. q. 2. latorem. Item non potest intelligi de cõmunione fideliũ, quia de illa loquitur in fin. Sed dic ꝙ loquitur de cõmunione fratrum, i. ꝙ non communicabit aliis fratrib. vel in choro, vel in mensa, vel in dormitorio.

Elatum.] Casvs. Quidam iudices ecclesiastici accusationes & testes recipiebant in causa criminali per epistolas, quod dicit Damasus non esse faciendum in futuro, & quod nuper factum est, debeat emẽdari. Nam accusatus legitime citatus accusatorem & testes debet habere pręsentes, & locum defendendi, vel ad abluenda crimina, nec iudex ex iracundia damnat delinquentem.

1 Ans. l. 3. c. 48. Poly. l. 5. tit. 1.

c ¶*Scripta.*] sic ȝ. 2. q. 8. per scripta.

d ¶*Testimonium.*] iudiciale. " nam per litteras potest aliquis prohibere alij testimoniũ famæ suæ, vt 71. distin. extraneo. & c. hortamur. & de consecr. di. 1. iubemus. Sed iudicizle non.

‡ *corrigi rogamus*]orig. " Testimonium p lras p̃t exhiberi ‡ *al. institutiones*

c ¶*Ira.*] quia tempore iræ non discernit homo quod iustum est, vt 11. q. 3. illa.

2 11. q. 3. ca. eorum qui.

Si primates.] Casvs. Quidam accusabant episcopos prosequendo suam iniuriam vel suorũ: quærit Anastasius à Felice, qualiter in hoc negotio sit procedendũ? & respondet, quòd ipsi debent ad concordiã reuocari per transactionem, si fieri potest: alioquin debent legitime citari, & eis primates debent quid quid obiicitur significare, vt parati venire possint ad respondendum. Si vero delecti fuerint vi vel timore, aut suis rebus expoliati, accusatoribus respondere non debent, nisi prius restituantur.

† *testimonia*] orig.

3 3. q. 9. qui accusare.

" iudex an possit inter partes componere.

b In hoc cõ tradicit, qa vĩ neminẽ esse cogendũ ad accusandũ. L. sed hoc locũ h3 ĩ soléni accusatiõe, ad q̃ nemo cõ pellitur nisi casualiter. ȝ. e. q. 1. c. 2. & ȷ̃. e. q. 6. Epiphaniũ. Ar.

f ¶*Pacificare.*] "potest ergo iudex componere inter partes, vt 90. distin. studendum. & 23. q. vlt. si quis membrorum. & q. 4. si illic. ff. de no. ope. nun. l. 1. §. potest. & est simile. ff. de vsu. equissimum. Sed hoc verum est in crimine, quod non inducit depositionem: quia in aliis licet componatur, potest iudex ex officio suo de crimine inquirere, vt ext. de col. dete. c. 1. & 2. & C. de abo. l. 2. Similiter in denuntiatione non admittitur compositio, vt ȝ. 2. q. 7. quapropter[b]. Vel intelligitur cum non accusatur de iniuria facta ecclesiæ, sed personę. 23. q. 4. si is qui. & sic non obst. 2. q. 7. quapropter. Vel melius ibi loquitur in denuntiatione, ad quam quilibet tenetur. De hoc nota. ȝ. 2. q. 3. §. notandum. 2. in fin.

g ¶*Quid eis.*] sic 3. q. 9. indicas. extra de dila. præterea. extra de app. significantibus.

vocentur, & per septem dies expectentur, nullius ecclesiasticę rei interdicta licentia. Huic vero expectationi iterum addãtur[a] septem dies, interdicta ecclesiam intrandi licentia, & omnia diuina officia audiendi. Post vero addantur duo dies, quibus à pace, & communione[b] sanctæ ecclesiæ sint suspensi. Deinde vero iterum aliis duobus diebus sub eadem expectatione deportentur[A]. Quibus vno die super addito, omni expectatione veluti iam desperata, reus mox anathematis gladio feriatur.

A ¶ Deportentur.] *Antea legebatur*, expectentur. *Emendatum est ex Polycarpo, Anselmo, & vetustis Gratiani exẽplaribus, in quorum nonnullis hæc est glossa interlinearis*, id est expectentur.

Item Damasus Papa ad episcopos Italiæ, epist. 6.

¶Nullius accusatio per scripta suscipiatur. C. III.

1 Elatum est ad sedem Apostolicam, vos accusationes fratrum per scripta[c] suscipere absque legitimo accusatore. Quod deinceps in omni terrarum orbe fieri Apostolica auctoritate prohibemus, & quod nuper factum est, absque vlla retardatione corrigere† curamus: nec vmquam prius per scripta eorum, qui accusantur, causam discutere liceat, quàm per querelantium institutionem† vocati canonice ad synodum veniant, & præsens per præsentem agnoscat veraciter, & intelligat, quæ ei obiiciuntur. *& infra.* ¶ [2] Leges enim sæculi accusatores præsentes exigunt, & non per scripta absentes. Vnde canonica Patrum constituta non semel, sed sæpissime clamãt, nec accusationes, nec testimonium† [d], vllum per scripta posse proferre, nec de aliis negotiis quicumque testimonium dicant, nisi de his, quæ sub præsentia eorum acta esse noscuntur. [3] Si militer, & qui alium accusare elegerit, præsens per se, & non per alium accuset, inscriptione videlicet præmissa. Neque vllus vmquã iudicetur, antequam legitimos accusatores præsentes habeat, locũque defendẽdi accipiat ad abluenda crimina. Curandum namque† est, neira[e] quemquam subripiat†, faciatque citius omne, quod non licet.

† *corrigi rogamus*]orig. " Testimonium p lras p̃t exhiberi ‡ *al. institutiones*

2 11. q. 3. ca. eorum qui.

† *testimonia*] orig.

3 3. q. 9. qui accusare.

" iudex an possit inter partes componere.

b In hoc cõ tradicit, qa vĩ neminẽ esse cogendũ ad accusandũ. L. sed hoc locũ h3 ĩ soléni accusatiõe, ad q̃ nemo cõ pellitur nisi casualiter. ȝ. e. q. 1. c. 2. & ȷ̃. e. q. 6. Epiphaniũ. Ar.

Item Felix Papa secundus Athanasio, & omnibus orientalibus episcopis, epist. 1. c. 3.

¶Vi, aut timore electi, aut suis rebus expoliati ad synodum non vocentur. C. IIII.

4 Si primates, accusatores episcoporum cum eis pacificare[f] familiariter minime potuerint, tunc tempore legitimo eos ad synodum canonice conuocatam, non intra angusta tempora canonice conuocent, & nõ prius, quàm eis per scripta significent, quid eis[g] opponitur, vt ad responsionem pręparati adueniant. Nam si aut vi, aut timore electi, aut suis rebus expoliati fuerint, nec canonice vocari ad synodum possunt, nec respondere æmulis debent, antequam canonice restituantur, & sua eis omnia legaliter reddantur.

His auctoritatibus euidentissime datur intelligi, quòd nisi quis canonice vocatus fuerit, etiam si aliqua occasione ad synodum veniat, suis nullatenus cogitur respondere insidiatoribus. Canonica autem vocatio est, quando seruato dierum interstitio, secundum auctoritatem beati Siluestri, causæ suæ litteris adesse iubetur, quibus, quid ei obiiciatur, auctoritate Felicis Papæ significari oportet.

QVÆSTIO III.

Vòd autem[h] *per procuratorem suum, causam agere valeat, qui impeditus causæ suæ adesse non valet, auctoritate Romanæ synodi, quæ tempore Hadriani Papæ celebrata est, probari videtur, in qua c. 5. sic statutum legitur.*

¶Pro se legatum ad synodum mittat, quem grauis necessitas præmit. C. I.

5 Si ægrotans fuerit episcopus, aut aliqua eum grauis necessitas præmiserit, vt ȷ̃. quia episcopus. & illustres personæ, vt C. de proc. l. vlt. De hoc plenius inuenies. ȝ. 2. q. 6. si quando.

Si ægrotans.] Casvs. Quæsitum fuit ab Hadriano, an episcopus accusatus debeat excommunicari, quia citatus non venit? & respondet quòd non, nisi per contumaciam die statuta venire contemnat, quòd hoc est intra spatium duorũ, vel trium mensium, vel eo amplius, prout causa dictauerit, & tunc nisi fuerit impeditus, debet excommunicari: sed si ægritudinem, vel aliud graue impedimentum habuit, mittat legatum ad synodum, qui absentem accusatum excuset. Iste casus planus est, & bonus, & sic ponendo casum videbis continuationem litterę, quam per expositionem casus perpendes. Vel pone casum sicut littera sonat. Statuit Hadrianus in synodo, vt si episcopus accusatus ęger fuerit, vel aliud impedimentum habuerit, mittat legatum qui eum excuset. Sed si die statuta, hoc est intra spatium duorum, vel trium mensium, vel eo amplius prout causa dictauerit, citatus per contumaciam nõ venerit, debet excom

HIS. Casvs. Concludit Grat. ex supradictis cap. dicens, quòd nisi quis canonice fuerit vocatus, & si propter alia negotia ad synodum venerit, non tenetur respondere. Quæ autem sit canonica vocatio, dictum est ȝ. in ca. præsenti. quod est Siluestri. & per ca. Felicis dicitur, ꝙ accusatio debet significari quod ei obiicitur ab accusatore.

Vòd autem.] Casvs. Hæc est quæstio tertia in qua quæritur, an aliquis possit per procuratorem causam suam agere. Et certũ est, ꝙ non in causa criminali, vt ȷ̃. ea. in criminalibus. nisi in quattuor casib. vt in crimine iniuriarum, in quo illustris persona agit per procuratorem, vt 3. q. 9. §. nisi. & in crimine suspecti tutoris, vt ff. de proc. non solum. §. vlti. Item ad allegãdum causas absentiæ, vt ȷ̃. c. 1. & 2. Item in minoribus criminibus, vt not. Io. in hoc loco, vt ff. an per alium cau. ap. l. 1. quia in leuibus criminibus non fit inscriptio, vt ff. de accu. leuia. In ciuili potest, nisi in casibus aliquibus, vt in accusatione populari, in qua actor non agit per procuratorem, vt ff. de procu. licet. & in causa status, vt C. de asser. tol. l. 1. Quidam etiam coguntur dare procuratorem, vt episcopi & sacerdotes, vt ȷ̃. e. quia episcopus. & illustres personæ, vt C. de procu. l. pen. De hoc plenius inuenies. ȝ. 2. q. 6. si quando. in apparatu.

† al. quoque † al. cuiquã subrepat]

4 Burc. l. 1. c. 221. Iuo p. 5. c. 335.

h *Quòd autem.*] In causa iniuriarum datur procurator. Item in crimine suspecti, vt ff. de procu. non solum. §. vlt. & in minoribus criminib. ff. an per alium causæ ap. l. prima. quia in leuibus criminibus non fit inscriptio. ff. an per alium causę ap. l. 1. quia in leuibus criminibus nõ fit inscriptio. ff. de accu. leuia. & ad allegandum causas absentiæ in ciuili dari potest procurator. "sed in actione populari non potest procurator dari. ff. de procu. licet. & in causa status, vt Cod. de asser. tol. l. prima. quidam etiam coguntur dare procuratorem, vt episcopi[c], vt ȷ̃. quia episcopus. & illustres personæ, vt C. de proc. l. vlt. De hoc plenius inuenies. ȝ. 2. q. 6. si quando.

" ꝓcurator in cã populari non potest dari.

5 in cap. Hadrian. c. 5. & Felix. 1. ep. 2 Pol. l. 5. ti. 1. Bur. l. 1. c. 51. Iuo par. 5. c. 161. Pan. l. 4. c. 19.

c Hoc est falsum, vt patet extr. de iu. cal. c. vlt. Arc.

Source : BIU Cujas

excommunicari: nisi aliena, id est, grauis eum necessitas præoccupauerit.

"procuratorē nō tenetur mittere hns iustam cām absentiæ.

¶ *Legatum.*] "sed numquid tenetur infirmus vel absens ex iusta causa, ex necessitate procuratorem mittere responsurum nomine absentis? non videtur, extra de proc. querelam. nam si contra absentem feratur sententia, & ipse postmodū probet iustam causam absentię, retractatur sententia, licet non miserit procuratorem, vt

4.q.5.c.vnico. extr. de sent. & re iud. cum Bertholdus. & 7. qu. 2. præsentium. immo & si sub pœna promisisset aliquis stare iudicio ad certā diem si probaret iustā causam absentiæ, subuenitur ei, vt ff. de arbit. si cum dies. §. si quis ex litigatoribus. Nam ęgritudo iudicis vel partis prorogat diē. ff. de re iud. quęsitum, immo etiam si probabili causa absit, non proceditur cōtra eū, vt extr. de off. del. consultationibus. Item secundum hoc nō esset melior cōditio illius, qui abest ex iusta causa, quā illius qui abest ex iniusta causa: quia qui non vult interesse, sufficit ei si mittat procuratorem, vt ff. de proc. l. 1. & generaliter traditur pro regula, quotiescumque quis abest ex necessitate, non ex voluntate, subuenitur ei, siue habeat procuratorē, siue non, vt ff. ex quib. cau. ma. sed & si. §. vlt. Item sufficere debet talis qui alleget causam absentiæ, vt 65. dist. si quis. Econtra probatur, quòd non sufficit mittere procuratorem qui alleget causam absentiæ, nisi alleget causam causæ, vt 18. distin. episcopus. nam sicut quis potest mittere nuncium, sic & procuratorem, vt extra de app. constitutus, nec excusatur quis per iustam absentiam qui fiat missio in possessionem bonorum suorum, si non sit qui defendat eum, vt extra de eo qui mit. in poss. cap. vlt. nec exuli subuenitur si non reliquit procuratorem, vt ff. de min. Papinianus. nec ei qui appellationis causam prosequitur, vt ff. eum. qui app. in prouincia debere defendi. l. 1. & 2. nec subuenitur absenti causa reipublicæ, vt C. de in integ. rest. ignorare. Ad hoc dicunt quidam, quòd actor semper tenetur mittere suum procuratorem, siue possit, siue non possit venire, per id quod legitur. ff. de diuer. & temp. præscrip. l. 1. reus autem non tenetur. Melius potest dici, quòd siue sit reus, siue sit actor, si habet iustam causam absentiæ, nō tenetur mittere, nisi sub hac forma sit citatus, vt veniat, vel procuratorem mittat, vt probatur extra de dol. & contu. cum dilecti. in fi. alioquin sufficeret talem mittere qui alleget causam absentiæ. 18. dist. placuit. & ext. de sent. & re iud. tenor. tamen si diutino impedimento quis est detentus, si tale

a Vel dic ꝓ vt ī ipsa decre. ꝙrelam. not. Go. ꝙ credē, ꝙ decret. querelam, tales causas appellat graues, quæ ita incāæ graues tricatæ sunt & inuolutæ, quod non de facili per procuratorem possī qb⁹ ꝓcura sunt expediri: sed tamen non nego quin semper possit actor mittitor interue in possessionem rerum absentis ex quacumque causa reus abest, venire si ꝓt est bi actio est tempore peritura. Ioan. cā status cū quis vēdica tur in seruū C. de aſt. tol. l. 1. in pr. 54. dist. frequēs. si qs clamat in li bertatē. 2. q. 6. si qñ. Arc.

talia] orig.

sitas detinuerit, pro se legatum [a] ad synodum mittat, nec à communione suspendatur, cui crimen intenditur, nisi [b] ad causam suam dicendam, electorum iudicum die statuta litteris euocatus minime occurrerit, hoc est (nisi aliena† [c] præoccupauerit necessitas) infra duorum, vel trium mensium spatium, & eo amplius, pro vt causa dictauerit.

Codicis lib. 9. ti. de accusa. & inscrip. l. 3. Imp. Alex inder Aug ¶ [*Reos capitalium criminum absentes etiam per procuratorem defendi* [d] *leges publicorum iudiciorum permittunt.*] *Ecce, quòd episcopus impeditus, & causæ suæ adesse non valens, legatum pro se iubetur ad synodum mittere. Sed legatus iste non ad causam agendam, sed ad necessitatem synodo exponendam mittitur, qua impeditus episcopus synodo præsentiam suam exhibere non valuit. Causam autem (maxime criminalem) nulli, nisi per se agere licet.*

Vnde Hadrianus Papa in capitulis, capit. 38. ait.

¶ Criminaliter accusans, vel accusatus per se experiatur. C. II.

1 Ans. l. 3. ca. 88. Pan. l. 4. c. 56.

1 IN criminalibus [e] causis nec accusator, nisi per se, aliquem accusare potest, nec accusatus per aliam personam se defendere permittitur.

li potest quis procuratorem mittere si est impeditus, non vt causam agat principalem, sed vt excuset absentem. Causam enim criminalem nullus per procuratorem agere potest, sed per seipsum, vt j. c. 1.

IN criminalibus.] CASVS. Hadrianus fuit interrogatus, an per procuratorem quis accusare possit, vel respondere in causa criminali, & respondet dicēs, quòd non: sed in propria persona sit accusator, & etiam accusatus.

e ¶ *In criminalibus.*] nisi in casibus not. 2. q. 6. si quando.

Item Anacletus Papa.

¶Hoc capitulum, quod ex Anacleto citatur, habetur in concilio Eugenij Papæ secūdi, tempore Ludouici, ac Lotharij Imperatorum habito. c. 19. Quod etiam à Leone quarto est repetitum. Ex quo canone Lotharius libr. 2. legum Longobard. tit. de aduocatis, & Vicedominis, octauum capitulare composuit.

¶ In omnibus causis, præterquam in criminalibus, episcopi, & sacerdotes pro se aduocatum habeant.

C. III.

QVia episcopus [f], vniuersique sacerdotes ad solam laudem Dei, bonorumque operum actiones constituuntur, debet vnusquisque eorum tam pro ecclesiasticis, quā etiam pro suis actionibus (excepto publico [g] videlicet crimine) habere aduocatum [h] non malæ famæ suspectum, sed bonæ opinionis, & laudabilis artis inuentum: nedum humana lucra attendunt, æterna præmia perdant.

QVIA epiſcopus.] CASVS. Dicitur in hoc ca. quòd vnusquisque episcopus vel sacerdos in ciuili causa propria, vel ecclesiastica debet habere procuratorem bonæ famæ, & vitæ laudabilis. in causa vero criminali non nisi per se agat, vel respondeat.

f ¶ *Quia episcopus.*] sed quid si ita pauper est sacerdos, quòd non possit constituere procuratorem? Tunc per se litigabit, sicut illustres pauperes, vt in auth. de illustri. & qui super illustres sunt. coll. 5. "Ideo autem iubētur sacerdotes constituere procuratores: quia non expedit seruos Dei litigiosos esse, vt extra de syndico, capitulo vno. & secunda, quæstione septima. sicut. & ne cogantur recedere à diuinis obsequiis, vt Cod. de episcopis & cle. omnes. tum etiam quia causæ materiam criminibus creare noscuntur, vt Cod. de iud. properandum. in principio. habet ergo quælibet ecclesia œconomum, vt 89. distinctione. quia. & nona, quæstione tertia. cum scimus. decima sexta, quæstione septima. quoniam in quibusdā. & constituetur auctoritate episcopi. C. de episcop. & cleric. omnes. §. hoc nihilominus. "Sed quid si canonici aliqui contra episcopum volūt agere, tunc à superiore [b] dandus est procurator ad litem, sicut cum pupillus agit contra tutorem. C. de in lit. dando tut. vel cur. l. secunda & vltima. Sed secundum iura nostra canonici per se sine episcopo constituent procuratorem. Ioan. sed certe procuratorem ad agendum contra alium ab episcopo non possunt constituere sine auctoritate episcopi, nec esse in iudicio, vt extra de iudic. causam. & extra de procurat. capit. 1. B. Item habes hic, quòd procurator non potest esse infamis, vt dixi tertia, quæstione septima, capit. primo. Item habes hic, quòd episcopus & sacerdos semper debent litigare per procuratores. Et sic patet, quòd ante litis contestationem & post, potest clericus secundum iura nostra constituere procuratorem, & per ipsum iurare de calumnia, vt probatur extra de iuram. calum. cum causam. nisi velis exponere ibi procuratorem, id est œconomum. vt extra de iurament. calumn. in pertractandis. Et lex dicit, quòd vbi conuenitur monasterium, vel ecclesiastica persona, possunt constituere procuratorem, vt in authentica de sanctissimis episcopis. §. si vero episcopi. columna nona. Alij vero comparant prælatos tutoribus: & dicunt, quòd sicut tutor vel curator non potest ante lit. contestat. constituere procuratorem, vt Cod. de procurator. neque. sic neque. prælatus: quod non concedo. "Nulla est enim comparatio inter tutores & prælatos, quia tutor est temporalis, prælatus est perpetuus. tutor non vtitur bonis pupilli, sicut prælatus bonis ecclesiæ. tutela est onus, sed prælatura est honor. prælatus habet liberam & generalem administrationem in bonis ecclesiæ, & dare potest bona aliqua, si hoc habeat consuetudo ecclesiæ, sed tutor non. extra de donation. cap. ceterum.

2 Et in cap. Hadr. c. 3. ca pit. l. 6. c. 2 87

"sacerdotes iubētur liti gare p procuratores.

"Canonici cōtra epm agētes, ꝓcuratorē cōsti tuere pñt.

"Prælati nō sūt tutorib. comparādi.

g ¶ *Publico.*] "publicum vocat hic crimen, de quo solenniter & publice potest quis accusari. idem enim est in priuatis criminibus, vt C. de iniur. l. vlt. quia nec in illis interuenit procurator, vt ī. c. in criminalibus.

"Crimen publicum quod dī.

h ¶ *Aduocatum.*] id est, procuratorem.

QVÒD autem absque synodali audientia damnari non debeat, auctoritate Iulij Papæ probatur, qui epistola prima ait. [2]

VÒD autem absque.] CASVS. Hic intitulatur quarta quæstio, qua quæritur an episcopus sit damnandus, sine synodali auctoritate. Sed hæc quæstio tractata fuit supra tertia, quæstio octaua. sed hoc solum adiicitur hic, quòd Romanus Pontifex potest episcopum sine concilio damnare, vt infra ead. §. quod vero.

Source : BIU Cujas

NVllus *episcopus.*] Casvs. Quæsitum fuit à Iulio vtrum episcopus sit condemnandus absque synodo episcoporum? Et respondet, quòd non: quæ debet congregari suo tempore, & auctoritate Papæ speciali. sed si aliter præsumptum fuerit, vanum erit.

a ¶*Auctoritate.*] generali audiri enim potest causa episcopi: sed non potest terminari sine speciali mandato Apostolicæ sedis, licet absolui posset, vt 3. q. 6. quamuis. & ca. dudum. tamen hoc non credo, vt dixi 3. q. 6. ac cusatus. Et arg. ĩ. cap. proxi. in fi.

† *al. quibusuis* † *al. id est*

D*Vodecim iudices.*] Casvs. Dicitur hic, q̃ si necesse fuerit, episcopus accusatus duodecim habeat iudices à se electos, qui crimen examinabũt episcopi: sed Papa sententiam dabit, si necesse fuerit, quod est si metropolitanus non eligit, vel suspectos eligit.

b ¶*Ipsi.*] ĩ. 9. q. 3. cuncta. & c. ipsi. & c. saluo.

QVOD VERO. Casvs. Dictum est s̃. in c. nullus. q̃ episcopus condemnari non debet nisi sine synodo cõgregata, quod intelligi debet absq; preiudicio Romanæ sedis. Nam Romanus Pontifex quoslibet potest absoluere & condemnare absque synodo cõgregata, quod duabus auctoritatib. probat Grat. scilicet Gelasij, & Hadriani, & se quẽti §. dicitur, quod in synodo vbi episcopus accusatur, non debet aliquis facere: strepitum, vel tumultum, vel aliquid simile.

1 3. q. 8. c. 1. Poly. l. 5. ti. 4 Ans. l. 3. c. 45 Iuo part. 5. c. 245.

† *al. vocato*

c ¶*Sicut in Nicæno.*] s̃. 3. q. 6. neminem.[a]

a Sic scripsit H. Al. & Lau. ad idẽ 9. q. 2 nõ initiati. sedm H.

IN *loco benedictionis.*] Casvs. Dicitur in hoc ca. quod in synodo vbi episcopus accusatur, vel causæ difficiles tractantur, nullus debet facere strepitum, vel tumultum, nec contentiosis vocibus acclamare, & hoc probatur auctoritate Apostoli. & Esaię prophetæ, sed omnia debent humiliter proferri ne contentiosis vocibus sensus turbetur auditorum, & vigor iudiciarius eneruetur propter tumultum. & si quis fecerit strepitum, vel tumultum, eiiciatur velut iritor auctoritate Salomonis dicentis: Eiice derisorem, &c. & sententiam excommunicationis per triduum patietur.

† est initiũ causæ ix.

2 s̃. 3. q. 6. neminem.

3 Ans. ĩ prin. Iuo part. 4. c. 245.

† *al. perturbare*

d ¶*In loco benedictionis.*] id est, synodi.

e ¶*Mitissima.*] vt C. de obseq. patrono præ. l. si manumissori. & s̃. 3. qu. 7. si quis adeo. lex punit talẽ vltimo supplicio, vt C. de his qui ad ecc. confu. denuntiamus.

Iac. 1.

¶Nisi in legitima synodo episcopus iudicari, vel audiri non debet. C. I.

NVllus episcopus, nisi in legitima synodo, & suo tempore Apostolica auctoritate[a] conuocata super quibusdam † criminationibus pulsatus audiatur, vel † iudicetur, vel damnetur. Sin aliter præsumptum à quibusdam fuerit, in vanum deducatur, quod egerint, nec inter statuta[A] ecclesiastica vllo modo reputetur.

A ¶Statuta.] *Abest hæc dictio ab originali, & ceteris locis indicatis.*

Item Zepherinus Vrbis Romæ Archiepiscopus, epist. 1. episcopis Siciliæ.

¶ Episcopus accusatus à duodecim audiatur, causæ vero finis ad sedem Apostolicam deferatur. C. II.

1 DVodecim iudices quilibet episcopus accusatus, si necesse fuerit, eligat, à quibus eius causa iuste iudicetur: nec prius audiatur, aut excommunicetur, vel iudicetur, quã ipsi[b] per se eligantur, & regulariter vocatus † ad suorum primo conuentum episcoporum, per eos eius causa iuste audiatur, & rationabiliter discernatur. Finis vero eius causæ ad sedem Apostolicam deferatur, vt ibidem terminetur: nec antea finiatur (sicut ab Apostolis, vel successoribus eorum olim statutum est) quàm eius auctoritate fulciatur.

Quòd vero absque synodali audientia episcopus damnari prohibetur, sine præiudicio Romanæ sedis oportet intelligi, quæ sua auctoritate, quosque valet damnare, vel damnatos absoluere. Vnde Gelasius Papa [*Ipsi sũt canones*] *infra causa nona,* [*Sententia* † *excommunicationis notatus.*] ¶*Item Hadrianus, ca. 8.* [*Saluo Romanæ ecclesiæ in omnibus primatu, manifestum est, quòd illa, quæ sunt per vnamquamque prouinciam, ipsius prouinciæ synodus dispensat: sicut in Nicæno*[c] *constat decretum esse concilio.*] *Cum vero accusatus ad concilium venerit, quicquid considentium consultationibus agitur, aut ab accusantium parte proponitur, non contentiosis vocibus, sed mitissima verborum relatione proferatur.*

Vnde in Toletano concilio 11. *c.* 1. *legitur.*

¶In cognitione causarum contentiosi locum non habeant. C. III.

3 IN loco benedictionis[d] considentes Domini sacerdotes nullis debent aut indiscretis vocibus, perstrepere, aut quibuslibet tumultibus perturbari † [illegible]s etiam vanis fabulis, vel [illegible]s agi, & (quod deterius est) obstinatis dissceptationibus tumultuosas voces effundere. {Si quis enim, vt Apostolus ait, putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio.] cultum enim suum iustitia perdit, quando silentia iudicij obstrepentium turba † cõfundit, dicente propheta [Erit cultus iustitiæ silentium.] Debet ergo quidquid aut consultationibus † considentium agitur, aut ab † accusantium parte proponitur, sic mitissima[e] verborum relatione proferri, vt nec contentiosis vocibus sensus audientium turbent, nec iudicij † vigorem de tumultu eneruent. Quicumque ergo in conuentu concilij hæc, quæ præmissa sunt, violanda crediderit, & contra hæc interdicta aut tumultu[f], aut contumeliis, vel risibus concilium conturbauerit, iuxta diuinæ legis edictum, quo præcipitur, [Eiice derisorem, & exibit cum eo iurgium,] & cum omni dedecore de confessione † abstractus à communi cœtu secedat, & trium dierum excommunicationis g̃ sententiam perferat.

f ¶*Tumultu.*] sic præsumitur de iniusta electione illius, qui per clamorem est electus. ext. de elect. Osius. 8. q. 1. si ergo. Et est simile de consec. dist. 3. irreligiosa.

g ¶*Excõicationis.*] à cõsortio fratrũ[b]. sic s̃. di. 45. neminẽ.

b Sub. sed ñ sacramẽto rũ, vt dixi s̃. ea. q. 2. præsenti. ibi videas. Arc.

† al. turbo. al. qñ silẽtiũ prodesse, & non obesse, vt 22. q. 5. hoc videtur. Item si crimen, qđ proponitur, vult probare: si ex charitate hoc facit, auditur, vt c. 1. Si ex odio hoc facit, repellitur, vt s̃. 2. q. 7. si qui sunt.

Esa. 32. † *al. collationibus* † *al. à cautium*

h ¶*Nunc autem.*] "Si " Crimen bono zelo quis indicãs non cat crimẽ illi qui põt semper dẽ ꝑdesse, & non obesse, maleuolus. nõ est maleuolus. 22. † *al. iudicum* q. 5. hoc videtur. & si p̃ c ĩ hoc casu monuerit eum quem si facit ex accusat. 2. q. 1. si pecca charitate uerit. Vel si crimẽ pro auditur. ĩ. e. posito vult probare. 2. q. 8. qui crimen. c. 1. Si ex odio hoc facit, repellitur. 2. q. 7. si q̃ sunt. Arc. *Prouerb.* 22. tãquam proditor, vt 46. dist. accusatores. † in vulgatis legebatur, *confessione.*

NOn *vos.*] Casvs. Quidam se putabant peccare, cum indicabant crimen alterius, sed Aug. dicit, q̃ non peccant: si hoc bona fide faciunt, immo magis delinquunt si tacent permittẽdo perire quos corrigere possunt. Et hoc probatur similitudine morbi corporalis, vel alterius.

i ¶*Non vos.*] hoc c. loquitur de denuntiatione, & de secreta correctione. Et est arg. hic, q̃ quilibet ad denuntiationem tenetur[d]. idẽ ep. 109

d Arg. 23. q. 5 non putes. vbi de hoc, arg. ad hoc s̃. j. q. j. qlqs. 2. q. 7. sicut. & c. quapp. 24. q. 3. iam sacerdotes.

k ¶*Indicatis.*] illis qui possunt prodesse.

l ¶*Tacendo.*] ĩ. 8. qu. 1. quid autem. cõtra. sed hic de secreta correctione loquitur, ibi de manifesta.

NOn *omnis.*] Casvs. Vincentius hæreticus compellebatur flagellis ad fidẽ quam susceperat retinendam, de quo Vincentius conquerebatur. Augustinus vero dicit, q̃ cogi potest: quia errãtibus & malis non est parcendũ, sed corrigẽdi sunt, & quia correctores sunt meliores quàm alij: & hoc probat quinque exemplis, scilicet amici, & dispẽsatoris, medici, Dei, & pastoris. Primum exemplũ est in principio. Secundũ est ibi, *Vtilius.* Tertium est ibi, *Et qui phreneticum.* Quartũ ibi, *Quis potest nos.* Quintum ibi, *Noueris aliquando.*

† *eum debes manifestare, ne, &c.* orig.

5 23. q. 4. nimium. §. nõ omnis. *Prouerb.* 27. 6 Concord. tex. in l. latę culpæ. §. amicos. cum ibi no. ff. de verb. sig. fabricit l. verborum. e. tit.

m ¶*Tollitur.*] non ob. 86. di. pasce. quia illud de eo qui ad mortẽ esurit. sic 11. q. 3. quoniam

Source : BIU Cujas

multos. Et eſt hic arg. quòd excommunicato non eſt danda eleemoſyna. De hoc dixi 42. diſt. quieſcamus.

a ¶*Patriarchas.*] Iacob & filios eius, qui per famem coacti iuerunt in Aegyptum.

"Voluntas potius quã factũ atten di debet.

b ¶*Flagello.*] not. "voluntatem potius ſpectandam, quàm factum, vt 23. q. 1. paratus. di. 5. ad eius vero. & qualitas facti ex perſona facientis præſumitur. 11. q. 3. abſit. & 33. q. 4. ea vindicta.

1 J. 33. q. 4. nimiũ. Pan. c. ſivir. d adul.

NOn oſculatur.] CASVS. Probat hic Ambroſ. quòd ſi ex charitate delinquẽtes corrigantur, bonũ eſt. Et hoc probat exemplo patris, & auctoritate Salomonis, dicẽtis Dulciora ſunt, &c.

c ¶*Amariſſime.*] id eſt, amare.

EX HIS. CASVS. Concludit Gratia. ex ſupradictis cap. quòd melius eſt aliorum crimina ex charitate iudicare, quàm celare. Sed Euſebius videtur dicere cõtrarium, qui ſponte aliorum crimina confitentis repellit ab accuſatione epiſcoporum. Et ad hoc inducit ſequentia ca.

Gen. 42.

2. Cor. 12.

ILli qui.] CASVS. In hoc ca. continentur tria genera perſonarum, quæ repelluntur ab accuſatione epiſcoporum, ſcilicet in fide catholica ſuſpecti, inimici, & illi qui ſponte aliorum crimina confitentur publice, ſcilicet detractores, quos ſi contingat recipi in excepto crimine in accuſationem vel teſtimonium contra eos, quia tales quamuis veritatem ſciant, non eſt eis tamen ſponte confitentibus credendum ſed elicienda eſt ab eis veritas per tormenta à iudice eccleſiaſtico, ſcilicet archiepiſcopo cum reliquis epiſcopis, vt de ſuis latebris veritas eruatur. Sequens cap. planum eſt.

al. amarius

Prouerb. 27.

d ¶ *Sponte crimina.*] ideſt, detractores. tertia, quæſtio. quarta. de tractores. & 46. diſtin. accuſatores. Vel aliter, id eſt, ſine diſcretione.

e ¶ *Et ideo replicanda eſt.*] id eſt, ſæpius quærenda contra omnes ſupradictos, ſecũdum quoſdam, quod non placet, ſed contra confitentes tantum, quia inimici & infideles numquam admittuntur.

2 Anſ. l. 3. c. 25.

f ¶*Religioſus.*] ſed qualiter exercet religioſus vir cauſam ſanguinis. contra illud. 23. q. 8. his à quibus? "Sed dic quòd eccleſiaſticus iudex poteſt virga punire, vt 23. q. 5. ca. 1. & hoc non eſt iudicium ſanguinis, ſed hic facit quæſtiones in cauſa ciuili, quod fieri licet in defectum probationum. ff. de quæſt. diuus. & etiam in eccleſiaſtica criminali. 2. q. 1. in primis. in fi. "Quidam etiam ex hoc loco dicunt vi-

"Iudex eccleſiaſticus poteſt virga punire.

"Teſtes viles poſſunt torqueri.

les contra clericos generaliter admitti cum tormentis: ſed falſum eſt, quia tantum in exceptis criminibus admittuntur viles, vt ſ. 4. q. 3. §. ſi autem ea conditio.

f ¶*Religioſus.*] iſtud obtinet in exceptis criminibus, in crimine læſæ maieſtatis, vbi accuſator torquetur, vt ſexta, quæſtione prima. §. verum. Cod. ad legem Iuliam maieſt. nullus. in fin. ſed in ciuili cauſa numquam torquetur aliquis, niſi in defectum probationum, vt in authentic. de teſtibus. §. ſancimus. collatione ſeptima. Vel dic quòd prima pars loquitur de accuſatore ſecunda de teſte. viles enim teſtes bene torquentur in exceptis criminibus, vt quarta, quæſtione tertia. ſi autem ea. & etiam in ciuilibus negotiis in defectum probationum, vt dixi.

gebat, quàm eſurienti panis frangitur, vt iniuſtitiæ ſeductus acquieſcat'. Et qui phreneticum ligat, & qui lethargicum excitat, ambobus moleſtus ambos amat. ¶Quis nos poteſt amplius amare, quàm Deus? Et tamen nos non ſolum docere ſuauiter, verum etiam ſalubriter terrere non ceſſat. Fomentis lenibus, quibus conſolatur, ſæpe etiam mordaciſſimum medicamentum tribulationis adiungens, exercet fame Patriarchas [a] etiam pios, & religioſos, populum contumacem pœnis grauioribus agitat, non aufert ab Apoſtolo ſtimulum carnis tettio rogatus, vt virtutem in infirmitate perficiat. *& infra.* ¶Noueris [A] aliquando ſurem auertendis pecoribus pabulum ſpargere, & aliquando paſtorem flagello [b] ad gregem pecora errantia reuocare.

A ¶Noueris.] *Apud B. Auguſtinum legitur, & noueris, pendetque hæc pars ex ſuperiore periodi parte.* & putas nullam vim adhibendam eſſe homini, &c.

Item ex ſermone 84. Ambroſij, qui ſic incipit. [*Amarior fortaſſe.*]

¶Non odio habetur, ſed diligitur, qui caſtigatur, & corripitur.

C. III.

NOn oſculatur ſemper pater filium, ſed & aliquando caſtigat. Ergo, quando caſtigatur, qui diligitur, tunc circa eum pietas exercetur. Habet enim & amor plagas ſuas, quæ dulciores ſunt, cum amariſſime† [c] inferuntur. Dulcior enim eſt religioſa caſtigatio, quã blanda remiſſio. Vnde ait prophe ta. [Dulciora ſunt vulnera amici, quàm voluntaria oſcula inimici.]

Ex his verbis datur intelligi, quòd magis confert vtilitati fraternæ, qui crimen accuſando, vel indicando perſequitur, quàm qui celando fouere nititur. Euſebius autem Papa contra ſtatuere videtur, dum aliorum crimina ſponte confitentes in epiſcoporum accuſatione recipi prohibet dicens epiſt. 1. ad epiſcopos Galliæ.

¶Ad accuſationem non admittantur aliorum crimina ſponte confitentes. C. IIII.

2 ILli, qui aut in fide catholica, aut inimicitia ſuſpecti ſunt, ad pulſationem epiſcoporum non admittantur: quia veritatem profeſſionis infidelitas, & inimicitia impedire ſolet. Nec illi credẽdi ſunt, aut admittendi, qui aliorum ſponte crimina [d] confitentur. Et ideo replicanda eſt [e] ſolicite veritas, quam ſponte prolata in illis vox habere non poteſt. Hanc diuerſis cruciatibus è latebris ſuis religioſus † [f] tortor exigere [g] debet, vt dum [h] pœnis corpora ſubiiciũtur, quæ geſta ſunt, fideliter, & veraciter exquirantur.

Item in prouerbiis, ca. 11.

¶De eodem. C. V.

QVi ambulat fraudulenter, reuelat arcana, qui autem fidelis eſt, celat amici commiſſum. *Itẽ infra ca. 25.* Quæ viderunt oculi tui ne proferas in iurgio cito, ne poſtea emendare non poſſis cum de honeſtaueris amicum tuum.

Sed aliud eſt ex charitate aliorum crimina deferre, vt quos ſecreta admonitione corrigere non poſſumus, conuictos iudicis ſententia corripiat: atque aliud, inſidiando falſa ob iicere, vel inſultando vera facile exprobrare. Illud vero charitatis, hoc autem impietatis eſt officium. Vnde in eiſdem prouerbiis, c. 12. dicitur. [*Verba impiorũ inſidiantur ſanguini: os iuſtorũ liberabit eos*] & infra [*qui quod nouit, loquitur, iudex* [A] *iuſtitiæ eſt: qui autem mentitur, teſtis eſt fraudulentus.*] *Item.* ¶ [*Labium veritatis firmum erit in perpetuum: qui autem teſtis eſt repentinus* [i]*, concinnat linguam mendacij.*] *Item cap. 13.*

¶ [*Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam: qui autem inconſiderate† loquitur, ſentiet mala*] & infra. [*Verbum mendax iuſtus deteſtabitur: impius autẽ confundit, & confundetur*] *Itẽ Auguſtinus in Pſal. 37.* [3] [*Si aliquando* [B] *humana infirmitate pedes noſtri in aliquod peccatum mouentur, inſurgunt linguæ iniquiſſimorum inimicorum, cum fuiſſet miſerendum: irrident impij, vnde dolent pij.*]

A ¶Iudex.] *Sic in bibliis etiam Compluti, & Antuerpiæ impreſſis. Sed in nonnullis manuſcriptis habetur,* index: *græce autem* ἐνδεικνυμένῳ πίστιν ἀναγγέλλει δίκαιος, *ideſt, clarum teſtimonium dat iuſtus, teſtis autem iniuſtorum doloſus.*

B ¶Si aliquando.] *Hic verſiculus videtur ſumptus partim ex verbis B. Auguſtini, partim ex gloſſa marginali, & interlineari in eumdem locum ex eod. B. Auguſtino, & Caſiodoro.*

pulſationem epiſcoporum non admittantur: quia veritatem profeſſionis infidelitas, & inimicitia impedire ſolet. Nec illi credẽdi ſunt, aut admittendi, qui aliorum ſponte crimina [d] confitentur. Et ideo replicanda eſt [e] ſolicite veritas, quam ſponte prolata in illis vox habere non poteſt. Hanc diuerſis cruciatibus è latebris ſuis religioſus † [f] tortor exigere [g] debet, vt dum [h] pœnis corpora ſubiiciũtur, quæ geſta ſunt, fideliter, & veraciter exquirantur.

Item in prouerbiis, ca. 11.

¶De eodem. C. V.

QVi ambulat fraudulenter, reuelat arcana, qui autem fidelis eſt, celat amici commiſſum. *Itẽ infra ca. 25.* Quæ viderunt oculi tui ne proferas in iurgio cito, ne poſtea emendare non poſſis cum de honeſtaueris amicum tuum.

Sed aliud eſt ex charitate aliorum crimina deferre, vt quos ſecreta admonitione corrigere non poſſumus, conuictos iudicis ſententia corripiat: atque aliud, inſidiando falſa ob iicere, vel inſultando vera facile exprobrare. Illud vero charitatis, hoc autem impietatis eſt officium. Vnde in eiſdem prouerbiis, c. 12. dicitur. [*Verba impiorũ inſidiantur ſanguini: os iuſtorũ liberabit eos*] & infra [*qui quod nouit, loquitur, iudex* [A] *iuſtitiæ eſt: qui autem mentitur, teſtis eſt fraudulentus.*] *Item.* ¶ [*Labium veritatis firmum erit in perpetuum: qui autem teſtis eſt repentinus* [i]*, concinnat linguam mendacij.*] *Item cap. 13.*

¶ [*Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam: qui autem inconſiderate† loquitur, ſentiet mala*] & infra. [*Verbum mendax iuſtus deteſtabitur: impius autẽ confundit, & confundetur*] *Itẽ Auguſtinus in Pſal. 37.* [3] [*Si aliquando* [B] *humana infirmitate pedes noſtri in aliquod peccatum mouentur, inſurgunt linguæ iniquiſſimorum inimicorum, cum fuiſſet miſerendum: irrident impij, vnde dolent pij.*]

A ¶Iudex.] *Sic in bibliis etiam Compluti, & Antuerpiæ impreſſis. Sed in nonnullis manuſcriptis habetur,* index: *græce autem* ἐνδεικνυμένῳ πίστιν ἀναγγέλλει δίκαιος, ὁ δὲ μάρτυς τῶν ἀδίκων δόλιος, *id eſt,* clarum teſtimonium dat iuſtus, teſtis autem iniuſtorum doloſus.

B ¶Si aliquando.] *Hic verſiculus videtur ſumptus partim ex verbis B. Auguſtini, partim ex gloſſa marginali, & interlineari in eumdem locum ex eod. B. Auguſtino, & Caſiodoro.*

†*trigoroſus*] orig.

h ¶*Vt dum.*] hoc non refertur ad omnia prædicta, ſed tantum ad illos qui ſponte confitentur. inimicus enim non poteſt eſſe teſtis in aliquo crimine. extra de ſimon. licet Hely. poteſt tamen dici, quòd inimicus torqueri quando, poteſt, & æſtimabit iudex an adhibebit ei fidem, vel non, vt ff. de quæſtio. l. prima. quæſtioni. in fin.

"Clerici an poſſint pro teſtimonio torqueri.

"Sed vtrum clerici debeant ſubiici verberibus pro teſtimonio dicendo dubitatur, quod videtur [a], vt hic, & infra eadem quæſtione proxima. quia. & capit. presbyteri. & quadrageſima quinta diſtinctione. cum beatus. Dicunt tamen quidam minores clericos poſſe torqueri, ſed non maiores. Alij dicunt omnes ſuſpectos poſſe torqueri. nam & liberi vacillantes torquentur, vt extra de accuſatio. [b] ſuper his. ff. de quæſtionib. de minore. & eccleſia virgis poteſt aliquos corrigere, vigeſimaquarta, quæſtio. quinta. capit. primo. hoc certum eſt, quòd minores clerici indiſtincte pro quolibet crimine verberibus ſubiiciuntur, vt trigeſimaquinta diſtinctione. ante. Sed maiore non, niſi pro enormibus, vt diſtinct. quadrageſimaquinta. in ſumma. tamen licet clerici torqueantur pro delicto, non tamen pro teſtimonio dicendo ſecundum pleroſque qui dicunt non tenere iſtam legem. infra eadem quæſtione ſexta. presbyteri. Vel dic quòd clerici ſuſpecti poſſunt torqueri non à laico, ſed ab epiſcopo.

a Dicit H. nõ tãdũ eſſe, q̃ clerici ſponte aliorũ crimina cõfitẽtes indifferẽter ſubiiciuntur verberib. ſi res exigat tales recipi ĩ teſtimoniũ, vt ĩ hoc c. illi q. & ita ipſe not. 45. diſti ſumma. Ar. b Al. de pœnit.

† *inconſideratus eſt ad loquendum*] vulg.

3 in ver. quia dixi.

QVi ambulat fraudulenter.] SED ALIVD EST. CASVS. Soluit modo Gratianus dictam obiectionem dicens, quòd accuſare aliquem ex charitate ad hoc vt corrigatur à iudice, officium eſt pietatis, & ad bonos pertinet, ſed falſo accuſare, vel falſa crimina alicui obiicere, officium eſt impiorum, & ad malos pertinet. Et hanc ſolutionem probat ſex auctoritatibus, quarum quinque ſunt de prouerbiis Salomonis.

c Vel dic, q̃ hic repetit q̃em vt demõſtret, q̃ ĩ calũniatorẽ n̄t eſſe pœnæ cõmutatio, ſcđm I.

i ¶ *Repentinus.*] Quale ergo erit reſponſum teſtis? nam ſi cito reſpondet, videtur mendax, ſi in mora, videtur dubius, vt 50. diſtin. ponderet [c].

Qui

Source : BIU Cujas

Qui autem.] Hæc quæstio diuiditur in tres partes, in prima quarum probatur, quod qui calumniatur, tenetur ad pœnam talionis, & hoc probat per tres auctoritates. Secunda ibi, *Presbyteri.* Tertia ibi, *Epiphanium.* Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur sexta quæstio, qua quæritur qua pœna sit puniendus qui deficit in probatione criminis quod obiecit. Sed quę stio tractata est ſ. 2. q. 3. Sed Gratianus eam repetit, vt addat quędam ca. de hac materia loquentia, & vt addat de commutatione & recompensatione pœnæ, vt qui non potest pati pœnam legitimam, patiatur aliam loco eius. Prima duo ca. sequentia per se patent.

1 capit. l. 2. c. 277.

2 Ans. l. 3. c. 92.

a ¶ *Qui autem.*] hæc quæstio expedita est 2. q. 3.

QVÆSTIO VI.

1. ps

Qui autem[a], *quod intulit, probare non valet puniendus est.*

Vnde Hadrianus Papa ait in capitulis, cap. 41.[1]

¶Puniatur, qui aliis falsa intulerit. C. I.

2 OMnis, qui aliis falsa intulerit, puniatur [b], & pro falsitate ferat infamiam.

Item Gregorius Papa.

¶De eodem. C. II.

Qui calumniam illatam non probat, pœnam debet incurrere, quam si probasset, reus vtique substineret.

¶*Hic Gratianus partem sequentis capituli, quasi quamdam per se sententiam, quod non raro solet, proponit.*

Item in regesto.

¶Qua pœna feriatur, qui crimen illatum non probat. C. III.

3 QVia iuxta canonicas patrũ sententias, qui calumniam illatam non probat, pœnam debet incurrere, quam si probasset, reus vtique substineret, ac per hoc, quia subdiaconus crimen diacono probare non potuit, quoniam impositionem manus [c] (qua carere potuisset) non habuit, non solum [A] sacerdotio [d], sed officio caruit, tamquam reuera infamis meruit verberibus castigari [e]. Nã cui cum tribus testibus, veluti [f] laico crimen quodlibet approbatur, non est mirum, quod obiecit dum probare non sufficit, si corporali infamiæ, quemadmodum laicus, ex iuris similitudine subiugatur. Quod enim esset diacono gradum amittere, hoc fuit subdiacono famæ plenitudine caruisse.

Via.] CASVS. Quidam subdiaconus crimen cuidam diacono obiecit, sed defecit in probatiõe. Quæsitum fuit à Greg. qualiter debeat puniri? & respondet ꝙ pœna talionis puniri non potest, cum sit diaconus, sed careat promotione sacerdotij, quam habere poterat, & exercutione officij quod habet & tamquam reuera infamis verberibus castigetur velut laicus cõuictus de crimine, & illud verbum velut laico, in apparatu exponitur multipliciter, sed certe per casum positum debes literam intelligere.

3 Ioan. diac. lib. 4. vitę B. Greg. c. 31.

c ¶*Manus.*] presbytero enim & diacono tantum manus imponitur, vt 20. di. presbyter. & cap. diaconus. Sed contra. 49. dist. c. 1. vbi & clerico iubetur manus imponi, sed illud de manu benedictionis, hoc de manu consecrationis. Vel dic ꝙ tẽpore Gregorij, subdiaconatus non erat sacer ordo. 31. dist. c. 1.

d ¶*Sacerdotio.*] quod habiturus erat. argu.

" ꝙ quis dicitur perdere quod numquam habuit. 30. q. 1. puellæ. 17. dist. concilia. 23. q. 4. Guilisarius. 27. q. 2. §. ex his[a].

" Perdit qs qđ nũquam habuit.

a Et 23. q. 1. c. quorumdam. vbi de hoc in fi.

e ¶*Castigari.*] hic vna pœna commutatur aliam pœnam corporalem. sic. 12. q. 2. §. libertus. & 68. di. presbyter. 14. q. vlt. c. 1. fi. ff. de accu. hos. §. omnibus. in fi.

f ¶*Veluti.*] hic vult dicere, ꝙ subdiaconus conuincitur veluti laicus quantum ad hoc, scilicet ꝙ sicut causa laici ab episcopo vno audiri potest, sic causa subdiaconi, vt 15. q. 8. Felix. secus est in diacono. quidam etiam referunt hoc ad qualitatem testium, vt sicut bigami admittuntur contra laicum, sic contra subdiaconum, quia possunt ex dispensatione fieri subdiaconi, vt 34. dist. lector. sed eadem ratione homicida admittitur contra sacerdotem, cum secum dispensari possit à Papa [b].

b De hoc artic. not. ext. de homi. sicut dignũ. §. vlt. Arc.

PRESBYTERI. CASVS. Quæsitum fuit ab imperatore an presbyteri cum ferunt testimonium sint verberibus subiiciendi? Et respondet ꝙ non propter prærogatiuam sacerdotij, hac tamen conditione, vt falsa non dicant. cæteri vero clerici prout leges præcipiunt, audiantur. sed si presbyteri falsitatem dixerint, licentiam habeant litigatores de falso eos redarguere, & quãto in maiori honore sunt positi, tanto maiori pœna debent affici, si crimine reperiantur falsi tatis & illud verbum, & leges præcipiunt, id est, forte in quibus casibus laici torquentur, & ipsi torqueantur.

g ¶*Presbyteri.*] bonæ opinionis, secundũ H. secus si suspecti sunt, vt s. e. q. 5. illi. sed hoc nõ placet [c]. minores ergo clerici possunt coram episcopo torqueri nõ à laico, vel nõ credo tenere quod hic dicitur.

c Vñ gñaliter intelligas lram vt sonat. secundùm B. Isid.

h ¶*Leges.*] circa laicos infames.

i ¶*Qui suo.*] i. propter suum honorem.

¶*In regesto B. Gregorij hæc non sunt inuenta, sed habentur omnia in vita ipsius à Io. diacono scripta lib. 4. c. 31. Is enim postquam citauit epistolam 66. libri noni Anthemio subdiacono scriptam inde ista colligit,* Idcirco Gregorius nõ probantem quod obiecerat subdiaconum officio iubet priuari, quia iuxta canonicas patrum sententias, qui calumniam, &c. *vsque ad finem. Sicut autem caput hoc ex Io. diacono sumptum est, ita in Decretalibus caput primum tit. de calumniat. ex ipsa Gregorij ad Anthemium epistola est acceptum.*

Item Gregorius Ianuario episcopo lib. 3. epist. 24.

¶Ad sanctæ communionis, ministerium† non accedat, qui crimen illatum non probat. C. IIII.

3 EPiphanium [m] Apresbyterum quorumdam sacerdotum † litteris [n] criminaliter accusatũ [o]: perdit ordinem suum, & communionis priuilegium. Quod si in criminali causa, vel in ciuili, falsum dixerint testimonium, separati à ministerio duntaxat per tres annos detrudantur in monasterium. Sed in criminali primum degradẽtur, deinde pœnis legitimis subiiciãtur. Cæteri vero clerici sine delectu causæ legales pœnas patiantur.

†*al. eum*

k ¶*Presbyteri.*] qualiter statuit hic imperator aliquid de rebus ecclesiasticis, cõtra id 96. di. bene quidẽ. nisi hoc fecerit auctoritate Apostolica, 97. di. eccle się. & c. victor. Sed hic instruit iudicem ecclesiasticũ quid facere debeat. sic ſ. i. e. dilatori.

†*al. sub*

†*al. si in occulto inueniatur crimen.*

l ¶ *Legitimis pœnis.*] quæ sunt. ff. de fal. l. 1. §. vl. vbi dicitur, ꝙ pro crimine falsi, si est liber, deportatur, & omnia eius bona publicãtur: si est seruus, patiatur vltimum supplicium. Vel intellige de pœnis canonicis, put dicitur di. 50. si episcopus. Vel dic cũ iudex ex officio suo puniatur ex sententia secundum suum arbitrium punit eum, vt C. de testi. nullum. secus si directe accusatur testis [d], vt 50. dist. si episcopus. & ff. de fal. l. 1. §. vlt.

4 Concord. tex. l. omne. §. q manus. ff. de re mil. & l. psbyteris. C. đ epi. & cl. Crimẽ falsi qua pæna punitur. 5 C. e. ti. aut. sequenti. Presbyteri Nouell. 123. §. reuerentissimis.

d Et videas, qđ no. 2. q. 3. in summa. ĩ fi. & qđ leg. & no. 23. q. 5 Rex debet. & 33. q. 5. hęc imago. in fi. Arch.

EPiphanium.] Hæc est 3. pars quæ. in qua vult probare qualiter sunt puniẽdi qui nõ probant quod obiiciunt. & ad hoc ponit. 2. c. Io. de Fant.

†*al. mysterium*

†*al. Sardorum*

CASVS. Quidã absentes libellũ accusationis, vt Epiphanium infamarent miserunt episcopo suo, ſ. Ianuario, qui cum libello accusationis prædictũ Epiphanium ad Papam misit. tunc Papa examinata causa, & cognita innocentia Epiphanij, eum absoluit, & mandat episcopo, vt illos accusatores excommunicaret, nisi venirẽt & probarent crimen quod obiecerant. ita posuit Hugo casum. Beneuen. vero sic ponit casum, Epiphanius presbyter dicebatur rem cum quibusdã mulieribus habuisse: quod scelus quidam sermone tacito nomine suo significauit Domino Papæ Greg, quo audito præcepit Greg. Sabino defensori, vt mulieres illas quas presbyter Epiphanius dicebatur cognouisse, & alios qui eiusdem rei veritatem sciunt, Romam adducat: quo facto & omnibus in præsentia Papæ positis, cum nullum crimen in Epiphanio inueniret, remisit eum ad Ianuarium episcopum, coram quo si ille, qui talem epistolam misit, nõ apparuerit paratus quod obiecit probare, à communione remoueatur. Sed primus casus mihi magis placet. Quę sequuntur, plana sunt vsque ad finem, quantum ad casus positionem.

m ¶*Epiphanium.*] de eo agitur ext. de testi. quoniam.

n ¶*Litteris.*] sed qualiter hoc fecerit, cum non sit admittenda accusatio per litteras, vt 2. q. 8. per scripta. & 3. q. 9. absente? sed hic non plene examinauit causam.

o ¶*Accusatum.*] id est, infamatum.

a ¶*Dicta*

Source : BIU Cujas

a ¶ *Discutientes.*] de plano, non in forma iudicij. extra de accusat. olim.

b ¶ *Absoluimus.*] ab obseruatione iudicij, vnde postea admittitur accusatio.

c ¶ *Paratus.*] nonne potuit accusator pœnitere, & dicere se errasse, vt ſ. ea. q. 1. quidam.

"accusator an & qñ pt desistere.

"& ante lit. cont. potest desistere accusator, vt ext. de accu. licet[a]. in fi. sed istud est speciale in accusatione episcopi, vel cũ orta est infamia, vt dixi ſ. 4. q. 5. quisquis.

a Qd cõiter not. oẽs do. in ista decr. licet solutiõ nẽ, q̃ primo sequitur, vñ de canõ cures. Arc.

d *Delatori.*] confesso.

e ¶ *Lingua.*] sed qualiter dat Papa iura de pœna sanguinis contra illud 23. q. 8. his à quibus. sed hic docet quid facere debeat iudex sæcularis. sic 27. q. 1. si quis rapuerit. Io. de Fant.

†al. mysterium

cuius nos, vt valuimus, discutientes [a] causam, nihilque in eo obiectorum reperientes, vt ad locum suum reuerteretur, absoluimus [b]. Criminis ergo eius auctores te volumus perscrutari: & nisi qui easdem trãsmisit epistolas, paratus [c] fuerit hoc, quod obiecit, canonicis, atque districtissimis probationibus edocere, nullatenus ad sanctæ ministerium † communionis accedat.

A ¶ Epiphanium.] *In epistola hæc antecedũt.* Præterea nostri latorem præsentium Epiphanium presbyterum quorumdam, &c.

Item ex decreto Hadriani Papæ, c. 49.

¶ Qua pœna delator sit feriendus. C. V.

1 in cap. Hadria. c. 49. Capit. l. 7. c. 360. Anſ. l. 3 c. 88.

Vo fornicatores.] Casvs. Supra in 2. & 4. causis in multis capitulis docuit Gra. ꝙ criminosi, & infames repelluntur ab accusatione & testimonio: sed quia quędam sunt crimina excepta in quibus criminosi vel infames admittuntur, ideo annectit hãc causam, vt ostendat, ꝙ in crimine excepto criminosi & infames admittuntur. Ostendit etiam, quòd simplici assertioni episcopi nõ creditur, cum vult alium accusare, & ꝙ episcopus accusatus ad alium archiepiscopũ ire non debet, vt hæc & alia faciat, proponit thema, de quo quinque elicit quæstiones. Sunt autem crimina excepta (vt dicit H. crimen læsæ maiestatis: crimẽ perduellionis, quod est species criminis læsæ maiestatis, crimen hæreseos, crimen simoniæ, crimen sacrilegij, crimen fraudati census vel annonæ. Inter hęc est crimen simoniæ, quod magis in ecclesia frequentatur.

2 Cap. l. 6. c. 244. 3 Burc. l. 6. c. 27. Iuo p. 10. c. 156.

[*Item ex concilio Eliberitano.*] [2]

¶ De eodem. PALEA. C. VI.

[3] DElator si quis extiterit fidelis, & per delationem eius aliquis fuerit proscriptus, vel interfectus, placuit non [A] nisi in fine accipere communionem. Si leuior causa fuerit, infra quinquennium accipere poterit communionem. Si catechumenus fuerit, post quinquennij tempora admittatur ad baptismum.

A ¶ Non nisi.] *In concilio ipso, & capitularibus legitur,* nec in fine; *quod in multis eiusdem concilij decretis repetitur. Quomodo autem hic, & apud Burchardum, atque Iuonem legitur, conuenit canone 13. Nicæni concilij, in quo sic statutum est.* De his, qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua regularisque seruabitur, ita, vt si quis egreditur è corpore, vltimo & necessario viatico minime priuetur. *Hanc controuersiam copiose explicat Inn. 1. epist. 3. c. 2. Exuperio episcopo Tolosano.*

Item ex octaua synodo. [4]

¶ Qui innocentem falso crimine maculaue rit, sacerdotis arbitrio pœna diuturna purgetur. C. VII.

4 in regula Isid. c. 17.

Vod autem.] Hæc quæstio diuiditur in quattuor partes. In prima probatur per 16. auctoritates sanctorum, ꝙ infames, excommunicati, & inimici nõ possunt alios accusare. Secunda ibi, *Cum itaque.* Tertia ibi, *Quicumque.* Quarta ibi, *Verum.* Ioan. de Fant.

Casvs. Hic intitulatur prima quæstio, qua quęritur an criminosi & infames repellãtur ab accusatione?

5 Anſ. l. 3. c. 116. Bur. l. 15. 2. q. 1. in primis. nisi in c. 5. Iuo p. 6. c. 367. & p. 16. c. 6. Et certum est ꝙ sic, vt ca. 89. dist. si quis Papa. & 15. q. 3. sane. & procedit hoc ordine Gra. in hac quæstione, Primo probat, ꝙ criminosi & infames non debent admitti ad accusandum, vsque ad §. sed licet. Postea dicit, ꝙ in crimine excepto & in crimine simoniæ bene admittuntur testes isti & similes.

f ¶ *Quòd autem.*] in simonia quilibet auditur accusans contra laicũ, etiam meretrix, vt 89. di. si quis Papa. & ext. de sim. tanta. & hoc ideo, quia omnia crimina nulla reputantur respectu istius, vt 1. q. vlt. patet. secus si accusatus sit clericus, & bonæ famæ, vt 2. qu. 1. in primis. in fi. immo eadem est distinctio in laico. an prius fuerit bonę famę, an non, vt ff. ad leg. Iul. maie. famosi. "Licet autem in exceptis criminibus admittantur crimino si, non tamen sine tormento, vt 4. q. 3. si ea. Si ergo clericus est bonæ famæ nullo crimine suspectus, non auditur contra ipsum, vt extr. de testi. veniens. Si est malæ, quilibet admittitur ad accusandum & testificandum, vt extr. de si. per tuas. Quidã tamen dicunt, ꝙ licet viles admittantur ad accusationem, non tamen ad testimonium, quia tota vis negotij pendet ex testimonio, sed non in accusatione. Vel dic, vt dixi 2. q. 1. in primis. in fin.

†clerum] orig.

†al. arceantur.

"Criminosi in exceptis crib° testificari pñt. †al. huius

Si sacerdos.] Casvs. Quæsitum est ab Anacleto, an criminosi possint accusare sacerdotes? & respõdet, ꝙ non, quia cũ ab Apostolo præcipiatur sacerdotẽ sine crimine eligi, numquam debet à criminosis accusari, sed ab illis tantum, qui possunt ad sacerdotiũ promoueri.

g ¶ *Præcipitur.*] ab Apostolo [b], vt 25. dis. primum. si tale est crimẽ quod est accusatione, & damnatione dignissimum, vt 81. dist. Apostolus.

b Et sic patet ꝓceptũ esse Apostoli ordinãdũ esse sine crimine, scdm Hu. & Laur.

Omnes.] Casvs. Dicit Hadrianus Papa, ꝙ omnes dicuntur esse infames, quos leges sæculi infames appellant, & isti tales & alij qui suis culpis non possunt ad sacerdotium promoueri, repellũtur ab accusatione: qa sicut maior à minori iudicari non põt, ita nec accusari.

h ¶ *Leges.*] Sed ꝙ alios dicimus infames secundum canones, qui nõ sunt infames secũdũ leges, vt bigamos, & corpore vitiatos, sicut nec omnes dicimus infames secundũ canones qui secundũ leges sunt infames, vt mulier, quæ nubit intra tempus luctus. Io. Sed certe bigami & corpore vitiati non sunt infames, & si sint irregulares, cũ non de liquerint

6 Pol. l. 5. ti.

clericum † fatigare tentauerit, & conuictus fuerit, ab ecclesiæ liminibus, & à catholicorum communione, nisi digne pœnituerit, coerceatur †.

CAVSA VI.

Vo fornicatores, & infamia notati, quemdam religiosum episcopum de simonia accusare nituntur: reus alterius prouinciæ archiepiscopi iudicium expectat: tandem in probatione deficit accusator: reus cogitur ad suæ innocentiæ assertionem.

1 *Hic primum quæritur, an crimine irretiti, vel infamia notati ad huiusmodi † accusationem sint admittendi.*

2 *Secundo, si episcopus in eos accusationem vertere voluerit, an simplici assertioni suæ sit fides habenda.*

3 *Tertio, si liceat sibi expetere iudicium archiepiscopi alterius prouinciæ.*

4 *Quarto, cuius iudicium sibi sit expetendum, si circa suam sententiam episcopos suæ prouinciæ discordare contigerit.*

5 *Quinto, si in probatione deficit accusator, an reus sit cogendus ad probationem suæ innocentiæ.*

QVÆSTIO I.

1 ps *Vòd* [f] *autem crimine irretiti alios accusare non possunt, Anacletus Papa testatur, epist. 2 episcopis Italiæ dicens.*

¶ A criminosis sacerdos accusari non permittitur. C. I.

SI sacerdos sine crimine eligi ꝓcipitur [g], nullatenus ab hominibus criminibus irretitis accusari, aut calumniari permittitur, nec ab aliis, quàm ab iis, qui sine crimine sunt, & iuxta [A] electionem sacerdotes ordinari possunt, & tales per omnia inueniuntur, quales sacerdotes eligi iubentur.

A ¶ Iuxta electionem.] *Sic in omnibus collatis manuscriptis codicibus, præterquàm in vno, in quo est,* iuxta electione, *In vulgatis erat,* iuxta electionem canonicam, *In epistola autem ipsa sic legitur,* & iuxta electionẽ, si necessitas fuerit, aut ipsi volendo Domino seruire elegerint, sacerdotesque sine crimine fieri, & ordinari possint, & tales per omnia fuerint, quales eligi sacerdotes iubentur.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 2 1.

¶ Infames, & qui culpis exigentibus ad sacerdotium prouehi non possunt, sacerdotes non accusent. C. II.

j [6] OMnes vero infames esse dicimus, quos leges [h] sæculi

liquerint,B.Dicunt tamen quidam,q; infamia,quæ est irrogata per sententiam,vel quæ contrahitur ipso facto,vt cũ aliqua deprehenditur in adulterio,vel cum aliquis contrahit binas nuptias: de qua agitur ff. de his qui not.infa. "quid ergo.infamia hæc non purgatur per quamtamcumque pœnitẽtiam[a], vt 2.q.3. §.hinc colligitur.nisi restitutus sit ab illo qui potest restituere, vt à principe,vel à senatu,vt 2.q.3.§.notandum.2.in fin.ff.de postu. l.1. §.de qua. Alia est infamia facti, de qua agitur ꝯ.ea. sunt plurimi.& melius dicitur infamatio quæ inducit purgationem. & illa aboletur purgatione præstita,vt 15.q.5.de crimine. Est etiã quædam infamia canonica,quę irrogatur ex quolibet peccato mortali, vt hic, & 32.q.5.præceptum. in fi. & aboletur per pœnitẽtiam, vt ꝯ.e.illi qui. tamen(vt dicunt quidam)talis non admitteretur ad accusationem vel promotionẽ: quia nõ sufficit, quòd modo nõ sit infamis: sed q; numquam fuerit infamis.ꝯ.e.qui crimen[b]. Item infamia contracta ex sententia excommunicationis tollitur per absolutionem,vt 3.q.1.c.1. sicut finito tempore relegationis tollitur infamia orta ex sentẽtia.ff.ad munici.ordine.

Gal.5.

1.Cor.5.

b Hoc determinatur extra de tem. ord.c.vlt.

a ¶*A minoribus.*] Honestate morum,id est, criminosis, ne sit contra 2.q.7. præsumunt. & c.lator.

Lli qui.] Casvs. Hoc cap.diuiditur in duas partes. Prima loquitur de peccatoribus non excommunicatis. Secunda de anathematizatis. In prima ergo parte dicitur,quòd illi qui mortalia peccata committunt, non debent recipi ad accusandũ:quia infames sunt,& in barathrum dilabuntur: nisi eis à sacerdotibus est subuentum : vnde sunt ad pœnitentiam compellẽdi.In secunda parte dicitur, q; anathematizati repelluntur similiter ab accusatione : quia infames sunt:nec possunt communicare nobiscum,nisi absoluantur.secunda pars incipit ibi, *Similiter.* Sequens capitulum patet.

1Anſ.l.3.c.j.

1.Cor.5.

2Anſ.ibid. Ioan.8.

b ¶*Illi qui.*]Secundum quosdam prima pars loquitur de criminosis non excommunicatis.secunda de excommunicatis.Secũdum alios loquitur prima pars de occultis:secunda de manifestis criminosis.

c ¶*Compellendi.*] Arg.existentem in mortali peccato cogendum esse ad pœnitentiam.22.q.1.prædicandum. 24.q.3.tam sacerdos. Arg. contra 2.q.1.multi.

d ¶*Nisi eis.*] Arg.tolli infamiam per satisfactionem ecclesiæ,vt 22.q.5.præceptum.35.q.6.si duo. Arg.contra 3.q.4.consanguineorum.& c.ij,qui ꝯ.e.quicumque.& 22.q.5.paruuli. "Sed dic q; canonica infamia per pœnitẽtiam tollitur:sed non illa quæ irrogatur ipso facto, vel per sententiam. Io. de ipso occulto crimine tollitur per pœnitentiam[c],sed non de manifesto,vt ext.de temp.ord.c.vlt.& pen.

" Infamia canõica tollitur pœnitentia.

c De hoc not.ꝰ.e.c.2. ibi videas.

e ¶*Huiuscemodi.*]scilicet excommunicatis.

f *Omnes.*]¶*Ante satisfactionem.*]vel iuramentum.extr.de sent. excom.per tuas.

Beatus.] Casvs. Iacobus episcopus Hierosolymitanus quæsiuit à Clemente,qui sint repellendi ab accusatione episcoporum? Et respondet quòd quattuor genera hominum ab eorum accusatione debent repelli,sicut docuit beatus Petrus,scilicet criminosi & irregulares,scilicet qui ad eumdem ordinem non possunt promoueri:& infames,& laici omnes,qui debent sacerdotibus subesse : quia non debent maiores à minoribus iudicari vel accusari. Ab humano die,id est,carnali sensu.

fames appellãt,& omnes,qui culpis exigentibus ad sacerdotium non possunt prouehi. Indignum est enim,vt illi eos accusent,qui esse nõ possunt, quod ipsi sunt:quoniam sicut maiores à minoribus [a] non iudicantur,ita nec criminari possunt.

Item Fabianus Papa,epist.2.episcopis orientalibus.

¶Infames sunt,qui regnum Dei consequi non valent. C. III.

Lli,qui [b] illa peccata perpetrãt, de quibus Apostolus ait[Quoniam,qui talia agũt, regnum Dei non consequentur] valde cauendi sunt, & ad emendationem, si voluntariè noluerint,compellendi [c]:quia infamiæ maculis sunt aspersi, & in barathrum delabũtur, nisi eis [d] sacerdotali auctoritate subuentum fuerit.¶Similiter,&illi, de quibus ipse ait[Cum huiuscemodi [e] hominibus nec cibum sumere:]quia infamia sunt notati, antequam sacerdotali auctoritate sanentur,& in gremio sanctę matris ecclesię redintegrentur:quia, qui extra nos sunt,nobiscum communicare non possunt.

Item Fabianus,epist.1.

¶Ante satisfactionem excommunicati ad accusationem non admittantur. C. IIII.

2[1] *Omnes illi sunt ab accusatione repellẽdi,quos Apostolus commemorat,dicẽs* [Cum eis nec cibum sumere,] & ante satisfactionem [f] ecclesiæ non sunt suscipiendi.

Item Clemens Papa Iacobo Hierosolymorum[A] *episcopo,epist.1.*

A ¶Hierosolymorum.] *Antea erat* metropolitano.*Emendatum est ex plerisque manuscriptis codicibus.Nam & Clemens in epistola sic ipsum Iacobum vocat.*

¶Sacerdotes non nisi à coæqualibus accusari debent. C. V.

2[2] *Beatus Petrus homicidas, & adulteros, & cunctos crimi*nalibus nexibus alligatos, & qui eis coæquales non erant, ab episcoporum†vexatione,& accusatione dicente † g Domino prohibebat, & non nisi coæqualibus aliquid eis inferri debere docebat.*et paulo post.* ¶Infames etiam omnes, & quos primates, & leges sæculi non suscipiunt,sed & laicos ab eorũ accusatione,& vexatione semper repelli debere rogabat [h], & cunctos illis subditos esse præcipiebat:cunctorum sacerdotum vitam superiorem, sanctioremque, ac discretam à sæcularibus,& laicis hominibus esse, & spirituales quosque, atque sacerdotes super carnales, ac laicos semper constituendos docebat, quoniam pro minimo [i] nobis esse debet, vt à talibus [k] arguamur, & iudicemur, vel ab humano [l] die. Maiores vero à minoribus nec accusari, nec iudicari vllatenus posse dicebat: quoniam non solum hoc diuinas, sed & leges sæculi inhibere docebat.

Item Hadrianus Papa in capitulis,c.68.

¶Qui criminosus fuerit,sacerdotes accusare non potest. C. VI.

3[1] *Qvi crimen* [m] *intendit,agnoscendum est, si ipse ante* [n] *non fiat criminosus:quia periculosa est, & admitti non debet rei* [o] *aduersus quemcumque professio. & infra.c.72.* [4] ¶Testes autem sine aliqua sint infamia, vxores, & filios habentes, & Christum [p] omnino prædicantes.

Non solum autem criminosi, sed etiam quilibet alij ab accusatione episcoporum repelluntur.

Vnde Anacletus Papa,epist.1.ait.

¶Deo non placet,qui seruos suos accusat. C. VII.

g ¶*Dicente.*] cum dixit,Qui sine peccato, &c.3.q.7.qui sine.

h ¶*Rogabat.*] id est, precipiebat.sic 11.q.3. rogo.

i ¶*Quoniam pro minimo.*]sic continua:quoniam &si boni sumus.

k ¶*Vt à talibus.*] scilicet illis qui semper parati sunt reprehendere:de quibus ait 11. quæst.3.senti.sed aliorum reprehensiones attendendæ sunt: qui licet mali non sint, tamen ideo reprehendunt, quia eos malos esse credunt,vt 11.q.3. non sunt.12.quæstio.1. nolo.

l ¶*Ab humano die.*]id est, qui tantum humana [d] non diuina quærunt.8.q.1. sunt in ecclesia.

Qvi crimen.] Casvs. Quæsitum fuit ab Hadriano qui repellantur ab accusatione & testimonio?Et respondet quòd si à tempore baptismi fuit criminosus,repellitur ab accusatione : quia vox malorum non est admittenda. Infames autem omnes à testimonio repelluntur:&qui non habent filios & vxorẽ fideles.Habentes, id est, si habuerint,habeant tales.

m ¶*Qui crimen.*]Si vis dicere quòd qui peccauit post baptismа, potest promoueri si egerit pœnitentiam, tunc dicas illum hic appellari criminosum, qui per sententiam [e] conuictus est. Vel de enormibus criminibus intelligas, quæ irrogant infamiã ipso iure:vel de illo intellige qui pendente accusatione qua & ipse fuit accusatus, voluit accusare alium: quod non licet.tertia, quæst.vltim. neganda. Baz. autem facit vim in hoc verbo,criminosus,scilicet plenus vitiis:sicut ille qui est periurus, vt infra ea.quicumque. & licet quilibet criminosus etiam non conuictus repellatur, vt extra de testib. super eo.tamẽ si probat se egisse pœnitentiam,bene recipitur,maxime in ciuili.arg.50.distinct.ferrum.& ff.de ædil.edict.quod ita.licet sit arg.contra.extra de simo.per tuas. vbi dicitur quòd in exceptis criminibus licet ciuiliter agatur,potius admittatur de æquitate quàm de rigore.Ioan. "Iudicas breuiter, quòd si probatur crimẽ contra aliquem,semper repellitur in causa criminali,vt supra secũda,quæst.septima.quærendum. & extra de testib.testimonium. nisi in exceptis criminibus, secundum distinctionem pluries dictam superius.B.

†*eorum*] orig. †*docente*] orig.

d Humana eſt dies appellatur humana ,pſperitas.Arc.

1.Cor.4.

3 Anſ.l.3. c.88.

4 ꝯ.q.11.neganda.

e Ad hoc fa. qđ no.3.q.3. c.2.in glo.i. adaptatis. in fi.

"Testes repellitur ,probato crie cõtra ipsum

"Pœnitẽtia nõ impedit accusationẽ

n ¶*Si ipse ante.*] licet de illo non fit condemnatus. argum. extra de testibus. super eo. " Et est hic argumentum, quòd post pœnitentiam accusatur quis de crimine. trigesimatertia, quæstio. secunda. admonere. 1.quæst.7.si quis omnem.50.dist.peruenit.48.distin. quoniam multa [f].

o ¶*Rei.*]id est,accusati.

p ¶*Christum.*]non tamen obest eis si eos instruxerint.47.dist.quantumlibet.& 43.dist.Ephesiis. Aliud si neglexerint eos corrigere, vt 37.dist.legant.

f Concord. tex. ii. q ea mẽte. cũ ibi no.ff.de fur.

Source : BIU Cujas

Si omnia.] Casvs. Hoc ca. loquitur de occultis peccatis, quæ soli Deo punienda relinquuntur. Est ergo casus. Quidam æmuli accusabant prælatos suos de occultis criminibus, quæ nullo modo probare poterant: & dicebãt se pro bono hoc facere, scilicet vt prælati sui fierent meliores. quæsitum fuit ab Anacleto an bene facerent? Et respondet, ꝙ non: quia si omnia delicta occulta & manifesta accusarentur & vindicarentur in hoc sæculo, in futuro nil Deo reseruaretur: cui soli occulta relinquũtur: & illi qui talia dicunt in vanum laborant, qui Deum volũt adiuuare: & plus stimulis inuidiæ, quàm amore charitatis agitantur.

SI omnia [a] in hoc sęculo vindicata essent, locum diuina iudicia non haberent. Superuacuis enim ad beneficia laborat impendiis, qui solem certat facibus adiuuare. Ideo si aliquis putat se Deo in hoc placere, quòd seruos suos accusat, & vt meliores fiant, dicit se hoc agere, in vanum laborat, & plus inuidiæ [b] stimulis agitatur, quàm charitatis: quoniam gratiæ plenitudo adiectione nõ indiget, nec vlla requirit commendationis augmenta.

Item Telesphorus epist. vnica. c. 3. [1]

¶Populus sacerdotes arguere, vel increpare non valet. C. VIII.

SAcerdotes, qui proprio ore corpus Domini conficiunt, ab omnibus sunt audiendi, atque timendi, non dilacerandi, aut detrahendi: quia à quibus se Domini populus benedici, saluari, & instrui cupit, nullatenus debet eos arguere, nec vulgus in eorum accusatione suscipi. Populus enim. ab eis docendus est, & corripiendus, non ipsi ab eo: quia non est discipulus super magistrum. *& infra.* ¶Dei ergo accusat ordinationem, qui eos, qui ab eo constituuntur sacerdotes, accusat, vel damnari cupit. *Idem infra.* ¶[3] Hi [A], qui non sunt idonei, non suscipiantur ad accusationem: omnes, qui aduersus patres armantur, infames esse censemus. Patres enim omnes venerandi sunt, non respuendi, aut insidiandi.

A ¶ Hi qui.] *In aliquot vetustis codicibus est caput distinctum à superiore.*

Item Pius Papa epist. 1. [4]

¶De eodem. C. IX.

OVes [c] pastorem suum non reprehendant, plebs episcopum non accuset, nec vulgus eum arguat: quoniam non est discipulus super magistrum, neque seruus supra Dominum. Episcopi autem à Deo sunt iudicandi, qui eos sibi oculos elegit. Nam à subditis, aut prauæ vitæ hominibus non sunt arguendi, vel accusandi, aut lacerandi. *& infra.* ¶Nemo bonum faciens, alteri verbo, aut facto nocere vult: quanto minus in suspicionem debet venire fidelis homo, vt dicat, aut faciat ea, quæ pati nõ vult? quia omnis suspicio [d] potius repellenda est, quàm approbanda, vel recipienda.

Ipsa autem detractio, licet ex vitio detrahentium, tamen iusto Dei iudicio nonnumquam aduersus bonos excitatur, vt quos vel domestica [e] præsumptio, vel aliorum fauor in altum extulerat, detractio humiliet.

Vnde Ambrosius ad c. 22. Lucæ.

¶Ne quis de se præsumat, linguæ malorum ex Dei præcepto contra eum excitantur. C. X.

¶Rubrica hæc non valde conuenit subiecto capiti, & pie est interpretanda: nam simili locutione vtitur Dauid 2. reg. 16. loquẽs de Semei.

IMitare Petrum tertio alibi dicentem [Domine tu scis, quia diligo te.] Et enim, quia tertio [f] negauerat, tertio confitetur: sed negauit in nocte, confitetur in die. Hæc autẽ ideo dicta sunt, vt sciatis, neminẽ iactare se debere. nam si Petrus [g] lapsus est, quia dixit [Et si alij scãdalizati fuerint in te, sed non ego,] quis alius iure de se prę sumat? Denique & Dauid, quia dixerat [Ego dixi, in mea abundantia [h] non mouebor in æternum,] eam sibi iactantiam obfuisse profitetur dicens [Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.

Item Gregorius lib. 9. epist. 39. ad Theotistam patriciam.

¶Vt boni salubriter humilientur, linguæ malorum contra eos insurgunt. C. XI.

SVnt plurimi, qui vitam bonorum amplius, quàm debent, laudant [i]: & ne qua elatio de laude surrepat: permittit omnipotẽs Deus malos in obtrectationem, & obiurgationem prorumpere, vt si qua culpa ab ore laudantium in corde nascitur, ab ore vituperantium suffocetur. Hinc est ergo, quòd doctor gentium se in prædicatione currere testatur per infamiam [k], & bonam famam, qui etiam dicit [Vt seductores, & veraces.]

Verum hac auctoritate [l] prohibentur spirituales à carnalibus accusari, non carnales à spiritualibus. Quod ex verbis eiusdem datur intelligi, quibus in eodem capitulo A *subiunxit, dicens* [6 *Capite languescente, facilius reliqua corporis membra inficiuntur: sicut scriptum est* m [7 *omne caput*

a Alij dñt, ꝙ intelligitur de eo ꝙ malo zelo accusat & lra capituli ad vtrũque intellectũ satis adaptatur. Arc.

1 Et Iulius ĩ decr. c. 10.

2 Anſl. 3. c. 12. Iuo p. 6. c. 314.

Matth. 10.

3 Iuo p. 6. c. 315.

4 Et Cornelius epist. 2.

5 Pol. l. 5. ti. j. Iuo par. 5. c. 243. Pan. l. 4. c. 36.

Luc. 6.

[5] "Sumptio est triplex.

b Dic ꝙ hęc ꝓsumptio ẽ inualida, & repellitur ĩ iure. ĩ nullo em d; mouere animũ iudicãtis. j. q. 1. primo. & in hoc c. oues. Arch.

a ¶*Si omnia.*] De occultis loquitur [a], quæ soli Deo reseruantur. 32. dist. erubescant.

b ¶*Inuidiæ.* Hic canon præsumit potius accusationẽ fieri causa inuidiæ quàm charitatis, vt dixi 2. q. 7. si quis episcopus.

Acerdotes.] Casvs. Hoc ca. diuiditur in duas partes: in prima parte dicitur, ꝙ populus, i. laici non sunt admittendi ad accusationem sacerdotum: quia subesse debent eis, & non præesse. In secunda parte dicitur, ꝙ accusatores non sunt recipiẽdi nisi sint idonei: & omnes illi qui armantur contra patres spirituales accusando eos calumniose, sunt infames. secunda pars incipit ibi, *Hi qui non sunt.*

Oues.] Casvs. Quidã laici vel clerici criminosi accusabant & reprehendebant episcopos ex suspicione: quod dicit Pius Papa non esse faciendum. Et hoc probat tribus rationibus. Prima est: quia nõ debet esse discipulus supra magistrum. Secunda: quia episcopi à Deo sunt iudicandi. Tertio: quia laici vel subditi à prælatis talia pati nolunt.

c ¶*Oues.*] Sic 2. q. 7. oues.

d ¶*Suspicio.*] Sic 2. q. 1. c. 1. "Suspicioni temerariæ [b] nõ creditur. 11. q. 3. cunctis probabilis inducit præsumptionem, ff. quod me. cau. l. vlt. 7. q. 5. presbyter. violentam condemnationem. 32. q. 1. dixit, & C. de adult. quamuis. licet sit arg. cõtra. ext. de præsump. littera.

IPSA AVTEM. Casvs. Quia supra c. oues. & c. sacerdotes. & c. si omnia. facta est mẽtio de detractione: ideo subiungit §. istũ, vt ostendat ꝙ quamuis detractio in se mala sit: tamen iusto Dei iudicio permittitur, vt qui nimis de se præsumũt propter bonum quod habent, & aliorum laudibus extollũtur in altum, per detractionem inuidorum humilientur. Quod probat per duo capitula sequentia.

e ¶*Domestica.*] id est, propria vel domesticorum persona.

IMitare.] Casvs. Quidam iactabant se de bonis quæ faciebant: & putabant se cadere non posse. Sed Ambrosius ostendit, ꝙ nemo de se præsumere debet, nec multum per iacturam subleuari. Et hoc probat duobus exẽplis, scilicet Petri, & Dauid, qui nimis de se præsumentes ceciderunt. Vel sic: Nemo debet se iactare de bonis, ne cadat, vt Petrus & Dauid.

f ¶*Tertio.*] "Hic videtur, ꝙ toties pœnitentiam faciam, quoties cõmitto fornicationem etiam cum eadẽ muliere: & ꝙ quasi pro diuersis delictis sit mihi pœnitentia indicenda, vt de pœ. dist. consideret. & de pœ. di. 1. mensuram [c]. Item si post primam fornicationem quis pœnitet, iniũgitur ei pœnitentia. si secundo accedit ad eandem, secundo iniũgitur ei pœnitentia. talis ergo erit melioris cõditionis si nõ pœniteat à principio, quàm si pœniteat postea. Item si secundo accedit ad aliam mulierem, æquale peccatum committit, sicut si secundo accederet ad priorem. sed pro illo secundo peccato quod facit cum altera, noua pœnitentia sibi indicitur. ergo & noua pœnitentia est indicenda sibi, si ad eamdem denuo accedat: cum par sit peccatum: & hoc concedi potest [d]: licet secundũ leges qui sæpius rem contrectat, non committit diuersa furta. ff. de fur. ei qui.

"delinquẽs pluries, pluries pœniteat.

c Concord. tex. in l. seruos. C. ad l. Iul. đ vi pu. & l. 4. C. de episc. aud.

Ioan. 21.

Marc. 14.

Psal. 29.

g ¶*Petrus.*] Arg. à maiori. si. 32. q. 5. si Paulus.

dAr. ad hoc ext. đ re iu. li. 6. ad apostolicæ. ver. deierauit, &c. Arc.

h ¶*In abundantia.*] id est, confidentia bonitatis meæ.

SVnt.] Casvs. Dicit Greg. ꝙ Deus permittit bonos à malis infamari & reprehendi, vt si qua nascitur elatio in corde bonorũ ab ore laudantium, per eos vituperãtium suffocetur. Et hoc probat exẽplo Pauli, qui dicit: Apud quosdam habiti sumus vt seductores: apud quosdam habiti sumus veraces.

i ¶*Laudant.*] hoc est veniale peccatum. 25. dist. criminis. sed qui commendant mortalia vitia, mortaliter peccant. 46. dist. sunt nonnulli.

k ¶*Inter infamiam.*] i. quidam desipiẽtes dicebãt eos veraces: quidam non. 41. dist. quod dixit Dominus.

2. Cor. 6.

VERVM. Casvs. Hic ostẽdit Grat. ꝙ illud cap. scilicet oues, loquitur de malis & criminosis qui bonos prælatos accusare nõ debent vel reprehendere: quia hoc fit diabolo instigãte, vt per tales reprehensiones prælatis languescentibus corruant ipsæ plebes in ima: & sic pericli tentur. & ostenditur ꝙ detractores deterius delinquunt, quam illi qui bona rapiunt temporalia: quia detractores rapiunt bonos mores & virtutes, quæ sunt intrinseca: illi autem rapiunt extrinseca. In eo. ca. 1. inferiori parte eiusdem ca. Scriptum est, in Esaia.

6 Euseb. in epist. ad Gallię epos. Esa. 1.

1. Petr. 5.

7 j. e. c. ex merito.

l ¶*Verum hac auctoritate.*] scilicet s. e. oues. hæc sunt verba eiusdem Pij: & continuantur illi. c. oues.

m ¶*Sicut scriptum est.*] In Esaia.

Quiescite.]

Source : BIU Cujas

Viesćite.] Casvs. Docet Felix Papa in hoc ca. quòd boni prę lati non sunt arguendi: & hoc probat auctoritate Nicenæ synodi. Quiescite à vexatione & persecutione bonorũ prælatorũ.

Ex merito.] Casvs. Docet hic Greg. quòd omnes homines seruare aures & oculos & linguam sine macula & vitio: & simplicitatem columbæ habere: nec debẽt alios & maxime prælatos infamare. & hoc probat auctoritate Dauid prophetæ dicentis: Sedens inquit, &c. quoniam propter mala merita plebis permittit Deus prælatos damnari & deprauari, vt qui sequuntur, procliuius corruant: & vt capite languescente cetera membra languescant. Seq. cap. patet.

a ¶ *Deprauantur.*] id est, praui episcopi cõstituuntur. non enim propter aliorum merita efficiuntur mali, sed mali, propter malorũ merita plati fiũt, vt 8. q. 1. audacter.

b ¶ *Cadant.*] "Quia componitur orbis Regis ad exemplum argum. 11. q. præcipue.

c ¶ *Audiat.*] Sic j. 11. q. 3. non solum.

d ¶ *Vnquam.*] Scilicet per detractores: ne fit cõtra ſ. 5. quæst. 5. non vos. vel dic per eos, id est, per curiosos. Vnde Iuuenalis:

Scire volunt secreta domus, atque inde timeri.

Sapiens.] Ita ordina litteram. Omnis qui nocet non est sapiens, id est, nullus qui nocet est sapiens, sapientia virtutis, id est, sapore virtutis: Sed forte est sapiens sapientia scientiæ, id est, sciens. sic enim & mali sunt sapientes: sed soli boni sunt sapientes sapore virtutis, qui sapientia dicitur. Et taliter ille qui nocet non est sapiens. Nam innocẽs dicitur q ignorat qd noceat. 22. q. 4. innocens. H.

Deteriores.] Casvs. Hic detractores reprehenduntur qui suos doctores & prelatos infamant, & dicitur quòd sunt deteriores quàm illi qui bona rapiunt temporalia: quia raptores auferunt ea quæ extra nos sunt: detractores vero corrumpunt bonos mores nostros: & ideo merito sunt infames.

e ¶ *Deteriores.*] Peius est persuadere, quàm facere, vt ff. de ser. cor. l. 1. §. persuadere, & l. vt tantũ. & 86. di. tãta.

f *Vmma.*] ¶ *Detrahere.*] ſ. dist. 46. accusatores.

g ¶ *Et accusare.*] ſ. 2. q. 7. si quis episcopus. de pœ. di. 1. homicidiorũ.

PATET. Casvs. Cõcludit Grat. ex supradictis dicẽs, quòd carnales & peccatores non possunt accusare spirituales. Et quia facta est mentio de infamibus, qui ab accusatione repellũtur, ideo ostẽdit qui secundum canones infames appellentur.

CVM ITAQVE. Hæc est secunda pars huius q. in qua enumerat omnes infames qui accusare non possunt. & hoc probat per c. seq. Io. de Fant.

Infames.] Casvs. Quæsiuit Hilarius episcopus à Stephano Papa quæ personę sint infames secũdum canones. Papa vero Stephanus rescribit assignans xx. species infamium personarũ & quasdam alias personas, quæ propter irregularitatem vel alias causas, nec ad sacros ordines ascendere, nec sũmos sacerdotes accusare possunt.

h ¶ *Contemnunt.*] ſi. 19. dist. nulli.

i ¶ *Fures.*] Ex hoc c. patet " quòd omne crimen infamat secundum canones. & ſ. c. omnes. & c. seq. Item ex hoc ca. videtur, q omne crimẽ sit publicũ secundũ canones.

k ¶ *De bellis publicis.*] Tales sunt rei læsæ maiestatis, vt ff. ad le. Iul. maie. l. 3. & capite puniuntur: nisi quando dominum defendere non potuerint. ff. de re militari, omne. §. qui in acie.

l ¶ *Petunt.*] ambitiose, vt ſ. 1. q. 6. sicut.

m ¶ *Ad iracundiam.*] extra de hom. sicut dignum. §. illi vero.

n ¶ *Prouocant.*] idest delatores, vt 5. q. vlti. delatori.

o ¶ *Anathematizatos.*] ſ. 3. q. 5. constituimus.

p ¶ *Legitimam.*] ſi. plenam. aliter enim non promouentur, nec aliquem possunt accusare, vt j. sequitur.

1 paulo aliter in orig. impresso.

†al. Deo perfecte ministrant †al. superna

"Regem imitatur subditi.

2 Anacl. ep. 3

Isido. l. 2. de summo bono. c. 38.

3 ſ. ead. sunt plurimi.

4 j. ea. deteriores. & 9. q. 3. facta.

Psal. 49.

5 Hieron. ad Nepotianũ simile.

†vos] orig.

6 Idẽ Hiero. j. 16. qu. 1. si cupis.

7 Et Cornelius Papa epist. 2.

languidum, & omne cor merens, à planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas] *Quapropter manifestum est diabolum, (qui sicut Leo rugiens circuit quærens, quem possit deuorare) cordibus plebium suadere,* [1] *vt doctoribus, atque pastoribus suas detractiones irrogent, vel eos accusent, vt plebes languescentes (non tenentibus pastoribus frena eorum) lasciuiant, atque in ima ruant, vt saltem sic periclitari possint. Multum vero distant damna morum à damnis rerum temporalium, cum ista extra nos sint, illa vero in nobis*] *& infra* [*Peius*[B] *malũ fore non existimo, quàm Christianos suis inuidere sacerdotib.*]

A ¶ Capitulo.] *Quæ subiungit Gratianus,* capite languescente, &c. *sunt in epistola 3. Anacleti & apud Isid. de summo bono lib. 3. c. 38.*

B ¶ Peius.] *Sunt in prima epistola Alexandri primi.*

Hinc etiam Felix II. ait episcopis in Alexandrina synodo congregatis.

¶ Deo recte famulantes persequi non licet. C. XII.

Viescite (inquit sancta, & magna Nicæna synodus,) & nolite persequi eos, qui recte † Deo famulantur, & sincera voluntate superni † Dei mandata custodiunt, & nostris legibus subiungantur, quia nec decet, nec ordo patitur, vt iniqui, & carnales spirituales persequantur.

Item Anterus[C] *Papa epistola vnica.*

C ¶ Anterus.] *Sic restitutum est ex plerisque vetustis. Nam antea erat* Gregorius. *Confectum autem caput hoc est magnam partem ex Anacleti sententiis in epistola* 3.

¶ Subditi prælatos suos accusare non debent. C. XIII.

[2] Ex merito plebis nonnumquam episcopi deprauantur [a], quatenus procliuius cadant [b], qui sequuntur. [3] Capite languescente cetera corporis mẽbra inficiuntur. Deteriores sunt, qui vitam, moresque bonorum corrumpunt, his, qui substantias aliorum, prædiaque diripiunt. [4] Caueat vnusquisque, ne aut linguam, aut aures habeat prurientes, id est, ne aut ipse aliis detrahat, aut alios audiat [c] detrahẽtes, [Sedens (inquit) aduersus fratrem tuum loquebaris] detrahendo [Et aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum, &c.] Parcant singuli detractioni linguæ, custodiantque sermones suos, & sciãt, quia cuncta, quæ de aliis loquuntur, sua sententia iudicabuntur. [5] Nemo inuito auditori libenter refert. Officij singulorum sit, dilectissimi, non solum oculos castos seruare, sed & linguam, nec quid in cuiusquam domo agatur, & alia domus per eos † vnquam [d] nouerit. Habeant omnes simplicitatem columbæ, nec cuiquam machinentur dolos, & serpentis astutiam, ne aliorum supplantentur insidiis. [6]

Item Lucius Papa epist. vnica, episcopis Galliæ, & Hispaniæ scribens. [7]

¶ Sapiens nocere non cupit. C. XIIII.

[8] Sapiens non est, omnis qui nocet.

Item Anacletus Papa, epist. 3.

¶ Raptoribus deteriores sunt episcoporum detractores. C. XV.

[9] Deteriores [e] sunt, qui doctorum vitam, moresque corrumpunt, his, qui substantias aliorum, prædiaque diripiunt. Ipsi enim ea, quæ extra nos, licet nostra sint, auferunt: nostri autem detractores, & morum corruptores nostrorum, siue, qui aduersus nos armantur, proprie nos ipsos diripiunt [D]: & ideo iuste infames sunt, & merito ab ecclesia extorres fiunt. [10] Pro meritis ergo plebis sę pe pastores deprauantur ecclesię, vt procliuius corruant, qui sequuntur.

D ¶ Deripiunt.] *Antea legebatur,* nos ipsos decipiunt. *Emendatum est ex Isidoro lib. 3. de summo bono, c. 38. Anacleti verba, quantum coniici potest referente, & optime conuenit cum iis, quæ antecedunt. Verum in duobus antiquis exemplaribus epistolarum* Anacleti, *altero Vaticanæ, altero Florentinæ bibliothecæ, habetur,* non nos, sed proprie seipsos decipiunt.

Item Alexander Papa, epist. 3.

¶ De eodem. C. XVI.

Vmma iniquitas est, fratres detrahere [f], & accusare [g]. Vnde scriptum est [Omnis, qui detrahit fratri suo, homicida est: & omnis homicida non habet partem in regno Dei.]

Patet ergo, vt præmissum est, quòd carnales prohibentur ab accusatione spiritualium, non spirituales ab accusatione carnalium.

2 *Cum itaque criminosi, & infames ab accusationibus prohibeantur, videndum est, quos canonum sacra auctoritas infames appellet. De his Stephanus Romanæ ecclesiæ episcopus scribit Hilario, epist. 1. ca. 1. dicens.*

¶ Quę personę infames habeãtur. C. XVII.

[11] Infames esse eas personas dicimus, quæ pro aliqua culpa notantur infamia, id est omnes, qui Christianę legis normam abiiciunt, & statuta ecclesiastica contemnunt [h]: similiter fures [i], sacrilegos, & omnes capitalibus crimi nibus irretitos, sepulchrorũ quoque violatores, & Apostolorum, atque successorũ eorum, reliquorumque patrum statuta libenter violantes, & omnes, qui aduersus patres armãtur, qui in omni mundo infamia notantur: similiter & incestuosos, homicidas, periuros, raptores, maleficos, veneficos, adulteros, de bellis publicis † [k] fugientes, & qui indigna sibi petunt [l] loca tenere, aut facultates ecclesiæ abstrahunt iniuste, & qui fratres calumniantur, aut accusant, & non probant, vel qui contra innocentes principum animos ad iracundiam [m] prouocant [n], & omnes anathematizatos [o], vel pro suis sceleribus, ab ecclesia pulsos, & omnes, quos ecclesiasticæ, vel sæculi leges infames pronuntiant. Hi nimirum † omnes, nec serui ante legitimã [P] libertatẽ, nec pœnitentes, nec bigami, nec illi,

l. 1. §. persuadere, & l. vt tantũ. & 86. di. tãta. 8 Iuo p. 3. c. c. 140.

f *Vmma.*] ¶ *Detrahere.*] ſ. dist. 46. accusatores.

g ¶ *Et accusare.*] ſ. 2. q. 7. si quis episcopus. de pœ. di. 1. homicidiorũ. 9 ſ. ea. c. ex merito.

PATET. Casvs. Cõcludit Grat. ex supradictis dicẽs, quòd carnales & peccatores non possunt accusare spirituales. Et quia facta est mentio de infamibus, qui ab accusatione repellũtur, ideo ostẽdit qui secundum canones infames appellentur. Bur. l. j. c. 138 Deusd. p. 3. Iuo par. 5. c. 239. Ans. l. 3. c. 11.

CVM ITAQVE. Hæc est secunda pars huius q. in qua enumerat omnes infames qui accusare non possunt. & hoc probat per c. seq. Io. de Fant. 10 Ans. l. 6. c. 137.

Infames.] Casvs. Quæsiuit Hilarius episcopus à Stephano Papa quæ personę sint infames secũdum canones. Papa vero Stephanus rescribit assignans xx. species infamium personarũ & quasdam alias personas, quæ propter irregularitatem vel alias causas, nec ad sacros ordines ascendere, nec sũmos sacerdotes accusare possunt. 1. Ioan. 3.

h ¶ *Contemnunt.*] ſi. 19. dist. nulli.

i ¶ *Fures.*] Ex hoc c. patet " quòd omne crimen infamat secundum canones. & ſ. c. omnes. & c. seq. Item ex hoc ca. videtur, q omne crimẽ sit publicũ secundũ canones. " Crimen quodlibet infamat.

k ¶ *De bellis publicis.*] Tales sunt rei læsæ maiestatis, vt ff. ad le. Iul. maie. l. 3. & capite puniuntur: nisi quando dominum defendere non potuerint. ff. de re militari, omne. §. qui in acie. 11 Pol. l. 5. ti. 1 Deusd. p. 3. Ans. l. 3. c. 5. Burch. l. 1. c. 173. Iuo p. 5. c. 291. Pann. l. 4. c. 66.

l ¶ *Petunt.*] ambitiose, vt ſ. 1. q. 6. sicut.

m ¶ *Ad iracundiam.*] extra de hom. sicut dignum. §. illi vero.

n ¶ *Prouocant.*] idest delatores, vt 5. q. vlti. delatori.

o ¶ *Anathematizatos.*] ſ. 3. q. 5. constituimus.

p ¶ *Legitimam.*] ſi. plenam. aliter enim non promouentur, nec aliquem possunt accusare, vt j. sequitur.

†hæc vox abest ab orig.

†paulo aliter in origi.

a ¶ *Curia.*]

Source : BIU Cujas

a ¶*Curiæ.*]54.diſt.c.1.& 2.
b ¶*Mentem.*]vt furioſi.
c ¶*Manifeſtantur.*]ſ.33.diſt.maritum.

Q*Vicumque.*] Hæc eſt tertia pars, in qua ponit pœnam periuro:& ſpecificat de infamibus.Io. de Fant.

CASVS.

Quæſitum fuit quam pœnam debeat pati qui ſciens committit periurium.Et reſpondetur quòd debet pœnitere per quadraginta dies in pane & aqua,& ſeptem ſequẽtes annos, & in teſtimonium numquam recipiatur: communionem tamen poſt pœnitẽtiam recipiat.

d ¶*Periurauerit.*] ſ.3. quæſtio. 5. conſtituimus.

e ¶*Septem.*] 22.quæſtio.4. qui ſacramento.contra.Solu.ibi.

f ¶*Sine pœnitentia.*]interiori. ſi.50.diſt. clerico.

g ¶*Teſtimonium.*] etiam poſt pœnitentiam peractam,vt j.vigeſimaſecunda, quæſtione quinta. paruuli.Et hoc eſt verum in teſtibus [a].ſecus videtur in accuſatore, vt 22.quæſt.5. ſi quis conuictus.

h ¶*Recipiatur.*] alibi dicitur, quòd iuramẽtum ſolum Deum habet vltorem, vt C. de reb.credit.l.2. non ergo incurrit infamiam. Item alibi legitur, quòd periurium continetur ſub crimine ſtellionatus, vt ff. de cri.ſtel.l.2. ſed crimen ſtellionatus non infamat,vt ff.de crim. ſtellio. l. 2. ergo nec periurium. "Sol. vbi iuramentum non cedit in præiudicium alicuius, ſolum Deum habet vltorem. Dicunt autem quidam, quòd ſi iuramentum eſt de futuro, ſemper infamat:quia ibi frangitur fides Deo & homini: ſecus ſi eſt de præſenti, vel de præterito,vt C.de tranſa. ſi quis maior. Alij dicunt, quòd iuramentum quod interuenit in contractibus, non infamat:ſecus in iuramento quod fit in iudiciis:hoc eſt certum, quòd omne iuramentum infamat canonica infamia [b].Vtrum autem temerarium iuramentum repellat à legitimis actibus, dixi 85. diſt.Florentinum.& extra de teſti.& atteſtatio.cauſam quæ.

aExt.de ap. quæſtiõi.ibi videas. de ꝓſumt. lras. &đ pur.c.1. & de teſtib. teſtimoniũ. Arch.
1 Pol.l.6.tit. 11. Bur.l.12. c.8.Iuo p.12 c.65.
†*al.ſciens peierauerit*
†*al.accuſationes*
"Iuſm vtrũ infamet.
2 3.qu.5.de accuſationi b°.§.idcirco Anſ.l.3.c.25
†*al.huius*
bCũ iſta gl. cõcor.Bart. poſt gl.in l. Lucius. ff.đ infa.& Ale. de Im.in l.ſi ex falſis. C. de tranſa.

3 QVicumque† ſciens ſe peierauerit [d], quadraginta dies in pane,& aqua,& ſeptẽ [e] ſequentes annos pœniteat, & numquam ſit ſine pœnitentia [f],& nũquam in teſtimonium [g] recipiatur [h],communionem tamen poſt hæc percipiat.

Item Euſebius Papa,epiſtola prima ad epiſcopos Galliæ.

¶Accuſatores†,& perſonas,quas leges ſæculi non admittunt,eccleſiaſticæ quoque repellunt.

C. XIX.

2 NOs ſequentes patrum veſtigia pro ſaluatione ſeruorum Dei,quaſcumque ad accuſationem perſonas leges publicæ non admittunt, his impugnandi alterum & nos licentiam ſubmouemus: & nullæ accuſationes à iudicibus audiantur eccleſiaſticis, quæ legibus ſæculi prohibentur.

Sed licet[i] *infames ab accuſatione epiſcoporum prohibeantur, non tamen iſti ab huiuſmodi*† [k] *accuſatione prohibendi ſunt.Hæreticos namque accuſare infamibus non pro*

A ¶Accuſare.] *In vulgatis codicibus ſequebatur,* nec ad accuſationẽ, ſeu ad teſtimoniũ nullatenus iuſte poſſunt recipi.*quæ ſunt expuncta,quoniam abſunt à manuſcriptis,(vno excepto)& originali, & Burchardo, & Iuone. In Pannormia tamen hæc poſtrema pars poſt verbum,*manifeſtantur,*ſic habet,* Hi omnes nuſquam nec ad ſacros gradus debent prouehi,nec ad accuſationem,ſeu ad teſtimonium vllatenus iuſte poſſunt recipi.

Item Fabianus Papa.

¶Infamis efficitur,qui ſciens peierare præſumit. C. XVIII.

3 QVicumque† ſciens ſe peierauerit [d], quadraginta dies in pane,& aqua,& ſeptẽ [e] ſequentes annos pœniteat, & numquam ſit ſine pœnitentia [f],& nũquam in teſtimonium [g] recipiatur [h],communionem tamen poſt hæc percipiat.

Item Euſebius Papa,epiſtola prima ad epiſcopos Galliæ.

¶Accuſatores†,& perſonas,quas leges ſæculi non admittunt,eccleſiaſticæ quoque repellunt.

C. XIX.

2 NOs ſequentes patrum veſtigia pro ſaluatione ſeruorum Dei,quaſcumque ad accuſationem perſonas leges publicæ non admittunt, his impugnandi alterum & nos licentiam ſubmouemus: & nullæ accuſationes à iudicibus audiantur eccleſiaſticis, quæ legibus ſæculi prohibentur.

Sed licet[i] *infames ab accuſatione epiſcoporum prohibeantur, non tamen iſti ab huiuſmodi*† [k] *accuſatione prohibendi ſunt.Hæreticos namque accuſare infamibus non pro hibetur,vt ſupra patuit in ea*† *cauſa,vbi de accuſatione minorum aduerſus maiores*[l] *diſputatum eſt.*[3]

Item.

C. XX.

CVm maiores ſcientia, & moribus à minoribus accuſari prohibeantur,nõ æquales ab æqualibus, vel minores à maioribus, ab huius B *ergo accuſatione non ſunt hi prohibendi, cum hæreticus catholico minor ſit. Sed hoc an generaliter accipiendum ſit, Auguſtinus non*† *definiuit libro 4.de baptiſmo contra Donatiſtas,cap. 5.dicens.*

¶*Caput hoc in pleriſque vetuſtis exemplaribus coniunctum eſt ſuperiori. Quare coniicere licet hæc eſſe verba Gratiani.*

B ¶Ab huius ergo.] *Locus hic emendatus eſt ex manuſcriptis. In impreſſis legebatur* ab accuſatione huiuſmodi ſunt prohibendi: *ex qua lectione vix apta ſententia elici poterat.*

¶Dubium eſt,an ſciens auarus,an neſciens hæreticus grauius peccet.

C. XXI.

QVæro ergo, quis peccet grauius,an qui neſciens [m] in hæreſim incurrerit, an qui ſciens ab auaritia, id eſt ab idololatria non receſſerit? Secundum quidem illam [n] regulam,qua peccata ſcientium peccatis ignorantium præponuntur,auarus cũ ſcientia vincit [o] in ſcelere. Sed ne forte hoc fiat, facit in hæreſi ſceleris ipſius magnitudo,quod facit in auaritia ſcientis admiſſio,vt hęreticus neſciens auaro ſcienti coæquetur.

Item cap.20.eiuſdem libri. Vtrum autem catholicum peſſimis moribus alicui hæretico, in cuius vita, prẽter id,quòd hęreticus eſt,non inueniunt homines, quod reprehendant, præponere debeamus, non audeo præcipitare P ſententiam.

4 *Verum hoc Auguſtini, & illud de infamium accuſatione de his intelligendum eſt, quos conſtat* q *eſſe hæreticos, non de his, qui ſe negant in hæreſim lapſos.Hic autem in omnibus religioſus apparens* r*,dum ſe negat hæreticæ communionis aliquando macula infectum, infames, atque alios huiuſmodi à ſua accuſatione ipſe repellit.*

quàm ille qui ſcienter eſt auarus. Et reſpondet Auguſt. ſecundum illam regulam, qua peccata ſcienter facta præponuntur peccatis ignoranter perpetratis: auarus ergo videtur grauius peccare.Sed ſi forte tantum facit hæreſis magnitudo, quantum auaritia ſcienter admiſſa: æqualiter peccant. Secunda quæſtio fuit,an peſſimus catholicus illi hæretico præponatur, qui nullum habet peccatum præter hæreſim, Reſpondet Auguſt. ſe nolle hanc quæſtionem præcipitare. Grat. tamen hanc vltimam quæſtionem determinat ſupra ſecũda,quæſtione ſeptima, ſed quæritur.

†*al.eadem*
3 2.q.7.per totum.

m ¶*Neſciens.*] ille eſt ignorãter hæreticus, qui ſequitur opinionem quam putat veriorem [c],vt vigeſima quarta,quęſtio.tertia. hæreſis.

†*al.Aug. diffiniuit*
cVñ hic loqtur de illo qui putabat illud credi ab eccleſia qđ ipſe credit, nihilominus peccat.16.q.1.ſi cupis.

n ¶*Secundum illam.*] de pœn.diſt.2. ſciendum.

o ¶*Vincit.*]Vide qualiter argu. licet enim peccatum ſit maius peccato:quia hic ſciẽtia præponitur ignorantiæ: tamen facta compenſatione ſcienter peccans poteſt æquiparari ignoranter peccanti. ſimilis compenſatio eſt.nona diſtinctio.in canonicis.

"Pctm ignorãtis minus eſt quàm ſcientis.

"Quòd? autẽ minus ſit peccatum ignorantis quàm ſcientis,habes vigeſimaſecũda, quæſtione ſeptima, quemadmodũ.quandoque videntur plus peccare ignoranter peccantes quã ſcienter, vt vigeſimaquarta, quæſtione prima, ſchiſma. quandoque parificantur,vt hic.

p ¶*Præcipitare.*]Gratianus tamen in ſimili quæſtione præcipitat ſententiam, vt ſecunda,quęſtione ſeptima. §.ſed quæritur. & Vrbanus eamdem videtur ſoluere, duodecima,quæſt.prima. ſcimus.

VERVM.Hæc eſt quarta pars quæſtio. in qua quæritur vtrũ infamis poſſit epiſcopum accuſare de ſimonia,cum eſſet bonæ famæ: & primum dicit quòd nõ, & hæc eſt veraſolutio:ſed poſtea impugnat quod dixerat. Ioannes de Fant.

CASVS. Iſte §.reſpicit quod dictum eſt ſupra capit.quæro. in fi. capit. & ſupra ea. §.licet. vbi videtur probatum, quòd infames contra hæreticos & ſimoniacos admittuntur. Et dicit Gratianus quòd de illis loquuntur, quos conſtat eſſe hæreticos per præſumptionem. & ideo quilibet criminoſi & infames contra eos admittuntur. hic autem epiſcopus de quo in themate agitur, in omnibus religioſus apparet: & ideo infames ab eius accuſatione repelluntur.

VERVM. Grat. tamen illi ca.quæro.& illi §.ſed licet.in quibus probauerat infames admittendos contra hæreticos:& ita contra ſimoniacum:& eius ſolutio durat vſque ad §.hæc licet ratione.& ibi incipit ſuam ſolutionem impugnare.

Nos ſequentes.]CASVS.In hoc ca.dicitur,quòd quæcumque perſonæ repelluntur ab accuſatione ſecundum leges,eædem repelluntur,ſecundum canones.

SED LICET. CASVS.Dictum eſt à principio cauſæ,quòd infames ab accuſatione prohibentur. Nunc vero dicit Grat.quòd licet generaliter prohibeantur, non tamen prohibentur ab accuſatione huius epiſcopi,qui ſimoniacus eſt.& hoc probat tali ratione, quia hæreticus vel ſimoniacus minor eſt catholico:ſed hoc an generaliter intelligatur: ſcilicet vt hæreticus ſit minor quolibet catholico. Augu. noluit definire.

i ¶*Sed licet.*] infert ex prædictis.
k ¶*Ab huiuſmodi.*]id eſt,ſimoniæ.
l ¶*Maiores.*] vt 2.q.7.per totum.

*Q*Væro.] CASVS. Duæ ſunt in hoc cap.quæſtiones. Prima eſt,vtrum ille qui ignoranter incidit in hæreſim, grauius peccet,

q ¶*Conſtat.*]ſi conſtat,ergo non eſt neceſſarius [d] accuſator:expone ergo conſtat, id eſt,tale eſt crimen, quod conſtat eſſe hæreſim. Vel dic quòd conſtat per famam:quia ſunt malæ famæ.

d 2.q.1.de manifeſta. ext. de acc. euidentia. Arch.

r ¶*Apparens.*]Hæc ſolutio eſt canonica:quia concordat cum Greg. 2. quæſt.1. in primis. & impugnatio quam ponit in ſequens.§.allegando ponitur.

HAEC

Source : BIU Cujas

HAEC LICET. Casvs. Obiicit modo Grat. contra supra dicta: & dicit quòd licet videantur quæ dicuntur in §. ratione niti: tamen exemplo criminis læsæ maiestatis falsa intelliguntur: in quo non quæritur, an cogitare contra animam principis sit maiestatem lædere: sed an de eius nece tractauerit. eadem ratione non debet quæri, an simonia sit hæresis, sed an commiserit simoniam iste episcopus. & ad hoc inducit legem sequẽtem.

a ¶ *Tractauerit.*] Sic supple in simonia nõ est quærendum, an simonia sit hæresis. iste enim episcopus negauit simoniam esse hæresim, & male, vt 1. q. 7. patet. & sic concludit in fin.

† *Quisquis*] Orig. & est initiũ legis.

SI *quis.*] Casvs. Statuerunt Imperatores Honorius & Arcadius, quòd si quis cõtra principem fecerit coniurationẽ, vel dederit vel susceperit sacramentum de morte, non solum Imperatoris, sed etiã virorum illustrium & senatorũ, vel de morte cuiuslibet militis, qui militat Imperatori, cogitauerit, sacramenta dando vel recipiendo, vel etiam aliud faciendo, gladio feriatur, omnibus suis bonis confiscatis. filij vero eius (quibus vita misericorditer reseruatur) sint remoti à consanguineorum, & etiam extraneorum successione: sint etiam perpetuo infames, & illi qui pro his intercedunt: nec vllos habeant honores, nec ad sacramenta perueniant militaria. Et si quis de coniuratorib. in initio prodiderit factionem, præmium habeat & honorem: si vero sero, veniam habeat.

b ¶ *Priuatis.*] Not. milites non dici priuatos, vt 23. q. j. qui contra.

c ¶ *Voluntatem.*] Not. quòd punitur hic sola voluntas, vt 19. dist. nulli. 22. dist. omnes. quia in maleficijs voluntas spectatur, non exitus. ff. ad le. Cor. de sic. diuus. Arg. contra. 32. dist. erubescant. de pœ. dist. 1. cogitationes. 32. qu. 5. Christiana. Solu. "regulariter voluntas non punitur nisi ad aliquem actum procedat.

" Voluntas sola nõ punitur.

d ¶ *Fisco.*] idem est in crimine hæresis, vt extr. de hære. vergentis. [a] alias bona damnatorum regulariter reseruantur filiis, vt C. de bon. dam. auth. bona.

a Vbi plene de hoc: & 23 q. 7. in summa. ibi dicã, & videas: & idẽ est ĩ interfectore clerici. ext. de pœ. ĩ q. buscã. Arc.

e ¶ *Filij vero.*] in potestate constitui. si enim eos postea emãcipasset, non valet, vt C. eo. l. perpenditur. arg. ff. de bo. dam. l. vlti. §. ex liberis. filij itaque emancipati non patiuntur hanc pœnam. Dicunt tamen quidam, quòd hęc pœna spectat ad filios postea natos, non ad iam natos. sed littera eis contradicit.

f ¶ *Metuuntur.*] iuxta illud: *Sæpe solet similis filius esse patri. Et sequitur leuiter filia matris iter.* 56. dist. si gens. vnde qui emit mancipia de genere eorum quęrit, vt ff. de ędil. edict. quòd si nolit. §. qui mancipia.

g ¶ *Et vita.*] ꝯ. 74. dist. quorumdam.

h ¶ *Interuenire.*] Sic ꝯ. 50. dist. miror. Et nota, quòd quandoque prohibetur supplicari pro aliquo. de pœ. dist. 1. prædixerat. & ext. de hęre. ad abolendam. & C. de transact. si quis maior.

PORRO. Casvs. Supra in §. *hæc licet.* posuit propositionem. in hoc §. ponit assumptionem sui argumenti, sic: Supra dictum est de accusatione criminis læsæ maiestatis. sed accusatio simoniæ procedit ad instar criminis læsæ maiestatis. quod de accusatione tantum, scilicet vt quilibet possit accusare, & non de pœna est intelligendum: & quòd crimen læsæ maiestatis differat in pœna à simonia, probat per legem sequentem.

i ¶ *Porro.*] Hic ponit assumptionem argumenti sui. præmisit enim primo propositionem.

¶ *Hæc licet ratione niti videantur, exemplo tamen læsæ maiestatis vana intelliguntur: ad cuius accusationem dum socius initæ factionis admittitur, non quæritur, an cogitare contra animam principis sit maiestatem lædere, sed an aliquis de nece eius tractauerit* [a].

Vnde Impp. Arcadius, & Honorius in no no libro codicis, tit. ad legem Iul. maiestatis, le. 5. scripsisse leguntur.

C. XXII.

SI quis† cum militibus vel priuatis [b], vel barbaris etiam sceleſtam inierit factionem, aut factionis ipsius susceperit sacramentum, vel dederit, de nece etiam virorum illustrium, qui consiliis, & consistorio nostro intersunt, senatorum etiam (nam & ipsi pars corporis nostri sunt) vel cuiuslibet postremo, qui nobis militat, cogitauerit (eadem enim seueritate voluntatem [c] sceleris, qua effectum puniri iura voluerunt) ipse quidem, vtpote, maiestatis reus gladio feriatur, bonis eius omnibus fisco [d] nostro addictis. Filij vero [e] eius, quibus vitam imperiali specialiter lenitate concedimus (paterno enim debent perire supplicio, in quibus paterni, hoc est hæreditarij criminis exẽpla metuuntur† [f]) à materna, vel auita, omnium etiam proximorum hæreditate, ac successione habeantur alieni, testamentis extraneorum nihil capiant, sint perpetuo egentes, & pauperes, infamia eos paterna semper comitetur, ad nullos vmquam honores, nulla sacramenta perueniant, sint postremo tales, vt his perpetua egestate sordentibus, sit & mors solatium, & vita [g] supplicium. Denique iubemus etiam eos notabiles esse sine venia, qui pro talibus vmquam apud nos interuenire [h] tentauerint. & *infra.* ¶ Sane, si quis ex his in exordio initæ factionis, studio veræ laudis accensus, initam prodiderit factionem, præmio & honore à nobis donabitur. Ipse vero, qui vsus fuerit factione, si vel† sero, tamen incognita adhuc consiliorum arcana patefecerit, absolutione tantum, ac venia dignus habebitur.

† *al. metuentur*

¶ *Hoc, & sequens caput in vetustis exemplaribus sunt coniuncta antecedenti, quare nec rubricas habent.*

Porro i simoniæ accusatio ad instar publici criminis læsæ maiestatis procedere debet, sicut Leo Imperator in primo libro Codicis decreuisse legitur, tit. de episcopis & clericis, l. si quemquam [1] *Quod de accusatione, non de pœna* [k] *intelligi oportet.*

Vnde Imppp. Valentinianus, Valens, & Gratianus A. A. A. libro nono Codicis, titulo ad l. Iuliam maiestatis, l. nullus. [2]

C. XXIII.

NVllus omnino, cui inconsultis, ac nescientibus nobis fidicularum [l] torméta inferuntur, militiæ [m] vel generis [n] aut dignitatis [o] vti defensione prohibeatur, excepta [p] tantum maiestatis causa, in qua sola omnibus æqua conditio est.

Sed cum omnes illi assumantur in hac accusatione simoniæ, qui possunt accusare de crimine maiestatis, constat, quòd sicut ibi non dubitatur de crimine maiestatis, sed an reus commiserit illud, sic & hic non negatur hæresis, sed impetitur accusatus, an commiserit hæresim.

QVÆSTIO II.

Vòd autem ¶ *quæritur, si episcopus in accusatorem accusationem vertere voluerit, an suæ simplici assertioni fides sit adhibenda: facile solvitur, si sanctorum Patrum auctoritas diligenter inspiciatur.*

Vod autem.] Casvs. Hic ponitur secunda quæstio. qua quæritur, si episcopus accusatus vertat accusationem suam in accusatorem, an sit suæ simplici assertioni credendum, scilicet sine testib. Et respondetur quòd non, vt infra eadem. ca. primo, secundo, & tertio.

q ¶ *Quod autem.*] numquam soli episcopo creditur. quarta, quæstione tertia. iurisiurandi. nec tenet lex. vndecima, quæstione prima. qui cumque.

k ¶ *Pœna.*] in crimine enim simoniæ conuictus deponitur, vt 15. quæst. 3. sane. sed hic capite punitur. Qualiter isti parificentur, notaui 15. quæst. 3. sane. & c. nemini. "Sed numquid ordinatus si † simoniace potest ordinatorem suum conuenire de hoc: cum accusatores consequantur præmium, non credo [b]. licet dicatur hic quòd omnes accusatores admittantur.

† *al. si vera* "simoniace ordinatus ordinatorẽ suũ conuenire nequit.

b Et bene. arg. 3. q. fi. c. vlt. secundũ Io. de Fan. ĩ his ergo q̃ sunt expssa, similis est accusatio, l. vt accusatores admittãtur, & solẽnitates seruẽtur, secũdũ Ber. Isid.

Nullus.] Casvs. Iudex in causa criminali volebat militem, vel nobilem alium quem, vel in dignitate constitutum verberibus subiicere. Quæsitum fuit ab Imperatore, an possit se tueri seruẽratione militiæ vel generis vel dignitatis. Et respõdet quòd sic, non tamen in crimine læsæ maiestatis, in quo omnibus æqua est conditio.

1 Tit. 3. l. 29.
2 Tit. 8. l. 4.

l ¶ *Fidicularum.*] id est chordarum, quæ ligãtur circa frontem hominis, & stringitur caput per eas, & est fides idem quod chorda, vt ibi, *Me fide perspicuus Troiæ munitor amauit.*

m ¶ *Militiæ.*] C. de quæstio. milites.

n ¶ *Vel generis.*] C. de pœ. l. decurionum.

o ¶ *Aut dignitatis.*] C. de quæstion. decuriones.

p ¶ *Excepta.*] vbi nullus potest se excusare aliquo priuilegio, tenet lex. vndecima, quæstione prima. qui cumque.

SED CVM. Casvs. Hic concludit Gratianus ex supradictis hoc modo. Cum simonia & crimen læsæ maiestatis paria sint in accusatione, ergo sicut in crimine læsæ maiestatis non dubitatur, an sit crimen læsæ maiestatis, sed an commiserit illud: sic in crimine simoniæ nõ dubitatur simoniam esse hæresim, sed an commiserit simoniam, licet neget hæresim esse. Sed nota, quòd Gratia. bene soluit in illo §. verum. & illa solutio concordat cum Grego. 2. quæstio. prima, in primis. & quæstio. septima, accusatio. & quæ postea dicuntur in sequentibus §. sunt allegationes. hoc dicit Ioan. & etiam Bene. H. tamen & Cardinalis non excusant eum, sed dicunt eum male dixisse, nisi in illo. §. verum. Posset etiam dici, quòd episcopus iste de quo agitur in principio thematis, infamatus erat, licet religiosus appareret: ideo non prodest ei si negat simoniam esse hæresim, sed an commiserit. vnde infames bene admittuntur contra ipsum, & ita secundum hoc bene dixit Grat. per totum §. nisi in §. illo, *verum.* vbi loquitur allegando secundum hunc intellectum.

Source : BIU Cujas

E *Piscopus.*] CASVS. Dicitur hic, quòd si episcopus imposuerit crimen aliquod alicui clerico vel laico, probare debet illud in synodo, & conuentu clericorum. Et quod dicitur de laico, intelligas de crimine ecclesiastico, vt est crimen vsurarum, hæreseos, simoniæ, adulterij, scilicet quò ad thori separationem, & omne crimen quò ad denuntiationem ad pœnitentiam.

1 35.q.6. c.vlt.

a ¶*Laico.*] sed huic c. est contra 11.q.1.experientiæ. & c.si quis cũ clerico. Sed quod hic dicitur, intelligas de ecclesiasticis criminibus. "potest tamen clericus iudicare de omni crimine quantum ad iniungendam pœnitentiam. ẽ.ea.q.1.illi qui.& 22.q.1.prædicandum. & extr.de iud.nouit.[a] Vel loquitur secundum tempora Apostolorum, quãdo omnes causæ deferebãtur ad ecclesiam, vt 11.q.1.relatum.

" Clericus an de omni crie possit iudicare.

aEt optime ext. vt eccl. ben.c.j.ver. & ideo. & not.extr.de of.or.c.1.licet aliter videatur not. p Bar.& In. ext. de pur. ca.nos inter 2 Iuo par.5. c.364.

b ¶*Synodum.*] i.conuentum clericorum, qui concilium appellatur.12.q.2 placuit.& c. episcopus.2. qui sine eorum præsentia non debet causas audire.15.q.7.episcopus nullius. & hoc intelligo de criminali negotio, sed in ciuili causa eliguntur arbitri, vt 11.q.1.si clericus.

SED OBIICITVR. CASVS. Dictum est ẽ. in §. quod autem. q̃ soli episcopo non est fides adhibenda. Nunc vero obiicit, id est, incidenter quærit, quid sit faciendum cum episcopus sciat alicuius delictũ, sed testibus probare non potest. & de hoc respondet per seq.ca.

Si tantum.] CASVS. Quidam episcopus solus nouit crimen sui parochiani, vel quia solus vidit eum peccantem, vel quia peccator sibi dixit: nolebat corrigi, episcopus eum volebat remouere à communione aliorum, quæsitum fuit in concilio Vasensi quid iuris sit, respondet q̃ episcopus debet eum secreto monere, vt resipiscat: sed non debet publicare crimen eius, cum probare non possit. Si autem ille factus pertinacior se ingerat publicę communioni, quãdiu episcopus probare non potest, indemnis erit quò ad episcopũ, sed stabit in communione omnium, nisi in communione episcopi, supple priuata, vel si voluerit episcopus, tamen non vitabit eum in publico, sed in secreto. Quidam tamen vt Bene. intelligunt hoc ca. de excommunicato, quem episcopus non potest probare fuisse excommunicatum, ideoque publice communicabit ei, secreto autem vitabit illum.

"Criminosus occultus an dẽat vitari à sciẽtib? ipsum esse talem.

c ¶*Si tantum.*] Hæc duo ca. intelligit H. de occulto peccatore, "& dicit, q̃ si scio aliquem esse in mortali peccato, licet sit occultum, debeo ipsum vitare occulte, sed non publice: nec possum eum de hoc accusare cum non habeam testes: sed illud est perdurum, vt omnem quem sciam peccatorem debeam euitare, & est illud contra 2. q.1. multi. Sed tu ponas casum sic. Episcopus aliquis solus scit aliquem in canonem incidisse[b], debet eum corrigere priuate, & si incorrigibilis sit, priuate vitabit eum, non publice, ne sit proditor criminis, vt extr.de sent. excom.cum non ab homine.in princ.

bHIC fuit casus Ben. qui cõprobatur per decr.de sent.exc.cũ nõ ab hoie. sed G. intelexit hoc c. si tm̃ de excõicato ñ à snia, vt 11.q.3.§.euidenter.i fi.Arc.

d ¶*Proferat.*] accusando publice.

e ¶*Indemnatus.*] sic ordina litteram, ille tamen indemnatus, id est, non damnatus, in communione omnium permanebit.

f ¶*His.*] id est, quantum ad eos qui nihil sciunt de excommunicatione illius, vel de crimine eius, vt ext.de sent.excom.cum illorum.

g ¶*Ad tempus.*] id est, dum est in peccato.

h ¶*Iubeatur.*] iubere enim potest prælatus aliquem, vt abstineat à sua priuata communione, vel etiam à communione sacramentorũ: quia in secreto potest præcipere talia hominibus peccantibus. 33. dist. habuisse. tamen per sententiam non potest aliquis aliquem secreto separare à participatione sacramentorum, vel etiam suspendere. potest etiam quis cum scit aliquem criminosum, suo prælato dicere vt ipsum corrigat, vt 22.q.5.hoc videtur. Vel expone, iubeatur. id est, moneatur. sic 31.q.1.hac ratione. secundum præmissa patet, q̃ non obstat j. de consec. dist.2. non prohibeat. 93. dis. si inimicus. 7.q.1.scire. & 11.q.3.quibus episcopi. vbi dicitur, quibus episcopi non communicant, nec nos communicare debemus, quia illa c. de publicis excommunicatis intelliguntur[c].

3 & Carth.7 c.5.

4 Burc.l.19. c.127.Iuo p.5.c.363.

Item ex concilio Africano. cap. 99. & 100.[3]

¶De episcopo, qui sibi soli dicit aliquem crimen suum fuisse confessum. C. III.

[4] PLacuit, vt si quando episcopus dicit aliquem sibi soli propriũ crimen fuisse confessum, atque ille neget†, non putet ad iniuriam suam episcopus pertinere quod illi soli non creditur. Et si scrupulo propriæ conscientiæ se dicit neganti nolle communicare [B] quamdiu excommunicato [k] non communicauerit suus episcopus, eidem episcopo ab aliis non communicetur episcopis, vt magis caueat [l] episcopus, ne dicat in quemquam, quod aliis documentis conuincere non potest.

†*neget, & pœnitere noluerit, non putet, & c.* Africanum.

B ¶*Communicare.*] *Sic in Carthaginensi septimo, c.5. cui ad verbum respondet hoc caput. In Africano autem, hic sequitur,* secrete tamen † interdicat ei communionem, donec obtemperet, *quemadmodum & apud Burchardum. Sequentia autem verba,* Quamdiu, &c. *sunt initium capitis centesimi.*

c Istud autẽ c. loqtur de tali delicto, pp qđ delinquẽs incidit i canonẽ late ſnię. aliàs esset contra 2.q.1.multi. qa oẽs peccatores nõ possumus vitare, vt ibi dr̃ scđm Pe. vel dic, q̃ loquitur đ eo quẽ eps nulla manifesta cã, nec ordinario iudicio habito à cõio ne aliorum p̃cipit separari, scđm L. q ita not.in prædi.c.quibus. Arc.

†*abest ab aliquot exemplaribus.*

QVÆSTIO III.

VDicium[m] *vero archiepiscopi alterius prouinciæ alicui expetere non licet.*

Vnde Gregorius ait respons. 9. ad Augustinum Augiorum episcopum.

¶Alterius parochianum alicui iudicare non licet. C. I.

SCriptum est in lege [Per alienam messem transiens, falcem mittere [n] non debet, sed manu spicas conterere, & manducare.] Falcem ergo iudicij mittere non potes in eam segetem, quæ alteri diu non communicauerit ei tamdiu ab aliis episcopis non communicetur ei.

Deut.23.

i ¶*Sibi soli.*] non tamquam Deo, ne sit contra de pœ. dis.6.sacerdos. j.11.q.1.quicumque cõtra. Sed illud non tenet. sic ergo dicto solius episcopi non creditur, nec etiam scripto nisi adsit subscriptio, vt extra de testib.cum à nobis. nisi hoc habeat consuetudo, vt extra de fid.instr.cum delictus. nam litteris suis creditur quibus significat se aliquem excommunicasse, vt 11.q.3.curæ.

k ¶*Excommunicato.*] id est, quem dicit excommunicatum.

l ¶*Caueat.*] ecce pœna illius qui iniuste vitat aliquem vel iudicat, sic 2.q.1.nemo.

VDicium.] CASVS. Hic ponitur tertia quæstio, in qua quæritur, an liceat sibi expetere iudicium alterius metropolitani: & respondet quòd non, vt j.ea. ca.1.2.& 3. nisi de licentia sui metropolitani, vt 2.q.6.placuit.& 11.q.1.clerum.

m ¶*Iudicium.*] Nulli licet habere iudicem alterius prouinciæ, nisi per appellationem, vt 3.q.6.non liceat.

SCriptum.] CASVS. Docet hic Greg. q̃ iudex iudicare non debet alterius parochianũ, & hoc probat auctoritate legis Mosaicæ, scilicet in Deuter. vbi præcipitur, q̃ transiens per messem alienam falcem immittere non debet, sed conterere spicas manibus potest, & comedere. Hanc auctoritatẽ exponit Greg. dicens, q̃ in alienam messem, i. in alienum iudicium non debes manum extendere, sed prædicatione & bonis operibus debes homines à vitiis separare.

n ¶*Mittere.*] nec ordinare, nec aliqua sacramenta dare potest in alterius episcopatu. 9.q.2.c.1.& 2. secus de proconsulibus qui in insignia sua extra prouinciam ferunt, & voluntariam exercent iurisdictionem. ff. de off. proconsl.l.1.& 2.

a ¶*Admo*

Source : BIU Cujas

a ¶ *Admonendo.*] non tamen publice eis prædicando tanquam ius in eis habens.71.di.hortamur.& 9.q.2.episcopum.arg.13.q.1.c.1.16. q.1.interdicimus.sed sine solennitate ad bonum monendo [a],quod quilibet potest facere,& etiam monachus.16.q.1.c.1.& c.quia iuxta.secundum alios possunt prædicare,non tamen concitando turbam.16.q.3.placuit.2. quia illud non consistit in contentiosa iurisdictiõe. Nec refert quis prædicet,sed qd prædicet.19.distinct. secundum Ioan.

aQuidã dñt hoc esse verũ si inuitetur.7.q.1.epi vel presbyteri. vbi de hoc.Arc.

†*affectum*] orig.

Citote certum esse.]CASVS.Docet hic Pelagius, q̃ dicatur certa ꝓuincia,ſ.q̃ habet x.vel xj.ciuitates, & vnũ Regẽ,&c. & ꝙ ad iudiciũ comprouincialiũ omnes causæ eorum & reliquorũ sacerdotũ debent referri,vt ab eis voce consona discernantur, nisi appellatũ fuerit ad maiorẽ.

1 Pol.l.5.tit. 1. Ansel.l.6. c.107.Pann. l.4.c.24.

† *episcopum*]orig. † *suffragatores*]orig.

b ¶*Episcopos.*] Hoc iõ est statim, quia causa episcopi coram xij.episcopis tractãda. 15. q.7.si quis tumidus.

c ¶*Omnes.*] arg.archidiaconos non esse iudices.

†*al.decernantur*

d ¶*Secũdum ordines.*] "ergo medio prætermisso nõ est ad superiorẽ eundũ,vt 2.q.6. c.anteriorũ.versi.illo videlicet. & c.decreto. & q.7.metropolitanum.Et sic est ar.ꝙ omisso archidiacono nõ itur ad epm,vt extra de off.arch.c.1. & 18. q.2. cognouimus. & arg.contra extr.de præben.referente.

"Appellandum non est omisso medio.

ADDITIO.Vbi de hoc, & ext.de app.dilecti. dic vt ibi Arc.de hoc etiam habes 25. dist. perlectis.

†*al.externis* †*al.iudicatis*

e ¶*Ab extraneis.*] ergo metropolitan⁹ est extraneus iudex.non est ergo iudex ꝓuinciæ. Quid iuris sit de hoc,q̃re 9.q.3.c.2.Io.

Denique.]CASVS. Suffredus epꝰ sentiens se criminosum, vel ita infirmitate grauatũ,ꝙ nõ poterat prodesse subiectis, adiuit primatem non suum, sed episcopos alterius ꝓuincię, & corã eis volebat episcopatui renuntiare. Illi autem epi vel primas crimen eius examinauerunt, & renuntiationem receperunt. Quod quia male actum est, nec debuit fieri sine auctoritate Papę:ideo Papa cuidam committit,vt Suffredum restituat, & si postea quid fuerit corrigendum,ab eo diffiniatur:vel ita restituatur,& postea de causa cognoscatur.

f ¶*Vel infirmitate.*] vel malitia plebis,vel defectu scientiæ,vel irregularitate,vt extra de renun.nisi cum pridem.

g ¶*Restituatur.*]sed nonne debuit perdere locum suum:quia spontanee respondebat coram extraneo iudice. 11.q.1. placuit. & 3.q.6. non liceat?Sed dic,ꝙ Papa pepercit ei. "Et est hic argu.de illicita renuntiatione,ꝙ non teneat si fiat ignorante prælato suo,vel si fiat in manu alterius.17.q.2.Gonsaldus.extra de renunc.admonet.ff.de off.præsi.legatus.Sed contra : quia etiam tacite quis renuntiat iuri suo.ext.de iis,quæ fi.à ma.par.c.ex ore.& 7.q.1.eos. & extra de renunc.quod in dubiis.& 32.q.1.de bñficio.7.q.1.quàm periculosum. Dico,ꝙ ipse non potest repetere, quia renuntiatio tenet quantum ad ipsum:sed ecclesia potest eum repetere [b], vt 7.q.1.non oportet. & c.eos. Vel dic,ꝙ renuntiare potest iis,quæ spectant ad onus:sed non iis,quæ spectant ad honorem.non enim subditus potest abdicare à se iurisdictionem sui episcopi.ext.de fo.comp.si diligẽti.Io.

"renunciatio illicita an teneat.

b Dic hoc esse verũ in ꝓlaturis & bñficiis iam

videtur esse commissa:sed per effectum † boni operis frumenta Dominica vitiorum suorum paleis expolia,& in ecclesiæ corpus monendo [a],&persuadendo,quasi mandendo,conuerte.

Item Pelagius Papa ij.epist.1.omnibus episcopis.

¶ Quot ciuitates vnaquæque prouincia habeat. C. II.

[1] SCitote certam prouinciam esse, quæ habet decem, aut vndecim ciuitates,& vnum regẽ, & totidẽ minores potestates sub se,& vnum metropolitanum †,alioſque suffraganeos†x.vel xj.episcopos [b] iudices:ad quorum iudicium omnes [c] causæ episcoporũ, & reliquorum sacerdotum,ac ciuitatum referantur,vt ab his omnibus iuste,consona voce discernantur †, nisi ad maiorem auctoritatem fuerit ab iis,qui iudicandi sunt,appellatum.Vnde non oportet vt degradetur,vel dehonoretur vnaquæque prouincia : sed apud semetipsam habeat iudices,sacerdotes,& episcopos, singulos videlicet secundum [d] ordines suos : & quicumque causam habuerit, à suis iudicibus iudicetur,& non ab alienis : id est à suæ iustis iudicibus prouinciæ,& non ab extraneis [e] †, nisi (vt iam est prælibatum,) à iudicandis†fuerit appellatum.

Item Nicolaus Papa.

¶ Non aliorum, sed primatis sui iudicio quilque se subiiciat episcopus. C. III.

DEnique Suffredus, si tale in se crimen nouerat, quo recte posset episcopatu priuari, vel infirmitate [f] se sentiebat forsitan prægrauari, qua impeditus nullis posset proximis sua prælatione prodesse : primatis sui debuerat, & non aliorum diœceseos antistitum pręstolari iudicium.Quòd

EST TAMEN. CASVS. ſ.in ciscriptum. dictum est, quòd aliquis non debet mittere manum in messem alienam:sed quia casus est in quo potest quis alienum iudicare parochianum, ideo Grat. ponit istum §.vt illum ostendat casum.

quęsitis,sed secus i acqrendis,vt in prę.decr.ex ore. secundùm Gof.

Lacuit.] CASVS.Statutum fuit in conc,vt nullus episcopus doleat, si eius parochianus excommmunicetur ab alio episcopo propter prædam quam fecit in suo episcopatu.

h ¶*Parochianũ.*]"sed nonne episcopus potest punire exẽptos, qui delinquunt in sua epi diœcesi ? Videtur ꝙ sic, per c.istud.& ſ.3. q.6.c.1.& ext.de hęr. ad abolendam.in fin. vbi dicitur,quòd nullũ priuilegium iuuat. &ext.de priui. tuarũ. in fi. Itẽ negligẽtiam talium potest supplere,vt ext.de supp.neglig.præl.sicut. extra de priuil.patentibus. Item quia ratione delicti perditur priuilegium. 11.q.3. priuilegium. Item quia reatus omnem honorem excludit, vt C.vbi se. vel clar.l.1. Item qua in prouincia quis deliquit,illic iuri subiaceat:nullo se excusaturus priuilegio. C. vbi de cri. agi oport. auth. qua in prouincia.non enim prætextu priuilegij cõcessi, flagitiorũ crescet auctoritas, vt C. de prischo.l.2.li.12.ad idem in auth.de man.prin. §.quòd si delinquentes inueneris.colla.3. vbi dicitur : non permittas nocentes aliquib⁹ vti priuilegiis. Econtra probatur, ꝙ non possunt puniri, vt ext.de priuil.sane. & c.cũ capella. 16.q.1.frater noster. & expresse dicitur extr.de supp.neg.præl. sicut. si enim tales possunt puniri sicut &alij,inutile esset eorum priuilegium. Item proconsul non potest se intromittere de causis fiscalibus, sic nec episcopi de istis, qui quodammodo fiscales facti sunt per priuilegium. ff. de offic. proconſ. si in aliqua. §.1.Solut.quidam dicunt,quòd pro occulto delicto à solo Romano Pontifice possunt puniri : sed pro notorio possunt puniri ab episcopo loci, per id, quod legitur extra de priuileg. tuarum. Melius dicas, quòd si priuilegiatus delinquit circa rem non exemptam, vt in contractu, vel in maleficio, occidendo hominem, vel adulterando cum aliqua,tale delictum potest punire episcopus loci : quia & si sit persona exempta : tamen res in quam delinquitur, non est exempta. Si vero deliquit circa rem exemptam,puta male gerendo se in officio suo, vel alienando res ecclesiæ suæ : in his à solo Papa punitur. vbi ergo factum exempti præiudicium affert non exemptis, bene episcopus loci punit *in* his in quibus delinquens contingit suam iurisdictionem : *secus* si non afferat alicui præiudicium. & hæc distinct. probatur extra de priuileg. cum capella. Et dicit,quòd cum delictum eorum publicum est,potest puniri ab episcopo,vt supra dictum est,& vt dicit decret.patentibus. & c.tuarum.extra de priuil.

2 Burc.l.1.c. 12.Iuo p.14. c.82.

3 Ext.d rap. c.1.Bur.l.71. cap. 45. Iuo p.14.c.109.

†*al.rapinas*

†*al.recipians*

a ¶ *Omissum.*] *Locus hic emendatus est ex pleriſque vetuſtis Gratiani codicibus.*

Est tamen casus, in quo episcopus alterius parochianum excommunicare valet.

Vnde in concilio apud Compendium,c.5.

¶Quando episcopus alterius parochianum excommunicare valet. C. IIII.

[2] PLacuit pro communi vtilitate,& instante necessitate, vt nullus episcoporum grauiter ferat, si eius parochianum [h] pro deprædationis causa alter episcopus excommunicauerit.

[*Item ex concilio Meldensi,c.2.*]

¶De eodem. PALEA. C. V.

[3] DE illis autem, qui intra parochiam beneficium, aut hereditatem habent, & alterius episcopus parochiani sunt, & de loco ad locum iter faciunt, & rapinam † [i], & deprædationes [k] peragunt : placuit, vt excommunicentur [l], nec ante ex parochia exeant,quàm,quæ perpetrarunt digne emendent. Quorum excommunicatio seniori eorum, & proprio episcopo significanda est,ne eos recipiat †, antequam illuc redeant, vbi rapinam fecerunt,& ibi omnia pleniter emendent.

i *DE illis.*]¶*Rapinam.*]quo ad res mobiles.

k ¶*Deprædationes.*]quo ad res se mouentes, vt animalia.

l ¶ *Excommunicentur.*] scilicet ab ipsius loci episcopo, vel in cuius iurisdictione deliquerunt.Archid.

Source : BIU Cujas

Porro.] Casvs. Hic intitulatur 4.q.scilicet cuius iudicium sit expetẽdum, si comprouinciales iudices inter se discordant in causa vel sententia episcopi. Et certe consueuit distingui, vtrum sint iudices delegati, vel ordinarij, vel arbitri. & hæc distinctio consueuit notari. 2. qu. 6. §. diffinitiua. ver. item si plures. & in plurib⁹ aliis locis, legibus scilicet & decretis, & decretalib.

a ¶ *Porro.*] Hæc quæst. expedita est 2.q.6. §. diffinitiua. versi. item si plures.

QVÆSTIO IIII.

Porro[a] *cuius iudicium sibi expetendum sit, si iudices electi inter se discordare cœperint, in concilio Antiocheno, c. 14. sic inuenitur diffinitum.*

¶A quo sit ferenda sententia, quando comprouinciales episcopi discordant. C. I.

Si quis.] Casvs. Episcopi xij. examinabant causam criminalẽ episcopi. Sex dicebant eum absoluendum: alij dicebãt eum condemnandũ, & sic dicebant eũ remittendum ad Papã, diuersas sententias inter se, i. opiniones habentes. Quæsitũ fuit in Laodicensi concil. quid sit in tãta discordia faciendum. Et respõsum fuit, q̃ archiepiscopus vicinæ prouinciæ cum aliquot episcopis vocari dẽt: qui pariter residẽtes dirimãt quæstionem, vt eum absoluãt, vel iudicent condemnandum, & vt negotium ad Apo. sedem transmittatur. Idem est casus c. seq. sed in eo nõ fit mentio de episcopis vicinę prouincię. Et intelliguntur ista duo c. de iudicibus ordinariis secũdũ Beñ.

1 Burc. l. 1. c. 150. Iuo p. 5. c. 263.

† *al. de aliquibus causis criminalibus*

2 Facit ad hũc tex. l. 1. & ibi gl. & doc. ff. d̃ va. & extr. cog.

b ¶ *Si quis.*] istud c. videtur cõtinere iniquitatem, cum ex eo, q̃ nõ statur hic iudicio maioris partis.[2] tum quia ex eo, q̃ alienus iudex iudicat nõ suũ subditũ, sed expone prout hic notaui. Io.

2 Contra id ff. de re iud. duo.

c ¶ *Episcopos prouinciæ.*] in pari numero.

d ¶ *Sententias.*] i. opiniones, quibusdã scilicet volentibus eum absoluere, quibusdã volentibus reseruare sententiam Papæ.

e ¶ *Pronuntiare.*] non sententiando, sed opinionẽ suam recitando, & ideo sic exponẽ: ne sit contra. ff. de re iud. duo. & l. inter pares. & 2.q.6. item si plures. vbi dicitur, q̃ si discordant delegati, ad delegantem est recurrendum.

f ¶ *Aduocari.*] per Papę rescriptum, i. Papa committat metropolitanis, & episcopis vicinę prouincię negotium illud. sic exponitur secundum illos qui de iudicibus à Papa delegatis hoc intelligunt. vel etiam de episcopis ipsis qui sui iudices sunt, intelligas: & secundum hoc est speciale, q̃ par pari potest causam delegare. " Nam quãdoque in defectum iudicis ordinarij par in parem habet imperium, vt 65. dist. c. vlt. sic 2. q. 6. placuit. 2. vel forte hoc fit de consensu partium. ar. 11. q. 1. iudices. est etiam hic aliud speciale, quòd si discordant iudices, non obtinet sententia plurimorum. sic C. de app. iubemus. in fi. & extra de rescri. pastoralis. aliàs secus. 65. dist. sane. Vel forte hoc tenet cum pares sunt hincinde iudices: sed contrarium est 21. dist. c. submittitur. vbi dicitur, quòd ad maiorem iudicem est eundum: sed hoc fit (vt dixi) de consensu partium. Vel dic, quòd omnia ista specialia sunt in causa episcopi, vbi omnes debent concordare in sententia, vt j. c. 4. Ioan.

3 in capitul. syno. græc. c. 13.

" Par pari põt causam delegare.

Si quis[b] *episcopus criminaliter*† *in iudicio episcoporum fuerit accusatus, cõtingat autem episcopos prouinciæ*[c], *qui conuenerint, diuersas habere sententias*[d], *& alios quidem innocẽtem eum pronuntiare*[e], *alios reum, propter huiusmodi cõtrouersiam amputandam, placuit sanctæ synodo, metropolitanum*[A] *episcopũ alterius prouinciæ vicinæ aduocari*[f 2], *& aliquantos cum eo episcopos alios: qui pariter residẽtes, quæcũque fuerint, dirimãt quęstiones: propter hoc, vt firmũ sit iudiciũ, quod ab vnius prouinciæ episcopis fuerit promulgatũ.*

¶ *Caput hoc in multis etiam vetustis Gratiani exemplaribus citatur ex concilio Laodiceno. In vno tamen perantiquo est ex concilio Antiocheno, in quo etiam extat, & est antiqua versio.*

A ¶ Metropolitanũ.] *Græcum exemplar hic valde dissentit ab hac versione. Nã ex his verbis colligitur concilium vnius prouinciæ, in quo necesse est adesse proprium metropolitanum, posse aduocare vicinæ prouinciæ metropolitanum, cum aliquot episcopis. Quod martinus etiam Bracharensis in sequenti capite, quod ex concilio Antiocheno accepit, confirmat. Græce vero locus ita habet:*

ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὸν τῆς μητροπόλεως ὑπίσκοπον ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας μετακαλεῖσθαι ἑτέρους τινὰς τῶν ἐπισκόπων, ἡνίκα τὰ ἀμφισβήτησιν διαλύοντας, τὸ βεβαιῶσαι σὺν τοῖς τὴν ἐπαρχίας τὸ παρισάμενον

Quod Dionysius, quemadmodum etiam est in codice canonum, sic vertit, Sanctæ synodo placuit, vt metropolitanus episcopus à vicina prouincia iudices alios conuocet, qui controuersiam tollant, vt per eos simul, & per comprouinciales episcopos, quod iustum visum fuerit, approbetur. *Ac sane, q̃ metropolitanus ad alterius metropolitani vocationem deberet venire, atque in eodem concilio duo metropolitani futuri essent, vix videtur conuenire.*

Item ex concilio Martini Papæ, [id est, episcopi Bracharensis, c. 13.[3]

¶ Quando iudices electi de sententia inter se discordes extiterint, de vicina prouincia archiepiscopus aduocetur. C. II.

Si quis episcopus in aliquibus causationibus iudicatur, & viderit ipsos episcopos, qui in prouincia sua sunt, inter se iudicio discrepare, & alij videantur eum, qui iudicatur, iustificare, alij condemnare, pro definitione huius dissensionis, hoc placuit sancto concilio, vt de prouincia vicina alter metropolitanus cõuocetur episcopus, vt per eum confirmetur, quod secundum rectum placuerit canonem.

Nisi eadem prouincia primatem habuerit, ad quem negotia, quæ per metropolitanum terminari non valent, referenda sint.

Vnde Bonifacius Papa 1, episcopis[A] *Gallię.*

A ¶ Epiſcopis.] *Sic est emendatum ex aliquot vetustis codicibus, Burchardo, Iuone, & Polycarpo: Antea erat,* populis. *Simillima vero huic capiti leguntur Nouella 123. cap. 34. apud Iulianum anteceſſorem.*

¶ Primati deferantur negotia, quæ metropolitanus explicare non valet. C. III.

Si inter episcopos eiusdem concilij dubitatio emerserit de ecclesiastico iure, vel de aliis negotiis[g], *primum metropolitanus eorum cum aliis in concilio considerans rem diiudicet, & si non acquiescat vtraque pars iudicatis, tunc Primas*[h] *regionis inter ipsos audiat, & quod ecclesiasticis canonibus, & legibus vestris consentaneum sit, hoc definiat, & nulla pars calculo eius valeat contradicere.*[i]

[*Item Alexander Papa.*]

¶ De eodem. PALEA. C. IIII.

Si metropolitanus à quocumque comprouinciali episcopo[A] *in causa propria appellatus eum audire distulerit, in proxima synodo negotij sui habeat licentiam exercendi, & quidquid per*† *iustitiam, à comprouincialibus suis fuerit statutum, debet custodiri.*

A ¶ Episcopo.] *Burchardus, & Iuo addunt,* bis fuerit in causa, &c.

Sed si omnium comprouincialium concordi sententiæ fuerit damnatus, manebit erga eum immobilis censura.

Vnde in Antiocheno concilio, c. 15. legitur.

¶ Epiſcopus, qui ab epiſcopis ſuæ prouinciæ conſonam ſententiam reportauerit, ab aliis iudicari non poterit. C. V.

Si quis episcopus criminaliter accusatus, ab omnibus[k], *qui sunt intra prouinciam, episcopis, acceperit*† *vnam, consonamque*

4 Pol. l. 5. ti. 4 Burch. l. 1. c. 57. Iuo p. 5. c. 167. Pann. l. 4. c. 22.

g ¶ *Negotiis.*] not. pro ciuilib. negotiis posse celebrari synodum, vt ẽ. dist. 18. propter.

h ¶ *Tunc primas.*] arg. q̃ maiora negotia p̃uinciæ non licet facere metropolitano sine auctoritate primatis. sic 66. dist. de persona. & 99. dist. c. 1. & 16. q. 6. placuit. sed illud intellige si appellatur ad ipsum, vt 18. di. c. 1. & 9. q. 3. conquestus.

i ¶ *Contradicere.*] ecce casus vbi non auditur secundo appellans, vt dixi 2. q. 6. anteriorum.[b]

5 Burch. l. 1. c. 59. Iuo p. 5. c. 167.

Si Metropolitanus] SED SI OMNIVM. Casvs. Dictũ est ẽ. in præcedẽtibus cap q̃ si prouinciales non concordauerint, recurrendũ est ad archiepiscopum vicinę prouinciæ. Nũc ostendit Gratianus, quòd si concorditer sententiam ferant condemnationis, manebit sententia firma.

† *al. propter*

b Hũc intellectũ ñ seqtur hic H. q̃ exponit, va leat cõtradicere. sub. ni si p appellationem. j. e. qđ bene. & idẽ sentit L. dicẽs textũ hr̃e locũ, ni si ad maiorẽ iudicem fuerit appellatũ. & idẽ ẽt tenet Petrus. Arc.

Si quis episcopus.] Casvs. Hoc c. de delegatis iudicib. loquitur, vt dicũt Ben. & H. & dicit etiam H. quòd prima duo cap. possunt similiter de delegatis iudicibus intelligi: possunt etiam intelligi de iis qui bene habent priuilegium deponendi episcopos suos. Est ergo casus huius capit.

† *al. excęperit*

Aliquis episcopus accusatus fuit, & depositus concorditer ab episcopis prouinciæ. Dicitur hic, quòd de cetero ab aliis iudicari non potest: sed sententia firma permanebit, nisi appelletur, vt j. c. prox. cuius casus planus est.

k ¶ *Ab omnibus.*] per hoc videtur, quòd speciale sit in episcopo, vt ab omnibus debeat absolui, vel condemnari.

Source : BIU Cujas

Quod bene.] Casvs. Quæsitum fuit à Nicolao, vtrum sententia semel bene lata iuramentis etiam interpositis possit retractari. Et respondetur, quòd non, nisi ad maiorem fuerit appellatum.

a ¶ *Definitum est.*] à iudice per sententiam, vel etiam à quocumque. Et intellige de iuramento quod iudex parti defert, nō quod pars defert parti: "qa illud non potest retractari, vt C. de reb. cre. generaliter. & ff. de iureiur. admonēdi. Item argum. quòd qui iurat stare vel parere sententię vel mandato alicuius, ꝙ potest appellare. ff. rem rat. hab. l. 3. §. falsus. ff. iu. sol. cum apud. extr. de ap. ad hæc. 2. & c. prętera. & c. quæstioni.

" iurīm an possit retractari.

b ¶ *Maior.*] extra de iureiur. veniens.

Osius episcopus.] Casvs. Osius in concilio Sardicensi surrexit dicens: si aliquis episcopus fuit condemnatus, si putat se bonam causam habere, appellet ad Papam, & hoc significetur Papæ, vel ab his episcopis, qui eum examinauerunt, vel ab episcopis vicinæ prouinciæ, & si placuerit ei, renouetur iudicium, aut sententia confirmetur. Responderūt omnes, placet. Casus tamen non facit mentionem de appellatione condemnati. & dicit H. *Adiudicatus.* id est, male iudicatus.

1 Burc. l. 9. c. 49.

2 Nic. epis. q in Cōuicinū cōuenerūt.

3 Anf. l. 2. c. 77.

c ¶ *Osius episcopus.*] ar. aliam esse causam appellationis à principali. argu. contra. 31. q. 2. Lotharius. & notaui 2. q. 6. si episcopus. & §. post secundam.

" Iudex à quo rescribere d; iudici ad quem.

d ¶ *Vel ab his.*] " ille enim iudex, qui tulit sententiam, si non deferat appellationi, rescribet ei ad quem appellatur opinionem suam, & quare non deferat appellationi, vt ff. de app. rec. vel non. l. sciendum.

4 Addeq; hic agitur, an aduocatus primæ cāæ tēatur ꝑ eo dem salario defendere ī cā ap. d̄ quo dic vt p gl. ī l. ita demū. C. de proc.

5 paulo aliter ī græco.

Vod autem.] Casvs. Hæc est quinta quæstio, qua quæritur, an deficiente accusatore reus sit cogendus ad purgationem: & quidem si propter hoc laborat infamia, cogitur ad purgationem: aliàs non, vt §. 2. q. 5. presbyter. & c. si mala fama. Eadem quæstio tractatur supra 2. quæst. 5. vbi de hac materia satis dicitur. Et nota, quòd sequentia duo capitula intelliguntur de illis qui non sunt de crimine infamati, & ideo non coguntur ad purgationem.

e ¶ *Quòd autem.*] Reus non est cogendus ad purgationem nisi laboret infamia, vt j. ead. quòd autem. & 2. q. 5. presbyter. vbi plene de hoc inuenies. Ioan. de Fant.

Vod autem.] Casvs. Maximus dum accusaretur à quibusdam supplicauit Greg. vt mitteret aliquem Cardinalem vel Legatum ad eum, vt coram eo probaret se innocentem. Respondet Greg. vtcumque esset excusabile, si ratio vlla cogeret reum ostendere se innocentem: sed quia hoc onus accusatoribus incumbit, ideo mandat ei, vt ad eum veniat sine mora, forte se defensurus. Sequens §. patet.

a Vel dic, id est, coram qua, id est, ī pñtia eius, scdm Laur.

f ¶ *Qua.*] id est, per quam [a]. sic §. 4. q. 3. qui intendit. & extra de præsump. cum in iuuentute.

Accusator.] Casvs. Ad hoc vt lex faciat ad propositum Gratiani, debet hic esse accusator, vt videtur dicere Beneu. licet in l. C. sit actor. & secundum hoc sic ponet casum. Quidam profitebatur coram iudice se non posse probare crimen quod obiiciebat, sed postulabat, vt reus cogeretur probare contrarium. Quæsitum fuit ab Imperatore quid iuris esset. Et respondet, quòd per rerum naturam nulla est probatio illius, qui factum negat: vnde reus ad hoc cogi non debet. Etsi sit ibi actor, idem est casus, sed intelligitur in causa ciuili. Sequens §. patet.

g ¶ *Accusator.*] ex hac lege duæ habentur regulæ. Vna, " quòd nisi actor probet quod intendit, reus absoluitur [b]. Secunda est, quòd negantis factum nulla est probatio. Prior regula recipit exceptiones. Nam ratione præsumptionis trāsfertur probatio ad reum [c], vt extra vt eccles. benefic. vt nostrum. & extr. de procur. ex insinuatione. in fin. & ff. de don. inter vir. & vxo. quintus. Item cum actor intentionē suam fundauit iure communi, vt C. de prob. siue. 28. dist. quia sunt culpæ. & 100. dist. contra morem. Item cum reus sponte assumit sibi onus probandi, vt ff. de probat. circa. Item in communibus iudiciis vtriusque probatio auditur, vt extra de prob. ex litteris. Item cum vterque contendit se possidere, extra de probat. licet. Item in crimine falsi vtriusque testes audiuntur, vt C. de fal. vbi. Similiter in crimine læsæ maiestatis, & in sacramentis desertis, & in proditione patriæ, & in crimine peculatus vtriusque testes audiuntur, vt C. de abolition. fallaciter. in fi.

" Actore nō ꝓbāte reus absoluitur regulariter.

b Cōcor. l. q accusare. C. de eden. & l. actor, ꝙ aſ seuerat. C. de prob. cQñq; ecōtra à reo. ſ. ī actorē trāſfertur ꝓbō. ff. de pro. ſi pactū. & l. ſi chirographarem. phū. & l. cū de indebito in prin. §. 1.

6 seu c. 125.

" Et de secunda regula notabis, quòd triplex est negatiua, facti, iuris, & formæ, siue qualitatis. Negatiua facti est, in qua negatur aliquid factum esse. hæc si non habet determinationem loci vel temporis, numquam potest probari, vt si quis dicat se citatum non esse, vel se non contraxisse cum Berta, tales improbari possunt, sed probari minime. de tali loquitur hic: & hoc ideo, quia negationum non sunt causæ. Si autem adiiciatur tempus vel locus, tunc potest probari, si probatum fuerit de alio tempore, & de alio loco, vt extra de testib. ex tenore. & C. de contrahend. stipulation. optimam. Idem dico de hac negatione, quòd capitulum non fuit citatum, quod cum determinatione temporis potest probari, licet contrarium innuatur extra de election. bonæ. sed illud non est propter vim negationis, sed potius singularitatis. Quandoque tamen negatiua probatur sine determinatione temporis, vt extra de probationibus, tertio. Sed illa potius est præsumptiua probatio quàm violenta. Et sic intelligitur quod est extra de testibus. tam litteris. in fine. Item negatiua facti probatur cum habet implicitam affirmatiuam, vt extra de renunciatio. super hoc. Item negatiua iuris bene probatur, vt ff. de probationib. ab ea parte. quia qui negat aliquid iuste factum, dicit illud iniuste factum: & quia præsumitur aliquid potius iuste quam iniuste factum: ideo illud tenetur probare. Negatiua formæ siue qualitatis dicitur ista: Iste non est idoneus, non est legitimus, non est soluendo. & talis est probanda [d] ab eo qui eam proponit, vt extra de præsumptionibus. dudum. & digestis, de legatis secundo. lege, cum quidam. & lege, cum pater. paragrapho, rogo. & Cod. de inofficioso testamento. omnimodo.

" Negatiua est triplex.

7 tit. 19. l. 23.

h ¶ *Per rerum naturam.*] id est, per consuetudinem causarum. Item iste intellectus perditur per id quod legitur trigesima quinta, quæstione quinta. capit. vltimo, in fine. sic extra de fide instrumentorum. cap. inter dilectos. & sic extra de causa possessionis & proprietatis. cum ecclesia. & extra de fide instrumentorum. cap. secundo.

† *Actor*]ori.

i ¶ *Negantis.*] sic extra de causa possess. & propriet. cum ecclesia. & extra de probat. quoniam.

8 §. 2. q. 5. c. quāto, &c. q de causa.

d sc. ab eo q ea obiicit sē cundū B. qd dic, vt not. ext. de elec. bōæ memoriæ magūti.

Qvod bene semel definitum retractari non licet, nisi vbi maior auctoritas fuerit.

C. VI.

1 Qvod bene semel definitum est [a], & interpositis iuramentis deliberatum, nulla debet iteratione (nisi fortassis, vbi fuerit maior [b] auctoritas) retractari.

Item ex concilio Sardicensi, c. 4. [2]

¶In renouatione iudicij, beati Petri memoria est habenda.

C. VII.

3 Osius episcopus [c] dixit. Quòd si aliquis episcopus adiudicatus fuerit in aliqua causa, & putat se bonam causam habere, vt iterum iudicium renouetur, si vobis placet, sancti Petri Apostoli memoriam honoremus, vt scribatur vel ab his [d], qui examinauerunt, vel etiam ab aliis episcopis, qui in prouincia proxima morantur, Romano episcopo [4]. Et, [5] si iudicauerit renouandum esse iudicium, renouetur, & det iudices. Si autem probauerit talem causam, vt ea non refricentur, quæ acta sunt, quæ decreuerit Romanus episcopus, confirmata erunt. Si hoc ergo omnibus placet, statuatur: synodus respondit, Placet.

QVÆSTIO V.

Vòd autem [e] deficiente accusatore non sit reus cogendus ad probationem, auctoritate Gregorij probatur, qui libro 5. epistola 25. [6] *scribens Maximo, ait.*

¶Onus probationis reo non incumbit.

C. I.

Qvòd autem postulas, vt illuc personam dirigere debeamus quat† [f] de his, quæ dicuntur, possit esse probatio, esset vt cumque excusabile, si vmquam ratio ei, qui accusatur, necessitatem probationis imponeret. At postquam non tibi, sed accusantibus hoc onus incumbit, ad nos, sicut præfati sumus, dilatione cessante venire non desinas.

Item accusatus non negationem, sed exceptionem probare debet. Cod. libro 4. tit. de probationibus. l. actor. [7]

¶De eodem. C. II.

Accusator † [g], quod assueuerat, probare se non posse profitendo, reum necessitate monstrandi contrarium non adstringit: cum per rerum naturam [h], factum negātis [i] probatio nulla sit.

Hoc autem seruandum est, quando reum publica fama non vexat. Tunc enim auctoritate eiusdem Gregorij [8] *propter scandalum remouendum, famam suam reum purgare oportet.*

† *qua præsente*]orig.

† *Actor*]ori.

Source : BIU Cujas

Vidam episcopus.] Casvs. Supra 6. q. 3. c. denique. facta fuit mentio de renuntiatione episcopatus. Vnde Gratia. nactus occasionem subiicit causam istam, in qua tractat de renuntiatione, & an prælato viuente alius sit ei substituendus, & de mutatione sedis, & quibusdam aliis, quę omnia, vt competentius agat, thema proponit, duas inde eliciens quęstiones. Est ergo casus. Ad preces cuiusdam ægrotantis episcopi Papa loco eius alium substituit: postea cum conualuisset, volebat repetere cathedram cui renuntiauerat.

† al. inualetudine

† al. accesserat

Vòd autè viuente.] Hæc quæst. diuiditur in ix. partes. In prima probatur xv. auctoritatibus, ꝙ nullus debet priuari iure suo sine culpa sua: nec etiam pro infirmitate, nisi ipse renuntiauit, nec alius potest eligi altero non renuntiante, nisi de Papæ licentia speciali. Secunda ibi, *Ne autem.* Tertia ibi, *Ecce quòd.* Quarta ibi, *Ambitionis.* Quinta ibi, *Quòd vero.* Sexta ibi, *Hoc non solum.* Septima ibi. *Ecce in quibus.* Octaua ibi, *Item cum aliquis.* Nona ibi, *Hoc etiam tunc obseruandum.* Io. de Fan.

Casvs. Hic intitulatur j. q. in qua quæritur, "an viuente episcopo alius possit loco eius substitui, & respondet, ꝙ nõ, nisi in casibus. s. nisi deponatur, vt 50. di. postquã. & nisi renuntiet, vt j. ead. q. qualiter. & nisi mutetur sedes de licentia Papæ, vt j. ead. mutationes. & nisi per ambitionem transtulerit se ad aliam ecclesiam: quo casu carebit vtraq; habita. l. & ambita, vt j. e. si qs episcopus. ad instar inuasoris, qui amittit rem inuasam, & aliud tantumdem, vt C. vnde vi, si quis in tantam. vel nisi intrauerit monasterium, vel canonicam regulam de licentia Papę, vt j. ead. hoc nequaquam. Probat ergo primo per concilium apud Aruerniam celebratum, quòd episcopo viuente alius substitui non debet, nisi depositus sit.

"epo viuente an possit alius subrogari.

1 in concil. Aurelianẽsi 5. c. 12. Bur. l. 1. c. 186. Iuo p. 5. c. 302.

2 Pol. l. 2. tit. 17. Ans. l. 6. c. 201. Bur. l. 1. c. 188. Iuo p. 5. c. 304.

3 Poly. l. 2. tit. 19.

a ¶ *Quod autem viuente.*] Dicendum est, ꝙ nõ, nisi sit depositus. 50. dist. postquam. vel nisi renuntiauerit de licentia Papæ, vt j. e. c. mutationes. vel nisi per ambitionem se transtulerit ad aliam, quo casu carebit habita, & ambita. j. e. si quis episcopus. ad instar inuasoris, qui amittit rem inuasam, & aliud tantumdem, vt C. vnde vi, si quis in tantam. In ægrotante autem distinguunt quidam, si ægritudo est incurabilis, vt tunc alter substituatur, vel etiam si nimis senex est, ad instar iudicis. ff. de iud. si longius. C. de of. præf. ori. l. si quos. Sed hoc nõ admitto nisi in leprosum, qui à dignitate remouetur propter scandalum. ext. de cle. ægr. tua. Hoc etiam scias, ꝙ epileptici, & alij diuturno morbo laborantes non promouentur, vt 33. di. communiter. & extr. de elect. cum inter. sed promotum morbus non deiicit, vt hic, & j. c. 2. sed datur ei coadiutor, vt j. c. 1. sed ex dispensatione magna quandoque viuenti episcopo alter adiungitur, vt j. ead. non autem. & idem de quolibet clerico intelligas. sed abbates facti inutiles remouentur penitus. 18. q. 2. si quis abbas. sicut etiam fit in iudice. C. de off. præf. ori. si quos. cũ ẽt ex modicis causis remoueantur [a], ext. de si. per tuas. vbi autem electus siue confirmatus ante ordinationem fit inhabilis, remouendus est, vt videtur ext. de ætat. &

a Dñt qdam iuris ordine seruato, vt ext. de acc. ad petitionẽ. i fi. vbi d hoc approbat Ho. licet Ber. ibi aliud innuere videatur p eũ tit. c. qualiter. 2. in fi.

CAVSA VII.

Vidam episcopus longa ægritudine † grauatus alium sibi substitui rogauit, cuius precibus summus Pontifex annuit, & quod rogauerat, ei concessit. Postea vero conualuit idem episcopus, & quod prius fecerat, cupit rescindi, aduersus eum, qui sibi successerat †: quæstionem mouet, suamque cathedram tamquam sibi debitam reposcit.

1 *Hic, primum quæritur, vtrum viuente episcopo alius possit in eadem ecclesia ordinari.*

2 *Secundo, an iste valeat reposcere cathedram, quam sua intercessione alter accepit.*

QVÆSTIO I.

1 ips *Vòd autem viuente* a *episcopo alius superponi, aut superordinari non possit, ex concilio apud Aruerniam* A *celebrato* 1 *definitum est. in quo legitur [vt nullus viuente episcopo, alius superponatur, aut superordinetur episcopus, nisi forsitan in eius locum, quem capitalis culpa deiecerit.]*

A ¶ Aruerniam.] *Burchardus etiam, & Iuo citant ex Aruernensi, c. 13. extat autem in Aurelianensi quinto, cap. 12.*

Item ex regesto Gregorij Papæ, lib. 9. epistol. 41. ad Anatolium Constantinopolitanum diaconum.

¶ Pro molestia corporis suo honore non priuetur episcopus.

C. I.

2 SCripsit mihi tua dilectio, piissimum dominum nostrum reuerendissimo fratri meo Ioanni primæ [b] Iustinianæ episcopo pro ægritudine capitis, quam patitur, præcipere succedi: ne forte, dum episcopi iura eadem ciuitas non habet, (quod absit) ab hostibus pereat [3]. Et quidem nusquam canones præcipiunt, vt pro ægritudine episcopo succedatur: & omnino iniustum [c] est, vt si molestia corporis irruit, honore suo priuetur ægrotus. Atque ideo hoc per nos fieri nullatenus potest, ne pecatũ in mea anima ex eius depositione veniat. Sed suggerendum est, vt si is, qui est in regimine, ægrotat, dispensator [d] illi requiratur talis, qui possit eius curam omnem [e] agere, & locum illius in regimine ecclesiæ (ipso non deposito) ac in custodia ciuitatis implere, vt nec omnipotens Deus offendatur, neque ciuitas inueniatur esse neglecta.

¶ *Caput hoc emendatum, & locupletatum est ex originali.*

Item libro 2. epist. 5. ad Candidum episcopum.

¶ Flagellatis à Domino, afflictio addi non debet.

C. II.

4 CVm percussio corporalis imminet, vtrum pro purgatione [f], an pro vindicta contingat, Dei in hoc iudicium ignoratur: & ideo non debet à nobis addi flagellatis [g] afflictio [h] [5]: ne nos culpæ (quod absit) offensa respiciat.

¶ *In decretalibus tit. de cler. ægro. c. 1. affertur initium tantummodo huius capitis, & ex ipso quid agendum sit, definitur.*

Idem Gregorius libr. 3. epist. 13. Maximiano A *episcopo Syracusano.*

A ¶ Maximiano.] *Sic est emend.. um ex originali tam impresso, quam manuscripto. Nam anteaerat*, Clementino episcopo primati Bizanceno.

¶ Infirmitatis causa loco suo quis priuari non debet.

C. III.

PRæsentium latoris Adeodati querelam, qui se à sui presbyteratus loco incongrue dicit expulsum, licet subditæ tibi textus petitionis explanet: tamen paulo latius indicauimus, apertiusq; retexendam. Asserit namq; à Quintiano fratre, & coepiscopo nostro in loco suo pro quibusdam se suis ordinandis negotiis relaxatum, Greg. vt alium substitueret episcopũ. Gregorius vero scribens ei dicit hoc non esse faciendum. Iniustum est enim, vt quis pro ægritudine sua suo priuetur honore, sed coadiutor ei detur, q vicem eius gerat, vt Deus si offendatur, & ciuitas nõ negligatur.

b ¶ *Primæ.*] i. Salonitanæ, quia ibi Iustinianus primo resedit. Alij dicunt Rauennam, & non Salonitanam esse primam Iustiniani sedem.

c ¶ *Et ideo iniustum.*] præesse eũ intelligitur, licet sit infirmus, sicut seruus seruire intelligitur licet sit infirmus. ff. de sta. liber. cum heres.

d ¶ *Dispensator.*] si. ff. de tutel. solet etiam. vbi dicitur ꝙ si tutor propter longam ægritudinem non potest adesse, datur ei curator, qui potius dicitur administrator.

4 Ext. d cle. ægr. c. 1.

e ¶ *Curam omnem.*] i. res eius administrare, sed quæ spectant ad pontificale officium, vicini episcopi supplebũt. j. e. põtifices. Et est hic arg. "quòd coadiutor & administratores vel visitatores debeant habere liberam & generalem administrationem [b], vt j. e. quamuis. & ext. de elec. cum nobis olim. in fi. & 21. q. 1. relatio. Sed quid si iste nolit habere coadiutorem? Dico eũ cogendum per superiorem. ext. de cens. Romana. vers. fi vero. li. 6. & ar. ff. de mi. l. ait. §. 1. multa enim bona præstantur inuitis, vt 45. dist. & qui emendat.

5 Concord. tex. i l. fi seruus. ff. d eui. & i auth. nauigia. cũ gl. 2. C. de fur.

"coadiutor debet habere liberã ad ministrõem

b Multo fortius hoc obtinere d3 in vero ꝓlato: qd est verũ, vt no. 5. q. 3. c. vlt. Arc.

CVm percussio.] Casvs. Calumniosus clericus corporalem patiebatur per cussionem, cuius occasione Candidus episcopus de vrbe veteri ipsum beneficio ecclesiæ spoliauit. super quo cum Greg. querela pulsaretur, præcepit Candido, quatenus omnia sibi restituat: quia si pro ęgritudine ecclesia priuaretur, & Deus offenderetur, & alij non inuenirentur, hoc exemplo deterriti, qui vellent ecclesiæ militare. Et iste casus colligitur ex hoc capit. & ex decret. quæ est extra de cler. ægr. cum percussio.

f ¶ *Purgatione.*] id est, probatione. j. ead. aduersitas.

g ¶ *Flagellatis.*] sufficienter, "sed non sufficienter afflictis addi potest, vt 21. q. 5. si quis à proprio. & c. seq. & est arg. quòd post pœnitentiam non potest quis accusari [c] de crimine: similiter nec duplici damno debet quis puniri. ff. de iure do. iure. & ff. de cond. ob cau. si pecuniam. §. vltim. similiter pœna non debet verti in culpam, vt s. dist. 5. baptizari. & c. ad eius vero.

" Afflictio qñque datur afflictis.

c Hoc arg. ꝙcedit 34. q. 2. admonere. Quod dic vt nota. extr. de acc. de his.

h ¶ *Afflictio.*] s. 3. q. 9. indicas. & extr. de iud. at si clerici. & s. di. 5. c. 1.

PRæsentium.] Casvs. Adeodatus presbyter accepit à Quintiano episcopo suo licentiam, vt ad certum tempus abesset ab ecclesia sua pro quibusdam suis negotiis ordinandis: sed cum propter ægritudinem stetisset vltra tempus præfixum ei: episcopus eius, scilicet Quintianus alium sibi substituit. Gregorius autem cum ex hoc querelam suscepisset, scribit Maximiano episcopo Syrac. vt inquirat veritatem huius rei, & si inuenerit quòd ægritudinis causa per duos menses abfuisset, restituat eum in loco suo: substitutum vero presby

Source : BIU Cujas

presbyterũ ſi nõ per ſimoniam fuit ibi presbyter ordinatus, in alia quacumq; vacante eccleſia inſtituat:ſi vero p ſimoniã degradetur.

a ¶ *Per duorum.*] idem forte ſi per vnum, vt j. ea. ſi qs in clero[a]. hic ſumit arg. M. q̃ ſi epiſcopus indeterminate licẽtiauit clericum, non videtur eum licentiaſſe vltra duos menſes: ſed tamen hoc eſt referendum ad arbitrium boni viri, conſiderato negotio, ar. ff. de ver. ob. cõtinuus. Ad hoc ca. bene facit ff. de re mili. qui commeatus. nam ibi dr̃, q̃ ſi aliqs abeſt vltra ſtatutum tempus, pro deſertore habetur. ſi. bonum arg. 21. q. 2. placuit. poteſt tñ per modicum tempus purgare moram. 88. diſ. perlatum.

a ð hoc plene not. ext. vt li. ſi cõt. qm̃. in gl. de abſentia, &c. & j. e. §. ambitionis. Arc.

" Abſens ñ eſt feſtina ſnĩa condẽnandus.

" " Nõ enim feſtinabit iudex ad ſententiam, vbi qs iuſta cauſa abfuerit[b], vt ff. de dam. inf. ſi finita. §. ſi forte. etiam licet ad præfixum terminum reus non veniat, ſed habebitur ratio viarũ, temporis, & ægritudinis, & alteri⁹ impedimẽti, vt ff. de va. mu. tẽpus. ff. quib. ex cauſ. ma. ſi cui. §. 1. poteſt eñ abſens iuſtã habere excuſationem, vt ext. vt lit. non conte. qm̃ frequenter. Lex dicit, q̃ ſi q p licẽtiam abeſt, ſi vſque ad quinquennium non reuertitur, punitur, vt C. de ad uoc. di. iud. l. vlt. Io.

b Adde q̃ tales ſnĩa non p̃ſumitur ſolennis. gl. in l. 2. ff. de in ius voc.

" Eccleſia euicta an poſſit agi contra eũm qui illam contulit.

b ¶ *In alia.*] Arg. " q̃ ſi concedo alicui eccleſiam, q̃ ab eo euincitur, teneor ei aliã concedere, vt ext. de p̃b. inter cetera. qa iuuari nos beneficiis non decipi oportet, vt ff. commo. l. in commodato. §. pe. j. e. omnis. & ca. paſtoralis. & eſt contra id qđ dicit lex, q̃ donator non tenetur de euictiõe, vt C. de ædi. edic. ad res donatas. ſed hic non dicitur epiſcopus donare: quia habet neceſſe concedere eccleſiam, & in neceſſitatib. nemo liberalis exiſtit. ff. de adim. le. rem legatam. Tñ de dolo poſſum agere contra donatorẽ, ſi mihi ſcienter det rem alienam, vt ff. de don. Ariſto. §. vlt. Item ſi qs per violentiam expellitur de eccleſia, non haberet recurſum ad epiſcopum: ſicut nec emptor ad venditorem in hoc caſu, vt C. de act. emp. & ven. l. expulſos. Et no. q̃ hoc c. ſemper conſueuit ad hoc induci[c], q̃ ſpoliatus à iudice non poſſit petere reſtitutionem[d], vt 2. q. 1. notum. Iudex enim non dicitur facere violentiam, vt 23. q. 2. c. 1. ff. quod met. cauſ. l. 3. Semper enim pro ſuo facto præſumitur, niſi poſſit de dolo argui, vt 2 q. 6. hoc etiam. Ioan.

†al. *Albino Vienenſi*

1 Iuo p. 5. c. 352.

c Ad hoc fa. quia primo de cauſa cognoſcitur, vt ibi patet. d Reſtõem. hoc verũ ſi rite & iuridice ſit ſpoliatus, aliàs ſec⁹. Panor. c. cõquerẽte de reſt. ſpol. & à iudice cõpetẽti habẽte ptãtẽ, l̃ iniuſte faciat Panor. c. cũ cauſa. ð of. del. dẽt ergo appellare, vel reſtitutionẽ ĩ integrũ ver bis adũbratis petere, ceſſantibus remediis cõtra priuatos perditis ægritudiniſq; cauſa per duorum[a] menſium ſpatium ſuæ ſe eccleſiæ defuiſſe: Cuius rei occaſionem captantem prædictũ fratrem noſtrum, alium loco eius illic preſbyterum ordinaſſe. Hortamur itaq; fraternitatem tuam, vt cauſam eius ſolicite perquiras, diſtricteque diſcutias, & ſi manifeſtæ ægritudinis, ſicut dicitur, cauſa eccleſiæ ſuæ eum defuiſſe repereris, nullum ei ex ordinatione alterius preſbyteri permittas præiudiciũ generari: ſed in locum ſuum ſine aliqua eum fac dubietate reſtitui. *& infra.* ¶Illud autem charitatem tuam ſpecialiter admonemus, vt ſi vera fuerit huius ſuggeſtio, atq; in ſuum fuerit ordinẽ reſtitutus, de preſbytero, qui in loco eius, ordinatus eſt, ſubtiliter, diſtricteque debeas eſſe ſolicitus. Et, ſi quidem ſine datione aliqua ad eundem ordinem peruenerit, vt in ſimoniacam hæreſim non potuiſſet incidere: in alia[b] quacumque vacante eccleſia eum volumus ordinari. Sin autẽ in eo quippiam (quod auertat Dominus) fuerit tale repertum, ipſo etiam preſbyteratus priuetur ordine, quem non cauſa replendę neceſſitatis eccleſiæ, ſed ſola comprobatur ambitione ſuſcepiſſe.

Item Nicolaus Papa Aluino † Ianuenſi archiepiſcopo.

¶Pro infirmitate, vel ægritudine Pontifices non ſunt abiiciendi, nec in eorum locum alij ſubſtituendi. C. IIII.

1 POntifices, qui aliqua occupantur infirmitate, vel ægritudine, abiiciendi non ſunt, nec alios in loco eorum conſecrari oportet, niſi ex hac fuerint luce ſubtracti. Quòd ſi de miniſterio ſibi conceſſo conqueruntur, quæ licita ſunt[c], ſacerdotes[d] expleãt.

Pontifices.] Casvs. Aluinus archiepiſcopus duas fecit quæſtiones Papæ Nicolao. Prima fuit, vtrũ propter ægritudinem pontifices ſint abiiciendi à dignitate. Et reſp. quòd non, nec alij debent loco eorum ſubſtitui, niſi prius de hoc ſæculo migrauerint, & preſbyteri eorum defectum ſupplere debent, & in quibus ſupplere non valent, ſuppleant vicini epiſcopi, qui debent cum cautela vocari, ne eccleſiæ præiudicium fiat. Secunda quæſtio fuit, vtrum epiſcopi greges ſuos dimittere poſſint, & reſpondet quòd non.

c ¶ *Quæ licita ſunt.*] vt Miſſam canere, & prædicare, vt 95. diſt. ecce.

d ¶ *Sacerdotes.*] id eſt, archidiaconi vel decani, qui vicarij ſunt epiſcopi, vt 25. diſt. perlectis.

e ¶ *Non licet.*] in his quæ ſpectant ad officium epiſcopale, quod eſt 68. diſt. quamuis.

f ¶ *Vicinorum.*] ſic 65. diſt. ſi forte.

g ¶ *Vſque.*] ſic C. de cur. fur. cum aliis.

h ¶ *Cũ cautela.*] i. pſtabit cautionẽ de bonis eccleſię ñ vſurpãdis. Io.

h ¶ *Cum cautela.*] i. præſtabit cautionem q̃ ex hoc ſibi nullũ ius vendicabit. & arg. eſt q̃ quis pro poſſeſſore hr̃ ex eo q̃ fuit in poſſeſſione[e], niſi proteſtatio præceſſerit, vt hic, & ſ. 24. di. presbyteri. & ext. de iu. pa. conſultationibus. arg. contra ext. de reſt. ſpol. olim. 3. & 10. q. 3. quia. & ext. de off. deleg. conſultationibus. Ioan.

e iſtã ſnĩam vĩ tr̃e Inno. ext. de reſt. ſpo. ſæpe. in gl. ff. de iud. &c. in fin. ver. Inn. pl⁹ vĩ, &c. Arc.

In his vero, quæ his præſumere non licet[e], vicinorum[f] vſque[g] ad recipiendam ſanitatem epiſcoporum auxilia ſubrogẽtur: & hoc cum cautelæ[h] ſtudio peragatur, ne per neceſſitatis occaſionẽ prę ſumptionis pullulet ambitio. Epiſcopos vero, qui Dominici gregis ſuſceperunt curam, atq; ſolicitudinẽ, ab adminiſtratione eorum diſcedere non oportet, vt accepti talenti pulchritudo non deleatur, ſed certamine † eorum ſalubriter augeatur, & tripliciter fructus†.

Item ex lib 4. epiſt. 2. Cypriani epiſcopi, & martyris ad Antonianum.

¶Viuente epiſcopo alius ſibi ſuccedere non valet. C. V.

2 FActus eſt Cornelius epiſcopus de Dei, & Chriſti eius iudicio, de clericorum pene omnium tẽſtimonio, de plebis, quæ tunc[i] affuit, ſuffragio, & de ſacerdotum antiquorum & bonorum virorũ collegio[A], cum nemo ante ſe factus eſſet, cũ Fabiani locus, id eſt, cum locus Petri, & gradus cathedræ ſacerdotalis vacaret: quo occupato[k] de Dei voluntate, atq; omnium noſtrum conſenſione firmato[l], quiſquis iam epiſcopus fieri voluerit, foris fiat neceſſe eſt: nec habeat eccleſiaſticam ordinationem[m], qui eccleſiæ non tenet vnitatem. Quiſquis ille fuerit, multum de ſe licet iactans, & ſibi plurimum vendicans, profanus eſt, alienus eſt, foris eſt. Et cũ poſt primum ſecundus eſſe non poſſit: quiſquis poſt vnum, qui ſolus eſſe debeat, factus eſt, non iam ſecundus ille, ſed nullus[n] eſt.

†al. certamen

† abeſt à multis.

2 Pol. l. 7. ti. 4 Anſ. l. 6. c. 58 Iuo p. 5. c. 359.

A ¶Collegio.] *Sic legitur in codicibus Cypriani impreſſis, & manuſcriptis, & Polycarpo. Ac ſimilis fere locutio eſt in ſeq. capite, & 23. q. 8. ſi quis membrorum. Antea erat*, cõſenſu.

Item in eadem epiſtola inferius.

¶ Non eſt epiſcopus, qui in locum viuentis irrepſerit. C. VI.

" Abſentes q̃ abſentes non ſunt an ſint ad vocãdi ad electionẽ, electionem vt 10. qu. 2. hoc ius. & vocandi. ext. de ſen. & re iu. cũ olim. maxime ſi ſint remoti, vt ext. de ele. cum inter. immo & ſi in hortis ſunt, non vi dentur vocandi, vt 2. q. 6. §. biduum. ſufficit eñ ad citationem pulſatio cãpanæ, vt extra de off. cu. c. 1. & 2. ext. de elect. in cauſis. & ext. de poſt. prę l. c. pe. & antepe. & lex dicit illos ſolos vocandos qui ſunt in vrbe, vt C. de leg. l. vlt. lib. x. Qđ aũt vocãdi ſint abſentes, probatur 63. diſt. quãto. alioqn plus nocet cõtẽptus vnius, q̃ cõtradictio plurium, vt extr. de elect. q̃ ſicut. & c. cum nobis olim. Nam remoti ſunt vocandi vbi tractatur publica vtilitas, vt C. de decur. curiales. 2. lib. 10. Sol. Semper vocãdi ſunt vbi cõmode vocari poſſunt, vt ext. de elec. q̃ ſicut. ſed ſi abſentes nõ poſſunt intereſſe, reliqui poſſunt eligere, vt ibidem dicitur. tñ ſi aliquis non poteſt intereſſe, ſi ſuo iuramẽto fidem de hoc fecerit, permittitur ei per procuratorem eligere, qui ſit de collegio, vt extra de elect. quia propter. extra prouinciam tamen non ſunt vocandi, vt extra de elect. coram. quia poteſt abſens habere iuſtam excuſationem, vt extra vt lit. non conteſt. quoniam frequenter. Hodie autem ſuper iſta vocatione ſufficit conſuetudo eccleſiarum, per decretalem, extra de elect. in Geneſi.

i ¶ *Quæ tunc.*] " Hic vĩ " Abſentes q̃ abſentes non ſunt an ſint ad vocãdi ad electionẽ, electionem vt 10. qu. 2. hoc ius. & vocandi. ext. de ſen. & re iu. cũ olim. maxime ſi ſint remoti, vt ext. de ele. cum inter. immo & ſi in hortis ſunt, non vi dentur vocandi, vt 2. q. 6. §. biduum. ſufficit eñ ad citationem pulſatio cãpanæ, vt extra de off. cu. c. 1. & 2. ext. de elect. in cauſis. & ext. de poſt. prę l. c. pe. & antepe. & lex dicit illos ſolos vocandos qui ſunt in vrbe, vt C. de leg. l. vlt. lib. x. Qđ aũt vocãdi ſint abſentes, probatur 63. diſt. quãto. alioqn plus nocet cõtẽptus vnius, q̃ cõtradictio plurium, vt extr. de elect. q̃ ſicut. & c. cum nobis olim. Nam remoti ſunt vocandi vbi tractatur publica vtilitas, vt C. de decur. curiales. 2. lib. 10. Sol. Semper vocãdi ſunt vbi cõmode vocari poſſunt, vt ext. de elec. q̃ ſicut. ſed ſi abſentes nõ poſſunt intereſſe, reliqui poſſunt eligere, vt ibidem dicitur. tñ ſi aliquis non poteſt intereſſe, ſi ſuo iuramẽto fidem de hoc fecerit, permittitur ei per procuratorem eligere, qui ſit de collegio, vt extra de elect. quia propter. extra prouinciam tamen non ſunt vocandi, vt extra de elect. coram. quia poteſt abſens habere iuſtam excuſationem, vt extra vt lit. non conteſt. quoniam frequenter. Hodie autem ſuper iſta vocatione ſufficit conſuetudo eccleſiarum, per decretalem, extra de elect. in Geneſi.

f Hoc tñ nõ eſt verũ, & ſpãle eſt in eo qa cũ eligitur, cõfirmatur, & cõ firmãdo eligitur, vt 23. diſt. in nomine Dñi.

k ¶ *Quo occupato.*] id eſt, canonice ſumpto.

l ¶ *Confirmato.*] Ergo electio Papæ eſt confirmanda[f].

m ¶ *Ordinationem.*] Arg. quòd quæ ab intruſo fiunt, non tenent, vt 12. q. 2. alienationes. 9. q. 1. ordinationes.

Additio. Ad hoc not. extra de elect. nihil. in gl. in duobus caſibus. extra de ſchiſm. c. 1. ibi videas.

n ¶ *Sed nullus.*] Arg. quòd nullus eſt, qui malus eſt. ſim. extra de tranſlat. inter corporalia. ſic 2. q. 7. non omnes. & 19. diſt. ſecundum. Arg. contra. 1. q. 1. quod quidam.

Source : BIU Cujas

1Anſ.l.6. c.59.

a N *Ouatianus.*] a ¶ *Diuiſa.*] 24. q.1.loquitur.

b ¶ *Humanum.*] id eſt, non ſpiritualem.

c ¶ *Initio.*] Arg.cõtra nouitios magiſtros,q primo feruent,& poſtea deficiunt. 23.q.4. diſplicet. & c.non inuenitur. & c.ſi eccleſia. immo à minimis eſt incipiendum, vt 48.diſt.ſicut.

Scire debes.] Casvs. Scribit Cyprianusad Puppianũ, q̃ ſolus Cornelius eſt epiſcopus : & ei obedientes ſunt in eccleſia. Nouatiani vero,q cum ſacerdotib⁹ Dei pacem nõ habent, & per obreptionem dignitatem arripiunt, non ſunt in eccleſia. quæ tantum vna eſt, nec poteſt eſſe diuiſa. *Cum epiſcopo non ſit*: ſcilicet in commu nione epiſcopi.

†conetur] orig.

d ¶ *In eccleſia.*] 6.q.2. ſi tantum. contra.ſed ibi ſolutum eſt. " hic dicitur eccleſia epiſcopus . alibi eſt idem quod eccleſiaſtici viri, vt ſ. 63. diſ.c.1.alibi ponitur ꝓ maiori parte,vt ſ.51.diſ.Apoſtolica. quandoque pro congregatione fidelium.j.de cõſe.di.1.ecclesia. Et dic p exempla varias ſignificationes, vt ext.de teſta.relatum.& ext.de verb. ſig.cũm clerici. extra de vſu pal.c.1.

" Eccleſia multipliciter dicitur.

Quam periculoſum.] Casvs. Cornelius Papa volebat renuntiare papatui propter tribulationes, quas à Nouatiano ſuſtinebat:ſed Cyprianus dehortatur eum,&dicit hoc nõ eſſe ei faciendum:q̃a ſibi eſſet periculoſum,ſi in tãta tribulatione eccleſiam dimitteret:& præterea ſi modo renuntiaret,de cetero repetere non poſſet. Et hoc probat exẽplo Eſau,q ius primogenituræ cui renuntiauit, repetere non potuit.

e ¶ *Quam periculoſũ.*] Arg." ꝓ q̃ iuri ſuo renuntiat,illud repetere nõ poteſt.j.ea.eos. 23.q.4.ſi illic. ff.d ſuc.

2Iuo p.5. c.360.

"iuri ſuo renuntians, illud repetere non põt.

edi.l.1.§.qui ſemel. & C. de pac. poſtquam. j. e. hoc nequaquam. & ff.de ædil.edi.quæritur.§.ſi vẽditor. vbi dr̃,ꝓ remittẽtib.actiones ſuas non eſt dandus regreſſus ad eas.

†al. eccleſia catholica quæ vna.

92.diſt.ſi quis epiſcopus.18.q.vlt.dudũ. & notaui 6.q.3.denique.

f ¶ *In diuina.*] tempore periculi, vt j. ead. ſuggeſtum.

g ¶ *Primatus.*] ius ergo primogenituræ(vt dicunt)eſt dignitas tali iure ſuo , & poteſtate : ſcriptura ſancta declarat,cum in Geneſi Eſau primatus g ſuos inde perdiderit : nec recipere id poſtmodum potuerit,quod ſemel ceſſit.

Idem lib. 1. epiſt. 6. ad Magnum.

¶ Perditionem ſibi acquirunt, qui ab epiſcopis recedentes vnitatem eccleſiæ ſcindunt.

C. IX.

DEnique quàm ſit inſeparabile vnitatis ſacramentum, & quàm ſine ſpe ſint,& perditionem ſibi maximam de indignatione Dei acquirant, qui ſchiſma faciunt,& relicto epiſcopo alium ſibi foris pſeudoepiſcopum conſtituunt, declarat in libris regnorum ſcriptura diuina , vbi à tribu Iuda , & Beniamin decem tribus ſciſſæ ſunt, & relicto rege ſuo h † alterum ſibi foris conſtituerunt. [Et indignatus eſt,inq̃t,Dominus in omne ſemen Iſrael, & dimouit eos, & dedit eos in direptionem, donec abiiceret eos à facie ſua: quia diſſipatus eſt Iſrael à domo Dauid,& cõſtituerunt ſibi regem Hieroboam filium Nabat.] Indignatum eſſe Dominum dicit , & eos in perditionem dediſſe, quòd ab vnitate diſſipati eſſent, atque alterum ſibi regem cõſtituiſſent. Et tãta indignatio Domini extitit aduerſus illos , qui ſchiſma fecerant, vt etiam cum homo Dei ad Hieroboã miſſus eſſet,qui ei peccata ſua exprobraret,atque vltionem futuram prædiceret, panem quoq; apud illos edere,& aquam bibere vetaretur.Quod cum non cuſtodiſſet: & contra præceptum Dei prandiſſet,ſtatim diuinæ cenſuræ maieſtate percuſſus eſt , vt inde regrediens impetu,ac morſu leonis in itinere necaretur.& *paucis interiectis.* ¶ Satiat A adhuc in Euangelio ſuo Dominus , & maiorem intelligentiæ lucem manifeſtat, quòd iidem, qui i ſe tunc à tribu Iuda, & Beniamin ſciderant , & Hieroſolymis derelictis Samariam ſeceſſerant, inter profanos , & gentiles computarentur. Nam, cum primum diſcipulos ſuos in miniſterium ſalutis mitteret, mandauit, & dixit [In viam nationum ne ieritis, & in ciuitatem Samaritanorum ne introieritis.] Ad Iudæos prius mittens, gentiles adhuc præteriri iubet. Addendo autem & ciuitatem Samaritanorum debere omitti, vbi erant ſchiſmatici, oſtendit ſchiſmaticos gentilibus adæquari k. & *poſt pauca.* 3 ¶ Quòd vetus : quia primogeniti præ aliis in feſtis ſacrificia offerebant , & ꝓ ſedebãt ad dexteram patris, & ꝓ cibos duplicatos recipiebant. Et dicit Gandulphus Eſau commiſiſſe ſimoniam:" quia illud ius ſpirituale fuerat q̃d vẽdidit a.ſed eſt cõtra eũ.1.q.1.qui ſtudet.vbi dr̃ ꝓ Giezi fuit primus q̃ commiſit ſimoniam. Sed nũq̃d peccauit Iacob emendo? Non, quia gratis hoc fuiſſet daturus:vel qa redemit id quod ſibi diuinitus erat debitum. extra de diuort. gaudemus.

Gen.25.

"Ius primo geniturę ſit ſpũale.

a Dicit Hu. hoc eſſe falſum, qa nullũ ſpũale vẽdidit:ſed qa talivẽditio ne peccaue rit: vr̃ ex eo q̃d le.& no. de pœ.di.3. Iudas.Dicit L. ꝓ eo ſolo peccauit, qavilẽ cibũ exarſit. 41. diſt. q̃ſq̃s.& idem Hug.

Denique.]Casvs. Hoc cap.diuiditur in duas partes. In j. parte oſtendit Cyprianus ſchiſmaticos graui pœna eſſe puniendos. Et hoc probat trib. exemplis,ſc. exemplo decem tribuum,quas Dñs captiuauit, & retruſit vltra montes Caſpios: q̃a ſegregato Roboã filio Salomonis,fecerũt ſibi regem Hieroboam filium Nabath. & exẽplo Abdo prophetæ,q̃ necatus eſt à leone:q̃a comedit panem & bibit aquam in terra decẽ tribuum contra Dñi ꝓhibitionem. Et exemplo Samaritanorũ, quos Dominus voluit dimitti & præteriri : quia ibi erãt ſchiſmatici.In ij. parte dr̃,ꝓ non ꝓdeſt Nouatianis adorare vnum & eũdem Deũ, quem Cornelius adorat:quia Core & Dathan & Abyron adorabant eumdẽ Deum cũ Moyſe & Aaron,tamen ſunt percuſſi pp ſchiſma, q̃d fecerunt, & thuribula eorũ conflata in ſignum perpetuum affixa ſunt altarib. Secũda pars incipit ibi, *Quod vero.*

3.Reg.13.

h ¶ *Rege ſuo.*]ſ.filio Salomonis. " Et eſt hic arg.ꝓ filij regũ de iure debent eſſe reges. arg. cõtra.8.q.1.Moyſes. & 93. diſtinct. legimus.

"regum filij debent eſſe reges.

i ¶ *Quod iidem qui.*] arg.ꝓ idẽ eſt populus qui fuit añ mille annos b.ſic 16.di.hẽo.& ff.de iud.proponebatur. Sed cõtra.iſti fuerunt ante tp̃s Chriſti vltra Caſpios montes trãſlati. Sed dic,ꝓ adhuc multi ſequebãtur eos in vitiis ſuis:vnde illi iidem dicebantur eſſe cum eis. 1.quæſt. 1.cito.

Matth.10.

b Ad h⁹ dicti declarãdum videas q̃nẽ B.q̃ incipit, Bonon. iura uerunt,&c. &eſt q̃ dñi calis. & j.e. ſicut vir. in glo.2. & q̃d le.& no. 32. q.4 recurrat verſi.q̃ autẽ peperit.Ar. 3 j.24.q.1.c. didicimus. §.q̃d vero.

k ¶ *Adæquari.*] 24.q.1. non afferamus.cõtra. vbi dicit ſchiſma eſſe grauius peccatum, ſed expoſitione, grauius,id eſt, periculoſius.32. q.4.nemo.

Source : BIU Cujas

1 N Ouatianus A epiſcopus nõ eſt,qui Cornelio epiſcopo in eccleſia à ſedecim coepiſcopis facto,adulter,atq; extraneus epiſcopus fieri à deſertoribus per ambitum nititur:&cum ſit à Chriſto vna eccleſia per totum mundum in multa membra diuiſa a , item epiſcopatus vnus , epiſcoporum multorum concordi numeroſitate diffuſus , ille poſt Dei traditionem poſt connexam , & vbique coniunctã catholicæ eccleſiæ vnitatem,humanã b conatur † eccleſiam facere, & per plurimas ciuitates nouos Apoſtolos ſuos mittit,vt quædam recentia inſtitutionis ſuæ fundamenta conſtituat: cumque iampridem per omnes prouincias , & per vrbes ſingulas ordinati ſint epiſcopi in ętate antiqui,in fide integri, in preſſura probati, in perſecutione proſcripti:ille ſuper eos creare alios pſeudoepiſcopos audet : quaſi poſſit, aut totum orbem noui conatus obſtinatione peragrare, aut eccleſiaſtici corporis compaginem , B diſcordiæ ſuæ ſeminatione reſcindere,neſciẽs ſchiſmaticos ſemper inter initia c feruere,incrementa vero habere nõ poſſe:nec augere, quod illicite cœperint, ſed ſtatim cum praua ſua æmulatione defice re.& *infra.* ¶ Qui ergo nec vnitatem ſpiritus , nec coniunctionem pacis obſeruat , & ſe ab eccleſiæ vinculo, atque à ſacerdotum collegio ſeparat , epiſcopi nec poteſtatem poteſt habere , nec honorem , qui epiſcopatus nec vnitatem voluit tenere,nec pacem.

A ¶ Nouatianus.] *Recte aptatum eſt à collectoribus hoc initium,ne ſuperiora etiam afferenda eſſent. Nam apud Cyprianum ſic legitur poſt multa*:niſi ſi epiſcopus tibi videtur, qui epiſcopo in eccleſia,&c.

B ¶ Corporis compaginem.] *Sic emendatum eſt ex aliquot vetuſtis,& Anſelmo,& ipſo ori ginali : antea enim legebatur* , ordinis compaginem.

Idem ad Florentium Puppianum , eodem l.4. epiſt.9.

¶ Non eſt in eccleſia,qui cum epiſcopo pacem non habet. C. VII.

2 S Cire debes epiſcopum in eccleſia d eſſe , & eccleſiam in epiſcopo , & ſi qui cum epiſcopo non ſit, in eccleſia non eſſe, & fruſtra ſibi blandiri eos , qui pacem cum ſacerdotibus Dei nõ habentes obrepũt,& latẽtes apud quoſdam communicare ſe credunt, quando eccleſia †, quæ catholica vna eſt,ſciſſa nõ ſit,neque diuiſa.

Idem ad Iubaianum.

¶ Suo iure quis cedere non debet.

C. VIII.

QVàm e periculoſum ſit in diuinis f rebus, vt quis cedat

a ¶ *Memoriale.*] hæc quæ generant materiam mali, iubẽtur publice exponi, vt aliis terror incutiatur, vt hic, & 19.q.3.mandamus. qñque iubentur destrui, ne refricent facti memoriam. 15.q.1.mulier. Ioan.

Num.16.

b ¶ *Schiſma.*] ita magnum vt iſti Nouatiani nouam fecerint eccleſiam.

NOn furem.] CASVS. Verno dux Britanniæ pp munera defendebat Gilladũ, qui ſedẽ Nanneticam vſurpauerat viuente prælato: vñ Leo monet ipſum ducem ne de cetero Gillandum defendat.

c ¶ *Non furem.*] i. non in uaſorem: furtum. n. nõ committitur in re immobili, vt inſtit. de vſuc. §. quod autem[a].

a Qđ leg. & not. extr. de ele. dudum.

SIcut.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in ij. partes. In j. parte notatur ſimilitudo inter matrimoniũ ſpirituale, & carnale: qa ſicut vir nõ dẽt vxorẽ ſuam dimittere, ita nec eps eccleſiam ſuam abſq; ineuitabili neceſſitate, vel Apoſtolica mutatione, & ſicut vxori nõ licet dimittere virum, & adhærere alij, licet fuerit fornicat[b], ſed aut ei recõciliari, aut innupta remanere: ſic eccleſia ſuũ nõ debet dimittere epm: & ſi dimiſerit, aut ſibi reconcilietur, aut innupta permaneat. In ij. parte dr, q eps dẽt docere & amare eccleſiam ſuam, & econuerſo eccleſia epiſcopum ſuum. Secunda pars incipit ibi, *Epiſcopum vero.*

1 ibid.

d ¶ *Adulterare.*] id eſt, dimittere vt adulteretur cum alia.

e ¶ *Adulteret.*] i. dimittat fornicantem.

"fornicatio ſeparat coniuges.

f ¶ *Fornicatus.*] "Vxor poteſt dimittere virũ ob fornicationẽ ſicut vir vxorem: quia non ad imparia iudicãtur. 32.q.1.ſi quis vxorem. ſed nõ pt eum dimittere, vt alij adhæreat.

" Vniuerſitas delinquere põt.

g ¶ *Adulterata.*] " ergo eccleſia pt delinquere, & ẽt vniuerſitas. arg. ff. de ori. iur. l. 2. illud. & eſt contra illud. ff. de dol. ſi ex dolo. vbi dr, q municeps non poteſt facere dolum: ſupple de facili.

† *al. Giſlardum*

" Excõicari nequit eccleſia vel ciuitas.

" Sed nũquid poteſt eccleſia vel ciuitas excommunicari? dico q nõ, vt 24.q.3.ſi habes. Sed maiores de eccleſia[b] poſſunt excõicari, vt ext. de ſi. veniẽs. & ff. de cond. & dem. municipib. & 44. diſt. commeſſationes. Dicõcor. ext. đ co enim q ſi eccleſia vel ciuitas poſſet excommunicari, ſequeretur abſurditas. nam omnib⁹ illis mortuis, & aliis ſubſtitutis eſt eadem eccleſia: ergo adhuc eſſet excõicata, ſi priores canonici non petiiſſent abſolutionem adhuc. de hoc not. 12.q.2. eps qui. 2.

b ſud am. in gl. 1. verſ. itẽ qđ ſi. &c. & d cõſ. di. 1. đ fabrica. Ar. 2 Pol. l. 1. ti. 8 Bur. l. j. c. 76. Anſel. l. 6. c. 102. Iuo p. 5. c. 182.

h ¶ *Vt legatum Dei.*] Epiſcopus dicitur legatus Dei: & tñ eſt iudex ordinarius. vnde patet, quòd legatus Papæ eſt iudex ordinarius, vt proconſul. 1. Cor. 7.

EGCE. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis. & bene ſoluit dicens, quòd propter ęgritudinem non dẽt alius epiſcopo ſubſtitui, niſi ipſe infirmus ſingulariter hoc poſtularet: & tunc licite fieri poteſt, ſi hoc in ſcriptis poſtulauerit. Et hoc probatur per c. s̃. ead. ſcripſit. & ad hoc inducit exẽplum de Aug. qui poſtulante Valerio ſenectute grauato, factus eſt epiſcopus, vt in eod. c. no. s̃. Sed in originali quod ſequitur poſtea planum eſt.

3 Burc. l. 1. c. 189. Iuo p. 5. c. 305.

i ¶ *Sed illud Gregorij.*] s̃. ead. c. ſcripſit.

k ¶ *Si vero.*] Hoc habetur in originali vnde hoc extractum eſt.

l ¶ *Petierit.*] Ergo nulli infirmo dandus eſt coadiutor, niſi hoc petat. j. ea. qualiter. & c. quamuis. & c. ſcripſit. arg. contra exr. de ec. ædif. ad audientiam.

NOn autem.] CASVS. Paulinus ſignificauit Romano, q Valerio epiſcopo Hip pon. eccleſiæ viuo & incolumi poſtulante, coepiſcopus fact⁹ eſt ei Aug. de cuius promotione & electione nõ ſolum lætatus eſt, ſed etiã lætatur quòd Africana eccleſia talẽ meruit hre paſtorem.

4 s̃. e. c. ſcripſit.

5 L. 9. reg. epi. 41.

m ¶ *Nouo more.*] Sed contra, in nullius perſona eſt omittendum, quod ſtatutis generalibus cõtinetur. 61. di. miramur. Sed illud non fit propter vtilitatem perſonæ, ſed eccleſiæ.

ADDITIO. Dicit Laur. quòd iſtud fuit ſpeciale ad eccleſiam Hipp. quod dicit littera.

n ¶ *Vt non ſuccederet.*] " Sic ergo vterq; inſolidũ eſt epiſcopus. ſi. 21. q. 1. relatio. & vterque poteſt hominem per ſe ſoluere & ligare. ff. de adm. tu. ſi plures. ff. de exert. l. 1. §. ſi plures. & ff. de of. procon. l. 1. Sed numquid quem vnus ligat, poteſt alter abſoluere? & videtur quòd non: quia pares ſunt. vnde vr quòd ſententia pro reo teneat. ff.

" Epi duo qñque poſſunt eſſe. 6 B. Aug. ep. 34. & 110.

ro eumdem, quem & nos Deum patrem, eũdem filium Chriſtum, eundem ſpiritum ſanctum noſſe dicuntur, nec hoc adiuuare tales poteſt. Nam & Core, & Dathã, & Abyron cum ſacerdote Aaron, & Moyſe eumdem Deum nouerãt: pari lege, & religione viuentes vnum, & verum Deum, qui colendus, atque inuocandus fuerat, inuocabant: tamen quia loci ſui miniſterium tranſgreſſi cõtra Aaron ſacerdotem, qui ſacerdotium legitimum dignatione Dei, atque ordinatione perceperat, ſacrificandi ſibi licẽtiam vendicauerũt, diuinitus percuſſi pœnas ſtatim pro illicitis conatibus repẽderũt: nec potuerũt rata eſſe, & proficere ſacrificia irreligioſe, & illicite contra ius diuinæ diſpoſitionis oblata. Thuribula quoque ipſa, in quib⁹ incẽſum illicite fuerat oblatum, ne in vſu de cetero eſſent ſacerdotibus, ſed potius indignationis, & vltionis diuinæ memoriam corrigendis poſteris exhiberent: iuſſu Domini conflata, atque igne purgata in laminas ductiles producuntur, & affiguntur altari, ſecũdum quòd loquitur ſcriptura diuina [' Memoriale[a], inquit, filiis Iſrael, vt nõ accedat quiſquam alienigena, qui non eſt ex ſemine Aaron, imponere incenſum ante Dominum, vt nõ ſit, ſicut Core.] Et tamen illi ſchiſma[b] non fecerant, nec foras egreſſi, contra Dei ſacerdotes impudenter, atque hoſtiliter rebellauerant. Quod nunc hi eccleſiam ſcindentes, & contra pacem, atque vnitatem Chriſti re belles, cathedram ſibi conſtituere, & primatum aſſumere, & baptizandi, atque offerendi licentiam vendicare conantur.

a ¶ Satiat adhuc.] *Antea legebatur,* Sed adhuc. *Emendatum eſt ex vetuſtis codicibus Cyriani, quos Romana editio hoc loco ſecuta eſt. Hoc verbo vtitur etiam in libro de opere, & eleemoſynis ſic ſcribens,* deprecationes ſolas parum valere, niſi factorum, & operum acceſſione ſatientur. *ita enim habent vetuſti codices, et cetera editiones præter Romanam, in qua operarum culpa, eius verbi loco, poſitum eſt* adiuuentur.

Item Leo iiij Vernoni Duci Britanniæ.

¶ Non eſt defendendus, qui viuentis locum inuadit. C. X.

NOn furẽ[c], nec latronẽ, qualem Gillandũ † eſſe ſentimus in Nannetica ſede, qui viuentis (quod non licuit) locũ non timuit vſurpare pro cuiuſcumque muneris donis vltra debes defenſare.

c ſud am. in gl. 1. verſ. itẽ qđ ſi. &c. & d cõſ. di. 1. đ fabrica. Ar. 2 Pol. l. 1. ti. 8 Bur. l. j. c. 76. Anſel. l. 6. c. 102. Iuo p. 5. c. 182.

Item Euariſtus Papa, epiſt. 2. omnibus epis.

¶ Non licet epiſcopo eccleſiam ſuam dimittere. C. XI.

2 SIcut vir non debet adulterare[d] vxorem ſuam: ita nec epiſcopus eccleſiam ſuam, id eſt vt illã dimittat, ad quã ſacratus eſt, abſque ineuitabili neceſſitate, aut Apoſtolica, vel regulari mutatione, & alteri ſe ambitus cauſa coniungat. Et ſicut vxori non licet dimittere virum ſuum, vt alteri ſe, viuẽte eo, matrimonio ſociet, aut eum adulteret[e], licet fornicatus[f] ſit vir eius, ſed iuxta Apoſtolum, aut viro ſuo recõciliari debet, aut manere innupta: ita eccleſiæ non licet dimittere epiſcopum ſuum, aut ab eo ſe ſegregare, vt alterum, viuente eo, accipiat: ſed aut ipſum habeat, aut innupta maneat: id eſt alterum epiſcopum, ſuo viuente, non accipiat, ne fornicationis, aut adulterij crimen incurrat. Si vero adulterata[g] fuerit, id eſt, ſi ſe alteri epiſcopo iunxerit, aut ſuper ſe alterum epiſcopũ adduxerit, aut eſſe fecerit, vel deſiderauerit: per acerrimam pœnitentiam, aut ſuo reconcilietur epiſcopo, aut innupta permaneat. *& paulo poſt.* ¶ Epiſcopum vero oportet opportune, & importune, atque ſine intermiſſione eccleſiam ſuam docere, eamque prudenter regere, & amare, vt à vitiis ſe abſtineat, & ſalutem conſequi poſſit æternam. Et illa cum tanta reuerentia eius doctrinam debet ſuſcipere, eumque amare, & diligere vt legatum Dei[h], & præconem veritatis.

d ſud am. in gl. 1. verſ. itẽ qđ ſi. &c. & d cõſ. di. 1. đ fabrica. Ar. 2 Pol. l. 1. ti. 8 Bur. l. j. c. 76. Anſel. l. 6. c. 102. Iuo p. 5. c. 182.

Ecce his auctoritatibus patenter oſtenditur, q epiſcopo viuente alius ſuperordinari non poteſt, nec etiam pro eius ægritudine[4]. Sed illud Gregorij[i] intelligendum eſt, quando ille, qui ægrotat, aliũ ſibi ſubſtitui non rogat. Ceterum, quando aliquis vel ſenectute, vel infirmitate grauatus ſuſceptum officium adminiſtrare non valet, ſi alium ſibi ſubſtitui petierit, rationabiliter fieri poteſt[5]. Vnde in eodem capitulo ſequitur [Si[k] vero[l] *idem Ioannes fortaſſe pro moleſtia ſua petierit, vt ab epiſcopi honore debeat vacare, eo petitionem ſcripto dante, concedendum eſt: aliter autem facere pro omnipotentis Dei timore omnimodo non audemus.*] *Hinc etiam beatus Auguſtinus epiſcopo ſuo nondum defuncto, ſed ſenectute grauato cathedram epiſcopalem ſuſcepit.*

Vnde in epiſtola Paulini vnica ad Romanianum legitur.

a ¶ Si vero idem Ioannes.] *Hæc ſunt in regeſto B. Gregorij libr. 9. epiſt. 41. & ſequuntur poſt c. ſcripſit. s̃. eadem.*

¶ Auguſtinus non tam ſucceſſit quàm acceſſit. C. XII.

6 NOn autem tantũ hoc ſcribimus gratulandum, quòd epiſcopatum Auguſtinus accepe rit, ſed q, hãc Dei gratia curã meruerint Africanę eccleſię, vt verba cęleſtia Auguſtini ore perciperẽt: qui ad maiorẽ Dñici muneris gratiam nouo more[m] prouectus, ita cõſecratus eſt, vt nõ ſuccederet[n]

Source : BIU Cujas

de regul.iur.inter pares. Item si simul ferant contrarias sententias, cuius sententia tenebit? Videtur quòd mutuo se impediant. ff. de vsufruct. quoties. & hæc forte vera sunt vbi simul administrant [a]. sed hic forte Valerius cessit administrationem Augustino: quia facilius expeditur administratio per vnum quàm p plures. ff. de adm. tu. l. 3.

a Alij dñt, q̃ tẽt sñia pro reo, vt in l. p̃di. inter pares, nisi i casib. qđ dicvt not. extr. de re iud. duobus. Arc.

in cathedra episcopo, sed accederet. [a] Nam incolumi Valerio Hipponensis ecclesiæ episcopo, coepiscopus Augustinus est.

Hoc idem probatur auctoritate B. Gregorij, qui Ariminensi episcopo dolore capitis laboranti, alterum subrogauit, ita scribens, in 7. lib. regesti sui indi. 2. epist. 49. ad Marinianum episcopum Rauennæ.

¶ Episcopo grauato infirmitate alius subrogari potest. C. XIII.

[1] QValiter ordinati à nobis sacerdotis, corporis, qua nostis, impediente molestia, Ariminensis ecclesia pastorali hãctenus sit regimine destituta, dudum fraternitas vestra cognouit. Quem, dum habitatorũ loci illius precib[9] permoti sæpius hortaremur, vt si de eadem capitis, qua detinebatur, molestia melioratum se esse sentiret, ad suam auxiliante Domino reuerteretur eccleſiã: datis induciis in hoc quadriennio [b] expectatus est. Quem, dum monitu cleri, ciuiumq; illinc venientium, nosque precibus vrgentium † instantius hortaremur, vt si valeret, cum eis auxiliante Domino remearet: data [c] in scriptis supplicatione nos petiit: vt quia ad eiusdem ecclesiæ regimen, vel susceptum officium pro eadem, qua detinetur, molestia assurgere nullatenus posset: ecclesiæ ipsi ordinare episcopũ deberemus. Vnde, quia cunctarum ecclesiarum iuncta nos solicitudinis cura constringit, ne diutius gregi fidelium desit custodia pastoralis, illorum precibus, huiusque ex sui impossibilitate renũtiatione compulsi [d], visum nobis est eidem Ariminensi ecclesiæ debere episcopum ordinari: & datis ex more præceptis, clerum, plebemque eiusdem ecclesiæ non destitimus admonere: quatenus ad eligendum sibi Antistitem concordi prouisione concurrant. Hortamur igitur, vt fraternitas vestra eum, quẽ vno consensu omnes elegerint, sicut & ipsi à nobis popposciſſe noscuntur, ad se faciat cuocari: quem cauta ex omnibus examinatione discutite, & si ea, in eo, quæ in textu hedecreto electionis ad ordinem suscipiendum: & ibi incipit constitutio: Dudum vestra fraternitas cognouit qualiter Ariminensis ecclesia pastorali hactenus ac sacerdotali sit regimine destituta, impediẽte molestia corporis. *Sacerdotes*, id est, episcopi ordinati à nobis.

b ¶ *Quadriennio.*] Quadriennium enim datur, vt possit abesse causa curationis: sed annus datur ei tãtum ad experiẽdum si possit celebrare. s̃. 33. dist. communiter. vel etiã xxx. dies, vt j. q. 2. c. vlt. potius debuisset iste eps fugisse Romã pro sanitate recuperanda sicut communis filius, vt 23. di. communis. & est hic argu. q̃ Romæ est sanũ morari. Ioan. c ¶ *Data.*] Ergo in scriptis faciẽda est renuntiatio: aliàs nõ tenet. s̃. e. q. §. ecce. Io. quod falsum est, cum etiam solo facto potest aliqs renuntiare, vt extr. de app. solicitudinem. & ext. de iis quę fi. à ma. par. cap. ex ore. & etiam solis verbis, vt C. de pac. postquam. B. d ¶ *Compulsi.*] Absolute ponitur ille nominatiuus, & non habet verbum.

2 Burc. l. 1. c. 191. Iuo p. 5. c. 307.

Additio. Aliàs compulsus, & tunc vnitur cum illa dictione, nobis. & tunc sic, visum est nobis compulsis precibus illorum, &c. secundũ H. aliàs compulsi est genitiui casus secundum L.

e ¶ *Heptateuchi.*] "He "Heptateuptateuchũ ab hepta chum, quid dr̃, quod est septem: & dicitur. teuchos, quod est volumẽ. vnde heptateuchum, id est, volumen septem librorũ. s̃. dist. 49. hinc etenim sunt quinque libri Moysi, & liber Iosue, & liber Iudicum: qui ibi continentur.

f ¶ *Decreti.*] in quibus testetur de examinatione & vita electi. 61. dist. Catinensis. & ca. episcopum.

Quamuis.] Casvs. Quidam episcopus tantam passionem capitis incurrit, quòd factus erat mẽtis alienatę. Ne ergo grex illius ecclesiæ læderetur, scripsit Greg. Etherio episcopo, & dicit, q̃ ex quo infirmitas est in causa, & non crimen: non potest ibi alius episcop[9] superordinari, nisi eo sponte renũciante: & mandat ei vt vadat illuc, & si habeat lucida interualla, moneat eum vt renuntiet, & si renuntiauerit, alius loco eius substituatur: ita tamen, vt episcopo donec vixerit debiti sumptus ex eadem ecclesia ministrentur. Si vero ad sanam mentem non redierit, eligatur ibi alius: & committatur ei omnis cura ecclesiæ: sed non consecretur eo viuente: sed eo mortuo consecretur.

g ¶ *Trisle.*] Data petitione tempore infirmitatis, non tempore furoris: nam tunc non teneret renuntiatio. 17. q. 1. Gonsaldus.

h ¶ *Fateatur.*] Iste æquitate suadente, licet ius deficiat, cogitur renuntiare [c]: cum aliis in hoc prosit, & sibi non noceat. arg. ff. de aqua plu. arc. in summa. §. idem Varus. & ff. loc. si quis domum.

c Contra vt dicã j. ea. §. ecce quod. in verb. senectute.

ptateuchi [e] [A] morte multata sunt minime Domino fuerint opitulante reperta, atque fidelium personarum relatione eius vobis quoque vita placuerit, ad nos eum cum decreti [f] pagina, vestrę quoque addita testificationis epistola destinate: quatenus eidem à nobis ecclesiæ Domino disponente consecretur antistes.

A ¶ Heptateuchi.] *Apud B. Gregorium in hac epistola, & in multis aliis locis legitur*, Eptatici, *sicut est etiam in Burchardo, & Iuon. & aliquot vetustis Gratiani exemplaribus. Et de hac voce notatum est s̃. dist. 15. c. sancta Romana. in ver.* Pentateuchum.

Item ex eodem regesto, lib. 11. epist. 7. ad Etherium episcopum.

¶ De eodem. C. XIIII.

[2] QVamuis triste [g] nobis sit valde, quod loquimur, atque fraterna nos compassio flere potius vrgeat, quàm aliquid de auditis definire permittat: suscepti tamẽ solicitudo regiminis cor nostrũ instanti pulsat aculeo, magna nos ecclesiis cura prospicere, & ne qua earum possit vtilitas deperire, quod fieri debeat, Deo auctore, disponere. Peruenit igitur ad nos quibusdam referentibus quemdam episcopum ita passionem capitis incurrisse, vt quod mente alienata agere soleat, gemirus & fletus audire sit. Ne ergo languente pastore grex (quod absit) insidiatoris laniandus dẽtibus exponatur, vel ecclesiæ ipsius vtilitates depereant, cauta nos necesse est prouisione tractare. Et ideo, quia viuentem episcopum ab officio suo necessitas infirmitatis, non crimen abducit, alium loco eius (nisi recusante eo) nulla sinit ratio ordinari: sed si interualla ægritudinis habere est solitus, ipse data petitione non se vlterius ad hoc ministerium intellectum habere, nec ad alia officia subuerente infirmitate posse fateatur [h] assurgere, & alium loco suo expetat ordinandum. Quo facto, omnium solenniter electione: alter qui dignus fuerit episcopus solenniter ordinetur: sic tamen, vt quousque eumdem episcopum in hoc

1 Burc. l. 1. c. 189. Iuo p. 5. c. 305.

"Papæ duo nõ põt esse.

† al. arguentium

b Hoc asserebat L. dicés qa ipsi Augusti no datus est locus à Valerio.

a ¶ *Min*

Source : BIU Cujas

Male meriti debent egere.

a ¶ *Ministrentur.*] sed p crimine remoto nō ministrātur sumptus: qa male meriti publica debēt egestate laborare, vt ff. depo. bona fides.

b ¶ *Eligenda.*] Ar. contra. ſ. di. 79. si quis Papa. & ext. de pac. accepimus. & ext. de concef. præb. & ec. non va. nulla. sed omnia illa continent ius commune. Vel dic q̄ ille fuit electus sub tali conditione, nisi supstes conualuerit: & tunc eo conualescente irritatur electio: eo mortuo, deinde confirmatur. ar. j. e. pastoralis. 61. dis. stu dij. ext. de ele. cū terra. 85. dis. Florētinum. & est si. C. de cu. fu. cum aliis. Quidam dicūt quòd modo tamquam administrator eligitur, sed eo mortuo in episcopum.

NE AVTEM. Hæc est 2. pars q. in qua dicitur, q̄ vbi fuerit copia sacerdotum, semper debēt esse duo: ita vt si vnus ceciderit, & alius ieiunus incipiat vbi alter dimisit, & finiat. Ioan. de Fan.

CASVS. ſ. in c. quāuis. facta est mētio de mētis alienatiōe: Sed qa hæc alienatio in officio sæpe contingit, ideo constitutū est, vt vnusquisq; presbyter alios secum habeat, q̄ ministeria inchoata perficere valeant.

ILlud diuini. CASVS. Cōstitutum fuit in concilio Toletano, vt vbi loci vel temporis vel cleri copia suffragatur, quilibet sacerdos habeat coadiutorem secum: qa si dum officium celebratur, casus inopinatus eueneriat, q̄ corpus obrui faciat, mentē alienet, vel terrore cōfundat: eius vices exequatur. *Copia temporis.* i. opportunitas. Nā si guerra esset, nō posset vel non auderet aliū secū habere. *Loci*, vt si locꝰ sit diues. *Cleri*, quia forte est ibi copia clericorum.

1 De cōſ. di. 1 vt illud. Bur. l. 3. c. 73. Iuo par. 2. c. 126. Eccl. 4.

c ¶ A *diutorem.*] j. 21. q. 2. sicut contra. Sed dicas talem coadiutorē vel socium, non prela tū. Vel loquitur de ecclesiis conuentualib. vel quando sufficiunt facultates. sic 93. dist. diaconi. 2. & de conse. di. 1. c. hoc quoque. & c. episcopus Deo.

† al. illic

† al. accedet

d ¶ *Elisus.*] Per hoc dicūt quidam loqui de infirmo: quod falsum est: qa infirmꝰ nisi cōualuerit, nō celebrabit. j. e. q. 2. in litteris.

NIhil contra.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas par. In 1. par. dicitur, q̄ solēnia Missarum ex quo sunt incœpta, inexpleta remanere non debent, sed perfici per eum q̄ incœpit, vel per aliū, scilicet episcopū vel sacerdotē, si casus inopinatus contingat: quæ congruo ordine perfici debent. Nihil enim interest an per eum, an per alium compleantur. Nam cum omnes vnum corpus simus in fide Christi, nihil contrarium format, id est, inducit diuersitas personarum. In 2. part. dicitur, quòd nullus cantet Missam nisi ieiunus, & quòd nullus nisi propter impedimentum dimittat officium imperfectum: & qui contra præsumpserit, excommunicetur. Secunda pars ibi, *Nullus post cibum.*

e ¶ *Soluantur.*] i. nē inexpleta remaneāt.

f ¶ *Vel presbytero.*] " Presbyter ergo potest supplere Missam ab episcopo inchoatam. ar. hic, & 25. di. c. 1. vbi dicitur, q̄ archipresbyter supplet defectū absentis episcopi in cantando. Sed contra j. de conse. dist. 2. c. vl.

2 Burc. l. 3. c. 70. Iuo p. 2. c. 124.

" Missa per vnū inchoata, an possit p alterum terminari.

a Sed dic q̄ nouam Missam non potest incipere: sed priorem posset consummare. Incipiat ergo vnus vbi alius destitit, nisi fit oratio Dominica cœpta: tūc eam alter reincipiat. Similiter vbi deficit in secreta: alter id in principio incipiat. Idem dic in baptismo, vt alter de nouo id reincipiat: quia hæc sunt sacramenta vnitatis. De ordinatione idē credo. 24. di. quorumdam. Similiter index incipiet, vbi alter terminauit. ff. d̄ iud. edictū. Sed numquid prāsus potest supplere id qd̄ alter inchoauit, non. Item vsque ad Nonā tantum fit hæc suppletio. Sed Matutinis & Vesperis non expletis vsque ad quod tēpus possit fieri suppletio dubitatur. Sed dic quòd quandocūque expleri possunt ab alio. De sacerdote quid dices, qui dum venit ad consecratiōnē, memor est mortalis peccati. dico q̄ pficere debet, licet pcet conficiendo. extr. de cel. Mis. d̄ homine. Item est hic ar. "quod duo imperfecta faciūt vnum perfectū. fic 4. q. 3. item in crimi nali. §. lępe. de pœ. di. 1. tres sunt. C. de do. sancimus. in fi. 16. q. 3. §. potest Arch. cōtra. 23. dist. quorumdam. & C. qui nu. tute. l. 1.

aNō obstat. qa ibi loquitur cūexpleta fuit Missa ab eꝰo, nec imminet necessitas. Ar.

" imperfecta duo faciunt vnum perfectum.

g ¶ *Compleantur.*] Ar. nihil credas actū, &c. ſi. 38. dist. quæ ipsis. 23. di. quorumdam. Item ex eo q̄ dicit, ordine, est ar. q̄ ordo turbatꝰ irritat factum, vt 61. di. miramur. & 68. dist. sicut. quod verum est de ordine qui est de substantia rei.

ADDITIO. Vt extra de reser. cum dilecta. & de rest. spo. Pisanis.

h ¶ *Minimum.*] " Prāsō nō licet celebrare bMis sā, vt hic, & d̄ cōs. di. 2. liqdo nec baptizare nec signare. de conſ. dist. q̄ à padis. 5. vt ieiuni. & c. se. sed est forte abrogatū id quod est j. de conſ. dist. 1

"Celebrare licet pransō non

b Qd̄ no. 55.

3 Text. est p hoc in l. cū Syllanianū. C. ad Syl. & in l. 1. ff. de in ius voc.

sæculo vita tenuerit, sumptus ei debiti de eadem ecclesia ministrentur a. Enimuero, si nullo tempore ad sanæ redit mentis officium, persona fidelis, ac vitæ probabilis est eligenda b, quæ ad regimen ecclesię idonea possit existere, atque de animarum vtilitate cogitare, inquietos sub disciplinæ vinculo restringere, ecclesiasticarum rerum curam gerere, & maturum, atque efficacem se in omnibus exhibere: qui etiam si episcopo, qui nunc ægrotat, superstes extiterit, loco eius debeat cōsecrari.

2 *Ne autem huiuscemodi passionibus sacerdotibus subito occupatis cœptū officium inexpletum remaneat, institutum est, vt sacerdos siue psallens, siue sacrificans alios secum habeat, qui si huiusmodi casus interueniat, inchoata ministeria perficere valeant.*

Vnde in concilio Toletano 11. *c.* 14.

¶ Quisque sacrificans sacerdotem sibi vicinum habeat, qui cœpta sacramenta expleat, si ei aliqua necessitas ingruerit. C. XV.

ILlud A diuini oraculi monentis singuli pręcauētes, quo scribitur [Væ soli, qua cum ceciderit, non habet subleuantem,] sum opere verendum nobis est, & cauendum, ne horis illis, atque temporibus, quibus Domino psallitur, vel sacrificatur, vnicuique diuinis singulariter officiis insistenti pernicioſa passio, vel corporis quælibet inualetudo occurrat, q̄ aut corpus subito subrui faciat, aut mentem alienatione, vel terrore confundat. Pro huiusmodi ergo casibus præcauentes, necessarium duximus instituere, vt vbi temporis, vel loci, siue cleri copia suffragatur, habeat quisquis † illic canens Deo atque sacrificās post se vicini solaminis adiutorem c: vt si aliquo casu ille, qui officia impleturus accedit †, turbatus fuerit, vel ad terram elisus d à tergo semper habeat qui eius vicem exequatur intrepidus. *Sed si* B *hoc sacrificanti frequenter acciderit, tunc omnimodo ab oblatione prohibeatur.*

Item ex concilio Toletano 7. c. 2.

¶ Si sacerdos necessitate præoccupatus fuerit, cœpta sacramenta per alium expleantur. C. XVI.

2 NIhil contra ordinis statutum temeritatis ausu præsumatur: neque illa, quæ summa veneratione censentur, vel minimo præsumptionis actu c soluantur c, cum ad hoc D tantum fieri iussa sunt, ne interrupta noscantur, vel languoris prouentu robore salutis priuetur natura. Non ergo fragilitati solum consulitur humanæ, sed etiam sacro E honori mysteriorum Dei prouida cauetur solicitudine. Censuimus ergo cōuenire, vt cum à sacerdotibus Missarum tempore sancta mysteria consecrantur, si ægritudine acciderit quilibet euentus, quo cœptum nequeat consecrationis expleri mysterium, sit liberum episcopo vel presbytero f alteri consecrationem exequi officij cœpti. Non enim aliud ad supplementum initiatis mysteriis competit, quàm aut incipientis, aut subsequentis completa F benedictio sacerdotis: quia nec perfecta videri possunt, nisi perfectionis ordine compleātur g 3. Cum enim simus omnes vnū in Christo, nihil contrarium personarum diuersitas format: vbi efficaciam prosperitatis vnitas fidei repręsentat. Quod etiam consultum cuncti ordinis clerici indiuiduum G sibi esse non ambigant: sed, vt præmissum est, præcedentibus libenter alij pro complemento succedant. Ne tamen, quòd naturæ languoris causa consulitur, in præsumptionis pernicię conuertatur, nullus post cibum, potumque quamlibet minimum h sumptum Missas facere, nullus absque prouentu patentis molestiæ minister, vel sacerdos, cum cœperit, imperfecta officia præsumat omnino relinquere. Si quis hæc temerate pręsumpserit, excommunicationis sententiam substinebit.

A ¶ Illud.] *In conciliis impręssis legitur*, Et illud. *In codice vero Lucensi regio*, Væ illud. *In duobus autem Vaticanis*, vt illud: *& sic est infra de conse. dist. 1. c.* vt illud. *& apud Burch. & Iuonem.*

B ¶ Sed si hoc.] *Hæc sunt impręssa aliis characteribus, quia non sunt in concilio Toletano, neque in plerisque vetustis Gratiani exemplaribus. In codice per antiquo sunt glossæ ad verbum*, vicem. *& post verbum* prohibeantur, *additur*, vt j. ead. qu. 2. c. in litteris tuis. *Apud Burchardum vero, & Iuonem, qui citant decreta Soteris Papæ, & j. de conse. loco citato, horum verborum loco legūtur hæc*, & officium incœptum adimpleat.

c ¶ Actu.] *Sic est emendatum ex codice regio: nam in impręssis conciliorum codicibus, & apud Burchardum, & Iuonem est*, tactu.

D ¶ Cum ad hoc tantum.] *Magna est hoc loco varietas. In codice regio legitur*, cum ad hoc tantum quaqua fieri iussa sunt interrupta noscuntur, ne languoris, &c. *Apud Burchardum*, cum adhuc tātum fieri iussa sunt, nec interrupta noscuntur, ne languoris, &c. *Apud Iuonem*, cum ad hoc. *&*, nec languoris. *cetera eodem modo.*

E ¶ Sed etiam sacro.] *Hic quoque magna varietas. In codice regio plenior est oratio*,

Source : BIU Cujas

dist.1.sacramenta. vbi dicitur, quod in cœna Domini pransus pt celebrare. & intellige si eodē die pransus est, vt dies à media nocte incipiat: & etiam si ante medium noctis comederet, & adhuc sentiret eructationes: quia nondum est cibus digestus: "quamdiu sentiet cibum, abstinebit. ī. de cons. dis. 2. tribus. medicinam forte potest sumere: quia illa nō connumeratur inter alimenta, vt ff. de penu. l. non omne. quod non credo: sed nec aquam calidam potest sumere, vt ext. de cel. Missa. ex parte. ECCE. Hæc est 3. pars huius q. in qua dicitur quod ꝓpter senectutem vel simplicitatē datur coadiutor: ꝙ probatur per duo c. Ioan. de Fan. Casvs. s̄. in c. scripsit. & c. quamuis. dictum est, quòd infirmitate grauato, nisi voluerit, alius subrogari non debet: sed ei coadiutor dabitur, similiter senectute grauato dabitur coadiutor. & hoc probatur per sequens capitulum.

"celebrare nullus debet ante digestionem.

1 s̄. e. c. non autem.

P*Etiisti vt cum.*] Casvs. H. casum istū sic ponit. Iste archiepiscopus tria petiit à Papa, s. quòd sibi coadiutorem adiungeret, & ꝙ eligeret sibi successorem, & ꝙ ordinaret eum episcopum in eadem ecclesia, vt sic esset sibi coepiscopus in eadem ecclesia. Primum sibi concedit: quia de iure nō potuit denegare, cum esset senectute grauatus. Secundum licet esset cōtrarium ecclesiæ, concedit tamen ei speciali priuilegio: si vt in articulo mortis eligat eum sibi successorem. Tertium autē quod similiter erat cōtra ius cōmune, ei ex toto denegat. s. vt ipso viuente in ecclesia debeat ipsum ordinare episcopum. Beneuē. vero sic ponit casum. Bonifacius archiepiscopus Moguntinus tria postulauit à Zacharia Papa, s. vt coadiutorem sibi habere liceret, cum esset senectute grauatus. Secundum, vt liceret sibi successorem eligere. Tertiū, vt in vita sua liceret sibi illum consecrare in episcopum. Sed Zacharias primum & secundum sibi concessit: tertium vero concedere noluit. Sed quia littera videtur aliquantulum discordare, tu aptabis eam qđ sequitur, ad casum secundum, ex tex. ñ hī, quod melius est. *Ordinabis.* id est, facies & constitues illum episcopum in eadem ecclesia, & cōsecrabis eum. & copulabis, ideſt, superinducens manus tuas capiti eius, dicens: Accipe Spiritum sanctum, &c

AMBITIONIS. Hęc est quarta pars huius q. in qua probat per 15. auct. q. nullus sine licentia possit dimittere ecclesiam suam, & transire ad aliam: & si fecerit, reuocabitur. Hoc intelligo in episcopo, & s. in aliis autem credo, quòd possint renuntiare si volunt. s. e. quàm periculosum. ext. de ser. non ord. eo. libentius. alias videntur serui. quod falsum est. Io. de Fan.

Casvs. Dicit Gratia. qđ si quis transit causa ambitionis ad aliã ecclesiam, debet reuocari ad suam ecclesiã: & si redire contemnit, aliena carebit & propria. Et ad hoc inducit sequentia c.

1 Adde pro hoc text. ĩ l. itẽ eorũ. §. si decuriões ff. qđ cu. vn. 2 Et ĩ Aqsgr. c. 43.

a ¶ *Ambitionis.*] Adhuc enumerat Gratianus causas propter quas fiũt mutationes: & quare clericus amittit ecclesiam suã. " Sunt autem quinq; causæ mutationum, s. causa leuitatis, cupiditatis, necessitatis [a], vtilitatis, & humilitatis. Cum causa necessitatis transit, necessitate cessante recuperat ecclesiam, vt ĩ. e. pastoralis. Cum causa cupiditatis transit, tunc vtraque caret, vt ĩ. e. c. eos. & si quis episcopus. sed tamen ecclesia potest eum repetere, vt ĩ. e. c. 1. & cogitur tunc redire, vt ĩ. e. si qui vero. In causa leuitatis ẽ vis aliquãta. H. dicit quod idem sit in causa leuitatis, qđ in causa ambitionis, quòd. s. sine admonitione potest priuari si ex cã leuitatis adhęserit alij: nisi prior ecclesia velit eum repetere. si autem non adhæserit alij: aut ecclesia habet eum pro derelicto, aut non. si habet, puta si contrahat matrimonium, vel sit miles: tunc potest priuari. Item secundum H. si defuerit per tres septimanas vel duos mẽses, & sine iusta causa, & absque licentia prælati est in studio vel in peregrinatione. in his omnibus sine admonitione potest priuari, vt dicit. honestum tamẽ est, vt admoneatur, vt ĩ. ea. si quis presbyter. & c. si quis in clero. & extr. de coha. cler. & mu. c. si quisquam. verius credo quòd semper primo admonendus est, vt extr. de ap. peruenit. 2. & ter admonendus est: vt ext. de sen. excom. in audientia. Item arg. ad hoc ĩ. ea. peruenit. extra de cle. non resi. ex parte. & ext. eo. ex tuæ. Nec enim de facili credendum est aliquem habere ecclesiam suam pro derelicto. extra de renun. super hoc. nec enim ex sola absentia præsumitur habere ecclesiam pro derelicto, cum potest quis ex iusta causa abesse, vt ext. vt li. non conte. quoniam frequenter. si autem non inuenitur, fiat prout dicitur in illa decreta. ex tuæ. De vtilitate patet: quia causa vtilitatis transire potest ad aliam ecclesiam auctoritate maioris, vt ĩ. e. mutationes. Item si causa humilitatis transit ad monasterium, nõ potest eam repetere, vt ĩ. e. hoc nequaquam. Alio modo etiam consueuerunt quidam distinguere, vt inuenies in illa glossa, cum quis.

a ¶ *Ambitionis.*] Cum quis sine licentia prælati recedit de ecclesia, si quidem ex causa necessitatis, adhuc eam retinet, vt s. e. præsentium. si ex causa voluntaria, perdit eam. 21. q. 2. si quis iam trãslatus. si autem ex vtili causa recedat, nõ perdit eam, sed punitur alio modo à iudice. de conf. di. 5. non oportet. 2. & 91. di. clericus. Sed si accedit ad aliam ecclesiam, videtur renuntiare primæ [b], vt ext. de præb. de multa. & de concess. præb. litteras. in fin. populus tamen eum si vult repetere potest. ĩ. e. non oportet. Si autem prælatus per tres septimanas abest, per triennium suspenditur. ĩ. e. si quis in clero. Si per duos menses, priuatur ecclesia. s. e. præsentium. Si per quinque annos, deponitur. ext. de cle. non resi. c. 2. prælatus vero si diebus solennibus defuerit ab ecclesia, punitur. ĩ. e. si quis in clero. immo & clericus si vna hora defuerit. 92. dist. c. vlt. ibi deponitur.

bDic vt no. ext. de cle. si re. ex tuę. & 21. q. 1. clerici. & c. relatio. & extra de offic. vic. c. 1. Arc.

Non oportet.] Casvs. Omnia sequentia ca. loquuntur de transeuntibus ambitiose: quod ab initio semper præsumitur, cum sua auctoritate hoc faciunt. Dicitur ergo hic, quòd nec episcopus, nec presbyter, nec diaconus debet de ciuitate ad ciuitatem transire, & si quis præsumpserit, ecclesiæ suæ restituatur.

b ¶ *Non oportet.*] Hoc c. respicit primam partem.

4 *Ambitionis [a] enim causa, quicumque ecclesiæ suæ mediocritate despecta ad maiorẽ ecclesiam transire voluerit, debet reuocari ad propriam [1]. Quòd si redire contempserit, careat aliena, & propria.*

Vnde in Nicæno concilio c. 15. legitur. [2]

¶ Episcopus, vel quilibet clericus relicta sua ecclesia non debet ad aliam transire. C. XIX.

3 Non oportet [b] episcopum, vel reliquos ordines de ciuitate ad ciuitatem migrare, non episcopus, non presbyter, nõ diaconus trãseat. Si quis autem post definitionem sancti, & magni cõcilij tale qd agere tẽtauerit, & se huiusmodi negotio mãcipauerit, hoc factum prorsus in irritum ducatur, & ecclesiæ restituatur [c], cuius fuit episcopus, aut presbyter, aut diaconus ordinatus.

¶ *Ex duobus codicibus collectionis Anselmi in vno emendatiore caput hoc ita habet, vt verba hæc,* Quòd non oporteat episcopum, vel reliquos ordines demigrare. *sit rubrica, & capitulum hoc modo incipiat.* Vt de ciuitate ad ciuitatem, non episcopus, non presbyter, non diaconus transeat. *In altero vero eadem rubrica est nigris litteris scripta, & est initium capituli, vnde videtur caput hoc esse concinnatum, quemadmodum est apud Gratianum, salua sententia ipsius canonis.*

Item Gregorius Anthemio subdiacono, lib. 5. epist. 23 siue c. 123.

¶ In monasterio deputetur episcopus, qui in ecclesia sua residere contemnit. C. XX.

4 Peruenit ad nos Pimonium Amalphitanæ ciuitatis epi-

4 Anst. l. 6. c. 178.

scopum [d] in ecclesia sua residere non esse contentum, sed foris per diuersa loca vagari. *& infra.* ¶ Idcirco hac tibi auctoritate præcipimus, vt supradicto episcopo interminari non desinas, quatenus hoc de cetero facere non præsumat, sed in ecclesia sua sacerdotali more resideat. Quem si forte non emendari post tuam intermi nationem [e] cognoueris, in monasterio eum deputare [f], & nobis curabis modis omnibus indicare: vt quid facere [g] debeas, nostra iterum præceptione cognoscas.

Item ex concilio Carthaginensi 5. c. 5. [5]

¶ Episcopo nulli conceditur principalem cathedram relinquere, & ad aliam ecclesiam se transferre. C. XXI.

6 Placuit, vt nemini sit facultas, relicta [h] principali cathedra, ad aliquam ecclesiam in diœcesi [i] constitutam se conferre, vel in re propria diutius, quàm oportet, constitutum, curam vel frequentationem propriæ [k] cathedræ negligere.

Item ex eodem Carthaginensi 5. c. 8. [7]

¶ Intercessori cathedram, cui datus est, tenere non licet. C. XXII.

Constitutum [l] est, vt nulli intercessori licitum sit cathedrã, cui intercessor datus est, quibuslibet populorum studiis, vel seditionibus retinere: sed dare operam, vt relicta cathedra principali ad aliam diœcesim se præsumat conferre: ne propter propriam vtilitatem suam, curam ecclesię possit negligere.

c ¶ *Reslituatur.*] ecclesiæ, si ecclesia eum repetit [c], ĩ. e. si quis episcopus. & tunc cogitur redire, vt ĩ. e. si qui vero.

c Et ita hoc statutũ est ĩ fauorẽ ecclesię, s. q̃pt eũ repetere sed ñ cogit eũ recipe. ar. 32. q. 1. de bñdicto. Ar.

Peruenit.] Casvs. Pimenius Amalphitanæ ciuitatis episcopus non residebat in ecclesia sua: sed foris per diuersa loca vagabatur. Præcepit ergo Gre. Anthemio subdiacono, vt illum admoneat ad ecclesiam suam redire: & si contemnat, detrudat eum in monasterium: & hoc Papæ significet, vt quid sit postea facturus agnoscat.

d ¶ *Episcopum.*] Episcopus ad plus secundum iura canonica per sex menses aberit, vt extra de cler. non residen. ex tuę. tamen dat annũ, vt in auth. quo. opor. episc. §. illud. colla. 1.

e ¶ *Interminationem.*] Ergo admonendus est.

f ¶ *Deputare.*] " Hic subditus suspendit suum prælatum. sic 74. di. honoratus. hoc etiam laicus posset. 32. dist. §. verum. & femina, vt 2. qu. 5. Mennam. Sed certe in hoc non erat subditus: quia faciebat hoc ex delegatione domini Papæ. Idem est de aliis.

" ꝑlatus qñ que suspenditur à subdito suo.

5 Et in Afri. c. 83.

6 Anst. l. 6. c. 176.

g ¶ *Facere.*] Arg. quòd si Papa mandat alicui vt excommunicet alium, idem non potest eum absoluere, ar. 27. q. 1. si homo. Sed hoc verum est, cum hoc alicui specialiter demãdatur. si autem mandatur decisio causæ alicuius iudici, & alteram partem excommunicet, potest illam absoluere.

7 Et in Afri. c. 41.

Placuit.] Casvs. Statuitur in hoc capitu. vt nullus prælatus relicta cathedra principali ad aliam diœcesim se præsumat conferre: ne propter propriam vtilitatem suam, curam ecclesię possit negligere.

h ¶ *Relicta.*] Clericus inconsulto episcopo non potest dimittere ecclesiam suam. extr. de renun. admonet. & si transit de vna ecclesia ad aliam de eodem episcopatu, ibi sufficit tacitus consensus episcopi: quia tacitus dissensus dissoluit matrimonium carnale, vt 33. q. 5. qui vxorem. Sed si transfert ad aliam diœcesim, tunc quasi liberatur à patria potestate: quod non potest fieri nisi expresso [d] consensu episcopi. C. de eman. lib. l. 3. & expresse dicitur 71. dist. c. 1. & 19. q. 2. c. 1. & 21. q. 2. c. 1.

d De hoc no. 71. di. c. 3 & 21. q. 2. c. j. & hãc sniam sequitur V. & Tan. in ꝑdi. c. admonet.

i ¶ *In diœcesi.*] nisi causa visitandi, vt 10. q. 1. placuit. seruato quod dicitur. ĩ. de conse. dist. 3. episcopus.

k ¶ *Propriæ.*] No. quòd prælatus non debet præponere suam vtilitatem vtilitati ecclesiæ. & si in hoc passa sit ecclesia damnum, illud de proprio resarciet. 12. q. 4. quicumque.

Constitutum est.] Casvs. Quidam intercessores vel visitatores vacantium ecclesiarum nitebãtur retinere illas ecclesias studiis populorum, vel seditionibus. Facta est ergo constitutio, vt hoc de cetero non fiat: sed det operam intercessor, quatenus intra annum episcopus eligatur. Si vero neglexerit, anno elapso remoueatur, & alius intercessor detur.

l ¶ *Constitutum.*] Curam debet habere visitator in electione [e]: & ideo prohibetur eligi, ne possit malignari: sicut tutor prohibetur ducere pupillam ante reddita ratiocinia, ne possit malignari. C. de interdict. ma. si tutor. sic nec creditori licet sibi pignus addiscere. C. qui bo. ced. pos. l. 4. Item visitator non debet sibi honorem assumere. 8. qu. 1. in scripturis. & sic ratione officij aliquid prohibetur, vt 10. q. 2. hoc ius porrectum. in fi. & ff. de contrahen. emp. si in emptione. §. tutor. " & est contra regulam illam quòd nulli debet suum officium esse damnosum. extra de fideiussori. peruenit. ff. de fur. si seruus communis. Iste visitator mortuo episcopo constituitur: & iste debet admonere clericos vt eligant futurum episcopum, vt 61. dist. obitum. & c. Catinensis. & si plures eligantur, potest examinare, quis sit melior, vt 85. dist. Florentinum. Item custodit redditus ecclesiæ, vt 61. dist. quoniam. Quandoque tamen redditus ecclesiæ custodiuntur ab œconomis, si eos habeat ecclesia, vt 75. dist. quoniam quidam.

e Et ẽt eliget secũdũ Hu. Alij cõtra de hoc not. 61. dist. obitum. Ar.

" Officium qñq; est dãnosum.

a ¶ *Vt in*

Source : BIU Cujas

a ¶*Vt intra annum.*]§.63.diſt.obeuntibus.

Si qui vero.] Casvs. Dicitur hic quòd nullus clericus relicta ſua eccleſia debet recipi in aliena eccleſia, ſed cogi debet redire: quòd ſi non fecerit, excommunicetur.

b ¶*Cogantur.*] ſi.ff.de decu.l.1.

c ¶*Vt redeant.*] ſi eccleſia vult eũ repetere, ipſe tamẽ non poteſt. ext. de ren. quòd qs p̃sbyter. in dubiis.32.q.1.de beneficto. ſic 33.q.5.mulier. Sed nonne hodie ipſo iure perdit priorem eccleſiam, vt ext. de præb. de multa? Reſpon. perdit q̃tum ad ſe, ſed non quantum ad priorem prælatũ.

a Nõ tñ cogitur. ĩ.e. ſi &c. ſiqs eps ſcdm Hug. †*al. exempto*

1 Anſel.l.7. c.107. Bur.l. 2.c.98. Iuo p.6.c.175.

Si quis presbyter.] Casvs. Quæſitũ fuit in cõcilio Antiocheno q̃ pœnam debet pati clericus ille, q̃ ſua auctoritate ad alienam tranſit eccleſiam. Et reſp. quòd ſi monitus ab epiſcopo ſuo nõ redierit, debet ſuſpendi. & ſi poſtea contumax fuerit, dẽt deponi ſine ſpe reſtitutionis. epiſcop⁹ autem qui depoſitum receperit, à coepiſcopis increpabitur.

2 & ĩ Chalce. c.20. In Aq ſgran.c.71. Anſel.l.7. c.170.

d ¶*Spem.*] Ergo reſtitui nõ poteſt clericus depoſit⁹ ab epiſcopo, & hoc verum, cũ pro crimine deponitur, ſecus ſi pro cõtumacia. 50.di.contumaces.

e ¶ *Alius epiſcopus.*] ſi ab vno ep̃o quis ſuſpẽditur, vbiq; habendus eſt ſuſpenſus, vt hic, & 4.q.5.quiſquis. quia quantum ad officium ſententia iuſ facit. Secus ſi eſt ſuſpẽſus à beneficio: "ſed ĩ excõicato idem eſt, quia cum ſit extra eccleſiam, nihil põt poſſidere nomine eccleſiæ. 23.q.7.c.2.& 3. & 8.di.quo iure. & ar.11. q.3. ſi quis à proprio. §.70.di.ſanctorum. & extr. de ap. paſtoralis. in fine[b].

[c] Excõicatus nihil põt poſſidere nomine eccleſiæ.

b Vbi d̃ hoc ĩ gl. q̃ enim ibi vide. & ĵ.32.q.6.pceptum. Arc.

Epiſcopũ.] Casvs. Dicit, q̃ nullus ep̃s ſua auctoritate ad alienam migret eccleſiã, ẽt ſi à populis fuerit violẽter attractus, vel ei ab epiſcopis ſuadetur, ſed in ſua permaneat. Sequentia duo c. plana ſunt.

39.q.2.nullum. Bur.l.j. c.72. Iuo p.5 c.179.

f *Lacuit.*] 13.qu.1. c.1.

†ἀναγκαζόμενον

Epiſcopus.] Casvs. Statuitur hic, q̃ nullus ep̃s dẽt in aliena diœceſi clericos ordinare, vel altaria conſecrare: q̃d ſi fecerit, clerici deponẽtur: ſed altaria manebunt conſecrata, & ordinator epiſcopus vno anno ceſſabit à Miſſarũ celebratione.

g ¶ *Amotis.*]ĵ.16.q.5.c.1.9.q.2. Lugdun. contra. Sed ibi nomine alterius conſecrauit, & ille ratum habuit, hic nomine proprio, vt 13.q.1.c.1. Vel ibi Dominus ratam habuit ordinationem.

4 §.ea. non oportet. ex Nicæna ſynodo. lib.capit.6.c.236.

h ¶*Altaris.*]"ſi res inanimata fuerit conſecrata Domino, non reſtituitur, vt 14.q.6. comperimus. ſecus in re animata. 54. diſ. frequens. quia animata delinquere poteſt, ſed inanimata non.

" Res inanimata conſecrata Dño, non eſt reſtituenda.

i ¶*Vno anno.*] 9.q.2.nullũ. contra, vbi p tali culpa deponitur. Sed illud eſt ex diſpẽſatiõe.

¶Alienæ plebes ab epiſcopo non vſurpentur. C. XXVII.

5 PLacuit [f], vt à nullo epiſcopo vſurpentur plebes alienæ, nec aliquis epiſcoporũ ſupergrediatur in diœceſi collegam ſuum.

Item Anacletus.

¶Alienos clericos ordinare, & altaria conſecrare epiſcopo non licet. C. XXVIII.

6 EPiſcopus in diœceſim alienam ad alienos clericos ordinandos, vel conſecranda altaria irruere nõ debet. Quod ſi fecerit, amotis [g] his, quos ordinauit, altaris [h] tamen cõſecratione manẽte, trãſgreſſor canonum vno anno [i] à Miſſarum celebratione ceſſabit.

Item ex concilio Agathenſi, c.64.

¶Diebus ſolennibus clericus eccleſiæ ſuæ deeſſe non debet. C. XXIX.

ij SI quis in clero [k] conſtitutus, ſab eccleſia ſua diebus ſolennibus [l] defuerit, ideſt natiuitate Domini, Epiphania, Paſcha, vel Pentecoſte, dum potius ſæculari bus†lucris ſtudet, quàm ſeruitio Dei parere, conuenit, vt triennio à communione ſuſpendatur. ¶ Similiter diaconus, vel presbyter, ſi per tres [m] hebdomadas ab eccleſia ſua defuerit, huic damnationi ſuccumbat.

5 Burc.l.1.c. 64. Iuo p.5. c.173.

6 in Aureliañ.3.c.15.

k ¶*In clero.*]Maxime, quia laicis non licet. §.de cõſe.di.1. ſi quis. & diſt.3. c.nulli.

l ¶*Solennibus.*] immo nullo tẽpore deerit, vt 91.diſ.Eleutherius. & c.clericus. & 92.di. c.vlt. Sed quid ſi plures habet eccleſias vel præbendas? Tunc dicas eccleſiam ſecũ diſpẽſaſſe, vt ad iſtud non cogatur.

†*al. ſingulari lucro*

m ¶*Per tres.*]§.e. præſentium. contra ibi dicitur de duob. mẽſib. Sed ibi factũ narrat, hic ius commune. Vel idem eſt in vtroque dum tamen abſit de licentia ſuperioris.

Item ex concilio Antiocheno, c.3.

¶De eodem. C. XXIIII.

j SI quis presbyter, vel diacon⁹, vel quilibet clericus, deſerta ſua eccleſia, ad aliam trãſeundum eſſe crediderit, & ibi paulatim tẽtet, quo migrauit, perpetuo manere, vlterius miniſtrare non debet, p̃ſertim, ſi ab epiſcopo ſuo ad reuertẽdũ fuerit exhortatus. Quòd ſi poſt euocationem ſui epiſcopi, non obedierit, ſed inobediens perſeuerauerit, omnimodo ab officio ſuo deponi debere, nec aliquãdo ſpem [o] reſtitutionis habere: ſi vero propter hãc culpã depoſitum, alius epiſcopus [e] ſuſceperit, & ipſe à communi ſynodo pœnã merebitur increpationis[A], tamquam eccleſiaſtica iura diſſoluens.

A ¶ Increpationis.] *Græce eſt*, ἐπιτιμίας τυγχάνειν, *quod in aliis verſionibus eſt*, arguatur, vel coerceatur, vel puniatur.

Item Remotum.] Casvs. Irenæus epiſcopus per ſeditionẽ volebat Barcinonen. eccleſiam retinere: ſed Hilarius Papa præcepit Aſcanio archiepiſcopo, vt inde illum remoueat, & ad ſuã faciat reuerti eccleſiã, & in eccleſia Barcinonenſi talẽ faciat eligi, qualẽ deceat illũ conſecrarẽ: ne ſi aliter fiat pœnã patiatur, quod in iniuriam Dei factũ fuerit. *Retundat.* ideſt. puniat & emendet, vel corrigat.

7 Anſel.l.6. c.109.

†*al. ſimiliter*

n ¶*Remoto.*]ab officio viſitatiõis [c]. vel etiam ab ipſo epiſcopatu, quem occupauerat.

Item ex eodem Antiocheno, c.21.

¶Non licet epiſcopo eccleſiam ſuam relinquere & ad aliam tranſire. C. XXV.

3 EPiſcopũ de diœceſi ad diœceſim alteram non debere tranſire, neque ſi ſe ipſum ingeſſerit, neque ſi à populis fuerit violenter attractus, neq; ſi etiam hoc ei ab epiſcopis ſuadeatur†: manere autem eum debere in eccleſia Dei, quam ab initio ſortitus eſt, & non ab ea alibi demigrare, ſecundum regulam ſuper hoc olim à patribus conſtitutam.

Item ex concilio Chalcedonenſi, c.5.

¶De eodem. C. XXVI.

PRopter eos epiſcopos, ſiue clericos, qui de ciuitate ad ciuitatem tranſeunt, placuit definitiones datas à ſanctis patribus habere propriam firmitatem.

Item ex concilio Carthaginenſi, 3.c.20. [4]

Item Leo epiſcopus vrbis Romæ Anaſtaſio Theſſalonicenſi epiſcopo, epi. 82. al. 84. c. 8.

¶Qui alienam cathedram appetit, ab ea ex pulſus etiam propria careat. C. XXXI.

8 SI quis epiſcopus mediocritate ciuitatis ſuæ deſpecta, adminiſtrationem celebrioris loci ambierit, & ad maiorem [o] plebem ſe quacumque ratione tranſtulerit, nõ ſolum à cathedra qui dem pellatur aliena, ſed carebit & ppria: vt nec illis præſideat, quos

Item Hilarius Papa epiſcopus Tarraco. c.3.

¶Remouendus eſt epiſcopus ab eccleſia, cui irrepſerit, & ad ſuam cogendus eſt redire. C. XXX.

7 REmoto [n] ab eccleſia Barcinonenſi, atque ad ſuam remiſſo Irenæo epiſcopo, ſedatis p ſacerdotalẽ modeſtiam voluntatibus, quæ per ignorantiam eccleſiaſticarum legũ deſiderãt, quod non licet, obtinere: talis protinus de clero proprio Barcinonẽſibus ordinetur epiſcopus. qualẽ te pręcipue frater Aſcani oportet eligere, & decet conſecrare: ne ſi forte aliter†factum ſit, non ſine obiurgatione tui maxime nominis retũdat noſtra pręceptio, quod ad iniuriam Dei (à quo ſpecialiter ſacerdotalium eſt gratia dignitatum) didicerimus admiſſum.

Si quis.] Casvs. Anaſtaſius Theſſalonicenſis epiſcopus q̃ſiuit à Leone q̃ pœnã debeat epiſcop⁹, eligere in minore ciuitate deſerta ſe trãsfert ad maiorem ambitioſe. Et reſpondetur quòd ſuam perdere debet, &illam quam per ambitionem concupiuit. Idem eſt caſus ſequentis c.

8 Pol.l.1.ti.9 Anſ.lib.6.c. 104. Bur.l.1. c.74. Iuo p. 5.c.103.

o *Ad maiorem.*] multo fortiꝰ ſi ad parem: quia facilius diſpenſatur in maiori quàm in pari. extr. de tranſla. licet ad minorem etiam difficilius quam

quam ad parē.ext.de transl.cum ex illo.& est hic præsumptio canonis,quia eoipso q̄ trāsit ad maiorem,p̄sumitur esse ambitio potius quam leuitas:quia nullus transit ad minorē.ext.de cle.non resi.c.1.

QVI VERO.Casvs.Dictū est s̄.de ambientib.Nunc vero dicit de his qui pretio vacātem ecclesiam ingrediuntur,q̄ sunt deponendi.

Sancitum.]Casvs. Statutū fuit inRothomagēsi concilio, vt quicumq; pecuniā dederit, vel aliud munus clerico vel laico pro aliqua ecclesia vacante, ab officio suo repellatur.

a ¶ *Aut aliam pecuniam.*]Aliam bene dicit, quia quidquid habent homines, pecunię nomine censetur. 1.q.3.per totum. Additio.ad idem 18. q.1.si infidelis. in fin. Archid.

1 Burc.l.3.c.47. Iuo p.3.c.52.Pan.l.2 c.45.

†*al. aspirare contenderit*

QVOD VERO.Hæc est 5.pars q.in quas p̄ bare intēdit,quod de licentia Papę ex iusta causa bene possunt fieri mutationes,& q̄ vnus debet esse prę sus in vna ecclesia.& hoc probat p̄ sex auctoritates.Io.de Fant. Casvs. iste §.respicit illum §.s̄.e.illud vero Cypriani.vbi factaest mētio de mutatione episcoporum,q̄ posset fieri auctoritate populi, & communi consilio episcoporū. probat hoc vsque ad §.*Hoc non solum.*

2 In cap.l.7. c.206.Burc. l.3.c.114.Iuo p.3.c.90. Pan.l.2.c.49

Mvtationes.]Casvs.Docet Anterius Papa in hoc capitulo,q̄ mutationes episcoporum possunt fieri pro communi vtilitate,vel necessitate, & auctoritate sedis Apostolicę:&hoc probat tribus exemplis, s. Petri, Eusebij, & Felicis:q̄ de minoribus locis ad maiora sunt trāslati,nec dicū tur isti transire, vel sedem mutare, cū hoc non faciunt p̄ ambitionem, sed inspecta cōi vtilitate vel necessitate hoc faciunt.

b ¶ *Petrus.*] 22. dist.sacrosanctā.

c ¶ *Parua.*]l.Vercellina. & regulare est, vt à minori promoueatur ad maius,vt 93.di. legim⁹.in fi.ff.de mu. & hon. vt gradatim. sed non econuerso.

3 Pol.l.1.ti.9 Ansel.l.6. c.94.Burc.l.1. c.77.Iuo p.5 c.183.Pan.l. 3.c.69.

d ¶ *Nec transfertur.*] præsumit enim canō locum non mutari,“ cum animus non sit mutatus : sicut virgo censetur, cum non sit animus corruptus,licet corpus sit corruptum. 32.q.5. ita ne.sic propter animum bonum iudicat canō etiam iniustum factum bonum.23.qu.8.occidit.& q.7. quod autē. & 32.q.3.proposito.

†*al. non libitu cuiusquam, aut dominatione*

“Virgo dici potest etiā corrupta.

Scias.]Casvs.Quidam dicebant, q̄ nec causa vtilitatis, nec causa necessitatis poterūt episcopi mutare sedes.quare Benignus Archiepiscopus quæsiuit à Pelagio,vtrū bene dicerent. Et respondet,quòd non : quia plurimorum vtilitas præferenda est vnius vtilitati vel voluntati. Nec dicuntur isti transire vel mutare, qui hoc non faciunt per ambitionem, sed potius mutari.Vnde male dicebant illi qui asserebant episcopos non posse sedes mutare causa necessitatis vel vtilitatis.

per auaritiam concupiuit, nec illis, quos per superbiam spreuit. Suis igitur terminis contentus sit quisque: nec supra mensuram iuris sui affectet augeri.

Item ex concilio Meldensi,c.30.

¶Vtraque careat ecclesia, qui contemptu minoris ecclēsiæ ad maiorem aspirat. C. XXXII.

1 SI quis de ordine sacerdotali, contemptu minoris ecclesiæ ambitiose,& improbe ad potiorē aspirauerit †, canonica erga eum definitio conseruetur,hoc^a est, vt vtraque careat.

a ¶ Hoc est,vt vtraque careat.] *Hæc non sunt in Meldensi impresso, habentur tamen apud ceteros quoque collectores.*

Qui vero pretio ecclesiam vacantem ingressus fuerit,ab officio suo deponendus est,sicut in Rothomagensi concilio legitur

¶Deiiciatur à clero, qui mulieribus ecclesiam acquirere tentat. C. XXXIII.

2 SAncitum est,atque omnibus modis prohibitum, vt si quis presbyter inuentus fuerit alicui clerico,vel laico munera dare, vel dedisse,aut aliam [a] pecuniam tribuere,vt alterius presbyteri ecclesiam surripiat[a], aut vacantem pretio redimat, pro hac cupiditate, seu rapina,seu præsumptione turpis lucri gratia deiiciatur à clero, & alienus existat à regula.

a ¶Surripiat, aut.] *Additæ sunt istæ duæ voces ex Burchardo. Nam viuente presbytero possessore non potest dici vacans ecclesia.In li.7.capitularium, c.206.est verbum,* surripiat, *sed deest alterum membrum,* aut vacantem pretio redimat.*Iuo,& auctor Pannormiæ habent vt antea Gratianus*, ecclesiam vacantem pretio redimat.

5 *Quòd vero communi consilio, atque alio rum vtilitate mutationes episcoporum fieri possint, & in ecclesiis, à quibus recesserint, eis viuentibus alij substitui valeant, Anterus Papa demonstrat epistola septima scribens episcopis Bæticæ,& Toletanæ prouinciæ.*

¶Necessitatis, vel vtilitatis causa episcoporum mutationes fieri possunt. C. XXXIIII.

3 MVtationes episcoporū scitote communi vtilitate,atque necessitate fieri licere,sed nō propria † cuiusquam voluntate, aut dominatione.Petrus [b] sanctus magister noster, & princeps Apostolorum de Antiochia vtilitatis causa trāslatus est Romam,vt ibidem potius proficere posset. Eusebius quoq; de quadam parua [c] ciuitate, Apostolica auctoritate mutatus est ad Alexādriam. Similiter Felix de ciuitate,in qua ordinatus erat,electione ciuium propter doctrinam, vitamque bonam quā habebat, [auctoritate[a] huius sanctæ sedis, &]communi episcoporum,& reliquorum sacerdotū, ac populorum consilio translatus est Ephesum. Non enim trāsit de ciuitate ad ciuitatem, nec trāsfertur [d] de minori ad maiorem, qui hoc non ambitu, nec propria volūtate facit, [e] sed aut vi à propria sede pulsus, aut necessitate coactus,aut vtilitate loci,aut populi, non superbe, sed humiliter ab aliis trāslatus,&inthronizatus est. *& infra.* ¶ Nam sicut episcopi habent potestatem ordinare regulariter episcopos,& reliquos sacerdotes,sic quoties vtilitas, aut necessitas coegerit, supradicto modo & mutare,& inthronizare potestatem habent.[non tamen sine sacrosanctæ Romanę sedis auctoritate & licentia.]*& infra.* ¶ Alia etenim† est causa vtilitatis,& necessitatis,alia auaritiæ, ac præsumptionis,aut propriæ voluntatis.

a ¶ Auctoritate huius sanctæ sedis, &c.] *Hæc verba non leguntur in epistola Anteri, neque in Pannormia, neque apud Burch. & Iuonem. Sunt tamen apud Anselmum, & in Polycarp. & vetustis Gratiani exemplaribus. Idem quoque est de verbis illis prope finem capitis,* non tamen sine sacrosanctæ Romanæ sedis auctoritate, & licentia : *quæ propter hanc causam virgulis sunt inclusæ.*

Item Pelagius Papa secundus Benigno Archiepiscopo epist.2.

¶Causa necessitatis mutationes episcoporum fieri possunt. C. XXXV.

5 SCias frater dilectissime,aliud esse causam necessitatis,& vtilitatis, aliud causam præsumptionis,ac propriæ voluntatis. Nō ergo mutat sedem qui non mutat mentem,id est,qui non causa auaritiæ, aut dominationis, aut propriæ voluntatis, vel suæ delectationis† migrat de ciuitate ad ciuitatem, sed causa necessitatis, aut vtilitatis mutatur. Nam [f] plurimorum [e] vtilitas vnius vtilitati, aut voluntati prę ferēda est [f]. Aliud [g] est enim mutare,& aliud mutari. *& infra.* ¶Nā aliud est sponte transire,& aliud est coacte, aut necessitate venire. Vnde non isti mutant ciuitates, sed mutantur:quia non sponte, sed coacte hoc agūt. *& infra.* ¶ Non ergo bene intelligunt ecclesiasticas regulas, qui hoc negant causa necessitatis, vel vtilitatis fieri posse,quoties communis vtilitas,aut necessitas persuaserit.

Idem in eadem epistola paulo inferius.

¶Christum negare conuincitur, qui necessitatem patientibus misericordiam non impendit. C. XXXVI.

OMnis,q̄ gemebat,& vexabatur à Saul,fugiebat,& venie

4 Plura sunt verba in originali.

a De hoc le. & not.s̄.ea. c.placuit.

5 Pol l.1.ti.9 Ansel.l.6. c.97.

†*al. electionis*] *al. dilectionis*

6 Concord. tex.cū gl.in ver.eo tpe.i l.actione.§. Labeo. ff.p soc.& gl.i l. & ibi Pet. Cyn.& Bar. ff.sol.mat.

“vtilitatem suā an possit quis ōfere publicæ.

†*al.quoque*

Omnis.]Casvs. Quidam dicebant episcopos expulsos à ciuitatibus non esse recipiendos,&in aliis ecclesiis collocādos.Item asserebant, quòd causa vtilitatis non debebant mutari de minori ciuitate ad maiorem. Sed docet Pelagius exemplo Dauid eos esse recipiendos , q̄ si sciret esse

1.Reg.22.

Source : BIU Cujas

eſſe peccatum, expulſos à Saule non recepiſſet. non enim peccant expulſi: ſed potius qui cogunt eos fugere. Similiter cauſa vtilitatis licite fit mutatio de minori ad maiorem, & qui contradicunt, miſe ricordiam negant, ſ. qui nolunt mutare, id eſt, mutando tradere epi ſcopum cauſa vtilitatis vel neceſſitatis, vel deiectum recipere.

a ¶ *Sciret.*] ar. ꝙ eo ip ſo videtur aliquid bo num & iuſtum, ꝙ à bo no factum eſt. 37. diſ. qui de menſa. & 9. q. 2. Lugdunenſis.

b ¶ *Coacte.*] precib. ſu periorum. ſic ſ̃. e. qua liter. videtur. n. ꝙ non poſſit cogi, vt 74. diſ. vbi. Vel dic, ꝙ poteſt quis cogi, vt de nolẽ te fiat volẽs [a], vt 23. q. 4. diſplicet. & 74. diſt. placuit. Papa tamẽ ab ſolute poteſt aliquem cogere, vt 9. qu. 3. per principalem.

a Hoc no. ſ̃. 1. q. 6. ſicut. ibi videas.

c ¶ *Minor.*] ſed num qd tenetur minor po pulus ſuum epiſcopũ maiori concedere, cũ nemo cogatur de ſuo beneficiũ facere. 10. q. 2. precarię? Reſp. ſic, ſi alium poteſt habe re æque idoneum [b]. vel loqtur in eo caſu cum ibi magis vtilis erit, vt ff. loc. ſi domo. d ¶ *Doctiorem.*] omnia comparatiua poſitiue hic ponuntur.

b Arg. ff. ſol. ma. l. 2. ĩ pr. ff. de eui. in creditorem. cũ ſuis ſim. ſcđm I. đ Fã.

e ¶ *Et vtiliorem.*] ſcilicet illis.

†myſteriis.

E *Piſcopus.*] Casvs. Conſtituit Carthagin. concilium, ꝙ nec epiſcop⁹ nec clericus inferioris ordinis tranſeat de loco ignobili ad nobilem per ambitionem: ſed ſi vtilitas exegerit, epiſcopus tranſeat au ctoritate Papæ, & in præſentia ſynodi, decreto clericorum & laicorũ porrecto epiſcopis pro eo, ꝙ debet trãsferri. Alij vero cle rici transferuntur de voluntate ſuorum epiſcoporum.

†al. mutari

f ¶ *Gradus.*] quod verum eſt de iis q̃ ſubſunt epis nullo mediante, vt 71. di. clericos. & ext. de ren. admonet. ſed ſi aliis ſubſunt, vt abbatibus vel aliis, eorum cõſenſus requirendus eſt, vt 54. di. c. 1. & 2. & 9. q. 3. cõqueſtus. & 63. di. quanto. " Quid ſi clericus non vult tranſire de minori ad maiorem? Dico, ꝙ non p̃t cogi ab epo, qa nemo creſcere cogitur inuit⁹. 74. di. geſta. & 63. diſt. quanto. hoc autẽ Papa p̃t. Sed ſi ad alium epiſcopatum vocatus eſt eps, neceſſarius ẽ conſenſus epi. 71. di. p totum. 85. di. Florentinũ. Ioannes. Ego credo [c], ꝙ eps p̃t cogere clericum vt tranſeat ad maiorem locum, cũ maiora facere poſſit, vt extra de exceſ. præla. ſicut. & ad hoc facit extr. de ætat. & qual. quæris. B.

1 Iuo par. 5. c. 125. Pann. l. 3. c. 70.

" Clericus an poſſit p eẽm cogi tranſire ad maiorem eccleſiam.

c Et male. in p̃di. c. geſta. ſcđm H. & L. ſecõpelli p̃t à Papa ſolũ, vt ſ̃. dſ, ſcđ̃ L. & H.

bat ad Dauid] Si ergo piiſſimus, atque iuſtiſſimus Dauid ſciret [a] peccatum eſſe perſecutionem fugientes, & tranſeuntes de loco ad locum, & de ciuitate ad ciuitatem recipere, tales nequaquam recipe ret, nec ſecũ teneret, nec in aliis ciuitatibus eos collocaret. Qui enim perſequuntur Domini epiſcopos, eoſque de ciuitatibus ad ciuitates tranſire compellunt: non eos tantúm perſequuntur, quantum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ, cuius legatione funguntur. Nec ipſi in hoc peccant epiſcopi, quoniam non ſponte, ſed co acte [b] hoc agunt, ſed illi, qui eos perſequuntur: nec ipſis epiſcopis hoc imputari poteſt, ſed illis qui eos hoc agere cogunt. *& infra.*

¶ Qui autem negant miſericordiam faciendam fugientibus, ac neceſſitatem patientibus, ipſum Chriſtum negant, qui eſt miſericordia, & veritas. *& infra.* ¶ Negat miſericordiam neceſſitatem patientibus, qui populis indigentibus diuinis miniſteriis †, & non habentibus proprium epiſcopũ, qui eos inſtruat, cauſa vtilitatis, atq; neceſſitatis, ex alia ciuitate, li cet minor [c] ſit, in eam, quę nõ habet epiſcopum doctiorem [d], vel vtiliorem [e], meliori conſilio, non ſponte trãſeuntem, ſed maiorum exhortatione mutare †, aut epiſcopum eiectum, & perſecutionẽ patiẽtem cauſa vtilitatis, aut neceſſitatis inthronizari non permittit.

Item ex concilio Carthaginenſi 4. c. 27.

¶ Non ambitione, ſed ſynodali auctoritate, de eccleſia ad eccleſiam epiſcopus tranſeat. C. XXXVII.

1 E Piſcop⁹ de loco ignobili ad nobilem per ambitionẽ non tranſeat: nec quiſquam inferioris ordinis clericus. Sane, ſi vtilitas eccleſiæ fiendum popoſcerit: decreto pro eo clericorum, & laicorum epiſcopis porrecto in preſen tia ſynodi transferatur, nihilominus alio in locum eius epiſcopo ſubrogato. Inferioris vero grad⁹ [f] ſacerdotes, vel alij clerici cõceſſione ſuorum epiſcoporum poſſunt ad alias eccleſias tranſmigrare.

Item ex eodem Carthaginenſi, 4. c. 33.

¶ In proprio gradu epiſcopi, vel presbyteri in aliena ſuſcipiantur eccleſia. C. XXXVIII.

E Piſcopi vel presbyteri, ſi cauſa viſitandi ad eccleſiam alterius epiſcopi venerint, in gradu [g] ſuo ſuſcipiantur, & tam ad verbũ faciendum, quàm ad oblationem conſecrandam inuitentur [h].

g E *Piſcopi.*] ¶ *In gradu.*] id eſt, honore.

h ¶ *Inuitentur.*] aliàs non licet. 9. q. 2. nullus. & 6. q. 3. ſcriptum.

Item Calixtus Papa omnibus Galliarum epiſcopis, epiſt. 2. c. 3.

¶ Eccleſia vnius epiſcopi ab alio diſponi non debet. C. XXXIX.

2 S Icut alterius vxor nec adulterari ab aliquo, vel iudicari [i], aut diſponi, niſi à proprio viro, eo viuente, permittitur, ſic nec vxor epiſcopi †, quæ eius eccleſia, vel parochia indubitanter intelligitur, eo viuente, abſque eius iudicio, & voluntate alteri † iudicari, vel diſponi, aut eius cõcubitu frui, ideſt ordinatione, cõceditur. Vnde ait Apoſtol⁹ [Alligata eſt vxor legi, quamdiu vir eius viuit, eo vero defuncto, ſoluta eſt à lege viri.] Similiter & ſponſa epiſcopi (quia ſponſa, vxorque eius dicitur eccleſia) illo viuente ei eſt alligata: eo vero defuncto ſoluta eſt. [Et cui voluerit, nubat, tantum in Domino] id eſt regulariter [k]. 3 Si enim eo viuente alteri nupſerit, adultera iudicabitur. Similiter & ille, ſi alteram ſpõte duxerit, adulter exiſtimabitur, & communione priuabitur. Si autẽ perſecutus fuerit in ſua eccleſia, fugiendum illi eſt ad alteram, eique eſt aſſociandus, dicente Domino: [Si vos pſecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.] Si autem vtilitatis cauſa fuerit mutandus: non per ſe hoc agat, ſed fratribus inuitantib. & auctoritate huius ſanctæ ſedis faciat, non ambitus cauſa, ſed vtilitatis, aut [A] neceſſitatis.

A ¶ Aut neceſſitatis.] *Hæc non ſunt in ipſa epiſtola, ſed habentur apud Anſelmum. Neceſſitas autem præbet iuſtam cauſam tranſlatio ni. ſ̃. ead. c.* ſcias.

6 *Hoc non ſolum de epiſcopis, verum etiam de quibuſlibet eccleſiæ miniſtris intelligitur, ne videlicet in locum viuentis alter obrepat.*

Vnde beatus Gregorius ſcribit Natali Salonitano epiſcopo de eo, qui in archidiaconatum alterius ſe promoueri conſenſerat, libro 2. indictio. 10. epiſt. 14. & 16.

¶ Deponatur, qui locum alterius inuadere non timet. C. XL.

4 E Vm, qui contra iuſtitiæ regulam in archidiaconatũ [l] alterius ſe prouehi conſenſit, ab eiuſdem archidiaconatus honore deponimus. Qui, ſi vlterius in loco eodem miniſtrare pręſumpſerit, ſe participatione communionis ſacræ nouerit eſſe priuatum.

Item Hieronymus ad Ruſticum monachum, epiſt. 4.

vel diſponi niſi à proprio epiſcopo: & ſicut vxor (vt dicit Apoſtolus) mortuo viro ſuo poteſt nubere cui vult, ita defuncto epiſcopo eccleſia p̃t alteri cõcedi. In 2. par. dicitur, ꝙ ſi eps non p̃t permanere in ſua eccleſia, fugiat ad aliã. hoc probat auctoritate Chriſti. In 3. par. dicitur, quod epiſcop⁹ cauſa vtilitatis & fratrib. inuitãtib. poteſt mũtari: ſed hoc cum auctoritate ſedis Apoſtolicæ fiat. Secunda pars incipit ibi, *Si vos perſecuti.* Tertia ibi, *Si autem vtilitatis.*

2 Pol. l. 1. tit. 8. Anſ. l. 6. c. 103. Bur. l. 3. c. 49. Iuo p. 3. c. 53. & p. 5 c. 101.

† al. epiſcopi, vel preſbyteri.

† al. ab altero diiudicari.

i ¶ *Iudicari.*] ff. de iur. om. iu. qui iuriſdictio ni. cõtra. vbi dicitur, ꝙ nullus ſibi vel ſuis ius dicere poteſt. Reſpon. " iudicare poteſt maritus vxorem corrigẽdo eam. 23. q. 4. duo iſta. ſed nõ verberando eam, vt C. de repu. conſenſu. quia illa aliena ſunt ab ingenuis, vt ibi dicitur: ſed temperate poteſt eam caſtigare, quia eſt de familia ſua. 33. q. 5. hæc imago. ſicut dominus ſeruum. inſtitu. de iis qui ſui vel al. iu. ſunt. §. fin. & etiam mercenarium ſuum. ff. de pœ. reſpiciendum. non autem in forma iudicij poteſt eam iudicare.

Rom. 7.

" Maritus vxorem caſtigare p̃t.

3 ibid.

k ¶ *Regulariter.*] ideſt, homini ſuæ profeſſionis. 28. quæſt. 1. caue. Vel ſine ſuſpicione turpitudinis, 32. q. 1. ſi quis vxorem.

Matth. 10.

HOC NON SOLVM. Hæc eſt ſexta pars q. in qua reprehendit eos qui occupant locum viuentis, cum duo ſimul eſſe non poſſint. Ioan. de Fan.

Casvs. dictum eſt ſ̃. c. ſicut. quòd epiſcopo viuente ſua eccleſia nõ debet alteri nubere. Nũc dicit idem eſſe intelligẽdum de quibuſlibet miniſtris eccleſiæ, ſicut de archidiacono, vt in ca. prox.

E *Vm qui contra.*] Casvs. Natalis epiſcopus Salonitan⁹ iniuſte repulit Honoratum ab archidiaconatu, & eo viuente alterum ſibi ſubſtituit. ſed Gre. depoſuit illum ſubſtitutum. & ſi præſumeret in eodẽ loco vlterius miniſtrare, ſacra communione ſe nouerit eſſe priuatum.

4 Iuo p. 6. c. 342.

l ¶ *Archidiaconatum.*] ſed nonne iſte debuit depo

Source : BIU Cujas

deponi, vt 3.q.2.audiuimus.& 2.q.1.in primis? Sed iſte excuſabatur auctoritate maioris [a], qui hoc fecerat.14.q.5.dixit Dominus.& 28. diſt. diaconi.

In apibus.] Casvs. Hieronymus probat hic ſex ſimilitudinib. plures prælatos non debere eſſe in eadem eccleſia: ſed ſinguli prælati debent eſſe in ſingulis eccleſiis.

a ¶ *Imperator.*] arg. q̃ omnes reges coronabit Imperator, vt dixi 63. diſt. Hadrianus. 2. cū plures ſunt reges, vt 6.q.3.c.2. Ioan.

b ¶ *Vnus.*] tamen quãdoque fuerũt duo Imperatores de facto, vt 21. diſt. nunc autem. Quid ergo dicemus de græculo [b], videtur, quòd iſte ſit Imperator: quia Cõſtantinus illuc tranſtulit imperium, vt 96. diſt. Conſtantinus. & Imperator appellatur, vt ext. de mã. & obe. c. ſolitę. ſed non eſt ita, quia Romana eccleſia tranſtulit imperium ad Alemannos ab oriente. ext. de ele. ca. venerabilem. Ioan.

c ¶ *Iudex vnus.*] ſed imo decem ſunt iudices prouincię, vt 6.q.3. ſcitote. ſed hic appellat iudicem regẽ. alibi tamen videtur, quod vnus ſit iudex prouinciæ præter regem, vt 23.qu.4. duo iſta.

d ¶ *Roma.*] ff. de re. di. l. vl. cõtra ibi dicitur, q̃ ideo Romulus interfecit Remum, quia muros tranſiliit: Reſpondeo. Nam potuit hoc idem feciſſe ex inuidia.

e ¶ *Parricidio.*] large ſumpto nomine, vt ff. ad leg. Pompeiam de parricidiis. l.1.

f ¶ *Archidiaconi.*] i. in quolibet archidiaconatu erit vnus archidiaconus. non autem prohibet quin in vna eccleſia poſſint eſſe plures archidiaconi, vt 93. diſtinct. diaconi.

¶In vna eccleſia duo prælati eſſe non debent. C. XLI.

[1] IN apibus princeps † vnus eſt, grues vnam ſequuntur ordine litterario: Imperator [a] vnus [b], iudex [c] vnus prouinciæ [2]. Roma [d], vt condita eſt, duos fratres ſimul habere reges non potuit, & parricidio [e] dedicatur. In Rebeccæ vtero Eſau &* Iacob bella geſſerunt: ſinguli eccleſiarum epiſcopi, ſinguli archipresbyteri, ſinguli archidiaconi [f], & omnis ordo eccleſiaſticus ſuis rectoribus nititur.

7 *Ecce in quibus caſibus epiſcopo viuente, alius poteſt ei ſubſtitui: quamquam ſecundum rei veritatem non viuente epiſcopo talis probetur ſuccedere. Tranſlatus enim ab vna ciuitate ad aliam deſinit* [g] *eſſe epiſcopus illius ciuitatis, à qua transfertur, atque ideo, qui huic ſuccedit, non viuente, ſed defuncto* [h] *quodammodo epiſcopo, probatur ſubſtitui. Sed inter eum qui hoſtilitatis neceſſitate, & eum, qui vtilitatis cauſa transfertur, hoc intereſt, quòd ille, qui metu hoſtilitatis ad aliam tranſit, ſi priorem contigerit aliquando ab hoſtibus liberam fieri, ad eamdem illum redire oportet.*

*Vnde Gregorius Papa ſcribit Ioanni epiſcopo Syllatino† lib.2.indict.10.epiſt.25.**

¶Qui metu hoſtilitatis ad alium locũ tranſierit: poſtea ad ſuam eccleſiam redire oportet. C. XLII.

[3] PAſtoralis officij cura nos admonet, deſtitutis eccleſiis proprios conſtituere ſacerdotes, qui gregem Dominicum debeant paſtorali ſolicitudine gubernare [i]. Propterea te Ioannem ab hoſtibus captiuatæ Liſſitanæ ciuitatis epiſcopum in Scyllatina eccleſia Cardinalem neceſſe duximus conſtituere ſacerdotem: vt ſuſceptam ſemel animarum curam intuitu futuræ retributionis impleas: & licet à tua eccleſia ſis hoſte imminente depulſus, aliam, quæ paſtore vacat, eccleſiam debes gubernare: ita tamen, vt ſi ciuitatem illam ab hoſtibus liberã effici, & Domino protegente ad priorem ſtatum contigerit reuocari [k], ad eam, in qua prius es ordinatus, eccleſiam reuertaris [l]. ſint autem prædicta ciuitas continua captiuitatis calamitate premitur, in hac in qua à nobis incardinatus [A] es, debeas eccleſia permanere.

A ¶Incardinatus.] ſ. *diſt.71.c.* fraternitatem. *de huius vocis notione eſt adnotatum.*

Qui vero vtilitatis cauſa transfertur, nequaquam ad priorem redire cogitur. Eſt etiam alius caſus, in quo epiſcopus viuenti epiſcopo ſubſtituitur. Cum enim aliquis relicta priori cathedra, ſua auctoritate ad aliam trãſierit, ſi alius ei ſubſtitutus fuerit, licet ille prioris eccleſiæ epiſcopus eſſe non deſierit, ſubſtitutus tamen epiſcopatum habebit.

Vnde Damaſus vrbis Romæ epiſcopus ſcribit ad Paulinum Antiochenum, dicens.

¶De ſacerdotibus, qui relictis ſuis eccleſiis ad alias migrarunt. C. XLIII.

[4] EOs ſacerdotes, qui ab eccleſiis ad eccleſias migrauerunt, tamdiu à noſtra communione habem [m] alienos, quãdiu ad eas redierint ciuitates, in quibus primitus ſunt cõſtituti. Quòd ſi quis alius alio trãſmigrante, in locum viuentis ordinatus [m] eſt, tamdiu dices, quòd prior locus deſinit eſſe religioſus, vt ff. de relig. cum loca. ſed poſtea eam repetit iure poſt liminij, vt 24. quæſt.1. cum per bellicam. Vel dic, quòd Papa ſub conditione vel ad certum tempus poteſt aliquem inſtituere prælatum: ſicut miles ſub conditione & ad certum tempus inſtituit heredem. ff. de mili. teſta. in fraudem. §. ſimiles. Ioan.

k ¶ *Reuocari.*] Argu. quòd reſtituta re in priſtinum ſtatum, omnia iura reſtituuntur [d]. vt extra de ele. quia diligentia. 16. quæſtio. 3. prima. & ſi quis peruenerit ad meliorem fortunam, tenetur ad priſtinam obligationem. 26. quę Eps duarũ ſtio. 7. ab infirmis. ff. quemadmodum ſer. amit. ſi locus. & C. qui bon. cedere pol. l.2.

l ¶ *Reuertaris.*] cum ergo teneatur redire, non ergo deſinit eſſe epiſcopus primæ eccleſiæ. & ſic epiſcopus eſt duarum eccleſiarum contra illud 21. quæſtio. 1. relatio. Baz. vero dicit, quòd eſt epiſcopus vtriuſque, ſicut in matrimonio carnali dixit, quod aliquis poteſt eſſe maritus duarum, ſi vxor intrat religionem. Sed contra. nam ille locus deſiit eſſe eccleſia per captiuitatem, vt ff. de relig. cum loca. Sed non eſt ita: quia ipſa ſacramenta eccleſiæ vera dicimus eſſe apud hoſtes: vt prima, quęſtione prima. quod quidam. & quod dicit lex, quòd deſinit eſſe ſacer locus, intellige quia viduatus eſt ſacris miniſteriis. Ciuitas autem deſinit eſſe inductione aratri. ff. quib. mod. vſusfru. amit. l. ſi vſusfructus. & collegium tranſlatis perſonis. ff. de colle. illicitis. l.3. Sed pone ecõuerſo quòd epiſcopus ſit captus, & non ciuitas. tunc bene conſtituetur alius, vt dicunt quidam. quia ſi tutor eſt captus ab hoſtibus, alius dandus eſt, & tamen ſi captus redierit, omnia recuperat iure poſtliminij, & ille alius deſinit eſſe tutor: vt inſt. de Attilia. tut. §. ab hoſtibus. quòd non concedo [e]. quia ſic offenderetur illa regula. 16. quæſtio. 7. inuentum.

QVI VERO. Casvs. Dictum eſt ſ. quid iuris ſit, ſi cauſa neceſſitatis transfertur. Nunc vero oſtendit, quòd ſi cauſa vtilitatis transfertur, nõ poteſt ad priorem eccleſiam redire. Eſt etiam alius caſus, in viuente epiſcopo ſubſtituitur alius, ſcilicet cum eccleſia ſua derelicta eſt cauſa ambitionis, & ſua auctoritate tranſit ad aliam, quo caſu licet non deſinat eſſe prælatus prioris eccleſiæ, tamen ſubſtitutus eam habebit.

Eos ſacerdotes.] Casvs. Dicitur in hoc c. quòd ſacerdotes auctoritate propria de eccleſia ſua migrantes ad aliam, tãdiu à communione remoueantur, quamdiu ad ſuas redierint ciuitates. ſed ſi alius iam eſt ſibi ſubſtitutis: tamdiu vacet qui deſeruit ſuam ciuitatem, donec ſubſtitutus quieſcat in Domino.

m ¶ *Ordinatus.*] ar. "quod re integra poteſt repeti eccleſia, quæ habita eſt pro derelicto. nã ſi ceſſit quis bonis rebus nondũ diſtractis, poteſt eas repetere, vt arg. C. de repu. her. l. vl. & ar. ff. de ceſ. bon. is qui. ſimile. ff. de decu. qui ad tempus. Sed quæro, cum iſte ſubſtituebatur, aut vacabat epiſcopatus, aut non: ſi nõ vacabat, qualiter ſuccеſſit in locum viuentis? ar. ff. de ver. ob. l.1. Non poteſt etiam dici, quòd vacabat, quia nõ fuit eccleſia adiudicata, maxime cum dicatur

---

a Hãc rõem hic pbat H. dices, q̃ iõ excuſatur & diſpenſatur cum eo. & idem L.

1 Iuo p.5. c.356. † *principes ſunt*] orig.

2 circa iſtud c. poſſet q̃ri an Papa & Imperator ſint ſupillu ſtres, dicq̃n imo sũt ſup oẽs gradus ſcdm Cy. & Ray. ĩ l. fi. C. vbi ſena. vel cla. & Io. An. ĩ add. ad Sp. tit. đ iu. om. iu. & Alb. de Roſ. ĩ l. imperiũ. ff. de iu. om. iu. & Ale. de Im. ĩ l. q̃cũq;. col. 4. ff. đ of. ei° cui mã. ẽ iu.

*Gen.25. b Dic, q̃ nõ eſt ver° nec vniuerſalis imperator, ſcdm Ale. ĩ l. q̃cũq;. col. 5. ff. đ off. ei° cui mã. ẽ iu.

† *al. Squilaceno* * Ioan. diac. l.3.c.15.

3 Pol. l.1.ti.8 & l.2.tit.14. Anſel. l.6.c. 99. Burc. l.1. cap. 123. Iuo p.5.c.223.

c Verũ eſt à iure reprobata, & ſic loqtur ca. q̃ pio. & ext. đ pact. c. fi. cũ ſim. Hic aũt loqtur q̃n ẽ tacita conditio à iure inducta. Ar. " Beneficia ſub cõdõne non dãtur.

ECCE IN QVIBVS. Hæc eſt 7. pars q. in qua probatur de mutatione cauſa neceſſitatis, & leuitatis. Io. de Fan.

Casvs. Oſtendit ſ. Grat. in quibus caſibus viuenti prælato alius poteſt ſubſtitui. Nunc oſtendit, quòd ſi veritatem inſpiciamus, ſupradictis caſibus nõ ſuccedit quis viuo, ſed mortuo. Nam ex quo quis renuntiat eccleſiæ vel transfertur in aliam ciuitatem, quodammodo dicitur eſſe mortuus quo ad eccleſiam primam, quia in ea deſinit eſſe prælatus. Ideoque qui ſuccedit huic, non dicitur ſuccedere viuo, ſed defuncto. Et oſtendit differentiam inter iſtum qui neceſſitate hoſtilitatis, & illum qui vtilitate transfertur: quoniam qui in hoſtilitate trãsfertur, hoſtilitate recedente redit ad eccleſiam ſuam quam dimiſit: ſecus ſi vtilitate.

g ¶ *Deſinit.*] 21.q.2.ſi quis iam tranſlatus.

h ¶ *Defuncto.*] cum enim loco eius ſuccedit, pro mortuo habetur. ff. pro ſoc. l. actione. §. publicatione.

PAſtoralis.] Casvs. Ioannes Liſſitanæ ciuitatis epiſcopus ab hoſtibus eſt repulſus, & ideo Grego. dedit eccleſiam Scyllatinam ei hac conditione, vt ceſſante hoſtilitate ad ſuam eccleſiam reuertatur. Si vero continua premeretur captiuitate, perpetuo ibi permaneret.

i ¶ *Gubernare.*] videtur, quòd iſte epiſcopus ſub conditione [c], vel ad certum tempus fuerit inſtitutus: " ſed beneficia ſub conditione non dantur. l. quæſt. 2. quàm pio. nec ad temporis, vt ſ. c. quamuis. & 70. diſtinct. ſanctorum. nec conuenit moribus noſtris temporales filios habere. ff. de adoptionibus, quæſitum. ſic ff. de regu. iur. actus. ſicut nec libertas ad tempus datur. ff. de manu. teſta. libertas. nec hereditas. inſtitu. de hered. inſti. §. heres. nec matrimonium. 32. quæſtio. 2. ſolet. Poteſt dici puram eſſe inſtitutionem, ſed ſub conditione reſoluitur, vt ff. de in diem addic. l. 2. ſimile extra de fil. presbyt. veniens. & ſimile extra de pignoribus. cap. illo. vel dic, quòd iure poſtliminij reſtituitur ei prior epiſcopatus, ſic 16. quæſt.3. prima. non enim poteſt dici, quòd maneat epiſcopus prioris eccleſiæ. Sic enim eſſet epiſcopus vtriuſque: contra illud quod eſt 21. quæſtio. 1. relatio. & eſt ſimile C. de cu. fur. cum aliis. & tunc

d Arg. cõtra 10. q. 7. & his dixim°. vbi de hoc. & ext. đ ver. ſi. abbate. ĩ fi.

e Et bñ, vt ſatis colligitur ext. li. 6. đ ſup. ne. pl. ſi eps. Arc.

f Sub. cõtra id ſ. c. eũ q. cũ ſim. Arc.

4 Pol. l.1.ti.9 Anſ. l.9.c.95

tur, ꝙ non ipso recessu perdat quis ecclesiá[a]. Sed breuiter pót dici, ꝙ ille fuit admonitus, & per sententiá fuit ecclesia adiudicata. Vel dic, ꝙ cum de iure debuit vacare, licet super hoc nó esset lata sententia, potest alij adiudicari, vt ext. de ren. ex trásmissa. ext. de conc. præb. & eccle. non vacan. c. litteras.

a ð hoc no. ẽ. e. §. ambitionis. & vid qð no. 92. di. si q epi. ĩ gl. j. ĩ quo. Arc.

1 Io. diac. in vita B. Gre. l. 3. c. 17. Ansel. l. 6. c. 98. Burc. l. 3. c. 89. Iuo p. 3 c. 179. Pann. l. 2. c. 37.

a ¶ *Tamdiu vacet.*] & sic videtur, ꝙ eo mortuo possit repetere ecclesiam: sed nó est verũ. sic ergo quod hic dicitur, in fauorẽ ecclesiæ dicitur, quia eũ nó vult repetere. Vel ideo ꝙa ecclesia post mortem huius eum potest repetere. "Sed pone, moritur substitutus, ecclesia repetit primum. ille non vult redire, potest ne compelli? Non videtur. videtur eñ ecclesia renuntiasse iuri suo nó repetendo, cũ potuit eum repetere, & noluit, sed alium præelegit. immo videtur, ꝙ ipse repetere possit ecclesiam viuo secundo: & si obiicitur ei, ꝙ habuerit ecclesiam ꝑ derelicto, replicabit, quod illa alij adhæsit, vt ext. de diuor. significasti. ꝙ non credo, vt 22. qu. 6. nihil. ff. ne quid in loco pub. l. 2. §. idem ait. Ioan.

†al. secure "substituto mortuo, an possit qui renunciauit ab ecclesia repeti. † *al. quem Harenata ad. S. Andr. apostolum dicunt.*

EPISCOPALIVM. Casvs. ostendit Grat. de mutatione episcoporum. Nunc vult ostendere, quod ecclesia episcopalis mutari potest hostilitatis metu. & hoc probat seq. cap.

T*Emporis.*] Casvs. Ciuitas Vellitrẽsis multas patiebatur angustias à Barbaris, & ideo Greg. Papa ꝑcepit Ioanni episcopo, vt sedẽ episcopalem trãsferret ad sanctum Andream apostolum, vt barbaricũ periculũ facilius posset declinari, & diuina officia celebrétur festiue.

2 Iuo p. 7. c. 149.

b ¶ *Transponere.*] ij. de cõsec. di. 1. tribus. j. 16. q. vlt. si quis. & q. 1. & temporis. vbi de hoc notaui plene.

ITEM. Hæc est 8. pars q. in qua quæritur de illis qui causa pœnitẽtiæ relinquũt episcopatum, vtrum possint fieri episcopi. Quid iuris sit, habes ext. de renun. post translationem. Dicas tamẽ breuius, ꝙ si fuerint postulati, potuerunt fieri episcopi, nisi ꝑ crimine dimiserint episcopatum. Et hoc probat per 5. c. Io. de Fan. Casvs. Ostendit Gra-

† λόγου ἔχει

vacet [a] sacerdotij dignitate, qui suam deseruit ciuitatẽ, donec successor eius quiescat in Domino.

Episcopalium etiam sedium mutationes, metu hostilitatis interueniente nõnumquam fieri solent.

Vnde Gregorius scribit Ioanni Episcopo Vellitrano, libro 2. epist. 11.

¶ Necessitate temporis episcopalium sedium mutationes fieri possunt. C. XLIIII.

1 TEmporis qualitas admonet, episcoporum sedes antiquitus certis ciuitatibus constitutas ad alia, quæ securiora putamus, eiusdem diœcesis loca transponere [b], quo & habitatores nunc † degere, & barbaricum possint periculum facilius declinare. Propterea te Ioannem fratrem coepiscopum nostrum Vellitrensis ciuitatis, sedemque tuam in loco quon dã† Arenata ad sanctũ Andream apostolum præcipimus exinde transmigrari: quatenus ab hostilitatis incursu liberior existere valeas, & illic consuetudinem [A] solennium festiue disponas.

A ¶ Consuetudinem.] *Apud Ioannem Diaconum legitur*, consuetudine solenni festa disponas. *Apud Burchardum & Iuonem*, consuetudinem solennium festorum. *In variis B. Gregorij epistolarum editionibus*, consuetudinum solennium festa disponas.

8 *Item cum aliquis causa humilitatis Apostolica concessione de episcopali sede ad monachalem descenderit subiectionem, alius loco eius subrogari poterit: ille vero ad pontificatum resurgere nequaquam vlterius valebit. Vnde in quinta* [A] *actione Constantinopolitanæ synodi CCCLXXXIII. Patrum, sub Ioanne Papa octauo, cui præfuit Petrus presbyter Cardinalis, & Paulus Anconitanus episcopus, & Eugenius Ostiensis episcopus Apocrisarij Papæ dixerunt.*

A ¶ In quinta.] *Apud Iuonem par. 7. c. 149. pro indice huius capituli leguntur hæc*, Ex actione quintę synodi Constantinopolitanæ trecentorum & octoginta trium Patrum sub Ioanne Papa octauo, cui præfuit Petrus presbyter Cardinalis, & Paulus Anconitanus episcopus, & Eugenius Ostiensis episcopus. *Initiũ vero ipsius capitis est*, Aprocrisarij Papæ dixerunt, Hoc nequaquam, &c.

¶ Episcopus, qui causa humilitatis monachus efficitur, ad Pontificatum redire non valet. C. XLV.

2 HOc nequaquam apud nos habetur, vt quicumque de pontificali ordine ad monachorum, idest pœnitentium descenderit vitam, vlterius [e] possit ad pontificatum reuerti. *Item.* ¶ Præcepit sancta synodus, vt quicumque de pontificali dignitate ad monachorum vitam, & ad pœnitentiæ descẽderit locum, nequaquam iam ad pontificatum resurgat. Monachorum enim vita subiectionis habet † verbum, & discipulatus, non docendi, vel præsidendi, vel pascendi alios.

¶ *Hæc synodus sub Ioanne octauo extat græca in Vaticana bibliotheca. Cuius synodi tres tantum canones cum explanatione Balsamonis editi sunt Lutetiæ, & apud ipsum inscribitur, Synodus in templo sapientiæ habita sub Photiõ Patriarcha. In secundo autem trium illorum capitulo habetur sententia huius capitis. visum autem est, vt omnia melius percipiantur, locum hunc græce, & cum noua interpretatione esse adscribendum.*

¶ Φώλιος ὁ παλειάρχης εἶπε, ὡῶς ὑμῖν δοκεῖ περὶ τῶν ἀπὸ τοῦ ἀρχιεραλικοῦ ζάγμαλος ἐμλθὸς εἰς τὴν τῶν μοναχῶν καζαλεγόμλων χώραν, ἆρα εἰς ὑποζαγὴν ἐμλθὸς παραδόλες δλύναν) ἔλι οἱ δλοὶ τ αὐτ ποιμνὶ ἀρχίας ἔχελ, οἱ ἀμιώζαλοι τοποτηρηζαὶ τ πρεσζυλέρας Ρώμης εἶπον, τδλο παρ' ἡμῖν σὸκ ἔστιν, ὐδὲ σώζε): ὅσλις γ δ ἐὰν ἀπὸ ἀρχιεραλικοῦ ζάγμαλος εἰς τὴν τῶν μοναχῶν, τδλέστι τῶν μεζανοόμλων καζαειτμητὴν χώραν, ὐ δλυάν) ἔλι τὸ τῆς ἀρχιεροσύνης ἐμλῷ διακδικεῖν ἀξίωμα. Βασίλιος γὴ Ἡλίας οἱ τοποτηρη) τῶν ἀναλολικῶν θρόνων εἶπον, ὐδὲ παρ' ἡμῖν ἐφωράθη τδλο πολὲ γλυόμλον, τὐναντίον μὴ ουῦ μοναζόντες προθσιν εἰς ἀρχιερέας, ἀπὸ δὲ ἀρχιερέων εἰς μοναχὸς καλερχόμλοι ἀρχιερεῖς μένειν ὐ δλυάν). ἡ ἁγία συνοδος εἶπεν, ὁρισθήσω δ περὶ τδτο κανὸν, πολλάκις γ δ ἐν ἡμῖν ἀμφιζολία γίνον) περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, τῶν μὴ λεγόντων μὴ κωλύεσθαι τὸς ἀρχιερεῖς μοναχὸς γλυομλύς ζ' τῶν ἀρχιερέων τελεῖν, τῶν δὲ ὐ συνδοκούντων ἐπὶ τδτῳ, οἱ ἁγιώζαλοι τοποτηρη) εἶπον, ἐκλεσθήσω κανὸν. ἁγία συνοδος εἶπεν, ἔλι δὲ ἀξιόμλν ἐκλεσθῆναι κανόνας περὶ τῶν εἰς τδτο μανίας, ἢ ἀπονοίας ἑλθόντων λαϊκῶν, ὥστε ἀρχιερεῖς ἢ ἱερεῖς θεδ τύπτδν, ἢ φυλακίζειν, καὶ ζαλοιπά.

¶ Φώτιος ὁ Πατειάρχης εἶπεν, Εἰ κελδύ ἡ ὑμελέρα ἁγιοσύνη, ἀναγνωσθήτωσαν οἱ κανόνες: & λαδὸν Πέτρος ὁ θεοφιλέστατος διάκονος, καὶ πρωτονοτάριος ἀνέγνω, Εἰ μ μέχρι νυῦ ἔνιοι τῶν ἀρχιερέων εἰς τὸ τῶν μοναχῶν καθίσαντες σχῆμα ἐπὶ τῆς ἀρχιεροσύνης ἐδιάζοντο διαμδύν ὕψει, μ τδτο πράτλοντες παρεωρῶντο, ἀλλ' ουῦ ἡ ἁγία μ οἰκομλνικὴ αὕτη συνοδος μ τδτο ρυθμίζεται τὸ παράραμα, μ πρὸς τὰς τῆς ἐκκλησιαστικῆς μετ' ἀσπεως θεσμὰς τὴν

alium casum, in quo viuẽte prælato potest alius substitui episcopus, s. quando ingreditur monasterium causa humilitatis de licẽtia Papæ, quia de cetero non potest ad episcopatum resurgere. & ad hoc inducit sequens c.

HOc nequaquã.] Casvs. Statutũ fuit in synodo Constantinopolitana, vt quicumq; episcopus descenderit ad vitam monachorum, decetero non possit ad pontificatũ reuerti, quia monachus discere debet, & nõ docere. Sed credo ꝙ Grat. melius dixisset, si dixisset propter conscientiam criminis ad agẽdam pœnitentiam, vbi dixit causa humilitatis, qa tũc resurgere posset. Sed si vis eum saluare, dicas ꝙ causa humilitatis trãsiuit, & ideo non potest redire ad episcopatum per se, sed de licentia Papæ. Idem est casus sequẽtis ca. Hoc scilicet ingredi monasterium, quibusdam conceditur ad agendam pœnitentiam, sed non ad quietem seruandam.

c ¶ *Vlterius.*] tamẽ monachus qui nunquã fuit episcopus, bene potest esse episcop⁹, vt 16. q. 1. vos autẽ. & 8. q. 1. in scripturis. & 18. q. 1. c. vnico. Item si plebanus aliquis sit monachus, postea potest fieri plebanus, vt 16. q. 1. si quos à clericatu. "Dicunt quidã, ꝙ cum quis dimittit episcopatũ vbi plus proficere potuit, præsumitur quòd propter conscientiam criminis hoc fecerit. sed hoc non est verum: quia sæpe ingreditur quis monasterium ꝑpter merita augenda, vt 27. q. 2. sunt qui dicunt. Intelligo ergo hoc c. de eo qui conuictus est de crimine, & detruditur in monasteriũ propter hoc [b], vt extr. de ren. post translationem. Vel intellige de eo q cut qlibet humilitatis causa trãsiuit, & de licentia Papæ. & talis per se non potest redire ad episcopatum, sed de licentia superioris. Sed nũ quid talis potest esse abbas? non videtur, quia maioribus honorib. functo non licent inferiores recipere, vt C. de iis qui ad ciuilia munera vocãtur. l. maiorib. li. x. Secus tamẽ credo, qa etiã potest esse plebanus, vt ext. de ren. ad supplãtationem. & 16. q. 1. si quos. & c. in parochia. Io.

"Eps semel ꝙ cum quis monasteriũ ingressus, possit iterum redire ad epatum.

b Sub. vñ repellitur si- pœnitens. 50. di. si ille. pæ. & talis aliàs secus, vt extr. & c. vt sequitur.

Suggest

Source : BIU Cujas

ἄτακτον ταύτην ἐπανάγουσα πράξιν ἔθεσεν, ἵνα εἴτις ἐπίσκοπος ἢ ἄλλος τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἀξιώματος πρὸς τὸν μοναδικὸν θελήσῃ χαλεθεῖν βίον, ἢ τὸν τῆ μελαγοίας τόπον ἀναπληρῶσαι, μηκέτι τοῦτον τῆ ἀρχιεραλικῆς ἀνλιποιεῖ τῆ ἀξίας. αἱ γὰρ τῶν μοναχῶν σωφῆκαι ὑπολαγῆς ἔχουσι λόγον ἢ μαθήσεως, ἀλλ' οὐχὶ διδασχαλίας ἢ προεδρείας, οὐδὲ ποιμάινειν ἄλλους, ἀλλὰ ποιμάινεσθαι ὑπεγγέλλονται. διὸ χαθὰ προείρηται, θεσπίζομεν, μηκέτι τινὰ τῶν ἐν ἀρχιεραλικῆ χαλαλόγῳ, χαὶ ποιμένων ἐξεζαζομένων εἰς τὴν τῶν ποιμαινομένων, ἢ μεζανοήτων χώραν ἑαυτὸν μεζαβιβάζειν. εἰ δέ τις τοῦτο τολμήσας πράξει μετὰ τὴν ἀνφώνησιν, διάγνωσιν τῆ νῦν ἀνπερωνημένης ψήφου, αὐτὸς ἑαυτὸν ἀρχιεραλικοῦ ἀποφερήσας βαθμοῦ, οὐκ ἔτι πρὸς τὸ πρότερον, ὅπερ διὰ τῶν ἔργων ἠθέλησεν, ἀξίωμα ἐπαναφρέψει. *id est,*

¶ Photius Patriarcha dixit. Quid cenſetis de iis, qui ex Antiſtitum ordine ſeipſos in monachorum locum conferunt? Num qui ſeipſos ſubiectos eſſe voluerunt, poſſunt adhuc iidem idem in gregem imperium tenere? Sanctiſſimi locum tenentes antiquioris Romæ dixerunt. Id apud nos minime fit, neque in more eſt poſitum. Quicumque enim ex antiſtitum ordine monachorum, ideſt pœnitentium ordini adnumeratus fuerit, is antiſtitis dignitatem non poteſt ſibi amplius vendicare. Baſilius, & Helias locum tenentes orientalium ſedium dixerunt: neque apud nos id vnquam euenisſe obſeruatum eſt. Nam contra quidem monachi ad antiſtitum ordinem prouehuntur, at qui ex antiſtibus ad monachos deſcendunt, hi antiſtites manere non poſſunt. Sancta ſynodus dixit, de hac etiam re canon conſtituatur. Nam & apud nos ſæpe hac de cauſa dubitationes exoriuntur, nonnullis quidem ita dicentibus, non prohiberi antiſtites, quo minus cum monachi facti fuerint, antiſtitum muneribus fungantur: nonnullis vero hanc ſententiam minime probantibus. Sanctiſſimi locum tenentes dixerunt, feratur canon. Sancta ſynodus dixit, Præterea vero æquum ducimus ferri canones de laicis illis, qui eò inſaniæ, ac ſuperbiæ deuenerunt, vt antiſtites vel ſacerdotes Dei verberent, aut cuſtodiæ tradant, & reliqua.

¶ Photius Patriarcha dixit, ſi veſtra ſanctitas iubet, legatur canones, eoſq; in manus ſumens Petrus Deo amiciſſimus Diaconus, & protonotarius legit. Quamuis hucuſque: nonnulli antiſtes ad monachorum habitum deſcendentes conati ſint in antiſtitum faſtigio manere, cumque id facerent, ea res neglecta eſt: Sancta tamen, & œcumenica hæc ſynodus hanc quoque negligentiam corrigens, atque inordinatam hanc actionem ad leges, quæ de ſtatu eccleſiaſtico ſunt, reuocans ſtatuit, vt ſi quis epiſcoquus, ſiue quis alius antiſtitis dignitatem obtinens, ad vitã monaſticam deſcendere, & pœnitentiæ locum implere voluerit, hic antiſtitis dignitatem amplius non retineat. Monachorum enim inſtituta ad obedientiæ ac diſciplinę rationem pertinent, minime vero ad magiſterij, vel præfecturæ: atque eorum ſunt, qui non alios paſcere, ſed paſci profiteantur. Quocirca quemadmodum dictum eſt, decernimus, ne quis poſthac eorum, qui in antiſtitum catalogo ſunt, atque in paſtorum numero cenſentur, in eorum, qui paſcuntur, ac pœnitentiam agunt, locum ſe transferat. Quòd ſi quis poſt promulgationem, ac notitiam huius, quæ nunc pronuntiatur, ſententiæ, id facere auſus fuerit, quando ipſe ſeipſum antiſtitis gradu priuauit, priſtinam, quam factis contempſit, dignitatem amplius non recuperabit.

Hoc ad pœnitentiam agendam, non ad quietem ſeruandam quibuſdam conceditur.

Vnde Liberius Papa ſcribit omnibus epiſcopis, epiſt. 2.

¶ Pro infeſtationibus malorum non licet epiſcopo gregem relinquere. C. XLVI.

1Pol.l.4.ti.15

Vggeſtum.] Casvs. Multi epiſcopi propter tribulationes extrinſecas monaſterij quietem appetentes, greges ſibi commiſſos relinquebant, & plures in futuro relinquere volebant: quod cum audiſſet Liberius Papa, ſcribit omnibus epiſcopis hortans eos, ne greges ſibi cõmiſſos

SVggeſtum nobis eſt, quòd pro præteritis laboribus, & infeſtationibus, nonnulli veſtrum aſſignatas ſibimet, & à Deo commiſſas relinquant plebes, & in futuro plures relinquere velint eas, quas tueri debent, eccleſias, & pro ouibus ſibi commiſſis laborare negligant, & monaſteriorum ſe quieti contradere feſtinent, & vocationem ab epiſcopatus laboribus eligere, & ſilentio, atque otio vitam degere magis appetant, quàm in his, quæ ſibi commiſſa ſunt, permanere, dicente Domino [Beatus, qui perſeuerauerit vſque in finem.] Vnde namque eſt beata perſeuerantia, niſi de virtute patientiæ? quoniam ſecundum Apoſtolicam prædicationem, [Omnes, qui volunt in Chriſto pie viuere, perſecutionem patiuntur.] Ideo fratres chariſſimi, non vos afflictionum amaritudo à pio mentis veſtræ propoſito coarctet recedere. Conſiderate namque, quanta pro abſolutione noſtra, & liberatione creator, dominuſque, & redemptor noſter pertulerit, quibuſue ſe contumeliis afficiendum tradiderit, vt nos à vinculis poteſtatis diabolicę liberaret. Attendite itaque vobis, & omni gregi, in quo vos ſpiritus ſanctus conſtituit epiſcopos, regere eccleſiã Dei, quam acquiſiuit proprio ſanguine: vt nõ ſit, qui vos decipiat [a], aut ſeducat in ſubtilitate ſermonis, vt plebes vobis commiſſas relinquatis, & alicui propter malorum opprobrium hominum quieti vos tradatis, & vt vos ſolummodo ſaluetis, & filios orphanos relinquatis.

derelinquãt propter laborem vitã dum, & quietem appetẽdam: ſed potius perſeuerẽt humiliter tribulationes ſuſtinẽdo. Et hoc probat duabus auctoritatib. ſ. Domini, & Pauli, & exẽplo Chriſti, qui pro nobis redimendis paſſionẽ ſubſtinuit in cruce. Matth.10.

a ¶ *Decipiat.*] Arg. ꝙ ſi quis dolo renunciet, quòd tenet renuntiatio: quod non eſt verum, vt 3.q.1. redintegranda. 2.Tim.3.

Item Nicolaus Papa Humifrido Morinenſis eccleſiæ epiſcopo.

¶ In perſecutionibus epiſcopus eccleſiam ſuam non deſerat.
C. XLVII.

SCiſcitaris itaque per Guldagarium preſbyterum, vtrum cum à Normannis de epiſcopo depellaris, debeas de cetero in monaſterio conuerſari. In quo ſcias chariſſime frater, quòd, ſi perniciоſum eſt proretam [b] in tranquillitate nauim deſerere, quanto magis in fluctibus? Vbi [c] non dicimus, quòd perſecutorum non fugiamus [d] (maxime paganorum) inſidias, cum ad tempus ſæuiunt, & ob multitudinem delictorum noſtrorum nocendi facultatem diuinitus [e] aſſequũtur: præſertim cum eis prodire [f] vltro non debeamus, & multos prophetas & Apoſtolos, ipſumque Dominum huiuſmodi fugiſſe inſecutores luce clarius conſtet: ſed, quòd præcipuos, qui tanquam arietes [g] ducatum gregibus præbemus, immo qui & horũ paſtores ſumus, Deo auctore cum eis in periculis pro viribus perſiſtere pro certo conueniat: & cum tranquilitas red-

SCiſcitaris.] Casvs. Humifridus epũs expellebatur à Normanis à ſuo epiſcopatu: ideoque vt tribulationes declinaret, volebat in monaſterio conuerſari, & interrogauit Nicolaum Papam, vtrum hoc facere poſſet. Et reſpon. ꝙ nõ: quia periculoſum eſt in tribulationibus gregẽ deſerere: ſicut periculoſũ eſt, ſi nauta nauem in fluctibus derelinquat: ſed dicit ei, ꝙ fugiat pſecutorum inſidias, & maxime Paganorũ, exemplo Apoſtolorũ Prophetarum, & Chriſti, & reddita trãquillitate gregẽ requirat, & colligat in vnam, & doceat, vt quamuis bona temporalia perdant, tamen ſperent gaudia percipere ſempiterna. Act.20.

b ¶ *Proretam.*] " ideſt, rectorem nauis, à prora quæ eſt anterior pars nauis. " Proreta eſt nauis rector.

c ¶ *Vbi.*] i. quo exemplo non dicimus, &c.

d ¶ *Non fugiamus.*] i. fugere debeamus.

e ¶ *Diuinitus.*] " Deus propter peccata hominũ mittit flagella & pſecutieõs. 56. di. ſi gẽs. 16.q.1. reuertimini. & 23. q.4. ſi quos. & ſecundũ quoſdam poteſtatem nocendi dat Deus qñ permittit quoſdam nocere, eoipſo ꝙ ſe non obiicit. ſecundũ alios proprie dat poteſtatem, ſed ipſe ex ſe habet poteſtatem nocendi. vnde Satanę poteſtas nocẽdi Iob data fuit. Omnia enim q̃ fiunt in ciuitate, aut iuſto Dei iudicio, aut eo permittente fiunt, vt 26.q.5. nec mirum. Io. " Perſecutiones pp peccata mittuntur.

f ¶ *Prodire.*] pugnãdo cum eis, quod in nullo caſu poſſunt clerici, ſi aliàs poſſunt eua dere. 50. diſt. de clericis. Sed poſſunt alios hortari ad pugnã iuſtam, & etiam intereſſe, vt 23.q.8. igitur. & c. vt pridem. Io.8.

g ¶ *Arietes.*] alibi dicuntur epiſcopi canes [a]. 2.q.7. qui nec regiminis. a Ad hoc 38 diſt. nemo.

Source : BIU Cujas

A *Duersitas.*]Casvs. Gregorius docet, quòd in tribulationibus non debet quis perturbari: quia ipsa tribulatio est probatio virtutis, & non est iudicium reprobationis. & quod quis non debet perturbari propter aduersitatem, probatur exemplo Pauli, qui cum veniebat in Italiam, naufragium passus est: & tamen in corde non fuerat turbatus.

dita diuina fuerit pietate, sopitaque furentium infestatio, mox gregem requirere, & in vnum colligere, & eius animos cælestis patriæ pace, ac potissimum securitate prædicata sursum erigere debemus. Et tandiu super eorum cautela oportet nos esse solicitos, vt si Dei iudicio præsentis temporis commoda fortassis amittunt, futuræ vitæ se sperent gaudia absque ambiguitate percipere sempiterna.

Item Gregorius lib.7. epist. 126. ad Recaredum regem.

¶Non est reprobatio, sed virtutis probatio, bonorum aduersitas.

C. XLVIII.

A Duersitas, quæ bonis [a] votis obiicitur, probatio [b] virtutis est, non iudicium † reprobationis. Quis enim nesciat, quàm prosperum fuit, quòd beatus Paulus apostolus prædicaturus ad Italiam veniebat? & tamen veniens naufragium pertulit: sed nauis cordis [c] in maris fluctibus integra stetit.

9 *Hoc[d] tunc seruandum intelligitur, quando inter subditos aliqui inueniuntur, quibus prælatorum vita proficiat: quando nec specialiter prælatus quæritur, nec per alios tuta potest esse ecclesiæ salus, nec si deserere incipiat, quibus prodesse potest, dicatur de eo* [*Mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non sunt oues proprie, videt lupum venientem, & deserit oues, & fugit.*] *Cum vero specialiter quæritur, fugiat exemplo Christi, qui à facie Herodis fugit in Aegyptum: fugiat exemplo Pauli, qui à fratribus per murum submissus est in sporta.* [A] *Vnde Augustinus ait* [1] *Fugiat minister Christi, sicut ipse Christus in Aegyptum fugit, fugiat &*

qui specialiter quæritur, dum per alios firma est ecclesiæ salus.] *Hinc etiam ait Dominus discipulis* [*Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.*] *Hinc etiam idem abscondit se, & exiuit de templo, quando Iudæi lapides tulerunt, vt iacerent in eum. Hinc etiam Augustinus ait de eodem in psal.*[e] *54.* [2] *Ecce elongaui fugiens. illud tangit, quòd Christus vitabat persequentes, vt occasionem* [f] *iræ demeret, & manebat in desertis orans. in quo docebat nos in secreto conscientiæ orare, & quiescere, cum à malis premimur.*] *Cum vero non prælatorum tantum, sed totius ecclesiæ salus* [g] *quæritur, fides* [h] *impugnatur, necesse est, vt ex aduerso ascendant, & in die belli seipsos murum opponant pro domo Domini, & animas suas ponant pro ouibus suis: vt exemplo suæ passionis accendant, quos sermone doctrinæ diutius confirmare non valent. Et hoc quidem de manifestis persecutionib. Est & aliud genus persecutionis* [i], *in quo Apostolus laborabat dicens* [*Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror* [k]*? &c.*] [3] *Hinc Augustinus in ps.*[l] 10 [*Ossa, id est, fortes, quorum frixorum sunt, qui scandalizantur, tantum enim frigitur* [m] *bonus, quantum amat.*] ¶ *Hinc idem in ps xxx.*[n] [*Irascitur iustus pro peccatis palearum*[o]*, non tamen odit* [p]*, in quo extingueretur oculus* [q] *venter* [r] *pro interioribus* [s]*, quæ turbantur quando nec corripi possunt impij, quibus non* †*clamat* [t] quia defecit [v] *in dolore vita videns non proficere quod prædicat.*] ¶ *Hinc idem ait in ps. 69.* [x] *vtrumque hoc genus persecutionis distinguens* [4] *vox tribulatorum* [y] *Christo, id est, martyrum, inter passiones pericli-*

tantium, sed de capite [z] *præsumentium* [1]. *Cum illis* [b] *vox omnis iusti, cui ex charitate, abundans iniquitas etiam Christianorum est passio: vt Loth corporalem persecutionem à nullo in Sodomis substinuit, sed à malis factis eorum, cum* †*quibus habitabat. Est ergo persecutio iusti, vel à leone* [c] *in impetu, vel à dracone* [d] *in insidiis, vnde omnes* [e] *clament* Deus in adiutorium meum intende.

¶ *Cum autem* [f] *vitij subditorum prælatus affligitur, aliquando omnium est vna, & insatiabilis obstinatio, aliquando mali inueniuntur bonis admisti. Quando boni simul cum malis habitant, non sunt deserendi boni propter malos: ne peruerse malos euitan-*

a ¶*Bonis votis.*] id est, propositis.

b ¶*Probatio.*] ꝛ. ead. cum percussio.

Additio. Et dic probatio, id est, examinatio, & experimentum virtutis, i. constantiæ. Vel probatio virtutis, scilicet vt probatione melior quis efficiatur, & ita appareat, vt in prædicto c. cum percussio. secundum Hug.

c ¶*Nauis cordis.*] id est, constantia fidei.

a Sub. i qua & p q̃ trãsire debemus tribulões & picula hᵒ sæculi, sicut i naui mare trãsimus ad littora. iuxta illud, Hoc mare magnũ, & spatiosum, & sequntur ibi naues pertrãsibunt. Psal. 103. Arc.

HOC ETIAM. Hæc est 9. pars quæst. in qua dicitur quando debet prælatus relinquere subditos, & quando non. Io. de F.

† *al. indiciũ* Act. 27.

Casvs. Dictum est ꝛ. in c. suggestum. & c. scisciteris. quod prælatus perseuerare debet cum subditis in tẽpore tribulationis, licet possit quandoq; recedere ad tempus & fugere. Nunc vero ostendit hic tempus seruandum esse, quando inter subditos aliqui boni reperiuntur, & prælatus non quæritur specialiter, nec per alios est tuta salus ecclesiæ, in quo casu si gregem sibi commissum deserat, dicetur mercenarius. Si vero psona prælati specialiter quæritur, & salus ecclesiæ tuta est per alios: fugiat tunc prælatus. & hoc probat duobus exẽplis, s. Christi & Pauli: & tribus auctoritatibus, s.

Ioan. 10.

Augustini Christi, & Dauid. Cũ aũt quæritur non solum prælatus, sed tota ecclesia: tunc

Matth. 2. Act. 9.

non debet recedere, sed opponere se debet pro populo suo, & animam suam ponere pro ouibus suis: & hoc de extrinseca persecutione. Est &

1 Gl. ord. ad cap. 11. 2. ad Cor. in fi. ex Aug. ep. 180 ad Honora.

alia persecutio intrinseca, quæ fit à subditis in occulto quando prælatus compati debet pro peccatis aliorum: & hoc probat quatuor auctoritatibus.

d ¶*Hoc.*] scilicet quòd prælatus maneat cum subditis suis.

"Persecutio est duplex.

d ¶*Hoc etiam.*] in hoc §. distinguitur quid iuris sit in " extrinseca siue intrinseca persecutione. Extrinseca enim persecutio consistit in manifestis inimicis ecclesiæ, intrinseca in eis qui adhuc non sunt præcisi. " In exteriori persecutione distinguitur: aut solus prælatus quæritur, aut totus clerus. Si solus prælatus: aut eo recedente tuta est salus ecclesiæ, & tunc fugiet. & hoc probat exemplo Christi & Pauli, & tribus auctoritatibus Augustini. Domini, & Dauid. Si non est tuta, tunc ponet animam suam pro ouibus suis. Si totus clerus quæritur, indistincte se pro eis hostibus opponet, vt 43. dist. sit rector. sed si alias potest consuli ecclesiæ: totus clerus fugiat cum prælato. Si non potest, remaneat cum prælato vel omnes, vel quidam ex eis. si est altercatio inter eos de remansuris, res forte dirimatur. 26. q. 2. fors. Circa intrinsecam distinguitur sic: aut omnes sunt mali, aut quidam. Si boni sunt commisti malis, eos non deseret. 23. q. 4. tu bonus. Si omnes mali sunt, aut spes est de correctione, aut non. Si est, non sunt deserendi. Si non est spes, tunc sunt deserendi, vt ꝛ. ea. c. vlt. Et nota quòd loquitur de extrinseca persecutione, vsque ibi, *Est & aliud genus.* abinde mistim de extrinseca & intrinseca vsque ibi, *Cum autem à vitiis.* & abinde tantum de intrinseca[b].

b De hæmateria plene no. Inn. ext. de ren. nisi

e ¶*In psalmo.*] Exaudi Deus orationem.

f ¶*Vt occasionem.*] Et ita peccat quis eo quòd dat aliis occasionem peccandi, vt 55. dist. si euangelica. & 22. q. 4. inter.

g ¶*Salus.*] Ergo videtur quòd pro rebus temporalibus non debeat prælatus mori, vt 23. q. 5. non est nostrum.

h ¶*Fides.*] per hæresim aliquam.

i ¶*Persecutionis.*] id est, compassionis.

k ¶*Non vror.*] compatiendo.

¶*In psalmo.*] Domine exaudi. ibi, Quia defecerunt sicut fumus dies mei, & ossa[c] mea sicut in frixorio confixa sunt.

2 Gl. ord. ex Cassiodoro. c Dic. id est, fortes. Fortes. n. & robustiores in fid dñr ossa: quia portãt carnes. i. infirmos, secundũ Hug.

m ¶*Frigitur.*] id est, confligitur, id est, tantum dolet de malorum interitu, quantum salutem eorum diligit.

Ezech. 13.

n ¶*Xxx.*] In te Domine speraui. vsque, Miserere mei Deus, quoniam tribulor, & conturbatus est in ira oculus meus, anima mea, & venter meus: quoniam defecit, &c.

Io. 10.

2. Cor. 11.

o ¶*Palearum.*] id est, malorum, qui sunt sine fructu.

3 Gl. ord. ex Aug. adver. [&ossa mea sicut i frixorio] & Beda.

p ¶*Odit.*] supple id, in quo scilicet, odio extingueretur[d] oculus rationis, si haberet illud odium. Vel dic, non odit homines, sed peccata eorum. 86. dist. odio.

2. Cor. 12. Ea dẽ ex Aug. ad ver. [Miserere mei Domine.

q ¶*Oculus.*] id est, intellectus.

†*nonclamat clare, sed intus ingemiscit*] gl. ord.

r ¶*Venter.*] id est, prælatus, qui quandoque ventrosus est.

4 Eadem ex eod. in ps. tione psal.

s ¶*Pro interioribus.*] id est, subditis.

d sc. p mortale pctm. i. si odiret pa leas. i. malos inquãtũ hoies sunt, scdm Hug.

t ¶*Non clamat.*] alte, sed intus ingemiscendo.

†*cui non fuit dictum, vt non ibi habitaret*] gl. or.

v ¶*Defecit.*] dicens supple: quia defecit, quasi dicat, omnino conturbatus est oculus meus: quia defecit in dolore vita mea ex magna iniquitate malorum. & quare dicat hoc, occulte subdit, videns non posse proficere, &c.

x ¶*Lxix.*] scilicet, Deus in adiutorium meum intende.

y ¶*Tribulatorum.*] id est, illa vox, Deus in adiutorium meum, est vox martyrum in manifesta persecutione, & etiam vox iustorum in occulta & intrinseca.

z ¶*Sed de capite.*] id est, Christo.

a ¶*Præsumentium.*] id est, confidentium.

b ¶*Cum illis.*] id est, martyribus. & hic innuitur intrinseca persecutio.

c ¶*Vel à leone.*] id est, à diabolo aperte sæuiendo.

Additio. Sicut per Saracenos & apertos hæreticos. Archidiaconus.

d ¶*Dracone.*] id est, à diabolo occulte persequendo, vel à falsis fratribus.

e ¶*Omnes.*] id est, tam illi qui extrinsecam, quàm qui intrinsecam persecutionem patiuntur.

CVM AVTEM. Casvs. Supra in §. proximo tractatum est qualiter fiat persecutio intrinseca, scilicet à subditis malis, & per compassionem: Nunc vero distinguitur sic. Aut inter subiectos sunt aliqui boni, aut sunt omnes mali, & obstinati. Si sunt ibi aliqui boni, non debet prælatus deserere bonos propter malos, sed tolerare debet patienter. & hoc probat quattuor auctoritatibus. Si autem omnes sunt mali & obstinati, tunc licet prælato ab eis recedere, exemplo beati Benedicti, qui monachos suos deseruit: quia conspirauerant in necem eius.

f ¶*Cum autem.*] hic §. loquitur de intrinseca persecutione.

a ¶*Vinca*

Source : BIU Cujas

a ¶ *Vincamus.*]i. magis ſumus digni gehenna, quàm ij quos fugimus.
b ¶ *Abel.*]i. ſimilis Abel in patientia nõ vult eſſe, qui non poteſt tolerare conſortium malorum.
"Bonus nõ eſt q malos non tolerat
" nam quiſquis malos non tolerat, ipſe ſibi per intolerantiam teſtis eſt quòd bonus non eſt, vt 23. quæſt. 4. hæc autem. & c. tu bonus.
c ¶ *Cain.*]id eſt, fratris Abel.
d ¶ *Non exercet.*]i. malos nõ allicit. ſignificat, vt illos corrigat.
† *al. veniamus ad gehennam.*
e ¶ *Lima.*] id eſt, perſecutio.
1 lib. 2. Mor. c. 29. & l. 9. re. epi. 39.
f ¶ *Tu bonus.*]Ĩ. 23. q. 4. hæc autem. & cap. tu bonus.
2 23. q. 4. tu bonus.
g ¶ *Bonorum.*]arg. q̃ ſi per aliquem non ſtat quo minus faciat, idẽ eſt ac ſi feciſſet. 43. di.
3 Gl. ord. in c. 6. 2. ad Corint. in fi. ex Aug. ſermo. 18. de verbis Domini.
Epheſiis.
h ¶ *Coniunctione..*]fugimus enim malum in hoc, quòd non coniungimur malis: quia ſi eſſemus cum eis, poſſemus corrumpi cum eis: tamen maius malũ committimus, ex hoc quòd ſeparamur à bonis:" quia ſe parando nos à bonis committimus ſchiſma, quod facere maximum malũ eſt, vt 24. q. 1. non afferamus.
4 Gl. ord. ex Aug.
" Schiſma cõmittit q ſe à bonis ſeparat.
i ¶ *Non poſſit.*] i. non debeat propter hos quibus poteſt proficere. Ioan.
Philip. 1.
5 Glo. interlinearis ex Aug. ĩ pſ. 54
Bi adunati.]Casvs. Petrus diaconus quæſiuit à Gregor. an liceret prælato deſerere gregẽ ſemel ſuſceptum: qui reſpondit dicẽs, quòd ſi ſubditi ſunt boni malis admiſti, tolerãdi ſunt mali propter bonos. ſi vero omnes ſunt mali & incorrigibiles, recedere poteſt prælatus ad alium locum, exemplo Pauli, qui de Damaſco fugit, vt alibi magis proficeret. Sequens §. patet.
6 23. q. 4. tu bonus.
" Labor eſt remunerandus.
k ¶ *Laborem.*] " no. q̃ labor non debet eſſe ſine mercede, vt 12. q. 2. charitatem. & in authen. de iud. §. ne autem. colla. 6. vbi dicitur, quòd labor non debet eſſe ſine fructu. vnde verſus:
Cum labor in damno eſt, creſcit mortalis egeſtas. iuxta illud.
Optat præmia quiſque labor.
l ¶ *Alibi.*] Idem fecit Cyprian. vt 24. q. 1. ad uocauit. §. multorum.
Vòd autem.] Casvs. Hæc eſt quæſt. 2. qua q̃ritur vtrum recuperata ſanitate poſſit quis repetere cathedrã cui renũtiauit. Et reſpon. quòd non: & transfert ſe G. ad aliam quæſtionem incidentem: ſcilicet vtrum ſacerdos qui dimiſit celebrationem Miſſæ propter morbum caducum: recuperata ſanitate poſſit celebrare? reſpõdet cum diſtinctione, ſcilicet vtrum quis vexetur morbo epileptico vel caduco frequenter, aut raro. ſi frequenter, omnino debet ceſſare à celebratione Miſſarum, vt ĩ. eod. c. 1. Si vero raro, aut vexatur cum ſpumæ iactatione, & vocis confuſæ emiſſione, & tunc nullo modo celebrare poteſt, vt ĩ. ea. c. 2. aut vexatur ſine ſpumæ iactatione, & ſine vocis confuſæ emiſſione: & tũc celebrare poteſt: ita tamen vt habeat iuxta ſe vicinis ſolaminis adiutorem, vt ſupra eadem quæſt. prima. illud. ſi plene eſt liberatus, non eſt quæſtio quin poſſit celebrare.
†vacuus] orig.
m ¶ *Quòd autem.*] Si quis de licentia Papæ renuntiauit, & ad preces eius alter ſubſtitutus eſt: certum eſt q̃ ille nõ poteſt repetere eam, licet conualeſcat, vt ſ. ead. q. 1. hoc nequaquam. Et ideo magiſter aliam quæſtionẽ tractat: vtrum ille qui abſtinuerit à Miſſa pro ęgritudine, recuperata ſanitate poſſit celebrare? Et certum eſt quòd poteſt a. ĩ. ead. c. 1. dummodo certũ ſit eum eſſe ſanatum. " Si autem fuit dęmoniacus vel epilepticus, debet prius per annum eſſe liberatus. 33. diſt. communiter. 55. diſt. præcepta. & arg. ff. de rebibir. act. quod ita. In ægritudine conſtituti Miſſas celebrare poſſunt. ſ. ea. q. 1. c. illud. niſi ita debiles ſint, q̃ cœptum officium nequeant adimplere. & niſi habeãt morbum caducum. 33. diſt. communiter. Tamen cum diſtinctione an morbus iſte ſit cum ſpuma & clamore, vt tũc non poſſint. vel ſine ſpuma & clamore, & tunc poſſint, vt ibi nota ui. ſed quidam b indiſtincte dicunt quòd non debent celebrare infirmi.
Philip. 1. 2. Cor. 11.
Act. 9.
†al. num nam
†& graui labore ad laborem] orig.
a Sub. nec diſtinguendũ eſt q̃ fuerit ęgritudo dũmõ, &c. vt ſequitur.
" Epilepticus a. poſt muniter. Tamen cum ſit celebratione.
b Vt Rayn.
In tuis litteris.]Casvs. Quidam preſbyter morbum patiebatur caducum: quare Gebonardus Viuarieñ. archiepiſcopus ei celebrationem Miſſæ interdixit, & per illum presbyterum conſuluit Alexãdrum dictus archiepiſcopus an iſte presbyter poſſet Miſſarum ſolennia celebrare. Núc Papa reſcribit dicens, quomodo ei conſtitit q̃ iſte cadebat. vnde mandat ei, quòd ſi iſte presbyter frequenter cadit, & vexetur morbo caduco: non debet celebrare. ſi autem conualuerit, non prohibeatur.
†al. quam
†al. Vienenſi
7 Iuo p. 6. c. 405.
n ¶ *Frequenter.*] Ideo quidam c dicũt quòd ſi raro accidit, poteſt celebrare, dummodo habeat ſocium. ſupra eadem quæſt. 1. capit. illud. vel ſupple, maxime. vel diſtingue, vt
c Laur. & H.

do vincamus a, *quos fugimus, ad gehennam* †, *ſed potius mali tollerantur propter bonos. Vnde Gregorius* [b *Abel eſſe renuit, quem Cain* c *malitia non exercet* d:] *ferrum quippe noſtræ mentis ad acumen non poteſt peruenire veritatis, niſi hoc alterius eraſerit lima* e *prauitatis. Hinc etiam Auguſtinus* [f *Tu bonus tolera malum, &c. infra de tollerandis malis in prima cauſa* B *hæreticorum*] *Idem ait.* [3 *Maius malum in ſeparatione bonorum* g *committimus, quàm in coniunctione* h *malorum fugimus.*] *& infra.* ¶ *Tali non imputat Deus ſua peccata, quia non fecit, non aliena, quia nõ approbauit, non negligentiam, quia non tacuit, non ſuperbiam, quia in vnitate permanſit.*] ¶ [4 *Hinc idem in pſal.* 54. [Quis dabit mihi pennas, ſicut columbæ?] *non ait ſicut coruo. Columba à moleſtiis quærit auolare, ſed dilectionem non amittit, & ſemper gemit. Sic bonus vult ſeparare ſe corpore, non amore, ab his, quibus non poteſt prodeſſe.*] *& infra.* ¶ [*Sed aliquando ligatur, non viſco cupiditatis, ſed cura, & officio, vt deſerere non poſſit* i, *niſi ſoluatur. Quòd ſi non ſoluitur, tunc dicat* : Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto: Sed manere in carne neceſſe eſt propter vos: *& ſic eſt meritum ex deſiderio.* ¶ [5 Ecce elongaui fugiens, *non loco, ne rumpatur charitas bonorum, ne perdatur exercitium malorum, quos Deus admiſcet, vt Iudam Apoſtolis*:] *quem, quamuis ſciret furem eſſe, tamen ad prædicandum miſit, & ei Euchariſtiam dedit*, [6 *docens in eccleſia tolerari malos, nec obeſſe bonis malorum conſortia. Quando vero omnium ſubditorum eſt obſtinata malitia, nec prodeſt eis prælatorum præſentia, tunc etiam corpore licet ab eis recedere: ne & illorum nequitia ſemper in deterius proficiat, & iſti quidem fructum amittãt, quem de aliorum profectu poſſent inuenire. Sic beatus Benedictus deſeruiſſe legitur, quos in necem ſuam vnanimiter viderat conſpiraſſe. Hinc etiam beatus Gregorius Petro diacono interroganti, an liceat prælato gregem ſemel ſuſceptum deſerere, lib. 2. Diat. c. 3. reſpondit dicens.*

A ¶ Vnde Auguſtinus.] *Multa in hac diſputatione citat Gratianus ex Auguſtino quorum ſententia quidem apud illum habetur, ſed verba ipſa ſunt in gloſſa ordinaria locis indicatis. De hac vero quæſtione, quando liceat epiſcopo recedere ab eccleſia ſua, diſſerit B. Auguſtinus epiſtol.* 180. *Honorato epiſcopo ſcripta.*

B ¶ In prima cauſa.] *Indicat cauſam* 23. *in qua primum de hæreticis ex propoſito agitur: qui mos citandi habetur, etiam.* 1. *q.* 7. *neceſſaria. & alibi.*

¶ Quando liceat prælatis ſubditos deſerere, vel non.

C. XLIX.

IBi adunati æquanimiter portandi ſunt mali, vbi inueniuntur aliqui, qui adiuuentur, boni. Nam vbi omnimodo de bonis fructibus deeſt, fit aliquando de malis labor ſuperuacuus†: maxime è vicino cauſę ſuppetant, quę fructum Deo ferre valeant meliorem. *& paulo poſt.* ¶ Sæpe agitur in animo perfectorum, quod ſilentio prætereundum non eſt: quia cum laborem k ſuum ſine fructu eſſe conſiderent, in locum alium ad laborem cum fructu migrant. Vnde ille quoque egregius prædicator, qui diſſolui cupit, & cum Chriſto eſſe, cui viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum, qui paſſionum certamina non ſolum ipſe appetiit, ſed ad toleranda hæc, & alios accẽdit: Damaſci perſecutionem paſſus, vt poſſit euadere, murum, funem, ſportamque quæſiuit, ſeq; latenter deponi voluit. Nunquid † Paulũ mortem dicimus timuiſſe, quam ſe ipſe pro amore Ieſu te ſtatur appetere? Sed cum in eodem loco minorem ſibi fructum adeſſe conſpiceret, ad grauem † laborem ſe alibi l cum fructu ſeruauit: fortis etenim prælиator Dei teneri intra clauſtra noluit, certaminis campum quæſiuit.

Multorum auctoritatibus apparet, quando viuentibus epiſcopis alij poſſint ſubſtitui, & quando non.

QVÆSTIO II.

Vòd autem m *iſte valetudine recepta ſua poſſit repetere cathedram, nulla auctoritate ratum habetur. Celebrationem vero ſacrificiorum ſi † infirmitatis cauſa dimiſerit, valetudine recuperata exequi non prohibetur.*

Vnde Alexander ſecundus ſcribit Gebonardo Viuarienſi † archiepiſcopo.

¶ De quodam presbytero, qui caduco morbo laborabat.

C. I.

7 INſtuis litteris continebatur ſic. Hic clericus ordinem habet preſbyterij: ſed quia caduco morbo laborat, & ipſi in præſentiarum hoc agnouimus, non auſi fuimus concedere ſibi vt offerret, vel Miſſam celebraret. Quia vero languor in culpa non eſt, ſuper hac re auctoritatis noſtræ decreto conſulendo deliberauimus. Conſulimus itaque, vt ſi frequenter n hoc morbo tangitur, ab oblatione, & Miſſarum celebratione modis omnibus prohibeatur. Indecens enim eſt, & periculoſum, vt in conſecratione Euchariſtiæ

Source : BIU Cujas

"infirmitas a ¶ *Interdicimus.*] " Sic ergo propter infirmitatem non repellitur nō repellit quis ab officio diuino, vel à perceptione sacramentorum, vt ꝛ. dist. ab officio 5. ad eius vero,
diuino.

Vper Foro.] Casvs. Clerici Foropopulensis ecclesiæ vna cum Sabino & Pelagio & laicis Romam venerunt, & dixerunt Gelasio, quòd episcopus eorū lædebatur morbo caduco frequenter, asserentes se de eius voluntate venisse, quare Papa illi ecclesiæ duos dedit visitatores, scilicet Rusticum & Fortunatum. sed quia idem episcopus postea Romam pergens dixit omnia quæ de eo dicta fuerunt, falsa esse: ideo Papa præcipit eisdem visitatoribus narrando prædicta vt veritatem perquirant: & si prædictū episcopum inuenerint fuisse repēte prolapsum cum voce confusa, & spumæ iactatione, eum celebrare prohibeāt. si autem hoc inueniri non potest: præcipit Rustico vt faciat eum carnibus vti xxx. diebus indifferenter.

al. Foropopilien sis.

b ¶ *Segnius.*] No. quòd in magnis rebus diligentior inquisitio est facienda, vt 42. distin. quiescamus. & 61. dist. miramur. Et ideo hic actore non probante, reo indicitur purgatio, vt ext. de cau. pos. & propriet. cum ecclesia. in fi.

c ¶ *Xxx.*] contra 33. di. communiter. Sed ibi certum fuit eum esse dæmoniacum: sed hic dubium. & omnes cibos ideo iubetur comedere, ne morbus possit occultari. quod physicum est. vnde signatur contrarium. j. de consec. dist. ꝛ. con-
aNō ēst cō- traria[a]. " Ideo autem
tra, qa hic hic dantur omnes car-
loqtur ð ex nes isti præter hœdi-
perimentis nas quæ prouocant
medicinæ q̄ dæmones.
bona sūt & necessaria, vt hic. ibi āt loqtur ð nimio vsu me dicinę, q̄ est phibit[b] vtq̄ niciunetur: vel aliud simile, qđ est contra legē

Vidam episcopus.] Casvs. Quia in superiori causa in illo ca. petisti. fuit concessum privilegium Moguntino de eligendo sibi successorem: ne aliquis dubitaret hoc esse licitum de iure communi: ideo Grat. hanc 8. causam supponit. in qua ostendit, quòd nulli licet eligere successorem, & quòd amicorum patrocinia in electionibus conualescere non debēt: & quod non est simoniacus qui post electionem præstat canonicis iuramentum de indemnitate ecclesiæ: & alia plura, quæ omnia vt plenius eluceścant, ponit thema de quo quinque elicit quæstiones.

Vòd autem.] Hæc quæstio diuiditur in quattuor partes: in quarum prima probat magister per 4. auctorit. sanctorum patrum, quòd potest episcopus seu prælatus sibi eligere successorem: & hoc vsque ad ꝛ. *His omnibus.* vbi dat solutionem, postea quædam adiungit ad electionem pertinentia. Secunda ibi, *Olim.* Tertia ibi, *Oportet eum.* Quarta ibi, *Audacter.* Ioan. de Fant.

Casvs. Hæc est 1. q. qua quæritur an liceat episcopo sibi eligere successorem: & certum est quòd non, nisi per priuilegium hoc habeat. Primo tamen probat Grat. quòd sic, exemplo Moguntini, & auctoritate Symmachi à contrario sensu, & exemplo Petri. Postea probat contrarium in ꝛ. *Sed in Antiocheno.* & in ꝛ. *His auctoritatibus.* dat solutionem. d ¶ *Quòd autem.*] Certum est quòd non licet[b], nisi cui hoc specialiter permittitur, vt Moguntino. septima quæstione prima. petiisti. nec obstat 79. dist. si transitus. vbi innuitur quòd Papæ licet sibi " instituere successorem. sed dicitur ibi q̄ potest cum fratribus deliberare fratribus deliberare de successore[c].

b Sed cōtra vī exp̄sse 16 q. vlt. c. vlt.

e ¶ *Decernere.*] id est, deliberare.

Si Petrus.] Casvs. Petrus Apostolus cum instare vellet verbo prædicationis & orationi, in temporalibus Linum & Cletum præfecit: sed solum Clementem sibi successorem elegit, cui potestatem tradidit ligandi & soluendi.

f ¶ *Si Petrus.*] si, id est, quamuis.

g ¶ *Aut ligandi.*] Non intellige q̄ isti prius non habuerint potestatem ligādi. sed hoc vult dicere, quòd istis non dedit Papa plenam potestatem: ne fit contra. 2. quæst. 1. nemo. 24. q. 1. quodcumque. vbi dicitur, quòd omnes presbyteri hanc habent potestatem. Habuerunt ergo prius hanc potestatem, sed non tantam. Isti autem duo temporalia pauperibus erogabant: ad quod officium Apostoli diaconos elegerant. 93. dist. legimus. quod hodie habet camerarius Papæ. & patet q̄ Linus & Cletus non fuerunt Apostolici. & hoc est verum, quòd post Petrum statim non fuerunt Apostolici, sed Clemens fuit post eum Apostolicus. " videns autem Clemens quòd hoc esset perniciosum exemplo, quòd aliquis sibi eligeret successorem, renuntiauit papatui: & tunc electus fuit Linus: eo mortuo electus est Cletus: quo mortuo denuo fuit Clemens electus: & sic Clemēs secundum

† *al. Apostolici*
"successorē sibi instituere nullilicet
cSu. q̄aliud ē q̄ sibi successorē eligere: nā illđ est licitū, vt ibi. illud vero illicitū, vt hic. nam deliberare licet cuilibet q̄plato đ suo successore cum vidētsibi mortē imminere. vñ ibi dī decernere. i. deliberare, nō eligere, scđm Hug.
† *al. Apostolici*
1 ꝛ. 7. q. 1. petiisti.
2 Dist. 79. si transitus.
3 Ans. l. 1. c. 55. Poly. l. 1. tit. 1.
" Clemens noluit esse Papa statim post Petrū.
4 Clemens ep. 1.

vnam computationem fuit secundus. & secundum aliam fuit quartus, vnde versus:

Disputat hic mundus, quartus fueritve secundus.

h ¶ *Tradente.*] ad hoc inducitur capitulum.

Vnde.] SED IN ANTIOCHENO. Casvs. Hucusque probauit Grat. superficialiter episcopo litere sibi eligere successorem: nunc autem probat contrarium.

Item Gelasius Rustico, & Fortunato episcopis.

¶ A regimine suspendatur ecclesiæ, qui in terram frequenter eliditur.

C. II.

NVper Foropopulensis † ecclesiæ clerici, vnà cum Sabino episcopo, & Pelagio, & laicis propria suggestione referarunt, præsulem suum graui quadam necessitate vexari, cuius eum dicerent incursione frequenter elisum. Quod ne scandalum fidelibus videretur ingerere, & ecclesiam Dei vbique positam hac offensione turbare, præcipue, cum eodem ipso volente huc se perrexisse firmarent, ad dilectionem vestram scripta direximus, vt ecclesiæ, cuius rector tali casu tenetur adstrictus, visitationem congruam reddatis. Verum, quia nunc idem ipse venit huc pontifex, falsaque omnia de se iactata disseminat, sub diuini contemplatione iudicij, vestræque conscientiæ, existimationisque respectu, rerum fide solertissime perquisita, si aliquando scilicet, vel in domo, vel in processione, vel in alio quocumque loco probatur repente collapsus, vocesque dedisse confusas, & spumas ore iactasse, quāta fieri potest examinatione queratur. Quod tamen, siue non possit aliquorum factum testificatione firmari, siue nūquam contigisse dicatur, non putandum est posse sufficere, sed certum, manifestumque documentum, quia de tanta re nō segnius[b] agendum est. Faciat rem tua dilectio, frater Rustice, sui moris, & aptam magno pontifici, vt eum triginta[c] [A] diebus tecum esse constituas, eumque carnibus indifferenter vti necessaria probatione compellas.

† *al. Foropopilien sis.*

A ¶ Triginta.] *In duobus vetustis codicibus legitur*, octuaginta.

CAVSA VIII.

Vidam episcopus agens in extremis, successorem sibi ex testamento instituit: inde suorum amicorum patrocinio in eumdem episcopatum eligitur, post electionem pro indemnitate ecclesiæ canonicis iuramentum præbuit: accusatur de simonia tanquam munus ab obsequio præstiterit: ante tempus sententiæ à clericis suis derelinquitur, sine litteris Apostolicis † ad ecclesiam suam reuertitur episcopus.

1 *Hic primum quæritur, an liceat episcopo, sibi successorem instituere.*

2 *Secundo, an amicorum patrocinia in electione debeant conualescere.*

3 *Tertio, an sit habendus simoniacus, qui post electionem huiusmodi iuramentum canonicis præstat.*

4 *Quarto, an liceat clericis ante sententiæ tempus ab episcopo suo discedere.*

5 *Quinto, an sine litteris Apostolicis † debeat redire ad propriam ecclesiam.*

QVÆSTIO I.

1 ps *Vòd autem[1] episcopo successorem sibi instituere liceat, ex verbis Zachariæ Papæ comicitur, quibus Mogūtino archiepiscopo permisit adiutorem sibi statuere, qui ei defuncto in plenitudinem potestatis succederet.*

¶ *Item ex verbis Symmachi Papæ dicentis* [2] *Si transitus Papæ inopinatus euenerit, vt de sui electione successoris non possit ante decernere[e], &c.] apparet, quòd episcopi successores sibi instituere possunt.* ¶ *Item exemplo beati Petri illud idem probatur, qui beatum Clementem sibi successorem instituit.*

Vnde Ioannes tertius scribit episcopis Germaniæ, & Galliæ, epistola vnica, c. 2.

¶ Quòd Petrus Linum, & Cletum adiutores sibi asciuit, sed Clementem successorem.

C. I.

[3] SI Petrus [f] princeps apostolorum adiutores sibi asciuit Linum & Cletum, non tamen potestatem pontificij, aut soluendi, aut ligandi [g] eis normam tradidit, sed successori suo sancto Clementi: qui sedem Apostolicam post eum, & potestatem pontificalem, tradente [h] sibi beato Petro, tenere promeruit. Linus vero, & Cletus ministrabant exteriora: princeps autem apostolorum Petrus verbo, & orationi insistebat.

PALEA. C. II.

Vnde ipse Clemens [4] in epistola ad Iacobum Hierosolymitanum missa inter

h ¶ *Tradente.*] ad hoc inducitur capitulum.

Vnde.] SED IN ANTIOCHENO. Casvs. Hucusque probauit Grat. superficialiter episcopo litere sibi eligere successorem: nunc autem probat contrarium.

Source : BIU Cujas

Episcopo.] Casvs. Statutum fuit in Antiocheno concilio, vt nullus eligat sibi successorem: & si factum fuerit irritum sit: sed tñ eligatur à clericis episcoporum iudicio. Idem est casus seq. c.

a ¶ *Successorem.*] Verum est quòd non potest de iure communi, sed de dispẽsatione Papę. 7.q.1. petiisti. nec obst. 20.q.3. præsens. vbi pater volebat quòd eo mortuo filius eius fieret monachus. sed ibi ñ erat successio iuris.

1 Ans.l.1.c.3 b *Episcopo.*] ¶ *Episcoporum.*] Hoc reqritur in ordinatione: sed non in electione. 64. dis. per totum.

2 Omittuntur hic aliquot verba. *Plerique.*] Casvs. Quidam episcopi in mortis articulo constituti designabãt sibi nominatim successores, vt non legitima electio expectaretur: sed hoc prohibet Hilarius Papa in synodo: quia iura spiritualia non possunt aliquo hereditario iure concedi.

c ¶ *Acclamatum est.*] ab vniuersis.

d ¶ *Quæ Dei sunt.*] vt ecclesiasticæ dignitates[a], vt 16.q.1. in canonibus. & 23.q.8. conuenior. Ioan.

a 7.q.5. remoto. in fi.

3 Pol.l.2.tit. 17. Ans. l.6. c.57. Bur.l.j. c.185. Iuo p. 5.c.301. *Moyses.*] Casvs. Hieronym. reprehendit hic illos episcopos qui instituebant sibi successores consanguineos vel amicos, vel illos qui vt clerici fierent, muneribus impetrabant. & docet hoc non esse faciendũ, exẽplo Moysi, qui filios potuit instituere successores in principatu: sed noluit, immo extraneũ, & de alia tribu elegit, scilicet Iesum, qui Iosue & Iesus Naue dictus est.

"Moyses fuit de tribu Leui.

e ¶ *Facie.*] id est, familiariter.

f ¶ *Deus locutus est.*] secundum quosdam apparuerat per angelum in specie visibili, sicut dicitur descendisse per Angelos. 2. quæst. 1. Deus. Ioann. autem dicit in canonica epistola: "Deum nemo vidit vmquam. tamen ex eo quod dicitur Moysem vidisse posteriora Dei: dicũt quidam eum vidisse in specie visibili.

4 i. in capit. Marti. Brac. c.8.

5 Burc.l.1.c. 187. Iuo p.5. c.303. vtriq; ex concilio Spalensi. "Deum nemo vidit vmquam.

g ¶ *Potuit.*] quia adhuc non erat prohibitum hoc simile. 22.q.4. obiiciuntur.

h ¶ *De alia tribu.*] "Moyses enim erat de tribu Leui: Iesus naue siue Iosue fuit de tribu Effraim. de his tribubus habes 7.q.1. denique.

6 Pol.l.2.tit. 18. Ans.l.6. c.56. Iuo p. 5.c.104. "Moyses fuit de tribu Leui.

i ¶ *Non sanguini.*] Arg. quòd "reges debent fieri per electionem. "Reges eligendi sunt.

cetera scribit, quòd Petrus adhuc viuens Clementem in episcopum elegit.

¶ [1] Simon Petrus in ipsis diebus, quibus vitæ finem sibi præsensit, apprehensa manu mea repente consurgens in auribus totius ecclesiæ, hæc protulit verba: [2] Clementem hunc episcopum vobis ordino, cui soli meæ prædicationis, & doctrinę cathedram trado, quem præ ceteris expertus sum Deum colentem, homines diligentem, castum, discendi studiis deditum, sobrium, benignum, iustum, patientem, & scientem ferre nonnullorum, etiam ex his, qui in verbo Dei instituuntur, iniurias.

Sed in Antiocheno cõcilio hoc omnino fieri prohibetur: in quo c.23 sic statutum legitur.

¶ Episcopo successorem sibi constituere non licet. C. III.

j [3] Episcopo non licere pro se alterum successorem[a] sibi constituere, licet ad exitum vitę perueniat. Quòd, si tale aliquid factum fuerit, irritum sit huiusmodi constitutũ. Seruetur autem ius ecclesiasticum id continens; non oportere aliter fieri, nisi cum synodo & iudicio episcoporum[A], qui post obitum quiescentis potestatem habent, cum, qui dignus extiterit, promouere.

A ¶ Episcoporum.] *In codicibus Gratiani etiam manuscriptis sequebatur, & electione clericorum: quæ sunt expuncta, quia neque in originali, neque apud ceteros collectores legumur.*

Item ex concilio Martini Papæ, c.8. [4]

¶ De eodem. C. IIII.

ij [5] Episcopo non liceat ante finẽ vitæ alium in loco suo constituere successorem. Si quis autem hoc vsurpare tentauerit, talis constitutio irrita erit. Non ergo aliter fieri oportet, nisi cum consilio, & iudicatu episcoporũ[b], qui post exitum prædecessoris potestatem habent dignum eligere.

Itẽ Hilarius Papa in synodo Romana, c.5.

¶ De eodem. C. V.

[6] Plerique sacerdotes in mortis confinio constituti in locum suum feruntur alios designatis nominibus subrogare: vt scilicet non legitima expectetur electio, sed defuncti gratificatio pro

93. dist. legimus. & j. ea. si ergo. nisi habeant ex priuilegio constituere successorem sibi, vt 63. dist. in synodo. aliàs etiam de iure omnes sæculares potestates non debent succedere, vt C. vt omnes tam ci. quàm mili. iud. l. vnica. in prin. quòd autem Dauid in vita sua Salomonem sibi successorem instituit, instinctu spiritus sancti est factum. Arg. tamen contra. 7.q.1. denique.

"Preces an inducant simoniam.

k ¶ *Sed vita.*] ẽ. 40. dist. nos qui.

l ¶ *Rogauerit.*] "Ergo videtur quòd preces inducant simoniam, vt hic, & 1.q.1. sunt nonnulli. Et dici cõsueuit, quòd si preces fiunt pro digno, nõ inducunt simoniam, vt 1.q.1. quibusdam. in fi. hoc verum est si non sint consanguinei sui, vt ext. de æta. & qual. tuam. in fi. Io. Non credo quod preces consanguineorum inducant simoniam si fiant pro digno, vt 1.q.1. latorem. & maxime cum quis possit pro se rogare si dignus est, vt ext. de sim. tua. nec illa decre. tuam. contradicit si bene inspiciatur. B.

populi habeatur assensu. Quod, quàm graue sit, æstimate. Atque[A] ideo, si placet, etiam hanc licentiam generaliter de ecclesiis auferamus: ne, quod turpe dictu est, homini quisquam putet deberi, quod Dei est. Ab vniuersis acclamatum est [c]. Hæc præsumptio numquam fiat. Quæ Dei [d] sunt, ab homine dari non possunt.

A ¶ Atque ideo.] *Hæc vsque ad vers.* Ab vniuersis. *addita sunt ex ipso concilio, Anselmo, Polycarpo, & Iuone.*

Item Hieronymus ad Titum, c.1. [7]

¶ De eodem. C. VI.

Moyses amicus Dei, cui facie [e] ad faciem Deus [f] locutus est, potuit [g] vtique successores principatus filios suos facere, & posteris propriam relinquere dignitatem: sed extraneus de alia tribu [h] eligitur Iesus: vt sciremus principatum in populos, non sanguini [i] deferendũ esse, sed vitæ [k]. At nũc cernimus plures hãc rem beneficium facere, vt non quærant eos in ecclesia erigere columnas, quos plus cognoscant ecclesiæ prodesse: sed quos, vel ipsi amant, vel quorum sunt obsequiis deliniti, vel pro quibus maiorum quispiam rogauerit [l], & (vt deteriora [m] taceam) qui, vt clerici fierent, muneribus impetrarunt.

Item Innocentius Papa II. in concilio Romano, c.16.

¶ De eodem. C. VII.

[8] A Postolica auctoritate prohibemus, ne quis ecclesias, & præbendas[n], præposituras, capellanias †, aut aliqua ecclesiastica officia hereditario iure valeat vendicare, aut expostulare præsumat. Quod si quis improbus, aut ambitionis reus attentare præsumpserit, debita pœna mulctabitur, & postulatis carebit.

His omnibus auctoritatibus prohibentur episcopi, successores sibi instituere. Sed aliud est de sui successoris electione cum fratribus deliberare: aliud est ex testamento, tanquam suæ dignitatis heredem sibi quærere. Illud fieri permittitur: hoc autem penitus prohibetur. Illud autem B. Petri apostoli ab illis vocabulum in argumẽtum assumi, qui tales sibi subsli-

tem, dicens quòd tractare cum fratribus de electione successoris licet, sed eligere non licet. Exemplum vero Petri non debet trahi ad consequentiam, nisi ab his qui talem vellent eligere successorem, qualis fuit Clemens. verum quia consueuerant eligere consanguineos & malos: constitutum est vt clerici vel patroni eligant prælatos tales qui Deo digne seruire valeant. quod si facere recusauerint: iure ab ecclesia repudientur, quod probat per sequent. capitulum.

b Vbi scdm veteré cópilationẽ erat illud verbũ, nepotũ, qđ hodie ẽ sublatum. Arc. 8 Pann.l.8. c.152.

† *al. capellas*

c ¶ *Acclamatum est.*] Casvs. Statuitur in hoc c. ne quis iure hereditario sibi vẽdicet vel postulet ecclesias, præbẽdas, præposituras, capellanias, vel aliqua ecclesiastica officia: quod si quis præsumpserit, careat eisdẽ in perpetuum.

7 in cõmen. ad ea verba [& cõstituas p ciuitates psbyteros] Exod. 33. "filius sacerdotis ecclesiã paternã hñre non pt. Num. 27.

d ¶ *Præbendas.*] "Episcopo non licet filios instituere in paternis ecclesiis. extra de fil. presb. præsentium. ni si per mediam personam, vt ext. e. ex transmissa. præbenda autem potest habere in eadem ecclesia, si est legitimus. ext. e. ti. ad hæc. sed licet sit legitimus, beneficium tamen paternũ non potest habere: sicut hic dicit. sed illegitimus in eadem ecclesia sæculari esse non potest canonicus, vt ext. eo. tit. ad abolendam. tamen per illam constitutionem videtur q̃ etiam legitimus non possit habere beneficium cũ patre. & hoc intelligas de omnib⁹ descendentib. arg. extra de iure pa. consuluit [b]. extra de inst. ad decorem. & ff. de ver. sig. filij. Forte aliud in collateralib. & ascendẽtib. arg. de pœ. di. 1. pœnæ. licet sit ar. contra. extra de instit. ad decorem. Io. Sed certe potest probabiliter dici, quòd hoc non extenditur ad nepotes: quia pœnæ sunt restringendæ. ff. de lib. & posthu. cũ quidam. in fi. nec semper nomine filiorum nepotes intelliguntur, vt inst. qui da. tut. pos. in fi. ti. B. Sed quid de illo qui renuntiat, vt detur alij forte consanguineo? Hanc renuntiationem Papa approbat ext. de off. deleg. ex parte. 1. Sed dic quòd ibi fuit pura renuntiatio.

HIS OMNIBVS. Casvs. Soluit Grat. dictam contrarietatem, dicens quòd tractare cum fratribus de electione successoris licet, sed eligere non licet. Exemplum vero Petri non debet trahi ad consequentiam, nisi ab his qui talem vellent eligere successorem, qualis fuit Clemens. verum quia consueuerant eligere consanguineos & malos: constitutum est vt clerici vel patroni eligant prælatos tales qui Deo digne seruire valeant. quod si facere recusauerint: iure ab ecclesia repudientur, quod probat per sequent. capitulum.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Beatus.*] Sed numquid adhuc Papa posset facere sibi successorem? Non: quia hoc esset immutare statutum ecclesiæ, vt 25. q. 1. quę ad perpetuam. & quia statutum facit in id tempus, in quo non est futurus iudex. ff. de iur. om. iud. eum qui.

Olim.] Hęc est 2. pars q. in qua redarguit electos & dignos qui nolunt recipere prælationē: & hoc facit per 4. auctor. Io. de Fant.

Casvs. In veteri lege præcipiebatur, q̄ frater duceret vxorē fratris sui defuncti, vt ei sobolem suscitaret, q̄ soboles defuncti fratris diceretur: quod si recusabat, in faciem eius conspuebatur, & discalceabatur vno pede. Exinde domus eius vocabatur dom⁹ discalceati. Sic vnusquisque prædicator debet Christo, q̄ pro nobis mortuus est, filios suscitare: q̄ Christiani à Christo vocē-
Deut. 25. tur. Quod si recusat, respuitur ab ecclesia tanquā vno pede discalceatus: & portabit opprobrium illius nō figuratū, sed figurās: q̄a hoc significat opprobrium illius. qui vero hoc adimplet, vtroque pede dicitur calceatus.

b ¶ *Sobolem.*] tū istius erat carnalis fili⁹: sed erat filius mortui legalis, vt 56. di. Ismael. & Matthæ⁹ ponit carnales patres vbi dicit, qui genuit. Et Lucas ponit legales, cum dicit, qui fuit. "duos. n. habebat patres huius modi filius, carnalem & legalem.

"Christi patres fuerūt duplices.

Esa. 52. Rom. 10. c ¶ *Nomine.*] id est, filium mortui.

d ¶ *Vtroque pede.*] quia & de se curat, & de proximo.

e ¶ *Non figuratū.*] Sed etiam signum & figuram. & hoc est dicere, a Sub. q̄a factū istius[a] signū est & figuræ & figurati. Vel hoc vult dicere, q̄ factum istius nō significat factum illius sed factū istius significauit factū illius. Vel ideo dicit hoc quia in facto istius completur illa figura.

a Sub. qa factū isti⁹ est res & significatū, factū illius figura & signās & factum isti⁹ &c. vt sequitur.

In scripturis.] Casvs. Quidam cum eligebantur ad prælaturas, recusabant eas, dicentes se velle esse
1 Iuo p. 5. c. 350. in contēplatione. Sed Greg. dicit, q̄ ex hoc
† *al. scriptis* se magis esse dignos ostendunt: quia sicut ambiētibus magis est dignitas deneganda: sic est renuentib. concedenda. Et docet q̄ qui eligūtur ad dignitates, & ad officium
Heb. 5. Num. 25. prædicandi, nō debēt renuere, si digni sunt. Quod tribus rationibus vel auctoritatib⁹
2 Concord. tex. i simili i l. i. tē eorū. §. si decuriōes ff. qd cu. vni. probat: & hoc in prima parte. In secunda parte ostendit quòd quietem contemplationis debemus desidera-
re: sed cum necesse est, postponenda est propter multorum vtilitatem. Quod probat duobus exemplis, scilicet exemplo Hieremiæ, qui cum inuitaretur ad prædicandum, dixit: A, a, a, Domine, nescio loqui, quia puer ego sum. Et exemplo Esaiæ, qui de comtemplatione obtulit se dicens: Ecce ego mitte me. Sed sciendum, quod isti non fuerunt contrarij: quia Hieremias non ex toto recusauit, sed timuit subire officium prædicandi. Nec Esaias ante missus est qui se

tuunt, qualem sibi successorem beatus a *Petrus quęsiuit. Verum, quia officium non vitę, sed sanguini cœpit deferri, atque ad episcopatum tales quisq; sibi successores quærere cœpit, qui vel odiosi populis, vel à plebe docendi inuenirentur: idcirco sacris canonib. statutū est, ne quisquam sibi sui officij quærat successorem: sed populi electione quæratur, qui eorum vtilitati digne deseruiat: qui illorum vtilitatem, non sua lucra quærat, qui Christo semen velit suscitare, non sibi diuitias congregare. Quod qui facere contempserit, iure ab ecclesia repudiatur. Vnde Augustinus contra Faustum Manichæum, lib. 32. c. 10.*

¶ Qui sibi, & ecclesiæ prodest, vtroque pede calceatus intelligitur.

C. VIII.

2 OLim iussus est frater prætmortui fratris vxorem ducere, vt non sibi, sed illi sobolem[b] suscitaret, eiusque vocaret nomine[c], quod inde nasceretur. Quod si recusaret, discalceatus vno pede conspui solebat in faciē. Nunc Euangelij quisque prædicator ita debet in ecclesia laborare, vt defuncto fratri, id est Christo, suscitet semen, qui pro nobis mortuus est: & quod suscitatum fuerit, eius nomen accipiat. At vero qui electus ab ecclesia ministeriū euangelizandi[A] renuerit: ab ecclesia ipsa merito, digneque cōtemnitur. Qui enim & sibi prodest, & ecclesiæ, bene intelligitur vtroque pede[d] calceatus. Vñ illud [Quàm speciosi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona.] Qui autem curā lucrandorū refugit aliorum, discalceati illius non figuratum[e] significauit, sed in se impletum portabit opprobrium.

¶ *Hic verba* B. *Augustini, & in summam redacta, & interdum mutata sunt, quod aliis etiam locis est adnotatum.*

A ¶ Euangelizandi.] *Sequebatur in vulgatis, & baptizandi: quæ sunt expuncta, quia in manuscriptis non leguntur, sicut neque in originali.*

Item Gregorius Papa in regesto, lib. 6. epist. 5 siue c. 169. Cyriaco episcopo.

¶ Locus regiminis sicut desiderantibus est negandus, ita fugientibus est offerendus.

C. IX.

1 IN scripturis† vestris vos magnopere requiē quæsisse narratis: sed per hoc ad pastoralem solicitudinem vos congrue venisse[f] ostenditis: quia, sicut locus regiminis desiderantibus negandus est, ita fugientibus[g] offerendus. ¶ Et sicut scriptū est[h] [Nec quisquam sibi sumit honorem, sed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron:] 2 & rursus[i] idem prædicator egregius dicit [Si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt: & pro omnibus mortuus est Christus, vt & qui viuunt, iam nō sibi viuant sed ei, q̄ pro ipsis mortuus est, & resurrexit:] & pastori sanctæ ecclesiæ dicitur [Simon Ioānis amas me? Pasce ouesmeas] ex quibus verbis colligitur: quia si is, qui valet, omnipotentis Dei oues renuit pascere, ostēdit se pastorem summum minime[k] amare. Si enim vnigenitus patris pro explenda vtilitate omnium de secreto patris egressus est ad publicum nostrum: nos quid dicturi sumus, si secretum nostrum præponimus vtilitati ꝓximorū? ¶ Quies itaque nobis ex corde appetenda est, & tamen pro multorum lucro aliquando postponenda. Nam, sicut toto desiderio debemus occupationem fugere: ita, si desit, qui prædicet, occupationis onus libenti necesse est humero† subire. Quod ex duorum prophetarum opere[l] docemur, quorum vnus prędicationis officium vitare conatus est, & alter appetiit. Nam mittenti se Domino Hieremias respondit dicens. [A, a, a, Dominę Deus nescio loqui, quia puer ego sum.] Et cum omnipotens Deus personam ad prędicandum quęreret dicens [Quem mittam, & qs ibit nobis?] vltro se obtulit Esaias dicēs [Ecce ego, mitte me] En ab vtrisq; exterius diuersa vox prodiit: sed non à diuerso dilectionis fonte manauit. Duo quippe sunt præcepta charitatis: Dei videlicet amor, & proximi. Per actiuam igitur vitam prodesse proximis cupiens Esaias officium prædicationis appetiit[3]. Per cōtemplatiuam vero Hieremias amori conditoris sui sedulo inhærere desiderās, ne mitti ad prędicandum debeat, contradicit. Quod ergo laudabiliter vnus appetiit: hoc laudabiliter alter expauit: iste ne tacitæ contemplationis lucra loquendo perderet: ille, ne damna studiosi operis tacendo sentiret. sed hoc in vtrisque est subtiliter intuendum: quia & is, qui recusauit, plene[m] non restitit: & is, qui mitti voluit, ante se per altaris calculum purgatum[n] vidit: ne, aut nō purgatum vidit, i. per carbonem sumptum de altari, vbi erat ignis perpetuus ad opus sacrificij. Prima auctoritas vel ratio est ibi, *Et sicut scriptum est, &c.* Secunda ibi, *Et rursus.* Tertia ibi, *Et pastori.* Secunda pars incipit ibi, *Quies itaque, &c.*

2. Cor. 5.

Io. 21.

e ¶ *Non figuratū.*] Sed etiam signum & figuram. & hoc est dicere, factū istius[a] signū est & figuræ & figurati. Vel hoc vult dicere, q̄ factum istius nō significat factum illius sed factū istius significauit factū illius. Vel ideo dicit hoc quia in facto istius completur illa figura.

f ¶ *Veniſſe.*] per electionem. vel forte volebant recusare.

g ¶ *Fugientibus.*] sic 40. dist. ante omnia. C. de episc. & cler. si quemquam. & ꝛ. 74. dist. episcopus. contra. Sed illud de penitus inuito: "sed ab initio aliqs debet cogi vt consentiat: nam nullus eligendus est nisi ab initio dissentiat. 1. q. 6. c. vlt. tepide tamen debet dissentire, sicut femina. 32. q. 2. honorantur. aliàs si diceret, nolo, cum forte vellet: faceret contra conscientiam. ext. de præsum. c. vlt. vel si forte diceret, non sum dignus. licet Hug. dixerit q̄ possit simulare se nō esse idoneum. arg. 22. q. 2. vtilem.

"Electioni qualiter cō sentiēdū est

† *al. animo*

h ¶ *Scriptum est.*] in epistola ad Hebræos.

i ¶ *Et rursus.*] in secunda epistola ad Corinthios.

Hier. 1.

k ¶ *Minime.*] Ergo qui se dignum credit, & prælaturam sibi oblatam non recipit, mortaliter peccat, vt ꝛ. c. c. prox. & ꝛ. e. qui episcopatum.

Esa. 6.

l ¶ *Opere.*] Arg. diuersarum personarū sententiam vtramque tenere. 22. quæst. 2. beatus. & de consec. dist. 2. quotidie. & 35. qu. 5. ad sedem. Item argu. pro diuersis consuetudinibus. 12. dist. illud. 31. dist. aliter. & de consecr. dist. 4. de trina. Item arg. pro diuersitate testium, extra de verb. sign. nihil obest. & de pœ. dist. 1. periculosæ. 23. quæst. 7. quicumque. ꝛ. dist. 5. ad eius. & extra de testib. cum tu fili.

3 Concord. tex. l. 3. §. fi. C. d primip. lib. 12. & l. 2. ff. ad munic.

m ¶ *Plene.*] Ecce responsio illius qui ad episcopatum petitur, non dicet expresse nolo: quia tunc mentiretur. 22. q. 2. cum humilitatis. nec debet se statim ingerere: " sed dicat vt dixit Mutinensis episcopus. Nolens volo, & volens nolo. 16. quæst. 1.

"Electus p q̄ verba cō sentire dēt.

n ¶ *Purgatum.*] Arg. pro H. "quòd promouendus debet episcopo confiteri crimen, & episcopus debet eum purgare, id est, secum dispensare vos autem.

"promouendus crimen suum confiteri debet.

Source : BIU Cujas

dispensare. Esaias enim adhuc immundus obtulit se:& postea fuit purgatus. Item est hic arg.ꝙ si aliqs eligitur,qui adhuc est in mortali peccato,ꝙ ideo non est vitiosa electio si ipse velit corrigi [a], vt 3.50.dist.quid est. Item est hic arg.quòd duo simul possunt eligi, vt si vnus succumbat,alter obtineat,vt dixi 3.61.dist.studij.

a Arad hoc 50.dist.quid est.24.qu.3. dixit.

Sciendum.]Casvs. Hoc ca. diuiditur in duas partes.In prima parte dr̃ ꝙ cũ qs inuitatur ad dignitatem &ad prospera,& obediat,si anhelanter aspiret, nulla est talis obedientia,q̃ non hẽt meritum:quia de suo proprio motu hẽt, & de ambitione.Si vero incitatur ad opprobria & cõtumelias,& nõ obedit libẽter,nullum hẽt meritum ex obediẽtia. In ij.parte commendat Greg.obediẽtiam,eam victimis vitæ præponẽdo, & vituperat inobedientiam,eam idololatriæ cõparando.Secũda pars incipit ibi, *Et paulo superius.*

1 Et August. serm.5. ad fratres in eremo.

2 Polyc.l.6. tit.22.

tal.habeat

a ¶*Si de suo.*]i.ex ambitione.ponitur enim in mala significatione,vt 3.q.9.pura.

b ¶*Non habuerit.*] de propria voluntate.

" Clericus inuito epo non fit eps, sed bñ monachus.

c ¶*Propria.*] "Hic patet ratio quare epo inuito non pót clericus eius vocari ad episcopatum,vt 63.dist.litteras. sed inuito eo fit monach⁹.19.q.2.duę. quia iste præsumitur facere ex ambitione, & facit ad suum commodũ:ille nequaquã.

C.12. 1.Reg.15.

d ¶*Inuitus.*]Arg. ꝙ remunerari non debemus de eo quod inuiti facimus, vt 13.q.2.q̃ præposterum. 20.q.1. illud.& 32.q.5.ille.

e ¶*Inobedientia.*] In hoc patet quòd inobedientia æquiparatur hæresi,vt dixi 4.q. 1.in fum.

" pbõ q̃ fit p suũ cõtra rium, est optima.

f ¶*Ex aduerso.*]"i.ex eo ꝙ vnũ contrarium commendatur, aliud vituperatur, vt j. de pœ.dis.2.§.ecõtrario. & not. hic ꝙ optima est probatio q̃ fit per suum contrarium, vt hic, & 1.q.1. cap.1. & 13.q.2.animæ. & ff.de off.eius cui mand. est iur.l.1.

3 ibidem.

†abest ab orig.

g ¶*Sola est.*]id est,necessaria. sic 3.dist.8.c. si solus.

Vi episcopatũ.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponit Aug. litterã Apostoli, Qui episcopatum desiderat,&c.& dicit ꝙ episcopatus est nomen laboris,& non honoris tantum, vt ille,q̃ præficitur, pro subiectis debeat laborare: & si præesse voluerit, & si prodesse, episcopum se putare non debet. In ij. parte dr̃ ꝙ otiũ contemplationis est desiderandũ:dignitas

4 Anf.l.6. c.28. 1.Tim.3.

gatus adire quisquam sacra ministeria audeat, aut quem superna gratia elegit, sub humilitatis specie superbe contradicat.

Idẽ in moralib.lib.35.c.13.ad c.42.Iob.[1]

¶Locus deiectionis in voto,dignitatis sem per sit in necessitate. C. X.

[2] Sciendum summopere est,ꝙ obedientia aliquando si de [a] suo aliq̃d habeat,nulla est:aliquando autem,si de suo aliquid nõ habuerit† [b],minima. Nam cũ huius mundi successus præcipitur,cum locus superior imperatur: is, qui ad percipienda hæc obedit, obedientiæ sibi virtutẽ euacuat, si ad hæc etiam ex proprio desiderio anhelat: Neque enim se sub obedientia dirigit, qui ad accipienda huius vitę ꝓspera libidini ꝓprię [c] ambitionis seruit.Rursus,cũ mundi despect⁹ præcipitur,cũ probra adipisci,& contumeliæ iubentur, nisi ex se ipso animus hæc appetat, obedientia sibi meritum minuit: quia ad ea, quæ in hac vita despecta sunt,inuitus [d] nolensque descendit.*& paulo superius.* ¶Obedientia quippe victimis iure præponitur: quia per victimas aliena caro,per obediẽtiam vero volũtas propria mactatur. Tanto igitur quisq; Deum citius placat,quanto ante eius oculos repressa arbitrij sui superbia, gladio præcepti se immolat. Quo contra,ariolãdi peccatum inobedientia [e] dicitur, vt quanta sit virtus obedientiæ, demonstretur.Ex aduerso [f] igitur melius ostẽditur,quid de eius laude sentiatur.Si enim[Quasi ariolandi peccatum est repugnare, & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere]sola est [g],quę fidei meritum possidet,obedientia †: sine qua quisq; infidelis esse conuincitur,etiam si fidelis esse videatur.

Itẽ Augustlib.19 de ciuitate Dei,c.19.

¶ Qui præesse, & non prodesse desiderat, episcopari non debet. C. XI.

[4] Qui [h] episcopatum desiderat, bonum opus desiderat.Exponere voluit,quid sit episcopatus: quia nomen est operis, non honoris. Græcum est enim atque inde ductum vocabulum,ꝙ ille,qui præficitur,eis,quibus præficitur,superintendit,curã eorum scilicet gerens. ἐπί, quippe,super, σκοπὴς vero,intentio,est.Ergo episcopos [a],si velimus,latine superintendentes possumus dicere:vt intelligat nõ se esse episcopum, qui

aũt non est petenda.sed si pp necessitatẽ imponitur,est suscipienda pro plurimorum vtilitate: ita tamen,vt ex toto contemplatio non deseratur.Secunda pars incipit ibi,*Itaque à studio cognoscendæ.*

h ¶*Qui episcopatum.*]i.episcopari,i.præesse vt prosit,non vt præsit, vt 40.dist.multi. " sperare ergo & desiderare possumus episcopatum, vt 59.dist.si officia.72.dist.in singulis. & 1.quæst.1.non est putanda.

" Eꝑatum desiderare possumus.

præesse dilexerit, non prodesse. Itaque [i] à studio cognoscendæ veritatis nemo prohibetur,quod ad laudabile pertinet otium. Locus vero superior,sine quo regi populus non potest, & si ita teneatur, atque administretur, vt decet:tamen non decenter appetitur [k], Quamobrem otium sanctũ quærit charitas veritatis:negotium iustum suscipit necessitas charitatis: quam sarcinam si nullus imponit percipiendæ,atque intuendæ vacandum est veritati:si autem imponitur, suscipienda est propter charitatis necessitatem:sed nec sic omnimodo veritatis delectatio deserenda est: ne subtrahatur illa suauitas [l],& opprimatur [m] iusta necessitas.

i ¶*Itaque.*]dicit quòd quis potest desiderare episcopatum:modo dicit qualiter, scilicet vt nõ ingerat se. ff.de pc.quæ omnia.

k ¶*Appetitur.*]"Arg. quòd aliquis seipsum non dẽt eligere si potestas in eum sit tranſlata. 3.e.in scripturis. & 16.q.1. vos autem. quia inter conferentem & eum cui confertur, erit distãtia,vt ext.de bap. debitum. si.extra de iu.pat. per nostras.& extr.de instit. cum ad nostram. tamen potest se coeligere, vt ext.de elec. cum in iure.

"Eligere se ipsum nemo potest.

l ¶*Suauitas.*]contemplationis.

m ¶*Et opprimatur.*] id est, contemplatio eum penitus non impediat, qui forte nimis vult esse intentus contemplationi.

A ¶Episcopos.] *Apud S. Augustinum,& Anselmum legitur:* ἐπισκοπῶ, si velimus latine, superintendere possumus dicere.

B ¶ Opprimatur.] *In originali est,* & opprimat ista necessitas: *sed ob glossam non est emendatum.*

Item Petrus.[5]

¶ Pro ingenio discentium doctor moderetur verba doctrinæ. C. XII.

[3] Oportet eum, qui docet, & instruit animas rudes,esse talem,vt pro ingenio [m] discẽtium semetipsum possit aptare,&verbi ordinem pro audientis capacitate dirigere. Debet ergo ipse præcipue apprime [o] esse eruditus, & doctus [p],irreprehẽsibilis,matur⁹, pauidus † [q]: sicut ipsi probastis † fore [r] hunc Clementem post me.

Item eiusdem.[6]

¶Qui omnibus præest,singulos releuare contendat. C. XIII.

Clemens,tamquam qui omnibus præesse te noueris,singulos,prout potueris,iuua [s],& singulos releua [t], qui & singulorum onus & solicitudinem portas.

Item Hieronymus ad Titum,c.1.[7]

¶ Contra Christum faciunt,qui gratia,non meritis gradum ecclesiasticum tribuunt. C. XIIII.

Qui vos spernit, me spernit. Ex quo manifestum est eos, qui Apostoli lege contempta,ecclesiasticum gradum non merito voluerint alicui deferre, sed gratia, contra Christum facere: qui qualis in ecclesia presbyter constituendus sit,per Apostolũ suum in sequentibus executus est.

Item Hieronymus in libro.Leuitici.[8]

¶ *In hoc & duobus seq.cap.pro Origine citatur B.Hieronymus harum homiliarum interpres. Quod cur fieri potuerit, 3.dist.36.cap.*si quis*.est adnotatum.*

m ¶*Pro ingenio.*] simile 43.dist. sit rector.

o ¶*Apprime.*] id est, valde.

p ¶*Et doctus.*]Quę sacerdotes vel episcopi scire debeant, habes 38.dist.nulli. & c.seq. sufficit tamen mediocris scientia, vt extra de elect.cum nobis.

q ¶*Pauidus.*] id est,timens peccare.

r ¶*Fore.*] id est,futurum esse.

s ¶*Clemens.*]¶*Iuua.*] largus enim erit. 86. dist. fratrem.

t ¶*Releuat.*] Arg.iudicem potius debere seruare misericordiã, quam rigorem [b], vt 45.dist.licet. & 50.dist. pondꝛet. in fin. quia nocẽs.in fi. Origenes homil.6. ad c.8.Leuitic. ligant.

7 in cõmen. ad ea verba [& constituas per ciuitates] Luc.10.

b Ad hoc fa. qđ le.& no. j.22.q.4.instatim non debet punire,sed tenetur sæpius remittere, vt 45. dist.licet.& 26.q.7.al-

Source : BIU Cujas

Licet.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In j. parte dicitur, q̃ electio prælati fieri debet in præſentia populi, ne aliqua poſtea retractatio fiat, & vt ſciant omnes quis ſanctior & melior ad epiſcopatũ eligitur. Et hoc probatur exemplo Moyſi, qui in electione Ioſue totam congregauit ſynagogam, & auctoritate Pauli. In ij. parte dicitur, q̃ congregare ſynagogam ſiue populum, eſt qñ prælatus & electus cõgregat omnes virtutes animi ſimul & ſenſus, & bonas cogitationes, ſciẽtiam & bonos mores, vt ille electus intra ſe conferẽs intelligere poſſit quid ſit pontifex, quid vnctio, quid indumenta epiſcopi. Secunda pars incipit ibi, *Ego tamen.*

Leuit. 8.

a ¶ *Præcepiſſet.*] arg. q̃ quandoq; licet iudici excedere fines mãdati, dum tñ aliàs ſñia nihil cõtineat iniqui. arg. extra de ſen. & re iu. cauſam. Nam q̃ da tur ad eligendum, p̃t poſtulare, vt extra de elect. in cauſis [a]. & de renun. poſt tranſlatio nem. in prin. Et procurator datus ad rem vendicandam, poteſt agere ad exhibendũ, ff. de proc. ad rem mobilem. ſufficit enim q̃ fiat id quod eſt vicinum mãdato: licet ipſum nõ ſit mãdatum, vt ff. ind. ſol. iam tñ. §. vlt. ff. man. l. vl. "Item arg. q̃ licet contradicere reſcripto vel mãdato principis qñq;. ext. de of. dele. ex parte. q̃a licet mãdet ſoli epiſcopo, q̃ det alicui præbendã: tñ non facit hoc ſine conſenſu canonicorum, vt no. 7. q. 1. petiiſti.

†*al.attestante*

1. Tim. 3.

a Vbi ḋ hoc & 61. di. nullus. in gl. 2. in fin. & 22. qu. 4. innocens. in fi.

" Principis mandato contradicere licet.

¶Ad ſacerdotium non eligatur, niſi qui ceteris & ſanctior, & doctior habetur.

C. XV.

Licet ergo Dominus de conſtituendo principe p̃cepiſſet [a], & Dominus elegiſſet: tamen conuocatur etiam ſynagoga. Requiritur enim in ordinãdo ſacerdote, & præſentia populi [b], vt ſciant omnes, & certi ſint, quia qui prẽſtantior [c] eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminẽtior, ille eligitur ad ſacerdotiũ, & hoc aſtante † populo [d]: nequa poſtmodum retractatio [e] cuiquam, ne quis ſcrupulus reſideret. Hoc eſt autem, quod & Apoſtolus prẽcepit in ordinatione ſacerdotis dicẽs [Oportet aũt illum, & teſtimonium habere bonum ab his, qui foris ſunt.] Ego tamen, & amplius aliquid video in eo, quod dicit, [quia conuocauit Moyſes omnem ſynagogam:] & puto q̃ conuocare ſynagogã hoc ſit colligere omnes animi, & in vnum congregare virtutes: vt cum ſermo de ſacerdotali [9] ſacramentis habetur, vigilẽt omnes animi virtutes, & intẽtæ ſint, vt nihil in eis ſapientiæ, nihil ſcientiæ, nihil deſit induſtriæ: ſed adſit omnis multitudo ſenſuum, adſit omnis congregatio ſanctarum cogitationum: vt quid ſit pontifex [f], quid vnctio, quid † indumenta [g] eius, conferens intra ſacrarium cordis ſui, poſſit aduertere.

Idem ex libro Numerorum. [1]

¶Populi gubernatio diuina electione præſtetur. C. XVI.

Si ergo tantus ille, ac talis Moyſes nõ permittit † iudicio ſuo de eligendo principe populi, de conſtituendo ſucceſſore, quis erit [h], qui audeat, vel ex plebe, quę ſæpe clamoribus [i] ad † gratiã, aut ad pretium fortaſſe excitatis moueri ſolet, vel ex ipſis etiam ſacerdotibus, quis erit, qui ſe idoneũ [k] ad hoc iudicet, niſi ſi cui oranti, & petenti à domino reueletur? ſicut & Deus dicit ad Moyſem [Aſſume ad temetipſum Ieſum filium Naue hominem, qui habet ſpiritum Dei in ſemetipſo, & impones manus tuas ſuper eum: & ſtatues eum coram Eleazaro ſacerdote, & præcepta ei dato in conſpectu totius ſynagogæ, & præcipe de ipſo coram eis: & dabis claritatem tuam ſuper illlum, vt audiant illum filij Iſrael.] Audis euidenter ordinationem principis populi tam manifeſte deſcriptam, vt pene expoſitione non egeat? Nulla hic populi acclamatio [l], nulla cõſanguinitatis ratio, nulla propinquitatis habita contemplatio eſt. Propinquis, agrorum, & prædiorum relinquatur hereditas. Gubernatio populi illi tradatur, quẽ Deus elegerit, homini ſcilicet tali, qui habet, ſicut ſcriptum audiſtis, in ſemetipſo ſpiritum Dei, & præcepta Dei in conſpectu eius ſunt, & qui Moyſi valde notus, & familiaris ſit: id eſt, in quo ſit claritas legis, & ſcientia, vt poſſint eum audire filij Iſrael.

Item Gregorius clero, & ciuibus Neapolitanis, lib. 8, epiſt. 40.

¶ Non ex fauore, ſed ex iudicio debet venire electio. C. XVII.

[2] Nec nouũ [m], nec reprehenſibile [n] eſt in eligendo epiſcopo populi ſe vota in duas partes diuidere: ſed graue eſt quando ĩ huiuſmodi cauſis nõ ex iudicio, ſed ex ſolo fauore venit electio.

[3] *Cum autem gubernatio populi ei tradi iubetur, quem Deus elegerit: datur intelligi, quòd aliquando quibuſdam traditur, quos Deus non elegit.*

d ¶ *Populo.*] ergo ĩ his q̃ publice facta ſunt, nõ p̃t cõtradici. 54. di. nulli. 87. diſ. ſi expoſitus. 16. diſ. quod dicitis. & cũ in principio electionis q̃s conſenſit, poſtea nõ auditur contradicens. ſ. diſt. 4. in iſtis. & j. ead. q. 2. dilectiſſimi.

Num. 27.

e ¶ *Retractatio.*] " Per hoc vĩ, quòd populus poſſit retractare electionem, q̃ fit in eius abſentia, cũ excipere poſſit cõtra electũ, vt 23. di. illud. cũ eis inuitis nõ ſit dandus epiſcopus, vt 63. di. c. vlt. Sed hoc non cõcedo, vt dixi 62. diſt. c. 1.

" Electioni an poſſit populus cõtradicere.

f ¶ *Pontifex.*] vel eius officium. 36. di. ſi quis vult.

g ¶ *Quid indumenta.*] 43. diſt. ſit rector diſcretus.

Si ergo.] Casvs. Probat Hierony. in hoc c. q̃ nulli licet ſibi eligere ſucceſſorem. arg. à minori, q̃a ſi nõ licuit Moyſi, qui tãtus erat, multo minus licebit aliis, niſi Deus aliq̃d reuelaret ſicut fecit Moyſi, q̃ de præcepto Dñi Ioſue corã populo ſibi ſucceſſorem elegit. Et hoc in j. parte. In ij. parte dr̃, q̃ gubernatio populi tali debet concedi, qui ſpiritum Dei in ſe habeat, & præcepta Dei in conſpectu ſuo, & q̃ ſit notus & familiaris Moyſi, i. Deo, & inſtructus in lege Dei. Secunda pars incipit ibi, *Gubernatio populi.*

2 Anſ. l. 6. c. 9 Pol. l. 2. tit. j.

h ¶ *Quis erit.*] Arg. q̃ nõ licet minori quod maiori non licet. 22. q. 5. ſi Paulus.

i ¶ *Clamoribus.*] " ſic ergo electio quæ fit ad clamorem populi, non valet, vt hic, & extra de elect. Oſius. & eſt ſimile C. de pœ. l. decurionum. ſic 22. q. 4. vnuſquiſque [c]. qui enim ad clamorẽ populi manumittit aliquem, videtur coactus manumittere. C. qui manumit. non poſ. l. 2. ff. qui & à quib. ſi priuatus. Quandoque ad vocem populi aliquid fit. 28. diſt. de Syracuſanę. 50. diſt. conſtitueretur. attamen ad clamorem populi remittitur alicui pœna. ff. de ſicar. l. pen. De hoc not. 61. diſt. miramur.

3 ſ. ſi ergo. " Electio ad clamorem populi non debet fieri.

c Vbi ḋ hoc & 7. q. 5. ſũt qui opes. in prin. ibi videas.

k ¶ *Qui ſe idoneum.*] arg. nullus poteſt ſe eligere. ſ. ead. in ſcripturis.

l ¶ *Acclamatio.*] ſ. c. prox. contra. Sed ibi bonum teſtimonium populi auditur: hic vero ſtrepitus negatur. 5. q. 4. in loco.

Nec nouum.] Casvs. Neapolitani non ſolum diſcordabant in electione archiepiſcopi, ſed etiam eligebant aliquos nõ conſiderata bonitate, ſed potius amore & conſanguinitate. quare Gregor. ſcribit eis dicens non eſſe nouum nec reprehenſibile vota eligentium ſe in duas partes diuidere: ſed tũc eſt reprehenſibile cum electio non prouenit ex iudicio, ſed ex fauore.

m ¶ *Nec nouum.*] ſimile 63. diſt. noſſe. quia quot ſunt homines, tot ſunt ſententiæ: quot ſunt ſententiæ, tot ſunt opiniones. j. de conſe. diſt. 4. ſicut in ſacramentis. & ff. de recept. arb. item ſi vnus. §. principaliter.

dDic, q̃ tũc ñ eſt reprehẽſibile cũ vtraq; pars moueturbono zelo. ar. 65. di. c. 1. 70 di. ſi duo. Ã.

n ¶ *Nec reprehenſibile.*] ſi non eſt reprehenſibile, quare ergo caſſatur electio quæ fit in ſchiſmate, vt extra de elect. quia. [d]

Cvm avtem. Casvs. Supra in hoc c. ſi ergo. dictum eſt, q̃ gubernatio populi traditur illi quem Deus elegit, de quo colligitur à ſenſu

Source : BIU Cujas

à sensu contrario, quòd aliquando traditur dignitas illis quos non elegit Deus, ĩ.c.prox.

Vdacter.] Hæc est 4. pars qu. in qua dicitur quòd quandoque dat Deus malos prælatos propter peccata populi. & hoc ꝓbat per c.istud & sequens. Ioan. de Fant.

Casvs. Hieronymus docet ĩ hoc c. ꝙ prela tus ecclesiæ qnq; datur bonus qnq; malus pro meritis subditorum. Et probat exemplo Sauli, qui nõ fuit electus Deo iubente, sed prout mala merita populi exigebant, fuit electus Deo permittẽte. Elegerat per mittendo, & elegerat ꝑ Samuelẽ ad instantiam populi petẽtis. Fieri iusserat. nõ secũdũ voluntatẽ Dei spõtaneam, sed extortã.

1 Origenes hom. 4. ĩ lib. Iudicum, & gl. ord. ad c. 4. Iudic.

tal. populo

Osee 8.

a ¶ *Arbitrium.*] approbatum, ne sit contra ĩ. 23. q. 1. qd culpatur. vbi dicitur, ꝙ non est potestas nisi à Deo iubente vel sinente. 26. q. 5. nec mirũ. sed non approbat [a], sed permittit eos regnare. si. 6. q. 1. ex merito.

a sc. oẽm potestatẽ: quia aliqua est mala. sed tñ pmittit De⁹ regnare eã ꝓp peccata populi. Vñ Iob, Facit Deus regnare hypocritã ꝓp ꝓpter nitatem populi, subintelligiturpuniẽdã vel vindicãdã, scd̃ H. & Lau.

b ¶ *Et non per me.*] cõprobantem, sed tamẽ iubẽtem. Et ita est ar. ꝙ qnq; aliquid iubemus quod non approbamus: & est ar. contra ea quæ per improbitatem obtinẽtur, ꝙ illa dicũtur fieri inuito dante, vt ext. de rescri. si quando. & C. de pe. bo. subla. l. 1. & 7. q. 1. scias. vbi habes, ꝙ q inuitus aliquid facit, potius dicitur pati q̃ facere, vt s̃. dist. 6. testamentum.

c ¶ *Per consilium.*] id est, approbationem.

Amos 8.

Vnde Hieronymus[1].

¶ Non ex arbitrio Dei aliquando datur princeps ecclesiæ. C. XVIII.

4 AVdacter fortassis aliquid dicimus: tamẽ quod scriptum est, dicimus. Nõ semper princeps populi †, & ecclesiæ iudex per Dei arbitriũ [a] datur: sed prout merita nostra deposcunt. Si mali sunt actus nostri, & operamur malignum in cõspectu Domini: dantur nobis principes secũdum cor nostrum. Et hoc tibi de scripturis probabo. Audi namque quod Dominus dixit. [Fecerunt sibi regem, & non per me [b]: principem, & non per consilium [c] meum.] Et hoc dictum videtur de Saul illo: quem vtique ipse Dominus elegerat, & regem fieri iusserat. Sed quoniam non secundum voluntatem Dei, sed secundum peccatoris populi meritum fuerat electꝰ, negat eum cum sua voluntate, vel consilio constitutum. Tale ergo aliquid intelligamus etiam in ecclesiis fieri: quod pro meritis populi, aut in verbo, & opere potẽs à Deo tribuitur rector ecclesiæ: aut si malignum faciat populus, in conspectu Domini [A], talis ecclesię iudex datur, sub quo famen & sitim populus patiatur, non famẽ panis, neque sitim aquæ, sed famẽ audiendi verbum Domini.

A ¶ Domini.] *In vulgatis sequebatur, & tales perseuerent, quæ sunt inducta auctoritate manuscriptorum, homiliæ ipsius, & glossæ ordinariæ. In vno autem manuscripto sunt glossa interlinearis.*

Item Augustinus tractatu 46. ad c. 10. Ioannis.

¶ Non sunt filij sed mercenarij, qui honorẽ ab hominibus appetunt. C. XIX.

2 SVnt in ecclesia quidam præpositi, de quibus Paulus Apostolus dicit [sua quærentes, non quæ Iesu Christi] Quid est [sua quærentes?] non Christum gratis diligentes, non Deum propter Deum quærẽtes, temporalia commoda sectantes, lucris inhiantes, honores ab hominibus appetentes. Hæc quando amantur à præposito, & propter hæc [d] seruitur Deo, quisquis talis est, mercenarius est: inter filios se nõ cõputet.

2 Anſ. l. 7. c. 146.

Phil. 2.

Non ergo qui præficiuntur, semper ceteris meliores intelliguntur.

Vnde Hieronymus ad Titum, c. 1.[3]

¶ Ex electione non præficiuntur episcopi, sed comprobantur. C. XX.

3 In comm. ad eũ locũ [si qs est sine crimine] quòd indignus dignitatem recipere non debeat, probatur exemplo patris, qui propter delicta filiorum repellitur à dignitate.

e ¶ *Meliores.*] ar. ꝙ non plus debet pro aliquo præsumi ideo quia habet dignitatem. 40. di. non loca. & c. multi. & 2. q. 7. queritur. & dist. 9. ego solus. ar. contra 11. q. 3. absit. & 61. dist. miramur. in fi.

f ¶ *Prohibent.*] Propter negligentiam [b], vt s̃. 47. dist. §. necesse.

b Sub. q̃ facit pctm priũ. ar. 7. q. j. §. cũ auth. ver. tali.

Valis. Casvs. Dicitur hic, ꝙ non solum epi, presbyteri, & diaconi, sed ét quilibet clericus inferioris ordinis debet præcellere laicos in sermone, & vitæ conuersatione: quia vbi laici sunt meliores, nulla potest esse ędificatio.

ILlud inferẽdum est aduersum eos, qui de episcopatu intumescunt, & putant se non dispensationem Christi, sed imperium consecutos: quia nõ statim omnibus his meliores [e] sint, quicumq; episcopi non fuerint ordinati, & ex eo, quòd ipsi electi sunt, se magis existiment comprobatos: sed intelligant propterea quosdam à sacerdotio remotos: quia eos vitia liberorum impedierint. si autem peccata filiorum iustum ab episcopatu prohibent [f], quanto magis vnusquisq; se cõsiderans, & sciens, quia potentes potenter tormenta patientur, retrahet se ab hoc, non tam honore, quàm onere, & aliorum locum, qui magis digni sunt, non ambiet occupare?

Item eiusdem ad Titum, c. 2.[4]

¶ Pro gradu sui officij quemque meliorem esse oportet. C. XXI.

QValis enim ædificatio erit discipuli, si se intelligat magistro esse maiorem [g]? Vnde non solum episcopi, presbyteri, & diaconi debent magnopere prouidere, vt cunctum populum, cui præsident, cõuersatione, sermone, & scientia præcedant, verum etiam, & inferior gradꝰ, exorcistæ, lectores, æditui, acolythi [A], & omnes omnino, qui domui Dei seruiunt: Quia vehemẽter ecclesiam Christi destruit meliores [h] laicos esse, quàm clericos.

g ¶ *Maiorem.*] sic s̃. 96. dist. quis dubitet. & s̃. dist. 61. statuimus. & c. quid proderit. vnde q̃dam discipuli in hoc decepti nimis festinãt ad cathedram, & dum delectãtur in loco gloriæ, fiunt aliis auctores ruinæ, vt 48. dist. quoniam. " cum magister faciat cathedram, non cathedra magistrum, vt 40. dist. ca. vlr. magistri enim morib. & scientia, & facundia debẽt alios præcedere, vt C. de ꝓfes. & med. magistros. lib. 10. & erit talis magister cuius comparatione sui discipuli pauleæ dicantur, vt 25. di. §. criminis.

" Cathedra non facit magistrum.

Sap. 6.

A ¶ Acolythi.] *Est hæc dictio in omnibus vetustis Gratiani exemplaribus, quæ tamen apud B. Hieronymum non legitur.*

Idem ad Titum, c. 1.[5]

¶ Populus iudicabit episcopum sua officia non agentem. C. XXII.

VEreor [i], ne quomodo Regina Austri veniens à finibus terræ audire sapientiam Salomonis iudicatura [k] est homines temporis sui, & viri Niniuitæ acta pœnitentia ad prædicationem Ionæ condemnabunt [l] eos [m], qui maiorem Iona saluatorẽ audire cõtemperunt, sic plurimi in populis episcopos iudicent [n] subtrahentes se ab ecclesiastico gradu, & ea, q̃ episcopo non cõueniunt exercẽtes.

h ¶ *Meliores, &c.*] i. clericos esse deteriores quam laicos. sufficit enim clerico si est bonus.

4 In comm. ad locum [Nemo te cõtemnat]

Item Ambrosius in increpatione ad populum, serm. 83.

¶ Qui clericos suos non corrigit, populum corrigere non valet. C. XXIII.

QVid autem ego vos arguo, cum possitis me vno sermone conuincere [o]? cõuincor enim, vult nominare, cum peccata eorum sint latentia, sed vnusquisque consulat suam conscientiam.

o ¶ *Conuincere.*] & ruborem incutere ex hoc, quòd laici meliores sunt

Vereor.] Casvs. Dicit Hieron. se timere ne plures laicorum iudicent episcopos male sua officia exercentes ꝑ comparationem melioris vitæ, sicut regina Austri, quę venit de finibus terræ audire sapientiam Salomonis, iudicatura est homines sui tẽporis in die iudicij cõparõne melioris vitæ, & Niniuitæ cõuersi ad prędicationẽ Ionæ, iudicaturi sunt illos Iudæos, q̃ Christum maiorem Iona contempserunt.

i ¶ *Vereor.*] id est, vereeundor.

5 In comm. ad ea verba [sed hospitalem] Matth. 12.

k ¶ *Iudicatura.*] nõ potestate iudicij [c], quia illud feminæ non habent. 3. q. 7. §. tria. ff. de reg. iur. l. 2.

c Dicas iudicaturã ĩ die iudicij cõparõne melioris vitæ.

l ¶ *Condemnabunt.*] melius viuendo.

m ¶ *Eos.*] s. Iudæos.

n ¶ *Iudicent.*] s̃. di. 28. c. vl. contra s̃. di. 21. nolite. cõtra 6. q. 1. oues. contra. sed non dicuntur subditi corrigere siue iudicare prelatos potestate officij, sed vitæ comparatione, vt 1. q. 1. nonne.

Q*Vid autem.*] Casvs. Ambro. cũ increparet populũ delinquentẽ, dixit, ꝙ populus poterat eum cõuincere vno sermone, & sibi pudorem inferre, cũ clericos habeat incorrigibiles, quos emendare non possit, nec eos

Source : BIU Cujas

sunt clericis. non enim posset ob hoc reprehendi. 47. dist. quod ad nos. quia non criminis relatione, " sed innocentia reus purgatur.
" Reus innocẽtia purgatur. ff. de pub. iud. is qui.

a ¶ *Cum fratres.*] aliàs Iocij dicuntur. 10, q. 3. cauendum.

b ¶ *Succenseam.*] id est, irascar.

c ¶ *Neminem.*] contra, 3. 5. qu. 5. non vos. sed hic loquitur quando crimen nõ potest probari, ibi quando potest. occulta enim crimina non habent vindictam. 6. qu. 1. si omnia. 22. di. erubescant.

NEc sufficere.] CASVS. Quidã prælati putabant sufficere si adæquarentur laicis, & negligentib. in fide, vel in operib. sed dicit Beda hoc non sufficere, nisi præcellant eos scientia & doctrina.

1 Simile qdã auctor opis imperfe. in Matth. homil. 4.

d ¶ *Credendi.*] Quantũ ad articulos fidei. laicis tamen sufficit pictura pro doctrina. de cons. di. 3. perlatũ.

NE ERGO, CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis dicens: ne prælati malos sibi eligerent successores, ideo statutum est, vt nemo sibi eligat successorem.

2 3. Apostolica.

Vòd autem.] CASVS. Hic ponitur secũda q. vbi quæritur an amicorũ patrocinia cõualescere debeant in electione aliquorum. Et certe si consistant in pecunia vel obsequio, simonia est, vt 3. 1. qu. 1. sunt nonnulli. In precib⁹ distinguitur. aut enim sunt carnales, aut spirituales. Carnales pro digno non inducunt simoniam, vt 1. q. 1. quibusdam. pro indigno sic, vt 1. qu. 1. d ordinationib. Spirituales vero valẽt, nec per eas inducitur simonia, vt 1. q. 1. latorem. In obsequio etiã consueuit distingui, vtrum sit honestũ vel non: & si honestum, vtrũ exprimatur, vel deducatur ĩ pactum, q; seruiat vt præbenda sibi conferatur.

3 Polyc. l. 2. tit. 3. Iuo p. 5. c. 129.

e ¶ *Patrocinia.*] patrocinia aut consistunt in pecunia, vel obsequio ", & tunc fit simonia: aut in precibus, & tunc aut sunt carnales, aut spirituales. si spirituales, valent: nec per eas simonia committitur ª, vt 1. q. 1. latorem. carnales etiam pro digno sunt recipiendæ; vt 1. qu. 1. quibusdam. in fi. sed preces carnales pro indigno factæ, inducunt simoniam. 1. q. 1. de ordinationibus & dic, vt 3. e. Moyses.

" Simonia, an inducatur per amicorum patrocinia.

a Ad idẽ 50. dist. clerico. vbi de hoc.

Illud.] CASVS. Præcipit Gregorius Antonio subdiacono, cũ quædam episcopalis ecclesia vacaret, vt nullam personam eligi permittat per pecuniam vel per preces carnales amicorum. quia qui taliter sublimatur, illis compelluntur obedire quorum preces, vel pecunia interuenerunt: & sic per eos res ecclesiæ dilapidantur. Talis ergo in illa ecclesia eligatur persona, quæ sit vita & morib. decorata, & tanto ordine digna.

f ¶ *Patrocinia.*] nisi dignus sit ille pro quo petitur, vt 3. 1. q. 1. nullus itaque. & c. pueri. & c. quibusdam. in fi.

g ¶ *Patrocinio.*] sed nonne suffragium patris prodest filio. ff. quod cuiusque vniuer. l. l. illud? Sed illud quantum ad numerum eligentium.

" Bñficij collatori reuerentia debetur.

h ¶ *Compellitur.*] quia ad antidora tenetur, vt ff. de pe. hær. sed & si. §. consuluit. & 83. dist. nihil. & ext. de testam. cum in officiis. humanum enim est ", vt quis exhibeat ei reuerentiam à quo percepit beneficium, vt 16. q. 2. visis.

cum in hac parte clericos vobis magis video negligentes. Quomodo enim possum corrigere filios, cum fratres ª emendare non possim? aut qua fiducia succenseam ᵇ laicis, cum à consortibus pudoris verecundia conticescam? Ego autem fratres non de omnibus loquor: sunt certe quidam deuoti, sunt & alij negligentes. Ego neminem ᶜ nomino: conscientia sua vnumquemque conueniat.

Item Beda super Matthæum[1].

¶ Episcopo ad salutem non sufficit moribus, & vita populo adæquari. C. XXIIII.

NEc sufficere nobis ad salutẽ arbitremur, si turbis negligentium, vel quorumlibet indoctorum, fide, vel actibus adæquemur, quibus, sacris litteris vnica est credendi ᵈ pariter & viuendi regula præscripta.

[2] *Ne ergo (vt supra dictum est) tales sui officij successores aliquis sibi quæreret, prohibentur episcopi alterum pro se successorem sibi statuere, ac designatis nominibus in locum suum alium subrogare.*

QVÆSTIO II.

Vòd autem amicorum patrociniaᵉ in aliquorum electione conualescere nõ debeant, auctoritate beati Gregorij Papæ probatur, qui in secundo libro Regesti, indict. 11. epist. 22. seu ca. 61. scribit Antonio subdiacono dicens.

¶ In electione episcopi, non munerum datio, nec aliquorum patrocinia conualescant. C. I.

3 ILlud quidem præ omnibus tibi curæ sit, vt in hac electione nec datio quibuscumque modis interueniat præmiorum, nec quarumlibet personarum patrocinia ᶠ conualescant. Nam, si quorumdam patrocinio ᵍ fuerit quisquam electus, voluntatibus eorũ, cum fuerit ordinatus, obedire, reuerentia exigente, compellitur ʰ: sicque fit, vt & res illius minuantur ecclesiæ, & ordo ecclesiasticus non seruetur. Talem ergo, te admonente, personam debent sibi eligere, quæ nullius incongruę voluntati deseruiat, sed vita, ac moribus decorata, tanto ordine digna valeat inueniri.

Idem ad clerum Mediolanensem, libr. 2. Indict. 11. epist. 29. seu c. 68.

¶ In electione antistitis communi vtilitati, non suo lucro quisque prospiciat. C. II.

4 DIlectissimi filij, officij nostri cẽsura commoniti sua demus, vt in hac suscipiendi antistitis causa nullus vestrum, neglecta vtilitate communi, suo lucro prospiciat, ne, si quisquam propria commoda appetit, friuola æstimatione fallatur: quia nec libero ⁱ iudicio præferendam sibi personam examinat mens? quam cupiditas ligat. Pẽsantes igitur, quæ cunctis expediunt, ei, quem vobis diuina gratia prętulerit, integerrimam semper ĩ omnibus obedientiam præbete. Iudicari ᵏ namque à vobis vltra nõ debet semel prælatus: sed tanto nunc subtiliter iudicandus est, quanto postmodum iudicandus non est.

QVÆSTIO III.

Vòd autem[1] *simoniacus habendus non sit, qui post electionem pro indemnitate ecclesiæ iuramẽtum prẽstitit, facile probatur. Aliud est enim ante electionem iuramentum facere, vel se facturum pacisci ad hoc vt eligatur: aliud est, nulla præcedente conuentione post electionem huiuscemodi iuramentum offerre. Illud ab officio tamquam munus impensum deiicit: hoc autem consecrando nullum impedimentum generat.*

De priori casu scribit Pelagius Papa clero Catinensi.

Dilectissimi filij.] CASVS. Vacante ecclesia Mediolan. vnusquisque clericorum nitebatur amicum suum præficere inspecta tantum vtilitate propria, & neglecta communi. sed docet Greg. vt hoc non faciant, ne friuola æstimatione fraudentur, siue fallantur: quia mens quam cupiditas ligat, personam præferendam non examinat iudicio recto; quare præcipit, vt ante electionem subtiliter iudicantes talem eligant, cui debeant semper obedire: quia post electionem non poterunt iudicare de ipso.

i ¶ *Libero.*] sic 83. di. nihil. sic 11. q. 3. quatuor. ADDITIO. Etc. pauper. per quæ iura & hic habet ar. q; iudex pecunia vel alia affectione corruptus non potest recte iudicare secundùm Hugo.

k ¶ *Iudicari.*] Iar. "q; electum quem semel cõprobasti, non potes postea reprobare ᵇ, vt 1. 32. q. 5. horrendus. ar. extra de his, quæ fi. à ma. par. cap. ex ore. in fi. 3. dist. 4. erit. & ca. in istis. 3. ea. q. prox. c. licet. simile. ff. d decur. l. pe. in fin. & arg. ff. de pact. dot. conuenire. ff. de neg. ge. Pomponius. arg. contra. C. de lib. causa, non idcirco. & l. non mutant. & C. de profess. & medi. l. grammaticos. libr. 10. extr. de ele. cum dilectus. cõtra vbi patientia non æquiualet electioni, contra id quod est. ff. de pup. si ego. §. 1. Sol. electus semel approbatus non potest amplius reprobari ab eligentib. nisi ex causa noua, vel de nouo ad eorũ notitiam veniente. tunc enim bene potest ab eis reprobari, vt ext. de off. deleg. insinuante. & ext. de exce. pastoralis. & ff. de mune. & hon. vt gradatim. §. reprobari. & ita intelligitur illa decret. & illa lex, grammaticos.

4 Poly. ibid. Iuo part. 5. c. 130.

" Electus semel approbatus, an possit postea reprobari.

b Ar. ad hoc ext. d desp. impub. de illis j. §. vlt. vbi de hoc. & ext. de reg. ad nostram. ibi videas ĩ gl. 1. Ad idẽ ext. lib. 6. de elect. nulli. Arc.

Vòd autem.] Hic intitulatur 3. quæstio, qua quæritur, vtrum sit simoniacum præstare canonicis iuramentum post electionem pro indemnitate rerum ecclesiæ. Et respondet quòd non, nisi ante electionem pepigit, quòd post electionem præstaret iuramentum, vt ead. Artaldus. Si vero ante electionem iuret, vel pactum faciat, simonia est, vt infra ead. c. talia. & hæc vera sunt, cum minoribus, & subiectis præstatur iuramentum. præstare autem superiori ante electionem, non videtur simonia: argum. supra 100. distinct. optatum.

" Cautio iuratoria an possit peti ab eligẽdo, vel electo.

l ¶ *Quòd autem.*] " & ante & post electionem licite secundùm quosdam petitur cautio, quæ habetur ex iure vel consuetudine. 63. dist. quia. 1. q. 3. quæsitum. extra de præben. significatum. A superiore vero quælibet cautio peti potest. 28. dist. de Syracusanæ. 10. q. 3. c. vlt. 18. q. 2. Eleutherius. 100. di. optatum. & c. contra morem. Quidam tamen dicunt, quòd ante electionem nulla cautio potest peti: & si prẽstetur, simonia est, quia videtur eam facere, vt eligatur. 3. ea. c. 1. Idem est si promittat ante electionem se iuraturum post electionem, vt 1. quæst. 2. quam pio. sed post electionem bene potest ᶜ, quia tunc nihil sperat ab eis: sed à superiore, vt dixi, potest peti, & ei præstari tale iuramentum, siue ante electionem siue post. 100. di. optatum, 28. dist. de Syracusanæ. & 23. distin. quamquam. tamen id quod prius dixi verius videtur, maxime si quilibet canonicorum ita iurat: Ego iuro, quòd si fuero factus episcopus, nihil alienabo de rebus ecclesiæ: quia tutor eligitur sub tali conditione, si satisfecerit

c sc. prestari iurm subditis, nec tũc peccat, nec ipsi pñt venire contra electionem siue sit cõfirmat⁹, siue fi, scdm H. B. & Lau. extr. de elec. publicato. Arc.

Source : BIU Cujas

derit, vt ff.de tut.muto.§.1.ext.de ele.significasti.nec tamẽ videtur esse conditio, sed potius admonitio quædam, vt dicit illa l. muto. tamen ex persona contrahentium præsumi debet contractum siue promissionem esse simoniacam, vel non: sicut & præsumitur circa vsurarium contractum ex persona contrahentis, vt ext.de pig.c.illo.in fi.

Alia.] Casvs.Pelagius facit Eucarpum visitatorẽ Catinensis ecclesiæ,&ei significauit quid deberet fieri circa electionem episcopi:sed postea Elpidius diaconus electª est fere ab omnibus. pauci tamẽ eius electioni consentiebant nisi iuraret se illis prestare impunitatem de rebus ecclesiæ quas vsurpauerãt. quod totum cum audisset Papa relatione clericorum,&Leonis viri magnifici, de cuius testimonio nõ erat dubitandum,præcepit Pelagius clericis Catinensib. vt Elpidium diaconum cũ decreto electionis,& cũ visitatoris epistola Romam perducãt, & monet eum, vt clericis resistentib. sibi, nec iuramentum nec promissionem faciat aliquam,quia si fecerit, tamquam indignus repelletur.

1 Anſ.l.6.c.40.Poly.l.2.tit.3.

a ¶ *Impunitatem.*] vt remitteret eis ea quæ abstulerãt.illud enim est simonia.remittere enim est dare, vt ext. de testi. veniens. 1.ff. de cal.quinetiam.

b ¶*Viri.*]arg.testimonio vnius credi, vt ff. de dot.præl.Teopompus.s.97.di.nobilissimus.s.dis.86.tanta.j. 23.q.4.inter querelas. 20.q.3. præsens.argu. contra.33.q.2. admonere[a].

a Obtinet vbi aliter ñ læditur, vel ĩ forma iudicij ñ agitur, vel dicvt no.gl. vñ nõ tenet &c. de hoc 18.dist. placuit. & 80. di.tãta.Arc. †*al.iterari*

c ¶*Iudicij.*]ideſt,quod circa eum fecimus, nos mutabimus.

d ¶ *Damno.*] quia retractabimus quod fecimus.

¶Qui in episcopum eligitur, de rebus ecclesiasticis aliquam securitatem nulli faciat. C. I.

1 TAlia quidem iam dudum ad fratrem, &coepiscopum nostrum Eucarpum de visitatione Catinensis ecclesiæ scripta direximus, vt in eis iudicium nostrum potuissetis agnoscere. Verumtamen, quia quosdam ibi non sana intentione,sed prauis studiis dissensiones susciture, vestra etiam relatione,cognouimus,qui scientes se ad episcopatum nec ætate, nec scientia,nec vitæ meritis posse perduci, ad hoc tantummodo inquietate ecclesiam volunt, vt sibi de his, quæ ex ipsa præsumpta sunt,impunitatem [a] futurus promittat episcopus,& fiat rapinę securitas,episcopatus ambitio,hoc etiam vos duximus commonendos, vt decretũ in Elpidium diaconum factum,& subscriptum ab omnibus, quos vestra relatio designauit,ad nos cum prędicti visitatoris epistola,& cum eodem diacono maturetis, Deo propitiante, perducere. *& post pauca.* ¶Cum igitur huc filius noster magnificus vir Leo prætor venisset, retulit nobis de singulis,quæ ibi mota sunt, & quomodo vota prope totius ciuitatis in Elpidio diacono concordarent. Vnde quia de memorati viri [b] testimonio dubitare omnino non possumus,idcirco,sicut dictum est,Elpidium diconũ ad nos facite ꝓperare: nec expectetis vlterius,vt admonitio ad eum nostra debeat destinari†. Quem tamen hoc per vestram dilectionẽ in præsenti iussione specialiter admonemus,nec cui se aliquid dare, vel daturum esse promittat:[2] sed neque de ecclesiasticis præteritis causis aliquam securitatem cuiquam audeat facere,siue promittere, aut quasi factus episcopus ea quæ direpta sunt nõ repetat, sed apud eos,à quibus direpta sunt, permanere libere patiatur:sciens, quòd si tale aliquid fecit,vel fecerit, nec à nobis omnino permittitur valere ipsa promissio,& cũ iudicij [c] nostri, quod de ipso habuimus, damno [d], pastoralis consecrationis ordinem promereri non poterit.

De secundo vero casu in gestis Vrbani secundi legitur.

¶Post electionem pro indemnitate ecclesiæ licet electo iuramentum præstare. C. II.

ARtaldus Arelatensis [A] episcopus, Narbonensis ecclesiæ suffraganeus Romam consecrandus ad dominum Papam Vrbanum venit: suus quippe archiepiscopus eum consecrare nolebat, quoniam post electionem suam propter bona ecclesiæ conseruanda canonicis iurauit: Consecratus itaque est à domino Papa Vrbano, ante purgatus huiusmodi iuramento [e]. De iuramento, quod canonicis nostræ ecclesiæ feci post electionem, nullam conuentionem ante,vt eligeret [f], feci. Narbonensis vero archiepiscopus, nullus [g], præter id,criminis causa, consecrationem nostram omisit,me sciente [h], neque mihi criminis conscius sum, propter quod à sacra † me vnctione repellat.

2 Emẽdatus est hic locª ex Anselmo &Polycarp.

b ¶*Viri.*]arg.testimonio vnius credi, vt ff. de dot.præl.Teopompus.s.97.di.nobilissimus.s.dis.86.tanta.j. 23.q.4.inter querelas. 20.q.3. præsens.argu. contra.33.q.2. admonere[a].

e ¶*Iuramento.*]arg.quòd solus episcopus sola manu se expurgat,vt 2.q.5.quanto.sed istud obtinet cum non habet compurgatores.

f ¶*Vt eligeret.*] arg.contra,28.dist.de Syracusanæ.

g ¶*Nullius.*]ex hoc verbo dixit Io.Fab.quòd infamatus de vno crimine, expurgãbit se de omnibus aliis.sed certe hic non fuit generale iuramentum,sed solum iurauit,quòd nullius criminis conscius erat, & quòd archiepiscopus ei aliud crimen non obiecerat. Sed quare Papa consecrauit istum pendente adhuc obiectione archiepiscopi? Sed dic,ꝙ archiepiscopª in forma iudicij nihil obiecit ei.

h ¶*Me sciente.*] ar.“ bonum ad interpretandum negatiue dicta testium, vt cum testis iurat se non vidisse tale quid, intelligendum est,quòd ipse sciat [b],sic in Auth.de hær.& fal.§.sancimus.in fi.§.& si vero.in fi.col.1.

“ Negatiua testis depositio est benigne interpretanda.

b Ad hoc facit qđ not. ext.de elec. bonæ memoriæ. ĩ gl. sic esset,&c. in prin.

Quòd autem.] Casvs. Hic intitulatur quarta quæstio, qua quæritur an prælatus sit deferendus ante sententiam condemnationis:siue feratur sententia ab homine, vel à canone. Et dicitur, quòd non,vt j.ca.vno. & j. 17.q.4.si quis suadente.

i ¶*Quòd autem.*]cleri ci ante suspensionem vel depositionem prę lati non negabunt ei obedientiam. 16.q.4. volumus. 15.q.vlt.ca. vlt.Nec obstat.32.dis. nullus. 81.dist.si quis. & 16.q.vlt.sane. quia ibi de suspensis à canone loquitur. nam in illis tribus criminibus est speciale, scilicet in simonia, & in hæresi, & in notorio fornicatore [c]. sed de simonia occulta videtur correctum extra de tempo. ord.ca.vlt. Sed numquid statim post sententiam recedent ab ipso,cum adhuc possit appellare, & appellatio extinguit pronuntiatum: item quia sentẽtia nõ est statim executioni mandanda,vt extr.de resen.& re iud.quod ad consultationẽ. Econtra videtur, ꝙ statim per sententiam amittit dignitatem. ff. de pœn.qui vltimo.& l. quòd ad statum. “Itẽ quid si pendente appellatione excommunicat subditũ suum, an est ille excommunicatus?Distingue qa si est ꝓsecutus appellationem suam, tunc licet appellatio sit ꝓnuntiata iniusta excõmunicatio tenet quã fecit. sed si tẽpora appellationis sunt lapsa & non est prosecutus appellationem, idem est ac si non appellasset: & secundum hoc non est excommunicatus, vt distinguitur. ff. de his qui not.infa. furti.§.1.& ff.de iniu. rup.test.si quis. §.antepe.Io.Ego credo,ꝙ pendente appellatione clerici debeant ei obedire,cum pendente appellatione, vel lite nihil sit innouandũ, vt ŝ.2.q.6.appellatione interposita. &

c Ad hoc ẽt not.2.q.7.latur cerdotes. idebi vide.

“ Prælatus sententialiter depositª si appellauit,an interim possit subditũ excõicare.

3 Iuo p.6.c.340.&341.

Vòd autem clericis ante sententiæ tempus ab episcopo suo discedere non liceat, probatur auctoritate Symmachi A Papæ dicentis.

A ¶Symmachi.] *Citatur libellus Ennodij nomine Symmachi Papæ cuius rei reddita est ratio ŝ.dist.31.c.omnino.& 40.c.non nos.*

¶Ante tempus sententiæ non licet clericis ab episcopo suo discedere. C. I.

3 NOnne directa sũt verba canonum.A [Quicumq; clericorum ab episcopo suo ante sententię [k] tẽpus pro dubia suspicione extr.vt lit.pen. nihil innouetur,per totum.ff.ad Turp.l.1. in fi.& ex communicatio tenet,cum statim trahat secum suam executionem, vt ext.de ap.pastoralis.Bar.

NOnne.] Casvs.Symmachus Papa docet in hoc c.quòd nullus clericus debet deserere suum ꝓlatum ante sententiam,quamuis sit accusatus:& qui contra fecerit,pœnam patietur.

k ¶*Sententiæ.*]sola ergo accusatio non constituit aliquem reum vel criminosum, vt 15.q.vlt.ca.vlt. “ vnde reo accusato potest solui id, quod ei debetur,vt ff.de sol.reo. sola enim nominatio non sufficit,

“ Solui potest reo accusato.

Source : BIU Cujas

vt 2.q.1.multi. & lex dicit, quòd si condemnatus appellauit, status eius integer est. ff.nil inno.pen.ap.l.vnica. nec inter infames interim est habendus. ff.de his qui no.infa. furti. impeditur tamen interim ab honoribus, vt 81.dist.tantis[a]. & ext.de accu. Deus omnipotens. nec procurator esse potest. C.de proc.reum.

a Adde ad hoc gl. op. ī §. si qs autē. in gl. 1. inst. de susp. tut.

a ¶ *Priusquam.*] sic ext. vt lit. pend. c. 2. ſi. 33.q.2. sæculares. & 35. q.6. multorum. & 15. q.vlt.c.vlt.

ne discesserit, manifestā eum manere censuram?] *& infra.* ¶Lex ecclesiastica pontificem ab aliis accusatum priusquam [a] sub luce obiecta constiterint, exigit non relinqui.

Sine.] Casvs. Hic ponitur 5. qu. qua quęritur vtrum episcopus accusatus vocatus ad sedem Apostolicam si sententia pro eo feratur, debeat ad ecclesiam suam sine litteris Papę reuerti. Et respondetur, quòd nō, vt ī. c. seq.

Quilibet.] Casvs. Sixt⁹ Papa docet hic, q̄ si eps accusatur corā Papa, si non potest sibi crimen probari, nō debet ad ecclesiam suam reuerti sine litteris Apostolicis, in q̄ bus contineatur qua liter suam causam finierit, & post reuersionem suam vicini episcopi hoc cognoscere possint: quoniam episcopi sicut ab Apostolis sūt instituti Do mino disponente, ira à sancta sede Apostolica debent defendi, dispositioni cui⁹ omnia maiora sunt iudicia reseruata.

† *al. Apostolici*

1 Anſ.l.2,c.8

b ¶ *Repræsentauerit.*] clericus etiam se non repræsentabit Papę si ne litteris sui episcopi, vt C.de epis. & cle. si qua per calūniam. & in Auth.quo.opor. episco. §. non aliter. coll.1.

c ¶ *Ambiguitate.*] ſi. ext.de of.ord.ex parte. ext.de fi.inſt.quod ſuper.

d ¶ *Eorum.*] ideſt, Apostolorum.

Sine litteris Apostolicis† episcopis accusatus, & à sancta sede vocatus, ad suā non reuertatur ecclesiam. Vnde Sixtus Papa I. ait epist.2.c.2.

¶A sede Apostolica vocatus episcopus ad domum non reuertatur, nisi purgatus, & Apostolicis litteris instructus. C. I.

QVilibet fratrum pulsatus, atque ab hac sancta sede vocatus, cum se nobis repræsentauerit [b], ad ecclesiam tamen suam non prius reuertatur, quam litteris Apostolicis, vel formatis, pleniter instructus, atque purgatus sit, si fuerit vnde: vt postquam domum reuersus fuerit, cognoscant vicini sui, qualiter suam, aliorumque causam hic finierit: quatenus eam absque ambiguitate [c] vlla nuntiare, & prædicare omnibus possit. Ab hac enim sancta sede à sanctis Apostolis tueri, defendi, & liberari episcopi iussi sunt: vt si cut eorum [d] dispositione, ordinā te Domino, primitus sunt constituti, sic huius sanctæ sedis (cuius dispositioni, eorum causas, & iudicia seruauerunt) protectione futuris temporibus sint ab omnibus peruersitatibus semper liberi. Vnde culpantur ij, qui aliter circa fratres egerint, quam huius sedis rectoribus placere cognouerint.

Entētia excommunicationis.] Casvs. Supra in viij. causa ostensum est de episcopis qui vsurpant sibi eligere successores. Nunc vero vult tractare de episcopis excommunicatis, qui præsumunt clericos ordinare, & de archiepiscopis, qui damnant clericos sui suffraganei inconsulto illo, quæ omnia vt competentius ostendat, thema proponit, & tres inde elicit quæstiones.

e ¶ *Sententia excommunicationis.*] In superiori causa dictum est, quòd episcopi quandoque vsurpant sibi aliquid de iure suorum clericorum, quandoque sibi constituunt successorem: hic agit qualiter vsurpant quandoque de iure vicinorum episcoporum, & ostendit hic quòd nemo ordinabit clericos alterius episcopi eo non requisito, nec etiam iudicabit, & quòd metropolitanus clericos sui suffraganei non potest iudicare. & vt hæc & alia, &c.

Vòd ordinatio.] Casvs. Hic intitulatur prima quæstio, qua quæritur, vtrum ordinatio facta ab excommunicatis possit rata haberi. Et certe de hoc ita dicit H. quòd quilibet episcopus siue excommunicatus siue non, siue catholicus siue non, siue vltimam manus impositionem recepit in ecclesia siue extra, ordinem confert, & ordinati ab eo ordines recipiunt, dummodo in forma ecclesiæ hoc fiat: & si illi alios ordinauerint, ordinati erunt, & sic in infinitum, vt 1.quæst.1.quod quidam. & infra ca.ordinationes. idem dicit de corpore Christi. arg. de consec. distinct.4. ostenditur. sicut in sacramentis. 1.quæst.1. Dominus declarauit. Sed in hoc est differentia, quia ordinati ab eo qui recepit vltimam manus impositionem in ecclesia, siue scienter siue ignoranter, si digni sunt tolerantur ex misericordia, vt infra c.2. & 3. nisi in quattuor casibus notatis in apparatu. Sed si ab eo qui non recipit in ecclesia, si scienter, non tolerantur. si ignoranter, & hoc probauerint, tolerantur, vt infra ead. ordinationes. Rufinus tamen & Io. Fauentinus dicebant, quòd episcopus qui recepit vltimam manus impositionem extra ecclesiam, id est, ordinem episcopalem, quia post illum nullus est ordo, ordinem conferre non potest, & qui ordinatur à tali, nihil recipit: secus si intra ecclesiam recipiat vltimam manus impositionem. De corpore Christi dicebant, quòd nullus extra ecclesiam constitutus conficiebat. argu. 24. quæstio.1. schisma. & forte Gratian. fuit huius opinionis, vt ī. ea. §. sed excommunicati. & 1. quæst.1. §. sed opponitur. Ibi tamen post hanc opinionem ponit Gratianus catholicam veritatem. Et videtur hic primo probare Gra. quòd talis ordinatio non valet.

Sententia excommunicationis c notatus quidam Archiepiscopus aliquot clericos alterius metropolitani ordinauit: quemdam capellanum sui suffraganei, illo incōsulto, deposuit, atque alium in loco eius ordinauit.

1 *Hic primum quæritur, an ordinatio, quæ ab excommunicatis facta est, aliquo modo possit rata haberi.*

2 *Secundo, an liceat episcopo, primati, vel patriarchæ clericos alterius sine propriis litteris ordinare.*

3 *Tertio, an Archiepiscopis clericos suffraganei sui, illo inconsulto, damnare valeat, vel damnatos absoluere.*

QVÆSTIO I.

Vòd ordinatio [f], quæ ab excommunicatis celebratur, nullas omnino vires obtineat, nec etiam consecratio appellanda sit, testatur Gregorius lib.3.epist.20.dicens.

¶Non potest appellari consecratio, quæ fit ab excommunicatis. C. I.

NOs consecrationem [g] dicere nullo modo possumus, quæ ab excommunicatis [h] hominibus est celebrata [i].

Nos.] Casvs. istius capituli patet, & intelligitur de eo qui præter formam ecclesiæ ordinem confert, vel in odium consecrantium sicut dictum est. vel secundum Rufinum & Io. Fauen. & Grat. intelligitur de eo qui vltimam manus impositionem recipit extra ecclesiam.

g ¶ *Nos consecrationem.*] ī. 1.quæst.7. conuenientibus. & c. Daibertum.

h ¶ *Ab excommunicatis.*] id est, hæreticis vel schismaticis. tales enim ipso iure sunt excommunicati.

i ¶ *Celebrata.*] præter formam ecclesiæ. Vel dic quòd in odium eorum hoc dictum est, sicut ecclesia per pactionem consecrata, potius dicitur execrata quam consecrata, vt 1.quæst.4.ecclesia.24.qu. 1.pudenda.

f ¶ *Quòd ordinatio.*] Hic quæritur an ordinatio facta ab excommunicato sit rata. Excommunicatus hic dicitur præcisus ab ecclesia propter hæresim, vel schisma, vel aliquā aliam causam. Dicit Ioan. Fa. & Rufinus, quòd qui recipit vtimam manus impositionē, id est ordinem episcopalem in ecclesia, ordines confert, sed non executionem ordinis. Si autem extra, nihil confert nec ordinem nec executionem, cum tales nihil habeant: argum. 1. quæst.7. Daibertum. 19. distinct. ca. propter. 1. quæst.1. si quis confugerit. sed hæc opinio reprobatur. 1. q.7. conuenientibus. ī.e. ordinationes [b]. Dicas ergo, q̄ siue quis recipiat vltimam manus impositionem in ecclesia, siue extra, dum tamen forma ecclesiæ seruetur in ordinando, semper ordinem confert, sed nō semper executionem: & hoc siue scienter siue ignoranter ordinentur ab eo. Sed in hoc solo est differentia, quòd ordinati ab episcopis, qui recipiunt vltimam manus impositionem in ecclesia siue ignoranter siue scienter, si aliàs digni fuerint, possunt tolerari, vt ī. ea. ca.2. & 3. nisi in quattuor casibus. Si sunt maculati iterata vnctione, vt 1.qu.7. saluberrimum. in fi. Vel si sunt ordinati simoniace à simoniaco, vt ī. ea. ab excommunicatis. Vel si sunt rebaptizati, vt de conse. distin. 4. eos. Vel si ad subuersionem fidei adhæserint hæreticis, & in contemptum ecclesiæ voluerint ordinari ab eis [c], vt 1.qu.7. conuenientibus. Si autem sunt ordinati ab episcopo, qui extra ecclesiam recipit manus impositionem, si scienter, numquam tolerantur. si ignoranter, & hoc probauerit, tolerantur, vt ī. ea. ordinationes. Hæc ergo sit fides tua, q̄ hæretici & excommunicati & depositi vera sacramenta conferunt, & verum corpus Christi conficiunt, vt no. 1. q.1. dominus declarauit. Io. Quod Io. dicit de depositio, non credo esse verum, vt 50. dist. c. accedēs. B.

"Excōicat⁹ ꝑlatus, an possit ordines cōferre.

b Q̄ leg. & not. ſ. 1.q.1. §. oppōitur. 2 Pol.l.2.tit. 37. Iuo p.14. c.74. & p.5. c.134.

c Cū possint ordinari à fidelibus. & istū casum ponit H. penitus alienū à supiori c. ſ. ſi ad subuersionem, &c. vt ḋt H. 1.q.7. conuenientibus. & q.1. ſi qs hæreticæ. vbi hoc notauit

Source : BIU Cujas

SED EXCOMMVNICATI. Casvs. Videtur hic Gra. ponere opinionem Rufi. & Io. Fauentini, dicẽs q̃ ordinationes eorum qui nũquam fuerunt catholici, irritæ sunt, sed ordinationes eorum q̃ fuerunt episcopi catholici, licet postea fuerint excommunicati, misericorditer ab ecclesia tolerantur. & ad hoc inducit sequens c.

A B *excommunicatis.*] casvs. Quidam catholici episcopi excõmunicati fuerunt, & in tẽpore suæ excommunicationis quosdam clericos ordinauerunt. Quæsitũ fuit ab Vrbano vtrum possent in suis ordinibus tolerari. & resp. q̃ sic, si sint bonæ vitæ, & non sunt ordinati simoniace, vel nõ constat episcopos esse simoniacos: sed cætero non ascendant ad ordines superiores, nisi necessitas vel vtilitas exegerit.

13.1.q.7.per illicitum.

a ¶ *Quondam.*] hic habuit Io. Fau. fomentũ sui erroris, & pro se inducit. 1.q.1.si qs inqt. & 1.qu.7. Daibertum. & extr. de schism. c.1. & 2. sed hoc ideo dicitur, quia facilius dispensatur cum ordinatis à talib. [2] qui vltimam manus impositionem receperũt in ecclesia. & capitula q̃ inducit, intelligo cũ non fuit forma seruata: & contra eum expresse est j. de consecr. di. 4. ostenditur. & ca. quomodo. & 1.q.1.qđ quidam. Videtur autẽ hic q̃ siue scienter, siue ignoranter ordinetur quis ab hæretico præciso & simoniaco, non debeat cũ eo dispensari: quod verum est, nec obstat 1.q.1.si qui à simoniacis. vbi innuitur si ignorãter à talib. qs ordinatur, q̃ possit secum dispẽsari. sed illud intelligimus cum G. de præla to tolerato ab ecclesia, hic de præciso. vel ibi non fuit simoniacus & hæreticus, hic aũt simoniacus & hæreticus. "Si quis ergo est ordinatus à simoniaco etiam ignoranter, executionem nõ recipit, cum simoniacus sit suspẽsus ipso iure, vt 1. q. 1. reperiuntur. extr. de sim. tãta. Sed quid faciendum est huic, si su[3] eps quẽ scit esse simoniacũ, vult ipsum promouere. H. dicit q̃ qui promouetur à simoniaco prælato suo adhuc tolerato, non peccat, & libere põt suum officium exeq. sed contrarium legitur extra de simo. per tuas. De hoc dixi s. 1.q.1. si qui à simoniacis.

a Vñ dt Hu. q̃ illud verbũ, quòdã, &c. additur potius vt ostẽdatur differẽtia in dispositiõe. nã cum ordinatis scienter ab illis q nũ q̃ fuerũt catholici, epi ne dispẽsant, vt j. c. prox. fcdm Hug.

2 s. c. nos cõ secrationẽ.

3 Ans. l. 12. c. 74. Iuo p. 6. c. 406.

"ordinatus à simoniaco caret execu tione.

4 s. c. nos cõ secrationẽ.

PALEA. C. II.

EXcommunicati illicite manus imponunt: quia potestatem ordinandi non habent. Vbi autem illicita est manus impositio, vulnus infigitur. Vnde reiterari necesse est, quod minime probatur esse collatum.

¶ Hæc & sequens Palea absunt à plerisque vetustis exemplaribus: habentur tamen in vno valde emendato, in quo pauca haberi solent. Prior autem hæc videtur esse summa quædam sequentis.

[Vne Damasus Papa epist 4. ait.]

PALEA. C. III.

[1] PEr illicitam manus impositionem vulneratum caput illi, qui videbantur aliquid accepisse, habebant: & vbi vulnus infixũ est, necesse est medicinam adhibere, qua infixa sanetur macula, id est, reiterari necessum est, quod legitime actum, aut collatum minime probatur, si perfectum esse debebit. Nam quomodo honorẽ possit retinere, qui ab illo acceperit, qui potestatẽ dare legitime non habuit inuenire non possum.

[2] *Sed excommunicati hic intelligendi sunt, qui in ipsa sua ordinatione pœnam excommunicationis contraxerunt, qui numquam in numero catholicorum fuerunt. Ceterum, qui inter catholicos prius deputati sunt, si postea excommunicationis sententia notati fuerint, ordinationes tamen eorum ab ecclesia misericorditer tolerantur.*

Vnde Vrbanus Papa secundus scribit dicẽs.

¶ Ordinationes ab excommunicatis non simoniacæ factæ, ex misericordia tolerantur. C. IIII.

[3] AB excommunicatis, quondam [a] tamen catholicis episcopis ordinatos, si quidem non simoniace ordines ipsos acceperunt, & si ipsos episcopos simoniacos non fuisse constiterit, ad hæc, si eorum religiosior vita, & doctrinæ prærogatiua visa fuerit promiseri, pœnitentia indicta, quã congruam duxeris, in ipsis, quos acceperunt, ordinibus permanere permittas. Ad superiores autem conscendere non concedimus, nisi necessitas, vel vtilitas maxima flagitauerit, & ipsorum sancta cõuersatio promeruerit.

[4] *Sed & illud Gregorij de nominatim excommunicatis intelligitur: quorum ordinationes sunt irritæ, si eorum damnatio non erat ordinandis incognita.*

Vnde idem Vrbanus ait in synodo Placentina, c. 9. & sequentibus.

¶ Qui nominatim excommunicati sunt, & qui aliorum sedes inuadunt, alios ordinare non possunt. C. V.

[5] ORdinationes, quæ ab hæresiarchis [b] nominatim excommunicatis factæ sunt, & ab eis, qui catholicorum adhuc viuentium episcoporum sedes inuaserunt, irritas esse iudicamus, nisi probare [c] valuerint, se cum ordinarentur, eos nescisse [d] damnatos. ¶ [6] Qui vero ab episcopis quondam catholice ordinatis, sed in schismate à Romana ecclesia separatis consecrati sunt, eos, nimirum, cum ad ecclesię vnitatem redierint, seruatis propriis ordinibus misericorditer suscipi iubemus: si tamen vita, & scientia eos commendat. ¶ [7] Amodo vero, qui cumque à prædictis schismaticis, sanctæque Romanæ ecclesiæ aduersariis se ordinari permiserit, nullatenus hac venia dignus habeatur. ¶ [8] Quamuis autem misericordiæ intuitu, magnaque necessitate cogente hanc in sacris ordinibus dispensationem constituerimus, nullum tamen præiudicium sacris canonibus fieri volumus: sed obtineant proprium robur, & cessante necessitate illud quoque cesset, quod pro necessitate [9] factum est. Vbi enim multorum [e] strages iacet, ibi subtrahendum est aliquid seueritati, vt [A] addatur amplius charitati.

A ¶ Vt addatur, &c.] *Hæc sunt addita ex concilio ipso.*

Electio quoque, nisi à catholicis facta fuerit, irrita esse probatur.

Vnde Gregorius scribit Mediolanensibus, lib 8. epist. 65.

¶ Irrita sit electio, quæ non à catholicis facta probatur. C. VI.

[10] NOs [f] in hominem, qui nõ à catholicis † eligitur [g], nulla præbemus ratione consensum: nec, si alicuius præsumptionis vsurpatione factus fuerit, in locum vel ordinem, illum sacerdotis suscipimus.

b ¶ *Hæresiarchis.*] id est præcisis ab ecclesia, qui numquam catholici episcopi fuerunt. De aliis habes s. c. prox.

c ¶ *Nisi probare.*] isti forte erãt pueri, cum illi erant præcisi. Vel forte Romæ à Papa fuerant præcisi, & ante quam fama crebresceret, fuerunt aliqui ordinati ab eis, aliàs in his quæ publice fiunt, non potest quis ignorantiam allegare. 16. dist. quod dicitis. Et est hic arg. "q̃ qui allegat ignorantiam, ipsam probabit. 3.q.9. indicas. 1.qu.1. si qui à simoniacis. extra de elect. innotuit. 82. dist. proposuisti. & hic manifeste reprobatur distinctio Ioan. & Rufi. hic enim distinguitur inter ordinatos ab illis qui receperunt vltimam manus impositionem in ecclesia, & ordinatos ab illis qui receperũt vltimam manus impositionem extra ecclesiam, & tamhi, quàm illi recipiunt ordinem, scilicet characterem, sed non executionem.

5 Pol. c. 7. ti. 16. & l. 2. tit. 38. C. 9. & 10

"ignorãtiã allegãs, illã probare d3.

6 C. 11.

7 C. 12.

8 C. 13.

d ¶ *Nescisse.*] ff. de probation. verius. contra. Sed hic præsumebatur eos scire. sic 82. distinct. proposuisti. in fi.

e ¶ *Multorum.*] simile s. 44. distin. comessationes. & supra distin. 50. vt constitueretur.

9 Concord. tex. in l. liberorũ. cũ gl. ff. de his qui not. infa. & tex. i. l. j. i pr. C. đ ca. toll.

ELECTIO. Casvs. Dictum est supra quòd ordinatio hæreticorum irrita est. Nunc dicit G. quod electio facta à non catholicis irrita est, sicut habetur in seq. cap. cuius casus planus est.

f NOs.] Simile 24. quæstione prima. aperte. & c. miramur.

g ¶ *Eligitur.*] constat quòd suspensus non potest eligere, vt extra de consuetu, cum dilectus. & extra de ætat. & qualitat. cum bonæ. Sed quid si maior pars fuerit excommunicata, an possint alij eligere sine ea? ar. quòd non. ext. de concess. prę. & ec. non va. quia diuersitatem. Item quid si vnus est excommunicatus, & eligit cum aliis, an tota electio [b] vitietur? non, nisi ipsi communicent consentiendo. extr. de sent. & re iud. ad probandum. vbi cassatur sententia iudicum, quia vnus iudicum fuit excommunicatus. Et arg. ad hoc extra de off. de lega. cum super. & ff. de recep. ar. Pædius. argu. contra. ff. quod cum fal. tu. l. 1. §. 1. vbi dicitur, quòd non obest si tutor falsus interponit auctoritatem suam cum tutore vero. quia tenet quod actum est. suspensus autem hodie eligit, vt extra de cler. excommunic. mi. si celebrat.

10 Poly. l. 2. tit. 1.

† *catholicis, & maxime a Langobardis* orig.

b Tota. dic vt p Pan. c. vlt. de proc.

SED ET ILLVD. Casvs. Supra in §. sed excommunicati. dicitur, quòd illud c. nos consecrationem. intelligitur de his qui numquam fuerunt de numero catholicorum. Nunc vero ostendit, quòd potest intelligi de nominatim excommunicatis, quorum ordinationes scienter receptæ non tolerantur quo ad executionem.

ORdinationes.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In 1. par. dicitur, quòd illi qui receperunt ordines ab episcopis ordinatis in hæresi vel ab intrusis, non tolerantur in suis ordinibus quo ad executionem, nisi probent se nescisse in tempore ordinatio-

Source : BIU Cujas

Vòd autem.]Hæc q. diuiditur in duas par. in 1. quarum quæritur si quis debet ordinari ab extraneo episcopo sine litteris? & resp. quòd non: & hoc probat 6. auctor. Secunda ibi, *His auctoritatibus.* Ioan. de Fan.

Casvs. Hic ponitur 2. q. qua quæritur an episcopus vel archiepiscopus possit ordinare clericos alterius episcopi sine propriis litteris. Et resp. ꝙ non, vt probatur per sequentia c.

"Eps clericũ alterius epi non ordinet.

a ¶ *Quòd autem.*] "certum est, ꝙ nullus episcopus debet ordinare, vel recipere clericos alterius episcopi sine litteris sui episcopi, vt 71. dist. per totũ. nec sufficiunt ad hoc litteræ archidiaconi, vt ext. de of. arch. significasti.

1 Anſ. l. 6. c. 120. Iuo p. 14. c. 72. & p. 5. c. 236.

† abest ab orig.

Nvllus.] Casvs. Calixtus Papa docet hic, ꝙ nullus episcopus debet terminos alteri[a] vsurpare, vel alterius parochianum ordinare, dãnare vel excommunicare: qa talis ordinatio, damnatio, & excommunicatio irrita erit: & ꝙ hoc fieri non debeat probatur auctoritate Deut. & Prou. dicentis, Ne transgrediaris, &c.

Deut. 19. Prouerb. 22.

b ¶ *Iudicare.*] nisi in casib. vt de pœ. di. 6. placuit. ſ. 6. q. 3. c. vlt. ſ. 3. q. 6. peregrina. & c. 1. & 10. q. 3. nec numer[o]. 2. q. 5. Mennam. & q. 7. nos si incompetẽter. & in casibus vbi quis fortitur forum, [a] & cũ quis negligit suum locum conuertere ad fidem. 16. q. 3. placuit. 2. & cum episcopus solus est in vna prouincia, vt 65. dist. si forte. in fine.

2 sent. 4. dist. 21. g. De pœnit. di. 6. c. fi, a Qui no. 3. q. 6. in prin.

†al. pro ignorantia.

"Sntia nulla an possit rathabitione confirmari.

c ¶ *Rata.*] "Sed quæritur si vnus iudex sententiam excommunicationis latã ab alio, ratam habere possit? ar. quod sic, ĩ. e. Lugdun. & 3. q. 6. hæc ꝙppe. 63. di. Salonitanæ. nam factum falsi pro curatoris possum ratum habere. extra de of. del. cum olim. ff. d iud. licet. & electionẽ quæ nulla est, possum ratam habere. ext. de ele. ꝙ sicut. Item adoptio iniusta p̃t confirmari. ff. de ado. adoptio. Item sententia feminæ & serui confirmatur, licet nulla sit, vt 3. qu. 7. infamis. ſ. tria. in pr. & ff. de of. præt. Barbarius. extra de arbit. dilecti. & est ar. ad hoc inſt. de teſt. milit. ſ. ſed si quis. nã & per appellationem p̃t confirmari, quod nullum est. ff. rem rat. habe. l. 3. ſ. falſus. Sed contra ext. de consue. ad nostram. Item quod meo nomine gestum non est, ratũ habere non possum, vt ff. de neg. ge. si pupillis, ſ. ſed & si ego. Item cuius præsentia desideratur, eius ratihabitione non p̃t confirmari, vt inſt. de auct. tu. in fi. Item si sententia excommunicationis confirmaretur, retro esset quis excommunicatus, quod esset absonum. Dicas ergo, ꝙ sententia q̃ nulla est, non p̃t ratihabitione confirmari: quia sententia plus habet iuris, quam facti, & in illa l. ff.

3 Pol. l. 2. tit. 24. Burc. l. 1. c. 66. Anſ. l. 6 c. 119. Iuo p. 5. c. 201. Pan. l. 4. c. 28.

4 ĩ. ep̃m] ver. nam si.

QVÆSTIO II.

1 p[s]

Vòd autem [a] *episcopus, vel quilibet superiorum clericos alterius sine propriis litteris ordinare non debeat, Calixtus Papa scribit epistola 2. ad episcopos Galliæ dicẽs.*

¶ Alterius ecclesiæ parochianum nullus iudicare præsumat. C. I.

1 NVllus alterius terminos vsurpet, nec alterius parochianum iudicare [b], vel ordinare †, aut excommunicare præsumat: quia talis iudicatio, vel ordinatio, aut excommunicatio, vel damnatio nec rata [c] erit, nec vires vllas habebit: quoniam, nullus alterius iudicis, nisi sui, sententia tenebitur, aut damnabitur. Vnde & Dominus loquitur dicens, [Ne trãsgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.]

[*Vnde Vrbanus Papa.*]

A ¶ Vnde.] *Antea erat*, ĩdẽ, *hoc est Calixtus: quia cum Palea hæc non dum esset inserta, sequebatur. c.* nullus primas, *quod est Calixti. Hanc autem Paleam citat Gratianus ex Vrbano secundo*, ĩ. *de pœn. dist. 6. c. fi.*

PALEA. C. II.

2 PLacuit, vt deinceps nulli sacerdotum liceat quemlibet commissum alteri sacerdoti recipere ad pœnitẽtiam sine eius cõsensu, cui prius se commisit, nisi per ignorantiam † illius, cui pœnitens prius confessus est. Qui vero contra hæc statuta facere præsumpserit, gradus sui periculo subiacebit.

Item Calixtus epist. 2.

¶ In alterius parochia, nisi eo vocante, nulli aliquid agere licet. C. III.

3 NVllus primas, nullus metropolitanus [d], nullusque reliquorum episcoporum, alterius adeat ciuitatem, aut ad possessionẽ accedat (quæ ad eum non pertinet, & alterius episcopi est parochiæ) super cuiusquam dispositione, nisi vocatus ab eo, cuius iuris esse dignoscitur, aut quidquã ibi disponat, vel ordinet, aut iudicet, si sui gradus honore potiri voluerit. Sin aliter præsumpserit, dãnabitur, & non solum illi, sed coopératores, eique consentientes: quia sicut ordinatio, ita eis & iudicatio, & aliarum rerũ dispositio prohibetur. [4] Nam qui ordinare [e] nõ poterit, qualiter iudicabit? nullatenus proculdubio iudicabit [f], aut iudicare poterit.

Item ex concilio Nannetensi, c. 1.

¶ De eodem. C. IIII.

5 IN Dominicis, vel festis diebus presbyteri, antequam Missas celebrent, plebem interrogent, si alterius parochianus in ecclesia sit, qui proprio contempto presbytero ibi Missam velit audire. Quem si inuenerint, statim ab ecclesia abiiciant, & ad suam parochiam redire compellant.

¶ Hoc & sequens caput absunt à sex vetustioribus & emendatioribus Gratiani exemplaribus. In cæteris autem habentur sine nomine Paleæ, quemadmodum & in excussis. Extat autem vtrumque in concilio Nannetensi, & ex eo citatur hoc primum in Decretalibus ti. de paroch. c. 2. & à Burchardo, & Iuone. sicque emendatum est, cum antea citaretur ex concilio Meldensi.

Item ex eodem concilio Nannetensi, c. 2. [6]

¶ De eodem. C. V.

7 NVllus presbyter, aut [A] diaconus alterius plebanum † (nisi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit) ad Missam recipere audeat.

A ¶ Aut diaconus.] *Istæ duæ voces neque in concilio, neque in capitularibus, neque apud Burchardum leguntur.*

Item ex concilio Antiocheno, c. 13.

¶ Ad ordinationem clericorum, vel ecclesiarum alterius episcopi, nisi ab eodem inuitatus, non accedat episcopus. C. VI.

8 NVllum episcoporum audere debere ex alia prouincia ad aliam transitum facere, & ordinare aliquos in ecclesiis, aut proferre ad sacrum ministerium. Nec † ab aliis illuc trahatur episcopis: nisi forte per litteras rogatus abierit, non solum à metropolitano g, sed & ab his, qui cum eo sunt, omnibus ipsius prouinciæ episcopis. Quòd si nullo inuitãte inordinate supueniat, & aliquos, vel ordinare p̃sumpserit, vel quoslibet actus illi ecclesiæ competentes, qui ad se minime pertinent, vsurpare tentauerit, vacua [h] quidem & inania erunt omnia, quæ gesserit: ipse vero huius indisciplinati ausus, & irrationabilis cœpti dignas causas expendat †, tãquam depositus à sancta synodo, & propter huiusmodi præsumptionem iam prædamnatus.

f ¶ *Iudicabit.*] sæpe tamen iudicat qui non potest ordinare, vt archidiaconus, vt 25. dist. perlectis. & extra de tempo. ord. cum in distribuendis.

g *Nvllum.*] ¶ A *metropolitano.*] hoc intelligas in arduis negotiis [b]. aliter sufficit voluntas episopi, vt ſ. c. prox.

h ¶ *Vacua.*] quantum ad executionem altaris, tamen consecratio manebit, vt 7. q. 1. episcopus in diœcesi.

5 ext. d paro. c. 2. Bur. l. 2. c. 92. Iuo p. 2. c. 122.

6 Et in capi. l. 1. c. 153.

7 Burc. l. 2. c. 91.

† *al. plebe sanum*] *al. parochianum*

8 Burc. l. 1 c. 106. Iuo p. 5 c. 210. & simile p. 5. c. 180. ex epiſtol. Bonifa.

† *al. Nec alios illuc attrahat episcopos.*

e ¶ *Ordinare.*] argu. "ex quo minus non licet, nec maius, vt 44. dist. nulli. 16. q. 2. visis. & secundum hoc minus est ordinare, quã iudicare: quia solus p̃t ordinare, sed non sol[o] iudicare ad depositionẽ, ĩ. 15. q. 7. si autẽ. & c. Felix. & c. vlt.

"Maius nõ licet, cui nõ licet minus

†*al. excipiat*

b Et totam prouinciã cõtingẽtib. vt dixi in littera.

Hæc

Source : BIU Cujas

¶Hæc est prisca versio. Dionysij autem interpretatio, quæ & conciliorũ tomis est inserta, & à Burchardo, & Iuone affertur, aptius exprimit sententiam canonis græci. Tamen, quoniam neque ipsa omnibus locis omnino respondet, visum est verba græca noua cum versione apponere.

Μηδένα ἐπίσκοπον τολμᾶν ἀφ' ἑτέρας ἀπαρχίας εἰς ἑτέραν μεταβαίνειν ἢ χειροτονεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ τινὰς εἰς προαγωγὴν λειτουργίας, μὴ ὄντι σωεπάγοιτο ἑαυτῷ ἕτερος, εἰ μὴ παρακληθεὶς ἀφήκοιτο διὰ γραμμάτων τῶν τε μητροπολίτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισκόπων, ὧν εἰς τὴν χώραν παρέρχοιτο. Εἰ δέ τις μηδενὸς καλοῦντος ἀπέλθοι ἀτάκτως ἐπὶ χειροθεσίᾳ τινῶν, ἢ καταστάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων μὴ προσηκόντων αὐτῷ, ἄκυρα μένει τὰ ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα τυγχάνειν, καὶ αὐτὸν ὄντα ὑπέχειν τῆς ἀταξίας αὐτοῦ καὶ τῆς παραλόγου ἐπιχειρήσεως τὴν προσήκουσαν δίκην, καθηρημένον ἐνταῦθεν ἤδη ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου.

Nullus episcopus audeat ab vna prouincia in aliam transire, & in ecclesia aliquos ordinare ad promotionem liturgię†, nec si alios vnà secum adducat: nisi accitus venerit per litteras metropolitani, & eorum, qui cum illo, episcoporum, in quorum regionem accedat. Quod si nemine vocante inordinate aduenerit, vt aliquos ordinet, ac negotia ecclesiastica ad se minime pertinentia conficiat: irrita quidem sunto, quæ ab eo gesta fuerint: verum & ipse suæ impudentiæ, & iniqui incœpti iustam pœnam subeat: hinc iam à sancta synodo depositus.

† id est, sacri ministerij.

Item ex eodem Antiocheno, c. 22.

¶Ad ordinationem ecclesiæ, quæ sibi commissa non fuerit minime accedat episcopus. C. VII.

1 Bur. l. 1. c. 71 & Iuo part. 5. c. 178.

1 EPiscopum non debere in alienam irruere ciuitatem, quæ illi probatur non esse subiecta, neque in regionem, quæ ad eius curam minime noscitur pertinere, ad aliquid [A]ordinandum [a], neque presbyteros, aut diaconos constituere, ad alios [B] episcopos pertinentes, nisi forte cum voluntate, & testimonio [b] [c] propriæ regionis episcopi. Quòd si quispiam, horum quid tale facere voluerit, irrita quidem erit huiusmodi ordinatio: & quæ male [D] vsurpauerit, à synodo arguantur. 2 Nam [E] si ordinare nõ potuerit, nullatenus ad alios pertinentes iudicare præsumat.

2 ℨ. nullus primas.

A ¶Ad aliquid.] *In hoc etiam canone Dionysij versio purior est: hic autem habet*: super ordinatione cuiusquam: *quod Græce est*, τινὰ χειροτονίαν ποιεῖν. *id est*, vt quempiam ordinet.

B ¶Ad alios episcopos.] *eodem fere modo Dionysius, Græce legitur*, εἰς τόπους ἑτέρῳ ἐπισκόπῳ ὑποκειμένους. *id est*, in locis alteri episcopo subiectis.

a ¶*Ordinãdum.*] *Episcopum.*] si tamen suum subditum alibi excommunicaret, videtur, ℣ tenet. 11. q. 3. si episcop⁹. sicut Paul⁹ absens excommunicauit Corinthium. & facit ad hoc 7. q. 1. si q⁹ presbyter. & c. si quis vero. sine respectu tamen ℣ tribunali nõ potest tibi ferre sententiam, vt ar. extr. de of. leg. nouit. ff. de of. præ. l. 3. ff. de iur. om. iud. l. vlt. ff. de of. proconf. & leg. l. 2. De hoc plenius dixi ext. de of. le. nouit.

b ¶*Et testimonio.*] Nũquid hoc testimoniũ sufficit isti vt non iterum examinetur ab illo episcopo? Ar. ℣ sic 19. quæ. 2. duę. 47. dist. de Petro. & 16. q. 2. si quis episcorũ. "si cut tutori dato in testamento sufficit testimonium patris. vt insti. de sat. tu. §. j. ar. cõ

"tutor testamentarius nõ tenetur satisdare.

c ¶Et testimonio.] *Græce tantum est*, μετὰ γνώμης, *quod Dionysius vertit*, cum consilio & voluntate.

D ¶Et quæ male.] *Sic est emendatum ex vetustis exemplaribus, & ex cæteris editionibus conciliorum, præter hanc postremã quattuor tomorum. Dionysius habet*, & ipse coerceatur à synodo: *quod Græce est*, καὶ αὐτὸν ὑπὸ τῆς συνόδου τυγχάνειν, *id est*, & ipse puniatur à synodo.

E ¶Nam sit.] *Tota hæc clausula in Græco canone, cuius tria exemplaria manuscripta collata sunt, minime habetur: sed & prisca versio, & Dionysiana habent. Similis sententia legitur* ℨ. *nullus primas.*

Item ex synodo Constantinopolitana prima, c. 2.

¶Non accedant episcopi ad ecclesias, quæ sunt extra eorum diœcesim. C. VIII.

EPiscopi, qui extra diœcesim [c] sunt, ad ecclesias, quæ extra terminos eorum sunt, non accedant, neque confundant, & permisceant ecclesias. Secundum [A] regulas statutas, Alexandriæ quidem episcopi ea, quæ sunt in Ægypto tantummodo gubernent. Orientales autem episcopi solius orientis curam gerant, seruatis tamen honoribus primatus ecclesiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicænę synodi cõtinentur. Sed & Asianæ diœcesis episcopi ea, quæ sunt in Asia, & quæ ad Asianam tantummodo diœcesim pertinent: gubernent. Ponti autem episcopi, Ponticæ tantum diœcesis habeant curam. Thraciæ vero, ipsius tantummodo Thraciæ.

A ¶ Secundum.] *Mutata est interpunctio, vt magis respondeat Græco canoni*, ἀλλὰ κατὰ τοὺς κανόνας τὸν μὲν Ἀλεξανδρείας, &c. *quod Dionysius vertit*, sed iuxta canones Alexandrinus antistes, &c. *In editione autem conciliorum in tribus tomis deerant hæc verba*, ea quæ sunt in Aegyto tantummodo gubernent. Orientales autem episcopi.

c ¶*Diœcesim.*] "ideſt, "diœcesis, ꝑ prouinciam siue regionem. sic contra no mẽ regionis pro diœcesi ponitur ℨ. c. prox. sic & j. prox. quæst. ꝑ singulas. 2. valet hoc considerare ad instrumenta & diuisiones prouinciarum, vt 6. q. 3. scitote. "diœcesis, ꝑ regiõe poni tur & contra

Item ex eodem, c. 3.

¶De eodem. C. IX.

NOn inuitati episcopi vltra diœcesim accedere non debent super ordinandis aliquibus, vel quibuscumque disponendis ecclesiasticis causis, seruata regula, [A] quæ supra scripta est de vnaquaque diœcesi. Manifestum nãque est, quòd per singulas quasq; prouincias prouincialis synodus administrare, & gubernare omnia debeat, secundùm ea, quæ sunt in Nicæa definita.

A ¶Seruata regula.] *Ita in omnibus editionibus huius priscæ versionis: sed in Græco canone hic est initium periodi, & quæ sequuntur ex ipso pendent, quemadmodum Dionysius vertit*, seruata vero quæ scripta est de gubernationibus. †regula, manifestum est, ℣ illa, quæ sunt per vnamquamque prouinciam, ipsius prouinciæ synodus dispensęt, &c.

† περὶ τῶν διοικήσεων.

2 His auctoritatibus prohibentur quilibet episcopi clericos alterius ordinare. Sed quæritur, si contingat eos aliquibus sacros ordines distribuere, an ordinati ab episcopis suis in propriis ordinibus recipi possint.

De his ita scribit Vrbanus Papa Hugoni Lugdunensi archiepiscopo.

¶ Clerici ab episcopo alterius parochiæ ordinati à proprio in suis ordinibus recipi possunt. C. X.

3 Iuo p. 6. c. 412. † al. ecclesia

3 LVgdunensis parochiæ† clericos, quos contra statuta canonum ab alterius parochiæ episcopis ordinatos litterarum tuarum significatione monstrasti, cum graduum suorum honore recipere religionis tuæ prudentia poterit [d], si eos aliàs canonice, & sine prauitate aliqua ordinatos constiterit: si tamen eorum probabilem vitam id indulgentiæ perspexeris promereri. 4 Legimus quippe sanctum Epiphanium episcopum ex diœcesi sancti Ioannis Chrysostomi quosdam clericos ordinasse: quod tra 73. di. sanctissimo. sed ibi de collocando in ecclesia secunda. Item numquid sufficiunt litteræ archidiaconi, nõ: vt ext. de of. ar. significasti. sed hoc verum est, vbi non est consuetudo præscripta. ℨ. ea. quę. 3. conquestus.

EPiscopus.] CASVS. Statuitur in hoc c. quòd quilibet episcopi suas regant ecclesias vel parochias, & ad alienas non accedãt: sed quilibet in sua prouincia disponat quæ disponenda sunt.

NOn inuitati.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ episcopi non debent ire ad alienas parochias super ordinandis, aliquibus vel disponendis ecclesiasticis causis: sed vnaquęque synodus ordinet intra suam prouinciam quæ disponenda sunt, ficut in concilio Nicæno statutum est.

HIS. Hæc est secunda pars q. secundum Io. de Fan.

CASVS. Cõcludit Gra. ex supradictis, ꝙ nullus episcop⁹ clericos alterius ordinare debet: & quęrit inciden ter, si contingat cleri cos ordinari ab episcopo non suo: an possint in suis ordinib. tolerari à suis episcopis. Et respõdet quòd sic, vt dicitur in proxim. cap.

LVgdunensis.] CASVS. H. Lugdunẽ. archiepiscopus quæsiuit ab Vrbano vtrum in suis ordinibus posset tolerare quosdam clericos suos ab aliis episcopis ordinatos, cũ eis dispẽsando. Et respondet quod sic, ex misericordia, si bonæ vitæ sint: & si sine prauitate fuerint ordinati: iniũcta eis pœnitentia competenti. Et hoc probat exemplo Io. Chrysost. qui clericos suos ordinatos à sancto Epiphanio tolerauit: & i suis ordinib. recepit: quod non feciſſet si sciret eos non recepisse ordines.

d ¶*Poterit.*] Ar. quòd sequens ratihabitio confirmat quod primo fuit inutile, vt 63. dist. Salonitanæ. & 16. q. 1. c. vlt.

4 Socrates l. 6. Histo. c. 12 & 13. Trip. l. 10. c. 11. Nicepho. l. 13. c. 11.

a ¶*Quod*

Source : BIU Cujas

a ¶ *Quod sanctus vir.*] Sic §.37.di. qui de mẽsa,7.q.1.omnis. Sed non ne iste eps delinqt ordinando clericos alterius,quomodo ergo sanctus fuit? Omissis multis solutionib.dic,q excusatur ideo quia vtiliter gessit,& quia credebat hoc Io.placere[a] : sicut non facit furtum qui credit hoc placere domino,vt inst. de ob.quæ exqua. delic.nascuntur. §.1.[b]

a Q. not. §. e.c.1.in gl.2 in fi.

b idẽ t; Bar. i l.inter oẽs §. recte. ff. de fur.

†*al.eis*

sanctus[a] vir omnino non fecisset, si ei† detrimentum fore perpenderet. Quos igitur recipiẽdos moderatio[b] tua arbitrata fuerit iniuncta,satisfactionis gratia,propter ecclesiam,quam offenderunt, congrua pœnitentia,miserationis intuitu in suo quemque honore recipies, salua in omnibus sanctorum canonum disciplina.

b ¶ *Moderatio tua.*] Permittitur hic episcopo dispensatio canonis vel criminis pęnalis.si.ẽ §.1.q.5.c.vlt. in fi. sed nõ permitte retursi simoniace fuissent ordinati. 1.q.1.erga.de pœnitentialib. non est dubium,quia hoc potest quilibet sacerdos,vt 26.q.7.tempora pœnitudinis.

QVÆSTIO III.

Vòd autem[c] *archiepiscopus clericos sui suffraganei illo inconsulto damnare valeat, vel absoluere,sic videtur posse probari. Sicut totius episcopatus ecclesiæ in potestate sunt episcopi,sic & ecclesiæ totius archiepiscopatus ad diœcesim pertinent archiepiscopi. Vocantur enim episcopi à metropolitano in partem solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Sic quippe vices eis impertit, vt potestatem suam sibi non adimat. Vnde & sine eius consilio nihil eis agere licet, sicut in concilio Martini Papæ legitur,c.4.*[1]

¶Nec episcopi sine metropolitani consensu,nec ille sine eorum consensu aliquid agere debet. C. I.

jPer singulas prouincias oportet episcopos cognoscere[d] metropolitanum tantum † suum, & ipsum primatus curam suscipere:nihil autem agere[e] reliquos episcopos præter eum, secundum quòd antiquitus à patribus nostris constitutum continetur in canone.[2] Propter quod metropolitanus episcopus nihil præsumptiue assumat†absque consilio ceterorum.

1 in capit. Mart. Brac. c.4.

† *al. primatum metropolitani episcopi.*

2 Apost.can. 34.

† *al. sibi assumat*

Item ex concilio Antiocheno,c.9.

¶Sine metropolitani conscientia extra suã diœcesim nihil agat episcopus. C. II.

ijPer singulas[f] prouincias episcopos singulos scire oportet,episcopum metropolitanum, qui præst, curam & solicitudinẽ totius prouincię[g] suscepisse.Propter quod ad metropolitanam ciuitatem ab his, qui causas habẽt, concurratur. Quapropter placuit

c ¶ *Quod autem,*] "Metropolitanus episcopo inconsulto non potest iudicare clericos suos,nisi in casibus specialibus,scilicet quando causa per appellationem defertur ad ipsum,vt §.ea.conquestus. vel nisi causa sit inter episcopum & clericum,vt 11.qu.1.si clericus. Item cum dissensio est de electione episcopi, vt 63. distin.c.vlt.hoc c Versi.vt is vero non tenet hodie per id quod est extr.de elect. quia propter[c]. collatiõeha Item cum suffraganeus est negligens,vt §.ea.cum simus. Item ombita eligania male acta potest punire & rertractare,vt 26.qu.5.quicumque.& tur,&c.q.d. 12.di.de his.Item si de consuetudine aliquid obtinuit:aut si episcolicet cogni pus decessit,vt §.e.conquestus. Aliter de specialibus negotiis epistio electio copatuum se non potest metropolitanus intromittere:sed communi &electo nia negotia,quę non magis pertinent ad vnum quàm ad alium:sed rũ ptineat ad statum totius prouinciæ,vt congregare synodum,examinare ead metropiscopum & ordinare,hoc potest:non tamen sine consilio aliorum politanũ : ñ episcoporum,vt §.e.c.1.2.3.4.& 5.

" Metropolitanus clericos suffraganei iudicare ñ põt.

" Archiepũs an sit iudex ordinarius totius prouinciæ.

Per singulas.] Casvs. Dicitur hic quòd episcopi in singulis prouinciis debent recognoscere suum metropolitanum,sibi obediendo:& nihil agere de communibus negotiis sine metropolitani consilio. Similiter nec metropolitano licet sine consilio episcoporum aliquid facere de negotiis communibus.

d ¶ *Cognoscere.*] id est,reuereri,id est,diligere, vt ibi. Non nouimus vos.7.q.1. sicut vir. in fi.

e ¶ *Agere.*] Quod ad statum communem pertinet,vt §.e.archiepiscopus.sic §.80.di. non debere.

3 Apost.can. 34.

Per singulas.] Casvs. In Nicæno concilio fuit statutum, vt archiepiscopus per singulas prouincias curam gereret, & ad archiepiscopum appelletur: sine cuius consilio episcopi nihil agere possunt nisi de his quæ ad proprias eorũ parochias spectant:&conuerso metropolitanus sine consilio episcoporũ nihil agere potest.

f ¶ *Per singulas.*] Simile 2.q.7.metropolitanum.

g ¶ *Totius prouinciæ.*] Hic videtur quòd archiepiscopus est iudex ordinarius totius prouinciæ[d].nam habet procurationem& visitationem totius diœcesis, vt extra de præscrip. cum ex officij. & quia vnus est iudex prouinciæ, vt 7.quæ.1.in apibus. ex quo enim archiepiscopus est iudex episcopi, ergo est iudex diœcesis suæ.argu.ff. de pecu. ser. si seruus meus. Nam ex eo q vicarius est in peculio ordinarij, ergo & peculium vicarij, vt ibi dicitur:& præterea hic dicit quòd omnes qui causas habent, concurrant ad metropolitanum. Item quia determinat causas delatas ad ipsum per querelam, vt 10.quæst.3. quia cognouimus. " Sed licet posset dici quòd sit ordinarius, se tamen non potest intromittere de causis subditorum,nisi in casibus exceptis, vt extra de offi.ordin. pastoralis. in prin. si tamen ferat sententiam aliquam in subditos suffraganei sui,bene tenet:cum sit iudex ipsorum.argumen. in authen. de defen.ciuit.§.& iudicare. & §.seq. vbi dicitur,quòd præses vel maiores iudices non possunt ferre sententiam vltra summam ccc. aureorum. si tamen tulerint,tenet. vt ibi innuitur. H.dicit non tenere talem sententiam , cum metropolitanus fert in subditos suffraganei : quia metropolitanus iudex alienus est respectu subditorum suffraganeorum, vt sexta,quæstio.tertia.icitote. & tertia, quæstio. sexta. peregrina. sicut absoluere non potest nisi appelletur ad eum. extra de sententia excommun. per tuas. extra de offic. delega. cum contingat. Item quia dicitur quidquid fecerit , irritum est , vt infra eadem, nullus. Hoc scias quòd de causis episcopi potest per solam querelam cognoscere. 11. quæstio. prima. si clericus aduersus. Ioann.quod dicit H. verum est,vt extra de off.ordin. pastoralis.B.

d Hoc verũ est scdm L. vt no.3.q.6. c.1. in gl. 2. vbi dixi de hoc.Arc.

h ¶ *Singulis,*] Potest ergo anathematizare aliquem inconsulto metropolitano:immo & quilibet sacerdos inscio suo episcopo,vt ext. de off.ord. cum ab ecclesiarum. nec tenet quod legitur.11.quæst.3. nemo episcoporum.

Source : BIU Cujas

NISI FORTE. Casvs. Dictum est supra, quòd archiepiscopo nihil agere licet sine consilio episcoporum, quod verum est, nisi episcopi post annuntiationem contempserint in suis ecclesiis œconomos ordinare, vt probatur sequenti capitulo.

Cvm simus.] Casvs. Statutum fuit in synodo Constantinopolitana, vt omnes regulę sanctorum patrum custodiantur: & præcipue illa quæ prę cipit œconomos debere esse in vnaquaq; ecclesia: quod si metropolitanus facere neglexerit, licentiam habeant episcopi in sua ecclesia œconomũ ordinare. & econuerso. Idẽ seruandum est in monasteriis.

« Oeconomus quid.

a ¶ *Oeconomos.*] "Oeconomus dicitur cui res ecclesię gubernãda mandatur, vt C. de sacros. ec. iubemus.

b ¶ *Oeconomum.*] qui clericus erit: & de proprio clero debet esse. 89. dis. c. quia. & 16. q. 7. in nona actione. De hoc notaui 16. q. 7. quoniam.

† πατριάρχην

c ¶ *Episcopis.*] Ergo sicut superiores inferiorum, sic inferiores superiorum supplent defectum, vt ext. de concess. præb. & eccle. non vacan. nulla. & 89. dis. volumus.

PROBATVR. Casvs. Adhuc probat, q̃ archiepiscopus inconsulto suffraganeo suũ possit parochianũ absoluere, exemplo Pauli metropolitani Corinthiorum, qui Corinthium fornicatorem tradidit satanę: & postea reconciliauit.

1 Iuo p. 5. c. 374. Concil. Chalced. c. 26. ſ. dist. 89 qa ĩ qbusdã & j. 16. q. 7. quoniam in quibusdam.

d ¶ *Corinthium.*] & in hoc suppleuit negligentiam Apollinis, vt j. ea. c. vlt.

SED CONTRA. Nunc probat Gratianus contrarium, sciliꝯ cet q̃ metropolitanus non potest disponere de negotiis episcoporum sine consensu ipsorum. & omnia c. vsque ad §. *Sola.* intelliguntur de communibus negotiis, vel de specialibus, cum episcopi non sunt negligentes, sed diligenter agunt quæ debent. H.

1. Cor. 5. c. Cor. 2.

SAluo. Casvs. Quæsitum fuit ab Eugenio vtrum archiepiscopus possit cognoscere de causis criminalibus episcoporum sine consensu aliorum episcoporum. Et respondetur q̃ non, saluo Romanæ ecclesiæ priuilegio.

e ¶ *Saluo.*] Debet quisius suum protestari, ne fiat ei præiudiciũ. sic 28. dist. diaconi. & 7. q. 1. Pontifices. ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. l. si debitor. §. si in venditione.

ADDITIO. Ad hoc facit C. de his qui spon. mu. sub. l. 1. lib. 10. sed arg. contra. ff. de cond. insti. quod quis. ff. de act. & obl. obligationum. §. placet. de hoc leg. & not. 28. dist. c. 1.

"Causa inter eṗm & clericũ coram quo dẽat tractari,

f ¶ *Instantia.*] id est, præsentia.

g ¶ *Aliquorum.*] scilicet episcoporum.

h ¶ *Causas.*] s. criminales, vt 3. q. 8. suggero. "Et not. q̃ cum causa est inter clericum & episcopum, q̃ metropolitanus in synodo compro

ἐκτῷ ἐπιβάλλουσαν εὐλάβειαν, καὶ πρόνοιαν ποιεῖσθαι πάσης τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τὴν ἑαυτῶ πόλιν, ὡς καὶ χειροτονεῖν πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, καὶ μὴ κοίσεως ἐκτὸς διαλαμβάνειν. περαιτέρω δὲ μηδὲν πράττειν ἐπιχωρεῖν, πλὴν τῶ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπω: μὴ δὲ αὐτὸν, ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης.

Episcopos, qui in vnaquaque prouincia sunt, nosse oportet eum, qui metropoli præest, vniuersæ quoque prouinciæ curam suscipere, eo quòd in metropoli vndique conueniunt omnes, quicumque negotia habent. Quapropter placuit, & honore ipsum præcellere, & reliquos episcopos nihil aliud † sine ipso facere (secundũ veterem, qui viguit, patrum nostrorum canonem) quàm ea sola, quæcũque ad cuiusque parochiam, subiectasque parochiæ regiones pertinent: In cuiusque enim episcopi potestate esse propriam ipsius parochiam, vt eam administret pro ea, quę cuique conuenit, integritate, & vniuersæ regioni, quæ suæ ciuitati subiecta est, prospiciat, consulatque: ita vt & presbyteros, diaconosque ordinet, & singula quæque cum iudicio explicet: Præterea vero nihil quidquam facere aggrediantur, sine metropolitani episcopi, neque ipse sine reliquorum sententia.

Nisi forte episcopi ipsi œconomos in ecclesia sua ordinare contempserint.

Vnde in septima synodo, c. 11. legitur.

¶ Metropolitanus constituat œconomos, quos episcopus habere neglexerit. C. III.

1 CVm simus debitores omnes sacras regulas custodire, & eam, quæ dicit in vnaquaque ecclesia œconomos [a] esse debere, modis omnibus inuiolabilem custodire debemus. Et, si quidem vnusquisque metropolitanus in sua ecclesia constituerit œconomũ [b], bene vtique est. Sin autem, ex auctoritate propria Constantinopoleos episcopis [c] licentia est prępone di œconomos in eius ecclesia. Similiter & metropolitanis, si episcopi, qui sub eis sunt, nõ sategerint œconomos statuere in suis ecclesiis. Id ipsum autem seruandum est etiam in monasteriis.

Probatur illud idem exemplo Apostoli, qui fornicatorem Corinthium [d] impœnitẽtem satanæ tradidit: postea pœnitentem ecclesiæ reconciliauit, hoc tantum scribens Corinthiis in prima, & secunda epistola, vt excommunicato non communicarent, & reconciliato

socia charitate copularentur. Sed contra probatur auctoritate multorum.

Ait enim Higinus Papa, epist. 1. c. 2. [2]

¶ Metropolitanus sine episcoporum consensu, vel præsentia alicuius eorum non audiat causas. C. IIII.

3 SAluo [e] in omnibus Romanæ ecclesiæ priuilegio, nullus metropolitanus absque ceterorum omnium comprouincialium episcoporum instantia [f], aliquorum [g] audiat causas † [h]: quia irritæ erunt aliter actę, quàm in conspectu eorũ omnium ventilatæ, & ipse, si fecerit, coerceatur à fratrib[9].

Item Anicetus Papa episcopis Galliæ, c. 1.

¶ De eodem. C. V.

ARchiepiscopus [i] nihil de episcoporum causis, aut de aliis communibus, iuxta statuta Apostolorum [4], absque cũctorum illorum agat consilio, nec ille, nisi quantum ad suas parochias pertinet, sine suo: quoniam tali gaudet concordia altissimus, & gloriatur in membris suis.

Item in eadem epistola, c. 3.

¶ De eodem. C. VI.

5 SI autem aliquis metropolitanorum inflatus fuerit, & sine omnium comprouincialium prę sentia, vel consilio episcoporum, aut eorum, aut alias causas, (nisi eas tantũ, quæ ad propriam suam parochiam pertinent) agere, aut eos grauare voluerit, ab omnibus districte corrigatur, ne talia deinceps prę sumere audeat. Si vero in corrigibilis, eisque inobediens [k] apparuerit, ad hanc Apostolicam sedem, cui omnia episcoporum iudicia referri † præcepta sunt, eius contumacia referatur, vt vindicta de eo fiat, & ceteri timorem habeant.

Item Calixtus Papa episcopis Galliæ, epist. 2. c. 3. [6]

¶ De eodem. C. VII.

7 NVllus primas, vel metropolitanus diœcesani ecclesiã, vel parochiam, aut aliquem [l] de eius parochia præsumat excommunicare, vel iudicare, vel aliquid [m] agere, absque eius consilio, vel iudicio: sed hoc obseruet, qđ ab Apostolis, ac patribus, & prædecessoribus nostris est statutũ, &

2 Et Iulius c. 4.

3 Burch. l. 1. c. 65. Iuo p. 5 c. 99. & 174.

SI autem.] Casvs. Quæsitum fuit si archiepiscopus super be vult de causis criminalibus vel ciuilib. episcoporum cognoscere sine eorum voluntate, vel eos in aliquo grauare: quid sit faciendum, & respondetur, quòd corrigi debet à suffraganeis: & si fuerit incorrigibilis, significetur Papæ, quatenus per ipsum sic puniatur, vt ceteri timorem habeant.

† al. causas eorum

k ¶ *Inobediens.*] "Hic habemus quòd metropolitanus potest coerceri à suffraganeis. sic ẽ. eo. saluo. in fi. simile 63. dist. Salonitanæ. Sed qualiter subditi possunt eum coercere? Respondet, reprehẽdere [a] possunt ex charitate. 2. q. 7. prę sumunt. & c. secuti. Iste autem qui defert querelã ad metropolitanum, sine appellatione, patiatur dispendium litis. ar. in auth. col. 3. de defen. ci. circa medium. §. non habente. in fi. hoc ideo, quia traxit aduersariũ suum ad alienum iudicem, vt 11. q. 1. inolita. Ioan.

4 Can. Apost. 34. "Metropolitan[9] à suffraganeis reprehẽdi pt.

a Dic q̃ est triplex reprehẽsio, vt no. ẽ. 21. dist. nolite. in fi.

NVllus.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. Prima pars loquitur de specialibus negotiis suffraganeorum. Secunda pars de communibus. Dicitur ergo in prima, quòd nullus primas vel metropolitanus debet se intromittere de specialib. negotiis sui suffraganei absque eius licentia vel volũtate: quod si fecerit, irritum erit quidquid fiet, & ipse deponetur. In secunda parte dicitur, quòd primas vel metropolitanus non debet agere causas criminales, vel communia negotia sine consensu episcoporum, nec ipsi sine consensu metropolitani vel primatis de

† al. terminare

6 Cõcor. Lucius ep. j. c. 3

7 Pol. ibid. 6. Bur. l. 1. c. 60 Iuo p. 5. c. 10 & p. 14. c. 72 Pan. l. 4. c. 27

bent aliquid agere, nisi de his quæ pertinẽt ad propriã parochiam, vt omnia concorditer fiant. Secunda pars incipit ibi, *Sed quidquid.* " Si vinco l ¶ *Aliquem.*] Licet non possit iudicare de ecclesia suffraganei, potest tamen de episcopo iudicare. 11. q. 1. si clericus. "Et sic fallit illa regula: Si vinco vincentẽ te, multo fortius vinco te. ff. de di. & tem. præs. de accessionibus. §. 1. item fallit. ff. qui pot. in pig. ha. Claudius. est libertus liberti mei, non est meus libertus, vt ff. de ver. si. Modestinus. & non oẽs quæ sunt cũ sorore mea, sorores meæ sunt. 81. di. legitur. m ¶ *Vel aliquid.*] " Ergo nec absoluere potest excommunicatum à

vincẽtẽ te, vinco te: qñ que fallit. "Excõicatũ ab eṗo non absoluit archieṗs.

Source : BIU Cujas

suffraganeo suo, ext. de sent, exc. per tuas. episcopus tamen absolue re potest excommunicatum ab archidiacono: quia archidiaconus est vicarius episcopi, vt extr. de of. arch. c. 1. sed episcopus nō est archiepiscopi vicarius. Quid de hoc iuris sit, dixi 25. dist. perlectis.

a ¶*Irritum.*] i. irritandum. si dicas q̄ habet iurisdictionē ordinariam prouinciæ. sed si stet proprie, tunc erit hic ar. q̄ metropolitanus non habet iurisdictionē ordinariam totius prouinciæ. Quid iuris sit de hoc, nota. s. c. 2.

1 Anſ. l. 3. c. 88.

Conquestus est.] Casvs. Archiepiscopus Narbonensis conquerebatur de Rodulpho patriarcha Bituricen. q̄ erat suus patriarcha, q̄ ipse cōpellebat clericos suos eo inuito ad suum iudiciū venire: & res ad suam ecclesiam pertinētes eo incōsulto disponebat. Præcipit ergo sibi Nicolaus vt de cetero hoc nō faciat, nisi fuerit ad ipsum appellatum: vel nisi mortuo epō clerici voluerint res ecclesiæ dispēsari p ipsum: quia primates nil priuilegij super epos habent, nisi quantū canones concedunt, vel cōsuetudo antiquæ: vel nisi Romana ecclesia aliquē voluerit suo priuilegio decorare. *Episcopo scribit*, hæc sūt verba Bedæ. *Et angelo Ephesi*, &c. sunt verba Ioānis. Vnde melius esset ibi principiū capituli, vt dicit Hug. Dicit ergo Beda exponens verba Ioannis, & dicit q̄ Io. scribit illi epō de cuius manu Ioannes requirebat peccata subditorū eius, vt esset diligēs: ne sine ei⁹ cōsilio de suis subditis iudicaret, nisi esset negligēs.

† *al. cum omnium*

Matth. 20.

Matth. 23.

2 Iuo p. 5. c. 56. Pan. l. 4. c. 29.

b ¶ *Archiepiscopus.*] "Hic patet quod archiepi subsunt primatibus & patriarchis, vt 21. dist. c. 1. & 65. dist. de persona. 17. di. multis.

" Archiepi subsunt patriarchis.

c ¶ *Prouocauerint.*] "Hic patet quod nec archieps, nec primas potest cognoscere de causis subditorū episcoporum, nisi per appellationē deuoluantur ad ipsum. 11. q. 1. peruenit, & ext. de of. del. cum nō ignoretis. Idē dico in legato Papæ, vt dixi 2. q. 6. c. 3. pter hos casus est alter 12. di. de his. Itē cum[a] ab solutus ab archiepo non vult parere episcopo, extr. de off. ord. ad reprimendā. Item cum est causa inter episcopum & clericū. 11. q. 1. si clericus. & s. 6. q. 2. c. 2. & hoc cum episcopus est re⁹. sed si est actor, non videtur, q̄ archiepiscopus sit iudex rei, vt ext. de off. ord. pastoralis. Itē cū episcopus non vult absoluere excommunicatum, vt ext. de ap. qua fronte. Item cum archiepiscopus prouinciam visitat. extr. de præscri. cum ex officij. sed illud non dico esse generale, nisi vt dixi s. e. q. 2. nullus primas. Item cū euidēs est sententiā episcopi iniustā esse. ext. de ap. solicitudinē.

" Archieps ꝺ causis subditorū epi cognoscere non potest.

a Istud, itē respicit textū. nā i isto casu & seq. archieps est iudex competens.

d ¶ *Iudicio tuo.*] aliter enim non potest. 12. q. 2. non liceat.

à nobis confirmatū[1]. id est, si quis metropolitanus episcopus (nisi quod ad suam solummodo propriā pertinet parochiam) sine consilio, & voluntate omnium comprouincialium epicoporū extra aliquid agere tentauerit, gradus sui periculo subiacebit: & quod egerit, irritū[a] habeatur, & vacuū. Sed quidquid de prouincialium coepiscoporum causis, eorumque ecclesiarum, & clericorum, atque sæcularium necessitatibus agere, aut disponere necesse fuerit, hoc communi† consensu comprouincialium agatur Pontificū: nec aliquo dominatiōis fastu, sed humillima atque concordi administratione, sicut Dominus ait, [Non veni ministrari, sed ministrare.] & alibi [Qui maior est vestrum, erit minister vester.] Similiter, & ipsi comprouinciales episcopi cuncta cum eius consilio (nisi quātum ad parochias proprias pertinet) agāt, iuxta sanctorū cōstituta patrum. *& infra.* ¶ Vt vno animo, vno ore concorditer sancta glorificetur Trinitas in sæcula.

Item Nicolaus Papa Rodulpho Bituricensi Archiepiscopo.

¶ In suffraganei parochia nihil absque eius consilio metropolitanus agat. C. VIII.

[2] CONquestus est Apostolatui nostro frater noster Sigedolus Archiepiscopus[b] Narbonensis, quòd clericos suos eo inuito ad iudicium tuum venire compellas, & de rebus ad ecclesiam suam pertinentibus, eo inconsulto, quasi iure patriarchatus tui disponas: cū hoc nec antiquitas (cui patres sanxerunt reuerentiam) habeat, & auctoritas sacrorum canonum penitus interdicat: nisi forte pro causis, quę apud se terminare nō possunt, ad te quasi ad patriarcham suum prouocauerint[c], vel si episcopus suus decesserit, res ecclesiæ suæ iudicio tuo[d] dispensare voluerint. Primates enim vel patriarchas nihil priuilegij habere præ ceteris episcopis, nisi quantum sacri canones[e] concedunt, & prisca consuetudo[f] illis antiquitus contulit, definimus: ita vt secundum Nicænas regulas sua priuilegia seruentur ecclesiis: præterquam si Apostolica sedes aliquam ecclesiam, vel ipsius rectorem quolibet speciali[g] priuilegio decreuerit honorare.

Item Beda super Apocalypsim [& Angelo[h] ecclesiæ Ephesi scribe[3].]

¶ De eodem. C. IX.

EPiscopo[i] scribit, de cuius manu peccata subditorum requirit: ne sine eius consensu, subditos iudicare debeat.

¶ *In glossa ordinaria sic legitur*, & Angelo,] id est, episcopo scribit: de manu cuius peccata subditorum requirit, & sine cuius consensu subditos iudicare non præsumit ipse Ioannes.

Sola enim Romana ecclesia, sua auctoritate valet iudicare de omnibus: de ea vero nulli iudicare permittitur.

Vnde Nicolaus Papa ad Michaelem Imperatorem in epistola, cuius initium [Proposueramus.]

¶ Apostolicæ sedis iudicium à nemine est retractandum. C. X.

[4] PAtet[k] profecto sedis Apostolicæ (cuius auctoritate maior non est) iudicium à nemine fore retractandum: neque cuiquam de eius licere iudicare[l] iudicio: iuxta quod[A] Innocentius[m] Papa Ruffo, & ceteris episcopis per Thessaliam constitutis scribens ait [Nemo vmquam Apostolico culmini (de cuius iudicio nō licet retractare) manus obuias audacter intulit[n]: nemo in hoc rebellis extitit, nisi qui de se voluit iudicari,] & beatus Papa Gelasius. [⁵Nec de eius iudicio: (id est, Romanæ ecclesiæ) canones vmquam præceperunt iudicari: sententiamque illius constituerunt non oportere dissolui: cuius potius sequenda decreta mandarunt.]

¶ Caput hoc apud ceteros etiam collectores, multis verbis omissis in summam quamdam redactum est.

A ¶ Innocentius.] *In epistola Nicolai, & apud reliquos collectores est*, Bonifacius. *Verum neque in Bonifacij, neque in Innocentij epistolis inuentum est quod hic affertur. In ea vero epistola Nicolaus refert etiam alia quædam ex epistola Bonifacij ad episcopos per Thessaliam.*

Item Athanasius patriarcha Papæ Felici secundo[6].

¶ Ab aliis damnatos, vel excommunicatos Apostolica soluit auctoritas. C. XI.

[7] FVit semper vestræ sanctæ Apostolicæ sedi licentia iniuste[o] damnatos, vel excommunicatos potestatiue sua auctoritate restituere, & sua eis omnia reddere,

e ¶ *Canones.*] sic 18. q. 2. hoc tantum.

f ¶ *Consuetudo.*] " Ergo ratione consuetudinis potest aliquid peti, vt 18. q. 2. seruitium. ff. de pub. & vect. licitatio. §. earum. ff. commu. præd. venditor. Arg. contra. 10. q. 3. quia. Item ratione diuturnitatis probatur negatiua: quia aliter non probatur. ff. de proba. si arbiter. Item diuturnitas constituit ius. ff. de aqua quo. & ęsti. l. hoc iure. §. ductus aquæ. & extra de his quę fi. à prę la. si. consen. c. ea noscitur. & arg. 3. q. 6. hoc quippe. Item consuetudo dat iurisdictionem, vt C. de eman. li. l. vlt. & extr. de arb. di lecti. Item consuetudo dat priuilegium[b], vt hic, & 64. dist. quia. Arg. contra. 93. dist. illud. 100. dist. contra morem. hoc prosecutus sum. s. dist. 8. frustra.

" Consuetudo multa tribuit.

3 Gl. ord. ad eum locum Apoc. 2.

b Aliàs, consuetudo purificatur priuilegio. ext. de iu. nouit. vbi de hoc.

g ¶ *Speciali.*] Ergo Papa in totum potest auferre priuilegium vni ecclesiæ, & alij concedere, vt 16. q. 1. frater noster.

h ¶ *Et angelo.*] Hæc sunt verba Ioan. in Apoc. & deberet esse initium c.

i ¶ *Episcopo.*] Hæc sunt verba Bedæ.

4 Anſ. l. 4. c. 75. Iuo p. 5. c. 19. Pann. l. 4. c. 11.

SOLA, Casvs. Hactenus ostensum est quòd archiepiscopi & primates subiectos suffraganeorum suorum iudicare non possunt illis incōsultis, nisi in casibus concessis. ne autem credatur idem esse in Papa, dicit nūc aliud esse in eo. Sola enim Ro. eccl. potest de omnibus iudicare: sed nullus de ea potest iudicare. & ad hoc inducuntur c. seq.

PAtet.] Casvs. Dicitur in hoc c. quòd nullus debet tractare vel iudicare de iudicio se. Apo. quia firmum debet esse quod ipsa iudicat. Et hoc probat Nicolaus duobus exemplis, scilicet Inn. & Gelasij.

5 ī. e. ipsi sūt [§. nec ꝺ ei⁹

k ¶ *Patet.*] Ab hoc loco vsque in finem agitur de excellentia Papæ. & omnia ca. quasi idem dicunt.

l ¶ *Iudicare.*] nam talis crimē sacrilegij incurrit, vt 17. q. 4. §. qui aūt.

m ¶ *Innocentius.*] "Familiaris est hæc probatio, quòd vnus Papa inducit alium in testem: sed hoc ideo, q̄ de ipsorum testimonio non est dubitandum[c]: sicut Dominus mala Sodomæ per angelos probauit. 2. q. 1. Deus.

" Papa Papā inducit in testem.

6 in tomis concil.

c Ad hoc 8. q. 3. talia.

7 Iuo p. 5. c. 15.

n ¶ *Intulit.*] Qui manus intulit præposito, vel contumax est erga ducem vel præsidem, capite punitur. ff. de re mi. l. omne. §. 1. & 2. irreuerens miles, & contumelia parentis capite punitur. 86. dist. non satis. in fi.

FVit.] Casvs. Dicitur in hoc quòd semper fuit licentia sedi Apost. iniuste damnatos vel excommunicatos restituere, & eos qui in iuste damnant vel excommunicant punire.

o ¶ *Iniuste.*] & iuste. 35. q. 9. Gregorius.

Antiquis

Source : BIU Cujas

Antiquis.] Casvs. In regulis antiquis fuit constitutum, vt siue in prouincia remota siue in vicina quis appellet in causa ciuili vel criminali, nihil debeat innouari antequam causa ad Apostolicum deferatur, vt per ipsum sententia confirmetur, vel infirmetur. Se quen. c. patet.

a ¶*Vt quidquid.*]i. vt si appellatur Romam, vel à remotis vel à vicinis partibus: nil attentaretur ante sententiam Papæ. 5. dist. 17. multis.

b *Nemo.*] Nisi se alicuius iudicio submittat, vt 2. q. 7. nos si. & in causa hç re fis. 40. dist. si Papa.

c "Papa confessori suo parere dēt.

"& cum submittit se confessori suo, tenetur ei parere: & ligabit eum sententia illius. Argu. contra est quod dicitur de dedicatione ecclesiarum, ext. de pœ. & remiss. quod autē. Item cum Papa peccat, potest eius peccatum etiam ecclesiæ denuntiari secundum admonitionem Euangelij, vt 5. 2. q. 1. si peccauerit. hoc determinaui 40. dist. si Papa.

2 Siluester i cōcil. Romano, c. 20.

3 Pol. l. 1. tit. 16. Deus de. p. 3. Ans. l. 3. c. 19. & l. 4. c. 39. Pan. l. 4. c. 5.

c ¶*Neque ab omni clero.*] Arg. ꝙ concilium non potest Papam iudicare, vt ext. de ele. si gnificasti. vnde si totus mundus sententiaret in aliquo negotio contra Papam, videtur ꝙ sententiæ Papæ standum esset, vt 24. q. 1. hæc est fides. arg. cō tra: quia orbis maior est vrbe. 93. dist. legimus.

4 in lib. Ennodij.

5 Poly. ibid. Ans. l. 1. c. 24 Iuo p. 5 c. 10 Pan. l. 4. c. 8.

Liorum.] Casvs. Quæsitum fuit à Symmacho vtrū causa sedis Apost. possit ab homine iudicari. Qui respondet, dicens ꝙ Deus aliorū causas voluit per homines terminari: sed Romanum Pōtificem suo examini reseruauit: apud quem nō habebit aliquis de allegationis nitore subsidium: quia idem, scilicet Deus erit iudex & testis. sed alij omnes à Papa iudicantur, cui per Petrum datæ sunt claues ligandi & soluendi: cum ipse sit caput omnium, & auxilium omnium, vt dicitur per Esaiam prophetam. Seq. duo ca. plana sunt.

†*al. de inquisitoribus.*

Matth. 16.

d ¶*Formidinem.*] "immo sine venia debet puniri, sicut diabolus, qui maximus comparatione aliorum creatus est, vt 7. de pœ. di. 2. principium.

e ¶*Replicabo.*] hoc est dicere, cū ipse sit magis omnibus, grauius punitur cum peccat. 11. q. 3. præcipue.

Esa. 10.

f ¶*Sanctorum.*] id est, in sanctis cōciliis confirmantur.

g ¶*Prophetam.*] Esaiam.

h ¶*Si hæc humiliatur.*] de arca a fœderis loquitur propheta quā Iudæi ferebant ad bella.

6 Poly. ibid. Ans. l. 1. c. 53. 3. 6. q. 1. c. 10. ex merito.

i ¶*Facta.*] ¶*Corrumpunt.*] 3. 6. qu. 1. ex merito. & ca. deteriores.

cum seq.

a De ista hr 3. 32. di. §. ecce. 2. q. 7. §. d

k ¶*Ipsi sunt canones.*] sicut Imperator est lex animata in terris, vt in auth. de consulibus. in fi. coll. 4.

his etiā. 24. q. 1. q. 1 qua significabitur sedes Romana.

Vncta.] Casvs. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ ecclesia Romana de omnibus iudicat: ipsa vero à nemine iudicatur. Item ꝙ ad Papam de omni parte mundi appellatur: ab eo vero nullus appellat. In secūda parte dicitur, ꝙ ecclesia Romana semper habuit potēstatē & habebit quoslibet absoluere & dānare nulla synodo cō gregata. Secūda pars incipit ibi, *Sed nec illa.* Seq. c. planum est.

7 Nicolaus ad Michaelem, epist. 7.

8 Ans. l. 2. c. 56. Iuo p. 5. c. 9.

9 ꝛ̄. e. patet in fi.

10 in epist. ad epos per Dardaniam constitutos.

l ¶*De qualibet.*] Ergo à legato appellatur, vt ext. de sent. & re iu. c. vlt. & ext. de offi. le. licet. Sed numquid à laico appellatur ad Papam? Non, nisi in his quæ spectant ad iurisdictionem ecclesię, vt ext. de app. si duobus.

11 Pol. l. 1. ti. 8 Ans. l. 1. c. 47 & l. 2. ca. 16. & 24. Pann. l. 4. c. 9.

m ¶*Nemo.*] A principe enim & à senatu appellari nō valet, vt ff. à quib. appel. non lic. l. 1.

Fratres,] Casvs. Episcopi Hispaniæ auctoritate regū quosdam iniuste damnauerant, quos Sixtus papa restituit, & præcepit episcopis, vt omnia eis integre reddant, nisi ipsi & principes eorum velint ab ecclesia separari.

12 Ans. l. 2. c. 25. Poly. l. 1. ti. 8. Bur. l. 1. c. 192. Iuo p. 5. c. 247.

¶ *In omnibus vetustis Gratiani exemplaribus citatur ex Innocentio. Sed fere eadem habentur in concilio Romano sub Siluestro, c. 20. & ex ipso citant indicati collectores.*

a ¶Iustitiam temperare desiderantem.] *Sic etiam in Pannormia ex Siluestro. Sed in vulgata concilij editione est*, quoniam omnes sedes à prima sede iustitiam desiderant temperari.

Item Symmachus Papa[4].

¶De eodem. C. XIIII.

5 ALiorum hominum causas Deus voluit homines terminare, sed sedis istius præsulis† suo sine quæstione reseruauit arbitrio. Voluit beati Petri Apostoli successores cælo tantum debere innocentiam, & subtilissimi discussoris indagini inuiolatam exhibere conscientiam. Nolite æstimare eas animas inquisitionis † non habere formidinem d, quas Deus præ ceteris suo reseruauit examini. Non habet apud illum reus de allegationis nitore subsidiū, quando ipsorum factorum vtitur eo teste, quo iudice. Dicas forsitan, omnium animarū talis erit in illa disceptatione conditio: replicabo e, vni dictū, [Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: & quæcumque solueris super terram, erunt soluta & in cælis.] Et rursus sanctorum f voce patet, Pontificum dignitatem sedis eius, factam toto orbe venerabilē: dum illi, quidquid fidelium est vbique, submittitur: dū totius corporis caput esse designatur. De hac mihi videtur dictum per prophetam g. [Si hæc humiliatur h, ad cuius confugietis auxilium? & vbi relinquetis gloriam vestram?

Item Anterus Papa ad episcopos prouinciarum Bæticæ, & Toletanæ.

¶De eodem. C. XV.

10 6 FActa subditorum iudicātur à nobis: nostra vero iudicat Deus. *& infra.* ¶Deteriores sunt qui vitam, moresque bonorū corrumpunt i, his, qui substantias aliorum prædiaque diripiunt.

Item Gelasius Papa ad Faustum legatū.[7]

¶De eodem. C. XVI.

8 IPsi sunt canones k, qui appellationes totius ecclesiæ ad huius sedis examen voluere deferri. Ab ipsa vero nusquam prorsus appellari debere sanxerunt: ac per hoc illam de tota ecclesia iudicare, ipsam ad nullius commeare iudicium: 9 nec de eius vmquam præceperunt iudicio iudicari, sententiamque illius constituerunt non oportere dissolui, cūius potius decreta sequenda mandarunt.

Idem omnibus episcopis.[10]

¶De eodem. C. XVII.

CVncta per mūdum nouit ecclesia, ꝙ sacrosancta Romana ecclesia fas de omnibus habeat iudicandi: neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio[11]. Siquidē ad illam de qualibet l mundi parte appellandum est: ab illa autem nemo m est appellare permissus. ¶Sed nec illa prætermittimus, ꝙ Apostolica sedes sine vlla synodo præcedente, & soluēdi, quos synodus inique damnauerat, & damnandi, nulla existēte synodo, quos oportuit, habuit facultatem: & hoc nimirum pro suo principatu, quem beatus Petrus Apostolus Domini voce & tenuit semper, & tenebit.

¶*Omnia, quæ in hoc capite leguntur, habētur in epistola Gelasij ad episcopos per Dardaniā: sed non eode ordine composita. Caput autem sequens, in quo multa huius ipsius capitis verba continentur, in eadem epistola eodem prorsus modo habetur. Itaque fieri potest, vt ex alia epistola caput hoc sumptū sit, quæ non extet, aut Gratianus hæc duo tāquam diuersa capitula referat, ꝙ apud antiquiores etiam collectores distincta repererit. In epistola etiam Nicolai ad episcopos Galliæ, quæ nuper est impressa in appendice bibliothecæ, hoc citatur ex Gelasio.*

Idem episcopis per Dardaniam constitutis.

¶De eodem. C. XVIII.

CVncta per mundū nouit ecclesia, quoniam quorumlibet sententiis ligata Pontificū, sedes beati Petri Apostoli ius habeat resoluendi, vt pote, quæ de omni ecclesia fas habeat iudicandi, &c.

Item Sixtus Papa secundus Hispanorum episcopis, epist. 2. cap. 4.

¶De eodem. C. XIX.

12 FRatres, quos timore terreno iniuste dānastis, scitote à nobis iuste esse restitutos: quibus ex sancti Petri & Apostolica auctoritate omnia, quæ eis ablata sunt, integerrime reddi præcipimus, si nō vultis & vos, & principes vestri à collegio nostro, & mēbris ecclesiæ separari.

Source : BIU Cujas

Nunc vero.] Casvs. Gualbertus patriarcha antistitem Cumensis ecclesiæ consecrare nolebat, sed Stephanus scripsit ei vt eum consecraret, & quia eum adhuc non consecrabat, iterum scribit ei præcipiens vt eum debeat consecrare: & si non fecerit, dicit quòd si Romam venerit, consecrabit eum.

a ¶*Priuilegium.*] Rescriptum Apostolicum sic interpretaberis, vt nulli afferat præiudicium, vt hic & extra de consuet. cum olim. in fin. 63. dist. quanto. sic 99. dist. ecce. C. de eman. nec auus [a].

Item Stephanus episcopus Gualberto Patriarchæ.

¶Cuiuslibet ecclesiæ clericos Papa valet ordinare. C. XX.

1 Anſ. l. 6. c. 31. Iuo p. 5. c. 13.

1 NVnc vero iterato tibi scribimus, nolentes alicuius ecclesiæ priuilegium [a] infringere, licet Apostolica prærogatiua possimus de qualibet ecclesia clericum ordinare: desine iam cuiuspiam zelo Cumensis [A] ecclesiæ antistitem protelare: quia si protelaueris, & eum consecrare iam toties monitus non maturaueris proculdubio ad nos veniens, consecratus abibit.

a Ad idē 85. di. c. 1. in fi. vbi de hoc, & 25. q. 2. ser uatis. in pr. ibi videas.

A ¶Cumensis.] *Sic etiam Anselmus, sed apud Iuonem plenius*: Desine iam cuiuspiam zelo electum à clero, & expetitum à populo Lintuardum Cumensi ecclesiæ antistitem protelare.

Item Nicolaus Papa Michaeli Imperatori in epistola, cuius initium [*Proposueramus.*]

¶De eodem. C. XXI.

2 PEr principalem [b] beatorum Apostolorum Petri & Pauli, de qua supra partim exposuimus, potestatem, ius habemus, non solum monachos, verū etiam quoslibet clericos de quacumque diœcesi, cum necesse fuerit, ad nos [c] conuocare, atque ecclesiasticis exigentibus opportunitatibus inuitare.

b ¶ *Per principalem.*] Hoc c. est s. 1. q. 1. c. per principalē. post principium.

c ¶*Ad nos.*] sicut Papa priuat aliquem clerico suo, eadem ratione potest Imperator aliquem priuare seruo suo. C. qui. ex cau. ser. pro præ. lib. accipi. l. 1. Item alicui potest rem suam auferre, vt C. de quadr. præ. bene. "Similiter auferre potest & Papa beneficium. 19. dist. in memoriam. Item potest alicui auferre ius præsentandi, etiam legatus Papæ, vt ext. de off. leg. dilectus, & ext. de concess. præb. & eccl. non vac. quia diuersitatem. & episcopum deponere. Sed numquid omnes simul? Non, quia sic vniuersalem ecclesiam turbaret, quod esse nō debet. 1. q. 7. & si illa.

"Beneficiū pōt auferre Papa.

2 s. 1, quæ. 1. Anſ. l. 1. c. 72 & l. 2. c. 14.

SED ALIVD.

Casvs. s. probauit Grat. q. archiepiscopus pōt iudicare paro chianum sui suffraganei eo inconsulto: postea probauit contrarium Nunc autem soluit diceps, q. quando suffraganei fauēt subditis suis ad malum, & circa eos sunt negligentes in corrigendo, potest tunc archiepiscopus soluere vel ligare inuitis suffraganeis.

Sed aliud est, quod ex temeritate assumitur præsumptionis: aliud quod ex necessitate geritur charitatis. Cum suffraganei Archiepiscoporum, subditis suis ad malum fauere cœperint, atque circa eorum correctiones, negligentes [d] extiterint, tunc licet metropolitanus præter illorum voluntatem, & ligandos damnare, & reconciliandos absoluere. Cum vero episcopi zelo diuinæ charitatis accensi, bonos verbo & exemplo ædificant, & malorū vitia aspera increpatione redarguunt: absque talium consilio non licet metropolitanis quando vero sunt soliciti circa subiectos, non potest tunc eis incōsultis. Et hanc solutionem probat auctoritate Martini & duobus exemplis, scilicet Pauli & Ioan.

d ¶*Negligentes.*] "Magister dicit, q. quam cito negligens est prælatus in corrigendo, sine omni admonitione auferetur ei iudicium [b] vel iurisdictio. sic s. ea. cum simus. sic extra de accu. sicut olim. & ex eo q. non vult iudex procedere, videtur q. statim expirauit sua potestas, vt ext. de off. del. cum super. & C. de app. ex eo. & C. de offic. præfe. orien. si quos. & ext. de fo. comp. ex transmissa. Arg. contra. s. ea. nunc vero. & ext. de stat. monach. in singulis.

"Plato negligenti auferatur iurisdictio.

b Sed Hug. intelligit post admonitionem.

Quidam laicus.] Casvs. In superiori causa dictum est quid iuris habet archiepiscopus super suffraganeis suis. Nunc vero supponit x. causam, in qua ostendit Grat. quid iuris habeat episcopus in ecclesiis sui episcopatus. Et vt hoc competentius agat, proponit the-

"lex diœcesana & iurisdictionis in the-

¶ *Quidam laicus.*] "Lex diœcesana consistit in recipiendo vel cadraticum, vel tertiam partem decimarum, vel quartam, vel hosquibus conpitium. Lex iurisdictionis, consistit in conferendo. potest enim conferre sacramenta, coercere delicta, de causis cognoscere. Quando-

que lex diœcesana comprehendit etiam legem iurisdictionis, vt extra de præscr. auditis. quantum ad legem iurisdictionis subsunt episcopo & ecclesiæ, & monasteria omnia. 18. q. 2. hoc tantum. & ca. monasteria. & ca. cognouimus. & 16. q. 1. interdicimus. quantum ad legem diœcesanam solæ sæculares, vt j. ea. de his. & ca. antiquos. 2. q. 2. statuimus. sed regulares ecclesiæ vel monasteria non, vt hic, & c. 1. & 16. quæst. 1. cum pro vtilitate. & 18. q. 2. quā sit necessarium. cathedraticum enim non soluunt. j. ea. q. 3. inter cetera. nec partem decimarum. 16. q. 1. cum pro vtilitate. c. quæsti. & c. decimas. nec episcopū ad missas publicas recipiūt. 18. q. 2. luminoso. & c. dudum. præstant tamen seruitium episcopo, vel ex prima institutiōe, vt 18. q. 2. Eleutherius. vel etiam ratione visitationis, vt extra de præscri. cum ex officij. vel quod debetur ex consuetudine, vt 18. q. 2. seruitiū. Capellæ vero monachorum subsunt episcopo quantum ad vtramque legem. 16. q. 2. sane. & extra de priui. cum & plantare. in ecclesiis. nisi pleno iure fuerint monasteriis collatæ. sed de hoc dicemus 16. quæst. 2. in princ.

3 s. e. per singulas. 1.

4 s. cū simus §. pbatur.

5 s. episcopo

in eorum parochia aliquid agere, vel disponere. Vnde in fine capituli Martini Papæ non simpliciter dictum est [3] [*nihil agat*] *sed cū determinatione* [*nil præsumptiue assumat absque eorum consilio*] *vt vitium præsumptionis videatur improbatum, non officium charitatis* [4]. *Sic & Apostolus, quia Corinthios vidit negligentes circa correctionem fornicatoris sua auctoritate illum damnauit* [5]. *Ioannes vero, quia episcopum Ephesiorum vidit paratum ad corrigenda vitia subditorum, sine eius auctoritate illos corrigere noluit: sed illum tantum de eorum correctione admonuit.*

CAVSA X.

Vidam laicus [c] *basilicam à se factam à diœcesana lege segregare quæ vit: episcopus ecclesiam cum omni dote sua ad suam dispositionem pertinere contendit: tandem euincit episcopus, & per parochias militibus comitatus crudeliter desæuit: quæ ecclesiæ sunt, tamquam sibi debita, vsurpare contendit.*

1 *Modo primum quæritur, an basilica cum omni dote sua ad episcopi ordinationem pertineat.*

2 *Secundo, an res ecclesiarum episcopis vsurpare liceat.*

3 *Tertio, quid nomine cathedratici à suis sacerdotibus exigere valeat.*

QVÆSTIO I.

Ips

E prima quæstione sic deliberatum fuit in concilio Ilerdensi, c. 3.

¶Basilica, quæ consecratur, à diœcesana lege non segregatur. C. I.

SI ex laicis quispiam à se factā basilicam consecrari desiderat, nequaquam eam sub monasterij [f] specie vbi congregatio [g] non colligitur [A], à diœcesana lege audeat segregare.

A ¶Colligitur.] *In concilio impresso, ac manu scripto sequitur*, vel regula ab episcopo non constituitur.

E prima quæstione.] Hęc quęst. diuiditur ī quattuor partes, in quarum prima probat magister per x. auct. quòd ecclesia cū omnibus suis rebus debet esse sub potestate episcopi, & de rebus ecclesiæ, scilicet decimis, & primitiis, & de talibus debet episcopus habere tertiam vel quartam, vel mediam secundum diuersas cōsuetudines. Secunda ibi, *Si autem.* Tertia ibi, *Visitantes.* Quarta ibi, *Quia sacerdos.* Io. de Fant. Casvs. Hic intitulatur prima quæstio, in qua quæritur, an ecclesia cum omni dote sua pertineat ad dispositionem episcopi. Et est dicendū quòd omnes ecclesiæ præter monasteria subsunt episcopo quo ad legem diœcesanam, & quo ad legem iurisdictionis, vt j. ead. q. fere per totum. & 16. q. 7. omnes basilicæ. sed monasteria exempta sunt à lege diœcesana, vt j. ead. cap. 1. & quæst. 3. inter. & 16. quæst. 1. cum pro vtilitate. & hoc in fauorem religionis. sed non sunt exempta à lege iurisdictionis, vt 16. quæstio. prima. interdicimus. Idem est de capellis monasteriorum. Est autem lex diœcesana qua episcopus recipit cathedraticum [c], tertiam, scilicet vel quartam partem decimationum secundum diuersas consuetudines, & qua vocat clericos ad synodum vel exequias. Lex iurisdictionis est qua episcopus potest clericos ordinare, altaria & ecclesias & virgines consecrare, corrigere, suspēdere, cognoscere de causis ciuilibus & criminalibus, & generaliter ad suam iurisdictionem pertinet omnia sacramenta conferre.

c Quod nō pscribitur, scdm id, qđ not. 15. q. 7. quicúque. gl. 1. in fi.

Si ex laicis.] Casvs. Quidam laicus capellam quamdam constrvxit, & cum peteret eam consecrari, volebat eam non subesse episcopo quantum ad legem diœcesanā, sicut nec monasteria. Quæsitum fuit in concilio Ilerdeñ. an hoc fieri posset. Et resp. quòd non, sine voluntate episcopi.

f ¶*Sub monastery.*] id est, quasi ibi velit monasterium construere.

g ¶ *Vbi congregatio.*] sed quot homines faciunt collegium monachorum

Source : BIU Cujas

chorum? Respondet duo vel tres, vt extr. de ele. c. 1. secundum leges tres. ff. de verb. sig. Neratius. Sed decem homines faciunt populum, vt 10. q. 3. vnio. ff. vi bo. rap. prætor. §. 1. & decem oues gregem, licet quattuor vel quinque porci gregem faciant. ff. de abigeis, oues. Sed duo non faciunt familiam, vt ff. de verb. sig. si detestatio. in fi.

Item ex concilio Toletano 3. c. 19.[1]

¶Ecclesiæ cum dotibus suis in episcopi potestate consistant. C. II.

[2] SIc quidam contra omnem † auctoritatem ecclesias, quas ædificauerint, postulant consecrare, vt dotem, quam eidem ecclesię contulerint, censeant ad episcopi ordinationem non pertinere [a]. Quod factum taliter [A] in præterito corrigatur, vt & in futuro, ne fiat, prohibeatur: sed omnia secundum cõstitutionem antiquam ad episcopi [b] ordinationem, & potestatem pertineant.

A ¶Taliter.] *Sic est in antiquioribus editionibus, & duobus Vaticanis conciliorum codicibus: sed in Colonienſi quattuor tomorum editione, & in codice Lucenſi Regio, & in concilio Vvormacienſi, & Moguntino, & in Pannormia hoc modo*, quod factum, & in præteritum displicet, & in futuro prohibetur.

Item ex concilio 2. Cabilonenſi.

¶Ecclesiæ, & omnia iura earum ad ordinationem episcopi pertinent. C. III.

[3] DEcretum est, vt omnes ecclesiæ cum dotibus [c] suis, & decimis, & omnibus suis [A], in episcopi potestate cõsistant, atque ad ordinationem suam semper pertineant.

A ¶Suis.] *In vulgatis sequebatur*, iuribus, *quæ vox abest ab omnibus collatis manuscriptis. Apud Iuonem, & Burchardum est*, omnibus rebus suis.

Item Leo Papa quartus in epistola ad episcopos Britanniæ, c. 2.

¶ Vnaquæque parochia, episcopi prouisione regatur. C. IIII.

REgenda est vnaquæque parochia sub prouisione, ac tuitione episcopi per sacerdotes, vel ceteros clericos, quos ipse cum Dei timore prouiderit, cui iure pertinere videtur, & circumire, vt sibi necessarium visum fuerit ecclesiastica vtilitate cogente.

Item ex concilio Antiocheno, c. 24.

¶Iudicio & potestate episcopi res ecclesiasticæ gubernentur. C. V.

[4] QVæcumque [A] res ecclesiæ sunt, conuenit cum omni diligentia, & bona fide, quæ Deo debetur, qui omnia prouidet, atque iudicat, gubernari, & dispensari cum iudicio & potestate episcopi, cui totius plebis animæ [d] vigilati, vt ext. de off. ord. cum ab ecclesiarum. & j. q. 2. c. pen.

d *Quæcumque.*] ¶ *Animæ.*] 12. q. 1. præcipimus. Additio, & 18. q. 2. cognouimus.

e *Nouerint.*] ¶ *Nullam.*] j. 17. q. 4. sunt qui. j. 16. q. 7. decernimus. contra. Sed ibi habent potestatem tantum defendendi ecclesias. [b]

b Sub. hoc aũt dicit, q̃ si hũt ptãte d lapidõnis scdm L. & hic addẽ qđ not. 16. q. 7. piæ mẽtis. i gl. vlt. đ cõs. dist. j. si quis basilicam.

dentur esse commissæ.

A ¶Quæcumque.] *Græce significantius, τὰ τῆς ἐκκλησίας, τῇ ἐκκλησίᾳ φυλάττεσθαι δεῖν πάλιν ἔχειν. id est*, recte habet, quæ ecclesiæ sunt, ipsi ecclesiæ seruari oportere.

Item ex concilio Toletano 4. c. 32.

¶Basilicarum conditores in rebus ecclesiarum nullam potestatem se habere cognoscant. C. VI.

[5] NOuerint conditores basilicarũ, in rebus, quas eisdem ecclesiis conferunt, nullam [e] se potestatem habere: sed iuxta canonum instituta, sicut ecclesiam, ita & dotem eius ad ordinationem episcopi pertinere.

Item ex concilio Aurelianenſi 1. c. 17.

¶De eodem. C. VII.

[6] DE his, quæ parochiis in tertris, vineis, mancipiis, atque peculiis quicumque fideles obtulerint, antiquorum canonum statuta seruẽtur, vt omnia in episcopi potestate consistant: De his tamẽ, quæ altario accesserint, tertia [f] pars fideliter episcopis deferatur.

Item ex eodem ca. 16.

¶ De his, quæ altario deferuntur, medietatem sibi vendicet episcopus. C. VIII.

ANtiquos canones relegentes, priora statuta credimus renouanda: vt de his, quæ in altario oblatione fidelium conferuntur, medietatem [g] sibi episcopus vendicet, & medietatem sibi dispensandam secundum gradus clerus accipiat, tam de propriis prædiis, quàm de omni commoditate in episcoporum potestate durantibus.

Item ex concilio Toletano.

¶*In libro manuscripto priuilegiorum ecclesiæ Toletanæ refertur hoc, tamquam cap. 15. quarti concilij Toletani: sed in duobus ipsius exemplaribus ex Hispania missis non habetur, Burchardus, & Iuo citant ex concilio Triburiensi tempore Arnulphi regis.*

¶De episcopis, qui diœcesim suam visitare contemnunt, & ad redimendas mansiones, quæ visitantibus debentur, clericos cogunt. C. IX.

[7] RElata† est coram sancta synodo querimonia plebiũ, quòd sint quidam episcopi nolentes ad prædicandum, vel ad confirmandum suas per annũ parochias circumire: qui tamen exigunt, vt

DE *his.*] Casvs. Dicitur in hoc ca. q̃ omnia bona ecclesiarum mobilia & immobilia in episcoporum potestate consistunt, ita quòd tertia pars oblationum episcopo reseruetur. Quid autẽ iuris sit de hoc, in apparatu dicetur.

f ¶ *Tertia.*] alibi dicitur, q̃ nihil habeat [c] præter cathedraticũ, vt j. e. q. 3. c. 1. aliàs de medietate. vt j. c. proxi. No. ergo q̃ tempore primitiuo cum paucis esset episcopi, vbi Ho. de statutum fuit vt episcopi de episcopalibus ecclesiis, & omnibus bonis ecclesiæ sumerent medietatem, vt in c. seq. sed in omnibus parochialibus ecclesiis tertia. 16. q. 1. cõstitutum. procedente tempore ex parochialibus tantum tertiam oblationum & decimarum haberent, vt j. ea. cap. decreuimus. postmodũ quartam. 12. q. 2. vobis. & c. concesso. & ca. quattuor. Hodie autem nec tertiam partẽ parochialium habebunt nisi ad fabricam reparãdam, nec illam habebunt nisi velint fabricam reparare, vt j. q. 3. c. 1. & 3. Vel dic, quòd secundum consuetudinem ista dantur, vt extra de sepult. certificari. hodie autem cum sint diuites, nihil habebunt præter cathedraticum, vt j. q. 3. c. 1. Io. parochialis ecclesia tantũ habet quartam decimarum, & episcopus aliã pro se, alias quartas duas retinet episcopus pro fabrica & pauperibus, vt 12. qu. 2. concesso. & ca. seq. de aliis reditibus nihil habet de cõsuetudine generali & prescripta episcopus, licet prædicta c. & alia videantur dicere contrarium, & ita fuit sententiatum pro episcopo Bononiensi cõtra ecclesiã sancti Io. in Persiceto. & hoc videtur expressum. 12. q. 2. vobis. B. ANtiquos.] Casvs. Statutum fuit in Aurelian. concilio, vt episcopus habeat medietatem oblationum matricis ecclesiæ, & clerici eiusdem ecclesiæ aliam medietatem habebunt. Idem est de fructibus prædiorum, & in omni vtilitate ecclesiæ, ita quòd prædia & bona ecclesiæ in episcopi potestate consistant.

g ¶ *Medietatem.*] secundum distinctionem decret. extra de testam. requisisti.

RElata.] Casvs. Quidam episcopi negligebant suas parochias visitare singulis annis ad prædicandũ, vel confirmandos pueros: procurationes tamen exigebãt ac si ecclesias visitarẽt. quod ex auaritia & negligẽtia procedebat. & ideo statutũ fuit in cõcilio Toletano, vt hoc de cetero nõ faciant episcopi, sed solicite & diligẽter suos greges visitẽt, cupiditatẽ vitantes, & negligẽtiam dimittẽtes.

« Ecclesiæ cõcedẽs alicui an possit illud ab epi administrõe eripere. 1 Et in Vvormaci. c. 6. & 55. & in Mogũt sub Arnulpho c. 4. i Trosl. c. 6. 2 Bur. l. 3. c. 20. Iuo p. 3. ca. 23. Pann. l. 2. c. 12.

† *al. canonum*

3 Burc. l. 3. c. 146. Iuo p. 3 c. 211.

4 12. q. 1. pci mus.] ex can. Apo. 41 a Sub. & sic ob. l. pdi. i tradõnib°. q̃ loqtur qñ p̃ ctus, pcm iuri publico rogatur. ar. ff. d pact. iu Arch.

Casus. Quidam dicunt, q̃ hic loquitur in eo casu quando primo dedit pure, sed postea voluit adiicere conditionem, quod non licet, quia perfecta donatio non recipit conditionem, vt C. de do. quæ sub modo. l. perfecta. & 32. q. vlt. c. vnico. in fin. Alij dicunt, q̃ dos ecclesię spectat ad ius publicum, vt 3. 1. dist. ius publicum. sed ius publicum pacto priuatorum tolli non potest[a]. ff. de pact. ius publicum. extra de foro comp. si diligenti. Tu breuiter dicas, quòd illud l. pdi. i pactum est contra naturam illius contra quod non p̃ctus, & est contra legem iuri publico. ar. ff. d pact. iu risgentium. Atch.

a ¶ *Non pertinere.*] hic habes quòd contractus tenet, sed pactũ oppositum in contractu contra naturam contractus non tenet. sic ext. de cond. appo. c. 1. & 16. q. 1. si quis laicus. & extra qui cleri. vel vo. infinuante. sic j. de consec. distin. 1. si quis basilicam. Sed obiicitur, nõne quilibet in traditione rei suæ potest ponere legem quam vult, etiam cum tradit rem ecclesiæ, vt extr. de cond. app. verum. 18. qu. 2. Eleutherius. Item laicus potest prędium dare ecclesiæ, & in eo cẽsum retinere. 11. q. 1. si tributum. 23. q. vlt. tributũ. Similiter patronus potest petere seruitium quod institutum est sibi ab episcopo ante consecrationem. extr. de iur. pat. c. preterea. Quidam dicunt, q̃ hic loquitur in eo casu quando primo dedit pure, sed postea voluit adiicere conditionem, quod non licet, quia perfecta donatio non recipit conditionem, vt C. de do. quæ sub modo. l. perfecta. & 32. q. vlt. c. vnico. in fin. Alij dicunt, q̃ dos ecclesię spectat ad ius publicum, vt 3. 1. dist. ius publicum. sed ius publicum pacto priuatorum tolli non potest[a]. ff. de pact. ius publicum. extra de foro comp. si diligenti. Tu breuiter dicas, quòd illud l. pdi. i pactum est contra naturam illius contra quod non p̃ctus, & est contra legem iuri publico. ar. ff. d pact. iu risgentium. Atch.

b ¶ *Ad episcopi.*] in ecclesiis autem monachorum abbati presbyter respondebit in temporalibus, episcopo in spiritualibus, vt 16. q. 2. sane. & extra de cap. mon. in ecclesiis.

Decretum.] Casvs. Hoc ca. cum tribus sequentibus fere eumdem habent casum, scilicet quòd ecclesiæ cum omnibus suis rebus debent esse in potestate episcopi, vt de eis disponat & ordinet secundum quod fuerit disponendum & ordinandum, visitando eas tempore opportuno.

c ¶ *Cum dotibus.*] nihil tamen de eis disponet citra consensum præ-

Source : BIU Cujas

a ¶ *Aliquo pretio.*] si isti parochiales ita soluerunt aliquos denarios aliquot annis, numquid episcopus postea potest ad procurationem petendam redire? arg. ꝙ sic, ext. de cen. olim. arg. contra. ff. quemad. ser. amit. si communem. vbi dicitur, quòd qui vna seruitute vtitur pro alia, perdit primam. Sed quid si partem procurationis recepit aliquot annis, numquid per partem intelligitur retinuisse totum? videtur quòd sic. ℣. de pœ. dist. 1. vulgaris. ff. quemadm. serui. amit. si stillicidium. §. vlt. & l. seq. vbi dicitur, quòd per partem retinere totum videtur. ff. de ser. rust. prę. vna est via. arg. contra. ext. de præscr. auditis. extr. de cap. mo. dilectus. "Breuiter respondeas, quòd in procuratione nulla currit præscriptio. ext. de præscr. cum ex officij. vnde siue partem soluerit, siue nihil, semper p̄t petere procurationē, vt not. in præd. c. cum ex officij.

†*al. alio*

"p̄scribi nō p̄t ꝓcuratio

1 Bur. l. 3. c. 33 Iuo p. 3. c. 38

b ¶ *Redimant.*] tamen redimi potest procuratio, vt ℣. ea. quæst. 3. relatum.

c ¶ *Parare.*] vel præparare.

Decreuimus.] Casvs. Statuitur hic vt episcopi singulis annis suas ecclesias visitent, & si qua basilica fuerit destructa, præcipiatur ordinatori suo, vt eam debeat reparare. de omnibus autem reditibus episcopus tertiam tollat.

d ¶ *Ordinatori.*] id est, facerdoti. & hoc verū est si partem fabricæ recepit. ℣. ea. q. 3. vnio. aliter non tenetur: sed tamen conferre debet cum aliis, vt 16. q. 1. si monachus. ext. de ecc. ædi. de his[a].

2 Burc. l. 1. c. 87. Iuo p. 5. c. 193.

SI AVTEM. Hęc est secunda pars qu. 3. in qua dicitur, vt hic & in seq. ca. continetur. Io. de Fant.

ą ḋ hoc no. e. ti. c. 1. & 12 q. 3. quatuor Arch,

Casvs. ℣. in c. decreuimus. & c. relata. dictum est, quòd episcopi debent suas parochias visitare. sed nūc Grat. dicit, quòd si est valetudine impeditus, officium visitationis aliis iniungat.

"Visitatio quoties fieri debet.

b ista q. melius esset g!. p se signata sup ver. pbyteros. & ita eā ponit Io. de Fan.

"Episcopum.] Casvs. Statutum fuit in cone lio Toletano, vt episcopi suas parochias visitent: ꝙ si non possunt, presbyteros bonos vel diaconos mittant, qui omnia diligenter inquirant, scilicet basilicarum reparationem, & vitam sacerdotum.

3 Bur. l. j. c. 85 Iuo p. 1. c. 75 & p. 5. c. 191.

e ¶ *Annos.*] "cum necessaria causa subest, tūc singulis annis potest visitare, vt hic, & ℣. e. q. 3. cauendum. immo tunc quandocumque & quotiescumque opus est, potest omnes ecclesias visitare, vt extr. de off. arch. mandamus. sed si non est necessitas, de triennio in triennium visitabit, vt extra de off. arch. vt archidiaconus. vel hoc die bis in anno, vt extr. de cen. cum venerabilis. Sed qualiter[b] istud mandatur aliis, cum istud sit officium archidiaconi, vt 15. dist. perlegant. Et si recte quidem inuenerint, Deo gratias agant, sinautem minime, docere debent ignaros[f], & hoc modis omnibus præcipere, sicut antiqui canones iubent[4], vt ante viginti dies[g] baptismi, ad purgationem[h] exorcismi concurrant catechumeni, in quibus viginti diebus omnino † catechumeni symbolum, quod est [Credo in Deum patrem omnipotentem] specialiter doceantur. Postquam ergo in his suos clericos discusserint, vel docuerint episcopi, alia die[i], conuocata plebe ipsius ecclesiæ, doceant illos, vt errores fugiant idolorum, vel diuersa crimina, id est, homicidium, adulteriū, periurium, falsum testimonium, & reliqua peccata mortifera, & quod nolunt sibi fieri, alteri ne faciant: & vt credāt resurrectionem omnium hominum, & diem iudicij, in quo vnusquisque secundum opera sua recepturus sit. Et sic postea episcopus de ecclesia illa proficiscatur ad aliam.

manſiones, quibus in profectione vti debuerant, aliquo† pretio[a] redimant[b], qui parare[c] debebant. Quæ duplex infamia, negligētiæ, & auaritiæ, sanctæ synodo magno fuit horrori. Statuerunt itaque, ne quis vltra exerceat id cupiditatis ingenium, & vt solicitiores sint episcopi de suis gregibus visitādis.

Item ex concilio Tarraconensi, c. 8.

¶ Annuis vicibus ecclesiæ ab episcopis visitentur. C. X.

1 Bur. l. 3. c. 33 Iuo p. 3. c. 38

1 DEcreuimus, vt antiquæ cōsuetudinis ordo seruetur, & annuis vicibus ab episcopo diœceses visitentur: & si qua forte basilica fuerit reperta destituta, ordinatori[A d] eius reparari præcipiatur: quia tertia pars ex omnibus, per antiquam traditionem, vt accipiatur ab episcopis, nouimus esse statutum.

A ¶ Ordinatori.] *In exemplaribus concilij impressis, & manuscriptis, apud Burchardum, & Iuonem legitur,* ordinatione ipsius: *sed ob glossam non est mutatum. Reliqua vero ex iisdem sunt emendata. Burchardus autem, & Iuo addunt præterea in extremo,* ex principibus nouimus statutum.

2 Si autem episcopus infirmitate impeditus diœceses suas per semetipsum visitare nō poterit, visitationis officium committat aliis.

Vnde in concilio Toletano quarto, ca. 35. legitur.

¶ Infirmitate grauatus episcopus, visitationis officium aliis committat. C. XI.

2 EPiscopum per cunctas diœceses, parochiasque suas per singulos annos[e] ire oportet, vt exquirat, quo vnaquęque basilica in reparatione sui indigeat. Quòd si ipse aut languore detentus, aut aliis occupationibus implicatus id explere nequiuerit, presbyteros probabiles, aut diaconos mittat, qui reditus basilicarum, & reparationes, & ministrantium vitam inquirant.

3 Visitantes autem episcopi, quid à clericis suis exquirere debeant, & quid eos docere, in concilio Bracharensi secundo, ca. 1. sic statutum legitur.

¶ Quę visitantes episcopi à clericis suis exquirere debeant. C. XII.

3 PLacuit omnibus episcopis, vt per singulas ecclesias episcopi, & per diœceses ambulantes primum discutiant clericos, quomodo ordinem baptismi teneant, vel Missarum, & qualiter quæque officia in ecclesia peragant. Et si recte quidem inuenerint, Deo gratias agant, sinautem minime, docere debent ignaros[f], & hoc modis omnibus præcipere, sicut antiqui canones iubent[4], vt ante viginti dies[g] baptismi, ad purgationem[h] exorcismi concurrant catechumeni, in quibus viginti diebus omnino † catechumeni symbolum, quod est [Credo in Deum patrem omnipotentem] specialiter doceantur. Postquam ergo in his suos clericos discusserint, vel docuerint episcopi, alia die[i], conuocata plebe ipsius ecclesiæ, doceant illos, vt errores fugiant idolorum, vel diuersa crimina, id est, homicidium, adulteriū, periurium, falsum testimonium, & reliqua peccata mortifera, & quod nolunt sibi fieri, alteri ne faciant: & vt credāt resurrectionem omnium hominum, & diem iudicij, in quo vnusquisque secundum opera sua recepturus sit. Et sic postea episcopus de ecclesia illa proficiscatur ad aliam.

Item Hieronymus in epistola ad Damasum Papam de oblationibus altaris.

¶ Oblationes ecclesiæ laicis vsurpare non licet. C. XIII.

4 5 QVia sacerdotes pro omnibus orare debent[A], quorum eleemosynas, & oblationes accipiunt, qua fronte præsumunt laici oblationes, quas Christiani pro peccatis suis offerunt, vel comedere[k], vel aliis concedere, cum ipsi non debeant ex[B] officio suo pro populo orare? Ob hoc Papa glorioſe mittere oportet illos præsumptores in excommunicationem perpetuam, vt & ceteri metum habeant, & amplius hæc in ecclesia ne fiant.

A ¶ Debent.] *In vulgatis, & in epistola impressa legitur,* solent: *sed in plerisque manuscriptis Gratiani exemplaribus, & Polycarpo,* debent. *Sic etiam Lupus in regula Monachorum ex Hieronymi scriptis collecta, ca. de contemplatione, oratione, & lectione,* sacerdotes quoque pro omnibus orare debent, quorum eleemosynas, oblationesque recipiūt.

B ¶ Ex officio suo.] *Hæc absunt a plerisque codicibus Gratiani, & epistola ipsa, & Polycarpo.*

Item Calixtus Papa secundus[A].

A ¶ Secundus.] *Additum hoc est ex plerisque vetustis. Neque vero primus esse potest, cuius tempore nondum Pantheon vocabatur templum sanctæ Mariæ rotundæ. Bonifacius enim fuit, qui tempore Phocæ Imperatoris illud beatæ Mariæ, & omnibus sanctis dicauit.*

†*al. omnes*

4 De conse. dist. 4. ante viginti.

f ¶ *Ignaros.*] arg. contra illos qui statim sui pendunt simplices sacerdotes, vt 38. dist. sedulo[c]. & c. quando. Item argu. pro illo qui cōsecutus est præbendam dū finxit se sciolum, id est simulatorem scientiæ.

Tomo. 4.

g ¶ *Dies.*] Paschæ.

h ¶ *Purgationem.*] non tamen statim purgantur vitia: sed sunt signa futuræ purgationis. ℣. de consec. dis. 4. sicut.

i ¶ *Alia die.*] ℣. e. q. 3. cōtra. inter cetera. in fi. vbi dicitur, quòd tantum per vnam diem morabitur in qualibet basilica. sed dic, ꝙ vno die erit cum sacerdote, altero cum populo.

5 Pol. l. 3. ti. 9 c Ad idē 25. q. 2. ī Gallia rū. magis. n. monēdo, q̄ cōminādo, &c. 45. di. licet. 1. & 2. & 44. dist. comessatiōes. 27. q. 1. de viduis. Arc.

Qvia.] Hæc est 4. pars qu. in qua dicitur, & probatur ꝙ laici non debent accipere oblationes de altarib[e] vel crucibus, quę deferūtur sacerdotibus ratione officij, cū laici pro se vix orare possint. Ioan. de Fant.

Casvs. Laici in ciuitate Romana auferebāt oblationes de altarib. & comedebant. quare Damasus Papa quæsiuit à Hieronymo qd de his deberet fieri. Et respondet, ꝙ debent excommunicari, vt ceteri metu terreantur: quia cum non orent pro populo, oblationes populi comedere non debent.

k ¶ *Comedere.*] hic habes decimas appellari nō solū ipsa iura, sed ēt ipsos prouētus, & ꝙ ēt prouentus nō possunt cōcedi laicis. arg. contra. ext. ne præl. vic. su. c. vlt. Sed dic vt dicitur 1. q. 3. si quis obiecerit. ꝙ ad tēpus potest decima laicis concedi, nō tamen in perpetuum.

Sanctorum

Source : BIU Cujas

Sanctorum.] Casvs. Calixtus Papa duo in hoc c. prohibet, scilicet ne laici de altari alicuius ecclesiæ oblationes auferant, & vt ecclesiæ à laicis non incastellentur, vel in seruitutem redigantur.

a ¶*Oblationes.*] laici ergo possunt cogi ad oblationes. 16. q. 1. statuimus. sicut ad decimas & primitias. 16. q. 1. reuertimini.

b ¶*Et sub districtione.*] de hoc dic vt 63. dist. Salonitanæ.

c ¶*Incastellari.*] vt in- 1 Pol. l. 3. ti. 9 de fiant propugnacula.

Additio. Hoc intellige, secundum quod habetur extr. de cust. Euch. c. 2. & ad hoc 12. q. 1. necessaria. & c. nulla. Arch.

Hanc consuetudinem.] Casvs. Damasus prohibet in hoc ca. ne Romani auferant oblationes de altaribus, & comedât: sed solum sacerdotibus relinquant, qui quotidie pronobis orant. & hoc probat exemplo veteris testamenti, vbi solum sacerdotibus permittebat panes propositionis comedere. Si quis 2 Poly. ibid. †al. vigere vero contra constitutum 318. patrum Nicæni concilij venerit, anathematis vinculo sit obligatus.

d ¶ *Comedere.*] arg. q̃ clerici concubinarij non debent comedere bona ecclesiæ. 32. dist. præter hoc. Arg. contra. 32. dist. si qui vero. & 31. dist. omnino.

e ¶ *Aaron.*] illi vero sacerdotes semper comedebant panem du- 1. Reg. 21. rũ: quia quolibet sabbato ponebantur eis illi xij. panes "qui fuerunt dicti panes propositionis. Sed numquid de illo pane poterant pascere familiã suam, vel etiam canes suos? non: sed tantum in necessitatibus poterant, quia tunc etiam aliis licebat comedere eos. Vnde Dauid & Abimelech excusantur, vt 25. q. 1. §. si ergo. & §. his ita respondetur. "Panes pro positionis.

PRAEMISSIS. Casvs. Infert Grat. ex supradictis, q̃ ecclesiæ, & oblationes, & res ecclesię in episcopi potestate consistũt.

Sed cum in episcoporum.] Hæc quæst. diuiditur in quattuor partes: in quarum prima probat, q̃ res ecclesiæ nõ sunt alienandæ nisi in casibus quos ponit. Secunda ibi, *Perpetua.* Tertia ibi, *Episcopus habeat.* Quarta ibi, *Si vero.* Io. de Fant.

Casvs. Hic intitulatur 2. q. qua quæritur an episcopo liceat auferre, distrahere, vel dilapidare res ecclesiæ. & certe dilapidare nõ potest, nec etiam alienare, nisi in casibus concessis à iure. & hoc probatur per seq. c.

f ¶ *Sed cum.*] quæritur an liceat episcopo vsurpare res ecclesiæ. Hæc q. non habet dubitationem: quia constat, quòd non potest vsurpare.

Casellas.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, q̃ omnia bona ecclesiarum mobilia & immobilia debent esse in potestate episcoporum, ita vt non liceat eis vendere directa venditione, vel indirecta: nisi imminente necessitate vel vtilitate ecclesiæ, qua primitus comprobata fiat vẽditio coram duobus vel tribus vicinis episcopis subscribentibus venditioni cum aliis clericis. Si vero aliter fiat, irrita erit venditio. In secunda parte dicitur, q̃ episcopus potest peregrinis, vel clericis concedere in vsum possessiones minus vtiles saluo iure ecclesiæ. Secunda pars ibi, *Minus vero vtiles.* Indirecta est quando solus vsusfructº alienatur. Et scias, q̃ hodie coram proprio episcopo potest fieri alienatio.

g ¶*Pauperes.*] quia qd quid habet ecclesia, pauperum est. 16. q. 1. quoniam quidquid.

h ¶*Excepta.*] 12. q. 2. sacrorum.

Ea enim.] Casvs. Lex ista loquitur tantum de possessionibus eccclesię Cõstantinopolitanæ, cuius possessiones habitæ, vel habendæ debent intactæ custodiri sicut propria ecclesia.

HOC IVS. Casvs. s. in l. antiqua iubemus. cuius pars hic ponitur, scilicet ea enim, dictum fuit, quòd possessiones Constantino politanæ ecclesiæ alienari non possunt. Sed Iustinianus hoc ius extendit ad omnem locum venerabilem super rebus immobilibus donatis ab Imperatore loco venerabili, quæ nullo modo possunt alienari. In aliis autem rebus hæc forma seruetur, vt si debitum vrget, vendantur primo mobilia, scilicet granum & huiusmodi [a], deinde vasa non consecrata, postea consecrata vẽdantur locis venerabilibus, vel conflata cui libet, gestis omnibus habitis coram episcopo. aliter autem facta venditio irrita erit. Si vero de rebus mobilibus debitum solui nõ potest, obligetur res immobilis pignori creditori, qui reputet fructus tam in sortes, quam in vsuras vsque ad quartam centesimæ. quod si creditor nolit recipere, iurabit œconomus coram episcopo, & maiori parte clericorum, ibi seruientium consentiente, q̃ debitum ex mobilibus solui non potest. postea per viginti dies prædium exponatur venale: etsi nullus emere velit, detur creditori in solutum re districte æstimata, addita in pretio decima parte totius æstimationis, & hoc fiat cum consensu episcopi & maioris partis capituli. Istud autem prædium sit mediocre, & creditor sit talis qui probare possit pecuniam esse versam in vtilitatem ecclesiæ, & aliter venditio facta non tenet, neque valet. Sed hodie ex toto hoc non seruatur de consuetudine.

a Adde q̃ prohibitus alienare, potest res alienare quæ seruari ñ pñt, no. gl. fi. ĩ c. 1. d cle. ægr. li. 6. & ĩ l. lex vero de rebus mobili q̃ tutores. ĩ fi. C. de admin. tut.
3 tit. 2. le. 17.
4 tit. 2. le. iubemus. ver. scientes.
5 e. ti. auth. hoc ius, Iulianº antec. const. 7. c. 1.

i ¶ *Hoc ius.*] quod est. C. de sacros. eccl. iubemus. quod loquitur tantum de Constantinopolitana ecclesia.

k ¶*Immobilibus.*] consensu tamen Imperatoris possunt alienari. ĩ. e. precariæ. in Auth. de alie. & emphy. §. sanctissimas. coll. 9. "Ecclesiæ res aliquãdo nullo módo alienari possunt.

l ¶*Ab imperiali.*] "ecce casus vnus in quo in nullo casu possunt alienari res, item in alio casu non possunt alienari ob aliquam causam, pñt alienari scilicet

---

Sanctorum patrum canonibus consona sancientes, oblationes [a] *de sacratissimo & reuerẽdissimo altari beati Petri, & Saluatoris, & sanctæ Mariæ rotũdæ, aut aliis ecclesiarũ altaribus siue crucibus, à laicis auferri penitus interdicimus, & sub districtione* [b] *anathematis prohibemus, & ecclesias à laicis incastellari* [c], *aut in seruitutem redigi auctoritate Apostolica prohibemus.*

Item Damasus Papa.

¶Ecclesiarum oblationes sub laicorum dominio non detineantur. C. XV.

Hanc consuetudinem, quæ contra sanctam ecclesiam catholicam augeri † *videtur, omnino interdicimus, vt nullo modo vmquã oblationes, quæ intra sanctam ecclesiam, offerũtur, sub dominio laicorum detineantur: sed tantũmodo sacerdotibus, qui quotidie Domino seruire videntur, liceat comedere, & bibere: quia in vetere testamento prohibuit Dominus panes sanctos comedere* [d] *filiis Israel, nisi tantummodo Aaron,* [e] *& filiis eius: qui panes longe erant ab istis panibus, qui nunc in sancta ecclesia offeruntur: quia illi sub vmbra legis erãt: qui vero modo sub gratia spiritus sancti, toto mundo Euangelio coruscante lucidiores esse videntur. Qua fronte, aut qua conscientia oblationes vultis accipere, qui vix valetis pro vobis nedum pro aliis Deo preces offerre? quia prauum est, & cõtra Dominicum̃ præceptum, & detrimentum animæ suæ infert, qui illud agere conatur, quod ei nulla ratione conceditur. Quia omnibus sanctis patribus, nostrisq; prioribus placuit hanc sanctionem fieri, & nos similiter in eisdem persistere volumus, vt nullus audeat irritum facere hoc, quod constitutum est, si in perpetua damnatione noluerit persistere. Si quis vero contra hanc regulam nostram, & contra regulam sanctorum 318. patrum, qui in Nicæno concilio hoc cõstituerunt, temerarius præsumptor fuerit, & de cetero oblationes de sacris ecclesiis auferre molitus fuerit, sub anathematis vinculo sit colligatus, & condemnatus. Respõderunt omnes, fiat, fiat.*

Præmissis auctoritatibus, ecclesiæ cum omnibus rebus suis ad episcopi ordinationem pertinere mõstrantur, & tam ecclesiæ, quàm oblationes, & facultates earum, à laicorum dispositione probantur esse immunes.

QVÆSTIO II.

Sed cum [f] *in episcoporum potestate facultates ecclesiæ constitutæ esse dicantur, potestas dispensandi intelligenda est, non distrahendi, vel dilapidandi.*

Vnde in Agathensi concilio, c. 7. legitur.

¶ Res ecclesiæ aliquo modo episcopis alienare non licet. C. I.

Casellas, vel mancipiola ecclesiæ, episcopi (sicut prisca canonum præcepit auctoritas) vel vasa ministerij, quasi commendata fideli præposito, integro ecclesiæ iure possideãt: id est, vt neque vendere, neque per quoscumque contractus res, vnde pauperes [g] *viuũt, alienare præsumant* [A].

A ¶Præsumant.] *In aliquot melioribus Gratiani codicibus post hoc verbum sequitur* §. quòd si necessitas. *vsque in finem, (qui nunc habetur. ĩ. ea. ad fin. Palea,* huiusmodi.) *& sic legit, qui casum scripsit.*

Codicis lib. 1. titulo de sacrosanctis ecclesiis lege [sancimus nemini [3]*.] Imp. Iustinianus [excepta* [h] *videlicet causa captiuitatis.]*

Impp. Leo & Anthemius [4]*.*

¶De eodem. C. II.

Ea enim, quæ ad beatissimæ ecclesiæ iura pertinent, vel post hac forte peruenerint, tamquam ipsam sacrosanctam, & religiosam ecclesiam, intacta conuenit venerabiliter custodiri.

Constitutio noua.

Hoc ius [i] *porrectum est ad omnem venerabilem locum, omneque collegium, quod actio pia cõstituit, vt nec res eorum pignorentur. Et hoc perpetuo seruetur in his rebus immobilibus* [k]*, quæ ab imperiali* [l] *domo prædictis locis applicãtur. In ceteris catenus exci*

Source : BIU Cujas

ſcilicet cum ſub ea conditione datæ eſſent eccleſiæ, vt non alienentur, in auth. de alie. & emphy. §. ſanctiſſimas. coll. 9. & ext. de condi. ap. c. verum. ſed hoc non eſt verũ. non enim valet hoc pactum, cum ſit contra legem [a] Dei, vt 12. q. 2. aurum.

a Sub. & priuata diſpoſitio, vt ext. d ceſſ. reqſiſti. 1 Auth. præterea] e. tit. Iulian° cõſt. 120. §. ſi.

a ¶ *Conflata.*] quia ad profanos vſus non debent redigi, vt j. de conſecr. diſt. 1. in ſancta. & 12. q. 2. aurum. tamẽ in neceſſitate poteſt obligari ad tabernam, & ſub eadem forma, vt ext. de pig. c. 1. Dicunt tamen quidam, ꝙ nec obligari poſſunt, cum ſint res ſacræ. C. quæ res pig. obli. non poſſ. l. 4. & dicunt ibi non eſſe nexum pignoris, ſed ſolum detentionẽ habet quouſque reddatur ei ſua pecunia, ſicut aliàs pignus detineri põt pro ea pecunia pro qua non eſt obligatũ, vt C. etiam ob chirographariam pecu. l. vnica. Idem poteſt dici de libero homine qui obligatur, vt no. 23. q. vl. vt pridem.

† *al. citra*

2 Auth. hoc ius] j. citat.

pitur, ſi debitum vrget. ¶ [1] Præterea, ſi habeat ſuperflua vaſa, cũ debitrix ſit, nec aliũde ſoluere valet, ne quid immobile alienetur, vel diſtrahatur, ea geſtis habitis coram eo, cui[9] eſt loci ordinatio, integra, vel aliis locis venerabilib[9] oblata dentur, vel conflata [a] cuilibet alij vendantur. Qui autem hæc acceperit contra† hanc obſeruationẽ, iiſdem pœnis ſubiaceat, quæ in rebus immobilibus proditæ ſunt: [2] ſi autem debitũ ex mobilibus ſolui non valet, primo res immobiles ſpecialiter dẽtur pignori, quarum fructus creditor ſibi reputet tã in ſortem [b], quàm in vſuras, vſque ad quartam centeſimæ [c]. Quòd ſi nolit creditor ita accipere, tunc ordinator domus apud eum, à quo ordinatur, habitis abſque diſpẽdio [d] geſtis, iuret (maiore parte ibidem ſeruientium [e] conſentiente) & debitum vrgere †, nec ex mobilibus ſolui poſſe. Quo ſubſecuto, per viginti dies rem eccleſiæ venalem eſſe publice notum ſit, vt plus [f] offerẽti detur, pretio modis omnibus pro debito dãdo. Aliter enim res emptori non cõceditur, & hoc inſcribatur, nihil eſſe factum in eare ad damnum diuinæ domus. Emptore vero non inuento, res æſtimata diſtricte [g] creditori detur in ſolutum [h], addita [i] in pretio vniuerſæ æſtimationis decima parte, & accedente cõſenſu ordinatoris, & maioris partis ibidem ſeruiẽtium. Sit tamen ea res mediocris inter ceteras, inſpecta ipſius qualitate, & quãtitate, & onere. Et is creditor hic intelligatur, qui quod credidit, probat [k] in vtilitatẽ diuinæ domus proceſſiſſe [l]. ¶ Sicut autẽ alienatio rerum eccleſiæ interdici

PRAEDIVM. Casvs. Dicitur hic, ꝙ ſi eccleſia habet prædium inutile propter onus fiſcalium, poteſt illud alienare habitis geſtis, vt ſupra dictum eſt, ſ. præſtito iuramento, ꝙ non alienetur niſi vt immunitas eccleſiæ ſeruetur. Immunitas, id eſt, indemnitas.

l. j. ne ſi nimia, &c. vt ſequtur i gl. ſecundũ L.

SED ET PERMVTARE. Casvs. Dicitur hic quòd eccleſia poteſt permutare cũ principe pro re maiori vel æquali, imperiali reſcripto ſuper hoc procedente. Itẽ poteſt & cum alia eccleſia cum vtriuſque indemnitate, habito conſenſu eorum qui ſupra leguntur.

4 Auth. itẽ prædium.

n ¶ *Recte.*] ſi prædium vnius alij eſt vicinum, vt in auth. de eccl. tit. §. ſinautem. colla. 9. & extr. de rer. permu. ad quæſtiones.

5 Auth. ſed & pmutare. Burch. l. 3. c. 165. Iuo p. 3. c. 184.

PERPETVA. Hæc eſt 2. pars q. in qua loquitur de emphyteuſi, & ponit quid iuris ſit, & ſimiliter, de precariis, & ponit hic 12. artic. Io. de Fant.

6 Auth. ſequenti. Iul. nouel. 54 Iuo par. 3. c. 189.

Casvs. Dicitur hic, quòd poſſeſſio eccleſiæ poteſt dari in emphyteuſim perpetuã ſi fiat in præſentia epiſcopi, & clericorum, œconomo iurante nihil ad læſionẽ diuinæ domus fieri, nec penſio diminuatur niſi in ſextam partem de eo quod poterat haberi, cum res ſit donata eccleſiæ. ſed ſi res ſit diminuta propter cladem, accipiatur pẽſio quanta poteſt haberi. ſi vero res ſit pretioſa, de qua parum vel nihil pẽſionis habeatur, re ſubtiliter æſtimata, iuſta pẽſio tribuatur, & ea etiam res detur in emphyteuſim, quæ videtur idonea ad hoc œconomo, & aliis gubernatorib[9] eccleſiæ.

7 Auth. perpetua.

PERPETVA. "Vſque ad 30. an. inſt. de perp. & tem. act. in prin. vel perpetua, i. quamdiu viuit. ff. pro ſoc. l. 1. & j. eo. precarię. vel perpetua, i. quamdiu penſio ſoluitur, vt inſt. locati. §. adeo. ſicut excõmunicatio dicitur perpetua, i. quouſque pœnitet, vt ſ. e. q. 1. quia. & 27. q. 1. de viduis. vel vſque ad tertiam generationem, vt in auth.

" Perpetuũ dr multipliciter.

8 Auth. qui rem. e. tit.

tur, ita prohibetur, ne qua ſterilis ei detur poſſeſſio, aut alioquin onerosa [m], veluti fiſcalium nomine, vel onere. ¶ [4] Item prædium propter onus fiſcale inutile alienatur, geſtis, vt ſupra, conficiendis, eodẽ iuramento præſtito: id eſt, ꝙ alia de cauſa non alienatur, niſi, vt immunitas eiuſdẽ venerãdæ domus ſeruetur. ¶ [5] Sed & permutare principi licet pro re maiore, meliore, vel æquali, ſi reſp. hoc expoſcit, & pragmatica forma ſuper hoc præcedente. ¶ [6] Item ſibi inuicem recte [n] permutant cum vtriuſque indemnitate, eorum ſcilicet cõſenſu interueniẽte, qui ſupra referũtur. 2 ¶ [7] Perpetua quoque emphyteuſis in his permittitur rebus [o], ſi res in eorum geratur præſentia, quibus hoc adſignatur lege, iurãtibus his, quorum intereſt, ex eo contra ꝛu nihil ad læſionem diuinæ domus effici: ſolito reditu ipſius rei, qui fuit, cum diuino iuri dedicare tur, nõ minuendo [p], niſi in ſextã [q] partem: aut ſi ob cladem diminuta fuerit, tunc pro conſtante nunc penſione [r] in emphyteuſim detur. Quòd ſi res pretioſa quidẽ eſt, parum tamẽ, aut nihil præſtat pẽſionum, res ſubtiliter [s] æſtimãda eſt, vt ex hac pẽſio iuſta conſtituatur. Ea tamẽ ſola dentur in emphyteuſim, quæ ad hoc congrua vidẽtur œconomo, & aliis gubernatoribus. ¶ [8] Qui rem huiuſmodi conductã, vel in emphyteuſim acceptam fecerit deteriorẽ, aut emphyteuticum canonẽ per biennium [t] non ſoluerit, hãc lege repelli poteſt, vt tamen ſoluat totius temporis [u] penſionem, & id, in quo rem læſit, reſarciat, non repetiturus, ſi quid impendit [x] nomine melio-

" Creditor aliquando oneratur.

b idẽ ſentit hic L. dicẽs, ꝙ in hoc caſu ſic eſt, ꝙ cedẽdũ cõtra eccleſiã ſicut contra minorẽ, vt dr ſup illa l. C. ſi ad. cre.

SICVT. Casvs. Dicitur hic ꝙ ſicut res eccleſiæ alienari non debent, ſic etiam prohibetur ne ſterilis poſſeſſio vel tributaria eccleſiæ tribuatur.

a Conſtituti.

a Hãc gl. ſicut iacetpo nũtGo. & H. ext. de reb. eccl. non al. c. nulli.

b ſc. eo tpe quo dz dari in emphyteuſim. Hu. " Emphyteuta ñ ſoluẽs canonẽ, expellitur. e d hac materia plene no. ext. d di la. lræ. & de loc. & cõd. potuit. & de relig. domi.

Source : BIU Cujas

SI QVAS. Casvs. Eccleſia domos habet ruinoſas, quas quidam in emphyteuſim vult recipere. Quæritur pro quanta penſione debeant dari. Et reſpondet, ꝙ ſi conductor vult vti materia deſtructæ domus, ſ. lapidibus & lignis, penſio non debet minui niſi in tertiam partem ab ea quæ extãtibus adhuc habitationibus haberi poterat. Si vero vult domos re

1 Auth. ſi quas.

ædificare, dabitur ea penſio, quæ inde poterat haberi ante reędificationem, & ex eoꝙ modo plus inde haberi poteſt quã antiquitus dabit medietatem arbitrio boni viri. ita videtur ſentire H. & etiam Beſi.

a ¶*Ex additis.*] de nouo, i. medietas quæ accreſcit, dabitur cũ antiqua penſione [a]. Alij dicunt ꝙ medietas antiquæ & medietas nouæ dabitur.

a Et ſic ſi valebat x. cũ erat ruinoſa, & modo v3 xl. additio eſt ĩ xxx. & ſic habebit xxx. pro pẽſione. Pe.

b ¶*Medietas.*] eius quę accreſcit.

QVI VERO. Casvs. Hic tractatur de quattuor generibus hominum recipientium res eccleſiæ citra legis formam, ſ. de emptore, donatario, creditore, & emphyteuta, qui omnes debent res reſtituere cũ omni incremento medij temporis: & pretium quod dedit, ab eccleſia non repetet, ſed ab eo qui alienauit. Donatarius autẽ rem cum omni cauſa reſtituat, & aliud tantumdem. Creditor rẽ reſtituet, & pecuniam ſuam nõ recuperabit. Emphyteuta vero cadet à re conducta, nec quod dedit repetet, & ſoluet pẽſionem temporis præteriti, & qđ ſoluere in præſenti tenebatur ac ſi iure contraxiſſet.

2 Auth. qui res. Iuo p. 3. c. 185.

SED MELIVS. Hæc verba non ſunt de auctoritate, ſed Guarnerius appoſuit ea de lege. C. de ſacr. ſan. ec. ſancimus nemini. Sed hoc corrigitur hodie p c. 12. q. 2. Vulteranæ. & in auth. de non alie. §. quia vero Leonis. coll. 2.

3 e. ti. l. iubemus. §. ſane ne omnis.

c ¶*Non gratuito.*] vt emptor.

d ¶*Incremento.*] i. omnes fructus præceptos medio tempore. 12. q. 2. non liceat.

e ¶*Venerabilem.*] vt 12. q. 2. diaconi. & c. ſi qs. & c. quidqd. C. de rei vend. ſi mancipium.

f ¶*Aliud.*] contra. 12. q. 2. diaconi. vbi ſufficit ꝙ tantumdẽ reſtituatur, ſed ibi loquitur de alienatore, hic de eo cui eſt alienatum.

4 ibid. continuo.

g ¶*Sed melius.*] hoc apoſuit Guarnerius de lege q̃ eſt C. de ſacroſ. ec. ſancimus nemini. ſed corrigitur [b] in auth. coll. 2. de non ali. §. qa vero Leonis. & per canonẽ 12. q. 2. Vulteranæ. vnde ſiue bona fide ſiue mala accepit, habet regreſſum ad auctorẽ ſuum, vt ext. de reb. ec. non al. ad audientiam [c]. licet ſit arg. cõtra C. de euic. ſi fundũ. vbi dicitur, ꝙ malæ fidei poſſeſſor nõ aliter habet regreſſum ad ſuum auctorẽ, niſi ſit ſibi cautũ de euictione. Dicũt tñ quidã, ꝙ ſi eſt malæ fidei poſſeſſor ille qui recipit, tũc nec aduerſus eccleſiam nec aduerſus alienãtem habet actionẽ, vt 16. q. 3. vniuerſas. ſi eſt bonæ fidei poſſeſſor, habet actionẽ aduerſus eũ tãtum qui alienauit, vt 12. q. 2. Vulteranæ. melius eſt vt dicas ſiue bona fide ſiue ſentiũt L. & mala contraxerit, ſemper habet actionem aduerſus alienantem. Go. B. & In.

SI OECONOMVS. Casvs. Aliquis volebat habere vſum fructum in domo vel agro eccleſiæ vſque ad certum tempus, vel to no. in præd. to tempore vitæ ſuæ, quærebatur qualiter hoc fieri deberetur? Et reſpondetur ſi œconomus hoc viderit expedire eccleſię, pacta cũ eo ineat vtrũ ad certũ tempus vel toto tempore vitæ ſuę rem eccleſiæ velit habere, & hoc redigetur in ſcripturam, & ſecundum ꝙ conuenerit, dabit ſibi œconomus rem eccleſiæ, & ille qui accipit rem eccleſiæ debet facere pactum vt finito tempore reſtituat eccleſiæ quod accepit ab ea, & tantumdẽ de ſuo eiuſdem bonitatis & reditus cũ eo quod accepit, & cum totidem mancipiis & colonis, ꝙ perpetuo penes eccleſiam remanebit. Si vero aliter fiat, irritũ erit. H. vero caſum põit breuiter ſic. Hic dicitur in hac l. Aliquis vult accipere prædium eccleſiæ in vſumfructũ vſque ad certum tempus, vel vſque ad mortem ſuam. nõ poteſt hoc facere niſi ſtatim prædium ſuum æque bonũ per omnia conferat eccleſiæ quo ad proprietatẽ, & ſic vſque ad ſtatutum tempus remanebit vtrumque prædium quo ad vſum fru 7 in cõc. Actum. poſtea vtrũque perueniat ad eccleſiã pleno iure. Sed primus caſus quem poſui melius litteram exponit, & ſenſum comprehendit.

5 Auth. Hæc vſus. e. tit.

6 Auth. quibuſcũque.

7 in cõc. Actum. poſtea vtrũque perueniat ad eccleſiã pleno iure. Sed primus caſus quem poſui melius litteram exponit, & ſenſum comprehendit.

h ¶*Præſtetur.*] ſi. ex. de his quæ fi. à præla. ſin. conſ. ca. cum Apoſtolica. & c. ſeq. ibi, *Perpetua firmitate.*

NAM HAEC VSVS. Casvs. In hac auth. dicitur ꝙ pcaria de qua fit mentio ſ. e. ſi œconomus. poteſt fieri à qualibet eccleſia: ita vt tempore finito res vtraque perueniat ad eccleſiã pleno iure, & res quæ datur inuicem, nõ debet eſſe grauata tributis maioribus, quã precariam œconomus nõ poteſt facere ſib nec conſanguineis ſuis.

†al. proſcriptione

i ¶*Cognatis.*] Et ſic dãnoſum eſt alicui officium ſuum, vt 7. qu. 1. conſtitutum.

k ¶*Duos.*] Hodie ſufficit ſolus conſenſus epiſcopi cũ canonicis, 12. q. 2. fine. & ſi res venalis eſt in parochia alterius, ille interponet decretum, vt C. de præd. & aliis reb. min. l. ſi prædium. & ext. de ſo. comp. ſane. Io. quod non credo verum, cum ſufficiat conſenſus epiſcopi cum capitulo. 12. q. 2. fine exceptione. B.

d Vt. ſc. ceſſante inopia ad eccleſiam reuertatur, vt dixi 16. quæ. 1.

l ¶*Vel tranſactio.*] id eſt, permutatio.

m ¶ *Non valebit.*] arg. non valere contractum niſi adſit ſubſcriptio. ext. de his quæ fi. à præla. c. 1. 96. diſt. bene quidem. 12. q. 2. fine exceptione.

n ¶*Saluo iure.*] id eſt, vt non intelligatur eſſe perpetua donatio, ſed temporalis [d], vt not. 16. quæſt. 1. poſſeſſiones. ſed ſi eccleſiæ daretur: tunc

pus, & placitum † ipſorum redituum proprietate ad dominum & ius eccleſiaſticum recurrente firmiter: ita ſcilicet, vt ſiue completo ſpatio, quod fuerit inter eos cõſtitutum, ſeu mortis ſuæ tempore (ſi hoc quoque conuenerit) is, qui poſſeſſionẽ eccleſiaſticam, & certorum redituum vſum fructũ habendi gratia interueniente pacto ſuſceperit, nõ minus, quã alterius tantæ quantitatis, quantã acceperat, reditus cum ipſorum prædiorum dominio, & rebus immobilibus, eorumque colonis, & mancipiis eccleſiæ derelinquat. Niſi enim hac cõditione pacta inita fuerint, ea quoque decernimus non valere. ¶ [3] Nam [A] hæc vſus præſtatio locum habet in omni domo religioſa. Quo finito res vtraque pleno iure perueniat in domũ iam dictam, nec tributis quidẽ grauata maioribus ſit ea res, quæ datur in uicẽ, & eiuſdẽ reditus ſit. ¶ [6] Quibuſcũque modis hoc ius aliis permittitur, interdicitur certis perſonis res huiuſmodi accipere, vt œconomo eiuſq; cognatis [i] [7]. Quòd ſi neceſſitas compulerit, vt pro eccleſiæ neceſſitate, aut vtilitate, vel in vſufructu, vel indirecta vẽditione aliqd diſtrahatur, apud duos [k], vel tres comprouinciales, vel vicinos epiſcopos cauſa, qua neceſſe ſit vendi, primitus cõprobetur, vt habita diſcuſſione ſacerdotali, eorum ſubſcriptione† quę facta fuerit vẽditio, vel tranſactio [l], corroboretur. Aliter facta venditio, vel tranſactio nõ valebit [m]. *& infra.* Minus vero vtiles poſſeſſiones peregrinis, vel clericis ſaluo iure [n] eccleſiæ in vsũ præſtari pmittimus.

¶In aliquot vetuſtis exemplaribus, in quibus paucæ ſunt paleæ, continenter poſt vltima verba ſuperioris capitis ſequuntur ſine vlla diſtinctione verba huius, quemadmodum & in ipſa lege codicis. In duobus autem vetuſtiſſimis, in quibus fere nullæ ſunt paleæ, deeſt prior pars huius capitis vſque ad ver. completo ſpatio. *cetera vero leguntur coniuncte cum ſuperioribus, vſque ad verſ.* quòd ſi neceſſitas. *Nam hic verſiculus in uſtẽ exemplaribus, nõ hoc loco, ſed ſ. e. c.* caſellas. *habetur, vt ibi eſt notatũ.*

A ¶Nam.] *Hæc vox non eſt inauth. & in vetuſtis Grat. codicib. pro iſta voce eſt* N. C. *& ſignificatur,* nouella conſtitutio.

PALEA. C. III.

[4] HVIuſmodi beneficij gratia, præſtãdo quidem eccleſiaſtici prædij pro tempore vſum fructum, poſt ſtatutum autem tem-

b idẽ ſentit B. in caſu, & p eadẽ iura hic ĵ. proxi. alleg. Arc.

c Vt Mart. q in hoc caſu eſt ſecutus Guar. & idẽ

Item ex concilio Mediomatricis.[1]

¶Eccleſiaſticarum rerum precariæ qualiter fieri debeant. C. IIII.

j [2] PRecariæ [a] à nemine de rebus eccleſiaſticis fieri præſumantur: niſi quantum de qualitate cõuenienti datur ex proprio, duplũ [b] accipiatur ex rebus eccleſiæ, in ſuo tantum, qui dederit, nomine, ſi res proprias & eccleſiaſticas vſufructuario tenere voluerit. Si autem res proprias ad præſens dimiſerit, ex rebus eccleſiaſticis triplum fructuario vſu in ſuo tantum quis †nomine ſumat: quia ſic eas quemque tractare oportet, vt rerum eccleſiaſticarũ diſpenſatorem, non vt propriarũ largitorẽ. [A]

¶ [3] Decreuit etiã ſancta ſynodus, & imperialis auctoritas denuntiauit, vt à nulla poteſtate quis cogatur facere precariã de rebus proprie Deo & ſanctis eius dicatis: cũ ratio & vſus obtineat neminẽ, cui †nõ vult contra vtilitatẽ, & rationẽ cogi [B] [c], de proprio facere beneficium. ¶ [4] Nec cõmutationes [d] rerũ vel mancipiorũ eccleſiaſticorũ quælibet perſona ſine licẽtia, & conſenſu regio † facere præſumat.

¶*Citatur hic canon ex concilio Mediomatricis, à Burchardo autem & Iuone ex concilio Belluacenſi, præter vltimum verſiculum,* Nec commutationes, *quem citant ex Matiſcenſi. In concilio etiam Meldenſi, cap. 22. refertur ex eodem concilio Belluacenſi. Extat in capitulis editis anno quarto regni Caroli regis & Ludouici Imperatoris filij in villa Colonia, c. 37. non eſt autem mutatus titulus, quia potuit idem in omnibus illis cõciliis repeti: quod in Germanicis & Gallicis, quæ extant, ſæpe factum cognoſcitur. Aliquid etiam de precariis habetur in concilio Rhemenſi, c. 36. & 37. & in concilio Moguntino ſub Arnulpho, c. 20.*

A ¶Largitorem.] *In concilio Meldenſi, & capitularibus poſt hoc verbum ſequitur continenter,* & à nulla poteſtate quis cogatur, &c. *ſine verbis illis hic interiectis, quorum tamen ſimilia afferuntur à Burchardo & Iuone ad verſi.* Nec commutationes.

B ¶ Cogi.] *Sic in omnibus vetuſtis codicibus Gratiani, & adeſt gloſſa: ſed in concilio Meldenſi, & capitulari, & apud Burchardum, & Iuonem eſt,* præſtitum.

Item ex concilio Belluacenſi [5].

¶De eodem. PALEA. C. V.

ij [6] PRecariæ de quinquennio in quinquennium ſecundum antiquam conſuetudinem, & auctoritatem renouentur.

[*Item ex concilio Carthaginenſi* A.]

A ¶Carthaginenſi.] *Etiam in decretalibus ti. de precariis, citatur ex concilio Carthaginenſi: ſed in nullo ipſorum eſt inuentum. potuit eſſe alicuius illarum prouinciarum concilij. extat autem in legibus Longobardicis. lib. 3. tit. 8. l. 2.*

¶De eodem. PALEA. C. VI.

[7] DE precariis, quæ à rectoribus eccleſiarum irrationabiliter fiebant, & ſe, ſuoſque ſucceſſores pœna graui obligabant, vt facta ipſorum nequiuiſſent diſſoluere, præcipimus, vt nemo ſucceſſor in anteceſſoris ſui pœna ſit obligatus: ſed ſuæ prouidentiæ ſit cõceſſum, vt ſi anteceſſor eius res eccleſię irrationabiliter diſtribuit, ab eo ad ius eccleſiæ eiuſdem reuocentur.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 16. [8]

¶ Res eccleſiæ diſpenſandi poteſtatem habeat epiſcopus. C. VII.

3 [9] EPiſcopus habeat poteſtatem in rebus eccleſiæ, vt diſpenſet neceſſitatem habẽtibus cum omni reuerentia, & timore Dei. Participare etiam cum oportet, quæ neceſſaria ſunt: Si tamen ipſe, aut qui cum eo ſunt, fratres indiguerint [e] aliquo: vt neceſſitatẽ nullo modo patiantur ſecundum ſanctum Apoſtolum dicentẽ [Victu [f], & tegumento, his contenti ſumus.] Si autẽ res eccleſiaſticas epiſcopus in ſuas voluntates vſurpare voluerit, & loca eccleſiæ, & fructus agrorũ non cum presbyterorũ, vel diaconorũ conſilio cõtaminauerit †, aut fratribus [g], vel filiis, vel quibuſcũque propinquis ſuis dederit poteſtatẽ, vt per eos latenter lædãtur res eccleſiæ: tũc oportet obnoxium eſſe cõcilio. ſin autem [A] epiſcopus, vel qui cum eo ſunt, p[r]esbyteri [h], aut diaconi accuſentur, quia ea, quæ vel ex reditu, vel ex quolibet actu [B] eccleſiæ veniunt, in ſinus ſuos colligũt, & pauperes fraudant, & fame conficiunt, hos corripi oportet, ſecundum quòd ordinatum fuerit à ſancto concilio.

A ¶Sinautem.] *In capitulis habetur,* ſimiliter: *ſed melior videtur lectio duorum vetuſtorum Gratiani codicum,* ſin aliter: *propius enim accedit ad græcam concilij Antiocheni, c. 25. vnde hoc ſumptum eſt:* ἐὰ δ' ἀγρεὶ ἄλλως. *id eſt,* ſi autem & aliter, *vt* j. 12. q. 1. c. epiſcopus.

B ¶Actu.] *Hæc vox in ſimili re habetur.* j. 12. q. 2. *Vulteranæ.* Vulteranæ eccleſiæ actus, vel patrimoniũ, *græce eſt,* ὑπὲρ ἐξ ἐτήσιας προσόδους ἐκκλησιαστικῆς. *id eſt,* vel etiam ex qualibet alia cauſa, & occaſione eccleſiaſtica.

4 *Si vero* [i] *contra hanc prohibitionem, aliquam † de rebus eccleſiæ epiſcopum vendere contigerit & res ipſa eccleſiæ reſtauranda, & ipſe gradu ſuo deiiciendus decernitur.*

Vnde in eodem concilio Martini Papæ, c. 14. legitur. [10]

¶De epiſcopo, qui nulla neceſſitate res eccleſiæ vendit. C. VIII.

11 [11] SI quis epiſcopus nulla eccleſiaſticæ rationis neceſſitate cõpulſus, in clero [A] ſuo, aut vbi forte nõ eſt [k] presbyter, de reb[9] eccleſiaſticis aliquid præſumpſerit vẽdere, & res ipſas eccleſiæ propriæ reſtaurare cogatur, & in iudicio epiſcoporũ deiiciatur audit[9], & [B] cõuictus, & tamquam furti, aut latrocinij reus ſuo priuetur honore [l].

A ¶In clero ſuo.] *In codice Lucenſi regio legitur,* inſcio clero.

B ¶Et conuictus.] *hæc duæ voces non ſunt in capitulo Martini, neque apud Burchardum, neque apud Iuonẽ parte tertia. Parte autẽ quinta abeſt præterea vox,* auditus. *vetuſtis tamen codicibus Gratiani codicibus cõuenit cũ vulgatis.*

tia & timore, & inde ſuſcipiat quantum ſibi & ſuis fuerit neceſſarium: ſi vero res eccleſiæ vſurpauerit, vel conſanguineis dederit, eas pauperib[9] ſub trahẽdo, ſit obnoxius concilio, & corrigatur. Sequens §. patet.

e ¶ *Indiguerint.*] not. qualiter expõitur hoc verbum, indiguerint, vt arctetur tantum ad victum & veſtitum [b],

f ¶*Victu.*] qui tamen melior vel peior dandus eſt ſecũdum qualitatem perſonarum, vt 41. diſt. non cogantur. Et nomine cibariorũ non intelliguntur veſtimenta, "ſed nomine alimẽtorum intelliguntur veſtes [c] & habitatio, vt ff. de ali. le. l. vlt. & l. antep.

g ¶*Aut fratribus.*] præſumitur enim, quòd veniat ad hoc carnali amore faciat, vt 89. di. decẽter. ſic ſ. e. nam hæc vſus. ſic ext. de app. poſtremo. "ſic ecõuerſo cõſanguinitas quandoq; elidit ſuſpicionem, vt extr. de cohab. cler. & mu. à nobis.

h ¶*Presbyteri.*] æque puniuntur illi qui non reſiſtunt, ſ. officiati, ſicut ipſe epiſcopus, vt C. de ap. quoniam. & 2. q. 7. qua propter.

i ¶*Si vero.*] quarta pars, in qua dicitur, vt in c. ſeq. continetur. Io. de Fant.

Si quis epiſcopus.] CASVS. Quęſitum fuit quam pœnam debeat pati epiſcopus, qui alienat rem eccleſiæ nulla neceſſitate cogente, vel qui alienat res vacantis eccleſiæ, qđ intelligit Hug. nulla neceſſitate cogẽte. Et reſp. quòd cõuictus debet rẽ reſtituere, & poſtea deponi.

k ¶*Non eſt.*] quia forte mortuus eſt: quia ſede vacante non poteſt alienari res eccleſiaſtica. ita. 12. q. 2. ſi qua de rebus, & melius extra ne ſe. va. nouit [d]. tamẽ H. dicit, quòd ſede ſacerdotali vacante, auctoritate epiſcopi poteſt fieri alienatio, vt 71. di. fraternitatem. & ſ. e. q. 1. decretũ. & eſt arg. pro ipſo. C. qui admi. ad bo. poſſ. bonorum. Sed eccleſia epiſcopali vacante, clerici nihil poſſunt alienare. Itẽ patet hic, quòd epiſcopus nihil pt alienare ſine cõſenſu ſacerdotis. 12. qu. 2. placuit. & c. abbatibus.

l ¶*Honore.*] pœna em alienatoris indebite, eſt depoſitio. 12. qu. 2. Vulteranæ. & c. abbatibus. & ca. Apoſtolicos. 18. q. 4. nullus.

Quid

1 in concil. Meldenſi, c. 22. in adiectis capitu. c. 37.

2 Pol. l. 3. tit. 14. Burc. l. 3. cap. 167. Iuo p. 3. c. 228.

Recariæ.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, ꝙ precariæ debent fieri hoc modo: Si ruſticus dat proprietatem ſui fundi tantum, & retinet vſumfructum ſibi, accipiat ab eccleſia vſumfructum duorum fundorum ſuo nomine tantum, & non filiorum. Si vero dat eccleſiæ proprietatem ſtatim pleno iure, accipiat ab eccleſia vſumfructũ trium fundorũ nomine ſuo tantum, & non filiorum. In 2. parte dicitur, ꝙ nulla poteſtas debet cogere eccleſiam precariam facere, cum nemo debeat cogi de ſuo facere beneficiũ. In tertia parte dicitur, ꝙ ſine licentia Regis non debet fieri commutatio rerum vel ſeruorũ eccleſiæ. Secunda pars incipit ibi, *De creuit,* Tertia ibi, *Nec commutationes.*

†*al. quiſque*

3 Burc. l. 3. c. 168. Iuo p. 3. c. 220.

†*al. qui*

4 Bur. l. 3. c. 172. Iuo p. 3. c. 233.

"precariæ, precaria, & precariũ, differũt, † *religionis*] Iuo.

a ¶*Precariæ.*] "precariæ hic dicuntur quædam pręſtationes vſufructus in recompenſationẽ eius proprietatis, quæ datur eccleſiæ. præterea precaria eſt quidam contractus affinis emphyteuſi: ſed in hoc differt, quòd de quinquennio in quinquennium renouatur, vt in palea ſeq. & ext. de præca. c. 1. quando que eſt precarium qđ precibus ad vtendum alicui datur, & illud reuocari poteſt quandocumque, nõ obſtante aliquo pacto, vt ff. de preca. cum precario. & ext. eo. c. vlt.

b ¶*Duplum.*] videtur contradicere illi. ſ. e. ſi œconomus. vbi dicitur quòd tantumdem dari debet, ſed lex illa benignior eſt canone [a]: vel canon loquitur in eo caſu cum ſenex eſt vel debilis, qui recipit rem eccleſiæ.

5 in Meldẽſi c. 22. ĩ fi. ext. de ꝑca. c. 1.

6 Bur. l. 3. c. 169. Iuo p. 3. c. 230.

a Vel dic, ꝙ loquitur qñ eccleſia dat ei ꝙ ꝑt facere ĩ duplũ & vltra: ibi qñ ipſe dat eccleſiæ, vbi ñ cogitur vltra tm̃dẽ, & ita canõ benignior eſt. Vel dic, vt ſequitur ĩ gl. ſcdm I. deF.

7 ext. đ ꝑca.

c ¶*Cogi.*] ſed fallit, vt 7. q. 1. omnis. & vbi alii ꝙs aliis prodeſt, & ſibi nõ nocet, vt ff. de aq. plu. arc. in sũma. §. itẽ varus. & 86. di. paſce.

d ¶ *Nec commutationes.*] hoc intelligas de rebus collatis eccleſiæ ab Imperatore, vt ſ. e. hoc ius. in prin. vel loquitur ſecũdum ſua tempora.

Piſcopus habeat.] Hæc eſt 3. pars huius quæſtionis.

CASVS. Statutum fuit in cõcilio Martini Papæ, quòd epiſcopus debet diſpenſare res eccleſiæ cum reuerentia & timore, & inde ſuſcipiat quantum ſibi & ſuis fuerit neceſſarium: ſi vero res eccleſiæ vſurpauerit, vel conſanguineis dederit, eas pauperib[9] ſub trahẽdo, ſit obnoxius concilio, & corrigatur. Sequens §. patet.

8 ĩ cap. Mar. Brachar. ex cõc. Antioc. c. 25.

9 12. q. 1. eps eccleſiaſticarum.

b De hoc ẽt leg. & no. 12. q. 1. eps eccleſiaſticarũ

c Adde quid veniat appellõne alimẽtorũ. gl. ĩ l. cũ hi. §. q trãſigit. ff. đ trãſa. Bar. ĩ l. legatis. ff. đ ali. & ci. le.

† *ita minauerit*] codex regius.

1. Tim. 6.

" Cõſanguinitas elidit C. de ap. quoniam. & ſuſpicionẽ. 2. q. 7. qua propter.

10 in iiſdem capit.

d Et extr. de re. ec. nõ al. dudum. vbi eſt expreſſum. Arc. 11 Burc. l. 1. c. 215. & l. 3. c. 181. Iuo p. 3. c. 172. & 242. & p. 5. c. 329

Source : BIU Cujas

Vid vero.]Hæc q. diuiditur in duas partes. In 1. ponit 5. aucto. per quas probat de cathedratico, & de aliis. Secunda ibi, *Cathedraticum.* Io. de Fan.

Casvs. Hic ponitur 3. q. qua quæritur, quid episcopus exigere debeat nomine cathedratici. & respondet, ꝙ

QVÆSTIO III.

Vid vero [a] *nomine cathedratici episcopus exigere debeat, in secundo concilio Bracharensi, capitulo secundo legitur.*

¶Præter honorem cathedratici nihil episcopus per diœceses exigat. C. I.

PLacuit, vt nullus episcoporũ per suas diœceses ambulans, præter honorem cathedræ suæ, id est duos solidos [b], aliud aliquid per ecclesias tollat: neque tertiã [c] partem ex quacumque oblatione populi in ecclesiis parochialibus requirat: sed illa tertia pars pro luminaribus ecclesiæ, vel reparatione seruetur, & singulis annis episcopo inde ratio fiat [d]. Nam si tertiam partem illam episcopus tollat, lumen, & sarta tecta abstulit ecclesiæ. Similiter & parochiales clerici seruili more in aliquibus operibus episcopo † seruire non cogantur: quia scriptum est [Neque vt dominantes in clero.]

Item ex concilio Emeritensi, c. 16.

¶ Basilicarum reparationi proficiat tertia quam episcopus accipere consueuerat. C. II.

PRiscis quidem† canonibus erat decretum, vt episcopus de parochianis † ecclesiis tertiam [e] cõsequeretur†, cui sua plenissime sufficere [A] possunt. Placuit huic sancto concilio, vt nullus prouinciæ Lusitanæ episcopus sententiæ huius terminum excedat, nec à qualibet parochiana ecclesia tertiam auferre præsumat: sed quæ [B] exinde cõsequi poterat, totũ in reparatione ipsarum basilicarum proficiat.

¶Caput hoc in codicibus Gratiani etiam manuscriptis corrupte citabatur ex concilio Merech. Est autem in Emeritensi, c. 16. cuius concilij duo exemplaria ad S. D. N. Gregorium XIII. missa sunt. Huius concilij, & capitis meminit Innocentius tertius in epistolis Romæ impressis, libr. 2. epistola Petro Compostellano scripta, his verbis, Emeritense vero concilium authenticum esse multis rationibus astruebas, tum quia cum aliis conciliis continetur in libro, qui corpus canonum appellatur, quem Alexander Papa per interlocutorem authenticum comprobauit: tum quia de ipso concilio sumptum est caput. [Priscis quidem canonibus.] quod continetur in corpore Decretorum.

A ¶ Sufficere possunt.] *Sublata est negatio, quæ erat in vulgatis, quoniam & ab vtroque exemplari concilij & a vetustis Gratiani codi beat habere, ex quo abundat: nisi velit onus fabricæ subire.*

VNio.]Casvs. Hoc ca. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, ꝙ si episcopi volunt recipere tertiam partem oblationum vel decimationum à parochianis suis, subire debent onus fabricæ reparandæ. si vero eas relinquant ecclesiis solicitudine episcoporum reparentur basilicę à presbyteris. si autem ecclesiæ nulla indigent reparatione, accipiant episcopi illas tertias si volunt: sed vltra nihil. In secũda parte dicitur, ꝙ plures ecclesiæ non committantur vni presbytero. In tertia parte dicitur, ꝙ ecclesia quæ habet x. parochianos, † *al. aduna-* habeat proprium sacerdotem. illa vero quæ min⁹ habet, aliis cõiungatur ecclesiis: & qui hanc constitutionem despexerint, per duos menses excommunicentur. Secũda pars incipit ibi, *Sed & hoc necessarium.* Tertia ibi, *Ea scilicet ratione.*

tionis

f ¶*Tertias.*]H. "intelligit hoc de tertia oblationum, non de tertia decimationũ. sed contra eum est tex. ext. de præscr. de quarta. Alij dicũt ꝙ episcopus hodie nullã habebit tertiam, nisi in duobus casibus. vnus, si vult reparare ecclesiam: & alius, si incumbit onus regalę, vt hic dicitur. Sed verius est, ꝙ episcopus ad suum cõmodum habet vnam tertiam per se: & aliã quam potest tenere si vult subire onus fabricæ: habebit præterea partem oblationum tẽpore dedicationis, vt ĩ. e. nec numerus. & 18. q. 2. Eleutheri⁹. Sed quid si episcopus partem fabricæ recepit: deinde cum eguerit ecclesia reparatione, velit ecclesiæ cedere tertiam illam? dico ꝙ non potest [c]. Io. sicut nec vsufructuarius potest in tali casu vsufructui cedere. ff. de vsuf. sed cum vsufructuarius & l. seq. ff. de aqu. plu. arc. is cum quo. Male dicit Io. quoniã reparare debet episcopus ecclesiã, postquã habet quartam fabricæ: quia res transit cũ onere suo, vt 16. q. 1. si quis laicus.

" Tertia ogit pertineat ad epm.

† *al. parochi-* *tanis*

g ¶*Omnimoda.*] Hic apparet ꝙ illam tertiam potest episcopus in suos vsus conuertere, cum ecclesia non eget reparatione. sed forte contrarium est. 7. q. 3. vobis. vbi dicitur quòd annuatim reseruabitur. Sol. ibi loquitur de illa parte, quæ pertinet ad reparationem episcopalis ecclesiæ: hic vero de tertia parochialis ecclesiæ.

h ¶*Pro regiis.*] Arg. quòd pro itinere ad Papam, vel ad Regem, non possunt episcopi vltra statutum petere, vt ext. de cen. cum Apostolus. & 16. q. 1. §. placet.

i ¶*Committantur.*] Hic est casus vbi aliquis potest habere plures ecclesias. Alij casus sunt notati 21. q. 1. in summa quæstiõis. & c. relatio.

k ¶*Mancipia.*]Cum ergo decem faciant plebem, patet intellectus illius ca. 5. 2. q. 5. presbyter si à plebe.

Illud

---

cibus abest: & hoc modo magis conuenit cum ratione legis.

B ¶Sed quæ exinde.] *In exemplaribus concilij legitur.* Sed quæque exinde consequi potuerat, totum in reparatione ipsarum basilicarum proficiat.

Item ex concilio Toletano. 16. c. 4.

¶ Non accipiant episcopi tertiam partem, nisi dirutas ecclesias reparare voluerint. C. III.

VNio nostræ cõgregationis † decernit, atque instituit, vt tertias [f], quas antiqui canones de parochiis suis habendas episcopi censuerunt, si eas exigendas crediderint, ab ipsis episcopis dirutæ ecclesiæ reparentur. Sin vero eas maluerint cedere, ab earumdem ecclesiarum cultoribus sub cura & solicitudine sui pontificis, reparatio eisdem est adhibenda basilicis. Quòd si omnes ecclesię aut incolumes fuerint, aut quæ dirutæ erant, reparatæ extiterint, secundum antiquorum canonum instituta, si tertias sibi debitas vnusquisque episcopus assequi voluerit, facultas illi omnimoda [g] erit: ita videlicet, vt citra ipsas tertias nullus episcoporũ quidpiam pro regiis [h] inquisitionibus à parochianis † ecclesiis exigat, nihilque de prædiis ipsarum ecclesiarum cuiquã causa stipẽdij dare præsumat. ¶Sed & hoc necessario instituendum deligimus, vt plures ecclesiæ vni nequaquam committantur [i] presbytero: quia solus per totas ecclesias nec officium valet persoluere, nec populis sacerdotali iure occurrere, sed nec rebus earum necessariam curam impendere: ea scilicet ratione, vt ecclesia, quæ vsque ad decem habuerit mancipia, super se habeat sacerdotem, quæ vero minus decem, mancipia [k] habuerit, aliis coniungatur ecclesiis. Si quis sane episcoporũ hanc nostram constitutionem parui penderit, spatiis duorum mensium se nouerit excommunicatione mulctari. [A]

¶Caput hoc est pars quarti canonis concilij 16. Toletani, cuius duo exemplaria missa sunt ex Hispania: ex quibus nonnulla sunt in hoc capite emendata, & addita. Habitum vero est concilium hoc Aera DCCXXXI. cum illud Emeritense habitum fuerit Aera DCCIIII.

---

a ¶*Quid vero.*] "duos solidos à qualibet ecclesia potest episcopus petere [a] nomine cathedratici præterquam à monasterio, vt ĩ. e. inter. potest tamen in necessitate à clericis collectam petere. ext. de censi. cum Apostolus. appellatur etiam quandoque synodaticum, vt extr. de cen. olim. quoniã frequẽter in synodo dantur. isti autem denarij erunt secundum communem monetam regionis, vt ff. de le. 3. nũmis. & si plures monetę sunt forte, meliores dabuntur. ext. de iure iu. quanto. in fi. vel saltem mediocres, vt ex. de cen. ex parte. Item præter cathedraticũ potest episcopus petere moderatam procurationem, vt ĩ. e. inter. Placuit.] Casvs. Tria prohibentur in hoc c. scilicet, ꝙ episcopus nihil debet tollere à parochialibus ecclesiis præter duos solidos nomine cathedratici, neque tertiam partem oblationum, tollat: sed reseruetur reparationi ecclesiæ: neque cogat clericos sibi in aliquibus operibus seruili more seruire, quia legitur in epistola Petri prima, neq; vt dominantes, &c.

"cathedratici noĩe qd exigẽdũ est. a hoc no. extr. de off. ord. conquerente, ibi vi deas.

† *al. episcopi* 1. Petr. 5.

† *al. quippe*

† *al. parochitanis*

† *al. sequeretur*] ori.

b ¶ *Duos solidos.*] ad plus [b]. min⁹ enim quã doque datur, vt extra de cen. olim. & ĩ. e. nec numerus. Et forte soli dus hic appellatur aureus, vt C. de sportu. l. 2. & insti. de pœ. temlitig. in fin.

b ĩ. ea. inter cetera. sic ext. d of. or. cõquerẽte. vbi not. quare dicatur cathedraticum, & quare synodaticum.

c ¶*Tertiam.*] s. ea. q. 1. de his. & ca. decreuimus. cõtra. ĩ. 12. q. 3. c. vlt. & ĩ. e. vnio. Sol. tertiam habet, cũ vult hoc onus fabricæ subire.

d ¶*Episcopo inde ratio fiat.*]per archidiaconum de redditibus & possessionibus ecclesiæ, vt 25. dist. perlectis.

Priscis.]Casvs. Antiquitus episcopus tollebat tertiam de parochianis ecclesiis, cui etiam suæ plenissime sufficiebant, & ideo statutum fuit in concilio Emeritensi, vt nullus episcopus Lusitanæ prouinciæ cui causa sufficiant, illam tertiam auferre præsumat: sed relinquat reparationi ecclesiæ.

e ¶*Tertiam.*]Potest hoc intelligi de tertia, quæ debetur ipsi fabricę. Alij dicunt de tertia illa, quæ debetur ipsi episcopo, vt illam non de

Source : BIU Cujas

Illud.] Casvs. Præcepit Pelagius Cresconio illustri defensori Siciliæ; vt non permittat episcopis Siciliæ petere à parochiis suæ diœce. vltra duos solidos nomine cathedratici: nec conuiuia nimis magna sibi per eos fieri.

a ¶ *Supra vires.*] ne victum longi temporis breuis hora consumat. ext. de cen. cum Apostolus. & secundum quosdam à pauperibus nil petet, vt 1. q. 2. placuit. arg. ĵ. e. cauendum. sed hoc non est verum: quia si aliquis vltra vires fuerit graua-
1 Iuo p. 3. c. 136. tus, fiet collectio ab aliis vicinis ecclesiis, vt extr. de cen. cũ instantia. & c. procurationes. "non autem dabit episcopo nisi
"Epi visitanti dandũ est lac ad bibendum. lac ad bibendum: ne ieiuniorũ doctrinam rubẽtibus buccis prædicet, vt 35. dist. sexto. & c. ecclesiæ. Nec bibet vltra tertiam vicem, vt 44. dist. in illa palea, quando presbyter. & comedet lardũ vel carnes vaccinas vel veruecinas cum aceto, vt C. de ero. mili. an. l. 1. li. 12. arg. ſ. 41. dist. non cogantur. & c. episcopus.

Nec numerus.] Casvs. Fabianus episcopus quæsiuit de tribus à Gelasio Papa. Primo, vtrum certus numerus pecuniæ sit imponendus baptizandis. Et respondet ꝙ non: ne baptizandi à baptismi gratia repellantur. Secundo, vtrum sit exigendum pro cathedratico vltra antiquam consuetudinem. Et respondet ꝙ non. Tertio quã partem debeat recipere episcopus de oblationibus, quæ offeruntur in die dedicationis. Et respõdet quòd consuetudo illa debet seruari quæ omnibus ecclesiis est præscripta.

b ¶ *Nec numerus.*] Forte consuetudo fuerat ꝙ secundum numerum baptizandorum tantum vel plus recipiebatur: quod erat iniquum, vt j. q. j. baptizandis. & ca. placuit. Ioan.

c ¶ *Aut in electa.*] contrarium est ĵ. 13. q. 1. c. 1. vbi dicitur, ꝙ ideo parochiæ sunt distinctæ, ne aliquis iura alterius vsurpet. Ad hoc dicunt quidam, ꝙ hoc capitulum loquitur secundum ea tempora quando nondum parochiæ
a Ad hoc qđ erant distinctæ. sed hoc stare non potest a: "quia Dionysius qui dino. gl. ſ. 99. stinxit diœceses, diu præcessit Gelasium cuius istud c. est. Dicas ergo ꝙ loquitur de Iudæis & Paganis, & transeuntibus, & talibus qui
dist. c. 1. "Diœceses fuerunt non habent certum domicilium. quòd enim hic de pueris non loquatur, patet ex eo quod dicitur, aut in electa. ipsi enim non possunt eligere.
Dionysio à
distinctæ.

d ¶ *Consuetudinem.*] Secundum quod conuenitur cum episcopo tẽpore dedicationis. 18. q. 2. Eleutherius.

CATHEDRATICVM. Hæc est secunda pars quæstio. in qua loquitur de procurationibus & de exactionibus, & dicitur quòd procuratio vna sola dicitur esse in anno: & exactio nulla, nisi à iure permissa. extra de censi. cum Apostolus. & hoc probat per v. auctoritates. Io. de Fan.

Casvs. Grat. dicit quòd episcopus accepit cathedraticum præter medietatem vel tertiam partem oblationum quæ offeruntur in die anniuersariæ dedicationis, vel alterius solennitatis, prout conuenerit inter episcopum & sacerdotem.

DE HIS VERO. Dictum est ſ. de visitatione episcoporum. Sed quia quidam crudeliter sæuiendo parochias visitabant, ideo nunc ostendit Grat. quid super hoc tenendum sit.

Via.] Casvs. Quidã episcopi visitando parochias suas in clericos crudeliter sæuiebant eos angariis & indictionibus fatigando. super hoc vero facta querimonia in concilio Toletano constitutum est, vt de cetero talia non faciant, & quæ hactenus præsumpta sunt in futurum denegentur. si vero contra hoc venire præsumpserint, apud metropolitanũ clerici conquerantur: qui sine mora præsumptiones debet remouere. *Angariis.* Angariæ sunt onera quæ personis imponũtur: perangariæ possessionibus. *Indictionibus.* id est, illicitis exactionibus vel cõditionibus. e ¶ *Quod veterum.*] nihil ergo potest episcopus petere ab aliquo, nisi ostendat per canones illud sibi debitum b, vt 9. qu. 3. conquestus. 18. quæst. 2. capit. 1. f ¶ *Præsumpta.*] Not. ꝙ longinqua vsurpatio non facit ius, vt 93. di. illud. 100. dist. contra morem. 24. qu. 1. schisma. extr. de simo. cum in ecclesia. & c. non satis. 1. q. 1. nullus episcopus. 2. extr. de præscri. causam. Item arg. not. ꝙ ua auctoritate quis potest detinere quod de iure non præstitit, licet illud diu soluerit, vt C. de agri. & cẽſi. litibus. l. 1. "tempus enim non inducit obligationem. extra de censi. peruenit. ff. de act. & obli. obligationũ fere. ſ. placet. prætor enim non tuetur iniquam possessionẽ, ff. de publ. cum sponsus. ſ. si res. non enim sufficit possediſſe nisi causam possessionis probet. ext. de præscr. si diligenti. ff. de itin. actuq. priua. l. vlt. licet enim longissimo tempore aliquid gratis præstitum sit, in hoc non currit præscriptio, vt decimasexta quæstio. tertia. clerici. & c. si episcopus. C. de præscrip. 30. vel 40. anno. male. Argument. contra. decimaoctaua quæstio. secunda. seruitium. nam libertas nõ dandi decimam præscribitur c. extra de

1 Iuo p. 3. c. 137.
1 Petr. 5.
b Arg. cõtra ad hoc 25. q. 2. amputato Arg. ad hoc j. 16. q. j. nulli eporũ. vbi de hoc. Arc.
"Obligatio non inducit tempore.
† *al. districte coercere.*
† *al. inuentione*
c Sub. cũ ali quali titulo quod dic, vt not. extr. de pscri. si diligẽti. ĩ gl. ex hoc vr. Arc, Possessio sine cã possidẽdi ñ sufficit ad pscriptionem.

uenerit. De his vero episcopis, qui per parochias suas crudeliter desæuiunt sic est statutum in tertio concilio Toletano, c. 2.

¶ Vltra morem antiquum à parochianis presbyteris episcopi nil exigant. C. VI.

2 QVia cognouimus episcopos per parochias suas nõ sacerdotaliter, sed crudeliter desęuire, & dum scriptum sit. [Forma estote gregi, neque vt dominantes in clero,] exactiones diœcesi suæ, vel damna infligant: Ideo censemus (excepto quod veterum e constitutiones à parochiis habere iubent episcopos) vt alia, quæ illis hucusque præsumpta f sunt, de negentur, hoc est, neque in angariis presbyteri, aut diaconi, neque in aliquibus fatigentur indictionibus: ne videamur in ecclesia Dei exactores potius, quàm Dei pontifices nominari. Hi vero clerici, tam locales, quàm diœcesani, qui se ab episcopo grauari cognouerint, querelas suas ad metropolitanum deferre non differant, & metropolitanus nõ moretur eiusmodi præsumptiones coercere†.

Item ex concilio Cabilonensi 2. c. 14.

¶ A parochianis stipendia non nisi cum charitate episcopi exigant. C. VII.

CAuendum est, ne cum episcopi parochias suas peragrant, quamdam damnosam erga subditos g, seu erga socios h tyrannidem exerceant, nec (quod absit) cum charitate, sed cum quadã iudiciaria inuectione † stipendia ab eis exigant. Obseruandum etiam modis omnibus, vt si quando eis peragrãdæ parochiæ necessitas incumbit, in confirmandis hominibus, in inquirendis rebus emendatione dignis, in prædicatione verbi Dei, in lucris animarũ potius,

1 ¶ Vltra morem.] *In cõcilio sequitur*, ita nempe, vt postquam ab excommunicationis interdicto ad ordinis sui remeauerit locum, cunctas huius canonis sanctiones modis omnibus studeat adimplere.

Item Pelagius Cresconio illustri.

¶ De eodem. C. IIII.

1 ILlud te volumus modis omnibus custodire, ne qui episcopo rũ Siciliæ de parochiis ad se pertinentibus nomine cathedratici amplius quàm duos solidos præsumant accipere, neque compellere presbyteros, aut clericum parochiarum suarũ supra vires a suas eis conuiuia præparare.

Item Gelasius Papa Fabiano episcopo.

¶ Baptizandis numerus non imponatur: nec cathedraticum vltra vetustum morem exigatur. C. V.

NEc numerus b baptizandis iuste creditur imponendus, cum quanti petierint, vel ad regenerationem festinauerint, non sint pro alterius voluntate repellendi. Et ideo frater carissime huiusmodi superfluam constitutionem modis omnibus remouebis, vt vnusquisque, aut in vicina sibi ecclesia, aut in electa c pro suæmentis baptizetur arbitrio. Cathedraticum etiam non amplius quàm vetusti moris esse constiterit, ab eius loci presbytero noueris exigendum: & de his, quæ die dedicationis fuerint offerentium deuotione collata, consuetudinem d, quæ generaliter omnibus ecclesiis est præscripta, seruabis.

2 *Cathedraticum, quod his auctoritatibus episcopis permittitur exigere, præter medietatem, vel tertiam partem oblationum, quæ etiam pro varia ecclesiarum consuetudine ex præmissis auctoritatibus episcopo debetur, intelligendum est: nec illa pars oblationum omnium generaliter intelligenda est, sed vel anniuersariæ dedicationis, vel quorumdam etiam solennium dierum, prout inter episcopum & sacerdotẽ tempore dedicationis con-*

Auendum.] Casvs. Quidam episcopi dum visitarent ecclesias suas siue parochias pro confirmandis pueris, & pro delictis corrigendis: intendebant potius dominationi & spoliationi, quàm lucris animarum: & in stipendiis exigendis sacerdotes scandalizabant. quare Cabilonense concilium statuit vt de cetero episcopi nõ faciant hoc: sed si proprij sumptus desint eis, à clericis cum charitate accipiant: nec grauent aliquem vel scandalizent. & hoc probat auctoritate Apostoli.

g ¶ *Subditos.*] scilicet laicos.

h ¶ *Socios.*] Hic dicuntur clerici socij episcopi, alibi fratres, vt nonagesimaquinta distinctione, olim. & octaua, quæstione prima. quid autem.

Source : BIU Cujas

a ¶*Scandalizent.*] exigendo vltra licitum, vt 11.q.3.nolite.
b ¶*Sumptus.*] Videtur ergo q̃ si habet sumptus vnde possit expendere, non debet alios grauare. nam potius videntur hæc peti ex gratia quàm de iure, vt ext.de cen.cum Apostolus.& ea quæ domi consueuit expendere, debet expendere cum est in via[a], vt in authen.de

a Sed Go.putat cõtra, qa & ĩ ciuitate manẽs & vi sitans p̃t exigere ꝓcura tiones. ext. d cens. venerabili. Arc.

man.prin. §. illud. col. 3. & in authen. vt iud. sine quoquo suffrag. §. nulli. col. 2. sed non est ita, vt extra de simo. cum sit Romana. in parte decisa.

quàm in deprædandis, & spoliandis hominibus, & scandalizandis fratribus operam dent. Et si quando eis ad peragendũ ministerium suum à fratribus, aut subditis aliquid accipiendũ est, hoc summopere obseruare debent, ne quem scandalizẽt[a], aut grauent. Tanta ergo in hac re discretio tenenda est, vt & verbi Dei prædicator, vbi proprij sumptus[b] desunt, à fratribus accipiat, & item fratres, illius potentia non grauentur, exemplo apostoli Pauli, qui, ne quẽ grauaret, arte & manibus victum quærebat.

a Thes. 3.

Item ex concilio Toletano septimo, c. 4.

¶Vltra duos solidos à parochianis ecclesiis episcopus non præsumat accipere. C. VIII.

INter cetera denique, quæ communi consensu nos conferre competenter oportuit, querimonias etiam parochialium† presbyterorum Galliæ[A] prouinciæ solertissime discernere decuit, quas cõtra pontificum suorum rapacitates necessitas, vt comperimus, tandem compulit in publicum examen deferri. Hi enim pontifices, vt cuidens inquisitio patefecit, indiscreto moderamine parochianas† ecclesias prægrauantes, dum in exactionibus superflui† frequẽter existunt, pene vsque ad exinanitionem extremæ virtutis quasdam basilicas perduxisse probantur. Ne ergo fiat de cetero, quod constat hactenus inordinate prę sumptũ, non amplius quàm duos solidos vnusquisque episcoporũ præfatæ prouinciæ per singulas diœcesis suæ basilicas iuxta synodum Bracharensem annua illatione sibi expetat inferri: monasterio rum[c] tamen basilicis ab hac solutionis† [d] pensione seiunctis.¶ Cũ vero episcopus diœcesim visitat, nulli præ multitudine onerosus existat, nec vmquam quinquagenarium[e] numerum euectionis excedat, aut amplius, quàm vna die per vnamquamque basilicam remorandi licentiam habeat. Quicumque vero pontificum eorumdẽ aliter, quàm decernimus, agendum præsumpserit, correptioni proculdubio canonum subiacebit, tamquam constitutorum synodalium transgressor, & priscorum patrum edictorũ† corruptor.

† al. parochianorum

1 Anſ.l.7. c.196.

† al. parochianas

† al. superfluis frequentes

" Monasteria sunt exẽpta à lege diœcesana.

c ¶ *Quinquagenarium.*] "Hodie numerus singulorum in eue " Visitãs fit ctionibus est taxatus, cõtẽtus eue vt extra de censi. cum ctionib. à iu Apostolus. nec nume re taxatis. rus ibi taxatus reci- † al. solutione pensionis. piendus est si ecclesia 3 Burc. l. 1. c. grauetur, vt ibidem 86. Iuo p. 5. dicitur, & extr. de ex- c. 192. ces. præl. cum ad quorumdam. extra de pœnis. cap. pen. illos ergo qui superflui sunt

b Etiam & epm̃ p̃t remouere. ar. ff. de aqua quo. & æsti. l. 1. §. itẽ q̃ri tur. Arc.

potest remouere sacerdos[b]: quia si habẽs seruitutem adaquandi certum numerum pecorum: si plus duocis ad aquam quàm debeas, superflua possunt à domino remoueri, vt ff. de aqua quo ti. & æsti. l. 1. §. Trebatius. Item si causa pro prij commodi venit ad ecclesiam, de proprio viuat, vt Cod. de sta. & ima. l. vlti. Hæc allegatio forte hodie

† vel edicti

A ¶Galliæ.] *In conciliis impressis, & aliquot Gratiani exemplaribus legitur*, Galliciæ. *In aliis autem, & emendatoribus, atque in codice conciliorum Lucensi regio habetur*, Gallicanæ prouinciæ. *Nam eo tempore archiepiscopus Narbonensis, & eius prouinciæ episcopi ad synodos Toletanas conueniebant, quod ex subscriptionibus Toletani tertij apparet. In eo enim Nigetius Narbonensis metropolitanus, Sergius episcopus Carcassonẽsis, & Nebridius episcopus Agathensis, & procuratores Magalonensis & Nemausensis episcoporum subscribũt. Eiusdem quoque metropolitani, & ipsius prouinciæ episcoporũ subscriptiones in quarto & sexto Toletanis cõciliis impressis legũtur, vt illæ quæ in manuscriptis habẽtur, omittãtur.*

B ¶Quinquagenarium.] *In variis editionibus huius concilij legitur*, quinarium. *Verũ in codice Lucensi regio, vno Vaticano, & altero Bibliothecæ Dominicanæ manuscriptis, & vetustis exemplaribus Gratiani, & Burchardo, & Iuone est*, quinquagenarium. *Et hanc lectionẽ secutus est Innocentius iij. in concilio Lateranensi, c. cum Apostolus. extra de cen. & exact. Item Greg. episcopis Siciliæ, li. 11. epist 20.*

¶Sacerdotes ab episcopis suis vltra modum non grauentur. C. IX.

RElatum est nobis sanctæ memorię decessoris mei temporibus per seruum Dei diaconum, qui tunc ecclesiastici patrimonij curam gessit, fuisse depositum, vt sacerdotes per vniuersas vestras diœceses cõstituti, quoties ad consignandos infantes egredimini, vltra modum grauari minime debuissent. Summa[f] enim præfixa fuerat vobis, vt audio, consentien tibus, quę ab eisdem sacerdotibus pro labore[g] clericorum[h] dari debuisset. Atque hoc, quod tunc placuit, sicut nũc dicitur, minime custoditur. Vnde fraternitatem vestram admoneo, vt subiectis vestris nõ graues studeatis existere.

Item Pelagius Cresconio Illustri.

¶Secundum loci mediocritatem episcopis conuiuia parentur. C. X.

4 ILlud magnitudinem tuam minime volumus ignorare, q̃ Syracusanæ ciuitatis episcopus inter alia, quæ in cautionum suarum pagina spopondit, hoc etiam specialiter sub interpositione pœnæ[i] legitime promisisse legitur, nunquã se à quolibet suæ diœcesis presbytero vltra duos solidos cathedratici nomine petiturũ, nec per quãlibet aliam occasionẽ quidquam in eius se dispẽdio esse gesturum. Quod magnitudo tua, non solum à prædicto episcopo, sed de omnium episcoporũ Siciliæ personis competenti solicitudine custodire nõ desinat, nec ipsa quoq; prandia enormia fieri, sed secundũ mediocritatem vniuscuiusque loci episcopo ad consignationẽ venienti susceptionis præparari conuiuium: quia nec eo prætextu pauperibus incuti damna volumus, aut qualibet ratione permittimus.

non tenet: quia si aliquis fuerit supra vires grauatus, alij vicini sacerdotes tenentur conferre, vt dixi s. eo. illud. & extra de cen. procurationes.

RElatum.] CAsvs. Episcopi Siciliæ graues & onerosi erant ecclesiis suis cum eas visitabant. tandem mediante legato antecessoris Greg. qui in Sicilia ecclesiasticum patrimonium gubernabat, facta est compositio inter episcopos & clericos, vt certa summa daretur episcopis quolibet anno cum ecclesias visitarent: quàm quia episcopi non seruabant, præcepit Gregorius vt omnia seruentur, nec subiectis suis graues in aliquo existant.

f ¶*Summa.*] s. ea. qu. 1. relata. arg. "quòd pactio interuenire potest in spiritualibus[c], vt hic, & 18. quæstio. 2. Eleutherius. 12. quæst. 2. cap. quicumque. extra de deci. ex multiplici. quandoque enim prohibetur transigi vel pacisci. si tamen fiat auctoritate iudicis, tenet, vt extra de præb. nisi. ff. de his qui not. infam. furti. §. pactus. ff. de transactio. cum hi. §. si cui. Sed quare recipitur pecunia pro actu consecrandi. vt hic dicitur, & extra de simo. cũ sit Romana. & non pro actu baptizandi? ideo dico, ne aliqui propter paupertatem vel auaritiam se subtrahant à baptismo, vt 1. quæst. 1. baptizandis.

" Pactio an in spũalib" interuenire possit.

c Verum est hoc, dũmõ sit licita, vt 18. q. 2. Eleutherius. secũdũ L. hoc dixi 1. q. 2. q̃pio. de hoc not. 100. di. in ea. Arc.

g ¶*Pro labore.*] s. 1. quę stio. 2. capit. vltim. j. 12. quæstio. 2. charitatem.

h ¶*Clericorum.*] qui laborant cum episcopo in visitatione.

ILlud.] CAsvs. Syracusanæ ciuitatis episcopus cum à Papa ordinabatur, sub interpositione legitimæ pœnæ promisit specialiter quòd ab aliquo clerico suæ diœcesis vltra duos solidos pro cathedratico nihil esset petiturus. Præcepit ergo Grego. Cresconio illustri vt faciat hoc obseruari, non solum ab episcopo Syracusanæ ciuitatis, sed etiam ab omnibus aliis Siciliæ episcopis: nec ipsa prandia enormia fieri sinat: sed secundum mediocritatem cuiusque loci visitanti episcopo ea faciat præparari: ne sub hoc prętextu damna pauperibus inferantur.

4 Anſ.l.6.c. 171. Pol.l.4. tit.21.

i ¶*Pœne.*] Nota quòd aliquis sub pœna potest obligari *in spiritualibus*, vt vigesima tertia distinct. quamquam. 16. quæst. 1. statuimus. 1. quę st. vltim. quoties.

Source : BIU Cujas

Lericus.] Casvs. In ſuperiori cauſa oſtenſum eſt, q̃ eccleſiæ cum omnibus ſuis poſſeſſionibus ad diſpoſitionem pertinent epiſcoporum: ſed quia poſſet aliquis dubirare ſub quo iudice clerici debeant conueniri, ſub eccleſiaſtico, ſcilicet, an ſub ſeculari: ideo Grat. hanc 11. cauſam ſubnectit, in qua oſtẽdit clericos ſub eccleſiaſtico iudice eſſe cõueniendos: quod vt competentius oſtendat, thema proponit: de quo tres elicit quæſtiones.

Vod clericus.] Hæc q. diuiditur ī tres partes. In prima probat per 24. auctoritates, quòd epiſcopus & quilibet clericus per clericos eſt iudicandus, & non per laicos, niſi forſan eſſet incorrigibilis: quia actor debet ſequi forũ rei. Secunda ibi, *His ita.* Tertia ibi, *Econtra.* Io. de Fan.

Casvs. Hic intitulatur prima quęſtio, qua quæritur, an clericus ante ciuilem iudicem ſit producendus. Et diſtinguas quòd cauſarum alia eſt criminalis, alia ciuilis, alia ſpiritualis. Criminalis eſt vbi de crimine agitur. Ciuilis, vbi de poſſeſſionibus & pecunia agitur. Spiritualis, vbi tractatur de rebus ſpiritualibus, ſcilicet de electione, de decimis & primitiis, & de iur. pa. & de vſuris. In quibus omnibus cauſis numquam clericus debet conueniri ſub iudice, niſi ſub iudice eccleſiaſtico, vt ī. e. nullus epiſcopus. & c. clericũ. niſi in cauſa feudi, vt ext. de iud. ceterum. & niſi ſit incorrigibilis, vt diſt. 17. non licuit. & in cauſa recõuentionis, vt ī. 3. q. 8. cuius in agendo. & niſi Papa delegaret cauſam ſpiritualem, vel aliam laico, vt ī. 10. q. 3. illud. Laicus vero ſub iudice ſæculari debet conueniri, vt ī. ea. experientiæ. niſi in ſex caſibus, Vel ſi cõueniat epiſcopum ſuper rebus ſpiritualibus, vt extr. de deci. quoniam. & 35. q. 6. epiſcopus. Vel ſi conueniatur laicus de crimine eccleſiaſtico, vt ī. e. ſi quis cum clerico. & 6. q. 2. c. 1. Vel niſi ſunt ruſticæ eccleſiæ, vt 89. diſt. indicatum. Vel ſi iudex ſecularis eſt negligens, vt 23. q. 5. adminiſtratores. & q. 2. dominus noſter. Vel niſi ſit raptor rerum eccleſiæ, vt ext. de fo. compe. cum ſit generale. Vel ſi ſuſpectus fuerit iudex ſæcularis. Vel ſi habetur querela contra epiſcopum, vt in auth. vt diffe. iud. coll. 11. §. 1. & 2. Et procedit hoc ordine in hac quæſtione. Primo probat, q̃ clerici non ſunt conueniendi coram iudice ſæculari, vſque ad §. *Cum ergo his.* Deinde probat contrarium, ſcilicet quòd in ciuili cauſa coram ſæculari iudice ſunt conueniendi, in criminali coram eccleſiaſtico: quod allegando dicit. Tandem dat ſolutionem in §. *Quia ergo.* in fi. Primum ergo cap. huius quæſt. planum eſt.

a ¶ *Quod clericus.*] "Cauſarum alia eccleſiaſtica, alia ſæcularis. Eccleſiaſticarum alia ſpiritualis, alia criminalis, alia ciuilis. Spiritualis eſt vbi agitur de decimis vel matrimoniis. Criminalis vbi agitur de crimine eccleſiaſtico, ſcilicet hæreſis vel vſurarum: cuius examinatio ſpectat ad iudicem eccleſiaſticum, vt ī. ea. ſi quis cum clerico. & 6. q. 2. c. 1. Alia eſt ciuilis ſiue pecuniaria, vbi agitur de rebus temporalibus. arg. ad hanc diſt. 16. q. 1. frater. "Item ſæcularium alia eſt ciuilis, alia eſt criminalis. In his omnibus numquam conuenitur clericus, niſi ſub eccleſiaſtico iudice, vt ī. ea. nullus epiſcopus. niſi in tribus caſibus, vt in cauſa feudi, vt ext. de iud. ceterum. & niſi ſit incorrigibilis, vt 17. diſtin. nec licuit. Item & in cauſa reconuentionis. 3. q. 8. cuius in agendo. Alios caſus poſui ī. e. clericum nullus. "Similiter nec laicus poteſt conueniri ſub eccleſiaſtico iudice niſi in caſibus conuenitur corã iudice eccleſiaſtic. niſi in qnq; caſibus. v. vt ſi conueniat ipſum ſuper rebus ſpiritualibus, vt ext. de iud. c. 2. & 3. Vel niſi ruſticæ eccleſiæ conueniantur, vt 89. diſt. iudicatum. ex tra de app. ſi duobus. Vel vbi aliquis rapuerit res eccleſiæ: tunc potius ex conſuetudine quàm de iure conuenitur ſub clerico. extr. de foro compet. cum ſit. & c. ſi clericus. Item ſi iudex laicus eſt negligens. ext. de for. com. ex tranſmiſſa. & 23. q. 5. adminiſtratores. Vel ſi ſuſpectus fuerit iudex ſæcularis. Vel ſi haberetur querela cõtra ipſum, poteſt adiri eccleſiaſticus iudex, vt in auth. vt diff. iud. collat. 9. §. 1. & 2. & §. pe. Non tamen propter negligentiam eccleſiaſtici iudicis clericus poteſt conueniri coram laico iudice, vt extra de iud. qualiter. in fin.

2 Et in cõc. Aurelian. 3. c. 31.

Lericum.] Casvs. Duo in hoc ca. prohibentur, ſcilicet vt nullus clericum ad iudicem ſæcularem trahat, maxime ſine conſenſu ſui epiſcopi. Item quòd nulli laico liceat clericum accuſare.

3 Anſ. l. 3. c. 22. Pann. l. 4 c. 31.

†al. *ſeculare iudicium* 2. q. 7. laico.

b ¶ *Clericum.*] etiam depoſitum[a], vt 81. dil. dictũ. Nec etiam coniugatum. 32. diſt. ſi qui vero. Nec obſt. extra de apoſta. c. 1. quia ibi loquitur cum talis nõ vult gaudere priuilegio clericali: quia forte ſit maritus viduæ. nam tunc perdit priuilegium, vt 84. diſtin. quiſquis clericus. Idẽ dico de ſeruiẽtibus[b] & mancipiis clericorum. vt 89. diſtin. iudicatum. & idem priuilegium habet familia quod dominus, vt extra de iudæ. ad liberãdam. quia libertus forum patroni ſequitur. ff. ad muni. aſſumptio. duodecima quæſtion. ſecunda, eccleſiarum ſeruos. Item vxores clericorum: "quia ſortitur forum vxor ex perſona viri, vt ff. de iuriſdictione omnium iudicum. cum quædam. & eodem gaudet priuilegio vxor & filius quo clericus, vt C. de epiſcop. & cleric. l. 1. & 2. ſed illa quæ non eſt legitima vxor, non ſortitur forum à perſona viri. ff. ad muni. de iure. §. vltim. Ioan. quod dicit de coniugato, falſum eſt, vt extra de cleric. coniuga. Ioannes. & forte idem eſt in depoſito, cum ſit exauctoratus, vt 50. diſtinct. ac cedens. B.

a Cũ adhuc habeat characterẽ. arg. 32. q. 7. licite

b idẽ ẽt hic L. cuius fuit maior pars hª gl. & h. d. motª canõe eodem, ſc. indicatum.

4 Pol. l. 3. ti. 4 Pann. l. 4. c. 109.

" Vxor ſequitur forum viri.

c ¶ *Abſque pontificis.*] Hodie nec cum conſenſu epiſcopi poteſt, vt extra de foro compet. ſi diligenti. aliàs ab officio ſuſpenditur, vt 3. quæſtio. 6. non liceat. præterea cauſam perdit, vt ī. ead. inolita. & ca. placuit.

Vdices.] Casvs. Reus & actor contendebant de iudicibus eligendis. quæſitum eſt in Nicæno concilio ad cuius petitionẽ debeant dari? Et reſponder, quòd illi iudices debent dari quos reus elegerit, ſupple cum conſenſu alterius partis, vel illis quos ſedes Apoſtolica vel eius primates delegauerint.

d ¶ *Qui impetitur.*] Argu. "iudices eſſe dandos ad arbitrium rei, vt hic, & 15. q. 7. ſi autem. & 3. 4. 6. peregrina. & 4. q. 5. quiſquis. ſed contra. ff. de iud. obſeruandum. vbi dicitur, quòd ille iudex non eſt dandus quem altera pars nominatim petit. Sed potes ibi illud, altera, intelligere de actore, non de reo[c]. Vel dic. ſi non poſſunt concordare actor & reus, tunc dabuntur ſecundum petitionem rei, vel ſupple in omnibus iſtis iſtud, & actoris. Vel dic quòd hoc c. loquitur in criminali cauſa. tunc enim ex pluribus epiſcopis poteſt eligere reus quem vult, vt 3. q. 8. accuſatores.

" iudex an poſſit dari ad arbitriũ rei.

c Huic ſolu. ob. extra de of. del. cum R. vbi eligit actor.

e ¶ *Primates.*] id eſt, epiſcopi, qui concilium celebrant auctoritate Papæ[d].

d Vñ ñ intelligas in hoc

CAVSA XI.

Lericus aduerſus clericum quæſtionem de prædiis agitauit, quẽ ad ciuilem iudicem producere voluit: reus non niſi ante iudicem eccleſiaſticum ſtare volebat, actor vero potentia ciuilis iudicis illum à poſſeſſione ſua deiecit. Quo audito epiſcopus eum ab officio ſuſpendit: ille contempta epiſcopi ſententia officium ſuum adminiſtrauit. Hoc comperto epiſcopus ſine ſpe reſtitutionis in eum ſententiam dedit.

1 *Hic primum quæritur, vtrum clericus ante ciuilem iudicem ſit producendus.*

2 *Secundo, ſi producendus nõ eſt, an hæc culpa ſit digna ſuſpenſione.*

3 *Tertio, ſi digna non fuerit, an contemptorem ſententiæ ſui epiſcopi irreparabiliter oporteat deponi.*

QVÆSTIO I.

1. ps

Vòd clericus[a] *apud ſæculares iudices accuſandus nõ ſit, Caius Papa, epiſt. ad Felicem epiſcopum, ca. 2. ſcribit dicens.*

¶ Apud ſæcularem iudicem nullus clericus conueniatur. C. I.

NEmo vmquam epiſcopum apud iudicem ſæcularem, aut alios† clericos accuſare præſumat.

†*al. reliquos*

PALEA. C. II.

1 Ext. de fo. compe. c. 2. Capit. l. 6. c. 154. & l. 7. c. 139. Bur. l. 16 c. 22.

†*al. minores* †*al. ſcientia*] *al. permiſſu.*

j[1] NVllus iudicum, neque preſbyterum, neque diaconũ, aut clericum vllum, aut iuniores† eccleſiæ, ſine licentia † pontificis per ſe diſtringat, aut condemnare præſumat. Quòd ſi fecerit, ab eccleſia, cui iniuriam irrogare dignoſcitur, tamdiu ſit ſequeſtratus, quouſque reatum ſuum agnoſcat, & emendet.

¶ *Apud Burchardum, & in aliquot Gratiani codicibus ex iis qui hanc paleam habent, & in Decretalibus tit. de foro competenti, c. 2. citatur ex concilio Pariſienſi ca. 10. Verum in concilio Rhemenſi Troſleiano, c. 6. refertur ex capitularibus: in quibus habetur bis, id eſt lib. 6. ca. 154. & lib. 7. c. 139. Simile quid legitur in concilio Aurelianenſi 4. c. 20. & Antiſiodorenſi, cap. 43.*

Item Marcellinus Papa, epiſt. 2.[2]

¶ De eodem. C. III.

j[3] CLericum[A b] cuiuſlibet ordinis abſque pontificis [c] ſui permiſſu nullus præſumat ad ſæcularem† iudicem attrahere: nec laico quemlibet clericum liceat accuſare.

†*al. ſeculare iudicium*

A ¶ Clericum.] *In epiſtola Marcellini ſecũda, & concilio Aurelianenſi 3. vbi hoc repetitur, & in Pannormia ſic legitur,* clericus cuiuſlibet ordinis abſque pontificis ſui permiſſu nullum præſumat, &c. *Verum ob gloſſas, & citationes doctorum nihil eſt mutatum.*

Item ex Nicæno concilio.

¶ *In concilio Nicæno hodie canon hic non habetur: ſed fuiſſe olim plures canones illius concilij ſupra diſt. 16. ca.* ſeptuaginta *eſt adnotatum. Quorum partem refert Iulius in reſcripto contra orientales, vbi numero 34. habetur hoc caput: & ex eo citatur in Polycarpo.*

¶ Ab eis quiſque iudicandus eſt, quos ſibi iudices elegerit. C. IIII.

4 IVdices autem alij eſſe non debent, quàm quos ipſe, qui impetitur[d], elegerit, aut quos ſuo cũ conſenſu hæc ſancta ſedes, aut eius primates [e] auctoritate huius ſanctæ ſedis delegauerint.

Item Valentinianus, Theodoſius, & Arcadius Imppp.

Source : BIU Cujas

mõstrare Nicænã synodũ illa. n. nõ hũit primates: vel cũ dĩ, hæc fcta fedes, intelligitur de se de Romana. Arc.

1 in C. Theodo. l. 16. ti. đ epis. aud. c. vlt. Ans. l. 3. c. 109. Pol. l. j. ti. 19. 12. q. 1 futurã. & 11. q. 1. facerdotibus.

2 Hist. eccles. hist. lib. 10. ca. 2. Rufino auctore.

†al. quia Dei solius iudicio reseruamini

3 Bur. l. 16. c. 21.

†al. ictibus

" Citatio nulla nõ arctat citatũ.

4 Bur. l. 3. c. 139. Iuo p. 3. c. 205.

a Præcipue: cũ ista c. de se expurgãte loquãtur, hæc aũt de teste loquũtur. Arc.

" Eps iurãs ñ tenetur sacra tãgere.

Source : BIU Cujas

Continua.] Casvs. Valentinianus, Theodosius, & Arcadius constituerunt hac lege præsente, vt nec episcopus nec clericus protrahatur ad iudicem sæcularẽ ordinarium vel delegatum. Similiter Constantinus Imperator præsidens in Nicæna synodo, cum quidam coram eo de clericis conquererentur, ait clericos à nullo laico, sed ab ecclesia iudicandos.

a ¶ *Ordinariorum.*] i. ad ordinarios, vel delegatos ab Imperatore.

b ¶ *Cum legibus.*] quæ dicunt clericum posse trahi ad ciuilem iudicem, vt j. ea. si quis cum clerico.

c ¶ *Quia ad Dei.*] i. clericorum, qui dij appellantur, vt j. e. sacerdotibus.

Nvllus episcopus.] Casvs. Statuit Bonifacius Papa, vt nullus episcopus producatur in ciuili vel criminali causa ad ciuilem iudicem vel militarem. si vero iudex hoc iubere audeat, amittet omnia bona sua, & à dignitate repelletur siue deponetur. Quæ autẽ sequuntur, plana sunt vsque ibi, *Episcopus non flagitetur. Honore*, i. iure prætorio: vel honore iudicis, vel litigatoris. *Excepta*, i. priuilegiata: vel excepta ab hac necessitate per leges.

d ¶ *Vel exhibeatur.*] "Sed numquid tenetur venire, & allegare forum, vt ext. de app. cum parati? non: quia citatio nulla est. Nam vbi quis citari nõ potest vel ratione personæ, vel ratione temporis vel causæ: non tenetur venire, vt notaui 3. qu. 2. si episcopus. & q. 1. c. 2. & ff. de fer. l. 1.

e ¶ *Cinguli.*] Nota quòd ecclesiasticus index priuat etiam laicum sua dignitate, vt 32. q. 5. præceptum. in fi

Testimonium.] f ¶ *Recipiat.*] in causa criminali, vt extra de testi. de cetero.

g ¶ *In publico.*] ſ. foro[a] sæcularine sit contra dif. 23. c. illud. j. 15. q. 5. cap. 1.

h ¶ *Nec honore.*] i. deest, iure prætorio.

i ¶ *Ad testimonium.*] à iudice sæculari.

k ¶ *Excepta.*] ab hac necessitate.

l ¶ *Iureiurando.*] Hæc sunt verba Gratiani: nec dicit verũ: "nam episcopi bene tenentur iurare, vt 2. q. 4. nullã. & 3. q. 9. hortamur. sed hoc est priuilegiũ eius, & non tangit Euangelium, sed tantũ à longe manus eleuat versus ipsum. videtur tñ & secũdũ canones tenetur tãgere Euangelium, vt 1. q. 7. quoties. Io. Quod non debeat tãgere, hodie determinatur ext. de iu. cal. c. vlt. B.

EPISCOPVS NON FLAGITETVR. Casvs. Statuit Iustinianus in hoc c. vt iudex mittat aliquem de suis ministris ad episcopum, vt propositis sacrosanctis Euangeliis dicat veritatẽ prout nouerit secundum & decet sacerdotes. Et à principio vsque ibi, *Sed iudex.* verba sunt Gratiani: qui credit & episcopus non debet iurare: sed certe iurat, sed librum nõ tangit manibus: sed manibus extensis super librum iurat: sicut feci fieri in causa patriarchæ Grãdeñ. & episcopi Venetorum, qui iurauerũt de veritate dicenda: in qua assessor fui.

m ¶ *Iudex mittat.*] ext. de testi. qui testium. ff. de iurei. ad personas.

Placuit.] Casvs. Dicitur hic quòd si aliqs ingreditur ad Imperatorẽ vt ibi cõtra aliquem clericum causam tractet criminalem, deponi debet: si vero rogat Imperatorem vt scribat episcopo, quòd sibi iustitiã seruet, nõ punitur.

n ¶ *Petierit.*] ergo ex sola porrectione libelli perdit qs causam[b]. & sic est contra. ff. de in ius vo. si libertus. & ff. rẽ ra. ha. l. amplius. vbi habes quòd nõ incidit in pœna si desistat ab agẽdo. "Sic ergo videtur quòd quãdoque confugitur ad sæcularem iudicẽ propter desidiam ecclesiasticorum iudicis, vt 16. q. 7. filius. sicut econuerso recurritur ad ecclesiasticum iudicẽ à sæculari, vt j. 23. q. vlt. sępe. & c. his. & c. si vobis. & ext. de fo. comp. licet. & c. ex transmissa. sed non est hoc verũ, vt extr. de iud. qualiter. in fin.

o ¶ *Episcopale.*] In his quæ spectant ad iudicium Imperatoris, vt ext. de fo. comp. verũ. Vel intellige q Imperator rogat episcopũ cognoscere de causa.

5 Auth. nullus epũs. C. đ epis. & cler. Bur. l. j. c. 168 Iuo par. 5. c. 273. & 369.

6 Bur. l. 2. c. 204. Iuo p. 6 c. 278. Pan. l. 4. c. 89.

†al. etiam

7 Tit. 3. le. 7. & in Cod. Theodos. li. 11. tit. 39. ibidem.

†al. inhonoratur.

†al. exempta

8 Nouel. 123. §. pterea nudi] apud Iulianum nouel. 123. c. 9.

9 Iuo p. 5. c. 369. Auth. ſ 3 iudex. C. de epi. & cl. bQd ꝑcedit ñ bñ colligitur ex text. l ; dicat q ꝑ iuetur honore: & sedm hoc nõ obqđ seqtur. "iudice ecclesiastico negligẽte ñ recurritur ad sæcularẽ

10 In Mileuitano c. 19. & ſ Afric. c. 71.

¶ Ad sæcularia iudicia nullus clericus est pertrahendus. C. V.

1 ¶ Ontinua lege sancimus, vt nullus episcoporum, vel eorum, qui ecclesiæ necessitatibus seruiunt, ad iudicia, siue ordinariorum[a], siue extraordinariorũ iudicum pertrahatur. Habent illi suos iudices, nec quidquam his, publicis est commune cum legibus[b]. *Item.* ¶ 2 Constantinus Imperator præsidens[A] in sancta synodo, quæ apud Nicænam congregata erat cum querelam quorumdam conspiceret coram se delatã, ait. Vos à nemine diiudicari potestis: qui ad †Dei[c] solius iudicium reseruamini.

A ¶ Præsidens.] *quàm humiliter ibi se gesserit Constantinus, docent Eusebius 2. lib. de vita ipsius c. 10. Socrates l. 1. c. 5. Theodoretus. l. 1. c. 7.*

[*Item ex concilio Matisconensi primo, c. 8.*]

¶ De eodem. PALEA. C. VI.

ij 3 Nvllus clericus alium clericum ad iudicem sæcularem accusare, aut ad causam dicẽdam trahere quocumque modo præsumat: sed omne negotium clericorum, aut [A] in episcopi sui, aut presbyterorum cum archidiaconi præsentia finiatur. Quòd si quis clericus hoc adimplere distulerit, si minor fuerit, vno minus de quadraginta ictus † accipiat: si vero honoratior, triginta dierum inclusione mulctetur.

A ¶ Aut in episcopi sui.] *In concilio Matisconensi legitur*, aut in episcopi sui, aut in presbyteri, aut in archidiaconi præsentia finiatur. *verum in prima collectione Decretalium Bernardi, tit. de foro competenti, cap. 2. caput hoc refertur eodem modo atque in hac palea.*

Item Marcellinus epistola secunda, ad episcopos orientales.

A ¶ Item Marcellinus.] *In vulgatis citabatur ex Bonifacio ad episcopos Galliæ, sed in aliquot vetustis legitur* Marcel. *Est enim hoc caput in secunda epistola Marcellini, & ipsi tribuit Iuo: sequens autem est, quod in vetustis Gratiani exemplaribus, & a Burchardo & Iuone citatur ex Bonifacio ad episcopos Galliæ, vt ibi etiam dicetur.*

¶ De eodem. PALEA. C. VII.

4 Qvæcumque contentiones inter Christianos ortę fuerint, ad ecclesiam deferantur, & ab ecclesiasticis viris terminẽtur. Et si [A] obedire noluerint, quousque obediant, à liminibus ecclesiæ excludantur.

A ¶ Et si obedire.] *Hinc vsque ad finem non leguntur in ipsa epistola: sunt tamen apud Burchardum & Iuonem.*

Item Bonifacius ad episcopos Galliæ.

¶ *Hoc adscribebatur Marcello: sed, vt dictum est in proxima superiore notatione, in vetustis codicibus Gratiani, & apud Burchardum, & Iuonem parte 5. c. 278. tribuitur Bonifacio: & sic est mutatum. Fere eadem habentur apud Iulianum antecessorem nouel. 123. c. 10. quod in aliis, quæ nomine Bonifacij citantur, solet euenire. Et Iuo eadem parte, c. 369. hoc ipsum caput citat ex libro constitutionum, additis nonnullis verbis, quæ sunt apud Iulianum.*

¶ Neque pro ciuili, neque pro criminali causa episcopus apud ciuilem iudicem producatur. C. VIII.

iij 5 Nvllus episcopus neque pro ciuili, neque pro criminali causa apud quemuis iudicem siue ciuilem, siue militarem producatur, vel exhibeatur[d]. Magistratus enim, qui hoc iubere ausus fuerit, amissionis cinguli[e] condemnatione plectetur.

Item Siluester Papa in synodo Romana, cap. 14.

¶ Quilibet clericus non est in publico examinandus. C. IX.

6 Testimonium clerici aduersus laicum nemo recipiat[f]: nemo enim † clericum quemlibet in publico[g] examinare pręsumat, nisi in ecclesia.

¶ *In Synodo Romana sub Siluestro, c. 14. & in Pannormia legitur eodem modo atque apud Gratianum, ac propterea nihil est mutatum. Verum in epilogo eiusdem concilij habetur,* Testimonium laici aduersus clericum nemo recipiat. *Et eodem modo legitur in capitulis Hadriani, c. 72. in concilio Triburiensi, c. 4. & ex ipso apud Burchardum & Iuonem.*

7 *Item codicis lib. primo, titulo de episcopis & clericis. Imperator Theodosius* [*Nec honore*[h] *nec legibus episcopus ad testimonium dicendum flagitetur.*] ¶ *Item dixit.* [*Episcopum ad testimonium*[i] *dicendum admitti non decet. Nam & persona deshonoratur* †, *& dignitas sacerdotis excepta* †[k] *confundetur.*

Nouella constitutio.

8 [*Episcopus non flagitetur ad testimonium iureiurando* [A] *l, sed Euangeliis tantum coram positis.*] ¶ 9 *Item* [*Sed iudex mittat*[m] *ad eum ex suis ministris, vt propositis sacrosanctis Euangeliis, secundum quod decet sacerdotes, dicat quæ nouerit.*]

A ¶ Iureiurando.] *Dictio hæc non est in nouella. Et verba græca, quæ ad hoc faciunt, sunt hæc,* ἐδωὶ δὲ τῶν ἀρχόντων ἐξέσται τὸν ἐπισκέπτεσθαι ἀναγκάζειν εἰς δικαστήριον παραγίνεσθαι ἐπὶ τῶν νέμων μαρτυρίαν. *id est*, Præterea nulli magistratuum licebit Dei amantissimos episcopos cogere, vt perhibendi testimonij causa in ius prodeant.

Item Siluester in epilogo cõcilij Romani.

¶ Clericus ad ciuilem iudicem clericum perducens anathema sit. C. X.

Si quis clericus accusans clericum in curiam introierit, anathema sit.

Subaudiendum est, si publicorum iudiciorum cognitionem petierit: episcopale namque iudicium nihil obest ab Imperatore postulare.

Vnde in Carthaginensi concilio octauo legitur.[10]

¶ *In antiquis etiam codicibus citatur Carthaginense octauum, quo nomine videtur significari concilium Mileuitanum, in quo caput hoc extat. c. 19.*

¶ Proprio priuetur honore iudicij cogitationem ab Imperatore postulans. C. XI.

Placuit, vt quicumque ab Imperatore cognitionem publicorum iudiciorum petierit[n], honore proprio priuetur. Si autem episcopale[o] iudicium ab Imperatore postulauerit, nihil ei obsit.

Sic

SIC ET SEQVENTES. Casvs. Superiores auctoritates prohibent clericum ante iudicem sæcularem protrahendũ, sic & sequentes auctoritates sunt intelligendæ.

a ¶*Sic & sequentes.*] id est, sicut præmissæ auctoritates dicunt, quòd non nisi coram clericis sint conueniendi clerici, sic, &c.

Sic & sequentes[a] *auctoritates intelligendæ sunt, quibus clericorum causas non nisi clerici cognoscere iubentur.*

Vnde Gelasius Papa scribit Ezechiæ † comiti.

¶A sæculari iudice clericus non est audiendus. C. XII.

CHristianis gratũ semper debet esse quod ab eorum poscitur dignitate præstandum: quia Deo seruientibus beneficium negare non conuenit. [1] Siluester itaque atque Faustinianus, qui se à cunabulis clericos confitentur, à Theodora se opprimi per violentiam conqueruntur: quia dicunt se ingenuos, atque Deo auctore, pristinæ conditionis nexibus absolutos, in sortem deterrimæ iterum seruitutis addici, & per auctoritatem regiam contra leges publicas, cum clericali cingulo tenerentur adstricti, per archidiaconum vrbis Grumentinæ esse conuentos, cum constet eum, qui cælestem [b] militem pulsat, non nisi eius forum debere sectari. Et ideo dilecte filij depenso salutationis affatu, supradictos clericos tibi cõmendo, vt si ad delegatorum iudicium, eorũ aduersarij † venire contempserint [c], sublimitatis tuæ tuitione vallentur: ne quid illis, aut surreptio, aut inimica legibus violentia necessitatis imponat: quia, qui iudicium refugit [d], apparet eum de iustitia diffisum.

Idem Crispino †, & Sabino episcopis.

¶Non nisi ad episcoporum iudicium clericus vocetur. C. XIII.

[2] SIluester, & Faustinianus ecclesiæ Grumẽtinæ clerici lacrymosa nobis insinuatione conquesti sunt, libertatem sibi domini sui benignitate concessam, hæredum eius oppressione pulsari, sibique in clericatus officio pene à cunabulis seruientibus, etiam manumissore viuẽte [e] in eodem actu nihilominus cõstitutis, diuinis ministeriis † impendere seruitiũ non licere, cum (si petitionem veritas subsequatur) contra patris [f], & actoris sui factum venientibus, vt indignis, hæreditas legibus auferatur: nec eis liceat hæreditatem capientibus contra auctoris sui prosilire iudicium. [3] Et ideo, fratres charissimi, quoniam se etiam ab archidiacono dictæ ecclesiæ queruntur oppressos, qui per eorum absentiam moderatoris iudicium promisit eos esse secuturos, calcatis omnibus rationibus †, & contra leges diuinas, & publicas pulsatis forum suum putauit auferri, in vestro [g] iudicio, quisquis ille est qui clericum lacessit, adueniat: vt ecclesię iura q̃ vetusti principes assidua sanctiõe firmauerũt, impetitis clericis non negentur.

Item Alexander omnibus orthodoxis per diuersas prouincias Christo Domino famulantibus, epist. 1. c. 1.

¶Ante iudicem ciuilem sacerdotes non accusentur. C. XIIII.

[4] RElatum est ad huius sanctæ & Apostolicę sedis apicem cui summarum dispositiones causarum, & omnium negotia ecclesiarum ab ipso Domino tradita sunt, quasi ad caput, ipso dicente principi apostolorum Petro [Tu es Petrus, & super hanc petrã ædificabo ecclesiam meam] quòd quidam æmuli Christi, eiusque sanctæ ecclesiæ insidiatores, sacerdotes Dei ad iudices publicos accusare præsumant: cum magis Apostolus Christianorum [h] causas ad ecclesias deferri, & ibidem terminari præcipiat. Taliter pręuaricantes prævaricati sunt in Deum suũ, & non obediunt præceptis eius.

Item Pelagius Benegesto Defensori.

¶Actor forum rei sequatur. C. XV.

EXperientiæ tuæ præsenti auctoritate mãdamus, vt in causis, in quibus quælibet ecclesiastici officij persona loco petitoris existit, quemquam laicum pulsatura apud suæ prouinciæ iudicem suas proponere actiones non deferat [5]. In iis vero negotiis, in quib. ecclesiastici officij persona pulsatur, totius submoto pulsatiõis obstaculo, ad epi, vel presbyterũ [i] in loco vbi quęstio vertitur, cõstitutorũ occurrat indifferẽter examẽ.

Item † Sergio cancellario.

¶De eodem. C. XVI.

SI quisquam clericus, siue inferioris, siue potioris gradus petitor existat, & contra laicã personam suas dirigat actiones iste modis omnibus nõ alibi, quàm apud prouincię iudicẽ negotium suum dicturus occurrat. Si quis autem laicus clericum cuiuscumque gradus duxerit esse pulsandum, ad episcoporũ iudicium in eadem ciuitate, vel territorio cõstitutorum proponat eas, quas se habere existimat, actiones. Quem ordinẽ legibus per omnia conuenientem, atque consentaneum demõstrari illa regula [k] manifestat, quę p̃cepit actorẽ forũ semper sequi pulsati. [6]

plet voluntatẽ defuncti, priuatur successione, relicta tamen sibi legitima, vt C. de fideic. auth. amplius. & forte lex prævalet in hoc casu huic canoni. Inn. tamẽ idem dicit quod hic dicitur, ext. de vot. & vo. redem. licet. in fi. vnde põt dici q̃ canõ iste corrigat authenticã.

g ¶*In vestro.*] auctoritate enim episcopi voluntas defunctorũ mandatur executioni. ext. de testa. si hæredes [c].

c Vbi ḋ hoc & intelligũt qdã hoc tm̃ i relictis ad pias cãs, vt p3 in eo qđ legi. & not. extr. e. tit. c. tua. vers. cũ igitur. & c. nos quidẽ. in fi. Arc.

Elatum.] Casvs. Apostolus præcepit causas Christianorũ ad ecclesias deferri: sed relatum fuit ad Apostolicã sedem, q̃ quidã æmuli Christi, & insidiatores ecclesiæ sacerdotes apud sæculares iudices accusabant: quare etiã Papa scripsit omnibus Christianis, q̃ tales accusatores prævaricantur in Deum, & nõ obediunt p̃ceptis eius.

4 Pol. l. 1. ti. 2

h ¶*Christianorũ.*] hoc obtinuit secundũ primitiuum statũ ecclesię: vt 2. q. 5. si quis presbyter. & 95. dist. ecce. Vnde adhuc secũdum legẽ si iudex secularis est suspectus, episcopus ei adiungitur, vel causa trãsfertur ad iudicẽ ecclesiasticum, vt in auth. vt diff. iu. §. si tamen. coll. 9. in criminalib. causis tamen f. sanguinis, non sunt clerici iudices. 23. q. vl ti. his à quibus.

Matth. 16.

1. Cor. 5.

Xperientia.] Casvs. Dicitur in hoc ca. q̃ si aliquis clericus vult laicum conuenire, apud iudicem prouincię secularem, suas accusationes proponat. & si laicus vult clericum cõuenire, ad episcopum proprium recurrat, vel ad synodum constitutam, vbi quæstio vertitur, i. vbi est res de qua agitur, vel vbi crimẽ quod intenditur, est commissum. Idẽ dicitur in seq. ca. in quo supradicta probantur per regulã legis præcipiẽtis actorem sequi forum rei.

5 Text. est, p hoc in l. j. & l. ĩ criminali. C. de iur. om. iu. & l. fi. C. vbi ĩ rẽ act. non de.

i ¶ *Presbyterorũ.*] hoc intelligit H. cum causa his delegatur ab episcopo: aliàs episcopus solus iudex est ordinarius, vt j. ea. persona. Vel expõe vel pro &, vt 15. qu. 7. episcopus. vel dic quòd prælatus quilibet, qui ex electione habet prælaturam, habet etiam iurisdictionẽ, vt extr. de of. ord. cũ ab ecclesiarum. ext. de ele. c. 1. sed qui non est electus ab vniuersitate vel collegio, non est iudex ordinarius. "iudicem enim facit aut consensus populi, vt 93. di. legimus. in fi. & auth. de defen. ciui. §. interim. col. 3. aut consuetudo, vt 9. q. 3. cõquestus. C. de eman. l. 1. & l. fi.

†al. idem

" iudicem duo faciunt

k *Si quisquam.*] ¶*Regula.*] quæ est s. 3. q. 6. neminem. C. de iurisd. omn. iud. iuris ordinem.

6 s. 3. q. 6. neminem.

a Vel ecclesiæ. 50. dist. clericum.

b ¶*Cælestem militem.*] Clerici enim milites Christi sunt [a]. 23. q. vlt. reprehensibile.

c ¶*Contempserint.*] si non veniunt ad iudicium isti actores, in optione rei est an velit vt circunducatur edictum, vel q̃ admittantur probationes [b] suæ, sed iudex auditis probationib. suis non pronuntiabit eum liberum, sed seruum illius non esse, nisi euidentissimas probationes habeat, vt ff. de li. cau. diui fratres. vel iudex potest imponere actoribus perpetuum silentium. C. de ing. ma. l. diffamari.

d ¶*Refugit.*] sic 74. dist. honoratus. & 3. q. 9. decreuimus.

e *Siluester.*] ¶*Viuente.*] hoc multum facit pro eis cum pater eos nõ reuocauit: vt filij non possint reuocare, vt ff. de prob. Procula.

f ¶*Patris.*] "secũdum legem antiquam hæres qui non adimplebat voluntatẽ defuncti, omni successione priuabatur. C. de fidei com. l. vlt. hodie autẽ hoc tenet ĩ extraneo hærede: sed si filius institutus hæres non im

†al. Crispo

†al. aduersaria venire contempserit

†al. Zeis

1 ĩ. e. Siluester.

2 Iuo p. 6. c. 108.

b Quibus se ꝓbarẽt ingenuos. ff. de li. cau. ordinata. scd; L.

†al. mysteriis

3 s. e. Christianis.

"heres non adimplens defuncti volũtatẽ, qualiter punitur.

† abest à multis.

Source : BIU Cujas

C *Lericum.*] Casvs. Statutum fuit in concil. Agatheñ. vt nullus conueniat clericum apud iudicem sæcularem: & si cõuentus fuerit, non respondeat vel proponat excipiendo, nec causam criminalem criminaliter agendo corã iudice sęculari proponat clericus.

« Clericus corã sæculari qñq; conuenitur.

a ¶ *Sæcularem.*] " nisi in casibus exceptis in summa. Item excipitur si Papa delegat laico causam spiritualem, vt 10.q.3.illud. Itẽ forte cum succedit clericus laico, vt ff. de iud. heres absens. qđ falsum est. Itẽ secundum quosdã cũ tenetur de euictione, sequitur forum emptoris. ff. de iud. venditor. sed hoc non est verum: qa per hoc non fit de foro illius [a], licet præstet ei auctoritatem.

b ¶ *Vel proponat.*] id est, excipiat.

†*al. nec a Illius. imo* Si quis sacerdotũ.] Casvs. Quia felicit s. mentionem de clerico nõ cõueniendo corã iudice sæculari: ideo Grat. ponit casum ĩ his trib⁹ cap. in quibus potest à laico iudicari. s. cum est incorrigibilis. Est ergo casus hui⁹ c. Quinque maleficia enumerat Papa in hoc c. sup quib⁹ si sacerdos vel clericus cõuictus fuerit, deponi dẽt, & curiæ tradi, i. à sæculari potestate capi pmitti tur, vt recipiat pœnã prout inique gessit.

2 Pol. l. 4. tit. 34. Ans. l. 8. c. 17. Iuo p. 5 c. 243.

c ¶ *Si quis.*] In his tribus c. ponit ꝙ clericꝰ à laico põt iudicari, cũ est incorrigibilis.

d ¶ *Contumeliam.*] si illa non tm̃ eꝑm, sed etiam ecclesiam eius tãgat, aliàs nõ posset eum pro sua contumelia excommunicare [b]. 23. q. 4. inter.

b Etiam de hoc no. 2. q. 7. si quis ab episcopo.

e ¶ *Mox depositus.*] si fit de nouo cõtumax. vt ext. de iud. cum nõ ab homine. Vel dic, ꝙ iste casus est specialis vbi aliquis statim traditur curiæ, sicut est in falsario, vt ext. de fals. ad falsariorũ. Vel dic, traditur curię, i. permittitur tradi, ita ꝙ ecclesia non tenetur eum defendere. " Item in tertio casu, traditur curiæ, s. in crimine hereſis, vt in constitutione Innocentij, excommunicamus. Qualiter hoc verbum exponatur, habes extra de verb. sig. nouimus.

3 Et in Africano, c. 15.

† *al. quoniam*

" Clericus statim traditur curiæ seculari in aliquib. casib.

P *Etimus.*] Casvs. Quidam episcopus multoties monitus nolebat reddere plebem quam inuaserat: quare quidam episcopi petebant in concilio Carthagiñ. vt per rectorẽ prouinciæ expellatur. Et respond. Aurelius epꝰ: Nulla fit ei iniuria si per sæcularem potestatem expellatur, ex quo admonitus non desistit. Postea Honoratus & Vrbanus epi dixerunt: Hoc omnibus placet. *Fiduciam*, i. licẽtiam & auctoritatẽ. *Appetitus*, i. iniuste expulsus, vel appetitꝰ nomẽ, i. cupiditas nocẽdi.

† *al. modestius*

f ¶ *Fiduciam.*] id est, auctoritatem.

g ¶ *Excludatur.*] arg. " ꝙ si quis auctoritate iudicis mittitur in possessionem, & aduersarius eum non admittat, ꝙ nec attendit excõicationem, vr̃ ꝙ maneat excõicatus. Item excipitur si Papa delegat laico causam spiritualem, vt 10.q.3.illud. Itẽ forte cum succedit clericus laico, vt ff. de iud. heres absens. qđ falsum est. Itẽ secundum quosdã cũ tenetur de euictione, sequitur forum emptoris. ff. de iud. venditor. sed hoc non est verum: qa per hoc non fit de foro illius [a], licet præstet ei auctoritatem.

b ¶ *Vel proponat.*] id est, excipiat.

†*al. nec a Illius. imo* Si quis sacerdotũ.] Casvs. Quia felicit s. mentionem de clerico nõ cõuenienti do corã iudice sæculari: ideo Grat. ponit casum ĩ his trib⁹ cap. in quibus potest à laico iudicari. s. cum est incorrigibilis. Est ergo casus hui⁹ c. Quinque maleficia enumerat Papa in hoc c. sup quib⁹ si sacerdos vel clericus cõuictus fuerit, deponi dẽt, & curiæ tradi, i. à sæculari potestate capi pmitti tur, vt recipiat pœnã prout inique gessit.

c ¶ *Si quis.*] In his tribus c. ponit ꝙ clericꝰ à laico põt iudicari, cũ est incorrigibilis.

d ¶ *Contumeliam.*] si illa non tm̃ eꝑm, sed etiam ecclesiam eius tãgat, aliàs nõ posset eum pro sua contumelia excommunicare [b]. 23. q. 4. inter.

b Etiam de hoc no. 2. q. 7. si quis ab episcopo.

e ¶ *Mox depositus.*] si fit de nouo cõtumax. vt ext. de iud. cum nõ ab homine. Vel dic, ꝙ iste casus est specialis vbi aliquis statim traditur curiæ, sicut est in falsario, vt ext. de fals. ad falsariorũ. Vel dic, traditur curię, i. permittitur tradi, ita ꝙ ecclesia non tenetur eum defendere. " Item in tertio casu, traditur curiæ, s. in crimine hereſis, vt in constitutione Innocentij, excommunicamus. Qualiter hoc verbum exponatur, habes extra de verb. sig. nouimus.

3 Et in Africano, c. 15.

† *al. quoniam*

" Clericus statim traditur curiæ seculari in aliquib. casib.

P *Etimus.*] Casvs. Quidam episcopus multoties monitus nolebat reddere plebem quam inuaserat: quare quidam episcopi petebant in concilio Carthagiñ. vt per rectorẽ prouinciæ expellatur. Et respond. Aurelius epꝰ: Nulla fit ei iniuria si per sæcularem potestatem expellatur, ex quo admonitus non desistit. Postea Honoratus & Vrbanus epi

† *al. modestius*

Clericis vero pulsatis in episcopali iudicio forum competere, principalium quoque sanctionum designat auctoritas.

Item in cõcilio Agathensi, c. 32. legitur.

¶ Episcopo non permittente, apud sæcularem iudicem clericus pulsari non debet. C. XVII.

ij [1] Clericũ nullus præsumat apud sæcularem [a] iudicẽ, episcopo non permittente, pulsare: sed si pulsatus fuerit, non respondeat, vel † proponat [b]: nec audeat criminale negotium in sæculari iudicio proponere.

¶ *In concilio Agathensi c. 32. in 1. par. legitur:* clericus nec quemquam præsumat, &c. & *posterior eiusdem cap. pars (quæ habetur s. 5. q. 6. c. fin.) in qua quæsi ex aduerso, agitur de laicis, qui ecclesiam, vel clerum vexant, ostendit in priore dictum esse de clericis, qui sine permissis episcopi sui laicos pulsarent, et cum originali concordat Iuo.*

Item Pius Papa epist. 2.

¶ Clericus suo inobediens episcopo depositus curiæ tradatur. C. XVIII.

iij [2] Si quis [c] sacerdotum, vel reliquorum clericorum suo episcopo inobediens fuerit, aut insidias ei parauerit, aut contumeliam [d], aut [A] conuicia intulerit, & cõuinci potuerit: mox [e] depositus [B] curiæ tradatur, & recipiat [c] quod inique gessit.

A ¶ Aut conuicia intulerit.] *Sic etiam in vetustis, & apud Anselmum, & Polycarpum: sed in epistola ipsa, & apud Iuonem non habentur ista verba.*

B ¶ Depositus.] *abest ista dictio ab originali, & Iuone.*

c ¶ Et recipiat.] *In epistola Polycarpo, & apud Anselmum legitur:* Qui autem facit iniuriam recipiat hoc, quod inique gessit.

Item ex concilio Carthaginensi, 3. c. 38. [3]

¶ Principali cogatur auctoritate, qui plebẽ inuasam non vult deserere. C. XIX.

PEtimus, vt dignemini dare fiduciam [f], qua † necessitate ipsa cogente liberum sit nobis rectorem prouinciæ secundum statuta gloriosissimorum principum aduersus illum adire, qui [A] plebẽ, quam inuaserat, vsq; hodie commonitus, secundum quod statutum fuerat, relinquere cõtemnit: vt q miti admonitioni sanctitatis vestrę acqescere noluit, & emendare illicitum: auctoritate iudiciaria ꝓtinus excludatur [g]. Aurelius episcopus dixit. Seruata forma disciplinæ, non ęstimabitur appetitus [h], si à vestra charitate modeste † conuentus, recedere derrectauerit: cum fuerit, suo contemptu, & cõtumacia faciente, etiam auctoritate iudiciaria cõuentus. Honoratus & Vrbanus episcopi dixerunt. Hoc enim omnibus placet. Ab vniuersis episcopis dictum est, Iustum est, Placet.

A ¶ Qui plebem.] *Hæc vsque ad versic.* contemnit. *sunt à collectore ex verbis in eodem capite præcedentibus huc comportata, ne illa omnia referenda essent.*

Item Gregorius Papa.

¶ A principibus corrigantur, quos ecclesia corrigere non valet. C. XX.

[4] Istud est [i], quod à vobis popo scimus, & nunc iterum postulamus, vt Paulinum Aquileiensem, pseudoepiscopum, & illum Mediolanensem episcopũ ad clementissimum principem sub digna custodia dirigatis: vt & iste, qui episcopus esse nullatenus potest, quia contra omnem canonicam consuetudinem factus est, alios vltra non perdat: & ille, qui contra morem antiquum eum ordinare præsumpsit, canonum vindictæ subiaceat.

¶ *Hoc cap. in Polycarpo refertur sine auctoris nomine. In libr. autem 7. ti. 5. simile quiddam refertur ex Gelasio ad Ioannem magistrum militum: sed in eo libro sæpe pro Pelagio scribitur Gelasius. Anselmus quidem integram epistolam, Pelagij refert, cuius prior pars est hoc caput, posterior vero c. nec licuit. s. dis. 17.*

Item in concilio Chalcedonensi, c. 18. [5]

¶ Proprium gradum amittant clerici coniurantes, vel conspirantes. C. XXI.

C Oniurationum [k], & conspirationum crimẽ (quod apud Græcos dicitur συστροφὴ) publicis etiam legibus certũ est penitus inhiberi. Hoc multo magis in sancta Dei ecclesia ne fiat, conuenit abdicari. [6] Si qui vero clerici, vel monachi inuenti fuerint coniurantes, aut conspirantes, aut phratrias [l], vel factiones componentes aliquas suis episcopis, aut clericis aliis: omnino cadant de proprio gradu.

Item Calixtus Papa epis Galliæ, epist. 2.

¶ Clerici conspirantes, proprio amisso gradu, retrudantur in carcerem, ceteri excommunicentur. C. XXII.

[7] Conspirationum crimina vestris in partibus vigere audiuim⁹, & plebes cõtra episcopos suos cõspirare nobis manifestũ est: cuius criminis astutia non solũ inter Christianos abominabilis est, sed etiam inter ethnicos, & ab exteris legibus prohibita. Et idcirco hui⁹ criminis reos nõ solũ ecclesiasticę, sed etiã sæculi damnant leges: & non solum conspirantes, sed etiam cõsentientes eis. Antecessores vero nostri cum plurima turba episcoporum, quicumque eorum in sacerdotali honore sunt positi, aut existunt clerici, honore quo vtuntur, carere † prę-

1 Iuo p. 6. c. 367. ĩ. e. clericũ nullus.

4 Ans. l. 12. c. 42. Poly. l. 1. & cont. contingit. & concordat legi. ff. de tit. 15. bo. auct. iu. pos. q̃is.

h ¶ *Appetitus.*] id est, iniuria lacessitus.

Istud est.] Casvs. Mediolan. & Aquilegien. olim se adinuicem consecrabãt, ita quod ordinator semper deberet ire ad ecclesiam ordinandi, & ibi eum ordinare, & cum vterq; esset schismaticus, Mediolan. Aqleg. ordinauit contra consuetudinẽ antiquam & comprobatam à Papa: quia eum ad se vocauit. quare Greg. præcepit cuidã nobili, vt vtrumque illorum capiat, & ad piissimum principem sub digna custodia dirigat puniendos.

i ¶ *Istud est.*] Casum 5 Et in Vorhuius c. etiam habes macienſi, 24. q. 1. pudenda. c. 74.

Coniurationũ.] Casvs. In hoc c. prohibetur p leges sæculares, & multo fortius per ecclesiasticas, ne coniuratio vel conspiratio fiat cõtra suos ꝓlatos vel alios: & qui fecerit si clericus est, deponatur. 6 ĩ. ea. si qui clerici.

k ¶ *Coniurationum.*] hæc 4. capit. idem dicunt, ꝙ coniuratores deponuntur si clerici sunt, si laici, excommunicantur.

l ¶ *Phratrias.*] A phares, ꝙ est diuisio: inde Pharisæi. s. 46. dist. seditionarios. & 3. q. 4. conspiratores. & 7. q. 1. denique.

Conspirationum. 7 Pol. l. 4. tit. 30. Ans. l. 8. c. 18. Burc. l. 10. c. 64. Iuo p. 12. c. 85. & p. 6. c. 346.

Casvs. Dicitur in hoc c. ꝙ conspirationes abominabiles sunt: non solum inter Christianos, sed et inter ethnicos: quas leges sæculi & ecclesiasticæ damnant, & eis consentientib. Seq. c. planum est. Similiter illud c. si q̃ clericorũ. de eadẽ materia loqtur, & per te videbis casum, q̃ planus est. Et eandẽ pœnam imponit Beneuen. et in istis 4. cap. vnum pro omnib. & breuem ponit casum. *Labatur*, i. elidatur, vel multa relinquatur. Supra sacras leges, id est, contra sacras. †*al. cadere*

Source : BIU Cujas

"Cõiuratio an sit licita.

a Adde an & quales cõiurões, vel cõ spirões, phi beãtur, no. i l. ñ dubito. ff. đ capt. & l. 1. ff. de col. il. Bar. i l. hac edictali. §. cõueticulas đ pa. te. co. 9 b Hãc opin. proiti colligũt ex eo qđ j. in tex. dr: qa si charitas, &c. & ex verbo interdicente. Arc. 1 ñ. e. coniurationem. 2 Pol. l. 4. ti. 34 Bur. l. 10. c. 68. Iuo p. 12. c. 87. † al. concle-ricis 3 Poly. ibid. Burc. l. 10. c. 69. Iuo p. 12 c. 88. Ansel. l. 8. c. 18.

c 9. q. 3. archieps cum cap. seq.

† al. præua-leat] al. præ-ualetur]

† al. Domi-nicis

† al. quod ad mittitur, est reprimen-dum.

4 Capit. l. 6. c. 287.

5 Anf. l. 2. c. 53.

6 C. 5. conc. Nic. † abest à nõ nullis con-ciliorũ edi-tionibus.

SI *qui clericorum.*] ¶ *Aut sacramenta*] "Cõiurationes, quę fiunt super licita re, licitæ sunt ad probandum malum, & illicitum, vt 16. q. 7. sane. 1. q. 1. concussionis. 22. q. 1. c. 1. sed super re illicita non tenent[a], vt hic. Quidã tamen dicunt q̃ omnis coniuratio si est occulta, est illicita[b]. prohibentur ergo fraternitates, quæ sunt ad malum. sic C. de monop. l. vnica. sed bonę fraternitates admittuntur. 42. dist. si quis despicit.

b ¶ *Præsumptio.*] i. temeritas. Quidam tamen hic scripserunt, q̃ hęc præsumptio sit iuris, contra quam non admittitur probatio, secus si præsumptio sit facti.

SI *quæ causæ.*] Casvs. Dr in hoc c. q̃ si causa vel contentio vertitur inter laicos actores, & clericos reos, recurrẽdum est ad synodum episcoporũ, vt ibi terminetur, sicut synod[a] Nicæna diffinit. & hoc intellige cum causæ sunt difficiles, vel intellige hoc de causis spiritualib. vel de crimine ecclesiastico, vbi quilibet debet conueniri coram iudice ecclesiastico tantum.

c ¶ *Si quæ causæ.*] hoc c. loquitur de crimine ecclesiastico, vel de rebus spiritualib. & de causis generalibus ad totam prouinciam pertinẽtibus[c]. CVM ERGO HIS. Casvs. Vsque ad locum istum probauit, q̃ clerici sunt conueniendi sub iudice ecclesiastico. Nunc vero concludit q̃ clerici ad sæcularia iudicia non sunt pertrahendi, cum prædictæ auctoritates negent eos ante ciuilem iudicem cõueniendos: nec sunt tradendi curiæ, nisi depositi sint primo. Postea respondet sophistice, s. q̃ clerici qui ex possessionibus sunt Imperatori subiecti: ex spiritualibus debent episcopo respondere. & ad hoc probandũ inducit auctoritatem August. & ad hoc etiam inducit sequentia capit. quorum primum patet.

HIS ITA. Hæc est 2. pars q. in qua ꝓbat magister superficialiter. s. allegando, q̃ in spiritualib. causis dẽt tm̃ clericus corã clerico respondere: in aliis autem ciuilib. corã iudice sæculari. & hoc probare[t] per 5. canones. Io. de Fan. đ ¶ *Clerici.*] allegando hoc dicit.

SI *tributum.*] e ¶ *Agri.*] j. 23. q. vlt. secundum, cõtra. Sed ibi loquitur de his prædiis, in quibus fundata est ecclesia vel officinę eius, quæ debent esse liberæ, vt extra de censib. sancitum.

f ¶ *Potestatem.*] de facto, non de iure: nam si sine auctoritate principis vel alterius quis detineat res ecclesiæ, sacrilegus est nisi restituat. 12. q. 2. quisquis. 16. q. 1. in canonibus. "Videtur tamen, q̃ si agri ecclesię non soluant tributum, q̃ possit Imperator vendicare agros illos, vt hic, & C. de epi. & cle. de his. nam omnia bona illorum qui tenẽtur alicui soluere tributum, sunt illi iure pignoris obligata. C. in quib. cau. pi. ta. contra. l. 1. d Sed istud non est verum: quia tm̃ intelligitur de propriis prædiis patrimonialibus aliquorũ, vel clericorum, vel laicorũ. Licet enim prædia ecclesiæ cessent à tributo, non Deo possunt vendicari, vt 16. q. 1. §. nouarum.

g ¶ *Non nego.*] corporaliter me opponendo: quia pro temporalibus me morti opponere non debeo, pro altaribus libenter immolabor. 23. q. vltim. conuenior.

" Ecclesiæ ꝓdia, de qb⁹ tributũ non soluitur, an possint ab imperatore vendicari.

d Et videas qđ dicã i ꝓdic. l. 16. q. 1. placet. Arc.

Agnum.] Casvs. Ambr. in hoc c. ostendit, q̃ tributum est soluẽdum sublimioribus potestatibus exẽplo Christi, & duabus auctoritatibus, vna scilicet Apostoli, & alia Petri.

7 dist. 8. quo iure.

h ¶ *Subiecti.*] tributum est ꝓbatio subiectionis. extr. de censi. c. 2. Sed arg. contra extra de priuil. recepimus. verum est, q̃ est signum subiectionis, licet nõ plena ꝓbatio.

8 l. 5. epistolarum, post epist. 32.

i ¶ *Soluit.*] non ex debito, sed ne scandalizaret alios, vt 28. q. 1. iam nunc.

k ¶ *Omnis anima.*] subdita peccato. " Christus. n. nemini fuit subiect⁹. 23. q. 3. in prin.

" Christus nemini fuit subiectus.

† al. soluant

l ¶ *Siue regi.*] hęc verba interpretatur Inn. extra de ma. & obed. solitæ.

m ¶ *Epistola prima Clementis.*] i. missa Clementi à Petro[c] sicut dicitur instrumẽtum meum quod mei causa factum est. ff. de eden. prætor. §. 1. & dicitur etiam epistola illius cui est missa: tamen cum distinct. ff. de fur. eum qui. §. vlt.

c Qđ sic debeat expõi p3 ex seq. c. vbi Petr⁹ loqtur Clemẽti, & est de eadẽ epistola, scđm Hu.

E quidem.] Casvs. Casum hũc sic intelligit H. Petr⁹ misit epistolã ad Clemẽtem, in qua docet eum, vt irreprehensibiliter viuat, & vt sæcularia negotia vitet, non fideiussor, non litium aduocatus, non iudex sæcularium negotiorum fiat: sed tm̃ insistat verbo Dei: laici vero sæcularia negotia tractet. vñ Hu. sic exponit illud verbum, *ex epistola Clementis*, i. missa ad Clementem. Alij dñt, q̃ missa fuit ad aliquem epm̃. vñ Beneu. sic ponit hunc casum. Clemẽs Papa misit ad Iacobũ Hierosolymitanum archiepm̃ quandam epistolam, cuius

Matth. 17.

Rom. 13.

1. Petr. 2.

9 inducitur Petr⁹ loquẽs Clementi.

loq̃batur: s. vt irreph̃ensibiliter viueret: & sęcularia negotia vitaret, nõ fideiussor, nõ aduocatus, nõ iudex sæcularium negotiorũ esset: sed tm̃ insisteret verbo Dei, laici vero sæcularia negotia expedirẽt.

A ¶ Vel inter.] *Sic in editione conciliorum tribus tomis. In illa autem quattuor tomorum absunt hæc*, vel inter laicos & clericos: *in Gratiani codicibus legebatur*, contentiones inter clericos & laicos.

B ¶ Iudicium.] *In aliquot editionibus ipsius epistolæ, apud Anselmum, in capitularibus, & in epistola Nicolai episcopis Galliæ in appendice bibliothecæ sanctorum Patrum, in qua caput hoc refertur, legitur*, iurgium.

Cum ergo his omnibus auctoritatib. clerici ante ciuilem iudicem denegentur producendi, cum (nisi prius depositi, vel nudati fuerint) curiæ nõ sint repræsentãdi: patet q̃ ad sęcularia iudicia clerici nõ sunt pertrahẽdi.

2 *Hic ita respõdetur. Clerici*[d] *ex officio, ẽpo sunt suppositi: ex possessionibus prædiorum, Imperatori sunt obnoxij. Ab episcopo vnctionem, decimationes, & primitias accipiunt: ab Imperatore vero prædiorum possessiones nanciscuntur. Vnde August. ait super Ioannem* [7 *Quo iure villas defendis? diuino, an humano*] *require in principio: vbi differentia signatur inter ius naturale, & ius constitutionis. Quia ergo, vt prædia possideantur, Imperiali lege factum est: patet, quòd clerici ex prædiorum possessionibus Imperatori sunt obnoxij.*

Item Ambrosius contra Auxentium in oratione de tradendis basilicis.[8]

¶ Imperatori tributum ecclesia denegare non debet. C. XXVII.

SI tributum petit Imperator, non negamus: agri[e] ecclesiæ soluunt† tributum. Si agros desiderat Imperator, potestatem[f] habet vendicandorum. *Ac paucis interiectis.* ¶ Tollant eos, si libitum est: Imperatori non dono, sed non nego[g].

Idem in commentariis ad c. 5. Lucæ, lib. 4. cap. penultimo.

¶ Potestatibus tributa non sunt denegãda. C. XXVIII.

MAgnum quidem est, & spirituale documentum, quo Christiani viri sublimioribus potestatibus docentur debere esse subiecti[h]: ne quis constitutionem terreni regis putet esse soluẽdam. Si enim cẽsum Dei filius soluit[i], quis tu tantus es, qui non putes esse soluendum?

Item Apostolus [*Omnis anima*[k] *sublimioribus potestatibus subdita sit.*] *item Petrus apostolus generaliter omnibus fidelibus scribit,* [*Estote subditi dominis vestris, siue regi*[l], *quasi præcellenti, siue ducibus, tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum.*

Item ex epistola 1. Clementis[m] *ad Iacobum fratrem Domini.*

¶ De sæcularibus negotiis episcopus cognoscere non debet. C. XXIX.

9 TE quidem oportet irreprehẽsibiliter viuere, & summo studio niti, vt omnes vitæ huius

Source : BIU Cujas

" Clericus an possit fideiubere.

a ¶ *Ne fideiussor.*] " Clericus regulariter non debet fideiubere, vt hic, & ext. de fideiuss. clericus. nisi necessitas sit: tunc enim ex pietate tenetur subuenire alij, vt 86. dist. non satis. Item clerici possunt fideiubere pro ecclesiis suis, vt in auth. de sanct. episc. §. alium autem. coll. 9. Item inter se mutuo fideiubent cum conueniuntur, vt C. de episc. & cle. l. omnes.

occupationes abiicias: ne fideiussor [a] existas: ne aduocatus [b] litiũ fias: neve in vlla aliqua occupatione prorsus inueniaris mundialis negotij occasione perplexus. Neque enim iudicem [c], aut cognitorem sæcularium negotiorum hodie te ordinare vult Christus: ne præfocatus præsentibus hominum curis non possis verbo Dei vacare, & secundum veritatis regulã secernere bonos à malis. Ista namque opera, quæ tibi minus congruere superius exposuimus, exhibeant sibi inuicem vacantes [A] laici: & te nemo occupet ab his studiis, per quæ salus omnibus datur.

§ in hac. Item nec ad strictus curiæ potest fideiubere. C. loc. curialis. & si clericus fideiuberet, potest dici, quòd non tenet fideiussio nisi tali priuilegio suo renuntiet: nã fideiussor pro non dato habetur, nisi priuilegio suo renũtiet, vt ff. si quis in ius vocat. non ier. l. 1. Vel dic, q̃ licet non debeat fideiubere, si tamen fideiusserit, tenet obligatio, vt extra de fideiuss. ca. peruenit. & c. constitutus.

b ¶ *Ne aduocatus.*] q̃d prohibetur sacerdotibus, vt j̃. 14. q. 5. denique. & 15. q. 2. c. 1.

c ¶ *Iudicem.*] contra j̃. 23. q. vlt. c. sæpe. & cahis à quibus. sed dic, quòd possunt tractare de illis temporalibus quæ spectant ad ecclesiam.

Sicut enim.] Casvs. Docet Petrus, quòd sicut impium est si Clemens neglecta prædicatione suscipiat curas sæculares: ita peccatum est si in sæcularibus laici vicissim sibi non subueniant: quod si per se non intelligãt, per diaconos edoceantur.

d ¶ *Vsum.*] Arg. quòd peccat qui non recipit arbitrium [a], & qui non componit inter partes. 90. dist. præcipimus.

† *vacare*] orig.

a Forte ñ est verũ in seruo, qui ñ p̃t esse arbiter, vt 3. q. 7. siqs vero. & idẽ forte in monacho, cum seruus dicatur, vt no 12 q. 1. nõ dicatis. in gl. nũ quid pauper, &c.

e ¶ *Ex his.*] i. ab his.

f ¶ *Instare.*] id est, interesse. s̃. 90. dist. præcipimus.

g ¶ *Per diaconos.*] arg. quòd diaconi debent laicis exponere, & instruere modũ viuendi. 25. dist. audire.

EX HIS OMNIBVS. Casvs. Concludit Grat. ex supradictis, quòd clericus in ciuili causa coram sæculari iudice est conueniendus: quia sicut iudex ecclesiasticus legum ecclesiasticarum est executor, & eas solus facit, condit & interpretatur: sic iudex ciuilis leges ciuiles exequitur, & eas solus facit & interpretatur. In criminali vero causa clericus apud ecclesiasticum iudicem est tantum conueniendus, nisi de consensu episcopi sui ad sæcularem iudicem pertrahatur cum incorrigibilis reperitur, & hoc allegando dicit Gratianus, nisi forte hoc vltimum, ad quod inducit sequens cap.

h ¶ *Sicut enim ille solus.*] nam vnde ius prodiit, ab eo interpretatio requiritur, vt ext. de sen. exc. inter. quandoque legatus Papæ interpretatur rescriptum Papæ. ext. de postu. præla. ad hæc. vltra med: & ext. de sequest. ad hoc. iudex etiam interpretatur legem, vt ff. de legib. nam vt ait. sed non potest interpretari sententiam suam, nisi sit præses prouinciæ. ff. de app. ab executore. similiter consuetudo interpretatur legem, vt ext. de verb. sig. abbate. " Interpretatio quę-

" interpretõ est triplex.

dam est probabilis, & nõ necessaria, vt magistri, vt C. de profes. qui in vr. Constant. l. vnica. Quædam est necessaria, sed non generalis, vt iudicis, vt ff. de legi. nam vt ait. Quædam est probabilis, necessaria & generalis: sed non est in scriptis redigenda, vt consuetudinis, vt ff. de leg. si de interpretatione. & ext. de ver. si. abbate. Quædam probabilis necessaria & in scriptis redigenda, vt principis, vt C. de leg. l. 1. & l. vlt.

Statuimus.] Casvs. Quęsitum est à Fabiano quam pœnam debet pati clericus, si infestus fuerit episcopo suo, vel insidiator? Et respondet, quòd ante examinantem iudicem debet deponi, & cũctis diebus vitæ suæ curiæ tradi seruiturus, & infamis permaneat absque vlla spe restitutionis. Vel ante examinatum iudicium, id est, ante quam causa examinetur. & hoc quando notorii erat.

i ¶ *Mox ante.*] non intelligas, quòd hęc dictio, ante, ibi notet aliquod tempus: sed est sensus, ante, id est, ante examinantem iudicem, siue coram examinante [b]. Vel loquitur cum est notorium crimen. sic C. de defen. ci. defensores.

QVIA ERGO. Casvs. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima parte concludit Gratian. sophistice ostendens, quòd ille clericus de quo facta est mentio in the mate, non est transgressor canonũ, si & alium clericum nõ in criminali, sed in ciuili ad iudicem trahat sæcularem. nam tantum ciuilis iudex de ciuili causa cognoscere debet. In secunda parte dat veram solutionem dicens, quòd ea quæ dicta sunt pro actore, quamuis videantur verisimilia, tamen ponderare carent, cum secundum canones & leges sæculares clericus nec in ciuili nec in criminali causa ad sæcularem iudicem sit pertrahẽdus. quod probat per omnia sequentia c. vsque ad §. *Ex his omnibus.* Secunda pars incipit ibi, *Ecclesiæ.* Sequentia duo cap. patent.

E CONTRA. Hæc est tertia pars quæst. in qua probatur, q̃ in omni causa, siue ciuili, siue criminali per proprium episcopũ clericus iudicetur. & hoc probat per 14. cap. in quibus punit etiam contemptores. Ioan. de Fant.

† *al. pondere veritatis*

b Sic sumitur ibi: pci. damus ante Deũ, i. corã Deo, scd̃; H.

1 Anſ. l. 7. c. 159. Pol. l. 4. tit. 31.

2 Pol. l. 5. ti. j. Iuo par. 6. c. 345. Anſ. l. 6. c. 158.

3 Et in concilio ipso. c. 16.

4 Pan. l. 4. c. 30.

5 j̃. de pœn. di. 1. c. aliud.

tunc detracto eis officio, curiæ tradnedi sunt.

Vnde Fabianus Papa ait epistola 2. episcopis orientalibus.

¶ Qui episcopo insidiatur, semotus à clero curiæ tradatur.

C. XXXI.

1 STatuimus, vt si quis clericorum suis episcopis infestus, aut insidiator fuerit, eosque crimi nari voluerit, aut conspirator fuerit, mox ante [i] examinatum iudicium submotus à clero, curię tradatur: cui diebus vitæ suæ deseruiat, & infamis absque vlla restitutionis spe permaneat.

Quia ergo iste nõ incriminali, sed in ciuili causa clericum ante ciuilem iudicem produxit: non est iudicandus transgressor canonum, nec est dicendus pertraxisse reum ad iudicem non suum: quia de ciuili causa non nisi iudex ciuilis cognoscere debet.

3 *Econtra ea, quæ in actoris defensione dicta sunt, verisimilia quidem videntur: sed ponderet† carent. Sacris enim canonibus, & forensibus legibus, tam in ciuili, quam in criminali causa clericus ad ciuilem iudicem pertrahendus negatur.*

Vnde in epistola 1. Clementis ad Iacobum legitur.

¶ Fratres apud presbyteros iudicentur.

C. XXXII.

2 iij SI qui ex fratribus [k] negotia habent inter se, apud cognitores sæculi non iudicentur: sed apud presbyteros ecclesiæ, quidquid illud est, dirimatur.

Item Siluester Papa in epilogo concilij Romani. [3]

¶ Nullus clericus propter aliquam causam intret curiam.

C. XXXIII.

4 iiij NVllus clericus, vel diaconus, vel presbyter propter quamlibet causam intret in curiam, nec ante iudicem ciuilem [A] causam dicere præsumat.

A ¶ Ciuilem.] *In epilogo synodi Romanæ sub Siluestro, vnde hoc videtur sumptum, legitur,* cinctum: *cingulo enim milites, ac magistratus ab Imperatore donabantur.*

Item Leo Papa ad Rusticum, epist. 90. al. 92 cap 9.

¶ Ecclesiasticum non forense iudicium pœnitens expetat.

C. XXXIIII.

5 ALiud quidem est, debita iuste reposcere, aliud, propria perfectionis amore contemnere. Sed illicitorum veniam po-

k SI *quis ex fratribus.*] Fratres hic vocat clericos, vel ét oẽs Christianos [c], & loqtur secũdum antiqua tẽpora, vt s̃. ea. relatum.

c j̃. e. q. 3. ad mensam.

ALiud *quidem.*] Casvs. Quidam laicus solenniter pœnitẽs causam habebat cũ alio laico. Quæsitũ est à Leone Papa vtrum petere debet iudicem ecclesiasticum, vel sæcularem? Et resp. q̃ vult de illicitis veniam postulare, vt sit perfectus, debet à multis illicitis abstinere: verumtamen si causam non vult negligere, melius recurret ad ecclesiasticum iudicem, quàm forensem. Intellige si reus consentit, vel intellige cum pœnitens solenniter conueniebatur.

Source : BIU Cujas

"Oia licẽt, sed non expediunt.

1. Cor. 6.

a Ar. ad hoc 14. q. 1. §. 1.

1 C. Theod. l. 16. d epali iudicio, le. j. §. qcũque. ext. de iud. c. nouit. Ca pit. l. 6. c. 281 Anfel. l. 3. c. 108. Iuo p. 16. c. 312.

† al. inter initia

† al. regis

† al. episcopum cum

2 Capit. ibi. Anf. ibid. Iuo ibid. Pan. l. 5. c. 23

† al. testimonio

b sub. Ante cõclusionẽ sẽm In. vel eñ diffinitiuam sniam ẽncumque, sẽdm Hug.

a ¶ *Postulantem.*] pœnitentes enim sub regula ecclesiastica viuere debent, vt hic, & j. ead. de persona. & j. de pœn. dist. 5. contrarium. & c. falsas.

b ¶ *Omnia mihi licent.*] "tucc non expedit id, quando licitum est, quando vsus ipsius aliis infert impedimentum, vt 28. q. 1. sic enim. Licet quod fidelis discedat ab infideli, sed non expedit, vt ibi dicitur. Vel aliter, mihi licet mea repetere, sed nõ expedit ad vitam consequendam, qa scandalizantur illi à quibus repetũtur[a], vel sic: Omnes cibi liciti sunt, sed non expediunt propter infirmos fratres, qui tunc quosdam cibos reprobabant, vel sic. Licitũ est p̃dicatori sumere sumptus ab illis quibus prędicat: sed non expedit propter Corinthios qui auari erant.

c ¶ *Pœnitens.*] f. solenniter, & loquitur de actore pœnitente, & cum est de voluntate rei, vel loquitur cum ipse pœnitens conuenitur.

d ¶ *Ecclesiasticum.*] supple vel reus: quia de actore minus videbatur.

e ¶ *Quamlibet*] §. in c. nullus episcopus.

Q *Vicumque.*] Casvs. Hæc lex diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, q̃ quicumque. Item habet siue actor, siue reus, potest appellare à iudice sæculari ad episcopum ante litẽ contestatam vel sententiam, etiam aduersario refragante cui debent apostoli dari cũ gestis causę. In 2. parte dicitur, quòd causæ terminatæ p episcopos retractari non debent. In tertia parte dicitur, quòd vbi vnus solus episcopus fert testimonium, alius cõtra ipsum non audiatur: sed habeatur firmum & incorruptum quod per os episcopale profertur. Secunda pars est ibi, *Omnes.* Tertia ibi, *Testimonium.* Et not. q̃ hęc lex est tota abrogata, nec habet locum hodie.

f ¶ *Quicumque.*] §. in hac lege quinque notantur. Primum, q̃ à iudice sæculari appellatur ad episcopum. Secũdum quòd ante sententiam appellatur. Tertium, q̃ ab eorum sententia non appellatur. Quartum, q̃ vnius epi testimonio fides adhibetur. Quintum, q̃ alij non audiuntur post testimonium epi. Prima pars tollitur per id ext. de ap. si duobus. Secunda per id. 2. q. 6. non ita. Tertia per id. 2. q. 6. omnis oppressus. Quarta per id. 6. q. 2. si tantum. & c. placuit. Quinta per id quod testimonium solius episcopi non valet. 4. q. 3. §. iurisiurandi. Et licet hæc lex sit abrogata, tamen Inn. arg. ex ea extra de iud. nouit. non vt confirmet eam, sed vt ostendat quantam affectionem Imperatores habuerunt erga sacerdotium.

g ¶ *Decursis.*] id est post litem contestatam[b].

h ¶ *Cum sermone.*] in allegationibus.

O *Mnes itaque.*] HAEC SI QVIS. Casvs. Ne forte aliquis opponeret Grat. dicẽs suprà dicta esse antiquata: ideo Grat. respondet dicẽs, q̃ Carolus ea per legem sequentem confirmauit, in qua præcepit Romanis & Francis, & omnibus hominibus sui imperij vt legem illam teneant quam ad interrogata Ablauij ducis illi & omnibus transmisit, extractam de 17. Theodosij Imperatoris libro, hanc inquam sententiam. *Quicumque litem habens, &c.* & not. q̃ talis confirmatio nulla est, cum per legem istam Longobardam quæ est inualida, aliã cõfirmet inualidam. vnũ enim inualidum aliud inualidum confirmare nõ p̃t. & non loqtur de Longobarda, quæ nũc est, quia in ea hoc non inuenitur, sed in ea quæ est in Gallia.

i ¶ *Capitularibus.*] i. in Longobarda, non tñ inuenitur quæ in ea nũc est, sed in Gallia. 3 Anf. ibid.

k *Volumus.*] ¶ *Vel consuetudinario.*] extra de eo qui mit. in poss. c. 3.

D *E persona.*] Casvs. Quidam presbyter Hispanus accusatus fuit coram iudice sęculari, & cõuictus ab aduersario, expulsus est ab ecclesia sua, & in exilium missus, quod cum significatum esset Gregor. delegauit hanc causam Io. defensori eunti in Hispaniam, docens, q̃ nõ debuit accusari nisi corã epo suo. Et ad hoc p̃bandum inducit legẽ Iustiniani, in qua cauetur, q̃ quęcumque sit persona ecclesiastica, non nisi sub proprio epo debet conueniri: cuius sententiæ si altera partium non acquiescat, iudex sæcularis eam debet executioni mãdare. & si qs obiiciat q̃ lex hæc loqtur de clerico, & non de presbytero, sciat q̃ nomine clericorum presbyteri & diaconi continentur, sicut superius in eadẽ cõstitut. legitur, cuius verba j. ponuntur.

l ¶ *De persona.*] de hac habes 2. q. 1. in primis.

m ¶ *Non ab alio.*] i. nõ à contrario, "quandoque enim ab inferiori p̃t iudicari[c]. H. tñ huic litteræ adhæsit, qđ dicit, qui dixit solũ episcopum esse ordinarium iudicem clerici: & per hoc quod dicit, doceat prius, &c. Sed tu dicas q̃ prælati ecclesiæ collegiatæ habent iurisdictionẽ, vt 15. q. 4. c. 1. extra de immu. ec. non minus. extr. de iud. c. 2. C. de iu. om. iu. l. vlt. ext. de off. ord. cum ab ecclesiarum. sed quod hic dicitur: prius doceat, &c. dicas priusquam sæcularem. H. tamen dixit solum epm habere potestatem excommunicãdi. vt 16. q. 2. visis. in fi. vbi dicitur q̃ excommunicatio sit mucro episcopalis. & q̃ solus eps debeat de causis matrimonialibus cognoscere. 35. q. 6. multorũ. & melius dicit noua constitutio. ext. de excess. præl. accedentibus. consuetudo tamen in talibus dat iurisdictionem, vt 9. q. 3. conquestus. C. de eman. lib. l. 1.

n ¶ *Aut monachum.*] cõuentum nomine monasterij ratione alicuius successionis, quæ obuenit monasterio per eum, aliàs non competit actio contra monachum, cum nihil habeat. vel intellige quod fideiussit de mandato ecclesiæ suæ, vel etiam sine mãdato: sed pecunia est cõuersa in vtilitatẽ ecclesię, vt noua const. dicit, q̃ q̃busdam. ext. de fideiuss. Si autẽ monachus contra aliquem deliquit, ipse monachus conueniendus est, non ecclesia[d], vt 18. q. 2. hoc tm. sicut ser

nos edicto salubri aliquando censuimus: hoc perpetua lege firmamus, malitiosa litium semina comprimentes.

Hæc si quis antiquata contendat, quia in Iustiniani codice nõ inueniuntur ita inserta, per Carolum renouata cognoscat, qui in suis capitularibus i *l. 6. c. 281. ait inter cetera.*

C. XXXVII.

3 V *Olumus*, atque præcipimus, vt omnes ditioni nostræ, Deo auxiliante, subiecti, tam Romani, quàm Franci, Alemani, Bauari, Burgundiones, Saxones, Turingi, Frisones, Galli, Brittones, Longobardi, Guascones, Beneuentani, Ghoti, Hispani, ceterique nobis subiecti omnes quocumque videantur legis vinculo constricti, vel consuetudinario k more connexi, hanc sententiam, quam ex sextodecimo Theodosij Imperatoris libro, capitulo videlicet vndecimo, ad interrogata Ablauij Ducis illi, & omnibus rescriptam[a] sumpsimus, & inter nostra capitula pro lege tenendam consultu omnium fidelium nostrorum tam clericorum, quàm & laicorum posuimus, lege † cũcti perpetua teneant, id est [4], Quicumq; litẽ habens, siue possessor, siue petitor fuerit, &c. [vt sup.]

a ¶ Rescriptam sumpsimus.] *Sic est emendatum ex capitulari. Antea legebatur*, per scripturam misimus.

Item Gregorius, lib. 11. epist. 54. Ioanni defensori eunti in Hispaniam monendo dicit.

¶ Presbyter apud episcopum tantum iudicari debet.

C. XXXVIII.

5 D *E persona* [l] presbyteri hoc attendendum est: quia, si quam causam habuit, non ab alio [m] teneri, sed episcopus ipsius adiri debuit: sicut nouella constitutio manifestat, quæ loquitur de sanctissimis, & Deo amabilibus, ac reuerentissimis episcopis, clericis, & monachis [n] [Imp. Iustinianus Augustꝰ Petro gloriosissimo præfecto a prætorio. Si quis cõtra aliquem clericũ, aut monachũ aut diaconissam, aut monastriam,

† *lege cunctis perpetuo tenendam*] orig.

4 s. e. c. quicumque.

5 Anf. l. 3. c. 95.

"p̃sbyter an possit ab inferiori epo iudicari.

c Sed cõtra 16. q. 2. visis. i fi. qđ dicvt plene not. Inn. extr. de of. or. quãto & de p̃b. in Lateranen. & no. per B. ext. đ priuil. cũ olim pp. in gl. & male. & i ta li casu monachus etiã cõstituit p curatorẽ, vt ipse not. ex. de rescr. cũ dilecta. i pr.

Source : BIU Cujas

uus conuenitur qui deliquit, non eius dominus. C. de nox. l. pen. & vlt. in fi. Primo autem loco castigatio monachi spectat ad abbatẽ, vt 24. q. 3. corripiantur. & ext. de of. or. quanto. ext. de ap. reprehẽsibilis. vbi autem procedendũ est secundum ordinem iuris, tũc solus episcopus est iudex secundũ H. vt hic dicitur. Alij dñt ꝙ abbas hẽt ordinariã iurisdictionẽ super monachos suos, & excommunicare eos potest, vt extra de maio. & obed. cum in ecclesiis.

† *adeat*]ori.

1 Adde ad istud cap. an epi sint illustres: & dic, ꝙ sunt simules illustrib. vt ꝓbatur ī l. ad similitudinem. & ibi Bal. C. d epis. & cler. ꝓprie tamẽ sunt spectabiles, scdm Ale. de Im. ī gl. ru. col. 2. ff. de iurisd. omn. iud.

† *al. hoc* 2 in ead. Nouel. §. ꝓsbyteros. apud Iulianũ. c. 30 † *al. Li. cap.* id est, c. 51. nouel. auth. de san. epis. ꝓsbyteros.

a ¶ *Aut ascetriam.*]i. inclusam, quę semper assidue moratur ibi.

b ¶ *Doceat.*]i. adeat.

c ¶ *Iudicem hæc.*] si ip semet non potest. & est simile C. de epis. aud. episcopale.

d ¶ *Ne vero.*]hæc sunt originaliter verba Gregor.

Peruenit.] Casvs. In Sicilia erat quidam defensor Papæ, nomine Romanus, q despectis epis compellebat clericos in suo iudicio laicis respondere. quod cum Gregor. audiuit, præcepit ei ne de cetero hoc faceret: sed sub proprio epo conueniãtur, vt vel ipse cognoscat, vel det iudices delegatos, vel per executorẽ ipsius partes arbitros eligere compellãtur, si alicui partium eps fuerit suspectus. Si vero laicus vel clericus contra episcopũ causam habuerit, tunc se interponere debet ille Romanus, vt vel ipse cognoscat, vel eo admonente iudices eligãtur. & si aliter fiat, ordo ecclesiasticus confunditur.

e ¶ *Aut si forte.*] extra de foro comp. si quis contra.

f ¶ *Executio.*]i. executor ad hoc deputat⁹, scilicet archidiacon⁹, vt 25. dist. perlectis. & ext. de fo. comp. nullus[a]. Cum autem iudex accusatur, in optione actoris erat an vellet ꝙ recusatus delegaret causam aliis, vel quòd partes cogerentur ad eligendos iudices, vt ext. de fo. comp. licet. & c. si quis. " Hodie autem si iudex recusatus fuerit, & probata fuerit causa recusationis, ad arbitrium recusatoris ipse qui recusatus fuerit, dabit iudices, vel trãsmittet negotium ad superiorem, vt in constit. cum speciali. ext. de ap." Sed quęro an iudices delegati ab episcopo possint partes punire, si non venirẽt ad iudicium? Non videtur, quia solus delegatus à principe potest citare, vt in authent. de litig. §. omnem. collat. 8. nec alij possunt suas sententias mandare executioni, quàm ordinarij vel delegati à principe, vt C. de bo. auct. iud. pos. auth. & qui iurat. ff. de re iud. à diuo. & aut ascetriam [a] habeat aliquam actionem: doceat † [b] prius sanctissimum episcopum, cui horũ vnusquisque subiacet [1]. Ille vero causam inter eos diiudicet. Et si quidem vtraque pars his, quæ iudicata sunt non acquieuerit [B], iubemus per loci iudicem hæc [c] † executioni perfecte mandari, &c.] [2] Ne vero [d] obiiciatur, quia de clerico hoc loquitur, non de presbytero, sciendũ est, quia superius in eadem constitutione lib. † cod. 1. legitur appellatione clericorum, etiam presbyteros, & diaconos contineri. Verba autem legis ista sunt [Presbyteros autem, & diaconos, & subdiaconos, cantores, & lectores, quos omnes clericos appellamus, & reliqua.]

A ¶ Præfecto prætorio.] *Græce est,* μαγίστρῳ θείων ἡμῶν ὀφφικίων, *id est,* magistro diuinorum nostrorum officiorum.

B ¶ Non acquieuerit.] *In auth. de sanct. episc. & apud Iulianum abest negatio.*

Item Gregorius lib. 9. epist. 32. Romano defensori Siciliæ.

¶ Clericus clericum ad publica iudicia non pertrahat. C. XXXIX.

PEruenit ad nos, ꝙ si quis contra clericos quoslibet causam habeat, despectis eorum episcopis eosdem clericos in tuo facias iudicio exhiberi. Quod si ita est, quia valde cõstat esse incõgruum: hac tibi auctoritate præcipimus, vt denuo hoc facere non præsumas: sed si quis contra quemlibet clericum causam habuerit, episcopum ipsius adeat: vt aut ipse cognoscat, aut certe ab eo iudices deputentur: aut si forte [e] ad arbitros eundum est, partes ad eligendos † iudices ab ipso executio [f] deputata compellat. Si quis vero clericus, vel laicus contra episcopum causam habuerit: tunc te interponere [g] debes, vt inter eos, aut ipse cognoscas, aut certe te admonente sibi iudices eligant. Nam si sua vnicuique episcopo iurisdictio non seruatur: quid aliud agitur, nisi vt per nos, per quos ecclesiasticus custodiri debuit ordo, confundatur?

† *eligendum iudicem*] orig.

a ista decre. hodie est remota: & fuit in prima cõpilatiõe: & erat secũda decr. einsdẽ tit. & est palea. s. e. nullus clericus "iudice recusato qđ fiet.

Idem Iannuario episcopo Caralitano, lib. 3 epist. 26.

¶ A laicis iudicibus clerici non sunt opprimendi. C. XL.

FRatris & coepiscopi nostri Felicis & Ciriaci abbatis relatione cognouimus, ꝙ in insula Sardinia sacerdotes à laicis iudicibus opprimantur, & fraternitatem tuam ministri sui despiciant: dumque solum simplicitati [h] à vobis studetur, quantum videmus, disciplina negligitur.

Idem Gregorius Mauricio Imperatori, lib. 4. epist. 31. seu c. 75.

¶ Sacerdotes à Regibus sunt honorandi, non iudicandi. C. XLI.

SAcerdotibus autem non ex terrena potestate Dominus noster citius indignetur: sed excellenti consideratione propter eum, cuius serui sunt, eis ita dominetur, vt etiam debitam reuerentiam impendat. [3] Nam in diuinis eloquiis sacerdotes aliquãdo Dij, aliquando angeli vocantur. Nam & per Moysem de eo, qui ad iuramentum deducendus est, dicitur [Applica illum ad Deos] id est ad sacerdotes. Et rursus scriptum est [Diis non detrahes] s. sacerdotib. Et Propheta ait [Labia sacerdotis custodiunt [i] scientiam, & legem requirent ex ore eius: quia angelus Domini exercituũ est.] Quid ergo mirum, si illos vestra pietas dignetur honorare, quibus in suo eloquio honorem tribuens, eos aut angelos, aut Deos ipse etiam appellat [k] Deus? [4] Ecclesiastica quoq; historia testatur: quia cum piæ memoriæ Constantino principi, scripto oblatæ accusationes contra episcopos fuissent, libellos quidem accusationis accepit, & eosdem, qui accusati fuerant, episcopos conuocans, in eorum conspectu libellos, quos acceperat, incendit [l], dicens. Vos Dij estis, à vero Deo constituti. Ite, & inter vos causas vestras discutite: quia dignũ nõ est, vt iudicemus Deos. In qua tamen sententia sibi magis ex humilitate, quàm illis aliquid præstitit ex reuerentia impensa. ¶ Ante eũ quippe pagani in rep. principes fuerũt, qui verũ Deum nescientes. Deos ligneos, & lapideos colebant: & tamen eorum sacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid ergo mirum, si Christianus Imperator veri Dei sacerdotes dignetur honorare, dũ pagani, vt prędiximus, principes, honorem impendere sacerdotibus nouerunt, qui Diis ligneis & lapideis seruiebant? Hæc [c] ergo non tantũ specialiter [m], quantum tum pro præsentibus qui nunc accusantur, & non conuincuntur, sed etiam pro omnibus aliis. 13. q. 2. non æstimemus.

Solus delegatus à principe potest mittere in possessionem. ff. de iu. om. iu. iubere. Potest tamen dici, ꝙ secundum iura nostra subdelegatus habet coerctionem, quia potest interdicere ecclesiam, vt extra de of. dele. ex litteris. in fi. & secundum legem, modicam saltem habebunt coerctionẽ subdelegati. C. de spor. l. 2. & ff. de off. eius cui man. est iu. l. vlt. in fi.

g ¶ *Interponere.*] hoc verum est in modicis vel minimis causis: nã maiores causæ episcoporũ ad metropolitanum deferuntur, vt 6. q. 4. si inter. 9. q. 3. conquestus. & 80. distinct. c. 1.

Fratris.] Casvs. Ianuarius eps Caralitanus inrãtũ erat simplex, ꝙ clerici sui eum despiciebant, & sacerdotes in Sardinia à sæcularibus iudicibus opprimebantur. Quod cum Greg. audiuisset per episcopum Felicem & Ciriacũ abbatem, præcepit ei vt hoc fieri non permittat, ne dũ simplicitati studet, disciplina negligatur.

3 Nicolaus epist. 7. ad Michaelem imp. c. 35.

h ¶ *Simplicitati.*] s. 39. dist. Petrus.

Sacerdotibus.] Casvs. Maurici[a] Imperator compellebat clericos sub se respõdere: & eis debitã reuerentiam nõ impendebat. quare Gregor. scribit contra ipsum, docens ꝙ omnes sacerdotes debet gẽneraliter honorare, cum nesciatur qualis quisque sit futurus in futuro iudicio: & quòd ipsos debeat honorare, probat vna ratione, scilicet quia Deus vocauit eos deos, & Malachias propheta ipsos Angelos appellauit: & duob. exemplis, s. Constantini, & paganorum imperatorum, qui sacerdotibus sui tẽporis reuerentiam exhibuerũt. Ratio scipit ibi, *Nam in diuinis eloquiis.* Exemplum Constantini ibi, *Ecclesiastica quoque.* Exemplum paganorum est ibi, *Ante eum.*

Exod. 22.

ibid.

Malach. 2.

i ¶ *Custodiunt.*] id est, custodire debent, vt ꝯead. q. 3. nolite.

k ¶ *Appellat.*] ergo ex sola appellatione nominis aliquis consequitur ius [b]. sic 32. q. 4. dicat. C. de la. li. tol. §. pe. ext. de præsum. illud. inst. đ ado. §. vlt. arg. contra. 2. q. 1. multi. in fi. vbi dicit, quòd sola nominatio non sufficit. C. de probat. non epistolis. & l. fi.

4 s. e. continua. §. item Constantinus. B. Aug. epist. 66.

b Ar. ad hoc 93. dist. dñs. vbi de hoc. ar. cõtra. C. đ test. neq;. C. đ li. cau. iubem⁹. Ar.

l ¶ *Intẽdit.*] hic vides, quòd iudex debet destruere libellum, qui nõ est legitime cõpositus, vt 2. q. vlt. c. vlt.

c Scdm H. bñ inducitur auctoritas Apostoli sed qđ sequitur fuit snia M. & B. I. si. scdm L.

m ¶ *Specialiter.*] pro bonis. sed etiam generaliter pro bonis & malis [c], vel non tan-

Source : BIU Cujas

Inolita.] Casvs. Relatum fuit in Mileuitano concilio, quòd clerici clericos suis episcopis relictis ad sæcularem iudicem tra herent, quare statuit concilium, vt hoc de cetero non fiat, & si quis de cetero præsumet, super hoc conuictus causam perdat, & etiam à communione repellatur. *Inolita*, i. consueta. Et loquitur hoc cap. de actore. sequens de reo.

a ¶ *Inolita.*] Hoc c. de actore, & sequens de reo loquitur. "Et no. quòd si actor traxerit reum ad iudicem nō suum, perdit causam. sed si reus traxerit actorem, pro conuicto habetur, vt C. de iur. om. iud. in criminali. hoc tamen intelligas lite contestata: quia si ante litis contest. desistit, non incidit in pœnam [a], vt j. ead. c. prox. & ff. rem ra. ha. amplius. & ff. de iudi. voc. quamuis. licet sit arg. contra. C. de transa. si qs maior. s. e. placuit. Et quod dicit, quod causam perdit, dicunt quidā ipso iure, verius credo, quòd per sentētiam, & hoc innuit hoc verbum, conuentus.

"actoris punitio reū ad iudicē ñ suū trahentis.

1. Cor. 4.

a idē Bart. Bal. An. Cy. & Pau. dCa. ī d. l. ī criali. in gl. alleg.

b ¶ *Pontifice.*] hic manifeste habes, quòd in causa ecclesiastica neuter pt adire alium iudicem, siue in ciuili, siue in criminali negotio: laici autem sine consensu ordinarij eligunt alium iudicē in ciuili negotio, vt ff. de iud. l. 1. C. de iur. om. iu. l. 1. sed non in criminali, vt C. de iu. om. iu. in criminali. j. ead. c. si quis cum clerico. "sed in clerico requiritur consensus episcopi, & etiam proprius consensus, argu. hic, & 9. q. 2. c. 1. & s. ead. clericum. & nullus. & c. inolita. & 6. q. 3. denique. & 3. q. 6. non liceat. extra de fo. cōp. significasti. Et est triplex ratio quare laicus potest, & nō clericus: qa laicus potest iurare sine licentia sui iudicis, sed clericus non, vt extra de iu. cal. inhærētes. Sed non posset coram laico litigare, nisi ibi iuraret. Item ab alio episcopo non pōt ordines accipere, ergo nec iudiciū, qđ maius est, vt 9. q. 2. nullus primas. Item non potest ab alio, quam à suo prælato petere iudicium animæ, quod est occultum, ergo multo fortius nec manifestum, vt de pœ. dist. 6. placuit. Item inconueniens iam esset, q vnus eps iudicaret clericos alterius episcopi, quod esse non debet, vt 9. q. 2. per totū. & sic omnes de vno episcopatu possent sibi alium episcopum eligere in iudicem: nec renuntiare potest clericus huic iuri. extr. de for. comp. si diligenti. credo tamen, q licet non possint renuntiare expresse, quòd tamen sponte, id est tacite possunt consentire in alium iudicem [b]. nam arbitrum sponte eligunt & iudicem delegatū, alioquin exsufflatum erit priuilegium clericorum, quòd clericus potest eligere coram quo iudice velit litigare. in contit. Fed. auth. habita. C. ne fil. pro patr. Item multa possum facere sponte, ad quæ non possum me pacto adstringere. nam possum instituere aliquem hæredem, non tamen pacto ad hoc me adstringere possum, vt C. de pact. l. vlt. Item tacite possum renuntiare foro, licet nō expresse, sicut tacite Papa renuntiat priuilegio suo, vt 2. quæst. 7. nos si. & q. 5. mandastis. Sicut tacite possum renuntiare exceptioni procuratoriæ contra milites, sed non expresse, vt ff. de proc. filiusfam. §. veterani. similiter tacite possum renuntiare iuramēto calum. sed non expresse. C. de iur. calum. l. 2. in fi. & quòd sponte possit respondere, habes 3. q. 6. pulsatus. Ioan. Quidquid dicat Io. hoc tene, quòd in laicum nullo modo consentit clericus, vt extra de for. comp. si diligenti. nec in clericum sine consensu episcopi, vt extra de fo. com pet. significasti. B.

1 in Tolet. 3. c. 13.

"Clerici an possint ī iudicē nō suū consentire.

2 Et in cōc. apud Palatiū Vermis habito, c. 18 3 Iuo p. 6. c. 362. §. item placuit.

generaliter pro omnibus asserimus sacerdotibus: quoniā adhuc nescimus, quis in terribili iudicio Dei qualis futurus sit. Etenim Paulus egregius prædicator dicit [Nolite iudicare ante tempus, donec veniat Dominus, & reliqua.] Nam sunt multa, quę de iudicio illius homines ignorāt: quia fortasse, quæ vos laudatis, ille reprehendet: & quæ vos reprehenditis, ille laudabit.

c ¶ Hæc ergo.] *Sic etiam habet locus hic apud Nicolaum in epistola, cuius initium*, pro posueramus: *sed in originali pro istis hæc leguntur*, Hæc ergo pietati dominorum non pro me, sed pro cunctis sacerdotibus suggero. *Et multis interiectis, quæ hic non referuntur, subdit.* Nam adhuc nescimus, quis sibi, qualis sit. & Paulus egregius prædicator, &c. *præstatque omnino integrum illum locum legere Apostolicæ libertatis plenum.*

Item ex concilio Mileuitano.

¶ *In concilio Mileuitano, quod habetur, nihil tale extat. Ex ipso tamen citatur etiam ab Innocentio iij. in c. si diligenti. ext. de fo. compet. Habetur autem in Toletano, 3. c. 13.*

¶ Quæ pœna feriatur clericus clericum ad sæcularia iudicia pertrahens.

C. XLII.

[1] NOlita [a] præsumptio vsq; adeo illicitis ausibus aditum patefecit, vt clerici conclericos suos, relicto pontifice [b] suo, ad iudicia publica pertrahant. Proinde statuimus hoc de cetero non præsumi. Si quis hoc præsumpserit facere conuentus [A] & causam perdat, & à communione efficiatur extraneus.

A ¶ Conuentus.] *dictio ista in nullo concilij exemplari aut impressō, aut manuscripto est inuenta.*

Item ex concilio Carthaginensi, 3. c. 9. [2]

¶ Clericus apud ciuilem iudicem iudicari non debet. C. XLIII.

ij [3] PLacuit, vt quisquis episcoporum, presbyterorum, & diaconorum, seu clericorum, cum in ecclesia ei crimen fuerit intentatum [c], vel ciuilis causa fuerit commota, si derelicto ecclesiastico iudicio, publicis iudiciis purgari [d] voluerit, etiam si pro ipso fuerit prolata sententia, locum e suum amittat. Et hoc in criminali actione. In ciuili vero perdat quod euicit, si locum suum obtinere maluerit: siquidem [A] ad eligendos iudices inique [f] de ecclesiæ consortio iudicat, qui de vniuersa ecclesia male sentiendo, de iudicio sæculari poscit auxilium: cum priuatorum Christianorum causas Apostolus etiam ad ecclesiam deferri, atque ibi determinari præcipiat.

A ¶ Siquidem.] *In ceteris conciliorum editionibus, & vno Vaticano codice legitur*, siquidem ad eligendos iudices sibi de ecclesiæ consortio dubitat vileque ecclesiæ consortium iudicat, qui de vniuersa, &c. *In recentiore autem quattuor tomorum editione hoc modo*, cui enim ad eligendos iudices vndique patet auctoritas, ipse se indignum fraterno cōsortio iudicat, qui de vniuersa, &c. *eodemque fere modō est in codice Lucensi Regio, & refertur in concilio apud Palatium Vernis habito, c. 18.*

Item ex eodem.

¶ Clericus non accusetur, nisi ante ecclesiasticum iudicem. C. XLIIII.

[4] DE diuersis ordinibus ecclesiæ seruientibus, si quis in causam criminis incurrerit, & abnuerit iudicium ecclesiasticum, debet periclitari [g].

¶ *Est summa c. præcedentis, & in conciliis olim Coloniæ ac Lutetiæ impressis, duob. exemplaribus Vaticanis, & codice canonum omnino est loco summæ, nec multo aliter apud Iuonem p. 6. c. 362.*

Item constitutione 74. c. 1. [5]

¶ Qui cum clerico litigium habet, episcopum ipsius adeat. C. XLV.

ij [6] SI quis cum clerico litigium habuerit, si quidem de causa pecuniaria, adeat prius episcopum, cuius iudicio clericus suppositus est. Ille enim sine damno [h], & sine dilatione competentem finem liti impositurus est. Si autem noluerit [A] [i] episcopus licem dirimere: tunc ad ciuilem iudicem disceptatio causæ perueniat. Vbi autem episcopus causam dirimere vult, sine scriptura [k] pisco po suo: qui causam debet examinare sine damno sportularū, & sine dilatione. Sed si episcopus non vult causam pecuniariam dirimere, ad sæculares iudices recurratur. Si vero vult eam dirimere sine scriptura omnia procedere debent, nisi partes velint, quòd ipsa acta redigantur in scriptis. Secundo dicitur, quòd in causa criminali de ciuili crimine recurrendum est ad iudices sæculares, qui intra duos menses à tempore litis contestatæ causam criminalem decidant, non tamen clericum puniant, nisi prius ab episcopo suo fuerit degradatus. & hęc particula non tenet. pro crimine vero ecclesiastico tantum ad iudicem ecclesiasticum recurratur. Secunda pars incipit ibi, *Quod si de criminali.*

b Hoc ñ puto verū, secūdū Go. vt habita. C. ne fil. pro patr. Item multa possum facere sponte, ad quæ non possum me pacto adstringere. nam possum instituere aliquem hæredem, non tamen pacto ad hoc me adstringere possum, vt C. de pact. l. vlt. Item tacite possum renuntiare foro, licet nō expresse, sicut tacite Papa renuntiat priuilegio suo, vt 2. quæst. 7. nos si. & q. 5. mandastis. Sicut tacite possum renuntiare exceptioni procuratoriæ contra milites, sed non expresse, vt ff. de proc. filiusfam. §. veterani. similiter tacite possum renuntiare iuramēto calum. sed non

h ¶ *Damno.*] sportularum, ad quas clerici non tenentur, vt in auth. de sanct. epis. §. sportularum. col. 9. ergo nec aduersarij ipsorum teneri debent, vt C. de fruct. & lit. exp. l. vlt. [d]

i ¶ *Noluerit.*] Illud non tenet. Vel dic noluerit, id est, non potuerit, quia forte talem causam non potest audire.

k ¶ *Sine scriptura.*] sine scriptura procedit episcopus cum iudicat inter suos clericos. Similiter in modicis causis non requiritur scriptura, vt in auth. de mand. prin. §. si tibi. colla 3. Non obst. s. 2. q. 1. in primis

Placuit.] Casvs. Aliquis clericus accusabatur de crimine, vel cōueniebatur ciuiliter corā iudice ecclesiastico: lite contesta. maluit accusari vel conueniri coram iudice sæculari: quærebatur ī cōcilio Carthag. quam pœnā pati debeat? Resp. q in criminali causa, siue fuerit condemnatus siue absolutus, locum suum amittat, i. depo natur. In ciuili vero causa perdat, quod euicit, i. id in quo fuit absolutus, perdat: qa male de ecclesia sentit q de sęculari iudicio auxilium poscit. Et no. q H. & Beneu. & Io. intelligunt hoc c. cum lis erat cōtest. coram ecclesiastico iudice. Sed certe ego credo, q posset intelligi cum nōdum erat lis contest. coram eo. Seq. vero c. planū est.

1. Cor. 6.

c ¶ *Intentatum.*] i. obiectū. Et sic loquitur cum lis sit contestata.

Additio. Sic ēt intelligunt H. B. & L. Sed B. Brix. dicit, Ego credo, q possit intelligi cum nondū lis fuerit contestata coram eo.

4 Iuo ibid. initio cap.

d ¶ *Purgari.*] per hoc patet, q loquitur de reo: sed quod dicit postea, euicit, intellige id in quo est absolutus.

e ¶ *Locum suum amittat.*] i. deponatur.

f ¶ *Inique.*] contumeliam. n. facit iudici, q eo relicto vadit ad alterum, vt ff. de arb. litigatores. similiter si quis rem deducit coram vno iudice & deducit postea coram alio perdit litem [c]. C. de asser. tol. l. 1. in fi.

5 Nouel. 83. apud Iulia.

6 Iuo p. 6. c. 427 & p. 16. c. 150.

g DE diuersis.] ¶ *Periclitari.*] id est, deponi.

c idē tenēt Gul. d Cu. ī l. nemo. post gl. C. de iu. omn. iud. & Ang. in l. cū procurator. §. dūs. ff. d op. no. nun. & l. quamuis. de damn. infe.

Si quis cum clerico.] Casvs. Duo dicuntur in hac lege. Primo dicitur, quòd in pecuniaria causa actor debet clericum conuenire coram episcopo suo: qui causam debet examinare sine damno sportularū, & sine dilatione. Sed si episcopus non vult causam pecuniariam dirimere, ad sæculares iudices recurratur. Si vero vult eam dirimere sine scriptura omnia procedere debent, nisi partes velint, quòd ipsa acta redigantur in scriptis. Secundo dicitur, quòd in causa criminali de ciuili crimine recurrendum est ad iudices sæculares, qui intra duos menses à tempore litis contestatæ causam criminalem decidant, non tamen clericum puniant, nisi prius ab episcopo suo fuerit degradatus. & hęc particula non tenet. pro crimine vero ecclesiastico tantum ad iudicem ecclesiasticum recurratur. Secunda pars incipit ibi, *Quod si de criminali.*

d Vt p3 ext. de iu. qualiter. in fi. sed cōtra ī aut. de san. epi. §. si qs autē ꝓ pecuniā. vbi de hoc.

Source : BIU Cujas

primis. vbi dicitur sententia nulla, quæ sine scripto ꝓfertur. illud enim tantum tenet in criminalib[b] & maioribus negotiis.

a ¶ *Duorum.*] hoc non tenet, vt 3.q.3.§.spatium.

b ¶ *Puniatur.*] nec illud tenet, vt extra de iud. cum non ab homine.

SI *clericus.*] CASVS. Quattuor articuli continentur in hoc c. Primus est, quòd si clericus litẽ habeat aduersus clericũ, corã suo episcopo conqueratur. Secundus est quòd si episcopus item habeat contra suum clericum, coram arbitris ab vtraque parte electis negotium terminetur. Tertius est, quòd si clericus habeat causam aduersus suum aut alium episcopũ, recurrat ad synodum prouinciæ. Quartus est, quòd si episcopus vel clericus item habeat contra metropolitanum, pergat ad primatem, vel ad vrbem Constantinopolitanam. Secundus articulus incipit ibi, *Vel certe.* Tertius incip. ibi, *Et si clericus.* Quartus ibi, *Si vero contra ipsius prouinciæ.*

c ¶ *Arbitros.*] Et hæc est ratio: quia metropolitanus non est iudex clerici; vnde sub eo non debet conueniri, nec coram episcopo debent conueniri: cum non possit esse actor & iudex. vt ext. de rest. spol. conquerente. & extra de

1 Ext. de fo. compe. c.1. Pol.l.4. ti.31 Burch.l.2.c. 183. Iuo p.6. c.228.

concess. præb. & eccl. non vac. post electionem in fi. " Sed quis coget eum eligere arbitros? Respondetur, episcopus, licet sit ei suspectus, vt extra de ap. secundo requiris. Item in alio casu cogit ipsum eligere arbitros. s. cum recusat eum vel delegatũ ab eo, vt ſ. ea. peruenit.

" Arbitros eligereq́ q; cogũtur litigantes.

†*al. iudicium*

d ¶ *Audiatur.*] ſ.6.q.2. episcopus. contra. sed ibi soluitur.

e ¶ *Synodi.*] Ergo si habetur ciuilis cã contra episcopum, solus metropolitanus non potest audire, vt hic, & 6.qu.4.fi inter. sed forte hoc nó tenet in maioribus causis: vel loquitur secundum antiqua tempora, q̃n pro singulis causis fiebat concilium, vt ĩ.e. q.3.c.2.& 3.

EX HIS OMNIBVS. CASVS. Iste §. diuiditur in duas partes. In j. parte concludit ex supradictis dicens, quòd ad sæcularem iudicem nec in

†*al. terminetur*

omnia procedant, & diffinitiua sententia sine scriptis ab eo proferatur [B]. ¶ Quòd si de criminalic causa litigiũ emerserit: tunc competentes iudices in hac ciuitate, vel in prouinciis interpellati, consentaneum legibus terminum causæ imponant: ita tamen, vt discepratio litis duorum [a] mẽsium spatium non excedat, à litis contestatione numerandum [D]. *Item.*

¶ [In criminalibus vero causis numquam sine scriptura procedere debet.] Non aliter autem puniatur [b] clericus, nisi obnoxius repertus, sacerdotio nudatus fuerit ab episcopo suo, vel clericatus honore. Sin autem crimen ecclesiasticum est, tunc secundum canones ab episcopo suo causæ examinatio, & pœna procedat, nullam cõmunionem aliis iudicibus in huiusmodi causis habentibus.

A ¶ Noluerit.] *Ita etiam apud Iulianum, & Iuon. & sic legit auctor glossa: sed in nouella ipsa Iustiniani additur,* vel non potuerit.

B ¶ Proferatur.] *In nouella ipsa sequuntur hæc,* nisi forte partes voluerint, vt in scriptis ea inferatur. Quod si, &c. *Apud Iuonem loco dictionis,* proferatur, *est,* inferatur: *quod suspicionem facit intermedia scriptoris vitio deesse.*

c ¶ De criminali.] *In nouella Iustiniani additur,* ciuili tamen.

D ¶ Numerandum.] *Quæ sequuntur vsque ad ver.* Non aliter, *neque in nouella, neque apud Iulianum, aut Iuonem, neque in vetustis Gratiani codicibus habentur: sed ob doctorum citationes non sunt expuncta.*

Item ex concilio Chalcedonensi, c.9.

¶ Clericus aduersus clericum negotium habens, sæcularia iudicia non exerceat.

C. XLVI.

[1] SI clericus aduersus clericum habeat negotium: non relinquat suum episcopum, & ad sæcularia iudicia non concurrat: sed prius negotium agitetur apud proprium episcopũ: vel certe [A] si fuerit negotium † ipsius episcopi, apud arbitros [c] ex vtraque parte electos audiatur [d] negotium. Si quis vero contra hæc fecerit, canonũ subiaceat correptionibus. ¶ Et si clericus aduersus suum, vel alium episcopum habeat causam, apud audientiam synodi [e] prouinciæ eius conquiratur. ¶ Si vero contra ipsius prouinciæ metropolitanum episcopum episcopus siue clericus habeat controuersiam, pergat ad ipsius diœcesis primatem, aut certe ad Constantinopolitanæ regiæ ciuitatis sedem, vt eorum ibi negotium exquiratur †.

A ¶ Vel certe si fuerit.] *Græce est,* ἤγουν γνώμῃ αὐτοῦ τῷ ἐπισκόπῳ παρ' οἷς ἂν τὰ ἀμφότερα μέρη βέλονται τὰ τῆς δίκης συγκροτᾶσθαι: *id est,* vel certe ex ipsius episcopi sententia, apud eos, quos

vtraque pars voluerit, ea quæ ad iudicium pertinent, agitentur. *Nec longe aliter vertit Dionysius, cuius versionem attulerunt Burchardus, & Iuo, & Innocentius extra de foro comp. c.1. sententia vero, quæ hoc loco ex prisca versione elicitur, habetur paulo post in versi.* Etsi clericus aduersus suum. *Quare non bene hic incultatur: sed ob glossam non est mutatum.*

[*Item ex concilio Agathensi, c.32.*]

PALEA. C. XLVII.

iij [2] CLericum nullus præsumat apud sæcularem iudicem episcopo non permittente pulsare. Sed si pulsatus fuerit, non respondeat, nec proponat, nec audeat criminale negotium in iudicio sæculari proponere.

¶ *Abest à plerisque vetustis exemplaribus, & frustra hic repetitur, quòd plane idem habetur ſ.ead. c. clericum nullus. De lectionis autem varietate ibi notatum est.*

***Ex his omnibus** detur intelligi, quòd clericus ad publica iudicia nec in ciuili, nec in criminali causa est producendus, nisi forte ciuilem causam episcopus decidere noluerit, vel in criminali, sui honoris cingulo eum nudauerit.* ¶ [3] *Illud autem quod in epistola Clementis dictum est* [*Non cognitorem sæcularium negotiorum te vult Deus esse*] *ex episcopali vnctione intelligendum est. Non enim in episcopum vngitur, vt cognitor sæcularium negotiorum resideat, sed vt procurator animarum, & distributor spiritualium existat. Prohibetur ergo sæcularibus negotiis occupari, non ad tempus sequester fieri. Vel sæcularia iudicia, non de rebus sæcularibus, sed sæcularium virorum intelligenda sunt. Iudicia de rebus sæcularibus sæcularia appellantur, iuxta illud Apostoli* [*Sæcularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles, qui sunt in ecclesia constituite.*] *Iudicia vero sæcularium, sæcularia appellantur, iuxta illud Apostoli in epistola Clementis: quod ex subsequentibus datur intelligi, cum dicitur.* [4] *Hæc opera quæ tibi minus congruere diximus, exhibeant sibi inuicem vacantes laici.*] *Prohibentur ergo clerici à cognitione negotiorum sæcularium virorum, non sæcularium causarum. Negotia quippe clericorum, siue criminalia, siue ciuilia fuerint, non nisi apud ecclesiasticum iudicem ventilanda sunt.*

Vnde Adrianus Papa ait, ●*p.35.*[5]

¶ Non nisi in foro suo audiatur clericus.

C. XLVIII.

[6] CLericus, siue laicus, si crimine, aut lite pulsatus fuerit, non alibi, quam in foro suo prouocatus audiatur.

Idem ibidem, cap.40.

¶ De eodem. C. XLIX.

[7] IN clericorum [f] causa, huiusmodi forma seruetur, ne quemquam eorum sententia à non suo iudico dicta constringat.

Res vero in litigio posita ante legitimum cognitionis euentum in nullam debet omnino transferri personam.

Vnde Gelasius Papa Quingesio [A] *episcopo.*

A ¶ Quingesio.] *In antiquis exemplaribus partim est ista vox, partim* Lucio, *partim L. partim* quinquagesimo.

¶ In nullam transferatur personam res *in litigio* posita ante cognitionis euentum. C. L.

2 ſ. e. clericũ nullus. Iuo p.6.c.367.

ciuili, nec in criminali causa est clericus producendus, nisi episcopus ciuilem causam decidere nolit, vel nisi in criminali clericus prius ab episcopo fuerit degradatus. sed male excipit Gratian. nisi dicat allegando. In secunda parte respicit illud c. te quidem. & exponit duobus modis illud verbum: scilicet, non cognitorem sæcularium negotiorum te vult Deus. & primo sic: non vult Deus te ordinare cognitorem sæcularium negotiorum, id est, non vult te inungi in episcopum ad hoc tantum vt sis cognitor sæcularium negotiorum: sed vt potius animarum lucris intendas: Nõ tñ prohibetur ad tẽpus negotia sæcularia terminare. Secundo exponit ita, vr sæcularia negotia intelligantur sæcularium virorum, quæ vacantes laici sibi debent ad inuicẽ exhibere: negotia vero sæcularia de rebus sæcularibus ecclesiæ & clericorum, siue sint criminalia siue ciuilia, non nisi apud episcopum sunt vẽtilanda. Secunda pars incipit ibi, *Illud autem.* Seq. duo cap. patent.

3 ſ. e. te quidem.

f ¶ *Clericorum.*] ſ. 2.q.1. in primis. in fi. ext. de iud. at si.

1 Cor. 6.

RES VERO. CASVS. Quia ſ. in multis cap. facta est mentio de reb. litigiosis: ideo Gratianus nunc docet, quòd res litigiosa non debet transferri ad aliquam personam ante sententiam diffinitiuam.

4 ſ. e. te quidem.

Quia

5 in cap. Hadriani. c.35.

6 Anſ. l.3. c.88.

7 Anſ. ibid. Deuſd. p.3.

Source : BIU Cujas

Quia res.] Casvs. Iste dupliciter poni solitus est. Et primo sic. Reus possidebat rem litigiosam, quæsitum est à Gelasio, vtrum actor possit exigere pensiones. Et respondetur, ꝙ non, ante legitimæ cognitionis euentum: sed res debet apud reum permanere, donec apparuerit cui res potius debeatur: & si quid factum fuerit lite pendẽte in præiudicium alterius partis, nihil valeat: & secundum hoc expone, *Non finiatur*, supple nisi sit possessor. Potest etiã alio modo poni, vt Beneuen. ponit. Cum de quadam re inter actorem & reum litigium verteretur, nec aliquis eorum esset in possessione illius rei: quæsitum fuit qs debeat de illa re recipere & exigere pensionem. Et respondet Gelasius Papa, quòd nec actor, nec reus: sed res debet permanere in eodem statu, in quo posita est, vsq; ad sententiam diffinitiuam, cassatis omnibus priuilegiis, vel rescriptis, quæ contra hoc possunt dari lite pendente.

a ¶ *Quia res.*] Nec etiam actionem potest quis cedere alij, postquam res est deducta in litigium, vt C. eod. l. 2. nec valet priuilegium imperratum tempore litis, vt extra de test. causam. 16. qu. 6. placuit. C. vñ vi. auctoritate. C. de fun. & sal. reip. li. 11. l. si qua. nec res litigiosa potest dedicari. ff. de litig. l. vlt. qui autem rem litigiosam alienat, & alienatio nulla est, & præterea punitur venditor & emptor si sciuit rem litigiosam, vt extra vt li. pen. ecclesia. C. eo. l. vlt. "In casibus tamen licite alienatur res litigiosa, s. ex causa dotis, vel transactionis, vel donationis propter nuptias, vel ex causa legati, vel diuisionis rerũ hereditariarum, vt C. de liti. l. vlt. Item licite alienatur res litigiosa, quæ seruari non potest, ff. famil. exc. alienationes. & ff. de pet. her. diuus.

† *al. constitutam litem*

1 s. q. 1. inolita.

" Litigiosa res certis in casib⁹ alienari potest.

" Litigiosa res quæ dr.

b ¶ *In litigio.*] "Res dicitur litigiosa, de cuius dominio vel quasi causa vertitur inter petitorem & possessorem, vel iudiciaria conuentione, vel precibus principi oblatis, & per eum aduersario cognitis, vt in auth. de litig. in prin. coll. 8. [a]

a Et not. ꝙ auth. q̃ ponitur C. d̃ li sor semper vtitur fructibus pendente lite, vt 16. q. 4. volumus. extra tig. auth. res vt lit. pend. à memoria. "

c ¶ *Exigere.*] Hoc intellige cum possessor est suspectus, aliàs possessor semper vtitur fructibus pendente lite, vt 16. q. 4. volumus. extra tig. auth. res vt lit. pend. à memoria. "

litigiosa. in corporalib. locũ hẽt, vt patet ī aut. de litig. §. ad hoc.

" Hic adde qd̃ not. ext. vt li. pen. & d̃ al. in. mu. caus. fa. c. 1. & d̃ rest. sp. sæpe. Arc.

QVia [a] res in litigio [b] posita in nullam transferri potest omnino personam, donec legitimæ cognitionis euentu, cui potius debeatur, iudiciaria discepta tione possit agnosci: ex eadem re quispiam non sinatur exigere [c] pensiones: sed in eodem statu, re eadem posita, in quo videtur (sicut dictum est) ante constituta †, quisquis sibi putat quidpiam posse competere, iuridico pulset exa mine, præiudiciis omnibus inde submotis.

QVÆSTIO II.

Vòd vero [d] *culpa* [1] *illa suspensione digna sit, ex capitulo illo Mileuitani concilij liquido constat. Si enim communione priuandus est, qui clericum ad ciuilem iudicem crediderit pertrahendum: multo magis suspensione dignus est, qui sui episcopi iudicium interpellantem ad iudicium sæculare pertrahere non dubitauit.*

QVÆSTIO III.

1 ps *Sed ponatur* [e], *quod hæc culpa suspensione digna non fuerit: quæritur, vtrum sit deponendus, qui officium contra prohibitionem episcopi celebrare ausus est. Sed quòd sententia episcopi, siue iusta, siue iniusta fuerit, timenda sit, Gregorius homil. 26. in Euangelia testatur dicens.*

¶ Timenda est sententia pastoris. C. I.

SEntentia pastoris, siue iusta, siue iniusta fuerit, timenda est [f].

¶ *Ipsa prorsus B. Gregorij verba leguntur ī. ea. c. non solum. vers. vtrum iuste.*

Item ex concilio Antiocheno [2], *c. 6.*

¶ A suo episcopo excommunicatus, non est ab alio recipiendus. C. II.

3 SI quis à proprio episcopo excommunicatus est: non eum prius ab aliis [g] debere suscipi, nisi aut à suo fuerit receptus episcopo, aut concilio [h] facto episcopis [A] occurrat, & respondeat, & si synodo satisfecerit, quòd † statuerit [i] sub alia sentẽtia eum recipi. Quod etiam circa laicos, & presbyteros, & diaconos, & omnes, qui in clero sunt, conuenit obseruari.

A ¶ Episcopis.] *Apud auctores indicatos prior tantum pars huius canonis refertur, & ex versione Dionysij: quæ etiam in toto hoc loco longe melior est.* aut certe (*inquit*) ad synodum, quæ cõgregatur, occurrens pro se satisfaciat, & persuadens cõcilio, sententiam suscipiat alteram. *Græce enim est*, πείσας τὴν σύνοδον κατασχέσθαι ἑτέραν ἀπόφασιν.

Item Nicolaus Papa ad Lotharium Regem in epistola, cuius initium [*Audito.*]

¶ Excommunicationis meretur sententiam, qui excommunicatis communicat. C. III.

4 PRæcipue Gualdradræ pellicis tuæ & iamdudum à te repudiatæ communionem declina: excommunicata est enim, & vsque ad præsentiam nostram ab omni Christianorum contubernio sequestrata. Quamobrem cadem est [f].

2 Et in Aquisgran. c. 72. " Snia dr iusta vel iniusta tripliciter.

3 Bur. l. 11. c. 37. Iuo p. 14. c. 27. & 101. Pan. l. 5. cap. 101. Deusd. P. 4.

" Snia est multiplex.

† *al. satisfecerit, statuim⁹*

b Sub. excẽptis ẽt casibus positis sub ea. §. dif finitiua.

4 Ans. l. 3. c. 66. Regino chron. l. 2.

" Excõicationis suia ī duob. casib. ñ ẽ timẽda.

c Hãc snĩam seqtur Go. ī hac decr. cũ à quorũdã. dicẽs ꝙ hic ẽ cas⁹ spãlis in quo ñ tẽt snĩa à suo iudice lata. Sꝫ Bar. Brix. ibi not. contra intelligens cũ Ala. qđ illa decr. continet indulgentiam.

Ipse

Source : BIU Cujas

a ¶*Puniuntur.*]j.25.q. 1.nulli fas.

b¶*Duos.*]Ergo in cau ſa denuntiationis idē poteſt eſſe iudex, accuſator & teſtis.extr. 1Paſtor.p.3. c.5. đ ſim.licet.Itē eſt hic ar. ℘ Euangelica admonitio nō ſolum ha bet locum in occultis, ſed etiam in manifeſtis.2.q.1.ſi peccauerit[a]. 2 Concord. tex. in l.moris. §.iſte fere.ff.de pœ. & ī l.nemo. C.đ ſum.tr. a Hic đt Io. đ Fan.quod ex iſta lra datur intelligi,℘ vbi dictum eſt, ſi peccauerit ī te frē tuus, &c. dcm eē de notoriis. nā ,put ipſe not. 2.q.1.ſi peccauerit. delictū iſti[a] erat notoriū,vt e.q.2. Lotharius. Arch.

Matth.18.

uendum eſt, ne cum ea pari mucrone percellaris ſentētiæ,ac pro vnius mulierculæ paſſione vinctus,& obligatus ad perenne traharis exitium. [1] Deterius quippe in populis prælati delinquunt:ac per hoc ipſi crudelius, quàm ceteri puniuntur[a] [2], vt ait beatus Gregorius [Scire etenim prælati debent,quia ſi peruerſa vnquam perpetrant, tot mortibus digni ſunt, quot ad ſubditos ſuos perditionis exempla tranſmittunt. Vnde neceſſe eſt, vt tanto ſe cautius à culpa cuſtodiant, quanto per praua, quæ faciunt, non ſoli moriuntur.]*& infra.*¶Ceterum pręcaue, ne quando nobis ſecundum Domini præceptum duos[b], aut tres teſtes adhibeamus, immo vero, ne hoc ſanctæ eccleſiæ dicamus,&(quod non optamus)de cetero fias cunctis ſicut ethnicus, & publicanus.

¶*Sumptum eſt caput hoc ex epiſtola Nicolai, quæ incipit*, Audito reuertente miſſo veſtro.*& extat Romæ in monaſterio Dominicanorum. eſt autem quaſi in epitomem redactum multis verbis omiſſis. Huius epiſtolæ bonam partem refert Regino libro ſecūdo chronicorum.*

Item ex concilio Sardicenſi,c.17.[3]

¶De eodem. C. IIII.

[4] SI epiſcopus quis forte iracū dus[c] (quod eſſe non debet) cito[d] &aſpere[e] commoueatur aduerſus presbyterum, ſiue diaconum ſuum, & exterminare eum de eccleſia voluerit, prouidēdum eſt,ne innocēs damnetur,aut per dat communionem. Et ideo habet poteſtatem[f] is, qui abiectus eſt, vt epiſcopos finitimos interpellet[g], & cauſa eius audiatur,ac diligentius tractetur: quia non oportet ei negari audientiam roganti.Et ille epiſcopus, qui aut iuſte,aut iniuſte eum abiecit,patienter accipiat,vt negotium diſcutiatur:vt vel probetur ſententia eius à plurimis,vel emendetur.Tamē, priuſquam omnia diligenter, & fideliter examinentur, eum qui fuerit à communione ſeparatus, ante cognitionem nullus alius debet præſumere, vt communioni ſociet.

¶*Canon hic eodem fere modo refertur in concilio Africano, c.*101.*vſque ad ver.*Tamē. *Sed Græcus Sardicenſis, qui eſt decimusquartus, paulo copioſior eſt, & aliquot locis diuerſa etiam ſententia. Propterea viſum eſt verba græca cum verſione noua apponere.*

Ὅσιος ἐπίσκοπος εἶπεν. τὸ δὲ πάντοτέ με κινοῦ ἀποσιωπῆσαι οὐκ ὠφέλιμον. εἴτις ἐπίσκοπος ὀξύχολος εὑρίσκοιτο, ὅπερ οὐκ ὀφείλει ἐν τοιούτῳ ἀνδρὶ πολιτεύεσθαι, καὶ ταχέως ἀντικρὺ πρεσβυτέρῳ, ἢ διακόνῳ κινηθεὶς ἐκβαλεῖν ἐκκλησίας τινὰ ἐθελήσοι, προνοητέον ἐστὶν μὴ ἀφρόνως τὸν τοιοῦτον καταχρίνεσθαι, & τῆς κοινωνίας ἀποστερῆσθαι. πάντες εἰρήκασιν. ὁ ἐκβαλλόμενος ἐχέτω ἐξουσίαν ἐπὶ τὸν ἐπίσκοπον τῆς μητροπόλεως τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καταφυγεῖν. εἰ δὲ ὁ τῆς μητροπόλεως ἄπεστιν, ἐπὶ τὸν πλησιόχωρον καταντρέχειν, καὶ ἀξιοῦν, ἵνα μετ' ἀκριβείας αὐτῷ ἐξετάζηται τὸ πρᾶγμα. ἃ χρὴ καὶ μὴ ὑπέχειν τὰς ἀκοὰς τοῖς ἀξιοῦσιν. κἀκεῖνος ὁ ἐπίσκοπος ὁ δικαίως ἢ ἀδίκως ἐκβαλὼν τὸν τοιοῦτον, χρυσοῦς φέρειν ὀφείλει, ἵνα ἡ ἐξέτασις τοῦ πράγματος γένηται, & ἡ κυρωθῇ αὐτοῦ ἡ ἀπόφασις, ἢ διορθώσεως τύχῃ. πρὶν δὲ ἐπιμελῶς καὶ μετὰ πίστεως ἐξετασθῇ, ὁ μὴ ἔχων τὴν κοινωνίαν πρὸ τῆς διαγνώσεως τοῦ πράγματος ἐάν οὐκ ὀφείλει ἐκδικεῖν τὴν κοινωνίαν.

Osius episcopus dixit. Quod autē me vndequaque commouet, tacere non debeo.Si quis episcopus exiſtat ad iracundiam proclius (quod quidem à tali viro longe abeſſe debet) & cito aduerſus presbyterum,vel diaconum commotus,ex eccleſia quemlibet eiicere voluerit,prouidendum eſt,ne is repente condemnetur,& cōmunione priuetur. Omnes dixerunt. Qui eiicitur, facultatem habeat confugiendi ad epiſcopum metropolis eiuſdem prouinciæ: ſinautem metropolitanus abſit,finitimum adeundi, ac rogandi,vt ipſius cauſa diligenter cognoſcatur.Minime enim decet aures non præbere rogantibus. Et ille vero epiſcopus, qui iure, vel iniuria iſtum eiecit, generoſe ferre debet cauſam cognoſci, ipſiuſque ſententiam vel confirmari, vel corrigi. Verum, priuſquam diligenter, ac fideliter ſingula quæque examinata fuerint,qui communionem non habet, ante cauſæ cognitionem non debet ſuo ſibi iure communionem vendicare.

Item ex concilio Carthaginenſi 2.c.8.

¶De eodem. C. V.

ij [5] SI quis presbyter ab epiſcopo[A] ſuo correptus[h] fuerit,debet vtiq; apud vicinos epiſcopos cōqueri,vt ab ipſis eius cauſa poſſit audiri,ac per ipſos ſuo epiſcopo recōciliari.Quod niſi fecerit,ſed ſuperbia(quod abſit) inflatus ſecernendum ſe ab epiſcopi ſui communione duxerit, ac ſeparatim cū aliquibus ſchiſma faciens,ſacrificium Deo obtulerit, anathema habeatur,& locum amittat. At[B] ſi quærimoniam[c] iuſtam habuerit aduerſus epiſcopum, inquirendum eſt †. 5 Bur.l.2.ca. 194.Iuo p.6 c.239.Anſ.l. 12.c.33.Pol. l.7.tit.1.

†*al. erit*

A ¶ Epiſcopo.] *In ſecundo Carthaginenſi,ca.*8.*cum Alipius proponit, ita legitur*, Si quis forte presbyter ab epiſcopo ſuo correptus, aut excommunicatus,&c.*Sed cum ab vniuerſis epiſcopis canon fertur, loco epiſcopi affertur nomen præpoſiti,& ita in Carthaginenſi codicis canonum,c.*11.*legitur*,à præpoſito ſuo correptus,*Græce eſt*, ὑπὸ τῆς διαγνώσεως αὐτοῦ καταγνωσθῇ.*id eſt*,in †ſua vitæ agendæ ratione condemnatus fuerit.*Burchardo autem & Iuoni conuenit cum Gratiano.*

† *al. in ſua conuerſatione condemnatus*

B ¶At ſi.]*In codice canonum,& Carthaginenſi græco,& apud collectores nihil hic eſt interiectum. Verum in exemplaribus concilij impreſſis, & manuſcriptis ante iſiam clauſulam,hæc inſeruntur*, Nihilominus, & de ciuitate,& de congregatione, in qua fuerit, longius repellatur: ne vel ignorantes, vel ſimpliciter viuentes ſerpentina fraude decipiat:quoniam ſecundum Apoſtolum eccleſia vna eſt,vna fides, vnum baptiſma. Et ſi querimoniam,&c.

c ¶ At ſi querimoniam.] *Locus hic ita habet apud Burchardum, & Iuonem*,Si querimoniam iuſtam aduerſus epiſcopum nō habuerit, inquirendum erit.*Græce eſt*, σκοπεμέν, μήποτε κατὰ τὸ ἐπισκέπτεσθαι ἔχει δικαίαν. *ideſt*, hoc conſiderato, numquid aduerſus epiſcopum iuſtam habeat expoſtulationem. I.ph.4.

Si quis

a Excōicat[a] cōquerens metropolitano,an poſſit ab eo abſolui.

b ¶*Iracundus.*]i.vt ex ánimo ſit iniuſta.

c ¶*Cito.*]ideſt,nō ſeruato ordine iuris.

d ¶*Et aſpere.*] quia nō adſit cauſa.

e ¶*Poteſtatem.*] auctoritate huius canonis.

f ¶*Interpellet.*]Secundū hæc iura quilibet excommunicatus audiebatur,qui volebat ſe probare iniuſte excommunicatum: hodie ſecus, niſi ſit poſt appellationem excōmunicatus. vel niſi dicat errorē expreſſum in ſententia, vt ext.e. tit.per tuas. " Si quis ergo conqueritur metropolitano de iniuſta excommunicatione: aut appellauit ad eum,aut nō. Si appellauit,primo prēſtabit cautionem abſoluendus q; ſtabit iuri:deinde in optione habet, an velit eum abſoluere, vel remittere abſoluēdum ei à quo appellauit, vt ext.đ ſen. exc. per tuas. Si non appellauit ad eum: ſecundum priora iura debet remittere abſoluendum: & ſi ille noluerit abſoluere, tunc metropolitanus poterit eum abſoluere, vt ext.de of.or. ad reprimendā.ſi tamen viderit ſententiā excommunicationis euidēter iniuſtam,poteſt pronūtiare ipſam iniuſtam,licet non ſit

3 Et in Afri. c.101.

4Pol.l.7.ti.1 Anſ.l.3. c.71 Iuo p.14.ca. 15. Pann.l.5. c.127.

Source : BIU Cujas

Item ex concilio Antiocheno, c.4.[1]

¶De his qui damnati à synodo sacra ministeria contingunt. C. VI.

iij[2] SI quis episcopus dānatus[A] à synodo, vel presbyter, aut diaconus à suo episcopo ausi fuerint aliquid de ministerio sacro cōtingere, siue episcopus iuxta præcedentem consuetudinem, siue presbyter, aut diaconus, nullo modo liceat ei, nec in alia[a] synodo, restitutionis spem, aut locū habere satisfactionis: sed & communicātes ei omnes abiici de ecclesia oportet†, & maxime[b], si postquam didicerint aduersum memoratos prolatam fuisse sententiam, eisdem communicare tentauerint.

A ¶Damnatus.] *Græce est,* καθαιρεθὰς, *ideſt,* depositus.

Item ex concilio Martini Papæ, c.37.[3]

¶Sine spe sit reconciliationis, qui excommunicatis communicare præsumit. C. VII.

iiij SI quis[c] episcopus in concilio excōmunicatus fuerit, siue presbyter, aut diaconus à suo episcopo, & post excommunicationem præsumpserit, siue episcopus ille aut presbyter, aut diaconus facere oblationem, vel matutinum, aut vespertinum sacrificium, quasi in officio suo agere sicut prius, non liceat ei nec in alio concilio spem reconciliationis habere, nec vltra recolligi†: sed etiā eos, qui ei communicauerint, omnes ab ecclesia respui, maxime eos, qui sciebant eum esse deiectum. Si autem permanserit turbans, & concitans ecclesiam per forinsecam[A d] potestatem, oportet eum sicut seditionarium ab omni plebe expelli.

A ¶Forinsecam.] *In aliquot Gratiani et concilij codicibus est,* forasticam. *In canone quinto concilij Antiocheni, vnde hoc sumptum est legitur* διὰ τῶν ἔξωθεν ἐξουσίας: *quæ Dionysius vertit,* per potestates exteras.

Item ex concilio Agathensi, c.3.[4]

¶De episcopis, qui innocentes, aut minimis causis culpabiles excommunicant. C. VIII.

5 EPiscopi, si sacerdotali mode ratione postposita innocentes, aut minimis[e] causis culpabiles excommunicare præsumpserint, aut ad gratiam baptismatis[A] festinantes fortasse recipere noluerint, à vicinis episcopis eiusdem† prouinciæ, litteris moneantur: & si parere† noluerint, communio illis vsque ad tempus synodi à reliquis episcopis denegetur[B].[6] ne forte propter excommunicationis† peccatum[f] excommunicati longo tempore morte præueniantur.

A ¶Baptismatis.] *Sic etiam in manuscriptis: & doctores eam vocem agnoscunt. Verum ab omnibus editionibus conciliorum, & duobus codicibus Vaticanis, tam in concilio Agathensi, quàm in Vormaciensi, c.14. (vbi caput hoc repetitur) & à Burchardo, & Iuone abest ea dictio. Et cum hic de excommunicatis agatur, videtur esse locus iis tantum, qui sunt baptizati, & ad gratiam, ideſt, ad reconciliationem cum suo episcopo festinant.*

B ¶ Denegetur.] *Sic habet Iuo, & Pannormia, & antiquiores conciliorum editiones, et duo Vaticana exemplaria: videturque huic simile, quod legitur* 3. *6.q.2.c.fi. sed in recentioribus editionibus est,* non denegetur.

Item ex concilio Africano.

¶De his qui tempore suæ excommunicationis communicare præsumunt. C. IX.

7 PLacuit vniuerso concilio, vt qui excommunicatus fuerit pro suo neglectu[g], siue episcop[9], siue quilibet clericus, & tempore excommunicationis suæ ante audientiam communicare† præsumpserit, ipse in se damnationis iudicetur sententiam protulisse.

¶In cōcilio, quod hodie inscribitur Africanū, caput hoc non habetur: sed in Carthaginensi inserto in codice canonum, & in Græco c.29. & refertur in quinta synodo, sessione 7. in epi. Vigilij.

Item Nicolaus Papa.[8]

¶Deponantur episcopi, qui excommunicatis communicant. C. X.

9 TEugualdum† Treuerēsem, & primatē Belgicæ prouinciæ, & Gūtharium Agrippinæ coloniæ archiepiscopos, nunc corā nobis, & sancta synodo sub gesto rū† insinuatione, qualiter causam Lotharij regis, & duarum mulierum eius, Theibergæ scilicet, & Gualdradæ, recognouerint, & iudicauerint[h], scriptum super hoc propriis manibus roboratū offerentes, nihil se plus, vel minus, aut aliter egisse ore proprio multis coram positis affirmantes, & sententiam, quam à sede Apostolica in Engeltrudem vxorē Busonis sanctissimus frater noster Mediolanē sis archiepiscopus Thado, & cetteri coepiscopi nostri petiuerant emittendā, & nos diuino succensi zelo sub anathematis attestatione canonice protuleramus, publice se viua† voce violasse confitentes, in quibus omnib. inuenimus eos Apostolicas, atque canonicas sanctiones in pluribus excessisse, & æquitatis normam nequiter temerasse, omni iudicamus sacerdotij officio manere penitus alienos, sancti spiritus iudicio, & beati Petri per nos auctoritate, episcopatus exutos regimine cōsistere[E] definientes. Prædictis autem depositis licentiam cōcedimus ecclesiā ingrediendi, & communicandi:, sicut laici, & loquendi suas vtilitates[i], non autem turbas concitandi, vel scandalum solicitandi, illis tribuimus facultatem. Quantum autē ad episcopale ministerium specialiter pertinet, nulla eis sit licētia cōtingendi: sicut nos cum sancta synodo iam decreuisse constat.

E ¶Minimis.] Ergo ꝑ apud Burc. minorib. causis ñ ē qs & Iuo. c.81. excōicandus: quod verum est, vt ȝ. e. nullus.

h ¶*Iudicauerint.*] sic patet ꝙ punitur iudex qui male iudicat, vt dixi 2.q.6. hoc etiam.

i ¶*Vtilitates.*] ꝙ nulli ꝑ hibetur, vt 4.q.6. oīb. c.2. sed forte hic loquitur ð excōi catiōe q̄ ꝑ diuersis cau fis inferrur. arg. 86. dist. tanta.

Si aut

1 Et Aqsgr. c.47. ext. de cle. exc. depo. c.1. & 2. Nicol. Papa epist. 8.

2 Poly. ibid. Burch. l.1.c. 199. Iuo p.5. c.362. Ans. l.12.c.26.

† abest à multis.

"excōicatū celebrātem non absoluit eps.

3 in capitu. Marti. Brac.

† al. reconciliari

SI quis.] Videtur ꝙ isti clerici q̄ communicant excōicato in diuinis officiis, pari excōmunicatione ligentur, vt ext. de sen. exc. significauit.

d ¶ *Per forinsecam.*] i. manu laicali. simile ȝ. 17. dist. nec licuit.

EPiscopi si sacerdotali. Casvs. Quidam episcopi quoddā innocentes vel ꝑ minimis causis culpabiles excōicauerunt: & ad baptismū festinātes recipere neglexerunt. quæsitum fuit q̄ pœnam propter hoc patiantur? Et resp. ꝙ si à vicinis episcopis commoniti parere noluerint, ab aliorum eorum cōtione vsq; ad tempus synodi seperentur: & non maiori tempore: nec in excōicatione diu manētes, morte præuenian tur. Sequens c. patet, paulo aliter

4 Et in Vormac. c.14.

5 Bur. l.11.c. 11. Iuo p.14. c.16. & 81. Pann. l.5. c. 128.

† al. cuiuslibet

† al. parcere

6 6.q.2.c.fi.

† al. excommunicatori]

" Sed contra: nonne vera lectio. ꝑ sola cōtumacia est quis excōicandus, vt ȝ. e. certū[a]. ergo siue la contuma crimen sit magnum, cia fertur. siue paruum, numquā

a Et ȝ.5.q.2. est excommunicādus aliquis nisi sit contumax? Ad hoc dicunt quidā, ꝙ ab homine non sit aliquis excommunicandus nisi pro contumacia, sed à canone bene, vt 17.q.4. si quis suadente. hoc non est verum: quia quādoque excommunicatur aliquis ꝑ contumacia: quandoque pro crimine, vt ext. đ ver. fi. ex parte. Ioan. Sed certe illa decr. dicit, ꝙ pro offensa sit aliquis excōmunicandus, cum non vult satisfacere. & ita pro cōtumacia. quare alia distinctio ē melior.

f ¶*Peccatum.*] Ar. ꝙ citius moritur quis propter peccatum, vt 12. q.1.c.2. "&tollit Deus malos de medio[b], ne peccatum eorum augeatur. 23.q.4. ea vindicta. & tollit bonos ne malitia malorum immutet intellectum eorum. de pœ. dist. 4. si ex bono.

g PLacuit.] ¶*Neglectu.*] videtur ergo ꝙ ꝑ negligētia aliquis excōmunicetur, sicut pro negligentia aliquis deponitur[c], vt 81. dist. dictum est.

TEugualdū Treuerensem.] Casvs. Nicolaus Papa delegauit causam inter Lotharium & Theibergam & Gualdradam Teugualdo & Gūthario archiepiscopis: q̄ amore Lotharij corrupti Gualdradā pellicem adiudicauerūt legitimā vxorem eius esse, & à petitione Theibergæ eumdem Lotharium absoluerunt: & Engeltrudam excommunicatā, qa fauebat Gualdradæ contra Theibergam, iniuste absoluerunt. postea cum citati à Papa Romā venissent, hæc omnia proprio ore corā synodo sunt confessi: & quia Nicolaus Papa dictos archiepos inuenit i hoc & in aliis plurib. excessisse: ideo eos ab epali deposuit officio: ita tñ, ꝙ eis liceat ecclesiam ingredi, & cōicare sicut laici: sed non liceat eis ecclesiā perturbare: & debes sic ordinare constructionem. Nos iudicamus Teugualdum & Guntharium archiepiscopos, &c.

7 Burc. l.1.c. 200. Iuo p.5 c.314. Ans. l. 12.c.27. Pol. l.7.tit.1.

† al. communionem

" Moriūtur bōi & mali.

b id est, de hac vita. 23. q.4. hęc autem vita.

8 in synodo Romana, c.2

9 Iuo p.8. c.226.

† al. Thietgandum

c Sic neglectus culpā geminat. 27 q.1. si custos in fi.

† al. suggestorum

i ¶*Vtilitates.*] ꝙ nulli ꝑ hibetur, vt 4.q.6. oīb.

Source : BIU Cujas

SI *autem.*] Casvs. Docet hic Clemens, quod omnes clerici & principes & populi si episcopis non obediant, infames erunt: & ab ecclesia repelluntur. Sequens c. patet.

"imperator ab epō excōicari pōt. aAdde arg. cōtra. 5. e. q. pcipue. ver. deterius. 25. q. 1. nulli. A.

a ¶*Principes.*] "Ergo Imperatores subsunt episcopis, & ab eis possunt excommunicari. 96. di. duo. mitius tamē cum eis [a] agendum est quam cū aliis, vt 12. q. 2. de reb. & si i plurib. episcopatib. habetIm perator domicilium: quilibet potest eum excōmunicare. ff. ad mun. aslumptio.

SI *quis.*] Casvs. Hoc c. diuiditur ī tres par. In 1. par. dicitur, q̄ nullus debet superbire contra suum ep̄m se exaltādo: nec aliquid facere simulādo, vt eius auctoritatem obumbret: quia regula veritatis est, vt nullus faciat aliquid commendandi sui cā, vt alius vituperetur. In 2. par. dicitur, q̄ improbus defendi non debet, nec improbo sancta debent cōmitti. In 3. par. dicitur, q̄ iterum redargui & impugnari nō debet cuius crimen est incognitum. Secunda pars incipit ibi, *Non defendas improbum.* Tertia ibi, *Neque iterum.*

b ¶*Commendandi.*] nā aliorum honores aliis non debent esse occasio nocendi, vt C. de sta. & ima. l. vl. nec aliquis debet illud appetere per qd̄ honor aliorum minuatur, vt 99. di. nullus. nec tibi debes consulere cum alterius iniuria. 22. q. 2. primum. necaliquid facias in domo tua, qd̄ vicino noceat, vt ff. de re. iu. domum. si tamen facias aliquid eo proposito, vt tibi ꝓfit, licet alij noceat: non peccas. arg. ff. de aq. plu. ar. l. 1. §. *Denique.* ff. de dam. inf. fluminum. §. vl. & l. seq.

c ¶*Ad deformationem.* C. de sta. & ima. l. vlt.

d ¶ *Iterum arguas.*] id est, multoties.

ABsit.] Casvs. Quidam subditi propter suspicionē delictorum suis episcopis nō obediebant. vnde q̄stū fuit ab Anterio Papa, q̄ pœnam pati deberent. Et responsum est, quod in veteri lege tales lapidabantur vel decapitabantur. sed in nouo testamento debēt anathematizari.

1 Clemens epi. ad Iacobū. & Alexāder epist. 1.

e ¶*Sinistrum.*] Hoc est verum in his quæ possunt trahi ad bonum & ad malum: vbi semper in meliorem partem est interpretandum, vt 41. dist. c. 1. & ext. de re. iu. estote.

" Clericus amplectens mulierem præsumitur bene agere.

"Si ergo clericus amplectitur mulierem, interpretabitur quòd causa benedicendi eam hoc faciat, vt 96. di. in scripturis. tamen quandoque canon solam confabulationem interpretatur in deteriorem partem, vt 27. q. 1. nec aliqua.

"inobediētia an sit capite puniēda.

f ¶*Aut gladio.*] "Hic habes q̄olim inobedientia capite puniebatur: ergo & hodie repelleret à promotione. 54. dist. multos. non tamen quælibet inobedientia capite puniebatur, sed sola illa quæ schisma inducebat, vt 7. q. 1. denique. in fi. & de hoc notaui 4. q. 1. in prin.

¶*Caput hoc Iuo citat ex Nicolao episcopis & archiepiscopis per Galliam, Italiam, Germaniam, atque per vniuersas prouincias constitutis. In qua epistola videtur retulisse, quid in cōcilio à se Romæ habito de Metensi synodo penitus abolenda, & depositione Thietgandi, et Guntharij statutum fuerit. De quo quidem concilio, et horum episcoporum depositione Regino li. 2. chronicorū accurate hæc scribit.* Interea Thietgandus, & Guntharius archiepiscopi Romam profecti sunt, ea animi intentione, vt Regem innoxium in prædicto facto demonstrarent, ac se cum ceteris coepiscopis Ecclesiastica, atque Apostolica exercuisse decreta: stultitiæ quidem elogio decorandi, qui illā Petri sedem aliquo prauo dogmate fallere posse arbitrati sunt, q̄ nec se fefellit, nec ab aliqua hæresi vmquā falli potuit. Itaque cum in præsentiam Nicolai Papæ venissent, libellum obtulerunt, in quo continebantur gesta synodalia, quæ in Mediomatrico Vrbe, & Aquis ab eis statuta fuerant. Qui cū à notorio coram omnibus recitatus esset, interrogauit Pōtifex, si hæc scripta verbis confirmarent? Respondeunt inconueniens videri, vt quod propriis manibus roborauerāt, verbis infirmare mallent. Et sic nec repulsa, nec ad missa eorum assertione iussi sunt ire ad hospitia sua, quousque reuocarentur. Paucis interpositis diebus ad synodum, quā Papa congregauerat, sunt acersiti: vbi eorum damnata, & anathematizata sunt scripta, & ipsi omnibus adiudicantibus episcopis, presbyteris, & diaconis, sunt depositi, & omni ecclesiastica dignitate priuati.

g ¶*Dæmonum.*] Hoc olim fiebat ad litteram [b]. hodie tamen Satanæ traditur vt citius conuertatur. vt j. c. audi. in prin. & c. omnis Christianus.

b Vt 45. dist. §. Salomon.

Item Anterus Papa episcopis Hispaniæ.

¶Episcopo non obediens, dæmonum ore discerpitur. C. XIIII.

ABsit, vt quidquam siniſtrū [e] de his arbitremur†, qui Apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore cōficiunt: per quos nos etiam Christiani sumus: qui claues Regni cælorum habētes, ante † iudicij diem iudicant. Veteri quidem lege habetur: quicumque sacerdotibus non obtemperasset, aut extra castra positus lapidabatur à populo, aut gladio [f] ceruice subiecta contemptum expiabat cruore†. Nunc vero in obediens spiritali animaduersione truncatur, & eiectus ab ecclesia rabido dæmonum [g] ore discerpitur.

† *quodammodo ante*] Hier. Deut. 17.

Item Petrus in ordinatione Clementis.

¶Quibus Papa est inimicus, his nec loqui debemus. C. XV.

6 SI inimicus [h] est iste Clemens alicui pro actibus suis, vos nolite expectare, vt ipse vobis dicat, &c. *vt supra in tractatu ordinādorum: vbi agitur de obedientia minorum erga maiores.*

6 Anſ. l. 1. c. 6 Iuo p. 14. ca. 22. dist. 93. si inimicus.

Item Fabianus episcopus, epist. 1.

¶Excommunicatus est, qui excommunicatis communicat. C. XVI.

7 SIcut Apostoli [i] statuerunt discentes [Cum excommunicatis non est communicandum: & si quis cum excommunicatis, extra de sent. exc. nuper. Hæc autem pœna est non seruantis excommunicationem. Si clericus est, deponitur, vt s. e. si quis presbyter. si laicus, tardius absoluitur. j. e. qui iubente.

7 Can. Apostol. 11. Bur. l. 11. c. 35. Pan. l. 5. c 95

Sicut Apostoli.] Casvs. In hoc c. & tribus sequentib. fere idem dicitur, scilicet quod cum excommunicatis scienter non communicetur. si quis vero eis communicauerit vel palam, vel occulte, si clericus est, deponatur, si laicus est, excommunicetur.

i ¶*Sicut Apostoli.*] Paulus statuit 2. q. 1. multi. & Ioan. 24. q. 1. omnis.

h ¶ *Si inimicus.*] ab hoc loco incipit tractare de duplici excōmunicatione. "Et no. q̄ quędam excommunicatio est simplex si ue minor, quę separat à sacramentis, & ab ingressu ecclesiæ. Alia solennis, quæ proprie dicitur anathema, q̄ separat etiam à communione fidelium. De vtraque istarum habes 3. q. 4. Engeltrudam. Maior excommunicatio imponitur vel pro maiori crimine, vel pro contumacia. Minor infligitur pro quolibet mortali, vt j. e. audi. & imponitur siue pœnitenti, siue non pœnitenti, vel à seipso [c], vel à suo sacerdote loco pœnę: pœnitens tamen melius facit si auctoritate sacerdotis abstinet à sacramentis, vt de pœ. dist. 1. in actione. Impœnitenti autem imponitur quandoq; à Deo: s. quando est in mortali peccato. tūc enim quantum ad Deum priuatus est sacramentis, vt j. e. audi. quandoque à seipso, & male, s. cum non vult pœnitere, & cessat à sacramētis, quia hoc sibi putat sufficere ad pœnā siue pœnitentia, vt de pœ. di. 1. sunt qui arbitrātur. sed si non putat sibi sufficere, sed abstinet quia putat se indignum, bene facit, vt de conse. dist. 2. qui scelerate. quandoque infligitur à sacerdote loco pœnæ cum vult pœnitere, quandoq; à canone, scilicet cū quis communicat excommunicato. in his duobus casibus est necessaria recōciliatio, vt j. ead. excellentissimus. 50. dist. in capite. "Si ergo quis sit excōmunicatus, semper à suo excommunicatore est absoluendus, nisi vel sit appellatum ab eo, vel ipse sit negligens, vt dixi s. ead. si episcopus forte. Sed si à canone est excommunicatus, potest absolui à suo sacerdote, secundum distinctionē, extra de sent. exc. nuper. Hæc autem pœna est non seruantis excommunicationem. Si clericus est, deponitur, vt s. e. si quis presbyter. si laicus, tardius absoluitur. j. e. qui iubente.

2 Et in cōci. Aquisgr. c. 9

† *al. affectatione*

" Excōicatio duas h3 species.

† *al. affectatione*

3 Concord. cū hoc tex. iūcta sua gl. 1. l. nā hoc. ff. d cōd. ind. & l. nec au⁹. C. d emā. li.

† *al. committenda arbitrerꝝ.*

† *al. rrgeas*

c Vt de pœ. dist. 1. porro. aliàs incip. facilius. j. e. §. euidēter. Arch.

4 Hierony. ad Heliodo. † *loquar*] orig.

† *mucrone*] Hier.

5 Adde ad hoc tex. l. 3. §. q statiōis. & §. ī bello. ff. de re mil. Clem. ep. 1.

a ¶*Auer*

Source : BIU Cujas

a ¶*Auersando.*] id est, contemnendo.
b ¶*Saltem.*] nedum alibi.
c ¶*Domo.*] idest, sub eodem tecto, vt 35.q.6. episcopus in synodo. largius sumitur domus. ff. ad Sil. l. §. e.
d ¶*Vel orauerit.*] "si ergo excõicatus intrat ecclesiam, oẽs exibunt, vt 24. q. 1. omnes qui.

"Excõicat° non intret ecclesiam.

sacerdos tñ si incepit Missam, nõ exibit, qa nõ relinquet offm inexpletũ, vt 7. q. j. nihil.

e ¶*Communione.*] sc. maiori, quia iam inciderat in minorẽ. ẽ. ea. q. si quis presbyter.

f ¶*Vtriusq;.*] "excõmunicãtis, & excõmunicati. "Per hoc c. dixerunt quidam, q̃ ignorante aduersario non posset excommunicat° absolui [a] quod falsũ est, vt ext. de ap. qua frõte. nisi pro crimine sit excõicatus. tunc. n. oportet vt primo satisfaciat, vt ext. de ver. si. ex parte. 1. in fi. Vel dic, q̃ si iudex ad q̃relam alicuius excõicauit aliquem, tũc non absoluet eum antequã ab aduersario intelligatur, an sit p̃ manifesto delicto excõicatus, vel nõ, vt j. e. seruetur. si autẽ iudex non ad alicuius q̃relam excommunicauit aliquem, tũc superior ipsum statim potest absoluere, vt in const. Inno. ext. de ap. cum speciali.

g ¶*Nec aue.*] 24. qu. 1. omnis qui recedit.

h ¶*Statim.*] Ergo est canon iste latæ sententiæ minoris excommunicationis [b]. pterea si non corrigit se, excommunicatur per sententiam, vt j. e. c. prox.

i ¶*Excõicetur.*] Si communicat in crimine & criminoso, est pari excõmunicatione cum ipso ligatus, nec potest absolui nisi ab excommunicatore: sed si communicat ei, sed non in crimine, tunc potest à solo sacerdote absolui. ext. e. nuper.

¶*Vtr.*] Casvs. Dicitur hic q̃ epi nomina excommunicatorum debent tam vicinis episcopis quã suis parochianis indicare, vt eis non communicent: debent etiam p̃ę forib. ecclesiæ ponere, vt nec sui parochiani nec extranei possint aliquo modo prætendere ignorãtiam, & excommunicatis ecclesiasticus aditus excludatur.

auersando† [a] regulas, scienter saltem [A] [b] in domo [c] simul locutus fuerit, vel orauerit [d], ille communione [e] priuetur.]

A ¶ Saltem.] *In epistola Fabiani est,* scienter psallat in domo, aut simul locutus, &c. *Sed lectio Gratiani videtur magis consentire cũ canone Apostolico* ὡστε ἀκοινώνητον, κἂν ἐν οἴκῳ, συνεύξηται, ἢ ὁτιοῦν ἀφορίσαι. *quæ Dionysius vertit,* Si quis cum excommunicato, saltem in domo simul orauerit, iste communione priuetur.

Item Calixtus Papa epistola secunda, c. 2.

¶De eodem. C. XVII.

'EXcommunicatos quoscumque † à sacerdotibus nullus recipiat ante vtriusque [f] partis iustam examinationem: nec cũ eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut osculo communicet: nec aue [g] eis dicat: quia quicumque in his, vel aliis prohibitis, scienter excommunicatis communicauerit, iuxta Apostolorum institutionem, & ipse simili excommunicationi subiacebit.

Item Isidorus in regula monachorum, c. 18.

¶De eodem. C. XVIII.

[2] CVm excommunicato neq; orare neque loqui (nisi quæ ad eamdem excommunicationem pertinent) nec vesci liceat. Si quis [A] enim cũ eo aut palam, aut absconse locutus fuerit, statim [h] cum eo communem excommunicationis contrahet pœnam.

¶*Prior pars huius capituli vsque ad versi.* Si quis enim, *habetur in regula sancti Isidori (quæ missa est ex Hispania) c. 18. ex qua citat hoc Smaragdus in expositione regulæ sancti Benedicti, c. 26. excepta tamen illa clausula,* nisi quæ ad eamdem excommunicationẽ pertinent, *quæ neque in regula B. Isidori legitur, neque apud Smaragdum. Est tamen apud Burchardum, & Iuonem.*

A ¶Si quis enim.] *Hæc vsque ad finem refert Smaragdus ex quodã magistro monachorũ, quod notabitur j. e. c. si quis frater.*

Item ex concilio Carthag. 4. c. 73.

¶De eodem. C. XIX.

[3] QVi communicauerit, vel orauerit cum excommunicato, si laicus [A] est, excommunicetur [i], si clericus, deponatur.

A ¶Si laicus.] *Ita apud Burchardum, & Iuonem p. 14. c. 108. & in Panormia. Sed in concilio ipso cum variis codicibus collato, & apud Iuonẽ eadem par. c. 28. legitur,* siue clericus, siue laicus, excommunicetur.

Item ex decreto Honorij Papæ.

¶*Burchardus etiam Anselmus, & Iuo p. 14. c. 113. citant ex decretis Honorij. Sed idem Iuo eadem parte, ca. 65. hoc ipsum tribuit, Ioanni octauo in concilio apud Rauennam.*

¶Excommunicatorum nomina vicinis omnibus palã, & publice annũtientur. C. XX.

[4] CVrę sit omnib° episcopis [k] excommunicatorum omnino† nomina tam episcopis vicinis, quàm suis parochianis pariter indicare [5], eaque in celebri loco posita præ†foribus ecclesiæ cunctis cõuenientibus inculcare: quatenus in vtraq; diligentia, & excõmunicatis [l] vbique ecclesiasticus aditus excludatur, & excusationis causa omnibus auferatur.

2 *Verum hoc de nominatim excommunicatis intelligitur. Excommunicationis enim pœnam dupliciter subimus, & dum reatum incurrimus, & dum sententia notamur.*

Vnde Hieronymus in librum Iudicum, homilia secunda. [6]

¶*In hoc & sequenti capite citatur* B. *Hieronymus, quòd ipse has Origenis homilias Latinas fecit sicut etiam supra dist. 36. c. si quis est adnotatum.*

¶Duobus modis aliquis satanæ traditur. C. XXI.

AVdi denique Apostolum di centem de eo qui peccauerat. [Tradidi, inquit, huiusmodi hominem satanæ interitum carnis, vt spiritus saluus fiat.] Vides ergo, quia non solum per Apostolos suos tradidit Deus delinquentes in manus inimicorum, sed & per eos, qui ecclesiæ præsident, & potestatem habent nõ solum soluendi, sed etiam ligãdi, traduntur peccatores in interitum carnis, cũ pro delictis suis à Christi corpore separantur. Et vt mihi videtur, dupliciter etiam nunc tradũtur homines de ecclesia in potestatem zabuli. Vno modo quo superius diximus, cum delictum eius manifestum sit ecclesię, & per sacerdotes de ecclesia pellitur, vt notatus ab omnibus erubescat: & econuerso conueniat illi illud, qđ sequitur [vt spiritus saluus fiat in die Domini nostri Iesu Christi.] Alio autẽ modo quis traditur zabulo, cum peccatum eius manifestum non sit hominibus: Deus autem qui videt in occulto, perspiciens eius mentem, & animam, vitiis ac passionibus seruientem, & in corde eius non † se diligi, sed aut auaritiam aut libidinem, aut iactantiam, vel alia huiusmodi, istum talem ipse Dominus tradit

de scribuntur, vt ff. de cu. & exhi. re. diuus. nec scripturę tabellionis creditur, nisi habeat testium subscriptionem, vt in aut. de hæ. & fal. §. sancimus. col. 1. nec instrumento procuratoris. ext. de procu. c. 1. nec instrumento iudicis, vt extr. de testib. cum à nobis [c]. Et H. dicit quod semper statur sigillo episcopi. quia obtinet vicem publici instrumenti. ext. de fid. instr. scripta. & de fideiuss. peruenit. Alij dicunt, q̃ non creditur ei nisi redactum sit in publicam formam, vt in auth. vt nulli iud. §. si vero. col. 9. & C. de don. ĩ donationib. Vel nisi habeat suscriptionem testium, & si non fit per publicam manum factum: quia forte ibi non sunt publicæ personæ, vt 26. q. 2. §. potest. Hodie expeditum est circa ordinem iudiciorum, quòd nõ præsumitur pro iudice nisi quantum aliàs probari potest. ext. de prob. quoniam contra. in omnibus aliis præsumo q̃ sententia iudicis, scilicet, quòd sit iusta ex animo & ex causa, & quantum ad ius litigatoris, vt in constitutione, cum speciali. extr. de ap.

cHæc decr. loqtur in ciuitate Benuẽtana, vbi notarij dñr iudices. & hoc est veritas, scd̃ In. 4 Poly. ibid. Ans. l. 12. ca. 32. Bur. l. 11. c. 49. Iuo p. 14. c. 65. & 113 †*al. omnium* 5 Concord. tex. in l. mo numẽtorũ. cũ gl. C. de reli. & sum. fu. & l. instrumenta. & l. rationes. C. de prob. †*al. pro*

6 Origenes hom. 2. ad c. 2. Iudicum.

l ¶*Excommunicatis.*] Arg. q̃ contra ea quæ publice facta sunt, nemo postmodum audiẽdus est, vt 8. q. 1. licet. 54. di. nulli. 16. dis. quod dicitis. 12. qu. 2. qui & humanis. Arg. contra 82. dis. proposuisti. in fi.

1. Cor. 5.

VERVM. Hæc est secunda pars qu. in qua vult probare, q̃ non tenemur vitare omnes excõmunicatos, sed illos solos q̃ sunt excommunicati nominatim & ponit multos modos excommunicationis. & hoc probat per 7. auctoritates sanctorum patrũ. Ioan. de Fan.

Casvs. Dictum est ẽ. q̃ excommunicatis non est communicandum. Nunc vero dicit hoc esse intelligendum de nominatim excommunicatis, quibus non est communicandum. Et ostendit Gra. quòd dupliciter quis excommunicatus sit, s. à communione fidelium, cui numquã est communicandum, & à corpore Christi, p̃pter mortale peccatũ qđ egit, cui quãdiu toleratur sine peccato communicam°, quod probat per sequens c.

ibidem.

† *non solum amorem sæculi, sed]* orig.

Avdi denique.] Casvs. Ostẽdit Hie. in hoc c. q̃ dupliciter dicitur quis excõicari, & tradi satanæ. Primo qñ quis anathematizatur, sicut fecit Paulus de fornicatore Corinthio, quem tradidit satanæ in interitum carnis, vt spiritus eius in die iudicij saluaretur, quod non solũ per Apostolos, sed per eos qui in ecclesia præsident, fit quotidie: & dicuntur homines tradi satanæ, cum à tota ecclesia separantur. Secundo modo excõmunicatur quis vel traditur diabolo, cũ per occultũ peccatũ qđ solus Deus in abscondito videt, separatur à Deo. *Vacuam,* à gratia Dei.

a ¶*Satanæ*

"Excõicat° non intret ecclesiam. †*al. auertendo* ic. ẽ. intelligenda. excommunicatq, tesias post conse ñ. tunc tenebit tur explere ut p. c. alma mater

9 "Excõicat° c. 27 an possit ab ran. solui aduersario ignorante. 1 Pol. l. 7. ti. j. Ans. l. 12. ca. 14. Bur. l. 11. c. 38. Iuo p. 14. cap. 23. & 102. Pan. l. 5. c. 94. can. Apo. 11. †*al. quousque* a Ar. ad hoc ext. lib. 6. de app. Roman 1. §. sententia. qa merita causarũ, &c. ext. de ĩ integr. rest. tũ ex litteris. Arc. 2 Poly. ibid. Bur. l. 11. c. 31 & 32. Ans. l. 12. c. 16. Iuo p. 14. c. 95. & 96.

b Sic j. sic qs frater. Arc.

3 Poly. ibid. Ans. l. 12. ca. 18. Bur. l. 11. c. 44. Iuo p. 14. ca. 28. & 108. Pan. l. 5. c. 99.

"Lris epi an sit credendum.

Source : BIU Cujas

a ¶*Satanæ.*] ſatanæ dicitur tradi, qa diabolus in eo habet poteſtatem quaſi in pecore ſuo, vt 24.q.1.§.his auctoritatibus. in fi. CVM ERGO. Casvs. Concludit Gra. ex ſupradictis c.q cum nominatim excommunicato cõicare non debemus. quod probat duab. auctoritatib. ſ. Euangelij, & Pauli apoſtoli. cum eo vero q pp mortale delictũ quod commiſit eſt ex cõicatus poſſum[a] cõicare: & hoc pbat auctoritate Vrbani.

Matth.18.

1.Cor.5.

b ¶ *Quidã.* j.24.q.2.c.3

1 Vide j.e.c. ad mẽſam.] in notatiõe. 2 24.q.2.ſane quod.

Nolite recedere.] Casvs. Hieron. oſtendit in hoc ca. qđ peccatores occultos ñ poſſum[a] euitare: & probat hoc auctoritate veteris teſtamenti, vbi legitur q filij Iuda non potuerũt eiicere Hiebuſæos de Hieruſalẽ, ſiue de terra promiſſionis vſque ad hodiernũ diem, q ſpiritualiter ſignificãt malos Chriſtianos, qb. ecclesia cõicat. Et auctoritate Euãgelij, vbi dicitur, qđ zizania non ſunt eradicãda vel euenda à frumẽto, ne ſimul eradicetur & triticũ, per q zizaniã de ſignatur, q occulti peccatores debẽt ab eccleſia tolerari, đqb. dr: Nolite mittere ſanctum canibus, neque margaritas ante porcos. manifeſti aũt peccatores ſi incorrigibiles ſunt, nõ debent in eccleſia tolerari. *Patiamini.* tolerãdo malos manifeſtos. *Faciatis.* eiiciẽdo malos occultos. Beneu. tamen dixit in caſu ſuo, q occulti & manifeſti peccatores ſunt tolerandi: ſed littera contradicit Beneuent.

Matth.13.

Ioſ.15.

3 Origenes ho.21. ad c. 15.Ioſue.

tal.vſque in hodiernum diem.

c ¶ *Oſtendat.*] ſupple qui hoc ad litteram vult intelligere.

Additio. Nec ſemper ad litteram intelligendæ ſunt auctoritates. de cõſ.di.2.acceſſerunt. 37.di.relatum. 33.q.4.ecce.ar.ext.de ver.ſi. præterea. ff.de le.3.non aliter. 26.q.5. nec mirum. Archid.

d ¶ *De zizaniis.*] i. de occultis peccatorib.

e ¶ *Vtraque creſcere.*] i. malos eſſe cũ bonis.

f ¶ *Triticum.*] ar.ad q̃ſtionẽ vbi vnus interfect[a] eſt ab vno de tribꝰ, ſi dubitatur à quo: q rõe dubitõis omnes debeãt pmoueri: "qa facit vitioſa tolerari.

"Dubitatio facit vitioſa rõne dubitationis vitioſa & ſuperflua tolerantur. 13.q.2.nõ æſtimemus. ext.de ſepul. ſacris. ſimile 14.q.5.de niq;. & ſanctius eſt impunitũ, &c. ff.de pœ. abſentem. arg. contra

ſatanæ[a]. Quomodo eum tradit ſatanæ? Diſcedit à mente eius, & auertit ſe, & refugit à cogitationibus eius malis, & deſideriis indignis, & relinquit domum cordis eius vacuam.

Cum ergo per ſententiam quis nominatus fuerit, cum eo communicare non debemus. Cum autem ſolo reatu, occulte excommunicationis contraxerit pœnam, non eſt ab eius communione ceſſandum. Vnde Dominus in Euangelio tunc demum peccatorem dixit habendum ſicut ethnicum & publicanum, cum eccleſiam audire contempſerit. Apoſtolus quoque non ait, ſi quis frater eſt fornicator, ſed [*ſi quis frater nominatur fornicator, &c.*] *ſententiæ nominationem intelligens. Hinc etiam Vrbanus Papa I I. Guitmundo epiſcopo.* [*Sane quod ſuper Richardo*] *Requirere in cauſa.* [[2] *Quidam*[b] *epiſcopus in hæreſim lapſus.*] *Hinc etiam Chriſtus in Euãgelio zizania dixit eſſe tolerãda vſque ad meſſem.*

Hinc etiam Hieronymus.[3]

¶Mali à bonis penitus ſeparari non poſſunt. C. XXII.

NOlite recedere, à Domino in hodierno† die:] hoc eſt, donec ſęculum ſtat: oſtendat[c] ergo mihi, quomodo Hiebuſęus, donec ſæculum ſtat, habitet cum filiis Iuda in Hieruſalem: quippe cum ne ipſi quidem filij Iuda habitent in Hieruſalem. Ideo ergo nec iſtud verũ eſſe poterit, quòd Hiebuſæi cum Iudæi habitent in Hieruſalem, quãdoquidem ne ipſi quidem habitant in ea. Sed nos intelligamus hæc ſpiritualiter, aſſumentes Euangelij parabolam, quæ dicit de zizaniis[d] [Sinite vtraque[e] creſcere: ne forte cũ vultis eradicare zizania, eradicetis ſimul cum ipſis etiam triticum[f].] *& infra.* ¶ Audi ergo ſcripturam dicentem, quia non potuerunt filij Iuda diſperdere Hiebuſæos: ſed habitauerunt cum ipſis vſque in hodiernum diem in Hieruſalem. Vnde deprecor vos, qui fideles eſtis, vt ita vitam veſtrã, & conuerſationem ſeruetis, ne in aliquo vel ipſi ſcãdalum patiamini, vel aliis ſcandalum faciatis: ſed ſit vobis ſummi ſtudij, ſummęque cautelę: ne quis in hanc ſanctam congregationẽ veſtrã pollutus introeat: ne quis Hiebuſæus habitet vobiſcum. Vides ergo, quia dicit ſcriptura, quod non poterunt eiicere filij Iuda Hiebuſæos de Hieruſalem. Hiebuſæus autem interpretatur conculcatio. Ergo, quia nõ poſſumus eiicere iſtos, qui nos cõculcãt, eos ſaltẽ, quos poſſumus, quorũ peccata manifeſta ſunt eiiciamus. Vbi enim peccatum non eſt euidens, eiicere de eccleſia nemem poſſumus: ne forte eradicantes zizania, eradicemus ſimul cum ipſis etiam triticum. Mouet me tamen quod dixit, quia nõ potuerunt eiicere Hiebuſæos, ideſt eos, qui interpretantur conculcatio: & ideo videamus, qui ſunt in eccleſia conculcantes. Illi ſine dubio, de quibus dicit Dominus in Euãgeliis. [Nolite mittere ſanctũ canibus, neq; margaritas g veſtras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus ſuis, & cõuerſi elidãt vos.] Iſte eſt ergo Hiebuſæus conculcatio: qui indigni† audiunt verbum Dei, & cum audierint, neq; vt infideles diſcedũt, neq; permanent, vt fideles: ſed percepta myſteriorum notitia, & fidei noſtræ ſecretioribus ſcrutatis, conuerſi poſtmodum impugnant nos, & contradictionibus ſuis corda noſtra dirumpunt, conculcantes verbi Dominici margaritas, & ornamenta fidei maculãtes. De iſtis ergo dicitur, quia nõ potuerunt filij Iuda eiicere Hiebuſæum de Hieruſalem vſq; in hodiernum diem.

Matth.7.

Item idem ſuper duodecim prophetas.

¶Porcis & canibus ſancta non ſunt committenda. C. XXIII.

4 QVando[h] ergo vir eccleſiaſticus, & prudẽs, atque intelligens, multas impietates in ea, quæ vocatur domus Dei eſſe cognouerit, & non ſolum multas, ſed & fortes, & quæ opprimere poſſint iuſtitiam, & in tantum doctorũ rabiem pceſſiſſe, vt accipiãt i pretium in iudicio, & omnia pro muneribus faciant, pauperes quoque deuitent in portis, & audire contemnant, taceat in illo tempore, ne det ſanctum canibus, & ne mittat margaritas ante porcos, q conuerſi conculcent eas, & imitetur Hieremiam dicentem [Solus ſedebam, quia amaritudine repletus ſum: & illud in Pſal [Singulariter ſum ego, donec tranſeam.]

Hier.15.

Pſal.49.

Item Ioannes Chryſoſtomus hom. 25. ad c. 11. epiſt. ad Hebræos.

¶Cum pagano comedere, ſed cum excommunicato minime licet. C. XXIIII.

AD menſam quippe paganorum ſi volueris ire, ſine vlla prohibitione pmittimus[k]. *& infra.* ¶[Si enim quis frater, inquit, nominatur inter vos.] fratrem in hoc loco omnẽ fidelẽ ſimpliciter intellige, non monachum tantum. Quid autem eſt quod facit fraternitatem, niſi lauacrum regenerationis, quod facit poſſe vocari Deum patrẽ? *& infra.* ¶ Si quis, inquit, nominatus[a] fuerit frater fornicator, aut auarus, aut ebrioſus, cũ huiuſmodi nec cibum ſumere. Cum autẽ de paganis ageret, non ita. ſed [Si quis vos vocauerit ex infidelibus (paganos ſignificans) & vultis ire, omne, quod apponitur vobis, comedite. Si quis frater nominatur ebrioſus, &c.] O quanta integritas†. Nos autẽ non ſolũ non fugimus ebrioſos, ſed etiam imus ad eos, participãtes cũ eis.

1.Cor.5.

de pœ.di.5. ſi quis vero. ff.ad l.Aq. ita vulneratus. 6.q.2.ſi tãtũ. & ca.placuit. Item eſt hic ar.q ratione connexionis permittitur, quod alias non licet. ſic 81.di.tantis. & ca. omnib. & ff.de mi.de nique. & l.verum. & l. etiam. & quid iuris ſit de hoc, in quæſtionibus notaui. B.

g ¶ *Neque margaritas.* ſ.43.di.in mandatis.

Quando.] Casvs. Docet Hier. in hoc c.q qñ multitudo eſt in ſcelere, ita vt ẽt iudices p pẽtio iudicent, & pauperes vitẽt, & audire contemnant, qa non habent qd offerãt: taceat tunc prẽlatus, ne det ſanctum canibus, & mittat margaritas ante porcos: ſed imitetur potius Hiere. dicentem, Solus ſedebam: quia amaritudine repletus eram.

† *al. indigne*

h ¶ *Quãdo.*] ar. ex hoc c.q nõ nocet tacitas, qñ non prodeſt contradictio, vt notaui 28.diſt. diaconi.

i ¶ *Accipiant.*] ſ. 43.di. in mandatis.

Ad menſam.] Casvs. Io. Chryſoſtomus oſtendit hic, q cum paganis, licet ſint peccatores, & à Deo ſeparati, comedere poſſum[a], & aliàs communicare: ſed cũ Chriſtianis anathematizatis nõ poſſumus. & hoc vtrumque probat auctoritate Apoſtoli. *O quanta*, ironice loquitur.

4 Hiero. in Amos prophetam, c.5 circa med.

k ¶ *Permittimus.*] ad hoc, vt eos lucremur. 23.q.4. infideles. cum Iudęis tñ nõ poſſum[a] comedere, vt 28.qu.1. omnes. ſed nec hodie cum paganis licitum eſt comedere, cum & ipſi diſcernant cibos ſicut Iudæi. "Hæc ergo eſt ca, quare poſſumus cõicare paganis, & non excõicatis, cũ tamen & illi[a] ſint mẽbrum diaboli, vt eos lucri faciamus: tamẽ ideo qa non multum curarent, licet eos vitaremus: ſed excõicati erubeſcunt, ſi non communicatur eis, vt ſ.e.c. audi denique.

Matth.7. Hier.15. Pſal.49.

" Excõicatis cõicare ſi poſſumus ſed bene paganis.

a ſc.pagani

† *al. diligentia, exp.* Cas.

Source : BIU Cujas

a ¶Nominatus.]*Gratianus putauit Chrysostomum eo modo interpretari istam vocem, quo fere interpretatus est Augustinus* ẽ.2.q.1.c.*multi. Locus integer græce sic habet.*

καὶ ὐδὲ τὸν Παῦλον δλέδοικας, εἰς μὴ ἑλλήνων τράπεζαν, εἰ βυλοίμεθα, ἀκωλύτως συγχωροῦσα ἀπελθεῖν, εἰς ὃ τὰς τῶν πλεονεκτῶν ὐδὲ βυλομένυς ἐῶσα; ἐὰν γάρ τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ᾖ φησι. ἀδελφὸν ἐνταῦθα λέγων πάντα τὸν πιστὸν ἁπλῶς, ὐ τὸν μοναζοντα. τὶ γάρ ἐστι τὸ ποιοῦν τὴν ἀδελφότητα, τὸ λυτρὸν ἢ παλιγγενεσίας, τὸ δλωθῆναι καλέσαι πατέρα τὸν θεὸν. ὥστε ὁ μὲν κεκτημένος, κᾶν μοναχὸς ᾖ, οὐκ ἀδελφὸς. ὁ ὃ πιστὸς, κᾶν κοσμικὸς ᾖ, ἀδελφός ἐστιν. εἰ δὲ φησὶν ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος. ὐδὲ ἴχνος τότε μοναζοντος ἦν, ἀλλὰ πάντα πρὸς κοσμικὺς διελέγετο ὁ μακάριος ὗτος. ἐάν τις φησὶν ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος, ἢ πόρνος, ἢ πλεονέκτης, ἢ μέθυσος, τῷ τοιούτῳ μὴ ὃ σωεσθίειν, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῶν ἑλλήνων ὗτος, ἀλλ' ἑάντις ὑμᾶς καλέσῃ τῶν ἀπίστων (τὺς ἕλληνας λέγων) καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παραπιπτόμενον ὑμῖν ἐσθίετε. ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ᾖ φησι μέθυσος. βαβαὶ πόση ἡ ἀκολασία. ἡμεῖς δὲ ὐ μόνον ὐ φεύγομεν τὺς μεθύσους, ἀλλὰ καὶ ἀπερχόμεθα πρὸς αὐτὺς, μεθέξοντες τῶν παρ† αὐτῶν.

†in Veronensi est πρὸς

Id est,

Et neque Paulum veritus es, ad mensam quidem græcorum si voluerimus ire, non prohibentem: ad mensam autem auarorum, & aliena auferentium ne volentes quidem permittentem [Nã si quis, 1.Cor.5. inquit, qui frater nominatur inter vos] fratrem hoc loco dicens omnem fidelem simpliciter, non monachum tantum. Quid autem est, quod facit fraternitatem? lauacrum regenerationis, id quòd possumus Deum vocare patrem. Proinde, qui catechumenus est, etiam si monachus sit, non est frater: qui vero fidelis est, etiam si sæcularis sit, frater est. [Si quis, inquit, qui frater nominatur.] Neque enim vestigium tunc monachi erat: sed omnia ad sæculares loquebatur tunc beatus Paulus. [Si quis, inquit, qui frater nominatur, fuerit fornicator, aut auarus, aut ebriosus, cum huiusmodi nec cibum sumere.] Cum autem de græcis ageret, non ita, sed [Si quis vocat vos infideliũ] græcos significans [& vultis ire, omne, quod vobis apponitur, manducate.] [Si quis, inquit, qui frater nominatur, sit ebriosus.] 1.Cor.10. Pape quanta diligentia. Nos autem non solum non fugimus ebriosos, sed etiam abimus ad eos, vnà sumpturi quæ ab ipsis.

EVIDENTER ITAQVE. Casvs. Concludit Grat. ex supradictis, quòd eorum peccatorum communionem vitare non cogimur, qui non sunt sententia notati. Et ostẽdit quòd notatio tribus modis intelligitur. 1.Cor.11. Primus modus est, quando aliquis committit mortale delictum, propter qđ sentit se indignum communione corporis & sanguinis Christi, iste notatus est cõscientia teste. Secundus modus est, quando iniungitur alicui pœnitenti vt vsque Gen.3. ad certum tempus à corpore Christi absti neat, vt postea reconcilietur: & cum istis duobus generib. hominum possumus cõmunicare. Tertius modus est, quando a- 1 ẽ.e.multis liquis anathematizatur, cum quo non est c.pitib⁹ hĩ communicandum: & sententia. ad hãc triplicem sententiam excommunicationis siue notatio 3.q.4.c.fi.

Euidenter itaque ex præmissis apparet, quòd eorum communionem vitare non cogimur, qui sententia notati non sunt. Sed ipsius sententiæ notatio multipliciter intelligitur. ¶*Aliquando enim arcetur quis à liminibus ecclesiæ, & à communione corporis & sanguinis Christi, vel teste* a *conscientia, iuxta illud Apostoli,* [*Probet se homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat: quia qui indigne manducat & bibit, iudicium sibi manducat & bibit.*] *Item illud Prosperi* [*facilius sibi Deum placabunt, &c.*] *require infra causa xxxiij. Maleficiis impeditus,* quæstione[b] *prima de pœnitentia* [c]. *Vel sententia ecclesiastica: sicut pœnitentes, quibus tempore præfinito* [d] *beneficium reconciliationis impenditur. Hæc sententia* [e] *excommunicatio vocatur: quia à communione corporis & sanguinis Christi notatum prohibet: sicut & Adam ab esu ligni vitæ excommunicatus est, Domino dicente.* [*Videte, ne forte sumatis de ligno vitæ.*] *Qua sententia non separatur quis à consortio fidelium. Est & alia sententia, quæ anathema vocatur: quia quisque separatur à consortio fidelium, de qua supra* [*Cum excommunicatis nolite communicare.*] [1] ¶*Hanc distinctionem licet cuique aduertere ex auctoritate Ioannis Papæ.* [*Engeltrudem*[f] [2] *vxorem Bosonis, &c.*] *require supra in causa* [*Quidam episcopus à propria sede deiectus.*] *Item ex auctoritate eiusdem* nis probandam inducunt quædam capitula, quæ iam habuimus, & quædam quæ infra habentur. Si autem ab omnibus excommunicatis abstineamus, iam esset fallum quod dicitur ẽ.6.q.2. ca. si tantum. & c. placuit. Primus incipit ibi, *Aliquando enim.* Secundus ibi, *Vel sententia.* Tertius ibi, *Est & alia.*

[*Si quis domum* g [3] *Dei violauerit, &c.*] *require infra causa xvij.* [*Quidam presbyter infirmitate grauatus.*] ¶*Item ex auctoritate Siluestri Papæ* [*Præsenti decreto censemus, &c.*] *require supra in causa* [[4] *In infamia cuiusdam episcopi.*] [5] *Iuxta igitur hanc distinctionem intelligenda est illa auctoritas Innocentij Papę secundi* [*Si quis sua dente diabolo, &c.*] *vt infra in causa* [*Quidam presbyter, vt iuxta etymologiam vocabuli anathemati, id est separationi subiaceat, qui in edictum illud inciderit, qui à corpore & sanguine Christi, & ab ingressu* h *ecclesiæ se alienum facit: qui impias manus in clericum iniicere ausus fuerit: qui etiam à nullo episcoporum absolui, ideſt more pœnitentium reconciliari poterit, nisi primum Apostolico conspectui se repræsentare curauerit.* ¶*Illud autem Petri de Clemente* [[6] *Si inimicus est iste Clemens, &c.*] *de sententia notatis intelligendum est, sicut & illud Vrbani* i, *Quibus episcopi non communicant, &c.*] *vt infra in eadem causa. Ceterum* k *falsum esset illud Vasensis concilij secundi* [[7] *Si tantum* l *episcopus alieni sceleris se conscium nouit.*] *Item, & illud* [[8] *Placuit, vt si quando episcopus, &c.*] *require supra in causa* [*Duo fornicatores, & infamia notati.*]

Item Gregorius m *clero, & populo Salonitano* A.

A ¶Salonitano.] *In regesto B. Gregorij, libr. 5. ca. 148. leguntur hæc verba in epist. 48. scripta clero, nobilibus, ac populo Iaderæ consistentibus, al.* Iadertino.

¶Communicare non licet iis, qui excommunicatis communicant. C. XXV.

ROgo n, hortor, & moneo, vt à prohibitæ vos communionis consortio per omnia suspendatis: ne cuiquam sacerdoti, supra scripto Maximo communicanti o, contra animam suam quisquam vestrum communicare præsumat.

Item ex concilio Toletano primo, c. 15.

a ¶*Vel teste.*] ergo aliquis contra seipsum 3 17.q.4.qs-fert sententiam, vt 21. qs. §. idẽ, si dist. nunc autem. arg. quis domũ. contra. "quia nemo "impare sibi imperare potest, vt ff. de arbi. l. pe. 4 5.q.2.c.2. melius tamen est, si 5 17.q.4. hoc faciat auctoritate superioris, j. de pœn. dist. 1. in actione. B.

b ¶ *Quæstione.*] id est, distin. nam tractatus de pœn. per dist. diuiditur.

c ¶ *De pœnitentia.*] j. de pœn. dist. 1. §. item ficut. aVt 50. dist. in capite. d conſ. dist. 2. ĩ cœna, aliàs incipit, à quibusdã. Arc.

d ¶ *Tempore præfinito.*] in cœna domini a. 6 ẽ.ead.

e ¶ *Sententia.*] sic iudex sæcularis potest aliquem excommunicare. id est, à legitimis actibus prohibere, vt ff. de pœn. l. minoris. 7 6.q.2.

f ¶ *Engeltrudem.*] ẽ.3. q.4.c.vlt. 8 ibid.

g ¶ *Si quis domum.*] 17.qu.4. quisquis. §. si quis domum. ẽ.5.q.2. c.2. Ioan.

h ¶ *Ab ingressu.*] G. videtur hic sentire, q̃ qui clericum verberat tantum est separatus à sacramentis, & ab ingressu ecclesiæ: nec obstat ille canon si quis suadente. 17.q.5. quia anathema ibi est idem quod separatio: hoc tamen non tenet ecclesia, & contra eum est extra de app. peruenit b. Ioan. b Vbi Vin. Fauen. voluit eum idẽ no. q̃ hic corrigere, & dixit talem esse excommunicatum, sed non vitandum ante quam denuntietur. sed expresse contra eum est, extra de senten. excommun. cum non ab homine. dr. Archid.

i ¶ *Vrbani.*] j. e. quibus Episcopi.

k ¶ *Ceterum.*] quasi dicat bene distinguo inter excommunicatos simpliciter, & anathematizatos, vt scilicet illi sint vitandi, isti non.

l ¶ *Si tantum.*] supra sexta, quæstione secunda. placuit. capitu. 2. & vlt.

m ¶ *Item Gregorius.*] contra id quod dixerat simpliciter excommunicatos non esse vitandos, modo ostẽdit õmnes excommunicatos esse vitandos.

Rogo.] Casvs. Maximus nominatim excommunicatus erat, sicut dicitur 63. dist. Salonitanæ. & 93. dist. ca. miratus. sed quidam presbyteri ei communicabant. Præcepit ergo Greg. clero & populo Salonitano, vt illis sacerdotibus non communicent: & intellige, quòd communicabant ei in crimine, vel erat excommunicatus cum omnibus suis fautoribus iste Maximus.

n ¶ *Rogo.*] " verbum rogandi hic præceptiue c ponitur. monemus enim quos habemus charos, vt 28.q.1. sic enim. & alibi, rogo, non ponitur deprecatiue. ff. de neg. gest. si serui mei rogatu. sed ponitur rogare pro mandare. sic ponitur mandare pro rogare. 23.q.4. Guilisarius. " rogo, qualiter põitur.

o ¶ *Communicanti.*] in sacris, secundum Hugo. Vel dic, quòd Maximus fuit excommunicatus cum omnibus suis fautoribus. Vel isti communicabant ei in crimine: aliàs excommunicatio non descenderet vsque ad tertiam personam. j. eadem, quoniam multos. nec obstat 19. distinct. Anastasius. quia ibi communicabant ei in crimine hæresis. cEt ita põitur cõtra p priã significationẽ ipi⁹ verbi. sic aliàs ex equalitate cõtra & verba accipiũtur cõtra, ppriã significõem. ff. đ eui. Lucius. in fi. ff. loc. & cõd. l. ex cõducto. §. Papinian⁹ vbi đ hoc. A.

Source : BIU Cujas

SI *quis laicus.*] Casvs. Statutum fuit in concilio Toletano, quod siue clericus siue laicus sit anathematizatus, nullus ei communicare præsumat: si vero contra fecerit, ét ipse excommunicetur. & hoc verum est de præsentib. vt etiam de absentib. qui nouerunt clericum vel laicum anathematizatũ. *Excommunicetur.* i. pro excõicato habeatur, quo ad sacramenta ecclesiæ.

a ¶ *Episcopi.*] Isti. n. non poterãt ignorare sententiam sui episcopi, vt 12. q. 2. q humanis.

1 Iuo p. 14. c. 30.

b ¶ *Commoniti.*] ar. "q sufficit, si alicui dictũ est d excõicatione alicuius, vt ipsum teneatur vitare, vt extra de elec. venerabilẽ. vltra mediũ, in parte decisa. & de post. præl. ad hæc. ar. contra ext. de cler. excõ. mini. illud? Resp. prima sententia vera é, qñ excõicatio alicuius peruenit ad alium per famam publicã, aliàs forte secus esset, vt in contrario. SED HOC. Hęc est 3. pars q. in qua dicitur, q hæc regula de vitãdis excõicatis habet locum ĩ excommunicatis nominatim, & ad hoc probandũ inducit 9. c. Io. de Fan. Casvs. Supra dictum est in c. rogo. q cleric⁹ Salonitanus non cõicaret sacerdotib. cõicantib. Maximo nominatim excõicato, propter quod videtur, vt ét ab illis qui nõ sunt nominatim excõicati, sit abstinẽdum. Soluit ãt hoc Gra. & dicit, q illi sacerdotes nõ fuerũt nominatim excõicati cum Maximo. ita dicit H. Grat. sentire. vel secundum Ben. illud c. rogo. ītelligitur de illis sacerdotib. q licet nõ fuerint nominatim excõicati, fuerunt tñ anathematizati pariter cũ Maximo nominatim excõicato. sic. n. dixit Gre. excõico Maximum cum omnib. sibi fauentib. & ad hanc solutionẽ ꝓbandã inducit duas concordãtias. Sequẽtia duo c. plana sunt.

"Excõicatꝰ vitãdus est.

2 24. q. 2.

3 Pol. l. 6. ti. 1 Anſel. l. 6. c. 145. & l. 12. ca. 25. Bur. l. 11. ca. 1. Iuo p. 14. c. 74.

4 s. ea. cum excõicato. Bur. l. 11. c. 32 Iuo par. 14. c. 96.

Excommunicationis. i. suspensionis à sacramentis, & ingressu ecclesiæ. ita dicit Hug.

c ¶ *Sed hoc.*] vult dicere, qđ Maximus fuit excõicatus cũ omnib. suis fautorib. Nec ob. j. 24. q. 2. c. 3. & j. e. excellentissimus.

d ¶ *Lapsus.*] 24. q. 2. c. 3.

e ¶ *Excellentissimus.*] j. e. excellentissimus.

f Q *Vibꝰ episcopi.*] ¶ *Non cõtemnetis.* sim. 7. q. 1. scire debes. 93. dist. c. 1. Nec obst. 6. q. 2. si tñ. qa hic loquitur cum constat de sententia a. sed scitur eam esse iniustam.

5 Pol. c. 7. ti. 1 Bur. l. 11. c. 43 Iuo p. 14. c. 28. & 107. Pan. l. 5. c. 98

a Sub. q est iusta ex ordine iudiciario.

¶ Nullus clericorum, vel laicorum ad domum excommunicati accedat. C. XXVI.

vj 1 SI quis laicus abstinetur, ad hunc, vel ad domum eius, vel clericorum, vel religiosorum nullus accedat. Similiter & clericus si abstinetur, à clericis deuitetur. Si quis cum illo colloqui, aut conuiuari fuerit deprehensus, etiam ipse abstineatur. Sed hoc pertineat ad eos clericos, qui eiusdem episcopi a sunt, & ad omnes, quicommoniti b fuerint de eo qui abstinetur, siue laico quolibet, siue clerico.

3 *Sed hoc c specialiter in his, qui excommunicatis nominatim communicant. Vnde Vrbanus* [*Sane quod super Richardo, &c.*] *infra in causa.* [3 *Quidam episcopus in hæresim lapsus* d.] *Item Nicolaus Papa in c.* [*Excellentissimus* e *Rex Carolus, & c.*] *infra circa finem huius causæ.*

Item Vrbanus omnibus episcopis, c. 5.

¶ Sententia pastoris timenda est, licet iniuste liget. C. XXVII.

3 QVibus episcopi non communicant, non communicetis f: & quos eiecerint, non recipiatis. Valde enim est timẽda sententia episcopi, licet iniuste liget g.

Item ex octaua synodo.

¶ Excommunicationis contrahit pœnam, qui excommunicatis communicat. C. XXVIII.

vij 4 SI qui frater aut palam, aut absconse cum excommunicato fuerit locutus, aut iunctus communione, statim cum eo excommunicationis contrahat pœnam.

¶ *Canon hic neque habetur in octaua synodo, quæ habita fuit tempore Nicolai primi, neque in alia, quæ & ipsa nominatur octaua sub Ioanne octauo celebrata, quæ in bibliotheca Vaticana seruãtur. Multa vero quæ à Gratiano ex octaua synodo citantur, in regulis Basilij, Isidori, & alijs scriptis ad monachos pertinentibus inuenta sunt. Hoc quidem. s. ea.* cũ excommunicato, *fuit tributũ Isidoro quemadmodum etiam à Burchardo, & Iuone. Sed Smaragdus in expositione regulæ B. Benedicti, c. 26. cum antea egisset de monacho, à suo præposito excommunicato, hæc scribit valde simplicia*, Hinc quidã magister Monachorum ait [Si quis vero frater aut palam, aut absconse cũ eo fuerit locutus, aut coniũctus, communem cum eo excommunicationis contrahat pœnam.] *quæ lectio conuenit cum lectione Burchardi & Iuonis.*

Item ex concilio Carthag. 2. c. 7.

¶ De eodem. C. XXIX.

5 QVi merito facinorum suorũ ab ecclesia pulsi sunt, si ab aliquo episcopo, aut presbytero, vel clerico fuerint in communione susceptí, etiam ipse pari h cum eis crimine teneatur obnoxius, refugiens A i sui episcopi regulare iudicium.

A ¶ Refugiens.] *In concilio cum multis impressis, & manuscriptis codicibus collato legitur,* refugientes. *apud Burchardum vero, & Iuonem,* refugientibus, *quod conuenit cum canone græco, qui est nonus: omnia vero hæc verba,* refugientes sui episcopi regulare iudicium, *in recentioribus conciliorum editionibus non sunt hoc loco, sed post vers.* susceptí. *A Sorensi autem codice regis catholici omnino absunt.*

Item ex concilio Carthag. 4. c. 66.

¶ Qui sententiam episcopi putat esse iniustam, recurrat ad Synodum. C. XXX.

CLericus k, qui episcopi circa se districtionem iniustam putat, recurrat ad synodum.

Item Ioannes Chrysostomus, hom. 4. ad c. 2. epistolæ ad Hebræos.

¶ Vincula ecclesiastica non sunt contemnenda. C. XXXI.

ij 6 NEmo contemnat vincula ecclesiastica. Non enim homo est, qui ligat, sed Christꝰ l, qui nobis hanc potestatem dedit, & dominos fecit homines tanti honoris.

Item Augustinus de verbis Apostoli, sermone 68.

¶ *Sic etiam citat Iuo p. 14. c. 50. sed p. 2. ca. 94. coniuncte cum multis aliis verbis videtur citare ex libris de vnico baptismo.*

¶ Satanæ traditur, qui ab ecclesia excommunicatur. C. XXXII.

7 OMnis Christianus, dilectissimi, qui à sacerdotibus excõmunicatur, satanæ m traditur †: quomodo? scilicet, quia extra ecclesiam n diabolus est, sicut in ecclesia Christus: ac per hoc quasi diabolo traditur, qui ab ecclesiastica communione remouetur. Vnde illos, quos tunc Apostolus satanæ esse traditos prædicat, excommunicatos à se esse demonstrat.

Idem tractatu 27. ad c. 6. Ioannis.

¶ De eodem. C. XXXIII.

NIhil sic debet formidare Christian⁹, quàm separari o à corpore Christi. Si enim separatur à corpore Christi, non est mẽbrum eius. Si non est membrum eius, non vegetatur spiritu eius. Quisquis autem inquit Apostolus, spiritum Christi non habet, hic non est eius.

8 *Item Hieronymus* p [*Quorum remiseritis peccata, &c.*] *idest, quibus ecclesiam interdixeritis, nisi reconciliati per satisfactionem fuerint, ipsis ianua regni cælestis clausa erit.*

"Excõicato cõicans, à quo absolui debet.

i ¶ *Refugiens.*] i. contemnens.

k *Clericus.*] intellectum huius c. habes. s. e. q. episcopus forte.

l *Nemo.*] *Sed Christus.*] "ex hoc c. dicit P. Hispanus haberi causam quare nõ possit appellari à sententia excommunicationis, cum Christus eum liget, à cuius sententia non potest appellari. Alia est ratio, quia nemo excommunicatur nisi pro contumacia b. j. e. nemo. & non auditur contumax appellans, vt 2. q. 6. §. est autem quãdo. vers. sunt etiam quorum. Quidam autem illam assignant rationem. quia excommunicatio secum trahit executionem suam. ext. de ap. pastoralis. vnde sicut ab executore non appellatur, ita nec ab hac sententia. Sed hoc nõ valet: quia quandoque appellatur ab executore, cum. sc. excedit modum, & sententia qua qs absoluitur ab alio, secum trahit executionem, tamen appellatur ab ea. ext. de ap. qua fronte.

"Appellari non põt ab excõicatiõe

6 Iuo p. 14. c. 48. Pann. l. 5. c. 88.

b đ hoc no. s. e. epi si.

OMnis. Casvs. Dicitur in hoc c. q omnis qui excommunicatur, satanæ traditur: quia sicut extra ecclesiam est diabol⁹, ita in ecclesia Christ⁹. vnde qui ab ecclesia remouetur, quasi diabolo traditur. & sic exponit ecclesia de traditis satanæ ab Apostolo.

1. Tim. 1.

1. Cor. 5.

m ¶ *Satanæ.*] Dum tamen iusta de causa excommunicetur, vt 23. q. 3. si quis non recto.

Rom. 8.

n ¶ *Extra ecclesiam.*] ar. q qui semel excõmunicatus est, ampli⁹ excommunicari non potest, quia qui extra ecclesia est, nõ potest magis esse extra eam. ar. cõtra. 3. q. 4. Engeltrudã. De hoc ibi notaui.

8 Iuo p. 14. c. 53. Matth. 16.

NIhil. Casvs. Dicit hic August. quòd Christianus nihil debet magis timere, quam separari à corpore Christi, quod est ecclesia: quia si ab eo separatur, non est membrum eius, nec ab eo vegetatur. Et hoc probat duabus auctoritatibus, Pauli scilicet, & Hieronymi. *Sic*, ideſt, tantum.

o ¶ *Quam separari.*] iuste, aliàs non obest, vt extra eod. à nobis.

j. e. quid

Source : BIU Cujas

2 Ad hoc j. ead. §. cum ergo. in fi.

j. e. quid obest. tamen si contemnitur, statim incipit ligare[a]. 24. q. 3. notandum. in fi. sed ideo maxime est timenda, quia maxima est pœna. vt 24. q. 3. corripiantur.

P *Resbyteri.*] Casvs. Require casum huius c. ℣. 2. qu. 6. placuit. Sequens capitulum planum est. *Irrita*, i. irritãda de facto, si est ipso iure irrita. sed non facit hoc c. directe ad propositum Grat.

a ¶ *Presbyteri.*] hoc c. habetur ℣. 2. q. 6. placuit.

1 Et Afric. c. 92.

b *Irritam.*] ¶ *Iniustam.*] i. irritandã. Vel prout sonat.

2 2. q. 6. placuit, vt presbyteri.

c ¶ *Retractandam.*] de facto si est ipso iure irrita, vt ext. de app. ad præsentiam.

R *Vrsus.*] Casvs. Beneuentanus sic ponit hunc casũ. Quidam clerici fuerũt de quibusdam criminib. accusati, citati nolue runt venire, propter quod fuerunt excommunicati. q̃situm fuit in concilio Carthagi nẽsi qualiter vlterius sit procedendum? Et respondetur q̃quamuis cõtumacia facien te sint cõuicti vel confessi, tamen vt eorum parcaturverecundię, ad euitandam insultationẽ hæreticorũ, vel gentilium, intra annũ expectãtur, intra quẽ si venerint, cãm suam defendant: si vero nõ venerint intra annũ, postea nullo mõ audientur. Idẽ sentit H. & Io. quia qui stat in excommunicationep annum, iuris interpretatione pro conuicto habetur de crimine super quo accusatur, nec de eo auditur vlterius: sed de excommunicatione vel contumacia quandocumque voluerit satisfacere, auditur, iuxta illud. In quacũque hora peccator, &c. 26. q. 6. c. cognouimus. *Purgare*, i. venire ad iudicium, vt de causa cognoscatur, vt sic purgetur vel condemnetur. Quidã tamen intelligũt hoc c. de clericis infamatis qui se purgare cõtemnunt.

3 3. q. 6. Irritã ex Felice

†*al. & iniustam*

4 Et in African. c. 46. & Vorma. c. 71

5 Pol. l. 7. ti. j. Burch. l. 2. c. 182. Iuo p. 6 c. 232.

d ¶ *Rursus.*] i. post alia statuta. Sic pone casum Quidam accusatus[b] de crimine, legitime fuit citat[a], noluit venire, excommunicatur pro cõtumacia, si intra annum venerit, auditur super crimine, postea non: quia habetur pro conuicto excommunicatus est pro suspicione hæresis, post annum pro hæretico habetur, vt ext. de hær. excommunicamus. circa prin. non ob. 3. qu. 9. decernimus. quia ibi loquitur cum lis est contestata. Vel ibi non punitur de crimine, sed pro contumacia. Sed P. Hispanus propter hoc verbum purgare, intellexit hoc c. de clerico infamato, qui si citatur vt se purget, & contumax fuerit, iuris interpretatione pro conuicto habetur. 24. qu. 3. de illicita. Vel dic quod temperat rigorem illorum canonum qui dicebant, quòd si clericus contemnit excommunicationem, statim deponendus est. ℣. e. si quis presbyter. & ca. seq. hic propter insultationem hæreticorum datur eis annus ad probandum innocentiam suam. sed si per annum steterit excommunicatus, tunc primo deponitur. Vel dic quòd etiam post annũ potest audiri de crimine quantum ad hoc vt ostendat innocentiam suam: sed non quantum ad hoc vt recuperet bona sua, vt C. de req. reis. l. 2. ꝙ tamen hic dicitur de anno, videtur correctum ext. de cle. non resid. ex tuæ. Sed dic quod non habetur pro conuicto spatio minori quàm anno, vt hic dicitur: sed tamen in minori spatio potest priuari beneficiis, vt ibi. Et no. quòd sequens c. loquitur de ciuili negotio & criminali, hoc autem in criminali tantum.

b ¶ Hieronymus.] *Hæc non sunt inuenta apud B. Hieronymum, sed in epist. 2. Eutichiani, quem citat Iuo.*

Item ex concilio Mileuitano, c. 22.[1]

¶ Vicini episcopi audiant eos, qui de iudiciis episcoporum suorum querũtur. C. XXXIIII.

2 PResbyteri[a], diaconi, vel ceteri inferiores clerici, in causis, quas habuerint, si de iudiciis episcoporum suorum questi fuerint, vicini episcopi eos audiant, & inter eos, quidquid est, finiant, adhibiti ab eis ex consensu episcoporum suorum. Quòd si & ab eis prouocandum putauerint, nõ prouocent nisi ad Africana concilia, vel ad primates prouinciarum suarum. Ad transmarina autem qui putauerit appellandum, à nullo intra Africam in communione suspiciatur.

¶ *Huic capiti in vulgatis codicibus præpositũ erat nomen Paleæ: sed ĩ omnibus vetustis Gratiani exemplaribus habetur. Citatur autem ℣. 2. q. 6. c. placuit.*

Item ex concilio Carthagin. 4. c. 28[3]

¶ Iniusta episcoporum damnatio, irrita esse censetur. C. XXXV.

IRritam esse iniustam† [b] episcoporum damnationem, & idcirco à synodo retractandam [c].

Item ex concilio Carthagin. 5. c. 12.[4]

¶ Qui causæ suæ adesse, & innocentiam suam asserere voluerit, intra annum excommunicationis hoc faciat. C. XXXVI.

5 RVrsus [d] constitutum est, vt quoties clericis conuictis, vel [A] confessis in aliquo crimine, vel propter eorum, quorum vere cundiæ parcitur, vel propter ecclesiæ opprobrium aut insolentem insultationem hæreticorum, atque gentilium, si forte causæ suæ adesse voluerint, & innocentiam suam asserere, intra annum excommunicationis hoc faciant. Si vero intra annum causam suam purgare contempserint, nulla eorum vox postea penitus audiatur.

A ¶ Vel.] *In omnibus locis indicatis legitur, &. Sed manuscripta Gratiani exemplaria concordant cum vulgatis. In aliquibus tamen est*, cõuicti clerici, vel confessi. *Apud Iuonem vero legitur*, vt aliquoties clerici conuicti, vel confesso iuris interpretatione. nam qui

Item ex concilio[1] *Hilerdensi. c. 10.*

¶ Tardius recipiatur ad veniam, qui sacerdote iubente de ecclesia exire contemnit. C. XXXIX.

QVi iubente sacerdote pro qualicumque culpa ab ecclesia exire contẽpserit, pro noxa contumaciæ† tardius [k] recipiatur ad veniam.

Sed quæritur, si ante damnati absolutionem episcopum mori contigerit, vtrum damnatus postea valeat absolui.

De his ita statutum est in concilio Epaunensi, c. 28.

¶ A successore soluatur, qui post mortem episcopi remanet ligatus. C. XL.

ij[9] SI episcopus ante damnati absolutionem obitu rapiatur, correctum aut pœnitentem successori [l] licebit absoluere.

Præmissis auctoritatibus, quibus iniustæ sententiæ vsque ad examinationem vtriusque partis parere iubemur, ita respondetur. Gregorius non dicit sententiam iniuste la-

& confessi, *& vocem*, aliquoties, *habet etiam Burchardus.*

Item Gelasius.

10 ¶ Audientiam sibi negat, qui excommunicationis suæ causam agere intra annum differt†. C. XXXVII.

6 QVicumque intra anni spatium ciuiliter, siue publice [e] causam suam coram suis excommunicatoribus [f] non peregerint, ipsi sibi aditũ audientiæ clausisse [g] videantur. Quòd si obstinato animo sine communione defuncti fuerint, noseorum causam, iuxta beati Leonis[7] [h] prædecessoris nostri sententiam, diuino iudicio reseruantes, quibus viuis non communicauimus†, nec mortuis communicare debemus.

PALEA. C. XXXVIII.

8 QVi vero excommunicato sciẽter communicauerit, & amodo saltem in domo simul orauerit, atque latebras†, quominus ad satisfactionem perducatur, præbuerit, donec ab excommunicatore pœnitentiam accipiat, corporis & sanguinis Domini communione priuatum se esse cognoscat.

QVicumque.] Casvs. Dicitur in hoc ca. qd quicumq; fuerint excommunicati propter ciuilem vel criminalem causam, si intra annũ causam non peregerint corã suis excommunicatorib[9], postea non audiantur: si vero in excommunicatione fuerint mortui, iuxta sententiam beati Leonis, eis mortuis communicare nõ debemus, sicut eis viuis non communicauim[9]. sed diuino iudicio reseruentur.

† *al. dissimulas*

6 Poly. ibid. Ans. l. 12. ca. 24. Bur. l. 11. c. 47. Iuo p. 14. c. 111. Pann. l. 5. c. 136.

7 24. q. 2. c. 1

e ¶ *Siue publice.*] idest, siue criminaliter.

f ¶ *Excommunicatoriaus.*] excommunicandus est reus, cum talis est causa ꝙ actor nõ potest mitti ĩ possessionem, vt extra vt lit. non cont. tuæ.

† *al. mortuis communicare non possumus.*

8 Pol. ibid. Ans. ibid. Burc. l. 11. c. 48. Iuo p. 14 c. 112. ex eiusdem Gelasij decretis.

Additio. Et intelligitur hoc c. quando nõ liquet, nec liquere potest de causa: aliàs est dispensatio secundum H.

† *al. latebras defensionis*

g ¶ *Clausisse.*] quãtum ad causam possessionis, sed non proprietatis. vnde mitius agitur in ciuili quàm in criminali causa, vt dictum est ℣. c. prox. & extr. vt lite non cont. quoniam frequenter. Vel loquitur de actore contra quem bene proceditur lite non conte. vt ext. de dolo. & contu. causam.

h ¶ *Leonis.*] 24. q. 2. sane. & ca. de communione.

† *al. contumelia.*

i ¶ *Item ex concilio.*] hæ sunt paleæ. B.

k *Qui iubente.*] ¶ *Tardius.*] hoc in laico: clericus enim deponitur. ℣. ead. si quis episcopus. & iudex potest alicui negare iustitiam propter delictum suum, vt ff. ex quib. cau. ma. sed & si, §. actio. immo quandoque duplicatur alicui pœna propter cõtumaciam suam, vt ff. de pœ. auth. damnũ. §. quisquis. & est simile. ℣. 18. dist. si quis autem.

9 Bur. l. 11. c. 50. Iuo p. 14. c. 114. Pann. l. 5. c. 121.

SED QVAERITVR. Casvs. Supra in c. quicumque, dictum est, quod mortui in excommunicatione soli Deo reseruantur. Nunc vero quæritur, si quis episcopus excommunicator primo moriatur, quis debeat absoluere excommunicatum? Et respondetur quod successor: quod probat seq. c. cuius casus patet.

l SI *episcopus.*] ¶ *Successori.*] Huic est simile ff. de iu. mortuo. Est ergo hic argumen. "quod successor potest corrigere, & tenetur confirmare factum antecessoris sui. 35. quæst. 9. quod quis. extr. de precar. cap. 2. & 16. quæst. 9. illud. 12. quæst. 2. quicumque. & in authen. vt nulli iud. §. & hoc vero iubemus. successor autem delegati non potest absoluere vel restituere possessionem adiudicatam, nisi succedat in honore & onere, extra de off. ordin. pastoralis. §. præterea.

" Successor facti antecessoris cõfirmare tenetur.

PRAEMISSIS. Casvs. Hactenus probauit, quod sententiæ excommunicationis siue iustæ siue iniustę parẽdum est. Modo allegat contra

Source : BIU Cujas

contrarium, & resp. illis duobus c. sententia pastoris. & c. quibus episcopi non communicant. & dicit, q̃ loquuntur de sententia iniusta, quæ non est seruanda, sed timenda, quod allegando dicit. Alia vero cap. intelligũtur de contumacibus & negligentibus, qui licet peccata de quibus impetuntur non commiserint, tñ excõicationis sententia licite feriuntur: quod probat per sequẽtia c. Seq. §. planus est. *Hos solos*, scilicet contemptores vel negligentes.

a ¶ *Sic & Vrbanus.*] s. ea. quibus episcopi.

tam esse seruandam, sed timendam, sicut & Vrbanus a. *Timenda est ergo, id est, non ex superbia contemnenda. Reliquæ vero auctoritates de excommunicatis loquuntur, qui vel vocati ad synodum venire contempserũt, vel calliditatibus aduersantium occurrere nescientes, iniustam sententiam à iudice reportauerunt: vel qui neglectu suæ vitæ sinistram de se opinionem nasci permittẽtes, sententiam in se exceperunt. Hos siquidem solos excommunicationis sententia ferire licet.*

Vnde in Meldensi concilio, c. 56.[1]

¶ Quibus culpis exigentibus aliquis sit communione priuandus.

C. XLI.

j[2] NEmo episcoporum quemlibet sine certa & manifesta peccati causa communione [b] priuet ecclesiastica. Sub [A] anathemate autem sine conscientia [c] archiepiscopi, aut coepiscoporum nullũ præsumat ponere, nisi vnde canonica docet auctoritas: quia anathema est æternæ mortis [d] damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illi, qui aliter non potuerit corrigi.

A ¶ Sub anathemate.] *In concilio Meldensi, & adiectis capitularibus Caroli filij Ludouici legitur*, Anathema autem sine consensu archiepiscopi, aut episcoporum, prælata etiam euangelica admonitione, nulli imponat. *ceteri autem collectores parum à Gratiano discrepant.*

Item ex concilio Aruernensi.

¶ *In concilio Aruernensi, quod extat, non habetur: sed in Aurelianensi, 4. c. 2. & in Vormaciensi, c. 13.*

¶ Pro paucis, & leuibus causis nullus communione priuetur.

C. XLII.

NVllus sacerdotum quemquam rectæ fidei hominem pro paruis, & leuibus [e] causis à communione suspendat: præter eas culpas, pro quibus antiqui patres arceri [f] ab ecclesia iusserunt committentes.

Item ex concilio Triburiensi.

¶ Pro his tribus criminibus quilibet communione priuetur.

C. XLIII.

[3] CErtum† est pro tribus [g] criminibus aliquem excommunicari debere, cum ad synodũ canonice vocatus venire contemnit: aut si postquam illuc venerit, sacerdotalibus respuit obedire præceptis: aut si ante finitam [h] causæ suæ examinationem à synodo abire† præsumit.

4 *De his*[1] *inquam, & huiusmodi præmissæ auctoritates loquuntur, non de iniuste suspensis. Quòd autem iniustæ sententiæ parendum non sit, multis auctoritatibus probatur. Quarum prima est illa Hieronymi super Matthæum libro tertio.*[4]

¶ Sententia pastoris reum, vel innocentem non constituit vel facit.

C. XLIIII.

[5] QVomodo [k] sacerdos mundum leprosum non facit, sic episcopus, vel presbyter, non alligat [l] eos, qui insontes sunt, nec soluit [m] noxios: sed pro officio suo cum peccatorum varietates audierit, scit [n] qui ligandus sit, qui soluendus.

¶ *Varie hic locus legitur apud collectores. Apud* B. *Hieronym. sic habet*, Legimus in Leuitico de leprosis, vbi iubentur, vt ostendant se sacerdotibus, & si lepram habuerint, tũc à sacerdote immundi fiant: non quo sacerdotes, leprosos faciant, & immundos: sed quo habeant notitiam leprosi & nõ leprosi, & possint discernere qui mundus, quive immundus sit. Quomodo ergo ibi leprosum sacerdos mundum, vel immundum facit, sic & hic alligat, vel soluit episcopus, & presbyter: non eos qui insontes sunt, vel noxij: sed pro officio suo, cum peccatorum audierit varietates, scit qui ligandus sit, quive soluendus.

[*Item Augustinus super Matthæum.*]

PALEA. C. XLV.

RIdiculũ est, vt cum mundum esse dicamus, qui vinculis peccatorum suorum ligatus est, propter hoc solum, quòd episcopus dicitur habere huiusmodi potestatem, vt soluti ab eo, soluti sint in cęlo, & ligati in terris, ligati sint in cælo. sit ergo irreprehensibilis qui alterum ligat, aut soluit.

Item Gelasius Papa episcopis orientalibus de damnatione A *Dioscori.*[6]

A ¶ Damnatione Dioscori.] *Sic etiam in manuscriptis. Apud Iuonem est*, de communione Achatij vitanda. Et *Dioscorus quidem in Chalcedonensi synodo, & à S. Leone I. damnatus est. Achatius autem à Felice tertio, & Gelasio ipso.*

¶ Non est petenda absolutio, cum inique fertur sententia.

C. XLVI.

[7] CVi est illata [o] sentẽtia, deponat errorẽ, & vacua est: sed si iniusta est, tãto eam curare non debet, quanto apud Deum & ecclesiam eius neminem potest iniqua grauare sententia. Ita ergo ea se non absolui desideret, qua se nullatenus perspicit obligatum.

Item Augustinus de summo bono.[8]

¶ Deus non nocet, nec nocere aliquem patitur iniuste.

C. XLVII.

[9] SEcũdum catholicam fidem, & sanam doctrinam, & intelligẽtibus perspicuam veritatem, intelliguntur, quàm in sententia excommunicationis. Io. de Fan. CASVS. Nunc dicit Grat. quòd de talibus contumacibus loquuntur supradictæ auctoritates, quibus non est communicandum: sed non loquuntur de iniuste suspensis, cui iniustæ sententiæ probat sophistice nõ esse parendum multis auctoritatib. quarum prima est, &c.

i ¶ *De his.*] id est, de contumacibus.

QVomodo.] CASVS. Ostendit hic Hiero-
nym. quòd sicut sacerdos veteris testamen-
mundum non faciebat leprosum: sic hodie prælatus non ligat per suam sententiam insontes, nec soluit noxios: sed ex officio suo scire debet quis ligandus sit, & quis soluendus.

4 in com. ad c. 16.

5 Pol. l. 7. tit. 3. Ans. l. 7. c. 130. Iuo p. 14. c. 7. Pan. l. 5. c. 86.

k ¶ *Quomodo.*] si quis enim dicebatur leprosus ducebatur ad sacerdorem, & si ille iudicabat illũ leprosum vel mundum, ita habebatur, vt infr. de pœ. dist. 1. §. ex his itaque. " Et sic patet, quòd sententia non dat nouum ius, sed vetus declarat, vt ff. si ser. ven. sicuti. §. 3. tamen si sententia fuerit lata pro reo, per hoc non tollitur obligatio, vt ff. de condit. indeb. Iulianus. sed si pro actore feratur, dat ei nouam actionem, vt C. de re. cred. actori.

"Sententia non dat nouum ius.

l ¶ *Non alligat.*] quantum ad Deum, sed quantum ad ecclesiam, vt 24 q. 3. si quis non recto.

m ¶ *Nec soluit noxios.*] talis absolutio non prodest quãtum ad eum, qui quærit in discretum sacerdotẽ, vt eum per imperitiam absoluat, vt j. de pœn. dist. 6. qui vult.

n ¶ *Scit.*] id est, scire debet, vt iudex. Ioan. de Fan.

CVi.] CASVS. Dioscorus hereticus Alexandrinus patriarcha quosdam excommunicauit, qui eius sententia credebant se esse ligatos. quæritur à Gelasio, vtrum à tali sententia sint ligati, & respondet, quòd non, nec indigent absolutione, sed deponant illam opinionem, & erit sententia nulla.

6 Snia hr ali qua ex parte in tomo Gelasij de anathematis vinculo.

7 Iuo p. 14. c. 8.

o ¶ *Illata.*] à Dioscoro hæretico, cuius sententia nulla fuit. Sed quid si aliam tulisset sententiam in suos subditos? Dico, quòd tenet: quia illi qui sunt extra ecclesiam, bene habent iurisdictionem, vt 23. q. 5. si propterea. & 3. q. 7. cap. vlt. Alij contra sentiunt, vt 24. q. 1. audiuimus. sed illud non tenet cum excommunicatus est, vt extra de sent. & re iud. ad probandum.

8 l. 3. de natura boni, c. 39.

9 Iuo p. 14. c. 9.

SEcundum.] CASVS. Dicitur hic quòd naturæ Dei, scilicet homini, non potest aliquis iniuste nocere: nec ipsa potest iniuste & sine causa nocere: quia Deus non patitur quemquam iniuste nocere. Sequentia cap. plana sunt vsque ad c. in cunctis.

1 Et in adiectis capitularibus Caroli filij Ludouici.

2 Bur. l. 11. c. 10. Iuo p. 14 c. 80. Pan. l. 5. c. 93.

a Ad hoc s. c. q merito. de cõs. di. 2. si non sunt. ibi, de hoc. & not. s. e. epi. fi. s. e. excõicatos. & 17. qu. 4. de presbyterorum. Arc.

b ¶ *Communione.*] sacramentorum.

c ¶ *Sine conscientia.*] hoc est verum, cum illud delictũ tangit totã prouinciam, alias nõ tenet, vt 9. q. 3. c. 2. & c. archiepiscopus.

d ¶ *Mortis.*] sed cũ sit perpetua damnatio, qualiter dr medicinalis, vt 2. q. 1. multi? Respon. cum contemnitur, est dãnatio, alàs non, vt 24. q. 3. notandum. in fi. Item vr hic q̃ nemo sit excõicandus nisi pro contumacia, vt 45. di. sed illud. & 24. q. 3. tã facerdos. & c. ecclesiæ. sed hoc nõ est verum[a], vt extra de ver. si. ex parte. Vel dic q̃ tunc demũ quis potest excõicari pro crimine, cũ est incorrigibilis, cũ aliter non possit corrigi. 24. q. 4. forte. Ioan.

e ¶ *Vllus.*] ¶ *Et leuibus.*] Sim. s. ea. episcopi. Vel intelige de venialibus, vt j. de conse. dist. 2. quotidie. & ca. panem de altari.

f ¶ *Arceri.*] i. excommunicari. Baz. tamen intelligit, q̃ quicũq; est in mortali peccato, non debet ingredi ecclesiã, per id quod est 33. q. 4. vir cum propria. sed non est verum, vt ibi dixi, & j. de pœ. dist. 5. falsas. & 1. q. 1. qui studet. Ioan.

3 Pol. l. 7. ti. j. Burc. l. 11. c. 74. Iuo p. 14 c. 121. Pan. l. 5. c. 112.

† *al. Decretum*

CErtum.] CASVS. Quidam clerici vocati ad synodum venirè contemnebãt, aut si veniebant, non obediebãt, vel si obediebant ad tempus, ante finem causæ à synodo recedebãt. q̃stũ fuit de istis, vtrum pro his tribus criminibus sint excommunicandi. Et resp. quòd sic.

† *al. profugus abire*

g ¶ *Tribus.*] i. pro cõtumacia istorũ. idẽ est de quolibet alio crimine.

h ¶ *Ante finitam.*] sic j. de consec. dist. 1. missus.

DE HIS. Hæc est 4. pars q. in qua probare intendit magister superficialiter, quòd sententiæ iniustæ non sit parendum, i. quòd neminem ligat apud Deum, supple nisi contemnentur, alias contra. 24. q. 3. notandum. Hoc tamen intendit probare per 19. c. quæ aliter

Source : BIU Cujas

a ¶ *Nec Dei.*] i. Deo.
b ¶ *Nec natura Dei nocere.*] quin puniat malefactores, vt 32. q. 4. nemo.

† *impune*] vera lectio. Colos. 3.

c *Oepisti.*] ¶ *Dirumpit,*] vt 15. q. 6. auctoritatem.
d ¶ *Solueris.*] q. d. si iuste ligas, erit ligatus & in cælo, & ecouerso, vt de pœn. dist. 1.

1 Iuo p. 14. c. 5. Pann. l. 5. c. 83.

quem pœnitet.
e *Temerarium.*] ¶ *Plerumque.*] nocet enim si contemnatur.
f ¶ *Vt noceat.*] quia si per imperitiam iudicat facit litē suam, vt inst. de obl. q̄ ex quasi del. na. §. 1. sed si p dolū, incurrit infamiā,

" iudex male iudicans qualiter punitur.

" & præterea punitur in totam litis æstimationē [a]. C. de pœ. iu. qui ma. iu. l. 2. eodē modo ad interesse punitur, qui iniuste excōicauit aliquem, nisi errauerit ex causa ꝓbabili, vt extr. de sen. exc. sacro.

a d hoc no. 2. qu. 6. hoc etiā. & ext. li. 6. d re iucū æterni. q̄ est in no. 4.

2 Iuo p. 14. c. 10.

g *Quid obest.*] ¶ *Tabula.*] 2. q. 1. nomē.
h *Senti.*] j. ead. non sunt. cōtra, 12. q. 1. nolo. de conse. di. 1. iubemus. in illis c. dr,

" Fama bona cum cōscientia requiritur. 3 Pol. l. 7. ti. 1 Iuo par. 14. c. 11.

" ꝙ non sufficit conscientia, sed requritur bona fama quantum ad alios. sed illa c. loquuntur quando sumus inter tales, q̄ parati sunt imitari, &nō reprehēdere, vnde ne tales corrumpamus exemplo, niti debem° vt fama nostra luceat corā eis. sed hic loquitur cum sumus inter tales, qui nō curant imitari, sed reprehendere: tunc sufficit nobis quantū ad eos cōscientia bona.

4 Iuo p. 14. c. 12.

In cunctis.] Casvs. Cōstātinus archiepiscopus Mediolanē. infamatus erat à quibusdam maledicis super quibusdam crimi nibus, & ideo corrigere subiectos prēter mittebat, nec ēt prædicabat: qa credebat vera esse q̄ dicta sunt de eo. Papa vero scribit ei, vt propter hoc non dimittat vtilitatem subditorum, sed solā conscientiā mundam retineat apud Deum, & dicit se talia nunquam credidisse, cum sacri eloquij testimonia dicant mala non esse credenda nisi probentur.

5 Nic. epist. 2. ad Michaelem Imp.

† *al. audit*

i ¶ *Lingua.*] ablatiui casus, s. vt pp nullius linguam credat se aliqs implicitum & reum.
k ¶ *Accusatione.*] interiori.
l ¶ *Addicit.*] id est, condemnat.
m ¶ *Maledicorum.*] ar. ꝙ infamia orta ab inimicis nō inducit pur

nec naturæ Dei [a] nocere potest quisquam nec natura Dei nocere [b] iniuste cuiquam, vel nocere iniuste † patitur quemquam. Qui enim nocet (ait Apostolus) recipiet, illud quod nocuit.

Idem sermone 16. de verbis Domini.

¶ Iniusta vincula dirumpit iustitia.

C. XLVIII.

1 Oepisti habere fratrē tuum tāquam publicanum, ligas illum in terra: sed vt iuste alliges, vide. Nam iniusta vincula dirumpit [c] iustitia. Cum [A] autem correxeris, & concordaueris cum fratre tuo, soluisti illū in terra: cum solueris [d] in terra, solutus erit & in cœlo.

A ¶ Cum autem.] *Emendatus, & locupletatus est hic locus ex originali, Iuone, & Pannormia.*

Idem de sermone Domini in monte, libro 2. cap. 29.

¶ Temeritas iudicandi non est, qui iudicatur, sed iudici nocet.

C. XLIX.

2 Temerarium iudicium plerumque [e] nihil nocet ei, de quo temere iudicatur. Ei autem, qui temere iudicat, ipsa temeritas necesse est, vt noceat [f].

Idem ad clerum Hipponensem, epi. 137.

¶ Non obest homini iniusta sententia. C. L.

3 Quid obest homini, quòd ex illa tabula [g] non vult eum recitari humana ignorantia, si de libro viuorum non eum delet iniqua conscientia?

Item in libro contra Secundinum Manichæum, c. 1.

¶ De eodem. C. LI.

4 Senti [h] de Augustino, quidquid libet: sola me in oculis Dei conscientia non accuset.

Item Gregorius Constantio Mediolanensi episcopo, lib. 6. epist. 14. seu c. 171. [5]

¶ Quos conscientia iustificat, aliorum maledicta non timeant.

C. LII.

In cunctis, quæ in hac vita aduersa proueniunt, sola est, sicut nostis, omnipotentis Dei districtio pensanda, atque ad cor semper proprium recurrendum: vt nullius nos ibi lingua [i] implicet, vbi cōscientia nō accusat. Quem enim conscientia defendit: & inter accusationes liber est, & liber, vel sine accusatione [k] esse non potest, si sola, quæ interius addicit † [l], conscientia accuset. De vestra igitur sanctitate absit à Christianorum iudicio, ea quæ maledicorum [m] hominum rumoribus conficta credimus, in qualicumque modulo suspicionis adduci: quia ex sacri eloquij testimonio tenemus, vt maiora [A] mala, cum forsitan dicuntur, nisi [n] probata, credi non debeant: sed probata [o] citius vlcisci [p]. *& infra.* ¶ Hæc igitur dixi, vt nimiæ esse leuitatis ostenderem: si quis mala grauia credere studeat, quæ probari non possunt. Vnde sanctitas vestra debet mentem suam à maledicorum hominum rumoribus, atque obtrectatione disiungere, & sola, quæ æternæ vitæ sunt, atque ad vtilitatem subditorum proficiūt, cogitare.

A ¶ Maiora mala.] *Sic emendatum est ex originali, & Nicolao: & sæpe in hac epistola reperitur,* mala gratia. *Antea legebatur,* mala maiorum.

Item Augustinus in Psal. 36. concione 3. ad vers [*Nec damnabit eum.*]

¶ Frustra damnatur ab homine, quem Deus iustificat. C. LIII.

6 Et si ad [A] tempus damnaris ab homine, & si dixit sententiam proconsul in Cyprianum [q]: alia est sella [r] terrena, aliud tribunal cœlorum. Ab inferiore accepit sententiam, à superiore coronam [s].

A ¶ Et si ad tempus.] *Apud B. August. de diuino iudicio agentem sic legitur:* Quādo ergo ventum fuerit ad illud iudicium, non eum damnabit: & si ad tempus videtur damnari ab homine, & si dixit sententiam, &c.

Idem in Psalm. 37. ad versic. [*Quoniam in te speraui.*]

C. LIIII.

7 Custodi [t] intus innocentiam tuam, vbi nemo opprimit causam tuam. Prēualebit † in te falsum testimonium, sed apud homines. Numquid apud Deum valebit, vbi causa tua dicenda est? Quando Deus iudex erit: alius testis, quàm conscientia tua non erit. Inter iustum iudicem, & conscientiam tuam noli timere, nisi causam tuam.

Item Gregorius Papa Palladio presbytero, lib. 8. epist. 45. [8]

¶ Non hominum linguas, sed conscientias curare debemus. C. LV.

Inter verba laudantium, siue vituperantium ad mentem semper recurrendum est: & si in ea non inuenitur bonum, quod de nobis † dicitur: magnam tristitiam generare debet: & rursum si in ea non inuenitur malum, quod de nobis homines loquuntur, in magnam debemus lætitiam prosilire. Quid enim [A], si homines † laudent, & conscientia nos accusset? aut quæ debet esse tristitia, si omnes accusent, & sola conscientia liberos non esse demonstret? Habemus Paulū dicentē [Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ.] Iob quoq; dicit, [Ecce in cęlo testis meus] Si ergo est nobis testis ī cælo, testis in corde: dimittamus stultos foris loqui qđ volūt. Quid aliud detrahentes

gationē. ext. de purg. ca. cum in iuuentute. & 2. qu. 5. omnibus [b].

b Vbi d hoc videas 24. q. 4. non inuenitur. iuxta fi. Arch.

nec etiam à leuibus personis, nec ab illis qui de facili credunt.
n ¶ *Nisi probata.*] j. 30. q. 5. nullum ante.
o ¶ *Probata.*] alias prolata.
p ¶ *Vlcisci.*] i. puniri, quam citius fieri pōt, vt 23. q. 4. cum quisq;.

Et *si ad tempus.*] Casvs. Dicit Augustī. ꝙ quāuis homo damnetur in hoc sæculo iniuste à terrena potestate, vt Cyprianus martyr, nō est tñ curandum, qm̄ à superiori iudice recipiet coronā. Et secundum Hu. est in littera. *Proconsul.* & secūdū hoc erit ibi, *Addixerit.*

6 Iuo p. 14. c. 13.

q ¶ *Cyprianum.*] Martyrem.
r ¶ *Sella.*] id est, sedes iudicis.
s ¶ *Coronam.*] si sententiam patienter ferat, vt j. ea. qui iustus.

Custodi.] Casvs. Dicitur hic, ꝙ licet falsum testimonium faciat alicui iusto præiudiciū apud sæculares, non tamen apud Deum prēualebit, cùm Deus erit iudex, & sola conscientia testis: & ideo in anima debet innocentia custodiri, vbi cā iusti non opprimitur.

7 Iuo p. 14. c. 14.

t ¶ *Custodi.*] quia corpori vis potest fieri, non animæ. 32. q. 5. §. 1. 23. q. 6. in prin. Ioan. de Fant.

† *al. prævaluit*

Inter verba.] Hoc c. diuiditur in duas partes. In j. parte dicitur, ꝙ siue laudamur, siue vituperamur, sp est ad mentem recurrendum. & si bonum quod dicitur, non est in nobis, tristari debemus. Si vero malum, quod homines de nobis loquuntur, nō est in nobis multum gaudere debemus, nam licet mala de nobis dicantur: conscientia tamen apud Deum nos liberos esse demonstrat: qđ probat duab. auctoritatibus, s. Pauli & Iob. Stulti vero bonis detrahētes, pulueręm peccati ī oculos suos sufflāt: qa magis sibi nocēt quam alij: sicut in pulueręm sufflans magis nocet sibi quā alij. In ij. parte dicitur, ꝙ infamantibus est satisfaciendū, si parati sunt recipere satisfactionem: ne forte scandalizentur: quod probat exemplo Christi, qui ne Iudęi scandalizarentur, soluit tributum. si autē nolunt satisfactionem recipere, de ipsorum scandalo non est curand

8 Et ī epist. Sixti iij.

† *al. vobis*

2. Cor. 1.

Iob 16.

Source : BIU Cujas

curandum. Et hoc probatur duabus rationibus, ſ. exemplo Chriſti, qui cum audiſſet Phariſæos ſcãdalizatos, eo ꝙ docebat cibos non diſcernẽdos, non curauit, ſed ait: Sinite illos: quia cæci ſunt, & duces cæcorum. Et auctoritate Pauli qui præcepit Romanis, vt quantum in eis eſſet, cum omnib. hominib. pacem haberent, licet ſcandalizati ſint de hoc.

Secunda pars incipit ibi, *Vocandi tamen.*

«Chriſtus tributum ſoluit.

a ¶ *Ne forte.*] " hæc fuerũt verba Chriſti, cum peteretur ab eo tributũ, dixit Petro: Vade ad mare, & piſcem qui tibi prius occurrerit, tolle: & quod inueneris in ore piſcis, des ꝑ me & ꝑ te, vt 28.q.1. iam nũc. Et eſt arg. ꝙ aliqd omittitur ratione ſcãdali. diſt.50.de his vero.

Matth.17.

b ¶ *Verbo.*] non quod intrat in os, ſed quod ꝓcedit ex ore coinquinat hominẽ: tũc dixerũt diſcipuli: ſcis quia Phariſæi audito hoc verbo ſcandalizati ſunt? phariſæorum enim erat religio in cibis diſcernendis.

Matth.15.

Rom.12.

c ¶ *Scandalizati ſunt.*] id eſt, indignati[a] ſũt.

aForte melius diceret dedignati, ſecundũ id, qđ le. & no. 45.diſt. vera iuſtitia. Arc.

d ¶ *Præmiſit.*] Arg. ex ordine verborũ argumentandũ. arg.43.di. c.1. in fi. extr. de reſcr. cum dilecta.

e ¶ *Cum illis.*] Arg. ꝙ fides eſt illi ſeruanda, q eam nõ vult ſeruare. 33.q.5. quod Deo. 22.q.4. innocens. contra. arg. ext. de iureiu. peruenit. in fi.

bAd idẽ 95. diſ. eſto, vbi de hoc.

[b] & eſt huic ſimile. ff. de arb. Celſus. §. idem.

HOC INTER EOS. Casvs. Dictum eſt ſ. in c. inter verba. ꝙ dimittẽdi ſunt ſtulti foris loq; nec eſt curandum de detractionib. malorum. Sed dicit Gra. ꝙ hoc intelligendum eſt de illis, q parati ſunt reprehendere, & nõ imitari, apud quos ſola conſcientia ſufficit: apud vero illos q parati ſunt audire, cõſcientia & fama eſt neceſſaria: quod probat ſequens cap.

1 12.q.1. nolo, vt aliqs.

NOn *ſunt audiendi.*] Casvs. Quidam ſancti viri vel feminæ cũ infamarẽtur à qbuſdã, nõ curabãt, dicẽtes ſolã conſcientiam mundã ſibi ſufficere apud Deum. q̃ſitum fuit ab Aug. vtrũ bene dicerẽt? & reſp. ꝙ nõ: qa cõſciẽtia noſtra nobis eſt neceſſaria: aliis vero fama noſtra. Vel etiam cũ excuſatione. V.g. Videbãt mali iuſtũ ex cauſa infirmitatis frangere ieiunia: q neſcientes cauſam reprehendebãt. vñ nõ debent hoc facere in publicõ. vel forte prælatus

† *Occidunt*

c Sub. ĩ qua exiſti viuũt, q cũ talia faciũt: vel qui veniũt ĩ maſuſpitiõnem. ſicut ſi aliqs ſanct⁹ iret ſolꝰ ad publicas meretrices, vt eis ꝑdicaret, & eas corrigeret. Arch.

malum parochianum propter ſcandalum tolerat in peccato, quod alij neſciẽtes reprehẽdũt: & ideo cauſa debet eis dici. Seq. c. patet.

f ¶ *Non ſunt.*] infra 2.q.1. nolo.

g ¶ *Cum occidant.*] exemplo, vt 2.q.7. Paulus.

h ¶ *Viam Dei.*] id eſt, Chriſtianam religionem[c].

i ¶ *Cum excuſatione.*] vt ſi viderent aliquem ſoluere ieiunium iuſta

faciunt, niſi in puluerem ſufflant, atque in oculos ſuos terram excitãt? vt vnde plus detractionis perflant, inde magis nihil veritatis videant. Vocandi tamen etiam ſunt ipſi, & tranquille admonẽdi, eiſq; ſatisfieri modis omnibus debet: ſcientes, quid de Iudæis veritas dicit [ne forte [a] ſcandalizemus eos] Si autem ſatisfieri ſibi ex veritate noluerint: habes conſolationem, quam in ſancto Euãgelio conſpicias. Cum enim Dño dictũ fuiſſet [Scis, quia Phariſæi audito verbo [b] hoc ſcandalizati [c] ſunt:] reſpondit, [Sinite illos: cæci ſunt, & duces cæcorum.] Paulus quoque apoſtolus admonet, dicẽs [Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacẽ habentes.] Dicturus quippe [Cũ omnibus pacem habẽtes] quia hoc difficile eſſe proſpexit, præmiſit [d] [ſi fieri poteſt] Sed tamen adiunxit, quod poſſit fieri, cum dixit [quod ex vobis eſt] Quia ſi nos in mente charitatem erga odientes ſeruare cupimus, & ſi illi nobiſcum pacem non habent: nos tamen cum illis [e] ſine dubio habemus.

A ¶ Quid enim.] *Addita ſunt nonnulla ex epiſtola B. Gregory, & partim etiam Sixti tertij: in qua idem fere repetitur.*

Hoc inter eos obſeruandum eſt, qui parati ſunt ſuſpicari, quod non vident, parati ſemper reprehendere, numquam imitari. Apud alios autem conſcientia eſt neceſſaria nobis, fama illis. Vnde Auguſtinus libro de bono viduitatis, c. 22.

¶ Conſcientia nobis, & fama proximis eſt neceſſaria. C. LVI.

1 NOn ſunt [f] audiendi ſiue viri ſancti, ſiue feminæ, quando reprehẽſa in aliquo negligẽtia ſua, per quam fit, vt in malam veniant ſuſpicionem, vnde ſuam vitam longe abeſſe ſciunt, dicũt ſibi corã Deo ſufficere conſcientiam, exiſtimationem hominum nõ ſolum impudenter, verũ etiam crudeliter contemnentes, cum occidant† [g] animas aliorum, ſiue blaſphemantium viam Dei [h] (quibus ſecundũ ſuam ſuſpicionem, quaſi turpis, quæ caſta eſt, diſplicet vita ſanctorum) ſiue etiam cum excuſatione [i] imitantium, non quod vident, ſed quod putant. Proinde quiſquis à criminibus flagitiorũ, atque facinorum vitam ſuam cuſtodit, ſibi benefacit: quiſquis autem etiam famã, & in alios miſericors eſt. Nobis enim neceſſaria eſt vita noſtra, aliis fama noſtra.

Item Hieronymus ſuper epiſtolam Pauli ad Philemonem. [2]

¶ Apud Deum maledicitur, qui moribus diſſonam profert ſententiam.

C. LVII.

3 SI quis [k] dixerit [l] iuſtum [m] vij iniuſtum, & iniuſtum iuſtum, abominabilis vterque apud Deum eſt. Similiter, qui ſanctũ dicit eſſe non ſanctum, & rurſum non ſanctum aſſerit ſanctum: abominabilis [n] apud Deum eſt.

Idem ibidem paulo ſuperius.

¶ Chriſtum violat, qui ſanctum non ſanctũ, vel non ſanctum ſanctum eſſe crediderit. C. LVIII.

ix SI quis hominẽ, qui ſanctus non eſt, ſanctũ eſſe credidit [o], & Dei eum iunxerit ſocietati: Chriſtum violat, cuius corporis omnes membra ſumus. *& infra.* ¶ Omnes credẽtes, ſecundũ Apoſtolum, Chriſti corpus efficiũtur. Qui in Chriſti corpore errat [p] & labitur, aſſerẽs membrum eius vel ſanctum eſſe, cum non ſit, vel non ſanctũ eſſe, cũ ſit, vide quali crimini obnoxius fiat. [Væ (ait Eſaias) qui dicũt dulce amarum, & amarum dulce, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras.] Dulce puto eſſe ſanctimoniam: amarũ, quod ſanctimoniæ contrariũ eſt.

Item Eſaias, c. 5.

¶ Aeternum vę maledictionis inueniet, qui bonos malos, & malos bonos dixerit. C. LIX.

VÆ, qui dicitis malum bonũ, & bonum malum, ponẽtes tenebras lucẽ, & lucem tenebras. *& paulo ſuperius.* ¶ [6] Propterea captiuus ductus eſt populus meus, quia nõ habuit ſcientiã: & nobiles eius q interierũt fame, & multitudo eius ſiti exaruit. Propterea dilatauit [r] infernus animã ſuam, & aperuit os ſuũ abſq; vllo termino: & deſcẽderũt fortes eius, & populus ei⁹, & ſublimes, glorioſiq; eius ad eũ: & incuruabitur homo [s], & humiliabitur vir [t], & oculi ſublimiũ deprimẽtur: & exaltabitur [u] Dñs exercituũ in iudicio, & Deus ſanct⁹ ſanctificabitur [x] in iuſtitia.

k ¶ *Si quis.*] Hic reuertitur Grat. ad propoſitum, ad oſtendendum ſcilicet ꝙ ſententia iniqua nocet ei, qui eam protulit, non autem ei contra quem prolata eſt. poteſt etiam hoc intelligi de rebus ipſis, id eſt, ſi quis vitia dixerit eſſe virtutes, vel econuerſo.

l ¶ *Dixerit.*] iudicãdo.

m ¶ *Iuſtum.*] abſoluendo.

n ¶ *Abominabilis.*] qa mortaliter peccat, & cõſonat ei quod dicit Aug. ſuper 1. epiſt. ad Corinth. " quòd errare in rebus, eſt mortale peccatum, ſcilicet cum putat quis id eſſe bonũ quod eſt malũ, vel econuerſo. nam quilibet adultus tenetur ſcire hoc eſſe bonum, illud malum. Vel dic, dixerit, ì. firmiter aſſeueranerit, cum non ſit certus.

2 Ad locum [Gratias agere Deo meo.]

3 Iuo p. 14. c. 6. Pan. l. 5. c. 84. Prouerb. 17. Pſal. 70.

"Error qñq; eſt peccatũ mortale.

SI *quis hominem.*] Casvs. Redit Gratian. ad propoſitum ſuum, ſ. ad probãdum iniquam ſententiam nocere ei qui eam tulit: & non illi contra quẽ lata eſt, & ita nõ eſſe ei parcẽdum. Eſt ergo caſus huius cap. Quidam dicebant iuſtũ hominem eſſe iniuſtum: alij dicebant iniuſtum eſſe iuſtum. quæſitũ fuit à Hiero. vtrũ iſti ſint mali? & reſp. ꝙ ſic. & hoc probat auctoritate Eſaiæ dicẽtis: Vę his qui dicunt dulce amarum.

Rom.12. 1.Cor.6.

o ¶ *Crediderit.*] id eſt, aſſeueranerit.

p ¶ *Errat.*] non opinando, ſed ſtulte aſſerendo.

VAE *qui dicitis.*] Casvs. Eſaias docet in hoc c. ꝙ qui dicit malum eſſe bonum, & econuerſo, habebit pœnam temporalem & æternam: & hoc probat exemplo Iſraelitici populi qui non ſolum captiuus ductus eſt in Babylonem, ſed etiam infernus dilatauit animam ſuam, vt eos reciperet: & os ſuum abſque termino aperuit: quia in hoc deſcenderunt. *Ad eum,* id eſt, ad infernum. Et poſſunt hæc duo c. intelligi non ſolum de perſonis, ſed etiam de rebus, ſcilicet de vitiis & virtutibus, vt ſi aliquis dicat vitium eſſe virtutem, vel econuerſo. Sequentia duo c. plana ſunt.

Eſa.5.

6 Eod.c.

q ¶ *Eius.*] id eſt, Hieruſalem.

r ¶ *Dilatauit.*] loquitur humano more.

s ¶ *Homo.*] id eſt, minor.

s ¶ *Homo.*] id eſt, ſuperbia.

t ¶ *Vir.*] id eſt, maior.

t ¶ *Vir.*] id eſt, ſuperbus.

v ¶ *Exaltabitur.*] id eſt, altus apparebit.

x ¶ *Sanctificabitur.*] id eſt, ſanctus apparebit, vt ibi, *Sanctificetur nomen tuum.*

Source : BIU Cujas

a Id est, facit pp quod debet priuari. & est si. 55. di. pœnités. in fi. 82. dist. plurimos. iuxta fi. 4. q. 5. quisquis.

1 ȝ. e. plerũque. Pol. l. 7. tit. 1. Iuo p. 14. c. 3. Pan. l. 5. c. 79.

2 Iuo ibid. Pan. l. 5. c. 80

†al. æterni

3 ȝ. e. plerũque. Iuo ibid. Pan. l. 5. c. 81

† æterni] or.

Io. 11. b Concord. tex. in l. libe rã. ff. d pec. & ẽ l. q fine. ff. de ne. ge.

4 Simplici⁹ Papa epi. 2.

5 Anſ. l. 4. c. 3 Bur. l. 1. c. 29 Iuo part. 5. c. 140.

6 Concor. l. christianos. C. de paga. sac. & temp. & l. liberam ff. de pec.

a *Pse.*] ¶ *Priuat.*] id est, meretur priuari [a]. sic 12. quæstio. secunda. sæpe fit. vel proprie, quia priuilegium non conceditur ad abusum.

b *Vdicare.*] ¶ *Sua.*] vt ȝ. ea. quattuor.

Vnc vera est.] Casvs. Inducit hoc c. Gratianus, quòd etiam iusta absolutio non prodest: & à contrario sensu, nec iusta cõdemnatio. Est ergo casus. Ostendit Gratianus quòd prælatus non debet absoluere delinquentem, nisi prius videat à Domino peccatum sibi esse remissum. Et hoc probat exemplo Lazari mortui quatriduani: quem discipuli non absoluerũt prius quã viderunt ipsum à Christo viuificatum. Seq. duo c. patent.

c ¶ *Interni.*] id est, conscientiæ, vel Dei.

d ¶ *Iudicis.*] id est, Dei. hic vult dicere, quòd sacerdos neminẽ absoluet nisi præcesserit absolutio Dei, id est, contritio.

P *Riuilegium.*] Hæc est pars illius ȝ. distinct. 74. vbi ista. & c. gesta.

e ¶ *Priuilegium.*] Perditur priuilegium [b] propter abusum, vt hic. Propter delictum. 25. q. 2. ita nos. Item propter contrarium factum. extra de priuil. si de terra. & extra de const. cũ accessissent. Item propter negligentiam. ff. de nundi. l. 1. Item propter enorme damnum superueniens. extr. de decim. suggestum. Sed numquid ecclesia perdit priuilegium si delinquant canonici vel monachi? Videtur q͡ sic: quia & ciuitas perdit, si delinquerint ciues. 25. q. 2. ita nos. Itẽ nauis ecclesiæ publicatur propter delictum. C. de sacrosanc. iubemus. arg. extr. de priu. l. cum & plantare. in fi. Sed dicas quod non. arg. extr. de arb. c. cum tempore.

f ¶ *Pœnam.*] Si ergo cõstet ibi, quòd sententia iudicis est iniqua, potes iudici violenter resistere. extra de ap. significauerunt. 61. dist. c. nullus inuitis. " Est ergo hic arg. quòd si quis celebrat post excommunicationem iniuste latã, quòd non debet sustinere aliquam pœnam: quia qui probat sententiam excommunicationis esse iniustã, non est cogendus ad aliquam satisfactionem. extra de off. or. ad reprimendum. arg. ȝ. ea. cui est. sed hoc non est verum, vt ȝ. ea. si episcopus forte. & c. seq. [c]

5 "Excõicat⁹ iniuste celebrans, an sit puniendus.

y ȝ. e. cui est

c Sed hoc sophisticũ est: ga illud ca. cui est. intelligitur de iure nulla ẽ, ga data à suo iudice: ga ab hæretico damnato. Hug.

Item Gregorius homil. 26. in Euang.

¶ Ligandi soluendique potestate se priuat, qui hanc iniuste exercet.

C. LX.

1 IPse ligandi atque soluendi potestate se priuat [a], qui hãc pro suis voluntatibus, & non pro subiectorum moribus exercet.

Idem ibidem paulo inferius.

¶ De eodem. C. LXI.

2 IVdicare de subditis digne nequeunt, qui in subditorũ causis sua [b] vel odia, vel gratiam sequuntur.

Idem ibidem paulo inferius.

¶ Non est vera præsidentis absolutio, nisi sequatur arbitrium interni † iudicis.

C. LXII.

3 TVnc vera est absolutio præsidentis, cum interni † [c] sequitur arbitrium iudicis [d]. Quod bene quatriduani mortui resuscitatio illa significat: quæ videlicet demonstrat, quia prius mortuum Dominus suscitauit, & viuificauit dicens [Lazare veni foras] & postmodum is, qui viuens fuerat egressus, à discipulis est solutus, sicut scriptum est.

Idem in regesto. [4]

¶ Priuilegio meretur exui, qui eodem abutitur. C. LXIII.

5 PRiuilegium [e] omnino meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate [6].

¶ *In regesto* B. *Gregorij, ex quo citatur, non est inuentum. Habetur autem in epist. 2. Simplicij Papæ, cui etiam Nicolaus I. in epistola ad Hincmarum, cuius initium est,* Epistolam beatitudinis tuæ, *& Burchardus, & Iuo, & aliquot vetusta Gratiani exemplaria tribuunt: ȝ. etiam dist. 74. c. vbi. §. nam priuilegium. citatur ex eodem Simplicio. Simile est quod B. Augustinus sermone de tempore 247. scribit:* Iudicio enim legum, iure abobtenta dignitate deiicitur, qui priuilegio sibi concesso abutitur.

Item Gregorius Antonio subdiacono lib. 2. indict. 11. epist. 9.

¶ Is, in quem canonica non fertur sententia, pœnam non debet ferre canonicam. C. LXIIII.

NOn debetis pœnam [f] sustinere canonicam, in cuius damnatione non est canonica prolata sententia.

Ex his datur intelligi, quòd iniusta sententia nullum alligat apud Deum: nec apud eccl'siam eius aliquis grauatur iniqua sententia, sicut ex Gelasij [7] g *capite habetur.*

i ¶ *Et Africani.*] ȝ. ead. c. placuit.

EPiscopus.] Casvs. Quidam episcopus vel presbyter vel diaconus iniuste fuit degradatus. quæsitum fuit in concil. Moguntinen. vtrum posset exercere officium suum sicut prius faciebat? Et respondetur quòd non, nisi insignia graduum recipiat coram altari de manu episcoporum, sicut prius amiserat. Idem est de reliquis clericis, hodie solus Papa restituit depositos, vt ȝ. 2. q. 6. ideo. 2. vnde hoc c. est correctum. Vel loquitur secũdum antiqua tempora: vel de delegatis à domino Papa.

8 ȝ. e. si eps] & [Placuit]

k ¶ *Synodo.*] " Hodie concilium non deponit episcopum, sed solus Papa: nec concilium restituit episcopum, sed solus Papa, vt 2. q. 6. ideo. Et hic est arg. quòd episcopus potest restituere clericum depositum: quod verum est cum dicit depositionẽ nullam: quia per falsos testes, vel per allegationes est conuictus: licet sit ar. contra. ff. de quæst. l. 1. in fi.

9 in Toletano 4. c. 27.

" Eps deponitur, & restituitur à solo Papa.

10 Bur. l. 2. c. 92. Anſ. l. 8. c. 27. Pol. l. 2. tit. 36. Iuo p. 5. c. 367. & p. 6. c. 237. Pan. l. 3. c. 80

† inueniatur

Addition. Vbi habetur quòd præses prouinciæ illum quem damnauit, restituere non potest: sed illud intellige cum petitur restitutio officio iudicis: secus vbi iure actionis. Arch.

Non ergo ab eius communione abstinendum est, nec ei ab officio cessandum, in quem cognoscitur iniqua prolata sententia. Cur ergo capitula Carthaginensis [8] h, *& Africani* i *atque aliorum conciliorum, prohibent iniuste damnatum in communione recipi ante iudicij examinationem? cur & illud in concilio Moguntinensi statutum est?* [9]

¶ Qui damnatur à synodo, quomodo in secunda innocens reparetur.

C. LXV.

10 EPiscopus, presbyter, aut diaconus à gradu suo iniuste deiectus, si in secunda synodo [k] innocens reperiatur †, non potest esse quod fuerat, nisi gradus amissos recipiat coram altari de manibus episcoporum: si episcopus est, orarium [l], annulum, & baculum: si presbyter, orarium, & planetam [m]: si diaconus, orarium, & albam: si subdiaconus, patenam, & calicem. Sic & reliqui [n] gradus in reparatione sua recipiant ea, quæ, cum ordinarentur, perceperant.

¶ *Hoc habetur in concilio Toletano, 4. c. 27. ex quo citant* Iuo *par. 5. c. 367. & Polycarpus l. 2. tit. 36. Idem tamen* Iuo *par. 6. c. 237. & Burchardus tribuunt concilio Moguntino: auctor autẽ Pannormia & Moguntino, & Toletano.*

5 ¶ *Si ergo iniuste deiecti, nec etiam per episcopos reparari possunt, nisi de manibus eorum recipiant quæ amiserant: quomodo sua auctoritate cuique licet iniuste ligatis communicare, & eis, non petita absolutione, sua celebrare officia, sicut Gelasius videtur sentire? Ad hoc respondendum est, quòd sententia aliquando est iniusta ex animo proferentis, iusta vero ex ordine & causa: aliquando est iusta ex animo & causa, sed non ex ordine: aliquando iusta ex animo & ordine, sed non ex causa* [o]. *Cum autem ex causa iniusta fuerit: aliquando nullum in eo omnino, qui accusatur, delictum est, quod sit damnatione dignum, aliquando non est in eo illud, supra quod fertur sententia, sed ex alio notandus est. Ex animo est iniusta, cum aliquis seruata integritate iudiciarij ordinis in adulterum, vel in quemlibet criminosum, nõ amore iustitiæ, sed liuore odij, vel pretio, aut fauore aduersariorum inductus sententiam profert. Vnde Beda super epistolam Iacobi ait* [11]. ¶ [*Ira enim viri iustitiam Dei non operatur*] *quia qui iratus in aliquẽ sententiam profert, & si ille, quantum* p *ad se iustam reportet sententiam: iste tamen, qui non amore iustitiæ, sed liuore odij in eum sententiam dedit, iustitiam Dei, in quem perturbatio non cadit, non imitatur.*

11 Mutatis verbis, sed salua snia. Iac. 1.

g ¶ *Ex Gelasij.*] ȝ. ead. cui est.

h ¶ *Carthaginensis.*] ȝ. ead. si episcopus.

l ¶ *Orarium.*] id est, stolam.

m ¶ *Planetam.*] id est, casulam.

n ¶ *Reliqui.*] Hic patet, quòd eque deponitur aliquis à minoribus ordinibus, sicut à maioribus, vt 24. di. c. vlt. & 26. q. 1. si quis episcopus. licet sit arg. contra. 25. dist. episcopus.

SI ERGO. Hæc est 5. pars, in qua facit distinctionem, &c. Io. de Fan.

Casvs. Cõcludit Gra. ex ca. ȝ. prox. dicens, quòd si iniuste degradati non possunt esse quod fuerunt, nisi de manibus episcoporũ recipiant quod iniuste amiserunt, apparet quòd iniqua sententia excommunicationis ligat. Sed statim respondendo facit trimembrem diui sionẽ iniustæ sententiæ: dicens quòd sententia quandoque in iusta est tantum ex animo: quandoque tantum ex ordine: quandoque tantum ex causa. Et ad probandum istam diuisionem sequentia c. inducit: & dicit quòd in omnibus casibus istis est parendum sententiæ.

o ¶ *Ex causa.*] ff. de lib. & posthum. sed etsi. & l. si posthumus. §. vlt. & l. idem. & ff. de condit. & demonst. cum tale. §. falsum. & §. seq. & l. falsa.

IRA. Casvs. Quidam seruato ordine iudiciario quendam delinquentem ex odio condemnauit: quęsitum fuit an recte iudicauerit? Et respondetur quòd sic, quantum ad condemnatum: sed tamen condemnans Dei iustitiam non imitabitur, in quem non cadit perturbatio, cum hoc ex odio fecerit.

p ¶ *Quantum ad se.*] Not. sententiam quo ad vnum tenere, quo ad alium non, vt 23. quæstio. 5. miles. & cap. cum ministeri. sic 49. distinct. cap. vltimo.

Source : BIU Cujas

Qui recte.] Casvs. Quidam iudex ordine iudiciario seruato iustam tulit sententiam, pro pretio tamen. quæsitum fuit à Greg. vtrum talis iudex debeat dici bonus? Et respond. quòd non: quia non amor iustitiæ, sed pecunia illud ad veritatem prouocauit: cui si spes nummi nõ aderit, à iustitię tramite deuiabit: sed bonus iudex ab omni munere excutit manus suas: q̃ pro recto iudicio vitã accipiet sempiternam:

1 Isid. sñiarũ de summo bõo, l. 3. c. 58

a ¶ *Expectat.*] arg. "q̃ licet non interceſſit pactio, peccat tamen qui expectat remunerationem, ſicut fœnerator, vt 14. q. 3. c. 1. Sed numquid peccat qui iudici dat pecuniam vt iuste iudicet? Dicunt quidam: ſi dans hoc exprimit, q̃ ideo det pecuniam vt pro eo ferat sñiam, turpiter facit: nec tunc repetet quod dedit. ſed ſi ſimpliciter det ei vt iuste iudicet, vel vt iuste teſtetur, non peccat. & tũc repetet qđ dedit[a]. 14. q. 5. non sane. Plerique doctores legum dñt: qualitercumq; det, non repetit: q̃a voluit corrumpere iudicẽ, vt ff. de cond. ob tur. cauſ. l. 2. & venales ſententiæ nullę ſunt. 2. q. 6. §. *venales.*

2 Beda in ſcintillis, c. 71. Burc. l. 16 c. 28.

"iudici dãs pecuniã vt iuste iudicet, an peccet.

†*al. pecunia*

† *al. munerum*

b ¶ *Ab omni.*] s. 1. q. 1. ſunt nonnulli.

Eſa. 33.

a Ad hoc ff. de cond. ob turp. cau. l. 3 & l. ſi ob turpem. Arc.

3 Bur. l. 15. c. 29. Iuo p. 16. c. 30.

Illa.] Casvs. Mauricius Imperator furioſe delinquentes feriebat q̃ſque. quare Greg. ex hoc eum redarguit: q̃a tempore cõmotionis iudex putat eſſe iustũ quod facit: & tamen eſt iniustum. vnde iudex iudicare non debet, niſi mente tota tranquilla & pacifica.

†*al. ira.*

c ¶ *Commotionis.*] Iudex ergo cum offenditur, debet dare inducias. arg. 23. q. 5. c. 2. & 5. q. 2. relatum. in fi. & q. 5. qui ambulat.

Ira.] Casvs. Docet hic Ambr. q̃ prælatus in corrigendo delinquentes, irã debet à ſe remouere. Et hoc probat duabus auctoritatib. ſcilicet Chriſti, & Pauli.

Rom. 12.

Luc. 9.

d ¶ *Coercere.*] Iudex non debet plus iusto incandeſcere in eos quos malos putat. ff. de off. præſid. obſeruandum.

e ¶ *Vindicantes.*] repercutiendo. 23. qu. 1. §. 1. alias poſſumus vim vi repellere. ff. de iust. & iu. vt vim. & C. vnde vi. l. 1.

b Vt §. 1. dist. ius naturale. & ſic hoc verbũ Apoſtoli eſt cõſiliũ. ſed ſubtilius intuẽtibus vſ eſſe p̃ceptũ, ſecundũ Lau.

Cum apud.] Casvs. Quidã miles impetu furẽtis populi apud Theſſaloni cam fuit interfectus: quo audito Theodoſius Imperator atrocitate ſceleris commotus, ad ludos Circenſes iuſſit populum cõuocari: & præcepit militibus vt populum indifferenter obtruncarent. Super quo facto cum ab epiſcopis Italiæ redargueretur, in conſpectu eccleſiæ indumentis regalibus depoſitis publicam pœnitentiam egit: & ſtatuit vt ſententiæ principum ſuper capitali cauſa prolatæ, ab executorib. vſq; ad dies xxx. differantur, vt locus eſſet miſericordiæ, ſi videretur expedire, vel æquitati conſonare.

Item Gregorius.[1]

¶ Sententia iuſtitiæ non eſt pro præmio ferenda. C. LXVI.

2 Qui recte iudicat, & præmium inde remunerationis expectat [a], fraudem in Deum perpetrat: quia iuſtitiam, quam gratis impertiti debuit, acceptione pecuniæ vendit. Bonis male vtuntur, qui iuſte pro temporali lucro iudicant. Tales quippe ad veritatem non iuſtitiæ defenſio, ſed amor præmij † prouocat: quibus ſi ſpes nũmi ſubtrahitur, confeſtim à iuſtitiæ defenſione recedunt. Acceptio nummorum †, prę uaricatio veritatis eſt. Vnde & pro iuſto dicitur. [Qui excutit manus ſuas ab omni [b] munere, iſte in excelſis habitabit.]

† *al. exegit*

¶ *Apud* B. *Gregorium non eſt inuentum: ſed apud Iſidorum libr. 3. de ſum. bono, c. 58. quem citant Burchardus, & Beda in ſcintillis.*

Item Gregorius libr. 8. epiſt. 12. ad Guidiſcalcum.

¶ In præpoſitorum operibus ſibi totum ratio vendicet. C. LXVII.

3 Illa præpoſitorum ſolicitudo vtilis, illa eſt cautela laudabilis: in qua totũ ratio agit, & furor ſibi nihil vendicat. Reſtringenda ſub ratione poteſtas eſt: nec quidquam agendum prius, quàm concitata ad tranquillitatem mens redeat. Nam commotionis [c] tẽpore iustũ omne † putat, quod fecerit.

† *al. reuoluitur*

Item Ambroſ. lib. de ſancto Ioſeph, c. 13.

¶ Grauiter delinquit, qui ex ira ſententiam profert. C. LXVIII.

Ira ſæpe etiam innocentes in crimen abducit: quia, dũ iuſto amplius iraſcimur, & volumus alienum coercere [d] peccatum, grauiora peccata committimus. ideo Apoſtolus ait [Non vos ipſos vindicantes [e] chariſſimi: ſed date locum iræ.] hoc eſt, declinemus eã: ne nos illa corripiat. Vnde Dominus Ieſus dimittens ad Euangelizandum diſcipulos, miſit eos ſine auro, ſine argento, ſine pecunia, ſine virga: id eſt, vt & incentiua litis, & inſtrumenta criperet vltionis.

Item ex libro 11. *eccleſiaſticæ hiſtoriæ Ruſini, c.* 18.

¶ Ratio debet corrigere, quod furore promulgatum eſt. C. LXIX.

Cum apud Theſſalonicam ſeditione exorta quidã vir ex militaribus impetu fuiſſet populi furentis extinctus, Theodoſius repentini nuncij atrocitate ſuccenſus ad ludos Circenſes inuitari populum, eique ex improuiſo circumfundi milites, atq; obtruncari paſſim vt quiſq; occurriſſet, gladio iubet, & vindictã dari non crimini, ſed furori: ob hoc, cum à ſacerdotibus Italiæ argueretur, agnouit delictum, culpamq; cum lacrymis profeſſus, publicam pœnitentiam in conſpectu totius eccleſiæ egit †: & in hoc ſibi tempus adſcriptum abſque regali faſtigio patiẽter impleuit. Quibus omnibus illud quoq; mirabiliter adiecit. Lege ſanxit in poſterũ, vt ſententiæ principum ſuper animaduerſione [f] prolatę, in diem vigeſimum ab executoribus differrentur: quò locus miſericordiæ, vel, ſi res tuliſſet, pœnitẽtiæ nõ periret.

Item ex † dictis Gregorij.

¶ In dictandis ſententiis rectores nullo furore ducantur. C. LXX.

4 Svmmopere præcauere debẽt rectores eccleſiarum, & qui publica [g] iudicia exercent, vt in dictandis ſententiis nullatenus leuitate, aut furore [h] ducti ſint præcipites: ſed cauſis prius diligẽter ventilatis, cùm res, quæ ignorabatur, pleniter ad notitiam venerit: tunc diuina, & humana lex reſoluatur † [i]: & tunc ſecũdum [k] quod ibi conſtitutum eſt, remota perſonarũ acceptione, definitiua proferatur ſententia. Hinc eſt q̃ Moyſes querelas populi ſemper ad Dominum tabernaculum ingreſſus referebat, & iuxta quod Dominus imperabat, iudicia proponebat: nimirum nos inſtruens, vt non ex corde noſtro, ſed ex præcepto diuino condemnationis, vel iuſtificationis ſententiam proferamus.

¶ *De non præcipitanda ſententia leguntur nonnulla apud B. Gregorium, lib. 19. Moral. c. 23. ad ea verba Iob*, Cauſam, quam neſciebam, diligentiſſime inueſtigabam, *& libro 12. regeſti, epiſt. 26. & alibi.*

Item Auguſt. ad Macedonium epiſt. 54.

¶ Iuſtum iudicium vendi non poteſt. C. LXXI.

5 Non licet iudici vendere iustum [l] iudicium, & ſi liceat

f ¶ *Animaduerſione.*] "In ciuilibus cauſis ſi actio eſt perſonalis, vſq; ad iiij. menſes non mandatur ſententia executioni. ext. de off. dele. quærenti. ſi eſt realis, ſtatim mandatur executioni, vt inſt. de off. iu. §. 1. "Sed ſi ſententia ſit lata ſuper crimine, ſtatim mandatur executioni, vt 2. q. 1. ſicut. C. de pœ. cum reis. ni ſi in caſibus, ſ. cũ princeps ex iracũdia tulit ſententiam, vt hic, & C. de pœ. ſi vindicari. Itẽ cum ſentẽtia lata eſt contra mulierem prægnãtem, differtur executio vſq; ad tẽpus partus. ff. de pœ. prægnãtis. Item ſi eſt lata in ſeruum, differtur executio quouſq; dño reddiderit ratiocinia. C. de bo. proſc. l. 1. Item differtur q̃n inſula eſt aſſignanda à principe. 2. q. 6. biduum. §. ſi quidem. Item differtur cũ quis c *Hoc ideo eſt cõfeſſus de crimine* c donec appareat an velit in cõfeſſione perſeuerare. C. de cu. re. l. 2. Hæc habentur in his verſibus:

"ſnĩa intra qđ tps mandetur executioni.

"ſnĩa ſuper crĩe lata ſtatim mãdatur executioni ꝓterq̃ in caſibus quinque.

†*al. exegit*

In perſonali poſt menſes quattuor, in re
Protinus eſt omnis ſentẽtia perficiẽda.
Sic in criminibus: ſed caſus excipe quinq;:
Confeſſus, prægnans, tratus, & inſula, ſeruus.

†*al. Gregorius*

Svmmopere.] Casvs. Quidam rectores eccleſiæ vel ſæculares iudices ex leuitate vel furore ſententias proferebant. Sed Greg. docet hoc non eſſe faciendum: ſed re pleniter inueſtigata, ſine acceptione perſonarum ſecundũ leges & canones dicit eſſe definiendũ: & hoc probat exemplo Moyſi, qui querelas populi ad Deum referẽs iuxta Domini præceptũ iudicabat: nos inſtruens vt non ex corde noſtro, ſed ex præcepto Dei condemnationis & abſolutionis ſententiam proferamus. Seq. duo c. plana ſunt.

4 Bur. l. 16. c. 1. Anſ. l. 13. c. 25.

Exod. 33.

g ¶ *Qui publica.*] id eſt, ſæcularia.

h ¶ *Aut furore.*] 2. q. 1. Deus omnipotens. ĩ. 30. q. 5. iudicantem.

i ¶ *Reſoluatur.*] id eſt, aperiatur.

k ¶ *Et tunc ſecũdum.*] Tamen bene tenetur iudex iudicare ſecundum quod ſibi vr̃, vt in auth. iuſiur. quod præſt. ab his. §. 2. coll. 2. ff. de arbit. qualem. "Et eſt arg. q̃ ſecundum allegationes potius q̃ ſecũdũ cõſcientiã ſit procedendũ, vt §. 35. q. 7. iudicet.

† *reuoluitur*

"iudex an ſcđm cõſciẽtiã debeat iudicare.

5 §. 14. q. 5. c. fi.

l Non licet.] ¶ *Iuſtum.*] Multo magis iniuſtum. 14. q. 5. non ſane. "Gan. dixit q̃ aduocatus vel iuriſperitus non debet vendere vel conſilium vel atrocinium: quia ſi cauſa eſt iniuſta, non debet iudex eam aſſumere: immo ſemper acceptam vel aſſumptam deſerere debet. C. de iud. rem non nouam. ſi eſt iuſta, gratis tenetur conſulere vel patrocinari. & dicit Auguſtinum hic loqui ſecundum leges. Sed tu dicas q̃ tales operas bñ poteſt locare quis [d]. nemo enim

"Aduocat" an poſſit operas ſuas locare.

d Adde an &

Source : BIU Cujas

qñ aduocatꝰ possit pa ciſci de sala rio. gl.2. i l. ſumptus. ff. de pac. & l. ſi q aduoca torũ. & ibi Cyn. C. de poſt.

a Contrariũ t3 Io.An. in Merc. Fran. Purp. in l.ſi me & Titiũ. in pr. ſi cer. pe. Hier. Ca gnol.chart. 46.col.2. de of.aſſeſ. niſi paupi. Alb. l.j.C.d poſt. 1 Burc.l.16. c.28.

2 Adde an pauperi teneatur aduocatus im pẽdere gra tuitũ proci niũ: & dic q̃ ſic, vt no. Al be.d Ro.l.1. C.de poſt. 3 Et in Aqſgran.c.41. 4 Bur.l.11.c. 36.Iuo p.14. c.100.Poly. l.7 tit.1.

† μικροψυχίᾳ

† ἀνδίκως

† al.excommunicati ἀκοσωκήγυγοι

b Si vis de iſta materia plenam hre notitiam, vi deas qd no. ī Spe.li.j.de ſalar.§.1. & de aſſeſ.§.ſa larium.Arc.

de ſuo cogitur facere beneficium. 10.q.2.precariæ. Tamen dico, q̃ ſi ſine labore poſſunt dare conſilium non reuoluendo libros, nec laborando in perlegendis allegationibus: tunc gratis[a] tenentur ſubuenire. De iudice delegato dicas, quòd nihil poteſt petere niſi expenſas.ext.de vi.& ho.cle.cum ab omni. modica tamen xenia poteſt petere vel accipere: dum tamen talia ſint quæ iudicantis animum non immutent.arg.ext.de ſimo. & ſi quæſtiones. quia illa nõ computantur inter lucra. ff. de offi. proconſ.l.ſolet.§.vlt. nec huiuſmodi xenia debent excedere in anno 100. aureos. ff. ad l.Iul.rep.l.ea.in fi. teſtis etiam ſumptus petit.vt 4.q.3.venturis.Ordinarius autem iudex non poteſt expenſas petere, cum ei certi ſunt reditus ſtatuti. 23.q.1.militare[b].

a ¶ Auper.] 23.q.4. ne amiſſo.

b ¶ Exiſtimat.] ſimile diſt.50.ſi lapſis.

HINC ITAQVE. Casvs. Concludit Gratianus ex ſupradictis cap. dicens quòd quamuis ſententia non feratur amore iuſtitię, tamen ei humiliter eſt obediendum.

Eruetur.] Casvs. Quęſtum fuit in Nicæno concilio, vtrum illi qui ſunt excommunicati ab epiſcopis ſuis, ſint ab aliis epiſcopis recipiendi? Et reſp. quòd non: ſed requirẽdum eſt vtrum iuſte vel iniuſte ſint excommunicati, vt ſi iniuſte fuerint excommunicati, abſoluantur. Illi vero qui iuſte fuerint excommunicati à cetteris epiſcopis habeantur excommunicati quouſque reſipiſcãt.

c ¶ Ab aliis.] licet etiã priuilegiati ſint aliqui: tamen tenentur vitare excommunicatos.

d ¶ Epiſcopi.] extra de ſen.exc.nulli.

e ¶ Abſtenti ſint.] idest, excommunicati ſunt. Additio. ſ. ea.ſi quis laicus.in princ.

f ¶ Epiſcoporum.] Ergo ſi ex iuſta cauſa epiſcopus aliquem excommunicauit, ſuperior non debet abſoluere eum, ſed debet eum remittere abſoluendum ad epiſcopum, etiamſi appellatũ ſit ad ipſum: quod verum eſt, cum euidens eſt ipſam ſententiam eſſe iuſtam. extra de ſen.exc.c.per tuas. in fi. alioquin ſecus, vt ead. decret. ſ. ea. ſi epiſcopus forte.

¶ al.dicatur

¶ al.pœnitentiam medicinã

ITEM SENTENTIA. Casvs. Hic Grat. oſtendit ſecundum membrum diſt. ſcilicet quòd ſententia tunc eſt iniuſta ex ordine, quando iudiciario ordine non ſeruato aliquis propter culpam ſuam condemnatur: quod non eſt faciendum, & hoc probat per ſeq. cap. Duo ſeqentia cap. plana ſunt.

g Graue.] ſ. di.33.c.vlt.de hoc notatum eſt. ſed vbi ius dubium eſt, bene fertur ſententia certa. 30. quæſt.3.c.vlt. quandoque etiam in dubio facto certum ius ſtatuitur. extra de ſponſ. iuuenis.

h Quamuis.] ¶ Iudici.] Arg. quòd iudicandum eſt ſecundum allegata, & non ſecundum opinionem iudicis.

aduocato vendere iuſtum patrocinium, & iuriſconſulto rectum conſilium.

¶ *Propria verba B. Auguſtini referuntur* ǰ. 14.q.5.c.ſi.verſ.ſed non ideo.

Item Iſidorus lib.3.de ſummo bon.c.58.

¶ De eodem. C. LXXII.

1 PAuper [a] dum non habet quod offerat, non ſolum audiri contemnitur, ſed etiam contra veritatem opprimitur [2]. Cito violatur auro iuſtitia, nullamque reus pertimeſcit culpam, quam redimere nummis exiſtimat [b].

Huic itaque ſententiæ, quæ non amore iuſtitiæ, ſed ex alia qualibet cauſa fertur in quemquam, humiliter obediendum eſt.

Vnde in Nicæno concilio, c.5.[3]

¶ Non recipiantur ab aliis, qui ſuorum epiſcoporum contrahunt offenſam. C. LXXIII.

4 SEruetur iſta ſententia, vt hi, qui ab aliis excommunicantur, ab aliis [c] ad communionem non recipiantur. Requiratur ſane, ſi forte ex aliqua indignatione † animi, aut contentione, aut qualibet tali commotione † epiſcopi [d] ſui abſtenti † ſint [e]. *& infr.1.*

¶ Vt ita demum hi, qui ob culpas ſuas epiſcoporum [f] ſuorum offenſas merito contraxerunt, digne etiam à ceteris excommunicati ſimiliter habeantur, quouſq; epiſcopo [A] ſuo viſum fuerit humaniorem circa eos ferre ſententiam.

A ¶ Epiſcopo ſuo.] *In priſca verſione, quæ eſt, in collectione Iſidori, & huic valde ſimilis eſt legitur*, quouſque in communi, vel ipſi epiſcopo ſuo: *nec multo aliter in altera vulgata verſione, græce eſt*, μέχρις ἂν τῳ κοινῳ τῶν ἐπισκόπων δόξῃ. *id eſt*, quouſque communi epiſcoporum videatur.

Item ſententia eſt iniuſta ex ordine, quando non ſeruato iudiciali ordine quilibet pro ſua culpa damnatur.

Vnde Gregorius ſcribit Conſtantio Mediolanenſi epiſcopo, lib.8.epiſt.30.

¶ Res dubia non definiatur certa ſententia. C. LXXIIII.

GRaue [g] ſatis eſt, & indecens, vt in re dubia certa detur † ſententia.

Item Auguſtinus in libro de pœnitentia † cap.3.

¶ Non credantur, quæ certis indiciis non demonſtrantur. C. LXXV.

5 QVamuis vera ſint quędam, non tamen iudici [h] ſunt † credenda, niſi certis indiciis demonſtrentur.

Item Damaſus Papa epiſtola 6.

¶ Antequam examinentur, aliqui non iudicentur. C. LXXVI.

6 EOrum, qui accuſantur, cauſas diſcutere nõ licet, priuſquam canonice vocati ad ſynodum veniant, & præſens per præſentem agnoſcat veraciter †, & intelligat [i] quæ ei obiiciuntur. Quod bene, & per ſapientiam Salomonis [A] dicitur [Antequam ſcruteris, ne reprehendas. Intellige [k] prius, & tunc increpa. Antequam audieris, ne reſpondeas.] Et licet apertiſſima [l] ſit contrariorum [m] reprehenſio, verumtamen oportet ab his, qui dati † ſunt ad eorum examinationem, ordinem ſeruari.

A ¶ Salomonis.] *Citat librum ſapientiæ Sirach, id eſt, Eccleſiaſticum, nomine Salomonis. Et ſic citatur etiam à B.Gregorio. 1.q.1. non eſt putanda. & à Cypriano lib.3.ad Quirinum, c.20. & à Clemente Alexandrino Stromatum libr.7. & ab Origene hom.18.in Numeros. & ab Hilario in Pſalm.67. & ab aliis patribus: cuius rei rationem reddidit B. Auguſtinus l.2.de doctr. Chriſtiana, c.8.et alibi.*

Item ex octaua ſynodo.[7]

¶ Qui falſum de alio profert, & is qui crimina credit, vterque reus eſt. C. LXXVII.

NOn ſolum [n] ille reus eſt, qui falſum de alio profert, ſed & is, qui aurem cito criminibus præbet.

¶ *De hac inſcriptione octaua ſynodi, notatum eſt ẽ. ead. q.3.ſi quis frater.*

6 *Cum ergo ſententia ex ordine iniuſta eſt, nec tunc ab ea recedendum eſt: quin etiam, antequam ſententia daretur in eum, pro qualitate reatus ſui ligatus apud Deum tenebatur. Contingit aliquando, vt adulter ſententiam pro ſacrilegio [o] reportet, cuius reatum in conſcientia non habet* p. *Hæc ſententia & ſi iniuſta ſit, quia non eſt in eo crimen, ſuper quod lata eſt ſententia: tamen iuſte ab eo reportata eſt, quia ex reatu adulterij iamdiu apud Deum excommunicatus fuerat. Et in hoc caſu intelligenda eſt illa auctoritas Gregorij* [8] *Sententia paſtoris, &c.] Iuſtam ſententiam vocat, quando crimen ſubeſt, ſuper quod fertur: iniuſtam, quando illud non ſubeſt: quæ tamen timenda, vel ſeruanda eſt: quia ex alio iam dudum damnandus erat. Vnde, cum præmiſiſſet Gregorius* [9] *Vtrum iuſte an iniuſte obliget paſtor, paſtoris*

i ¶ *Intelligat.*] nam ni ſi intelligat, non dicitur fieri eo præſente. ff. de verb. ſignific. coram.

5 Iuo p.5.c. 247. Pan.l.4. c.114. 30.q.5 ſi quis diuinis] ex Sixto † *facile ſunt* orig. Aliquot verbis mutatis.

k ¶ *Intellige.*] alias dicitur: ſicut praue intellexiſti, ſic praue reſpondes. de conſecr. diſtinct. ſecunda. cap. primo.

6 Anſ.l.3. c.51.

l ¶ *Apertiſſima.*] id-eſt, aperta & manifeſta: non tamen vt iudici notoria. Vel intellige cum iudici eſt manifeſta.

† *al.veritatem*

m ¶ *Contrariorum.*] id eſt, aduerſariorum.

n *Non ſolum.*] ſupra 86. diſtinct. c.ſi quid. ſupra eadem quæſt. cap. in cunctis. & cap. ſi quis dixerit.

Eccleſ.11. ſecũdũ 70.

CVM ERGO. Hæc eſt ſexta pars quæſtion. in qua probat, quòd ſi ſententia excommunicationis ex ordine nulla fuerit, tamen ſeruanda eſt, etiam ſi ſit e-cauſa iniuſta: quia ligatur propter contemptum. & hoc probat per viginti duas auctoritates. Ioan. de Fant.

† *al.deputati*

7 Iſid.l.3.de ſum. bono. c.59.

Casvs. Concludit Gratianus ex ſupradictis, quòd licet ſententia ſit iniuſta ex ordine: ei tamen eſt obediendum, & allegando quandam falſam rationem aſſignat, dicens aliquando contingere, quòd aliquis ligatus eſt apud Deum pro aliquo reatu: & tamen pro reatu alio quem non fecit condemnatur: velut ſi adulter de crimine ſacrilegij quod non fecit, non ſeruato ordine iudiciario condemnatur: quæ tamen ſententia tenet non ſacrilegij ratione quod non fecit, ſed ratione adulterij pro quo iamdiu apud Deum fuerat excommunicatus. Et ad hoc probandum inducit cap. Gregor. ſupra e. ſententia. & exponit capitul. illud qualiter intelligi debeat.

8 ẽ.e.c.ſ.

9 Hom.26. in Euang.

o ¶ *Pro ſacrilegio.*] G. male intelligit illud cap. ſupra e. cap.1. innuit enim hic, quòd etiam eſt tunc timenda ſententia paſtoris quando vel illud crimen pro quo eſt excommunicatus, vel aliud eſt in eo: aliàs ſi nullum eſt in eo crimen, nulla eſt vel non eſt timenda ſententia. & fuit deceptus ex illo verbo, ſiue ex alia culpa mereatur. ſed Gregor. vocat aliam culpam quam de nouo quærit: contemnendo ſcilicet excommunicationem [c]. Vel dicas eum allegando [d] hoc dicere.

c Et hoc patet ī fi. §. ibi fiat culpa.

d Ad hoc dictũ facit ǰ. e. §. hęc etiã &c. vbi pręcipita intellexerit vt dictũ eſt. Arc.

p ¶ *Non habet.*] Sic 24.quæſtion.3. notandum. in fine. vbi dicitur, quòd iniuſta excommunicatio non nocet niſi contemnatur. ſic extra de ſententia excommunicat. cap. per tuas. ſic nec denuntiatio iniuſta eſt contemnenda. extra de noui operis nuntiatione. cap. cum ex iniuncto.

ALIQVAN

Source : BIU Cujas

ALIQVANDO. CASVS. Hic prosequitur tertium membrum, s. quando sententia est iniusta ex causa: scilicet quando nullum crimen subest, sed odio iudicis vel machinatione aduersariorum seruato ordine iudiciario condemnatur. quod probat seq. cap.

Quattuor.] CASVS. Docet hic Gregor. q̃ quattuor sunt, quibus humana iudicia peruertuntur: s. timor, cupiditas, odium, & amor: & de quolibet ponit exemplum.

a ¶ *Quattuor.*] Est & quintus modus, quando iudex pauperibus miseretur, vt 23. q. 4. est iniusta. & ca. ne amisso. Item sunt alij duo modi: nimia seueritas: & nimia remissio, vt 45. dist. disciplina. non enim est constans iudex cuius animi motum vultus detegit. ff. de off. præsid. obseruandum. Itē est & alius modus quando per imprudētiam male iudicat. insti. de obl. quæ ex quasi del. nasc. §. 1.

1 Isid. l. 3. de sum. bo. c. 58

2 Burc. l. 16. c. 28.

b ¶ *Timore.*] Sed num quid tenet sententia, quam iudex per metum tulit? sic: sed elidi potest per exceptionem [a]. 25. q. 1. omne. ff. de fur. interdum. §. 1. Arg. contra. ff. de acq. her. l. 6. §. vlt. sentētia autem quæ per præmium lata est, nulla est, vt 2. q. 6. §. venales. sed si odio vel amore lata est: bene tenet, sed irritatur. ff. ad Trebel. l. seruo. §. cum prætor. Ioan.

†al. *muneris alicuius corrumpitur*] Isid.

†al. *aduersa* a Sub. & sic d3 intelligi ſ. e. iniustū. rbi de hoc, ſcđm I. đ F.

c ¶ *Dum amico.*] đ hac amicitia vel inimicitia nota. 3. q. 5. c. 1.

3 Similia apud Isid. eo. l. 3. c. 57. & apud B. Hier. i Amos, c. 6. ad illud [qm cóuertistis ī amaritudinē iudiciū.]

d *Quicumque.*] ¶ *Inimicitiis.*] videtur q̃ iudex æque possit recusari propter non capitales inimicitias, vt 3. q. 7. iudices. extr. de app. ad hoc. vnde patet quòd p̃ minori causa recusatur iudex quam testis, vt di xi 3. q. 5. accusatores. sed ideo " q̃ facilius habentur mille iudices q̃ vnus testis. ext. de app. postremo.

4 Isid. ibid. c. 59.

5 Deusd. p. 1. Bur. l. 16 c. 12 "Recusatur iudex facili⁹ quā testis.

Quisquis.] CASVS. Docet Aug. q̃ excusari non debet qui metu alicuius potestatis celat in iudicio veritatem: quia vterq; reus est, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: quia ille prodesse non vult: & iste nocere desiderat.

6 Extra de cri. fal. c. 1.

e ¶ *Occultat.*] tunc scilicet cum inducitur in testem: aliàs bene potest: & etiam debet quandoque quis occultare veritatem, vt 22. q. 2. primum. ver. septimum. & c. ne quis. & 43. dist. in mandatis. & cum à Christo quæreretur quid est veritas, non respondit [b].

b Adde hoc qđ dicā 22. q. 2. §. itē qđ dicitur. Arc.

f ¶ *Occultat.*] ff. de fal. si quis obrepserit.

f ¶ *Occultat.*] contra 22. q. 2. ne quis arbitretur.

g ¶ *Prodesse.*] aliquis ergo cogitur alij prodesse, cum sibi non obest. ff. de aqua plu. arc. l. 2. § item Varus.

Nemo.] CASVS. Quæritur quis magis peccet, an qui mentitur, an qui sanguinem effundit? Et respond. quòd æqualiter peccant. vnde non debet aliquis mentiri, sed melius est pro veritate pati supplicium: quàm pro mendacio beneficium. *Melius*, electiue ponitur. Sequens cap. planum est.

h ¶ *Lingua.*] mentiendo de aliquo propter quod ipse perdit vitam. talis enim dicitur homicida. infra de pœnit. distinct. 1. periculose. 50. distinct. si quis viduam.

iij NEmo peritorum, aut prudentium putet, quòd minus sit periculum in verbis, lingua [h] mentiendo, quam manibus sanguinem fundendo. Melius [i] est autem pro veritate pati supplicium, quàm pro adulatione recipere beneficium.

Item Pelagius Papa II. epist. 2. Benigno archiepiscopo.

¶ De eodem. C. LXXXII.

VNicuique prouidēdum est, ne aliquem iniuste persequatur, iudicet, vel puniat, ne lęsum [k] persequatur, iudicet, vel puniat.

Hic quoque, qui veritatem pro pecunia negat, vel falsam testimoniū contra aliquem dicit, Deum negare, vel vendere probatur.

Vnde Beda ad c. 14. Marci [7].

¶ Qui falsum testimonium dicunt, & veritatem pro pecunia negant, sceleris Iudæ participes fiunt.

C. LXXXIII.

ABiit Iudas ad summos sacerdotes, & constituerūt ei pecuniam se daturos.] ¶ Multi hodie scelus Iudæ, quia Dominum, ac magistrum, Deumque suum pecunia vendiderit, velut immane, & nefarium exhorrent: nec tamen cauent. Nam cum pro muneribus falsum contra quemlibet testimoniū dicunt, profecto, quia veritatem pro pecunia negant, Deum pecunia vendunt [l]. Ipse enim dixit [Ego sum veritas] Cum societatē fraternitatis aliqua discordiæ peste cōmaculant, Deum produnt: quia Deus charitas est. ¶ Qui ergo charitatis, & veritatis iussa spernunt, Deum vtique, qui charitas est & veritas, produnt: maxime cum non infirmitate [m], vel ignorantia peccant, sed in similitudinem Iudæ quærunt opportunitatem, qualiter arbitris [n] absentibus mendacio veritatem, virtutem crimine mutent.

Item Hieronymus in epistolam ad Titum, c. 1. in extremo.

¶ Christum negat, qui peruersis se socium facit. C. LXXXIIII.

EXistimant quidam in eo tantum Christū negari, si in persecutione quis à gentilibus comprehensus, se renuerit esse Christianum. Sed ecce Apostolus

i ¶ *Melius.*] electiue, vt infra eadem, iniustum. vigesimasecunda, quæst. prima. confiderat.

k ¶ *Vnicuique.*] ¶ *Ne Iesum.*] septima, quæstio. prima. ca. omnis qui gemebat.

HIC QVOQVE. CASVS. Dictum est supra in præcedenti ca. quòd qui iniuste aliquem condemnat, Deum negat. Dicit nūc Gratianus quòd sic Deum negat, qui veritatem occultat, p̃ pecunia, vel falsum testimonium dicit. quod probat per sequen. cap.

7 Et ad c. 26. Matthæi.

Abiit Iudas.] CASVS. Beda in hoc cap. 1. ponit verba Marci Euangelistæ, quę durant vsque ibi, *Multi.* Postea dicit, quòd multi hodie abhorrent scelus Iudæ, qui Deum pro pecunia vendidit: & tamen idem committunt. Nam qui dicit falsum testimonium pro pecunia, Deum negat, qui est veritas. Similiter qui fraternam societatem discordat & commaculat, Deum qui charitas est prodit, maxime cum non ex infirmitate vel ignorantia hoc facit, immo faciendi opportunitatem quærit.

Marc. 14. Matth. 26. Ioan. 14.

l ¶ *Vendunt.*] quantum in se est ": nam ipse vendi non potest. prima, quæstione tertia. cap. Saluator. Vel vendunt, id est, à se separant sicut venditor rem venditam à se separat & alienat pretio accepto: ita isti Deum à se alienant pretio accepto. & sic dicitur per similitudinem.

1. Io. 4. "Deus vēdi non potest. Matth. 26.

m ¶ *Infirmitate.*] Corporis [c]. nam infirmus nescit quid faciat. decimaseptima, q. secunda. cap. Gonsaldus.

c Vt 15. q. 1. §. itaque.

n ¶ *Arbitris.*] id est, bonis viris, sicut Iudas captauit absentiam Apostolorum.

Existimant.] CASVS. Quidam putant quòd Christus tunc tantum negaretur, cum à paganis quis captus se negauit Christianum esse. Sed probat Hieronymus auctoritate Apostoli, quòd non solum Dominus verbis negatur, sed etiam prauis factis, sicut etiam bonis factis Deum confitemur. & ostendit quòd non solum illi sunt à Deo reprobandi, qui in martyrio ipsum negant, sed & illi quorum sermone, opere, & cogitatione Christus negatur. & omnes illos confitebitur Christus coram Patre, quorum opere bono & sermone Christus est confessus. Passiue ponitur hæc dictio, *Confessus*, & *Vel*, ponitur pro, id est, potest etiam proprie poni.

Tit. 2.

Source : BIU Cujas

tamen sententia gregi timenda est] subsecutus adiecit [Ne is, qui subest, & cum iniuste forsitan ligatur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa mereatur. Pastor ergo vel absoluere indiscrete timeat, vel ligare. Is autem, qui sub manu pastoris est, ligari timeat vel iniuste: nec pastoris sui iudicium temere reprehendat: ne, & si iniuste ligatus est, ex ipsa tumidæ reprehensionis superbia, culpa, quæ non erat, fiat.] ¶ Aliquando nullum subest crimen: & tamen vel odio iudicis, vel factione inimicorum oppositum sibi sententiam damnationis in se excipit.

Vnde Gregorius ait. [1]

¶ Quot modis humanum iudicium peruertitur. C. LXXVIII.

[2] QVattuor [a] modis peruertitur humanum iudicium: timore [b], dum metu potestatis alicuius, veritatem loqui pertimescimus: cupiditate, dum præmio animum † alicuius corrumpimus: odio, dum contra quemlibet aduersarium † molimur: amore, dum amico [c], vel propinquo complacere contendimus.

¶ *Apud Gregorium non est inuentum: sed apud Isidorum (quem citat Burchardus) & paulo etiam plenius: & sequitur nonnullis interiectis post c. qui recte. s. ea.*

Quàm vero graue sit vel odio, vel amicitia, vel metu vel munere, vel quolibet modo iudicium peruertere, testatur Hieronymus in Amos, c. 6 dicens. [3]

¶ De iis, qui aliquo modo iudicium peruertunt. C. LXXIX.

QVicumque aut consanguinitate, aut amicitia, & econtrario vel hostili odio, vel inimicitiis [d] in iudicando ducitur: peruertit iudicium Christi, qui est iustitia, & fructum illius vertit in amaritudinem.

Item Augustinus ad Casulanum. [4]

¶ De iis, qui metu potestatis veritatem occultant. C. LXXX.

[5] QVisquis metu cuiuslibet potestatis veritatem occultat [e], iram Dei super se prouocat: quia magis timet hominem, quàm Deum, *& post pauca.* ¶ [6] Vterque reus est, & qui veritatem occultat [f], & qui mendacium dicit: quia & ille prodesse [g] non vult, & iste nocere desiderat.

¶ *Caput hoc non est inuentum apud B. Augustinū, cuius posteriorem partem citat etiam Burchardus ex dictis Augustini. Simillimale guntur in eod. lib. 3. Isidori, c. 59.*

Item.

¶ De eodem. C. LXXXI.

peccant. vnde non debet aliquis mentiri, sed melius est pro veritate pati supplicium: quàm pro mendacio beneficium. *Melius*, electiue ponitur. Sequens cap. planum est.

h ¶ *Lingua.*] mentiendo de aliquo propter quod ipse perdit vitam. talis enim dicitur homicida. infra de pœnit. distinct. 1. periculose. 50. distinct. si quis viduam.

iij NEmo peritorum, aut prudentium putet, quòd minus sit periculum in verbis, lingua [h] mentiendo, quam manibus sanguinem fundendo. Melius [i] est autem pro veritate pati supplicium, quàm pro adulatione recipere beneficium.

Item Pelagius Papa II. epist. 2. Benigno archiepiscopo.

¶ De eodem. C. LXXXII.

VNicuique prouidēdum est, ne aliquem iniuste persequatur, iudicet, vel puniat, ne lęsum [k] persequatur, iudicet, vel puniat.

Hic quoque, qui veritatem pro pecunia negat, vel falsam testimoniū contra aliquem dicit, Deum negare, vel vendere probatur.

Vnde Beda ad c. 14. Marci [7].

¶ Qui falsum testimonium dicunt, & veritatem pro pecunia negant, sceleris Iudæ participes fiunt.

C. LXXXIII.

ABiit Iudas ad summos sacerdotes, & constituerūt ei pecuniam se daturos.] ¶ Multi hodie scelus Iudæ, quia Dominum, ac magistrum, Deumque suum pecunia vendiderit, velut immane, & nefarium exhorrent: nec tamen cauent. Nam cum pro muneribus falsum contra quemlibet testimoniū dicunt, profecto, quia veritatem pro pecunia negant, Deum pecunia vendunt [l]. Ipse enim dixit [Ego sum veritas] Cum societatē fraternitatis aliqua discordiæ peste cōmaculant, Deum produnt: quia Deus charitas est. ¶ Qui ergo charitatis, & veritatis iussa spernunt, Deum vtique, qui charitas est & veritas, produnt: maxime cum non infirmitate [m], vel ignorantia peccant, sed in similitudinem Iudæ quærunt opportunitatem, qualiter arbitris [n] absentibus mendacio veritatem, virtutem crimine mutent.

Item Hieronymus in epistolam ad Titum, c. 1. in extremo.

¶ Christum negat, qui peruersis se socium facit. C. LXXXIIII.

EXistimant quidam in eo tantum Christū negari, si in persecutione quis à gentilibus comprehensus, se renuerit esse Christianum. Sed ecce Apostolus

i ¶ *Melius.*] electiue, vt infra eadem, iniustum. vigesimasecunda, quæst. prima. confiderat.

k ¶ *Vnicuique.*] ¶ *Ne Iesum.*] septima, quæstio. prima. ca. omnis qui gemebat.

HIC QVOQVE. CASVS. Dictum est supra in præcedenti ca. quòd qui iniuste aliquem condemnat, Deum negat. Dicit nūc Gratianus quòd sic Deum negat, qui veritatem occultat, p̃ pecunia, vel falsum testimonium dicit. quod probat per sequen. cap.

7 Et ad c. 26. Matthæi.

Abiit Iudas.] CASVS. Beda in hoc cap. 1. ponit verba Marci Euangelistæ, quę durant vsque ibi, *Multi.* Postea dicit, quòd multi hodie abhorrent scelus Iudæ, qui Deum pro pecunia vendidit: & tamen idem committunt. Nam qui dicit falsum testimonium pro pecunia, Deum negat, qui est veritas. Similiter qui fraternam societatem discordat & commaculat, Deum qui charitas est prodit, maxime cum non ex infirmitate vel ignorantia hoc facit, immo faciendi opportunitatem quærit.

Marc. 14. Matth. 26. Ioan. 14.

l ¶ *Vendunt.*] quantum in se est ": nam ipse vendi non potest. prima, quæstione tertia. cap. Saluator. Vel vendunt, id est, à se separant sicut venditor rem venditam à se separat & alienat pretio accepto: ita isti Deum à se alienant pretio accepto. & sic dicitur per similitudinem.

1. Io. 4. "Deus vēdi non potest. Matth. 26.

m ¶ *Infirmitate.*] Corporis [c]. nam infirmus nescit quid faciat. decimaseptima, q. secunda. cap. Gonsaldus.

c Vt 15. q. 1. §. itaque.

n ¶ *Arbitris.*] id est, bonis viris, sicut Iudas captauit absentiam Apostolorum.

Existimant.] CASVS. Quidam putant quòd Christus tunc tantum negaretur, cum à paganis quis captus se negauit Christianum esse. Sed probat Hieronymus auctoritate Apostoli, quòd non solum Dominus verbis negatur, sed etiam prauis factis, sicut etiam bonis factis Deum confitemur. & ostendit quòd non solum illi sunt à Deo reprobandi, qui in martyrio ipsum negant, sed & illi quorum sermone, opere, & cogitatione Christus negatur. & omnes illos confitebitur Christus coram Patre, quorum opere bono & sermone Christus est confessus. Passiue ponitur hæc dictio, *Confessus*, & *Vel*, ponitur pro, id est, potest etiam proprie poni.

Tit. 2.

Source : BIU Cujas

omnibus, quæ peruersa sunt, factis [a], Deũ asserit denegari. Christus sapientia est, iustitia, veritas, sanctitas, fortitudo. Negatur per insipientiam sapientia, per iniquitatem iustitia, per mendacium veritas, per turpitudinem sanctitas, per imbecillitatem animi, fortitudo. Et quotiescumque vincimur à vitiis atq; peccati, stoties Deum negamus: & econtrario, quoties bene quid agimus, Deum confitemur. Nec arbitrandũ est in die iudicij, illos tantũ à Dei filio denegãdos, qui in martyrio Christum denegarunt, sed † & illos omnes, quorum opere, vel sermone, vel cogitatione Christus negatus negat [b], vel cõfessus confitetur. De hac puto cõfessione, & discipulis præcepit, dicẽs [Eritis mihi testes in Hierusalẽ, & in omni Iudęa, & Samaria, & vsq; ad extremũ terrę]

Item Augustin. tract. 113. *ad c.* 18. *Ioan.*

¶ Qui Christianum se negat, Christum negare conuincitur. C. LXXXV.

ij NOn solum abnegat Christum, qui dicit eũ nõ esse Christum: sed ille etiam, qui cum sit, negat se esse Christianum. Dominus enim non ait [c] Petro, discipulum meum te negabis: sed [me negabis.] Negauit ergo ipsum, cũ se negauit esse eius discipulum. Quid autẽ aliud isto modo, quam se negauit esse Christianum? *Item* [A] *tract.* 66. Timendo mortem carnis tuæ, mortem dabis animæ tuæ. Quãta enim vita est cõfiteri Christum, tãta mors est negare [d] Christum. An Apostolus Petrus (sicut eum quidam fauore peruerso excusare nituntur) Christũ non negauit: quia interrogatus ab ancilla, hominem se nescire respondit?

A ¶Item.] *In duobus vetustis Gratiani exemplaribus hoc est aliud caput, & rubricam habet, De eodem. est enim ex tractatu 66. in Ioannem,*

Item Ioannes Chrysostomus, [id est, Auctor operis imperfecti, in Matt. Hom. 25.]

¶ Veritatem prodit non solum qui pro veritate mendacium loquitur, sed etiam, qui veritatem non libere prædicat. C. LXXXVI.

NOlite timere [e] eos, qui occidunt corpus:] ne forte propter timorem mortis non libere dicatis quod audistis, nec fiduciaLiter prędicetis omnibus, quod in aure soli audistis. Sic ergo ex his verbis ostenditur, quòd nõ solum ille proditor [f] est veritatis, q trãsgrediens veritatem, palam pro veritate mendacium loquitur: sed etiam ille, qui non libere veritatem pronuntiat, quam libere pronuntiare oportet, aut non libere veritatem defendit, quam libere defendere conuenit: proditor est veritatis. Nam sicut sacerdos debitor est, vt veritatem, quam audiuit à Deo, libere prædicet: sic laicus debitor est, vt veritatem, quam audiuit quidem à sacerdotibus probatam in scripturis, defendat fiducialiter. Quod si non fecerit, pditor est veritatis. [Corde enim creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem.]

Hæc sententia potius iudicem lędit, quàm cum, in quem temere fertur.

Vnde Augustinus ait.

¶ Iniuste aliquem anathematizans sibi, non aliis nocet. C. LXXXVII.

i ILlud plane non temere dixerim, quòd si quisquã fidelium fuerit anathematizatus iniuste: potius ei oberit, qui facit, quàm qui hanc patitur iuiuriam [g], spiritus enim sanctus habitans in sanctis, per quem quisque ligatur, aut soluitur, immeritam [h] nulli ingerit pœnam. Per eum quippe diffunditur charitas in cordibus nostris, quæ non agit perperam. [2] Pax [A] i ecclesię dimittit peccata, & ab ecclesiæ pace alienatio tenet peccata, non secundum arbitrium hominum, sed secundum arbitrium Dei. Petra [k] enim tenet, petra dimittit: columba [l] tenet, columba dimittit: vnitas tenet, vnitas dimittit.

A ¶ Pax.] *Hæc pars (nam superior non est inuenta apud B. Augustinum) ex ipso est emendata, & nonnihil aucta.*

Item Salomon, [3] sicut auis in incertum volans [m], & passer quolibet vadens sic maledictum frustra prolatum venit super eum, qui misit illud.

Item Greg. Papa homil. 26. in Euangelia.

¶ Cuius vita officio non congruit, alios ligatus soluit. C. LXXXVIII.

4 PLerumque contingit, vt hic iudicis † locum teneat, cuius ad locum vita minime cõcordat: ac proinde sæpe agitur, vt vel damnet immeritos, vel alios ipse ligatus soluat: sæpe in soluendis, ac ligandis subditis, suæ voluntatis motus, nõ autem causarũ merita causas considerare, quibus peccator sit ligandus vel absoluendus. Vnde si viderit peccatorem interius, id est, in mente à Domino viuificatum, absoluat eum exterius: quod probat exemplo Lazari. Si vero viderit illum impœnitentem, non absoluat eum, nec remed

HAEC SENTENTIA. CASVS. Supra in §. aliquãdo. dictum est, quòd iudex quandoque ex odio condemnat non delinquentem. Nunc vero dicit G. quòd talis sententia potius iudicem lædit, quam condemnatum: quod probat sequenti cap.

ILlud.] CASVS. Quidam prælatus iniuste quendã suum parochianum excommunicauit. quæsitum fuit ab Augustino cui talis sententia potius obsit. Et respondet quod prælato. Et hoc probatur vna ratione, scilicet quia spiritus sanctus nulli ingerit pœnam immeritam, & peccata tenet, vel dimittit secundũ arbitrium Dei, & non hominum. Similiter probat vna similitudine Salomonis dicentis, quòd sicut passer vel auis alia redit illuc vnde volauit: sic maledictum iniuste prolatum reuertitur super maledicentem. Et expone, *tenet*, id est, non dimittit.

g ¶ *Iniuriam.*] potest ergo agere contra ex communicatorem actione iniuriarum: qđ verũ est cum dolo ex communicauit, aliàs non. ff. vi bono. rapt. l. 2. §. si publicanus. Laur. Immo semper potest eum conuenire ad interesse, nisi iudex probabiliter errauerit, & etiam agere vt aliàs puniatur, extra de sent. excom. sacro. 2. quæs. 1. nemo. Et si temerarie excommunicat, puniatur. supra ead. temerarium.

h ¶ *Immeritam.*] id est, sine causa. nam sine culpa sæpe aliquis punitur temporaliter. 45. distinct. sed illud [b].

i ¶ *Pax.*] id est spiritus sanctus.

k ¶ *Petra.*] id est, Christus.

l ¶ *Columba.*] id est, ecclesia.

m ¶ *Volans.*] supple reuertitur quandoq;.

PLerumque.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In j. parte reprehẽdit Greg. illos prælatos, qui iniuste vel indiscrete subiectos ligãt vel absoluunt. In secunda parte ostendit, quòd prælatus debet

a ¶ *Factis.*] No. "ꝙ ipso facto negamus Christum, vt hic [a]. Ipso facto mentimur. 22. q. 5. cauete. Ipso facto appellamus, extr. de ap. dilecti. Ipso facto habemus ratũ. ff. de inoff. test. si proponas. §. 1. ff. rem rat. hab. l. 5. Ipso facto eligimus. extr. de iis quæ fi. à ma. par. cap. ex ore.

b ¶ *Negat.*] Quidam habent, negatus negat, vt hic.

NOn solum.] CASVS. Quæsitum est ab Aug. vtrum ille qui timore mortis negat se esse Christianum, Christũ negare dicatur? Et resp. ꝙ sic, quia nõ solum negat ille Christum q dicit eũ nõ esse, sed etiam qui negat se Christianum, quod probatur exemplo Petri, qui Christum negauit eo ipso ꝙ se eius discipulum esse negauit.

c ¶ *Non ait.*] Arg. hic & ex præcedenti c. ꝙ q vnũ dicit, & omne id quod sequtur ex illo dicit, vt s. di. 8. quo iure, ext. de do. & cõt. cum dilecti. in fi. extra de off. deleg. cum super. ff. quod metus caus. l. 1.

d ¶ *Negare Christũ.*] "sed qđ si aliqs coactus negat Christum ore, sed corde non negat, nõ videtur peccare: nã ex corde procedunt vitia. 15. q. 6. c. 1. & Deus cor interrogat. 14. q. 5. si quid. tamen dico ꝙ mortaliter peccat: quia nulla conditione debet ad hoc adduci. 12. q. 2. primũ. Nam etsi nõ vult negare Christũ, vult tamen istud propter quod negat, s. vitam. 15. q. 1. merito.

NOlite timere eos.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In j. dr, ꝙ timore mortis nõ debet aliquis veritatem tacere. In ij. parte tractatur de tribus proditoribus veritatis, s. de eo qui pro veritate mendacium loquitur, & de eo qui per timorem negligit veritatem prædicare, & de eo qui veritatẽ auditam non defendit: Nã sicut sacerdos veritatẽ quam audiuit à Deo, dẽt libere prædicare: sic laicus veritatem quam audiuit à sacerdotibus, debet libere defendere.

e ¶ *Nolite timere.*] nõ remouet naturalem timorẽ mortis. "naturale enim est quemlibet timere & horrere mortem: vnde Iesus eam timuit, sicut legitur: Cœpit Iesus pauere & tædere. & alibi. Pater si possibile est, trãseat à me calix iste. sed dicit ne in tm timeamus eam, vt per eius timorem aliquid contra iustitiam agamus, vel quod nobis per scripturam, vel per magistros, vel per reuelationem diuinam reuelatum est, substineamus. vnde subdit quasi exponendo, ne forte, &c.

f ¶ *Proditor.*] proditor est qui loquitur mendacium, vel non libere pronuntiat veritatem, vt hic. qui sibi crimen cognitum malitiose publicat. 2. quæst. 1. si peccauerit. qui alium circumuenit, & eum in periculum trahit. & 24. q. 3. transferunt. qui res vel munitiones hostibus tradunt. 22. q. 5. de forma. qui secreta sibi commissa reuelat. de pœn. dist. 6. sacerdos.

"ipso facto multa fiũt.

a Et sic hẽs hic arg. ꝙ qs ope negat loqtur, cõfitetur, prędicat. 24. q. 5. cauete. 46. dist. habet hoc. & 1. q. 1. cum annis, Arch.

Matth. 10. † *al. sed per omnia opera sermones, cogitationes Christus vel negatus, &c.*

"Christum negans etiã solo ore, peccat.

Act. 1.

Luc. 22.

Luc. 11.

"Mortem timere naturale est.

Matth. 10.

Rom. 5.

2 Aug. de baptismo cõtra Donat. l. 3. c. 18.

3 Prouer. 26. sed paulo aliter.

b Ad idẽ de conf. di. 1. in sancta. vbi de hoc. s. 1. q. 4. in prin.

4 Iuo p. 14. c. 3. Pan. l. 5. ca. 78. 79. 80

† *al. iudicij*

1 Anſ. l. 12. c. 67. Poly. l. 7. tit. 1. fine auctoris noſe.

Source : BIU Cujas

†al. hac ipsa

remedium ei conferat. Secda pars incipit ibi, *Causa ergo.* Hæc

ĩ. e. ipse ligandi. ĩ. e. c. iudicare.

solutionis verba, sunt Greg. & non Grat.

a ¶*Vt ipse.*] repetit hic tenorem illorum c. ĩ. ea. ipse. & c. iudicare. & c. tunc vera.

b ¶*Per prophetam.*] Ezechielem 13. c.

Ezech. 13.

INiustum.] Casvs. Hoc c. diuiditur in tres par. In 1. dicitur ꝙ sententia lata per metum regis vel alteri⁹, non valet. In 2. par. dicitur, ꝙ parum est religioso homini inimicitias nō exercere, ni si eas extinguere conetur. In 3. part. dicitur, ꝙ melius est mala

†abest ab orig.

humiliter confiteri, q̃ de bonis superbe gloriari. Secūda pars est ibi, *Homini religioso.* Tertia ibi, *Melior est in malis factis.* Seq. ca. per se patet.

c ¶*Non valeat.*] arg. ꝙ sententia per metum

2 ĩ. ea. tunc vera.

lata, nulla[a] est ipso iure, vt hic, & 31. q. 2. Lo

a Arg. d̄ pœ. di. j. q̃ pœnitet. ver. d̄t enim. 2. q. 1. ĩ primis. 15. q. 6. c. 2. 33. q. 5. notificasti. ext. lib. 6. de his q̃ vi. me. caus. fi. absolutiōis. Arc.

tharius. 25. q. 1. omne. Sed dic, quòd tenet nisi elidatur per exceptionem.

d ¶*Parum esse.*] i. non sufficit ei ꝙ ipse non sit inimicus, vel non generet aliis inimicitias, nisi studeat in aliis eas extinguere. 22 q. 5. de forma.

e

Vi iustus est.] *Præmium.*] In hoc quòd patienter sustinet.

HIC, ET SI. Casvs. Dictum est supra in duob. membris distinctionis sententiæ excōicationis esse parēdum. Nūc dicit Grat. ꝙ etiam sententiæ excōicationis est parendum secūdū tertium

3 25. q. 1. omne. §. iniustū. ex Marcellino. in cap. Hadria. c. 78. capit. l. 5. c. 251. 4 Bur. l. 15. c. 8. Ans. l. 3. c. 84. Iuo p. 5. ca. 235. & p. 16. c. 9.

membrum. s. q̃ apud Deum ligatus non erat, ne ex supbia sua ligādus videatur: post ea ostendit, ꝙ si prælatus præcipiat aliquid mali subditis suis, subditi ei obedire nō debēt. quod probat per seq. c. vsque ad §. cum ergo.

IDEM EST. Hęc est 7. pars q. in qua intēdit probare p 14. auct. ꝙ in malis non est obediendum plātis. s. vbi iussio eorū cōtinet errorem intolerabilem. ext. de of. del. cum cōtingat, & ext. de sen. exc. per tuas. quæ de hoc loco tractæ sunt. Ioan. de Fan.

5 Aug. l. cōfes. 9. c. 9.

f ¶*Aequitatē.*] ab hoc loco ostendit quid iuris sit de snīa præcepti. & dicas, ꝙ semper parendū est iudici in rebus licitis dum tñ illa spectēt ad officium eius præcipere, vt 7. q. 1. qa. & ff. de re. iu. factum. & si dubium est an sit licitum, parendum est ei. 23. q. 1. quid culpatur.

SI *quis episcopus.*] Casvs. Quæsitū fuit ab Eutychiano si eps aut abbas, præcipiat presbytero, vel monacho Missam ꝑ hæreticis cantare, vtrum ei sit obediendum? Et respon. quòd non. Sequens ca. patet.

6 Pol. l. 7. ti. 5 Burc. l. 19. c. 105. Iuo p. 15. c. 117.

g ¶*Pro hæreticis.*] mortuis, q̃d non licet speciali oratione, vt 13. q. 2. nō æstimemus. "sed pro viuis hęreticis, & aliis malis ēt speciali oratiōe licitū est orare, vt 13. q. 2. ꝑ obeuntib. sed generali oratione pro omnib. defunctis licitum est orare, vt de pœ. dist. 5. falsas. & 24. q. 3. corripiantur.

"orōe spāli ꝑ hæreticis orare licet.

h

NOn *semper.*] ¶ *Præcepto.*] n̄ solum iniusto, sed inhonesto. vel etiam si à iudice p̄cipitur aliquid quod sit inhonestū, vel incōmodū, vt ff. de recep. si cū dies. §. cōpromisso. & 2. q. 2. præceptum. & ff. de iud. si longius. & 3. q. 9. hortamur.

7 Ans. l. 13. c. 26.

Si dominus.] Casvs. Dicitur hic quòd si dominus præcipiat ea q̃ bona sunt, ei est obediendum: si vero mala præcipiat, Deo cæli potius q̃ terreno est obediēdum. Idem dicitur de seruis, vxorib. & filiis, qui in bonis tantū debent obedire. Sequentia duo c. plana sunt.

8 Polyc. l. 1. tit. vlt.

Act. 5.

i ¶ *Si dominus.*] ff. de re iud. ad ea quæ.

k ¶*De vxoribus.*] 33. q. 5. manifestum. contra, vbi dicitur, "quòd licet vir præcipiat vxori, ꝙ non seruet votū, licet ipse peccet, ipsa tamen tenetur ei obedire. Sed dic, quòd licet vir præcipiendo peccat, non tamē præcipit id, quod est peccatum: quia præceptū domini est, vt in tali casu obediat vxor viro, vt 33. q. 5. noluit. Item adhuc obiicitur quòd seruus quo ad quid à periurio excusatur, propter mandatū domini. 22. q. 5. qui compulsus, &c. si quis coactus. Resp. tamen excusatur à pœna pro parte, sed non à peccato. ĩ. distin. 4. denique.

"Votū vxoris ōt mariti⁹ impedire

9 ĩ. e. imperatores. §. Iulianus.

l

IVlianus.] ¶*Obediebant.*] ĩ. 15. q. 6. nos sanctorum. & c. iuratos. contra: "ibi enim dicitur, quòd si dominus

"Excōicatio dñi ñ liberat vasallū à sacrō.

hæreticus, statim vasallus eius absolutus est à sacramēto. Resp. Iulian⁹ adhuc tolerabatur ab ecclesia, ne

fusc

esse seruandam prælatis in rebus illicitis.

Vnde Eutychianus[A] *Papa ait.*

A ¶Eutychianus.] *Burchardus, & Iuo referunt ex Eutychiano simul caput hoc, & c. si quis. 24. q. 1. quod tamen Grat. citat ex Iulio.*

¶ Non est obediendum episcopo, qui pro hæreticis Missam canere iubet. C. XCI.

SI quis episcopus, aut abbas presbytero, aut monacho suo iusserit Missas ꝑ hæreticis[A] g cantare, non licet, & non expedit obedire eis.

A ¶Hæreticis.] *Ceteri collectores addūt, mortuis, quam vocem hic auctor glossæ suppleuit.*

Item Augustinus.

¶Præceptis non obedire multoties expedit. C. XCII.

NOn semper malum est non obedire præcepto[h]: cum enim Dominus iubet ea, quæ sunt contraria Deo, tunc ei obediendum non est.

¶Huic capitis partim verba ipsa, partim sententiæ habentur apud B. Ambrosium libr. de paradiso, c. 6.

Item Hieronymus in epist. ad Titum[A]*, ca. 2. ver.* [*Serui domino suis subditi.*]

A ¶Titum.] *Sic est emendatum ex Polycarpo, cum antea citaretur,* ad Ephesios, *emendato etiam, & non nihil locupletato ipso capite ex originali.*

¶De eodem. C. XCIII.

7 SI dominus[i] ea iubet, quæ nō sunt aduersa scripturis sanctis, subiiciatur seruus domino. Si vero contraria præcepit, magis obediat spiritus, quàm corporis domino. *& infra c. 3.* ¶[8] Si bonum est, quod præcipit Imperator, & præses, iubentis obsequere voluntati, si vero malum, responde ei illud de actibus Apostolorum. [Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus.] Hoc ipsum & de seruis intelligamus apud dominos, & de vxoribus[k] apud viros, & de filiis apud parentes: quòd in illis tantum dēbeant dominis, viris, parentibus esse subiecti, quæ contra Dei mandata non veniunt.

Item Ambrosius.[9]

¶Non sunt audiendi, qui contra Deum aliquid iubent. C. XCIIII.

IVlianus Imperator quamuis esset apostata, habuit tamen sub se Christianos milites: quibus cū dicebat, producite aciem pro defensione reipublicæ, obediebāt[l] ei. Cum autem diceret eis, producite arma in Christianos, tunc cognoscebant Imperatorem cœli.

¶Infra ead. c. Imperatores. §. Iulianus. *habetur hæc sententia: fortasseque ex eo loco mutatis verbis, confectum est hoc capitulum.*

Item Fabianus Papa, epist. 2. omnibus episcopis.

¶Non iubet aliquid iniustum, qui Deum timere probatur. C. XCV.

QVi omnipotentē Deum metuit, nec cōtra Euāgelium,

Hic, & si, vt dictum est, non teneatur ligatus apud Deum, sententiæ tamen parere debet: ne ex superbia ligetur, qui prius ex puritate conscientiæ absolutus tenebatur.

7 *Idem est, quando contra æquitatem*[f] *sententia fertur: veluti quando subditi non possunt cogi ad malum, scientes obedientiam nō*

Source : BIU Cujas

a Sub. ideo ei obedieba tur. ar. 3. q. 7. c. vlt. ī fi. 17. g. 4. §. vlt. A.

Ita corporis.] Casvs. Nicolaus Papa in hoc c. redarguit Lotharium regẽ, qui fornicabatur cũ Gualdrada, & subiectis prębebat exępla similia faciendi, & quod ipse delinquerat in hoc probat p Thiegualdũ & Guntharium episcopos, q depositi sunt: quia crimen ipsius approbauerunt, ei obedientes in malo.

1 Iuo p. 8. c. 127.

Psal. 39.

a ¶ *Probat.*] ar. cp sententia lata cõtra vnũ, pręiudicat alij. sic 3. q. 6. hæc quippe. 81. dist. tantis. extr. de sent. & re iud. cum super. vbi alter appellans cogitur probare causam appellationis.

2 s. ea. Teugualdum.

Qui resistit.] Casvs. Dicit hic Augu. cp si aliqs nõ obedit potestati in bonis, Deo resistit. Si vero potestas malũ iubeat, potiꝰ est obediẽdum domino cęli, quã domino terreno, & hoc ,pbat exemplo sęcularium potestatũ, in quib. si maior præcipiat contra minorem, maiori est obediendum.

b ¶ *Potestati.*] hæc regula vbiq; fallit, nam potius tenemur obedire epo, q̃ Metropolitano, vt 9. q. 3. p totũ.

3 Beda Rom. 13. Polyc. l. j. tit. 27.

"Itẽ & monachus potius obedit abbati[b] q̃ epo, vt 58. dist. c. 1. & 2. & potius statur excõi cationi prælati q̃ absolutioni epi. extr. de of. or. cum ab ecclesiarum. nisi intelligas in eo casu loqui qñ minor habet iurisdictionem à maiore, secundum cp loquitur. ff. de iud. l. iudicium. Vel loquitur in eo casu, cũ appellatur ad maiorem: tunc potius maiori, q̃ minori parendum est. Item adhuc obiicitur d episcopo, qui potius obedit regi q̃ suo metropolitano. 18. dist. si quis episcopꝰ. sed ibi loquitur cum præuenit mandatum regis. Itẽ obiicitur de vxore, quę potius obedit viro quã Deo, vt 33. q. 5. manifestum. sed solutum est. s. e. si dominus.

† Sed si] ori. Rom. 13.

† al. verum

† al. proconsulem

" Monachꝰ abbati potiꝰ quã epo obedire d 3. b Nã potius ẽ monachꝰ sub abbate, q̃ vxor sub viro, vt nor. 33. qu. 5. noluit. Arch.

Eph. 6.

c ¶ *Proconsul.*] si. dist. 8. quæ contra mores. & loquitur hic in eo casu quando in eadem ciuitate sunt pluresiu dices, quorũ vnus maior est alio, vbi maior iudex potest punire minorem, vt C. de of. rec. ,puin. potioris. H.

35. dist. 9. c. 1 Polyc. ibid.

Imperatores.] Casvs. Donatistæ dicebant, cp cum Imperatores Christiani iubebant aliquid contra eos, subditi obedire non debebant. sed Aug. scribit contra eos, docens cp si Imperatores in errore essent, & iuberent iustos affligi, eis non esset obediendum: qa Deus hoc prohibet. & hoc probat exẽplo Nabuchodonosor, qui cum præciperet auream statuam adorari, qui non obedierunt, placuerunt Deo. Si vero Imperatores contra hæreses, & contra hæreticos pro veritate aliquid iubent, qui nõ obedierit, peccat: & hoc ,pbatur exemplo Nabuchodonosor, q̃ præcepit, vt qui cumque blasphemaret Deum Sidrac, Misac, & Abdenago, iret in interitum, & domꝰ eius iret in perditionẽ. Post miracula præcepit Nabuchodonosor vt Sidrac, Misac, & Abdenago, adorarent statuam auream, & qa facere noluerunt, præcepit eos mitti in fornacem ardentem: sed quia ignis nõ nocuit eis, ideo postea pręcepit, vt nullus Deum eorum blasphemaret. *Exsufflari*, & à vobis, & ab illis quos rebaptizatis.

Dan. 3.

† al. frontem

d ¶ *Exsufflari.*] Sicut eñ nostri sacerdotes exsufflãt in baptismo diabolum: sic sacerdotes hæreticorũ Christum, vt vt 23. q. 4. quã do. & de conse. dist. 4. postea.

IVLIANVS. Casvs. Iulianus Imperator, & apostata habebat sub se milites Christianos, q̃ si præcipiebat eis, vt idola colerent, vel alia mala facerent, nõ obediebãt: si vero ꝑcipiebat eis, vt contra hostes pro republica dimicarẽt, obediebant ei.

5 in Psal. 124 ver. Q̃m nõ derelinqs] Beda ad Epheſ. 6. s. e. Iulianus. Iuo p. 5. c. 7.

Quid ergo.] Casvs. Docet in hoc c. Gre. cp homo peccator in hac vita præsenti debet suo prælato in bono obedire: & hoc ,pbatur exemplo Christi, qui vsq; ad mortẽ patri obediuit. Docet etiam cp bonum mediocre debet subditꝰ propter obedientiam dimittere: quod probat exemplo Adę, cui Dominus præcepit, vt ab esu arboris paradisi abstineret: non quia arbor mala esset, sed vt à bono mediocriter prohibitus, per obedientiæ meritum crescceret. Si vero prælatus malum præcipiat, numquam est ei obediendum.

e ¶ *Breuitate.*] breue enim dicitur tempus vitæ huius. 23. q. 4. ipsa pietas. & de pœ. di stin. 5. consideret.

" obediẽtia est summe necessaria,

f ¶ *Intermitti.*] " nota pro obedientia omit ti bonum, vt hic, 21. di. denique. & ff. de re mili. l. 3. §. in bello. & 16. q. 1. monachi. Item pro obedientia bonũ est pati etiam quod iniustum est. si. 100. dist. contra morem. &

licet

Item Augustinus sermone 6. de verbis Domini.

¶De eodem. C. XCVII.

3 QVi resistit potestati[b], Dei ordinationi resistit. Sed quid† si illud iubeat, quod non debeas facere? Hic sane contẽne potestatem timendo potestatem. Ipsos humanarũ legum† gradus aduertite. Si aliquid iusserit curator, nonne faciendum est? tamen, si contra proconsul†[c] iubeat, non vtique cõtemnis potestatem, sed eligis maiori seruire. Nec hinc debet minor irasci, si maior prælata est. Rursus si aliquid ipse proconsul iubeat, & aliud iubeat Imperator, numquid dubitatur illo contempto, illi esse seruiẽdum? Ergo, si aliud Imperator, & aliud Deus, quid iudicatis? Solue tributum: esto mihi in obsequium: recte, sed non in idolio. In idolio prohibet. Quis prohibet? Maior potestas. Da veniam: tu carcerem, ille gehennam minatur. Hic iam tibi assumenda est fides tua tamquam scutum, in quo possis omnia igneta iacula inimici extinguere.

¶Emendatum & locupletatum est caput hoc ex ipso originali.

Item Donatistis, epist. 166.

¶De eodem. C. XCVIII.

4 IMperatores, si in errore essent (quod absit) pro errore suo cõtra veritatem leges darent: ꝑ quas iusti & probarẽtur, & coronarentur, non faciendo quod illi iuberent, quia Deus prohiberet. Sicut iusserat Nabuchodonosor, vt aurea statua adoraretur: quod qui facere noluerunt, Deo talia prohibenti placuerũt. Quando autem Imperatores veritatẽ tenent, pro ipsa contra errorem iubẽt. Quod quisquis contempserit, ipse sibi iudicium acquirit. Nam & inter homines pœnas luit, & apud Deum sortem† non habebit, quia hoc facere noluit, quod ei per cor regis ipsa veritas iussit: sicut ipse Nabuchodonosor postea miraculo salutis trium puerorum commotus, atq; mutatus pro veritate contra errorem, edictũ proposuit, vt qui cumq; blasphemarent Deum Sidrac, Misac, & Abdenago, in interitum irẽt, & domus eorum in dispersionem. Et non vultis, vt aliquid tale contra vos iubeant Imperatores Christiani, cum sciant à vobis in eis, quos rebaptizatis, Christum exsufflari[d]; *Idem in psalmis.*[5] ¶Iulianus extitit infidelis Imperator. Nonne extitit apostata, iniquus, idololatra? Milites Christiani seruierunt Imperatori infideli. Vbi veniebatur ad causam Christi, non agnoscebant, nisi illum, qui in cœlo erat. Quando volebat, vt idola colerent, vt thurificarent, præponebant illi Deum. Quando autem dicebat, produci te aciem, ite contra illam gẽtem, statim obtemperabãt. Distinguebant dominum æternum à domino temporali: & tamen subditi erant propter dominum ęternum, etiam domino temporali.

Item Gregorius, c. 12. libri 35. in Iob.

¶Per obedientiam bonum deserere, malũ vero numquam facere licet. C. XCIX.

QVid ergo mirũ, si homo peccator, se obediẽtiæ in p̃sentis vitę breuitate[e] subiicit, quãdo hanc mediator Dei & hominũ tenuit[A], & tenẽdam præcepit, & cũ obedientes remunerat, non relinquit? Sciendum vero est, cp, numquã per obedientiam malum fieri, aliquando autem per obedientiam debet bonum, quod agitur, intermitti. [f] Neque enim in paradiso arbor mala extitit, quã Deus homini, ne contingeret, interdixit: sed, vt melius per obedientiæ meritũ homo bene conditus crescceret, dignum fuerat, vt hunc etiam à bono prohiberet: quatenus

Source : BIU Cujas

licet iste iniuste facit præcipiendo: iste tamen iuste facit parẽdo. 23. q. 1. quid culpatur. in fi. & adimplere tenemur præceptum, licet vix tolerabile. 19. dist. ĩ memoriã. Sed quid si eps præcipiat alicui, vt eat Romam, & ille se excusat, ideo qa alij inueniuntur meliores? Hæc excusatio non valeat[a]: qa in legationib. ordo non est seruandus, vt ff. de leg. sciendum. §. pe. & est hic arg. qꝫ si clericus vouerit iter peregrinatiõis, quòd non potest ire inuito episcopo. de cons. di. 5. non oportet.

a Ad idẽ qd leg. & no. 23 q. 1. c. vlt. vbi d hoc vide, & qd leg. & not. 16. q. 1. nos autem. Arc.

Qui consentit.] Casvs. In hoc c. tractatur de duob. generib. cõsensus in malum, i. de consensu cooperationis, & de consensu illius, qui hominem in malo defendit. Primꝰ consensus pariter cũ faciente punitur, secũdus magis. Et hoc ꝓbat duabus auctoritatib. sanctorum patrũ, q̃ sunt in libro quem dicunt, vitas patrum.

1 Smaragdꝰ c. 69.

2 Ans. l. 12. c. 5. Burc. l. 11. c. 46. Iuo p. 14. c. 110.

a ¶*Qui consentit.*] per cooperationem, & auctoritatem, vt 2. qu. 1. notum sit. in fine.

Additio. Aliàs est cõsensus per negligentiam. 1. q. 1. quidquid. aliàs per consilium, siue per approbationem. Arch.

b ¶*Acrius.*] ĩ. 24. qu. 3. qui aliorum. s̃. 86. dist. tanta.

Si is qui.] Casvs. Dicitur in hoc c. qꝫ nullus ex pcepto p̃lati debeat aliqd facere quod sit contra Dominum: & hoc probat auctoritate Pauli dicẽtis, ẽt si nos, &c. Seq. duo c. plana sunt.

c ¶*Etiam si nos.*] ergo aliqs seipsum vel sibi parem excommunicare pt, vt hic, & 12. q. 2. non liceat. 21. di. nunc autem. " Sed contra: par in parem non habet imperium, vt 21. di. inferior. ext. d ele. innotuit. nec aliqs in seipsum habet imperium, vt ff. d arb. l. pe. Sed dic qꝫ p hæc verba non anathematizauit, sed tantum dixit eum esse anathematizatũ, i. separatum ab eis, vt ei non esset credendum, vel ostendit per hæc verba quid fieri debeat. Et est simile, quòd non semper est credendum viro sancto. 50. dist. si quis præpostera.

" Excõicare seipsum nemo potest.

Gal. 1.

CVM ERGO. Casvs. Concludit Grat. ex supradictis ca. dicens, qꝫ si subditi excommunicentur à prelato: quia nõ obediunt ei in malo, tali sententiæ non obediendum: quia iniqua sententia non grauat quemquam apud Deum. Et ostendit, qꝫ supradicta c. in quib. communicantes excommunicatis ab ecclesia separari iubentur, non intelliguntur de quibuslibet communicantibus. quod probat sequentibus c. Sententiæ excommunicationis, vt ob hoc faciat malum quod præcipitur, ei tamen est obediendũ, quia se debet gerere pro excommunicato, & petere absolutionem, vel sententiæ præceptis.

" Excõicote & absoluo te, an liget vel absolvat.

d ¶*Cogi non possunt.*] " Quid si episcopus dicat, excommunico te, & absoluo te, an potius sit excõicatus q̃ absolutus? Duæ hic sententiæ videntur, sicut plura sunt præcepta iudicum, vt ext. de dol. & cont. cum dilecti. sicut plures sunt stipulationes cum promittitur hoc & illud. ff. de ver. ob. scire debemus. & l. quod dicitur. [b] Dic qꝫ nulla est excommunicatio, propter sui contrarietatem. Si autem diuersę sententiæ ex interuallo proferuntur, valet vtraque. Item quid dices si dicat, excõico te vel absoluo? Dic qꝫ si ante non erat excommunicatus, modo est excõicatus: sed si fuit ante excõmunicatus, modo est absolutus. Io. Ego dico, quòd talis prælatus præsumitur fatuus, & pro eodem habetur ac si non tulisset sententiam, vt ext. de succes. ab inte. cum dilectus. B. Item pone mandatum est duobus vt excommunicent aliquem, & vnus dixit, excommunico te, si ille non excommunicat te. Dic qꝫ si ambo illa verba proferunt, non est excommunicatus. Io. cõtrarium credo. B. Itẽ, quid si indeterminate dico, excommunico alterum illorum, numquid ambo sunt vitandi? videtur qꝫ sic, quia in genere potest ferri excommunicatio. ext. de of. or. si sacerdos.

b Sub. & sic hĩ ꝓ absoluto, & cũ absolutio vlti ma fuerit, se cũdùm P. & idem sentit Io. de Fan.

3 s̃. e. cui est illata.

4 Iuo p. 14. c. 46. Pann. l. 5. c. 106.

QVOD AVTEM. Hæc est 8. pars qu. in qua excipit quasdam personas quæ nõ sunt excommunicatæ, quã quam excommunicatis communicent, dũ tamen in crimine nõ communicent eis: & hoc probat per quatuor aucto. Io. de Fan.

5 B. Greg. l. 34. mor. c. 16

Excellentissimus.] Casvs. Engeltruda fuit excommunicata cum omnibus suis communicatoribus & fautorib. cum quibus fautorib. quidam cõmunicabant ex necessitate: quidam ex ignorantia: quidam ex voluntate. vnde Carolus quæsiuit à Nicolao, quid de his faciẽdum sit. Nicolaus vero scribit non Carolo, sed Hincmaro Rhemorum archiepiscopo, & præcipit, vt cõmunicantes ex necessitate vel ignorantia, absoluat. auctoritate Apostolica, nisi ignorantia illa, vel necessitas ex voluntate, vel ex simulatione processerit. sponte vero communicantes non absoluat, nisi digna satisfactione interueniente absoluãtur de facto: quia reuera excommunicati non sunt, vt ĩ. c. prox. Vel c Sub. qa re potest dici, quòd anti uera excõiquo iure excommunicati erant, sed hoc corrigitur per c. prox. quo cati ñ sunt, vt ĩ. c. prox. niam multos.

Psal. 35.

e ¶ *Qui communicant.*] non intelligas, quòd hæc excommunicatio transit in tertiam personam: quia ipsa cum suis communicatoribus omnibus fuit excommunicata. vnde illi communicantes iure excõiintelliguntur nominatim excommunicati, vt extra de sent. excom. quod in dubiis.

vel ꝑ dici, antiquo cati erãt, sꝫ corrigitur p c. ĩ. ꝑx. qm.

f ¶ *Absoluantur.*] idest, absoluti iudicentur[c]. sic 24. q. 1. audiuimus.

g ¶ *Vel non ex voluntate.*] sic ff. quod metus cau. si mulier.

secũdùm

Quoniam

Source : BIU Cujas

Tenuit, & tenendam præcepit.] *Hæc ab sunt à plerisque manuscriptis, & ab originali. Simile quiddam legitur apud* B. *Augustinũ sermone 5. ad fratres in eremo.* Nec mirum, inquit, si nos peccatores obedientiæ subiicimur, quando hanc mediator Dei & hominum etiam in morte non deseruit, & ei se subiecit, qui per omnia erat patri æqualis.

Item Isidorus.[1]

¶Apud Deum maledicitur, qui peccantibus consentit. C. C.

QVi consentit[a] peccãtibus, & defendit aliũ delinquẽtem, maledictus erit apud Deum, & homines, & corripietur increpatione seueriſſima. Hinc etiam quidam sanctiſſimꝰ pater ait: Si quis peccantem defendit, acrius[b] quã ille, q peccauit, coerceatur. Hinc & alius pater ait: Si quis alterius errori consenserit, & illi cõsilium dederit, vt se tardius humiliet, sciat secum illo simili modo iudicandum culpabilem.

¶*Prima pars huius capituli vsque ad vocem,* seueriſſima, *habetur in regula* B. *Pachomij Roma edita. Totum vero extat apud Smaragdum in expositione regulæ* B. *Benedicti, c. 69. Citat autem Basilium quemadmodũ & Burchardus & Iuo: & sensus est in regulis ipsius Basilij breuioribus, regula septima.*

Item Isidorus.

¶Non est obediendum, quod cõtra Deum præcipitur. C. CI.

SI is, qui præest, fecerit, aut cui quam quod à Domino prohibitum est, facere iusserit, vel quod præceptũ est, præterierit, aut præterire mandauerit, sancti Pauli apostoli sententia ei ingerenda est, dicentis [Etiam si nos[c], aut angelus de cœlo euangelizauerit vobis, præterquã quod vobis euangelizauimus, anathema sit.] *Idem.*

¶Si quis[A] prohibet vobis, quod à Domino præceptum est, vel rursus imperat fieri, quod Dominus prohibet, execrabilis sit omnibꝰ, qui diligunt Deum. *Idem.* ¶Is, qui præest, si prẽter voluntatem Dei, vel præter quod in sanctis scripturis euidenter præcipitur, vel dicit aliquid, vel imperat, tanquam falsus testis Dei, aut sacrilegus habeatur.

¶*In regulis breuioribus* B. *Basilij, c. 114. & 303.*

similima leguntur hisce omnibus, quæ in hoc capite continentur.

A ¶Si quis prohibet.] *In lib.* B. *Basilij de institutis monachorum, Rufino interprete, fere eadem habentur, c. 14. quemadmodum vltimus ver.* is qui præest, *ibidem c. 16.*

Cum ergo subditi excommunicantur ideo, quia ad malum cogi non possunt[d], *tunc sententiæ non est obediendum: quia iuxta illud Gelasij*[3] *Nec apud Deum, nec apud ecclesiã eius quemquam grauat iniqua sententia.*

8 *Quòd autem supra, communicantes excommunicatis de ecclesia abiici iubentur, nõ de quolibet modo communicantibus intelligendum est.*

Vnde Nicolaus Papa Hincmaro Rhemorum archiepiscopo.

¶De his, qui cum excommunicatis communicant. C. CII.

4 EXcellentiſſimus rex Carolus Apostolatum nostrum consuluit, quid agẽdum sit de his, qui communicant cum his, qui cum Engeltrude sæpe damnata femina communicãt[e]: quoniam eam cũ communicatoribus suis, & fautoribus pari vinculo anathematis constat esse adstrictam. 5 Quapropter nũc beatitudini tuæ iniungimus, vt super hoc nostra auctoritate fretus curam de his sumere studeas: & quia docta diuinitus sanctitas tua valde nouit aliud esse ex necessitate, aliud ex ignorantia, atq; aliud, quod ex studio delinquitur, istudq; posterius duobus prioribus districtius esse puniendum, idcirco solerter inuigilet, & cauta discretione singulorum modos diiudicet: quatenus, qui ex necessitate, aut ignorantia delinquũt, auctoritate nostra per te absoluantur[f]: si tamen ipsa eorum ignorantia, vel necessitas vera, & non simulata, vel non ex voluntate[g] processerit: quia, vt bene nosti, pleriq; sunt, qui possunt quidem, sed nolunt recta nosse. Vnde psalmista de huiusmodi [Noluit, inquit, intelligere, vt bene ageret.] Illos autem, qui studio suo obligantur, & contemptu interdicta nostra postponunt, non nisi digna satisfactione præueniente vomus à te prorsus absolui.

Item Gregorius vij. lib. 5. Regesti, in concilio Romæ habito.

¶De iis qui sine culpa cum excommunicatis communicant. C. CIII.

Q*Voniam multos.*]Casvs. iste tripliciter ponitur ab H. qui notatur et in apparatu. Sed ego Bart. Brix. sine præiudicio melioris sententię hunc casum sic intelligo. Quidã cõicabant excõicatis tempore Gre. vij. vel ignorantia iuris, vel ꝑpter nimiam simplicitatem: qdam timore vel necessitate, nec curabãt postea petere absolutionem:

1 Iuo p. 14. c. 43. Pan. l. 5. c. 125.

quos cũ videret Gre. sine absolutione decedere, antiquum rigorem excõicationis tẽperauit, excipiens ab hac excõicatiõe quasdam personas, s. vxores & filios, seruos & ancillas, mancipia, rusticos & seruientes excommunicatorum & eorum curiales: dummodo supradictorum cõsilio scelera non ꝑpetrentur: excipit ẽt q ignorãtia facti participant excõicatis. & eos qui transeũt per terram excommunicatorum. In fi. dicitur, ꝙ non prohibetur aliquid dari excommunicato intuitu pietatis. Beneu. ẽt hunc casum sic ponere videtur. *Ad tempus.* i. propter tempus futurum, vel propter defectum nostri temporis.

a ¶ *Quoniam.*]quidam sic ponunt hunc casum: Aliquis propter enorme crimen fuit excõicatus, & propter enormitatem criminis ꝓhibebatur tẽpore Gregorij, ꝙ nec filius, nec vxor, nec aliqs de familia ei communicaret: & hoc licite potuit fieri, vt dicunt, per id quod est 24. q. 3. si habes. ibi, *Nisi grauissime commoueret.* sed cũ Gregorius videret eos contemnere talem excommunicationem, temperauit sententiam circa familiam. & secũdum hoc expone, *perire*, ꝑpter contemptum: qa non petebant absolutionem.

† *al. in subsistentationem, non superbia.*

2 Iuo p. 2. c. 95.

b ¶ *Ignorantia.*] facti crassa & supina.

c ¶ *Simplicitate.*]iuris errore.

d ¶ *Necessitate.*] quæ vitari poterat. vel etiã ineuitabili, sed certe Inno. ponit hanc quæstionem, & eam non soluit, s. vtrum pro enormi delicto tota familia sit vitanda. ext. de sen. exc. inter alia, in fin. & præterea hoc statutum non esset generale, sed tantum in vno casu quando quis committeret crimen enorme. Alij sic ponunt casum. Apostolus ait: si qui fratres nominãtur, cum his nec cibum sumere licet. & illa sententia ad omnes fideles extenditur, vt s. ea. ad mensam. vnde vsque ad tempus Gregorij tenebatur", quòd familia excommunicatorum videbatur saltem in sine periculo cõicat eorũ familia.

e ¶ *Anathematis.*]improprie ponitur. idest, simplicis excõicationis.

f ¶ *Ad tempus.*]scilicet futurum.

1 Quoniam [a] multos peccatis nostris exigentibus pro causa excommunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantia [b], partim nimia simplicitate [c], partim timore, partim etiam necessitate [d]: deuicti misericordia anathematis [e] sententiam ad tempus [f], prout possumus, opportune temperamus [g]. Apostolica itaque auctoritate ab anathematis vinculo hos subtrahimus: videlicet vxores [h], liberos, seruos, ancillas, seu mãcipia, necnon rusticos seruientes, & omnes alios, qui nõ adeo curiales sunt, vt eorum consilio scelera [i] perpetrẽtur, & eos, qui ignoranter excommunicatis communicant, siue illos qui communicant cum eis qui excommunicatis communicant. Quicumque autẽ orator, siue peregrin[o] [k], aut viator in terram excommunicatorum deuenerit, vbi nõ possit emere, vel nõ habeat vnde emat, ab excommunicatis accipiendi licentiam damus. Et si quis excommunicatis nõ † in subsistẽtationem superbiæ, sed humanitatis causa dare [l] aliquid voluerit, non prohibemus.

Item Bonifacius Martyr Zachariæ Papæ in epist. quæ incipit [*Paternæ.*]

¶ De Bonifacio, qui excommunicatis, & A pseudoepiscopis se non communicaturum iurauit. C. CIIII.

A ¶ Et pseudoepiscopis.] *Hic in aliquot vetustis antea legebatur*, excommunicatis à pseudoepiscopis.

2 Antecessor prædecessoris vestri venerandę memorię Gregorius, dum me indignum ordinauit, & ad prædicandum verbũ Dei Germanicis gentibus mi

g ¶ *Temperamus.*] i. tẽperata esse ostendimus. "Est ergo hoc verũ, ꝙ nunq̃ familia excõicanda est ꝑpter delictũ domini, nisi forte vt dixi, ꝓp enormitatem sceleris, vt 24. q. 3. si habes. vbi dicit Aug. Nisi grauissime cõmouerer, numq̃ excõicarem filium ꝑ delicto patris. Sed nõne tota familia Bonifacij fuit ꝑ eo excõicata, qa oblationes familiæ suę non recipiebantur, vt 17. q. 4. miror. Sed dic ꝙtm in ruborem domini nõ recipiebãtur oblationes familiæ: sicut non recipiuntur oblationes raptorũ, & discordãtium & impœnitẽtium, licet nõ sint excommunicati, vt 90. dist. oblationes.

"Familia ꝑ dñi delicto non est excõicanda.

h ¶ *Vxores.*]sed nunqd vir excõicatus ꝑt petere debitũ ab vxore? dicit H. ꝙ nõ: sed ipse tenẽtur reddere, ꝙcõcedo. "Sed si petat vir mulierem in iudicio, & ipsa obiicit ei excõicationẽ, iudex tenetur ex suo officio restituere ei mulierem, cũ in hoc casu possit ei cõicare. vnde credo ꝙ tenetur ei debitũ reddere. Hoc tamẽ scias, ꝙ si filius est excõicatus vel seruus, nõ debet pater vel dominꝰ cõicare ei, vt 27. q. 1. de filia. si filius sit in potestate patris, tenetur filius cohabitare ei. sed si est emancipatus, tũc tenetur filius vitare patrem. huic tamen obstat 22. qu. vlt. de forma. vbi eadem fide est superior inferior iadstrictus, qua econtrario. ea tamen quæ hic dicuntur, nõ tenẽt in clericis, quia semper debent vitare suum episcopum excommunicatum, vt 93. dist. miratus. quia non sunt ita adstricti episcopo vinculo naturæ sicut filius patri.

Gen. 29.

" Excõicationẽ opponere viro vxor ñ põt.

i ¶ *Scelera.*] i. si tales sunt qui non seruiunt ei in crimine, in quo nec filius nec vxor excusatur, vt ext. de sen. exc. inter alia.

† *al. monitam*

k ¶ *Siue peregrinus.*] ext. eo. si vere.

l ¶ *Dare,*] dummodo non sit ecclesiasticum stipendium [a], vt ext. de cle. exc. mi. postulasti. & est si. 42. dist. quiescamus. quia eleemosyna nulli est deneganda. 86. dist. pasce.

a No. contra id quod no. Ber. cõpost. extr. de ele. quod sicut.

3 Iuo p. 2. c. 96.

3 Quod ꝓ prædecessor noster beatę memoriæ Gregori[9] huius sanctę sedis Apostolicę prę sul, dum ad prædicãdum verbum Euãgelij tuam misisset fraternitatem in Germanię partibus, & gentibus illis paganis, verbo pollicitationis illam voluit ante esse munitam † : ita vt orthodoxos episcopos, presbyteros, vel quoscunque reperire potuisses in verbo exhortationis ꝑfectos q, amplius cõfir-

Antecessor.]Casvs. Gregorius misit Bonifacium martyrem ad prædicandum verbum Dei Germanicis gentibus, sed eum sacramento adstrinxit, vt verbo & facto bonis sacerdotib. communicaret, falsos vero & hypocritas vel corrigeret, vel declinaret: ꝙ ex parte seruauit, & ex parte seruare non potuit. nam cum venisset in Franciam, non potuit facere quin excommunicatis communicaret necessitate, cogente, non tamen in sancta communione corporis Christi illis communicauit. de quo cum putaret se obligatum, consuluit Papam Zachariam. Zacharias vero rescribit sibi sequens c. quod prædecessor. in quo supradicta narrat, dicens, quòd ex tali communione necessitatis nullum contraxit detrimentum: ex quo anima eius consilio vel consensu iniquitatis eorum non est coinquinata.

" Rescriptũ quãtum ad verba qñq; ñ seruatur.

m ¶ *Sacramento.*]sacramentum forte ideo requisiuit ab eo, quia habuit eum suspectum, vel ad cautelam.

n ¶ *Adstipulator.*]id est, confirmator.

o ¶ *Sed spiritualiter.*]Ar. " sufficit, ꝙ quis non faciat contra mẽtem rescripti, licet faciat cõtra verba. sic 22. q. 2. ne quis. & q. 5. humanæ. ff. de in ius voc. quamuis. Hic enim verbotenus excessit fines mandati: & habemus hic quòd iuramentum pro parte valet, & pro parte non. 22. q. 4. inter. sic donatio. 12. q. 2. si quos.

p Quod.]supple scripsisti nobis.

q ¶ *Perfectos.*] " hic habes ꝙ pfectũ amplius ꝑt perfici. vnde licet matrimoniũ dicatur perfici per carnis copulã, nõ ideo

" Perfectũ amplius pfi citur.

Source : BIU Cujas

ideo prius fuit imperfectum. Et ex hoc est arg. quòd excommunicatus amplius potest excommunicari.

a ¶*Anima tua.*] sufficit ergo mentaliter aliquid impleri, etiam si nõ corporaliter adimpletur, vt 23.q.4.recedite. Item ar. ꝙ in obligationib. bonæ fidei plus est intelligendum quam verbis exprimatur. 23. q. 5. si non licet. 32.q. 4. meretrices. Itẽ arg. ꝙ si iurauí amodo nõ accedere ad concubinã meam, ꝙ per hoc non excluditur mihi licitus matrimonialis coitus. ar. 31.q.1. illud. nam si liberta iurauit non nubere, de illicitis nuptiis intelligitur. ff. de iu. pat. adigere. §. vlt.

"EXCOMMVNICATIONIS. Hæc est nona pars q. in qua quæritur qualiter quis debet anathematizari, & absolui, & de hoc ponit quatuor capitula. Ioan. de Fan.

CASVS. Supra facta est mentio de excõicatione, quæ quia indiget reconciliatione, ideo Grat. ostendit quæ sit forma vel modus reconciliationis: prius tñ ostẽdit q̃ sit forma excommunicationis.

D*Ebent.*] CASVS. Dicitur hic ꝙ qñ eps facit solẽnem excõicationem, duodecim sacerdotes debent epm circumstare, tenentes candelas ardẽtes ĩ manib. suis, & in fine anathematis eas debẽt proiicere, & pedib. conculcare: & postea epistola per parochias debet mitti cõtinens nomina excommunicatorum, & causam excõmunicationis.

b ¶ *Debent.*] sed cum dicit, excommunicote, videtur ꝙ de minori sit intelligẽdum. ar. extr. de cen. ex parte. ff. de le. 3. nummis. ff. de re. iu. semper in obscuris. & ff. de pœn. si præses. Nã maior sem per specificanda est. ar. 3. q. 4. Engeltrudã. Io. sed certe à verbis non est recedendũ. vt ff. de leg. 3. non aliter.

c ¶ *Conculcare.*] nec postea sumẽtur ad aliquem vsum, sed foras proiicientur, vt sal in fatuatum. 2. qu. 7. non omnes.

C*Anonica.*] CASVS. Hic docet concilium Arausicũ, qualiter eps sententiam excommunicatiõis formare debeat & proferre, s. hoc modo: Tales violatores ecclesiarũ autoritate Dei & iudicio sanctæ synodi à gremio sanctæ matris ecclesię, & à cõsortio totius Christianitatis excludim⁹ donec resipiscant, & ecclesiæ satisfaciant. & dicit H. & Beneu. ꝙ sacrilegi non sunt ipso iure excommunicati. ar. 12. q. 2. indigne. 17. q. 4. quisquis. Sed tunc temporis erant quidam sacrilegi & violatores ecclesiarum quos concilium excommunicauit.

d ¶*Violatores.*] "videtur hic ꝙ omnes sacrilegi sint ipso iure excõmunicati, vt ext. de sen. exc. cum pro causa. secundum hoc est contra. 17. q. 4. quisquis. 12. q. 2. indigne. Dicas quod violatores ecclesiarum sunt ipso iure excommunicati: alij non[a], vt ext. de sen. exc. cõquesti. & 17. q. 4. omnes. & hic de illis loquitur[b].

C*Vm aliquis.*] CASVS. Hic docetur qualiter & cum quib. solennitatib. episcopus anathematizatum debeat recõciliare. Plana est tota littera, & per te videbis.

e ¶*Et duodecim.*] Arg. ꝙ in restitutione episcopi vel clerici tot intererũt episcopi, quot fuerunt in depositione. de hoc 35. q. 9. veniam.

f ¶*Et de futuris.*] si. extra de sent. excom. ex tenore.

g ¶*Cautelam.*] similiter ab hæretico reuertente requiritur iuramentum quòd decetero non labetur, vt 1. q. 7. quoties. & ab incendiario, vt 23. qu. 8. pessimam. similiter in quolibet horrẽdo crimine iurabit pœnitens se numquam simile commissurum. 12. q. 2. de viro. non tamen idem credo faciendum in quolibet mortali peccato: Sed cum hodie simplici verbo quis potest excommunicari[c], vt ex tra de eo qui fur. or. re. c. 1. " videtur ergo diquod hodie simplici verbo potest absolui quis, quia omnis res per quascumque causas contrahitur per easdem dissoluitur, vt ext. de reg. iur. omnis res.

PRESBYTERIS. Hæc est 10. pars quæ. in qua ponitur quæ pœnitentia debet imponi illis, qui excommunicati celebrauerunt. Ioan. de Fan.

CASVS. supra facta est mentio de presbyteris excommunicatis, qui diuina celebrare præsumunt. Nunc vero docet Gratia. quæ pœnitentia sit eis iniungenda.

D*E illis.*] CASVS. Tempore Nicolai quidam presbyteri dum essent excommunicati, præsumpserunt diuina officia celebrare, quo mortuo cum ipsi pœnitentiam agere vellent, quæsiuit clerus Salonitanus à Papa Ioanne quæ pœnitentia sit illis sacerdotibus imponenda. Et respondet, quòd de iure deberent deponi, de misericordia tamen sedis Apostolicæ in sancta communione permittuntur, ita vt tribus continuis annis in vnaquaque hebdomada in secunda & quarta & sexta feria à vino & carnibus ieiunent, & vltra lugenda non committant.

h ¶ *Statuerunt.*] supra eadem, si quis episcopus. contra vbi eis negatur spes restitutionis, sed non negatur quin à Papa[d] possint restitui.

i ¶ *Saginati.*] pingue verbum de pingui intellectu processit. 44. dist. §. fin.

a Ar. ad hoc 13. qu. 2. clerici. Arc.

b ¶ hoc no. 12. q. 2. cũ de uotissimã. et ext. de sent. ex. tua. & ibi videas. Arc.

3 Burc. l. 11. c. 8.

c Hoc sane intellige, ne contra dicat extr. de sent. exc. cũ medicinalis. Arc.

" Excõicat⁹ an simplici verbo possit absolui.

†*al. Salernitano*

4 Iuo p. 14. c. 35. Pan. l. 5 c. 104.

†*al. mysterium*

1 Bur. l. 11. c. 3. Iuo p. 14. c. 76.

2 Burc. l. 11. c. 7. Iuo p. 3. c. 126.

& Sacrilegi an sint ipso iure excommunicati.

mares, & eis cõmunicares (quod & factũ est:) si quos vero seductores episcopos aut pseudopresbyteros, vel quosque à recto fidei tramite deuiantes reperisses: nulla tibi cum eis esset communio: quod te solatiante Deo vsque ad præsens spiritualiter seruasse confessus es: vel si omnino propter principalem, & humanum fauorẽ gentis Francorum, dum ad eos accessisses, corporaliter abstinere non valuisti, cogente ecclesiarum Dei necessitate: & tamẽ in eorum cõsilio, & consensu communionis anima[a] tua non est coinquinata. Itaque propter hoc, quòd cũ eis conuersatus es non consentiens iniquitati eorum, nullum tibi est detrimentum coram Deo.

¶*In epistola præcedunt hæc verba*, Suggessit itaque sancta fraternitas tua in suis apicibus, quòd præcessor noster, &c.

9 *Excommunicationis autem forma, & modus, atque reconciliationis hic est.*

¶Modus, & forma excommunicationis. C. CVI.

1 DEbent[b] duodecim sacerdotes episcopum circumstare, & lucernas ardentes in manibus tenere, quas in conclusione anathematis, vel excommunicationis proiicere debẽt in terram, & conculcare[c] pedibus: deinde epistola per parochias mittatur continens excommunicatorum nomina, & causam excommunicationis.

¶*Apud Burchardum, & Iuonem ea, qua in hoc capite continentur, et multa alia eodem pertinentia, citantur ex concilio Rothomagensi. In collectione vero canonum incerti auctoris manuscripta, iisdem verbis, quibus hic, refertur ex Zacharia Papa.*

Item ex concilio Arausico.

¶De eodem. C. CVII.

2 CAnonica instituta, & sancto rum patrum exẽpla sequentes, ecclesiarum Dei violatores[A] d auctoritate Dei, & iudicio sancti spiritus à gremio sanctæ matris ecclesiæ, & à cõsortio totius Christianitatis eliminamus, quoadusque resipiscant, & ecclesiæ Dei satisfaciant.

A ¶Violatores.] *In eadem collectione, & apud Burchardum, & in duobus vetustis Gratiani codicibus sequitur* N. *Ab aliis tamen Gratiani exemplaribus, & ab Iuone abest nota ista.*

Item ex eodem.

¶ Modus reconciliationis excommunicatorum. C. CVIII.

3 CVm aliquis vel excommunicatus, vel anathematizatus, pœnitentia ductus veniam postulat, & emendationem promittit, episcopus, qui eum excommunicauit, ante ianuas ecclesiæ venire debet, & duodecim[e] presbyteri cum eo, qui eum hinc inde circũstare debent. A Et si ille terræ prostratus veniam postulat, & de futuris[f] cautelam[g] spondet, tunc episcopus apprehensa manu eius dextera, in ecclesiam illum introducat, & communioni Christianæ reddat, & septem psalmos pœnitentiales decantet cum istis precib⁹, Kyrie eleyson, Pater noster, Saluum fac seruum tuum, *Oratio*, Præsta quæsumus Domine huic famulo tuo dignum pœnitentiæ fructum, vt ecclesiæ tuæ sanctæ, à cuius integritate deuiauerat peccando, admissorũ veniã cõsequendo reddatur innoxius. Per, &c.

A ¶Debent.] *Apud Burchardum, qui etiam ex concilio Arausico citat, hæc sequuntur.* Vbi etiam adesse debent illi, quibus iniuria, vel damnum illatum est, *& multa alia, quæ omnino perlegenda sunt.*

10 *Presbyteris vero, qui excommunicati sacrum ministerium contingere præsumunt, quæ pœnitentia sit imponenda, Ioannes octauus clero, & ordini Salonitano† scribens definit dicens.*

¶Quæ sit pœnitentia sacerdotum, qui excommunicati sacrum ministerium contingere præsumunt. C. CIX.

4 DE illis presbyteris, qui tẽpore sanctissimi prædecessoris nostri domini Papæ Nicolai excommunicati sacrum ministerium† contingere præsumpserũt, ipsi in se damnationis (sicut sacri canones statuerunt[h]) sententiam intulerunt. Tamen, quia miseratio Apostolica veniam solet præstare correctis, ob multitudinem misericordiæ illis hanc indulgentiam exhibemus: vt sancta communione saginati[i] studeãt tribus continuis annis per hebdomadã omni A secunda, & quarta, & sexta feria à B vino, & à carne penitus ieiunare, & vltra lugenda nequaquam committere.

A ¶Omni secunda.] *Apud Iuonem, & in aliquot vetustis Gratiani exemplaribus legitur,* omni secunda, & sexta feria: *in vno autem,* omni quarta, & sexta feria.

B ¶A vino.] *In Pannormia est,* aut à vino, aut à carne, *apud Iuonem* à vino, aut aceto.

Source : BIU Cujas

QVI AVTEM. Casvs. hic docet Grat. quòd communicantes excommunicatis pro modo peccati maioris vel minoris debent pœnitere, quod probat seq. c.

Qui autem excommunicatis communicant, pro modo peccati pœnitentiam accipiant.

Vnde Vrbanus ij. Genebaldo † Constantiensi episcopo.

¶Pro modo peccati puniantur, qui excommunicatis communicant. C. CX.

SAnctis quippe canonib⁹ cautum cõstat, vt qui excommunicatis communicauerit, excommunicetur. Ipsius† tamẽ pœnitentiæ, atque absolutionis modos eo moderamine decernimus, vt qui cumq; seu ignorantia [a], seu timore [b], seu necessitate negotij cuiusquam maximi, & maxime necessarij, eorum se cõuictu, salutatione, oratione, osculatione† contaminauerit, cum minoris pœnitẽtiæ medicina societatis nostræ participationem† sortiantur. Eos vero, qui aut spontanee, aut negligenter [c] inciderint, sub ea volumus disciplinæ coercitione† [d] suscipi, vt cæteris metus incutiatur.

CAVSA XII.

Vidam clerici propriae relinquere volũt, de suis & ecclesiæ rebus testamentum conficiunt: de rebus ecclesiæ nonnulla largiuntur.

1 *Modo primum quæritur, vtrum liceat clericis proprium habere.*

2 *Secundo, an res ecclesiæ, quæ ab eis datæ sunt, possint constare aliqua firmitate eis, qui eas acceperunt.*

3 *Tertio, si ante tempus ordinationis suæ, qui nihil habere videbantur, & post ordinationem aliqua inuenisse noscuntur, an possint ea relinquere quibus voluerint, an non.*

4 *Quarto. si de suis & ecclesiæ rebus aliqua acquisisse noscuntur, an vtrique [f] communitua ecclesia omnes credẽtes siue clerici siue laici nihil proprij possidebant: sed communia erant omnia, secundum quòd loquitur j. ea. c. 2. & si qua capitula contrarium dicant, loquuntur de consilio, vel secundum tempus primitiuæ ecclesiæ vel de iis qui tacite, vel expresse renuntiauerunt propriis.

ter, an singulariter ecclesiæ, vel sacerdoti, iure proueniant.

5 *Quinto, si testamenta liceat eis conficere.*

QVÆSTIO I.

Lericos [g] nihil possidere, multis auctoritatibus iubetur.†

Ait enim Toletanum concilium quartum, c. 23.

¶Impuberes, & adolescentes in vno conclaui manentes probatissimo seniori deputentur. C. I.

OMnis ætas ab adolescẽtia [h] in malum prona est. Nihil enim incertius, quã vita adolescẽtium [3]. Ob hoc constituere oportuit, vt si qui ĩ clero impuberes†, aut adolescentes existunt, omnes in vno cõclaui atrij cõmaneant†, vt lubricæ ætatis annos non in luxuria, sed in disciplinis ecclesiasticis agant deputati probatissimo [i] seniori, quem & magistrum [k] disciplinæ, & testem vitæ habeant. ¶Quòd si aliqui ex his pupilli [l] existũt, sacerdotali tutela foueantur: vt & vita eorum à criminibus intacta sit, & res ab iniuria improborum. Qui autem his præceptis resultauerint, monasteriis deputẽtur, vt vagãtes animi, & superbi seueriori regula distinguantur.

Item Clemens in epistola quinta.

¶Omnibus clericis communis est vita seruanda. C. II.

DIlectissimis [m] fratribus, & condiscipulis, Hierosolymis cum dilectissimo fratre Iacobo coepiscopo habitãtibus, Cle-

Omnis ætas. Casvs. Hoc c. diuiditur in duas part. In 1. loquitur de impuberib. clericis & adolescentib. quorum vita quia semp ad malum prona est, ideo in vno cõclaui omnes manere debent, deputati † patissimo seniori, qui magister sit doctrinę, & testis vitæ eorum. In 2. part. loquitur de laicis pupillis ecclesiæ cõmendatis, quos prælatus ecclesiæ debet in omnib. custodire. Si autem aliqui eorum cum adulti fuerint, luxuriose viuere voluerint, si aliter corrigi noluerint, ponantur in monasteriis, vt ibi districtius viuant. Secunda pars incipit ibi, *Quod si aliqui.* Et nota, ꝙ omnia c. quæ dicunt, ꝙ clerici non possunt habere proprium, intelliguntur de illis qui renuntiant propriis tacite, aut expresse.

al. approbatur

2 Anſ. l. 7. c. 1. Gen. 6. & 8. Prouerb. 30.

3 Cõcor. gl. in ver. auertit. §. his igitur. aliàs, his itaque. inſt. de iu. & iu.

al. puberes

al. commorentur

h ¶ *Ab adolescentia.*] in clericis expectantur 18. anni, & tunc quæritur an velint in sęculo perseuerare, vt 5. di. 28. de his. In monachis 14. vt j. 20. q. 1. illud.

4 Anſ. ibid.

i ¶*Probatissimo.*] " pupillus enim apud tales educari debet, qui non insidientur eius pudicitiæ, vt ff. vbi pu. edu. de. l. pen. Vel dic, seniori. id est, presbytero. 84. di. porro.

" Pupillus vbi debet educari.

k ¶*Magistrum.*] no. ꝙ magister ꝙ hibere debet testimonium de vita discipuli, similiter de eius doctrina, vt C. de aduoc. diuer. iud. l. nemini. sic domestica testimonia quandoque admittuntur. sic & pater perhibet testimonium de filio. 20. q. 3. præsens. sic & aliàs 2. q. 7. cum pastoris. & j. e. q. manifesta. 2. q. 1. Deus omnipotens.

l ¶*Pupilli.*] hic de laicis loquitur, qui sunt commendati ecclesiæ.

b Idẽ Ale. ꝺ Im. ĩ l. 1. ff. ꝺ iur. om. iud. col. 2. vbi ꝺt ꝙ ꝑ miserabilib⁹ personis iudex ꝑt interpõere offĩ et non imploratũ, per l. j. C. qñ imper. inter pup. & vid.

l ¶*Pupilli.*]pupilli, orphani, viduæ, liberti, miserabiles personæ [b] spectant ad iudicium ecclesiasticum, vt 88. dist. ca. 1. & 2. & C. quando Imperator inter pu. & vid. l. vnica. §. quòd si pupilli. & 16. qu. 1. generaliter. quæ hic pro cõtrario signantur. Sed dic tutela, id est, protectione. Io. Credo, quòd sint de foro vtriusque B. vnde ecclesia tales tueri, id est, nutrire non tenetur: sed tueri, id est, protegere tenetur.

Dilectissimos.]Casvs. Hierosolymis erant quidam qui propriis renuntiauerunt cum ipsis Apostolis: sed non bene seruabãt. & ideo Clemens Papa scribit Iacobo & secum habitantibus, & primo salutans eos docet, quòd omnia debent esse communia. Et hoc probat sex rationibus, prima est, quia de iure naturali à principio omnia fuerunt communia, sed per iniquitatem est proprietas inducta, vt dicatur, hoc est meum, illud tuum. Secundo auctoritate Platonis dicentis omnia debere esse communia, etiam vxores. Tertio, auctoritate prophetæ. Quarto, exemplo Apostolorum. Quinto, exmplo Christianorum primitiuæ ecclesiæ, qui vendebant agros, & pretia eorum dabant Apostolis. Sexto, exemplo Ananiæ & Sapphiræ qui mortui sunt ante pedes Petri: quia mentiti sunt de pretio agrorum. In fine hortatur eos, vt ab Apostolicis regulis non recedant. Prima ratio incipit ibi, *Communis enim vsus.* Secunda ibi, *Denique.* Tertia ibi, *Ecce quàm bonum.* Quarta ibi, *Istius enim.* Quinta ibi, *Omnes vero.* Sexta ibi, *Ananias.* Breuius repetę. probat sex rationibus, quòd omnia debent esse communia.

m ¶*Dilectissimis.*] sex rationibus probat omnia esse communia. Et nota, quòd Papa hic se postponit, sic postponitur ẽ. 97. dist. victor.

al. Gebebardo

1 Iuo p. 14. c. 45. Pann. l. 5. c. 107.

al. ipsi

al. osculoue

al. participium

al. coercione

Lericos.] Hæc q. diuiditur in duas par. In 1. probat magister per 17. auctor. ꝙ nullus clericus debet habere proprium, quod tamen de regularibus intelligitur, qui propriis renuntiauerunt. Secunda ibi, *His omnibus.* Io. de Fan.

Casvs. Hic intitulatur prima q. qua quæritur an clericis liceat habere proprium. & hoc ordine procedit Grat. Primo probat, quòd clerici non debent habere proprium. Postea cõtrarium. Et scias, ꝙ clerici qui non abrenuntiant propriis, possunt habere propria. j. ea. q. 1. episcopi. manifesta. sint manifestæ. Si vero abrenuntiauerunt tacite vel expresse, non possunt habere propria. tacite 19. q. 3. nunc autem. expresse cum viua voce hoc exprimunt. & hoc teneas quictacite vt 19. quid Gra. dicat. q. 3. nũc aũt. g ¶ *Clericos.*] in hac prima q. scilicet an clerici possint propria habere, Gratian. alleg. pro & contra: deinde soluit in illo §. cum ergo. & male. " Dic ergo, quòd possunt habere propria nisi renuntiauerint [a] propriis. j. ea. q. 1. sint manifestæ. Sed hoc not. quòd in primi-

Vidam clerici.] Casvs. In 11. causa q. 1. c. inolita. & c. placuit. introduxit magister Grat. clericos litigantes de rebus propriis. Sed quia posset dubitari, an clerici debeant habere propria, quia prædecessores eorum omnia habebãt communia, de quib. dicitur, Multitudinis credẽtium erat cor vnum, & anima vna, nec quisquam eorum aliquid suum esse dicebat, sed erant eis omnia communia: ideo supponit hanc 12. causam, in qua ostendit an clerici possint propria habere, & annectit de alienatione rerum ecclesiæ, & vtrum clericis liceat condere testamenta. Vt autem hæc omnia melius pateant, proponit thema, de quo quinque elicit quæstiones, in hunc modum dicens: *Quidam clerici, &c.*

e ¶*Propria.*] ꝝ. prox. causa, q. 1. in illo c. inolita. & c. placuit. G. induxit clericos litigãtes de propriis rebus. Sed quia dubitari posset, an possint clerici habere propria: ideo ponit hanc causam, in qua quærit an clerici possint propria possidere, & an possint res ecclesiæ alienare, & possint condere testamentum, & vt hæc & alia, &c.

f ¶*An vtrique.*] id est, ecclesiæ & sacerdoti.

a ¶*Ignorantia.*] crassa: quia vere ignorãs nõ esset excõicat⁹. vnde lex dicit, Scientiam, non ignorantiam volumus obligari.

b ¶*Timore.*] ext. quod metus cau. sacris.

c ¶ *Aut negligenter.*] no. negligentiam cõparari voluntati. ff. de reg. iu. l. latæ culpæ.

d ¶ *Coercitione.*] sed pone. ꝙ aliqs laicus iurauit se alij laico satisfacere: post absolutionẽ vult ei satisfacere corã sæculari iudice. nũquid iudex eccleſiasticus ꝑt cognoscere de ista satisfactione, cum illa sit cã ciuilis? sic, ar. ext. de do. inter vi. & vx. de prudentia. ext. de coniu. ser. c. licet. vbi iudex ecclesia sticus ꝺ libertate siue de hereditate cognoscit, & pronuntiat, & iudex ecclesiastic⁹ de causa natiuitatis cognoscit, ext. qui fil. sint leg. c. lator.

"clerici pñt hre ꝓpriũ.

a sc. tacite vel exꝑsse: exprimũt. B.

a ¶*Omnium.*]vñ Tullius: Dulcissima rerũ possessio communis est. & dicit Philosophus, "Quietissime viuerent homines in hoc mundo, si de medio sublata esset duo verba, scilicet meum & tuum.

"Meum & tuũ turbant humanum otium.

b ¶*Sed per iniquitatem.*]i. per consuetudinem iurisgentium æquitati naturali contrarium: ne sit contra. ꝛ̃.di.8.c.1. Vel per iniquitatem, i. per solicitudinem, vt ibi, "Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, i. de pecunia, quæ per solicitudinem est quæsita. 14.qu.5.§.sed hoc multipliciter.

"Amicos facere ḋ mammona iniqtatis qd est.

c ¶*Et coniuges.*] non quo ad vsum carnis, sed quo ad vsum obtequij, vel quo ad dilectionẽ. 31.di. omnino. Et est ar. ꝙ verbũ generale generaliter intelligendũ est. 19.dist.

Psal. 132.

si Romanorum. [a]

a Concord. tex. in l.1. & fi. C. quę res pi. obl. poss. & l.1. §. cũ vrbẽ. ff. ḋ of. præf. vrb.

d ¶*Aer.*] Aer communis dicitur quo ad vsum, vt inst. de rer. di. §.1. sed quo ad ius ædificandi cuius est solum, eius est aer vsq; ad cælum, vt ff. ꝙ vi aut clam. l.1. vl. in fi. potest eñ ædificare homo quã alte velit: tamen non excedat visitatum modum altitudinis, vt C. de ædi. priua. l.1.

Act. 4.

e ¶*Cor vnum & anima vna.*]ſ. vt sint vniti vinculo charitatis.

f ¶*Possidebat.*]Ergo aliquis potest possidere rem, cuius non potest habere proprietatem. ar. contra, ext. de pręsc. causam. Sed dic possidebat, i. detinebat sicut seruus dicitur possidere. ff. de ac. pol. quod seruus.

g ¶*Et Sapphira.*] ꝛ̃.23. q.8. legi. & c. Petrus.

Act. 5.

h ¶*Propter peccatum.*] "propter peccatum moritur quis citius, 23.q.4.ea vindicta.

"Pctm̃ vitã abbreuiat.

i ¶*Recordatione.*]alias retractatione.

k ¶*Præcipimus.*]i. monemus. simile 28.q.1. fic enim. videtur tamen ꝙ hoc fuit præceptum [b], quia primitiua ecclesia hoc posuit præcipere: sicut continentiam. sed si hoc hodie præciperetur, deformaret statum ecclesiæ vniuersalis: quod non debet esse. 1.qu.vlt. & fi illa. Vel dic quòd præceptum erat eis qui tũc renuntiauerant propriis, non aliis. 17.q.1. ca.1.

[b] Cõtra hoc facit lra cõsiliũ, &c. & hortamur, &c. sed ſępe q̃ sunt p̃cepti cõsulũtur & monẽtur, vt i p̃di. c. fic enim. Arch.

Necessaria.] Casvs. Hic reprehendũtur quidam regulares, qui communiter viuere nolebãt, nec volebant habere mens episcop⁹. Communis vita, fratres, omnibus necessaria est, & maxime his, qui Deo irreprehensibiliter militare cupiunt, & vitam Apostolorum, eorumque discipulorum imitari volunt. ¶Communis enim vsus omniũ [a], quæ sunt in hoc mundo, omnibus esse hominibus debuit. Sed per iniquitatem [b] alius hoc suum esse dixit, & alius illud: & sic inter mortales facta diuisio est. ¶Denique Græcorum quidam sapientissimus hæc ita sciens esse, ait, communia debere esse amicorum omnia. [In omnibus [A] autem sunt sine dubio, & coniuges [c].]Et sicut nõ potest, inquit, diuidi aer [d], neq; splendor solis, ita nec reliqua, quæ communiter in hoc mundo omnibus data sunt ad habendũ, diuidi debere, sed habenda esse communia. Vnde & Dominus per prophetã loquitur dicens [Ecce quàm bonum, & quàm iucundum, &c.] ¶Istius enim consuetudinis more retento etiam Apostoli, eorumq; discipuli, vt prædictũ est, vnà nobiscum & vobiscum communem vitam duxere. Vnde, vt bene nostis, erat multitudinis eorum cor vnũ, & anima vna [e], nec quisquã eorum, aut nostrum de his, quæ possidebat [f], aliquid suum esse dicebat: sed omnia illis & nobis erãt cõmunia: nec quisquã egens erat inter nos. ¶Omnes aũt, ꝙ domos, vel agros possidebãt, vendebant eos, & pretia eorũ, & reliquas res, quas habebant, afferebant ponentes ante pedes Apostolorũ (sicut nobiscum quidam vestrum cognouerunt, & viderunt:) & diuidebantur singulis, prout cuiq; opus erat. ¶Ananias autẽ vir austerus, & Sapphira [g] vxor eius, qui mentiti sunt Apostolis de pretio agrorum suorum, quos vendiderant, nobis præsentibus, in conspectu omnium circumadstãtium à conspectu Apostolorum propter peccatum [h] eorum, & mendacium, quod fecerunt, mortui elati sunt ambo. Cetera, quæ de talibus cognouimus, & vidimus, nec recordatione [i], nec demonstratione digna sunt. Quapropter hæc vobis cauenda mandamus, & doctrinis, & exemplis Apostolorum obedire præcipimus [k]: quia hi, qui mandata eorum postponunt non solũ rei, sed extorres fiunt. Quæ non solum vobis cauenda, sed & omnibus prędicanda sunt. *& infra.* ¶Vnde consilium dantes, vestram prudentiam hortamur, vt ab Apostolicis regulis nõ recedatis: sed communem vitam ducentes, & scripturas sacras recte intelligentes, quæ Domino vouistis, adimplere satagatis.

A ¶ In omnibus autem sunt sine dubio & coniuges.] *Verba hæc absunt ab originali in recentioribus conciliorum editionibus impressa, & duobus ipsius manuscriptis codicibus vno Vaticano, altero bibliotheca sancti Marci Florentia, & ab Anselmo. Hanc vero sententiam à Platone acceptam hæretici quidam volebant in Christianam religionem inuehere. Ita enim scribit Epiphanius hæresi 32.* Primum quidem, quòd ipse Epiphanes cum patre suo, & sectæ antistite Carpocrate, ac sodalibus eius, communes esse hominum vxores sanciuit, ex Platonis de repub. libris occasionem nactus, & propriam concupiscentiam perficiens. *Verum apud veteres etiam Christianos hanc vxorum communionem vehementer damnari solitam Tertullianus in Apologetico euidenter testatur his verbis.* Omnia indiscreta sunt apud nos pręter vxores. In illo loco consortium soluimus, in quo solo cereri homines cõsortium exercent: qui non amicorum solummodo matrimonia vsurpant, sed & sua amicis patientissime submministrant, ex illa credo maiorum & sapientissimorum disciplina, Græci Socratis, & Romani Catonis, qui vxores suas amicis communicauerunt, &c.

Item Eugenius Papa II. & Leo quartus, c.7.

¶Iuxta ecclesiam, clericorum claustra constituantur. C. III.

[1] Necessaria [1] etenim res exigit, vt iuxta ecclesiam claustra [m] constituantur, in quibus clerici disciplinis ecclesiasticis vacẽt. Itaq; omnibus vnum sit refectorium, ac dormitorium, seu cęteræ officinæ [n] ad vsus clericorum necessariæ. Ministri vero post episcopum super eos eligantur: quorum vita, atque doctrina: illos potius exornet, quàm dehonestet.

¶Est caput septimum concilij Roma. ab Eugenio II. primum habiti, & postea à Leone IIII. innouati. Antea citabatur Leo nonus.

Nec in atrio ecclesiæ alia ædificia, nisi clericorum ponantur.

Vnde Nicolaus Papa. [2]

¶Nec in atrio ecclesiæ, nisi clericorum ædificia ponantur. C. IIII.

[3] Nvlla ædificia in atrio [o] ecclesiæ ponantur, nisi tantũ clericorum.

¶ Fere eadem leguntur in concilio Salegunstadiensi, c.12. quod habetur in fine collectionis Burchardi, & refertur ab Iuone par.15.

Item Hieronymus ad Nepotianum.

¶Clericus nihil sæculare possideat. C. V.

CLericus, qui Christi seruit ecclesiæ, interpretetur primo vocabulũ suum: & nominis definitione [p] plata nitatur esse quod dicitur: Si enim κλῆρος græce, sors latine appellatur, propterea vocantur clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia Dominus sors, id est pars clericorũ est. Qui autẽ vel ipse pars Domini est, vel Dominũ partem habet, talẽ se exhibere debet, vt & ipse possideat Dominũ, & possideatur à Domino. prælatos. præcipiunt ergo duo Papæ, scilicet Eugenius & Leo, quòd communiter viuant, & prælatos habeant tales, qui eos exornent, & non dehonestent. *Ministri*, id est, plebani, vel archipresbyteri, vel œconomi, vel huiusmodi. Sequens §. cum c. planus est.

l ¶*Necessaria.*] id est, vtilis & honesta.

m ¶*Claustra.*] Idem dicitur de cons. dis. 5. in omnibus. ꝛ̃. dist. 32. præter.

n ¶*Officinæ.*]ꝛ̃. dis. 32. si qui vero. contra, ꝛ̃. 1.q.2. sacerdos. cõtra, j. ea. quia tua. sed ibi loquitur de ecclesiis collegiatis: hic nõ. vel consuetudo diuersarum ecclesiarum soluit contrarium.

Additio. Quia prouidetur eis vt pauperibus, non vt clericis, secundum H. hic autẽ loquitur quando viuunt in communi, & de communi, secundum Lauren.

o Nvlla.] ¶*In atrio.*] id est, in cœmeterio, quod habebit xl. passus in circuitu ecclesiæ maioris capellæ, vel minoris ecclesiæ xxx. vt j. 17.q.4. sicut antiquit⁹. sic palatium Imperatori non est priuatorum parietibus coarctandum. C. de op. publi. quicumque.

"atrium est cœmeterũ 1 Ant. l.7.c.5 & l.4.c.2.

C*Lericus.*]Casvs. Nepotianus rogauit Hier. vt dictaret sibi libellum de clericorũ vita. quod Hier. fecit. hoc ergo ca. qd est pars illius libri, tria ostendit, sc. quòd clericus debet nomẽ suum interpretari: & iuxta interpretationem viuere. Secundo ostendit, ꝙ clericus non debet habere diuitias: quia cũ is qui talia possidet domin⁹ esse dedignatur, nec vult fieri pars eorum. Tertio ostendit, quòd clericus de decimis & oblationib. viuere debet, & relinquere hereditatem parẽtibus. Hoc vltimum est de consilio, quod datur pfectis. Vel secũdum vetus testamentum quando leuitę, de decimis & oblationib. contenti erant, sicut dixit H. cum hodie ẽt monachi ab hereditate paterna vel materna non excludantur, vt 18.q.1. statutum. & 19.q.3. præsens.

2 in cõc. Salegunst. c.12

3 Iuo p.15. c.178.

p ¶*Nitatur.*] Ar. à nominis interpretatione 16.q.1. si cupis. nomina enim debent esse consona rebus. instit. de dona. §. est & aliud.

Source : BIU Cujas

"Diuitias hêre pctm non est.

a ¶*Si aurum.*] "non tamen est peccatum habere diuitias, si adsint bona opera, vt 35.di. hæc autem scripsimus. sed tunc est peccatum, si propter eas iustitia deseritur. ȷ. ea habeat. vel cum homo in eis spem suam ponit, vt 8.q.1. sunt in ecclesia.

"Funiculus quid sit.

b ¶*Et funiculus.*] "Funiculus hic dicitur mensura q̃dam, qua diuidebatur hereditas post funus defuncti, secũdũ illud: Funes cecidérũt mihi in præclaris. & dicitur à funere.

Psal.15.

c ¶*Nec accipio.*] Monachus tamen succedit in hereditatẽ, vt 19.q.3. non liceat. & ecclesia nomine eius recipit, vt 18.q.1.c.1. Vnde Ouidius:

Alterius vires subtrahit alter amor.

d ¶*Inter ceteras.*] sed singulariter: & est arg. quòd clerici non debent partiri hereditatem cum fratribus.

Psal.15.

CVi.] CASVS. Quidã rogauit Ambros. vt scriberet sibi qualiter posset sęculũ fugere, & Deo seruire: cui Ambro. rescribit dicẽs, q̃ sæculum duob. mod. fugitur, s. renuntiando rebus ꝓpriis & sæcularib. curis: & abdicando se à domesticis personis & consanguineis, vt suis se abneget, qui Deo seruire eligit.

1.Tim.6.

e ¶*Necessitatis.*] idest, solicitudinis.

f ¶*Officia.*] s. sęcularia.

g ¶*Decerpitur.*] i. subtrahitur. sic. 99. dist. ecce.

h ¶*Abdicatio.*] quo ad carnalẽ affectum, vel copulam.

†*gestit*] ori.

DVo sunt.] CASVS. Quidam leuita rogauit Hiero. vt assignaret sibi differẽtiã inter elericos & laicos: & quod esset officium vniuscuiusque. Hiero. ergo rescribit ei assignando duo genera hominum, s. clericos & laicos. clericorum est officium diuina contemplari, orationib. & diuinis officiis insistendo: & ab omni strepitu temporalium cessare. isti dicuntur reges: quia se & alios regere in virtutib. debent. & in signum huius rei gestãt coronam in vertice. Laicorum vero officium est ducere vxorem, terram colere, & ea q̃ continẽtur in fi. c. & ostendit qualiter vtrisq; interpretentur.

i ¶*Conuersi.*] Conuersi omnes dicuntur ecclesiasticę personę, vt 17.q.4.q. quis. "& verberans talem incidit in canonem. ext. de sen. exc. non dubium. & habebunt habitum illorum cum quib. conuersantur, vt 16.q.7. in nouis. & licet conuersi hic dicantur Deo deuoti, non tamen tenentur continere. nam quidam talium profitentur, quidam non, vt 27.q.1. vt lex. nam acolythi sunt ecclesiasticæ personæ & tamen non tenentur continere, vt 32. dist. si quis eorum. quia possunt contrahere matrimonium legitimum. Item licet templarij sint ecclesiasticæ personæ, tamẽ possunt mouere arma ex permissione ecclesiæ.

"cõuersum verberans incidit in canonem.

k ¶*Depositio.*] sic ȷ. dist. 23. prohibete. & capilli qui remanent, designant quòd aliqua debemus retinere ad substentationem.

l ¶*Proprietatem.*] rerum ecclesiasticarum, tamen bene concedendũ est, q̃ clericus sit dominus fructuum collectorum. sed licet proprietas fructuum sua sit: tamen non potest eam in morte eius alicui largiri ratione testamenti, sed intuitu eleemosynæ sic, vt ext. de testa. ad hæc. sicut hæres licet sit dominus rerum quas tenetur per fideicõmissum restituere alij: tamen nihil potest inde alienare. ff. ad Tre. deducta. §. vl. & l. quidam. §. si quis.

Qui dominum possidet, & cum propheta dicit [Pars mea Dominus,] nihil extra Dominum habere potest. Quòd si quidpiã aliud habuerit p̃ter Dominũ, pars eius nõ erit Domin⁹: Verbi gratia, si aurum [a], si argẽtum, si possessiones, si variam supellectilem, cum istis partibus Dominus fieri pars eius non dignatur. Si autem ego pars Domini sum, & funiculus [b] hereditatis eius, nec accipio [c] partem inter ceteras [d] tribus: sed quasi leuita, & sacerdos viuo de decimis, & altari seruiens, altaris oblatione substentor. Habens victum & vestitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus sequar.

Item Ambrosius de fuga sæculi, c. 2.

¶Nihil præter Deum debet curare, qui in eius sortem eligitur. C. VI.

CVi portio Deus est, nihil debet curare, nisi Deum: ne alterius impediatur necessitatis [e] munere. Quod enim ad alia officia [f] confertur, hoc religionis cultui, atque huic nostro officio decerpitur [g]. Hæc enim vera est sacerdotis fuga, abdicatio [h] domesticorum, & quædam alienatio chariſſimorum: vt suis se abneget, qui seruire Deo elegerit. †

Item Hieronymus ad quendam suum leuitam de duobus generibus hominum.

¶Clericis, & Deo deuotis nec causas agere, nec aliquid proprium habere licet. C. VII.

DVo sunt genera Christiano rum. Est autẽ vnum genus, quod mãcipatum diuino officio, & deditum contemplationi, & orationi, ab omni strepitu temporalium cessare conuenit: vt sunt clerici, & Deo deuoti, videlicet cõuersi [i] κλῆρος enim græce, latine sors. Inde huiusmodi homines vocantur clerici, id est sorte electi. Omnes enim Deus in suos elegit. Hi namq; sunt reges, id est se, & alios in virtutibus regentes, & ita in Deo regnum habẽt. Et hoc designat corona in capite. Hanc coronam habẽt ab institutione Romanæ ecclesiæ in signum regni, quod in Christo expectatur. Ratio vero capitis, est temporalium omnium depositio [k]. Illi enim victu & vestitu contenti, nullam inter se proprietatem [l] habẽtes, debent habere omnia communia. Aliud vero genus est Christianorum, vt sunt laici, λαὸς enim græce, est populus latine. His licet temporalia possidere, sed non nisi ad vsum [m]. Nihil enim miserius est, quàm propter nummum Deum contemnere. His concessum est vxorẽ ducere, terram colere, inter virum & virum iudicare, causas agere, oblationes [n] super altari apponere, decimas reddere: & ita saluari poterunt, si vitia tamen benefaciendo euitauerint.

Item Gregorius Augustino Anglorum episcopo, responsionum, c. 1. & 2. [2]

¶Clerici nihil propriũ possideant. C. VIII.

[3] QVia tua fraternitas monasterij regulis erudita seor sum [o] non debet fieri † à clericis suis in ecclesia Anglorum, quę auctore Deo nuper ad fidem perducta est: hanc debet instituere conuersationem, quæ in initio nascẽtis ecclesiæ fuit patrib⁹ nostris: in quibus nullus eorum ex iis, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat: sed erant illis omnia communia. ¶[4] Si qui vero [p] sunt clerici extra sacros ordines constituti, qui se nõ possunt cõtinere, sortiri vxores [q] debent, & stipendia sua exterius accipere: quia & de eisdẽ patribus, de quibus præfati sumus, nouimus scriptum, [q̃ diuidebatur singulis, prout cuiq; op⁹ erat.] De eorum ergo stipẽdio cogitandum, atque prouidendum est: & sub ecclesiastica [r] regula sunt tenendi: vt bonis moribus viuant, & canendis psalmis inuigilent, & ab omnibus illicitis cor, & linguã, & corpus Deo auctore conseruent. Communiter † autem viuentibus iam de faciẽdis portionibus [s], vel exhibenda hospitalitate, & adimplenda misericordia nobis quid erit loquendũ? cũ omne, quod superest, in causis piis, ac religiosis dicitur, speciale est in Anglicis: nec enim simul habebit quis ecclesiasticum beneficium & vxorem. extra de cle. coniug. diuersis. & c. Ioannes.

m ¶*Ad vsum.*] "Prohibetur etiam laicis ne seruẽt pecuniã, vt 47. dist. sicut hi. hoc ideo ne quis in auaritiam incidat: aliàs bene licet: quia nõ debet qs omnia bona sua statim effundere, vt 86. di. non satis. & dic nõ nisi ad vsum, i. non abusum. bene em̃ possunt habere propriũ.

1 Aug. ser. 21 ad fratres in eremo. "Pecuniam seruare vtrũ licitum sit.

n ¶*Oblationes.*] immo præcipitur eis oblationes dare, vt 16.q.1. statuimus. ȷ. de cõs. di. 1. omnis Christian⁹. 10. q.1. quia sacerdotes.

2 Ioan. diac. in vita. l. 2. c. 37.

QVia tua] CASVS. Tres quæstiões fecit Aug. Gregorio: q̃b. quæstionib. Greg. tres dat respõsiones. Prima fuit, an clerici Anglorum debeant propriis renuntiare, & communiter viuere. & resp. q̃ sic, vt habetur in principio c. Secunda fuit, an clerici coniugati, & ĩ minorib. ordinib. constituti debeant habere stipendia ecclesiastica. Et resp. q̃ sic, sicut est à patrib. scriptum q̃ diuidebant, &c. qui sub regula ecclesiastica sunt tenendi. Tertia fuit si quid supereſt communiter viuentib. de annuo reditu, q̃d debeat inde fieri. Et resp. q̃ debet pauperib. erogari: & hoc ꝓbat auctoritate Christi dicẽtis, Quod supereſt, &c. Secunda pars ibi, *Si qui vero sunt.* Tertia ibi, *Cõmuniter autem viuentib.*

3 Anſ. l. 7. c. 3

†*al. viuere*

4 32. dist. si qui vero.

Act. 2.

o ¶*Seorsum.*] "Ergo monachus eps factus nõ potest habere proprium. sed si hereditas aliqua deuoluitur ad eum, erit ecclesiæ, vt 18.q.1.c.1. in fi.

"Monachꝰ factus eps ꝓpriũ habere non põt.

p ¶*Si qui vero.*] ȷ. dist. 32. si qui vero. & c. placuit. hoc hodie nõ tenet [a], ext. de cle. cõiu. Ioannes. & c. 1.

q ¶*Vxores.*] si sint clerici, nũquid ergo dormiunt cum aliis, vt ȷ. e. necessaria. non: quia esset inhonestum in vxorato. Item, cantabunt ne cum clericis? quod videtur: quia non aliter perciperẽt stipendia. & quod hic dicitur, speciale est in Anglicis: nec enim simul habebit quis ecclesiasticum beneficium & vxorem. extra de cle. coniug. diuersis. & c. Ioannes.

†*al. Comma ni autem vita*

a Hæc est vera sñia sc̃d Vin. & In. & quod hic dr̃ est ius vet⁹: & ſtatur hodie ei qd̃ dr̃ in decr. hic alle. de cle. coniug. c. 1. Arc.

r ¶*Sub ecclesiastica regula.*] Hic patet, quòd si aliquis in minoribus ordinibus constitutus ducat vxorem, non tamẽ potest more laicorum viuere: nec potest conueniri coram sęculari iudice: nec verberari sine sacrilegio. vt 20.q.3. eos. & 81. dist. dictum. Io. quod falsum est, vt extra de cle. coniug. Ioannes. B.

s ¶*Portionibus.*] id est, dandis decimis. "monachi enim communiter viuentes non dant decimas, vt ȷ. 16.q.1. decimas. extra de deci. fraternitatem.

"Monachi ſi tenentur ad decimas

Source : BIU Cujas

« Decimas soluere pauper non tenetur.

Luc.11.

a ¶ *Quod supereſt.*] « Videtur ergo quòd ſi aliquis ita pauper eſt: ꝙ ei nõ ſufficiant ſua, videtur ꝙ non teneatur dare decimas: quia nullo præcepto ſibi aliqs tenetur ſubtrahere neceſſaria, vt 86. dist. non ſatis. in fin. quod non eſt verum.

1 Anſ. l. 7. c. 4 Iuo part. 3. c. 139.

† *al. bonos*

Scimus.] Casvs. Quidã clerici catholici vouerant ſe nihil proprium velle habere: quod votum male ſeruabant. hortatur ergo Papa Vrbanus illos omnes ad communem vitam habendã,

Act. 4.

exemplo Apoſtolorũ, quibus erant omnia cõmunia: & vt votum quod fecerunt Domino, fideliter cuſtodiãt, ne damnationem, ſed præmium ſibi acquirant: quoniam melius eſt non vouere, quàm votum prout melius poteſt nõ adimplere: grauius enim puniuntur qui votũ vel fidem non ſeruauerunt, quã illi qui numquam votum fecerunt, & ſemper ſine fide fuerunt.

2 in e. epiſt. c. 6.

b ¶ *Pollicitationem.*] « Nota ꝙ ex nuda pollicitatione, quam quis facit Deo, poteſt conueniri. 22. q. 5. ca. iuramenti. ſic ex nuda pollicitatione facta reipublicę, vt ff. de polli. l. 1.

« Pollicitatio nuda qñque obligat

c ¶ *Aut fidem.*] Hic videtur Vrbanus ſoluere quęſtionem Aug. 6. q. 1. quæro. in fi. Dicũt tamen quidam magis puniendũ eſſe illum, qui ſemper fuit infidelis: quàm illũ qui quãdoque fuit bonus. nã iſtius opera quandoque viua fuerunt. tamen hæc littera contradicit eis[a].

3 ſerm. 52. ad fratres in eremo. In concil. Aqſgr. c. 112 4 Beda 2. ad Cor. 8. 11. q. 3. non ſunt audiendi. Anſ. l. 7. c. 6. Rom. 12. & 2. Cor. 8. a Arg. ĩ aut. de litig. §. ſi vero apud. in fi. Arc.

Nolo.] Casvs. Ad euidentiã huius c. no. ꝙ Aug. fecit tres conſtitutiones. Primo conſtituit nullum ordinare clericum, niſi propriis renũtiet: ſed quidam vt clerici fierent, propriis renuntiabant, quod poſtea male ſeruabant. quare Aug. videns hoc eſſe multis occaſionẽ peccandi, primam conſtitutionem retractauit, vt ĩ. cap. certe. volens

† *aliquid*] orig. ĩ. 2. q. vobis enim.

poti⁹ habere claudos quàm mortuos. Tertio iuxta voluntatem ſuorum clericorum primam conſtitutionem confirmauit: ſicut continetur in hoc cap. in quo ſtatuit, vt nullus clericus habeat proprium. Quod multipliciter oſtẽdit, rationes plures aſſignãdo. & ſi habuit, non poteſt facere teſtamentum: immo deponetur. facit etiam mentionem de prima conſtitutione, & eius retractatione.

erogandum eſt? Domino & magiſtro omnibus dicente. [Quod ſupereſt[a], date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.]

Item Vrbanus Papa omnibus catholicis, epiſtola vnica, c. 1.

¶ Clericis omnia communia eſſe debent. C. IX.

1 SCimus vos nõ ignorare, quia hactenus vita communis inter omnes † Chriſtianos viguit, & adhuc gratia Dei viget: & maxime inter eos, qui in ſortem Domini ſunt electi, id eſt clericos: ſicut in actibus legitur Apoſtolorum [Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna: nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat: ſed erãt illis omnia communia.] *& infra.*

¶ Quicumque veſtrum communem vitam ſuſceptam habet, & vouit ſe nihil proprium habere, videat, ne pollicitationem[b] ſuam irritam faciat: ſed hoc, quod Domino eſt pollicitus, fideliter cuſtodiat, ne damnationem, ſed præmium ſibi acquirat: quoniam ſatius eſt non vouere, quàm votum, prout melius poteſt, non perficere. Grauius enim puniuntur, qui votum fecerunt, aut fidem[c] perceperunt, & votum non perfecerunt, aut in malis vitam finierunt, quàm illi, qui vitam ſine voto finierunt, aut ſine fide mortui ſunt, & tamen bona egerunt opera.

Item Auguſtinus in ſermone de communi vita clericorum.[3]

¶ De eodem. C. X.

4 NOlo[d], vt aliquis de vobis inueniat male viuendi occaſionem. Prouidemus enim bona, vt ait Apoſtolus, non ſolum coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus. Propter nos, conſcientia noſtra ſufficit nobis: propter vos fama noſtra non polluit, ſed pollere debet in vobis. Tenete quod dixi, atque diſtinguite. Duæ res ſunt conſcientia, & fama. Conſcientia neceſſaria[e] eſt tibi, fama proximo tuo. Qui fidens conſciẽtiæ ſuæ negligit famam ſuam, crudelis eſt. *& infra.* ¶ Nulli liceat in ſocietate noſtra habere aliquid proprium: ſed ſi forte aliquit habent, nulli licet: & qui habuerint, faciunt quod non licet. *& infra.* Enthecam nobis habere nõ licet. Non enim epiſcopi eſt ſeruare aurum[f], & à ſe reuocare mendicantis manum. Quotidie tam multi petunt, tã multi gemunt, tam multi inopes nos interpellunt: vt plures triſtes relinquam[g]: quia, quod poſſimus dare omnibus, non habemus. Non habeamus ergo enthecam. *& infra.* ¶ 5 Qui habere voluerit proprium, & de proprio viuere, & contra iſta præcepta facere, parum eſt vt dicam, non mecum manebit, ſed nec clericus erit. Dixeram[g] enim, & ſcio me dixiſſe, quòd ſi nollent ſuſcipere vitam ſocialem mecum, nõ illis tollerem[h] clericatũ: ſed ſeorſum manerent, ſeorſum viuerent: quomodo noſſent, Deo viuerẽt, & tamen ante oculos poſui, quantum mali ſit à propoſito cadere. Malui enim habere cœcos, vel claudos[i], quã plangere mortuos[k]. Qui enim hypocrita eſt, mortuus eſt. Quomodo ergo, quicumque voluiſſet extra manere, & de ſuo viuere, non tollerem ei clericatum: ita modo, quia placuit illis, Deo propitio, ſocialis hæc vita, quiſquis cum hypocriſi vixerit, quiſquis inuentus fuerit habens proprium, non illi permitto, vt inde faciat teſtamentum, ſed delebo eum de tabula clericorum. *Item ſupra.* ¶ 6 Qui[a] non vult mecum manere, & in communi viuere, habeat libertatẽ, ſed videat, vtrum habere poſſit felicitatis hæreditatem†.

¶ *Initium huius capitis vſque ad verſ.* Qui habere voluerit. *Legitur in ſermone 2. de communi vita clericorum, ſeu 52. ad fratres in eremo: cetera vero partim in ſermone 53. ad fratres in eremo, ſiue ſermone 3. de communi vita clericorum, partim in eodem 52. ſiue 2. de quibus ſermonibus adnotatum eſt ſ. diſtim. 86. Partem huius capitis refert Beda in comment. 2. Cor. c. 8. ſub hoc titulo,* Ex ſermone de vita & moribus clericorum.

a ¶ Qui non vult.] *In ſermone ipſo præcedit, c. certe ego. ĩ. ea. & paucis interiectis ſequitur,* qui hoc non vult, habeat libertatem, &c.

Idem ſermone tertio de communi vita clericorum.[7]

¶ Non licet habere proprium iis, qui ſuis renuntiant, & communiter viuere ſpondent. C. XI.

NOn dicatis[l] aliquid proprium: ſed ſint vobis omnia communia. *& infra.* ¶ Quicumque autem in tantum progreſſus fuerit malum, vt occulte ab aliquo litteras, vel quodlibet munus accipiat, ſi hoc vltro confitetur, parcatur illi, & oretur pro illo. Si autem deprehenditur, atque cõuincitur, ſecundum arbitrium presbyteri, vel præpoſiti grauius emendetur. *& infra.* ¶ Cum[a] huius noſtræ congregationis fratres non ſolum facultatibus, ſed voluntatibus propriis in ipſa ordinationis ſuſceptione renuntiauerint, & ſe per promiſſam obedientiam penitus aliorum poteſtati, & imperiis in Chriſto, & pro Chriſto ſubdiderint, certum[n] eſt eos nihil habere, poſſidere[m], dare, vel accipere debere ſine

ĩ. c. certe. Sequens §. 5 Serm. 53. *Qui non vult.* patet.

d ¶ *Nolo.*] Aug. fecerat tres cõſtitutiones: prima fuit, ꝙ clerici non poſſent habere propria, ſed illa male ſeruabatur, & plurimi erant tranſgreſſores: ideo ſecũdo reuocauit eam, vt ĩ. e. certe. Tertio de cõſenſu clericorum ſuorum confirmauit primam conſtitutionem, vt in hoc c.

e ¶ *Neceſſaria.*] 11. q. 3. ſentit. contra. hoc ibi ſolutum eſt.

f ¶ *Aurum.*] 86. dist. fratrẽ. quod loquitur de illis qui ante retractationẽ renuntiauerant propriis, & tamen volũt habere proprium.

g ¶ *Dixeram.*] in ſecũda cõſtitutione, quam feceram.

h ¶ *Non illis tollerem.*] i. non præcluderem eos fieri clericos.

i ¶ *Claudos.*] quia adhuc temporalibus nõ renuntiauerant.

k ¶ *Mortuos.*] i. qui renuntiauerũt propriis, & tamen volunt habere proprium. 6 Serm. 52. in eremo.

Non dicatis.] Casvs. Dicit Aug. in hoc c. quòd qui renuntiauerunt mũdo, proprium habere non poſſunt: & ſi litteras vel munus aliquod occulte receperit: ſi ſpõte confiteantur, parcetur illis. ſi autẽ de hoc cõuicti fuerint, ſecundũ arbitrium ſui præpoſiti vel presbyteri puniẽtur. Tales enim nihil poſſunt habere vel poſſidere, vel dare vel accipere ſine licẽtia ſuperioris. & ſi de eius licẽtia aliqd receperint, de accepto fiat qđ ſuperiori placuerit. 7 Et epi. 109 ad monachas.

† *al. æternitatem.*

l ¶ *Non dicatis.*] ext. de acc. exparte. ex. ne cle. vel mo. ſi magnopere.

m ¶ *Poſſidere.*] Numqd pauperi fame morienti tenentur ſubuenire ſine licentia? ita. nec obſtat 1. q. 1. nõ eſt putanda. quia in hoc caſu quilibet ei ſubueniret. res enim quę nobis ſuperabundant, pauperum ſunt, vt 47. dist. ſicut hi. Si autem eſt in ſcholis, de licentia agere poteſt, & mutare ſicut filius familias, vt C. ad Maced. l. vlt. ff. de iud. ſi lõgius. §. filius familias. arg. extr. de off. iud. deleg. præterea. ff. de iuriſd. om. iud. l. 2. « Sed num « religioſus quid veſtis eſt ſua, quã etiã in veſte habet? vel numquid proprietatẽ dicitur poſſidere res non habet. temporales, vel veſtẽ? non videtur: quia veſtis quam ſemper vtitur ſeruus, de peculio domini eſt. ff. de pec. id veſtimentũ. ſed ſeruus non poſſidet ea quæ ſunt in peculio,

n vt ff. de

Source : BIU Cujas

vt ff.de acq.poſſ.quod ſeruus.Item qui ab alio poſſidetur,ipſe nihil poſſidet,vt ff.de adult.l.ſic eueniet. Sed dicas quòd ex permiſſione prælati ſui poſſunt poſſidere, vt ext.de ſta.mon.c.monachi.Et not. quòd monachus ratione contractus nec agere poteſt,nec conueni-

a Ext.de fideiuſ.de quibuſdam.vbi de hoc.

ri[a]:ſicut ille qui ceſſit bonis, vt ff.de arbi.item ſi vnus,in princ.Sed hoc notaui 11.q.1.de p ſona.Item cum monachus dicatur ſeruus,

1 in j.regula c.4.

vt 54.diſt.multos.ergo non habet liberum arbitrium, vt 32.q.3.c.vnico. nec enim velle videtur qui ex neceſſitate obtemperat.ff.de reg.iur.l.velle.Ité agere non poteſt de iniuria ſibi illata:ſed tamẽ eius prælatus põt age

b Qđ dic vt not.extr.de ſen.exc.parochianis.

re[b], niſi prælatus abſit,nec reliquerit procuratorẽ,ad inſtar filij familias.ff.de iniu.ſed ſi vnus.§.ait prætor.

a ¶*Sine ſuperioris.*] extra de of.ord.quanto. habet tamen ius eligendi[c] & ius accuſandi ſuum prælatũ ſiue abbatẽ:& illud poteſt facere ſine licentia abbatis, quia hoc iure ius conceditur.ext.de accuſ.ex parte.

c Vt ext.de reſcr.cũ dilecta.de cõſuet. cũ dilectus.Arc.

Exemplum.] Casvs. Dictum eſt ſ.q clerici nõ debent habere propria. Sed quia poſſet aliquis dicere, q eccleſia nõ debet habere propria ea dẽ ratione,quia ſi haberent clerici nõ poſſent ea poſſidere:ideo Gratianus ab hoc loco vſque ad §. his omnibus.probat q eccleſia poteſt habere propria,&poſſeſſiones,& q clerici nomine eccleſiæ poſſidere poſſunt, etſi nomine ſuo nihil poſſideant. Probatur ergo in hoc c.q eccleſia loculos& poſſeſſiones habere põt: & hoc probat exẽplo Domini, qui loculos habuit, & qui furem admiſit, vt oſtẽderet, q quãdo eccleſia perſecutionem patitur à furibus, id eſt, malis, patienter ferat.B.

2 Et in conc. Aquſgr.c.35.

b ¶ *Exemplum.*] Ab hinc oſtendit quòd eccleſia poſſit habere proprium : & hoc vſque ad §.econtra.

† *quæ ſunt profecto communia*] orig.

c ¶*Fures.*] i. occultos peccatores. ſimile 23. q.4.tu bonus. extr.de temp.ord.c.vlt.

Expedit.] Casvs. In hoc c.oſtendit Proſper,quòd eccleſia poteſt habere poſſeſſiones. & hoc probat duobus exemplis,ſcilicet Paulini, qui ſua pauperibus erogauit: nihilominus tamen factus epiſcopus,poſſeſſiones eccleſiæ poſſedit & diſpẽſauit.Et Hilarij,qui omnia reliquit pauperibus:qui factus epiſcopus nõ ſolum res eccleſiæ poſſedit, ſed etiam acquiſitis innumeroſis hæreditatibus fidelium poſſeſſiones eccleſiæ augmentauit, qui epiſcopi ſi ſciuiſſent eſſe peccatum eccleſiam habere poſſeſſiones, numquam eas diſpenſandas ſuſcepiſſent.

3 Addita ex orig. hæc clauſula.

"Eccleſiaſticarũ rerum dñiũ apud quem eſt.

d ¶*Communes.*] "quæritur quis ſit dominus rerum eccleſiaſticarũ, numquid pauperes dicuntur eſſe domini? arg.quòd ſic.16.q.1.quoniam quidquid. Poteſt dici,quòd eccleſia ſit domina,vt 16.q.3.inter ſuperioris [a] licẽtia.[1] Quòd ſi propinquus, vel amicus, vel quilibet fratrum cuiquam aliquid offerre voluerit, primo quidem priori inſinuetur : & ſic ſuſcipiatur, ſi ipſe mandauerit. De quo tamen nihil fiat aliud,niſi qđ priori placuerit.

¶*Caput hoc ſumptum eſt ex ſermone 3. de cõmuni vita clericorum,in quo regula B. Auguſtini continetur, ac repetitur epiſt.109. ſed in ea ad monachas oratio conuertitur.*

A ¶ Cum huius noſtræ.] *Hæc vſque ad verſ.* certum eſt. *non ſunt inuenta apud B. Auguſtinum.*

B ¶Certum.]*Hæc habentur in prima regula, cap.4.*

Idem tractatu 50.ad c.12.Ioan.

¶De eodem. C. XII.

EXemplum [b] Domini accipe conuerſantis in terra. Quare habuit loculos, cui Angeli miniſtrauerũt,niſi quia eccleſia ipſius, loculos ſuos habitura erat? Quare furem admiſit,niſi vt eius eccleſia fures [c] patienter toleret?

Item Proſper de vita contemplatiua, lib. 2.cap.9.[2]

¶Eccleſiarum præpoſiti,rerum diſpenſatores efficiuntur. C. XIII.

EXpedit facultates eccleſiæ poſſideri, & proprias perfectionis amore contẽni. Non enim propriæ ſunt,ſed communes [d] eccleſiæ facultates:& ideo quiſquis omnibus,quę habuit,dimiſſis,aut venditis ſit rei ſuæ contemptor, cum præpoſitus [e] fuerit factus eccleſiæ,omnium,quæ habet eccleſia, efficitur diſpenſator.Denique ſanctus Paulinus,vt ipſi melius noſtis,ingentia prædia, quæ fuerunt ſua,vendita pauperibus erogauit: ſed cũ factus eſſet epiſcopus,non cõtempſit eccleſiæ facultates,ſed fideliſſime diſpenſauit.Quo facto ſatis oſtẽdit &propria debere propter perfectionem contemni,& ſine impedimento perfectionis poſſe eccleſiæ facultates, quæ † ſunt profecto communes , poſſideri. Quid ſanctus Hilarius ? nonne & ipſe omnia bona ſua aut parentibus reliquit,aut vendita pauperibus erogauit? Is tamen,cum merito perfectionis ſuæ fieret eccleſiæ Arelatẽſis epiſcopus, quæ illa tũc habebat eccleſia,non ſolum poſſedit,ſed etiam acceptis fideliũ numeroſis hereditatibus ampliauit [3].

memoratos.ſicut hæreditas eſt domina, vt ff.de acq.re.do. hæreditas. Alij dicunt quòd ipſe Deus [d], vt j.ea.q.2.qui Chriſti. & c.qui ab ſtulit. Vel dic dominium eſſe apud clericos,ſicut dominium rerum vniuerſitatis apud ciues.inſtit.de re.di.§.vniuerſitatis. dicuntur etiam pauperes domini, quia inde ſuſtentantur.

d Et cũ oĩa ei⁹ ſint, hoc tñ ſpeciali⁹. ſ.1.q.3. Saluator. verſ. q̃qs.c.res q̃ 16.q.1. in canonib⁹. ver. ſi qs & hoc verũ ſecundùm Ray. & Vin. Arc.

Iſti ergo tam ſancti, tam perfecti Pontifices, factis euidenter clamant poſſe, & debere fieri quod fecerũt.Qui vtique homines tam ſæcularium, quàm diuinarum rerum ſine ambiguitate doctiſſimi, ſi ſcirent [f] res eccleſiæ debere contemni, numquam eas debuerant, qui omnia ſua reliquerant,retinere†.

Item Gregorius Felici epiſcopo de Acropoli,lib.2.epiſt.29.

¶Diaconi, vel quælibet religiolæ perſonæ regularem vitam ducere cogantur. C. XIIII.

4 QVoniam Velina [g],Buxentina, & Blandana eccleſiæ, quæ tibi in vicino ſunt conſtitutæ [h], ſacerdotis noſcuntur vacare regimine , propterea fraternitati tuæ earum ſolenniter operam viſitationis iniunximus:illud præ omnibus commonentes,vt vbi prefatarum eccleſiarũ , ſiue diœceſeos earum , vel diaconi , vel religioſæ perſonæ inuẽtæ fuerint, diſtricte, canoniceque viuant.

Item Melchiades Papa.

¶Quare in primitiua eccleſia prædia vendebantur. C. XV.

5 FVturam eccleſiam in gentibus Apoſtoli præuidebant: idcirco prædia in Iudæa minime ſunt adepti,ſed pretia tantummodo ad fouendos egentes. At vero, cũ inter turbines,& aduerſa mundi ſuccreſceret eccleſia , eouſque peruenit,vt nõ ſolum Gentes,ſed etiam Romani [k] principes,qui pene totius orbis monarchiam tenebant, ad fidem Chriſti, & baptiſmi ſacramẽta concurrerent. Equibus vir religioſiſſimus Conſtantinus, primus fidẽ veritatis patẽter adeptus,licentiã dedit per vniuerſum orbẽ, ſub ſuo degentes imperio,non ſolũ fieri Chriſtianos,ſed etiã fabricare eccleſias, & prædia tribuere poſſe cõſtituit. Denique idẽ præfatus princeps donaria imenſa contulit, & fabricam tẽpli primę [l] ſedis beati Petri principis Apoſtolorum inſtituit:adeo,vt ſedem imperialẽ,quã Romani principes poſſederant,relinqueret, & beato Petro , ſucceſſoribuſque † ſuis pro futuram concederet [m].

Additio. De hoc etiã not. ext.de verb.ſign. cauſa.& per Innoc.& Hoſt.ext.de cau.poſſ. cum ſuper. & ibi videas.Archid.

e ¶*Cum præpoſitus.*]& confirmatus.nam ante non poteſt adminiſtrare, niſi ſit valde remotus,vt ext.de elec. quòd ſicut. & c.nihil.

f ¶*Si ſcirent.*]ſimile 7. q.1. omnis qui.ar.bonum pro illis qui ſuis renuntiauerunt,quòd ſemper præſumitur illos iuſtam cauſam & litem fouere.& eſt bonum.ſimi.ext.de nou. ope.nun.c.1.

† *al.ſuſcipere*

4 Anſ.l.7.c.7

g ¶*Voniam.*]¶*Velina.*]No.plurium ecclеſiarũ viſitationem vni committi. Et eſt arg.q ratione propinquitatis aliquid ſtatui tur contra ius.ſic ext. de poſtul.ad hoc.&ſic ratione remotionis. 63.diſt.cum longe.

h ¶*Conſtitutæ.*] 7.q.1. conſtitutum. & ſ. 61. diſt.obitum.

i ¶*Melchiades.*] falſus eſt titulus : quia Melchiades fuit proximus ante Silueſtrum,& eius tempore eſt Conſtantinus conuerſus. 96. diſt. in illa Palea, Conſtantinus.

5 Pol.l.1.tit. 19. Burc.l.3. c.2.& 5. Iuo p.3.c.4.& 7. Pan.l.2.c.3.

Futuram.] Casvs. Dicebãt quidam, quòd eccleſia non debeat recipere prædia: & hoc probant exemplo Apoſtolorum,qui in Iudæa prædia non recipiebant : ſed pretia prædiorum,vt pauperes ſubſtentarẽtur. quibus Melchiades Papa reſpondet dicens,quòd ideo Apoſtoli in Iudæa prædia non recipiebant,quia præuidebãt eccleſiam ad Gentes tranſituram. quod cum factum eſſet, principes Romanorũ facti ſunt Chriſtiani : de quibus Conſtantinus fuit vnus, qui legem dedit, vt quicumque vellet fieri Chriſtianus,& eccleſiam fabricaret , & prædia eccleſię donaret. & ipſemet multa donauit:& eccleſiam beati Petri inſtituit:& ſedem imperialem ei reliquit.& ab illo tempore cœpit eccleſia poſſeſſiones habere: & Chriſtiani cœperunt eccleſias ædifica

† *al. ſuiſque præſulibus*

re,& ſeipſos conſecrare.

k ¶*Romani.*] Ergo Imperator eſt dominus totius mundi.ſ.7.q.1.in apibus.

l ¶*Primæ.*] Videtur ergo quòd eccleſia beati Petri ſit prior eccleſia beati Ioannis Apoſtoli Lateranen. [e] 10.q.1.ſanctorum. ſed expone primæ beati Petri,id eſt,Apoſtoli:vel primæ,id eſt,Apoſtolicæ.

eAd hoc expreſſe ſ. 3.q.6.dudũ. vbiL. appro

m ¶ *Concederet.*] ergo imperium eſt apud eccleſiam Romanam, vt 96.diſt.in illa Palea,Conſtantinus.

a ¶*Synodo*

Source : BIU Cujas

bat istã sniã Alij contra qa ecclesia Lateran. est patriarchalis.sed eccle siaB.Petri ñ, nec ét epalis, sed est d epatu Portuensi. & iõ exponũt vt sequitur, & hoc tẽt Hu.

Idem vero præsidens in sancta synodo [a], quæ apud Nicæam congregata est, cũ querelam quorum dam conspiceret coram se delatã, ait, Vos à nemine diiudicàri potestis:quia solius Dei iudicio reseruamini. Dij etenim vocati estis:& idcirco non potestis ab hominibus iudicari. Ab illo etenim tẽpore, & deinceps, viri religiosissimi non solum possessiones,& prędia, quę possederant,sed etiam semetipsos Domino consecrarunt,ædificantes basilicas [b] in suis fundis in honorem sanctorum martyrũ per ciuitates, ac monasteria innumera: in quibus cœtus Domino seruientium conueniret.

¶Ceteri etiam collectores Melchiadem citãt: quod constare non posse recte animaduertit auctor glossæ. Fit enim in hoc capite mentio Nicænæ synodi:quo tempore(vt ex ipsa synodo, Eusebio,& ceteris historicis apparet)iam Melchiades obierat.Habetur autem integrum in scripto de primitiua ecclesia,& munificentia Constantini:quod in collectione Isidori,Lutetiæ bis impressa, sequitur statim post decreta Melchiadis,quemadmodum s.dist.88.ad c.decreuit.adnotatum est.

Item Vrbanus Papa,epist.vnica,c.1.

¶ Quare prædia fidelium hodie ab ecclesia non alienentur. C. XVI.

1 VIdẽtes autem summi sacerdotes, & alij, atque leuitæ, & reliqui fideles, plus vtilitatis posse conferre,si hereditates,& agros, quos vendebant, ecclesiis, quibus præsidebant,episcopi traderent, eo quòd ex sumptibus eorum,tam præsentibus,quàm futuris temporibus plura,& elegantiora ministrare possent fidelius communem vitam†ducentibus,quàm ex pretio ipsorum:cœperunt prędia,& agros,quos vẽdere solebãt, matricibus [c] ecclesiis tradere, & ex sumptibus eorum viuere.¶Ipsæ vero res in ditione singularum parochiarum episcoporum(qui locum tenent Apostolorum)erãt, & sunt vsque adhuc,&futuris semper debẽt esse temporibus.E quibus episcopi,& fideles dispensatores eorum, omnibus communem vitam degere volentibus,ministrare cuncta necessaria debẽt, prout melius potuerint, vt nemo in eis egens inueniatur. ¶Ipse enim res fidelium oblationes appellantur, quia Domino offeruntur.*& infra c.* 3.¶Memoratis ergo augmentationibus, ac cultibus in tantum ecclesiæ,quibus episcopi præsident, Domino adminiculante creuerũt, & tantis maxima pars earũ abundat rebus,vt nullus sit in eis communem gerens† vitam,indigens: sed omnia necessaria ab episcopo [e],suisque ministris percipit.

¶Ideo, si aliquis extiterit modernis,aut futuris tẽporibus,qui hæc auellere nitatur, iam dicta damnatione feriatur.

Item Augustinus tractatu 62.in Ioannem. [2]

¶De eodem. C. XVII.

3 HAbebat Dominus loculos: & à fidelibus oblata conferuans,& suorum necessitatibus, & aliis indigẽtibus [f] tribuebat. Tũc primũ ecclesiasticæ pecuniæ forma est instituta : vbi intelligeremus,quod præcepit,non cogitandum [g] esse de crastino,non ad hoc fuisse præceptum, vt nihil pecuniæ seruetur à sanctis,sed ne Deo pro ista seruiatur, & propter inopiæ timorem iustitia deseratur.

2 *His omnibus auctoritatibus claret, quòd clericis nullo modo licet habere quid proprium:quòd si habuerint,nõ clerici erunt,non tamen clericatus eis tollendus est.*

Vnde Augustinus in serm.2.de communi vita clericorum [4].

¶Clericatus non tollitur eis,qui volunt habere aliquid proprium.

C. XVIII.

5 CErte ego sum, qui statuerã, sicut nostis,nullum ordinare clericum,nisi qui mecum vellet manere : aut si vellet recedere [h] à proposito,recte illi tollerem [i] clericatum:quia desereret sanctæ societatis promissum, cœptumque consortium. Ecce [k] in conspectu Dei,& vestro,muto cõsilium.Qui volunt habere aliquid proprium, quibus non sufficit Deus,& ecclesia sua,maneant vbi volunt,& vbi possunt:nõ eis aufero clericatum: nolo habere hypocritas.Malum [l] enim esse quis nesciat? Malum [m] est cadere [n] à proposito : sed peius est simulare propositum.*& post pauca.* ¶Si non† seruat sanctitatem [o] foris,dimidius cecidit : si vero intus habuerit simulationem, totus cecidit.Nolo vt habeat necessitatem simulandi.Scio quomodo homines ament clericatum.Nemini eum tollo nolenti mecum communiter viuere.

Econtra sunt aliæ auctoritates,quibus con-

---

a ¶*Synodo.*] nam ante eum non fuerunt generales synodi congregatæ,vt 15.dist.c.1.

b ¶*Basilicas.*]de consecr.dist.1.nemo.

¶*Identes.*]Casvs.Hoc c.diuiditur in quattuor partes. In prima parte ostenditur ratio,quare ecclesia habet possessiones,licet quia plus vtilitatis confertur ecclesiæ de possessionibus quã de pretio : cum ex his plura possint fidelibus ministrari. In secunda parte dicitur,ꝙ res ecclesiæ debent esse in potestate episcoporũ: ex quibus debent cõmuniter viuentibus necessaria ministrare. In tertia parte dicitur, quo nomine censeantur res ecclesiæ, s.hoc nomine, oblationes. In quarta parte continetur pœna vsurpantis res ecclesiæ.Secunda pars incipit ibi,*Ipse vero.* Tertia ibi,*Ipse enim.*Quarta ibi,*Ideo.*

c ¶*Matricibus.*] videtur ergo ꝙ tantũ matrices ecclesiæ olim habuerunt prædia & possessiones.vnde videtur ꝙ illa solennitas quę in alienatione rerum ecclesiæ seruari præcipitur.10.qu.2. casellas. "aliàs hoc ius tantum de maioribus ecclesiis intelligatur. cũ enim olim ecclesiæ erãt tenues,maior erat inquisitio adhibenda in alienatione. sed cũ hodie augmentatæ sunt possessiones ecclesiæ:sufficit consensus capituli ecclesiæ ad alienationẽ faciendam, vt j.ea. q.2.fine.

"ecclesiasticæ res facili pñt alienari hodie quã olim.

1Ansl.l.7.c.6 Bur.l.3.c.3. Iuo p.3.c.5.

d ¶*Apostolorum.*]"Episcopi tenent locum Apostolorum, vt hic, scilicet quo ad dignitatem, monachi quo ad renuntiationẽ priorum,&cõmunem vitam.16.q.1.ex auctoritate omnes sacerdotes quo ad sacramentorum dispensationẽ. 11.q.3. absit. 21.dist. in nouo.68.dist.quorum vices.

"apostolorũ locũ tñt viri ecclesiastici diuersimode.

† *al.fidem*

e ¶*Ab episcopo.*]ext.de præb.c.episcopus.

Additio.Et sic habes hic, ꝙ episcopus per se vel per alium tenetur prouidere cuilibet clerico indigenti. 70. dist.sanctorum.H.

H*Abebat.*]Casvs. Probatur in hoc c.exemplo Domini,ꝙ ecclesia potest habere possessiones:quia Dominus loculos habuit. &quod dixit,non esse cogitandum de crastino, non ita intelligendũ est, vt nihil habeamus,sed ne Deo propter mũdana seruiatur. Sequens §.patet.

f ¶*Indigentibus.*] arg. de eleemosynis fieri eleemosynam. 16.q.1. decimæ tributa.

"solicitudo nimia est prohibita.

g ¶*Cogitandum.*]s.1.q.7.conuenientibus.contra,vbi dicitur, de futuris inquiramus:& futuris casibus debemus occurrere. 23.di.in nomine. Solutio. cautela non prohibetur, "sed solicitudo nimia, per quam cultus diuinus minuatur.47.dist.cap.omnes huius. & cap.sicut hi.

HIS OMNIBVS. Hæc est secunda pars q.in qua probat ꝙ possunt habere proprium tam clerici, quam episcopi, & ecclesiæ. & hoc probat per 11.aucto.Io.de Fant.

CErte.] Casvs. Aug. fecerat cõstitutionem quãdam, scilicet, ꝙ nullum ordinaret clericum nisi communiter viueret, & propriis renuntiaret. & si inueniretur transgressor,deponeretur.Postea clerici renuntiabant, & fiebãt transgressores. quare Aug. conuocatis omnibus clericis suis mutauit constitutionem, quam fecerat, volens potius habere claudos,i.propria habentes,quam hypocritas, id est transgressores: quia si habet propria, dimidius cadit, i. imperfectus est:sed si renuntiat propriis,&habet postea propria,totus cadit : quia perfectionem non seruat exterius nec interius in anima.

†*al.eligens*] *al.degens*

2Et Beda ad c.13.Ioan.& ibi gl.ord.

3 Ansl.l.5.c.32. Poly.l.3.tit.24.

h ¶*Recedere.*]i.non assumere propositum [a] renuntiandi vt ibi:Cadent à latere tuo.

a Matth.6.

i ¶*Tollerem.*]id est,non admitterem.

aNõ hẽt ꝓprietas.non em inde cadit q ñ susci pit scdm H. Facto,ꝓprio pt qs cõtra uenire.

k ¶*Ecce.*]Arg.aliquem venire contra factum suum. 17.q.2. Gonsaldus.35.q.9.quod quis. 22.q.4.in malis,& c.iurauit.55.dist. pœnitentes.ff.de iis qui.vt indig.tutorem. Contra, 32.q.5.horrẽdus. Arg. contra,7.q.1.quãm periculosum. 8.q.2.dilectissimi,17.q.4. sunt q opes.C.de transac.ex causa.C.de ca. & post li.re.nec nos. C.de remiss.pig. debitum. ff. de acq.hær.qui superstitis. ff.de adopt.post mortem. contra.ff.de ser.rust.prędpersfundum. Io. Solut. quilibet potest venire contra factum suum, vbi est expressum in iure, aliàs non. 55.dist.pœnitentes.B.

4 al. 52. ad fratres in eremo.

5Ansl.l.7.c.8

l ¶*Malum.*] i. occasio mali:quia rei familiaris cura sine peccato vix potest exerceri.25. dist.qualis.Vel intellige proprie: "peius enim est per hypocrisim peccare,quàm manifeste, vt ext.de hær. cum ex iniuncto.ff.de rit.nup.palam.& plus est veneno occidere quàm gladio.C.de malefi.l.vnica.& plus est persuadere quàm cõpellere. ff.de ser. corrup.l.1.§.vlti.& sic nõ obstat 32.q.4.nemo.

"hypocrita plus peccat q̃ manifeste delinquens.

m ¶*Malum.*]hoc,s.

†*Si seruat*] orig.

n ¶*Cadere.*]id est,non assumere.

o ¶*Sanctitatem.*]i.minus periculum est esse manifestum quàm occultum. & sic non est cõtra.32.q.4.nemo.vbi dicitur quòd tolerabilior est culpa,si lateat.

ECONTRA. Casvs. Amodo vult Grat.ꝙ clerici possint habere propria.quod verum est iis qui non renuntiauerunt propriis:in quo

Source : BIU Cujas

caſu loquitur vſque ad §. *De rebus.*

E *Piſcopi.*] Casvs. Statuitur in hoc c. q. 1 ſi episcopi habent aliquid de rebus propriis, poſſunt relinquere cui velint. Sed quidquid de rebus ecclesiæ habuerunt, totum ecclesiæ reseruetur.

a ¶ *Acquiſitis.*] de proprio. Vel dic, acquisitis non occasione ecclesię, vt ext. de testa. ga nos.

b ¶ *Habent.*] de hoc dicemus. j. ea. q. 4. c. 1.

c ¶ *De prouiſione.*] "clerici de rebus mobilibus nihil in vltima voluntate poſſunt dare, niſi talis ſit ecclesiæ consuetudo, vt ext. de testa. ad hęc. & c. relatum. §. licet.

"Clerici nihil pñt dare in vltima voluntate.

d ¶ *De fructibus.*] nondum perceptis. arg. ff. quemadm. vſusfr. ami. ſi vſufructuarius, in fi. immo etiam de perceptis non poſſunt condere testamentum. extra de testa. quia nos admonet.

† *al. frugibus*

† *al. omnia iure*

M *Anifeſta.*] Casvs. Dicitur, q manifestum debet esse iis qui circa episcopos morãtur, quę sunt res ecclesiæ. & quæ sunt res propriæ episcoporum, ne ſi transitus inopinatus emergat, propter confusionem res episcopi pro rebus ecclesiæ, vel econuerſo detrimentũ patiantur.

1 in capitul. Marti. Brac. ex ca. 4. cõc. Antiocheni mutatis verbis, ſ3 ſalua ſententia.

e ¶ *Manifeſta.*] facit ergo inuentarium, vt 28. dist. de Syracusanæ.

f ¶ *Iis qui circa.*] ii vice dominis, vt 89. dist. volumus. & c. seq. qui erit testis administrationis suæ. alij erunt testes vitæ suæ. §. 2. qu. 7. cum pastoris.

2 Anſ. l. 6. c. 167.

S *Int manifeſtæ.*] Casvs. Dicitur, q res propriæ episcopi, & res ecclesiæ debent esse separatæ, vt episcopus in obitu suo sine interdictione vel contradictione quibus voluerit, propria relinquere possit. iustum enim est, vt nec ecclesia nec propinqui episcopi detrimentũ patiantur, & in causas incidant vel lites. Seq. c. planum est, & indicitur à contrario sensu, quasi non sufficiant ei sua propria.

g ¶ *Sint manifeſtæ.*] id est, distinctæ.

h ¶ *Dominicæ.*] id est, ecclesiæ.

i ¶ *Probantur.*] ex hoc ca. & in auth. de eccl. ti. §. interdicimus. col la. 9. ff. de do. inter vir. & vx. Quint° Mutius. C. e. t. i. "etiam videtur q semper res acquisitæ præsumuntur esse de bonis ecclesiæ, nisi probetur contrarium. Arg. contra. C. arb. tu. si defunctus. ibi enim dicitur, q tutor qui nihil ante habebat, postea p industriam suã multa potuit fuisse lucratus. vnde pupillus cogitur probare illas suas esse. Tu dicas, q, si episcop° vel alius prælatus permistim vtitur rebus suis & ecclesiæ, cum non sit facta distinctio, cogentur heredes episcopi probare illas res non esse ecclesiæ: sicut vxor cogitur probare res aliquas non esse mariti: quia promiscue vtitur rebus mariti vt suis. Vel aliter distinguas. Si certũ est, q eps ante episcopatũ habuit proprium, tũc incũbit ecclesiæ onus probandi res acquisitas esse tantum de rebus ecclesiæ. arg. j. q. 4. c. 1. & 2. Vel dic quòd si post mortẽ episcopi ecclesia inuenitur in possessione rerum, tũc heredibus incumbit probatio. Sed si heredes sunt in possessione, tunc ecclesia probabit, vt j. e. q. 5. c. 1. in fi. k *Aut filios.*] §. 28. dist. de Syracusanæ. cõtra. Sed hoc permittebatur tempore Apostolorum, quorum a canõ iste est.

† *al. omnia iure*

† *al. dyſopniæ*

"Clericorũ bona an p̃sumãtur esse de bonis ecclesiæ.

ceditur propria habere, non ſolum aliis, ſed etiam episcopis.

Vnde in concilio Agathenſi, c. 48. legitur.

¶ De rebus propriis, vel acquisitis episcopi hæredibus suis derelinquant.

C. XIX.

E Piscopi de rebus propriis, vel acquisitis a, vel quidquid de proprio habent b, heredibus suis, si voluerint, derelinquant. Quidquid vero de prouisione c suæ ecclesiæ fuerit, siue de agris, siue de fructibus† d siue de oblationibus, omnia† in iure ecclesiæ reseruare censuimus.

Item ex concilio Martini Papæ. c. 15.

¶ De eodem. C. XX.

M *Anifesta* e autem debẽt esse, quæ ad ecclesiam pertinẽt, his qui circa f ipsos sunt, presbyteris, & diaconis, vt si episcopo contigerit inopinatus trãsitus, res ecclesiæ nullo modo possint minui, & perire, neque res propriæ episcopi importunitatem patiantur pro rebus ecclesiæ: vt nec ecclesia incurrat damnum, nec episcopus in suis rebus pro rebus ecclesiæ proscribatur.

Idem ſtatutum eſt in canonibus Apoſtolorum, c. 40. vbi legitur.

¶ De eodem. C. XXI.

2 S *Int manifestæ* g tes propriæ episcopi (si tamen habet proprias) & manifestæ Dominicæ h: vt potestatem habeat de propriis moriens episcopus sicut voluerit, & quibus voluerit, derelinquere: nec sub occasione ecclesiasticarũ rerum ea, quæ episcopi esse probantur i, intercidant. Fortassis enim aut vxorẽ habet, aut filios k, aut propinquos, aut seruos l. Et iustum est hoc apud Deum & homines, vt nec ecclesia detrimentum patiatur ignoratione rerum Pontificis, nec episcopus, vel eius propinqui sub obtentu ecclesiæ proscribantur, & in causas m incidant, qui ad eum pertinent, morsque A ei° iniuriis malę famæ subiiciatur.

A ¶ Morsque eius.] *Antea legebatur,* mortisque eius iniuriis infamentur. *Reſtitutus eſt locus ex priſca verſione, cui totum reliquum caput conuenit Græce eſt,* ηχὶ τὸν αὐτῦ θάνατον δυσφημίαις † περικαλλιεθαι. *Id eſt,* & eius mors maledictis vndique appetatur.

Item in eiſdem canonibus, c. 41.

¶ Ex rebus ecclesiæ episcopus, si indiget, sibi, & suis necessaria sumat.

C. XXII.

E X his autem, quibus episcopus indiget (si tamẽ indiget n) ad suas necessitates, & peregrinorum fratrum vsus & ipse percipiat, vt nihil ei A possit omnino deesse. Lex enim Dei præcipit, vt qui altario deseruiunt, pascantur de ipso.

A ¶ Ei possit.] *Legitur etiam,* eis possit. *Nam & in Gracis codicibus partim eſt* αὐτῦ, *partim* αὐτοῖς.

Item ex concilio Antiocheno, c. 25.

¶ Res ecclesiasticas episcopus dispenset. C. XXIII.

4 E Piscopus o ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandum erga omnes, qui indigent, cum summa reuerentia, & timore Dei. Participet autem & ipse quibus indiget (si tamen indiget) tam in suis, quàm in fratrum, qui ab eo suscipiuntur, necessariis vsibus p profuturis: ita vt in nullo qualibet occasione fraudẽtur, iuxta sanctum Apostolum sic dicentem [Habentes victum, & tegumentum, his contenti sumus.] Quòd si contentus istis minime fuerit, conuertat autem res ecclesiæ in suos vsus domesticos, & eius cõmoda, vel agrorũ fructus q, non cum presbyterorũ conscientia r, diaconorumque pertractet, sed horum potestatem domesticis suis, aut propinquis s aut fratribus, filiisque committat, vt per huiusmodi personas occulte A res lædantur ecclesiæ synodo prouinciæ pœnas iste persoluat. Si autẽ & aliter accusetur episcopus, aut presbyteri, qui cum ipso sunt, q ea, quę pertinent ad ecclesiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet ecclesiastica facultate sibimet vsurpẽt, ita vt ex hoc affligantur quidem pauperes, criminationi vero, & blasphemiis tam sermo prædicationis, quàm ij, qui dispẽsant, taliter exponantur, & hos oportet corrigi, sancta synodo id quod condecet, approbante.

A ¶ Occulte res.] *In verſione Dionyſij legitur,* vt per huiusmodi personas occulte ceteri† lædantur fratres ecclesiæ, *& concordat cum alia antiqua verſione, quæ & ipſa eſt in tomis conciliorum,* vt per eorum secretam diligentiam ecclesiastici lædi videantur. *Græce in codicibus, qui lecti ſunt, habetur* ἀς τὸ διὰ τῶν τοιάτων λελυθῆναι βλάπτεσθαι τὸς λόγος τῆς ἐκκλησίας. *Id eſt,* vt ex his rationes ecclesiæ latenter lædantur.

† *al. ceteræ lædantur ecclesiæ*

Item in canonibus Apoſtolorum, c. 41.

¶ Res ecclesiæ sint in episcopi potestate. C. XXIIII.

5 P Ræcipimus, vt in potestate sua episcopus ecclesiæ res

1. Cor. 9.

a Arg. cõtra §. e. q. c. 2. & seq. Dic q l; illo tpe primitiuo ñ liceret cleric. hre ppria: tñ Apostoli instinctu spũ ritus sancti puiderũt ecclesiã & clericos possessiõeshabitura §. e. futurã. & sic potuit esse iste canon Apostolorũ. Arc. 3 Et in Pariſ. cõcil. l. j. c. 15 4 Anſel l. 6. c. 163. 1. Tim. 6.

l ¶ *Aut ſeruos.*] quos potest facere heredes & liberos.

m ¶ *In cauſas incidant.*] id est, litigare cogantur.

n E *X his.*] ¶ *Indiget.*] quia de rebus ecclesiæ non debet quis pasci, si habet propria, vt 1. q. 2. clericos. & c. pastor.

E *Piſcopus.*] Casvs. In concilio Antiocheno super quattuor querimonia facta fuit de episcopis. Primo, quòd res ecclesiæ vertebãt in suos vsus. Secundo, quòd res ecclesiæ sine conscientia clericorum pertractabant. Tertio, quòd domesticis & consanguineis & propinquis de rebus ecclesiæ potestatẽ dabant, vt per huiusmodi personas res ecclesiæ læderentur. Quarto, quòd quidam ex eis pauperibus alimoniam subtrahebant. vnde sermo prædicationis, & hi q res ecclesiæ dispensabãt infamabãtur: qua re statutũ fuit in concilio Antiocheno, vt episcopi habeant rerũ ecclesiasticarũ potestatem ad sui & fratrum suorum victũ & vestitum, si indigent. si vero super prędictis quattuor accusati & conuicti fuerint pœnas sustineant.

o ¶ *Epiſcopus.*] hoc ca. habes 10. q. 2. episcopus.

p ¶ *Vſibus.*] hic ostenditur qua necessitate clerici debent esse contenti, s. vt habeant victum & vestitum, & ita refertur hic necessitas ad naturæ necessitatem. & est arg. contra illos, qui dicunt se propter necessitatem habere plures ecclesias.

q ¶ *Fructus.*] ergo res mobiles non põt dare sine conscientia b clerici sui. ext. de do. c. 2.

b Hoc ſi vẽ verũ. ext. de don. cetẽrũ. vbi đhoc. & j. e. c. vlt. 16. q. j. possessiones. in gl. in fi. Arch.

r ¶ *Cõſcientia.*] j. e. q. 2. fine. & c. alienationes.

s ¶ *Propinquis.*] §. 89. dist decenter.

P *Ræcipimus.*] Casvs. Quæsitum fuit, an episcopi debent habere potestatem de rebus ecclesiæ. Et respondetur quòd sic ad dispensandum eas per presbyteros & diaconos cum timore & solicitudine. Et hoc probatur argumento à maiori, quia

5 Anſel. l. 6. c. 160.

Source : BIU Cujas

iori, quia animæ hominum multo pretiosiores rebus sunt illis commissis.

a ¶*Pretiosiores.*]sic j.16.q.7.c.1.

b ¶ *Multo magis.*] simile est quod ostendit ius. ex quo mulier credit se viro de corpore, dignum est vt credat de dote restituenda. "vnde non tenetur vir dare fideiussorem de dote restituenda, nisi vir laberetur in facultatibus, extr.de don.inter vir.& vxo.per vestras. C.ne fideiuss.do.den. l.1.

"vir p dote nó tenetur fideiussoré dare.

c ¶*Presbyteros.*] supra 89.distinct. capit. volumus.

CVM ERGO. Casvs. Concludit Gratia.ex cap.episcopi.& ex ca.manifesta. & ex capit.sint manifestæ. & ex ca.episcopus.quòd episcopis licet habere propria. sed ex hoc mouet quã dam quęstionem, cum episcopus habeat propria, quare dicitur s.in cap.nolo. quòd clericus habens propria non erit clericus? cui quæstioni respondet Gratia. pro suo arbitrio, dicens quosdam episcopos in oriente habere vxores & filios, & quosdam clericos in occidente in minoribus ordinibus habere vxores & filios, quibus licet habere propria: aliis vero clericis qui ab infantia clerici facti sunt, non licet habere propria nisi retinendo sua, à sumptibus ecclesiæ abstineant. & ad hoc inducit sequẽs capitulum.

† διλαβέια, i. integritate. 1 s.ead.c.ex his autem.

† *al.rebus*

d ¶*Cum ergo in concilio.*] concludit quòd clerici possunt habere propria.

e ¶*Quomodo ergo.*]modo quærit de contrarietate illorum capit. s.cap.nolo. & s.ea.expedit.

f ¶ *Sed notandum est.*] male soluitur [a]. Sed dic vt dixi s.e.in prin. quæstionis.

a Qđ nulla nititur rõe, nulla fulciturveritate. Laur.H.

Illi autem.] Casvs. Quidã clerici propriis renuntiare nolebant. quæsitum est à Prospero, an sine peccato possint hoc facere? Et respondet quòd sic, si præbendam dispensatori relinquant: quia quodammodo sua relinquunt, quando cõtenti rebus propriis nihil de rebus ecclesiæ accipiunt.

g ¶*Infirmi.*]scilicet animo.

h ¶*Dispensatori.*] scilicet suo: vel dispensatori, id est, episcopo.

i ¶*Nihil habentibus.*]id est, pauperibus.16.q.1.c.fi.

k ¶*Sine peccato.*]hic patet, quòd si clerico sufficiant propria, non habebit ecclesiastica, vt 16.q.1.quoniam quidquid.1.q.2.clericos. & c. pastor.& j.ea.si priuatum.10.q.3.cauendum. Sed contra, nemo suis stipendiis cogitur militare. extra de simon. cum sit Romana. & qui altario deseruit, &c. vt s.ea.ex his. Solu.hoc ca.de consilio loquitur, vel de clericis vagabundis, vel loquitur de oblationibus quæ illis non sunt communicandæ: vel possunt habere dona ecclesiastica, non vt ibi reseruent, sed vt distribuant pauperibus.16.q.1.c.fi.

habeat. Si enim animæ hominum pretiosiores† [a] illi sunt creditæ†, multo magis [b] oportet eum curã pecuniarum gerere, ita vt potesta te eius, indigẽtibus omnia dispen sentur per presbyteros [c], & diaco nos, & cum Dei timore, & omni solicitudine† ministrentur. Ex his autẽ, quibus indiget, &c. *vt supra.*[1]

Cum ergo[d] *in concilio Agathensi, & Martini, & canonibus Apostolorũ dicatur* [*Sint manifestæ res propriæ episcopi,*] *cum in eisdem canonibus, & in concilio Antiocheno præcipiatur, vt episcopus participet ves†ecclesiæ si tameh indiget, nonne patenter ostenditur, quòd episcopus habeat libere propria? Dicendo enim* [*si indiget rebus ecclesiæ*] *notat eum habere propria, quæ fortasse suis necessitatibus non sufficiunt. Quomodo ergo*[e] *clericus, si proprium habere voluerit, clericus non erit? & episcopus habens propria, non solum non desinit esse episcopus, verumetiam cunctas ecclesiasticas facultates in sua iubetur habere potestate?* ¶*Sed notandum est*[f] *episcopos orientales vxores habere, & filios: quosdam autem ex nostris partibus, cum in laicatu, siue in minoribus ordinibus constituti habeant vxores & filios, siue morte vxoris interueniente, siue continentia pari voto seruata, ad sacros ordines accedere. His omnibus conceditur habere propria ad suos, & suorum vsus. Qui autem ab infantia sacræ militiæ traditi sunt, nullo modo eis permittitur habere propria: quia nulla est eis excusatio proprietatis: nisi fortasse retinendo sua, à sumptibus ecclesiæ abstineant. Quod fieri posse Prosper de vita contemplatiua, lib.2.ca.12. testatur dicens.*

¶De iis, qui tam infirmi sunt, vt suis rebus renuntiare non possint.
C. XXV.

ILli autẽ, qui tam infirmi[g] sunt, vt possessionibus suis renuntiare non possint, si ea, quæ acceptũri erant, dispensatori[h] relinquant nihil habentibus[i] conferenda, sine peccato[k] possident sua: quia & ipsi quodammodo sua relinquũt, quando propriis contenti rebus, nihil eorum, quę labori, vel ordini suo deberi arbitrantur, accipiunt.

De rebus vero ecclesiæ quæritur, an liceat eas per præbendas diuidi, vt annuos reditus quisque sibi specialiter vendicet. Hoc non pos

bendas. Et primo probat, quòd non, exemplo Apostolorum, & duobus ca.seq. Sequens ca.patet.

l ¶*Propriæ.*]si ergo de rebus ecclesiæ emisti equũ vel aliud, illud non est tuum: "sed dicas, quòd illud solum clericorum est, quòd probabili ratione consumunt[b], vt s.ea.expedit. & j.ead. si priuatum. & j.ead.q.2. fine exceptione. Quidquid enim habes supra illud quod sufficit tibi, illud violenter detines, vt s.distinct. 47.sicut.

"Clerici q̃ bona habẽt

b Ad hoc fa. qđ le.& no. 44.di.in pr. vers.si sacerdos. & 47. di.c.sicut hi vers. ppriũ. & s.ea. epi. ver.quidqd. vbi dhoc.A.

Nvlli.] Casvs. Precepit Eugenius in synodo habita Romæ, vt nullus episcopus res mobiles vel immobiles de ecclesiis sibi subiectis in proprios vsus assumat, ne maiores ecclesiæ locupletentur, & minores pauperes fiãt. & qui contra hoc fecerit, canonica sententia feriatur.

2 Anſ.l.5.c.35 Pol.l.6.ti.15

m ¶*Enormiter.*] argu. quòd episcopus de iure vnius ecclesiæ potest detrahere, & alij conferre, dummodo alij ecclesię grauia dãna non infligat, vt j.e. q.2.bonæ. Quid iuris sit, dicemus ibi, & 16. q.1.§.quod autem.

SI ERGO. Casvs. Concludit Grat. ex supradictis duobus c.dicens; si res ecclesiæ sint habendæ tam quam communes, & non tamquam propriæ, cum de communi nullus dicat, hoc est meum, ergo de rebus ecclesiæ non potest quis dicere, hæc est mea: quia si diceret, non videretur imitari Apostolos, quibus nihil proprij erat, sed omnia cõmuniter possi debant. Postea huic conclusioni respõdet, dicens quòd sicut pos sessiones diuisæ sunt per vniuersum orbẽ, & aliæ sunt assignatæ vni ecclesiæ, & aliæ alij: ex quibus licet res ecclesiæ debeant esse communes omnibus, dispensator tamen ecclesiæ sibi & suis primo necessaria ministrabit, & reliqua quæ superiunt, fidelibus ministrentur, ita & præbendę & prędia ecclesiarum inter canonicos diuidi possunt, vt ex his non tamquam propriis, sed communibus primo sibi necessaria percipiant, & residua in communes vsus ecclesiæ expendant.

Act.4.

† *al. episcopus submiſtret*

Si ergo res ecclesiæ, non quasi propriæ, sed quasi communes habendæ sunt, cum de communi nullus dicat, hoc meum est[n], *nec de rebus ecclesiæ, hæc est mea, potest aliquis dicere: ne videatur non imitari charitatem illorum, in qua nulli aliquid erat proprium, sed erant illis omnia communia. His ita respondetur. Sicut perfectione charitatis manente, secundum discretionem ecclesiarum, distributio fit ecclesiasticarum facultatum, dum aliis possessiones huius ecclesiæ ad dispensandum committuntur, ex quibus, licet res ecclesiæ omnibus debeant esse communes, primum tamen sibi, & suæ ecclesiæ deseruientibus necessaria submiſtret†, reliqua, quæ supersunt, fidelium vsibus ministraturus, ita & præbendæ ecclesiarum, eadem charitate manente, pie & religiose possunt distribui: nec tunc rebus ecclesiæ, vt propriis, sed vt communibus vtilitatibus deseruiturís: vt ex his, quæ sibi assignata sunt, primũ sibi necessaria percipiat: si qua vero suis necessitatibus supersunt, in communes vsus ecclesiæ expendat*[o].

Item Vrbanus Papa ait in epistola vnica, cap.2.

¶ Res ecclesiæ quasi communes episcopus dispensęt. C. XXVI.

2 REs ecclesiæ non quasi propriæ[l], sed vt communes, & Domino oblatæ, cum summo timore non in alios, quàm in præfatos vsus sunt fideliter dispẽsandæ.

Item ex synodo habita Romæ ab Eugenio Papa II.c.16.

¶Non liceat episcopo res ecclesiarum in proprios vsus conuertere.
C. XXVII.

NVlli episcoporum liceat res mobiles, aut immobiles de subiectis plebibus, aliisque piis locis in proprio vsu habere: ne maiores enormiter[m] locupletentur, & minores tali facto pauperes inueniantur. Contra agens, canonica auctoritate coarctatus existat.

n ¶ *Hoc meum est.*] falsum dicit, nam res quæ communis est aliquibus, omnium illorum est[c], vt ff.de rit.nup.illud.vnde hoc verbum, suum, ambiguum est pro toto, & pro parte. & qui iurat suum non esse, iurabit etiam sibi commune non esse. ff.de ver.sig. pupillus.§.vlti. & cum quis legat seruos suos, tam illi qui ex toto sui sunt, quàm qui pro parte, intelliguntur legati, vt ff.de leg.3.si quis seruos. Si autem est aliquid vniuersitatis vel ciuitatis, illud non est cuiusłibet. j. ead.q.2.qui manumittitur.

c Arg.ext.đ vſu pal. c.1. & đ pb. p il lorũ.i pr. & de priuil pa ſtoralis.i pr. ar.ff.đ cõtr. emp. qui tabulas. Arc.

o ¶*Expendat.*]mirum est quare Gratianus non inducit c.a quòd possessiones ecclesiæ possunt diuidi, quæ longe melius faciunt ad propositum, vt j.q.2.quisquis. & c.sæpe sit.10.q.2.casellas. in fin. & 16. q.1.possessiones. & q.3.clerici. arg.contra. j.q.2.vobis. 10.q.3. vnio.

Source : BIU Cujas

& s. ead. quia tua. & c. necessaria.

a. *Si priuatum.*] Potest intelligi si, id est, quamuis priuatum, separatim aliquid ecclesiasticum possidemus: non tamen illud est nostrum. quorum procurationem, id est, quia tantum illius procuratio nobis est commissa. Vel dic, priuatum, id est, proprium.

b ¶ *Non illa nostra sunt.*] id est, à nobis recipienda & retinēda.

c ¶ *Procurationem.*] "ergo prælati dicuntur procuratores rerum ecclesiasticarum, vt hic, & 14. qu. 1. §. 1. quandoque domini dicuntur. 16. q. 1. & temporis. quandoque defensores. 16. q. 1. in canonibus. quandoque patres, vt 68. dist. quorum vices. non tamen habent liberam & generalem administrationem sicut procurator Cæsaris, vt ff. de officio procu. Cæsaris. l. 1. modicum tamen donare possunt. extr. de don. ceterum. tamen loco domini habentur, cum bene administrant, loco prædonis, cum male, vt ff. pro empto. qui fundum. §. si tutor.

" ꝓlati dñr ꝓcuratores rerū ecclesiasticarum.

† *priuatim, quæ nobis sufficiant, possidemus*] orig. & j. 23. q. 7. ꝙ autem.] §. si autem priuatim.

Vnde Augustinus ad Bonifacium comitem, epist. 50.

¶De eodem. C. XXVIII.

SI priuatū† [2] possidemus, quod nobis sufficiat, non illa nostra sunt [b], sed pauperum: quorū procurationem [c] quodammodo gerimus, non proprietatem nobis vsurpatione damnabili vēdicamus.

Ostensum est, quomodo liceat clericis habere proprium, & quomodo non. Item, quomodo res ecclesiæ per præbendas diuidi possint.

QVÆSTIO II.

[1] *Vnc quæritur* [d], *si sacerdotes aliqua de rebus ecclesiæ dedisse noscuntur, an his, qui eas acceperunt, aliqua firmitate constabunt, Quòd res ecclesiæ nullo modo distrahi possunt, & distractæ possideri, multis auctoritatibus probatur.*

Ait enim Stephanus Papa.

¶Ecclesiæ pecunias auferens velut homicida damnatur. C. I.

[1] QVi Christi pecunias [e], & ecclesiæ aufert, fraudat [f], & rapit [g], vt homicida [h] in conspectu iudicis deputabitur.

¶In epistolis Stephani primi, quæ extant, caput hoc non habetur: sed in epistola prima Anacleti, ex quo citatur à Burchardo, & Iuone, & in concilio Triburiensi, & j. ea. c. qui abstulerit. Idem etiam legitur apud Lucium Papam.

Item Pelagius Hostilio episcopo.

¶Quidquid de sacratis vasis, vel ministeriis à quolibet clerico vsurpatum fuerit, ecclesiæ restituatur. C. II.

AVgustino [i] nostræ sedis notario suggerente didicimus, quòd ei dilectio tua directis apici bus indicasset, quosdam de clero tuo, & maxime parochiarum ad te pertinentium non pauca sacra ta vasa, vel ministeria distraxisse, & aliqua huiusmodi perpetrasse, quæ à religioso aliena sunt proposito. Charitatē vero tuam (vt hoc competenti solicitudine debeat insequi, vel vlcisci) nostræ præceptionis auctoritate cupis communiri [k]. Qua de re præsentibus mādamus affatibus, vt competentis viuacitatis instantia, quidquid de sacratis vasis, vel ministeriis à quolibet clericorum vsurpatum, vel distractum fuisse compereris, sine cuiusquam moræ interuentu exigere non dimittas, & ecclesiasticis vsibus reformare.

Item Bonifacius † Papa [2].

¶Quidquid Domino consecretur, ad ius pertinet sacerdotum. C. III.

[3] NVlli [l] liceat ignorare, omne, quod Domino cōsecratur [m], siue fuerit homo, siue animal [n], siue ager, vel quidquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum [o] Domino erit, & ad ius pertinebit sacerdotum. Propter quod inexcusabilis erit omnis, qui à Domino, & ecclesia, cui competūt, aufert, vastat, inuadit [p], vel eripit, & vsque ad emēdationem, ecclesiæque satisfactionem, vt sacrilegus iudicetur: & si emendare noluerit, excommunicetur [q].

Item Gregorius septimus, lib. 6. Regesti, in concilio, c. 1.

¶Excommunicationi subiaceat, qui ecclesiastica prædia inuadit. C. IIII.

[4] QVicumque militum, vel cuiuscumque ordinis, vel professionis persona, prædia ecclesiastica à quirūtur in alienōe rū ecclesiæ, no. in auth. hoc ius porrectū. q̄ est canonizata. 10. q. 2. C. de sa. san. ec.

b Licito. Cōtrarium ex diametro ad hanc gl. no. doct. i l. cū his. §. eā trāsactionē. de trāsl. vid Ant. Cors. i sing. vers. alienatio. & qd meli⁹ t3 gl. pe. j. e. q. c. fine exceptione.

† *al. Ex decretis Bonifacij Papæ.*

2 6. capitul. c. 303.

3 Pol. l. 6. tit. 15. Burc. l. 11. ca. 17. Iuo p. 14. c. 87. Pā. l. 5. c. 113.

4 Polyc. l. 6. tit. 15.

c Si. est huic ext. d of. or. licet. & ca. graue. 11. di. c. fi. i fi. Arc.

1 Anacl. epi. 1. c. 2. Luci⁹, c. 6. In conc. Trib. c. 7. Bur. l. 11. c. 18 Iuo p. 14. c. 88.

" Alienatio quid comprehendit.

" Ecclesiastica res in 4. casi⁹. licite alienantur.

" Ecclesiæ bona cum solennitate sunt alienanda.

a Adde q̄ so lēnitates re

Source : BIU Cujas

perit. nisi restituat, debet excommunicari. Idem statuitur de eo qui ab inuitis prælatis bona ecclesiæ susceperit, vel inuaserit, vel de cõsensu eorum retinuerit.

a ¶*A quocumque.*] ille ergo conueniendus est, qui rem ecclesiæ qualemcumque detinet, licet exhibeat auctorem suum, vt ĵ.16.q.1.in canonibus. Sed distingue, an rẽ mobilem detineat, vel immobilem, vt C. vbi in rem act.l.2.extr. vt lit. non cont. quoniã. "& hoc intelligas quãdo quis suo nomine aliquid possidet, vt tunc semper possessor sit cõueniendus, & tunc non est necesse vocare illum cuius auctoritate possidet. secus si alieno nomine, vt extr. vt li. non cont. quoniã. Item hoc scias, q̃ licet conuentus rei vendicatione posset dominum nominare, nõ tamen cõuentus possessorio iudicio, vt hic.

"Possidens rẽ ecclesiæ siue suo siue alieno noĩe an sp sit cõueniendus.

1 Poly.ibid. Ans.l.5.c.36 Iuo part.13. c.39.

b ¶*Seu abbatibus.*]inuitis.

c ¶*Rectoribus.*]inuitis.

d ¶*Consensu.* consensus enim prælati non obstat clericis repetẽtibus res ecclesiæ, vt ĵ.ea.non liceat. "Sed quare non est ille tutus qui ab Imperatore nõ est semp tutus.

† al. suis vsibus.

"Possidens ab Imperatore nõ est tutus. 2 Et in epist. Lucij, c.6. 3 Poly.ibid. Bur.l.11.c.18 Iuo part.14. c.88.

e ¶*Secretorum cælestium.*]id est, ecclesiæ. ADDITIO. Vbi tractantur secreta cælestia. de consecr. dist.1.c.1. Arch[a] ĩ 5.syno. Luc. 19.

a Dicas gl. singu. scdm Lu.Ro.sing. 612.li.7.Ale. cõs.52.lib.7. Fel. c.q̃ i ecclesiarũ. co. 12. de const. 4 Concord. Ale. de Im. ĩ l.cũ alienã C.de lega. 5 ĩ.ead.qui Christi. 6 Et ĩ epist. 2.Euseb.Papæ ad Aegyptios. & in decr.Iulij,c. 1.& Symmach[a] ĩ 5.syno. Luc. 19.

f ¶ *Vexentur.*] iniuste. nam ad tributa & seruitia tenentur. 11. q.1. si tributum. vel expone, vt ibi dixi.

7 Bur.l.11.c. 25. Iuo p.3. c.149. & 13. c.j. & par.5. c.249.

g ¶ *Sacrilegus.*] alia pœna sacrilegij est secundum legem. ff. ad leg. Iul. pec. sacrilegij. Alia secundum canones. 17.q.4. per totum.

8 ĵ.e.ĩ legib[a]

b Arg.cõtra ista. ĩ.93.di. diaconi sũt. in prin. sed ibi aliter exponitur.

"Pœna pecuniaria an possit infligi ab ecclesia.

c Et c.licet. vbi de hoc 14.q.1.quod debetur. in prin. vbi de hoc. Arc.

perit. nisi restituat, debet excommunicari. Idem statuitur de eo qui ab inuitis prælatis bona ecclesiæ susceperit, vel inuaserit, vel de cõsensu eorum retinuerit.

a ¶*A quocumque.*] ille ergo conueniendus est, qui rem ecclesiæ qualemcumque detinet, licet exhibeat auctorem suum, vt ĵ.16.q.1.in canonibus. Sed distingue, an rẽ mobilem detineat, vel immobilem, vt C. vbi in rem act.l.2.extr. vt lit. non cont. quoniã. "& hoc intelligas quãdo quis suo nomine aliquid possidet, vt tunc semper possessor sit cõueniendus, & tunc non est necesse vocare illum cuius auctoritate possidet. secus si alieno nomine, vt extr. vt li. non cont. quoniã. Item hoc scias, q̃ licet conuentus rei vendicatione posset dominum nominare, nõ tamen cõuentus possessorio iudicio, vt hic.

1 Poly.ibid. Ans.l.5.c.36 Iuo part.13. c.39.

† al. suis vsibus.

"Possidens ab Imperatore nõ est tutus. 2 Et in epist. Lucij, c.6. 3 Poly.ibid. Bur.l.11.c.18 Iuo part.14. c.88.

a Dicas gl. singu. scdm Lu.Ro.sing. 612.li.7.Ale. cõs.52.lib.7. Fel. c.q̃ i ecclesiarũ. co. 12. de const. 4 Concord. Ale. de Im. ĩ l.cũ alienã C.de lega. 5 ĩ.ead.qui Christi. 6 Et ĩ epist. 2.Euseb.Papæ ad Aegyptios. & in decr.Iulij,c. 1.& Symmach[a] ĩ 5.syno. Luc. 19. 7 Bur.l.11.c. 25. Iuo p.3. c.149. & 13. c.j. & par.5. c.249. 8 ĵ.e.ĩ legib[a]

b Arg.cõtra ista. ĩ.93.di. diaconi sũt. in prin. sed ibi aliter exponitur.

"Pœna pecuniaria an possit infligi ab ecclesia.

c Et c.licet. vbi de hoc 14.q.1.quod debetur. in prin. vbi de hoc. Arc.

siastica, à quocumque [a] rege, seu sæculari principe, vel ab episcopis inuitis, seu abbatibus [b], aut aliquibus ecclesiarum rectoribus [c] susceperit, vel inuaserit, vel de rectorũ deprauato, seu vitioso consensu [d] tenuerit; nisi eadem prædia ecclesiis restituerit, excommunicationi subiaceat.

Item Pius Papa, epist. 2.

¶Sacrilegij crimen incurrit, qui prædia ecclesiastica vexat. C. V.

[1] PRædia diuinis vsibus tradita quidam humanis applicant vsibus, & Domino: cui tradita sunt, ea subtrahunt, vt sibi † inseruiant. Quapropter ab omnibus illius vsurpationis contumelia depellenda est: ne prædia vsibus secretorum cælestium [e] dicata à quibusdam irruentibus vexentur [f]. Quod si quisquam præsumpserit, vt sacrilegus [g] habeatur.

Item Anacletus Papa, epist. 1. [2]

¶De eodem. C. VI.

[3] QVi abstulerit aliquid patri [h], vel matri, dicitque hoc peccatum non esse, homicidæ particeps est. Pater noster sine dubio Deus est, qui nos creauit [4]: mater vero nostra, ecclesia, quæ nos in baptismo spiritaliter regenerauit [5]. Ergo, qui Christi pecunias, & ecclesiæ rapit, aufert, vel fraudat, homicida est.

Item Ioannes Papa primus ad Zachariam Archiepiscopum [6].

¶Quadruplum restituat, qui res ecclesiæ inuadit. C. VII.

[7] IN antiquis ecclesiæ statutis decretum est, vt qui aliena inuadit, non exeat impunitus: sed cum multiplicatione [i] omnia restituat. Vnde & in Euãgelio scriptum est [Quòd si aliquid defraudaui, reddo quadruplum.] Et in legibus sæculi cautum habetur [[8] Qui rem surripit alienam, &c.] *vt infra in auctoritate* [k] *Eusebij Papæ.*

Item Gregorius ad Constantiam reginam Galliæ, lib.4.epist.33 seu, c.77.

¶ Pro tenore sæcularium legum puniantur inuasores rerum ecclesiasticarum. C. VIII.

[9] CVm deuotissimam † [l] domnam sciam de cælesti vita †, atque remedio animæ suæ sedulo [10] cogitare, culpam me committere vehementer existimo, si ea, quæ pro timore omnipotentis Domini sunt suggerenda, siluero: & te sanctissimam de ecclesiastica pace sedulo non commonuero. Nimis me Iuliani fratris, & coepisco[20]pi nostri proclamatio nuper contristauit, maxime cum villæ suæ, videlicet ecclesiæ à nequissimis prædonibus sint deprædatæ, atque nocturnis incendiis more furum combustæ: & dum iidem maligni iuxta nostri prædecessoris Bonifacij decreta pro violata [A] emunitate [m] illud emendare noluerint: dum & sæculi leges [n] hæc eadem ita se habere voluerint, lege vulgari [o] teste, in qua sic scribitur [[10] Si quis manu armata vsque ad[40] quattuor homines in vicum alterius ad malefaciendum venerit, ille, qui prior est [p], pro illicita præsumptione cõponat [q] solidos nongentos: sequaces vero eius, vnusquisque solidos octuaginta. Si vero incẽdium [r] fecerint, ibi nonies[50] tantum componant: si prædam vero, in quadruplum restituant.

¶*Initium huius capitis vsque ad vers.* siluero, *est acceptum ex epistola indicata. Reliqua nõ sunt inuenta.*

A ¶Violata.]*Hæc dictio abest à plerisque vetustis & hic, & in sequenti capite, vbi in vulgatis est,* emunitas violata.

Item.

¶De eodem. C. IX.

[11] SI sæculi leges talẽ iustitiam[60] habere voluerunt, lex diuina cur inferior esse debebit? cum in ipsius veritatis præsentia à Zachæo collaudatũ sit, vt si aliquem defraudarat, in quadruplum restitueret? Et quia summum in rebus[70] bonũ est iustitiam colere [s], ac sua cuique iura seruare, & in subiectos non sinere quod potestatis est, fieri, sed quod æquum est, custodiri (quod & vos diligere, & omnino confidimus studere,) ea propter

k ¶*In auctoritate.*]ĵ.ea.in legibus.

CVm deuotissimam.] CASVS. Iulianus episcopus conquestus est Papæ de quibusdam, qui de nocte quasdam villas suæ ecclesiæ combusserunt, & prædam inde exportauerunt: tamen sæpe admoniti damnum emendare noluerunt. Scribit ergo Papa Constantiæ Reginæ Galliæ, & ei primo applaudit cõ[9] mendando ipsam, & hoc in prima parte. In secunda parte ostendit, q̃ damnum illud debent cum multipli[80]catione pœnæ restituere. & hoc probat per legem Lombardam, & per exẽplum Zachæi dicẽtis in præsentia Christi se velle restituere quadruplũ si aliquẽ defraudauit, vt continetur in Euangelio secundum Lucam. In tertia parte in sinuat ei, q̃ in mense Nouembris prælentis anni, mittet in Galliã Petrum episcopum, & monet ipsam Reginã, vt cũ eo; & cum aliis episcopis eiusdẽ prouinciæ cõgregatis sic faciat damnũ emẽdari, vt ceteri terreãtur. Secunda pars incipit ibi, *Dum & sæculi.* Tertia ibi, *Ea propter.*

9 Bur.l.11.c. 26.Iuo p.13. c.36.

† *serenissidem*] orig. † al. patria, atq; animæ suæ vita sedulo.

l ¶*Cum deuotissimam.*] Intercedit Papa pro ecclesia apud Reginã, sicut alibi apud princi[90]pẽ, vt 97.dist.ecclesiæ.

10 lib.j.legũ Lõgob. ti.d aggres.ĺvic. fact.leg.1.

m ¶*Pro violata emunitate.*]"& dicitur emunitas priuilegiũ quo gaudet ecclesia, vt in ambitu suo non fiat pugna vel insultus, vel rapina per quadraginta vel triginta passus, vt 17.q.4. sicut antiquitus. Quæ autem pœna pro emunitate ecclesiæ læsa sit soluenda, habes 17.q.4.si quis contumax.

"Emunitas ecclesiæ quæ est

n ¶*Leges.*]ĵ.Lõbardæ.

o ¶*Vulgari.*]ĵ.Lombarda.23.q.8.si quis membrorum. & c.pessimã.

p ¶*Qui prior est.*]nam tot sunt iniuriæ, quot sunt iniuriantes, vt ff. de iniur. si plures. & ideo pœna vnius non liberat alios. ff. ad leg. Aq. item Mela. §. sed si plures.

11 Burch. & Iuo ibid.

Luc. 19.

q ¶*Componat.*]inst. de act. §. omnes. contra. "vbi dicitur, q̃ nulla pœna debet excedere quadruplum. Sol. q̃ dam dicunt, q̃ pœna legalis nõ potest excedere quadruplum, sed cõuentionalis potest: melius dicas, q̃ legalis & cõuentionalis in infinitum potest extendi secũdum qualitatem negotij vel delicti. sed si habetur respectus pure ad rẽ ipsam, tũc sufficit pœna quadrupli. arg. C. de fer. fug. quicumque. & l. si quis seruum. & licet hæc lex nõ teneat, tamen ex ea argumentatur hic Greg. sic ext. de iud. nouit.

"Pœna an possit excedere quadruplum.

r ¶*Si vero incendium.*] "incendiarius est ipso iure excõicatus, nec "incẽdiari" prius absoluitur, q̃ satisfaciat, & iuret se id amodo nõ facturũ. 23.q. 8. si qs mẽbrorũ. & c. pessimã. & si fuerit denũtiatus, amodo nõ põt iure excõi- absolui nisi à Papa, vt ext. de sen. exc. tua. secundũ leges capite puni catus. tur. ff. de pœ. capitaliũ. §. nonnunq̃. vbi dicitur, q̃ si qs intra oppidũ vel propter inimicitias, vel ob prædam aliquid exusserit, igne crematur. sed si villam combussit, leuius punitur. ff. de incen. ruin. nau. qui ædes. Ioan. non inuenio, q̃ incendiarius sit ipso iure excommunicatus, nisi incendiarius ecclesiæ, vt extra de rap. cap. in litteris.

s ¶*Iustitiam colere.*]inst. de iust. & iur. §. præcepta iuris.

Source : BIU Cujas

a Hoc fuit ex cõmissio ne Papæ.

a ¶ *Regia.*] ergo femina potest esse iudex[a], vt hic, & 23.q.4.si quos. & 15.q.3.c.1.arg.contra.33.q.vlt.mulierem. C.de arb.l.vlt. Sed dic vbi consuetudo est, bene possunt iudicare.ext.de arb.dilecti.

ADDITIO. Vbi no. Inn. q; si femina habet regimen vel comitatum, de iure potest iudicare, vt hic patet. Archid.

IN legibus.] CASVS. Quæsitum fuit ab Eusebio, quãtam pœnam debeat pati raptor rerum ecclesiarũ: & respondet, q; secundum leges sæculi, scilicet Goticam & Salicam, in decuplum debet emendare. dicit enim in fi.c. vt sacrilegus iudicetur, & quadruplum restituat, & canonicę pœnitentię subiiciatur.

b ¶ *In legibus sæculi.*] in Lombarda & Gotica, & Salica, non in Romana.

c ¶ *Terminos.*] secundum leges punitur talis pœna quinquagin ta aureorum, vt ff.de termin.moto.l.1.& 2.

1 Et Symmachus in 5. sy nod. & Ioan nes 1.epist.1 ẽ.e.i antiqs. 2 Pol.l.8.tit. 15. Anſ.l.5.c. 41. Bur. l.11. c.27. Iuo p. 13.c.37.& p. 5.c.249 &p. 3.c.149. Pan. l.4.c.47.

excellentiæ vestræ, mense Nouẽbri præsentis anni, secunda indictione, Petrum fratrem, & coepiscopum nostrum à gremio sanctæ Romanę ecclesiæ transmittemus, vt fratribus eiusdem prouinciæ in vnum congregatis, emunitas violata, & præsumptio, & sacrilegium canonica auctoritate, & vestra regia[a] dignitate talem terminum accipiant, ne posthac mẽbra diaboli, filij nequam, in sancta ecclesia, te etiam ibi regnante, talia præsumant.

¶In plerisque vetustis codicibus, & apud Burchardum, & Iuonem caput hoc est coniunctum superiori.

Item Eusebius Papa epist.2.[1]

¶Ecclesiæ res surripiens in decuplum restituat, quod abstulit. C. X.

2 IN legibus sæculi[b] cautum habetur [Qui rem surripit alienã, illi, cuius res directa est, in vndecuplum†, quæ sublata sunt, restituat.] Et in lege diuina legitur [Maledictus omnis, qui transfert terminos[c] proximi sui, & dicet omnis populus, Amen.] Talia ergo non præsumantur absque vltione, nec exerceantur absque sua damnatione. Proinde[A], si quis ecclesiasticas oblationes, & quod Deo consecratum est rapuerit, vel consenserit facientibus, vt sacrilegus diiudicetur, & damnum in quadruplum[d] restituat, & canonice pœniteat.

A ¶ Proinde.] *Hinc vsque ad finem non sunt in epistola Eusebij, neque apud Ioannem, aut Symmachum. Habentur tamen apud Burchardum, & Iuonem par.13.c.37. & in Polycarpo interpositis etiam aliquot verbis, quæ in epistola habentur post vers.* damnatione.

Contra Gregorium scribit, c 4 responsionum ad Augustinum Anglorum episcopum de his, qui furtim auferũt aliquid de ecclesia.

¶Sine augmento sibi ablata ecclesiam recipere oportet. C. XI.

3 FRaternitas tua ex persona furis pensare potest, qualiter valeat corrigi. Sunt enim quidam, qui habentes subsidia, furtum perpetrant: & sunt alij, qui hac in re ex inopia[e] delinquunt. Vnde necesse est, vt quidã damnis, quidam vero verberibus[f], & quidam districtius, quidam vero leuius corrigantur. Et cum paulo districtius agitur, ex charitate agendum est, & non ex furore: quia ipsi hoc præstatur, qui corrigitur, ne gehennæ ignibus tradatur. *& infra.* ¶Addis etiam quo augmento ea, quę furto de ecclesiis abstulerunt, reddere debeant. Sed absit, vt ecclesia cum augmẽto[g] recipiat, quod de terrenis rebus videtur amittere, & lucra damnis quærat.

Verum illud Eusebij de legum seueritate: illud † Gregorij de ecclesiastica mansuetudine dictum intelligitur.

Idem Gregorius lib.10 epist.42. Deusdedit † episcopo Mediolanensi.

¶Non sunt alienanda in episcopatu acquisita. C. XII.

4 RES in episcopatu acquisitas[h] sacerdotibus nulla est alienandi licentia.

Item ex octaua[A] synodo vniuersali, c 15.

A ¶Octaua.] *Sic est emendatum ex Anselmo, cum antea legeretur,* sexta. *Est autem canon decimusquintus synodi 8. habitæ tempore Hadriani Papæ ij. contra Photium, ex versione Anastasij bibliothecarij.*

¶Vasa sacra, nisi pro redemptione captiuorum, non sunt alienanda. C. XIII.

5 APostolicos, & [i] paternos canones renouans hæc sancta, & vniuersalis synodus diffinuit neminem prorsus episcopum vendere, vel vtcumque alienare çimelia[j], & vasa[k] sacrata, excepta causa olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet[A] pro redemptione captiuorum[l]: sed nec tradere salaria ecclesiarum in emphyteutica pacta, nec alias rusticas possessiones venumdare, ac per hoc ecclesiasticos reditus lædere. quos ad propriam vtilitatem, & ob escam pauperum, & peregrinorum substẽtationem esse decernimus[B]. *& paulo post.* ¶Quisquis autem apparuerit post hanc diffinitionem nostrã contrarium quid huic sanctæ, ac vniuersali synodo agere, deponatur[m] vt præuaricator diuinarum legum, & præceptorum: cassata videlicet omnino, quæ facta est in scriptis, vel sine scriptis ab episcopo, venditione, vel emphyteutica traditione, vel alia qualibet alienatione, cimeliorum scilicet, & salariorum locorum. Qui vero emerit, aut perceperit aliquid ex prædictis cimeliis, vel salariis, & non restituerit ecclesiæ iterum, quæ ecclesiæ sunt, vel non dederit ad incidendum chartam venditionis, vel emphyteuseos, ecclesiæ possunt alienari, quorum primum patet.

g ¶ *Cum augmento.*] scilicet innaturali & illegitimo, ne sit contra 3. dist.89.decenter.17.q.4.quisquis. j.e.q.5.c. pe.& 3.ea.q.1.in antiquis. Ad hoc respondent quidam, si vult libere fur vel prædo restituere rẽm ante quam conueniatur, pœnã euitat: hoc falsum est, quia non sufficit raptori restituere rem ad euitãdam pœnam, vt ff.vi bo.rapt. l.non prodest. Vel dic quòd ecclesia non petet pœnam, sed iudex ex officio suo eam infliget, & dabit ecclesiæ, cui sanctitas ignoscendi gloriam dereliquit. C.de epis.& cle. si quis. & est ad hoc bonum arg.23.q.3.§.1. in fi. "Vel dic quòd potest petere naturale augmentum, i. interesse, sed innaturale non potest. Vel dic, quòd non potest petere interesse quod est extra rem. vel si forte occasione rei sublatæ familia vel pecora mortua sunt, illud non potest petere, sicut nec emptor, vt ff.de act.empt. &vend.si sterilis.§.cũ per venditorem. Vel ponas casum sic. Quæsitũ fuit si aliquis confessus fuit se furtũ fecisse sacerdoti suo, an in pœnitentia debet ei iniũgi, vt illam rem restituat cũ pœna[b]? Respõdeo quòd nõ[c]: & sic contraria non tangunt casum.

VERVM. CASVS. Determinat Grat. in hoc §. qualiter intelliguntur duo proxima prędcedentia cap. dicens quòd primum ex rigore, secundum ex mansuetudine intelligitur. Sequens c. patet.

h RES.] ¶ *Acquisitas.*] occasione ecclesiæ, vt j.ea.q.5.§. fixum.

APostolicos.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte statuitur, quòd si quis clericus alienat quocumque titulo alienationis possessiones vel reditus vel vasa ecclesię in casu non concesso, deponi debet, alienatione rescissa: siue sit facta in scriptis, siue non: & emptor debet rẽ restituere, & chartam ad incidendum: quod si nõ fecerit, excommunicetur. In secunda parte dicitur, quòd si episcopus cõstruxerit monasterium de reditibus ecclesiæ, eidem ecclesiæ monasterium subiiciat. Secũda pars incipit ibi, *Si autem episcopus. Salaria.* i. reditus. Iterum habeat sicut prius habebat. "Et interserit Grat. tria sequentia c. præter principale propositum, vt ostẽdat causam in quo licite res

"Ecclesiastica res male alienans, qualiter punitur.

§ Pol.l.6.tit. 16. Iuo p.13. c.5.

e "Paupertas in delictis nõ excusat.

i ¶ *Et.*] pro, id est.

k ¶ *Vasa.*] ẽ.10.q.2.hoc ius. contra.

l ¶ *Captiuorum.*] & aliis causis.

m ¶ *Deponatur.*] hæc est pœna male alienantis res ecclesiæ, vt j.ea. quisquis. & c.non liceat. & c.statuimus[d]. Sed contra ext.de reb.ec.

d Et c.dia-

non al

f ¶ *Verberibus.*] hoc generale est, vt verberibus castigentur qui sunt inopes. vt ff.de iur.om.iud.si quis id.§.in seruos. & ff.de in ius voc. l.vlt.j.ea.q.§.libertus.14.q.6.si res aliena. Alio etiam modo puniuntur nobiles quàm ignobiles, vt 24.q.1.qui contra.

Source : BIU Cujas

coni.17.q.4. ꝑt tñ eps di spensare cũ prælato sibi subdito, vt si depõatur. vt 50. dist. si quis presbyter. Arc.

nonal. si quis presbyterorum. ext. de elect. ꝙ sicut. in fi. ff. de al. iud. mut. cau. l. ex hoc edicto. §. si quis alienauerit. Ex quibus omnibus habes ꝙ sufficit si statim reddat ecclesiam indẽnem. Posset dici hoc verum esse, quo ad hoc vt exinde non possit vlterius conueniri: sed non quò ad hoc ne pro huiusmodi mala electione ab administratio ne remoueatur. Ar. cõ tra. ff. vi bon. rap. non prodest. vbi habes quòd non sufficit præ doni ad pœnam euitandam rem restituere. Item sufficit semel dolum commisisse, vt de depo. l. 1. §. si rem depositam. Io. Ego sto illi decr. si quis presbyterorum. B.

sit anathema vsque dum fecerit, quod ab hac sancta, & vniuersali synodo confirmatum est. ¶Si autẽ episcopus conuictus fuerit con struxisse [a] monasterium de reditibus ecclesiasticis, tradat [b] ipsum eidem ecclesiæ monasterium.

a ¶*Conſtruxiſſe.*] lædẽ do ecclesiam priorẽ. potest tamen cõstrue re, cum tamen non læ dat ecclesiam. j. e. si episcopus. & ca. bonæ rei. Tradetur ergo ecclesiæ, vt habeat in ip sa ius patronatus, qđ habetur ex ædificatio ne seu fundatione. 16. qu. 7. quicumque. & c. decernimus. & c. filiis. ext. de ecc. ædi. ad audientiam. vel aliquod honestum seruitium. ext. de iu. pat. præterea. vel ob alia tẽporalia. extr. de cap. mo. in ecclesiis. 16. qu. 2. sane. Et est arg. quòd acquisita de rebus ecclesiæ ꝑt ecclesia vendicare. j. e. q. 4. sacerdotes. & q. vlt. fixum. "Sed qđ si clericus de peculio ecclesiæ in proprio solo ædificat? tunc videtur ædificium solo cedere. ff. de re. di. in tantum. Sed dicas [a] in fauorem ecclesię solum ædificio cedere. 17. q. 4. c. quæsti. & hoc est speciale in ecclesia, quòd si res cõparatur de bonis ecclesiæ, stat tim est facta ecclesiæ, vt hic, & ext. de pecu. cle. c. 1. & c. si quis. Idẽ est in milite. C. de rei ven. vt si proponis. & in pupillo. C. arb. tu. l. 3. & in vxore. ff. de do. inter vir. & vx. vxor.

d. sancimus C. de sacro. ecc. Anſ. l. 5. c. 48.

"ædificium de pecunia ecclesiæ factũ, an acquiratur ip si ecclesiæ.

2 Iuo p. 3. c. 145.

a Dicas. hãc gl. seq. Spe. de empt. & vend. §. tertio loco. 1. ver. quod si clericus. & ibi p Io. An. ĩ add. Bal. in l. in tm. đ re. di. Phil. Frã. ĩ c. semel. đ reg. iu. in 6.

b ¶*Tradat.* ji. subiiciat. j. 14. q. 6. comperimus. 17. q. 4. quæsti. contra. vbi habes quòd res cõ secrata non debeat re stitui. sed supple laicis, & ad profanos vsus. & licet hic dicatur quòd dẽt subiici prio ri ecclesiæ: nihilominus tamen episcopus potest vnã ecclesiam alij subiicere cui vult: arg. ext. de excel. prel. sicut venire.

Sacrorum.] Casvs. Fabius Firmianæ ciuitatis episcopus dedit xj. libras argenti de sua ecclesia pro redemptione quattuor personarũ, s. Passiui tunc clerici, & vxoris & duorum suorum filiorum, s. Demetrij & Valeriani, quo præfato episcopo mortuo Passiuus factus est episcopus, post cuius obitum filij timebant ne illæ xj. libræ argenti ab eis vel heredibus eorũ repeterẽtur. & ideo à Papa super hoc postulauerũt securitatẽ. Papa igitur eis plenã securitatẽ cõcedit, ita vt de cetero super hoc nulla quæstio eis moueatur. Sequens c. patet.

3 Iuo p. 3. c. 176.

c ¶*Repetitionis.*] quia quod ex causa pietatis impenditur, non repetitur. C. de neg. gest. alimẽta. nisi forte fuerit protestatus. ff. de rei. si quis. §. hæc actio. & in alio casu. C. de nupt. patrem. hic tamen non valet protestatio: quia ecclesia tenetur redimere, vt j. c. prox. si vero priuatus redemisset, pretium datum repeteret sine distinctione, secũdum quosdam. "Et hic redemptus operas præstabit ecclesiæ per quinquennium, si non possit soluere. C. de cap. l. 2. & vlt. Item numquid hoc de quolibet capto verum est? ita. Sed numquid de capto in maleficiis? quod videtur [b] 86. dist. nõ satis. 23. q. 5. cap. 1. & ca. reos. & 14. qu. 6. si res. Arg. contra 1. q. 1. iubemus. Tamen si priuatus det pecuniam pro redẽptione alicuius, bene eam repetit, vt C. de cap. l. vlt.

"Redẽptus ab ecclesia, illi seruiat p qnquẽniũ.

b Qđ vr. idẽ Fel. ĩ c. signi ficauit. de iud. Phil. De ci. in c. q̃ in ecclesiarũ. đ consti. Lud. Gom. sup 6. cha. 100. in paruis.

venumdare, sic iterũ culpa est, imminẽte huiusmodi necessitate res maxime desolatæ ecclesiæ captiuis suis [d] præponere, & in eorum redemptione cessare.

2 *Quæ vero pœnitentia huiusmodi inuasoribus, atque prædonibus, qui vasa sacra, & reliqua diuino cultui dedicata arripiũt & qua si profana contrectant, sit indicẽda, Nicolaus Papa definit scribens Frontario archiepiscopo Burdegalensi.*

¶Inuasoribus rerum ecclesiasticarum quæ pœnitentia sit imponenda.

C. XVII.

De viro nefando, Burgando nomine, qui rabie insana cõ motus diabolicis se irretire laqueis non dubitauit, atque gentilium more per abrupta itinera, & compita [e] insidiãs vobis in vestræ ecclesiæ villa, vnà cum clericis ve stris manentibus, & populum salubribus instruere dogmatum monitis decertantibus, paneque spiritualis verbi vacua hominum corda reficientibus, atque laudabile propriæ salutis desiderium habentibus, sancta apostolorum Petri, & Pauli limina visitare, collectis malitiæ suæ sequacibus, & iniquitatis complicibus nefarias inuasiones, & deprædationes violentas in ferre dæmoniaco casu præsumpsit: &, vt epistolæ vestræ textus eloquitur, sacrum altare, sacraque Dominici corporis & sanguinis vasa, insuper & sanctum chrisma pollutis arripere manibus quasi vilia, & ad vsum communem apta præsumpsit, dilectio nos vestra cõ suluit [f], si ipse, vel qui cum eo in tam impio, & iniquo scelere fuerunt, ad pœnitentiam quandoque gratia tracti † diuina venire voluerint, quo eos pœnitentiæ vinculo constringatis, nostrę institutionis censuram exposcere curastis. De quibus (si tamen ita est) iubemus, cum ad pœnitentiam reuerti acceleraverint, vnò anno extra ecclesiam Dei consistere, cuius sacratissima vasa, extra ritum fidei Christianæ, diripiendo auferre nõ dubitauerunt. Secũdo vero anno ante fores [g] ecclesiæ sine communione maneant. Tertio vero anno ecclesiam Dei ingrediantur,

"Redẽptio qñque est necessaria.

cId est, mortis, vt. leg. & no. j. e. aurũ ver. cur tot. Arc.

Dñ viro.] Casvs. Frontarius Burdegalen. archiepiscopus cum vellet beati Petri limina visitare, & in quadam villa suę ecclesiæ celebraret diuina, & populum salubberrimis dogmatibus erudiret, quidam nomine Burgandus vir nefandus insidians ei, cum complicibus suę malitiæ venit ad villam præfatam, & sacra vasa dominici corporis, & sanctũ chrisma pollutis manibus accipere præsumpsit. quare dictus Frontarius quæsiuit à Nicolao, si aliquo tempore ad gremiũ matris ecclesiæ redierint, quæ pœnitentia sit eis indicenda. Qui respondet dicens, quod primo debẽt iurare, quòd talia non faciant decetero, & postea pœniteant iuxta modum in c. expressum.

† al. tacti

3 Icut omnino graue est frustra ecclesiastica ministeria

e ¶*Et compita.*] Cõpitũ est locus vbi plures vię cõcurrũt. 48. di. sicut. Additio. Et dicitur à con, quod est simul, & pita, quod est via, secundum Hug. & Lau.

f ¶*Consuluit.*] quæ sit pœna talium qui inferunt iniuriam clericis dum insistunt diuinis officiis & obsequiis, habes 17. q. 4. §. qui autẽ. & c. si quis suadente. C. de epis. & cle. si quis in hoc genus.

g ¶*Ante fores.*] sed nonne in primo anno est extra ecclesiam? Sed dic quòd in primo anno stet extra cœmeterium quod violauit, & se cundo

Source : BIU Cujas

cundo anno iuxta fores ecclesiæ.

a ¶*Audientes.*]non communicantes,vt 33.q.2.latorem.

b ¶*Spondentes.*]sacrilegos argue promittere cogendos se nunquam simile facturos, sic 23.q.8.pessimam.& c.si quis membrorum,vt dixi 11.q.3.cum aliquis.

Monemus.] Hæc est tertia pars q.in qua reuertitur ad principale, & probat per 5.c.q̃ res ecclesiæ non sunt alienandę in casu non concesso.Io. de Fant.

Casvs.Quæsitum fuit à Leone Papa quâ pœnam pati debeat episcopus, vel sacerdos,q̃ causa amicitiæ,timoris vel muneris rẽ suæ ecclesiæ vel salarium à Christianis oblatum auferre vel vsurpare præsumit. Et respondet, q̃ debet deponi, & quod iniuste abstulit,reddere compellatur, & pro his nullas deinceps vires habeat ad litigãdum vel possidendum.

c¶*Rem tituli.*]i.spectãtẽ ad ecclesiam suam nõ aufert alij propria auctoritate [a]. Nam & tutor & curator punitur qui aufert alij rem pupilli sui, vt C.vnde vi.meminerint.in fi.

d ¶*Reddere.*]ipse ergo qui alienauit,põt conueniri, vt hic, & j.ea. statuimus. & duobus c.sequentibus.Item & possessor potest cõueniri, vt s.ea. Augustino.& no.s.ea.quicumque.& s.ea.Apostolicos. cum enim ecclesia habet in optione quem velit cõuenire, si primo cœpit vnum cõuenire,& postea velit alium cõuenire,nõ fiet ei præiudicium aliquod per electionẽ. vt C.si tut.vel cur.l.vltim. " Ecclesia cum ab vno suũ ius cõsecuta est, an possit alium conuenire.

2 Pol.l.6.tit. 15. Ans.l.6. c. 184. Iuo p.5.c.375.

" Sed quid si ecclesia est cõsecuta ius suum à possessore, nũ quid adhuc potest cõuenire ipsum qui alienauit?non videtur:qa bona fides nõ patitur, vt bis idem exigatur. ff.de reg.iur. bona fides.Quòd autem posset ipsum conuenire. ad hoc est arg.j.e.Vulteranę.& c.statuimus. & c.quicumque.& ff. de pet.hæ. nec vllam. §.vlt. Respondeo,aut ecclesia agit ad pœnam,aut ad interesse.

3 Can.apost. 39. si ad pœnam,põt agere adhuc contra alienantem : quia pœna vnius nõ liberat aliũ, vt s.ea.cum deuotissimam.si agit ad interesse,nõ potest [b]. Item quæritur si ecclesia cõsecuta est ius à possessore, an teneatur reddere actionem quam habet contra alienantem? Respondeo,q̃ non:quia qua fronte potest petere cessionem qui ex contumacia sua condemnatur,vt ff.de admin.tu.si plures.& ff.de tut.si plures.& ff.de tut.& rat.dist. l.1.§.nunc tractemus.

b Hoc ideo quia iã suũ cõsecutus est, & ita interesse desiit. ff. de eo per quẽ fac. est. l.j.§.plures.

1 Deusd.p.4 Pol.l.4.ti.19 a Nam pro tali excessu vī deponendus.L.

& inter audientes [a] adstent sine oblatione,non manducantes carnem,neque bibentes vinum,præter Natalis, & Resurrectionis Dominicæ dies.Quarto prẽterea anno (si his prioribus tribus eorum fructuosus fuerit pœnitẽtię labor) cõmunioni fidelium restituantur: totaque mentis intentione spondentes [b] talia se vlterius nũquam facturos, corpus & sanguinẽ Domini suscipere mereãtur,&vsq; ad septimũ annũ tribus in hebdomada diebus sine esu carnium,& vini potatione maneant pœnitentes.

¶*Caput hoc alibi non est inuentum, quàm in collectione canonum incerti auctoris.*

Item in concilio Leonis Papæ quarti.

¶Res ecclesiæ episcopus vsurpare,vel alienare non præsumat. C. XVIII.

3 [1] MOnemus,& irrefragabiliter affirmamus, vt nullus episcoporum, vel sacerdotũ, rem tituli [c] sui vsurpare præsumat:sed neque salarium à Christianis,sanctis locis oblatum causa amicitię, vel timoris, aut muneris pertẽtet auferre : ne ecclesia Dei ad nihilum redigatur. Quod qui facere præsumpserit episcopus,vel sacerdos,canonicam sine dubio subeat vltionem:& quod ecclesiæ iniuste ablatum est, reddere [d] compellatur, ita vt deinceps nullas vires prò his ad litigandum [e],vel possidendum habere possit.

Item ex septima synodo,c. 12.

¶*Apud Gratianum, quemadmodum & apud Anselmum citabatur*, historia Eusebij episcopi Cæsariensis. *Iuo verum auctorem citauit.Versio autem est Anastasij Bibliothecarij, ex cuius codicibus manuscriptis nonnulla sunt emendata.*

¶Episcopo,vel abbati res ecclesiæ alienare non licet. C. XIX.

2 QVisquis episcopus, vel abbas inuentus fuerit de salariis [a] episcopij, vel monasterij trãsferre quidquam in principum manus,vel etiam alij personæ cõferre irritum sit,quod datum esse constiterit,secundum canonẽ sanctorum Apostolorum, qui dicit [3]Omnium ecclesiasticarũ rerum episcopus habeat solicitudinẽ, & dispensetꝰ eas, tamquam Deo contemplante.Non liceat autẽ ei fraudare quidquam ex illis,vel cognatis [f] propriis donare, quæ Dei sunt.Quòd si pauperes fuerint,vt pauperibus largiatur:sed non sub horum occasione,quę sunt ecclesiæ,defraudẽtur.]¶Quòd si excusationem prætenderit damnum facere,& nihil ad profectum agrum existere, nec sic principibus, qui per loca illa sunt, tribuatur ager, vel locus:sed clericis, vel agricultoribus.¶Quòd si calliditate vsus fuerit,& à colono [g] vel à clerico emerit princeps agrũ,irrita fit venditio,& restituatur episcopio, vel monasterio : & episcopus,vel abbas hoc faciens abiiciatur [h] : episcopus [c] quidem ab episcopio,abbas autem à monasterio, tãquam qui dispergit,quæ non collegit.

a ¶Salariis.] *græce est*, ἐκ τῶν αὐτηργιῶν, *pro qua voce in Parisiensi græcorum canonum editione legitur in rubrica*, ἐκ τῶν προαστείων, *id est*, ex suburbanis, *quasi suburbana vocentur auturgia, quòd ipsius possessoris manibus colantur:Balsamon tamen eos agros interpretatur, qui per se ipsi sine magna cultura fructum ferre possunt,vt silua,& alia huiusmodi.*

b ¶Fraudare.]σφετερίσασθαι, *id est*, sibi vendicare, & suum facere.

c ¶Episcopus.]quidem ab episcopio,abbas autem à monasterio.] *Hæc ad sententiæ integritatem addita sunt ex ipso canone.*

Item Symmachus Papa in synodo tertia c.4.& sequentibus vsque ad nonum [4].

¶Prædia ecclesiæ non liceat Papæ alienare. C. XX.

5 NOn liceat Papæ [i] prędium ecclesiæ alienare aliquo modo pro aliqua necessitate, nec in vsumfructum [A] rura dare:nisi tantummodo domos,quæ in quibuslibet [k] vrbibus non modica impẽsa substentantur.Qua lege omnes custodes adstringantur, vt donator,accensator, vẽditor honorem perdat. Et qui subscripserit, anathema sit cum eo, qui dedit, vel qui recepit,nisi restituatur.Liceat etiam quibuslibet ecclesiasticis personis contradicere,& cum fructibus [l] alienata reposcere. Quod non modo ¶in Apostolica seruandum est ecclesia,verumetiam vniuersis ecclesiis per prouincias qui dem dicitur conuenire.

¶*Caput hoc collectum est ex pluribus capitibus synodi Romanæ tertiæ sub Symmacho, in epitomen tamen redactis.*

A ¶In vsumfructum.]*In conciliorum editionibus partim legitur*, sed nec in vsufructuario iure aliquibus dare liceat, *partim*, sed nec in vsufructum iura aliquibus, &c. *quemadmodum & in codice canonum impresso. Nam in vetusto manuscripto est*, sed nec vsufructuario aliquibus dari liceat. *Idem vero significare vsufructuarium*, & detur ergo q̃ ad hãc accusationem quilibet admittatur. ext.de reb. eccl.non al.si quis.& Auth.de non alie.aut perm.in fi.coll.3.& no. 16.q.7.filius.& q.1.constitutum.

l ¶*Et cum fructibus.*]hic aduerte,quòd fructus possunt peti. "Scien dũ est,quòd si agitur per interdictũ aliquod ad petendũ rem cũ fructibus, tũc restituentur omnes fructus percepti à tẽpore eo quo est propositũ interdictũ,nisi in interdicto vnde vi:in quo veniũt fructꝰ omnes

parte dicitur,quòd episcopus,vel abbas de salariis episcopi,vel monasterij principi vel aliæ personæ in casu non concesso nil dare debeat, & si dederit,irritetur. Et ad hoc probandum inducitur canon Apostolorum, qui dicit, q̃ de rebus ecclesiæ non debet aliquid defraudari. In secunda parte dicitur,q̃ si episcopus dicat agrum nullum fructum ecclesiæ reddere,immo potius dãnum, propter hoc principi cõcedere nõ debet, sed clericis vel colonis.In tertia parte dicitur,quòd si princeps callide à colono vel clero agrum ecclesiæ emerit, venditione rescissa ager restituatur episcopo, vel monasterio. Episcopus autem vel abbas hoc faciens deponatur.Secunda pars incipit ibi, *Quòd si excusationem.* Tertia ibi, *Quòd si calliditate.*

f ¶*Cognatis.*]nisi victũ & vestitum, vt 86.dist. non satis. & 16.qu.1.si cupis.in fi.

g ¶A *colono.*] licet enim colonus tradat alij possessionem,non ideo perdit ecclesia possessionem.C.de ac qui.pos.l.vlt.

h ¶*Abiiciatur.*]mitius cum eo agitur, j.ea.si quis qualibet.& q.5.si episcopus [c].

c De hoc le. & no.s.e.apostolicos. scdm Hu. illæ intelligũ tur cũ actũ fuit ab initio cũ toto clero ipsius ecclesiæ.A. 4 Et in cõc. Paris.l.j.c.17 5 Ans.l.4. c.29.

Non liceat.] Casvs. Symmachus Papa statuit in hoc c.vt Papæ non liceat prædia ecclesiæ alienare, quo ad proprietatem vel vsumfructum, nisi tantum domos, quæ in vrbibus modica impensa non sustentantur, sub qua lege omnes prælati ecclesiarum constringantur. Contra quam constitutionẽ si aliquid fuerit alienatum, donator vel venditor,& mediator deponantur. Subscribentes sint anathematizati cum eo qui dedit,& cum eo qui recipit, nisi restituat quod alienatum est. Sit licentia cuilibet ecclesiasticæ personæ contradicendi, & reposcere cum fructibꝰ alienata. hoc intellige, nisi alienatio facta esset in casu licito & concesso.

i ¶*Papæ.*]Symmachus Papa successori suo legem imponit vt Imperator suo.j.16. q.1. qa iuxta. Sed qualiter hoc potuit,"cum nullus mortalium Papam possit iudicare.ext.de elect.innotuit.40.dist. si Papa.nec inferior superiorem. 21.dist.inferior? sed certe licet sit solutus legibus,tñ secũdũ leges viuere debet.ff.de le.princeps.

"Papã nullus mortaliũ iudicare pt.

k ¶ *Quibuslibet.*] Vide ff. de reb. eccl.non al.si quis.& Auth.de non alie.aut perm.in fi.coll.3.& no. 16.q.7.filius.& q.1.constitutum.

l ¶*Et cum fructibus.*]hic aduerte,quòd fructus possunt peti. "Scien dũ est,quòd si agitur per interdictũ aliquod ad petendũ rem cũ fructibus, tũc restituentur omnes fructus percepti à tẽpore eo quo est propositũ interdictũ,nisi in interdicto vnde vi:in quo veniũt fructꝰ

"fructus an ab oĩ possel sore sint restituendi.

Source : BIU Cujas

omnes percepti à tempore deiectionis, vt ff.de interd.l.interdictis. ff.de vi & vi ar.l.1.§.ex die. Si autem agitur rei vendicatio.aut possessor fuit bonę fidei, aut malę.Si bonę, restituet omnes fructus perceptos à tempore litis contest.vel qui culpa sua non sunt percepti, sed ante litem contestatã perceptos non tenetur restituere,sed tantum extantes,vt C.de rei vend. certum est. Insti.de off.iud.§.post inchoatam. Si fuerit possessor malæ fidei: tam perceptos, quàm quos percipere potuit, tenetur restituere, vt ext.de rest.spol. grauis.&ff.de rei ven. si nauis.§.generaliter. & C.de rei ven. certũ est. Si vero malæ fidei possessor titulum habuit, tunc excusatur à

1 Iuo p.3. c.182. percipiendis propter titulum , vt C. de rei ven.si fundum.nisi ita sit, q̃ ille titulus habeatur pro non titulo[a], vt cum quis emit

a Nã tũc ẽt d̃ pcipiẽdis tenetur.ff.d̃ his q̃ ĩ frau. cre.ait p̃tor §.p̃ hanc.L. contra interdicta legis, vt C.de agr.&cen si.quemadmodum. li. 11.& alios casus habes notatos ff.quod met. cau.sed & partus.

Ndigne.] Casvs. In hoc c.notantur tria genera hominum qui contractant res ecclesiarum,s.inuasor,&in iuste possidens sua auctoritate, & qui iniuste possident auctoritate alterius,&isti omnes nisi cito se correxerint male ablata restituendo,debent anathematizari etiam cũ admonitione. Valde enim iniquum est, vt ab aliquo maxime Christiano vsurpetur quod ecclesiæ relinquitur vel confertur.

2 16.q.1.in canonibus. §.valde.

a ¶*Ad altare.*] q̃a nec oblatio eius recipitur, vt ſ.ea.de viro.& etiã à sacramentis ecclesię susp̃ensus est. vt 17. q. 4.quisquis.

b ¶*Admonitio.*] Arg. "q̃ admonitio semper præcedat vindictam, vt hic, & 2.q.7. accusatio.& ca.seq.11. q.1.petimus.Sed verũ est cum agitur ad pœnam excõmunicationis:quia nemo excommunicandus est nisi præcedat admonitio trina[b],vt 16.q.7. omnes decimæ.& 17.q.4. presbyterorum. & extra de sent.exc.ca. sacro.Item & in illis criminibus præcedet admonitio vbi ad brachium seculare est recurrendum,vt 1.qu.7. patet. Item vbicumque non agitur ad depositionem. Et generaliter vbicumque agitur ad denuntiationem, vt ext.de simo.licet Hely.sed vbicumque agetur ad depositionem, non præcedat admonitio.ext.de accu.qualiter. ad quid enim admoneretur tunc,cum sufficit ad depositionem q̃ homo semel deliquerit.25.dist.primum.Non ob.ext.de accu.si quis.quia loquitur in denuntiatione.Item non obst.2.qu.7. si quis erga.quia loquitur ibi de aliis causis,quæ non inducunt depositionem,vt 5.q.4.in loco.

"Admonitio sp vindictã p̃cedat.

b Sed cõtra 24.q.2. c.sane.vers.imperiũ.vbi d̃ hoc ĩ gl.sed dicitur,&c.

c ¶*Maturata.*]id est,mature prolata.ſ.16.q.1.in canonibus.

d ¶*Et instituta.*]id est, destinatæ à talibus.

De rebus.] Casvs. Quidam inuadebant vel rapiebant res ecclesiarum , & dicebant se habere à principibus concessionem. quare Adon Vienen. archiepiscopus quæsiuit à Nicolao quid esset super hoc faciendum. qui respondet dicens, quòd si princeps consumfructum scribit Smaragdus in expositione regulæ B. Benedicti. c.59. his verbis.vsumfructum dicit, quod nos dicimus vsumfructuarium.

¶Quod non modo.] *In ipsa synodo longe aliter habetur.* Huius autem constitutionis legem in Apostolica tantum volumus sede seruari,vniuersis ecclesiis per prouincias secundum animarum cõsiderationem , quem proposito religionis conuenire rectores earum viderint,more seruato.

Idem in synodo sexta.

¶Qui res ecclesiasticas vendit,ad altare non audeat accedere. C. XXI.

1 INdigne ad altare [a] Dei properare permittitur,qui res ecclesiasticas audet inuadere,aut iniuste[A] possidere,aut iniqua,vel iniusta defensione in eis perdurat. *& paulo post.* ¶Debet tamen esse prouisio,vt vindictam admonitio[B] [b] præcedat, & res vsurpatas iniuste qui abstulit,aut iniuste ablatas retinet, æquitate patrocinante legibus restituat. Quod si neglexerit,& necessitas compulerit, demum prædonem sacerdotalis districtio maturata [c] percellat. [2] *& infra.* ¶Valde iniquum ergo & ingens sacrilegium est , vt quæcumque vel pro remedio peccatorum , vel salute, vel requie animarum suarum vnusquisque venerabili ecclesiæ contulerit , aut certe reliquerit , ab iis, quibus hæc maxime seruari conuenit,id est, Christianis,& Deum timentibus hominibus c, & super omnia à principibus, & primis regionũ in aliud transferri,vel conuerti permittatur. Propterea, qui hæc nõ præuiderit,& aliter quàm scriptum est, prædia ecclesiis tradita petierit,vel acceperit,aut possederit,vel [B] iniuste defenderit,aut retinuerit , nisi cito se correxerit, quo iratus Deus animas percutit anathemate feriatur : sitque accipienti,& danti,& possidenti anathema,& institutæ [d] pœnæ contubernium assiduum. Nec aliquo se ante tribunal Christi obstaculo muniat, qui à religiosis animabus ad substantiam pauperum derelicta, contra fas sine aliqua pietatis consideratione dispergit.

A ¶Aut iniuste.]*In synodo legitur*, aut iniuste, cessit,redarguatur super hoc. Si autem inuasor sua auctoritate face re præsumpserit,excommunicetur donec resipiscat.

e ¶*Vt prius.*] Et hic arg. [c] quòd auctoritas maioris excusat.28.distin. diaconi.& 63.dist.Salonitanæ. "sed non est hoc verum,vt ſ.ead.qui cumque.& licet hic dicatur,quòd princeps sit redarguendus, bene id est sine licentia episcopi possidere.

B ¶ Admonitio.]*In synodo additur*, manifesta.

10 c ¶Hominibus.] *Quæ sequuntur vsque ad ver.*in aliud.*addita sunt ex synodo.*

D ¶Vel iniuste dederint,aut retinuerint.] *Addita sunt & ista:sicque omnia,quæ in vsurpatione huiusmodi rerum accidere solent,exponuntur.*

Item Nicolaus Papa Adoni Viennensi archiepiscopo in epistola, cuius initium [Quia sanctitatis vestræ.

¶Excommunicentur, qui principum auctoritate res inuadunt ecclesiæ.

C. XXII.

3 DE rebus, quæ semel Deo contributæ , atque dicatæ sunt,& postea sub occasione concessionis principum quibusdam inuadũtur,atque diripiuntur sancimus,vt prius [e] consulatis principem ad resecandam tam præsumptiuam factionem, & cognoscendum,vtrum illius sit concessio, an inuasoris præsumptio. Quod si principis inordinata fuerit largitio, ipse sit princeps pro emendatione redarguendus.Si autem inuasoris declaratur præsumptio,vsque ad emendationem excommunicationis sit vindicta coercẽdus.

¶Extat epistola hæc in libro sæpe citato bibliothecæ Dominicanæ:in qua respondet Nicolaus ad nonnullas quæstiones ab Adone†sibi propositas.

Item Gelasius Iustino archidiacono , & Faustino†defensori.

¶De rebus ecclesiæ non est aliquid alienandum. C. XXIII.

4 [4] VObis enim , & famæ vestræ consultum duximus, vt põtificis [f] vestri loco,vobiscum ab eodem [g] aliquis subrogetur,qui eius nomine pariter vniuersa disponat:quatenus omnia prædia ad vestrũ reuocetis studium,nec cuiquam clerico pro portione sua aliquod solũ ecclesiæ putetis esse deputandũ:ne per incuriam,& negligentiam minuatur:sed omnis pensionis summã ex omnibus prædiis rusticis , vrbanisque collectam ad antistitem deferatis. Ex qua tamẽ colectione habeatur ratio , quid ad causas [h],vel expensas accidentium necessitatum opus esse perspicitur,vt de medio sequestretur: traque parte electo tradatur, vt vel inde in futuro fabrica reparetur, vel ematur inde possessio pro vtilitate communi. *Ad nostrum studium*,id est,per nostrum studium.

f ¶ *Pontificis vestri.*] Episcopus iste remotus fuit ab administratione[d] temporalium:sed non spiritualium.

g ¶*Ab eodem.*]Isto enim remoto ab administratione reseruatur,vt ipsius auctoritate administratores eligantur.

h ¶ *Quid ad causas.*] scilicet, vt expensæ prius deducantur, quæ factæ sunt in colligendis fructibus : quod ius deductionis nullus casus potest impedire.ff.famil.erciscund.fundus.ff.de petit.hæred. si à domino. §.fructus. in decimis secus, vt extra de decim. cum homines. sed cum distinctione , quam habes extra de decim. pastoralis.

c Hoc arg. sumitur ex eo qđ dixit textus: ipse princeps sit redarguẽdº. q.d.non ille q ei° auctoritate accepit,scđm H. " Maioris auctoritas nõ semper excusat.

3 Iuo p.3. c.152.

Vobis.] Hæc est quarta pars quęstionis, in qua probat quòd ecclesiæ facultates debent diuidi in quattuor partes : & hoc probat per 9. auctori.Io.de Fant.

Casvs.Quidam episcopus suspectus remotus fuit ab administratione rerum ecclesiæ : remansit tamen in officio & administratiõe spiritualium, committit ergo Gelasius curam rerum ecclesiasticarum duobus,scilicet archidiacono Iustino , & Faustino defensori : & ne †al.Odone episcopus iste infametur , præcepit Gelasius,vt ab ipso episcopo tertius eligatur: †al.Fausto qui nomine episcopi vniuersa disponat , & vt omnia prædia praue alienata ad vsum ecclesię reuocent:nec alicui clerico pro sua portione aliquod prædium assignent:& omnem pensionem prædiorum vrbanorum vel rusticorum ad episcopum deferant , vt sequestrando de medio quod ad causas & expẽsas superuenientium necessitatum esse opus prospicitur, de reliquo,& de fidelium oblatione quattuor inde fiant portiones.Primam habebit episcopus.Secundam canonici. Tertiam pauperes. De quarta ecclesiæ fabrica reparetur:& si aliquid fuerit residuum, idoneo custodi ab v-

4 Deusd.p.3 c.98.

d intelliges nõ omni: & hoc colligitur ſ. vbi dt q̃ oẽs reditus debent ad ipsum de ferri, vel ab eo diuidi.A. Expensæ sp sunt deducendæ.

a ¶*Portio*

Source : BIU Cujas

a ¶*Portiones.*] Arg. quòd prædia ecclesiarum non debent diuidi per præbendas, vt no. ſ. q. prox. §. vlt. hoc non est verum: hic autem prohibentur diuidi, ideo quia clerici fuerũt ſuſpecti[a]. ſed vbi non ſunt ſuſpecti, bene diuidentur vt meliorentur per eos poſſeſſiones, vt j. ea, ſæpe fit. nam diligentius tractantur res propriæ quàm communes, vt 47. dist. §. neceſſe eſt. vt C. quand. & qui. quarta pars debe. l. vlt. lib. 10.

aHoc colligitur ex illa lra, ne p incuriam, &c. vñ ibi innui vr à contrario, q si illa cã cessaret, ꝙ pñt diuidi, ſcdm H. & Lau.

b ¶*Vt ſi maior.*] optimum arg. contra prælatos eccleſiarum, vt non poſſint allegare ſterilitatem temporis, vel incurſum hoſtiũ, ſi præcedentibus annis fuerunt vberes anni: ſicut nec colonus. ſi. ff. loc. ex conducto. §. vno. huic cõtrarium ſignatur. 10. q. 3. vnio, ſed ibi ſoluitur.

†*al. omnium*

Qui & diuinis.] Casvs. Serenus epiſcopus conqueſtus eſt de quibuſdam, qui contemptis diuinis & humanis legibus eccleſiaſtica priuilegia deprimebant, ſiue detruebãt, pauperes opprimentes: nec cõmoniti res eccleſiæ ablatas reſtituere volebãt: quos à communione corporis Chriſti ſuſpẽderat propter hoc: quibus ſupradictꝰ Cæleſtinus presbyter cõtra interdictum proprij epiſcopi ſacram prębuit cõmunionem. Commiſit ergo Gelaſius Maiorico, & Sereno, & Ioanni epiſcopis mandans eis, vt illos vſurpatores participatione corporis Chriſti priuent. Cæleſtinus vero presbyter qui ſententiam ſui epiſcopi, nec debuit nec potuit ignorare, ab eccleſiaſtico repellatur officio, vt ceteri metũ habeant. Ego Bartho. ſic puto caſum ponẽdum: licet Bene. aliquantulũ minus dixerit. *Inciuili*, i. non ciuili, ſed praua & incongrua.

c ¶*Inciuili.*] i. impia.

d ¶*Ignorare,*] ſic ſ. 16. dist. quod dicitis. ſ. 1. q. 1. ſi quis à ſimoniacis. & 36. q. 2. nullus. ſ. dist. 20. ſi decreta. ſ. 87. dist. c. vlt. & 17. q. 2. c. vl. auditetur tamen iſte ſi vellet probare ſe ignoraſſe. 82. dist. propoſuiſti. in fi. & 1. q. 1. ſi quis à ſimoniacis. & ext. de ele. innotuit. in fi. Sed qualiter probabit ſe ignoraſſe? "Reſpõdeo, probabit ꝙ fuit in alia prouincia, vt extra de teſti. ex tenore. & C. de contrah. ſtip. optimam. vel etiam proprio iuramento, vt 34. q. 2. in lectum.

"ignorãtia ꝓbatur dupliciter.

Vlteranæ.] Casvs. Poſt damnationẽ epiſcopi Euchariſti quantum ad adminiſtrationem tẽporalium, qui patrimonium eccleſiæ Vulteranæ diſſipauerat, & quattuor portiones[a] vel de fidelium oblatione, vel de hac fiant modis omnibus penſiones: ita, vt vnam ſibi tollat antiſtes, aliam clericis pro ſuo iudicio, & electione diſpertiat, tertiã pauperibus ſub omni† conſcientia faciat erogari: fabricis vero quartam, quæ competit, ad ordinationem pontificis erogatione veſtra decernimus eſſe penſandam. Si quid forte ſub annua remanebit expẽſa, electo idoneo ab vtraque parte cuſtode tradatur enthecis: vt ſi maior[b] emerſerit fabrica, ſit ſubſidio, qđ ex diuerſi tẽporis diligẽtia potuerit cuſtodiri: aut certe ematur poſſeſſio, quæ vtilitates reſpiciat cõmunes.

2 Iuo p. 3. c. 150. & p. 4. c. 185.

† *Qui & humanis*] plera que exemp. & Iuo.

2 Iuo p. 3. c. 151.

†*al. Volaterranæ*

Idem Maiorico, Sereno, & Ioanni epiſcopis.

¶ Diuini muneris participatione priuetur, qui eccleſiaſtica priuilegia calcat. C. XXIIII.

1 Qvi & † diuinis, & humanis legibus inciuili[c] damnatione calcatis, & reuerentia religionis abiecta, vel eccleſiaſtica priuilegia calcare contendunt, vel vbilibet in pauperũ proſilire diſpendium, nec huiuſmodi, ſaltem commoniti, conuictique, nequitiam ſopire cõſentiunt, atque illata ſacris rebus detrimenta ſarcire: merito diuini muneris participatiõe ſunt priuandi: vt huius perceptione careant, quod ſacrilegis auſibus habuere deſpectui. Cæleſtinus vero presbyter fratris & coepiſcopi noſtri Sereni, qui contra pontificale iudicium, contraque Apoſtolicæ ſedis mandata prorumpens, ſupradictis communionem ſacram miniſtrare præſumpſit, cum non potuerit ignorare[d] ſententiam proprij ſacerdotis, ab officio protinus eccleſiaſtico pellatur: vt nullus ecclesiæ miniſtrorum contra pontificalia inſtituta venire contendat.

Idem eiſdem Iuſtino[A] *archidiacono, & Fauſto defenſori.*

A ¶Iuſtino, &c.] *Antea legebatur,* Idem eiſdem. *Emendatum eſt, & poſita iſtorum virorum nomina ex Iuone: ad quos etiam ſcriptũ eſt ſuperius penultimum caput, vobis enim. Nec vero hæc, quæ nunc afferentur pertinere poſſe ad epiſcopos, quibus proxime præcedens caput ſcribebatur, indicant non modo quæ à Gratiano hic referuntur, ſed etiam apertius verba, quæ apud Iuonem poſt vltima huius capitis ſequuntur.* Si quis vero in eccleſiæ veſtræ damnum, aut in his, quæ ſunt præceptionis noſtræ prohibita, põtificem veſtrum videritis admittere, &c.

¶De eodem. C. XXV.

2 Vlteranæ † eccleſiæ actus, vel patrimonium, quod hactenus cõperimus deſtitutũ poſt damnationem Euchariſti, quo fuerat deprauãte diſperſum, curæ veſtræ decreuimus eſſe delegãdum: vt diligentia (qua vos pro vtilitatibus eccleſiæ exiſtimamus eſſe vigilantes) prædia culturæ reſtituatis antiquæ, & reuocetis, ſi qua ſunt vẽdita, aut donata mancipia. Poſſeſſiones etiã, quas ab Eumancio, & Opilione epiſcopis, vel ceteris quouis iure videritis teneri (quia cõtra conſtituta ſynodi ab epiſcopis prędia alienari nullo potuerũt commento,) nihilominus reuocẽtur[e]. Sit emptoribus[f] ad eum recurſus, qui præſumpſit aliquid de eccleſiæ rebus illicita venditione diſtrahere: ita vt pẽſiones annuas ad pontificem deferatis: cui priuilegia ſua integra cõuenit omni ratione ſeruari, vt eius diſpẽſatione portiones proueniant cõſuetæ: ita vt portionem quartã, quæ ad eos pertinet, ſua põtifex ordinatione diſtribuat, prout cuiuſque locũ g meritumque cognoſcit. Pariter etiam ex fidelium oblatione faciendum eſt, vt clericis quartam eroget pro cõſideratione ſuæ electionis antiſtes. Fabricarũ etiam portio epiſcopo ſciente, & diſponente, veſtra erogatione pẽdatur: quatenus nihil penitus in detrimentũ alicuius rei patiamini generari.

Idem clero, & ordini, & Plebi Brundusij.

¶ Redituum, & oblationum duæ portiones clericis committatur. C. XXVI.

3 Conceſſo vobis, quẽ petiſtis, antiſtite fratre iã & coepiſcopo meo Iuliano, neceſſariũ fuit (eodẽ ad eccleſiã ſuam mox remiſſo) ad vos noſtra ſcripta pariter deſtinari: quibus agnoſceretis eidem fuiſſe præceptũ, ne vmquã ordinationes præſumat illicitas. *& infra.*

¶ Reditus, & oblationes fideliũ in quattuor partes diuidat: quarum vnã ſibi ipſe retineat: alteratã cleri cis pro officiorũ ſuorum ſedulitate[h] diſtribuat: fabricis tertiã, quartã pauperib⁹, & peregrinis habeat fideliter erogandã: quarum rationẽ diuino eſt redditurus examini.

¶Epiſtola Gelaſij, in qua eſt hoc caput, miſſa eſt cum aliis ex Hiſpania. Eadem vero inter epiſtolas Gregorij 11. impreſſas eſt tertia clero, & plebi Turingiæ ſcripta. Talis quædam epiſtola, ſed breuior, refertur in libro, qui inſcribitur Ordo Romanus, & formata epiſcopo danda nuncupatur.

Idem in epiſtola ad epiſcopos per Lucaniam, & Brutios, c. 29 [4]

¶ De oblationibus fidelium quot portiones fiant, & quæ cuique proueniat. C. XXVII.

5 Qvattuor autẽ tam de reditu, quàm de oblatione fidelium quattuor portiones fiant, vt dictum eſt in ca. ſupra dicto, vobis.

e ¶*Reuocentur.*] C. ſi tu. vel cu. inter. l. vlt.

f ¶*Emptoribus.*] ſ. 10. q. 2. hoc ius porrectũ. in fi. §. q vero res. Sed contra. 16. q. 3. vniuerſas. C. de euic. ſi fundus. Sol. hoc c. loquitur de poſſeſſore bonæ fidei: contraria de poſſeſſore malæ fidei. ſed ad hæc obiicitur: male fidei dicitur, qui contra legum interdicta mereatur. C. de agri. & cen. quemadmodum. lib. 11. Reſp. quantum ad hoc eſt malæ fidei poſſeſſor, quia non vſucapit: ſed quãtum ad hoc eſt bonæ fidei poſſeſſor, quòd habet recurſum contra ſuum venditorem.

g ¶*Locum.*] Arg. "ꝙ ſecundum priorem locũ & maius meritum conferendæ ſunt dignitates, vt j. c. prox. & ſ. dist. 1. ius militare. & 1. q. 2. clerici. & 75. [b] di. c. vlt. & ille gradus ceteros antecedat, quem ſtipendia longiora & labor prolixior fecerunt anteire, vt C. de of. ma. offi. l. nemo. 61. dist. c. 1. & c. miramur. & ſtipendiorum ratio habẽda eſt, vt ff. de re mil. l. non omnes. in prin. Arg. contra 16. q. 7. omnes decimæ. & c. 1. in fi. & extr. de conſti. cum omnes[c].

"dignitates conferãtur ſecundum merita.

b Aliàs, 74.

cVbi d hoc. ẽt & pleni extr. de ma. & ob. ſtatui mus. Arc.

Conceſſo.] Casvs. Clerus & populus Brunduſij petierũt à Gelaſio epiſcopum Iulianum, quẽ eis conceſſit: & cum eum illis deſtinaret, ſignificauit eis per ſcripta ſua, ꝙ duo ſibi præceperat, ſ. ꝙ numquã faceret illicitas ordinationes: & reditus & oblationes in quattuor diuideret portiones. Primam haberet antiſtes: ſecundam clerici: tertiam fabrica: quartam pauperes.

3 Anſel. l. 6. c. 43.

h ¶*Sedulitate.*] Arg. cõtra clericos exiſtentes in ſcholis, vt non debeant percipere eccleſiaſtica ſtipẽdia, vt 16. q. 1. generaliter. & ca. charitatem. Arg. contra. 32. dist. ſi qui vero.

Vattuor.] Casvs. In hoc ca. ſtatuitur, vt de reditibus & oblationibus eccleſiæ quatuor fiant portiones: quarum vna ſit epiſcopi: ſecunda clericorũ: tertia pauperum: quarta vero eſt fabricæ applicanda: ita quòd clerici vltra quartam non expetant: & manifeſtum

4 Et in cõc. Pariſ. l. j. c. 15

5 Pol. l. 3. ti 11 Anſ. l. 5. c. 68 Burch. l. 3. c. 137. Iuo p. 3. c. 203. Pann. l. 2. c. 7.

Source : BIU Cujas

festũ sit qualiter duæ quartæ sint in vsum pauperum, & in vsum fabricæ conuersæ, vt de hoc bona fama inter homines oriatur.

a ¶*Docear.* Arg. per vnum factum probari aliud: & causam probari per effectũ: quia per reparationem fabricarum probatur, ꝙ bene sit expensa quarta fabricæ: & sic 18.di. peruenit. sic C. de admi.tu.l.lex quæ. in fin.

"Clerici solli ad reparõ fabricæ cõpellãtur.

"Itẽ ex omnibus his capitulis collige laicos non esse compellendos ad reparationem fabricæ: sed tantum clericos [a] .10.q.1. decernimus.

a Arg. ꝙ ẽt principes teneantur ad hoc. 96. dist. c. vlt. L.

b ¶*Testificatione.*] Arg. ꝙ res semper sunt gerendæ in illorum præsentia quorum interest, vt 8.q.1.

DE reditibus.] Casvs. Gaudẽtius episcopus non diuidebat reditus & oblationes in quattuor portiones: sed eas sibi vẽdicabat ex toto. quare Simplicius Papa præcepit Florẽtio & Equitio episcopis, vt vnam tantummodo portionem de reditibus & oblationibus concedant episcopo: alia diuidatur clericis ꝑ meritis singulorum: reliquis duabus fabricis & pauperibus pro futuris: & compellant ipsum Gaudentium episcopum istas tres portiones restituere: quas per tres annos sibi tantum illicite & indebite vendicauit.

Matth.5.

12.q.7. quapropter.

2 Anſ.l.5. c.66.

c ¶*Triennio.*] licet iste episcopus per triennium possederit res ecclesiæ mobiles, non tamen vsucapiebat eas. quia furtum commisit in eis, vt 10.q.2. ca. vltim.

†al.ob Onagro

C*Ognouimus.*] Casvs. Quidam episcopi faciebant quatuor partes tãtum de antiquis reditibus: sed nouos omnes sibi retinebãt. præcepit Greg. Maximiano episcopo Syracusano, vt tam de antiquis reditibus, q̃ de nouis quattuor faciat fieri portiones: cũ antiqui & noui nõ debeant diuerso iure censeri: quia incongruum est eãdem substantiam ecclesiæ duplici quodammodo iure censeri. Sequens c. planũ est. Aliud quod postea sequitur, est palea, scilicet sancimus. est tamen eius casus planus per se.

†al.per triennium

3 Ioan.diac. l.4.num.34.

4 Anſ.l.5. c.70.

†al.ob rem

d ¶*Obuenient.*] Ar. cõtra. ff. de iur.dot. cũ in fundo. §. si fundus. ff. de pac.do. inter socerum. §.2. ff. C. de alu.l.2.

"duplicitas reprobatur.

e ¶*Duplici.*] "No. duplicitatẽ à canone reprobari. 16.q.7. in nona. & 18.q.2. in nullo. ff. de vsuc. eum qui ędes. Itẽ argu. ꝙ idem iuris est in veteribus quod in nouis. ext. de cen. cum olim. & c. cũ in ecclesiis. Arg. contra. de deci. tua. nam licet veteres decimæ sint cõcessę laico, non ideo nouę, vt ibi dicitur: q̃nque tamẽ eadẽ res duplici iure censentur. ext. de reli. do. qa. & ff. de pec. hinc quęritur. §.1. vbi habes, ꝙ peculiũ q̃nque duplici iure cẽsetur: sed isti sunt casus speciales [b]. f SAncimus.] ¶*Dona.*] secundum distinctionem, ext. de testa. requisisti. g ¶*Titulorum.*] i. ecclesiarum, ad quas intitulati sunt.

†al. nunc obuenerunt, vel obuenerint

†addita ex orig.

5 Anſel.l.5. c.64. Pann. l.2.c.8.

b Quod aũt hic dr̃ regulare est. de hoc ẽt le. & not. extr. de deci. cũ in tua. in fi.

STatuimus.] Hæc est 5. pars q. in qua magister reuertitur & probat per 20.c. ꝙ res ecclesiæ non sunt aliẽnãdæ, nisi in casu concesso: aliàs alienatio nõ tenet, & alienatores quocumq; casu debẽt puniri. Ioan. de Fant. Casvs. Relatũ fuit in Agathensi concilio, ꝙ clerici existentes in ciuitate vel extra, res ecclesiarũ suarum nõ gubernabant secundum episcoporum suorum depositionẽ, sed vindicabant vel donabant sicut eis placebat. quare cõcilium statuit, vt hoc de cetero non faciant: & si fecerint, irritetur. & de proprio si quod habent, ecclesiam reddant indemnem, & cõmunione priuentur.

h ¶*Indemnem.*] De hoc dixi ſ. e. monemus.

SI quis.] Casvs. Quidã abscondebant vel denegabant instrumenta ecclesiarum: aut ea aduersariis dabant. quæsitum fuit quã pœnam pati debeant. Et respondetur ꝙ omne dãnum ecclesiæ illatum per absentiam instrumẽtorum, debent restituere de propriis facultatibus: & cõmunione priuentur. Qui vero talia documẽta recipiũt, eadẽ pœna debent puniri.

6 Pol.l.3. tit.12.

i ¶*Documenta.*] Idem esset si testes aliquos impediret dicere veritatem, vt extr. de test. cog. peruenit.

k ¶*Supprimere.*] qa crimẽ falsi incurrũt. ff. de fal.l.1. §. iis q depositã. l ¶ *Quidquid.*] Arg. ꝙ ecclesia potest petere

7 ſ.c. si quis de clericis. Burch.l.3.c. 183. Iuo p.3. c.156.

lium, prout cuiuslibet ecclesiæ facultas admittit (sicut dudum rationabiliter est decretum) conuenit fieri portiones: quarũ sit vna pontificis, altera clericorũ, tertia pauperum, quarta fabricis applicãda. De quibus sicut sacerdotis intererit integrã ministris ecclesiæ memoratam depẽdere quantitatem, sic clerus vltra delegatam sibi summam nihil insolenter nouerit expetendum. Ea vero, quæ ecclesiasticis ædificiis attributa sunt, huic operi veraciter prærogata, locorũ doceat [a] instauratio manifesta sanctorum: quia nefas est, si sacris ædibus destitutis, in lucrũ suum præsul impendia his deputata conuertat. Ipsam nihilominus adscriptã pauperibus portionẽ, quamquam diuinis rationibus se dispensasse mõstraturus esse videatur, tamen iuxta quod scriptũ est [Vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est] oportet etiam præsenti testificatione [b] prædicari, & bonæ famæ præconiis non taceri. Quapropter nec clericorum quispiam, &c.

Item Simplicius Papa Florentino, & Equitio, & Seuero episcopis, epist. 3.

¶De reditibus oblationum, & redituum ecclesiæ quattuor portiones presbytero dispensandæ credantur. C. XXVIII.

2 DE reditibus ecclesiæ, vel oblatione fidelium quid deceat nescienti nihil licere permittat: sed sola episcopo ex his vna portio remittrtur: duæ ecclesiasticis fabricis, & erogationi peregrinorum, & pauperum profuturæ, à Bonagro† presbytero sub periculo sui ordinis ministrentur: vltima inter se clericis pro singulorũ meritis diuidatur. *& infra.* ¶Cui, *id est Gaudentio*, hoc specialiter præcipimus, vt tres illas portiones, quas triennio† [c] dicitur sibi tantummodo vendicasse, restituat.

¶Addita sunt in hoc capite aliquot verba ex originali, q̃ ad sniam facere aliqd videbãtur.

Item Gregorius Maximiano episcopo Syracusano, lib. 3. epist. 11. [3]

¶De reditibus ecclesiæ etiam nouiter quæsitis quarta pars clericis erogetur. C. XXIX.

4 COgnouimus de reditibus ecclesiæ nouiter acquisitis canonicam dispositionem quartarum minime prouenire: sed episcopos locorum distribuere tantummodo quartam antiquorum redituum, nunc vero quæsita suis vsibus retinere. Quam rem† prauam subintroductamque consuetudinẽ fraternitas tua viuaciter emendare festinet: vt siue de præteritis reditibus, siue de his, quæ obuenient† [d], vel obuenientibus quartæ secundum distributionem canonicam dispẽsentur. Incõgruum namque est vnam, eamdemque ecclesiæ substantiam duplici [e] quodammodo iure cẽseri, id est† vsurpationis, & canonum.

Idem Augustino episcopo Anglorum in respon. ad primam interrogationem.

¶De stipendio ecclesiæ quattuor debent fieri portiones. C. XXX.

5 MOs est Apostolicæ sedis ordinatis episcopis præceptum tradere, vt de omni stipẽdio, quod accedit, quattuor fieri debeant portiones, vna videlicet episcopo, & familiæ eius propter hospitalitatem, & susceptionem, alia clero, tertia vero pauperibus, quarta ecclesiis reparandis.

[Item ex concilio Toletano.]

¶De eodem. PALEA. C. XXXI.

SAncimus omnibus episcopis curã laicorũ instare, vt si quos in fide Christi inuenerint, nimio affectu diligant. Insuper confirmamus, vt si aliqua ab ipsis accipiant dona [f], statim in quattuor diuidãt partes: ita, vt prima pars secundũ [A] Apostolorũ præcepta, titulorũ [g], necnon cœmeteriorum restaurationibus diligenter attribuatur, secunda clericis, tertia cunctis pauperibus, quarta vero aduenis.

¶Caput hoc (quod in omnibus vetustis exemplaribus, exceptis duobus, & sine Paleæ nomine habetur, & glossam habet) in nullo Toletano concilio aut impresso, aut manuscripto inuentum est. In collectione canonum incerti auctoris, quæ asseruatur in Vaticana bibliotheca, tribuitur Siluestro: quamuis in synodo Romana sub ipso habita, c.4. paulo aliter hæ partes assignẽtur, i. vt in præcedẽtib. huic capitib.

A ¶Secundum Apostolorum præcepta.] *In ea collectione non sunt hæc verba. In vno vetusto Gratiani codice est,* secundum Apostolicorum præcepta.

Item ex concilio Agathensi, c. 22.

¶ Omnes presbyteri secundum iussionem episcopi res ecclesiæ dispensare studeant. C. XXXII.

5 [6] STatuimus (quod omnes canones [A] iubent) vt ciuitatenses siue diœcesani presbyteri, vel clerici, saluo iure ecclesię, rẽ ecclesiæ, sicut permiserunt, epi teneãt: vendere autẽ, aut donare penitus nõ pręsumãt. Quod si fecerint, vel fecerũt, & facta venditio nõ valebit, & de facultatibus, si quas habẽt propias, indemnẽ [h] ecclesiam reddãt, & communione priuẽtur.

A ¶Canones.] *Restituta est hæc vox ex originali. Antea legebatur,* episcopi. *In Polycarpo autem tantum est,* quod omnes iubent.

Item ex eodem concilio, c. 26.

¶De clericis, qui documenta ecclesiæ supprimunt, aut aduersariis tradunt. C. XXXIII.

7 SI quis de clericis documẽta [i] quib⁹ ecclesiæ poſſessio firmatur, aut supprimere [k], aut negare, aut aduersariis fortasse tradere, dãnabili, & puniẽda obstinatiõe pſumpserit, qdqd [l], ꝑ absentiã documẽtorũ, intereſſe

Source : BIU Cujas

a Idem L. & idē no. ext. de iniur. in nostra. de sent. exc. sacro. in gl. 1, Arc.

EPiscopus.] CASVS. Statutum fuit in concilio Agathensi, vt episcopus qui non habet filios vel nepotes, non instituat alium heredem quàm eccle siam suam. si vero illicite de rebus ecclesiæ aliquid alienauerit, alienatio talis irrita habeatur: & ad ecclesiā quod alienatum est reuocetur. si vero filios habet quibus sua bona relinquit, de bonis illis indemnitati ecclesiæ consulatur.

† al. pari

2 & in Hispa len. 1. c. 1.

a ¶Alium.] hoc est cōsilium, quia etiam vxorem & seruum suum posset instituere heredem, vt ẽ. ead. q. 1. sint manifestæ.

2 Polyc. l. 3. tit. 12.

b ¶Ab heredibus.] Hic duo contraria dici videntur, s. quòd ecclesia debeat esse heres defuncti: & quod ecclesia possit conuenire filium defuncti de eo quod male alienauit defunctus. nam si ecclesia est heres defuncti, etiam si defunctus aliquid indebite alienauit, illud non potest reuocare ecclesia, vt C. de re. ali. l. 3. & C. de li. cau. l. si ab eo. & C. de rei ven. cū à matre. tenetur enim seq voluntatem defuncti, vt 11. q. 1. Siluester. ideo sic exponas. ecclesiam sibi relinquat heredē. sed si ecclesiam nō instituit heredem, supple tunc si quid de ecclesia. &c. "Heres one ra defuncti sustineat.

3 Iuo par. 3. c. 161.

"Generaliter enim omnis heres tenetur ad omnia onera defuncti, nisi fecerit inuentarium, vt C. de iur. delib. sancimus. hoc tamē teneas quòd secundum canones in contractibus & in delictis siue aliquid peruenerit ad heredē, siue nō: siue lis sit contestata cum defuncto, siue nō, heres semper tenetur insolidum, vt

b Vbi d hoc 16. q. 6. si episcopum b. & ẽ. 1. q. 4. §. in fi. ext. de rap. in litē peccato ciuiū. vt ibi satis dixi. A.

damni ecclesiæ illatum est, de propriis facultatibus reddat, & communione priuetur. Hi etiam, qui in damno ecclesiæ impie solicitati, à traditoribus aliquid acceperint, superiori † sententia teneantur.

Item ex eodem c. 33.[1]

¶Episcopus hæredem non habens, non alium, quàm ecclesiam sibi hæredem instituat. C. XXXIIII.

[2]EPiscopus, qui filios, aut nepotes nō habuerit[A], alium [a] quàm ecclesiam non relinquat heredem. Si quid de ecclesia non in ecclesiæ causa, aut necessitate præsumpserit, quod distraxit, aut donauit, irritum habeatur. Qui vero filios habet, de bonis, quæ reliquit, ab heredibus [b] eius, indemnitatibus ecclesiæ consulatur.

A ¶Non habuerit.] *In originali impresso, & manuscripto & in Polycarpo legitur*, non habens alium, quam ecclesiam reliquit heredem, si quid, &c. *& ad hanc lectionem propius accedunt verba Hispalensis concilij primi, c. 1. sed ob glossam non est mutatum.*

Item ex eodem, c. 49.

¶Qui in clero constituti sunt, de rebus ecclesiæ nihil alienare præsumant. C. XXXV.

[3]DIaconi, vel presbyteri in parochia constituti de rebus ecclesiæ sibi creditis nihil audeāt commutare, vendere, vel donare: quia res sacratæ Deo esse noscuntur. Similiter & sacerdotes nihil de rebus ecclesiæ sibi commissæ (vt superius comprehensum est) alienare præsumant. Quòd si fecerint [c], conuicti in concilio, & ab honore depositi, de suo aliud [d] tātum restituant, quantum visi sunt præsumpsisse[A]. *& infra.* ¶Libertos tamen, quos sacerdotes, vel diaconos de ecclesia sibi commissa facere voluerint, actus [e] ecclesiæ prosequi iubemus. Quod si facere contempserint, placuit eos ad proprium reuerti seruitium.

A ¶Præsumpsisse.] *Si hic interponas. c. si quis qualibet, infra ea. habebis integrum canonem 49. ipsius concilij Agathensis.*

Diaconi.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd diaconi, presbyteri vel episcopi de rebus ecclesiæ nil debēt illicite alienare: quod si fecerint, de hoc conuicti deponantur, & de suo proprio tantumdem restituant. In secunda parte dicitur, quòd liberti ecclesiæ, negotia ecclesiæ prosequi debent: quod si contempserint, in seruitutem adducentur. Secunda pars incipit ibi, *Libertos etiam.*

c ¶*Fecerint.*] æstimatione seruorum redditta de proprio: alioquin reuocarentur, vt ĩ. e. & si illi nisi sint bene meriti, vt ĩ. e. si quos de seruis. Et est in hoc dura conditio libertorum ecclesiæ, quòd propter operas non præstitas reuocantur in seruitutem. aliud in liberto pri-

"liberti ecclesiæ differunt à liberetis priuatorum.

uati, vt C. de li. cau. solo obsequij. quod est hic speciale. "Item aliud speciale, quòd filij istorum libertorum sunt obnoxij ecclesiæ. ĩ. e. de libertis. secus in aliis, vt C. de lib. & eor. lib. l. 1. & 2. Item aliud speciale quòd liberti tenentur seruire ecclesiæ nulla eis opera imposita, vt hic, & ĩ. e. liberti, hodie tamen distinguitur, vt extr. de ser. non or. eo. libentius.

d ¶*Aliud.*] id est, ipsam rem restituet, & aliud tantum de suo. sic 89. dist. decenter. & 10. q. 2. hoc ius. ver. qui vero res.

e ¶*Actus.*] id est, negotia.

Quidquid.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd si presbyter illicite alienat aliquam possessionem ecclesiæ, irrita sit talis alienatio: ita vt emptor nullam habeat actionem ad possessionem petendam: nec venditor ad pretium habendum.

f ¶*Vendicatione.*] in emptorem enim non transfertur dominium, vñ de non potest rem vendicare: habet tamen contra venditorem actionem ex empto, vt ẽ. ea. Vulteranę. in authen. de non alie. aut permut. §. quia vero leonis. coll. 2. Sed non ne venditor potest petere pretium re nondum euicta? quia venditor non ad aliud tenetur, nisi vt faciat emptorē habere rem. nō enim tenetur rem eius facere: vt ff. de ac. empt. seruus quem. §. si sciens. sed hic contractus est nullus.

4 & in Epaunensi, c. 7.

5 Iuo p. 3. c. 162.

Item ex eodem, c. 53.[4]

¶De possessione ecclesiastici iuris quidquid à presbytero distrahitur inane habeatur, & vacuum. C. XXXVI.

[5]QVidquid parochiarum presbyter de ecclesiastici iuris possessione distraxerit, inane habeatur & vacuum vendicatione f [A] comparantis, & actione vendentis.

A ¶Vendicatione.] *Sic etiam in recentioribus conciliorum editionibus. In alijs, & duobus etiam Vaticanis codicibus legitur*, venditore comparantis. *apud Iuonem*, venditione comparantis. *In Epaunensi, vbi hoc videtur repeti*, in venditorem comparantis actione vertenda.

Item Vrbanus Papa.

¶Alienationes factæ ab intrusis, & ordinationes sine consensu clericorum irritæ sunt. C. XXXVII.

ALienationes [g] omnium per intrusionem, seu canonice electorum sub episcopi nomine, aut abbatis, qui secundum ecclesiæ suæ vsum consecrandus [h] est, alienationes dico quocūque modo factas, necnon & ordinationes [i] personarum ab eisdem sine communi consensu clericorum ecclesię, siue per simoniam itidem factas, irritas iudicamus. ¶Illud etiam per omnia interdicimus, vt nullus clericus præbēdam [k] suam, seu beneficium aliquod ecclesiarum aliquo modo alienare præsumat. Quod si præsumptum olim fuit, vel aliquando fuerit, irritū erit, & vltioni canonicę subiacebit.

¶*Post collectionem Anselmi in codice peranti quo, habetur fragmentum cuiusdam concilij Vrbani secundi: in cuius initio hæc leguntur.* Alienatione, quæ specialiter per Ottonem, Guidonem, Hieremiam, seu forte Philippū vbilibet de possessionibus Rauennatis exarchatus factæ sunt, damnamus. Generaliter autem omnium per intrusionem, seu canonice electorum sub episcopi nomine, vel abbatis . . . ecclesiæ suæ consecrandus est, alienationes quocumque modo factas, *& cetera vsque ad finem huius capitis sine vlla varietate.*

Item ex concilio Ilerdensi, c. 16.

¶Episcopo defuncto, vel adhucin supremis agente, de rebus ecclesiæ nihil est vsurpandum. C. XXXVIII.

g ¶*Alienationes.*] hoc ad canonice electos referas: quia intrusi vel schismatici, nec etiam cum consensu capituli possunt aliquid alienare. ĩ. c. precariæ. extr. de schisma. quod à prædecessore [c]. 7. q. 1. factus. 25. q. 1. omne. ff. de rebus eorum, qui sub tut. vel cu. l. quicumque. argum. contra. ĩ. de consecrat. dis. 2. & dixit. 1. quæst. 1. si quis à simoniacis. 3. q. 7. tria. in prin.

c Et extr. de ele. nihil est ĩ gl. ĩ duob' casibus, &c. ibi videas. Sed p hrtic̄ bñ acqrit̄ tur loco religioso siue ecclesiæ. ar. 32. q. 4 recurrat. ver. qūo ergo. vbi de hoc. Arc.

h ¶*Consecrandus.*] id est benedicendus "ab bas. nam non consecratur, nisi cum ordinatur in sacerdotem: sed tamen dicitur, quòd ei manus imponitur ab episcopo. 69. distinct. quoniam videmus. vnde abbas sine benedictione potest monachos benedicere. extra de sup. neglig. prælat. statuimus.

"Abbas nō cōsecratur.

i ¶*Ordinationes.*] hoc non potest facere sine consensu capituli sui: vt 24. dist. c. vlt. & pen.

k ¶*Præbendam.*] fructus potest. extra ne præla. vices suas. cap. vltim. ad instar fructuarij. ff. de vsufru. arboribus. " sicut fructus decimarum & oblationum possunt vendi, licet hoc non sit honestum: quia prohibitum non inuenitur [d], sed tantum cum consensu episcopi extra de reb. eccl. non alie. nulli. nisi ad modicum tempus. argum. extra de cen. præterea. & extra de transact. de cetero. Sed quid si obligauit ad quinquennium: numquid stabit successor contractui? ita, si nomine ecclesiæ contraxit, & cum episcopi auctoritate. extr. de sol. c. 1. secus si nomine suo. ff. de pi. l. lex vectigali. ff. qui. mo. pig. vel hy. sol. si res distracta. ff. loca. si quis domum. §. hic subiungi solet. Ioan. Sed certe quidquid dicat Io. ego credo, quòd sicut clericus potest vendere fructus præbendæ suæ sine consensu episcopi, ita obligare, maxime ad modicum tempus: sicut tutor vendit fructus sine auctoritate iudicis, vt C. de admi. tut. lex quæ. nec aliqua decre. contra dicit legi. B.

"Bñficij fruct̄ vēdi pñt. hoc plane olim probatur extr. de emp. & ven. c. 1. vbi hñr ista verba hic posita p Ioan.

Source : BIU Cujas

HAec huius placiti.] Casvs. quærimonia facta fuit in concilio Ilerden. de clericis, qui post obitum episcopi omnia bona defuncti antistitis vsurpabant, facta est constitutio ne hoc de cetero fiat: sed œconomus adiuncto sibi vno vel duobus fidelibus viris pascat ex illis bonis clericos, si qui sunt in domo episcopali: vel seruet ad vsum successoris, qui vti debet bonis illis cum clericis sui antecessoris. clericus autem contra hanc constitutionem faciens, anathematizetur.

1 Concord. concil. Valent. c. 2.

a ¶ *Hæc huius.*] Sic cõstrue, hæc censura placuit custodiri placiti cõstitutione. & secundum hoc verbum, placuit, est personale verbum.

b ¶ *Placiti.*] i. decreti.

c ¶ *Conseruare.*] Arg. successori omnia seruanda à morte prædecessoris. extr. de off. & pot. iu. or. cum vos plerumque. & ext. d testa. relatum. Item argu. q mobilia prædecessoris pertinent ad successorem, vt ĩ. e. de laicis.

d ¶ *Et vix.*] Quod vix fit, tamen fit. s. dist. 19. in memoriam. ar. contra. ff. ad Vell. tutor. in prin.

e ¶ *Quia.*] hoc refertur ad id quod s. dixit.

ET *si illi.*] Casvs. Quæsitum fuit in concilio Toletano, an successor possit reuocare in seruitutem illos quos antecessor manumisit, qui nihil de rebus suis ecclesiæ contulerat. Et respondet q sic. & ideo qui hoc faciunt, in futuro damnabuntur, & hoc probatur vna ratione: quia si illi q nihil pauperibus erogant, in futuro dãnabuntur, multo magis illi qui pauperibus auferũt quod non dederũt: cum iniquum sit, vt illi qui nihil ecclesiæ contulerunt, ius ecclesię alienare contendant.

† *al. incubitatores, atque vagantes fuisse.*

f ¶ *Distribuunt.*] necessitatis articulo. de hoc not. 47. dist. sicut hi.

g ¶ *Quanto magis.*] innuitur hic q magis sit auferre quàm non dare: cum tamen quandoque æquiparentur, & sic est contra 67. di. sicut.

h ¶ *Non contulerit.*] sic videtur, q si res suas contulerit ecclesiæ, q tunc alienare possit. arg. ĩ. c. si quis qualibet. ext. de reb. ec. non al. episcopi. ad hoc dicunt quidam, q nullo casu potest alienare, nisi communi consensu canonicorum. sed hoc nihil est: quia si habet consensum cleri, quare restituet tantumdem de suo: cum nec alienare posset, licet adesset omnium cõsensus, nisi esset communis vtilitas ecclesiæ, vt ĩ. e. fine.

2 Burch. l. 3. ca. 189. Iuo p. 3. c. 249.

" Eps seruũ ecclesiæ an possit manumittere.

i ¶ *Successor.*] vel ipsemet. 35. q. 9. qđ quis. & est arg. q successor reuocat malefactũ sui antecessoris [a], vt 16. q. 3. si sacerdos. ext. de pca. c. 2.

k ¶ *Reuocabit.*] nisi per decẽ annos steterint in libertate. ff. q & à qui. ma. sicut. §. Aristo. sic ergo restituitur contra libertatem ecclesiæ: qđ non est in minore, nisi ex magna causa, vt ff. de min. si ex causa, in fi. aliàs secus.

SI *quis de clericis.*] casum istum habes. s. ea. in c. si quis de clericis. & ideo ibi videbis. vt s. ea. monemus. & ĩ

ABbatibus.] Casvs. constitutum est in concilio Aurelianen. vt abbates, presbyteri, vel alij prælati nil de rebus suarum eccle siarum alienare præsumant sine licentia & subscriptione episcopi: & q hoc pręsumpserit, deponatur. & qđ temere alienatum est, per eũm reuocetur. hoc no. ext. de re. ec. nõ al. si qs psbyter orũ. Arc.

l ¶ *Subscriptione episcopi.*] " licet abbas non posset sine consensu episcopi alienare rem ecclesię, vt hic. & ĩ. 17. q. 4. in venditionibus. & ext. de reb. ecc. non al. nulli. tamen si consuetudo loci habet, bene potest dare modicum. ext. de do. c. 2. & 3. & infeudare potest. ext. de reb. ec. non ali. ad nostram. & hoc potest episcopus vel abbas sine consensu capituli, si subest necessitas, & res est modica. ĩ. e. ca. terrulas. Ioan. quod falsum est, nisi in paruis rebus.

† *al. libertos ex familiis*

" Abbas annon possit donare.

† *al. libertos*

m SI *qua de rebus.*] Casvs. Vacante episcopali ecclesia, quidã presbyter vendidit ecclesiasticã possessionẽ: tempore præcedente episcopus est substitutus. quæsitum est in synodo Ancyrana, vtrum talis venditio possit rescindi. Et respondet quòd sic. in arbitrio tamen episcopi erit, vtrum pretium recipiat, vel recuperet possessionem: quia quandoque magis expedit habere pretium quàm possessionem. Sequens cap. planum est, & per se patet.

3 Iuo p. 3. c. 156.

4 lib. 7. cap. c. 275.

5 Pol. l. 3. c. 12

n ¶ *Presbyteri.*] id est, canonici.

o ¶ *Rescisso.*] "hic patet q sede vacãte clerici nihil disponere possunt de rebus ecclesię, vt 10. q. 2. si quis episcopus. & 75. dist. quoniam. immo potius sede vacante non possunt immutare statum eius. ext. ne se. va. c. nouit. tamẽ si est magna necessitas, clerici possunt aliqua alienare, secundum H. vt dixi 71. dist. fraternitatẽ. & arg. ĩ. e. precariæ. tamen de auctoritate superioris. Nã & iudex præstat auctoritatem facto minoris eo tempore, cum non habet curatorem, vt C. qui admit. ad bo. pos. l. bonorum. Item in minoribus ecclesiis potest episcopus aliqua alienare mortuo sacerdote [b] tempore necessitatis, vt 10. qu. 2. si quis episcopus. & not. quòd contractus ipso iure tenet, quem faciunt clerici mortuo episcopo, sed restituitur ecclesia si probat se læsam, sicut est in contractu minoris, qui nõ habet curatorẽ, vt C. de in inte. rest. si curatorẽ. & ideo bene dicit, hic rescisso contractu, s. per in integrum restitutionem.

" Sede vacãte an possint clerici đ reb ecclesię dispõere

6 Anſ. l. 6. c. 162.

† *al. si constitutum pretium*

† ἀναβαλλόμενον τὸ κυριακόν

b Vr cõtra ext. lib. 6. de reb. ec. ñ al. dudũ. sed pt intelligi qđ ibi dr cum hac determinatione: & ita hoc ñ corrigetur ad hoc ĩ. e. pcariæ. Arc.

p ¶ *Recipi.*] ab emptore.

q ¶ *Propterea quòd.*] i. quia sæpe cõtingit ampliorẽ summam reditus distractarum rerum reddi, s. emptori pretio accepto. hoc est dicere, quòd emptor amplius sæpe percipit de reditibus, quàm sit pretium quod

I Hæc huius [a] placiti [b] constitutione inter nos censura placuit custodiri, vt defuncto antistite, vel etiam adhuc in supremis agente, nullus clericorum cuiuslibet ordinis, officij, gradusve sit, quidquam de domo pręsumat, vel quod de vtilitate instrumenti domus esse agnoscitur, id est mobilis & immobilis rei ecclesiasticæ conetur inuadere, nihil furto [A], nihil dolo supprimens, auferens, atque abscondens. Sed is, cui domus commissa est, subiunctis [B] sibi vno, vel duobus fidelissimis clericis omnia vsque ad tempus pontificis substituendi debeat conseruare [c], & his, qui in domo inueniuntur, clericis consuetam alimoniam administrare. Substitutus autem antistes susceptæ sedis commoda ordinabit, velut Deus imperabit: vt eis vti cum his debeat, quos cognouerit disciplinę, & charitati prædecessoris sui fideliter paruisse. Quòd si quisquam post hęc cuiuslibet ordinis (vt superius dictum est) clericus quacumque occasione de omni facultate quid piã probatus fuerit abstulisse, vel forsitan dolo aliquo suppressisse, reus sacrilegij prolixiori anathemate condemnetur, & vix [d] quoque peregrina ei communio concedatur: quia [e] durum est, vt hi, quos constat in seruitio Domini cum primæ sedis antistite defudasse, ab his, qui suarum rerum incubatores †, vel vtilitatibus seruientes, atq; vacantes fuisse noscũtur, despecti aliquatenus crucientur.

A ¶ Nihil furto.] *In codice Lucensi regio sequitur*, nihil vi.

B ¶ Subiunctis sibi.] *In conciliorum editionibus sequitur*, cum consilio: *& in codice regio additur*, clerici: *fortasse autem legẽdum*, cum consilio clerici.

c ¶ Susceptę sedis.] *In eodem regio codice est*, susceptа ea, prout decessor suus ordinauit, vel vt Deus imperauit.

Item ex concilio Toletano 4. c. 66.

¶ Episcopi, qui nihil ecclesiæ conferunt, famulos eius libertate non donent. C. XXXIX.

2 ET, si illi qui nulla ex rebus suis pauperibus Christi distribuunt [f], æterni iudicis voce in futuro condemnabuntur, quanto magis g ij, qui auferũt pauperibus quod non dederunt? Quapropter episcopi, qui nihil ex suo proprio ecclesiæ Christi compensauerũt, hanc diuinã sententiam metuant, & liberos † ex familia ecclesiæ ad cõdemnationem suam facere non præsumant. Impium enim est, vt qui res suas ecclesiæ Christi non contulerit [h], dãnum inferat, & ius ecclesiæ alienare cõtendat. Tales ergo liberos † successor [i] episcopus absque vlla oppositione ad ius ecclesiæ reuocabit [k]: quia eos non æquitas, sed improbitas absoluit.

Item ex concilio Aurelianensi.

¶ Hoc idem citatur s. ead. si quis de clericis. *ex concilio Agathensi, in quo habetur. Non est autem mutatus titulus: quia potuit in aliquo etiam Aurelianensi, quod non extet, esse repetitum.*

¶ De clericis, qui documenta ecclesiæ supprimunt, aut negant, aut aliis damnabiliter tradunt. C. XL.

3 SI quis de clericis documẽta, quibus ecclesiæ possessio firma tenetur, aut supprimere, aut negare, aut auertere, aut fortasse tradere, damnabili, & puniẽda obstinatione præsumpserit, quidquid pro absentia documẽtorum damni ecclesiæ illatum est, de propriis facultatibus reddat.

Item ex concilio Aurelianensi 3. c. 23. [4]

¶ Ministris ecclesiæ de rebus eiusdem ecclesiæ absque episcopi permissu nihil alienare licet. C. XLI.

5 ABbatibus, presbyteris, ceterisque ministris de rebus ecclesiasticis, vel sacro ministerio alienare, vel obligare absque permissu, & subscriptione episcopi [l] sui nihil liceat. Quod qui præsumpserit, degradetur communione concessa: & quod temere præsumptum, aut alienatum est, ordinatione episcopi reuocetur.

Item ex synodo Ancyrana, c. 15.

¶ Res ecclesiæ, quæ absente episcopo distrahuntur, ad ius ecclesiasticum reuocentur. C. XLII.

6 SI qua [m] de rebus ecclesiæ, cũ episcopus non est, presbyteri [n] vendiderint, placuit rescisso [o] contractu ad ius † ecclesiasticũ reuocari. In iudicio autem erit episcopi constitutum †, si pretium debeat recipi [p], nec ne: propterea q [q] sæpe contingit distractarum

quod dedit, vel quàm ecclesia inueniat pro pretio quod accepit: & ideo magis expedit episcopo repetere fructus perceptos, quàm retinere pretium.

a *Non liceat.*] *Post mortem.*] Narrat, quod contingere solet. vnde sub. maxime. s. ea, hæc huius.

b ¶ *Rapere.*] vitium. no. j. ea. de laicis. & c. illud. ea. q. 5. sicubi. H.

Precariæ.] Casvs. Statuitur in hoc c. vt precariæ, & commutationes, quę factę sunt ab intrusis vacantibus ecclesiis, rescindantur: & si expediat, fiant secundum canones, vel secundum leges.

1 Et in Aquisgr. c. 88.

c ¶ *Precariæ.*] ergo clerici possunt alienare ecclesia vacante, quia capitulum supplet defectum episcopi. extr. de hær. ad abolẽdam. Io. quod falsum est, vt ext. ne se. vac. c. 1. B.

d ¶ *Vel ciuili.*] §. 96. dis. bene. in fi. Vel dic ciuili, i. principis: cuius auctoritas requiritur in

2 in Meldẽsi rebus ab ipso collatis, c. 21.

10. q. 2. precariæ.

Haritatem.] Casvs. Hoc c. duas habet partes. In prima præcipit Greg. Maximiano episcopo Syracusano, quem fecerat in Sicilia legatum, vt si quis episcopus moriatur vel deponatur, conueniant œconomus & clerici ecclesiæ & prælati: & in præsentia eius de rebus ecc. faciant inuentarium: pro quo neque species, neque pretiũ aliud scriptori tribuatur. In secunda parte præcipit ei, vt cum visitatores parochias vacantium ecclesiarum, visitant, eo disponente, ipsi & clerici eorũ qui cum eis visitant, aliquid emolumenti propter suum laborẽ percipiant, vt illi consequantur stipẽdium, &c. *Subsidij.* Dicit Hu. quòd nomine subsidij intelligitur procuratio tantum, licet posset etiam aliter intelligi. Secunda pars incipit ibi, *Visitatores.*

3 Bur. lc. 3. c. 166. Iuo p. 3. c. 227. ex Bel Iuacensi.

4 Ioan. diac. lib. 3. c. 23.

e ¶ *Pro faciendi.*] hoc intellige cũ habet salarium de publico, vt 23. q. 1. militare. in fi. & 1. q. 3. si quis episcop⁹. aliàs secus. 10. q. 2. precariæ.

†al. cleris

f ¶ *Stipendium.*] argu. quòd ad quem onus spectat. & emolumentum. j. e. quicumque. 7. q. 1. pontifices. 16. q. 6. de lapsis. Item est hic arg. quòd iudices licite possunt petere sumptus à partibus, vt dixi 11. q. 3. non licet. & est simile quod dicitur alibi, quòd labor non debet esse sine fructu, vt 7. q. 1. ibi.

De laicis.] Hoc c. diuiditur ī duas partes. In prima parte dicitur, quòd in Aluernia erat quædam praua consuetudo, s. quòd morientibus episcopis siue aliis clericis laici res defunctorum inuadebant. Statuit ergo Vrbanus Papa in concilio Aluerniæ congregato, vt si quis decetero talia præsumpserit, excommunicetur donec resipiscat. In secunda parte dicitur, quòd res episcoporum defunctorum per archidiaconos, archipresbyteros & secundum defunctorum iudicium pauperibus erogentur, aut successori reseruẽtur. Idẽ etiam seruari debet de rebus aliorum clericorum defuncto rum: & qui contra fecerit, anathema sit. Se cũda pars incipit ibi, *Episcoporum vero.*

†al. illic

†al. quo

rerum reditus ampliorẽ summam pro accepto pretio reddi[A].

A ¶ Reddi.] *Sic in quibusdam exemplaribus priscæ versionis. In aliis vero est*, reddidisse. *Græce legitur*, διὰ τὸ πολλάκις τὸν ἴσον τῶν ὑπαρχόντων ἀποδοκιμάζειν κτήσεις πλείονα τὸν τιμὴν, *id est*, propterea quòd sæpe rerum venditarum reditus maius pretium his ipsis reddiderit. *Sed ob glossam non est mutatũ.*

Item ex concilio Chalcedonensi. c. 22.[1]

¶ Post mortem episcopi res ad eum pertinentes clerici non rapiant.

C. XLIII.

NOn liceat clericis post mortem [a] episcopi sui rapere [b] res pertinentes ad eum: sicut iam præcedentibus regulis constitutum habetur. Si vero hoc fecerint, periclitari se nouerint in proprio gradu.

Item ex concilio Mediomatricis[2].

¶ Rescindãtur precariæ, & commutationes ab inuasoribus factæ. C. XLIIII.

[3] PRecariæ [c], & commutationes tempore viduatarum ecclesiarum factæ ab his, qui loca episcoporum occupauerant, rescindantur, & cum auctoritate ecclesiastica, vel ciuili [d], si faciendæ sunt, fiant.

¶ *Quod hic ex cõcilio Mediomatricis citatur, in concilio Meldensi refertur ex concilio Belluacensi, ex quo etiam citant Burchardus & Iuo. Sed quia in conciliis Gallicis & Germanicis sæpe eadem repetuntur, non est mutata in scriptio. In adiectis capitularibus quæ ex Gallia sunt habita, inter cetera legũtur quædam capitula excerpta à domino Rege Carolo & Principibus suis ex his capitulis, quæ anno DCCCXLVI. ediderunt episcopi in synodis, &c. Quorum capitulorum vnum est hoc,* vt precariæ & commutationes tempore viduarum ecclesiarum factæ ab his, qui loca episcoporum occupauerunt, rescindantur, & cum auctoritate ecclesiastica, vel ciuili denuo si fienda fiant.

Item Gregorius Maximiano Syracusano episcopo, lib. 3 epist. 11.[4]

¶ Pro labore inuentarij nihil accipiant œconomi de rebus ecclesiæ.

C. XLV.

CHaritatem tuam commonere curauimus, vt si quispiam episcoporum de hac luce migrauerit, vel (quod absit) pro suis fuerit remotus excessibus, cõuenientibus œconomis [A], cunctisque clericis † prioribus, atque in sui præsentia inuentarium ecclesiæ rerum facientibus, omnia, quæ reperta fuerint, subtiliter describantur: nec (sicut antea fieri dicebatur) species quędã, aut aliud quod libet de rebus ecclesiæ, quasi pro faciendi [e] inuentarij labore tollatur. *& infra.* ¶ Visitatores ecclesiarum, clericique eorum, qui cum ipsis per non suæ ciuitatis parochias fatigantur, aliquod laboris sui capiant te disponente subsidium. Iustum namque est, vt illi † consequantur stipendium [f], qui † pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium.

A ¶ Oeconomis.] *Sic etiam in omnibus vetustis: sed in originali tam impresso, quàm manu scripto legitur*, hierarchicis. *Ioannes Diaconus habet*, hieraticis.

Item ex concilio Vrbani Papæ Aluerniæ celebrato.

¶ Excommunicentur laici, qui morientium clericorum audent bona diripere. C. XLVI.

DE laicis quęstio facta est, qui morientibus episcopis, siue aliis clericis res defunctorum inuasas, ecclesię, pauperibusque subripiunt. Contra quos commune totius concilij anathema prolatũ est, ipso Papa huiusmodi sententiam promulgante. Si quis post interdicti præsentis cognitionem [g] episcoporum, seu presbyterorum, aut aliorum clericorum res [h] inuaserit, vsque ad satisfactionem excommunicetur. ¶ Episcoporũ vero deficientium res per archipresbyterorum seu archidiaconorum manus, aut secũdum mortuorum iudicium [k] pro ipsorum salute in eleemosynas dispẽsentur, aut successori, qui futurus est reseruẽtur. Idipsum de presbyterorũ, seu clericorum aliorũ rebus per episcopum, vel supradictas personas, aut cui deficientes commiserint, fiat. Si quis autem aduersus ista præsumpserit, anathema sit.

¶ *In titulis capitulorum concilij Claremontensis (quod Aluerniæ celebratum est) titulo penultimo hæc leguntur ad caput hoc spectantia.* Ne aliquis clericus res episcoporum, vel clericorum, vel in vita, vel post mortem eorum diripiat, vel in vsus proprios conferat. Quod si quis fecerit, anathema sit: & dictum est ab omnibus, fiat.

Item Innocentius Papa secundus in concilio Lateranensi c. 4.

¶ De eodem. C. XLVII.

[5] ILlud, quod in sacro Chalcedonensi cõcilio constitutũ est, irrefragabiliter conseruari præcipimus: vt videlicet decedẽtium bona episcoporũ à nullo omnino hominũ diripiãtur: sed ad opus ecclesiæ, & successoris [l] sui in libera œconomi[m], & clericorũ permaneãt potestate. Cesset igitur decetero illa detestabilis, & sæua rapacitas. Si quis autẽ amodo hoc attẽtare præsumpserit, excommunicationi subiaceat. Qui vero morientium [A] presbyterorũ, vel clericorũ bona rapuerũt, simili sentẽtię subiaceãt.

A ¶ Morientium.] *In vulgatis sequebatur*, episcoporum: *quæ vox & a vetustis, & ab ipso concilio manuscripto abest, & frustra repetebatur. Sunt autem ex originali addita, paulo superius aliquot verba.*

k ¶ *Iudicium.*] potest etiam moriens suam voluntatem [a] committere iudicio alterius, vt ext. de testa. cũ tibi.

a i. dispensatione rerũ suarũ, scdm Inn. & H.

Illud quod.] Casvs. In concilio Chalced. statutum fuit, vt nullus rapiat bona defunctorum episcoporum, vel aliorum clericorum: sed omnia per œconomos ad opus ecclesiæ & successoris reseruentur. Innocentius vero modo cõfirmat illud, & statuit quòd si quis contra hoc fecerit, excommunicetur.

l ¶ *Successoris.*] "hoc teneas, quòd morienti episcopo vel sacerdote successori eius res seruãtur bona eius, vt hic dicitur, & ī. c. hæc huius. sed moriẽte canonico nihil reseruatur successori, sed diui

" Epi moriẽtis bona cui sunt reseruanda.

5 ī. e. non licet. Pan. l. 8. c. 141.

b Quidquid diturinter canonicos, vt ext. de testa. relatũ.

dicat hic gl. dic, q̃ œcom ¶ *Oeconomi.*] si eccle sia habet œconomũ, in potestate eius erũt res ecclesiæ decedentium episcoporũ [b], vt hic, & 75. dis. quoniam quidem. si non habet, erunt in potestate maiorum ecclesiæ, vt ī. c. prox. si illi nõ sunt idonei, tunc erũt in potestate aliorum clericorum, vt j. c. prox. omnibus deficientib. erunt in potestate metropolitani, vt j. e. nõ liceat. nisi ibi visitator sit, qa tũc ille custodiet eas. 61. dist. obitum.

nom⁹ & clerici cathedralis eccle się gubernabunt bona ipsius ecclesiæ, vt ī. ea. charitatem. cui c. stãdũ est. & hoc hr̃ exp̃sse, vt p; ex tex. h⁹ c. cui stãdũ est scdm Inn. p vt hoc not. ext. d of. or. cũ vos. & vt eccl. benef. c. 1. Arc.

Source : BIU Cujas

HOC NON SOLVM. Casvs. Supra dictum est, quod laici bona clericorum defunctorum inuadere nō præsumant: nunc vero docet idem Gratian. de metropolitanis, & de quibuslibet aliis clericis, & ad hoc inducit seq. c.

Non liceat.] Casvs. Constitutum est in sexta synodo, vt morien te episcopo res illius, vel ecclesię suę non presumat auferre metropolit. sed seruentur à clericis eiusdem ecclesiæ. si vero clerici non sunt ibi idonei, metropolitanus futuro episcopo omnia illibata reseruet. Seq. §. cum c. seq. per se patet.

a *Sicut.*] ¶ *Alienas.*] Rem alienā sem per tenetur restituere, nisi illa iam sit consecrata, vt 17. q. 4. contra. quia nihil, &c. 54. dist. generalis. & 14. q. vlt. comperimus.

HIS OMNIBVS. Casvs. Infert G. ex omnibus fere supradictis c. quòd prælati res ecclesiasticas alienare non debent: & si alienatæ sunt, restitui debent: quod verum est si illicite alienentur. Nunc vero dicit, quòd ex causa necessitatis vel vtilitatis licite possunt res ecclesiæ alienare. De necessitate probat per ca. prima. De vtilitate probat per tria sequ. ca. s. fine exceptione. item domus. & terrulas. Seq. cap. patet. *Vt meliorari.* vt causa vtilitatis.

b ¶ *Sed notandum.*] nunc incipit ostendere quando possunt alienari res ecclesiæ.

Non habenti.] c ¶ *Sui tituli.*] id est, ecclesiæ. vel sui tituli, id est, ad suum commodum, vt s. ea. monemus.

1 Et in Mogūtino sub Rabano, c. 8

d ¶ *Vsurpare.*] id est, alienare. & ponitur in mala significatione, cum non subest necessitas.

2 Burc. l. 3. c. 178. Iuo p. 3. c. 239.

†*habente*] orig.

Placuit.] Casvs. Statuitur in hoc c. vt sine consensu episcoporum presbyteri non vendant res ecclesiarum, sicut nec episcopi vendere possunt prædia ecclesiarum inconsulto concilio. & inducit hoc ca. à contrario sensu. *Concilio*, hoc quo ad res matricis ecclesiæ. *Vel cuncto presbyterio.* hoc quo ad res aliarum ecclesiarum quarum prædia alienantur. & sic concilium dicitur collegium matricis ecclesiæ, presbyterium dicitur collegium aliarum ecclesiarum.

e ¶ *Concilio.*] scilicet clericorum, vt s. cap. proxim.

3 Burc. ibid. Iuo ibid.

Additio. Et vide quod not. 17. distin. in sum. 33. dist. quando. in gl. vlt. vbi hoc c. placuit. allegatur. Arch.

f ¶ *Presbyterio.*] hic habes, quòd episcopus requiret consensum sacerdotum in alienatione, vt 10. q. 2. si quis episcopus.

g ¶ *Necessitate.*] ergo in necessitate possunt eis inconsultis [a], vt j. ead. terrulas.

Sine exceptione.] Casvs. Leo Papa præcipit episcopis Siciliæ, vt res suarum ecclesiarum aliquo modo non alienent, nisi causa vtilitatis hoc faciant, & cū tractatu & consensu totius capituli & subscriptione. & si aliter facta fuerit alienatio, irrita erit & vacua. Seq. duo c. patēt.

h ¶ *Sine exceptione.*] & tamen possunt aliqui casus excipi. & sic est arg. quòd licet Papa præcipiat nullam audiendam exceptionem, tamen est admittenda, vt extra de off. deleg. ex parte. & extra de rescr. si quando. & c. cum adeo.

i ¶ *Quidquam donare.*] nisi modicum [b]. ext. de don. ceterum.

k ¶ *Vendere.*] vel obligare, vt extra de reb. eccl. non alie. nulli.

l ¶ *Totius.*] 65. di. sane.

m ¶ *Tractatu.*] quis debeat esse tractatus, habes 10. q. 2. hoc ius.

Additio. Extra de iis quæ fiunt à præl. tua. & de reb. ec. dudum. C. de vend. rē. ciu. l. fi. lib. 11. Arch.

n ¶ *Profuturum.*] sed nonne sufficit, quòd vtiliter ceptum est, licet non sit inde secutus effectus, vt ff. de ne. gest. sed an vltro? Respond. quòd non: quia cum ecclesiam comparemus pupillo, non sufficit vtiliter ceptum, nisi ecclesia sit facta locupletior, vt ff. de ne. gest. si pupilli. in princ. nisi ita sit, quòd res illa naturaliter, vel terræ motu perierit, vt ff. de minor. verum. §. si locupleti. Sed quid si ecclesia ex illo contractu nōn est locupletata vel damnificata? Tunc dicam contractum tenere [c], quia sufficit, quòd nihil ad læsionem diuinæ domus sit factum, vt 10. q. 2. hoc ius. nā eo ipso, quòd non est pauperior facta, intelligitur locupletior. ff. de solu. l. in pupillo. Hoc licet omnes clerici consentiant, si tamen non obseruatur forma alienationis, alienatio nulla est [d], vt C. de sacr. san. eccl. iubemus. in fi. & hic idē dicitur. Item si fiat alienatio in casu nō concesso, dummodo seruetur forma alienationis, tenet [e] alienatio. vt ext. de iis quæ fi. à præl. cū nos. & ext. de emp. & ven. cū dilecti. & c. cū causa. sed restituitur ecclesia si ꝓbat se læsā. Anto. Corsī. in sing. ver. alienatio.

a Dic ꝙ si tāta imminet necessitas, ꝙ concilii canonicorū expectari ñ possit, tunc epūs alienare potest. ar. ff. dē adm. tu. §. 1. ff. de pe. hę. diu⁹. dūmō id gerat qđ đ iure reprobari ñ dēat. arg. ff. de rinup. si filius

b Intelligo ex causa, vt j. seq. tur. ar. s. 44. dist. in prin. Arc.

4 Anſ. l. 5. c. 69. & l. 6. c. 189.

c Tenere. qđ est æqssimū & tenēt Do. in l. cū hi. §. eā ttāsactio nē. de trāsa.

5 In cōc. Carthag. 4. c. 31. Ibid. c. 32. & ext. de his q̄ fi. à prēl. c. j. Iuop. 3. c. 231 Pan. l. 2. c. 86 d Adde Bal. & Ale. đ Im. in l. cū aliēnā. C. đ leg. e Tenet. Idē gl. s. c. ī summa. sed cōiter reprobātur à Doct. pñt tñ salua ri, sc̄d m Ant. Bur. in c. cū Apostolica. de his q̄ fi. à pla. fi. cōs. p gl. ibi, ver. p futurum. qñ alienō cōi opi. reputatur vtilis ecclesię, l; ñ esset. Anto. Corsī. in sing. ver. alienatio.

Sunt constituti, nescientibus episcopis suis: quomodo nec episcopis liceat vendere prædia ecclesiæ inconsulto concilio [e], vel [A] cuncto presbyterio [f] sine vlla necessitate [g].

A ¶ Vel cuncto.] *In canone vnici Carthaginensis legitur*, vel presbyteris suis. Non habente ergo necessitatem, &c. *vt proximo superiore cap. quemadmodum apud Burchard. etiam, & Iuonem: licet ipsi legant*, habenti: *Græce autem ita totus canon habet.*

Ὁμοίως ἤρεσεν, ὥστε τὸς πρεσβυτέρυς παρὰ γνώμην τῶν ἰδίων αὐλῶν ἐπισκόπων πρᾶγμα μὴ ποιπράσκειν τῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾗ καθιέρων). ὃν τρόπον καὶ τοῖς ἐπισκόποις ὐκ ἐξέστι ποιπράσκειν χωρία τῆς ἐκκλησίας, ἀγνοούσης τὸ σωόδυ, ἢ τῶν ἰδίων πρεσβυτέρων. μὴ ὄσης τοίνυν ἀνάγκης, μὴ δὲ ἐπισκόπῳ ἐξεῖναι καταχρήσασθαι πράγματι ἐκτὸς τίτλυ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μάτερκος.

Similiter placuit, vt presbyteri præter suorum episcoporum sententiam non vendant rem ecclesiæ, in qua consecrantur: quemadmodum neque episcopis licet prædia ecclesiæ vendere insciente synodo, vel propriis presbyteris. Ergo, nisi adsit necessitas, neque episcopo liceat abuti re aliqua ex titulo ecclesiasticæ matricis.

Item ex epistola Leonis Papæ, vniuersis episcopis per Siciliam constitutis.

¶ Nisi vt meliora prospiciat, rem ecclesiæ non licet distrahere episcopo.

C. LII.

4 *Sine exceptione* [h] *decernimus*, ne quis episcopus de rebus ecclesiæ suę quidquam donare [i], vel commutare, vel vendere [k] audeat, nisi forte aliquid horum faciat, vt meliora prospiciat, & cum totius [l] cleri tractatu [m] atque cōsensu id eligat, quod non sit dubium profuturum [n] ecclesiæ. *& infra.* ¶ Episcopus rebus ecclesiæ tamquam commendatis, non tamquam propriis vtatur. Irrita enim episcoporum venditio, & commutatio rei ecclesiasticæ erit absque conniuentia [A o], & subscriptione clericorum.

A ¶ Conniuentia.] *Antea legebatur*, absque omnium conniuentia. *Inducta vero est dictio*, omnium: *quia neque in vetustis exemplaribus, neque in Decretalibus, cap. 1. de his, quæ fiunt à præl. neque apud ceteros collectores habetur. Apud Iuonem, qui citat concilium Carthagin. 4. & in Pannormia, qui Leonem ex concilio apud Valentias, loco istius vocis*, conniuentia, *est*, collaudatione.

Item domus vrbium, vel castrorum, quæ

---

1 Burc. l. 3. c. 178. Iuo p. 3. c. 239. *habente*

Nec habenti necessitatem nec episcopo licet matricis ecclesiæ rem sui tituli [c] vsurpare [d].

¶ *Gratianus citat hoc ex concilio Africano, & sequens ex Carthaginensi. Sed in vnico Carthaginensi inserto in codice canonum hoc quidem est pars posterior, seq. vero prior capitis eiusdem, quod est vltimum, id est, 33. & Burchardus & Iuo integrum caput referunt ex Carthaginensi.*

A ¶ Ecclesiæ.] *In codice canonum, & apud Burchardum sequitur*, nec presbyterorum: *apud Iuonem vero legitur*, nec episcopo liceat rem matris ecclesiæ ignorante concilio, vel presbyteris, suis titulis vsurpare. *Post sequens autem caput apponetur integer canon græce noua cum versione.*

Item ex concilio Carthaginensi vnico, c. vltimo.

¶ Nec presbyteri ignorantibus episcopis, nec episcopi ignorante concilio rem ecclesiæ vendant.

C. LI.

3 Placuit, vt presbyteri non vendant rem ecclesiæ, vbi

His omnibus auctoritatibus perspicue monstratur, quòd nulli sacerdotum res ecclesiasticas alicui tradere licet: & ille, qui de manu sacerdotis facultates ecclesiæ acceperit, nullo iure eas vendicare poterit: sed potius cogeretur restituere quod illicite accepit. Sed notandum [b] *est, quòd quibusdam causis exigentibus res ecclesiæ distrahi possunt. Causa enim necessitatis cum concilio clericorum, vel vt meliora prospiciant, res ecclesiæ à sacerdotibus distrahi possunt.*

Vnde in Africano concilio legitur [1].

¶ Nisi causa necessitatis nec episcopo rem ecclesiæ suæ vsurpare licet.

C. L.

2 Non habenti †necessitatem nec episcopo licet matricis ecclesiæ rem sui tituli [c] vsurpare [d].

¶ *Gratianus citat hoc ex concilio Africano, & sequens ex Carthaginensi. Sed in vnico Carthaginensi inserto in codice canonum hoc quidem est pars posterior, seq. vero prior capitis eiusdem, quod est vltimum, id est, 33. & Burchardus & Iuo integrum caput referunt ex Carthaginensi.*

A ¶ Ecclesiæ.] *In codice canonum, & apud Burchardum sequitur*, nec presbyterorum: *apud Iuonem vero legitur*, nec episcopo liceat rem matris ecclesiæ ignorante concilio, vel presbyteris, suis titulis vsurpare. *Post sequens autem caput apponetur integer canon græce noua cum versione.*

Item ex concilio Carthaginensi vnico, c. vltimo.

¶ Nec presbyteri ignorantibus episcopis, nec episcopi ignorante concilio rem ecclesiæ vendant.

C. LI.

3 Placuit, vt presbyteri non vendant rem ecclesiæ, vbi

His omnibus auctoritatibus perspicue monstratur, quòd nulli sacerdotum res ecclesiasticas alicui tradere licet: & ille, qui de manu sacerdotis facultates ecclesiæ acceperit, nullo iure eas vendicare poterit: sed potius cogeretur restituere quod illicite accepit. Sed notandum [b] *est, quòd quibusdam causis exigentibus res ecclesiæ distrahi possunt. Causa enim necessitatis cum concilio clericorum, vel vt meliora prospiciant, res ecclesiæ à sacerdotibus distrahi possunt.*

Vnde in Africano concilio legitur [1].

¶ Nisi causa necessitatis nec episcopo rem ecclesiæ suæ vsurpare licet.

C. L.

Source : BIU Cujas

a ista fuit snia Lau. vel dic melius se cũdũ Host. consuetudi nẽ terrę & facultates eccle. & reiven ditę vel datę facultatẽ attẽdẽdã, vt ĩ decr. hic ĩ fi. gl. alle. & hoc ipse Ho. no. ĩ sum. de his q̃ fi. à pl. §. vlt. in pr. & hoc ẽt t3 Gof. vt no. ĩ sum. e. ti. §. ĩ summa notandum est, &c. Arc.

1 ꝛ. ead.

2 Iuo p. 3. c. 160.

3 Ca. 45. & hoc c. terrulas. seruatur ĩ praxi. & ita cõsuluerũt Io. Cal. cõsi. 11. de in. iu. cõs. 7. đ reb. ec. ñ al. Bal. cõs. 156. li. 1. Soc. cõs. 203 col. 3. libr. 1. Guid. Papæ deci. deloh. 156. idẽ Pan. c. vt ꝛ. de re. ec. ñ al. Phi. Fran. c. 1. co. 6. eo. ĩ 6. Fabia. đ Mõte, in tracta. de emp. & ven. q. 5. ĩ princi pali. in fin. Fran. Curt. tracta. feud. parte 2. q. 21 † *al. Carisiacum*

4 ext. đ rer. perm. c. iniustum. Burch. l. 3. c. 174. Iuo p. 3. c. 235. † *al. temedio*

Errulas.] Hæc est sextra pars q. in qua proponit seu proponere intendit casus in quibus possit alienatio fieri, capitulo inconsulto, credo tamen, quòd non in omni casu capitulum sit condemnandum. extra de iis qus fi. à ma. par. cap. per totum. Ioan. de Fan. sed hic contra dicit.

a ¶ *Exiguas.*] forte exiguas vocat nõ valentes vltra xx. solidos [a], vt ꝛ. ea. si quos. variis enim modis dicitur aliquid esse modicũ, vt dixi 2. q. 6. anteriorum. vbi dicitur, q̃ sine decreto non possunt alienari res exiguæ, vt ff. de reb. eo. qui sub tu. l. vlt. in pr. 17. q. 4. quicumque. & ff. de transact. cum hi. §. si in annos singulos. quod concedo, dum tamen sint vtiles, nec ineſt necessitas, vt alienẽtur: aliàs secus. & hoc verum est, nisi cõsuetudo sit contraria. ar. contra, extra de donat. cetetum.

Fugitiui.] Casvs. Quidam serui ecclesiarum fugitiui erant, & si reuocentur siue vocabantur, non poterant teneri. Statuit ergo concilium, vt ab episcopis si voluerint distrahantur tales fugitiui. Idem potuerunt episcopi facere, si illi serui meruerint aliàs. Vel forte de aliis seruis, & non fugitiuis loquitur quod dicit c. in fi.

b ¶ *Fugitiui.*] sed quãdiu est in fuga, vendi non potest. C. ad leg. Flau. de plag. in fuga. Item potest fugitiuus vendi sub ea conditione, si apprehendatur. ff. eo. l. 2. ideo autem prohibetur vendi seruus fugitiuus: quia fuga est quędam species libertatis. ff. de ædil. edict. quis sit fugitiuus. §. idẽ recte.

c ¶ *Meruerint.*] in alio.

Iniustum.] ITEM. Hęc est 7. pars q. in qua dicit, quòd si alienator reddat ecclesiam indemnem, ſ. sponte, euadet depositionem.

Casvs. Ponit quartum casum Gratia. in quo possunt prælati ecclesiæ res alienare licite, ſ. si tantumdem velint de propriis facultatib. recompensare, quod probatur sequenti c. cuius casus patet. Qualiter tamen illud c. intelligatur, melius dicitur in apparatu.

d *Si quis.* ¶ *Contulerit.*] Ergo si de suo tantum ecclesię dedit, euadit pœnam depositionis, & sic est contra ꝛ. ead. monemus. & c. statuimus. & c. diaconi. vbi non euadit pœnam depositionis, licet tãtum de suo det. sed hic loquitur in eo casu, quando prius habitus est tractatus cum clericis, quòd de suo tantum vellet dare, vt

b Ad hoc fuit snia H. q̃ credit suf ficere cõsensum clerico rum in gñe. fu t etiam sententia L.

posset rem illam alienare, & clerici hoc permiserunt [b]. Vel dic, q̃ si episcopus primo aliquid dedit ecclesię, sed posteatantumdem alienat ab ecclesia, hoc intelligitur fecisse ex voluntate ecclesiæ. ar. ff. sol. mat. dotem.

ITEM SI SERVOS. Hæc est octaua pars quæst. in qua ponit quid iuris sit de libertis ecclesiæ: & hæc est sententia, quòd serui benemeriti possunt manumitti, & de reb. ecclesiæ habere vnde viuant, &c. Ioan. de Fant.

Casvs. Ponit hic Gratian. quintum casum, in quo prælatus potest aliquid de rebus ecclesiæ alienare. Nam cum manumittit seruum, potest ei donare vsque ad xx. solidos, & non vltra: & ad hoc induc. seq. cap.

Si quos.] Casvs. Quidam episcopus quosdam seruos suæ ecclesiæ benemeritos manumisit, & eis quædam de rebus ecclesiæ douauit, quos successor eius voluit in seruitutem reuocare, & ea quæ eis donata fuerãt. quare quæsitũ fuit in concilio Agath. vtrum hoc facere possit. Et respondetur, q̃ non potest eos in seruitutem reuocare, nec quod datum est vsq; ad xx. soli. poterit reuocare. vltra vero datum reuocabit.

e ¶ *Benemeritos.*] sed qui dicuntur benemeriti. " Sunt tales qui aliquod insigne seruitium fecerũt ecclesiæ. & ponas exemplum 79. di. si quis Papa. Nam pro præmio remunerandus est seruus libertate, vt ꝛ. e. §. in criminali. C. de ser. qui pro præ. li. ac. per tot. n. large tamen benemeritus dicitur quicumque nõ demeruerit, vt ff. de manu. test. seruos. sic quilibet dicitur dignus, qui non est indignus, vt extra de præsum. dudum.

f ¶ *Libertatem.*] supra ea. q. & si illi. arg. contra. ff. si quid in frau. pa. vnius.

g ¶ *Amplius.*] & ita donatio pro parte valet, & pro parte non. Item est hic ar. quòd vtile non vitiatur per inutile. ſi. C. de donat. sancimus. ꝛ. de conse. dist. 4. si non sanctificatur. ꝛ. 17. q. 4. quęsti. & ꝛ. ea. q. 5. quia. Io.

h ¶ *Post manumissoris.*] & ante posset, sed postea magis commode reuocare posset.

SED NOTANDVM EST. Casvs. Supra dictum est q̃ serui ecclesiarum possunt manumitti quandoque. Nunc vero docet, q̃ ipsa manumissio non est facienda nisi retento patronio, nisi manumissor recompenset ecclesiæ alium seruũ eiusdem meriti, & eiusdem peculij. tamen dicit c. de duobus.

Episcopus qui mancipium.] Casvs. Quidam episcopus quemdam seruum ecclesiæ suæ manumittere desiderabat nullo patrocinio in ipso retento: quæsitum fuit in concilio Toletano qualiter hoc fieri posset. Et resp. q̃ si manumissor conferat ecclesię duos seruos eiusdem metiti & eiusdem peculij de consensu canonicorum subscribentium in commutatione, rata erit commutatio & manumissio talis: quia quem episcopus manumisit, iam iuri prio acquisierat: ita tamen vt præfatus libertus non habeat licentiam accusandi, vel testificandi contra ecclesiam, quod si præsumpserit, commutatione manente reuocabitur in seruitutem.

i ¶ *Patrocinio*] tali, ſ. quod consistit in faciendo, ſ. in seruiendo: " sed patrocinium quod consistit in non faciendo, ſ. quòd eum non vocet in ius, illud non potest remittere, vt patet per id quod sequitur. vtrum autem patronus ex toto possit remittere ius patronatus, no taui 54. dist. quicumque. Sed quæritur quare pro vno seruo dantur duo serui, & non pro vna re ecclesiæ dantur duæ res, vt supra ead. cap. si quis? Respondeo: quia si seruus est bonus, diligenter gerit res ecclesię & negotia, & non permittit fieri fraudem. si est malus, per min. tut. lex quæ. in prin.

Item si rectores ecclesiæ de rebus propriis tantumdem ecclesiæ restituere voluerint: ecclesiasticas facultates libere dare possunt: & constabunt his, quibus datæ fuerint, perpetua firmitate.

Vnde in Agathensi concilio, c. 49. legitur.

¶ Alienatio de rebus ecclesiæ, quomodo rata esse poterit. C. LVI.

5 SI quis qualibet† conditione de rebus ecclesiæ aliquid alienare præsumpserit: si de suo proprio tantum ecclesiæ contulerit [d], quantum visus est abstuliſſe: tum demum illud stare licebit.

Item si seruos ecclesiæ libertate episcopus donauerit: ea, quæ in manumissione data illis fuerint, perpetua firmitate tenebunt: si tamen quantitatem canonibus præfixam data non excesserint.

Vnde in eodem concilio, c. 7. legitur.

¶ De eodem. C. LVII.

6 SI quos de seruis ecclesiæ benemeritos [e], sibi [A] episcopus libertate donauerit: collatam libertatem [f] à successoribus placuit custodiri cum hoc, quod eis manumissor in libertatem cõtulerit. Quod tamen iubemus viginti solidorum numerum †, & modum in terrula, & vineola, vel hospitiolo tenere. Quod amplius [g] datum fuerit, post manumissoris [h] mortem ecclesiæ reuocetur.

A ¶ Sibi.] *Sic etiam legitur in editionibus conciliorum, & duobus codicibus Vaticanis. Sed apud Iuon. & in vno vetusto Gratiani exemplari abest dictio,* sibi.

Sed notandum est, quòd serui ecclesiarum manumitti non possunt non retento ecclesiastico patrocinio: nisi forte manumissor duos eiusdem meriti, & eiusdem peculij ecclesiæ conferre voluerit.

Vnde in cõcilio Toletano, 4. c. 67. legitur.

¶ De episcopo, qui non retento patrocinio seruos ecclesiæ manumittit. C. LVIII.

7 EPiscopus, qui mancipium iuris ecclesiæ non retento ecclesiastico patrocinio [i] manumitti desiderat: duo meriti eiusdẽ, & peculij coram cõcilio ecclesiæ,

a ¶ *Diffin*

6 Iuo p. 16. c. 50.

† *al. numero modum*

" Benemeritus quis dr. 5 Iuo par. 3. c. 161.

† *al. pro qualibet.*

7 Pol. l. 3. tit. 13. Bur. l. 3. c. 176. Iuo p. 3. c. 237.

" Prociniũ à libertis de bitũ an pos sit remitti.

Source : BIU Cujas

a ¶*Diffinitio.*]id est, voluntas.
b ¶*Iuri proprio.*]id est, seruus ipse proprij iuris est factus.
c ¶*Accusandi.*]ergo videtur, quod alter quàm libertus possit accusare ecclesiam, vt si accusatur, quòd simoniace elegit aliquem, vt extra de sim. veniens. vel quòd metum intulit alicui, vt ff. quod metu. eau. metum. §. 2. Sed contra, vniuersitas non potest dolũ committere, vt ff. de dol. sed si ex dolo. sic nec dicitur aliquid possidere. ff. de acq. poss. l. 1. §. vl. Nec ciuitas potest excommunicari, vt 24. q. 3. si habes. Item vniuersitas per actorem vel procuratorem suum debet se defendere: sed in crimine non interuenit procurator: " ergo vniuersitas non potest de crimine conueniri, quod verum est. Dicas ergo hic poni verbum accusandi pro verbo agendi [a]. Vel intellige cum episcopus auccusatur de crimine, quod cõmisit de consilio vniuersitatis [b], vt 16. q. 6. placuit. Item per modum inquisitionis posset agi cõtra vniuersitatem, prout legitur extra de si. veniens. 2. Vel dic, quòd non proceditur contra vniuersitatem, sed potius contra singulos. Ioan. ego credo quòd vniuersitas (nisi sint infantes & similes personę) accusari potest: quia dolum committere potest, nec ob. lex illa, ff. de dolo, l. sed si ex dolo. quia quod ibi dicitur, non potest committere dolum, supple de facili. & videmus, quòd sæpe capitulum accusatur, & excommunicatur concilium vniuersitatis. Et delictum quod maiores de vniuersitate committunt, ad omnes refertur. ff. de re iu. l. aliud. B.

cui præeminet, per commutationem subscribentibus sacerdotibus offerat: vt rata, & iusta inueniatur diffinitio [a] commutantis. Tunc etiam liberam manumissionem sine patrocinio ecclesiæ concedere poterit: quia eum, quem libertati tradere disponit, iam iuri proprio [b] acquisiuit. [1] Huiusmodi autem liberto, aduersus ecclesiam, cuius iuris extitit, accusandi [c], vel testificandi denegetur licentia. Quod si præsumpserit, placet, vt stante [d] commutatione in seruitutem proprię ecclesiæ reuocetur, cui nocere conatur.

Libertus enim (nisi venia [e] impetrata) patronũ in ius vocare non permittitur. Vnde in 2. libro digestorum, tit. de in ius voc. l. si. ¶[[2] *Si sine venia edicti impetrata libertus patronum in ius vocauerit: ex querela patroni, vel † iupradictam pœnam, id est quinquaginta aureos [f] dat: vel à præfecto vrbi † quasi inofficiosus [g] castigatur. si inopia [h] dignoscitur laborare.*] ¶ *Si vero à collegio quis manumissus fuerit, non singulis, sed vniuersitati reuerentiam debet. Vnde in eodem libro, tit. eod l. sed si hac.* ¶[[3] *Qui manumittitur à corpore aliquo, vel collegio, vel ciuitate, singulos [i] in ius vocabit. Nam non est illorum libertus sed reip. honorem habere debet.* ¶ *Et si aduersus rempublicam vel vniuersitatem velit experiri, veniam edicti petere debet: quamuis actorem [k] eorum constitutum in ius sit vocaturus*] *Si vero ingenuum [l] princeps facit, patrono reuerentiam non debet.*

¶ [4] *In criminali vero causa, si libertus patronum in ius vocauerit, caput eius, & fortunas petiturus: ante litis exordium capite puniendus est.* [5] *Crimen vero læsæ maiestatis excipitur, vel si patronam illicito serui concubitu vti deprehenderit, quo casu, etiam seruo cum munere libertatis dominam accusare permittitur: sicut Cod. libro nono. titul. de mulierib. quæ se propriis seruis iunxerunt.* [6] *l. vnica. Imperator Constantinus constituisse legitur.*

[*Si qua cum seruo suo occulte rem habere detegitur: capitali [m] sententia subiugetur* [7], *tradendo ignibus verberone [n]. Sitque omnib. facultas crimen publicum arguendi: sit officio copia nuntiandi: sit etiam seruo licentia deferendi, cui probato crimine libertas dabitur.*] ¶ *In patronos etiam testificari non possunt, nisi in quibusdam casibus, in quibus etiam serui in dominos torqueri iubentur.*

Vnde in libro eodem Codicis, titul. [8] *de quæstionibus. l. prima. Impp. Antoninus & Verus.*

¶ De eodem. C. LIX.

QVæstionem de seruis contra dominos haberi non oportet, exceptis adulterij criminibus, item fraudati census [o] accusationibus, & crimine maiestatis, quod ad salutem principis pertinet. ¶ In ceteris autem, quamquam ea, quæ seruus contra dominum dixit, iudicaturi sententiam formare nõ debeant: tamen, si aliis [p] quoque probationibus fides veritatis inuestigetur, omnium est. ff. de ritu nupt. illud.

k ¶*Actorem.*]glossauerũt autem quidam hæc in propria causa, non in causa vniuersitatis: hæc glossa falsa est: quia bene potest conueniri procurator [c] patroni, licet non ipse patronus, vt ff. de obseq. l. licet. ff. de in ius voc. sed & si. §. vlt. " sed ipse patronus, siue suo, siue alieno nomine agat, non potest conueniri à liberto, vt per eandem l. probatur. sed econuerso est in liberto: quia licet libertus suo nomine non possit conuenire patronum: tamen no mine alterius potest, vt ff. eo. quæsitum.

l ¶*Ingenuum.*] restituendo eum natalib. vt ff. de nat. rest. l. 2.

IN CRIMINALI. Casvs. Dictum est s. in l. si sine. quid iuris sit cum libertus vocat patronum in ius sine venia in causa ciuili: Nunc vero docet Grat. quòd si vult patronum accusare de crimine, de quo patronus caput & diuitias perderet si probaretur, ante lit. contest. debet decapitari libertus, nisi in crimine læsæ maiestatis, & nisi patrona cum seruo suo concubuerit: quo casu cũ munere libertatis seruo permittitur accusare. & ad hoc inducit l. seq.

SI QVA CVM SERVO. Casvs. Quædã mulier cum seruo suo concubuit. quæsitum fuit quam pœnam debeat pati vterque? Et respond. q femina debet decapitari, seruus autem comburi debet, & datur licentia omnibus accusandi de hoc crimine, & officialibus copia nuntiandi. Seruus etiam poterit de hoc crimine accusare, & si crimen probauerit, pro munere libertatem habebit.

m ¶*Capitali.*]hodie adultera verberatur, & detruditur in monasterium, vt C. de adult. auth. sed hodie. Vel dic, quòd auth. intelligitur quando non adulteratur cum proprio seruo. " Sed nunquid seruus potest aculare dominam suam si cum alio seruo adulteratur? Respond. quòd non: quia hic loquitur de proprio tantum seruo. similiter nec domina virum suum potest accusare, si cum ancilla sua iacet vel cum aliena [d], cum hoc cautum non inuenio. hoc ideo, quia detestabilius est hoc crimen in muliere, quam in viro. Io. Male dicit Io. quia accusari potest mulier, & vir si cum ancilla sua fornicetur, aut femina si adulterium committat, vt ext. de diuor. ex litteris. B.

n ¶*Verberone.*]id est, seruo qui post verbera comburitur.

IN PATRONOS. Casvs. Supra dictum est quòd liberti patronos suos accusare non possunt: Nunc vero dicit, quòd contra eos testificari non possunt, nisi in casibus quibusdam, in quibus serui contra dominos, & liberti contra patronos verberari iubentur.

Qvæstionem.] Casvs. Lex ista diuiditur in tres partes. In prima dicitur, quòd serui contra dominos in criminibus non admittũtur sine indiciis aliis, nisi in exceptis criminibus, in quibus serui contra dominos torquentur etiam soli, etsi alia indicia non præcedant. In secunda parte dicitur, quòd in certis criminibus non creditur solis seruis cõtra dominos, sed eis fides cum aliis probationibus adhibetur. In tertia parte dicitur, quòd in pecuniaria causa, nec soli, nec cum aliis probationibus contra dominos admittuntur. Secunda pars incipit ibi, *In ceteris autem.* Tertia ibi, *In pecuniariis.* Sequens c. patet per se.

o ¶*Census.*] reipublic. vel etiam ecclesiæ: quia ecclesia comparatur reipub. vt C. de sac. san. eccl. l. vt inter diuinum.

p ¶*Si aliis.*]dicunt quidam, quòd nec in exceptis criminibus seruus contra dominum admittitur, nisi aliqua præsumptio præcedat. nam serui & viles personæ semper quæstionibus subduntur, vt 4. q. 3. si autem ea rei conditio sit. " Sed à quæstionibus numquam est incipiendum, nisi præcedant indicia, vt extra de reg. iu. cum in consuetudine. sed littera ista hoc non patitur [e]. Dico ergo hoc speciale, vt initium sumatur à tormentis. similiter cum maritus dicitur vxorem occidisse. C. ad l. Corn. de sic. l. vlt. & cum agitur de occiso d facto hoc

c i. tutor vel curator. & ẽ ꝓ cã pr̃oni, sed ĩ simplici ꝓcuratore sec⁹, scd̃ quosdã. ff. d obseq. honori. & qã tũc sp̃ pr̃on⁹ cõuenitur, & h; iurare de calũnia. C. d iu. ca. l. 2. Ar. " Pr̃onus à liberto non ꝓt cõueniri.

4 ex l. si quis ex familiaribus.

5 C. qui acc. non pos.

6 tit. 11. le. vnica.

7 Concord. tex. in l. qũ Alex. & in l. castitati. cũ ibi not. C. d adult.

8 tit. 41. l. 1.

Festes de vniuersitate sunt legitimi, probatur ff. ex hac lege & gm ff. de In ius voc. & in c. cũ nuper 169.

a ¶*Ad idẽ qd no.* C. de in offi. test. l. 2. ff. e. posthumus. §. si qs mihi Quę delinquere ꝓt sicut & eccle sia, vt leg. & test agi cõtra vniuerno. §. 7. q. j. si fi tatem, prout legitur cut vir. ver. extra de si. veniens. 2. si vero. Arc. 2 tit. 4. le. 5. *tal. vel quinquaginta aureorum pœnam dat*]

†*al. vrbi* 3 le. 10. §. qui manumittitur.

1 *Iuo p. 16. c. 65.*

" *Vniuersitas an possit accusari.*

Source : BIU Cujas

accidit hic, sc. ꝙ fortes fuerũt, quia sufficienter fuit aliàs, pbatũ. vñ lz dñs dicat ñ debere torqueri seruũ test agi contra eos, cõtra eũ, & qui non habentur loverũ dicat: cõ dnõrum, cum pupillum spoliant. ff. de vsuc. pro emp. qui cũ aliàs insufficienter sit, pbatũ: & sic dñi exceptio nulla est. ar. ext. d re iud. cum Io. &c. Arc.

domino. ff. ad Syllan. & si certus sit percussor.

a ¶ *Præscriptionis.*] id est, præscriptionis talis, s. iste est seruus meus, & ideo non audietur contra me.

b ¶ *Interrogari.*] nisi cũ de facto suo interrogatur, vt 4. q. 3. itẽ serui.

c *Insolitum.*] ¶ *Matrem.*] Nam mater quandoque gerit tutelam filiorum, vt C. quan. mu. tu. of. fung. l. 2. & finita tutela posteà agi contra eos, qui non habentur loco dominorum, cum pupillum spoliant. ff. de vsuc. pro emp. qui fundum. §. si tutor.

SI VERO. Casvs. Dictum est s. in c. episcopus qui. quòd libertus à patrocinio ecclesiæ recedere potest, si episcopus duos seruos eiusdem meriti & peculij pro eo dederit. Nunc vero dicit Grat. quòd si sua auctoritate à patrocinio ecclesiæ recedat, nisi admonitus resipiscat, reuocetur in seruitutem: & hoc probat per seq. c.

Liberti.] Casvs. Cõstitutum fuit in Toletano concilio, vt si liberti ecclesiæ ab eius patrocinio decesserint: si commoniti ad ecclesiam non redierint, reuocentur in seruitutem. *Ingrati actione*, id est, actione intentata propter ingratitudinem. s. actione in factum.

d ¶ *Redire.*] sed quare coguntur isti redire, cum nullæ operę sint eis impositæ: "libertus enim non tenetur præstare operas, nisi sint ei impositæ. C. de ope. li. l. 1. licet homorem eis exhibere teneatur. & etiam alere ipsum, vt C. de oper. lib. l. 1. & l. mater. Sed dicas aliud esse in libertis ecclesiæ, vt s. ead. diaconi. tamen licet liberti ecclesiæ teneantur ei præstare operas, non tamen tales quales serui. aliqua enim debet esse differentia, vt ff. de oper. lib. si libertus.

1 Burc. l. 3. c. 184. Iuo p. 3. c. 244.

" Libertus an teneatur ad operas.

† *al. obedientiæ.*

e ¶ *Ingrati actione.*] id est, actione in factũ, quæ datur propter ingratitudinem. non. n. est hoc proprium nomen actionis. sic dicitur actio oneris aduersi, id est quæ datur propter onus aduersum. vt ff. loc. in naue.

† *al. malesiis.*

pręscriptionis [a] inuidia euanescit. ¶ In pecuniariis vero causis ex [A] inopia probationum seruos contra dominum posse interrogari [b] manifestum est.

¶ In aliquot vetustis codicibus caput hoc coniunctum est superiori.

A ¶ Ex inopia.] *In antiquis codicibus Gratiani legitur*, nec inopia. *& sic videtur etiam legisse auctor glossæ. In antiquiore etiam editione codicis Iustiniani titul. de quæst. l. quæstionem. eodem modo habet, eamdemque lectionem secutus est auctor illarum glossarum, & in Basil. titul. 50. de quæst. ead. est lectio. Sed quia in codice ab Haloandro edito legitur*, ex inopia. *& in l. Diuus. ff. de quæst. videtur statutum, ex inopia probationum etiam in causis pecuniariis posse torqueri seruos, nihil est mutatum.*

Item ibidem l. 2.

¶ De eodem. C. LX.

INsolitum est, & graue exemplo, audiri seruos aduersus tutores, vel matrem [c] dominorum suorum, nisi tutelæ agatur.

Si vero libertus sua auctoritate à patrocinio ecclesiæ recesserit, si admonitus redire contempserit, in seruitutem reuocabitur.

Vade in eodem concilio Toletano, 4. ca. 70. legitur.

¶ De libertis ecclesiæ, qui ab eius patrocinio discedunt. C. LXI.

LIberti ecclesiæ, qui ab eius patrocinio discedentes quibuslibet personis adhæserunt, si admoniti redire [d] cõtempserint, manumissio eorum irrita sit: quia per inobedientiæ †contemptum ingrati actione [e] tenentur.

Item ex concilio Hispalensi, 2. c. 8.

¶ Reuocentur in seruitutem ecclesiarum liberti, qui contra eius libertatem superbiunt. C. LXII.

OCtaua discussio [f] agitata est de quodam Helisæo ex familia Agabrensis ecclesiæ: qui ab episcopo suo traditus libertati, de libertate confestim ad contumaciæ morbum transiliuit: sicque per superbiam non solum eiusdem episcopi veneficis † artibus

Octaua.] Casvs. Elisæus seruus Agabren. ecclesiæ, statim cum fuit ab episcopo manumissus, non solum voluit ipsum episcopum interficere, sed etiam patronam ecclesiam in quadam causa ciuili, vbi arbiter residebat, iniuste damnauit, vel eius bona propter rapinam vsurpauit: quare quæsitum fuit de isto in Hispalensi concilio in octaua die ipsius cõcilij, quam pœnam debeat pati iste libertus. Et resp. ꝙ debet in seruitutem reuocari, vt cuius libertas erat perniciosa, fit seruitus salutifera: & qui adepta libertate voluit superbire, discat obedire subiectus. & dicit H. *damnauit*, id est, damnificauit, vel ad damnificandum ecclesiam alios instigauit, vocando eccesiam in ius sine vẽnia.

f ¶ *Discussio.*] id est, quæstio.

" Libertus pp ingratitudinẽ reuocatur in seruitutem.

g ¶ *Prædamnauit.*] id est, valde damnificauit.

h ¶ *Reuocetur.*] " hic habes quòd propter ingratitudinem reuocetur libertus in seruitutem. & intelligas ingratitudinem grauem offensam, quia non nisi pro graui offensa reuocatur libertus in seruitutem, & propter easdem causas, propter quas reuocatur donatio.

in auth. vt lib. de ceter. coll. 6. §. illud. secundum leges veteres sufficit leuis offensa. C. de li. & eo. li. l. 2. Item hic habes, quòd siue committat libertus eccclesiæ ingratitudinem contra ecclesiam, siue contra episcopum, reuocatur in seruitutem. secus si contra alium de ecclesia. s. ead. qui manumittitur.

salutem lædere voluit, sed etiam patronam ecclesiam libertatis immemor prędamnauit [g]. Aduersus quem ingrati actio, canonum, & legũ auctoritate, iuste dirigitur: scilicet, vt immeritæ libertatis damno mulctatus ad seruitutis nexum reuocetur [h]. [2] Talium enim status, qui contra episcopũ suum, vel patronam ecclesiam nituntur: decidi potius quàm conseruari conuenit, vt quorum libertas pernicioſa est, sit salutifera seruitus: & qui superbire nouerunt adepta [A] libertate, proditi [i], discant obedire subiecti.

A ¶ Adepta libertate.] *Magna hoc loco est varietas in vetustis Gratiani codicibus. Nam partim concordant cum hac vulgata, partim habent*, adempta libertate proditi, *partim*, adepta libertate pręditi, *vt concilium ipsum impressum, & manuscriptum, etiam in codice Lucensi regio. Apud Iuonem vero legitur*, adepta libertate elati, perdita discant obedire subiecti.

Item ex concilio Toletano, 3. c. 6.

¶ A patrocinio non discedant ecclesiæ liberti ad sacros ordines promoti. C. LXIII.

DE libertis autem hoc pręcipit sancta synodus, vt si qui presbyteri [A], vel diaconi ab episcopis facti sunt secundum modum, quo canones antiqui dant licentiam, sint liberi: & tamen à patrocinio ecclesiæ tã ipsi, quàm ab eis progeniti [k] non recedant [l]. ¶ Ab aliis quoque libertati traditi, & ecclesiis commendati, patrocinio episcopi †colligantur: & ne cuiquam donentur, à principe hoc episcopus postulet.

A ¶ Presbyteri, vel diaconi.] *In concilijs Coloniæ quattuor tomis impressis, & in codice Lucensi regio legitur.* De libertis autem id Dei præcipiunt sacerdotes, vt si qui ab episcopis, &c. *nulla presbyterorum, aut diaconorum mentione facta.*

Ne vero longinquitate temporis obscuretur conditio originis: tempore suæ manumissionis scribant liberti professionem, qua se profiteantur de familia esse ecclesiæ, & ab eius obsequio se numquam recessuros.

i ¶ *Proditi.*] id est, de inobedientia conuicti.

De libertis.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd si liberti ecclesiarum facti sunt presbyteri, vel diaconi, iuxta modũ quem canones antiqui docẽt, sint liberi tamen à patrocinio ecclesię, nec ipsi, nec eorum filij recedere debent. In secunda parte dicitur, quòd libertos ecclesiæ commendatos debet episcopus tueri, nec potest episcopus impetrare à principe, vt eos alicui donet. quod intelligit Hu. si manumissi fuerãt pleno iure, vel quò ad onus indebitum, vel in casu non concesso. Sed ego intelligo sicut littera sonat, quia licet sint ecclesiæ commendati, non tamen sunt liberti ecclesiæ: & ideo eos episcopus donare non potest. Secunda pars, ibi, *Ab aliis quoque*.

2 Iuo p. 16. c. 66.

k ¶ *Ab eis progeniti.*] " ergo filij libertorũ debent obedientiam præstare ecclesiæ patronæ suæ, sicut & patres eorum, vt hic, & C. de lib. & eo. lib. libertinæ. Sed contra, quod ex liberta nascitur, ingenuum est, vt C. de ope. liber. quod ex liberta. Sol. quidã intelligunt l. illam libertinæ. de filiis manumissis cum patre & ante manumissionem natis. leges contrarias intelligunt de natis post manumissionem. sed hoc stare nõ potest, quia hic dicitur: tam ipsi, quàm ab eis progeniti. Item ex seq. c. j. ead. liberti. patet quòd intelligitur dẽ filiis natis post manumissionem, vbi dicit de futura prole, ꝙ ab ecclesiæ patrocinio se non potest subtrahere. Ideo quidam dixerunt istud speciale esse in libertis ecclesiæ, vt filij nati post manumissionem patrum suorum sint liberti ecclesiæ. Tu dicas quòd filij nati post manumissionem sunt ingenui: sunt tñ obnoxij ecclesiæ quo ad quasdam operas, quæ consistunt in honore, in assurgendo, & in salutando: item quòd non vocabunt eam in ius. aliàs reuocantur in seruitutem, vt in c. seq. Ioan.

" Libertorũ ecclesię filij sunt ecclesiæ obnoxij.

† *al. episcopa liregantur*

l ¶ *Non recedant.*] hic habet locum distinctio decretal. extra de seru. non ordinand. eo libentius. Est tamen hoc speciale in libertis ecclesiæ, quòd etiam licet facti sint sacerdotes, quòd propter ingratitudinem reuocantur in seruitutem, vt 54. dist. qui ex famulis. secus tamen in famulis priuatorum.

NE VERO. Casvs. Supra dictum est, quòd liberti ecclesiarum non debent ab eorum patrocinio recedere: sed quia factum sæpe longinquitate tẽporis obscuratur: ideo hic docetur, vt liberti tur se esse libertos ecclesiæ, & ab eius obsequio numquam recessuros: & ad hoc duo cap. seq. inducuntur.

Longinq

Source : BIU Cujas

Vnde in concilio Toletano, 6.c.9.legitur.

¶Professionem suæ conditionis liberti ecclesiæ faciant.
C. LXIIII.

LOnginquitate [a] sępe fit temporis, vt non pateat conditio originis. Vnde iam decretum est in anteriori [a b] vniuersalis concilij canone, [1] vt professionem suam liberti ecclesiæ debeant facere, quia profiteantur se & de familiis ecclesiæ esse†, & eius obsequium numquam relicturos. Vnde his quoque nos adiicimus, vt quoties cursum vitæ sacerdos impleuerit, & de hac vita migrauerit: mox cum successor eius aduenerit, omnes liberti ecclesiæ, vel ab eis progeniti chartulas suas in conspectu omnium debeant ipsi substituto pontifici publicare, & professiones suas in conspectu ecclesiæ renouare: quatenus status sui vigorem & illi obtineant, & obedientia eorum ecclesia non careat. Si autem aut scripturas libertatis suæ intra annum [c] ordinationis noui pontificis manifestare contempserint, aut professiones renouare noluerint: vacuæ & inanes chartulę ipsę remaneãt, & illi origini suę redditi, sint perpetuo serui.

1 j.c.prox.

a ¶*Longinquitate.*]qa si per decẽ ann. steterit in libertate, amodo liber habetur, vt ext.de cõiu.ser. licet. ff.qui & à quib.ma.si cũ.§.Aristo. Vel si mater alicuius tempore mortis eius se pro libera gesserit, & filius eius per qnquẽnium vixerit vt liber, amodo liber erit, vt C.ne de stat.defun.l.2.& 3. sed licet seruus fugitiuus se ꝓ libero gesserit, non ideo est in possessiõe libertatis, vt C.de agr.&cen.cũ simus.ĩ fi.li.11.& ff.de ac.pos.per eum.in fi.

† *al. manumissos*

b ¶*In anteriori.*] non determinat hic de quo dicat.

c ¶*Intra annum.*]simi liter si vasallus intra annum non petit inuestituram, cadit à iure feudi, vt in constit. Friderici, imperialis. §. præterea. de feud. nec ob. quod legitur ext.de iu.iu.veritatis. vbi dr ꝙ non iuratur successori Papæ. potest enim dici specialem ibi esse indulgentiam: in emphyteota secus est, qa licet non soluat canonem intra annum, tamen non expellitur, vt 10. q.2. hoc ius. Not. ꝙ hic excursus anni priuat aliquẽ libertate, sicut excursus anni probat crimen. 11.q.3. rursus. sic 20. q.2. puella. sic ext.de of.or.pastoralis. sic 54.dist. si seruus.

" Anni excursus aliqua facit.

[2] Pol.l.3.tit. [3] Bur.l.3.c. 185. Iuo p.3. c.245.

LIberti.] Casvs. Statuitur in casu isto, vt liberti ecclesię à patrocinio ecclesiæ nũquam recedant: qa eorũ patrona, s. ecclesia nũquam moritur, nec posteritas eorũ, sicut antiqui canones decreuerũt. & hoc in j.parte. In ij.parte dr, ꝙ liberti & eorum filij faciant professionem, qua profiteãtur se esse libertos ecclesiæ, & ꝙ ab eius patrocinio nõ recedẽt, ne libertas in futura prole non pateat: & ipsa posteritas à patrocinio ecclesiæ se non subtrahat.

† *al. libertinitas*

† *al. patrocinio subtrahat*

† *al. progenui*

d ¶*Moritur.*] ecclesia enim non potest esse nulla [a], vt 24.q.1. pudenda.

e ¶*Geniti.*]propter hoc dixerunt quidam, quòd speciale esset in ecclesia quòd filij libertorum ecclesiæ sint liberti ecclesiæ: quod non est verum, sed tamen quò ad quid sunt adstricti ecclesię, vt ei assurgant, vt eam non accusent. s. ead. episcopus qui. cum §. seq.

Pro remuneratione etiam impensi obsequij res ecclesiasticæ vtiliter possunt donari. Vnde in Toletano concilio, 4.c.36.legitur.

¶ Quæ de rebus ecclesiæ in remunerationem obsequij præstantur, rata permaneant.
C. LXVI.

QVicumque episcopi suffragio [f] cuiuslibet aliquid ecclesiasticæ vtilitatis prouiderint [g], & pro eo quodcumque commodum in remunerationem promiserint [h], promissi solutionem eos exoluere oportebit: ita vt id ad concilium prouinciale deferatur †, vt eorum conniuentia confirmetur, quia (sicut Paulus ait) dignus est operarius mercede sua.

Item Gregorius, libr.2. indict.11. epist.18. Theodoro consiliario.

¶ Serui ecclesiarum in eorum dominium transferri possunt, qui ecclesiasticis vtilitatibus deseruiunt.
C. LXVII.

[3] ECclesiasticis vtilitatibus desudantes, ecclesiastica dignum est remuneratione gaudere, vt qui se voluntariis [i] obsequiorum necessitatibus sponte subiiciunt, digne nostris prouisionibus consolentur. Quia igitur te [A] Theodorum virum eloquentissimum consiliarium nostrum mancipiorum cognouimus ministerio destitutum: ideo puerum nomine Acosimum natione Siculum iuri, dominioque tuo dari, tradique præcipimus: quem quoniam traditum ex nostra voluntate iam possides: huius te necesse fuit scripti†, pro futuri temporis testimonio [k], ac robore largitatis, auctoritate fulciri: quatenus, Domino protegente, secure eum semper, & sine vllius retractationis suspicione, quippe vt dominus, valeas possidere [B].

A ¶Te.] *Addita est vox ista, & cetera sunt emendata ex originali, vt intelligatur eumdem esse cui scribitur, & cui fit donatio.*

B ¶Possidere.] *Apud B. Greg. hæc sequuntur.* Neque enim quemquam fore credimus, qui tam paruam largitatem pro tua tibi deuotione concessam desideret, vel tentet vllo modo reuocare: cum vno eodemque tempore & verecundum sit à decessoribus bene gesta resoluere, & verecundum sit docere ceteros in sua quandoque resolutoriam proferre largitate sententiam.

Miserationis quoque intuitu serui ecclesiarum libertati donari possunt.

Vnde Gregorius Montanæ †, & Thomæ lib.5.epist.12. seu c.112.

PRO REMVNERATIONE. Casvs. Ponit hic Grat.6.casum, in quo res ecclesiarum licite possunt alienari: s. pro remuneratione facienda.

QVicumque.] Casvs. Aliqui sustinuerũt laborem pro ecclesia aliqua. prælatus illius ecclesiæ promisit aliqd illis pro remuneratione laboris sui, terram, s. vel aliqd aliud: postea nolebat soluere promissum. vnde quæsitum fuit in concilio Toletano vtrum ad hoc possit cõpelli de iure? Et resp. ꝙ sic: hoc probatur auctoritate Pauli: ita tamẽ, vt illa remuneratio per concilium prouinciale cõfirmetur.

† *al. deductum eorum conuentu confirmetur* 1.Tim.5.

f ¶*Suffragio.*] id est, quia suffragium præstitit ecclesiæ concilio vel auxilio.

g ¶*Prouiderint*]alicui.

h ¶*Promiserint.*] vr ꝙ aliquis obligetur nudis verbis, licet non interceßit stipulatio, vt extr.de testa.indicante.22.q.5.iuramenti.& j.e.q.5.qa Ioannes. quod verum est. & potest dici, ꝙ competit actio ex nuda promissione [b], s. condictio ex canone illo. j.22.q.2.iuramenti.

3 Pol.l.3. tit.13.

bHoc nõ h; locũ apud cathelanos, apud quosñ datur actio ex ꝓmisso. teneri tñ d3 Cathelanꝰq vanis ꝓmissiõibꝰ & inutilib. inuitationibꝰ detinet viatorẽ, saltẽ d dolo ff. si qs cautela futuri temporis sibi fecit publicũ instrumentum, quod G. subscriptione sua roborauit. *Huius.* s. largitatis. *Futuri.* scilicet temporis. Vin. qui ita not. extr. in ꝓœm. Rex pacificus. A. † abest ab orig.

ECclesiasticis.] Casvs. Theodorus vir eloquentissimus consiliarius Romanæ sedis seruo aliquo indigebat, & ideo G. tradidit ei Acosimũ seruum natione Siculum, & vt hæc donatio nullo tempore valeat retractari, ad cautelam futuri temporis sibi fecit publicũ instrumentum, quod G. subscriptione sua roborauit. *Huius.* s. largitatis. *Futuri.* scilicet temporis.

i ¶*Voluntariis.*]voluntariũ vocat, & tñ ipse dicit inesse necessitatem, quia ab initio est voluntarium: sed post quam illud incepit, tenetur illud consummare, vt C.de act. & obli. sicut. Et hẽs hic, ꝙ ecclesia tenetur ad antidora, ext.de test. cum in officiis.

k ¶*Testimonio.*]i. ĩstrõ suo, quod fuit ei testimonium profuturũ.

MISERATIONIS QVOQVE. Casvs. Ponit hic Gratianus vij. casum, in quo serui ecclesiarum miserationis intuitu libertate donari possunt, & sic quodam modo alienantur.

† *al. Montano*

Source : BIU Cujas

Cvm redemptor noster.] Casvs. Dicitur in hoc c. & Greg. in tuitu pietatis duos seruos Romanæ ecclesiæ, s. Montanum & Thomam manumisit, & eis omne peculium quod habebant relaxauit: & hoc fecit ad instar Iesu Christi, qui venit in mundũ, vt vinculum diabolicæ seruitutis rũperet, quo tenebamur adstricti. vnde præcipit Paterio notario, vt scriberet instrumentũ, cui Greg. Papa propria manu subscripsit cum trib. presbyteris & tribus diaconis.

a ¶ *Cum redemptor.*] hic habetur forma sub qua fiũt manumissiones, & planum est.

b ¶ *Iusgentium.*] alibi dicitur, & iure diuino est inducta seruitus. Sed hoc dixi s. dist. 1. ius gentium.

c ¶ *Relaxamus.*] Sed nonne eo ipso, & aliquis inter viuos manumittitur, videtur ei peculium datum, nisi expresse hoc adimatur. C. de pe. eius qui li. me. l. vnica? Sed dicas, & aliud est in libertis ecclesiæ. nam eis in manumissione non licet dari vltra summam xx. solidorum, vt s. ead. si quos.

d ¶ *Cum tribus.*] ergo non requiritur consensus omnium vbi libertas datur[a], & hoc in fauorem libertatis fit, vt C. de com. seru. ma. l. 1. arg. contra. 54. dist. c. 1. s. ead. episcopus qui. Item videtur hic, & sigillum[b] Papę non facit chartam authenticam, nisi adsit subscriptio. Ioan.

ITEM SERVI. Casvs. Dictum est s. ea. q. 2. c. prędia, quòd possessiones ecclesiarum non debent à laicis fatigari. Idem nũc dicit Gratian. de sercõparõe. & uis ecclesiarum.

Ecclesiarum seruos.] Casvs. Relatum est in concilio Tolet. quòd quidam iudices & administratores publicorum officiorum seruos ecclesiarum vel eorum, vel aliorum clericorũ diuersis angariis fatigabãt. Quare concilium postulauit à Greg. vt tales præsumptores prohiberet, & statuit concilium, vt si quis de cetero talia psumeret, ab ecclesiastica communiõe repelleretur.

e ¶ *Clericorum.*] arg. quòd eodem priuilegio gaudent serui clericorum quo ecclesiæ. 7. 16. q. 1, similiter. s. 87. di, eos qui. & 89. dist. indicatum. & Clerici enim & eorum mancipia sunt exempta ab omnibus muneribus ciuitatum, nisi subsit magna necessitas. extr. de imm. ec. non minus. C. de epi. & cler. l. 2.

ITEM PRO ALIMONIA. Casvs. Po-

¶ Miserationis, & pietatis intuitu serui ecclesiarum possunt manumitti. C. LXVIII.

CVm redemptor [a] noster totius conditor creaturæ ad hoc propitiatus humanam voluerit carnem assumere, vt diuinitatis suæ gratia, dirupto, quo tenebamur captiui, vinculo seruitutis, pristinæ nos restitueret libertati: salubriter agitur, si homines, quos ab initio natura liberos protulit, & ius gentium [b] iugo subtituit seruitutis, in ea, in qua nati fuerant, manumittentis beneficio libertate reddantur. Atque ideo pietatis intuitu, & huius rei cõsideratione permoti vos Montanam†, atque Thomam famulos sanctæ Romanę ecclesię, cui, Deo adiutore, deseruimus, liberos ex hac die, eiuesque Romanos efficimus: omneque vestrum vobis relaxamus [c] seruitutis peculium[A]. *& infra.* ¶ Hanc autem manumissionis paginam Paterio notario scribendam dictauimus, & propria manu vna cum tribus [d] presbyteris prioribus, & tribus diaconis pro plenissima firmitate subscripsimus, vobisque tradidimus. Actum in vrbe Romana.

A ¶ Peculium.] *In vetusto codice epistolarum B. Gregorij bibliothecæ Vaticanæ legitur*, periculum.

Item serui ecclesiarum publicis angariis non debent fatigari.

Vnde in concilio Toletano, 3. c. 21. legitur.

¶ Serui ecclesiarum publicis angariis non fatigentur. C. LXIX.

1 Ecclesiarum [A] seruos, & episcoporum, vel omnium clericorum [e] à iudicibus, vel actoribus publicis in diuersis angariis fatigari dolemus. Propter quod omne concilium à pietate gloriosissimi Domini nostri poposcit, vt tales deinceps, ausus inhibeat: sed serui suprascriptorum officiorum in eorum vsibus, vel ecclesiæ laborent. Si quis vero iudicium, aut actorum, clericum, aut seruum clerici, vel ecclesiæ, in publicis, ac priuatis negotiis occupare voluerit, à communione ecclesiastica, cui impedimentum facit, efficiatur extraneus.

A ¶ Ecclesiarum.] *In ceteris huius concilij exemplaribus impressis, & manuscriptis, quæ collata sunt, & apud Iuonem legitur quemadmodum apud Gratianum, præterquam in editione quattuor tomorum, & codice Lucensi regiorum quibus initium capitis 21. sic habet.* Quoniam cognouimus in multis ciuitatibus ecclesiarum seruos, & episcoporũ, nit hic Grat. viij. casum in quo res ecclesiæ licite distrahi possunt, s. pro alimonia pauperum: & redemptione captiuorum. Et ad hæc sequentia cap. inducuntur vsque ad §. item largitate.

Avrum.] Casvs. Beneuen. hunc casum sic posuit. Ambr. in hoc c. ponit tria genera largitionis. Primum est, cum res ecclesiæ pauperibus vel captiuis largiuntur. Secundum est, cum alienantur pro templo ędificãdo. Tertiũ est, cum largiũtur pro cœmeterio emendando vel ampliando. in istis tribus generibus docet aurum & pecuniam ecclesiæ non esse seruandam, sed erogandam tempore necessitatis: quod si prælatus non fecerit, asportabit hostis: sicut Assyrij aurum & argentum de tẽplo Domini sustulerunt. Et hoc primo debet fieri de auro & argẽto, quod non consistit in vasis diuino officio deputaris. Si vero sunt vasa diuinis officiis deputata, primo nõ consecrata, sunt largienda, deinde etiam ea q̃ sunt cõsecrata, ĩ pios vsus sunt expẽdenda: ita tñ, vt forma calicis in sua forma nõ remaneat, nisi alij ecclesiæ distrahatur: laicis vero cõfracta & conflata. H. hunc casum sic ponit. Ambr. intendit ostẽdere, & res ecclesiasticæ debẽt dari & alienari tpe necessitatis. Et ponit 5. casus, quib. licite alienãtur res ecclesię, s. pro alimonia pauperũ, & redẽptione captiuorũ, pro loco religioso ædificando, pro cœmeteriis ampliandis, pro sepulturis mortuorũ extruendis. In his qui dẽ vasa pretiosa & sacrata debent alienari alij ecclesię in eadem forma, laicis cõfracta & conflata. *Tribus.* Quinq; posuit, nõ dicit trib[o], sed duos primos ponit sub vno membro, & duos vltimos sub alio, medium vero sub tertio.

vel. o. c. a. r. v. a. p. in diuersis angariis fatigari omne concilium, &c. *Et hic quidem nulla facta est mutatio: alia vero, in quibus omnes conciliorũ codices concordant, sunt emẽdata.*

Item pro alimonia pauperum, pro redemptione captiuorum res sacras distrahi licet.

Vnde Ambros. ait lib. 2. de officiis, c. 28.

¶ Res sacræ quibus ex causis alienari debeant. C. LXX.

2 Avrum ecclesia habet, non vt seruet, sed vt eroget, & subueniat in necessitatibus. Quid opus est custodire, quod nihil adiuuat? An ignoramus, quantum auri, atque argenti de templo Domini, Assyrij [f] sustulerũt? Nonne melius conflat sacerdos propter alimoniam pauperum, si alia subsidia desint, quàm sacrilegus contaminata asportet hostis. Nonne dicturus est Dominus, cur passus es tot inopes fame emori? Et certe habebas aurum, vnde † ministrasses [g] alimoniam. Cur tot captiui deducti in commercium † sunt, nec † redempti, ab hoste occisi sunt [h]? Melius fuerat, vt vasa viuentium seruares, quàm metallorum. His non posset responsum referri. Quid [i] enim diceres? Timui [k], ne templo Dei ornatus deesset? Responderet, aurum sacramenta non quærunt: neque auro placent, quæ auro non emuntur. Ornatus sacramentorum, redemptio captiuorum est: & vere illa sunt vasa pretiosa, quæ redimunt animas à morte. Ille verus thesaurus est Domini, qui operatur quod sanguis eius operatus est. *& post pauca.* ¶ Nemo enim potest dicere, cur pauper viuit? nemo potest queri: quia captiui redempti sunt. Nemo potest accusare, quia templum Dei ædificatum est. Nemo potest indignari, quia humandis fidelium reliquiis spatia laxata [l] sunt. Nemo potest dolere, quia in sepulturis Christianorum requies defunctorum est. In his tribus [m] generibus vasa ecclesiæ etiam initiata confringere, conflare, vendere licet. opus est, vt de ecclesia mystici [n] poculi forma non exeat: ne ad vsus nefarios sacri calicis ministerium transferatur. Ideo intra ecclesiam primum quæsita sunt vasa, quæ initiata non essent, deinde comminuta: postremo conflata, per minutas erogationes dispensata egẽtibus, captiuorum quoq; pre-

2 Pol. l. 6. tit. 20. Iuo p. 3. c. 180. Ans. l. 13. c. 20. 4. Reg. 24.

† al. Montanum

a sc. à Papa, vt hic fuit: qđ nõ obtinet in aliis plat is, scđm L. & Hug.

b Circa istã materiã, an notarius possit omittere ĩ instris suũ solitũ signũ & apponere aliud, đ quo vide p Arc. hic, cui add G. de Cu. in cõparõe. & ibi Bal. ĩ vlt. col. C. de fi. instr. & per Bal. in prin. C. col. 2. & Ang. ĩ auth. đ instr. cau. & fi. in pr.

† al. vt

† in vulgatis legebatur, *in captiuitatem ducti*]

† *nec redempti? Cur tot ab hoste*]

clerici sũt à muneribus ciuilibus exempti.

1 Lib. 6. cap. c. 290. Iuo p. 3. c. 138.

c sc. corporis. ité vbi ti metur mors animæ, vt j. e. c. ver. & ve ra. velut si cogeretur adorare ido la. 23. q. 4. ip la pietas. se cũdũ L. & c. displicet. & 24. q. 3. si hã bes. scđ; H.

Source : BIU Cujas

cum poculum sanguinis Christi conficitur. Et quod dixi de ecclesia, intelligũt quidam de ecclesia in qua est: qa cum sit res sacra, nõ potest vendi etiam aiij ecclesiæ. Et de hoc notaui 10. q. 2. hoc ius.

G *Loria episcopi.*] Casvs. Hoc c. diuiditur in 4. partes. in 1. parte Hier. reprehendit episcopos, qui cum pauperes erant, vili cibo libẽter reficiebantur: cũ vero facti sunt diuites, vel delitiis incũbentes, cibos delicatos abhorrent. & vt eos liberi⁹ redarguat semetipsum talibus connumerat. In 2. parte reprehẽdit episcopos, qui ornant templum gemmis & lapidibus ad instar sacerdotum veteris testamenti: sed de clericis per quos ecclesia gubernatur, nullam curam habẽt. & dicit, ꝙ in veteri testamento factus fuit ex præcepto Domini ornatus in templo. In 3. parte dicit, ꝙ amico aliquid rapere, furtum est: ecclesiam vero fraudare, sacrilegium est. & de his quæ pauperib. sunt eroganda subtrahere prædonis superat crudelitatẽ. In 4. parte inuitat nos ad contemptum diuitiarum exemplo Cratis, qui cum Athenas pergeret ad philosophãdum, aurum proiecit quod portabat, cum non crederet se posse virtutes simul & diuitias possidere. Secunda pars incip. ibi, *Multi ædificant.* Tertia ibi, *Amico rapere.* Quarta ibi, *Crates ille Thebanus.*

1 epist. 2.

†al. operibus

†substruunt vera lectio.

tiis profecerunt. Quòd si desunt noua, & quæ nequaquam initiata videãtur: in huiusmodi vsus, quos supra diximus, arbitror omnia pie posse conuerti.

Item Hieronymus ad Nepotianum de vita clericorum. [1]

¶ Non parietes templi ornare, sed pauperibus prouidere, gloria episcopi est. C. LXXI.

G Loria episcopi est pauperũ inopiæ †prouidere, ignominia sacerdotis est propriis studere diuitiis. Natus in paupere domo, & in tugurio rusticano, qui vix milio, & cibario [a] pane rugientem [b] saturare ventrem poteram: nunc similam, & mella fastidio. *Item paulo inferius.* ¶ Multi ædificant parietes [c], & columnas [d] ecclesię subtrahunt† [e], marmora nitent, auro splendent laquearia, gemmis altare distinguitur: & ministrorum Christi nulla electio est. Neque verò mihi aliquis opponat [f] diues in Iudæa templum, mensam, lucernas, thuribula, patellas, scyphos, mortariola, & cetera ex auro fabrefacta. Tunc hæc probantur [g] à Domino, quando sacerdotes hostias immolabant, & sanguis pecudum erat remissio† peccatorũ [h]: quamquam hæc omnia præcesserint in figura, scripta autem sunt propter nos, in quos fines sæculorum deuenerunt. Nunc vero, cum pauertatem domus suæ pauper Dominus dedicarit: portemus† crucem [i], & diuitias lutum putabimus. *Item ibidem in extremo.* ¶ Amico quidpiam rapere furtum est: ecclesiam fraudare, sacrilegium est: accepisse, quod pauperibus erogandum sit: & esurientibus plurimis, vel cautum [k] esse velle, vel timidum [l], aut quod apertissimi sceleris est, aliquid inde subtrahere, omnium prædonum crudelitatem superat. *Item eiusdem ad Paulinum de institutione monachi.*

2 epist. 13.

[2] ¶ Crates ille Thebanus homo quondam ditissimus, cum ad philosophandum Athenas pergeret, magnum auri pondus abiecit: ne-

a ¶ *Cibario,*] s. familię.

b ¶ *Rugientem.*] id est, famelicum.

c ¶ *Parietes.*] id est, imperitos [a]. sic 46. dist. sunt nonnulli.

d ¶ *Columnas.*] id est, peritos.

e ¶ *Subtrahunt.*] id est, non recipiunt.

f ¶ *Opponat.*] argu. ab exemplis non esse argumentandum.

g ¶ *Hæc probantur.*] sed nonne hæc hodie probãtur à Domino. j. de consec. di. 1. & calix. ita: sed non in superabundantiam, vt non habeatur delectus personarum. 86. dist. non satis. 47. dist. sicut.

h ¶ *Peccatorum.*] venialiũ: quia cæremonialia tollebant tantum venialia peccata, sicut hodie aqua benedicta, vt j. de consecr. dist. 3. aqua.

i ¶ *Crucem.*] sustinendo contumelias.

k ¶ *Vel cautum.*] cum ideo fit quia expectatur maior necessitas.

l ¶ *Timidum.*] si ideo facit, quia timet ne sibi deficiat.

m ¶ *Diuitias.*] nam vere philosophantes contemnunt [b] pecuniam. ff. de vac. mu. l. in honoribus. §. pen.

n ¶ *Aliena.*] id est, res ecclesiæ.

o ¶ *Plenus venter.*] id est, prælatus plenus diuitiis.

p ¶ *Non Hierosolymis.*] id est, non tantum esse prælatum: sed opera prælati facere laudabile est. 27. q. 5. cauete.

ITEM LARGITATE. Casvs. Ponit Grat. ix. casum, in quo episcopi res ecclesiasticas possunt alienare quo ad vsumfructũ, dando eas clericis sub nomine precariæ: & ad hoc probandum inducit seq. c.

S *Aepe fit.*] Casvs. Quidã episcopus volebat concedere prędium ecclesiæ cuidam clerico quo ad vsumfructum. Quæsitum est in concilio Toletan. qualiter ei concedere posset, ne ecclesia præiudicium patiatur propter diuturnam retentionem. Et resp. sub precario nomine debet clericus ab ecclesia recipere, & possessionem suã scribere, & quod ab ecclesia recepit, fideliter colere, ne res deteriorẽtur: quòd si qs facere cõtẽpserit, à precaria repelletur.

q ¶ *Obsistat.*] de facto, non de iure, vt s. ea. c. longinquitate.

r ¶ *Cuiusquam episcopi.*] j. 16. q. 3. si episcopus. & c. clerici.

s ¶ *Largitate.*] sed quo modo est largitas, si dicitur precaria, cum de precaria certa pena sibi statuatur. 16. q. 2. precariæ? resp. non est precaria, sed donatio gratuita quoad vsum fructum: & ideo dicit, ꝙ interueniet scriptura, ne possit allegare præscriptionem. nam per quantumcumque tẽpus possideret, nũquam præscriberet, vt 16. q. 3. clerici. " Fructuarius. n. non potest præscribere. insti. per quas perso. no. acq. §. fructuarius. nec ille q alieno nomine possidet, vt ext. de præsc. si diligenti. C. de præsc. xxx. annor. male.

3 Iuo p. 6. c. 372.

"Fructuarius nõ pscribit.

†al. retentionem.

t ¶ *Sub precariæ.*] i. sicut solet fieri in precaria. nõ enim est hic contractus precariæ: sed donatio vsusfructus epi. 16. q. 3. si episcopus. & c. clerici.

u ¶ *laborare.*] i, colere.

x ¶ *Priuare.*] arg. clericum posse remoueri ab ecclesia si negligit agros, vel alias vtilitates ecclesiæ. sic ff. de pe. her. ei qui partes. §. cum prædia. & C. loc. l. 3. nã pp negligentiam aliquis deponitur, vt 81. dist. dictũ.

RELIGIONIS. Casvs. Ponit hic G. decimum casum, in quo potest episcopus aliquid alienare de reb. ecclesiæ suæ tradendo eas monasteriis causa religionis: dum modo ecclesiã suam non lędat enormiter. Et ad hoc inducit sequentia cap.

4 Iuo p. 3. c. 168.

S *I episcopus.*] Casvs. Quidam episcopus volebat facere monasterium de quadam ecclesia parochiali: & aliquid de rebus episcopalis ecclesię ei conferre volebat. Vnde quæsitum fuit in concilio Toletano vtrum hoc facere posset? Et respondetur quòd sic, dummodo de consensu cap. hoc faciat, & ecclesiæ suæ detrimentum non exhibeat.

y ¶ *si episcopus.*] " hic habes quòd de sæculari ecclesia potest fieri " ecclesia sę ab episcopo monasterium, vt extra de eccl. ædif. ad audientiam. sed cularis poeconuerso non potest, vt 19. q. 3. quæ semel. extra de relig. do. inter terit cõuer quattuor. nisi fiat auctoritate Papæ, vt extra de censib. cum vene- ti in monarabilis. & extra ne cler. vel mon. c. relatum. vel vbi aliter non possit sterium, sed locus reformari, nisi per canonicos sæculares, vt extra in ead. decr. non ecõtra. inter quattuor.

que putauit se simul posse & virtutes, & diuitias [m] possidere. Nos 10 suffarcinati auro Christum pauperem sequimur: & sub prætextu eleemosynæ pristinis opibus incubantes, quomodo possumus aliena [n] fideliter distribuere, qui nostra timide reseruamus? Plenus vẽter [o] facile de ieiuniis disputat. Non Hierosolymis [p] fuisse, sed 20 Hierosolymis bene vixisse laudandum est.

Item largitate etiam episcopi stipẽdium de rebus ecclesiæ clericis dare licet: cuius professio sub precariæ nomine fieri debet. Vnde in concilio Toletano, 6. cap. 5.

¶ Qui beneficium ab ecclesia accepit, eius professionem nomine precariæ faciat. C. LXXII.

3 S Æpe fit, vt proprietati originis obsistat [q] longinquitas temporis. Quapropter prouidentes decernimus, vt si quis clericorum [A], stipendium de rebus ecclesiæ, cuiusquam episcopi [r] percepit largitate [s]: sub precariæ [t] nomine debeat professionem scribere: vt nec per tentionem † diuturnam præiudicium afferat ecclesiæ, & quæcumque in vsu perceperit, debeat vtiliter laborare [u]: vt nec res diuini iuris videantur aliqua occasione negligi: & subsidium ab ecclesia, cui deseruiunt, percipere possint clerici. Quòd si quis eorum contempserit facere: ipse se stipendio suo videbitur priuare [x].

A ¶ Clericorum.] *In codice conciliorum Lucensi regio sequitur,* vel aliarum quarumlibet personarum.

Religionis quoque intuitu ea, in quibus ecclesia detrimentum non patitur, monasteriis tradi possunt.

Vnde in 3. Toletano concilio, c. 4. legitur.

¶ Licet religionis intuitu res ecclesiæ alienare. C. LXXIII.

4 S I episcopus [y] vnam de parochianis ecclesiis suis monasterium dicare voluerit, vt in ea monachorum regulariter congregatio viuat: hoc de consensu concilij sui habeat licentiam faciendi. Qui etiam si de rebus ecclesię pro eorum substantia aliquid,

† al. redemptio 1. Cor. 10.

a sc. eos, pmouẽdo ad bñficia, contra illud ex. ¶ pb. graue. & c. sup inordinata. A.

† al. cogitemus

b i. ñ ponũt amorẽ siue animú ĩ diuitiis, cũ bonis opib⁹ ñ abiicim⁹. 30 di. c. pe. Ar.

Source : BIU Cujas

a ¶*Detrimentum.*]graue.si enim læderet ecclesiam grauiter,posset reuocari,vt ſ.ead.Apostolicos.in fi.& j.c.prox.

b ¶*Consensum.*] quæro de quorum clericorum consensu hoc intelligas,an detur clericis episcopalis ecclesiæ,an de clericis parochiæ illius?resp.de clericis ecclesiæ cathedralis. " Nam consensus clericorum ecclesiæ cathedralis requritur circa ordinationem & depositionem clericorum,vt 24.dist.episcopus. 67.dist.reliqui.ſ. ea.alienationes. L.tamen & H.intelligunt etiã requirendũ consensum clericorũ parochialis ecclesiæ.Nã isti sine culpa non debent priuari suis stipendiis.16.q.7.inuentum.videtur [a] tamen sufficere,si episcopus eis prouidet necessaria,vel ibi vel alibi,vt ext.de ec.ædif.ad auerũ, scãm dientiam.& sic videtur ꝙ eis inuitis possit hoc facere. arg.extra de excep.præl. sicut vnire.

" Eps conuertens ecclesiã sæcularẽ in regularẽ quorũ clericorum consensum requirere debeat.

1 Iuo p.3. c.170.

† *al.consilium.*

a Allegãdo dt, qm ñ est verũ, scãm L.Vin. Gof. & B. vt ipsi not.extr.de re.ec. nõ al. possessiões. de hoc not. in decre. ad audiẽtiã. al. in gl.Arc.

† *al.munificare*

" Eps pt dare quinquagesimã vel centesimã.

2 Ans.l.5. c.32.

" Quæstio singularis.

Onæ rei.]Casvs. Quidam episcopus volebat ædificare monasteriũ in parochia sua,vel aliquã ecclesiã sęcularẽ magnificare:apud quam forte sepeliri volebat,& desiderabat ditare monasterium vel ecclesiã de rebus ecclesiæ suæ. quæsitum est in concilio Toletano quantum monasterio vel ecclesię dare posset?Et respond. quòd monasterio dabit quinquagesimam partem de rebus ecclesię suæ,dummodo ei damna grauia non † *al. remunierandam* infligat:ecclesię vero sęculari non amplius quam cẽtesimam dabit partem,& in arbitrio episcopi erit vt vel monasterium tantũ,vel ecclesiam tantum debet de rebus ecclesiæ ditare.

c ¶*Quinquagesimã.*] Sed nũquid " episcopus potest dare centesimam vel quinquagesimam sine consensu canonicorum ? videtur ꝙ sic.ext.de iis quæ fi.à præl.sine cõsen.cap.pastoralis. etiam non obstante iuramento de non alienãdis rebus ecclesiæ, vt ext.de ec.ædif.tua. nemo enim potest accusare episcopum, ꝙ templum Dei ædificauerit, vt ſ.ea.aurũ.Item quia sufficit semel à iure esse concessum : vnde non est necesse requirere nouum consensum.ff.de cond.insti.quæ sub conditione. §. vlt.sed contra de don.pastoralis.ext.de iis quæ fi.à præla.cum vos. Tu dicas,quòd licet à iure permittatur ei talis donatio,tamen facit eandem de consensu clericorum, vt ſ.ea.c.prox.ſ.ea.Apostolicos. vehementer tamen obuiat illa decre.pastoralis.nisi vis fiat litteræ. Vnde dic,illis decr.standum est." Sed quid si episcopus plures donationes fecit, ita quòd omnes simul excedant quinquagesimam, an dices vltimam reuocari, vel omnes? Videtur quòd tantum vltimam:quia sola illa fuit vitiosa,vt ſ.ea.si quos.& 17.q.4 quæsti.e contra videtur,quòd de qualibet donatione est detrahendum,vt C.de inof.do.si totas.ff.ad l.Fal.pœnales.§.annua.Hęc q.soluitur ext.de don.Apostolicæ.Io.quid iuris sit de hoc,in quæstionibus notaui.B. Additio. Quæstio venerialis est, & incipit,esto ꝙ episcopus,&c. vbi dicit quòd Tan.dicebat,quòd tantum vltima reuocatur : quod verum credit ipse B.Brix. nam non restituitur minor,nisi in quo decipitur.ff.de min.eadem quæstione.Non ob.lex præd.si totas.quoniam intelligitur in Falcid.licet quidam stent illi legi.Arch.

quod detrimẽtum [a] eccle æ non exhibeat, eidem loco donauerit, sit stabile. Rei enim bonæ statuendæ sanctum concilium dat consensum [b].

Item ex Toletano,9.cap.5.

¶Non vltra quinquagesimam partẽ rerum ecclesiæ,monasterio,quod constituit, episcopo licet conferre.

C. LXXIIII.

[1] BOnæ rei dare cõsultum†, & præsentis habetur vitæ subsidium,& æternę remunerationis expectare cernitur pręmiũ.Quisquis itaque episcoporum in parochia sua monasterium construere forte voluerit, & hoc ex rebus ecclesiæ,cui præsidet, ditare decreuerit:non amplius ibidem, quàm quinquagesimam [c] partem dare debebit:vt hac temperamenti æquitate seruata,& cui tribuit,cõpetens subsidium conferat,& cui tollit,damna grauia non infligat. Ad ecclesiam vero quæ monasticis non informabitur regulis,aut quã pro suis † *al.munificare* magnificare † voluerit sepulturis:non amplius quàm centesimam partem census [d] ecclesiæ, cui præsidet, ibidem conferre licebit:ea tamen cautela seruata,vt vnam tantummodo, quæ placuerit,ex his duabus remunerationem † assumat. † *al. remunierandam*

Item Gregorius, libr.2.indict.11.epist. 17.Gratioso subdiacono.

¶Iure proprietatis res ecclesiæ monasteriorum ædificiis tradere licet.

C. LXXV.

[2] REligiosam [e] vitam eligentibus congrua nos oportet consideratione prospicere,ne cuiusquam necessitatis occasio, aut desides faciat, aut robur (quod absit)conuersationis infringat.Idcirco præsenti tibi auctoritate præcipimus,quatenus domũ positam in hac vrbe,regione quarta, iuxta locum , qui appellatur , ad gallinas albas , vel hortum iuris sanctæ Romanæ ecclesiæ, cui auctore Deo præsidemus , in qua Campana quondam vxor [A] Patritij mansisse dinoscitur , simul & hortum,atque hospitia,quę intra eamdem domum ianua concludit , Floræ † abbatissæ debeas tradere proprietatis iure proculdubio possidendam:in qua domo monasterium virginum (vbi cum cõgregatione sua habitare possit) Christo queat adiuuante construere:& † tam ipsa,quàm quę in eius loco, honoreque successerit, prædictam domum , & hortum cum omnibus ad se pertinentibus(sicut diximus)quieto,inconcusso; iure à nobis pietatis cõsideratiõe cõcessa valeat possidere.

A ¶ Vxor.] *In aliquot epistolarum editionibus,& nonnullis Gratiani exemplaribus non est ista dictio.In vetusto autem Vaticano epistolarum codice legitur,* quondam patritia.

Ecce ostensum est, quomodo res ecclesiæ sine culpa dari possint, & constare his, quibus datæ fuerint.

QVÆSTIO III.

1. ps. [f] *Vnc quæritur si ante tempus suæ ordinationis nihil habere videbantur,quid de his fieri debeat , quæ post ordinationem suam inuenisse noscuntur.*

De his ita statutum est in concilio Carthaginensi,3.c.49. [3]

¶De his,qui primum nihil habentes, tempore suæ administrationis aliqua acquirunt.

C. I.

[4] PLacuit,vt episcopi,presbyteri, diaconi, vel quicumq; clerici, qui nihil habentes [g] ordinantur , & tempore episcopatus, vel clericatus sui agros , vel quæcumque prædia nomine suo [h] comparant,tamquam rerum Dominicarum inuasionis crimine teneantur † , nisi admoniti ecclesiæ eadem ipsa contulerint. Si autem ipsis proprie aliquid liberalitate alicuius, vel successio- † *al.teneantur obnoxij.*

d ¶*Census.*] propter hoc verbum,census,dicit L.& H.quòd de censu posset episcopus dare partem , sed non de possessionibus ecclesię:aliàs reuocaretur vel eo viuo,vel post mortem suam,vt 16.q.3.si sacerdotes. Sed hoc falsum est:quia decre.dicit etiam de possessionibus,extra de do.Apostolicæ.

R*Eligiosum.*] Casvs. Quædam abbatissa postulauit à Greg. vt quemdã locum sibi concederet, in quo volebat construere monasterium: quæ forte expulsa erat de suo monasterio cum sua congregatione:quare Greg. precibus suis annuit.Vnde mandat cuidam (forte suo procuratori)vt tradat sibi & successoribus suis iure perpetuo possidẽdam quandam domum & hortum & hospitia quæ † *al.vt*]orig. intra eamdẽ domum ianua concludit,vt ipsa abbatissa sibi monasterium construat, vt ibi cum sua habitet congregatione. † antea legebatur, *eidem*

e ¶*Religiosam.*] Ergo qui dat domũ vel aliã rem, non videtur dedisse ea quæ sunt annexa ei , nisi expressa fuerint. sic 63.dis.ego Ludouicus. Arg.contra.ff.si ser.ven.testatrix.ff.de act.emp.creditor.in fi. [b]

bDicas ꝙ q dat domũ, vr ei dõasse annexa. ff.d cõtr.em.creditor. §.vlt. C.de bo.va. l.2.lib.10. l3 hic fit ar.cõtra Laur. ad hoc fac. qđ leg.& no.ſ. 1.qu.1. sicut Christus. A. 3Et in Mogũtino, sub Rabano,c.84Burc.l.3.c. 120.Iuo p.3. c.96. Pann. l.2.c.52.

Vnc quæritur.] Hæc q.diuiditur in duas partes:in prima quarum probat per duo ca. ꝙ si nihil habebat episcopus cum fuit promotus : in morte sua totum debet ecclesiæ dimittere.Secunda ibi,*Sed quæritur.*Ioan. de Fant.

Casvs. Hic tractatur tertia quæstio , in qua connectuntur dicta dicẽtis:vbi quęritur quid fieri debeat de rebus illis , quas clerici acquisiuerunt de rebus ecclesię,qui ante suam ordinationem nihil habebant. & certum est, quòd quidquid clericus acquirit de rebus ecclesiæ , & intuitu ecclesiæ, totum debet ecclesiæ relinquere. si vero intuitu personæ aliquid acqsierit, potest relinquere cui velit, vt j.ea.c.1.2.& 3.

f ¶ *Nunc quæritur.*] Habeas pro summa quæstionis quod dicitur in cap.1.

P*Lacuit.*]Casvs.Statutum fuit in concilio Carthag.vt episcopi, presbyteri,diaconi, & alij clerici, qui habebant antequam ornarentur,&postea de rebus ecclesiæ tantum suo nomine possessiones comparauerunt,puniantur tanquam inuasores rerum dominicarum,nisi suæ ecclesię commoniti eas restituant.Si autem aliquid acquisiuerint intuitu personæ,i.ex donatione amicorum , vel successione ex testamento vel ab intestato,possunt de hoc facere quid quid volunt, dummodo à suo proposito non recedant,i.tali pecunia abutendo,vt negotiando vel fęnerando:quod si fecerint,indigni honore ecclesiastico iudicentur in eum.

g ¶ *Habentes.*] Ergo propter paupertatem nec impeditur nec excusatur etiam quis à prælatura. secus est in tutore, vt inst. de excu. tu. §.sed & propter paupertatem.

h ¶*Suo.*] " Hoc speciale est in ecclesia,quòd licet sacerdos aliquid suo emat nomine de pecunia ecclesiæ,quòd res illa statim facta est ecclesiæ.aliud est in rebus priuatorum, vt C. de rei vend.si vt proponis. & de hoc notaui supra ead.quæst.2.Apostolicos.idem quod hic dic " Sacerdos emẽs aliqd cui acqrit.

Source : BIU Cujas

hic dicitur,habes extra de pecu.cler.c.1.inquirendum.& c.si quis. Vtrum autem præsumatur de rebus ecclesiæ,vel de rebus suis com paraſſe,dicitur ẽ.e.q.1.sint manifestæ.

a ista est ve ra sniа, scd3 Gof. & Ho. de hoc vor. ext. de test. requisisti.§. si vero relin quitur.&ibi not.Arc.

a ¶*Cognationis.*]vsque ad quartum gradum[a],C.de epi.& cle.auth. licentiam.Vel vsque ad 7.defertur successio.Arg.contra 35.q.2.c.1.

QVicumque.]Casvs. Quidã sacerdotes aliquid acquisierunt ex artificio suo,vel ex donatiõe amicorum, vel ex institutione facta in testamẽto. quæsitum est in concilio Tolet. vtrum ecclesiæ suæ relinquere teneãtur. Et resp.quòd nõ, sed dabunt cui voluerint:si vero post mortem suam remanserit inordinatum,ecclesia sua in perpetuũ vendicabit suæ vtilitati, id est,suo vtili officio.

b ¶*Vendicabit.*]i. defendet, quãdo ecclesia inuenitur in possessione. sed si heredes essent in possessione, oporteret ecclesiam probare de iure suo, vt j̃.e.q.5.c.j.ĩ fi.sicut no.ẽ.e.q.1.sint manifestæ.Vel intellige qđ hic dicit;cum non habet sacerdos heredes. in auth.de eccl.ti.§.si quis autem episcop⁹. col.vlt.& j̃.q.5.c.vlt.

1 Adde Ale. de Im. in l. cũ fundus. §.seruũ.ff.si cer.pe.circ. fi.d.§.

ECCE.Casvs.Concludit Gra.ex supradictis,quod ea quæ dantur clericis intuitu pſonę,dare possunt cui volunt.

SED QVAERITVR. Hæc est 2. pars huius q.Io. de Fant. Et mouet Grat.incidentem q.vtrum ea quæ dantur episcopo communiter cum ecclesia vel sequestratim pro remedio animarum,vel tertiam partem quã accepit de parochianis ecclesiis, possit relinquere cui velit. Et de hoc quid iuris sit, in c.seq.diffinitur.

2 ext.d̃ test. c.requisisti. Burch.l.1.c. 217. Iuo p.5. c.331.

† *al. extraneis duntaxat*

POntifices.]Casvs. Hoc ca.diuiditur in duas par. In 1.part. dicitur, ꝙ si aliquis relinquit aliquid pontificium ecclesia vel seperatim pro redemptione animæ suæ : totum inter ecclesię facultates computabitur.In 2.part.dicitur, ꝙ si aliquid relinquitur ecclesiæ vel sacerdoti alij restituendum, non debet inter facultates ecclesiæ computari.Secunda pars incipit ibi,*Sane quidquid.*

" Ecclesiæ data,cũ epõ diuiduntur. b istis.Et sic demõstrando aliquos. secus si simpliciter & sub solo nomine appellatiuo legaretur canonicis:qa idẽ est ac si dicatur,canonicis ecclesię, vel ecclesię. addẽ Bar.So. ĩ l. ciuibus. de reg. iu.

ne cognationis [a] obuenerit, faciant inde,quod eorum proposito congruit.Quòd si à suo propo 10 sito retrorsum exorbitauerint,honore ecclesiastico indigni tamquam reprobi iudicentur.

Item ex concilio Toletano 9.c.4.

¶De ministris, qui nulla ecclesiæ occasione,sed sui vtilitate aliqua acquirunt. C. II.

QVicumque de sacerdotib⁹, vel ministris pro sui vtilitate, atque amicitia, vel præstatione, aut quocumq; modo, aut per scripturæ seriem aliquid meruerint à quolibet percipere', in rebus ecclesiæ non poterit numerari:Sed quod exinde voluerint facere ipsorum voluntatis arbitrio subiacebit. Quòd si hoc post eorum mortem inordinatum fortasse remanserit,ecclesia,cui præfuit, vel minister extitit, hoc sibi in perpetuum vendicabit [b].

Ecce quòd illa,quæ non ex officio ecclesiastico,sed ex aliqua præstatione suæ vtilitatis lucratus est,potest dare quibus voluerit.

2 *Sed quæritur de his, quæ sibi communiter cum ecclesia,vel sequestratim pro remedio animæ offeruntur, vel de tertia parte, quam de rebus parochialium ecclesiarum sibi debitam accipit, si ea poterit dimittere quibus voluerit.*

De his ita diffinitur in concilio Agathensi,cap.6.

¶De pontificibus,quibus ab extraneis, vel cum ecclesia,vel sequestratim aliquid dimittitur. C. III.

2 POntifices [c], quibus in summo sacerdotio cõstitutis ab extraneis† [d] aliquid aut cum ecclesia, aut sequestratim aut dimittitur, aut donatur (quia hoc ille, qui donat, pro redemptione animæ suæ, non pro commodo sacerdotis offerre probatur) non quasi suum proprium, sed quasi dimissum ecclesiæ inter facultates ecclesiæ computabunt: quia iustum est, vt sicut sacerdos habet [e] quod ecclesiæ dimissum est, ita & ecclesia habeat [f] quod relinquitur sacerdoti.¶Sane quidquid per fidei commissum aut sacerdoti, aut ecclesiæ fortasse dimittitur, cuicumque alij postmodum profuturum, id inter facultates suas ecclesia computare,aut retinere non poterit [g].

Item ex concilio Toletano 9.c.6.

¶Episcopus tertiam partem sibi debitam ecclesiæ relinquere poterit. C. IIII.

3 EPiscopus,si tertiam partem, quã de rebus parochialium ecclesiarum sanctione paterna sibi debitam nouit, aut ipsi ecclesiæ, cuius res esse patebit,aut alteri ecclesiæ, quam elegit,conferre decreuerit, & licitum maneat, & irreuocabile [h] robur eius sententia ferat.

QVÆSTIO IIII.

Vòd autem [i] *quæritur si de suis, & ecclesiæ rebus aliqua acquisisse noscuntur, cui proueniant, ita diffinitur in eodem concilio Toletano,9 c.4.*

¶De his, qui de suis & ecclesiæ rebus aliqua acquisisse noscuntur. C. I.

4 SAcerdotes, vel quicumque illi sunt quibus ecclesiastica rum rerum cura commissa est, quęcumque administrationis suę tempore emerint, si de rebus propriis vel vile, vel charum habuerint, ad ecclesiæ nomen,cui præsunt,chartarum conficere instrumenta procurent [k]: non enim conuenit,vt ecclesia,quem suscepit extraneum,efficiat in alieno [l] diuitem,& in suo [m] retineat fraudatorem. ¶Hi vero, qui suarum rerum noscuntur habere compendium, ex omni re, quam post ordinationis suæ diem visi sunt acquisisse, siue nulla, siue aliqua sint instrumenta confecta, compensatione [n] tam iuris sui, quam ecclesiæ,cui præsunt.In secunda part.loquitur de rebus emptis communiter ex pecunia prælati & ecclesiæ,quæ debent æqualiter diuidi inter ecclesiam & decedentis heredes,si se vtriusque rei quantitas exæquauerit.Secunda pars incipit ibi, *Hi vero.*vile vel charum ideo dicit, quia si constaret eos nihil habere : siue suo nomine siue nomine ecclesiæ emerint, totum ecclesia vendicabit. Et *licet c.* videatur loqui in prelato tantum,tamen ego Bar.Brix.idem *intelligo* in quolibet clerico,vt ẽ.e.q.3.placuit.

a ista est ve rasnia, scd3 Gof. & Ho. de hoc vor. ext. de test. requisisti.§. si vero relinquitur.&ibi not.Arc.

1 Adde Ale. de Im. in l. cũ fundus. §.seruũ.ff.si cer.pe.circ. fi.d.§.

2 ext.d̃ test. c.requisisti. Burch.l.1.c. 217. Iuo p.5. c.331.

† *al. extraneis duntaxat*

" Ecclesiæ data,cũ epõ diuiduntur. b istis.Et sic demõstrando aliquos. secus si simpliciter & sub solo nomine appellatiuo legaretur canonicis:qa idẽ est ac si dicatur,canonicis ecclesię, vel ecclesię. addẽ Bar.So. ĩ l. ciuibus. de reg. iu.

"legata ecclesiæ, an possint defalcari.

3 Iuo p.3. c.171.

4 Iuo p.3. c.169.

" acqsita de bonis ecclesiæ & de bonis clericorũ ad quos quantum de rebus ecclesiæ dedit pro re empta, vt secundum hoc ptinebunt.

a ¶*Cognationis.*]vsque ad quartum gradum[a],C.de epi.& cle.auth. licentiam.Vel vsque ad 7.defertur successio.Arg.contra 35.q.2.c.1.

b ¶*Vendicabit.*]i. defendet, quãdo ecclesia inuenitur in possessione. sed si heredes essent in possessione, oporteret ecclesiam probare de iure suo, vt j̃.e.q.5.c.j.ĩ fi.sicut no.ẽ.e.q.1.sint manifestæ.Vel intellige qđ hic dicit;cum non habet sacerdos heredes. in auth.de eccl.ti.§.si quis autem episcop⁹. col.vlt.& j̃.q.5.c.vlt.

c ¶*Pontifices.*]idem in aliis.

d ¶*Ab extraneis.*] "Si aliquid datur tantum episcopo,illud non tenetur diuidere cum ecclesia. sed licet aliquid detur tantum ecclesiæ,illud diuidẽdum est cum episcopo:& distingue an à propinquo vel extraneo sit relictum episcopo,vt habes distinctum ext.de test. requisisti.Si autem simplici canonico aliquid est relictum, illud nõ tenetur diuidere cum ecclesia. semper enim præsumitur quòd id quod datum est prælato,sit intuitu ecclesię datum.& est si.ff.de an. leg.annua.in §.1.ff.de re.du.ciuibus. Hoc tamen scias, quòd aliud est dicere,relinquo hoc canonicis istis [b]:& aliud, relinquo hoc ecclesiæ isti. In priori casu relictum intelligo eis, & non ecclesiæ. In secundo casu ecclesiæ,& ad vsum eorum,& licet sit ar.contra.ff.de re.du.ciuibus.

Additio. Potest dici,quod si exprimit propria nomina,vera est prima opinio:si autem non exprimit,valet vltima opinio.ar.ff.ad Tre. quoties.1.resp. Arch.

e ¶*Habet.*]quo ad vsum.

f ¶*Habeat.*]quo ad proprietatem.

g ¶*Non poterit.*] Tamen si est heres instituta,& rogata restituere alteri hereditatem illam,potest detrahere quartam, vt inst.de fideic. hered.§.sed quia. "Sed si ecclesiæ legaretur aliquid, vt illud ecclesiæ restituat,de hoc dubitari consueuit,an possit partem de tali legato retinere, vt C. communia de leg.l.1. respon.1.

h ¶*Irreuocabile.*]Cũ de consensu canonicorum hoc facit:aliàs successor potest illud reuocare, vt 16. qu.1. possessiones. & hic est argu.quòd si episcopus simpliciter dedit aliquid ecclesiæ, intelligitur illud perpetuo dedisse, vt 16. quæ.prima. quoniam quidquid. Argu.contra 16.quæstio.prima. possessiones. & dixi 10.q.secũda. hoc ius. in fi.

Vòd autem.] Casvs. hic ponitur4.q. in qua quęritur cui debeant dari res acquisitæ communiter ex rebus prę lati & ecclesię,& qualiter debeant diuidi, & respondet ꝙ pro rata pretij dati debent diuidi inter ecclesiam & heredes prælati.

i ¶*Quod autem.*] si de vtriusque pretio empta est res, pro rata pretij diuidenda est inter ecclesiam &heredes prælati,vt j̃.ea. capit.1. versi. hi vero. Ioan.

Acerdotes.] Casvs.hoc c.diuiditur in duas partes. In prima parte loquitur de rebus quas prælati emunt,& de pecunia ecclesiæ, & tantum suo nomine : in quo casu si de rebus propriis aliquid vile vel charũ habuerint, curent conficere instrumenta nomine ecclesiæ,cui præsunt.In secunda part.loquitur de rebus emptis communiter ex pecunia prælati & ecclesiæ,quæ debent æqualiter diuidi inter ecclesiam & decedentis heredes,si se vtriusque rei quantitas exæquauerit.Secunda pars incipit ibi, *Hi vero.*vile vel charum ideo dicit, quia si constaret eos nihil habere : siue suo nomine siue nomine ecclesiæ emerint, totum ecclesia vendicabit. Et *licet c.* videatur loqui in prelato tantum,tamen ego Bar.Brix.idem *intelligo* in quolibet clerico,vt ẽ.e.q.3.placuit.

k ¶*Procurent.*]vt faciant quantum habent de reb. *ecclesiæ*,& quantum de propriis rebus.

Additio. Sed pone prælatum fuisse confessum plus esse in bonis ecclesię quam esset in veritate.numquid ei prejudicatur?dicit Lau. quod non:nisi hoc scriberet.C. de arb.tut.l. vlt. Arch.

l ¶*In alieno.*]ideſt,in rebus propriis ipsius sacerdotis,quę sunt alienæ ecclesiæ,vel propriæ intelligas *poni.*

m ¶*Et in suo.*]ideſt,rebus ecclesiæ.

n ¶ *Compensatione.*] i.computatione, vel comparatione,vel collatione. " hoc vult dicere, ꝙ *computabit* quantum de suis rebus, & rũ

Source : BIU Cujas

a Et q plus dedit, maio rẽ partẽ habebit. ff. de vsuf. sed & si quis. §. interdum. secundũ Lau.

diuidatur inter ecclesiam & heredes defuncti[a]. Sed pone, postquã adeptus est ecclesiam: nullos sumptus voluit facere de patrimonio proprio: sed quiquid emit, emit de patrimonio proprio tantum: & solis reditib. ecclesiæ fuit vsus. Videtur quod computandi sunt illi sumptus, quos facere consueuit, vel quos facturus fuisset de proprio patrimonio, ac si non haberet ecclesiam, vt ff. de pe. her. sed & si. §. adeo autẽ. in fi. Et sic proprie ponitur hoc verbũ compensatione. Item non debent negligere lucrum ecclesiæ, pter lucrum suum, vt j. ca. prox. Vel intellige q hic dicit, quando dubium est, an de rebus ecclesiæ, an de suo patrimonio emerit. nam tũc diuidi deberet secundum quãtitatem sui patrimonij, & rerum ecclesiæ[b].

quàm ecclesiasticarum rerum habita, si se vtriúsque rei quantitas exæquauerit, inter ecclesiam & decedẽtis heredes æquo iure conquisitio[a] pertinebit.

a ¶Compensatione.] *In concilio ipso cum vetustis exemplaribus collato legitur* compensata tam iuris sui, quàm ecclesiasticarum rerum habitudine.

Si quis vero pro compendio suarum rerum, ecclesiæ rebus detrimentum intulerit, vel si occasione rerum ecclesiasticarum in rebus propriis detrimentum passus fuerit, vicissim qui lucrum sentiunt, detrimentum patientibus resarcient.

Vnde in concilio Brachar. 3. c. 8. legitur.

¶Resarciantur detrimenta sacerdoti, vel ecclesiæ, quæ alterius occasione alter senserit. C. II.

Quicumque sub hoc neglectu[b] res diuinas laborare[c] distulerit, placito speciali distringẽdus est, qualiter si de rebus, seu augmentis ecclesiæ quæstum laboribus suis proprie[d] auxit, & ex hoc ecclesiasticis rebus aut neglectum[e] laboris exhibuit, aut minorationem, vel perditionem induxit, quidquid in rebus ecclesiæ minuit, illi restituat, ex cuius rebus, atque suffragiis suos conuictus fuerit ampliasse labores. Quòd si aliquid pro vtilitatibus ecclesiæ, aut substantię expendit, aut dispẽdij, vel perditionis quid piam pertulerit, si hoc comprobari potuerit, totum illi à rebus ecclesię eiusdem reformabitur[1], pro cuius[f] vtilitate id expendisse probatur.

Si vero de rebus ecclesiæ tantummodo aliqua acquisisse noscuntur, & ad nomen ecclesiæ instrumenta debent componere, nec aliquibus poterunt illa donare.

Vnde in Agathensi concilio, c. 54. legitur.

¶De his, quę sacerdotes emunt, ad ecclesię nomen scripturam faciant. C. III.

Presbyter, dum diœcesim tenet, de his, quæ emerit, ad ecclesiæ nomẽ scripturam faciat, aut ab eius, quam tenet, ecclesiæ ordinatione discedat.

¶*Caput hoc ab Iuone etiam, & auctore Pannormiæ citatur ex Agatensi: in quo extat. In decretalibus vero tit. de pecul. cler. ex concil. Arelatensi: & apud Burchardum, & in prima collectione decretalium ex concilio Arausico.*

b Ecclesiæ. Pan. ĩ c. vlt. de pec. cler. Claua. vers. clericus.

a ¶*Conquisitio.*] idest, conquisitum, sic C. com. diu. ad officium. ff. de vsufr. sed & si qs. §. interdum.

SI QVIS. Casvs. Supra ostensum est quid iuris sit de rebus propriis clericorum, & de rebus ecclesiæ, sed quia occasione rerum ecclesiasticarum clerici in rebus propriis patiuntur detrimentum, vel econuerso: ideo dicit Grat. q vicissim debẽt sibi restituere detrimẽtum, & ad hoc inducit seq. cap.

1 idem Pan. cons. 10. li. 2

Quicumque.] Casvs. Docet in hoc c. concilium Bracharense, q si prælatus res proprias augmentando, aliquod detrimẽtum vel damnũ rebus ecclesiasticis intulerit: totum debet ecclesię resarcire. Si vero aliquid de rebº propriis provtilitatib. ecclesiasticis expenderit, vel occasione ecclesiæ in rebus propriis passus est detrimentum: si hoc probare poterit, totum sibi de rebus ecclesiæ restituatur. Quæ autem sequuntur plana sunt vsque ad quæstionem.

2 Ext. đ pec. cle. c. psbyter. Bur. l. 3. c. 119. Iuo p. 3. c. 95. Pan. l. 2. c. 51.

b ¶*Neglectu.*] i. quia negligit res ecclesiæ, augendo suas.

c ¶*Laborare.*] idest, peticitari vel colere.

d ¶*Proprie auxit.*] idest, in rebus propriis locupletatus est.

« Prælatus tenetur acquirere ecclesiæ suæ.

e ¶ *Aut neglectum.*] « Hic habes, quod si prælatus aliquid negligit acquirere ecclesię suę cum posset, & maluit sibi acquirere: q hoc imputatur ei: & de hoc tenetur ad instar tutoris. vt C. arb. tu. quiquid. nec enim præponere debet vtilitatem suam vtilitati ecclesiæ. sicut nec tutor vtilitatem suam vtiliati pupilli. ff. de adm. tut. tutor. §. 1. ff. commo. si vt certo. §. commodatum. in fi. & 7. q. 1. præsentium. & c. placuit.

f ¶*Pro cuius.*] Sic extra de pro. cum procur. causa.

Estamenta vero.] Hæc q. diuiditur in duas partes. In prima probat per 5. c. quod presbyter vel alius clericº potest de rebus propriis facere testamentum. Secunda ibi, *Sed si episcopus.* Ioan. de Fan.

Casvs. Hic intitulatur 5. q. qua quæritur an liceat clericis cõdere testamentum: & certum est quòd si habẽt propria, qui non renuntiauerunt propriis, de rebus propriis possunt condere testamentum, vt j. c. 1. & 2. minus autem idoneos heredes non possunt instituere, vt 24. qu. 2. sane. de rebus autem ecclesiæ testari non possunt, nisi tantum de suo ecclesiæ recompensent, vt j. ca. si episcopus.

QVÆSTIO V.

1 ps

Estamenta g *vero non licet eis conficere, nisi de rebus propriis.*

Vnde Gregorius scribit Deusdedit[A] † *episcopo, lib. 10. epist. 42.*

A ¶Deusdedit.] *Antea legebatur* Lucidio. *Restituta est inscriptio ex originali: quæ inscriptio integra est* s̃. *e. q. 2. res in episcopatu. Illud enim caput in hoc continetur.*

¶Quomodo de rebus ecclesię liceat testari sacerdotibus. C. I.

Nvlli dubium est, quia sicut sacerdotibus res in episcopatu acquisitas nullà est alienandi licentia, ita de his, quas ante habuerint, quidquid iudicare voluerint, non vetantur. Itaque fraternitatem tuam tempore, quo ad nos fuit, quęstam esse recolimus, quòd quædã mobilia[A], quæ Constantius decessor vester Luminosæ ancillæ Dei filiæ fratris sui, testamenti serie, legati titulo reliquit, iam episcopus acquisisset, decreuisseque nos, vt si hoc[h] constaret, nullum ex his ecclesia vestra præiudiciũ pateretur. Quod & vos oportet recolere, & molestiam aliquam prædictæ ancillæ Dei non facere, nec ei sine cognitione de his, quæ possidet, quidquam auferre.

A ¶Mobilia.] *In originali impresso, & manuscripto est,* immobilia: *sed non est mutatum propter doctorum scripta: nonnulla vero alia sunt emendata.*

Idem lib. 4. epist. 22. seu c. 66. Cypriano diacono.

¶De eodem. C. II.

Obitum Theodori episcopi dilectionem tuam iam credimus cognouisse. Sed quia ipse testamentum dicitur condidisse, subtiliter[4] te (ne quid de rebus ecclesiæ suæ consumpsisset) oportet inquirere. Et siquidem eum exinde aliquid incongrue minuisse diceris, ita age, vt res ipsæ ab eo, cuius interest[i], modis omnibus reparentur.

Idem Gregorius Mariniano episcopo Rauennati, lib. 5. epist. 1. seu c. 101.

¶Quæ monasteriis ab episcopo conferuntur, reuocari non debent. C. III.

Qvia Ioannes[A] quondam decessor tuus, dum viueret episcopus in obitu suo de rebus ecclesię testamentum condiderat. quare Papa præcepit cuidam vt subtiliter inquirat, an de rebus ecclesiæ testamentum condiderit: quod si inuenerit, omnia de rebus ecclesiæ aliis relicta modis omnibus restituantur ecclesiæ.

i ¶*Interest.*] scilicet vt heres vniuersa restituat, vt 16. q. 6. si episcopũ. & s̃. e. q. 2. si episcopus.

Qvia Ioannes.] Casvs. Ioannes archiepiscopus Rauennas quodam monasterium construxerat iuxta ecclesiam sancti Apollinaris in ciuitate Rauennæ: & supplicauit Greg. vt bona quæ illi monasterio contulerat confirmaret. postea in mortis articulo

g ¶*Testamenta.*] nec aliquid dare, nec testamentum condere licet de rebus ecclesię. si tamen consuetudo habet, potest mobilia aliqua dare, vt extr. de testa. ad hæc. & c. quia. †*al. Deodato*

Nvlli dubium.] Casvs. Lucidius episcopus conquestus est Gregor. q Constantius suus antecessor reliquit Luminosæ ancillæ & fratribus suis in testamento & nomine legati quædam mobilia, quę ipse Constantius acquisierat post tempus suæ ordinationis. Et respon. Gre. quòd sicut res in episcopatu acquisitas alienare nõ potest prælatus: sic res proprias potest relinquere cui vult. Vnde propter hoc ecclesia non debet præiudicium pati, si potest constare res legatas post ordinationem acquisitas. ipse autem reuersus Luminosam illam super his rebus inquietabat. præcipit ergo Gregorius sibi, quòd sine causæ cognitione nihil de his quæ possidet Luminosa, auferre præsumat. Hug. vero sic casum breuiter ponit. Constantius episcopus testamentum fecerat: in testamento legauerat quædam Luminosæ, quæ dicebantur fuisse ecclesiæ. Lucidus eius successor volebat ea reuocare. scribit ergo ei Gregorius vt de hoc cognoscatur ordine iuris: & si constiterit illa fuisse ecclesiæ, ordine iuris reuocentur. Nam ex quo illa est in possessione, nõ debet ei auferre sine iudiciali cognitione. sed prior verior est, & magis videtur litteræ consonare.

3 s̃. e. q. 2. res in epatu. Pol. l. 4. ti. 19

h ¶*Vt si hoc.*] ideo episcopo incumbit probationis[c] onus, quia ille erat in possessione, vt dixi supra ead. quæstione 1. sint manifestæ.

Obitum.] Casvs. significatũ fuit G. quòd Theodorus

4 Adde an & qñ subtilitas sit approbãda vel ñ, no. ĩ c. inter corpora. đ trãsl. pl. ĩ. de ver. ob. si seruũ. §. sequitur.

c idẽ Bal. in aut. ex tstõ. col. 7. ver. 11. C. đ col. fa. qđ no. Bart. in l. si inter. ff. de re. du. & Io. An. in add. ad Spe. ti. de ac. §. j. sup ver. sed qđ si dubitatur. & Mod. legistæ in l. cũ fundº. §. seruũ. cir. fi. ff. si cer. pe.

Source : BIU Cujas

ticulo constitutus testamentum condidit de rebus ecclesiæ:& præcepit in testamento,vt quæ præfato monasterio contulerat irreuocabiliter apud ipsum remanerent, quo mortuo successor eius Marianus volebat omnia reuocare.Sed cum fuisset significatum Gregorio,confirmauit ea quæ illi monasterio fuerant per Ioannem collata:non quòd eius sequatur vltimam voluntatem : sed quia promiserat hoc sibi viuenti,vnde Grego. mandat Mariano archiepiscopo, vt omnia illa firma studeat stabilitate seruare: sed omnia illa quæ ratione testamenti sunt data, vel facta in damnum ecclesiæ suæ, nullam habeant firmitatem.

a ¶ *Supremum.*] Nota, quòd licet sit magnus fauor vltimæ voluntatis : tamen potius sequitur hic voluntatem viuentis quàm morientis [a]. Itema argum. quòd licet aliqua voluntas non valeat tamquam testamentum : valet tamen tamquam simplex donatio : quod est contra l.1.ff.de iure codic. Sed videtur quòd post mortem episcopi non possit rata haberi donatio facta ab ipso,quia oportet scilicet quòd eo tempore rata habeatur,quo potest donatio fieri, vt ff. de acq. here. si quis alicui. ff. de bon.poss.l.3.§.acquirere.& l.vlt.sed secus est:quia nec mors nec furor,nec petentis pœnitentia impedit ratihabitionem,vt ff.rem ratam hab.bonorum.

Hoc ideo, quia ipsa vltima volũtas fuit illegitima: aliàs nihil estqđ ita dẽatur,&c. C.de sa.san. ec.l.1. scđm L.qui đt,qđ est deãbula circa depositũ.ff.depo. l.1.§.pe. sed arg.cõtra.ff. đ le.3. si qs. in prin.Arc.

b ¶ *Monasterio.*] Sed nonne canon permittit ei legitimam portionem dare monasterio ad construendum monasterium? sic:sed non ad dandum. Vel fuit hic vltra legitimam portionem datum.s.e.q.2.bonæ. & c.si quos.

F*Ixum ab hinc.*] Casvs. quæsitum fuit in concilio Hispalens. cui debeat episcopus relinquere res, quas ante episcopatum vel postea acquisiuit hereditaria successione? Respondetur quòd potest relinquere cui vult: illa vero quæ de rebus ecclesię suo nomine vel alterius comparauit, in iura suæ ecclesiæ tantum deueniant. Sequens §. cum cap. sequen. per se planus est.

1 Burch.l.1. ca.214. Iuo p.5.c.328.

c ¶ *In episcopatu.*]contra in authent. de eccle. titu. §. interdicimus. coll. vltima. vbi dicitur , Quocunque modo res aliquas acquisiuit post episcopatum: nisi iure cognationis ad eum perueneriunt, non potest

sæpius à nobis expetiit,vt ea,quę in monasterio illo contulerat, quod iuxta ecclesiam sancti Apollinaris ipse construxerat, nostra debuissemus auctoritate firmare, & nos facturos hoc esse promisimus , fraternitatem vestram necessario duximus adhortandam, vt nihil, de his quæ illic contulit, atque constituit, aliquo modo patiatur imminui,sed omnia firma studeat stabilitate seruari.Huius igitur monasterij,& collatarum illic rerum quia in testamento,quod condidit,fecisse nosci tur mentionem, sciendum vobis est,non ea nos ideo confirmasse, quoniam supremam [a] eius sequimur voluntatem : sed quia ei hoc(sicut diximus)viuenti promisimus.Hæc itaque sic solicitè fraternitas vestra implere festinet: quatenus & quæ in suprascripto monasterio [b] constituit, & à nobis sunt firmata , seruentur, & illa, quæ in damnum dari, vel fieri per testamentum suæ decreuit ecclesię,nullam,prohibente nempe lege,obtineant firmitatem.

a ¶ Ioannes quondam decessor tuus.] *Hæc verba non sunt hoc loco apud* B. *Gregorium, sed ex superioribus huc comportata.*

Item ex concilio Hispalensi.

¶*Sic etiam citant* Burchardus, *&* Iuo, *& in Hispalensi primo habentur nonnulla ad hanc rem facientia. Sed integrum caput habetur in concilio Parisiensi, lib.1.c.14. & in capitularibus lib.5.c.175.refertur inter alia decreta concilij Parisiensis.*

¶Quæ ante suam ordinationem , vel post, hereditaria successione acquisiuit episcopus,cui vult,derelinquat. C. IIII.

1 FIxum ab hinc, & perpetuo mansurum esse decreuimus vt episcopus res sui iuris , quas aut ante episcopatum , aut certe in episcopatu [c] hereditaria successione acquisiuit,secundum auctoritatem canonicã quidquid vult, faciat, & cui vult,conferat. Postquam autem episcopus factus est,quascumque res de facultatibus ecclesiæ aut suo , aut alterius nomine,qualibet cõditione comparauerit, decreuimus, vt non in propinquorum suorum, sed in ecclesiæ,cui præest,iura deueniant.

De rebus vero ecclesiasticis testari licet episcopo , si tantumdem de propriis restituat.

eas relinquere alij quàm ecclesiæ.sed illud non tenet.

d SI *episcopus.*] ¶*Legauerit.*]Licet enim heres teneatur reddere rem legatam à defuncto,vel dare eius æstimationem, vt inst. de leg. §.non solum. secus tamen est cum legatur res ecclesiæ [b], vt extra de testa.filius.

Vnde in Agathensi concilio, c.51 statutum est. [2]

¶Quomodo possunt esse rata , quæ de ecclesiæ proprietate testamento legantur. C. V.

3 SI episcopus condito testamento aliquid de ecclesiastici iuris proprietate legauerit [d], aliter non valebit , nisi tantumdem [e] de iuris proprij facultate suppleuerit.

2 *Sed si episcopus , vel quilibet ex gradu ecclesiastico intestatus defunctus fuerit,nec aliqui inuenti fuerint , qui iure cognationis ei succedant: ecclesia sua ei succedat in integrum:nec licebit alicui aliqua ex rebus eius præsumere.*

Vnde in Tarraconensi concilio, c.12.statutum est.

¶Episcopo intestato ecclesia succedat in integrum. C. VI.

SIcubi defunctus fuerit episcopus intestatus, post defunctionem [a] eius à presbyteris,& diaconis de rebus ipsius inuentarium fideliter conscribatur à minimo vsque ad maximum , idest de vtensilibus,vel de omni supellectile:ita tamen, vt si quis exinde vel præsumpsisse aliquid , vel occulte fuerit tulisse conuictus,secundum furti tenorem restituat vniuersa.

a ¶ Defunctionem eius.] *Antea legebatur,* hanc diffinitionem. *Emendatum est ex variis conciliorum editionibus & duobus codicibus Vaticanis,quemadmodum, & nonnulla alia. In codice autem Lucensi regio legitur,* post depositionem eius.

Item ex concilio Triburiensi.

¶De eodem. C. VII.

4 QVicumque ex gradu ecclesiastico sine testamento, & sine cognatione decesserit, hereditas eius ad ecclesiam , vbi deseruiuit, deuoluatur [f]. Similiter de sanctimonialibus g.

¶*Burchardus etiam,& Iuo citant capitulum hoc ex concilio Triburiensi , cui præfuit Arnulphus. Sed in eo,quod extat , non habetur. Simillima leguntur apud Iulianum antecessorem nouella.131.c.18.*

CAVSA XIII.

Iæcesani cuiusdam baptismalis ecclesiæ cladibus bellorum pressi , hostili metu compulsi , domicilia sua transtulerunt in aliam diœcesim: præ-

d SI *episcopus.*] ¶*Legauerit.*]Licet enim heres teneatur reddere rem legatam à defuncto,vel dare eius æstimationem, vt inst. de leg. §.non solum. secus tamen est cum legatur res ecclesiæ [b], vt extra de testa.filius.

b Vide Bald. & Ale. đ Im. l.est alienũ.

e ¶ *Nisi tantumdem.*] vt ꝛ. eadem quæstio. secunda. si quis qualibet.

2 Et ĩ Epaunensi.c.17.

SED SI EPISCOPVS.Hæc est secunda pars huius q. Ioan. de Fan.

Casvs. Dictum est supra quod episcopus vel clericus res proprias potest relinquere cui vult. Nunc vero ostendit Gratian. quòd si episcopus vel clericus ab intestato decedat, nec aliquos habeat consanguineos,qui ei succedãt, sua ecclesia omnia vendicabit , vt infra capitu. primo. & secundo.

3 Burch.l.1. ca.212. Iuo p.5.c.326.

S*Icubi.*] Casvs. In concilio Tarraconen. statutum fuit, vt si episcopus decesserit ab intestato, presbyteri & diacones ipsius ecclesiæ de rebus ipsius faciant inuentarium à minimo vsque ad maximum, ita vt si quis aliquid de illis fuerit furatus, & de hoc conuictus, secundum tenorem furti restitutionem faciat.

Q*Vicumque.*] Casvs.Dicitur quòd si quis clericus sine cognatione ab intestato decesserit , hereditas eius deuoluatur ad ecclesiam.

f ¶ *Deuoluatur.*] Ecclesia enim est ei proximus heres , vt extra de pœn. presbyteri [c]. contrarium tamen est huic extra de successi.ab intestato.capit.primo.& secundo. sed illud fuit locale. Vel illud intelligitur secundum istud.

c Arg.huius decr. ꝑsbyteri. & hº c. qcũque.dñt qdã cp si ab intest. decedit,&h;vxorẽ,cp vxor ñ ꝑfertur ecclesiæ.ſ3 arcõtra. C.de epi.& cle.si qs ꝑsbyter. ſ. e.q.1. sint manifestæ. secũdũLau.

g ¶ *De sanctimonialibus.*] Argum. est hic pro sanctimonialibus Theutoniæ,quòd possunt habere propria : quia vestem religiosam potest quis habere in domo propria. vigesimaseptima,quæstione prima. de viduis. ad id facit vigesimaseptima,quę stione prima. si quis rapuerit. tamen talium monialium vita condemnatur. 18. quæst.2.pernicioſam. Ioan.

4 Burch.l.2. ca.207. Iuo p.6.c.282.

D*Iæcesani cuiusdã.*] Casvs.supra dictũ fuit in 12.causa,quòd quidam clerici non debent habere propria. Sed aliquis quæreret vnde viuere debent: osten

Source : BIU Cujas

ostendit Gratianus, quod de decimis & oblationibus viuere debent. sed quia de decimis & oblationibus & sepulturis sæpe oritur contentio inter clericos & etiam laicos: ideo G. subnectit hanc 13. causam, in qua ostendit quid de decimis & oblationibus & sepulturis sit obseruandum. Et vt competentius agat, proponit thema, de quo duas elicit quæstiones. Est ergo casus thematis talis. Quidam laici hostili metu compulsi in aliam diœcesim domicilia transtulerant: antiqua tamen prædia semper colebant, quorum decimationes p quinquaginta annos soluerunt illi ecclesiæ ad quam transierunt: & apud eam sibi sepulturas elegerunt: elapsis quinquaginta annis clerici quibus quondam soluerant, & à quibus transierunt, cœperunt mouere quæstionem.

† al. acceperunt

Vòd priori.] Hæc quæst. diuiditur in tres partes: in prima quarum probatur quòd postquã ecclesiæ sunt limitatæ non debent decimæ ad alios vsus transire: nec mutari de parochia. & hoc prosequitur vsque ad §. illum, *His itaque.* &c. Secunda ibi, *His itaque.* Tertia ibi, *Ad hæc.* Io. de Fan.

Casvs. Hic intitulatur prima quæst. qua quæritur cui ecclesiæ sint persoluendæ decimæ. Et certum est, quòd decimæ prædiales sunt persoluendæ illi ecclesiæ intra cuius terminos prædia sita reperiuntur, vt 16. quæst. 1. si quis laicus. & ca. de decimis. nisi præscriptio impediat. Personales vero, vt puta de artificio vel negotiatione, sunt persoluendæ illi ecclesiæ vbi per totum circulum anni audit diuina, vt decimasexta, quæstione prima. questi. Et procedit hoc ordine G. primo probat, quòd decimæ sunt persoluendæ priori ecclesiæ: postea probat quod sunt persoluendæ illi ecclesiæ ad quam se transtulerunt, inducens actores & reos allegantes, & vicissim sibi respondentes.

1 Pol. l. 4. tit. 31. Bur. l. 3. c. 43. Iuo p. 3. c. 47. Anf. l. 5 c. 73. Pan. l. 2 c. 42.

dia tamen antiqua non desierunt colere: cœperunt persoluere decimas illi ecclesiæ in cuius diœcesim transierunt: & apud eam sibi elegerunt sepulturas. Transactis quinquaginta annis clerici, quibus quondam persoluerant decimas, cœperunt mouere quæstionem in eos, qui ab istis accipiunt †primitias, & decimas: veniunt ad causam.

1 *Modo primum quæritur si illi quorum domicilia sunt in diœcesi huius baptismalis ecclesiæ debeant persoluere decimas illi ecclesiæ, & celebrare suas exequias apud eam ecclesiam, in qua quondam hæc fiebant à parentibus eorum.*

2 *Secundo, an præscriptione temporis, ius percipiendi decimas, & funerandi tollatur.*

QVÆSTIO I.

1 pars

Vòd priori [a] *ecclesiæ hæc omnia iure persoluenda sint, actores his argumentis probare contendunt.*

Constat vnamquamque baptismalem ecclesiam habere diœcesim sibi legitime assignatam: sicut & parochiales ecclesiæ habent parochias sibi distributas.

Vnde Dionysius Papa Seuero episcopo, epist. 2.

¶ Singuli sacerdotes proprias debent habere ecclesias. C. I.

'Ecclesias singulas singulis presbyteris dedimus: parochias, & cœmeteria eis diuisimus [b]: & vnicuique ius proprium habere statuimus: ita videlicet, vt nullus alterius parochiæ terminos [c], aut ius inuadat: sed sit vnusquisque suis terminis contentus, & taliter ecclesiam, & plebem sibi commissam custodiat, vt ante tribunal æterni iudicis ex omnibus sibi commissis rationem reddat, & non iudicium, sed gloriam pro suis actibus accipiat.

In diœcesi autem designata quæcumque prædia coluntur, prouentus decimationum baptismali ecclesiæ assignatus debet solui. Quia ergo prædia hæc intra terminos nostræ diœcesis continentur, & prouentus decimationum nobis legitime assignatus, nostræ ecclesiæ persoluendus est.

2 *His ita respondetur. Decimæ à Deo constitutæ sunt per Moysem, vt persoluerentur à populo filiis Leui pro ministerio, in quo deseruiebant ei in tabernaculo. Non accipiebant filij Leui decimas, nisi ab eis, pro quibus offerebant preces & sacrificia. Quia ergo nos seruimus Domino in tabernaculo, offerendo pro istis preces, & sacrificia, & ipsi debent nobis persoluere decimas, & primitias* [d]. ¶ *Item, cum decimæ darentur filiis Leui, non electione offerentis persoluebantur, vt contempto Leuita, qui secum erat, ipse eligeret, cui vellet decimas dare. Nam dictum est* [*Leuita qui tecum moratur, & intra muros tuos habitat, comedet eas*] *Ideo ex singulis tribubus ciuitates ad habitandum acceperunt: vt vnaquæque tribus illis persolueret decimas, qui secum erant. Nam Moyses præcepit filiis Israel (sicut legitur in Deuteronomio)* [*In loco quem elegerit Dominus Deus vester, vt sit nomen eius in eo, illuc omnia, quæ præcipio, conferetis, holocausta, & hostias, & decimas, ac primitias manuum vestrarum* [e], *& quidquid præcipuum est in muneribus vestris quæ vouistis Domino. Ibi epulabimini coram Domino Deo vestro vos, & filij, & filiæ vestræ, famuli, & famulæ, atque Leuita, qui in vrbibus vestris commoratur. Neque enim habet aliam partem, atque possessionem inter vos.*] *& infra.* [¶ *Decimam frumenti, vini, & olei tui, primogenita armentorum & pecorum, & omnia, quæ voueris, & sponte offerre volueris, & primitias manuum tuarum coram Domino Deo tuo, comedes ea in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, tu & filius tuus, & filia tua seruus* [f], *& famula, atque Leuita, qui manet in vrbibus tuis.*] ¶ *Quia ergo nos intra muros vrbis istorum sedemus, & eis habitatione iuncti sumus, rite ab eis decimas accipimus.*

Item ait propheta [*Producens fœnum* [g] bat vnum de ducentis, vt ait Hieron. super Ezechielem. & extra de deci. ca. 1.

parochiæ terminos vel ius inuadat: sed vnusquisque plebem sibi commissam intra terminos suos ita custodiat, vt ꝑ suis actibus gloriam à Domino percipiat.

b ¶ *Diuisimus.*] iste Dionys. diuisit vel distinxit terminos ecclesiarũ, sed non terminos episcopatuum, quia in gentilitate fuerunt distincti, vt 80. dist. c. 1. similiter termini prouinciarum sunt distincti ante tempus Christi, vt 99. dist. c. 1.

c ¶ *Terminos.*] propter hoc inducitur ca.

INDIOECESI.

Casvs. Concludunt actores ex supradicto ca. quòd decimæ illi ecclesiæ sunt persoluendę intra cuius terminos reperiuntur prædia, de quibus decimæ debent persolui: & ideo concludunt decimas istorum prædiorum, de quibus contentio vertitur, suæ ecclesiæ esse persoluendas: cum intra terminos eiusdem prædia ipsa colantur. Num. 18.

HIS ITAQVE RESPONDETVR.

Hæc est secunda pars quæstio. in qua probat contra, scilicet quòd ibi debent dare decimas vbi percipiunt baptisma. Ioan. de Fan. Deut. 14. & 16.

Casvs. Nunc rei respondent allegationibus supradictis ostendentes decimas istas non actoribus, sed sibi tantum soluendas, cum ipsi eis spiritualia quotidie ministrẽt, & hoc probant 16. auctoritatib. quas legendo litteram per te videbis, si diligenter inspexeris, & quæ satis sunt faciles. Deut. 12.

d ¶ *Et primitias.*] "primitiæ ergo debitæ sunt sicut & decimæ. 16. qu. 1. reuertimini. Quantitas primitiarum non est determinata, sed qui plus dabat, quadragesimam dabat partem: qui minus, sexagesimam. & sic licitum erat dare inter lx. & xl. quantũ quisque volebat. hoc erat in aridis & liquidis. Sed qui dabat primitias animalium, da

" Primitiæ vt decimæ soluẽdæ sũt

e ¶ *Manuum vestrarum.*] "Arg. quòd non excusantur monachi, qui propriis manibus colunt agros, quin teneantur dare decimas: cum illud sit præceptum Domini. sed illi legislatori nemo potest contra dicere, vt 27. q. 2. sunt qui dicunt. nec licet dispensare contra præceptum Domini, vel Apostoli. 25. qu. 1. sunt quidam. De hoc dicemus 16. q. 1. decimas. & c. reuertimini.

" Monachi an teneãtur ad decimas

f ¶ *Seruus.*] videtur hic quòd laici cum clericis debeant vti decimis. & sic est contra 16. q. 7. c. 1. "Sed prout Hiero. testatur, in veteri testamento quattuor modis dabantur decimæ. Primo de omnibus bonis, quæ habebat populus, decimam dabat Leuitis. Secundo de residuis nouem portionibus sumebant decimam, & de hac ter in anno, cum ascendebant in templum, pascebant se & Leuitas. de illa hic loquitur. Item de residuis portionibus sumebant decimam, & reseruabant ad vsus pauperum & pupillorum. Item decimabant re si duas partes, & ipsam deferebant in templum. de qua hic dicitur. Adhuc dabatur quarta decima. nam de illa decima quam populus offerebat Leuitis, sumebant Leuitæ partem decimam, & offerebãt eam summo sacerdoti: & inde fiebant panes propositionis [b]. Hodie nec vna bene datur, & ideo fame & penuria & aliis pœnis maledicti sumus. 16. q. 1. reuertimini.

" Decimæ olim dabantur quatuor modis.

b Hæc dicebatur decima decimę. hæc significabat carnẽ Christi, q̃ in sacrificiũ est oblata: sicut illa offerebatur ī illis panib⁹ ꝓpositiõis, q̃ fiebãt ex illa, scdm Hug.

g ¶ *Fœnum.*] id est, temporalia.

a ¶ *Vòd priori.*] hic ponit primam quæst. "an decimæ sint dãdæ illi ecclesiæ, à qua se transferunt: vel ad quam se transtulerunt. Distingue ergo aut decimæ sunt prædiales, aut personales. Si prædiales semper dandæ sunt illi ecclesiæ vbi prædia sunt sita, vt decimasexta, quæstione prima. si quis laicus. Si personales sunt quæ proueniunt ex artificio vel negotiatione: tunc sunt dãdæ illi ecclesiæ vbi recipiunt sacramenta, vt decimasexta, quæstione prima. questi. sicut illi ciuitati est tributum soluendum vbi agri sunt, vt ff. de cen. forma [a]. Et hæc distinctio probatur extra de deci. ad Apostolicæ, tamen prædiales decimæ dantur secundum consuetudinem loci. extra de dec. cum sint homines. & hæc vera sunt circa veteres decimas: & dicendum est circa nouas, vt semper dandæ sint illi ecclesiæ, in cuius parochia sita sunt prædia: sed si parochia non est limitata, in arbitrio est episcopi cui ecclesiæ dentur nouarum decimæ, vt ext. e. quoniam. Item in dubio ecclesiis matricibus potius quam capellis dabuntur decimæ, vt extr. c. nuntios. in parte remota. & in dubio ibi potius dabuntur vbi audiuntur frequentius diuina, vt extra eo. ad Apostolicæ.

" Decimæ cui ecclesiæ sunt dandę.

a §. si vero qs. ff. de cubo. bã. l. 2 §. 1. ar. bo. C. d mul. in quo loc. mu. sex. cõgr. l. vna. in fi. li. x. in aut. d ec. ti. §. ad hoc. A.

Ecclesias.] Casvs. Seuerus consulit Dionys. quid tenendum sit de diuisione parochiarum: & Diony. rescribit ei dicens, quod ipse diuisit parochias & cœmeteria ecclesiarum, vt nullus alterius

a ¶ *Seruien*

Source : BIU Cujas

Psal.103. a ¶ *Seruientibus.*]ideſt, prædicatorib. ſeruiẽtibus aliis.

b ¶ *Item Apoſtolus.*]ad †*al.eum* Galatas.5.

c ¶ *Qui cathechizatur.*]id eſt,inſtruitur.

d ¶ *Metamus.*] quaſi dicat, non.1. quæſt.1. Gal.6. noſti.

1.Cor.9. e ¶ *Poteſtatis.*]ſed ſi ita poteſtatiue vtuntur alij veſtris ſicut voſipſi, cur non magis etiam nos qui intendimus ſaluti veſtræ? ibidem.

f ¶ *Nec vltimum.*]quãdoque tamen dicitur primus non reſpectu vltimi,vt extr.de ver. ſig.Ioſeph. Deut.23.

g ¶ *Paſcit.*] " Argum. bonum quòd ibi dandæ ſunt decimæ de grege, vbi grex paſtus eſt, & vbi concepit,non vbi moratur. nam & boues dicuntur eſſe de illo fundo vbi laborant,non vbi morantur, vt ff. de fund. inſtruct. l. cum quidam.nam ſeruitus paſcendi pecora eſt prædialis ſeruitus, cum vſus tantum prædij conſiſtit in paſtu pecoris, vt ff.de ſeru. ruſti.præd.pecoris.& quòd ſit de de foro illius vbi grex ſuus paſcitur,probatur: quia ibi poteſt conſtituere tugurium vel officinam, vt ff. de ſerui.ruſtic.prædior. veluti. ſed ratione tugurij vel officinæ fit quis de foro alterius, vt ff. de iud. heres. §. ſecundo. hoc dicto ſequitur inconueniens : quia eadem ratione dabuntur decimæ vbi grex parturit, & vbi fœtus paſcitur.præterea coloni non dant decimas [a], vbi laborant dominis ſuis, ſed vbi recipiunt ſacramenta, vt decimaſexta, quæſtio. prima. quæſti.

" Decimæ pecorũ vbi ſunt dandę. Deut. 25. 1.Cor.9. ſed paulo aliter 2.Tim.2. 1.Cor.9. Terentius. Luc.10. a ſ.pſonales

h ¶ *Sapere.*] Ironice loquitur, quaſi dicat: magna ſapientia eſt velle illud quod non potes:ſcilicet de alieno viuere. 1Terentius. Pſal.80.

i ¶ *Pſalmum.*]ideſt,ſpiritualia. 2 i 5.q.1.de decimis.

k ¶ *Tympanum.*]ideſt, temporalia.

l ¶ *De decimis.*] infra decimaſexta, quæſtione prima.de decimis.

Additio. Dicit L. quòd iſtud capitu.ſophiſtice inducitur, quia loquitur de perſonalib. decimis tantum, hic autem agitur de prædialibus.& idem hic tenet Io. de Fan.Arch.

† *al. ſaltem patimini* Tob.4. Matth.7.

m ¶ *Simere.*]ſponte.

n ¶ *Vel.*] id eſt, ſaltem.

o ¶ *Patiamini.*]ſcilicet coacte.

iumentis, & herbam ſeruituti hominum.] *Fœnum, & herba ex terra producitur: ſed quibus? iumentis irrogantibus eam, id eſt hominibus colentibus eam* †, *& in hoc ſeruientibus* [a] *ipſi. Item Apoſtolus* [b] [*Communicet autem is, qui cathechizatur*[c] *verbo, ei qui ſe cathechizat,in omnibus bonis.*] *Hoc Galathis. Corinthiis autem probat ſpecialiter ſibi deberi ſumptus, qui eis ſpiritualia miniſtrauit, dicens.* [*Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus, magnum eſt, ſi nos carnalia veſtra metamus* [d]?] *Item* [*Si alij poteſtatis* [e] *veſtræ participes ſunt,quare non potius nos?*] *Item* [*Quis plantat vineam:& de fructu eius non edit?*] *Nos plantauimus vineam, & vos vultis fructus eius edere? Item præcepit Dominus per Moyſem, vt nemo mittat falcem in alienam meſſem. Hæc meſſis noſtra eſt, & vos vultis falcem in eam mittere? Item.* [*Non alligabis os boui trituranti.*] *Nos ſumus boues triturantes: vos vultis alligare os noſtrum, & de noſtra tritura victum vobis quæritis? Item Apoſtolus* [*Qui altario ſeruiunt, de altario viuant.*] *Sed numquid de eo, cui non ſeruiunt? Item* [*Qui in ſacrario operantur, cum ſacrario participant.*] *Sed numquid cum illo, in quo non operantur? Nos ſeruimus altario: vos ei participare vultis? nos vero vacuos, & inanes dimittere quæritis? Item Apoſtolus.* [*Laborantem agricolam oportet primum accipere de fructibus ſuis:*] *vos autem econtra quæritis? Nos ſumus agricolæ laborantes: vos primum vultis percipere de fructibus noſtris? immo non primum: quia nec vltimum* [f] *nobis relinquere vultis. A prioribus enim incipientes, paulatim ſerpitis: & totum vſurpare contenditis: vt pro vobis videatur dictum, fruſtatim lupus comedit agnum. Item.* [*Quis militat ſtipendiis ſuis vnquam? quis paſcit* [g] *gregem, & de lacte eius non edit?*] *Nos militamus: & vos ſtipendia noſtræ militiæ vobis quæritis. Nos gregem paſcimus: & vos lac eius,& lanam accipere vobis vultis. Sapere*[h] *eſt,de alieno labore victum quærere, ſi ſapere eſt, velle quod non poſſis. Item Dominus dixit diſcipulis ſuis.* [*In quamcumque domum intraueritis, in eadem manete, edentes, & bibentes, quæ apud illos ſunt. Cum autem intraueritis,primum dicite,pax huic domui.*] *Nos domum hanc ingreſſi ſumus, & ei pacem obtulimus: vos autem quaſi otioſi alieno cibo paſci gaudetis? Videte,ne in vos vertatur illud* [1 *Vide, quid faciat otium, & cibus alienus.*]

¶ *Item propheta* [*Sumite pſalmum* [i]*, & date tympanum*] *Iſti à nobis ſumunt pſalmum,& vos ab eis quæritis tympanum* [k]? 1 Terent.

¶ *Item Leo quartus.* [2 *De decimis* [l] *non tantum nobis, ſed etiam maioribus noſtris iuſto ordine viſum eſt plebibus tantum, vbi ſacroſancta baptiſmata dãtur, debere dari.*] ¶ *Quibus autem plebibus debeantur? illis ſcilicet quibus baptiſma accipiunt, an aliis? Nos eos baptizamus, & vos ab eis decimas emittis? Honeſta iſta interpretatio [m] nam inueniatis, qui ſic pro vobis intercedentur. Quia ergo nos rigamus populum hunc, imbrem doctrinæ ei miniſtrantes, quia colimus eum vomere prædicationis, corda eius ad fidem aperientes, ſi non vultis ſinere* [m]*, vel* † [n] *patiamini* [o] *nobis eum fructificare, & qualia vobis fieri non vultis, nobis inferre cauete:* [3] *ne ſi pergitis dicere,quæ vultis,audiatis* [p]*, quæ non vultis.*

3 ¶ *Ad hæc, Callida quidem, & multiplici argumentatione iura noſtra auferre contenditis: ita, vt ſi fides verbis adhiberetur, non verba pro verbis, ſed res pro verbis reportaretis: Sed Deo propitio, ſi verba* [q] *dediſtis, verba recipietis. Arguitis nos, quòd ea, quæ vobis debentur, ſubripere quærimus,quia noſtra perſequimur. Sapienti* [r] *quidem, & philoſophico ore prolata ſententia: ſuum perſequi, eſt ne aliena rapere? Vnde ad vos hæc ſententia manauit: niſi quia tanto ardore noſtra concupiſcitis, vt veſtra putetis vobis auferri, cum nos noſtra conſequimur? Vnde, cum cauſa noſtra debitum finem ſortita fuerit, exclamabitis,* [4] *ah miſer, crucior tantum bolum eſſe ereptum ex faucibus. Sed videte, ne damnum effuſi vnguenti vobis recompenſare*[s] *quæratis. Conſtituiſtis vos plantatores vinearum, foſſores agrorum, trituratores arearum, rigatores camporum, & multa alia huiuſmodi officia vobis aſſumpſiſtis: & debita vobis obſequia à nobis ſubtrahi conqueſti eſtis. Sed nos non negamus, quod veſtrum eſt. Boui trituranti paleæ,& tegumenta ſeruantur: Sint hæc vobis,& grana nobis relinquite. Paſtinatores*[t] *vinearum, foſſores agrorum,rigatores camporum, trituratores arearum, diurna mercede accepta, prouenientes fructus dominis relinquunt. Vos ergo recepta* [v] *mercede veſtri operis in quotidianis oblationibus, & aliis obſequiis,quæ pro ſpiritualibus,quæ à vobis accipiunt,quotidie deferũtur,prouenientes fructus decimationum, & primitiarum nobis relinquite.*

¶ *Item præcepit Dominus diſcipulis ſuis, vt comederent, & biberent ea, quæ apud auditores ſuos erant, ſed non iuſſit eis, vt dominos de domibus ſuis eiicerent, & rebus ſuis ſpoliarent. Non facile inuenietis, qui tales hoſpites libenter ſuſcipiant. Mus in pera, ignis in ſinu* [x]*, ſerpens in gremio male ſuos remunerant hoſpites. Vnde in prouerbiis dicitur* [5 *Qui ſerpentem in ſinu ſuo nutrit, percutietur ab eo.*] *Tales inueniatis vobis* [y] *hoſpites, quales nobis eſſe vultis. Non ſufficit vobis edere & bibere quæ in domo noſtra ſunt, dum quotidianos fructus oblationum percipitis, ex quibus victum & veſtitum habeatis: quibus cum Apoſtolo debetis eſſe contenti: ſed non vultis, quia imitatores eius non eſtis: ſed potius nos de domo noſtra expellere, & rebus noſtris nos penitus expoliare contenditis, dum nec etiam eorum decimationes nobis relinquere vultis. Vt autem vniuerſaliter omnia colligantur, cuncta, quæ pro vobis inducta ſunt, ſiue de laborante agricola, ſiue de eo,qui ſuis ſtipendiis non militat, ad hunc articulum deferimus, vt fructum veſtri operis,quem adeo recipere contenditis,in oblationibus,& quotidianis obſequiis iſtorum recipiatis: decimationes vero eorum, quæ nobis debentur, intactas nobis relinquite: nedum quæritis vſurpare quod veſtrum non eſt iuſta animaduerſione etiam illud cogamini amittere, quod vobis aliquo modo videbatur competere. Quòd autem hæ decimationes nullo iure vobis debeantur facile probamus. Dicitur enim in quodam concilio* [6 *Si quis laicus* [z]*, vel clericus, ſiue cuiuſque ſexus perſona proprietatis ſuæ loca, &c.*] *ſicut in eodem capitulo*

p ¶ *Audiatis.*] verbum eſt Terentij: Qui dicit quod vult, audiet quod non vult. 3 Terent.

AD HAEC CALLIDA. Hæc eſt tertia pars quæſtio. in qua inducit plura argumenta, & finaliter concludit. Ioann. de Fan.

Casvs. Hic reſpondent actores ſupradictis allegationibus, rationes pro ſe multiplices inducendo, & in ſumma concludunt, quòd oblationes quotidianæ debent perſolui illi eccleſiæ vbi quotidiana officia percipiuntur: decimæ vero prædiorum priori eccleſiæ perſoluantur, comparantes ipſos reos muri, igni, & ſerpenti.&ad probandum decimas priori eccleſiæ fore perſoluendas, inducunt c.decimaſexta, quæſtio.prima.cap.ſi quis laicus. 4 Terent.

q ¶ *Verba.*] Res dare pro rebus, pro verbis verba ſolemus.

r ¶ *Sapienti.*] ironice loquitur.

s ¶ *Recompenſare.*] hoc eſt dicere, videte ne ita contriſtemini de illa amiſſione, quòd propter hæc deteriora committatis, ſcilicet ſuſpendatis vos, ſicut fecit Iudas " qui ita triſtabatur de effuſione vnguenti, de quo propoſuerat decimam partem furari: ſicut de aliis rebus conſueuerat: vnde vt recompenſaret illud damnum, vendidit dominum pro xxx.quæ ſunt decima pars trecentorum. tanti enim potuiſſet vendi vnguentum.& ad ſimilitudinem Iudæ camerarij ſemper furantur decimam partem illorum quæ dantur dominis ſuis [b]. " Iudas qua re ſe ſuſpendit. 5 ext.de Iudæ.c.etſi. citatur hoc tãq̃ vulgare prouerbiũ, *ſerpens in gremio*] 1.Tim.6.

t ¶ *Paſtinatores.*] paſtinare idem eſt quod celere. ſic ponitur. ff. quod vi aut clam. lege, ſemper. §. primo. b Ad idẽ qđ legi. & not. 1. q.1. Chriſtus. Arc.

v ¶ *Recepta.*] id eſt, ſi deberetis recipere aliquid, deberetis tantum mercedem recipere, vnde non confiterentur, quòd aliquid recipere deberent. extra de teſtibus. ex tenore.

x ¶ *In ſinu.*]hæc verba habes extra de Iudæ. & ſi Iudæos.

y ¶ *Vobis.*] ſic vigeſimaquinta, quæſtione ſecunda. ſic decet. ſimile 11.quęſt.3.priuilegium.& extra de ſimo.quia.in fin. 6 16.qu.1.ſi quis laicus.

z ¶ *Laicus.*]vt 16.q.1.ſi quis laicus.

Source : BIU Cujas

AD hæc. *Decimationes.*] Hæc quæstio diuiditur in 12. partes. In prima quæritur vtrum præscriptione tollantur decimæ, & probat, quod sic, per cap. seq. Secunda ibi, *Nunc autem.* Tertia ibi, *Vnaquæque.* Quarta ibi, *Quòd de libero.* Quinta ibi, *Quia ergo.* Texta ibi, *Oblationes.* Septima ibi, *Item quæritur.* Octaua ibi, *Quibus peccata.* Nona ibi, *De obseruatione.* Decima ibi, *Lugere.* Vndecima ibi, *De mortuis.* Duodecima ibi, *De his autem.* Ioan. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur secunda quæstio. qua quæritur, an præscriptione temporis ius percipiendi decimas, & ius funerandi tollatur, & respondet quòd sic quadragenaria præscriptione, vt ff. 16. quæst. 4. volumus. olim tamen præscriptio currebat tricennalis, vt ff. c. 1. & continet hæc quæst. duos articulos. Primus est circa ius decimandi, vt in hoc §. Secundus circa ius funerandi, vt ff. i. e. §. quomodo. Respondent ergo rei in hoc primo articulo, quòd licet iure territorij priori ecclesiæ decimæ sint persoluendæ: tamen à sua actione excluditur prior ecclesia tricennaria vel quadragenaria præscriptione. & ad hoc inducit sequen. cap. *Ad hæc*, id est, contra hæc, vel præter hæc.

1 Adde qd hæc dictio, ad hæc, adueribialiter & cõtinuatiue ponitur. idẽ in l. 1. §. ad hæc. C. d ann. exce.

in causa monachorum notata inueniuntur. Si ergo laicus, vel clericus, vel quælibet persona, loca suæ proprietatis vendens, aut donans prouentũ decimationum ab ecclesia, cui 10 *legitime assignatus est, nullo modo potest abstrahere, nec isti de diœcesi ad diœcesim transeuntes, decimas suorum prædiorum, quæ intra terminos nostræ parochiæ continentur, nobis auferre possunt. Quantum enim ad ius percipiendarum decimarum attinet, idem est possessorem de diœcesi ad diœcesim transire, quod possessionem de diœcesano ad diœcesanum transferre.* 20

QVÆSTIO II.

1 IPs *Dhæc* [1]*. Decimationes istæ, & si iure vobis debentur, vt asseritis* [a]*, tamen tricennalis* [b] *obiectio vobis silentium imponit. Omnis enim possessio tricennaria præscriptione tollitur, vel quadragenaria (sicut possessiones religiosorum domorum) vel centenaria, sicut prædia sanctæ Romanæ* 40 *ecclesiæ.*

Vnde Gelasius Papa ait episcopis Siciliæ, epist. 2. c. 2.

¶ Quæ triginta annis ab episcopis possidentur, iure ab eis vendicantur. C. I.

2 FAcultates [c] ecclesię, necnon & diœceses, si quæ ab aliquibus possidentur episcopis, iure sibi vendicent, quod [d] tricennalis lex conclusit: quia & filiorum nostrorum principum ita emanauit auctoritas, vt vltra xxx. [e] annos nulli liceat pro eo appellare [f], quod legum tempus exclusit.

At illi econtra. Cuius auctoritate nobis silentium imponitis, eiusdem auctoritate vestra ora claudimus. Ait enim idem Gelasius [3 *Nulla* g *præsumptione statum parochiarum, &c.*] *Si ergo temporalis obiectio diœcesim semel constitutam diuellere non potest, patet, quòd nec vobis patrocinabitur, vt statum parochiæ nostræ mutantes, decimationes nobis quondam legitime assignatas, vindicabili* [h] *vsurpatione vobis vendicetis.* ¶ *Quomodo autem distinguendæ sint hæ auctoritates, in causa monachorum* [4] *inuenietur.*

2 *Nunc autem* [i] *quæritur de iure funerandi: quæ horum ecclesiarum habeat ius tumulandi istos. Sicut Hieronymus scribit, coniugati in vno sepulchro videntur esse ponendi.*

ita emanauit auctoritas, vt post xxx. annos nulli sup his liceat iudicem interpellare. *Conclusit*, id est, acquisiuit. *Exclusit*, illas possessiones ab episcopis quorum erant. 2 16. q. 3. c. 2. §. illud etiã. Ansl. l. 5. c. 19 Burch. l. 3. c. 149. Pan. l. 2. c. 65.

c ¶ *Facultates.*] sic cõstrue, facultates ecclesiæ, quæ ab aliquibus episcopis possidẽtur, supple ipsi episcopi iure sibi vendicent, id est, defendant.

d ¶ *Quod.*] id est, quia tricennalis lex conclusit, ideſt, acquisiuit illas possessiones eis. Vel pone casum, q̃ ille episcopus qui præscripserat res alterius, cecidit à possessione illarum rerum: tunc enim licite posset eas vendicare à possessore, vt decimasexta, quæstione tertia. §. potest. 3 16. q. 3. licet ī regulis

e ¶ *Xxx.*] cum ecclesia præscibit contra priuatum [c]. sed si ecclesia præscribit contra ecclesiam, & priuatus contra ecclesiam, requiruntur 40. anni, vt decimasexta, quæstione tertia. §. potest. in fine. 4 16. q. 4. c Ar. ad hoc ext. de pscr. illud. vbi de hoc. Arc.

f ¶ *Appellare.*] id est, interpellare.

AT ILLI. CASVS. Per c. supradictum videbatur imponi silentium actoribus: & ideo actores ecclesiæ nituntur claudere os reis eiusdem Gelasij auctoritate, quæ est 16. q. 3. licet in regulis. vbi dicitur, quod status parochiarum temporali præscriptione diuelli non potest: & ideo decimationes priori ecclesiæ assignatas nullus sibi debet vsurpare.

g ¶ *Nulla.*] ff. 16. q. 3. licet in regulis.

h ¶ *Vindicabili.*] ideſt, iniusta. Ioan. de Fan.

QVOMODO. CASVS. Non soluit hic G. contrarietatem duorum præmissorum capitul. Gelasij: sed seruat resolutionem infra decimasexta, quæstione tertia. Postea autem annectit secundum articulum huius quæstio. scilicet, vtrum ius funerandi præscriptione tollatur. & certum est, quod sic, cum quadragenaria præscriptione omne ius omnis actio tollatur. procedit G. sic in hoc articulo. Primo inducit actores allegantes. Secundo reos respondentes. Probant ergo actores, quòd ius funerandi ad suam ecclesiam debet pertinere: quia vxores & filij in sepulchro virorum & parentum sunt collocandi: quod probat 9. auctoritatibus & exemplis.

NVNC AVTEM. Hæc est 2. pars q. in qua probat per c. Hieron. (superficialiter tamen) quòd omnes consanguinei debent simul sepeliri. Ioan. de Fan.

i ¶ *Nunc autem.*] hic explicatur alter articulus primæ quæstionis, scilicet, vbi isti sint sepeliendi. De hac materia loquuntur varie iura. Hug. dicit quòd quilibet potest sepeliri in sua ecclesia, vbi audiuit diuinum officium, vt extra de sepul. in nostra, nisi in tribus casibus. si velit transire ad episcopalem ecclesiam, vt ff. i. e. vbicumque. vel si elegit sepulturam in loco magis religioso, vt extr. de sepul. fraternitatem. vel si velit sepeliri in sepulchris parentum suorum, vt ff. ea. placuit. " Ego credo, quòd libere potest quis eligere sepulturam vbicumque voluerit [d], vt extra eod. titu. cum liberum sit. dum tamen legitimam portionem relinquat priori ecclesiæ, vt eod. titu. nos instituta. etiam apud locum minus religiosum, vt extr. e. in nostra. & omnia contraria intelligas, quando est illectus, vel quando ex contemptu vel temeritate deserit suam ecclesiam, vel quando legitimam portionem non vult relinquere ecclesiæ priori, parentes tamen non possunt filiis intra annos discretionis eligere sepulturam, nisi hoc habeat consuetudo, vt extra de sepul. de vxore. & extra eod. titu. in nostra. in fin. si quis autem in casu non concesso receperit corpus alienum, etiam sepultum reddere cogentur. cum omnibus quæ occasione ipsius receperat, vt ext. e. fraternitatem. in fi. & ext. eo. c. 1. & 2.

"sepulturæ electio vnicuique libera est.

d Dũmodo hoc ñ faciat ex odio, vel temeritate. ī. e. placuit. scdm L. & B.

EBron.] CASVS. Dicit in hoc c. Hie. vxores esse sepeliendas in sepulchris virorum suorum: & hoc probat exemplo quinque virorum, scilicet Abrahæ, Isaac, & Iacob, Adæ, & Tobiæ. Seq. duo ca, patent

Source : BIU Cujas

a ¶ *Vt asseritis.*] hic de vna exceptione transitur ad aliam. si quis enim succubuerit in vna exceptione, transire ad aliam potest, & etiam ad contrariam transire potest, vt extra de præscript. auditis. ff. de excep. nemo. similiter de vna actione potest transire ad contrariam qui in vna succubuit, vt extra de iud. examinata. & C. de inoff. testa. contra maiores. & ff. de euic. minor. Sed quid si iurauit, quòd omnes exceptiones proponeret intra certum terminum? non videtur, quòd possit vnam post aliam proponere, vt extra de excep. pastoralis. Nam etiam qui vnam exceptionem proposuit, si postmodum cum in illa succubuit, vult aliam proponere, debet hoc facere intra terminum præfixum, vt inst. de excu. tu. §. qui autem. Ad hoc dico, quod si alicui competerent plures exceptiones, quæ non sunt contrariæ: in eo casu si intra præfixum terminum non proponit omnes exceptiones, si in vna succubuit, non auditur in altera: & sic intelligitur inst. de excu. tu. §. qui autem. & extra de excep. pastoralis. si autem sunt contrariæ, vt si primo dixit se exemptum, tunc licet succubuerit, nihilominus post tempus præfixum potest aliam " Actiones proponere, vt C. de inof. test. l. contra maiores. " Sed in actionibus plures hñs, ita est dicendum, quod si alicui competebant plures actiones, & an vna ele- poterat eligere qua vellet agere, eligendo vnam, si in alia succubue cta perdat rit, non poterit transire ad aliam [a], vt ff. de trib. quòd in heredem. alias. §. eligere. Item qui negat se aliquid debere, si vincatur, potest ad- a Adde an huc alia exceptione vti, nisi in casibus à iure expressis, vt ff. de reg. hoc sit indi iur. nemo ex his. Nam si quis neget numeratam pecuniam sibi, si stincte verũ postmodum conuictus est, & velit dicere se soluisse, non audietur, p Cy. ī l. edi vt C. de non nu. pe. in auth. contra qui. & ita non est inconueniens, ta. & ibi ẽt si de vna exceptione transit ad contrariam. sic 24. q. 1. quisquis. extr. Bal. C. d ed. de testib. ex tenore. sic extra de excep. cum venerabilis.

" Decimæ b ¶ *Tricennalis.*] hic tacite annectit secundam " quæst. scilicet an ius an possint decimarum, vel etiam ius funerandi possit præscribi. Et est expedi- præscribi. tum, quòd ius, ideſt, libertas non dandi [b] decimas à clerico nomine b De hoc ẽt ecclesiæ suæ potest præscribi, vt contra episcopum, vt ext. de præsc. not. 10. q. 3. de quarta. Item vna ecclesia potest præscribere decimas intra pa- quia. in gl. 2 rochiam alterius ecclesiæ, vt extra de præscr. ad aures. similiter ius funerandi præscribitur secundum leges, vt C. de reli. monumentorum. similiter alia sacramenta ecclesiastica præscribuntur, vt extra de reli. do. constitutus. Si quæras qualiter præscribuntur decimæ, cum non continue dentur, & seruitutes præscribi nõ possunt, cum non continuo possideantur, vt ff. de ser. seruitutes? Resp. licet perceptio decimarum non sit continua, tamen ius percipiendi est continuum. Vel aliter, licet perceptio non sit continua: tamen causa percipiendi (scilicet præceptum Domini, quod perpetuum & continuum est) perpetua est & naturalis. & hoc sufficit ad præscriptionem, quod causa sit perpetua & naturalis, vt ff. de seru. vrban. prædio. foramen. ibi enim dicitur, si causam à cælo habet, continuum dicitur.

patent per se.

a ¶*In spelunca duplici.*]ideſt,quia duo receptacula habuit.in vno recipiebantur maſculi,in alio feminæ.

a Sed exclu ſiue põitur 16.q.j.adiici mur. Arc. 1 in quæſt. hebraicis ī Geneſim,& de locis hebraicis. 2Pol.l.8.ti.5 Burch.l.3.c. 160.Iuo p.3. c.223.

b ¶*Præter.*]hæc dictio,præter,hic ponitur incluſiue[a] ſic 35.q.3.ff.de pig.act.l.1.in fi.

c ¶ *Quos coniunxit.*] largius hic interpretatur Hieronymus auctoritatem Domini, quàm in Euangelio Matthæi intelligatur. & eſt ſi.28.q.1. idolatria.

" Vxor an teneatur ſequi virũ vagantem. Tob.4.&14.

VNaquæque. hæc eſt 3. pars qu.in qua probat,quod omnes nõ poſſunt ſimul ſepeliri.Ioan.de Fan.

d ¶*Sequatur.*]" Num quid ergo tenetur ſequi virum vagantem? Videtur quòd non,vt 34. q. 2. ſi quis.ſic nec libertus tenetur ſequi patronumvagantem, vt ff.de ope.lib. quod niſi. ar.ff.de proc.ſed & hæ.§.non ſolum.ff. de an.leg.l.Mæuia.§. 1. Sed contra. quia etiam tenetur ſequi le proſum. extra de con iu.lepro.c.2.& 3.Credo,quod ſi ſciret eum eſſe hiſtrionem,tenetur eum ſequi, aliàs non. H. tamen dicit, quod ſemper debet ipſum ſequi, & dicit, quod illud ca. ſi quis. eſt abrogatum. ſimiliter dicit, quod debet ipſum ſequi etiã ſi mittatur in carcerem,vel ſi cogatur ire in exercitum. Sed eadem ratione debet ipſum ſequi quoties dominus petit à viro qui eſt ſeruus, vt ſeruiat ſibi.lex tamen dicit, quòd poſtquam liberta nupſit volunta te patroni,quod amodo non debet ſeruire patrono, propter ſuſpicionem:ſed patronæ ſuæ poteſt honeſte ſeruire,vt ff.de op. lib.ſicut.

3 Burc.l.3.c. 161.Iuo p.3. c.224. Matth.19.

4Aliqd ſimile 9. confeſ. c.11. ex ſnĩa aliqñ matris ſuæ. 5 Poly.ibid. Burch.l.3.c. 162.& 163. Iuo par.3.c. 225.& 226. 6B.Greg.l.2 dial.c.34.

e ¶ *In morte.*] hoc eſt conſilium,vt ext.e.ti. de vxore. "Quęrit H. pone. quod mulier plures viros habuit: quem illorum debeat ſequi in ſepultura ſibi eligẽda ſecundum Ioan.non eſt quæſtio, quia poteſt eligere ſepulturam vbi voluerit H.dicit[b],quod tenetur vltimum ſequi: ſicut vltima eccleſia ſuccedit clerico.18.q. 1.cap. vno. ſicut vltimum virum ſequitur in domicilio &honore.ff.ad mun.filij.§.1.

"vxor q̃ plures viros habuit cũ quo ſepelietur. Geneſ.50.

3.Reg.13. b iſtã opi.ſequitur Ale. de Im.ĩ l.cũ q̃dã.co.3.ff. d̃ iu.om.iu. 7Rufin° hiſt. eccl.l.3.c.31

SOROR.Casvs. Probat G.in hoc ca.quod omnes de eadem parentela & coniugati omnes ſunt in eodem ſepulchro ponendi, & hoc probat exemplis v.& auctoritatibus.

f ¶*Viſitationis.*]ideſt,cum Deus eos viſitãret,& educeret eos de terra Aegypti.id eſt, Aegyptiaca ſeruitute: " & hoc petiit,quia ignominioſum erat tunc,quòd aliquis non ſepeliretur in ſepulchro patrum ſuorum, vt ſtatim ſequitur. " vel quia in ſpiritu viderat, quia dominus reſurgere deberet ibi,& præuiderat multos reſurrecturos ibi cum illo,& ipſe forte erat vnus ex illis.

"Ioſeph ī ſepulchro maiorũ ſepult° fuit certa ratione.

g ¶*Prophetæ.*] Abdo.ſcilicet hanc hiſtoriam habes.1.quæſt.1.ſi quis inquit.

h ¶ *In nouo teſtamento.*] id eſt tempore noui teſtamẽti.non fuit iſte Philippus Apoſtolus,ſed vnus de ſeptem diaconibus.

HIS OMNIBVS.Casvs.Concludunt actores ex ſupradictis x. auctoritatibus vel exemplis, quòd iſti parochiani, qui ſuperſunt, apud eccleſiam ſuam cum parentibus ſunt tumulandi, quia parentes apud illam ſepulti fuerunt.

Ait enim.[1]

¶In ſepulchro parentum ſuorum filij ſunt collocandi. C. II.

2 EBron dicitur eſſe ciuitas quattuor[A] virorum, quia in ea ſepulti ſunt tres patriarchæ in ſpelunca [a] duplici cum tribus vxoribus ſuis, ideſt, Abraham & Sara, Iſaac & Rebecca, Iacob & Lia,præter [b] ipſum Adã & Euam vxorem ſuam. Tobia dicit ad filium ſuum.[Cum acceperit Deus animam meam,corpus meum ſepelies,& honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ eius: & cum ipſa compleuerit tempus ſuum,ſepelias eam iuxta me in vno ſepulchro. *ibidem.*¶ Quos coniunxit [c] vnum coniugium, coniungat vnum ſepulchrum: quia vna caro ſunt, & quos Deus coniunxit,homo non ſeparet.

A ¶Quattuor.]*Sic emendatum eſt, cum antea legeretur,* trium. *Sic enim legitur apud B. Hieronymum in quæſtionibus hebraicis in Geneſim, de locis hebraicis, & in epitaphio Paulæ.Ac dictio hebraica ſignificat quattuor, & quattuor Patriarchæ hic numerantur, qui ibi ſepulti ſunt:Abraham,Iſaac,Iacob, & Adam cum vxoribus ſuis.*

Item Auguſtinus.[4]

C. III.

3 [5] VNaquæque mulier ſequatur [d] virum ſuum ſiue in vita, ſiue in morte [e]. *Item Gregorius.*

¶[6] Soror beati Benedicti ſepulta eſt in ſepulchro quod ipſe ſibi præparauerat: vt quorum mens vna fuit ſemper in Domino, eorum quoque corpora ſepultura non ſepararet.

¶In pleriſque vetuſtis caput hoc coniunctum eſt ſuperiori, nec ipſa prorſus auctorum verba afferuntur.

Item Ioſeph moriens in Aegypto rogauit fratres ſuos, vt tempore viſitationis[f] ſuæ oſſa ſua ſecum deferrent, & in ſepulchro patrum ſuorum ea collocarent. ¶*Item. Dictum eſt prophetæ* g, *qui contra præceptum Domini comederat in Bethel.* [*Non inferetur cadauer tuum in ſepulchrum patrum tuorum.*] ¶*Item. De nonnullis legitur in libro Regum* [*obiit, & appoſitus eſt ad patres ſuos*] *hoc eſt in ſepulchro patrum ſuorum.* ¶[7] *Item. In nouo*[h] *teſtamento beatus Philippus legitur ædificaſſe ſibi ſepulchrũ in quo ipſe,& filiæ eius quieuerunt.*

¶[8] *Item Beatus Seuerus Rauennatum archiepiſcopus tumulum fieri iuſſit, in quo ſe, & vxorem, & filiam collocauit.* ¶*His omnibus exemplis colligitur, quòd in ſepulchris parentum corpora filiorum collocanda ſunt. Quia ergo parentes iſtorũ apud priores eccleſias ſepulti ſunt,& hi apud eaſdem debent tumulari.* ¶*Econtra*[i]*, Adam, vt aſſeritis, in ciuitate Arbee*[k] *tumulatus eſt. Sed numquid omnes filij eius ſepulti ſunt ibi tanta multitudo humani generis tam breui tumulo non tam facile poſſet includi.* ¶*Item Abraham ibi ſepultus eſt. Sed numquid Iſmael,& Madai,& alij quos de Cethura*[l] *genuit,ibi ſepulti ſunt?* ¶*Item Iſaac ibi ſepultus eſt. Sed numquid Eſau cum eo tumulatus eſt?* ¶*Item Iacob ibi collocatus eſt. Sed numquid aliquis filiorum eius præter Ioſeph ibi ſepultus eſt? Rachel*[m] *quoque non in Ebron, ſed iuxta Bethleem* † *tumulata legitur. Exemplo igitur iſtorum liquet, quòd liberum eſt filiis ſepeliri in ſepulchris patrum ſuorum,& liberum eſt eis,alibi pro locorum & temporum opportunitate corpori ſuo hoſpitium inuenire. Non ergo hoc exemplo iſti coguntur ſepeliri in ſepulchris patrum ſuorum.* ¶*Item,quæ legibus definita ſunt,mutari non licet. Quæ autem legibus expreſſa non ſunt,arbitrium*[n] *ſequuntur humanæ voluntatis. At legibus definitum eſt, quibus decimæ ſint perſoluendæ, & ideo danti mutare non licet. Vbi autem quiſque tumulandus ſit legibus expreſſum non eſt,& ideo in voluntate tumulandi conſiſtit.*

Vnde beatus Gregorius ait.[9]

¶Vltima voluntas defuncti ſeruari debet. C. IIII.

VLtima [o] voluntas defuncti modis omnibus conſeruari debet.

¶*Sententia huius capituli habetur li.3. ep.9. in verbis quæ referuntur ĩ.16.q.1.*admonere. *itemque li.9.ep.20.* Neceſſe eſt inquit, vt ſi impletum hoc fuerit, defuncti diſpoſitio conſeruetur. *Sic enim in manuſcriptis: licet in vulgatis ſit,* depoſitio conſeruetur.

4 *Quod de libero, & non de ſeruo intelligendum eſt. Seruus enim teſtamenti paginam condere non poteſt.*

Vnde Gelaſius Papa ſcribit Honorio epiſcopo.

¶Seruus teſtamentum facere non poteſt. C. V.

10 ILlud etiam ſinceritatẽ tuam volumus non latere, ad nos fuiſſe perlatum, quòd Ampliatus

ECONTRA. Casvs. Nunc reſpondẽt rei, quòd vxores vel 8 in vit.SS. filij non coguntur vitorum ſuorum vel parentum ſepulturas ſequi: ſed vbicumque voluerint,ſuo corpori ſepulturam poſſunt querere pro locorum & temporum opportunitate.hoc probant tribus exemplis, vna ratione,& vna auctoritate. Et omnia plana ſunt vſque ad §. *quod de libero.* Gen.35. 49. & 50.

i ¶*Econtra.*]reſponſio defenſorum.

k ¶ *Arbee.*] id eſt, Ebron.

l ¶ *De Cethura.*] quæ etiam Agar dicitur.

m ¶ *Rachel.*] vxor Iacob. Geneſ.35.

n ¶*Arbitrium.*] ſic extra de of. del. de cauſis. †*in vulgatis legebatur*] Bethel.

o VLtima.]" Vltima voluntas defuncti pro lege ſeruanda eſt, vt in auth. de nupt. §. diſponat. col.4.&ſi quis eã non ſeruat, hoc ipſum qđ ei eſt relictum, ab eo aufertur,vt 11.q.1.Siluester. & hoc intelligas cum voluntas eſt rationabilis. nam ſi moriens exheredare vult filium ſine cauſa, hæc voluntas non eſt ſeruanda, vt ĩ.e.ſi qs. 9 16.q.1.ad ſimiliter ſi quis præcipiat corpus ſuum iactari in mare, vt ff.de cõd.inſt. quidam. ſed ipſe moriẽs bene poteſt mutare voluntatem ſuam. nam ambulatoria eſt volũtas defuncti, vt ff.de adim. le.l.2.Sed pone,quod quis iurauit, quod nõ veniret contra voluntatem ſuam,numquid poteſt venire contra? Videtur quod non[c], quia hoc iuramentũ non vergit in interitum ſalutis ęternæ,ergo eſt ſeruandum, vt ext.de iureiu. ſi vero. Sed contra nemo poteſt ſibi indicere legem[d],vt non liceat ſibi recedere à priori voluntate, vt ff.de le. 3.ſi quis.in prin.& libertatem ſupremi iudicij nemo poteſt cõ ſtringere,vt ff.pro ſo. cum duobus. §.Papinianus,in fin.argum. contra extra de iureiur. cum contingat. Ioan. hoc plene notaui in quæſtionibus.B.

monere.

10 Iuo p.16. c.111. cQđ &verũ eſt hic ar.C. ſi aduer.vẽ. auth. ſacraſtringere.ext.đ mẽta. cũ cõ iurei. tingat.ſcđm Io.de Fan. d Dicas,qđ nemo pt ſibi impõere legẽ,niſi interſit alteri° ff.đ ſer. quo ties. ſecũdũ Gof. qui ita not.extr.de conſt. ex literis. Arc.

QVOD DELIBERO. Hæc eſt quarta pars q.in qua probat contra, ſcilicet,quòd ſeruus non poteſt facere teſtamentum.& hoc probat per c.ſeq.Ioan.de Fan.

Casvs. Dictum eſt ſ.quod vltima voluntas defuncti modis omnib. eſt ſeruanda.Nunc vero dicit Grat.quod hoc intelligendum eſt de voluntate liberi hominis, & non ſerui. ſeruus enim teſtamentum condere non poteſt.& ad hoc inducit ſeq.ca. & non facit iſte §. ad principale propoſitum Gratiani.

ILlud etiam.]Casvs. Ampliatus ſeruus Romanæ eccleſię cõduxerat quædam prędia,de quibus tertiam partem vel quartam iuxta Sici

Source : BIU Cujas

ta Siciliæ prouinciæ morem Papæ reddebat: qui cum ægrotaret, condidit testamentũ. Præcepit ergo Gelasius Honorio episcopo, vt omne peculium & omnem substantiam eius, filiis eius fideli descriptione faciat tradi, vt per eos ecclesia reddatur indemnis. sic posuit Ben. hunc casum. H. vero ponit sic. Ampliatus iste seruus erat ecclesię Romanę, & cuiusdam patrimonij ecclesiastici procurationem gesserat cũ quibusdam filiis suis: ex qua administratione adhuc non reddiderat ratiocinia. Testamentum tamen licet esset seruus, facere volebat. Scribit ergo Gelasius Honorio episcopo mãdans ei, vt non permittat illum facere testamentum, & si contigerit eum mori, totum patrimonium ecclesiæ sibi cõmissum faciat describi, & intactum apud filios seruari, do nec ipsi pro tempore ratiocinia reddant, & ecclesiam seruent indemnem. Sed certe ego Barth. Brix. magis approbo casum. Hu.

† *al. vnanimitas.*

a ¶*Conductor.*] improprie dicitur seruus conductor. Nam nec seruus aliquid debet, nec aliquid ei debetur: sed potius per talia verba respicitur factum quàm ius, vt ff. de pec. nec seruus.

b ¶*Obstrictum.*] non intellige obstrictum, idest, obligatum: quia cum peculium quod seruus habet, sit domini, domino non potest res suas obligare, vt ff. de reg. iur. neque.

c ¶*Contradicat.*] non tãquam heredibus, quia seruus non potest habere heredem, vt C. commu. de succ. seruus. sed consuetudo est plurium locorum, quod filiis relinquatur peculiũ, quod pater habuit.

"Seruus heredem habere nõ pt. 1 16.q.1.vbi cũque. Bur. l.3. cap.237. Iuo part. 3. c.278.

conductor [a] (quem nõ solum seruum constat esse ecclesiæ, sed ita eius rationibus à multis temporibus implicatum, vt etiam si esset ingenuus, donec ratiocinia cuncta deduceret, modis omnibus obnoxius haberetur) ausu temerario molitus fuerit condere paginam testamenti: cuius omne peculium ecclesiastico iuri legibus non dubitetur obstrictum [b]. Quapropter his præsumptionibus vice nostra, tua fraternitas contradicat [c]: nec fieri prorsus aliqua surreptione permittat. Ac, si idem quidquã humanitus forte contigerit, quia grandæuus esse memoratur, mox eius sine dilatione substantiam præcipiat humanitas† tua filiis eius duntaxat, quibus patrimoniũ probatur esse commissum, sub fideli descriptione contradi, donec vniuersis temporibus, quibus hoc patrimonium gubernasse cognoscitur, partes Dominicas reddere cogantur indemnes.

5 *Quia ergo secundum Gregorium vltima voluntas defuncti conseruanda est, pro istorum voluntate corpora eorum sunt tumulanda, non pro arbitrio vestræ dispositionis.*

Item in Triburiensi concilio legitur.

¶*In Triburiensi impresso, c. 15. habetur eadem sententia, sed non iisdem omnino verbis expressa.*

¶Vbi quisque decimas persoluerit, ibi sepulturam eligere debet. C. VI.

VBicumq; [d] temporum, vel locorum facultas tulerit, apud maiorem ecclesiam, vbi sepulturæ celebrentur. Si autem propter temporis, vel loci asperitatem hoc difficile fuerit visum, apud ecclesiã, in qua religiosorum canonicorum, vel monachorum, vel sancti monialium religiosa congregatio communiter degerit, sepeliatur. Si autem & hoc ineptum visum fuerit, vbi quis decimas persoluebat viuus, ibi sepeliatur & mortuus.

Quia ergo decimam [e] nobis persoluebat viuus, & apud nos sepeliendus est mortuus. Item, si quis de prouincia ad prouinciã transiret, & ibi domicilium sibi collocaret, liber [f] factus à ditione prioris iudicis, iurisdictioni illius iudicis subiiceretur: in cuius prouincia sedem sibi elegeret. Quia ergo isti à vestra diœcesi in nostram transierunt, liberi à vestra ditione, nostro iuri subiiciuntur. Nostrum est ergo ius funerandi eos.

Sed obiicitur illud Melchiadis Papæ.

¶Propria temeritate sepulturam parẽtum relinquere non licet. C. VII.

PLacuit per omnia magno cõcilio, vt nullus proprij arbitrij temeritate [g] aliam ecclesiam, nisi cui vsus antiquorum parẽtum canonica institutione subiacere per hibetur, sepulturæ causa adire procuret: nisi infirmitatis [h] causa præpeditus in aliam fuerit regionem quolibet negotio progressus. Ad hæc, si quis prælatus contra hoc agere fategerit, ecclesiastico vinculo se subdi cognoscat.

Sed aliud [i] est ex temeritatis superbia

QVIA ERGO. Hæc est 5. pars in qua dicitur, quod nullus sine causa debet dimittere sepulturam patrum, & hoc probat per tres auct. Ioan. de Fan.

Casvs. Hic reuertitur G. ad principale propositum, & concludit ex illo c. Gre. s. vltima voluntas. quod quilibet potest sibi eligere sepulturam pro arbitrio suo, & non pro arbitrio prioris ecclesiæ, & ad hoc probandum inducit seq. c.

VBicumque.] Casvs. Triburien. concilium statuit, quòd si quis potest, debet sepeliri apud episcopalem ecclesiam: sinautem, apud aliquod monasterium vel ecclesiam regularem. Sed si hoc apte fieri non potest, sepeliatur apud illam ecclesiam vbi viuus decimas magis persoluebat. Et dicit H. quòd illud quod dicitur de episcopali ecclesia, intelligitur de illis qui habent antiquam sepulturam in episcopali ecclesia: quia de omnibus ciuibus non posset intelligi, quia non impediuntur ratione loci vel temporis: nec de illis qui sunt in episcopatu, cum ratio & consuetudo non obtineat. nec de peregrinis potest intelligi, cum eis c. contradicat: quia tales, ibi decimas non persoluunt.

"Sepulturã d ¶*Vbicumque.*]"sed nonne quilibet sepeliendus est, vbi recepit sa an possit ali cramenta ecclesiastica? vt j. c. prox. & ext. eod. ti. in nostra. Ad quid quis sibi eligere. ergo diuisa essent cœmeteria. ẽ. e. c. 1. Resp. verum est. Sed istud ca. instruit, quòd si quis vult eligere aliam sepulturam, quòd hunc seruabit ordinem in eligendo. potius enim eliget episcopalem ecclesiam quam alteram. si tamen alio modo eligit, standum est voluntati suæ: dum tamen habeat iustam causam eligendi, episcopo autem non præfigitur talis doctrina. nam potest eligere sepulturam in minori ecclesia, vt 12. q. 2. bonæ. & intelligo quod semper ex temeritate vel cõtemptu, vel ex electione mittatur sepultura: nisi appareat certa causa mutationis, vel nisi seruet hũc ordinem, qui hic statuitur in eligendo sepulturam.

QVIA ERGO. Casvs. Concludunt rei quod apud suam ecclesiam isti parochiani sunt tumulandi, duabus rationibus. Prima ex fine præcedentis capit. scilicet, quia viui episcopo ecclesiæ decimas persoluerunt: ergo ibi sepeliendi sunt. secunda ratio, quia postquam quis transit de prouincia in prouinciam, liber factus est à iurisdictione prioris iudicis, & subiicitur illi in cuius prouincia sedem collocauit: vnde isti subiiciuntur iurisdictioni secundæ ecclesiæ, & apud eam debent sepeliri.

e ¶*Decimam.*] personalem.

f ¶*Liber factus.*] hoc est verum, quando plene se transtulit, vt 21. quæst. 2. si quis iam translatus. secus si trãsferret se ad secundum locum, non tamẽ animo relinquendi primum locum. tunc enim retinet primum locum & secundum, vt ff. ad munici. si quis instructus. "Et quod hic dicitur, intellige quod quis potest se transferre de vno foro ad aliud re integra. nã si quis in vno loco est conuentus, licet transeat ad aliud forum. tamen in priori foro respondebit, vt ff. de iurisd. omn. iudi. l. pen. Itẽ & hic scias quòd sola habitatio non facit aliquem esse de iurisdictione alicuius, nisi per decem annos steterit ibi [a], vt C. de inco. l. secunda. libr. decimo. nisi quo ad hoc quòd ibi respondebit [b], vt ff. de iudi. heres.

"Forũ mutare, an alicui liceat.

SED OBIICITVR. Casvs. Adhuc obiiciunt actores contra reos & inducunt sequen. c. sed per illud non respondent vltimæ allegationi reorum, sed solum illis quas collegerunt ex illo capitulo vltima voluntas. & etiam ex illo capitulo, vbicumque.

a Idem tunc dicas eũ de iurisdõe secũdi, cũ eo animo larẽ mutat, vt ibi pmaneat C. de incol. ciues. secundùm Lau.

b sc. rõe cõtractus: & ĩ aliis casibus not. 3. q. 6. in summa. Io. de Fan.

PLacuit.] Casvs. Quæsitum fuit à Melchiade Papa, vtrum aliquis potest sepulturam nouam propria temeritate eligere: & antiquam parentum suorum deserere? Et respondet quòd non. si quis prælatus contra fecerit, debet ex communicari.

g ¶*Temeritate.*] istud verbum soluit contraria: nam aliàs potest quis sibi eligere sepulturam, vt ext. eo. c. 1. & ca. cum sit liberum. & ca. in nostra.

h ¶*Nisi infirmitatis.*] hoc est contra H. qui dicit, quod in tribus casibus potest mutari sepultura, vt dixi in summa. hic habet locum distinctio decret. ext. e. tit. de his.

SED ALIVD. Casvs. Iste §. diuiditur in tres partes. In prima parte ponit G. quandam solutionem pro reis, dicens quòd aliquis ex temeritate, scilicet superbia, vel odio, vel vanis persuasionibus, vel muneribus illectus non debet eligere sepulturam nouam, & contemnere sepulturam parentum suorum, sed rationabili causa, & iusta nouam eligere potest. Nec obstat quod dicit Greg. quòd vltima voluntas libera debet esse: quia libera est cum quis certa ratione ductus, nouam sibi quærit sepulturam. In secunda parte ponit quamdam solutionem aliorum, quę videtur facere contra reos, dicentium, quòd libera est voluntas vltima cuiuscumque, non in sepultura sibi eligenda, sed in testamento conficiendo. Vnde testamentum dicitur, quia eo quisque libere testatur. In tertia parte obiicit Gratianus, quòd etiam in testamento non videtur libera voluntas. Et hoc probat duabus auctoritatibus: vna Augustini dicentis, quòd pro numero filiorum debet fieri distributio facultatum. Et alia Leonis dicentis, quòd quilibet debet mediętatem eorum quæ testatur, ecclesiæ suæ relinquere. Tandem dicit quòd Augustinus loquitur exhortatiue, vel de consilio, ne pater iratus filium exheredet. Secunda pars incipit ibi, *Vel vt quidam.* Tertia ibi, *Sed non videtur libera.*

i ¶*Sed aliud.*] G. hic ponit duas solutiones.

a ¶*Vel vt*

Source : BIU Cujas

a ¶*Vel vt quidam.*]secunda solutio.
b ¶*Sed non videtur.*]nuncobiicit solutioni suæ.
c ¶*Medietatem.*]quandoque tertiam,secundum consuetudines diuersas,vt extra eod.tit.certificari.

SI *quis.*]Casvs. Quidam clerici parati erant totam hereditatem recipere,cum pater filium suum exheredabat, quos reprehendit Augustinus, cum potius debeant patri filium reconciliare,quàm hereditatem appetere. Vnde docet, quòd si pater vult tantum relinquere Christo quantum vni filiorum, paratus est suscipere.Nõ *eum*, id est,nonne.&ponitur interrogatiue, & littera sequens similiter ponitur interrogatiue.

"Pater sine causa filium exheredare non potest. 1 ff.c.prox.

d ¶*Irascitur.*]"hodie enim non potest quis exheredare filium sum, nisi habeat iustam causam exheredationis,& illa debet scribi in testamento, vt C.de li.præt.auth. non licet.tamen exi- 2 ex ti.de sepul.c.relatũ racundia omnia sua dare potest, ecclesiæ, dum tamẽ relinquat legitimam filiis,vt 17. q. 4. sunt qui opes. Item si quis relinquit bona sua ecclesiæ ,pter defectum filiorum, honestum est,ꝙ ecclesia restituat ei bona si cœperit hꝛe filios,vt 17. q.4.c.vlt. e ¶*Appeto.*]sic 22.q.2. non enim.

3Siue serm. 52.adfratres in eremo: omittuntur autem verba aliquot.

HAC NIMIRVM. Casvs. Ponit hic Gratian. quandam solutionem falsam,dicés, quòd Aug. non præcipit testatori vt tantum Christo relinqueret quantum vni filiorum, sed prohibet ne plus Christo relinquat quàm vni filiorum,quod falsum est, cum pater filiis suis vltra tertiam , si sunt quattuor vel pauciores , vel medietatem si sunt sex,& vltra relinquere non teneantur, vt in auth.de tri. & se.circa prin. In fine ostẽdit,ꝙ qui oblationes defunctorum reddere nolunt , sunt excommunicandi.Primum ca.quod sequitur,planum est.

4 in cõc.Aquisgr.c.112 Iuo par.3.c. 178.

aEt c.si qua. q signantur ꝓ cõtrariis: i, intellige, prohibetur transferre ex calore iracundię & ex odio, vel phibetur,i. dissuadetur & cõsulitur ei, i. cõsilio Aug.suadetur,&cõsuluntur ei vt nõ trãscẽdat eã scdm Hug. hæc vltima expositio vr melior ꝓprima,vt ñ cõtradicat. qđ i dic vt s.c.ꝓ xi.i gl.t. Ar.

f ¶*Prohibetur.*]falsum dicit, quia etiam totum dare potest ecclesiæ,vt 19. q.3.perla tum a.dum tamem legitimum relinquat filiis,vt C. de inoffic.test.auth.nouissima.

OBLATIONES. Hæc est 6.pars quæst.in qua probat magister,ꝙ ille qui detinet oblationes defunctorum quas defunctus mãdauit, peccat mortaliter.& hoc probat per tria cap.Ioan.de Fant.

g QVi *oblationes.*] Non intelligas hoc de oblationibus voluntariis, sed de illis quæ relicta sunt ecclesiis. qui enim debitas oblationes tenet vel decimas vel primitias , excommunicatur,vt 32. dist. præter hoc.& 16.q.1.statuimus.

h ¶*Negant ecclesiis.*]si aũt confitentur,ꝙ debeant,sed exceptionem aliquam proponunt,quare dare non debent,audiendi sunt,vt ff.de leg.1.si domus.§.qui confitentur.extra de off.deleg.ex parte.2.

i ¶*Egentium.*]vt 66.dist.pasce,& 16.q.1.decimæ.& ext.de resc.si qñ.

QVi *oblationes.*] Casvs.Hoc c. diuiditur in duas partes.In prima dicitur quòd excommunicandi sunt qui tradere nolunt ecclesiis oblationes defunctorum. Et hoc probat tribus rationib. Prima est,quia infideles reputantur.Secunda,quia voluntatem defunctorum non seruant.Tertia,quia pauperibus necessaria subtrahunt.In secunda parte dicitur,quòd tales sacrilegium committũt. Secunda pars incipit ibi,*Vnde & quidam patrum.*

vsum antiquorum parentum non sequi: atque aliud , rationabili occasione nouam sibi sepulturam eligere. Contra Melchiadis Papæ auctoritatem nititur, qui superbia , vel odio ductus, siue vanis persuasionibus, aut variis munusculis illectus , sepulturam parentum suorum sequi contemnit A. *Secundum Gregorium autem liberam habet voluntatem: qui certæ rationis causa nouum suo corpori quærit hospitium.* ¶*Vel vt quidam* a *distinguunt , libera est vltima voluntas cuiusque, non in sepultura sibi eligenda , sed in testamento conficiendo. Vnde & testamentum appellatur , quia eo quisque libere testatur, quod post suum decessum de propriis rebus fieri velit.* ¶ *Sed non videtur* b *libera testatoris voluntas, cum secũdum Augustinum* 1 *pro numero filiorum debeat fieri testamentaria distributio facultatum : veluti , si quis habet vnum filium, Christum putet alterum: si vero duos, Christum faciat tertium: & sic per ordinem. Et secundum Leonem* 2 *quisque medietatem* c *eorũ, quæ Christo testatur, ecclesię iubetur relinquere, apud quam fidei sacramenta suscepit. Sed illud Augustini non est iubentis , sed dehortantis : ne quis iratus filium suum exheredaret, atque totum Christo relinqueret.*

*Ait enim in sermone 2. de vita clericorum.*3

A ¶Sequi contemnit.]*In duobus exemplaribus Gratiani Vaticanis sequitur* , Ait Leo episcopus,&c.*& ponitur integrum c.*relatũ. *extra ti.de sepul.quod etiam refertur ab Iuone part.7.c.150. & ab Anselmo l.5.c.55. & in Polycarpo lib.4.tit.34.ex Leone nono. Verum in aliis duobus vetustis , & valde emendatis hoc idem caput ponitur post ver.*Sacramenta suscepit. *Et certe verba ista* , & secundum Leonem , &c. *indicant alicubi hanc Leonis auctoritatem à Gratiano esse relatam.*

¶Pro numero filiorum pars hereditatis Deo offeratur.

C. VIII.

4 SI quis iratscitur d filio suo, & morientis exheredat eum,si viueret,non eum placarem ? non ei filium reconciliare deberem? Quomodo ergo cum filio suo volo vt habeat pacem , cuius appeto e hereditatem ? Sed plane sic faciat : quod sæpe hortatus sum. Vnum filium habet, putet Christum alterum : duos habet,putet Christum tertium:decem habet, Christum vndecimum faciat, & suscipio.

Hic nimirũ auctoritate mensura testatori præfigitur , non quam cogatur exoluere, sed quam prohibetur f *transcendere.*

6 *Oblationes ergo defunctorum qui reddere noluerit,excommunicetur.*

Vnde in Carthaginensi concilio 4.c.95.
¶Excommunicentur,qui defunctorum oblationes ecclesiis negant.

C. IX.

5 QVi oblationes g defunctorum aut negant h ecclesiis aut difficulter reddunt:tamquam egentium i necatores excommunicentur.

Item ex concilio Vasensi, 1.c.64.
¶ Vt infideles eiiciantur ab ecclesiis,qui defunctorum oblationes retinent. C. X.

6 QVi oblationes defunctorum retinent , & ecclesiis tradere demorantur , vt infideles sunt ab ecclesia abiiciendi: quia vsque ad inanitionem fidei peruenire certum est hanc pietatis diuinæ exacerbationem : quia & fideles de corpore recedentes, votorum suorum plenitudine, & pauperes consolatu alimoniæ, & necessaria substẽtatione fraudantur.Hi enim tales quasi egentium necatores,nec credẽtes iudicium Dei habendi sunt. Vnde & quidam k Patrum hoc scriptis suis inseruit,congruente sententia, qua ait[Amico quidpiam rapere,furtum est:ecclesiam vero fraudare, sacrilegium l .]

Item ex concilio Agathensi,c.4.
¶ Qui oblata ecclesiis,aut testamento relicta retinere præsumpserint, excommunicentur.

C. XI.

8 CLerici,vel sæculares m,qui oblationes parentum aut donatas , aut testamento relictas retinere perstiterint,aut id,quod ipsi donauerint ecclesiis, vel monasteriis,crediderint auferẽdum, sicut sancta synodus constituit, velut necatores pauperum, quousque reddant excludantur n ecclesiis. ¶ Si quis autem clericus furtum ecclesiæ fecerit, peregrina o ei communio tribuatur.

7 *Item quæritur* P , *an pro sepultura mortuorum aliquid sit exigendum.*

*De his ita scribit Gregor.libro 7.regesti, indi.2.ep.55.Ianuario episcopo Sardiniæ.*9

k ¶*Et quidam.*]f.Hieronymus , vt 12. q. 2. gloria episcopi.

l ¶*Sacrilegium.*] alibi dicitur talis homicida,vt 12.q.2.qui abstulerit.

C*Lerici.*] Casvs. Hoc ca.diuiditur m duas partes. In prima parte dicitur, quòd clerici vel laici sunt excommunicandi qui nolunt restituere oblationes, quas parentes dederunt in vita,vel relinquerunt in testamẽto , vel qui volunt auferre ecclesiæ id quod ipsi donauerunt.In secunda parte dicitur, quòd clerico furtum facienti peregrina communio tribuatur.*Peregrina communio* , id est, viaticum in morte, cum incipiunt peregrinari,id est, recedere de hac vita.Secanda pars incipit ibi, *Si quis autem.* 5 Burch.l.3. cap.142.Iuo p.3.c.208.

m ¶*Vel sæculares.*] id est,laici.

n ¶*Excludantur.*]arg. quòd sacrilegi non sunt ipso iure excommunicati. 6Deusd.p.4 Iuo part. 3. c.155.

o ¶*Peregrina.*] id est, commorabitur inter laicos,vel peregrina, id est,cum receditvel peregrinatur de hoc mundo. 7 s.12.q.2. gloria.

ITEM QVAERITVR.Hæc est septima pars quæst. in qua prohibet ne pro sepultura aliquid exigatur,nisi detur spontanea voluntate. & hoc probat per 4. ca. Ioan.de Fant. 8 Bur.l.3.c. 140.ex cõci. apud Valentias.Iuo p.3. c.206. Pan. l.2.c.5.

Casvs, Quærit hic Gratianus incidenter, an pro sepultura mortuorum sit aliquid exigendum. Et certe sepultura quadrupliciter dicitur, scilicet terra nõdum dedicata, hæc vendi potest , vt argum. 12. quæst.2.aurum. Item dicitur sepultura officium sepeliendi , istud sine simonia vendi non potest, vt prima, quæst. 1. dictum. Tertio dicitur terra dedicata. Quarto,ius sepeliendi : hæc vendi non debent, vt infra eadem,in ecclesiastico. 9& in cõcil. Meldẽs.c.72

p ¶*Item quæritur.*] Hic ponit incidentem quæstionem b, "an sepultura possit vendi. H.ponit quattuor significationes huius nominis sepulturæ. Quandoque dicitur sepultura locus vbi quis sepelitur.talis locus licite venditur,si non est sacer,vel religiosus,id est, qui non sit in cœmeterio aliquo, quia licite venditur ad ecclesiam ædificandam,vel ad cœmeterium amplianduñ, vt 12.quæst.2. arum. Secundo modo dicitur sepultura, ipsa sepultura iam facta, & hæc vendi non potest , specialiter si locus est sacer. Tertio modo dicitur ius inferendi in sepulchrum, nec pro hoc aliquid recipi potest. Quarto dicitur ipse actus vel officium sepeliendi,& illud non possunt vendere clerici,qui ex officio suo ad hoc tenentur,vt infra eadem,præcipiendum. & prima,quæst.prima. dictum. & extra de simon.non satis. b Hoc ideo, qa s. fecerãt mẽtionẽ de iure funerã di,scdm L. "Sepultura an possit vendi.

Source : BIU Cujas

Questa est.] Casvs. Nereida conqueſta eſt Greg. de epiſcopo Ianuario, qui pro ſepultura filiæ ſuæ ſolidos centum ab ea exigebat. Greg. vero reſcribens ei dicit, ꝙ hoc vitium de eccleſia ſua remoueret: vnde precipit ſibi ne decetero hanc cupiditatem exerceat, & hoc probat exẽplo Ephron, qui ab Abraham pro ſepultura Saræ pretium recipere noluit. Vnde ſi paganus ille pro ſepultura nil accipere voluit multo fortius ſacerdotes nil accipere debent. Sponte tamen oblata reſpui nõ debent. Iſte Ephron primo ac cipere noluit. vnde de hoc commendatur: ſed poſtea victus precibus pretiũ pro ſepultura accepit. & de hoc reprehẽditur in ſeq. c. & iſte Ephrõ fuit filius Seor. *Renuit*, ſ. Ephron, & licet ſ. diceret de filiis Seor in plurali, dicit tamen poſtea in ſingulari de Ephron, ꝙ ipſe renuit.

1 Pol. l. 8. ti. 5 Iuo part. 3. c. 101.

† *al. non eru beſcat*

Gen. 23. Act. 7.

a ¶ *Seor.*] Seor fuit pater Ephron, & ab eo nominati ſunt deſcẽdentes ab eo propter famam ipſius.

b ¶ *Renuit.*] primo. n. commẽdatur in hoc c. poſtea tamen conuictus precibus ſumpſit quadringentos ſiclos argenti, & inde vituperatur in ſeq. c.

Postquam.] Casvs. Hieronymus docet in hoc c. ꝙ nullus debet vendere ſepulturam. Et hoc probatur exemplo Ephrõ, qui licet cogente Abraham acceperit aliquid pro ſepultura, poſtea vocatus eſt Ephra, i. imperfectus: cum primo vocaretur Ephron, i. perfectus: & hoc in prima parte. In ſecunda parte dicitur, quòd de iuſtis fiũt iniuſti, ꝙ pro ſepultura ab inuitis aliquid extorquent, cum etiam Ephon de iuſto ſit factus iniuſtus, & tamen inuitus accepit. Secũda pars incipit ibi, *Sciant igitur. Memoriam*, id eſt, ſepulturam.

c ¶ *Cogente.*] per preces populi, & licet contractus factus ad clamorem populi teneat, non tamen electio, vt extra de elec. Oſius, & 61. diſt. miramur. in prin. & 8. q. 1. ſi ergo.

d ¶ *Pro o.*] o, eſt vltima littera Græcorũ: & a, prima. & deſignat o, conſummationẽ & perfectionẽ. a, initium & imperfectionem. & Hebræi ponunt vau, pro o, in iſta dictione Ephron, quæ ablata eſt, &c. videtur hic Hierony. velle, quòd Ephron peccauit: ſed nũquid Abraham peccauit, qui coegit ipſum vendere locũ talem, maxime quia locus ille iam deputatus erat ſepulturæ, erant enim ibi ſepulti Adam & Eua. dicit tamen P. manducator, quòd neuter peccauit. Sed quare reprehenditur hic à Hieron. Reſp. non propter ſuum factum, ſed propter futuros, volens oſtendere, quòd illi peccarent qui tali modo venderent.

e ¶ *Ephron.*] id eſt, perfectus.

f ¶ *Ephran.*] id eſt, imperfectus.

¶ Pro ſepultura nihil muneris exigendum eſt. C. XII.

1 QVeſta eſt nobis Nereida femina clariſſima, quòd ab ea centum [A] ſolidos pro filiæ ſuæ ſepultura fraternitas veſtra velit † exigere. *& infra.* ¶ Hoc autem vitium & nos poſtquam, Deo auctore, ad epiſcopatus honorem acceſſimus, de eccleſia noſtra omnino vetuimus: & prauam denuo conſuetudinem nequaquam vſurpari permiſimus: memores, quia dum Abraham à filiis Ephron [B], hoc eſt à filiis Seor [a], ſepulchri terram pretio ad humandum corpus coniugis poſtularet, præmium accipere renuit [b], ne commodũ videretur de cadauere cõſecutus. Si ergo tantę conſiderationis paganus vir fuit: quanto magis nos, qui ſacerdotes dicimur, hoc facere nõ debemus? Vñ ne hoc auaritię vitium vel in alienis denuo tentari præſumatur, admoneo: Sed ſi quando aliquem in eccleſia veſtra ſepeliri concedi tis: ſiquidem parentes ipſius proximi, vel heredes pro luminaribus ſponte quid offerre voluerint: accipi non vetamus. Peti vero aliquid, aut exigi omnino prohibemus: ne (quod valde irreligioſum eſt) aut venalis fortaſſe (quod abſit) dicatur eccleſia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari: ſi ex eorum cadaueribus ſtudeatis quærere quolibet modo compẽdium [c].

A ¶ Centum.] *Dictio iſta abeſt à nonnullis exemplaribus Gratiani, & epiſtolarum B. Gregorij. Sed quia in aliis earumdem codicibus etiam manuſcriptis legitur, non eſt inducta.*

B ¶ Ephron.] *Locus hic varie legitur. In epiſtolis* B. *Gregorij magis recepta lectio hæc eſt, à filiis Emor*: hoc eſt Ephron filio Seor. *& Gen. 23. habetur*, intercedite pro me apud Ephron filium Seor.

c ¶ Compendium.] *Poſt hoc cap. in duobus antiquis exemplaribus recitantur duo Vrbani ij. quæ placuit hic afferri, ne plane interirent, quòd alibi non facile inueniuntur, & vnum eorum citatur extra de ſepult. c. certificari.* Vrbanus II. Gothfredo Magalonenſi epiſcopo.

¶ Mortuorum, qui in monaſteriis ſepeliri deſiderant, aut omnino iuxta prædeceſſoris noſtri Leonis decretum, partem eleemoſynarum mediam, aut iuxta diſpenſationem noſtram in Lateranenſi concilio promulgatam, partem tertiam parochialibus eccleſiis ſtatuimus derelinquendam. Idem eidem.

¶ Capellanos quoque monachorum, ſicut reliquos parochiæ tuæ clericos, debitam tibi obedientiam perſoluere volumus.

Item Hieronymus in quæſt. Hebra. ad c. 23. Gen.

¶ Etiam coacti de ſepultura pretium non debemus accipere. C. XIII.

2 POſtquam pretio victus eſt Ephron, vt ſepulchrum venderet argento, licet cogente [c] Abraham: vau littera, quæ apud illos pro o [d] legitur, ablata de eius nomine eſt, & pro Ephron [e] appellatus eſt Ephran [f]: ſignificante ſcriptura non eum fuiſſe conſummatæ, perfectæque virtutis, qui potuerit memorias vendere mortuorum. ¶ Sciant igitur, qui ſepulchra venditant nec coguntur, vt accipiant pretium, ſed à nolentibus quoque extorquent, immutari nomen ſuum, & perire quid de merito eorum: cum etiam ille reprehendatur occulte, qui inuitus acceperit.

Item ex concilio Triburienſi. c. 16.

¶ De eodem. C. XIIII.

3 IN Eccleſiaſtico [g] namque libro ſcriptum eſt [Mortuo nõ prohibeas gratiam, ſciens, quoniam omnes moriemur.] & item [omnia, quæ de terra ſunt, in terram conuertuntur] Quid terra terram vẽdis? memẽto, quoniam terra es, & in terram ibis [A], & quoniam mors tibi futura eſt: appropiat, & non tardat. Recordare, quoniam non hominis eſt terra: ſed vt Pſalmiſta cõmemorat [Domini eſt terra, & qui habitant in ea] ſi terram [h] vendis, inuaſione alienæ † rei reus teneberis. Gratis accepiſti à Deo: gratis da pro eo. Quare interdictum ſit omnibus omnino Chriſtianis, terram mortuis vendere, & debitam ſepulturam denegare: niſi forte proximi, & amici defuncti propter nomen †, & redemptionem animæ viri gratis aliquid dare velint.

A ¶ Ibis.] *In codicibus vulgatis erat*, reuerteris, *& ſequebantur hæc, &* alibi de homine dictum eſt: terram teris, terram geris, & in terram conuerteris, qui de terra ſumeris: *quæ ſunt expuncta: quia abſunt à pleriſque vetuſtis, & ab originali.*

Item ex concilio Varenſi.

¶ De eodem. C. XV.

4 PRæcipiendum eſt ſecũdum canonum auctoritatem, vt de ſepulchris, & hominibus ſepeliendis nihil muneris exigant: niſi forte qui ſepelitur, viuens iuſſerit eccleſiæ, in cuius atrio ſepelitur, aliquid de ſuis rebus tribuere, aut etiam poſt mortẽ ipſius, illi, quibus cõmiſſum eſt eius eleemoſy-

In Eccleſiaſtico.] Casvs. Quęſitum fuit in cõcilio Triburien. vtrum terra cœmeteriata vendi poſſit pro ſepultura? & reſpondetur ꝙ non: & hoc probatur duabus auctoritatib. vna Salomonis, & alia Dauid: & vna ratione, ſponte tamen oblata recipi poſſunt. Ratio incipit ibi, *Si terram vendis. Quare interdictum ſit*, id eſt, interdicatur, vel quare, id eſt, ergo.

2 Polyc. l. 2. c. 26.

g ¶ *In eccleſiaſtico.*] i. in eccleſiaſte [a]. & ille liber eſt Salomonis, & incipit: Vanitas. Eſt alter qui dicitur eccleſiaſticus, qui incipit: Omnis ſapientia à Domino. & ille liber eſt Ieſu filij Syrach.

a immo in Eccleſiaſtico.

h ¶ *Si terram.*] ſacram vel religioſam. & dico, ꝙ terra fit ſacra vel religioſa auctoritate pontificis, nõ ex eo, ꝙ mortuus infertur ad locum, vt extr. de reli. domi. ad hoc. ſed ſecundum legem ſecus eſt: nam ſi tranſfertur corpus ad aliũ locum, deſinit locus eſſe religioſus, vel etiam ſi capitur ab hoſtib. vt ff. de reli. cum in diuerſis. & l. cum loca. Et not. ꝙ quidquid eſt ſacrum, eſt religioſum: ſed nõ conuertitur. vbi eñ mortuus infertur, fit religioſus [b], ſed non ſacer, vt ff. de rer. diuiſ. intantum. §. ſacræ. Item dicitur locus religioſus vbi corpus eo propoſito ponitur, vt ibi perpetuo remaneat: aliàs remaneret profanus, vt ff. de relig. ſi quis eo animo. & remoueri poteſt quandocumque placuerit, vt C. eod. titul. ſi nec dum. Et licet partes hominis in diuerſis ſepulchris ſepeliantur, nõ ideo omnia loca fiũt religioſa: ſed tantum vbi caput eſt ſepultum, vt ff. eod. cum in diuerſis. Item nec totus locus deputatus ſepulturæ fit religioſus, ſed ille in quo corpus eſt humatum, vt ff. eod. l. 2. §. ſepulchrum.

3 Iuo p. 3. c. 215. Eccl. 7. Eccl. 40. Gen. 3.

Pſal. 23.

† *al. Dominicæ.*

b Hoc ñ eſt verũ, ſi mortuus eẽt excõicatus. & ita ſentit Gof. ext. de ſepul. ſacris & ibi ð hoc per Ber.

† *al. nomen Domini.*

4 Burc. l. 3. c. 159. Iuo p. 3. c. 222.

Præcipiendum.] Casvs. Hoc capitulum diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd pro ſepultura, id eſt, pro hominibus ſepeliendis clerici nihil exigẽt niſi in duobus caſibus, ſcilicet ſi defunct

Source : BIU Cujas

functus iussit aliquid ecclesiæ dari, & nisi viuente sponte aliquid obtulerit. In secunda parte dicitur, quòd intra ecclesiam nullus est sepeliendus, sed in cœmeterio, vel etiam in arcubus muri ecclesię. Secunda pars incipit ibi, *Prohibendum est.*

a ¶*In exhedris.*] exhedræ dicuntur quædam voltæ, quæ exterius adhærent parietibus ecclesiæ[a].

b ¶*Sepeliantur.*] si sint modicæ personæ, vt ȷ̃.e. nullus. & ideo ꝓhibetur fieri sepultura in ecclesia: quia locus ille specialiter Deo dedicatus est: cui mors vltra non dominabitur.

Q *Vibus peccata.*] Hæc est 8. pars q. in qua dicitur, ꝙ nullus dẽat sepeliri in ecclesia ni si sit sanctus, nisi in atrio, vel in exhedris: & ponit etiam, ꝙ proficiant mortuis cœmeteria, & qualiter & vbi animæ sunt defunctorũ. & hoc probat per octo auctor. Io an. de Fan.

Casvs. Dicitur in hoc c. ꝙ non prodest decedentibus in mortali delicto, si in sacris locis sepeliantur: immo si ibi se faciant sepeliri, de sua præsumptione damnantur: quia loca sacra eos non liberant, sed temeritas accusat eos.

c ¶*A sacris locis.*] i. ab orationibus, quæ in eis fiunt, vel ad litteram intelligas, ꝙa locus nõ sanctificat hominem, vt 40. di. non loca.

C *Vm grauia peccata.*] Casvs. Quæsitũ fuit à Greg. vtrum prosit mortuis in cœmeterio sepeliri. Et resp. ꝙ sic, si cũ mortali delicto non decesserint: quia proximi eorũ sepulturas aspiciẽtes ꝓ eis orãt ad Dominum. si vero cum mortali decesserint, potius obest, quã prodest. Sequens ca. cum §. patet.

d ¶*Sepeliantur.*] "Ecce ratio vna quare homines potius sunt sepeliendi apud ecclesias quã alibi. Secũda ratio, quia specialiter cõmendantur patrociniis sanctorum illorum, in quorũ nomina dedicata est ecclesia illa, vt s̃. ea. non æstimemus. in fi. Tertia ratio est, ꝙa minus ibi vexantur à spiritibus immundis. vñ in cœmeteriis dicitur esse requies defunctorũ, vt 12. q. 2. aurũ. lex tamen alia cõsideratione precepit ne corpora in ciuitate sepelirentur, ne ciuitas corrumperetur fœtore, vt C. de relig. & sumpt. funer. l. mortuorum. & hic arg. quod ibi potius sepeliendi sunt homines, vbi est maior concursus populorum, vt in cathedralibus ecclesiis, vt s̃. ea. vbicumque.

e N *Vllus.*] ¶*Fideles.*] Vocantur laici hic fideles à fidei virtute, ita vt faciant miracula[b]. Alij intelligunt à fide baptismi. tecundum hoc intellige. C. de sa. san. ec. l. 2. Vel dic quòd omnis Christianus potest sepeliri in ecclesia, sed non gentilis, vt ȷ̃. de consec. dist. 1. ecclesiam. & hoc intelligas nisi aliàs in mortali decesserit vel impœnitens, vel nisi ecclesia interdicta sit, vel nisi sint tormentarij, quibus propter terrorem interdicitur ecclesiastica sepultura. extra de tornea. c. 1. & extra de rap. super eo.

N *On æstimemus.*] Casvs. Hoc cap. diuiditur in quattuor partes. In prima parte dicitur, quòd tria bona virorum prosunt defunctis, scilicet, sacrificium, oratio, & eleemosyna, quæ defuncti in præsenti vita egerunt vt eis prodesset. & quia nescitur qui sint, pro omnibus regeneratis generaliter orare debemus. In secunda parte dicitur, quòd specialius & cũ maiori diligentia oramus pro consanguineis nostris. In tertia parte dicitur, ꝙ seruitium impensum corpori defuncti non prodest defuncto, sed est solatium viuorũ: quia cum illi qui resurrectionem nõ credũt, hoc faciant: multo fortius nos hoc facere dẽmus. In quarta parte dicitur, quòd si defunct⁹ sepeliatur apud ecclesias martyrum, prodest ei: quia patrocinio martyrũ commendatur. Secunda pars incipit ibi, *Diligentius.* Tertia ibi, *Corpori.* Quarta ibi, *Quòd vero.* Sequens c. cum §. patet.

5 Burc. l. 3. c. 233. Iuo p. 3. c. 274.

6 Iuo p. 2. c. 113. † *al. existimemus.*

f ¶*Sacrificiis.*] aut ieiuniis parentum, vt ȷ̃. ea. c. animæ.

g ¶ *Quia non discernimus.*] Argum. quòd ratione dubitationis melius est totum & superfluum facere, quàm nihil facere, vel etiam aliquid omittere. sic 42. dist. quiescamus. 24. q. 3. corripiantur. " Item ratione dubitationis fiũt, quę aliàs essent illicita, vt ext. de sepul. sacris. extra de vsu. in ciuitate. 11. q. 3. nolite. & ratione dubitationis possum vendicare incertam partem, vel rem. ff. de rei vend. quæ de tota. & nũmos meos non possum vendicare, si sint misti aliis. ff. de sol. si alieni.

7 Add ꝙ verum gñale oía comprehẽdit ī l. à p curatore. & ibi bona gl. cum cõcor. C. mand. "Dubitationis rõe fiũt aliqua.

h ¶ *Omnibus.*] infra ead. pro obeuntibus. contra. Sol. "ecclesia pro omnib. viuis siue bonis siue malis põt oĩb⁹ orare. orare gñali siue speciali oratione[c]: & pro Iudæis & paganis, vt conuertantur: quia de nemine est desperandum, dum est in vita ista, vt ȷ̃. de pœn. dist. 7. nemo. sed pro paganis vel Iudæis mortuis non est orandum, nec pro cathecumenis: sed pro baptizatis mortuis orandum est generali oratione, vt hic dicitur, & 23. quæst. 4. sicut. & hoc siue sint damnati, siue non: dum tamen hoc non constet: sed speciali oratione non est orandum pro eis mortuis, quos constat esse damnatos. sic loquitur illud cap. pro obeuntibus. sed pro illis qui non sunt damnati oratione speciali & generali oramus licite. nisi sint valde boni, vt ȷ̃. ead. tempus.

" Ecclesia an possit ꝓ oĩb⁹ orare. † *al. regebat*

c De nocentia no. 11. q. 3 si qs eps. & ibi dixi. Ar.

i ¶*Cum ille.*] scilicet.

k ¶ *Vt resurrecturo.*] Nisi enim quis resurrecturos speraret, &c. est ergo hoc signum quòd credamus futuram resurrectionem, vt ȷ̃. ead. habent.

preces fundũt. Nam quos peccata grauia deprimunt: non ad absolutionem potius, quàm ad maiorem damnationis cumulũ, eorum corpora in ecclesiis ponuntur.

Item ex concilio Moguntiaco, l. c. 52.

¶Qui sepeliantur in ecclesia.

C. XVIII.

5 N Vllus mortuus intra ecclesiam sepeliatur, nisi episcopi, aut abbates, aut digni presbyteri, vel fideles[e] laici.

Quid vero mortuis prosit iuxta ecclesiam sepeliri, quidve ad eos perueniat, Augustinus in libro de agenda cura pro mortuis, cap. vlt. ostendit dicens.

¶ Quare mortui iuxta ecclesiam sepeliemur. C. XIX.

6 N On æstimemus † ad mortuos, pro quibus curam gerimus, peruenire, nisi ꝙ pro eis siue altaris, siue orationum, siue eleemosynarum sacrificiis[f] solenniter supplicamus. Quamuis non pro quibus fiunt, omnibus prosint: sed his tantũ, quibus dum viuunt, cõparatur, vt prosint. Sed quia non discernimus[g], qui sint: oportet ea pro regeneratis omnibus[h] facere[7]: vt nullus eorũ prætermittatur, ad quos hæc beneficia possint & debeant peruenire. Melius enim supererunt ista eis, quibus nec obsunt, nec prosunt, quàm eis deerũt, quibus prosunt.

¶ Diligentius tamen facit hoc quisque pro necessariis suis, quo† pro illo fiat similiter à suis. ¶ Corpori autem humando quidquid impenditur: non est præsidium salutis, sed humanitatis officium, secundum affectum, quo nemo vmquam carnem suam odio habet. Vnde oportet, vt quam potest, pro carne proximi curam gerat, cum ille[i] recesserit, qui gerebat†. Et si hæc faciunt, qui carnis resurrectionẽ non credunt: quanto magis debent facere, qui credunt? vt corpori mortuo, sed tamen resurrecturo[k], & in æternitate mansuro impensum eiusmodi officium, sit etiam quodammodo eiusdem fidei testimonium.

¶ Quòd vero quisque apud me-

1 Pol. l. 8. ti. 5 Bur. l. 3. c. 152 Iuo par. 3. c. 314.

2 in concil. Tribur. c. 17.

3 Nic. ad cõsulta Bulgarorũ, c. 99.

4 Poly. ibid. Bur. l. 3. c. 153 Iuo par. 3. c. 216.

a Exhedræ hodie dicũtur loca, q̃ ī ecclesiis canonicorũ aut monachorũ, idest, claustris vulgo capitula dĩcũr. Vide Budæũ ī adno. priorib⁹. ad l. si vero. ff. d iis q deiec.

† *al. illis aliquid*

† *al. vicis*

† *al. extra ecclesiam*

"sepeliãtur corpora in ecclesiis, aut cœmeteriis.

† *Quos*] ori.

b Hæc sñia fuit Lau. & H. sed qđ sequitur, fuit sñia B. Isi. q̃ H. reprobat

c ¶*Econ*

d Superfluũ videretur & vanũ orare ꝓ mortuis, scđm L. & hoc cõtinetur sub isto, &c. scđm L. cuius fuit ista gl.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Econtra.*] contra id quod dicit, quod possumus orare pro mortuis. Ioan.

b *IN præsenti.*] ¶ *Iob.*]id est, coniugati.

c ¶ *Daniel.*]id est, virgines vel continentes.

d ¶ *Noe.*] id est, rectores ecclesiarum. & hoc intellige si decesserint in mortali. fic 25. dist. qualis.

e ¶ *Sed laborabit.*] id est, punietur æternaliter.

PRo obeuntibus.] Casvs. Bonifacius archiepiscopus quæsiuit à Gregorio si liceat specialiter ꝓ defunctis celebrare diuina, & oblationes offerre. Et respondet ꝺd ꝓ catholicis licet: pro impiis autem specialiter hoc fieri non licet.

" orandum ne est ꝓ his q̄ ī mortali peccato decesserunt.

f ¶ *Pro impiis.*] " Sed numquid ecclesia orabit pro illis quos constat decessisse in mortali? Videtur q̄ sic: qa eis viuis communicauit: ergo & mortuis, vt 24. q. 2. sane. argu. contra. 21. q. 3. Cypria nus? Resp. si euidens est aliquem decessisse in mortali, vt cum qs suspendit se, vel præcipitat aut alio modo se interficit, pro illo non est orandum, vt 23. q. 5. placuit. & q. 8. quicunque clericus. secus si est dubium. vnde si aliqs occisus est in ebrietate: non oratur pro illo, vt ext. de reliqu. audiuimus. & 23. q. 5. placuit.

Psal. 48.

Pol. l. 8. ti. 7

ANimæ.] Casvs. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, q̄ quattuor prosunt defunctis, s. oblatio sacerdotum, preces sanctorū. amicorū eleemosynę, & ieiunia cognatorum. In secūda parte dr̄, q̄ illa obsequia quæ fiunt circa corpus mortui, magis sunt solatia viuorum, quam defunctorum subsidia: non tamen ideo corpora defunctorū, & maxime iustorum sunt abiicienda. istud tñ seruitium quod corpori impenditur, apud Deum nō perit. multo magis eleemosyna quam viuentibus & sentientibus facimus, apud Deū perire nō debet.

† al. Idem

Pol. l. 8. ti. 6 Burc. l. 19. c. 112. Iuo p. 15 c. 124.

g ¶ *Animæ.*] Hoc c. est quasi pars illius, non æstimemus.

3 Aug. de cura ꝓ mort. & de ciuit. ca. 12. & 13.

h ¶ *Exanimis.*] i. exanimatis. i. mortuis. & est hic arg. " q̄ magis meretur homo impendendo aliquid viuis " ieiunium plus ꝓdest quam mortuis. Vnde viuis quàm defunctis. patet quòd sicut ieiuniū alicui⁹ liberat mortuū, multo potiꝰ alterius ieiuniū ꝓdest viuo. qđ cōcedo si ille ē vicine cōiūctꝰ illi, vt dixi 83. di. ꝑsbyter. ī gl. & ita.

TEmpus.] Casvs. Licet Beneuen. duiserit hoc c. in duas partes, ego tamen Bart. B. hoc c. diuido in 4. partes. In prima parte dicitur, q̄ inter mortē hominis & iudicium futurum animæ morātur in locis nobis occultis, prout quæque digna est requie vel ęrumna. In ij. parte dicitur, quòd beneficia viuorū prosunt defunctis, qui in præsenti vita ita egerunt vt sibi prodessent. In iij. parte dicitur, q̄ hæc beneficia non prosunt summe bonis, vel summe malis, sed mediocriter bonis, & mediocriter malis. In quarta parte dicitur quòd pro summe bonis fiunt gratiarum actiones, sed pro nō valde malis propitiationes: sed valde malis beneficia non prosunt, sed sunt consolationes viuorum: sed in mediocriter bonis operātur plenam remissionem: in mediocriter vero malis mitiorem damnationem. Secunda pars incip. ibi, *Neque negandum est.* Tertia ibi, *Est enim quidam.* Quarta ibi, *Et post pauca.*

moriam martyrum sepelitur: hoc tantum mihi videtur prodesse defuncto, vt cōmendans eum etiam martyrum patrocinio affectus pro illo supplicationis augeatur.

Econtra a *Hieronym. in epistola ad Gal. c. 6. ad ea verba [Vnusquisque onus suum.]*

¶ Post mortem orationes viuentium mortuis damnatis non prosunt.

C. XX.

IN præsenti sæculo scimus siue orationibus, siue consiliis inuicem posse nos coadiuuari. Cum autem ante tribunal Christi venerimus, non Iob b, nō Daniel c, nec Noe d rogare posse pro quoquam, sed vnumquemque portare onus suum.

¶ *Verba B. Hieronymi sunt hæc*: Obscure licet, docemur per hanc sententiolā nouum dogm. quod latitat, dum in præsenti sæculo sumus, siue, &c.

Verum hoc de impœnitentibus accipiendum est, de quibus propheta dicit: Non dabit Deo placationem suam, nec pretium redemptionis animæ suæ: & ideo frater non redimet eum, sed laborabit e *in æternum, & viuet adhuc in finem. De aliis autem intelligi non potest.*

Vnde Gregorius Papa I I. Bonifacio episcopo, epist. vltima.

¶ In pœnitentia defunctis bona prosunt viuentium. C. XXI.

1 PRo obeuntibus quippe consuluisse dignoscaris, si liceat oblationes offerre: sancta sic tenet ecclesia, vt quisque pro suis mortuis vere Christianis offerat oblationes, atque presbyter eorum memoriam faciat: & quamuis omnes peccatis subiaceamus, congruit, vt sacerdos pro mortuis catholicis memoriam faciat, & intercedat: non tamen pro impiis f (quamuis Christiani fuerint) tale quid agere licebit.

Item †.

¶ Animæ mortuorum quattuor modis soluuntur. C. XXII.

2 ANimæ A g defunctorum quattuor modis soluuntur, aut oblationibus sacerdotum, aut precibus sanctorum, aut charorum eleemosynis, aut ieiunio cognatorum. ¶ Curatio vero funeris, conditio sepulturæ, pompa exequiarum, magis viuorum solatia sunt, quàm subsidia mortuorum. Si aliquid prodest impio sepultura pretiosa, operit pio vilis, aut nulla. & *infra*. ¶ Nec ideo tamē contemnenda, & abiicienda sunt corpora defunctorum, maximeq; iustorū, ac fidelium. & *infra*. ¶ Vbi & illud salubriter discitur, quanta possit esse remuneratio pro eleemosynis, quas viuentibus, & sentientibus exhibemus, si neq; hoc apud Deum perit, quod exanimis h hominum membris officij, diligentiæque persoluitur.

A ¶ Animæ.] *Horum verborum vsque ad ver. curatio. nullus auctor inuentus est. Ea Burchardus citat ex dictis Origenis, Iuo ex dictis Gregorij.*

Item Augustinus in Enchiridio, c. 109. & 110.

¶ Ante diem iudicij, sacrificiis, & eleemosynis mortui iuuantur.

C. XXIII.

4 TEmpus, quod inter hominis mortem, & vltimam resurrectionem interpositum est, animas i abditis k receptaculis continet, sicut vnaquæq; digna est vel requie, vel ærumna pro eo, quod sortita est in carne, dum viueret. ¶ Neque negandum est defunctorum animas pietate suorū viuentium releuari, cum pro illis sacrificium mediatoris offertur, vel eleemosynæ in ecclesia fiunt. Sed hæc eis prosunt, qui cum viuerent, vt hæc sibi postea possent prodesse, meruerunt. ¶ Est enim quidam viuendi modus, nec tam bonus, vt non requirat ista post mortem: nec tam malus, vt ei non prosint ista post mortem. Est vero talis in bono, vt ista non requirat: & est rursus talis in malo, vt nec his valeat, cum hæc vita transierit, adiuuari. Quocirca hic omne meritum comparatur, quo possit post hanc vitam releuari quispiam, vel grauari. & *post pauca*.

¶ Cum sacrificia altaris, siue quarumcumque eleemosynarum pro baptizatis l defunctis omnibus offeruntur: pro valde bonis gratiarum actiones sunt: pro non valde malis propitiationes m sunt: pro valde n malis, etsi nulla sint adiumenta mortuorum, qualescumque viuorum consolationes sunt. centum eleemosynæ, tota pœna erit remissa, ergo iste liberabitur, quod hic negatur. Ad hoc dico, quòd si prima eleemosyna tollit centesimam partem pœnæ, secunda eleemosyna etiam tollit tantam pœnam, sed non tantam in quantitate, sed tantam in proportione, & sic semper aliquid remanet de pœna: & sic soluo illud quod obiicitur de indulgentiis. quòd si propter oblationem vnius denarij tollitur quarta pars peccatorum mortalium vel venialium, per oblationē secūdi denarij tollitur tm̄ in proportione, non tm̄ in quātitate: & semꝑ aliquid remanet, licet omne argētū effunderetur.

i ¶ *Animas.*] non summe bonas: nam tales credo statim ad cœlos volare, iuxta illud: Gaudent in cęlis animæ sanctorum. 25. dist. sanctorum.

k ¶ *Abditis.*] i. locis nobis occultis. Ex his verbis videtur quòd Augustinus dubitabat quo animæ defunctorum recedāt, cum infernus sit sub terra, & cœlum sit supra, vt 23. q. 4. hæc autem.

l ¶ *Pro baptizatis.*] Tantum prosunt orationes cuilibet, si fiāt generaliter* pro omnibus. sicut si fierent specialiter pro quolibet, vt ȷ. de consecr. distin. 5. non mediocriter.

* Hoc cetēris paribꝰ ñ est verū. vid S. Th. quol. 2. art. 14. 4 Sent. 4. di. 45. Anſ. l. 7. c. 170.

m ¶ *Propitiationes.*] id est, vt Deus propitius sit eis.

n ¶ *Pro valde.*] " Hic Aug. distinguit quattuor genera hominum, s. valde bonos & valde malos, mediocriter bonos & mediocriter malos. pro valde bonis non est orādum, iniuriam. n. facit martyri, q̄ orat pro martyre, vt extra de cel. Miſ. cum Marthæ. §. vlt. Itē nec valde malis prosunt, sed mediocriter bonis ꝓsunt, vt citius liberentur ab igne purgatorij *. mediocriter malis prosunt ad hoc vt minus puniātur, num quam tamen liberabuntur: & secundum hoc etiā patet, quòd oratione speciali oramus pro illis qui decesserunt in mortali: dummodo non sint summe mali: licet ar. contra. s. ead. pro obeuntibus. " sed pone quòd aliquis dat eleemosynam pro eo qui decessit in mortali peccato, qui est mediocriter malus, eleemosynæ vel orationes prosunt talibus ad mitiorem pœnam, vt hic dicit, ergo aliquantulum de pœna sublatum est a. Ponamus quòd centesima pars pœnę sit sublata per vnam eleemosynam. si ergo dentur

" Hominū genera quatuor sunt.

*Vide S. Th. 4. sent. di. 45 q. 2. art. 2.

" Eleemosynæ defunctis ꝓsunt.

a Hoc vult dicere, prima eleemosyna tollit cētesimā tortius pœnæ, secūda ñ totius cētesimā, sed residuū. & sic ꝺ aliis. & sic ét intelligitur qđ ȷ. dr̄. Ar.

Source : BIU Cujas

DE OBSERVATIONE. Hæc est 9. pars q. in qua continetur quod in seq.ca. declaratur.I.de Fan.

Casvs. Dictum est s. q sacrificia, vel eleemosynæ,& huiusmodi fiunt pro mortuis: sed quia hæc obseruantur circa diuersos dies : ideo vnde sumpsit initium talis obseruatio , videamus: & propter hoc inducit seq.c.

1Pol.l.8.ti.7 Anselm.l.7. c.169. Gen.50.

Via.] Casvs. Quęsitum fuit ab Ambr. vnde sumpsit initium obseruatio 3.7. & 30. & 40. diei in officiis mortuorum. Et resp. q à veteri testamẽto: & hoc probat auctoritate Gen. & Deut. nam filij Iacob seruauerunt eum aromatibus conditum in Aegypto 40. diebus : & cum portarent eum sepeliendum in spelunca duplici,luxerũt eum 7.diebus. Similiter legitur, quòd filij Israel luxerũt Moysem 30.diebus.De initio tertij diei nõ dicitut aliquid in hoc c.

Deut.34.

a ¶ *Lectio.*]scilicet Genesis 50.cap.

2 sc.humanę cõsolõis, & officij humanitatis debiti,vt docet Ambr. ĩ lib.de Abrahã patriarcha.&Ioan. Chrysost. c. ꝟbicũq;.j.e.

LVGERE.Hic incipit 10. pars q. in qua probat per 4.c. quòd non debemus plangere mortuos ex diffidẽtia tamquam non debeant resurgere. Ioan.de Fan.

Casvs. Supra facta est mẽtio de luctu, & ideo ponit hic Gratianus qualiter sit lugendum,& q̃ lugere nimium ex desperatione futuræ resurrectionis non licet, sed intuitu pietatis licet, vt j.ead.habent.

Vàm præposterum.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In j.parte ostenditur, q̃ sicut serui rebelles à dñis suis non remunerãtur, sic nos cęlestib.præmiis non honoramur:cum quotidie dicamus , Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra:&tamen dolentes & inuiti de hoc sæculo recedimus,qñ vocamur à Dño. In ij.parte dicit Cyprianus , q̃ Deus multoties sibi reuelauit , vt inter homines prædicaret mortuos non esse lugendos:qa non amittuntur , sed præmittũtur in patriam vitæ ad instar proficiscẽtium & nauigatorũ. Secunda pars incipit ibi,*Nobis quoque.* Seq.cap.planum est. *Efficiatur*,id est,debitum officij funeris impleatur.

b ¶ *Postulemus.*] cum Quibus autem prosunt, aut ad hoc prosunt,vt sit plena remissio, aut certe, vt tolerabilior fiat ipsa damnatio.

9 *De obseruatione autem tertij septimi,trigesimi,vel quadragesimi,dici quæritur,vnde exordium sumpserit.*

Ambrosius in lib.de obitu Theodosij imperatoris dicit fere in principio.

¶Quare certi dies in mortuorum commemoratione seruentur.

C. XXIIII.

1 QVia alij tertium [A]diem,alij tricesimũ,alij septimum, alij quadragesimũ obseruare consueuerunt: quid doceat lectio [a], consideremus.[Defuncto,inquit, Iacob,prȩcepit Ioseph pueris suis sepultoribus, vt sepelirẽt eum,& sepelierunt sepultores Israel,& repleti sunt ei quadraginta dies.Sic enim dinumerantur dies sepulturæ.Et luxit eum Israel [B] septẽ diebus.] Hæc ergo sequenda solennitas,quam præscribit lectio. Sic etiam in Deuter.scriptũ est[Quia plãxerũt filij Israel Moysem dieb⁹ triginta:& consummati sunt dies luctus.]Vtraque ergo obseruatio habet auctoritatem,qua necessarium pietatis [2] impletur officium.

A ¶ Alij tertium.] *Apud B.Ambrosium legitur*:Quia alij tertium diem,& tricesimum, alij septimũ,& quadragesimum. *Verum in missalibus Romanis tam antiquis , quàm recentioribus , & Ambrosianis nulla est mentio diei quadragesimi,neque in c.nullus.ĩ.dis.44. & j.de consec.dist.5. ex concilio Nannetensi. Est tamen frequens apud Græcos.*

B ¶ Israel septem.] *Codices B.Ambrosij habent* , & luxit eum Aegyptus septuaginta diebus : *quemadmodum habet editio.70. & vulgata. Sed tamen visa est ferri posse lectio hæc , quæ est in omnibus etiam Gratiani manuscriptis:quoniam paulo post in eodem,cap. 50.Genes. hæc adduntur de Ioseph, & ceteris filiis Israel.* Veneruntque ad aream Adad, quæ sita est trans Iordanem, vbi celebrantes exequias planctu magno , atque vehementi impleuerunt septem dies.

10 *Lugere autem , & tristaritam pro nostra,quam pro aliorum morte Cyprianus probibet,dicens in sermone de mortalitate.*

¶ Nec pro nostra, nec pro aliorum morte tristari debemus. C. XXV.

QVàm præposterũ est,quàmque peruersum,vt cum Dei voluntatem fieri postulemus [b], quando euocat nos,& accersit de hoc mundo Deus,non statim voluntatis eius imperio pareamus: obnitimur, & reluctamur:& peruicacium more seruorum ad conspectum Domini cum tristitia,& mœrore perducimur , exeuntes istinc necessitatis vinculo,nõ obsequio voluntatis:& volumus ab eo præmiis cœlestibus honorari, ad quem venimus inuiti [c]. *Idem paulo inferius.* ¶Nobis quoque ipsis minimis, & extremis quoties reuelatum est,quàm frequenter,atque manifeste , de Dei dignatione,præceptum est,vt contestarer assidue , & publice prædicarem, fratres nostros non esse lugendos accersione† Dominica de sæculo liberatos:cum sciamus non eos amitti , sed præmitti : recedentes præcedere,vt proficiscentes, & † nauigantes solent.

Item Ioannes Chrysostomus hom. 26. in c. 11.epistolæ ad Hebræos.

¶ Ex pusillanimitate mortuos lugere contingit. C. XXVI.

VBicumque [d] sepeliamur,Domini est terra, & plenitudo eius. Omnino fit , quod oportet fieri. Lugere autem,& deplorare, & lamentari eos , qui de hac vita decedunt,ex pusillanimitate contingit.

Hoc autem ex desperatione futuræ resurrectionis intelligitur. Vnde & Apostolus non simpliciter ait [*Nolumus vos ignorare de dormientibus, vt non contristemini,*] *sed addidit* [*sicut & ceteri,qui spem non habẽt*] *Pietatis namque affectu,& humanitatis intuitu mortuos lugere non prohibemur : sicut nonnullos sanctorum , aliorum exequiis pias lacrymas impendisse legimus.*

Hinc etiam Anastasius Papa, epist. 2. ad Nerianum.[3]

¶ Qui spem futuræ resurrectionis habent, de mortuis tristari non debent. C. XXVII.

4 HAbent forsitan illi iustam longi doloris excusationem:qui vitam alteram nesciũt [e], qui de hoc sæculo ad melius esse transitum non confidunt.Nos autem,qui nouimus,qui hoc credimus, & docemus : contristari nimium de obeuntibus non debemus : ne quod apud alios pietatis tenet speciem , hoc magis nobis in culpa sit.Nam diffidentiæ quodammodo genus est,contra hoc, quod quisque prędicat,torqueri[c] mœstitia,dicente Apostolo [Nolumus vos ignorare de dormientibus,vt non contristemini, sicut & ceteri,qui spem non habent.]

A ¶Torqueri.] *Sic est emendatum ex epistola B.Gregorij, in qua hoc idem habetur. In epistola Anastasij legitur*:contra quod quisque prædicator quæritur, iustitiam amans, dicẽte,&c.*In codicibus autem Gratiani etiam manuscriptis videbatur mista esse lectio ex vtraque hoc modo*, contra hoc,quod quisque prædicat quærere, iustitiam amans,dicente,&c.

Item ex concilio Toletano 3.c.22.

¶De eodem. C. XXVIII.

QVi diuina vocatione ab hac vita recedũt, cum psalmis tantummodo , & psallentium vocibus debent ad sepulchra deferri.Nam [A] funebre† carmen, quod vulgo defunctis cantari solet, vel in pectoribus se aut proximos,aut familias cædere omnino prohibemus. Sufficiat autem, quòd in spe resurrectionis, Christianorum corporibus famulatus diuinorum impenditur canticorum. Prohibet enim nos Apostolus nostros lugere defunctos, dicens[De dormientibus autem nolo vos contristari,sicut & ceteri, qui spem non habent.] Et Dominus non fleuit Lazarũ mortuum,sed ad vitæ huius plorauit ærumnas resuscitandum.Si autem † potest hoc episcopus

dicimus,Fiat volũtas tua. & est arg.q̃ opere id complere debemus quod voce protestamur.dist.23.psallmistã. † *al.accersitione.*

c ¶ *Inuiti.*] fic 23.q.5. ad fidẽ. & fic est arg. q̃ non debemus consequi commodum ex eo quod inuiti facimus, vt ff. ad Treb. si patroni. §.2. fic 17. q. 4.sunt qui opes.8.q.1. sciendum. † *al.vt*

d *Vbicumque.*]*Libera fortuna mors est : capit omnia tellus. Quæ genuit:cœlo tegitur qui nõ habet vrnam.*arg.cõtra.*Mollius ossa cubant manibus tumulata suorum.* Psal. 23.

HOC AVTEM. Casvs. Nunc soluit Grat. dicẽs nõ esse lugendum ex desperatione futuræ resurrectionis:& hoc probat auctoritate Pauli. sed propter pietatem lugere nõ prohibemur, sicut multos sanctos legimus fecisse:& ad hoc inducit duo se.c. 1.Thes.4.

Habent.] Casvs. Non est mirũ,si pagani lugent mortuos suos, qa excusationem habẽt, cũ de alia vita nõ confidãt. Sed nos Christiani nimium contristari de obeuntibus nõ debemus, ne quodãmodo diffidere videamur?& hoc probatur exemplo Apostoli dicẽtis: Nolumus vos ignorare,&c. *Apud alios*,i. laicos aut idiotas. 3Et ĩ regest. B.Greg.lib. 7.epist.111.

e ¶ *Nesciunt.*] id est, non credunt.Ioan. 4 Ans.l.7.c. 171. Bur.l.19 c.129.Iuo p. 15.c.139.

QVi *diuina.*] Casvs. Quæsitum fuit in concilio Tolet. vtrũ mortui sepeliendi sunt cũ psalmodia &luctu.Et resp. quòd cum psalmodiis sic: & lugere non debemus. quod probatur auctoritate Apostoli dicentis:De dormiẽtibus aũt,&c. & hoc qlibet episcopus parochianis suis prohibeat. religiosis tamen hoc specialiter prohibetur, 1.Thes.4.

f ¶*Religiosis.*]illi enim magis tenentur abstinere ab huiusmodi quàm laici.

Source : BIU Cujas

DE MORTVIS.

Hæc est 11. pars q. secundum Io. de Fan.

CASVS. Facit Gratian. quandam incidẽtem quæstionem, vtrum defuncti sciãt quæ in mundo geruntur à viuis? & respond. quòd nó: & hoc probat auctoritate Esaiæ.

a ¶*Sciant.*] " mali nescíũt nisi quod eis scire permittitur, similiter nec boni qui adhuc sunt in igne purgatorio: quia adhuc non fruuntur visione Dei, vt j. ea. fatẽdum. sed boni qui fruũtur visione Dei, sciunt qd agatur hic: iuxta illud Greg. Quid est quòd nesciant qui videtem omnia vidẽt [a]? Et alij dicunt, ꝙ boni dicuntur scire omnia quæ sunt eis necessaria.

b ¶*Nescíunt.*] qa nondũ erat hostia oblata, per quam aperta fuit ianua paradisi, vt extra de bapt. maiores. Ioan.

Attendum.] CASVS. Quæsitum est ab Augus. vtrum mortui sciant qd in hoc mundo agatur à viuis? & resp. ꝙ non, donec aliqd agitur hic. sed postea per mortuos qui vadunt ad eos sciunt non omnia, sed quæ illis permittuntur audire, & quæ istos recordari licet: aut per Angelos qui præsentes sunt rebus quæ in mundo aguntur, aut per ipsos q quandoq; ad nos venire credun tur, sicut econtrario Paulus viuus dr esse raptus in paradisum.

c ¶*Credunt.*] & male, quia sunt phantasmata, vt 26. q. 5. episcopi.

DE HIS AVTEM.

Hęc est 12. pars quęst. secundum Io. de Fan.

CASVS. Quæritur an homines qui suspenduntur in patibulis, sint sepeliendi in cęmeterio? Et resp. ꝙ sic, si ipsi pœnituerint, qa sicut communio sacramentorum eis in fine non denegatur, ita communio corporis Christi vel sepultura eis denegari non debet: quia scriptum est, Nõ iudicabit Deus bis in idipsum.

d ¶*In patibulis.*] " licite ergo sepeliũtur suspensi & concremati. dũmodo hoc fiat au-

† *al. A religiosis*

" Defuncti vtrum sciãt quæ hic aguntur.

Esa. 63.

aDñt qdãꝙ animæ immediatæ vidẽt ĩ speculo trinitatis sicut Angeli vñ Beda sup Lucã, in illo Euang. Homo qdã erat dives, &c. vbi dr, ꝙ iustiq videtcla ritatẽ, nihil est ĩ creatura qđvidere nõ possint: sub. s. quãtũ pmittit diui na potẽtia, scđm Ioan. de hoc satis reno. ar. j. px. c. 1.*

*Sed tu vide S. Th. 4. sent. dist. 45. qu. 3. art. 1. & dist. 49. q. 2. art. 5

1 Et Vorm. c. vlt.

2 Bur. l. 11. c. 76. Iuo p. 14. c. 124. Pan. l. 5. c. 22.

3 Naum j. se cundùm 70.

" Sepeliri pñt suspẽsi.

omnes Christianos prohibere, agere non moretur. Religiosis† tamen omnino aliter fieri non debere cẽsemus. Sic enim Christianorum per omnem mundum humari oportet corpora defunctorum.

A ¶ Nam funebre.] *Hinc vsque ad ver.* sufficiat. *addita sunt ex originali, vt intelligatur, quæ illa sint, quæ in hoc canone prohibentur.*

11 *De mortuis etiam quæritur, vtrum sciant* a *ea, quæ hic à viuis geruntur. Esaias ex persona populi afflicti ait* [*Abraham pater noster nescíuit.*] [b] *Augustinus quoque in libro de agenda cura pro mortuis, illud idem testatur, dicens, cap.* 15.

¶Mortui ex se nesciunt, quid hic à viuis geratur.

C. XXIX.

FAtendum est, nescire quidem mortuos, quid hic agatur: sed dum hic agitur: postea vero audire ab eis, qui hinc ad eos moriendo pergunt, non quidem omnia, sed quæ sinuntur indicare, qui sinuntur etiam ista meminisse, & quæ illos, quibus hæc indicant, oportet audire. Possunt & ab Angelis, qui rebus, quæ aguntur hic, præsto sunt, audire aliquid mortui, quod vnumquemque illorum audire debere iudicat, cui cuncta subiecta sunt. *& infra.* ¶Multi [A] quo que ad viuos, aliquos ex mortuis venire credunt [c], sicut econtrario Paulum ex viuis in paradisum raptũ esse diuina scriptura testatur.

A ¶Multi quoque.] *Apud B. Aug. sic legitur,* Mitti quoque ad viuos aliquos ex mortuis, sicut econtrario Paulus ex viuis raptus est, diuina scriptura testatur. *Sed ob glossam non est emendatum. Veritatem vero suæ sententiæ confirmat B. Augustin. aliquot aliis exemplis scripturæ sacræ: quare ex textu depraua to auctor glossæ errandi occasionem sumpsit.*

12 *De his autem, qui in patibulis suspenduntur, quæritur, an iuxta ecclesias sint sepeliendi. De quibus in Moguntinensi concilio 2. sub Rabano, c. 27. ita statutum est* [1].

¶ Non est deneganda communio his, qui in patibulis suspenduntur.

C. XXX.

2 QVæsitum est ab aliquibus fratribus de his, qui in patibulis [d] suspẽduntur pro suis sceleribus post confessionem Deo peractam, vtrum cadauera eorum ad ecclesias deferẽda sint, & oblationes pro eis offerendæ, & Missę celebrandæ, an non. Quibus respondimus, si omnibus de peccatis suis puram cõfessionem agentibus, & digne pœnitẽtibus communio in fine secundum canonicum iussum danda est: cur non [A] eis, qui pro peccatis suis pœnam extremam persoluunt? Scriptum est enim. [3 Non vindicat Deus bis in idipsum.]

A ¶ Cur non eis.] *Restitutus est hic locus ex ipso concilio Moguntino, & Vormacienſi, inductis aliquot verbis, quæ potius perturbabant, quàm illustrarent.*

¶PALEA. C. XXXI.

4 FVres, & latrones, si in furando, aut deprædando occidantur: visum est pro eis nõ orandum. Si comprehensi, aut vulnerati, presbytero, vel diacono confessi fuerint, communionem [A] eis non negamus.

A ¶Communionem.] *Antea legebatur,* confessionem. *Emendatum vero sic est ex Burchardo, Iuone & decretali: quibus locis hoc idem citatur ex concilio Triburiensi, et in eo, quod extat, habetur sententia c. 31. copiosius expositа: vbi etiam diaconi nulla fit mentio, sed ita dicitur,* Deoque & sacerdoti.

[*Item ex concilio Aurelianensi.*]

¶*Sic in omnibus codicibus, in quibus est hæc palea, & apud Burchardum, & Iuonem, & in decretali: ex quibus sunt multa emendata, & magni ponderis.*

¶De eodem. PALEA. C. XXXII.

5 SI fur, aut latro captus in præda absque occisione potest comprehendi, & tamen interficitur: quia ad imaginem Dei creati, & in nomine eius baptizati sunt, interfectores eorum quadraginta diebus non intrent ecclesiam. Lanea veste induti ab escis, & potibus, qui interdicti sunt, à thoro, à gladio, ab equitatu se abstineant. In tertia, quinta feria, & sabbato, aliquo genere leguminum, vel olerum, & pomis, paruisque piscibus cum mediocri ceruisia vicissim vtantur, & temperate. Sin autem à veridicis comprobatur testibus, quòd sine odij meditatione se, suaque liberando, Diaboli membra interfecerint, & [A] capi non poterant: pœnitentiam pro homicidio eis non iniungimus, nisi ipsi voluerint aliquid, quod humanitatis est, facere. Aut si presbyter est, non deponatur: cunctis tamen diebus vitæ suæ pœnitentiam agat.

A ¶Et capi non poterant.] *Loco istorum verborum in codicibus Gratiani erant hæc,* & pariter pœniteant, *quæ videntur pugnare cum proxime sequentibus,* pœnitentiam pro homicidio eis non iniungimus. *Restitutus autem est locus ex ceteris collectoribus.*

CAVSA XIIII.

Anonici† cuiusdam ecclesię quæstionem mouẽt de prædiis: testes ex fratribus suis producunt: negotiatoribus pecuniam crediderunt, vt ex eorum mercibus emolumenta acciperent.

1 *Hic primum quæritur, an liceat eis sua* e *repetere.*

2 *Secundo, an illi testes sint audiendi.*

3 *Tertio, an illud sit vsuras exigere.*

4 *Quarto, an liceat clericis, vel laicis à quolibet vsuras expetere.*

5 *Quinto, an eleemosynæ de vsuris fieri possint.*

6 *Sexto, an vsurarij pœnitentiam agere valeant, nisi, quod male acceperunt, restituant.*

QVÆSTIO I.

VÒd autem sua repetere non possint, facile videtur posse probari. Ait enim Dominus in Euangelio [*Si*

4 Extra de furt. c. 1. in Tribur. c. 31. Pol. l. 6. ti. 16 Burc. l. 11. c. 59. Iuo p. 13. c. 45.

"Ecclesia & non corpus Christi pro tegit malefactorem.

b Ad idẽ ex. de priuil. sane. verũ tñ q tali fugiti uo deferret bñ faceret: ſ ñ est statutũ, scđ Vin. S. tu defendas ꝙ talis ẽ p ecclesiã defendẽdus qa corpori Christi aliqua res añponi ñ d. 1. q. 1. c. multi. 95. dist. ecce. de cõs. di. 5. nihil. Arc.

5 Sẽtẽtia hr ext. đ hom. c. 2. Pol. ibi. Burc. l. 11. c. 60. & l. 19. c. 5. interfecisti furẽ. Iuo p. 13. c. 46.

e ¶ *Sua repetere.*] "

"Clerici an possint sua repetere.

Omnes clerici qui habẽt proprium vel habere possunt, possunt repetere sua: si nõ habent proprium non possunt, sed bona ecclesiæ suæ repetere possunt si sunt prælati: vel si prælati non sunt, de mandato superioris posſũt ea repetere, vt 16. q. 1. monachi. 2. Item omnes clerici possunt agere pro miserabilibus personis de mandato superioris, vt 86. dist. peruenit.

Vod autem.] CASVS. Hic intitulatur j. q. qua quærirur, an clericis liceat repetere sua: & certũ est, quòd omnes qui renunciauerunt propriis cum nihil habeant, sua repetere non

† *al. Clerici*

Matth. 19. Luc. 18. Marc. 10.

Source : BIU Cujas

non possunt,nomine tamen ecclesię suę de mandato sui superioris experiri possunt, & esse in iudicio, vt 16.q.1. monachi. clerici vero sæculares,& omnes qui non renuntiauerunt propriis,sua repetere possunt, quia neque lege neque canone prohibentur. Et procedit hoc ordine Grat.in hac quæstione.Primo probat v.auctoritatibus, quòd clericis sua repetere non licet, & hoc duabus:Domini, &alia Apostoli,quarta Greg. quinta Carthaginen.concil.tandem allegatis respondet duplicem adhibendo solutionem.& ita omnia plana sunt vsq; ad §.*Sicut ergo.*

Matth.5.

1.Cor.6.

a ¶ *Perfectus.*] id est, sine mortali peccato,&sine veniali.nam curam propriorum non possumus habere sine peccato,vt 25. dist.qualis.

1L.5.moral. c.8. ad 3.c. Iob.

b ¶ *Possideri.*] simile est tertia, quæst. prima.§.patet.vnde hęreticus non potest petere restitutionem aliquorum : quia nihil proprium potest possidere,vt 3.dist.8.quo iure.& 23.q.7.c.1.&2. nec laicus potest repetere decimas:quia eas non potest possidere, vt extra de prę scrip.causam. ad hoc enim vt quis possit aliquid repetere,requiritur quòd fuerit in possessione iuris vel facti, vt extra de rest. spolia.ex parte. vnde non sufficit probare spoliationẽ,nisi probauerit quòd possederit,vt extra de offi. deleg.consultationibus.vnde patet,quòd quilibet spoliatus habet restitutionis beneficium. extra de appell. significauerunt. & ext.de rest.spol. olim.

2 3.1.q.2. sacerdos.

"Restõnem qñque petit qui possidere nequit.

" Inuenio tamen ꝙ quis potest petere restitutionem, qui de iure possidere nõ potest. nam petitur restitutio cõsanguineæ cum qua de iure quis non potest commisceri , vt extra de rest. spol.litteras. Item sertius petit restitutionem rerum domini ablentis,quas de iure non potest possidere, vt C.si per vim vel alio modo.l.1.similiter vxor potest petere res à viro sibi datas si spoliata est : quarum rerum dominium non potest habere.ff.de vi & vi arma.l.1.§.deiicitur. Item habens plura stipendia petit restitutionem alicuius:cum tamen de iure non possit illud possidere cum aliis,vt extra de pręb.referente.Ioan. " Ego credo saluo meliori consilio , quòd laicus spoliatus decimis potest petere restitutionem,cum latro restituatur, vt extra de rest.spol.in litteris.cum laici quotidie possideant[a] decimas ex tolerantia prælatorum. secus in hæretico, cum sit excommunicatus , vt extra de hæretic.excõmunicamus.& decret.illa,causam.dicit detinere,& non possidere.B.

"Laicus pt decimas petere quibus spoliatꝰ est.

a De facto. quod dic,vt not. 16. q.7. c.1.Arc.

c ¶ *Habueritis.*]iniurioſe.ita vt scandalizemini propter hoc.

d ¶ *Sub nullius.*] id est, sub rei temporalis potestate nolo redigi intantum vt aliquem offendam, iuxta illud : " *Et mihi res:non me rebus submittere conor.*vt extra de ver.sig.intelligentia.

" Horatius in epistolis.

e *Episcopus.*] ¶ *Prouocatus.*]id est,in iudicium vocatus.debet enim per alium litigare,vt not.5.q.3.c.vlt. & si mala est causa ecclesiæ, non debet eam fouere:sicut nec tutor pupilli,vt ff.de admin.tut.l.quoties. §.sicut autem.

f ¶ *Quia ergo.*]require 3.1.q.2.sacerdos.

SICVT ERGO. Casvs. Concludit Grat.ex supradictis, quòd clericis sua repetere non licet.postea respondet dupliciter al

vis perfectus a *esse, vade,& vende omnia, quę habes,& da pauperibus.*] *Quia ergo isti iter perfectionis arripiunt, non licet eis sua habere.Multo ergo minus licet eis repetere: quia non debet repeti,quod possideri* b *non licet.* ¶ *Item*[*Si quis voluerit tunicam tuam tollere, & in iudicio tecum contendere, dimitte ei & pallium.*] ¶ *Item Apostolus in epistola ad Corinth.* [*Sæcularia igitur iudicia si habueritis* c*,omnino peccatum est in vobis.*] ¶ *Item Gregorius exponens*[1 *Omnia mihi licent:sed ego sub nullius* d *redigar potestate.*]*inquit.*[*Cum mens concepta desideria sequitur:seruire rebus conuincitur, quarum amore superatur.*]

Item ex concilio Carthaginensi 4.c.19.

¶ Pro rebus transitoriis episcopus prouocatus non litiget.
C. I.

EPiscopus nec prouocatus e pro rebus transitoriis litiget.

Quia ergo f *generaliter perfectis prohibetur in iudicio contendere:patet, quòd istis non licet stare coram iudice.* ¶ *His ita respondetur. Prohibetur perfecto, in iudicio stare captando lucrum,sed non euitando damnum.Vel aliter.Aliud est sua possidere:aliud est communium procuratorem esse.Canonici non possident sua : quia res Deo oblatæ non sunt alicuius. Vtuntur enim rebus ecclesiæ non vt suis,sed tamquam ad dispensandum sibi creditis.Vnde Prosper in lib.de vita contemplatiua*[2 *Sacerdos,cui dispensationis cura commissa est,& c.*] *require in causa eius, à quo pro ingressu monasterij pecunia exigebatur.* ¶ *Sicut ergo isti non sua possident:ita nec sua repetunt : sed res ecclesiæ, quarum procurationem gerunt.Similiter,quòd in iudicio prohibentur contendere , sic intelligendum est:videlicet, vt non sibi stent coram iudice ,sed aliis. Aliis autem coram iudice astitisse,& pro eis iudicem interpellasse non nullos sanctorum* g *legimus. Hi autem non sibi stant, sed pauperibus, quorum necessitatibus profutura repetunt : & ita non prohibentur stare coram iudice.* ¶ *Illud vero Euãgelij*[*Si qs abstulerit tibi tunicam,& c.*] *non est præcipientis,sed exhortantis.*

Vnde Augustinus ait libro 19. contra Faustum,c.25.

¶ Peccat qui vltra debitum exigit,non qui sibi debita reposcit.
C. II.

QVod debetur h,etsi benigne dimittitur, non tamen inique repetitur. Peccat autem, qui exigit i vltra debitum : ideoque lex modum figens,pœnam talionis k instituit. Sed tu eò longe es à peccato iniusti exactoris , quò omnino non exigis debitum : ideoque bonus magister ait [Qui te percutit in vnam maxillam, præbe ei alteram :] præsertim ne cogamur & ipsi reddere debitum ab eo,qui nullum l habet debitum m.

¶ *In aliquot vetustis exemplaribus cap. hoc coniunctum est superiori,& confectum est ex verbis B.Augustini lib.19. contra Faustum,c.25.hinc inde acceptis,& interdum etiam immutatis.Quare præstat integrum illud caput perlegere.*

Sic n *& cetera* o *accipias. Item in libro de sancta virginitate*[A]*,cap.14.& 15.*

A ¶Virginitate.] *Restituta est citatio ex Polycarpo.Antea citabatur,*ex sermone Domini in monte. *Sic etiam §. Quod præcipitur restitutum est B.Hieronymo.*

¶De eodem. C. III.

3 QVisquis præceptis non obtemperat:reus est,& debitor pœnæ.*& paulo post.* ¶ Præcepto Domini non obedire,peccatum est: consilio si vti nolueris, minus boni adipisceris,non mali aliquid perpetrabis. *Item Hieronymus* † *libro 1.contra Iouinianum.* Quod præcipitur, imperatur:quod impetratur P,necesse est fieri:si non fiat,pœnam habet.*& infra.* ¶ Vbi consilium datur : offerentis arbitrium est , vbi præceptum necessitas est seruientis [A].

A ¶ Seruientis.] *Sequebantur hæc verba,* vt obediat , vel imperantis , vt ei obediatur, *quæ sunt expuncta , auctoritate codicum vetustiorum,& originalis.*

fur ad pœnã dupli vel quadrupli pt cõueniri.

3 Polyc.l.1. tit.24.c.15.

b De hoc not. 12. q.2. fraternitas. ibi videas.& facit ad hoc ext.de sent. exc.cũ quis. & c. ea noscitur.vbi plene de hoc not.p Host.

† in vulgatis erat, *Greg. in epistol. ad Iouianum.*

Luc.6. Matth.5.

QVod debetur.] Casvs. Quæsitum fuit ab Aug.vtrum sit peccatum repetere sua? Et respondet quòd non,licet non possint benigne remitti, sed illi peccant qui vltra debitum exigũt:contra quos lex pœnam talionis instituit. sed qui nullo modo petunt , remoti sunt à peccato & pœna iniuste pœnitentis. *Eo,* id est,in tãtum. *Quo,* id est,inquantum.

h ¶ *Quod debetur.*]ex aliquo maleficio. vel intellige ex quolibet debito.

i ¶ *Vltra.*] " Videtur ergo quòd non possit licite peti pœna dupli vel quadrupli à fure,vt no.12.q.2.in antiquis.quod concedit Hug. sed non est ita: quia hoc habetur ex canone ꝙ peti possit. 11.q.2.in legibus[b].

k ¶ *Talionis.*] contra delinquentem , scilicet vt tãta satisfactio peratur ab eo, quanta iniuria præcessit,vt 23.q.3.sex differentię. vel loquitur de pœna talionis infligenda actori, qui iniuste litigat:&quia calumnioſe agens punitur in sumptibus litis, vt extra de pœ. calumniam.

l ¶ *Nullum.*] scilicet quo ipse teneatur aliis. vel aliter , id est, nulli vult soluere pœnam pro peccato debitam.

c istã gl.approbat &dt eam verã & not. Ale.de Im.ĩ l. more co.x.ff.d iom. iu. & ꝑ Spe. ti.d iudel.§.restat. ad fi.1.co.& ĩ tit. de leg. §.finitur. in ver. sed pone de facto. d Ope exceptiõis, vt dicã 18.q.2.dudum. ibi videas.63.dist. principali. Arc.

m ¶ *Debitum.*]id est,pœnam debitam ex peccato.

n ¶ *Sic &.*]hic est §.

o ¶ *Cetera.*] id est, quòd omnia sunt consilij:sicut illud,qui percusserit te in vnam maxillam,&c.

Quisquis.] Casvs. In hoc ca.& sequenti assignatur differentia inter præceptum & consilium:quia peccatum est non obedire præcepto , & pœnam sustinet , qui non obseruat: consilio vero non obedire peccatum non est , sed qui non obedit, minus boni adipiscitur.

p ¶ *Quod præcipitur,imperatur.*] Hic Greg.innuit differentiam inter præcipere & imperare[c].nam alias Aug.dicit:quod Cæsar præcipit,faciendum est, quod imperat,tolerandum est, vt 23.q.1.militare. Item inter mandatum & præceptum videtur esse differentia: quia finitur [d] mandatum morte mandatoris,vt extra de off.deleg. relatum. sed præceptum non, vt in auth.vt nulli iud.§.& hoc vero inbemus.coll.9. Item quandoque ea quæ sunt præcepti,consulunꝫ, vt 28. q.1. sic enim. quandoque etiam quæ sunt mandati, præcipimus,vt sic ęquiparentur præceptum & mandatum,vt C.de ac. & obl.si quidam.Item quandoque verbum rogandi pro verbo præcipiendi ponitur,vt 11.q.3.rogo.

Source : BIU Cujas

DE eo autem.] Casvs. Hic intitulatur secunda quæst. qua quæritur, an fratres vel domestici testes sint audiendi. Et certum est q̃ in causa criminali non admittuntur, vt 3. q. 5. c. 1. nisi quando clerici accusant suum prælatum, vt 2. q. 7. lator. & cum accusatur matrimonium propter consanguinitatem, vt 35. q. 6. c. 1. similiter in causa ciuili, domestici testes nõ admittuntur, vt 4. q. 3. etiam in re propria. clerici tamen tã pro sua ecclesia quàm p aliena bene admittuntur, vt j. ea. c. 1. & c. quamquam. Et procedit hoc ordine. Primo probat quod fratres & domestici testes non sunt admittendi. postea dat solutionem. Dicitur ergo, quòd tam leges, quàm canones prohibent domesticos testes aduersus extraneum assumi. Nam pro se quis testificari non potest, sed contra se sic. & ideo cum isti ferunt testimoniũ super rebus ecclesiæ suæ, quæ spectant ad suam vtilitatem, non sunt audiendi. Postea soluit dicens, quòd in causa criminali est hoc seruandum, sed in causa ecclesiæ bene admittuntur domestici testes, vt in seq. c. patet.

†al. extraneum

†al. districtio

a ¶ *An de suis fratribus.*] In causa criminali numquam admittuntur domestici, vt 3. q. 5. c. 1. nisi in duobus casibus. s. cum canonici accusant prælatum suum, vt 2. q. 7. lator. & cũ accusatur matromonium propter consanguinitatem, vt 35. q. 6. ca. 1. similiter in causa ciuili nõ admittitur domesticus. 4. q. 3. etiam ciuili iure. Item etiam nisi in causa ecclesiæ suæ, vt j. ea. c. 1. & extra de testib. insuper. Similiter ad probandum consanguinitatem admittitur domesticus, vt 35. q. 6. c. 1. siue agatur ad contrahendum, siue ad dirimendum matrimonium, vt extra qui matr. acc. poss. videtur. Sed pro alio impedimento matrimonij domestici non admittuntur, etiam si velint probare affinitatem, vt extra de testi. in litteris. Io. sed contra videtur dicere decr. extra de testa. super eo. & sic de facto seruatur: & in illa decr. in litteris. suspicio erat contra eum: quia steterat cum vxore per septem annos, & etiam ibi super affinitate inducebantur domestici. Præterea vt notauit ibi T. familiares sui erãt, vel domestici, quibus imperare potest ratione dominicæ vel patriæ potestatis. aliàs domestici bene admittuntur. [a] Ber.

"Testificari pñt q̃nque domestici. † *al. criminalibus*

a Alij cõtra 4. q. 3 ét ciuili iure. nam mercenarij sunt domestici. ff. de pœnis resplciẽ dũ. §. furti. C. de his q rendo ad ec. cõfu. tenti. Arc. "Canonic⁹ pro canonico testificari potest.

QVESTIO II.

DE eo autem, quod quæritur, an dẽ suis [a] fratribus testes producere possint, multis auctoritatibus videtur esse prohibitum. Leges enim tam sacrorum canonum, quàm sæcularium principum prohibent aduersus aliquem †, testem de sua domo produci. Contra se enim quisque testari potest, pro se vero minime. Quia ergo isti producuntur, vt pro seipsis testimonium ferant (Non enim vtilitatis suæ ecclesiæ se pènitus immunes arbitrantur futuros) patet, quòd eorum vox in talibus non est audienda. Sed distinctio † hæc, & testium examinatio in criminalibus causis seruanda est: in ciuilibus autem non vsquequaque. In criminali enim causa non licet testem de propria domo produci, in ciuili autem prælatis ecclesiæ licet.

Vnde Paschalis II Guidoni archiepiscopo Vienensi Apostolicæ sedis legato scribit dicens.

¶ Clerici pro sua ecclesia testimonium ferre possunt.

C. I.

SVper prudẽtia tua plurimum admiramur, quòd in negotio beati Stephani [b], clericorum ipsorum acceptare nolueris testimonium. Diuersæ namque sunt species causarum: nec in omnibus causis crimina agitantur. In criminibus † siquidem, accusatorum & testium illa districtio obseruanda est, quæ in canonibus continetur: ne qui ad probationem domestici assumantur. Ceterum in possessionum, vel huiusmodi negotiis hi potissimum assumendi sunt: qui eadem negotia tractauerunt [c], de quorum auditu, & visu [d] hæsitatio esse non debeat. Si ergo iidem clerici idonei sunt ad assertionem causæ illius, nullatenus remoueantur: sed sicut aliis litteris deliberatum est, inter sancti Ioannis, & sancti Stephani canonicos lis illa plenius decidatur.

Potest etiam intelligi aliter. Domestici ad probationem non admittantur, vt pro his videlicet, quorum sunt domestici, testimonium ferant. Hi autem (sicut supra de actoribus dictum est) non pro domesticis sed pro ecclesia, quæ mater est omnium pauperum, testimonium dicant. In conficiendis autem instrumentis sæcularium negotiorum, presbyteri non vocentur ad testimonium: sed si casu contractui eos interfuisse contigerit iubente episcopo testimonium dicant.

Vnde in synodo habita Romæ ab Eugenio Papa II. statutum est, c. 13.

¶ In conficiendis instrumentis sacerdotes ad testimonium non vocentur.

C. II.

QVamquam sacerdotum testimonium credibilius habeatur: tamen ipsi in sæcularibus negotiis pro [a] testimonio, aut conficiendis instrumentis non rogentur [e]: quia eos in talibus rebus esse non conuenit. Si autem [B] euentu [f] aliquo causæ interfuerint, & aliquid viderint, vel audierint [g], vbi nullæ idoneæ sæcularium inueniantur personæ, ne veritas occultetur [h], & malus vt bonus æstimetur, in prouidentia proprij episcopi sit, vt aut coram se [i] & competentibus [k] iudicibus, aut aliter [l] honorifice veritatem attollant †.

a Alij cõtra. [a] Ber. Supra prudentia.] Casvs. Guido archiepiscopus Vienensis Apostolicæ sedis legatus in causa quæ vertebatur inter canonicos S. Stephani, & canonicos S. Ioannis, canonicos S. Stephani ad pèrhibendum testimonium veritati recipere nolebat, quia domestici erant: quare Paschalis II. scribit sibi, & docet, quòd in causa criminali testes domestici non assumantur, sed in ciuili ecclesiastica, potius ipsi quàm alij recipiantur. præcipit ergo sibi vt à testimonio ferendo nullo modo repellat clericos B. Stephani, dummodo idonei videantur. *Altis litteris*, quibus causam illam commiserat sibi: vel aliis litteris super testibus recipiendis sibi missis prius.

b ¶ *Stephani.*] "Vnus canonicus potest inducere in testimonium suum concanonicum contra eiusdem ecclesiæ canonicos: quia non est magis domesticus vni quàm alij: & par affectionis causa suspicionem excludit vt ff. de ri. nup. non solum. §. sicut. & potest ipsum inducere contra suum prælatum, vt 2. q. 7. lator. Sed numquid potest eum inducere contra canonicum alterius ecclesiæ? Hug. dicit quòd non. Tu potes dicere quòd sic: quia non est domesticus istius, sed ecclesiæ tantum. similiter prælatus iste potest induci in testem pro ecclesia sua: dum tamen alius constituatur, qui nomine ecclesiæ agat, vt extra de test. insuper [b]. nec dicuntur isti ferre testimonium in propria causa: quia causa ecclesiæ non est in causa singulorum, vt 12. q. 2. qui manumittitur. sic legatarius fert testimonium in causa testamenti, in quo aliquid ei relictum est, vt instit. de testam. §. legatarius. Sed nonne talibus imperatur ab ecclesia? ergo non possunt esse testes p illa, vt 4. q. 3. idonei? Sed istud est in fauorem religionis. "nam contra rationem pro religione iudicatur, vt ff. de relig. & sum. sunt personæ. Sed licet dicam, quòd vnus canonicus potest esse testis in causa sui con canonici: non tamen dico, quòd possit esse iudex suus contra extraneum, quia minor causa repellit aliquẽ à iudicio quàm à testimonio, vt extra de off. deleg. cum R.

b Ad idẽ ff. de verb. sig. princeps. C. de dign. ius senatorũ. §3 cõtra, quia executores negotiorũ, & administratores in eisdẽ negotiis testes esse non pñt. ff. đ test. mãdatis. Arch. "Cõtra rõnem cõem p religione iudicatur.

1 Pol. l. 4. tit. 31.

c ¶ *Tractauerunt.*] quia ea quæ in capitulo gesta sunt, melius possunt probari per canonicos quàm per alios, vt extra de testib. veniens. in fin. licet lex dicat, aliàs inter domesticos, facile quid cõfingi posse pro negotij qualitate, vt C. de donat. data.

d ¶ *Et visu.*] 3. quæst. 9. testes.

POTEST. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima soluit aliter quàm superius dixerat, dicens quòd domestici ad testimonium non admittuntur pro eo cuius sunt domestici. supradicti autem clerici nõ pro domesticis admittuntur, sed pro ecclesia, quæ mater est omnium. In secunda parte dicitur, quòd presbyteri in contractibus sæcularium non debent ad testimonium vocari. si tamen casu interfuerint, iubente episcopo testimonium ferre possunt, vt in seq. c. docetur.

†al. testificentur

QVamquam.] Casvs. Quæsitum fuit ab Eugenio, vtrum sacerdotes sint vocandi ad testimonium super conficiendis instrumentis in negotiis sæcularibus? Et respondet quòd non, si tamen casu interfuerunt, vbi laici non inueniuntur idonei, iubente episcopo possunt dicere testimonium, ne veritas occultetur.

e ¶ *Non rogentur.*] an possit clericus cogi, no. 2. q. 6. statuendum.

f ¶ *Euentu.*] s. 4. q. 3. ad fidem.

g ¶ *Vel audierint.*] & hoc est in illis casibus, vbi testimonium valet de auditu, vt 3. q. 9. si debitum.

h ¶ *Occultetur.*] istud est regulare, q̃ in defectum probationum qui libet possit cogi, vt ext. de test. cog. peruenit. immo talis admittitur qui aliàs non est idoneus, vt 4. quæst. 3. item serui responso. simile est 55. distinct. priscis. & de consec. dist. 4. in necessitate. & C. de hæretic. l. vlt.

"Clerici nõ cogũtur testificari.

c Ad idẽ ex. đ test. c. fiqs & maxime cũ tũc iurare dẽant, q̃ facere ñ debẽt laico. 12 q. vlt. c. vlt. secundùm Io. de Fan.

i ¶ *Coram se.*] sed qualiter testatur clericus coram episcopo, cum causa versatur coram laico iudice, cum continentia causæ diuidi non debeat, vt extra de sequest. ad hęc? Resp. "hoc est priuilegium clericorum, quòd non coguntur coram quolibet iudice testificari, sicut egregiæ personæ non coguntur coram quolibet iudice testificari, vt ff. de iureiur. ad personas. [c]

k ¶ *Competentibus.*] scilicet iudicibus ecclesiasticis.

l ¶ *Aut aliter.*] id est, vt committat episcopus aliquibus, qui recipiant testimonia ipsorum.

A ¶ Pro testimonio.] *Sic est emendatum ex conciliis Eugenij II. & Leonis III. & Polycarpo. Aliter enim legebatur*, pro conficiendis instrumentis ad testimonium non rogentur.

B ¶ Et si autem.] *In conciliis ipsis, & Polycarpo legitur*, si enim euentæ causæ aliquid viderint, &c.

Source : BIU Cujas

Vòd autem.]Casvs.Hic intitulatur 3.q.in qua quæritur vtrum sit vsura,si aliquid præter sortem exigatur? Et certũ est,ꝙsic:nisi cum ecclesia mutuat pecuniam laico,ad hoc vt prædium ecclesiasticum de manu laici redimatur: quo casu fructꝰ ecclesiastici fundi præter sortem retinebit, vt dicit Inn. III.in prima decre. de feu. & Alex.de vsu.in prima decr.in fi.Similiter non licet aliquid expectare præter sortem, vt j.ea.c.1. Spes enim facit vsurarium sicut simoniacum. ar. 1.q.3.non solum.

"Vsura aliqñ non cõmittitur licet vltra sortem quid accipiatur.

1sent.3.dist. 37.Iuo p.13. c.17.

2 Adde hic Bal.ĩ rub.C. đ cõsti.pec. ĩ j.gl.&ĩ l.3. & ibi clariꝰ pẽũdẽ Bal. & Sal.C.de exer. Bal.l.2 ĩ pr.C.đvsu. rei iu.& c.j. col.5. de plꝰ pe.late pSa. ĩ aut.ad hęc q.11.C.đvsu. Iasl.cũctos. col.14.ver.6 & vlti. q̃ro. C. de sum. trin.Io.Cal. conl.11.posito sub ti. de vsur.D.Ale. cõs.303.inc. viso ꝓcessu causæ vertẽtis inter Io. col. vlt. 3&ibi gl.or. 4Sent. ibid. Iuo p. 13. c. 18. Pann.l.3. c.160.

5 Concord. tex.in l.j. §. cũ vrbẽ.ff.d of.pfe.vr.& l.1. C.de hæred.inst.

"Cõtractus duo sunt gratuiti.

a ¶ *Quòd autem.*] Hic quæritur an"vsura sit vltra sortẽ aliquid recipere? Et certe sic:ni si in quinq; casib.Primo in casu fauore ecclesiæ.ext.de vsur.c.1. & ca.conquestus. Secundo,& cum fideiuss or soluit sortẽ & vsuras, potest vsuras petere, vt ff. de fideiuss. constitutus. Tertio,& cũ pœna petitur præter sortem, vt 12. q.2. in legibus. Quarto,& cum petitur vsura tãquam interesse,vt dicam j.e.q.4.quoniam multi.& ff.pro so.l.socius qui.Quinto,&cũ recipitur aliquid pro re q̃ non consistit in pondere,numero vel mensura,sicut in locatione.Itẽ in sexto casu ratione incertitudinis, vt extr.de vsur.in ciuitate. &non solum quodcumq; lucrũ,sed etiam ipsa spes facit hominem vsurarium, vt j.e.c.1.sicut spes facit hominem simoniacum, vt 1.q.3.non solum." Ad intelligentiam autẽ huius quęstionis scias, ꝙ duo sunt contractus, qui de natura sui gratuiti sunt, vt mutuum & commodatum.In mutuo certum est & requiritur,quòd sit gratuitum:alioquin est vsura.Item si commodatũ non est gratuitum,non quidem est vsura,sed tamen si aliquid recipitur pro commodato, statim desinit esse commodatum: quia aut recipitur aliquid pro re ipsa,aut pro vsu rei.si pro re ipsa aliquid recipitur,aut est pecunia:aut alia res.si pecunia,est emptio seu venditio.si alia res,erit contractus permutationis. si pro vsu rei accipitur pecunia,erit contractus locationis.si res alia,erit contractus innominatus,do,vt des,vel do,vt facias.omnes isti contractus sunt liciti laicis etiam causa negotiationis,vt 88.dist.fornicari. Clerici tamen in quantum possunt debent abstinere ab emptione & venditione: quia illud non facile fit sine peccato, vt j.de pœn. distin.5. qualitas. tamen in causa necessitatis permissum est clericis negotiari,vt extra ne cler.vel mona.ca.1.licitum tamen est clericis emere aliquam rudem materiam, & inde aliquod artificium facere, si eis sua non sufficiunt,vt 91.dist.clericus victum.& 21.quæst.1.c.1.de consec.dist.5.numquam. & tunc non acquiritur lucrum ex negotiatione, sed ex artificio. talia enim lucra licita erant Apostolis, vt 21. q.1.c.1.

QVÆSTIO III.

Vòd autem[a] *prꝛeter summam emolumenta sectari, sit vsuras exigere, Augustini auctoritate probatur, qui in psalmum 36. ad ver.* [*Tota die*]*scribit dicens.*

¶Qui plus,quàm dederit,accipit,vsuras expetit. C. I.

1 SI fœneraueris homini,id est, mutuam pecuniam tuam dederis,à quo aliquid plus, quàm[b] dedisti,expectes accipere,non pecuniam solam, sed aliquid plus, quàm dedisti[2],siue illud triticum sit, siue vinum, siue oleum, siue quodlibet aliud si plus, quàm dedisti,expectas[c] accipere, fœnerator es,& in hoc improbandus,nõ laudandus.

Item Hieronymus super Ezechielem,lib. 6.ad c.18.[3]

¶Quidquid supra datum exigitur,vsura est. C. II.

4 PVtant quidam vsuram tantũ esse in pecunia[d]. Quod prævidens scriptura diuina omnis rei aufert superabundantiam, vt plus non recipias, quàm dedisti[5]. *Item ibidem.* ¶Alij pro pecunia fœnerata solent munuscula accipere diuersi generis:&.non intelligunt vsuram appellari,& superabundantiam,quidquid illud est, si ab eo, quod dederint, plus acceperint.

Item Ambrosius in lib.de Tobia,c.14.

¶Quidquid forti accedit,vsura est. C.III.

Vòd autem[a] *prꝛeter summam emolumenta sectari, sit vsuras exigere, Augustini auctoritate probatur, qui in psalmum 36. ad ver.* [*Tota die*]*scribit dicens.*

¶Qui plus,quàm dederit,accipit,vsuras expetit. C. I.

1 SI fœneraueris homini,id est, mutuam pecuniam tuam dederis,à quo aliquid plus, quàm[b] dedisti,expectes accipere,non pecuniam solam, sed aliquid plus, quàm dedisti[2],siue illud triticum sit, siue vinum, siue oleum, siue quodlibet aliud si plus, quàm dedisti,expectas[c] accipere, fœnerator es,& in hoc improbandus,nõ laudandus.

Item Hieronymus super Ezechielem,lib. 6.ad c.18.[3]

¶Quidquid supra datum exigitur,vsura est. C. II.

4 PVtant quidam vsuram tantũ esse in pecunia[d]. Quod prævidens scriptura diuina omnis rei aufert superabundantiam, vt plus non recipias, quàm dedisti[5]. *Item ibidem.* ¶Alij pro pecunia fœnerata solent munuscula accipere diuersi generis:&.non intelligunt vsuram appellari,& superabundantiam,quidquid illud est, si ab eo, quod dederint, plus acceperint.

Item Ambrosius in lib.de Tobia,c.14.

¶Quidquid forti accedit,vsura est. C.III.

alicui gratis mutuat pecuniam, venditor tenetur ei ad antidora,vt ext.de testa.cum in officiis. & ff.de pet.hær.sed & si.§.consuluit.& naturaliter est ei obligatus ad aliam. quare ergo illam naturalem obligationem non potest deducere in ciuilem,s.vt pactum fiat pro illa danda,ad quam tamen tenetur,cum etiam talia pacta interueniãt in spiritualib. ad quæ aliàs quis tenetur.ext.de præb.significatum.&ext.de ele. significasti. 6Iuo p.13. c.26.

6 PLerique refugientes præceptaᵉ legisᶠ, cum dederint pecuniam negotiatoribusᵍ, non in pecunia vsuras exigunt, sed de mercibus eorum,tamquam vsurarum emolumẽta percipiunt.Ideo audiant, quid lexʰ dicat[7]. [Neq; vsuram,inquit,escarum accipies, neque omnium rerum.]*Item paulo post.* ¶Et esca vsura est,& vestis vsura est, & quodcumq; sorti accedit[i], vsura est, quod velis ei nomen imponas,vsura est. *Item paucis interiectis.* ¶Si quis instaurandum conuiuium putat, ad negotiatorem[k] mittit, vt absynthiaci[A] capellam sibi gratis deferat,ad caponem dirigit, vt Picenum vinũ, aut tyriacũ†requirat: ad lanium, vt hilam†sibi procuret,ad alium, vt poma[l] sibi adornet.

A ¶A bsynthiaci.]*De hoc vino,quod tardam coctionẽ accelerat,i deoque instaurandis conuiuiis aptum est,meminit Dioscorides,libr.5. ca.49.Lampridius de Heliogobalo, inquit,&* rosato,atque absynthio† vulgus ad bibendũ inuitauit.*De hoc Alciatus parer.li.7.c.vl.*

Item ex concilio Agathensi.[8]

¶Quando amplius, quàm debetur, exigitur,vsura est. C. IIII.

9 VSura est,vbi amplius requiritur,quã datur. Verbi gratia,si dederis solidos decem,&amplius quæsieris: vel dederis frumenti modium vnum,& super aliquid exegeris.

Ecce euidenter ostenditur, quòd quidquid vltra sortem exigitur,vsura est.

6 PLerique refugientes præceptaᵉ legisᶠ, cum dederint pecuniam negotiatoribusᵍ, non in pecunia vsuras exigunt, sed de mercibus eorum,tamquam vsurarum emolumẽta percipiunt.Ideo audiant, quid lexʰ dicat[7]. [Neq; vsuram,inquit,escarum accipies, neque omnium rerum.]*Item paulo post.* ¶Et esca vsura est,& vestis vsura est, & quodcumq; sorti accedit[i], vsura est, quod velis ei nomen imponas,vsura est. *Item paucis interiectis.* ¶Si quis instaurandum conuiuium putat, ad negotiatorem[k] mittit, vt absynthiaci[A] capellam sibi gratis deferat,ad caponem dirigit, vt Picenum vinũ, aut tyriacũ†requirat: ad lanium, vt hilam†sibi procuret,ad alium, vt poma[l] sibi adornet.

A ¶A bsynthiaci.]*De hoc vino,quod tardam coctionẽ accelerat,i deoque instaurandis conuiuiis aptum est,meminit Dioscorides,libr.5. ca.49.Lampridius de Heliogobalo, inquit,&* rosato,atque absynthio† vulgus ad bibendũ inuitauit.*De hoc Alciatus parer.li.7.c.vl.*

Item ex concilio Agathensi.[8]

¶Quando amplius, quàm debetur, exigitur,vsura est. C. IIII.

9 VSura est,vbi amplius requiritur,quã datur. Verbi gratia,si dederis solidos decem,&amplius quæsieris: vel dederis frumenti modium vnum,& super aliquid exegeris.

Ecce euidenter ostenditur, quòd quidquid vltra sortem exigitur,vsura est.

Vtant.] Casvs. Quidam pecunia mutuata pecuniam p vsura recipere nolebant, sed munuscula, quòd dicebãt non esse vsuram. sed Hiero. dicit quòd quidquid vltra sortẽ recipitur, vsura reputatur. d ¶*Pecunia.*]stricte sumitur hic nomen pecunia. nam generaliter dicitur pecunia quidquid habes, vt 1. q.3.totum.

Lerique.] Casvs. Quidam cum pecuniã mutuassent negotiatoribꝰ, de lucro mercium partem recipiebant: quæsitum fuit ab Ambro. vtrum hoc debeat reputari vsura? Et respondet ꝙ sic:& non solum hoc, sed etiam quidquid vltra sortem exigitur, quocumque nomine censeatur,dicitur vsura. & ad hoc probandum actoritatem legis Mosaicæ in ducit. Sequens c. planum est.

7 Adde ad hoc plene not. p Iasi.in l. cunctos. col.12. C.de sum.trin. Deut.23. d Istã sniam tꝫ Gof.ext.đ vsu.cõsuluit sed gl.ꝓced. vr innuere cõtrarium, ver. itẽ non ne. Arc. †*al.absynthiati* † *al.theriacum* † *al.vuluam*

e ¶*Præcepta.*]nolunt quidam facere contra legem, sed faciunt fraudem legi. Ille vero facit fraudem legi,qui obseruat verba legis, sed mentem eius circumuenit,vt ff.de legib.fraus." Fit fraus legi quatuor modis. De re ad rem, id est, quando in fraudem datur aliqua res, vt hic, & prima, quæstione prima. sunt nonnulli. talis est fraus Macedoniani.ff.ad Macedo.l.sed Iulianus. §. mutui. Item de persona ad personam,vt cum quis sub persona alterius exercet vsuram, vt 46. dist. sicut non suo. & cum maritus non potest aliquid dare vxori, supponit aliam personam cui det, vt ff.de dona. inter vir.& vxo.hæc est ratio. §.vltim.Item de vno contractu ad alium contractum fit fraus, vt cum mulier non possit dare aliquid viro, fingit se vendere ei,vt ff.de don.inter vir.& vxo.si sponsus.§.circa.sic decimasexta,quæst.tertia.si sacerdotes.Item de vno contractu ad alium fit fraus,sed alio modo,vt cum mulier non possit fideiubere,constituit se principalem debitricem, vt ff.ad Velle.quamuis.33.quæst.5. mulierem[e].

" Legi fit fraus quadrupliciter.

eDehac materia plene not.extr.de priui.quãto ibi videas ĩ sum.Host. đ contrah.em ptio.§.vlt.

f ¶ *Legis.*]id est,canonis legitime agentis,scilicet legis propheticæ dicentis:Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram,

g ¶ *Negotiatoribus.*] videtur, quòd si quis pecuniam suam dedit negotiatori, vt inde emat merces, & det sibi partem lucri, quòd illud sit licitum. quòd non concedo, si periculum spectet ad recipientem, vt sit inter eos contractus mutui. sed si per illa verba societatem contrahunt, & tunc periculum spectat ad vtrumque, tunc bene licitum est, quòd vnus socius det pecuniam, & alter suppleat laborem qui deest in pecunia, vt ff. pro soc. l. quinta.

h ¶*Lex.*]Mosai ca.

i ¶*Accedit.*]ex pacto.

k ¶*Ad negotiatorem.*]cui credidit pecuniam.

l ¶*Poma.*] Videtur ergo quòd vsura differat in hoc à crimine simoniæ, " quia crimen simoniæ non committitur in modico, vt extr. de simon.& si quæstiones. sed non est ita. & ca.& si quæstiones.intelligas,quòd non præsumitur in modico committi simonia ratione personæ.

" Simonia an in modico committatur.

Quòd

aPericulo.l. si vnꝰ ex sociis.§.si vnꝰ pro socio.

b Arg.ff.de iureiu. eum qui.

cVẽdere puta locando. Fran. Purp. l.2.§.j.co.9. nume.68. si cer.pe.

Source : BIU Cujas

Vòd vero nec.] Casvs. Hic intitulatur 4.q. qua quæritur vtrum laicis vel clericis liceat vsuras accipere: Et certũ est, ꝙ non, nisi in casib. notatis supra in prox. quæst. & in apparatu, & in summa illius quæstionis.

a ¶*Quòd vero.*] Nulli licitum est vsuras sumere, nec etiam Iudæo, vt ext. de vsu. post. miserabilẽ. videtur tamen ꝙ in casu licitum sit ẽt Christiano sumere vsuram, vt j. e. c. vlt. tamen licitũ est aliquãdo vltra sortem aliqd recipere, vt notaui in proxima quæst. supra in summa.

QVÆSTIO IIII.

Vòd vero a, *nec clericis, nec laicis liceat vsuras exigere, probatur auctoritate Gelasij, & aliorum.*

Ait enim Gelasius Papa scribens episcopis per Lucaniam, & Siciliam, c. 17.

¶A quæstibus negotiationis clerici abstineant. C. I.

1 Clerici aut ab indignis b quę stibus nouerint abstinendũ, & ab omni cuiuslibet negotiationis ingenio, vel cupiditate cessandum, aut in quocumque gradu sint positi, si cessare A c noluerint, mox à clericalibus officiis abstinere cogantur.

A ¶Si cessare noluerint.] *Hæc non sunt in epistola, neque referuntur* ſ. *di. 88. c. consequẽs. sed non sunt expuncta ob glossam.*

Item ex concilio Arelatensi primo, quod confirmauit Papa Siluester, c. 12.

¶Excommunicentur ministri, qui fœnerantur. C. II.

2 Ministri †, qui fœnerantur, placuit iuxta formam diuinitus datam d eos à communione abstinere.

Item ex concilio Tarraconensi, c. 2.

¶Qui volunt esse in clero, à studio negotiationis abstineant. C. III.

3 Canonum statutis firmatum est, vt quicumque in clero esse voluerit, emẽdi vilius, vel vendi e carius studio non vtatur. Quod certe si voluerit exercere, cohibeatur à clero.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 62. 4

¶Alienetur à clero vsuras, aut superabundantiam exigens. C. IIII.

j Si quis oblitus timorem Domini, & sanctam scripturam, quæ dicit: [Pecuniam suam non dedit ad vsuram.] post hanc cognitionem magni B concilij fœnerauerit, & centesimas exegerit, aut ex quolibet f negotio turpe lucrum quæsierit, aut per diuersas species vini, vel frugis, vel cuiuslibet rei, emendo, vel vendendo aliqua incrementa susceperit, de gradu suo deiectus, alienus habeatur à clero.

B ¶ Magni concilij.] *Sic loquitur Martinus Bracharensis: quoniam hanc sententiam accipit ex capite 17. concilij Nicæni, quod citatur infra ea. c. quoniam. & in duobus vetustis Gratiani exemplaribus post hoc continuo illud subiungitur.*

Item ex concilio Tarraconensi, c. 3.

¶Pro pecunia, quam clericus mutuo dedit, iusto pretio species accipere potest. C. V.

ij 5 Si quis clericus solidum g in necessitate pstiterit, hoc h tum recipiat sub eo pretio donec perueniat ad summam quã mutuauit. Si vero non vult speciem, sed pecuniam: recipiat eam sine augmento. Ita videtur mihi quęstio huius c. formanda, licet Beneu. aliter eã formauerit: nec in ea casus positio à sua differt, nisi in formatione quęstionis. & Hugo fere idem dicit cum Beneuen. Sequẽs c. patet.

de vino, vel frumento accipiat, quod i mercandi k causa tempore l statuto decretum m fuerit venundari. Ceterum speciem non habuerit necessariã, ipsum, quod dedit, sine vllo augmẽto recipiat.

Item ex concilio Carthaginensi † *3. c. 16.*

¶Clericus non accipiat plus quam commodauit. C. VI.

6 Nvllus clericorum amplius recipiat, quàm cuiquã accommodauerit: si pecuniam, pecuniam accipiat: speciem eãdem, quãtam dederit, accipiat: & quidquid aliud, tantum, quantum dederit, accipiat.

Item Leo Papa epist. 1 c. 3. 7

¶Etiam laicis vsura damnabilis est. C. VII.

8 Nec hoc quoque prætereundum esse duximus, quosdam lucri turpis cupiditate captos vsurariam exercere pecuniã, & fœnore vellẽ diteſcere. Quod nos, non dicam in eos, qui sunt in clericali officio constituti, sed & in laicos cadere, qui Christianos se dici cupiunt, condolemus. Quod vindicari acrius in eos, qui fuerint confutati, decernimus, vt omnis peccandi opportunitas adimatur.

Item ex Nicæno concilio, c. 17. 9

¶Eiiciantur à clero turpia lucra sectantes. C. VIII.

10 Qvoniam multi clerici aquaritiæ causa turpia lucra sectãtes, obliti sunt diuini præcepti, quo dictum est [Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram.] fœnerantes, centesimas exigunt, statuit hoc sanctum concilium, vt si quis inuentus fuerit post hãc definitionem vsuras accipere, vel ex quolibet tali negotio turpia lucra sectari, vel etiam species frumentorum ad sescuplum dare, omnis, qui tale aliquid conatus † fuerit ad quæstum n, deiiciatur à clero, & alienus ab ecclesiastico habeatur gradu.

¶*Supra distin. 47. hic idem canon affertur ex versione Dionysij, qui nunc ex prisca, quæ est in collectione Isidori.*

Item Iulius Papa. 11

¶Turpe lucrum sequitur, qui minus emit vt plus vendat. C. IX.

12 Qvicumque tempore messis, vel vindemiæ, non necessitate, sed propter cupiditatẽ comparat annonam, vel vinum, verbi gratia de duobus denariis pe lucrum? Et respondet quòd sic. & dicit Hugo, quòd hoc capitu. loquitur generaliter tam de clerico, quàm de laico. Sequens capit. patet.

g ¶*Solidum.*] ſ. pecuniam numeratam.

h ¶*Hoc.*] i. tantum.

i ¶*Quod.*] i. quantum.

k ¶*Mercandi.*] si deberent vendi.

l ¶ *Tempore statuto.*] id est, solutionis tempore.

m ¶*Decretum.*] à iudi vult dicere, quòd creditor frumentum pro tanta pecunia debet recipere, quantum valuit tempore solutionis b, & ita cõsiderandum est tempus solutionis. sed si non est præfixa: tunc æstimatur quantũ valet tempore quo res petitur, vt ff. si cert. peta. l. vinum.

† In vulgatis erat Agathensi 3.]

Nec hoc.] Casvs. Dicit Leo Papa, quòd quidam turpia lucra sectãtes, vsuras exercent: de quo dicit se valde dolere nõ solum in clericis, sed etiam in laicis: quod dicit esse acrius vindicandum in clericos quàm in laicos, vt ceteris metus incutiatur.

n *Qvoniam.*] ¶*Ad quæstum.*] "videtur hic quòd phibeamur sumere vsuram causa lucri captandi, non autem vitãdi damni. ar. ad hoc ſ. e. si quis obligatus. vbi dicit incremẽta susceperit, maxime si sit bonæfidei contractus c, vbi ex sola mora veniunt vsuræ. vt ff. de vsur. mora. §. in bonæ. si quis ergo est in mora soluendi, ab eo possunt repeti vsuræ, non tamquam vsuræ, sed tamquam interesse, vt ff. pro so. socius qui. & tunc petuntur vsuræ iudicis officio, non iure actionis. licite enim potest quis agere ad hoc vt reddatur indemnis, vt ext. de fideiuſ. peruenit. & 12. q. 2. si quis de clericis. vbi agitur ad interesse.

Qvicumque.] Casvs. Aliqui tempore messium vel vindemiarum, non necessitate, sed propter lucri cupiditatem emunt vinum vel annonam pro duobus denariis, hac intentione, vt seruent postea, donec pro quattuor vendant vel pro pluribus. Quæsitum est à Iulio Papa, vtrum hoc sit tur-

---

1 dist. 88. consequẽs. §. p inde. Iuo p. 13. c. 28.

2 Iuo p. 13. c. 10. †*De ministris*] orig.

a Vel de turpi lucro hoc intellige: ſ cõtra in vsura, scdm L. de hoc le. & not. extr. de vsur. pterea. ibi videas. Arc.

3 Burc. l. 2. c. 122. Iuo p. 13 c. 13. & p. 6. c. 197.

4 in capitu. Mart. Brac.

Psal. 14.

5 Iuo p. 6. c. 369. & p. 13. c. 14 Pan. l. 3 c. 159.

6 Anſ. l. 7. c. 153. Bur. l. 2. c. 124. Iuo p. 6. c. 198. & p. 13. c. 9. Pan. l. 3. c. 158. Rab. pœn. c. 32.

b Nõ intelligas ꝙ hic imponatur necessitas vẽditori aliud ꝙ debeat accipiendi, sed plus ñ exigendi. aliud enim ꝙ alio ñ ꝓt solui inuito. ff. d. sol. si qs. C. e. ti. cũ aũt. scd Bar. Isid. Ar. 7 & in conc. Aqsgr. c. 62. 8 Pol. l. 4. tit. 31. Bur. l. 2. c. 123. Anſ. l. 7. ca. 149. Iuo p. 6. c. 65.

c "Vsuræ causa dãnivitãdi pñt peti. 9 & in Aqlgran. c. 40.

10 dist. 46. qm̃ multi. Bur. l. 2. c. 12. Iuo p. 13. c. 8 Psal. 14.

c Quæ sint actiões sine cõtract. bonæ fidei, hr̃ insti. de act. §. actionũ. & no. ext. de exce. cũ venerabilis. in gl. q̃sitũ, &c

† *al. commentus*

11 capit. l. 1. c. 131.

12 Pol. ibid. Burch. l. 2. c. 127. Iuo p. 6. c. 201. & p. 13 c. 21. Pan. l. 3 c. 162.

Source : BIU Cujas

"Vsura qñque ſi fit, licet pro quatuor quinq; ſoluantur.

a ¶*Modium.*] "ſi aliquis vendat merces quę modo valent quattuor, & facit pactum, vt ei dentur quinque ad terminum præfixum: illud non eſt vſura, ſi dubium eſt quantum poſſunt valere merces illæ ad terminum præfixum, vt ext. de vſur. in ciuitate. licet ſi venderet longe cariori foro, quàm modo valeant, tunc eſſet vſura, vt ext. eo. ti. conſuluit. Io. Et quod dicitur de venditione mercium, intelligitur ſi tempore cõtractus non fuerat vẽditurus: alioquin eſſet vſura, vt ext. e. ti. c. vlt. B.

b *Si quis.*] ¶*Rapinam.*] ſic ergo vſurarius eſt raptor. ergo in eum non trãſfertur dominium, ſicut nec in ſimoniacũ.

"dñium an trãsferatur in vſurariũ.

"poteſt tamen concedi, ꝙ trãsfertur dominium in eum. Item cũ vſurarius non audiatur, niſi reſtituat vſuras quas ab aliquo receperit, ergo nec raptor, vt videtur: quod non admitto, & rapina large ſumitur pro qualibet iniuſta vſurpatione, vt 32. q. 4. meretrices.

1 Pol. l. 6. tit. 20.

Quid dicam.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas par. In 1. par. dicitur, ꝙ crudelis eſt, q vſuram exercet, ſicut ille qui facit rapinã: quia vſura reſtitui debet, ſi ſit ſub quo iudice repeti poſſit. In 2. par. inuehitur contra auaritiam & cupiditatem vſurarij, quæ ſatiari non poteſt. Et oſtendit, ꝙ vſurarius cũ peccato poſſidet vſuram, quia alienũ eſt: & ideo reſtituendum, quia iniuſte poſſidet, & eo male vtitur.

Prouerb. 17.

c ¶*Reddi.*] i. dari, quia verbum reddendi ponitur pro verbo dandi, ff. de ver. ſig. verbũ reddendi. "Poteſt tamen dici, quòd ſecundum leges non ſunt dandæ vſuræ, tum quia ſacræ leges non dedignantur imitari ſacros canones, vt 2. q. 3. §. notandum. tum quia Imperator iuber ſeruari ea quæ ſtatuta ſunt in Nicæno cõcilio, vt in Auth. de eccl. tit. in prin. col. 9. ſed Nicænum concilium prohibet vſuras, vt 47. di. quoniam. & j. e. quoniam. cum ergo Imperator conſtitutione ſua confirmauit ſtatuta Nicæni concilij, patet quòd voluit derogare omnibus legibus, quæ loquuntur de vſuris. Vel dic vt dixi 10. diſt. lege.

2 Hinc B.T. Aq. i opuſc. tra. de vſur. c. 5. infert, ꝙ ſecũdũ legẽ diuinã non transfertur dñiũ ĩ vſurariũ, ſed tm̃ ſecũdũ legẽ humanam.

d ¶*Scriptum eſt.*] in prologo Bibliæ.

e ¶*Totus mundus.*] id eſt, quælibet parua pars mũdi a, vt hæc dictio, totus, hic ponatur diſtributiue.

"Vſurę etiã ſcdm leges ſi sũt dãdæ.

f ¶*Nec obolus.*] ſupple eſt totus mundus.

g ¶*Alienum.*] canon fingit rem alienam illam qua quis male vtitur, vt hic, & 47. diſi. ſicut hi. & ext. de ver. ſig. c. ius dicitur.

aHic vult dicere, ꝙ ea q̃ poſſidet, licet pauca, ita ei ſufficiũt ac ſi totus mũdus eſſet ſuus, ſecundùm Gof. Aro

PORRO. Casvs. Supra dictum eſt, quòd vſuræ non debent exigi: nunc ponit caſum, in quo poſſunt exigi. & ad hoc inducit ſequens c.

Ab illo.] Casvs. Quæſitum fuit ab Ambroſio, à quo vſuræ exigi ſine peccato vel recipi poſſint. Et reſpondet quòd ab illo cui nocere merito deſideramus, & contra quem bellum iuſte mouemus, ſed bello vincere non valemus. Hoc c. intelligit H. generaliter de Iudæo, pagano, hæretico, & Chriſtiano quolibet contra quẽ bellum iuſte mouetur.

h ¶*Cui.*] ſicut nulli nocere debes. ſic à nullo debes petere vſuras, vt c. intelligatur negatiue, & ſic planum eſt. Alij dicunt, quòd ab hoſtibus licitum eſt petere vſuras. nam & omnia eorum licite poſſumus auferre, vt 23. q. 7. c. 1. & 2. & quibuſcumque inſidiis poſſumus nocere eis, vt 23. q. 2. dominus.

i ¶*Vbi ius.*] iuſtum bellum eſt quod geritur ex edicto principis, vt 33. q. 2. iuſtum. Ioan.

Vòd vero.] Hæc q. diuiditur in quattuor par. in 1. quarum probat per 9. auctorit. quòd de vſuris & rebus male acquiſitis de quibus dominium non transfertur, non poſſunt fieri eleemoſynæ. Secunda ibi, *Econtra.* Tertia ibi, *Item obijcitur.* Quarta ibi, *Sed Aug.* Io.

Casvs. Hic intitulatur quinta quæſtio, vbi quæritur an ex vſuris & rebus male acquiſitis poſſint eleemoſynæ fieri. Et certe quidam dicunt, quòd ex nulla re illicite acquiſita poteſt eleemoſyna fieri, vt j. ead. eleemoſyna. & 1. quæſt. 1. non eſt putanda. vbi dicitur: Honora Dominum de tuis iuſtis laboribus. & in Deutero. Non accipies mercedem proſtibuli. Alij diſtinguunt vtrum transferatur dominium, vel non. Vbi non transfertur dominium, de rebus illis eleemoſyna fieri non poteſt, vt de rapina & furto. Vel vbi transfertur, ſed datur repetitio, ſimiliter eleemoſyna fieri non poteſt, vt in vſura, & re per metum extorta, & etiam in ſimonia. Vbi autem transfertur dominium, & non competit repetitio, eleemoſyna fieri poteſt, vt de re per meretricium acquiſita, & de re quæ datur hiſtrioni. vt j. cap. qui habetis. & capit. non ſane. Quòd dicitur, non accipies mercedem proſtibuli, non obſtat: quia oblatio licet de ea fieri non poſſit, non prohibetur quin eleemoſyna fieri poſſit. & quod dicitur: Honora Dominum de iuſtis laboribus, non prohibet quin idem de aliis.

3 Iuo p. 23. c. 37.

† *ibi inquit*] orig.

k ¶ *Quòd vero.*] "Quidam generaliter dicunt, quòd de nullo illicite acquiſito poteſt fieri eleemoſyna, nec de meretricio, nec de vſura, nec de alea, nec de hiſtrionatu, nec de ſimonia. ſcriptum eſt enim: Honorabis Dominum Deum tuum ex iuſtis tuis laboribus. prima, quæſtione 1. non eſt putanda. & in Deuteron. dicitur: Non accipies mercedem proſtibuli. & eſt arg. ad hoc infra eadem, eleemoſyna. & trigeſimaſecunda, quæſtione quarta. ſicut non ſunt. nam illicite acquiſita non ſunt in bonis noſtris, nec noſtra, vt ff. pro ſoc. cum duobus. §. vltimo. Alij dicunt, quòd ſi de illicite acquiſitis non transfertur dominium, vel etiam transfertur, ſed competit repetitio, non poteſt tamen fieri eleemoſyna, vt in vſura. argumen. extra de iureiurand. debitores. & in ſimonia, vt extra de ſimon. veniens. Sed ſi non datur repetitio, & transfertur dominium, bene fit inde eleemoſyna, vt ſi aliquid datur meretrici, illud non poteſt repeti, vt ff. de condict. ob turpem cauſam. idem quòd ſi. §. quoties. vnde de tali poteſt meretrix facere eleemoſynam. Idem de eo eſt quod datur hiſtrioni, & de eo quod extorquetur ratione officij alicuius, vt infra eadem, non ſane. Quod autem dicitur, quòd ſacerdos non poteſt percipere mercedem proſtibuli, poteſt dici, quòd non debet recipi oblatio meretricis, licet eleemoſyna poſſit inde fieri. & hæc eſt ratio, vt propter rubor em citius conuertatur, vt nonageſima diſtinctione. oblationes. & decimaſeptima, quæſtione quarta. miror. Sed de illis quæ ſunt extorta per violentiam, non ratione officij alicuius, vt de rapina & de furto: non poteſt fieri eleemoſyna. Dicunt tamen quidam, quòd ſi res furtiua vendatur, de nummis illis poteſt fieri eleemoſyna: quia non ſunt nummi furtiui qui dantur pro re furtiua, vt ff. de furt. qui vas. §. vltimo. quod non credo, vt extra de vſur. cum tu. in fine b.

† *immolantũ*] orig.

La puteun fut elle ſuiſi des aumones auec ces penſees de ſon conſcience?

b ā hoc nō ext. de deci. extrāſmiſſa

l ¶*Nolite.*] ¶*Vſuris.*] hic inculcatio verborum eſt, & fœnus dicitur vſurarum. Vnde Lucanus:

Hinc vſura vorax, auidumque in tempore fœnus.

Immolans.] Casvs. Augu. in hoc c. reprehendit illos qui ex male acquiſito faciunt oblationes. Nam qui offert ſacrificium vel oblationes ex iniuſte acquiſito, ſimilis eſt illi qui interficit filium in conſpectu patris. nam qui rapit pauperibus, & qui ſanguinem fundit humanum, & homicida reputatur, & ſimiles ſunt in malo. *Immolans*, ideſt, immolantis.

m ¶ *Iniquorum.*] Supra prima, quæſtione prima. nullus. & cap. non eſt putanda.

a ¶*Nec*

Source : BIU Cujas

a ¶*Nec in multitudine.*]sed in meritis,vt 24.q.1.odi.
b ¶*Sanguinis.*]Supra 86.dist.pasce.
c ¶*Fratres.*]id est,pares siue similes in peccato.ĩ.ead.c.multi.& de pœn.dist.1.Homicidiorum.

Forte.]Casvs. Quidam putant se non peccare si auferant auaro & diuiti, vt pauperib.largiantur: sed dicit Aug.q tales diabolica suggestiõe mouentur:quia q talia faciunt, addunt iniquitatem iniquitati.

" Malũ pp bonũ nõ est faciendum. 1 Fa.ad hũc tex. l.cũ hi. de transa.

d ¶*Non habebo.*]"nec enim propter bonum est faciẽdum malum, vt 30.q.1.nosse.32.q.4 sicut nõ sunt[a].non vr tamen,q talis furtum committat: qa furtũ non fit nisi adsit animus lucrandi,vt ff.de fur.l.1.sed non est ita. quia species furti est ex alieno largiri,vt ff. de fur. si pignore.§.1.

a Ad hoc plene extra ne cleri. vel mon.c.3.

Si quid inuenisti.]Casvs.dicit Aug. in hoc c.q si aliqs inueniat aliqd,&animo lucrãdi retinuit, talis dicitur raptor: nam q alienũ negat, si inueniret alienũ, tolleret. & dolet q plus non inuenit. Deus enim respicit cor,& nõ manum. Sequentia duo capitula patent.

" Furari intendẽs qñq; furtum non committit.

e ¶*Si quid inuenisti.*]" hic notabis q si inuenit aliquã rem habitã pro derelicto, licet intendã eam furari:non tñ committo furtum. Item si nõ habetur p derelicto, credo tamẽ q habeatur pro derelicto,similiter non cõmitto furtum. si autẽ non habetur pro derelicto,ne credas q habeatur,si eo animo accepisti,vt domino restituas, nõ committis furtũ:hoc tamen in libello debes ptestari. hoc totũ habes ff. de fur.falsus.§.q alienũ.

" thesaurus inuẽtus cuius est.

"Item & hoc scias,q si qs inuenit thesaurũ in loco p prio, statim inuẽto is est:si autem in loco alieno, & casu fortuito eum inuenerit, dimidius fit inuentoris, & dimidius fit dñi loci. si vero studiose quæsiuit, & inuenit eum in loco alterius, totus erit domini loci.si vero in sacro vel religioso loco casu fortuito inuenit thesaurum, totus est inuentoris, vt inst.de re.di.§.thesaurus. & C.de thesaur.l.nemo. lib.10.Ioan.

2& serm.21. de verbis Apostoli.

3 Pol.l.6. tit.16.

f *Multi.*]¶*Dicũt.* Isti male dicunt:quia omnes scire debent quod suum non est,ad alios pertinere, vt C.vnde vi.cõ querebatur.

4Pol.l.2.ti.1 Pan.l.2.c.191

Neque.]Casvs.In hoc ca.ostendit Aug.q malum præcedens(vt rapina vel inuasio)non excusatur propter bonum sequens. & hoc probatur duobus exemplis:s.primo & tertio. Et econuerso bonum præcedens non vitiatur malo sequenti.& hoc probat duobus exemplis:s.secundo & quarto.Et no.quòd prima duo exempla opponuntur sibi:& sequentia duo similiter. Secundum exemplum est ibi,*Neque si altàs.* Tertium ibi,*Nec tyrannice.* Quartum ibi,*Nec vituperabilis ordo.*

g ¶*Iustificat.*]ar.q non improbatur propter malum cohærens:nec malum approbatur propter bonum cohærens[b],vt 56.di.vndecumque.& 23.q.5.relegentes.Ar.contra. 22.q.2. si quælibet.

b Ad hoc r. q.6.cõsuetudo.32.q.2.§. his ita. & c.

h ¶*Laudabilis.*]i.licet iniuste electus bene vtatur dignitate, per hoc nõ conualescit dignitas,vt 1.q.1.principatus.hoc tamen fallit,vt ext.de ren.nisi.

q qdqd.11.q.3 q recte.arg. cõtra.23.q.5 tunc saluabitur.Arc.

i ¶*Iniusta.*]i.iniuste ac quisita. Omnis enim potestas à Deo est.ar. 23.q.1.quid culpatur.

5 Origenes homil.4. ad c.6.Leuitic.

Denique.]Casvs. Quæsitũ est ab Ambr.vtrum in cã pecuniaria,quę vertitur inter aliquos,possit sacerdos ,p altero licite postulare? Et resp. q nõ: quia commodius est vt neuter iuuetur, quam grauetur alter: qa ad officiũ sacerdotis spectat: vt nemini noceat, sed prosit omnib.& facit principiũ c.ad propositum Gratiani,ſ.vt alienum nõ auferam, vt alteri subueniam, pecuniariter maxime.

tal.quisquam

k ¶*Denique.*] sic 11.q.3.nolite.cum suis cõcor.& 13.q.2.non æsti memus.

l ¶ *Neutrum.*] Ar. "q nulli subueniendum est cũ iniuria alterius, vt 22.q.2.primum[c].& cauendum est ne præ textu nocentis innocens puniatur. C. de his q latr.oc.l. 2.in fi. qa sanctius est,&c. ff. de pœ.absentẽ.&pœna suos tenebit auctores.C.đ pœ. sancim⁹. ext.đ his quæ fi.à ma. par.c.quęsiuit.nec debet alteri per alterũ iniqua conditio afferri, vt ff.de reg.iu.non debet.

" Puniri nõ debet alter pro altero.
c Arg.32.q.4 14.di. q ait. C. de stat.& ima.l.vlt.

m ¶*Nõ est sacerdotis.*] Ar. q sacerdotes non possunt aduocare in causis,vt hic.& 88.di. perlatum. Ar.contra. 15.q.2. obseruandum. Sol.coram seculari iudice non possunt allegare nisi pro certis psonis,vt extr.de post. c. 1. sed coram ecclesiastico bene. Io. Hodie sacerdos non potest postulare nisi pro se & ecclesia sua, vel pro coniunctis & miserabilib.personis, vt extra eo.c.vlt.B.

Scriptum.]Casvs. Quæsitum fuit à Gregor. an de illicite acquisitis possint facere peccatores sacrificia vel oblationes? Et resp.quòd non: & hoc probat exemplo Cain,ad cuius munera vel personam dominus non respexit, cum malus esset & impius : sed ad Abel & ad munera eius respexit. Dona enim iniquorum non probat altissimus,sed bonorum.

6 3.qu.7.in grauibus. Prouerb.15. Genes.4.

n ¶ *Scriptum.*] hoc c.expositum est supra 3.q.7.in grauibus.§.ecce.

iniquorum,nec in multitudine[a] sacrificiorum eorũ propitiabitur peccatis. Qui offert sacrificium de substãtia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui.Panis egentium,vita pauperis.est[1]. Qui defraudat illum, homo sanguinis[b] est. Qui aufert in sudore panẽ, quasi qui occidit proximum. Qui effundit sanguinem,& qui fraudem facit mercenario,fratres[c] sunt.

Item Augustinus in li. 50. Homiliarum, Hom.7.

¶Non est aliquid rapiendum diuitibus, vt detur egenis. C. III.

FOrte aliquis hoc secum cogitat,& dicit: multi sunt Christiani diuites, auari, cupidi: non habebo[d] peccatum, si suum illis abstulero, & pauperibus dedero. Vnde enim illi nihil boni agunt, mercedem habere potero, si ego eleemosynas dedero. Etiam ĩ hac re parcat vnusquisque animę suę: quia huiusmodi cogitatio ex diaboli calliditate suggeritur. Nam etiam si totum tribuat pauperibus,quod abstulerit,addit potius peccata,quam minuat.

[*Item Hieronymus.*]

¶De eodem. PALEA. C. IIII.

† *al.in rapina moriens*

NEmo qui † rapit, moriens,si habet vnde reddat,saluatur. Si eos quorum fuit,inuenire non poterit, ecclesiæ, vel pauperibus tribuat.

¶*Hæc & sequens Palea absunt à plerisque vetustis, etiam in quibus cetera esse solent.In vno autem habetur supra ea. q.4. post c.st quis vsuram.*

[*Item Ambrosius.*]

¶De eodem. PALEA. C. V.

RApinam emere non licet, nisi ea intẽtione, vt cui est ablata,reddatur.

Item Augustinus in lib. 50.Homiliarum, Hom 9.[2]

¶Furtum committit,qui inuentum non reddit. C. VI.

[3] SI quid inuenisti[e],& non reddidisti, rapuisti:quantum potuisti,fecisti.Quia plus non inuenisti, ideo non plus rapuisti. Qui alienum negat, si posset, & tolleret.*&paucis interiectis.* ¶Deus cor interrogat,non manum.

Item Gregorius li.7.epi. 110.ad Siagrium.

¶Qui de rebus concessis, & bene quæsitis eleemosynam impendit,illa placet Deo. C. VII.

[4] ELeemosyna redemptoris nostri oculis illa placet,quę non ex illicitis rebus,& iniquitate congeritur, sed quæ de rebus concessis, & bene acquisitis impenditur.

¶ *In epistola B. Gregorij verbis huius capitis præponuntur verba capitis,non est putanda. supra 1.q.1.*

Item Hieronymus in lib.Leuitici.[5]

¶Peccat,qui rem inuentam non reddit. C. VIII.

MVlti sine peccato putant esse, si alienum,quod inuenerint, teneant: & dicunt[f], Deus mihi dedit:cui habeo reddere? Discant ergo peccatum hoc esse simile rapinæ, si quis inuenta non reddat.

Item August.lib.de bono coniugali,c.14.

¶Bonus vsus non iustificat iniuste quæsita. C. IX.

NEque enim si agris inique, ac perperam inuasis ita quisque †vtatur, vt ex eorum fructib⁹ largas eleemosynas faciat,ideo rapinam iustificat[g]. ¶Neq; si alius ruri paterno,vel iuste quęsito aurus incumbat, ideo culpanda est iuris ciuilis regula, qua possessor legitimus factus est. ¶Nec tyrannicæ factionis peruersitas laudabilis[h] erit, si regia clementia tyrannus subditos tractet.¶Nec vituperabilis ordo regię potestatis, si rex crudelitate tyrãnica sæuiat. Aliud est namque iniusta[i] potestate iuste velle vti, & aliud est iusta potestate iniuste velle[A] vti.

A ¶Velle vti.] *Post hæc verba B. Augustinum sequitur,c.concubina.ĩ.32.q.2.*

Item Ambrosius lib.3.de officiis,c.9.

¶Cum alterius detrimento alteri subuenire non licet. C. X.

DEnique[k] si non potest subueniri alteri,nisi alter lædatur, commodius est neutrum [l] iuuari,quàm grauari alterum.Ideoque in causis pecuniariis interuenire non[m] est sacerdotis : in quibus non potest fieri, quin frequẽter lædatur alter, qui vincitur: quoniam intercessoris beneficio se victum arbitratur. Sacerdotis est igitur nulli nocere, prodesse velle omnibus:posse autem solius Dei est.

Item Gregorius in regesto lib.7.indict.2. epist. 126.Recaredo regi.

¶Eleemosynę,& sacrificia non placẽt Deo, quæ offeruntur ex scelere. C. XI.

[6] SCriptum[n] est [Victimæ impiorum abominabiles Deo:

Source : BIU Cujas

CONTRA. Hæc est 2. pars q. secundum Ioan. de Fan.

CASVS. Supra probatũ est, ꝙ de furto, vel rapina, vel cõsimilib, elee mosynæ vel oblationes fieri non debent. Nunc probant contra exemplo Iudæorum, qui de vasis quæ mutuo acceperunt ab Aegyptiis, ædificauerũt postea tabernaculũ Domino. Sed huic obiectioni resp. Grat. per seq. c.

Dixit.] CASVS. Quæsitum fuit ab Aug. vtrum exemplo Iudæorum, qui Aegyptios expoliaue runt auro & argento, Gen. 4. possit quis suum proximum spoliare? Et respondet ꝙ non. nec Iudęi furtum fecerũt, sed pręceptum Domini seruauerunt.

a ¶ *Sumendum exemplum.*] Arg. ab exemplis nõ esse argumentãdum. 12. q. 2. gloria. ver. neque vero. Arg. contra. 37. dist. qui de mensa.

b ¶ *Furtum.*] ar. ꝙ hostes possumus decipere & eis sua auferre, vt 43. di. in mandatis. 23. q. 7. c. 1. & 2. ẽ. dist. 8. quo iure. & C. de cõmer. & merca. l. 2. Ecclesi. 34. Prouerb. 15. "Delicta ex cusantur au ctoritate maioris.

Hic tamen ideo excusantur, quia maioris auctoritate hoc fecerunt: & ita est ar. hic. Exod. 3. quòd auctoritas maioris excusat in illicitis, vt 63. dist. Salonitanæ. & de conse. dist. 5. discipulos. 23. qu. 1. qd culpatur. sic Abrahã & Sampson, & alij multi fuerunt excusati auctoritate Domini, vt 23. q. 5. si non licet. arg. contra 16. q. 1. in canonibus. & 12. q. 2. quicunque.

1 paulò aliter in orig. Bur. l. 11. c. 53 Iuo p. 13. c. 2

ITEM OBIICITVR. Hæc est 3. pars qu. in qua quæritur vtrum rapina in decalogo inueniatur prohibita: & probat quòd sic per c. seq. Io. de Fan.

CASVS. Adhuc probat Grat. quòd ex illicite acquisito velut ex rapina possunt eleemosynæ fieri. nam rapina nullo Dei mandato videtur esse prohibita. sed respondet quòd cum furtum sit prohibitum, omnis illicita vsurpatio intelligitur esse prohibita, vt probatur seq. c.

Poenale.] CASVS. Docet hic Augu. quòd maius est peccatum rapere manifeste, quam occulte furari: & ꝙ nomine furti in lege veteri rapina & omnis illicita vsurpatio intelligitur.

2 32. quæ. 4. meretrices. Sẽt. 3. di. 37. Burc. l. 11. c. 54. Iuo p. 13. c. 3. Pol. l. 6. tit. 16. Ans. l. 11. c. 109.

A parte enim totum significatur. *A parte.* Furtum secundum quod dicitur à furto, & rapina, sunt species illicitæ vsurpationis: sed secũdum quod dicitur furtum contractio rei alienæ inuito domino, furtum non est species rapinæ, sed econtra.

a Non mirũ cum pẽcedat culpa: quia put ẽt Aug. plus fraudator lædit or dãno innocentiæ, quã alius dãno pecunię. Pe.

c ¶ *Pœnale.*] id est, dignum pœna[a].

d ¶ *Maioris.*] magis enim delinquit raptor quãm fur, vt inst. vi bon. rap. in prin.

e ¶ *Rapinam.*] argumen. quòd aliquo prohibito prohibita sunt omnia similia, vt extra de constit. translato. & supra distinctio. 4. denique. in fi. & quæ sequuntur ex illo, extra de constitu. nam concupiscentiam.

f ¶ *A parte enim.*] simile 32. quæstio. 4. meretrices. est autem furtum pars rapinæ, eodem modo quo genus est pars speciei. rapina enim est species furti: nam omnis raptor est fur, vt institu. vi bonor. raptor. in prin.

vota iustorum placabilia.] Neque enim in omnipotentis Dei iudicio quod datur, sed à quo detur, inspicitur. Hinc est enim quod scriptum est [Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius: ad Cain autem, & munera eius non respexit.] Dicturus quippe, quia Dominus respexit ad munera: prę misit solicite, quia respexit ad Abel. Ex qua re patenter ostenditur, quia non offerens à muneribus, sed munera ab offerente placuerunt[A]. [Dona quippe iniquorum non probat altissimus: nec respicit in oblationes eorum, nec in multitudine sacrificiorum, eorum propitiabitur peccatis.] *Item.* [Longe est Dominus ab impiis: & orationes iustorum exaudiet.]

A ¶ Placuerunt.] *Hucusque B. Gregorius: sicut supra 3. q. 7. c. in grauibus. est notatum.*

Contra in Exodo legitur, quòd filij Israel exituri de Aegypto à vicinis suis acceperunt mutuo vasa aurea, & argentea: ex quibus postea ædificauerunt tabernaculum Domino.

His respondet Augu. in lib. quæst. Exodi, quæst 30.

¶ Non licet aliena rapere exemplo Israelitarum spoliantium Aegyptios. C. XII.

1 DIxit Dominus ad Moysem: [Petat vir à proximo, & mulier à proxima, vasa aurea, & argentea, & vestem.] Non hinc quisquam sumendũ exemplum[a] putare debet ad expoliandum isto modo proximum. Hoc enim Deus iussit, qui nouerat, quid quemque pati oporteret. Nec Israelitæ furtum[b] fecerunt: sed Deo iubenti ministerium præbuerunt.

3 *Item obiicitur Aliena rapere non est contra præceptum. Nullo siquidem Dei mandato rapina videtur prohibita. Sed nomine furti omnis illicita vsurpatio rei alienæ intelligitur.*

Vnde Augustinus in eodem lib. q. 71.

¶ Maioris pœnæ est violenter aliquid eripere, quam furari. C. XIII.

2 POenale[c] est occulte auferre: multo maioris[d] pœnę est visibiliter eripere. Auferre ergo nolenti siue occulte, siue palam, habet præceptum suum. Furti[A] enim nomine bene intelligitur omnis illicita vsurpatio rei alienæ. Non enim rapinam permisit, qui furtum prohibuit: sed vtique furti nomine in lege veteris testamẽti & rapinam[e] intelligi voluit. A parte enim[f] totum significauit, quidquid illicite rerum proximi aufertur.

A ¶ Furti enim.] *Hæc sunt verba B. Augustini licet mutato orationis ductu: quæ autem antecedunt apud ipsum non sunt inuenta. Integer locus B. Augu. de furto, & mœchia habetur. infra 32. q. 4. meretrices.*

His auctoritatibus probatur, quòd neque ex rebus inuentis, neque ex male conquisitis eleemosynam quisquam facere potest.

4 *Sed Augustinus contrarietatur ferm. 35. de verbis Domini dicens.*

¶ De male acquisitis bonum fieri potest. C. XIIII.

3 QVi habetis de malo[g], facite inde bonum. Qui non habetis de malo, nolite acquirere de malo. Esto bonus tu, qui bonũ facis de malo: & cum cœperis aliquid boni facere de malo, noli remanere tu malus. Nummi tui conuertuntur in bonum, tu autem remanes malus?

Sed hoc multipliciter intelligitur. Facit enim de malo bonum, qui reddit[h] *quod illicite abstulit. Nomine etiam mali cura, & solicitudo mortalium exprimitur. De malo ergo bonum facit, qui pauperibus dispensat quod cum labore, & solicitudine acquisiuit, iuxta illud Euangelij. [Facite vobis amicos de mammona*[i] *iniquitatis. Vel ex malo acquiritur, quod ex turpi causa possidetur: veluti cum mathematicus ex arte, quam docet, vel ex futuris, quæ prænuntiat, nonnulla lucratur. Quæ vero de malo sic acquiruntur, in bonum possunt conuerti. De peccato etiam aliqua nonnumquam acquiruntur, quæ pauperibus iuste erogantur.*

Vnde Augustinus ad Macedonium, epi. 54.

¶ Quæ male acquiruntur, aliquando bene possunt expendi. C. XV.

4 NOn sane, quidquid ab inuito sumitur, iniuriosè aufertur[k]. Nam plerique nec

HIS AVCTORITATIBVS. CASVS. Concludit Gra. ex omnibus supradictis c. à princ. quæst. quòd ex rebus male acquisitis eleemosyna fieri non debet, postea probat contrarium.

SED AVGVSTINVS. Hæc est quarta pars quæstio. in qua dicitur, quòd de quibusdam male acquisitis quandoque transit dominium, & tunc potest fieri eleemosyna. Ioannes de Fan.

Qui habetis.] CASVS. Docet hic Augustin. quòd qui habet pecuniam de malo acquisitam, conuertat illam in bonum, & ipse malus non remaneat. absit enim vt nummi tui conuertantur in bonum, & tu remaneas malus.

g ¶ *De malo.*] Grat. tribus modis exponit illud verbum, facite de malo bonum, & bene, &c.

SED HOC MVLTIPLICITER. CASVS. Exponit Gratian. hic quod dictum est supra in præcedenti cap. vbi dicitur, quòd de malo potest quis facere bonum. & exponit illa verba tripliciter. Primo dicitur de malo facere bonum, cum reddit quæ illicite abstulit. Secundo, cum pauperibus dispensat ea, quæ cum malo, id est cura & solicitudine acquisiuit. & hoc probat auctoritate Euangelij dicentis, Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Tertio cum bonum quis expendit, id est, quod ex arte mathematica acquisiuit. 3 Iuo p. 13. c. 16.

h ¶ *Reddit.*] vt in furto & rapina & in talibus omnibus, vbi non transfertur dominium, nec datur repetitio. Luc. 15.

i ¶ *De mammona.*] mamon dicitur dæmon, qui præest diuitiis.

ADDITIO. Sub. non quòd in eis potestatem habeat, sed quia homines tentat per eas. Archidiaco.

NOn *sane.*] CASVS. Hoc capit. diuiditur in duas partes. In prima parte ostenditur quæ personæ possint vendere 4 Poly. l. 6. tit. 20.

suum patrocinium vel laborem, vt medici, operarij, aduocati, & officiales: sed officiales ab vtraque parte recipiunt: alij vero tantum ab vna. Sunt & aliæ personæ, quæ vendere non possunt, vt iudices & testes, qui magis peccant si pecuniam pro falsis & iniquis iudiciis, & testimoniis accipiunt, quàm si accipiunt pro veris. In secunda parte dicitur, quòd illud quod officiales acquirunt ratione officij etiam cum peccato, possunt pauperibus erogare: quæ vero furto vel rapina vel inuasione acquiruntur, non sunt pauperibus eroganda. Secunda pars incipit ibi, *Isti si viam.* Ego B. sic credo casum ponendum. Beneuen. vero breuius ponit. Et scias, quòd H. intelligit illud verbum, *Isti si viam*, de omnibus supradictis, scilicet iudice, aduocato, teste, officiali, & iurisperito.

k ¶ *Aufertur.*] per iudicem.

Source : BIU Cujas

medico [a] volunt reddere honorē ſuum, nec operario mercedē: nec tamē hæc qui ab inuito accipiūt, per iniuriam accipiunt, q̄ potius per iniuriam non darentur[1]. Sed non ideo debet iudex vendere iuſtum iudicium, aut teſtis verum teſtimonium, quia vendit aduocatus iuſtum patrocinium [b], iuriſperitus verum concilium. Illi enim inter vtramq; partem ad examen †adhibentur: iſti ex vna parte cōſiſtunt. Cum autem iudicia, & teſtimonia [2], quæ nec iuſta, nec vera vendenda ſunt, iniqua, & falſa venduntur, multo ſceleratius vtique pecunia ſumitur, quia ſcelerate etiam, quamuis à volētibus datur. Ille [c] tamen ſolet tamquam male ſibi ablatam pecuniam repetere, qui iuſtū iudicium emit: quoniam venale eſſe non debuit. Qui vero pro iniquo iudicio dedit, vellet quidem repetere, niſi timeret, vel puderet emiſſe. Sunt alię perſonę inferioris loci, quæ ab vtraq; parte non inſolenter accipiunt [d], ſicut officialis, & qui †amouetur [e], & cui admouetur officiū. Ab his extorta per immoderatā improbitatem, reperi [f] ſolent: data[A] per tolerabilem conſuetudinem non ſolent, magiſque [g] reprehēdimus, qui talia inuſitate repetiuerunt, quàm qui ea de more ſumpſerūt: quoniam multæ neceſſariæ perſonæ [h], rebus humanis vel inuitantur huiuſmodi commodis, vel tenentur. ¶Iſti, ſi viam vitæ mutauerint, aut excellentioris conſcenderint ſanctitatis gradum, facilius ea, quæ hoc modo acquiſierunt, tamquā ſua [i], pauperibus largiuntur, quā eis, à quibus accepta ſunt tamquam aliena reſtituant. Qui vero contra ius ſocietatis humanæ furtis, rapinis, calumniis, oppreſſionibus, inuaſionibus abſtulerit: reddenda potius, quàm donanda [k] cenſemus [3], Zachæi publicani [l] Euangelico exemplo [4].

a Adde qñ debēt recipere. no. gl. & Cy. in l. j. C. de ſuf.

1 ſ. 11. qu. 3. non licet.

†al. examina

2 Cōcor. l. diuus. cū not. ff. de re iud. & Bal. ī l. cōpatiōes. C. de fid. inſtr.

a ¶*Nec medico.*] præmittit enim hic medicos quaſi digniores, cum tamen medici nō ſint maioris valoris, quàm obſtetrices, vt C. com. de leg. ſi duobus. 1. reſpon.

b ¶*Patrocinium.*] Hoc eſt contra G. qui dixit nihil poſſe recipi pro iuſto patrocinio, vt not. 11. q. 3. non licet[a].

c ¶*Ille.*] ar. cōtra illos qui dicūt, ſi dedi tibi pecuniam, vt pro me iudicares iniuſta cauſa, quod non poſſum repetere pecuniā datam, vt ff. de cond. ob turp. cau. l. 2. vbi dicitur, q̄talis litē perdit, quia videtur velle iudicē corrūpere. Ego credo q̄ poſſit talis repetere pecuniā, ſi nō eo animo dat, vt iudicē corrumpat. nam ſi dat eo animo vt ius & quietē ſibi conſeruet, tūc p̄t repetere, vt p̄batur ext. de ſim. dilectus, ſed ibi dicitur, q̄ repetit ſi non ſeruatur pactum.

d ¶*Accipiunt.*] ſportulas.

Additio. Hoc intellige cum nō recipiunt ſalarium de publico. 23. q. 1. militare. 86. diſ. non ſatis. ver. in ſingulis. Ioan. de Fan.

e ¶*Amouetur.*] Videtur diſtinguere inter p̄petuos & tēporales officiales. Temporalē vocat eum q̄ amouetur: perpetuum vocat eum cui perpetuo admouetur, ideſt, traditur tale officium.

†à quo] ori.

f ¶*Reperi.*] de facto.

g ¶*Magiſque.*] hic vult dicere, q̄ officiati reprehēdūtur nō ex eo, q̄ aliqua extorquent, ſed q̄a ea immoderate exigunt. vnde talia nō repetuntur ab eis, niſi certum ſit eis ſalarium cōſtitutum: tūc eñ ſi aliq̄d vltra hoc petierint, crimine cō cuſſionis tenentur, vt 13. q. 1. militare. & ſoluent quadruplum. 18. diſt. quoniam.

h ¶*Neceſſariæ perſonæ.*] ad officium tale.

i ¶*Tāquam ſua.*] arg. q̄ de rebus illicite acq̄ſitis, dum tamē transferatur dominium in accipientē, fit eleemoſyna, vt ſ. e. qui habetis.

k ¶*Donanda.*] pauperibus.

l ¶*Zachæi publicani.*] Qui dixit: Si quem de fraudaui, reddo quadruplum. & ſic patet, q̄ licite quadruplum, vel duplum peti poteſt, vt 12. q. 2. cum deuotiſſimum.

A Data per tolerabilem conſuetudinem non ſolent.] *Addita ſunt hæc ex originali, ſine quibus ſequentia non ſatis conſtabant.*

QVÆSTIO VI.

Vōd vero [m] *pœnitentia agi non poſſit, niſi res aliena reddatur, teſtatur Auguſtinus ad Macedonium epiſt. 54.*

¶ Pœnitentia non agitur, ſi aliena res non reſtituatur. C. I.

SI res aliena, propter quā peccatum eſt, cū reddi poſſit, nō redditur, non agitur pœnitentia, ſed fingitur. Si autem veraciter agitur, non remittitur peccatū niſi reſtituatur [n] ablatum, ſed, vt dixi, cū reſtitui poteſt. Plerumq; enim qui aufert, amittit, ſiue alios patiendo [o] malos, ſiue ipſe male viuendo, nec aliud habet, vnde reſtituat. ¶Huic certe non poſſumus dicere, redde P quod abſtuliſti, niſi cum habere credimus, & negare. Vbi quidem ſi aliquos ſubſtinet cruciatus q̄ à repetente[A], dum exiſtimatur habere quod reddat, nulla eſt iniquitas: quia etſi non eſt, vnde reddat †ablatam pecuniam, merito tamen, dum eam per moleſtias corporales reddere †compellitur, peccati [r], quo male ablata eſt, pœnas luit. ¶Sed inhumanum non eſt, etiam pro talibus intercedere [s], tamquam pro reis criminum, non ad hoc, vt minime reſtituantur aliena, ſed ne fruſtra homo in hominem ſæuiat, *& paulo poſt.* ¶Illud vero fidentiſſime dixerim, eum, qui pro homine ad hoc interuenit, nec male ablata reſtituat, & qui ad ſe confugientem (quantum honeſte poteſt) ad reſtituendum non compellit, ſocium eſſe fraudis, & criminis. Nam miſericordius opem noſtram talibus ſubtrahimus [t], quā impendimus. Non enim opem fert, qui ad peccādum adiuuat [u], non vt ablata non reddantur: q̄a ſic ſocia criminis videretur. Quarto, an clerici debeant tales verberare, vel verberandos iudici tradere ſæculari: & reſp. quòd non: ſed minari ſibi humanum iudicium aliquando, diuinum vero ſemper: quandoque clam, quandoque manifeſte, prout peccatum eſt occultum vel manifeſtum, vel prout exigit diuerſitas perſonarum. Secunda reſponſio eſt ibi, *Huic certe non.* Tertia ibi, *Sed non inhumanum.* Quarta ibi, *Sed numquid Nos,* ſupple clerici.

Luc. 19.

3 Concord. tex. in l. 1. §. eſt enim. ff. de va. & extraor. cogn.

4 Sequitur apud B. Aug. c. q̄d dicam. ſ. ea. q. 4.

n ¶*Niſi reſtituatur.*] videtur hic, q̄ quantocumque tempore quis alienam rem poſſederit, quòd non currit in ea præſcriptio, vt 34. quæſt. 2. ſi virgo. nam diuturnitas temporis non minuit, ſed auget peccatum & aggrauat [b], vt 24. queſt. 1. ſchiſma. vnde in præſcriptione requiritur bona fides à principio & in medio & in fine, & ex omni tēpore præſcriptionis, vt extr. de præſcr. quoniam omne. Tu dicas, q̄ ſi ex omni parte præſcriptionis habuit bonā fidem, tunc res illa facta eſt ſua, de beneficio iuris, vnde tunc non eſt dicendum, q̄ habeat conſcientiam rei alienæ, licet poſt tempus præſcriptionis incipiat ſcire rem alienam fuiſſe: niſi velis intelligere, ideſt, rei quæ fuit aliena. Quidam [c] tamen dicunt, q̄ ſi aliqui rem præſcriptam haberet ex cauſa lucratiua, tenetur ipſam reſtituere, ſi remordet ipſum conſcientia: quia nihil deperire credim[B] eccleſiæ vtilitatibus, ſi ea quæ ſunt aliena reddantur, vt 54. diſt. generalis. ſed ſi eam habet ex cauſa non lucratiua, non tenetur, vt ff. de his quæ in fraud. cred. qui autem. §. ſi quid cum pupillo.

5 Pol. l. 6. tit. 20. Iuo p. 13. c. 4. & p. 15. c. 25.

b Vt ext. de cōſue. c. vlt. ext. de ſim. cū in eccleſiæ. ext. ð eo q̄ du. in ma. cū haberet. iuxta ſi. Arc.

o ¶*Patiendo.*] id eſt, permittendo, q̄ alij male ei auferant.

p ¶*Redde.*] hoc intellige quando fur vel raptor non eſt ſoluendo. ſed ſi eſſet ſoluendo, licet res quam abſtulerit, ſine culpa ſua periiſſet, tamen tenetur reddere æſtimationem ipſius, vt C. de fur. ſubtracto.

†al. luat

†al. redhibere

c Vt Alanus. quod dic vt not. extr. de p̄ſcr. vigilanti. & de conſ. præb. c. nulla. Arc.

q ¶*Cruciatus.*] argu. quòd qui pauperes ſunt, & non ſunt ſoluendo, ſemper verberandi ſunt pro debito, vt 12. q. 2. fraternitas. & in l. libertus. & hoc eſt verum vbi cōueniuntur ex maleficio: ſed ſi conueniuntur ratione contractus alicuius, tunc ſufficit cedere bonis, vt C. qui bo. ced. poſ. l. vlt.

"Pauperib" q̄ſque ſufficit bonis cedere.

r ¶*Peccati.*] ergo adhuc non eſt liberatus à debito, ſed tātum à pœna. vnde ſi poſtea peruenerit ad pinguiorem fortunam, q̄que poteſt conueniri ſicut ille qui ex aliquo contractu eſt obligatus. inſtit. de act. §. vlt. & extr. de ſol. Oldoardus.

s ¶*Intercedere.*] vt 23. q. 5. reos. 17. q. 4. reum. & eſt hic arg. quòd clericus in foro ſeculari poteſt aliquem defendere in cauſa ſanguinis. vt 23. q. 5. c. 1. 2. & 3.

t ¶*Subtrahimus.*] arg. ſ. 5. q. 5. non omnis.

v ¶ *Adiuuat.*] arguitur, quòd non debemus dominos noſtros iuuare in illicitis. vndecima, quæſtione tertia. ſi dominus. & capit. non ſemper.

Vōd vera.] Hęc q. diuiditur in quattuor par. in prima quarum probat per c. Aug. quod non agitur pœnitentia dig na ſi res non reſtituitur. Secunda ibi, *Si vero.* Tertia ibi, *Pro malis.* Quarta ibi, *Furtum autem.* Ioan. de Fan.

Casvs. Hic intitulatur 6. q. in qua quæritur, vtrum quis pœnitere poſſit, niſi reddat aliena? Et reſpondetur quòd non, ſi poteſt reddere ea, vel earum æſtimationem.

m ¶*Quòd vero.*] ſiue ſint raptores, ſiue fures, veram pœnitentiam non poſſunt agere, id eſt fructum veræ pœnitentię non cōſequuntur, vt ī. e. c. 1. tamen admitti debent ad pœnitētiam, vt ext. de pœ. & remiſ. quod quidam. & ī. de pœ. diſt. 3. §. vlt. & diſt. 5. falſas.

Si res.] Casvs. Macedonius de quattuor quęſiuit ab Aug. primo, an dimittatur peccatum niſi reſtituatur ablatum. & reſp. quòd non, ſi poteſt reſtitui. Secundo, an fur poſſit verberari, cum ſe negat habere quod reddat, putatur tamen habere. & reſp. q̄ ſic. Tertio, an eccleſia pro talib. verberatis poſſit intercedere. & reſp. q̄ ſic.

2 ¶*Exige*

Source : BIU Cujas

"Pœna corporalis ab ecclesia potest infligi.

" Clericus an possit furem tradere iudici.

† *datur*]ori.

† *& detestamur*]orig.

† *al. vel velle accipere*

a De hoc ét not. 23. q. 3. Maximian°. ibi videas. & 2. q. 7. laicos. Arc.

a ¶ *Exigere.*]id est, pœnas corporales infligere." Sed nonne clerici possunt vel ecclesia potest pœnas corporales infligere, vt 5. q. 5. illi qui. & 23. q. 5. circuncelliones: Respondeo, potest vel possunt, sed nõ tantas quantas sæcularis iudex. non enim potest punire quantum ad membri mutilationem, vt extra de rap. in archiepiscopatu.

b ¶ *Tradere.*]"Si ergo clericus cepit furem in domo, non tradet ipsum iudici: sed si iudex furem captum ei abstulerit vi, non imputatur clerico: alioquin licite auferentur clericis sua, vt 23. q. 5. vnum solum. Item nec clericum depositum tradet episcopus iudici. ext. de iud. at si clerici. Vel dic quòd clerici tales maleficos possunt tradere curiæ, non vt puniantur ad sanguinis effusionem, sed alio modo, vt extr. de Iudæis. ita quorumdam. & 11. qu. 1. si quis sacerdotum a.

c ¶ *Clam.*] si est occultum. 2. q. 1. si peccauerit.

d ¶ *Palam.*]si est manifestum. 6. qu. 1. si omnia.

e ¶ *Diuersitas.*]ar. q9 secũdum diuersitatem personarum diuersæ pœnæ statuuntur, vt 12. q. 2. fraternitas. 24. q. 3. corripiantur.

SI VERO REM ALIENAM. Hic est 2. pars. Io. de Fan.

Casvs. Dictum est s. quòd res aliena domino restitui debet. núc vero ponit Grat. casum, in quo non ipsa, sed eius æstimatio est restituẽda, puta cum res aliena fuerit consecrata. & ad hoc inducit seq. c.

Comperimus.] Casvs. Aliquis rapuit argentum, vel aurum. episcopus hoc sciens, calices inde factos temere & inconsulte cõsecrauit. Præcepit ergo Greg. cuidã, vt cõpellat episcopũ ad æstimationem rei ablatę, & non ad rem ipsam cõsecratam. Et dicit Beneu. & etiam Hug. hoc innuit, q9 episcopus qui consecrauit, raptor fuit illi[b] argenti & auri.

1 Ex isto tex. infertur, q9 aliqñ qs rẽ suã vendere cogitur, cõcor. text. ĩ l. fi. ff. ad l. Iul. de an. Bart. ĩ l. annonã. ff. de var. & ex traor. cri.

" Cõsecratio rei inanimatæ tollit dñiũ. secus ĩ re animata.

b vbi d hoc, vbi loqtur de monasterio de rebº ecclesię cõstructo, q9 dꝛ reddi ipsi ecclesiæ, scdm Lau. & hoc ét no. Ray. ĩ sum. de im. eccl. §. item pone. Arc.

b ¶ *Iudæorum.*] *repositum est hæc dictio ex epi. B. Gregorij, vt intelligatur facilius, quò referantur ea, quæ in hoc capite continentur, ac nonnulla etiam alia sunt emendata.*

ac non potius subuertit, atque opprimit. Sed numquid ideo nos aut exigere [a], aut ad exigendum tradere [b] vel possumus, vel debemus? Agimus quantum episcopalis facultas dat†, & humanum quidem nonnumquam, sed maxime, ac semper diuinum iudicium cõminantes. Nolentes autem reddere, quos nouimus & male abstulisse, & vnde reddant, habere, arguimus, increpamus, obtestamur†, quosdam clam [c], quosdam palã [d], sicut diuersitas [e] personarum diuersam videtur posse recipere † medicinam.

A ¶ Repente.] *Sic est emendatum ex codice epistolarum Vaticano, & editione Antuerpiana, cum antea legeretur,* repẽnte.

B ¶ Adiuuat.] *Quæ sequuntur, emendata sunt ex codicibus epistolarum impressis, & manuscriptis. Antea legebatur,* qui ad peccandum adiuuat, ac non potius adiuuat, sed obuiat subuertendo, atque opprimendo. *Glossa autem optime conuenit in vocem,* adiuuat. *suo loco positam.*

2 Si verorem alienam quis consecrauerit non eandem, sed æstimationem eius restituere debet.

Vnde Gregorius lib. 7. indict. 2. epist. 58. Fantino defensori.

¶ Qui rem alienam consecrat, eius æstimationem restituat. C. II.

COmperimus nullam extitisse causam, pro qua res Iudæorum [a] potuissent rationabiliter occupari, atque eas esse inconsulte, ac temere consecratas. Idcirco experientiæ tuæ præcipimus, vt quia, quod semel consecratum est, eis [f] non valet vltra restitui, studij tui sit, vt ipse episcopus debeat pretium dare [g].

3 Pro malis autem apud principes ecclesia debet intercedere, non eos temerario ausu defendere.

Vnde Gregorius Romano defensori lib. 7. indict. 2. epist. 24.

¶ Ecclesia pro malis intercedat, non eos temerario ausu defendat. C. III.

[2] HI, qui in furtis publicis implicati sunt, à nobis non videantur iniuste [g] defẽdi, ne opinionem male agentium ex indiscretæ defensionis ausu in nos vllo modo transferamus: sed, quantum decet ecclesiam admonendo, & verbum intercessionis adhibendo, quibus valetis, succurrite: vt & illis opem feratis, & opinionem sanctæ ecclesiæ non inquinetis.

¶ *Infra 23. q. 5. reos. refertur summa huius capitis, cum hic sint propria verba* B. *Gregorij.*

4 Furtum autem non tam in quantitate rei, quàm in affectu furantis consideratur.

Vnde Hieronymus in epistolam ad Titum, ad c. 2.

¶ Non solum in maioribus furtum committitur, sed etiam in minoribus. C. IIII.

[3] FVr† autem non solum in maioribus, sed etiam in minoribus iudicatur. Non enim id, quod furto [h] ablatum est, sed mens furantis attenditur. Quomodo in fornicatione [i], non idcirco diuersa fit fornicatio, si mulier sit pulchra, aut deformis, ancilla aut ingenua, paupercula aut opulenta, sed qualiscumque illa fuerit, vna est fornicatio, ita & in furto, quantumcumque quis abstulerit, furti crimen incurrit.

¶ *Referuntur verba* B. *Hieronymi nonnullis tamen omissis, & mutatis, quemadmodum etiam apud Burchardum & Iuonem.*

CAVSA XV.

QVidam sacerdos† in crimen carnis lapsus esse perhibetur, antequam sacerdotalem benedictionem consequeretur. Postquam vero sacerdotalem benedictionem consecutus est, ad priorem turpitudinem non est reuersus. Quæritur, vtrum ad sacerdotium debeat promoueri, an non?

c ¶ *Clam.*] si est occultum. 2. q. 1. si peccauerit.

d ¶ *Palam.*]si est manifestum. 6. qu. 1. si omnia.

e ¶ *Diuersitas.*]ar. q9 secũdum diuersitatem personarum diuersæ pœnæ statuuntur, vt 12. q. 2. fraternitas. 24. q. 3. corripiantur.

f ¶ *Eis.*] id est, laicis: quia res semel consecrata non debet amodo ad profanos vsus redigi, vt 12. qu. 2. autrum. & ĵ. de consec. dist. 1. ligna. Si autem res illa fuisset alicuius ecclesiæ, illi bene esset restituenda, vt 12. q. 2. Apostolicos [b]. & 17. q. 4. questi. aliud tñ est in re animata. Nam si seruus alicuius fuit consecratus, bene restituitur domino suo, vt 54. distinct. ex antiquis. sed hoc ideo est, quia cum seruus sit res animata, delinquit permittendo se ordinari. sed res inanimata in nullo delinquit, vt vides in simili. septima, quæstione prima. episcopus in diœcesi. Eamdem rationem assignat lex, quòd si nescio vbi sit seruus meus, non ideo possessionem ipsius perdidi. sed aliud est in his quæ anima carent, vt ff. de acquiren. possessio. si rem mobilem. & l. Pomponius. in prin.

PRO MALIS AVTEM. Hæc est tertia pars q. Io. de Fan.

Casvs. Adhuc probat Gratianus, quòd ecclesia pro malis intercedere potest, & non eos temere defendere. & ad hoc inducit sequens c.

HI qui in furtis.] Casvs. Quidam nomine Romanus, Romanæ ecclesiæ defensor, latrones temere defendebat. quare Greg. præcipit ei, ne fures iniuste defendat, nẽ ex hoc ipsa infametur ecclesia: sed monendo & intercedendo opem ferat inquantum decet ecclesiam.

g ¶ *Iniuste.*] id est, nimis improbe & importune. & hoc verum est cum scit aut credit eos iuste cõdemnatos. Si autem fugerint ad ecclesiam, tunc omnib. modis quibus potest tenetur eos defendere: " nisi sit publicus latro, vel nocturnus depopulator agrorũ, vt 17. q. 4. reum. & ca. sicut. & ext. de immu. eccl. inter alia. Si autem fuerit iniuste cõdemnatus: tunc ecclesia tenetur eum modis omnib. iuuare. vn de illud est præceptum: Eripe eum qui ducitur ad mortem, vt 23. q. 3. non inferenda.

" Ecclesiæ immunitate ñ oẽs malefactores potiuntur. 2 Poly. l. 6. tit. 16.

FVRTVM AVTEM. Hæc est quarta pars. q. secundũ Io. de Fan.

Casvs. Quia supra facta est mentio de furto: ideo nunc ostendit Gratianus, q9 furtum magis considerat ur in affectu furãtis, quam in quãtitate exteriori: & ad hoc inducit seq. c.

FVr autem.] Casvs. Ostendit Hieron. in hoc c. quòd furtum ita committitur in re parua sicut in re magna: vbi magis attenditur mens furantis, quàm quantitas rei ablatæ. Et hoc probat ad instar fornicationis, quæ ita committitur in muliere pulchra, sicut in turpi: ita in ancilla, sicut in ingenua: æque in paupere vt in opulenta.

3 Poly. ibid. Bur. l. 11. c. 55 Iuo part. 13. c. 41.

h ¶ *Quod furto.*] Huic obuiat quod dicitur. ff. de abig. l. prima. vbi perpenditur, quod magis quis punitur pro boue quam pro oue: quia pro boue dat 5. boues: pro oue 4. Sed dicas, quòd ibi dicitur quòd dabit 4. oues, intellige præter illam quam abstulit. Item est contra. extra de simon. & si quæstiones. " vbi non committitur simonia in modico, sicut in magno, sed intellige quòd ita non præsumitur committi in modico sicut in magno. quandoque tamen pro modico nec magis nec minus, vt de consec. dist. 2. reuera. in prin. vbi dicitur, quòd omnes in deserto mortui sunt: & tamen duo ex eis non fuerunt mortui: scilicet Caleph, & Iosue. 76. distinct. ieiunium. "sic ergo pro minima re potest agi de furto, vt hic, & inst. de rer. diui. §. galliarum. licet actio de dolo non detur pro minima re, vt ff. de dolo. idem.

† *al. clericus.*

" Simonia non fit in modico.

" Furti agitur pro modico.

i ¶ *Fornicatione.*]Hu. dixit magis peccari cum pulchra [c], quam cum deformi: quia magis voluptuose cognoscit pulchram: sed in deformi quàm citius potest absoluit se. Baz. dixit magis peccari cum deformi: quia plura sunt quæ suadent commisceri pulchræ quàm deformi: scilicet pulchritudo eius & libido.

c *Pulchra.* D. And. Timaq. ĵ le. cõnub. char. §. vbi late.

Vidam sacerdos.] Casvs. Supra in proxima causa tractatum est de auaritia, quæ obumbrat mentem clericorum, sed quia incontinentia idem facit: ideo subiectit xv. causam, in qua de incontinentia tractat, & de his quæ fiunt mẽte alienata: & de aliis multis, quæ vt melius pateant, thema proponit, de quo octo elicit quæstiones.

Casvs

Source : BIU Cujas

CASVS. thematis talis est. Quidam cum esset clericus fornicationē commisit: postea sacerdos factus furiosius quemdam hominem interfecit. recuperata sanitate mulier quam cognouit, ipsum apud episcopum accusat. Die vero Dominica episcopus causam examinat: sacerdos crimē negans acquirit patronos pro pretio: tamdem episcopus ille confessionem verberibus extorquens, absque synodo episcoporum & concilio illum condemnauit.

Quòd autem] Hæc qu. diuiditur in duas part. in quarum prima probatur, quòd ignorantes & pueri non peccant, si ignorantia est inuincibilis, scilicet cum nullo modo potuit scire, quamuis dare operam. Si autem scire potuit, & non dedit operam, non excusatur à toto: sed à tanto, id est, in parte. ita intelligenda est littera vsque ad c. *merito quæritur.* Secunda ibi, *De furiosis.* Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur prima quæstio, vbi quęritur an ea quę fiunt mente alienata, debeant imputari? Et respondet quòd non, vt j. eadem, aliquos. & c. illa. & s. 3. quæst. 9. indicas. & procedit hoc ordine G. Primo probat, quòd ea quæ fiunt in alienatione mentis, imputantur. postea probat contrarium, & respondet allegatis, tamdem dat veram solutionem, vt infra ead. §. vlt. Ostendit ergo primo G. quòd siue peccata procedant ex voluntate, siue ex carnis infirmitate, semper imputantur ad pœnam: quod probat quattuor auctoritatibus. postea probat contrarium: cum peccatum secundum Augustinum sit adeo voluntarium, vt nullo modo sit peccatū nisi de voluntate procedat.

dotium adeptus est, in furorem versus, quendam interfecit. Recuperata vero sanitate, apud episcopum accusatur ab ea, cum qua lapsus esse dicitur. Episcopus autem die Dominico causam examinat. Sacerdos inficiatur crimen sibi illatum: quorundam clericorum sibi patrocinia quærit: illi vero non sine pretio sibi patrocinantur: tamdem episcopus confessionem quæstionibus extorquet: demū solus, & absque synodali audientia illum sententia ferit.

1 *Quæritur autem, an ea, quæ mente aliena facta fiunt, sint imputanda.*

2 *Secundo, an pro impensis patrociniis liceat clericis munera exigere.*

3 *Tertio, an ex mulieris confessione iste sit condemnandus.*

4 *Quarto an die Dominico eius causa sit ventilanda.*

5 *Quinto, an sibi neganti purgatio sit deferenda.*

6 *Sexto, an eius confessio cruciatibus sit extorquenda.*

7 *Septimo, an absque synodali audientia episcopus valeat sacerdotem damnare.*

8 *Octauo, si sponte confessus, aut ab aliis conuictus fuerit, quòd ante ordinationem peccauerit, an susceptі ordinis officium exequi sibi liceat.*

QVÆSTIO I.

IPs *Quòd autem*[a] *ea, quæ alienata mente fiunt, non sint* [b] *imputanda, facile videtur posse probari. Peccata namque alia pectoris voluntatem animi, alia circa naturæ infirmitatem videntur consistere: Est autem voluntas (vt ait Augustinus libro primo retractat. capitulo decimoquinto.* [1]*) animi motus cogente aut nullo ad aliquid vel non imitandum* [c] [2]*, vel adipiscendum* [d]*. Quod propterea* [e] *dictum est, vt hac definitione volens à nolente discerneretur.* ¶ [2] *Ex voluntate itaque peccata procedunt, quæ libero mentis arbitrio, & delinquentis proposito committuntur. Porro infirmitas alia est animi, alia carnis. Infirmitas animi, est ignorantia. Carnis infirmitas, est concupiscentia* [f]*. Ex vtraque autem infirmitate quæ procedunt, imputantur ad pœnam* [g]*. Vnde de quibusdam ignorantibus dictum est.* [*Si quis ignorat* [h]*, ignorabitur.*] *Tales illi erant, de quibus Christus ait Apostolis* [*Extra synagogam facient vos: quia arbitrabuntur obsequium se præstare Deo.*] *De eisdem etiam Apostolus scribit in epistola ad Romanos.* [*Testimonium illis perhibeo, quia zelum* [i] *Dei habent, sed non secundum scientiam.*] *Nullum tamen eorum in sua perfidia perseuerantem hæc ignorantia excusat. Ex carnis infirmitate procedunt, quæ naturæ languore fiunt: quæ, nisi imputarentur ad pœnam, nequaquam Apostolus lege carnis grauatus diceret* [*Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore* [k] *mortis huius? &c.*] *siue ergo penes voluntatem, siue penes infirmitatem peccata consistant, semper* [l] *imputantur ad pœnam. Cui* [m] *sententiæ illud Augustini de vera religione, capitulo decimoquarto. contrarium videtur* [3] *Vsque adeo peccatum, voluntarium malum est: vt nullo modo peccatum sit, si non sit voluntarium, & hoc quidem adeo manifestum est, vt nulla hinc doctorum paucitas, nulla indoctorum turba dissentiat. Quare aut negandum est peccatum committi, aut fatendum est voluntate committi.*] *Sed hoc* [n] *non generaliter de omnibus peccatis intelligendum esse idem Augustinus in libro primo retractat. capitulo decimotertio.* [4] *ostendit dicens.* [*Vsque adeo peccatum, voluntarium malum est, vt nullo modo* [o] *peccatum sit, si non sit voluntarium. Potest videri falsa hæc definitio: sed si diligenter discutiatur, inuenietur esse verissima. Peccatum quippe illud cogitandum est, quod tantummodo peccatum est, non quod est etiam pœna peccati.*[5] *Quamuis & illa, quæ non* [c] *immerito non voluntaria peccata dicuntur, quia vel à nescientibus, vel à coactis perpetrantur, non omnino possint non* † *voluntaria dici.* [*Idem in eodem libro, capitulo decimoquinto.* [*Definitio peccati quam diximus, peccatum est voluntas retinendi, vel consequendi, quod iustitia vetat, & vnde liberum est abstinere, propterea vera est, quia id definitum est, quod tantummodo peccatum est, non quod est etiam pœna peccati.*]

a ¶ *Quòd autem.*] No. " Mēte alienato an sit imputandū quod facit.

" quòd si quis est ita alienatus mente, quòd nescit quid faciat: nec discernit, nec intelligit: non imputatur ei quod facit. infra eadem, aliquos. & ca. illa. & 17. quæstio. 2. Gonsaldus. & 3. quæstio. 9. indicas. Quidam tamen distingunt, quòd si sua culpa incidit quis in alienationem mentis, imputatur ei: si sine culpa, non: vt infra eadem, si quis insaniens. quia distinctionem non admitto. G. allegat pro & contra. Et ad intelligentiam eius quod dixi, nota " quòd infirmitas alia est animæ, alia est carnis. Infirmitas animæ duplex est: vna dicitur ira vel odium, vel delectatio, & hæc est peccatum: & quæ ex tali infirmitate fiunt, imputantur. Alia est pœna, vt est obliuio, ignorantia: & quæ ex hac fiunt, quandoque imputantur, quandoque non. Similiter infirmitas carnis duplex est. Vna est fome peccati, scilicet originale peccatū*. & quæ ex hac causa fiunt, imputantur. Alia est pœna peccati, vt febris, & furor: & quæ ex hac causa fiunt non imputantur, si non discernit quid agat.

" animę infirmitas est duplex.

* Fomes nō est proprie originale pctm, cōcil. Trid. sess. 5. i extremo, quinto ana thematismo.

1 Et in l. de duabus animabus, c. x.

2 Sent. 2. distin. 47.

dem qualitas dici potest voluntas, & noluntas. Nam nolle facere idem est quod non velle facere. vnde lapis non dicitur nolens cum non habeat voluntatem non faciendi. nam secundum regulam iuris, eius est nolle cuius est velle, vt ff. de regu. iur. l. eius. Hinc patet quòd Augustinus " vult quòd eadem vis animæ sit vis concupiscibilis, & vis irascibilis. Nam per vim concupiscibilem appetimus aliquid: & per vim irascibilem detestamur aliquid.

" animæ vis est duplex.

f ¶ *Concupiscentia.*] id est, fomes originalis peccati. 1. Cor. 14.

g ¶ *Ad pœnam.*] sed nō semper puniuntur peccata quæ proueniunt ex ignorantia. trigesimaquarta, quæstione secunda. in lectum. Ioan. 16. Rom. 10.

h ¶ *Ignorat.*] id est, qui appetit ignorare: vel qui contemnit scire: vel negligit scire, cum possit quærere à peritioribus. " Vnde quædam ignorantia est ex simplicitate, vt illorum qui ad litteram aliquid intelligunt: quædam ex culpa: quædam ex negligentia: & secundum hoc magis vel minus punitur. vndecima, quæstione tertia. excellentissimus. capit. quoniam. & capitul. fina. Rom. 7.

" ignorātia est triplex.

3 Sent. 2. distin. 35.

i ¶ *Zelum.*] " Quidam ex Iudæis de bono zelo mouebantur [a] contra discipulos Domini, & ipsum Dominum: & ipse Dominus in cruce pro illis orauit, cum dixit: Pater dimitte illis: quia, &c. Lucæ 23. Isti habebant zelum: sed non secundum scientiam, id est, secundum fidem: quia erroneam habuerunt conscientiam. alij autem scienter deliquerunt. vigesimatertia, quæstione prima. paratus.

" zelū bonū quidam ex Iudæis habuerunt.

4 Et in l. de duabus animabus c. 11.

a isti erant simplices & errabāt ñ in motu ad seruiendū, sed in modo seruiendi. Lau.

k ¶ *De corpore.*] id est, de dominio carnis, in qua mors est. supra distinctione quinta. sed pensandum. palea est.

5 Hic omittuntur aliquot verba. † *sine voluntate committi*] orig.

l ¶ *Semper.*] allegando dicit.

m ¶ *Cui.*] Hic allegat in contrarium, quòd ea quæ mente alienata fiunt non imputantur: vnde hic ponebant antiqui notulam, defensor.

SED HOC. CASVS. Superius dictum est, quod peccatum vsque adeo est voluntarium, vt nullo modo sit peccatum nisi sit voluntarium. sed quia multum facere videbatur pro defensione sacerdotis furiosi: ideo eius impugnator dicit quòd auctoritas illa Augustini intelligitur de eo quod est tantummodo peccatum: & non de eo quod est pœna peccati. & ad hoc probandum inducit duas auctoritates Aug. quamuis quodammodo voluntaria peccata dici possint quæ à nescientibus & coactis perpetrantur. *Non immerito*: sed merito. Non omnimodo non voluntaria dicit, sed quodā modo voluntaria dici possunt.

n ¶ *Sed hoc.*] est notula impugnatoris.

o ¶ *Nullo modo.*] Quædam dicuntur simpliciter peccatum, & non pœna, & quædam pœna peccati, & non peccatum. Pœna peccati, sicut ignorantia, infirmitas, & obliuio. Illud autem dicitur simpliciter peccatum, quod ex libera voluntate procedit. " Quidam tamen dicunt, quòd omne peccatum præter peccatum primi parentis sit peccatum, & pœna peccati: peccata enim quæ quotidie facimus, sunt pœna originalis peccati. sed qualiter hoc stare potest, cum omnis pœna à Deo sit: & nullum peccatum à Deo sit: ergo nullum peccatum est pœna. Item omnis pœna est passio, & omne peccatum est actio. cum ergo actio non sit passio, non est dicendum

" Peccatum & peccati pœna diuersa sunt.

Source : BIU Cujas

dum quòd peccatum sit pœna. si autem alicubi inuenias quòd peccatum est pœna, expone, id est pro quolibet peccato debetur pœna: quia est pœna & passio animæ.

MErito.] CASVS. Duę sunt hic quæstiones: quarum prima est, an peccata nescientium dicantur peccata nolentium? Et respondet ꝙ sic: & ista responsio est in fin. c. Secunda est, an peccatũ quod quis per metum facit, dicatur esse peccatum volẽtis, vel nolentis? & respondetur quòd volẽtis: quia licet quis nolit directe ipsum peccatum ad quod compellitur, indirecte tamen vult illud per aliud quod habere non potest sine illo peccato. Et ad hoc probandum inducit exemplum de peierante. Hæc si ita se habent, sequitur quòd peccata coactiua sunt volentium.

a ¶ *Compellitur.*] Refert qualis sit coactio [a], an absoluta vel conditionalis, vt extra quod metus cau. sacris.

aSed cõtra, quia animo violẽtia nõ infertur, vt 32. q. 5. §. qđ autẽ. in pr. dic vt ibi not.

b ¶ *Vult.*] Argu. quòd coacta voluntas, est voluntas, vt hic, & 23. q. 4. displicet. & q. 6. vides. & 74. dist. consuluit. & ff. quod me. cau. si mulier. §. vlt. Est ergo in istis casibus arg. quòd tenet matrimonium, licet coactio in terueniat, vt 22. q. 4. in ter cetera. & ff. de rit. nupt. si patre. "Sed hoc non est verum, vt ext. de spon. veniens. & c. cum locum. & 31. q. 2. c. 1. & 2. Item sicut coacta voluntas, est voluntas: sic decepta voluntas dicitur voluntas, vt 20. q. 3. constituit. & ex. quod me. cau. cum dilectus. & ext. de conuer. coniu. ex parte. Arg. contra. ff. de li. ho. exhi. l. 3. §. si quis volentem. tamen coacta licẽtia, non est licentia, vt arg. 33. q. 5. notificasti.

"Matrimonium coacte factum non tenet.

c ¶ *Vult.*] Certe argumentatio hæc non valet: volo hoc, ergo volo omne quod sequitur ex illo: vt iste vult fornicari, ergo vult damnari: nisi intelligas indirecte, & per consequentiam, vt di. 8. quo iure.

d ¶ *Nemo.*] Vnde Seneca. "Et si scirem Deos ignoscituros, homines autem nescituros, adhuc dedignarer peccare.

1 Libr. 47. ff. tit. 10. "Senec. dictũ aureum "Nescire dr quis multipliciter.

e ¶ *Nescientium.*] Sic nesciens non peccat. & sic est contra 32. q. 7. quemadmodum. Solut. variis modis dicitur quis nescire. "Dicitur enim nescire qui non scit id quod facit, esse peccatum, vel non scit tantum esse peccatum quantum est: & talis nesciens punitur, licet non adeo grauiter, vt 8. dist. consuetudo. & pone exemplum de tali. 14. q. 5. forte. Item dicitur nescire qui scit factum, sed nescit qualitatem facti. talis quandoque punitur si errat in iure. sic ignorabat Paulus concupiscentiam esse peccatum. extr. de consti. nam concupiscentiam. quandoque non punitur, scilicet cum errat circa factum ipsum, vt 34. q. 2. in lectum. Item dicitur nescire propter casum sequentem, vt si aliquis volens interficere Leonem dum vult defendere hominem, casu interficit hominem, vt 50. dist. sæpe. Item dicitur nescire qui omnino nescit, vt puer, ebrius, furiosus. talis enim non peccat. i. e. aliquos.

ILlud.] CASVS. Redit nunc Grat. ad principale propositum, & inducit legem istam ad probandum, quòd ea quæ fiunt ex ignorantia vel mente alienata, nõ imputantur. Casus ergo sic ponitur. Quæsitum fuit à iurisperito, vtrum quicumque potest pati iniuriam, possit facere iniuriam? Et respondet quòd sic, nisi sit furiosus vel impubes, qui non est doli capax. nam isti iniuriam pati possunt, facere vero numquam, cum iniuria non procedat nisi ex voluntate. & probat duobus exemplis, scilicet exemplo ioco se alium percutientis, & domini interficientis liberum hominẽ, quẽ putat esse seruum suum. Et not. quòd lex ista (vt dicit Hug. & Ioan. Bene.) male ponitur hic, cum inducatur pro defensione ad ostendendum, quòd ea quæ fiunt mente alienata, non imputantur. sed deberet legi post §. sequentem, vel in sequenti §. post illud verbum, *non processerunt.*

f ¶ *Furiosus.*] Not. quod furiosus facit, idem est ac si casu accidisset, vt ff. de admin. tut. l. vlti, in fin.

g ¶ *Qui doli capax.*] si enim est doli capax, bene punitur, vt extr. de delic. pue. c. 1. [b] & de consecr. dist. 4. eos. sed impubere minori distinguitur, an delinquat ex animo, an ex culpa, vt C. si aduer. deli. l. 1. & 2.

† *al. occiderit.*

b & hoc omnino videas qđ le. & no. e. ti. c. 2. & đ hom exhibita. ĩ gl. qđ ei & in glo. ex hoc, Arc.

h ¶ *Per iocum.*] dum tamen iocus ille non sit noxius, vt ext. de præsump. ca. 1. nam ludus noxius est in culpa, vt ff. ad l. Aqui. nã ludus.

i ¶ *Seruum suum.*] secus si alienum seruum vel etiam aliquem liberum hominem voluit percutere, & percussit alium: quia tunc tenetur actione iniuriarum illi qui percutitur, vt ff. de iniur. esi qui. §. si iniuria. & hoc ideo, quia hic omnibus modis intẽdit nocere, & si non illi cui nocet: sed secus in casu priori. Et est arg. ꝙ si aliquis credit solutam cognoscere, & cognoscat vxoratam; videtur quòd non puniatur quasi adulter [c].

† *al. coniunctæ carnis corruptione*

ITAQVE. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis dicens, quòd peccata imputantur siue ex voluntate, siue ex infirmitate procedant. postea respondet huic conclusioni distinguens, quòd infirmitas carnis est duplex. Alia est concupiscentia carnis, quæ imputatur, & hæc non dicitur proprie infirmitas carnis: quia accidit animæ ex coniunctione carnis. Alia est turbatio elemẽtorum & humorum, quæ dicitur proprie infirmitas carnis, vnde febris & furor oriuntur: quæ non imputantur. Similiter infirmitas animi duplex est. Alia est mala qualitas, vt ira & odium, quæ imputantur. Alia est obliuio vel ignorantia, quæ non imputantur, cum sint pœna peccati. Sed postea obiicitur de Lamech, quem non excusauit infirmitas cæcitatis, cum Cain interfecit sagittando. Et tamdem soluit, dicens quòd cæcitas & ignorantia similes sunt. Nam ex vtraque quædam fiunt quæ imputantur, & quædam quæ non imputantur. nam si cæcus cognoscat aliquam, quam putat esse suam vxorem, non est reus adulterij. Si vero cæcus aliquem perimat iactando, reus est homicidij: quia officium alienum vsurpat. Sed furiosus cum non sit compos mentis, in occidendo non peccat, quia deliberare non potest. vnde pupillo & furioso in maleficiis subuenitur. Et ad hoc inducit legem illam, scilicet, illud. quæ deberet hic legi. & c. sequens, scilicet firmissime.

Genes. 4.

c ista fuit sñia dñi Pilei, i. ꝙ ñ punitur, ꝙ hoc facit ꝙ ñ cõmittitur adulteriũ sine dolo. ff. đ adul. l. pen. ad idẽ fa. ff. de iniur. itẽ apud Labeonem. §. si quis. Arc.

Idem lib. 4. quæstionum, q. 24. ad ca. 15. Numerorum.

¶ Non sunt peccata nolentium, nisi nescientium. C. I.

MErito quæritur, quæ sint ipsa peccata nolentium, vtrũ quæ à nescientibus committũtur, an etiam possit recte dici peccatum esse nolentis, quod facere cõpellitur [a]. Nam & hoc contra voluntatem facere dici solet: sed vtique vult [b], propter quod facit: tãquam [A] si peierare nolit: quod tamen facit, cum vult viuere, si scilicet quisquam, nisi fecerit, mortem minetur. Vult [c] ergo facere, quia vult viuere: & ideo non per seipsum appetendo, vt falsum iuret, sed vt falsum iurando viuat. Quod si ita est, nescio vtrum possint dici ista peccata nolentium, qualia hic dicuntur expianda. Nam si diligenter consideratur, forte ipsum peccare nemo velit, sed propter aliud fit, quod vult, qui peccat. Omnes quippe homines, qui scitẽtes faciunt, quod nõ licet, vellent licere. Vsque adeo ipsum peccare nemo [d] appetit propter hoc ipsum, sed propter illud, quod ex eo consequitur. Hæc si ita se habent, non sunt peccata nolentium, nisi nescientium [e], quæ discernuntur à peccatis volentium.

A ¶ Tamquam si peierare nolit, quod tamen facit.] *Hæc non sunt in vulgatis codicibus B. Augustini.*

ff. tit. de iniuriis, leg. 3.

In aliquot vetustis exemplaribus à capite, merito. *vsque ad cap.* mulier. *nulla est distinctio capitulorum.*

Itaq;, vt ex præmissis apparet, siue ex voluntate, siue ex infirmitate peccata procedant, palam est illa imputari. Sed carnis infirmitas dupliciter intelligitur. Est enim languor naturæ, qui carnis cõcupiscentia appellatur: quæ verius animæ infirmitas dici potest: sed ideo carnis infirmitas dicitur, quia accidit animæ ex corruptæ † carnis coniunctione. Porro alia est infirmitas, quæ proprie carnis dicitur: qua elementorum, seu humorum concordia turbata, ipsa caro afficitur, & tamdem dissoluitur. Similiter animi infirmitas duplex est. Vna, quæ vitium appellatur, qua anima à Deo separatur: vt est ira, odium, & alia huiusmodi. Alia infirmitas animi: quæ cum ipsa non sit peccatum, est tamẽ pœna, & causa peccati, vt est obliuio, & ignorantia. Furor autem, cum non sit peccatum, est tamen pœna peccati: vt febris, & ceteræ passiones, quas proprie carnis dicimus esse: quarum motus, id est, ea, quæ illis perturbantibus fiunt, nulli imputantur ad pœnam. ¶ Sed obiicitur de Lamech, qui cum cæcus esset, Cain interfecit: nec eum excusauit cæcitatis infirmitas. Vnde dictum est [Septuplum vltio dabitur de Cain: de Lamech vero septuagies septies.] Sed cæcitas ignorantiæ similis est. ¶ Ex vtraque enim quædam fiunt, quæ imputantur: quædam vero minime. Cæcus namque si debitum suæ vxori se credens reddere, alienam polluit, non

Source : BIU Cujas

a ¶*Non est reus.*] vt 34.q.2.in lectum.
b ¶*Penitus.*] Cum enim insistit quis operi illicito, tunc non excusat casus, secus si licito: quia tunc excusat, vt 50.dist.sæpe.

Firmissime.] CASVS. Petrus quæsiuit ab Aug. vtrum quilibet sit accepturus vitam æternam nisi fuerit baptizatus, & pœnitentiam egerit: & respondet quòd non, nisi fuerit baptizatus sanguine suo, vel in aqua, vel nisi habuerit cordis contritionem: & docet quòd baptismus & pœnitentia adultis sit necessaria, paruulis vero baptismus solùmodo sufficit, quam diu ratione vti non possunt.

c ¶ *Pro nomine Christi.*] dum tamen absit charitas. aliter nō sufficit alicui ad salutem pati martyrium, vt 90.dist.neque.

d ¶ *Per baptismum.*] Deberet addere tertium membrum, scilicet baptismum contritionis. "Est enim triplex baptismus fluminis, flaminis, & sanguinis, id est, aquæ, & sanguinis, & contritionis, vt de consecr. dist. 4. c. baptismi vicem.

e Baptismus triplex.

1 Iuo p.1. c.30.

EX EO AVTEM. CASVS. Concludit Grat. ex fine superioris cap. scilicet quòd nec adulto nec paruulo post baptismū peccatum imputatur, nisi vtatur ratione: sicut nec brutis animalibus aliquid imputatur. Et ad hoc probandum inducit auctoritatem Augustini. reperitur tamen in scriptura animalia esse interfecta non ratione delicti, sed quia facti memoriam refricant, vt ĵ. seq. ca.

e ¶ *De bobus.*] scilicet quo ad vitam æternā: sed quo ad vitam temporalem bene, iuxta illud: Homines & iumenta saluabis Domine, scilicet pro salute temporali prouidendo eis necessaria: iuxta illud, Omnia expectant ad te Domine, vt des illis escam in tempore opportuno.

Mulier.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima ponitur auctoritas Leuitici, in qua dicitur, quòd mulier quæ accesserit ad aliquod pecus, debet interfici, & pecus similiter. In secunda parte ponuntur verba Aug. exponentis illam auctoritatem: & dicit ꝙ animalia iubentur interfici, non quia peccauerunt, sed quia refricant memoriam facti. Secunda pars incipit ibi, *Quæritur quomodo.*

1.Cor.9.

f ¶*Ad omne.*] id est, ad aliquod ex omnibus. simile est 1.q.7 si quis omnem.

g ¶*Memoriam.*] Simile est 81.dist. valet. Alibi tamen reseruantur thuribula laminarum, & publice exponuntur, vt 7.q.1. denique. & de consecr. dist. 2. & dixit. sed istud ad terrorem fit, &c.

DE FVRIOSIS. Hæc est secunda pars q. in qua intendit probare quòd ignorantes ex toto, furiosi & ebrij nō peccant in illo actu, sed peccāt se inebriando: & hoc probat per 9. auctoritates. Io. de Fant.

CASVS. Quia facta est superius mentio de furiosis: ideo nunc euidenter ostendit Grat. quòd ea quæ fiunt tempore furoris, non imputantur: & ad hoc inducit seq. cap.

2 Iuo p.9. c.108. Leuit.20.

A *Liquos scimus.*] CASVS. Quidam furiosi quosdam interfecerunt. Quæsitum fuit ab August. vtrum eis imputetur? Et respondetur quòd non: quia non ex voluntate fecerūt, sed impellente furore, & nescientes fecerunt.

h ¶ *Et iudiciis.*] id est, iudicibus.

i ¶ *Reos.*] id est, condemnatos.

k ¶*Vi.*] id est, furore.

l ¶*Qui nescit.*] hic manifeste vides, quod ea quæ à furiosis fiunt, non imputantur [a], vt ĵ. ca. prox. & 3.q.9. indicas. licet quidam dicāt, quòd si culpa sua quis incidat in furorem, imputatur ei. ĵ.e. si quis insaniens.

a An furiosus vel pdigus alienare possit an interdictionē, vel post, sibi factam, no. ff. de cu. fu. l. 1. & fa. ff. de test. is cui.

3 Iuo p.13. c.92.

† *al. iudicibus.*

Illa cauenda sunt.] CASVS. Quæsitū fuit ab Ambros. quæ sunt illa quę imputantur alicui, & quę non? Et respondet ꝙ pecca quæ procedunt ex voluntate, imputantur: & etiam quæ procedunt ex imperitia. In his tamen locus erat refugij in veteri testamēto: quod probat [4] auctoritate legis Mosaicæ: sed ægritudo, paupertas, mors, & ignobilitas, cum non sint mala, non imputantur.

4 Lib.1.c.8.

m ¶*Domini.*] id est, auctores.

n ¶*Horum.*] id est, vitiorum.

o ¶ *Principia.*] id est, causas.

p ¶*Extrinsecus.*] id est, aliis non imputemus.

q ¶*Agnoscamus.*] id est, nobis attribuamus eadem.

r ¶ *Voluntarios.*] quia vasis iræ, &c. vt 23.qu. 4. Nabuchodonosor.

s ¶*Legis.*] Mosaicæ. Tāgit quod legitur in Exodo & Deuteronomio, "quòd tres erant ciuitates refugij vltra Iordanem [b], & tres citra [c]: quarum talis erat vsus, quòd si quis hominem nolens occidisset, & fugiebat ad vnam illarū: ibi de consanguineis occisi erat tutus. sed si antequam illuc peruenisset inuē-

Deut.4. & 19.

" Ciuitates refugij erāt tres.

b Noīa istarū ciuitatū sunt illa, Bosor, Ramoth Golam.

c sc. Cades, Sichem, Ebron.

tus

---

a ¶*Processerunt.*] *Hoc loco in vulgatis erant interiecta hæc verba*, ff. tit. de iniuriis, Illud relatum. require. s. *quæ absunt à manuscriptis, ideoque inducta.*

C. III.

1 FIrmissime tene, & nullatenus dubites, exceptis illis, qui pro nomine Christi [c], suo sanguine baptizantur, nullum hominem accepturum vitam æternam, qui non hic à malis suis fuerit per pœnitentiam, fidemque conuersus, & per sacramentum fidei, & pœnitentiæ, id est per baptismū [d] liberatus: Et maioribus quidem necessarium esse & pœnitentiam de malis suis agere, & fidem catholicam secundum regulam veritatis tenere, & sacramentum baptismatis accipere: paruulis vero, qui nec propria voluntate credere, nec pœnitentiam pro peccato, quod originaliter trahunt, agere possunt, sacramentum fidei, quod est sanctum baptisma, quamdiu rationis ætas eorum capax esse non potest, sufficere ad salutem.

Ex eo autem quod in fine huius auctoritatis dicitur [Quamdiu, scilicet, rationis eorum ætas capax esse non potest] euidenter datur intelligi, nulli post baptismum peccata imputari, siue sit adultus, siue impubes, nisi rationis sit capax. Vnde etiam de brutis animalibus eadem ratio ab Augustino in eodem lib. cap. 3. redditur, quare sua facta eis non imputentur. [Animalia igitur, inquit, præsentis sæculi cursum, atque ornatum secundum creatoris incomprehensibilem peragunt voluntatem: quæ de suis factis nullam rationem redditura sunt, quia rationabilia non sunt. Num quid enim de bobus [e] cura est Deo? Homines vero, quia rationales facti sunt, & de se, & de omnibus rebus, quas in vsum vitæ præsentis acceperunt, rationem reddituri sunt Deo: & pro suorum actuum qualitate recipient aut pœnam, aut gloriam.] Sacræ tamen legis auctoritate animalia iubentur interfici, non propter conscientiam peccati, sed quia refricant memoriam facti.

Ait enim Augustinus de paruulis, in lib. de fide ad Petrum diaconum, c.30.

Vnde Augustinus super Leuiticum ad c. 20 q.74.

¶Non propter culpam, sed propter memoriam facti pecus occiditur, ad quod mulier accesserit.
C. IIII.

2 MVlier, quę accesserit ad omne [f] pecus ascēdi ab eo, interficietis mulierem, & pecus: morte moriantur: rei sunt.] ¶Quę ritur, quomodo sit reum pecus: cum sit irrationale, nec vllo modo legis capax. *& infra.* ¶Pecora inde credendum est iussa interfici: quia tali flagitio contaminata, indignam refricāt facti memoriam [g].

2 De furiosis autem euidentissime scribit Augustinus in libro quæstionum veteris & noui testamenti, q. 2. in fine ita dicens.

¶Culpa non necessitate, sed voluntate reum constringit. C. V.

3 ALiquos scimus subito dementes factos fuste, ferro, lapidibus, morsibus, multis nocuisse: quosdam etiam occidisse: captos autem industria, & iudiciis† [h] oblatos, minime reos [i] factos: eo quod non voluntate, sed impellente vi [k] nescio qua hæc gesserint nescientes. Quomodo enim reus constitueretur, qui nescit [l] quid faciat?

Item Ambrosius in Hexameron in tractatu primi diei [+].

¶Reus voluntate, non necessitate constringitur. C. VI.

ILla cauēda sunt, quæ ex nostra voluntate prodeunt, delicta iuuentutis, & irrationabiles passiones corporis. Quorum igitur nos sumus domini [m], horum [n] principia [o] extrinsecus [p] nō requiramus, nec deriuemus in alios: sed agnoscamus [q] ea, quæ proprie nostra sunt. Quod enim possumus nō facere, si volumus, huius electionem mali nobis potius debemus, quam aliis adscribere. Ideo etiam in iudiciis istis voluntarios [r] reos, non ex necessitate compulsos culpa stringit, pœna condemnat. Neque enim si per furorem aliquis innocentem peremerit, obnoxius morti est: quin etiam ipsius diuinæ legis [s] oraculo, si quis per imprudentiam intulerit necem, accipit impunitatis spem, refugij facultā-

Source : BIU Cujas

tus fuisset,ille qui poterat esse vltor sanguinis effusi,impunè occidebat eum. sed postquam illuc venerat, si propinqui occisi volebant eum conuincere,quòd sponte occidisset eum, & hoc probabant coram ciuibus vrbis illius:tradebatur illis ad occidendum. erat autem ibi fugitiuus vsque ad reconciliationem cum propinquis occisi , vel vsque ad mortem summi Pontificis , in qua omnes fugitiui secure redibant ad propria.

a ¶*Hoc igitur.*] id est, primo dictum.

SAne.] Casvs. Ostendit Ambros. in hoc ca.ebrietatem esse vitandã, per quã si qua mala faciunt ebrij, apud sapientes impunita relinquuntur, & donantur venia:& de hoc dãnantur, quia faciles fuerunt ad bibendum vltra modum.

b ¶ *Venia.*] i. minori pœna,quàm si ex certa scientia feciſſent[a]. c ¶*Damnantur.*]Et etiam redarguunt eos, qui sunt nimis faciles ad inebriandũ se. Alij intelligunt q̃ non punitur de eo quod ebrius fecit:sed tãtum pro eo q̃ leuis erat ad inebriandum se.

SI *concupiscentia.*] Casvs. Ostendit hic Augu. q̃ si homo vigilans extra mentẽ positus aliquid per concupiscentiam vel inobediẽtiam faciat, non committit mortale peccatum:&hoc ad instar dormientis, in quo concupiscentia sine culpa sua lege mouetur.

d ¶*Si concupiscentia.*] id est,fomes originalis peccati.

e ¶*Vel inobedientia.*] id est, originale peccatum : quod ex inobedientia processit.

f ¶*Habitat.*]Nõ enim tollitur penitus originalẽ in baptismo quo ad sui essentiam : sed eius effectum mitigat baptismus,ne per illud damnemur,vt ff. de consec.dist.4.c.2.

g ¶ *Dormientis.*] De hoc dictũ est,an dormiens peccet. ff. dist. 6. testamentum. Io. de Fant.

INebriauerunt.]Casvs. Hoc c.diuiditur in duas partes. In prima parte ponuntur verba Genes.*Inebriauerunt*,&c.In secũda parte verba Augusti.exponentis verba illa. Dicit enim q̃ propter incestũ Loth puniri non debet:sed quia nimis fuit facilis ad inebriandum. Secunda pars est ibi, *Quapropter.* Ita videtur casus ponendus ad hoc vt faciat ad propositum Grat.gl.tamen diuersimode verba illa exponunt.

h ¶*Culpandus est.*] videtur ergo q̃ peccat qui nescienssin ebrietate aliquid facit, vt hic, & 35. dist. sexto die. Sed dic quòd hic non erat Loth nescíens. natura enim non patitur , quòd aliquis nesciens coeat : sed dicitur nesciens,quia nesciebat esse filias suas. credebat enim esse vxorem suam.

i ¶ *Quantum.*] Tripliciter exponitur hoc. Quidam sic exponunt, quòd punitur pro incestu,& pro ebrietate.vel aliter : non punitur quantum incestus meretur,scilicet si esset commissus ex deliberatione. Alij dicunt quòd nullo modo punitur pro incestu:sed tãtum pro ebrietate : " quæ ebrietas tantum est veniale peccatum, vt 25. dist.§.criminis.Laur. " Loth etiã ebrius peccauit.

a Ad hoc ff. de re mil.oẽ delictum.§. qui se.

† *notantur*] orig.

1Et l.2.contra Iulianũ, in fi.

* imo tollitur totũ illd qd verã&p priã peccati rõnẽ h; cõc. Tridẽt.ses.5. ĩ vlt.anathematismo.

2Add q̃ hęc dictio,absq; ponitur hic exclusiue. cõcor.l.minime. & ibi gl.C.de ap.

3Iuo p.9. c.116. Gen.19.

Item Ambrosius libro primo de Iacob, & vita beata,c.3.

¶Nemo trahitur ad culpam,nisi ductus propria voluntate. C. X.

NOn est, quòd cuiquam nostram adscribamus ærumnam[A k], nisi nostræ voluntati.Nemo tenetur ad culpam,nisi voluntate propria deflexerit. Non habent crimen,quæ inferuntur reluctantibus [l]. Voluntaria tantum commissa sequitur delictorum inuidia[m],quã† in alios deriuamus[n]. Voluntarium sibi militem legit Christus:voluntarium seruum sibi diabolus auctionatur[o B].Nemi nem iugo seruitutis adstrictum possidet,nisi se prius peccatorum ære[P] ei vendiderit.

A ¶Aerumnam.] *Apud B. Ambrosium legitur*,culpam,*sed ob glossam nõ est mutatum.*

B ¶ Auctionatur.] *In vulgatis codicibus sequebatur*,& acquirit iuri suo : *quæ sunt expuncta*, *quoniam absunt à manuscriptis*, *& originali.*

Idem in lib.2.de Cain & Abel,c.4.

¶Minister Dei est,qui inuitus homicidium facit. C. XI.

NEc is , qui inuitus q aliquod fecerit homicidium , extra ministerium est.Si quidem lex ait de eo [Quia Deus dedit eum in manus eius. r] Manus ergo eius, instrumenti modo,diuinę vltioni ministerium præbuerunt. Leuites[s] igitur minister remissionis[t] est. Percussor autem , qui tamen non ex dispositione , sed præter voluntatem fecerit homicidium, diuinæ minister est vltionis. ¶Illud quoque specta:quia cũ interficitur impius , Christus[u] infunditur[x] : & vbi abominatio[y] aboletur, sanctificatio consecratur[z A], quia Dominus dixit [In ea die, qua interfecero omne primogenitum[a] Ægypti , sanctificabo mihi omne primogenitũ Israel.]Quod non ad vnum[b] diem afflictionis Ægypti referes,sed ad omne tempus.[B]

† *quod in alios deriuemus*]orig.

A ¶Consecratur.] *Apud B.Ambrosium legitur*,congregatur.

B ¶Omne tempus.] *Post hæc in originali sequitur*,*ca.cum renuntiatur.* ff.32.q.1.

Cum itaque,qui inuitus hominem interfecerit,minister Dei sit,cum innocentem furore perimens morti nequaquam obnoxius sit, cum subito dementes, eorum, quæ faciunt, reatum minime gestent,patet hunc sacerdo-

NOn *est.*] Casvs. Quidam peccata quę committebãt, in alios deriuabant: sed probat Ambros. quòd crimina ex propria voluntate committuntur, per quæ quis se diabolo subiicit:sicut quis ex propria voluntate miles Christi efficitur.

k ¶*Aerumnam.*]i.pœnam vel culpam.

l ¶*Reluctantibus.*]i.ex toto dissentientibus, scilicet cum est absoluta coactio. 50. dist. presbyteros.

m ¶ *Inuidia.*] id est, pœna.

n ¶ *In alios deriuamus.*]id est,aliis exẽplum damus.

o ¶ *Auctionatur.*] id est, emit. Vel auctionatur, id est, per auctionem petit.

p ¶ *Peccatorum ære.*] id est, peccatis delectantibus.nam ipsum peccatum dat nobis diabolus pro pretio, vt nos demus ei ius ad occidendum nos.

NEc *is.*]Casvs. Hoc ca.diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd si quis casu interfecerit aliquẽ,minister Dei est : quod probat auctoritate Deutero. sicut leuita minister est remissionis.In secunda parte dicitur, quòd cum interficitur aliquis impius,Christus diffunditur per orbem. Et hoc probat auctoritate Domini dicentis in Exodo : In ea die, &c.Secunda pars incipit ibi,*Illudquoque. In manus eius*, id est, occidentis casu. Exod.21. Deut.19.

q ¶*Inuitus.*]Hoc vult dicere, quòd cum aliquis casualiter occidit hominem,nõ peccat,vt 23.q.5.si homicidium. Num.3.

r ¶*Eius.*]scilicet occidentis.

s ¶*Leuites.*] id est, sacerdos.

t ¶*Remissionis.*]peccatorum.

v ¶*Christus.*] i.gratia Christi.

x ¶ *Infunditur.*] aliis. alij enim per hoc emendantur.

y ¶*Vbi abominatio.*]i. persona abominabilis.

z ¶ *Consecratur.*] in aliis.

a ¶*Primogenitum.*] totum hoc mystice potest legi : & sic appellantur primogenita Aegypti,vitia quæ quotidie facimus.primogenita Israel,virtutes.

b ¶*Non ad vnum.*]Ecce qualiter indiffinita exponitur vniuersaliter. sic 1.q.3.Saluator.circa fi.28.q.1.idololatria.

CVM ITAQVE.Casvs.Concludit Grat.ex supradictis,quòd sacerdos iste non est reus homicidij:& ideo sacerdotio priuari non debet.sed contra hoc statim obiicit seq.c.cuius casus patet.

Item Augustinus libro primo de ciuitate Dei,c.25.

¶Inobedientia, vel concupiscentia non habet culpam in corpore non consentientis. C. VIII.

SI concupiscentia[d A], vel inobedientia[e], quæ adhuc in mẽbris moribundis habitat[f], præter nostræ voluntatis legem,quasi lege sua mouetur , quanto magis absque culpa est in corpore non consentientis, si absque[2] culpa est in corpore dormientis[g]?

A ¶ Concupiscentia vel.] *In originali legitur.* Quòd si illa concupiscentialis inobedientia.

Idem lib.22.contra Faustum,c.44.

¶Loth non de incestu,sed de ebrietate culpatur. C. IX.

[3]INebriauerunt Loth filiæ eius, & se nescienti miscuerunt.

¶Quapropter culpãdus est[h] quidem:non tamen,quantũ[i] ille incestus, sed quantum illa meretur ebrietas.

Decret.ij.pars. L 2 *Si quis*

Source : BIU Cujas

a SI *quis.*] ¶*Pœnitentia.*] Istis imponitur pœnitentia: & tamen non deliquerunt. sed hoc fit ad cautelam, vt 50. dist. presbyteros. & 34. q. 2. in lectum. & ne disciplina ecclesiæ deferatur, vt 23. q. 5. excommunicatorum. Io. de Fant.

SED HOC. CASVS. Modo soluit supradictum ca. G. & dicit quòd potest de eo intelligi, qui sua culpa incidit in furorem. Postea obiicit contra hoc, & dicit quòd quædã sunt, quæ non deiiciũt promotum, nec imputantur ad pœnam, sed impediunt executionem. Vnde sicut parentum ambitio impedit promouendum, etsi ad pœnam filio non imputetur: ita ea quæ fiunt mente alienata, non imputantur ad pœnam, etsi executionem impediant. & ad hoc inducit sequens capitulum.

1 in concil. Vvormac. c. 28.

2 Burc. l. 6. c. 25. Iuo p. 10. c. 154.

b ¶*Propria.*] hęc opinio non est approbãda: quia satis ipso furore punitur, vt 3. q. 9. indicas. ff. de of. prę sid. l. diuus.

c ¶*Obest.*] vt 1. q. 5. c. 1. Io. de Fant.

SI *quis.*] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd si quis corrigendo discipulum suum casu eum occiderit: nõ imputatur ei quo ad Deum, qui voluntatem respicit, & nõ factum: sed quantum ad legem promotionis est reus: in qua opus requirirur, & voluntas. & hoc probat Hiero. exemplo virginis oppressæ, quæ & si non peccauerit, inter virgines tamen consecrari nõ potest.

3 Auctor operis impf. in Matth. hom. 28.

4 32. q. 5. de pudicitia.

d ¶ *Propter disciplinam.*] leuis autem castigatio permittitur magistro, vt ff. ad leg. Aq. sed & si. §. vlt.

e ¶ *Quantum autem ad legem.*] Mosaicam, quæ pmittebat quòd si quis casu occidisset hominem, dummodo non inueniretur intra ciuitates refugij, poterant parentes occisi interficere occisorem secundum quosdam: similiter secundum leges canonum impeditur à promotione[a] secundum quosdam: quod non decetero si cedo, vt dixi 50. dist. de his. Vel intellige quod hic dicit, quando exposcit pro moueri, nõ cessit modum in corrigendo.

f ¶*Lege.*] canonica: quia non potest inter virgines consecrari, vt 33. q. a peccauerit, sed pp horrorẽ facti, & pp ecclesiasticam disciplinam seruãdã. sed H. credit q̃ iste nõ dẽat repelli à promotiõe. sed quidq̃d hic dicatur, dic i eum distinguitur. 50. di. §. casu. A.

g ¶ *Voluntatem.*] sic 14. quæst. 5. si quid inueniſti. j. ea. quæst. 6. cap. 1. in fine.

SICVT. CASVS. Infert G. ex supradicto c. dicens, quòd iste sacerdos innocens est quo ad Deum: sed quantum ad executionem officij reus habetur.

h ¶*Ad gratiam.*] scilicet Dei.

HIS ITA. CASVS. Modo ponit G. veram solutionem, dicens quòd multa impediunt promouendum, quę non deiiciant iam promotum. Vnde sacerdos iste & si promoueri non possit, non carebit sacerdotio iam suscepto: nisi forte numquam ad sanam mentem rediret. & ad hoc inducit c. s̃. 7. q. 1. quamuis sit triste. ¶ *Deiiciunt.*] vt 68. dist. sicut. 89. dis. Petrus. & turpius eiicitur, &c. 50. dist. quicumque. 2. & ext. de iureiur. quemadmodum.

k ¶*Quamuis.*] scilicet. s̃. 7. q. 1. quamuis.

Ro impensis.] CASVS. Hic intitulatur secunda quæstio, vbi quæritur an clerici pro impensis patrociniis salaria petere possint? Et respõdet, clerici aut sunt religiosi, aut sunt sæculares. Religiosi exigere non possunt, vt j. ead. §. vlt.

tem homicidij reum non esse: vnde nec sacerdotio priuari debet.

Obiicitur autem illud, quod est in pœnitentiali Theodori.[1]

¶ In se reuersus pœnitentiam agat, qui insaniens aliquem occidit. C. XII.

j [2] SI quis insaniens aliquem occiderit, si ad sanam mentem peruenerit, leuior ei pœnitentia[a] imponenda est.

¶*In concilio Vvormacien si, & apud Burchardum, & Iuonem hæc sequuntur*, quàm ei, qui sana mente tale quid commiserit.

Sed hoc forte de eo intelligitur, quem propria[b] *culpa ad furorem perduxit.* ¶ *Item obiicitur. Sunt quædam, quæ etsi non imputentur ad pœnam, tamen impediunt sacramenti signaculum. Ambitio namque parentum filio non imputatur ad pœnam: cui tamen obest*[c] *ad ecclesiæ munus accipiendum. Sic quæ mente alienata fiunt, etsi non imputentur ad pœnam, tamen sacri muneris executionem impediunt.*

Vnde Hieronymus ait.[3]

¶ Innocens est, qui non iratus, sed propter disciplinam casu aliquem interfecit. C. XIII.

ij SI quis non iratus, sed propter disciplinã[d], palmam alicui dederit, & euentu occiderit, sicut fieri solet, quantum ad gratiam innocens est: quia voluntatem, nõ opus requirit. Quantum autem ad legem[e], reus est: quia opera requirit. ¶ [4] Item si in persecutione virgo fuerit oppressa, repellitur lege[f]: quia opus inspicit, non voluntatem[g]. In gratia autem quasi virgo suscipitur: quia non opera quærit, sed voluntatem.

¶ *Verba huius capitis vsque ad vers.* Item si in persecutione, *leguntur in homil. 28. operis imperfecti, ad cap. 11. Matth. Reliqua autem, & fere eadem ibi leguntur, & similliima in commen. B. Hieronymi in idem 11. c. Matth. Ipsa autem prorsus* B. *Hieronymi verba referuntur infra 32. q. 5. ca. de pudicitia. ver. finge.*

Sicut ergo, qui propter disciplinam casu homicidium facit, quantum ad legem reus est, quantum ad gratiam[h] *innocens: sic iste sacerdos, qui furore homicidium fecit, quantum ad culpam innocens est, quantum ad suscepti muneris executionem reus probatur.* ¶ *His ita respondetur. Non omnia, quæ ordinandum impediunt, ordinatum deiiciunt.* i ¶ *Non enim potest ad sacerdotium prouehi, qui aliquando insaniuit*[5]. *Veruntamen si post sacerdotium furere cœperit, non ideo sacerdotio carebit: nisi forte numquam ad sanæ mentis officium illum redire contingat.* ¶ *Sicut de quodam episcopo Gregorius scribit in regesto ad Eleutherium episcopum.*] [6] *Quamuis*[k] *triste sit nobis, &c.*] *vt supra in causa* [*Longa inualetudine granatus.*]

QVÆSTIO II.

Ro impensis[l] *vero patrociniis in Tarraconensi concilio clerici exigere munera prohibentur: in quo sic statutum legitur, ca.* 10.

¶ Pro patrociniis impensis clericus munera exigere non debet. C. I.

OBseruandum quoque decreuimus, ne quis sacerdotum, vel clericorum, more sæcularium iudicum[m], pro impensis patrociniis munera audeat accipere†, nisi[7] forte in ecclesiis gratuito oblata: quæ non fauore muneris, videãtur accepta, sed collatione deuotionis illata. Quòd si quis ista† probatur accipere, veluti exactor fœneris, aut vsurarum possessor, secundum statuta patrum se nouerit degradandum.

Hoc autem de illis intelligendum est, qui canonicam vitam professi regulariter se victuros proposuerunt. Generali namque ecclesiæ consuetudine receptum est, & moribus approbatum, vt clerici more aduocatorum patrocinia impendant, & pro impendendis munera exigant, & pro impensis suscipiant. cebatur in concilio Lateranen. de postulando. Clerici in criminali causa coram sæculari iudice non possunt aduocare, vt 51. distin. aliquantos. sed coram ecclesiastico aduocabunt: episcopi tamen & sacerdotes aduocare non possunt, vt 5. q. 3. quia episcopus.

5 Adde idẽ esse ī matrimonio, vt no. ī l. fnror. & ibi cõcor. ff. de spon.

6 7. q. 1. quis "Clerici an possint aduocare.

l ¶ *Pro impensis.*] hic quæritur an clericis liceat recipere munera pro aduocationibus. " Primo ergo scias, quòd clericus in causa criminali coram sæculari iudice non potest allegare, vt quinquagesimaprima distinctione, aliquantos. & vigesima tertia, quæstione octaua, his à quibus. nisi ad hoc vt supplicet pro eis, vt decimaquarta, quæst. 6. si res. & 23. quæst. 5. cap. 1. & 2. & cap. reos. Item in ciuili causa coram sæculari iudice non aduocabit nisi pro se & ecclesia sua, & pro miserabilibus personis: & hoc siue sint in sacris, siue in minoribus ordinibus constituti: dummodo beneficiis ecclesiasticis sustentẽtur, & si non habent beneficium: tũc si sunt in minoribus ordinibus, possunt, vt extra de postul. clerici. episcopi autem & sacerdotes non debent indifferenter aduocare: ne vilescant dignitates ipsorum, vt 88. distinct. perlatum. & 14. quæst. 5. de nique. sed coram ecclesiastico iudice licite possunt omnes aduocare: sed non possunt petere salarium, si sunt in sacris ordinibus, vt infra ead. ca. 1. Derogatum tamen est huic canoni per contrariam consuetudinem. nemo enim cogitur facere de suo beneficium, vt decima, quæstione secunda. precariæ. Item dignum est eum recipere emolumẽtum, qui præstat obsequium, vt 12. quæst. 2. charitatem. Item immo cogitur suis stipendiis militare, vt extra de simo. cum sit. in parte decisa. immo est expressum extra de præscript. cum ex officij. Religiosi vero & monachi, vel regulares non nisi pro sua ecclesia debent aduocare & abbate suo præcipiente. 16. q. 1. monachi. Ioan. quod dicit de sacerdote, hodie corrigitur, vt extra de postu. c. vlt. m. B.

†*al. exigere*

7 Adde q̃do ctor sacerdos p̃t dare cõsiliũ in camera. necdũ aduocatus. no. Bar. ī l. 1. §. aduocat⁹. ff. de vari. & extraor. co. & l. 1. §. postulare. ff. de postul.

†*al. ita*

OBseruandum.] CASVS. Quæsitum fuit in Tarraconensi concilio, vtrum clerici more sæcularium aduocatorum pro patrociniis munera exigere possent? Et respondet quòd non: sed sponte oblata possunt recipere: & si quis contra fecerit, tamquam vsurarius deponatur.

m ¶*Iudicum.*] id est, aduocatorum. Vel dic istum esse tenorem cap. quòd licet pro sæculari honore aliquid dari, vt ff. de pol. pactum. & l. si quis ob honorem. non tamen pro ecclesiastico aliquid potest peti. Item not. quòd licet pro sæculari honore aliquid possit promitti, non tamen pro sæculari administratione, vt 1. q. 7. sancimus[b]. Ioan.

bvide quod not. s̃. 1. q. 1. §. 1. in gl. 2.

HOC. CASVS. Dicit Gratianus quòd hoc capit. de regularibus loquitur. sæculares vero clerici de consuetudine ecclesiæ pro impensis patrociniis munera exigere possunt.

Source : BIU Cujas

Tertio.] CASVS. Hic ponitur tertia quæstio, in qua quæritur, vtrũ ex mulieris confessione presbyter iste sit condemnandus: & certum est ꝙ non, vt j. eo. nemini. Primo tamen probat, ꝙ mulier sacerdotem accusare non valet duabus rationibus. Prima est, quia secundum canones nullus potest sacerdotem accusare, nec in eum testificari, qui non est sacerdos: nec potest ad sacerdotium promoueri: sed mulier ad sacerdotium promoueri non potest, nec etiam ad diaconatum, & ita mulier accusare nõ potest: ad quod inducit cap. 2. q. 7. ipsi Apostoli. Secunda ratio est, quia mulier secundum leges apud iudices postulare nõ potest, nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur. Quare cum ista mulier nec suam nec suorum iniuriam prosequatur: ad accusandum admitti non debet. Postea probat contrarium. Nam mulier admittitur ad magis, scilicet ad iudicandum: & hoc probat exemplo Deboræ prophetissæ: quæ populum Israel in veteri testamento iudicauit. ergo etiam potest ad accusandum admitti, cũ non prohibeatur per diuinã scripturam.

1 2. q. 7. sicut sacerdotes.

2 ff. de reg. iur. feminæ.

3 Concord. tex. in l. 1. §. secũdo loco vers. sexum. ff. de postul.

Iud. 4.

a ¶*Tertio.*] "per mulieris testimoniũ non potest clericus conuinci de crimine, tũ quia mulier non est, nec potest esse eiusdem ordinis, vt ſ. 2. q. 7. ipsi Apostoli. & ca. testes. tum quia ipsa quæ confitetur proprium delictum, non potest testificari de alterius delicto, vt j. ea. nemini. & regulariter confessio vnius alteri non præiudicat, vt 2. q. 5. interrogatũ.

"Mulier an possit testificari in crimine cõtra clericum.

Ephes. 5.

"Femina an possit esse iudex.

4 tit. q accu. non pos.

"admittitur tamen mulier cum agitur de crimine in modũ denuntiationis, vel inquisitionis, vt extr. de testi. quoniam. vel cũ agitur in modum exceptionis, vt extr. de testi. tam litteris.

b ¶*Prohibitum.*] vt j. 33. q. 5. mulierem. & extra de verb. sig. forus.

c ¶*Generaliter.*] excipit.

d ¶*Legibus.*] ff. de reg. iur. fœminæ. ſ. 3. q. 7. §. tria.

e ¶*Econtra.*] intendit.

f ¶*Mulieres.*] femina de iure non potest esse iudex, vt 33. q. 5. mulierem. & 3. q. 7. §. tria. ff. de reg. iur. feminæ. nisi ei princeps scienter deleget causam, vt 2. q. 5. Mennam. & 23. q. 4. si quos. 12. q. 2. cum deuotissimam. Vel nisi ex præscripta consuetudine hoc habeat, vt ext. de arb. dilecti. Item nec docere potest, vt 23. dist. mulier.

g ¶*Iudicum.*] ibi enim legitur, ꝙ Delbora prophetissa posuit tentorium suum in monte Effraim sub arbore palmæ, quę dicebatur palma Delboræ: & ibi iudicabat populum Israel.

HIS ITA RESPONDETVR. CASVS. Respondet Grat. obiectioni supradictæ, dicens quòd licet in veteri testamento populum iudicasset, hodie tamen non permittitur, sed potius propter peccatum quod induxit mulier, debet verecundari, & viro subiici: in cuius signum iubetur habere caput velatum. Postea probat, quòd in quibusdam casibus mulier admittitur ad accusandum, & probatur per leges sequentes.

h ¶*Indicitur.*] vt j. 33. q. 5. mulierem.

QVÆSTIO III.

Ertio a *quæritur, an ex mulieris confessione iste sit condemnandus. In quo primo videndum est, an mulier sacerdotẽ accusare valeat. Quod sacris canonibus omnino videtur esse prohibitum.* b *Generaliter* c *enim statutum est ex decretis Fabiani Papæ, vt sacerdotes Domini non accusent, nec in eos testificentur, qui sui ordinis non sunt, nec esse possunt. Mulieres autem non solum ad sacerdotium, sed nec etiam ad diaconatum prouehi possunt. Vnde nec sacerdotes accusare, nec in eos testificari valent.* 2 *Legibus* d *quoque cautũ est, vt ob verecundiam sui sexus mulier apud prætorem pro alio non intercedat* 3 *: nisi forte suas, vel suorum iniurias persequi voluerit. Hæc autem, quę nec suas, nec suorum iniurias persequitur, ad hanc accusationem admitti non debet.* ¶ *Econtra* e *qui iudicis personam gerere valet, ab accusatoris officio non remouetur. Mulieres* f *autem in vetere testamento populum iudicasse, quicumque librum Iudicum* g *legerit, ignorare non potest. Non itaque ab accusatione remoueri possunt, quas etiam iudicis personam frequenter gessisse constat: nec vlla serie diuinarum scripturarum ab accusatione prohibentur.* ¶ *His ita respondetur. In veteri lege multa permittebantur, quæ hodie perfectione gratiæ abolita sunt. Cum enim mulieribus permitteretur populum iudicare, hodie pro peccato, quod mulier induxit, ab Apostolo eis indicitur* h *verecundari, viro subditas esse, in signum subiectionis velatũ caput habere. Quæ ergo his omnibus viro subiecta esse ostenditur, cui pro alio postulare non conceditur, ad accusationem admittenda non videtur. Econtra, quamquam possim, & indifferenter ad accusationem mulier non admittatur, sunt tamen quædam crimina, quorum accusationem mulier subire non prohibetur.*

Vnde in libro Codicis nono, tit. 1. lect. 12. 4 *Imp. Diocletianus scribit dicens.*

C. I.

DE crimine, quod publicorum i fuerit iudiciorum, mulieri accusare non permittitur, ni si certis ex causis, id est, si suam, suorumque persequatur iniuriam secundum antiqui † k iuris statuta tantum, de quibus specialiter eis concessum est, non exacta subscriptione. Vnde aditus præses prouinciæ in primis examinabit, an tale sit crimen, cuius accusationem mulier subire non prohibetur.

¶ *In aliquot vetustis exemplaribus ab initio quæstionis, vsque ad ca. sane. nulla est distinctio capitulorum.*

Item in libro digestorum Paulus lib. 2. de adulteriis, tit. de testibus, lect. 18. 5

C. II.

EX eo, quòd prohibet lex Iulia de adulteriis testimonium dicere condemnatam mulierem, colligitur l etiam mulieres in iudicio testimonium † m dicendi ius habere. *Item digestis titulo de accusationibus, & inscriptionibus, lib.* 2 6 ¶Non est permissum mulieri publico iudicio quemquam reum facere: nisi scilicet parentum, liberorumque, & patroni, & patronæ, & eorum filij, filiæve, nepotis, neptisve mortem exequatur.

Papinianus lege 2. eodem tit.

C. III.

CErtis de causis concessa est mulieribus publica accusatio: veluti si mortem exequantur eorũm, earumque, in quos ex lege publicorum testimonium inuitæ n non dicunt. ¶Idem & in lege Cornelia testamentaria o senatus statuit: sed & de testamento patris liberti, vel materni mulieribus publico iudicio dicere permissum est. ¶Pupillis q ex consilio tutorum patris mortem: item putetur, quòd non, nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur, & nisi in criminibus, in quibus est ei specialiter concessum accusare sine inscriptione: & ideo discretus iudex examinabit, vtrum tale sit crimen ad cuius accusationem possit admitti.

1 ¶ *Publicorum.*] j. 32. q. 5. publico. quæ sint publica, habes instit. de publ. iudi. in princ. & per totum.

k ¶*Antiqui iuris.*] hoc vult dicere, ꝙ in quibus casibus antiqua iura permittũt, quòd possit fieri accusatio sine inscriptione, in illis femina non tenetur inscribere a. Qui autem sunt illi casus, habes 4. q. 4. §. aliquãdo. & 2. q. 8. in summa. Quidam tamen dicunt ex hac lege, ꝙ femina in nullo casu tenetur inscribere.

† *al. antiquitus statuta*

a Aliter põit H. & ꝺtꝙ antiqua statuta fuerũt q̃ feminas in certis crib⁹ sine inscriptiõe accusare pmiserũt illa statuta ñ hñr ĩ iure nro. forte apud Græcos hñr. fortecõtinebatur ꝺ crie lesę maie. & de crie abigeatus. 4. q. 4. c. nullus. §. aliqñ. secundũ H.

5 l. ff. 22. tit. 5

b Tex. est ꝙ hoc in l. cũ lex. ff. ꝺ leg. & l. cũ ōtor. cum cõcor. ff. de iudi.

† *al. testimonij*

6 lib. 48. tit. 2. l. 1.

Exeo.] CASVS. Lex Iulia de adulteriis prohibet mulierem cõdemnatam testificari: ergo à contrario sensu non condemnata ad testimonium potest admitti.

l ¶*Colligitur.*] argum. quod de vno negatur, de aliis omnibus conceditur b. Item argu. ꝙ possumus argumentari per arg. à cõtrariis, vt hic, & 25. di. qualis. & 45. dist. disciplina. & 23. q. 4. quęsitum. Et lex dicit, ꝙ fortissimum est argumentum à contrario sensu, vt de offic. eius cui man. est iur. l. 1.

m ¶*Testimonium.*] secũdum leges mulier in omni causa potest testificari, siue sit ciuilis, siue criminalis: nisi tantum in vltimis voluntatibus. secundũ canones vero mulier in nullo crimine potest testificari, nisi in exceptis, sed in ciuilibus potest testificari. Nec obst. 33. q. 5. mulierem. & extr. de verb. sign. fortius. vbi dicit, quòd mulier non potest esse testis, sed intelligas de criminalibus causis, & vltimis voluntatibus. Quidam tamen dicunt, quòd mulier secũdum canones, non potest testificari nisi in casibus à iure expressis.

NON EST PERMISSVM. CASVS. Mulier non potest quemquam in iudicio publico accusare: nisi suam vel suorum prosequatur iniuriam.

Certis de causis.] CASVS. Dicitur in hac l. quòd concessum est mulieribus accusare si suam vel suorum iniuriam prosequantur. contra quos non coguntur inuite dicere testimonium. similiter si volunt dicere testimonium suorum consanguineorum, vt liberti paterni vel materni esse falsum: admittuntur ad accusandum. pupillus vero vel pupilla mortem patris vel aui exequi potest auctoritate tutoris: similiter de testamento patris potest experiri.

n ¶*Inuitæ.*] quædam enim personæ sunt contra quas non cogitur aliquis testificari, vt 4. q. 3. item lege Iulia.

o ¶*Testamentaria.*] vt mulier possit accusare testamentum falsum, si testamentum ad se vel ad suos pertineat.

p ¶*Paterni.*] quia filij patronorum, & etiam hi qui ex transuerso veniunt vsque ad quintum gradum vocantur ad successionem liberti, vt in instit. de succes. lib. §. si autem sine liberis.

q ¶*Pupillis.*] "regulare est, quòd minor annis sine tutore, vel curatore nec agere potest, nec conueniri, vt C. de aucto. præst. l. clarum. alioquin sententia lata contra ipsum nulla est: si tamen lata fuerit pro ipso, tenet, vt C. de proc. non eo minus. quandoque tamen agit vel conuenit sine tutore vel curatore, vt in casibus hic positis. Item si impe

"Minor agere & cõuenire non pt, nisi in certis casibus.

Source : BIU Cujas

si impetrauit veniam ætatis, vt C. de his qui ve. æta. impl. l. 3. Item si agatur de libero homine exhibendo, vbi etiam pupillus admittitur, vt ff. de lib. ho. exhi. l. 3. §. pe. item si agatur de recuperanda possessione, vbi etiam impubes sine tutore auditur, vt C. qui leg. perso. l. vlt. item minor potest agere de thoro suo violato, vt ff. de adul. l. si maritus. §. lex Iulia. licet autem minor pro se non possit agere, pro aliis tamē potest si habet mandatum, vt ff. de mi. cum mandato. & ff. de procu. filiusfamilias. in fi. Verum autem in causis spiritualibus, vt in matrimonio, vel pro ecclesia possit minor litigare pro se? Dicūt quidam ꝙ sic: quia in his cēsetur maior. sed certe cum ibi maius periculum vertitur, magis esset ibi consulendum minoribus, vt ff. ad Carbon. l. prima. §. tertio. nam circa maiora maius periculum vertitur, vt quadragesimasecunda distinctione, quiescamus. Item video, quòd in matrimonio locum habet in integrum restitutio, vt extra de in integr. restit. ex litteris. similiter in aliis causis spiritualibus, scilicet in religione assumenda. vigesima, quæstione prima, illud. in ordine sacro. septuagesimaseptima distinctione. capitulo primo & secundo. Item cum filius agit contra patrem secundum canones. 2. quæstio. 7. quæritur. in matrimonio certum est, quòd minor pro se admittitur ad agēdum, vt ext. de rest. spol. ex parte. sed de hoc possset dubitari, vtrum ibi locum habeat restitutio. sed de hoc dixi super illa decr. ex parte. supra de restitut. spol.

1 lib. 9. tit. 1. l. vxor.

2 lib. 48. ti. 4 l. in quæstionibus.

3 Addē cōtra quos ꝑt admitti. no. i l. si familia. ff. de iur. om. iudi. & in l. nemo. C. de epis. aud.

† al. Sergij

4 ti. 3. de ep. & cleric. l. si quemquam

† Cum sane si quis] orig.

† al. instar

pillæ aui sui mortem exequi concessum est lege testamentaria [a]. Nam & de patris quidem testamento pupillis agere diuus Vespasianus permisit. Sed etsi non exhibeantur tabulæ, per interdictum [b] possunt experiri. *Codice de iis, qui accusare possunt, vel non lege, quarta.* [1] Imp. Alex. Dionysio. Vxor tua, si consobrini sui necem vindicandam existimat adeat præsidem prouinciæ. *In digestis ad legem Iuliam Maiestatis, lege octaua, Papinianus libro secundo responsorum.* [2] ¶ In quæstionibus læsæ Maiestatis etiam mulieres audiuntur. [3] ¶ Et coniurationem denique Lucij † Catilinæ Fuluia mulier detexit, & M. Tullium consulem indicio suo instruxit.

Quæcumque [c] vero persona ad accusationem publicorum iudiciorum, vel læsæ Maiestatis admittitur, eadem accusationem simoniæ subire non prohibetur.

Vnde in primo libro Codicis Imp. Leo Armasio præfecto Præt. leg. 29. [4]

¶ Læsæ Maiestatis, & publicorum iudiciorum, & simoniæ accusatio æqualiter proponatur. C. IIII.

SAne † [d] quisquis hanc sanctam, & venerandam antistitis sedem pecuniæ interuentu subiisse, aut si quis, vt alterum ordinaret, vel eligeret, aliquid accepisse detegitur, ad † instar [e] publici criminis, & læsę Maiestatis accusatione proposita, à gradu sacerdotij retrahatur. Nec solum hoc deinceps honore priuari, sed perpetuæ quoque infamiæ damnari decernimus: vt eos, quos [f] facinus par coinquinat, & æquat, vtrosque similis pœna comitetur.

a ¶ *Testamentaria.*] i. lege Cornelia de falsis.

b ¶ *Per interdictum.*] scilicet per interdictum de tabulis exhibendis: quo experitur omnis ille cuius interest, vt ff. de tab. exhi. locum [a].

a Sub. §. condemnatio. i cuius tū locū succedit hodie actio

IN QVAESTIONIBVS. Casvs. Dicitur hic quòd in crimine læsæ Maiestatis mulier potest accusare, quod probat exemplo mulieris Fuluiæ, quæ Catilinam coniurantem Marco Tullio detexit.

ī factū, vt testamētū exhibeatur. ff. de auct. ꝓst. l. 4. ff. d̄ tab. exhib. locū. Laur.

QVAECVMQVE. Casvs. Dictum est supra, quòd mulier admittitur in publico crimine, & in crimine læsæ Maiestatis ad accusandum. Nunc vero probat, quòd admittitur in crimine simoniæ, cum admittitur in publico crimine, & in crimine læsæ Maiestatis. Et ad hoc inducit legem sequentem.

c ¶ *Quæcumque.*] hoc non facit ad propositum: sed hoc ponit vt inducat seq. cap.

SAne *quisquis.*] Casvs. Statuit Leo Imperator in hac l. vt si quis Romanam sedem per pecuniam acquisierit, vel alium per pecuniam ordinauerit, vel elegerit, ad instar criminis læsæ Maiestatis accusatus & conuictus deponatur, & perpetuo infametur, cum ipsi sint in crimine pares.

d ¶ *Sane.*] Hæc lex est pars illius C. de episcopis & cleric. si quemquam.

" Simonia, & crimē læsæ maiest. omnino cō ueniunt.

e ¶ *Ad instar.*] " non tamen est ibi omnimoda similitudo inter crimen simoniacum, & crimen læsæ Maiestatis: quia pro crimine simoniæ imponitur pœna depositionis, sed pro crimine læsæ Maiestatis pœna mortis, vt sexta, quæstione prima. §. verum. sed quo ad accusationem & testimonium parificari videntur, vt quicumque admittatur accusator vel testis in vno & in reliquo, vt extra de simo. licet Hely. in fin. & capit. tanta. septuagesimanona distinctione, si quis Papa. Item simonia * est maius crimen quàm hæresis, vt prima, quæstione prima. eos. immo est maius crimen quam aliquod aliud crimen, vt prima, quæstione vltima. patet. sed in hæresi quilibet admittitur, ergo multo fortius in simonia. argumen. tamen contra est extra de testibus. veniens. 1. vbi dicitur, ꝙ in simonia socij criminis non admittuntur, sed ī crimine læsę Maiestatis audiuntur, vt sexta, quæstio. prima. §. verum. & §. porro. Sed dic, quòd non admittuntur socij criminis cum acculatus est bonæ famæ, aliàs qui libet auditur. Vel dic vt dixi secunda, quæstione prima, in primis. in fin. [b] Vel dic quòd admittitur quilibet ad accusandum in his criminibus, sed non ad testificādum: quia tota vis consistit in testimonio, sed nō in accusatione.

* Quo simonia interdū dicatur grauius crimē, vid̄ s. j. q. vlt. c. patet. ī gl. in ver. reputātur. Nā ꝓprie loquendo, hæresis est maius crimen quàm simonia.

b Et melius s. 1. q. 2. si quis eps. ibi vid.

5 dist. 10. c. j.

f ¶ *Quos.*] non intelligē quòd eamdem pœnam patiatur conuictus de simonia, quā conuictus de læsa Maiestate. Sed hoc vult dicere, quòd eandem pœnam patiatur tam dans quàm accipiens pecuniam [c]. Vel dic eadem pœna, id est, consimili. nam pœna depositionis similis est deportationi, siue decapitationi, vt quinta, quæstione sexta, de latori.

6 Concord. tex. in l. quē quā. cū glo. C. ðep. & cl.

c Ad hoc s. 1. qu. 1. quos constiterit.

CVM AVTEM. Casvs. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima parte concludit Gratianus ex supradictis dicēs, quòd canones nō recipiunt accusationes, quas leges sæculi repellunt: ergo à contrario sensu per canones sunt admittendi, qui per leges non prohibentur. Postea respondet huic conclusioni dicens, quòd non bene infertur: quia leges prohibent omnes clericos nuptias contrahere, qui per canones prohibentur: non tamen leges admittunt copulam omnium clericorum, qui per canones non prohibentur. Et de hoc ponit exemplum. Et ita quamuis canones non admittunt accusationes quas admittunt leges, non tamen recipiunt omnes quas leges admittunt. In secunda parte dicitur, quòd in negotiis ecclesiasticis tunc legibus est vtendum, cum canonibus non contradicunt. Vnde cum per leges mulier in crimine læsæ Maiestatis & simoniæ admittitur ad accusandum, & per canones est admittenda: vel ostendatur canon per quam repellatur. Et si quis dicere velit, quòd mulier alios de simonia, & non sacerdotes possit accusari: tunc eius distinctio locum non habebit, nisi specialiter hoc aliqua lege inueniatur esse prohibitum, cum legibus generaliter ei permissum videatur. Postea huic quæstioni respondet dicens, quòd specialia sunt crimina, in quibus mulieri permittitur accusare: inter quæ cum fornicatio non connumeretur, de qua mulier presbyterum accusat, patet, quòd propter hoc mulier sit repellenda, & etiam propter aliud, quia dum de se confitetur contra sacerdotem, ei credi non debet, vt j. seq. ca. Secunda pars incipit ibi, *Sed sicut*, &c.

7 & Dionys. epist. 2.

Cum autem sacris canonibus accusationes omnino submoueantur, quas leges sæculi non ascisciunt, è diuerso videntur admittendæ, quæ legibus g sæculi non prohibentur. Verum hoc non infertur. Quicumque enim clericorum sacris canonibus nuptias contrahere prohibentur, & legibus Imperatorum. Non autem consequenter omnium copulam leges admittunt, quorum coniunctionem sacri canones non prohibent. Legibus [A] enim soli cantores, & lectores: canonibus autem etiam acolythi vxores ducere possunt. Quamuis igitur sacris canonibus submoueantur accusationes, quas leges sæculi non ascisciunt, non ideo consequenter recipiuntur, quascumque principum leges admittunt. ¶ Sed (sicut circa huius operis initium [h] præmissum est) toties legibus Imperatorum in ecclesiasticis negotiis vtendum est, quoties sacris canonibus obuiare non inueniuntur. ¶ Vnde aut specialiter sacris canonibus mulier ab accusatione læsæ Maiestatis, & simoniæ ostenditur prohibita: aut præmissis rationibus ad huiusmodi accusationem admittenda probetur. Nec quisquam distinguere quærat ad aliorum, nō ad sacerdotum accusationem in hoc casu simoniæ mulieres esse admittendas [6]. Cum enim generaliter [i] legibus hoc eis permissum inueniatur, nisi quis specialiter aliqua lege hoc prohibitum ostenderit, eius distinctio locum non habebit. Verum, cum contra generales regulas quædam crimina specialiter excepta sint, in quibus mulieri accusare permittitur, inter quæ fornicatio non numeratur, patet, quòd huius accusatio dupliciter infirmatur, & quia fornicationis crimen intendit, & quia dum de se confitetur, super alienum crimen ei credi non oportet.

Vnde Iulius Papa scribit in decretis, ca. 18. dicens [7].

A ¶ Legibus enim.] *Discrepantia hæc legum, & canonum vera non est. Sed fortasse in hanc opinionem venit Gratianus ex quibusdam verbis nouellæ vigesimæsecundæ, quæ in vulgatis authenticis habetur collatione quarta. ti. de nuptiis.* §. sed & si quis inter reuerendissimos constitutus clericos (vltra lectorem, aut cantorem dicimus) omnino contraxerit nuptias, hunc ex nostra constitutione cadere sacerdotio constituimus, atque volumus. *Iulianus autem antecessor eadem notat*

g ¶ *Legibus.*] s. 10. dist. lege Imperatorum.

h ¶ *Initium.*] s. dist. 10. c. 1.

i ¶ *Generaliter.*] Sic ergo argumentatur, cum nusquam inueniatur prohibitum: ergo non debet prohiberi, vt vigesimaseptima, quæstione secunda, lex diuina. simi. vigesimaprima, quæstione prima. quòd si dormierit. & quinquagesimaquinta distinctione, si Euangelica.

Nemin

NEmini.] Casvs. Quæsitum est à Iulio Papa, vtrum alicui de se confessio contra socium criminis sit credendum ? Et respondet quòd non, nisi in crimine læsæ Maiestatis: quia omnis confessio accusanti periculosa est aduersus quemlibet. Item §. qui postea sequitur planus est.

a ¶ *Læsæ Maiestatis.*] & præterquam de crimine simoniæ, vt 79. dist. si quis Papa. & ſ. ead. sane. licet sit arg. contra extr. de testib. veniens. 1. Quidã tamen dicunt, quod in crimine simoniæ non auditur socius contra socium. & ad illud decretum 79. dist. si quis Papa. Respondet, ꝙ ibi socius admittebatur cõtra socium. hoc ideo fuit: quia nõ fuit ibi tantum crimen simonię, sed etiam crimen læsæ Maiestatis.

1 Anſ. l. 3. c. 73. Iuo p. 5. c. 288. Pann. l. 4. c. 69. †*al. oportet*] *al. debet*

"Confessio latroni scõtra latronẽ auditur.

"Item auditur confessio vnius latronis cõtra alios, vt C. de fer. prouinciarum. Item fallarius contra socium suum auditur[a], vt C. de fals. mon. l. 1. numquam tamen valet confessio talium ad conuincendum socium, nisi adsit aliqua præsumptio, vt ff. de [illegible]re. diuus. Io.

a ista fuit sniaB. Isid. q dicebat, ꝙ nũquã valet confessio socij cõtra socũ, nisi aliqua sit præsumptio cõtra ipsum: ſ3 Azo đt ſp valere, nisi exp̃ſsũ inueniretur. Ar.

b ¶ *Credi.*] præiudicatur tamen alteri ex tali confessione, intantum, quòd ei indicitur purgatio, vt extr. de adulte. significasti. quod verum est si laboret infamia : aliàs non, vt ext. de purga. ca. nos inter alios. & extra de confess. cum monasterium.

Vòd vero die.] Casvs. Hic intitulatur quarta quæstio, qua quæritur vtrum die Dominico liceat causas ventilare ? Et respondetur, quòd nec die Dominico, nec aliis diebus feriatis, vt j. ea. ca. 1. 2. & 3. nisi tractetur de pace, vt j. 22. qu. 5. decreuit. & nisi partes in hoc spõte consentiant, vt ff. de fer. l. 1. Item si res sit tempore peritura, agitur diebus feriatis. Liberalia quoque

2 Iuo p. 4. c. 22.

†*al. iudicare*

†*al. exceptis criminalib⁹ negotiis*

iudicia diebus illis tractantur, & de amouendis officiatis, & de alimentis, & atrocibus iniuriis, & vt aliquis in possessionem causa rei seruandæ mittatur, agitur diebus istis, vt ff. eo. l. 2. & 3. & contra insignes latrones agitur diebus feriatis, vt C. e. l. prouinciarum. & in quibusdam aliis casibus, qui notantur. C. eo. tit. & in summa huius quæstionis.

"feriatis diebus an possit litigari.

c ¶ *Quòd vero.*] "Diebus feriatis causæ non sunt tractandæ, vt j. c. 1. & vlt. nisi tantum de pace, vt 22. q. 5. decreuit. agitur tamen in quibusdam casibus, scilicet cum actio est tempore peritura. Item cum agitur de tutoribus dandis, & de amouendis officiatis, & de alimẽtis, & de atrocibus iniuriis, & de liberalibus causis, vt ff. de fer. l. 1. 2. & 3. Item contra insignes latrones agitur: vt C. de fer. prouinciarum. Item si partes spontaneæ velint litigare feriatis diebus, possunt: aliàs non tenet sententia, vt ff. e. l. 1. libellus autem potest porrigi die feriato, vt ff. de adul. miles. §. fexaginta. Io. tamẽ dixit, ꝙ partes mutuo consensu possunt litigare diebus feriatis. hoc tantum intelligendum est de feriis messium, vel vindemiarum: alioquin consensus earum non sufficeret, vt litigent aliquo solennissimo die, vt ext. eo. ca. vlt. B. Item satis videtur, quòd causæ matrimoniales possunt tractari diebus feriatis, cum ibi sit periculum adulterij, vel incestus. similiter vbi agitur de electione episcopi vel prælati, propter periculum moræ: quia non debet ecclesia vacare vltra tres mẽses, vt 50. dist. postquam. & quia in his casibus multa sunt specialia,

uella. 22. nu. 27. illud, supra lectorem, & cantorem, *exponit*, veluti subdiaconus, & diaconus. *Hos autem canones etiam nuptiis prohibent. Et Leo in cap.* lex continentiæ. ſ. *dist.* 31. *fere iisdem verbis vsus est, quibus Iustinianus in hac nouella, & nomine lectorum omnes minores ordines significauit.*

¶Rei professio aduersus quemlibet admitti non debet. C. V.

1 NEmini (præterquam[A] de crimine læsæ maiestatis [a]) de se confesso credi [b] potest † super crimen alienum: quoniam eius, atque omnis rei professio periculosa est, & admitti aduersus quemlibet non debet.

A ¶ Præterquam de crimine læsæ Maiestatis.] *Hæc exceptio in nullo ex locis indicatis habetur, præterquam apud Anselmum.*

Quia ergo ista de se confitetur, super alienum crimen ei credi non oportet, sed contra eam sua confessio interpretanda est.

QVÆSTIO IIII.

Vòd vero[c] *die Dominico nec episcopo, nec presbytero causam aliquam ventilare liceat, in Tarraconensi concilio prohibetur, in quo sic statutum est, c. 4.*

¶Ministri ecclesiæ die Dominico causas ventilare non debent. C. I.

2 NVllus episcoporum, aut presbyterorũ, vel clericorum die Dominico propositum cuiuscumque causæ negotium audeat ventilare†, nisi hoc tantum, vt Deo statuta solennia peragãt. Ceteris vero diebus, conuenientibus personis illa, quę iusta sunt, habent licentiam iudicandi, excepto† criminali [d].

Item ex concilio apud Erphesfurt[A] *habito præsente rege Henrico.*

vt extr. vt lit. non contest. quoniam. Ioan.

NVllus episcoporum.] Casvs. Statutum fuit in concilio Tarraconensi, vt in diebus Dominicis, vel aliis solennibus diebus episcopi vel alij clerici causas ventilare non audeant: sed in aliis diebus possunt, excepta causa criminali, vbi agitur ad sanguinis effusionem.

A ¶Erphesfurt.] *In vulgatis legebatur*, Ephesum, *quasi hoc esset decretum aliquod concilij Ephesim habiti tempore Cælestini Papæ, & Theodosij iunioris. Hoc vero est Germanicum concilium habitum præsente Henrico rege, prout etiam apud Burchardum, & Iuonem dicitur. Et codices Gratiani manuscripti habent, quemadmodum est restituũ. In hoc autem oppido petiit Bonifacius à Zacharia Papa constitui episcopum, & impetrauit. Quod apparet ex prima epistola Bonifacij ad Zachariam, & vltima Zachariæ ad Bonifaciũ.*

¶Solennibus diebus, & legitimorum ieiuniorum sæcularia placita non agantur. C. II.

3 PLacita sæcularia Dominicis diebus, vel aliis præcipuis festis, seu etiam in his diebus, in quibus legitima ieiunia celebrantur, secundum canonicam constitutionem minime fieri decernimus. Insuper etiam sancta synodus decreuit, vt nulla iudiciaria potestas licentiam habeat sua auctoritate Christianos ad placitum bannire in supradictis diebus, id † est septem dies ante Natalem Domini vsque in octauas Epiphaniæ, & à Quinquagesima [e] vsque in octauas Paschæ, & septem dies ante natiuitatem sancti Ioannis Baptistæ: quatenus adeundi ecclesiam, orationibusque [f] vacandi liberius habeatur facultas.

Item Hadrianus Papa in capitulis, c. 64.

¶De eodem. C. III.

4 NVllus episcopus, vel infra positus die Dominico causas iudicare præsumat.

QVÆSTIO V.

Vrgationem[g] *vero neganti esse præstandam Stephanus scribit Leoni episcopo Theanensi.*

¶ *Idem est titulus in ca. de manifesta. supra 2. quæst. 1.*

3 Burch. l. 13. c. 28. Iuo p. 4. c. 53.

†&] fortasse

d ¶ *Criminali.*] ſ. cum agitur de effusione sanguinis, tunc clerici non possunt esse iudices, vt 23. q. 8. his à quibus. delegari tamẽ potest clerico criminalis causa, vt tamen princeps iuret de impunitate rei, vt 23. q. 8. sæpe.

PLacita.] Casvs. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, vt in diebus Dominicis & præcipuis festiuitatibus, vel in legitimis ieiuniis sæcularia placita non tractentur. In secunda parte dicitur, ꝙ in septem diebus ante natiuitatem Domini vsque ad octauã Epiphanię, & à quinquagesima vsque ad octauã Paschæ, & septem diebus ante festũ sancti Ioannis Baptistæ, non liceat iudici ad placitum aliquem vocare. Secunda pars est ibi, *Insuper.* Sequens capitulum patet.

e ¶A *quinquagesima.*] alibi dicitur à septuagesima, vt 22. q. 5. decreuit. hoc tamen hodie non seruat Romana curia. Ioan.

f ¶*Orationibusque vacandi.*] ratio secunda est ob reuerẽtiam dierum, & tertia fauore partium, vt sic partes à litibus respirent, vt C. de fer. dies. Quarta ratio est, quia talibus diebus non præstatur iuramẽtum nisi pro pace, vt 22. q. 5. decreuit. 1. & sic non posset præstari sacramentum calumniæ. Sed pone ꝙ Papa cõmisit alicui, ꝙ intra triginta dies terminaret causam aliquam, & illi dies incidãt intra dies quadragesimales, videtur ꝙ cum res sit peritura tẽpore, ꝙ iudex inuitis partibus procedere possit. quod quidam concedunt: sed non est verum hoc: quia licet litteræ pereant, lis tamen salua manet coram alio [b]. Sed pone ꝙ iudex citet aliquem die feriato, nũquid tenetur citatus venire, & allegare priuilegium suum? Videtur, ꝙ sic: quia si post appellationem citat aliquem, tenetur venire, & allegare priuilegium suum, vt ext. de ap. si duobus. & c. cum parati. Item etsi non teneatur quis respondere die illa: tamẽ potest ad hoc citari, vt libellus ei detur[c], vt ff. de adult. miles. §. fexaginta. Item quid si sub hac forma fiat citatio, Mãdo tibi, vt hinc vsque ad diem Dominicam hic compareas, vt ext. de dol. & cont. cum dilecti? Respõdeo, si citat vt compareat die feriato, bene tenet citatio. Sed si citat vt respondeat, non tenet, quia talis citatio nulla est[d], vt extra. ff. de fer. l. 1. & vbi citatio nulla est, & hoc liquet quòd est nulla. non tenetur venire ad allegandum priuilegium suum. sed vbi dubium est an teneat, tenetur venire, vt dixi 3. q. 2. si episcopus. Io.

3 Burch. l. 13. c. 28. Iuo p. 4. c. 53.

b idẽ sentit Inn. extr. de of. deleg. de causis. Arc. c idẽ t3 Ale. de Im. in l. j. col. 2. ff. de fer. & B. ĩ l. j. §. nũtiatio. de ope. nun. & ĩ l. 1. ver. cõpellẽ di. ff. de fer. & ĩ gl. 1. l. iure. ver. eius. & ibi Bal. C. de adult. & no. gl. ĩ c. fi. & ibi vide doc. de iud. ff. Concord. Ale. de Im. ĩ l. ex quacũ que. co. 2. ff. si qs ĩ 1⁹ vo. nõ re. & Cy. in l. dies. ff. de fer. & per tiatio. đ op. nun.

d Concord.

Vrgationem.] Casvs. Hic intitulatur quinta quæstio, qua quæritur, an neganti sit purgatio indicenda? Et respondetur, quòd non, si de crimine non est infamatus, vt 6. q. 5. c. vno. Si autem est infamatus de crimine, indicitur ei purgatio, vt j. ea. c. 1.

g ¶*Purgationem.*] Hic quæritur an neganti sit indicenda purgatio. Et est dicendum quòd non, nisi laboret infamia 6. q. 5. quod autem. hæc quæstio dicta est ſ. 2. q. 5. per totum. Ioan.

Source : BIU Cujas

De crimine.] Casvs. Aldericus diaconus habebatur ſuſpectus de quodam crimine:& ideo per ipſum Aldericum Menen. epiſcopus conſuluit Stephanũ Papam, qualiter ſuper hoc eſſet procedendum? Et reſpondet, ſi accuſatores & teſtes idonei reperiuntur, coram certo numero epiſcoporum accuſetur ipſe Aldericus, & ſi confeſſus fuerit, vel legitimis teſtibus cõuictus, canonica ſententia feriatur. Si vero crimen non confiteatur, nec teſtibus poteſt probari, & infamatus eſt de crimine nõ in publico, ſed coram te, & aliquot teſtibus, presbyteris, & diaconis, ſecreto ſe purget, præſtito iuramento, & deinde cõmoneat clericos ne præfatum diaconum infamare preſumant, exemplo Cham, qui maledictus fuit in filiis, quia verenda patris deriſit.

1 Iuo p. 6. c. 460.

a ¶ *Numero.*]j. ea. q. 7. Felix.

b ¶ *Accuſatores,*]i. accuſator.

c ¶ *Publico.*]2. q. 5. preſbyter. 23. diſ. illud contra. Sed ibi loquitur cum publice quis eſt infamatus[a], hic cum clanculo vel à clero eſt infamatus.

a item arg. cõtra. 6. q. 1. teſtamentũ. ibi ſol.

d ¶ *Ne ſacerdotem.*] hic ſacerdotem vocat diaconum. ſic extr. de cohab. cler. & mul. ſi quiſpiam.

e ¶ *Cham,*] 2. q. 7. ſententia. Ioan.

Gen. 9.

Presbyter.]Casvs. Quidam epiſcopus ſciens peccatum cuiuſdam presbyteri & diaconi ſui (quod peccatum ſibi notum erat per eorum confeſſionẽ ſibi extra iudicium factam) compellebat eos publice confiteri, quòd cum facere nollent, ſed ſe ſacramento defendere vellent, ab officio vtrumque ſuſpendit. ſuper hoc Solomon Conſtan. epiſcopus quæſiuit à Nicolao de duobus: Primo vtrum per ſolam pœnitẽtiam poſſit presbyter vel diaconus ad officium reparari, cum epiſcopo ſit notum ſcelus eſſe perpetratum? Et reſpondet ℣ non. Secundo, vtrum propter confeſſionem extra iudicium factam poſſit quis ſuſpendi vel damnari. Et reſpondet ℣ non, ſed per teſtium approbationem, vel ſpontaneam confeſſionem in iudicio factam. ita ponit Ben. hunc caſum. H. vero ſic, Quidam epiſcopus dicebat ſe ſcire crimen cuiuſdam presbyteri, & cuiuſdam diaconi: & ideo noluit purgationem eorum recipere, ſed ſtatim eos depoſuit. tamdem delata fuit cauſa ad Solomonem epiſcopum per delegationẽ domini Papæ, vel per appellationem: quia forte metropolita. eorum erat: qui dum vellet de cauſa cognoſcere, epiſcopus inſtabat, & dicebat ne reciperet purgationem eorum, quia eos iuſte damnauerat. Dubitabat ergo Solomon, & in hoc articulo dominum Papam conſuluit: cui nunc Papa reſcribit, oſtendens qualiter in cauſa debeat procedere. Si enim legitime ſunt conuicti, vel confeſſi in iure: remaneant ſic depoſiti. ſi vero nec in iure ſint confeſſi, nec legitimis teſtibus

Gen. 9.

2 Iuo p. 6. c. 12.

cc Eps an poſſit clericũ infamatum cogere ad purgõnẽ

b Hoc ideo qa lege per mittẽte fit, &c. C. de adult. Gracchus. C. de cõcu. l. anẽp. ar. 31. q. j. hac rõe. 23. q. 4. q peccauit. in prin.

¶Diaconus ſi de crimine conuinci non poterit, apud epiſcopum ſeipſum ſecreto purificet. C. I.

1 DE crimine ſibi illato diaconus tuus veriſſime fatebatur ſe eſſe immunem. Verumtamen ſi ſuſpicio habetur, & accuſatores idonei reperiuntur, & tales teſtes, quales ſacri canones ſanciunt, accito tecum certo epiſcoporum numero[a] veniant accuſatores[b], vocetur & ipſe Aldericus diaconus: & ſi negauerit, ventiletur cauſa canonice: & ſi vel ſponte confeſſus, vel legitimis teſtibus fuerit approbatus, canonica feria tur ſententia. Qui ſi nec ſponte confitetur, nec accuſatores, & teſtes legitimi reperti fuerint, & mala fama crebuerit, non publico[c] examine, ſed coram te, & aliquantis reuerendiſſimis presbyteris, & diaconis tuæ eccleſiæ ſecreto iuramento ſe purificet. Et tu deinceps boni teſtimonij eum annuntia: & compeſce, & commone eccleſiæ tuæ filios, ne ſacerdotem[d] Dei vlterius infamare præſumãt, timentes, quòd Cham[e] maledictus eſt, qui patris verenda deriſit.

Item Nicolaus Solomoni Conſtantienſi epiſcopo.

¶Non eſt ſpoliandus presbyter, vel diaconus, niſi ſponte confeſſus, vel legitime conuictus fuerit. C. II.

2 PResbyter, aut diaconus, quẽ aſſeris crimina nolle publice confiteri, ſed velle cum ſacramen

to[f] defendere ſe, & ſi tamen notum ſit epiſcopo eſſe ſcelus ab ipſo perpetratum, nõ poteſt per aliquam pœnitentiam[g] ſacerdotali, vel diaconali officio potiri: ſed mirandum eſt[h], ſi ipſe cõfeſſus non fuerit, quomodo notum poſſit eſſe epiſcopo ſcelus ab ipſo perpetratum, niſi accuſatore forte idoneo per teſtes idoneos approbante. Vnde ſi examinante epiſcopo cauſam presbyteri, vel diaconi, non fuerit per teſtium approbationem presbyter†, vel diaconus forte conuictus, non eſt ſcelus epiſcopo legitime manifeſtum, niſi ſua ſponte ſcelus ipſe confiteatur. Quod niſi fecerit, interim nõ videmus ſuo debere presbyterũ, vel diaconum officio priuari. Sola ergo ſpontanea confeſſio, & canonicus numerus, & qualitas teſtium (decernentibus epiſcopis, & accuſatore, quod obiecerat, comprobante) clericum priuat proprio gradu.

QVÆSTIO VI.

Vòd vero[i] *confeſſio cruciatibus extorquenda non ſit, Alexander Papa teſtatur ſcribens omnibus orthodoxis, epiſt.* 1. *cap.* 2.

¶Miniſtrorum confeſſio non ſit extorta, ſed ſpontanea. C. I.

3 SI quandoque à ſacerdotibus, & auctoribus[A] eccleſiæ, ſi ſit præſumptio contra eum, vt 23. q. 5. c. 1. De hoc ſatis notatur in ſumma huius quæſtionis.

3 Iuo p. 5. c. 241. Pann. l. 4. c. 118.

i ¶ *Quòd vero.*] ab aduerſario numquam eſt extorquenda confeſſio cruciatibus, vt j. e. c. 1. & 2. ſed à iudice licite extorquetur confeſſio tormentis & quæſtionibus. " Nam à iudice quandoque torquetur teſtis: quandoque reus: quandoque accuſator. Teſtis torquetur tam in ciuili quã in criminali, vt ſi eſt ſeruus, vel vilis perſona: vel etiam ſi ſit liber & ſit criminoſus & infamis, vel obſcurus vel ignotus. tales enim non recipiuntur ad teſtimonium ſine quæſtionibus, licet ſint clerici. 4. q. 3. ſi res. & 5. q. 5. illi qui. & q. 6. presbyteri. & 2. q. 1. in primis. & in auth. de teſti. §. nos igitur. & §. licet. coll. 7. & C. de fall. ſi quis decurio. Torquetur etiam libera perſona licet non ſit vilis, dumtamen vacillet in teſtimonio, vt ff. de quæſt. ex libero. extra de pœ. ſuper his[d]. Item reus quandoque torquetur, licet raro, ſcilicet cum eſt ſuſpectus, & non poteſt aliàs res probari, maxime ſi eſt vilis perſona, & hoc in ciuili cauſa, vt 14. q. 6. ſi res aliena. ſimiliter in criminali torquetur, vt 23. q. 5. ca. 1. Actor vero in ciuili cauſa numquam torquetur, ſed accuſator in criminali cauſa quandoque torquetur, vt in crimine læſæ Maieſtatis cum criminaliter non poteſt probari, vt C. ad leg. Iul. Maieſt. ſi quis. ibi enim qualicumque digni tate ſit præditus, nullo priuilegio ſe poteſt tueri, ſiue ſit accuſator, ſiue reus vel teſtis, vt 6. q. 1. §. porro. & 50. diſtinct. nullus omnino. Ioannes.

" Torquere pt iudex ali quas perſonas

d Ad idẽ ar. C. de teſt. nullũ. & 4. q. 3. q falſo. idẽ vr & ſi ñ vacillet. ff. d teſtes. ſcdm Io. de Fan.

Si quandoque à ſacerdotibus.]Casvs. Significatum fuit Alexandro Papæ, quòd quidam capiebant epiſcopos vel ſacerdotes, vel auctores eccleſiarum, vel ab eis per metum vel fraudem, aut per vim confeſſiones extorquebant inſcriptis, vt ſic ſuis bonis eos ſpoliarent, vel vt ſuas cauſas non requirerent, vel vt de ſecta eorum eſſe confiterentur, & hoc coram populis eos confiteri faciebant. quare ſtatuit Papa Alexander, vt propter hoc nullam infamiam vel calumniam vel præiudicium aliquod patiantur: quia Deus reſpicit potius ad cogitationes & volũtates hominum, quàm ad actus, qui per ſimplicitatem vel neceſſitatem fiunt. nam in talibus non extorta, ſed ſpõtanea confeſſio eſt exigenda. *Fides non eſt*, i. non facit fidẽ.

a ¶ *Per*

Source : BIU Cujas

"Metus cadẽs ĩ cõstantem virum qualis est.

a ¶*Per metum.*] dummodo talis sit metus, qui cadat in constantem virum, vt ext. quod met. cau. ad audientiam. "Si quæris qualis metus debeat cadere in constantẽ virum: dico quòd qui continet tum mortis, vel cruciatum corporis, vt ext. e. ti. cum dilectus. Coactio autem verborũ nõ sufficit, etiam si Rex sit qui minetur, vt extr. qui clerici, vel vo. insinuante. C. de transa. interpositas. ibi melius dicitur, licet sit arg. contra. 31. q. 2. Lotharius. & ſ. dis. 7. fuerunt. ff. de acq. hær. l. 6. §. vlt. vbi dicitur, q̃ non fit hæres qui propter metũ verborum adiit hæreditatem. Et not. q̃ canon hic tria æquiparat, vim, metum, & fraudem, vt 3. q. 1. reintegranda. metus tamen pro reuerentia à lege accipitur, & hæc accusat. ff. qua. re. actio non datur. l. 1. §. quæ oneranda.

b ¶*Præiudicium.*] bene fit præiudicium ei quantum ad hoc, q̃ ille cui per metum traditur res, dominus fit rei: sed quantum ad hoc non fit ei præiudicium, quin detur ei actio, quod met' causa ad repetendum, si tradidit, vel exceptio, si non tradidit, vt ff. eo. metum. 2. §. sed quod prætor. & §. ex hoc edicto. si tamen primo coactus promisit, & postea spontanee tradidit: non excusat coactio, vt C. quod met. cau. l. 2. & ext. qui cle. vel vo. insinuante. ibi, patientia temporis, &c. & est simi. ext. de eo qui dux. in matri. significauit.

c ¶*Litteras.*] in quibus fatentur aliqua se debere.

d ¶*Requisitione.*] i. cõfiteantur quòd absoluerunt aliquos à debito, in quo illi tenebãtur.

e ¶*Erroris.*] id est, qui confitentur se tenere aliquam hæresim. Sed nonne peccat mortaliter ille qui confitetur hoc? Resp. sic: nec excusat eum aliqua coactio: "quia talis coactio non est absoluta: & coactio conditionalis neminem excusat, vt 50. dist. presbyteros. & de consecr. dist. 4. eos. potius enim debet quis pati mortem, quàm malo consentire, vt 32. q. 5. ita ne. & occisores corporis non sunt contra iustitiam timendi, vt 11. q. 3. non solum. & c. nolite. 31. q. 2. Lotharius. Sol. hic non excusantur tales à toto, sed à tanto. metus enim vel coactio conditionalis non excusat peccatum, sed attenuat, vt extr. quod met. cau. sacris. Et not. hic quòd contra ea quæ publice facta sunt, admittitur probatio in contrarium. sic 31. q. 1. Lotharius. extr. quod met. cau. perlatum. quod est contra regulam generalem. 8. q. 1. licet.

†*al. rerum*

" Coactio est duplex.

quædam scripturæ quoquomodo per metum [a], aut fraudem, aut per vim extortæ fuerint, vel vt se liberare possint, quocumque ab eis conscriptæ, aut roboratæ fuerint ingenio, ad nullum eis præiudicium [b], vel nocumentum valere† censemus: neque vllam eos in famiam, vel calumniam, aut à suis sequestrationem bonis vmquam, Deo auctore, & sanctis Apostolis, eorumque successoribus substinere permittimus. Confessio vero in talibus non compulsa, sed spontanea fieri debet. *& infra.* ¶ Omnis enim confessio, quæ fit ex necessitate, fides nõ est. *& paulo post.* ¶ Confessio ergo in talibus non extorqueri debet, sed potius spõte profiteri. Pessimum enim est de suspicione, aut extorta confessione quemquam iudicare: cum magis sit inspector cordis Dominus, quàm operis. *& paucis interiectis.* ¶ Non potestautem humano condemnari examine, quem Dominus suo reseruauit iudicio. Si omnia namque in hoc sæculo vindicata essent, locum diuina iudicia non haberent. *Item multo superius.*

¶ Est etiam & ad hanc sanctam sedem perlatum (quod pudet dicere, & non solum sacerdotali, sed etiam omni Christiano nomini est inimicum) quòd nonnulli episcopos, vel sacerdotes aut metu compellunt, aut vi extorquẽt, aut fraude decipiunt, aliquas confessionis suæ in alteram partẽ, quàm debeãt, litteras [c] scribere, aut pro suarum non requisitione [d] causarum†, aut (quod deterius est) pro alieni erroris [e] secta scripturas facere, & propriis manibus roborare, & corã populis recitare, atque confiteri. Aliquos dicunt carceribus, & ergastulis retrudi†, vt saltẽ his territi insidiis deuient Domini sacerdotes, & suis faueant voluntatibus. *Item vbi supra.* ¶ Confessio vero in talibus non compulsa, sed spontanea fieri debet ipso attestante, qui ait. [Ex corde enim procedunt homicidia, adulteria, fornicationes, blasphemię], & cetera, quæ sunt ad hæc pertinẽtia. ¶ Nec tantum attendenda sunt, quæ fiunt [f], quantum quo animo fiant. *& paulo post.* ¶ Amplius autem respicit Deus ad cogitationes, & spontaneas voluntates, quàm ad actus, qui per simplicitatem, aut per necessitatem fiunt.

f ¶*Quæ fiunt.*] potius respicienda est causa facti quàm ipsum factũ, vt 23. q. 8. occidit. de pœn. dist. 1. aut facta.

Victoritate.] Cassvs. Archiepiscopus Treuereñ. & præpositus eius, & multi alij clerici capti fuerunt a quibusdam prædonibus, & coacti fuerunt ab eis se obligare iuramẽto, & aliis obligationibus: occasione quarum obligationum res ecclesiasticas perdiderunt. quare Nicolaus scribẽs episcopis Galliæ, absoluit eos ab omni vinculo iuramenti & obligationis, & dicit quòd propter huiusmodi iuramentum vel obligationes, nullam infamiam vel calũniam aut suorum bonorum amissionem, illos habere permitteret. Sed præcepit præfato archiepiscopo & defensoribus Treuereñ. ecclesiæ, vt spirituali & materiali gladio tamdiu malignos illos persequantur, donec ablata reddantur.

g ¶*Absoluimus.*] Hic consueuit dubitari circa duo, scilicet "an iuramentum per vim extortum obliget. Item an Papa possit dispensare in illicito iuramento. Et quòd non obliget tale iuramentum, videtur hic: quia dicitur hic, quòd non debet esse vinculum iniquitatis, vt 22. q. 4. inter. & ext. de iureiu. verũ. & ext. de resti. spol. solicite. & ext. quod met. cau. perlatum. Item quia inconueniens esset, quòd malefactor ex improbitate sua consequeretur actionem, vt ff. de fur. itaque fullo. Præterea, si malefactor petit rem, potest reus tueri exceptione metus causa, cum illa exceptio per iuramentũ non sit sublata. Præterea non obstante tali iuramento potest petere rem si eam tradidit, cum illud non iurauerit, vt ext. de iureiu. debitores. & ext. quod met. caus. ad audientiam. Ergo cum potest rem petere, multo fortius potest se tueri exceptione: quia cui damus actionem, multo fortius exceptionem. ff. de superfi. l. 1. extr. de iureiur. quemadmodum. Et cõtra probatur, quòd obliget: qa licet fuerit coactus, tamen voluit, quia coacta volũtas, est voluntas, vt ſ. ea. q. 1. merito. Item quia non vergit in interitum salutis æternæ. est ergo obseruandum, vt ext. de iureiu. si vero. nec prodest quòd cõpulsus fuit. 22. q. 5. qui cõpulsus. & c. si cuis coactus. Solu. quidam dicunt quòd talis fuit metus qui cadit in cõstantem virum, quòd iuramẽtum ob talem metum factum non obligat [a]. & secũdum eos exponitur hic hoc verbum absoluimus, i. absolutos ostẽdimus. Alij dicunt quòd qualiscumque sit metus, tenetur seruare iuramentum factum de rebus propriis. sed nullum iuramentum adstringit ipsum pro rebus ecclesiæ non repetendis, quia istud est illicitũ. & hoc magis probabile videtur, ex quo licitũ est quod iurat, & potest adimplere, vt 22. q. 4. si aliquid. Qui priorem opinionem substinent, distinguunt inter promissoria iuramenta, & assertoria. In promissoriis iuramẽtis excusat metus, in assertoriis nõ: quia potius debet quis omnia mala pati, quã falsum asserere, vt 32. q. 5. ita ne. Dicas ergo q̃ omne iuramentum obligat. Si tu obiicis mihi, q̃ iste habet exceptionẽ quod metus causa, hoc bene cõcedo: non potest tamen vti ea, ratione iuramẽti. si tamẽ fuerit vsus ea, bene dico q̃ repellit agentẽ, & obtinebit in iudicio nõ obstante iuramẽto. peccat tamen vtẽdo ea. si ergo quis iurauit rẽ suam per metũ alij dare, petat à iudice vt cogat illũ non recipere, vel q̃ absoluat ipsum à iuramẽto, vt ext. de iureiu. ex administrationis. sed si ad hoc induci non potest, soluat, & postea repetat. si autẽ iurauerit se nõ repetere, tũc denũtiet ecclesiæ factum illius. si autẽ iurauerit quòd nõ denũtiet, illud iuramentũ non est seruandũ. vt extr. ea. quemadmodum. in fi. quia ex præcepto ad hoc tenetur. 2. q. 1. si peccauerit. Io. Tu breuiter dicas, quòd iuramentũ super re illicita, ipso iure nõ obligat, siue qs faciat spõte, siue coactus, vt si iurauí hominẽ innocentem interficere. & hoc probatur 22. q. 4. in malis. & c. seq. & c. quòd Dauid. Iuramentũ tñ super re licita metu extortũ, ipso iure obligat: sed datur exceptio q̃ met. causa ad rescindendũ, vt ff. qđ met. cau. per totũ. & C. eo

Item Nicolaus Papa episcopis Galliæ.

¶ Apostolica auctoritas, penitus illicita in irritum deducit iuramenta. C. 11.

2 Victoritatẽ venerabilium prædecessorũ nostrorum secuti, & nominatim beatissimi Papæ, & martyris [A] Alexãdri quinti à beato Petro, ab omnibus iuramentis †, & cuiuscumque modi obligationibus, quibus illi se se coacti violentia impiorum obligauerant, absoluimus [g]: & ne illa seruentur, vetuimus tam præfatum archiepiscopum Treuerensem, quàm eius præpositũ, & omnes, qui tunc tẽporis capti se illis quo quomodo obligauerunt: neque

A ¶Auctoribus.] Iuo *habet*, si sacerdotibus, vel actoribus ecclesiæ, *quemadmodũ etiam in eadem epistola dicitur*, si quis ergo episcopum, vel actorem ecclesiæ, *& refertur.* ſ. 2. q. 7. *si quis erga. Hoc autem loco in epistola legitur*, similiter si huiusmodi personis quædam scripturæ, &c. *Præcesserant autem cum multa alia, tum quæ referuntur in hoc eodem capite in vers.* Est etiam & ad hanc. *Confectum enim est hoc caput ex locis epistolæ hinc inde sumptis, ordine non semper seruato.*

B ¶Litteras scribere.] *Hæc absunt ab originali. Sufficiunt enim illa, quæ sequuntur* scripturas facere. *Sed ob glossam nõ sunt expũcta.*

" iusm per vim extortum, vtrum obliget.

†*recludi*] orig.

ſ. in hoc eod. cap.

Matth. 5.

2 Pol. l. 6. tit. 11.

† *al. iuramentis illis*

a Dũmodo sit tale, q̃ possit seruari sine interitu animæ, aliàs secus, vt leg. & no. ext. de iure iur. si vero.

Source : BIU Cujas

C.eod.tit.l.1.& 3. niſi in caſu, vt ff.eod.l.ſi mulier. §.ſi dos. Item in matrimonio.ext.de ſpon.cum locum. Item in voto.ext.quod met. cau. perlatum.B. Vtrum autem in iuramento Papa poſſit diſpenſare,quæritur.Hoc c.videtur dicere quòd ſic,per prædictas decretales,vt ext.de vo.& vo.re.magnæ. immo in omni iuramento eſt excepta auctoritas maioris,vt ext.de iureiu. venientes. & extr.de reſcr. cõſtitutus.Item Imperator diſpenſat in eo.ff.ad muni. Imperatores.Item videtur ℣ non:quia iuramentum eſt de iure naturali, vt 22.qu.4.ſi ad peccatum. ſed in talibus Papa non poteſt diſpenſare.25.q.1. ſunt quidam.Item ar. ad hoc ext.de ſta.mo. cũ ad monaſterium.

Eſa.58.

“ Papa an poſſit i iuſo diſpenſare.

“Hug. dicit quòd in nullo iuramento licito poteſt Papa diſpenſare, niſi ad hoc ſolũ ℣ non habeatur infamis qui tranſgreditur illud.& hos non abſoluit, ſed abſolutos denuntiat,quoniam iurauerunt de rebus eccleſiæ nõ repetendis, vt dicit.Tu dicas ℣ in voluntariis iuramentis non diſpenſat, ſed in coactis bene. ſi tamen abſoluit aliquẽ, tenet abſolutio.Dico enim quòd cõtra ius naturale poteſt diſpẽſare,dum tamen non contra Euangelium, vel contra articulos fidei : tamen contra Apoſtolum* diſpenſat.34.dif.lector.82.diſtin.presbyter.Io. a ¶*Materiali.*] “Arg. quòd iudex eccleſiaſticus bene poteſt indicere bellum, & in bello inſequi hoſtes. vt 23 q.8.igitur.& ca. hortatu.& c.vt pridẽ. & 63.diſt.Hadrianus. Item arg. quòd iudex eccleſiaſticus poteſt præcipere iudici ſæculari vt puniat male ficos,vt 23.q.4.ſi quos. & q.5. relegentes. & q.8.vt pridem. Argu. contra 23.quæſtio.vltim.his à quibus.

* Papa qñ contra Apoſtolũ diſpẽſet.Vide 34. di.c.lector.

“Bellum pt indici à iudice eccleſiaſtico.

1 Greg.vij. l.8.reg. Iuo p.5.c.vlt.

vllam eos proinde infamiam, vel calumniam,aut à ſuis bonis ſeque ſtrationẽ vmquam auctore Deo, & ſanctis Apoſtolis,& noſtris prę deceſſoribus ſubſtinere permittimus:ſicut per prophetam Dominus dicit [Diſſolue colligationes impietatis.] Quinetiam præfato fratri noſtro, filiiſque Treuerenſis eccleſiæ, illiuſque defenſoribus hæc in mãdatis damus,vt ſpirituali ſimul, & materiali [a] gladio tamdiu malignos illos,eorumque fautores inſequantur, quouſque cum integritate poſſeſſiones, vel quæcumque res eccleſiaſticæ hoc facto,vel quocũque pacto diſtractæ,ſeu direptæ ſunt reuocentur.

a ¶Alexandri.]*Nicolaus citat epiſtolam Ale. 1.de qua re notatum eſt ſ. diſt.19. ſi Romanorum.*

2 *A fidelitatis etiam iuramento Romanus Pontifex nonnullos abſoluit, cum aliquos à ſua dignitate deponit.*

Vnde Gregorius Papa.

¶*In manuſcriptis eſt vt in vulgatis* Gelaſius Papa Anaſtaſio Imperatori. *Cuius Gelasij eſſe non poteſt. Zacharias enim & Carolus magnus,quorũ in hoc capite mentio fit,multo poſt Gelaſium vixerunt.Habetur autem in regeſto Gregorij 7.libr.8.epiſt.21. Herimanno Metenſi epiſcopo ſcripta quam refert Iuo. In qua quidem epiſtola paulo ante multa ex epiſtola Gelasij Anaſtaſio Imperatori ſcripta afferuntur.*

¶Pontificalis auctoritas à iuramento fidelitatis nonnullos abſoluit. C. III.

1 ALius [b] item Romanus Pontifex,Zacharias ſcilicet,regem Francorum nõ tam pro ſuis iniquitatibus,quàm pro eo,quòd tantæ poteſtati erat inutilis [c],à regno depoſuit [d]:& Pipinum Caroli magni Imperatoris patrem in eius locum ſubſtituit, omneſque Francigenas à iuramento [e] fidelitatis, quod illi fecerant, abſoluit. Quod etiam ex auctoritate frequenti agit ſancta eccleſia, cum milites abſoluit à vinculo iuramenti : quod factum eſt his epiſcopis, qui Apoſtolica auctoritate à pontificali gradu deponũtur.

Item Gregorius vij. Romanæ ſynodo præſidens dixit [2].

¶Excommunicati vinculo fidelitatis non tenentur obnoxij. C. IIII.

3 NOs ſanctorum prædeceſſorum noſtrorum ſtatuta tenentes, eos,qui excommunicatis fidelitate [f], aut ſacramento conſtricti ſunt [g], Apoſtolica auctoritate à ſacramento abſoluimus:& ne eis fidelitatem obſeruent,omnibus modis prohibemus,quouſque [a] ipſi ad ſatisfactionẽ veniant.

a ¶Quouſque,&c.]*Verba hæc non ſunt in codice manuſcripto Vaticano.*

Item Vrbanus II.epiſcopo Vapicenſi.

¶Antequam reconcilientur, fidelitatem excommunicatis nullus ſeruare cogitur. C. V.

4 IVratos milites Hugoni comiti,ne ipſi,quamdiu excommunicatus eſt,ſeruiant, prohibeto†. Qui ſi ſacramenta prætenderint, moneantur oportere Deo magis ſeruire,quàm hominibus. Fidelitatem enim quã Chriſtiano principi iurarũt, Deo eiuſque ſanctis aduerſanti, & eorum præcepta calcanti nulla cohibentur auctoritate perſoluere.

QVÆSTIO VII.

1 ips

Aſque [h] *ſynodali vero audientia ſacerdotem damnari, in Hiſpalenſi ſecundo concilio, cui Iſidorus interfuit,ca.6.ſic prohibetur.*

A FIDELITATIS. Hæc eſt ſecunda pars q. in qua probat quòd laicus incorrigibilis per eccleſiam poſſit deponi à ſua dignitate.& hoc probat per tria c.Io.de Fant.

CAVS.Supra in duobus proximis ca.abſoluit Papa ab obligationibus & iuramentis coactis. Nunc vero vult oſtendere Grat.quòd idem poſſit facere de iuramento fidelitatis, cum aliquos à ſuis dignitatibus deponit.

Lius.]CAVS.Gelaſius Papa ſcribens contra Anaſtaſium Imperatorẽ dicit,quòd poteſt eum deponere propter malitiam ſuam,& hoc probat exemplo Zachariæ Papæ, qui Regem Francorum depoſuit, non tantum propter ſua delicta, quantum pro eo quòd inutilis erat, & loco eius Pipinum patrem Caroli poſuit : & omnes Francigenas à fidelitate eius abſoluit : & milites à vinculo iuramenti in depoſitionibus epiſcoporum. Alij habent verba iſta vlti.pro §.Gratiani,qui ſic incipit,quod ex frequenti.

b ¶*Alius.*]quia de alio Papa præceſſerat ſermo:qui idem fecerat.

c ¶*Inutilis.*]non intelligas inutilis,id eſt,inſufficiens.tunc enim de buiſſet ei dari coadiutor, vt 7.q.1.quamuis. & c.petiſti.ſed diſſolutus erat cum mulieribus,& effeminatus.

“imperator põt à Papa deponi.

d ¶*Depoſuit.*] “ergo Papa deponit Imperatorem [a], vt 96.diſt.duo. & c.ſi Imperator. nam & transferre poteſt imperium, vt extrã de elect.venerabilem.Arg.contra 93.diſtin.legimus.in fin.& nonageſima ſexta diſtin.cum ad verum. Sol.dicitur depoſuiſſe,qui deponentibus conſenſit.

a Adde idẽ tenuiſſe Bal. in l.non am bigitur. ff. de legi.

e ¶*Iuramento.*]ſupple ratione dignitatis præſtiro,non ratione perſonæ Io.de Fant.

NOs ſanctorum.] CAVS.Quidam ſacramento fidelitatis quibuſdam excommunicatis erant adſtricti. quærebatur vtrum tempore excommunicationis deberent eis ſeruire? Et reſpondetur quòd non:niſi ſatisfaciant prius,& abſoluantur ab excommunicatione,aut ſacramento,id eſt,ſacramento fidelitatis:& etiam ſine ſacramento faciunt quidam fidelitatem aliis.& ideo hæc diuerſificare potes.

f ¶*Fidelitate.*] 11.q.3. quoniam multos.cõtra. ſed ibi eſt ſolutũ. Item contra arg.11.q.3. Iulianus. ſed ibi eſt ſolutum.

g ¶*Conſtricti ſunt.*] “ſed quid dices, ſi iurai me ſoluturum alicui pecuniam,vel ſub pœna promiſi, & ille excõmunicatur:num quid teneor ei ſoluere ? Videtur quòd non [b] : quia qualitercumque poſſumus debemus vexare malos, vt ceſſent à malo, vt 23.q.6.iam vero.& vtilius eſurienti. &c. vt 5.q.5.non omnis.& excommunicatis in nullo caſu communicabimus, niſi in his quæ ſpectant ad correctionem eorum, vt 11.q.3.cum excommunicato. Item quia intelligor iuraſſe ſub hac conditione,ſi res in eodem ſtatu permanet, vt 22.qu.2. ne quis.in fi. ff.de ſol.cũ quis. Item vbi nulla eſt petitio, ibi nulla eſt mora,vt ff.de ver. obli.ſi pupillus. Item quia male meriti publica egeſtate laborare debent,vt ff.depo. bona fides. De hoc autẽ non eſt dubium quin debitum peti poſſit ab excommunicato,vt ext.de ſen.ex com.ſi vere.Sol.pecunia illa non reddatur ei, ſed deponatur in ædem ſacram. Verius credo quòd licet ille non habeat ius petẽdi,tamen debet ei ſolui.ſic extra de iureiu. debitores. & probatur hoc ext.de ſen.ex commu. ſi vere. vnde licet excommunicatio tollat obligationem quò ad fidelitatem, non tamen quo ad alios contractus, vt videtur Io. Probabiliter dici poteſt,quòd excommunicato non ſit ſoluendum, cum nemo debeat participare cum eo, vt 11.q.3.cum excommunicato. niſi in caſibus,vt ſ.11.q.3.quoniam multos. Nec obſtat illa decr.ſi vere. quia illud factum fuit de neceſſitate.B.

“excõicato an dẽat fieri ſolutio.

2 li.5.regeſt.

3 Pann.l.5. c.110.

b Etverũ eſt ſcdm Bar. q ſic not. ext. đ hær.c.vlt. & ibi ẽt no. In.đ cõc.pb. cũ noſtris. vbi dicit, ℣ excõicato nil dz ſolui.

4 Pann.l.5. c.111.

† *al.prohibete*

“clerico criminoſo qs pœnitentiã imponit.

I *Vratos milites.*]CAVS.Hug.comes excommunicatus erat:propter quod ſcribit Vrbanus ſecundus cuidam epiſcopo,vt prohibeat ne milites ratione fidelitatis ſeruiant ipſi comiti quamdiu fuerit excommunicatus:quia magis oportet Deo ſeruire,quàm comiti eccleſiæ aduerſanti.

Aſque ſynodali.] Hæc q.diuiditur in duas partes:in quarũ prima probat per quinque ca.quòd ſolus epiſcopus non poteſt deponere presbyterũ.Secũda ibi,*Solus.*Io.de Fan. CAVS. Hic intitulatur 7.q.vbi quæritur, an epiſcopus ſacerdotem condemnare valeat abſque ſynodali audientia. Et reſpondetur,quòd ſolus epiſcopus presbyterum ſuſpendere poteſt,vt ĵ.ead.quæſt.8.hi qui. & in cauſa ciuili inter ſuos clericos cognoſcere,vt ſ.10.q.3.quia.Deponere vero non poteſt presbyterũ,niſi cum ſex epiſcopis,diaconem cum tribus:reliquos vero clericos ſolus deponere poteſt,vt ĵ.ea.q.1. Felix.& c.ſi autem. epiſcopum vero ſolus Papa deponere poteſt. ſ.3. q.6.dudum. De hoc not. in ſumma huius quæſt.

h ¶*Abſque.*]“ſi agatur contra clericum de crimine criminaliter,ne ceſſaria eſt preſentia epiſcoporũ,ſecundũ quod traditur ĵ.e.ſi quis. & c.Felix.Diſtinguitur tamen,quia ſi agatur de crimine ad depoſitionẽ ordinis,tunc habet locũ c.Felix.& c.ſi quis.Si autẽ agatur ad depoſitionem beneficij, tunc ſolus epiſcopus poteſt cognoſcere cum clericis ſuis, vt 18.quæſt.2. ſi quis abbas. & 16. q.7. inuentum.

“clerico criminoſo qs pœnitentiã imponit.

& extra

Source : BIU Cujas

& ext. de iud. at si clerici. & 11. q. 3. quis episcopus damnatus. & extr. de cohab. cle. & mu. c. sicut. & c. de sacerdotibus. Item si agatur de crimine in modum exceptionis, solus potest cognoscere. extr. de accu. super his. licet sit argu. contra 23. dis. illud. Tamen quocumque modo agatur de crimine, semper accusator punitur vt calumniator, vt ext. de acc. sup his. & c. cũ dilectus.

Exta actione.] C A S V S. Fragitanus Cordubensis ecclesię presbyter iniuste à suo episcopo depositus, in exilium est cõdemnatus. Tãdem ab eodem episcopo vel synodo fuit restitutus propter quã præsumptionẽ remouendam statuit Hispaleñ. concilium, vt absque synodali prẽsentia nullus episcopus presbyterũ deponat, vel diaconum: & hoc probat ad instar libertorum, qui licet fiant ingrati: non tamen auctoritate dominorum, sed in tribunali foro apud iudicẽ accusati & cõuicti in seruitutem reuocantur. Casum sequentis cap. inuenies 86. dist. si quid vero.

1 3. e. eps] & 3. di. 67. eps.

a ¶ *Concilij.*] ergo tres episcopi faciunt concilium: quia tres episcopi examinant causam diaconi, vt j. ea. si quis.

b ¶ *Solus.*] incorporalia enim facilius constituuntur quàm destruantur. ext. de trãsl. inter. Hæc est vna ratio quare in promotione clericorum non requirũtur plures episcopi, sed in remotione fic. "Item quia sæpius ordinantur clerici, quàm deponũtur: vnde graue esset toties vocare tot episcopos. Item quia depositio frequẽter fit causa odij, sed ordinatio cã electionis. solus autẽ confert dignitates, si hoc habet ex consuetudine, vt extr. de his quæ fi. à præl. ea noscitur.

" ordinatio clericorũ facilius fit, q̃ depositio.

2 dist. 86. si quid.

Si quis tumidus.] C A S V S. Dicitur in hoc cap. q̃ in causa criminali vbi agitur ad depositionem diaconi, debent tres episcopi interesse: in causa presbyteri sex: in causa vero episcopi xij. qui causam debẽt diligẽter examinare.

c ¶ *Natu.*] quantum ad ordines.

d ¶ *Pro personis.*] idest, prout personæ sunt cõstitutæ in sacris ordinibus.

e ¶ *Ab his.*] i. ab epis.

¶ Sine concilij examinatione presbyter, vel diaconus non deiiciant. C. I.

SExta actione cõperimus, Fragitanum Cordubensis ecclesiæ presbyterũ iniuste olim à pontifice suo deiectũ, & innocentem exilio condemnatum. Quem rursus ordini suo restituentes A id denuo aduersus præsumptionẽ nostrã B decreuimus, vt iuxta priscorum Patrum synodalem sententiam nullus nostrum sine concilij a examine quemlibet presbyterum, vel diaconum deiicere audeat. Nã multi sunt, qui indiscussos potestate tyrannica, non auctoritate canonica damnant. Et si cut nonnullos gratia fauoris sublimant, ita quosdam odio, inuidia que permoti humiliant: & ad leuem opinionis auram condemnant, quorum crimen non approbant. Episcopus enim sacerdotibus, ac ministris solus b honorem dare potest: solus auferre non potest. Si enim hi, qui in sæculo à dominis suis honorem libertatis adepti sunt, in seruitutis nexũ non reuoluuntur, nisi publice apud prætoris, ac præsidis tribunal in foro fuerint accusati, quanto magis hi, qui diuinis altaribus consecrati honore ecclesiastico decorantur? Qui profecto, nec ab vno damnari, nec vno iudicante poterunt honoris sui priuilegiis exui: sed præsentati synodali iudicio, quod canon de illis præceperit, diffiniri.

A ¶ Restituentes.] *Sic est emendatum ex codicibus conciliorum impressis, & manuscriptis. Sic enim apertius declaratur illum canonice à concilio esse restitutum, quàm ex lectione Gratiani vulgata*, restitutum esse comperimus.

B ¶ Nostram.] *Antea legebatur*, vestram. *in recentioribus autem conciliorum editionibus est*, nouam, *Emendatum est ex antiquioribus editionibus, & duobus codicibus Vaticanis, & Lucensi regio, quemadmodum & paulo post*, nullus nostrum. *cum antea esset*, nullus vestrum. *Modesti enim & religiosi episcopi sibi etiam metuunt. Alia vero quædam sunt ex iisdem codicibus emendata.*

Item Gregorius Ioanni episcopo Panormitano, lib. 11. epist. 49.

¶ Causas clericorum episcopus non nisi cum senioribus ecclesiæ audiat. C. II.

2 SI quid de quocumque clerico ad aures tuas peruenerit, quod te iuste possit offendere, facile non credas: nec ad vindictam te res accendat incognita: sed prę sentibus senioribus ecclesiæ tuæ diligenter est veritas perscrutanda: & tunc, si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis.

Item ex concilio Carthag. A 1. c. 11.

A ¶ Carthaginensi.] *Sic est emendatum ex vetustis codicibus. Nam in vulgatis erat*, Agathensi primo, *cum vnicum dumtaxat* Agathense *memoretur.*

¶ A quot episcopis presbyteri, vel diaconi sunt audiendi. C. III.

SI quis tumidus, vel cõtumelio sus extiterit in maiorẽ natu c, vel aliquã causam habuerit, à tribus vicinis episcopis, si diacon⁹ A est, qui arguitur: si presbyter, à sex: si episcopus, à duodecim consacerdotibus audiatur. Vniuersi episcopi dixerunt. Contemptus debet cõtumaciæ, & superbiæ in omnibus frangi. Causæ † vero personis † d ab his e statuto numero audiantur.

A ¶ Si diaconus est.] *In vulgatis conciliorum editionibus legitur*, si diaconus est, arguatur, presbyter, &c.

Item ex concilio Carthaginensi 2. c. 10.

¶ De eodem. C. IIII.

3 FElix episcopus Selemselitanus dixit. Etiam hoc adiicio secundum statuta veterum conciliorum, vt si quis episcopus (quod nõ optamus †) in reatũ aliquem incurrerit, & fuerit ei nimia necessitas, non posse plurimos congregare, ne in crimine remaneat, à duodecim episcopis audiatur, & à sex presbyter A, & à tribus diaconus cum proprio f suo episcopo.

A ¶ Presbyter.] *Sic legitur in concilio, quod est in codice canonum, c. 12. græco, & duobus codicibus conciliorum Vaticanis, & vno alio perantiquo, & concordat cum sequenti capite. In editionibus autem conciliorum Pharisiensibus, ac Colonien sibus habetur*, & à se presbyteris, & tribus diaconis, *quemadmodum & in multis Gratiani manuscriptis.*

Item ex concilio Carthaginensi tertio, c. 8.

¶ De eodem. C. V.

4 SI autẽ g presbyteri, vel diaconi fuerint accusati, adiũcto si bi ex vicinis locis proprius † episcopus legitimo numero collegarum, quos ab eodem accusati petierint, id est, vnà secum in presbyteri nomine A sex, in diaconi tribus, ipsorum causas discutiat †, eadem dierum †, & dilationum, & à communione h remotionum, & discutione personarum, inter accusatores, & eos, qui accusantur, forma seruata. Reliquorum autem clericorum causas etiam solus i episcopus loci agnoscat, & finiat.

A ¶ Nomine sex.] *Sic in ceteris codicibus impressis, & manuscriptis, præterquam in editione Colonien si quattuor tomorum, in qua habetur*, presbyteri nomine quinque, in diaconi duobus.

2 *Solus autem ad exclusionẽ aliorũ episcoporum, non suorum clericorum dicitur, sine quorum præsentia, eius sententia erit irrita.*

Vnde in Carthaginensi concilio 4. ca. 23. legitur.

¶ Absque præsentia clericorum nullius causam episcopus audiat. C. VI.

j 5 EPiscopus nullius causam audiat absque præsentia suorum k clericorum: alioquin irrita erit sententia episcopi, nisi clericorum præsentia confirmetur.

Felix.] C A S V S. in hoc ca. dicitur, q̃ causa criminalis episcopi à xij. episcopis audiri debet, causa presbyteri à sex, causa vero diaconi à tribus cum proprio episcopo.

f ¶ *Cum proprio.*] i. p̃ter proprium episcopum. 2. q. 5. presbyter.

Si autem.] C A S V S. Dicitur in hoc c. q̃ si presbyter accusatur, sex episcopi debent interesse: si diaconus, tres: ceterorũ vero clericorum causas criminales solus episcopus potest tractare.

† *al. Causa audiatur* † *al. personis statuto*

g ¶ *Si autem.*] hoc ca. est pars illius. 4. qu. 5. quisquis.

h ¶ *A communione.*] i. eædẽ dilationes dantur accusatori, quę & reo: & æque excommunicabitur accusator si non venerit, sicut reus: vt 4. q. 5. quisquis.

3 3. q. 8. suggero. Anſ. l. 3. c. 121. Bur. l. j. c. 149. Iuo p. 5. c. 262.

† *al. opinamur*

i ¶ *Solus.*] i. sine aliis episcopis: non tamen sine clericis suis, vt j. ea. c. prox. Ioan.

SOLVS. Hæc est 2. pars q. in qua dicitur, q̃ causas aliorum ele ctorum à sacerdote & diacono in capitulo suo potest episcopus diffinire, supple excepto subdiacono: q̃ ho die cum diacono pari passu ambulat. extra de seruis non ord. mi ramur. Io. de Fant.

CASVS. Dictum est, q̃ solus episcopus potest tractare causas criminales clericorũ: sed ne aliquis putaret, q̃ alij clerici nõ deberent interesse: ideo dicit Grat. q̃ hęc dictio, solus, non excludit clericos: sed alios episcopos. Sequens c. planum est.

4 Anſ. l. 3. c. 123. Bur. l. 2. ca. 205. Iuo p. 6. c. 280.

† *cum proprio episcopo*

k *Episcopus.*] *Suorum.*] " Sufficit tamẽ maior pars, si absentes præbeant assensum, vt 64. dis. c. 1. & 2. Sed numquid & isti clerici sunt iudices istius? Non videtur, cum quilibet eorũ sit forte minor eo. Quidam dicunt q̃ ipsum cõcilium siue capitulum habet iurisdictionẽ ordinariam: nullus tamẽ per se est iudex. Alij dicunt, q̃ sunt assessores epi: & sententia sine talibus assessoribus lata, nulla est: sicut sententia nulla est q̃ fertur contra fiscũ absente aduocato fisci, vt ff. de iur. fis. fi fiscus. sicut vt dicere lex, vt sniã quę fertur officio iudicis ipso absente, q̃ nulla sit, vt C. de sen. & int. om. iu. cũ sniã. Quòd tñ clerici sint iudices, est arg. 6. q. 3. scitote.

† *al. discutiant* † *al. dierum dilatione*

" Eps an possit solus delinquẽte condẽnare.

5 Burc. l. 1. c. 114. Iuo p. 5. c. 214.

Episcopus

Source : BIU Cujas

EPiscopus.] Casvs. Dicitur in hoc cap. quòd episcopus solus dare honorem potest, quem solus auferre non potest. Si enim libertus in seruitutem reuocari non potest, nisi apud iudices legitime fuerit conuictus, quanto magis diuinis altaribus consecratus, ab vno solo non poterit damnari.

Item ex concilio Hispalensi 2. c. 6.

¶Nisi in synodo canonice vocati sacerdotes damnari non possunt. C. VII.

ij[1] EPiscopus sacerdotibus, ac ministris solus honorem dare potest, auferre solus non potest. Si enim hi, qui in sęculo à dominis suis honorē libertatis adepti sunt in seruitutis iugum non † reuocātur, nisi publice apud prętoris, ac præsidis tribunal in foro fuerint accusati, quāto magis hi, qui diuinis altaribus consecrati honore ecclesiastico decorantur? Qui profecto nec ab vno damnari, nec vno iudicante poterunt honoris sui priuilegiis exui: sed prę-sentati synodali iudicio, quod canon de illis præceperit, definiri.

QVÆSTIO VIII.

Et vltima vero [a] *quæstione sic statutum est in concilio Neocęsariensi, capitulo nono & decimo.*

¶Presbyter, qui ante ordinationem confitetur se corporaliter lapsum, postea non offerat. C. I.

[2] QVi admisit corporale [b] peccatum, & hic postea presbyter ordinatus est, si confessus fuerit [c], quòd ante ordinationem suam peccauerit, non quidem offerat [d]: maneat autem † in aliis officiis propter [A] eius studij [e] vtilitatem. Nam cetera [f] peccata censuerunt plurimi etiam ordinatione priuari [B]. Quòd si de his non fuerit confessus, nec ab aliquibus potest manifeste conuinci, huic ipsi de se potestas [g] est committenda. Similiter & diaconus in eodem culpæ genere fuerit inuolutus, se se à ministerio [h] cohibebit.

1 ℨ. c. sexta actiõe. & di. 67. episcop

† *al. nexum non reuoluuntur*

2 Raba. lib. pœnit. c. 1. Pol. l. 4. ti. 39 Bur. l. 2. c. 49 Iuo p. 6. ca. 150. Pan. l. 3. c. 152. Cap. 10, ibid.

† *al. tamen*

" Crimẽ añ ordinõnem commissum animpediat frui officio.

a ¶*De vltima vero.*] " Hic quæritur, si aliquis confitetur crimen quod fecit ante ordinationem suam, vel conuincitur peccasse ante ordinationem suam, an possit frui officio suo? Distinguas ergo: quia aut est tale crimen quod inducit depositionem, aut nõ: si non inducit, acta pœnitẽtia remanet in ordine suo, vt hic, & 68. dist. sicut. Item si inducit depositionẽ, tũc si confitetur illud in pœnitẽtia, nõ abstinebit ab officio, vt 50. dist. de his vero. in fi. similiter si confitetur illud extra ius, quòd talis confessio ei non præiudicat, vt ℨ. ead. q. 5. presbyter. licet

a Non cõtra dicit. qm ibi accipit pp accidẽs. f. pp scãdalũ & in famiã, ñ pp cõfessionẽ, vt ibi not. p Vin. & B. sed de hac mria dic vt plene not. Inn. B. Com. & Hu. ext. de ele. p inq̃sitionẽ.

" crimina q̃ sunt depositione digna

fit arg. contra extra de excel. præla. quàm sit graue [a]. Si vero confitetur in iure crimen suum commissum ante ordinationem suam, deponitur ab officio sacerdotali: retinebit tamen nomen presbyteri, & omne inferius officium, vt ℨ. ead. ca. 1. & c. si quis presbyter. & hoc cum sponte illud confitetur. Si vero confiteatur illud timore probationum: tunc siue ante, siue post ordinationẽ suam illud commisit, deponitur irreparabiliter, vt 24. dist. c. vlt. 50. dist. ex pœnitenti bus. 81. dist. si quis sine examinatione. & c. si quis episcopus. Si ergo quis sponte confitetur crimen commissum post ordinationem, ad tempus debet suspendi ad agendam pœnitentiam: sed postea restituitur ex dispensatione, vt ℨ. ea. c. 2. " Si quæras quæ crimina inducunt depositionem, dico quòd non est à canone expressum. videmus enim quòd quædam non inducunt: nam clericus tumultum faciens in synodo, non deponitur, vt 5. q. 4. in loco. Item qui cantat duas Missas sub vno canone, vt de consecr. dist. 2. relatum. Item si episcopus citatus non venit ad synodum. 18. dist. si quis autem. & c. decernimus. & tamen quodlibet tale est mortale. Similiter pro testimonio iuramento non deponitur aliquis, vt extr. de iureiur. sicut. Tradunt autem quidam pro regula, quòd omne crimen inducit depositionem: nisi specialiter à canone excipiatur. Alij dicunt quòd nullum crimen inducit depositionem, nisi specialiter à canone excipiatur [b]. & hæc opinio maiori æquitati innititur: quare tenenda est. Io. Sed hæc materia est hodie determinata extra de temp. ordi. c. vlt. B. [c]

b idẽ tenet Ale. ðIm. ĩ l. fcimus. cir. pr. C. de iu. del. p tex. in §. cũ igitur. in aut. de ñ eli. sec. nub.

QVi admisit.] Casvs. Quidam presbyter in iudicio sponte cõfessus est fornicationem feciſſe ante suam ordinationem. quæsitum est in concilio Neocæsariensi quam pœnam debeat pati? Et respondet quòd si presbyter est confessus sponte, exe cutione sacerdotali carebit: sed in aliis officiis permanebit, si est vtilis. Si vero nõ est confessus vel conuictus, suo arbitrio relinquatur. Cetera vero peccata, grauiora, scilicet, vt dixerunt plurimi, inducunt depositionem. Vel *cetera peccata*, id est ceteri peccatores, qui cõuincuntur nolentes confiteri: debent deponi. Idem statuitur de diacono quod de sacerdote statutum est. Casum sequentis capituli inuenies 50. dist. hi qui.

c ¶ Si confessus fuerit.] sponte, nõ metu probationum.

d ¶*Offerat.*] id est, officiet, aliàs conficiat.

e ¶*Studij.*] quia studio se confessus est: vel quia vtilis est ecclesiæ: cum tali enim dispensatur, vt 50. di. stu deat.

f ¶*Cetera.*] id est, ceteros peccatores qui nolunt sponte confiteri. Vel dic proprie alia peccata à fornicatione. & sic est arg. quòd minus punitur aliqs propter fornicationem, quàm propter aliud crimẽ: hoc ideo, " quia pauci sine illo crimine inueniuntur, 56. dist. quia tua. & ad idem est argu. 82. dist. presbyter. 81. distin. si qui clerici. argu. contra. 33. dist. c. vlt.

g ¶*Potestas.*] confiten di [d] crimen: sed & si non vult non confiteri, relinquitur arbitrio

3 Dist. 52. hi, qui altario. Raba. l. pœ. c. 1. Bur. l. 19. c. 74. Iuo p. 15. c. 87.

4 Iuo p. 6. c. 425.

† *al. innocentia*

" Fornicationẽ pauci euitant.

d Subau. vel purgandi, si non est infamatus, sed si est, cogitur ad purgationẽ. ar. 2 q. 5. psbyter. secũdũ H. & L.

" Dignitas aggrauat peccatum.

Item ex concilio Toletano 9. c. 10.

¶Ex ministris ecclesię geniti, in seruitutem deuocentur eiusdem. C. III.

[4] CVm multæ super incontinentia † ordinis clericorum hactenus emanauerint sententiæ patrum, & nullatenus ipsorum reformari quiuerit correctio morũ, vsq; adeo sententiam iudicãtium protraxere commissa culparum, vt non tantum ferretur vltio in

suo, vt trigesimatertia distin. habuisse.

h ¶*A ministerio.*] diaconali: sed non subdiaconali.

i ¶*Hi qui.*] Hoc c. ponitur ℨ. dist. 50. hi qui. 2.

k ¶*Corruerint.*] Loquitur ergo de eo qui post ordinationem deliquit. "Sed nonne magis delinquit ille qui delinquit in dignitate, quàm qui extra dignitatem delinquit, vt quadragesima distin. homo Christianus. & 25. quæstio. 1. nulli? Resp. sic. sed ideo magis punitur, quia sciens se permisit ordinari. 50. distinctione, ex pœnitentibus.

l ¶ *In potestate.*] Si intelligas hoc cap. de clerico depositio, tunc est hic argument. quòd episcopus potest restituere clericum depositum. Si autem de suspenso, tunc patet quòd relinquitur arbitrio episcopi, an velit suspenso reddere officium suum. sed cum iste clericus ratione criminis non possit promoueri ad sublimiorem gradum: quomodo ergo potest ipsum restituere famæ: cum per pœnitentiam non tollatur infamia, vt 2. q. 3. §. hinc colligetur? Potest dici, quòd ex quo Papa dat potestatem dispensandi: ergo per consequens restituendi famæ.

m ¶*Iterato.*] argum. grauius puniri iteratum delictum, vt 25. q. 2. ita nos. extra de cohab. cler. clericos. & de hæret. ad abolendam. Ioan. de Fant.

Cvm multæ.] Casvs. Constitutiones multæ factæ fuerant, vt clerici in sacris ordinib. constituti viuerent cõtinenter: quod cum non facerent, statutum fuit in concilio Toletano, vt quicumque deinceps ab episcopo vsque ad subdiaconum ex detestando

#connu

Source : BIU Cujas

connubio liberæ vel ancillæ liberos procreauerit, canonica censura damnetur: filij vero eius in seruitutem ecclesiæ ad cuius ignominiam nati sunt, redigantur.

a ¶*Ex ancilla.*] Sed quare punitur Dominus ancillæ illius? Resp. in fauorem ecclesiæ: vel ideo quia ratione criminis illa facta est de suo foro.

b ¶*Ingenuæ.*] Specialis est iste casus, vbi filius conditionem matris liberę non sequitur, cõtra id quod est 32.q.4.liberi.

c ¶*Connubio.*] Ergo patet ꝙ loquitur de sacerdotibus, qui legitime ducunt vxores. tales enim grauius puniuntur, vt 32.di.eos. 81.dist.quidam. & 28. dist.presbyter. Quidquid tamen hic dicatur: cum ecclesia non sit isto iure vsa, perdit ius istud, sicut & illud, quòd possit exigere pœnam sacrilegij, vt 17.q.4.quisquis.

d ¶*Hæreditatem.*] scilicet paternã. "nam matri etiam succedit spurius filius: & testamẽtum matris potest dici inofficiosum, vt ff.de inof.test.si suspecti.§.1. Io. hodie spurij omni beneficio excludũtur, vt C.de na. lib.auth.licet.B.

auctores scelerum, verum & in progeniem damnatorum. Ideoque quilibet ab episcopo vsque ad subdiaconum deinceps, qui vel ex ancillæ [a], vel ex ingenuæ [b] detestando connubio [c] in honore constituti filios procreauerint, illi quidem, ex quibus geniti probabuntur, canonica censura damnentur. Proles autem aliena† pollutione nata, non solum hæreditatem [d] † numquam accipiet, sed etiam in seruitutẽ eius ecclesiæ, de cuius sacerdotis vel ministri ignominia nati sunt, iure perenni manebunt.

Item ex concilio Martini Papæ, c.35. [1]

¶Qui confitetur se ante ordinationem peccasse, non sacrificet: conuictus autem deponatur. C. IIII.

2 SI quis presbyter ante ordinationem peccauerit, & post ordinationem confessus fuerit, quòd ante peccauerit, non offerat, sed tantum pro religione nomen [e] presbyteri portet. Si autem non ipse confessus, sed ab alio publice fuerit conuictus, ne hoc ipsum habeat, vt nomen presbyteri portet. Similiter & de diaconis obseruandum est, vt si ipsi confessi fuerint, ordinem subdiaconi accipiant†.

Item Nicolaus ad consulta Bulgarorum, c.71.

¶De manu sacerdotis, qui ab ecclesia toleratur, licite sacramenta sumuntur. C. V.

3 SCiscitantibus [f] vobis, si à sacerdote, qui siue deprehensus in adulterio, siue de hoc sola fama respersus est, debeatis communionem suscipere, nec ne, respondemus. Non potest aliquis, quantumcumque pollutus sit, sacramenta diuina polluere, quæ purgatoria cunctarum contagionum existunt: nec potest solis radius per cloacas, & latrinas transiens aliquid exinde contaminationis attrahere. Proinde qualiscumque sacerdos sit, quæ sancta sunt coinquinare non potest. Idcirco ab eo, vsquequo iudicio episcoporum reprobetur, communio percipienda est: quoniam mali bona administrando se tantum modo lædunt: & cerea [A] fax accensa sibi quidem detrimentum præstat, aliis vero lumen in tenebris administrat: & vnde aliis commodum exhibet, inde sibi dispendium præbet. Sumite ergo intrepidi ab omni sacerdote Christi mysteria†: quia omnia fide† Christi [g] purgantur. Fides est enim, quæ hunc mundum [h] vincit: & quia, non dantis †, sed accipientis [i] fit, dicente beato Hieronymo [B]. [4] Ad credendum in anima omni baptismus est perfectus: & in omni sacerdote corpus Christi est perfectum.] ¶Qui rursus sacræ scripturæ concordans ait [Priusquàm audias, ne iudicaueris quemquam:] atque ante probationem accusationis illatæ neminem à tua communione suspendas: quia non statim, qui accusatur [k], reus est, sed qui conuincitur, criminosus.

f ¶*Sciscitantibus.*] ℨ. dist.32.nullus. contra. Io. sed ibi loquitur de crimine quod est notorium per sententiam [a], ꝙ falsum est, vt ext.de coha.cle.vestra.& c.seq.& c.vlti. vbi dicitur ꝙ sufficit si est notorium rei euidentia. B. "Sed non ne eo ipso quòd quis comprehensus est in adulterio, infamis est, licet nondum sit damnatus, vt ff.de ri.nup. palam? Resp. talis infamia non sufficit ad hoc vt abstinendum sit à sacramentis suis nisi infametur per sententiam, vt dixi 32.di. §. verum. requiritur enim quòd sit deprehensus & conuictus, extr.de iud.cum non ab homine. tamen bene concedo, quòd omnis sacerdos in mortali existẽs est suspensus quoad se, vt 1.q.1. sacerdotes. sed non quoad alios: nisi sit præcisus, vel nisi sit notorius fornicator, vel simoniacus, vt 32. dist.§.verum.

g ¶*In fide Christi.*] id est, per fidem Christi.

h ¶ *Mundum.*] id est, amorẽ & delectationem mundanorum.

i ¶ *Sed accipientis.*] i. recipitur secũdũ meritũ recipiẽtis: sed nõ secundũ meritũ dãtis. de cõsecr.di.2.vtrum.

k ¶ *Accusatur.*] Si.8.q.4.nõne.35.q.6. multorũ. & 11.q.3.eorũ. ext. vt li.pẽ.laudabilẽ. Io.

a Hic arg. đ occulto vel aliàs manifesto, secundùm H.

†*al. ministeria*

†*al. in fide*

† *al. dantis meritum*

Act.15.

1.Ioan.5.

4 in epist. de 7.gradibus. tomo 4.

" infamis ne est in adulterio deprehensus. Eccl.11.

A ¶Et cerea.] *Antea legebatur, &c. Restitutum est ex originali, ex quo alia etiam sunt emendata, & addita.*

B ¶Hieronymo.] *Est in epistola de septem gradibus, quemadmodũ & quod sequitur:* priusquam audias, *&c. est ibidem superius.*

CAVSA XVI.

QVidam abbas habebat parochialem ecclesiam: instituit ibi monachum, vt officium celebraret populo: possedit eam per quadraginta annos sine aliqua interpellatione: tandem querela aduersus abbatem mouetur à clericis baptismalis ecclesię, in cuius diœcesi parochiana ecclesia illa consistebat.

1 *Hic primum quæritur, vtrum monachis liceat populis officia celebrare, pœnitentiam dare, & baptizare.*

2 *Secundo, si contigerit eos capellam habere episcopali beneficio, an ab eis sint instituendæ, an ab episcopis.*

3 *Tertio, an iura ecclesiarum præscriptione tollantur.*

4 *Quarto, si ecclesia aduersus ecclesiam præscribat, an etiam monasterium aduersus ecclesiam præscribere possit.*

5 *Quinto, si capellam in suo territorio ædificatam iure territorij sibi vendicare valeat.*

6 *Sexto, si archipresbyter, vel episcopus sua auctoritate, non iudiciaria sententia capellam illam irrepserit, an cadat à causa: vt ecclesia, cui præsidet, non vltra habeat ius requirendi, quod suus pastor illicite vsurpauit.*

7 *Septimo quæritur, si laici capellam illam tenebant (vt quibusdam moris est) & in manibus abbatis eam refutauerint, & ordinandam tradiderint, an consensu episcopi, & clericorum abbas possit eam tenere.*

QVidam abbas.] CASVS. Magister hactenus de statu ecclesiarũ egit & sæcularium clericorum. Sed quia religione monachorum multum decoratur status ecclesiarũ, ideo in sex sequentibus causis tractat de statu monasteriorum & monachorum. In hac ergo prima causa agit de officio monachorum, ostendẽs an valeant officia celebrare, & eorum capellæ debeãt per eos institui. Annectit etiã generaliter de præscriptione tam ecclesiarum, quã monasteriorum, & quòd nullus auctoritate suã rẽ, quã ad se credit pertinere, valeat vsurpare. Addit ẽt ꝙ laici nullã habẽt in ecclesiis potestatẽ. Et vt hoc & alia multa meli⁹ faciat, præmittit thema, de quo septẽ elicit qões.

Casus thematis planus est.

Quòd

1 Spuri⁹ succedit matri. 1 in capitul. Marti. Brac. Ex cõc. Neocæsarien. c. 9. & 10.

2 Bur. l.2.c.48. Iuo p.6. c.149. Pan. l.3.c.150.

I quis presbyter.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ si quis presbyter confessus fuerit sponte ante ordinationem fecisse fornicationem, non habebit executionem sacerdotij, quia non celebrabit: sed tãtum nomen sacerdotis habebit. Si autem non fuerit sponte confessus, sed ab alio conuictus: tunc nec nomen sacerdotis habebit. idem est de diacono, quod dictum est de sacerdote.

† *al. retineant*

e ¶*Nomen.*] Si quæris quid ei valeat retineri nomen presbyteri? Dico ꝙ in omnibus retinet priuilegium presbyteri in loco subscriptionis, & in aliis: præter hoc solũ ꝙ non potest Missam celebrare, vt ℨ. ea.q.7. Felix.

3 Ext. đ coh. cler. & mul. c. vestra duxit. Iuo p.2. c.83. Pan. l.5 c.13.

Sciscitãtibus.] CASVS. Bulgari quæ fuerunt à Nicolao, vtrum à sacerdote in adulterio deprehenso, vel tantum de hoc infamato debeamus communionem recipere? Et respondet ꝙ sic: quousque episcoporum iudicio reprobetur: quia nõ potest aliquis quantumcumque pollutus diuina polluere sacramenta. Et ꝙ recipere debeamus, tribus rationibus probat. Prima est, quia sicut cereus accensus seipsum consumit, aliis vero lumẽ præbet: sic presbyter peccando nocet sibi, aliis vero ex officio

Source : BIU Cujas

Vod monachi.] Hæc quæst. diuiditur in 7. partes: in quarū prima probat, quòd monachi debent esse in monasterio, & flere sua & aliorum peccata. Secunda ibi, *Quod vero.* Tertia ibi, *His autem omnibus.* Quarta ibi, *De his vero.* Quinta ibi, *Quod autem.* Sexta ibi, *Ius ergo.* Septima ibi, *Quàm vero.* Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur prima quæstio, qua quæritur, vtrum liceat monachis officia celebrare populis? Et respondetur ꝙ in monasteriis suis possunt celebrare, vt j. 18. q. 2. & j. ead. placuit. & in capellis monasterij pleno iure possessis, vt j. e. q. 2. vis. similiter si committitur eis regimen parochialium ecclesiarum, vt j. ea. in parochia. de licentia tamen abbatis, vt 5. 58. dist. c. 1. & 2. olim tamen non eligebantur in sæcularibus ecclesiis nisi propter necessitatatem, vt 55. di. priscis. Sed hodie vtilitate tantum inspecta eliguntur, vt j. ea. cum pro vtilitate. & si eliguntur, soli morari non debent, vt in concilio Lateranen. de statu monachorū. monachi. Et credo ꝙ iure communi possunt eligi, si socios secum habeant monachos. Et procedit hoc ordine Grat. Primo probat, ꝙ monachis non licet populo officia celebrare. vsque ad §. *His ita.* Postea allegat pro contraria parte respōdendo allegatis. B.

1 Anſ. l. 5. c. 66. & l. 6. c. 214. Pol. l. 4. tit. 34.

a ¶ *Quòd monachi.*] De hac materia canones varie loquuntur.

QVÆSTIO I.

1 ps

Vòd monachi [a] *officia populis celebrare non possint, multis auctoritatibus probatur: quarum prima est illa sanctę Nicenæ synodi, qua dicitur.*

¶ *Caput hoc neque in primâ Nicæna synodo, neque in secunda hodie habetur. Est aliquid simile in canonibus* Nicænis *versis ex Arabico, can. 76.*

¶ Monachorum conuersatio ab omnibus debet esse discreta. C. I.

j [f] PLacuit [b] omnibus residentibus in sancta Nicæna synodo, vt monachorum conuersatio, & vita secundum etymologiam nominis ab omnibus discrepet. Monachus enim græce, latine singularis dicitur. Vnde monachum per omnia singulariter [c] agere oportet. Quamobrem firmiter, & insolubiliter omnes præcipimus, vt aliquis monachus pœnitētiam nemini tribuat, nisi sibi inuicem, vt iustum est, mortuum non sepeliat [d], nisi monachum [e] in monasterio secum commorantium: vel si fortuitu quemquam aduenientium fratrum ibi mori contigerit.

Item Gregorius Ioanni Rauennati episcopo, lib. 4. epist. 1.

¶ Monasterij districtionem, & ecclesiastici ministerium quilibet simul tenere non potest. C. II.

[2] NEmo [f] potest & ecclesiasticis obsequiis † deseruire, & in monastica regula ordinate per sistere: vt ipse monasterij districtionem teneat, qui quotidie in ministerio † ecclesiastico cogitur permanere.

Item Innocentius ad Victricium, epist. 2. cap. 10.

¶ Monachi, qui ad clericatum promouentur, à priori proposito discedere non debent. C. III.

[3] DE monachis, qui diu morantes in monasteriis, si postea ad clericatus ordinem perue nerint, statuimus non debere eos à priore proposito discedere † [g].

Si ergo (sicut Innocentius definit) à suo proposito eis discedere non licet: & sicut Gregorius testatur, in monastica regula deuote persistere, & ecclesiasticis obsequiis simul deseruire non possunt, patet, quòd parochianis ecclesiis monachi præfici non possunt.

Item Hieronymus ad Riparium presbyterum aduersus Vigilantium.

¶ Monachus non habet officium docentis, sed plangentis. C. IIII.

[4] MOnachus [h] nō docentis †, sed plangentis habet officium [i]: qui vel se, vel mundum lugeat [k], & Domini pauidus prę sto letur aduentum.

Idem ad Paulinum de institutione monachi, epist. 13.

a Dic ēt solius fine suo cōuentu, vt ext. lib. 6. de elec. si religiosus. ī fi. d hoc ēt satis dixi 7. qu. 1. eps. de loco. Arc.

"Monachi vtrū possit præfici ecclesiæ parochiali.

"Dicas ergo ꝙ si regimen populi committitur monacho ab episcopo cum abbatis licentia: tunc potest celebrare officium. 58. dist. c. 1. s. ea. doctores. & c. moderamine. & ex auctoritate. Sed an ipso iure possit committi, vel tantum ex dispensatione: de hoc dubitatur. Dicunt quidam, ꝙ hodie iure cōmuni, sed olim ex dispensatione tantum. 55. dist. priscis. Alij dicunt ꝙ nec hodie nisi ex dispensatione. ext. de cap. mo. in ecclesiis. & ext. de sta. mo. c. 2. Satis potest admitti, ꝙ secundum antiqua iura monachi non poterant præesse parochialibus ecclesiis nisi ex necessitate, vt 55. dist. priscis. hodie vero possunt vtilitate etiam suadente: quia magis probati sunt quàm sæculares: & sic magis sunt vtiles, vt j. ea. cum pro vtilitate. & 47. dist. quantumlibet. & hoc si absit consensus episcopi & abbatis: sed si monasterium habet ecclesiam aliquam pleno iure, sufficit consensus abbatis [a], vt j. ead. quæst. 2. visis. De regularibus canonicis non est dubium, quin licite possint præfici ecclesiis: sed in hoc est differentia, quòd monachus secum debet habere socios sui ordinis: sed regularis non tenetur, nisi commode possit, vt extr. de stat. mo. quòd Dei timorem. Io. & ita de iure communi potest præfici monachus ecclesiæ parochiali, si potest habere secum socium sui ordinis, vt ext. de sta. mo. c. 2. B.

"Pœnitētiā dare ꝑt laicus in necessitate.

PLacuit omnibus.] CASVS. Tria in hoc cap. statuuntur. Primum est, vt monachus debeat esse singularis. Secundum, vt pœnitētiam nulli tribuat nisi fratri. tertium, vt mortuum non sepeliat, nisi monachum in monasterio suo secum morantem: vel si aliquem aduenientem Christianum ibidem mori contigerit.

b Si de hac materia vis plenam hr̄e notitiā vide qđ no. Hos. ī sum. đ pœ. & re. §. cui cōfitēdū sit. & Go. ī sum. eo. tit. §. faciendā est.

b ¶ *Placuit.*] Hoc cap. loquitur de monasteriis non habentibus populum.

c ¶ *Singulariter.*] id est, non sæculariter viuere. nam singulariter, id est, solitarie viuere debent. j. ea. si clericatus. in fi.

d ¶ *Sepeliat.*] Dicunt quidam quòd nullus sacerdos siue monachus, siue alter potest iniungere pœnitentias, nisi ab episcopo sit commissa ei cura animarum, vt j. ea. peruenit. & c. cunctis. "nisi in casu necessitatis: vbi etiam laicus potest pœnitentiam dare. j. de consecr. dist. 4. sanctum. de pœn. dist. 1. quem pœnitet. vnde qui ab eis recipiunt pœnitentiam: nec quantum ad Deum, nec quantum ad ecclesiam sunt absoluti. Alij dicūt quòd quilibet sacerdos potest hoc facere [b], nam eo ipso quòd aliquis submittit se suæ iurisdictioni, habet potestatem ipsum absoluendi & ligandi, cum sit sacerdos. j. ea. §. hoc idem. tamen certum est quòd nullus suum sacerdotem potest dimittere sine causa. j. de pœn. distin. 6. placuit. Hodie expeditum est quòd nulla est talis absolutio, quam consequitur ab alio sacerdote, vt extra de pœ. & re. omnis. "Sed quid si parochianus alicuius deliquit in alterius episcopatu vel territorio? Videtur quod confitebitur sacerdoti parochiæ illius in cuius territorio deliquit: quia ratione criminis factus est de foro suo. Ité alia ratione, quia per cōfessionem pœna ęterna commutatur in pœnam temporalem: sed pœnam tēporalem nunquam extraneus iudex potest remittere [c]. Dic quòd proprius sacerdos est iudex illius criminis quo ad vnam pœnam: & ille vbi deliquit, quo ad aliam pœnam.

"delinquēs ī alteri' territorio, ñ tenetur ibicri mē cōfiteri. 2 Iuo p. 3. c. 18.

† *al. officiis*

† *al. obsequio*

c Hoc ideo q̄a ñ p̄t condēnare nec absoluere. ff. de re. iu. nemo. ext. đ pœ. & re. ꝙ autē. scđm Io. de Fan. 3 Poly. ibid. Anſ. l. 5. c. 67

e ¶ *Nisi monachū.*] Argu. quòd est licitum aliquid in hominem suæ professiōis, quod non est licitum in alium. 2. q. 7. si hæreticus. & 28. q. 1. caue.

NEmo potest ecclesiasticis.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd nemo potest ecclesiasticis obsequiis deseruire, & districtionem monasticam seruare: quia districtionem monasterij tenere non potest, qui in ecclesiastico ministerio quotidie cogitur permanere. Licet Gratia. hoc ca. inducat ad suum propositum: nō tamen intelligitur de monachis: sed de clericis sæcularibus, qui volebant præesse monasteriis: sed nec habitum recipere, nec priores ecclesias volebant relinquere, vt dicit cap. cuius pars est istud. 18. q. 2. peruenit. in secundo peruenit.

† *al. deuiare*

4 Poly. ibid. Anſel. l. 7. c. 128. Iuo p. 7. c. 128. Pann. l. 3. c. 176. † *al. doctoris*

f ¶ *Nemo.*] dist. 89. singula. Hoc cap. est pars illius 18. q. 2. peruenit. 2. Et non loquitur de monachis, sed de sæcularibus clericis, qui volebant monasteriis præesse: & dicit quòd non posset fieri. Si vis hoc c. de monachis intelligere, tunc dicas quòd cum monachus præficitur ecclesiæ, non tenetur seruare districtam regulam vt prius, sci licet in ieiuniis & orationibus & vigiliis.

DE *monachis.*] CASVS. Statuit Innocentius in hoc ca. vt quamuis monachi ad sæculares ecclesias eligantur, à monachali tamen proposito non discedant.

g ¶ *Discedere.*] quantum ad ea quæ sunt de substantia monachatus, vt de habitu seruando, & continentia, & de non habendo propria. in his enim non absoluitur, licet transeat ad ecclesiam sęcularem: sed in ieiunio, silentio, & vigiliis absoluitur, vt 5. ca. proxi. Distinguitur tamen: quia si monachus transit ad episcopatum, ex toto absoluitur à iurisdictione abbatis, vt 18. quæst. 1. cap. vnico. Si vero transfertur ad ecclesiam sæcularem, quæ non est subiecta abbati suo, vel in spiritualibus vel temporalibus, ex toto eximitur à iurisdictione abbatis, vt infra ead. in parochia. Si vero ecclesia subest abbati suo quo ad temporalia respondebit abbati suo: sed quo ad spiritualia eximitur ab obedientia abbatis, vt infra quæst. 2. visis. & cap. sane. & extra de cap. mon. in ecclesiis. Si vero ecclesia illa ex toto est subiecta abbati quo ad omnia, tunc remanet obediens abbati nisi in ieiuniis & in aliis, vt dixi. vnde non debet regere ecclesiam illam secundum officium monachale. nam ad quam cumque ecclesiam veneris, illius consuetudinem seruabis. 12. dist. illa. 41. distinct. quisquis. Sed numquid in comestione carnium eximitur à regula monachali? non videtur: quia canon tantum infirmitatis causam excipit in monachis, vt j. de consecra. distin. 5. carnem. tamen potest satis dici quòd sic: ne aliis sit scandalum, vt 41. distin. quisquis.

SI ERGO. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis duobus cap. proxi. quòd monachi parochialibus ecclesiis præfici non possunt: quod ipse allegando dicit. Sequens c. patet.

h MOnachus.]supra septima, quæst. 1. præcepit. & cap. hoc nequaquam.

i ¶ *Habet officium.*] non habens curam animarum.

dVt j. đ pœ. distin. 1. qui sanctus.

k ¶ *Lugeat.*] se vel mundum, id est, peccata sua vel aliorum qui in mundo sunt lugeat [d].

Si cupis

Source : BIU Cujas

SI *cupis.*]CASVS.Beñ.ſic ponit hunc caſum.Hieron.de quattuor reprehendit Paulinum. Primo,quia libenter morabatur in vrbibus.Secundo, quia propter ſimplicitatem ſuam aliorum ſupplantabatur inſidiis.Tertio,quia loquẽtem de pecunia libenter audiebat. Quarto,quia truphatoribus malis monaſterij bona donabat.

a ¶*Diceris.*]Arg.à nominis interpretatione. nomina enim debent eſſe conſona rebus.inſt.de don. §.eſt & aliud. & ff.de tut.l. 1. 21.diſt. cleros. & 12. q.1.clericus.24.q.1.pudenda. in auth.de defen.ciui.coll.3.in principio.

1 Iuo p.7.c. 2. Pann. l.3. c.175.

b ¶*Solorum.*] i.ſolitariorum : ne ſit contra ℑ.e.ſi clericatus. Et eſt arg. ℭ monaſteria nõ ſunt cõſtruenda in vrbibus, vt ℑ.de conſec. diſt.5.numquam.

† *al. decipi chriſtianum Quem*]ori.

c ¶*Simplicitatem.*] "Duplex eſt ſimplicitas,quędam contraria doloſitati, & illa eſt bona:quædam contraria diſcretioni,& hæc eſt mala.39.diſ.ca.Petrus.& 36.diſt. in principio.

" Simplicitas eſt duplex.

ADDITIO. Et repellit à promotione, vt 39. diſtinct.Petrus.vbi de hoc.Arch.

d ¶*Non multum.*] Tamen quandoque minus eſt falli quam fallere,vt 22.q.2. in ipſarum. "eſt ergo vitium falli, i. facilem eſſe ad fallendum. Intelligũt tamen quidam hoc de deceptione fidei.in cõtractibus autem decipi non eſt peccatum. 22.q.4.innocens.

2 Poly.ibid. Anſelm.l.7. c.123.

" Falli vitium eſt.

e ¶*Quæ indifferenter.*] Scriptũ eſt enim. Omni petenti te, tribue: etiam excommunicato. 11.q.3.quoniã multos.1.q.2.quàm pio.23. q. 4.ita plane.& c.duo iſta. 13.q.2.non æſtimemus.Sed contra,Deſudet eleemoſyna in manu tua donec inuenias iuſtum,&c. & ar. 86.diſt.non ſatis. ℑ.ea. c.vlt.& arg.5.q.5. non omnis.De hoc notaui ℑ.42.diſ.quieſcamus.

1.Cor.12.

3 Hſ ī com. ad c.3.Eſaiæ

4 Deuſd.p.5

3.Reg.14.

f ¶*Inſtitorem.*] id eſt, negotiatorem.

g ¶*Ne filiorum.*]id eſt, pauperum.

h ¶*Canes.*] i. hiſtriones & meretrices & leccatores[a].

a Ad hoc ar. 43.di. in pr. ver.vnde.

¶*In populari frequentia monachi eſſe non debent.* C. V.

1 SI cupis eſſe, quod diceris [a], monachus, id eſt ſolus, quid facis in vrbibus, quæ vtique non ſunt ſolorum [b] habitacula,ſed multorum? *& infra.* ¶Habeto ſimplicitatem [c] columbæ,ne cuiquam machineris dolos, & ſerpentis aſtutiam,ne aliorum ſupplanteris inſidiis.Non multum [d] diſtat in vitio, vel decipere poſſe, vel decipi. Chriſtianum†, quem ſenſeris tibi aut ſemper, aut crebro de nũmis loquentem (excepta eleemoſyna, quæ indifferenter [e] omnibus patet) inſtitorem [f] potius habeto, quàm monachum.Præter victum & veſtitum,& manifeſtas neceſſitates nihil cuiquam tribuas:ne filiorum [g] panem canes [h] comedãt.

Idem ad Heliodorum de laude vitæ ſolitariæ,epiſt. 1.

¶Monachus paſcitur,clerici paſcunt. C. VI.

2 ALia cauſa eſt monachorũ, alia clericorum.Clerici paſcunt oues,ego paſcor [i] :illi de altario viuunt, mihi quaſi infructuoſæ arbori ſecuris [k] ponitur ad radicem,ſi minus [l] ad altare non defero. *& infra.* ¶Mihi ante presbyterum ſedere non licet. Illi,ſi peccauero [m], licet me tradere ſatanæ in interitum carnis:vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini Ieſu.

Idem ad Ruſticum[3].

¶Non licet aliquid monachis agere ſine presbyterorum conſilio. C. VII.

4 ECcleſia habet ſenatum cœtum presbyterorum [n] : ſine quorum conſilio nihil monachis agere licet. Roboam filius Salomonis ideo perdidit regnum,quia noluit audire presbyteros ſuos.Senatum quoque Romani habebãt, cuius conſilio cuncta agebant : & nos habemus ſenatum [o] noſtrum, diacono.& extr.de off.archid.c.vlt.eccleſia enim quæ eſt intra territorium alicuius,ſub illius eſt iuriſdictione,vt ℑ.q.7.omnes.arg.contra 18.q.2.peruenit. 2.& c.dudum.& ext.de cap.mo.dilectus.

ECcleſia.] CASVS.Ruſticus monachus erat,nolebat tamen acquieſcere cõſilio presbyterorũ.de hoc Hier.eum reprehendit: quia eccleſia habet ſenatum cœtum presbyterorum, ſicut Romani olim habebant ſenatum : ſine quibus monachis nihil agere liceret. vnde dicit eũ puniendũ.& hoc probat exemplo Roboam filij Salomonis : qui perdidit regnũ, quia noluit audire presbyteros ſuos.

n ¶*Presbyterorum.*]Si intelligas de illis perſonis,quę ſunt prælati monachorum, planum eſt.[b]

o ¶*Senatum.*]Et ſic capitulum dicitur ſenatus : & ſenatus reſtituit hominem famæ, vt ff.de poſtul.l.1.§.de qua.ergo & capitulũ. nam & capitulũ quandoque diſpẽſat,vt extra de ſim.ex inſinuatiõe.& arg.ext.de ꝓb. cum nõ ignores.Item in hoc comparatur capitulum ſenatui. nam ſicut à ſententia ſenatus non appellatur,vt ff.à qui.app.non licet. l.1.ita nec à capitulo, vt ext.de his quæ fi. à ma.part. cum in cunctis. "Vnde dico ꝙ capitulum eligendo indignum diſpẽſat cum ipſo:niſi ſit talis diſpẽſatio, quæ prohibita ſit ei:quemadmodum dico in epiſcopo.

5 Anſl.5.c. 75. & l.6. c.213.

b Quia monachi ſine eis nihil agunt.vt ℑ.e. monachi.

" Capitulũ eligẽdo indignũ qñq; diſpenſat.

† *viuus*

PLacuit.] CASVS: Hoc capitulũ diuiditur in tres partes. In prima parte dicit Eugenius, quòd monachus propter lucrũ temporale clauſtrum non egrediatur.In ſecunda parte ponit illa à quibus monachi ſe debent abſtinere,ꝙ clauſtro ſuo debet eſſe contentus : quia ſicut piſcis vita caret ſi ab aqua remoueatur: ita monachus ſi à monaſterio recedat : ſedeat itaque ſolitarius. In tertiaparte dicitur, ꝙ monachus nomen ſuum agnoſcere debet. & ponitur interpretatio huius nominis, monachus. Secunda pars incipit ibi, *Neque pœnitentiam.*Tertia ibi, *Agnoſcat.*

6 Anſl.5. c.vlt.

Item Eugenius Papa.

¶Secundum etymologiam nominis ſolitariam vitam ducat monachus. C. VIII.

ij 5 PLacuit P communi noſtro concilio, vt nullus monachorum pro lucro terreno de monaſterio exire nefandiſſimo auſu præſumat,neque pœnitẽtiam dare,neque filium [q] de baptiſmo accipere, neque baptizare,neque in firmum viſitare, neque mortuum ſepelire,neque ad eccleſiam ſæcularem tranſire, neque aliis qualibuſcumque negotiis [r] ſeſe implicare, ſit clauſtro ſuo contentus: quia ſicut piſcis ſine aqua caret vita,ita ſine monaſterio monachus. Sedeat itaque ſolitarius,& taceat: quia mũdo mortuus [s] eſt,Deo autem viuit †. ¶Agnoſcat nomen ſuum. Monos enim græce, latine eſt vnus:achos græce,latine triſtis ſonat. Inde dicitur monachus, id eſt,vnus triſtis.Sedeat ergo triſtis, & officio ſuo vacet.

¶ *Anſelmus etiam citat ex decretis Eugenij, & ex eodem habetur in vetuſto Decretorum libro.*

Item Paſchalis I I.Victori Bononienſi epiſcopo.

¶Abſque epiſcoporum conſenſu epiſcopalia iura monachi non vſurpent. C. IX.

"PEruenit ad nos (vnde valde miramur) ꝙ quidam monachi, & abbates in parochia veſtra cõtra ſanctorum patrum decreta epiſcopalia iura [t], & officia ſibi

p ¶*Placuit.*]Hic loquitur de monachis non habentibus populum.

q ¶*Neque filium.*] Non eſt licitum ſibi facere commatres, vt 18.q.2. peruenit.

r ¶*Negotiis.*]niſi iubeatur. ℑ.ea.qui vere.

s ¶*Mortuus.*]"Hic vides quòd ingreſſus religionis æquiparatur mor ti naturali. vnde quod iuris eſt circa dotem vel donationem propter nuptias in morte naturali,idẽ eſt in hac morte,i. in ingreſſu religionis,vt C.de epiſc.& cle.l.vlt.& ſicut donatio cauſſa mortis confirmatur morte naturali,ita ſimiliter confirmatur morte ciuili,vt C. de do.inter vir.& vxo.res vxoris.Io.& hoc teneas pro regula,quòd in ſolis illis caſibus ciuilis mors æquiparatur morti naturali, vbi hoc in iure cautum inuenitur.B.

" religionis ingreſſus morti æquiparatur.

PEruenit.] CASVS.Monachi in epiſcopatu Bonoñ.epiſcopalia iura & alia officia clericorũ ſuperbe ſibi vendicabant ſine proprij epiſcopi vel Apoſtolicæ ſedis auctoritate.Vnde Paſchalis Papa præcipit Victori Bon.epiſcopo,vt ſicut hoc prohibitũ eſt in Chalcedo. cõcilio,ita ꝓhibeat ſuis monachis,vt de cetero talia nõ præſumãt. " Abbates

t ¶*Iura.*] "Ergo abbates non debent exercere epiſcopalia iura,nec epalia de cauſis matrimonialibus cognoſcere, vt ext.de exceſ. præla. acce- exerceant.

dentibus

" Monachꝰ an poſſit eleemoſynã facere.

" Monaſterium ꝓt eſſe ſub iuriſdictiõe archidiaconi.

m ¶ *Si peccauero.*] Ergo ſæcularis prælatus poteſt excommunicare monachum. " Et eſt arg.ꝙ ſi monaſterium aliquod eſt intra termi- nos alicuius archidiaconatus,quod archidiaconus habet iuriſdictionem in ipſum monaſterium.ad idem facit ℑ.c.prox.& 93.diſt.à ſub-

Source : BIU Cujas

dentibus, nisi episcopalia iura præscripserint, vt extr. de præscrip. auditis.

a ¶ *Vel Apostolicæ.*] Arg. contra ext. de confir. vti. vel inut. porrecta[a], Sed dic q̃ non possunt confirmari, quo ad hoc quin possint remoueri cum opus fuerit. ext. de sta. mo. c. 2.

b ¶ *In Chalcedonensi.*] j. ea. qui vere.

c ¶ *Et sub anathematis.*] Infligendi.

Interdicimus.] Casvs. Hic octo interdicũtur monachis à Papa Calixto, in quibus transgrediebãtur ante prohibitionẽ istã. d ¶ *Publicas pœnitentias.*] Hoc enim ad episcopos pertinet, vt 50. dist. in capite.

1 j. e. q̃ vere

e ¶ *Et Missas.*] quas nec alij debẽt in monasteriis publice cãtare populo, nisi fuerint inuitati, vt 18. q. 2. dubium. & c. luminoso. & c. abbatem.

f ¶ *Oleum.*] infirmorũ, vel catechumenorũ[b], g ¶ *Ab episcopis.*] Sed cum hoc ca. loquatur de nõ habentibus populum, quare recipiũt oleum vel chrisma: cũ populũ non habeant? Respõdeo, hoc præcipitur ad cautelam, ne aliquem ibi nõ baptizatũ contingat mori.

b De hoc hr 95. dist. §. oleo.

† al. ordines.

Ivxta.] Casvs. Monachi quidam per castella & ciuitates peragrabant officium prædicãdi siue prædicationis vsurpantes sibi. Præcipit ergo Alexander, vt extra claustrũ non egrediantur, sicut statuit cõcilium Chalcedon. & vt à populorum prædicatione penitus cessent: nisi intra claustrum aliquis eos cõsuleret de salute animæ suæ, vt eorũ habitum sumat.

2 Iuo p. 7. c. 151.

Qui vere.] Casvs. Hoc ca. diuiditur in quatuor partes. In prima parte dicitur, q̃ illi qui solitariam vitam eligunt, s. eremitæ digni sunt conuenienti honore. In secunda parte dicitur, q̃ monachi subiecti debẽt esse episcopo loci, & in suis monasteriis permanere: neque ecclesiasticas vel sæculares actiones audeant tractare, nisi propter necessitates à ciuitatis episcopo iubeantur. In tertia parte iubetur, ne seruum aliquem recipiant sine domini voluntate: & qui contra fecerit, excommunicetur. In quarta parte dicitur, q̃ episcopus ciuitatis monasteriis curam & solicitudinem exhibeat competentem. Secunda pars incipit ibi, *Eos vero.* Tertia ibi, *Et neminem.* Quarta ibi, *Conuenit.*

3 Cõcor. capit. l. 5. c. 25. Pol. l. 3. tit. j. & l. 4. tit. 34. Ansl. l. 5. c. 54 Iuo p. 7. c. 1. Pã. l. 3. c. 174

† al. ecclesiasticis.

h ¶ *Solitariam.*] id est, eremiticam.

† al. conscientia.] παρὰ γνώμην

i ¶ *Eos.*] qui scilicet digni sint honore.

arrogãter vendicant: videlicet pœnitentiam, remissionem peccatorum, reconciliationem, decimas, & ecclesias: cum absque proprij episcopi licẽtia, vel Apostolicæ[a] sedis auctoritate hoc nullatenus præsumere debeant: sicut in Chalcedonensi[b] concilio de huiusmodi à sanctis patribus cautum est, & sub anathematis[c] vinculo monachis omnibus prohibitum. Mãdamus itaque dilectioni tuæ, vt eos cõuenias, & ne talia deinceps præsumant, omnino prohibeas.

Item Calixtus Papa II.

¶De eodem. C. X.

INterdicimus etiam abbatibus, & monachis publicas pœnitentias[d] dare, infirmos visitare, & vnctiones facere, & Missas[e] publicas cantare. Chrisma, & oleum[f], consecrationes altarium, ordinationes † clericorum ab episcopis[g] accipiant, in quorum parochiis manent.

Item Alexander II.

¶Monachi intra claustra morantes, clericorum officia exterius non ministrent. C. XI.

2 IVxta Chalcedonẽsis tenorem optimi concilij monachis, quãuis religiosis, ad normam sancti Benedicti intra claustrum morari præcipimus: vicos, castella, ciuitates peragrare prohibemus: & à populorum prædicatione omnino cessare censuimus: nisi forte quis de suæ animæ salute solicitus, vt eorum habitum assumat, eos intra claustrum consulere voluerit.

Item ex concilio Chalcedonensi, c. 4.

¶Monachi, qui sunt in ciuitatibus, episcopo debent esse subiecti. C. XII.

3 QVi vere, pureque solitariam[h] eligunt vitam, digni sunt conuenienti honore[A]. *& infra.* ¶Eos[i] vero[k], qui per ciuitates singulas, seu possessiones in monasteriis sunt, placet nobis episcopo esse subiectos, & quieti operã dare, atque obseruare ieiunia[l], & orationes in locis, in quibus semel se Deo deuouerũt, permanentes, & neque communicare ecclesiasticas †, neque sæculares aliquas attrectare actiones, relinquentes propria monasteria: nisi forte iubeantur propter vrgentes necessitates ab ipsius ciuitatis episcopo. Et neminem seruorum susci pi in monasterium, vt sit cum eis monachus, nisi cum domini proprij licentia †. Prætereuntem vero hæc decreuimus extra communionem

k ¶ *Vero.*] i. tamen. "Ex aduersatione ista, & ex eo q̃ dicit subiectos, videtur q̃ eremitæ non subsunt episcopis: quod quidam concedũt: "quia sunt locustæ, quæ non habent regem[c]. Sed nos cõtra[d] vt 93. dist. nulla ratione. 11. q. 3. si autem. Hic etiam not. q̃ eremita potest vocari ad prælaturam, vt extr. de elect. cum monasterium. Qualem autem vitam habere debeant, non reperi: regem non tamẽ priuilegium clericorum habẽt, vt hic apparet. Sed si quæras quomodo eremita possit eligi ad prælaturã, cum de magis stricta ad minus strictam vitam nõ est licitũ transire. 19. q. 1. c. vno? Respõdeo, vita monachorum est magis stricta, quo ad hoc quia renũtiant propriis, & ponunt hominem supra se: sed eremita non renũtiat propriis, vt 19. q. 3. §. econtra.

" Eremitæ subsũt epis, & possunt ad ꝓlaturã vocari.

" Locusta regem non habet.

c Tangit dictũ Salomo nis dicẽtis.

d Et bene, quia oĩs aĩa sublimioribus ptãtibꝰ dꝫ; eẽ subdita. 11. q. j. magnũ. ext. de censꝫ. omnis anima. Arc.

I ¶ *Ieiunia.*] Sed quid si prius tenebatur aliquis aliquos dies ieiunare: numquid nihilominus monachus factus tenetur eos ieiunare? arg. q̃ non. 33. q. 5. noluit. de pœ. di. 1. §. his auctoritatibus.

m ¶ *Curam.*] 18. qu. 2. monasteria. & c. abbates. & c. cognouimus.

HIS ITA. Casvs. Dictum est s. in 1. c. huius q. quòd monachus mortuum sepelire nõ debet. Nunc vero dicit Grat. q̃ illud c. intelligitur de monachis qui more sæcularium confluebant per capellas ad sepulturas mortuorũ celebrãdas. sed in monasterio nõ prohibentur mortuos sepelire, qui ibi eligerunt sepulturam. & ad hoc inducit seq. cap.

4 Poly. ibid. Ansl. l. 5. c. 66 Hic aliquot epistolę verba omittuntur.

† al. Georgij.

n ¶ *Nicænæ.*] s. ea. c. 1.

AGapitus abbas.] Casvs. Io. episcopus prohibebat Agapitum suo populo Missas celebrare, & mortuos sepelire, sup quo cũ Greg. conqueretur, pcipit Greg. præfato Io. ne hoc de cetero phiberet. Quę autem sequuntur, plana sunt vsque ad cap. quidam monachi.

5 13. q. 2. vltima.

o ¶ *Missas.*] publicas. Sed nonne hoc licite prohibuit. vt s. e. inter dicimus? Sed dic q̃ loquitur hic de monasterio habẽte populum.

p ¶ *Suspendi.*] id est, abstinere. Io. de Fant.

ADmonere.] q ¶ *Neptæ.*] secus si sunt iniustæ. 17. q. 4. quicumque. ff. de relig. at si quis. §. hæc actio. 12. q. vlt. quia. ff. de condi. instit. quidam. immo ad episcopum spectat exequi voluntates defunctorum[e], vt ext. de testa. hæredes.

6 13. q. 2. vbi cumque.

e Idẽ not. 6. q. j. Siluester vbi plẽe dixi. & qđ dt gl. satis pbatur p istud c. & seq. secundũ Hug.

VBicumque.] r ¶ *Legitur.*] s. 13. q. 2. vbicumque.

s ¶ *Improbitatem.*] immo quia non habent populum.

Quidam

A ¶ Honore.] *Sequitur continenter c. Quidam monachorum. j. 18. q. 2. quod est ex eadem prisca versione, atque caput hoc.*

B ¶ Et neque communicare.] *Græce est, μήτε δὲ ἐκκλησιαστικοῖς, μήτε βιωτικοῖς παρενοχλεῖν πράγμασιν, ἢ ἐπικοινωνεῖν. id est,* neque ecclesiastica neque sæcularia negotia turbare, vel iis se immiscere.

His ita respondetur. Auctoritas illa Nicænæ[n] synodi prohibet monachos de monasteriis exire, & per capellas mortuorum sepulturas celebrare: confluere videlicet more clericorum ad cuiuslibet exequias celebrandas. Ceterum si apud monasterium aliquis semetipsum tumulari voluerit non est prohibẽdus.

Vnde Gregorius scribit Ioanni episcopo de vrbe veteri, lib. 1. epist. 12.

¶Missæ celebrari, & mortui sepeliri in monasterio non prohibentur. C. XIII.

4 AGapitus abbas monasterij sancti Gregorij † insinuauit nobis plurima se à vestra sanctitate grauamina substinere: quòd in eodem monasterio Missas[o] prohibeas celebrari: mortuos etiam ibidem interdicas sepeliri. A qua inhumanitate vos hortamur suspendi[p]: & sepeliri ibidem mortuos, Missas celebrari, nulla vlterius habita contradictione permittas.

Idem Ianuario Caralitano episcopo, lib. 3. epist. 9.

¶Non sunt castandæ piæ voluntates defunctorum. C. XIIII.

5 ADmonere te volumus, ne piæ q̃ viuorum, aut defunctorum voluntates tua (quod absit) remissione cassentur.

Item Gelasius Papa.

¶Testatoris arbitrium seruari oportet. C. XV.

COnsideratio ecclesiasticę vtilitatis hoc postulat, ex iusta dispositione[A] testatoris seruãdum arbitrium.

A ¶ Dispositione.] *In vetustis exemplaribus legitur,* dispensatione.

Item ex concilio Triburiensi, c. 15.

¶De eodem. C. XVI.

6 VBicumque facultas rerum, & opportunitas temporum suppetit, &c. [sicut in eodem capite supra legitur[r] in causa eorum, qui de diœcesi ad diœcesim transierunt.]

¶ *In aliquot vetustis codicibus caput hoc coniunctum est superiori.*

Ecce hꝭ auctoritatibus patet, quòd si quis apud monasterium sepulturam sibi eligere voluerit libere à monachis potest sepeliri. Vnde liquido colligitur prohibitionem illam Nicænæ synodi propter improbitatem[s] circumuagantium esse factam.

Source : BIU Cujas

Vidam monachi.] Casvs. Monachi quidam sine licentia episcoporum suorum vel abbatum interdum etiam excommunicati ciuitatem Constantinopolitanam intrabant errores ibi & discordias seminantes. quare statuit concilium Chalcedon. vt nisi monachi illi commoniti ad sua loca redeant, inuiti per defensorem ciuitatis expellãtur. *iniũctum*, id est, præceptum.

« Monachi subsũt epo.

a ¶ *Episcopo.*]" potest ergo episcopus monacho præcipere, & iniũgere[a] ei aliquam legationem, vt s. e. q vere. similiter abbas, vt j. ead. monachi.

a Vr tñ, q hoc ñ potest mõach[a] nisi pmissio ne abbatis. 17. q. 3. in fi. ad hoc fac. qd no. 8. di. q cõtra. ĩ gl. vlti. 11. q. 3. q resistit. Arc.

b ¶ *Excommunicati.*] ergo monachi possunt excommunicari ab episcopo, vt 18. q. 2. abbates. & ab aliis prælatis, vt s. ea. alia.

c ¶ *Inuitos.*] per brachium sæculare est inobediens corrigendus, vt s. dist. 17. nec licuit. & 11. q. 1. petim[o].

d ¶ *Vt ad sua loca redeant.*]vel in exilium mittãtur, vt j. c. prox.

d ¶ *Vt ad sua loca.*]hoc est regulare, vt semper primo cogantur redire ad monasteriũ suum, vt 27. q. 1. nec aliqua. in fi. & c. impudicas. & ca. peruenit. nisi sæpius delinquãt, vel primum monasterium sit nimis dissolutum, vt 17. q. 1. si qua. & c. si quis rapuerit.

Vnde in Chalcedonensi concilio, cap. 23. legitur.

¶ Monachi, qui sine licentia episcopi vagantur, ad propria loca redire cogantur. C. XVII.

QVidam monachi nihil habentes sibi iniunctum à proprio episcopo [a], interdum vero etiam illi, qui ab eo fuerant excommunicati [b], veniũt ad regiam ciuitatem Constãtinopolitanam: & in ea perturbationes tranquilli tati eccleſiasticæ inferũt, & diuersorum domos corrumpunt. Statuit igitur sancta synodus hos primum commoneri[A], vt exeant à regia ciuitate: demum eos inuitos [c] deiici, ac inde per defensorẽ compelli, vt ad sua loca [d] redeant.

A ¶ Commoneri.] *In hac potissimum postrema parte videtur de industria versio prisca in epitomem redacta. Integer canon sic habet.*

Ἦλθεν εἰς ἀκοὰς τῆ ἁγίας συνόδου, ὡς κληρικοί τινες καὶ μοναζοντες μηδὲν ἐγκεχλεισμένοι ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἔτι δὲ ὅτε καὶ ἀκοινώνητοι γινόμενοι παρ' αὐτοῦ καταλαμβάνουσι τὴν βασιλεύουσαν κωνσταντινούπολιν, ἐπὶ πολὺ ἐν αὐτῇ διατρίβουσι, ταραχὰς ἐμποιοῦντες καὶ θορυβοῦντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, ἀναλρέπουσί τε οἰκους τινῶν. ὥρισεν τοίνυν ἡ ἁγία συνοδος, τοὺς τοιούτους ὑπομιμνήσκειν μὴ πρότερον διὰ τοῦ ἐκδίκου τῆς κατὰ κωνσταντινούπολιν ἁγιωτάτης ἐκκλησίας ἐπὶ τὸ ἐξελθεῖν τῆ βασιλευούσης πόλεως. εἰ δὲ τοῖς ἀλλοῖς πράγμασιν ἐπιμένοιεν ἀναχωλουῦντες, ἢ ἀκόντας αὐτοὺς διὰ τοῦ ἐκδίκου ἐκβάλλειν, καὶ τοὺς ἰδίους καταλαμβάνειν τόπους.

¶ Perueniunt ad aures sanctæ synodi nonnullos clericos, & monachos, quibus nihil à proprio episcopo commissum est, quibusque interdum etiam ab eo communione est interdictum, ad regiam Constantinopolim se conferentes diu in ea morari, tumultus excitantes, & statim ecclesiasticum perturbantes, ac domos nonnullorum subuertere. Statuit igitur sancta synodus huiusmodi homines primum quidem per defensorem sanctissimæ Constantinopolitanæ ecclesiæ admoneri, vt ex regia ciuitate exeant: deinde vero, si impudenter agentes iisdem negotiis hærere perseuerauerint, ipsos etiam inuitos per eumdem defensorem eiici, & ad propria reuerti loca.

Item Pelagius Papa Paulino Solitario†.

¶ Monachi circumuagantes per defensores sunt compellendi. C. XVIII.

[1] PRobinum Phariæ [A] & Miliarum, atque Probinianum†, vel alios pseudomonachos Ioanni defensori præcipimus, vt eos debeat detinere [e]: quatenus, si quam desiderant suæ contentionis rationẽ cognoscere, ad nos [f], vt informentur, debeant exhiberi. Certe, si sola obstinatione ab ecclesiastico corpore sunt scissi, in Reatina † (sicut petisti) insula [g] vt exulent, prædicto defensori duximus iniungendum.

A ¶ Phariæ.] *Sic est emendatum ex Anselmo, & Polycarpo, cum antea legeretur*, Samarię. *Est autem Pharia ciuitas Dalmatiæ.*

Item Leo Papa ad Theodoritum episcopum Cypri, epist. 61. al. 63.

¶ Nullus monachus præter Domini sacerdotes audeat prædicare. C. XIX.

[2] ADiicimus illud etiã, quod nobis propter improbitatem quorumdam monachorum religionis † vestræ verbo mandastis per vicarios nostros: & hoc specialiter statuentes, vt præter Domini sacerdotes [h] nullus audeat prædicare, siue monachus, siue laicus ille sit, qui cuiuslibet scientiæ nomine glorietur.

Ecce in hoc capite & vitium est expressum, & generali constitutione euacuatum. Quòd vero pœnitentiam dare prohibentur, inde est, quia nulli sacerdoti licet alterius parochianum [i] ligare, vel soluere. Monachi autem, & si in dedicatione sui presbyteratus (sicut & ceteri sacerdotes) baptizandi, prædicandi, pœnitentiam dandi, peccata remittendi, beneficiis ecclesiasticis perfruendi rite potestatem accipiant, vt amplius, & perfectius agant ea, quæ sacerdotalis officij esse sanctorum Fratrum constitutionibus comprobantur: tamen executionem suæ potestatis non habent, nisi à populo fuerint electi, & ab episcopo cum consensu abbatis ordinati. Ecclesiasticas vero, atque sæculares actiones attractare prohibẽtur, vt non præsumant sibi patrocinia causarum, nisi ab episcopo commoniti fuerint, nec sæcularibus causis occupentur, vt resideant cognitores dirimendarum litium.

Vnde Pelagius scribit Antoninæ patriciæ & Deciæ.

¶ Monachus defensor fieri non debet. C. XX.

[3] DE præsentium portitore, quòd defensor [k] factus nõ est, nulla vobis animi molestia sit:

« Mulieres ꝑdicare pñt

† *al. Salonitano*]*al. Solatino*

1 Pol. l. 4. tit. 34. Anſ. l. 7. c. 193.

† *al. Probianum*

« ꝑdicant & veri & falsi ꝑdicatores.

† fortasse, *Rythymna*

b Hoc est verum secundùm Lau.

c Ad idẽ ff. đ le. 1. si ferus pluriũ. §. 1.

2 Bur. l. 2. c. 158.

† *al. regionis*

3 Iuo p. 7. c. 23.

« Monach[i] an possit cẽ iudex vel aduocatus,

d Concord. text. in l. re-

debent: nec de proposito monachali ad officium illud descendere, quod probat multipliciter.

e ¶ *Detinere.*] nec talis detentor incidit in canonem. ext. de sen. exc. vt famæ.

f ¶ *Ad nos.*] nam cum de fide dubitatur, Romana ecclesia est consulenda, vt 23. q. 5. de Liguribus.

g ¶ *Insula.*] not. pœnam canonicam esse exilium. 50. dist. accedens. & dixi 3. q. 4. hi qui episcopos. Ioan.

A *Diicimus illud.*] Casvs. Monachi quidam non existentes in ordine sacerdotij improbe assumebant officiũ prædicãdi: hoc fuit significatum Leoni Papæ: quare statuit vt nullus monachus vel laicus præter sacerdotem, vel eorum licentiam audeat prædicare, vt de sua scientia glorietur. *Regionis*, i. parochialis, aliàs littera habet, religionis, & secundum hoc dicas quòd abbati loquitur, vel episcopo, vel monacho.

h ¶ *Sacerdotes.*]vel per licentiam sacerdotum. Nec obest. 15. di. perlectis. vbi dicitur, quòd diaconus potest prædicare. sic 92. di. in sancta. vel ibi prædicare ponitur pro legere. Similiter laici prædicant, « & mulieres de licẽtia sacerdotis, vt s. di. 23. mulier. in fi. Sed numquid subdiaconus potest prędicare? ita, quia prælationem & curam animarum habere potest, vt ext. de ætat. & qual. præterea. prædicat ergo ratione prælationis, sed non ratione ordinis: quia locum sacerdotis obtinet, vt 93. di. præcipimus. Templarij autem & hospitalarij ideo prædicãt, quia habent de hoc priuilegium. Sed qd si aliqui sunt falsi prædicatores, & aliqua lucrentur: nũquid restituent illi ecclesiæ? Videtur q non: quia non refert qs vel qua lis prædicet, sed quæ prædicet. 19. di. secundum. Et Apostolus dicit in epist. ad Philip. « Siue per veritatem, siue p falsitatẽ Christus annuntietur, & in hoc gaudeo & gaudebo. Dic q Apostolus gaudebat de conuersis, non de prædicantib. Arg. tamen q ecclesiæ acquiritur [b]. ff. de inof. test. l. posthumus. §. si quis [c]. vbi dicitur, quòd si extraneus expugnauit testamentũ: hoc ei non prodest, sed legitimis. Ioan.

ECCE IN HOC.

Casvs. Dicit Grat. q causa est expressa s. i prox. c. quare monachi prædicare non debeãt, s. improbitas eorum: quod autem dictũ est s. in c. placuit. quòd monachi pœnitentias dare, & similia facere nõ possunt: hoc ideo statutũ fuit, quia nullus parochianum alterius soluere potest vel ligare. Et licet monachi in tempore suæ ordinatiõis sumãt potestatẽ prædicandi, & alia officia faciẽdi sicut ceteri sacerdotes: tamen executionem illius potestatis non habẽt nisi à populo eligãtur, & cum consensu abbatis ab episcopo loci ad hoc fuerint instituti. similiter negotia ecclesiastica & sæcularia tractare nõ possunt, vt patroni causarum vel cognitores. nisi ab episcopo loci commoneãtur: quod probat seq. cap.

i ¶ *Parochianum.*] j. de pœ. dist. 6. placuit.

DE *præsentium.*] Casvs. Antonina patricia supplicauit Papę Pelagio, vt cõcederet sibi quendam monachũ quem in suis negotiis defensorem habere volebat. Pelagius vero eũ sibi non cõcessit: « qa monachi sæcularibus negotiis occupari nõ debent: nec de proposito monachali ad officium illud descendere, quod probat multipliciter.

k ¶ *Defensor.*] id est, iudex vel aduocatus, vel procurator negotiorum sæcularium. sic 1. q. 3. Saluator. & extr. ne cler. vel mon. sed nec. Non potest ergo sine superioris licentia esse iudex vel aduocatus [d] vel arbiter. Sed abbas potest hoc facere sine licentia alicuius: nam

Source : BIU Cujas

petita. C. de epi. & cle. & tex. in aut. ḋ sanct. epi. §. Deo nobis, col. 9.

abbas monachos habet in potestate, vt 12. q. 1. non dicatis. vnde ipse non est sub potestate alicuius. ff. de adul. sic eueniet. & quòd possit abbas esse procurator, habes ext. de cens. sopitę. ext. de transact. contingit. sæculares ergo causas etiam iubentibus episcopis non possunt agere, vt hic, & ext. ne cle. vel mon. relatum. nisi miserabilium personarum, vt 86. dist. c. vlt. & 15. q. 2. c. vnico. vbi plane de hoc. Item nec syndicus potest constitui in propria ecclesia, vt ext. de synd. sicut. nec procurator, vt ī auth. de san. episc. §. alium. nisi alius non sit æq; idoneus: tunc p̄t de licētia abbatis, vt extr. de testi. in sup. & j. ea. monachi, iudex tñ cō stituitur monachus à superiore, vt extra de priuile. cum olim. Et no. quòd si quam causam mouēt monacdi, p̄sumitur semper ꝙ bono zelo eam moueant, vt ext. de noui oper. nun. cum ex iuncto. Ioan. de Fan.

tal. aliud

GELASIVS TAMEN. Casvs. Supra ca. prox. dictum est, ꝙ Papa noluit concedere, quòd monachus fieret defensor. Sed cōtrarium videtur 5. 77. di. monachus nouitius. sed quia vile fuit contrarium, non curauit Gratia. soluere. nā ibi sumitur defensor, i. exorcista, vel defensor, i. ostiarius, qui defendit inimicos ab ingressu ecclesiæ. Postea trāsfert se ad probandum, quòd monachi officia clericorū possunt exercere. qđ probat per sequentia c. vsque ad §. his omnibus. quæ omnia loquūtur de monachis quibus animarum cura committitur.

1 dist. 77. c. vlt.

a ¶ *Defensores.*] 5. dist. 77. ca. vlt. contra. Vile est illud contrarium: quia ibi defensor ponitur pro ostiario, & ideo magister illud noluit soluere.

1. Cor. 9.

QVOD VERO. Hæc est 2. pars quæst. in qua probat, ꝙ si monachus habet populum de licentia episcopi vel Papæ, ꝙ potest omnia officia celebrare siue ministrare sicut clerici sæculares. Ioan. de Fan.

Doctos ac probos.] Casvs. Ambr. fuit interrogatus an monachi possent prædicare, & cetera clericorū officia exercere, & vti beneficiis, scilicet decimis & oblationibus? Et respond. quòd sic: cum ipsi conficiant corpus Christi sicut ceteri sacerdotes.

SI *monachus.*] Casvs. Quidam non plene dabant annonam & decimas monachis, quibus animarum cura committebatur, quare Innocentius præcipit, vt omnia eis sine diminutione conferantur, vt in tempore necessitatis monachi illi possint ecclesiam restaurare.

b ¶ *Minoratione.*] sic 1. q. 3. c. vlt. & est arg. ex quo quis est electus canonicus, statim habebit fructus præbendæ plene, vt alij, extra de præb. relatum. fallit hoc extra vt eccl. benefi. vt nostrum. in fi. & de inst. cum veniffent. in fi.

c ¶ *Restaurandam.*] ar. quòd habens ecclesiam debet reparare eam, vt ext. de ec. ædi. de his. & c. vlt. hoc verum est, si habet tertiam quę debetur fabricæ, vt 10. q. 1. decreuimus. & q. 3. vnio.

Moderamine.] Casvs. Monachi qui sacerdotes erant, in istis quattuor erant, deteriores quam ceteri sacerdotes, scilicet quia vere satis amarissimum habeo de isto proposito ad illud † officium homines deduci, in quo nullo modo, quę à monachis Deo promissa sunt, valeant adimpleri. Omnimoda enim est illius habitus, & istius officij diuersitas. Illic enim quies, oratio, labor manuū, at hic causarum cognitiò, conuentiones, actus, publica litigia, & quæcumque vel ecclesiastica instituta, vel supplicantium necessitas poscit. Faciat autem Deus, vt tales sint hi, qui vel à nobis in isto habitu nutriuntur, vel in monasteriis crescunt: vt prouecta ætate, & vita probata non ad litigiorum officia, sed ad sacerdotium valeant promoueri.

1 *Gelasius tamen (sicut in tract. de promot. cleric. inuenitur in cap. illo, Monachus nouitius, &c.) permittit illos ex dispensatione fieri defensores*[a].

2 ¶ *Quòd vero sacerdotalium officiorum potestatem habeant, testatur Ambr. dicens.*

¶ Clericorum officia celebrare monachi presbyteri non prohibeantur.

C. XXI.

DOctos ac probos monachos presbyterij honore dedicatos baptizare, prædicare, pœnitentiam dare, debita miseris laxare, & decimarum, primitiarum, oblationum viuorum & mortuorum portione iusta perfrui debere moderata dispensatione commendamus, vt iuxta Apostolum de altario, cui seruiunt, viuentes, per obsequium Dominicę plebis panem & vinum immaculata benedictione transforment in corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi.

¶ *Apud B. Ambrosium nihil tale est inuentum: & videtur auctoris alicuius longe recentioris.*

Item Innocentius Papa.

¶ Beneficiis ecclesiasticis monachus presbyter libere perfruatur.

C. XXII.

SI monachus ad clericatū promoucatur, beneficia ei pleniter & annonæ, & decimæ donentur absque vlla minoratione [b], & dilatione: vt quanto melius possit, iuxta possibilitatem suam, quādo necessitas extiterit, ad opera ecclesiastica, & ipsam restaurandā [c] ecclesiam adiutorium faciat.

Item Gregorius.

¶ De eodem. C. XXIII.

2 MOderamine Apostolicæ auctoritatis decernimus, vt monachi, si presbyterij honore dedicati sunt, cum ligandi soluendique potestate, decimarum, primitiarum, oblationum, donationum, quæ fiunt pro viuis, & pro defunctis portionem iuxta † canonem ad suam, proximorumque [d] vtilitatem merito perfectionis iustitiæ non minus, quàm ceteri sacerdotes laudabiliter sibi vendicent [e].

Idem.

¶ Clericorum officia monachi presbyteri libere administrent.

C. XXIIII.

3 EX auctoritate huius decreti (quod Apostolico moderamine, & pietatis officio à nobis est constitutum) sacerdotibus monachis Apostolorum [f] figuram tenentibus liceat prædicare, baptizare, communionem dare, pro peccatoribus orare, pœnitentiam imponere, atque peccata soluere.

Item ex decreto Bonifacij Papæ.

¶ Monachi presbyterij honore decorati potestatem habent ligandi & soluendi.

C. XXV.

4 SVnt nonnulli nullo dogmate fulti, audaciissime quidē zelo magis amaritudinis, quàm dilectionis inflammati, asserentes monachos quia mundo mortui sunt, & Deo viuunt, sacerdotalis officij potentia indignos: neq; pœnitentiam, neque Christianitatem largiri, neque absoluere posse per sacerdotalis officij diuinitus sibi iniunctam potestatem: sed omnino in decimis, primitiis, oblationibus & donationibus viuorum & mortuorum: ideo præcipit Greg. vt monachi in omnibus istis non minus sibi vendicent, quam ceteri sacerdotes ad suam proximorumque vtilitatem.

d ¶ *Proximorumque.*] arg. quòd de bonis ecclesiarum possumus subuenire cōlanguineis, vt 86. dist. non satis.

"Proximi qui sint.

" sed proximos hic appellat fideles.

e ¶ *Sibi vendicent.*] "cum ergo ecclesia possit vendicare decimas, pater, ꝙ dominium decimarum est penes ecclesiam [a], licet decima nondum sit tradita ei. decimæ enim sunt Dei: vt j. e. reuertimini. Vnde etiam quemlibet possessorem ecclesia conuenit super decimis, vt j. e. decimę. hoc enim est priuilegium ecclesiæ, ꝙ re nōdum tradita facta est domina rei, vt ext. de cōsu. c. 2. in fi. & C. de sacr. san. ec. vt inter diuinum. Quidam tamen dicunt, ꝙ ecclesia nō possit vendicare decimam, nisi segregata sit: quia qui rem vendicat, specificare eam debet, vt extra de ap. significantib. sed hoc nihil est: qa incertam partem bene possum vendicare, vt ff. de rei ven. quæ de tota. & l. ex diuerso. & l. vl. Sed adhuc alia ratione videtur, ꝙ ecclesia non potest decimam vendicare: quia nisi decima sit segregata ab aliis bonis, nō definit esse prioris domini. ff. de poll. l. 2. §. vl. Sed aliud est quando decima debetur ex voto, aliud quando ex iure. Dicas ergo, ꝙ licet decima nondum sit segregata, quod tamen est ecclesiæ. Vel dicas, quòd totum illud frumentum est commune: quia cum frumentum voluntate dominorum commiscetur, fit commune, & quodlibet granum fit commune. tunc detur actio communi diuidundo, vt diuidatur. Sed si sine voluntate dominorū est commistum, tunc noc fit commune, sed vendicare potest vterque partem suam. ff. de rei vend. si frumentum. & inst. de rer. di. §. si duorum. sed nec illud videtur posse stare: quia cum semen non fuit commune, ergo nec frumentum. "Vel dicatur quòd decimæ petantur per actionem confessoriam: quia ius præstandi decimam est seruitus quędam. Vel verius dicas, quòd petuntur condictione [b] ex canone, vel iudicis officio, vt ff. de cond. ex leg. l. vnica.

"Decimarū dñiū est penes ecclesiā

a Aliàs, vendicare ñ posset. ff. de rei ven. in rem. in pr. & l. sōlū. §. 1. Arc.

2 Anſ. l. 7. ī fi.

† *al. iuste canone*

3 Anſ. ibid.

4 Anſ. ibid. Pol. l. 4. ti. 34 Iuo p. 7. c. 22

" Decimæ qua actione peti p̃nt.

b Quælibet cōdictio ex lege vel canone, & ql̄ibet alia cōdictio est actio ī psonā insti. de act. §. sic itaq;. Arc.

Ex auctoritate.] Casvs. Quidam dicebant, quòd monachi, qui sacerdotes erant, non poterant exercere officia sicut ceteri sacerdotes. vnde Greg. super hoc consultus dicit, quòd cum ipsi teneant figuram Apostolorum, ita licet eis exercere officium vel officia diuina sicut Apostolis licuit, & sicut ceteris sacerdotibus licet.

f ¶ *Apostolorum.*] scilicet septuaginta duorum discipulorum. 21. dist. in nouo. episcopi enim tenent locum ipsorum. 68. dist. quorum vices. Vel proprie, scilicet quo ad propriorum renuntiationem.

Sunt nonnulli.] Casvs. Bonifacius in hoc c. redarguit quosdam zelo amaritudinis inflammatos, qui nitebātur monachos presbyteros ab executione sacerdotalis officij remouere. & ꝙ hoc facere non debeant, probat exemplo B. Benedicti & aliorum patrum, qui hoc

Source : BIU Cujas

qui hoc monachis non interdixerunt. Præcipit ergo vt ab huiusmodi ausibus in posterum reprimantur. nam quanto quis melior est, tanto in illis officiis erit aptior & habilior.

a ¶ *Benedictus.*] arg. quòd omnia quæ non prohibuit sanctus Benedictus, sunt concessa monachis. sic 28.q.1.iam nunc. 30.q.3.illud.

b ¶ *Canonicis.*] regularibus, imo omnib⁹, vt videtur arg. 88.dist. c.1. & etiam per totũ. 11.q.1. te quidem. 14. q.4.c.2. & 15.q.2.ca.1. 23.q.vlt. his à quibus. ext. de postul. clerici. & extra ne cleric. vel mon. multa.

HIS OMNIBVS. Casvs. Cõcludit Gra. ex supradictis, quòd monachi sacerdotalia officia possunt ad 1.Tim.2. ministrare, si ad hoc eligũtur à populo de consensu abbatis, episcopo eos instituente. quod probat per sequent. c. & primum cap. per te videre potes: quia planum est.

c *Sic viue.*] ¶ *Multo tempore.*] 1.vsq; ad decrepitam ætatẽ, vt 38. dist. nullus. vel multo, i. per quinquenniũ, vt in procœ. ff. de separ. l.1. §. quod dictum. Vel per triennium. C. de fideic. l.1. vel per biennium [a], vt inst. de lit. oblig. §. multum. arg. hic contra momẽtaneos magistros. 59. dist. si officia. quia non mediocriter errat q minus bonum præfert, &c. vt j. de cõse. di. 5. non mediocriter. & arg. q potius seniores magistri sunt audiendi, vt 20. di. de quibus [b]. ar. contra. ff. de ædil. edi. præcipiunt.

a Sub. vel p decẽniũ. ff. qui & à qui. l. si cum. §. Aristo.

b Vide qđ leg. & not. 24.q.1. cum beatissimus

Si *clericatus.*] Casvs. Rusticus rogauit Hieron. vt scriberet sibi qualiter aliquis debeat ascendere ad militiam clericalem, & vtrum sit melius esse in eremo quàm in monasterio cum fratribus. Scribit ergo Hiero. sibi dicens, siue docens, q si dignitatem ecclesiasticam desiderat, multa ipse prius discat vnde possit alios edocere. & hoc in prima parte. In secunda parte dicit, quòd nõ spectat ad suam paruitatem, vel prelationem reprehẽdere ceteros monachos, i. clericos. habent enim illi ordinem suum, quem qualiter debeant seruare, liber ad Nepotianum factus plene docebit. In tertia parte dicit, quòd tutius est esse in monasterio cum fratribus, quàm solus in eremo. Secunda pars incipit ibi, *Non est.* Tertia ibi, *Nunc monachi.*

1Iuo p.7.c.4

d ¶ *Titillat.*] id est, delectat.

e ¶ *Humilitatis.*] id est, paruitatis.

labuntur. *& infra.* ¶ Neque enim B. Benedictus [a] monachorum præceptor armificus huius rei aliquo modo fuit interdictor: sed eos sæcularium negotiorũ edixit expertes fore tãtũmodo. Quod quidẽ Apostolicis documẽtis, & omniũ sanctorum patrum institutis non solum monachis, sed etiam canonicis [b] maximopere imperatur. [Nemo [a] enim militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus.] Nos vero tantorum patrum instituti exẽplis (quibus periculosissimum est refragari) credimus à sacerdotibus monachis ligandi soluendique officium Deo operãte digne administrari: si eos digne cõtigerit hoc ministerio sublimari. *& infra.* ¶ Decertãtes igitur monasticæ professionis presbyteros sacerdotalis potentię arcere officio, omni modo præcipimus, vt ab huiuscemodi nefandis ausibus reprimantur in posterum: quia quanto quisque est celsior, tanto est & in his potentior.

¶ *Caput hoc cum nonnullis aliis missum est ex Hispania descriptum ex vetusto codice monasterij Populeti: cuius hic est titulus,* Ex concilio Bonifacij Papæ, qui quartus à beato Gregorio: quomodo Monachis liceat cum sacerdotali officio vbi, & vbi ministrare.

a ¶ Nemo enim.] *Hæc scripturæ sententia abest à codice Populeti, Polycarpo, & Iuone.*

His omnibus auctoritatibus perspicue monstratur monachos posse pœnitentiam dare, baptizare, & cetera sacerdotalia officia licite administrare. Quòd vero populi electione, episcoporum institutione, & abbatis consensu potestatem suam exequi valeant, Hieronymi, Gelasij, & Gregorij auctoritate probatur. Ait enim Hieronymus ad Rusticum monachum, epist. 4.

¶ Digne in monasterio viuens, per populi electionem ad clericatum poterit promoueri. C. XXVI.

Sic viue in monasterio, vt clericus esse merearis. *& infra.* ¶ Multo [a] tempore [c] disce, quæ postmodũ doceas: & inter bonos semper sectare meliores. Quòd si populus, vel episcopus te in clericum elegerit, age ea, quæ clerici sunt.

a ¶ Multo tempore.] *Alia est verborum series, & clarior apud* B. *Hieron.* Cum ad perfectam, inquit, ætatẽ veneris, si tamen vita comes fuerit, & te vel populus, vel põtifex ciuitatis in clerũ elegerit, agito quæ clerici sunt, & inter ipsos sectare meliores: *& infra.* Multo tempore disce quod doceas.

Idem ad eundem, eadem epist. superius.

¶ Ad ordinem clericatus promoueri monachi possunt. C. XXVII.

Si clericatus te titillat [d] desiderium, discas quod possis docere: & rationabilem Christo hostiam offeras: ne miles antequàm tyro, ne prius magister sis, quàm discipulus. ¶ Nõ est humilitatis [e] meę, neque mensuræ iudicare de clericis, & de ministris ecclesiarum siniſtrum quidpiam dicere. Habeant illi ordinem, & gradum suum: quem sitenueris, quomodo tibi in eo viuendum sit, editus ad Nepotianum liber docere te poterit. ¶ Nunc monachi incunabula, moresque discutimus, & eius monachi, qui liberalibus studiis eruditus in adolescentia iugum Christi collo suo imposuit. Primumque tractandum est, vtrum solus, an cum aliis in monasterio viuere debeas. Mihi quidem placet, vt habeas sanctorum contubernium [f]: nec ipse te doceas, & absq; doctore [g] ingrediaris viam, quam numquam ingressus es.

Item Gelasius Papa.

¶ In loco, quo abbas iudicauerit, monachus eligatur, & ab episcopo sacerdos ordinetur. C. XXVIII.

j Si quis monachus fuerit, qui venerabilis vitæ merito, sacerdotio dignus videatur, & abbas, sub cuius imperio regi Christo militat, illũ fieri presbyterum petierit [h]: ab episcopo [a] debet eligi, & in loco, quo iudicauerit ordinari: omnia, quæ ad sacerdotis officium pertinent, vel populi [i], vel episcopi electione prouide, ac iuste acturus.

a ¶ Episcopo.] *In duobus vetustis codicibus legitur,* ipso.

Item Syricius Papa ad Himerium, epist. 1. cap. 13.

¶ Tempore maturitatis, ecclesiasticis monachi promoueantur ordinibus. C. XXIX.

2 Monachos quoque, quos tamen morum grauitas, & vitæ, ac fidei institutio sancta commendat, clericorum officiis aggregari & optamus, & volumus: ita vt, qui intra tricesimum ætatis annum sunt digni in minoribus, per gradus singulos crescente tempore promoueantur ordinibus: & sic ad diaconatus, vel presbyterij insignia maturæ ætatis consecratione perueniant: nec statim saltu [k] ad episcopatus [l] culmen ascendant, nisi in his eadem, quæ singulis dignitatibus superius [m] præfiximus, tempora fuerint custodita.

Item Augustinus ad Eudoxiũ, epist. 81.

¶ Ecclesiastica officia nec auida electione monachi suscipiant, nec blandiente desidia respuant. C. XXX.

3 Vos aũt fratres exhortamur in Domino, vt propositum vestrum custodiatis, & vsque ad

f ¶ *Contubernium.*] arg. extra de sta. mo. monachi. & 20. q. vlt. c. vlt.

f ¶ *Contubernium.*] arg. quòd plus valet vita communis quàm vita eremitica, "vnde ab eremitica vita licite transitur ad monachatũ, vt dixi ẽ. ea. qui vere. sed à monachali ad eremiticam nõ potest nisi de abbatis licentia fiat ratione debilitatis, vt 20. q. 4. monachum.

"Eremita licite transit ad monachatum.

g ¶ *Et absque doctore.*] si. 37. dist. relatum [c].

c Et 1. q. 1. quibusdam.

Si *quis monachus.*] Casvs. Quæreba tur à Gelasio qualiter aliquis monachus debeat præfici ecclesiæ sæculari? Et resp. q si dignus videatur sacerdotio, debet eligi ab eo ad quem electio spectat, & demũ præsentante abbate debet ordinari ab episcopo, & institui. Beneuen. vero sic ponit casum. Quæsitum est à Pelagio, vtrum monachus curam populi possit exercere? Et resp. quòd sic, si à populo eligatur, ab episcopo inuestiatur, abbate nihilominus offerente ipsum.

h ¶ *Petierit.*] aliàs non posset, vt 58. dist. c. 1. & 2. & j. ea. monachi.

i ¶ *Vel populi.*] populi non est eligere [d], sed testimonium dare electo, vt 23. di. c. 1. sed episcopus vel archidiaconus vel archipresbyter eligit secũdum consuetudinem loci, vt extra de off. deleg. super eo. Ioan.

d Sed nominare scđm H. vt dixi se cũdũ eũ ẽ. e. sic viue. Vñ Gof. dicebat hic, q il lud, vel, qđ ponitur in tex. si disiungit, sed coniungit, vt dicatur vel, p &. Arc.

Monachos.] Casvs. Quæritum fuit à Syriaco Papa, vtrum monachi bonæ vitæ possint clericorum officiis aggregari? Et resp. quòd sic, ita vt intra annos 30. à minoribus incipientes ordinibus, in tempore à canonib. præfixo gradatim ascendant, nec saltu ad episcopatum promoueantur, nisi legitima temporis interstitia fuerint custodita. Tẽpore à canonib. præfixo, quare secundum tempus determinatum à iure. *Dignitatibus*, i. ordinibus aliis.

2 Pol. l. 2. tit. 51. Ans. l. 7. c. 101. Iuo p. 6. c. 53.

k ¶ *Nec statim saltu.*] id est, prætermissis ordinibus, vt 52. di. solicitudo. vel, i. non seruatis debitis interstitiis, vt 77. di. *in* singulis. sed est contra, 77. di. c. vlt. vbi dicitur, q monachus omnes ordines intra annũ potest recipere. sed illud ex dispẽsatione, quod hic dicit, est ius commune.

l ¶ *Ad episcopatus.*] vt si sit presbyter, post decem annos potest episcopus fieri, vt 77. dist. quicumque.

m ¶ *Superius.*] ẽ. 77. distinct. c. 1. 2. & 3. Ioan.

Vos autem] Casvs. Quidam erant monachi vel canonici regulares, qui quando eligebantur ad dignitates, respue

3 Pan. l. 3. c. 179.

Source : BIU Cujas

bant omnino:quod dicit Aug.non esse faciendum,sed auide dignitate appetere annos debent,nec eas respuere cum necesse est: sed miti corde obtẽperare:qm̃ si otium necessitatibus ecclesiæ semper præponeretur,nullus inueniretur,per quem renascereturecclesia.

a ¶*Operam.*] arg.q si clericus scit operas aliquas:illas tenetur præstare ecclesiæ.extr.de postul. c. fi. sed cuius expẽsis prẽstabit eas? videtur, q expensis ecclesiæ, vt arg. 12.q. 2. charitatẽ. maxime si non hẽt proprium, de quo hic loquitur.

" Libertus ppriis sum ptibus pstare dẽt opas patrono.

" Secus tamen est in liberto,qui præstabit operas propriis sumptibus patrono suo, nisi pauper sit, vt ff. de oper.li.suo.hic tamen non loquitur de talibus operibus, sed tantum de postulatione vel prælatione recipienda. Item arg.q si alicui de ecclesia iungitur aliqua legatio,tenetur eam recipere, vt 3.q.1.c.nulli.

b ¶*Suscipiatis.*]si.8.q. 1.in scripturis[a].

c ¶*Necessitatibus.*] s. 7.q.1.scias.

finem perseueretis:ac si quam operam [a] vestram mater ecclesia desiderauerit: nec elatione auida 10
susciꝑiatis [b],nec blandiente desidia respuatis: sed miti corde obtemperetis Deo, cum mansuetudine portãtes eum,qui vos regit, qui dirigit mites in iudicio, qui docet mansuetos vias suas:nec vestrũ otiũ necessitatibus [c] ecclesiæ 20
præponatis:cui parturiẽti si nulli boni ministrare vellent:quomodo nascemini,non inueniretis.

Itẽ Pelagius Papa Bono episcopo Sauinati.

¶ Gelasius †quẽdam Ruffinum monachum iubet sacerdotem fieri, & in quadam basilica ordinari.

C. XXXI.

[2] IN parochia tua,basilica sancti 30
Laurẽtij,quæ in possessione [d] filij,&cõsiliarij nostri viri magnifici Theodori fundata est,officiũ presbyterij deesse cognouimus. Et quia præfatus filius noster nobis retulit, se inuenisse Ruffinum quemdam monachum olim sibi vita,religione,& moribus cõprobatum,& hunc postulat ibi presbyterũ consecrari(quod subito [e] fieri nos prorogata † [f] obseruantia nõ acquieuimus) ideo dilectio tua his litteris acceptis, sabbato 40
veniente faciat eum diaconum [g]: &,si Deus voluerit,& vixerimus, mediana [h] hebdomada presbyterũ faciemus [i]:quatenus superueniente Paschali festiuitate sacra ministeria in memorata basilica à pona cõpetẽti valeãt adimpleri.

Item Gregorius lib. 1.regesti,epist.40.

¶ Qui de clerico monachus efficitur, proprio episcopo ordinante poterit eligi, & consecrari.

C. XXXII.

SI quem à clericatu in monasticam [k] contigerit venire cõuersationem : si talis vitæ monachus fuerit,vt episcopus,cui antea militauerat,eum dignum sacerdotio præuideat,in loco,quo iudicauerit,eligi poterit,& ordinari.

[2] Pol.l.2.tit. 32. Anf.l.7. c.96. ex Gelasio.

aEt c.sciendũ. & c.qui epatũ.2.q.6 sicut is. secundùm L.

†*al.prærogata*

b Dic clarie mediana,i.ĩ sabbato qđ pcedit Dñicã đ Passiõe cũ cãtatur, Sitiẽtes.tũc eñ celebra

In parochia.] CASVS. Casum istum sic pone. Theodorus consiliarius Papę petiit à Papa Ruffinum monachum in presbyterum ordinari in basilica S. Laurentij: quam quõdam in sua possessione fundauerat,& in parochia Boni episcopi Sauinati, vnde Papa præcipit Bono episcopo, vt in proximo sabbato faciat eum diaconum, & ĩ media hebdomada Papa eum in presbyterum ordinabit, vt in præfata basilica sacra ministeria in paschali festiuitate valeat adimpleri.

d ¶*In possessione.*] id est,quæ fuit eius.fim. 18.q.2.abbatem. cum enim fundata est ecclesia , nullam habet ibi potestatem,vt 10. q.1.noverint.

e ¶*Quod subito.*] tempore.n.indigemus vt aliquid maturius agamus, 50. dist. penderet.in prin.

f ¶*Prorogata.*] id est, dilatata.

g ¶*Enm diaconum.*]ergo subdiaconus erat iste, q fuit electus ad regimen parochialis ecclesiæ. Subdiacon[o] enim ad hoc licite eligitur,vt ext.de ęta.& qual.prẽterea.immo etiam ad episcopatum, vt extra eo.ti,à multis. " Item aliud notabile est hic, q si patronus

" Monachũ à patrono p̃ sentatam d; episcopus instituere.

presentat episcopo monachum aliquem, q tenetur episcopus eum instituere.& dicunt quidam q tunc tenetur eps eum recipere cum subest necessitas,vel vtilitas,vt ĩ.ea.cum pro vtilitate.& 55.di.prisc.&id quod legitur extra de stat.mo.& c.quod Dei. intelligunt, quòd non debent præfici parochialibus ecclesiis, nisi subsit necessitas vel vtilitas.Io.Sed certe idem est de quolibet alio clerico.B.

h ¶*Mediana.*]cum cantatur,Sitientes.

h ¶*Mediana.*]s.77.dist.in singulis.contra[b].

i ¶*Faciemus.*] per alium. quem enim Papa in diaconum ordinat,amodo non potest recedere ab ipsa curia Romana,vt 1.q.1.filium.

Si quem.] CASVS. Quidam clerici facti sunt monachi.quæritum est à Greg.vtrum de monachali proposito possint eligi ad ecclesiam sæcularem? Et respondet quòd sic:si episcopus cui antè militauerant,eos dignos iudicauerit.

k ¶*In monasticam.*] s.7.q.1.hoc nequaquam.contra.sed ille ad pœtentiam descendit, hic meritũ augere proposuit, q vbi non exprimitur ex varietate præsumitur administrationũ relictarum:& hoc bene distinguitur extra de renun. post translationem.

Monachi.] CASVS. Statutum fuit in concilio Agathensi, vt monachi exeuntes de monasteriis causa vagãdi, nec in ciuitate nec extra ad clericat[o] officium ordinentur, nisi abbas dederit eis testimoniũ. Sed si expedierit, cum consensu & voluntate abbatis,ab ipso fiat.

Verba ipsa B.Gregorij hæc sunt. Si quos autem à clericatu in monasticam conuersationem venire contigerit,non liceat eis ad eadem,vel aliam ecclesiam, quarũ pridem milites fuerant, sua voluntate denuo remeare: nisi talis vitæ monachus fuerit, vt episcopus,cui ante militauerat,sacerdotio dignum præuiderit, vt ab eo debeat eligi, & in loco,quo iudicauerit,ordinare.

Item ex concilio Agathensi,c.27.

¶ Sine testimonio abbatis ad clericatus officium monachi non eligantur.

C. XXXIII.

[3] MOnachi vagantes, ad officium [l] clericatus (nisi eis testimonium abbas suus dederit) nec in ciuitatibus [m],nec in parochiis ordinentur[A]. *& infra.* ¶Si enim necesse fuerit clericum de monachis ordinari, cum consensu [n] & voluntate abbatis præsumat episcopus.

A ¶ Ordinentur.] *In concilio ipso sequitur, c.si.j.20.q.4.*

Item ex concilio Ilerdensi,c.3.

¶ Cum abbatis voluntate monachi ordinentur,quos pro vtilitate ecclesiæ episcopus ordinare voluerit.

C. XXXIIII.

CVm pro vtilitate [o] ecclesiæ aliquos monachorum episcopus probauerit in clericatus officio promouendos : cum abbatis [p] voluntate debent ordinari. Ea vero, quæ in iure monasterij de facultatibus offeruntur,in nullo diœcesana [q] lege ab episcopis contingantur.

Item ex concilio Tarraconen.c.11.

¶ Sine abbatis imperio ecclesiastica ministeria monachi celebrare non præsumant. C. XXXV.

¶ *Talis est rubrica in plerisque vetustis.Nam in vulgatis erat*, Sine abbatis imperio ad clericatus officium monachi nõ eligantur.

MOnachi à monasterio foras egredientes,ne aliquod ministerium ecclesiasticum [r] præsumant agere,prohibemus,nisi forte cum abbatis imperio. Similiter,vt nullus eorum,id est monachorũ,forensis negotij susceptor, vel executor existat, nisi quod monasterij exposcit vtilitas [s],abbate [t] sibi nihilominus imperãte.

l ¶ *Ad officium.*] officiando ecclesiam:sed priuatim possunt celebrare,extra de cler. pereg.c.tuæ.

m ¶*Nec in ciuitatibus.*]" nõ est dubium quin à clericatu transeatur ad monachalem vitam:quia districtior est vita monachorum, quam clericorũ. Sed mirum est qũo ad clericalem vitam permittitur trãsire à monachali vita, vt hic & in præced.c. & 58.dis.c.1.& 2.cum de magis districta vita ad minus districtã vitam transire non licet, vt 93.di.legimus. in fi.Resp.ad prælatu rã iõ trãsit ex dispensatione, vt ꝑsit,& tũc votum nõ frãgit,quia istud in melius cõmutatur.melior est enim publica vtilitas , quã priuata.s.ea.vos aũt. qui autem sic transit, vt præsit,peccat mortaliter. votum enim frangit.

" Monachꝰ ad clericalẽ vitã trãsire permittitur 3 Iuo p.3. c.157.

n ¶*Consensu.*]hoc est s.58.dist.c.1.& 2.Io.

Cum pro vtilitate.]CASVS.Duo epi cõtra iustitiam faciebãt.nam sine consensu abbatum monachos ordinabant,& à monasteriis tertiã vel quartam decimarum & cathedraticum exigebant:&ideo reprehenduntur in concilio Ilerden. & prohibet concilium ne de cetero talia fiant.

o ¶*Pro vtilitate.*] vel pro necessitate. s. ca. prox.& 55.dis.priscis. sed s.c.c.in parochia. indistincte loquitur.

p ¶ *Cum abbatis.*] videtur ergo , quòd episcopus inuito abbate non possit monachum præficere ecclesiæ alicui , vel facere ipsum clericũ suum, vt hic,& s.c.prox. & 58.dist.c.1.& 2.Sed contra s.ea.qui vere.& 2.q.7.cum pastoris.

q ¶ *Diœcesana.*] id est,nec tertiam nec quartam dabunt episcopo: sed de hoc notatum est 10.q.1.in summa.

Monachi.] CASVS.Duo prohibentur in hoc ca. Primum est ne monachi sine abbatis imperio ecclesiasticum assumant officium. Secundum est,vt non sint aduocati vel iudices vel procuratores, nisi pro vtilitate monasterij,& abbate imperante.

r ¶*Ecclesiasticum.*]officiãdo ecclesiã.sed priuatim possunt celebrare.

s ¶ *Vtilitas.*] ergo licet aliquid bonum & vtile sit,non tamen est agendum,nisi eo modo quo fieri debet,vt 11.q.3.quid ergo.12.q.2. quattuor.& j.de cõse.di.5.nõ oportet.& ff.de re mil.l.3.§.in bello.

t ¶ *Abbate.*] " potest ergo monachus esse procurator ecclesiæ suæ de licentia sui abbatis,&etiam aliorũ [c],s.ea.qui vere.& 86.di.peruenit.& dixi s.e.de præsentiũ.videtur etiam q sine mandato,vt C. de proc.exigendi.sicut miles procurat causam sui numeri:qui aliàs non potest esse procurator,vt ff.de proc.filiusfamilias.Sed hæc ratio non habet hic locum : quia monachus nec cauere potest de rato,nec

tur gñalis ordinatio clericorũ,6; di. principa li.75.di. ordi natiões.H.

" Monachꝰ pt esse ꝑcu. ecclesiæ.

c Sed epi ẽt soliꝰ sine abbate,vbi est vtilitas monasterij,vt ĩ c.q vere.hic al.sed ñ sine mãdato epi vel abbatis, scđm Inn.& Hosti. q ita not. extr.de re iudi.cum I.& A.

Source : BIU Cujas

to, nec præstare cautionem iudicatum solui, ad quæ tenetur procurator, qui sine mandato interuenit: si tamen gessit vtiliter, & ecclesia habet ratum, non propter hoc potest irritari, quod factum est, vt C. de proc. non eo minus. arg. contra. 96. dist. bene. in fi.

L Egi.] Casvs. Donatus & frater eius monachi erant in parochia Augustini: qui contra voluntatem eius egressi de monasterio, reuersi sunt in regionem suam, vbi præsidebat Aurelianus episcopus, à quo petierunt ad clericale officium promoueri. asserentes se de voluntate Augustini venisse, vt potius essent vtiles suis quam alienis. sed Aurelianus de hoc dubitans consulit Augustinum, si de voluntate eius recesserunt, & an velit vt promoueantur ad ordinem, vt prælationem clericalem. Nũc Augu. rescribit ei dicens, quòd eo renuente recesserunt, & dicit quòd promoueri non debent. Et hoc probatur quattuor rationibus. Prima est propter malum exemplum: quia si isti fugitiui ordinarentur, putabunt alij facilius se promoueri, si eodem modo fugiant. Secunda est: quia iniuria fit ordini clericorum, si tales eligantur, cũ de monasteriis non soleant eligi vel assumi ad clerum, nisi meliores, & probatiores. Tertia ratio est: quia laici nos deridebunt dicentes, quòd malus monachus bonus clericus est. Quarta est: qa bonus monachus vix bonum clericum facit. Vbi autem rationes incipiunt, facile per te videbis.

1uo p.7.c.7

†al. facilior

2 Pan. l. 3. c. 180.

a ¶ *Deteriores.*] nam nemo ex delicto suo facit cõditionẽ suam meliorem. sic 12. dist. nos consuetudinem. ff. de don. inter vir. & vxo. l. 3. §. 1. & ff. quòd vi aut clam. Seruius. sic extra de simon. sicut. in fin. & extra de sen. exc. si vere. Et econuerso ex merito non debet quis consequi pœnam. ext. de fideius. peruenit. ext. de do. inter vir. & vx. & si necesse.

b ¶ *Malus choraula.*] qui incipit cantum in choro, vel qui choreas ducit.

Item Augustinus ad Aurelium, epistola 76.

¶ Ad clericatus militiam non eligantur desertores monasteriorum. C. XXXVI.

1 LEgi epistolam benignitatis tuæ de Donato, & fratre eius: & quid responderem, diu fluctuaui. Sed tamen etiam, atque etiam cogitanti quid sit vtile saluti corum, quibus in Christo nutrien dis seruimus: nihil mihi aliud occurrere potuit, nisi non esse istam viam dandam seruis Dei, vt se facilius putent eligi ad aliquid melius, si facti fuerint deteriores [a]. Et ipsis enim facilis †lapsus, & ordini clericorum fit indignissima iniuria, si desertores monasteriorum ad militiam clericatus eligantur: [2] cum ex eis, qui in monasterio permanent, non tamen nisi probatiores, atque meliores in clerum assumere soleamus: nisi forte (sicut vulgares dicunt) malus choraula [b], bonus symphoniacus est: ita iidem ipsi vulgares de nobis iocabuntur dicentes, malus monachus, bonus clericus est. Nimis dolendum, si ad tam ruinosam superbiam monachos furrigamus, & tam graui contumelia clericos dignos putemus, in quorum numero sumus: cum aliquando etiam bonus monachus vix bonum [c] clericum faciat, si adsit ei sufficiens continentia, & tamen desit instructio [d] necessaria, aut personæ regularis integritas. Sed de istis credo arbitrata sit beatitudo tua, nostra voluntate (vt suis potius corregionalibus vtiles essent) de monasterio recessisse: sed falsum est: spõte abierunt, sponte deseruerunt, nobis, quantum potuimus, pro eorum salute renitentibus.

3 *His omnibus auctoritatibus monstratur, quòd monachi qui sunt à populo electi, & ab episcopo cum consensu sui abbatis sunt ordinati, legitime potestatem suam exequi valent. Illud vero Gregorij* [e]: [3] *Nemo potest obsequiis ecclesiasticis deseruire, &c.] de illis intelligendum est, qui in numero Cardinalium, vel episcoporum ordinati, monasterij sui dispensationem sibi reseruare cõtendunt.*

Vnde idem Gregorius scribit Mariniano episcopo Rauennati, libr. 6. epistola 40. seu, cap. 204.

¶ Pro abbatis, vel monachi promotione nullo modo grauentur monasteria. C. XXXVII.

NE pro†cuiuslibet monachi, aut abbatis promotione onus fortasse aliquod monasteria substineant, studendum vobis est, vt si quispiam abbatum, aut monachorum ex quocumque monasterio ad clericatus officium, vel ordinem sacrum [f] accesserit [g], non illic aliquam habeat vlterius, vt diximus, potestatem.

Idem Maximiano Syracusano episcopo, lib. 3. epist. 11.

¶ Qui ecclesiis quoquomodo militant, abbates monasteriorum esse non possunt. C. XXXVIII.

4 PResbyteros, diaconos, ceterosque cuiuslibet ordinis clericos, qui ecclesiis quoquomodo [A] militant, abbates [h] per monasteria esse † non permittas: sed aut admissa [B] [i] clericatus militia monasticis non prouehantur ordinibus: aut si in abbatis loco permanere decreuerint, clericatus nullatenus permittantur habere militiam. Satis enim incongruum est, si cum vnum ex his præ sui magnitudine diligenter quis non possit explere, ad vtrumque [k] iudicetur idoneus.

e ¶ *Illud vero Gregorij.*] vt 3. ead. cap. 2.

NE pro cuiuslibet.] Casvs. In archiepiscopatu Rauennæ cum monachi vel abbates ad ecclesiasticum officium promouerentur, in monasteriis potestatem sibi reseruare volebant. præcepit ergo Gregor. Mariniano episcopo Rauennati, ne hoc de cetero fieri patiatur.

f ¶ *Sacrum.*] id est, episcopatum [b]. 3 3. e. c. nemo.

g ¶ *Accesserit.*] bene dicit, accesserit, scilicet cum effectu. non enim desinit esse prioris ecclesiæ prælatus, nisi habeat corporalem possessionem secũdæ, vt 21. q. 2. si quis iam. & extr. de elect. cum in cunctis. sed de hoc dicitur 93. dist. si qui episcopi. Ioan.

b De hoc 18. quæ. 1. in summa.

†al. per promotionem

PResbyteros.] Casvs. In episcopatu Syracusano quidam volebant dignitatem ecclesiasticam gubernare, in monasteriis esse abbates, vel econuerso. quare præcipit Greg. Maximiano episcopo, vt hoc fieri non permittat. nam cum vnum officium propter sui magnitudinem aliqs diligenter non possit adimplere, incongruum est vt videatur ad vtrumque idoneus, & bonus.

h ¶ *Abbates.*] " Sed quoquomodo poterant clerici sæculares eligi in abbates, cum hoc sit prohibitum, vt extra de elect. cum causam. & melius eo. tit. cum in magistrum. & eti. cum ad nostram? Resp. non eliguntur, sed postulantur. sic 55. dist. Osius. sed forte, cum prius erant monachi, fuerunt assumpti ad parochiales ecclesias, & postmodum cum electi essent in abbates, volebant retinere ecclesias priores [c]. & ex hoc videtur esse melior conditio monachorum quam clericorum. si monachi licite eliguntur ad sæculares prælaturas, & clerici nõ possunt eligi ad monachorum prælaturas, cum sit argum. 2. q. 7. sicut. ĩ. 28. q. 1. omnes. Sed quæro rationem illius diuersitatis. Si dicas ideo quia clericus nõ est peritus in regula monachali: eadem ratione nec monachus potest eligi in episcopum, si non est peritus in regula clericali, vt 3. c. si viue. & cap. seq. quod concedo. Sed quid si clericus sit peritus in regula monachali, numquid potest eligi in abbatem, cum ratio constitutionis cesset in eo, vt 61. dist. §. his omnibus. vers. sed sciendum? Dico quòd non: quia licet sciat regulam, non tamen probatus est in ea, & graue est inexpertos, &c. vt 19. q. 3. monasteriis. quia nec ipse est probatus in habitu, nec ipse probauit habitũ, in quo maxima vis ordinis cõsistit.

c 1. scilicet parochiales, in quibus erãt intitulati: & hãc lecturã hẽs ĩ. e. §. superiori. Secundũ Lau.

a scilicet quoad instructionẽ & integritatẽ regularis psonæ, vt mox dt: aliàs sũt mõachi, &c vt seqtur. L.

c ¶ *Bonum.*] i. perfectum [a]. sunt tamen monachi meliores, id est, perfectiones clericis, & sic non obstat contra 47. di. quamtumlibet.

d ¶ *Instructio.*] sufficit monacho, quòd tantum bonus sit, licet sit illiteratus vel irregularis: quæ duo nocent clerico promouendo. 55. dist. c. 1. & 36. dist. illiteratos.

HIS AVTEM OMNIBVS. Hæc est tertia pars quæst. in qua probat quod dicitur, quòd nullus debet tenere locum in monasteriis & in ecclesiis sæcularibus. Ioan. de Fant.

Casvs. Concludit Grat. ex supradictis cap. dicens, quod si monachi à populo eligantur, ab episcopis cum cõsensu abbatis possunt ad militiam ecclesiasticam ordinari. Sed quia Greg. videtur dicere contrarium, vt ĩ. ead. q. nemo. ideo dicit illud c. intelligi de illis qui ordinati in numero episcoporum vel cardinalium insimul ecclesiasticam militiam & monasteriorum dispensationem sibi reseruare contendant: quod fieri non debet, vt probatur per duo seq. cap.

d Aliàs, de ætat. & qual.

i ¶ *Admissa.*] ergo delinquenti datur electio. sic extra de iure patr. eam te. arg. contra. ff. de pet. her. si rem & pretium.

k ¶ *Ad vtrumque.*] si. 70. dist. sanctorum. & C. de assess. l. vlt. ĩ. 89. dist. singula.

HOC VEL GENERALITER. Casvs. Dictum est ĩ. quòd abbas electus in sæcularem prælatum non debet ipse abbas remanere, vel etiam aliquis electus sæcularis prælatus in abbatem non permittitur habere militiam clericalem. Nunc vero dicit, quòd hoc

Source : BIU Cujas

potest intelligi generaliter de omnibus, vel specialiter de quibusdam. quod probat per seq. cap. Sed prædictum proximum cap. intelligitur, quando simul volebat habere vtrumque. sed ad alterum poterit eligi, vnde videtur mihi sine præiudicio melioris intellectus, quòd Gratianus male continuauerit. B.

Hinc est etiam.] Casvs. Bene. sic ponit hunc casum. De quodam monasterio Frãciæ abbates in episcopos eligi consueuerant, de quo- †*al. seu* rum electione monasterium grauabatur, & postea per seditiones & ambitiones abbates non canonice substituebantur. Dedit ergo Gergor. speciale priuilegium & regi Francorum, & ipsi monasterio. Regi, vt deberet electioni abbatis interesse, ne aliqua seditio oriretur. Monasterio, ne de cetero abbas inde ad episcopatum eligeretur. Quod priuilegium ita est speciale illius regis & illius monasterij, vt ad consequentiam aliorum trahi non debeat.

a ¶ *Numquam.*] sed nonne potius est opprobrium quam priuilegium, quòd abbas in episcopum eli- "Abbas in gi prohibeatur. "Reepm qñque spondeo, in hoc est nõ eligitur. priuilegium quòd ea id est, non clesia non cogitur a pt cogi per dare abbatem, si eliquẽ aliũ gitur in episcopum. à Papa.

b ¶ *Detrimenti.*] solent enim abbates electi in episcopos dispergere res ecclesiæ suæ, cum se recessuros sperant, quia non parcit populis regimen breue. arg. ff. de exerc. l. 1. circa princ. de pœn. distinctione tertia, inter hæc hircum.

c ¶ *Sigillatim.*] Argu. "Priuilegiũ " quòd priuilegium vnius ad al- concessum vni non terum non extenditur ad alios. ꝟ. extenditur. 100. dist. contra mo- 1 ꝟ. ea. monachus. rem. 7. q. 1. petisti. tamen ius vni concessum extenditur ad alios. ꝟ. dis. 5. eius vero. 2 ꝟ. ead. alia causa. Item quod primatibus conceditur, vi- 3 ꝟ. e. ecclesia. detur concessum & illis qui subsunt eis, vt C. de aduoc. diuer. iu. l. restituendę. Item licet personalia iura non extendantur ad alios. tamen quandoque possunt concedi aliis. nam minor cedit aliis beneficium restitutionis, vt ff. eodem. l. quòd si minor. in princ. licet sit argum. contra, vt ff. de admi. tu. licet ex pluribus. & ff. de re. iu. in omnibus.

¶ De quodam xenodochio, cuius abbas ad episcopatum eligi prohibetur.

C. XXXIX.

HInc est etiam, quòd xenodochium, atque † monasterium, quod in eodem Francorum regno constitutum est, quia per ambitiones, & contentiones quorumdam non canonice tractabatur, à peruersitate malorum liberare cupiens præcepit, vt sine regali prouisione †, & monachorum electione nullus ibi abbas aliqua vmquam subreptione introduceretur. Præcepit etiam, vt eiusdem monasterij abbas nũquam [a] ad episcopatum eligeretur: ne forte occasione episcopatus abbatia aliquid detrimenti [b] pateretur. Quod priuilegium ita est illius ecclesiæ: vt communem legem regibus, vel abbatibus omnino dare non possit. Non enim quod vni sigillatim [c] conceditur, statim omnibus conuenit.

¶ *Author huius capitis refert constitutionem beati Gregorij de abbate Xenodochij in ciuitate Augustudunensi, quæ habetur lib. 21. regesti, epist. 10.*

Superiori auctoritate [d] *non prohibentur abbates* [e] *sacerdotes fieri: cum beatus Benedictus iubeat abbatem fratribus egredientibus, & regredientibus benedictionem dare, quod non nisi sacerdotum* [f] *est. Lectionem* [g] *quoque Euangelij similiter abbati ad legendum tribuit: quam subsequenti oratione legere similiter sacerdotalis officij est. Sed tales sacerdotes, vel diaconos fieri* [h] *prohibet, qui in ecclesiastica militia coguntur iugiter permanere.* ¶ *Item illud Hieronymi ad Riparium presbyterum* [1 *Monachus non docentis, sed plangentis habet officium*] *& ad Heliodorum* [2 *Alia causa est monachi, alia clerici.*] *& ad Rusticum* [3 *Sine consilio presbyterorum monachis nihil agere licet.*] *non ita generaliter intelligendum est, vt nulli monachorum liceat docendi officium assumere: ne beatum Gregorium, aut Augustinum Anglorum episcopum, beatum quoque Martinum, innumeros etiam, quos de monastica conuersatione ad summum sacerdotij gradum scriptura testatur* [i] *esse promoros, cogamur negare officium docendi habuisse: aut in die consecrationis suæ asseradum, vt monachis non liceat docere. quia secundum hoc negaremus Gregorium & B. Martinum & alios multos non habuisse officium prædicandi. sed sic sunt supradictæ obiectiones intelligendę, vt ex eo quòd quis monachus est, non doceat: sed sua & aliorum peccata plangat. & ex eo quòd ad clericatum eligitur, officium habeat docendi. In tertia parte ponit aliam solutionem, dicens quòd omnia supradicta capit. quæ prohibent monachis officia clericorum exercere, loquuntur de quibusdam monachis laicis: & ad hoc probandum inducit auctoritatem Hieron. & legem sequentem. Secunda pars incipit ibi, *Item illud.* Tertia ibi, *Monachos vero.*

mus eos à priori ꝓposito discessisse: quod (vt Innocentius testatur) nulli facere licet. Voluit ergo Hieronymus distinguere inter personam monachi, & clerici: ostendens, quid cuique ex proprio officio conueniat.

¶ *Aliud enim conuenit cuique ex eo* [k], *quòd monachus est: aliud ex eo, quòd clericus est. Ex eo, quod monachus est, sua, & aliorum peccata deflendi habet officium: ex eo, quòd clericus, docendi, & pascendi populum.* ¶ *Monachos* [l] *vero vsque ad tempus Eusebij, Zozimi, & Syricij monachos simpliciter, & non clericos fuisse ecclesiastica testatur historia. Idem etiam Hieronymus* [A] *refert monachos Scythiæ † conuenisse in vnum, vt sacerdotem sibi inuenirent, qui eis Missarum solennia celebraret.*

A ¶ Hieronymus.] Ioan. Andr. ait esse in epist. de ope. & hum. monachorum. In tomo autem secundo operum ipsius B. Hieronymi in epist. 60. quæ est Epiphanij ad Ioann. Hierosolymitanum, ab eo latine reddita, legitur Epiphanium ordinasse presbyterum monachis pascentibus, qui eis Domini sacramenta conficeret. Erat autem monasterium in diœcesi Ioannis.

Item Leo Augustus libr. 1. Codicis de episcopis & clericis. l. 40.

¶ *In codice Iustiniani hæc lex ipsi Iustiniano tribuitur, non Leoni.*

¶ Omnes clerici, vel monachi tutelæ immunitatem habere debent.

C. XL.

GEneraliter sancimus omnes viros reuerendissimos episcopos, necnon presbyteros, siue diaconos, & subdiaconos, & præcipue monachos [m], licet non sint clerici, immunitatem ipso iure omnes habere tutelæ, siue testamentariæ, siue datiuæ, siue legitimæ: & non solum tutelæ esse eos expertes, sed etiam curæ, non solum pupillorum, & adultorum: sed & furiosi, & surdi, & muti, & aliarum personarum: quibus tutores, vel curatores à veteribus legibus dantur. Eos tamen clericos, & monachos huiusmodi habere beneficium sancimus, qui apud sacrosanctas ecclesias, vel monasteria permanẽt, nõ diuagãtes [n], neque circa diuina ministeria desides: cũ propter hoc ipsum, beneficium eis indulgemus †: vt

Generaliter.] Casvs. In hac lege ponuntur quinque genera personarum, scilicet episcopi, presbyteri, diaconi, & subdiaconi & monachi, licet non sint clerici, quibus omnibus Leo Imperator concedit priuilegium, vt donec sacrosanctis ecclesiis & omnipotenti Deo seruiunt, sint immunes ab omni tutela & cura cuiuscumque generis & cuiuscumque personæ. Si vero diuagantes officiis non intersint, istam non habeant immunitatem, quod præcipit obseruari non solum in Romana ciuitate, sed etiam in Constantinopolitana, & in omni terra, in qua nomen Christi colitur.

d ¶ *Superiori auctoritate.*] scilicet presbyteros.

e ¶ *Abbates.*] id est, sacerdotes non prohibentur fieri abbates.

f ¶ *Nisi sacerdotum.*] vt 25. distinctio. perlectis.

g ¶ *Lectionem.*] hoc melius intelligunt illi, qui nouerunt regulam beati Benedicti.

h ¶ *Fieri.*] supple abbates.

i ¶ *Testatur.*] ꝟ. ead. de monachis.

k ¶ *Ex eo.*] sic aliud facit quis in eo quòd homo, & aliud in eo quòd peccator, vt 23. q. 4. duo ista.

l ¶ *Monachos.*] alia solutio.

m ¶ *Monachos.*] "episcopis & monachis interdicitur cura & tutela, vt 88. distinctione, c. episcopus. & supra eadem, de præsentium. & cap. monachi à monasterio. nisi forte miserabilium personarum, vt 86. distinctione, cap. vltimo. alij vero clerici sponte possunt suscipere, vt octuagesimasexta distinctione, cap. peruenit. Est ergo priuilegium clerici, quòd non tenetur recipere tutelam alicuius: cum tamen velit, & possit succedere ab intestato, quod est contra legem illam. instituta, de legit. patr. tutel. §. quia plerumque. & supra octuagesimasexta distinctio. peruenit. vbi habes de hac materia.

n ¶ *Non diuagantes.*] argum. quòd [b] scholares in scholis non debent percipere stipendia, vt 12. q. 2. concesso.

n ¶ *Non diuagantes.*] " arg. causa cessante cessat priuilegium. 84. di. quisquis. extra de cle. non resi. quia nonnulli. extr. de decim. suggestum. C. de rest. mil. l. vlt. inst. de excus. tut. §. item hi qui. reipublicæ enim

"Epi & monachi ñ pñt esse tutores † *al. indulgeamus*

b Hoc arg. ñ colligitur ex hac lra, cum hic loquatur ꝺ absentib. ex inhonesta cã, & hic not. verbũ, diuagãtes. arg. ꝟ. e. mõachiva gãtes. Arc.

"Priuilegiũ datũ religio fisc esãte religiõe cessat

enim causa absens excusatur à tutela. sed si ante fuit tutor, similiter refutat onus tutelæ. ff. de iudic. l. 2. §. eleganter. in fi. ff. pro soc. l. actione. §. item. vnde si aliquod priuilegium datum est religiosis, cessante religione cessat priuilegium, vt 25. quæst. 2. c. vltim. & extra de verbor. signific. abbate. in fi.

NOVARVM.

CASVS. In superiori lege datum est priuilegium clericis, vt à tutela & à cura sint immunes. nunc ostendit Gratianus, quòd & aliud priuilegium habent, scilicet ne collationes & sordida munera præstare cogantur: & ad hoc probandum inducit Constantini legem cuius casus patet, & etiam legem Honorij.

1 Et in Cod. Theod. li. 16 tit. 11. c. 8. ex Constantio Aug.

a ¶ *Sordidorum.*] vt calcis coquendæ, arenæ fodiendæ, & similium.

b ¶ *Mancipia vestra.*] similiter: vxores, vt C. de epi. & cle. l. 2. & eorum coloni, vt 89. dist. indicatum. & eorum familia, vt 12. q. 2. ecclesiarum.

2 & 3 Theod. ibid. c. 40.

c ¶ *Nouis.*] sic 10. q. 3. vnio. & cap. quia cognouimus. extra de cen. cum Apostolus.

d ¶ *Collationibus.*] extraordinariis, vel superindictis, vt infra l. proxi. soluant tamen tributum: vt 11. quæst. 1. sit tributum. 33. q. 8. tributum. & C. de episcop. & cler. de his. sed nouas collationes non possunt laici ab eis petere propter aliquas necessitates, vt hic dicitur, & extra de immunit. eccle. non minus. sed episcopus tempore necessitatis cum charitate aliquid moderate potest ab eis petere, vt extra de cens. cum Apostolus[a]. non ergo tenet lex quæ dicit, quòd clerici teneantur ad instructionem murorum: aliàs itinerum, vt C. de sacrosanct. ec. ad instructionem.

3 dist. 39. A subdiacono

PLACET. CASVS. Præfectus prætorio quæsiuit ab Imperatore Honorio à quibus muneribus ecclesiæ essent immunes: & respondet, quòd à sordidis muneribus sunt immunes omnino. & si honesta sint, nil extraordinarium vel de nouo eis imponatur: sed tantum consueta soluant tributa, & debitas pensiones, & nisi cum Imperator causa necessitatis per prouinciam transitum fecerit. & si quis contra hoc fecerit, post debitæ vltionis acrimoniam, quæ contra sacrilegos depromitur, deportetur. *Præscribere*, id est, statuere, & in scriptis redigere. *Translationis*, id est, transferendorum agrorum, id est, vt transferatur dominium in rebus ecclesiarum. *Signetur*, id est, assignetur. *Post acrimoniam*, id est, pœnam extraordinariam, vel excommunicationem. *Erga*, id est, contra.

e ¶ *Cælestium.*] id est, ecclesiarum. Vel intellige secundum quòd est extra de cens. cap. 1.

f ¶ *Extraordinarium.*] id est, quod repentino casu superuenit. Extraordinarium & superindictum idem est. C. de exact. trib. l. si diuina. libro 10.

g ¶ *Translationis.*] id est, non est transferenda possessio ab eis, licet non soluant tributum, sicut fit in aliis, vt 10. q. 2. §. qui rem.

h ¶ *Necessitatis.*] nec tunc per laicos, sed per episcopum petetur collatio à clericis, vt extra de immun. eccles. non minus.[b]

b intellige vt hī e. tit. aduersus. & e. ti. li. 6. qñ nonnulli. & c. clericos. & hoc ēt no. 23 q. 8. tributū. in gl. j. ibi videas. Arc.

i ¶ *Acrimoniam.*] id est, pœnam, quæ traditur. ff. ad l. Iul. pec. sacrilegij. & 17. qu. 4. per totum.

HOC IDEM. CASVS. Supra in §. ilso, superiori auctoritate. & in illa l. generaliter, ostendit Gratia. quòd monachi quondam nō erant clerici. nunc idem vult probare per auctoritatem B. Siluestri, quæ habetur 5. 93. di. à subdiacono. quibus monachis secundū Hierony. prædicare non licet sine clericorum auctoritate, nisi sancto spiritu reuelante. quod probat exemplo beati Benedicti, & exemplo Equitij. Sed quia hæc solutio videbatur falsa, cum Hierony. sacerdos se talibus connumerasset, vt 5. ead. alia. ideo respondet Grat. & dicit Hieron. hoc fecisse, vt alios monachos licentius redargueret. Et ad hoc probandum inducit duas auctoritates, sc. Pauli & Hieronymi.

4 lib. 2. dial. c. 8.

5 l. 1. c. 4.

Philip. 3.

† apud Apostolum legitur, *perfecti.* in epist. ad Nepotianū. in epist. ad Paulinum.

k ¶ *Datur intelligi.*] ꝙ monachi laici erant.

6 12. q. 2. gloria.

l ¶ *Ait.*] 5. distin. 93. à subdiacono.

m ¶ *Connumerat.*] 5. ead. alia. licet ipse esset presbyter Cardinalis.

n ¶ *Alibi ait.*] 5. 12. q. 2. gloria.

ECCE. CASVS. Concludit Gratia. ex supradictis cap. quòd monachis electis à populo, & ab episcopo institutis, si presbyteri fuerint, eadem liceant quæ & aliis sacerdotibus. Nunc vero hoc idem probat ratione consecrationis: quia sic benedicūtur monachi cum ordinantur, sicut & alij presbyteri sæculares, & eisdem verbis. Igitur cum communis sit benedictio, ita videntur habere potestatem prædicandi isti sicut alij: & sicut aliis sacerdotibus sine licentia episcoporum nō licet suum officium exercere: ita etiam nec monachis.

7 Burc. l. 2. c. 93. Iuo p. 2. c. 123. & p. 6. c. 90.

& hoc probat sequens capitul.

CVnctis.] CASVS. Statuitur in hoc c. vt nullus fidelis, & præcipue presbyter vel alius clericus absque proprij episcopi licentia aliquid agat. nullus presbyter absque eius licentia Missas celebret, vel baptizet. *Licentia*, generali. *Iussu*, generali.

o ¶ *Proprij.*] nisi inuitetur ab alio presbytero. tunc enim potest sine licentia episcopi. vt 7. q. 1. episcopi. & 11. q. 2. nullus primas[c]. priuatim etiam possunt celebrare, vt extra de cler. pereg. c. 3.

c iste canon nullus. & c. p̄cedēs. hic al. s. epi. non

p ¶ *Licentia.*] generali.

q ¶ *Missas.*] publice.

---

aliis omnibus derelictis, Dei omnipotentis ministeriis inhęreant. Et hoc non solum in vetere Roma, vel in hac regia ciuitate, sed in omni terra, vbicumque Christianorum nomen excolitur, obtinere sancimus.

¶ *Nouarum etiam collationum, & sordidorum munerū immunitatem acceperūt. Vnde Constantinus cūctis scribit clericis ti. eo. l.* 1.

¶ [1] Iuxta sanctionem, quam dudum [A] meruisse perhibemini, fundos, & mancipia [b] vestra nullus nouis [c] collationibus [d] obligabit: sed vacatione gaudebitis.

Item Imperator Honorius, & Theodosius eodem libro, titulo de sacrosanct. eccles l. 5.

¶ [2] Placet rationabilis concilij tenore perpenso, districta moderatione præscribere, à quibus specialiter necessitatibus singularum vrbium ecclesiæ habeantur immunes. Prima quippe illius vsurpationis contumelia depellenda est, ne prædia vsibus cœlestium [e] secretorum dedicata, sordidorum munerum fæce vexentur, nil extraordinarium [f] ab hinc, superindictumve flagitetur: nulla translationis † [g] solicitudo signetur †: postremo nihil pręter canonicam illationem[B], nisi quam aduentitiæ necessitatis [h] sarcina repentina poposcerit, eius functionibus adscribatur. Si quis contra venerit, post debitę vltionis acrimoniā [i], quæ erga sacrilegos promenda est, exilio deportationis perpetuo † subdatur.

† *al. translatione*] *al. translationum*

† *al. gignatur*

a Ad idē ex. de im. ec. qa plerisq; ar. opt. ff. d lib. exhi. si quis ex liberis.

† *al. perpetuæ multetur*

A ¶ Meruisse.] *In codice Iustiniani legitur*, meruistis & vos, & mancipia, &c. *In Theodosiano*, meruisse perhibemini & vos, & mancipia, &c.

B ¶ Illationem.] *In vulgatis codicibus sequebatur*, nisi quam si aduentitiæ. *In codice Iustiniani vulgato legitur*, & quam aduentitiæ. *In manuscripto, & Haloandri non est copula. In codice Theodosiano*, quod aduentitiæ. *In plerisque vetustis Gratiani*, præterquam aduentitiæ. *Dictio vero*, si, *abest ab omnibus, & ideo inducta.*

Hoc idem datur intelligi[k] *de verbis beati Siluestri, qui obedientiam minorum ergo maiores assignans ait* [l] [3] *Abbas ostiario, monachus abbati sit subditus*] *supra in tractatu ordinandorum. Ostendit ergo Hieronymus, quòd simpliciter monachis nihil liceat agere sine consilio presbyterorum. Nec officium docendi sibi assumere liceat sine auctoritate clericorum, nisi forte sint diuina gratia intus commoniti: sicut beatus Gregorius refert in dialogo de beato Benedicto:* [4] *qui homines montis Cassini ad fidem adduxit, & aram Apollinis, quæ erat ibi erecta, subuertit: & de quodam Equitio,* [5] *cui Angelus in somnis apparuit, eum ad prædicandum misit: qui cum de vitio linguæ conquereretur, Angelus phlebotomo linguam eius tetigit, & totum illud vitium curauit. Quòd vero Hieronymus seipsum talibus connumerat* [m]*: tale est, quale illud Apostoli ad Philippenses [Quicumque imperfecti † sumus, hoc sentiamus] seipsum imperfectis connumerans. Hinc idem Hieronymus alibi ait [Natus in paupere domo, & tugurio rusticano.] & infra [Nos suffarcinati auro] se famelicum fastidientibus mella, pauperem diuitibus connumerans, supra vbi agitur de clericis, qui propria relinquere nolunt, cap. Gloria episcopi.* ¶ [6] *Ecce sufficienter monstratum est, quòd monachis presbyterij honore decoratis, à populo electis, ab episcopo institutis eadem liceant, quæ & aliis sacerdotibus. Probatur hoc etiam ex similitudine consecrationis. Non enim in consecratione eorum aliud dicitur, & aliud in consecratione aliorum. Vtrisque enim in commune à Domino benedictionem infundi episcopus obnixe deposcit. Et dum consecrat, cunctis sacerdotibus sigillatim dicit [Consecrentur, & sanctificentur Domine manus istæ, vt quidquid consecrauerint, consecratum sit: & quæcumque benedixerint, benedicta sint.] Ecce communis est benedictio: vnde igitur diuortium? Sicut ergo in benedictione vtrique communem nanciscuntur potestatem: ita in institutione communiter assequuntur potestatis executionem. Cetèrùm absque episcoporum licentia non solum monachis, sed etiam omnibus generaliter clericis potestatis executio interdicitur.*

Vnde Clemens, epist. 3.

¶ Sacerdotalia sine permissu episcoporum non agant presbyteri.

C. XLI.

[7] CVnctis fidelibus, & summopere omnibus presbyteris, & diaconis, & reliquis clericis attendendum est, vt nihil absque episcopi proprij [o] licentia [P] agant: non vtique Missas [q] sine eius iussu quispiam presbyterorum in sua parochia agat: non baptizet, nec quidquam absque eius permissu faciat.

Source : BIU Cujas

vñr pbare, p positũ allegãtis: qm̃ in epis loquũtur. nr̃ autẽ cañó. s. cunctis. loqtur de simplici sacerdote parochiali, vt ꝑ ex tex. docebat Io. de Fan. ꝙ casus hº c. cũctis. est ꝙ clerici nihil debẽt facere sine licẽtia epi. Arc.

" Monachi an teneãtur ad decimas ð agris suis. 13. q. j. c. vl. Burch. l. 3. c. 241. Iuo p. 3. c. vlt.

a ¶ *De his.*] " Hic inciderter quæritur, an monachi debeant dare decimas de agris suis? Pro regula ergo teneas, quòd quilibet tenetur dare decimas, nisi ostendat se exemptum esse, vt extra de decim. à nobis. & secundum hodierna iura etiam Cistercienses, & alij regulares tenentur dare decimas de omnibus prædiis suis, quæ de nouo acquirunt, siue ea manibus propriis colant, siue non, extra de deci. nuper. sed secundum vetera iura ita tenebatur, quòd omnibus religiosis concessum erat non dare decimas de nutrimentis animalium suorum, & de hortis, & de noualibus, quæ propriis manibus & sumptibus excolebãt. monachis vero Cistercienses ordinis & templariis & hospitalariis concessum erat non dare decimas, nec etiam de aliis prædiis, quæ propriis manibus & sumptibus excolebant, vt extra eod. ex parte. & c. ad audientiam. & c. statuimus. De clericis sæcularibus dicunt quidam quòd teneantur, siue sint prædia ecclesiæ suæ, siue propria. Alij fauorabilius dicebant eos non teneri dare decimas de prædiis ecclesiæ suæ, sed de propriis bene tenentur dare, vt j. ea. q. c. decimas. & ext. e. nouum. in fin. leprosi autem non sunt exempti à decimis, nisi tantummodo in hortis, & in animalibus suis, vt extra de eccl ædific. c. 2.

2 Arelat. 3. c. 20. Cap. l. 2. c. 36. mogũt. 3. sub Arnul. c. 22. & sub Carol. c. 41. & in Rhem. Trosleiano. 3 Deusd. p. 3 Bur. l. 3. c. 9. Iuo p. 3. c. 12

Item ex concilio Cabilonensi[2].

¶ Antiquiores ecclesiæ nec decimis, nec vlla possessione priuentur.
C. XLIII.

3 ECclesiæ antiquitus constitutæ nec decimis, nec vlla possessione priuentur: ita vt nouis [e] oratoriis tribuantur.

Si quis laicus.] Casvs. Quidam laici vel clerici vendebant prędia sua vel donabant, & decimas prioribus ecclesiis subtrahebant. quare statutum est in concilio Moguntinensi, vt nullo modo faciant. & si quis contra fecerit, irrita erit talis traditio: & vsque ad emendationem excommunicabitur.

" Clericus datdecimas de propriis prædiis.

b ¶ *Vel clericus.*] " Clericus ergo dat decimam, quod verum est de propriis prædiis.

c ¶ *Inde abstrahere.*] Res enim transit cum onere suo, vt ext. de deci. cum non sit in homine[a]. & ff. de contrah. emp. alienatio. ff. de don.

a Et extr. de pig. ex lris. in fi. vbi de hoc.

ad eum. §. 1. & ff. de reg. iu. nemo. ff. de dist. pig. si creditor.

d ¶ *Irrita.*] Pactum illud non obstat quin ab ecclesia vel alio possessore possit peti decima, vt extra eod. pastoralis. ff. de pac. inter. & si possessor partem fructuum, & ille à quo causam habuit, etiam partem fructuum percepit, vterque conueniendus est, vt extra eo. ti. à nobis. & cap. tua nobis. Sed numquid pactum istud tenet quantum ad contrahentes? Videtur quòd sic, vt ff. de pact. epistola. §. pactum. sed contra. extra de pact. plerique.

Ecclesiæ.] Casvs. Statutum fuit in concilio Cabilon. vt antiquæ ecclesiæ decimis & possessionibus suis non priuentur ad hoc vt nouis ecclesiis tribuantur.

e ¶ *Vt nouis.*] Quidam hoc intelligunt in eo casu cum prior ecclesia enormiter læditur, aliàs episcopus bene aufert de iure vnius, & dat aliis, vt 12. q. 2. bonę rei. & 1. q. 1. nulli episcoporum. & extra de exce. prel. sicut vnire. j. de const. dis. 1. c. 2. H. tamen scribit, quòd episcopus non potest auferre vni ecclesiæ, & dare alij inuito sacerdote. nam quod semel est consecratum, alienari non potest. 12. q. 2. nulli. & ca. fine exceptione. Item quia sacerdos iste nõ cogitur de suo facere beneficium, vt 10. q. 2. precarie. " Itẽ quia priuilegium solius Papæ est vni auferre, & alij dare, vt 9. qu. 3. conquestus. & c. nunc vero. & c. per principalem. Item quia nulli consulendum est cum alterius iactura. 11. q. 3. si quis vero. 14. q. 5. denique. & 22. q. 2. primum. Item arg. est pro ipso. j. ea. multis. sed contra eum est extra de eccl. ædifi. ad audientiam. melius ext. eod. ti. tua. vbi non obstat ei iuramentum quod fecit de rebus eccles. nõ alienan. vnde hoc non videtur esse alienatio, vt ibi perpenditur. Item auferẽdo vni, & dando alij ecclesiæ sibi subiectæ, non videtur alienare: sicut frater dando sorori non videtur alienare. C. de fideic. voluntas. & est fim. C. de ædi. pri. si quis post. & ff. de le. 2. vnum ex familia. & l. peto. §. frater. ff. extr. de his quæ fi. à præl. fine const. ca. cum Apostolica. Ioannes de Fan.

4Bur. l. 3. c. 7 Iuo p. 3. c. 9.

" Eps an possit vni auferre, & alteri dare.

Item ex concilio Vvormacensi.

¶ Antiquiores ecclesiæ propter nouas iustitiam suam non perdant.
C. XLIIII.

4 QVicumque voluerit in sua proprietate ecclesiam ædificare, & consensum [f], & voluntatem episcopi habuerit, in cuius parochia est, licitum sit. Verumtamen omnino prouidendum est episcopo: vt aliæ ecclesiæ antiquiores propter nouas suam iustitiam, aut decimam non perdant: sed semper ad antiquiores [g] ecclesias persoluatur.

¶ Burchardus etiam, & Iuo citant ex concilio Vvormacensi, c. 6. quo loco in eo, quod extat, habetur aliquid ad hanc rem faciens.

Decimas autem baptismalibus ecclesiis persoluendas Leo Papa IIII. affirmat dicens.

¶ Baptismalibus ecclesiis decimæ dari debent. C. XLV.

5 DE decimis iusto ordine non tantum nobis, sed etiam maioribus nostris visum est plebibus tantum, vbi sacrosancta baptismata dantur, debere dari.

5 31. q. 1. ecclesias. §. itẽ Leo. Pol. l. 3. ti. 11. Deusd. p. 3. Ans. l. 5. c. 53. Iuo p. 3 c. 151.

¶ Iuo fere eadem citat ex Gelasio: sed Anselmus & Polycarpus ex Leone, vt Gratianus.

Si ergo nulli licet decimationum prouentum à priori ecclesia, cui assignatus fuerat, abstrahere, si ius antiquioris ecclesiæ nouis tribuendum non est, si decimæ tantummodo baptismalibus ecclesiis dandæ sunt: patet, quòd monachi ex propriis prædiis decimas dare coguntur. Sed & illa auctoritas Moguntinensis concilij [6] *de venditore, vel donatore loquitur, definiens, quòd ille, qui vendit, aut donat, non potest prouentum decimationum illi ecclesiæ detrahere, cui prius legitime fuerat assignatus. Monachi autem decimas, & primitias non auctoritate vendentis, vel donantis, sed auctoritate*

6 5. e. si quis laicus.

Vnde in Moguntinensi concilio statutum inuenitur.

¶ Qui res suas alicui delegauerit, decimationum prouentum priori ecclesiæ auferre non poterit.
C. XLII.

Vtrum quilibet in suo prædio possit ecclesiam ædificare? Et respond. quòd sic, dummodo hoc faciat de licentia episcopi, in cuius parochia est: ita tamen, vt antiquiores ecclesiæ suam iustitiam vel decimas non amittant. Quę aũt sequuntur, plana sunt vsq; ad §. si ergo.

f ¶ *Consensum.*] j. de consec. dist. 1. nemo. & c. si quis etiam.

g ¶ *Ad antiquiores.*] arg. ꝙ vbi contenditur pro iure duarum ecclesiarum, semper standum est antiquiori, vt ext. de reli. do. c. 1. " Item arg. ꝙ semper baptismalibus ecclesiis soluendæ sunt decimæ, non capellis, vt j. c. prox. & c. questi. & c. statuimus. & c. in sacris. & extr. eo. ti. nuntios. & secundum hoc episcopus non debet habere decimas baptismalis plebis, i. ruralis ecclesię, sed tantũ episcopalis plebis. de illis enim loquitur. c. 12. q. 2. vobis. & ca. Vulteranæ. & c. concesso. & c. quattuor[b]. Tamen dico ꝙ quęlibet ruralis ecclesia etiam debet suas decimas in quattuor partes diuidere, vt vna sit baptismalis ecclesiæ: alia pauperum: tertia fabricæ: quarta capellanorum: licet hodie episcopi omnia occupent. aliter not. 16. q. 1. nouerint. & contra Io. est extra de deci. quoniam. & c. cum contingat. B.

" Decimæ sũt soluẽdæ ecclesiis baptismalib[a], & nõ capellis

b *Ad idẽ dñt Vin. & B. extra đ test. re quisisti. ĩ pr.*

DE *decimis.*] SI ERGO. Casvs. Concludit Grat. ex supradictis c. si quis. & c. quicumque. & c. de decimis. quòd monachi de propriis prædiis decimas dare non tenentur. Postea respondet illi ca. si quis laicus. dicens quòd venditor vel donator auctoritate sua decimas non potest subtrahere priori ecclesiæ: sed monachi non retinent decimas auctoritate sua, sed auctoritate Moguntiñ. concilij, & Paschalis secundi, à quibus dicitur, quòd monachi non soluant decimas de propriis prædiis. & ad hoc inducit seq. cap.

a ¶ *Pasch*

Source : BIU Cujas

a ¶*Paschalis.*]Sed quomodo Paschalis potuit dare hoc priuilegium monachis, cum sit cõtra præceptum diuinæ legis, vt j̃.e.c.decimæ. & c.reuertimini. contra quod non potest dispensari.25.q.1.sunt quidam.& 3̃.di.5.c.1.3̃.di.8.quæ cõtra. "Sed forte non est absurdum, ꝙ priuilegium concedatur, quamuis sit contrarius diuinũ. sed si contraria constitutione illud tolleretur, non posset fieri. Sed num quid laico poslet dare tale priuilegium? Dic quòd sic. Ioan.

"Priuilegiũ cõtra ius diuinum cõce di potest.

Eiusdem concilij, & Paschalis a *Papæ detinent: à quibus definitum est, vt monachi de propriis prædiis decimas non soluant.*

Sic enim in | *Moguntinensi concilio statutum est.*[1]

¶Non persoluant de propriis prædiis abbates, & episcopi decimas.
C. XLVI.

[2] QVesti sunt præterea quidã fratres, quòd essent aliqui episcopi, & abbates, qui decimas non sinerent dari ad † ecclesiam, vbi illorum coloni [b] Missas audiunt. Proinde decreuit sacer iste conuentus, vt episcopi [c], & abbates de agris, & vineis, quæ ad suũ, vel fratrum stipendium habent, decimas ad ecclesias [d] suas [A] deferri faciant: familiæ † vero eorum ibi dent decimas [e] suas, vbi infantes eorum baptizantur, & vbi per totum anni circulum Missas audiunt.

¶*Caput hoc in nullo cõcilio Moguntino, quod extet, habetur, sed in Cabilonensi, vnde citãt Burchardus & Iuo. In libro Vaticanæ bibliothecæ, in quo sunt duo concilia Vrbani secundi, Placentinum, & Melphiense, hæc etiam leguntur.* Perlatum est ad sanctam synodum, quòd sint quidam episcopi, & abbates, qui colonos ad se pertinentes non finant decimas dare ad ecclesias, vbi missas audiunt, & infantes eorum baptizantur. Proinde decreuit sacer iste conuentus, vt episcopi, & abbates de vineis, vel agris, ac frugibus, quæ ad suum, vel fratrum vlum laborant, decimas sibi pro benedictione, vel hospitum susceptione habeant: familiæ vero ibi dent decimas suas, vbi per totum anni circulum Missas audiunt, & infantes eorum baptizantur.

A ¶ Suas.] *Vox ista abest ab ipso concilio, & ceteris collectoribus sunt etiam nonnullæ aliæ varietates, quæ indicatæ sunt in margine.*

Item Paschalis secundus.

¶De propriis laboribus monachi, & canonici decimas minime soluere coguntur. C. XLVII.

[3] DEcimas à populo sacerdotibus, ac Leuitis esse red-

dendas diuinæ legis sanxit auctoritas. Ceterum à monachis [f], siue clericis communiter viuẽtibus [g] nulla ratio finit, vt milites [h], aut episcopi, aut personæ quælibet decimas de laboribus, seu nutrimentis suis propriis extorquere debeant. [4] Vnde beatus Gregorius sic ait[Communi† vita viuentibus iam de faciendis portionibus, vel exhibenda hospitalitate, & adimplenda misericordia nobis quid erit loquẽdum? cum omne, quod supereſt, in causis piis, ac religiosis erogandum sit, dicente Domino [Quod supereſt, date eleemosynam: & ecce omnia mũda sunt vobis.]

5 *Quòd autem dicitur, quòd antiquiores ecclesiæ propter nouas, nec decimis, nec vlla possessione priuentur, non ita intelligendum est, vt nullo modo credatur licere episcopo aliquam partem possessionum, vel decimationum vnius ecclesiæ, alteri pro tempore tribuere. Sicut enim Papa duos episcopatus in vnum potest redigere, ita & vnus proprio consentiente episcopo in duos potest diuidi, vel etiam metropolitano inuito quælibet ecclesia ab eius iurisdictione Apostolica eximi auctoritate.*

Vnde Gregorius Papa scribit Benenato episcopo, lib.2.epist.31.

¶Duos episcopatus in vnum redigere Apostolica potest auctoritas.
C. XLVIII.

[5] ET temporis qualitas, & vicinitas [i] nos locorum inuitat, vt Cumanam, atque Misenatem [A] vnire [k] debeamus ecclesias: quoniam nec lõgo itineris spatio à se seiunctæ sunt, nec (peccatis facientibus) tanta populi multitudo est, vt singulos, sicut olim fuit, habere debeãt sacerdotes. Quia igitur Cumani castri sacerdos cursum

vero dicit Gra. quod hoc non ita stricte est intelligendum, quòd episcopo non liceat vnius ecclesię possessionem vel decimas alij tribuere: quia sicut Papa potest duos episcopatus redigere in vnum, ita vnum in duos diuidere, maxime episcopo consentiente. & quælibet ecclesia ab Apostolico eximi potest, etiam inuito metropolitano. ita supple episcop⁹ potest vnius ecclesiæ possessionem, &c. Sed certe male argumentatur G. de Apostolico ad episcopũm, cum Apostolicus habeat plenitudinem potestatis, quam nullus alius habet. & quod auctoritate Papæ duo episcopatus in vnum redigi possint, ꝓbatur per duo sequentia c.

4 in resp.2. ad Aug.

† *communiter autem viuentibus*] in orig. Gregor. cũ aliis ẽt verborũ varietatib⁹.

ET *temporis.*] Casvs. Cumana ciuitas pastore carebat, quæ vicina erat ciuitati Misenatæ: sed qa pauci erant ibi homines, ideo Papa Benenato episcopo Misenati vtramque ecclesiam gubernandam commisit, ita vt habitet vbi vtilius & commodius habitare pro spexerit: dum tamen in illa ecclesia in qua corporaliter nõ erit, ministeria diuina solenniter peragantur. *Cumani castri.* i. modi cæ vrbis. *Sacerdos*, id-est, episcopus.

Luc.11.

i ¶*Et vicinitas.*] Argu. quod propter remotionem vel incommoditatem multa fiunt licite, quę alias non licerent, vt j̃.ea. qu.7.si quis vult. 63.dist. cum longe. 13.q.2. vbicumque. ext. de eccl.ædif. ad audientiam. 3̃.7.q.1.temporis.

k ¶*Vnire.*] Sicut Papa potest vnire plures episcopatus, sic episcopus plures ecclesias, vt ext. de excess. prælato. sicut vnire. Si quæras apud quam istarũ ecclesiarum resideat dignitas episcopalis. vel an vtræque retineant dignitatẽ priorem? Dico ꝙ variis [b] modis possunt vniri ecclesiæ: vel hoc modo, vt vna subiiciatur alteri: & secundum hoc dignitas episcopalis erit in vna tantum. Vel hoc modo possunt vniri, vt ex duabus dignitatibus vna fiat dignitas: & secundum hoc non dicentur esse duæ ecclesiæ, sed vna tantum. & secundum hoc illi qui sunt canonici in vna, erunt canonici in altera. & tam isti quã alij canonici intererunt electioni episcopi, & aliis communibus negotiis. " In tali vnione distinguendum credo, quòd aut ecclesiæ simul vniuntur, aut vna earum vnitur reliquæ: quæ duo sunt penitus diuersa. Si vna vnitur alteri, secundum hoc illius naturam & consuetudinem & priuilegium assumit cui vnitur: & peribunt iura illius ecclesiæ quæ vnitur, vt extr. de sta. mon. recolentes. circa fi. Si autem neutra alteri vnitur, sed illæ simul vniuntur: tunc dico quod consuetudines vel priuilegia quæ meliora sunt & humaniora, retinent illud vnitum. nam cum malum & bonum associantur, malum recipit naturam boni. 32.q.1. non est culpandus. & ar. C. de rei vxo. act. in prin. & C. com. de le. l. 2. circa fin. Tertio modo possunt vniri ecclesiæ: puta quòd vtraque remaneat episcopalis. & secũdum hoc remanent duo episcopatus, licet idem sit episcopus vtriusque ecclesiæ: secundum hoc si primo suberant istæ ecclesię diuersis metropolitanis, propter illam vnionem, neuter metropolitanus perdit ius suum, vt ext. de reli. do. c. quia. & episcopus iste erit sub duobus metropolitanis. In primo casu erit sub illo cui Papæ placuerit, vel erit sub metropolitano illius ecclesiæ cui vnita est altera: illius enim naturam assumpsit. Et sic Imperator quandoque vnit duas dignitates in vnam, vt in auth. vt iud. fine quo. suffr. §. illud. col. 2.

5 Anſ.l.6.c. 108. Pol.l.3. tit.30.

b Variis. gl. c. vni. ex. vt eccl. benef. fine dimi. cõf. Petr. de Perusi trac. de vnione.

" Ecclesiæ variismodis vniuntur.

a ¶*Exple*

1 in Cabilonẽsi sub Carol. magno. c.19.

2 Anſ.l.5.c. 57. Bur.l.3.c. 132. Iuo p.3. c.198. Pann. l.2.c.59.

† *al. ecclesiis vbi illi coloni.*

† *al. familia det*

" Partiarij coloni qui sint.

" Decimæ sunt à colonis partiariis dandæ.

3 Deusd.p.3. Num.18.

a iste intellect⁹ approbatur j̃.e.c. statuimus. i gl.2.&13.q.1 in sum. ibi videas.

"clerici cõi ter viuẽtes & monachi habẽt idem priuilegiũ.

Source : BIU Cujas

vitæ huius expleuit[2], vtraſq; nos eccleſias præſentis auctoritatis pagina vniſſe, tibiq; commiſiſſe cognoſce: propriumq; vtrarumque[b] eccleſiarũ ſcito te eſſe pontificem. Et ideo te, quæcumq; tibi de earum patrimonio, vel cleri ordinatione, ſiue promotione, iuxta canonũ ſtatuta viſa fuerint ordinare, atq; diſponere, habebis vt proprius reuera ſacerdos liberam ex noſtræ auctoritatis cõſenſu, atque permiſſione licentiam. Vbi vero commodius, atque vtilius eſſe perſpexeris, ibi habitato: ita ſane, vt alteram eccleſiam, cui corporaliter præſens non es, ſoli cita, prouidentiq; cura diſponas: quatenus diuina illic myſteria† ſolenniter auxiliante Domino peragantur.

A ¶Miſenatem.] *Sic emendatum eſt ex vetuſto codice B. Gregorij: quamuis in vulgatis, ſicut etiam apud Gratianum, eſſet,* Muſitanã.

Idem Ioanni epiſcopo Veliterno, libr. 2. epiſt. 35.[1]

¶Duos epiſcopatus in vnum redigere Apoſtolica valet auctoritas. C. XLIX.

[2] POſtquam hoſtilis impietas diuerſarum ciuitatum ita (peccatis faciẽtibus) deſolauit eccleſias, vt reparandi eas, ſpes nulla, populo deficiente, remanſerit, maiori valde cura cõſtringimur, ne defunctis earum ſacerdotibus reliquiæ plebis nullo paſtoris moderamini gubernatę, per inuia fidei hoſtis callidi rapiantur (quod abſit) inſidiis. Huius ergo rei ſolicitudine ſæpe commoti, hoc noſtro ſedit cordi conſilium, vt vicinis eas mandaremus pontificibus gubernandas. Ideoq; fraternitati tuæ curam, gubernationemque Triumtabernẽſium[A] eccleſiæ prouidimus committendam: quam tuæ eccleſiæ aggregari, vnirique neceſſe eſt: quatenus vtrarumque eccleſiarum ſacerdos recte, Chriſto adiutore, poſſis exiſtere: quæque tibi de eius patrimonio, vel cleri ordinatione, ſeu promotione vigilanti, ac canonica viſa fuerint cura diſponere. quippe vt põtifex proprius liberam habeas† ex põſenti noſtra pmiſſione licẽtiam.

A ¶Triumtabernenſium.] *In vulgatis legebatur,* Treuerẽſium. *Emendatum eſt ex aliquot vetuſtis, & originali, & Ioanne diacono. Nã, vt is teſtatur, hæc epiſtola ſcripta eſt Ioanni epiſcopo Veliterno. Oppidum autem Trium tabernarum velitris vicinum eſt.*

Item ex concilio Carthaginenſi 2. a. 5.[3]

¶Non habeant epiſcopum diœceſes, quæ numquam habuerunt. C. L.

[4] FElix epiſcopus Selemſelitanus dixit: Etiam ſi hoc placet, ſanctitati veſtræ inſinuo, vt diœceſes[c], quæ numquam epiſcopos habuerunt† nõ habeant[d], & illa diœceſis, quæ aliquãdo habuit, habeat proprium[A e]. Secundum autem hanc proſecutionẽ[B] ſanctitas veſtra æſtimet, quid fieri debeat. Ab vniuerſis dictum eſt, Placet.

A ¶Proprium.] *In cõcilio ipſo ſequuntur hæc.* Et ſi accedẽte tempore, creſcente fide Dei populus multiplicatus deſiderauerit proprium habere rectorem, eius videlicet voluntate, in cuius poteſtate eſt diœceſis conſtituta, habeat epiſcopum.

B ¶Proſecutionem.] *Emendatus eſt hic locus ex originali impreſſo, & manuſcripto. Nam antea legebatur,* Secundum hanc perſecutionem ſanctitatis veſtræ eſt æſtimare.

Item ex Africano concilio, c. 20.[5]

¶Niſi cum voluntate epiſcopi diœceſes, quæ ab eo retinentur, non recipiant proprios epiſcopos. C. LI.

[6] MVltis conciliis hoc ſtatutũ eſt à cœtu ſacerdotali, vt plebes quæ in diœceſibus ab epiſcopis retinentur, quæ epiſcopos numquam habuerunt, non niſi cum voluntate eius epiſcopi, à quo tenentur, proprios accipiant rectores[A f].

A ¶Rectores.] *In concilio Africano, & Carthaginenſi ſequitur,* id eſt epiſcopos: *quod additur etiam in gloſſa.*

Item Gregorius Ioanni epiſcopo g Lariſſæo, lib. 2. indict. 11. epiſt. 7. ſeu c. 46.

¶Apoſtolica auctoritas à iuriſdictione archiepiſcopi epiſcopos valet eximere. C. LII.

[7] FRater noſter Hadrianꝰ Thebanæ ciuitatis epiſcopus ad Romanam vrbem veniens lacrymabiliter eſt conqueſtus de quibuſdam capitulis ſe à fraternitate tua, necnon à Ioanne[h] primæ Iuſtinianæ† epiſcopo non legitime, neq; canonice condemnatum. *& infra.* ¶De nequiſſimo autem, damnandoque eius[i] iudicio aliàs ſumus, iuuante Domino tractaturi. Hadrianum vero epiſcopum reperimus, & tuo contra ſacerdotales mores odio laboraſſe, & nullo iure pecuniariis in cauſis eum fraternitatis tuæ condemnatum fuiſſe ſententia. Quia igitur & ab antefato Ioanne primæ Iuſtinianæ epiſcopo contra ius canoneſque depoſitus[k], honoris ſui gradu carere non potuit, in ſua eum reformari eccleſia, atq; in propriæ dignitatis ordinẽ decreuimus reuocari. Et cum oportuiſſet te ex eo Dominici corporis cõmunione priuari, ꝙ admonitione† ſanctæ memoriæ deceſſoris noſtri contẽpta (per quam eum, eccleſiamque eius de tuæ iuriſdictione poteſtaris exemit) rurſus in eis aliquid[l] tibi iuriſdictionis ſeruare præſumpſeris, tamen nos humanius decernentes, communioniſque tibi ſacramentũ interim conſeruãtes, decernimus, vt fraternitas tua ab eo, eccleſiaq; eius omnẽ tenorem huius c. ꝙ nullus ſacerdos põt inſtitui ſine volũtate diœceſani epiſcopi.

g ¶*Ioanni epiſcopo.*] ſupple & Ioanni patriarchæ: quia archiepiſcopo Lariſſæo ſcribit pro Hadriano.

FRater noſter.] CASVS. Anteceſſor Greg. exemerat Hadrianum epiſcopum Thebanæ ciuitatis à iuriſdictione Lariſſæi archiepiſcopi, & Ioannis patriarchæ primæ Iuſtinianæ, poſtquam exemptionem præfati archiepiſcopi & patriarcha eum grauiter & iniuſte in quibuſdã cauſis condemnauerunt. Nam archiepiſcopus in cauſis pecuniariis eũ iniuſte ſpoliauit, patriarcha vero in cã criminali ipſum iniq; depoſuit. Superquo cũ ꝙre lam apud Greg. depoſuit, honori ſuo & loco eſt reſtitutus, & ꝓcipit Lariſſæo archiepiscopo vt de cetero nihil iuris ſup eo vel eius eccleſia prẽſumeret vſurpare: ſed ſi qua cã fidei vel criminalis vel pecuniaria inter eos vertitur, p delegatos dominiPapę, ſi medio cris eſt, vel per ſedem Apoſtolicã. ſi ardua ẽ, decidatur: cõtra quod ſi fecerit, ſciat ſe cõione priuatũ. Itẽ præcipit ei, vt ſine dilatione oẽs res ſacras vel alias mobiles vel immobiles ei reſtituat. ꝺ quib. ſi q̃ſtio vertitur inter eos, in regia vrbe corã reſponsali vẽtiletur. Quæ autem ſequuntur, plana ſunt vſque ad §. *Sicut.*

h ¶*Necnõ à Ioãne.*] ſub quo erat Lariſſęus metropolitanus, de cui[e] diœceſi fuit Hadrianus, ſed fuit exẽptus.

i ¶*Eius.*] ſ. Ioannis.

k ¶*Depoſitus.*] etiam de facto. ſic 24. q. 1. audiuimus.

l ¶ *Aliquid.*] Arg. "ex eo ꝙ quis eximitur, vi detur exemptus vniuerſaliter etiã cũ ſuis eccleſiis. in aut. vt eccle. Ro. cen. ann. gau. præſcri. in prin. col. 2. quia beneficia principum large ſunt interpretãda. vt ff. de cõſt. prin. beneficium. ext. de don. cum dilectus. 12. q. 2. qui manumittitur. & 24. q. 1. rogamus. & in auth. vt li. decet. §. ſi quis. col. 6. ĵ. e. q. 2. viſis. arg. contra. extr. de relig. do. conſtitutus. in fi. extr. de do. paſtoralis. ext. de pri. ex ore. in fin. & ca. cum capella. ff. de fund. inſtru. l. quæſitum. §. vlt. Io. Quid iuris ſit de hoc, in quæſtionibus no. diligenter. B.

"Exemptio ſimpliciter, an eximat vniuerſaliter.

a ¶*Noſtri*

5 Et in Carthag. 3. c. 42.

6 Burc. ibid.

7 Anſ. l. 6. c. 125. Poly. l. 1. tit. 7.

† *al. miniſteria*

† *al. habebis*

† *al. Iuſtinianæ vrbis.*

† *al. poſt admonitionem contemptam*

1 Ioan. diac. l. 3. c. 15.

2 7. q. 1. tẽporis qualitas. Anſ. l. 5. c. 24 Pol. l. 1. tit. 9

3 Et ĩ Tolet. 12. c. 4.

4 Bur. l. 3. c. 33 "Eẽpo inuito an poſſit dẽdi vnum epiſcopatum in ſua diœceſi nouus epatus fieri a ꝺ hoc no. ĵ. c. proxi. in gl. arg. qd̃ ſ. 99. diſt. c. 2. in gl. fi.

† *al. accepe-runt*

c ¶*Vt diœceſes.*] ſ. diſt. 80. epi. & cap. illud.

d ¶*Non habeant.*] niſi in caſu, vt ĵ. ea. præcipimus. 99. diſt. nulli.

e ¶ *Proprium.*] niſi in duob. caſib. ſ. e. & tẽporis. 25. q. 2. ita nos. licet ergo ciuitas p mille annos ſine epiſcopo fuerit, dum tamẽ epiſcopalis limes poſſit probari, non obſt. p̃ſcriptio. ĵ. q. 3. licet.

MVltis.] CASVS. Quæſitũ fuit ĩ cõcilio Africano, an plebes, quæ ſunt in eẽpatu alicuius, poſſit habere ꝓprios, epiſcopos, quæ ſcilicet nũquã epiſcopos habuerunt, & reſpõdet ꝙ non ſine voluntate illius epi à quo retinentur. Et ſcias quòd hæc duo c. iducũtur ad probandum, quòd vnus epiſcopatus põt in duos diuidi, eẽpo cõſentiente: aliter nõ licet. qd̃ non eſt verum ĩ tum ad Papã: ſed ꝑt dici, ꝙ quædam cõcilia impetrauerant privilegium à Papa diuiſo tamen epiſcopatu ius erat epiſcopatus. f ¶*Rectores.*] i. epiſcopos. ĵ. c. proxi. in pos. "Videtur ergo ꝙ Papa non poſſit inuito epiſcopo nouũ facere epiſcopatum in diœceſi ſua, vt ſ. e. & temporis. H. dicit hũc

Source : BIU Cujas

nem ante habitæ suæ potestatem iurisdictionis abstineat: & secundum scripta decessoris nostri [a], si qua causa vel fidei, vel criminis, vel pecuniaria aduersus præfatũ Hadrianum consacerdotem nostrum potuerit euenire, vel per eos, qui nostri sunt, vel fuerint in vrbe regia responsales, si mediocris [b] est quæstio, cognoscatur: vel huc [c] ad Apostolicam sedem, si ardua est, deducatur: quatenus nostræ audientiæ sententia decidatur. [1] Quòd si contra hæc, quæ statuimus, quolibet tempore, seu qualibet occasione, vel surreptione venire tentaueris, sacra scias te communione priuatum: nec eam te, excepto vltimo vitæ tuæ tempore, nisi concessa Romani Pontificis decernimus iussione percipere A. *& paulo post.* ¶Res autem siue sacras, siue aliàs mobiles, immobilesque eius ecclesiæ, quas hactenus diceris retinere (quarũ notitiam nobis oblatam præsenti bus annectimus litteris) sine aliqua ei dilatione fraternitas tua restituat. De quibus si qua inter vos quæstio vertitur, volumus, vt apud responsalem nostrum in vrbe regia ventilentur.

A ¶Percipere.] *Hic in epistola interiicitur, c. hæc† consona. ĩ. 25. q. 1.*

Si autem nec dum in diœcesi alicuius episcopi illa loca assignata fuerint, ex vigore Apostolicæ sedis proprium episcopum accipiant.

Vnde Gregorius iunior scribit Bonifacio episcopo, epistola vltima.

¶Vbi multitudo fidelium excreuit, ibi episcopi sunt ordinandi. C. LIII.

PRæcipimus [d], vt iuxta sacrorum canonũ statuta, vbi multitudo excreuit fidelium, ex rigore Apostolicæ sedis debeas [e] ordinare episcopos: pia tamẽ contemplatione, vt non vilescat dignitas episcopatus.

Sicut duo episcopatus suprascripto modo in vnum possunt redigi, & vnus in duos valet diuidi, sic etiam episcopus de baptismalibus, & parochianis ecclesiis facere potest cũ consensu suorum clericorum. Quod cum factum fuerit, illa pars populi, quæ nouis ecclesiis supponitur, à iure prioris ecclesiæ absoluitur. Hoc nisi fieri posset multitudo ecclesiarum ad paucitatem redigeretur. Plures autem baptismales ecclesias in vna terminatione facere non potest.

Vnde in Toletano concilio legitur.

¶In vna terminatione plures baptismales ecclesiæ esse non possunt. C. LIIII.

[2] PLures baptismales ecclesiæ in vna [f] terminatione esse non possunt [g]: sed vna tantummodo cum suis †capellis. Et si cõtentio fuerit de terminatione duarum matricum, plebes vtrarumque [h] discernant [i]: & si non conuenerint, lis Dei iudicio [k] discernatur.

¶*Caput hoc in nullo Toletano est inuentum. Burchardus & Iuo citant ex concilio Aquisgranensi.*

6 *Ius ergo ecclesiarum ita interpretandum est, vt nisi episcopo disponente aliis ecclesiis fuerit assignatum, in nullo priorum redituum diminutionem patiantur.*

Vnde Anastasius Papa. [3]

¶Communione priuetur, qui decimas, vel oblationes extra episcopi conscientiam tenere voluerit. C. LV.

[4] STatuimus, vt si quis oblationes [l] ecclesiæ, vel decimas quas populus dare debet, tenere contenderit, vel extra baptismalem [m] ecclesiam dare voluerit præter conscientiam episcopi: vel eius, cui huiuscemodi officia cõmissa sunt, nec cum eorum voluerit agere consilio, bannum [n] nostrum componat, & communione priuetur.

Cum addit [Extra conscientiam episcopi] intelligendum relinquit, quòd episcopo cõsentiente aliis ecclesiis dari possunt. [5] *Item.*

¶Iuxta dispositionem episcopi decimæ distribuantur. C. LVI.

[6] IN sacris canonibus præfixum est, vt decimæ iuxta episcopi

a ¶*Nostri.*] Videtur q̃ per legatum vel etiam delegatum quæstio fidei sit tractanda: cum tantum ad Petrum sit referẽda quæstio fidei. 24. q. 1. quoties. "Sed dic quod mediocres causas possunt episcopi tractare, vt ext. de hę. ad abolendam. sed magnas non, vt ext. de hęre. cum Christus.

"causas mediocres tractant epi.

b ¶*Si mediocris.*] "Videtur ergo q̃ delegatus criminales causas possit audire, vt 2. q. 6. decreto. C. de of. procons. l. 1. ar. contra. ff. de of. procon. solent. ext. de of. le. quod trãslationem. "Sed dic q̃ mediocres causas appellat, cum tale est crimen quod non inducit depositionem: in quo potest interueni re procurator, vt ff. an per alium causæ app. re. pos. l. 1. & vbi non est opus inscriptione, vt ff. de acc. leuia. Vel dic quòd cognoscere potest legatus de crimine episcopi: sed nõ deponere. Vel dic q̃ potest pronũtiare alium deponendum: sed eum condemnare non potest. sic 2. q. 6. biduum. vers. si quem in insulam.

"delegatus vtrũ criminales cãs audire possit.

"Mediocres causæ quæ sunt.

1 Iuo p. 4. c. 205.

c ¶*Vel huc.*] Hic ar. de legatũ non posse omnia quæ delegans: qđ verum est, nisi ei specialiter aliquid fuerit permissum, vt 25. q. 2. in Galliarum.

d ¶*Præcipimus.*] ar. q̃ sine auctoritate Papæ episcopatus nõ fiunt. & arg. 7. q. 1. mutationes.

e ¶*Debeas.*] vt tamen habeatur cõsensus episcopi, si regio illa esset intra diœcesim alicuius episcopi: quia qđquid excrescit, spectat ad episcopum, vt ext. de deci. quoniam. Ioan.

†*al. hæc*

SICVT DEO EPISCOPATVS. CASVS. Supradictum est in c. & temporis qualitas. & c. postquam. & ca. Felix. q̃ duo episcopatus in vnũ redigi possunt: & vnus in duos potest diuidi. Nunc dicit Grat. q̃ episcopus potest similiter vnam ecclesiam sibi subiectam in duas diuidere, & econuerso cum consensu suorum clericorum: & facta diuisione, noua ecclesia soluta erit à iure prioris ecclesiæ: & nisi hoc fieret, multitudo ecclesiarum ad paucitatẽ reduceretur: plures tamen baptismales ecclesias in vna terminatione facere non potest episcopus.

PLures.] CASVS. Statutum est in cõcilio Toletano, vt intra vnam terminationem non sint plures ecclesiæ baptismales, & si contentio fuerit de terminatione duarum matricum ecclesiarum, populi vtrarumque amicabiliter componãt, sinautem, lis Dei iudicio discernat.

f ¶*In vna.*] & intra eosdem limites.

g ¶*Non possunt.*] ita quòd habeãt eosdem limites, ex quo enim sunt baptismales, debent habere limites distinctos, vt 13. q. 1. c. 1. vnus enim tantum debet esse princeps. 7. q. 1. in apibus.

h ¶*Plebes vtrarumque.*] ar. q̃ qui rem melius nouerunt, siue sint domestici, siue extranei, potius debent esse testes quam alij, licet sint domestici vel consanguinei, vt ext. qui mat. accus. pos. videtur. in fi. & ext. de testi. veniens. in fi. C. de repud. consensu [a].

a Hoc no. 3. q. 5. in summa. & c. j. & 14. q. 2. super prudentia.

i ¶*Discernant.*] vel per arbitrium, vel per amicabilem compositionem: superioris tamen auctoritas est necessaria. ext. de transa. decero. & c. statuimus. & extr. de arb. per tuas. aliàs laicus non posset esse iudex in spiritualibus, vt extr. de iud. decernimus. & c. seq. & in const. Inn. contigit. quæ est de arb. Et est hic ar. quòd spiritualis causa laico potest committi. 32. dist. §. verum.

k ¶*Iudicio.*] i. iuramẽto. vel etiam sortib. [b] quib. Dei voluntas ostenditur. 26. q. 2. §. 1. & c. fors. Vel Dei iudicio, i. ecclesiastico. 3. q. 5. quia suspecti. vers. i. veniat. 12. q. 1. futuram.

b sc. honestis, & hoc tenet Hug.

IVS ERGO. Hæc est sexta pars quęstionis, in qua probare intendit, q̃ omnes ecclesiæ cum rebus suis sint in episcopi potestate, nec decimæ sine eius licentia alibi possint dari, & quod episcopus debet illas dispẽsare secũdum Deum, prout sibi videbitur melius expedire. Io. de Fan.

CASVS. In c. s̃. quicumque. dictum est, vt antiquiores ecclesiæ ius suum non perdant p̃ prer nouas, quod verum est (sicut Gra. hic interpretatur) nisi auctoritate epi aliis ecclesiis fuerit assignatum: & ad hoc inducit seq. c. Et hoc intelligit Hug. de ecclesiis quæ tantum ad episcopum spectant. de aliis non potest sine consensu clericorum.

2 Burc. l. 3. c. 22. Iuo p. 3. c. 27.

†*al. subditis*

STatuimus.] CASVS. Statuitur in hoc c. q̃ si quis sua auctoritate decimas vel oblationes, quas debet populus dare, contenderit retinere, vel extra baptismalem ecclesiã prẽter cõscientiam episcopi, vel ei [o] cui huiusmodi officia sunt commissa, decimas dare voluerit: pœna pecuniaria & excõmunicatione puniatur. *Oblationes*, ĩ testamẽto relictas. Vel potest dici, quod oblationes debitæ sunt, & homines ad hoc compelluntur, vt ĩ. e. q. in canonibus.

3 Capit. l. 6. c. 285. & l. 7. c. 7.

4 Anſ. l. 5. c. 45.

l ¶*Oblationes.*] arg. q̃ excommunicari possunt laici, qui non dãt sacerdotibus oblationes (scilicet debitas) vt ĩ. de conse. di. 1. ỏm nis Christianus. quod Hug. intelligit etiam de gratuitis oblationibus, si clericus non habet vnde sustentetur. arg. extr. de simo. cum sit. argu. contra. 91. dist. clericus. 12. q. 2. charitatem.

5 in cõc. Ticinensi. c. 11.

6 Anſ. l. 5. c. 46.

m ¶*Baptismalem.*] "decimæ ergo soluendæ sunt baptismali b. ecclesiis, arg. s̃. e. de decimis. & ĩ. e. in sacris. quod verum est de prędialibus, sed personales debentur parochialibus ecclesiis, vt s̃. e. q. & dixi. s̃. e. quicumque. Item patet, quod episcopus potest auferre decimas vni ecclesiæ, & dare alteri, vt dixi s̃. e. ecclesiæ.

"Decimæ cui ecclesiæ sũt soluẽdæ

n ¶*Bannum.*] lx. solidorum, vt in Lombarda continetur. & sic semper intelligitur vbi non determinatur. "& est hic arg. pœnam pecuniam ab ecclesia posse infligi. 18. dist. quoniam. extr. de rap. in archiepiscopatu. ar. 23. q. 5. quid ergo. arg. contra extr. de pœn. licet [c]. Item arg. quod iudex potest aliquem contumacem excommunicare, & aliter punire, quod non est verum, vt ext. vt lit. non cont. quoniam. in fi.

"Ecclesia pt pœnam pecuniariã infligere.

c Vbi đ hoc. & 18. di. qm. ĩ fi. & 23. q. 5 si vos. & 94. dist. c. vlt.

CVM ADDIT. CASVS. Dictum est s̃. quòd præter conscientiam episcopi decimæ aliis dari non debent. Nunc vero à sensu contrario (vt dicit Grat.) datur intelligi, quod episcopo consentiente aliis dari possunt.

IN sacris.] CASVS. Conquesti sunt quidam archipresbyteri de quibusdam laicis, qui decimas ecclesiis baptismalibus subtrahẽtes

episco

Source : BIU Cujas

episcopi dispositione contempta dabant eas illis ecclesiis, quas ędificauerant in propriis prædiis, vel in feudis, vel aliis ecclesiis, & ideo prohibet Anastasius ne hoc decetero fiat.

a ¶*In beneficiis.*] i. feudo. Et est ar. ius patronatus cum feudo transire, nisi fuerit exceptum: vt ext. de iu. pat. ex litteris. ar. contra. ī. e. q. 7. nemini[a].

aEt illud verū est singulariter, sed cū vniuersi tate bene. emp. in modicis. secundùm Lau.

CVM AVTEM. Casvs. Dictum est ꝛ. in c. prox. ꝙ reprehendun tur qui contempta epi scopi dispositione decimas aliis ecclesiis tribuunt. Nūc vero à sensu contrario colligit Grat. ꝙ si eo dispo nēte hoc faciunt, irreprehensibiles inueniuntur.

IN *canonibus.*] Casvs. Hoc ca. diuiditur ī tres par. in 1. par. anathematizatur qui cumq; oblationes alterius ecclesiæ, quas vel accipere, vel alteri dare volunt, prēter conscientiam epi, vel alterius ad quem huiusmodi spectant officia: cū iniquum sit ab aliqb. vsurpari quod relictum est pro remedio animarum, & maxime à Christianis & principib. à quib. res ecclesiasticas conuenit custodiri. In 2. par. dicitur, quod quicumque res ecclesiæ sua auctoritate, vel auctoritate principis inuaserit: nisi commonitᵒ resipiscat, debet excō municari. In 3. par. ostendit hominem inobediētem excommunicandum. & hoc probat auctoritate Domini. Secunda pars incipit ibi, *Generaliter.* Tertia ibi, *Similiter & illi.* Et no. ꝙ in principio sūt verba Symmachi. Ibi, *Si quis oblationes:* sunt verba concilij: & caute considera, quæ sunt verba concilij legēdo. & loquitur istud c. de immunitate rerum ecclesiæ: sequens vero ca. de immunitate rerum clericorum.

1& in Aqsg. sub Pipino, c.26.

2Deusd.p.4 Ansl.l.5.c.44

3 C.7. Gangren. Capit. l.7.c.7.

4 in Gang. c.8. Bur.l.3. c.144.&145. Iuo par.3.c. 209. & 210. 12.q.2. indigne.

5Hoc etiam habes ꝛ. 96. dist.c.1.

b ¶*Maxime.*] quē quis tenetur defendere cōtra alios, multo fortiᵃ contra se. ff. si ser. ven. altius. 19. dis. nulli fas. ī. e. nulli episcoporū. extr. de nat. ex li. ven. c. vnico.

c ¶ *A principibus.*] qb. Christus ecclesiam commisit. 23.q.5. principes.

d ¶*Confiscare.*] secundum leges veteres bona damnatorum confiscabantur. hodie secus, vt C. de bo. dam. auth. bona. “ Res autem ecclesiæ non possunt confiscari, vt ꝛ. e. placet. ar. contra extr. de præsc. si diligenti.

“ Ecclesiæ res cōfiscari non pñt.

e ¶*Potentum.*] No. auctoritatem maioris in illicitis non excusare. 12.q.2. quicumque. & c. de rebᵒ. 11.q.3. si dominus. & ī. e. q. 7. decimas. 25.q.1. omne qđ.

6 Iuo p.3. c.148.

per ecclesiæ, de qua agitur, satisfactionem correxerit, perpetuo anathemate feriatur. Similiter & hi, qui res ecclesiæ, iussu, vel largitione principum, vel quorumdā potentum[e], aut quadam inuasione, aut tyrannica potestate retinuerint, & filiis, vel heredibus suis (vt à quibusdam iam factum audiuimᵒ) quasi hereditarias reliquerint, nisi cito[f] res Dei admoniti à pontifice agnita veritate reddiderint, perpetuo anathemate feriantur. Iniquum enim esse censemus, vt custodes potius chartarum[g], quā defensores rerum creditarum (vt prēceptum est) iudicemur. *& infra.* ¶Ferro enim abscindenda sunt vulnera, q̄ fomenta non sentiunt. ¶Similiter & illi extorres debent fieri ab ecclesia, qui sacerdotali admonitione non corriguntur, dicente Domino [Auferte malum ex vobis.] Vniuersa synodᵒ surgēs acclamauit. Vt ita fiat, rogamus. Dictum est octies. Ista seruenturᶜ precamur. Dictum est decies. Vt in perpetuum maneant, & vestra auctoritate firmentur. Dictum est duodecies. Exaudi Christe, Symmacho Papę vita. Dictum est duodecies.

A ¶ Oblationes ecclesiæ.] *In concilio ipso Gangrensi legitur,* si quis oblationes ecclesiæ extra ecclesiam accipere, &c.

B ¶Nisi se.] *Hæc vsque ad ver.* Similiter. *sunt addita ex Symmachi synodo.*

c ¶ Ista seruentur.] *Item hæc vsque ad versi.* Exaudi.

Idem in eadem synodo.

¶Eadem plectuntur pœna, qui ecclesię res, & bona episcoporum inuadunt. C. LVIII.

7 SImiliter & hoc ad omnium ecclesiarū notitiam vestra cū ctorum exhortatione, & iudicio censemus peruenire, & ab omnibus firmiter teneri, quia episcoporum res, ecclesiæ[h] non dubitātur esse, si in eorum facultatibus simili[i] fuerit crudelitate grassatum, peruasores rerū memoratarum, prædictæ canonum districtionis feriantur vindicta: vt qui moribus propriis, ac nulla conscientiæ castigatione corriguntur, saltem ecclesiasticæ, & canonicæ vindictæ perfodiantur aculeis.

Item ex libro primo capitulorum Caroli, & Ludouici Imperatorum, c. 83.

¶Res Ecclesiæ, principum auctoritate distribui non possunt. C. LIX.

8 QVia iuxta sanctorum patrū traditionem nouimus res ecclesiæ vota esse fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia

3 6.q.2. nullus. arg. contra. 63. dist. Salonitanæ. 14.q.5. dixit.

f ¶*Nisi cito.*] Primo tamen videtur citandus princeps cuius auctoritate res ecclesiastica tenetur, vt 12.q.2. de rebus. sed illud ob scāda lum principis. sed non est ita.

g ¶*Chartarum.*] i. librorum: quia episcopus nō debet semper libris insistere, vt 86. distin. fratrem.

h ¶*Ecclesiæ.*] quia episcopᵒ est in ipsa ecclesia, vt 7.q.1. scire. “ Ex hoc c. consueuit dici, quòd res clericorum eodem gaudent priuilegio quo res ecclesiæ. 12.q.2. ecclesiarū. & 87. di. eos. vnde videtur ꝙ æque committatur sacrilegium in rebus clericorum, sicut in rebᵒ ecclesiæ. Vel dic ꝙ sunt res ecclesiæ quo ad defensionem: quia ecclesia debet eas defendere[b] sicut suas. 12.q.2. de laicis. & 87. dist. eos. Vel dicūtur ecclesię quoad hoc: quia si damnificat ecclesiam episcopus, ecclesia habet recursum ad res suas, vt 12.q.4. quicumque. vn de dico quod omnes res clerici sunt obligatæ suæ ecclesiæ: sicut res mariti vxori, vt ext. de pig. ex litteris. & C. qui po. in pi. l. vlt. sicut & res tutoris pupillo. “ vnde qui minor est xxv. annis, non debet esse prælatus, cum res ipsius nō possint obligari ecclesiæ, vt C. de leg. tut. l. vlt. Nec obstant contraria hic signata. ꝛ. decima secunda, quæstio. 3. episcopus. & q. 2. sint manifestæ. vbi dicitur ꝙ aliæ sunt res ecclesiæ, aliæ episcopi: & hoc fateor: sed dicuntur esse ecclesiæ quoad ea quæ dixi 12.qu.5. si episcopus.

“ Ecclesię & clericorum bona eodē potiuntur priuilegio.

b Hoc intelige, vt ext. de vi. & hon. cle. c. fi. Arc.

“ Minor 25. an. cur non debeat esse prælatus, 7 Iuo p.3. c.148.

i ¶*Simili.*] quam præmisimus circa res ecclesiasticas.

QVia iuxta.] Casvs. Ludouicus & Carolus legem sanxerunt in perpetuum valituram, vt quia res ecclesiæ sunt vota fidelium, & pretia peccatorum, ac patrimonia pauperum, nulli liceat ea ab ecclesia remouere sub pœna excommunicationis.

8Deusd.p.5. Ansl.l.4.c.43

a ¶*Diui*

Source : BIU Cujas

a ¶ *Diuidendis.*]i. seperandis ab ecclesia. consueuit tamen hoc c. inducere ad probandum, quod res ecclesiarum non possunt diuidi per præbendas, vt dixi 12.q.1.c.vlt.

b ¶*Neque filiorum.*] arg. aliquem suo successori legem posse indicere, vt 12.q.2.non liceat.63.di.ego. ar.contra.2.q.5.mandastis.vbi de hoc[a].

a Contrario stãdũ est, & ideo caute hic dt Deo dispẽsante.

† *al.tamen vt*

CVM ERGO. Casvs. Dictum est ꝛ. ꝙ cum episcopi consensu oblationes vnius ecclesię aliis distribui possunt, vt innuitur à contrario sensu: sed Grat. nunc vult probare contrarium.

C *Onstitutum.*] Casvs. Episcopi res ecclesiarum auferebant: & ideo constitutum fuit in concilio Toletano, vt nihil de rebus earum præsumant auferre: tertiam tamẽ partem de ecclesiarũ obuentionib. consequantur: & si contra hoc fecerint, per concilium restaurentur conditoribus ecclesiarum, vel eorum heredibus super hoc appellantib.

c ¶*Auferre.*]nisi in casibus. 12.q.2.bonę rei. & 10.q.2.hoc ius. ext. de ec.ædi.ad audientiam.

d ¶*Tertiam.*] alibi dicitur, quòd quartam. 12.q.2.concesso. alibi, ꝙ medietatem. 10. q. 1. antiquos. sed loci consuetudo est obser

b De hoc sa uanda[b], vt dicit Gratis no.10.q. in seq.§. & 10.q.3.ca-1.de his. ibi thedraticum. Vel dic, videas. Arc. diuersitas temporum soluit contrarium. 2. q.1.si peccauerit.

e ¶ *Quòd si amplius.*] & si fecerint, quasi cõcussores sunt in quadruplum puniẽdi. ar. 13.dist. quoniam quidem. 24. q.1. militare. C.de assess.l.3.

f ¶ *Conditoribus.*]i. patronis, qui possunt male alienata repete re. vt j.e.q.7.filiis. immo quilibet de populo hic admittitur. 12.

" Patronus laic°, an possit clericũ d dilapidõne criminaliter accusare. qu.2.non liceat. "Sed nũquid patronus laicus potest criminaliter clericum accusare de dilapidatione, cum suam iniuriam persequatur? ar. quòd sic. j.q.7. filiis. & arg. 22.di.illud. Nam ipsorum interest, vt j.e.q. 7. quicumque. Simili ratione videtur quod quilibet d populo: qa publice interest ne res ecclesiæ male tractentur, vt 2.q.1.prohibentur. in fi. sed tamen secus est, vt notaui 2. q.7. in summa. & cap. præsumunt. Et est arg. ad hoc 28. dist. consulendum.

g ¶*Propinquis.*]ius enim patronatus trãsit ad filios, vt j.ead.qu. 7. filiis. etiam quamuis heredes non sint: ar.ff.de iu. pat.filij. ff. de relig. quod pater. & ad heredes extra-

pauperum, cuique non solum habita conseruare, verũ etiam multa, Deo opitulante, conferre optamus. Vt † autem ab ecclesiasticis[A] de diuidendis[B] [a] rebus ecclesiæ suspicionem dudum conceptam amoueremus, statuimus, vt neque nostris, neque filiorum[b], & Deo dispensante, successorum nostrorum temporibus, qui nostram, vel progenitorum nostrorum voluntatem, vel exemplum imitari voluerint, vllam penitus diuisionẽ, aut iacturam patiatur.

A ¶ Ecclesiasticis.] *Sequebatur*, officiis, *quæ vox neque in vetustis, neque in ipso capitulari est. Refertur enim ad homines, non ad officia.*

B ¶Diuidendis.] *In capitulari impresso legitur*, non diuidendis. *In capitulis autem manuscriptis, quæ ab episcopis prouinciarum Rhemensis, ac Rhothomagensis Ludouico regi missa fuerunt hæc habentur ad hunc locum pertinentia.* Quia vero Carolus princeps Pipini regis pater, qui prim° inter omnes Francorum reges, ac principes, res ecclesiarum ab eis separauit, atque diuisit, pro hoc solo maxime est ęternaliter perditus. Nam S.Eucherius Aurelianẽsis episcopus, qui in monasterio S. Trudonis requiescit, in oratione positus, ad alterum sæculum raptus, & inter cetera, quæ Domino sibi ostendente conspexit, vidit illum in inferno inferiori torqueri. Cui interrogãti ab Angelo eius ductore responsum est, quia sanctorum iudicatione, qui in futuro iudicio cum Domino iudicabunt, quorumcumque res abstulit, & diuisit, ante illud iudicium anima & corpore sempiternis pœnis est deputatus, & recepit simul cũ peccatis suis pœnas propter peccata omnium, qui res suas & facultates in honore & amore Domini ad sanctorum loca in luminaribus diuini cultus, & alimoniis seruorũ Christi, ac pauperum pro animarum suarum redemptione tradiderant. Qui in se reuersus S. Bonifacium, & Fuldradum abbatem monasterij S.Dionysij, & summum capellanum regis Pipini ad se vocauit, eisque talia dicens in signum dedit, vt ad sepulchrum illius irẽt, & si corpus eius ibidem non reperissent, ea quæ dicebat, vera esse concrederet. Ipsi autem pergẽtes ad prædictum monasterium, vbi corpus ipsius Caroli humatum fuerat, sepulchrumque ipsius aperientes, visus est subito exiisse Draco, & totum illud sepulchrum interius inuentum est denigratum, ac si fuisset exustum. Nos autem illos vidimus, qui vsque ad nostram ętatem durauerunt, qui huic rei interfuerunt, & nobis viua voce veraciter sunt testati, quæ audierunt, atque viderunt. Quod cognoscens filius eius Pipinus synodum apud Liptinas congregari fecit, cui præfuit cum S.Bonifacio legatus Apostolicæ sedis Gregorius nomine. Nam & synodum ipsam habemus, & quantumcumque de rebus ecclesiasticis, quas pater suus abstulerat, potuit, ecclesiis reddere procurauit. Et quoniam res ecclesiis, ã quibus ablatæ erant, restituere propter concertationem, quam cum VVaifaro Aquitanorum principe habebat, nõ præualuit, precarias fieri ab episcopis exinde petiit, & nonas, ac decimas ad restaurationes terrarum, & de vnaquaque casata duodecim denarios ad ecclesiam vnde res erant beneficiatæ (sicut in libro capitulorum regum habetur) dari constituit, vsque dum ipsæ res ad ecclesiam reuenirent. Vnde & Dominus Carolus Imperator adhuc in regio nomine constitutus edictum fecit, vt

neos, vt j.q.7.si plures. ff.de ope.lib. fabriles. & arg. contra. ff. eod.si operarum. & C.eo.liberti.Ioan.

P *Ossessiones.*] Casvs. Episcopi alienabant possessiones ecclesiarum, quas quis dederat in vita, vel in morte reliquerat. sed Papa Symmachus prohibuit, vt hoc nullo modo fiat nisi in tribus casibus, scilicet clericis bene meritis, vel monasteriis religionis intuitu, vel peregrinis si largiri necessitas suaserit: & hoc faciant non perpetuo, sed ad tempus.

h ¶*No perpetuo.*] hoc verbũ, perpetuo, spectat tantum ad clericos, secundum quod exponit Grat. j.ea.§. sed illud. Sed hæc veritas est, quòd monasteriis & piis locis potest dari aliquid perpetuo, vt j.e.q.2.visis. & 12.q.2.si quos. & c. ecclesiasticis. Si autem simpliciter datur aliquid personæ intelligo personaliter esse datum. ꝛ. 10. qu.2. hoc ius. si ecclesiæ datur, intelligo donationem esse perpetuam, vt j.ead.c.vlt.extr.de instit. cum venissent. nam cum res intelligatur data vsque ad mortem hominis, & ecclesia nõ possit mori. 12.q.2. liberti. semper intelligitur perpetuo esse datum quod ecclesiæ datur. " Sed " vsusfructꝰ si quis dederit ecclesię ecclesiæ relicꝰ tus durat non proprietatem: in cẽtũ annis. hoc casu vtitur ecclesia re illa vsq; ad centum annos: quia hæc ætas longæui hominis est. ff. de vsufru. an vlufructus. & C. de sacrosc. eccle. l. vt inter. Sed numquid episcopus sine canonicis tẽporalem donationẽ facere potest? Dico quod sic: quia tantum perpetuæ concessiones spectant ad alienationem, vt extra de his quæ fi. à præl. sine consensu c.tua[c]. 12.q. 2.bonæ. secus fit in concessionibus ecclesiarum: quæ licet temporales sint, tamen solus non concedet, nisi hoc habuerit ex cõsuetudine, vt extra de his quæ fiunt à præla. ea noscitur. argu. tamen contra. decimasecunda, quæstione 1. episcopus. vbi nec fructus potest episcopus dare sine conscientia cleri sui. Ioan.

SED ILLVD. Casvs. Quia supra in capitu. constitutum. facta est mentio de tertia quam episcopus debet percipere de rebus ecclesiarum. ideo idem nunc ostendit & de quarta: scilicet, vt episcopi prę ter tertiam vel quartam secundum diuersas consuetudines nihil auferre prę sumant.

nec ipse, nec filij eius, neque successores, huiusmodi res agere attentarent. Quod manu sua firmauit, cui plenitudinem habemus, & de quo capitulum excerptum in libro capitulorum eius, quicumque librum illum habet, & legere voluerit, inuenire valebit. Hanc etiam relationem & in scripturis habemus, & quidam nostrum etiam viua voce Dominum Ludouicum Imperatorem patrem vestrum referre audiuimus. *Huius historiæ mentio etiam est in vita* B.*Eucherij episcopi Aurelianensis, &* B.*Rhigoberti archiepiscopi Rhemensis. Qualis vero esset huiusmodi ecclesiasticorum bonorum diuisio, quam Carolus Martellus induxit, Pipinus autem & Carolus Imperator prohibuerunt, eodem libro primo capitularium ante capitulum istud* 83.*sic exponitur.* Tempore Hadriani Papę, & Caroli magni Imperatoris, quãdo Paulinus episcopus tenuit vices Apostolicæ sedis, in Aquis fuit factum istud capitulum propter hoc, quia laici homines solebant diuidere episcopalia, & monasteria ad illorum opus: & non remansisset vlli episcopo, nec abbati, nec abbatissæ, nisi tantum, vt velut canonici, & monachi viuerent.

Cum ergo præter conscientiam episcopi, vel eius, cui officia huiusmodi commissa sunt, quilibet prohibetur oblationes ecclesiæ distribuere, liquido apparet, quòd cum episcopi consensu, quibuslibet ecclesiis possint distribui.

Huic interpretationi videtur contraire auctoritas illa Toletani concilij 4.c.32.

¶ Nihil de iure suæ diœcesis episcopi præsumant auferre. C. LX.

[1] COnstitutum est à præsenti concilio episcopos diœceses suas ita regere, vt nihil ex earum iure præsumãt auferre[c]: sed iuxta priorum auctoritatem conciliorum tam de oblationibus, quàm de tributis †, ac frugibus tertiam [d] consequantur. Quòd si amplius [e] quidpiã ab eis præsumptum extiterit per concilium restauretur: appellantibus aut ipsis conditoribus [f], aut certe propinquis [g] eorum, si iam illi à sæculo discesserunt.

Item Symmachus Papa ad Cæsarium fratrem, c. 1.

¶Possessiones ecclesiæ derelictas nulli sit alienandi licentia. C. LXI.

[2] POssessiones, quas vnusquisque ecclesiæ proprio dedit, aut reliquit arbitrio, alienari quibuslibet titulis, atque distractionibus, vel sub quocumque argumẽto non patimur: nisi forte aut clericis bonorum † meritorum, aut monasteriis religionis intuitu, aut certe peregrinis, si necessitas largiri suaserit: sic tamen, vt hæc ipsa non perpetuo [h], sed temporaliter perfruantur.

Sed illud Toletani concilij ita intelligendum est, vt episcopi præter quartam, vel tertiam, qui secundum locorum diuersitates eis debetur, nihil contingant.

Vnde in concilio Leonis Papæ IIII.c.26. statutum est.

c Ad idẽ extra lib.6. de reb.ec. non al. dudum. vbi de hoc.

2 Pol.l.3.tit. 12. Anf.l.5. c.47.

† *al. honorum meritis*

† *al. decimis tributis*

1 Burc.l.3.c. 203. Iuo p.3 c.255.

Source : BIU Cujas

NVlli epiſcoporum.] Casvs. Quidam epiſcopi vltra quam eis canone permittebatur clericos ſibi ſubiectos multis angariis fatigabãt exactiones plurimas faciendo in eos: & ideo ſtatuit Leo, vt hoc decetero nõ faciant: ſed proprias oues alant tamquam boni paſtores. & hoc probat auctoritate Domini, qui nos docuit paſcere & docere.

a ¶*Statuta.*]ſi ergo epiſcopus aliquid exigit à ſubdito ſuo, negari poteſt ei, niſi oſtendat hoc à canone ei conceſſum eſſe, vt 18.q.2.hoc tantum. & 9.q.3.conqueſtus[a].

1 Pol.l.4.tit. 21. Anſ.l.6. c.166.

a Et arg.10. q.3. quia cognouimus. vbi de hoc. & extra de pœ. ĩ qbus. in glo. permiſſum,&c.

b ¶ *Neceßitatibus.*] à pauperib. enim nihil petet, vtr.q.2.placuit. "ſic dicit lex, ꝙ ſi patria tenuis eſt, potius eſt iuuanda quã ſpolianda, vt C.noua vectig.inſt.non poſſ.l.1.

† in vulgatis erat [*ſuppoſita*]

" Patria, ſi tenuis ſit, potius iuuanda, quã ſpolianda.

† *al. perſpiciat*

† *al. exactionibus*

† *al. Catinenſi*

AD hoclocorum.] Casvs. Leo epiſcopus de reditib. vel oblationibus eccleſię integrã quartã canonicis ſuis non diſtribuebat. & ideo Greg. præcepit, vt illã quartam ſine diminutiõe prout ſibi viſum fuerit cũ diſcretione inter canonicos diſtribuat: qa ad hoc ſunt ordinati gradus locorũ & diſtincti, ne plati opprimant iniuſte ſubiectos: nec ſubiecti cõtra prælatos ſup biant effrænate.

2 Anſel.l.5. c.67.

c ¶*Ad hoc.*]ſi.C.de Iudæ.nullus.

d ¶*Et iudicia.*]ſ.89.di. ad hoc.

"Quattuor portiones ñ ſolũ de decimis fiũt, ſed ĕt de pẽſionib⁹ & aliis reditibus.

e ¶*Vel quolibet.*] "ergo nõ ſolum de decimis & oblationib. fiãt quattuor portiones, ſed etiam de penſionib. & aliis reditib. 12. q.2.quattuor.

f ¶*Viſum.*]ergo epiſcopus pro arbitrio ſuo poteſt bona eccleſiæ diuidere. 12.q.2. Vultranę. ĩ.e.q.7. decimas. contra. Sed ibi ſoluitur, hoc cap. loquitur quando bona nõ ſunt ſeparata: aliàs contra. 12.q.1.§.vlt. quod potius concordat.

3 Anſ.l.6.c. 167. Pol.l.4. tit.21. Act.20.

PRædicator.] Casvs. Quidam epi turpis lucri gratia à ſubiectis ſuis iniuſte pecuniam exigebant: ſed ſexta ſynod⁹ oſtẽdit, ꝙ hoc facere non debent: quia non debent res ſubditorum iniuſte deſiderare: ſed potius illos alere. Et hoc probat tribus auctoritatibus, ſcilicet duabus Pauli, & tertia Petri.

† *al. plenitudini* πληρώματι

g ¶ *Prædicator.*] Probat ſexta ſynodus auctoritate Petri & Pauli, ꝙ "prælatus à ſubditis non debet exigere aurum vel argentum: ſed potius eos erudire. nam beatius eſt dare quàm accipere. ext. de celeb. miſſ. cum Marthæ.

"Prelatus à ſubditis aurũ vel argẽtũ ñ exigat.

h ¶ *Diuinus.*] quandoque ponitur in mala ſignificatione, vt 1.qu.1. numquam.

i ¶*Immo vero.*]ſi iudex dicit, condemno te: immo abſoluo te: vltimo verbo ſtandum eſt[b]. de pœn. diſt.2.ſi enim.

b Ar.ad hoc ff.de ma.te. Stichus. ff.đ hær.inſtit. ſi ita ſcriptũ.

k ¶*Multitudini.*]Arg.quod vbi præcipitur, ad omnes extenditur. 61. diſt. miramur. 38. diſt. ignorantia. & ſ. diſt. 5. ad eius vero.

l ¶*Aurum.*]verba Pauli.

m ¶*Exiſtimans.*]Verba ſynodi: immo verba fuerunt Domini, vt ext. de cele. miſſ. cum Marthæ.

n ¶*Ait enim.*]in ſecunda epiſtola ad Corinthios.

o ¶*Theſaurizare.*]ſuperficialis eſt iſta argumẽtatio, quia & filij theſaurizant parentibus: quia parentes ſuccedunt eis ſi quid habent, vt ſ.3.q.4.hi q. & j.35.q.8.hæc ſalubriter. Non eſt ſuperficialis: quia non ſuccedunt parentes filiis niſi in defectu aliorum.

p ¶*Parentibus.*]etiam ſpiritualib. & reſpexit Apoſtolus naturam & votum parentum, " prout voto parentum hereditas filiis debetur, ſed filiorum hereditas ſola pietatis cauſa parẽtib. debetur, vt ff.vn. lib. ſcripto herede. §. vlt. & ff.de inof.teſta. nam & ſi, iuxta illud: Ordine turbato ſuccedis Bulgare nato. Item dicit lex, ꝙ omnia quæ noſtra ſunt, ex voto filiis param⁹, vt ff.de bo.lib.l.pe.1. reſp. & hereditas parentum quaſi debita obuenit nobis, vt ff. pro ſo.l. & quia. & filij pene ad propria bona veniunt. ff. de ſuc. edic. l.1.§.pe. Et dicit Imperator, cogitare debent parentes, ꝙ & ipſi fuerunt filij, & ea quæ à ſuis parentib. ſperabant, ſuis filiis facere debẽt. in auth. vt cum de ap. cog. §. conſiderare. col.8.

"Hereditas parẽtum debetur filiis.

†*exiſtimantes*] orig. in ſcriptura ãt citatur tãq; ſnia Dñi.

Pſal.140.

1.Cor.6. 2.Cor.12.

1.Pet.5.

q ¶*Non coacte.*] id eſt pro lucro terreno.

ILLVD AVTEM. Casvs. Iſte §. reſpicit illud c. poſſeſſiones. & dicit ꝙ illud verbum, temporaliter perfruatur, nõ refertur ad monachos, qui perpetuo poſſeſſiones illas poterant poſſidere, ſed refertur tantũ ad clericos pauperes. Poſtea probat, quod graue peccatum eſt decimas & primitias & oblationes non reddere. & ad hoc inducit ſequentia c.

r ¶*Capituli.*] ſ.e. poſſeſſiones.

QVAM VERO. Hæc eſt 7. pars q. in qua probat magiſter, ꝙ decimæ ſunt dandę clericis pro labore ſuo: & qui eas non dat, peccat mortaliter, clerici autem debent eas diuidere iuſto modo cũ pauperibus & religioſis & hoſpitibus, & hoc probat per 4. ca. Ioan. de Fan.

REuertimini.] Casvs. Caſum hũc ſic attende. Iudæi decimas ſacerdotibus & leuitis non tribuebant, propter quod penuria & ſterilitate ſunt puniti. nam in pœnam eorum cataractæ cęli claulæ ſũt, nec pluuias effundebant, & locuſtæ, brucus, & ærugo labores ſuos deuaſtabant. Hortatur itaque Malachias propheta Iudæos vt reuertantur ad dominũ, quia ſi ſoluant decimas & primitias, cataractæ cæli aperientur, & vſque ad abundantiam benedictio ſuper eos effundetur. Procedit ergo Hiero. hoc ordine in hoc c. Primo ponit verba Malachiæ prophetæ, vſque ad locum illum, verbum effuſionis. verba tamen interponuntur quæ ſunt Hieronymi, ſcilicet nunc ſequamur ordinem prophetæ. deinde exponit verba prophetæ ſecundum litteram, vſque ad illud verbum: Si quis doctus. exinde ea mortaliter exponit vſque ad finem c. & ita ſi velles caſum breuiter ponere, incipies ibi, *Procedit ergo.* Hieronymus.

Mal.3.

s ¶*Reuertimini.*] in prima parte ponit Hiero. verba prophetæ vſq; ad illud verbũ effuſionis. In 2.part. exponit ea ad litteram vſque ad illud, ſi quis doctus. Abinde myſtice ſiue moraliter.

t ¶*Reuertemur.*]quaſi dicant, non diſceſſimus. immo in hoc receſſiſtis, quia conflixiſtis me: hac tamen conditione, ſi homo affligit, id eſt, poteſt affligere Deum, & ideo dicit c. ſi affligeret, "quia naturę Dei nihil nocere poteſt. 11.q.3. ſecundum catholicam. quia impoſſibilis

"Deo nihil nocet.

¶ A clericis, & piis locis vltra ſtatuta patrum aliquid epiſcopus non exigat. C. LXII.

NVlli epiſcoporum liceat à ſubiecto ſacerdote, vel alio quolibet clerico, & piis locis dationes vltra ſtatuta[a] patrum exigere, aut ſuper†poſita in angariis inferre. Sed cum optimus ſit perſpector, ita proſpiciat†, vt vniuerſæ ſibi oues cõmiſſæ à ſe maxime alantur, atque in neceſſitatibus[b] adiuuentur, non illicitis exactionibus† opprimantur. quia Domin⁹ paſcere, & docere nos docuit, & omnibus miniſtrare, non terrenis lucris, vel auaritiis delectari.

Item Gregorius Leoni epiſcopo Catanenſium†, lib.7 epiſt.8.

¶De reditibus eccleſiæ quarta pars clericis eſt diſtribuenda. C. LXIII.

AD hoc[c] locorum gradus rationis ordo diſtinxit, & iudicia[d] eſſe conſtituit, vt nec prę poſiti in opprimendos ſe fruſtra valeant occupare ſubiectos, nec ſubiectis iterum contra ſuos præpoſitos effrẽnata ſit reſultandi licentia. *& infra.* ¶Volumus igitur, vt quidquid eccleſiæ tuæ ex reditu, vel quolibet[e] alio titulo fortaſſis acceſſerit, quartam exinde portionem ſine diminutione aliqua debeas ſegregare, atq; eam ſecundum Dei timorem presbyteris, diaconis, ac clero (vt tibi viſum[f] fuerit) diſcrete diuidere.

Item ex ſeptima ſynodo, c.4.

¶Epiſcopus turpis lucri gratia nihil à monachis, vel clericis ſuis exigere debet. C. LXIIII.

PRędicator[g] veritatis Paulus diuinus[h] Apoſtolus, ac ſi canonem ponens Epheſiorum preſbyteris, immo vero[i] & omni ſacratæ multitudini†[k] ita fiducialiter perhibuit. [Argentum, & aurum[l], aut veſtem nullius concupiui. Omnia oſtendi vobis quoniam ſic laborantes oportet ſuſcipere infirmos, beatius exiſtimans † [m] dare, quàm accipere.] Propter quod & nos edocti ab eo definimus epiſcopum nullatenus turpis lucri gratia excogitare[A] ad excuſandas excuſationes in peccatis expetere aurum, vel argentum, aut aliam ſpeciem ab epiſcopis, vel clericis, vel monachis, qui ſub ipſo ſunt. Ait enim[n] Apoſtolus [Iniqui regnum Dei non poſſidebunt, nec debent filij theſaurizare[o] parentibus P., ſed parentes filiis.] *& infra.* Præcepit enim & Petrus Apoſtolorũ ſummus [Paſcite, qui vobis eſt, gregem Dei, non coacte[q], ſed ſponte ſecundum Deum, non turpis lucri gratia, ſed voluntarie: neque vt dominantes in cleris, ſed forma facti gregis. Et cum apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſcibilem glorię coronam.]

¶*Caput hoc antea citabatur ex ſexta ſynodo. Eſt autem in ſeptima ex Verſione Anaſtaſij, ex qua nonnulla hic ſunt addita, dempta, emendata.*

A ¶Excogitare.]*Verba græca,* ἐπίσημον μὴ ὅλως ἀσχοκερδῶς ἐπινοῆσθαι ἐπίσκοπον προφασιζόμενον προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις ἀπαιτῶν χρυσὸν. *ſic clarius verterentur,* ſtatuimus ne vllo modo turpis lucri gratia in mentem veniat epiſcopo excuſanti excuſationes in peccatis poſcere aurum, &c.

Illud autem, quod in fine capituli[r] Symmachi ponitur [Hæc ipſa non perpetuo, ſed temporaliter perfruantur.] ad perſonales tantum poſſeſſiones, clericorum videlicet & pauperum, non ad monaſteriales referendum eſt.

7 Quàm vero ſit graue apud Deum decimas, & oblationes, ac primitias ſacerdotibus non ſoluere, auctoritate Hieronymi, & Auguſtini apparet.

Ait namque Hieronymus in comment. ad c.3. Malachiæ.

¶Reus apud Deum habetur, qui decimas ſacerdotibus non ſoluerit. C. LXV.

REuertimini[s] ad me, & reuertar ad vos, dicit Dominus exercituum, & dixiſtis, in quo reuertemur[t]? Si affliget homo Deum, quia vos configitis me: &

bilis est.22.q.4.incommutabilis.

à Arg.extra de prob. licet.in fi.

a ¶*In decimis.*]no. Deum dici affligi,cum eius subditi affliguntur.[a] fi.2.q.5.habet hoc proprium.& 3.q.1.nulli.in fi.

a ¶*In decimis.*] scilicet non solutis.

b ¶ *Gens tota.*] id est ex toto gentiliter viuentes: vel alias quilibet de populo.

c ¶*Supplantatis.*] arg. contra.j.de conse.di. 2. panē. sed intellige quantū in vobis est.[b]

b Ad hoc ꝫ. 1.qu.1.quod quidā.iuxta fi. & c.multi.circa fi.

ii.q.3.inter verba.Vel ita defraudant subtrahendo ista pauperib.

d ¶ *Annus expletus est.*] " non tamē finis anni spectandus est, vt tunc decimæ præstentur, sed præstādæ sunt cum fructuscolliguntur. extr.de deci. cum homines. immo si ager bis ī anno det fructus, toties dandæ sunt decimæ, vt extra e.ex parte.2. hic ergo suggillauit eos,qui tā tarde dederūt. In personalib. tamen decimis posset dici, ꝙ in fine dandæ sunt propter lucra minima. Inconueniens enim esset ꝙ scriptor vel aliquis negotiator singulis diebus deberet decimam partem lucri dare ecclesiæ.arg. ad hoc tale quale.ext. de pig. ex litteris.ibi, propter possessionū minutias.& quia talis solutio incommoditatem haberet, vt ff.fa. erc.plane.idem dicēdum de caseo & lacte.Io.

" Decimæ quo tēpore sunt dandę.

†*al.primitiuis*

†*al.horrea mea*

e ¶*Perdidistis.*]ar.aliquem debere puniri in eo in quo deliquit. 12.q.2. ꝙ & humanis. &qui negat,ꝙ debet, negari ei debet quod sibi debetur. extra de vsur.quia frustra. C.đ fideic. lib. l. si quis in suo.95.dist.esto.

f¶*In horrea.*]ar.ꝙ ipsi rustici. debent deferre in horrea decimas ad ipsas ecclesias, ar. j.qu.7.decimas. C.de anno.& trib.l.pro locis.lib.10. non ergo à clericis vel eorū nuntiis sunt colligendæ in agris.

g ¶*Ad abundantiam.*] j.q.7.maiores.

h ¶*Verbum.*]hęc sunt verba Hieronymi.

" Effusio duo notat.

i ¶*Ostendit.*]" hic, & C.de inoffi. dona. l.2. Quandoq; etiam notat vitiū.41.dist.sępe.

"ærugo.

k ¶*Aut ærugo.*]"ærugo est ros, qui cadit super teneras spicas, & propter hoc sole veniente marcescunt." Eruca est vermis, qui ibi nascitur, ff.locat.ex conducto.

"Eruca.

l ¶*Ex ira Dei.*]homo enim propter peccata sua affligitur,vt 7.qu.1. scisciatis.56. dist.si gens.j.23.q.4.si quos.

m ¶*Suas.*]si ergo suæ sunt,rei vendicatio intentabitur pro eis.C.de sacrosan.eccl.vt inter.

n ¶*Interpretari.*]idest,mortaliter exponere.

o ¶ *A quibus.*] argu.quòd discipuli debent referre gratias magistro non tantum verbis,sed etiam rebus,vt 99.dist.ecce.

p ¶*Vendicauerit.*]idest,sibi adscripserit.

q ¶*Cataractæ.*]idest,fenestræ.

r ¶*Nubibus.*]idest,prædicatoribus.

s ¶ *Imbrem.*] gratiæ,& scientiæ,quæ in eo augebitur.de pœ.dist.3. si sermo.Io.

Decimæ.] Casvs.Hoc c.diuiditur in duas par.In prima par.docet Aug.decimas esse tribuendas de malitia,negotio, & artificio,& sine tarditate:& ostendit ex hoc triplicem sequi commoditatem.s.abundantiam fructuum, corporis sanitatem, & præmij cælestis retributionem,quas si quis non dederit,ad decimam partē reuocabitur,& quod Christus non accipit,impius miles vsurpabit. In 2.parte dicitur,ꝙ decimæ ex debito requirantur, & qui eas non dederit, tot homicidiorum in die iudicij reus apparebit, quot pauperes in locis illis fame perierunt: quorum pœnam si vult euitare,decimam reddat, & de nouem partibus faciat eleemosynam.Sequēs c.patet.

dixistis,in quo configimus te? In decimis [a],& primitiis.In penuria vos maledicti estis:& me configitis gens tota [b].] Nunc sequamur ordinem prophetiæ. [Quia mihi non reddidistis decimas, & primitias,idcirco infame,& penuria maledicti estis:& vos me supplantatis [c], siue fraudatis, atque priuatis gens tota.] Pro gente, quæ in hebraico scribitur, בזרי annū. lxx.transtulerūt, ἔτος, pro ἔθνος,&est sensus.Ecce annus expletus est [d], & nihil in meos thesauros, sed in vestra horrea comportastis:&pro decimis, & primitiis†, quæ parua erant,si à vobis darentur, vbertatem possessionum vestrarum, & omnem frugum abundantiam perdidistis [e].Vt autem sciatis me hoc irascente perfectum, quia fraudastis me parte mea, hortor vos,atque commoneo, vt inferatis decimas in horrea† [f], hoc est in thesauros templi: & habeant sacerdotes,atque leuitæ,qui mihi ministrant, cibos:& probate me, si non tantas pluuias effudero, vt cataractæ cæli apertę esse credantur: [Et effundam vobis benedictionem vsque ad abundātiam [g].] Verbum [h] effusionis,nomen largitatis ostendit [i]. Sed fieri potest, vt agros irrigantibus pluuiis sit quidem fertilitas, verum aut locusta,aut brucus,aut ærugo [k],aut eruca destruant, & labores hominum pereant. Propterea iungit, & dicit. [Et increpabo pro vobis deuorantem.]locustam videlicet, & reliqua,quæ diximus: [Et non corrumpet fructum terræ vestrę. *& infra.* ¶Si quando fames, & penuria, & rerum omnium egestas opprimunt mundum, sciamus hoc ex Dei [l] ira descendere: qui in pauperibus si non accipiant eleemosynam,fraudari se loquitur: & suas [m] possessiones possumus decimas, & primitias interpretari [n]. ¶Si quis doctus, & eruditus legem Dei, potest ceteros erudire, non debet suæ assignare prudētiæ,ingenioque,quod possidet: sed gratias agat primum Deo,qui cuncta largitur:deinde sacerdotibus eius, ac magistris,à quibus [o] doctus est.Si enim non egerit gratias, sed sibi scientiam vendicauerit [p], in penuria maledicetur. Quòd si intelligens largitorem Deum, & agens his gratias, per quos à Deo eruditus est, humilia uerit se,& in horreum Dei intulerit cibos,hoc est,scripturæ sanctę alimenta in ecclesia populis ministrauerit,statim aperientur super eum cataractæ ¶ cæli, & effundetur pluuia spiritalis: & mandabit Deus nubibus [r] suis, vt pluant super eum imbrem [s]:& abundantia rerum omnium perfruetur.

A ¶Pro gente.] *Hæc vsque ad versi.*Ecce annus,*addita sunt ex* B. *Hieronymo ad sententiæ integritatem.*

s ¶ Et suas.] *In originali sic legitur,* fraudari se loquitur, & sua portione priuari. Possumus decimas,& primitias & sic interpretari.*Sed ob glossam non est mutatum.*A*lia vero quædam emendata sunt.*

*Item Augustinus serm.*219.*de tempore.*

¶Quòd decimæ sacerdotibus sunt tradendæ. C. LXVI.

[1] Anſel. l. 5. c.34.Pol.l.3. tit.11.

[t]Decimæ tributa[t] sunt egentium animarum. Quòd si decimas dederis,non solum abundantiam fructuum recipies, sed etiam sanitatem corporis, & animæ consequeris.Non igitur Dominus Deus prȩmium [u] postulat, sed honorem. Deus enim noster, qui dignatus est totum dare, decimam à nobis dignatus est recipere, non sibi, sed nobis sine dubio profuturam:sed si tardius dare peccatum est,quanto peius est non dedisse? De militia [x], de negotio [y], de artificio redde decimas. Cum enim decimas dando & terrena, & cælestia possis præ-

t ¶*Tributa.*]"i.debita animabus egentib. diuina gratia. Vel melius dicas, quòd dantur egentib. clericis: non tamen ideo minus dandę sunt etsi diuites sunt. non enim intuitu personarum dantur ecclesiis.si ergo decimæ sunt tributa, ergo non possunt præscribi, vt 1.qu.3.§. porro.& C.de prescr. xxx.annor.competit. quod falsum est extr. de præscr. de quarta. Item si sunt tributa: ergo compensatio in eis non admittitur. C.de compen.l.3.Præterea si sunt tributa, ergo si quis appellat vt eas retineat, non auditur, vt 2.q.6.quoties fiscalis. & est expressum extr.de deci. tua.in fi.

" Decimæ sunt tributa egentium.

c Secūdùm hoc accipimus egētiū aiarū, vt sonat ad hoc ꝫ.e.q ī canonib[o].Vel dic egētiū aiarū, s. filiorū Leui,q partē pos.cū ceteris ñ acceperūt. nam clerici sunt de numero pauperū, vt 23.q.7.quod autē.ꝫ.1.q.2 sacerdos. Arc.

y ¶ *Negotio.*] dummodo licita sit negotiatio,vt extr.e.ex transmissa. "& tamen vix aliqua negotiatio sine peccato potest exerceri, vt de pœ.dist. 5.qualitas. dicitur tamen licita quo ad laicos in quibusdam rebus, vt 88.dist. fornicari. " Sed numquid de illicite acquisitis debeant dare decimas, not.14.qæstio.5.*in prin.*Sed numquid de furto vel latrocinio dandæ sunt decimæ? Dicunt quidam quòd sic, ne apud eos ita remaneant. argu.ad hoc vigesimasecunda,quæstio.prima.considera. alij negāt,ne ecclesia videatur approbare delictum. Sed dico,quòd à fure vel à raptore bene petitur decima, non ratione negationis suæ, cum illa sit reprobata:sed quia inuenitur in possessione, quia decima sequitur quemlibet possessorem siue Iudæum siue excommunicatum,vt ext.de deci.de terris.ext.de vsu.quanto.ext.de sen. excom.si vero.alioquin esset prædo melioris cōditionis,quàm bonæ fidei possessor:quòd esse non debet,vt ff.de pet.he.si à domino. §.vlt." Item numquid Iudæi personales decimas dabunt? Videtur quòd sic.vt ext.de vsu.quanto. circa fi.de deci.ad audientiam. quia dicitur ibi quòd de omnib.prouentib.dabunt:quòd concedo.Tan. tamen & B.narrant contrarium per decr.illam, ext.eo.ti.de terris. & per decr.ext.de vsu.quanto.quod concedo. Item ex omnib.quæ ex lucratiua causa habentur,dabuntur decimæ,vt de donatione ex legato, vel si extraneus instituitur in testamento. aliud est si quis ab in

" Negotiatio vix potest esse sine peccato.

" Decimæ an sint de illicite acquisitis dandæ.

" Iudæi tēnt ad decimas personales.

Source : BIU Cujas

ab inteſtato ſuccedit, qa tali debita eſt hereditas iure naturæ:vnde potius debitum eſt quam lucrum, vt ff.vnde lib.ſcripto.§.vl.idē dico per quaſcumq; manus ambulauerit, ꝙ quilibet teneatur ad decimam de lucro ſuo [a]. Sed "numqd doctor de collecta, vel aduocatus de patrocinio, vel mercenarius de eo quod meretur, dabit decimā: nō videtur, cum illud non ſit lucrū, ſed debitum. Credo tamen qđ ſic: qa ſcriptū eſt: Honorabis dñm Deum tuum de tuis iuſtis laborib. vt 1.q.1. non eſt putāda. Item quia hic dicitur, de omni artificio dandæ ſunt decimæ, vt ext. eo. non eſt in poteſtate.

a Alij cōtra. & melius ſe cūdū B., put not. extr de deci. paſtoralis. q̄ ſnia cōiter approbatur, ſ3 dictū Io. eſt iuſtius. & ibi no. Ho.

"Aduocat' an teneatur ad decimas de prōcinio

a ¶ *Tu ad decimam.*] i. tantum decima remanebit tibi, vel dæmonib. ſociaberis, q̄ ſunt đcima pars Angelorū.

b ¶ *Prohibetur.*] j. de pœ. di. 1. ſi agamus. ſ. 76. diſt. ieiunium.

c ¶ *Ex debito.*] ergo videtur, ꝙ actio perſonalis competat pro decimis petendis.

d ¶ *Alienas.*] ergo ante ſeparationem ſunt eccleſiæ, vt not. ſ. ea. q. moderamine.

e ¶ *Inuaſit.*] not. quod idē eſt iniuſte detinere, qđ rapere, vt hic, & ext. de reſt. ſpol. ſæpe. Et idem eſt auferre ꝙ non dare. 47. di. ſicut. & 12. q. 2. indigne.

f ¶ *Homicidiorum.*] ſ. 11. q. 3. præcipue. & ſ. 86. diſt. paſce.

g ¶ *Præmium.*] j. 27. q. 2. ſunt qui.

h A *Poſtolicis.*] ¶ *Neceſſariis.*] id eſt, in victu & veſtitu, vt 10. q. 2. eps. Io.

QVOD AVTEM. Casvs. Supra dictū eſt in §. de his. monachos đ propriis prædiis, q̄ ad pprium vſum colūt, non debere decimas dare. nunc oſtendit Grat. quòd epiſcopis conſentientib. recipere poſſunt.

Quoniam quidquid.] Casvs. Hoc c. diuiditur in tres par. In 1. par. quæſiuit Damaſus à Hiero. an clerici intuitu pietatis partem decimarum ſuarum & oblationū poſſunt cōcedere cœnobiis & xenodochiis ad ſui ſubſtentationē, & an poſſeſſiones aliquas ſuas in dominium eorum transferre poſſint? & reſpondet quòd ſic. In 2. parte quæſiuit vtrum laici poſſint vſum decimarum & oblationum habere. Et reſpondet quòd non. ſed ſi aliquando decimæ ab eis fuerunt detentæ, & conſentiente epiſcopo loci tranſierunt in vſum monachorum, conſtabunt eis firmitate perpetua. In 3. par. quæſiuit qui clerici de bonis eccleſiæ ſint ſubſtentandi. Et reſpondet quòd pauperes. & qui parentum opibus ſubſtentari non poſſunt. ſi vero ſunt diuites, & quod pauperū eſt, accipiunt, ſacrilegium committunt, & per abuſum talium bonorum iudicium ſibi manducant & bibunt. Secunda pars ibi, *Quòd autem.* Tertia ibi, *Clericos.* Sequens §. patet.

"Eccleſiaſtice res ſunt pauperum.

i ¶ *Quidquid.*] "res eccleſiæ ſunt pauperum, vt 23. q. 7. quod autem. Similiter res clericorum ſunt pauperum, vt 23. q. 8. conuenior. & dicuntur eſſe pauperum, quia tempore neceſſitatis ſunt pauperibus communicandæ, vt 47. diſt. ſicut hi.

k ¶ *Omnibus.*] no. quæ eccleſia dicatur ſufficiens ad hoc vt quis debeat eſſe contentus vna, ideſt, quæ poſſet omnes recipere, vt 42. di. quieſcamus. ext. de præb. de monachis. arg. contra. 10. q. 2. epiſcopus. vbi dicitur quod erit contentus victu & veſtitu.

l ¶ *Concedere.*] cum conſenſu epiſcopi. aliàs ſi prælatus præter auctoritatem epiſcopi cōcederet, poſt eius mortem reuocaretur, ext. de tranſact. decetero.

m ¶ *Non licere.*] "hoc eſt certum, quod ius decimarum laicus poſſidere nō poteſt, cum ſit ſpirituale, vt ext. de præſc. cauſam. extr. de deci. prohibemus. Sed numquid fructus decimarum poſſunt concedi laicis? ſic ad tempus, vt ext. ne præl. vices ſuas. querelam. & vſque ad finem vitę ipſorum [b]: ar. extr. de iis quæ fi. à præl. cum Apoſtolica. in fi. ar. contra. 10. q. 1. hanc.

"Decimæ an poſſint concedi laicis.

b Ad hoc fa. qđ not. j. e. q. 3. §. ſic etiā. & ſ. 1. q. 3. puenit ad nos. extr. de deci. quis. ibi videas. & j. e. q. 7. c. 1. ſcire. 75. di. c. 1. j. e. q. 3. dilectio. & qu. 7. decimas Deo. 12. q. 2. ſine. 14. q. 2. ſuper. de conſ. di. 2. reuera. diſ. 95. ecce. ar. 19. diſt. c. 1. contra. diſt. 18. propter 1.

n ¶ *Diuinis.*] not. generalem ſermonem nō generaliter intelligēdum. 88. diſ. fornicari. 75. di. quòd die. 76. di. ſcire. 75. di. c. 1. j. e. q. 3. dilectio. & qu. 7. decimas Deo. 12. q. 2. ſine. 14. q. 2. ſuper. de conſ. di. 2. reuera. diſ. 95. ecce. ar. 19. diſt. c. 1. contra. diſt. 18. propter 1.

o ¶ *Epiſcopo.*] & ſufficit auctoritas ſolius epiſcopi ad talem alienationem, vt extr. de iis quæ fi. à præl. cum Apoſtolica. contra. 12. q. 2. ſine. Non enim videtur ꝙ ſolus epiſcopus poſſit concedere ſine capitulo. Sed hoc ſoluitur extra de iis quæ fi. à præl. cum Apoſtolica. Hic ergo laicus qui capax non eſt, facit locum capaci. ar. C. de nat. li. Aut. licet. ff. de iniuſt. rupteſt. l. pe. "& ꝙ nullus religioſus debeat recipere eccleſiam de manu laici, eſt expreſſum extr. de pri. cum & plantare. & 1. q. 7. ſi quis.

1 j. q. 2. cleri cos. i regula monachorū c. đ pauper tate hñr q̄dā ſimilia.

"Eccleſia đ manu laici ñ ꝑt recipi.

p ¶ *Conſenſum.*] ar. ꝙ ratihabitio epiſcopi retrotrahitur: & confirmat illud quod per ſe inualidum erat [c]: arg. ext. de iure patr. j. e. q. 7. decimas. ar. contra ext. de elect. auditis.

c Ad hoc 32. q. 2. c. 1. đ cōſe. di. 2. tūc.

q ¶ *Bonis.*] ſ. 1. q. 2. clericos. & capit. paſtor eccleſię. & cap. ſacerdos.

r ¶ *Parentum.*] videtur loqui de illis clericis qui eccleſiæ non ſeruiunt. ſ. 10. q. 3. cauendum. ſ. 12. qu. 1. illi autem. j. 31. qu. 1. quo modo.

s ¶ *De capellis.*] hęc eſt ſecunda quęſtio, an in capellis monachorum presbyteri ſint inſtituendi per monachos, quod vt melius pateat, "videndum eſt quid iuris habent religioſi in ſuis capellis. Et not. ꝙ duob. modis fiunt capellæ religioſorum, ædificatione. ſ. & collatione. Si ędificatione, habēt inſtitutionem temporalium, & epiſcopus ſpiritualium, vt j. e. ſane. & c. vl. Si autē collatione: aut collatæ ſunt eis ab epiſcopo, aut à patrono. Si ab epiſcopo, aut ſub certa forma, aut cum omni iure, aut ſimpliciter. Si ſub certa forma, non habent ibi plus iuris quàm forma contineat. Si vero cum omni iure, tunc habent & temporalem & ſpiritualem inſtitutionem. j. e. viſis. Et ſic intellig

"Monachi quid iuris hñt in ſuis capellis.

QVÆSTIO II.

Ipſ E capellis vero quæ ab eis poſſidentur, quòd per eorum inſtitutionem à ſacerdotibus ſint gubernandæ, Ioannes Papa probat ſcribens Iſaac Syracuſano epiſcopo.

E capellis.] Hæc qu. diuiditur in duas part. in prima probatur per c. ſequens, quòd ſi monachi habēt eccleſias pleno iure, poſſunt in eis capellanos inſtituere & deſtituere. Secunda ibi, *Hac auctoritate.* Ioan. de Fan.

Casvs. Hic intitulatur 2. q. qua quæritur, an capellæ quæ conceduntur monachis ab epiſcopis, ſint per monachos inſtituendæ. Et reſpondetur, ſi pleno iure, ſcilicet quantum ad temporalia ſpiritualia capellæ pertinent ad monachos, per ipſos ſunt inſtituendæ, vt j. c. viſis. Si vero ad ipſos pleno iure non pertinent, ſed tantum quantū ad temporalia, per epiſcopos ſunt inſtituendę: ita tamen vt monachis reſpondeant in temporalibus, epiſcopo vero in ſpiritualib. vt j. e. ſane. De hoc plenius notatur in ſumma huius quæſtionis.

Source : BIU Cujas

¶ Presbyteri monasteriorum ecclesiis per abbates instituantur.

C. I.

VIsis litteris charitatis vestrę, quibus satis perpenditur, quanto studio huic sanctæ sedi reuerentiam exhibetis, non modice gauisi sumus. Nunc itaque super ea, quę consuluistis, vt charissimo fratri benigne discretũ consilium damus. Delegauit [a] enim nobis pia mansuetudo vestra, vtrum ecclesiæ pro quiete [b] monachorum à sanctis conciliis, catholicisque episcopis eis traditæ, per sacerdotes ab eis ordinatos, & inuestitos debeant institui. Addidit quoq; fraternitas tua, litem, & seditionem inter clericos, monachosq; ex hac causa non modicam esse ortam: quod instigatione versuti hostis esse factum nemo ambigat. Habet enim mille nocendi modos: nec ignoramus astutias eius. Conatur nãq; à principio ruinæ suę vnitatem ecclesię rescindere, charitatem vulnerare, sanctorum operum dulcedinem inuidię felle inficere, & omnibus modis humanum genus euertere, & perturbare. Dolet enim satis, & erubescit charitatẽ, quam in cælo nequiuit habere, homines cõstantes [c] ex lutea materia tenere in terra. Vnde oportet (quantũ fragilitati nostræ conceditur) vt omnes aditus nocendi eius versutiæ diligentissime muniamus: ne mors ingrediatur per portas [d] nostras. Consilio itaque multorum fratrum diligẽter exquisito decreuimus, vt amodo ecclesiæ monachis traditæ [e] per suos [f] sacerdotes instituantur. Diuinæ enim leges habent, & sæcularis, vt cuius est possessio [g], eius fiat institutio [h]: & si in dãdo, quod maius est [i], facilis fuit charitas, sit facilior in concedendo, quod minus est, sancta largitas. Maius enim fuit possessionem dare, quàm sit inuestiturã concedere [k]. Quomodo possessoris iura cognoscentur, & suarum †rerum sibi tributa reddẽtur, vbi quod suum est, per alterũ datur, & cum voluerit, aufertur? Humani moris [l] est illum vereri, cuius iudicio [m] & volũtate nunc erigitur, nunc deprimitur. Vnde fit, vt in partem episcopi ad seruiendum sacerdos procliuior fiat: & sic episcopus, quod sancte & religiose dederat, quadã simulata auctoritate ad se trahat † [n]. Sic itaq; priuatur mercede, quam consecuturus fuerat: tũ quia ficta charitate aufert, quod dederat, tum quia prauorum sacerdotum discordias, & scissuras amantium, lites, & dissensiones inter episcopos seminantium verbis nimis fa&[o] credulus [o], quod prius fucate moliebatur lucrari, post detecta fraude [p] conatur quadam vsurpatione ex toto auferre. Quorum auertentes † calliditates, & hostis versuti suasiones, deinceps omnibus licentiam monachis damus suarum ecclesiarum inuestitores fieri: ita tamẽ vt iudicio synodi, si cõtra sacerdotiũ agere præsumpserint, multẽtur, & felici mucrone epi sacerdotũ piacula resecentur.

¶ *Caput hoc est cum aliis, quæ ex antiquo codice monasterij Populeti sunt habita: ex cuius codicis exemplo & vetustis Gratiani aliqua sunt emendata.*

Hac auctoritate monachis conceditur inuestitura suarum ecclesiarum. Sed videtur

a intelligit L. cuius fuit tota ista gl. q̃ epo seruatur cura aĩa rũ, vt sacerdos ibi instituẽdus curã ab eo recipiat aĩarũ, & in hoc casu, &c. vt sequitur, sed forte si sine cã lo hoc remouit. Arc.

intelligitur illud: cuius est possessio, eius est & institutio [a]. In hoc casu loquitur ext. de ca. mo. in ecclesiis. remanet tamen ius episcopale in ordinatione clericorum iudicio, altarium consecratione, & visitatione. 9. q. 3. per singulas. Si autem concessit episcopus simpliciter, quid iuris sit, habetur ext. de don. pastoralis. Si vero patronus concessit capellã domui religiosæ, non plus iuris habet acceptor, quam dator. ar. ſ. e. q. 1. si quis laicus. ext. de do. inter vi. & vx. nuper. ff. de re. iu. nemo plus. nisi hoc factum sit de consensu diœcesani episcopi, in quo casu cedit in dominium religiosorum, ext. de iu. pat. quod autem. extra de dona. pastoralis. Quæ autem dicta sunt, intelligas de monasteriis non exemptis. In exemptis enim, & eorum capellis quod Principi placet legis habet vigorẽ. Et not. q̃ Io. de F. dixit, q̃ si ecclesia nondum est consecrata: tantam in ea hẽt patronus potestatem, q̃ præter episcopi licẽtiam potest religioso loco concedere non solum iuspatronatus, sed etiam ipsam ecclesiam. arg. j. e. q. vlt. nemini. Sed hæc opinio corrigenda est, cum religiosus locus iam sit, maxime propter solennitates, quę ibi fiunt ab episcopo. de consecr. dist. 1. nemo. Et quod religiosus locus sit habes ext. de reli. do. ad hæc. vnde iam in episcopi potestate consistit, cum lapis benedictus ibi iam sit positus. j. ead. q. 7. omnes. nam nec à laico potest aliquis instituti. j. e. q. vlt. si plures. multo minus supponi potest loco religioso p laicum, cum institutio sit temporalis, suppositio vero perpetua. Item est contra eum 10. q. 1. nouerint. vbi dicitur, quòd post quam Deo dederit, q̃ nihil habet iuris in re illa patronus. Ioan.

1. Cor. 2.

Visis litteris.] Casvs. Beneuen. hunc casum sic ponit, & bene. Quidam episcopus plenò iure quo ad spiritualia & temporalia monachis dedit quasdã capellas: postea instigante diabolo humani generis inimico, inter monachos & clericos est orta seditio propter inuestituram illarum ecclesiarum, & ad suggestionem clericorum episcopi nitebantur inuestituras reuocare. Propter hãc ergo altercationem Isaac Syracusanus episcopus consuluit Papam Io. vtrũ præfatæ capellæ monachorũ debeant gubernari per presbyteros à monachis inuestitos? & resp. q̃ sic. & hoc probatur 4. rationibus: quarum prima est, quia diuinæ leges & sæculares præcipiunt, vt cuius possessio est, eius fiat institutio. Secunda est: quia sicut charitas episcoporum fuit facilis in dando, quod maius est, s. possessiones: sic & facilior erit in concedendo, quod minus est, s. inuestituram. Tertia est: quia sua iura vel tributa monasterio non redderentur si inuestitura per alterum daretur. Quarta est: quia episcopus priuatur mercede, quam fuerat cõsecutus, ex quo facta charitate vult reuocare quod dederit: monachis tamen si ea quæ sunt episcoporum vsurpare præsumpserint: episcoporum felici mucrone puniantur. *Instituti.* i. regi & gubernari. *Instituantur.* i. regantur & gubernentur. Vel potest dici, quòd Isaac quærebat (vt dixit Hu.) vtrum capellæ tales debeant institui per monachos.

a ¶ *Delegauit.*] id est, insinuauit. Vel dic melius, id est, quæsiuit.

b ¶ *Pro quiete.*] à curis temporalibus, vt s. ea. q. 1. de præsentium.

c ¶ *Constantes.*] j. de pœ. di. 2. principium. §. si vero. j. 27. q. 2. §. ex his omnibus. contra. Sed dic, quòd non potuit habere charitatem perseuerantem. arg. extra de ver. sig. nam & ego.

d ¶ *Per portas.*] id est per sensus corporeos, quibus mediantibus peccatum transit ad nos.

e ¶ *Tradita.*] pleno iure. Idem intelligunt quidã vbi episcopus simpliciter concedit. arg. ff. de ser. si cui. & ff. de vsu & ha. si ita. Sed contra ext. de don. pastoralis. & 1. q. 1. sunt nõnulli. cum autem monasterio priuilegiato cum capellis suis habitis & habendis concedit episcopus ecclesiam, etiã pleniſſimo iure secundum plerosq; peruenit ad monasterium, etiam quo ad correctionem excessuum. sed tamen † abbas ille non deponet aliquem, nec suspẽdet in perpetuum, nisi hoc haberet ex priuilegio aliquo, vt j. in fin. c. Sed nũquid episcopus ita potest eximere ecclesiam aliquam, quòd nihil retineat in ea? Dico q̃ non: quia episcopus non potest alium iudicem facere ordinarium in diœcesi sua: "nec ita plene posset episcopus remittere ius episcopale, vt hic in fi. quia sic posset à se reiicere iurisdictionem episcopalẽ. nam quantumcũque generaliter episcopus eximat aliquam ecclesiam, semper retinet correctionem [b], visitationem, procuratio nẽ & cathedraticum, vt ext. de cen. cum venerabilis. & de dona. pastoralis, nec etiam in præiudicium archidiaconi potest episcopus aliqua iura remittere ecclesiæ, vt extr. de excess. prel. c. 1. & 2. Si obiicis id quod est ext. de reli. do. constitutus. vbi dicitur, q̃ episcopus possit plene eximere aliquam ecclesiam, dicas quòd illa exẽptio fuit confirmata à Papa, sicut patronus quantumtumque generaliter remittat ius patronatus: tamen quædam iura retinet in liberto. C. de bo. lib. l. fi.

al. suorum sibi

al. retrahant

b Licet eps cõcedat inuestiturã: si tñ correctio nẽ. arg. ff. de ser. vr. p̃di. si in præiudicium archidiaconi. sediaconi potest episcopus aliqua iura remittere ecclesiæ, vt extr. de excess. prel. c. 1. & 2. Si obiicis id quod est ext. de reli. do. constitutus. vbi dicitur, q̃ episcopus possit plene eximere aliquam ecclesiam, dicas quòd illa exẽptio fuit confirmata à Papa, sicut patronus quantumtumque generaliter remittat ius patronatus: tamen quædam iura retinet in liberto. C. de bo. lib. l. fi.

al. aduertentes

f ¶ *Per suos.*] j. q. prox. c. 3. j. 18. q. 2. cellulas. s. dist. 54. abbati.

g ¶ *Possessio.*] id est, res possessa. arg. ff. de ver. sig. interdum.

h ¶ *Institutio.*] id est, ordinatio. nam cuique est res sua committenda. C. de Iudæ. l. nemo.

i ¶ *Quod maius est.*] arg. quòd cui conceditur maius, & minus, vt 12. quæst. 1. præcipimus. & extra de decim. ex parte. Item cui prohibetur maius, & minus, vt 14. quæst. 5. pœnale. & 44. dist. nulli. & s. ead. q. 1. de temporis. & ca. postquam. ff. de adult. nec in ea. maius enim est dare id ad quod quis non tenetur, quam permittere vti datis, ad quod quilibet tenetur.

k ¶ *Concedere.*] id est, permittere re concessa vti.

l ¶ *Moris.*] argum. ex eo quòd aliquid solet fieri, vt 28. distin. de Syracusanæ.

m ¶ *Iudicio.*] s. 8. q. 2. c. 1.

n ¶ *Ad se trahat.*] s. 1. q. 3. quæsitum. s. 12. q. 2. sacrorum. sic C. de dona. si quis argentum. §. vlt.

o ¶ *Credulus.*] arg. quòd imputatur alicui quòd nimis est credulus. 11. q. 3. non solum. 86. dist. si quid. & 23. q. 4. quàm magnum. arg. contra. 22. q. 4. innocens.

p ¶ *Fraude.*] immo donator cauere debet donatori de dolo. ne res donata benigne, fraudis consilio reuocetur. ff. de ædil. edi. l. ad res.

HAC AVCTORITATE. Hæc est secunda pars quæst. in qua dicitur quod in §. ecce Vrbanus. qui sequitur, continetur. & probatur per c. sequens. Ioan. de Fant.

Casvs. Dictum est s. in præcedenti c. q̃ inuestitura suarum capella-

Source : BIU Cujas

rum pertinet ad monachos. Nunc Grat. vult probare cõtrarium, s. quòd capellæ monachorum per episcopos sunt instituendæ.

Sane quia.] Casvs. Quidam monachi vsurpabant inuestituras ecclesiarum, quæ ad eos pleno iure non pertinebant: & ideo quidam episcopi de hoc conquesti fuerunt Papæ Vrbano. quare Vrbanus statuit vt ecclesię monachorum, quę ad eos pleno iure non spectant, cum abbatum consensu per episcopos instituantur. sed sic instituti abbatibus de temporalib. respondeant: episcopis vero respondeant de cura animarum. & de eadem materia loquitur sequens c. cuius casus patet.

contra ive Vrbanus Papa ij. dicens.

¶ Post hæc verba in exemplaribus, in quibus non sunt palea, sequitur c. sane. In quattuor autem his interpositis paleis nihil de monachis agitur, & hæc prior est in concilio Moguntino primo, ca. 38. & sententia repetitur in 2. c. 10. & in 3. c. 17.

PALEA. C. II.

1 ADmonemus, atque præcipimus, vt decimas omnino dari Deo non negligatur, quas ipse Deus dari constituit: quia timendum est, vt quisquis Deo debitum suum subtrahit †, ne forte Deus per peccatum suum auferat ei necessaria sua.

Item Nicolaus Papa II. epist. vnica, c. 5.

¶ De eodem. PALEA. C. III.

2 PRæcipimus, vt decimæ, & primitiæ, seu oblationes † viuorum, & mortuorum ecclesiis Dei fideliter reddãtur à laicis, & vt in dispositione episcoporũ sint: quas qui retinuerint, à sanctæ ecclesiæ communione separêntur.

Item Leo Papa.

¶ De eodem. PALEA. C. IIII.

NVllus decimas ad alium pertinentes accipiat.

Item Ambrosius sermone primo de Quadragesima.

PALEA. C. V.

NAm qui Deo non vult reddere decimas, quas retinuit, & homini non studet reddere, quod iniuste ab eo abstulit, non timet adhuc Deum, & ignorat, quid sit vera pœnitentia, veraque confessio. Iste talis homo non potest veram † facere eleemosynam.

¶ Habetur in sermone primo de Quadragesima, cuius initium, Ecce nunc. *qui cum aliis B. Ambrosij nomen præferentibus seruatur in bibliotheca Vaticana, ac monasterij Mediolanensis eiusdem B. Ambrosij.*

Item Vrbanus II.

¶ Abbates absque episcopi consilio in parochialibus ecclesiis presbyteros non ordinent.

C. VI.

SAne quia monachorum quidam episcopis ius suum auferre contendunt: statuimus, ne in parochialibus ecclesiis, quas tenent, absq; episcoporum [a] consilio presbyteros collocent: sed episcopi parochiæ curam cum abbatum consensu sacerdoti committant: vt eiusmodi sacerdotes de populi quidem cura episcopis rationem reddãt: abbati vero pro rebus temporalibus [b] ad monasterium pertinentibus debitam subiectionem exhibeant, & sic sua cuique [c] iura seruentur. *Idem.* ¶ In parochialibus ecclesiis presbyteri per episcopos instituantur †, qui eis respondeant de animarum cura, & his, quæ ad episcopum pertinent.

Item ex concilio apud Fauentiam habito.

¶ Quorumcumque monachorum ecclesiæ episcoporum subdantur regimini.

C. VII.

STatuendum nobis est, quatenus ecclesiæ quorumcumque monachorũ in singulis parochiis sitæ, episcoporum, vt decet diuinitus subdantur regimini [d], eisq; debita obsequia [e] exhibeant.

Ecce Vrbanus Papa prohibet inuestituras parochialium ecclesiarum per monachos fieri quas Ioannes Papa eis concessit. Sed illud [f] Ioannis Papæ intelligendum est de illis capellis, quæ cum omni iure suo ab episcopis, monachis conceduntur. Istud autem Vrbani intelligitur de illis, quas abbates in propriis prædiis in ædificã. in villis, vel castellis suis.

QVÆSTIO V.

¶ Videtur contra ordinis rationem, vt inter 2. & 3. quæstionem 5. sit posita. Et in omnibus antiquis exemplaribus, exceptis duobus peruetustis, in 2. q. sunt omnes hi canones, quibus constat 5. quæstio: deinceps sequitur tertia, & quarta cum suis capitulis, vt in vulgatis codicibus: tum verba Gratiani, qua in vulgatis habentur initio 6. q. & c. consuetudo. faciunt 5. quæstionem: reliqua vero sextam. Verum hanc, quæ nunc tractatur, esse 5. quæstionem ex propositione initio causæ facta perspicuum est. Et potuit Gratianus ideo ordinem nunc mutare, quia argumentum 5. quæstionis valde coniunctum est iis, quæ in fine secundæ allata erant. Quam ob causam, ac præterea ob auctoritatem illorum duorum codicum, & receptum vsum citandi hos canones sub 5. q. visum est nihil esse mutandum.

IAles, etsi ius territorij habeant: tamen potestatem gubernãdi populũ, & spiritualia ministrandi non habent. *Quod etiam de episcopo* [h] *intelligendum est.*

Vnde Nicolaus Papa ait.

¶ Anselmus citat ex Arausico, in cuius 10. c. fere idem legitur.

¶ Episcopus, qui in alterius diœcesi ecclesiam ædificat, eius consecrationem sibi vendicare non valet.

C. I.

[3] SI quis episcoporum in alienę ciuitatis territorio pro quacumq; suorum opportunitate ecclesiam ædificare [A] disponit, non præsumat dedicationẽ facere, quę illius est, in cuius territorio [i] ecclesia assurgit. Ædificatori vero episcopo hæc gratia reseruetur, vt ius hãt monachi in ecclesiis fundatis ĩ solo suo, q̃ laici.

Ales.] Casvs. Hic intitulatur 5. q. qua quæritur, an abbates ecclesias in suo territorio ędificatas iure territorij sibi valeant vendicare? Et resp. q̃ non, quoad spiritualia, vt j. ead. possessio. Idem est intelligendum de episcopo qui in aliena diœcesi ecclesiã ædificat, sed in fundo suo.

h ¶ *De episcopo.*] s. qui ædificat ecclesias in alienis diœcesibus, & in propriis prędiis. Et quia continuatur hęc materia cum præcedenti: ideo tractatur hic quæst. 5. Sed quare non ita fecit magister in themate? quia forte non ita competẽter posset poni thema. " Nota ergo q̃ si episcopus fundat ecclesiam in suo proprio solo, id est, in patrimoniali loco, & in alterius diœcesi: non habet ibi potestatem nec quoad temporalia, nec quoad spiritualia. Si vero in solo ecclesiæ cui præest, & in alterius diœcesi, habet potestatem ibi quoad tẽporalia, non autem quoad spiritualia, sicut & monachi: licet quidam hoc negent, dicentes episcopum vel clericos non habere nisi ius patronatus in ecclesia quã fundant in prædio proprię ecclesię: & in aliena diœcesi. Si ergo legatur hoc ca. de ecclesia fundata in proprio prædio: verbum illud circa finem, scilicet omnis gubernatio: intelligitur quoad temporalia & spiritualia. Si vero de ecclesia fundata in fundo ecclesiæ, & in alio ẽpatui dic, omnis gubernatio quoad spiritualia tantum. nam qua ratione concederetur hoc monachis in prædiis monasterij, ea ratione & episcopis & clericis in prędiis ecclesiæ suæ: & hoc modo intelligitur extra de iure patronat. significasti.

SI quis episcoporum.] Casvs. Episcopus Bononiensis villam habebat in diœcesi Mutin. in qua ecclesiam volebat ædificare. quærebatur vtrum dedicatio illius ecclesiæ, & alia iura ad ipsum debeant spectare? & respondet quòd non: sed hoc de gratia sibi tamquam patrono reseruatur. vt possit ibidem clericos vndecumque voluerit repræsentare. Inuestitura autem & dedicatio, & omnia iura spiritualia ad episcopum pertinebunt, in cuius diœcesi est ecclesia illa. *Territorij,* id est, diœcesis episcopalis, vel iurisdictio: & ita sumas semper in hoc cap.

i ¶ *Territorio.*] id est, diœcesi. Quandoque accipitur pro ipsa terra & possessione & proprietate, vt s. prox. §. 1. j. q. 3. licet. Quid autem si ter

1 Burc. l. 3. c. 131. Iuo p. 3. c. 197. Pann. l. 2. c. 57.

† *al. abstrahit*

" Sacerdos parochialis cui dabit censum.

2 dist. 32. præter hoc. §. deinde.

† *al. quæcunque oblationes*

a Sed ecce monasteriũ ædificat ecclesiã in suo solo, sed nõ dotat, dotatur tñ ab alio. Habebit ne monasteriũ ptãtem ibi quoad oĩa tpalia, ſi. H. j. q. pxi. ĩ ſummaq; ſic. & rõ est, qa qcqd illi ecclesiæ cõfertur, datur & monasterio, ideõ eundem. Arc.

† *al. bonam*

b ¶ *Temporalibus.*] " si quæras in quo sacerdos teneatur respondere monachis de tẽporalib. dico in hoc q̃ si ecclesiæ monachorum non sit aliqs census impositus, eum possunt monachi imponere. sed si est impositus ab antiquo, ipsi eum non possunt augere, vt ext. de cẽs. prohibemus. Item nõ solum monachis sacerdos respondebit in tẽporalibus [a], sed etiam episcopo, si ecclesia illa ab antiquo præstitit censum episcopo, vt 1. q. 3. quæsitum. & c. peruenit. & 18. q. 3. c. vlt. & pe. Io. sed certe decre. dicit, q̃ census nouus imponi nõ p̃t etiam auctoritate ep̃i, vt extra de cẽs. i. significauit. ni si fuerit ab initio impositus, vt habes ext. eo. ti. ecclesiis. 18. q. 2. Eleutherius. etiam auctoritate episcopi à principio, vt extra de censi. præterea. & etiam postea si numquam fuit impositus, potest imponi, vt ext. de censi. cum venerabilis. & hoc cum ecclesia eximitur. B.

c ¶ *Sua cuique.*] s. 12. q. 2 cũ deuotissimam.

Statuendum.] d ¶ *Regimini.*] Abbates enim corrigũtur ab episcopis, vt j. 18. q. 2. abbates.

e ¶ *Obsequia.*] sic 1. q. 3. quæsitum. & 18. q. 2. c. vlt. & pen. Ioan.

e ¶ *Obsequia.*] i. vt in cathedratico & synodatico & in annuo cẽsu, si qua solita sunt præstare, vel si qua alia seruitia consueuerunt eis exhibere, vt in concor. hic alle. secundum Hug.

ECCE VRBANVS. Casvs. Soluit nunc Gratian. supradictam contrarietatem, dicens quòd illud c. visis. intelligitur de illis capellis monachorum, quæ pleno iure, temporali scilicet & spirituali sunt eis concessæ. Capitula vero contraria loquuntur de illis in quibus abbates habent temporalia tantum.

f ¶ *Sed illud.*] s. ead. visis.

" Pinguius g ¶ *Aedificant.*] " & ita pinguius ius habẽt monachi in ecclesiis fundatis in solo suo, quam laici in ecclesiis fundatis in suo.

" Eps quid iuris habet in ecclesia, q̃ fundauit.

3 Anſ. l. 5. c. 9

"Territoriũ quid sit.

sit territorium, habes ff. de ver. sig. pupillus. §. territorium. "Territorium enim est vniuersitas agrorum intra fines cuiusque ciuitatis, vt ibi dicitur.

a ¶ *Desiderat.*] & dicit H. ꝙ priuilegium est episcopi, vt vndecumq; velit possit clericũ prẽsentare, contra illud 71. di. hortamur. Hic tamen non dicitur hoc.

" Patronus plures ꝑsentare pôt ad vnã eccleſiã

b ¶ *Clericos.*] arg. " ꝙ plures potest præsentare patronus ad vnã ecclesiam. arg. 73. dist. c. de principali.

c ¶ *Ordinet.*] i. instituat. Si autem sint ordinati quid iuris sit, sequitur in littera.

c ¶ *Ordinet.*] etiam sine examinatione: qa sufficit testimonium episcopi præsentãtis. 7. q. 1. episcopus de loco. sic & in monacho abbatis. s. ea. q. 1. monachi. si tamen sit de suo episcopatu cui testimonium fert. Ioan.

1 s. e. q. 3. sicut diœcesim. Bur. l. 3. c. 147. Iuo p. 3. c. 212.

Possessio.] Casvs. Statuitur in hoc c. per concilium Tolet. ꝙ si quis epꝰ habeat villam in episcopatu alterius, in qua ecclesia de nouo ædificauerit, licet populus illius loci, illuc ad officium vadat, propter hoc nec populũ nec ecclesiam quoad spiritualia ædificator episcopus sibi poterit vendicare: qa proprietas territorij non adimit populum à iurisdictione episcopi, in cuius diœcesi est ecclesia. Hunc tamen casum Hugo sic breuiter ponit. Episcopus Bonoñ. ædificauit ecclesiam in episcopatu Mutinen. populus illius loci illuc ad officium vadit, episcopus Bonon. vult sibi vendicare populum illum, dicitur, quòd non potest.

2 Ans. l. 5. c. 27. Poly. l. 1. tit. 13.

d ¶ *Possessio.*] id est prædij proprietas. argum. ff. de verbor. signific. interdum.

e ¶ *Conuentum.*] id est, populum, vel iurisdictionem: & ita populus facit conuentum.

f ¶ *Pertinebunt.*] j. ea. q. 7. omnes.

Lator præsentium.] Casvs. Exuperantius episcopus temere construxit oratorium in episcopatu Ioan. episcopi, & ipsam cum Missæ celebratione dedicauit: super quo cum Ioannes episcopus conquereretur, præcipit Gregorius cuidam vt faceret illum plenius emendare, nec vlterius quid tale fieri permittat.

g ¶ *Lator præsentium.*] j. de conse. dist. 1. præcepta. s. 7. q. 1. episcopus in diœcesi.

h ¶ *Dedicare.*] sed numquid fecit locum religiosum dedicando ecclesiam sine consensu proprij episcopi? Videtur quòd non. arg. inst. de rer. diu. §. sacrę. de conse. dist. 1. nemo. Credo tamen contrarium, vt 7. q. 1. episcopus in diœcesi.

i ¶ *Emendare.*] non dicit qualiter. Sed numquid destrui faciet ecclesiam? Non. arg. 17. q. 4. questi. 14. q. 6. comperimus. s. 7. q. 1. episcopus in diœcesi. arg. contra extra de no. ope. nun. cum ex iniuncto. Dico quòd si denuntiatio præcessit, destrui debet illud, quod factum est: aliter non, vt in c. prædicto[a].

a Sub. sed erit trãsferũdũ ad interdictũ ꝙ vi aut clã, vt ff. de no. op. nun. l. j. §. j. I. d F.

QVOD DE IVRE. Casvs. Dictum est s. in tribus proximis ca. quòd ecclesia ædificata subesse debet episcopo, in cuius diœcesi est ædificata. Nunc vero dicit Grat. hoc esse intelligendum quoad spiritualia tãtum: & ideo siue abbas, siue episcopus in suo castello vel villa ecclesiam ædificauerit, non poterit eam subtrahere episcopo in cuius diœcesi est. vnde sacerdotes iuxta Vrbanum & Nicolaum, non poterunt ibi ordinari, & inuestiri, nisi per episcopum cuius est diœcesis, cum consensu tamen ædificatoris.

k ¶ *Quod de iure.*] respicit c. possessio. s.

Quod autem.] Hęc quæst. diuiditur in x. partes. in prima quarum probat per quattuor auctoritates, quòd præscriptio triennalis currit aduersus ecclesias, quod hodie correctum est j. e. quas actiones. Secũda ibi, *Ecce his.* Tertia ibi, *Potest etiam aliter.* Quarta ibi, *Item si de rebus.* Quinta ibi, *Item ea quæ.* Sexta ibi, *Prima actione.* Septima ibi, *Tolluntur.* Octaua ibi, *Præscriptionum.* Nona ibi, *De præscriptionibus.* Decima ibi, *Sed sola.* Ioan. de Fant.

Casvs. Hic intitulatur tertia quæst. qua quæritur, an omnia iura ecclesiastica temporis præscriptione tollantur? Et respondetur quòd sic, quadragenaria, vt j. ead. quas actiones. nisi in his quæ sunt in limite, vel limiti cohærent, vt j. ead. inter memoratos. antiquitus tamen currebat præscriptio tricennalis, vt j. ead. c. 1. 2. 3. & 4. quæ capitula sunt abrogata.

l ¶ *Quod autem præscriptione.*] Hic describitur tertia quæst. an omnia iura prẽscriptione tollantur. Ad euidentiam ergo dicendorum, vidẽdum est prius de vsucapionibus, post de præscriptione. Videndum ergo quid sit vsucapio, & quid in ea exigatur, & quę res possint vsucapi.

" Vsucapio est acquisitio dominij per continuam possessionem temporis lege diffiniti. arg. ff. de vsucap. l. 3. Exiguntur autem in ea quinque, bona fides ab vtraque parte. arg. ff. pro empt. l. 2. §. fi eam. C. de præscrip. long. temp. authen. malæ fidei possessor. Item iustus titulus, & continua possessio, & quòd res sit mobilis, & quòd nõ sit vitiosa: & quod dixi ab vtraque parte, verum est quo ad initium contractus, non quo ad contractum medij temporis. infra eadem, §. potest. secundum canones tamen exigitur bona fides continua. extra de præscrip. vigilanti. & cap. vltim.

" Vsucapio quid sit, & quot in ea exigantur.

† *celebrita-te*] orig.

" Titulus autem est iusta causa possidẽdi quod nostrum nõ est, & exigitur titulus, vt C. de vsuca. pro emp. l. vltima. & extra de præscript. si diligenti.

" Titulus quid sit.

3 in Chalc. c. 17. & ĩ sex ta syn. c. 25.

quandoque tamen vsucapio procedit sine titulo iusto errore interueniente[b]. C. de vsucap. pro do. l. 1. ff. pro emp. quod vulgo. ff. pro leg. l. 4. & vlt. iuris tamen error non prodest in vsucapionibus. ff. de iu. & fact. ign. iuris, ff. de vsuc. numquam. 1. resp. Exigitur etiam continua possessio. hoc planum est. Et quòd res sit mobilis: quia in immobilibus non habet locum vsucapio. Quę autem res vitiosa dicatur, habes inst. de vsuc. §. 1. & 2. ff. de acq. rer. do. bonæ fidei. Item vsucapio non interrumpitur lit. contest. ff. de rei ven. si quis post acceptum. & ff. pro empt. l. 2. §. rem alienam. arg. C. de an. exce. vt perfectius. j. e. §. tolluntur.

b Secus si ñ esset iustus error. C. de vsu. l. fi. ff. de vsuc. ꝓ em. l. 2. §. si à pupillo.

Illi tamen quattuor casus sunt speciales. vnde versus:

Non vsucapies, nisi sint tibi talia quinque.
Recta fides, iustus titulus, res non vitiosa.
Quod res tradatur, possessio continuetur.

Sequitur de præscriptione quid sit, quæ eius species, & quæ ad eam exigantur, & quæ præscriptio currat contra ecclesiam, & qualiter interrumpatur, & quis sit eius effectus. " Præscriptio est exceptio ex tempore substantiam capiens, & quæ actioni personali, vel in rem opponitur: est autem quædam longi temporis præscriptio, de qua nihil ad præsens: cum contra ecclesiam non currat[c], quæ contra præsentes, spatio x. an. cõtra absentes, spatio xx. an. completur. C. de præscr. x. vel xx. an. l. vlt. nec currit nisi cum bona fide. Alia est longissimi temporis, i. xxx. vel xl. an. in qua, secundũ leges non exigitur bona fides, vel titulus. C. de an. exc. l. 1. secũdum canones. hæc ratio procedit, nisi quis bonam fidem habuit. ext. de prẽsc. vigilanti. & in constit. Inn. quoniam omne. & 34. q. 2. si virgo. nec etiam illa quæ est triginta annorum currit contra ecclesiam, sed tantum quadraginta. infra eadem. quas actiones. Item secundum canones titulus requiritur in longissima præscriptione, vt extra de præscript. si diligenti. Io. quod T. negat, nisi ratione præsumptionis. B. quandoque tamen minus iustus titulus parit causam præscribendi, vt extra de emptio. & vend. peruenit. & extra de iure patronatus, cura.

" Præscriptio quæ & quotuplex est.

c Dñt qdãꝙ nec ẽt ꝓ ecclesia. j. e. c. placuit. ibi dc hoc ĩ gl. arg. ꝙ, &c.

" Interrumpitur autem naturaliter & ciuiliter. Si naturaliter interrumpitur, prodest omnibus ius habentibus in re. ff. de vsucap. l. naturaliter. Si ciuiliter, prodest interrumpenti tantum, & eius hæredi, vt ff. de diuers. & temp. præscript. inter quattuor. " Est autem effectus eius, vt acquiratur tantum exceptio secundum Ioannem, non dominium nisi vtile, vt infra eadem, quicumque. secũdum B. & alios, etiam directum dominium acquiritur, vt est expressum. C. de bon. mater. authen. nisi. & infra ead. inter memoratos. ibi, *Sit æternum dominium.*

" Præscriptio duplicitur interrũpitur.

"ꝑscriptionis effectus

m ¶ *Iura.*] hoc non est verum: quia nec omnia iura, nec à quocumque prẽscribi possunt, quòd non omnia habes infra e. licet. & C. de præscr. xxx. an. comperit. Quod non à quocumque, extra de præsc. cum ex officij. & c. causam. Ioan.

quos desiderat[a] clericos[b] in re sua ordinari: ipsos ordinet[c] is, cuius territorium est: vel si ordinati iam sunt, ipsos habere acquiescat: & omnis ecclesiæ ipsius gubernatio ad eum, in cuius ciuitatis territorio ecclesia surrexit, pertinebit.

Item ex concilio Toletano 4. c. 34.

¶ Basilicæ nouiter conditæ ad episcopum pertinent, cuius conuentus esse constiterit. C. II.

POssessio[d] territorij conuentum[e] non adimit: ideoque Basilicæ, quæ noue conditæ fuerint, ad eum proculdubio pertinebunt[f] episcopum, cuius conuentus esse constiterit.

¶ *Canon 34. concilij 4. Toletani sic habet.* Sicut diœcesim alienam triennalis possessio tollit: ita territorij conuentum non adimit, &c. *vt j. ea. q. 3. sicut diœcesim.*

Item Gregorius lib. 11. epistola 19. ad Ioannem subdiaconum.

¶ Aedificatori episcopo in diœcesi alterius ecclesiam consecrare non licet. C. III.

LAtor præsentium[g] Ioannes frater, & coepiscopus noster[A] indicauit nobis, quòd quidam Exuperantius episcopus ausu temerario in diœcesi ipsius oratorium construxerit: idque sine præcepti auctoritate contra morem præsumpserit dedicare[h]. Missasque illic publicas celebrare non metuit. Quam rem cum summa te celeritate †, ac districtione conuenit emendare[i]: nec vlterius tale aliquid attentare permittas.

A ¶ Noster.] *Hoc loco in epistola ipsa interiiciuntur multa.*

Quod de iure[k] ordinandi, non possidendi intelligendum est. His auctoritatibus facile perpendi potest, quòd siue abbates, siue episcopi in suis castellis, vel villis eccl'sias ædificauerint, non ideo episcopo, in cuius diœcesi fuerint, conuentus adimitur: & ideo sacerdotes iuxta illud Vrbani, & Nicolai in eis non nisi per episcopos, cum consensu tamen & electione ædificantium ordinari possint.

QVÆSTIO III.

1. ps

Vòd autem præscriptione[l] temporis omnia iura[m] tollantur, probatur auctoritate Chalcedonensis concilij, & Gelasij Papæ, & Toletani concilij. Prima est hæc.[3]

Source : BIU Cujas

PEr *ſingulas.*] CASVS. Quidam epiſcopi tenuerunt parochias aliorum epiſcoporum per xxx. an. quiete & ſine violentia. quęſitum eſt in Toleta. concil. vtrum ſint tuti. & reſpondet quòd ſic. ſi vero intra xxx. ann. quæſtio ſuper hoc fuerit mota, liceat ſuper his parochiis mouere certamen vel litigium.

a ¶ *Maxime.*] i. tantũ. ſic 11. q. 3. ſi quis epiſcopus. nam violentus detentor, non præſcribit. extra de præſc. c. vlt.

1 Pol. l. 3. tit. 12. Anſl. 5. c. 26. Burc. l. 3. c. 148. Iuo p. 3. c. 106. Pan. l. 2. c. 64.

b ¶ *Triginta.*] hodie non ſtatur huic numero. extra de præſc. de quarta. ĩ. ead. quas actiones.

c ¶ *Dubitatio.*] per lit. conteſta. ſic enim res efficitur dubia. argu. ext. de of. deleg. relatum. C. qui. ad li. proclam. l. 3. vel per libellum oblatum principi ſecuta conuentione, vt C. de præſ. xxx. an. l. 3. vel per ſynodalem proclamationẽ. ext. de præſc. ſanctorum. nam ſimplex denũtiatio habetur pro lit. conte. vt ext. vt li. non conte. quoniam. in fi. Et dico ex quo ſemel facta eſt lit. conteſt. poſt ſecundũ canones non currit præſcriptio, quia præſumitur poſſidens iam habere malã fidem, & de iure ſuo iam titubare. C. de acq. poſ. nemo. vnde non præſcribit vſque ad mille annos, vt ext. de præſ. quoniam. ſed leges q̃ non curant de mala fide, dicunt xl. annos exigendos[a]. C. de an. excep. l. 1. Ioan.

†*al. altercatio.*

2 Pol. l. 3. tit. 12. Iuo p. 3. c. 147.

a vt C. d an. excepț. l. 1. C. d pſcr. 30. an. l. vlt.

PRæſulum.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, q̃ epiſcopi habent poteſtatem regendi eccleſiæ facultates, ita vt de duabus partib. prouideant clericis & pauperibus, reliquas vero duas partes pro ſe & captiuis & peregrinis. In ſecunda parte dicitur, q̃ epiſcopi iure ſibi vẽdicẽt poſſeſſiones vel parochias, quas xxx. an. pacifice poſſederunt, quia ſic placuit legibus Imperatorum. Secunda pars incipit ibi, *Illud etiam.*

§ 13. q. 2. c. 1. Iuo par. 3. c. 144. Bur. l. 3. c. 149. Pann. l. 2. c. 65.

¶ Ruſticanæ parochiæ apud epiſcopos, qui eas poſſident triginta annis ſine violentia permaneant immobiles. C. I.

1 PEr ſingulas eccleſias [A] parochias ruſticanas, ſiue [B] in poſſeſſionibus, manere immobiles apud eos, qui eas retinent, epiſcopos decernimus: & maxime [a] ſi ſine violentia eas iam per triginta [b] annos tenentes gubernauerunt. Si vero intra triginta annos facta fuerit, aut fiat de his dubitatio† [c]: liceat eis, qui ſe dixerint læſos propter eas, mouere apud ſynodum prouinciæ certamen.

¶ *Caput hoc eſt ex priſca verſione, quæ in collectione Iſidori: atque ex ea cum duobus Vaticanis eiuſdem collectionis codicibus collata, eſt emendatum.*

A ¶ Eccleſias.] *Apud Balſamonem in codicibus manuſcriptis legitur,* κατ' ἐκάστην ἐπαρχίαν, *id eſt,* in vna quaque prouincia. *ſed in græco canone vulgato,* κατ' ἐκάστην ἐκκλησίαν.

B ¶ Siue in poſſeſſionibus.] *Græce eſt,* ἀγρικὰς παροικίας ἤ τὰς ἐγχωρίους. *id eſt,* parochias, quæ in ruribus, aut quæ in vicis, & pagis ſunt.

Item Gelaſius epiſt. 2. ad Siculos, c. 2.

¶ Triginta annis ab epiſcopis poſſeſſæ, immobiles permaneant diœceſes. C. II.

2 PRæſulum noſtrorum auctoritas emanauit, vt facultates eccleſiæ epiſcopi ad regendum [d] habeant poteſtatem: ita tamen, vt viduarum, pupillorum, atque pauperum, necnon & clericorum ſtipendia diſtribuere debeant. Hoc eis etiam ſtatuimus dari, quod hactenus decretum eſt [e]: reliquum ſibi epiſcopi vendicent, vt, ſicut antea diximus, peregrinorum, atque captiuorum largitores eſſe poſſint. *Idem ibidem, c. 2.* ¶ [3] Illud etiam annecti placuit, vt ſi, quod inductæ. nam de iure naturali iniquum eſt aliquem ditari cum aliena iactura, vt extra de pœn. ſuam. & ff. de cond. indeb. nam hoc. " Sed ideo inuenta eſt præſcriptio, ne dominia rerum ſemper ſint in incerto. ff. de vſu. l. 1. Vel dic ſecundum ius legis ciuilis, & hoc ſecundum opinionem dicentium [b], præſcriptione dominium non acquiri, ſed tantum exceptione. ſed contra eos eſt infra ea. quæſt. clerici. in fi. C. de bon. mat. auth. niſi. & res præſcriptione temporis mutant dominium. ff. de vſuca. eum qui ædes. ver. & vniuerſitas.

" ſcriptio ad quod eſt inuenta.

b Qui ſunt not. ſ. ea. in ſum. de hoc ẽt no. ĩ. e. §. poteſt. 2. ĩgl. ar. pro, &c.

abſit, facultates [f] eccleſię, necnon diœceſes ab aliquibus poſſidentur epiſcopis: iure ſibi vendicent, quod tricennalis lex concluſit: quia & filiorum noſtrorum principum ita emanauit auctoritas.

Item ex concilio Toletano 4. c. 34.

¶ Territorij poſſeſſio conuentum non adimit. C. III.

4 SIcut diœceſim [g] alienam tricennalis poſſeſſio tollit: ita territorij [A] conuentum [h] non adimit [B] [i].

A ¶ Territorij.] *In vulgatis ſequebatur,* poſſeſſio: *quæ abeſt à vetuſtis, à Burchardo, & Pannormia, & codicibus conciliorum impreſſis, & manuſcriptis.*

B ¶ Non adimit.] *Sic in editionibus conciliorum Colonienſibus, & codice regio, & vetuſtis Gratiani exemplaribus, & in Pannormia. Verum in duabus editionibus conciliorum Pariſienſibus & apud Iuonem habetur,* non amittit, *& in duobus codicibus Vaticanis, & apud Burchardum,* non admittit.

4 ſ. ead. q. 5. poſſeſſio. Pol. l. 3. ti. 12. Anſ. l. 5. c. 27 Burch. l. 3. c. 147. Iuo p. 3. c. 212.

Item ex eodem, c. 33.

¶ Tricennalis poſſeſſio intra vnam prouinciam ſeruari debet. C. IIII.

5 QVicumque epiſcopus alterius epiſcopi diœceſim per triginta annos ſine aliqua interpellatione poſſederit: quamuis [A] ſecundum ius legis [k] eius non videatur eſſe diœceſis: admittenda non eſt contra eum actio repoſcendi. Sed hoc intra vnam prouinciam [l B]: extra vero [m], nullo modo: ne dum diœceſis defenditur, prouinciarum termini confundantur.

5 Pol. l. 3. tit. 12. Anſ. l. 5. c. 28. Bur. l. 3. c. 67. Iuo p. 3. c. 131. & p. 5. c. 175. Pann. l. 2. c. 67.

A ¶ Quamuis.] *In concilio impreſſo cum manuſcriptis collato legitur,* quia ſecundum ius legis, eius videtur eſſe diœceſis, admittenda non eſt, &c. *Iuo autem in 3. par. etiam clarius poſt verſic.* poſſederit. *ſic habet,* eam teneat: quia ſecundũ ius legis, eius videtur eſſe diœceſis, & admittenda non eſt, &c. *Burchardus autem,* quamuis ſecundum ius ra parochialia, & iura epiſcopalia, vt iura parochialia poſſint præſcribi, ſiue diœceſes ſint limitatæ, ſiue non, vt ius decimarum, vt baptiſmata, oblationes, & procurationes: dummodo res illæ non ſint coniunctæ limiti: ſed iura epiſcopalia non, vt conſecratio: immo vlterius procedi poteſt. quòd ſimiliter iura epiſcopalia, quæ conſiſtunt in lege iuriſdictionis epiſcopalis præſcribi poſſunt ab alio epiſcopo, quia taliter præſcribitur exemptio, non tamen vnus intrabit terminos alterius: ſed intra terminos proprios vtetur iure illo, niſi in caſu, vt infra eadem, placuit. Sed tamen dicunt quidam, quòd quodlibet ius epiſcopale poteſt præſcribi, dummodo non ſit vicinum limiti. Sed quantum ad proprietatem, ſatis videtur, quòd ſiue ſit in limite, ſiue aliàs, quòd res alterius præſcribi poſſit, vt extra de probat. ex litteris. " Si quæras quare limes non poſſit præſcribi, dico ideo, ne confundantur termini prouinciarum, vel ideo, quia limes communis eſt, vt probatur. ff. de acquirendo rerum domin. l. adeo. §. vltimo. & leg. ſequenti. ſed ſi rem quæ mihi eſt communis cum alio, ille poſſederit: ego per ipſum retineo poſſeſſionem, vt ff. quemadmodum ſeruitus amitt. ſi communem. Vel ideo non præſcribitur, quia non præſumitur, quòd aliquis communi re vitioſe vtatur, vt ff. pro ſocio. merito. & ſic præſumitur, quòd quantocumque tempore alter poſſideat, quòd non tantum nomine ſuo, ſed nomine meo poſſederit. Sed certe hæc ratio non videtur ſufficiens: quia eadem ratione, nec fines prædiorum poſſent præſcribi: quod falſum eſt, vt infra eadem, quæſt. 4. volumus. vt extra de præſcri. quia. & C. fin. regund. l. vlt. Alij dicunt quòd limes bene poteſt præſcribi, ſed non manens limes: quia quam cito eſt præſcriptus, deſinit eſſe limes.

" limes diœceſis eſt im præſcriptibilis.

m ¶ *Extra vero.*] nullo modo, quantum ad omnia epiſcopalia iura.

ECCE

Source : BIU Cujas

ECCE HIS. Hæc est 2.pars q.in qua probat per tria c.quòd limites,& ei adhærentia,non præscribuntur.Ioan.de Fant. Casvs.Concludit Grat.ex supradictis c.quòd ecclesiastica iura præscriptione tolluntur:postea probat contrarium per c.sequentia.

LIcet *in regulis*.Casvs.Beneuen.sic ponit casum istum.Anconitanus episcopus habebat quasdam villas intra terminos episcopatus Anuscani epi,occasione possessionũ & villarũ inuasit ibi spiritualia. Super hoc cum eps Anuscanus cõquereretur,decreuit Gelasius inuasa restitui Anuscano epo:& prȩcepit Maximo & Eusebio epis, vt ipsum mitterent in possessionem. H. vero hũc casum sic ponit: cuius positionem magis approbo. Inter Anconitanum epm,& Cõstantinum Anuscanæ ciuitatis epm,cõtrouersia erat de quadam ecclesia, posita in limite alterius,puta Constãtini: alter, s. Anconitanus epsdiu possederat eã: de qua conuentus coram Gelasio per nũtios respõdebat:quã controuersiam sic decidit Gelasius, vt ecclesia restitueretur petenti epo:qa limites nulla ratione possunt præscribi:sicut &in antiquis regulis,& in suis asserit cõtineri decretis. quapropter scribit Maximo, & Eusebio epis,vt hanc sententiam mãdent executioni.Et similẽ formam in omnibus similibus casibus dicit fore seruandam.

1 Iuo p.3. c.97.

a ¶ *Parochias.*] i.intra limitẽ vnius diœcesis.

b ¶ *Dispositione.*] id est, terminatione. ꝟ. 13.q.1.c.1.

c ¶ *Exempli.*]ꝟ.dis.96. bene quidem.ꝟ.1.q.1. principatus.

†*al.&directos*

d ¶ *Inuasa.*] Nam inuasores non præscribunt. C.de præs.xxx. an.si quis emptionis. & 83.dist.illud.

e ¶ *Putat.*] Nam diuturnitas tẽporis,&c. extra de si.non satis.

2 Ansl.5. c.15.

f ¶ *Formam.*] Argum. " quod certis personis mãdatur, ad alios extendi : & quod in vno negotio statuitur, ad omnia similia extendi. ꝟ.1.q.1.multi.14.qu.2.super.32.q. 7.Apostolus.arg.dist. 61.miramur.dist.38.ignorantia. extr.de reiu.in causis.

" Qđ ĩ vno negotio statuitur, ad oia similia extenditur.

†*al.subripiente.*

g ¶ *Conuenit.*] Pone quòd aliquis episcopus possideat ecclesiam intra diœcesim alterius episcopi remotam à limite : & fluuius quidã erat limes,sed fluuius paulatim accedit ad illam ecclesiam,ita ꝙ efficitur vicina limiti.Dic ꝙ interrumpitur præscriptio naturaliter nec præscribitur. Vel dic ꝙ nihilominus procedit prȩscriptio,nec termini ẽpales variantur pp hoc,vt ff.de contrah.emp.rutilia polla. " Quid dices de ecclesia sita in limite ? & in vtraque diœcesi habet parochianos ? Dic ꝙ erit communis quoad parochialia:sicut & arbor in confinio posita,ff. com.di.arbor,& insula in confinio posita, insti.de rer.diu.§.insula. insolidum autem habebunt episcopalia, si discordant in ecclesiæ dispositione,superioris erit officium in hac parte,extra de iu.patr, nullus.ver,alternis annis disponant,ff.de vsufr.quoties.

" Ecclesia ĩ limite diœcesis posita, cuius est.

legis,eius videtur esse diœcesis.*In Pannormia vero quemadmodum apud Gratianum.*

B ¶Prouinciam.] *Auctor glossæ interpretatur, id est,* diœcesim:*& in variis conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis legitur,* parochiam,*qua voce sæpe diœcesis significatur,vt in canone Apostolorum* 14.episcopo non liceat alienam parochiam propria relicta peruadere :*& in concilio Antiocheno,c.21.vocem παροικίας, alij verterunt parochiam,alij diœcesim, omninoque in Toletanis hæ voces confunduntur,vt Toletano 3.c.20.et Toletano 4. c.32. & 35. & Bracharensi 2.c.2. Et in huius capitis initio vox,* diœcesis, *partem quandam,i.parochiam,significat. Verum in codice conciliorum Lucensi regio,& vet ustis exemplarib.Gratiani, & Pannormia, & apud Iuon.par.5.in margine est,* prouinciam.

2 *Ecce his auctoritatibus probatur, quòd possessionis, & gubernationis iura præscriptione tolluntur.*

Sed idem Gelasius contra testatur scribens Maximo & Eusebio episcopis.

¶Status parochiarum nec præsumptione, nec temporis præscriptione mutari potest. C. V.

1 LIcet in regulis contineatur antiquis, parochias a vnicuique ecclesiæ pristinæ dispositione b deputatas nulla posse ratione conuelli,ne per consuetudinem pessimam, exempli c mali temeritate crescẽte,vniuersalis confusio nasceretur:tamen etiam decretis nostris ante non multum temporis destinatis omnia iussimus,quę taliter fuerant inuasa d, restitui.Sed quia temeritas peruadentium legem sibi posse putat e generari, si sceleri suo pertinaciã retentionis adiungatur, ea, quæ inter fratrem,&coepiscopum nostrum Constantinum Anuscanę A ecclesiæ sacerdotẽ, &†inter nuntios directos ab Anconitano pontifice decreuimus,per vos impleri cupimus: tunc formã f in ceteris cognitionibus,quæ sit sequenda, perscripsimus 2. Nulla igitur præsumptione statum parochiarum,qui perpetuæ ætatis firmitate durauit patimur immutari: qa nec negligẽtia põtificis,nec temporalis obiectio (quæ per incuriã forte generatur)neque ignauiã faciente consensus adhibitus, nec subrepente†supplicatione prȩcepto diuellere potest semel diœcesim cõstitutam:ex qua semper ad regenerationem,atq; cõsignationẽ plebs deuota cõuenit g. Territorium B etiam non facere diœcesim olim noscitur ordinatum.

A ¶Anuscanæ.]*In vetustis codicibus varie legitur, id est,* Canuscanæ, Camuscanæ, Tamiscanæ.

B ¶ Territorium.] *Hæc referuntur etiam ab Anselmo,licet non ab Iuone.*

Hoc multipliciter distinguitur.Sunt quędam diœceses,quæ certis limitibus distinctæ sunt:hæ nullo modo præscribi possunt. Aliæ vero,quæ non sunt certis limitibus distinctę, & de quibus certa definitio non olim præcessit,præscriptione tolluntur.

Vnde Innocentius Papa.

¶Limitis possessio præscribi non potest. C. VI.

3 INter memoratos fratres nostros Fulgentium Astigitanum, & Honorium Cordubensem episcopos discussio h agitata est propter parochiam Basilicæ cuiusdam,quam horum alter Celanensem A, i alter Rhegiensem asseruit.Et quia inter vtrasq; partes hactenus limitis actio ventilata†est:cuius quamuis vetusta retentio,nullũ k iuris præiudicium affert † : ideo ne in dubium vltra inter eos nostra denocaretur sententia l :prolatis canonibus synodalia decreta perlecta sunt. Quorum auctoritas præmonet ita oportere inhiberi cupiditatem, vt ne quis terminos alienos vsurpet: ob hoc placuit inter alternas partes inspectores†viros mittẽdos m, ita B vt diœcesis n possidentis (si tamen basilicam veris signis limes præfixus monstrauerit) ecclesiæ, cuius est ius†retentionis o, sit æternum dominium. Quòd si limes P legitimus eãdem basilicam non concludit†,& tam longi temporis probatur obiecta præscriptio,appellatio q præsentis† r episcopi non valebit: quia illi tricennalis obiectio silentium imponit. Hoc enim & sæculariũ principum edicta præcipiunt, & præsulum Romanorum decreuit auctoritas. Sin vero intra metas tricennalis temporis extra s alienos terminos basilicæ iniusta retentio reperitur:repetentis episcopi iuri sine mora restituetur.

¶ *Caput hoc extat in concilio Hispalensi 2.c. 2.& ex eo Burchardus citat.*

A ¶Cellanẽsem.]*In concilio impresso,ac manuscripto legitur Celticensem:& Plinius lib. 3. c.1. inter oppida conuentus Hispalensis numerat Celticam.*

B ¶Ita vt diœcesis.]*In conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis legitur,* ita vt si in diœcesi possidentis sitam basilicam veteribus signis limes præuisus.(aliàs cludit c,& tamen ipse prȩscripsit,habeat ecclesiã.Vel aliter,si diœcesis non est limitata,& eam præscribit,habeat eam.

q ¶*Appellatio.*]id est,interpellatio.

r ¶*Præsentis.*]id est,petentis.

s ¶*Extra alienos.*]id est,illius contra quem ius præscribitur.Ioan.

HOC MVLTIPLICITER.Casvs.Exponit Grat.ꝟ.dictum ca. dicens illud loqui de diœcesibus,quæ certis limitibus sunt distinctę,q̃ nullo modo in limite, vel circa limitem prescribi pñt. aliæ vero quæ certos limites non hñt præscriptione tolluntur.

Inter memoratos.] Casvs.In extremis finibus epatus Astigitanen.erat Cellanen, ecclesia.in finib.vero epatus Cordubẽ,erat ecclesia Rheginen, q̃ plebes erant : inter quas est quædam basilica, super qua Cellanen.ecclesia,& Rheginens.contẽdebant. occasione quarum ec clesiarum, inter epos prędictarũ ciuitatum erat contentio:quare Innocen.delegat causam iudicibus, mandans eis vt terminos videant:& ostẽdit eis sub qua forma procedent, vt scilicet si inuenerint ecclesiã illã intra terminos possidentis, adiudicent eã sibi perpetuo. si vero extra terminos,& pscribit, simiִliter adiudicẽt eam sibi.si vero nondum præscribit, restituent eam epo, q̃ appellauit &repetiit. & iste casus verus est: & si bene inspexeris, de litera elicitur.

3 in cõc.Hispalẽs.2.c.2. Pol.l.6.ti.10 Bur.l.1.c.69 Iuo p.3.c.99

†*al.vendicata*

†*al.asserret: ideoque*

†*al.inspectionis*

h ¶ *Discussio.*] id est, quæstio discutiendi.

†*al.iusta retentio*

i ¶*Alter Cellanensem.*] quæ ecclesia erat sub iecta sibi,

k ¶*Nullum.*] Arg. ꝙ limitis manifestatio rẽ iudicatam reuocet b. arg.ꝟ.ea.q.1. Felix.

†*al.concludit*

l ¶ *Sententia.*] quam super hoc sentimus,

†*al. repetentis*

m ¶ *Mittendos.*] Vbi enim agitur de finibus agri : oculis sunt ipsa loca consideranda,ext.de præsc.quia, ff.fi.re.l.si irruptione. & vtriusque partis testes audiũtur,vt extr. de prob.ex litteris,

bNã vr ꝙ alterã iam deratsniam cũ dicat vltra q̃ reuocata erat pp manifestationẽ limitis.scdm H.

n ¶*Ita vt diœcesis.*]Sic construe, id est, vt æternum dominium diœcesis, scilicet de qua est controuersia, sit possidentis ecclesiæ, cuius est ius retentionis.

o ¶*Ius retentionis.*] id est, quæ est in possessione.

dic vltra, id est,ꝺcetero.

p ¶*Quòd si limes.*] Potest esse sensus, id est, si limes ipsius possidentis eam non con-

c Vt qa est ĩ epatu alterius,lõge tñ à limite, secundùm H.

Source : BIU Cujas

Dilectio tua.] Casvs. Inter quosdam episcopos erat contentio de limitibus episcopatuum: delegat ergo Gelasius Iusto epo causam sub hac forma, vt si aliqua certa diuisio de limitibus quondam inter eos processerit, intemerata seruetur. Si vero nihil fuerit terminatum, recipiat testes, & sacramentum partis, quæ de præscriptione confidit: & etiam alterius partis, si vult exceptionem suam probare. *Si qua pars confidit*, scilicet quæ agit.

a ¶ *De spatiis.*] prædiorum, nō limitum. j.q.4.c.2. Vel intellige de limitibus.

1 Iuo p.3.c. 135. & p.6.c. 105. Pan.l.2. c.69.

b ¶ *Intemerata.*] 5.6. q.4. quod bene. j.18. q.2. Eleutherius.

c ¶ *Sacramentum.*] s. testium, per quos probat præscriptionem. sic 31.q.2.si verum.

d ¶ *Offerre.*] alteri parti. Vel dic q̄ illi parti quæ probauit præscriptionem, si non potest probare titulum & bonam fidem, permittendum est ei iurare quòd bona fide possederit rem illam, & quòd iusto titulo habuerit eam, non tamen dico quòd cogitur probare titulum. sed si probat cursum temporis, & allegat titulum, præsumo ratione temporis ipsum habere titulum, vt 12. distinct. illa. ff. de vsur. cū de in rem verso. Nec obst. quod dicitur ext. de præs. si diligēti. & ext. de probat. licet. vbi videtur dici, q̄ debeat constare de titulo. Intelligo enim tūc quando est præsumptio contra eum, vt ibi fuit. & sic intelligo quod est extra de decim. dudum. sed fatuus est qui allegat titulum quem probare non potest. sed dicat, præscripsi.

2 in syno 8. sub Hadria. 11.c.18.

3 Pol.l.3.tit. 32. Ans.l.4. c.20.

a d hoc no. 30.q.3. quia cognouim⁹.

POTEST. Hæc est 3. pars q. in qua dicitur, quòd res vi possessa non præscribitur. Io. de Fant.

Casvs. Secundo modo exponit illud c. licet. vt non intelligatur de limitibus: sed de rebus inuasis, quæ nullo titulo possidentur: & hæ præscribi non possunt: si vero possidētur iudicis auctoritate, vel longa consuetudine priuilegiorum, tunc præscriptione tolluntur.

† abest ab orig.

† al. perhibetur

† al. vsu

Item Gelasius Papa Iusto episcopo.

¶ Spatia quæ definita fuerint, tempore præscribi non possunt.

C. VII.

1 Dilectio tua studeat, quæsita omnium fideliter rerum veritate, vt si de spatiis [a], de quibus memoratur orta contentio, definitio dudum certa processerit, intemerata [b] seruetur: alioqui si nihil vmquam constiterit terminatum, tunc de præscriptione temporum, si qua pars confidit, præbeat sacramentum [c]: vt tamen, de iis quæ hactenus possedisse probatur †, iusiurandum sinatur offerre [d].

3 *Potest etiam aliter distingui. Quæ quisque sua auctoritate vsurpat: quia nullo titulo possidere incipit, præscribere non potest: & in hac casu intelligenda est illa auctoritas Gelasij* [*Temporalis obiectio, quæ per incuriam forte generatur, non potest diuellere diœcesim semel constitutam*] *Intelligendum est, si nullo titulo, sed sola vsurpatione eam possidere cœpit. Si vero iudicis auctoritate, & priuilegiorum longa consuetudine possidere cœperit: tunc temporalis obiectio actori silentium imponit.*

Vnde Gelasius Papa ait [2].

¶ Debent priuilegia triginta annis possessa immobiliter obseruari.

C. VIII.

3 Placuit huic sanctæ, magnæque synodo, vt res, & priuilegia [e], quæ Dei ecclesiis ex longa consuetudine [f] pertinent, & siue à diuæ recordationibus Imperatoribus [g], siue ab aliis Dei cultoribus in scriptis donata, & ab eis per annos triginta [h] possessa sunt: nequaquam à potestate præsulum eorum † quæcumque persona sęcularis per potestatem subtrahat, aut per argumēta quęlibet auferat: sed sint omnia in potestate, ac iussu † præsulis ecclesię: quæcumque intra triginta annorum spatium ab ecclesiis possessa fuisse noscuntur. Quisquis ergo sæcularium [A] contra prælentem definitionem egerit: tanquam sacrilegus iudicetur: & donec se correxerit, & ecclesiæ propria priuilegia, seu res restituerit, anathema sit.

¶ Quod hic tribuitur Gelasio, habetur in synodo octaua habita ab Hadriano ij. c.18. & ex ea citatur apud Anselmum, & Polycarpum. Sed manuscripti codices Gratiani concordant cum vulgatis.

A ¶ Sæcularium.] *In vulgatis legebatur*, Quisquis ergo clericorum, vel sæcularium. *Sed absunt illæ duæ voces*, clericorum, vel. *ab aliquot vetustis, & ab ipso concilio manuscripto. In concilio impresso legitur.* Qui contra fecerit, vt sacrilegus iudicetur, & donec talia priuilegia, &c.

Idem episcopis Dardaniæ inter cetera [i] *inquit.*

¶ Repeti non possunt, quæ triginta annis quiete possidentur.

C. IX.

4 Post quinquentos annos constituta Christi [k] quosdam audio velle subuertere: cum triginta annorum lex [l] hominum non possit abrumpi.

¶ Caput hoc non legitur in epistola Gelasij, quæ extat, ad episcopos per Dardaniam. Nicolaus I. in epistola ad episcopos Galliæ, cuius initium est, Quamuis singularum, *nuper vt dictum est, impressa in apendice bibliothecæ, citat ex epistola Gelasij ad orientales. Deusdedit, Cardinalis & Anselmus absolute Gelasium citant.*

4 *Item si de rebus ecclesiæ controuersia mota est, & definitio subsecuta: etsi iniusta sit, tamen quia non sua, sed definientis auctoritate* [m] *possidere cœpit tricennalis* [n] *præscriptio petitori silentium imponit: ita tamen, vt supputatio præscriptionis non à tempore definitionis, sed à decessu* [5] *definientis exordium sumat.*

Vnde in Toletano concilio 9. cap. 8. statutum est.

¶ Vita irrite disponentis non poterit pertinere ad tricennium temporis. C. X.

SI sacerdotes † [o], vel ministri dū gubernacula ecclesiarum administrare videntur, contra patrum sanctissimas sanctiones de perator rem priuati conferat alij, tutus est donatarius. & hic dicitur necessariam esse prælcriptionem. Sed dic, maxime: vel dic, &, pro vel. C. de verb. sig. l. pen. Vel dic quòd sicut ecclesia noluit hoc recipere contra se, vt 12.q.2. quicumque militum. ita nec pro se [b]. Vel ibi loquitur cum dedit Imperator rem alienam, tanquam alienam: hic tanquam suam. Vel hoc quod dicit de triginta annis, refertur ad proximum, scilicet ad alios, & non ad Imperatorem, vt extra de sen. & re iud. cum inter. in fi.

b Vide 5.12. q.2. ca. quicumque.

i ¶ *Inter cetera.*] verba sunt Gratiani.

k *Post quingentos.*] ¶ *Constituta Christi.*] id est, ecclesiæ alicuius.

l ¶ *Lex.*] i. præscriptio à lege introducta. lex enim processu temporis non potest confirmari: quia si est iusta, statim valet & cōfirmatur [c]. si est iniusta, numquam valet. 5.di.4. erit autem lex. videtur tamen, quòd contra legem potest præscribi spatio xx. annorum, vt ff. de ori. iur. l.2. §. exactis.

c Sed cōtra. 3.di. in istis. & §. seq.

ITEM SI DE REBVS. Hæc est 4. pars quæst. in qua dicitur, quòd tempore prælati male alienātis non currit prescriptio, sed post eius mortem incipit currere: & hoc probat per capit. sequens. Ioan. de Fant.

4 Ans. l.4.c. 27. Deusd. p.1.

Casvs. Oste̅dit Grat. in hoc §. quòd si super reb. ecclesiæ mota sit controuersia, & iniusta sit definitio subsecuta: ille qui cœperit possidere auctoritate definientis, poterit prescribere xxx. annis. sed hæc præscriptio nō incipit, nisi à decessu male definientis. Et nota quòd definitio tripliciter potest hic sumi: vel pro alienatione, vel transactione, vel definitiua sentētia. vnde iuxta hanc triplicem significationem, tripliciter potest poni casus sequentis c.

5 Adde q̄ à, ponitur hic pro ex. fim. l.j.§. adeo. ff. de acq. re. dom.

m ¶ *Auctoritate.*] Nam iuste possidet qui auctore prætore possidet. 14.q.5. dixit. extra qui filij sint leg. cum inter. ff. de acqu. poss. arg. contra. de pœni. dist. 2. si quis semel.

† *Sacerdos, vel minister.* orig. & sic consequenter.

n ¶ *Tricennalis.*] immo præscriptio decem dierum tunc sufficeret: nam plus facit sententia, licet iniusta, quàm aliquod priuilegium, vt extra de sent. & re iud. cum inter. in fi. Ioan. Sed non loquitur de tali sententia, sed de concordia, quæ definitio vocatur. B.

SI *sacerdotes.*] Casvs. Quidam prælati iniuste alienauerunt possessiones ecclesiarum in vita prælatorum. receptores retinuerunt possessiones illarum per triginta annos. quæsitum fuit in concilio Toletano, vtrum detentores tuti sint præscriptione illa? Et respondetur quòd non: quia præscriptio non currit in vita prælati male alienantis, sed post mortem: quia contractus non sumpsit initium ab origine æquitatis.

o ¶ *Si sacerdotes.*] "Triplex casus solet hic poni. Primus sic: ecce episcopus alienauit res ecclesiæ in casu illicito. dicitur hic, quòd viuente episcopo, nulla præscriptio currit contra ecclesiam in rebus illis: sed eo mortuo incipit currere. & secundum hoc expone definisse, id est, sua definitione & auctoritate alienasse. argumentum. vigesima, quæstione secunda. episcopus qui mancipia. & dic scribendo decreuerunt, id est, decreto scripturæ interposito alienauerunt

"Casus tripliciter ponitur.

"Ecclesia q̄ to tpe pt rē priuati pr̄ scribere.

h ¶ *Annas triginta.*] arg. " quòd præscriptio decennij vel vicennij, non habet locum in ecclesia, vt ipsam rem priuati tali præscriptione possit retinere. Alij dicunt contra. Sed nonne contrarium est. C. de quadr. præs. l. bene à Zenone. nam ibi dicitur, quòd si Im-

Source : BIU Cujas

nauerunt. Vel, ſecundum alium caſum, expone, ſcripto decreuerunt, i. ſcripto tranſegerunt, & in fraudem: cum enim non poterat dare nepotibus ſuis, fingebat ſe habere litē cum eis de illo, & tranſigebat cum eis. Tertius caſus eſt, eps tulit definitiuam ſententiam contra aliquam eccleſiam ſuper aliqua poſſeſſione eccleſię, & contra ius ſcriptū [a]. dicitur hic, ꝙ ipſo viuēte non currit cōtra eam præſcriptio. Sed cum iſta ſententia lata fuerit contra leges ſcriptas, vt hic innuit, & ita nulla actio, vel exceptio ex ea competit, vt arg. 2. q. 6. §. diffinitiua. ver. itē ſi ſententia. qualiter etiam iſte poterit præſcribere poſt mortem? Dico ꝙ iſte nō, ſed eius ſucceſſor: & ſic inrelligitur ext. de iu. pa. cura paſtoralis. Vel dic, ꝙ iſte bona fide poſſedit: quia ignorauit illam ſentētiam nō tenere: & ſic ſententia, quæ nulla eſt, dat alicui cauſam pſcribendi: ſicut titulus q non valet, dat cām pſcribendi, vt ext. de emp. peruenit. ff. p emp. ꝙ vulgo. & ff. p le. l. 3. & 4. nec cōtradicit extr. de iis quæ fi. à præl. c. 2. quia ibi ſciente capitulo, alienatio fuit facta poſſeſſionum: vnde ibi poſſeſſor ſtatim tutus eſt. ſed hic capitulo contradicente. vel forte iſte non erat malæfidei poſſeſſor: qa ignorabat ſententiam iniquam: videtur tamen ꝙ de illicite alienatis nō poſſit currere pſcriptio. C. de bo. mater. l. 1. & in hoc eſt deterioris conditionis eccleſia, q̄ minor. ſiue filiusfamilias: quia nō prius cōtra eū præſcribitur quam ſuæ poteſtatis eſſe incipiat, vt C. de bo. quę li. quæcumq; 3. a ¶ *Non ex die.*] ſi. ext. de tranſ. de cetero. extra de cenſ. præterea. ſi. 12. q. 2. ſi quos. ſi. ff. de diuer. tem. præſ. cum heres. in fi.

Patet exēplū extr. de re iu. cū cā. & hic intellectus ex eo perpenditur, quia đt cōtra patrū ſanctiones. ſecundū H. † *al. triennium*] orig.

Et in Epaunenſi, c. 18.

2 *Iuo p. 3. c. 166.*

† *al. vocentur*

† *al. non debuiſſe*

b ¶ *Moriendo.*] ideo, quia licet quilibet poſſit male alienata reuocare, vt 12. q. 2. non liceat. non tamen ita de facili admitteretur, cum eps ſemper contradiceret, & ei litteras de rato denegaret. Arg. C. de an. exc. l. 2. §. vlt. & C. de bo. quæ lib. l. 3. extra de iud. cauſam.

c ¶ *Supputationis.*] id eſt, reputationis.

d ¶ *Subſtabit.*] id eſt, incipiet numerari.

e ¶ *Contractuum.*] i. contractus, quem fecit epiſcopus, non habet iuſtum initium. hoc ideo dico, quia præſcriptio non eſt contractus.

f ¶ *Ab origine.*] Arg. initium ſpectandum, vt 61. diſt. miramur. 1. q. 1. principatus. extra de elect. dudum. ff. pro emp. qui fundum. & ff. de diuer. & tem. præſ. cum heres. in fi.

ITEM EA. Hæc eſt 5. pars q. in qua dicitur, quòd ſi epiſcopus concedit alicui clerico vineas vel terras eccleſię, tamen non pręſcribit eas poſſeſſor: & hoc probat per duo c. Ioan. de Fant.

CASVS. Supra oſtenſum eſt ꝙ res inuaſæ, & quæ ſunt in limitibus præſcribi non poſſunt. Idem dicit nunc Gratia. de beneficiis, & de rebus per metum poſſeſſis, quę præſcribi non poſſunt. *Beneficiis*, id eſt, rebus quarum vſus conceditur, vel quæ gratis conceduntur. De beneficiis probat per duo prima cap. De metu hoſtilitatis, probat per c. prima actione. & per c. porro.

C *Lerici.*] CASVS. Quidam clerici poſſidebant quædam beneficia ab eccleſiis ſibi conceſſa per xxx. an, quæſitum fuit in concilio Agathen. vtrum ratione præſcriptionis clerici proprietatem illorum beneficiorum poſſint ſibi vendicare. Et reſpon. quòd non, dummodo res conſtet fuiſſe eccleſiæ. & hoc probatur duabus rationibus. Prima eſt, quia ſi præſcribi poſſent: nec epiſcopi, nec alij prælati precarias facere deberēt: & quia prælati ſecundum hoc in rebus eccleſiæ diu retentis, proprietatem ſibi poſſunt vendicare.

" pſcribere non pñt ali quæ pſonæ.

b Ad idē qđ le. & not. 12. q. 2. ſæpe fit. ibi videas.

g ¶ *In ius proprium.*] " Hic patet, & in ſeq. c. quòd coloni & precario poſſidentes, nullo tempore præſcribunt [b]. vt 10. quæſt. 3. quia cognouimus. extra de poſt. bonæ. 2. Ita nec aliquis qui alieno nomine poſſidet, vt ext. de præſ. ſi diligenti. Item nec vſufructuarius, vt inſt. per quas perſo. no. acq. §. fructuarius. Item nec creditor. ff. de vſuc. non ſolum. §. qui pignori. & hoc ideo, quia omnes iſti alieno nomine poſſident. vnde illi tantum dicuntur poſſidere, quorum nomine poſſidetur, vt extr. de reſt. ſpo. cū veniſſent.

" Si ergo vſque ad cētum annos poſſes probare initium poſſeſſionis, id eſt, quòd tuo nomine poſſeſsū eſt, non obſtat tibi aliqua præſcriptio, vt hic patet, & C. de pi. act. nec creditores. & C. de præſ. 30. an. male. & hoc verum eſt, niſi velis dicere ꝙ per longam obliuionem aliquis perdet poſſeſſionem, per id quod eſt. ff. de vſuc. furtum. vel ſi tantum tempus effluxit quòd ignorat dominus vbi ſit poſſeſſio illa ſita, vt ff. de acq. poſ. ſi id quod. in prin. Vel niſi illa perſona, quæ poſſedit nomine alieno, alij poſtea tradat poſſeſſionem, vt ff. de ac. poſſ. poſſideri. §. ꝙ ſi ſeruus. aliter numquam præſcribunt tales, niſi forte domino repetenti nō reddiderint poſſeſſionem: tūc poſſunt res tales præſcribi, non ab ipſo, cum malam fidē habeat: ſed à ſuo ſucceſſore. Nūc habes quæ perſonę nō poſſunt præſcribere. Sunt etiam quædam res impræſcriptibiles, vt contra iura libertatis nō præſcribitur, vt j. ea. §. poteſt. Item nec in tributis præſcribitur, vt j. ead. §. porrro. C. de præſ. xxx. an. comperit. Item nec in matrimonio. 33. qu. 5. quod Deo. Item nec decimæ à laico, extra de præſcr. cauſam. Item videtur ꝙ non præſcribitur in repetitione rerū peculij, vt C. ne de ſta. defun. l. repetitio. Item & in ſeruitutibus quæ continuā cauſam nō habent, vt ff. de ſer. ſeruitutes. Item in limitibus. s. ea. c. licet. Item in procurationib. debitis ratione viſitationis. extra de præſ. cum ex officij. Item & in obedientia, vt extra eo. cum non liceat.

" pſcriptio ſi h3 locū in multis reb⁹.

3 Anſ. l. 5. c. 87.

† *al. ſeuēritas*

h ¶ *Non reuocentur.*] Argu. quòd quæ de libertate ab aliquo facta ſunt, ei præiudicium non faciunt, s. 1. q. 1. nullus epiſcopus. 2.

i ¶ *Non debuiſſe.*] Si enim præſcriberent clerici, retardarentur epiſcopi ad conferenda beneficia, vt C. de bo. quæ lib. l. 1.

Item ex concilio Aurelianenſi 1. c. 25.

¶ Quæ humanitatis intuitu aliquibus præſtantur, præſcribi non poſſunt.

C. XII.

3 SI epiſcopus humanitatis intuitu mancipiola, vineolas, vel terrulas clericis, aut monachis, vel [A] quibuſlibet præſtiterit excolendas [k], vel pro tempore tenendas: etiam ſi longa tranſiſſe annorum ſpatia comprobentur, nullum eccleſia præiudicium patiatur: nec ſæcularis legis præſcriptio, quæ eccleſiæ aliquid impediat, opponatur.

A ¶ Vel quibuſlibet.] *Hæ voces ſunt etiam apud Anſelmum, ſed abſunt à concilio impreſſo, & manuſcripto.*

Item ex concilio Hiſpalenſi 2. cui interfuit Iſidorus, c. 1.

¶ Temporalis præſcriptio nòn obiicitur, vbi hoſtilitatis metus interuenerit. C. XIII.

6 PRima actione [l] Theodulphi Malacitanæ eccleſiæ antiſtitis ad nos oblata precatio eſt, aſſerentis antiquam eiuſdem vrbis parochiam militaris quondam † hoſtilitatis diſcrimine fuiſſe deciſam, & ex parte aliqua ab eccleſiis Aſtigitanæ, Elibertanæ, atque Aegabrenſis vrbium eſſe retentam. Pro qua re placuit, vt omnis parochia, quam antiqua ditione ante militarem hoſtilitatem retinuiſſe eccleſiā ſuam quiſque comprobaret, eius priuilegio reſtitueretur. Sicut enim per legem mundialem iis, quo barbarica feritas † captiua neceſſitate tranſuexit, poſtliminio [m] reuertentib

† *al. quodam*

l ¶ *Prima actione.*] id eſt, in tractatu primi diei ipſius concilij. s. diſt. 1. ius genitum. & 34. q. 1. c. 1.

m ¶ *Poſtliminio.*] " Poſtliminium eſt ius amiſſæ rei recuperandæ ab extraneo, & in ſtatum priſtinum reſtaurandæ. ff. de capt. & poſtlim. reu. poſtliminium. datur autem ſecundum leges poſtliminio reuer-

" Poſtliminij diſtinctio.

Source : BIU Cujas

tentibus rescissoria intra quadriennium. inst.de ac.§.rursus.C.de in inte.rest.l.vlt. si tamen non potuerit agere in hoc quadriennio per aliquot dies,restituitur ad eos.ff.ex quib.cau.ma.sed & si per prætorem. §. si feriæ. secundum canones cum non currat in hoc casu præscriptio:non dabitur rescissoria. " Hic est ergo vnus casus,scilicet hostilitas, in quo non currit præscriptio. Alius dum viuit iniquus alienator. ꝛ. e.si sacerdotes. Tertius cum vacat ecclesia. extra de præsc.de quarta. Vel cum quasi vacat ecclesia,prælato, scilicet lapso in hæresim.ext.de præs. c.1. Alius est in pupillari ætate. C.quib.ex caus.in int.rest.nō est ne.l.vl. Alius est cum quis est in potestate patris, vt C.de bonis quę lib. quæcumque. Alius est cum mulier est in matrimonio quoad dotem. C. de iure do.in rebus.quia non prescribitur contra mulierem in dote repetenda nisi soluto matrimonio,vt ibi dicitur. Septimus,cum quid debetur ad diē, vel sub conditione: tunc enim non currit præscriptio, nisi à tempore diei, vel extantis conditionis.C. de præscr.xxx.annor. cum notissimi. §. illud. Item & tempore excommunicationis non currit præscriptio. extra de concess. præb. & ec.non vac. quia diuersitatem. Item & in tempore illo quo quis impeditus est iusto impedimento,non potest agere.vt extr.de elect. ne pro defectu.& extra de ap. ex ratione. & C.de inof.test.contra maiores. & ff. ex quib.caus.ma. l.quod quidem. & l. non enim.

" ꝑscriptio nō currit in aliquib⁹ casibus.

Deut. 4.

1 Pol.l.1.tit. 11.Deusd.p. 1. Ansel.l.2. c.73.

tentibus [a] redditur antiqua possessio: non aliter & ecclesia recepturа [b] est parochiam,quam ante tenuit cum rebus suis:siue ab aliis ecclesiis possideatur, siue in cuiuslibet possessionem transfusa sit. Non enim erit obiicienda præscriptio temporis, vbi necessitas [c] interest hostilitatis.

Item Ioannes Papa VIII. Paulo episcopo fungenti legatione in Germania, & Pannonia.

¶ Temporis non currit præscriptio, vbi furor hostilitatis incumbit.

C. XIIII.

[1] PORro,si de annorum numero forte quis causatur, sciat, quia inter Christianos, &eos,qui vnius fidei sunt, numerus certus affixus est.Ceterum,vbi paganorum, & incredulorum furor in causa [d] est: quantalibet præterea tempora, iuri non præiudicant ecclesiarum:quæ corporalia nescientes arma [e] solum Dominum, & propugnatorem suum,quando ei placuerit misereri, patienter expectant. Verum si annorum prolixitas in talibus impediat, Deus ipse reprehendēdus est:qui post quadringentos, & triginta annos filios Israel de durissima seruitute [f] Pharaonis,& fornace ferrea liberauit:sed ipse per se noster redemptor fuit, qui humanum genus post tot annorum millia de inferni claustris eripuit.

7 Tolluntur etiam præscriptione illæ diœceses,quas propriis episcopis negligentibus alij ab hæresi ad fidei integritatem reuocauerunt.

Vnde in Africano concilio, cap. 88. legitur [2].

2 Et ī Maleuit.c.24.& ī Carth.græco, ρκβ.

TOLLVNTVR. Hæc est 7.pars q.in qua probatur quòd si aliquis negligit loca sua,& alius episcopus ea liberat ab hæretica fœditate,post triennium præscribit:& hoc probat c.seq.Ioan.de Fant. CASVS.Ponit adhuc Grat.alium casum in quo res ecclesiæ præscriptione tolluntur,ſ.cum aliquis episcopus negligit populum suum ab hęresi reuocare,& alius episcopus eum reuocat,præscriptione contra alium tutus erit.

¶Si qui episcopi diœceses suas lucrari Deo negligunt,post triennium eis constabunt episcopis,quorum studio fidei sunt reconciliatæ.

C. XV.

[3] PLacuit,vt quicumque episcopi negligunt [g] loca ad suam cathedram pertinentia in catholicam vnitatem lucrari,conueniantur [h] à diligentibus vicinis episcopis,vt id agere non morentur. Quòd si intra sex menses [i] à die conuentionis non effecerint: qui potuerit ea lucrari, ad ipsum pertineant [k]:ita sane [A], vt si ille, ad quem pertinuisse videbantur, probare potuerit [l] [aut] magis illius electam negligentiam [m] & hæreticis,vt impune ibi sint,& suam diligentiam [m] fuisse præuentam,vt eo modo eius cura solicitior † vitaretur †, cum hoc iudices episcopi cognouerint, suæ cathedræ loca restituantur†.

A ¶Ita sane.]*Græcus canon in emendatis codicibus hoc loco sic habet.*

Οὕτως μὴ ἵνα ἐὰν ἐκεῖνος πρὸς ὃν ἀλείπων] ἀνήκεν οἱ τοιοῦτοι, ἐξεπίτηδες διαλίπα οἰκονομίαν ἔδοξεν ἀμελεῖν, τοῦτο τῶν αἱρετικῶν ἐπιλεξαμένων, ὅτε ἀθορύβως αὐτὸς παραδέξαιτο, ἢ ἐν τοσούτῳ ἢ αὐτὸς ἐπιμέλεια ἀπὸ ἑτέρου προελήφθη, ἢ τινι ἐκλεχθήσαιτο, τὸν αὐτὸν αἱρετικὸν, πλέον σπάκιζεν, τοῦτο μεταξὺ ἐπισκόπων κενόνων διαγινωσκομένου.

Id est, Ita sane, vt si ille, ad quem hi pertinere ostenduntur,de industria ad rem commodius tractandam negligenter agere visus fuerit,id probantibus hæreticis,vt sine tumultu reciperentur, atque interea suam diligentiam alius occuparit,qua quidem si vsus esset, ipsis hæreticis maius damnum attulisset,cum hoc iudicantes episcopi cognouerint,&c.

¶ Ita sane.]Græcus canon in emendatis codicibus hoc loco sic habet.

3 Burc.l.1.c. 68. Iuo p.8. c.176.

Lacuit.] CASVS. Quidam episcopi intra suas diœceses parochias hæreticorum conuertere negligebant.vñ quęsitum fuit in concilio Africano quid esset de hoc faciendum.& resp̄ōsum fuit vt à vicinis episcopis commoneantur:&si intra sex menses à die conuentionis non effecerint,perueniāt ad ipsum q eas lucrari poterit: ita tamen vt si episcopus in cuius erant diœcesi,probare potuerit suā diligentiam fuisse præuentam,&alterius negligentiam electam vt apud alium impune remanerēt:suæ cathedrę loca restituantur.

† *al.solertior*

† *al.vetarētur*

g ¶*Negligunt.*]Arg.ꝗ delictum personæ qd est in omittendo, redundat in damnum ecclesiæ. Illud autem quod consistit in faciendo,non nocet ecclesiæ,vt j.q.6.si episcopum [b]. arg.contra ſ.ea.licet. ſ.dist.35.ec clesiæ. Sed ibi nocet delictum quod consistit in omittendo.argum.contra.C.de ac, posſ.l. vl.ibi enim non nocet delictū etiam quod consistit in faciendo.

† *al.restituant*

b Ad idem extr. de do. ca.2. vbi de hoc. & ext. de p̄scr. c.2. in gl.vlt.

h ¶*Conueniantur.*]auctoritate huius canonis.ſi.65.dist.c.vlt.

i ¶*Sex menses.*]Deputatos ad admonitionem faciendam [c].

c Hæc est expositio H. & Lau. " p̄scribitur qñq; ex triēnio iuri episcopali.

k ¶*Pertineant.*]" Expleto triennio,vt hic in hac rubrica,& ext. de prescr.c.1.vnde illud triennium est hic intelligendum: sicut ibi intelligendi sunt isti sex menses q dantur ad admonitionem faciendam. dicit tamen H.quòd perueniant statim:tamen vsque ad triennium potest episcopus suus locum illum repetere,vt extra de præscript.c.1.& est hic speciale fauore fidei, vt per triennium contra ecclesiam præscribatur ius episcopale, & etiam limes : & excusatur præscribens hic auctoritate canonis,licet habeat conscientiam rei alienæ. argum.ff.de noxal.& generaliter.& si rem pro derelicto habitam mihi vendas : licet sciam eam in bonis tuis non fuisse : ipsam vsucapio. ff.pro derelict. l.vlt. argum. ff.de fundo dotal.l.1. Sed numquid ecclesia læsa in hoc casu potest petere in integrum restitutionem? Potest dici quòd sic, nisi fuerint negligentes clerici,& episcopus.argum.ff.de minorib. verum.§.item quæritur. vel si vult ipsum negligentem, conueniat. 12.quæst.2.monemus.& consequitur ab eo indemnitatem.C.arbit. tut.quidquid.alienauit enim qui vsucapere permisit. ff.de verb.sig. alienationis.

l ¶*Potuerit.*]intra xxx.annos à sententia.

m ¶*Diligentiam.*]scilicet domini.ff.ad senatusc.Tert. l.2.§.si mater. & extra de ap.oblatæ.

POTEST ETIAM ALITER. CASVS. Iste §. diuiditur in tres partes. In prima parte exponit G. tertio modo illud c.licet in regulis. dicens ipsum posse intelligi de præscriptione longi temporis:ſ.decem vel viginti annorum, quæ ecclesiis obiici non potest. postea ponit distinctionem de præscriptione,dicens,quòd prescriptio decennij vel vicennij introducta est odio parentis, & fauore possiden

a Nā ñ ligantur canōib. 15.qu.1. §.1. verſ. porro. vbi de hoc. & ext. de dr uor.gaudemus.

a ¶*Reuertentibus.*]ꝛ.3. q.1.redintegranda. ꝛ. 7.q.1.pastoralis. C.de postlim.reu. l.ab hostibus.

b ¶ *Receptura.*] Nam ius redit vt pridem: cum reddatur status idem,vt extra de ele. quia diligentia. ff. si ser.vend.& si forte.1.respon.ff.de seru.rust.præd.l.& Attilicinus.

c ¶*Necessitas.*]Arg.quòd non præiudicat patrono inuestitura tempore hostilitatis facta.34.q.1.cum per bellicam.ꝛ.7 q.1.pontifices.

d ¶*In causa.*]Secus si mansueti sunt Iudæi vel Sarraceni:tales bene præscriberent. arg. 23.q.vlt.dispar. Quidam tamen dicunt esse ecclesiæ priuilegium, quòd etiam domini non possunt præscribere: cum nec lege ecclesiastica regantur[a],licet possint rem priuati præscribere,dummodo legibus Romanis regantur.

e ¶*Arma.*]Arg.clericos non debere mouere arma corporalia,etiam contra hostes.argum.23.q.8.quicumque.nam lacrymę & orationes sunt arma clericorum,vt 23.q.8.conuenior.

f ¶*Seruitute.*]Arg.contra libertatem non præscribi.ꝛ.ea.§.potest.

Source : BIU Cujas

possidentis. vnde si quis rem præsentis bona fide & iusto titulo per decennium. absentis vero per vicennium tenuerit, tutus est aduersus omnes: & si in aliquo casu rem amiserit, potest eam ab omnibus vendicare. Idem erit si per xxx. annos rem alterius sine titulo, bona tamen fide possederit: quam bonam fidem in initio sufficit habuisse. Præscriptio vero triginta annorum, cum quis mala fide possidet, introducta est tantum in odium negligẽtium. Vnde si quis mala fide rem alterius xxx. annis possederit, tutus erit aduersus eũ: & si aliquo casu malæ fidei possessor rem illam amiserit, repetere non potest: nisi per violentiam inde expellatur. & si ad dominum, vel creditorem sine violentia peruenerit, tuti sunt aduersus malæ fidei possessorem. si vero peruenerit ad alios, dominus, vel creditor aduersus eum habet actionem. In secunda parte dicitur, quòd ea quæ dicta sunt de præscriptione decem vel viginti annorum, vera sunt, si sine interruptiõe possideantur: sed si possessio naturaliter interrumpatur, noui xxx. anni in omnibus præscriptionibus numerantur à die recuperatæ possessionis. si vero possessio per lit. contestat. interrumpatur, ab vltimo die litis xl. anni computabuntur. si vero ille, cuius res præscribitur, non potest litem contestari propter absentiam, vel furorem, vel infantiam, vel potestatem aduersarij: intra tempora præscriptionis adeat præsidem: quem si adire non potest, vadat ad episcopum loci, vel consulem ciuitatis, vel potestatem: qui si defuerint, adeat domum aduersarij: & in præsentia tabellionis, vel cum subscriptione trium testium, si tabellionem habere non potest, suum ius protestetur: & hoc modo interrumpet omnem præscriptionem. In tertia parte dicitur, ꝙ supradicta vera sunt inter laicos: sed aduersus ecclesias non currit præscriptio, nisi quadragenaria. & ad hoc probandum inducit duas authenticas. infra eadem, quas actiones. & in nouellis, authen. neque vicennij. Sed si laicus decimas, vel primitias, siue cum titulo, siue sine titulo possederit: numquam præscriptione tutus erit. quod enim ab initio de iure non habet effectum, tractu temporis non conualescit. & hoc probatur ad instar liberi hominis: qui si pro seruo detinetur, etiam 40. annis, sibi non obest. nam primitiæ & decimationes præscribi non possunt, sicut nec ciuiles sanctiones, quarum instar obtinent: sic vt ecclesia obtineat ad instar rei publicæ. Secunda pars incipit ibi, *Hæc de præscriptionibus.* Tertia pars ibi, *Hæc de præscriptionibus inter priuatos. Libellum,* conuentionalem. *Quod dicitur,* in canonibus antiquis: quia secus hodie.

Potest etiam aliter intelligi præscriptio illa longi temporis, qua Gelasius negat statum parochiarum posse mutari. Longum enim tempus, sicut ex legibus habetur, decennium[a]*, vel vicennium intelligitur. Huius ergo longi temporis præscriptio auctoritate Gelasij, & sæcularium legum ecclesiis obiici non potest*[b].

8 *Præscriptionum aliæ sunt introductæ odio petentis, & fauore possidentis: aliæ tantum odio petentis. Qui enim bona fide, & iusto titulo rem præsentis*[c] *per decennium*[d]*, absentis vero per vicennium tenuerit, perpetua*[e] *exceptione tutus erit, non solum aduersus alios, sed etiam aduersus creditores*[f]*, quibus res ipsa obligata fuerat, etiam aduersus verum dominum. Si vero aliquo casu à possessione ceciderit, etiam aduersus verum dominum vtiliter*[g] *rem vendicare poterit. Si autem nullo titulo, bona tamen fide per tricennium rem alicuius possederit, simili gaudebit præsidio. Bona vero fides non ad tractum medij temporis, sed ad initium possessionis refertur. Sufficit enim in initio*[h] *cuique bona fide possidere cœpisse, etiam si medio tempore scientiam*† *rei alienæ habuerit.* ¶ *Hæ præscriptiones introductæ sunt fauore possidentis, & odio petentis: quia lex fauet his, qui bona fide, & iusto titulo, vel bona fide tantum possident: odit autem, & punit circa rem suam negligentes*[i]*, & desides.* ¶ *Quòd si mala fide rem alienam quis possidere cœperit, post triginta annos aduersus omnem petentem exceptione tutus erit. Si vero aliquo casu à possessione ceciderit, actionem non habebit: quia hæc præscriptio non fauore malæ fidei possessoris, sed odio tantum rem suam persequi negligentis introducta est. Si autem res ad creditorem suum, vel ad dominum peruenerit, detentionis commodum*[k] *habebit: Si vero ad alium, creditor, vel*[A] *alius, dominus aduersus eum experiri poterit: nec sibi proderit exceptio medij*[B] *temporis possessoris: quia non ab eo habuit causam possidendi. Quòd si violenter possessio ad eos peruenerit, malæ fidei possessor indistinctæ possessionis*[l] *commodum recipiet.* ¶ *Hæc de præscriptionibus decennij, vel vicennij, vel tricennij intelligenda sunt, si sine interruptione possessa probentur. Quod si per naturalem detentionem possessio interrupta*[m] *fuerit, à die recuperatæ possessionis noui triginta*[n] *anni in omnibus*[c] *præscriptionibus numerabuntur. Si per litis contestationem, ab vltimo die litigij, quadraginta anni computabuntur. Quòd si ab eo, qui in causa præscribendi erat, possessionem aliquis nanciscatur, tempus præcedens cum suæ possessionis tempore continuare*[o] *poterit.* [' *Is autem, cuius res præscribitur, si litem contestari*[p] *non poterit, vel propter aduersarij*[q] *absentiam*[2]*, vel quorum quodlibet per se seperatim inualidum est*[a]*, vt fama & testimonium vnius testis. arg. contra 23. dist. quorumdam.*

tores, quia causa dominij semota est à quæstione pignoris. C. de pigno. vlucapio.

g ¶ *Vtiliter.*] argum. pro Ioan. & aliis, qui dicunt quòd per præscriptionem acquiritur dominium, secundum M. directe potest vendicare: quia secundum eum dominium acquiritur præscriptione. vnde illud aduerbium, vtiliter, non est de textu: vel si est de textu, expone vtiliter, idest, indubitanter, vel efficaciter.

h ¶ *Initio.*] Hoc non tenet secundum canones: quia oportet ex omni parte præscriptionis habere bonã fidem, vt ext. de præscriptionibus quoniam.

i ¶ *Negligentes.*] Vigilantibus enim non dormientibus subueniunt iura, vt ff. ex quibus cau. ma. l. non enim. ff. de iis quæ in frau. cred. l. pupillus.

k ¶ *Commodum.*] quia ab eo rem illam non poterit euocare, qui mala fide eam possedit.

k ¶ *Commodum.*] No. quòd violento detentori vel malæ fidei possessori, res violenter auferenda non est: nisi incontinenti. arg. 3. qu. 1. §. vltim. nec ei tũc dicitur interrumpi præscriptio. ff. de vi & vi ar. qui possessionem.

l ¶ *Possessionis.*] Argu. aliqua ex quo coniunguntur valida esse,

m ¶ *Interrupta.*] "Fit autem interruptio dupliciter: naturaliter, & ciuiliter[b]. Naturaliter fit occupatione aquæ, & aliis modis, vt ff. de acquirend. possess. qui vniuersas. §. 1. & 2. Item si longo tempore omittitur possessio. ff. de vsuca. furtum. Item per corporalem compulsionem, & hoc nocet vel prodest omnibus. ff. de vsuca. naturaliter. Ciuiliter fit libelli oblatione, & hoc habet locum in annalibus actionibus tantum, quæ interruptione tali perpetuantur. C. quando libellus princ. l. 2. Item fit per lit. contest. quæ locum habet in perpetuis actionibus. C. de præscr. triginta ann. sicut in rem. & hoc prodest tantum ei, qui eam facit: & obest illi tantum, contra quem fit, vt ff. de diuer. & tem. præscr. inter quattuor. ei tamen tantum prodest, qui eo animo contestatur litem, vt ducat causam ad finem, sed impeditur propter fortuitos casus: aliàs non[c] prodest: argu. à sensu contrario C. de præscr. triginta ann. l. vlt. & in authen. de litig. §. omnem. circa fin. colla. 8. Item litis contestatio tunc tantum interrumpit cum fit coram iudice suo[d]: aliàs non, vt C. ne de sta. defun. l. pen. Interrumpitur etiam præscriptio synodali proclamatione, vt ext. de præscr. sanctorum. Item cum exponitur secunda cautio, vt C. de præscr. triginta anno. cum notissimi. §. sed & si quis. Item cum quis soluit vsuras. C. de præscrip. triginta annor. l. penul. Item alium habes j. eadem quæst. versi. is autem cuius res. & extra de offic. ordinar. pastoralis. Item alium casum habes, extra vt lite non contestata, quoniam. in fin. Quandoque autem non interponitur præscriptio: sed dormitat, vacante scilicet ecclesia & in pupillari ætate, & in aliis casibus quos dixi supra eadem, prima actione.

n ¶ *Triginta.*] ergo naturalis interruptio non valet tantum, quantum litis contestatio: "quia litis contestatione perpetuatur actio vsque ad quadraginta ann. vt C. de præscr. triginta ann. l. vlt. sed in naturali interruptione non, vt hic. Similiter dico quòd nec illa conuentio, quæ fit per executionem, perpetuatur ad quadraginta an. cum generaliter dicatur, quod omne ius, & omnis actio tollitur spatio triginta ann. nisi vbi speciale aliquid reperitur, vt C. de præsc. triginta ann. cum notissimi.

o ¶ *Continuare.*] licet reuera aliquo tempore intermedio vacet possessio, ius tamen fingit eam coniunctim peruenire ad alium locum, vt ff. ex qui. cau. ma. cum miles. & est si. ff. de ac. he. placet. & sic tempus præcedens dicitur continuari tempori sequenti, quo alter incipit possidere[c]. sed contra est quod legitur. ff. de acq. poss. l. Pomponius. §. vltim. vbi dicitur, quòd vitiosa possessio non continuatur non vitiosæ, sed illud verum est in longa præscriptione: secus in longissima.

p ¶ *Litem contestari.*] C. de anna. exce. vt perfectius.

q ¶ *Vel propter aduersarij.*] hoc bene traditur, extra de offic. ordin. pastoralis.

a ¶ *Vel*

---

[a] *Decennium.*] C. de præscri. decem vel viginti annorum. l. vltim. Ioan.

[b] ¶ *Non potest.*] post hoc, statim lege illum §. sed sola. cum c. seq. nemo ad hoc postea reuersus. dicitur enim quòd dominus Iacobus interposuit istas leges: quod etiam cõuincitur ex eo, quòd illæ concordantiæ bis ponuntur.

PRAESCRIPTIONVM. Hæc est octaua pars q. in qua ponit mentes legum de præscriptionib. quas tamen ecclesia non recipit contra se. Ioan. de Fan.

[c] ¶ *Præsentis.*] "Præsens dicitur, qui in eadem prouincia est. Absens qui in alia. C. de præscr. decem vel viginti anno. l. vlt. tamen absens dicitur quandoque, qui in iure non apparet. ff. de dam. infect. l. 4. §. abesse. præsens etiam dicitur quandoque qui in hortis est. ff. de procur. præsens.

[d] ¶ *Per decennium.*] Fit etiam alio modo interruptio, vt ff. de vsuc. ei à quo. ff. de dona. qui pro donato. & C. vbi in rem ac. l. vlt. & C. de præscr. xxx. ann. cum notissimi.

[e] ¶ *Perpetua exceptione.*] Hoc habes C. de præsc. xxx. ann. si quis emptionis.

[f] ¶ *Creditores.*] Hoc si fuerit alius à debitore, aut eius herede: vel de secundo viuente debitore, debitor enim vel eius heredes non possunt se defendere contra creditorem, nisi quadraginta ann. vt C. si aduer. credit. l. prima. & C. de præscription. xxx. ann. cum notissimi. "Vsucapio autem numquam currit contra credi-

[1] l. vlt. C. de epis. aud.

[2] Addeq; ille dr̃ absens q; si est i; puincia. l. psens. ff. d; pc. l. fi. C. de præsc. long. temp.

[a] Ad hoc 12. q. j. nihil. vbi de hoc i gl. psbyter ergo. in fi.

[b] Concor. l. naturaliter. & ibi Bar. ff. d; pscr. gl. est similis. vers. interruptio. in c. illud. d; præscr.

[c] Al. nõ. idẽ Curt. i tra. d; seque. co. 15. Ias. l. ex hoc edicto. i pr. col. 3. d; eo p quẽ fa. er. & i §. annales. co. vlt. n. 134 insti. de act. Hipo. Marsi. in 291. And. Alci. de ver. sig. char. 26. d Iudice suo Idẽ Bal. c. illud. de pscr. vbi ẽt tẽt, ꝙ citatio si p-secuta ñ interrũpit: secus de contestõe, & bñ. "Actio ppetuatur litis contestõne. e Et sic hẽs, ꝙ qs pt vti accessione tpis ex auctoris sui psona, cũ cã sua suisq; vtitis. ff. d; ac. posse. Pompo ni⁹. §. cũ qs. scdm Laur.

"Præsens & absens qui dicuntur.

†al. conscientiam

"vsucapio si currit cõtra creditores.

Source : BIU Cujas

vel quia.]ℑ.2.q.1.prohibentur.C.de epis.aud.l.vlt.

¶ *Domicilium.*] Domicilium large dicitur quandoque habitatio. ff.de dam.infe.l.4.§.prætor. arg.ff.de li.agn.l.1.in prin.& est si.ext. de cle.non resi.ex tuæ.

c ¶*Subscriptione.*]Argumentum,quòd instrumento habēti subscriptionem trium testium, standum est,etiam si per tabellionē confectum nō sit. ar. C.qui po.in pig.ha.l. penul. "Hodie autem duo testes æquipollent tabellioni, vt extra de prob. quoniam contra.De hac materia nota.11.q.3.curæ.

"testes duo æquipollēt tabellioni.

d ¶*Neque decennij.*]ℑ. e.q.4.neque.

1 l.vt perfectius. C. de an.exce.

e ¶ *Triginta annis.*] hoc hodie non tenet, vt ext.de de præsc.de quarta.

f ¶*Permittitur.*]ℑ.e.q.4.possessiones.

g ¶*Priuatus.*]vt extra de præscr.causam.

h ¶ *Nō conualescunt.*] sic 1.q.1. principatus. Argu. contra.extr.de ma.cōtrac.contra interd.eccle. cap.vlt. &

2 C.d sa.san. ec.aut.quas actiones. ext.de conuer.coniu. placet.

i ¶*Etiam si quadraginta.*] C.de long.temp. præsc.l.vlt.C.de præscr.30.vel 40.an.com perit.

3 Nouel.131. §.p tpalibº. & ead.apud Iulianū,c.6.

k ¶*Mutilabuntur.*]nec confessio ei præiudicaret, si confiteretur se seruū, nisi in instrumento hoc fecerit, vt C. de agr.& cen.cum scimus.

4ℑ.e.q.4. c.fi.

l ¶ *Functiones.*] id est, pensiones[a] agrorum.

5 ff. de re.iu. quod initio a sc.q̄ debētur reip.H.

Iubemus.] Casvs. Quidā rustici possederunt quasdam possessiones sine legitima interpellatione per xl.ann. de quibus possessionibus neque functiones, neque ciuilem canonem, neque publicam collationem persoluunt. quæsitum est vtrum sint tuti præscriptione. & respondetur ꝙ sic, quantum ad dominium, vel possessionem prædiorum: sed quo ad functiones, vel ciuilem canonem vel publicam collationem, non sunt tuti.

6 tit.39.l.6.

m ¶*Possederint.*]C.de præscr. 30. vel 40.an. comperit.

n ¶*Parti.*]C.de fund. patri.l.vlt.contra.sed ibi priuilegium habuit ab imperatore:& pręterea per xl.an.non soluit,inde tutus est per illa duo.ℑ.e.vers.quod si ab eo.

infantiam, vel furoris laborem,cum neminem tutorem, vel curatorem habeat, vel quia[a] *in magna potestate constitutus est,intra constituta tempora præsidem adeat, libellum ei porrigat, & hoc in querimoniam deducat,& sic temporis interruptionem faciat. Si autem præsidem adire non poterit, saltem ad episcopum locorum, vel defensorem ciuitatis eat, & suam manifestare voluntatem in scriptis deproperet.*[1] *Quod si præses,vel episcopus, vel defensor abfuerit, liceat ei publice proponere, vbi domicilium*[b] *habet possessor,seu cum tabulariorum subscriptione: vel si ciuitas tabularios non habeat, cum trium testium subscriptione*[c]*: & hoc sufficiat ad omnem temporalem interruptionem siue triennij, siue longi temporis, siue triginta, vel quadraginta annorum sit.* ¶ *Hæc de præscriptionibus inter priuatos. Ceterum aduersus loca religiosa nonnisi quadraginta annorum præscriptio curit. Vnde in authenticis,* ¶[2] *Quas actiones tricennalis præscriptio excludit si loco religioso competant, quadraginta annis excluduntur.*] *Et in nouellis.* [[3] *Neque decennij*[d] *vel vicennij, &c.*] *In canonibus vero ecclesia aduersus ecclesiam triginta annis*[e] *monasterium aduersus ecclesiam non nisi quadraginta annis præscribere permittitur*[f4]*. Quòd si priuatus*[g] *primitias & decimas siue cum titulo, siue sine titulo possiderit, nulla temporis præscriptione tutus esse poterit. Quæ enim ab initio de iure sortiri effectum non possunt, tractu temporis non conualescunt*[h5]*. Vnde si liber homo longo tempore pro seruo detineatur, etiam*[i] *si quadraginta annorum curricula excesserint, sola temporis longinquitate libertatis iura minime mutil ibuntur.*[k] *Ad hæc ecclesiam*[D] *reipublicæ, primitiæ, decimationes ciuilium functionum instar obtinent* ¶ *Porro publicæ functiones præscribi non possunt.*

Vnde in vij libr. Codicis titu.[6] *de triginta, vel quadraginta annorum præscriptione, Imp. Anastasius.*

A ¶ Vel alius dominus.] *In duobus vetustis exemplaribus non est dictio,* alius.*in vno autem legitur,* vel alius,scilicet dominus.

B ¶ Medij temporis possessoris.] *A vetustis codicibus partim abest dictio,* temporis,*partim dictio,* possessoris.

C ¶ In omnibus præscriptionibus.] *Hæ voces in aliquot manuscriptis non sunt.*

D ¶ Ecclesia,reip.] *Emendatum est ex manuscriptis. Nam antea legebatur,* ecclesia respublica. *Omittit autem interdum, & mutat nonnulla verba Gratianus earum legum,quas refert.*

Alij dicunt quòd cum sic conceduntur laico ab episcopo,laicus habet ius possidendi:sed illud ius non est spirituale:nec ratione illius iuris posset præscribere: quia alieno nomine possidet. si vero vellet interuertere possessionem, iam inciperet esse malæ fidei: extra de præscrip.si diligenti.& ita non posset præscribere eas:quia licet laicus sit, tamen super decimis in foro ecclesiæ conueniretur.Sed nonne ius spirituale pcipiendi decimas habent leprosi,vt extra de eccle.ędifi. c.2. & templarij, qui sunt laici? Dic ꝙ non,sed tātum à prę stationē sunt liberi. quod ex eo patet: quia si prædium, de quo ipsi non prestant decimas, deuoluitur ad ecclesiam vel ad priuatum, statim ecclesia vtitur iure suo: &soluet priuatus decimas.

p ¶*Etiam si à Romano.*] quia in talibus Papa non vult dispensare.ℑ.25.q.1.sunt quidam.

q ¶ *Ius scriptum.*] 25. quæstione 2. rescripta.

r ¶*Laicis.*]ℑ.ea.quæst. 7.decimas. & ca.peruenit. nisi forte leprosis, si huiusmodi causa paupertatis, & intuitu eleemosynæ remittantur. 25. qu.1.§. his ita. vers. quæcunque.

7 25.q.2.rescripta,ex l. Rescripta. C.de preci. imp.of.

VNIVERSAS. Casvs. Hanc legem inducit Gratianus ad probādum,quòd præter supradicta, sunt quædam,quæ præscribi nō possunt, ne fiat ecclesiæ præiudiciū. Est ergo casus. Coloni vel Emphyteutica rij Imperatoris, vel reipublicæ, vel ecclesiarum, vendiderunt res Dominicas, vel reipublicæ, vel ecclesiarum: quæsitum est vtrum emptor longi temporis præscriptione possit se tueri? & respondet quòd non: nec iniquis comparationib. pretium repetere licet contrà leges:quia contra leges facta fuit alienatio.

8 Concord. tex. C.d iu. om.iu. l.priuatorū.& l. nec ex ptoris. & l.neq; pignº. §.priuatorum.ff. de reg.iu. Num.18.

s ¶*Templorum.*]ideſt, ecclesiarum.

9 ℑ.e.q.2. decimas.

t ¶ *Longi temporis.*] non dicit longissimi,

10 C.l.7.tit. 38.l.2. Anſ. l.4.c.38.

Sic etiam prædia,siue sint priuati,siue ecclesiæ, possunt præscribi. Prouentus primitiarum, & decimationum[o] *præscriptione tolli non possunt:etiam si*[p7] *à Romano Pontifice quilibet laicus super his rescriptum impetrauerit.* ¶ *Rescripta enim quæ contra ius scriptum*[q8] *fuerint, nisi talia sint, quæ illis, quibus data fuerint, prosint, & nulli obsint, nullius momenti esse censentur.* ¶[9] *Item, Decimæ Deo mandante sacerdotibus, & leuitis separatæ sunt, vt de sorte Domini viuerent,qui in eius sorte connumerantur. Non ergo cuiuspiam priuilegio laicis*[r] *concedi possunt: ne diuinis mandatis auctoritas humana præiudicium inferat. Vnde Impp. Valentinianus & Theodosius.* ¶[10] *Vniuersas terras, quæ à colonis,seu emphyteuticariis dominici iuris, reipub. vel iuris sacrorum templorum*[s] *in qualibet prouincia venditæ, vel vllo alio pacto alienatæ sunt, ab his, qui perperam, atque contra leges eas detinent, nulla longi temporis*[t] *præscriptione officiente iubemus restitui, ita vt nec pretium*[v] *quidem*[x] *iniquis comparationibus reposcere liceat.*

9 *De præscriptionibus vero longi temporis in authenticis inuenitur collatione octaua,constitutione sexta.*

¶[11] *Quas actiones aliàs tricennalis,decennalis, vicennalis præscriptio secludit, si loco religioso competunt,quadraginta annis clau-*

11 C.de sac. san.ec.l.fin. Nouell. 131. vt ℑ.

vnde bene præscriberet,qui à colonis emeret,& longissimo tempore:licet sit argumen.contra.nonagesimasexta distinctio. bene quidem. nam malæ fidei possessor, ex quo emit rem illam ecclesiæ contra legum interdicta, vt C. de agricol. & censi. l. quemadmodum[c].

v ¶*Pretium.*]supra,decimasecunda,quęstio.secunda.quisquis.ℑ.decimasecunda, quæstione secunda. Vulteranæ. contra. sed hic fuit malæ fidei possessor. hoc not. supra,decima, quæstione secunda.§. qui vero.

x ¶ *Quidem.*] hoc notatur supra, decima, quæstione secunda. hoc ius.in fi.

DE PRAESCRIPTIONIBVS. Hæc est 9.pars quæst.in qua dicitur quòd præscriptio contra ecclesiam non currit nisi 40. annor. Ioan.de Fan.

c ꝙ isto vlt. dicto fa. qđ not.extr.de his q̄ fi.à pl. ca.2.& vide qđ no.96.di. bene qđē. ī glo. nā si qs emit,&c.

QVAS ACTIONES. Casvs. Antiquitus præscriptio 10.vel 20. vel 30. annorum ita opponebatur ecclesiæ sicut in priuato. Iustinianus vero statuit, quòd tantum præscriptio quadragenaria loco religioso obiiciatur,vsucapione triennij & pręscriptione quadrienij in suo robore duraturis. Postea dicit Gratianus quòd aduersus ecclesiam tantum præscriptio triennalis secundum antiqua tempora,vel

a C.de epis.& cle.l.2. Nouell.123.c.21.

b Qđ dic vt not.ℑ. e.q.1. c.vlt. đ dec. q̄uis.ℑ.1.q.2 peruenit.

c ¶*Subscriptione.*]Argumentum,quòd instrumento habēti subscriptionem trium testium, standum est,etiam si per tabellionē confectum nō sit. ar. C.qui po.in pig.ha.l. penul. "Hodie autem duo testes æquipollent tabellioni, vt extra de prob. quoniam contra.De hac materia nota.11.q.3.curæ.

d ¶*Neque decennij.*]ℑ. e.q.4.neque.

e ¶ *Triginta annis.*] hoc hodie non tenet, vt ext.de de præsc.de quarta.

f ¶*Permittitur.*]ℑ.e.q.4.possessiones.

g ¶*Priuatus.*]vt extra de præscr.causam.

h ¶ *Nō conualescunt.*] sic 1.q.1. principatus. Argu. contra.extr.de ma.cōtrac.contra interd.eccle. cap.vlt. &

i ¶*Etiam si quadraginta.*] C.de long.temp. præsc.l.vlt.C.de præscr.30.vel 40.an.com perit.

k ¶*Mutilabuntur.*]nec confessio ei præiudicaret, si confiteretur se seruū, nisi in instrumento hoc fecerit, vt C. de agr.& cen.cum scimus.

l ¶ *Functiones.*] id est, pensiones[a] agrorum.

m ¶*Possederint.*]C.de præscr. 30. vel 40.an. comperit.

n ¶*Parti.*]C.de fund. patri.l.vlt.contra.sed ibi priuilegium habuit ab imperatore:& pręterea per xl.an.non soluit,inde tutus est per illa duo.ℑ.e.vers.quod si ab eo.

o ¶*Decimationum.*] "Videtur quòd laicus possit decimas præscribere.nam ius habet percipiendi & repetendi eas:ex quo ei concedunt ab episcopo:puta in feudum, vel beneficium ad tempus[b]. Ad hoc dicunt quidam, quòd laicus nullum ius habet in eis: nec habere potest.1.quæstio.3.peruenit. & secundum istos planum est.

Source : BIU Cujas

pora, vel quadragenaria ſecundum moderna opponũtur eccleſiis: à qua præſcriptione res Romanæ eccleſiæ excludantur: quæ non præſcribuntur, niſi ſpatio centum annorum. & ad hoc inducit ſequens c.

« Vſucapi nequeũt res aliquæ.

a ¶ *Vſucapione.*] "videtur quòd res eccleſiæ non poſſunt vſucapi, nec res fiſci. inſtit. de vſucap. §. res fiſci. C. de vſuca. l. 1. Item res eccleſiæ cenſentur in re reipublicæ. C. đ ſa. ſanct. eccle. vt inter. præterea cum eccleſia reſtituatur iure minoris[a], melius eſt intacta iura eius ſeruari, quam poſt cauſam vulneratã remedium quærere. C. in quibus cauſis in integr. reſti. non eſt ne. l. vlti. quidam tamen dicunt contra.

aVt no. ext. de in integ. reſtit. c. 1. & c. auditis.

b ¶ *Quadrienni.*] hoc non approbo, vt patet per contraria. ſ. decima ſecunda, quæſtione ſecunda. quicumque militum. ſ. e. quæſt. 1. in canonibus. vt dixi ſupra ead. placuit.

SED SOLA. Hæc eſt decima pars quæſtionis, in qua probat quòd contra Romanam eccleſiam non currit præſcriptio niſi centenaria. Ioan. de Fan.

1 Anſ. l. 4. c. 45.

NEmo.] Casvs. Rex Ludouicus dicebat ſe tutum eſſe contra Romanam eccleſiam, quia eius poſſeſſiones per longa tempora poſſederat. Sed Ioannes Papa ſcribens aduerſus ipſum, oſtendit quòd nulla præſcriptio Romanæ eccleſiæ obiici poteſt niſi centum annorum.

2 locis in ſuperiore c. alatis.

c ¶ *Anguſtantur.*] in ſuis priuilegiis.

d ¶ *Præiudicantur.*] ſupra 40. diſtinctio. capit. 1.

e ¶ *Principum.*] ſupra 11. quæſtione tertia. Imperatores.

duntur, vſucapione[a] & quadrienni[b] præſcriptione ſuum locum habentibus. A

10 *Sed ſola præſcriptio triginta annorum, & deinceps: à qua tamen præſcriptione priuilegia Romanæ eccleſiæ ſunt excluſa: quæ non niſi cẽtum annorum ſpatio præſcribi poſſunt.*

Vnde Ioannes octauus ſcribit Ludouico regi.

A ¶ Habentibus.] *In pleriſque vetuſtis exemplaribus ſequitur*, ſed ſola præſcriptione triginta annorum, &c. *In vno autẽ hæc ſequuntur.* Huius ergo longi temporis præſcriptio auctoritate Gelaſij, & ſæcularium legum, eccleſiis obiici non poteſt: ſed ſola preſcriptio triginta annorum, &c. *C. autem de ſacroſ. ec. l. fin. locus auth. ita habet.* Quas actiones aliàs decennalis, aliàs vicennalis, aliàs tricennalis præſcriptio excludit, hæ ſi loco religioſo competant, quadraginta annis excluduntur, vſucapione triennij, vel quadriennij præſcriptione in ſuo robore durantibus, ſola Romana eccleſia gaudente centum annorum ſpatio, vel priuilegio.

¶ Priuilegia Romanæ eccleſię non niſi centum annorum præſcriptione tolluntur. C. XVII.

1 NEmo de annorum numero reſultandi ſumat fomen tũ: quia ſancta Romana (cui Deo auctore ſeruimus) eccleſia priuilegia, quæ in firma Petri ſtabilitatis petra ſuſcepit, nullis temporibus anguſtantur[c], nullis regnorum partitionibus preiudicãtur[d]. Sed & venerandæ Romanæ leges diuinitus per ora piorum principum[e] promulgatæ, rerum eius præſcriptionem non niſi per centum annos[f] admittunt.

QVÆSTIO IIII.

OStenſum eſt quando eccleſia aduerſus eccleſiam præſcribere poſſit. Nunc videndum eſt, ſi monaſterium aduerſus eccleſiã præſcribere valeat.

«vſusfructꝰ eccleſię reli ctus durat 100. aũnis.

f ¶ *Per centum annos.*] ſimiliter vſusfructus ciuitati relictus ſpatio cẽtum annorum perditur. ff. de vſufr. an vſufructus. "Hęc preſcriptio centum annorum olim locum habebat in qualibet eccleſia. C. de ſa. ſan. eccl. vt inter. ſed hodie tantum Romanæ eccleſiæ appropriata eſt. in auth. hæc conſtitutio innouat conſtitutionem. col. 8. ext. de præſcr. cum nobis. Io.

Stenſum eſt.] Casvs. Hic proponitur quarta quæſtio, vbi quæritur, an monaſterium præſcribit aduerſus eccleſiam ſpatio xxx. annorum. Et reſpondet quòd non, vt infra eod. ca. primo. ſed ſpatio xl. annor. ſic, vt infra ea. volumus. nam monaſterium & eccleſia ſecundum noua iura nõ ad imperia iudicantur. Quod ſequitur, patet vſque ad c. volumus.

g ¶ *Oſtenſum eſt.*] Hæc quæſtio quarta patet per ea quæ dicta ſunt de præſcriptione. dictum eſt enim quòd & monaſterium contra eccleſiam, & eccleſia contra monaſteriũ xxx. annis non præſcribit. quo ad hoc enim non ad imparia iudicantur: ſed ſecundum antiquos canones monaſterium & eccleſia ad imparia iudicantur in præſcriptione contra alios, vel ab aliis. nam eccleſia contra eccleſiam, vel contra laicum xxx. annis præſcribebat, & eandem præſcriptionem ab eis patiebatur, ſed monaſterium non, vt ĩ. ead. c. 1. innuitur.

« Præſcribi põt res epi. b laici, & bñ qa patrimonialia clericorũ ñ gaudẽt priuile-

h *Poſſeſſiones.*] ¶ *Epiſcoporum.*] res ergo epiſcopi gaudent eodem priuilegio quo & res eccleſiæ: argum. ſ. ead. quæſtio. prima. ſimiliter. quod non credo". rem enim clerici vel epiſcopi præſcribunt laici[b] xxx. ann. vt extra eod. ſanctorum. Sed tes eccleſiæ non. infra ead. neque hoc ego intelligo de rebus eccleſiæ, quæ epiſcopi ſunt.

i ¶ *Abbates.*] id eſt, eos eſſe præſcriptione triennij tutos, ſcilicet quia poſſederunt rem alicuius eccleſiæ vel epiſcopi xxx. annis. hoc enim expeditum eſt hodie quòd non. Item in eccleſiis locum non habet præſcriptio niſi xl. annis. vt ext. de præſc. de quarta. Ioan.

Volumus.] Casvs. Quoddam monaſterium Siciliæ ſancti Theodori poſſederat quaſdã poſſeſſiones ſpatio 40. ann. quas Papa prius dederat cuidam eccleſiæ, quæ erat in partibus illis, ſuper quibus cum inter monaſterium & eccleſiam quæſtio moueretur, præcepit Gregor. Petro ſubdiacono, vt iret ad Panormitanam ciuitatem, & poſſeſſionibus remanentibus apud monaſterium ſi poſſet probare illas xl. annis inconcuſſe poſſediſſe, monaſterio adiudicaret. Si vero Syndici eccleſiæ probauerint intra xl. ann. ſuper illis quæſtionem motam fuiſſe, electis arbitris legaliter queſtio ſopiatur. *Arbitris*, id eſt, inſpectoribus, qui debent locum videre. Vel arbitris electis ſi iudicem habent ſuſpectum: vel arbitris, id eſt, iudicibus delegatis, qui de interruptione cognoſcant. &ita continentia cauſæ diuiditur, quia ſic placuit Papæ.

Quod Vrbanus Papa II. prohibuit dicens.

¶ Tricennio temporis aliquid præſcribere abbates, vel monachi non valent. C. I.

POſſeſſiones eccleſiarum, & epiſcoporum[h] tricennales, abbates[i], vel monachos habere omnimodis prohibemus.

Sed ſi eis tollitur tricennalis poſſeſſio, à beato Gregorio conceditur eis quadragenalis præſcriptio.

Ait enim Petro ſubdiacono, lib. I. epiſt. 9.

¶ Quadraginta annorũm præſcriptio religioſis domibus conceditur. C. II.

3 VOlumus accedentem te ad Panormitanam ciuitatem, quæſtionem ipſam tali ratione diſcutere (domino[k] rei apud poſſeſſorem, ſicut hactenus poſſeſſum† [l] eſt videlicet permanente) vt ſi monaſterium præfatum ſancti Theodori fines[m], [4] de quibus cauſatio mota eſt, inconcuſſos † quadraginta annis poſſediſſe repereris, nullam deinceps (etiam ſi quid ſanctæ Romanæ eccleſiæ[n] competere potuit) patiaris ſubſtinere calumniam: ſed quietem eorum incõcuſſam[o] omnibus modis procurare. Sin vero actores † eccleſiæ non eos poſſediſſe quadraginta annis inconcuſſo iure monſtrauerint, ſed aliquam intra tempora hæc motam aliquando fuiſſe queſtionem

gio rerum eccleſię niſi ĩ caſib⁹ à iure expreſſis. Panor. in c. eccleſia S. Mariæ. de conſtit.

3 Anſ. l. 5. c. 75.

k ¶ *Dominio.*] id eſt, poſſeſſione: ſicut aliàs poſſeſſio pro dominio ponitur. ſ. eadem, queſtione 2. viſis. ff. de verb. ſign. interdum. Ioan.

†al. poſſeſſa

l ¶ *Poſſeſſum.*] ſic patet quòd ille qui eſt in poſſeſſione, vſque ad finem cauſæ manebit ĩ poſſeſſione[c], vt 8. qu. 4. nonne. ſ. 2. quæſtio. 6. quoties. 2. cõtra. ſed ibi erat perſona ſuſpecta. argum. ff. qui ſatiſd. cog. ſi fideiuſſor. §. vltim. vnde tunc fructus ſequeſtrari debent, vt ff. de appel. Imperator. in fin. ſ. ſecunda, quæſt. ſexta. appellatione. aliàs res ante ſententiam, non eſt auferenda poſſeſſori, vt vndecima, quæſtio. prima. quia res.

4 Iuo p. 3. c. 146. Pan. l. 2. c. 66.

†inconcuſſis. orig.

c Hoc intelligo ſecũdũ determinationẽ eiꝰ qđ hĩ extr. li. 6. de priuil. cũ pſonę. §. vlt. nã vbi quis fundat ſuã intẽtionẽ, đ iure cõi: ſecus videtur, vt ibi.

†al. auctores ſanctæ eccleſiæ

m ¶ *Fines.*] prædiorum, non parochiarum. Illi enim non præſcribuntur, ſupra eadem. quæſtione 3. licet. & capitul. inter memoratos.

n ¶ *Eccleſia.*] ſ. e. q. 3. nemo. contra. ſed hic monachi poſſederunt tantum ius emphyteuticarum, & preſcripſerunt ius quod clericis competebat: quia erant emphyteutæ Romanæ eccleſiæ. "Vel dic, q̃ licet ius Romanæ eccleſiæ non poſſit per ſe præſcribi: præſcribetur tamen cum vniuerſitate. arg. ext. de iure patr. ex litteris. ff. de contrahen. empt. in modicis. Vel licet confirmetur hæc ſententia quo ad ipſos litigantes, non ideo præiudicabitur Romanæ eccleſiæ, cum voluerit ius ſuum proſequi. extra de cap. mo. dilectus. arg. ext. de ſent. & re iud. cum ſuper controuerſiam. & c. ſuborta. vnde non eſt inconueniens, quòd contra eccleſias ſubiectas ſoli Papæ præſcribatur in rebus aliquibus: quia hoc non fit in præiudicium Romanæ eccleſiæ: quia eodem iure tenetur nunc illa Romanæ eccleſiæ, quo prior tenebatur. Et ſi vere velimus loqui, nec Romana eccleſia aliquid præſcribit, nec aliquis contra eam præſcribit: quia Romana eccleſia cum aliquid contra aliam præſcribit, non plus iuris propter hoc habet, quàm prius habuit: quia illa prius fuit ei ſubiecta: cum ipſa in omnibus eccleſiis habeat plenitudinem poteſtatis, vt 2. q. 6. decreto.

" pſcriptio vtrũ poſſit currere contra Romanã eccleſiam.

o ¶ *Inconcuſſam.*] ecce quòd qui obiicit interruptionem, eam probare debet: ſic qui obiicit præſcriptionem, eam probare tenetur, vt ſ. ead. qu. 3. inter. & ca. dilecto. ſimiliter & qui obiicit malam fidem, eam probauit. & ſi vnus obiicit præſcriptionem, & alter interruptionem: vtriuſque teſtes audiuntur, vt ext. de præſc. illud. Sed ſi iam lata eſſet ſententia ſuper preſcriptione, poſtea non admittitur reliquus ad aliquid probandum. extr. de præſcr. ſanctorum. hic tamen contrarium innuitur. " Sed numquid ille qui probat præſcriptionem, tenetur probare ſe continue poſſediſſe? Hoc certe eſt impoſſibile probare: ſed ſufficit probare, quòd à principio poſſedit &

"pſcriptio nẽ pbãs an dẽat docere de cõtinua poſſeſſione.

Source : BIU Cujas

ſedit & in fine, & quandoque in medio. nam extrema tempora ſunt quandoque conſideranda in præſcriptione, vt C. de ſta. defun. ſi mater. & C. de apo. publ. quicumque. lib. 10. arg. contra. ff. de diſtr. pig. & ſi is.

a ¶ *Arbitris.*] ſi te habuerunt ſuſpectum: arg. 11. q. 1. peruenit.

corũdem finium, electis arbitris [a] tranquille, & legaliter ſopiatur.

Item ex nouellis Iuſtiniani, nouel. 131.[1]

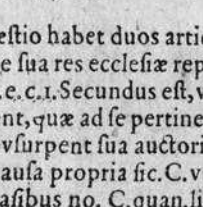
¶De eodem. C. III.

NEque decennij, neque vicennij, vel triginta annorum præſcriptio, ſed ſola quadraginta [b] annorum curricula religioſis domibus opponantur, non ſolum in ceteris rebus, ſed etiam in legatis, & hereditatibus.

¶Hic neque nouellæ, neq; Iuliani anteceſſoris, neque capitularis propria omnino verba referuntur.

Sicut ergo religioſis domibus ex lege non niſi quadragenaria eſt obiicienda præſcriptio, ita & auctoritate Gregorij aduerſus alias eccleſias præſcribere poſſunt eodem ſpatio temporis.

QVÆSTIO VI.

Vòd autem [c] ea, quæ eccleſiæ debentur, rectores † eiuſdem ſua auctoritate iudiciis prætermiſſis repetere non valeant, beatus Gregorius teſtatur libr. 4. cap. 88. dicens.

¶Capitulum hoc ſumptum eſt ex concilio à B. Gregorio habito, quod in regeſto ipſius bis habetur, ſemel lib. 4. poſt epiſt. 43. iterum poſt librum 12. eiuſdem regeſti.

¶ Iudicio non manibus res eccleſiæ defendantur. C. I.

[2] COnſuetudo noua in eccleſia [d] hac, & valde reprehenſibilis erupit, vt cum rectores eius patrimonij vrbana, vel ruſtica prædia iuri illius competere poſſe ſuſpicantur, fiſcali more titulos [e] imprimant, atque hoc, quod competere pauperibus exiſtimãt, non iudicio, ſed manibus [f] defendant [g], & cum per prædicatores ſuos veritas dicat [Nihil per contentionem,] etiam ipſum litigioſæ contentionis malum tranſcenditur †: & res quælibet, cum æſtimatur eccleſiæ poſſe competere, per vim tenetur. Proinde præſenti decreto conſtituo, vt ſi quis eccleſiaſticorũ vnquam titulos ponere ſiue in ruſtico, ſiue vrbano prædio ſua ſponte [h] præſumpſerit, anathema ſit. Et reſponderunt omnes, Anathema ſit. ¶Is autem, qui eccleſiæ præeſt, ſi hoc vel ipſe fieri præceperit, vel ſine ſua præceptione factum digna punire animaduerſione neglexerit, anathema ſit. Et reſponderunt omnes, Anathema ſit.

2 *Quòd autem quiſquis ſua auctoritate, quod ſibi deberi putat, vſurpat, nec per iudicem repoſcit, cadat à cauſa ex auctoritate Mileuitani concilij habetur, in quo ita ſtatutum legitur, c.* 21.[3]

¶Cauſæ ſuæ detrimentum patiatur epiſcopus, qui eccleſias ab alio detentas propria auctoritate quærit adire. C. II.

[4] PLacuit, vt quicumq; epiſcopi quaſcumque eccleſias, enim non poſſidet, ſed alij auferre conatur. Vel ſecus cum poſſeſſor non vult ſtare iuri.

Conſuetudo.] Casvs. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte Gregor. reprehendit conſuetudinem cuiuſdam eccleſiæ, vbi rectores ſtatim cum putabant vrbana, vel ruſtica prædia ad eccleſiam ſuam pertinere, more fiſci ſigna imprimebant, & violenter ſine iudicio poſſidentibus auferebant. Præcipit ergo Grego. vt quicumque decero talia fecerit, anathematizetur. In ſecũda parte dicitur, q; ſi prælatus eccleſiæ hoc fieri præceperit, vel ab aliis facta non punierit, anathema ſit. Secunda pars incipit ibi, *Is autem.*

d ¶ *Eccleſia.*] id eſt, Romana. prohibet tamẽ & in aliis. ĩ. eo. c. "Et ita eſt hic arg. quòd ſi Papa cum aliquo cauſam habet, non debet ipſe eſſe iudex, & rem occupare, ſed arbitros eligere, arg. 2. qu. 7. nos ſi. alioquin cadet à re, vt in auth. de man. prin. col. 3. §. vlt. C. vt nemini liceat ſine iu. l. vna. C. vt nemo priua. tit. l. 1. C. de iis quę pœ. nomine. l. 1. tamen ſi vult eſſe iudex in cauſa eccleſię, poteſt eſſe, vt dixi 2. q. 7. ſi qui ſunt. Philip. 2. " Papa iudex eſſe nõ debet in cã propria. † *al. tranſcendunt*

e ¶ *Titulos.*] i. vexilla, vel alia ſigna. hoc enim ſoli principi eſt permiſſum, vt C. nemo priua. ti. l. 2. & qui ſigna imprimit rebus propria auctoritate, ſi eſt de plebe, decapitatur: ſi nobilis, proſcribitur. C. vt nemo priua. tit. l. 2.

f ¶ *Sed manibus.*] ĩ. 23. q. 8. conuenior. & ca. quicumque. ſ. 15. q. 6. auctoritatem. contra ſ. 63. diſt. Hadrianus. contra ĩ. 23. q. 8. occidit. Sol. ibi dicitur de materiali & ſpirituali gladio, ſed ſingula ſingulis referuntur. hic 3 & in Afric. c. 88. 4 Pol. l. 3. tit. 12. Burc. l. 1. c. 70. Iuo p. 5. c. 177.

g ¶ *Defendant.*] id eſt, petant, vt diſt. 8. quo iure.

h ¶ *Sponte.*] id eſt, ſua auctoritate. Io.

QVOD AVTEM. Hæc eſt ſecunda pars qu. in qua dicitur, quòd nullus ſine iudice debet aggredi rem ab altero poſſeſſam, quã credit ad ſe pertinere. Io. de Fan.

Casvs. Hic eſt ſecundus articulus huius quæſtionis, in quo hoc ordine procedit. Primo probat quòd ſi prælatus ſua auctoritate vſurpat rem quam putat ad eccleſiam pertinere, cadat à cauſa. Poſtea probat contrarium, tandem dat ſolutionem. ĩ. ea. §. ſi ergo. Et no. q; quidam habent hinc 6. q. in præcedenti articulo 5. Sed Hu. & Bene. Archidia. & gloſſ. ordinaria ſic ſignauerunt eas. Et reuera ita debet diſtingui.

QVOD AVTEM. Hic eſt ſecundus articulus huius q. " Dicas ergo, in rebus eccleſiæ non habet locum conſtitutio ſi quis in tantã. C. vnde vi. quia delictum prælati, &c. vt ĩ. e. ſi epiſcopum. & prælatus poteſt facere meliorem conditionem eccleſię, non deteriorem, vt ext. de in int. reſt. requiſiuit. ſicut nec inuaſio tutoris, vel violentia præiudicat pupillo, vt C. vnde vi. meminerint. " condictio l. ſi qs ĩ tãtã. ñ hẽt locũ ĩ reb. eccleſię

PLacuit.] Casvs. Quidam epiſcopi cum putarẽt quaſdam eccleſias vel plebes ad ſuam cathedram pertinere. ſine iudicis auctoritate inuaſerunt eas, & ſuper eccleſiis, vel plebibus inuaſis, confirmationem impetrauerunt: quæſitum eſt in Mileuitano concilio quid ſit ſuper hoc faciendum, & quam pœnam pati debeat inuaſor. Reſpondetur q; inuaſor pati debet detrimentum cauſæ ſuæ, ſiue volentibus, ſiue nolentibus plebibus hoc fecerit, & res inuaſas debet reſtituere ſpoliato & litteras confirmationis ei tribuere. Facta vero reſtitutione ſi de proprietate quæſtio vertitur, per iudices delegatos decidatur. Detrimentum patiatur, id eſt, deponatur, & ita non poterit poſtea agere. Vel cauſæ ſuæ, &c. id eſt, in cauſa ſua, id eſt, re propria, vel pecunia propria ſi habet: quia puniri debet litis æſtimatione. vel cauſæ ſuę detrimentum, &c. quantum ad poſſeſſionem: quia decetero non auditur niſi de proprietate. *Habeat*, inuaſor. *Conueniat*, ille cuius fuit. *Eum*, id eſt, inuaſorem. *tenuiſſe*, aliquando.

¶*Siue*

1 Apud Iulianũ ead. nouel. c. 6. & 5. cap. c. 236.

a ¶ *Quadraginta.*] ſic extra de præſcrip. de quarta. " Sed nonne cõtra Ciſtercienſium eccleſiam, quæ valde eſt priuilegiata, præſcribitur ſpatio xxx. anno. vt extr. de priu. ſi de terra? Solu. in actionibus vel exceptionibus, quæ communi iure competũt, 2 Pol. l. 4. ti. 8 tenet quod hic dicitur: ſed in actionibus vel exceptionib. quæ contra ius indulgentur, citius præſcribitur, vt patet extra de conſtitu. cum acceſſiſſent. in fin. & hæc eſt ratio: quia non videntur deterioris conditionis eſſe ſi reuertuntur ad ſuum priſtinum ſtatum, vt trigeſimaquinta diſtinctio. ab exordio. ſicut vides, quòd licet conditio dotis per pactum non poſſit fieri deterior, tamen ſi primo fecit mulier pactum, quòd hodie redderetur ei dos, deinde facit pactum, quòd vſque ad annum. ex quo modo conditio dotis reuerſa eſt ad ſuam naturam non dicitur deterior facta, vt ff. de pact. ſi vnus. §. quod & in ſpecie. & eſt ſi. C. de teſt. hac conſultiſſima. §. ſi quis autem. Vel dic quòd ibi non ratione præſcriptionis præiudicatur eis, ſed ratione taciti conſ[a] Hic videas ſenſus [a]. Vel dic, quòd licet exceptio perpetua ſit, & actio temporalis, vt ff. de exceptio. doli. pure. §. vltimo. tamen facilius perditur exceptio, quàm actio. nam actio non perditur, niſi vſque ad quadraginta annorum. ſed exceptio vno actu perditur, vt extra de conſtitutionib. cum acceſſiſſent. & extra de præbend. pro illorum, in fin. C. de iure do. impe. l. 2. & ff. de procurat. Pomponius. §. rati. q̃d no. 1. q. 1. nullus eps. 3. & 16. q. 2. c. 1.

Vòd autem.] Hæc quæſtio diuiditur in tres partes. In prima dicitur quod nemo debet ponere vexilla in rebus ſuis. Secunda ibi, *Quod autem.* Tertia ibi, *Econtra.* Ioan. de Fan.

Casvs. Hic ponitur 6. q. quæ duos habet articulos. Prim⁹ eſt, an prę lati eccleſiarũ auctoritate propria res eccleſiarum repetere poſſint ſine iudice. Et reſpõdetur quòd non: vt ĩ. e. c. 1. Secundus eſt, vtrum cadant à iure ſuo, ſi ſua auctoritate vſurpent, quæ ſibi debita putant. & reſpondetur quòd in cauſa eccleſiaſtica non cadunt à iure ſuo, vt ĩ. ea. ſi epiſcopum. ſed in propria cauſa ſic, vt C. vnde vi. l. ſi quis in tantam.

c ¶ *Quòd autem.*] Hæc quæſtio habet duos articulos. Primus eſt, an prælati eccleſiæ auctoritate ſua res eccleſiæ repetere valeant. abſq; iudice: & quidem non, vt ĩ. e. c. 1. Secundus eſt, vtrum cadant à cauſa, ſi ſua auctoritate vſurpent, quæ ad ſe pertinere putant: & quidẽ in cauſa eccleſiaſtica, licet vſurpent ſua auctoritate, non cadunt à cauſa. ĩ. e. ſi epiſcopum. in cauſa propria ſic. C. vnde vi. ſi quis in tantam. & ĩ. e. placuit. niſi in caſibus no. C. quan. liceat vnicuique ſine iudice ſe vindi. l. 1.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Siue volentibus.*] arg. quòd illicitus consensus non habetur pro consensu. 92. dist. si quis episcopus. ext. de ele. Osius. 18. qu. 2. si quis abbas. C. de salgamo hospitib. non prębendo. l. 1. lib. 12. & C. de rap. vir. l. vna. arg. contra. 28. dist. diaconi.

b ¶ *Causæ.*] quantum ad possessorium iudicium etiam, quia puniri debet in litis æstimatione si habet ꝓpria, ad similitudinem eiꝰ quod de tutore dicitur. C. de adm. tut. nō est ignotum. & C. vñ vi, meminerint. vt sicut factū tutoris non redundat in pupilli damnum: ita nec hoc delictum personæ redūdabit in damnum ecclesiæ.

†*al. æstimant*

c ¶ *Detrimentum patiantur.*] quia deponi tur, & sic non aget 12. qu. 2. monemus. aliter expōit G. j. e. q. §. vl. [a] & punitur publicatio ne bonorum. ar. C. vn de vi, meminerint. & in expēsis. C. de adm. tut. non est ignotum. Sed cōtra 2. q. 7. lator. sed ꝙ ibi nō punitur raptor, ex misericordia factum est, sed adhuc est contra. 18. q. 2. Eleutherius. ibi enim ꝓsbyter cuiusdā episcopi spoliauit monachos pro iure episcopi cōseruando, sed tamen non dicitur ibi, ꝙ mandauerit hoc episcopꝰ. Sed videtur, ꝙ si episcopus occupet huiusmodi rē consensu canonicorum, quòd præiudicet ecclesiæ: ar. C. d̄ sac. san. ec. iubemꝰ. 25. q. 2. ita. sed hoc non cōcedo, vt ar. 12. q. 2. sine exceptione. & arg. 18. q. 2. si quis abbas.

†*al. iudiciis*

a Vel dic vt not. extr. de dona. c. 1. de hoc ēt not. j. c. prox.

1 Burc. l. 1. c. 145. Iuo p. 5. c. 258.

† *al. Primates dederunt*

d ¶ *Litteras.*] confirmationis, quæ non valent in re violēter possessa. C. vnde vi, auctoritatem. sicut nec priuilegium super re litigiosa, vt extr. de rest. causam. sic ext. de confir. vti. examinata.

e ¶ *Vt eum appareat.*] non autem auferat ei per vim. Vel dic vt eum appareat detentorem primum.

f ¶ *Pacifice.*] idest, iure, &c.

g ¶ *Retulerit.*] forte excipiendo quòd nō inuasit, & ita referat quęstionem de eiectione ante restitutionem. vel repetendo, volens repetere, ꝙ inuasit, & ita referat quæstionem ex sententia, vel ex limite, vel ex aliquo iure. & hoc intellige dum toleratur. ext. de reb. ec. non alie. si quis presbyterorum. 12. q. 1. præcipimus. ar. C. de sac. san. ec. iubemus. Io. Sed si in modum exceptionis aliquid proponitur, quare idem iudex non cognoscit de exceptione: vel si in modum reconuentionis proponatur, ideo non intelligas de exceptione vel reconuentione: sed hoc vult dicere, quòd facta restitutione potest agi de proprietate coram iudicibus electis cum suspectum habent primatem. arg. 11. q. 1. peruenit. Est autem argu. ex eo quòd dicitur, litteras impetrauit, " quòd primas potest concedere priuilegium. ext. de iis quæ fi. à præla. quanto. similiter archiepiscopus, vt 9. q. 3. per singulas. sed non in diœceſi suffraganei. ext. de excess. prælat. sicut vnire. nisi hoc fieret de consensu omnium episcoporum, vt 9. q. 3. archiepiscopus. Item per tale priuilegium non confirmatur nisi quod aliàs est legitimum. nam solus Papa id quod nullum est, facit ratum auctoritate sua, si ex certa scientia hoc faciat. arg. j. e. si episcopum. licet aliàs confirmari non dicatur, nisi quod ante firmum erat. ext. de. fid. instr. c. inter dilectos.

"Priuilegiū ꝓt concedi à primate.

ECONTRA. Hæc est 3. pars q. in qua probat per sex auth. quòd delictum personæ in damnum ecclesiæ redundare non debet, immo persona tantum puniatur. Io. de Fan.

CASVS. Probatum est s̄. quòd prælatus inuasor patitur suæ causæ detrimentum. nunc probat contrarium.

Si episcopum.] CASVS. Quidam episcopus Hispaniæ, nomine Stephanus, fuit depositus à iudicibus non suis. præcepit ergo Papa Ioanni defensori eunti in Hispaniam, vt propter scādalum eius depositionem confirmet si inuenerit eum commisisse culpam dignam depositione, & Comitiolum, qui illius ecclesiam spoliauit, vel eius heredem compellat ad res ecclesiæ restituendas: quia delictū personæ in damnum ecclesiæ non est conuertendum.

h ¶ *Depositio.*] licet mala fuerit, & hoc propter scandalum [b]. sic 3. q. 6. hæc quippe.

i ¶ *Delictum.*] sic 18. q. 2. Eleutherius. contra.

b Et metu principis hoc factum fuit. ſ. ꝙ depositio fuit confirmata. ar. contra s̄. e. q. 1. frāter. 22. q. j. ī primis. §. si aūt episcopum.

ti in Hispaniam scribit li. 11. epist. 50. dicēs.

¶ Delictum personæ in damnum ecclesiæ conuerti non potest. C. III.

[2] SI episcopum talem culpam admisisse cōstiterit (quod absit) vt constet eum non irrationabiliter fuisse depositum, eadem eius depositio [h] confirmetur, & ecclesię res suę omnes restituantur, quæ ablatæ claruerint: quia delictum [i] personæ [k] in damnum [l] ecclesiæ non est conuertendum. Si enim, vt dicūt, Comitiolus defunctus est, ab herede eius, quæ iniuste ab illo ablata sunt, sine excusatione reddantur [m].

k ¶ *Personæ.*] j. 25. q. 2. ita nos. contra. sed ibi potius puniti sunt delinquentes, quam ecclesia. vel bene punitur ecclesia nō in honore, sed in facultatibus ob delictum personarum. s̄. e. q. 3. placuit.

l ¶ *In damnum ecclesiæ.*] 25. q. 2. ita nos. cōtra. sed ibi potius puniuntur delinquētes, quam ecclesia. Item cōtra s̄. e. q. 3. placuit. sed delictū quod consistit in omittendo, bene præiudicat ecclesię: sed quod in faciendo, nequaquā: alienare tamen dicitur qui vsucapere permittit. ff. de ver. sig. alienationis. Item contra, s̄. 54.

Idem Petro subdiacono lib. 1. epist. 42.[3]

¶ In personam delinquentis, non in facultates eius vltio procedat. C. IIII.

[4] COgnouimus, quòd si quis ex familia culpam fecerit ecclesiæ [a], non in ipsum† [n], sed in eius substantiam† vindicatur. De qua re præcipimus, vt quisquis culpam fecerit, in ipsum† quidē, vt dignum est, vindicetur: à communione [B] o autem eius omnino abstineatur.

3 Ioan. diac. in vita l. 2. nu. 62.

4 Iuo p. 16. c. 81.

†*al. ipſo*

†*al. ſubſtantia*

†*al. ipſo*

m ¶ *Reddantur.*] " licet ad eum non peruenerit, tenetur ex maleficio defuncti se cūdum canones. ext. de pig. c. 3. 12. q. 2. epis copus qui filios. arg. 96. dist. bene quidem. ext. d̄ rap. in litteris [c]. sicut heres defuncti tenetur cōdictione furtiua. ff. de cond. furt. si pro fure. §. condictio. & ff. vi bon. rap. l. 2. §. vlt. quia illa oritur ex maleficio, etiam si lis cum defuncto contestata nō sit: immo præsumitur peruenisse ad eum ex quo in vniuersum succedit, ar. ext. de vsu. tua. sed hoc ideo, quia ibi defunctus fuit obligatus ex quasi cōtractu propter indebitum solutum, & bene conuenitur heres, licet ad eum nihil peruenerit. Sed obiicitur: si pro vsuris repetendis agitur actione ex quasi contractu, quid ad ecclesiam si agitur ex contractibus ratione pacti: ergo heres non est conueniendus? Respondeo, licet ex contractu agatur, tamen versatur ibi delictū, vnde heres potest conueniri, vt ff. de act. & obl. l. ex contractu. secundum legem autem non tenetur ex delicto defuncti, nisi lite contestata. C. ne ex delic. defunct. l. 1.

" Hæres an teneatur ex maleficio defuncti.

c Concord. tex. in l. veteris. C. de contrah. & com. stip. & in l. vnic. C. vt ac. ab hæred. & contra hæred.

Cognouimus.] CASVS. Quidam clerici delinquebant, episcopi tamen non ipsos puniebant, sed eorum ecclesias suis bonis spoliabant. quare præcipit Gregorius, vt clerici delinquentes, personaliter puniantur, sed à rebus ecclesiæ abstineantur. *A communione eius*, ideſt, à communione rerum ecclesiæ, quæ dicūtur eius, quia sunt ei commissæ: *In eius substantiam*, id est, ei commissam, vel communione, id est, participatione rerum eius, non communicemus nobis res eius, sed ipsi puniantur.

n ¶ *Non in ipsum.*] id est, non propria, sed ecclesiæ [d]. potest enim in propria puniri. 21. quæst. vlt. si quis cuiuslibet. si illam pœnam plus timeat.

d sc. sibi cōmissæ. & sic facit ad propositū Gratiani.

o ¶ *A communione.*] scilicet rerum eius, id est, non communicemus facultates eius nobis, sed locus in quo acturus est pœnitentiam, deputetur, vt j. eod. de lapsis. vel communione rerum ecclesiæ sibi commissæ. non enim propter hoc res sunt ecclesiæ auferendæ, licet hoc quotidie fiat ab episcopis, & forte non minus iniuste, cum pœna pecuniaria magis timeatur, quàm corporis: & ideo iuste videtur posse fieri, arg. 23. q. 4. ea vindicta. extra, vt lit. non conte. quoniam. in fi. Et intelligunt quidam hoc tantum esse de libertis ecclesiæ promotis, qui omnia quæ acquirunt, ipsi ecclesiæ acquirunt, vt ext. de ser. non ord. c. 3. vnde ne propter eorum delictum damnificetur ecclesia, statuitur hic vt puniantur in persona, & nō in rebus. " " Res enim ecclesiæ non possunt confiscari, vt s̄. ea. q. 1. in canonibus. & §. nouarum.

" Ecclesiæ res si confiscantur.

De

Source : BIU Cujas

De lapsis.] Casvs. Hoc c. diuiditur ī duas par. In 1. par. loquitur de clericis sæcularib. quos præcipit G. in pauperib. monasteriis, si deliquerint, detrudi ad pœnitentiam agendam, & vt res eorum eisdem monasteriis tradantur, vt monachi subsidium habeant de rebus eorū, cum onus accipiant personarum. si vero parētes habent, res eorū parentib. tradantur: ita tamē vt prouideant in necessariis clericis re
1 Anſ. l. 8. c. j. Iuo par. 6. c. 380. & p. 15. c. 20. trusis ad pœnitentiā. In 2. part. loquitur de clericis regularib. qui cū delinquūt, in aliis locis religiosis debēt ad pœnitentiam redigi: sed res eorum prioribus ecclesiis non subtrahantur: ita tamen,
†al. sciunt vt priores ecclesiæ in necessariis eis subueniant: ne locis in qb. positi fuerint, sint onerosi. Secunda pars incipit ibi, *Si qui vero.* H. tamen dicit q̄ secunda pars intelligitur d̄ illis clericis, qui fuerunt serui ecclesię alicuius, quorum res debent dimitti illi ecclesiæ cuius prius fuerant serui. Seq. duo c. patent quæ inducuntur, cum inutilitas vel malitia prælati non nocet ecclesiæ.

a ¶ *Subsidium.*] arg. ad quē spectat onus, &c. 12. q. 2. charitatem. 27. q. 1. si quis rapuerit. §. 50. di. si quis eps. §. 12. q. 5. c. vl. ff. de re. iu. secundum naturam. Nā naturale est cōmoda
†al. pœnitentiam eum sequi, &c. C. de furt. & ser. cor. l. fin. §. sed cum.

b ¶ *Sed res eorum.*] Videtur hic, q̄ si clericꝰ
†fortasse, *tertius.* remoueatur ab ecclesia sua, q̄ omnia sua ei reddātur, vt ext. d̄ cleri. cōiu. q̄ à te. & ext. de ren. c. 3. & 27. q. 1. si qs
2 Iuo p. 5. c. 21. rapuerit. sed hoc non cōcedo. 12. q. 2. non liceat. sed dico q̄ tantū vsufru. illorum debet habere tempore vitæ suæ, & sic intellige quod hic dicitur.

Si fortasis.] c ¶ *Non inutilis.*] Propter hoc q̄ prelatus inutilis factus est, quasi diceret, inutilitas prælati non debet
3 Burc. l. 8. c. 88. Iuo p. 7. c. 106. redundare, &c.

Idem in eadem epistola.

¶Res eorum, qui ex clero labuntur, simul cum ipsis monasterio tradantur. C. V.

1 DE lapsis sacerdotibus, vel leuitis, vel quolibet ex clero obseruare te volumus, vt in rebus eorum nulla contaminatione miscearis: sed pauperrima regularia monasteria require, quæ secundū Deum viuere sciuntur†, & in eisdem monasteriis, ad pœnitētiam lapsos trade: vt res lapsorum in eodem loco proficiant, in quo agere pœnitentiam tradūtur: quatenus ipsi ex rebus illorum subsidium [a] habeant, qui de correctione eorū solicitudinem gerunt. Si vero parentes habēt, res eorum legitimis parentibus dentur: ita tamē, vt eorum stipendium, qui in pœnitentiam dati fuerint, sufficienter debeat procurari. ¶ Si qui vero ex familia ecclesiastica sacerdotes, vel leuitę, vel monachi, vel clerici, vel quilibet alij lapsi fuerint, dari eos in pœnitentiam volumus, sed res eorum [b] ecclesiastico iuri nō subtrahi. Ad vsum tamen suum accipiant, vnde ad pœnitendum† subsistant: ne, si nudentur, locis in quibus dati fuerint, onerosi sint.

Item Leo quartus† Carolo Regi.

¶Inutilis sacerdos ecclesiam suam dignitate non priuat. C. VI.

2 SI fortassis (quod non credimus) apud vos inutiles iudicamur, ecclesia tamen, cui permittente Domino præsumus, non inutilis [c], sed caput, principiumq; omnium merito simul ab omnibus vocatur.

Item in Moguntinensi concilio.

¶Possessiones monasterij pro peccato abbatis episcopo tollere non licet. C. VII.

3 EPiscopo non licet possessionē monasterij tollere, quam

a Sine aliis coēpis, sed nō sine suis canonic s, secūdū Hu. &hic videas qđ le. & no. 21 di. submittitur. in fi.

b De hoc not. 15. q. 7. in sum.

d *Episcopo.*] ¶ *Subiiciat.*] cum coepiscopis. Vel secundum Hu. solus [a] hoc faciat [b]. j. 18. q. 2. si quis abbas. arg. episcopum posse deponere abbatem: & hoc verum est ab honore, non ab ordine, sicut de monacho dicitur. 81. dist. valet. & ꝫ. 1. q. 5. c. 1.

Illud.] Casvs. Quidam episcopi concesserunt quibusdam cleris quasdam ecclesiæ suæ in vsum, vel de rebus propriis in proprietate, & nomine ecclesiarum, in quibus ipsi clerici ministrabant: sub sequentes vero pōtifices cum videbant eos delinquere, ecclesiis eorum auferebant res quas dederant prædecessores. statuit ergo Gelasius vt personæ delinquentes puniantur: sed ecclesiæ suis bonis non spolientur. & nisi sic poneretur, non faceret casus ad propositum Gratiani.

e ¶ *In vsum.*] quandoque tamen res ecclesiæ dantur in proprietatē. 12. q. 2. bonæ. sed cum dantur intuitu officij, non, vt hic.

f ¶ *Auferre.*] j. e. q. vlt. inuentum. contra, ꝫ. dist. 74. gesta. arg. ꝫ. ea. q. 1. possessione. contra. Sed dic nullatenus, id est, vsque ad tempus præstitutum.

g ¶ *Pro qualitate.*] vide meliorem conditionem clericorum percipientium aliquid in ecclesia propter obsequium aliquod, vel extrinsecam probitatem quam canonicorum: quia ob delictum non amittunt illud, sed habent vsque ad obitum suum. argum. hic, & 12. quæst. 2. sæpe. Vel dic auferre præsumant non dico ei, sed ecclesiæ. & sic facit ad propositum Gratian. quod delictum personæ non redundat, &c.

SI ERGO. Casvs. Concludit Grat. ex supradictis, quòd propter delictum prælati ecclesia pati damnum non debet: quia procurator est, & non dominus. vnde non potest conditionem ecclesiæ facere deteriorem. & soluit superiorem contrarietatem, s. quia inuasor detrimentum causæ suæ sic patitur, vt clericis stantibus coram iudice pro re ecclesiastica repetenda episcopus propter inuasionem sileat, & in ꝓpriis si quæ habeat puniatur.

uis abbas peccauerit: sed subiiciat [a] d eum potestati abbatis alterius monasterij.

a ¶ Subiiciat.] *Apud Burchardum & Iuonē legitur*, mittat eum in aliud monasterium in potestatem alterius abbatis.

Item Gelasius.

¶Quæ sacerdotes dederunt, subsequentes pontifices nullatenus auferre præsumant. C. VIII.

4 ILlud statuēdum censuimus, vt quascumque munificētias clericis, aut sibi seruiētibus de rebus ecclesiæ in vsum [e], aut de propriis in proprietatem præcedentes dederint sacerdotes, subsequētes pōtifices nullatenus auferre [f] præsumant. Si quid tamen culpæ extiterit, pro qualitate [g] personarum, vel regula præcedentium canonum in persona habeatur, non in facultate districtum.

Si ergo delictum personæ in damnum ecclesiæ conuerti non potest, quia procurator conditionem ecclesię potest facere meliorē [h], *non deteriorem, si peccato abbatis possessiones monasterij auferri non licet, quomodo delictum episcopi vertetur in damnum ecclesiæ, vt inde detrimentum causæ suæ patiatur? Sed detrimentum causæ pati non sic est accipiendum, vt ecclesia suo iure priuetur, sed potius, quia clericis coram suo iudice stātibus episcopus tacebit, & pro iniuria illata multabitur, si propria habuerit.*

QVÆSTIO VII.

1 ps

Vòd autem ecclesias [i] *de manu laicorum* [k] *nec abbati, nec alicui accipere liceat, omnium canonū testatur auctoritas. Generaliter enim tam ecclesiæ quàm res ecclesiarum in episcoporum potestate consistunt. Laici autē nec sua, nec episcoporum auctoritate decimas, vel ecclesias possidere possunt. Vnde episcopi siue beneficio, siue pretio ecclesias, vel decimas laicis dederint, domum orationis, domum negotiationis, & spelunca latronum faciunt. Vnde post euersionem cathedræ à cœtu fidelium segregati, æterno verberi, à Domino flagellabuntur.*

Vòd autem.] Hęc q. diuiditur in 6. par. in quarum prima dicitur & probatur, q̄ omnes decimæ, & ecclesiæ debent esse in potestate episcopi loci: & debet illas canonice diuidere, & dare ecclesias & beneficia canonice: & sine illo nullus pōt ecclesias vel decimas conferre. Secunda ibi, *Quoniam in quibusdam.* Tertia ibi, *Pia mentis.* Quarta ibi, *Vt ergo.* Quinta ibi, *Si quis vult.* Sexta ibi, *Constituit.* Ioann. de Fan.

Casvs. Hic ponitur 7. qu. vbi quæritur an laici ecclesias monachis dare possint de consensu episcopi & clericorum. Et hanc quæstionem extendit Gratia. ad decimas & primitias, & etiā ad aiias res ecclesiasticas. Et primo in hoc §. ostendit, q̄ laici nec ecclesias, nec decimas possūt possidere, nec potestatem habēt disponendi res ecclesiasticas. Vnde nec monachis nec aliis eas dare possunt. si tamē interueniat cōsensus Matth. 21. episcopi, valet donatio, vt j. ea. §. sicut ergo. & c. seq. sed sua auctoritate nō possunt, vt j. ea. nullus. ius autem patronatus (vt dicunt quidam) etiam sine auctoritate episcopi conferre possunt loco religioso, vt dicebatur in extrauag. de iur. patro. quamuis. & c. consultationibus. Postea ostendit quid iuris sit in ecclesiis ab eis fundatis, vtrum sibi possunt vendicare.

h ¶ *Meliorē.*] ext. de inte. rest. requisiuit, & hoc verum est in acquisitis, secus in acquirendis. C. de acq. poss. ex liberis. sed si propria habet prælatus, agatur contra 4 Anſ. l. 6. c. 172. eum. C. arbitr. tut. quidquid. & 12. qu. 2. monemus.

i ¶ *Ecclesias.*] hæc est 7. quæst. scilicet an abbas possit retinere ecclesiam quam accepit de manu laici interueniente postmodum consensu episcopi? Et dic quòd sic, vt j. ead. nullus. & capit. decimas. Et extendit eam magister etiam ad decimas, & omnes res ecclesiasticas, & in hunc modum eam tractat. " Primo ostendit quòd laici " Laici ecclesias, aut ecclesias vel decimas, nec etiam episcoporum auctoritate habere, vel possidere possunt: ergo nec alicui eas conferre possunt: si tamen post consensus episcopi interueniat, tenet donatio j. ead. §. sicut ergo. & ca. decimas. ius autem patronatus etiam sine auctoritate ipsius conferre possunt loco religioso. extra de iure patron. illud. & c. consultationibus. Ostendit postea Gratianus [c] quid iuris in ecclesiis ab eis fundatis laici sibi valeant vendicare. Dic ergo quòd qui ecclesiam consequitur à laico, ipso iure suspensus est. Ar. infra eadem. decimas. & cap. constitutiones. & capitu. si quis deinceps. nisi auctoritate Papæ habeat laicus inuestituras, sicut rex Apuliæ: tunc potest dare cui vult præter auctoritatem episcopi. j. ead. nemini. decimashr̄e nō possunt.

c sc. j. ead. c. pia mentis. cum c. seq.

k ¶ *Laicorum.*] ꝫ. 63. dist. Hadrianus. 2. contra. sed illud c. abrogatum est, vt dist. ea. §. verum. Ioan.

Decimas

Source : BIU Cujas

Decimas.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas par. In 1. par. dicitur, ꝙ laici decimas possidere non possunt, & si receptas à quibuscumque personis ecclesiæ cui competunt, non reddiderint, pœnam æternæ damnationis incurrent: & quòd clerici tantum decimas & primitias habere debeant, probatur auctoritate prophetæ dicentis. Inferte, &c. In 2. par. dicitur, quòd decimæ debẽt esse in potestate episcopi, ita vt omnib. clericis fideliter distribuat: nec quicquam alicui personæ exhibeat: ne alij propter hoc scrupuloso corde moueãtur, vel possint pati detrimentum. *In horreum*, ideſt, ecclesiam. Secunda pars incipit ibi, H*as vero.*

1 Pol. l. 3. tit. 11. Ans. l. 5. ca. 55. Pann. l. 8. c. 145.

« Laici an possint sine peccato decimas percipere.

a ¶ Q*uas.*] "videtur ergo ex hoc c. & ext. de deci. c. quamuis. & c. prohibemus. & extr. de præscr. causam. ꝙ laici peccant si decimas possideant. H. dicit ꝙ episcopus bene potest conferre laico decimas, sicut etiam posset pignori supponere vel vendere, vt ext. de pig. c. 1. sed ius spirituale non potest conferre. Alij vero dicunt, ꝙ quocumque modo accipiunt, peccant, per prædicta ca. & ext. de deci. ad hęc. quia etiam fructibus vti prohibẽtur: vt 10. q. 1. hanc consuetudinem. Ego credo quòd temporalia nõ potest habere laic⁹ iure feudi, vt ad heredes descendant, ext. de deci. ad hæc. quia ius spirituale quod residet apud ecclesiam, sine tẽporali consistere non potest, sicut corpus sine anima, vt 1. qu. 3. si quis. Item quia inutile esset illud ius ecclesiæ, vt dicit lex de vsu fru. vt inst. de vsufr. §. 2. Nec obst. extr. de iis quæ fi. à præl. cum Apostolica. quia ibi potius factum quàm ius tangitur. ext. de app. ad pœnitentiam.

2 Deusd. li. 3. Mal. 3.

b ¶ *In horreum.*] Arg. quòd nõ solum dare, sed etiam ad domum deferre decimam debent: arg. 3. ea. q. 1. reuertimini.

3 in collect. 1. c. de cap. mona.

c ¶ *Sub manu episcopi.*] 3. e. q. nemini. contra. sed ibi de iure patronatus agitur, quod laicus potest dare, & ab eo recipi. 3. dist. 32. præter. 3. 10. q. 1. decretum est.

d ¶ *Honorabilius.*] 3. e. q. 1. ad hoc. Contra. 3. 73. dist. consuluit. 3. 1. q. 2. c. vlt. 3. 12. q. 2. Vulteranæ. in illis omnibus dicitur, quòd secundum merita personarum potest res ecclesiasticas diuidere. Sol. hoc c. loquitur de illis clericis, quorum præbendæ non sunt distinctæ. Vel dico quòd loquitur de decimis & oblationibus, quæ æqualiter sunt diuidendæ. "

"reditus eorũ q sunt in eadẽ ecclesia, debent esse pares.

pares reditus omnium qui sunt in eadem ecclesia quoad præbendam, vt extra de constit. cum omnes. & c. cum M. & extr. de præb. relatum. sed secundum Apostolum vnus non debet esurire, & alius ebrius esse: & quorumdam remissio aliis non debet esse tribulatio, vt 25. q. 1. §. his ita. in fi. sicut iniquum est inter socios, ꝙ vnus consequatur plus quàm alter, vt ff. pro so. verum. §. si cum tres. Vel dic quòd non negatur hic quin secundum merita personarum possit diuidere res: sed secundum carnalem affectum non debet eos diuidere. Ioannes.

Vnde Gregorius VII. ait in concilio Lateranensi, c. 7. lib. 6. regesti.

¶ Decimæ à laicis non possideantur. C. I.

1 Decimas, quas a in vsum pietatis concessas esse canonica auctoritas demonstrat, à laicis possideri Apostolica auctoritate prohibemus. Siue enim ab episcopis, vel regibus, vel quibuslibet personis eas acceperint, nisi ecclesiæ reddiderint, sciant se sacrilegij crimen committere, & ęternæ damnationis periculum incurrere. 2 Oportet autem congruentius, nos decimas, & primitias, quas iure sacerdotum esse sancimus, ab omni populo accipere: quas fideles Domino præcipiente offerunt, iuxta illud vaticinium Malachiæ prophetæ. [Inferte omnem decimationẽ in horreum b meum, vt sit cibus in domo mea.] ¶ Has vero decimas sub manu episcopi c fore censemus: vt ille, qui ceteris præest, omnibus iuste distribuat, nec cuiquam personæ honorabilius d exhibeat, vnde alij scrupuloso corde moueantur: sed sint omnia communia: quia inhonestum videtur, vt alij sacerdotes habeant, alij vero detrimentum patiãtur, sed sicut vna est fides catholica, ita necesse est, vt ille, qui prouisor est loci, quãuis multæ e sint ecclesiæ, omnibus f tamen fideliter distribuat.

¶ *Est canon septimus concilij à Gregorio VII. Romæ in Laterano habiti anno Domini* 1078. *quod habetur lib. 6. regesti eiusdem Gregorij. Eumdem canonem repetiuit Innocentius II. in concilio à se Romæ habito, cap. 9. Vtrumque cõcilium extat in bibliotheca Vaticana.*

a ¶ Oportet autem.] *Quæ sequuntur vsque ad finem, in neutro concilio, neque in Polycarpo, aut Pannormia, neque apud Anselmum habentur.*

Vnde Vrbanus II.

¶ De eodem. PALEA. C. II.

3 Congregato apud Claramõtensem vrbem multorum episcoporum synodali conuentu, proposita nobis est à quibusdam eorum quæstio de ecclesiis, vel de ecclesiasticis possessionibus à clericis, vel monachis, vsque in præsentiarum, inconsultis episcopis, acquisitis. Nos autem vli saniori cõsilio eorumdem episcoporum, conde scendentes pro tempore, prouidentesque ecclesiasticæ paci, vel quia aliter absque ineuitabilis scandali periculo huiusmodi quæstio non poterat procedere: Apostolica auctoritate decreuimus, vt ea, quæ à clericis, vel monachis, vel à quibuscumque personis, prout potuerint, vsque hodie fuerint acquisita, rata perẽniter, & inconcussa permaneant, hoc tamẽ tenore, ne in posterum inconsultis episcopis talia præsumant.

¶ *Caput hoc in conciliis Vrbani non est inuentum. Habetur autem in prima collectione Decretalium Bernardi Papiensis, titul. de capellis monachorum, ex eodem Vrbano citatum.*

Item Gregorius VII.

¶ De eodem. C. III.

4 Peruenit ad nos fama sinistra, quòd quidam episcoporum non sacerdotibus propriæ diœcesis, decimas, atque Christianorum oblationes conferant, sed potius laicalibus personis, militum videlicet, siue seruitorum, vel (quod grauius est) etiam consanguineis. Vnde si quis amodo episcopus inuentus fuerit huius diuini præcepti transgressor, inter maximos hæreticos, & antichristos non minimus habeatur. Et sicut Nicæna synodus de simoniacis censuit, & qui dat episcopus, & qui recipiunt ab eo laici, siue pretio, siue beneficio, æterni incendij ignibus deputentur.

¶ *In vulgatis codicibus huic capiti erat præpositum nomen Paleæ: sed habetur in omnibus manuscriptis. Refertur autem plane eisdem verbis* 1. q. 3. *peruenit. & de eo ibi notatum est. In Polycarpo est longe copiosius, & citatur ex concilio Africano.*

Item Ambrosius in sermone Quadragesimæ, cuius initium [*Ecce nunc tempus.*]

¶ Fideliter decimas dat, qui omnium suorum decimas soluit. C. IIII.

Qvicumque recognouerit † in se, quòd fideliter non dederit decimas suas, modo emẽdet, quod minus fecit. g Quid est fideliter decimas dare? nisi vt nec peius, nec minus aliquando Deo offerat aut de grano suo, aut de vino suo, aut de fructibus arborum, aut de pecoribus, aut de horto, aut de negotio h, e ¶ *Multa.*] quoad mẽbra: quia ipsa ecclesia est vna, vt 7. q. 1. Nouatianus. 24. q. 1. loqtur. f ¶ *Omnibus.*] arg. pro capellis vt communicentur eis decimæ, vt 70. di. sanctorum. 3. e. q. 1. c. decimas. 3. 12. q. 1. videntes.

Peruenit.] Casvs. Quidam episcopi decimas & oblationes non dabant sacerdotib. sed potius militibus, vel seruitorib. vel consanguineis: quod cum significatum fuisset Gregorio, statuit vt episcopus qui talia fecerit, inter maximos hæreticos, & antichristos computaretur: & episcopus dator & laicus receptor deputẽtur pœnis æternis.

Qvicumque.] Casvs. Statuitur in hoc ca. quòd si quis cognouerit se decimas non fideliter psoluisse, modo soluat ad plenum, scilicet de omnibus fructibus & fœtibus, & de negotio, & etiam de venatione sua. 45. 1. q. 3. peruenit. Poly. lib. 3. tit. 11.

g ¶ *Quod minus fecit.*] sed pone quòd aliquis diu non soluit decimas: nec modo possit soluere nisi venderet omnia quæ habet: nunquid tenetur ea vendere? Sic, sed ecclesia debet ei dimittere vnde viuat: cum hoc idem esset ei datura. "res enim ecclesiæ omnib. sunt communicandæ. arg. 3. ead. qu. 1. quoniam quidquid. nec enim ita auare sunt omnia extorquenda: quia habenda est eius ratio, ne egeat. arg. ff. de re iudi. inter. §. vlt. Item patet hic quòd sicut laicus non potest præscribere in decimis, " sic nec in quantitate decimarum: licet sit argu. contra. extra de deci. in aliquibus. vbi dicitur quòd decimæ quędam ex longa cõsuetudine debentur: sed illud potest intelligi secundum decre. extra e. ad Apostolicę. Vel loquitur de decimis personalibus, quæ reddi debent ecclesiæ, in qua recipit sacramentum. sed certe istæ & illæ similiter lege diuina debentur a, vt 23. quæst. 5. dicat. Et not. quòd licet non currat præscriptio in quantitate decimæ, tamen currit in quantitate cathedratici b, vt extra de cens. olim. quod mirum videtur: cum clericus possit præscribere in decimis, & non in cathedratico c. cum cathedraticum non possit episcopus à se abdicare, vt extra de donat. pastoralis.

"Res ecclesię oĩb. sunt cõicandæ.

"Decimarũ quantitati vtrũ possit præscribi.

† *al. recognouit*

a Hoc vī *Intenere.* qđ dic vt plene no. de deci. super rub.

b quãtitate. idẽ Car. Flo. in cle. 1. col. 2. de iu. pa.

c Arg. cõtra 13. q. 2. in pr.

h ¶ *De negotio.*] de hoc dixi 3. e. q. 1. c. reuertimini.

a ¶ *Aut*

Source : BIU Cujas

aut de ipsa [a] venatione sua.

¶*In sermonib. sæpe citatis, qui* B. *Ambrosio in scripti in bibliotheca Vaticana,& monasterij Mediolanensis seruantur, sermone primo de Quadragesima habetur hoc capitulum.*

Item ex concilio Rothomagensi.

¶Excommunicentur, qui sacerdotibus decimas dare nolunt. C. V.

[1] OMnes decimę terrę siue de frugibus, siue de pomis arborum, Domini sunt, & illi sancti ficantur [b] boues$_A$†, & oues, & capræ, quæ sub pastoris virga transeunt: quicquid decimum venerit, sanctificabitur Domino. Non eligetur nec bonum, nec malum, nec altero commutabitur. Si quis mutauerit, & quod† mutatum est, & pro quo mutatum est, sanctificabitur. Domino, & non redimetur.] Sed quia modo multi inueniuntur decimas dare nolentes, statuimus, vt secundum Domini nostri præceptum admoneãtur [c] semel, & secundo, & tertio. Qui si non emendauerint, anathematis vinculo feriantur vsque ad satisfactionem, & emendationem congruam.

¶*Hic etiam auctoritate veterum codicum in ductum est nomen Paleæ.*

A ¶Boues.]*Hæc vsque ad ver.* sed quia. *in aliquot vetustis codicibus non habentur. Sunt tamen etiam apud ceteros collectores.*

Item ex concilio Moguntinensi.

¶Veterum exemplo decimæ soluantur. C. VI.

[2] DEcimas Deo, & sacerdotibus Dei dandas, Abraam [d] factis, & Iacob [e] promissis insinuat: deinde lex statuit, & omnes sancti doctores commemorant.

Non autem decimæ sunt redimendæ à populo si aliter dare eas noluerint.

Vnde in eodem concilio legitur.[3]

¶Decimæ non sunt à populo redimendæ. C. VII.

[4] DEcimas [f], quas populꝰ dare non vult, nisi quolibet munere ab eo redimantur, ab episcopis prohibendum est ne fiat [g].

¶*Burchardus, & Iuo citant ex cõcilio Mediomatricis. Habetur in capitularib. li. 5. c. 46. & in legibus Longobardicis lib. 3. tit. de decimis.*

Item Aug. lib. 50 homiliarum, hom. 48.

¶Quia decimæ Deo non redduntur, indictio fisci accessit. C. VIII.

MAiores nostri ideo copiis omnibus abundabant [h], qa Deo decimas dabant, & Cæsari [i] censum reddebant. Modo autem, quia discessit deuotio Dei, accessit indictio fisci. Noluimus partiri [k] cum Deo decimas: modo autem totum tollitur. Hoc tollit fiscus, quod non accipit Christus.

Item Origenes hom. 15. *ad c.* 21. *Matthæi.*

¶Columbas vendit, qui ecclesiam indisciplinatis committit. C. IX.

ET hoc diximus secũdum sim plicem intellectum. Iuxta moralem autem talia dicemus: & primum quidem de templo, de quo per prophetam dixit Deus [Domus mea, domus orationis vocabitur.] Ergo secundum corporalẽ circuncisionem carnis, & secundũ corporales legis festiuitates, & sacrificia cõsequenter & templum Dei æstimabatur, quod ex lapidibus insensatis erat constructum, primum quidem à Salomone [l], deinde reparatũ ab Esdra [m], postea vero post Christi aduentum à Romanis [n] destructum: & illa æstimabatur domus orationis: qua destructa [o] necesse est, vt Iudæi quasi non iam habentes domum orationis, iam non habeant priuilegium speculationis [p] Dei, nec possint secundum legem [q] Deo seruire. ¶Hoc ergo facto omnia Christus eiecit [r] in mysterio spiritualium actuum suorum, & tũc visibiliter fecit, quod semper inuisibiliter agit, eiiciens vendentes, & emẽtes de templo, & mensas nummulariorum euertens, & cathedras vendentium columbas ad correptionem populi: vt non pro$_A$ mundanis festiuitates [s] in nomine Dei celebrent, nec emptionibus, & venditionibus vacent in loco non competenti, in quo non debent emere, & vendere: sed orationibus vacare, qui congregantur quasi in domo orationis. ¶Nunc autem arbitror templum Dei ex lapidibus viuis constructum, esse ecclesiam Christi. Sunt autem multi in ea, non, sicut decet, viuentes spiritaliter, sed secundum carnem militantes: qui & domum orationis de lapidibus viuis constructam faciunt speluncam esse latronum actibus suis, non ecclesia Dei dignis, ritualium actuum: ne scilicet populus cum debebat facere festiuitates ad honorem Dei, & orationib. vacare, intenderet mundanis negotiationibus. In 3. part. ostendit quòd iuxta tropologiam templum Dei dicitur ecclesia, vel congregatio fidelium, vbi vendentes & ementes sunt mali prælati, qui spiritualia pro pecunia donant, & ostendit quòd Christus dolet de peccatis eorum: & hoc probat duabus auctoritatib. scilicet Oseę, & Euangelij. In 4. part. ostendit, quòd per venditores colũbarum intelligũtur prælati qui ordinant indignos & irreligiosos episcopos vel presbyteros ad prælaturam ecclesiarum, qui Deo nesciũt reuerentiam exhibere. quod probat auctoritate Hieremiæ. *Secundum simplicem,* id est, litteralem. Pro mundanis, negotiationib. Secunda pars incipit ibi, *Hoc ergo facto.* Tertia ibi, *Nunc autem arbitros.* Quarta ibi, *Et arbitror conuenire.* Esa. 56. Matth. 21.

ET HOC DIXIMVS. Casvs. Ponit Origenes auctoritatem illam: Intrauit Iesus in templum eiiciens vendentes, &c. dupliciter eam exponens ad litteram, vsque ad locum illum, *nunc autem.* deinde moraliter vsque in finem. Sic ergo ordina litteram, incipe ibi, *Et primum.* Et cum veneris ad illum locum *nunc autem.* repetas principium, & hoc diximus secundum simplicem intellectum. Iuxta moralem autem alia dicemus.

1 ¶ *Salomone.*] j. de conse. dist. 1. c. 1.

m ¶*Ab Esdra.*] reuerso à captiuitate Babylonica, quia Nabuchodonosor destruxerat templum.

n ¶*A Romanis.*] idest, à Tito & Vespasiano. 23. q. 5. §. hinc. 76. dist. ieiunium.

o ¶*Destructa.*] argu. quòd ecclesia destructa, non remanet locus priuilegiatus. ar. ad hoc extra de verb. signifi. abbate. in fin. s. ead. quæstio. prima. generaliter. Argumẽtum contra 19. quæst. 3. quæ semel. ff. de contrahen. emp. l. ædem. Sed dicimus hoc verum esse cum superioris auctoritate ecclesia destruitur. arg. contra, de consecrat. distinctio. prima. placuit.

p ¶*Speculationis.*] id est, cognitionis & cultur æ vnius Dei, sicut olim dictum est [b]. Notus in Iudæa Deus, &c. nam modo vbique colitur.

q ¶*Secundum legem.*] eam sequendo ad litteram, quo ad cæremonialia. vt extra de constit. translato.

r ¶*Eiecit.*] idest ostendit officia turpia & immunda esse eiicienda.

s ¶*Festiuitates.*] non ideo reprehenduntur, quia ad festiuitates veniunt, sed quia non diuinis insistunt officiis, sed turpibus cãtilenis. de conse. dist. 3. c. 2.

b idẽ dt L. cuius fuit hęc gl. & idẽ Io. de Fan.

1 Burc. l. 3. c. 130. Iuo p. 3. c. 196. Pann. l. 2. c. 58. Leuit. 27. †*omnium decimarum boues, & ouis, &c.*] orig.

†*al. & quod mutat, & quod mutatum est.*

2 Burc. l. 3. c. 133. Iuo p. 3. c. 199. Pann. l. 2. c. 60.

3 lib. 5. capit. c. 46. & i leg. Longobar. l. 3. titul. de decim.

4 Burc. l. 3. c. 134. Iuo p. 3. c. 200. Pan. l. 2. c. 62.

a Non quia ibi laicus ñ dẽat priuari iure suo, & res iã consecrata poterat ipsi laico reddi. A.

" ius spirituale an possit redimi.

Aiores.] ¶*Abundabant.*] s. e. q. 1. decimę. ¶*Cæsari.*] s. 11. qu. 1. si tributum. j. 23. q. 8. cõuenior.

k ¶*Partiri.*] i. decimã partem dare, & ita aliud est partiri, & aliud partem dare. ff. d vsufr. etiam partis. ff. de ver. sig. l. nomen. §. portionis.

ET *hoc diximus.*] Casvs. Hoc c. diuiditur in quattuor partes. In 1. par. exponit Origenes litteram illam Euangelij, Intrauit Iesus in templum, & eiecit omnes vendentes & ementes de templo. & ostendit quòd templum dictum est illud quod fecit Salomon de lapidibus insensatis, de quo visibiliter eiecit Iesus vendentes & ementes: quia fecerunt ipsum domum negotiationis, & speluncam latronum. In 2. par. dicitur, quòd Dominus hoc fecit in figuram spi

Source : BIU Cujas

a ¶ *Pietatem.*]s.3.q.5.accusatores.
b ¶*Quæ vtilitas.*]cum videt,ꝙ non potest proficere in eis,dicit,qua re fundo sanguinem meum?vnde dicit,in sanguine meo effuso propter peccata redimenda.
c ¶*Dum descendo.*] per eos in corruptionem,i.si iterum corrumpitur ecclesia.nec enim dabis sanctum tuum, i. Christũ videre corruptionem,s.quãtum ad membra,quia omnes corrumpuntur & inficiuntur peccatis. Vel in corruptionem, i.putrefactionẽ, s.corporis, vt detineretur in morte sicut ceteri. q.d. nulla, si hoc est: quia nulli annuntiabor:nullum lucrabor.
c¶*Dum descendo.*]per varios gradus tormẽtorum, s.vulnerationem,verberationem, Psal.29. & colaphizationem.
d ¶*Per Oseæ.*] in li.12. prophetarũ, quorum primus est Oseę,nam †*Michæam*] hoc in Michæa, ca.7. orig. & est dicitur. Mich.7.
e¶*Factus.*]i.pauper & inops,paucos acquirens, scilicet ad modum istorum qui pauca colligunt. †*al.sit botrio*]orig.
f ¶*Si cognouisses.*] supple fleres, vel conuer a Sub.sicut alij supplẽt cõuersa,&c sa[a] esses ad fidem per prædicationem.& est ibi defectus locutionis.Et est argu.ꝙ nec testes, nec instrumenta vitiantur propter defectum locutionis. Luc.19. s.1.q.3. saluator. & ff. de hær.inst.l.1.in fin.
g ¶*Qui tradunt.*]non ergo tantum simoniacis.& est ar.ꝙ vbi cõmunis est causa, non refert cuius nomẽ exprimatur.C.de diuer. rescrip.l.1. arg.61.dist. miramur[b].auctoritas enim præmissa tantũ de simoniaco loquitur, sed hic extendit eam etiã ad alios.Io. b Ad idem ext.de app. c.pen.C.de nat.lib.aut. si quis.
h ¶*Auaris.*] s.dist.85. Florentinum.
CVM ERGO. Casvs.Concludit Grat. ex supradictis dicens, ꝙ cum ecclesiæ & oblationes sint in potestate episcoporũ, tantum de manu eorum sunt recipiẽdæ. quod probat per seq.c, quorum primũ planũ est. Matth.23.
i ¶*Omnes.*]¶*Potestate.*]s.di.61. obitum.s.10.q.1.ca.3. s.ea.q.5.c.1.&2.s.9.q. 3.c.3.s.e.q.1.qui vere. s.10.q.2.episcopus.nisi in aliquo speciali priuilegio ab eius iurisdictione sint exemptę.ext.de priui.cum & plantare. Hier.4. †. *decenti*] orig.
Nvllus.] Casvs. Dicitur in hoc c.ꝙ nullus clericus in quacumque dignitate constitutus debet tribuere curam animarũ, vel præbendas alicui sine auctoritate episcopi:cum ista in episcopi potestate cõsistant:& si quis contra fecerit,debet excõmunicari.
k ¶*Archipresbyter.*]Extra de off.Archi.cum satis.arg.dist.63.si in plebibus. Arg.contra.25.dist.c.1. Istud c.multum facit contra archidiaconum.Sed illi qui dicũt quòd archidiaconus vel alij prelati ex officio suo possunt dare præbendas,&c. intelligunt hoc sine licentia generali. "Archidiaconus an possit instituere. "Qui dicunt contra.per hoc c.intelligunt illud,si in plebibus.de speciali licentia : quando,scilicet episcopus specialiter ei concedit vt aliquem instituat. de concess.præb. constitutus, hoc enim delegari potest,vt ext.de præb.cum secũdum. nisi hoc habeat ex generali consuetudine vel speciali.dum esset præscripta.arg.tamen pro eis ext.de elec.cum in cunctis.ext.de off.del.super eo.Sed illud c,si in plebibus,intelligitur de custodia,vt ext.de app.bonæ,

ad malefaciendum, bene autem facere nesciunt,]

10 a ¶Pro mundanis.]*Apud Origenem legitur,* vt non pro mundi festiuitatibus in nomine Dei emptionibus,& venditionibus vacent. *Et hoc quidem propter glossam mutatum non est:multæ vero aliæ partim ex originali, partim ex vetustis codicibus sunt & emendata,& locupletata.*

20 *Cum ergo ecclesiæ, & oblationes earum non consistant,nisi in potestate episcoporum, patet profecto,quòd non sunt ab alio recipiendæ,quàm de manu eorum.*

Vnde in Aurelianensi concilio 1.ca.19. statutum est.

¶Omnes basilicæ ad eum pertinent episcopum,in cuius territorio positæ sunt. C. X.

1 OMnes basilicæ,quæ per diuersa loca cõstructæ sunt, vel quotidię cõstruuntur, placuit secundum priorum canonum regulam,vt in eius episcopi potestate [i] consistant, in cuius territorio positæ sunt.

Item Calixtus†Papa.

¶Archidiaconus,archipresbyter,præpositus,vel decanus,nec officia,nec beneficia ecclesiastica sine consensu episcopi tribuat.

C. XI.

NVllus omnino archidiaconus,aut archipresbyter[k], sive præpositus,vel decanus animarum curam,vel prębendas ecclesiæ sine iudicio,vel consensu episcopi [l] alicui tribuat : immo, sicut sanctis canonibus cõstitutum est, animarum cura, & pecuniarum ecclesiasticarum dispensatio in episcopi iudicio & potestate permaneat. Si quis vero contra hoc facere,aut potestatẽ,quæ ad episcopũ pertinet,sibi vendicare præsumpserit, ab ecclesiæ liminibus arceatur.

Item Gregorius[m] *septimus in generali synodo præsidens dixit,c.1.& 2.*[2]

¶De manu laici episcopatus, vel abbatia suscipi non debet. C. XII.

3 SI quis deinceps[n] episcopatũ, vel abbatiam de manu alicuius laicæ personæ susceperit,nullatenus inter episcopos,vel abbates habeatur:nec vlla ei vt episcopo, seu abbati audientia[o] concedatur. Insuper ei & gratiam beati Petri,& introitum ecclesię interdicimus[p], quousque locũ, quem sub [A] crimine tam ambitionis, quàm inobedientię(quod est scelus idolorum) inuasit, [q] dimittat, & ad pœnitentiam redeat. Si quis autem huic nostræ constitutioni contraire præsumpserit, anathema sit.

l ¶*Episcopi.*]vel capituli , cum ecclesia vacat.arg.ext.de hæret.ad abolẽdam. immo vniuersitas bene potest cõferre curam animarum.ar.extr.de concess.præb.nulla.
m ¶*Item Gregorius.*] Hic mutat Gratianus materiam.
SI *quis deinceps.*] Casvs. Præcipit Greg.in hoc ca.vt nullus clericus recipiat inuestituram episcopatus, vel alicuius ecclesiasticæ dignitatis de manu laici.& si fecerit,inuestitura nõ valeat:nec ei audientia præbeatur,si causam aliquam voluerit prætendere,vel si voluerit appellare : sed introitus ecclesiæ ei interdicatur , donec deferat quod male accepit. Laicus vero in quacumque dignitate positus qui ꝑsumpserit hoc, simili sententia puniatur. † *al.ex concilio Rothomagensi*
n ¶*Deinceps.*]s.dist.63. si per ordinationem.
o ¶*Audientia.*]Hic excommunicato nõ datur audientia. sic s.6. q.1.§.verum. & 23.q. 5.non vos.s.dist.23.in nomine.j.24.q.3.de illicita.Io.Hæc glo.per hoc cap. non probatur.B.
p¶*Interdicimus.*]"Ex hoc videtur quòd tales ipso iure sunt suspensi. Sed contra videtur ext.de iur.patr. præterea. i. ybi dicitur , quòd tales sunt excommunicãdi. Ad hoc quidam dicunt, quòd non sunt suspensi[c], sed sunt suspendendi. & exponunt interdicimus,id est,interdicendum dicimus. Tu potes dicere quòd sunt suspensi à canone : & sic suspensus à suo prælato potest absolui : cum conditor canonis sibi non reseruauerit absolutionem. extra de sent.excom.nuper. Si autem aliquis sub tali conditione suspenditur donec pœniteat : tunc quàm cito pœnitet,statim est absolutus, vt 15. quæst. 6. nos sanctorum. 81. distin. si quis amodo. H, tamẽ excipit duos casus in quibus talis qui recepit ecclesiam à laico,non est ipso iure priuatus, scilicet cum accedit postea consensus episcopi,vt s.ead.quæst.1.quoniam.& cum clericus præscripsit,vt extra de iur.patro.cura pastoralis. Melius potest dici, quòd tunc demum est priuatus quando recipit ecclesiam tamquam volens esse prælatus : sed si recipit eam quasi proprietatem aliquam, non vt ibi sit prælatus:tunc non est suspensus ipso iure. & sic loqui tur illud cap. cura pastoralis. hodie tamen non videtur quòd talis possit absolui ab episcopo : quia ineligibilis factus est, vt extra de elect.quisquis.

1 Pol.l.3.tit. 12.Bur.l.3.c. 8.Iuo par.3. c.10.

"Ecclesiam recipiens à laico vtrum sit suspẽsus.

c sc.à sacramẽtis.scdm id qđ no.63. di.si qs p ordinationẽ. ibi videas.

2 l.6.regesti eiusdem.

3 Ansel.l.6. c.73. Deurd p.1.

t Pol.l.3.tit. 12.Bur.l.3.c. 8.Iuo par.3. c.10.

1.Reg.15.

Source : BIU Cujas

a ¶*Inuestituram.*]Sed numquid per inuestituram receptam à laico factus est quis possessor? Arg. ℭ non. extra de dona. per tuas. & extr. de iis quæ fi. à maio. par. cap. ex ore. & ext. de sen. & re iu. cum aliquibus. Argu. contra ext. de consue. ca. 2. in fi.[a] & extra de suc. ab inte. cum dilectus. ff. de contrahen. empt. clauibus. & j. e. contra. in fin.

† *inuestituras*]orig.

a De hoc in gl. vlt. de re nun. sane. & ext. vt li. pē. eccleſia. in gl. eo ipso, &c.

QVoniam inuestituras.] CASVS. Significatum fuit Greg. ℭ qui dā clerici recipiebant de manu laicorum in uestituram dignitatū vel ecclesiarum, quare præcipit Gregorius ne hoc decetero fiat. & si quis præsumpserit, nec inuestitura valebit: & ipse vsque ad dignā satisfactionem subiacebit excommunicationi.

1 Pol. l. 2. ti. 4 Auſ. l. 6. c. 73

b ¶ *Vel fœminæ.*] Arg. ℭ ad præsentationē feminę potest quis in uestituram consequi, vt extr. de iur. patr. ex litteris.

Sane Thessalonicenses.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ℭ Thessalonicenses episcopi metu Anastasij Imperatoris consenserunt Timotheo hæretico patriarchæ Cōstantinopolitano: qui concilium Chalcedonense anathematizauerat. sed xl. episcopi Illyrici & Græciæ facta professione in scriptis discedentes ab eo adhęserunt Papæ. In secunda parte dicitur, quòd Dioscorus minor per manum regis factus est episcopus: & ideo populi ab eo discesserunt. *Impositionem*, id est, confirmationem. Sequentia tria c. plana sunt.

2 Di. 63. omnis electio. Deusd. p. 1. Burch. l. 3. c. 109. Iuo p. 3. c. 85. & p. 5. c. 119.

c ¶ *Discesserunt.*] ℨ. 8. q. 4. nonne contra. Solu. iste inciderat in hęresim iam dānatam: & sic sententia canonis erat lata in ipsum, vt 24. q. 1. Achatius. item talis coniuratio non fuit vitiosa: & sic non obstat 11. qu. 1. si quis clericorum.

† *qui*]orig.

d ¶ *Principes.*]Ergo canonici possunt recedere ab episcopo, quē Rex inuestiuit. 79. dist. si quis per pecuniam.

Sicut Domini.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd sicut vestimentū domini non fuit diuisum: ita ecclesia scindi non debet, quæ tota est in vnitate & potestate episcopi, à quo ecclesiæ debēt ordinari: & si contra fiat, clerici & ecclesiæ interdicantur.

3 Deusd. p. 1

† *al. ruſticorum*]orig.

e ¶ *Scindi.*] diuidi tamen potest ecclesia, vt de vna fiant duæ: sed non ita diuidi, vt vna permaneat. ℨ. ea. qu. 1. plures. Idē est in præbenda, vt extr. de præb. maioribus. simiiter in prouinciis, vt 100. di. c. 1. ff. de off. ac cesso. si eadem.

f ¶ *Et ecclesiæ.*]Sic ergo propter delictum vnius hominis subiicitur tota terra interdicto, vt ext. de desp. non est vobis.

Per laicos.]CASVS. Tria prohibet in hoc c. Alexander. Primū est, vt nullus clericus retineat ecclesiam per laicos pretio vel gratis. Secundū, vt nullus fiat monachus sub hac spe vt ipse abbas fiat. Tertiū est vt nullus ꝑsbyter duas habeat ecclesias.

4 Can. Apo. 31.

g ¶ *Spem.*]hoc c. intelligit Hug. nisi aliqua promissio præuenerit spem suam: aliàs (vt dicit) possunt monachi conuenire in aliquē, & dicere ei, sumas habitum: volumus te eligere in abbatem cum fueris factus monachus. & quòd taliter possint conuenire in aliquem, est ar. 61. dist. c. bene. "nam & laicus sic potest postulari in episcopū, vt 61. dist. Osius. licite enim potest qs habere spē de dignitate, vt 61. di. quid proderit. 74. dist. cōsuluit. 8. q. 1. q. episcopatū. 77. dist. c. 2. 59. dist. si officia. Ioan. Sed hoc non credo: quia neophytus nō potest esse abbas, vt extr. de elect. cum causam. & melius ext. de ele. officij. &c. cū ad nostrā. B. h ¶ *Duas.*]intitulatas, nisi sint pauperes, vt ext. de æta. & qua. eā te. & 10. q. 3. vnio[b].

" Laicus in episcopum postulatur.

5 Pol. l. 2. ti. 4

b Ad idē 21. q. 1. c. 1. & c. relatio. H.

Sane Thessalonicensi episcopo communicante ob metum imperatoris Anastasij Timotheo Constantinopolitano episcopo, quem† concilium Chalcedonense anathematizauerat, quadragin ta episcopi Illyrici, & Græcię cōuenientes in vnum per professionem in scriptis factā, vt à proprio metropolitano, discesserunt[c] ab eo, & Romam mittētes Romano communicare in scriptis professi sunt, & paulo post. ¶ Cum[A] Dioscorus (*iunior*) manus impositionem accepisset, recesserunt multitudines populorum† dicentes, quia nisi secundum quòd sanctorum continent Apostolorum canones fiat, non recipietur episcopus. Principes[d] enim inthronizauerāt eum.

1 QVoniam inuestituras eccle siarum contra statuta sanctorum patrum à laicis personis in multis partibus cognouimus fieri, & ex eo plurimas perturbationes in ecclesia (immo ruinam sanctæ religionis) oriri, ex quibus Christiana religio conculcatur, decernimus, vt nullus clericorum inuestiturā episcopatus, vel abbatiæ, vel ecclesiæ de manu imperatoris, vel regis, vel alicuius laicæ personæ, viri, vel feminæ[b] suscipiat. Quod si præsumpserit, recognoscat inuestituram illam Apostolica auctoritate irritam esse, & se vsque ad condignā satisfactionem excōmunicationi subiacere.

Item ex canone Apostolorum 31.

¶De eodem. C. XIIII.

2 SI quis episcopus sæcularibus potestatibus vsus, ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur & segregetur, omnesque, qui illi cōmunicant.

¶ *De hoc canone notatum est supra dist. 63. c. omnis electio. in vers. segregetur.*

Item ex Chronico Anast bibliothecarij.

¶De eodem. C. XV.

SAne Thessalonicensi episcopo communicante ob metum imperatoris Anastasij Timotheo Constantinopolitano episcopo, quem† concilium Chalcedonense anathematizauerat, quadragin ta episcopi Illyrici, & Græcię cōuenientes in vnum per professionem in scriptis factā, vt à proprio metropolitano, discesserunt[c] ab eo, & Romam mittētes Romano communicare in scriptis professi sunt, & paulo post. ¶ Cum[A] Dioscorus (*iunior*) manus impositionem accepisset, recesserunt multitudines populorum† dicentes, quia nisi secundum quòd sanctorum continent Apostolorum canones fiat, non recipietur episcopus. Principes[d] enim inthronizauerāt eum.

¶ Caput hoc acceptum est ex Chronico Anastasij bibliothecarij in iis, quæ de Anastasio imperatore narrat: multaque ex ipso originali sunt emendata.

A ¶ Cum Dioscorus.] *Hæc est altera electio à priore, & ipsa facta non canonice, & potestate laica: nam prior est Timothei ad sedem Cōstantinopolitanam: hæc vero posterior Dioscori iunioris ad Alexandrinam. Vtraque vero à bibliothecario copiose exponitur.*

Item Paschalis Papa I I.

¶ Excommunicetur, qui per laicos ecclesias obtinet. C. XVI.

iij SI quis clericus, abbas, vel monachus per laicos eccle sias obtinuerit, secundum sanctorum Apostolorum canones[4], & Antiocheni[A] concilij capitulum, excommunicationi subiaceat.

4 Can. Apo. 31.

¶ Capitis huius, & sequentis sensus est in fragmento manuscripto concilij apud Guardastallum à Paschali habiti anno Domini 1116. quod in bibliotheca Vaticana seruatur. Nauclerus etiam gen. 36. narrat Paschalem apud Trecas concilium habuisse: vbi inter multa sententiam de libera pastorum electione, & de coercenda laicorum in ecclesiasticas dignitates præsumptione iuxta prædecessorum suorum decreta promulgarit.

A ¶ Antiocheni.] *In concilio Antiocheno nihil expresse statuitur contra eos, qui per laicos obtinent ecclesiasticas dignitates. Verum c. 23. præcipitur, vt in episcopo eligendo seruetur ius ecclesiasticum. nempe, vt non eligatur episcopus, nisi cum synodo, & iudicio episcoporum: quibus verbis laici videntur excludi. In synodo autem Nicæna secunda, c. 3. repetitur & confirmatur canon Apostolorum.*

Idem.

¶ Qui per laicos ecclesias obtinet, & qui manus imponit, communione priuetur. C. XVII.

COnstitutiones sanctorum ca nonum sequētes statuimus, vt quicumque clericorum ab hac hora in antea inuestituram eccle siæ, vel ecclesiasticæ dignitatis de manu laica acceperit, & ipse, & qui ei manum imposuerit, gradus sui periculo subiaceat, & commu nione priuetur. *Idem.*

¶De eodem. C. XVIII.

5 NVllus laicorum ecclesias, vel ecclesiarum bona occupet, vel disponat. Qui vero secus egerit, iuxta beati Alexandri[A] capitulum ab ecclesiæ liminibus arceatur.

5 Pol. l. 2. ti. 4

A ¶ Alexandri.] *In epistolis Alexādri Papæ primi, nihil legitur, quod ad hanc rem pertineat. Verum in epist. Alex. ij. in qua synodum à se habitam repetit (quæ epistola ex vetusto codice descripta Romam ex Hispania missa est) hæc inter alia habentur.* Decimæ, & primitiæ, seu viuorum & mortuorum oblationes ecclesiis Dei fideliter reddantur à laicis: & vt in dispositione episcoporum sint: quas qui retinuerint, à sanctæ ecclesiæ communione separentur, *quod fere est idem cum c. præcipimus. ℨ. ea. q. 2. ex Nicol. ij.*

Idem. ¶De eodem. C. XIX.

SIcut Domini vestimentum scissum nō est, sed de eo sortiti sunt, ita nec ecclesia scindi[e] debet: qa in vnitate tota cōsistit. In potestatē ergo proprij episcopi ecclesiæ reducātur: & ab ipso (sicut sacris canonibus cautū est) ordinentur. Alioquin & ecclesię[f] ipsæ, & clerici earumdem diuinis destituantur officiis.

Item Alexander Papa ij.

¶Nullus clericus per laicos ecclesiam obtineat. C. XX.

PEr laicos nullo modo qlibet clericus, vel presbyter obtineat ecclesiā, nec gratis, nec ꝑtio. Nullus habitū monachi suscipiat, spem[g], aut promissionem habens, vt abbas fiat. Nullus presbyter duas[h] habeat

Quoniam

Source : BIU Cujas

QVoniam.] Hæc est 2. pars quæst. in qua dicitur, ꝙ nullus episcopus gubernare debet res ecclesiæ sine œconomo, id est, clerico. & hoc probat per 5. c. Io. de Fant.

CASVS. Dictum fuit in Chalcedonensi concilio, ꝙ episcopi sine œconomis facultates ecclesiæ gubernabant: & ideo statutum fuit, vt omnis episcopus de proprio clero habeat œconomũ, qui res ecclesię dispenset secundum voluntatem episcopi: & ad hoc vt res ecclesię nõ dispergantur, & episcopus propter hoc non infametur, & qui contra fecerit, canonicis constitutionibus subiacebit: quia (vt dicit Bene.) deponetur.

1 Dist. 89. qa in quibusdã Anselm. l. 6. c. 143.

† al. non per] ἀλλὰ ὁικονόμων sine œconomis

a ¶ *Vt rumore.*] Ei tamen non creditur, vt extra de eo qui cogno. consang. vxo. suæ, super eo.

b ¶ *Episcopum.*] similiter & aliæ conuentualles ecclesiæ habebũt œconomum, vt 9. q. 4. cũ scimus. & quandoq; parochiales ecclesię, vt ext. de off. ordi. cum vos. "& regulariter debet œconomus eligi per episcopum, vt 9. q. 3. cum scimus. C. de epis. & cle. omnes. §. sed nihilominus. nisi consuetudo sit ꝙ capitulum eligat. de ele. cum ecclesia. Dicitur autem œconomus cui res ecclesiæ gubernandæ mandantur. C. de sac. san. ec. iubemus. "Vicedominus autem dicitur, qui administrat res episcopi, vt 89. di. volumus[a]. Syndici appellantur qui ad vniuersitatem causarum constituuntur. Actor vero ad vnã causam, & ab vna persona potest constitui, vt ff. qđ cuiusq. vniuer. l. item. §. 2. inst. de cura. §. vlt. Nec obstat quod est ff. de mu. & ho. l. munerum. §. defensores. vbi dicitur ꝙ Syndicus est qui ad certam causam constituitur: quia ibi large sumitur nomẽ syndici pro quolibet defensore.

« œconomus à quo eligatur.

« Vicedñs qs dicatur.

a Adde q̃ sit dria inter œconomũ, actorẽ & syndicum, not. Bar. & gl. in l. actor. ff. rẽ rat. hab. 2 Burch. l. 1. cap. 89. Iuo p. 5. c. 195. 3 c. proxim. superiore.

c ¶ *De clero proprio.*] Arg. contra, ext. de iura. cal. Imperatorum. vbi dicitur, ꝙ œconomus non erit vnus de collegio[b]. sed ibi ponitur œconomus pro ipso syndico.

Deut. 22. b đ hoc no. ff. ꝙ cu. vni. l. plane. in Spe. đ synd. versi. debet aũt fieri, &c ibi videas.

d ¶ *Testimonium.*] s. 2. quęst. penul. cum pastoris.

IN *nona actione.*] CASVS. In concilio Hispalen. fuit relatum ꝙ episcopi in rebus ecclesiæ dispensandis laicos habebãt œconomos. Et ideo statutum fuit vt iuxta Chalcedonen. concilium vnusquisque episcopus de proprio clero œconomum constituat clericum, & non laicum. Et hoc probat tribus rationibus. Prima est, quia in vno & eodem officio non debet esse dispar professio. Secunda est, quia lex Mosaica dicit, Nõ arabis in boue & asino. Tertia est, quia conuenire non possunt quibus vota & studia sunt diuersa. Si quis autem rem ecclesiæ gubernaue-

ecclesias.

¶ *Habetur in eadem epistola Alexandri* II. *paulo superius in ca. nullus laicorum. citata. Nam statim post ver. separentur. sequitur*, & vt per laicos, &c.

Item ex concilio Chalcedonen. c. 26.

¶ Singuli episcopi suos habeant œconomos. C. XXI.

2 1 QVoniam in quibusdam ecclesiis, vt rumore[a] cõperimus, præter† œconomos episcopi facultates ecclesiasticas tractant, placuit omnem ecclesiam habentem episcopum[b], habere œconomum de clero[c] proprio, qui dispenset res ecclesiasticas secundum sententiam proprij episcopi: ita vt ecclesiæ dispẽsatio prę ter testimonium[A] [d] non sit: & ex hoc dispergantur ecclesiasticæ facultates, & sacerdotio maledictionis [B] derogatio procuretur. Quòd si hoc minime fecerit, diuinis constitutionibus subiacebit.

A ¶ Testimonium.] *In vulgatis sequebatur*, episcopi, *quæ vox inducta est auctoritate manuscriptorum, & originalis ex versione Dionysij, quæ concordat cũ prisca, & Græcis verbis. Alia etiam nonnulla sunt emendata.*

B ¶ Maledictionis.] *Græce est,* καὶ λοιδορίαν τῆ ἱερωσύνῃ προσρίπτεσθαι. *quod in prisca versione est*, & sacerdotali dignitati obtrectatio generetur.

Item ex concilio Hispalensi 2. cui interfuit Isidorus, c. 9.

¶ Laici non sunt constituendi œconomi, sed ex proprio clero eligendi. C. XXII.

2 IN nona actione[e] didicimus quosdam ex nostro collegio cõtra mores ecclesiasticos, laicos habere in rebus diuinis constitutos œconomos.[3] Proinde pariter tractantes eligimus, vt vnusquisque nostrum secundum Chalcedonensium patrum decreta, ex proprio clero œconomũ sibi constituat. Indecorũ est enim laicum vicarium esse episcopi, & sæculares in ecclesia iudicare[f]. In vno [g] enim eodemque officio non debet dispar esse professio. Quod etiam in lege diuina prohibetur, dicente Moyse [Non arabis in boue simul & asino:] id est, homines diuersæ professionis in officio vno nõ sociabis. Vnde & oportet nos & diuinis libris, & sanctorum patrum obedire præceptis, constituentes, vt hi, qui in administrationibus ecclesiæ Pontificibus sociantur, discrepare non debeant nec professione, nec habitu[h]. Nã cohærere, & cõiungi nõ possunt, quibus & studia, & vota diuersa sunt. Si quis autẽ episcopus posthac ecclesiasticam rẽ, aut per laicalem procurationẽ, administrandam elegerit, aut sine testimonio œconomi gubernandam crediderit, vere vt contemptor canonum, & fraudator ecclesiasticarum rerum, non solum Christo de rebus pauperum iudicabitur reus, sed etiam cõcilio manebit obnoxius.

Item in synodo Romana tertia Symmachi Papæ. c. 3.[4]

¶ Non habeat laicus aliquid statuendi in ecclesia facultatem. C. XXIII.

5 NOn placuit† laicũ statuendi in ecclesia (præter Papã Romanum) habere aliquam potestatem: cui† obsequẽdi manet necessitas, nõ auctoritas imperandi.

Item ibidem Eulalius episcopus Syracusanæ ecclesiæ dixit[6].

¶ Ecclesiasticas facultates laici disponere non possunt. C. XXIIII.

7 LAicis, quamuis religiosis, nulla de ecclesiasticis facultatibus A aliquid disponendi legitur attributa facultas[i].

A ¶ Facultatibus.] *Ante legebatur*, dignitatibus. *Emendatum est ex originali*, (*vt s. di. 96. Bene quidem.*) *epistola Stephani primi, ex decreto Paschalis* II. *manuscripto: quibus locis hoc idem repetitur.*

Item Calixtus Papa.

¶ Laicus sacrilegus habetur, qui dispositionem, vel dominationem rerum ecclesiasticarum vsurpat. C. XXV.

iiij SI quis principum, vel aliorum laicorum dispositionem, seu dominationem † [k] rerũ, siue possessionum ecclesiasticarum sibi vendicauerit, vt sacrilegus iudicetur.

¶ *Inter decreta Calixti, ex quo citatur, non est inuentum. Habetur in decretis Paschalis* II. *manuscriptis, c. 5. sed non est mutatum nomen Calixti: quia Pontifices isti, qui iisdem fere temporibus fuerunt, frequenter eadem decreta suorum antecessorum repetebant.*

Item Gelasius Papa Senecioni episcopo.

¶ In ecclesia, quam quis ædificat, nihil sibi præ ceteris vendicet. C. XXVI.

3 8 PIæ mentis [l] amplectenda deuotio est, qua se † Iulius nobis in re Iuliana† sui iuris fundasse perhibetur ecclesiam: quam in honorem sancti Viti cõfessoris eius nomine cupit cõsecrari. Hãc

h ¶ *Nec habitu.*] "Nũ quid ergo albus monachus alb[o] an possit hĩe locũ inter nigros? videtur ꝙ non: quia quilibet confirmabit se moribus eorum in quos viuit, vt 41. dist. quisquis. nam ex cũdũ H. & L. diuersitate habitus hic asserũt. scãdalum generatur, arg. extr. de vt 12. di. illa. 33. q. 5. qđ vi. & ho. cle. Deo. E contra videtur Deus q. vbi ꝙ non est ibi dispar de hoc. Sed professio, cum tãtum ibi Host. no. monachalis professio cõtrariũ, & sit ibi. nam dum modo clericalis professio scđm eũ, ex. sit, ibi vna professio de reg. sup dicitur. 12. q. 1. duo. p. eo. vbi đt, & terea videtur ꝙ monachus possit fieri ca arg. extr. de nonicus, vt 74. di. quo re. do. inter. rumdam [c]. & præla- vbi hoc ẽt tus maior in sæculari no. à quo di ecclesia, vt 58. dist. c. 2. cto si rece- & etiam episcopus in dat. & clare sæculari, vt 18. q. 1. c. 1. colligo ext. & sic videtur ꝙ Ircite de reg. sicut possit esse in eadẽ ec- in antiqua. clesia dispar habitus vbi fuit iste quantum ad colorem casus. Arc. vestium. quod satis pt 4 s. dist. 96. admitti. Et hoc H. cõ bene quidẽ. cedit. tamen quanto 5 Deus d. p. magis se possunt ta- 1. & 4. Anst. les cõformari aliis in l. 5. c. 9. exteriori habitu, hoc † *Non licuit* faciant, ne scãdalum *laico* orig. fiat. vnde monachus *al. non licuit* factus canonicus vel *laicis*. di. 96. episcopus non abii- † *al. quos* ciat habitum: sed re- 6 Et epist. 2. tento habitu desuper Stephani 1. ferat habitum in quo c. 9. & in de magis conueniat eis cretis Pas- inter quos est, vt ext. chalis ij. ma de vit. & honest. cler. nuscri. Deus qui.

7 Polyc. l. 6. tit. 1. Deust. dedit p. 4.

i *Laicis.*] ¶ *Facultas.*] Hoc verũ est de iure communi, vt 96. dist. bene quidẽ. secus si habeat hoc ex speciali priuilegio: ita tamen, vt nunc duret illud priuilegium, vt 63. dist. in synodo.

† *al. donationem*

k *Si quis principum.*] ¶ *Dominationem.*] infra 23. q. 8. conuenior. 12, q. 2. quicumque.

l *Iæ mentis.*] Hæc ẽ 3. pars q. in qua dicitur qđ iuris habeãt patroni ĩ ecclesiis: & hoc probat xj. auctoritatibus. Io. de Fant. CASVS. Quidam nomine Iulius supplicauit Gelasio, vt ecclesiam quam in possessione Iuliana fundauerat in honorẽ sancti Viti confessoris, faceret consecrari. qua re præcipit Gelasius Senecioni episcopo in cuius parochia ecclesia illa fundata erat, vt recepta prius donatione, quam fundator ministris ecclesiæ asserit feciſſe, eam debeat consecrare: nec aliquid vlterius habeat in ecclesia Iulian[a] præter aditũ processionis, *id est*, iurispatronatus.

8 Anst. l. 5. c. 9. † *al. Senilius* † *al. Iuuiniana*

l ¶ *Piæ mentis.*] Nũc vide quale ius patroni habeant in ecclesia. "Est autem iuspatronatus quoddam ius quod non est mere spirituale, nec etiam mere temporale. spirituale non est: quia competit laico, est. "iuspatronatus quale

Source : BIU Cujas

& tranſit ad hæredes, vt ĩ. ead. conſiderandum. temporale non eſt, quia vendi non poteſt, vt ext. de iurepat. de iure. Nec poteſt dici q̃ partim ſit temporale, partim ſpirituale: cum ipſum ſit ſimplex, nec recipiat diuiſionem, vt ext. e. ti. c. 1, tamen bene concedo q̃ ſit partim temporale, & partim ſpirituale: & tamen ſimplex eſt: quia talis diuiſio potius ad intellectum, quàm ad actum referenda eſt, vt dicit lex, quę dicit, q̃ illud quod dicitur, q̃ ſeruus dicitur communis, potius ad intellectum quàm ad actũ eſt referendum, vt ff. de ſtip. ſer. ſeruus communis. dicitur tamen annexũ ſpiritualiꝭ: ext. de iurep. de iure. "Efficitur autem quis patronus tribus de cauſis: dotatione, conſtructione, & fundatione. vnde verſus: *Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus.* Dotatione & cõſtructione, vt ĩ. e. filiis. Fundatione, vt 18. q. 2. abbatem. Si quis autẽ poſt conſecrationẽ dat aliquid eccleſię, per hoc non fit patronus: ſed qui ante conſecratione dat aliquid eccleſiæ, fit patronus: hoc ideo, quia ille perducit rem de nõ eſſe ad eſſe. Itẽ alia ratione, quia ſi poſt conſecrationem fieret aliquis patronus, iam videretur imponi ſeruitus rei ſacrę: quod eſſe nõ debet, vt ff. de ſer. ſeruitutes. 2. §. vlti. & q̃ humani iuris eſſe deſinit, ſeruitutem non recipit. ff. com. præd. l. caueri. "Sũt autem tria quæ conſequitur patronus, honorẽ videlicet, onus, & vtilitatem, honorẽ habet in præſentando, onus habet in defendendo eccleſiam, ne quis dilapidet eam, vt ĩ. e. filiis. Vtilitatem habet: quia ſi vergit ad inopiam, prouidebit ei eccleſia, vt ĩ. e. quicũque. & licet omnibus pauperibus teneatur prouidere, tamen ei abundantius cuã alij, vt ext. de teſta. cum in officiis. "Transfertur autem ius patronatus quattuor modis in alium. Primo, ſucceſſione, vt ĩ. ea. conſiderandũ. Secundo donatione, vt ext. eo. ex inſinuatione. & c. conſultationibus. Tertio permutatione, vt ĩ. e. nemini. Tranſit etiam quarto cum vniuerſitate, vt ext. e. cum ſæculum. "Ius autẽ patronatus non deſcendit ad heredes proportionibus hereditariis, ſed quilibet eorum eſt patronus inſolidum, vt ext. e. c. 1. ſicut & alia iura, quæ incorporalia ſunt, inſolidum deſcendunt ad quemlibet heredum, vt ff. de ſeruit. viæ. Ioan.

Pol. l. 3. ti. 12 Anſ. l. 5. c. 11.

"Patronus ex trib⁹ cauſis efficitur,

al. Frigetius

al. quæ

al. deuotione

"Patronus tria cõſequitur ex iure patronatus, honor, onus & emolumentum.

al. tertius

"iuſpõnat⁹ quadruplici ter transfertur, res permutata, donatio, venditioque.

"iuſpõnat⁹ trãſire facit nouus hĩs.

a ¶ *Collata.*] Sed nonne antequam fundaretur, debuit dos aſſignari, vt de conſec. diſt. 1. nemo[a]? vtique. ſed quod omiſſum fuit, inſtaurãdum eſt, vt diſt. 8. quæ contra mores.

b ¶ *Proceſſionis.*] 1. q̃ procedit cum ipſo ad epiſcopum cum clerici præſentantur. olim tamen nihil iuris habebant patroni præ aliis, vt 10. q. 3. nouerint. Vel dic proceſſionis, i. promotionis: quia per eum ſacerdos promoueri debet. Item & ſi cenſus aliquis impoſitus eſt auctoritate epiſcopi, illum poteſt patronus petere, vt extr. eo. præterea. 18. q 2. Eleutherius. Ioan.

aVbi d hoc. & ext. d cõſ. eccl. c. cũ ſicut. ibi vid.

Frigentius.] CASVS. Præcipit Gelaſius cuidam epiſcopo vt conſecret eccleſiam, quam Frigentius in propria poſſeſſione ædificauit in honorem ſancti Michaelis & Martini confeſſorum, in qua eccleſia fundator nihil vendicabit præter ius patronatus. Sequentia c. plana ſunt.

b Ad hoc ĩ. e. pxi. ĩ fi. & ĩ. e. qcũque. &hic videas quod leg. & not. ĩ. 1. q. 7. d maximum.

c ¶ *Qui Chriſtianis.*] ergo Iudæus non efficeretur patronus licet fundaret aliquam eccleſiam. ĩ. ea. q. piæ. & ĩ. ea. quicumque[b].

Eccleſias.] *Per congrua.*] vt non ſit infirmus locus: nec ſint ibi prędones, nec aliquo modo periculoſus ſit, nam propter has cauſas debet eccleſia trãſmutari in alium locum, vt ĩ. c. ſi quis vult. & de conſecr. diſt. 1. tribus. & 83. diſt. quorumdam.

e *Contra.*] ¶ *Nominati.*] Ergo ex ſola nominatione aliquis conſequitur ius, vt 72. diſ. placuit. 8. q. 2. dilectiſſimi. 2. q. 6. nominationes. De hoc dixi 63. diſt. quanto.

igitur frater chariſſime (ſi ad tuam diœceſim pertinere non ambigis) ex more conuenit dedicari, collata[a] primitus donatione ſolenni, quam miniſtris eccleſiæ deſtinaſſe ſe præfati muneris teſtatur oblator, ſciturus ſine dubio præter proceſſionis[b] aditum, qui omni Chriſtiano debetur, nihil ibidem ſe proprij iuris habiturum.

Idem.

¶ De eodem. C. XXVII.

FRigẽtius † vero petitoria nobis inſinuatione ſuggeſſit, in re ſua, quod † ſextilianum vocatur, baſilicam ſe ſanctorum Michaelis Archãgeli, & Martini confeſſoris pro ſua defenſione † fundaſſe. Et ideo frater chariſſime ſi ad tuam pertinet parochiam, benedictionem ſupra memoratæ baſilicæ ſolenni veneratione dependere. Nihil tamen ſibi fundator ex hac baſilica nouerit vendicandũ, niſi proceſſionis aditũ, qui Chriſtianis[c] omnib⁹ in cõmune debetur.

Item Clemens epiſt. 2. ad Iacobum.

¶ De eodem. C. XXVIII.

[2] ECcleſias per congrua[d], & vtilia facite loca: quas † diuinis precibus ſacrare oportet, & [A] in ſingulis ſacerdotes diuinis orationibus Deo dicatos poni, quos ab omnibus venerari oportet, & non à quoquam grauari.

A ¶ Et in ſingulis.] *Addita ſunt hæc vſque ad verſ.* quos. *ex originali.*

Item Leo quartus † Carolo regi.

¶ Laici presbyteros de eccleſiis non eiciant. C. XXIX.

[3] COntra ſanctorum patrum cenſuras videtur exiſtere, ſi ſæcularis, vel laicus presbyteros ab eccleſiis, in quibus tẽpore ordinationis eorũ nominati[A e], vel introducti fuerint, videtur † expellere[f]. ¶ Si vero fundatores eccleſiarum ad inopiam vergere cœperint, ab eiſdem eccleſiis temporalis vitæ ſuffragia percipiant.

A ¶ Nominati.] *In vetuſtis exemplaribus, & apud Iuonem legitur,* denominati, *vt ſignificet recitationem nominis eius, qui promouebatur, & eccleſiæ, ad quam ordinabatur: de qua dictum eſt* ĩ. *diſ. 70. c. neminem. Erat autem hæc canonica adſcriptio, & inſtitutio ad illam eccleſiam, & non ſimplex nominatio, prout auctor gloſſæ accepit.*

Vnde in Toletano concilio 4. c. 37. legitur.

¶ Fundatores eccleſiarum, ſi inopes cœperint eſſe, ab eiſdem alimenta accipiant. C. XXX.

QVicunque fideliũ deuotione propria de facultatibus ſuis eccleſiæ aliquid[g] cõtulerint, ſi forte ipſi, aut filij eorum redacti fuerint ad inopiam[h], ab eadem eccleſia ſuffragium vitę pro temporis vſu percipiant.

Si ergo eccleſiaſticas facultates diſpenſandi poteſtatem non habent laici, multo minus eccleſias ipſas quibuſlibet ad regendum committere, vel aliis auferre valent. ¶ *Hic autem diſtinguendum eſt, quid iuris fundator res eccleſiarum in eis habeant, vel quid non. Habent ius prouidendi, & conſulendi, & ſacerdotem inueniendi: ſed non habent ius vendendi, vel donandi, vel vtendi, tamquam propriis.*

Vnde in canonibus inuenitur concilio Toletano 9. c. 1.

¶ Heredes eius, qui eccleſiam conſtruxit, & ipſi pro ea ſolicitudinem gerere debent. C. XXXI.

FIliis, vel nepotibus, ac honeſtioribus propinquis[i] eius, qui conſtruxit, vel ditauit eccleſiam, licitum ſit hanc bonæ intentionis habere ſolertiam, vt ſi ſacerdotem, ſeu miniſtrum aliquid ex collatis rebus præuiderint defraudare, aut commonitionis honeſtę

f ¶ *Expellere.*] Hic habes q̃ expelli videtur qui nõ admittitur ad dignitatem, ad quam eſt nominatus vel electus. nam idem eſt auferre quod non dare, vt dixi ĩ. ea. q. 1. decimæ. facit ad idem extra de reſt. ſpol. ſæpe. ff. de bo. auth. iud. poſſid. quamuis. Arg. ext. de ap. ſignificauit. vbi dicitur: nemo deiicitur, niſi quis poſſeſſionem habuit. & ff. de vi & vi arm. l. 1. §. hoc interdictum. Ar. cõtra, vbi ei tãtum qui poſſedit, datur hoc interdictum.

al. nitetur

SI VERO. CASVS. Supra dictũ eſt in capiæ. & ca. Frigentius. quòd patronus in eccleſia quã fundauit, aditũ habeat proceſſionis. Nunc oſtendit Grat. q̃ ſi ad inopiam vergat, debet inde percipere alimenta. quod probatur per ſequen. cap.

QVicumque.] CASVS. Statuit in hoc c. concilium Tolet. vt ſi patroni primi, vel eorũ filij ad inopiam redigãtur: ab eccleſia, vnde ſunt patroni, ſuſcipiant alimenta.

g ¶ *Aliquid.*] non tñ propter quãlibet rem modicam datam ante conſecrationem efficitur quis patronus, niſi tantum dederit, quod ſufficiat ad neceſſaria miniſtrorũ, & ad luminaria, vt de conſecr. diſt. 1. nemo.

h ¶ *Ad inopiam.*] "Sed nõne eccleſiæ tenentur omnib. pauperibus ſubuenire, vt ĩ. e. q. 1. quoniã? Reſp. ſic, ſed iſtis abundantius quam aliis, ext. de teſta. cum in officiis. & melius prouidebit ei, qui quandoque fuit diues, quàm pauperi, vt 41. diſt. non cogantur. Iſtud autem intelligas, quando patronus in ſummam egeſtatem deductus eſt, & quando eccleſiæ ſupereſt. 25. q. 2. §. vlt. ad finem. in eo enim caſu libertus tenetur alere ſuum patronum, vt ff. de agno. lib. l. ſi quis à liberis. §. parentes. & §. pen.

"Patrono pauperi dẽt ab eccleſia ſubueniri.

SI ERGO. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis, dicens, quòd ſi laici res eccleſiæ diſponere nõ poſſunt, multo minus eccleſias aliis dare, vel offerre valent. Et oſtendit q̃ patroni habent ius inueniendi ſacerdotem in eccleſia, & prouidendi eccleſiæ, ſed non alienandi, vel vtendi rebus eccleſiæ tamquam propriis.

Filiis vel nepotibus.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, quòd ſi patroni viderint ſacerdotem bona eccleſiæ defraudantem, denuntient epiſcopo vel iudici ab epiſcopo inſtituto. Et ſi epiſcopus defraudauerit, vel fraudari permiſerit, inſinuent metropolitano, qui ſi talia faciat, vel fieri permittat, conquerantur regi. In 2. parte dicitur, quòd patroni nulla bona eccleſiaſtica inuadere, vel fraudare debẽt, ſeu nullũ damnum eccleſiæ inferant: & ita eccleſiæ ſeruiãt, vt à Deo multã, vel ſaltem aliquam retributionem mereantur. Et ſi quis cõtrafecerit, ablata reſtituet, & annuę ſubiacebit excõmunicationi. Secũda pars incipit ibi, *Ipſis tamen heredibus.*

i ¶ *Propinquis.*] "Et ſic videtur quòd iuſpatronatus non tranſeat niſi ad heredes ſanguinis tantum. tamen cap. indiſtincte loquitur de quolibẽt herede[c]. ĩ. ea. conſiderandum. & c. ſi plures. Sed numquid patre damnato de crimine, amittit filius iuſpatronatus? Videtur quòd ſic, vt 6. q. 1. §. verum. & l. ſi quis cũ. & ff. de iurepa. qui contra. & l. 4. arg. contra. Dicunt quidam quòd non priuatur illo niſi à ſolo Papa, cum illud habeat auctoritate canonis. arg. extr. eo. tit. c. 1. Vel dic quod

"iuſpõnat⁹ ad quos heredes trãſit.

c & hoc tẽas ſcdm L. de hoc no. ĩ. e. q. j. cõſtitutũ

Source : BIU Cujas

dic quod cum vniuersitate laicus iudex potest aliquem priuare iurepatronatus, sed per se non posset. arg. ad hoc extr. de iurepatr. ex litteris.

« Patronus sacerdotem accusat.

a ¶*Denuntient.*] "Ergo patroni possunt accusare vel denuntiare sacerdotem, vt ẽ. ea. q. 1. constitutum. immo quilibet qui est de sua plebe. arg. 63. dist. plebs. & ext. de testa. ex parte Adæ. Idem credo posse facere patronũ in ecclesia cõuentuali. argu. 63. dist. Reatina. & c. nobis. & c. lectis. & ext. de iurepa. ca. nobis. Sed in hoc est differẽtia, quia in ecclesia conuentuali patronus non præsentat, nec eligit. extr. de iurepat. nobis. licet videatur esse contra. 18. q. 2. abbatem. Sed ibi electio possessoris, id est, requisitio: quia facta electione requiritur consensus. ext. de elect. cum terra.

† *al. in nullam* † *al. in multam* † *al. merces*

b ¶*Regis.*] vt eum corrigat cum per ecclesiasticum iudicem cogi non possit, vt 11. q. 1. petimus. 17. dist. nec licuit. vel etiam cum iudex ecclesiasticus deses est [a]. vt extr. de for. comp. ex transmissa [b]. aliàs non potest adiri iudex sæcularis, vt 11. qu. 1. placuit, vt quisquis.

a Al. deest.

b ista decr. si probat, id ad qđ inducitur, nec credo Io. verũ dixisse, p id qđ leg. & not. extr. de iu. qualiter. in fi. l3 Gof. idem dicat.

c ¶*Quòd aut.*] ℭ pro vt, hoc est dicere, vt aut in multo, aut in aliquo profit ecclesiæ: aut saltem in nullo noceat.

c idem si est ꝑsbyter. 63. dist. c. 1. sed nec ob hoc euadit pœnam depositionis, vt dr in gl. secundùm Hug.

d ¶*Annuæ.*] i. per annum abstinebit à sacramentis ecclesiæ, si laicus est [c]. si clericus deponetur. 12. q. 2. Apostolicos. & c. abbatibus.

Decernimus.]Canvs. Statutum fuit in concilio Toletano, vt fundatores ecclesiarum curã habeant & solicitudinẽ pro eisdem ecclesiis: & idoneos rectores representent episcopo in ipsis ordinandos ecclesiis. Si vero episcopus alios ordinauerit, non quos patroni obtulerint ordinandos, ad verecundiam sui irrita erit ordinatio: & alij quos patroni voluerint, substituantur.

e ¶*Idoneos.*]de eodem episcopatu, vt 71. dist. hortamur.

f ¶*Offerant.*]Dixit H. ℭ in ecclesiis collegiatis hoc ius habent patroni, vt representent prælatos episcopis: & vt intersint electioni, vt 18. q 2. abbatem. & ẽ. e. q. 5. si quis episcoporum. & 63. dist. principali. sed contra est, ext. eo. ti. c. nobis.

g ¶*Fundatores.*] & sic videtur quòd auctoritate huius capituli laicus possit instituere in spiritualibus & temporalibus. Vel dic ℭ ipse episcopus reuocabit factum suum, vt ext. de elec. nosti. 50. di. pœnitentes. Item si episcopus primum præsentatum spreuit, & secundum recepit: tenetur primo prouidere, vt ext. eo. ti. pastoralis. licet Alexander dederit episcopo electionem vtrum primum vel secundum velit recipere. ext. eo. ti. quod autem. & c. Lucius. eod. lib. cum autem aduocatus. cum ergo episcopus puniatur per illud c. pastoralis, patet quòd hodie episcopus non habet electionem.

conuentione compescant, aut episcopo, vel iudici corrigenda denuntient [a]. Quòd si talia episcopus agere tentet, metropolitano eius hæc insinuare procurent. Si autẽ metropolitanus talia gerat, Regis [b] hæc auribus intimare nõ differant. ¶Ipsis tamen heredibus in eisdem rebus non liceat quasi iuris proprij potestatem præferre, non rapinam, non fraudem ingerere, nec violentiam quamcumque præsumere: sed hoc solum in salutarem solicitudinem adhibere: ℭ aut [c] nullam† noxam operatio nocẽs attingat, aut multam †, vel aliquam partem salutaris mercedis† assumat. Si quis vero deinceps hæc monita temerare præsumpserit, & male rapta cum confusione restituet, & excommunicationis annuæ [d] sententiam substinebit.

Item ex concilio Toletano 9 c. 2.

¶Fundatores ecclesiarum ordinandos in eis episcopo offerant.

C. XXXII.

DEcernimus, vt quamdiu fundatores ecclesiarum in hac vita superstites extiterint, pro eisdem locis curã permittantur habere solicitam, atque rectores idoneos [e] in eisdẽ basilicis iidem ipsi offerant [f] episcopis ordinandos [A]. Quòd si tales forsitan non inueniantur ab eis, tunc, quos episcopus loci probauerit Deo placitos, sacris cultibus instituat, cum eorũ conniuentia seruituros. Quòd si spretis [B] eisdem fundatoribus rectores ibidem præsumpserit episcopus ordinare, & ordinationem suam irritã nouerit esse, & ad verecundiam suam alios in eorũ loco (quos iidem ipsi fundatores g condignos elegerint) ordinari.

A ¶ Ordinandos.] *Quæ sequuntur vsque ad vers.* Quòd si spretis. *addita sunt ex ipso concilio.*

B ¶Spretis.] *Sic etiam legitur in codice Lucensi regio: sed in conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis,* Quòd si superstitibus.

Item ex Romana synodo Eugenij II. & Leonis IIII. c. 21.

¶A dominio constructoris monasterium non est auferendum.

C. XXXIII.

h ¶*Monasterium.*]id est, ecclesiam.

i ¶*A dominio.*] i. dispositione. Est ergo hic arg. ꝙ episcopus inuito patrono non potest de ecclesia facere monasterium, vt j. ca. prox. quia iam derogaretur in hoc iuri patroni in electione: & in recipiendo ab ecclesia alimenta: sic nec dominus rei potest vsum rei immutare etiã in melius inuito vsufructuario. ff. de vsu & hab. l. vlt. Arg. tamen contra. 10. q. 1. c. 1. & j. ea. c. nemini.

† *al. inuite*

k ¶*Ne malus.*] Argu. quòd sufficit aliquem non malũ esse, vt no. 8. q. 1. licet. "Et tenetur episcopus præsentatum recipere, nisi aliquid obiiciatur in personam eius, vt 65. dist. de persona. 50. di. postquam. & extr. eo. pastoralis. Sed numquid episcopus tenetur probare crimen quod obiicit? Videtur quòd sufficiat si dicat: eligatis alium, vt 28. dist. priusquam. & 39. di. Petrus. quod potest admitti. sed potest patronus cum superiore agere vt episcopus crimẽ probet, vel eum admittat, vt 8. q. 3. Artaldus. 9. q. 3. nunc vero.

"Præsentatus est admittendus.

1 Ans. l. 5. c. 8 Pol. l. 3. ti. 12

Monasterium vel oratorium canonice cõstructum à dominio [i] *constructoris eo* † *inuito non auferatur: liceatque illi presbytero, cui voluerit, pro sacro officio illius diœcesis cum consensu episcopi, ne malus* [k] *existat, commendare.*

Item Gregorius Papa lib. 7 indict. 1. Secundino episcopo Tauromenitano.

¶De eodem. C. XXXIIII.

1 RAtionis ordo non patitur, vt monasterium contra voluntatem fundatorum ab eorũ dispositiõe ad arbitrium suum quis debeat vendicare.

¶Apud Anselmum, & in Polycarpo hoc eodem modo habetur. In ipsa autem epistola pendet oratio ex superioribus, & sic legitur: Quia rationis ordo non patitur, vt monasterium ipsum, & maxime contra voluntatem fundatorum ab eorum dispositione ad arbitrium suum, præsertim laica persona subducat, aut aliquod sibi in id ius debeat vendicare. *Et cum inquit,* ab eorum dispositione. *significat monachos, de quibus supra dixerat.*

Prouidentia tamen, & admonitione episcopi à fundatoribus ecclesiæ honorari debẽt.

Vnde Gregorius.

¶Episcoporum prouidentia à fundatoribus ecclesiæ honorentur.

C. XXXV.

2 COnsiderandum est de ecclesiis, quę inter coheredes diuisæ sunt: quatenus si secũdum prouidentiam, & admonitionem episcopi ipsi coheredes [l] eas voluerint tenere, & honorare [A] faciant. Sin autem hoc contradixerint, ĩ episcopi potestate maneat, vtrũ eas consistere permittat, aut reliquias inde auferre velit.

¶In capitularibus, & legibus Longobardicis, & apud Burchardum, & Iuonem, qui & ipsi citant ex decretis Gregorij Papæ, sic habetur, De ecclesiis, quæ inter coheredes diuisæ sunt, cõsiderandum est, quatenus, &c. *quæ, quoniam sententiam clariorem reddunt, visa sunt addenda, alio tamen ordine, ne vulgatum capituli initium mutaretur. Antea legebatur,* Consideranda est, quatenus, &c.

A ¶Honorare.]*In vulgatis Longobardicis est,* honores faciant.

Item ex concilio Triburiensi, c. 32.[3]

¶Reliquiæ auferantur ecclesiis, si plures heredes de eis contenderint.

C. XXXVI.

4 SI plures heredes contenderint de communi ecclesia, auferri [m] iubeat episcopus reliquias sacras, & ecclesiam claudi:

l ¶*Coheredes.*] etiam extranei. & videtur quòd indistincte loquatur. nã quædam iure patronatus ad extraneos heredes tranleunt, vt C. de in ius voc. l. 2. [d] videtur ergo quòd si patronus conferat ecclesię vel extraneo iuspatronatus, quòd amodo non potest conuenire dilapidantes ecclesiam, vel etiam petere alimenta. arg. ad hoc ext. de testib. fignificauit. Probabilius videtur quòd tali iuri quod est ad vtilitatẽ & fauorem inductum ecclesię, nõ possit patronus renuntiare. vn de licet filij abstineãt ab hereditate: non ideo perdiderunt iuspatronatus, vt ff. de iurepa. filij. nec enim generali renuntiatione remittitur dolus, vt ff. de lib. leg. Aurelius. Ego credo quòd tali iuri possit renuntiari, cum donari possit, vt extr. ea. ex insinuatione. Ioan. Sed ibi concessa fuit administratio, non iuspatronatus. j. eadem, nẽmini.

d istã gl. seq tur & t3 Bal. ĩ d. l. 2. & gl. ĩ l. si operũ iudicio. ff. de op. lib. & in cle. fi. de iu. pa. & plẽe p Pau. đ Leaz. ĩ sua q. inci. pfonus ecclesię. p Bal. ĩ c. j. §. decedẽti. q feu. da. pos. & vide quæ ipse no. ĩ l. 1. C. đ bo. lib. adde Frid. cõs. 111 & Cardin. cons. 132.

2 lib. 5. cap. c. 44. & in lẽgib. Lõgob. libr. 3. tit. de epis. & cle. le. 44. Ans. l. 5. c. 8. Bur. l. 3 c. 41. Iuo p. 3 c. 45.

3 sed ibi copiosius.

m ¶*Si plures.*] ¶*Auferri.*] "Hic dicitur quòd episcopus propter discordiam patronorũ debet claudere ecclesiam, vt ext. ea. c. 1. & 2. Alibi dicitur quòd sua auctoritate confert si patroni non concordant vsque ad quattuor menses, vt ext. eo. quoniam in quibusdam. alibi vsque ad sex menses, vt extr. e. tit. eam te. Distinguas ergo quia aut discordia est inter episcopum & patronum: aut inter ipsos patronos. Si inter episcopum & patronum, tunc episcopus ponet œconomũ in ecclesia quousque sit terminatum negotium, vt extr. de off. ord. cum vos. Sed si inter patronos est discordia, aut est super electione facta ab eis: aut super ipso iurepatronatus. Si in electione dissentiunt [e], tunc si potest fieri sine scandalo, præferat episcopus illum qui maioribus iuuatur meritis,

4 Ans. l. 5. c. 71. Bur. l. 3. c. 40. Et sim. c. 42. ex cõcil. Mediomatricis, itẽq; Iuo p. 3. c. 46 "Patronis discordãtib. quid faciendum est.

e Ad hꝰ declarõem repete qđ dixi 31. d. ist. Nisi cæna. in fi.

Source : BIU Cujas

vt ext.eo.quoniam in quibusdam. Sed si pares sunt,gratiam potest facere cui vult,vt 63.dist.si forte.& ext.eo.cum autem. Si vero contentio est de iure patronatus,episcopus instituat aliquem in ecclesia:& ille postmodum presentetur ab eo qui euincit iuspatronatus, vt extr.e.tit.si vero.& hoc faciat si concordes non fuerint vsque ad sex menses à tempore vacationis vel vsque ad quattuor à tempore motæ cõtrouersiæ,vt ext.eod.ti.eam te. & c.cum propter. Si autem episcopus hoc sine scandalo facere non potest,tunc claudet ecclesiam, vt hic dicitur, & ext.eo. tit.c.1. & 2.

a ¶ *Communi.*] Ergo non statur hic iudicio maioris partis,vt ext. eo.quoniam.sic extra de rescri.pastoralis. si militer videtur quòd in delegatis à principe non statur sententiæ maioris partis, vt C.de app.in offerendis.& l.iubemus.similiter in discordia creditorum.vt C.qui bonce.pos.l.vlti. similiter in causa liberali,vt C. de communi ser. ma. l.2.§.hic valet.similiter in omni re communi, vt ff.com.diui, Sabinus. & hodie in electione episcopi,vt ext.de elect.quia prorer[a]. "Sed quæritur si duo sunt patroni,& vnus reliquit plures filios, & alter vnicũ, an iste vnus par ius habeat cum illis pluribus? Videtur quòd sic, cum ex pluralitate tucessorũ non debeat variari obligatio,vt ff.de verb.obli. l. 2. vnde omnes illi debent reputari pro vno, cũ in loco vnius succedant,vt ff.de cõdi.& demon.cui fundus. quemadmodum si plures sunt modo canonici in ecclesia quam prius fuerunt: nõ plus iuris habent modo multi quàm prius habuerunt pauci. Sed cõtra:quilibet istorum est patronus insolidũ,ergo isti plures plus habent iuris quàm ille vnus.&hoc probatur.ff.de bon.lib.si libertus. Item secundum hoc non plus iuris haberet cui concessa est potestas eligendi,quàm prius per se habuit:quod falsum videtur,vt extr.de elect.ne pro defectu.& c.quia propter.& ff.de assig.li.l.1.in fi.Dic quòd sunt omnes æqualiter patroni,quia ius est indiuisibile,vt ext.e.c.1.forte hoc verum est,cum hereditas est diuisa.Vide c.2.de iure patro.in clem.

1 in cap.l.5. c.82.Bur.l.3. c.111. Pann. l.2.c.47.Iuo p.3.c.87. † *al. neque constituant.*

2 Burc.l.3.c. 112. Iuo p.3. c.88.Pan.l.2 c.46.

a Hoc plane intelligas,ſ; dic ad h[a] de clarõem, vt ext.de elec. lib.6. c.si qs iusto. Arc. "iuspronat[o] qualiter dividitur inter hæredes

3 ſ.e.q.1. c.vlt.

VT ERGO. Hæc est 4.pars q.in qua probat per 4.ca.quòd laici non possunt dare decimas, vel ecclesias sine voluntate episcopi.Io. de Fant.

donec cõmuni [a] consensu, & consilio episcopi statuant ibi presbyterum,& vnde viuat.

4 *Vt ergo ex his auctoritatibus colligitur, de manu laicorum ecclesiæ recipiendæ non sunt,nisi cum consensu episcoporum, iuxta illud concilij Moguntini primi sub Carolo, cap.29.*

¶ Non liceat laicis presbyteros de ecclesia eiicere. C. XXXVII.

1 LAici presbyteros de ecclesiis non eiiciant, neque † in eis constituant sine consensu episcoporum suorum.

Item ex concilio Cabilonensi 2.c.42.

¶ Absque episcoporum consensu laici presbyteros de ecclesiis non eiiciant. C. XXXVIII.

2 INuentum est,quòd multi,arbitrij sui temeritate, & (quod est grauius)ducti cupiditate,presbyteris quibuslibet absque consensu episcoporum ecclesias dãt, vel auferunt. Vnde oportet,vt canonica regula seruata,nullus absque consensu episcopi sui cuilibet presbytero ecclesiam det: quam si iuste adeptus fuerit,hanc non nisi graui [b] culpa sua , & coram episcopo [c] canonica seuerita te amittat.

Sicut ergo auctoritate[3] Hieronymi decimas male possessas à laicis episcopo consentiente licet monachis de manu laicorum recipere,& eas perpetua stabilitate tenere,sic & ecclesias à laicis male detentas,cum consensu episcoporum licet monachis ad ordinandum accipere, & eis in perpetuum prouidere.

Vnde Vrbanus Papa ij.

¶ Sine volũtate episcoporum decimas, vel ecclesias à laicis monachi non suscipiant. C. XXXIX.

DEcimas, & ecclesias à laicis monachi non suscipiant absque consensu & voluntate episcoporum. Quòd si aliter præsump-

b ¶ *Nisi graui.*] non est ergo quis pro qualibet culpa deponendus, vt 68.dist.c.1. "Item arg.quòd nullus debet priuari suo beneficio sine culpa sua,vt 56.dist.satis peruersum.& ext.de constit.cognoscentes.Arg.contra ext.de cle.egro.c.vlt.Sed illud propter scandalum, pro quo multa omittuntur,vt dist.50.vt constitueretur. ext.de nou. oper.nun.cum ex iniuncto.

c ¶ *Coram episcopo.*]ergo solus [b] episcopus potest cognoscere de crimine vbi agitur de priuatione beneficij,siue ad aliam pœnam:dũmodo nõ agatur ad depositionem ordinis,vt notaui 15.q.7.in summa. licet autem nõ remoueatur aliquis ab administratione nisi pro graui culpa: "tamen regulares prælati pro leui culpa remouentur,vt extra de simon.per tuas.in fin.& supra eadem quæstione prima.cap.vlt.

"Beneficio sine culpa sua nemo priuari dẽt.

b id est,sine

SICVT ERGO. Casvs. Iste §.respicit illud ca.quod est s̃.ead. quæst.1.quoniam quidquid.& concludit Grat.ex eo,dicens quòd si tum fuerit,canonicæ vltioni subiaceant.

"Regularis pro culpa leui remouetur.

Item ex decreto Siluestri † Papæ[4].

¶ Nulli liceat in ius suum monasterium conuertere,alij tamen ad ordinandum tradere illud valet. C. XL.

5 NEmini [e] regum,aut cuiquã hominum in proprium† [f] ius liceat monasterium [g] tradere, nisi ad aliud monasterium , vel commutare nisi cum alio monasterio, vel quocumque commercio† vendere[A]. Quod si factũ fuerit, non valebit:sed ipsum monasterium in pristinum reformetur statum.

¶ *In capitularibus sic habetur* , Nemini regum,aut cuiquam hominum liceat monasterium tradere,vel cõmutare,vel quocumque comito vendere.

A ¶ Vendere.] *In locis indicatis hæc sequuntur.* Hoc etiam diuina,& Apostolica,atque canonica sub anathematis pœna sanxit auctoritas.

Item ex † decreto Bonifacij.

¶ Episcopi,& fratrum cõsilio monasterium ad meliorandum alij supponere nullus prohibeatur. C. XLI.

5 SI quis vult monasterium suum ad meliorandum [h] in alium locum ponere , fiat cum consilio episcopi,& fratrum suorum : & dimittat presbyterum in priori loco ad ministeria ecclesię.

Item ex concilio Moguntinensi[7].

¶ Publicæ pœnitentię subiiciantur,qui circumueniendo aliquos tondere præsumunt. C. XLII.

6 8 COnstituit [i] sane sacer iste conuentus,vt episcopi, siue abbates,qui non in fructum animarum,sed in auaritiam,& turpe lucrũ inhiantes, quoslibet homines circumueniendo totonderũt,& res eorum tali persuasione surripuerũt,pœnitẽtiæ canonicę, vtpote turpis lucri sectatores,subiaceãt.Hi vero,qui illecti comam

e ¶ *Nemini.*] quidam sic ponũt casum. Nulli licet dare iuspatronatus priuatæ personæ,vel etiam commutare cum priuata persona : sed dari potest pro monasterio , vel commutari cum monasterio:vendi autem nulli potest. pro istorum casu facit quod legitur extr.eod.ti.de iure. Sed eis obstat extra ead.ex insinuatione.in prin.Sed p̃t dici q̃ ibi vnus alij cessit administrationem solidam.non enim dicit iuspatronatus, cũ prius fuisset patron[a]. H.autem intelligit de ipsa ecclesia quod nullus potest dare ecclesiam priuato,vt inde faciat habitaculum,vt 19.qu.3.quæ semel. De permutatione ecclesiæ planum est, "quia non potest ecclesia permutari,nisi cum alia ecclesia,vt ext.de re.perm.ad quæstiones. Satis credo quod siue sit ecclesia,siue iuspatronatus,bene potest concedi monasterio:dumtamen habeatur consensus episcopi, vt extra eo.consultationibus.in fi.& c.nullus. similiter & ecclesiæ sæculari, vt ext.de rest.spol.cum veniſſet.Io. Ego credo quòd iuspatronatus possit concedi sine episcopo [c],vt extr.ea.illud.B.Facit ca.1.de iure-patron.lib.6.

f ¶ *In proprium.*]id est,priuatum.

g ¶ *Monasterium.*]id est,ecclesiam.

h SI quis.¶ *Ad meliorandum.*]Hæc est vna de tribus causis propter quas transferuntur ecclesiæ de loco ad locum,vt de consecra.di.1.tribus.s̃.7.q.1.temporis.& est contra regulam illam.19.q. 3.quæ semel.& perdit prior ecclesia priuilegium suum, vt s̃.ead.& hoc diximus.

CONstituit.]Casvs.Quidam episcopi,vel abbates res vel hereditatem quorumdam cupientes, eos allexerunt intantum, vt habitum monasticum induerent. Vnde quæsitum fuit in concilio Moguntinen.quid esset de hoc faciendum. Et respondet vt episcopi vel abbates sicut turpis lucri sectatores canonicæ pœnitentiæ subiaceant:illecti vero in monasterio perseuerent:res vero ipsorum heredibus reddantur.

i ¶ *Constituit.*] hoc capit.legitur vigesima, quæstione tertia.constituit.

10 *al.Siluerij* 4 in cap.l.5. c.233.

5 Pol.l.3.tit. 12.Bur.l.3.c. 23. Iuo p.3. c.28.Ans.l.5 c.90.

† *al.propriũm liceat*

† *al.commento*] *al.commodo*

† *al.ex eodem*

6 Pol.l.3.tit. 12.Bur.l.3.c. 26. Iuo p.3. c.31.

7 Cabilon. 2.c.7.20.q.3 constituit.

8 Bur.l.8.c. 93. Iuo p.7. c.1011.

" Ecclesia cũ ecclesia pmutari p̃t.

c idẽ not.s̃. e.q.3.i fum. & idẽ t3 hic Io.de Fan.

Source : BIU Cujas

Congregatio.]C A S V S. Tria dicuntur in hoc c.Primũ est,congregatio monachorum eligat sibi abbatem defuncto antecessore, vel deposito propter delictum, vel causa aliqua recedente. Secundum est,vt abbatem in prelatura non retineat episcopus violenter,si recedere voluerit iusta de causa.Tertium est, vt episcopus vel abbas non faciat aliquem abbatem vel monachum de propinquis vel amicis,nisi de fratrum processerit voluntate.

a ¶*Congregatio.*]j.18. q.2.abbas. & cap.abbatem.

b ¶*Retinere.*] si vult propter humilitatem renuntiare, vt 18. q.2. abbas. Nam admonere potest eum vt non renuntiet, sed non inuitum tenere licet,vt ext. de renun. c.litteras.

† *al. ex eodem*] id est, Moguntino

1 Burc.l.8.c. 86. Iuo p.7. c.104.

c ¶*Propinquis.*] 5.dist. 89.decenter.Io.

Vidã presbyteri.] C A S V S. Supra in decimasexta causa tractatum est de iis qui in voto perseuerant.Nunc de his agit Gratianus, qui à voto recedere volunt:sed vt hoc cõpetentius agat, proponit thema: & inde quattuor elicit quæstiones.

Vòd à voto.] Hæc quæstio diuiditur in duas partes:in prima quarum probat per quatuor cap. quòd talis est voti reus,quod tamen falsum est. In 5. dat solutionẽ.Secunda ibi, *Gonsaldus.* Io. de Fant.

2 Adde ℣ ad uocatus sumitur hic ,p patrono ecclesiæ. si. in l. nec q̃dq̃. §.obseruare ff.d of.pcó. & leg. gl.& Bar.in l.1.§. aduocatos. ff.de var. & extraor.co.

C A S V S. Hic intitulatur prima quæstio, qua quæritur, an liceat ei pœnitere, qui infirmitate grauatus se velle fieri monachum dixit.Et respõdetur,si professionem non fecit, sed quod corde cõceperit,simpliciter ore pronuntiauit, non cogitur quoad ecclesiam in voto permanere,vt j. e.§.si ergo.in fi. quoad Deum tamen peccat:vnde tenetur facere pœnitentiam de fide mentita, vt 27.q.1. viduas.ante medium. Et procedit Gra. hoc ordine. Primo probat, ℣ à voto ei recedere nõ licet.Postea respondet allegatis distinguẽdo. j.e.§.si ergo.

† *al.priora*

Psal.75.

d Votũ desere vtrũ sit permissum.

d ¶*A voto.*]" hic quæritur an liceat alicui discedere à voto.Et in hac quæstione magister distinguit, quòd aliud est votũ conceptum corde, ore simpliciter pronuntiare; & aliud est obligatione aliqua se obnoxium facere. sed tamen quocumque istorum modorum quis vouerit, non liceat ei recedere à voto quoad Deum:sed quo ad ecclesiam licet à primo voto ei recedere:sed non à secundo. Sed mirum videtur,cum hoc sit peccatum quoad Deum, quare ecclesia illud tolerat: cum hoc sit laqueum inicere talibus, & decipere animas eorum,quod non est faciendum,vt 27.q.1.de viduis.cum dominus ipse noluit facere differentiam inter iuramẽtum & simplicem loquelam,vt 22.q.5.iuramenti.Potest melius distingui inter deliberationem & volũtatem & votum.Si quis recedit à deliberatione[a], non peccat mortaliter.Si quis autem recedat à proposito quod firme fixerat in animo suo, peccat:sed venialiter secundum quosdam, vt ext.de voto & vot.redemp.litteraturam.secundũ Hug.vero peccat talis mortaliter,ac si verbis vouisset,vt j.ea.qui bona.Sed à voto quod verbis exprimitur siue cum solennitate,siue sine ea,non licet recedere sine mortali peccato secundum omnes, vt ext.qui cleri.vel vouen.rursus.licet Alexander videatur dicere,quòd post votum simplex potest contrahi matrimonium, vt extra qui cleric.vel vo.veniens.Sed illud intelligas de comparatiua permissione.Io.

a Hæc verſantur ĩ animo, cũ.s.qs secũ reuoluit, & fluctuat. Laur. Vñ deliberare est ꝑmeditari,cogitare,scdm Pa.

depoſuerunt, in eo, quod cœperunt,perſeuerare cogantur:res vero eorum heredibus reddantur.

¶Caput hoc à Burchardo etiam & Iuone recitatur ex Moguntino, & multo plenius, eodemque plane modo,quo nunc legitur in Cabilon.2.c.7.

Item ex concilio† Toletano.

¶ Sine voluntate fratrum aliquem de suis propinquis abbas sibi substituere non valet. C. XLIII.

CONgregatio[a] debet sibi eligere abbatem post abbatis sui mortem,vel eo viuente,si ipse discesserit,vel peccauerit.Episcopus enim non debet abbatem violenter retinere[b] in loco suo. Ipse autem non potest aliquem ordinare de suis propinquis[c] vel amicis sine voluntate fratrum.

CAVSA XVII.

Vidam presbyter infirmitate grauatus se fieri velle monachum dixit: ecclesiam , & beneficium in manu aduocati[2] renuntiauit. Postquam conualuit,mox se futurum monachum negauit,& ecclesiam,& beneficium reposcit.

1 *Hic primum quæritur , vtrum reus voti teneatur,an liceat ei à proposito sui cordis discedere.*

2 *Secũdo,an ecclesia,& beneficium ei reddenda sint , quæ prius libera voluntate refutauit.*

3 *Tertio si contigisset eum se,& sua monasterio tradidisse,an licentia abbatis liceret ei ad propria† redire.*

4 *Quarto,si sine licentia abbatis retro abiit,an sua sibi ab abbate reddenda sint.*

QVÆSTIO I.

Ips

Vòd à voto[d] discedere non liceat,multis auctoritatibus probatur. Aut enim propheta[Vouete,& reddite Domino Deo vestro.]

Item Augustinus.

¶Quæ Deo vouentur,necessario reddantur. C. I.

SVnt quædam, quæ etiam non vouẽtes debemus[e]:quædam etiam[f], quæ nisi vouerimus,non debemus: sed postquam ea Deo promittimus[g],necessario[h] reddere constringimur[i].

¶ Huius capituli ipsa omnino verba non sunt inuenta apud B. Augustinum,sed fere eadem habẽtur apud Casiodorum in Psal.25.ad ver. vouete. quem citat glossa ordinaria ad eum locum.

Item Hieronymus.[3]

¶De eodem. C. II.

VOuentibus virginitatem non solum nubere , sed etiam velle,damnabile est.

Item Gregorius in regesto,li.1.epist.33. ad Venantium.

¶Dignus est supplicio,qui seipsum Deo subtrahit à voto resiliens. C. III.

ANanias[k] pecunias Deo vouerat, quas post diabolica victus persuasione subtraxit. Sed qua morte multatus est,scis.Si ergo ille mortis periculo dignus fuit, qui eos,quos dederat, nummos Deo abstulit,considera,quãto periculo in diuino iudicio dignus eris , qui non nummos , sed temetipsum[l] Deo omnipotenti (cui te sub monachali habitu deuoueras) subtraxisti.

Idem super Ezechielem,li.1.homilia 3.

¶Ante Dei oculos cadunt,qui bona,quæ concipiunt,agere recusant. C. IIII.

QVi bona agũt[m],si meliora[n] agere deliberant[o],& post deliberata non faciunt,licet in bonis prioribus perseuerent,in conspectu tamen Dei ceciderunt[p] ex deliberatione.*Item paulo superius.*

¶Sunt qui cuncta relinquere , & Dei seruitio se subdere , & fræno castitatis se restringere deliberãt: sed cum post castitatem alios cecidisse conspiciunt , se retrahendo,meritum perdunt.

Sunt quædam.]C A S V S. Dicit Aug. in hoc ca. ℣ quædam sunt , quæ etiam sine voto facere debemus , vt facere eleemosynam, & diligere Deum & proximum. Alia sunt ad quę non tenemur , vt seruare continentiam , & ire vltra mare:quæ postquam vouerimus, necessario ad ea cõstringimur. Sequens cap. patet.

3 Aug.de bono viduitatis,c.9.&gl. ordi. ad c.5. 1.Tim.

e ¶*Debemus.*]vt ad fidem seruandam , & generaliter ad omnia illa sine quibus homo saluari non potest,de quib.habetur de pœ. distinctione 2. charitas.

4 5. dist.27. vouẽtib⁹. j. 27.q.1.nuptiarũ.sent.4 dist.38.

f ¶*Quædam etiam.*]vt continentiam, vt trigesimasecunda,quæstione prima. integritas.

g ¶*Promittimus.*]Argu.quòd ex nuda promissione quis tenetur, vt 12.q.2. scimus. & quæstio.2.quicumque suffragio. 27. q.1. cap.2.

Act.5.

h ¶*Necessario.*] " nisi tale sit illud quod pẽdeat de alieno arbitrio,vt si vnus coniugatus promittat continẽtiam , non tenet, vt 27.q.2.si tu. Itẽ votum aliquod abstinẽtiæ non potest facere vxor sine viro.33.q.4. manifestum.nec monachus sine abbate. 20.q.4. monacho. Itẽ nec filius impubes sine voluntate patris[b]. 20.q.2.c.1.& 2.nec seruus sine volũtate domini, vt 54.dist.ex antiquis.

" Vouere ñ omnibus est permissum.

i ¶*Constringimur.*] nisi fortius vinculum superueniat. vigesimaseptima distinctione, si vir.

Ananias.] C A S V S. Greg. in hoc cap.reprehendit quemdam monachũ, qui dimiserat habitũ monachalẽ,& ostendit, quòd reus erit in diuino iudicio:&hoc probat exemplo Ananiæ,qui ad preces Petri extinctus est , quia nummos quos Deo dederat, postea subtraxerit. Multo magis puniri debet qui non nummos,sed seipsum abstulit Deo.

5 sensus summatim reditus.

b De hoc vide qđ leg.& not. 32. q.2. mulier.

k ¶*Ananias.*] De hoc habes duodecima,quæstione prima. dilectissimis.

l ¶*Temetipsum.*]Arg.quòd maior est alienatio personæ,quàm rei,si mi.12.q.1.præcipimus.

Vi bona.]C A S V S. Quidã bona facientes proposuerant propriis renuntiare,& Deo seruire:sed cum videbant alios ceciderunt, se à proposito retrahebãt:qui & si in prioribus bonis perseuerent,in conspectu tamen Dei ceciderunt.

m ¶*Agunt.*]scilicet matrimonium.

n ¶*Si meliora.*]id est,continentiam.

o ¶*Deliberant,*] firmiter proponendo:& tunc secundum Hug.peccant mortaliter[c],secundum alios venialiter.

c Hæc sñia Hug.approbatur pLau. Gof.& B.extra de vo.litterarum.

p ¶*Ceciderunt.*] improprie,scilicet ab eo,quod non habent, vt ibi, Cadent à latere tuo mille,&c.

Source : BIU Cujas

SI ERGO. Casvs. Concludit Gra. ex supradictis, quòd sacerdos iste, qui in ægritudine se futurum monachum vouit, pœnitere non potest. & ad hoc probandum inducit auctoritatem Aug. Postea respondet allegatis, dicens, quòd propter tale votum non cogitur habitum suscipere, quia nec abbati se tradidit, nec professionē fecit, quod corde concepe rat, ore simpliciter enuntiauit. si autē professionē fecisset, reus voti haberetur. Et ad hoc inducit c. seq.

a ¶ *Pronuntiat.*] ergo obligatur quis ex lo
a idē t3 Ale. de Imo. in l. bonorū. C. qui adm. ad bo. pos. pos. 1sent. 4. dist. 17. Aug. Cas siodo. & gl. ordi. i Ps. 31. J. de pœni. dist. 1. c. 5.

lo proposito cordis[a], quod Hug. concedit.

Onsaldus.] Hæc est secūda pars primę quę stio. in qua probat cō tra, s. quòd nisi læcu lo renuntiet, potest iterū redire ad statum pristinum moribus emēdatus. Io. de Fan. Casvs. In hoc c. terminatur prima quæstio, & intitulatur secunda, scilicet an iste possit repetere beneficium cui renuntiauit, & dicendum est, quòd sic, quia non renūtiauit vt debuit, & in passione corporis & alienatione mētis renuntiauit. Est ergo casus huius c. Gonsal dus presbyter feruo
2 Iuo p. 6. c. 428. & copiosius. re passionis oppressus se futurum monachum promisit, non tamē monasterio, vel abbati se tradidit, nec
3 Pann. l. 3. c. 183. b Ad idem ext. de reg. sicut tenor. sed hęc rō si est sufficiēs: nā et inuito eo intrare posset religionē. 19. q. 2. duæ sunt. est ergo rō eccla non erat cogendus ad Bened. &c. Io. de Fan. c Adde de modo, pbā di quē furio sum p testes vel aliter, vt p. Bal. & Mo der. i l. furio sum. C. qui test. fa. pos. & p gl. i l. si cū dotē. §. si maritus. ff. so. ma. & ibi Bal. Ang. & Io. d Im. & p Bal. i l. 1. ff. d bo. pos. fur. infan. delata. & i l. is q. §. fi. ff. d tut. & cu. da. ab his. l. mutū. & ibi Bal. ff. de acq. hær. Bar. i l. si qdē. ff. so. ma. cōc. ibi alle. & p do. d S. Gem. in c. j. §. si vero. & ibi ēt tex. d cle. egr. li. 6. & c. filij. de hær. in 6.

professionē fecit: sed ecclesiā in manu patroni renuntiauit. sed postquam conualuit, nolebat monachus esse, & ecclesiam repetebat, quæsitum fuit ab Alexandro, vtrum audiri debeat? Et respondetur, q̄ sic. vnde ecclesiam suam recipere debet, cum iuxta Benedictū & Greg. antequam monachus fiat, debeat esse in probatione per annum.

b ¶ *Gonsaldus.*] in hoc ca. terminatur prima quęstio, & intitulatur secūda: an possit quis repetere beneficium cui renuntiauit, & dicendum est, quòd sic: quia non renuntiauit prout debuit, & in passione corporis renuntiauit, arg. 22. q. 2. ne quis.

c ¶ *Aduocati.*] arg. est hic, q̄ illicita renuntiatio non præiudicat alicui, vt 6. q. 3. denique. & ff. de of. præsi. legatus. & C. de def. ci. l. vlt. arg. contra. ext. de renun. quod in dubiis.

d ¶ *Refutauit.*] de hoc dixi 6. q. 3. denique. sed si renuntiasset in manu prælati sui, teneret renuntiatio, nisi tunc temporis non fuisset compos sui, vt ext. de succ. ab intest. c. 3. b sed cui istorum incumbit probatio? vel illi qui dicit quod fuerat compos, vel qui dicit, q̄ non erat compos c? arg. quòd illi qui dicit, quòd compos erat, vt 3. qu. 9. indicas. Item quia non est præsumendum de spontanea renuntiatione, vt extr. de renun. super hoc. ff. de prob. cum de indebito. arg. contra ext. de succ. ab intest. cum dilectus. C. de cod. l. nec codicillos? Respondet ei qui dicit, incumbit probatio, vt ff. de prob. ei qui dicit. & probatur stultitia per verba proferentis, vt ext. de suc. ab intest. c. cum dilectus. in parte decisa. si enim stulta verba dixit, præsumo quod non erat sui compos, vt dicta decret. cum dilectus. & 93. dist. legimus. in princ. Ioan. Sed an sufficiat probare renuntiationē, vel teneatur probare spontaneam, quæritur? videtur quòd ad duo teneatur, scilicet ad renuntiationem, & spontaneam arg. prædictorum iurium, in quibus satis hoc innuitur. Ber.

Si ergo post votum quisque necessario cogitur soluere, quod vouit, si vouentibus non solum nubere, sed etiam velle, damnabile est: patet, quòd sacerdos iste ad executionem sui voti cogendus est, & non solum non fieri: sed etiam velle monachum non fieri, sibi damnabile est. Quòd verò inter vouentes iste computandus sit, patet ex verbis Augustini dicentis [*Dixi confitebor &c.*] *Magna pietas Dei est, vt ad solam promissionem peccata dimittat. Nondum enim pronuntiat ore: & tamen Deus iam audit in corde. Votum enim pro opere reputatur.*] *Sicut ergo propheta inter vouentes reputatur, quia dixit, Ego confitebor, sic iste inter eosdem computandus est, quia dixit, fiam monachus. His ita respondetur. Aliud est, propositum corde concipere, & etiam ore enuntiare: aliud est subsequenti obligatione se reum voti facere. Quia*[A] *ergo iste propositum sui cordis ore simpliciter enuntiauit, non autem monasterio, aut abbati se tradidit, nec promissionem scripsit, nequaquam reus voti habetur.*

Vnde Alexander Papa secundus ait.

A ¶ Quia ergo.] *In plerisque vetustis exemplaribus hic est initium q. 2.*

QVÆSTIO II.

¶ Non cogitur aliquis in monasterio manere, nisi professionem fecerit in manu abbatis. C. I.

2 Onsaldus[b] presbyter quondam in infirmitate fer uore passionis pressus, monachum se fieri promisit: non tamen monasterio, aut abbati se tradidit, nec promissionem scripsit: sed beneficium ecclesiæ in manu aduocati[c] refutauit[d]. 3 At postquā conualuit, mox se monachum negauit fieri. Quapropter quia & beati Benedicti regula, & præcipue Patris, & prædecessoris nostri sancti Gregorij Papæ canonica institutio interdicit monachū ante vnius anni[e] probationem efficiendum, indicamus, & auctoritate Apostolica præcipimus, vt præfatus presbyter beneficia[A] [f] & alteria recipiat, habeat, & quiete retineat.

A ¶ Beneficia.] *In vetustis exemplaribus, & apud Iuonem (apud quem caput hoc copiosius habetur) legitur,* beneficium: *sed ob glossam non est mutatum.*

Item Augustinus ad Bonifacium comitem, epist. 70.

¶ Vxor post propositum continentiæ ducta dimitti non debet. C. II.

4 NOs nouimus, nos testes sumus, quòd omnes actus publicos, quibus occupatus eras, relinquere cupiebas, & te in otium sanctum conferre, atque in ea vita viuere, in qua serui Dei monachi viuunt. Cum ergo te esse in hoc proposito gauderemus, nauigauisti[g], vxoremque duxisti. Si coniugem non haberes, dicerem tibi, quod & Tubunis diximus, vt sanctitate continentię viueres: sed, vt te ad istam vitam nō exhorter, impedimento coniunx est: sine cuius consensione continenter tibi non licet viuere, quia & si tu post illa tua verba Tubunensia ducere non debebas, illa tamen nihil eorum sciens[h] innocenter tibi, & simpliciter nupsit.

¶ *Confectum est hoc caput ex verbis B. Augustini in epist. 70. sed in epitomen redactis. Iuo autem integre refert.*

Ecce iste corde concepit se monachum fieri, & ore pronuntiauit se velle in otium sanctum conferre, non tamen postea coactus est suscipere quod corde concepit, & ore pronuntiauit. Auctoritas illa Alexandri secuta institutionem beati Gregorij, & beati Benedicti probandis annum indulget, sed notis: ignotis vero triennium conceditur.

Vnde ex decreto Bonifacij[5].

¶ Ante probationem triennij nullus in monasterio suscipiatur. C. III.

6 SI quis incognit[9] monasteriū ingredi voluerit, ante triennium monachi habitus[i] ei non pstetur. Et si intra tres annos aut

e ¶ *Vnius anni.*] alibi datur biennium, vt 19. quæstio. 3. monasteriis. alibi triennium, vt infra eadem. si quis incognitus. & extra de reg. cap. 1. Sed potest breuiter dici, quòd ideo diuersa tempora statuuntur, ad ostendendum, quòd sunt arbitraria. Vel dic quòd clericus ignotus & laicus notus per biennium probantur: sed clericus notus per annum. si tamen clericus notus per annum statim voluerit conuerti, admittitur, vt ext. de reg. ad Apostolicam[d].

d De hoc ēt legi. & not. 53. dist. c. vlt. & ibi dixi, de hoc satis not. Rayn. i summa. s. ti. de vot. §. pt autem, &c. Arc.

f ¶ *Beneficia.*] numquid clericus qui fuit in probatione per annum, debet repetere beneficia sua, cum clericus non nisi per tres septimanas possit abesse ab ecclesia, vt septima, quęstione prima. si quis in clero. vel vsque ad sex menses, vt extra de cleric. non resident. ex tuæ? Sed dic vt notaui vigesimaseptima, quæstione secunda. desponsatam. Io. Sed de hoc quid iuris sit, in quæstionibus notaui. Ber.

4 Iuo p. 7. c. 9. & 10. & p. 8. c. 16.

NOs nouimus.] Casvs. Bonifacius comes promisit se monachum fieri, postea duxit vxorem. vnde quæsiuit ab Augustino vtrum ratione prioris voti vxore non obstante possit continere. Et respondet Augustinus quòd non: quia vxor innocens quæ sine fraude nupsit, est impedimento.

g ¶ *Nauigasti.*] sicut nauigans subiicit se variis periculis, nec proprio motu regitur, sed ventis, sic habens vxorem.

h ¶ *Sciens.*] ergo si sciuisset, quòd votum simplex fecerat, peccasset ipsa mortaliter. quod verum est, sicut & alter qui impediuisset votum illius, vt trigesimasecunda, quæstione secunda. hoc sanctum. & est simile extra de eo qui dux. in matrimo. propositum.

5 Nouel. 5. c. 2. & apud Iulianū antec. nouel. 123. c. 52. Cap. l. 5. c. 227.

ECCE. Casvs. Concludit Grat. ex supradicto ca. dicens quòd licet iste comes ore pronuntiasset se velle monachum fieri, nō tamen est coactus postea suscipere qđ corde concepit. Postea dicit quòd iuxta beatum Greg. & Benedictum annus indulgetur notis ad probationem, ignotis vero triennium. & ad hoc inducit sequens c. & respicit hoc finem illius c. Gonsaldus.

6 Bur. l. 8. c. 20. Iuo p. 7. c. 41. Pann. l. 3. c. 184.

Si quis incognitus.] Casvs. Quæsitum fuit in concilio Toletano, si aliquis incognitus vult ingredi monasterium, per quot annos debeat esse in probatione. Et respondetur, per tres. sed si seruus, vel liber curiæ adstrictus, vel adscriptus, à domino suo intra triennium quæratur, reddatur ei talis cum omnibus quæ attulit in monasterio, accepto prius iuramento de impunitate personæ. si vero intra triennium non requiratur à domino, postea non audietur dominus, nisi sit tam longe, quòd inueniri non possit.

i ¶ *Habitus.*] " ergo tempore probationis erit in habitu priori, vt quinquagesimatertia distinctione, legem. & quinquagesimaquarta distinctione, multos. & extra qui cleric. vel vouen. super eo. probabilius tamen videtur, quòd in habitu monachali debeat esse, cum non aliter possit experiri asperitatem ordinis, nisi induat habitum. & quòd dicit hic, non præstetur, intellige cum effectu, & vt eum non possit reiicere.

" religio in quo habitu probari d3.

Source : BIU Cujas

a ¶*Aut libertus.*] per istud c. videtur soluta quæstio, si vxoratus se & sua tradidit religioni sine licentia vxoris, & postea repetitur ab vxore, an postea sint ei res suæ restituendæ. hic dicitur quòd sic. Vel intelligitur de tali liberto, qui est adstrictus alicui curiæ.

b ¶*Intra triennium.*] sed cum iste seruus fecerit furtum sui corporis quomodo rem furtiuam vsucapit triennio, cũ nec spatio longi temporis possit seruus fugitiuus præscribi, vt C. de ser. fug. l. 1. Resp. in hoc est fauor ecclesiæ. posset tamẽ dici, q̃ ecclesia debet recompensare damnum domino. 14. q. 6. comperimus. consimilis fauor est j. ea. q. 4. questi.

c ¶*Longe.*] ex hoc videtur, quòd tantum currat istud triẽnium à tempore scientiæ. Alij dicunt, quòd currit à tempore probationis[a], vt dixi 54. dis. si seruus.

Vòd autem.] Casvs. Hic ponitur tertia quæstio, qua quæritur an liceat monacho redire ad propria cum abbatis licentia? Et respondetur, quòd non: quia ipse mortaliter peccaret ei licentiam dando, quare abbati non licet licentiam dare, nec ei licet retrorsum abire: quia ex quo se abbati subiecit, sine eius permissu nihil agere potest, si mente sana hoc fecit.

d ¶*Quòd autem.*] Hic quæritur an monacho recedenti reddẽda sunt quæ sua fuerunt. & dicẽdum est, quòd nõ. 19. q. 3. quia ingredientibus. & s̃. prox. q. 6. de lapsis. & in Auth. de monach. §. si vero relinquens. coll. 1. si tamen timetur de eius fœuitia, possunt monachi permittere, vt sua tollat, vt j. ea. q. 4. §. vlt.

Si autem sine.] Hæc quæstio diuiditur in septem partes: in quarum prima probat per quattuor ca. quòd illi qui recedũt à monasterio suo, non sunt eis sua reddenda. Secunda ibi, *Sicut antiquitus.* Tertia ibi, *Qui autem.* Quarta ibi, *Verum ne.* Quinta ibi, *Occasione.* Sexta ibi, *Etiam si episcopo.* Septima ibi, *Sed notandum.* Io. de Fant.

Casvs. Hæc est 4. q. qua quæritur an abbas reddere debeat alicui monacho recedenti ea quæ monasterio dedit. Et respondetur q̃ non. 19. qu. 3. quia ingrediẽtibus. & s̃. prox. q. 6. de lapsis. & in Auth. de mona. §. si vero relinquens. quia abbati non licet alienare possessiones & res ecclesiæ traditas, nec etiam alicui alteri licet. si tamen de eius fœuitia timeatur, pñt abbas & monachi permittere vt sua tollat, vt j. e. §. vlt.

Vicumque.] Casvs. Quidam episcopi vel alij prælati iniuste alienabant res mobiles & immobiles ecclesiæ suæ: & ideo statutum fuit vt qui talia faciunt, deponantur.

e ¶*In constitutum.*] id est, contra constitutionem talia prohibẽtem.

tal. vel colonus

a ista fuit opi. H. q̃ dixit hoc est ĩ fauorẽ religiõis. vide sup hoc illũ §. in auth. de monac. §. d̃ singulis

tal. priora

1 s̃. 16. qu. 1. possessiões.

2 Anſ. l. 4. c. 30. Poly. l. 6. tit. 15.

seruus, aut libertus [A] [a] colonus † quæratur à domino suo, reddatur ei cum omnibus, quæ attulit: fide tamen accepta de impunitate. Si autem intra [b] triennium non fuerit requisitus, postea quæri non potest, nisi sit tam longe [c], quòd inueniri non possit. Sed [B] tantum ea, quæ in monasterium adduxit, dominus serui accipiat.

¶*Caput hoc etiam in Pannormia citatur ex Bonifacio. A Burchardo autem & Iuone, & in plerisque vetustis exemplaribus Gratiani tribuitur concilio Toletano. Sed in nullo eorum, quæ impressa, aut manuscripta habentur, inuentum est. eadem tamen fere sunt in capitularibus, & apud Iulianum antecessorem nouella 123. c. 52.*

A ¶Libertus.] *Sic emendatum est ex aliquot manuscriptis, & ex locis indicatis: quam lectionem habuit etiam auctor glossæ. Antea legebatur*, liber.

B ¶Sed tantum.] *Hæc addita sunt ex locis indicatis.*

QVÆSTIO III.

Vòd autem [d] quæritur, an post traditionem sit ei fas cum licentia abbatis ad propria † redire, facilè mõstratur non posse fieri. Ipsum enim redire criminosum est. Qui autem manifesto facinori desinit obuiare cum potest, consentit. Hic autẽ non solum non obuiat, sed etiam permittendo fautor existit. Non ergo licet abbati dare licentiam alicui retro abeundi: nec illi licet vtique retrorsum abire: quia ex quo semel se abbati subiecit, absque eius permissione nihil agere potest.

QVÆSTIO IIII.

Ipse

I autem sine licentia abbatis de monasterio discesserit, quæritur, vtrum sua sint ei reddenda an non. Sed possessiones, & res ecclesiæ traditas quolibet modo alienare nec abbati, nec alicui licet.

Vnde Symmachus Papa [1 *Possessiones, quas vnusquisque, &c.*] *& iterum in synodo Romana 3. c. 6.*

¶Honore priuetur qui de iure ecclesiæ aliquid alienare præsumpsit. C. I.

[2] Qvicumque episcoporum, presbyterorum, diaconorum oblitus Dei, & decreti huius immemor [A] in constitutum [e] præsens committens prædium [B] ecclesiæ magnum, vel exiguum [f], vel quidquam de iure ecclesiæ alienare tentauerit, & donator, & alienator, & venditor honoris [g] sui amissione multetur.

A ¶Immemor.] *In concilio ipso sequitur*, cuius Romanæ ciuitatis sacerdotes volumus religiosis nexibus deuinciri. *Nam, vt s̃. 12. q. 2. non liceat. dictum est, in ea synodo Romanæ tantum ecclesiæ legem Symmachus præscripsit.*

B ¶Prædium.] *Hoc loco omissis verbis sexti capitis. eorum loco referuntur hæc ex titulis eiusdem concilij omninoque caput hoc ex verbis illius synodi suo modo collector aptauit.*

[*Item Gregorius Anthemio subdiacono, lib.* 11. *epist.* 31.[3]]

PALEA. C. II.

[4] Ratio nulla permittit, vt propriis cuiusquam vsibus applicetur [5], quod pro communi vtilitate datum esse cognoscitur.

Item Ambrosius libr. 2. de pœnitentia, cap. 9.

¶Qui reuocandum putat, quod ecclesiæ contulit, sacrilegij crimen incurrit. C. IIII.

Svnt qui opes suas tumultuario mentis impulsu, non iudicio [h] perpetuo, vbi ecclesiæ contulerunt, postea reuocandas putauerunt. Quibus nec prima [i] merces rata est, nec secunda [k]: quia nec prima iudicium habuit, & secunda habuit sacrilegium. Sunt, quos pœnituerit opes suas diuisisse pauperibus. Sic eos [A], qui pœnitẽtiam agunt [l], hoc solum timere oportet, ne ipsius pœnitentiæ agant pœnitentiam [m].

A ¶Sic eos.] *In originali legitur*, Sed eos qui pœnitentiam agunt, hoc solum pœnitere non debet: ne ipsius, &c. *Sed ob glossam non est emendatum.*

Item Gregorius Sabino subdiacono, lib. 8. epist. 6.

¶Qui sacris locis derelicta retinere contenderit, sacrilegium committit. C. IIII.

[6] Sacrilegium [n], & cõtra leges est, si quis, quod venerabilibus locis relinquitur, prauæ voluntatis studiis, suis tentauerit cõpendiis retinere.

e ¶*In constitutum.*] i. contra hoc statum. vel ponitur proprie [b]. incidit enim in pœnã: sed si statim restitueret ecclesiæ, pœnã effugeret. ext. de re. ec. non al. si quis presbyterorũ. & 12. q. 2. non liceat. §. vlt.

f ¶*Vel exiguum.*] ergo pro alienatione rei modicæ deponitur aliquis. & sic est ar. contra 12. q. 2. terrulas. & ext. de don. c. 3. Sed intelligas hoc tale exiguum quod tamen vtile est ecclesiæ. Itẽ in huiusmodi alienationibus valde attendenda est cõsuetudo, & lex municipalis, ext. de don. ca. 3. & ff. quod vi aut clam. l. prohibere. §. non tantum.

g ¶*Honoris.*] ecce pœna alienantis. 12. qu. 2. quisquis.

Svnt qui opes.] Casvs. Quidam res quas cũ quodam mentis impulsu ecclesiæ contulerunt, reuocare volebant. Alij erãt qui dolebant res suas pauperibus diuisisse. De primis dicitur, q̃ donatio non fuit eis fructuosa, quia iudicium non habuerunt, & postea sacrilegium in auferẽdo committunt: De secundis dicitur, q̃ pœnitere non debent, nec oportet eos agere pœnitentiam, quod esset eis periculosum. Sequẽs cap. planum est.

h ¶*Non iudicio perpetuo.*] q. d. non iudicio discretiõis: quia illud esset perpetuum. nam nisi sit perpetuũ, nullum dicitur. de pœ. distin. 1. diuortium. & ff. de re. iur. quidquid. & 23. q. 1. paratus. "Et est hic arg. q̃ si aliquis emittat votũ proprio quodã impulsu animi, non teneatur illud seruare. q̃ teneatur illud obseruare. Sed si aliquis propter aliorũ impulsum vel clamorem aliquod emisit, tũc secus est, vt 22. q. 4. vnusquisque. nam electio facta ad aliorũ impulsum, non valet, vt 8. q. 1. licet. & c. si ergo. similiter nec libertas. ff. qui & à quib. manu. libe. non fi. l. si priuatus.

i ¶*Nec prima.*] i. primum factũ est quo debuit mereri mercedẽ.

k ¶*Nec secunda.*] scilicet reuocatio.

l ¶*Agunt.*] id est, pœnitent quòd dederunt.

m ¶*Pœnitentiam.*] q. a pœnitent & dolent q̃ dederũt pauperibus, & de illo dolore siue pœnitẽtia agant pœnitentiam.

Acrilegium.] quia hic fit mentio de sacrilegio, quid sit sacrilegium videamus. Sacrilegiũ magistrali ter variis modis describitur. Vno modo sic: Sacrilegium est sacre rei violatio, siue in se, siue in alio. & hoc appellatur sacra res: siue sit res ipsa sacra, siue ip sa persona ecclesiastica [c]. Alio modo describitur sic: Sacrilegium est publici iuris transgressio. quid autem sit ius publicũ, habes s̃. 1. dist. ius publicum. largius tamen quandoque dicitur committere sacrilegium qui disputat de iudicio principis, vel cũ dies solennis violatur, vel cũ legibus siue canonib. reuerentia non impenditur. "Cõmittitur autẽ tribus modis sacrilegium, vel cũ sacrum de sacro, vel sacrum de nõ sacro, vel non sacrũ de sacro aufertur, vt j. e. quisquis. "Impon

b id est, incidit ĩ aliud cõstitutum oĩcunq; q̃ similia, phibet, secũdũ Lau. & Hu.

3 ext. de p̃b. c. ratio.

4 Anſ. l. 5. c. 38. Poly. l. 3. tit. 12.

5 Concord. tex. in l. intim. §. 1. ff. de re. di. & in l. quãtus. ff. d̃ au. & ar. le.

c sed nũqd est maius sacrilegiũ, &c quod dic, vt not. 22. q. 5. c. 3. Sacrilegij definitio. "sacrilegiũ tripliciter cõmittitur.

6 Anſ. l. 12. c. 4. Poly. l. 3. tit. 12.

Source : BIU Cujas

"sacrilegij pœna.

"Imponitur autem pro sacrilegio quandoque spiritualis pœna, vt si committatur in persona ecclesiastica, quia talis est excommunicatus ipso iure. ꝯ.ea. si quis suadente. sed si in re ecclesiæ fit sacrilegiū, tunc post trinam admonitionem excommunicandus est, vt ꝯ.e. quisquis. §. item si quis domum. Itē imponitur pœna pecuniaria quandoque maior, quando que minor, vt ꝯ.e. quisquis. & c. si quis contumax. secundum leges durior pœna imponitur pro sacrilegio. ff. ad leg. Iul. pec. sacrilegij. Sed si quæras cui danda sit pœna quæ debetur pro sacrilegio: dicas quòd si personæ facta est iniuria, ipsi personę prę standa est, vt extra de sent. excom. parochianos. & cap. grauem. si rei facta est iniuria, tunc ipsi rei præstanda est, vt ꝯ.ead. cap. si quis in atrio. ext. de si mo. de hoc autem.

1 Ans. l. 12. c. 4. Bur. l. 11. c. 19. Iuo p. 3. c. 140. & p. 14. c. 89.

† *anathematizatos*] ori.

Rom. 1.

Omnes ecclesiæ.] Casvs. Lucius Papa statuit & decreuit, vt raptores rerum ecclesiasticarum tanquam sacrilegi sunt anathematizādi cum omnibus sibi consentientibus, qui pari pœna sunt puniēdi. *Consentientes*, scilicet defensione vel cooperatione.

2 inter decr. Nic. in codice Ormanetti.

3 Ans. l. 5. c. 74. Iuo p. 3. c. 164. Pann. l. 2. c. 81.

† *al. lx.*

† *al. eorum* "sacrilegi an sint ipso iure excōicati.

a ¶ *Anathematizamus.*] "videtur hic ꝙ omnes sacrilegi, & dilapidatores ecclesiarum sunt ipso iure excommunicati. 11. q. 3. canonica. ext. de sent. exc. cōquesti. arg. contra ꝯ.ea. quisquis. & c. seq. vbi dicitur, quòd sunt excommunicandi nisi resipiscant. Respon. violatores ecclesiarum sunt ipso iure excommunicati, sed non alij. Vel dic, ꝙ si in consecratione, vel cum datur res ecclesię, fert episcopus sententiam excommunicationis, ꝙ quicumque violentiam fecerit in re tali, sit excōmunicatus, tunc dicerem quòd statim est excommunicatus sacrilegus, non ratione sacrilegij, sed ratione sententiæ dudum latæ. 24. q. 1. c. 1. & 2. extr. de sent. exc. à nobis. Vel dic ꝙ refert an Papa hæc verba proferat constituendo, vel sententiando. si proferat ea constituendo, tunc non est excommunicatus qui rapit res ecclesiæ. si autem sententiando profert talia verba, tunc est excommunicatus. vel dic quòd si consuetudo loci habet quòd tales sunt excommunicati, tunc ita seruanda est: quia consuetudo est optima iuris interpres. ext. de verb. sig. abbate.

4 Burc. l. 3. c. 196. Iuo p. 3. c. 113.

"Clerici percussionē ratificās, an sit excōicatus.

b ¶ *Consentiunt.*] cooperando, vt extra de sent. excom. nuper. "Sed pone quòd aliquis percussit clericum, & ego ratum habeo, numquid sum excommunicatus? videtur quòd sic: quia non solū in contractibus, sed etiam in maleficiis ratihabitio mandato comparatur, vt extr. de resti. spol. cum ad sedem. in fin. ff. de vi & vi arm. l. 1. §. sed & si cum quis. nam non solum de consilio, sed etiam de voluntate aliquis tenetur. 1. q. 4. quia præsulatus. immo qui potest resistere & non resistit, excommunicatus est, vt extr. de sent. exc. quantæ. Resp.

"Ratihabitio ꝙ̄ comparetur mā dato.

"si nomine meo quis percutiat alium, ibi ratihabitio mandato cōparatur. aliàs non. ff. de neg. gest. si pupilli. §. item quæritur. extr. de sent. excom. mulieres.

Item Lucius episcopus ad Galliæ & Hispaniæ episcopos, epist. 1. c. 6.

¶ Sacrilegi iudicantur, qui ecclesiæ facultates alienant. C. V.

1 OMnes ecclesiæ raptores, atque suarum facultatum alienatores à liminibus sanctæ matris ecclesiæ anathematizam° † [a], Apostolica auctoritate pellimus, & damnamus, atque sacrilegos esse iudicamus: & non solum eos, sed omnes consentientes eis, quia non solū qui faciunt, rei iudicantur, sed etiam qui consentiunt [b] facientibus. Par enim pœna & agentes & consentientes comprehendit.

Item Nicolaus Papa omnibus episcopis. 2

¶ Excommunicetur, qui confinia ecclesiæ frangere tentauerit. C. VI.

2 [3] SIcut antiquitus à sanctis patribus statutum est, statuimus, vt maior ecclesia per circuitum xl. † passus [c] habeat, capellæ vero, vel minores ecclesiæ triginta. Qui autem confinia earum † confringere tentauerit, aut personam hominis, vel bona eius inde subtraxerit, nisi publicus [d] latro fuerit, quousque emēdet, & quod rapuerit reddat, excommunicetur.

Item ex concilio Triburiensi.

¶ Soluatur altario, quod pro emunitate emendatur ecclesiæ. C. VII.

j [4] SI quis in atrio ecclesiæ pugnam committit, aut homicidium facit, quidquid pro emunitate [A] violata emendandum est, altario [e] soluatur, cuiuscumque fuerit ecclesia illa.

A ¶ Emunitate.] *Sic etiam apud Burchardum. Iuo habet*, pro immunitate violata. *In aliquot vetustis Gratiani exemplaribus legitur*, pro emunitate ecclesiæ violatæ. *Summa autem huius capitis fere habetur in Triburiensi, quod extat, & c. 4. & 6.*

violentiam fecerit, aut personam hominis vel bona eius inde extraxerit, excommunicetur donec satisfaciat, nisi fuerit publicus latro: cuius persona vel res inde subtrahitur sine pœna canonis. Sequens c. planum est.

c ¶ *Passus.*] "passus (vt ait Isidor.) est mensura quinque pedum. Pes est spatium 15. digitorum [a]. istud tamē non tenet in capellis quæ sunt intra ambitum castellorum, vbi propter loci angustiam non potest istud obseruari, vt ꝯ.cap. quisquis. & c. questi.

" Passus quid sit. a idē Bar. in l. 3. ff. đ ver. sig. & Ale. đ Imo. in l. 1. si quis cau. 5 Iuo p. 3. c. 122.

d ¶ *Nisi publicus.*] & nocturnus depopulator agrorum. hi soli excipiuntur secūdum ius canonicum: licet leges plures personas excipiant, vt ext. de immu. eccle. inter. "leges enim excipiūt homicidas, adulteros, raptores virginū, sed secundum canones raptores virginum tuti sunt in ecclesia, vt trigesimasexta, quæstione prima. de rapto.

" Ecclesiæ immunitate multi priuantur. 1. Cor. 4.

e SI *quis in atrio.*] ¶ *Altario.*] Hic habes, quòd pecunia restituitur illi loco in cuius ignominiā data est [b]. vigesimaseptima, quæstione prima. si quis rapuerit. & extra de simo. de hoc. & Inn. dicet quòd eum pœna duplici reddetur, vt extra de simo. audiuimus. & in authen. de sanct. episco. §. sed neque. & ff. de calum. & generaliter. §. illud. argumentum contra de simon. veniens. Sed illud est dispensatio.

b đ hoc no. s.e. sacrilegiū. & s. j. q. 3. si quis dator. † *al. intertdixi* † *al. condonato*

Item Augustinus ad Bonifacium epi. 187.

¶ Non licet alicui hominem de ecclesia rapere. C. VIII.

5 MIror, quomodo tam subito fidei murum aries [f] ruperit inimici. Noui enim qua religione semper sis ecclesiam Dei veneratus. Quo instigante facere ausus es? hominem de ecclesia rapuisti? Tuus si de tuo amico forte prę sumeret fugitiuus, posset procul dubio intercessoris causa veniam promereri. Ergo si amicus intenditur [g], cur Deus offenditur? Sed si de potestate præsumitur, Nabuchodonosor regem intende, qui causa superbiæ in bouem [h] est ex homine commutatus [A]. Non vt confundam te, hæc scribo: sed vt filium charissimum moneo. Ecclesiæ igitur illæsum reuoca, quem vt irreligiosissimus rapuisti. Oblatio [i] vero domus tuæ à clericis ne suscipiatur, indixi †: communionemque tibi interdico: donec per acta pro ausibus, vel errore à me definita tibimet pœnitentia, & tempore ordinato † pro hoc facto corde contrito & humiliato dignum offeras sacrificium Deo.

A ¶ Commutatus.] *Hoc loco ista erant interiecta*, atque à regno suo profugus recedens non ante regnum recepit, quàm conuersus Deum prædicauit, *quæ à multis vetustis absunt, & originali, & Iuone. Sunt autem inter verba Gratiani infra de pœ. dist. 1. c. voluisset.*

Item ex libro capitularium 5. c. 90. 6

¶ Fugientem ad ecclesiam nemo audeat abstrahere. C. IX.

7 REum ad ecclesiam confugientem nemo abstrahere audeat, neque inde donare [A] ad pœnam, vel ad mortem [k]: vt honor Dei, & sanctorum eius conseruetur: sed rectores ecclesiarum pacem, & vitam, ac membra eius

6 & in adiectis. c. 29. & in conc. Mogunt. j. c. 39. 7 Bur. l. 3. c. 194. Iuo p. 3. c. 123. Pann. l. 2. c. 75.

mit, respiciat Nabuchodonosor regem, qui propter superbiam in bouem est ex homine commutatus, & à suo regno expulsus. Præcipit ergo sibi vt hominem quem violenter de eccles. rapuit, ad eamdem ecclesiam reuocet, & donec ecclesiæ satisfaciat, & pœniteat, prohibet August. ne oblationes suæ domus suscipiantur à clericis, & Bonifacio communionem interdixit. Et hæc verba sic expone, *Tuus*, scilicet seruus tuo amico, id est, apud tuum amicum forte, scilicet permanere. ordinato, id est, statuto, & præfixo.

f ¶ *Aries.*] id est, impetus diabolicæ suggestionis, ad similitudinem arietis instrumenti, quo frangitur murus.

g ¶ *Intenditur.*] id est, exauditur.

h ¶ *In bouem.*] id est, in bouinam mentem, vt 23. qu. 4. Nabuchodonosor.

i ¶ *Oblatio.*] hoc est in detestationem criminis ipsius, quòd non solum ipse, sed etiam familia eius prohibetur à sacramentis, sic nonagesima distinctione, oblationes. & duodecima, quæstione secunda. de viro. & extra de sponsalibus. non est vobis. Ioannes.

Sicut antiquitus.] Hæc est 2. pars quæst. in qua probat magister per xx. c. quòd sacrilegium committitur pluribus modis. Ioan. de Faut.

Casvs. In hoc cap. statuit Nicolaus Papa (sicut antiquitus à sanctis patribus fuerat constitutum) vt maior ecclesia in circuitu habeat xl. passus, aliæ vero minores ecclesiæ xxx. intra qđ spatium si quis

Reum.] Casvs. "Statutum est in hoc cap. vt prælatus defendat reum ad ecclesiam fugientem à pœna corporali: tamen quod abstulit, cum pœna pecuniaria reddat.

" Ecclesia fugiētes ad se tutatur.

k ¶ *Vel ad mortem.*] sed numquid poterit postea accusari iste de illo crimine? si non pōt, ergo crimina remanebūt impunita: qđ esse non debet

Source : BIU Cujas

debet, vt ext.de sent. exc.vt famæ.& sic priuilegiũ ecclesiæ erit multis occasio delinquendi: propter hoc dicunt quidam, quòd à quolibet potest accusari postea[a], præter quam ab illo qui promisit impunitatem. sed qui sic respõdet, nititur contra priuilegium ecclesiarum:qđ est iniustum, vel hæreticum, vt 22.dist. omnes. ad quid enim impetraret ecclesia ei vitam si prò eodem crimine postea decapitaretur? Dicas ergo qꝺ hoc est priuilegium ecclesiæ, qꝺ talis amodo nec vitã nec membrũ perdat: sed quòd aliàs pecuniariter satisfaciat. Vel si hoc non potest, seruiat ei perpetuo quem lęsit, vt 36.q.1.de raptoribus. vñ dic vt sequitur. Arc.

a Hæc fuit sñia La. qui dr, qꝺ bene ꝓt accusari post exitũ, & ꝓterquã, &c. vt sequitur. secus si ꝓp esset in ecclesia. C. de his q ad ec.cõf.l.vlt. La. sed huic dicto obstat 32.q.1. de raptoribus.vñ dic vt sequitur. Arc.

1 Pol.l.7.tit. 1. Iuo p. 3. c.120.

Frater.] Casvs. Epiphanius episcopus excommunicauit Benenatũ & Maurum ciues Beneuentanæ ciuitatis, quia quẽdam suum curialem ad ecclesiam fugientem in absentia sacerdotis de ipsa ecclesia violenter extraxerãt, quod cum significatum fuisset Gelasio, excõmunicationem illam confirmauit, & præcepit sex episcopis vt si illi tres excõmunicati peruenerint ad suos episcopatus, interdicant eis introitum ecclesiarum, vt istius vltionis timore alij à tali præsumptione reuocentur. Seq.c. patet.

† al.irreptione

† al.vbi

a ¶*Nec enim.*]extr.de vsur.quia frustra.

b ¶ *Ab omnibus.*] arg. qꝺ sacrilegus in nulla ecclesia tutus erit, cũ in ecclesiã delinquat, vt j.c.prox.qquidam cõcedunt. Vnde si aliquis furtum vel sacrilegium fecerit in ecclesia, illum non debet tueri ecclesia. cũ in ecclesiam deliquerit, vt j.c.prox.tamen decre.ext.de imm.ec. inter.tantũ duas personas excipit.

c ¶ *Auctoritate.*] sed quid operatur hic auctoritas vel confirmatio Papæ, cũ illud per se facere potuerint?

† al.probabuntur

"Confirmatio Papę tria operatur.

Resp. " confirmatio operatur.præstat enim ipsi facto maiorem auctoritatem, vt 11.di.quis nesciat. Itẽ, si quid est inualidum, supplet eius defectũ cõfirmatio, vt extr.de transa.c.1.Item qꝺ sine eius licentia non potest retractari illud qđ ipse confirmauit.ext. de confir.vti.vel inuti.c.2.Ioan.

2 Iuo p.3. c.119.

3 Pol.l.6.tit. 15.Anſ.l.5.c. 30. Bur.l.11. c.29.Iuo p.5 c.243.&p.13 c.39.

Sicut.] Casvs.Hoc c.diuiditur i duas

obtinere studeant:tamẽ legitime componat, quod inique fecit.

A ¶*Donare.*]*Sic est emendatum(antea enim legebatur*, damnare)*ex cap.Caroli, & concilio Moguntino, & plerisque vetustis Gratiani exemplaribus,& ceteris collectoribus:quãquam apud Burchardum ex concilio apud Theodonis villam, & in Pannormia ex libro capitulorum longe copiosius hoc caput referatur.*

Item Gelasius Victori, Constantino, Martyrio, Felicissimo, Sereno, & Timotheo episcopis.

¶Ab ecclesiæ arceatur ingressu, qui aliquem de ecclesia violenter rapuerit. C. X.

1 FRater, &coepiscopus noster Epiphanius sua nobis relatione suggessit, Benenatum, & Maurum Beneuẽtanæ municipes ciuitatis in contumeliam religionis acerba nimis, & plectibili cõtumacia prosiluisse: qui confugientem ad ecclesiæ septa curialem suum ne illic quidem tutum, aut de iniuria sua securum esse siuerunt:ausi irruptione† temerarię mentis admittere, quod nec potestatibus quidem, vel principibus vmquam licuit perpetrare:vt hominem in sanctuariis constitutum (captata sacerdotis absentia) reluctantem, reclamantemque violenter abstraherent. Quos, quantum sua nobis suggestione patefecit, meritò indignos esse sacra communione iudicauit. Et si reuera tanti facinoris constat admissum, nostra etiam auctoritas in hac parte cõsentit. Nec enim [a] iure ad supplicandum debet admitti, qui† admittere sacrilegium non dubitauit. Nullus enim intra limina tãtæ venerationi deputata vtrunque sibi licere existimet pro suæ volũtatis arbitrio, vt & humilitatem sibi vendicet, & furorẽ. Et ideo fratres chariſſimi supradictos si manifesta reos facit cõquestio, ab omnibus [b] parochiarũ vestrarum ecclesiis nostræ præceptionis auctoritate [c] prohibete: vt non solum hi, qui in iniuriam sanctorum locorum prosiluisse probãtur†, merito consequantur pro facti sui qualitate vindictam, verũ etiam ceteri à tali præsumptione, vltionis istius timore reuocẽtur.

† al.irreptione

† al.probabuntur

Idem Epiphanio episcopo.

¶Ecclesiarum non est dignus ingressu, qui eas violat. C. XI.

2 AD episcopos ceteros direximus iussionẽ, vt eos, qui ecclesias violasse perhibentur, accessu earũ iudicent esse indignos.

Item Pius Papa, epist.2.Italicis.

¶Qui ecclesiam Dei vastat, & eius sacerdotem insequitur, sacrilegus iudicatur. C. XII.

3 SIcut qui ecclesiã Dei vastat, & eius prædia, & donaria expoliat, & inuadit, fit sacrilegus, sic & ille, qui eius sacerdotes insequitur, sacrilegij reus existit, & sacrilegus iudicatur. *& infra.* ¶Non ergo grauius [d] peccatum est fornicatio, quã sacrilegium. Et sicut maius [e] est peccatũ, quod in Deum committitur, quàm quod in hominẽ: sic grauius est, sacrilegium agere, quàm fornicari.

Item Vrbanus epistola ad omnes episcopos, c.2.[4]

¶Qua pœna feriatur, qui ecclesiæ vsibus dedicata prædia vexare tentauerit. C. XIII.

ATtendendum est omnibus, ne prædia vsibus secretorũ cælestium dedicata, à quibusdam irruẽtibus vexentur. Quòd si quis fecerit, post debitæ [f] vltionis acrimoniam (quæ erga sacrilegos iure promenda est) perpetua damnetur infamia, & carceri [g] tradatur, aut exilio perpetuę deportationis vratur†.

† al.feriatur

Item Iginus Papa.

PALEA. C. XIIII.

ij[5] SI quis ecclesiam igne combusserit†, quindecim annis pœniteat, & eam sedule restituat: & pretium[A] suum pauperibus distribuat.

† al.combusit

¶ *Hæc palea in vno tantum Vaticano codice habetur:in quo sicut in vulgatis, & Pannormia citatur ex Igino: à Burchardo autem & Iuone ex decretis Iulij.*

A ¶Pretium suum.] *Apud Burchardum l.19. in c.de sacrilegio.sic legitur.* Incendisti ecclesiam, aut consensisti? si fecisti, ecclesiam restitue:& pretium tuum, id est vuiregeldum tuum pauperibus distribue, & quindecim annis per legitimas ferias pœniteas.

Item Clemens epist.2.ad Iacobum.

¶Iudæ similis probatur qui ornamenta surripuit ecclesiæ. C. XV.

6 SI forte quispiam presbyter, si ue diaconus, sacrarij sindonem vel velum subtractum† [h] vẽdiderit, Iudę Iscariotis similis æstimabitur. Qui propter cupiditatem fecerit hoc opus, nouerit se supradicti Iudę susceptorum pœnam [i].

Item ex pœnitentiali Theodori.

¶De eodem. PALEA. C. XVI.

PEcunia ecclesiastica furata, vel rapta reddatur in quadruplum: populi vero duplicetur. Si quis aliquid de ministerio sanctæ ecclesiæ furatus fuerit septem annis pœniteat, tres in pane, & aqua.

Item ex pœnitentiali Romano.

¶De eodem. PALEA. C. XVII.

iij[7] SI quis clericus furtum fecerit capitale, id est quadrupedem, vel domum fregerit, aut quamlibet rem melioris pretij furatus fuerit, septem annis pœniteat: laicus quinq;. Si quis autem de minoribus semel, aut bis, furtũ fecerit, reddat ꝓximo suo:& vno

partes. In prima parte dicitur quòd sicut iudicatur sacrilegus qui bona ecclesiæ rapit vel inuadit: sic cẽsetur sacrilegus q Dei sacerdotes insequitur. In secunda parte dicitur, qꝺ sicut Deus est maior homine: sic sacrilegium quod in Deum cõmittitur, maius est fornicatione quæ committitur in hominem.

d ¶*Grauius.*] hic videtur quòd maius sit peccatũ sacrilegium quã adulteriũ:& sic est cõtra 32.q.7.quid in omnibus. sed ibi solutum est. Itẽ nonne homicidiũ maius sacrilegio est? Sic: sed intelligas qđ hic dicitur, in eadem specie facti. nam homicidium qđ fit in clerico, maius est quã illud qđ fit in laico: qa vnũ est sacrilegium, aliud nõ. similiter qđ fit in sanctimoniali, est maius quam illud quòd fit in alia muliere.

4 l.capit.6. c.115. & 1Mo nulph.c.11.

e ¶*Maius.*] sic 22.q.1. omne.& c.mouet.

5 Pol.l.6.tit. 15.Anſ.l.5.c. 18.Bur.l.3.c. 204.Iuo p.3. c.127. Pann. l.2.c.70.

ATtendendum.] Casvs. Statuit Vrbanus in hoc ca. vt ecclesia non cogatur soluere tributa vel collectas de prædiis ecclesiasticis: si quis vero contra fecerit, post debitã pœnam sacrilegij sit infamis, & carceri tradatur, vel exilio perpetuo damnetur.

f ¶*Post debite.*] hæc verba sumpta sunt à lege.quæ est 16.q.1.§. nouarum.

g ¶*Et carceri.*] "ergo ecclesia habet carcerem,& infligit pœnã relegationis [b].2.qu.1. in primis.Item habes hic quòd diuersæ pœnæ infliguntur alicui pro eodẽ delicto, vt 21.q.5.c.3.& 16.q.1.statuimus.& ea.q.7. constitutiones.contra illud qđ est ext.de iud. at si clerici.& extr.vt lit.nõ cont. quoniam frequenter.in fi.& qa lex dicit, quòd vnum delictũ nõ dẽt variis ęstimationib.coerceri.ff. de pœ.sanctio.

6 Iuo p.2.c. 63.& par.6. c.88.

† al.subtracta

" Ecclesia h; carcerem b Vide qđ leg. & no.3. q.4.hi qui.

I forte.]Casvs. Quæsitum fuit à Clemente quam pœnam debeat pati presbyter vel diaconus si furetur sindonem sacrarij vel velũ,& vendat. Et respondetur quòd Iudæ Iscariotis similis est: & eius pœnam patietur. Seq.ca. planum est.

h ¶*Subtractum.*] tamen episcopus cum tali potest dispensare.ẽ.di.50.si quis presbyter.

i ¶*Pœnam.*]scilicet æternam.

Source : BIU Cujas

2 *Vi rapit.*] ¶*Sacrilegium.*]alibi dicitur quòd facit homicidium, vt 12.q.2.qui Christi. & c. qui abstulerit.

Nullus clericorum.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur quòd clericus qui seruum vel discipulum suum ad ecclesiam fugiẽtem inde extrahere vel flagellare præsumpserit: donec pœniteat, excommunicetur. In secunda parte dicitur, ꝙ clerici se mutuo verberantes: prout dignitatis rõe vel officiorum iniuria maior fuerit, ab episcopo puniatur. Secũda pars incipit ibi, *Si quis vero.*

1& in epist. Lucij, c.6.

a Sed immoderate non. ff. ad l. Aqu. sed & si. i fi. & l. seq. & ff. locat. item quæritur.

b ¶*Vel flagellare.*] possunt tamen magistri & parentes & episcopi moderate[a] castigare, vt 25.q.5.c.1. in fi. si militer vir vxorem, vt not. 7. q. 1. sicut alterius[b]. & prælatus subditum, vt 23.q.4. forte. sed dominus habet in seruum plenissimam coerctionem: vsufructuarius modicam, vt de vsufru. locum. & l. sed & sicuti. in fi. patronus autẽ in libertum habet leuẽ coerctionem, vt ff. de iniu. prætor. §. præterea. Sed nonne magister vel episcopus intra ecclesiam potest verberare clericum, cum episcopus iudicet intra ecclesiam, vt 2. q. 2. præceptum. & in iu

3 ibid. c.11.

4 & lib. 5. capit. c. 185. & i legib. Boiariorũ, tit. 7.

diciis episcoporũ interueniunt verba, vt 23.q.3.c.1. in fi. Sed dic ꝙ causa odij non debet eum expellere de ecclesia: quia si magister non percutiat discipulum ex odio, non incidit in canonem, vt ext. de sen. ex com. super eo.

5 Burc. l. 3. c. 197. Iuo p. 3. c. 114.

c ¶*In mutuam.*] hodie tales mittẽdi sunt ad curiam: nisi sint impuberes vel regulares, vt ext. eo. ti. super eo. Vel loquitur de communiter viuentibus: qui cum modum non excedũt, iudicio meo possunt absolui ab episcopo, vt ext. de vita & hon. cle. quoniã. & ext. qui cle. vel vo. c.1.[c] & ext. de sent. ex com. ex tenore. in fin. Vel hoc ideo quia cõmunio materiam discordiæ generare solet, vt ff. de le. 2. l. cum pater. §. dulcissimis. vnde abundantius est illis prouidẽdum: quia vbi periculum maius est, magis est consulendum, vt ff. de carb. edi. l. 1. §. sed & si quis[d]. quiescamus

† *al. iuxta iudicium*

c Hæc sñia Goff. approbatur p ꝓd. decr. qm̃.

d Ad idem not. 42. dist.

d ¶*Dignitas.*] quia secundum dignitatem punitur aliquis, vt 44. dist. cum beatus.

anno pœniteat in pane & aqua: & si reddere non potuerit, tribus annis pœniteat.

¶*Similia horum legũtur apud Burchardum, lib. 11. c. 58. & Iuonem par. 13. c. 44.*

Item Anacletus epist. 1. c. 2.[1]

¶Sacrilegium facit, qui pecuniam ecclesiæ rapit. C. XVIII.

QVi rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem operatur: qui autẽ pecuniam, vel res ecclesiæ abstulerit, sacrilegium[a] facit.

Item ex concilio Ilerdensi, c. 8.

¶ Segregetur ab ecclesia clericus, qui seruum, aut discipulum suum ad eam fugientem verberare præsumit. C. XIX.

2 NVllus clericorum, seruum, aut discipulum suum fugientem ad ecclesiam extrahere audeat, vel flagellare[b] præsumat. Quod si fecerit, donec digne pœniteat, à loco, cui honorem nõ dedit, segregetur. ¶[3] Si qui clerici in mutuam[c] cedem proruperint, prout dignitas[d] officiorum in tali excessu cõtumeliam pertulerit, à pontifice districtius vindicetur.

Item ex concilio Triburiensi, c. 20.[4]

¶Qui atrio, vel porticibus ecclesiæ fugientem abstrahit, excommunicetur. C. XX.

iiij[5] SI quis contumax, vel superbus timorem Dei, vel reuerentiam sanctarum ecclesiarum non habuerit, & fugientem seruum suum, vel quem ipse persecutus fuerit, de atrio[A] ecclesiæ, vel de porticibus quolibet modo ecclesiæ adhærentibus[e] per vim abstraxerit, pro emunitate nongentos solidos episcopo componat[f]: & ipse publica pœnitentia iusto† iudicio episcopi mulctetur.

A ¶Atrio.] *In duobus vetustis codicibus Gratiani legitur,* de altario, *in capitularibus vero,* de ecclesia.

Sacrilegium ergo est, quoties quis sacrum violat, vel auferendo sacrum de sacro, vel sacrum de non sacro, vel non sacrum de sacro. Dicitur etiam sacrilegium committere, qui violentas, & impias manus in clericum iniecerit. Porro ipsum sacrilegium duplicem continet pœnam, pecuniariam videlicet, & excommunicationis. Pecuniaria eis persoluenda est, ad quos querimonia sacrilegij pertinet.

Vnde Ioannes Papa octauus scribit omnibus episcopis.

¶De multiplici genere sacrilegij, & pœna eiusdem. C. XXI.

6 QVisquis inuentus fuerit reus sacrilegij, episcopis, vel abbatibus, siue personis, ad quas g querimonia sacrilegij iuste pertinuerit, triginta libras examinati argenti purissimi componat. ¶Sacrilegium committitur, si quis infregerit ecclesiam, vel triginta ecclesiasticos passus, qui in circuitu ecclesiæ fuerint, vel domos[h], quæ intra prędictos passus fuerint, aliquid inde diripiendo, vel auferendo: seu qui iniuriam, vel ablationem rerum intulerit clericis arma[i] non ferentibus, vel monachis, siue Deo deuotis, omnibusque[A] ecclesiasticis[k] personis. Capellæ, quæ sunt intra ambitum murorum castellorum, non ponũtur in hac triginta passuum obseruatione. Similiter sacrilegiũ committitur auferẽdo sacrum de sacro, vel non sacrum[l] de sacro, siue sacrum de nõ sacro. *Idem.* ¶[7] Si quis domum Dei violauerit, & aliqua sine licentia illius, cui commissa esse dinoscitur, inde abstulerit, vel ecclesiasticis personis iniuriam fecerit, donec in conuentu admonitus legitime satisfaciat, sciat se cõmunione priuatum†. Si vero post secundã & tertiam conuentionem coram episcopo satisfacere detractauerit, sacrilegij periculo ab omnibus obnoxius teneatur: ita vt secundum Apostolum nemini fidelium misceatur. *Idem.* ¶ Si qui† monasteria, & loca Deo dedicata, & ecclesias infringunt, & deposita, vel alia quæ libet exinde abstrahũt, damnum quis suadente, renuntiare, vt ext. de sent. exc. contingit. Hoc tamen intelligo quãdo ex causa leuitatis induit arma, vel abiicit habitum clericalem, vt tunc non statim perdat priuilegium. aliud est si penitus apostataret, vt si fiat miles[e], vel si vxorem ducat, tũc dico eum ipso facto perdere priuilegium, vt 84. dist. quisquis.

e Dicas ꝙ l3 recipiat militiã, dũmõ fi exerceat sæua, ꝑt gaudere priuilegio clericali scdm In. ꝑut no. ext. d apost. c.1. & fa. ad hoc 51 dist. c.1. & qd̃ le. & no. 51. dist. si quis post. Arc.

k ¶*Ecclesiasticis.*] vt sunt conuersi & pœnitentes, templarij & hospitalarij, qui gaudent priuilegio clericali. 27.q.1. vt lex. 11.q.1. aliud. ext. de sent. excom. parochianos. & 12.q.1. duo sunt.

l ¶*Non sacrum.*] lex tamen dicit, quòd in hoc casu non committitur sacrilegium, sed tantum furtum, vt ff. ad leg. Iul. pec. l. diuus. sed illud non tenet.

SI QVIS DOMVM. CASVS. Hic §. duas habet partes. In prima parte dicitur, quòd si quis sine licentia prælati aliquid de ecclesia extraxerit, vel alicui ecclesiasticæ personæ iniuriam fecerit, sciat se communione domini priuatũ donec satisfaciat. si vero post tertiam commonitionem corã episcopo satisfacere noluerit, anathematizatus ab omnibus euitetur. In secunda parte dicitur quòd illi qui ecclesias frangunt inde aliquid extrahentes, pœnitentiã triplicem patientur: quia rẽ subtractam restituẽt ei cuius erat, & dãnum

nouies

Sacrilegium committitur.

g ¶*Ad quas.*]i. quibus competit querela. & loquitur de ipsis iudicibus, & dicit quòd iudicibus istius querelæ tantum sint soluenda 30. pro emunitate violata. nã aliam pœnam præstabit iniuriam passo. ĵ. c. pxi.

h ¶*Vel domos.*]i. clericorum: nam aliæ domus non debent esse intra ambitum ecclesiæ, vt 12.q.1. nulla.

i ¶*Arma.*]"ergo si clericus arma ferens verberetur, nõ incidit in canonem verberans. extr. de sent. exc. cum non ab homine. & c. vt famæ. 16.q.1. generaliter. hoc tamẽ non est verum nisi post trinam admonitionem reuerti noluerit ad clerum, vt ext. de sen. exc. si vero aliquis. & c. in audientia. qa nec clericus potest beneficio illius canonis, si

6 Anſ. l. 8. c. 40. Pol. l. 6. tit. 10. Iuo p. 3. c. 98. Pann. l. 2. c. 80. & 79.

7 ſ. 11. q. 3. ad mensam. Anſ. l. 5. c. 52

† *al. fore priuatum*

" Clericus arma ferẽs, an perdat priuilegiũ.

1. Cor. 5.

8 Anſ. l. 5. c. 47. Bur. l. 11. c. 22. Iuo p. 3 c. 124. & p. 14. c. 96.

† *al. Hi, qui* simile ĩ Meldenſi, c. 60.

Source : BIU Cujas

nouies, ecclesiæ vero triplum rei subtractę: & præterea pœna corporali punientur, quam habes ſ.e.attẽdendum. vel excommunicabuntur.Secũda pars incipit ibi, *Idem.*

a ¶ *Nouies.*] quid est ergo quod dicitur in stit. de act. §.omnes. vbi dicitur, quòd nulla pœna debet excedere pœnam quadrupli?Resp.“non debet iudex excedere pœnam quadrupli nisi vbi iure inuenitur, ꝙ possit excedere:quia quandoque extenditur ad decuplum, vt 12.q.2.in legibus.& c. cum deuotissimam. Vel solue vt ibi.

“ Pœnam quadrupli p̃t iudex qñ q; excedere

1 Simile ī 8. synodo sub Photio,c.3.

“sacrilegus triplici pœna punitur.

b ¶ *Tripliciter.*]“ecce triplex pœna qua punitur sacrilegus, quia iudici dabit xxx. libras, item damnum nouies componet, & emunitatem tripliciter. similiter corporalem pœnam sustinebit, vt ſ.ea.attendendum.Ioan.

Si quis deinceps.] Casvs. Quæsitum fuit ab Alexãdro quam pœnã pati debeant laici maiores vel minores, qui episcopum comprehenderint, vel percusserint,vel per violentiã de sua sede expulerint.Et resp.ꝙ tales& cooperatores eorum debent anathematizari,& res eorum ecclesię cui iniuriam intulerint perpetuo tradentur, & nisi fuerit episcopus canonice depositꝰ:& hoc in prima parte. In secunda parte dicitur, quòd si in presbyterum vel alium clericũ hoc idẽ fecerint ab honore depositi, canonicæ pœnitentiæ subiacebunt,& si cõtumaces fuerint,excommunicabũtur.Secũda pars incipit ibi,*Si vero.*

2 in chron. Mediolan.

3 Iuo p.10. c.20.

c ¶ *Priorũ.*] i.nobiliũ.

d ¶ *Iudicatum.*]i.depositum,quod tamẽ verum est ſi incorrigibilis est, vt extr.de iud. cum non ab homine. 11.q.1.petimus. & 27. q.1.ſi homo.quidã tamen ex hoc loco dixerunt,quòd ſi qs iniecerit manus violentas in clericum excõmunicatum, quòd nõ esset excõicatus. per id quod legitur 23.q. 5.excommunicatorũ. quod non credo.

4 ext.d pœ. & rem. c.2. Bur.l.6.c.7. Iuo par. 10. c.136.

e ¶ *Tradantur.*] ecce pœna illorum qui inijciunt manus in episcopum.ſic 27.q.1.ſi qs rapuerit.aliam pœnã adiicit Inno. extra de pœ.in quibusdam.

f ¶ *Atque depositioni.*] ar. quòd ecclesia pót nouies [a] componant,& emunitatem tripliciter [b], & velut sacrilegi canonicæ sententiæ subigãtur.

¶ *In epistola manuscripta Ioannis octaui, scripta episcopis, & abbatibus per Narbonẽsem, & Hispanicas prouincias constitutis,præcipitur obseruari lex contra sacrilegos in concilio Trecasensi edita coram Ludouico Imperatore,& quinquaginta tribus episcopis. Diuersa autem sunt istius epistolæ verba ab his,quæ recitantur & à Gratiano,& à ceteris collectoribus,sed eadem sententia.*

A ¶Omnibusque ecclesiasticis.] *Apud Iuonem legitur,*deuotis hominibus, ecclesiasticis personis. Non enim capellæ, quæ infra ambitum murorum castellorum sunt,mittuntur,vel ponuntur in hac obseruatione. *Nec multo aliter apud alios collectores.*

Item Alexander Papa I I.[1]

¶ Nisi canonice iudicatum episcopum qui comprehenderit laicus,excommunicetur. C. XXII.

VSI quis deinceps priorum [c], aut cuiuscumque dignitatis, vel cuiuscũque ordinis laicorum episcopum comprehenderit, percusserit,aut aliqua vi à propria se de expulerit, nisi forte iudicatũ [d] canonice,auctores,& cooperatores tanti sceleris anathematizentur,& bona eorum ecclesię ipsius iuri perpetuo tradantur [e]. ¶Si vero in presbyterum, vel in quemcumque inferiorum graduum clericum hæc eadem præsumpserit, canonicæ pœnitentiæ, atque depositioni [f] subiacebit. Si contumax fuerit,excommunicetur.

Item Nicolaus Papa Thadoni archiepiscopo Mediolanensi.[2]

¶ Flagellatores presbyterorũ post tertiam admonitionem si non resipuerint, excommunicentur. C. XXIII.

[3] DE presbyterorum flagellatoribus, & occisoribus, & prædonibus, scilicet, qui sæculari ℊ brachio minime coercentur, iuxta pręceptum Domini placet, vt fraterno amore conueniantur secundo, ac tertio. Qui si te non audierint,cõueniente ecclesia eos sacra communione priuare,atque (si in sua obstinatione permanentes sacerdotalia monita forte contempserint)ab ecclesiæ compage sub anathematis interdictione resecare licentiam tribuimus.

¶Quos etiam resipiscentes tandem digna satisfactione præmissa [h] in gremium sanctæ matris ecclesiæ reuocari noueris posse.

[*Item ex concilio Moguntino sub Rabano,c.24.*]

PALEA. C. XXIIII.

[4] QVi presbyterum occiderit, duodecim [A] annorum ei pœnitentia secũdum canones imponatur: aut si negauerit,si liber est, cum septuaginta duobus [B] iuret:si autem seruus, super duodecim vomeres feruentes se expurget. Conuictus vero noxæ vsque ad vltimum vitæ tempus militię [c] cingulo careat,&absque spe coniugij maneat.

¶ *Hæc Palea in vno tantum Vaticano Gratiani codice habetur.*

A ¶Duodecim.]*Sic in codice Vaticano,& ceteris locis indicatis.In vulgatis Gratiani codicibus legebatur,*viginti annorum pœna.

B ¶Cum septuaginta duobus.]*In concilio ipso legitur*, cum duodecim, *Burchardus tamen, & Iuo, & codex Vaticanus concordant cum vulgata lectione.*

C ¶Militiæ cingulo.] *Sic etiam in Decretalibus & apud Burchardum,& Iuonem. In concilio autem legitur*, cingulum deponat, & vxorem amittat.

[*Item ex concilio Triburiensi.*]

PALEA. C. XXV.

[5] VT presbyteri non vadant, nisi stola, aut orario induti. Et si in itinere spoliantur, aut vulnerantur, vel occiduntur non stola vestiti, simplici emendatione soluantur:si autem cum stola, triplici.

[*Item ex eodem.c.5.*]

PALEA. C. XXVI.

[6] OMnes presbyteri interfectores [A] compositione episcopi, ad cuius parochiam pertinent,soluãtur:ita videlicet,vt medietatem Vuirigeldi† [B], eius episcopus vtilitatibus ecclesiæ, cui præfuit tribuat,& alteram medietatem in eleemosynam illius iuste dispertiat:quia nullus nobis eius heres proximior videtur, quã ille,qui ipsum domino sociauit.

¶ *Hæc quoque palea in vno tantum Vaticano codice habetur. Est autem in capitularibus (vnde citatur in Pannormia)lib.4.c.15. & in Decretalibus tit.de pœnis.c.presbyteri.In concilio etiam Triburiensi,quod extat,c.4. habetur quiddam simile.*

A ¶Interfectores.] *Sic etiam in Pannormia. Vaticanus codex habet,*interfecti.*In capitulari legitur,*presbyteri interfecti episcopo, ad cuius parochiam pertinent, soluantur secundum capitulare glorioſi Karoli genitoris nostri:ita videlicet,&c.*Verum in Decretalibus,& apud Burchardum, & Iuonem hoc modo:*Presbyteri interfecti compositio episcopo, ad cuius parochiam pertinebat, soluatur:ita videlicet,&c. *& similis locutio habetur in concilio Triburiensi,c.4. Sed quoniam est initium capitis, nihil visum est hic mutandum:reliqua autem sunt emendata ex locis indicatis.*

B ¶Vuiregeldi.] *Antea legebatur,*Renaldus. *Emendatum est ex ceteris locis indicatis, præterquam ex Decretalibus,vnde abest vtraque vox:legitur tamen in prima collectione.*

Item ex lib.3.capitul.c.25.[7]

¶Pro graduum varietate mulctetur,qui clericos occidunt. C. XXVII.

[8] QVi subdiaconum occiderit,ccc.solid.componat: qui diaconum, cccc.qui presbyterũ [i], dc.qui episcopũ, dcccc. qui monachum,cccc.

Item ex lib.6.capitul.c.90.

¶De eodem. C. XXVIII.

[9] QVi occiderit monachum, aut clericum,arma relinquat, & Deo in monasterio seruiat cunctis diebus vitæ suæ,num quam ad sæculum reuersurus, & septẽ annis publicam [k] pœnitentiam agat†.

deponere [a] laicum, vt 11. q.1. nullus episcopus. & 32.q.5. præceptum.Ioan.

De presbyterorum.] Casvs.Hoc c.diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd Thadonꝰ archiepiscopus Mediol.q̃siuit à Nicolao q̃d fieri debeat de his qui presbyteros flagellãt & occidũt vel dapræ dantur, nec sæculari brachio pñt coerceri. & resp. quòd primo cõueniri debẽt secundo & tertio. qui si delictum non emendauerit,à corpore sacræ cõmunionis priuẽtur. tandẽ dẽnt anathema tizari in contumacia permanẽtes. In 2.parte dicitur,quòd si ipsi resipiscãt, recõciliari debẽt ecclesiæ, dignatñ satisfactione præmissa. Secunda pars ibi,*Quos etiam.*Casus seq.c.per se patet.

a ſc. ab honore &cingulo dignitatis,si q̃h;, ſcdm Hug.

5 Prima pars hꝝ cap. 6. l. c.169.Bur.l. 6.c.10. Iuo p.10.c.139.

6 Capit.l.4. c.15.extr.de pœ. c.psbyteri.Bur.l.6. c.11. Iuo p. 10.c.140. Pan.l.8.c.6.

g ¶ *Qui sæculari.*]ergo sæcularis iudex in his enormibus criminib. primo habet coerctionem [b], & deinde ecclesiasticus iudex, vt 23.q.5. sunt quædam. Io.quod falsum est,vt extr.de iudi.cum non ab homine. B. Itẽ hic patet,quòd sæcularis potestas & ecclesiastica debent sibi mutuũ præstare auxilium, vt 96.di.cum ad verum. & 32.di.eos qui.& di. 17.non licuit.

† *al.Vuirgildi.*

b Ad hoc fa. qđ no.ſ.90. di.placuit.

h ¶ *Præmissa.*] argũ.“ quòd excõicatus priꝰ debeat satisfacere, q̃ absoluitur. vt hic, & 11.q.3.excellẽtissimus. in fi. & 23.q.8. ſi quis mẽbrorum. & c.pessimã.ext.de iu.pa.relatum.arg.cõtra ext.de sen.exc.per tuas.Sol. aut excõicatur quis ꝓ contumacia,aut ꝓ delicto.Si ꝓ cõtumacia, tũc præstita cautione absoluetur.Si ꝓ delicto,&illud est euidẽs, non prius absoluetur q̃ satisfecerit. sic distinguitur ext.de ver. sig.ex parte.Io.Certe semper excõicatur qs pro contumacia, sed illa qñq; prouenit ex delicto, vt innuit illa decr.ex parte.nisi ipso iure incidat ī canonẽ latæ sniæ,vt j.e,q. 4.ſi quis suadente.B.

“ Excõicatꝰ an possit ab solui ñ præmissa satisfactione.

7 Et in cõc. Trosleiano c.13.& inter legesLõgobard. tit.de homici. lib. hoꝛs.l.27.

8 Pan.l.8.c.7 Bur.l.6. c.5. Iuo p. 10. c. 9. & 134. similia q̃dam

i *Vi subdiaconũ.*] ¶ *Presbyterum.*] Quid de hac pœna fieri debeat,habes extra de pœn.c.2.

9 Iuo p.10. c.10. Pann. l.8.c.8.

k *Vi occiderit.*] *Publicam.*] Sed quid spectat ad imperatorem imponere alicui publicam pœnitentiam? Dic quod imperator instituit quid iudex

† *al.gerat*

Source : BIU Cujas

dex ecclesiasticus facturus sit: sicut econuerso, vt 5.q.vlt. delatori.

Si quis.] CASVS. Statuit Inn. in hoc c. q si quis iniecerit violentas manus in clericum, vel etiam in monachum, statim sit anathematis vinculo innodatus: & nullus episcopus eum quouis modo præsumat absoluere, donec Apostolico se præsentet, & eius mãdatum suscipiat: nisi sit in mortis articulo constitutus.

a ¶*Si quis.*] hoc nomine, si quis, etiam feminæ continentur, vt ff. de verb.sig.l.1. femina enim bene incidit in canonem hunc, vt extr. de sent.exc. mulieres.

1 Pan.l.8. c.149.

b ¶*In clericum.*] etiam Psalmistam, qui clericus dicitur 21.dist. cleros. & etiam in alias ecclesiasticas personas, vt no. ẽ.e.quisqs.

"Clericum percutiẽs si semper incurrit excõi cationem.

c ¶*Violentas.*] "ab hac regula multi casus excipiuntur, vt impubes res: & qui iocosa leuitate se percutiunt: & cum magister discipulum percutit, vt extra eo. c.1. quia non sunt huius manus violentæ. Item cum claustrales percutiunt se, vt extr. eo. cum illorum. Item cum ostiarius ratione officij sui aliquẽ verberat. Vel cum aliquis officialis arcet aliquem à turba. Vel cum aliquis defendẽdo se percutit clericum. Vel cum inuenit clericũ cum vxore sua, matre, sorore, filia. hos casus habes ext. eo. si vero. Itẽ mulieres & debiles personæ excipiuntur, vt ext. eo. mulieres. Item ipsi prælati licite percutiunt clericos suos: vel alij clerici de mandato ipsorum, vt ext. eo. ex tenore. Itẽ quãdiu habes inimicitias, vt ext. e. decetero. Item excipiuntur illi qui leuẽ iniuriam fecerint clerico, vt extra e. peruenit.

†peculatus l. sacrilegi] vera lectio, vt in gl.

d ¶*Manus.*] idem si pedes: vel si spuat vel pfundat eum aqua. aliud dico si rumpat vestimenta sua. sed idem credo & tunc: quia violentia fit personæ[a]: & quia quę religiosis, &c. ff. de rei vend. l. quæ religiosis.

2 Anſ.l.j.c.21 Pan.l.4.c.10

a ḋ hoc no. de pœ.di.1. si qs pulsatus. ibi vid.

e ¶*Subiaceat.*] iste canon non est latæ sententiæ, & ille extr. de fal. ad falsariorum. ext. de loca. ex rescripto. & vbicumque quis ipso facto incidit in sententiam, vt 24.q.1.c.1. & 2. Ioan.

QVI AVTEM. Hæc est 3. pars q. in qua ponit diuersos modos sacrilegij. Io. de Fan.

CASVS. In hoc §. ostendit G. quæ sit pœna sacrilegij secundum legem sæcularem: & dicit quòd si aliquis sacrilegium commiserit, ad instar publici criminis accusatus & conuictus & confessus capitali sententia ferietur. & ad hoc probandum inducit duas leges, & hoc in 1. parte: in 2. parte dicitur, q sacrilegium committitur tribus modis secundum legem. Primo quando aliquis vel nesciendo vel negligendo legem violat. Secundo, cũ aliquis disputat an dignus vel indignus sit quem princeps elegerit. Tertio, quãdo aliquis in prouincia dignitatem gerẽdæ administrationis acquirit per ambitionem. Idem dicitur si aliquis disputat de iudicio summi Pontificis. Et ad hoc inducit sequens c. Secunda pars est ibi, *Committunt.*

f ¶*Repetundarum.*] magister errauit in nomine huius tit. sed illud in uenitur. ff. ad leg. Iul. pec. sacrilegij.

g ¶ *Nesciendo.*] quia iuris ignorantia diuini vel naturalis non excusat.

h ¶*Dignus.*] quem princeps iudicat dignum, & nos iudicabimus. si mile 93. dist. c.1. ff. de re iud. quidam. C. de aduo. di. iud. restituendę. in fi. arg. contra: quia possum appellare à iudice quem ipse ex certa scientia dedit[b]. ext. de off. del. cum olim. 1. ext. de app. nouit. ext. de sent. & re iud. cum causa.

b Et hoc iõ qa appellõnis remediũ oĩb. est cõe, in auth. de iudi. §. pen. Io. de Fan.

i ¶*Qui intra prouinciam.*] prætor tamen eligendus est vbi larem fouet, vt C. de off. præt. tres. similiter defensor de ipsa ciuitate eligendus est. in auth. de def. ciuit. §. 1. & vlt. & prælatus potius de gremio proprio quàm de alieno, vt 71. dist. nullus. & Io. de Fan. sacerdos de propria diœcesi. 71. dist. hortamur.

Item Innocentius Papa II. in concilio Lateranensi, c. 15.

¶Qui clericum percusserit, excommunicetur, & non nisi à Romano Pontifice absoluatur. C. XXIX.

vj[1] SI quis [a] suadente diabolo huius sacrilegij reatum[A] incurrerit, quòd in clericum [b], vel monachum violentas [c] manus [d] iniecerit, anathematis vinculo subiaceat [e]: & nullus episcoporum illum præsumat absoluere (nisi mortis vrgente periculo) donec Apostolico conspectui præsentetur, & eius mandatum suscipiat.

A ¶Reatum.] *Sic est emendatum ex codicibus huius concily manuscriptis, & concilio Eugenij tertij, c. 16. vbi hoc idem repetitur. Antea legebatur,* vitium, vel crimen incurrerit.

3 *Qui autem de ecclesia vi aliquem exemerit, vel in ipsa ecclesia, vel loco, vel cultui, sacerdotibus, & ministris aliquid iniuriæ importauerit, ad instar publici criminis, & læsæ maiestatis accusabitur: & conuictus, siue confessus, capituli sententia à rectoribus prouinciæ ferietur: sicut in primo libro codicis legitur, titulo de episcopis, & clericis le* [*Si quis in hoc genus sacrilegij proruperit.*] *& in D gestis tit. Ad legem Iuliam repetundarum.*† [f] *l. vlt. Committũt etiam sacrilegium, qui contra diuinæ legis sanctitatem aut nesciendo*[g] *committunt, aut negligendo violant, & offendunt: aut qui de principali iudicio disputant, dubitantes, an is dignus* [h] *sit, quem princeps elegerit: vel qui intra prouinciam* [i], *in qua prouinciales, & ciues habentur, officium gerendæ, ac suscipiendæ administrationis desiderant. vt Codicis lib. 9. titulo de crimine sacrilegij. Similiter de iudicio summi Pontificis alicui disputare non licet.*

Vnde Nicolaus Papa omnibus episcopis.

¶Nemini est permissum de eo, quod Papa statuit, iudicare, vel eius sententiam retractare. C. XXX.

2 NEmini est de sedis Apostolicæ iudicio iudicare, aut illius sententiam retractare [k] permissum: videlicet propter Romanæ ecclesię primatum Christi munere in beato Petro apostolo diuinitus collatum.

¶Epistola, ex qua hoc caput est sumptum, non extat: aliquid tamen simile habetur in epistola prima ad Michaelem Imperatorem.

Sacrilegij quoque reatum incurrit, qui Iudæis publica officia committit.

Vnde in Toletano conc. 4. ca. 64. legitur.

¶Sacrilegium faciunt, qui Iudæis publica officia committunt. C. XXXI.

3 CONstituit sanctum concilium, vt Iudęi, aut hi, qui ex Iudæis [l] sunt, officia [m] publica nullatenus appetant: quia sub hac occasione Christianis iniuriam faciunt. Ideoque iudices prouinciarum cum sacerdotibus eorum surreptiones fraudulenter elicitas [A] suspendant, & officia publica eos agere non permittant. Si quis autem iudicum hoc permiserit, velut in sacrilegum excommunicatio proferatur: & is, qui surrepserit, publicis cædibus [n] deputetur.

A ¶Elicitas.] *Sic est emendatum ex codice Lucensi regio: quamuis in aliis codicibus concilio rum, & Gratiani legatur,* relictas.

4 *Verum ne reuerentia religionis dominos suo iure fraudaret, si famuli ad ecclesiæ sepia confugientes inde nequaquam abstraherentur, sacris canonibus est institutum, vt præstito a Domino sacramẽto impunitatis, ei etiam reddantur inuiti.*

Vnde Gelasius † Papa scribit Bonifacio episcopo.

¶Post præstitam securitatem serui restituantur dominis, qui ad ecclesiam confugiunt. C. XXXII.

4 METuentes dominos famuli si ad ecclesiæ septa confugerint, intercessiones debent q̃ rere nõ latebras: nẽ hæc ipsa præsumptio tarditatis [o] temeritatẽ augeat renitẽdi. Fili[9] etenim noster

3 Distin.54: nulla. Iuo p.13.c.97.

SACRILEGII. Dictum est s. quòd sacrilegium sex modis cõmittitur. nũc vero dicit Grat. quòd similiter committit quis sacrilegium, cũ Iudæis publica officia committit. & ad hoc inducit seq. ca.

CONstituit.] CASVS. In Hispania publica officia cõmittebantur Iudæis: & propter hoc Christiani à Iudæis lædebantur: & ideo statutum fuit in conc. Tol. ne rectores prouinciarum cum episcopis decetero hoc permittant. & si quis fieri permiserit, velut sacrilegus anathematizetur: & Iudæus publicis cædibus deputetur. *Cum sacerdotibus,* id est, episcopis. *Eorum,* id est, Iudæorum. *Obreptiones,* id est, administrationes. *Relictas,* id est, concessas per obreptionem. *Suspendant,* id est, remoueant & auferant ipsis Iudæis.

†al. Gregorius.

4 Iuo p.16. c.68. & p.3. c.115. Pan.l. 2.c.77. & 74.

l ¶*Qui ex Iudæis.*] id est, de familia ipsorũ: vel loquitur de Iudęis de nouo ad fidẽ conuersis.

m ¶*Officia.*] supra distinctione quinquagesimaquarta. nulla officia.

n ¶*Cædibus.*] "Nota quòd ecclesia iudicat de his qui foris sunt, contra id quod est, secunda, quæstione prima. multi. hoc in pœna temporali siue in pecuniaria: similiter in spirituali, sed indirecte, vt extra de vsur. post miserabilem. & est simile vigesimaoctaua, quæst. 1. sæpe.

"Ecclesia ḋ his q foris sunt qñque iudicat.

VERVM. Hæc est 4. pars q. in qua quæritur quid iuris sit de seruis fugientibus ad ecclesiam. Io. de Fant.

CASVS. Dictum est supra in cap. sicut antiquitus. & in capit. miror. & cap. reum. quòd nullus extrahi debet de ecclesia. sed quia serui sub hac occasione ad ecclesias fugientes dominos suo iure priuabant, ideo statutum fuit vt recepto sacramento de impunitatẽ, serui etiam inuitis dominis suis reddantur: quod probat per lequen. cap.

METuentes.] CASVS. Seruus Petri viri spectabilis fugit ad ecclesiam sancti Clementis: cui cum Petrus per procuratorem suum sacramentum de impunitate personæ præstare vellet, egredi tamen nolebat. Super quo cum præfatus Petrus conquereretur Gelasio, præcepit idem Gelasius Bonifacio episcopo, vt cum illo procuratore illuc suum nuntium debeat destinare: & si post sacramentum præstitum de impunitate seruus ad dominum redire noluerit, sibi reddatur inuitus. *De præsenti,* id est, in præsenti.

o ¶*Tarditatis.*] id est, retentionis.

Source : BIU Cujas

a ¶*De præsenti.*] id est, in præsenti. dominus iste poterat per alium iurare, vt hic patet. & 100. dist. optatum. "& scias quòd procurator debet iurare in animam domini, vt 63. dist. tibi domino sancto. sed syndici siue œconomi in propriam animam, vt ext. de iur. calum. in pertractandis.

b ¶*Sacramenta.*] hoc intellige cũ 1 ō est tãta stultitia domini qn suo sacramento possit credi, vt dixi 32. q. 1. de Benedicto. Ioan.

Vxor Felicis.] CASVS. Quidã nomine Felix, seruus erat villicus vel procurator Orthasij: cuius res male & fraudulẽter administrauit. Iste Felix cũ dñs eum impeteret, ad ecclesiam cõfugit Barbarorum: quẽ cũ dictus Orthasius de ecclesia extrahere vellet, præcepit Gelasius vt præstaret sacramentũ de impunitate: quod cũ facere vellet, noluit Felix recipere sacramentũ, dicẽs se iustam causam habere: vnde ei nolebat reddere rõnẽ. quare Papa præcipit illũ sub hac cõditione egredi, vt si rationabiliter aliqd allegaret, nihil durũ pateretur. Egressus autẽ se tueri nõ potuit: & sic missus est in carcerẽ vxor autẽ sua & filię suæ Romã venerũt, & supplicauerũt Papę pro Felice. & respõdet Papa: quia Felix renũtiauit sacramẽto impunitatis, qđ pro se fuerat introductũ: & vera fuerunt quæ sibi obiiciebãtur, imputet sibi q̃ tenetur incarceratus. qđ totũ significat Papa Ioãni epõ Vienen. Et no. q̃ in hac parte ca. non dicit Papa qđ fieri debeat de Felice, sed in sequẽti. Vel forte p hoc quod dicit, imputet sibi, innuit q̃ non vult eum tueri.

c ¶*Barbarorum.*] prium est nomen: sicut Carbonensium.

d ¶*Sibimet.*] quod nõ petiit cautionem de impunitate.

e ¶*Imputaret.*] "nota arg. q̃ imputet sibi q̃ de iure suo cõfisus noluit vti beneficio canonis. vnde si qs de iure suo cõfisus inconsulto litẽ contestetur nõ petitis induciis, bene diudicat sibi. licet quidã hoc negẽt: qa lex dicit quòd lite cõtestata cõtra hoc indultũ habita pro nihilo habẽda est, vt 3. q. 3. offeratur. Item habes hic, quòd aliquis põt renuntiare priuilegio quod ad honorem cælestem inductum est, contra illud ext. de fo. comp. si diligenti. simile huic dicit lex imputet sibi qui pro nouo beneficio vetus elegit gravamen. C. de iur. delib. l. vltim. §. penult.

Vdas.] CASVS. Iudæus quidam nomine Iudas, conquestus est Papæ Ioanni de quodam suo seruo qui fugerat ad ecclesiam Venafranam: quẽ ante paucos annos se cõparasse dicebat. Seruus replicabat q̃ à pueritia fuerat Christianus: & nuper à præfato domino signaculũ circuncisionis recipit. quare Papa cõmittit causam Syracusano & Constãtino & Laurẽtio episcopis vt veritatem diligẽter inuestigent: quatenus ne religio Christiana temerata videatur impune: nec seruus forte mentitus iura domini declinare contendat.

f ¶*Ante paucos annos.*] ꝫ. di. 54. c. mancipia. & c. nulli. & c. fraternitatem. contra. sed aliud est dicere se velle fieri Christianum, secũdum quod illud c. loquitur. aliud est dicere se esse Christianũ, & mẽtiri, vt sic possit recedere à domino suo, secundum qđ loquitur hic.

Diffiniuit.] CASVS. Statutum fuit in cõcilio Toletano, vt nullꝰ audeat facere violẽtiam in reb. vel psonis fugiẽtium ad ecclesiam intra 30. passus ecclesię, nec ẽt extra 30. passus, cũ ad requisitæ naturæ vsus necessarios ire cõpellãtur: ita q̃ ad receptacula extraneorũ domorũ, i. positarũ extra supradictũ spatiũ non progrediatur. si qs vero cõtra fecerit, excõicatus regia sua feriatur. si vero dato sacramẽto de impunitate psonarũ sacerdos fugiẽtes nõ reddiderit, & postea tales fugerint, aut sacerdos eos quęrere dẽt: aut secũdũ electionẽ principis dãnũ emẽdet. *absque*, excluiue põitur. *Aliter*, i. vt secundũ electionẽ principis, i. secundum quòd voluerit damnum arbitrari.

g ¶*Defendatur.*] Sed quis ꝓuidebit istis interim in expẽsis? Respõdeo, ecclesia, vt C. de his qui ad ec. confu. l. præsenti. in fi. sicut custos carceris ꝓuidebit captiuis. C. de episc. aud. vt iudices.

h ¶*Principis.*] i. iudicis ecclesiastici: vel principalis personę, s. actoris. & sic nõ obst. 96. distin. denique.

Id constituimus.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dr q̃ si debitor cõfugerit ad ecclesiã, secũdũ leges & canones nõ dẽt petenti restitui nisi dato sacramento de indẽnitate personæ, ita quòd postea debitor ille satisfaciat ei cui est debitor. si vero post datũ sacramentũ debitorem in psona, offenderit, dẽt anathematizari. Si aũt creditor petat & exigat à debitore vltra q̃ debeat, & ꝓpter hoc debitor ab ecclesia cõfugerit, sibi imputet creditor, q̃ plus exigebat. In 2. parte dicitur q̃ si seruus propter culpã aliquã ad ecclesiam cõfugerit, dato sacramento de impunitate debet domino reddi: quem si dominus postea offenderit, debet excommunicari. si vero seruus recepto sacramento de impunitate personæ ad dominũ redire noluerit, inuitus à domino occupetur. *Ita vt ei cui reus*, i. conuentus vel liberator. *Criminosus*, i. obnoxius propter furtum vel rapinam vel mutuum quod reddere nolebat, vel quod negabat. *Cui reus*, i. debitor. *Componi*, i. damnum resarciri vel debitum reddi. *Intentione*, i. amplificatione vel augmento pœnæ vel pecuniæ facientẽ: qui non opponeret nisi plus daret.

a ¶*Vel*

---

vir spectabilis Petrus quęritur seruum suum in ecclesia sancti Clementis diutius commorari †, cui cum deputasset sacramenta præstari, illum egredi nulla ratione voluisse. Et ideo directus supradictus † homo de præsenti [a] cum eo, quem elegeris esse mittendum, cũ de impunitate eius sacramenta [b] præbuerit, eum statim facias ad dominum suum modis omnibus remeare: aut si in hac pertinacia † forte perstiterit, post sacramentum sibi præstitum reddatur inuitus.

Idem Ioanni episcopo Vienensi †.

¶ Securitate recepta ratiocinia reddenda fugitiui ab ecclesia redire cogantur. C. XXXIII.

1 VXor Felicis, & filiæ Romã, quia sic oportuit, peruenerunt. Si quidem hunc ipsum primum se ad Barbarorum [c] basilicam conferentẽ, seque bonas causas habere iactantem egredi sub hac conditione præcepimus, vt si actus suos fideliter, & rationabiliter allegaret, nihil circa eum prorsus asperum fieri, durumque patere mur. Alioqui si contra fidem, & vtilitatẽ Dominicam venisse probaretur, ipse sibimet [d] imputaret [e], atque † domini ordinationi congruæ subiaceret. Qui superueniente filio nostro viro spectabili Orthasio, sic est ad singula quæque conuictus, vt os aperire non posset, & vera esse, quæ huic obiicerentur, voce propria fateretur: ideoque tenetur custodiæ mancipatus.

Idem Syracusano, & Constantino, & Laurentio episcopis.

¶ Eripiatur in libertatem seruus, cui Christiano Iudæus signaculum circumcisionis impressit: alioquin ab ecclesia domino suo reddatur inuitus. C. XXXIIII.

2 IVdas, qui Iudaicæ professionis existit, mancipium sui iuris, quod ante paucos annos [f] se asserit comparasse, nunc ad ecclesiam Venafranam confugisse suggessit (sicut petitorij tenor annexus ostendit) eo q̃ dicat sibi ab infantia Christiano nuper à præfato domino signaculum circumcisionis infixũ. Quapropter vestra diligenter inter vtrumque solicita cura rerũ fideliter examinet veritatem: quatenus nec religio temerata videatur, nec seruus hac obiectione mentitus competẽtis iura domini † declinare cõtendat.

Item ex concilio Toletano 12. c. 10.

¶ De atrio ecclesiæ (quòd triginta passibus clauditur) nisi prius data securitate fugiens non abstrahatur. C. XXXV.

3 DIffiniuit sanctũ concilium, vt nullus audeat cõfugientes ad ecclesiam, vel residentes inde abstrahere, aut quodcumque nocibilitatis, vel damni, seu spolij residentibus in loco sancto inferre: sed esse potius his ipsis, qui ecclesias petunt, per omnia licitũ in triginta passus ab ecclesiæ ianuis progredi: in quibus triginta passibus vniuscuiusque ecclesiæ in toto circuitu reuerentia defendatur [g]: sic tamen, vt hi, qui ad eam confugiunt, in extraneis, vel lõge separatis ab ecclesia domibus nullo modo abscedat †: sed in hoc triginta passuum numero absq; domorum extraneorũ receptaculo progrediendi † aditũ obtinebunt: qualiter ad † requisitæ naturæ vsum debitis exeant locis, & nullo teneantur euentu necessitudinis, qui Dominicis se defendẽdos cõmiserint claustris. Si quis autẽ hoc decretum tẽtauerit violare, & ecclesiasticæ excõmunicationi subiaceat, & seueritatis regię feriatur sententia. Ipsos autem, qui ad ecclesiam confugium fecerũt, si iuxta priscorum canonũ instituta hi, qui eos repetunt, sacramenta rediderint, & sacerdos ecclesiæ ipsius ab ecclesiæ non abstraxerit foribus, aut fuga talium, si euenerit, sacerdoti quærenda est: aut dãnorum sententia secundum electionem principis [h] huiusmodi sacerdotibus irroganda.

Item ex concilio Aurelianensi 1. c. 3. & 5.

¶ Ante securitatem acceptam de atrio ecclesiæ fugitiuus non cogatur exire. C. XXXVI.

4 ID constituimus obseruandũ, quod ecclesiastici canones decreuerunt, & lex Romana constituit, vt ab ecclesiæ atriis, vel

---

" ꝓcurator ĩ animã dñi iurare dẽt, syndicus, siue œconomꝰ ĩ ꝓpriã.

† *al. commoratum*

† *al. supradicti*

† *al. peruicacia*

† *al. Viuanensi*

1 Iuo p. 16. c. 77.

¶ *al. atque ordinationi*

" Bñficiũ iuris spernẽs sibi debet imputare.

2 Iuo p. 13. c. 113.

x idẽ Ale. de Im. ĩ l. 1. ff. đ eden cir. pr. vers. secũdo not.

b Vt q̃ bene secũdum id qđ not. 2. q. 1. ĩ summa.

† *al. obcelentur*] orig.

† *al. progredientes*

† *al.* qualiter requisitæ naturæ vsum debitis expleant locis

c Papæ, vt no. de cons. dist. 1. corpora. Arc.

† *al. dominij*

3 Iuo p. 3. c. 121 Pan. l. 2. c. 78.

4 Raba. pœn. c. 22. Bur. l. 3. c. 170. Iuo p. 3. c. 107.

Source : BIU Cujas

a ¶*Vel domo.*]quæ domus erat intra quadraginta passus, vt 41.di. episcopus vilem. & de consec.dis.3. episcopus. Idē tamen privilegium habet si est extra istos passus.Io.

b ¶*Consignare.*]idest, tradere.

c ¶*Vt ei.*]i.cum eo.

d ¶*Criminosus.*]idest, obnoxius.

e ¶*Conuiuio.*] id est, consortio.

f ¶*Intentione.*] i.plus debito requirit.

g ¶*Occupari.*]auctoritate propria, vt videtur ext.de imm.ec. in ter.licet sit arg.cōtra. ꝫ.ea.c.prox.in fi.&C. de his qui ad ecc.confu.l.3.Ioan.

1 C.5. Burch.l.3.c. 192.Iuo p.3. c.109.Pann. l.2.c.73.

OCCASIONE. Hæc est 5.pars q.in qua probatur ꝙ seruus occasione religionis non debet dominum carnalem fugere. & hoc facit per duo c. Ioan. de Fant.

Casvs. Dictum est ꝫ. in §.versū.ꝙ serui occasione religionis dominos fraudabant iure suo:nūc vero oportet hoc non esse faciendum.

Si quis seruum.] Casvs. Dicitur in hoc c.si quis occasione religionis docet seruum dominum suum contemnere,& ab eius seruitio recedere,anathema sit. Idem dicitur in sequēti c.cuius casus patet.

tal.sui domini

Nvllus. Casvs. Facta interpositione de sacrilegio,redit magister ad principale propositum,s. ad tractatum propositæ quæstionis,s.ꝙ res ecclesiæ non sunt alienandæ.Est ergo casus talis,Statutum fuit in Carth.conc.vt nullus res ecclesię subtrahat: si autē necessitas immineat debiti, & ecclesia non habeat reditus vnde soluat:tūc fieri potest alienatio possessionis : sed fiat hoc cū consensu primatis, & cum statuto numero episcoporū. si vero tanta sit necessitas, vt super hoc primas,i.patriarcha consuli non valeat, fiat alienatio coram duobus vel tribus vicinis episcopis,& postea in cōcilio patriarchæ significetur. si quis vero contra fecerit,deponatur. Hoc hodie locum nō habet:quia episcopus tantum de consensu canonicorū potest alienare, vt 12. q.2.fine exceptione.

2 Iuo p.16, ca.102.& p. 13.c.48.

3 in c.græca rum synod. Mart.Brac.

4 Burc.l.8.c. 25. Iuo p.7. c.43.

h ¶*Reditus.*]i.mobilia bona, quæ sufficiunt ad soluēdum debitū.

i ¶*Vt cum statuto.*] illud hodie non requiritur:qa hodie sufficit domo [a] episcopi reos[A] abstrahere omnino non liceat:sed nec alteri consignare [b], nisi ad Euangelia datis sacramentis de morte, & debilitate,& omni pœnarum genere sint securi : ita vt ei [c] cui reus fuerit criminosus [d], de satisfactione conueniat. Quòd si quis sacramenta sua conuictus fuerit violasse,reus periurij non solum à communione ecclesiæ, vel omnium clericorum, verumetiam & à catholicorum conuiuio [e] separetur. Quòd si is,cui reus est, noluerit [B] sibi intentione [f] faciente componi,& ipse reus de ecclesia actus timore discesserit,ab ecclesię clericis nō quæratur.¶ Seruus etiam, qui ad ecclesiam confugerit pro qualibet culpa, si à domino pro admissa culpa sacramentum susceperit,statim ad seruitium domini sui redire cogatur:&postquam dato sacramento domino suo fuerit consignatus, si aliquid pœnæ pro eadem culpa,qua excusatur[c], probatus fuerit pertulisse , pro contemptu ecclesiæ , & præuaricatione fidei , à communione, & conuiuio catholicorum extraneus habeatur.Si vero seruus pro culpa sua ab ecclesia defensatus sacramenta domini† clericis exigentibus de impunitate perceperit , exire nolentem à domino liceat occupari g.

A ¶Reos.]*Sic est emendatū ex originali,Rabano,Burchardo,& Iuone,cum in Gratiani codicibus etiam manuscriptis legeretur*,eos.

B ¶Noluerit sibi.]*Antea legebatur*,voluerit. *Mutatum est ex concilij exemplaribus etiam manuscriptis,& nonnullis ipsius Gratiani,& ceteris collectoribus : quamuis in recentiore Colonienſi editione absit dictio*,sibi.

c ¶Excusatur.] *Sic in omnibus Gratiani, & conciliorum codicibus impressis,& manuscriptis. Apud ceteros collectores est*, accusatur.

5 Occasione namque religionis seruus dominum suum contemnere, & eius ministerium destituere non debet.

Vnde in Gangrensi concilio,c 3 legitur.

¶Religionis occasione dominum suum non audeat seruus contemnere. C. XXXVII.

vij [2] SI quis seruum alienum occasione religionis docet dominum suum contemnere , & eius ministerium destituere , ac non potius docuerit eum suo domino bona fide, & cum omni honorificentia deseruire , anathemasit.

Item ex concilio Martini Papæ,c.47.[3]

¶ Corripiatur durissime,qui causa religionis docet seruum dominum suum contemnere. C. XXXVIII.

viij [4] SI quis seruum alienum causa religionis doceat contemnere dominum suum , & recedere à seruitio eius,durissime in omnibus arguatur.

Item ex concilio Carthaginensi,c.26.[5]

¶Primati insinuetur necessitas,quæ res ecclesiæ distrahere compellit. C. XXXIX.

6 NVllus res ecclesiæ distrahat. Quòd si reditus [A] h non habet,& aliqua nimia necessitas cogit, hanc insinuandam esse primati ipsius prouinciæ censemus , vt cum statuto [i] numero episcoporum , vtrum faciendum sit , arbitretur. Quòd si tanta vrget necessitas ecclesiæ, vt non possit [k] ante†primatem consulere,saltem vicinos[B] testes conuocet episcopos , curans ad concilium referre omnem ecclesiæ necessitatem. Quod si non fecerit , reus Deo , & sancto concilio venditor honore amisso [c] teneatur.

¶*Hoc est caput 26.Carthaginensis vnici inserti in codice canonum , itemque græci : quod sumptum est ex c.4.concilij quinti Carthaginensis.In neutro tamen sunt hæc omnino verba*,nullus res ecclesię distrahat.*sed*,Placuit, vt rem ecclesiæ nemo vendat , *quemadmodum & apud Iuonem.*

A ¶Quòd si reditus.] *Græce est*, ἐπεὶ πρᾶγμα ἐκεῖ πρόσοδος μὴ ἔχει. *id est*, Quæ quidem res si reditus non habeat.

B ¶Vicinos testes.]*Sic in codice canonum,& fere in græco canone, & in margine recentiorum Colonienſium editionum.In cōtextu autem ipsarum,& vetustioribus editionibus, ac duobus Vaticanis codicibus , & apud Iuonem legitur*,saltem post factum curiositatem habeat , & vicinis episcopis hoc ante iudicare,& ad concilium,&c.In *Sorienſi autem regio*,curet hoc statim agere,vel vicinis,&c.

c ¶Honore amisso.]*Verba hæc sunt in concilio inserto in codice canonū,in codice Sorienſi regio,& canone græco. Absunt autem ab omnibus editionibus concilij quinti Carthaginenſis,& duobus Vaticanis exemplaribus, & Iuone.*

Item ex concilio Agathensi,c.56.

¶ Sine licentia episcopi quidquid abbas vendiderit,in irritum deducatur. C. XL.

7 IN venditionibus, quas abbates facere præsumūt, hæc forma seruetur , vt quidquid sine episcopi [l] licentia[A] venditum fuerit, ad potestatem episcopi reuocetur. ¶ [6] Mancipia vero monachis donata ab abbate non liceat manumitti[m].Iniustum enim putamus , vt monachis quotidianum rurale opus facientibus, serui eorum libertatis otio potiantur.

A ¶Licentia.] *Sic est adscriptum in margine in recētioribus Colonienſibus editionibus:sed in antiquioribus,& codicibus manuscriptis, & apud Iuonem est*,notitia.

6 Etiam si episcopo consentiente[n] monasterij possessio ab abbate data fuerit,nullius momenti erit donatio:nisi forte in ecclesiæ fabricam erigendam donatio processerit. Quo casu tantum ei donare licet , quantum ecclesiæ parietes concludunt.

Vnde Gregorius scribit lib.7.indict.1.epist.33.Ioanni episcopo Scyllacæno.

consensus episcopi & capituli.12. qu.2. sine exceptione. & ext.de iis q̄ fi.à prel.quanto. & c.cū Apostolica[a].

5 Et in Carthag.5.c.4.

k ¶*Non possit.*] Ar.est hic, ꝙ si propter periculum moræ non possunt absentes vocari ad electionem , ꝙ eis absentibus & non vocatis potest fieri electio[b],vt 96.di.c.1.ver. Eulalius.& 26.q.6.Aurelius.Ioan.

a De hoc ēt nota.12.q.1. c.1.vers.ꝙ si necessitas.

6 Ansel.l.5. c. 45. Iuo p.3.c.153.

b Ad idem ext.de elec. ꝙ sicut.& c. cū inter vniuersas. De hac materia no.7.q.1. factus. Arc. †*al.ante consulere*

IN *venditionibus.*] Casvs.Hoc c.ditur in duas partes. In prima dicitur, ꝙ si abbas aliquid alienauerit sine licentia episcopi,per episcopum debet reuocari.In secunda parte dicitur, ꝙ abbas mancipia monasterio donata manumittere non debet, vt ipsi otio potiantur libertatis , & monachi rurali opere fatigentur. Secūda pars est ibi,*Mancipia.*

l ¶*Episcopi.*] Quidam dicunt id quod hic dicitur,& 12.q.2.abbatibus. hodie non tenere , per id quod est ꝫ. prox. q.2. nullam, vbi dicitur, quòd tota dispositio monasterij ad abbatem pertinet.sed eis obuiat qđ est ext. de re.eccl.non al.c.1. "Hoc scias, quòd nullum prædium potest alienari inconsulto episcopo loci in cuius diœcesi situm est prædium, vt C. de præd. mino.l.si prædium.& ext.de fo.cōp.c.sane. m ¶*Manumitti.*]Quia qui manumittit mancipium ecclesiæ, duo dabit ecclesiæ pro illo,vt 12.q.2.episcopus qui.sed cum abbas nihil habeat,ergo nihil potest dare,vt 54.dis. abbati.Io.

" ꝑdia molum nasterij inalienari inconsulto cōsulto epo nō possunt alienari.

ETIAM.Hæc est 6. pars q.in qua dicitur, quòd non pōt abbas etiam epo dare loca aliqua in damnū monasterij.Io.de Fant.

7 Iuo p.3. c.163.

Casvs.Nunc ostendit Grat. quòd etiam consentiente episcopo abbas sine consensu monachorum vel etiam cum consensu, si ecclesia lædatur,dederit possessionem, quòd nō valet donatio nisi in fabricā ecclesiæ erigēdam:quo casu valet donatio quantum ecclesiæ parietes concludunt. quod probat seq.c.

8 ꝫ.dist.54. abbati.

n ¶*Episcopo consentiente.*] Non dicit bene: quia bene potest auctoritate episcopi[c] abbas alij dare ecclesiā: sed ideo reprobatur donatio facta ab abbate cū consensu episcopi in sequenti cap. quia episcopo dedit abbas:& ipse episcopus

c Dic ꝙ non sufficit consensus epi, nisi cōuētus abbati consentiat. ext. đ re.ec.ñ al. c.1.in fin. & ext.de his q̄ fi.à pl.c.2.& c. ea noscitur.& ext.đ re.ec.ñ al.c. ad nostram. ſcđm Host.q ita not.ī pđ. c.1. đ re.ec. non al. Arc.

Source : BIU Cujas

pus non potuit confirmare donationem sibi factam:quia nemo potest præstare auctoritatem rei propriæ,vt extra de inst.cum ad nostram.& ff.de auct.tut.l.1.

Vesti sunt.] Casvs.Monachi cuiusdam monasterij sunt conquesti, quòd abbas eorum donauerat terram sexcentorum pedum in castro Tranquillitano sub prætextu ecclesię fabricandę.quare Papa præcepit episcopo vt omnes possessiones extra muros ecclesię ad vsum monasterij reuocētur: quia secundum leges & canones res monasterij non possunt ab ecclesiæ dominio separari.

a ¶*Vendicare.*] tamen hæc ecclesia erit sub alio monasterio de cuius rebus constructa est, vt 12.q.2.Apostolicos.

b ¶ *Reuertatur.*] Arg. quòd donatio pro parte est valida,&pro parte non,vt 12.q.2.si quos. Sed nonne ista ecclesia habebit viam qua ibitur ad ipsam? nam qui habet haustum, iter debet habere, vt ff.de ser.rust. prædi. item sic. §.qui habet haustum. Respond. sic habebit:sed monachi non cogentur, gratis eam dare, cogentur tamen viam vendere iusto pretio, vt ff.de relig.si quis sepulchrum.

SED NOTANDVM EST. Hæc est septima pars quæstio.in qua soluit quæstionē principalem: scilicet, vtrum abbas debeat conuerso apostatę restituere sua,& dicitur quòd non debent ei reddi, sed sinere quòd recipiat.& hoc probat per æquitatem canonicam.Io. de Fant.

1 ĵ.18.q.2.q̃ sit. §. hanc ergo.

Casvs. Hic determinat Grat.an abbas debeat reddere sua monacho retro abeunti, &dicit quòd conuertere res monasterij in suos vel propinquorum vsus,est pernicio sum:sed ex dispensatione charitatis consulitur infirmitati humanæ, si quòdam sua reddantur monachi retro abeunti, quod magis fit iure poli, quam iure fori. Et q̃ hoc fieri possit, probat exemplo Ioannis Euangelistæ, qui duobus iuuenibus cuncta reddidit quos pœnituerat sua pro Christo pauperibus erogasse. Postea obiicit contra hanc solutionem: & dicit q̃ Ioannes Euangelista non reddidit erogata iam pauperibus, sed alia. sic & abbas quæ sunt inter facultates ecclesiasticas deputata, non reddet recedenti,sed alia.Postea supponit exemplum Aurelij:quod magis videtur efficax quàm s̃.dictum est.

¶ Nullo titulo res monasterij valent ab eius iure segregari.
C. XLI.

QVesti nobis sunt prædicti monasterij monachi abbatem suum terram intra Scyllacænum [A] castrum,quæ in DC.pedes extenditur, sub prætextu fabricandę ecclesię fraternitati tuę, donationis titulo concessisse. Et ideo volumus, quantum parietes possunt edificatę ecclesię circumdare, iuri ecclesiæ vendicari [a]. Quidquid vero extra parietes eiusdem ecclesiæ esse poterit, ad iura monasterij sine difficultate aliqua reuertatur [b] : quia nec mundanarum legum, nec sacrorum canonum statuta permittunt res monasterij de iure eius quolibet titulo segregari.Ea propter donationem eiusdem terræ, quæ contra rationem facta est,sine aliqua dilatione restitue.

A ¶Intra Scyllacænum.] *Sic est emendatum ex multis codicibus epistolarum:à qua lectione nonnulla Grattani exemplaria parum discrepabant.In vulgatis erat,* in Tranquillitanum castrum.

PALEA. C. XLII.

1 HAnc ergo scriptorum nostrorum paginam omni in futuro tempore à te, ab omnibus episcopis firmam statuimus, illibatamque seruari: vt & suæ ecclesiæ iuuante Domino, tantummodo sint iure contenti: & monasteria ecclesiasticis conditionibus,seu angariis, siue quibuslibet obsequiis sæcularibus nullo modo subiaceant, nullis canonicis iuribus deseruiant:sed remotis vexationibus diuinum opus cum summa deuotione perficiant.

¶*Hæc palea abest à vetustis exemplaribus, vno excepto,& huc temere translata est,cum habeatur infra decimaoctaua, quæst. secunda. cap. quàm sit. §. hanc ergo. vbi nonnulla notabuntur.*

Sed notandum est, quòd aliud est in suos, vel propinquorum vsus res ecclesiæ conuertere (quam pernicio sam cupiditatem sacri canones vbique prohibent, & damnabilem ostendunt:) aliud est, quod ex dispensatione charitatis,humanæ infirmitati consulitur:vt quondam illi sua reddantur, qui in sacro proposito manere contemnit. Quod non tam iu-

tiauerat propriis? Vtique ergo quidquid habuit, acquisitum fuit pauperibus,vel illi ecclesię ad quam se transtulit.Sed dic quòd adhuc non peruenerat res ad ecclesiam illam. Vel dic quod de virgis fecit illud argentum quod dedit.

d ¶ *Si abbas.*] sophistice & male respondet:quia quàm cito abbas habet aliquid, tam cito fit ecclesiæ [a].

re fori, quàm iure poli nonnullos sanctorum fecisse legimus. [2] *Beatus enim Ioannes Euangelista duobus* [c] *iuuenibus, quos pœnituerat omnia sua pro Christo reliquisse, & pauperibus erogasse, aurum, & gemmas reddidit,vt cuncta,quæ vendiderant,sibi redimerent. Sed obiicitur,beatus Ioannes non oblata reddidit, quæ pauperibus iam erogata fuerant, sed alia recompensauit, quæ in pauperum, vel ecclesiarum facultatibus numquam computata fuerant. Similiter si abbas* [d]*, vel episcopus aliqua habuerit,quæ in ecclesiasticis facultatibus nondum sunt adnumerata, exemplo beati Ioannis det illa recedenti,oblata vero ecclesiæ retineat.*

¶*Sequitur* † *ergo aliud exemplum,quo eadem,quæ oblata sunt, laudabiliter reddenda monstrentur.*

Ait enim Augustinus in sermone 2. de vita clericorum[3].

¶Non debet ecclesia suscipere,quæ filio exheredato,sibi offeruntur.
C. XLIII.

[4] QVicumque vult exheredato filio heredem facere ecclesiam: quærat alterum, qui suscipiat, non Augustinum: immo, Deo propitio, nullum inueniet †.Quàm laudabile factum sancti & venerandi episcopi Aurelij Carthaginensis? quomodo impleuit os omnium, qui sciunt, laudibus Dei? Quidã enim cum filios non haberet, neque speraret,res suas omnes(retento sibi vsufructu) donauit ecclesiæ. Nati sunt ei filij postea:& reddidit episcopus nec etiam opinanti illi, quæ donauerat. In potestate habebat episcopus non reddere [e], sed iure fori [f],non iure poli† [g].

Ecce,quòd aliquando oblata iure & laudabiliter redduntur. Verumtamen non hoc exemplo,recedenti sua reddenda monstrantur. Aliud est enim in professione suæ vitæ persistere : aliud à proposito sui ordinis discedere. Si sanctus Aurelius degenti in laicali habitu oblata reddidit, quia post oblationem filios accepit : non ideo in apostasiam euntibus sua reddenda sunt,quibus vtilius [h] *necessaria subtraherentur,vt coacti redirent ad ordinem, à quo recesserant. Sed sicut inimicis, & persecutoribus iubemur necessaria subministrare, sicut ab Apostolo monemur tempus redimere, vt expeditius orationi vacemus:sic ne ecclesia scandalum patiatur, ne discedens in deteriora præcipitetur, ne in perniciem monachorum,aut incendium monasterij occasione suorum exardescat: laudabilius sibi sua non dico reddantur, sed auferri sinantur,quàm ab illo ista inferantur.*

[a] Abdias l.5. historiæ Apostolicæ. a Et iõ q̃rit h c Hu.qualiter abbas possit hr̃e talia, cũ oĩa q̃ ad eũptinẽt monasterij sunt.simi.inuenitur 54. di.ex antiqs secũdũ Hu.

[2] Abdias l.5. historiæ Apostolicæ.

[3] Et ser.52. al.53.ad fres ĩ eremo.& ĩ conc.Aqsg. c.112.

[4] Iuo p.3. c.177.

b Legitimã. hãc limi. ad d.l.si vnquã sequ̇tur Bal.ĩ l.1.co.vlt.& ibi Pau.col. 2.Arc.& alij hic.Bar.in l. Titia. §.imperator. de leg. Iaso. in auth. si qua mulier. co.1 C.de sa.san. ecc.sed hæc lim.est falsa qa imo ĩ totum reuocatur,vt idem Bal.cõsulu t cõs.215. punctus.li.3.Ph. Dec.l.licet. not.3.ĩ fi.C. de pac. Frã. Rip.d.l.si vnquã.q.49.& idẽ And.Tiraq.char.93

† *al.tali* i.Cor.7.

† *al.Sequatur*

† *al.inueniat*

c ¶ *Duobus.*] Tito & Eugenio. Sed nonne beatus Ioannes renun-

d ¶ *Si abbas.*] sophistice & male respondet:quia quàm cito abbas habet aliquid, tam cito fit ecclesiæ [a].

e ¶ *Non reddere.*] Simile 14.q.6.comperimus. "Sed nonne filius natus iure communi potest reuocare legitimam portionem suam si pater omnia bona sua donauit, vt C. de inoffi. donat.si totas. nam si aliquis liberto suo dedit bona sua cum crederet se non habiturum filios, numquid filius postea natus nõ solum partem, sed etiam totũ reuocabit, vt C.de reuoc.don. si numquam. Respond. verum est : & quod hic dicitur intelligendum est, quòd ecclesia nõ cogitur totum reddere, sed tantum legitimam [b] portionem, vel canon corrigit legem.

" Filius pro parte pt̃ donationēpris reuocare.

f ¶*Iure fori.*]quasi dicat ad hoc non cogebatur iure actionis, sed quadam naturali æquitate tenebatur. ad hoc 2.q.3.hinc colligitur.

g ¶ *Non iure poli.*] id est, quadam naturali æquitate.

ECCE. Casvs. Concludit Gratia. ex supradictis cap.quòd monacho recedenti, sua reddēda sunt : sed postea dicit hãc non esse veram solutionem:sed aliam veram subdit, dicens, quòd licet Aurelius illi rustico qui propriis non renunciauit, nec habitum mutauit, sua laudabiliter reddidisset:nõ tamen propter hoc exemplum monacho eunti in apostasiam sunt reddenda.sed potius est compellendus vt in religione perseueret. Verumtamen sicut tenemur inimicis & persecutoribus necessaria ministrare,sic propter scãdalum vitandum, & mortem monachorum, & incendium monasterij recedenti de monasterio sua laudabiliter finantur auferri,etsi non reddantur.

h ¶*Vtilius.*]vt supra quæst.5.non omnis.

Source : BIU Cujas

Vidam abbas.] Casvs. §. in 16. causa dictum est, quòd ecclesiæ & res ecclesiarum sunt in potestate episcopi. & in prox. causa superiori q. 4. in illo c. in venditionibus. dictum est, quòd abbates non possunt sine licētia episcopi res ecclesiæ alienare: sed ne propter hoc viderentur monasteria subiecta ex toto episcopis sicut aliæ ecclesiæ læculares: ideo magister annectit hāc 18. causam, vt ostendat in quibus monasteria à iurisdictione episcoporum sunt exempta: quod vt competētius ostendat, proponit thema, duas inde eliciens quæstiones. Casus autem thematis per se patet: nec indiget ex positione.

CAVSA XVIII.

Vidam abbas consecratus in episcopum, prius monasteria multa contulit: postea in episcopatu plura acquisiuit: cui dum fratres successorem quærerent, episcopus loci semet electioni volebat inserere, vt per ipsum abbas in monasterio ordinaretur: fratres reniti̇̄tur.

1 *Quæritur primo, an monasterium possit petere, quæ ab episcopo quæsita sunt, an episcopalis ecclesia possit sibi vendicare, quæ monasterio fuerunt tradita*†.

2 *Secundo, an per episcopum abbas sit eligendus, & ordinandus, an tantummodo à propriis fratribus sit instituendus.*

† al. contradita

Prima quæstio.] Casvs. Hic intitulatur 1. q. qua quæritur, an monasteriū possit petere quæ episcopus post consecrationem suam acquisiuit: & an episcopalis ecclesia possit vēdicare sibi quę ipse episcopus prius donauerat monasterio? & in vtraque quæstione certum est q̄ non, vt j. probatur c. vno.

QVÆSTIO I.

Prima quæstio a *terminatur in cōcilio habito apud Altheum, in quo sic statutum legitur.*

¶ *Burcharaus lib. 1. c. 230. citat concilium apud Alth. præsente Cōrado rege, itemque Iuo par. 5. c. 343. sed exprimit* Altheim. *Idem vero part. 14. c. 116. plura de hoc concilio refert his verbis.* Regno Conradi piissimi, & christianissimi regis quinto congregata est sancta generalis synodus apud Altheum (al. Altheim) in Longo Rethia, præsente videlicet domino Ioannis Papæ Apocrisario, sanctæ Ostiensis ecclesiæ Petro venerabili epō.

¶ Qui de monacho episcopus ordinatur, q̄ ante consecrationem habuit, monasterio: quòd vero post consecrationem acquisiuit, propriæ ecclesiæ relinquat. C. I.

a ¶ *Prima quæstio.*] "Certum est vt quandiu est abbas vel monachus in monasterio, ipsi acquirit: sed quidquid acquirit factus episcopus, acquirit episcopali ecclesiæ, vt j. e. c. 1. & hoc forte obtinet cum est trāslatus perfecte ad ecclesiam episcopalem, vt j. 21. q. 2. si quis iam trāslatus. Sed q̄d si tantum est confirmatus, adhuc tamen non est translatus? Videtur velle littera illa ex eo quòd dicitur: absoluit, &c. acquirit ecclesiæ episcopali: sed illa littera, postquam, &c. videtur velle q̄ priori. potest dici cum H. quod non prius acquirat secundæ ecclesiæ quàm sit adeptus corporalem possessionem, vt s̄. 92. dist. si quis episcopus. & ext. de elec. cum in cunctis. sicut nec miles qui trāsit de vno numero ad alium, non prius dicitur esse de secundo numero antequam perueniat ad eum, vt ff. de mil. test. ex eo tempore. Ioan. de Fant.

"Abbas factus eps cui ecclesię acquirit.

1 Burch. l. 1. c. 231. Iuo p. 5. c. 343.

a Ad hāc materiā fac. q̄d leg. & not. ext. d̄ priui. q̄dā. & 16. q. 1. ne pro cuiuslibet.

Statutum.] Casvs. Quæsitum fuit in concilio apud Altheum q̄d debeat fieri de rebus quas episcopus cum adhuc esset monachus monasterio donauit: & quid de hereditate paterna, quam acquisiuit postquam factus est episcopus. Et resp. ea quæ donauerat monasterio relinquantur arbitrio abbatis disponenda: hereditatem vero paternam, quam acquisiuit post consecrationem episcopalem habeat episcopalis ecclesia.

b ¶ *Absoluit.*] ab obedientia, quam fecit abbati. Absoluitur enim ab obedientia sua cum sit factus de filio pater. Item à monachi regula in ieiuniis, vigiliis, & modo cantandi. silentio enim non potest ammodo vacare cum debeat habere turbam præconis, vt 43. di. sit rector. Itē potest sibi facere commatres, quod prius non licuit, exemplo Gregorij qui prius monachus factus est, postea cum esset diaconus Cardinalis, compater Mauricij Imperatoris factus est. De hac materia plene inuenies 16. q. 1. c. 1. 2. & 3. & q. 7. in nona.

c ¶ *Legitimus.*] immo etiam monachus existens legitimus heres est, etiam in eo casu in quo alius non posset esse heres, vt 19. q. vltim. si qua mulier. C. de epis. & cler. Deo nobis. Sed obiicitur, si hereditatem vendicat: ergo potest habere proprium, cum tamen remaneat monachus, quod esse non debet, vt extra de stat. mon. cum ad monasterium. in fi. sed dic sibi, id est, ecclesiæ suæ.

d ¶ *Restituat.*] Sed qualiter hoc stare potest? cum enim aliq̄s factus est monachus, omnia quæ habebat, dedit monasterio, vt 19. q. vlt. nunc autem. ergo & ius succedendi. qui enim dat omnia bona sua, dat & spem futuræ actionis, vt C. de dona. l. 3. ergo videtur q̄ prius succedit monasterium. "Sed dic quòd ius succedendi non competit nisi post mortem defuncti. vnde illud ius non dedit monasterio, sed tm̄ solā spem. sed illa spes euanescere debet ex quo illa persona desinit esse filius illius monasterij [b], vt inst. de ac. p arr. §. mortuo. Io.

"Monachus succedē di ñ dat monasterio.

Ecundam vero.] Hæc q. diuiditur in 12. partes. in quarum prima cōtinetur q̄d in c. seq. dicitur. Secunda ibi, *Econtra.* Tertia ibi, *Ecce in Toletano.* Quarta ibi, *Hinc etiam.* Quinta ibi, *Item sunt.* Sexta ibi, *Abbate.* Septima ibi, *Pro huiusmodi.* Octaua ibi, *Non solum.* Nona ibi, *Prohibentur.* Decima ibi, *Item sunt.* Vndecima ibi, *Visitandi.* Duodecima ibi, *Pro talibus.* Ioan. de Fant.

b Q̄d accidit p trāslationē ad ecclesiā sæcularē, vel aliā plōnē. 16. q. 1. ne p cuius libet. ext. de ele. constitutis. Arc.

Casvs. Hic intitula 2. quæst. in qua quęritur an abbas sit eligendus & inuestiendus per episcopum, an per monachos? Et certum est quòd per monachos est eligendus, vt j. e. abbatem. per episcopum vero instituendus, vt j. c. 1. excipiuntur monasteria priuilegiata vbi abbates p monachos eligūtur & instituuntur, vt j. e. abbas. vel potius p Apostolicū si immediate sunt ei subiecta, vel per alium abbatem cui immediate subiectum est monasterium instituitur abbas.

† al. intitulatur

monacho episcopum facit: velut legitimus [c] heres paternam sibi hereditatē postea iure vendicandi potestatē habeat: sed quidquid acqsierat, vel habere visus fuerat, monasterio relinquat, & abbatis sui, qui fuerat secūdum regulā S. Benedicti, arbitrio. Postquā enim episcopus ordinatur, ad altare, ad quod sanctificatur, & titulatur †, secundum sacros canones, quod acquirere poterit, restituat [d].

QVÆSTIO II.

1 ps *Ecundam vero* c *quæstionem terminat auctoritas Toletani concilij quarti, c. 50. dicens.*

¶ Abbates, & alia officia per episcopos debent instituī. C. I.

HOc tantum [f] sibi in monasterio vendicent sacerdotes, q̄d præcipiunt canones, id est monachos ad cōuersationē sanctam præmonere, abbates, aliaq; officia instituere [g], atq; extra regulam facta corrigere [h]. Quòd si aliquid in monachos canonibus interdictū præsumpserint, aut vsurpare quid piam de monasterij rebus tentauerint, non deerit ab illis sententia excommunicationis.

e ¶ *Secundam vero.*] Quæstio secūda non est dubia: quia tantum monachi eligēt, vt j. e. abbatem. Ioan.

Hoc tantum.] Casvs. Quidam episcopi vendicabant in monasterio plusquam canones concedebant: & ideo in concilio Tolet. statutum fuit, vt de cetero non vendicent in monasteriis episcopi, nisi quod canones sibi concedunt, s. monachos promouere, & bonum abbatem & alios prælatos inuestire, & male facta contra regulam corrigere. si vero vltra præsumpserint, excommunicentur.

CONTRA.

2 *Econtra Gregorius scribit Castorio Ariminensi.*

¶ Congregatio monasterij, non episcopus, aut aliquis extraneorum abbatem instituat. C. II.

j ABbas in monasterio non per episcopum, aut per aliquem extraneorū ordinetur [i]:

f ¶ *Hoc tantum.*] arg. " quòd non potest episcopus plus ab ecclesiis petere quàm quod ex canonibus sibi deberi probat, vt 9. q. 3. conquestus. & 10. q. 3. quia cognouimus.

"Epūs ñ plus pōt petere ab ecclesiis, q̄ q̄d ex canonib⁹ sibi dēri ꝓbat.

g ¶ *Instituere.*] id est, confirmare. Vel dic proprie quòd instituit, cum sint negligentes, vt 9. q. 3. cum scimus. Vel etiam potest alium instituere cum monachi minus idoneum volunt eligere, vt j. ead. quæst. si quis abbas.

h ¶ *Corrigere.*] " Ergo coercitio monachorum ad episcopum spectat, vt 50. distinct. accedens. infra eod. si quis abbas. & c. abbates. & cap. cognouimus. Dicunt quidam quòd in minimis excessibus ab abbate vel priore sunt puniendi: sed in maioribus ab episcopo, vt extra de senten. excommun. monachi. & 90. distinct. si quis monachus. & 12. quæst. 1. non dicatis. Sed melius dicatur, quòd si ordine iuris agitur contra monachum, quòd coram episcopo sit agendum, vt 11. q. 1. de persona. secus si non in forma iuris. extra de app. reprehensibilis. Ioan.

"Monachorū coercitio ad quē spectat.

ECONTRA. Hæc est secunda pars quæst. in qua probatur per 7. cap. quòd de iure communi ad monachos tantum spectat electio abbatis. & si populum non habent, non subsunt episcopo lege diœcesana, sed tantum lege iurisdictionis. Ioan. de Fant.

Casvs. Supra in cap. hoc tantum. dictum est quòd episcopi aliquid iuris sibi possint vendicare. Nunc Gratianus vult ostendere contrarium, & ad hoc inducit sequentia cap.

Abbas.] Casvs. Dicitur in hoc cap. quòd abbas in monasterio ordinari debet per monachos, & non per episcopum: nec ibi Missa per episcopum celebretur, ne per hoc ostendatur alicui esse subiectum. Idem vere dicitur in duobus sequentibus cap. cuius casus patent, & per te formabis. Aliquid tamen plus additur, in 3. cap. Et not. quòd hoc quod ibi dicitur, intelligitur de monasteriis exemptis.

i ¶ *Ordinetur.*] id est, eligatur.

a ¶ *Missa*

Source : BIU Cujas

a ¶*Missa.*]publica,conuocato populo,nisi sit de voluntate fratrum, vt j.ead.luminoso.

b ¶*Subiiciatur.*] Quoad legem diœcesanam[a], vt 16.q.1.cũ pro vtilitate.nisi in casu,vt 12.q.2.Apostolicos.eo ipso ergo ꝙ eps in aliquo loco celebrat, præsumitur locus ei subiectus. arg.7.q.1.pontifices.

aLocus quo ad legem iurisdonis. 16. q.1.interdicimus. j.e.si quis abbas. & ca.seq.de hoc not.10. q.1.in sum.

Hoc tñ scias,ꝙ eps ꝑt subiicere vnam ecclesiam alij,vt ext.de ex ces.prel.sicut. &ét aliqua ecclesia ꝑt se subiicere alij.hoc tñ non præiudicat epo.extra de do.inter dilectos.

neque ab episcopo Missa[a] ibi celebretur, vt nulli ecclesiæ subiiciatur[b].

¶Huius capitis eadem est sententia ac sequentis: in quo sunt ipsa B.Gregorij verba.Itaque hæc videtur summa quædam sequentis: & propterea in aliquot vetustis exemplaribus non sunt distincta.

Idem eidem Castorio episcopo, lib.4.epi. 43.seu c.87.

¶ De eodem. C. III.

c ABbatem.] ¶*Publicas.*]quibus populus ñ interest nisi inuitetur ab abbate,vt j.e.q.dudũ.Io.

1 Ansl.7.c. 174. Pol.l.3. tit.15. & li.4 tit.33.Pann. l.3.16.8.

d ABbatem.]¶*Dominus.*]Ar.est hic ꝙelectio maxime prælati spectat ét ad patronum, vt 16.q.5. si qs eporum. & q.7. decernimus. & 63.di. principali. & j.e.q.2. Eleutherius. sed non est ita, vt extra de iu. pa.nobis.& j.c.prox.

†*al.eidem*] orig.

†*al.volumus te ordinare*] orig.

†*al.illic*]ori.

" Sed solẽnis electio præsentãda est principi vel patrono, vt ext.de ele.cũ terra.& ꝙ melius eo.ti.Iacrosancta. & ca.quod sicut. & 63.dist. Reatin. & c.lectis.

" Electio principi ꝑsentãda est.

QVàm sit.] Casvs.Hoc c.diuiditur in 4. partes.In j.dr, ꝙ nulli eporum vel laicorum de cetero præsumant aliqd auferre de reb. monasteriorũ,& suarum ecclesiarum, vel villarum, vel fraudes aliquas eis facere. In ij.parte dr, ꝙ ille abbas eligatur, quẽ monachi de sua congregatiõe elegerint,si in ea idoneus inueniatur. In iij.parte dr, ꝙ præter volũtatẽ abbatis monachi nõ debẽt de monasterio suo ad alia monasteria trãsire,vel ad sacros ordines,vel ad aliquod officium ecclesiasticum ordinari. In iiij.parte dr,ꝙ statutũ illud debet ab omnibus epis obseruari,s.vt monasteria nullis canonicis iuribus deseruiãt, quib. deseruiũt ecclesiæ sæculares: & epi suis ecclesiis sint contẽti. Secũda pars ibi, *Defuncto vero*. Tertia ibi,*Pariter aũt*. Quarta ibi, *Hanc ergo*.

2Iuo p.7. c.24.

3 in cõc.Later.subGre. j.reg.libr.7. indict.j.epi. 18.Mariniano epo.

4 Polyc.l.3. ti.15.Ans.l.5 c.58.Iuo p.7 c.11.

†*al.exquisitione*

e ¶*Vel cellulis.*]arg.ꝙ capellæ parochiales hñt idẽ priuilegium cum monasteriis.x.q. 3.inter cetera. sed nõ est ita,vt ext.de prẽb. de monachis.nisi monasteria essent exempta tã in capite, q̃ in mẽbris.16.q.2.i fũma.

5 Pann. l. 3. c.181. Poly. l.4.tit.33.

f ¶*Vel immissiones.*]id est,exactiones.

† *al. cuiuscumque* ꝑabest ab orig.

g ¶*Nisi de eade.*]s. dist. 61.nullus inuitis.& c. obitum.& c.victoris.

h ¶*Concors.*]& canonica,vt 62.di.c.1.& j. ead.si quis abbas.

i ¶*De aliis.*]etiam heremitani,vt extra de elect.cum monasterium. arg.contra j.prox.q.vlt.§.pen.

k ¶*Ad ordinandum.*]si tamen monachus sit necessarius,per superiorem cogatur ipsum dare,vt ext.de iu.pa.nullus. " Sed quid si monachus sit factus Papa inuito abbate, debet ne redire?Sic, & ipsemet compellet se redire:quia cum teneatur de aliis iustitiam facere, multo fortius de se ipso,ff.si ser.ven dic.l.altius.

" Monach⁹ factus Papa sine licẽtia abbatis redire debet.

†*al. ordinanda*

abbate ad ordinandum †[k] alia monasteria,aut ad ordines sacros, vel clericatus officiũ tolli exinde monachi non debeant. *& infra.*

¶Nullus[c] monachus† sine testimonio, & † concessione abbatis sui in ecclesia aliquem locum teneat, vel ad aliquem promoueatur honorem. ¶[c]Hanc ergo scriptorum nostrorum paginam omni in futuro tempore ab omnibus episcopis firmam † statuimus illibatamque seruari, vt & suæ[d] ecclesiæ,iuuante Domino,tantummodo sint iure contenti: & monasteria ecclesiasticis conditionibus,seu angariis†,vel quibuslibet obsequiis sæcularibus nullo modo subiaceant. Nullis canonicis iuribus[e] l deseruiant:sed remotis vexationibus,ac cunctis grauaminibus diuinum opus cum summa animi deuotione perficiant.

l ¶*Iuribus.*] quantum ad legẽ diœcesanam, vt 16. q.1. cum pro vtilitate. vt no.1.q.2.in summa.

†*al.monachorum*

†*al.vel consensu*

LVminoso abbate] Casvs.Luminosus abbas conquestus est de ꝑis Ariminensibus,ꝙ suo monasterio & aliis multa ꝑiudicia & grauamina inferebãt:& præter volũtatẽ monachorum Missas publicas ĩ monasteriis cãtabãt. Præcepit ergo Greg.Castorio Ariminẽsi epo vt in monasterio Luminosi abbatis& aliis nullã potestatẽ exerceat imperandi, nec aliquã ordinationem etiam leuissimam ibi faciat, nisi ab abbate fuerit rogatus. Et intelligitur hoc cap.de monasteriis exẽptis. Vel si intelligatur de non exẽptis, intelligitur de ordinatione officialium quos instituit abbas,& non episcopus,vt dicit Hug. m ¶*Luminoso.*]hoc c. loquitur de monasteriis exemptis vel priuilegiatis.

6 ꝫ.17.q.4. li.4.reg. epistol.43.

†*al.& quibuscumque aliis firmam*

†al.angariis aut ét ꝑcurõib⁹ vel q̃buslibet subfidiis, obsequiisque.

n ¶*Publicas.*]in quib. est concursus populorum,q̃ fiunt in hora tertia.j.de consec. dist.1. & hoc. sed publicas,id est,solennes bene cantant.

b Scdm hãc gl. expõe recessib⁹.i.locis solitariis vel dic,i.monasteriis,ad q̃ monachi veniũt ꝺ læcular conuersatiõe recedentes.

o ¶*Receßibus.*] potius ergo erunt monasteria ĩ solitudine quàm in vrbe. 16.q.1. si cupis[b].

7 ĩ eod.cõc.

p ¶ *Collocare.*] vt ibi exerceat iudicia.

q ¶ *Ordinationem.*] j. ea.cognouimus. contra, sed hic loquitur de exemptis,ibi non. vel si hic loquitur de nõ exemptis:tũc dic, ꝙ eps hoc facere ꝑt, nisi abbas negligens sit in ordinationib.i. dispositionibus, vt 9. q.3.cum scimus.

8Iuo p.7. c.12.

r ¶ *Abbate.*] s.10.q.3. inter cetera.

†*al.nostræ*] in conc.

[8] LVminoso[m] abbate referente plurimis in monasteriis multa præsulibus præiudicia, atque grauamina monachos pertulisse cognouimus. Oportet ergo, vt tuæ † fraternitatis prouisio de futura quiete, eorum salubri disponat ordinatione:quatenus conuersantes in illis,in Dei seruitio, gratia ipsius suffragante mente libera perseuerent.[9]Missas quoque publicas[n] in† cœnobiis fieri omnimodo prohibemus:ne in seruorum Dei recessibus [o], & in eorum receptaculis vlla popularis conuentus præbeatur occasio.[Vel mulierum fiat illis † introitus,] quia non expedit animabus eorum. Nec audeat ibi cathedram collocare[p] episcopus [A], vel quamlibet potestatẽ exercere imperandi,nec aliquam ordinationem [q],quamuis leuissimam,faciendi,nisi ab abbate[r] loci fuerit rogatus:quatenus mo-

9 ibid.inferius.&lib.4. epist.43.

†*ab eo in cœnobio*]i cõc. i.ab epo.

†*nouus*]ori.

Source : BIU Cujas

Ridem.] Casvs. In monasterio sancti Andreę erat baptisterium, cuius occasione monachi patiebantur molestias & incursionem populorum. Quare præcepit Gelasius eṗo loci, vt baptisterium inde remoueret, & loco eius altare fundaret. quod quia prima vice facere distulit, præcipit nunc sibi vt sine mora litteris susceptis hoc exequatur, ne de sua negligentia moueatur contra eum. Sequens ca. planum est, & per se patet.

1 ibid. inferius. §. c. 5.

a ¶ *Monasterio.*] episcopus ibi fecerat baptisterium.

b ¶ *Altare.*] hoc ideo, quia locus fontium non debet pedibus conculcari, vt §. ea. de consec. dist. 1. altaris. & hoc commodius non potest fieri, quàm si ibi altare ædificetur.

c ¶ *Post susceptas.*] sic extra de ap. super eo. in fi.

d *Abbas.*] ¶ *Cum permissione.*] non enim potest sine licentia prælati suam deserere ecclesiam, vt extr. de renun. admonet. 16. q. vlt. c. vlt. 71. dist. c. 1. & 2. & 19. q. 2. duæ. Ioan.

2 Antea legebatur, *Gelasius*

ECCE. Hæc est 3. pars quæst. in qua dicitur, quòd monachi nō possunt abbatem deponere sine superiore. Ioan. de Fant.

3 Pol. l. 4. tit. 34. Ans. l. 5. cap. 48. Iuo p. 5. c. 55.

Casvs. Nunc G. repetit supradictam contrarietatem, & dicit quòd in quibusdam capitulis dicitur vt abbates & alia officia per episcopos instituantur, & in quibusdam dicitur contrarium. Sed soluit nunc Gratian. & dicit quòd illud quod dictum est in hoc cap. hoc tantum, scilicet quòd episcopus habet institutionem abbatum & aliorum officiorum, statutum fuit propter quosdam monachos indomitæ cervicis, qui deponebāt suos abbates: quia eos corrigebant, & alios pro suo arbitrio eligebant, quales fuerunt monachi beati Benedicti, qui in mortem eius conspirasse leguntur. & ad hoc inducit seq. cap.

†*al. insolentias*

e ¶ *In Toletano concilio.*] §. c. 1.

f ¶ *Beatus Gregorius.*] §. ead. abbatem. 1.

†*al. episcopi*

a Vnde dicebat Laud. q. Gratia. vult ponere contrarietatem vbi nō est, vñ licet ista c. oīa sic induc. cōtrariū est dicēdū, s. q. loquatur de iure cō., secundùm L. "Familiaritas nimia parit cōtēptū. "subditi nō debēt plus esse subditi q̄ expediat.

g ¶ *Sed sciendum.*] magister intelligit [a], q. c. supradicta ex causa data sunt. Ioan.

Nullam potestatem.] Casvs. Quidā monachi pro suo arbitrio deponebant abbates, & alios quandoque malos sicut volebant ordinabant. Quare Papa Pelagius præcepit Opilioni defensori: vt de cetero monachos talem licentiam habere non permittat, sed tota potestas & solicitudo monachorum & monasterij ad abbatem pertinebit.

h ¶ *Alios ordinare.*] id est, eligere.

i ¶ *Auctoritas.*] Humani enim moris est illum timere cuius iudicio nunc erigitur, nunc deprimitur. 16. q. 2. visis. Nec superiores debent inferiorib. nimis familiares esse. " nam ex cōuersatione æquali nascitur cōtēptus dignitatis. ff. de of. præsi. obseruandū. " nec etiam

nachi semper maneant in abbatum suorum potestate: [1] vtremotis vexationibus, ac cūctis grauaminibus diuinum opus cum sum mā deuotione animi perficiant.

¶ Libro 4. regesti est epist. 41. Luminoso abbati, & 43. Castorio Ariminensi episcopo scripta: in quibus leguntur quæ ad hoc cap. pertinent: propria tamen verba vsque ad vers. Missas, non habentur in epistolis illis, sed in concilio, de quo in proximo superiori cap. dictum est, exceptis primis verbis, Luminoso abbate referente. *& ex eo nonnulla sunt emendata, & addita.*

A ¶ Episcopus.] *In concilio sequitur*, seu quacumque alia dignitate præditus, aut potestate, vel quamlibet potestatem imperandi, &c.

Item Gregorius [2] *Papa lib. 2. indict. 11. epist. 56. Secundino episcopo.*

¶ Baptisterium in monasterio non permittitur fieri. C. VII.

[3] Pridem præcepimus, vt de monasterio [a] S. Andreæ, quod est super Mascalas, baptisterium propter monachorum molestias † debuisset auferri, atque in eodem loco, quo fontes sunt, altare [b] fundari: cuius rei perfectio hactenus est protracta. Admonemus igitur fraternitatem tuam, vt nullam iam moram post susceptas [c] præsentes litteras nostras inferere debeas: sed repleto loco ipsorum fontium, altare ad sacra celebranda mysteria illic sine dilatione aliqua fundetur: quatenus & prædictis monachis opus Dei securius liceat celebrare, & non de negligentia vestra contra fraternitatem tuam noster animus excitetur.

Item ex concilio Moguntino.

¶ Cum permissione episcopi abbas locum suum deserere potest. C. VIII.

ij [4] Abbas pro humiliatione, & cum permissione [d] episcopi locum suum potest relinquere: tamen eligant sibi fratres abbatem de ipsis: sin autem, de extraneis.

4 Bur. l. 8. c. 86. Iuo p. 7. c. 104.

3 *Ecce in Toletano concilio* [e] *dicitur, quòd sacerdotes † abbates & alia officia instituere debeant. Beatus Gregorius* [f], *& Pelagius prohibent, dicentes abbatem à fratribus suæ congregationis eligendum, & ordinandum. Quomodo ergo hæc tanta diuersitas ad concordiam reuocabitur? Sed sciendum* [g] *est, quosdam monachos esse indomitæ ceruicis, & effrænatæ superbiæ: quos dum abbates ad* debēt subditi plus esse subditi quàm expediat. 2. q. 8. admonēdi. Iok ¶ *Tota.*] ergo episcopus nullam habet iurisdictionem in monasteriis. & sic est contra. 17. q. vlt. in venditionibus. 12. q. 2. abbatibus. sed istud verbum, tota, non excludit episcopum, sed ipsos monachos, i. ita pertinet ab abbatem, quòd non ad monachos.

religionem cogere voluerint, in eorum deiectionem conspirant, & alium moribus suis conuenientem sibi præficere contendunt: quales erant illi, qui in necem B. Benedicti conspirasse leguntur. Pro huiusce modi constitutum est, vt abbates, & alia officia per sacerdotes instituantur.

Vnde Pelagius Papa scribit Opilioni † defensori dicens.

¶ Non licet monachis abbates pro suo arbitrio expellere, aut alios ordinare. C. IX.

[5] Nullam potestatem de cetero, nullam licētiam monachis relinquimus pro arbitrio suo aut abbates expellere, aut sibimet alios ordinare [h]: quia nulla auctoritas [i] remanebit abbati, si monachorum potestati cœperit subiacere: vt de cetero fideliter, & studiose vniuersa, quæ vel ad diuini cultus reuerentiam, vel ad vtilitatem eiusdem monasterij pertinent, abbatis solicitudo, ad quem potestas tota [k] pertinere conuenit, debeat adimplere.

4 *Hinc etiam constitutum est* [l], *vt clerici singulorum monasteriorum sint in potestate episcoporum: nec alicui liceat extra eorum conscientiam monasteria ædificare.*

Vnde in Chalcedonensi concilio, ca. 4. legitur.

¶ Sine conscientia episcopi, monasterium nullus ædificet. C. X.

[6] Quidam, monachorum habitu vtentes indifferenter per ciuitates incedūt, necnon & monasteria, & seipsos præsumptione propria commendant [m]. Placuit igitur neminem aut ædificare, aut constituere monasteria, aut oratorij [n] domum sine conscientia ipsius ciuitatis episcopi.

Item c. 8. ¶ Clerici in ptochiis [A], & in monasteriis, aut martyriis constituti sub potestate sint eius, qui in ea est ciuitate episcopus: secundum traditionem sanctorum patrum: nec per præsumptionem recedant à suo episcopo. ¶ Eos vero, qui ausi fuerint rescindere huiusmodi institutionem quocumque modo, vel si noluerint subiacere proprio episcopo: si quidem fuerint clerici, pro [B] personarum ordinatione subiaceant condemnationibus canonum: si vero laici, vel monachi fuerint, cōione priuētur. Secunda pars incipit ibi, *Item clerici in ptochiis.* Tertia ibi, *Eos vero.* Alia pars quæ seqtur in capitulo, idem dicit cum secunda & tertia. Omnia quæ sequuntur vsque ad §. *Item sunt.* plana sunt, & per te videbis.

HINC ETIAM. Hæc est 4. pars quæst. in qua probat quòd omnes monachi pertinēt ad prouisionem & correctionem episcopi: & hoc probat per 5. cap. Io. de Fant.

Casvs. Non solū constitutū est vt propter malitiam monachorum episcopi institutionē habeant in monasteriis, sed etiam, vt clerici singulorum monasteriorum intantum sint sub potestate episcoporum, ne alicui eorum liceat absque conscientia episcoporum monasteria ædificare: quod probatur per seq. cap.

†*al. Apollonio*

5 Ans. l. 7. c. 185.

l ¶ *Constitutum est.*] i. propter causam [b]. Intelligit enim Gratianus omnia hæc ca. ex causa fuisse statuta.

b i. pp eorū malitiam.

Qvidam *monachorum.*] Casvs. Hoc c. diuiditur [i] 3. partes. In j. parte dicitur, q. narratum fuit in cōcilio Chalcedon. q. quidā monachi multū de se præsumentes indifferenter ibant per ciuitates: & monasteria auctoritate sua ædificabant. & ideo statutum fuit in concilio, vt hoc de cetero non faciant sine licentia episcopi. In ij. parte dicitur, q. omnes clerici etiam in locis regularibus constituti, in episcoporum potestate consistant secundum traditionem sanctorum patrum. In tertia parte dicitur, quòd omnes debent hanc constitutionem seruare, & qui eā seruare noluerint, vel episcopis propriis obedire, si clerici fuerint, secūdum ordinem & dignitatem personarum punientur: si laici, vel monachi fuerint, cōione priuētur. Secunda pars incipit ibi, *Item clerici in ptochiis.* Tertia ibi, *Eos vero.* Alia pars quæ seqtur in capitulo, idem dicit cum secunda & tertia. Omnia quæ sequuntur vsque ad §. *Item sunt.* plana sunt, & per te videbis.

6 Iuo p. 7. c. 1 Pā. l. 3. c. 174.

7 Iuo p. 6. c. 358. Pol. l. 4. tit. 34.

m ¶ *Commendant.*] sed nemo debet se commēdare. 11. q. 3. si quis vero. arg. contra. ff. de offic. proconsul. obseruare. §. antequam vero.

n ¶ *Aut oratorij.*] quibus temporibus in oratoriis sit Missa audienda, habes §. de consec. dist. 1. si quis etiam. & non solum oratorium, " sed nec etiam hospitale potest sine licentia episcopi construi, vt extra de reli. dom. ad hæc. sed si oratorium non est sine licentia episcopi construendum, tamen simplex hospitale potest construi sine licentia episcopi. extra de eccles. ædific. si hospitale. quæ hodie est remota. Item nec in oratoriis licitum est ponere campanas, vt extra de priuileg. patentibus. Ioan.

"Hospitale sine lcia epi cōstrui non potest.

a ¶ *Vel mon*

Source : BIU Cujas

a ¶*Vel monachi.*]loqtur ſecundum ea tempora cum monachi fuerunt laici. 16. q. 1. generaliter.

b ¶*Clerici.*]i.prælati.

c QVi religioſis.] ¶*Comprobetur.*]ne ſit nimium iuuenis [a], vt 34.di.quorumdam.& c.fraternitatis.

d DE *monachis.*] ¶*Nouum.*] nouum dicitur cuius facies immutatur, vt ff.de no.ope.nun. l.1. §.opus nouum. ſi ergo totũ monaſterium ſit deſtructum,requiritur conſenſus epiſcopi in cõſtructione, ſed in reparatione nõ requiritur, vt 16.q.vl. ſi quis vult.ext.de iudæ.iudęi [b].& C.de oper.pub.l.2.& 3.arg.

e ¶*Aut probante.*] ex poſt facto:qa rati habitione. poteſt confirmare,vt 21.q.1.c.vlt.

f CEllulas.] ¶*Aut congregatiunculas.*] noua collegia non poteſt quis facere, nec etiam nouas regulas,vel nouam vitam. ext.de rel.do.ne nimia. ff.de col.ill.l.3.

g NVllus.] ¶*Ambitionis.*] infirmitatis enim cauſa poteſt abbas permittere monacho facere cellulam ſpecialem, vt 20.q.4.c.vlt.

ITEM SVNT ET ALII. Hæc eſt 5.pars q.in qua dicitur qꝺ malus abbas nõ retineatur,etiã ſi velint monachi.Ioan.de Fan.

CASVS.Superius cap. nullam. dictum eſt,qꝺ monachi abbates deponebant, & pro arbitrio eligebant.Núc vero dicit,qꝺ aliqui erant monachi, qui indifferenter quoſlibet abbates malos & laſciuos admitrebant,vt religionis quietẽ diſſoluerent, & cauſas eccleſiaſticas tractare valerent, & etiam ſæculares.

Si quis abbas cautius.] CASVS. Statutum fuit in Triburienſi concilio, quòd ſi aliquis abbas malus fuerit & inutilis, & præcepta Dei verbis& exẽplis non cuſtodierit , à proprio epo,& à vicinis abbatibus & ceteris Deũ timentibus deponatur, etiam ſi omnis congregatio monachorum velit eum habere abbatem.

h ¶*Cautus.*] ergo vr, qꝺaliqs poteſt deponi propter ſimplicitatẽ, vt hic, & 74.diſ.epiſcoporum. Sed dicas, quòd hic vocat illum incautum, qui negligens eſt : " nam propter negligẽtiam deponitur aliquis, vt 81. diſ.dictum. Vel dic,qꝺ abbates propter modicas cauſas poſſunt remoueri,vt extra de ſim.per tuas.

i ¶ *Arceatur.*] hic patet quòd epiſcopus etiam ſine numero epiſcoporũ " abbatem poteſt deponere à dignitate abbatiæ. Sed non ꝓt ſolus ab ordine deponere, vt 16.q. 7.inuentum.& no.15. q.7.in ſumma. & hoc ideo qa cauſa illa nõ eſt criminalis. ext.de accuſ. ſuper his.& de ſim.c.per tuas.

A *Bbates.*]Hęc eſt 6.pars q.in qua probat, quòd omnes monachi debent epiſcopo obedire,& venire ad ſynodum,& debet requirere fugitiuos : & hoc probat per quattuor c.I. đ F. CASVS. Hoc c.diuiditur in tres partes.In j. dicitur,quòd abbates ſubeſſe debẽt epiſcopis.& ſi in aliquo deliquerint, debent ab eis corrigi,&ſemel in anno cum epiſcopus eos vocauerit ad ſynodum vadant. In ij. parte dicitur , qꝺ monachi debent abbatibus ſubeſſe , & eis obedientiam præſtare: & ſi quis eorum inobediens cęperit euagari,vel peculium habere , totũ peculium ei per abbates auferatur ad vſum monaſteriorum.Monachus vero vagabundus cum auxilio epiſcopi reuocetur. In iij.parte dicitur,quòd abbas qui tales nõ punierit, vel monachos ſuſceperit alienos, reum ſe futurũ cognoſcat.Secũda pars incipit ibi,*Monachi autem.* Tertia ibi, *Et reum ſe.*Sequens c. planum eſt.

k ¶*In epiſcoporum.*] ad epiſcopum enim pertinet omnis cura diœceſis tam in monaſteris,quàm in aliis eccleſiis, vt 9.q.3.c.2. & 93.diſt.nulla.Ioan. I ¶*Vocatione.*]ſi neceſſitas magna fuerit, aliàs abbates non debent vocari ad ſynodum,vt 18.diſt.epiſcopus.2.

m¶*Aut peculiare.*]niſi ab abbate ei conceſſa ſit adminiſtratio , vt extra de ſta.mo. monachi.

n ¶ *Quæ acquiſierit.*] " ergo fugitiui &vagabundi acquirũt ecclęſiæ ſuæ quidquid acquirunt, vt hic, & C.de epiſ.& cle. Deo nobis.§.hoc etiam. ſicut ſeruus fugitiuus domino acquirit. ff. de acq.poſſ. l.1.§.per ſeruũ. Sed ponamus, quòd aliquis ſæpius delinq

r eod.c.8.ex alia verſiõe. Iuo ib.c.359

† *al.ordinationem*

a ité qꝺ ñ ſit monachus, 16.q.1.de pſentium.ſecundũ Lau.

bEt ibi Cardin.Flor. Felinus.

2 Bur.l.9.c. 76. Iuo p.7. c.94.

"platus negligens eſt deponẽdus.

ci,vel monachi [a] fuerint,communione priuẽtur.*Item.*¶ Clerici [c], qui pauperũ diſpoſitioni,vel monaſteriorum,vel martyriorũ præſunt,ſub poteſtate ſingularũ ciuitatum epiſcoporum ſecũdum canonum traditionẽ perdurẽt:neq; per ſuam temeritatem epi ſui moderationẽ† declinent. Qui autem huiuſmodi diſpoſitionem quolibet modo ſubuertere auſi fuerint,& epiſcopo ſuo non obedierint:ſi quidem clerici fuerint, canonicæ damnationi ſubiaceant:ſi autem monachi , vel laici ſunt , à communione ſuſpendantur.

¶ *Quoniam verſio huius cap.vſque ad verſic.* Clerici. *primo , eſt alia ab iis,quæ circumferuntur in conciliorum codicibus , licet apud Iuonem , & in Pannormia idem fere ſit ſenſus:placuit afferri verba græca,& nouam interpretationem.*

Οἱ ἀληθῶς καὶ εἰλικρινῶς τὴν μονὴν μελιόντες βίον , τὴ προσηκόσης ἀξιόφωσαν τιμῆς. ἐπειδὴ ὅ τινες τῷ μοναχικῷ κεχρημένοι προχείμαλι,τάς τε ἐκκλησίας καὶ τὰ πολιτικὰ διαλαρόσασι πράγματα , περιόντες ἀδιαφόρως ἐν ταῖς πόλεσιν ὑ μὴν ἀλλὰ ὲ μοναςήρια ἀνοικοῖς σωιςαν ἐπιηδεύοντες,ἔδοξεν μηδένα μὴ μηδαμῶ οἰκοδομεῖν, μὴ ὅ σωιςαν μοναςήριον ἢ ἐκκλήριον οἶκον παρὰ γνώμην τῦ τῆ πόλεως ἐπισκόπυ. *Ideſt,*

Qui vere , & ſincere monaſticam vitam degunt, conuenienti honore afficiantur. Verum,quoniam nonnulli ſpeciem monachicam prę ſe ferentes & eccleſias,& ciuilia negotia perturbant , in ciuitatibus indifferenter vagantes , ac præterea monaſteria ſibi ipſi conſtituere aggredientes: placuit neminem quidem vſpiam ædificare,neque conſtituere monaſterium, vel oratoriam domum præter ſententiam epiſcopi ciuitatis.

A ¶ Ptochiis.] *Sic in nonnullis vetuſtis codicibus Gratiani, & Vaticano conciliorum,& in verſione priſca (ex qua videtur eſſe hic verſiculus,) & eſt vox canonis græci. In vulgatis autem Gratiani , & aliquot libris conciliorum eſt,* parochiis.

B ¶Pro perſonarum ordinatione.]*Sic in eadem priſca,ſed in canone græco,& in verſione Dionyſij exigui nihil eſt,quod his verbis reſpondeat.*

c ¶ Item clerici.] *Eſt idem, quod in proximo ſuperiore §.ſed ex alia verſione, quæ non extat in conciliorum voluminibus , atque hanc eamdem repetitionem licet animaduertere apud Iuonem par.6.c.358.& 359.*

Item ex concilio Carthaginenſi 4.c.97.

¶Examinetur ab epiſcopo,qui religioſis feminis præponendus eſt. C. XI.

2 QVi religioſis feminis præponendus eſt , ab epiſcopo loci comprobetur [c].

Monaſterium quoque abſq; epiſcopi permiſſione nulli incipere,aut fundare licet. Vnde in Agathenſi concilio,c.27.legitur.

¶ Sine permiſſione epiſcopi nullus monaſterium præſumat incipere,aut fundare. C. XII.

DE monachis [A],monaſterium nouum [d] (niſi epiſcopo aut permittẽte,aut probãte) [e],nullus incipere,aut fundare præſumat.

A ¶ De monachis.] *Abſunt iſtæ voces à recentioribus editionibus conciliorum, ſed non à vetuſtioribus , & manuſcriptis codicibus, aut Iuone.*

Item ex eodem,c.58.[3]

¶De eodem. C. XIII.

4 CEllulas nouas,aut congregatiumculas [A f] monachorum,abſque epiſcopi notitia prohibemus inſtitui.

A ¶Congregatiumculas.] *Antea legebatur,* congregantium eccleſias. *Emendatum eſt ex pleriſque manuſcriptis,& locis indicatis.*

Item ex concilio Aurelianenſi I.c.24.[5]

¶Abſque epiſcopi,vel abbatis voluntate nullus monachorum cellulam conſtruere præſumat. C. XIIII.

NVllus monachus congregatione monaſterij derelicta, ambitionis [g],& vanitatis† impulſu cellulam conſtruere ſine epiſcopi permiſſione , vel abbatis ſui voluntate præſumat.

5 *Item ſunt alij , qui pro executione diuerſarum cauſarum quoſlibet admittunt , qui diſtrictionem eorum ſoluant,& quietem religionis perturbent.*

De quibus in concilio Triburienſi legitur.

¶ Abbas, qui cautus in regimine non fuerit, à proprio epiſcopo, & à vicinis abbatibus à ſuo arceatur honore. C. XV.

6 SI quis abbas cautus [h] in regimine,humilis,caſtus,miſericors,diſcretus,ſobriuſq; non fuerit , ac diuina præcepta verbis & exemplis non oſtenderit,ab epiſcopo,in cuius territorio conſiſtit, & à vicinis abbatibus , & ceteris Deum timẽtibus à ſuo arceatur [i] honore:etiam ſi omnis congregatio vitiis ſuis conſentiens eum abbatem habere voluerit.

Item ex concilio Aurelianenſi I.c.21.[7]

¶ In epiſcoporum poteſtate abbates conſiſtant. C. XVI.

6 [8] ABbates pro humilitate religionis in epiſcoporũ [k] poteſtate conſiſtant:& ſi quid extra regulam fecerint,ab epiſcopis corrigantur:qui ſemel [A] in anno in loco , vbi epiſcopus elegerit , accepta vocatione [l] conueniant. ¶Monachi autẽ abbatibus omni obedientia , & deuotione ſubiaceant. Quòd ſi quis per contumaciam extiterit indeuotus,aut per loca aliqua vagari,aut peculiare [m] aliquid habere præſumpſerit,omnia,quæ acquiſierit [n], ab abbatibus auferantur ſecundum regulam monaſterio profutura. Ipſi autem,qui fuerant peruagati,vbi inuenti fuerint,cum auxilio epiſ-

3 Et in Epaunenſi,c.10.

4 Burc.l.8.c. 34. Iuo p.3. c.165.&p.7. c.92.

5 Capit.l.6. c.138.

6 Bur.l.8.c. 96. Iuo p.7. c.114.ſimi.ꝫ. diſt.61. c.in ordinatiõe. qđ ẽ ex reg. S.Benedicti

7 Et in cap. l.6.c.37.

8 Burch.l.8. c.67. Iuo p. 7.c.85.

" Abbatem ab abbatia ꝓt ſolus eps deponere.

† *al.varietatis*

" Monachi fugitiui cui eccleſię acquirunt.

Source : BIU Cujas

a Ad h° dicti declarõem vide qđ leg. & no.27.q.j. nec aliqua. ver. q̃ si.ĩ fi. & c.puenit.

delinquit, propter quod monasterium noluit ipsum recipere[a]. quæro si id quod postea acquirit, priori monasterio acquirat, vel sequenti? Videtur quòd sequenti, quia cum pro derelicto habitus est, non debet prior acquirere, sicut nec seruus habitus pro derelicto, vt ff. de stip. ser. quod seruus. & arg. 16.q.6. de lapsis. C. de lat. lib. toll. sed scimus. Ioan. Sed hãc q. plene notaui inter dominicales quęstiones. Bern.

a ¶ *Susceperit.*] sine consensu abbatis, vt 20.q.4. monachũ. Io.

† al. psonis nõ regulari animaduersiõe distrinxerit.

Abbatibus.] Casvs. Paschalis Papa statuit, vt nullus episcoporum episcopalia administret abbatibus, qui sub nullo volunt esse prælato. Nam cum sub nullo episcoporũ se esse confiteantur, nullus episcoporum episcopalia iura eis debet eis administrare.

†al. Aurelianensi

ısc.ĩ grauib. delictis exigẽtib° depositionẽ, scđ3 Pa.ĩ c.licet. de of. ord.

b ¶ *Abbatibus.*] ś.93. dist. nulla ratione.

c ¶ *Episcopalia.*] licet abbas sit exemptus: tamen primo debet petere iura episcopalia ab episcopo loci, nisi ipse malitiose deneget ea.

PRO HVIVSCEMODI. Casvs. Concludit Gratian. ex supradictis, quòd pro malis abbatib. & monachis statutum est, vt monasteria per episcopos disponãtur.

Cognouimus.] Casvs. In Sardinia quidã pro voluntate sua, s. abbates, vel alij monastici, monachorum, vel monacharum monasteria perturbabant. quare præcepit Greg. Vitali defensori Sardiniæ, ne hoc de cetero permittat: sed omnia monasteria sint in potestate episcopi loci, vt per episcopum causę & vtilitates monachorum & monialium disponãtur. Incõgruum enim est, vt per alios disponantur, quàm per eum: qui pro eis redditurus est rationem.

2 Ansel. l.7. c.184. Poly. l.3.tit.3.

d ¶ *Vt omisso.*] argu. q̃ omisso episcopo non potest appellari ad metropolitanum, vt 6.q.3. scitote. Ioan.

e ¶ *Animabus.*] argu. cui maius committitur, & minus, vt 12.q.1. præcipimus.

PRO HVIVSMODI. Hæc est 7. pars q. in qua monachi prohibẽtur habere commatres. Ioan. de Fan.

Casvs. Dictum est ś. in ca. cognouimus. q̃ quidam abbates vel monachi, clerici vel laici, monasteria pro solo libitu perturbabant: nũc vult ostendere Gratianus, quòd propter huiusmodi perturbationes mulieres indifferenter ad monasteria non accedant, nec fiant monachorum commatres, & ad hoc inducit seq. cap.

Peruenit.] Casvs. Valentinus abbas permittebat indistincte mulieres ad suum monasterium accedere, & monachos mulieres sibi facere commatres, & propter hoc Grego. sibi præcepit, vt hoc de cetero fieri non permittat: quod si fecerit, sic eum puniet vt eius

copi tanquam fugaces sub custodia reuocentur. ¶Et reum si ille abbas futurũ esse cognoscat: qui in huiusmodi personas † non regulariter animaduerterit, vel qui susceperit[a] monachum alienum.

A ¶ Semel.] *Sic etiam legitur in conciliis impressis, & manuscriptis, & capitularibus. Verum apud Burchardum & Iuonem post vers.* corrigantur, *est insertum, c.* non semel. *j. eadem.*

Item ex concilio Arelatensi†.

C. XVII.

MOnasteria, vel monachorum disciplina ad eum pertineant episcopum', in cuius sunt territorio constituta.

Item Paschalis Papa II.

¶ Nullus ministret abbatibus episcopalia, qui alicui episcoporum nolunt subesse. C. XVIII.

ABbatibus[b], qui neque sub episcopo, neque sub metropolitano, neque sub primate, neque sub patriarcha sunt, nullus prorsus episcoporum episcopalia[c] quęlibet administret. Cum enim se nulli episcopo omnino sub esse profiteantur, consequens est, vt nullus episcoporum, quæ sua sunt, eis tamquam extraneis largiatur.

Pro huiusce modi ergo statutum est, vt causæ, & vtilitates monasteriorum per episcopos disponantur.

Vnde Gregorius scribit Vitali defensori Sardiniæ, lib.7 epist 65.

¶ Vtilitates monasterij à proprio episcopo debent disponi. C. XIX.

2 COgnouimus, quòd monasteria seruorum Dei, vel etiam feminarum pro suo quisq; libitu, & diuersarum causarum executione perturbat. Quod omnino non grate suscipimus: tuamque experientiam ex hoc commonemus, ne quẽquam hoc vsurpare denuo, accepta nostra auctoritate permittas: sed vt episcopo loci illius sub cuius moderamine degunt, curæ sit eorum causas, vtilitatesque disponere. Valde enim est incõgruum, vt omisso[d] eo alius quilibet eorum se causis admiscеat: sed ille eorum vitam competenti, regularique debet moderamine disponere, qui pro commissis eorum animabus[e] compellitur reddere rationem.

pœna ceteri terreantur.

f ¶ *Commatres.*] sed nonne per baptismum contrahitur compaternitas? Sic, vt 30.q.1. omnes. sed monachi possũt baptizare, vt 16.q.1. doctos. ergo possunt fieri compatres? Resp. " possunt fieri cõpatres baptizando, sed non leuando: quia in illo maior contrahitur familiaritas. Ioan.

" Monachi leuãdo compatres fieri nõ pñt, sed bene baptizando.

7 *Pro huiusmodi etiam prohibet beatus Gregorius mulieres passim ad monasterium accedere, & monachorum commatres fieri, scribens Valentino abbati, lib.3. epist.40.*

¶ Neque commatres sibi facere, neque ad feminas accedere monachis licet. C. XX.

3 PEruenit ad nos, quòd in monasterio tuo passim mulieres ascẽdant †, & (quod adhuc est grauius) monachos tuos sibi commatres[f] facere, & ex hoc incautam cum eis communionem habere. Ne ergo hac occasione, humani generis inimicus sua eos (quod absit) calliditate decipiat: ideo huius te præcepti serie commonemus, vt neque mulieres in monasterio tuo deinceps qualibet occasione permittas ascendere†: neque monachos tuos commatres sibi facere. Nam si hoc denuo ad aures nostras quocumque modo peruenerit: sic te seueriſſime noueris vltioni subdendum, vt emendationis tuæ qualitate ceteri sine dubio corrigantur.

3 Anſ. l.7. c.183.

†al. accedant

8 *Non solum autem incauta familiaritas aliarum mulierum eis interdicitur, verum etiam à sanctimonialium† habitatione prohibentur.*

Vnde in 7. synodo, c.20. legitur.

¶ Cum sanctimonialibus, monachis habitare non licet. C. XXI.

4 DIffinimus minime duplex[g] monasterium fieri: quia scandalũ id, & offendiculum multis efficitur. Si vero aliqui cum cognatis[h] mundo abrenuntiare, & monasticam vitam sectari voluerint, debent quidem viri virorum adire cœnobium: feminæ vero mulierum ingredi monasterium. In hoc enim placatur Deus. Quæ autem hactenus fuerunt † dupla, secundum regulam sancti patris nostri Basilij, & secundum præceptionem eius ita formentur. Non habitent[i] in vno monasterio monachi & monachæ. Adulterium enim intercipit[k] cohabitationem[A]: si habeat aditum monachus ad monacham, vel monacha ad monachũ secreto singulariter ad collocutionem. Non cubet monachus in muliebri monasterio, neque singulariter cum monacha conuiuetur:

NON SOLVM. Hæc est 8. pars quæst. in qua mandatur, q̃ monasteria monachorũ, & monialium non sint duplicia: & hoc probatur per quattuor c. Ioan. de Fan.

Casvs. In superiori c. prohibiti sunt monachi à cõmunione mulierũ sæcularium, nũc prohibentur à communione & cohabitatione monialium: & ad hoc inducit seq. cap. Gratianus.

4 Iuo p.7. c.25.

†al. accedant

DIffinimus.] Casvs. Hũc casum sic ponũt Bar. & Ben. Antiquitus duplicia erant monasteria, in quibus monachi & monachæ simul vel alternatum cõueniebãt in eodem choro ad officium faciendũ, sed quia poterat hoc multis esse occasio fornicandi: ideo statutum est in sexta synodo, vt de cetero duplicia monasteria nõ faciant, & quę hactenus fuerint duplicia, diuidãtur: ita. s. vt monachi à monialib° diuidantur. Et qñ aliqui cum consanguineis conuiuari voluerint, viri vadant ad monasteria virorum: feminæ vero ad monasteria monacharum. & quando à parte monachorum ad moniales cibaria deferũtur, susciपiat abbatissa, extra portam cum quadam vetula moniali. Et si propinquæ suæ monachus loq̃ voluerit, in præsentia abbatissæ loquatur, & hoc cito. *Cum cognatis.* H. hanc litteram sic intelligit. Abrenuntiare voluerint rebus sci licet cognatis, id est, rebus & cognatis, qđ facere debet quicumque transit ad religionem, vt 12.q.1. cui portio. *Intercipit*, i. arripit & inuadit. *Cohabitationem*, i. cohabitantes. Si est in littera cohabitatio, tunc dic intercipit, i. incurrit adulterium. Seq. duo cap. patent.

†al. monialium

†al. sunt

g ¶ *Duplex.*] in quo sunt monachi & monachæ.

h ¶ *Cognatis.*] nam qui sæculo vult & rebus renuntiare, renuntiabit & cognatis. 12.q.1. cui portio.

i ¶ *Monachi.*] " immo nec clericus nec laicus debet visitare monasterium monialium, vt extra de vita & hon. cler. monasterio.

" Moniales visitare non licet.

k ¶ *Intercipit.*] id est, intercipere solet: quia ex cohabitatione præsumitur accessus. 27.quæst.1. nec aliqua. & 81. dist. clericus. & cap. in omnibus. & 35.quæst.6. ab isto. Et est arg. hic, quòd cum petitur restitutio consanguineæ, quòd non solum commistionis, immo nec cohabitationis facienda est restitutio.

Source : BIU Cujas

"ꝓsumptio a ¶*Et in breui.*] "Hic contra ali- manifeste perpendiquẽ & ꝓ ali tur, ꝙ præsumitur va quo ex mul riis modis contra alitis sumitur. quem, & pro aliquo ex cohabitatione, ex loco, ex singularitate, ex societate, & breuitate temporis: quæ omnia iudex discretus cõsiderabit, vt 23. q.8. occidit. & 81. dist. in omnibus. ĩ. de pœ. di.1. aut facta. extr. de testib. cum causam.

b IN *nullo loco.*] ¶*In vnum.*] Fere eadem verba ponuntur in auth. de san. epis. §. si quis autem ad monasticam vitam. col.9. c ¶*Iura.*] Forte ꝓ numero personarũ, cum enim collegium separatur, ꝓ numero personarum diuiduntur bona, vt ff. de col. illi. l.1. in fin. Vel forte secundũ ꝙ quilibet dedit monasterio. argu. 12.q.4.c.1.

1 Apud Iul. antec. nouel.123.c.54

2 Bur.l.8.c. 65. Iuo p.7. c.83. Polyc. l.4.tit.34.

IN *decima.*] Casvs. Statutum fuit in concilio Hispalen. vt monasteria monialiũ in prouincia Bethilica[a] per monachos gubernẽtur, hac tñ cautela seruata, vt monachi cum monialibus familiaritatẽ non habeant, nec abbas vel alius qui in monasterio præficitur, loquatur cũ aliqua earum sine speciali conscientia abbatissæ. etsi velit dicere aliqd quod ad institutionem earum pertinet: nec etiam cum sola abbatissa frequẽter loquatur: sed sub testimonio duarumvel trium sororum. & hoc etiam raro fiat, & sit talis locutio breuis.

a Bætica.

3 Iuo p.3. c.158.

d ¶*Extra eam.*] id est, præter conscientiam abbatissæ.

e ¶*Duarum.*] Hic patet ꝙ si clericus accusetur, qui deliquerit cũ moniali, vel cum alia, potest se expurgare cum mulierib. ad quid enim vocarentur istæ, si non possent esse testes? "Cũ enim clericus repellatur à dignitate obtinenda propter testimonium mulierum, vt ext. de testi. tam ex litteris. multo potius per eas expurgare se potest. vnde satis admitti potest, quòd si clericus non potest habere alios compurgatores clericos, ꝙ p honestos laicos pót se purgare, vt 2.q.5.c. omnibus. in fi. 81. dist. clerici [b]. & sic 12.q.1. c.1. & in auth. de mõpsum. cũ in nach. §. cogitandum. iuuẽtute. in coll.1.

†*vndecima*] orig.

†*al. prouidemus*

4 Bur.l.8.c. 53. Iuo p.7. c.71.

†*al. peculiaritate*

bVbi ð hoc. & extra de mõpsum. cũ in iuuẽtute. in fin. vbi videas. Arc.

†*al. abbati vel ei*

& quando necessaria vitæ à parte virorum ad regulares deferuntur: extra portam hæc suscipiat abbatissa monasterij feminarum cum aliqua vetula monacha. Porro si contigerit, vt aliquã propinquam suam videre voluerit monachus, in præsentia abbatissæ huic confabuletur per modica & compendiosa verba [B], & in breui [a] ab ea discedat.

A ¶Cohabitationem.] *Sic est emendatum ex plerisque manuscriptis Gratiani, & duobus codicibus versionis Anastasij, cuius tamen hæc non est ipsa omnino versio. Antea legebatur,* cohabitatio. *Græce est,* μοίχαια γὰρ μισολαθῆ λὼ συνδιαίτησις.

B ¶Et in breui.] *Hæc non sunt in canonum Græcorum vulgata editione, sed apud Balsamo[n] habentur.*

Item in regesto Gregorij.[1]

¶Monachi, & monachæ in nullo simul cohabitent loco.

C. XXII.

[2] IN nullo loco monachos & monachas permittimus vnũ [b] monasteriũ habitare: sed nec ea, quæ duplicia vocãt. Et si quod tale est, religiosus episcop[9] mulieres quidem in suo loco manere studeat: monachos autem aliud monasterium ędificare cogat. Si autẽ plurima sint talia monasteria, separentur in aliis monasteriis monachę, & in aliis monachi: res autẽ, quas habent communes, secundum iura [c] eis competẽtia distribuantur.

¶ *Burchardus etiam & Iuo Gregorium citant: apud quem nonnihil habetur ad hanc rem faciens, lib.1. reg. epist.48. & lib.7. indict. 2. epist. 39. Verba tamen ipsa leguntur apud Iulianum antecess. nouella 123.c.54.*

Item ex concilio Agathensi, c.28.

¶ A monasterio monachorum longius construantur monasteria puellarum. C. XXIII.

[3] MOnasteria puellarum longius à monasteriis monachorum aut propter insidias diaboli, aut propter oblocutiones hominum collocentur.

Item ex concilio Hispalensi, 2.c.11.

¶ Puellarum monasteria monachorum præsidio, & ministerio regantur.

C. XXIIII.

IN decima † actione communi consensu decreuimus, vt monasteria virginum in prouincia Bætica monachorum administratione, ac præsidio gubernentur. Tũc enim salubria Christo dicatis viginibus præbemus†: [4] quando eis patres spirituales eligimus, quorũ nõ solum gubernaculis tueri, sed etiam doctrinis ædificari possint: ea tamen circa monachos cautela seruata, vt remoti ab earum familiaritate†, nec vsque ad vestibulum habeant accedendi familiare permissum. Sed neq; abbatem †, vel eũ, qui præficitur, extra eã [d], quæ præest, loqui virginibus Christi aliquid, quod ad institutionem earum pertineat, licebit: neque cum ea sola, quæ præest, frequenter eos loqui oportet: sed sub testimonio duarũ [e], vel trium sororum: ita vt rata sit accessio, & breuis omnino locutio.

A ¶Institutionem.] *Sic legitur in vetustis Gratiani codicibus, & in antiquioribus conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis: in recentioribus autem Colonienſibus,* quod ad institutionem morum non pertineat.

9 *Prohibentur etiam sanctimoniales propria receptacula habere.*

Vnde Innocentius II. in concilio Romæ habito, c.26 & 27.

¶ Sanctimonialibus receptacula, seu domicilia priuata habere non licet. C. XXV.

PErniciosam, & detestabilem consuetudinem quarumdam mulierum (quæ licet neque secundum regulam [A] beati Benedicti, neque Basilij, aut Augustini viuant: sanctimoniales tamen vulgo censeri desiderant) aboleri decernimus. Cum enim iuxta regulam degentes in cœnobiis, tam in ecclesia, quàm in refectorio, atq; dormitorio communiter [f] esse debeant: propria sibi ędificant receptacula, & priuata domicilia: in quibus sub hospitalitatis velamine passim hospites, & minus religiosos contra sacros canones, & bonos mores suscipere nullatenus erubescũt. Quia ergo omnis, qui male agit, odit lucem, ac per hoc ipsæ absconditæ in iustorum tabernaculo se opinantur posse latere oculos iudicis cuncta cernentis, hoc tam in honestum, detestandumque flagitium, ne vlterius fiat omnimodis prohibemus, & sub pœna anathematis interdicimus. ¶ [5] Simili modo prohibemus, ne sanctimoniales simul cũ canonicis, vel monachis in ecclesia in vno choro conueniant ad psallendum.

A ¶Regulam.] *In vulgatis sequebatur,* S. Benedicti: *cum tamen paulo superius aliarum etiam regularum sit facta mentio. Quare inductæ sunt istæ voces auctoritate vetustorum codicum, & ipsius concilij: ex quo etiam alia nonnulla sunt emendata.*

10 *Item sunt alij, quos episcopi prægrauantes, salutem ipsarum animarum negligunt, quibuslibet† occasionibus bona monasteriorum distrahere cupiunt. Tales erant quidam clerici Rauennatis ecclesiæ: qui simulata religione monasteriis cupiebant præfici, non transeuntes ad monasticum habitum, neque renuntiantes ecclesiasticæ militiæ.*

De quibus Gregorius scribit Ioanni Rauennati episcopo, lib.4. epist.1.

¶ Monasteria, clericorum, aut laicorum habitacula fieri non debent.

C. XXVI.

ij [6] PEruenit ad me, quòd in ecclesia fraternitatis tuæ aliqua loca dudum monasteriis consecrata, nunc habitacula aut clc-

Casvs. Non solũ prohibentur moniales esse cum monachis, sed etiam prohibentur propria receptacula habere.

PErniciosam.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In j. parte dr, ꝙ quędam moniales propria habent receptacula, & proprias cameras, in quibus sub specie hospitalitatis recipiebant hospites minus honestos: quare Innocen. II. eas reprehendit, & ꝓhibet ne hoc de cetero faciant: sed in eodẽ refectorio & dormitorio communiter viuant. In ij. parte dicitur, ꝙ moniales simul cum monachis & canonicis in choro nõ veniant ad psallẽdũ. Secũda pars inci. ibi, *Simili modo.* f ¶*Communiter.*] ideo communiter omnia faciunt, vt sibi inuicẽ sint testes & honestatis & castitatis, vt in auth. de mon. §. cogitandum. coll.1.

cNisi essent qdã à cõioine ad melio ra exẽpti, vt essent anachoritæ, & ita excluſa Camaldulẽ. sed ðt, ꝙ nõ debẽt inter sæculares, &c. quia ne soli, &c. ext. de sta. mon. monachi. se cundũ Lau. *Ioan.*3.

5 in conc. c.22.

PEruenit.] Casvs. Bene. sic ponit casum. Significatũ fuit Greg. ꝙ in archiepatu Rauen. quidam clerici monasteriis præponebantur, quorum occasione monasteria fiebant habitacula laicorũ. quare pręcepit Greg. Ioanni archiepiscopo Rauenn. vt hoc emẽdare festinet. H. vero hunc casum sic ponit. Erãt qdã clerici Rauẽnates, q sub obtẽtu religionis monasteriis præesse volebãt: sed primas ecclesias non dimittentes, monasteria vltra modũ grauabant: & ea quasi cõia habitacula habebãt etiam laicorũ. pp qđ Greg. scribit archiepiscopo Rauen. vt talia prohibeat, & de cetero fieri non permittat.

†*al. quibuslibet vero*

6 Anſ.l.5.c. 64. Iuo p.3. c.18. Polyc. l.3.tit.15.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Fingunt.*]tales sunt cogendi,vt vel veri clerici,vel veri monachi sint,vt extra de reg.vt clerici.
b ¶ *Præponi.*]de talibus habuisti 16.q.vlt.c.3.
c ¶ *Destruantur.*] id est, conuertantur in aliam formam, vt infra causa prox.quæst.3.§.quæritur.

Dvdum.]Casvs. Casum istũ sic pone.Greg præcepit Ioanni Rauennati archiepo,vt clericos sæculares,qui monasteriis præficiebantur, quorũ occasione monastica regula dissoluebatur,& monasteria grauabantur, ab ipsis monasteriis remoueret. quod quia morte præuentus facere non potuit:ideo idem Greg. præcepit Mariniano eius successori, vt hæc adimpleret: qui cũ in hoc negligens extitisset, scripsit ei Greg.secũdo mãdãs ei vt omni mora, omniq; excusatione remota ita studeat monasteria releuare à grauamine clericorum,vt de cetero in eis nullam habeãt licentiam accedendi, nisi causa prædicãdi, vel nisi à monachis fuerint inuitati: ne si aliter fiat, cõpellatur Greg.aliter monasteriis prouidere,cũ diu hoc pati nõ velit. Ab illo tñ loco, *Ne si aliter fiat*:sic posuit Bene. casum,i.ne si aliter fiat, in se patiatur districtionem hortandi,i.admonendi, vel prędicãdi.Alia littera habet,*Orandi.*& hæc littera plana est. Similiter seq.duo c. plana sunt:& p te videbis.

1 ℨ.16.q.1. nemo.

2 Poly.ibid. Ans.l.5.c.65

ricorum, aut etiam laicorum facta sunt: dumque hi, qui sunt in ecclesiis, fingunt [a] se religiose viuere,monasteriis prępponi [b] appetunt:& per eorum vitã monasteria destruũtur.Nemo enim potest ecclesiasticis officiis,&c.*& infra.*

¶ [1] Proinde fraternitas tua hoc, quolibet in loco factum sit,emendare festinet: quia ego nullo modo patior, vt sacra loca per clericorum ambitum destruantur [c].

Idem Mariniano episcopo Rauennati, libro 6.epist.40.siue c.204.

¶ Qui in sacro ordine sunt constituti, in monasteriis nullam habeant potestatem.
C. XXVII.

[2] Dvdum ad nos multorum relatione peruenerat, monasteria in Rauẽnæ partibus constituta omnino clericorum vestrorum dominio prægrauari; ita vt occasiõe quasi regiminis ea(quod dici graue est) velut in proprietate possideant. Quibus non modicum condolentes decessori vestro epistolas misimus,vt hoc per omnia emendare debuisset. Sed quoniam vitæ est termino citius occupatus,ne hoc onus monasteriis remaneret, fraternitati [d] vestræ hæc eadem nos scripsisse recolimus.Et quia,vt comperimus, in huius rei hactenus correctione cessatum est: hæc ad vos iterum præuidimus scripta dirigere.Hortamur ergo,vt omni mora,omnique excusatione submotã,ita monasteria ipsa ab huiusmodi studeatis grauamine releuare: quatenus nullam deinceps in eis clerici, vel ij, qui sunt in sacro ordine constituti ob aliud(nisi hortandi [a e] tantummodo causa) accedendi habeant licentiam, aut si forte ad peragenda sacra Missarum fuerint inuitati [f] mysteria. Sed ne [g] pro cuiuslibet monachi, aut abbatis ꝓmotione,&c.*& infra.*

¶ [3] Nec illic vlterius habeat potestatem aliquam: ne monasteria huius occasionis velamine ea,quę prohibemus [B], sub stinere onera compellantur.Hæc itaque omnia vigilanti cura emendare iam secundo commonita sanctitas vestra non differat: ne, si post hæc negligentes vos esse (quod non credimus)senserimus: aliter monasteriorum quieti prospicere compellamur.Nam notum vobis sit, quia tantæ necessitati seruorum Dei congregationem amplius subiacere non patimur.

a ꝓdecessori.dic vt per Fel.Ph.Dec. c.eam te.de rescr.

"ꝓceptũ an morte expiret,sicut mãdatum.

3 ℨ.16.q.1. nemo.

b Ad idẽ u. q.j.q̃ periculosum. secundũ Lau.

" Eps quando visitet monasteria.

A ¶ Hortandi.] *In originali impresso,& manuscripto legitur,* orandi. *Sed ob glossam,& quia in sequenti cap.est vox,*exhortandi,*non est mutatum. Alia vero sunt emendata.*
B ¶ Prohibemus.] *In vulgatis sequebatur,*simul cum canonicis, & monachis in ecclesia. *quæ sublata sunt auctoritate originalis, & duorum Gratiani exemplarium.*

Idem eidem,lib.7.indict.1.epist.18.

¶ Causa visitandi, & exhortandi monasterium episcopus adire potest.
C. XXVIII.

[4] Vlsitandi, exhortandique gratia ad monasterium, quoties [h] placuerit, ab antistite ciuitatis accedatur: sed sic charitatis officium illic episcopus impleat,vt grauamen [i] aliquod monasterium non incurrat.

Item ex concilio Aurelianensi.

¶ Frequenter episcopi monasteria visitent, & quæ corrigenda sunt corrigant.
C. XXIX.

[5] NOn semel, sed sæpius in anno episcopi visitẽt monasteria monachorũ:& si aliquid corrigendum fuerit,corrigatur.

¶ *Hoc c.apud Burchard.& Iuon.est insertum c.abbates.ℨ.ea.vt ibi notatum est,simile quid dam habetur in Pannormia ex concilio Rothomagensi,lib.3.c.215.*

12 *Pro talibus* [k], *qui animarum curam non habentes, bona tamen monasteriorum in suos vsus conuertere cupiebant, statutum est, vt monasteria cum suis rebus penitus sint libera à potestate & dominio episcoporum. Quòd autem nullis canonicis iuribus monasteria dicuntur esse subiecta,non ita intelligendum est, quin ipsi episcopo aliquid no mine eulogiæ, vel in die dedicationis, vel in natali † sanctorum, quorum nomine ipsum monasterium dedicatum est,debeat offerri.*

Vnde Pelagius A *Papa ait.*

A ¶Pelagius.]*Antea legebatur,*Gelasius.*Mutatum est ex Polycarpo, & quia ℨ.dist.91.cap. Eleutherius.alia pars huiusmet epistolæ citatur ex Pelagio:& Anselmus, qui hoc & illud caput coniuncte affert,Pelagio tribuit.*

¶Non debet episcopus aliquid à monasterio exigere præter conditiones, quæ dedicationis tempore constitutæ sunt.
C. XXX.

[6] ELeutherius frater,& coepiscopus noster quæritur, ꝙ mater eius in casa,quæ castellum dicitur, oratorium construxerit, ac dedicauerit, & in eodem loco monachos constituerit,ex quibus vnus est presbyter. Hoc autem, tempore dedicationis inter episcopum Cardellũ(cuius ipsa diœcesis est) & matrem suam asserit

i ¶ *Vt grauamen.*]i.vt nõ exigat enormẽ & immoderatam procurationem,vt 10.q.3.illud.sed secundũ ꝙ taxatur ext.de cen.cum Apostolus. " & hoc intelligas cum eps accedit ad ecclesiam pp vtilitatem ecclesiæ.Sed si causa proprij negotij accedit,nõ tenetur ei monasterium prouidere, vt 10.q.1.relata.& c.placuit.12.q.2.charitatẽ. ext.de censi.cum venerabilis.ibi,cũ causa correctionis,&c.

"Procurõ ñ semper est debita epo.

NOn semel.]PROTALIBVS.Hæc est 12. pars q. in qua probat,ꝙ licet monasteria lege diœcesana nõ subsint epo si non habent populũ:tñ in fundatione, siue dedicatiõe monasterij,ponitur aliqd de pensione,qđ exigi ꝑt.I.de F. Casvs.Cõcludit Gra. ex ℨ.dictis, dicẽs ꝙ ꝑ talib.epis,q curã animarum negligentes, monasteria suis bonis spoliabant, & ea in vsus suos cõuertebãt, statm fuit vt monasteria sint libera à dño & ptãte eporũ.&postea ostẽdit,ꝙ licet dicatur ℨ.ea. in c.quàm sit. vt monasteria nullis canonicis iuribus sint subiecta: non ita tñ intelligendum est, vt monasteria nõ debeant aliqd dare epo in signũ subiectionis aliqua die statuta.*Eulogia.* Eulogia dicitur id quod solet assignari epo tpe cõsecrõis, & illud qđ ei offertur in synodo, & proprie qđ ei gratis datur: aliter tñ hic accipitur.

4 Iuo p.7. c.14.

5 Burch.l.8. cap.62. Iuo p.7.c.85.

k ¶*Pro talib.*]ſ.epis [c].

c Et ita ex cã oĩa ista c. scđm G.exaudi, secundùm Laur.

eis enim non subsunt monasteria quo ad legem diœcesanam.10. q.1.in summa.Ioan.

Leutherius.]Casvs.Mater Eleutherij epi fecit Cardellum epm dedicare quoddam monasterium quod ipsa ędificauerat in diœcesi sua in casa, q̃ dicitur castellum, & tempore dedicationis conuentio facta est inter epi scopum & ipsam, vt de oblationibus,quæ offeruntur in die dedicationis, vel in die natalis martyrũ,quorum ibi sunt reliquię, medietatem haberet monasterium,& medietatem aliam episcopus haberet. cõtra quam conuentionem Marius ꝑsbyter sciente episcopo, vel forsitan nesciente veniebat, & monachis vel presbytero,qui ex eis erat,molestias,& grauamina inferebat, & fere presbyterum nomine Gaudentiũ verberauit, nec eum ibi Missas celebrare permittebat, nisi aliquid vltra conuentionem prædictã redderet nomine pensionis ipsi episcopo dãdum.Sed cum eps Eleutherius vice matris super hoc conquereretur, Gelasius

† al.natalitiis

6 Ansel.l.7. c.145. Poly. l.4.tit.27.

Iasius Papa commisit causam cuidam,& mandat ei,vt si inuenerit, quod ita facta fuerit conuentio tempore dedicationis,illam faciat obseruari. Si vero nulla conuentio facta fuerit, eo mediante inter episcopum & monachos faciat aliquid assignari ipsi episcopo in signum subiectionis, eo saluo, vt presbyter Gaudentius in monasterio Missas celebrare à nullo prohibeatur. Seq.c.patet.

"Pactio in spūalib⁹ an interuenire possit.

a ¶*Conuenisse.*] "arg. quòd pactio potest interuenire in spiritualibus,vt 10.q.3.ca.vlt. & ca.nec numerus.& 1.q.3.quęsitum.vt no. 8.qu.4.in summa. sed huic c.obstat.1.q.2. c. 1.& 1.q.1.c.statuimus. & q.4.ecclesia.& j.de consecr. dist.1. si quis basilicam. Sed dicas, quòd hic non vere dicitur pactum: quia & sine pacto tenetur ecclesia aliquid dare episcopo in signum subiectionis,vt hic dicitur in fi.Item & auctoritate episcopi potest aliquid constitui patrono[a], vt extr. de iur. pa. præterea.

aEtiã hic videas qđ no. 21.q.2. c.2. ĩ gl.si qras.

b ¶*Pensionis.*] vltra id quod cõuenit in principio.

†al. *veritate*

c ¶ *Nomine eulogiæ.*] id est,in signum prædicationis, quam fecit tempore consecrationis.

d ¶*Debeat.*] considerata consuetudine aliorum monasteriorum, vt extra de cen. super eo.10.qu.3. nec numerus. in fin. "Ex hoc cap. patet, quòd monasteria non sunt penitus exempta à lege diœcesana.tenentur.n.ei ad eulogias, sicut hic dicitur.Item tenentur ad procurationem, quæ debetur ratione visitationis, vt extr.de præsc.cum ex officij. Item si aliquid ex consuetudine debent, vt j.c.proximo.

†*al.tentetur exigere*
† *al.conuenit*
"Monasteria à lege diœcesana ñ sunt prorsus exẽpta.

e ¶*Eruitium.*] Et tamen vix fuerũt xxv. anni à tempore Greg. vsque ad tempus Vrbani.

f ¶ *Vsque ad hoc tempus.*]" ergo consuetudo inducit annuas præstationes. nam & dat iurisdictionem, & dat priuilegium,vt no.9.q.3.conquestus.in fi.& dat ius eligẽdi. ext.de consue.cum dilectus.in fi. Item & inducit seruitutem.ff.de aq.pluar.l.1.§.vl.& l.2. ff.com.præd.venditor.Item & consuetudo obligat sicut ius scriptum,vt 11.di.ecclesiasticarum.Et quòd ex tempore aliquid præsumitur debitum,sunt arg.multa.ff.de vsu.cum de in rẽ. & l.qui semisses.& l.cum quidam.§.1.& C.de fideic.lib.l.1.argum. ista.extra de consue.c.1.& extra de cen.scientes. & ca.peruenit. & 1.q.1.nullus.& 10.quæst.3.quia cognouimus.& ff.de oper.lib.operis.& C.de pact.l.si certis.& extra de causa poss.cum ecclesia.Item quia ex cursu temporis nulla oritur obligatio, cum nec tollatur tempore,vt ff.de actio.& ob.obligationum.§.placet.Sed varij variis modis dixerunt de hac materia. sed omissis illis, "dico quòd numquam ex consuetudine sola (licet esset præscripta) ius aliquot sit quæsitum[b], nisi forte sit tanta cuius memoria non esset:vt ff.de aqua quotid. &æstiu. hoc iure. §. ductus aquæ. & ff. de aqua plu. arcen. l. 1. §. vltim. sed solummodo commodum & ius possessionis quæsitum est ex consuetudine. Possessor enim nihil tenetur probare de iure suo,sed aduersarius probabit esse indebitum : vnde quandiu est quæstio an talis præstatio sit debita,semper erit possessor in possessione , vt decimasexta, quæstione quarta. volumus. extra.vt lite penden. à memoria. ff.de aqua quotid.& æsti.l.penul. & hoc est verum cum allegat aliquam consuetudinis causam : " & tunc causa allegata, & consuetudine longissima probata debitum præsumitur,adeo vt non admittatur probatio in contrarium, & secundum hoc nulla est differentia inter consuetudinem præscriptam,& præscriptionem. " Quidam tamen assignant hanc differentiam intet præscriptam consuetudinem, & præscriptionem: quia contra præscriptionem non admittitur probatio, licet causa præscriptionis appareat iniusta,vt extra de præscrip.de quarta.sed contra consuetudinem præscriptam bene, vt scilicet probetur indebitum, licet allegetur debitum præcessisse, vt C.de agri. & censi. litibus. libro vndecimo.Tutius credo præscriptionem allegandam, quam consuetudinem præscriptam : "quia ad probandam consuetudinem, multa requiruntur, vt dixi ĩ.distin.8. frustra. Et hæc vera sunt,quòd consuetudo semper tuetur possessorem donec probetur contrarium, ni si vi,vel clam, vel precario possederit.tunc enim ille qui dedit, sua auctoritate potest negare. 10.quæstio.3. quia cognouimus. Ioannes. Quidquid dicat Ioan.ego credo quod ex consuetudine præscripta spatio 40.annorum,& bona fide ius & possessio acquiratur,vt extr.de consue.c.vlt. in fin. & ff.de legi.diuturna.B.

"Consuetudo an possit annuas præstationes inducere.

"Ex consuetudine sola nũquam ius aliqđ q̃ritur

b Arg.cõtra ext.de pscr. ad audiẽtiã. iuxta princ. ver. est arg. qđ rõe consuetudinis debetur cẽsus, & si aliq⁹ titulus non probetur, scđm Ho.

"Consuetudo & pscriptio differũt.

CANONICA. Casvs. Concludit Gratianus ex supradictis, dicens quod canonica iura à quibus monasteria sunt libera, sunt synodales exactiones,angariæ,crebræ receptiones, & annales exactiones, &indictiones pœnarum.

Canonica erga iura , quibus monasteria subiecta non sunt,synodales exactiones intelliguntur. Non enim cogendus est abbas(sicut in concilio Turonico statuitur[1]) ad synodum ire , nisi aliqua rationabilis causa existat. Sunt etiam quædam seruitutis officia, vt angariæ operum, crebræ receptiones, annuæ exactiones, mutationes peccantium, à quibus omnibus monasteria libera sunt.

1 dist.18.eps non debet.

"Ad pbãdã consuetudinem multa requirũtur.

CAVSA XIX.

Vo clerici ad monasterium transire voluerunt:vterque licentiam ab episcopo suo petiit: vnus relicta ecclesia propria eo inuito,alter dimissa regulari canonia†cœnobio se contulit.

† *al.canonica*

1 *Modo quæritur, si episcopus debeat permittere , vt relicta propria ecclesia clericus monasterium ingrediatur.*

2 *Secundo quæritur,si episcopus licentiam dare noluerit,an eo inuito monasterium possit adire.*

3 *Tertio,si contigerit ipsos regulares canonicos fuisse, vtrum concedendus esset eis monasterij ingressus.*

QVÆSTIO I.

Vòd episcopus g *licentiam clericis adeundi monasterium dare debeat , in Toletano 4.concilio præcipitur, in quo cap.49.sic statutum legitur.*

¶Non debet negari ingressus clericis , qui monachorum propositum appetunt. C. I.

[2] CLerici , qui monachorum propositum appetunt(quia meliorem[h] vitam sequi cupiunt) liberos eis ab episcopis in monasteriis largiri oportet ingressus: nec [A] interdici propositum eorũ, qui ad contemplationis desiderium transire nituntur.

A ¶ Nec interdici.] *Hæc vsque ad finem absunt à manuscriptis:sunt tamen in concilio.*

Vo clerici.] Casvs. Dictum est ſ. in causa proxima , quæstio. secunda. ca. abbates. in fi. quod nullus abbas debet recipere monachum alienum. sed quia forte idem putaretur de clericis sæcularibus,& canonicis regularibus : ideo supponitur hic decimanona causa,in qua quæritur, an clerici sæculares, & canonici regulares inuitis prælatis suis possint ad regulam arctiorem transire:quod vt melius pateat, thema proponit,de quo tres elicit quæstiones.

[2] Pol.l.3.tit. 15.& l.4.tit. 34.Burc.l.8. c.21.Iuo p.6 c.371.

Vòd episcopus.] Casvs. Hic ponitur prima quæstio , qua quæritur an episcopus debeat dare licentiam clerico suo volenti ad religionem transire.& certum est,quòd sic,vt j.ca.1.

g ¶ *Quòd episcopus.*] Dubitatio harum trium quæstionum ab eodem fonte procedit , vnde vna solutione terminatur. Hug. dicit quòd clericus sæcularis inuito episcopo possit transire ad monasterium, vt infra eadem, cap.1.& infra eadem, quæstione secunda. duæ.Sed nec monachus,nec regularis canonicus potest inuito abbate transire ad locum alium, vt infra ead.quæstio.tertia. cap.1. & capitu.statuimus. sed eius opinio corrigitur extra de regu.& transeun. ad relig. licet. " vbi habes quod quilibet potest transire ad arctiorem religionem , petita tamen licentia , licet non obtenta: sed ad parem religionem nemo potest transire,vt extra de regu.sane.Ioan.

"Transitus ad religionẽ arctiorẽ pmissus est, nõ ad parẽ.

Clerici.] Casvs.Statuitur in hoc c.vt episcopi debeant licentiam dare clericis volentibus ad monasteria transire,cum ipsi eligant meliorem vitam.

h ¶ *Meliorem.*] hæc causa est sufficiens , quod de minori ad maius transeundum est. nonagesimatertia distinctio.legimus. *in fin.* sed non ad parem.extra de reg.sane.& tamen dicit cap.sic viue in monasterio , vt clericus esse merearis. decimasexta, quæstione prima. sic viue.Io.

Inuito

Source : BIU Cujas

Nuito.] Casvs. Hic intitulatur secunda q. qua quæritur an clericus sæcularis inuito episcopo suo possit ad religionem transire? Et respondetur, quòd sic, vt j.e.ca. duç. Gratianus tamen primo probat quòd non: postea probat contrarium. Seq. c. cum §. sequenti patet.

a *Lienum clericum.*] immo nec etiam laicum alienum, vt 71. dist. primatus. si ergo clericus huius episcopatus eligitur ad aliquam dignitatem in alio episcopatu, sine licentia huius episcopi non potest eam recipere, vt 76. di. ca. vlt. & 63. distinct. litteras. & 85. di. c. archidiaconum. Io.

1 in conc. Aqsgr. c. 58.

† Antea legebatur, *Rustico Narbon.*

2 Anf. l. 6. c. 161. Bur. l. 2. c. 42. Iuo p. 6. c. 69.

Væ sunt.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas part. In prima parte dicitur, quòd quidam clerici sæculares inuitis episcopis suis monasticum habitum, vel regularium canonicorum assumere volebant: quare quæsitum fuit ab Vrbano Papa in cap. sancti Ruffini.

† al. *Ruffi*

3 Pol. l. 4. tit. 31. Gal. 3.

quid iuris sit de hoc? qui respondet duas esse leges, distinguendo, publicam. s. & priuatam. Publica facta est propter transgressores, qui cum in suis episcopatib. celebrare non possent, ibant ad alios: & ideo ne criminosi & infames reciperentur, statutum fuit vt nullus episcopus clericum alienũ suscipiat sine litteris cõmendatitiis sui episcopi. In secunda par. dicitur, quod lex priuata est quæ instinctu spiritus sancti scribitur in corde alicuius: secundum quam clerici sæculares libere etiam suis episcopis inuitis transire possunt ad monasterium, vel canonicam regulam, vel regularem. Et hoc probatur auctoritate Apostoli: & præterea quia lex non est posita iusto ad coercendum eum à bono. Secunda pars ibi, *Lex vero priuata.* & est interpositio ad illo loco, *Dignior est.* vsque ibi, *Quisquis igitur.*

† *al. transgressores*

4 c. licet. ex tra de reg.

Rom. 2. ibid.

† *proprium*] Polycarp.

QVÆSTIO II.

Nuito vero episcopo clericum eius à nullo esse suscipiendum Leo episcopus testatur, scribens Anastasio † Thessalonicensi episcopo, epist 82. al. 84. c. 9.

¶ Inuito episcopo eius clericum nemo suscipiat. C. I.

2 Alienum clericum [a], inuito episcopo ipsius, nemo suscipiat.

Sed subaudiendum est, nisi ad propositum melioris vitæ transire voluerit. Tunc enim liberum est illi, etiam episcopo contradicente, monasterium ingredi.

Vnde Vrbanus Papa I I. in capitulo sancti Ruffini †.

¶ Qui monachorum propositum appetit, etiam inuito episcopo suscipiendus est. C. II.

3 Væ sunt, inquit, leges: vna publica, altera priuata [b]. Publica lex est, quæ à sanctis patribus, scriptis est confirmata: vt est lex canonum, quæ quidẽ propter transgressiones † est tradita. Verbi gratia, Decretum est in canonibus, clericum non debere de suo episcopatu ad alium transire sine commendatitiis [c] litteris sui episcopi: quod propter criminosos [d] constitutum est: ne videlicet infames ab aliquo episcopo suscipiantur personæ. Solebant enim officia sua, cum non poterant in suo [e] episcopatu, in alieno celebrare: quod iure præceptis, & scriptis detestatum est. ¶ [4] Lex vero priuata est, quę instinctu sancti spiritus in corde scribitur: sicut de quibusdam dicit Apostolus. [Qui habẽt legem Dei scriptam in cordibus suis.] & alibi [Cum gentes legem nõ habeant, si naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, ipsi sibi sunt lex.] Si quis horum [f] in ecclesia sua sub episcopo populum † retinet & sæcularirer viuit, si afflatus [g] spiritu sancto in aliquo monasterio, vel regulari canonia † saluare se voluerit, quia lege priuata ducitur, nulla ratio exigit, vt à lege publica constringatur. Dignior [h] est enim lex priuata, quàm publica. Spiritus quidem Dei lex est: & qui spiritu Dei aguntur, lege Dei ducuntur: & quis est, qui spiritui sancto possit digne resistere? Quisquis igitur hoc spiritu ducitur, etiam episcopo suo contradicente, eat liber nostra auctoritate. Iusto enim lex non est posita: sed vbi spiritus Dei, ibi libertas: & si spiritu Dei ducimini, non estis sub lege.

QVÆSTIO III.

Anonicos autẽ regulares ad monasterium transire multis auctoritatibus prohibetur.

Vnde in concilio Educensi congregato sub Gregorio VII. legitur.

¶ Regulares canonici, monachi fieri non debent. C. I.

Nvllus abbas, vel monach [9] i canonicos regulares [k] à proposito professionis canonicæ reuocare, & ad monasticum habitũ trahendo suscipere audeat, vt monachi fiant, quamdiu ordinis sui ecclesiam [l] inuenire quiuerint: in qua canonice viuendo, Deo seruire, & animã suam saluare possint. Quod si temerario ausu id agere tentauerint, anathematis vinculo obligentur.

Item Vrbanus Papa, I I.

¶ De eodem. C. II.

5 Mandamus, & vniuersaliter interdicimus, ne quis canonicus regulariter professus, nisi (quod absit) publice lapsus [m] sit: "& crimen idololatriæ sit nolle obedire, vt 8. qu. 1. sciendum. & video quòd peregrinari non potest sine licentia episcopi [a], vt de conse. dist. 5. non oportet. & sæpe bonum omittendum est propter meritum obedientiæ. vt 11. q. 3. quid ergo. cum etiam obediendum sit licet iniuste aliquid præcipiatur, vt 23. quæ. 1. quid culpatur. Item cum clericus non possit alienare res ecclesiæ suæ, ergo multo potius seipsum non potest alienare: cum personæ digniores sint rebus, vt 12. qu. 1. præcipimus. & maior est alienatio personæ quam rei. vt 17. q. 1. c. 3. sed dic quòd excusatur à delicto instinctu spiritus sancti sicut alij, vt extr. de diuor. gaudemus. 14. q. 5. dixit.

Rom. 7. 8. 9.

h ¶ *Dignior.*] "tamen in tribus casibus præiudicat priuata lex publicæ. nam mulier, licet ducatur lege Dei, non potest, inuito viro intrare religionẽ. 27. q. 2. si quis coniugum. nec impubes inuito patre. 20. q. 2. puella. nec episcopus inuito Papa. ext. de reg. c. licet. non fallit regula intelligentes. Io.

1. Tim. 1. 2. Cor. 3. Gal. 5.

" Priuata lex in tribꝰ casibus vr̃ præiudicare publicæ.

Anonicos. Hæc qu. diuiditur in quattuor partes: in prima quarum probatur quod canonicus regularis sine licentia non debet fieri monachus: & hoc probatur per tres auctoritates. Secunda ibi, *Quæritur si monasteria.* Tertia ibi, *Quæritur de his.* Quarta ibi, *Quæritur si ingressis.* Ioan. de Fan.

Casvs. Hic ponitur 3. qu. vbi quæritur an canonicus regularis possit ad monasteriũ transire. Et respondetur quòd sic, de licentia prioris, vt j. ea. ca. statuimus. idem est in monacho. vt j. 20. qu. 4. monachum. sed eis inuitis non, vt j. ca. 1. & 2. quilibet tamen secundum iura hodierna potest ad regulam arctiorem transire petita licẽtia à suo superiore, & etiam si non habeat licentiam ab eo, vt ext. de reg. licet. Et procedit hoc ordine Grat. Primo probat quòd canonici regulares ad monasterium transire non possunt. postea probat contrarium.

5 Pol. l. 4. tit. 31.

"obediẽtiæ cõmẽdatio.

a ꝺ hoc no. ext. de reg. licet. in gl. sufficit ergo. vbi not. de hac q.

† *al. canonica*

---

a ¶ *Lienum clericum.*] Sed quare creditur commendatitiis litteris, cum quilibet possit commendare rem etiam vitiosam. Nam quę commendandi animo dicuntur, neminẽ obligant, vt ff. de contrah. empt. ea quæ. Sed dicas quod si quis commendat rem in genere, non obligatur: sed si in specie, obligatur. ff. de ædi. edi. sciendum. "sed nec in genere licitum est commendare ex certa scientia rem vitiosam. vt ext. de scru. c. vnico. alioquin de dolo tenetur, vt ff. dolo, quod venditor.

"obligatur ne qui rem vitiosam commẽdat.

b ¶ *Priuata.*] vt charitas, de qua dicitur: Habe charitatẽ, & fac quidquid vis. vt de pœ. dist. 2. radicata.

c ¶ *Sine commendatitijs.*] Sed quare creditur commendatitiis litteris, cum quilibet possit commendare rem etiam vitiosam. Nam quę commendandi animo dicuntur, neminẽ obligant, vt ff. de contrah. empt. ea quæ. Sed dicas quod si quis commendat rem in genere, non obligatur: sed si in specie, obligatur. ff. de ædi. edi. sciendum. "sed nec in genere licitum est commendare ex certa scientia rem vitiosam. vt ext. de scru. c. vnico. alioquin de dolo tenetur, vt ff. dolo, quod venditor.

d ¶ *Propter criminosos.*] Licet propter criminosos fuerit constitutio data, tamen extenditur etiam ad non criminosos: quia nullus recipitur sine commendatitiis litteris sui episcopi. vbi enim aliquid statuitur propter impulsiuam causam, causa cessante non ideo cessat cõstitutio: sed vbi aliquid propter finalem causam est statutum, ibi si cesset causa, cessat constitutio. Sic distinguitur ff. de don. l. 2. §. vl.

e ¶ *In suo.*] ꝫ. 7. q. 1. si quis presbyter.

f ¶ *Si quis horum.*] maxime: quia idem est in aliis. 61. dist. §. hisomnibus.

g ¶ *Si afflatus.*] Sed qualiter potest aliqui s clericus inuito episcopo transire ad religionem, cum ei forte iuratus sit, & obediens suus

a ¶ *Mona*

Source : BIU Cujas

a ¶ *Monachus.*]Hoc cõsueuit intelligi cum causa leuitatis transit ad asperiorem vitam: tamen bene cogitur ibi stare, vt ext. de reg. licet. Sed manifeste obstat, ext. de sta. mo. cum nobis. sed hæc est remota. vnde satis credo, q̃si non petiit licentiam, cogitur redire[a], nec obstat extra eadem. sane. quia ibi dicit, permittas, & sic est dispẽsatio.

a Vide Pan. conf. 95. l. 1.

b ¶ *Memorialem.*] non q̃sit monachus, sed ratione prioris maleficij, vt s. 93. di. præcipimus. sed maritus qui transiuit ad religionem, reuocatus ab vxore sua, non fert cucullã, vt 23. q. 5. quod Deo. &" sic quandoque potest esse dispar habitus in eodem choro.

†memoriale suæ præsumptionis cucullam] Pol. " Dispar habitus q̃q; p̃t esse in eodẽ choro

SVBAVDIENDVM. Casvs. Est probatum s. q̃ canonicus regularis ad monasterium transire non potest. nunc dicit Grat. q̃ est intelligẽdum nisi de sui superioris licentia hoc faciat. Et ad hoc inducitur sequens c.

†al. Russi

1Iuo p. 6. c. 411.

Statuimus]Casvs. Abbas sancti Ruffini quęsiuit ab Vrbano, vtrum monachi possint recipere canonicos regulares sine permissione & licentia prioris, & fratrũ? Et respondetur, quod cã leuitatis, vel causa arctioris religionis non debet canonicus regularis de canonia sua recedere, nec aliquis debet eum recipere sine litteris capituli sui.

c ¶ *Vel districtioris.*] j. 20. q. 4. virgines. contra, ext. de reg. c. 1. sed hæc dictio, leuitatis, soluit cõtrarium, &c. si. C. de off. ma. mil. l. pen.

QVAERITVR. Hæc est 2. pars q. in qua q̃ritur si monasteria possint redire ad huiuo p. 3. c. 17 manos vsus. Dicitur & 22. Pann. q̃ non. & hoc probat per duo c. Io. de Fan.

2 Pol. l. 3. ti. 15 Anl. l. 5. c. 60 Bur. l. 3. c. 19.

Casvs. Hic mouet Gratianus quamdam incidentem q. s. vtrum monasteria possint fieri clericorum, vel laicorum habitacula? & respondetur q̃ non. ad quod inducit sequentia capitula.

d ¶ *Quæritur.*]Incidẽtem quæstionem ponit magister: & illa dupliciter potest intelligi. Vno modo sic: an de monasterio possit fieri sæcularis ecclesia? Vel sic, an monasteriis possint præfici sæculares clerici? Dicas ergo quòd de monasterio numquam potest fieri sæcularis ecclesia, vt hic dicitur, nisi enormiter viuant: tunc possunt monachi remoueri, & institui sæculares canonici: tamẽ cum auctoritate Papæ, vt ext. ne cle. vel mon. relatum[b]. vel nisi ita sit quòd non inueniantur aliqui de ordine illo, per quos possit locus ordinari, vt ext. de relig. do. inter. Vel nisi ita sit quod aliter non possit reformari locus ille, quam per canonicos, vt ext. de sta. mo. cum nobis. quę est remota. Econtra videtur quod episcopus licite possit de sęculari ecclesia facere regularem, vt extra de eccl. ædifi. ad audientiam. & 16. q. 7. si quis vult.

b in hoc c. no. Ala. Tan. & Ber. q̃ hoc potest eps auctoritate ppria. & idẽ sẽtit ibi Go. de hoc etiã no. 12. q. 2. c. si eps. ſ Io. de Fan. hic sentit cũ Io. & ẽt Hu. idẽ tenet.

Quæ semel sunt dedicata.] Casvs. In concilio Chalcedonen. fuit statutum, vt monasteria semel dedicata, perpetuo sint monasteria, & in suo statu permaneant, & non fiant habitacula sæcularia, nec res eorum inde remoueantur. si quis autem hoc fieri permiserit, canonice punietur.

e ¶ *Maneant.*]" similiter nec hospitale potest conuerti ad alium vsum, vt ext. de reli. do. ad hæc. sed nec permutari possunt mancipia ecclesiæ. extra de rer. permu. mancipia. dari tamen possunt priuato, vt 12. qu. 2. ecclesiasticis. sic domus Imperatoris non potest conuerti ad alios vsus. C. de pala. & do. l. 1. "sed quid si monasterium destruitur: numquid potest locus ille vel ædificia monasterij ad alium vsum conuerti? sic. possunt enim de lignis bene construere dormitorium vel alium honestum locũ: vel etiam possunt ea in coquina sua comburere, de conse. dist. 1. ligna. sed ad priuatos vsus non possunt conuerti. locus autem remanet sacer, licet dirutũ sit ædificium. ff. de cõtrah. empt. æde sacra. Ioan.

" Quæ ad alium vsum cõuerti nõ possint.

" Monasterio destructo, possunt licite ligna comburi.

Marc. 9. ex Esa. 66. Io. 2.

Quoniam à quibusdam.] Casvs. Quidam praui homines per violentiam inuaserunt episcopia vel monasteria: & fecerunt ea communia diuersoria, quare statutum fuit in septima synodo, vt si inuasores voluerint ea restituere in antiquum statum reformentur: alioquin si clerici sunt, deponantur: si laici vel monachi, excommunicentur: cum ipsi aduersentur Deo dicenti, Nolite facere domum patris mei, scilicet templum ædificatum nomini eius, domum negotiationis.

3 Ans. l. 2. c. 197.

†al. conuertendam

f ¶ *Surripiuntur.*]i. inuaduntur. nam furtum non fit in re immobili. insti. de vsuca. §. abolita.

†al. conuertsione

†al. complerunt

g ¶ *Deponi.*] & hoc cũ pœna incipit à crimine: secus si à contumacia: quia tunc primo esset suspendendus, vt 81. distinct. dictum. Io.

QVAERITVR. Hæc est tertia pars qu. secundum Ioan. de Fant. & est quæstio incidens.

Casvs. Hic mouet Gratianus incidentem quæstionem, scilicet, quo tempore debeant tonsurari qui conuertuntur ad religionem. & respondetur quòd post biennium, vt probatur seq. capit.

1 *Statuimus, ne professionis canonicæ quispiam, postquam Dei vice supra caput sibi hominem imposuerit, alicuius leuitatis instinctu, vel districtioris[c] religionis obtẽtu ex eodem claustro audeat sine patris[A], & totius congregationis permissione recedere. Discedentem vero nullus abbatũ, vel episcoporũ, nullus monachorum sine communi litterarũ cautione suscipiat.*

A ¶ Patris, &c.] *In tribus vetustis codicibus legitur*, patris totius congregationis: *apud Iuonem*, sine abbatis, totiusque congregationis.

2 *Quæritur*[d], *si monasteria quæ semel dedicata sunt, possint transire in clericorum, vel sæcularium habitacula. Quòd in Chalcedonensi concilio omnibus modis prohibetur, cap 24.*

¶ Quę semel sunt dedicata monasteria, sem per monasteria perseuerent. C. IIII.

2 QVæ semel dedicata sunt monasteria cum consilio episcoporum, maneãt[e] perpetuo monasteria: & res, quæ ad ea pertinẽt, monasteriis reseruari oportet, nec posse ea vltra fieri sæcularia habitacula. Qui vero permiserint hoc fieri, subiaceant his condemnationibus, quæ per canones constitutæ sunt.

¶ *Hæc versio parum discrepat à Dionysiana, quam afferunt Burchardus & Iuo, c. 22.*

Item in synodo septima, c. 13.

¶ Qui loca sacra communia diuersoria fecerit, clericus deponatur, laicus excommunicetur. C. V.

QVoniam à quibusdam viris quædam venerabiles dom⁹ furripiuntur[f], tam videlicet episcopia, quàm monasteria, & facta sunt communia diuersoria: si quidem voluerint hi, qui hæc retinent, reddere ea, vt secundum antiquitatem restaurentur, bene, & optime est: alioqui si de sacrato catalogo fuerint, hos deponi g pręcipimus: si vero monachi, vel laici, excommunicari: quos nimirum constat condemnatos esse à patre, & filio, & spiritu sancto, & deputentur vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur: quia voci Domini aduersantur, qui dicit [Nolite facere domum patris mei domum negotiationis.]

¶ *Initium huius canonis in synodo septima ab Anastasio versa sic habet.* Quoniam propter calamitatem, quæ pro peccatis nostris in ecclesia facta est, subreptæ sunt à quibusdam viris quædam venerabiles domus, tã videlicet, &c. *Ex eius autem versionis duobus manuscriptis exemplarib. nonnulla sunt in hoc capite emendata.*

3 *Quæritur de his, qui ad conuersionem veniunt, quo tempore debeant tonsurari.*

De his ita scribit Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano, lib. 8. epist. 23.

¶ Antequam biennium in conuersione compleuerit, aliquis tonsurari non debet. C. VI.

3 MOnasteriis omnibus fraternitas vestra districtius interdicat, vt eos quos ad conuersionem † susceperint, priusquam biennium[h] in conuersatione † cõpleant †, nullo modo audeant tonsurare: Sed hoc spatio vita, mores que eorum solicite comprobentur: ne quis eorum aut non sit[i] contentus eo, quod voluit, aut ratum non habeat, quod elegit. Nãdum graue sit inexpertos hominum sociari obsequiis, quis possit dicere, quàm sit grauius ad Dei seruitium improbatos[A] applicari? Miles[k] vero, si conuerti voluerit, priusquam nobis renuntietur, nullus eum sine[B] nostro consensu qualicumque præsumat ratione suscipere.

A ¶ Improbatos applicari.] *Antea legebatur*, improbos applicare. *Emendatum est ex originali impresso, & manuscripto.*

Monasteriis.]Casvs. Hoc c. diuiditur in duas par. In 1. part. dicit Greg. quod si aliquis vult monachus fieri, quòd non debet nisi post biennium tõsurari, vt hoc tempore discutiatur vtrum bonus sit vel malus. Nam cum graue sit inexpertos hominum obsequiis sociari: multo grauius est improbos ad Dei seruitium applicare. In 2. par. præcipit vt nullus sine licentia sua suscipiat militem ad monachatum. Secunda pars incipit ibi, *Miles vero.*

h ¶ *Biennium.*]dic vt s. 17. q. 2. Gonsaldus. & c. fi quis incognitus.

i ¶ *Aut non sit.*] simile 61. di. miramur. in fi. ff. nautæ cau. stab. l. vlt. §. hac autem.

k ¶ *Miles.*] forte loquitur de militibus Apuliæ, "quæ tota est patrimonium beati Petri, vt 94. dist. valde. & 10. q. 3. relatum. Vel de illis qui facti fuerant irregulares. 53. dist. legem. Ioan.

" Apulia est patrimoniũ B. Petri.

QVAE

Source : BIU Cujas

QVAERITVR. Hæc est quarta pars qu. in qua quæritur si monachus possit condere testamentum: & dicit quod non, si iam professus est: eremita tamen potest, & sic intelligas sequentia. Io. de Fan. Casvs. Adhuc mouet Grat. quamdam incidentem quæstionem, vtrum liceat monachis condere testamentum? Primo probat q̃ non, postea probat contrarium & soluit. ꝯ. ea. e-contra.

Quia ingredientibus.] Casvs. Ianuarius Carolitanus episcop[s] quæsiuit à Greg. vtrũ monacho liceat condere testamentum de rebus, quas monasterio dedit? Et respondet quòd non.

"Religio intratur dupliciter.

a ¶ *Conuertendi.*] "dupliciter enim põt aliqs intrare religionẽ. Potest enim intrare vel causa ꝓbandi, vel causa conuertendi. & protestari debet qualiter intret, vt exrr. de regu. consulti sumus. & c. postulasti.

1 Ext. de testa. ca. quia. Anselm. l. 7. c. 182.

"filiusfamilias testari non potest.

b ¶ *Testandi.*] "Qui. n. in potestate alterius est, non potest testari. inst. quib. non est per missum fa. test. ĩ prin. donare tamen potest mortis causa de consensu patris. ff. de do. filiusfamilias. & etiã inter viuos, vt ff. eo. si cum filius. clericus tamen in potestate constitutus potest testari. C. de epis. & cler. aut. presbyteros.

c ¶ *Eiusdem.*] cum nõ habeat filios, vt ꝯ. e. si qua.

d ¶ *Decretum est.*] C. de episc. & cler. auth. ingressi.

Perlatum.] Casvs. Mulier quædam nomine Petronilla ex hortatione Agnelli episcopi facta est monialis, & licet ipso ingressu omnes res suæ monasterio competerent, eas tamen speciali titulo donatiõis monasterio contulit. quam donationẽ Gre. habuit ratam.

e ¶ *Per exhortationem.*] non tamen ille ctam, vt 15. q. 3. constituit.

f ¶ *Omnes.*] distinguitur tamen an sana, an infirma det, vt ext. de sepul. de his.

ECONTRA. Casvs. Nunc probat Grat. contrarium, quòd monacho licet condere testamentum: quod probat exemplo Pauli eremitę, qui colobium, id est, dalmaticam & tunicam in testamento reliquit: postea soluit dicens quod licet Paulus fuerit eremita, non tamen fuit monachus: & ideo potuit condere testamentum.

"Eremitæ hñt ꝓpriũ.

g ¶ *Eremita.*] "Eremitæ ergo habent propria: quod valet ad ea quæ notaui 16. q. 1. qui vere.

Si qua mulier.] Casvs. Lex ista diuiditur in quattuor partes. In prima parte dicitur, quod si aliqua mulier sine liberis monasterium intrauerit, omnes res eius statim in ipso ingressu competunt monasterio. In secunda part. dicitur quod si liberos habet, & monasterium ingrediatur, liceat ei postea res suas inter liberos diuidere, legitima nulli diminuta: & quod eis non dederit, totum penes monasterium remanebit. In tertia part. dicitur, quòd si omnes res suas voluerit inter filios diuidere, tantum remaneat pro monasterio, quantum dederit cuilibet filiorum. In quarta dicitur, quod si moriatur post ingressum antequam inter filios diuidat, filij habebunt tantum legitimam, reliqua substantia ad monasterium pertinente. Secũda pars incipit ibi, *Sed si persona.* Tertia ibi, *Sed si omnem.* Quarta ibi, *Sed si post.*

h ¶ *Non extantibus.*] Sed quid si habet ascendentes? idem videtur: quia æque succedunt ascendentes, licet ordine turbato. ff. de inoff. test. nam & si. & quia ascendentem non potest quis exheredare, nisi commiserit causam ingratitudinis, vt in auth. vt cum de ap. cog. coll. 8. §. 2. ad idem C. de episc. & cler. auth. presbyteros. in fi. sed aliud est hic ratione monachatus, & fauore religionis. Item adhuc huic obstat, in auth. vt nul. iu. col. 9. §. pen. vbi pater habet tertiam partem bonorũ filiæ, quæ detruditur in monasterium: sed hoc ideo est, quia ibi illo inuito fuit monacha. "Sed quid si primo facit testamentum? Videtur qd per ingressum monasterij rumpitur, quasi p posthumi agnationem. ecclesia enim comparatur posthumo. vt ext. de prob. in præsentia. in auth. de san. epis. §. sed & hoc præsenti addimus sanctioni. ff. de iniust. rupt. test. filio. Item per capitis diminutionem rumpitur testamentum. inst. qui. mo. rumpitur testa. §. 2. Item iste diminuitur capite: quia transit in alterius potestatem [a]. Econtra videtur quòd teneat testamentum: quia pro mortuo habetur: sed in morte cõfirmatur testamentum. Item legatũ non perit per capitis diminutionem, vt ff. de ca. dim. legatum. Ad hoc dico quòd rumpitur testamentum nisi prius aliquid reliquerit monasterio. si ergo instituerit monasteriũ ante ingressum monasterij in vno denario, postea nõ rumpitur testamentum. Hug. tamen & Io. cõtrarium dicunt. Sed numquid monasterium ipso ingresso adeptum est possessionem rerum illius? Videtur quod sic: quẽ admodum adoptans adipiscitur possessionem adoptati, ff. de preca. si adoptauero. quod concedo. "Sed quid si ingrediẽs monasterium habuit vsumfructum bonorum: numquid monasterium potest vti fructibus illo viuente? Videtur quod non, tum ideo quia morte extinguitur vsusfruct[s]: tum quia vsusfructus alij concedi non potest: nisi diceres quod

"testm̃ vtrũ p ingressũ monasterij rumpatur.

2 C. de sacr. eccl. auth. si qua mulier. Apud Iulia. antecess. nouel. 123. c. 56. Coll. 9. ti. 15. §. si qua.

a đ hoc no. s̃. e. q. statui mus. & hr̃ inst. de cap. dim.

tal. legitima portione nulli

3 Const. 26.

4 C. de epis. & cle. auth. nũc autem.

"Vsusfruct[s] an tollatur p ingressũ religionis, vel an quæratur monasterio.

5 ibid. apud Iul. antecess. c. 59. & 60.

nicam eius sibi vendicauit, quam in sportarum modum de palmæ foliis ipse sibi contexuerat.

s ¶ Tradiderunt.] *Sic est emendatum ex plerisque manuscriptis. Antea legebatur,* tradere possunt.

Item in authenticis, constitutione 9. [2]

C. IX.

SI qua mulier, aut vir monasticam elegerit vitam, & intrauerit monasterium, liberis nõ extantibus [h], monasterio, quod ingreditur, res eius competere iubemus. ¶ Sed si persona liberos habens, antequàm de rebus suis inter eos disponat, monasterium intret, liceat ei postea inter eos diuidere [i] legitima † non [k] diminuta: & quod eis non dedit, monasterio competet. ¶ Sed si omnem substantiam inter filios diuidere voluerit, sua persona filiis connumerata partẽ sibi retineat, quæ monasterio cõpetere [l] debet. ¶ [3] Sed si post ingressum moriatur, antequàm inter eos diuidat, filij legitimam percipiant, reliqua substantia monasterio competente. *In authenticis de mona. constitutio. 5. collatio. 1.* ¶ Nunc autem cum monachus factus est, hoc ipso res suas obtulisse videtur, si prius testatus nõ sit: & exinde iudicio eius cessante [m], lege disponitur, vt si liberos habeat, in quos aut nihil, aut minus legitima portione quoquo donandi titulo cõtulerit, eatenus substantiæ monasterio destinatę detrahatur, ne quid contingat circa liberos iniquum.

Item ex nouella 123. [5]

C. X.

NOn liceat parẽtibus liberos, vel liberis parentes ab hereditate vtendi remaneret apud istum, & vtilitas apud monasterium. Sed contra: si aliquod esset ius penes eum, in ipso ingressu esset factum monasterij. Dico ergo vsumfructum non remanere apud illum. Alij contradicunt. arg. C. de vsuf. l. vlt.

i ¶ *Diuidere.*] Sed qualiter testatur vel disponit ista persona de reb[s] alienis, contra illud inst. quib. non est permis. fa. test. in prin. Sed dic quòd hoc ex quadam benignitate permittitur à iure, ne ecclesia videatur aliquem velle circunuenire præter res suas. præterea video quòd quandoq; aliquis disponit de rebus alienis, vt mater quæ transit ad secundas nuptias, testari potest de rebus priorum filiorũ. & disponere inter ipsos. C. de sec. nup. feminæ. §. vlt.

k ¶ *Legitima non diminuta.*] ideſt, tertia vel medietatem secundum numerum filiorum. C. de inof. test. auth. nouissima.

l ¶ *Competere.*] ne sit onerosus monasterio. 16. q. 6. de lapsis.

NVNC AVTEM. Casvs. Dicitur hic quod eo ipso quod aliquis efficitur monachus, res suas monasterio confert. si ipse non fecit testamentum prius: & ideo cessante postea iudicio eius testamentario, si filiis nihil vel minus legitima contulerit, legitima eis per leges supplebitur: ne quid circa eos contingat iniquum.

m ¶ *Cessante.*] i. si cessauerit iudicium, quia morte præuentus est: & sic non obstat s̃. e. l. prox. quidam tamen intellexerunt, quod hic dicitur, cum vere factus esset monachus: proximam legẽ intelligunt, cum adhuc est in probatione. Ioan.

Non liceat.] Casvs. Hæc constitutio nouellæ diuiditur in duas par. In prima dicitur, quòd parentes non possunt exheredare filios ingratos, si post ingratitudinẽ monachi fiant. Idem iuris est de filiis

Source : BIU Cujas

de filiis contra parentes. In ſecunda par. dicitur, quòd parentes nõ debẽt filios reuocare ad monaſterium tranſeuntes. Secũda pars eſt ibi, *Item non liceat.*

a ¶ *Ingratitudinis.*] Ecce quòd ingratitudo aboletur per ingreſſum monaſterij: "ſimiliter irregularitas, vt 50.diſt.c.1. cum enim aliàs monachus ſit perfectus, non requiritur in eo omnimoda regularitas, vt 16.q.1.legi. monachatus enim omnem maculam abſtergit. in authen. de mona. in princ.col.1. argu. tamen eſt, quòd non tollatur irregularitas. 55.di. priſcis. 1.q. 7.c.2.Io.[a]

"irregularitas tollitur per monachatum.

a Dic ð hoc vt plée not. ext. de apo. c.1. in gl. ex hoc vr. quæ fuit gl.L.

Vo pueritiæ.] Casvs. Supra oſtẽſum eſt quid iuris ſit de adultis monachis factis: nunc vero ſupponit cauſam vigeſimam Grat. vbi tractatur de impuberibus: de quibus, vt melius pateat quid iuris ſit proponit thema, de quo quattuor elicit quæſtiones.

Vòd intra annos.] hęc quęſtio diuiditur in quinque partes. In prima probat ſuperficialiter per quinque ca. quòd ſi puer à patre traditur monaſterio, cogitur ibi ſemper eſſe: quod tamẽ non eſt verum, niſi vſque ad ętatem legitimam. Secunda ibi, *Ex his auctoritatibus.* Tertia ibi, *Velamen.* Quarta ibi, *Tempus quoque.* Quinta ibi, *Quamuis.* Ioan. de Fan.

Casvs. Hic ponitur prima q. in qua quæritur vtrum pueri traditi monaſteriis à parẽtibus ab annis pueritiæ cogantur in monaſteriis permanere. Et certum eſt quòd vſque ad annos pubertatis in monaſteriis permanere cogũtur: ſed cum peruenerint ad ætatem legitimam, ſi ibi permanere noluerint, recedere poſſunt, vt ĩ.e.q.illud. ad inſtar ſponſalium, vbi maior tenetur expectare minorem vſque ad legitimam ætatem, vt ext. de deſp. impub. de illis. Hu. tamen dicit, quòd ſi ſint doli capaces compelluntur ibi morari, ſi non contradicunt. Alij vero contra. & procedit hoc ordine Gratianus. primo probat quòd in arbitrio puerorum eſt recedere vel ſtare, cum ad annos pubertatis peruenerint. poſtea probat contra. ſed tu ſtabis illi c. illud.

b ¶ *Quòd intra annos.*] Aut eſt adultus qui intrat monaſterium: aut impubes. "Si adultus eſt, & ſponte intrat, exire non poterit, vt ĩ. ead. quæſt.1. puellæ. & q.2.ca.1. & 2. ſi inuitus intrat, exire poteſt, vt ĩ.ea.q.1. ſicut. niſi propter aliquam culpam inuitus intret, vt 50.di. ſi ille. & 21. qu.2. placuit. Si impubes intrat, aut ab alio ponitur in monaſterio, aut per ſe intrat. ſi ab alio ponitur in monaſterio, & ip ſe non conſentit, poteſt egredi quando voluerit, vt ĩ.ead.q.puellæ. & q.3. prẽſens. ſi vero conſentit cum ab alio ponitur in monaſterio, tenet: licet conſenſus ille qui fit ante annos diſcretionis non teneat: inde tamen exire non poteſt priuſquam veniat ad legitimam ætatem[b], ad inſtar carnalis matrimonij, vt extra de deſpon. impu. de illis. & ĩ.ea.q.illud. ſed quam cito peruenerit ad perfectam ætatem, poteſt egredi, vt ĩ.ea.q.3. præſens. & extra de reg. cum ſcimus. licet quidam dixerint quòd in impubere ſufficiat ſola parentis oblatio, ad hoc vt monachus ſit. ar. eius quod eſt ext. de reg. c. ſignificatum. & ĩ.e.c.1. & 2. Sed contra eos eſt expreſſe ext. de reg. cum virum. & ca. cum ſimus. Si vero impubes propria auctoritate intrat, poteſt extrahi à patre vel tutore, vt ĩ.ead.qu.2. puella. Hoc tamen ſcias, quòd ſecundum Hug. ſi doli capax eſt ingreſſus monaſterium ſiue per ſe, ſiue per voluntatem patris, dummodo non fuerit coactus, amodo non poteſt exire, licet non peruenerit ad annos pubertatis: quia cum doli capaces ſe poſſint obligare diabolo, vt extr. de delic. pu. c. pueris. multo fortius Deo. Item cum in matrimonio carnali malitia ſuppleat ætatem, vt extra de deſpon. impu. de illis. ergo & in ſpirituali. "Greg. refert in dialogo de quodã puero nouenni, qui nutricem ſuam grauidauit. "Alij dicunt quòd nemo obligatur voto ante legitimam ætatem: nec eſt ſimile de matrimonio carnali: quia ibi obligatur tantum homini: & illud vinculum diſſoluitur ſaltem morte: ſed vinculum ſpirituale morte non diſſoluitur. arg.32.qu.7.licite. ſed hodie præualet opinio Hug. vt ext. de reg. poſtulaſti. Io. ſed certe particula quæ hoc dicebat, eſt ſubtracta. B.

"Puer nouennis nutricem grauidauit.

"Voto nemo obligatur añ legitimam ætatẽ.

Firma autem.] Casvs. Dicitur hic, quòd profeſſio virginitatis tunc erit firma, cum ætas cœperit eſſe adulta, id eſt, cum perfecta erit ætas nuptiis deputata: *Et*, pro ideſt. c ¶ *Cœperit.*] non intelligas cum cœperit attingere 14. ann. maſculus, vel femina 12. annum: ſed cum iam eſt in fine 14. annorũ, vel 12.

Iuo p.7. c.11.

†al. ad pubertatis

†al. voluntatis

SI VIRGINITATIS. Casvs. Dicit hic Grat. quòd ca. firma. intelligitur de illa profeſſione, quæ proprio ſit arbitrio à puero, vel puella ſine patris vel matris auctoritate: quę cum peruenerit ad pubertatẽ, exire valet: ſecus ſi à parente offeratur monaſterio: quia tunc exire non valet. & ad hoc inducit ſequentia capitula.

2 Pol.l.4.tit. 34. Anſ.l.7. c.186. & l.8. c.6. Bur.l.8. c.6. Iuo p.7. c.30.

Addidiſtis.] Casvs. Quæſitum fuit à Gregor. vtrum poſſunt exire de monaſterio & matrimonio copulari pueri cum ad pubertatis annos peruenerint, qui à parentibus in infantiæ annis monaſterio traduntur? Et reſpondet, quòd non, quia nefas eſt vt voluntatis fræna relaxentur filiis, qui Deo à parentibus offeruntur. Sequens c. patet.

d ¶ *Addidiſtis.*] Hæc tria ca.[c] intelligas de illis qui poſt adultam ætatem conſenſum accommodauerint: ſed Hu. intelligit de doli capacibus.

c ſc. iſtud c. & duo ſeq. idẽ repetit gl. vlt. eo. c. & benẽ. & ſic ĩ effectu hęc ca. corriguntur.

e ¶ *Mater.*] "Videtur ergo quod mater poſſit tradere filium ſuum religioni, vt ĩ. ead. quicumque. quod non videtur, cum non habeat ipſum in poteſtate, vt inſti. de adop. §. feminæ. legas ergo. vel, pro &.

"Mr non pt filiũ religioni tradere.

f ¶ *Infantiæ.*] id eſt, pueritiæ.

g ¶ *Pubertatis.*] ſ. 28. diſtinct. de his contra. ſed loquitur de ſæcularibus.

h ¶ *Deuitamus.*] Ex his capit. ſumunt quidam ſchiſma erroris ſui: & dicunt ſufficere ſolam oblationem patris ad hoc vt quis monachus fiat, vt extra de regu. ſignificatum. & c. ad hæc. ſed eis obuiat ĩ.e.illud. & extra eod. cum ſimus. ſed intelligas iſta c. quando in adulta ætate conſenſerunt: & ſic interpretatur c. Cæleſtinus. extra eo. cum virum.

i *Monachum.*] ¶ *Deuotio.*] & filij ſpontanea profeſſio ſupple.

k ¶ *Profeſſio.*] per ſe.

"Monaſteriũ ingreſſ⁹ ante perfectã ætatem an poſſit poſteaexire

b De hoc ĩ. e.q. c.illud. & ff. dep. ſi quis in rem.

irregularitas tollitur per monachatum.

CAVSA XX.

Vo pueritiæ annos agentes à parentibus monaſterio traditi ſunt: vnus inuitus, alter ſponte neus cucullam induit. Ad annos pubertatis venientes, inuitus ad ſæcularem militiam rediit, ſponte neus monaſterium diſtrictius petit.

1 *Nunc primum quæritur, ſi in pueritiæ annis traditi cogantur religionis propoſitum tenere.*

2 *Secundo, ſi præter voluntatem parentum tonſuram, vel religionis veſtem quis in pueritia accipiat, vn poſſit ſibi detrahi, an non.*

3 *Tertio, qui præter propriam voluntatem cucullam induerit, an cogatur eam retinere, an non.*

4 *Quarto ſi ab vno monaſterio in aliud diſtrictius liceat alicui tranſire.*

QVÆSTIO I.

1 ips

Vòd intra annos[b] *pueritiæ traditi, cum adulti fuerint, liberum habeant arbitrium manendi, vel diſcedendi, probatur auctoritate nonæ*[A] *ſynodi.*

A ¶ Nonæ.] *In nonnullis vetuſtis exemplaribus eſt, octauæ. Verum in octaua ab Hadriano II. habita non habetur, ſed in libro* B. *Baſilij de inſtitutis monachorum, Ruffino interprete, ca.8. Similia etiam ſunt apud eumdem* B. *Baſilium in regulis fuſius diſputatis, c.15.*

¶ Virginitatis profeſſio quo tempore firma eſſe incipit. C. I.

Firma autem tunc erit profeſſio virginitatis, ex quo adulta iam ætas eſſe cœperit[c], *& ea, quę ſolet apta nuptiis deputari, ac perfecta*[A].

A ¶ Ac perfecta.] *Hæc non ſunt in eo* B. *Baſilij loco.*

Si virginitatis profeſſio tunc incipit eſſe firma, cum ætas cœperit eſſe adulta, & religionis profeſſio tunc demum debet eſſe firma, cum ad adultam ætatem peruentum fuerit. Sed hic de illa profeſſione agitur, quæ in annis pueritiæ proprio arbitrio, Deo offertur, quam non confirmat parentum conſenſus. Ceterum, quæ à parentibus Deo offertur profeſſio, inuiolatam ſeruari oportet.

Vnde Gregorius ſcribit ad Auguſtinum Anglorum epiſcopum.

¶ *Sic etiam citat Iuo. Extat in epiſtola quarta Gregorij tertij ad Bonifacium legatum Germaniæ: & ſimile habetur in concilio VVormacienſi, c.22.*

¶ Non licet de monaſterio egredi, quem pater, vel mater intra annos infantiæ fecerit ordinari. C. II.

1 ADdidiſtis[d] adhuc, quòd ſi pater, vel mater[e] filium, filiamve intra ſepta monaſterij in infantiæ[f] annis ſub regulari tradiderint diſciplina, vtrum liceat eis poſtquã pubertatis †[g] annos impleuerint, egredi, & matrimonio copulari. Hoc omnino deuitamus[h]: quia nefas eſt, vt oblatis à parentibus Deo filiis voluptatis† fræna laxentur.

Item ex concilio Toletano 4.c.48.

¶ Aut propria profeſſio, aut paterna deuotio monachum facit. C. III.

2 MOnachum aut paterna deuotio[i], aut propria profeſſio[k] facit. Quidquid horum fuerit, alligatũ[A] tenebit. Proinde his ad mundum reuertendi intercludimus aditum, & omnes ad ſæculum interdicimus regreſſus.

A ¶ Alligatum.] *In duobus Vaticanis concilio rum codicibus, & Lucenſi regio legitur,* allegatum.

Item Iſidorus.

i *Monachum.*] ¶ *Deuotio.*] & filij ſpontanea profeſſio ſupple.

k ¶ *Profeſſio.*] per ſe.

Quicum

Source : BIU Cujas

QVicumque.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod quicumq; fuerit à parentib. monaſterio deputatus, perpetuo debet ibi morari: & hoc probatur exemplo Samuelis, qui oblatus ab Anna cũ iam eſſet ablactatus à matre, in ſeruitio Dei permanſit. Seq. c. planum eſt: & intelligitur hoc c. de illis, qui poſt legitimam ętatem conſenſerunt: vel qui tempore oblationis erant doli capaces.

a ¶ *Ablactatum.*] i. ſola oblatio nõ ſuffeciſſet, niſi ipſe poſtea ratum habuiſſet. "Sed quare in baptiſmo cogitur ſeruare factum parentum, & nõ in voto? Reſponde, quia ibi recipit ſacramentum: vnde illud cogitur ſeruare, vt 45. di. de Iudæis. Item quia ĩ baptiſmo poteſt puerper alium obligari, vt de conſe. di. 4 baptiſmi vicem.

" Obligant parentes in baptiſmo, ſed nõ ĩ voto

b QVem progenitores.] ¶ Cæpit.] ar. qđ præiudicatur alicui p factum ſicut p dictũ: & quod non refert an factis vel dictis declaret quis voluntatem ſuam, vt extr. de ap. di lecti. & 22. q. 5. cauete. ſic ext. de re. vidua. & 27. di. ꝙ interrogaſti[a].

1 Ext. de regul. c. 1.

aVide quod legi. & not. 27. q. 1. c. j. & c. vidua. ibi videas.

EX HIS. Hæc eſt 2. pars q. in qua probat magiſter, qđ non compellitur puer remanere niſi velit ĩ ætate legitima: & hoc probat per tria c. Io. de Fan. CASVS. Cõcludit Gra. ex ſupradictis, qđ pueri ex oblatione paterna intãtum ſunt obligati, ꝙ à monaſterio recedere nõ poſſunt. Sed huic concluſioni obiicit poſtea Grat. per ſeq. c.

2 Burch. l. 8. cap. 97. Iuo p. 7. c. 115.

PVellæ.] CASVS. puellæ quædam non coactæ ab eorum parentib. ſed ſponte habitum monachalẽ ſuſceperunt: poſtea matrimonia cõtraxerũt. Quæſitum fuit à Leone Papa, vtrum cõtra profeſſionẽ ſuam poſſunt venire: & reſp. ꝙ non, etiam ſi nõdum velum cõſecrationis ſuſceperint. Et hoc ꝓbat exemplo contrahentium q contra ſua pacta impune venire non permittuntur.

†forte] votus

c ¶ *Puellæ.*] adulte. Sed ſecundum Hu. doli capaces. Cæleſtinus tamen videtur intellige re hoc ca. de adultis. ext. de reg. cum virũ. d ¶ *Calcari.*] ſi. 28. q. 1. c. 2.

3 Bur. l. 8. c. 2 Iuo part. 7. c. 20. Polyc. l. 4. tit. 35.

CVM ERGO IN PRINCIPIO. CASVS. Concludit hic Grat. ex ſupradicto c. à contrario ſenſu, ꝙ ſi à parentib. coactæ fuerũt habitum recipere, ipſum deſerere poſſunt. Poſtea ſoluit dicens quod c. illud, puellæ, loquitur de puella nubili, quæ poſt xij. annum à patre cogi nõ poteſt monaſterium ingredi: & ſi coacta fuerit, habitum ſeruare non cogitur: & ad hoc inducit ſeq. c. ſed ſi eſſet innubilis, ſecus eſſet: ſed hæc eſt allegatio.

SIcut qui.] CASVS. Statuit Eugenius in hoc c. quod ſicut illi qui ſponte ingrediuntur monaſterium, recedere nõ poſſunt: ita hi qui ſunt inuiti miſſi ſine iuſtæ offenſionis cauſa, permittũtur abire: quia timendum eſſet vt tales magis peccata committerent quam plangerent: ſicut probatur per decretum Leonis. *Maxime.* i. magis.

e ¶ *Offenſionis.*] "propter delictum enim cogitur quis intrare monaſterium, vt 16. q. 6. de lapſis. 50. di. ſi ille. & 81. di. dictum. & c. ſi quis clericus. & 33. q. 2. admonere. Et ſi certum tempus ei nõ præfigitur, numquid perpetuo ibi manebit? Videtur ꝙ ſic, vt 81. diſt. ſi quis clericus. & ſeruus qui ſine prędinitione temporis in vinculis ponitur, perpetuo ibi eſſe videtur, vt C. de pœ. ſeruus. Arg. contra 2. q. 1. in primis[b]. Sed tamen melior eſt quolibet præmiſſo à G. & concordat cum illo ca. firma. Eſt ergo caſus huiꝰ c. Statuit Martinus Papa vt ſi filij intra pubertatis annos à parentib. offeruntur monaſteriis, & tonſuram vel velamen ſuſceperunt in xv. anno, ab abbatibus vel aliis prælatis debent inquiri vtrum velint in ipſo habitu permanere, & ſi conſenſerint, vltra non erit pœnitentiæ locus: ſi autem negauerint, poterunt ad ſæcularem vitam redire: quia coacta ſeruitia Deus non diligit.

" Monaſteriũ cogitur quis intrare pp delictũ.

b Dic vt no. ſ. 81. diſt. dictũ. & vide qđ no. ext. đ cõſt. ex lris. 50. di. c. 1. A. cum illo ca.

f ¶ Xv.] "Videtur ergo qđ habeat xv. annum pro deliberatione an velit remanere, an recedere. Nam ante non potuit deliberare, cum nec ante habuit diſcretionem. videretur enim eccleſia circunuenire homines, ſi aliquis cogeretur manere cum ea qui numquam delibe rauit. nam etiam in illicitis datur alicui dilatio menſis, vt 1. q. 1. conſtat. decretalis tamen videtur eis dare triduum, vt ext. ea. ad noſtram. Vel ſaltem communes induciæ deberent eis dari ad loquendum cum amicis, & componendas ſarcinulas, vt ff. ex quibus cau. ma. ab hoſtibus. §. vlt. Econtra videtur, quòd nihil temporis habebit. nam ca non comparat contractum quo quis obligatur homini, obligationi diuinæ, vt 27. q. 1. c. 2. ſed in contractu humano non licet etiam incontinenti reſilire, vt C. de tranſa. quamuis. ergo nec in hoc. Ad hoc dicunt quidam quod ſi ante 14. annos fecit profeſſionem, ſtatim cum per vnum diem fuerit poſt annos 14. in monaſterio, eſt ei factum præiudicium: ſecus ſi non fecit: per id quod eſt extra de reg. ad noſtram. Melius[c] credo eſſe dicendum ꝙ ſi ante annos pubertatis habuit diſcretionem tantam, vt per ſe per alios ſciuiſſet, quod ſtatim eſſet obligatus, vt tunc ſtatim poſt annos 14. ſit obligatus, ſi non contradicat. Sed ſi nec per ſe nec per alios potuit ſcire aliquid de obligatione iſta: tunc in 25. anno ſit inquirendum ab ipſo an velit ſtare, an non. ab aliis enim non eſt hoc inquirendum niſi ab illis qui per ſe non poſſunt hoc ſcire: nec ab aliis

" Profeſſio facta añ 14. annos, an ſtatim poſt obliget.

c Quidquid hic dicatur, hodie tẽas vt dr ext. li. 6. đ re. iu. is q. c. nõ ſolũ. c. cõſtõnem & đ hoc In. no. ſatis ext. e. tit. c. 1.

¶ In monaſterio perpetuo maneant, qui à parentibus traditi ſunt. C. IIII.

QVicumque à parẽtibus propriis in monaſterio fuerit delegatus, nouerit ſe ibi perpetuo permãſurum. Nam Anna Samuelem puerum natũ & ablactatum[a] Deo cum pietate obtulit: qui & in miniſterio tẽpli, quo à matre fuerat deputatus, permanſit, & vbi conſtitutus eſt, deſeruiuit.

¶ *Hoc non eſt inuentum in libris B. Iſidori: ſed Smaragdus in expoſitione regulæ B. Benedicti, c. 59. hoc idem ex ipſo Iſidoro refert.*

Item ex regeſto Gregorij, lib. 1. epiſt. 48. ad Anthemium.

¶ De eodem. C. V.

1 QVia autem dura eſt in inſulis congregatio monachorum, etiam pueros in eiſdem monaſteriis ante xviij. annorum tempora ſuſcipi prohibem⁹: vel ſi qui nunc ſunt, tua eos prouidentia auferat, & in vrbem Romanam trãſmittat. Hoc & in Palmaria aliiſque inſulis te per omnia volumus cuſtodire.

Item ex concilio Triburienſi.

¶ Qui à progenitorib. monaſterio traditus eſt, de eo egredi non licet. C. VI.

2 QVem primogenitores ad monaſterium tradiderũt, & in eccleſia cœpit[b] canere, & legere, nec vxorem ducere, nec monaſterium deſerere poterit: ſed ſi diſceſſerit, reducatur: ſi tonſuram dimiſerit, rurſus tondeatur: vxorem ſi vſurpauerit, dimittere compellatur.

[*Item ex Pœnitentiali Theodori.*]

PALEA. C. VII.

INfans pro infante poteſt dari in monaſterio: quamuis alter vocatus †ſit. Tamen melius eſt votum ſoluere. Similiter & pecora æquali pretio (ſi neceſſe eſt) ſunt redimenda.

2 *Ex his auctoritatibus colligitur, quòd paterna profeſſio pueros tenet obligatos: nec licebit eis à propoſito diſcedere, quod paterna deuotione in puerilibus annis ſuſceperunt. Sed obiicitur illud Leonis Papæ, epiſt. 90. ad Ruſticum epiſcopum, c. 13. & 14.*

¶ Non licet puellis nuptias eligere, quæ ſponte voluntare virginitatis ſuſceperunt propoſitum. C. VIII.

3 PVellæ[c], quæ non coactæ parentum imperio, ſed ſponte neo iudicio virginitatis propoſitum, atque habitum ſuſceperunt, ſi poſtea nuptias eligunt, præuaricantur, & ſi conſecratio non ceſſit: cuius vtique non fraudarẽtur munere, ſi in propoſito permanerent. Ambigi vero non poteſt crimen magnum admitti, vbi & propoſitum deſeritur, & conſecratio violatur. Nam ſi humana pacta non poſſunt impune calcari[d], quid eos† manebit, qui corruperint fœdera diuini ſacramenti?

Cum ergo in principio huius capituli dicatur [Puellæ, quæ non coactæ imperio parentum] datur intelligi, quòd ſi coactæ habitum virginitatis ſumpſerint, ſine præuaricatione ipſum deſerere poſſunt. Sed puella hic nubilis intelligitur, cuius (vt in ſequentibus demonſtratur) poſt duodecimum annum eſt liberum arbitrium: nec in electione propoſiti cogitur ſequi parentum imperium.

Sic & illud intelligendum eſt, quod eſt ſtatutum in ſynodo habita ab Eugenio Papa II. c. 32.

¶ Extra voluntatẽ propriam retruſi in monaſteriis non teneantur. C. IX.

SIcut, qui monaſteria elegerũt, à monaſteriis egredi non permittuntur: ita hi, qui inuiti ſine iuſtæ offenſionis[e] cauſa ſunt intromiſſi, niſi volentes, nõ teneantur: quia quod non petunt, non obſeruant. Ideoque tales conſiderandi ſunt magis †peccata committere, quàm plangere, ſicut in decreto ſanctiſſimi Leonis Papæ manifeſtiſſime continetur.

[*Vnde Marcellus Papa.*]

PALEA. C. X.

ILlud autem ſtatuendum eſſe cenſemus, vt ſi in minori ætate filij monaſterio oblati fuerint, &† ſacram tonſuram, vel velamina ſuſceperint, dignum quidem duximus, vt xv.[f] anno à prælatis moniti † inquirantur, vtrum in ipſo habitu ꝓmanere cupiant, an non. Si vero permanere profeſſi fuerint, vlterius pœnitendi locum minime amplecti poſſunt. Sin autem ad ſæcularem habitum reuerti voluerint, redeundi licentia nullo modo denegetur: quia ſatis inutile eſt, vt coacta ſeruitia Domino præſtentur.

¶ *Notatur nomine paleæ etiam ab auctore gloſſæ: ſed extat fere in omnibus vetuſtis, & ſine paleæ nomine.*

ILlud autem.] CASVS. Hoc ca. palea eſt: ſed tamen melior eſt quolibet præmiſſo à G. & concordat cum illo ca. firma. Eſt ergo caſus huiꝰ c. Statuit Martinus Papa vt ſi filij intra pubertatis annos à parentib. offeruntur monaſteriis, & tonſuram vel velamen ſuſceperunt in xv. anno, ab abbatibus vel aliis prælatis debent inquiri vtrum velint in ipſo habitu permanere, & ſi conſenſerint, vltra non erit pœnitentiæ locus: ſi autem negauerint, poterunt ad ſæcularem vitam redire: quia coacta ſeruitia Deus non diligit.

† al. maxime

† al. vel

† al. moniti verbis

Source : BIU Cujas

aliis hoc didicerunt. Item numquid potest aliquis petere in integrum restitutionem, qui in xv. anno intrauit religionem? Arg. quod sic, extr. de reg. ad nostram? Respon. non: quia non est deceptus qui Christo se coniunxit. præterea quia in talib. censeretur maior: similiter in matrimonio. ext. de rest. Ipol. ex parte.

VELAMEN. Hæc est 3. pars q. in qua quæritur quãdo sunt velandæ virgines. Et est dicendum quòd in 25. an. & hoc probat per c. seq. Ioan. de Fan.

CASVS. Supra in præcedenti c. facta est mẽtio de sacro velamine: nunc ostendit Gratianus quod sacrum velamen non est imponendum virginibus nisi certis diebꝰ: quod probat per sequens capitulum.

a ¶ *Velamen.*] Hic agitur quo tempore virgines sunt velãdæ vel consecrandæ. "Est autem quadruplex velum, s. velum professionis, cõsecrationis, ordinationis, prælationis. [a]Velum professionis imponitur tam virgini quàm viduæ: dum tamen sit xij. annorum, vt j. q. 2. puella. Velum cõsecrationis est quod tantum virginibus imponitur in 25. an. vt j. e. q. placuit. & 77. dist. placuit. Velum ordinationis quod olim imponebatur diaconissis in 40. anno, vt j. e. sanctimoniales. velum prælationis est quod in 40. anno datur abbatissæ, vt j. e. iuuenculas. 31. q. 1. quomodo virginibus. & per hanc di. multa sedantur contraria. Ioan.

1 Pol. l. 4. tit. 35. Ans. l. 7. c. 190. Burc. l. 8. c. 15. Iuo p. 7. c. 36. Pã. l. 3. c. 189.

"Velum est quadruplex

a Aliqñ inuenitur velũ cõuersiõis, vt j. 27. qu. j. viduas. quæ ibi no. q̃ fit illud velũ, & q̃ fit dria inter velũ cõuersiõis, & ꝓfessiõis notare vī Ioan. in gl. ibi ī fi. Arc. 2 Poly. ibid. Ans. l. 7. c. 91

† *al. ætas*] orig.

DEuotis.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas par. In prima parte dicitur, q̃sacrum velamẽ non debet virginibus imponi, nisi in die Epiphaniorum: vel in albis Paschalibꝰ, & in natalibus Apostolorũ: vel nisi essent in articulo mortis: sicut de baptismo contingit: ne si ne hoc munere recedãt à sæculo. In secunda par. dicitur, q̃ episcopi viduas velare nõ debent. Secunda pars est ibi, *Viduas autem.* Et intelligitur hoc de velo consecrationis, quod tantum virginibus datur, vt 26. dist. acutius. Quod autem sequitur vsque ad §. quamuis, planum est, & satis patet.

3 Pol. l. 2. tit. 27. Burc. l. 2. c. 11. Iuo p. 6 c. 31. Pan. l. 3. c. 30.

4 Capit. l. 1. c. 46.

3 *Velamen*[a] *autem non licet imponere virginibus, nisi certis diebus.*

Vnde Gelasius Papa ad episcopos per Lucaniam, c. 14. & 15.

¶ Non nisi certis diebus velamen imponatur virginibus. C. XI.

[1]DEuotis Deo virginibus, nisi aut Epiphaniorum [b] die, aut in albis [c] paschalibus, aut in Apostolorũ natalitiis sacrum velamen minime imponatur: †nisi forsan (sicut de baptismate dictũ est) graui languore correptis, ne si ne hoc munere de sęculo exeant, implorantibus non negetur. ¶ Viduas autem velare pontificũ nullus [d] attentet.

4 *Tempus quoque consecrationis earum similiter obseruatur.*

Vnde Gregorius in regesto, lib. 3 epi. 11.

¶ Ante sexagesimum ætatis suę annum virgines non consecrentur. C. XII.

[2]IVuenculas fieri abbatissas vehementissime prohibemus, Nullam igitur fraternitas tua, nisi sexagenariam [e] virginem, cuius vita† hoc, atque mores exegerint, velari permittat.

Item ex concilio Carthaginensi 3.

¶ *Sic citatur etiam in omnibus vetustis: sed in nullo Carthaginensi est inuentum. Idem vero nonnullis additis habetur in concilio Agathensi c. 19.*

C. XIII.

SAnctimoniales ante annũ quadragesimum non velentur. [f]

Item ex concilio Carthaginensi 3. c. 4.

¶ *Antea citabatur ex concilio Africano 4. sed ſ. dist. 77. c. placuit, citatur ex Carthaginensi 3. vbi habetur.*

¶ Ante vigesimumquintum annum virgines non consecrentur. C. XIIII.

[3]PLacuit, vt ante xxv. annos ætatis nec diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur: & vt lectores populum non salutent [g].

Item Pius Papa. [4]

C. XV.

5 Pol. l. 4. tit. 35. Burc. l. 8. c. 18. Iuo p. 3 c. 39. Pann. l. 3. c. 190.

† *al. offerendæ*

5 VIrgines non velentur ante xxv. annos, nisi forte necessitate periclitantis pudicitiæ virginalis: & non sunt consecrandæ† nisi in Epiphania, & in sabbatho[A] Paschæ, & in Apostolorum natalitiis, nisi causa mortis vrgente.

¶ *Caput hoc inter decreta Pij non est inuentum, & abest à tribus vetustis Gratiani exemplaribus. De causis vero, ob quas ante xxv. annos poßint virgines velari, agitur in concilio Mileuitano. c. 26. & Africano. c. 93. ex quo Africano refertur capitul. l. 1. c. 46.*

A ¶ Sabbatho.] *In vno vetusto legitur,* in albis, *& apud ceteros collectores,* in albis Paschalibus.

5 *Quamuis autem viduę velari prohibeantur, viduitatis tamen professio in scriptis ab eis est facienda. Vestis quoque professioni conueniens est eis tradenda, qua vbique vtantur.*

Vnde in concilio Toletano 10. c. 4.

¶ Professionem viduitatis faciant, & habitum sumant religionis, quæ castitatem seruare proponunt. C. XVI.

VIdua, quæ sanctæ religionis obtinere propositum voluerit, sacerdoti, vel ministro, [h] ad quem aut ipsa venerit, aut quem ad se venire contigerit, scriptis [i] professionem faciat à se aut signo, [k] aut subscriptiõe [l] notatam, continentem se & religionis propositum velle, & hoc perenniter inuiolate seruare. Tunc accepta à sacerdote, vel ministro apta religionis professioni †veste[m], seu in lectulo quiescẽs, siue in quocumque loco consistens constanter† ea vtatur, nec diuersi coloris, aut diuersæ partis eadem sit notabilis vestis, sed religiosa, & non suspecta.

Virgines non.] QVAMVIS. Hæc est quinta pars quæstionis, in qua dicitur, qd̃ vidua licet velari non debeat, tamen debet habere quamdam vestem religiosam: & hoc ꝓbat per c. seq. Io. de Fan.

CASVS. Supra in cap. deuotis. prohibetur episcopo velare viduas. Nunc vero ostẽdit Grat. quòd professio est facienda ab eis in scriptis. & quòd vestis religionis est eis tradenda à sacerdote vel diacono: quod ꝓbat seq. c.

Vidua.] CASVS. Aliqua vidua monasticum habitũ recipere volebat. quę situm fuit in concilio Toletano qualiter sit procedendum in hoc facto? Et respondet q̃ si ipsa iuerit ad sacerdotem vel diaconum, vel aliquis eorum ad eam peruenerit, professionẽ faciat in scriptis à se notatam signo sigillari si litteras nescit, vel subscriptione si subscribere sciat, in qua promittat religionis propositum firmiter obseruare: & veste professionis, quam à presbytero vel diacono receperit, vbique vtatur: quæ neq; diuersi coloris sit neque suspecta.

† *al. vsui*

† *al. incunctanter*

"votũ solẽne põt fieri corã priuata persona.

h ¶ *Vel ministro.*] Arg. "quòd votum solenne potest fieri coram priuata persona. sed ad quid facit mulier professionem facerdoti? Potius enim deberet facere abbatissæ. Sed hoc ideo fit, quia feminis non licet imponere velum alicui, vt j. ea. quę st. 2. statuimus.

i ¶ *Scriptis.*] non q̃ sit necessaria scriptura, sed vt scriptura propria obuiet ei q̃ contrauenit, vt s. 1. q. 7. saluberrimum.

k ¶ *Aut signo.*] cum nescit scribere [b].

l ¶ *Aut subscriptione.*] cum scit scribere.

m ¶ *Veste.*] sed velum accipiet ab altari, vt 27. q. 1. viduas. & c. viduæ quæ.

b Vel dic q̃ h. d. vt faciat dr̃iam inter eã q̃ habet figillũ, & eã q̃ nõ h3. Lau.

"velũ qbus diebus imponi debet.

DE his vero.] Hæc quæstio diuiditur in tres par. in quarum prima probatur quòd pater potest filium paruulum de monasterio extrahere, si est minor 14. annis. & filiam, si est minor 12. annis: aliàs non. Secũda ibi, *Velamen.* Tertia ibi, *Hac auctoritate.* Io. de Fan.

CASVS. Hic ponitur secunda quæstio, qua quæritur si puer vel puella prę̃ter voluntatem parentum monasticum habitum induerit, an possit à parentib. reuocari vel tutore? Et respondetur, quando puer vel puella habitũ suscipit: si pater vel tutor est prę̃sens, & non contradicit, consentire videtur, vt 54. di. si seruus. si autem contradicit, vel absens est, vsque ad annum & diem poterit reuocare: nisi velit ratum habere quod factum est, & currit hoc tẽpus à tempore scientiæ, vt j. ea. c. 1. Istud tamen tempus includitur intra ætatem 12. vel 14. annorum: nec peccat pater reuocando filium, vel tutor pupillũ: nec filius vel pupillus peccat, obediendo patri vel tutori: quia hoc faciunt auctoritate canonis.

"Abbatissa debet esse sexagenaris

IVuenculas.] ¶ *Sexagenariam.*] A postolus enim dicit, "Vidua nõ eligatur minor 40. annorũ. 31. q. 1. quomodo. Potest tamen hoc intelligi quòd sit sexagenaria non ætate, sed perfectione continentiæ. 2. q. 7. Paulus. ideo autẽ est virgo, quia aliter non posset esse hortatrix virginitatis, vt 26. dist. vna.

"Filiũ religionem ingressum, an possit pater reuocare.

n ¶ *De his.*] "Hic quæritur si pater vel tutor possit reuocare filium qui ingressus est religionem? Dic ergo: aut pater est prę̃sens, aut absens. Si

f *Sanctimoniales.*] ¶ *Non velentur.*] velo ordinationis, vt sit diaconissa, non ad ordinem, sed ad quoddam ministerium Euãgelicum in matutinis lectionibus nuntiandi. Ioan.

g *Placuit.*] ¶ *Non salutent.*] solenniter dicendo: Dominus vobiscum. Ioan.

Source : BIU Cujas

sens. Si præsens, postea non potest cõtradicere: ar. 54. di. si seruus. Si est absens, vsq; ad annum & diem eum reuocare potest. ℣. e. c. 2. ita tamen vt iste annus includatur intra legitimam ætatem 12. vel 14. annorum. nec peccat pater reuocando filium, nec filius peccat obediendo magis patri quàm Deo: quia hoc facit auctoritate canonis.

Si in qualibet.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas part. In 1. par. dicitur, quod parentes filium vel filiã in minori ætate posſunt à monasterio reuocare: nisi in duob⁹ casib. quorum prim⁹ est quando ambo parentes vel vnus eorũ filium vel filiam monasteriis obtulerit. Secundus est quãdo eis nolentib. vel nescientib. habitum susceperunt: & statim cum sciuerint nõ reclamauerunt. vnde si tales filij postea habitum deseruerint, super hoc commoniti debent ad monasterium reuocari. In 2. par. dicitur, q̃ parentib. non licet filios monasteriis tradere nisi vsque ad 14. annũ, exinde si sponte intrauerint, & postea habitum dimiserint, p excommunicationẽ redire compellãtur. Secunda pars est ibi, *Parentibus*. Et not. quod si sola mater supereſt, in eius potestate est quantum ad oblationem. vt dicit H. vt ℣. e. q. 1. quicumq;. secus si vterq; parẽs supereſt.

1 Greg. iij. ep. 3. Pol. l. 4 tit. 34. Burc. l. 8. ca. 1. Iuo par. 7. ca. 27. Pann. l. 3. c. 186.

†al. episcopo

"mater ñ reuocat à religiõe filiũ à pre oblatũ. "Mox varia tpa completur.

¶ Tonsura vel vestis religiosa in minori ætate suscepta, à parentibus irrita fieri potest. C. I.

1 SI in qualibet minori ætate vel religioni debitam vestẽ [a], vel religionis tonsuram [b] in vtroque sexu filiis aut vnus [c], aut ambo parentes dederint [A] forte [d], aut nolentibus [e], aut nescientibus sese susceptam non mox [f] visam in filiis abdicauerint, sed vel coram se, vel coram ecclesia†, palamque in conuentu eosdem filios talia habere permiserint, ad sęcularem reuerti habitum filiis ipsis quandoque penitus nõ licebit, sed conuicti, quòd tonsuram, aut religiosam vestem aliquãdo habuerint, mox ad religionis cultum, habitumque reuocentur, & sub strenua districtione huiusmodi obseruantiæ inseruire cogantur. ¶ Parentibus sane filios suos religioni contradere non amplius, quàm vsque ad quartumdecimum [g] [B] eorũ ætatis annum licentia poterit esse: postea vero, an cum voluntate parentum, an suæ deuotionis sit solitarium votum, erit filiis licitum religionis assumere cultum. Quisquis autem vel abolitione tonsuræ, vel sęcularis vestis assumptiõe detectus fuerit attigisse trãsgressionem, & excommunicationis censuram accipiat, & religioni semper inhæreat.

a ¶ *Religioni debitam vestem.*] hoc quantum ad feminam.

b ¶ *Vel tonsuram.*] hoc quantum ad filium.

c ¶ *Aut vnus.*] cum vnũ tãtum habet. Sed nũ quid si vnus parẽtum obtulit, alter põt eum reuocare? Argu. q̃ sic, quia quod omnes tangit, &c. C. đ auct. prę. l. vl. & 66. di. c. 1. "Ditur. đ excu. ci tamen potest q̃ si tuto. l. scire. pater consensit, q̃ mater nõ potest eum re arg. §. ſuffi- uocare, nisi velis dicere q̃ æque sit in pote cit. C. q pet. state matris vt patris tut. cũ à ma tribus. Arc. quantum ad hunc ca- re Bur. l. 8. c. sum, vt ℣. e. q. 1. c. 2. 98. Iuo p. 7. c. 116. Pã. l. 3. c. 187. conc.

d ¶ *Forte.*] supple & si lij consenserunt post adultam ætatem.

b De ista di ctiõe, mox, no. p Bar ĩ l. qm̃ nõnulli. ĩ l. si qs maior. C. de trãs. & ĩ l. tutores. đ plurib⁹ dictiõib⁹ vide Ale. de Im. ĩ l. 1. §. 1. ff. de verb. obl.

e ¶ *Aut noletibus.*] supaddpulchra ple, aut si volẽtib. &c.

f ¶ *Non mox.*] "i. intra annum & diem, vt ℣. ca. prox. Vel mox, ideſt, quam cito potest [a]. sic exponitur. ff. ad Tertul. l. 2. §. confestim. Vel mox. ideſt, intra mensem, vt 1. qu. 1. constat. Vel dic mox, ideſt, quam cito. sic 33. q. 2. mulier. C. quom. & quand. iudex. ab eo. Item aliquando vsque ad decem dies. 2. q. 6. quoties. & c. anteriorum. Aliter mox, ideſt, ad duos menses. ff. de re iud. à diuo. Item aliquando extenditur vsque ad triduum, vt 23. dist. c. 1. circa prin. & 79. dist. nul lus. Item quandoque ponitur pro quandocumque, vt ff. si cert. pet. l. 1. [b] Nec mireris si hæc dictio, mox, quandoque ampliatur: quia hæc dictio, diu [c], quandoque restringitur, vt 63. dis. lectis. & 65. dist. de persona.

g ¶ *Ad quartumdecimum.*] & sic soluitur patria potestas, post quartumdecimum annum quantum ad religionis ingressum. Io.

Vella.] Casvs. Hoc capit. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quòd si puella intra duodecimum annum, sine parentum vel tutoris auctoritate sacrum velamen susceperit, possunt statim parentes vel tutor eam reuocare. Si vero per annum & diem dissimulando tacuerint, vlterius nec ipsi, nec ipsa prius assumptum propositum poterit mutare: quod intelligitur de puella post duodecimum annum. In secunda parte dicitur, quòd si puer vel puella post annos pubertatis habitum susceperint, nõ possunt à parentibus reuocari. Secunda pars incipit ibi, *Si vero.* Seq. §. planus est cum c.

c Dictio, diu qñque restringitur.

h ¶ *Puella.*] nondum doli capax, secundum H. factum irritum facere, si voluerint. At si annum [i], & diem, id dissimulando consenserint: vlterius nec ipsi, nec ipsa [k] mutare hoc poterunt. ¶ Si vero† in fortiori ætate [l] adolescentula, vel adolescens seruire Deo elegerit, non est potestas parentibus prohibendi.

2 [3] *Velamen autem nulli sanctimoniali, alteri imponere licet.*

Vnde Eutychianus Papa ait.

¶ Abbatissa pręsumens velare virginem, vel viduam, excommunicetur. C. III.

4 STatuim⁹, vt si abbatissa, aut quęlibet sanctimonialis post hanc diffinitionem in tantam audaciam proruperit, vt aut viduã, aut puellam virginem velare præsumat, iudicio canonico vsque ad satisfactionem subdatur.

3 *Hac auctoritate prædicta* [m], *& paterna professione docetur adstringi quilibet in puerilibus annis, & præter voluntatem eorum propositio suscepto perhibetur teneri, nisi tonsuram vel religiosam vestem parentes mox visam abdicauerint. Paruuli vero, dum offeruntur, non nisi sub multorum testimonio suscipiendi sunt.*

Vade in nona† synodo legitur.

¶ Infantes oblati à parentibus sub plurimorum testimonio suscipiantur. C. IIII.

OPortet infantes cum voluntate, & consensu parentum, immo ab ipsis parẽtibus oblatos, sub plurimorum [n] testimonio suscipi: vt omnis occasio maledicti [o] gratia excludatur hominum pessimorum [A].

¶ *Est in eodem libello* B. *Basilij, & eodem capite, in quo est c. firma. ℣. e. q. 1. & sequitur continenter post illud.*

A ¶ Pessimorum.] *in eo libello est*, plurimorum.

i ¶ *At si annum.*] nisi ita longe sit monasterium, vt intra hoc tẽpus non possit inueniri: tunc maius spatium habebit. arg. 17. qu. 2. si quis incognitus. H. tamen dicit, quod hoc factum narratur, quod potest accidere. & sicut pater reuocat votum filiæ, sic & iuramentum reuocat, 32. q. 2. mulier. decretalis tamen dat annum, vt extra de reg. si quis. "Sed à quo tempore currit annus iste? Videtur, quòd à tempore sciẽtiæ, vt 2. quæst. 6. §. biduum. Vel à tempore admonitionis, vt extra de concess. præbend. & eccle. non vacan. quia diuersitatẽ. Vel numquid erit cõtinuum, ita quod cedat ignorãti. ff. de his qui not. infa. genero? credo quod incipiat à tempore scientiæ, arg. 17. q. 2. si quis incognitus.

†*Porro si*] orig.

3 Cõs. Paris. l. 1. ca. 43. & cap. l. 1. c. 76 concor. "annusquo pater filiũ à religione reuocare p̃t, qñ incipit currere.

4 Bur. l. 8. c. 17. Iuo p. 7. c. 38. Pan. l. 3 c. 194.

k ¶ *Nec ipsa.*] vsq; quo peruenerit ad legitimam ætatem, vt ext. de despon. impub. de de illis.

†*al. octaua*

l ¶ *In fortiori ætate.*] id est, post annos pubertatis.

Tatuimus vt si.] HAC AVCTORITATE. Hæc est 3. pars q. secundum Io. de Fan.

Casvs. Concludit nunc Gratian. ex illo c. si in qualibet. quod si filij à parentib. fuerint oblati, vel si præter voluntatem parentum habitum susceperint, nec statim fuerint reuocati, q̃ oblatione paterna & proposito sponte suscepto tenentur adstricti. Postea dicit, q̃ paruuli sub multorum testimonio sunt offerendi, ad quod inducit sequens cap. cuius casus patet per seq.

m ¶ *Prædicta.*] supra eadem, si in qualibet.

QVÆSTIO III.

Vòd autem? qui inuitus propositum religionis susceperit, non sit cogendus ad inuiti propositi obseruationem, testatur Leo Papa epist. 90. al 92. ad Rusticum episcopum, c. 12. dicens.

Portet.] ¶ *Plurimorum.*] Hoc ideo fit, quia quæ fiunt publice, non de facili admittunt contradictionem postea, vt 8. q. 1. licet. Ioan. de Fan.

o ¶ *Maledicti.*] ideſt, maledicendi.

Vòd autem.] Hæc quæstio diuiditur in tres partes. In prima parte probat magister per tres auctoritates, quod sicut voluntarij professi non possunt exire monasterium, sic inuiti non debent teneri: quia non vult Deus coacta seruitia. Secunda ibi, *Cum dicitur.* Tertia ibi, *Si vero.* Ioan. de Fan.

Casvs. Hic proponitur tertia quæst. qua quæritur an puer vel puella, qui, vel quæ cogitur susc ipere habitum, compellatur illum obseruare? & certum est, quod non. Idem est de quolibet alio, nisi propter dilectum cogatur intrare religionem, vt 81. dist. dictum. & 50. dist. si ille.

p ¶ *Quòd autem.*] "Certum est, q̃ qui coactus intrat religionem, nõ obligatur. ℣. e. q. 1. c. sicut. dũmodo talis sit coactio, quæ cadat in cõstantẽ virum, vt extr. quod me. cau. cum dilectus. nec etiam conditiona

" Coactio impedit obligationẽ.

Source : BIU Cujas

tionalis coactio obligat aliquem, vt extra quod me.cau.perlatum. quod verum est, nisi aliquis ex timore intraret religionem propter maleficium quod fecit.Ioan.

Propositum monachi.] Casvs. Quidã monachi habitum proprio arbitrio susceptũ deserentes,ad militiam vel ad nuptias rediérit, quæsitũ est à Leone quam pœnã pati debeãt?Et resp.quòd publicæ pœnitentiæ subiici debeant,&ad monasteria reuerti: qa licet aliàs innocẽs sit militia,& honestũ possit esse cõiugium, transgredi tñ vidétur qui deserũt meliora.

¶ Non potest deseri propositum monachi sponte susceptum. C. I.

1 PRopositum monachi proprio arbitrio, &†voluntate susceptum deseri non potest absque peccato. Quod enim vouit† Deo, debet & reddere. Vnde qui relicta singularitatis professione ad militiam,vel ad nuptias deuolutus est:publicæ [a] pœnitentiæ satisfactione purgandus est:quia & si innocens militia [b], &honestum potest esse cõiugium:electionem tamen meliorum † [c] deseruisse, transgressio est.

Item ex concilio Toletano 6.c.6.

¶ Qui religiosum habitum sponte susceptum deserere voluerit, ad ipsam redire cogatur. C. II.

2 PRocliuis [d] cursus est ad voluptatem,& imitatrix natura vitiorũ.Quamobrem quisquis virorum, vel mulierum habitum semel induerit [e] spõtanee religiosum,aut si vir dedit [f] ecclesiæ choro,aut femina fuerit,aut fuit delegata puellarum monasterio:in vtroque sexu præuaricator ad propositum inuitus reuerti cogatur, vt vir detondeatur, & puella ad monasterium regrediatur. Si autem quolibet patrocinio desertores permanere voluerint:sacerdotali sententia ita à Christianorum cœtu habeantur extorres, vt nec [A] locus eis vllus sit communionis. Viduæ quoque (sicut vniuersalis synodus iamdudum statuit [3])professiõis,vel habitus sui desertrices superiori sententia condẽnentur.

A ¶ Vt nec locus.] *In libro conciliorum Lucensi regio legitur*, vt nec locutio cum eis vlla sit communis.*Reliqui vero codices concordant cum Gratiano. Apud Iuonem est*, vt nec locus eis vllus sit communis.

Item ex concilio Chalcedonensi,c.7. [4]

¶ Semel in clero taxati, vel monasteriis deputati ad militiam non redeant. C. III.

5 EOs, qui semel in clero [f] taxati fuerint, siue in monasterio deputati, decreuimus neq; ad militiam [g], neque ad honores sæculares [h] venire.Eos autem,qui hoc ausi fuerint facere,& nõ eius rei pœnitere maluerint†, vt ad hoc idem reuertantur,quod ante obtentu Dei sibi proposuerunt, conuenit anathematizari.

2 Cum dicitur propositum monachi proprio arbitrio, & voluntate susceptum, intelligitur, quòd si propria voluntate susceptum non fuerit,obseruari non cogitur.

Vnde Nicolaus Papa scribit omnibus episcopis in regno Ludouici.

¶ Monasterialibus disciplinis nullus subiiciatur inuitus. C. IIII.

6 PRæsens clericus nomine Lambertus vnà cum patre suo,nomine Attho,quondam videlicet comite [i], nunc autem clerico,ad limina Apostolorum properans adiit præsentiam nostram, asserens qualiter idem pater eius in laicali adhuc ordine†in prædiis propriis ædificasset duo monasteria, voluntatem gerens, vt post suum decessum præsens eius filius Lambertus in locum [k] eius succederet: quem infra teneram ætatem inter octauum [l] & decimum annum constitutum memoratus pater proprio arbitrio absq; regulari institutione extra omnẽ illius voluntatem cucullam induit. Igitur post quoddam ipsius temporis spatium (vt ipse dicit) Salomon episcopus cum quibusdam aliis absque patris oblatione, vel abbatis percepta benedictione eumdem Lambertum monasticum habitum induere fecit (vt ferunt)inuitum:& sub hac occasione,paterna, seu materna hereditate à fratribus suis priuatum esse, atque contra omnem (vt dictum est)voluntatem suam, quasi regularem illum monachum permanere volunt†.Super qua re diligenti cura inuestigantes etiam sub adiuratione patrem [m] ipsius,si

Decret.ij.pars. Q pitulo

Propositum monachi.] Casvs. Quidam monachi vel moniales virgines vel viduę habitum eorũ spõte susceptũ deserebant, de quo cũ quæsitum esset in cõcilio Toletano,statuit conciliũ, vt inuiti per excõicationem ad monasterium redire cogãtur.

Procliuis cursus.] Casvs. Quidam monachi vel moniales virgines vel viduę habitum eorũ spõte susceptũ deserebant, de quo cũ quæsitum esset in cõcilio Toletano,statuit conciliũ, vt inuiti per excõicationem ad monasterium redire cogãtur.

Respicit clericus,] Casvs. Attho clericus quondam comes duo monasteria in propriis prædiis ædificauit,q cupiens Lambertũ filiũ suum post decessum suum in loco sibi succedere, in nono anno ipsum inuitum cucullam induit, postque aliquantulum temporis Salomon episcopus cum quibusdam aliis monasticũ habitum præfatum Lambertum induere fecit inuitum(vt idem Attho referebat)&propter hoc fratres eum priuabãt paterna hereditate vel materna. Super quo facto cum dictus Attho apud Nicolaum querelam deposuisset,Nicolaus Papa à dicto Atthone veritatem sub iureiurando inuestigauit, qui confessus est q filius sp fuit inuitus nec vmquã regulam aliquam promisit, & si sciuisset regulã monasticam esse tam duram, numquam eum coegisset portare cucullam. Scribit ergo Nicolaus omnib.episcopis de regno Ludouici,quibus narrat omnia supradicta, & mandat eis,vt veritatem hanc diligenter inuestigent:& si vera inuenerint quę dicũtur, nec ad habitum compellatur inuitus, nec hac occasiõe paterna vel materna hereditate priuetur, cũ nullum bonum sit nisi voluntarium:sed tamen inter religiosos clericos commoretur donec Deus forte dederit sibi voluntatem monasticum habitum spiritualiter assumendi.

Cum dicitur propositum monachi proprio arbitrio, & voluntate susceptum, intelligitur, quòd si propria voluntate susceptum non fuerit, obseruari non cogitur. Nunc vero argumentatur Gratianus à contrario sensu, scilicet quòd si quis inuitus habitum susceperit, seruare non cogitur:quod probat per sequentia cap.

Vnde Nicolaus Papa scribit omnibus episcopis in regno Ludouici. Casvs.Dictum est ꝫ.in c.propositum.& c.seq.quòd habitus sponte susceptus deseri non potest sine peccato. Nunc vero argumentatur Gratianus à contrario sensu, scilicet quòd si inuitus intrauit,potest exire.& hoc probat per c.Nicolai.Ioan.de Fant.

Monasterialibus disciplinis nullus subiiciatur inuitus. Casvs. Quidã monachi habitum proprio arbitrio susceptũ deserentes,ad militiam vel ad nuptias rediérit, quæsitũ est à Leone quam pœnã pati debeãt?Et resp.quòd publicæ pœnitentiæ subiici debeant,&ad monasteria reuerti: qa licet aliàs innocẽs sit militia,& honestũ possit esse cõiugium, transgredi tñ vidétur qui deserũt meliora.

Publicæ.] "vr quòd monachi &monachę pro delictis suis publicam faciant pœnitentiam, vt 27.q.1.virginibus.Sed pt intelligi de publica q̃ fit ī clausstro [a], de qua agitur 30.dist.si qs presbyter.& 28.dist.psbyter.

Militia.]23.q.j.militare.

Meliorum.]solus ille ergo transgreditur vorũ, q deserit maius bonum pp minus vel par. Sic 17.q.1.qui bona.& ext.de vo.&vo. redemp.per totum.

Procliuis cursus.] Casvs. Quidam monachi vel moniales virgines vel viduę habitum eorũ spõte susceptũ deserebant, de quo cũ quæsitum esset in cõcilio Toletano,statuit conciliũ, vt inuiti per excõicationem ad monasterium redire cogãtur.

Semel.]ppter hoc verbum, semel, dicit H.non esse decre.extra de reg. ad nostrã. vbi vsq; ad triduum datur licentia exeundi : sed certe illud iõ fuit, quia adhuc erat vicinus annis pueritiæ, & quia nõ fuerat in probatione, & qa illectus erat.Et habes hic arg. quòd sufficit aliquem semel consensisse,vt 8.q.2.dilectissimi.& ext.de despon.imp.de illis.extra qui ma.ac.pos.insuper. ff.de aqua pluvia arc.in diem.

Os qui semel.] Casvs. Statuit concilium Chalcedonen. q̃ clerici vel monachi,qui ad militiã,vel honores sęculares redierunt,nisi redierint ad clericatum, vel monachatum,anathematizentur.

In clero.]ergo qui recipit simplicem tonsuram,eam non deserit, cum talis dicatur clericus.21.di.cleros. & 54.di.ex antiquis. " Nunquid ergo clericus vxoratus feret tonsuram? Arg.q̃ sic.32.di.si quid vero.extr.de vi.& ho.cle.clericus.12.q.1.quia.nam etiam depositus eam feret, vt 81.dist.dictum.quod credo verum esse si vult vti priulegio clericali.alioquin secus est.Secus tamen videtur si clericus sumit viduam in vxorem.84.di.quisquis.hodie clericus vxoratus non tenetur ferre tonsuram.extra de cle.coniug.c.Ioannes.

Ad militiam.]vt 24.q.vlt.quicumque.

Ad honores sæculares.] in quibus exercetur iudicium sanguinis, vt 23.q.vlt.his à quib. Vel in quib.turpia lucra exercentur,& quod ipse in propria persona vult exercere. " Aliàs autem licitum est episcopis & clericis habere sęculares principatus,dum tamen exerceant per alium causam sanguinis [o],vt 88.dist.episcopus gubernationem.& 5.q.4.quia Ioannes.

CVM DICITVR. Hæc est 2.pars quæst.in qua probat magister

Inter octauum.]i.in nono anno, qui est medius inter 10.& 8.

Patrem.] arg.quòd vnius testimonium admittitur.76.dist.ranta.sed forte hic aliquæ præsumptiones præcesserunt. vel dic,quòd ideo auditur,vt postea possit melius liquere de veritate.vndẽ in fine dicitur,si ita est,vt isti dicunt.Et secundum hoc est argum.quòd post apertas attestationes admittuntur alij testes super eodem ca-

1 Pol.l.4.tit. 34. Ans.l.7. c.187. Burc. l.8.c.8. Iuo p.7. cap.19. Pã.l.3.c.182.

† *al.aut* † *al.vouit*

" Monachi an faciant publicã pœnitentiam.

† *al.melioremjal.melioris*

a Sub.ñ aũt de solẽni.vt 50.dist.cõfirmãdũ. & c. aliorum.secundùm L.

2 Bur.l.8.c. 14. Iuo p.7. c.35.

3 in Tole.4. c.55.

4 Et in Aquisgran.c.85.

5 Ex prisca versione. Bur. l.8.c.4. Iuo p.7.c.28

" Clericus coniugatus an teneatur ferre tõsurã

"clerici sæculares principatus hre possunt.

b Qd dic vt ext.lib.6.ne cle. vel monachus. episcopus.

6 Iuo p.6. c.356.

† *al.habitu*

† *al.voluerint*

† *al.voluit*

" Miles põt esse clericꝰ.

" *Monachi sunt ad successionẽ ad mittendi.*

Source : BIU Cujas

pitulo quando aliquid diminute probatum est, vt extra de consan. & aff. ex litteris. De hoc dixi 4.q.3.§.1.& est fi.2.q.5. Mennam. Item habes hic, quòd testimonium patris auditur pro filio ad dirimendum matrimonium spirituale, vt extra qui ma.ac.pos. videtur. Item habes hic, quòd timor patris[a] impedit matrimonium spirituale, licet secus videtur in matrimonio carnali, vt ff. de rit.nup. si patre cogente. Sed intellige de leui coactione.

a istã gl. seq. tur Bar. in l. ad inuidiã. C. qđ me. cã idẽ t3 Im. in c. cãm mrimonij. đ of. del. sed dic, q̃ reqritur, q̃p̃cedãt nomine à p̃fe, vt p Bar. ĩ l. interpositas C. de trãs. & not. Cyn. & Bal. ĩ l. 1. C. đ bo. ma. Itẽ p eũdẽ Bal. c. j. §. itẽ sacra mẽta. đ pa. iu. fir. &l. fine. ĩ pr. C. ad Vel. p An. đ Bu. ĩ c. cũ virũ. &ibi tex. ĩ mria sing. ext. đ reg. p Bar. ĩ l. trãsactiõnẽ. C. đ trãsac. p do. Ab. in c. nõne. đ p̃sum. † *al. palla*] aliquot manusc. Iuo.

a ¶ *Quod nunquam.*] sed qualiter de hac negatiua potuit iuramentũ præstare, cum negatiua etiam probari nõ possit, vt ext. de prob. quoniam. & ext. de ele. bonæ memoriæ. circa fin. Nam anceps est periurium quod fit de alieno facto, vt ff. de in lit. iur. videamus? Respõ. sic probari potest, quòd quandocũque voluit illum fieri monachũ, ille noluit. & hoc sufficit ad probandam negatiuam, vt extra de prob. tertio.

b ¶ *Nullum quippe bonum.*] vitæ æternæ remuneratorium. 45. di. qui syncera. & sic non est contra. ĩ. 23. q. 5. ad fidem. & q. 6. c. 1. contra. ĩ. 23. q. 1. paratus. contra s. 45. di. & qui. quæ sunt contra.

c ¶ *Religiosos.*] id est, regulares canonicos. & secundum hoc est consilium [b]. Vel dic quòd ex quo semel apparuit in veste religionis, debet semper religiose viuere, id est, non penitus sæculariter, secundum quòd intelligitur extra de reg. consulti. in fi. Dicũtur enim non solum monachi, vel regulares religiosi, sed etiam clerici, vt 1. q. 1. nullus itaque. & etiam laici, vt 28. dist. si qua vidua. Io. de F.

Ps. 53. 118. 108. b Sub. cũ nemo ad vitã religiosam cogetur, vt s. e. q. 1. sicut argu. 31. q. 1. integritas. hoc ẽt inuenitur in ĩra p̃cedẽti ibi, propria voluntate, &c.

SI VERO. Hæc est tertia pars q. in qua dicitur, quòd puniuntur monachi, qui causa cupiditatis alliciũt homines. Io. de Fan.

Matth. 10. Casvs. Supradictum est quid iuris sit de coactis ad habitum suscipiendum. Nunc ostendit Grat. quid iuris sit de illectis ab episcopis vel abbatibus ad religionis habitum suscipiendum, & dicit quòd debent in religione perseuerare: res vero eorum heredibus restituantur.

CONstituit.] Casvs. Quidam episcopi, vel abbates quorundam hereditatem cupientes, eos illexerunt, vt monasticum habitum induerent: quare quæsitum fuit in Mogũtin. concil. quid sit de his faciendum? Et resp. quòd episcopi, vel abbates sicut turpis lucri sectatores canonicæ pœnitentiæ subiiciantur: illecti vero in monasterio perseuerent: sed hereditates eorum heredibus reddantur.

verum diceret, interrogauimus: sed idem pater Attho respondit se talem habuisse, & habere voluntatem, vt filius suus verus monachus fieret, & in locum eius succederet. Sub testificatione autem iureiurando firmauit: quod quando primitus ei cucullam induit, idem Lambertus semper restitit, & numquam se fieri monachum cõsensit: sed demum ab insequentibus monastico habitu violenter est indutus, asserens, quòd numquam [a] regulam aliquam promisit, neque ego pater eius pallio† altaris indutum illum obtuli, neque à quocumque sacerdote, vel abbate (vt mos poscit) benedictione percepta regulæ vmquam se monachum subiectum fururum promisit. ' Super his omnibus etiam protestatus est prefatus clericus Attho, quia si eo tempore, tam duræ obseruantiæ monasticam intellexisset regulam, numquam eundẽ filium Lambertum coegisset portare cucullam. Quapropter consulte psalmographi verba recolentes, quibus voluntarie se Deo sacrificare pronuntiat, & voluntaria oris sui beneplacita fieri in conspectu Dei obsecrat: præsentem, vt dictũ est, clericũ nomine Lambertum minime debere existimauimus sub tali violentia fieri monachum. Quod enim quis non eligit, nec optat, profecto non diligit: quod autem non diligit, facile contemnit. Nullum quippe bonum [b], nisi voluntarium. Idcirco Dominus non ferendam in via virgam, per quam violentia vlli inferatur, præcepit. Quapropter consultius agetur, si piis suasionibus contẽptum mundi, & amorem Dei prædicando, quàm violentiam inferendo, ad cœlestem amorem, illũ accenderitis. Vnde omnium vestrum charitati hanc nostri Apostolatus mandare decreuimus epistolam, monentes, atq; præcipientes, quatenus (si ita verũ est, vt isti dicũt) nullus episcopus, vel abbas, seu monachorum reliquorũ conuentus monasticis illum regulis inuitum subiacere compellat: neque vllo modo fratres eius per hanc occasionem licentiam habeant paterna, seu materna illum hereditate priuare: sed vsque dum diuina inspiratione compunctus propria voluntate regulæ se subdat: liceat eum à mundanis, & laicalibus remotum vagationibus, vel negotiis inter religiosos [c] & ecclesiasticos viros in canonica degere vita. Non enim putamus (quod absit) canonicos religiosos à sanctorum monachorum vita, & consortio seiunctos: quia vnusquisque secundum Apostolum propriam mercedem accipiet secundum laborem suum.

3 Si vero episcopi, vel abbatis illecti promissionibus aliqui tonsuram, vel religionis vestem susceperint, ipsi quidem in eo, quod cœperunt, permaneant: res vero eorum heredibus suis restituantur.

Vnde in Moguntino concilio legitur.[1]

¶ *De hac citatione dictum est s. 16. q. 7. c. pen.*

¶ Restituantur heredibus res eorum, qui ab episcopis, vel abbatibus decepti comam deposuerunt.

C. V.

[2] CONstituit sane sacer iste conuentus, vt episcopi, siue abbates, qui non in fructum animarum, sed in auaritiam, & turpe lucrum inhiantes, quoslibet homines circumueniendo totonderunt, & res eorum tali persuasione surripuerunt: pœnitentiæ canonicæ (vtpote turpis lucri sectatores) subiaceant. Hi vero, qui illecti comam deposuerunt, in eo, quòd cœperunt, perseuerare [d] cogantur [e]: res vero eorum heredibus reddantur.

QVÆSTIO IIII.

1. ps. QVòd vero [f] *ab vno monasterio in aliud districtius transire monachis liberum sit, ex concilio Triburiensi habetur: in quo sic statutum est.*[3]

¶ Non sunt prohibendæ virgines sacræ, quæ causa religionis aliud monasterium adire desiderant.

C. I.

[4] VIrgines [g] sacrę, si pro lucro animæ suæ propter districtiorem vitam ad aliud monasterium pergere disposuerint, ibidemq; commanere decreuerint, synodus concedit. Si vero fuga disciplinæ alium locum quæsierint, redire cogantur.

Quod autem de virginibus sacris hoc capitulo statuitur, de monachis etiam consequenter intelligitur, & de quolibet etiam clerico.

Casvs. Dicit Grat. in hoc §. quòd illud quod dictum est de virginibus, etiam de monachis & quibusdam clericis est intelligendum: postea probat contrarium Grat. Sequens vero c. planum est.

SED

d ¶ *Perseuerare.*] non ibi [c], sed in alio monasterio, vt extra de simo. veniens. Ioan. [d]

e ¶ *Cogantur.*] sed quare hoc est, cum ecclesia non debeat fraudem facere in suis contractib. vt ext. de don. per tuas. Et contractus dolo initus, nullus est ipso iure, vt 15. q. 6. c. 1. & ff. de dol. & elegante. Sed dic, quòd licet pposito, nõ sam contractui: ipse tamen non est deceptus, qui se Christo coniunxit. Vel dic q̃ hoc potius est imputandum fatuitati sue, quam dolo illius, vt ext. quod me. cau. cũ dilectus. similiter cõtractum matrimonium nõ rescindit dolus. Et est si. extra de conuer. coniu. ex parte. & c. veniens. in fi. vbi propter deceptionem non retractatur ingressus. Et est mirũ, q̃ in spiritualib. contractus dolo initus tenet, sed contractus metu initus non tenet, cũ secundũ leges penitus contrariũ sit. nam secundum leges cõtractus dolo initus nullus est, sed contractus metu initus tenet, licet rescindatur per actionem quod met. cauſ. ff. quod me. cau. per totum.

c Hoc ideo q̃a simonia cum habuit ingressum. d Vñ dic pse uerare, s. in hic dolus dederit cau in eodẽ monasterio.

1. Cor. 3.

in Cabil. 2. c. 7.

[Vòd vero ab.] Hæc q. diuiditur ĩ duas partes. In j. dicitur, q̃ de minori regula possit qs transire ad maiorem. Secunda ibi, *Sed obiicitur.* Ioan. de Fan. Casvs. Hic proponitur 4. q. in qua quæritur vtrum ab vno monasterio in aliud districtius liceat monacho transire? Et resp. q̃ sic, Gra. tamen hoc ordine procedit. Primo probat q̃ potest, postea probat contrarium. Hoc tamen est hodie secundum moderna iura diffinitũ, vt extra de reg. licet.

2ª. 16. q. 7. cõ stituit. Bur. l. 8. c. 93. Iuo p. 7. c. 111.

f ¶ *Quòd vero.*] Hæc quæst. determinatur s. 19 q. 1. in summa.

[Virgines.] Casvs. Quæsitum est in cõcilio Triburien. vtrum sacræ virgines possint trãsire de suis monasteriis ad alia monasteria? Et resp. quòd propter districtiorem vitam possunt, propter vero fugam disciplinæ non possunt.

3 Simile in cõcil. Tribu rienſi, quod extat, c. 26.

4 Burch. l. 8. c. 22. Iuo p. 7. c. 42.

g ¶ *Virgines.*] loquitur de virginibus talibus, quæ habent vitam canonicorum, de quibus agitur 12. q. vltim. c. vlt. Sed aliæ virgines debent petita licentia recedere ad districtiorem religionem, & non causa leuitatis, vt ext. de reg. licet. Ioan. de Fan.

QVOD AVTEM.

Source : BIU Cujas

SED OBIICITVR. Hæc est 2.pars quæst.in qua probatur, quòd monachi non possunt votum facere in monasterio sine consensu abbatis.Ioan.de Fant.

a Arg.40.di. c.1. & sic et not.dvxore 33.q.5.mani festũ.qđ ergo đr,frangẽdum, dic scđmH.si ab basvoluerit vel inter fratres scãdalũ generet, aliàs ñ,si đ rebus monacho licitis, scđm Hug.

a *Monacho.*] ¶*Vouerit.*] vel etiam si facit votum prius,quàm intret monasterium.arg.33.q.5.noluit.& intelligas de voto abstinentiæ, per quod alij scandalizentur.[a]

Monachum.] Casvs.Hoc c. diuiditur in quattuor partes.In prima dicitur quòd nullus recipiat monachum alterius sine abbatis sui permissione, & si receptus fuerit, reuocetur. In secunda parte dicitur, quòd nec clerico nec monacho ad alium episcopum licet diuagari sine commendatitiis litteris sui episcopi:qui si verborum increpatione non poterunt corrigi,debent verberibus castigari.In tertia parte dicitur, quòd monachus solitariam cellam habere non debet,nisi abbas ei permittat,vel propter infirmitatem vel propter emeritos labores intra septa monasterij.In quarta parte dicitur, quòd abbas non debet hãre diuersas cellulas, vel plura monasteria nisi ꝓpter incursum hostilitatis. Secunda pars est ibi, *Item clericis.* Tertia ibi, *Seruãdum.* Quarta ibi, *Abbati quoque.*

2Iuo p.3. c.157.

3 Ex eodem cõc.c.38. & Venet.c.5. Pan.l.3.c.67

4Cõcor.Iulianus antecess.nouel. 123.c.53.

b ¶*Monasterium.*] qđ non est strictius, vel si est strictius,forte transiuit causa leuitatis, vt 19.q.3.statuimus.

c ¶ *Item clericis.*] secunda pars.

d ¶ *Verberibus.*] moderate tamen.45.dist. cum beatus.

"Abbas in aliquibus dispensat.

e ¶*Remittatur.*] "Ergo abbas potest dispensare in remittenda regula,vt hic,&de consc. dist.5. carnem. nam & dispensare potest circa ordines, vt ext.de eo q fur.or.re. cum H.lator. & circa canonem latæ sententiæ,vt ext.de sen.exc. cum illorum. Ioann. de Fant.

VERVM. Casvs. Modo soluit Gratian. dicens quòd præmissa duo capitula intelligũtur de illis q inter fratres volunt regulam districtiorem abstinentiæ seruare, de quo fratres scandalizantur.vel dicitur quòd in his duobus cap.statutum est propter illos qui votum peregrinationis assumunt causa vagandi, regulam disciplinamque fugientes : quod nec clerico, nec monacho licet.

Archipresbyter.] Casvs. Supra facta interpositione in quinque causis de statu monachorum:reuertitur Gratianus ad tractatum de statu clericorum : continuans suum tractatum ex fine vltimi capituli vigesimæ causæ,vbi dictum est,quòd abbas non debet habere plures ecclesias,siue plura monasteria:sed quia idem est seruandum in clericis,s.quòd non debent habere plures ecclesias : ideo hanc 21. causam subnectit : in qua ostendit quòd clerici non debent habere plures ecclesias nisi in casibus exceptis.Tractat etiam de procurationibus sæcularium negotiorum:& de fulgidis vestibus:& ne clerici sua auctoritate ad alias ecclesias transeant, quæ vt melius pateant,thema proponit,de quo quinque elicit quæst.

IN duabus ecclesiis.] Casvs. Hic intitulatur prima quæstio, vbi quæritur an clericus possit intitulari in duabus ecclesiis ? Et respondet quòd non, nisi in sex casibus. Vnus est cum ecclesiæ pauperes sunt, vt 10.quæst. 3.vnio.Secundus est, propter dispensationem episcopi, vt 70. dist.sanctorum. Tertius est,propter paucitatem clericorum, vt j.ead. cap.1.in fin. Quartus est,cum habet vnam intitulatam clericus, & aliam commendatam. j. eadem, qui plures. Quintus est, si Papa hoc concedit, vt infra eadem,ca.relatio. Sextus est, cum vna adhæret alteri,vel dependet ex altera, vt in secundo Lateranensi concilio, extirpandæ.

f ¶ *In duabus.*] "De iure communi nullus potest habere plures ecclesias[b], nisi in sex casibus, scilicet quando ecclesiæ tenues sunt, vt 10. q. 3. vnio. Et si vna pendet ex altera,vt extra de ætate, & qualitat. eam te.Et si habet vnam intitulatam, & aliam commendatam, vt infra eãdem, qui plures. extra de elect.dudum. Et si episcopus dispensat cum aliquo,vt 70.distinct. sanctorum. Et vbi est paucitas hominum,scilicet extra ciuitatem, vt infra eadem,cap.1.in fi. Item si ecclesia adhæret præbendæ, vt extra de præbend.extirpandę.Io. Vnde Hostiensis dat tales versus:

Ecclesias plures nullus de iure tenebit.
Dependens tenuis, rarus, vel gratia Papæ.
Vtilitas vrgens, & commendatio iusta.
Plures ecclesias permittunt ista teneri.

"Plures ecclesię ab eo dẽ qb.casib. hñi possint.

b Sc.intitulatas de iure cõi.C.q mi. ñ pol.l.4.§.ĩ posterũ.lib. 12.nec duos honores. ff. ad muni. libertus.§.ꝑscriptio. sequi plures. extra de cũdũ L.& đ hoc no.ext. de præb. c. præterea.

Colonienſi quattuor tomorum legitur, abbatibus quoque singulis diuersas cellulas.

Verum hoc intelligendum est de monachis religiose viuentibus : quibus vota specialis abstinentiæ,vel alicuius districtionis, quæ generalem consuetudinem suorum fratrum excedat, sine abbatis consensu vouere non licet:ne super eos fratres scandalizentur. Causa etiam illorum statutum est hoc, qui regularem disciplinam subterfugientes peregrinationis vota sibi assumunt:quod nec monacho, nec alicui clerico licet : ne hac occasione ad sæcularem conuersationem redeat.

CAVSA XXI.

ARchipresbyter cuiusdam ecclesiæ,præposituram alterius accepit:nec priorem vult relinquere : sæcularium quoque negotiorum procurator efficitur : claris, & fulgidis vestibus se exornans : ab episcopo suo corripitur,relicto officio suo ad sæcularem iudicem habet confugium.

1 *Primum quæritur,an clericus in duabus ecclesiis possit conscribi.*

2 *Secundo,si vnam voluerit relinquere,an liceat ei ad aliam transire.*

3 *Tertio, an procurationes sæcularium negotiorum clericis liceat suscipere.*

4 *Quarto,an claris,& fulgidis vestibus eis ornari expediat.*

5 *Quinto,an ab episcopo correpti suum officium relinquere,& ad sæcularem iudicem confugere valeant.*

QVÆSTIO I.

IN duabus f ecclesiis aliquem connumerari posse septima synodus probibet dicens c.15.

¶In duabus ecclesiis clericus conscribi nullo modo debet.
C. I.

5 CLericus ab instanti tempore non connumeretur g in duabus ecclesiis.Negotiationis enim hoc est,& turpis lucri † proprium,& ab ecclesiastica consuetudine penitus alienum. Audiuimus enim ex ipsa Dominica voce:quòd nemo potest duobus dorationibus probat:sed in illis inopia clericorum hoc facere potest. Prima ratio est ibi,*Negotiationis.* Secunda est ibi, *Audiuimus.* Tertia ibi,*Vnusquisque.* Quarta ibi, *Quæ enim.*

Clericus ab instanti.] Casvs. Significatum fuit in septima synodo, ꝙ vnus clericus in duabus ecclesiis intitulabatur : quare septima synodus statuit, quòd in ciuitatibus de cetero hoc non fiat. & quòd non sit faciendum, quattuor

5 Anſ.l.7.c. 98. Iuo p.6. c.31.

† *al. cõmodi*] αἰσχροκερδείας.

g ¶ *Non connumeretur.*] id est, non intituletur : "quia non debet connumerari inter clericos eiusdem ecclesiæ, nisi sit intitulatus : nec habet vocem in electione cum aliis, licet percipiat fructus illius ecclesiæ : quia bene potest episcopus vel ecclesia concedere alicui beneficium alicuius ecclesiæ : non tamen est ibi canonicus, vt decimasexta, quæstione prima, capit. possessiones. quandoque etiam habet præbendam,& non est canonicus, vt extra de magist.cap.quia nonnulli. Et licet talem præbendam teneat corporaliter,tamen dicitur vacare de iure, vt extra de concessione præbend. & ecclesiæ non vacant. capitul. cum nostris. & capitul. litteras.

"p̃bẽdã p̃t qs hre,& tñ non erit canonicus.

Source : BIU Cujas

a ¶*Dominis.*]sibi contrariis.aliàs bene potest.vt ff.de ope.li.duorũ.
b ¶*Necessitatem.*]q.d.quid faciet ergo clericus si habeat pauperem
" Clericus hñs paperẽ eccleſiã, quærat victum artificio honesto
Matth.6. "Eccleſiam pauperẽ q̃ quæ valet decẽ mardicimus eẽ.
1.Cor.7. ecclesiam? Resp. "quærat victum artificio honesto, vt 91.dist.clericus.Sed nonne si ecclesia pauper est,debet vniri alij,vt 10.q.3.vnio.sic,nisi iste sciens à principio recipit pauperem,vnde imputet sibi:nisi quia forte postea est de pauperata.
"Sed quæro quam ecclesiam dicas pauperem: numquid illam quæ valet decẽ marchas auri, vt 2.q.6.an teriorum? Dico illam pauperem, quæ non potest aliquem honeste &sufficienter procurare: & præterea non potest hospites superuenientes recipere, vt ext.de præb. de monachis. immo depositio tantum relinquitur q̃ sufficiat
†al.corpori sibi & suis, vt 50.dist.
Act.20. studeat.sed cũ omnes hospites indistincte teneãtur recipere, vt 42.di.quiescamus.domus clericorum omnibus debet esse communis,vt 16.q.1.quoniam quidquid. ergo requiritur q̃ sit ditissima. "Nam diuitiæ bonę sunt,dummodo fiat ex eis misericordia.30.di.hoc scripsimus.Expedit em̃ epis habere diuites subiectos: nam imperium abũdat si habeat subditos locupletes. in auth.vt iu.fine quoq. suffr.coll.2.§.1.& potius eligẽdi sunt diuites quàm pauperes. in auth.de defen.ciu.
"diuitię bonæ sunt.
1Et ĩ Aqsgr. §.quibus.Econtra videtur sufficere quòd tantum necessaria habeat: & illa necessitas arctatur ad victum & vestitum tantum, vt 12.q.1. episcopus. sed hoc obtinuit secundum illa tempora.41. dist.episcopus vilem.
c.50.
2 Burc.l.2.c. 96. Iuo p.6. c.173.
" decus eccleſię hodie creuit.
" hodie vero creuit decus ecclesiæ,creuiq̃ Deus ecclesias, vt de consc.di.1.vasa.
a Q̃d dic vt not.extr.de rescr.cũ adeo.in glo.2. Diuitię faciũt.
Dico hæc omnia consideranda secundum qualitatẽ personæ[a], & situm ecclesiæ.aliquid enim sufficit vnius ĩ ciuitate quã extra alij,vt 41.dist.non cogãtur.
3 Agitur de hac re ẽ. di. 70.c.fi.& 16 q.7.p laicos
cit manẽti extra vias communes, quàm in viis : & consuetudo prouincię in hoc seruanda est, vt ẽ.dist.4. erit.& 99.di.sciendũ.
c ¶*In villis.*]potest autem aliquis extra ciuitatem habere plures ecclesias:& hoc ideo, quia extra ciuitatem sunt pauci clerici: & propter paucitatem clericorũ multa permittuntur, vt 55. dist. priscis.Item ea ratione, quia qui sunt extra ciuitatem, non ita cito inueniunt illos quibus sua artificiosa vendãt:nec ita conuenienti foro habent omnia sicut illi qui sunt in ciuitate.
4 in concil. Epaunen.c. 9. Bur.l.8.c. 81. Iuo p.3. c.164.& p.7 c.99.
†al.titulata

minis [a] seruire. Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum sustinebit, & alterum contemnet. Vnusquisque enim secundum Apostolicam vocem, in quo vocatus est, in hoc debet manere, & in vna locari ecclesia. Quæ enim per turpe lucrum in ecclesiasticis rebus efficiuntur:aliena consistunt à Deo:ad vitæ vero huius necessitatẽ [b] studia sunt diuersa.Ex his ergo,qui voluerit, acquirat corporis † opportuna. Ait enim Apostolus [Ad ea,quæ mihi opus erant, & his, qui mecum sunt, ministrauerunt manus istæ].Et hæc quidẽ in hac à Deo [A] seruanda vrbe. Ceterum in villis [c] [B], quæ foris sunt,propter inopiam hominum indulgeatur.

A ¶ A Deo seruanda.] *Antea legebatur*, in hac vrbe seruandũ.*Emendatum est ex Anastasij exemplaribus. Græce enim est*, ὑπὸ τοῦτην τὴν θεοφυλάκτῳ πόλιν. *Apud Iuon.est*,in hac seruanda vrbe.

B ¶ Villis.] *Græce est*, χωρίοις. *quod latius patet.Significat enim sæpe regiones.*

Sed duæ ecclesiæ intelliguntur ecclesiæ duarum ciuitatum, in quibus nullus debet conscribi.

Vnde in Chalcedonensi concilio, c. 10.statutum est.[1]

¶ De eodem. C. II.

[2] CLericum in duarum ecclesiis ciuitatum eodem tempore conscribi non oportet.

Sed econtra nonnumquam episcopus ciuitatis vnius, efficitur archiepiscopus alterius ciuitatis: nec tamen priorem ecclesiam deserit:sed prior ecclesia, quasi commendata relinquitur,secunda,quasi titulata habetur.

Vnde Leo IIII.scribit.

¶ In vna ecclesia titulatus,alterã sibi commendatam potest habere.
C. III.

[3] QVi plures ecclesias retinet, vnam quidem titulatam, aliam vero sub commendatione [d] retinere debet.

Sic & illud Agathensis concilij,cap. 57. intelligendum est.

¶ Duobus monasteriis vnus abbas præesse non potest. C. IIII.

[4] VNum abbatem [e] duobus monasteriis præsidere interdicimus.

Potest etiam vtrique tamquam titulatæ †præesse,sed iure speciali,non communi.

SED DVAE. Casvs.Magister soluit prout vult:tu autem intelligas sicut dictum est in principio quæstionis. Quæ autem sequuntur,plana sunt vsque ad §.potest.

d Q*Vi plures.*] ¶*Sub commendatione.*] & illius ecclesiæ non est prælatus,sed potius procurator, vt 61. distinct.obitum. & cap.Catinensis.& qui commendauit,potest reuocare quando vult. "Nam commendare nihil aliud est, quàm deponere, vt ff. depositi, Lucius. ff.de verborum signification.commendare. dic vt de electio. nemo deinceps.lib.6.
" Commendare est deponere.

Vnde Gregorius lib.2.epist.13.seu cap. 52.ad Agnellum episcopum.

¶Vnus episcopus duabus præficitur ecclesiis.
C. V.

[5] RElatio cleri simul & populi Tarracinensis [A] nos valde lætificat ob hoc, quòd de tua fraternitate, bona testatur: Et quia defuncto Petro pontifice suo sibi cardinalem [f] postulant constitui te sacerdotem,eorũ vota necessario complenda esse præuidimus. *& infra.* ¶ Tota igitur mentis intentione ita lucrum animarum Deo nostro facere festinato,vt digna te merces ante eius conspectũ in die retributionis inueniat. Quidquid vero de prædictæ rebus ecclesię,vel eius patrimonio, seu cleri ordinatione, promotioneve, & omnibus generaliter ad eum pertinẽtibus solerter, atque canonice [g] ordinare, facereque prouideris:liberam habebis (quippe vt sacerdos proprius) modis omnibus facultatem.

¶ *Alia est sententia B.Gregorij,ac Gratianus putare videatur. Nunc enim Agnellum, qui antea Fundorum erat episcopus quòd ea ciuitas ab hoste esset vastata,Tarracina cardinalem constituit sacerdotem, vt in sequenti capite.De qua re notatum est ẽ.dis.71.c.fraternitatem.*

A ¶Tarracinensis.]*Sic est emendatum ex vetustis, cum in vulgatis esset*, Tarraconensis gentis.*In originali autem legitur*,Tarracinę degentis.

C. VI.

[6] ILlud quoque fraternitatem tuã scire necesse est quoniam sic te prædictæ Tarracinensis ecclesiæ cardinalem esse constituimus sacerdotem:vt & Fundensis ecclesiæ pontifex esse non desinas [h]:nec curam, guberationemque eius prætereas:quia ita fraternitatem tuam sæpe dictæ Tarracinensi ecclesiæ, sicut præfati sumus,præesse præcipimus:vt antedictæ Fundẽsis ecclesiæ tibi iura, potestatemve nullo modo subtrahamus. [i]

¶*In vetustis codicibus hoc est coniunctum superiori, quemadmodum in ipsa epistola, & apud Anselmum.*

Non enim potest vtrique præsidere,tamquam titulatæ,sed vni tamquam commendatæ,alteri vero tãquam titulatę præesse valet.

e VNum *abbatem duobus.*] ẽ.proxima caus. & q.vlt.c. vlt.Ioan.

POTEST. Casvs. Ponit Gratia. hic casum, in quo aliquis duab.ecclesiis intitulari potest, vel præficiatur. ad hoc inducit sequens c. Dicunt tamen quidam,quòd capitulum loquitur de vna commendata, & alia intitulata.

5 Ans.l.5.c. 28. Poly.l.1. tit.8.

Relatio.] Casvs. Clerus& populus Tarracin.ecclesiæ defuncto Petro episcopo suo postulauerunt à Greg. in suum pontificẽ episcopum Fundensis ecclesiæ. Grego.vero annuens postulationi eorum rogat eum vt fideliter Tarracinens.ecclesiam regat: quam ita sibi committit,vt Fundensis ecclesiæ episcopus esse non desinat: sed vtriusq; episcopatus curã habeat, & liberam in omnib. facultatem.

f ¶*Cardinalem.*]i.proprium episcopum.

g ¶*Canonice.*]" Nunquid talis forma erit in litteris procuratoris, vt, sic scribatur, quidqd canonice vel legitime per eum fuerit ordinatum, ratum habeo? Certe non,vt ff.de proc. si procuratorem. ext.de confir. cũ dilecta.in fi. Nam si illegitime aliquid fecerit procurator, non rescinditur sententia, vt C. de proc. si procurator.extr.de of.iu.dele. cum olim. Io.Certe talis procuratio nõ valet [b] : quia semper diceret dominus illum non esse legitimum actum,& vidi per do.Hug.talem procuratorem in concilio reprobari.B.Bri.

" procuratoriscõstituendi forma q̃dam reprobata.

6Ans.ibid.

bCũ ista gl. cõcord.Bal. & Sal.in l.si procurator. C.đ pc.qb[e] adde glo.& Pau.đ Leaz. ĩ cle.1.đ.pc. & idem no. Bar.ĩ l.q̃ oia §.plane. cũ l.seq.ff.e.&ĩ fim. no.Bal. in rub.C.de exer. col. 3. & ĩ l. cũ mãdati.C.mãd. & exp̃sse p Spe.ti.đ.pc. §. rõe autẽ. ver. itẽ excipitur. Lud. Ro. ĩ l.q bona fide. §.q alieno.n.12. de dam.inf.

h *Illud.*] ¶*Desinas.*] ẽ.dist.89.c.1. contra.Io.sed illud est ius commune,hoc specia le.7.q.1.petisti.B.

c Vbi đ hoc & j.e.q.2. si quis iam. ibi videas.

i ¶*Subtrahamus.*] nisi illud apponeretur,statim quàm cito confirmasset eum in secundo episcopatu, vacaret primus. extra de elect. cum in cunctis. j.ead. q.2. si quis iam translatus. secus tamen in aliis beneficiis est.nam ibi in recipiendo vnum non videtur renuntiare alij.extra de testa.officij [c]. nam & si vxor recipit sibi aliquod legatum à viro, non ideo renuntiat dati.C.de rei vxo.act.l.vnica.sciendum.Ioan.de Fant.

NON ENIM. Casvs. Iste §.loquitur secundum opinionem illorum,qui dicebant,quòd hoc c.relatio.intelligitur de eo qui habet vnam ecclesiam intitulatam, & aliam commendatam, vel respicit cap.illud.ẽ.ead.qui plures.

Source : BIU Cujas

Vi vero relicta.]Hæc quæstio diuiditur in quattuor partes. In prima probatur quòd nemo sine litteris commendatitiis episcopi sui potest transire ad aliam ecclesiam. & hoc probat per c.seq. Secunda ibi, *Si quis iam.* Tertia ibi, *Sicut autem.* Quarta ibi, *Conductitiis.* Ioan. de Fant.

Casvs. Hæc est 2.q.in qua quæritur si clericus suam ecclesiã relinquere velit, an possit ad aliam transire sine litteris dimissoriis sui episcopi? Et respon. ꝙ non, nisi velit ad religionem transire, vt 8.19.q.2.duæ. alioquin poterit reuocari, vt j.e.q.placuit.

1 Et i 7.c.10.

a ¶ *Qui vero.*] Hæc q. terminatur 71.dis.c.1. 2. & 3. " Sed quid si quis episcopus recipiens est perit clericum aliepuniendus. nũ? De hoc variæ pœnæ statuuntur. Quidam canones dicunt vtrũque esse excommunicandum quousque clericus reuertatur, vt 71.dis.clericos. Sed dicitur hic in c.1. ꝙ vterq; sit deponendus. In 2.ca. dicitur, ꝙ est remouendus ad tempus ab officio. Vñ cum diuersæ pœnæ sint statutæ, iudex ꝑt infligere quam magis viderit expedire. ext. vt lit. non contes. quoniam. §. si vero. extra de off. deleg. de causis. Ioan. de Fan.

"Eps clericũ alienũ recipiens

QVÆSTIO II.

Vi vero[a] relicta sua ecclesia ad aliam transire voluerit, nequaquam sine dimissoriis litteris sui episcopi suscipiatur.

Vnde in sexta synodo, c. 17. legitur.[1]

¶Sine dimissoriis litteris in aliena ecclesia clericus non ordinetur.

C. I.

Quoniam diuersarum.]Casvs. Relatum fuit in septima synodo, ꝙ clerici quidam suis epis ignorantib. in alienis ecclesiis instituebãtur, quare sex ta synodus statuit, vt hoc de cetero nõ fiat sine litteris dimissoriis sui episcopi. si vero contra factum fuerit, episcopus & clericus deponantur.

1. Tim. 1. & Hebr. 2.

b ¶ *Dimissoriis.*]patet enim quòd non sufficit in tali translatione tacitus consensus episcopi, vt 71.dis.c.1. sed solennis actus, sic. C. de eman. l. 3. Sed si ad ecclesiam eiusdem episcopatus transiret, sufficeret nudus & tacitus consensus: quia tacitus consensus dissoluit matrimonium carnale, vt 33.q.5.qui vxorem. Et est ratio quare à priori erit absolutus: quia "Bñficiatus nemo potest duobus dominis seruire, vt 5.e.q.1.c.1." Sed si aliquis ī diœcesib⁹ haberet præbendas in diuersis episcopatibus, ab vtroque posset iu duorũ ep̃orũ ab vtro- dicari, & ordinari. Et sic vnus episcopus posset ordinare clericum q; iudicatur a Sub. vel re alterius: quod esse nõ debet, & ita sequeretur impossibilitas[a] iuris.

"Bñficiatus ī diœcesib⁹ duorũ ep̃orũ ab vtroq; iudicatur a Sub. vel repugnantia, vt no. 70. di.

c ¶ *Sui episcopi.*] sufficit habere litteras solius episcopi vbi episcopus notus est, sed in remotis episcopis requiruntur quinque sigilla, vt extra de cler. peregr. c.1.

d ¶ *Ad opprobrium.*] eadem pœna statuitur cum episcopus instituit aliquem inuitis patronis. 16.q.7. decernimus.

sanctorũ. & ea q̃ p̃missa sunt fuerũt ẽtverba Hu. q. d hoc plene no. 5.e.q.1. in prin.

Placuit.] Casvs. Statutum fuit in concilio Hispalensi, vt si aliquis clericus ad alienum episcopum confugerit, statim episcopus ad quem confugit, ad priorem ecclesiam eum remittat, & donec proprie ecclesiæ eum nõ restituat, sciat se communione priuatum: clericus verò ab executione sui officij remotus per aliquod tempus in monasterium relegetur, & postea ad ecclesiasticũ ministerium poterit reuocari. *Propagationis*, i. promotionis ad maiores ordines, vel restitutionis ad eosdem. *Aboriri*, i. nasci, nisi fuerit, &c. aliter est in littera, *aboleri*, id est, deleri & distingui. Et secundum hoc dicit, *licentia*, id est, impunitas propagationis, id est, peruagationis, vel huius malæ consuetudinis, quæ propagatur nisi corrigatur.

e ¶ *Exceptionis.*]id est, excusationis.

f ¶ *Restituat.*]& sic potest peti restitutio clericorum.

g ¶ *Cingulo.*]id est, in executione. non enim deponitur, vt sequitur.

h ¶ *Reuocari.*]ipso iure, sicut ille cui ad tempus interdictum est postulare. ff. de postu. Imperatores.

i ¶ *Propagationis.*]propagatur enim vitium per malum exemplum. 11.q.3. præcipue.

k ¶ *Licentia.*]id est, impunitas.

OBIICITVR. Casvs. Supra ostensum est, quòd ad aliam ecclesiam transiens reuocatur. Nunc vero probat Gratianus contra, & ad hoc inducit sequens cap.

Si quis iam.]Hæc est secunda pars quæst. secundum Io. de Fan.

Casvs. Quidam clerici postquam translati erant de suis ecclesiis ad alienas, volebant prioribus præsidere sicut prius. statutum est ergo in concilio Chalced. vt hoc de cetero non fiat, cũ nil postea habeant commune cum priorib⁹, vel ecclesiis, vel domibus sub eis constitutis. & si qs contra fecerit, deponatur. *Negotiis*, i. in causis vel reb. eorũ, s. martyriorũ, parochiarum, & xenodochiorum.

l ¶ *Translatus.*]translatũ eum intelligo cum est confirmatus & adeptus possessionem, vt extr. de elect. cum in cunctis. "sed pp̃ solam confirmationem non perdit ius quod habuit in priori ecclesia, nisi adept⁹ sit possessionẽ, vt 92.di. si qui epi. Et intellige qñ est translatus de auctoritate episcopi sui, & in eo casu potest intelligi ext. de cõcess. præb. & ec. non va. litteras. & extr. de præben. de multa. alioquin si sine licentia episcopi transit, nõ ipso iure, vacat prior ecclesia, immo prior eps potest eum repetere, vt 7.q.1. nõ oportet. & c. si qvero. Vel dic, ꝙ vacat quantum ad ipsum. Io. ego credo ꝙ prior ecclesia eum possit repetere, cum eo sit spoliata, vt ext. de rest. spol. per totum. B. Item si aliquis recipit beneficium simplex in alia ecclesia, nõ iõ perdit priorem ecclesiã vel prębendã, dummodo non sumat illam pro titulo. Possunt enim canonici dare simplex beneficium non canonico, vt ext. de magist. quia nonnullis. & 16.q.1. possessiones. " Sed numquid episcopi possunt dispensare circa pluralitatem beneficiorum, cum dicatur in illa constit. de multa. ꝙ per sedem Apostolicam potest dispensari? Et probo, ꝙ possunt: quia à canone permittitur eis dispensatio. 71.di. sanctorum. & sicut habet Papa potestatem circa episcopatus, sic episcopi circa ecclesias. ext. de excess. præl. sicut vnire. Item quia legislator sibi non seruauit specialiter dispensationem, cum dixit Romanum pontificem posse dispensare, ergo aliis permisit, vt ext. de sen. excom. nuper. non enim dicitur in constitutione solũ Papam posse dispensare. sed aliud est dicere solum Pupam, & aliud Papam, vt ext. de test. requisisti. Non enim credendum est Papam velle iura aliorum diminuere, vt 99.di. ecce. & c. nullus. Et quidquid facit, intelligendum est sine præiudicio aliorum episcoporum facere, vt 9.q.3. nunc vero. C. de emanc. nec auus. nec inde nasci debet iniuriarũ occasio, vñ iura prodierũt, vt ext. de ac. qualiter. & C. vñ vi, meminerint. Nec dr̃ in constitutione, ꝙ Romanus Põtifex debet dispẽsare, sed ꝙ ꝑt dispẽsare. Sed per hoc verbum, potest, non imponitur necessitas. ff. de off. præsi. sæpe. & l. seq. & licet de Romana sede dicatur, non ideo excluditur de aliis. arg. 2.q.6. ad Romanam." Et nisi expresse corrigatur, vetus ius manebit simul cum nouo. vt C. de app. præcipimus. in fi. & quoties nouã actio, vel nouum ius indulgetur, vetus non tollitur, nisi hoc expresse dicatur. ff. de act. & ob. quoties. & 35.q.3. de incestis. in fi. & adde rationes quas dixi 70. dist. sanctorum. E contra videtur, ꝙ non possunt: quia etiam iure antiquo priuabatur episcopus iure dandi plura beneficia. Vel ex gratia quadam poterat ille qui habuit plures ecclesias, eligere vnam quam volebat. ext. de præb. quia. & c. referente. Item cum hic Papa tantum exprimatur, ergo *alij non possunt. 95. dist. illud.* nam quod de vno dicitur, de *alio negatur. 23.q.4. forte. 25. dist. qualis.* sic argumentatur Inn. extr. de his quæ fi. à præl. cum Apostolica. & c. tua. & quæ Titio nubere iubetur, omnibus aliis nubere prohibetur. ff. de condit. & dem. cum ita. Ad hoc potest dici, ꝙ solus Papa potest dispensare, quòd aliquis sit intitulatus in

2 Et in Aqsgran. c. 50.

"Vetus ius manet simul cum nouo, nisi expresse corrigatur.

Item ex concilio Hispalensi 2. c. 3.

¶ Ad aliam ecclesiam transire clerico non licet, si propriis ministeriis sua fuerit destituta.

C. II.

PLacuit, vt si quis clericus ministeriis ecclesiæ propriæ destitutis ad alium transitum fecerit: compellente, ad quem fugerit, sacerdote ad ecclesiam, quam prius incoluerat remittatur. Qui vero eum susceperit, nec statim sine vllo nisu exceptionis[e] ad propriam ecclesiam, remittendum elegerit: quamdiu eũ restituat[f], communione se priuatum agnoscat. Desertorem autem cleticum cingulo[g] honoris, atque ordinis sui exutum, aliquo tempore monasterio relegari conuenit: sicque postea in ministeriũ ecclesiastici ordinis reuocari[h]. Nam non poterit in talibus propagationis[A] i aboleri licentia[k], nisi fuerit in eis propter correptionem disciplinę subsecuta correctio.

A ¶Propagationis.]*In conciliorum editionibus, & codicibus Vaticanis partim est*, propagationibus, *partim*, peruagationis. *In codice vero Lucensi regio legitur*, præuaricationis.

Obiicitur autem illud Chalcedonensis concilij, c. 10.[2]

¶Nihil commune habeat cum ecclesia priori, qui de vna ad aliam translatus est.

C III.

2 SI qui iam translatus[l] est ab alia ecclesia in aliam, nihil habeat commune cum priore ec-

Source : BIU Cujas

diuerſis eccleſiis diuerſorum epiſcoporum. Nam in hoc caſu videtur ſequi impoſſibilitas iuris: quia qua ratione debet recipere ordines ab vno, & ab alio, & ſtare mandato vnius alterius, cum tamen mandata illorum poſſent eſſe contraria, & ille iurauit obedire vtriuſque. Item quia nemo debet ordinare clericum alterius diœceſis, vel recipere ſine dimiſſoriis litteris, p quas ſit abſolutus à priori. Et quia nemo poteſt duobus dominis ſeruire, hanc impoſſibilitatē iuris ſolus Papa poteſt temperare. Vel faciasvim in eo qđ dicit, maioribus [a], vt ſolus Papa poſſit diſpenſare de maioribus, epiſcopi autem de minoribus. Itē in eo fac vim cum dicit, cum ratio poſtulat, i. ſi talis eſt caſus, quòd epiſcopus non poteſt diſpēſare. Item non dico eum ſtatim priuatum priori eccleſia, niſi quando de licentia epiſcopi tranſit. hoc enim non poteſt fieri ſine dimiſſoriis litteris. ſ. e. q. quoniam. Nam ſi ſine licentia tranſit, poteſt reuocari à priori, vt 7. q. 1. non oportet. & c. ſi qui vero. Vel ad cautelam epiſcopus commendat ei ſecundam eccleſiam, vel dat ei ſub conditione ſi poterit obtinere diſpenſationē. & adde quod dixi 70. di. ſanctorum.

† al. ptochiis] orig.

a ſc. decr. de multa. ſed aliud eſt trā ſferri auctoritate ſuperioris, bñ & canōice ſol uit. nā hæc ſnīa inueni tur in cano nibus. 7. q. j. mutationes

1 Burc. l. 3. c. 45. Iuo p. 3. c. 49. Pann. l. 2. c. 44.

a ¶ *Siue ſub hac eccleſia.*] id eſt, prior eccleſia fuerit monaſteriū ſiue parochia, &c. nil ſe intromittat amodo de negotiis prioris eccleſiæ.

2 7. q. j. ſicut

SED ALIVD. CASVS. Soluit Gratianus prædictam contrarietatem, dicens quòd aliud eſt tranſferre auctoritate prælati, & aliud propria temeritate tranſire. primum permittitur, ſecundum prohibetur. Poſtea oſtendit, q̄ ſicut duabus eccleſiis vnus præponi non debet, ita vna eccleſia duos prælatos habere non debet. & ad hoc inducit ſeq. c.

3 Et in cōc. Eugenij iij. c. 10.

SICVT. Hæc eſt 3. pars quęſt. ſecundum Ioan. de Fant.

Sicut.] CASVS. Quædam eccleſiæ duos habebant prælatos, quod cum relatum eſſet in Remenſi concilio, ſtatuit cōcilium, vt hoc decetero non fiat, ſed vnaquæq; proprium habeat prælatū: quia ſi aliter fiat, eccleſia non reputabitur ſponſa vel vxor, ſed potius ſcortum, quæ ſponſa eſt ante corporalem adminiſtrationem: vxor vero poſt adminiſtrationem eius, ſcilicet presbyteri. Quæ autem poſtea vſque ad quæſtionem ſequuntur, plana ſunt per ſe.

Sed aliud eſt transferri, atque aliud propria temeritate tranſire. Illud Apoſtolica auctoritate fieri licet: hoc vero omnimodis prohibetur.

3 *Sicut autem duabus eccleſiis vnus præponi non debet: ita nec vna eccleſia inter plures diuidi valet.*

Vnde in Rhemenſi concilio legitur.

¶ Vna eccleſia duobus ſacerdotibus diuidi non poteſt.

C. IIII.

1 SIcut in vnaquaque eccleſia vnus preſbyter debet eſſe: ita ipſa, quæ ſponſa, vel vxor eius dicitur, non poteſt [b] diuidi inter plures preſbyteros: ſed vnum tantummodo habebit ſacerdotem, qui eam caſte, & ſincere regat. Vnde interdicimus, vt nullus præſumat eccleſiam inter duos vel plures diuidere [c]: quia eccleſia Chriſti vxor & ſponſa debet eſſe, non ſcortum: ſicut Calixtus Papa teſtatur. [2]

b ¶ *Non poteſt.*] ſ. 16. q. 1. ne pro cuiuſlibet. extra de fil. presb. propoſuit. contra. 7. q. 1. illud. Sed plures poſſunt eſſe in eadem eccleſia: ſed tantum erit vnus prælatus.

cc Eccleſia c ¶ *Diuidere.*] ita q̄ vna maneat. cc Sed ſi eſt eccleſia vel præbenda abundans p abundans, de ea bene p̄t eps facere plures eccleſias vel præbendas: epm in plu- dum tñ eccleſiæ nō ſint ſub eadem limitatione, vt 16. q. 1. plures. ſi- resdiuidi p̄t cut de vna prouincia fiunt plures, vt 10. di. lex Imperatorum. & 101. diſt. peruenit. & de duabus eccleſiis fit vna, vt ext. de exceſ. præl. ſicut. econtra de vna duæ, vt extra de ec. ædif. ad audientiam. Ioan.

4 *Conductitiis d quoque presbyteris eccleſia committi non debet.*

Vnde Innocentius II. in ſynodo Romana, c. 10. [3]

¶ Conductitiis presbyteris eccleſia non committatur.

C. V.

PRæcipimus etiam, ne conductitiis [e] preſbyteris eccleſiæ committantur: & vnaquæque eccleſia, cui facultas ſuppetit, proprium habeat ſacerdotem.

¶ *Hoc caput iiſdem verbis repetiit Eugenius iij. in concilio Lateranenſi: quod extat in Vaticana bibliotheca.*

QVÆSTIO III.

Vòd autem f clerici ſæcularium negotiorum procuratores eſſe non valeant, auctoritate Carthaginenſis concilij primi probatur, in quo Nicaſius A epiſcopus Culuſitanus dixiſſe legitur, c. 6.

A ¶ Nicaſius.] *Emendata eſt hæc inſcriptio ex ipſo concilio, & vetuſtis Gratiani codicibus, cum antea mendoſe legeretur,* Nicolaus Papa epiſcopis Caſtilianis. *Pertinet autem hic titulus ad cap. credo proxime poſt paleam interiectam ſequens.*

d ¶ *Conductitiis.*] Hæc eſt 4. pars quæſt. ſecundum Ioan. de Fan.

e ¶ *Præcipimus.*] *Conductitiis.*] "Conductitios appellat eos quibus pro certo pretio committitur cura animarum. hoc enim eſt iniquum, vt extra ne præla. quoniam. aliàs ſi prælatus aliquis alicuius eccleſiæ hēat ſecum ſacerdotē ſub annuo cenſu, non eſt iniquum, & ſi peregre vadit, & pro certo prētio interim alium cōducit. poteſt ergo quis conducere operas ſacerdotis alicuius, etiam vſque ad ſeptemnium, extr. ne præla. vi. ſuas. querelam. Sed nō regimen animarum, [b] vt extra eo. ti. quoniam. " Vel dic cōductitios preſbyteros appellari vicarios: quia per vicarios non debet quis regere eccleſiam, vt ext. de cle. non reſid. quia nonnulli.

" ꝑsbytori conductitij qui dñr.

4 cōc. Chalced. c. 3. ſ. diſtin. 86. pertuenit. Burc. l. 2. cap. 145. Iuo p. 6. c. 218.

b Vide qđ no. ſ. 1. q. 3. i pr. §. his ita. " vicarij cōductitij ꝑſbyteri dici poſſunt.

Vòd autem.] CASVS. Hic intitulatur 3. quæſt. qua quæritur, an clerici poſſint eſſe procuratores negotiorum ſæcularium? & dicitur quòd non, vt probatur per ſequentia. negotia tamen miſerabilium perſonarum gerere poſſunt, vt 88. diſt. c. 1.

f ¶ *Quod autem.*] Hæc quæſtio expedita eſt ſ. 15. quæſt. 2. in ſumma. " Dicitur enim quis exercere ſecularia negotia trib. modis. Vno modo ſi aliquid ematurvt carius vendatur: & hoc non licet. De hoc tractatur 88. diſ. per totum. Quandoque idem eſt quod exercere cauſas ſæculares: & illud etiam non licet clericis, niſi pro certis perſonis. extr. de poſtul. c. 1. Quandoque idem eſt quod eſſe procurator rerum ſæcularium, ſiue adminiſtrator: nec illud licet clericis, extr. ne cler. vel mon. c. 2. & c. ſed nec. Quandoque idem eſt quod conducere poſſeſſiones à laicis. hoc non eſt interdictum eis clericis quando in digēt: quia hoc etiam licet monachis, vt extra de decim. cap. dilecti.

† al. correptioni

" Clerici an poſſint negotia ſæcularia exercere.

5 ſ. diſt. 54. magnus. Burc. l. 2, c. 150.

† al. actus 2. Tim. 2.

Redo.] CASVS. Statutum fuit in concilio Carthaginenſi, vt clerici non ſint adminiſtratores vel procuratores domorum ſæcularium. Et hoc probatur auctoritate Apoſtoli dicentis: Nemo militans Deo, &c. *Ad actiones*, cauſarum. *Aut*, pro &: & ſic vtrobique exponas.

5 *Redo placere ſuggeſtionē meam ſanctitati veſtræ, & diſplicere vobis, vt qui ſeruiunt Deo, & annexi ſunt clero, accedant ad actiones † g, ſeu adminiſtrationes h, vel procurationes domorum i. Gratus epiſcopus dixit: & Apoſtolorum ſtatuta ſunt, quæ dicunt [Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus.] Proinde aut clerici ſint ſine actionibus domorum: aut k actores ſine officio clericorum. Vniuerſi dixerunt: hoc obſeruemus.*

Item ex concilio Carthaginenſi 3. c. 15.

g ¶ *Ad actiones.*] ſcilicet cauſarum.

h ¶ *Seu adminiſtrationes.*] ſcilicet rerum ſæcularium.

i ¶ *Domorum.*] id eſt, familias laicorum, vt procurent laicorum familiam in victu.

k ¶ *Aut.*] non intelligas quòd eis detur optio: ſed iſtud, aut, ponitur continuatiue. ſic ponitur 88. diſt. conſequens. & 45. diſt. diſciplina. Ioan. de Fant.

Placuit

Source : BIU Cujas

Lacuit.] Casvs. Statuitur in c. isto, vt clerici nõ sint conductores vectigalium, nec procuratores domorum sæcularium, nec aliquo modo turpi lucro inhæreant. Et hoc probatur auctoritate Pauli dicentis, Nemo militans Deo, &c.

a ¶ *Conductores.*] fisci scilicet, vt ipsi præstent tributum & vectigal.

ecclesia. n. non debet recipere possessiones grauatãs tributis: immo si habet, deseret eas, vt 10. q. 2. hoc ius. §. item prædium. Vel appellat hos conductores, qui aliqd conducũt, vt aliis carius locent. Et est si. C. locati, milites.

1 Ans. l. 3. c. 151. Bur. l. 2. c. 151. Iuo p. 6. c. 242.

2. Tim. 2. b ¶ *Inhonesto.*] qa honesto possunt, vt 91. dist. clericus victum.

Cyprianus.] Casvs. Apud Furnensem ecclesiã laici moriẽtes in testamento suo sacerdotes & diaconos & alios clericos nominabant tutores vel curatores filiorum suorum: quare Cyprianus scribit clero & populo illius ciuitatis, dicens hoc esse cõtra statuta sanctorum patrũ, &contra ea quę in concilio episcoporum statuta fuerunt, vnde præcipit Cyprianus vt hoc de cetero non fiat. si vero quis fecerit, pro eius dormitione sacrificium nõ celebretur. Quæ autem sequuntur vsque ad quæstionem, plana sunt.

2 Iuo p. 6. c. 393.

† *consistenti*

† *al. nominauerit*

2. Tim. 2.

† *al. molestiis.*

† *al. cui* " clerici an possint esse tutores.

c ¶ *Tutorem.*] " Tutelam testamentariam non recipient clerici: sed legitimã possunt si volunt: sed non coguntur recipere eam. De hoc not. 16. q. 1. generaliter. & 86. dist. peruenit.

d ¶ *Probauit.*] id est, deuouit.

e ¶ *Pro dormitione.*] i. morte. Numquid ergo talis est excommunicatus? non: sed ideo fit, quia impœnitens decedit. Dicũt tamen quidam hoc esse dictum ad terrorem, vt ext. de rapt. super eo. & de tornea. c. 1.

3 Dist. 88.

¶ De eodem. C. III.

1 PLacuit, vt episcopi, presbyteri, & diaconi, vel clerici non sint conductores [a], neq; procuratores, neque vllo turpi, vel inhonesto [b] negotio victum quærant: quia respicere debent scriptum esse [Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus]

Item ex epistola Cypriani ad presbyteros, & diaconos, & plebem Furnitanorum lib. 1. epist 9.

¶ Sæcularium negotiorum procurationem clerici non suscipiant. C. IIII.

2 CYprianus presbyteris, & diaconis, & plebi Furnis consistentibus † salutem. Iampridem in concilio episcoporum est statutũ, ne quis de clericis, & Dei ministris tutorẽ [c], vel curatorem testamento suo cõstituat †: quando singuli diuino sacerdotio honorati, & in clerico ministerio constituti, non nisi altari, & sacrificiis deseruire, & precibus, atque orationibus vacare debeant. Scriptũ est enim [Nemo militãs Deo obligat se negotiis † sæcularibus, vt possit placere ei, qui † se probauit [d].] *& infra.* ¶ Quod episcopi, & antecessores nostri religiose considerantes, & salubriter prouidentes censuerũt, ne quis frater excedens ad tutelã, vel curã clericum nominaret: ac si quis hoc fecisset, non offerretur pro eo: nec sacrificium pro dormitione [e] eius celebraretur. [3] Neq; enim apud altare Dei meretur nominari in sacerdotum prece: qui ab altari sacerdotes, & ministros voluit auocare.

Item ex eadem.

¶ Non licet clericis, mollitiis, & sæcularibus rebus obligari. C. V.

4 MOllitiis [A f], & laqueis sæcularibus obligari nõ debent, qui diuinis rebus, & spiritalibus occupati ab ecclesia recedere, & ad terrenos, & sæculares actus vacare non possunt.

4 Iuo p. 6. c. 394.

f ¶ *Mollitiis.*] id est, deliciis.

g ¶ *Hi qui.*] Vñ tũc non possunt vocari in ius. ff. de in ius voc. l. 2.

h ¶ *Sed die.*] horis tamen interpolatis. sic sumitur 36. dist. si quis vult. & ff. de cond. & dem. si quis ita. vbi dicitur q̃ si alicui taliter legatũ est, vt cum filiis habitet, non requiritur quòd in quolibet momento sit cum eis. [a]

5 Iuo p. 6. c. 395.

i *Acerdotium.*] id est, constitutio de sacerdotibus.

† *al. ordinatione clerica*

a Ad idẽ ff. d an. le. Męuia in pr. & §. 1. & sic ẽt no. 22. di. sacrosancta. vñ & si p 4. mẽses seruiat, tot. vt ſ. 41. di. c. parsimoniam. In talibus enim non vsus, sed libido est in culpa, vt ſ. 41. dist. quisquis.

l ¶ *Quòd vero.*] Not. quòd vsus vestium non despicitur: sed abusus, scilicet iactantia & voluptas: quia in victu non refert quis, vel quid, vel quantum comedat, dummodo non gulose sumat, vt 41. di. quisquis. & cap. deliciæ. idem dico in veste, vt 41. dist. parsimoniam. &hic in c. 1. " Possunt ergo clerici secũdum cõsuetudinem regionis pretiosis vestibus vti, vt conforment se moribus eorum inter quos viuunt: & ne vilescat dignitas clericalis. arg. 80. dist. episcopi. " sed rubeis & viridibus pannis non vtantur: omnes desuper habebunt clausas vestes. extra de vit. & hon. cler. clerici. purpuram & cendatum possunt ferre. Nam vestis domini purpurea fuit: nec tenet illud quod legitur ext. de vit. & hon. cler. statuimus. quia non fuit per vsum vtentiũ approbatum: sicut nec illud Grego. vij. extra de app. meminimus. Greg. tamen dicit, q̃ si cultus pretiosarum vestium non esset in culpa, sermo Dei non tam manifeste exprimeret quòd diues in durus purpura & bysso descendit ad inferos. de pœn. distin. 3. cauendum. sed illud non obstat: quia sine charitate erat. nam propter diuitias quis non damnaretur. 31. dist. hæc scripsimus.

" Vestes ferãtur scdm regionis cõsuetudinem

" Pannis rubeis & viridib⁹ clerici nõ vtantur.

6 Iuo p. 6. c. 396.

† *Sacerdotum*] vera lectio.

OMnis iactantia.] Casvs. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima dicitur, q̃ clerici fulgidis vestibus se ornãtes, & q̃ vnguentis vnguntur, epitimio tradantur. In 2. parte dr̃, q̃ qdã erant hæretici, q̃ deridebant eos qui vilibus vestib. induebantur: dicentes q̃ homines debebant ornari, & non ecclesiæ, quorum hæresim si quis sequtur, per epitimium corrigatur. In 3. parte dr̃, q̃ antiquitus homines vtebantur mediocrib. vestib. sed non sericis vel ornamẽtis variorum colorum: quod iuxta Basiliũ ex elatione mentis videtur prouenire. Secunda pars inc. ibi, *Quoniam vero.* Tertia ibi, *Priscis. Hi,* supple ideo. *Hanc,* i. hæresim vel cõtaminationem.

7 Ans. l. 6. c. 195. Iuo p. 5. c. 377.

† *al. imaginum*

m ¶ *Ornatura.*] quæ fit causa voluptatis. aliàs secus, vt 41. dist. parsimoniam. & cap. deliciæ.

n ¶ *Epitimio.*] " id est, suspensioni vnius septimanæ, vt j. c. prox. Vel epitimium dicitur increpatio, vel est genus pœnæ. " Epitimiũ quid significat.

o ¶ *Qui vnguentis.*] non propter ægritudinem, sed vt melius redoleant propter voluptatem: quod non licet. 92. dist. cantantes. & de consec. dist. 2. peruenit.

p ¶ *Imaginarias.*] in quibus imaginamur & respicimus conditionem nostram.

niſtratione diuina auocentur, nec molestiis, & negotiis sæcularibus alligentur [B]: sed in honore sportulantium fratrum, tanquam decimas ex fructibus accipientes, ab altari, & sacrificiis nõ recedãt: sed die [h], ac nocte cælestibus rebus, & spiritalibus seruiant.

A ¶ Clericam.] *Restituta est vera lectio Cypriani, quam manuscripti vetustissimi codices retinent. Et lib. 2. epist. 5. bis, & lib. 3. epist. 21. prope finem, in omnibus Cypriani codicibus legitur*: ordinatio clerica, & epistolæ clericæ.

B ¶ Alligentur.] *Emendatus & locupletatus est hic locus ex originali impresso, & manuscripto.*

Item, vt supra, Cyprianus ibidem.

¶ De eodem. C. VII.

6 SAcerdotium† [i] decretum religiose, & necessarie factum seruetur [k] à nobis: simul & ceteris fratribus detur exemplũ, ne quis sacerdotes, & ministros Dei, altari eius, & ecclesiæ vacantes ad sæculares molestias deuocet. Obseruari enim de cetero poterit, ne vltra hoc fiat circa personam clericorum: si quod nunc factum est, fuerit vindicatum.

QVÆSTIO IIII.

Vòd vero [l] fulgidis, & claris vestibus, eis ornari non liceat, in septima synodo iubetur: in qua sic statutum est, c. 16.

¶ Corripiantur clerici, qui vnguentis, & claris vestibus, & fulgidis lasciuiunt. C. I.

7 OMnis iactantia, & ornatura [m] corporalis à sacrato ordine aliena est. Eos ergo episcopos, vel clericos, qui se fulgidis, & claris vestibus ornant, emendari oportet. Quòd si in hoc permanserint, epitomio [n] tradãtur: Similiter & eos, qui vnguentis [o] inunguntur. ¶ Quoniam vero radice amaritudinis exorta contaminatio facta est in ecclesia catholica, Christianos calumniantium hæresis [A], & hi, qui hanc receperunt, non solum imaginarias † [P] picturas abominati sunt, sed etiam omnem reuerentiam repulerunt, eos, qui religiose ac pie viuunt, offendentes (ac per hoc completur in eis, quod scriptum est [Abominatio est peccatori Dei cultus:])

k ¶ *Seruetur.*] Hæc sunt verba constitutionis vsque ad illum locum, *Obseruari.*

Vòd vero fulgidis.] Casvs. Hic intitulatur 4. quæst. vbi quęritur an liceat clericis fulgidis vestibus ornari? Et respondet quòd non ad iactantiam, & ad laudem humanam, vt j. c. 1. sed si præter corporis voluptatem clerici pulchrum habeant indumentum: dummodo sit honestum, non reprobatur,

Source : BIU Cujas

Igitur, si inuenti fuerint deridentes eos, qui vilibus, & religiosis vestibus amicti sunt, per epitimium corrigantur. ¶ A priscis enim vsq; tẽporibus omnis sacratus vir cum mediocri, & vili† veste conuersabatur. Omne quippe, quod non propter necessitatem [a] suam, sed propter venustatẽ accipitur, elationis habet calumniam, quemad modum magnus ait Basilius. [1] Sed neque ex sericis texturis vestem quis variatam induebat: neque apponebat variorum colorum ornamenta in summitate† [b] vestimentorum. Audierant enim ex deilona lingua quia [Qui mollibus vestiũtur, in domibus regum sunt.]

a ¶ Hæresis.] *Cum antea legeretur,* hæreticorum: *sic est emendatum ex Anastasio, & Iuone, & respondet græce voci,* αἵρεσις: *atque ex iisdem nonnulla alia sunt restituta.*

Item ex synodo sexta, c. 27.

¶ Clerici siue in itinere ambulantes, siue alibi degentes, congruis sibi vestibus vtantur. C. II.

NVllus eorum, qui connumerantur in clero, vestimẽtum indecens habeat, siue in ciuitate degens, siue in itinere [c] ambulãs: sed stolis [d] vtatur, quæ concessæ sunt clericis. Si vero quis tale quid fecerit: per vnam [e] hebdomadam suspendatur†.

Itẽ Zacharias Papa in synodo Romana, c. 3.

¶ Non sæcularibus vestibus, sed ordini suo conuenientibus clerici vtantur. C. III.

EPiscopi, presbyteri, diaconi sæcularibus indumentis non vtantur, nisi, vt condecet, tunica sacerdotali [f]: sed neque dum ambulauerint in ciuitate, aut in via, aut in platcis, sine operimento [g] præsumant ambulare, præter, si in itinere longo ambulauerint: quia sicut mulier orans in ecclesia non velato capite deturpat caput suũ iuxta Apostoli vocẽ: ita sacerdos sine operimento deturpat sacerdotiũ suum. Quòd si temere præsumpserit contra statuta agere, cõmunione priuetur, donec, quæ statuta sunt, adimplere maturet.

¶ *Hæc synodus à Zacharia Papa habita extat in bibliotheca Vaticana, & Regiensi.*

Itẽ Leo Papa iiij. in synodo Romana, c. 12.

¶ Extra domum sine proprio ornatu sacerdotes non appareant. C. IIII.

[2] SIne ornatu sacerdotali extra domos sacerdotes apparere non conuenit: ne, vt aliquis sęcularium [h], iniurias patiantur: sed ea solummodo, quæ per patres constituta videntur, obseruet. Contrarius denique inuentus, aut desinat, aut canonicæ subiaceat disciplinæ.

Item Innocentius Papa ij. in concilio Lateranensi, c. 4. [3]

¶ Careant beneficiis ecclesiasticis, qui corrigi ab episcopis contemnunt. C. V.

[4] PRęcipimus, vt tam episcopi, quàm clerici in statu mẽtis, in habitu corporis, Deo & hominibus placere studeant: & nec in superfluitate, scissura [A], aut colore vestiũ, nec in tonsura intuentium (quorũ forma, & exemplum esse debent) offendant aspectum: sed potius, quod eorum deceat sanctitatem, pręse ferãt, quòd si moniti ab episcopis emendare noluerint, ecclesiasticis careant beneficiis.

¶ *Hoc cap. editum est ab Innocentio ij. in concil. Lateranensi, deinde ab Eugenio iij. in concilio Romano est innouatum.*

A ¶ Scissura.] *Hæc vox non est in concilio Innocentij. In synodo autem Eugenij in exemplari Gallico legitur,* fissura. *In Vaticano autem,* scissuræ: *& in nonnullis Gratiani vetustis exemplaribus,* fissuræ.

QVÆSTIO V.

SVm vero [i] *episcopum relinquere, & ab officio suo discedere, atque ad sæcularem iudicem confugere nulli licet.*

Vnde in Agathensi concilio, c. 8. legitur. [5]

¶ Clericus ad iudicem sæcularem confugiens, de communione ecclesiæ depellatur. C. I.

PLacuit, vt clericus, si relicto officio suo propter districtionem ad sæcularem iudicem [A] fortasse confugerit, & is, ad quem recurrit, solatium ei defensionis impenderit: cum eodem de ecclesiæ communione pellatur.

A ¶ Iudicem.] *Sic in recentioribus conciliorum Colonien sibus editionibus: sed à vetustioribus, & codicibus Vaticanis, & capitulari abest vox ista.*

Item ex concilio Antiocheno, c. 12. [6]

¶ Presbyter vel diaconus ab episcopo depositus Imperatorem non adeat. C. II.

j [7] SI quis à proprio episcopo depositus presbyter, vel diaconus, aut etiam si à synodo quilibet episcopus fuerit exautoratus: molestiam imperialibus [k] auribus inferre non præsumat: sed ad maiorem episcoporum synodum sese conuertat, & quæ se putat habere iusta, in eorum concilio alleget, atque ab his de se expectet, quæ fuerit deprompta sententia. Quòd si deficiens pusillanimitate hoc noluerit facere, sed importunus fuerit Imperatori, huiusmodi nullam veniam [l] habeat, neque locum vllius assertionis suę, nec spem recipiendi gradus habeat in futurum.

Item ex concilio Carthaginensi quinto, c. 2.

¶ Non defensetur ab aliquo, qui episcoporum iudicio damnatur. C. III.

ij [8] SI quis cuiuslibet honoris clericus iudicio episcoporum pro quocumq; crimine fuerit damnatus, nõ liceat eum siue ab ecclesiis, quibus prefuit, siue à quolibet homine defensari, interposita pęna [m] damni pecuniæ, atque honoris: quo nec ætatem [n], nec sexum excusandum esse præcipimus.

Ecclı. a ¶ *Necessitatem.*] id est, commoditatem & honestatem.
aBñ ắt: nã si solũ necessi tatẽ attẽdas
b ¶ *In summitate.*] id est, in limbo.
pellis capri na sufficeret
NVllus.] Casvs. Statuitur ĩ hoc ca. vt nullus clericus veste vtatur indecenmoniã. §. vl. ti: siue moretur, siue
qđ ñ ẽ verũ. 41. dist. parsi scđm I. đ F.
vadat: sed vtatur stolis, i. vestibus vel cappis, quæ sunt cõcessæ clericis. & qui contra fecerit, per hebdomadam suspendatur.
xĩ reg. breu. c. 49.
c ¶ *In itinere.*] nisi fuerit iusta causa timoris. extr. de vi. & hon. cler. clerici.
† *al, semitatibus,* ἐν τοῖς ἄκροις
d ¶ *Stolis.*] id est, veste talari, super pellicio, vel cappa.
Matth. 11.
e ¶ *Per vnam.*] not. de suspensione vnius septimanæ. sic de consc. di. 2. si qs per ebrietatẽ. & 5. q. 2. presenti.
EPiscopi.] Casvs. Quidã clerici lai calib. indumentis vtebantur: & sacerdotes sine pallio in publico apparebant. quare statuit Zacharias, vt hoc de cetero nõ faciant, nisi itinere longo ambulauerint: quia sicut mulier orans non velato capite, deturpat caput suum, i. virum: ita sacerdos sine operimento deturpat sacerdotium suum. Si quis vero contra hæc statuta fecerit, comἐκπροσωπῶ, id est, segregatur
munione priuetur.
f ¶ *Sacerdotali.*] i. talari. Seq. c. planum est.
f ¶ *Sacerdotali.*] i. talari, vt 23. di. non liceat.
g ¶ *Operimento.*] i. sine cappa vel pallio.
h *Sine ornatu.*] ¶ *Sæcularium.*] Ergo vr ꝙ qui verberat tales, non sit excommunicatus. extra de sen. exc. in audientia. sed hoc non est verum, vt no. 17. q. 4. ꝙquis. Ioan. de Fant.
PRæcipimus.] Casvs. Præcipit Innocentius in hoc c. vt clerici tã honestẽ in
1. Cor. 11.
habitu corporis & in moribus se habeant, vt aspectũ laicorum, quorum formam esse debent, nõ offendãt. Si quis vero cõtra fecerit, nisi admonitus resipiscat: beneficio careat ecclesiastico.
SVm vero.] Casvs. Hic proponitur 5. q. qua quæritur an clerici ab epo suo correcti officium relinquẽtes, ad sæculare iudicem confugere possint? Et resp. ꝙ non, vt probatur per sequentia.
2 Anſ. l. 7. c. 162. Iuo p. 13 c. 7.
i ¶ *Suum vero.*] Hęc q. determinatur 11. q. 1. placuit vt quicũque. & c. inolita.
PLacuit.] Casvs. Statutum fuit in concilio Agatheñ. ꝙ si qs clericus propter correctionem episcopi vitandã relicto suo officio ad sæcularem iudicem cõfugerit: & is ad quem confugerit, opem ei defensionis præbuerit: vterq; de communione ecclesiæ repellatur.
3 & cõc. Eugenij iij. c. 2
SI quis à proprio.] Casvs. Statutum fuit in cõcilio Antiocheno vt clericus ab episcopo suo depositus, vel eps à synodo degradatus ad Imperatorem nõ recurrat: sed recurrat ad synodũ, & ibi alleget quæ sibi, pfutura putabit. ꝙ si hoc facere contemnat, spem restitutionis in futurum non habebit.
4 Pann. l. 8. c. 140.
k ¶ *Imperialibus.*] ab Imperatore non põt peti cognitio publicorũ iudiciorum: sed episcopale iudicium põt peti ab eo. 11. q. 1. placuit vt quicũque.
l ¶ *Nullam veniam.*] idem est in eo qui ex communicatus celebrat. 11. q. 3. si quis epẽs. idem in eo qui transit ad aliã ecclesiam auctoritate propria. 7. q. 1. si quis presbyter.
5 in cap. l. 6. c. 143.
SI quis cuiuslibet.] Casvs. Statutum fuit in concilio Carthaginen. ꝙ si aliquis episcopus iudicio episcoporũ fuerit damnatus, non debeat à sua ecclesia, vel ab aliquo homine defensari. & qui eum defenderit, pœna pecunię, & amissione sui honoris punietur: à qua pœna nec sexus, nec ætas excusatur. Seq. cap. patet.
m ¶ *Pœna.*] Arg. pœnam pœcuniariã pos se infligi ab ecclesia. 23. di. quamquã. 18. di. quoniã quidẽ. 16. q. 1. statuimus. & q. 6. cognouimus. & 23. q. 5. de Liguribus.
6 Et in Aqsgran. c. 74.
7 Burch. l. 2. c. 180. Iuo p. 6. c. 225.
n ¶ *Nec ætatem.*] dum modo sit capax doli, vt de
8 Decisd. p. 4

Svt de conse. dist. 4. eos. extr. de delic. pue. c. 1. B.

a *Si forte.*] ¶ *Susceperit.*] ad defendendum.

Si quis episcopus.] Casvs. Statuit Martinus Papa in hoc ca. quòd si episcopus, vel alius clericus conqueritur se iniuste damnatum, recurrat ad concilium episcoporum: & ibi si quas habet innocentiæ causas alleget. si autem voluerit ad principem recurrere, nullam spem futuræ reconciliationis habebit.

b ¶ *Palatio.*] Nullus enim episcop⁹ vel presbyter sine cõscientia aliorum episcoporũ ibit ad Imperatorem. 23. q. 8. si quis episcopus.

Si episcoporum.] Casvs. Quidam episcopi cũ suas causas coram Apostolico tractare deberent, refugium habebant ad iudices sæculares. qđ Grego. suis peccatis deputat. de hoc tamen referendo gratias Deo, scribit Constantinæ Augustæ, dicens, quòd nisi episcopi cito ad eum venerint, canonicam districtionem in eos exercebit.

1 in cap. synod. Græc. Mar. Brach. c. 35.

2 Cõcor. s. e. ca. si quis à proprio.

c ¶ *Gratias ago.*] "hoc de facto ipsorum: qa ipsi peccant: sed pro pœna quam ego iusti neo, sicut Iob egit gratias Deo pro sua pœna: non pro persecutione malorum, cũ sic dixit: Sit nomen Domini benedictum.

"tribulatus ageredebet gratiasDeo

†*al. importunans*] *al. importunus palatia*]

Vidam episcopus.] Casvs. In superiori causa tractatum est de obedientia clericorum erga suos episcopos. Sed quia quandoque quis iurat se suo prælato nõ obedire: ideo Gratianus hanc xxij. causam subnectit: in qua de iuramento tractat, & de mandato: & quot comites iuramentum habeat: quæ vt melius appareant proponit thema, de quo quinque elicit quæstiones.

Vòd iuramẽtum.] Hæc q. diuiditur in 5. part. in quarum prima probatur per 10. c. quòd possumus iurare pro re licita & ex causa: aliàs non. Secũda ibi, *Quæritur quis.* Tertia ibi, *Ex præmissis.* Quarta ibi, *Sed quæritur.* Quĩta ibi, *Periurij.* Io. de Fan.

3 Ioan. diac. l. 3. c. 51.

Item ex concilio Arelatensi, c. 4.

¶ Communione priuetur, qui ecclesiasticæ disciplinæ regulam fugientem dispensare præsumit. C. IIII.

Si forte aliquis clericorum regulam disciplinę ecclesiasticę subterfugiens fuerit euagatus, qui cumque eum susceperit a, & nõ solum pontifici suo non reconciliauerit, sed magis defensare præsumpserit, ecclesiæ communione priuetur.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 35.[1]

¶ Spe reconciliationis careat, qui ab episcopis condemnatus Imperatorem adierit. C. V.

iij[2] Si quis episcop⁹, presbyter, aut diaconus excommunicatus, in concilio iniuste se queritur condemnatum, ad maiorem[A] episcoporum synodum reuertatur, & eorum inquisitionem, & iudicium expectãs, si quas se iustas causas habere putat, illis exponat. Si autem contempserit, & importans †se palatio b, aures principũ inquietare voluerit, hic ad nullam veniam poterit peruenire: neque spem futurę reconciliationis habebit.

A ¶ Maiorem.] *Antea legebatur*, maiorum episcoporum concilium. *Emendatum est ex codice Lucensi regio: quoniam concordat cum canone Antiocheno supra e. si quis à proprio. vnde videtur sumptum.*

Item Gregorius Constantinæ Augustæ, lib. 4. epist. 34.

¶ *In vulgatis, & plerisque manuscriptis legitur*, Constantino Augusto. *Emendatum est ex vno vetusto Gratiani, & altero epistolarum* B. *Gregorij: licet in editionibus illarum sit*, Constantiæ Augustæ. *Nam vxorem Mauritij Imperatoris, ad quam scribit* B. *Gregorius, Constantinam vocatam esse testantur Zonaras, Nicephorus, Cedrenus, et Anastasius bibliothecarius: et Ioannes diaconus in vita* B. *Gregorij lib. 3. nu. 51. referens epistolam, ex qua sumptum est hoc caput; Constantinæ Augustæ scriptam asserit.*

¶ Episcoporum causæ coram principibus examinari non debent. C. VI.

3 Si episcoporum causæ mihi commissorũ apud piissimos dominos aliorum patrociniis disponuntur, infelix ego in ecclesia ista quid facio? Sed vt episcopi mei me despiciant, & contra me refugium ad sæculares iudices habeant, omnipotenti Deo gratias ago c peccatis meis deputo. Hoc tamen breuiter suggero, quia aliquantulum expecto: & si ad me diu venire distulerint †, exercere in eos† districtionem canonicam nullo modo cessabo.

CAVSA XXII.

Vidam episcopus iurauit falsum, quod putabat verum: quo comperto archidiaconus eius iurauit se numquam præstaturum ei obedientiam. Compellitur archidiaconus ab episcopo ad exhibendã sibi consuetam reuerentiam. Accusatur episcopus de duplici periurio, & de eo, quòd falsum iurauit, & quia archidiaconum ad peierandum compellit.

1 *Primo quæritur, an iuramentum sit præstandum, an non.*

2 *Secundo si sit periurus, qui iurat falsum, quod putabat verum.*

3 *Tertio, si licuit archidiacono denegare episcopo consuetam obedientiam.*

4 *Quarto si constiterit esse illicitum, quod iurauit archidiaconus, an sit seruandum.*

5 *Quinto, si constiterit illud seruandum esse, an episcopus sit reus periurij, qui contra iuramentum archidiaconum suum ire compellit.*

QVÆSTIO I.

1. ps *Vòd iuramentum*[d] *præstandum non sit, auctoritate canonicæ scripturæ probatur. Ait enim Christus in Euangelio discipulis* [*Sit sermo vester, Est est, non non*[e]: *quod autem amplius est, à malo*[f] *est.*] *Item Iacobus in epistola.* [*Ante omnia fratres mei nolite*[g] *iurare omnino.*] *Vtraque auctoritate iuramentum prohibetur præstare. Sed aliud est, ad iuramentum sponte accedere: aliud, vel ad asserendam innocentiam suam, vel ad pacis fœdera confirmanda, vel ad persuadendum auditoribus, quando pigri sunt credere, quod eis vtile est, iuramentũ offerre. Primum prohibetur: secundum conceditur. Non enim iurare omnino peccatum est.*

Matth. 5.

Iac. 5.

Vnde in concilio Toletano 8. c. 2 legitur.

¶ Iuramentum pro fœdere pacis est faciendum. C. I.

4 Omne[h], quod in pacis fœdera venit, tunc solidius

" iurare quid sit.

† *al. distulerit*] orig. †*in eo*] orig.

" iurm duplici cã est institutum.

" iuramenti forma.

" iurã dria secũdũ tria tempora.

" Pœna periurij.

4 Iuo p. 12. c. 2. Pan. l. 6. c. 83.

Casvs. Hic proponitur prima quæstio, in qua quæritur an iuramentum sit præstandum ab aliquo, vel non. Et certum est quòd sic in casibus istis, scilicet pro pace seruanda inter aliquos, vt infra ea. omne. Pro fama, scilicet cum aliquis est infamatus, vt 1. q. 5. presbyter. Item pro fide catholica seruanda, vt 1. q. 7. quoties. de conse. dist. 2. ego Berengarius. Et pro fidelitate seruanda, vt s. 23. dist. quãquam. j. ead. q. 5. de forma. Et pro cautione damni non faciendi, vt 8. dist. de Syracusanæ. Et pro defectu veri, scilicet ne veritas occultetur, vt 24. qu. 2. quamquam. Quid autem sit iuramentum, & quot habeat comites, consueuit in summa huius quæstionis notari. Et procedit hoc ordine Gratia. in hac quæstione. Primo probat quòd iuramentum non sit præstandum duabus auctoritatibus, scilicet tio duplex hic non inducit affirmationem: licet sit arg. contra. ff. de ver. sig. duobus verbis.

f ¶ *A malo.*] ab incredulitate, scilitet illius cui iuratur, vt ext. de ele. significasti.

g ¶ *Nolite.*] sic tantum remouet indiscretum iuramentum, *vel vult* dicere quòd non pro qualibet re sit iurandum: quia *non pro vili*, vt 2. q. 5. si quis. Ioan.

Omne.] Casvs. Statuit concilium Toleta. in hoc c. quòd pro trib⁹ causis potest quis licite iurare, scilicet pro pace facienda vel consolidanda, & cum in iudicio per testes veritas comprobatur, & cum quis suam innocentiam purgat.

h ¶ *Omne quod.*] item quattuor hic ponit casus, in quibus potest iurari

iurari.sũt & alij quos habes 2.qu.5. in prin. & 28.dist.de Syracusanæ. & ext.de iur.cal. c.1.ext.de ele.significasti.

†al.fixius

a ¶*Deficiat.*] supple & reus sit infamatus. aliàs deficiente accusatore non cogitur se reus expurgare, nisi fuerit infamatus, vt 6.q. vlt. quod autem. licet quidam voluerint dicere contra.C. de reb. cred.in bonę. & hæc dictio, sola, excludit hic vulgarem purgationem [a], sed non excludit numerum compurgatorum.

†al.testis

b ¶*Taxatio.*]id est,imposítio iudicis. est enim taxare modus iurandi.ext.de pur.can. cum in iuuentute. Ioan.

a Quę aliena dȝ esse à sacro ordine,2.q.5.monomachiã. L.

1 Et Beda 1.Cor.15.

2sent.3.dist. 39.Poly.l.6. tit.11.Iuo p. 12.c.3. Pan. l.8.c.84.

Non est contra.] Casvs. Quidã dicebant, quòd nullo modo erat iurãdum: & hoc probant auctoritate Domini dicentis, sit sermo vester, ẽ est,&c. Aug. vero ostendit, quòd iurare non est peccatum.qđ probat exemplo Apostoli, qui iurauit his verbis, per gloriam vestram quotidie morior. quam locutionẽ exemplaria græca iurationem esse ostendunt, siue demonstrant. & docet q9 Dominus non prohibuit iuramenta nisi quæ fiunt ex cupiditate & dilectione iurandi.

1.Cor.15.

c ¶*In ipso est.*] ȝ.ead.si peccatum.11.q.3. anteceſſor.Ioan.

† *al.dilectione*

d ¶ *Audiendi sunt.*] " immo eo ipso q9 nolunt iurare, sunt habendi hæretici. extra de hær. excommunicamus.& c.ad abolẽdam.§.si qui. quidam enim nimis faciles sunt ad iurãdum:quidam metu diuini numinis vsque ad superstitionem perueniũt, vt ff. de cõd.inst. quæ sub conditione.Io.

Matth.5. " iurare nolens est habendus hęreticus.

In nouo.]Casvs.Dicit Aug. quòd prohibitum est ne omnino iuremus:non quia iurare sit peccatum: sed quia peierare peccatum est, ad quod p iuramentum perueniatur.

3Iuo p.12.c. 4. Pann.l.8. c.85.

Matth.5. e¶*Sed quia peierare.*] arg.quòd quandoque prohibetur aliqd nõ propter se, sed propter aliud quod inde sequi potest [b]. 11.q.3. nolite.&37.dist.ideo. inst.vi bon.rap.§.sed nedum talia. 41. dist. quisquis.12.q.1.habebat.2.q.7.prę sumunt. 24.qu.3.Deus.vbi aliquid prohibetur propter suum contrariũ, sicut hic.

b Arg.cõtra 23.q 5.de occidendis.

subsistit,cum iuramenti hoc interpositio roborat. Sed & omne, quod amicorum animos cõciliat, tunc fidelius†durat, cum eos sacrameti vincula ligant. Omne etiam quod testibus†adstipulatur, tunc verius constat,cum id adiectio iurationis affirmat. Quòd si &A testis deficiat [a], innocentis fidem sola iusiurandi taxatio [b] manifestat.

A ¶Si & testis.] *In vetustioribus conciliorum editionibus,& duobus codicibus Vaticanis,& vno monasterij Dominicanorũ legitur.* Quòd etsi gestis deficiat, nocentis fidem,&c. *Sed recentiores editiones Colonienses, & codex Lucensis regius habent vt Gratianus, & Iuo, & Pannormia.*

Item Augustinus super epistolam ad Galatas,c. 1 *in fine.*[1]

¶Iuratio non est prohibenda,nec tanquam bonum appetenda. C. II.

[2] NOn est contra præceptum iuratio,quę à malo est,non iurantis, sed incredulitatis eius, cui iurare cogitur. Nam hinc intelligitur ita Dominum prohibuisse à iurando, vt, quantum in ipso est [c],quisque nõ iuret: quod multi faciunt, in ore habentes iurationem tanquam magnum,aut suaue aliquid. Nam vtique Apostolus nouerat præceptum Domini:& iurauit tamen.Non enim audiendi sunt [d],qui has, iurationes esse non putant. Quid enim faciant de illa? [Quotidie morior per vestram gloriam,fratres, quã habeo in Christo Iesu Domino nostro:] quam græca exemplaria manifestissimam iurationem esse conuincunt.Prohibemur [B] ergo iurare cupiditate,aut delectatione† iurandi. Quamuis enim iuramentum amplius sit,quàm,est est,non non,& ideo à malo sit, non tamẽ à malo tuo,sed infirmitatis,aut in credulitatis eorum, qui nõ aliter mouentur ad fidem.

B ¶Prohibemur ergo.] *Apud* B. *Augustinum, & ceteros collectores hic locus ita habet.* Quantum ergo in ipso est non iurat Apostolus:non enim appetit iurationem cupiditate, aut delectatione iurandi. Amplius enim est quàm est est, non non: & ideo à malo est,sed infirmitatis,&c.

Item Augu.in epist. 154.*ad Publicolam.*

¶Peierare,peccatum est,non iurare. C. III.

[3] IN nouo testamento dictũ est, Ne omnino iuremus. Quod quidem mihi propterea dictum videtur,non quia verũ iurare peccatum est, sed quia peierare [e] immane peccatum est: à quo longe nos esse voluit,qui omnino ne iuremus,admonuit.

Idem sermone trigesimo de verbis Apostoli.[4]

¶In necessariis verum iurare peccatum non est. C. IIII.

[5] VT noueritis verum iurare non esse peccatum, inueni mus & apostolum Paulum iurasse [Quotidie morior per vestram gloriam, fratres, quam habeo in Christo Iesu Domino nostro.] Per vestram gloriam iuratio est. Non enim sic ait, per vestram gloriam morior, quasi vestra gloria me facit mori:quomodo si dicere tur per [c] venenum, per gladium, per bestiam, per inimicum, mortuus est,intelligeretur faciẽte inimico,faciente gladio,faciente veneno mortuus est.

c ¶ Per venenum.] *Apud* B. *Augustinum, & Bedam sic legitur*, quomodo si diceret, per venenum mortuus est, per gladium mortuus est,per bestiam mortuus est,per inimi cum mortuus est,id est faciente inimico,faciente gladio, faciente veneno, & similia: Non sic dixit per vestram gloriam.

Idem de sermone Domini,lib. 1.*c.*30.

¶Nec tanquam bonum appetendum, nec tanquam malum iuramentum est vitandum. C. V.

ITa ergo præcepisse Dominum intelligitur, ne iuretur:ne quisquam, sicut bonum [f],appetat iusiurandum, & assiduitate iurandi ad periurium per consuetudinẽ [g] delabatur. Quapropter qui intelligit non in bonis, sed in necessariis iurationem habendam,refrænet se quantum potest, vt non ea vtatur,nisi necessitas†cogat:videlicet, cum videt pigros esse homines ad credendum,quod eis vtile est credere,nisi iuratiõe firmetur. Ad hoc itaque pertinet, quod sic dicitur [Sit autẽ sermo vester, est est,non non.] Hoc bonum est, & appetendum: [Quod autem amplius est,à malo est:]idest, si iurare cogeris,scias de necessitate venire infirmitatis eorum, quibus aliquid suades,quæ infirmitas vtique malum est:vnde nos quotidie liberari deprecamur, cũ dicimus [Libera nos à malo.] Itaque non dixit [h], quod autem amplius est, malum est. Tu enim†non malum facis,qui bene vteris iuratione.

Idem ibidem continenter.

¶Iurare non est peccatum. C. VI.

[6] TV malum non facis,qui bene vteris iuratione:quę etsi non bona,tamen necessaria est,vt alteri persuadeas, quod vtiliter [i] persuades. Sed à malo est illius, cuius infirmitate iurare cogeris.

D ¶Quæ etsi.] *Apud* B. *Augustinum post vltima verba capitis præcedentis*, bene vteris iuratione, *sequitur continenter*, quæ etsi non bona,&c. *quemadmodum & in vno peruetusto Gratiani codice, in quo hæc duo capita non sunt distincta.*

*Item Hieronymus super Hieremiam ad cap.*4.

¶Per Deum iurare permittitur,ne per idola iuretur. C. VII.

7. ET iurabũt [A],viuit Dominus, in veritate, & in iudicio, &

1.Cor.15.

VT noueritis.] Casvs. Probat in hoc capit. August. quòd iurare non est peccatum: quod probat exemplo Apostoli, qui iurauit hoc modo: per gloriam vestram, &c. Et quòd ista verba sint iuramentum patet. non enim sic intelliguntur vt gloria illorum faceret Apostolum mori, sicut per venenum vel per gladium moritur homo. 1.Cor.15.

ITa ergo.] Casvs. Casum istum sic pones.Dicitur in hoc c.quòd quædam sunt appetenda per se, vt virtus, quædam verò appetenda sunt propter necessitatem, vt iusiurandum.vnde aliquis iurare non debet nisi necessitas eũ cogat,scilicet cum videt pigros homines ad credendum, qui non crederent nisi iuretur. cum vero non adest necessitas,sit sermo vester,est est,non non. Si autem amplius fuerit, scilicet iuramentum in tempore necessitatis: nõ est à malo iurantis, sed à malo, id est, infirmitate recipientis: à qua infirmitate quotidie deprecamur liberari. Sequens cap. patet.

† *necessitas cum videt*] orig.

f ¶*Bonum.*] arg.quòd bonum prohibetur propter consequens malum, vt 21.dist.denique.vitia enim vicina sunt virtutibus, vt 41.dist.sæpe.

Matth.5.

g ¶ *Consuetudinem.*] " assiduitas enim facit aliquid esse peccatum, quod alias non esset,vt 25.dist.criminis appellatio.

"Assiduitas facit aliqd esse pctm.

h ¶*Non dixit.*] vim ergo debemus facere in verbis secundum ius, vt 8.dist.si consuetudinem. &ff.de ver. oblig. si quis stipulatus.

Matth.6.

TV malum.]

† *autem*

i ¶ *Quod vtiliter.*]"& si propter vtilitatem alterius possum iurare,multo magis propter meam,vt 23.q.5.si non licet.

"iuratur pp vtilitatem.

6 Iuo p.12. c.5. Pan.l.8. c.86.

ET iurabunt.]Casvs.In veteri testamento iurabant Iudæi per idola: postea Dominus ad cõdemnationem idolorum, & vt Dominus per os hominum commendaretur, docuit per prophetas vt Iudæi per Dominum iurarent. Et hoc probat Hiero.duabus auctoritatib. & sic aliquis non potest dicere q9 Euangelium in omni casu nos iurare prohibeat.Et not.quòd prima auctoritas est in prin

7sent.3.dist. 39.Iuo p.12. c.37. Hier.4.

Source : BIU Cujas

principio. secunda in fine, vbi dicitur, *viuit Dominus.*

a ¶ *Sed hic, iurabis, &c.*] prima ratio.

b ¶ *Pro confessione.*] iurando enim per Deum, confitemur ipsum.

c ¶ *Offendicula.*] ideſt, idola per quæ iurabant.

d ¶ *Mortuorum.*] scilicet deorum. Ioan.[a]

a Sub. q per hoc dānabātur, & cōtēptibiles habebātur, & qa ñ credebat populꝰ ipsos hre aliqd numinis i se licut prius qñ iurabatpipsos

C *Onsidera.*] Casvs. Hieronymꝰ ostendit in hoc ca. qꝫ Christus non prohibuit iurare p Deum, sed per creaturas, nō qꝫ hoc fiat recte, sed quia melius est per Deum iurare, quam p dæmones vel aliàs creaturas: sicut nō recte Iudæi Deo victimas immolabant: sed quia melius est Deo immolare quam dæmoniis. Seq. ca. per te videre poteris.

"iurare per creaturas non licet.

e ¶ *Sed per cælum.*] "licet per creaturas nō possumus iurare, iuramus tamen per Euangelium, quod est creatura: quia ibi tantum respectus habetur ad Deum. Ideo autē prohibetur iurari p eas, ne per contemptum earum peieretur, vt j. ea. §. sed obiicitur. & ne videatur numē esse in eis. j. e. §. vlt.

1 sent. 3. dist. 39. Iuo p. 12. c. 6. Pan. l. 8. c. 87.

f ¶ *Melius esset Deo.*] electiue ponitur, non comparatiue. sic 11. q. 3. nemo peritorum.

g C *Lericum.*] ¶ *Iurantem.*] sine solēnitate. tunc enim depositionē inducit quando ad solennitatem iurat, arg. 27. dist. §. vlt.

h ¶ *Inter epulas.*] de consec. dist. 5. nullus.

S I *quis per capillū.*] Casvs. Hoc c. diuiditur in tres par. In 1. dicitur, qꝫ si quis iurat per capillum vel caput Dei, si clericus est, deponatur: si laicꝰ, anathematizetur. In 2. part. dicitur, qꝫ si quis per creaturas ꝓfanas iurauerit: debet acerrime castigari, & pœnitere secundum quòd synodus iudicabit. In 3. part. dicitur, quòd si quis taliter iurantē non manifestauerit, à Deo condemnabitur, & episcopus, q talia non emendat, acerrime corripiatur. Secunda pars incipit ibi, *Et si quis.* Tertia ibi, *Si quis autem.*

2 Bur. l. 2. c. 170. & 175. Iuo par. 6. c. 266. & 261.

i ¶ *Per capillum.*] secūdum leges qui sic iurat, vltimo supplicio punitur. i auth. vt nō luxu. contra natu. circa medium.

3 Bur. l. 12. c. 15. Anſ. l. 11. c. 72. Iuo p. 12. c. 72.

k ¶ *Non manifestauerit.*] "Arg. quòd quis cogitur accusare[b], vt 2. q. 7. quapropter. 24. qu. 3. tam sacerdos. 1. q. 1. quisquis. Sed contra, nemo inuitus accusare cogitur. C. vt nemo inui. agere vel accusare compellatur. l. 1. & furem nemo cogitur indicare vel accusare. ff. de præscr. ver. solent. Sed potest dici, quòd iudicis officio cogi potest, sed non iure actionis. illud tamen credo, quòd denuntiare cogitur aliquis secundum communem opinionem, quod notaui 2. quæ. 1. si peccauerit.

4 Ex isto textu infertur, qꝫ dignitas aggrauat delictū, & per consequens pœnā. not. ī l. psbyteris. C. dep. & cl. Cy. l. nemo. C. dsum. tri. " Accusare an quis cogatur.

b Hoc intelige si testibus pt eum cōuincere: aliàs dj; tacere, & eū latēter corripe. e. q. 1. si peccauerit. Vel saltē dicere tali psonę q̄ possit, p desc, si obesse. j. e. q. 5. hoc vi. scdm H.

QVAERITVR. Hæc est 2. pars q. in qua quæritur vtrum sit maius peccatum iurare per Deum, quàm per Euāgelia. & hoc probat per duo c. quòd plus est iurare per Deum. Ioan. de Fan.

Casvs. Hic mouet Gratianus quandam incidentem quæstionem, scilicet quis magis teneatur, an ille qui iurat per Deum, an qui iurat per sacra Euangelia. huic quæstioni respondet per sequentia c.

S *I aliqua.*] Casvs. Quidam stulti putabant esse maius iurare per Euangelium, quam per Deum, quos Ioan. Chrysosto. reprehendit dicens, quòd scripturæ ecclesiæ factę sunt propter Deum, & nō econuerso. Sic litteram ordinabis, *modicum*, ideſt minus qui iurat per Deum quam per Euangelia.

l ¶ *Modicum.*] quantū ad vulgares.

m ¶ *Maius.*] infra ead. q. 5. qui peierare. contra. sed illud de iudicio ecclesiæ, istud de iudicio Dei. " Vel dic quòd qui iurat per Deum non solenniter, minus peccat quam qui solenniter per Euangelium. sed si vtrumque iuramentum est solenne, magis peccat qui iurat per Deum.

† *al. à synodo*] Burch. "iurans per Deū, an plꝰ obligetur, qꝫ iurans per Euāgelium,

n ¶ *Propter scripturas.*] Hic patet quòd æque obligatur qui iurat per Deum, sicut qui iurat per Euangelium. sed si per Deum iuraret non solenniter, & per Euangelium solenniter, vel econuerso: magis est obligatus quoad ecclesiam solenniter iurans: sed quantum ad Deum æqualiter. extra, qui cler. vel vo. rursus. Sed obiicitur, quanto sanctius est per quod iuratur tanto magis est pœnale periurium: ergo magis obligatorium, vt infra ead. mouet. sed illud intelligo cum iuratur illicite, & habetur respectus ad solam creaturam. Hic patet quòd non est licitum iurare per creaturas, nisi in iure exprimatur quòd possit: sicut per Euangelium, per altare, per Crucem. infra ea. habemus. & 5. quæst. quinta. qui peierat. & infra eadem, si aliqua. & per salutem principis, vt prima, quæstione septima. quoties. Secundum leges tamen videtur quòd possit iurari per creaturas, vt ff. de iureiurand. l. secunda. §. vltimo. & l. qui per salutem. Sed per membra Dei non est licitum iurare, vt in authentic. vt non luxurientur homines contra naturam. collat. sexta. circa medium.

5 Auctor operis impf. in Matthæū hom. 44.

6 sent. 3. dist. 39. Poly. l. 6. tit. 11.

7 Capit. l. 1. c. 63.

8 Burc. l. 12. c. 2. Iuo p. 12 c. 59. Leuit. 19.

9 Polyc. l. 6. tit. 12. Burc. l. 12. c. x. Iuo p. 12. c. 7. Pan. l. 8. c. 88

10 Iuo p. 12. c. 8. Pan. l. 8. c. 89. Pol. l. 6 tit. 11.

H *Abemus.*] Casvs. Quidam transgrediebantur sacramenta, quæ faciebant in communi loquela, scilicet cum simpliciter per Deum iurabant. Sed ostendit Hieronym. quòd non solum illa quæ fiunt in altari seu in sanctorum reliquiis, sunt d periuriis præcauenda, sed etiam illa quæ fiunt in communi loquela. & hoc probat auctoritate veteris testamenti dicentis: Non peierabis, &c.

N *On est.*] Casvs. Reuertitur nunc Gratianus ad principale propositum, ad ostendendum quòd licitum est iurare. & dicitur hic quòd non est contra præceptum Domini iurare: sed ideo prohibetur, ne propter vsum iuramenti periurium incurramus.

S *i peccatum.*] Casvs. Quidam dicebant qꝫ peccatum erat iurare. Aug. vero docet non esse peccatum iurare tēpore necessitatis,

in iustitia: & benedicent eum gentes, ipsumque laudabunt.] Quomodo ergo Euāgelium iurare nos prohibet? Sed hic, [iurabis[a]] pro confessione[b] dicitur ad condemnationem idolorum, per quę iurabat Israel. Denique auferuntur offendicula[c], & iuratur per Dominum, quodque dicitur [viuit Dominus] in testamento veteri iusiurandum est, ad condemnationem mortuorum[d], per quos iurat omnis idololatra.

a ¶ Et iurabunt.] *Apud Hieremiam c. 4. legitur,* & iurabis. *verum quia est initium capitis, non est mutatum: sed paulo post repositum est,* iurabis, *vbi antea legebatur,* iuramentum.

Item Hieronymus super Matthæum lib. 1. in c. 5.

¶ Infirmis iurare conceditur. C. VIII.

C *Onsidera,* quòd hic Saluator non per Deum iurare prohibuerit, sed per cælum[e], & terram, & Hierosolymam, & per caput tuum. Et hoc quasi paruulis fuerat lege concessum, vt quomodo victimas immolabāt Deo, ne eas idolis immolarent, sic & iurare permitterētur in Deum: non quòd recte hoc facerēt, sed quòd melius esset Deo[f], id exhibere, quàm dæmonibus.

Item ex concilio Carthag. 4. c. 61. & 62.

¶ Excommunicetur clericus per creaturas pertinaciter iurans. C. IX.

C *Lericum* per creaturas iurantem g, acerrime obiurgandum: si perstiterit in vitio, excommunicandum. Inter epulas[h] vero cantantem, supra dictæ sententiæ, seueritate coercēdum decernimus.

Item Pius Papa.

¶ Clericus deponatur, laicus anathematizetur per capillum, vel caput Dei iurans. C. X.

S *I quis per capillum*[i] Dei, vel caput iurauerit, vel alio modo blasphemia cōtra Deum vsus fuerit, si in ecclesiastico ordine est[4], deponatur, si laicus, anathematizetur. Et si quis per creaturam iurauerit, acerrime castigetur, & iuxta id, quod synodus diiudicauerit, pœniteat. Si quis autem talem hominem non manifestauerit[k], non est dubium, quin diuina condemnatione coerceatur. Sed si episcopus ista emenda re neglexerit, acerrime † corripiatur.

¶ *Simillima his habentur nouella 77. apud Iulianum anteceſſorem: ſed non prorſus eadem. Quare apud Iuonem nouellæ locus affertur par. 12. c. 32. hoc autem caput refertur ca. 72. ex decretis Pij, quemadmodum & apud Burchardum.*

2 *Quæritur, quis magis teneatur, an ille, qui per Deum, an ille qui ſuper ſacra Euangelia iurat.*

Huic quæstioni Ioannes Chryſoſtomus reſpondet dicens[5].

¶ Non est maius per Euāgelium, quàm per Deum iurare. C. XI.

S *I aliqua causa fuerit, modicum*[l] videtur facere, qui iurat per Deum. Qui autem iurat per Euangelium, maius[m] aliquid feciſſe videtur. Quibus similiter dicendum est: stulti, scripturę sanctæ[A] propter Deum sunt, nō Deus propter scripturas[n].

A ¶ Sanctæ.] *Sic eſt emendatum ex aliquot vetuſtis, & originali, & Polycarpo. Antea legebatur,* factæ.

Item Hieronymus[7].

¶ Non solum in altari, vel reliquiis, sed etiam in communi loquela periurium caueatur. C. XII.

H *Abemus in lege Dei scriptum* [Non peierabis in nomine meo, nec pollues nomē Dei tui in vanum.] Ideo admonendi sunt omnes, vt diligenter caueant periurium, nō solum in altari, seu sanctorum reliquiis, sed etiam in communi loquela.

¶ *Burchardus, & Iuo citant ex dictis Hieronymi, apud quem non eſt inuentum: ſed in capitularibus lib. 1. c. 63.*

Item Iſidorus ſententiarum lib. 2. c. 31.

¶ Non prohibet Deus iurare, sed peierare. C. XIII.

N *On* est contra Dei præceptum iurare: sed dum iurandi vsum facimus, periurij crimen incurrimus.

Item Augustinus de verbis Apostoli, Sermone 28. al. 30.

¶ Iuratio non est peccatum. C. XIIII.

S *I peccatū esset iuratio, nec in vetere lege diceretur.*

Source : BIU Cujas

cum homines sunt pigri ad credendum quod est vtile eis. & hoc probat auctoritate veteris legis dicentis: Non peierabis, &c.

[Non peierabis: reddas autē Domino iuramenta† tua] Non enim peccatum præciperetur [a] nobis. *Item infra.* ¶ Non vobis dicimus nos, non iurare. Si enim hoc dicimus, mentimur. Quantū ad me [b] pertinet, iuro: sed quantum mihi videtur, magna necessitate compulsus: cum videro non mihi credi, nisi faciam, & ei, qui mihi non credit, non expedire, quòd non credit. Hac perpensa ratione, & consideratione librata, cum magno timore dico [Coram Deo] aut [testis est Deus] aut [scit Christ[o]] sic esse in animo meo: & video, quia plus est: id est, quia amplius est, quam est est, non non. Sed quod amplius est, à malo est, etsi non à malo iurantis, à malo est non credentis.

3 *Ex præmissis colligitur quòd iurare non est peccatum: non tamen tanquam bonum est appetendum, ne consuetudine iurandi labamur in periurium. Sed cum dicatur procedere à malo non credentis, videtur quòd etsi iurare peccatum non sit, iuramentum tamen recipere malum sit. Sed nomine mali non malitia, sed peccati pœna intelligitur. Ex pœnali enim infirmitate incredulitas illa processit, qua ad iurandum cōpellimur. Ipsum autem iurare, sicut peccatum non est, ita iuramentum ab aliquo recipere malum non est.*

Vnde Augustinus scribit ad Publicolam, epist 154.

¶Iuramentum accipere non prohibemur. C. XV.

1 QVamuis dictum sit, ne iuremus, nusquam me in scripturis sanctis legisse memini, ne ab aliquo iurationem accipiamus [c].

4 *Sed quæritur, an sit vtendum fide eius, qui per dæmonia iurat. De his ita scribit Augustinus eadem epistol.* 154. *ad Publicolam.*

¶Licet vti fide eius, qui, vt eam seruet, per dæmonia iurat. C. XVI.

2 MOuet te, vtrum eius fide vtendum sit, qui, vt eam seruet, per dæmonia iurauerit. Vbi te volo prius considerare, vtrū si quispiam per Deos falsos iurauerit se fidem seruaturū [3], & eam non seruauerit, non tibi videatur bis [d] peccasse? Si enim tali iuratione promissam seruaret† fidem, ideo tantum peccasse iudicaretur, quia per tales Deos iurauit. Illud autem nemo reprehēderet, quia fidem seruauit. Nunc vero, quia & iurauit per quos non debuit, & cōtra pollicitam fidem fecit quod non debuit, bis vtique peccauit, ac per hoc, qui vtitur fide illius quem constat iurasse per Deos falsos, & vtitur non ad malam rem, sed ad licitam, & bonam, non peccato eius se sociat [e], quo per dæmonia iurauit, sed bono pacto eius, quo fidem seruauit. Neque [f] enim hic eam † fidem dico seruari, qua fideles vocantur, qui baptizantur in Christo. Illa enim longe alia est, longeque discreta à fide humanorum placitorum, atque pactorum. Verumtamen sine vlla dubitatione minus malum est per Deos † falsos veraciter [g] iurare, quàm per Deum verum fallaciter. Quanto enim per quod iuratur, magis est sanctum, tanto magis [h] est pœnale [i] periurium [k]. ¶Alia ergo quæstio est, vtrum non peccet, qui per falsos Deos sibi iurari facit: quia [A] ille, qui ei iurat, iurat per Deos falsos, quos colit. Cui quæstioni possunt illa testimonia suffragari, quæ ipse commemorasti de Laban [l], & Abimelech: si tamen Abimelech per Deos suos iurauit, sicut Laban per Deum Nachor [B].

A ¶Quia ille.] *In epistolis B. Augustini excussis legitur*, quā ille qui ei iurat falsos Deos colit. *In codice earundem Vaticano*, quando ille, qui ei iurat, falsos Deos colit: *in editione Frobeniana, & apud Iuonem*, quia ille, qui ei iurat, falsos Deos colit.

B ¶ Nachor.] *Sic est emendatum ex loco ipso Geneseos, Iuone, & vno vetusto Gratiani codice, in cuius quidem vulgatis erat*, per Deum Sochot, *in* B. *Augustini autem*, per Deum Iacob.

Sic etiam cum in libro Machabæorum Romani leguntur pacem firmasse cum Iudæis: intelligendi sunt iurasse per falsos Deos: sicut & Iudæi iurauerant per Deum verum.

a ¶*Præciperetur.*] "quia non ast peccatum quod Deus vult siue leges [a], vt 26. dist. deinde. & qui peccat, legis auctoritate non peccat, vt 23. quæstio. 4. qui peccat.

b ¶ *Ad me.*] sicut dicit canon, aliquis dicitur mutari potius q̄ mutare. 7. qu. 1. mutationes, & c. scias.

EX PRAEMISSIS. Hæc est 3. pars qu. in qua quæritur vtrum sit peccatum recipere iuramentum si dubitat, & probat q̄ non, per ca. seq. Ioan. de Fan.

CASVS. Cōcludit Gratianus ex supradictis c. dicens q̄ licet iurare non sit peccatum, non est tamen appetendum: ne consuetudine iurandi in periurium labamur. Sed obiicitur q̄ licet iurare peccatum non sit, tamen iuramentum recipere, peccatum videtur: cum dicatur, q̄ amplius est, à malo est, non iurantis, sed non credentis. sed hāc obiectionem soluit dicens, q̄ nomine mali non malitia, sed pœna peccati, s. incredulitas, quæ ex infirmitate processit, intelligitur: quæ peccatum non est, & ita sicut iurare non est peccatū: ita recipere iuramentum non est peccatum. Et ad hoc inducit seq. ca. cuius casus patet.

c ¶*Quamuis.*] ¶*Accipiamus.*] "nisi cum scimus aliquē falsum iuraturum [b]. tunc enim prohibemur recipere iuramentum, vt j. e. q. 5. qui exigit. vel cum scimus aliquem cito posse labi in periuriū, vt ext. de coha. cle. clericos. Et est hic ar. q̄ eo ipso est aliqd licitum, q̄ non est prohibitum, vt 27. q. 2. lex diuinæ. 28. quæ. 1. iam nunc. Item ar. q̄ antecedens est licitum, nō tamen consequens. sic 23. q. 1. quid culpatur. in fi.

SED QVAERITVR. Hæc est 4. pars qu. in qua quæritur si sit credēdum fidei eius qui per dæmonia iurat, & probat q̄ sic, per cap. seq. Ioan. de Fan.

CASVS. Hic quæritur an sit vtendum fide eius qui per dæmonia iurat, & respondet quòd sic, ad bonum & licitum. & ad hoc inducit sequens cap. cuius casus patet.

Mouet te.] CASVS. Licet Hu. & Ben. dixerint quòd tres quæstiones factæ fuerint ex hoc ca. ego Bar. Brixien. credo quòd tantum duæ fuerunt. Cap. ergo hoc diuiditur in tres partes. In prima parte quæsiuit Publicola an sit vtendum fide eius qui iurauit per falsos Deos. Antequam veniat ad responsionem quæstionis, dicit quòd qui iurat per falsos Deos, si non seruat fidem, in duobus peccat, & quia iurauit per falsos Deos, & quia fidem non seruauit. sed si seruauit fidem, laudabile est: & ideo fide eius vti possumus ad bonum, & non ad malum. Fides enim appellatur hic promissio, & non illa fides à qua fideles catholici vocantur. In secunda parte dicitur, quòd minus peccat ille, qui iurat per falsos Deos veraciter, quàm qui iurat per verum Deum fallaciter: quia quanto sanctius est per quod iuratur, tanto magis pœnale est periurium. In tertia parte quæsiuit Publicola an peccet qui gentilem siue paganum sibi per falsos Deos facit iurare? Et respondet quòd non: & hoc probat exemplo Iacob & Esau, qui fecerunt sibi iurare Laban & Abimelech per falsos Deos, quod credendum est: & ideo dicit dubitatiue, *si tamen*. Secunda pars incipit ibi, *Verumtamen*. Tertia ibi, *Alia quæstio*.

d ¶ *Bis.*] plus enim peccat qui in duobus peccat, quàm qui in vno. 13. dist. c. 1.

e ¶*Sociat.*] & ita obligat iuramētum quod fit per falsos Deos. & non obstat. ff. de iureiuran. l. non erit. §. penultim. vbi dicitur, quòd non valet iuramentum quod fit per falsos Deos: quia ibi loquitur de hominib. eiusdem fidei.

ADDITIO. Scilicet de duobus fidelibus: hic autem vnus erat infidelis: & ita fit hoc in fauorem religionis: vel ibi est aliud secundum leges, secundum Lau.

f ¶*Neque.*] hic respondet tacitæ quæstioni, cum pagani non habeant fidem, quomodo dices eos frangere fidem? Ad hoc respondet, quòd hic non agitur de fide virtutum, sed de alia fide. "Multipliciter enim dicitur fides. quā doque idem est fides, quod sacramentum baptismi, vt 45. dist. de Iudæis. Item dicitur fides castitas thori [c], vt vigesimaseptima, quæ. 2. coniuges. Item dicitur fides securitas siue pactum, vt 23. quæst. prima. noli. Item dicitur fides conscientia, vt ibi, Omne quod non est ex fide, peccatum est, vt vigesimaoctaua, quæstione prima. §. primo. Item dicitur fides habitus mentis bene constitutæ. Item dicitur fides credulitas, secundum quam credimus illud quod non videmus, vt ibi, Fides non habet meritum, &c. de pœniten. distinctio. 4. c. in domo.

g ¶ *Veraciter.*] quod est, si fallaciter iuretur per Deos falsos, & ita periurium committit qui verum iurat per Deos falsos.

h ¶*Magis.*] hæc dictio, magis, non comparatiue ponitur, sed abnegatiue, quia falsi Dei nō sunt sancti.

i ¶ *Pœnale.*] id est, maiori pœna dignum. quanto enim res est sanctior vel melior, tanto est maius peccatum offendere eam quàm aliam, vt 17. quæstione 4. sicut qui. & infra eadem, quæstio. 5. qui peierat.

k ¶*Periurium.*] id est, temerarium iuramentum. & sic bene adaptatur ratio sequens.

l ¶*De Laban.*] "sed nonne ille peccat qui per Deos falsos iurat: ergo & ille peccat, qui recipit tale iuramentum, vt j. ea. q. 5. ille? Sed dic quòd licet ille peccet, tamen permittitur tale iuramētum, cum aliter non possit adhiberi fides dictis suis. præterea si iuraret per Deum verum, facilius obuiaret tali iuramento, & tamen magis peccaret.

SIC ETIAM. CASVS. Adhuc ostendit Gratian. quòd non peccat Christ

"Legis auctoritas excusat à pctō

a Ad hoc 33. qu. 5. noluit. in fi.

Leuit. 19. *al. iusiurandum tuum.*

"iurm ñ est recipiēdum ab illo, quē scimus falsū iuraturum.

b idē & cū scio veritatem, sed ex odio exigo iurōem. C d iu. cal. auth. in hoc sacramēto. Laur. 1 Iuo p. 12. c. 4.

2 sent. 5. dist. 39. Ant. l. 11. c. 75. Iuo p. 12. c. 35. Pan. l. 8. c. 117. Poly. l. 6. tit. 11.

3 tenetur. n. seruaꝛ iurm l3 peccet, se cūdū Ale. de Im. & Mod. in l. ait ꝓtor §. iurari. in fi. §. ff. de iureiur.

al. custodierit

al. eandem

de hac dict. fide, vide bonam q. in vlt. de summa exim. & de thalo.

al. Deum falsum

"Fides multipliciter dicitur.

c Ad hoc 28 q. 1. caue.

Gen. 21. & 31

1. Mach. 8.

" iurans p Deos falsos an peccet.

Source : BIU Cujas

Christianus, qui páganum sibi per suos Deos facit iurare. Diuiditur ergo iste §. in tres partes. In prima ostendit, quòd non peccat Christianus si recipit sacramentum ab infideli per Deos suos. Et hoc probat exemplo Iudæorum quando fecerunt pacẽ cum Romanis, per Deos falsos receperunt iuramẽtum, ipsi autem per Deum verum iurauerũt. Sic etiam per creaturas iurare malum est: sed seruare quod iuratur, est bonum. In secunda par. obiicit & probat, quòd iurare per creaturas non est malum: quia Ioseph cum vir sanctus esset, per salutem Pharaonis iurauit. Postea soluit dicens, quòd sancti iurando per creaturas ipsum creatorem venerabãtur: sic Ioseph iurando per salutem Pharaonis, iurauit per eum, qui dedit ei salutem & potestatem. & Dominus non prohibuit iurare per creaturas nisi ꝓpter duas causas, ne in eis numen deitatis esse putaretur, vel ne eas cõ temptibiles iudicando, promissa non seruaremus. In tertia parte quærit incidenter quid sit grauius, an iurare fallaciter p creaturas, an per creatorem. Et primo ostendit, quòd grauius est iurare per creaturas: quia sic iurando in duobus peccat: quia & contra prohibitionem iurat, & quia fallaciter iurat: sed per creatorem fallaciter iurando, tantum in vno peccat. Postea soluit dicens, quòd periurium tanto magis pœnale est, quanto id per quod iuratur, sanctius est. & ita magis est pœnale peierare per creatorem. Secunda pars incipit ibi, *Sed obiicitur*. Tertia ibi, *Sed quæritur*. *Positus erat*, scilicet Pharao. *In infimis*, id est, in mundanis. Vel positus erat, scilicet princeps in mundanis, vel in Memphis, quæ ciuitas erat, vel caput regni.

1 sent. 3. dist. 39.
Gen. 42.
†al. Memphis
Rom. 13.
Ioan. 19.
2 Pol. l. 6. tit. 11. Ans. l. 11. c. 71. Burc. l. 12. c. 14. Iuo p. 12. c. 71.

Sic etiam & de iuramento, quod fit per creaturas, intelligendum est: quòd ipsum quidem iurare per creaturas malum est, quia à Deo prohibitum est: sed seruare quod iuratur, bonum est, vt euitetur peccatum mendacij, & dolositatis. ¶ *Sed obiicitur, quòd Ioseph vir sanctus per creaturas iurauit, dum dixit fratribus suis* [*Per salutem* a *Pharaonis non exibitis hinc.*] ¶ *Sed sciendum est, quòd sancti non tam per creaturas, quàm per auctorem creaturarum iurabant: nec in creaturis aliud, quàm creatorem ipsarum venerabantur: sicut Ioseph, qui per Pharaonem iurando, hoc in eo veneratus est, quòd Dei iudicio positus erat in infimis* † b. *Vnde Apostolus ait* [*Omnis potestas à Deo est.*] *Item Christus Pilato* [*Non haberes potestatem, nisi esset tibi datum desuper.*] *Deus autem per creaturas iurare prohibuit, ne vel more gentilium aliquod numen deitatis creaturis inesse crederetur, vel ne creaturas contemptibiles iudicando, per eas promissa pro nihilo duceremus. Sed quæritur, quid grauius sit, an per creaturas, an per creatorem iurare fallaciter. Dupliciter enim reus est, qui per creaturas iurat mendaciter: quia & contra prohibitionem iurat, per quod sibi iurare non licet, (à quo peccato est immunis, qui non nisi per creatorem iurat,) & proximum dolo capit: quod facit etiam per creatorem mendaciter iurans. Sed si periurium tanto magis pœnale est, quanto sanctius illud est, per quod iuratur, apparet, quod etsi per creaturas mendaciter iurans dupliciter* c *peccet, grauioritamen se subiicit pœnæ, qui per creatorem iurat mendaciter.*

5 Periurij autem pœna grauissima est: quam si quis timens, ad confessionem venire noluerit, à fidelium consortio est abiiciendus.

Vnde Eutychianus Papa.

¶Fidelium consortio careat, qui pœnitentiam periurij agere noluerit. C. XVII.

PRædicandum est etiam, vt periurium fideles caueant, & ab hoc summopere abstinẽãt, scientes hoc grande scelus esse, & in lege, & in prophetis, & in Euã gelio prohibitum. Audiuimus enim quosdam paruipendere hoc scelus, & leuem quodammodo periuris pœnitentiæ modum imponere, qui nosse debent, talem de periurio pœnitentiam imponi debere, qualem d & de adulterio, & de fornicatione, & de homicidio sponte commisso, & de ceteris criminalibus vitiis. Si quis vero perpetrato periurio, aut quolibet criminali peccato, timẽs pœnitentiam† longam: ad confessionem venire noluerit ab ecclesia repellendus e est, siue à communione, & consortio fidelium, vt nullus cum eo comedat, neque bibat, neque a oret, neque in domo sua eum recipiat.

¶ *Burchardus etiam, Polycarpus, & Iuo citant ex Eutychiano. Inuentum vero est inter quædam capitula Theodulphi episcopi Aurelianensis ad suos presbyteros scriptis, c. 26. quæ in antiquo codice Romæ habentur.*

a ¶Neque oret.] *Additum id est ex Theodulpho, Burcharcho, & Iuone.*

a Ad hoc ff. qui &à qui. l. in fraudẽ.

a ¶ *Per salutem.*] & in canone per salutem dominorum iuratur, vt 1. q. 8. quoties.

b ¶ *In infimis.*] aliàs Memphis, quæ erat caput regni Pharaonis.

c ¶ *Dupliciter.*] & ita quandoque duo mala ratione coniunctionis non æquiualent alteri eorum per se. sic ext. de of. iu. dele. super quæstionum. §. si vero.

PRædicandum.] Casvs. Significatum fuit Eutychiano Papæ, ꝙ quidam presbyteri de periurio leuem pœnitentiam imponebant, quare statutit Eutychianus, vt Christiani moneantur periurium euitare, cum sit graue delictum: sed si in illud inciderint, taliter de ipso pœniteant, qualiter de adulterio, & de aliis criminalib. vitiis pœniterent. Si quis vero timens longam pœnitentiam periurij, ad confessionem venire noluerit, excommunicetur donec resipiscat.

d ¶ *Qualem.*] quantum ad numerum annorum hoc intellige, non quantum ad asperitatem pœnitentię. "nam regulariter pro quolibet mortali debetur septennis pœnitentia, nisi dignitas delinquentis, vel qualitas delicti aliud suadeat. 33. q. 2. hoc ipsum. & 82. di. presbyter. & 27. q. 1. deuotam. vnde licet septennis pœnitentia imponatur pro periurio sicut pro homicidio, vel adulterio: asperior tamen pœnitentia imponitur pro adulterio vel homicidio, quàm pro periurio: & durior pro homicidio, quàm pro adulterio, vt 33. quæstio. 2. si quod. Io.

"Pœnitẽtia septẽnis debetur pro quolibet mortali.

e ¶ *Repellendus.*] arg. aliquem compellendum ad pœnitentiam. 6. q. 1. illi qui.

QVÆSTIO II.

Vòd autem.] Hæc quæstio diuiditur in quinque partes. In prima parte probat per 5. capitul. quòd non est periurus qui iurat falsum quod putat esse verum. Secunda ibi, *Ille ergo*. Tertia ibi, *Item quòd dicitur*. Quarta ibi, *Cum humilitatis*. Quinta ibi, *Quandoque*. Ioan. Io. Fan.

Casvs. Hic ponitur secunda quæstio, vbi quæritur an sit periurus qui iurauit falsum quod putat verum. Et certum est, quòd non, vt infra e. homines. Et procedit hoc ordine Gratian. Primo probat quòd est periurus, postea quòd non: & ponit solutionem optimam.

†al. pœnitentiæ longam arumnam

f ¶ *Quòd autem.*] Hic quæritur an sit periurus, qui iurat falsum quod putat verum. " Ad quod notandum est, ꝙ quatuor modis committitur periurium. Vno modo vt si quis falsum ignoranter iuret, & illud nullo modo est peccatum, vt infra ead. beatus. Secundo modo dicitur periurium tantum falsum iuramẽtum scienter factum, & illud semper est peccatum, & mortale, vt infra ead. cap. homines. Tertio modo dicitur periurium indiscretum iuramẽtum, & illud quandoque est peccatum mortale. j. ea. q. 4. qui sacramento. quandoque veniale, vt 25. dist. §. aliàs ea. & extra de iureiu. c. verum. Quarto modo dicitur periurium trangressio iuramenti, & illud quandoque nullum peccatum est, vt in illicitis, vt infra e. qu. 4. in malis. quandoque est mortale, vt infra eadem quæst. 4. si aliquid.

"Periurium 4. modis cõmittitur.

3 sent. 3. dist. 39. Iuo p. 12. ca. 22. Pann. l. 8. c. 123.

Ips *Vòd autem* f *periurium sit falsum iurare, facile probatur. Ait enim Augustinus in libro psalmorum super* [*Domini est terra.*]

¶Peierat qui aliter facturus est, quàm promittit. C. I.

IN dolo iurat, qui aliter facturus g est, quàm promittit, cum periurium sit nequiter h decipere credentem.

¶ *Quod hic citatur ex B. Augustino in glossa interlineari psalmi 23. in vers.* Nec iurauit in dolo, *refertur ex Cassiodoro.*

Item Hieronymus super Hieremiam, lib. 1. ad c. quartum.

¶Quos debeat habere comites iusiurandum. C. II.

3 ANimaduertendũ est, quòd iusiurandum hos habeat comites, veritatem i, iudicium k, atq; iustitiam l. Si ista defuerint, nequaquam erit iuramentum, sed periurium.

Item qui falsum iurat, mentitur. Mentiendo autem iurare, nihil aliud est, quàm peierare. ¶ *Cum ergo omnes, qui loquuntur mendacium, perdendi sint, iuxta illud est.*] id est, qui aliter proponit facere.

g ¶ *Qui aliter facturus*

h ¶ *Nequiter decipere.*] scilicet habere animum decipiendi. si enim non haberet animum, secus esset, vt j. e. ne quis a.

ANimaduertendum.] Casvs. Dicitur in hoc capit. quòd iuramentum tres habet comites siue partes, scilicet veritatem iudicium, & iustitiam. & si aliquid istorum defuerit, periurium erit.

i ¶ *Veritatem.*] id est, conscientiam veritatis. j. ead. ne quis. sed veritas rei non sufficit nisi adsit conscientia, vt j. ead. homines. "sic & veritas conscientiæ sufficit vt à furto excuset, si credo dominum permissurum, vt instit. de obligat. quæ ex delicto nascun. §. placuit.

"veritas cõ sciẽtiæ à furto excusat.

k ¶ *Iudicium.*] ideſt, discretionem.

l ¶ *Atque iustitiam.*] id est, vt iustum sit & licitum quod iuratur.

ITEM QVI. Casvs. Adhuc probat eum qui iurauit falsum quod putabat esse verum, periurum, cum iurando falsum fuerit mentitus, & loquentes mendacium iuxta psalmodiam sunt perdendi, & multo magis perpendi sunt qui mentiendo periurare creduntur.

SED

Source : BIU Cujas

SED ALIVD. Casvs. Respondet hic Grat. allegatis, dicens, quòd si aliquis iurat in dolo, s. in cuius mente est aliter facere, quam iurat, periurus est. Sed si sine dolo iurat putans esse verum quod iurat, licet aliter eueniat quàm iurat, periurus non reputabitur. quod probat exemplo Apostoli, qui promisit se iturum ad Corinthios, & tamen aliter fuit.

Psal.3. sed periurus non fuit in dolo. Et ad hoc inducit sequens capitulum.

1 Sent.ibid. H*Omines.*] Casvs. Beneuen. hunc casum sic ponit. Tres casus sunt in hoc c. Primus est cum quis putat verum esse quod est falsum, &

1.Cor.16. tamen incaute iurat. Secundus est cum quis iurat scienter verum esse quod scit esse falsum. Tertius est cum quis putat falsum esse quod verum est, & tamen iurat esse verum. Primus fallitur tantum, & venia liter peccat. Secundus fallitur tantum. Tertius fallit animo, & fallitur. & ita isti

2 sent.3.dist. duo mortaliter delinquunt.

39.Iuo p.12. c.39.Pan.l.8 c.111. 2 ¶*Homines.*] hic ostẽdit tres modos periurij.

b ¶*Putat.*] primum.

c ¶*Et temere.*] id est, indiscrete.

d ¶*Aut scit.*] secundũ quod iurat, i. quod verum est.

†*al.tamen*

e ¶ *Quæ duo.*] scilicet primum & secundũ, & sub secundo comprehendit & tertium[a].

f ¶ *Velit.*] quia ipsum peccare nemo per se vult, vt 15.q.1.merito.

†*al.periurat*]orig.

g ¶*Linguam.*]sic 15.q.6.c.1.

a Vnde dicduo, quorũ alterũ duo capita h; vt p exẽpla p3 q̃ supponit, vñ ẽt ꝓmisit scit vel putat. Arc.

QVIA ERGO. Casvs. Concludit Grat. ex supradicto cap. dicens, ꝙ licet iste episcopus iurauerit falsum, quod putabat esse verum, cum non fecerit scienter hoc, neque negligenter, non est reus periurij iudicandus. Postea respõdet obiectioni factæ supra in §. item qui. ostendens, ꝙ non omnis qui falsum dicit, mẽtitur, sicut nec omnis qui mentitur, dicit falsum, quod probat per seq.c.

Is autem.] Casvs. Hoc cap. diuiditur in tres part. In prima ostendit Augustinus quid si mentiri. In 2. part. ostendit ꝙ quis mentiri non debet: nam verba non sunt ideo instituta, vt homines se fallant adinuicem, sed vt quod quisque nouit, alteri dicat. vnde si quis aliter facit mentiendo scilicet, peccat, etsi alteri per suum mendacium prosit, sicut aliquis furtum faciendo peccat, etsi alicui per furtũ prosit. In 3. par. ostendit, ꝙ duo sunt genera mendaciorum. Vnum est cum quis putat verum quod est falsum. Secundum est cum quis putat falsum quod est verum, & iurat esse verum: primum non lædit, secundum vero lædit. Secunda pars incipit ibi, *Et vtique.* Tertia ibi, *Nemo mentiens. Sciens*, scilicet scienter. Nesciens verum, & tamen est verum.

h ¶ *Instituta.*] ex hoc dicto Augustini sequitur " ꝙ qui mentitur, nihil dicit, quia non dicit id quod vox significat. sicut hic dicit. Aliud enim cogitat mente quam ore proferat. item id non dicit quod cogitat, qa vox illud non significat: nec dicit illud, quod vox significat: quia illud non intendit: ergo nihil dicit, vt ff. de reb. dub. l. in ambiguo.

" Mentiens nihil dicit.

3 sent.3. dist.38. †*al. Omnis orig.*

h ¶*Instituta.*] semper ergo in priuilegiis, vel in rescriptis interpretabũtur verba ad id ad quod instituta sunt, vt hic, & 37. dist. relatum. & semper ad communem intelligentiam, &c. extr. de sponsal. ex litteris. & ff. de leg. 3. non aliter.

"Sed contra plerumque dum proprietas verborum attẽditur, veritas sensus admittitur. ext. de ver. sign. propterea. nam potius mens attenditur, quàm verba considerãda sunt, vt j. eod. quæstio. 5. humanæ. & contra verum intellectum fit interpretatio. extra de postul. ad hæc. circa finem. & potius considerandum est quid testator senserit, quàm ipsa vocis significatio, vt ff. de fund. instru. l. cum de lanionis. §. asinam. & hæc vera sunt nisi interpretatio à iure habeatur, vt 20. qu. 2. puella.

" Verba ant sint semper attendenda

4 sent.ibid. Pann.l.8. c. 133. Iuo p.12 c.51.

i ¶ *Furtum.*] 14. qu. 5. forte.

†*credita pro veris habet*] orig.

k ¶ *Ad animum.*] arg. " plus considerari animum vel opinionẽ quàm factum vel veritatem, vt extr. de big. nuper. tertia, quæstione septima. §. tria. 1. quæst. 1. si quis à simoniacis. 38. dist. sedulo.

"Animus & opinio præfertur veritati, & facto

l ¶ *Intentiones.*] lecus est in furto: quia licet aliquis credat inuito domino rem eius tractare, tamen non cõmittit furtum si domino placet, vt instit. de obl. quæ ex delic. nas. §. placuit.

Beatus.] Casvs. Gelasius ostendit in hoc capitul. quòd non ideo dicitur quis fallere, vel sibi contrarius esse, quòd non adimplet sicut promisit, cum per eum non stat quin adimpleat quod promisit: sed iusta de causa: & hoc probat duobus exemplis S. Pauli & Petri.

a ¶*Diui*

Vnde Augustinus de verbis Apostoli, sermone 28. al. 30.

¶De eo, qui iurat falsum, quod putat verum. C. III.

2 HOmines [a] falsum iurant, vel cum fallunt, vel cum falluntur. Aut enim putat [b] homo verum esse, quod falsum est, & temere [c] iurat: aut scit [d], vel putat falsum esse, & tamen pro vero iurat, & nihilominus cum scelere iurat. Distant autem† ista periuria, quæ duo [e] commemoraui. Facsil lum iurare, qui verum putat esse, pro quo iurat, verum putat esse, & tamen falsum est: non ex animo iste peierat†, fallitur. hoc pro vero habet, quod falsum est, non pro re falsa sciens iurationem interponit. Da alium, qui scit falsum esse, & dicit verum esse, & iurat tanquam verum sit, quod scit falsum esse. Videtis, quàm ista detestanda sit bellua, & de rebus humanis exterminanda. Quis enim hoc fieri velit [f]? Omnes homines talia detestantur. Fac alium, qui putat falsum esse, & iurat tanquã verum sit, & forte verum est. Verbi gratia (vt intelligatis) pluit in illo loco? interrogas hominem: & putat non pluisse, & ad negotium eius competit, vt dicat, pluit: sed putat non pluisse. Dicitur ei, vere pluit? vere, & iurat [b]: & tamẽ pluit ibi: sed ille nescit, & putat non pluisse, periurus est. Interest, quẽadmodum verbum procedat ex animo. Ream linguam [g] non facit nisi mens rea.

sciebat enim falsum esse, quod iurauit esse verum) nec temere, vel negligenter, sed cum magna diligentia videbatur sibi deprehendisse verum, quod iurauit falsum, periurij reus nequaquam est iudicandus. Item, quod dicitur, qui falsum iurat, mentitur, non vniuersaliter hoc intelligi debet. Non enim omnis, qui falsum dicit, mentitur: sicut nec omnis, qui mentitur, falsum dicit.

Vnde Augustinus in Enchiridio, c. 22.

¶Non est mentiri, dicere falsum, quod putat verum. C. IIII.

3 IS† autem, qui mẽtitur ea, contra id, quod animo, sentit, loquitur voluntate fallendi. ¶Et vtique verba propterea instituta [h] sunt, non per quæ se inuicem homines fallant, sed per quæ quisq; in alterius notitiam cogitationes suas proferat. Verbis ergo vti ad fallaciam, non ad quod instituta sunt, peccatum est. Nec ideo vllum mendacium putandum est nõ esse peccatum, quia possumus aliquando alicui prodesse mentiendo. Possumus enim & furando, si pauper, cui palam datur, sentit commodum, & diues, cui clã tollitur, nõ sentit incommodum, nec ideo tale furtum [i] quisquam dixerit non esse peccatum. & supra c. 18. ¶ [4] Nemo mentiens iudicandus est, qui dicit falsum quod putat verum: quoniam, quantum in ipso est, non fallit ipse, sed fallitur. Non itaque mendacij, sed alicuius temeritatis arguendus est, qui falsa incautus credit†, ac pro veris habet: potiusque ecõtrario, quantum in ipso, mẽtitur ille, qui dicit verum, quod putat falsum. Quãtum enim ad animum [k] eius attinet, quia non quod sentit, hoc dicit, non verum dicit, quamuis verum inueniatur esse quod dicit. Nec vllo modo liber est à mẽdacio, qui ore nesciens verum loquitur, sciens autem voluntate mentitur. Non consideratis itaq; rebus ipsis, de quibus aliquid dicitur, sed sola intentione [l] dicentis, melior est, qui nesciẽs falsum dicit, quoniam id verum putat, quàm qui mentiendi animum sciens gerit, nesciens verum esse quod dicit.

Item Gelasius Papa.

¶Non mentitur, qui animum fallendi non habet. C. V.

BEatus Paulus apostolus non ideo (quod absit) fefelliisse credendus est, aut sibi extitisse contrarius: quoniam cum ad Hispanos se promisisset iturum, dispo-

A ¶Fac illum.] *Sic etiam apud Iuonem, & in vno Vaticano codice sermonum B. August. & in Antuer. editione. Nam in aliis est,* facilius iurat.

B ¶ Et iurat.] *Addita hæc sunt ex originali, & Iuone, vt locus sit integer. Necesse enim est præcedere iuramentum, vt quis periurus dicatur, cuius iuramenti in codicibus Gratiani nulla erat mentio. Alia etiam nonnulla sunt emendata.*

Quia ergo mens huius non erat rea (ne-

Source : BIU Cujas

a ¶*Diuina.*]quæ omnia vincula humana frangũtur.19.q.2.duę ſunt. & ſecundũ quam diſpoſitionem eſt licitum quod aliàs eſt illicitũ[a], vt 14.q.5.dixit. Et eſt ar.hic q̃ in omni voto vel ſacramento intelliguntur huiuſmodi generales conditiones, ſi Deus voluerit, ſi vixero, ſi potero, vt j.e.q.ne quis.& 27.q.2.§.cum ergo.&ff.qui ſat.cog. l.vlt. & etiam hæc, ſi marito placuerit. 33. q.5.noluit.arg.contra 22. qu.vlt. vbi de hoc notaui.

aAd hoc 23. q.4.ſi non licet. extr. de diuor. gaudemus.

b ¶ *Maioribus.*] no. q̃ ſecundũ canones excuſatur quis à iuramẽto propter maiora negotia[b], vt ext. de iure iu.breui.& c.querelá. ſecus ſecũdum leges, qa difficultas præſtationis non reddit ſtipulationẽ inutilem[c], vt ff.de ver.ob.continuus.§.illud.

b Adde hic Ale.de Im.ĩ l.qđ te.circ. fin. ff.ſi cer. pet. & gl.& ibi Bal.ĩ c.j. de al.feu.& aliqd p Bar. in l.pe.ff.de iureiu.pBal. ĩ c.1. §.porro. q̃ fu.pri. cau. be.am. & ĩ c. licet. ſi de feu.fu. cõtro. inter do.& agn.

c ¶ *Non lavabis.*] nec Petrus fuit ſibi cõtrarius,nec Domino.Dominꝰ enim voluit exhumilitate lauare pedes Petri, ſed Petrus propter reuerentiam noluit hoc, ſed reuerentia &humilitas ſibi non cõtrariantur. "Itẽ ſibi non fuit contrarius, qa primo propter reuerentiam noluit, ſecundo propter obedientiam permiſit lauari & obediẽtia nõ eſt cõtraria humilitati vel reuerẽtiæ. ſimilem ſuperficialẽ cõtrarietatem habes 8.q.1.in ſcripturis. cũ ſuis concordantiis.

Ioan.3. c Sub.& tñ excuſatur. ff de do. nã hic. extr. de reſt. ſpol.olim.2.

"Petrus noluit&voluit pedes ſuos à Chriſto lauari.

ILLE ERGO. Hæc eſt 2.pars q.in qua dicitur, q̃ multum inter eſt in quib.reb. mentiatur, & hoc probat per duo c. Io.de Fan. Casvs.Cõcludit Gra. ex ſupradictis dicens, q̃ ille mentitur iurando, qui ſcit falſum eſſe quod iurat pro vero, quod ꝓbat auctoritate Au.dicentis:*Eſt enim*,&c. Poſtea oſtẽdit, q̃ fallere ſemper eſt peccatũ:falli quandoque nõ.& quandoque minus peccatum eſt fallere q̃ falli,&ad hoc inducit ſeq.c.

2lent.3.diſt. 39.Iuo p.12. c.45.Pan.l.8 c.132.

† *al.quibuſdam*]orig.

d ¶*Mendacium.*] ſtricte ſumitur hic mendaciũ.largius ſumitur cum dicitur, falſitas eſt veritatis immutatio, vt in auth. de fide inſtr.&cau.ĩ pr.col.6.

3Iuo p.12. c.31.

e ¶ *Fallere.*] "fallere aliquem in contractu aliquo minus peccatum eſt quam falli ab aliquo circa articulos fidei. in his enim quæ ſpectant ad fidem, non multum differunt inter ſe fallere & falli, vt 16.q.1.ſi cupis.

† *al.vbicumque.*

"Fallere & falli q̃nque parum differunt.

1 in lib. ad Cõſentium cõtra mẽdaciũ,c.12.Iuo p.12 c.48. Pá.l.8.c.125.

† abeſt ab orig.

ſitione diuina[a] maioribus[b] occupatus ex cauſis implere nõ potuit quod promiſit. Quantum enim ipſius volũtatis interfuit,hoc pronuntiauit, quod reuera voluiſſet efficere. Quantum enim ad diuini ſecreta conſilij (quæ,vt homo, omnia nõ potuit,licet ſpiritu Dei plenus,agnoſcere)ſuperna prętermiſit diſpoſitione præuẽtus. Nec quia beatus Petrus apoſtolus pro affectu diuinę reuerentiæ ipſi Domino reſpondit. [Non lauabis[c] mihi pedes in æternum,] refelliſſe (quod abſit) aut in ſua putabitur minime conſtitiſſe ſententia, quia mox eidem diuinę voluntati ceſſerit, & quod ſe dixerat non eſſe facturum,cauſis adſtrictus humanæ ſalutis paſſus eſt prona voluntate faciendum.

2 *Ille ergo falſum iurando mẽtitur,qui ſcit falſum eſſe quod iurat. Eſt enim mẽdacium*[d] *vt Auguſtinus ait' falſa ſignificatio vocis*† *cum voluntate fallendi. Sed cum fallere*[e] *ſemper ſit voluntatis, falli autem,vel infirmitatis, vel temeritatis, grauius autem ſit quod ex voluntate, quàm quòd ex temeritate, vel infirmitate procedit,aliquando contingit falli vel nullum, vel minimum eſſe peccatum: aliquando ex ipſa rerum varia conſideratione minus eſſe fallere,quam falli.*

Vnde Auguſtinus in Enchiridio,c.21.

¶Falli in his, quæ ad fidem non pertinent aut paruum,aut nullum eſt peccatum. C. VI.

[2] IN quibus† rebus[f] nihil intereſt ad capeſſendum Dei regnum,vtrum credantur,an non,& vtrum vera ſiue ſint,ſiue putẽtur, an falſa,in his errare,id eſt aliud[g] pro alio putare,non arbitrandum eſt eſſe peccatum,aut ſi eſt,minimum eſſe atque leuiſſimum.

Idem in Enchiridio,c.18.

¶In his quę ad fidem pertinent,grauius eſt falli,quàm alios decipere. C. VII.

[3] IN ipſarum conſideratione rerum, quæ dicuntur[h], tantum intereſt: quia ſiue quis fallatur[i], ſiue mentiatur, vtcumque† [k] falli quam mentiri, minus eſt malum, quantum pertinent ad hominis voluntatem: tamen longe tolerabilius eſt in his,quę à religione ſe iuncta ſunt[l],mẽtiri,quam in his, ſine quorũ fide vel notitia Deus coli non poteſt,falli.

¶*Apud B. Auguſtinum,nec multo aliter apud Iuonem legitur*,In ipſarum autem, quæ dicuntur, conſideratione rerum tantum intereſt,qua in re quiſque fallatur,ſiue mentiatur,vt cum falli,quàm mentiri minus ſit malum, quantum pertinet ad hominis voluntatem, tamen longe tolerabilius ſit in his,&c.*Verum ob gloſſam in ver.* vtcumque. *al.* vbicumque,*non eſt mutatum.*

3 *Item,quod dicitur* [*Perdes omnes qui loquuntur mendacium*] *non de omni mendacio intelligendum eſt. Sunt enim quædam mendacia,in quibus etſi ſit aliqua culpa,non tamen damnabilia ſunt:immo tanquam non mendacia habenda ſunt. Sunt & alia mendacia,quæ ſunt grauioris culpæ, de quibus intelligitur* [*Perdes omnes qui loquuntur mendacium*] *Vt autem appareat, quæ mendacia ſint venialia, & quæ damnabilia, diſtinguendum eſt,quot ſint genera mendacij.*

De quibus Auguſtinus ſcribit in libro de mendacio,c.14.

¶Quot ſunt genera mendacij. C. VIII.

[4] PRimum eſt capitale mendacium, lõgeque fugiendum, quod fit in doctrina religionis[m], ad quod mendacium nulla conditione[n] quiſquã debet adduci. Secundum autem,vt aliquem lædat iniuſte,quod & tale eſt,vt & nulli proſit[o], & obſit alicui. Tertium quod ita prodeſt alteri, vt obſit[p] alteri, quamuis non ad immunditiam[q] obſit corporalem. Quartũ, quod fit ſola mentiendi, fallendique libidine: quod mirum† mendacium eſt[r]. Quintum, quod fit placendi[s] cupiditate de ſuauiloquio. His omnibus[t] penitus euitatis,atque reiectis, ſequitur ſextum genus, quod & nulli obeſt, & prodeſt alicui: veluti ſi quiſpiam pecuniam alicuius iniuſte[A u] tollendam ſciens vbi ſit, neſcite ſe mentiatur quocumq;[B] interrogante. Septimum[x], quod & nulli obeſt, & prodeſt alicui: veluti ſi nolit hominem ad mortem quæſitum prodere mẽtiatur. *& infra ibidem.* Octauum eſt genus

ITEM QVOD DICITVR. Hæc eſt tertia pars quæſt. in qua ponit diſtinctionem inter peccata mortalia & venialia. & hoc probat per c. Auguſt. Io.de Fan.

Casvs.Reſpõdet Gratianus huic obiectioni factæ ſ. §. item qui. vbi dictum eſt, Perdes omnes q̃ loquuntur mendacium.&dicit quòd quędam peccata ſunt venialia, & quædam mortalia: de quibus mortalibus in telligitur:Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Vt autẽ appareat quæ peccata ſint venialia, & quæ mortalia: videndum eſt quot ſint genera mendaciorum: & ad hoc inducit ſequen. ca.

Pſal.5.

PRimum.] Casvs. Hoc ca.diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur q̃ octo ſunt genera mẽdaciorum, & ponit Auguſt. exemplum de quolibet : quorum quinque ſunt grauia, tria vero leuia. In ſecunda parte oſtendit quòd in nullo genere mendaciorum eſt mentiendum : & ponit cauſas quare. In tertia parte oſtendit q̃ quanto quis recedit à primo mendacio, tanto minus peccat. Secunda pars incipit ibi,*Non eſt igitur mentiendum.* Tertia ibi,*In his autem.*

4ſent.3.diſt. 38.Iuo p.12. c.1. Pan.l.8. c.124.

† *merum*]ori. *al.verum.*

m ¶ *Religionis.*] ſicut Ieſum non eſſe paſſum, vel non eſſe natum de virgine.1.quæſtio. quarta. §.notandum.[d]

d Vñ dic q̃ hic appellat religionẽ fidẽ articulorũ, qua religamur Deo.

n ¶ *Conditione.*] potius enim debet omnia mala pati, quàm tali malo conſentire. 32. quæſtio. 5. ita ne.

o ¶ *Vt nulli proſit.*] vt eſt mendacium detractoris, vel falſi teſtis in cauſa criminali. ſimile dicit lex,non eſt ferendus qui vult obeſſe, & non prodeſſe,vt ff. de rei ven.

e Et tũc exponitur me rũ, *i.*ſine ali quavtilitate

in fundo.

p ¶*Vt obſit.*]vt mendacium,teſtis in cauſa pecuniaria.

q ¶*Immunditiam.*]tunc enim magis obeſſet.

r ¶*Mirum mendacium eſt.*] quaſi dicat,mirum eſt quòd ita vult aliquis mentiri vbi nulla vertitur vtilitas. quidam tamen habent mirum[e] mendacium.

s ¶*Placendi.*]quod faciunt adulatores ad hoc vt placeant, vt 46.di. ſunt nonnulli.tamen adulatio quandoque eſt veniale peccatum, vt 25.diſt.§.aliàs ea.

t ¶*His omnibus.*] quaſi dicat,præcedentia quinque ſunt mortalia,& ſequentia ſunt venialia.

v ¶*Iniuſte.*]ſecus ſi iuſte,vt ſi fecerit auctoritate iudicis.

x ¶ *Septimum.*] In hoc differt ſeptimum à ſexto : quia illud prodeſt ad vitandum periculum perſonæ, ſed iſtud ad euitandum periculum damni.

IN *quibus.*] Casvs. Dicitur in hoc c. quòd in his rebus quæ non nocent,vel proſunt ad vitam ęternam capeſſendam,credere vel non credere, veras vel falſas putare non eſt dicendum eſſe peccatum, vel ſi eſt peccatum minimum eſt.

f ¶*Rebus*]ſicut hoc, an planetæ moueantur cõtra firmamẽtum,vel cum ipſo,an homo & non homo eandem ſpeciem ſignificet.

g ¶ *Aliud.*] not.diffinitionem erroris, vt 38.diſt.quamuis. & ca.ſedulo.

IN *ipſarum.*] Casvs. De duobus fuit ab Aug.quæſitum. Primum fuit an in contractib. vel rebus ad corpus pertinentibus ſit minus malum falli, quam fallere. & reſpondet, quòd ſic. Secundum fuit an ſit maius malum falli in articulis fidei, quàm fallere in reb' temporalibus.& reſpondet quòd ſic.

a ¶*Er*

Source : BIU Cujas

a ¶*Et nulli.*] hic dicitur q̄ nulli obest, & tamen obest ei qui mẽtitur. Et sic est ar. "q̄ ipsa persona de qua fit sermo, vel ad q̄ fit sermo non includitur in generali sermone. ſi. ff. com. prę. quicquid venditor. ar. contra 26. di. deinde. & ff. de pig. Paulus. §. vl. vbi dicitur, q̄ ſi seruus obligauerit omnia bona domini ſui, ipſe intelligitur obligari.

" Persona loquentis ñ includitur ī generali sermone.

b ¶*Vt ab immunditia.*] vt ſi volenti cõtrahere cũ soluta, dicã eam esse coniugatã: & prodest ei istud ad conseruandã pudicitiam. Et no. q̄ hæc tria mendacia in hoc cõueniunt, q̄ per ea alicui odest mẽtiens: sed nulli obest. Sed differunt in hoc q̄ vnum prodest ad euadendum damnum rerum: aliud ad euitãdum periculum vitæ: tertium ad pudicitiam cõseruandam.

1 Cõcor. l. 2. §. ſi quis â principe. ff. ne qd ī loc. pub. & l. ex facto. ff. de vul. & pup.

c ¶ *Cum alterius.*] ſic 13. q. 5. deniq; ix. q. 3. ſi quis vero. periculosa est enim talis cõpensatio. 14. di. q̄ ait. "potest tamen ſibi aliquis cõsulere cum alterius iniuria: dũ tamen non eo proposito faciat vt alij noceat: ſed tãtum vt ſibi prosit, vt ff. de aq. plu. arc. l. 1. §. denique. nec tunc facit iniuriam, cum ſuo iure vtitur, vt ext. de elect. cum eccleſia. & extr. de ap. bonæ.

†*al. causa*

" Cõsulere ſibi p̄t quis cũ alterius iniuria.

d ¶*Placendi.*] adulationis causa. & est ſimile 32. qu. 4. obiiciuntur. 93. dist. cantantes.

"Mendacio q̃oducitur quis ad ęternam ſalutẽ.

e ¶*Ad ſempiternam.*] " Sed qualiter potest aliquis ad æternam ſalutem duci per peccatum? Resp. indirecte, vt ſi monachus dicat regulã ſuam esse dulcem, & per tale mendacium lucretur aliquem Chriſto. & est ſimile 1. qu. 2. q̃ pio. 45. di. de Iudæis. & ſic patet q̄ nulli debet mẽtiri vt alius periculum corporis vel rerum euitet. 14. di. quod ait. & ī. e. faciat.

2 Concor. l. ſancimus. & ibi Bar. C. d̄ epi. & cler. gl. in l. ſi qs Titio. ff. de leg. 2.

f ¶*Perficiendæ.*] i. salutem alterius nemo debet præferre propriæ fidei.

g ¶*Factis.*] quaſi dicat, licet nos ſancimus q̄ nemo debet mentiri pro vita alterius: " nõ ideo aliquis ita crudelis vel impi⁹ sit, quòd non defendat talẽ facto, licet verbo non possit defendere ipſum.

"facto q̃q; licet, q̄ nõ licet verbo.

h ¶ *Quia & in bonis.*] ideſt, inter bona.

i ¶ *Præfertur.*] vt 32. q. 5. tolerabilius.

k ¶ *Damnabilius.*] elective ponitur: & est ſenſus: malum quod nos facimus, ſ. mendacium, est nobis damnabile. ſed quod ſinimus fieri homicidium, nobis non est damnabile[a].

a Hoc verũ intelligevbi ñ possumus prohibere, aliàs secus. vt 24. q. 3. ñ inferẽda. & c. vlt. 2. q. 7. negligere. ext. de sent. exc. quãtæ.

l ¶ *Recedit.*] non videtur hoc verum: quia minus peccatur ſeptimo genere mendacij quam octauo: quia maius malũ vitatur per ſeptimum mendacium quam per octauum. Ad hoc dico q̄ receſſus iſte non consideratur ſecundum ordinem mẽdaciorum, quem hic enumerat: ſed potius consideratur circa qualitatem primi mendacij. Nam primũ mendacium conſiſtit in religione: quod maximum est. vnde est maximum peccatum ſic in hoc mentiri. quãto ergo magis receditur à religione, tanto est minus peccatum. Vel dicas q̄ tria vl tima peccata non differunt inter ſe, niſi ſecũdum qualitatem facti. & ita non reputat iſta tria mendacia pro diuerſis. Ioan.

mendacij, quod & nulli[a] obest, & ad hoc prodest vt ab immundi tia[b] corporali aliquem tueatur. & *infra c. 21.* ¶Non est igitur mẽtiendum in doctrina pietatis, magnũ enim ſcelus est, & primum genus deteſtabilis mendacij. Nõ est mẽtiẽdum ſecũdo genere, quia nulli facienda iniuria[c] est. Non est mẽtiendum tertio genere, quia nulli cum alterius iniuria conſulẽdum est[1]. Non est mentiendum quarto genere, propter mendacij libidinem, quæ p̄ ſeipſam vitioſa est. Non est mentiendum quinto genere: quia nec ipſa veritas fine† placendi[d] hominibus enuntianda est, quanto minus mẽdacium, quod per ſeipſum, quia mendacium est, vtique turpe est. Nõ est mentiendum ſexto genere: neque enim recte etiam teſtimonij veritas pro cuiuſquam temporali cõmodo, ac ſalute corrumpitur, ad ſempiternam[e] vero ſalutem nullus ducendus est, opitulante mendacio. *& infra 4.* Neque ſeptimo genere mentiendum. Non enim cuiuſquam commoditas, aut ſalus temporalis perficiendę[f] fidei prę ferenda est[2]. Nec ſe quiſquam[c] in recte factis[g] noſtris tam male moueri ſentiat, vt fiat etiam animo deterior, longeque à pietate remotior. *& infra.* Nec octauo genere mentiendum est: quia & in bonis[h] caſtitas animi pudicitiæ[D] corporis præfertur[i]: & in malis id, quod ipſi facimus, eo quod fieri ſinimus, nobis damnabilius[k] est. ¶In his autem octo generibus tãto quiſque minus peccat, cum mentitur, quanto[E] magis à primo recedit[l]. Quiſquis autem esse aliquod genus mendacij, quod peccatum non ſit, putauerit, deciepiet ſe ipſum turpiter, cum honeſtum ſe deceptorem arbitratur aliorum.

A ¶ Iniuſte.] *Abeſt ab originali vox iſta, pro qua in duobus Gratiani codicibus legitur,* iuſte.

E ¶ Quocumque interrogante.] *Abdita hæc ſunt ex orig.*

CVm humilitatis.] Hæc est 4. pars q. in qua probat per 12. auctoritates ſanctorum quòd in nullo caſu ſit mentiendum: tamen qui iocoſe mentitur, cum decipere non intendit, vel cauſa pietatis, minus peccat. Ioan. de Fan.

Casvs. Dicitur hic q̄ nemo debet cauſa humilitatis mentiri: quia qui peccator non erat, efficitur peccator, quia veritas nõ est in eo: nec potest esse in eo humilitas vbi regnat falſitas. Seq. c. patet.

c ¶ Se quiſquam.] *Apud beatum Auguſtinum & Iuonem eſt*, Nec ſi quiſquam in rectè factis noſtris tam male mouetur, vt fiat etiam animo deterior, longeque à pietate remotior, propterea rectè facta deferenda ſunt. *Sed ob gloſſam in verſi.* recte factis, *non eſt mutatum.*

D ¶Pudicitiæ.] *Apud eoſdem habetur*, pudicitia corporis, & in malis id, quod ipſi facimus, eo quod fieri ſinimus, maius est. *Sed eadem cauſa obſtitit ne mutaretur.*

E ¶Quanto magis.] *In originali legitur*, quãto emergit ad octauũ, tanto amplius, quan to deuergit ad primum. *Sed erat gloſſa in ver.* recedit.

Item Auguſtinus de verbis Apoſtoli, ſermone 31. al. 29.

¶Non licet alicui humilitatis cauſa mentiri. C. IX.

3 CVm humilitatis[m] cauſa mẽtiris, ſi non eras peccator, antequam mentireris mentiendo efficeris quod euitaueras. Veritas in te non est, niſi te ita dixeris peccatorem, vt etiam esſe cognoſcas. Veritas autẽ ipſa est, vt quod es, dicas. Nam quomodo est humilitas, vbi regnat falſitas[n]?

Item Gregorius lib. 26. moralium, c. 2.

¶De eodem. C. X.

INcaute ſunt[A] humiles, qui ſe mendacio illaqueant.

A ¶Incaute ſunt.] *Sic in pleriſque manuſcriptis: vulgata lectio erat*, Incauti ſunt homines. *Integer autem B. Gregorij locus ſic habet*, Incaute ſunt humiles, qui ſe mendacio illaqueant, dum arrogantiam vitant, immo mentiendo ſuperbiunt: quia contra veritatem ſe erigunt, quam relinquunt.

Item Auguſtinus ſuper Ioannem, tractatu 43.

¶Non licet mentiri, vt arrogantia vitetur. C. XI.

NOn ita caueatur arrogãtia, vt veritas relinquatur.

Idem in Enchiridio, c. 18.

¶Non omne mendacium æque peccatum est. C. XII.

4 MIhi autem videtur peccatum esſe quidem omne mendacium: ſed multum intereſſe, quo animo, & quib⁹ de rebus[o] quiſque mentiatur. Non enim ſic peccat ille, qui conſulendi[P], quomodo ille, qui nocendi voluntate mentitur: nec tantum nocet, qui viatorem mentiendo in aduerſum †iter mittit, quantum is, qui viam vitæ mendacio fallente deprauat.

¶*Nonnulla in hoc capite ſunt inducta, & alia emendata ex* B. *Auguſtino, & Iuone.*

&lib. 6. e. ti. dilecto. vbi est exp̄ſſum & 83. di. c. 1. & ita ſentit hic Hu. q̄ em cũ p̄t, malo ñ obuiat, cõſentit: cõſentiẽte vero & faciẽtem par pœna conſtringit. 2. q. 1. notũ. extr. de of. del. c. 1. Arc. "Peccatorẽ ſe dicens vtrũ peccet.

3 Iuo p. 12. c. 42. Pan. l. 7. c. 128.

n ¶*Falſitas.*] quia duo †*al. diuer-ſum* contraria non possunt esſe in vno ſubiecto, vt trigeſimaſecunda, quæſtione prima. cum renuntiatur.

Mihi autem.] Casvs. Dicitur hic quòd quis peccat mentiendo quolibet genere mendacij: minus tamen peccat qui cauſa conſulendi mentitur, quàm qui cauſa nocendi. Et ſimiliter minus peccat qui viatorem in aduerſum iter transmittit, quàm qui viam vitæ per mendacium deprauat. Sequen. capit. planum est.

o ¶*Rebus.*] maius enim est mentiri de Deo quàm de homine.

p ¶*Qui conſulendi.*] " Ratione conſilij nemo peccat vel obligatur, "conſilium dummodo non ſit fraudulentum, vt ff. de re. iur. conſilij. & vbi aliàs neminem non erat facturus ille cui conſulitur, vt ff. man. ſi remunerandi. §. ſi obligat. tibi mandauero. quandoque tamen tenetur plus conſulens quàm faciens, vt 86. dist. tanta.

Nec artifi

Source : BIU Cujas

a *Nec artificioso.*] Vt si hoc modo dicat, iste equus nescit scandere arborem: intelligens quòd nesciat ire super pŏtem[a], & vbicumque aliquis obscure vel ambigue loquitur, vt ff. de iur. fis. ita fidei.

avt ff. d pac. veteribus.

b ¶ *Mentitur.*] vt lædat aliquem: secus si iocose mentiatur, vt j. cap. prox. "Quid ergo dicis de Abraham? non ne mentitus est, cum aliud gereret in animo, vt j. ead. §. Abraham? Itē quid de Paulo qui dixit: Nesciui quia princeps esset, cum sciret? vt 23. qu. 1. paratus. Item quid de mendacio Iehu, qui aliud in animo gerebat, vt j. c. vtilem? Ad hoc dicendum est ꝙ Abraham mystico intellectu verum dixit, ostendens patrem & filium in fine temporum reuersurū ad Iudæos, cum omnes reuertentur ad ipsum. Paulus per illa verba prædixit destructionem regni Iudęorum futurā veniente Christo. Item Iehu nō fuit mentitus, sed ironice locutus est. Vel dic ꝙ inspiratione diuina hoc dixerunt, vt extr. de diuor. gaudemus.

" Abraham Paulus, & Iehu, an fuerint mendacij expertes

1 Iuo p. 12. c. 44.

2 Anſ. l. 11. c. 79. Iuo p. 12. c. 46. Pann. l. 8. c. 130.

Item Augustinus in libro de conflictu vitiorum, atque virtutum, c. 19.

¶Non est aliquo modo quilibet decipiendus. C. XIII.

1 NEc artificioso[a] mēdacio †, nec simplici verbo oportet decipere quemquam: quia quomodolibet[A] mentitur[b] quis, occidit animam.

†al. ingenio

A ¶Quomodolibet.] *In ipso libello legitur,* quolibet artis modo mentiatur, os, quod mentitur, occidit animam. *Sed Iuo cum Gratiano concordat.*

Item Augustinus in quinto Psalmo ad ver. [*Perdes omnes qui loquuntur.*]

¶Pro temporali vita alicuius, perfectus mentiri non debet. C. XIIII.

2 NE quis arbitretur perfectū & spiritalē hominem pro ista temporali vita, in cuius morte non occiditur[c] siue sua, siue alterius anima, debere mētiri: Quoniam aliud est mētiri, aliud est verum occultare: si quidē aliud est, falsum dicere: aliud, verum tacere, vt si quis forte vel ad istam visibilem mortem nō vult hominem prodere, paratus esse debet verū occultare, nō falsum dicere, vt ne que prodat, neque mentiatur, ne occidat animam suam pro corpore alterius. *& infra.* ¶ 3 Duo sunt omnino genera mēdaciorum, in quibus non est magna culpa: sed tamen non sunt sine culpa, cum aut iocamur, aut, vt proximis prosimus, mentimur. Illud primum in iocando ideo non est perniciosissimum, quia nō fallit. Nouit enim ille, cui dicitur, ioci causa esse dictum. Secundum autem ideo minus †est, quia retinet nonnullam[d] beneuolentiam. Illud vero, quod non habet duplex[e] cor, nec mendacium quidem dicendū est, tanquam, verbi gratia, si cui gladius cōmendetur, & promittat se redditurum, cum ille, qui non commendauit, poposcerit, si forte gladium suum repetat furens[f], manifestum est tunc non esse reddēdum, ne vel se occidat, vel alios, donec ei sanitas restituatur. Hic ideo non habet duplex cor, quia ille, cui commendatus est gladius, cum promittebat se redditurum

3 in con. Tolet. 8. c. 2.

†al. mitius

b Not. ꝙ multiplex est perfectio, s. perfectio sufficiētię, ordinis, ꝓlationis, religionis, & aliæ quædā sicut distinguūt Theologi secundùm Rom. * pfectio hominis ñ facit pctm ex veniali euadeꝛ mortale "Mendaciū est triplex, nec ē semp mortale.

c ¶*Non occiditur.*] videtur ergo, ꝙ perfectus homo[b] mortaliter *peccat mētiendo pro vita alterius. & sic erit deterioris conditionis perfectus, q̄ imperfectus. "Ad qđ notandum, ꝙ triplex est genus mendacij: Malignitatis, quod fit causa decipiendi, & illud omnibus est mortale peccatum. Iocositatis, vbi nemo lædit̄r, & illud nulli est mortale peccatum. Benignitatis siue pietatis, quod fit pro salute alicuius, & de illo dicitur, ꝙ sit mortale perfectis, veniale imperfectis. Sed quare nō est mortale potius illud peccatū quod fit ioco, & per quod nulli prosunt, quàm illud per quod prosunt alicui? Resp. ꝙ illud non fit ex animo, sed istud fic, & per illud intendit decipere, per istud non. Et intelligas hic perfectum solum illum, qui ex toto renuntiauit omnibus pompis sæculi: qui si decederet, statim saluaretur. Sed cū nullus debeat peccare venialiter ad hoc vt alter liberetur à morte, vt s. ea. primū.

qualiter ergo respondebit *ille* à quo quæritur ab hoste, est talis in hac domo. si tacet, præsumit eum esse in domo. si autē fatetur, reus erit homicidij. Respōdeo, tacere potest, & licet alter præsumat malum ex taciturnitate, hoc ei non imputatur. abſit enim vt ea quæ bona & licita facimus, &c. vt 23. q. 5. de occidendis. vel per æquiuocationem caute deludat interrogātem, dicendo non est hic, id est, non comedit hic, sicut Abrahā fecit[c]. j. e. quæritur. hostem enim caute possumus deludere. 43. distin. in mandatis. non obstat 11. q. 3. quisquis metu. vbi dicitur, ꝙ veritatem occultare, idem est quod dicere falsum, sed illud verum est in teste qui assumpsit officiū testificandi. Item nō obstat 25. quæ. 2. præscriptione. quia obtinet circa iudicia.

c Alia exempla plura habes j. ea. §. Abrahā. vsq; ad fi. q. scd3 Rayn.

d ¶*Nonnullam.*] quia facit vt consulat proximo.

e ¶*Duplex.*] s. 11. q. 3. antecessor.

f ¶*Furens.*] ergo semper subintelligitur hæc conditio, si res in eodem statu manserit, vt ff. de solut. cum quis. in prin. ext. de iureiur. quemadmodū. Et est hic arg. ꝙ propter nouum casum nouum datur auxilium, vt ext. de off. de lega. infinuante. ff. de interro. act. de ætate. Item ar. est hic, quòd verba generalia non extēduntur ad ea de quibus nō est dictum vel cogitatum, vt s. e. beatus. 11. q. 3. antecessor. & ff. de translact. cum Aquiliana. extra de deci. ex multiplici. & ext. de rest. spol. audita, &c.

4 Iuo p. 12. c. 48. Pan. l. 8. c. 125.

5 Ex isto textu infertur, ꝙ actus resoluitur in potētiā. concor. tex. i l. 3 §. si qs. ff. de statu. & l. 1. ff. de leg. 2.

6 Cap. d mē dacio in recē. impſ. & simil. l. 2. de sum. bo. c. 30 Iuo p. 12. c. 49. Pan. l. 8. c. 126.

Item Isidorus in synonymis, c. 10.[6]

¶De eodem. C. XVI.

OMne genus mendacij summopere fuge: nec casu, nec studio loquaris falsum: nec vt prę stes[i], mentiri studeas: nec qualibet fallacia vitam alicuius defendas. Caue mēdacium in omnibus.

Item Augustinus in lib. de mēdacio, c. 6.

¶De eodem. C. XVII.

SI quis ad te cōfugiat, qui mendacio tuo possit à morte liberari, non es mentiturus. Os enim quod mentitur, occidit animam. *& infra.* ¶Cum ergo mentiendo vita æterna amittitur, numquam pro cuiusquā vita temporali mentiendum est.

¶ *Caput hoc abest à plerisque vetustis, & in duobus est cum nomine Paleæ.*

Item Augustinus in libro quæstionum Gen. c. 44. q. 145.

¶Non reputantur mendacia, cum ea, quæ non sunt, ioco dicuntur. C. XVIII.

7 QVòd autē ait fratribus suis Ioseph [Nesciebatis, quia augurio auguratur homo, qualis ego?] de hoc augurio etiam mandauit eis dicendum per hominem suum, quid sibi velit, quæri solet. An quia nō serio, sed ioco dictum

7 Iuo p. 12. c. 43. Pan. l. 8. c. 129.

4 FAciat homo etiam pro temporali hominū salute, quod potest §5. Cum autem ad hunc articulum ventum fuerit, vt tali saluti consulere, nisi peccando, non possit, iam se existimet non habere, quid faciat: quando id reliquum[h] esse perspexerit, quod recte[A] faciat.

A ¶Recte.] *In originali legitur,* non recte. *sed non est emendatum propter casum.*

poscenti, non cogitabat furētem posse repetere. *& infra.* ¶Manifestum[A] est non esse culpandum aliquando verum tacere: falsum autem dicere non inuenitur concessum esse perfectis.

A ¶Manifestum.] *Apud B. Augustinum hæc antecedunt,* verum autē occultauit, & Dominus, cum discipulis nondum idoneis dixit, multa habeo vobis dicere: sed nūc non potestis portare illa. *& Apostolus Paulus, cum ait,* Non potui loqui vobis, quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus. Vnde manifestum est, &c.

e Consueuit dici, ꝙ 4. modis dr aliqd posse fieri, s. facultate naturæ, iuris permissiōe, vitę merito, offi cij debito. đ hoc not. In. ext. de cōc. p̄b. accedēs.

h ¶*Id reliquum esse.*] id est, solum sibi est relictum.

QMne genus.] CASVS. Dicitur hic, quòd non debet aliquis ali quo genere mendacij mentiri, nec per mendacium vitam alicuius defendere.

i ¶*Vt præstes.*] id est, vt prosis. Ioan.

QVòd autem ait.] CASVS. Quæsitum fuit ab Aug. an mendacium quod iocose dicitur, sit habendum pro mendacio. Et respondet, ꝙ non: quia non serio vt alium fallat dicitur, sed ioco: & probat exemplo Ioseph, qui iocose fratribus suis mentitus

Sap. 1.

" Potentia ad multa refertur.

d ¶*Nonnullam.*] quia facit vt consulat proximo.

e ¶*Duplex.*] s. 11. q. 3. antecessor.

f ¶*Furens.*] ergo semper subintelligitur hæc conditio, si res in eodem statu manserit, vt ff. de solut. cum quis. in prin. ext. de iureiur. quemadmodū. Et est hic arg. ꝙ propter nouum casum nouum datur auxilium, vt ext. de off. de lega. infinuante. ff. de interro. act. de ætate. Item ar. est hic, quòd verba generalia non extēduntur ad ea de quibus nō est dictum vel cogitatum, vt s. e. beatus. 11. q. 3. antecessor. & ff. de translact. cum Aquiliana. extra de deci. ex multiplici. & ext. de rest. spol. audita, &c.

g ¶*Quod potest.*] "Ex hoc c. habes ꝙ solum illud dicimur posse facere, quod iuste facere possumus. quando quę hęc dictio, posse, simul denotat potentiam iuris, vel facti, vt extr. de rescr. scisitatus. quandoq; potentiam facti tantum, vt 8. q. 1. Moyses. quando que refertur ad honestatem. de pœ. dist. 2. charitas. ff. de condit. inst. filius. quandoque

Source : BIU Cujas

titus est, non vt eos fallat. *Per hominem*, id est, dispensatorem suum, qui insecutus fuit eos, & reduxit eos. *Exitus*, id est, finis.

a ¶*Vt exitus.*] arg. quòd per consequentia probantur præcedentia, vt 34.q.1.c.1.& 1.q.1.constat. ff. de act.& oblig. obligationum.

SED IN VETERI TESTAMENTO. CASVS. Supra in prox. cap. dictum est, quòd iocosum mendacium nō est habendum pro mendacio. Nūc vero dicit, quòd hoc obtinuit in vetere testamēto, vbi multa permittebātur quę hodie facere non licet. & hoc probat per seq. cap.

SI quis per vetus.] CASVS. Quidam dicebant licere sibi mentiri ad instar hominum veteris testamenti. Aug. vero contra eos ostendit, quòd si eorū exēplis suum volunt tueri mendacium, pari ratione debent dicere sibi licere aliena bona rapere, & proprias vlcisci iniurias, sicut tūc temporis constabat esse pmissum, quæ si quis hodie faciat, pœnam patietur à Domino, qui prohibuit talia. *Postposita vmbra significationis*, id est postpositis legalibus, & cæremonialibus Christum & iustitiam noui testamenti significantibus.

b ¶*Raptum.*] rapinam commiserunt filij Israel. 14.q.5.dixit. Et est hic arg. quòd vno prohibito prohibita sunt omnia similia, vt s. di. 4. denique. in fi. & extra de consti. trāslato.

c ¶*Iniuriæ.*] tūc licuit propria auctoritate vlcisci iniurias[a], vt 23 q.4.cum in lege. & q. 5.si audieris. hodie nō licet, vt 23. q.4. inter. & q.5. de occidendis.

d ¶*Insequitur.*] cum dicit, Mihi vindictam. & ego retribuam. & cum dicit: Si quis percusserit te in vna maxilla, præbe ei & aliā. 23.q.1.in prin. Ioan.

SI qualibet.] CASVS. Quidam dicebant, quòd si quis mentitur pro vita alicuius, non est peccatum, immo bonum est & meritorium. Et hoc probat exemplo obstetricum, quibus mentientibus pro vita Iudæorum, Dominus eis domos ædificauit. Sed Aug. contra eos ostendit, q̄ pro vita alicuius mentiri, peccatum est: tamen si alia peccata per pœnitētiam sequentem delētur, hoc multo facilius deletur, nec illæ obstetrices propter mendaciū meruerunt, immo demeruerunt, quia quod potuit in æterna vita eis retribui, est in terrenam recompensationem declinatum.

e ¶*Mereatur.*] id est, demeretur.

f ¶*Merces.*] Arg. "aliquem consequi pœnam & præmium ex eodem facto, sicut miles, qui mittitur causa ignominiæ, liberatur à sacramento. & est contra id. ff. de neg. gest. siue. & 16.q.1.legi.

g ¶*Aeterna.*] "videas ergo, quòd si aliquis prosperitatem habet in hac vita, per hoc auferetur ei * spes æternæ vitæ, vt de pœ. di. 3. quid ergo turbamur. Item ex isto loco videtur, quòd istæ mulieres, quæ mentitæ fuerunt pro salute alterius, peccauerunt mortaliter, quia pro veniali peccato nullus priuatur æterna salute. Aug. tamen dicit eas venialiter peccasse. Sed vt patet in gl. Gregorij super Exod. vnde sumptum est illud cap. "istæ mulieres bis fuerunt mentitæ. Primo promiserunt Pharaoni, quòd omnes masculos interficerent: sed tunc habebant in proposito, quòd non interficerent. illud peccatum fuit veniale, quia fuit pro vita illorum conseruanda. & de illo loquitur Aug. postea vero pueris reseruatis cum redarguerentur à Pharaone, secundo sunt mentitæ, cum dicebant Hebræorum mulieres habere scientiam obstetricandi, &c. & tunc non fuerunt mentitæ pro vita puerorum, quia illi iam seruati erant, sed pro propria vita, ne interficerentur. & hoc mendaciū fuit mortale *, ppter hoc dānatę fuerunt. Quidam tamen dicunt, q̄ licet propter veniale peccatum non damnetur aliquis, tamen impedire potest aliquem ne saluetur. Sed hoc non credo, cum veniale peccatum nō tollat gratiā: nec eam impedit, etiam si omnia venialia peccata aliquis commisisset.

h ¶*Potuit.*] si habuisset charitatem.

ABRAHAM. CASVS. Dicitur hic, q̄ nō solum Ioseph fuit à mendacio excusatus in veteri testam. sed etiam Abraham, qui mētitus fuit pueris suis, cum aliud diceret, & aliud se factu rum deliberaret. Et hoc inducit seq. c.

PROPHETAVIT. CASVS. Ambr. ostendit in hoc c. quòd Abraham cum dixisset se cum filio rediturū, & propositum haberet ipsum immolandi Deo, captiose loquebatur, ne aliquis seruorum ipsum impediret: Dominus tamen per os eius propheta uit id, quod ipse non cogitauit.

i ¶*Parabat.*] Dominus.

k ¶*Captiose.*] id est, caute.

QVANDOQVE. Hæc est quinta pars quæst. in qua dicitur, quòd possunt quādoque dissimulari boni viri, & non peccant, quædam etiam dicūt prophetando. Ioan. de Fant.

CASVS. Docet Grat. hic, quòd quandoque significamus id fieri quod fieri nolumus, sed hoc facimus ad experimentum obediētiæ: sicut Deus tentauit Abraham vt eius obedientiam experiretur. hoc probat per seq.

NON ENIM. CASVS. Legitur in Genesi quòd Dominus præcepit Abrahæ vt filium suum Isaac sibi immolaret: quod cum facere vellet, prohibuit eum Dominus: & ouem pro filio obtulit immo landam: quia Dominus non ideo præcepit Abrahæ filium suum immolare, eo quòd vellet ita fieri: sed vt eius obedientiam tantummodo experiretur.

l ¶*Volebat.*] sed numquid voluntas Abrahæ fuit contraria voluntati Dei? non: sed ipsa volita fuerunt contraria. Abraham enim volebat interficere, & Deus hoc ipsum noluit, scilicet ipsum Abraham velle interficere, & sic eadem fuit voluntas.

Vtilem.] CASVS. Ostendit Hieronymus quòd multoties simulatio vtilis est, & quòd homo debet simulare id quod non est, nec fieri cupit. Et hoc probat tribus exemplis, scilicet Iehu regis Israel: & Dauid, & Christi, qui simulationem peccatricis carnis assumpsit.

m ¶*Vtilem.*] argu. "quòd dolus contra hostem bonus est, vt 23.q.2. dominus. & 47. dist. in mandatis. & ff. de cap. & postli. re. nihil interest. C. de commerc. & merca. l. 2. & 14.q.5.dixit. & de consecr. dist. 2. dixit dominus. Sicut econuerso quædam dissimulare possumus. ff. de noua. doli. in fi. argu. contra. 23.q.1.noli. dolus vero vel simulatio ad fallend

---

est, vt exitus [a] docuit, non est habendum mendacium? Mendacia enim à mendacibus serio agūntur, non ioco. Cum autem, quæ non sunt, tamquam ioco dicuntur, non deputantur mendacia.

Sed in vetere testamento multa permittebantur, quorum exemplis hodie vti non licet.

Vnde Gregorius lib. 18 moral. c. 3.

¶Veterum exemplo mentiri non licet. C. XIX.

SI quis per vetus testamentum vult suum tueri mendacium, quia minus illic quibusdam fortasse nocuerit, dicat necesse est rerum alienarum raptum [b], & retributionem iniuriæ [c], quæ infirmis illic cōcessa sunt, sibi nocere non posse. Quæ omnia cunctis liquet quāta animaduersione veritas insequitur [d]: quæ nobis iam significationis suæ vmbra postposita, in vera carne declaratur.

Idem eodem libro, c. 2.

¶Obstetrices de pietate remuneratæ, de mendacio sunt punitæ. C. XX.

SI quælibet culpa sequenti solet pia operatione purgari, quanto magis hæc facillime abstergitur, quam mater boni operis pietas ipsa comitatur? Nonnulli vero de obstetricum fallacia conantur asserere hoc mendacij genus non esse peccatum, maxime, quòd illis mentientibus scriptum est: quia ædificauit illis Dominus domos. In qua magis recompensatione cognoscitur, quid mendacij culpa mereatur [e]. Nam benignitatis earum merces [f], quæ eis in æterna [g] potuit [h] vita retribui, præmissa† culpa mendacij in terrenam est recompensationem declinata.

Abraham quoque loquens ad pueros suos ait. [*Sedete hic cum asino: ego & puer illuc vsque pertransibimus: & cum adorauerimus, reuertemur ad vos,*] *licet aliud se factu rum deliberaret, tamen excusatur à mendacio. Vnde Ambrosius in libro de patriarchis.* [¶ [i] *Prophetauit Abraham, quod ignorabat. Ipse solus disponebat redire immolato filio. Sed Dominus per os eius locutus est, quod parabat* [i]. *Captiose* [k] *autem loquebatur cum seruulis, ne cognito negotio, aut impediret aliquis, aut gemitu obstreperet, aut fletu.*

Quandoque aliquid iubendo significamus velle fieri, quod tamen fieri nolumus: sed experimentum obedientiæ quærimus: sicut Abraham à Deo tentatus legitur, cum iussus est immolare filium, quem Dominus nolebat ab eo occidi. [3] *Vnde in eodē libro idem Ambrosius.* [¶*Non enim volebat* [l] *Deus immolari à patre filium: nec impleri hoc munus volebat, qui ouem pro filio immolandum obtulit: sed tentabat affectum patris, si Dei præcepta præferret filio.*] & infra. [*Non iniicias, inquit, manum in puerū: neque facias ei quid quam.*] & infra. [*Affectum tuum inquisiui, non factum exegi: tentaui mentem tuam, si etiam filio dilectissimo non parceres propter me. Non aufero quod donaui ipse: nec heredem inuideo, quem largius sum nō habenti.*]

Item Hieronymus in epistola ad Galatas, cap. 2.

¶Simulatio vtilis est, & in tempore assumenda. C. XXI.

VTilem [m] simulationem, & in tempore assumendam Iehu regis Israel nos doceat exēplum: qui cum non potuisset interficere sacerdotes Baal, nisi se finxisset velle idolū colere, dixit [Congregate mihi omnes sacerdotes Baal. Si enim rex Achab seruiuit Baal in paucis, ego seruiā ei in multis.] Et Dauid, quādo mutauit faciem suam coram Abimelech, & dimisit eum, & abiit. Nec mirum quāuis iustos homines, tamen aliqua simulare pro tempore ob suam & aliorum salutem: cum & ipse Do-

* imo neq; illud mortale, qm̄ non perniciosū. Gen. 22.

2l. j. de Abraham, c. 8.

Gen. 22.

3 ibidem in prin. c. 81.

4. Reg. 10.

1. Reg. 21.

" Dolus in hostem bonus est.

---

[a] Iuo p. 12. c. 41.

[a] Hoc dictū sane intelligē. nam tūc bene peccabant si hoc faciebāt pter auctoritatē iudicis: & ideō hoc ātelligo hoc dictū G. nā eius auctoritate poterāt hoc iure facere: sed si faciebāt, nō iō puniebā tur à iudice sine lege, vt hic dī secūdùm Hug.

Exod. 1.

† *al. pro admissa*

"Pœnā & pmiū conseq tur quis ex eodē facto.

" ꝓsperitas ī hoc seculo est piculosa.

* *Difficilior redditur.*

' Mulieres q̄ Pharaoni ꝑ miserūt ma resinterfice re, bis sunt mentitæ.

ad fallendum, ſemper malus eſt, vt 27.diſt.quod interrogaſti. & 12. q.1.certe.C.de lat.libert.tollend.l.1.§.ſed & qui pileati.

"diabolus à Chriſto fuit deceptus.

a ¶*Simulationem.*] "vt falleret diabolum. dicit enim auctoritas[a]: ſi diabolus eum filium Dei ſciuiſſet, numquam eum à Iudæis crucifigi paſſus fuiſſet.

a Al. Auguſtinus.

ECCE. CASVS. Dicit Grat. ex ſupradictis patere quæ mẽdacia ſint venialia, & quæ mortalia: poſtea facit quamdam quæſtionem, quare, ſcilicet Abraham cum deſcenderet in Aegyptum cum vxore, rogauit eam vt ſororem ſuam ſe eſſe mentiretur: ne ſi diceret ſe vxorem illius, interficeretur propter eam: cũ dictum ſit ſ.c.ne quis arbitretur. non eſſe mentiendum pro tẽporali vita alicuius. poſtea ſoluit hanc obiectionem, dicens q̃ Abraham noluit mendacium dici, ſed verũ taceri voluit. quia de eodem ſanguine nata, vere ſoror dicebatur.

Genes.12.

QVæritur.] CASVS. Quæſitũ fuit ab Auguſt. cur Abraham patriarcha mentiri voluit Saram, vt ſe ſororem ſuam diceret, & non potius commiſit ipſam Deo. Et reſpondet quòd noluit mendacium dici: ſed veritatem occultari voluit. ſoror enim ſua erat, quia filia erat fratris. & quòd non commiſit eam Deo tantũ, dedit nobis exẽplum vt quandiu poſſumus rationabiliter periculum euitare, Deum tentare non debemus.

11.22.contra Fauſtũ, c.36 33.&rurs'36

b ¶*Mentiri.*] "Ecce dicit Aug. ipſum mentitum: & tamen poſtea dicit ipſum non mentitum. & hoc eſt notandum circa reſcripta, vel circa iudicia, an quærendo vel narrando vel diffiniendo aliquid dicatur, vt 3. q.6. hæc quippe. & ſic eſt hic argumentum,

" Abraham an ſit mentitus.

" interrogans non confitetur.

" quòd interrogans non cõfitetur. Ar. contra. 30.q.1.de eo.

Gen.22.&25

c ¶*Sororem.*] Hic patet quòd non quilibet ſecundus gradus fuit in lege prohibitus. ex tra de conuer.infi. interrogaſti. in parte deciſa. Item patet hic quòd licite per æquiuocationẽ poſſumus hoſtẽdeludere, vt no. ſ.e.ne qs.& j.§.prox.

2 Adde Ale. ð Im.ĩ l.q iurato. circ.fi. ff.q ſa.co.& tex.ĩ l.q iuraſſet.in pr. ff.de iureiu. & ſing.Bal.ĩ l.obſeruare. ſ.pficiſci.2. vel 3.col. ff. de of. pcõſ.

d ¶*Apud Pharaonem.*] contra. 32.q.4. nemo. vbi dicitur de Abimelech. ibi ſol. nam ambo in ipſum Abraham deliquerunt. de pœ.diſt. 1.§.ex his. aliàs eſt §.denique. ver. reges quoque. Laur.

* Matth.11.

e ¶*Faciat.*] Non obſt. de conſec.diſt.1.omnis Chriſtianus. vt ibi ſoluitur. ſic 23.q.vlt. ſi nulla.

ITEM OPPONITVR. CASVS. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima probat adhuc quòd homo p̃t mentiri vt ſibi proſit etiam alteri nocendo. Quod probat exemplo Iacob, qui mentitus eſt ſe eſſe Eſau patri benedicenti: & hoc modo ſibi abſtulit ius primogenituræ. Sed hanc obiectionem ſoluit Grat. dicens Iacob nõ eſſe mentitum. non enim ſe dixit eſſe Eſau natiuitate, ſed adiectione vel imitatione: qa ex quo Eſau ſibi vẽdiderat ius primogenituræ: rite eum imitari poterat, & ius illud adire quod emerat. & hanc ſolutio. probat quattuor exẽplis, ſ. Ioannis quem Chriſtus dixit eſſe Heliam virtutis imitatione: & Iudæorũ & gentilium & Romanorũ. In 2. parte dicitur, quòd quãuis eps de quo agitur in themate, iurauerit falſum quod putabat eſſe verum: non tñ reus periurij iudicatur: quod probat exẽplo Saulis, qui pugnaturus contra Philiſtæos iurauit ſe interfecturum quicunq; comederet ante ſolis occaſum, contra qđ iuramentũ Ionathas filius ſuus fauum mellis comedit: pp qđ pater eum condemnauit ad mortẽ: ſed ad preces populi hanc ſententiã reuocauit: nec tñ propter hoc reus periurij iudicatur. Secũda pars incipit ibi, *Epiſcopus vero.* Primũ exemplum primæ partis eſt ibi, *Sic & Chriſtus Ioannem.* Secundum ibi, *Sic & Iudæi.* Tertium ibi, *Econtra gentiles.* Quartum ibi, *Hinc idem Apoſtolus.*

Ioan.8. Ioan.8. 1.Cor.4. Rom.2.

f ¶*Sed imitando.*] & ita qñque aliquis ſumit potius appellationẽ ab accidenti quã à natura, vt ff.de ori.iur.l. 2.in prin.&1.q.1.cito.

talienam 3 ſ.e. homines.

g ¶ *Præputium facta eſt.*] i. circumciſus es in præputio, & nõ in corde: cũ tamen dixerit legiſlator: circumcidite vos, & amputate ꝑputia cordis veſtri.

1.Reg.21.

h ¶*Reputatur.*] i. gentilis reputabitur circũciſus ſi ſeruat legẽ.

i ¶ *Non nocuit.*] & ſic iniuriam nõ fecit: qa iure ſuo vſus eſt, vt extra de ele.cũ eccleſia.

k ¶*Niſi ea mens.*] vt ſ. ead. homines.

l ¶*Audito.*] "quia vox præconia paucis innoteſcit, vt C.quo.& quan.iu. aut.q ſemel. & q tarde venit ad iudiciũ, præſumitur nõ audiuiſſe vocẽ præconis, vt ff.de in int.reſt. diuus. "& edictũ tantũ ligat eos ad quos puenit, vt 82.di., ꝑpoſuiſti. in fi.ff.de decre.ab or.fa.l.vlt. tñ hæc nõ eſt excuſatio ſufficiẽs, dũmodo edictũ ſit publice propoſitum, vt 16.diſt.quod dicitis.

" Vox ꝑconia paucis innoteſcat.

tal.prouocatus

" edictũ ligat tñ eos ad quos peruenit.

m ¶*Stragem.*] Et hoc ei nõ proficit ſi ſcienter contra edictum fecit, vt ff.de re mil.l.3. §.in bello[b].

bEt ff.de re. eo.q ſub tu. l. quamuis. 16. q.1. monachi.

n ¶*Laborans.*] Illud eũ potuit excuſare.de cõſecr.diſt.5.diſcipulos.

o ¶*Quia quantum.*] Sic dicitur aliquid q̃-tum ad ſe, non quantum ad alios, vt 49.diſt.c.vlt.& de conſec.diſt. 4.quæris.& 1.q.1.quod quidam.

p ¶*Obedientia.*] Hæc q. determinatur. ſ.15.q.vlt.c.vlt.ſ.8.q.4.c.nõne.

¶ Quomodo Abraham excuſẽtur à mendacio, qui Saram ſororem ſuam eſſe dixit. C. XXII.

QVeritur, cur patriarcha mẽtiri[b] voluit, vt diceret Saram ſororem[c] ſuam: & non potius Deo commiſit, qui ſi vellet, eius pudicitiam apud Pharaonẽ[d] ſeruare poſſet. Sed veritatem voluit celari, non mendacium dici. Soror enim dicitur, quia filia fratris erat. Et in hoc oſtẽditur, quòd nemo debet tentare Deum ſuum, dum habet quod rationabili conſilio faciat[e]. ' Fecit quod potuit: quod non potuit, Deo commiſit, in quem ſperauit: nec eum fides, aut ſpes fefellit. Si autem interrogatus illam feminam indicaſſet vxorem, duas res tuendas committeret Deo, & vitam ſuam, & vxoris pudicitiam.

¶*In quæſtione ipſa vigeſimaſexta non ſunt omnia verba huius capituli: ſed confectum eſt etiam ex libro 22.contra Fauſtum, & contra Secundinum, & ex aliis locis.*

Item opponitur, quòd Iacob mentiendo & ſibi profuit, & alij nocuit: nec tamen reprehenditur, ſed commendatur. Sed Iacob dicendo ſe eſſe Eſau primogenitum, non eſt mentitus[2]. Non enim dixit ſe eſſe primogenitum, naſcendo ſed ius primogenituræ illo vendente, rite adeundo. Sic & Chriſtus Ioannem dixit eſſe Heliam, non perſona, ſed imitatione virtutis. Erat ergo Iacob Eſau, non naſcendo, vt diximus, ſed emptione primogenituræ de non primogenito in primogenitũ tranſeundo: ſicut & ipſe Eſau primogenita vendendo, de primogenito non primogenitus fieri meruit. Sic & Iudæi, cum eſſent filij Abrahæ carne, quia non fuerunt filij eius imitatione, non deputantur inter filios Abrahæ, ſed dicuntur filij diaboli: cuius filij ſunt, non naſcendo, ſed imitando[f]. Vnde à Domino audire meruerunt [Si filij Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite: nunc autem quæritis me interficere, hominem, qui veritatem locutus ſum vobis. Hoc Abraham non fecit. Vos ex patre diabolo eſtis: & deſideria patris veſtri facere vultis.] ¶ Econtra gentiles, cum ſecũdum originem carnis ab Abraham eſſent alieni, tamen imitatione fidei, & iuſtitiæ ſucceſſerunt in filios Abrahæ. Vnde ab Apoſtolo dicitur eijdem [Si autem Chriſti, ergo Abrahæ ſemen eſtis.] ¶ Hinc idem Apoſtolus ſcribens Romanis ait [O tu Iudæe, ſi circumcidaris, nec legem obſerues, circumciſio tua præputium facta eſt g: quomodo & præputium, ſi iuſtitias legis cuſtodiat, in circumciſionem reputatur[h].] Præfertur ergo, vt ex præmiſſis colligitur, imitatio operis origini carnis. Veraciter ergo, non mendaciter Iacob ſe dixit Eſau eſſe: nec mentiendo, ſed verum dicendo, ſibi profuit, alteri vero non nocuit i: quia benedictionem ſibi debitam accepit, non alienum† ſurripuit. ¶ Epiſcopus vero iſte, de quo agitur, & ſi falſum iurauit, tamen quia, vt ſupra dictum eſt, ream linguam non facit niſi rea mens[k], nequaquam reus periurij habetur. Probatur hoc etiam exemplo Saulis, qui cum eſſet pugnaturus contra Philiſtæos, iurauit ſe interfecturum quicumque ante ſolis occaſum comederet. Ionathas autem filius eius non audito[l] regis iuramento, cum pugnando magnam hoſtium ſtragem[m] dediſſet, & ſalutem feciſſet in Iſrael, fame laborans[n], vidit fauum mellis, quem regia virga, quam geſtabat in manibus, accepit, & comedit: ſtatimque oculi, quos fere fames clauſerat, aperti ſunt, & facies eius exhilarata eſt. Quo comperto, Saul voluit eum dare neci: ſed precibus, & pia populi ſupplicatione placatus, mortis reuocauit ſententiam, ne interficeretur ille, per quẽ ſalus data erat in Iſrael, & quo pugnante, de manibus hoſtium populus ille liberatus fuerat. Ecce Saul falſum iurauit: quia quod iureiurando ſe facturum decreuit, precibus populi reuocatus† non fecit. Nec tamen periurij reus arguitur: quia, quantum[o] in ipſo fuit, quod iurauit, impleuit: dum ſententiam mortis in filium dedit: quam non carnali affectu, ſed populi ſupplicatione reuocauit.*

QVÆSTIO III.

Vm ergo, vt ratione, & exemplo mõſtratum eſt, epiſcopus reus periurij non eſſet, conſueta obedientia[p] ab archidiacono ſibi denegari non debuit: cum etiam ſi criminoſum illum eſſe

Vm ergo.] CASVS. Hæc eſt 3.q. vbi quæritur an licuerit archidiacono iuramento firmare quòd epiſcopo ſuo debitam reuerentiam negaret? Et reſp. quòd non, cum epiſcopus propter tale iuramentum quod fecit, reatum periurij non contraxerit: cum etiam ſi periurus fuiſſet, tamen nõ liceret archidiacono vel alicui ſubiectorum ab eo diſcedere ante diffinitiuam ſententiam. & ideo illicitum fuit archidiaconi iuramentum.

Source : BIU Cujas

Quòd autem.] Hæc q. diuiditur in tres partes. In prima probat per 20.c. quòd in malis promissis rescindẽdum est iuramentum, scilicet cum seruari non possit sine detrimento salutis æternæ. Secunda ibi, *Ecce quòd iuramenta.* Tertia ibi, *Sed cum his.* Io. de Pant.

CASVS. Hic proponitur quarta quæstio, vbi quæritur vtrũ iuramentum illicitum sit seruandum. Et respondet, si iuramentum est illicitũ: quia de re illicita, scilicet de faciendo peccato mortali vel veniali, non est seruandum, vt ĵ. cap. 1. & cap. seq. & maxime in illo ca. in malis. si autem iuramentũ est illicitum ex modo, quia incaute iurauit aliquis rem licitam, scilicet comedere vel bibere, seruandum est: cum in deteriorem exitum non vergat, vt ĵ. ead. cap. si aliquid. & §. illicitum.

« iurm sex modis dr il licitum. 1Iuo p. 12. c. 9. Pann. l. 8. c. 90.

a ¶*Illicita.*] "Iuramentum sex modis dicitur illicitum: ex persona, ex re, ex fine, ex causa, ex tempore, ex modo. Ex persona dupliciter, vel ex persona eius qui iurat, vel ex persona eius cui iuratur. nam si impubes iurat, non tenet iuramentum[a], vt ĵ. e. q. 5. paruuli. Itẽ si clericus laico iurat. ĵ. q. 5. nullus. Ex re etiam illicitum est iuramentum dupliciter, vt si res sit illicita, quæ iuratur, vt ĵ. ead. in malis. & si res illa, per quam iuratur, non sit sacra, vt s. ead. q. 1. clericum per creaturas. & s. q. 1. considera. Ex fine illicitum est, vt si iuretur propter electum, & ante electionem, vt 8. q. 3. Artaldus. Ex causa, vt si ad clamorem populi iuretur, vt ĵ. ead. vnusquisque. Ex modo est illicitum, vt si temere iuretur vel indiscrete, vel præter necessitatem, vt s. ead. q. 2. c. 2. & ĵ. ead. cap. si aliquid. Item iuramentum ex tempore est illicitum, vt si iuretur in quadragesima, nisi de pace componenda, vt 1. q. 5. decreuit. quod hoc versu perpenditur:

Quis, cui, quid, per quod, ad quid, cur, quomodo, quando.

Breuiter ergo teneas in hac quæstio. quòd semper iuramentum est seruandum, si est illicitum, licet etiam illicitum sit ex modo iurandi, vt ĵ. e. si aliquid. ext. de iureiu. c. debitores. Ioan.

a Ad idẽ ff. d iureiu. deie rasse. nisi in casu ff. de li. cau. l. vlt.

2 ibid. in Tolet. 8.

3 sent. 3. dist. 39. Iuo p. 12. c. 3. Pan. l. 8. c. 91.

Matth. 4.

4 serm. 11. de sanctis, cuius principium est [Propter hunc.]

5 Sent. ibid. Iuo p. 12. c. 11. Pann. l. 8. c. 92.

SI publicis.] CASVS. Aliquis iurauit interficere patrẽ suum, vel corrumpere sanctimonialem. quare quæritum fuit in concilio Toletano, vtrum tale iuramentum sit seruandum, & respondet quòd non: quia tolerabilius est turpem promissionem reiicere, quàm eam adimplere. Seq. c. patet. cum §.

b ¶ *Non tolerabilius.*] nec peccat transgrediendo, vt infra eadem. in malis. & cap. inter. licet tunc peccauit quando iurauit[b]. Ioannes.

b Vñ ei pœnitẽtia indicitur. ext. e. tit. cũ qdã.

constaret, ante diffinitiuam tamen sententiam, vt supra monstratum est, nulli clericorum suorum ab eo liceret discedere. Constat ergo illicitum esse quod archidiaconus iuramento firmauit.

Vnde merito quæritur, an debeat seruari, vel non.

QVÆSTIO IIII.

1. ps *Quòd autem illicita[a] iuramenta seruari non debeant, in Toletano concilio 8. cap. 2. legitur: in quo sic statutum est.*

¶Melius est vota stultæ promissionis non implere, quàm crimen committere. C. I.

SI publicis sacramentorũ gestis (quod Deus auertat) à quibuslibet illicita, vel non bona extitisset† conditio allegata, quæ aut iugulare animam patris, aut agere compelleret stuprum sacratissimæ virginis, nunquid non tolerabilius[b] esset stultæ promissionis vota reiicere, quàm per inutilium promissorum custodiam, ex horrendam criminum implere mensuram?

† al. extitisse conditio allegatur

Item Ambrosius de officiis, lib. 1. c. 50.[2]

¶Aliquando non expedit promissum seruare sacramentum. C. II.

ESt etiam contra officium[c] nonnumquam soluere promissum sacramentum custodire[A]: vt Herodes, qui iurauit, quoniã, quidquid[d] petitum esset, daret filię Herodiadis: & necem Ioannis præstitit, ne promissum negaret.

A ¶Custodire.] *Addita est vox ista ex originali, & concilio Toletano, in quo refertur.*

Item in sermone sancti Augustini episcopi de decollatione sancti Ioannis Baptistæ, qui sic incipit [Cum sanctum Euangelium legeretur[4].]

¶ Pietas fuit, quod Dauid Nabal, sicut iurauerat, non occiderit. C. III.

QVòd Dauid iuramentum per sanguinis effusionem non impleuit, maior pietas fuit. Video[A] Dauid pium hominem, & sanctum in temerariam[e] iurationem cecidisse, & maluisse non facere quod iurauerat, quàm iurationem suam fuso hominis sanguine implere.

A ¶Video.] *Hæc sunt verba B. Augustini in eo sermone. Antecedentia autem videntur summæ quædam: nec sunt apud Iuonem, aut in Pannormia.*

Idem ibidem.

¶De eodem. C. IIII.

IVrauit Dauid temere: sed non impleuit iurationem maiori pietate. *& infra.* ¶Ecce sanctus Dauid nõ quidem iratus sanguinem hominis fudit: sed eum, falsum iurasse negare quis poterit? De duobus peccatis[f] elegit minus: sed minus fuit illud in comparatione maioris. Nam per seipsum appensum, magnum malum est falsa iuratio.

Item Isidorus in synonymis, lib. 2.[A7].

A ¶Secundo.] *Etiam B. Branlius in vita Isidori memorat duos synonymorum libros. Et in synonymis, quæ nuper cum aliis Isidori operibus sunt Parisiis impressa, facile locum haberet diuisio in duos libros. Nam ex posteriore parte videtur sumptus libellus de norma viuendi, qui in eodem Parisino codice habetur. Alter autem libellus de cõtemptu mundi, qui & ibidem, & antea Antuerpiæ, & olim Venetiis sub hoc titulo,* Isidorus de homine, & ratione deflẽte, & de homine, & ratione consolante, *impressus est, videtur epitome quædam synonymorum.*

¶Turpia vota seruanda non sunt. C. V.

8 IN malis[g] promissis rescinde fidem. In turpi voto muta decretum: quod incaute vouisti, ne facias. Impia enim est promissio, quæ scelere adimpletur.

Item Beda in homil. 44. in Natali decollationis S. Ioannis.

¶ Non est obseruandum iuramentum, quo malum incaute promittimus. C. VI.

9 SI aliquid forte nos incautius iurasse contigerit, quod obseruatum peiorem[h] vergat in exitum, libere illud consilio salubrio re mutandum nouerimus, ac magis instante necessitate peierandum nobis, quàm pro vitando periurio in aliud crimen grauius esse diuertendum. Denique iurauit Dauid per Dominum occidere Nabal virum stultũ, & impium, atque omnia, quæ ad illum pertinerent, demoliri. Sed ad primam intercessionem Abigail feminæ prudentis mox remisit minas, reuocauit ensem in vaginam, neque aliquid culpæ se tali periurio contraxisse doluit.

c *Est etiam contra officium.*] id est, pietatem.

d ¶*Quidquid.*] In hoc generali iuramento non intelligitur iurasse nisi quod licite facere potuit[c], vt extra de iureiur. Quintaual lis. extr. de elect. causam. ff. de ope. lib. si libertus. & ff. de rit. nu. l. generali. & ff. de iu. dot. siue generalis. Io.

6 Sent. ibid. Iuo ibid. Pan. l. 8. c. 93

c Nõ. n. iurm est vinculũ iniqtatis. ĵ. e. q. inter. extra d iureiu. quãto. & circa hoc dic vt leg. & no. ext. d hom. cũ iuramento. Arc.

Quòd Dauid.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd iuramentum illicitũ non est seruandum. & hoc probat exemplo Dauid, qui iurauit interficere Nabal, & tamen promissionem suam non adimpleuit. Idem est casus sequentis cap. sed additur, quòd de duobus malis eligitur minimum. Aliud cap. sci licet, in malis promissis. planum est.

7 Cap. d mẽdacio in imnimum. Aliud cap. sci pßo Parisiis licet, in malis promissis. planum est.

e ¶*Temerariam.*] Iuramentum temerarium & inconsulto calore iracũdiæ factum, non est seruandum, vt hic, & 2. q. 3. præuaricator. Ioan.

d i. q. p se cõsiderari pñt de gñe peccatorũ: cum naturali casu trãsgressio iurí nullũ est pctm ẽt veniale, scdm Hug. sed tũc peccauit Dauid cũ temerẽ iurauit. Laur.

f *IVrauit.*] ¶*Peccatis.*] id est, quæ videntur peccata[d], cum alterum non est peccatum. Ioan.

8 Iuo p. 12. c. 12. In Tole. 8. c. 2. & in Tribur. c. 21. & gl. ord. in c. 14. Matth. i ver. iurm.

g *IN malis.*] aliud in malis promissis, & aliud in male promissis. primũ non est seruandum, secundum sic, vt ĵ. ea. cap. proxi.

SI aliquid.] CASVS. Ostendit hic Beda, quòd si quis iurat se interfecturum hominem, vel aliud peccatum perpetrare: potius debet venire cõtra iuramẽtum quàm in aliud grauius crimen incidere: quod probat exemplo Dauid, qui licet iurauerit interficere Nabal virum stultum & impium, tamen ad preces Abigail vxoris eius contra sacramentum veniens ensem reuocauit in vaginã.

9 ĵ. e. si aliqd c. 16. Burc. l. 12. c. 18. Iuo p. 12. c. 13. & 75. Pan. l. 8. c. 94. & 118.

h ¶*Peiorem.*] simi. extra, de iureiurand. si vero.

h ¶ *Peiorem.*] "Item aliud exemplum potest poni quã hic ponatur, vt si iurauí me peccaturum venialiter, tale iuramentum non debeo adimplere: quia adiiceré peccatum peccato, vt infra eadem. diffinitio. & si temere aliquid iuratur quod est licitum, adimplendum est. si tamen propter necessitatem non possum adimplere, venialiter pecco, vt vigesimaquinta distinct. §. criminis. in fin. " & à licito iuramen

" iurm non semper est adimplẽdũ.

1. Reg. 25.

" Papa an possit absoluere à licito iuro.

Source : BIU Cujas

iuramento (vt dicunt quidam)Papa nō poteſt abſoluere, vt no. 15.q.6. auctoritatem. ſed cōtra eos eſt extr. de iurei. veniētes. Io.

NOn ſolum.] CASVS. Hic dicitur ꝙ ſi aliquis iurauit aliquid illicitum, non debet illud adimplere: ſed de duob. malis minus eligere debet, ſc. vt non adimpleat quod promiſit.

a ¶*Contagio.*] quantū ad perplexionem animi, vt 13.diſ. nerui.

b ¶*In quo minus.*] Quoties enim aliquid ſine captione fieri non poteſt, ſemper id quod minimum eſt, ſequimur, vt ff. de reg. iur. quoties nihil. Ioan.

VNuſquiſque.] CASVS. Oſtendit hic Ambr. ꝙ aliquis non debet illicitum promittere: & ſi promiſit, tolerabilius eſt promiſſum nō adimplere, quàm facere rem illicitam. Et hoc probat exēplo Herodis & Iepte, qui ſæpe in ſcriptura reprehēduntur, eo ꝙ per promiſſionem ſuam illicitam impleuerūt. nam bene poterant mutare voluntatē prauam, cum ipſe Deus ſuam ſententiā ſæpe mutet, & mutādo melioret.

c ¶*Inhoneſtum.*] Non ſolum ergo iuramentum rei illicitæ nō eſt ſeruandum, ſed nec etiam inhoneſtæ: immo ſi tendat ad inhoneſtatem, quandoque †homicidio] non eſt ſeruandum, licet poſſit ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ, vt ext. de iureiur. quemadmodum.

d ¶*Quod ebrius.*] Ergo promiſſio ebrij nō tenet[a], vt 15.q.1.ſane.

e ¶*Saltantium.*] Arg. ꝙ id quod ad clamorem populi promitti tur, non tenet. ſimi. 8. Iud. 11. q.1. licet. & c.ſi ergo. a idē t; cum &ext. de ele. Oſius. Iiſta gl. Ful. ī tem alia ratione non cōſ. 80. in fi. debuit tenere hoc iu vbi đt ꝙ cō ramentū, quia ob retractus eius uerentiam hoſpitum q potatio- videtur promiſiſſe: & nib⁹ & ebrie ea quæ ob reuerentiā tatibus vel alicui promittuntur, adulatiōib⁹ non ligant, vt ff. quar. eſt inductus rer. act. non dat. l.1. §. ad vēdendū quę honorādæ. ſic errem minori go taciturnitas, quæ ptio q̄ vafit ob reuerētiam alileat, eſt ipſo quorum, nō præiudiiure nullus. cat, vt ff. de fur. l. pen. ꝙ hoc bene f ¶*Quòd amentiæ.*] afacit c. ſane. liàs amicitiæ.

in gl. aliàs. g ¶*De Iepte.*] j. proxi.

6 j. c. non cauſa. q.5. ſi non licet. ſemper. in fi. contra. vbi dicitur ꝙ votū illud fuit à ſpiritu ſancto. Sed dicas ꝙ votū fuit iuſtum: ſed talis ſolutio fuit iniuſta. Hebręi tamen quidā reprehendunt etiam ipſum iu-

1 Iuo p. 12. c.13. Pan. l.8 c.95.

2 in Tolet. 8. c.2.

3 Iuo p.12. c.17.

4 Pan. l.8. c.101.

Matth.14.

Idem ibidem.

¶De duobus malis, minus eligi oportet. C. VII.

1 NOn ſolum in iurando, ſed in omni, quod agimus, hæc eſt moderatio ſolertius obſeruanda: vt ſi in talem forte lapſum verſuti hoſtis inciderim⁹ inſidiis, ex quo ſine aliquo peccati cōtagio [a] ſurgere non poſſimus: illum potius euadendi aditum petamus, in quo minus [b] periculi nos perpeſſuros eſſe cernimus.

Item Ambroſius de officiis, li.3.c.12.[2]

¶Tolerabilius eſt iuramentum non implere, quàm quod turpe eſt facere. C. VIII.

3 VNuſquiſque ſimplicem ſermonem proferat: vas ſuum in ſanctificatione poſſideat: nec fratrem ſuum circumſcriptione verborum inducat: nihil promittat inhoneſtum [c]: aut ſi promiſerit, tolerabilius eſt promiſſum nō facere, quàm facere quod turpe ſit.[4] Sæpe plerique conſtringunt ſeipſos iuriſiurandi ſacramento: & cum ipſi cognouerint promittendum non fuiſſe, ſacramenti tamen contēplatione faciunt quod ſpoponderunt: ſicut de Herode ſupra ſcripſimus: qui ſaltatrici præmium turpiter promiſit, crudeliter ſoluit. Turpe, quòd regnum pro ſaltatione promittitur: crudele, quòd mors prophetæ pro iuriſiurandi religione donatur. Quanto tolerabilius tali fuiſſet periurium ſacramento†? Si tamen periurium poſſit dici, quòd ebrius [d] inter vina iurauerat, quod euiratus[A] inter ſaltantium [e] choros promiſerat. Infertur diſco prophetæ caput, & hoc æſtimatum eſt fidei eſſe, quod amentiæ [f] fuit, *& poſt pauca de Iepte* [g] *diſſerens.* ¶ [5] Miſerabilis, *inquit*, neceſſitas, quæ ſoluitur parricidio. Melius eſt non vouere, quàm vouere id, quod ſibi is, cui promittitur, nolit exolui. *& poſt paululum.*

¶ [6] Non ſemper igitur promiſſa ſoluenda omnia ſunt. Denique ipſe Dominus frequenter ſuam mutat ſententiam, ſicut ſcriptura indicat.

A ¶Euiratus.] *Emendatum eſt ex B. Ambroſio, & Iuone. Ante a enim legebatur*, & iuratus.

Item ex concilio Toletano 8.c.2.

¶Incommutabilis Deus quandoque ſua mutat ſtatuta. C. IX.

INcommutabilis, eademque ſemper exiſtens Dei natura, parcens ſua ſæpe in ſacris litteris legitur mutaſſe promiſſa, & pro miſericordia temperaſſe ſententiam [h]. Vnde quamlibet ſit impaſſibilis, atque immutabilis, eiuſdemque deitatis licet ſint dicta firmiſſima: crebro tamen eius & iuramenta leguntur, & pœnitentia, quæ ſacris extant myſteriis ad operta. Iurare namquè Dei, eſt à ſeipſo nullatenus ordinata conuellere: pœnitere vero, eadem ordinata, cum voluerit, immutare. Sic per Hieremiam dicit [Repente loquar aduerſum gentem, & aduerſum regnum, vt eradicem, & deſtruam, & diſperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa ſuper malo ſuo, quod locutus ſum aduerſus eam, & agam, & ego pœnitentiam ſuper malo, quod cogitaui [i], vt facerem ei.]

¶*Initium huius capituli emendatum eſt ex recentioribus editionibus conciliorum Colonienſibus, & codice Lucenſi regio. In vetuſtioribus autem editionibus, & duobus codicibus Vaticanis, duobuſque monaſterij Dominicani poſt verſ.* innectenda, *quod in ipſo concilio antecedit huic capitulo, ſequitur continenter.* Etenim immutabilis deitatis licet dicta ſint firmiſſima, crebro tamen, &c. *intermediis omiſſis.*

Item Auguſtinus.

¶Sapientis eſt reuocare, quod male loquitur. C. X.

MAgnæ ſapientiæ eſt, reuocare [k] hominem, quod male locutus eſt.

Item ex concilio Ilerdenſi, c.7.

¶Qua pœna feriatur, qui illicitum iuramentum facit. C. XI.

7 QVi ſacramento ſe obligauerit, vt litigans cum quolibet ad pacem nullo modo redeat, pro periurio vno [l] anno à communione corporis & ſanguinis Domini ſegregatus, reatum ſuum eleemoſynis, fletibus, & quantis potuerit ieiuniis abſoluat. Ad charitatem* vero, quę operit multitudinem peccatorum, celeriter venire feſtinet.

Item Ambroſius li.3.officiorum, c.12.[8]

¶Non omnia promiſſa ſoluenda ſunt. C. XII.

9 NOn ſemper promiſſa omnia ſoluenda ſunt. Denique ipſe Dominus frequenter ſuam mutat ſententiam, ſicut ſcriptura indicat.

Item Iſidorus ſententiarum lib.2.c.31.[10]

¶De eodem. C. XIII.

11 "NOn eſt obſeruandum iuramentum, quo malum incaute promittitur: veluti ſi quiſpiam adulteræ perpetuam cum ea permanendi fidem polliceatur. Tolerabilius eſt enim non implere ſacramentum, quàm permanere in ſtupri flagitio.

Item ex concilio Toletano, c.8.

Decret. ij. pars.

ramentum, & dicunt quidā, ꝙ ſi equus vel aſinus ei obuiaſſet, numquid illud obtuliſſet domino? quaſi dicant, non.

INcommutabilis.] CASVS. Quæſtū eſt in concil. Toletano, vtrum quis poſſit venire cōtra iuramentum ſuum illicitū. & Hier.18. reſp. ꝙ ſic. & hoc probatur exemplo Domini: qui licet ſit incommutabilis, legitur tamen ſuam ſentētiam mutaſſe, & contra ſua iuramēta veniſſe. Probatur & hoc auctoritate Hieremiæ prophetæ dicētis: Repente loquar, &c. *Iuramenta*, i. diſpoſitiones, ſecundum ꝙ merita hominum exigebant. Sequēs c. patet.

h ¶*Sententiam.*] i. cōmunicationem. "ea "Deus quæ quæ Dominus dicit à ſe dicta reminando, vel cōuocet. monendo, bene reuocat: ſed ea quæ aſſerēdo dicit, nō reuocat.

" vnde Macrobius di "Deus tricit ꝙ tripliciter con- pliciter lotingit Deos loqui. quitur.

i ¶*Cogitaui.*] id eſt, videor cogitaſſe.

k *Magnæ.*] ¶*Reuocare.*] id eſt, non adimplere [b]: nec dicitur fallax ſi ad rei veritatē reuertitur, vt 32.q.1.apud.

b id quod ſ. male, &c. reuocare inq̄ ceſſatione operis, ſ. vt ceſſet & nō adimpleat illud malū qđ dixerat ſe facturum vel verbo, vel iuro. H. aliàs euolat emiſſū, &c. 43.di. §. vlt. & hoc eū iurat qs illicitū ab initio vel ēt cū ex poſt fcō tendit ad noxā. 63.di. §. verū 45.diſt. licet non. Laur.

QVi ſacramento.] CASVS. Iuauit quidā, ꝙ numquam per pacem cum ſuo inimico veniret. quæſitū fuit in concilio Ilerdenſi. quid ſit ſuper hoc faciendum: & reſponde tur ꝙ pro periurio, id eſt illicito ſacramēto debet per annū à cor pore Domini ſeparari, & reatum ſuum eleemoſynis & fletibus diluere, & ad pacē ce leriter venire feſtinet. Seq. duo capitula plana ſunt.

l ¶*Vno.*] ſ. e. q.1.c. vlt. contra. 6.q.1. quicunque. ibi imponitur ſe ptennis pœnitentia ꝙ periurio: ſed ibi loquitur cum quis tranſgreditur licitum iuramentum: hic loquitur cum quis temere iurat. Sed nonne qui temere iurat rem illicitā, mortaliter peccat: ergo ſeptennis pœnitentia debet ei imponi, vt 33.q.2. hoc ipsū? Reſp. regulariter imponitur ſeptem anno rum pœnitētia. "ſed ex cauſa diminuitur vel augetur illud tempus. 26.q.7. tempora. tamen hic non negatur quin per ſeptē annos debeat pœnitere: ſed hoc ſolum dici "Pœnitentur, ꝙ à communione tia ex cauſa corporis Chriſti vno minuitur anno ſeparatur. vel augetur

* 1 *Petr.* 4.

7 Bur. l.12.c. 17. Iuo p.12. c.74. Raba. ī pœn. c.10. 8 in Tolet. 8 c.2. ſ. e. vnuſquiſque. in fi. 9 Iuo p. 12. c.17. Pan. l.8 c.102. 10. Cōc. Totentia debet ei impo let. 8. c.2. Beda ī Scin tillis, c.36. Gloſ. ord. in c.14. Matth. 11 Poly. l.6. tit.12. Bur. l. 12. c.10. Iuo p.12. c.36. & 67. Pan. l.8. c.118.

Source : BIU Cujas

¶Male iurans pœnitentiam agat.
C. XIIII.

NEceſſe eſt, vt male [a] iurans dignam pœnitentiam agat: eo quòd nomen Domini contra præceptum illius ſumpſit in vanum: quia in Exodo ſcriptum eſt [Nec enim inſontem habebit Dominus eum, qui aſſumpſerit nomen Domini Dei ſui fruſtra.]

¶Verba propria huius, & ſequẽtis capitis non ſunt in canone ſecundo concilij Toletani octaui: ex quo tamen citant Rabanus in lib. pœ. c. 21. & Burchardus lib. 12. c. 29. Coniunctè enim hoc affert cum iis, quæ in ſecundo illo canone leguntur. Idem vero Burchardus, c. 7. citat ex Toletano, c. 9. Iuo autem abſolute ex Toletano. Suntque apud ipſos hæc duo capita coniuncta, quemadmodũ & in aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus, ſine voce iſta, Item.

[Item] & in Leuitico.

C. XV.

NOn peierabis in nomine meo: nec pollues nomen Dei tui: ego Dominus.] Malum tamen, quod facturũ ſe ſacramento deuouerit, omnino non faciat: quia ſtulta vota frangenda ſunt.

Item ex decreto Soteris Papæ, c. 3.

¶Ita etiam ceteri collectores. Sed ſ. ea. caput, ſi aliquid. iiſdem verbis affertur ex Beda, apud quem habetur, vt ibi eſt indicatum.

¶Iuramentum, quo malum incaute promittitur, non eſt ſeruandum.
C. XVI.

[2] SI aliquid forte incautius nos iuraſſe contigerit, quod obſeruatum peiorem vergat in exitum, illud conſilio ſalubriore mutandum nouerimus: & magis inſtante neceſſitate peierandum † nobis, quàm pro [A] facto iuramento in aliud crimen maius eſſe diuertendum.

A ¶Pro facto.] *Apud Iuonem, & in Pannormia legitur,* pro vitando periurio, *vt ſ. ca. c. 6. In Polycarpo autem,* profecto in aliud. *An ſelmus habet quemadmodum Gratianus.*

Item ex concilio Eliberitano†, c. 1.

¶Temeritas emendatur, cum incauta diffinitio ſoluitur. C. XVII.

[3] DIffinitio [b] incauta laudabiliter ſoluenda eſt [c]: nec eſt præuaricatio, ſed temeritatis emẽdatio [d].

¶Iuo citat vt Gratianus. Burchardus autem ex concilio Hibernẽnſi, & ſic eſt in manuſcripta collectione canonum incerti auctoris.

Item.

¶Illicitum iuramentum non eſt ſeruandum. C. XVIII.

[4] ACtione [A] quarta ſeptimæ ſynodi.] Ioannes Apocriſarius orientalium ſedium dixit. Significat ſermo patris noſtri Sophronij, quòd melius ſit iurantem peierare [e], quàm ſeruare ſacramentum in fractione ſacrarum imaginum. Hoc autem dicimus: quia ſacramento quidam ſe excuſant. Tharaſius patriarcha dixit. [5] Quia [B] pater Sophronius nouerat bonitatem Dei, propterea transgredi voluit impium iuramentum. *Item paulo poſt.* ¶Tharaſius patriarcha dixit. Herodes ſeruauit iuramentum, & periit: Petrus vero negauit cum iuramento, & cõuerſus fleuit, & ſaluatus eſt. Omne [f] enim peccatum bonus Deus indulget, ſi quis ex toto corde pœniteat. Sancta ſynodus dixit. Sic nos docet ſancta ſcriptura. Item Leontius† epiſcopus Phoceæ dixit. Scriptum eſt [Iuramentum mendax ne diligatis.] Qua de cauſa iuramentum noſtrum mendax diſſoluatur, quaſi nullam virtutem habens.

A ¶Actione quarta ſeptimæ ſynodi.] *Hæc verba in vno vetuſto Gratiani codice ſunt titulus (quemadmodum & apud Iuonem) initium vero capitis eſt,* Ioannes, &c. *& verſio hæc non eſt Anaſtaſij bibliothecarij.*

B ¶Quia pater.] *Aliter habet locus ille ſynodi. Ibi enim ex Limonario, ſeu horto ſpirituali, cuius auctor eſt Sophronius, refertur cõſilium abbatis Theodori Aeliotæ datum incluſo, vt iuramentum diabolo præſtitum de non adoranda imagine virginis Mariæ Ieſum infantem geſtantis, nullo modo ſeruaret.*

Idem Iſidorus.

¶Non obſeruentur iuramenta, quæ fiunt contra diuina mandata.
C. XIX.

[6] SI quis præuentus [g] fuerit, vt definiat [h] agere aliquid eorum, quæ non placent Deo, pœnitentiam agat: & quod contra mandatum Domini ſtatutum eſt, in irritum reuocetur. *Item Hieronymus in libro de natura rerum.* ¶Tribus ſiquidem modis iuramenta contracta ſoluenda ſunt [i]. Primo, cum quis male iurat [k]. Secundo, cum quis incaute iurat [l], non putans hoc eſſe peccatum. Tertio, ſi pueri, vel puellæ in domo parentum ſe iuramẽto cõſtrinxerint, patribus†, poſtquam audierint, contradicentibus [m].

¶In libro de inſtitutis monachorum B. Baſilij Rufino interprete hæc leguntur, Si quis præuentus fuerit, vt diffiniat agere aliquid eorum, quæ non placent Deo. *In reſponſione vero ſubiicitur,* pœnitentiam debet agere. *& poſtea,* oportet irrita reuocare, quæcumque ex præſumptione contra mandatum Dei ſtatuuntur.

2 *Ecce, quòd iuramenta illicita laudabiliter ſoluuntur, damnabiliter ſeruantur. Quod tunc intelligendum eſt, quando iuramentum illicitum deſeritur, vt ad bonum redeatur. Cæterum, ſi propterea deſeritur, vt in aliud malum tranſeatur, illicitum ſacramentum damnabiliter ſeruatur, ſed damnabilius contemnitur.*

Vnde Auguſtinus de bono coniugali, c. 4.

¶Non eſt appellanda fides, quæ ad peccatũ faciendum adhibetur. C. XX.

[6] SI ad peccatum faciendum fides adhibetur, mirum, ſi fides appellãda eſt. Verumtamen [n] qualiſcũque ſit, ſi & contra ipſam fit, peius fit: niſi cũ propterea deſeritur, vt [illegible] veram fidem, legitimamque [illegible]atur: id eſt, vt pecca-

---

NEceſſe eſt.] CASVS. Quidam iurauit ſe facturum aliquid inhoneſtũ. vnde quæſitum fuit in concilio Toleta. quid eſſet de hoc faciendum. Et reſpondetur ℣ pœnitentiam agere debet: quia nomine Domini abuſus eſt illicite iurãdo. Et hoc probatur auctoritate Exodi. Sequentia tria ca. patent. *Diffinitio,* id eſt, aſſertio.

a ¶*Vt male.*]diſtinguitur tamen an ſolenniter iuret, an incurſu verborum. Si cum incurſu verborum, tunc venialiter peccaret, vt 25. diſt. §. aliàs.

b DIffinitio.]i. affirmatio.

c ¶*Soluenda eſt.*] i. frãgenda eſt.

d ¶*Emendatio.*] non enim peccat frangendo tale votum: ſed in hoc peccat ℣ temere iurauit, vt 33. q. 5. vna.

" iurm de re illicita factum non infamat. " Sed numquid tale iuramentum quod temerarium eſt, id eſt, de re illicita factum, inducit depoſitionem vel infamat? arg. ℣ ſic. 6. q. 1. quicũque ſciẽs. & c. infames. & ĩ. e. q. 5. ſi quis conuictus. & extr. de iurei. querelã. Sed contra ext. de iureiu. c. ſicut. Ego non credo tale iuramentũ infamare, vel impedire electionem factam vel faciẽdam. De hac materia not. 85. diſt. archidiaconum. Io.

†*al. periurandum* ACtione.]CASVS. Quidam epiſcopi iurauerunt ſe facturos imagines ſaluatoris & ſanctorũ, quæ in eccleſiis erant: quare quæſitum fuit quarta die ſeptimæ ſynodi, an illud illicitum iuramentum eſſet ſeruandum: & reſponde tur ℣ non. & ad hoc probandum inducitur auctoritas Sophronij, ſ. ſi quis vult illicitum iuramentum ſeruare, peribit ſicut Herodes. ſi quis vero nõ ſeruat, indulget ſibi Deus ſicut Petro indulſit. Sequens c. per ſe patet.

† *al. Hiberuenſi*

e ¶*Peierare.*]quo ad ſimilitudinem facti.

f ¶*Omne.*] niſi quando peccatur in ſpiritum ſanctum, ita ℣ ſit impœnitens.

g SI *quis præuentus.*] id eſt, deceptus.

h ¶*Vt definiat.*]id eſt, intendat.

TRIBVS. CASVS. Docet Hier. in hoc c. ℣ tribus modis poteſt quis contra ſuum iuramentum venire. Primo cum quis ſciens male iurat. Secundo cum incaute iurat, non putans eſſe peccatũ quod iurat. Tertio cũ pueri vel puellę intra pubertatis annos in domo parentum ſe obligant ſacramento: quod parentibus contradicentibus poteſt irritari.

i ¶*Soluenda ſunt.*]i. irritanda.

k ¶*Male iurat.*]ſcienter.

l ¶*Incaute iurat.*]ignoranter.

m ¶*Contradicentibus.* †*al. Leo* intra annum, vt 20. q. 2. puella. Zach. 8.

ECCE. Hæc eſt 2. pars q. in qua probatur ℣ ſi aliquis venit contra proprium iuramẽtum malum quod mutatur ad bonum, tũc nõ peccat: ſi autẽ vt conuertatur ad peius, tunc peccat dupliciter. Io. de Fant.

CASVS. Cõcludit Gra. ex ſupradictis, dicens quòd illicita iuramenta non ſunt ſeruanda: immo laudabiliter diſſoluuntur cum illicita iuramenta deſeruntur ideo vt ad bonum redeatur. ſed ſi ſacramẽta illicita deſeruntur vt in aliud malum tranſeatur, damnabiliter ſeruantur: ſed dãnabilius contemnuntur. quod probat per ſeq. c.

SI *ad peccatum.*] CASVS. Quidam cum non poſſet ſolus ſpoliare viatorem, ſocium ſibi queſiuit, cui iurauit ſe redditurum medietatẽ de ſpoliis. quo ſpoliato totum ſibi retinebat conſocius. quare ſuper hoc tres quæſtiones fiunt. Prima eſt, an fides appelletur cũ iurat partiri ſpolia viatoris? Et reſpõdet Aug. mirum eſt, ſi fides dicatur. Se cũda eſt, ſi faciat contra fidem ſibi retinendo totum, & an ſit periurium? Et reſpondetur quòd ſic. Tertia eſt, ſi nihil dat ſocio, ſed reddat cui abſtulit: vtrum peccat? Et reſp. quòd non. Vnde datur intelligi quòd ſi fidem debet ſeruare ſuo complici: multo magis humanę ſocietati. *Vtrobique,* i. in eo quòd iurauit partiri ſpolia, & in eo quòd totũ ſibi retinuit. vel vtrobique, i. quia rapuit, & ipſe fidem nõ ſeruauit, ſed totum ſibi retinuit.

†*al. parentibus*

n ¶*Verumtamen.*]Sed quæro qualiter poſſit quis fidem frangere in maleficiis ſocio: cũ nec in iſtis poſſit contrahi ſocietas, vt ff. ℣ foc. quod autem. & in l. ſeq. "nec aliqua obligatio contrahatur in turpibus, vt ff. de ver. ob. generaliter. immo magis peccat tradendo

6 Iuo p. 12. c. 14. Pan l. 8. c. 96.

" Obligõ nõ cõtrahitur in turpibus.

Pol. l. 6. ti. 11 Anſ. l. 11. ca. 73. Iuo p. 12. c. 75. Pan. l. 8 c. 118.

Rabã. lib. pœnit. c. 21. Burc. l. 12. c. 7. & 29. Iuo p. 12. c. 64.

Exod. 20.

Leuit. 19.

3 Burc. l. 12. cap. 25. Iuo p. 12. c. 80.

4 ſent. 3. diſt. 39. Iuo p. 12. c. 15. Pan. l. 8. c. 98. 100.

& in Limonario, c. 17.

Source : BIU Cujas

do socio partem, quàm retinendo sibi: quia alij non possumus soluere quod alij debetur, vt ext.de iurei.eam te? Sed dicas illud quod hic dicitur, referri ad erroneam alicuius opinionem, vt si quis credat se teneri ex tali iuramento si non satisfaciat erroneæ conscientiæ, mortaliter peccat, vt ext.de si.per tuas.2. Et ita potius fides appellatur quantum ad errantis opinionem: & ita quandoq; consulitur alicui adimplere tale iuramentum, ad quod tamen non tenetur: & hoc ideo vt satisfaciat cõscientiæ ipsius: & sic intelligo illud quod legitur ext.de spon.commissum.

a ¶*Conqueritur.*]Non pót in iudicio cõqueri: "qa ex improbitate nemo consequitur actionem, vt ff.de fur. itaque fullo.nec iudicium communi diuidundo locum habet inter prædones, vt ff. comm. diuid. l.communi diuidundo.§.inter prędones.nec pro socio. vt ff.pro so.nec prætermittẽdum.immo si quis ratione illiciti iuramenti aliquid petit, præstabit alteri 10. libras auri. in authen. coll. 5. scenicas non solum,&c.

"Actio non datur ex improbitate.

b ¶*Potius.*]id est,ꝙ potius debet fides in bono seruari.

1 Iuo ibid. Pan.l.8.c.97

c ¶*In bona vita.*] id est,in bono.

d ¶*Si sentit.*] id est,intelligit.

e ¶ *Quàm inique.*] id est,quàm iniquum sit non seruare fidem in illicitis.

f ¶*Non fuerit.*] societas,vel fides.

MVlier, *si fide.*] Casvs.Quædam mulier iurauit se seruaturam fidem adultero:& quòd alteri se non supponeret. postea volebat alteri adhærere, vel ad legitimum maritum redire: quæsitum fuit ab Augu. vtrum peccet? Et respõdet, si seruat fidem adultero, male facit: sed si alteri se subiiciat, deterius facit: si vero ad maritũ redit, nullo modo delinquit.

g ¶*Si nec adultero.*]ita quòd contrahat cũ adultero tertio:& tũc peccatum accumulat peccato.

tum emendetur voluntatis praui tate correcta: tãquam si quis cum hominẽ solus expoliare non possit, inueniat socium iniquitatis, & cum eo paciscatur, vt simul id faciant, spoliumque partiantur: quo facinore commisso totũ solus auferat: dolet quidem ille, & fidem sibi non esse seruatã conqueritur [a]. Verum in ipsa sua querela cogitare debet potius [b] in bona [c] vita ipsi humanæ societati fidem fuisse seruandã, ne præda iniqua ex homine fieret, si sentit [d], quàm inique [e] sibi in peccati societate seruata nõ fuerit [f]. Ille quippe vtrobique perfidus, profecto sceleratior iudicandus est.

Idem ibidem.

¶Si propterea fides non seruatur, vt ad bonum redeatur, non ideo violari dicitur. C. XXI.

1 MVlier, si fide coniugali violata fidem seruet adultero, vtique mala est: sed si nec adultero [g], peior est. Porro si eam flagitij pœniteat, & ad castitatem rediens coniugalem, pacta, ac placita adulterina rescindat, miror, si eam fidei violatricem vel ipse adulter putabit.

Ex his itaque apparet, quòd si quisquam, vt diximus, illicitum iuramentum non seruauerit, vt in aliud malum pernicioſum declinet, tanto grauius delinquit, quanto damnabilius accumulãtur peccata peccatis. Si autem propterea deseritur, vt ad bonum redeatur, nihil culpæ pro tali periurio contrahitur: potius deflendum est, si in aliquo, illius iuramenti occasione nos deliquisse contigerit. Vnde Augustinus scribit Seuero Mileuitano episcopo consulenti de quodã Hubaldo, qui à consanguineis cuiusdam pellicis coactus fuerat iurare se illam ducturum in coniugem, nec matri suæ, vel fratribus vlterius necessaria subministraturum.

Rescribit ergo beatus Augustinus, vt diximus, Seuero Mileuitano episcopo ita dicẽs.

EX HIS. Casvs.Concludit Grat.ex supradictis dicens, quod si iuramentum illicitum deseritur vt in aliud malum transeatur, pernicioſum est: quia peccata peccatis accumulantur. si vero deseritur vt ad bonum redeatur, bonum est, & non malum: sed potius flendum est si occasione illiciti iuramenti aliquid mali perpetrauimus: quod probat per seq.cap.

INter cetera.] Casvs. Quidam nomine Hubaldus captus cum concubina sua compulsus est iurare consanguineis eius eam suscipere in vxorem: matrem vero cum fratribus de domo expellere: iurauit etiam quòd nihil eis impenderet pro alimonia: quare Mileuitanus episcopus rogauit Aug. vt ab Ambro. quæreret quid de Hubaldo esset faciendum: quod & factum est: Rescribit ergo Augu. vt Hubaldus habeat illam in coniugem quam iurauit: matrem vero & fratres non expellat de domo: sed eis præbeat alimenta, & si occasione illius illiciti iuramenti aliquid eis hactenus defuit, per pœnitentiam emendet: nec vllam infamiam ex illo iuramento facto per compulsionem contrahit: quia illi potius infamiam & reatum persurij contraxerunt, qui eum iurare coegerunt.

"Mrimoniũ vtrũ p coactionem impediatur.

h ¶*Matrimonium.*] "Videtur ex loco isto, quòd actio conditionalis non impediat matrimonium: sicut nec impedit alia sacramẽta, nec impedit sacramentum baptismi, vt 45.dist.de Iudęis.nec sacramentum ordinis, vt 74.dist.vbi ista.item alia ratione, quia hoc sacramentum seruari potest sine interitu salutis æternę, ergo est seruandum, vt ext.de iureiu.si vero. Sed contra: matrimonia debent esse libera,

¶De quodam Hubaldo, qui iurauit se non ministraturum necessaria matri, & fratribus. C. XXII.

INter cetera, vt rogaueras, à patre nostro Ambrosio quæsiui, quid tibi charissime agendum sit de Hubaldo parochiano tuo, qui captus, & timore necis impulsus suæ concubinę iuramento firmauit ipsam in coniugem suscipere, propriamque matrem cum fratribus de domo expellere, nihilque eis alimoniæ vmquam impendere. Quia vero, quam prius concubinam habuerat, non est peccatum in coniugem suscipere, matrimonium [h] sit in Deo firmum, & stabile. Porro iuramentum non ob hoc fuisse institutum inuenitur, vt esset vinculum [i] iniquitatis, vel matricidij [k] vel fratricidij, seu cuiuscumque criminis. Nec credo sacramentum ad hoc debere fieri, vt iniusta iuratio suorum bonorum sit iniuste iurantibus expoliatio, & accipienti æterna damnatio. Periurij namque percutitur pœna, & velut homicida in extremo examine à iusto iudice degrãdinabitur† [l], per quem sacrosanctum Euangelium ad iniustum, & illicitum, & Deo minime amabile, quasi testimonium iustæ, & humanæ petitionis adducitur. Foueat [m] itaque Hubaldus matrẽ [n], & fratres: & lugeat, si coactione & timore iuramẽti aliquid defuit matri: Qui vero eum iurare coegerũt quod non debuit, reatu periurij impliciti teneantur. Iniuria quippe iniuste irrogata, eius est infamia, qui facit. Nec enim vllo modo ad opprobriũ [o] coactæ voluntatis trahitur, quod illicita conditio necessitatis extorsit.

& ibi animus debet gaudere plena libertate, vt extr.de spon. requisiuit.& c.cum locum. Ad hoc dicunt quidam quòd talis est cogendus ducere mulierem quam coactus desponsauit. si tamen nullo modo voluerit, cessare debet ecclesia à coactione. Alij dicunt quòd omnibus modis est cogẽdus [a], & quod dicitur in illa decret.requisiuit.ꝙ sit potius monenda quàm cogenda, exponunt potius, i. prius. sic exponitur 23. q.4. non inuenitur. in fin. Vel *intelligunt* quando tales fuerunt personę quòd vehementer præsumebatur ꝙ deberet sequi homicidium. Sed istis obuiat ext.de spon. veniens. Sol.probabiliter potest dici, si placet, "ꝙ in quattuor casibus non tenet iuramentũ per coactionem extortum, vt in voto, vt ext.quod met.caus.c. perlatum. In traditione rei ecclesiasticę.15. q.6. auctoritatem. & cap.seq.In dote, vt ff. quod met.cau.si mulier. §.dos. In matrimonio, vt ex.de spon. cum locum. & ca.requisiuit. Quòd autem dicitur, hic matrimonium fit, &c. istud, sit, non ponitur præceptiue, sed hortatiue: vel loquitur in eo casu quando post coactionem commistus est ei carnaliter, vt extra de spon. veniẽs.2. Vel loquitur quando leuis fuit coactio. illa enim nõ impedit matrimonium. ff.de rit.nup. si patre cogente.B.

a Ad hoc extra de spon. ex literis.2.

"iurm p coactionẽ extortũ si tẽt i 4.casibus.

†*al.degradabitur*]*al.condemnabitur*

i ¶*Vinculum.*] Ar.pro opinione illorum, qui dicunt ꝙ iuramẽtum per metum extortum non tenet.31.q.2. Lotharius.& 15.q.6.ca.1. Sed intelligas hoc ad hunc casum spectare quem hic ponit. De

2 Adde quis alet illũ qui h3 patrẽ & filiũ, no.Cy. in l.1.2.& 3. C.đ alen.li. &Bar.l.pen. ff.de li.agn.

3 *Sed cum his omnibus illicita iuramenta*

hac materia notaui 15.quæst.6.cap.2.

k ¶*Vel matricidij.*]"Videtur enim necare illum cui non præstat alimenta.12.quæst.2.qui abstulerit.& 86.distinct.non latis. ff.de lib.agno.necare.

"Necat qui non alit.

l ¶*Degrandinabitur.*]id est,grandine pœnæ æternæ flagellabitur.

m ¶ *Foueat.*] Argumentum quòd iuramentum pro parte tenet & pro parte non, vt 11.q.3.anteceſſor.& 12.q.2.si quos de seruis. & 17. q.4.quæstio.

n ¶*Matrem.*] Ad hoc enim tenetur, vt trigesima distinctione capitulo primo.

o ¶ *Ad opprobrium.*] id est, ad infamiam. non enim dicit ad peccatum: quia reuera peccauit quando iurauit: quia potius debuit omnia mala pati, quàm malo consentire. 32.quæst.5. *ita ne.* & sic non obstant contraria. j. de consecr.distin.4.eos quos. & j.ea.quæst.5.c. 1.& 3.Ioan.

SED CVM HIS. Hæc est 3.pars quæst.*in qua quæritur* vtrum peccassent filij Israel, qui propter iuramentum pepercerunt Gabaonitis.& dicitur quòd non.Ioan.de Fant.

"iurm qđ Iudæi Gabaonitisp̃sli terũt, si fuit seruandum.

Casvs.Supra ostensum est, quòd *illicita iuramenta* non sunt seruanda. "Nunc vero probat contrarium exẽplo Iosue: qui licet con-

Source : BIU Cujas

tra Domini præceptum firmaret pacem cum Gabaonitis, tamen sacramentum suum non violauit, sed seruauit illæsum: & hoc ideo, quia seniores Israel nescierunt iuramẽtum illud esse illicitum, quia nesciebant illos quibus iurauerant, esse incolas terræ sibi promissę. & ad hoc inducit sequens cap.

a ¶*Decepti.*] multiplex ratio videtur suadere quare non debuerunt seruare tale iuramentum: tum quia erat ibi error personę, tum quia dolus dedit causam iuramento: tum quia non poterant se obligare aliquo iuramento contra præceptũ Domini. Ad hoc dicunt plerique ꝙ diuinitus fuit eis inspiratum [a], ꝙ deberent eis parcere: sed tamen iuramentum fuit illicitum, vt extr. de ele. venerabilem. in fi. Vel dic quòd satis impleuerunt præceptũ Domini, quia satis videntur fuisse interfecti, cum redegerint eos in seruitutem. Nam seruitus morti comparatur. ff. de reg. iur. seruitutem. nõ obstat dolus illorum, quia iste dolus fuit pro vita cõseruanda: licitum * est enim reo corrumpere aliquem pro vita conseruanda, vt 2. q. 3. c. si quem pœnituerit. §. notandum. in fin.

Ioſue 9.

aHoc est verũ ſcdm L. vt dicã ĵ. c. prox. & idẽ no. hic Hug.

* Reo licitũ est ſcdm iura ciuilia ń canõica corrũpere aliquẽ ꝓ vita cõseruãda. Vide gl. ĩ e. c. ſi quẽ pœnituerit. in verb. in omnibus.

† Sic in vetuſtis: nã in vulgatis erat, *ſeruãda.* Prouerb. 14.

I*Nnocens.*] Casvs. Ostendit Ambroſ. in hoc cap. quòd non est vituperandum ſi alicui creditur ignoto, etiam ſi ab eo decipiatur: & hoc probat exemplo Ioſue, qui Gabaonitis fingentibus ſe de longa terra venire, credidit, & cũ eis pacem firmauit & ſocietatem. poſt tertium vero diem cum populus Iſrael ad Gabaon ciuitatem veniſſet, & ſe circumſcriptum eſſe indignaretur, non permiſit Ioſue pacem reuocari: quia firmata erat religione iuramenti.

b ¶*Innocens.*] id est, “ innocens ſimplex & iuſtus. “Sa ꝓ ſtulto qñ lomon tamen ſumit hoc verbum, innocens, pro ſtulto, vnde hoc quefumitur ſumptum eſt. & ſic ſancti viri idem verbum, retorquent, quandoque ad contrarios intellectus. Sed nonne æque reus eſt ille qui de facili credit, ſicut ille qui mentitur, vt 11. q. 3. non ſolum? & nimia facilitas credendi vituperatur. 86. diſt. ſi quid vero? Sed illud intelligas de iudice qui in præiudicium partis alterius non debet de facili credere ſecundum verba alterius partis. 3. q. 9. c. 1. 2. & 3.

c ¶*Innocentem.*] id eſt, talem qui non noceat, nec nocere velit. 6. q. 1. oues. & cap. ſapiens.

d ¶*Ignorare.*] per experientiam facti. nam ſcriptum eſt, Scientia malorum bonis obeſſe non debet.

e ¶*Iudicat.*] Diceret aliquis, quomodo poteſt eſſe bonus, qui non habet diſcretionem & iudicium, ex quo decipitur: cum Apoſtolus “ſpiritualis iudicat omnia, & ipſe à nemine iudicatur? ideo dicit iudicat de omnibus etiam de ignotis, in his, ſcilicet quæ ſpectãt ad ſalutem: quia ſi quis deciperetur in talibus, ibi non eſſet minus periculum falli quàm fallere, vt 16. q. 1. ſi cupis. Tunc enim de ignotis non debemus aliquid præſumere, nec de bonis malum, nec de malis bonum, vt 46. diſt. ſunt nonnulli. in fi. Vel dic iudicat, id eſt, præſumit bene de quolibet.

“ iudicat omnia, &c.

“iurm illici tũ an ꝓpria auctori. poſ ſit infringi. b Arg. cõtra s. c. q ſacro. vbi de hoc ſatis dixi in fin. Arc.

f ¶*Qui.*] id eſt, quia ipſi.

g ¶*Fidem.*] id eſt, verborum veritatem.

h ¶*Confirmauit.*] “arg. eſt hic, ꝙ qui iurat rem illicitam, propria au ctoritate non poteſt venire contra iuramentum illud [b], vt ext. de elec. venerabilem. in fi. Nam illicitum eſt renuere curam paſtoralem, & tamen iurans teneretur illud ſeruare, vt 85. diſt. Florentinum archidiaconum. ſimile ext. quod met. cau. ad aures. ſic ext. de iureiur. debitores.

i ¶*Clementior.*] arg. ꝙ ſi iudex facit aliquid, quod non multum differt à mandato, ꝙ non dicitur exceſſiſſe fines mandati. ſi enim mandatur aliquibus vt eligant, poſſunt poſtulare, vt ext. de elect. in cauſis. & de poſtul. poſt tranſlationem. in principio. Et de hoc notaui plura. arg. 8. q. 1. licet. “Item habes hic, ꝙ licite commutatur vna pœna in aliam [c], vt ſ. 5. q. 6. quia iuxta. & 82. diſt. presbyter. & 36. q. 1. de rapt. Ioan.

†*al. arguit*] orig.

[c] “Pœna vna in aliã commutatur.

ILLICITVM. Casvs. Iſte §. diuiditur in tres partes. In prima parte concludit Grat. ex ſupradictis, quòd illud iuramentum illicitum ſeruari non debet, quod ſcitur eſſe illicitum cum iuratur. ſi autem neſcitur eſſe illicitũ, propter ignorantiam excuſatur. qđ probat Grat. duobus exemplis, ſcilicet conſanguineæ, & repudiatæ: quas ſi quis in coniuges ducit, ignorantia factiexcuſatur: quia neſciebat eam conſanguineam vel repudiatam eſſe. ſed ſi ſcilicet conſanguineã vel repudiatam eſſe, & crederet coniunctionẽ talium licitam eſſe: tunc non excuſaretur. Iudæi ergo non ignorabant ius, ſcilicet Gabaonitas eſſe delendos: ſed ignorabant factum, ſ. Gabaonitas eſſe incolas terræ promiſſionis: & ideo quod iurauerant, ſeruare debuerunt. In ſecunda parte oſtendit, ꝙ illud iuramentum illicitum quod ſeruari prohibetur, non eſt intelligẽdum de omni illicito iuramento. nam cum ſacramentum tres habeat comites, veritatem, iudicium, & iuſtitiam: vbi hæc tria defuerint, iuramentum reputatur illicitum: non tamen vbicumque defuerit aliquod iſtorum, ſeruari prohibetur: quod probat duobus exemplis, ſcilicet exẽplo eius qui poſt votum ſimplex iurauit aliquam in vxorem ducere: & exemplo eius qui temeritate iurauit ſe manducaturum. In tertia parte oſtendit, quòd iuramentum tripliciter dicitur illicitum. Primo, ſcilicet ex eo quod iuratur, quod eſt malum. Secundo ex cauſa extrauenienti. Tertio ex modo iuramenti: & hoc probatur per exempla, quæ ſatis patent in littera. Secunda pars incipit ibi, *Iuramentum namque.* Tertia ibi, *Iuramentum itaque.*

1 s. q. 2. animaduerten dum.

k ¶*Illicitum.*] “In prima parte §. dicit magiſter, quòd tunc iuramentum illicitum non ſit ſeruandum, cum iurans tempore quo iurat ſcit illud eſſe illicitum: ſed ſi ignorat illud eſſe illicitum, dummodo non ſit ibi ignorantia iuris, non peccat. & hoc durat vſque ad illum locum: quod autem illicitum. Secundo oſtendit quòd non eſt hoc generaliter verum: quia ſi in aliquo iuramento deeſt aliquod iſtorum trium, vel iuſtitia, vel veritas, vel iudicium: ꝙ illud nõ ſit ſeruãdum. Tertio dicendũ ꝙ iuramentũ quandoq; eſt illicitum rõe rei de qua ꝙs iurat: qñque ex cauſa ſuperueniẽte: qñq; ex modo iurãdi. Io. l ¶*Iuris.*] s. 1. q. 4. in fin.

“iurm illicitũ tripliciter dicitur.

m ¶*Cui permittitur.*] &c. “vt militibus, mulieribus, ruſticis, & minoribus. ff. de prob. cum de indebito. §. ſi autẽ is. 1. q. 4. §. notãdum.

“ ius ignorare quibus permittitur

n ¶*Seruari.*] hæc non eſt ratio ſufficiens.

o ¶*Numquam.*] nõ bene dicit: quia ſi ille qui vouit ſimpliciter, poſtquam duxit vxorem, iurat ꝙ non dimittet eam, illud iuramentum licitum eſt: ſed ſi prius vouit, quàm ducat vxorẽ, tunc potius ſeruabit votum quàm iuramentum ſequens, vt ext. qui cle. vel vo. rurſus.

p ¶*Ob ſolam religionem.*] non eſt hoc verum. Ioan.

Innocẽs [b], credit omni verbo.] Non vituperanda facilitas: ſed laudanda bonitas. Hoc eſt innocẽtem [c] eſſe, ignorare [d], quod noceat: & ſi circumſcribitur ab aliquo, de omnibus tamen bene iudicat [e], qui [f] fidem [g] eſſe in omnibus arbitratur. Hac igitur mentis ſuæ deuotione inclinatus Ioſue, vt crederet Gabaonitis, teſtamentum diſpoſuit, pacem dedit, confirmauit [h] ſocietatem. Sed vbi in terras eorum ventum eſt, deprehenſa fraude, quòd cum eſſent finitimi, aduenas ſe eſſe ſimulauerant, circumſcriptum ſe populus patrum indignari cœpit: Ioſue tamen pacem, quam dederat, reuocandam non cenſuit, quia firmata erat ſacramenti religione: ne dum alienam perfidiam redargueret†, ſuam fidem ſolueret. Mulctauit tamen eos vilioris obſequio miniſterij. Clementior [i] ſententia, ſed diuturnior.

†*al. arguit*] orig.

Illicitum [k] *ergo iuramentum, quod seruari prohibetur, intelligendum est, quod scitur esse illicitum, dum iuratur. Si autem nescitur illicitum esse, ipsa ignorantia excusat, si putetur licitum esse, non ex ignorantia iuris* [l]*, sed facti. Aliud enim est, si alicuius copula credatur esse licita, quia nescitur esse consanguinea, vel quia creditur esse vidua: aliud, si ideo putatur licita: quia consanguineorum coniunctio, vel relictarum copula nullo iure credatur esse prohibita. Hic enim est ignorantia iuris, quæ neminem excusat, nisi cui* [m] *permittitur ius ignorare: ibi vero ignorãtia facti, qua quisque vere† excusatur. Seniores autem Israel non ignorabant gentes terræ promissionis ex præcepto Domini esse delendas: sed ignorabant Gabaonitas esse incolas terræ promissionis. Ignorabant siquidem factum: sed non ignorabant ius facti: atque ideo, etsi illicitum esset quod iurauerunt, tamen licite seruari* [n] *debuit quod iuramento firmauerunt. Quòd autem illicitum iuramentum seruari prohibetur, non est generaliter intelligendũ.* [o] *Iuramentum namque (vt Hieronymus testatur super Hieremiam) debet habere tres comites, veritatem, iudicium, & iustitiam: vbi autem ista defuerint, non est iuramentum sed periurium. Vnde datur intelligi illicitum esse iuramentum, cui aliquod istorum defuerit: non tamen cuicumque contigerit aliquod istorum deesse, prohibetur seruari. Aliquando namque iuramento deest iustitia: veluti cum quispiam post votum castitatis ducit vxorem, iuramento firmans numquam* [p] *se ab ea discessurum: quod quamuis illicitum sit, quia iustitia sibi probatur deesse, tamen auctoritate Augustini seruari præcipitur. Hoc autem si quis contendat prærogatiua coniugij, non propter religionem iurisiurandi seruari, animaduerta: Gabaonitas ob solam religionem* [p] *contra Domini imperium reseruabant:* quod probat duobus exemplis, ſcilicet exẽplo eius qui poſt votum ſimplex iurauit aliquam in vxorem ducere: & exemplo eius qui temeritate iurauit ſe manducaturum. In tertia parte oſtendit, quòd iuramentum tripliciter dicitur illicitum. Primo, ſcilicet ex eo quod iuratur, quod eſt malum. Secundo ex cauſa extrauenienti. Tertio ex modo iuramenti: & hoc probatur per exempla, quæ ſatis patent in littera. Secunda pars incipit ibi, *Iuramentum namque.* Tertia ibi, *Iuramentum itaque.*

Source : BIU Cujas

Vòd autem.] Hæc quæst. diuiditur in 7. partes. In prima ponit quæ pœna imponatur periuris compulsis vel voluntariis, & qualiter puniuntur qui alios iurare faciunt falsum. & hoc probat per 7. ca. Secunda ibi, *Item qui audit.* Tertia ibi, *Quæritur de eo.* Quarta ibi, *De ætate.* Quinta ibi, *De forma.* Sexta ibi, *Vt itaque.* Septima ibi, *Iuramentum.* Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 5. q. qua quæritur si licitum esset quod archidiaconus iurauit, scilicet episcopo non obedire, an episcopus qui compulit eum ad peierandum, reus sit periurij. & respondet quòd sic: & hoc probatur argu. à minori. quia si consentiens pari pœna cum faciente punitur, multo magis compellens est puniendus. & ad hoc probandum inducit sequentia cap. Quid autem iuris sit de iuramento per metum extorto, notari consueuit 15. q. 6. auctoritatem.

†al. itaque

a ¶ *Quòd autem.*] istud non habet dubitationem, an periurus sit qui alium cogit peierare: "nam etsi ipse non proprie dicatur periurus, tamen mortaliter peccat, "quia quod alter mandato nostro facit, nos reputamur fecisse, qđ alter mãdato nostro fecit. Vtrum autem iudex licite possit recipere iuramẽtum illius quẽ scit velle peierare, dicit vt dixi s. 25. q. 5. presbyter [a].

"Peccat mortaliter q̃ aliũ cogit peierare.

"Reputamur nos fecisse, qđ alter mãdato nostro fecit

a Not. Hug. & Lau. q̃ iudex p̃t recipere iurm ab infamato, l3 sciat eum falsum iuraturum. Arc.

Vi compulsus.] CASVS. Quidam miles compulsus à domino suo sciens peierauit. quæsitum fuit à Pio Papa, vtrum vterque sit periurus. & respondet quòd sic, & ideo miles si liber est, per 40. dies pœniteat in pane & aqua, & 7. sequẽtes annos. si vero seruus est eiusdẽ, tres quadragesimas & legitimas ferias pœniteat. Casus triũ sequentium cap. planus est: quia fere idem dicunt cum primo.

b ¶ *Et miles.*] In atrocibus enim non debet aliquis parere domino suo, vt 11. q. 3. non semper. & cap. si dominus. & cap. qui resistit. & ff. de reg. iur. ad ea.

c ¶ *Quia plus dominum.*] quod esse non debet, vt 11. quæst. 3. nolite. 2.

tos. Cum ergo omne Domini præceptum iustum sit, patet ei iustitiam deesse, quod eius præcepto contrarium inuenitur. Iudicium quoque aliquando iuramento constat deesse, veluti cum propria temeritate aliquis ductus iurat se manducaturum, & bibiturum. Hoc quamuis leuitate indiscreta illicitum probetur, non tamen ideo violari iubetur. Iuramentum itaque multipliciter illicitum intelligitur. Est enim illicitum aliquando ex eo quod iuratur, aliquando ex causa extra venienti, aliquando ex modo iurandi. Ex eo quòd iuratur, tunc est illicitum iuramẽtum, quando id, quod iuratur, in sui natura vitiosum est, vel vitam adimens, vt adulterium, homicidium, & his similia, vel reparari non permittens, veluti cum inimico ad pacem non redire, indigenti misericorditer non subuenire. Ista, quia perspicuam in se habent iniustitiam, & si iuramento firmentur, tamen seruari non debẽt. Circa hæc vtique † iuramenta, intelligenda sunt quæ de illicitis iuramentis non obseruandis supra statuta leguntur. Quisquis ergo se iuramento firmauerit aliquid facturum, quo vel corporalis, vel spiritualis salus adimatur, vel sine quo vtraque salus reparari, vel confirmari non possit, fidem promissam seruare prohibetur: quorum exempla præmissæ auctoritates subiiciunt, dum eum, qui homicidium facere, vel alimenta matri, & fratribus non subministrare, in adulterio perseuerare, vel ad pacem cum aduersario non redire, iuramentum præstando promiserit, salubriori consilio illicita vota obseruare non permittunt. Est etiam id, quod iuratur, aliquando vitiosum, non natura sui sed ex causis extra venientibus: veluti cum aliquis post votum castitatis, iurat alicui se habiturum eam in coniugem. ¶ Coniugem namque habere, in seipso malum non est: tamen huic ex voto perniciosum est. Hoc autem iuramentum, etiam si illicitum sit, non tamen seruari prohibetur: sed de violatione voti pœnitentia sibi iubetur indici. Ex modo iurandi tunc est illicitum iuramentum, quando inconsiderate, & incircumspecte aliquid iuratur, quo nec corporalis, nec spiritualis salus adimitur, & sine quo vtraque salus raparari, & vita conseruari valet: veluti dum aliquis à parentibus coactus, vel clericatus tonsuram, vel religionis vestem suscipiat, se neutrum facturum iuramento firmauerit. Hoc quamuis aliquibus videatur reprehensibile, quia opus charitatis iuramento se non facturum promisit, nulla tamen auctoritate seruari prohibetur: quia etsi numquam clericatus tonsuram, vel religionis vestem suscipiat, non tamen ideo minus salutem promereri valet: cum nonnulli in laicali habitu sanctissimi, & Deo dilecti inueniantur. Quo exemplo euidenter datur intelligi, quoties aliquis iurat se non facturum aliquid, quo expeditior sibi via præparetur ad beatitudinem, dummodo sine eo valeat salutem inuenire, quod iuramentum non prohibetur seruare. Vnde cum iuramus nos non daturos aliquid alicui sine quo vtraque salus eius potest esse incolumis, etsi aliqua ex eo sibi cõmoditas præstaretur, nulla tamen auctoritate iuramentum seruare prohibemur, dummodo sit nobis alia via necessitatibus eius subueniendi.

QVÆSTIO V.

1. ps

Vòd autem [a] *quinto loco quæritur, si licitum esset, quod archidiaconus iurauerat, an episcopus esset reus periurij, qui ad peierandum archidiaconum cogebat, facile potest discerni. Si enim consentiens pari pœna cum faciente puniendus est, multo magis ille, qui cogit, reus admissi criminis probatur.*

Vnde Pius Papa ait.

¶ Qui peierare compellit, & qui compellitur, periurus vterque probatur. C. I.

1 QVi compulsus à domino sciens† periurat, vtrique sunt periuri, & dominus & miles [b]: dominus, quia præcepit: miles, quia plus dominum [c], quàm animam dilexit. Si liber est [d], quadraginta dies [e] in pane & aqua pœniteat, & septem sequentes annos [f]: si seruus eiusdem, tres quadragesimas [g], & legitimas [h] ferias pœniteat.

¶ *Anselmus hoc citat ex Pœnitentiali Theodori, quemadmodum Burchardus, & Iuo seq. caput.*

Item.

¶ Pœnitentia eius, qui in manu episcopi, aut in cruce consecrata peierat. C. II.

2 QVi peierat † se in manu episcopi, aut in cruce consecrata [i], tres annos pœniteat: si vero in cruce non consecrata, annum vnũ pœniteat. Qui autẽ coactus fuerit & ignorans [k] se peierauerit†, & postea cognoscit, tres quadragesimas pœniteat.

Item ex pœnitentiali Theodori†.

¶ Qua pœna sit feriendus, qui necessitate coactus periurat. C. III.

j 3 SI quis coactus pro vita redimenda [l] vel pro qualibet causa, vel necessitate periurat, quia plus corpus, quàm animam dilexit, tres quadragesimas pœniteat. Alij [m] vero iudicant tres annos, vnum ex his in pane, & aqua.

Item Gelasius Papa.

¶ Qui peierat, & alios peierare facit, qua pœna sit feriendus. C. IIII.

ij 4 SI quis peierauerit †, & alios sciens in periurium duxerit, quadraginta dies pœniteat in pane & aqua, & septem sequentes annos, & numquam sit sine pœnitentia [n]: & alij, si conscij fuerint, si militer pœniteant.

¶ *Polycarpus tribuit hoc Pio: ceteri vero indicati collectores Pelagio.*

Item Augustinus in sermone de decollatione S. Ioannis, [id est serm. 11. de Sancto.]

¶ Homicidam vincit, qui sciens ad periurium hominem compellit. C. V.

d ¶ *Si liber est.*] alibi magis punitur seruus quàm liber, vt j. 23. q. 1. qui contra. sed hic excusatur [b] propter præceptum domini. Ioan.

bNõ à toto, sed quo ad minorẽ pœnã, vt dixi s. §. prox.

e ¶ *Quadraginta dies.*] vel continue, vel interpolatim.

f ¶ *Sequentes annos.*] non tamen in pane & aqua.

g ¶ *Tres quadragesimas.*] vnam ante festum natalis, aliam ante Paschа, tertiam ante festum sancti Ioannis [c].

1 Anſ. l. 11. c. 63. Bur. l. 12. c. 4. Iuo p. 12. c. 61.

h ¶ *Legitimas ferias.*] "id est, secundam & quartam & sextam ferias, vt de consec. dist. 3. ieiunia. & 82. distin. presbyter. Io. de Fan.

†al. sciens se idẽ Arch. hic, s3 vide Ant. Corſ. ĩ ſin. ver. quadragesima. "Feriæ legitimę sunt tres.

i ¶ *Vi peierat.*] ¶ *Consecrata.*] quia quãto sanctius est per quod iuratur, tanto maius est periurium, vt s. ead. q. 1. mouet. Numquid ergo maius sacrilegium committunt qui verberãt clericum in maioribus ordinib. constitutũ, q̃ qui in minoribus? credo quòd sic, vt 17. q. 4. si quis deinceps. & c. qui subdiaconum. & c. qui occiderit.

2 Pol. l. 6. ti. 11. Anſ. l. 11. c. 64. Burc. l. 12. c. 5. Iuo p. 12. c. 62.

k ¶ *Et ignorans.*] esse peccatum quod iurauit. nam si fuisset ignorãtia facti, nullum esset peccatum, nisi ignorantia fuisset culpa, quæ neminem excusat. C. de resc. vend. quisquis [d].

†al. periurat

†al. periurauerit

l ¶ *Si quis.*] ¶ *Redimenda.*] Licet enim timore mortis iurauerit, tamen peccauit, vt 32. q. 5. ita ne. sed ratione coactionis mitigatur pœnitentia, vt extra quod me. cau. sacris. non est contra. 15. q. 6. ca. 1. ibi enim non absoluuntur à peccato, sed à iuramento. Ioan. de Fant.

†al. Romano d đ hoc no. 38. di. ĩ sum. qđ đt đ ignorãtia facti, ñ vr bñ dictũ: qa ſa ctũ ſuũ neſcit velle peierare, dic mo dꝫ ignorare. ar. ff. lo cat. ſed addes. §. 1.

m ¶ *Alij.*] ergo illa quę minor, est imponenda, vt 50. dist. cap. eos vero.

3 Poly. ibid. Bur. l. 12. c. 6. Iuo p. 12. c. 63.

n ¶ *Sine pœnitentia.*] interiori, vt 6. q. 1. quicumque. Ioan.

Source : BIU Cujas

ILle qui.]CASVS. Dicitur in hoc c. quòd si quis cõpellit aliquem vel prouocat ad iuramentum quẽ scit falsum iurare, magis peccat quàm homicida: quia iste corpus interficit, ille vero animam suam & alienam.

a ¶*Vincit.*] non intelligas, q̃ plures peccat periurus quàm homicida: imo ille plus peccat, vt 13.di.c.1. sed dicitur eum vincere: qa maius dãnum facit, " quia maius damnum est in amissione vnius animę quã mille corporum, vt 24.q.3.si habes. Ioan.

1 sent.3.dist. 39. Iuo 12. c.28. Pann. l.8.c.108.

†*prouocauit*]orig.

"Animæ vnius pditio est grauior, quàm mille corporum.

QVi exigit.]CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd si aliquis compellit aliquem ad iuramentum, quem scit falsum iurare, peccat. si autem nescit, non peccat.

b ¶*Humana.*] i. de humana infirmitate procedit, vt s. ea. q. 1. non est.

c ¶*Impreßit.*]multipliciter cogendo. Ioan.

SI quis conuictus.] CASVS. Quidam traxit aliũ ad falsum testimonium dicendum, vel ad aliud periurium. quæsitum fuit quam pœnã vterque pati debeat? Et respõdet, quòd qui fieri fecit, donec vixerit debet communione priuari: qui vero fecit, ab omni testimonio repellatur, & sit infamis.

2 sent. ibid. Iuo part. 12. c.30. Pann. l.8.c.110.

†*al. contentio*

d ¶*Infamia.*] an iuramentum infamet, vel non, no. [a] 6.q.1.quicũque. sed coacti si iurasſent, non infamarentur, vt s. q. prox. inter cætera.

†*al. expreßit*

a De hoc ẽt not. extr. de iureiu. querelã. & 23.q. 5. rex debet.

ITEM QVI AVDIT. Hęc est 2. pars q. in qua quæritur cui debet dicere si videt quis quòd aliquis vult falsum iurare. & quid iuris, probatur j. c. pxi. Ioan. de Fant.

3 Burc. l.16. c.8. Iuo p.12 c.26.

e ¶*Falsum.*]supple nisi indicauerit, portabit iniquitatem suam. Ioan.

HOc videtur.]CASVS. Legitur in Leuitico: Omnis qui audierit vocem iurantis falsum, testisque fuerit, nisi indicauerit, portabit iniquitatẽ suam. Propter hanc litteram dubitauerũt quidam quid esset in hoc casu faciendum: quia si sciebãt aliquẽ peierare, & non indicabant, incurrebant peccatum ex silentio. si vero indicabãt, incurrebat peierans periculum mortis. quæsitum fuit ab Augu. quid de hoc esset faciendum? Et respondet quòd ille qui falsum iurat, debet admoneri, si vero non audierit, talibus perdendus est dicendum, qui potius possunt prodesse, quàm obesse, i. sacerdotibus, qui non solum illum corrigere possunt, sed etiam orare pro illo. & ita se expediunt à vinculo peccati. *Hic*, id est, in Leuitico. *Expreßit*, scilicet Moyses.

†*al. prohibendi*

" Testimonium de auditu, vtrum valeat.

b Dicit H. l; in hoc casu sit verũ, vt arg. 35. q. 6. de parẽtela. & c. eps nõ tñ ex hoc loco haberi potest. Arc.

f ¶*Fuit.*]id est, talem habuit inde notitiam quòd huius rei potuit esse testis, & quod sequitur, est expositio.

g ¶ *Iudicauit.*] " videtur ergo quòd valeat testimonium de auditu, vt hic[b], & 15.q.5.presbyter. & 26.q.6.qui recedunt. & 2.qu.1.multi. nam & testes intelliguntur scire quæ acta sunt à testatore si priores testes eis hoc dixerunt, vt C. de testa. cum antiquitas. 1. in fin. 1. resp. arg. contra. 3. q. 9. testes. 5. q. 2. relatum est. Ad hoc dicas, quòd hic loquitur in causa denuntiationis, vbi modica scientia aliquam fidem facit. arg. ext. de spon. præterea. 2. immo & in iudiciis facit fidem testimonium de auditu, vt ext. de succ. ab intest. cum dilectus. extr. de testi. cum causam. Ioan. "Sed certe testimonium de auditu est proprie cum aliquis audit aliquid dici esse factum. Sed si audit contrahentes, non est testimoniũ de auditu. Et hoc innuit ex. de test. licet. 2. tamen hoc c. non loquitur de vera denũtiatione, sed potius de indicatione, s. cum quis indicat alij, q̃ aliquis vult peccare, & spectat ad delicta committenda. sed denũtiatio spectat ad delicta commissa, & ad illa non tenentur nisi qui habent magistratũ super aliquos, " & illa denuntiatio dicitur Euangelica, ista dicitur canonica. & hęc probatur semper, illa vero non. Et sic patet, quòd crimina nondum commissa possumus denuntiare, vt hic, & 93. dist. diaconi. 1. ibi, vicinũ precipitio, &c. ext. de despon. impu. c. pen. ext. de cog. spi. tua. Ioh ¶ *Iurauerit.*] id est, iurare voluerit.

" Testimoniũ de auditu quando proprie sit. 4 Gl. ord. initio c.5. Leui.

5 Iuo p.12. c.29. Pann. l.8.109.

" Denũtiatio alia Euãgelica, alia canonica.

†*al. extitit*

i ¶*Mortis.*] de facto, quia de iure propter vnius dictum nõ posset iudicari. & est si. de pœ. dist. 1. c. pen.

k ¶ *Prodesse.*] vt sunt sacerdotes, vt 14.q.5. denique. Qui ergo dicit talib. qui possunt prodesse, non obesse, non dicitur prodere, vt 2.q.1.si peccauerit.

† *vel cuipiam*] orig. & Iuo.

SI ERGO. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis dicens, si qs audit aliquem iurare falsum & tacet, delinquit: multo magis ille reus est qui compellit aliquẽ ad periuriũ.

†*al. etiam si*

QVAERITVR. Hæc est 3. pars quę. in qua quęritur qualiter Deus intelligit iuramentum si aliquis iurat in fraude, vel decipit in fraudem, quòd sicut ille q sane intelligit, siue sit dãs iusm, siue accipiens. & hoc ꝓbat p 5. c. Io. de Fan.

6 sent. 3. dist. 39. Ans. l. 11. c. 76. Pol. l. 6 tit. 12. Burc. l. 12. cap. 10. Iuo p. 12. c. 36. & 67. Pã. l. 8. c. 112.

CASVS. Quærit hic Gra. incidenter an ille qui sub calliditate verborũ iurat, sit reus periurij nisi seruauerit qđ creditur, iurasse. & resp. quòd sic: & ad hoc inducit seq. cap.

l ¶ *Quæritur.*]Incidentẽ ponit hic quæstionẽ, qualiter iuramenta sunt intelligenda, & distinguitur: "aut vterque hẽt rectũ intellectum, aut vterque dolosum, aut alter tm̃ habet rectũ. si ab vtroque interponitur dolus, tunc est intelligendum secundum communem significationem verborum, vt ext. de spon. ex litteris. si à neutro interuenit dolus, tunc interpretandum est secũdum intellectũ vtriusque. si verba possint vtriq; intellectui adaptari. extr. de test. cum tu. si ab altero tantũ, tũc intelligendũ est secũdum eum qui recte intelligit. sic vr̃ distingui j. e. §. ex his. In stipulationib. & aliis cõtractib. cõtra stipulantẽ & vendẽtẽ interpretãdũ est: sed in iudiciis ꝓ actore[c], vt ff. de ver. ob. inter stipulãtẽ. §. 1. ff. de cõtrah. emp. l. Labeo. Io.

" iurã qualiter sunt intelligenda.

c ¶ dic vt not. extr. de rest. spol. cũ ad sedẽ. in gl. hic ergo.

QVacunque.]CASVS. Dicit Isid. in hoc c. quòd quacumque arte verborum quis alicui iuret, ita Deus intelligit sicut ille cui iuratur, & talis dupliciter peccat, s. quia nomen Dei sumit in vanum, & quia proximum dolo capit.

uitici, q 1. ad c. 5. [4 *Anima, quæ audierit vocem iurantis falsum, &c.*]

¶ Cui sit indicandum falsum, quod ab aliquo iuratur. C. VIII.

5 HOc videtur dicere, peccare hominem, quo audiente iurat aliquis falsum, & scit eum falsum iurare, & tacet. Tunc autem scit, si ei rei, de qua iuratur, testis fuit [f], aut vidit, aut conscius fuit, id est aliquo modo cognouit, aut oculis suis conspexit, aut ipse, qui iurat, illi indicauit [g]. Ita enim potuit esse conscius, Sed inter timorem huius peccati, & timorẽ proditionis hominum non parua existit † plerumque tentatio. Possumus enim paratum ad periurium admonendo, vel prohibendo à tã graui peccato reuocare: sed si non audierit, & coram nobis de re, quã nouimus, falsum iurauerit [h], vtrum prodendus sit, si proditus etiam periculũ mortis [i] incurrat, difficillima quæstio est. Sed quia nõ expressit, cui hoc indicandum sit, vtrum illi cui iuratur, an sacerdoti cuipiam†, qui non solũ eum persequi nõ potest irrogando supplicium, sed etiam orare pro illo potest, videtur mihi, quòd se homo soluat à peccati vinculo, sit† indicet talibus, qui magis possunt prodesse [k], quàm obesse periuro, siue ad corrigendum eum, siue ad Deum pro illo placandum, si & ip se confessionis adhibeat disciplinam.

Si ergo iste, vt supradictum est, qui audit falsum iurare, & tacet delinquit, multo magis ille reus est, qui ad peierandum aliquem compellit.

3 *Quæritur* [l] *de eo, qui verborum calliditate se circumuenire putat illum, cui iuramentum defert, an sit reus periurij, nisi seruauerit, quod iurasse creditur.*

De hoc ita scribit Isidorus sententiarum lib. 2 c. 31.

¶ De eo, qui calliditate verborum iurat. C. IX.

6 QVacunque arte verborum quisque iuret, Deus tamẽ, qui conscientiæ testis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui iuratur,

iij[3] SI quis cõuictus fuerit alios ad falsa testimonia, vel periuria attraxisse, vel quacumq; corruptione solicitasse, ipse quidem vsque ad exitum vitæ non communicet: ij vero, qui ei in periurio consensisse probantur, postea ab omni testimonio sunt remouẽdi†: & secundum legem infamia [d] notabuntur.

A ¶Falsa.]*In concilio ipso Matisconensi (restituta enim est citatio ex manuscriptis, cũ antea citaretur Moguntinense) legitur*, falsum testimonium, vel periurium.

2 *Item qui audit aliquem falsum* [e] *iurare, & tacet, delinquit.*

Vnde Augustinus ait in quæstionibus Le

A ¶*Non est peccatum.*] *In originali est*, non audeo dicere non esse peccatum. *Sed ob casum non est mutatum.*

Item ex concilio Matisconensi 1. cap. 17.

¶ Vsque ad exitum vitæ non communicet, qui alios ad periuria trahit. C. VII.

Source : BIU Cujas

a ¶*Intelligit.*]i. intelligere debet. & est simi. ff. de cons. di. 4. non illud. ADDITIO. Not. tamen quòd nemo per iuramentum vel pactũ proprium obligatur, nisi ille consentiat cui fit pactum vel iuramentum. arg. opti. ext. de iureiu. sicut.

ECce.] CASVS. Reprehendit hic Augustinus parochianos suos, qui cum super librum iurare debebant, lapidem aliquem supponebant eos decipiendo quibus iurabant: nec putabant se teneri cum super lapidem iurarent, sed Augustinus dicit, quòd tenentur: & si non seruant quod iurauerint, periurium incurrent: quia nõ lapidi sed homini iurãt ante Deum.

†*al. qui*

1 Iuo p. 12. c. 34. Pan. l. 8. c. 116.

b ¶*Super lapidem.*] fortè coopertum ab aduersario, vt credantur esse Euangelia.

†*per*] vera lectio.

SED OBIICITVR. CASVS. Supra dictũ est, quòd Deus sic accipit iuramentum sicut ille cui iuratur intelligit. Nunc vero probat contrarium, & ad hoc inducit seq. cap.

HVmanæ aures.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd homines & maxime simplices & indiscreti talia verba iudicant, qualia foris proferuntur: Deus vero talia foris audit, qualia ex intimis proferuntur. vnde discretus homo, vel iudex qui interpretatur intẽtionem iurantis alteri, considerare debet q̃ verba debent deseruire intentioni nõ intentio verbis. Et qualitercũque casus iste positus fuerit à Beñ. & ab aliis: ego tamen hunc casum per litteram intelligere sic potui: licet de hoc c. sæpe dubitauerim. Bar.

c ¶*Verbis.*]quæ ille protulit, & vult ea aliter interpretari, put verba sonare videntur: quod semper non est faciendum, "cum sæpe bona verba, mala intentione proferantur, & econuerso, vt 5. q. 5. non omnis. & c. non osculatur. vt 23. q. 1. paratus.

2 Hucusque B. Greg. eo. loco.

d ¶*Verba.*]argu. "potius esse considerandam mentem alicuius, quàm ipsa verba, vt 1. q. 1. Marchion. & de consec. dist. 4. retulerunt, ext. de verb. si. præterea. & c. intelligentia. 23. q. 1. imparatus. in princ. ff. de in ius voc. l. quamuis [a]. Sed hoc verũ est cum constat de intellectu. aliàs in dubiis à verbis non est recedendum. ff. de lega. 3. non aliter. ff. de exere. l. 1. §. si is qui nouem. extra de sponsal. ex litteris.

"verba bõa q̃nque mala intentione proferũtur. "Mens potius, q̃ verba attendi dẽt.

a Ad idẽ 38. dist. sedulo. 92. dist. c. 1. §. e. q. 2. is aũt.

intelligit [a]. Dupliciter autẽ reus fit: quia † & Dei nomẽ in vanum assumit, & proximum dolo capit.

Item ex sermone sancti Augustini trigesimo de verbis Apostoli.

¶Periurus est, qui super lapidem falsum iurat. C. X.

1 ECce dico charitati vestræ, & qui super †lapidem [b] falsum iurat, periurus est. Vnde hoc dico? quia multi & in hoc fallũtur, & putant, quia nihil est, per quod iurant, non se crimine teneri periurij. Prorsus periurus es: quia per id, quod sanctum non [A] putas, falsum iuras. Si tu [B] illud sanctum non putas: sanctum puta [c] cui iuras. Non enim quando iuras, tibi iuras, aut lapidi iuras: sed proximo iuras. Homini iuras ante lapidem: sed numquid non ante Deum? Non te audit lapis loquentem, sed punit te Deus fallentem.

A ¶Non putas.] *Sic etiam Iuo. In originali est sine negatione, & forte legendum*, putat.

B ¶Si tu illud.] *In codicibus Augustini impressis, & vno Vaticano legitur*, sed ego illũ sanctum non puto. *In altero vero etiam Vaticano, & apud Iuonem*, sed ego illud sanctum non puto.

c ¶Puta.] *Sic in codicibus impreßis. B. Augusti ni, sed in vno Vaticano, & apud Iuonem, & Pannormiam, & in aliquot vetustis Gratiani exemplaribus*, putat.

Sed obiicitur illud Gregorij. 26. libro moralium, c. 7.

¶Apud Deum verba nostra non ex ore, sed ex corde procedant. C. XI.

HVmanæ aures verba nostra talia iudicant, qualia foris sonant. Diuina vero iudicia, talia ea audiunt, qualia ex intimis proferuntur. [2] ¶Certe nouerit ille, qui intentionem & voluntatem alterius variis explicat verbis [c], quia non debet aliquis verba [d] considerare, sed voluntatem & intentionem: quia non debet intentio verbis deseruire, sed verba intentioni.

Si ergo diuina iudicia verba nostra talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur, si intentio non debet seruire verbis, sed verba intentioni, patet, quòd Deus non accipit sic iuramentum sicut ille, cui iuratur, sed potius sicut qui iurat, intelligit: cũ recipienti non ex intimis. sed ex his, quæ proferuntur foris, verba nostra sonent. ¶*Item obiicitur, qui iurat super lapidem, putans se iurare super sacrosancta Euangelia, perinde tenetur, ac si super Euangelia iurauerit: licet ille cui etsi verba debent deseruire intentioni, & non econuerso, apparet quòd Deus non sic accipit iuramentum sicut ille cui iuratur intelligit: sed potius sicut ille qui iurat.*

ITEM OBIICITVR. CASVS. Adhuc obiicit Gra. & probat in hoc §. seq. quòd iuramentum debet intelligi secundum intentionem iurantis, & non eius cui iuratur. & hoc ꝓbat per duo exempla in illis posita.

ITEN SI INNOCENS. CASVS. Adhuc probat in hoc 3. §. quòd secundum intentionem iurantis debet intelligi iuramentum. Ego accusatus de crimine scripsi super aliquam chartulam, qualiter iurare volebam me esse immunem à delicto, sed aduersarius meus volens me peierare, subripuit illud breue qd̃ scripsi, & suppositit aliud, in quo continebatur me crimẽ commisisse. cum ego iurassem sicut in illo breui continebatur, arguebat me periurij. & dicitur hic, quòd ego non sum periurus.

Iurat, ideo super lapidem illum iurare fecerit, ne non seruãdo quod promittit, reatu periurij teneatur. ¶*Item obiicitur de ciuibus, qui credunt se iurare obedituros consulibus suis in omnibus, quæ sibi imperata fuerint pro honore suæ ciuitatis: ne vero obedientiã recusantes, reatu periurij illaqueentur, supponitur breue iuraturis, in quo aliud cõtinetur, quàm se iuraturos arbitrentur, videlicet ne Padum in Nilum conuertant, vel aliquid huiusmodi faciant. Si ergo contra hoc, quod se iurasse crediderant, consulibus suis obedientiam denegarent, numquid secundum intentionem recipientis, an potius secundum intentionem iurantis iuramentum Deus illud acciperet?* ¶*Item, si innocens de adulterio, vel furto impetitus innocentiam suam vellet asserere, iuraret autem se ab obiectis sic esse immunem, sicut in breui illo continetur, quod manibus suis se scripsisse arbitratur, contineatur autem in illo hunc reum esse obiectorum, nunquid à Domino periurus reputabitur? aut numquid poterit argui se iurasse, adulterij, aut furti reatum incurrisse? Non. Hinc etiam Chromatius* [A] *in c. 5. Matthæi.*

A ¶Chromatius.] *Antea citabatur*, Chrysostomus: *cui errori occasionem dederat similitudo primarum litterarum.*

¶Inter iuramentum, & locutionem fidelium nulla debet esse differentia. C. XII.

IVramenti hæc causa est: quia omnis, qui iurat, ad hoc iurat [e], vt quod verum est, eloquatur. Et ideo Dominus inter iuramẽtum, & loquelam nostram, nullam vult esse distantiam [f]: quia sicut in iuramento nullã conuenit esse perfidiã, ita quoque in verbis nostris nullum debet esse mendacium: quia vtrumque & periurium & mendacium diuini iudicij pœna damnatur, dicente scriptura, [Os, quod mentitur, occidit animam.] Quisquis ergo verum loquitur, iurat, quia scriptum est [Testis fidelis non mentitur.]

Idem †.

¶Antequam aliquis iuret, peierat, si contra conscientiam iurare parat. C. XIII.

QVi peierare paratus est, ante quam iuret, iam periurus esse videtur: quia Deus nõ ex operibus [g] iudicat, sed ex cogitationibus, & ex corde.

Ex his omnibus colligitur, quòd iuramenta secundum intentionem præstantis, non recipientis à Deo iudicantur. Quomodo ergo secundum Isidorum quacunque arte verborum quis iurat, Deus sic accipit, sicut ille, cui iuratur, intelligit? Sed sicut aliud est, callida arte verborũ iurare, aliud simpliciter intẽtionem suam iurando enuntiare, sic aliud est simplici

IVramenti.] CASVS. Adhuc ꝓbat Grat. per hoc c. quòd iuramentum debet intelligi secundum intentionẽ proferentis. Dicit ergo Chromatius, quòd quicumque iurat, ideo iurare debet, vt verũ loquatur. vnde Deus inter iuramẽtum, & communem loquelam differẽtiam non facit: quia sicut in iuramento non debet esse perfidia, ita nec in loquela nostra. & si quis contra fecerit, pœna diuini iudicij dãnabitur. & hoc probat auctoritate domini dicentis: Os qd̃ mentitur, &c. Seq. ca. per se patet.

e ¶*Ad hoc iurat.*]i. iurare debet.

f ¶*Distantiam.*]quantum ad hoc, cum mortaliter peccat qui simpliciter dicit falsum, sicut qui sub iuramẽto dicit falsum, magis tamẽ peccat peierando quàm mẽtiendo [b] solidius subsistit vbi iuramentum interponitur, vt s. e. q. 1. §. 1. c. 1. "sed tamen plus operatur sacramẽtum, quàm simplex promissio, vt ext. de iurei. de bitores. Item hic est arg. quòd ex nudo pacto oritur actio, vt 12. q. 2. quicumque suffragio. & q. 5. quia Ioannes. Ioan.

Sap. 1. Prouerb. 14. † *al. item*

b Dic ergo, q̃ Deus ñ faciat dñiam inter loquelã & iurm. ecclesia tñ facit, qa mẽdax simplex non patitur pœnã quo ad infamiã & repulsionẽ testimonij, vel quin possit ꝓmoueri. sed secus i mẽdace iuro, & hoc intelligas, ex quo simpliciter mẽdax est d̃ crie eméda tus, secũdũ dec. extr. de test. testimonij. scdm H. "iurm plus opatur quã simplex promissio.

g ¶*Qui peierare. Non ex operibus.*]Deus potius considerat animum, quàm factum, vt 15. quæstio. 6. cap. 1. & Deus interrogat cor, & non manum. 14. q. 5. si quid. sic 32. q. 5. proposito.

EX HIS. CASVS. Concludit Gratia. ab illo §. *Sed obiicitur.* q̃ iuramenta iudicantur à Deo secũdum intentionem facientis

SI ERGO. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis, dicens quòd si Deus ita accipit verba foris, qualia ex intimis proferuntur,

Source : BIU Cujas

facientis,& non recipientis. & postea soluit prædictam contrarietatem, dicens quòd simplicitas quandoque est ex parte facientis, quandoque ex parte recipientis: & similiter dolus quandoque est ex parte facientis,quandoque ex parte recipientis. ex quacumque ergo parte est,Deus videns cordis simplicitatem sic accipit sicut illa pars intelligit,quæ simpliciter intelligit: artē enim verborum Deus semper aspernatur & odit.

DE AETATE.

Hæc est quarta pars q.in qua probat quādo & in qua ætate sit iurandum,& quando non:& hæc est q. incidens.Io.de Fant.

CASVS. Quia s.facta est mētio de iuramento: ideo nūc ostendit Gra.in qua ætate posſit quis ad iuramentum cogi, & q intra pubertatis annos nul lus compelli debet.j. ca.1.& 2. postea vero compelli potest.

1Iuo p.12.c. 23.Pann.l.8. c.103.

Aruuli.]CASVS. Quęsitum fuit in qua ętate paruuli cogantur iurare. Et respondetur, cum sunt in ætate rationabili, & si quis cum iurare potest, semel peierauit,de cętero testis esse non potest: nec in sua,vel alterius causa erit iurator. Quæ autem sequuntur,plana sunt vsque ad §. de forma.

2 Bur.l.12.c. 26.Iuo p.12. c.81.Pan.l.8 c.104.&105. "impuberes an possint iurare.

a¶*Iurare.*]"nec testis esse potest,vt 4.q.3.c. 1.Et ideo hoc est,quia iuramento debet adesse iudicium:sed hęc ętas nescit quid agat, vt C.de fal.mo.l.1.Itē quia impubes nō potest peierare, vt ff.de iureiur. l. qui iurasse. vnde sacramentū calumniæ præstare non potest. posset tamen dici q si est doli capax, q tunc calumniose petere potest, vt extr.de deli.pue.c. 1.& si nouerit veritatem, quòd bene præstabit sacramentum calumniæ:argu. C.de iureiu. propter calūniam.l.2. §.1. Sed de veritate dicenda bene potest iurare. Nam ab impuberibus & timidis sumitur initium quæstionis, vt ff.de quæst. vnius.in prin. Item impubes ferula percutitur pro veritate dicenda,vt ff.ad Sylla.l.1.§.impubes. & tenet confessio quam facit, licet contra eam posset restitui,vt ff.de confes.l.certum.§.pen. Io.quod falsum est, nisi sit doli capax, cum hoc c.contradicat B. hoc autem certum est, q si aliquis sponte receperit iuramentum minoris, bene valet & tenet tale iuramentum,vt ff.de iureiu.l.qui iurasse.Item ad hæc q in hoc casu potest quis conueniri ratione iuramenti quod præstitit dum esset impubes,vt si impubes iurauit se præstiturum operas,ip pellatur ab se pubes factus bene conuenitur de hoc iuramento,vt ff.de li. cau. agēdo intel l.vlt.in fin.

a Dicit Az. q hoc si est verū, quis posit doli capax, ff.de pax. ar.C.d iureiur. l. qui iurasse. iu.ca.l.2.§.1 de veritate dicēda bene. ff. de cōfes.certū. §. minorē. ar.ff.d adm. tut. l.1.in fi. secdm L. & hoc est qd sequitur. 3 Capit.l.1. c.63. 4 Bur.l.12.c. 12. Iuo p.12. c.69.& 33. Pann.l.8. c.120. Cap.pced. †*al.habet*

b Ad hæc q in hoc casu potest quis conueniri ratione iuramenti quod præstitit periurus re dum esset impubes,vt si impubes iurauit se præstiturum operas,ip pellatur ab se pubes factus bene conuenitur de hoc iuramento,vt ff.de li. cau. agēdo intel l.vlt.in fin.

ligeversū qn̄ b ¶*Causa.*]Sed[b] nonne si agere vult periurus in propria causa,auvenit cōtra diretur,quia nulli prohibetur agere in propria causa, vt 4.q.6.omcontractum nibus.sed agere non potest nisi præstet sacramentum. Item nonne iurocelebra iudex vel altera pars potest ei deferre sacramentum? Ad hoc dicas tū sup actio quòd hæc lex sumpta est de Lombarda,secundum quam non iurane aliàs intur de calumnia. patet ergo quòd loquitur hic de alio iuramento: tēta,vt hic. & potest dici quòd loquitur hic de iuramento purgationis, id est, aliàs aūt nō vt nec se nec alios possit expurgare. ex hoc sequitur quòd si suspireperitur q cio aliqua est contra periurium, statim habetur pro conuicto,cum piur[a] repelatur ab agēdo,vt no. semel peierauit,prēsumitur quòd semper debeat peierare,vt 2.q.7. Do.ī c.dilecti.de exce. &Ant.dBu. &Ant.dBu.

Intentione iuramentum factum recipere, aliud in recipiēdo calliditate vti:q sicut quis quam apud Deum non valet aliquem lædere, sic nec præter eius intentionem valet quis alicui subuenire. Deus autem duplicitatis aspernator simplicem intentionem vtriusque considerat:& tam ex parte recipientis,quàm ex parte præstantis verborum artem aspernatur & odit.

4 *De ætate vero iurantium quæritur, qua ætate quisque ad iurandum debeat cogi. De quo in primo libro capitularium,c.63. sic inuenitur definitum.*

¶ Ante rationabiles annos, aliqui non cogantur iurare. C. XIIII.

1 PAruuli, qui sine rationabili ætate sunt,non cogantur iurare [a],sicut[A] Gunebodigni faciūt. Et qui semel periuratus fuerit, nec testis sit post hoc, nec ad sacramentum accedat, nec in sua causa [b] vel alterius iurator existat.

A ¶ Sicut Gunebodigni faciunt.] *Addita isthæc sunt ex originali.*

Item ex concilio Eliberitano.

¶ Ante quatuordecim annos nullus iurare cogatur. C. XV.

2 PVeri ante annos quatuordecim non cogantur iurare. Puella [c] quoque, si in puerili ætate sita in domo patris, illo nesciente, iuramento se constrinxerit, & pater eius, vt audierit, statim [d] contradixerit, vota eius, & iuramenta irrita erunt, & facilius emendabitur.

¶*Burchardus hoc citat ex concilio Hibernensi: vt alia,quæ concilio Eliberitano tribuuntur.*

Item Cornelius Papa [3].

¶De eodem,& vt à ieiunis iuramenta præstentur. C. XVI.

4 HOnestum etiam videtur,vt qui in sāctis audet†iurare, hoc ieiunus [e] faciat cum omni honestate,& timore Dei:& vt pueri ante annos quatuordecim non cogantur iurare.

¶*Ceteri etiam collectores citant ex decretis Cornelij Papæ. Extat autem libro primo capitularium ca.63.nonnullis præterea verbis interiectis. Et inde refert primam huius capitis partem Iuo c.33.*

Præterea sunt quædam tempora, quibus iurare prohibemur.

Vnde in concilio apud sanctum Medardum habito.

¶Quibus temporibus iurare prohibemur. C. XVII.

5 DEcreuit sancta synodus, vt à Septuagesima [f] vsque in octauam Paschæ, & ab aduentu Domini vsque in octauam Epiphanię,necnō & in ieiuniis Quatuor temporum, & in Litaniis [g], maioribus, & in diebus Dominicis,& in diebus Rogationum(nisi de concordia & pacificatione) nullus super sacra Euangelia iurare præsumat.

5 *De forma vero fidelitatis, & quid quisque debeat domino,vel econuerso,sic inuenitur in epistola Fulberti episcopi* [6].

¶ Quæ in fidelitate sunt obseruanda. C. XVIII.

7 DE forma fidelitatis aliquid scribere monitus, hæc vobis,quæ sequuntur breuiter ex librorum auctoritate notaui. Qui domino suo fidelitatem iurat,ista sex semper in memoria debet habere incolume, tutum, honestum, [h] vtile, facile, possibile [8]. Incolume videlicet,ne sit in damdum domino suo de corpore suo. Tutum, ne sit ei in damnum de secreto [i] suo, vel de ficio dignus videri,& saluus esse de fidelitate,& dominus in his omnibus vasallo vicem reddere debet.

c *Veri.*]*Puella.*]Idem est in puero,vt s. ea.q.4.tribus.

d ¶*Statim.*] Filij iuramentum debet pater reuocare,quam cito scit[c], vt hic dicitur:sed votum religionis non tenetur statim reuocare cum scit: sed vsque ad annum & diem contradicere potest, vt 20. q.2. puella. aliter tamen est s. distinctū, scilicet 20.quæst.2. in princ.

e HOnestum.] ¶ *Hoc ieiunus.*]similiter testimonium debet dicere ieiunus, vt ext.de testi. placuit. Quę à ieiunis fieri debeant, not.de consec.di.1.sacramenta.tamen quod hic dicitur, magis est honestum,quàm iustū.Io.

f DEcreuit.]¶*Vt à Septuagesima.*] in his etiā diebus causæ exercerinō debent.15.q.4.c.1.&2. huic tamen ca.& præcedenti obuiat cōsuetudo præscripta.Io.

g ¶*In litaniis maioribus.*] vt in festo sancti Marci.

DE FORMA. Hæc est 5.pars q.in qua dicitur,quòd in sequenti c.continetur.Io.de Fant.

CASVS. Supra facta est mētio de iuramento: sed quia fidelitas fit iureiurando: ideo nunc ostendit Grat. quid fidelis domino, & econuerso debeat facere.

DE *forma.*] CASVS. Quidam rogauit Fulbertū episcopum vt scriberet sibi quot debeant contineri in iuramento fidelitatis, quam facit vasallus domino: qui rescripsit sex debere ibi contineri, scilicet incolume,tutum,honestū,vtile,facile,possibile:q vasallus semper debet in memoria habere. Et ponit exēplum de illis sex, in quibus omnib.debet vasallus domino cōsilium & auxilium prēstare,si vult benē-

xim[o].ext.de iudi.itē etiā adde q semel iurus pdit priuilegiū ,pbandi impedimentū.cōc.Ale. de Im.in l.ñ exigimus.§. qd diximus. ff. si qs cau. & p Bal. in aut.& q iurat. C.d bo. auct.iu.pos. ibi in prin.

c Ad idem cōcordat H. qui exponit statim, i. ex quo sciuit, & potuit.

5 Simile qdā in schedis capitulariū è Galliæ missis. Bur. l.12.c.20.

6 in vsibus feudor.lib.2 tit. 6.

7 Iuo p.12.c. 76.Pan.l.8. c.122.

8 Adde q simile obseriū quiū d3 clericus ecclesiæ.l.2.&ibi Alb. de Ro. C. de aduo. diuer.iu.

h ¶*Honestum.*]Sic ergo honestas & possibilitas in omni iuramento sunt intelligenda,vt s.e.q.4.vnusquisque. & ext.de iureiu.quemadmodum. sed illud sacramentum, præstant archiepiscopi Romano Pontifici, vt ext.de iurei.ego.& subditi suis episcopis,vt 23.di.quanquam. "& Imperator Papæ.63.dist.tibi domino.& licet generaliter iuret vasallus domino,s. q in omnibus causis iuuabit ipsum,& contra quemlibet:tamē contra propriam patriam non iuuabit ipsum, vt ff.de reli.minime.nec contra Papam,vt ext.de iureiu.venientes. Sed quid si dominus vult filium vasalli impetere:numquid iuuabit ipsum contra filium? videtur q non:quia nec contra filium excommunicatum iuuabit.11.q.3.quoniam multos.& arg.ad hoc.ff.de reli.minime.& contrarium tamen dicit lex feudi in ti.quemadm.feu. amit. dicitur enim ibi,q vasallus obligatus est filio suo tantum vinculo naturæ:sed domino suo obligatus est vinculo iuramenti. Item non tenetur ipsum iuuare si iniuste impetit alium. nec enim opem fert qui ad peccandum nos adiuuat, vt 14.q.6.si res. "Item nūquid vasallus potest accusare dominum? Non, vt hic potest colligi: nisi prosequatur suam iniuriam.alioquin si accusat, perdit ius feudi: sicut patronus qui accusat libertum, perdit bonorum possessionem, vt ff.de bo.lib. qui cum maior. nec etiam testimonium potest contra ipsum ferre,nec in criminali causa,nec etiam pro ipso,vt ext.de off.deleg.causam.

"imperator iurat Papæ.

"Vasallus dñm non accusat.

i ¶*De secreto.*]"ille qui prodit secreta alicuius,capite punitur,vt ff. de re mil.omne. §.3.& C. de commer.& merc.l.2.& sic potest quis iurare ne prodat secreta alterius.argumen. tamen est contra.13.distinct.nerui.

"Secretorū proditor capite punitur

Source : BIU Cujas

munitionibus [a], per quas tutus esse potest. Honestum, ne sit ei in damnum de sua iustitia, vel de aliis causis, quæ ad honestatem [b] eius pertinere videntur. Vtile, ne sit ei in damnum de suis possessionibus. Facile, vel possibile, ne id bonum, quòd dominus suus facere leuiter poterat, faciat ei difficile, neue id quod possibile erat, reddat ei impossibile. Vt fidelis hæc nocumenta caueat, iustum est. Sed [A] quia non sufficit abstinere à malo, nisi fiat id, quod bonũ est, restat, vt in eisdem sex supradictis consilium [c], & auxilium domino suo fideliter præstet: si beneficio dignus [d] videri vult, & saluus esse de fidelitate, quam iurauit. Dominus quoque fideli suo in his omnibus vicem [e] reddere debet. Quod si non fecerit, merito censebitur malefidus: sicut ille, qui [B] in eorum præuaricatione, vel faciendo, vel consentiendo deprehensus fuerit perfidus, & periurus.

¶Epistola hæc Fulberti missa est è Gallia, descripta ex vetusto codice ecclesiæ Belluacensi: cuius hic est titulus, Glorioso duci Aquitanorum. VV. Fulbertus Carnotensis episcopus orationis suffragium.

A ¶Sed quia non sufficit.] *In ipsa epistola legitur*: Sed non ideo casamentum meretur: non ei sufficit. *Apud Iuonem vero*, Sed non ideo cassamentum † meretur. Non enim sufficit, &c.

B ¶Qui in eorum.] *In epistola legitur*, si mox præuaricatione, *apud Iuonem*, si in eorum præuaricatione, *In Pannormia vero vt apud Gratianum.*

Augustinus.

¶De eodem. C. XIX.

2 SI quis laicus iuramentũ violando profanat, quod regi, & domino suo iurat, & postea peruerse, & dolose eius regnum tractauerit, & in mortem ipsius aliquo machinamento insidiatur, quia sacrilegium peragit, in Christum Domini manum mittens, anathema sit: nisi per dignam pœnitentiæ satisfactionem emendauerit, sicut constitutum à sancta synodo est, id est, sæculum relinquat, arma deponat, in monasterium eat, & pœniteat omnibus diebus vitæ suæ: verumtamen cõmunionem in exitu vitæ suæ cum Eucharistia percipiat. Episcopus vero presbyter, diaconus, si hoc crimen commiserit, degradetur.

¶Caput hoc in melioribus Gratiani codicibus non habetur. Burchardus & Iuo citant ex dictis Augustini. Simile autẽ habetur in concilio Toletano 16. c. 8. ex Hispania misso.

¶Vt itaque ex præmissis apparet, mendacium nec simplici sermone debet proferri, nec iuramento firmari. Mendacium autem non solum in verbis, sed etiam in simulatis operibus esse probatur.

Vnde Ambrosius ait in sermone habito in Dominica de Abraham.

¶ Initium huius sermonis est, Scitote fratres.

¶Mentitur, qui professionem suam operibus non ostendit. C. XX.

3 CAuete fratres mendacium, quia omnes qui amant mendacium, filij sunt diaboli [A]. *& infra.* ¶Non solum in falsis verbis, sed etiam in simulatis operibus [f] mendacium est. Mendacium namque est, Christianum se dicere, & opera Christi nõ facere. Mendacium est, episcopum, sacerdotem, vel clericum se profiteri, & contraria huic ordini operari.

A ¶Diaboli.] *In codice Vaticano, vbi hic sermo habetur, sequuntur hæc*, quia non solum mendax est, sed etiam & pater & inuentor ipsius mendacij est. Omnis enim simulatio, & omnis duplicitas mendacium est. Ergo non solum, &c.

Item Hieronymus in c. 4. epist. ad Ephes.

¶ Quoties sermo malus de ore nostro procedat. C. XXI.

QVoties vero loquimur, aut non in tempore, aut importuno loco, aut non vt conuenit audientibus [g], toties sermo malus procedit de ore nostro ad destructionem eorũ qui audiunt. Consideremus itaque quid loquamur: quia pro omni otioso verbo reddituri sumus rationem in die iudicij.

7 Iuramentum vero clericus laico præstare non debet.

Vnde in Rhemensi concilio legitur.

¶ Cuiquam laico clericus nihil iurare præsumat. C. XXII.

4 NVllus ex ecclesiastico ordine cuiquam laico [h], quidquam super sacrosancta Euangelia iurare præsumat: sed simpliciter cum veritate, & puritate, dicat, est est, non non. Sed si est aliquid, quod sibi obiiciatur [A], prout iudicauerint, qui eiusdem ordinis sunt aut corrigatur, aut expurgetur.

A ¶Obiiciatur.] *Apud Burchardum & Iuonem sequitur*, ad episcopum, in cuius territorio est, deferatur, & iuxta id quod illi, qui eiusdem sunt ordinis, diiudicauerint aut corrigatur, aut expurgetur.

Episcopo similiter clericus iuramentum præstare non debet, nisi forte, is cui ecclesiæ procurationem committit.

Vnde Vrbanus II. ait.

¶ In aliquot vetustis exemplaribus finis huius causæ est in vers. expurgetur. *absunt autem hæc verba, & sequens caput*, nullus. *In vno autem non modo ista habentur, sed etiam caput primum de iuramento calumniæ, & constitutio noua Henrici.*

¶De eodem. C. XXIII.

5 NVllus episcopus clericos suos, nisi forte, quibus ecclesiasticarum rerum dispensatio commissa fuerit, sibi iurare compellat.

Quidam

a ¶*Munitionibus.*] Qui munitiones cedit hostibus, vel litteras, vel nuntium vel aliquod signum eis mittit, incidit in crimen læsæ maiestatis, vt ff. ad le. Iul. maiest. l. 1. 2. & 3.

b ¶*Ad honestatem.*] vt nec cum vxore nec cum filia commiscea tur: nec aliquid inhonesti faciat in domo Domini, vt de pœ. di. 5. consideret.

c ¶ *Consilium.*] Vide quomodo interpreta tur hoc iuramentum: Ego iuro ꝙ nullũ faciam tibi damnum, i. ego iuro ꝙ nec ego faciam, & etiam ꝙ álios facientes prohibebo. sic interpretatur lex tale pactum, vt si aliquis fecit pactum ꝙ syluam non cederet, vel vreret, etiam custodire tenetur ne alius vrat vel cedat, vt ff. loc. l. in le ge. “idem videtur in omnib. negatiuis pro missionibus, vt cum dicitur, promitto ꝙ non faciam: nõ solum teneor nõ facere, sed etiam curare debeo ne fiat, vt ff. de verb. sig. facere. & de verb. ob. in illa sti pulatiõe.

1 Concor. l. iustitia. §. iuris ꝑcepta. cũ gl. ĩ ver. tribuere. ff. de iust. & iu. & inst. e. tit. & §. ĩ gl. sup ver. ius suũ.

“ ꝓmissiões negatiuę ad duo obligãt

d ¶*Dignus.*] Ergo si clericus præstat patrocinium cõtra ecclesiam suam, vel episcopum suum, potest priuari beneficio suo. 96. dist. si Imperator. & extra de postu. c. fi. Ioan. [a]

e ¶*Vicem.*] Et sic eadẽ fide tenetur quis subdito suo, sicut subditus domino, vt 95. dist. esto subiectus. & ext. de iureiu. peruenit. & 32. q. 6. nihil iniquius. & si non fecerit, priuatur illo. vel dominio quod habet in vasallo, & trãsit feudum ad superiorem, vt in lib. de feud. quemadmodum feu. amit.

VT ITAQVE. Hæc est sexta pars q. in qua dicitur ꝙ non solum verbis mentimur, sed etiam factis. Ioan. de Fant.

CAsvs. Concludit Grat. ex supradictis, dicens ꝙ mendacium nec simplici loquela, nec in iuramento est assumendum. Postea ostendit ꝙ mendacium & verbis & factis fieri potest: quòd per seq. c. probat.

C *Auete fratres.*] CAsvs. Ambro. monet fratres suos vt mendacium vitent: ostendens ꝙ mendacium fit duobus modis, i. verbis & factis. Nam si quis dicit se Christianum & clericum, & non facit opera Christiani vel clerici, mendax est in operibus suis.

† *al. causamentum*

a Adde pro hoc text. ĩ l. alia. cũ not. C. d his qb⁹ vt indi. Bal. & gl. ĩ ver. ñ euitabit. c. j. ver. sed & q delator. que fu. pri. caus. ben. amit.

2 Anſ. l. 11. c. 74. Poly. l. 6. tit. 11. Bur. l. 12. c. 21. Iuo p. 12. c. 78.

e ¶*Vicem.*] Et sic eadẽ fide tenetur quis subdito suo, sicut subditus domino, vt 95. dist. esto subiectus. & ext. de iureiu. peruenit. & 32. q. 6. nihil iniquius. & si non fecerit, priuatur illo. vel dominio quod habet in vasallo, & trãsit feudum ad superiorem, vt in lib. de feud. quemadmodum feu. amit.

f ¶*Operibus.*] “Arg. ꝙ factis mẽtimur, sicut verbis, & factis nega mus Christum, sicut verbis. 11. q. 3. estimãt. & factis appellamus. ext. de ap. dilecti. 1. & factis prędicamus. 43. dist. sit rector.

“ factis mẽ timur, sicut verbis.

Q *Voties vero.*] CAsvs. Docet Hiero. in hoc ca. ꝙ si quis non congruo tempore & loco, & quod non conuenit audientibus loquatur: potius destruit audiẽtes quàm ędificet. Vnusquisque enim considerare debet quid vel quando loquatur: quia ꝙ quolibet verbo otioso reddituri sumus rationẽ. seq. §. per se patet.

3 Pan. l. 8. c. 127.

g ¶*Audientibus.*] forte instruit rudes magna & subtilia, quod esse non debet. simi. 8. qu. 1. oportet. & 43. dist. c. 1. Ioan.

IVRAMENTVM. Hęc est 7. pars q. in qua dicitur ꝙ clericus non debet iurare laico, nec episcopo sine causa. Ioan. de Fant.

N *Vllus.*] CAsvs. Quæsitum fuit in concilio Remen. vtrum clericus accusatus coram laico iudice, possit præstare iuramentum calumniæ, vel innocentiæ ad se purgandum. Et respondetur ꝙ non: sed coram ecclesiastico iudice corrigatur, vel expurgetur: sed coram laico iudice dicat, est est, non non. Quæ autem postea sequuntur patent.

“ iurm expurgõnis fiẽt clericus præstare coram laico.

h ¶*Laico.*] “hoc c. intelligas de iuramento expurgationis [b], ꝙ clericus non debet facere coram laico, sed tantum coram episcopo vel eius delegato. nisi hoc fiat auctoritate Papæ, vt 2. q. 5. Mennam. si enim clericus peteret aliquid coram laico, bene tenetur ibi præstare iuramentum calumnię. Vel dic ꝙ sine licentia episcopi nullum debet facere iuramẽtum laico. Imperatoritamen iurant episcopi fidelitatem.

b ista fuit snia M. & B. scdm L. & ꝙ hoc casu intelligatur c. patet ex fi. scdm H. sed vrget illa littera. qdquã.

4 Bur. l. 2. c. 188. Iuo p. 6. c. 233. Pann. l. 5. c. 11.

5 ext. d iureiu. c. nullus.

Source : BIU Cujas

QVidam episcopi.] Casvs. Supra tractatum est de catholicis, & dictum est, ꝙ non sunt cogendi ad malum. Nunc vero subnectit Grat.23. causam, in qua de hæreticis tractat, quærens an episcopi sint cogendi ad bonum. Item quæritur an militare sit peccatum, & quod bellum debeat dici iustum, & quod iniustũ, & an vindicta sit inferẽda, & an peccatum sit iudici malos occidere, condemnando, scilicet. Sed vt hæc & alia competentius faciat, thema proponit, de quo octo elicit quæstiones.

CAVSA XXIII.

QVidam episcopi cum plebe sibi commissa in hæresim lapsi sunt, circumadiacentes catholicos minis & cruciatibus ad hęresim compellere cœperunt: quo comperto Apostolicus catholicis episcopis circumadiacentium regionum, qui ab Imperatore ciuilem iurisdictionem acceperant, imperauit, vt catholicos ab hæreticis defenderent, & quibus modis possent eos ad fidei veritatem redire compellerent. Episcopi hæc mandata Apostolici †recipientes, conuocatis militibus, aperte, & per insidias contra hæreticos pugnare cœperunt. Tandẽ nonnullis eorum neci traditis, aliis, rebus suis, vel ecclesiasticis, expoliatis, aliis carcere, & ergastulo reclusis, ad vnitatem catholicæ fidei coacti redierunt.

1 Hic primum quæritur an militare peccatum sit.

2 Secundo, quod bellum sit iustum, & quomodo à filiis Israel iusta bella gerebantur.

3 Tertio, an injuria sociorum, armis sit propulsanda.

4 Quarto, an vindicta sit inferenda.

5 Quinto, an sit peccatum iudici, vel ministro reos occidere.

6 Sexto, an mali sint cogendi ad bonum.

7 Septimo, an hæretici suis, & ecclesiæ rebus sint expoliandi, & qui possidet ab hæreticis ablata, an dicatur possidere aliena.

8 Octauo, an episcopis, vel quibuslibet clericis sua liceat auctoritate, vel Apostolici vel †Imperatoris præcepto arma mouere.

†al. Apostolica

†al. sine imperatoris

QVÆSTIO I.

QVòd militare [a] alienum videatur ab Euangelica disciplina, hinc videtur posse probari: quia omnis militia vel ob iniuriam propulsandam[b], vel propter vindictam inferendam est instituta: Iniuria autem vel à propria persona, vel à socio repellitur: quod vtrumque Euangelica lege prohibetur. Cum enim dicitur [Si quis te percusserit in vnam maxillam, præbe[c] ei & alteram.] & iterum [Qui angariauerit te mille passus, vade cum eo duo millia[d].] ¶ Item cum Apostolus dicat [Non vos defendentes[e] charissimi, sed date locum iræ,] quid aliud prohibemur, quam propriæ personæ iniuriam repellere? ¶ Item, cum Petro, gladio magistrum defendente, Christus dixerit [Cõuerte gladium tuum in vaginam, an putas, quia non possum[f] rogare patrem meum, & exhibebit mihi plus quam duodecim legiones Angelorum?] denique sicut de B. Andrea legitur, [1] cum fieret concursus populorum, vt de manibus iniqui iudicis eum eriperent, & ab iniuria mortis illum defenderent, ipse econtra & exẽplo & verbo patientiam docẽs, rogabat eos, ne suum martyrium impedirent, quid aliud monemur, quàm sicut proprias, ita & sociorum iniurias patienter tolerare, nec ad arma concurrere, sed eorum exemplo ad similia ferenda animum præparare? ¶ Item, cum in prouerbiis [A] dicatur [Mihi vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus.] ¶ Item, cũ in Euangelio dicatur [Nolite iudicare ꝙ & non iudicabimini,] Item, cum pater familias dicat seruis volentibus colligere zizania [h] [Sinite vtraque crescere vsque ad messem: & tunc dicam messoribus, colligite zizania, & alligate in fasciculos ad comburendum.] ¶ Item cum Rex ille, qui nuptias fecerat filio suo, missis exercitibus suis, angelorum videlicet, dicatur perditurus homicidas prophetarum, & Apostolorum, qui vocati ad nuptias venire contempserunt credendo: Item, cum Paulus dicat in epistola ad Romanos, [Nolite iudicare[*] inuicem,] Item [Tu quis es, qui iudicas alienũ seruum? Suo domino stat, aut cadit: Siue ergo viuimus siue morimur, Domini sumus. In hoc enim Christus mortuus est, & resurrexit, vt & viuorum, & mortuorum dominetur:] in his omnibus quid aliud præcipitur, quàm vt vindicta delinquentium diuino reseruetur examini? Cum ergo, vt supra dictum est, militia videatur instituta vel ob iniuriam propulsandam, vel ad vindictam inferendam, vtrumque autem lege Euangelica prohibeatur, apparet, quòd militare peccatum est.

A ¶ In prouerbiis.] *Sententia ista solet quidem prouerbij loco vsurpari: sed non habetur in libro Prouerbiorum. Affertur à B. Paulo ad Rom. c. 12. (coniuncte cum alia sententia ex c. 25. Prouer.) & ad Hebræos 10. Deuteronomij, c. 32. In Cantico sic scriptum est,* Mea est vltio, & ego retribuam.

Hinc etiam Gregorius ait.

¶ Bella carnalia bellorum spiritalium figuram gerunt. C. I.

[2] NIsi bella ista carnalia figuram bellorum spiritalium gererent, numquam, vt opinor, Iudaicarum historiarum libri discipulis Christi, qui venit pacem docere, legendi in ecclesiis fuissent ab Apostolis [i] traditi. Quo enim eis bellorum proficeret ista descriptio, quibus dicitur ab Iesu [Pacem meam do vobis, pacẽ meam relinquo vobis?] & quibus per Apostolum iubetur, & dicitur [Non vos metipsos vindicantes [k], sed magis iniuriam accipite, & magis fraudem patimini?] Vnde denique sciens Apostolus nulla nobis iam vltra bella esse carnaliter peragenda, sed animæ certamina contra spiritales aduersarios desudanda, velut magister militiæ, præceptum dat militibus Christi, dicẽs [Induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersus astutias diaboli.]

a Adde pro hoc gl. 2. & Bar. i l. vt vim. ff. d iu. & iu. eundẽ Bar. i l. si qs in seruitute. ff. de fu.

b ¶ *Propulsandam.*] " Qui repellere possit repel li, & à quibus. Fant. iniuria an possit iniuriam, & qualiter possit repelli, & an tantũ personæ iniuria, vel etiam personæ & rerum possit repelli vidẽdum est[a]. Et quidem videtur, ꝙ non solum laici, sed etiam clerici possunt repellere iniurias & rerum & personæ, vt ext. de rest. spol. olim. & ext. de sen. exc. si vero. c. ex tenore. & 3. dist. 1. ius naturale. & ff. de iust. & iu. vt ff. de iu. Econtra videtur ꝙ clerici non possint, vt ext. de homi. susc epimus. 46. dist. seditionarios. Ad hoc dicũt quidam, ꝙ nulli licet vim repellere repercutiendo, sed tm impediendo. Alij dicunt ꝙ licet laicis repercutere: clericis non. Ergo credo ꝙ & clericis & laicis licet repercutere: distinguitur tamen, quia aut vis infertur personæ, aut rebus. si personę, tunc est vis repellenda priùs quàm sit illata. Sed quidam dixerũt, ꝙ nullus vim repellere debet, nisi il latã[b]: immo insidiantem licitũ est occidere, & eum qui vult occidere, vt ff. ad l. Aq. l. 4. & 5. si tñ aliquis vim factã repellat, potius præsumi debet ꝙ defendendi, quàm vlciscẽdi causa fecerit id, vt ff. ad l. Aq. si ex plagis. §. tabernarius. & hoc si primus percussor volebat percutere denuo: alioquin si nolebat denuo percutere, & alter repercusserit, potius est vindicta, quã repulsio iniuriæ: & sic intelligo ꝙ dicitur iniuriã incontinenti posse repelli. Requiritur ergo ꝙ defendẽdo repercutiat, nõ vlciscendo, vt 3. e. qđ culpatur. & ff. ad l. Aq. scientiam. & cum moderamine se defendat, vt ext. de rest. spo. olim causam. in fin. si quis tñ moderamẽ excedit, & nõ ex proposito, nõ tenetur, vt ff. ad l. Aq. si ex plagis. §. tabernarius. licet illa decr. olim causam. vi deatur contradicere. Item incontinenti debet vim vi repellere, vt ff. de vi & vi ar. l. 3. §. cũ igitur. Si autem vis infertur reb. & illatã, & inferendã, licitũ est repellere: sed potiº illatam, q̃ inferẽdam.

Deut. 32. Rom. 12. Matth. 7.

c ¶ *Præbe.*] Illud intelligatur de cordis ꝓpa ratione, vt 3. e. paratº. vel cũ agitur de fide.

2 Orige. homil. 15. super Iosue.

d ¶ *Duo millia.*] vbi est quæstio fidei.

e ¶ *Defendentes.*] ex odio, vel dic ex interuallo: vel non seruato moderamine.

f ¶ *Non possum.*] & tñ noluit rogare vt præberet exẽplũ humilitatis. alibi tñ dicit, si fieri ꝓt transeat à me calix iste. 16. di. habeo.

Matth. 13. bEt inconti nẽti repelli d3. sed ex interuallo repelli ꝓt impune: collectis, sc. amicis, & q̃ citiº ꝓt. ff. de acq. pos. qđ meo §. vlt. & l. clã §. q ad nũdinas. qñ ñ est iniuria illata pſonę: qa tunc ꝓsumitur vltio, se cũdũ I. đ F. * Rom. 14.

Ioan. 14.

g ¶ *Iudicare.*] iniuste. Vel loquitur de iis q nõ habẽt iurisdõem.

1. Cor. 6.

h ¶ *Zizania.*] 11. q. 3. nolite. Ioan.

Nisi bella.] Casvs. Quæsitũ fuit à Greg. quare bella Iudæorũ legantur in ecclesia. Et resp. ꝙ non ob aliud nisi vt per ipsa doceamur spũaliter pugnare cõtra vitia & dæmones. Et ad hoc probãdum inducit 4. auctо. quarum vna est Christi: reliquæ sunt Apostoli Pauli.

" Libri Iudæorũ sunt legendi ex præcepto Apostoli.

i ¶ *Ab Apostolis.*] " Ergo non tm ex præcepto vel cõstitutione ecclesiæ legimus libros Iudæorum: sed ẽt ex præcepto Apostoli. Sed quæro vbi hoc præcepit Apostolus? Dic ꝙ loquitur ꝓsumẽdo. " qđ em vniuersalis ecclesia tenet, credẽdũ est hoc ab apostolis esse institutũ. 11. di. ecclesiasticarũ.

" Ecclesia vniuersalis qđ tẽt hoc credẽdũ est ab Apostolis etiam institutum.

k ¶ *Vindicantes.*] ideo em iudiciorũ vigor in medio positus est, ne qs sibi vltionem sumere præsumat. C. de Iudę. nullus. 16. q. 1. ad hoc. Io.

Source : BIU Cujas

HIS ITA. Casvs. Dictum est in §.1.quòd militare est peccatum:quia patientiam habere debemus. Et ad hoc inducit proximum capitulum.Nunc vero dicit Grat.quòd illa patientiæ præcepta non tantum sunt in corporis ostensione retinenda quantum in cordis præparatione:quasi dicat,interius debet esse homo patiens: sed extra debet corrigere delinquentes: quod probat per sequens cap.

His ita respondetur. Præcepta patientiæ non tam ostentatione corporis,quàm præparatione cordis sunt retinenda.

Vnde Augustinus ait in sermone de puero Centurionis.

¶*Sic etiam citat Anselmus. Polyc. non affert auctorem. Habetur autem in epist.5. Aug. ad Marcellinum.*

¶Præcepta patientiæ,virtute animi,non ostentatione corporis seruanda sunt. C. II.

PAratus.]Casvs. Ostendit Grat.in hoc cap.quòd præcepta patientiæ magis inducēda sunt ad præparationem cordis, & animi beneuolentiam, quàm ad opera exteriora:quibus delinquētes inuitos possumus corrigere&castigare, patientia,vel beneuolentia animi interitus obseruata. Et hoc probat quinque exemplis,scilicet Christi, Pauli, & Petri, & Reipublicæ, & Ioannis Baptistæ.Primum exemplum incipit ibi, *Hinc liquido.* Secundum ibi, *Nec Paulus.* Tertium ibi,*Agenda sunt.*Quartum ibi, *Ac per hoc.* Quintum ibi , *Item paulo post.*

1Pol.l.7.ti.7 Anſ.l.13.c.3.

a ¶*In aperto.*]Argum. quòd nō semper per exteriora comprehenduntur interiora [a]. 5. quæstion.quinta. non omnis. & cap.non osculatur.

a Arg.cōtra 31.q.2.c.1.

b ¶*Prodesse.*]Sic ergo prodesse dicimur illi quem verberamus,vt quadragesimaquinta distinctione,& qui emendat.Ioan.

2 Non erat hic faciēdū initiū noui §.cohærent eīs hæc cū añcedētib⁹. Ioan.18.

c ¶*Si verba.*] Argum. quòd non debemus inhærere verbis : sed potius menti.vt dixi. vigesimasecūda,quæstione quinta. humanæ vigesimasexta, quæstione quinta.nec mirum. verba enim in rescriptis posita, vel in lege, confirmare debemus æquitati: & licet verba hoc nō patiantur.extra de rescript.causam. & extra de consuetu.cum dilectus.&ff.de in ius vocand.l.quamuis.& ff.qui pet.tut.leg.vlt. argumentum contra decimanona distinctione,in memoriam. & ff. qui &à quibus manumiſ. l. prospexit. vbi dicitur, sufficit ita scriptum esse, & si illud durum est.

Luc.23. Act.23.

d ¶*Quia nesciunt.*] pro illis qui ex ignorantia hoc fecerunt, rogauit. prima,quæstione prima. §. cum ergo.

e ¶*Secundum legem.*] Iudex secundum leges iudicabit:& non secundum motum animi sui, vt extra de constitutio.capit.1.& vndecima, quæstione tertia.summopere.alioquin punitur vt falsarius,vt ff.ad legem Cornel.de fal.lege,prima.§.primo.

Exod.22.

† *al.inciden ter , al.irridenter*

f ¶*Et contra legem.*] "Lex enim dicit, quòd liber homo non debet verberibus cædi,vt C.de repud.consensu. vltra medium. nisi in casu, vt not.quinta, quæstione quinta. illi,qui. & not.decimaquinta, quæst.6.in summa.

" Homo liber verberari ñ debet.

g ¶*Destruendum.*] Dixit eum non esse principem:quia non erat apud eum duraturus principatus, vt extra de verborum significatione. nam & ego. & infra de pœnitentia distinctione prima. diuortium.

h ¶*Nescire.*]"argumētum quòd non potest quis se excusare [b] prætextu ignorantiæ de re quæ facta est inter vicinos suos, vt extra de præsumpt. quosdam. & cap. quanto. quinquagesimaquarta distinctione, nulli. & duodecima, quæstione secunda,qui & humanis.similis præsumptio est. Cod. de in integrum restitutione minor. l. de tutela.

† *al.ibi*

" Vicinorū facta p̄sumi mur scire.

b idē Ale. ☞ Im. ī l.bene ad cognitionē.coll.5. ff. si cer.pe. & Bald. in l.de tutela.C.de in int.restit. quē ibi seqtur Salic.[& Paul.de Ca.

i ¶ *Quàm voluntati.*] infra eadem, quæstio. quarta. displicet. supra , quadragesimaquinta distinct.& qui emendat.

k ¶ *Qui etiam.*] vel quin etiam.

l ¶*Respublica.*] id est, aliquis gerens rempublicam.Ioan.

m ¶*In Euangelio.*]Ioānis.

n ¶ *Concusseritis.*] Cōcutere est aliquid petere vltra debitum rationē alicuius officij, vt infra eadem q. quid culpatur. dicitur autem concutere, qui per oppressionē & minas, extorquet pecuniā,vt ff.de concu. lege,prima,& secunda. [c]Ioan.

" Cōcutere quid sit. † *al.sed vt*

c Vide quod leg.& not. ſ.1.q.1.concilionis.

Noli existimare.] Casvs. Hoc capi.diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur quòd Bonifacius quęsiuit ab Augustī. an aliquis possit Deo placere in armis militaribus. Et resp. quòd sic, si virtutem corporalem putat esse donum Dei, hoc probatur exemplo Dauid & aliorum patrum veter.testamen. & exemplo Centurionis. In secunda parte quæsiuit vtrum fides sit amico seruanda pro quo pugnatur. & respondet quòd non solum amico : sed etiam hosti est seruanda. Tertio quæsiuit ex qua causa bellum quis sumere debet. Et respondet quòd causa necessitatis tantum, ad hoc , scilicet vt pax & salus acquiratur vel conseruetur. vnde cum aliquis vincit hostes, non interficiat eos : sed ad vitam reseruet , & ad pacem perducat. Secunda pars incipit ibi , *Fides enim.* Tertia ibi, *Pacem habere.*

3Pan.l.8. c.42. Luc.3.

4Pol.l.7.tit. 13. Anſ.l.13. c.4.Iuo p.10 c.126.

ui fratres,quia princeps est:Scriptum est enim Principi populi tui non maledices.] cum proculdubio, qui in eodem populo creuerat, atque † in lege fuerat eruditus,illum principem sacerdotum nescire [h] non posset,nec eos,quibus ita notus erat, vllo modo falleret, quòd nesciret. Sunt ergo ista præcepta patientiæ semper in cordis præparatione retinenda:ipsaque beneuolentia , ne reddatur malum pro malo , semper in voluntate complenda est. ¶ Agenda sunt autem multa etiam cum inuitis benigna quadam asperitate plectendis:quorum potius vtilitati consulendum est, quam voluntati [i] .*& infra.*Nam in corripiendo filio quamlibet aspere,numquam profecto amor paternus amittitur.Fit tamen,quod noluit,& doleat , qui etiam [k] inuitus videtur dolore sanandus. ¶ Ac per hoc, si terrena ista respublica [l] ,præcepta Christiana custodiat , & ipsa bella sine beneuolentia non gerentur:vt † ad pietatis, iustitiæque pacatam societatem victis facilius consulatur. Nam cui licentia iniquitatis eripitur,vtiliter vincitur : quoniam nihil est infelicius felicitate peccantium, qua pœnalis nutritur impunitas,& mala voluntas,velut hostis interior, roboratur.*& paulo post.* ¶ Nam si Christiana disciplina omnia bella culparet,hoc potius militibus consilium salutis petentibus in Euangelio [m] diceretur,vt abiicerent arma, seque militiæ omnino subtraherent.Dictum est autem eis.[Neminem concusseritis [n] :nulli [A] calumniam feceritis : sufficiant vobis stipendia vestra.]Quibus proprium stipendium sufficere debere præcepit, militare vtique non prohibuit.

A ¶Nulli.] *Repositus est integer locus Euangelij , vt est in ipsa epistola, & libro 22. contra Faustum,ca.74.Antea erat,*Contenti estote stipendiis vestris.

Item eiusdem ad Bonifacium,epist.207.

¶In bellicis armis milites Deo placere possunt. C. III.

4 Noli existimare neminē Deo placere posse, qui in armis

Source : BIU Cujas

"Pœnitentes armis vti nõ pñt. "fides hosti seruãda est.

a ¶*Sanctus Dauid.*]si aliquis existens sanctus potest vti armis in bello:"quare ergo prohibetur pœnitẽtibus vti armis,vt 33.q.2.admonere?Resp.ideo,quia pœnitentes viuunt sub regula ecclesiastica,vt 11.q.1.aliud.Vel ideo quia arma possunt dare occasionem peccãdi.

b ¶*Hosti.*]"Hosti ergo fides seruanda est,vt hic,& 22.q.4.innocens. Arg.contra 22.q.2.vtilem. quod verum est si ipse nobis seruat fidem [a]:alias non tenemur ei seruare. 95.di. esto subiectus.ext.de iureiu.peruenit.28.q.1. si infidelis. ff. loca. quæro. §.inter. C.de transac.l.cum proponas.in fi.ar.contra 11. q.3.inter verba. in fi. & 33.q.5.quod Deo.

aAdd ḋ hac q. late p legistas i l. cũ ꝓponas. & ibi Cy.C.de pact. & ibi gl.Bal. ĩ l.vt reſponſum. C.de trãſa.

c ¶*Iam debetur.*]Arg. misericordiã esse debitam. & ita hic arg. ꝙ dispensatio potest peti tamquam debita,vt 50.dist. domino sancto.in fi. & 86.dis. non satis.in fin. Item habes hic, ꝙ aliquis tenetur parcere hosti suo, vt 2.q.5. quanto. in fi.dum tamen non timeatur periculum incurrere ex hoc [b],vt ĩ.e.q.4.est iniusta.Io.

Matth.8.

bNã si timeretur, &desperaretur ḋ eius correctione,si est eius miserẽ dũ: vt ĩ hoc c. hic all.est iniusta. secundũHug.

Quid culpatur.] Casvs. Hoc ca.diuiditur in tres partes. In prima dicitur, ꝙ Manichæi reprehendebant bella:quia homines ibi moriebantur. Sed Aug. dicit ꝙ hoc timidorum est,& non religiosorum, s.reprehendere bella propter morituros : sed hæc sunt in bellis reprehẽdenda, s.nocendi cupiditas,vlciscendi crudelitas, & libido dominandi, & his similia. In secũda parte dicitur, ꝙ propter ista vitia punienda siue Deo iubente, siue aliquo principe sæculari,iuste pugnant milites Christiani.quod probat auctoritate Ioannis,qui milites à bello non prohibuit: & auctoritate Christi,qui tributa Cæsari reddi præcepit,ex quibus stipendia militibus erogabantur. In tertia parte dicitur ꝙ auctoritas suscipiendi belli penes principes consistit, quibus obediendum est, nisi præcipiant contra Deum. Si autem incertum est vtrum sit contra Deum, debẽt ipsi milites obedire, nec propter hoc punientur:principes autem propter humanã cupiditatẽ quam habẽt,à Domino punientur.Secũda pars incipit ibi, *Quæ plerumque.*Tertia ibi,*Ordo autem. Quæ plerumque,* scilicet vitia.

†*al.vnitatem*

†*al.domentur*

d ¶*Quandoque.*]Certe hæc ratio non est sufficiens:nam si quis hominem interficiat etiam mortifere vulneratum, nihilominus tenetur, vt ff. ad leg.Aq.ita vulneratus.in prin.& est similis ratio ĩ.24.q.3.si habes.ff.ad leg.Rhod.de iac.qui leuandę.& l.nauis.§. sed si nauis.& quod vi aut clam.si alius.§.est & alia.

[1]Pã.l.8.c.45

bellicis militat.In his erat sanctus Dauid [a],cui Dominus tã magnũ perhibuit testimonium. In his etiam plurimi illius tẽporis iusti.In his erat & ille Centurio,qui Domino dixit [Non sum dignus, vt intres sub tectum meum.]*& infra.* ¶Hoc ergo primum cogita,quando armaris ad pugnam: quia virtus tua etiam ipsa corporalis donum Dei est.]Sic enim cogitabis* de dono Dei non facere contra Deum. Fides enim quando promittitur,etiã hosti [b] seruanda est, contra quem bellũ geritur,quanto magis amico, pro quo pugnatur?Pacem habere debet volũtas, bellum necessitas,vt liberet Deus à necessitate, & conseruet in pace.Nõ enim pax quæritur,vt bellum excitetur : Sed bellum geritur, vt pax acquiratur. Esto ergo etiam bellando pacificus:vt eos, quos expugnas, ad pacis vtilitatem†vincendo perducas[Beati enim pacifici(ait Dominus)quia filij Dei vocabũtur.]Si autem pax humana tam dulcis est pro temporali salute mortalium, quanto est dulcior pax diuina pro ęterna salute Angelorũ? Itaque hostem pugnantem necessitas perimat, non voluntas. Sicut rebellanti,& resistenti violentia redditur,ita victo,vel capto misericordia iam debetur [c],maxime in quo pacis perturbatio non timetur.

a ¶ Sic enim cogitabis.] *Antea legebatur,* Sic enim cogitabis de dono Dei, nõ facies contra Dominum.*Emendatum est & hoc,& multa alia ex originali.*

Item eiusdem contra Manichæos, [*id est libro 22.contra Faustum,c.74.& 75.*]

Quæ sint in bello iure reprehendenda. C. IIII.

QVid culpatur in bello ? An, quia moriũtur quãdoque [d] morituri,vt dominentur† [e] in pace victuri ? Hoc reprehendere timidorum est , non religiosorum. Nocendi cupiditas,vlciscẽdi crudelitas,impacatus,atque implacabilis animus,feritas rebellandi,libido dominandi,& si qua similia, hęc sunt,quę in bellis iure culpãtur.Quę plerumque,vt etiam iure puniantur, aduersus violẽtiam resistentium(siue Deo [f],aliquo legitimo imperio iubente)gerenda ipsa bella suscipiuntur à bonis:cũ in eo humanarũ rerum ordine [g] inueniuntur,vbi eos vel iubere tale aliquid , vel in talibus obedire iuste ordo ipse cõstringit.[1]Vnde[A] neque Ioannes ab armis iubet discedere milites:& Christus tributa [h] Cæsari monet reddi:quia propter bella necessario militi stipendium præbetur. Ordo tamen ille naturalis mortalium paci accommodatus hoc poscit,vt suscipiendi belli auctoritas,atque cõsilium apud principes [i] sit. *& infra.* ¶Sed si humana cupiditate bellum geritur,nõ nocet sanctis,in quos non habet quisquam potestatem , nisi desuper datam.Non enim est potestas,nisi à Deo,siue iubente, siue sinente [k],Ergo vir iustus,si forte sub Rege homine etiam sacrilegos [l] militet,recte potest illo iubente bellare, si vice† pacis ordinem seruans,quod † sibi iubetur, vel non esse contra Dei præceptum,certum est,vel,vtrum sit,certũ non est:ita vt fortasse reum faciat regẽ iniquitas [m]imperandi:innocentẽ ostendat ordo seruiendi.

Luc.3. Matth.22.

Ioan.19. Rom.13.

cNon tamẽ excõicato. &fic nõ ob. 15.qu.6.nos sanctorum.

†*al.ciuicæ*] orig. †*al.cui quod iubetur*

"Obediendum est ẽe in dubiis.

A ¶Vnde neque.] *Hinc vsque ad vers.* ordo. *Gratianus summatim retulit sententiam B. Augustini,quæ ab eo copiosius,& clarius exponitur : sicut etiam à vers.* Sed si humana. *vsque ad vers.*Non enim.

Item eiusdem in libro de verbis Domini tractatu,siue sermone 19.[2]

¶Militare non est peccatum. C. V.

[3]MIlitare non est delictum: sed propter prædam militare peccatum est, nec rem publicam gerere criminosum est. Sed ideo gerere† rempublicã, vt rem familiarem potius augeas [n], videtur esse dãnabile.Propterea enim prouidẽtia quadam militantibus sunt stipendia constituta,ne dum sumptus quæritur,prædo†grassetur.*Item infra.* ¶Dicit ipse Dominus[Reddite quæ Dei sunt,Deo, & quæ Cæsaris , Cæsari.] Igitur, quod Cæsar præcipit [o] , ferendum est:quod Imperator indicit, tolerãdum est:sed fit intolerabile, dum prædã exactores accumulãt. *Item infra.*¶Interrogauerũt Ioannẽ & milites , quid faciemus & nos? Ait illis Ioannes neminẽ cõcutiatis,neque calumniam faciatis:sed contenti estote stipẽdiis vestris.] Hic iam cognoscere se debet omnis homo,qui militat.Nõ enim tãtum de his militantibus scriptura loquitur,qui armata militia detinentur:sed quisquis militiæ [p] suæ cingulo vtitur,dignitatis suæ miles adscribitur:atq;ideo hæc sententia põt dici(verbi gratia)militibus protectorib⁹,cunctisq; rectoribus. Quicunq; sibi stipendia pu

g ¶*Ordine.*]id est,potestate.

h ¶*Tributa.*] vt ĩ.e.q.8.tributum.

i ¶*Principes.*]vt ĩ.e.q.2. iustum. Nullus ergo bellare potest sine auctoritate principis, vt hic , & C.vt armo. vsus.l.1.lib.11. similiter princeps ecclesiæ sticus potest indicere bellum,vt ĩ.e.q.8. igitur.& c.omni.& cap. sequenti.

k ¶*Sinente.*] vt 8.q.1. audacter.

l ¶*Sacrilego* [c].] 11.q.3. Iulianus Imperator.

m ¶ *Iniquitas.*] habes quòd licet dominus peccet præcipiendo, tamen subditus non peccat obediendo,vt 100. dist. contra morem.in prin.sic 33.q.5. manifestum.ext.de iureiu.debitores."Item habes hic quòd in dubiis semper est obediendum. 19.distin.in memoriam. Arg.contra 50.dist.si quis præpostera.11.q.3.quid ergo.Item est hic argu. quòd in dubiis humanior & tutior via est eligenda.ext.de spons.iuuenis.& 14.dist. c.vlt.

†*al.ciuicæ*] orig. †*al.cui quod iubetur*

"Obediendum est ẽe in dubiis.

Militare.] Casvs.Beneuenta. hunc casum sic ponit.Ostendit Augustꝰ. quòd militare nõ est peccatum,nisi propter prædam militetur:& vt milites prædam non faciant, stipendia sunt eis constituta,vltra quæ si aliquid extorserint,tam quam calumniatores & concussores damnabuntur: & ad hoc probandum inducit duas auctoritates, Christi , & Ioannis: quod non est tantum intelligendum de militibus sæculi , sed etiam de militibus ecclesię.Sequens c.planum est.*Interrogauerunt* , in Euangelio Lucæ.

2 Beda& gl. ord.Lu.3.

3Iuo p.10.c. 125. Pan.l.8. c.60.

†*agere*] ori.

†*præda*]ori.

Matth.22.

n ¶*Augeas.*]scilicet in iuste. licitum est etenim augere diuitias. 30.dist. §.hæc scripsimus.

Luc.3.

o ¶ *Præcipit.*] licet sit iniustum, vt 100.dist. contra morẽ.in prin.

p ¶*Militiæ.*] Cum ergo clerici milites dicantur, vt 61.dis.quid proderit. 1.q.3.Saluator. & q.7.qui in qualibet."similiter & patroni causarum dicuntur militare, vt C.de aduo.diuer.iud.aduocati. ergo si omnes isti habent stipendia, non debent recipere salaria.1.q.2.sicut.

"Aduocati militant.

Source : BIU Cujas

"cõcussoris pœna.

a ¶ *Condemnatur.*] Sed qualiter punitur concussor? " Dic quòd secundum canonem pœna quadrupli, vt 18.dist.quoniam.secundum leges videtur quòd extra ordinem punitur, cum non sit publicum crimen, vt ff.de concus.l.2.sed certe.&secundum leges pœna quadrupli punitur, vt 1.quæst.7.sancimus.

Vmma.] Casvs. Hug.hunc casum sic ponit Gregor. deputauerat ad custodiam Neapolitanæ ciuitatis Constantinum tribunum, cui milites Neapolitani deuote obedierũt. Scribit ergo Gregorius eis, & commendat eos de tali obedientia:&admonet eos & hortatur vt sicut bene fecerunt, perseuerent in tali obediẽtia: vt per eorum vigilantiam augmentetur quod bene hactenus ab eis gestum est.Casus autem iste melior videtur quàm casus Beneuentan.& ideo ponit hunc casum.

1Iuo p.10. c.105.

"Epi p̃ceptum ẽt difficile est adimplẽdum. † *episcopis*] orig.impſ.

b ¶*Vtiliter.*]" Arg.q̃ si episcopus præcipit alicui ire Romam pro vtilitate ecclesię, quòd tenetur obedire[a], vt 7.q.1.quia.& si clericus se excuset,& dicat: mittatis illum qui ditior me est?respondet ei episcopus, sicut Christus respondit Petro: cum enim Dominus diceret Petro: Tu me sequere, respondit Petrus:Domine, hic autẽ quid? demonstrato Ioanne: & dixit ei Dominus: Quid ad te?si eum volo manere, tu me sequere.Ioan.

a Ad idẽ 11. q.3.qd ergo vbi de hoc.

2Ansel.l.13. c.9.

† *sanctæ reipub.exhibere*]orig.

Vòd autem.] Casvs. Hic intitulatur 2. quæstio, qua quæritur quod bellum sit iustum, & quod iniustum. Et respondet,quòd bellum dicitur iustum vel iniustum quattuor modis, scilicet ratione præcipientis,vt ŝ.q.1. quid culpatur.vel ratione obediẽtis:quia monachus vel spiritualis obedire nõ debet,sed laicus, vt 1.q. 8. clerici. Ratione rei propter quam pugnatur: quia si bellum sit causa dominandi,iniustum est:si causa necessitatis, iustum reputatur. Ratione personarum contra quas pugnatur, vt ŝ.q.1.paratus.

c ¶ *Quòd autem.*] " Bellum dicitur iustum quinque modis, vel ratione personæ: vt si fuerint personæ ecclesiasticæ,quibus non est licitum fundere sanguinem, vt j̃.ea.q. 8.clerici.& c.his à quibus. Ratione rei, vt si non est de repetendis rebus:vel pro defensione patriæ, vt j̃.ea.c.1.& j̃.ea.q.8.si nulla. Vel propter causam, vt si propter voluntatem, & non propter necessitatem pugnatur, vt ŝ.ea.q.1.noli.Ex animo est iniustum, vt si animo vlciscendi fiat, vt ŝ.ead.q.1.quid culpatur. Item est iniustum, si non sit indictum auctoritate principis[b], vt j̃.e.c.1.& ŝ.ead.q.1.quid culpatur. Quæ alia adhuc requirantur, habes ŝ.ead.q.1.in glos.illa,qui repellere.Ioan.

"Bellum dr̃ 5.modis iniustum.

b Ad h[a] declaróem vide qđ notat Inn.extr.de rest.spol.olim.1.

blice decreta consequitur:si amplius quęrit,tamquam calumniator & concussor, Ioannis sententia condemnatur[a].

Item eiusdem de diuersis ecclesiæ observationibus.

¶*Sic etiam citat* Iuo:*quod tamen apud B. Augustinum non est inuentum,quamuis epistola ad Ianuarium,talem fere habeat titulum, Simile habetur ŝ.ea.noli.§.esto ergo.et de ciuitate Dei,lib.19.c.12.*

¶ Pacata sunt bella, quæ geruntur, vt mali coerceantur, bonique subleuentur.
C. VI.

1 APud veros Dei cultores etiam ipsa bella pacata sunt: quæ non cupiditate, aut crudelitate,sed pacis studio geruntur,vt mali coerceantur, & boni subleuentur.

Item Gregorius vniuersis militibus † *Neapolitanis,lib.12.epist.24.*

¶ Summa est laus militiæ,reip.vtilitatibus obedientiam exhibere.
C. VII.

2 SVmma militiæ laus, inter alia bona merita,hæc est:obedientiam reip.†vtilitatibus exhibere,quodque sibi vtiliter[b] imperatum fuerit, obtemperare: sicut etiam nunc deuotionem vestram feciſſe didicimus, quæ epistolis nostris,quibus magnificum virum Constantium Tribunum custodiæ ciuitatis deputauimus præesse,paruit, & congruam militaris deuotionis obedientiam demonstrauit. Vnde scriptis vos præsentibus curauimus admonendos:vti prædicto viro magnifico Tribuno, sicut & feciſtis, omnem debeatis pro sereniſſimorum dominorum vtilitate, vel conseruanda ciuitate obedientiam exhibere: quatenus quidquid à vobis hactenus bene gestum agnoscitur: per præsentis temporis vigilantium,ac solicitudinem augmentetis.

Ex his omnibus colligitur, quòd militare peccatum non est, & quòd præcepta patientiæ in præparatione cordis, non in ostentatione corporis seruanda sunt.

parte dicitur quòd iudex ideo dictus est,quia ius dictat populo:vel quia iure disceptat:vnde non debet dici iudex nisi sit in eo iustitia.

d ¶*De rebus.*]ablatis.

e ¶*Iure autem.*]Et si aliquid inique determinat iudex,iustum est,id est,tamquam iustum seruari debet,vt ff.de iu.& iu.l.pen. & tenent sententiæ suæ quamdiu tolerantur,vt 3.q. 7.§.vlt.

QVÆSTIO II.

VOd autem[c] *quæritur,quod sit iustum bellum, Isidorus Etymolog.l.18.cap.1.inquit.*

¶ Quod sit iustum bellum.
C. I.

3 IVstum est bellum, quod ex edicto[A] geritur,de rebus[d] repetendis †, aut propulsandorum hostium causa. *&cap.*15. ¶ Iudex dictus,quasi ius[4] dicens populo, siue quòd iure di[f]ceptet.Iure autem[e] disceptare est iuste iudicare. Non est autem iudex, si non est in eo iustitia.

A ¶Edicto.] *In codicibus Isidori etiam manu scriptis legitur,* ex prædicto. *Citat enim Ciceronem ex libris de rep.qui negat iustum esse bellum,nisi denuntiatum, nisi indictum,* † *nisi de repetitis rebus.*

*Item Augustinus in libro quæstionum 6.quæst.*10.

¶Nihil ad iustitiam intereſt,siue aperte, siue ex insidiis aliquis pugnet.
C. II.

DOminus noster iubet ad Iesum Naue,vt constituat sibi retrorsus insidias, id est insidiantes bellatores ad insidiandum hostibus. Hinc admonemur hoc † non iniuste fieri ab his, qui iustum bellum gerunt: vt nihil homo iustus præcipue cogitare debeat in his rebus,nisi vt iustũ bellum suscipiat, cui bellare fas est. Non enim omnibus fas est. Cum autem iustum bellum susceperit: vtrum aperta pugna, vtrum insidiis [f]vincat,nihil ad iustitiam interest. Iusta autem bella definiri solent,quæ vlciscuntur[g] iniurias, si qua gens,vel ciuitas[h], quæ bello petenda est, vel vindicare neglexerit quod à suis improbe factum est,vel reddere quod per iniurias ablatum est. Sed etiam hoc genus belli, sine dubitatione iustũ est quod Deus imperat, apud quem non est iniquitas, & nouit quid cuique fieri debeat: in quo

3 Iuo p. 10. c.116.Pann. l.8.c.54.

† *al.repetitis* Et lib.9. c.4

4Adde Ale. de Im. ĩl. 1. col. 2. ff. de iur.om.iud. vbi đt q̃ ius dicens,& dictio, iudex, sunt synonyma.

†Et idẽ ferè hr̃ l.1.đ offi. " Deceptio q̃nque permittitur.

Ioſue 8.

† abest ab orig.

c Dicit L.illud respicit, q̃ ita cõueniẽd[o] ẽ eps, vel q̃libet p̃latus,si iusti tiã si facit đ subdito,si ille subditus est soluẽdo, vel ipse p̃latus, aliàs delictũ eius nõ est cõuertẽ dũ ĩ damnũ reip.vel ecclesiæ,scđm L. vt not. j̃. e.q.3.c.fi.in gl.1.in fi.

" *interesse* cõsecutus ĩ bello, vtrũ possit adhuc hoc agere in iudicio.

d Hoc vult dicere, q̃ in hoc qđ sic pass[o] est, vr̃ esse passus

Vtium.] Casvs. Hoc cap.duas habet partes. In prima dicitur, quòd illud bellum est iustum quod fit ex præcepto principis de rebus repetendis, vel propter iniuriam repellendam. In secunda

Source : BIU Cujas

pp cõtuma ciã,& i casu ñ dãnũ tm, sed cõtuma cia attendi- tur,&aduer sus' cõtuma cẽ,&c. vt se quitur i gl.

a *Notandum est.*] num agrum ius non sit, vt ſ. distinct.1.ca.1.tamen quia ne- cessarius & innoxius erat iste transitus, isti prohiberi non debue- runt,vt ff.de aqua plu.arcen.in summa.§.item varus. Item quia via publica erat,& nemo prohibetur via publica vti, vt C.de seru.per agrum.Ioan.

Vòd vero.] Casvs. Hic ponitur ter tia quæstio, qua quæritur, an in- iuria sociorum sit ar- mis repellenda,& re- spondet, quòd sic, vt j.ead.fortitudo. & c. non inferenda. dum- modo fiat cum mo- deramine inculpatæ tutelæ, vt C.vnde vi. l.1.dummodo fiat sta tim, ex interuallo nõ licet præter auctor- itatem iudicis:& fieri debet à laicis, & non clericis, quibus non licet armis accingi, dummodo non fiat zelo vltionis, sed a- more correctionis.Et procedit hoc ordine Gratian. Primo pro- bat decem auctorita- tibus & exemplis, q̃ iniuria sociorum non est armis propulsan- da, ex quibus conclu dit,quòd si iniuria nõ est armis propulsan- da, armorum auxilia non sunt expetenda, & quod non est expe tendum, iure præsta- ri non debet. Postea Matth.2. respondet huic con- clusioni,dicens,quòd multa recte præstan- tur,quæ recte non pe tuntur, sicut iudex re ctevindicat iniuriam, quam tamen recte bonus non postulat, quod probat per seq. Matth.21. cap.&per duo exem- pla.

" iniuria so ciorũ an sit armis re- pellenda.

b ¶ *Quòd vero.*]" Hic quæritur an iniuria sociorum sit armis re pellenda,&est dicen- Ioan.18. dum, quòd sic. j.ead. fortitudo.& cap.non inferẽda. Grat.tamen primo probat decem auctoritatibus & ex- emplis, quòd iniuria sociorum non sit ar- Matth.10. mis repellenda,& sic concludit in fine,q̃ si iniuria non est armis Esa.19. repellenda,armorum auxilia non sunt ap- petenda.&quod non est petendum, de iu- Esa.36. re præstari nõ debet. Postea respondet, & dicit quòd multa iu- ste præstantur, quæ Ezech.29. non iuste petuntur,si cut iudex iuste vindi- cat iniuriam,quam ta Heb.10. men bonus vir iuste Act.5. non postulat, quod probat per sequens c.& duo exempla.

c ¶ *Fugiens.*]quidquid hic dicitur, allegatio 1.Cor.6.8.9 est. Nam bene licitum est cuilibet se de fendere, etiam cleri- co, vt no.ſ.quæst.1.in prin.& extra de homic.interfeciſti. Sed pro rebus defendendis di- cunt plerique quòd non est licitum clerico aliquem occidere, vt extra de homic.suscepimus. vnde bene dicitur in illa decret.inter-

¶ *Transitus.*] Licet enim transire per alie-

d ¶ *Baculus.*]id est,fragilis defensio.

e ¶ *In homine.*] quod non licet.j.de conse.dist.1.omnis Christianus.

e ¶ *In homine.*]id est,in Aegyptiis.

f ¶ *Legitur.*]in actibus Apostolorum.

bello ductor exercitus,vel ipse po pulus non tam auctor belli,quàm minister iudicandus est.

Cum ergo iustum bellum sit, quod ex edicto geritur, vel quo iniuriæ vlciscuntur: quæritur, quomodo à filiis Israel iusta bella gerebantur.

De his ita scribit Augustinus in quæstionibus Numerorum,quæst.44.ad cap.20.

¶ Innoxius transitus filiis Israel negabatur, atque ideo iusta bella gerebant.

C. III.

1 NOtandum est sane,quemadmodum iusta bella gerebantur[à† filiis Israel contra Amorrhæos.] Innoxius enim transitus a denegabatur,qui iure humanæ societatis æquissimo patere debebat.

QVÆSTIO III.

Vòd vero b iniuria sociorum armis propulsanda non sit, exemplis, & auctoritatibus probatur Dominus enim cum ab Herode quæreretur ad interficiendum,non patrocinium sibi quæsivit armorum, cum occulto instinctu posset in eum conuertisse manus Iudæorum:sed fugiens c in Aegyptum, latuit ibi per septennium.Sic etiam,cum à Iudæis lapidibus peteretur, abscondit se, & exiuit de templo. Sic etiam cum duceretur ad crucem, noluit commouere aduersus seniores Iudæorum turbam,quæ nuper ei obuiam processerat,& cum palmis & laudibus eum receperat.Sic etiam interrogatus à Pilato, an rex esset:ait [Regnum meum non est de hoc mundo: Si enim esset de hoc mundo,ministri mei vtique decertarẽt,vt ego non traderer Iudæis:] insinuans illos ad regnum huius mundi pertinere,qui auxilio humanarum virium,nõ diuino præsidio ab imminenti iniuria se tueri contendunt. Item, cum discipulis suis ait. [Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam:] non arma armis sed fugam persequentibus docuit opponi. ¶ Item,sicut legitur in Esaia, Aegyptus à Nabuchodonosor deuastata est,q̃ filiis Israel contra Assyrios, & Chaldæos protectionis & defensionis auxilium promisit. Vnde dictum est [Baculus† arundineus rex Aegypti: super quem si aliquis innixus fuerit, confringetur, & perforabit manum innitentis.] Ipsi etiam Iudæi captiui ducti sunt:quia spem suæ liberationis non in solo Deo,sed in homine e posuerunt.Sic etiam de primis credentibus legitur f, quòd rapinam suorum bonorum cum gaudio susciebant,non quærentes sibi aliorum patrocinia,sed gaudentes, quoniam digni g inuenichantur pro nomine Iesu contumeliam pati. Sic & Apostolus in prima epistola suadet h Corinthiis,vt iniuriam,& fraudem patienter ferant, potius quàm repetendo fraudem. Transitus.

tres scandalizent. Sic ab idolothytis, & à qualibet esca censet abstinendũ potius quàm cum scandalo fratrum edamus:Sic & à sumptib,abstinet,ne aliquod offendiculum Euangelio Christi præstaret.Cum ergo ille qui ab iniuria armis arcetur,non minus scandalizetur, quàm ille, à quo ablata coram iudice reposcuntur: patet, quòd ad propulsandam iniuriam non sunt petenda armorum auxilia. Quod autem petendum non est,illud iure præstari non debet i. Sed econtra multa rite præstantur,quæ tamen iure non petuntur. Bonus enim non rite k iniuriæ vindictam petit,quia malum pro malo redderet: quàm tamen iudex recte infligeret, nec nisi bonum pro malo redderet.

Vnde Augustinus in expositione Psalmi 108.ait. 2

¶ Quæ sint differentiæ retributionum.

C. I.

SEx differentiæ l sunt,reddere bona pro malis, non reddere mala pro malis: hæc duo bonorũ sunt,& prius melius. Non reddere bona pro bonis, reddere mala pro bonis:hęc duo malorum sunt, & posterius deterius.Reddere bona pro bonis,mala pro malis hæc duo mediocrium † m sunt: prius propinquum bonis conuenit A etiam malis, quod Christus non arguit n, sed plus oportere dicit, quia & Ethnici hoc faciunt: posterius propinquum malis,conue nit tamen etiam bonis. Vnde & lex modum vltionis statuit.[Oculũ pro oculo] Quæ,si dici potest, iniustorum o iustitia est, non quia iniqua est vltio, quam lex statuit: sed quia vitiosa est libido vlciscendi, magisque ad iudicem P pertinet hoc inter homines decernere †, quàm bonum hominem sibi expetere.Hic enim redderet malum pro malo:iudex B vero punit, non delectatione alienæ miseriæ, quod est malum pro malo:sed dilectione iustitiæ, iustum q pro iniusto r,quod est bonum pro malo:quod etiam Deus iudex facit.

¶ B. *Augustinus in explanatione Psalmi* 108. *hac sex differentias aptissime explicauit: cuius sententiam auctor glossæ ordinariæ in eodem loco breuiter retulit, ex qua glossa videtur acceptum hoc caput.*

A ¶ Conuenit etiam malis.] *Verba hæc non sunt in plerisque vetustis, neque in glossa:sed non longe discedunt à verbis beati Augustini.*

B ¶ Iudex vero.]*In glossa ordinaria & plerisque Gratiani manuscriptis legitur*, iudex vero non, sed dilectione iustitiæ, quod est bonum pro malo, quod & Deus iudex facit. *Non sunt tamen reliqua inducta, quoniam apud beatum Augustinum in eadem explanatione aliquanto infertius eadem fere habentur.*

g ¶ *Digni.*]"id est,de hoc gaudebant, quia digni erant qui patienter poterant sustinere omnia aduersa.

h ¶ *Suadet.*]Non præcipit: quia licite potest quis petere satisfactionem a,vt 14.q.1. quod debetur.

i ¶ *Non debet.*]Hæc regula falsa est b: quia multa licite præstantur, quæ illicitæ petuntur, 8.q.1.qui episcopatum. 18.dist. de eulogiis. ff.de var. & extraord.cog.l.1.§.est quidem.

k ¶ *Rite.*] sic ergo iudex ex officio suo debet punire crimen,licet accusator accusare non possit c. quia quandoque sanctitas ignoscendi gloriam derelinquit, vt C.de epis.& cle. si quis in hoc.1.resp.&est simile extra de ap. constitutus.in fi.Ioan. d

Ex differentiæ.] Casvs. In hoc c. assignat Augustin.sex differentias retributionum: quarum duæ cõueniunt bonis tantum, aliæ duæ malis: aliæ vero duæ mediocribus Et ponit exempla de omnibus. &ne aliquis excederet modum vlciscendi in retributione,lex ibi modum statuit, cum dixit: Oculum pro oculo. quæ vltio iniustorum iustitia dicebatur:non quòd vltio quam lex statuit, mala sit.sed quia ad iudicem magis pertinet vlcisci, quàm ad bonum hominem petere vltionem. Exod.21.

l ¶ *Sex differentiæ.*]retributionum. *tal.discernere*

m ¶ *Mediocrium.*] hic mediocres appellat illos, qui non sunt summe boni, vel summe mali.Ioan.

n ¶ *Non arguit.*] cum dicit in Euangelio:Si diligitis eos, qui vos diligunt,quam mercedem habebitis? nonne etiam Ethnici hoc faciunt?

o ¶ *Iniustorum.*] quia vltionis causa sępe aliquis petit à iudice vt aduersarius puniatur. iste iniuste facit: licet non faciat contra legem.

p ¶ *Ad iudicem.*] qui enim sine iudicis auctoritate violentiam facit,punitur. 16.q.6. placuit.

q ¶ *Iustum.*] scilicet factum iudicis est iustum.

r ¶ *Iniusto.*] id est, ei qui hoc tantum iniuste petit, id est causa vltionis. Simile supra eadem,quæstione prima,quid culpatur.verficul.final.

a Licet eũ qs teneatur dimittere rãcorẽ, si tũ satisfactionem. j.e.q. 4.si illic.Ar.

b Et iõ dicẽ hic sophisti ce argumẽtat⁹ est Gof.

1 Gl.ord. ibi ad ver. [Pro eo,vt diligerent me]

c Adde ad hoc notãter Bal. i l.libellorũ.§.fi. ff. de accu.no. Arc.2.q.7. si quis.in fi.

d Vndecũq; eũ claruerint crimina,sunt puniẽda.j.e.q. 4.ecce.Arc. *tal.mediocrium* Matth.8.

Source : BIU Cujas

ITEM AB ALIQVO. Casvs. Hic ponit Gratianus duo exempla, per quæ probat, quòd quædam iuste præstantur, quæ tamen iniuste postulantur: ad instar quorum propulsatio iniuriæ iure præstatur: iniuste tamen postulatur. Postea dat solutionem dicens, quòd si quis postulet iniuriam repelli, vt liceat sibi in voluptate carnis viuere: damnabile est. si quis vero postulat vt malorum audacia refrenetur, vel vtilitati multorum consulatur, vtile est & honestum. Et hoc probat tribus exemplis, scilicet exemplo Israelitarum, & Apostoli Pauli, & mercenarij, & hoc modo ecclesia sæpe ab Imperatore postulat auxilium ad iniuriam repellendã. & ad hoc inducit sequens cap.

Item ab aliquo capto iniuste sua exiguntur: pro vita tamen redimenda iuste offeruntur. ¶ *Item vasa sacra ab aliquo barbaro iniuste exiguntur: pro redemptione tamen captiuorum iuste præstantur. Sic & iniuriæ propulsatio, licet iniuste postuletur, tamen iuste præstatur: quamquam & ipsa postulatio non vsquequaque iniusta probetur. Aliud enim est iniuriam propellere, vt sibi liceat voluptuose viuere: aliud vt aliorum vtilitati libere possit vacare: Sicque aliud est suffragium ab homine tamquam à ministro iustitiæ postulare, vt mala voluntas aduersantium eius ministerio careat effectu, & bonorum voluntas eius suffragio sortiatur effectum: aliud spem suam, à Deo in hominem transferre, vt aduersa, quæ inferuntur à Deo ad vitæ correctionem, humano pellantur auxilio, nulla præcedẽte correctione: sicut Israelitæ, qui captiuitatem sibi imminentem Aegyptiorum suffragio se putabant posse euadere sine pœnitentia præteritæ vitæ, non reuocantes ad memoriam.* [*Da nobis auxilium de tribulatione, quia vana salus hominis.*] *& idem* [*Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Dei nostri inuocabimus.*] *Petere ergo, vel præstare in tribulatione subsidium, vt voluptuose quis in crimine viuat, damnabile est. Petere autem, vel præstare solatium, vt malis facultas delinquendi adimatur, vt ecclesia pacem adipiscatur, vt aliquis multorum vtilitati seruetur, vtile est, & honestum: dissimulare vero est grauissimum. Hinc de Paulo legitur, quòd cum quidam Iudæorum iurassent se non comesuros panem, nisi eum interfecerent: petiit milites à prætore, quorum præsidio illæsus seruaretur ab iniuria Iudæorum, non suæ voluptati, sed omnium vtilitati victurus. Hinc in Euangelio mercenarius vocatur, qui videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit: Hinc etiam ecclesia auxilium ab Imperatore ad sui defensionem petere monetur.*

Vnde Augustinus ad Bonifacium ait, epistola 50.

¶ Ab Imperatore ecclesia auxilium postulare debet.
C. II.

1 MAximianus episcopus Vagiensis auxilium petiit ab Imperatore Christiano [contra † hostes ecclesiæ] non tam sui vlciscendi causa, quàm tuendæ ecclesiæ sibi creditæ. Quod si prætermisisset, non eius fuisset laudanda patientia, sed negligentia [a] merito culpanda. Neque enim & Apostolus Paulus vitæ suæ transitoriæ cõsulebat, sed ecclesiæ Dei, quando contra illos, qui eum occidere conspirauerant, cõsilium [b] eorum Tribuno vt proderetur [c], effecit. Vnde factum est, vt eum ad locum, quo fuerat perducendus, deduceret miles armatus, ne illorum pateretur † insidias.

Item Augustinus ad Emeritum, epistola 164.

¶ Catholici aduersus hæreticos à potestatibus ordinatis defensionem possunt postulare.
C. III.

2 NOstri [d] aduersus illicitas & priuatas vestrorum violentias (quas & vos ibi, qui talia non [A] facitis, doletis & gemitis) à potestatibus ordinatis tuitionem petunt, non qua vos persequantur, sed qua se defendant [e].

A ¶Non facitis.] *Addita est negatio ex originali & Iuone, & alia etiam emendata. Refert autem ibi* B. *Augustinus id, quod decretum fuerat in sancto concilio Carthaginensi, ac repetitur in concilio Africano, ca.* 60. *citatur autem* ĩ. *ead. c. ab Imperatoribus.*

Item eiusdem contra litteras Petiliani, lib. 2. *cap.* 88.

¶Quantum interest inter persecutionem catholicorum, & hæreticorum.
C. IIII.

3 PRo membris Christi aduersus vos sæuiunt, & vobis resistunt quicumque in catholica paruę adhuc fidei eo animo sunt, quo tunc Petrus fuit [f], cum ferrum pro Christi nomine strinxit. Sed multum interest inter vestram persecutionem, & istorum. Vos similes estis seruo sacerdotis Iudæorum: quia seruientes principibus vestris aduersus ecclesiam catholicam, id est, aduersus Christi corpus armamini. Isti autem tales sunt, qualis tunc Petrus fuit: qui pro Christi corpore, id est pro ecclesia [g] etiam corporaliter pugnauit.

Item Ambrosius lib. 1. *de officiis, c.* 27.

¶Iustitiæ plenus est, qui patriam bello tuetur à barbaris.
C. V.

4 FOrtitudo, quæ vel in bello tuetur à barbaris patriam [h], vel domi defendit infirmos, vel à latronib. [i] socios: plena iustitię est.

Item Hieronymus super Sophoniam, ad cap. 1.

¶Prodest latroni, vel pyratæ, qui membra eius debilitat.
C. VI.

5 SI quis fortitudinem latronis, & pyratę, & furis eneruat † [k], infirmosque eos reddat, prodest illis sua infirmitas. Debilitata enim membra, quibus prius non bene vtebantur, à malo opere cessabunt.

Item Ambrosius lib. 1. *de officiis, c.* 36.

¶Qui socij non repellit iniuriam, similis est ei, qui facit.
C. VII.

NOn † in inferenda, sed in depellenda iniuria lex virtutis est. Qui enim non repellit à socio iniuriam, si potest [l], tam est in vitio, quàm ille qui facit. Vnde S.

Pſal. 59. a ¶ *Sed negligentia.*] Nam quilibet tenetur defendere i[n] suũ, vt 64. [a] dist. c. antep. & ff. de pet. her. illud.

a Al. 63.

b ¶*Consilium.*] nec in hoc peccasset Paulus, licet aliquis tunc ibi fuisset occisus, vt ĩ. e. quæst. 5. de occidendis. " Sed quid si clericus conqueratur de aliquo laico: & iudex iubeat occidi eum, an teneatur clericus de morte eius? Videtur quòd sic, vt ĩ. ead. q. 5. vnum solum. Sed non est hoc verum: nam si clericus ciuiliter agit, vel agit pro modico crimine, qđ non inducit mortem, vel membri absciſſionem: si iudex ipsum morti tradit, hoc non nocet clerico, vt ff. de bo. li. qui cum maior. §. 1. & est expressum ext. de homic. postulasti. Item numquid est imputanda episcopo mors alicuius si vocat milites ad pugnam? videtur quòd sic, vt 20. q. 3. eos qui. sed hoc non est verum. ĩ. ead. q. 5. de occidendis.

Act. 27.

" Clericus pp cuius cõ stionẽ laicus occisus est, an teneatur.

Ioan. 10.

1 Pol. l. 1. tit. vlt. Iuo p. 10 c. 59.

† Absunt ab orig.

c ¶ *Proderetur.*] non tamen fuit hæc vera proditio, cum dixerat talibus, qui poterant prodesse, non obesse, vt 22. q. 5. hoc vĩ. Ioan.

Act 23.

NOstri.] Casvs. Loqtur hic Augst. ad Demetrium hæreticum: ostendens quòd catholici recte petunt vindictã contra hæreticos ecclesiam Dei male persequentes.

† *al. pateret insidiis*

d ¶ *Nostri.*] id est, catholici.

e ¶ *Defendant.*] immo etiam expugnari possunt hæretici, vt extra de hæret. vergentis. & ĩ. q. 5. si audieris. Ioan.

PRo membris Christi.] Casvs. Petilianus dicebat, qꝙ milites Christiani armari non debebant contra se, vel alios hæreticos: quia peccatum est. Sed Augst. econtra dicit, s. quòd milites pugnantes contra hæreticos non peccant: quia pro defensione ecclesiæ hoc faciũt: & eo animo quo Petrus ferrum euaginauit pro Christi defensione. Hæretici autem cum pugnant aduersus ecclesiam, similes sunt seruo sacerdotis: qui aduersus Christum pugnabat. Seq. duo c. plana sunt, & per te faciliter videbis. *Facitis*, i. qui estis inter tales q similia faciunt.

2 Iuo p. 10. c. 80. Pann. l. 8. c. 26.

f ¶ *Petrus fuit.*] " sed nonne Petrus peccauit vtendo gladio: cũ hoc non fecit auctoritate superioris, vt ĩ. ea. q. 4. ille. & clericis permissum est tãtum seipsos defendere, vt ext. de homi. susc epimus. & c. 2. Sed dic, qꝙ adhuc nõ fuerat hoc prohibitum clericis.

" Petrus vtẽdo gladio peccauit.

g ¶ *Ecclesia.*] nõ enim est alicui obediẽdum contra ecclesiam. 24. q. 1. hęc est fides. & 11. q. 3 Iulianus.

3 Iuo p. 10. c. 75.

h FOrtitudo, quæ.] ¶ *Patriam.*] Hoc casu non tenetur qui patrem proprium interficit, vt ff. de relig. minime.

i ¶ *Latronibus.*] "quos licet sine auctoritate iudicis interficere, vt Ioan. 18. ĩ. ea. q. 5. cum homo. & C. quan. li. vnicuiq; sine iu. se vin. l. 1. 17. q. 4. sicut.

" Latrones occidi pñt.

k SI quis fortitudinem.] ¶ *Eneruat.*] Hoc intelligas de famosis latronib. " qui licite in furca " suspẽduntur, vt ff. de pœ. capitalium. §. famosos. sed si non est famosus latro, tãtum castigari iubetur: nec debet tunc vitam aut membrum perdere, vt C. de ser. fug. auth. sed nouo iure. Ioan.

" latronum punitio.

4 Iuo p. 10. c. 113. Pann. l. 8. c. 50.

NOn in inferenda.] Casvs. Ostendit Ambrosius in hoc c. quòd iniuriam repellere à socio, virtus est: quod probat exemplo Moysi: & auctoritate Salomonis. Seq. cap. patet.

5 Iuo p. 10. c. 13. Pann. l. 8. c. 50.

l ¶ *Si potest.*] i. si est in potestate positus. & ita exponũt quidã [b]. aliàs non tenetur, vt ĩ. ea. q. 4. forte. in fi. si enim quilibet tenetur alium defendere: ergo si aliquis reciperet pecuniam pro defensione alicuius, teneretur eam restituere: quod nõ est verũ [c], vt ff. qđ met. cau. metum. §. sed licet. & ff. de donat. si pater. §. 1. Cuilibet tñ licitũ est defendere alium, si vult. ff. quod me. cau. sed & partus. Sed istis obuiat, ĩ. ead. c. vlt.

† *diripiat*] orig.

b Vt Lau. cuius fuit ista gl.

c đ hoc not. ext. de sent. exc. quãtæ. † *Neque*] or.

Source : BIU Cujas

Exod.2. a ¶*Moyses.*]hiſtoriam habes de pœn.diſt.2. §.opponitur.

b ¶*Proſterneret.*] ergo aliquis ꝑt excedere modum in defendendo. Argu.contra, extra de reſti.ſpol. olim cauſam.in fi.

Prouer.24. c ¶*Eripe.*] per vim,ſi iniuſte ducatur, vt ĩ. ead.q.5.reos. vel per ſupplicationem, ſi iuſte ducatur,vt 14.q.6. ſi res[a]. Ioan.

1 Damaſius epiſtol.3.ad Stepha.c.8. 2 ſ̃.diſt.83. error.&diſt. 86.faciẽtis. Poly.l.7.tit. 11. Anſ.l.13. c.19. aSub.vel pecuniã dãdo. 86.diſt. non ſatis. iuxta princ.

d *Vipoteſt.*]ſ̃.2. q.7. negligere. 83.di. error.Ioan.

Vſtum.]Casvs.Docet Papa Calixtus, ꝙ bonum &iuſtũ delinquentes vindicta corrigantur,vt & ceteri metum habeant, & animab.delinquentium cõſulatur. Quæ autem ſequuntur vſque ad quæſtionem, plana ſunt.

3 Poly.ibid. Anſ.l.13.ca. 13. Iuo p.6. c.346. e ¶*Perdit.*]i.deſtruit.I.

f AB *Imperatoribus.*]tale itaq; auxilium poſſunt epi ab Imperatore petere,vt 11.q.1.placuit.& 63.di.Hadrianus.“ & ſi Impatores vel principes nolũ: defendere eccleſiam, poſſunt excommunicari ab epiſcopis,vt ĩ.ea.q.5. adminiſtratores.

“imperator ab eõ põt excõicari.

g OStendit *propheta.*] Dauid cum dixit:Eripite egenũ, & pauperem. Hic eſt euidens argu. contra illos qui dicũt ꝙ ſocius non tenetur iuuare ſocium niſi habeat aliquam iuriſdictionem in eum qui infert iniuriam.“ Iſti dñt ꝙ populus bene hẽt iuriſdictionem, licet dicat lex ꝙ trãſtulit ius ſuum in Imperatorem[b].nam ſi ciuitas, vel populus non hẽt iuriſdictionem, quare puniretur propter defectum iudicis, vt ſ̃.ea.q 2.Domi nus.Ioan.de Fant.

4 & in Africano c.42.

“populꝰ tñ hꝫ iuriſdõnẽ

b Vt inſt.de iu.na. §.ſed qđ principi. nihilominꝰ tñ eã ſibi reſtituit. ar.ff. de of.præſi. l.pen.

Vòd autem.] Hęc q.diuiditur in octo partes: in prima quarũ probat per 15. ca. ꝙ mali ſunt pro tempore tolerandi:ſunt tamen à ſociis cõmonendi ſalua pace,& à prælatis quãtum poterũt ſine ſcandalo.Secũda ibi, *Ex his omnibus.*Tertia ibi,*Eſt & alia.*Quarta ibi,*Ecce quot crimina.* Quinta ibi,*Semel vero.*Sexta ibi,*Sed obiicitur.* Septima ibi, *Porro.* Octaua ibi, *Breuiter.*Io.de Fan.

†*al.impotentias reprimãdæ*

5 Gl.ord.ibi exB.Aug.& Caſſid. ad illud[Eripite pauperem]

Casvs.Hic ponitur 4.quæſt.qua quęritur vtrum vindicta ſit inferenda.Et reſp.ꝙ ſic à iudice,tamen amore correctionis & liberationis, vt delinquentes corrigantur, & innocẽtes liberentur,vt ĩ.e.q.ea vindicta. Grat. tamen hoc ordine procedit. primo probat quòd mali ſunt tolerãdi, & nõ feriendi,vel expellendi,vſque ad §.*His ita.* deinde reſpondet allegatis.

h ¶*Vindicta.*] “Vindicta quãdoq; infertur zelo vltionis:quando que infertur amore correctionis. Primo modo nõ eſt inferenda[c]. & ſecũdum hoc loquuntur capit.quæ dicũt illationem vindictæ prohibendam: ſecundo modo licite infertur.Alij ſic diſtinguunt.Criminũ quædã ſunt occulta:quædam manifeſta.Super occultis non eſt inferenda vindicta:ſed ſuper manifeſtis ſic,niſi delinquens ſociam habeat multitudinẽ. tunc enim propter ſcãdalum toleratur[d], vt ĩ.ea. quidam. & c. ſeq.& ca.non poteſt. Item vindicta non eſt inferenda niſi à iudice vel eius auctoritate: nec ipſe debet eam infligere niſi amore correctionis,& vt innocẽs liberetur, vt ĩ.ea.c.ea vindicta.

“ Vindicta infertur duplici ex cã.

c Ar.ad hoc ff.ad l. Aqu. ſciẽtiã. &l.ſi ex plagis.§. ſecundo modo i. ext.de homi.ſignifica ſti.2.in fi.

d Ad hoc 44 diſt.comeſſationes.50.di.

Tolerandi.] Casvs. Exponit hic Aug.illam auctoritatem veteris teſtamenti,Exite populus meus de Babylonia, & immundum ne tetigeritis. Exponit ergo Auguſ.quòd illud exire,&illud tangere ſpiritualiter intelligitur,&non corporaliter, vt cum illis permanẽtes peccata malorum redarguamus, nec cõſentiamus eis. Sequens cap.planum eſt per ſe.

6 Pol.l.7. tit.7.

i ¶ *Tolerandi ſunt.*] ſ̃. 7.q.1.ſuggeſtum.

k ¶*Pro gradu.*] id eſt, pro dignitate & officio cuiuſcũque.aliter enim debent prælati corrigere delinquentes, & alio modo ſocij: prælatus corrigit increpando, & verberando,vt ĩ.ea.q.c.forte. ſocius vero admonendo & reprobando factum eius, vt ĩ. ea.q.c.ecce. ſi.ĩ.ea.q. ca.duo.& 24.q.3.tam ſacerdotes. ſubditos ad bonum exhortando. 2.q.7.§.item cum Balaam.

l ¶*V bonus.*] ¶*Iudam.*] ſ̃.7. q.2. §.cum autem. ext.de temp. ord. ad aures. extra de off.ord.ſi ſacerdos.

Vid ergo.] Casvs. Hoc c.de eodem loquitur quod in præcedẽti docetur:quòd eſt toler

Moyſes[a] hinc prius orſus eſt tentamenta bellicæ[A]fortitudinis.Nã cum vidiſſet Hebræum ab Ægyptio iniuriam accipientem,defendit, ita vt Ægyptium proſterneret[b],atque in arena abſconderet. Salomon quoq; ait [Eripe[c] eum, qui ducitur ad mortem.]

A ¶Bellicæ.] *Sic emendatum eſt ex originali, cum etiam in manuſcriptis Gratiani legeretur,*imbellis.

Item Anaſtaſius,& Damaſius Papa.[1]

¶ Malorum impietati ſauet,qui eis obuiare ceſſat. C. VIII.

2 QVi poteſt[d] obuiare,& per turbare peruerſos,& non facit, nihil aliud eſt, quàm fauere eorũ impietati.Nec eñ caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare.

Item Calixtus,epiſt.2.ad epos Galliæ.

¶ Qui diuina mandata contemnunt,ſeueris coerceantur vindictis. C. IX.

3 IVſtum eſt, vt qui diuina contemnunt mandata, & inobedientes patrum exiſtunt iuſſionibus,ſeuerioribus corrigantur vindictis: quatenus ceteri talia committere timeant, & omnes gaudeant fraterna concordia,& cuncti ſumant ſeueritatis atq; bonitatis exemplum.Nam ſi(quod abſit) eccleſiaſticam ſolicitudinem vigoremque negligimus,perdit[e] deſidia diſciplinam, & animabus fidelium profecto nocebitur.

Item ex concilio Carthaginenſi 5.c.9. 4

¶ Imperatores cum epiſcoporum prouiſione,eccleſiæ defenſionem aduerſus diuitum potentiam debent ſuſcipere. C. X.

AB Imperatoribus[f] vniuerſis viſum[A] eſt poſtulandum propter afflictionem pauperum, quorum moleſtiis ſine intermiſſione fatigatur eccleſia,vt defenſores eis aduerſus potentias † diuitum cum epiſcoporum prouiſione delegentur.

A ¶ Viſum eſt.] *Sic eſt emendatum ex codicibus concilij impreſſis,& manuſcriptis. Antea legebatur*, iuſtum eſt auxilium poſtulandum.

Ecce, quòd nonnumquam eſt obuiandum peruerſis, & iniuria ſociorum armis eſt propulſanda, vt & malis adempta facultas delinquendi proſit,& bonis optata facultas libere conſulendi eccleſiæ miniſtretur. Hoc qui non facit,conſentit.

*Vnde Auguſtinus ait in Pſalm.*81.

¶ Non ſunt immunes à ſcelere, qui non liberant eos,quos poſſunt à facto liberare. C. XI.

5 OStendit[propheta g]nec illos immunes à ſcelere eſſe,qui permiſerunt Chriſtũ principibus interficere,cum præ multitudine timerentur,& poſſent illos à facto,& ſe à conſenſu liberare.Qui[A] deſinit obuiare cum poteſt,conſentit.

A ¶ Qui deſinit.] *Hæc in eadem gloſſa referuntur ex Caſſiodoro : cuius verba ſunt hæc,* Nam cum poſſis obuiare peruerſis, ſide finas aduerſari, conſenſus erroris eſt.

QVÆSTIO IIII.

10 I. ps

Vòd autem vindicta[h] *inferenda non ſit,multis modis probatur. Mali enim tolerandi ſunt,non abiiciendi:increpatione feriendi,non corporaliter expellendi.*

Vnde Auguſtinus ait in libro de verbis Domini,ſermone 18.

¶Quomodo mali ſunt tolerandi, & quomodo ab eis recedendum ſit. C. I.

TOlerandi ſunt[i] quidem mali pro pace,nec † nec corporaliter ab eis recedatur:ſed ſpiritualiter[A]exire,eſt facere quod pertinet ad correctionem malorum, quantum licet pro gradu[k] cuiuſque,ſalua pace:diſplicere,eſt non tangere.Non enim prophetę,qui hæc dicebant,populum ſuum dimiſerunt:ſed inter eos habitabãt, quos increpabant:vnum tẽplum cum eis intrabant, eadem ſacramenta celebrabant. Hoc eſt exire, ore non parcere : hoc eſt immundum non tangere,voluntate non conſentire.

¶ *Caput hoc eſt in gloſſa ordinaria. 2. Cor.6. ad ea verba,* exite de medio eorum. *ſententia vero eſt accepta ex ſermone* 18. *Auguſtini de verbis Domini : ex quo ĩ.ea.c.ecce.& c. recedite. ad idem pertinentia referuntur.*

A ¶ Spiritualiter.] *hic interpoſitæ erant duæ voces,* ſpiritualiter autem, *quæ ſunt expunctæ, quia & à pleriſque vetuſtis, & à gloſſa ordinaria abſunt.*

Idem.

¶Quòd mali ſint tolerandi à bonis. C. II.

6 TV bonus tolera malũ. Nam & Chriſtus Iudam[l], cum ſciret furem eſſe, tolerauit, & ad prædicandum miſit, eique cum aliis Euchariſtiam dedit.

¶*Initium huius cap.eſt in tractatu* 50.*in Ioannem.Reliqua vero videntur accepta ex gloſſa ordinaria in Pſalmum* 9. *ad ea verba*, Dixit enim in corde ſuo.*& explanatione B.Auguſtini in Pſalmum* 10. *cuius propria verba referuntur* ſ̃.1.q.1.*Chriſtus. Ab eodem vero copioſe hæc eadem ſententia exponitur in epiſtola* 162.

Idem ſuper Ioannem tract. 50.*ad c.*12.

¶Pro pace eccleſiæ mali ſunt tolerandi. C. III.

7 QVid ergo voluit Dominus noſter Ieſus Chriſtus,fratres mei , admonere eccleſiam ſuam,quãdo vnum perditum inter duodecim habere voluit , niſi vt malos toleremus , ne corpus Chriſti diuidamus ? Ecce inter ſanctos eſt Iudas : ecce fur eſt Iudas,& ne contemnas, fur ſacrilegus,non qualiſcumque fur:fur loculorum, ſed Dominicorum, loculorum,ſed ſacrorum. Si crimina diſcernuntur in foro qualiſ-

7 Pol.l.7. tit.7.

est tolerandus malus: nec est ab eo corporaliter recedendum. Et hoc probat Aug. exemplo Christi, qui Iudam furem & sacrilegum inter duodecim apostolos tolerauit, & non eum eiecit. *Corpus Christi*, id est, ecclesiam.

" Peculatũ cõmitti ĩ re sacra, vel religiosa, al. publica.

" Res ecclesiæ respublica appellatur.

aNã iura ecclesiæ publica appellantur. ff. de iu. & iu. l. j. §. iº publicũ. C. đ sa. san. ec. l. vlt. Arch.

1 Beda 2. Corinth. 6.

2 Poly. ibid. Ansel. l. 12. c. 65.

Esa. 52.

a ¶ *Et peculatus.*] " quia peculatus committitur in re sacra, vel religiosa, vel publica, vt ff. ad l. Iul. pec. l. 1.

b ¶ *De republica.*] " Not. rem ecclesiæ rempub. appellari [a], vnde & ius publicum dicitur cõsistere in sacris, sacerdotibus & magistratibus, vt ŝ. di. 1. ius publicum. tamẽ proprie dr̃ res Romanę ciuitatis respublica: sed res aliarũ ciuitatum abusiue, vt ff. de ver. fi. bona. & ipsa lex facit differentiam inter diuinum, publicum, & priuatum, vt C. de sacros. ec. vt inter diuinum. Ioan.

Ecce.] Casvs. Hæretici dicebant, ex quo scimº aliquos esse malos, debemus ab illis corporaliter recedere. & hoc probãt auctoritate Esaię prophetæ dicẽtis, Recedite & exite inde, &c. Sed Aug. contra eos scribens dicit, ꝙ si hæc auctoritas ad litteram intelligitur, nũquam malos tolerabimus: & iõ exire à malis est intelligendum spiritualiter, s. vt inter periuros & adulteros, & alios peccatores permanẽtes, quantum possumus eorum facta improbemus secũdum gradũ vniuscuiusq; personæ. *Sumus*, nos prophetæ. *Vasa*, i. præcones & ministri Dei.

c ¶ *Propheta.*] scilicet Esaias.

d ¶ *Tolerabimus.*] vt dicitur 11. q. 3. nolite. Ioan.

e ¶ *Vasa.*] i. præcones vel ministri. vñ Paulus fuit dictº vas [b]. 32. q. 5. si Paulus. in prin. 43 di. dispensatio. " & hic est arg. quòd sicut Aug. se commendat: sic & alij possunt se commendare, vt ff. de off. proconl. l. 4.

† *al. spectatores*

b Nã dñr vasa ñ metallorũ, sed ẽt viuẽtiũ. 12. q. 2. aurum.

" Cõmẽdatio suipsius qñque permittitur.

f ¶ *In dispensatione.*] id est, prædicatione.

Quisquis.] Casvs. Parmenianº dicebat quòd in corruptos non potest homo incorruptus permanere. Aug. vero probat contrarium, dicens, quòd non imputatur alicui societas malorum si eos corrigat quantum potest: & si non proficit, laboret excludere eos à communione sua: quod si non potest propter scandalum, debet eos patienter tolerare: æquitate tamẽ factum eorum improbare debet.

" platus an possit crimi nosos repellere.

g ¶ *Non potest.*] vel propter scandalum: vel quia crimen est occultum. 6. q. 1. si omnia.

h ¶ *Parmenianus.*] hæreticus cõtra quem hic loquitur. " Videtur ergo, quòd si episcopus aliquos malos tolerat, cum hoc faciat auctoritate canonis, quòd postea possit eos licite repellere, vel ab accusatione, vel ab honoribus quos appetunt, ratione criminis, non obstante eo, quòd eis communicauit. tamen secus est, vt extra de acc. nulli [c]. sed dic quòd si tunc temporis potuit probare crimen quod

c đt L. ꝙhęc decr. loqtur

đ malis manifestis: tu dic, vt ibi not. B. cuius dcm̃ t; Gof. ibi vide qđ no. 2. q. 8. §. ĩ hoc. & poni tur ista dec. ꝑ palea. 3. q. 5. nulli, &c. Esa. 5.

cumque furti, & peculatus [a] (peculatus enim furtum dicitur de re publica [b], & non sic iudicatur furtum rei priuatæ, quomodo publicæ) quanto vehementius iudicandus est sacrilegus fur, qui ausus fuerit non vndecumque tollere, sed de ecclesia tollere? Qui aliquid de ecclesia furatur, Iudæ perdito comparatur.

¶ *Multa in hoc c. sunt emendata ex B. Augusti. Idem sermone 18. de verbis Domini.*[1]

¶ De eodem. C. IIII.

[2] Ecce, inquiunt, dicit prophe ta [c] [Recedite, exite inde, & immundum ne tetigeritis.] Quomodo ergo malos pro pace tolerabimus [d], à quibus exire, & recedere iubemur, ne tangamus immundum? Nos istam recessionem spiritaliter intelligimus: illi corporaliter. Nam & ego clamo cum propheta: & [A] qualiacumque sumus vasa [e], vtitur nobis Deus in dispẽsatione [f] vestra. Clamamus & nos, & dicimus vobis: recedite, exite inde, & immundum ne tetigeritis: sed cõtractu cordis, non corporis. Quid est enim tangere immũdum, nisi consentire peccatis? Quid est autem exire inde, nisi facere, quod pertinet ad correctionem malorum, quantum pro vniuscuiusq; gradu, atq; persona salua pace fieri potest? *& paulo post.* ¶ Ergo fratres mei, quotquot habetis inter vos, qui adhuc amore sæculi prægrauantur, auaros, periuros, adulteros, inspectores † nugarum, consultores mathematicorum, phanaticorũ, augurum, aruspicum, ebriosos, luxuriosos, quidquid inter vos malorum esse nostis, quantum, potestis improbate, vt corde recedatis: & redarguite, vt exeatis inde: & nolite consentire, vt immundum non tangatis.

A ¶ Et qualiacumque.] *Sic emendatum est ex B. Aug. et Beda. Antea legebatur,* ꝙualia.

Idem in 2. lib. contra epistolam Parmeniani, c. 1.

¶ Pacificus est, qui corrigit quod potest, vel excludit à se quod non potest. C. V.

Quisquis vel quod potest, arguendo corrigit, vel quod corrigere non potest [g], saluo pacis vinculo excludit, vel quod salvo pacis vinculo excludere non potest, æquitate improbat, firmitate supportat: hic est pacificus, & ab isto maledicto, de quo scriptura dicit [Væ his, ꝙ dicũt, quod nequam est, bonum: & quod bonum est, nequam, & reliqua] omnino liber, prorsus securus, penitus alienus. *& infra.* ¶ Quomodo, inquit Parmenianus [3] [h], incorruptus poteris permanere, qui corruptis sociaris [A]?

A ¶ Sociaris.] *Apud B. Augustinum huic interrogationi Parmeniani sequitur continenter responsio, quæ habetur in proxime seq. capite, ita plane. Ac certe multo aptius interrogatio Parmeniani, & B. Augustini responsio vnico capitulo comprehenderentur.*

Idem in eodem cap. 21. continuo.

¶ Quid sit malis sociari. C. VI.

[4] Ita plane, si sociatur quis malis, id est, si mali aliquid cum eis committit, aut committentibus fauet: Si autem neutrum facit, nullo modo sociatur. Porro, si addit tertium, vt non sit in vindicando piger, sed vel corripiat iustus in misericordia, & arguat, vel etiam, si eam personam [i] gerit, & ratio cõseruandæ pacis admittit, coram omnibus peccãtes arguat, vt ceteri timeãt, remoueat etiam vel ab aliquo gradu honoris, vel ab ipsa communione sacramẽtorum, & hæc omnia cum dilectione corrigendi, non cum odio persequendi: plenissimum officium non solum castissimæ innocentiæ, sed etiam diligentissimæ seueritatis impleuit. Vbi autem cetera impediuntur: illa duo semper retenta incorruptum, castumque custodiunt, vt nec faciat malum, nec approbet [k] factum.

Idem in epist. 152. contra Donatistas.[5]

¶ Aliena peccata in ecclesia alicui non præiudicent. C. VII.

[6] Si quis à catholica ecclesia fuerit separatus: quantumlibet laudabiliter se viuere existimet, hoc solo scelere, quòd à Christi [A] vnitate disiunctus est, non habebit vitam, sed Dei ira manet super eum. Quisquis autem in hac ecclesia bene vixerit, nihil ei præiudicant aliena [l] peccata: quia in ea vnusquisque proprium onus portabit: sicut Apostolus dicit. *et infra.* ¶ Ergo communio malorum non maculat aliquem participatione sacramentorum, sed consensione factorum. Nam si in malis factis & dãnandi, Christiani vero catholici inter malos existentes, si alienis peccatis non consentiant, nihil eis præiudicat.

3 C. 21.

4 Pol. ibid.

Psal. 104. 1. Tim. 5.

i ¶ *Personam.*] arg. est hic quòd solis prælatis dictum est hoc, si peccauerit, vt j. e. forte. & q. 5. de occidendis. Ioan.

5 Beda 1. Cor. 11.

6 Iuo p. 2. c. 101.

k ¶ *Nec approbet.*] arg. ꝙ in maleficiis ratihabitio mandato cõparatur, vt 1. q. 4. quia. & ext. de rest. spol. cũ ad sedem. in fi. & ff. de vi & vi ar. l. 1. §. quoties.

Si quis.] Casvs. Donatistæ dicebãt se fore saluãdos, & Christianos cõicantes quotidie peccatoribus. esse malos & damnãdos. Sed Aug. econtra dicit, s. ꝙ hæretici quantũcũq; laudabiliter & honeste viuant, hoc solo ꝙ ab ecclesia seiũcti sunt, mali sunt.

Gal. 6.

l ¶ *Aliena.*] sępe tamen aliquis corrumpitur ex societate mala, vt 18. q. 1. sæpe. & sępe iustus perit pro impio, vt de cõse. di. 1. in sancta. Io.

Source : BIU Cujas

A *Malis.*] Casvs. H. hunc casum sic ponit. A malorum consortio corde etsi nó corpore sp debemus esse remoti, nec corporale cõsortium malorum aliquorum aliquem polluit si nõ cõsentit, & sic arguit. qui. n. consentit, vr factum eorú approbare: qui non arguit, negligens redarguitur. vt ergo non sit negligens, arguat, non tamen insultando.

Bed. Eph. 5.

1 Iuo p. 2. c. 102.

a ¶*Caute.*] vt non trahãt vos ad cõsensum. *Vel caute,* sc. si potest fieri salua pace.

R *Ecedite.*] Casvs. Hoc c. idẽ dicit cum illo c. ſ. ea. ecce, ꝙ eodem modo formabis casum. H. vero dicit, quòd iste casus cuilibet patet.

Q *Vàm magnum*] Casvs. Vincentius Donatista, contra quem loquitur Aug. & alij hæretici, dicebãt bonos deserẽdos esse pp malos. Aug. vero ecõtra dicit, pp malos boni nõ sunt deserẽdi, sed potius mali sunt tolerãdi pp bonos. & hoc probatur trib. exemplis, ſ. Prophetarum, Dñi, & Apostolorũ.

2 Bed. 2. Cor. 6. ſ. e. c. ecce

3 Iuo p. 2. c. 103.

Esa. 52.

b ¶ *Demonstrari.*] id est, probari.

c ¶*Non possunt.*] i. nõ debẽt. nã bene debemus de quolibet credere, vt 22. q. 4. inno habẽdus est cens. 11. q. 3. in cũctis. C. de cond. ind. l. vlt. ff. de li. ho. exh. l. 3. §. his q. ar. 34. q. 2. cũ per bellicã. extr. de sec. nupt. dñs. se cundũ Tan. Gof. B.

a Nã titubãs ꝙ ignorãte

Et ita est hic arg. ꝙ ñ statim pp simplicem denuntiationẽ debet habere aliquis læsam conscientiam [a], de eo quod sibi denũtiatur, vt ext. de cle. exc. mi. illud. imo imputatur alicui, ꝙ nimis credulus, vt 11. q. 3. in cunctis. & ca. non solum. 86. di. si quid. arg. contra. ff. de eo per quem fa. erit. l. 1. §. 1. ff. quod cum fal. tu. l. 2. ext. de coniu. ser. proposuit. ext. de sec. uup. dominus. & ext. de elec. venerabilem. vltra medium. in parte decisa. ff. de pe. her. item veniũt. §. à quo autem.

Num. 16. Esa. 52. Thren. 4. Ezech. 14.

d ¶*Mali.*] arg. malum tolerari ratione connexi boni, vt 81. di. cũ omnibus. & 11. q. 3. nolite. ibi, finite vtraq;.

F *Orte.*] Casvs. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In j. parte dr, ꝙ quidã nolebant communicare in sacramẽtis Christi cum auaris, & raptoribus, quia putabant se peccare. Aug. vero probat tales non benefacere: sed potius peccare. Nam cum talibus communicare nõ est peccatum, nec vlla contrahitur ma-

ſ. e. nimiũ.

non eis quisque consentiat: portat malus causam suam, & personam suam, nec præiudicat alteri, quem in consensione mali operis socium non habet criminis.

A ¶Christi vnitate.] *Antea legebatur,* Christianitate, *Restitutum est ex originali, & Beda: itemque alia nonnulla.*

Idem in serm. 18. de verbis Domini.

¶ Non te maculat malus, si ei non consentis, sed ipsum redarguis.

C. VIII.

1 A Malis semper corde disiungimini: ad tempus caute [a] corpore copulamini. *& infra.*

¶Duobus modis non te maculat malus: si ei non consentias, & si redarguas. Hoc est non communicare, non consentire: communicatur quippe, quando facto eius consortium voluntatis, vel approbationis adiungitur. *& infra.* ¶Neque ergo consentientes sitis malis, vt approbetis: neque negligentes, vt non arguatis, neque superbientes, vt insultanter arguatis.

Idem ex eodem. 2

¶Immundum tangere, est peccatis consentire. C. IX.

3 R Ecedite, exite inde, & immũdum ne tetigeritis. Sed contractu cordis, non corporis. Quid est enim tangere immundũ, nisi consentire peccatis? Quid est autem exire inde, nisi facere, quod pertinet ad correctionem malorum, quantum pro vniuscuiusque gradu, atque persona, salua pace, fieri potest? Displicuit tibi, quod quisq; peccauit? non tetigisti immundum. Redarguisti, corripuisti, monuisti, adhibuisti etiam, si res exigit, congruam, & quæ vnitatem non violet, discipli nã? existi inde. *& infra.* ¶Clamauit ista Moyses, clamauit Esaias, clamauit Hieremias, clamauit Ezechiel. Videamus, si dimiserunt populum Dei, & se ad alias gentes transtulerunt. Quàm multa, & quàm vehementer Hieremias increpauit in peccatores, & sceleratos populi sui? inter eos tamen erat, vnum cum eis templum intrabat, eadem sacramenta celebrabat, in eadem sceleratorum hominum congregatione viuebat: sed clamando exibat inde. Hoc est exire inde, hoc est immũdum non tangere, & voluntate non consentire, & ore non parcere.

Idem in epistola 48. ad Vincentium.

¶Non maculant innocentes facta nocentium, quæ ab eis credi non possunt. C. X.

Q Vàm magnum est crimen ab istorum innocentium communione separari? [4] Nam & facta nocẽtium, quæ innocẽtibus demonstrari [b], vel ab innocentibus credi non possunt [c], nõ coinquinãt quemquam, si propter innocentium cõsortium etiã cognita subsistinẽtur. Non enim propter malos boni deserẽdi: sed propter bonos mali [d] tolerandi sunt, sicut tolerauerũt prophetę, cõtra quos tanta dicebant, nec communionem sacramentorum illius populi relinquebant: sicut ipse Dominus nocentem Iudam vsque ad cõdignum eius exitum tolerauit, & eum sacram cœnam cum innocentibus communicare permisit: sicut tolerauerunt Apostoli eos, qui per inuidiam (quod ipsius diaboli vitium est) Christum annuntiabant.

Idem in serm. 24. de verbis Apostoli.

¶Antea citabatur ex lib. 1. de vnico baptismo, vbi non habetur.

¶ Mali, quos ecclesia recipit, nec expellit, à bonis sunt tolerandi, non iudicandi. C. XI.

5 F Orte † in populo Dei stat iuxta te auarus, raptor, inhians rebus alienis, quem nosti talem, & fidelis est, vel potius fidelis vocatur [e]. Non eum potes de ecclesia pellere [f], nõ habes aliquem aditum [g] castigando, & corripiendo corrigere, accessurus es tecum ad altare. Noli timere: vnusquisque proprium onus portabit.

Item infra. ¶Quomodo (inquis) ferrem, quem noui malum? nonne melius ipsum ferres, quàm te foras efferres? Ecce, quomodo feres †: attende Apostolum dicentem [Vnusquisque proprium onus portabit.] Liberet te ista sententia. Non enim cum illo communicares auaritiam, sed communicares cum illo Christi mensam. Et quid tibi obesset, si cum illo communicares Christi mensam? Apostolus dicit [Qui enim manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit:] sibi, non tibi [h]. Sane, si iudex es, si iudicandi potestatem accepisti: ecclesiastica regula, si apud te accusatur [i], si veris † documentis, testibusque conuincitur: coerce [k], corripe [l], excommunica [m], degrada [n].

Est & alia distinctio tolerandorum, & cauendorum, quam ex verbis Augustini licet colligere, dicentis sermon. 49. de verbis Domini.

¶Pastor est diligendus, mercenarius tolerandus, latro cauendus.

C. XII.

6 T Res personas dixit Dominus (& debemus illas inuestigare) in Euangelio, pastoris, mercenarij, & furis. *& paulo post.* animam suam ponere pro ouibus

cula si corrigi nõ possunt. & hoc probat duabus auctoritatib. Apostoli. In ij. parte dicitur, quòd iudex apud quem peccator accusatur, & instrumẽtis, vel testib. conuincitur, debet illum coercere, excommunicare, & degradare. *Corripere,* scilicet verbis. *Coercere,* factis, ſ. aliqua pœna suspensionis vel interdicti.

e ¶*Vocatur.*] arg. ꝙ nominatio sola nõ sufficit. 2. q. 1. multi. C. de prob. nõ epistolis. ar. contra. 32. q. 4. dicat.

f ¶*Pellere.*] sine scandalo.

Philip. 1.

g ¶*Aditum.*] id est, potestatem.

h ¶*Non tibi.*] ar. quod de vno dr, de alio negatur, vt 45. dis. disciplina. 25. dist. qualis.

i ¶*Accusatur.*] id est, denuntiatur. nã si accusatus esset, statim esset deponendus, vt ext. de acc. super his.

5 Iuo p. 2. c. 94.

k ¶*Coercere.*] admonendo.

l ¶ *Corripe.*] suspendendo.

†*Talis es, & forte*] orig.

m ¶*Excommunica.*] propter contumaciã.

n ¶*Degrada.*] propter inobedientiam. Alius ordo traditur extr. de iudi. cum non ab homine. sed ibi loquitur cum pœna incipit à crimine [b], & cum directe est cõuictus. hic pœnam infligit propter contumaciam.

b ¶ hoc no. 74. di. honoratus. in fin. ibi videas 19. q. 3. qm. Gal. 6.

T *Res personas.*] Casvs. Ostẽdit Aug. in hoc c. auctoritate Euangelij, ꝙ tria sunt genera prælatorũ, scilicet pastor, fur, & mercenarius, inter quos differentiam assignat. Nã pastor est, qui per ianuã intrat & ponit animã suam pro ouibus suis. Fur vero nõ intrat per ianuam, i. non canonice eligitur, & rapit & dispergit oues. Mercenarius ingreditur per ianuam, id est, canonice eligitur: sed si videt lupum vel furem venientem, timet & fugit, quia non est illi cura de ouib⁹. Pastor ergo est diligendus, mercenarius tolerandus, fur autem est cauendus.

† *al. ferres si attenderes*] orig. Gal. 6.

1. Cor. 11.

† *al. innumeris*

o ¶*Et intrare.*] secundum canones hoc ipso est aliquis fur, ꝙ nõ intrat per ostium, vt hic, & de pœ. dist. 1. si propterea. & cap. seq. secundum leges non est statim fur, licet clam intrauerit furandi causa [c], vt ff. de fur. vulgaris. §. qui furti.

c Adde Bal. i l. si qs ñ dicam rapere C. de epi. & cleric. 6 Ans. l. 6. c. 148. Ioan. 10.

¶ Pastorem dixit suis, & intrare o

a ¶*Per*

Source : BIU Cujas

a ¶*Per ianuam.*]id est, per canonicam electionem.
b ¶*Latronem.*]id est, tyrannum.
c ¶*Partem.*]per simoniam.
d ¶*Mercenarium.*]qui causa lucri recipit dignitates. ad hoc facit 8. quæst. 1. sunt in ecclesia.
e ¶*Cauendus.*] arg. ꝙ aliquis nō debet reci pere ordinem ab eo quem scit simoniacū, vt dixi 1. q. 1. si quis à simoniacis.

ECCE. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis dicens ꝙ mali sunt tolerandi, & non puniendi pœna corporali: quod probat duabus auctoritatib. Christi. & quod dicitur ibi, *gladio peribit*, id est, dānabitur pro gladio sic accepto, quasi pro abusione gladij damnabitur æternaliter.

QVi secundū carnem.] CASVS. Docet hic Hieronymus, ꝙ malos euitare nō debemus, licet nos persequantur. Et hoc probat exēplo Isaac, qui fratrem suum Ismaelem non expellebat, nec corporaliter persequebatur, licet Ismael ipsum infestaret. ita & boni tolerent malos: credentes quòd
Luc.9. possint quandoque redire ad Deum. *Aegy-*
Matth.26. *ptiæ*, i. Agar, cuius filius Ismael fuit, per quem mali designantur. *Recordabitur*, s. Isaac, *Boues*, i. bonos. *Culices*, i. malos.

f ¶ *Qui secundum carnem natus erat.*] s. Ismael], tangit id quod
Gal.4. legitur in epistolis Pauli ad Galatas, c. 4.
aDe isto Genes. 21. & 32. q. 4. recurrat
g ¶ *Spiritalē.*] Isaac[a].
h ¶ *Rusticano.*] arg. rusticitati parcendum, vt 2. q. 7. sancta.
i ¶ *Aegyptiæ.*] s. Agar.
k ¶ *Boues.*] i. bonos.
l ¶ *Culices.*] i. malos.
m ¶ *Domo.*] i. ecclesia.
n ¶ *Vasa aurea.*] id est, bonos.
o ¶ *Lignea.*] i. malos.

QVantus.] CASVS. Ostendit Aug. in hoc ca. esse impossibile vt ge
2. Tim. 2. neraliter in hac vita mali discernantur à bonis. hoc enim Apostolis nō concessit Dominus. ita posuit Hu. casum. *Quantus*. admiratiue dicit, quasi valde magnus est. *Zizania*, id est, occultos peccatores.

p ¶ *Dominus.*] cum dixit: Sinite vtraq; crescere, vt 11. q. 3. nolite.
q ¶ *Vt Zizania.*] i. occultos peccatores. Io.

HAec autem vita.] CASVS. Beneuent. casum hunc sic ponit dicēs, quòd tria sunt loca, paradisus, mundus, & infernus. in paradiso sunt
Matth.13. tantum boni. in inferno tantum mali. in mundo vero qui medius est inter infernum & paradisum, boni permanent simul cum malis, qui æquanimiter sunt tolerandi: quod qui non fecerit, ipse sibi testis est, quòd bonitate caret.

r ¶ *Quæ inter cœlum.*] "hic videtur quòd infernus sit sub terra in eo loco vbi nullus splendor solis peruenire potest[b], & paradisus in cœlo sit, tamen Aug. dicit se dubitare vbi animæ defunctorum requiescant. 13. quæst. 2. tempus. Vel non appellatur hic medium ratione loci: sed ideo dicitur medium, quia partim conformat se cœlo, scilicet ex eo, quòd habet bonos, partim inferno, scilicet ex eo, quòd habet malos. 2. q. 1. multi.
" infernus
&Paradisus vbi sunt.
b Ad hoc 35 dist. ecce.
s ¶ *Indiscrete.*] id est, indistincte.
t ¶ *Sibi.*] i. contra se.
u ¶ *Abel enim.*] hoc expositum est 5. 8. q. 1. §. cum autem.

EX HIS OMNIBVS. Hæc est secunda pars quæstion. in qua probat, quòd multi in veteri lege puniebantur, sed hodie tolerandi sunt, nisi à iudicibus qui eos puni re possunt, & hoc probat per quattuor ca. Ioan. de Fan.

CASVS. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima parte concludit G. ex supradictis dicens, quòd vindicta malorum Deo est reseruāda, nec sunt à no
Matth.5. Exod.21. bis corporaliter puniendi, sed benigne ad correctionem inuitandi: quod probat duabus auctoritatib. scilicet Euangelij, &
Matth.5. Pauli apostoli. In secunda parte assignat differentiam inter vetus testamentum & nouum. Nam in vete
Rom.12. Prouerb.25. ri testamento terror fuit & timor, & pœna corporalis statuta fuit: in nouo vero testa
Iac.4. mēto mansuetudo & misericordia: qđ multis auctoritatib. probat. Et ad hoc inducit seq. ca. Secunda pars incip. ibi, *In lege enim veteris testamenti. Abba* Hebraice, Latine dicitur pater.

x ¶ *Pro oculo.*] hoc eñ modo non licet nisi auctoritate iudicis, vt
Exod.20. infra eadem, cum in lege.

y ¶ *Diligite.*] hoc tenemur facere quantum
Matth.5. est in nobis, vt 11. q. 3. inter verba.

z ¶ *Ciba.*] dum tamen ratione cibi non ne-
Exod.19. & alibi. gligat iustitiam, vt 5. q. 5. nō omnis. Item si
Luc.15. potest laborare, & se immisceat eleemosynis, redigendus est
Matth.9. Luc.6. in seruitutem. C. de mendic. valid. l. vna. libro 11.

a ¶ *In filios.*] imitatione, non sanguine. vel intelligas de consen-
Matth.3. su, de locutione, & † *al. approopere.* s. distin. 6. sed *pinquauit* pensandum.

per ianuam[a]. Furem dixit [& latronem A b] ascendere per aliam partem c, Mercenarium d dixit, lupum vel furem si videat, fugere: quia non est illi cura de ouibus: mercenarius est enim, non pastor. Ille intrat per ianuam, quia pastor est: ille ascendit per aliam partem, quia fur est: ille videns eos, qui volunt tollere oues, timet, & fugit, quia mercenarius est, quia non est illi cura de ouibus: mercenarius est enim. Si inuenerimus tres istas personas, inuenit sanctitas vestra & quos diligatis, & quos toleretis, & quos caueatis. Diligendus est pastor, tolerandus est mercenarius, cauendus e est latro.

A ¶ Et latronem.] *Hæ duæ voces non sunt in originali: Anselmus tamen illas habet.*

Ecce quòd mali tolerandi sunt: nec corporali, sed spirituali vindicta sunt puniendi. Vnde cum discipuli non recepti à Samaritanis ignem cœlitus super eos deducere voluerunt, dicentes magistro [Vis dicamus, descendat ignis de cœlo, & consumat eos?] audierūt [Nescitis cuius spiritus estis] Item [Omnis, qui gladium acceperit, gladio peribit.]

Hinc etiam Hieronymus ait in comment. epistolæ ad Galat. cap. 4.

¶ Spiritualis numquam carnalem persequitur, sed econuerso.

C. XIII.

QVi secundum carnem natus erat f, persequebatur spiritalem g? numquam enim spiritalis carnalem persequitur: sed ignoscit ei, quasi rusticano h fratri. Scit eum posse proficere per tempus: & si quando Ægyptiæ i filium viderit irascentem: recordatur vnius patris, qui boues A k creauit, & culices l: & in magna domo m non solum esse vasa aurea n & argentea, sed & lignea o & fictilia.

A ¶ Boues.] *In codicibus* B. *Hieronymi impressis legitur*, qui lucem boues, *verum in codice Vaticano horum commentariorum habetur*, qui lucam bouem. *Significat autem elephantem.*

Item Augustinus in libr. 4. de baptismo, cap. 12.

¶ Boni à malis numquam in hac vita penitus possunt separari.

C. XIIII.

QVantus arrogantiæ tumor est: quanta humilitatis, & lenitatis obliuio: arrogātiæ quanta iactatio, vt quis audeat, aut facere se posse credat, quod nec Apostolis concessit Dominus p, vt zizania q à frumento putet se posse discernere?

¶ *Verba sunt Cypriani libro 4. epist. 2. ad Antonianum citata ab Augustino libr. 4. c. 12. de baptismo contra Donatistas.*

Item Gregorius homil. 38. Euang.

¶ Præsens ecclesia simul recipit bonos & malos.

C. XV.

HÆc autem vita, quæ inter cœlum r & infernum sita est, sicut in medio subsistit: ita vtrarumque partium ciues communiter recipit: quos tamen sancta ecclesia & nunc indiscrete s suscipit, & postmodum in egressione discernet. Si ergo boni estis, quamdiu in hac vita subsistitis, æquanimiter tolerare malos debetis. Nam quisquis malos non tolerat, ipse sibi t per intolerantiam suam testis est: quia bonus non est. Abel enim u esse renuit, quem Cain malitia non exercet.

2 *Ex his omnibus colligitur, quòd malorum vindicta Deo reseruanda est, nec sunt corporaliter puniendi: sed crebra admonitione, & charitatis beneficio ad correctionem inuitandi. Vnde Christus in Euangelio ait [Audistis, quia dictum est in lege] quem modum vltionis lex statuit [Oculum pro oculo x, dentem pro dente.] Ego autem hanc vicissitudinem tollens, & ad mānsuetudinem, & charitatis perfectionem vos inuitās, dico vobis [Nolite resistere malo: sed diligite y inimicos vestros: benefacite iis, qui oderunt vos, vt sitis filij patris vestri, qui solem suum oriri facit super bonos et malos, & pluit sup iustos & iniustos.] Hinc Paulus ait [Si esurierit inimicus tuus, ciba z illū: si sitit, potum da illi] Omnis enim iniquus, bonorum est inimicus: Omnis autem amicus huius sæculi, etiam inimicus est Dei. Inimicus autem Dei, bonitatis, & iustitiæ est inimicus, ac per hoc amatorem iustitiæ, & bonitatis diligere non potest. Cum ergo inimicos diligere, vel illis benefacere, cibum & potum subministrare iubemur: inimicos persequi, & punire prohibemur. ¶ In lege enim veteris testamenti corporalis pœna statuta est: in lege vero Euangelij omni peccanti per pœnitentiam promittitur venia. Vnde illa à terrore incœpit dicens. [Ego sum Dominus Deus Zelotes visitans peccata patrum in filios a vsque in tertiam & quartam generationem.] Hæc vero à lenitate mansuetudinis, & misericordiæ, ita inquiens [Beati pauperes spiritu, beati mites, beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur.] In illa dicebatur. [Qui fecerit hoc, vel illud, morte moriatur:] In ista [Gaudeo super vno peccatore pœnitentiam agēte, quàm super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia.] Item [Non veni vocare iustos: sed peccatores ad pœnitentiam. Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est.] Initium quoque prædicationis Saluatoris nostri, & præconis eiusdē ad pœnitētiā peccatores inuitauit. Sic enim vterq; exorsus est, dicens [Pœnitentiam agite, appropinquabit † enim regnū cælorū.] Sic & in actibus Apostolorum, cum Iudæi compuncti de scelere mortis Christi, dice-*

Source : BIU Cujas

Act.2. a ¶*In pædagogum.*] id
Exod.1. est, in magistrum. si-
Gal.3. cut enim per magi-
strum aliquis coerce
tur, ita ipsi per legē.
b ¶ *Spiritum.*] id est,
seruilem timorem.
c ¶*Adoptionis.*]i. filia-
lem timorem, i. amo-
rem. Io. de vtroque j.
ead. q. §. ex his.

CVm in lege.] Casvs. Gregor.
Rom.8. exponēdo illud Euan
gelij: Simile factum
est regnum cœlorum
homini regi, qui fecit
nuptias filio suo, vbi
Matth.22. fecit mentionem de
Est hom.38. tauris & altilibus, o-
stendit differentiam
inter patres veteris & noui testamenti. nam
patres veteris testa-
menti per tauros si-
Leuit.19. gnificātur: quia sicut
tauri se defendendo
alios cornibus percu
tiunt: ita & patribus
veter. testam. permis-
sum fuit vt aduersa-
rios suos virtute com
a Al. ore. primerent, & iure a
gladij ferirent. Per al
tilia vero patres noui
testa. figurantur: quia
sicut aues penna con
templationis terrena
contemnendo ad cœ
Luc.6. lestia sublimantur.
d ¶*Et odio.*]sed nonne
odiū habere est mor-
tale peccatum, vt 25.
† al. signifi- dist. §. criminis. quare
cantur] ori. ergo hic dicit, quòd
hoc permittebatur iu
stis? potes dicere iu-
stis aliàs. Vel dic q̄ q
vlcisceb atur se sine
odio, non peccabat:
qui autem cum odio,
licet contra legē non
fecerit, tamen pecca
uit, sicut dando libel
lum repudij peccaue
runt, licet à lege hoc
eis permittebatur. ex
tra de diuort. gaude-
mus.
e ¶*Per altilia.*]de qui-
bus in Euangelio fit
mentio. H.

HIS ITAQVE. Casvs. Nunc Grat. respondet c. supradictis, dicens, q̄ quædā sunt delicta quorum pœna est Deo reseruanda, nec sunt à nobis corporaliter punienda, scilicet cum deliquentes non sunt no
1.Cor.5. strę iurisdictioni subiecti, vel cum delicta illorum probari non possunt, etsi nobis no ta sint. De his enim q̄ non sunt nostrę iurisdictionis, teste Apostolo iudicare nō possumus, nec vitare debemus eos. Et ad hoc inducit sequens. cap. cuius casus patet.
f ¶*His.*]s. auctoritatibus, quibus probauit malos esse tolerādos.
g ¶*Nota sunt.*]5.11.q. 3. eorum. & 30. quæst. 5. nullum. 2.
h ¶*Infideles.*]¶*Et con uiuium.*]5.11.q.3.

rent Petro [*Quid faciemus viri fratres?*] *legitur Petrus respondisse* [*Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum*] *Et, vt vniuersaliter dicatur, in lege populus ille rudis seruili timore pœnarū cogebatur, vnde & legem in pædagogum* a *accepit. In Euangelio autem populus gratiæ liber, & adultus filiali amore, & hereditatis certitudine ad cultum diuinæ seruitutis inuitatur. Vnde, cum quidam legem, quasi coercentem, prædicarent esse tenendam simul cum gratia, ait Apostolus*] *Non enim accepistis spiritum* b *seruitutis iterū in timore: sed accepistis spiritum adoptionis* c *filiorum, in quo clamamus, abba pater.*] ¶*Hinc etiam Gregorius ait in expositione Euangelij* [*Simile factum est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo.*

¶ In lege cuique permittebatur diligere amicum, & odire inimicum.

C. XVI.

CVm in lege scriptum sit [Diliges amicū tuum, & odio d habebis inimicū tuum.] accepta tunc licentia iustis fuerat, vt Dei inimicos, suosque aduersarios, quanta possent virtute comprimerent, eosque in ore a gladij ferirent. Quod in nouo proculdubio testamento compescitur, cū per semetipsam veritas prædicat dicens [Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos:] Qui ergo per tauros, nisi veteris testamenti patres signantur†? Nā dum ex permissione legis accepe rant, quatenus aduersarios suos odij rettributione percuterent: (vt ita dicam) quid aliud, quàm tauri erāt, qui inimicos suos corporeæ virtutis cornu feriebant. Quid ve ro per altilia e, nisi patres noui te stamenti figurantur? qui dum gra tiam internæ pinguedinis percipiunt, æternis desideriis innitentes, ad sublimia contemplationis suæ pennis sublevantur.

a ¶In ore.]*In originali & quattuor Gratiani vetustis, est*, iure gladij.

His f *ita respondetur: Sunt quædam, quæ salubri dumtaxat admonitione sunt corripienda, non corporalibus flagellis animaduertenda: sed eorum vindicta diuino examini tantum est reseruanda, quando in delinquentes videlicet disciplinam exercere non possumus, vel quia non sunt nostri iuris, vel quia illorum crimina, etsi nobis nota sunt* g, *tamen manifestis indiciis probari non possunt.* ¶ *De his, qui non sunt nostri iuris, ait Apostolus in 1. epistola ad Corinth.* [*Quid enim mihi attinet de his, qui foris sunt, iudicare: de his enim Dominus iudicabit.*] *Quod Augustinus exponens, ait.*

¶ *Sensus huius capitis habetur apud beatum Augustinum de pœnitentia medicinæ, cap. 3. verba vero fere omnia sunt in gloss. ordin. 1. Corinth. 5. ad vers.* alioquin, *& interlineari ad vers.* intus.

¶Infidelium colloquia, & conuiuia non sunt euitanda.

C. XVII.

INfideles non possumus Christo lucrari, si eorū colloquium vitamus, & conuiuium h. Vnde & Dominus cum publicanis, & peccatoribus manducauit, & bibit. In his vero, qui intus sunt i, id est, infidelibus putredo resecanda est.

Hinc etiam cum propheta dicit [*Facit Dominus iudicium omnibus iniuriam patientibus,*] *exponendo addidit Augustinus:* [*ab his, qui non sunt sui iuris, in quos nequit disciplina exerceri.*] *Item, quando multitudo est in scelere, nec salua pace ecclesiæ mali puniri possunt: tolerandi sunt potius, quàm violata pace ecclesiæ puniendi.*

Vnde Augustinus ait in libro de fide, & operibus, c. 4. & 5.

¶Quædam mala punienda sunt, & quædam toleranda.

C. XVIII.

1 QVidam vero econtrario periclitantes, cum bonorum, malorumque permistionem in ecclesia demonstratum, seu prædictum esse perspexerint, & patientię præcepta didicerint, (quę ita nos firmissimos reddunt, vt etiam si videntur in ecclesia esse zizania, non tamen impediatur, aut fides, aut charitas nostra, aut quoniam zizania in ecclesia esse cernimus, ipsi de ecclesia recedamus) destituendam a putent ecclesiæ disciplinam, quandam peruersissimam securitatem præpositis tribuentes, vt ad eos non pertineat, nisi dicere k, quid cauendum, quidue faciendum sit: quodlibet autem quisque faciat, non curare. Nos vero ad sanam doctrinam pertinere arbitramur ex vtriusque testimoniis tutam sententiam moderari: vt & canes in ecclesia propter pacem ecclesiæ toleremus: & canibus sanctum, vbi pax ecclesiæ tuta est, non demus. Cum ergo seu per negligentiam præpositorum, siue per aliquam excusabilem necessitatem, siue per occultas obreptiones inuenimus in ecclesia malos, quos ecclesiastica disciplina corrigere, aut coercere non possumus l: tunc, ne† alcendat in cor nostrum impia, & pernicioſa præsumptio: qua existimemus nos ab his esse separandos, vt peccatis eorū non inquinemur, atque ita post nos trahere conemur, veluti mundos, sanctosque discipulos ab vnitatis compage, quasi à malorum consortio segregatos, veniant in mentem illæ de scripturis similitudines, & diuina oracula, vel certissima exempla, quibus demonstratum, & prænuntiatū est, malos in ecclesia permistos bonis vsque in finē sęculi, tempusq; iudicij futuros, & nihil bonis in vnitate, ac participatione sacramentorum

Luc.5. ad mensam. arg. contra. 28. q. 1. omnes. & c. nullus. Sol. hic loquitur de paganis, ibi specialiter d Iudeis b. bSub. nomē Christi abhorrētibus.
i ¶ *Qui intus sunt.*] quandoque etiam Iudæos punit ecclesia. extra de vsur. post mi serabilem. & 17. q. 4. Psal.145. constituit.

HINC ETIAM. Gratian. adhuc probat auctoritate Aug. exponētis verba prophetæ, q̄ in iis quæ non sunt nostri iuris, neq̄ disciplina exerceri. Postea ponit alium casum, in quo mali sunt potius tolerādi, quam puniendi, s. quādo multitudo est in scelere, & schisma timetur si corrigantur. & ad hoc inducit sequens cap. 1 Pol.l.7.ti. 7. Ansl.l.12. c.63.

QVidam.]Casvs. Stulti quidam dicebant, quòd si prælati videt publice delinquētes, qui per zizania significantur, nil aliud facere debent, nisi indicare illis quid sit faciendum vel vitandum. etsi sunt incorrigibiles, debent recedere ab eis. Aug. vero cōtrarium dicit: quia cum canes sunt in ecclesia, debemus eos propter scandalū tolerare vsq; in finem, neq; recedere ab eis: sed sanctum eis dare nō debemus, vbi pax ecclesiæ est tuta: vbi vero datur potestas corrigēdi sine scandalo, tunc prælati dormire non debent, sed ab bonū malos debēt coercere, ita vt nec sint negligentes, nec obtentu diligētię læuiāt in peccatores. & est ordinanda sic constructio. " Quidā putant destituendam ecclesiæ disciplinā, &c. Vel legas suspensiue à principio vsque ibi, *Destituendam putant.* "Ordo Iræ.
k ¶*Nisi dicere.*]" non ergo sufficit q̄ prælatus instituat quid sit faciēdum, nisi etiam puniat nō facientes, vt j. e. q. 5. non est innocentiæ. & 47. dist. quod ad nos. sicut nō sufficit domino prohibere ne cum seruo contrahatur, quin teneatur ipse de peculio, vt ff. de pecul. l. si quis seruum. & ff. de verb. obl. qui seruum. & ibidem. l. seruus vetante. arg. tamen contra est 43. dist. in cap. Ephesiis. " Prælatus quid facere debet. †*nec*]orig.
l ¶*Non possumus.*]sine scandalo: vel quia est occultum, 6. quæst. 1. si omnia.

a ¶*Nec*

Source : BIU Cujas

a ¶*Nec patientiæ.*]quandoque enim remissio se mentitur pietatem, vt 41.dist.sæpe.

Cvm quisque.] Casvs. Parmenianus dicebat quòd nullus peccator est anathemate feriendus. Aug. vero contra ipsum scribens ostendit, quòd si quis peccator deprehẽditur in crimine mortali quòd sit notum, & apparet omnibus execrabile, anathemate feriatur, si periculum schismatis non timetur.

b ¶*Vbi periculum.*]cũ ergo periculum schismatis timetur, mali non sunt excommunicandi, vt 50.dist.vt constitueretur. ȷ̃.e.ipsas pietas. & c.nõ potest. Sed contrarium est 24.q.3.ecce.sed ibi cum non timeretur scandalum. Item contra ext.de reg.iur.qui scandalizauerit. "Sed hic loquitur de veritate disciplinæ, quæ potest quandoque deseri pro scandalo. ibi de veritate iudicij, quæ semper præualet scandalo.

†*al.coercionis*]

"Veritas disciplinæ qñque potest deseri.

EST ET ALIA. Hæc est 3.pars q.in qua loquitur de præscitis & prædestinatis. Ioan. de Fan.

Casvs. Ostendit G. aliam causam quare mali non sunt flagellandi. Nam si peccatores sunt saluandi ad vitam, sine correctione conuertentur, vt Petrus. Si vero damnandi sunt, inter flagella fiunt deteriores, vt Pharao. Bonis ergo flagella sunt superflua, malis vero inutilia. Postea respondet huic allegationi per c.seq.

1 Poly.ibid. Iuo p.2.c.97 Pan.in plo. c.13.&14.

Sicut non est.] Casvs. Quidam dicebant quod superflua ẽ correctio circa peccatores: cum Deus ipse corrigat quos voluerit. & hoc probant exemplo Petri, quem nullo homine corrigente correxit vt voluit. sed Greg. & Aug. dicunt ꝙ licet Deus corrigat quos velit, tamen sicut non est cessandum ab oratione pro eis quos corrigi volumus, ita non est cessandũ à correctione: quia per exteriorem correctionẽ proficit homo interius.

Luc.22.

c ¶*Ab oratione.*]multiplex est causa quare non debemus cessare ab oratione malorũ, vel eorum correctione. Nam quædã sunt ita prædestinata, vt precibus obtineantur, vt ȷ̃.c.prox. Item quia nescitur quis sit de numero prædestinatorum, & quis non: & de nemine est desperandum quamdiu est in hac vita, vt de pœ.dist.7.nemo. & quia Deus sæpe aliquid promittit quod postea mutat, si videt homines negligentes, vt de pœ.dist.1.prædixerat. & tamen si non prosunt illi pro quo oratur, prosunt saltem oranti: iuxta illud: Oratio mea in sinu meo conuertetur. Io.

Luc.22.

d ¶*Negligenda.*]de pœn.dist.7.nemo.

mentorum, qui eorum factis non consenserint, obfuturos. Cum vero eis per quos ecclesia regitur, adest salua pace potestas disciplinæ aduersus improbos, aut nefarios exercendæ, tunc rursus, ne socordia, segnitiaque dormiamus, aliis aculeis præceptorũ, quæ ad seueritatem coercitionis † pertinent, excitandi sumus, vt gressus nostros in via Domini ex vtrisque testimoniis illo duce, aque adiutore dirigentes, nec patientiæ [a] nomine torpescamus, nec obtentu diligentiæ sæuiamus.

a ¶Destituendam.] *Apud B. Augustinum legitur*, instituendam putant ecclesiam, & disciplinam: *sed ceteri collectores cum Gratiano concordant. Multa vero alia ex illis, & originali in toto hoc capite sunt restituta.*

Item contra epistolam Parmeniani, libr. 3.c.2.

¶Leuius occulta, seuerius autem punienda sunt ab ecclesia delicta manifesta. C. XIX.

1 Cvm quisque fratrum, id est Christianorum intus in ecclesiæ societate constitutorum in aliquo tali peccato fuerit deprehensus, vt anathemate dignus habeatur, fiat hoc, vbi periculum [b] schismatis nullum est. *& infra.*

¶Quando ita cuiusque crimen notum est omnibus, & omnibus execrabile apparet, vt vel nullos prorsus, vel non tales habeat defensores, per quos possit schisma contingere, non dormiat seueritas disciplinæ.

3 *Est & alia causa, qua correptio verberum, vel verborum videtur esse inutilis, vel superflua. Prædestinati enim ad vitam sine correptione mutantur: sicut Petrus, quem Dominus respiciens nemine corripiente commouit ad lacrymas. Præsciti ad mortem inter flagella deteriores fiunt: sicut Pharao. Bonis ergo superflua, damnandis hæc inueniuntur esse inutilia. His ita respondetur auctoritate Gregorij, & Augustini, Augustinus enim in libro de correptione. & gratia, c. 5. sic ait.*

¶Sicut ab oratione cessandum non est, sic nec à correptione. C. XX.

Sicut non est ab oratione [c] cessandum pro eis, quos corrigi volumus, etiam si nullo hominũ orante pro Petro Dominus respexit eum, & fecit eum suum peccatum flere, ita non est negligẽda [d] correptio, quamuis Deus, quos voluerit, etiam non correptos faciat esse correctos. Tunc autem correptione proficit homo, cum miseretur, atq; adiuuat, qui facit, quos voluerit, etiam sine correptione proficere.

Gregorius vero in dialogo, lib. 1.c. 8.

¶Soli prædestinati soluantur, qui in postulando suo labore meruerunt.

C. XXI.

[a] Obtineri nequaquã possunt, quæ prædestinata non fuerunt. Sed ea, quæ sancti viri orando efficiunt, ita prędestinata sunt, vt precibus obtineantur. Nam ipsa quoque perennis regni prædestinatio ita est ab omnipotenti Deo disposita, vt ad hoc electi ex† labore perueniant: quatenus postulando [e] mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante sæcula disposuit donare.

Item Augustinus in libro de prædestinatione, & gratia, c. 15.

¶Occulto Dei iudicio mali obdurantur flagellis, boni emendantur. C. XXII.

Nabuchodonosor pœnitentiam meruit fructuosam. Nonne post innumeras impietates flagellatus pœnituit, & regnũ quod perdiderat, rurs⁹ accepit [f]? Pharao autem ipsis flagellis est durior effectus, & periit? Hic mihi rationem [g] reddat, qui diuinum consilium nimium alto†, sapientique corde diiudicat: cur medicamentum vnius medici manu confectum alij ad interitum, alij valuerit ad salutẽ: nisi quia Christi bonus odor [h] aliis est odor vitę in vitam, aliis odor mortis in mortem. Quantum ad naturam, ambo homines erant. Quantum ad dignitatem, ambo reges. Quantũ ad causam ambo captiuum populum Dei possidebant. Quantum ad pœnam, ambo flagellis clemẽter admoniti. Quid ergo fines eorum fecit esse diuersos, nisi quòd vnus manum Dei sentiens, in recordatione propriæ iniquitatis ingemuit: alter libero cõtra Dei misericordissimam veritatem pugnauit arbitrio.

Idem.†

C. XXIII.

e ¶*Postulando.*]Nec ideo voluit Dominus suscitare quartũ mortuum, quia non fuit pro eo petitum, vt ȷ̃. de pœ.dist.1. §.ex his itaque.versi.Christus quoque.

†*altãm sapienti corde*

Nabuchodonosor] Casvs. H. hunc casum sic ponit. & sic mihi videtur melius quam Bene. Dicitur in hoc ca. quòd quidã per flagella Dei emẽdantur: quidam vero deteriores fiunt. Et hoc ostendit per Nabuchodonosor, qui flagellatus à Deo pœnituit, & restitui sibi regnum promeruit. & per Pharonem, qui flagellatus à Deo non pœnituit, sed magis induratus fuit, & tandem periit submersus. vnde Augu. quærit quare hæc diuersitas fuit inter eos. scilicet quòd ex eodem medicamento, & ab eodem confecto & dato vnus eorum saluatus est, & alter periit. & supponit hoc ideo esse, quia vnus illorum pœnituit inter flagella, alius vero induruit libero arbitrio. Bene. vero sic casum illum ponit. Quidam disputans cum Aug. quęrit ab eo causam, cum Deus sit vnus creator bonorũ & malorum hominum, cur saluet vnum & non alium: cum omnes saluare possit. Et respondet Augu. nullam aliam causam esse, nisi quia sic Deo placet: & hoc ostendit per exempla duorum regum, scilicet Nabuchodonosor & Pharaonis, quia licet æqualis conditionis fuerint, vnum tamen saluauit, alium non.

2 Burc.l.20. cap.19. Iuo p.17.c.31.

†*al.pro*

Dan.4. Exod.5.vsq; ad 15.

1.Cor.2.

f ¶*Accepit.*] Argum. quòd depositus potest restitui, vt de pœnit.distinct. 6.capitu. primo. in fin. & 35. quæstione nona. sententiam. & cap. Gregorius. Item est hic argum. ad quæstionem illam quòd depositus restitutus præferendus sit substituto, vt octaua, quæst. vltim. cap.vltim. Argum. contra 7.quæst. 1.eos qui. licet determinata videtur, extra de sim.ex insinuatione. Ioan. De hoc quid iuris sit, in quæstionibus notaui. B.

†*al.item*

a Sic ext.de fa.vnct.§.2. ver.de odore. vbi ista auctoritas exponitur.

g ¶*Rationem.*] Arg. quod de singulis non est ratio reddenda, vt ȷ̃.e. quæ.de Tyriis. & de pœ.dist.4.si ex bono. Arg. contra 68.dist.coepiscopi. & 24.q.3.si habes.

h ¶*Odor.*]bonus odor Christi est prædicatio bonorum [a].

Source : BIU Cujas

VAsis iræ.] CASVS. Quidam dicunt, quòd prædestinatio Dei, vel præscientia est causa quare quis necessario faciat bonum vel malum. & ideo facit homo malum, quia est prescitus, & bonum quia est prædestinatus, & bonarum & malarum rerum Deus est causa. Sed Aug. respondet dicens hoc esse falsum: quia si ex prescientia necessario quis peccaret, iniuste Deus puniret delinquentem: sed dicit bonos volũtate sua facere bonũ: non tamẽ sine gratia Dei: malos autem dicit sua auctoritate peccare, cum sint sine gratia Dei. Et hoc probat auctoritate Ioannis Euangelistæ in epist. sua, vnde potius debent suis peccatis imputare, quam de iudicio Dei conqueri, quod deserit meritos deseri: cui gratias agimus, quia liberat non meritos liberari: nec imponit alicui necessitatem, nec subtrahit cuiquam potestatem obediendi, eo quòd non esset prædestinatus: sed ideo non fuit prædestinatus, quia Deus eum recessurũ ab obedientia præuidit. Postea assignat differẽtiam inter prædestinationem & præscientiam: quia prædestinatio est tãtum de bonis, prescientia tãtum de malis. & not. quod vnum quandoque ponitur pro alio. Item not. quòd auctoritas Ioannis Euangelistæ incipit ibi, *Ex nobis exierunt.* & durat vsque ibi, *vtique nobiscum.* & est circa finẽ.

1 Fulgẽtius. l. j. ad Monymum. Burc. l. 20. cap. 35. Iuo p. 17. c. 46. Prosper. ī resp. ad capitula Gallorum, c. 6.

ibid. c. 11.

idem c. 12.

† absunt ab ori. idẽ c. 14. & Sent. 6. ad c. Gallorũ.

idẽ Sent. 15.

a ¶ *Non spontaneum.*] De hac materia nota ui 15. q. 1. §. 1. & 2. c. merito.

b ¶ *Ex prædestinatione.*] Arg. quòd nõ potest quis arguere factum cuius auctor ipse fuit, vt 28. dist. diaconi. ext. de cle. cõiu. diuersis. Ioan.

c ¶ *Cum vero.*] Sic ergo bona quæ facit homo, per Deum facit: mala quę facit, non facit per Deum: quia Deus non est auctor mali. Sed ne crederet aliquis quòd Deus operetur etiam malũ: quia legitur q Deus tradidit Romanos in desideria carnis, & quòd obdurauit cor Pharaonis, & quod reliquit Tyrios & Sydonios in peccatis suis, ideo ostendit qualiter hoc intelligatur.

"Deus non est auctor mali.

d ¶ *Aliquos.*] scilicet Romanos.

e ¶ *Aut traditos.*] " tradere dicitur hominem peccato quando permittit ipsum peccare: vel quia subtrahi ipsi gratiam.

"Deus quo dicatur tradere hominẽ peccato.

f ¶ *Legimus.*] in epistola ad Romanos [a], & in Exodo [b], & in Euangelio Matthæi de Tyriis & Synodiis.

a 1. c.
b c. 7. & 8.

g ¶ *Non meritos.*] ex hoc patet, quòd primam gratiam nemo meretur, vt j. de conse. dist. 4. gratia. & c. placuit vt quicumque.

h ¶ *Fecit.*] scilicet bona.

i ¶ *Fecit.*] scilicet mala.

k ¶ *Dicitur.*] in epistola Ioannis.

l ¶ *Ex nobis.*] quantum ad prædestinationem.

m ¶ *Standi.*] sed nonne iam dixit, quod prædestinatio non est causa quare homo faciat bonum, sed potius bonum quod facit, est causa prædestinationis? " Sed dicas hic prædestinationẽ appellari Deum prædestinantem. Nam nemo potest venire ad me nisi ei fuerit datum à patre meo. Vel dic quòd prędestinatio nõ est causa efficiens, sed est causa fine qua non fit. Item si vere volumus loqui, non est concedendum quòd futura bona sint causa prædestinationis: quia ex hoc sequeretur, quod causa esset posterior suo causato. Itẽ quid-

" pdestinatio est Deus pdestinans.

quid Deus prædestinauit, ab æterno prædestinauit. si ergo prædestinatio est æterna, ergo non habet causam suæ generationis. non ergo futura sunt causa eius. Item si quid esset causa generationis eius. ergo eius oppositum esset causa corruptionis eius. sed impossibile est eam corrumpi, vel desinere esse: quia si corrumperetur vel desineret esse, ergo post hoc instans non esset. ergo si modo non est, numquam fuit. Nam bene sequitur, si fuit prædestinatum, ergo prædestinatum est, & semper erit prædestinatum. Ioan.

2 idẽ ad obiect. Vincentianas, c. 12. & Augu. ad artic. sibi falso impositos, art. 12.

NON ERGO NECESSITATEM. CASVS. Dictum est ꝫ. in c. vasis. quòd de sola voluntate bonum cum gratia procedit, & sola voluntate sine gratia malum perpetratur. Vnde ex hoc concludit Grat. quod prædestinatio, vel pscientia non est causa, qua quis necessario faciat bonum vel malum, cum ex voluntate vtrumque procedat. Nam licet præscientia vel prædestinatio Dei falli non possit, non tamẽ necessario eueniunt ea, q̃ pdestinantur, vel præsciuntur, sicut nec necessario præsciuntur, vel prędestinãtur: & ideo præsciuntur, vel prædestinãtur, quia bona absq; gratia eius, mala vero præter eius conscientiam euenire non possunt. Postea ponit quãdam argumentationem, dicens, quod quamuis hæc propositio sit necessaria, si hæc prædestinata sunt, vel præscita, necessario eueniunt, nec tamẽ ideo recte & simpliciter concluditur, ergo necessario eueniũt quæ prædestinata sunt, vel præscita: quia in propositiõe necessitas refertur ad diuinæ prescientiæ intuitum, in conclusione vero refertur ad rerum euentum. & ad hanc conclusionem probandã inducit auctoritatem Augustini, in qua ponit duas necessitates vnam simpliciter, siue simplicem, & aliam conditionalem. vndè ponit duo exempla, de ambulante, s. & de vidente. *Prouidentia.* potest hoc intelligi de homine vidente, vel de prouidentia diuina vidente pscentionaliter. sed intelligatur coniunctum, vel sic, necesse notat modũ consequendi, & non cõsequentis.

3 sententia ī lib. de pdenstinõe Dei. Burch. l. 20. cap. 21. Iuo p. 17. c. 32.

n ¶ *Falli.*] hæc argumentatio non valet: Deus præuidet aliquid, & aliter potest euenire: ergo præuidentia Dei est fallibilis.

o ¶ *Quamuis.*] "ad huius §. intelligentiam, nota quòd omnes tales locutiones sunt duplices, si Deus præuidit aliquid, necessario illud eueniet: quia si hæc dictio, necessario, determinat totalem consequentiam, locutio est vera, & tunc talis est sensus in consequentia, si Deus præuidit aliquid, illud euenire est necessarium. Si autẽ hæc dictio necessario, determinat ipsum consequens, est falsa. Similiter hæc est duplex, necessarium est Socratem ambulare cum ambulat: quia si intelligatur composita & de dicto, vera est. si de re, est falsa. Similiter hæc est duplex, necessarium est hoc euenire quod Deus præuidit, de dicto est vera, de re est falsa. Illud enim quod Deus prę uidet, non est necessarium euenire. Et nota quòd talis argumentatio non valet, si Deus præuidit aliquid, necessario illud eueniet: ergo si Deus præuidit aliquid, necessarium est illud euenire, quia modo hæc dictio, necessarium, non potest determinare ipsam consequentiam, sed tantum consequens [c].

" si Deus puidit aliqd necessario illud euenit habet dupli cẽ sensum. c sub. ñ fcã relõe ad añ cedẽs, s. p se cõsiderata. d sub. qa idẽ est, s. d dicto sic cõposito facta, s. relõe cõsequentis ad añcedẽs.

p ¶ *Nequit.*] vera est, si intelligatur de dicto [d].

¶In plerisque vetustis caput hoc coniunctum est superiori, & in titulo est, Item, *non,* Idem, *est autem confectum ex locis indicatis, Fulgentij Prosperi, B. Augustini.*

Non ergo necessitatem facit correctionis, vel obdurationis diuina prædestinatio, seu præscientia, cum boni per gratiam corrigantur, & libero arbitrio mali pereant. Neque enim quia prædestinatio, seu præscientia Dei fallit, non potest necessario eueniunt, quæ prædestinantur, vel præsciuntur, sicut nec necessario prædestinantur, vel præsciuntur, quæ futura sunt, sed quia bona absque eius gratia, mala præter eius scientiam euenire non possunt. ¶ Quamuis [o] ergo conuenienter dicatur, si hæc prædestinata sunt, vel præscita, necessario euenient: non tamen ideo absolute verum est, necessario euenient, quæ prædestinata sunt, vel præscita, quia hic necessitas refertur ad rerum euentum, ibi ad intuitum diuinæ præscientiæ. Vnde Augustinus [3] *Duæ sunt, inquit, necessitates, simplex vna, veluti qua necesse est omnes homines esse mortales: altera cõditionis, vt si aliquem ambulare quis scit, eum ambulare necesse est. Quod enim quisque esse nouit, id esse aliter, quàm notum est, nequit [p]. Sed hæc minime secum illã simplicẽ trahit. Hanc enim necessitatem non propria facit natura. sed conditionis adiectio. Nulla enim necessitas cogit incedere voluntate gradientem: quamuis enim tunc, cum graditur, incedere necessarium sit. Eodem igitur modo, si quid prouidentia præsens videt, id necesse est esse, tametsi nullam naturæ habeat necessitatem. Atqui Deus ea futura, quæ ex libertate arbitrij proueniunt, præsentia contuetur. Hæc igitur ad intuitum*

exegit. Hi autem, de quibus dicitur [k] [2] Ex nobis exierunt, sed nõ fuerunt ex nobis [l]: Si enim fuissent ex nobis, mansissent vtique nobiscum] voluntate exierunt: voluntate ceciderunt: & quia præsciti sunt casuri, non sunt prædestinati. essent autem prædestinati, si essent reuersuri, & in sanctitate, ac veritate mansuri. Ac per hoc prædestinatio Dei multis est causa standi [m], nemini est causa labendi.

Source : BIU Cujas

HIS OMNIBVS. Casvs. Dictum est supra, quòd mala nostræ voluntati adscribuntur. Nunc vero dicit Gratianus, quòd indignationi diuinæ adscribuntur, quod probat per duo capitula seq.

CVM SVPERNA. Casvs. Ostendit hic Gregor. quod ex quo semel Deus alicui ab intimis irascitur, eius indignationem pœnitentia vel oratione non remouebit. Et hoc probat exemplo Moysi, qui licet in deserto reatum populi apud Deum terserit, tamen propter hoc, quia ad petram Oreb veniens de aquæ exhibitione diffidit Domino sibi irascente, terram promissionis ingredi non potuit.

a ¶ *Plebis.*] Historiam habes 45. dist. discipli
xli. 9. Moral. c. 12. na.

b ¶ *Oreb.*] Historiam habes de pœn. dist. 2. §. opponitur.

c ¶ *Irascente.*] intelligas tamen quod quãtum ad temporalem
Exod. 32. pœnã potest ira Dei esse commutabilis: sed quantum ad æternam non. 22. qu. 4. in
Num. 14. commutabilis.

DE TYRIIS. Casvs. Quidam assignabant rationem quare Deus non saluauit Tyrios & Sydonios cum credidissent, si tanta signa virtutũ vidissent, qualia apud Iudæos non credentes facta fuerunt. vel simpliciter quærebant ab Augustino rationem diuersitatis. Augustvero deridet eos, dicens quòd non est alia ratio, nisi quia nó fuit eis datum desuper vt crederent: tamen quidquid dixit Deus vel fecit, totum verum fuit & iustum: qui non solum Tyrios & Sydonios potuit saluare, sed etiam Corozain, & Bethsaida: & ille Deus qui dixit per prophetam Oseam Iudaicæ plebi: Ego sepiam vias tuas spinis, & adimam tibi facultatem peccandi, ille idem Deus etiam dixit damnandis per Psalmistam: Fiant viæ illorum tenebræ, & lubricum, & Angelus Domini persequẽs eos.

Matth. 11. †al. etiam

Matth. 11.

Osee 2.

Psal. 34.

d ¶ *Vt crederent.*] præsente Domino, sed postea crediderũt ad prædicationem Apostolorum.

e ¶ *Si rationem.*] eodem modo videtur dicendum, quod si Papa aliquid facit quod videtur iniustum, vbi nos rationẽ non possumus assignare, quòd nihilominus illud iustum sit. 17. q. 4. §. qui autem.

f ¶ *Prophetam.*] Oseæ.

g ¶ *Vias.*] id est, actiones.

h ¶ *Spinis.*] id est, compunctionibus.

i ¶ *Lapidibus quadris.*] ideſt, virtutibus quattuor, vel doctrina quattuor Euangeliorum.

SED IN HIS. Casvs. Dicit Grat. hic quod in omnibus malis arbitrium nostrũ est in culpa, qđ arbitrium Deus vertit in electis ad bonum, in damnãdis vero relinquit ad malum. sed quia nescimus quis peccatores sint damnandi, vel qui sunt saluandi, omnes indifferenter debemus corrigere, ad instar medici, qui licet sciat hominem vltra terminum à Deo præfixum non victurum, tamen languentibus omnibus indifferẽter medetur, cum ipse medicus ignoret quando & qua ægritudine sunt morituri. Et ad hoc inducit seq. c.

relata diuinum necessaria fiunt per dispositionem diuinæ notionis. Per se vero considerata absolutam [B] *naturæ suæ libertatem non deserunt. Fient igitur proculdubio cũcta, quæ futura Deus esse prænoscit: sed eorum quædam de libero proficiscuntur arbitrio, quæ quamuis eueniant, existendo tamen naturam propriam non amittunt, qua prius quàm fierent, etiam non euenire potuissent.*

¶ *His omnibus mala nostra libero adscribuntur arbitrio, cum alibi diuinæ adscribantur indignationi. Vnde Gregorius.*

[1] *Cum superna indignatio sese, vt ita dixerim, medullitus mouet, hanc opinio, vel oppositio humana non remouet: nec se cuilibet vtiliter deprecatio obiicit, cum semel Deus aliquid ab intimis irascendo disponit. Hinc est enim, quòd Moyses, qui reatum totius plebis* [a] *apud Dominum suis precibus tersit, dumque se obicem obtulit, diuinæ iracundiæ vim placauit, ad petram Oreb* [b] *veniens, & pro aquæ exhibitione diffidens, repromissionis terram ingredi Domino irascente* [c] *non potuit.*] ¶ *Item Augustinus* [De Tyriis *vero, & Sydoniis quid aliud possumus dicere, quàm non esse eis datum vt crederent* [d], *quos etiam credituros fuisse ipsa veritas dicit* †, *si talia, qualia apud non credentes facta sunt, virtutum signa vidissent? Quare autem hoc eis negatum fuerit: dicant, si possunt, qui calumniantur: & ostendant, cur apud eos Dominus mirabilia, quibus profutura non erant, fecerit: & apud eos, quibus profutura erant, non fecerit. Nos etenim* † *sirationem* [e] *facti, & profunditatem iudicij eius penetrare non possumus, manifestissime tamen scimus, & verum esse quod dixit, & iustum esse quod fecit: & non solum Tyrios, & Sydonios, sed etiam Corozain, & Bethsaida potuisse conuerti, & fideles ex infidelibus fieri, si hoc in eis voluisset Dominus operari. Neque enim vlli falsum videri potest, quod Veritas ait* [Nemo potest venire ad me, *nisi fuerit ei datum à Patre meo.*] *Item, qui per prophetam* [f] *iudaicæ plebi promisit* [Ecce ego sepiam vias [g] *tuas spinis* [h], *& muniam eas lapidibus quadris* [i]] *ideſt, adimam tibi facultatem peccandi: Idem per psalmistam de damnandis dixit.* [Fiant viæ *illorum tenebræ, & lubricum, & Angelus Domini persequens eos.*] *Sed in his omnibus vitia nostra humanæ adscribuntur mentis arbitrio, quod diuina clementia in electis misericorditer vertit ad bonum, in damnandis iuste relinquit ad malum. Sicut ergo, quamuis certissime sciamus neminem vltra terminum à Deo sibi præfixum esse victurum, omnibus tamen languentibus non incongrue medemur, sic quamuis nemo saluetur, nisi prædestinatus ad vitam, omni tamen delinquenti est adhibenda correptio: nec malorum est negligenda disciplina.*

Vnde idẽ Augustinus ait epi. 50. Bonifacio.

[A] ¶ Duæ sunt.] *Hæc à Burchardo, & Iuone citantur ex* B. *Augustino in lib. de prædestinatione. Et sententia habetur copiosè explicata in libello de prædestinatione Dei inter opera* B. *Augustini, tomo 7.*

[B] ¶ Absolutam.] *Apud Burchardum & Iuonem legitur*, ab absoluta libertate non desinunt.

c ¶ De Tyriis.] *Simillima his leguntur apud* B. *Augustinum in libro de bono perseuerantiæ, c. 14. Eadem vero fere sunt apud Prosperum ad excepta Ianuensium in respons. ad dubium 8. siue 9.*

¶ Non semper in eos, qui peccant, vindicta est exercenda. C. XXIIII.

[2] IPsa pietas, veritas, charitas nos non permittit contra Cæcilianum eorum hominum accipere testimonium, quos in ecclesia non videmus, cui Deus perhibet testimonium [k]. Qui enim diuina testimonia non sequuntur, pondus humani testimonij perdiderũt [l]. *Item infra.* ¶ Molestus est medicus furenti phrenetico, & pater indisciplinato filio, ille ligando, iste cædendo: sed ambo diligendo. Si autem illos negligant, & perire permittant, ista potius falsa mansuetudo crudelitas est. *Item infra.* ¶ Si per † potestatem [m], quam per religionem, ac fidem [n] regum tempore, quo debuit, diuino munere accepit [3] ecclesia, hi, qui inueniuntur in viis, & in sepibus, ideſt in hæresibus, & schismatibus, cogũtur intrare [o], non quia cõguntur, reprehendant, sed quare † [P] cogantur, attendant. Conuiuium Domini vnitas est corporis Christi, non solum in sacramento altaris, sed etiam in vinculo pacis. *In eadem infra.* ¶ [4] Theodosius [A] Imperator legem [q] generaliter in omnes hæreticos promulgauit, vt quisquis eorum episcopus, vel clericus vbilibet esset inuentus, decem libris auri mulctaretur. *Item infra.* ¶ Si duo [r] aliqui in vna domo habitarent, quam certissime sciremus esse ruituram, nobisque id prænuntiantibus nolent credere, atque in ea manere persisterent. Si eos inde possemus eruere vel inuitos, quibus imminentem illam ruinam postea demonstraremus, vt redire vlterius sub eius periculum non auderent, puto, nisi faceremus, non immerito crudeles iudicaremur.

[1] *Ipsa pietas.*] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas par. In 1. par. dicitur, quod quidã hæretici volebant accusare vel testificari cõtra Cæcilianum virũ honestum. super hoc Bonifacius Papa consuluit Augustinum, vtrum fieri posset, & respondet quòd non. Et hoc sit eis vt corrigãtur & reuertantur ad ecclesiam matrem, & quòd bonum sit eis corrigi: & quòd non sit desistendum à correctione, & disciplina malorũ, probat quinque exemplis, s. medici, patris domini, Imperatoris Theodosij, & eripientis homines de domo ruitura. In 2. par. respon. cuidam quæstioni Donatistarum dicentium, Vos vultis vt redeamus, sed non possumus retinere dignitates nostras. Et respon. Aug. hoc verum esse de iure: aliquando tamen secus fit dispensatiue, & præcipue vbi scandalum timetur, quia sicut sunt duo genera inserendi arbores, sic sunt duo genera reciendi hæreticos. Secũda pars incipit ibi, *Item si inquiunt.*

2 Pol. l. 7. ti. 5 Anſ. l. 12. c. 61.

†*potestate*] orig.

3 7. q. 6. schismatis.

k ¶ *Testimonium.*] in hoc quod ẽ mortuus in vnitate [a] ecclesiæ. sed quidam hæretici volebant eũ post mortem accusare de hæresi, vt 24. q. 2. sane profertur. ver. Item si vera sunt. sed non erant recipiendi etiã in crimine hæresis, cum ille bonæ opi. fuit, vt 2. q. 1. in primis. hæreticus autem bene reciperetur contra hæreticum, vt 2. q. 7. si hæreticus. Ioan.

†*quo*] orig.

a Et secũdũ hoc expõephibet testimonium ex hoc, s. qđ fidẽ traditam à Deo habuit & seruauit, & dic cui, s. Cæciliano.

4 Cod. Theod. l. 16. tit. 5 c. 21. & 65.

l ¶ *Perdiderunt.*] 1. q. 7. non potest. Ioan.

m ¶ *Potestatem.*] quam nõ habebat ecclesia, cum &nouella adhuc esset. sed postea quando cœpit dominari principibus, vt j. e. di ſplicet. & c. non inuenitur.

n ¶ *Ac fidem.*] ecclesię conseruandam.

o ¶ *Intrare.*] ideſt, redire ad ecclesiam.

p ¶ *Sed quare.*] q. d. nõ est cõsiderandum qd fiat: sed qua de causa fiat, vt j. e. q. 8. occidit. & ff. de fur. verũ. similiter nõ est cõsiderandũ qd fiat, sed quo animo fiat, vt 15. q. 6. c. 1. in fi. q. d. cogantur ire ad commodũ ipsorum, s. ad conũiuium de quo agitur in Euãgelio. 56. di. sponsus. ẽ. e. cũ *in lege.*

b Et nisi faceremus crudeles iudicaremur, vt j. sequitur ibi puto, &c. ex hoc qđã dicũt hoc elici ar. qꝰ qlibet tenetur aliũ à morte tpali liberare si pt. ẽ. e. q. 3. nõ inferenda. vbi de hoc. Arc.

q ¶ *Legem.*] quam habes. C. de hær. Ariani.

r ¶ *Si duo.*] Tres enim ponit casus. Primo sic: duo sunt in domo ruitura: & ambos possum[s] liberare: ad hoc tenemur [b], licet sint inuiti. Secundo sic: duo sunt in domo vna: & si vnum liberamus, alter vult se necare. Tertio sic, multi sunt in domo vna, & non nisi vnus liberari potest.

Source : BIU Cujas

Porro [a], ſi vnus illorum nobis diceret, quando intraueritis eruere nos, me metipſum continuo trucidabo: alter autem nec exire qui dem inde, nec erui vellet, ſed neque necare ſe auderet, quid elige remus, vtrum ambos ruinæ oppri mendos relinquere, an vno ſaltem per miſericordiæ noſtram operam liberato, alterum non noſtra [b] culpa, ſed ſua potius, interire? Nemo eſt tam infelix, qui nõ, quid fieri in talibus rebus oporteat, facillime iudicet. *Item poſt pauca.* ¶ Quòd ſi plurimi eſſent in domo ruitura, & inde ſaltem vnus liberari poſſet, atque id, cum facere conaremur, alij ſeipſos præcipitio necarent, dolorem de ceteris noſtrum de vnius ſaltem ſalute conſolaremur: non tamen, ne ſeipſos alij perderent, perire vniuerſos nullo liberato [c] permitteremus. Quid igitur de opere miſericordiæ, quod pro vita æterna adipiſcenda, & pœna æterna vitanda hominibus debemus impendere, iudicandum eſt, ſi pro ſalute iſta non ſolum temporali, ſed etiam breui ad ipſum exiguum tempus liberanda ſic nos ſubuenire homi nibus ratio vera & benigna compellit [d]. *Item infra.* ¶ [1] Si (inquiunt Donatiſtæ) oportet, vt nos extra eccleſiam, & aduerſus eccleſiam fuiſſe pœniteat, vt ſalui eſſe poſſi mus, quomodo poſt iſtam pœnitentiam apud vos clerici, vel etiã epiſcopi permanemus? Hoc non fieret, quoniam reuera (quod fatendum eſt) fieri non deberet [e], niſi pacis ipſius compenſatione [f] ſanarentur. Sed ſibi hoc dicant, & multo maxime humiliter doleant, qui in tanta morte præciſio nis iaceant, vt iſto quodam vulne re matris catholicæ reuiuiſcant. Cum enim præciſus ramus inſeritur, fit aliud vulnus [g] in arbore, quo poſſit recipi, vt viuat, qui ſine vita radicis peribat: ſed cum re ceptus recipienti coaluerit: & vigor conſequetur, & fructus: ſi autem non coaluerit, ille quidem areſcit, ſed vita arboris permanebit. Eſt enim & tale inſerendi genus, vt nullo pręciſo ramo qui intus eſt, ille, qui foris eſt, inſeratur: non tamen nullo, ſed vel leuiſſimo arboris vulnere. Ita ergo & iſti cum ad radicem catholicam veniunt, nec eis quamuis poſt erroris ſui pœnitentiam honor clericatus, aut epiſcopatus aufertur, fit quidem aliquid tamquam in cortice arboris matris contra integritatem ſeueritatis: verumtamen quia neque qui plãtat eſt aliquid neque qui rigat, ad Dei miſericordiam precibus fuſis, coaleſcente inſitorum pace ramorum charitas cooperit multitudinem peccatorum. *& paulo poſt.* ¶ [2] Verum in huiuſmodi cauſis, vbi per graues diſſenſionum ſciſſuras nõ huius, aut illius hominis eſt periculum, ſed populorum ſtrages iacent, de trahendum [h] eſt aliquid ſeueritati, vt maioribus malis ſanãdis charitas ſincera ſubueniat. Habeant ergo iſti de præterito deteſtabili errore, ſicut Petrus habuit de mẽ dacij timore [i], amarum dolorem, & veniant ad eccleſiam Chriſti veram, ideſt matrem catholicam: ſint in illa clerici, ſint epiſcopi [k] vtiliter [l], qui cõtra illam fuerunt hoſtiliter. Non inuidemus, immo amplectimur, optamus, hortamur, & quos in viis, & in ſepibus inuenimus, intrare cogimus, & ſic [m] non dum quibuſdam perſuademus, quia non res eorum [n], ſed ipſos quærimus.

licet ad ſuum damnum habeant. Secunda pars incipit ibi, *Neque enim ſacramenta.*

a ¶ *Porro.*] Secundus caſus.

b ¶ *Non noſtra.*] Licet enim aliquis ſeipſum interimat ꝓpter nos: dummodo nos iuſte moueamur: non tenemur nos, vt ī. ea. qu. 5. cum homo. & c. d occidendis. & 47. diſtin. quod ad nos.

c ¶ *Liberato.*] id eſt, non minus aliquem liberare teneris, licet omnes alij ſe perderent.

d ¶ *Compellit.*] "Ergo videtur quòd omnibus ſit præceptum vt denuntient crimina delinquentium: ſed hoc intelligas tãtum de prelatis, vel de canonica denuntiatione vt 2. qu. 1. ſi peccauerit.

"denuntiatio canonica omnibus præcipitur.

e ¶ *Non deberet.*] de iure communi.

f ¶ *Compenſatione.*] id eſt, vt alij facilius redeant ad eccleſiam cum vident aliquos reuerſos tolerari in ſuis ordinibus.

g ¶ *Vulnus.*] Dupliciter inſeritur ramus arbori, vt de conſecra. diſt. 5. numquam. tũc dicuntur duo vulnera infligi arbori, ideſt, eccleſię, quando ille qui fuit deſtitutus, reſtituitur: & alter qui ſubſtitutus fuit, remouetur. ſecundo modo quãdo nullus fuit ſubſtitutus: & illud dicitur leue vulnus.

a Pannor. in prolog. c. 13

h ¶ *Detrahendum.*] ſic 44. di. comeſſationes. & diſt. 50. vt conſtitueretur.

i ¶ *De mendacij timore.*] ideſt, de mẽdacio timoris.

k ¶ *Epiſcopi.*] ſ. diſt. 12. nos conſuetudinem. contra.

l ¶ *Vtiliter.*] non intelligas quòd Augu. hic reſtituat epiſcoposde poſitos: ſed docet qd fieri poſſit [a].

a Nam ſolus Papa reſtituit. 2. qu. 6. ideo.

m ¶ *Et ſic.*] ideſt, propter res eorum.

n ¶ *Non res eorum.*] vt 1. q. 7. c. 1. & 2.

QVid *faciet.*] Casys. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte quæſiuit Fauſtus ab Auguſtino an eccleſia debeat corrigere hæreticos & obſtinatos. Et reſpondet quòd ſic ex dilectione corrigendi, ad inſtar medici, qui ex dilectione ſanãdi phreneticos ligat, & lethargicos excitat. In ſecunda parte quæſiuit an ſacramenta hæreticorum ſpernere debeamus. Et reſpondet quòd non: ſed tantum errorem. Sacramẽta enim in quibus nobiſcum concordãt, & quę acceperunt ſicut & nos, bona ſunt,

A ¶ Theodoſius.] *Anſelmus habet vt Gratianus: ſed propria verba B. Auguſtini, vbi de reprimenda rabie Donatiſtarum agit, ſunt hæc:* Quod eo modo fieri aliquatenus arbitramur, ſi legẽ piiſſimæ memoriæ Theodoſij, quam generaliter in omnes hæreticos promulgauit, vt quiſquis eorum epiſcopus, vel clericus, vbilibet eſſet inuentus, decem libris auri mulctaretur, expreſſius in Donatiſtas, qui ſe negabant hæreticos, ita confirmarent, vt non omnes ea mulcta ferirentur. *& cætera quæ ſequuntur.*

Idem Feſto, epiſt. 167.

¶ Medicinali ſeueritate mali cogantur ad bonum. C. XXV.

QVid † faciet hic eccleſiæ medicina [o], ſalutem omnium materna charitate conquirens, tamquam inter phreneticos [p] & lethargicos æſtuans? Numquid contemnere, numquid deſiſtere vel debet vel poteſt? Vtriſque ſit, neceſſe eſt, moleſta: quia neutris eſt inimica. Nam & phrenetici nolunt ligari, & lethargici nolunt excitari: ſed perſeuerat diligentia charitatis phreneticum caſtigare, lethargicum ſtimulare, ambos amare. Ambo offenduntur, ſed ambo diligũtur. Ambo moleſtati, quamdiu ægri ſunt, indignantur: ſed ambo ſanati gratulantur. *& infra in eadem.* ¶ Catholici eſſe non incipiunt [q], niſi hęretici eſſe deſtiterint. Neque enim ſacramenta eorum nobis inimica ſunt, quæ cum illis nobis ſunt communia [r]: quia non humana ſunt, ſed diuina. Proprius error eorum eſt auferendus, quem male imbiberunt, non ſacramenta, quæ ſimiliter acceperunt: quæ ad pœnam ſuam portant & habent, quanto indignius habent: ſed tamen habent.

o ¶ *Medicina.*] id eſt, correctio.

1. Cor. 3. 1. Petr. 4.

p ¶ *Inter phreneticos.*] id eſt, ad modum phreneticorum ſæuientes.

2 Diſt. 50. vt conſtitueretur. "Virtutem ingreditur qui malitiã egreditur.

q ¶ *Incipiunt.*] "egreſſus enim malitiæ, virtutis operatur ingreſſum. 32. q. 1. cũ renuntiantur. hæc tamen non eſt concedenda: ſi aliquis incipit eſſe bonus: non tamẽ perfectus definit eſſe malus. de pœ. di. 2. forte. & c. ſi ſermo.

r ¶ *Communia.*] de cõſecra. diſt. 4. non in vobis. no. ſ. 1. q. 1. ſacramenta.

ECCE. Hæc eſt 4. pars q. in qua probat Gratia. quòd vindicta non eſt inferẽda, ſupple ſcilicet amore vlciſcendi, ſed tantum amore iuſtitię, ſcilicet cum peccant in Deũ: cum autem peccant in nos, parcere debemus. & hoc probat p tres auctoritates. Io. de Fan.

Casvs. Cõcludit Gra. ex ſupradictis, quòd crimina ſunt punienda vbi ſchiſma & ſcandalum non timetur: hac tamen diſcretione ſeruata, vt multitudinem delinquẽtium per patientiam expectemus. ad pœnitentiam vero paucorum peccata ſunt punienda, vt ceteri terreantur. Et hoc probat exemplo Chriſti, q Samaritanos expectauit ad pœnitẽtiam, quos Apoſtoli volebant cõburere igne celeſti. & ad hoc inducit ſeq. c.

3 Pol. l. 7. tit. 5. Anſel. l. 9. c. 56.

† *Quid igitur hic faciat*] orig.

4 *Ecce quòd crimina ſunt punienda, quando ſalua pace eccleſiæ feriri poſſunt: in quo tamen diſcretio adhibenda eſt. Aliquando enim delinquentium multitudo diu per patientiam ad pœnitentiam eſt expectanda: aliquando in paucis eſt punienda [4], vt eorum exemplo ceteri terreantur, & ad pœnitentiam prouocentur. Hinc, cũ diſcipuli cæleſti igne Samaritanos vellent conſumere, prohibiti ſunt: & Samaritani ad pœnitentiã ſunt expectati, vt Chriſto prædicante cõuerterentur ad fidẽ.*

4 Concord. tex. in l. aut facta. §. fi. ff. de pœ. cum vul. concor. Luc. 9.

Quòd

Source : BIU Cujas

QVod Christus.] Casvs. Discipuli Christi volebant ignem de cælo mittere super Samaritanos, quia eum non recipiebant: sed Christus hoc non permisit, expectans Samaritanos ad pœnitentiam: " nec tamen Apostoli in hoc peccabant: quia legem sequebantur, ad instar Phinees qui Hebræum & Madianitam coeuntes interfecit: & ad instar Heliæ, ad cuius preces ignis de cælo descendit, & consumpsit nuntios Achab regis: aliàs Ochoziæ.

" Apostoli vindictam desiderâtes an peccauerunt.

a ¶ *Discipulos.*] Iacobum & Ioânem, quos præmisit in ciuitatem Samaritanorum, vt pararent sibi hospitium.

Lu.9.

b ¶ *Ad correctionem.*] profit vindicta: vel valeat disciplina.

c ¶ *Peccant.*] j. ead. ca. vindicta. contra vbi videtur quod Apostoli odio desiderauerunt vindictam. Sed dic quòd non peccabant in re quam volebant: sed in modo volendi. 22. q. 2. §. Abraham. Vel dic quod peccabant: sed dicuntur nō peccasse: quia lex hoc permittebat, scilicet punire inimicos. s. ead. qu. cum in lege[a].

Io.4. Num.25. 4.Reg.1.

a Et 22. q. 2. si qs p vetus. & hoc ē qđ dt Azo. non peccant. sc. ita qđ inde puniātur à lege. vt dici scđm Gof. q peccabant inspecta perfectiõe Euãgelij, ñ peccabãt inspecto rigore iuris.

d ¶ *Et Phinees.*] Historiam habes 2. q. 7. itē cum Balaam.

POTEST. Casvs. supra dictū est quod Apostoli fuerunt prohibiti à combustione Samaritanorum, quia Dominus volebat eos ad pœnitentiam expectare. Nunc dicit G. quòd hoc potest etiam aliter intelligi. Nam Apostoli propriam iniuriam vindicare volebãt: quod non est faciendum. Iniuria vero domini inulta relinqui non debet. Et hoc probat ex emplo duorum, scilicet Petri & Pauli. Nã Petrus licet contumelias sibi illatas cum gaudio susciperet, Ananiam tamen & Saphiram Deo mentientes morte percussit. Similiter & Paulus magnum Elymam & Corinthium fornicatorem, quia in Deum deliquerant, puniuit.

1 j. e. c. si illic. §. obiciuntur. Luc.9. Matth.5. Act.5. Act.13.

e ¶ *Multimoda.*] quam fecit in illa prolixa lectione: Libenter sufferetis: vbi narrat suas passiones, & reuelationes suas. 1. Cor. 5.

f ¶ *Elymam.*] Historiam habes 45. dist. §. Salomon. Ioan.

Vnde Ambrosius ait libro 7. commentariorum ad c. 9. Lucæ.

¶Non semper in eos, qui peccant, vindicta est exercenda. C. XXVI. 10

QVòd [Christus] discipulos[a] increpauit, quia ignem super eos descendere cupiebãt, qui ipsum non receperant, ostenditur nobis non semper in eos, qui peccauerint, vindicandum: quia non numquam amplius prodest clementia, tibi ad patientiam, lapso ad correctionem[b]. Denique Samaritani citius crediderunt, à quibus hoc loco ignis arcetur: nec discipuli peccant[c], qui legem sequuntur. Sciebant enim & Phinees[d] reputatũ ad iustitiam, quia sacrilegos interemerat, & ad preces Heliæ ignem descendisse de cælo, vt prophetæ[A] vindicaretur iniuria. 20 30

A ¶ Vt prophetæ.] *Hæc sunt addita, quoniam referuntur ab ipsomet Gratiano j. ead. cap. si illic.* 40

Potest in hac prohibitione Apostolorum illud intelligi. [1] *Apostoli non zelo iustitiæ, sed amaritudinis odio ob iniuriam suæ expulsionis vindicandam Samaritanos igne voluerunt consumere: Dominus autem volens eos iniuriam propriæ personæ cum patientia & gaudio tolerare, iniuriam vero seruitutis diuinæ non inultam relinquere, ait* [*Nescitis, cuius spiritus estis?*] *Hinc etiam Petrus, qui cum aliis audierat* [*Beati eritis, cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersus vos: gaudete in illa die, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis*] *contumelias sibi illatas cum gaudio susciebat: peccata vero, quæ in Deum committebantur, acerrime puniebat. Vnde Ananiam & Saphiram spiritui sancto mentientes mortis sententia perculit. Sic etiam Paulus dum à suo contemptu pia admonitione, & multimoda* [e] *commodatione sui Corinthios reuocaret, magnũ illum Elymam* [f], *qui crediturus à fide retrahebat, cæcitate percussit: vt cæteri perterriti prædicationem eius non impedirent, sed in Christum credentes animæ cæcitatem effugerent. Et Corinthium illum fornicatorem, quia in Deum peccauerat, Satanæ ad vexandum tradidit. Hinc etiam Gregorius scribit Ianuario episcopo reprehendens eum, quòd ob iniuriam propriæ* 50 60 70

INter querelas.] Casvs. Ianuarius episcop' propter iniuriam sibi illatam Isidorum virum clarissimum anathematizauit: super quo cum querelã deposuisset, scripsit G. Ianuario: & reprehendens eum, præcipit sibi vt talia decætero nõ præsumeret: alioquin puniretur. Seq. c. patet. 80

g ¶ *Conquestus.*] Auditur ergo ille qui conqueritur se iniuste excommunicatum: & hoc secũdum vetera iura, vt 11. q. 3. si episcopus. Vel dic quod tunc auditur talis cum euidenter constat de iniusta excõmunicatione, vt ext. de ap. solicitudinem. aliàs non auditur, nisi cũ dicit excommunicationem esse nullam, vt extr. de sent. excom. per tuas. Io. Hodie recurretur super hæc ad nouellam. B.

" Eps iniuriantē sibi ñ põt excõicare.

h ¶ *Propriæ.*] " Ergo episcopus non potest excommunicare aliquem pro iniuria sibi facta, vt hic, & j. e. q. 5. de occidendis. nec enim potest esse iudex in causa sua[b], vt 4. q. 4. c. 1. Sed cõtra. j. e. Guilisarius. & 2. q. 7. si quis erga. sed distinguas vt ibi no. per id quod est 63. dist. Salonitanæ. Io. 90

b Concord. tex. in l. Iulianus. ff. de iu. om. iu. & l. extat. cum concord. C. vnde vi.

SI *is qui.*] Casvs. Ostendit Grego. hic quod ea quæ in nos committuntur, facile relaxare debemus: ea vero quæ in Deum committuntur, non facile, sed cum magna discretione dimittere debemus: non tamen sine pœnitẽtia: quod si secus fiat, Deum offendimus. Sequens §. patet.

personæ quemdam excommunicauerat, dicens libro 2. indict. 10. epist. 34.

¶Pro iniuria propria episcopo aliquem excommunicare non licet. C. XXVII.

[2] INter q̃relas multiplices Isidorus vir clarissimus à fraternitate tua frustra se excommunicatũ, anathematizatumque conquestus ℈ est. Quod ob quam rem factum fuerit, dum à clerico tuo, qui præsens erat, voluissemus addiscere, pro nulla alia causa, nisi pro eo, quòd te iniuriauerat, factum innotuit. Quæ res nos vehementer affligit: quòd sic facta est, nihil te ostendis de cælestibus cogitare, sed terrenam te conuersationem habere significas: dum pro vindicta propriæ [h] iniuriæ (quod sacris regulis prohibetur) maledictionem anathematis inuexisti. Vnde de cætero omnino esto circumspectus, atque solicitus, & talia cuiquam pro defensione propriæ iniuriæ tuæ inferre denuo non præsumas. Nam si tale aliquid feceris, in te scias postea vindicandum.

Hinc idem in homiliis, ostendens, quòd peccata, quæ in Deum, vel proximum committuntur, à nobis punienda sunt: ea vero, qui bus in nos delinquitur, patienter vel tolerada, vel potius dissimulanda sunt, ait.

¶Valde offendit, qui dominica debita impune dimittit. C. XXVIII.

SI is, qui prælatus est, debitori [i] Dominico culpas impune dimittit, non mediocriter profecto offendit[k], qui debita cælestis regis & Domini sua præsumptione resoluit. Ea namq;, quæ in nos committuntur, facile possumus [1] dimittere: ea vero, quæ in Deum commissa sunt, cũ magna discretione, nec sine pœnitentia[m] debemus relaxare.

5 *Semel vero culpa dimissa recidiuo † dolore iterum ad animum reuocari non debet.*

" iniuriam nobis factã tenemur dimittere. an tẽamur remittere.

" iniuriam ecclesiæ illa tã an possit eam remittere. argu. ext. de his quę fiunt à prę. l. cum Apostolica.

" Eps pcurator dr ecclesiasticarũ rerũ: iõ illius cõditionem deteriorẽ facere nõ pt.

i ¶ *Debitori.*] id est, ei qui in Deum delinquit. & est si. extr. de sentent. excom. contingit. 2 Pol. l. 7. ti. 1

k ¶ *Offendit.*] vt j. si ea. nam culpa est quandoque relaxare vindictam, vt 28. dist. quia sunt culpæ.

l ¶ *Possumus.*] " immo iniuriam nobis factã tenemur dimittere. C. de episc. & cler. si quis in hoc. versus finem. Iniuriam, id est, rancorem: vel iniuriam, id est, satisfactionem iniuriæ non tenemur remittere, vt 90. dist. si quis contristatus. immò bene facit qui prosequitur iniuriam sibi factam, vt 45. di. & qui emendat. & j. e. q. 5. de occidendis. nam reipublicæ interest pœnas non facile dimitti, vt C. de pœn. si operis. & j. ea. est iniusta. 45. dist. sed illud. sic ergo per pactum possum[o] remittere in quantum nostrum priuatum commodum tangit: sed in quantum tãgit commodum aliorum nõ possumus, vt ff. de pact. iurisgentium. §. vlt. & est simi. 63. dist. Salonitanæ. sic nec filius potest remittere id quod debetur patri: nec tutor debitum pupilli, vt C. de pac. pactum. & l. seq. nec præses debitum ciuitatis. C. de transact. præses. Sed numquid episcopus potest remittere iniuriam illatam ecclesiæ? Videtur quòd sic: quia iniuriarum actio non est in bonis nostris ante litẽ contest. vt ff. de iniur. iniuriarum. " vnde episcopus prẽter consensum capituli potest eam remittere. argu. ext. de his quę fiunt à prę. l. cum Apostolica. cum enim episcopus sit pater, vt 95. distinct. esto. & pater possit remittere iniuriam factam filio, vt ff. de iniur. sed si vnius. §. filiofamilias. ergo episcopus potest. sed non credo quòd solus episcopus possit illam remittere. " nam episcopus procurator dicitur ecclesiasticarum rerum, vt 12. quæstio. prima. capit. vlt. vnde cum sit procurator, condition ecclesiæ non potest facere deteriorem, vt extra de donat. c. 2.

m ¶ *Sine pœnitentia.*] interiori, scilicet cordis contritione, sine qua cõditionem nulli datur venia, vt 24. q. 2. legatur. & j. ea. est iniusta. 50. dist. si quis diaconus. habita ergo cordis contritione potest sacerdos partem vel totum remittere secundum qualitatem personæ, loci, & temporis, vt 26. q. 7. de his.

SEMEL VERO. Hæc est quinta pars q. in qua probat, quòd peccata semel dimissa iterum non sunt punienda. Ioan. de Fan.

Si illic

Source : BIU Cujas

Si illic.]Casvs.Hug.sic ponit hunc casum.Stephanus male tractauit quemdam alium:sed dicebatur,quod ei de illa offensa satisfecerat,ille vero negabat.Scribit ergo Gelasius quibusdam episcopis vt super hoc cognoscant: & si inuenerint quòd Stephanus satisfecerit,& ille remiserit,non reuocent quod factũ est:quia peccata dimissa in vltionem redire non debent.Si vero inuenerint nihil esse factum, studeant pro posse ad componendum inter eos.si hoc non potuerint facere, procedãt ordine iudiciario: & iudicio diffiniant causam, punientes culpam vbi inuenerint. Bene.eodem fere modo posuit casum: sed H.melius.

Vnde Gelasius Geruntio, Ioanni,Germano,& Petro episcopis.

¶Iniuria,cum semel remittitur, iterum reuocari non debet. C. XXIX.

SI illic,vbi hæc acta sunt [a], præsentibus vtrisque constiterit& satisfeciſſe Stephanum,& supplicatione [b] susceptа, eum, qui male tractatus est, ignouisse, semel in ablatione remissa punitio recidiuo† [c] dolore non debet iterari: diuinæ† scilicet imitatione clementiæ,quæ dimissa peccata in vltionem redire non patitur [d]. Sin vero nihil vel de satisfactione probabitur,vel de remissione transactum [e], dilectionis vestræ sermone monstretur : quatenus, siue nunc saltem poterit competens satisfactio prouenire,illud potius exerceatur, vbi animum sanare possit afflicti [f] : siue irremissibiliter [g] perstet [h] acerbitas,ibidem nihilominus vindicetur, vbi plectibilis est orta præsumptio.

6 *Sed obiicitur*[i] *illud Ambrosij*[1] *Ad preces Heliæ ignis descendit de cælo,vt prophetæ vindicaretur iniuria.*]*Quod tunc intelligitur factum,quando Achab*†[k] *rex Israel post sterilitatem illam trium annorũ,& sex mensium, quæ facta est, quando precibus Heliæ clausum est cælum annis tribus,& mensibus sex, misit duos quinquagenarios ad Heliam, qui dicetent ei* [*Homo Dei, rex Israel vocat te: qui ait, si homo Dei sum,descendat ignis de cælo,& consumat vos:& statim ignis descendit de cælo,& consumpsit eos.*] *Quo facto*[l] *non cuius meriti apud Deum esset voluit ostendere, sed quòd ille esset verus Deus, quem colebat,non ille, ad cuius culturam stupro proprij corporis Iezabel nonnullos prouocabat, euidentissimis indiciis monstrare curauit. Iniuria ergo prophetæ non alia, quàm iniuria Domini ipsius intelligitur: quæ in paucis vindicanda est, vt ceteri terreantur.*

Item obiicitur illud Siluerij Papæ ad Amatorem episcopum.

¶ Apostolicus anathematizauit eos, qui cum ceperant,vel qui deinceps episcoporum aliquem ceperit. C. XXX.

GVilisarius [A] patritius noster mandauit [m] me ad se venire pacifice pro quibusdam ecclesiasticis dispositionibus in palatium Pincis: & ad primum & secundum velum [n] retinuit omnem clerum, & populum, qui mecum veniebat, & nullum permisit introire,nisi me solum,& Vigilium diaconum nostrum †. Me vero [o] vi retento, & ante prædictam [B] patritiam deducto miserunt in exilium:in quo substentor modo pane tribulatiõis, & aqua anguſtiæ. Ego tamen propterea non dimisi, nec dimitto officium meum: sed cum episcopis, quos congregare potui, eos, qui talia erga me egerunt,anathematizaui [p],& vnà cum illis Apostolica & synodali auctoritate statui,nullum vmquã taliter decipiendum, sicut deceptus sum:& si aliquis deinceps vllum vmquã episcoporum taliter deceperit, anathema marantha [q] fieret in cõspectu Dei, & sanctorum Angelorum.*Idem Vigilio.*¶Habeto ergo cum his, qui tibi consentiunt,plenæ damnationis sententiam,sublatumque tibi nomẽ, &munus ministerij sacerdotalis [r] agnosce spiritus sancti iudicio & Apostolica à nobis auctoritate damnatus.

Sed & hic non suam,sed ecclesiæ iniuriam

Item obiicitur illud Siluerij Papæ ad Amatorem episcopum.] Hoc ideo obiicitur, quia Siluerius Papa Amatorem episcopum ordinauit, qui Vigilium diaconum ad Papam Agapitum missum, ab eo excommunicatum, ordinauit. Vnde Siluerius postea ab Imperatore Iustiniano in exilium missus, ibi defunctus est. Hic ergo obiicitur, quia Papa Siluerius iniuriam Agapiti Papæ vindicare non curauit. Sed ideo non vindicauit, quia ipse Agapitus Papa Vigilium excommunicauit, & ipse Siluerius Papa Amatorem ordinauit. Vnde Siluerius Papa iniuriam non vindicauit, sed potius iniuriam Dei: ostendens esse verum Deum quem colebat.

i ¶*Sed obiicitur.*] contra illud quod nullus debet iniuriam suam vlcisci.

k ¶*Achab.*] Confundit historiam. non enim Achab misit illos quinquagenarios, sed rex Ochozias:nec etiam illud contingit tempore Achab, sed illud contingit sub Ochozia [b].

l ¶ *Quo facto.*] soluit obiectionem.

ITEM OBIICITVR. Casvs. Adhuc obiicit quòd propria iniuria vindicãda est. Et ad hoc inducit sequentia c.

Gvilisarius.]Casvs.Guilisarius patritius mandauit Siluerio vt ad se veniret in palatium Pincis : qui cum intrare vellet cum multitudine clericorum &laicorum,solus cum Vigilio diacone proditore permissus est intrare:clero & populo retento ad primum & secundum ostium cameræ palatij : vbi captus missus est in exilium:in quo exilio captiuus tenebatur. Ipse tamen cum episcopis, quos potuit congregare, anathematizauit Guilisariũ cum complicib. suis: & quicumque decetero talia fecerit, sit anathema marantha, ideſt,separatus à collegio sanctorũ in aduentu Domini secundo.Vigilium vero diaconem cum suis fautoribus non solum anathematizauit, sed etiam deposuit.*Sacerdotalis*: quod habiturus erat,vel sacerdotalis, id est, clericalis.

m ¶ *Mandauit.*] Hic mandare ponitur pro rogare:sicut alibi ponitur rogare pro mandare,vt 11.q.3.rogo.

2 Pol.l.1.tit. 7. Ans.l.12. c.8.& 9.

b Sub.cuius filius fuit Achab.vt leg. 4.Reg. 1 pr. &3.Reg.vlt.

†*al.rediuiuo* † eadẽ fere verba hñr j. de pœ. dist. 4.c.diuina.

" Pctm̃ per pœnitentiã purgatũ, an possit in accusationem deduci.

1 s.ea.quod Christus.

a Adde ad hoc glos. & Bar.i l.si maritus.§.si ne gauerit. ff. ad leg. Iul. de adul.

†*Ochozias filius Achab* 4.Reg.1.

" iniuria duob⁹ mod. remittitur.

a ¶*Acta sunt.*]ibi enim est agenda, vt 3.qu.6. ibi.

b ¶*Supplicatione.*] Bene dicit, supplicatione:quia si nõ per preces, sed propter pecuniã remitteretur iniuria,infamis esset: nisi hoc fieret auctoritate iudicis, vt ff. de his qui no.infa.furti.§.pactus.

c ¶*Recidiuo.*] " Argu. quòd ex quo quis est absolutus, vel postquam pœnituit, ꝙ amplius de illo crimine accusari non potest, vt extr. de accus. de his criminibus. & 2.q.1.prohibentur. similiter qui iurauit se non accusaturum aliquem, nõ potest eum accusare [a], vt extra de accusa. veniens. licet possit denuntiare crimen suum, vt extr. de iureiurand. quemadmodum.in fin. immo eo ipso quòd quis dicit se nolle accusare, non admittitur accusans, vt ff. de adulte. si maritus. §. si negauerit. immo tacite renuntiat quis accusationi suæ,extra de his quæ fiunt à maio. par. capit. ex ore.in fin. & extra de off. dele. gratum. " Hoc autem scias ꝙ iniuria duobus tollitur : vel remissione, vt hic: vel dissimulatione: & secundum hoc si iniuria illata est per metum, anno vtili abolet ur, vt ff. quod metus cau. si cum exceptione. §.1.si alio modo inferatur,tollitur continuo anno.inst.de iniur.in fi.C.de iniur.si nõ conuitij. Si autẽ non reuocatur statim iniuria ad animum,amplius agi non potest, vt ff. de in iur.non solum.§.1.& inst.de iniur.§.vlt.

d ¶*Non patitur.*]De hoc agitur j.de pœ.dist.4.diuina.& est hic argumentum, quòd post pœnitentiam non potest quis accusari. De hoc not.33.q.2.admonere.

e ¶*Transactum.*]iudicis auctoritate intelligas:quia sine eius auctoritate non licet transigi pro iniuria illata, vt ff. de his qui not. infa. furti.

f ¶*Afflicti.*]id est,iniuriati.

g ¶*Irremißibiliter.*] ideſt,si non vult dimittere iniuriam, non enim cogitur ad hoc,vt notaui s.c.prox.

h ¶*Perstet.*]ideſt,persistat.

SED OBIICITVR. Hæc est sexta pars quæstio.in qua probat quod iudices merentur in correctione subditorum, si tamen formam canonicam non excedant. Et hoc probat per 7.cap. Ioan. de Fant.

Casvs. Supradictum est quòd aliquis propriam iniuriam vlcisci nõ debet. Nunc vero probat contrarium exemplo Heliæ, ad quem cũ Achab rex Israel post sterilitatem trium annorum & sex mensium,

A ¶Guilisarius.] *In tribus vetustis exemplaribus,ex quibus caput hoc restitutum est Siluerio. (antea enim tribuebatur Siluestro) legitur* Bellisarius. *sed, quia est initium capitis, non est mutatum.*

B ¶Prædictam patritiam.] *Sic mutatum est ex ipsa epistola,& vita Siluerij,vbi hæc patritia vocatur Antonina. Antea legebatur,* prædictum patritium.

n ¶*Velum.*]ideſt,cameram vel ostium.

o ¶ *Me vero vi retento.*] qui hoc modo includit clericum, licet alio modo non iniiciat manus in eum violentas, est excommunicatus, vt ext.de sen. excom.cum desideres.in parte decisa.

p ¶*Anathematizaui.*] supra ead.cap.inter querelas.contra. Sed dic quòd hæc iniuria contingit ecclesiam [c].64.distinct.Salonitanæ.Vel hic non erat superior iudex.40.distinct.si Papa.potest tamen iudex corporalem infligere pœnam pro offensa sua, vt 45. distinct. & qui emendat.

q ¶*Marantha.*]Dicitur marantha aduentus Domini. si.24.q.3. §.sed qui.ideſt,vsque ad aduentum Domini sit excommunicatus, supple nisi pœniteat.sic 27.q.1.de viduis.

r ¶*Sacerdotalis.*]ideſt,clericalis,arg.quod alicui aufertur quod non habet,vt 5.q.6.iusta.27.q.2.§.ex his omnibus.

SED ET HIC. Casvs. Soluit nunc Gratian.obiectionem de facto Siluerij, dicens quod Siluerius non est propriam iniuriam vltus : sed iniuriam ecclesiæ. Postea prosequitur secundum membrum illius §. Ecce. vbi dicitur quod delictum paucorum est puniendum, vt ceteri terreantur. Sed quia hoc non probauerat : ideo nunc probat quod peccatum paucorum est puniendum quinque exemplis. & hoc si peccata sint manifesta. sed si occulta sunt, non debent

c Vt j.§.1. vel dic qđ vbi fit iniuria Papę manifesta, põt eã vindicare,vt hic. Si est occulta, põt de ea facere inqri. C. si qsimp. ma.l.j.sedm Inno.qui de hoc satisno. extr. de ver. sig.ex parte de hoc ét satis not. Ber. ext. de cler. malef.l.1.

Source : BIU Cujas

debent puniri. eo exemplo quo Christus non puniuit Iudam. & ad hoc vltimum sequens capitu. inducitur, cuius casus est planus. Ita quoque ordina litteram, non habet potestatem obicere quem scit reum.

a ¶ *Quod autem*] Dicit s̃. in ca. quid faciet. in §. ecce quòd crimina. quòd quandoque delinquentes sunt patienter expectandi: & illud membrum executus est. dixit enim quod crimen quando que in paucis est vindicandum, vt ceteri terreantur.

† *al. puniendum*

Exod. 32.

b ¶*Vituli.*] 45. di. disciplina.

Num. 25. «Phinees Hebræum occidit.

c ¶ *Vna die.*] " dum Phinees occidit Hebræum coeuntem cũ Madianita, quam historiam habes 2. quæ. 7. §. item cum Balaam.

Num. 11.

d ¶ *Murmurationis.*] quando Iudæi murmurabant in deserto propter carnes. volebant enim sibi constituere ducem, & reuerti in Aegyptum. 90. dist. alienus.

3. Reg. 18.

c ¶ *Baal.*] Hanc historiam habes 1. q. 1. cum scriptura.

Io. 12.

f ¶ *Quòd vero peccata.*] istud spectat ad illud supra eod. §. his ita respondetur, sunt quædam.

g *Si quis.*] ¶ *Non habet.*] quia non est eius iudex.

h ¶ *Immunis est.*] à peccato participationis: nec imputatur ei si tacet, cum non possit illud probare. 2. q. 7. plerumque, licet autem iudex sciat aliquem criminosum, nõ ideo statim potest eum à se abiicere, vt 6. qu. 2. si tantum.

x s̃. 2. q. 1. de manifesta. ver. vt S. Ambrosius. Cap. l. 5. c. 244.

i ¶ *Sine accusatore.*] Excipiuntur casus positi 2. qu. 1. de manifesta.

SIMILITER. Casvs. Dictum est supra, ꝙ cum peccata sint occulta, non est sententia ferenda. Nunc vero ostendit Gratia, idem esse faciendum quando multitudo est in causa: vel peccans sociam habet multitudinem. & ad hoc inducit seq. c.

2 Iuo ĩ. plog. Pan. ĩ. plog. c. 15. 16. 17.

Non potest.] Casvs. Parmenianus dicebat quod cũ multitudo, vel ille qui habet sociam multitudinem, est in scelere, qui corrigi non potest, fugiendum est tunc. Sed Augustinus docet non esse fugiendum, sed dolendum & gemendum: quia tũc misericordia Dei necessaria est: & cum facultas prædicandi se obtulerit, non est cessandum à generali increpatione: & maxime cum videmus populum affligi mortalitate & fame, & alia mala peste.

Ezech. 9.

" Vindicta rõe multitudinis relaxatur.

a Sic vbi timetur periculũ. s̃. e. cũ quisque.

vltus est. Quòd autem a *peccatum populi in paucis vlciscendum* † *sit, Moyses exemplo suo docuit: qui peccatum idololatriæ in paucos cultores vituli* b *vindicauit, morte paucorum expians peccata multorum, in præsens terrens, in posterum disciplinam sanciens. Sic & ipse peccata totius populi morte paucorum puniuit: dum pro fornicatione totius populi vna die* c *xxiiij. millia perierunt. Sic & pro peccato murmurationis* d, *vel tentationis nonnulli puniti sunt, vt eorum exemplo ceteri ad pœnitentiam cogerentur. Sic & quotidie nonnullos punit Deus, vt diuina prouidentia etiam circa humana vigilare cognoscatur: & nonnullos etiam per longa tempora ad pœnitentiam expectat, vt patientiam suæ benignitatis nobis ostendat. Sic etiam Helias culturam Baal* e *vindicauit, sacerdotes & prophetas eius interficiendo, morte auctorum expians peccata imitantium populorum. Quòd vero peccata* f, *quæ publicis indiciis deseruntur, punienda non sint, illo exemplo probatur, quo Christus, qui Iudam solus furem nouerat non abiecisse, sed patienter tolerasse asseritur.*

Vnde Ambrosius super primam epistolam ad Corinthios, c. 5. ait.

¶Iudicis non est sine accusatore damnare. C. XXXI.

1 SI quis potestatẽ non habet g, quem scit reum, abiicere, aut probare non valet, immunis est h: & iudicis non est sine accusatore i damnare: quia & Dominus Iudam, cum A fur esset, quia nõ est accusatus, minime abiecit.

A ¶Cum fur.] *Addita hic sunt aliquot verba ex originali.*

Similiter non est ferenda sententia, quando multitudo est in causa, vel quando ille peccat, qui sociam habet multitudinem.

Vnde Augustinus in lib. 3. cap. 2. contra epistolam Parmeniani.

¶Quod à multitudine peccatur, vel ab eo, qui multitudinem habet sociam, ab ecclesia non punitur, sed deletur. C. XXXII.

2 NOn potest k esse salubris à multis correptio, nisi cum ille corripitur, qui non habet sociam multitudinem l. Cum vero idem morbus plurimos occupauerit, nihil aliud bonis restat, quàm dolor, & gemitus: vt per illud signum m, quod Ezechieli sancto reuelatur, illæsi euadere ab illorum vastatione mereantur. *& infra.* ¶Reuera, si contagio peccandi multitudinem inuaserit, diuinæ disciplinæ seuera misericordia n necessaria est. Nam consilia separationis o & inania † sunt, & pernicioſa, atque sacrilega, quia impia, & superba sunt †, & plus perturbant infirmos p bonos, quã corrigant animosos malos. *& infra.* ¶Turba autem iniquorum, cum facultas q est in populis promendi sermonem, generali r obiurgatione ferienda est: & maxime, si occasionem, atque opportunitatem præbuerit aliquod flagellum desuper Domini, quo eos appareat pro suis meritis vapulare.

3 *Præcepta* s *vero Euangelica de dilectione inimicorum, & misericordia impendenda proximis, exhortationes quoque Apostoli de cibandis vel potandis inimicis non eatenus intelligenda sunt, vt peccandi † relaxetur impunitas: sed vt delinquenti correctio, & naturæ ministretur subsidium: donec per sententiam iudicis, adẽpta spe correctionis, malorum tollatur exercitium. In hoc ergo iubemur diligere inimicos, & misereri eorum, vt de eorum perditione doleamus, eorum salutem desideremus, & pro eorum correctione quotidie laboremus, & oremus, pœnitentibus solatia impendamus, alter alterius onera portantes, non, vt pertinaces, & in malo persistentes impunitate donemus. Sicut enim erga pœnitentes non seueri, sed misericordes esse monemur iuxta illud* [*Noli* A *esse nimis iustus: quia est iustus, qui perit in iustitia sua.*] *& iterum* [*Iudicium sine misericordia erit ei, qui non fecit misericordiam.*] *& item illud Apostoli in secunda epistola ad Corinthios* [*Cui aliquid donastis* v, *& ego. Nam & ego, si quid donaui, propter vos donaui. ac † si ipse Christus donaret, vt non circumueniamur à Satana. Non enim ignoramus cogitationes eius*] [*Qui quos nequit consentiendo decipere, facit nimis asperos,*] *sicut, inquam, pœnitentibus, vt dictum est, misericordes esse iubemur, sic impœnitentibus, & obstinatis in malo misericordiam impendere prohibemur.*

Vnde Ambrosius sermone 8. in psal. 118. ver. 2.

A ¶Noli esse.] *Gratianus non refert ipsa prorsus verba Ecclesiastis. Ea enim sic habent,* Hæc quoque vidi in diebus vanitatis meæ, iustus perit in iustitia sua, & impius multo viuit tempore in malitia sua. Noli esse iustus multum, neque plus sapias, quàm necesse est, ne obstupescas.

¶De iusta, & iniusta misericordia. C. XXXIII.

4 ESt iniusta x misericordia. Denique in lege y scriptum est de quodam [Non misereberis illius.] Et in libris regnorũ legis, quia Saul postea contraxit offensam, quia miseratus est Agag hostium regem, quem prohibuerat

m ¶ *Signum.*] scilicet Thau.

n ¶ *Misericordia.*] ex seueritate procedens.

Additio. vel dic seuera misericordia, i. Dei vltrix correctio. Goffr. quasi dicat Deo vltio relinquitur: quia homo non potest.

o ¶ *Separationis.*] ideſt, excommunicationis.

p ¶ *Infirmos.*] qui facile scandalizantur. † *al. immania*

q ¶ *Cum facultas.*] id-est, cum non contemnetur ei[9] prædicatio. † *al. fiunt* nam si nõ proficit, potius tacere debet. 11. q. 3. quando.

r ¶ *Generali obiurgatione.*] 8. q. 1. quid autem.

PRAECEPTA. Casvs. Dictum est supra, ꝙ mali in pace & sine scandalo sunt puniendi & corrigendi: sed quia hoc videbatur contrariũ dictis euangelicis & Apostolicis, quæ ponuntur in superiori §. ex his omnibus, q est versus principium quæstiõis, vbi dicitur ꝙ debemus esse misericordes inimicis, & eis benefacere: ideo nunc Grat. soluit hanc contrarietatem, dicẽs ꝙ illa dicta sunt intelligenda vt peccãtib. relaxetur impunitas: & si sunt incorrigibiles, debemus eis alimenta ministrare, & dolere & gemere: donec inuenta opportunitate per iudicẽ puniantur. Si autem corrigibiles sunt, debemus eis misereri: & nõ esse nimis seueri contra eos: quod probatur auctoritatib.

s ¶ *Præcepta.*] posita in superiori §. ex his omnibus.

t ¶ *Noli esse.*] hę auctoritates sunt expositæ 2. q. 8. §. his ita respondetur.

v ¶ *Donastis.*] loquitur ibi Apostolus de Corinthio, qui ad pœnitentiam rediit: & petiit Apostolus vt reciperent ipsum: & remitteret ei offensam, & est simile 35. q. 9. c. veniam.

3 s̃. e. hæc autem.

Luc. 6. Rom. 12. † *al. peccanti*

Gal. 6.

Eccl. 7.

Iac. 2.

2. Cor. 2.

† *in persona Christi*] ori. Gl. interl. ibi.

E *St iniusta.*] Casvs. Ostẽdit Ambrosius in hoc c. quod prælatus ecclesiæ nõ debet inconsulte peccantem reconciliare: nec semper est ei parcendum, licet audiat eum iudex lacrymari. Et hoc probat quattuor rationib. s. auctoritate veteris testamẽti vel legis: s. in Deuteronomio de quodam præuaricatore qui inuitabat homines ad idololatriam: & exemplo Saulis & Latronis incorrigibilis & aspirantis ad exitia multorum: qui seruari nõ debet. & exemplo iudicis, qui debet condemnandum, & absoluere absoluendum.

4 Anſ. l. 13. c. 33. Poly. l. 6. tit. 21. Deut. 19. 1. Reg. 15.

x ¶ *Est iniusta.*] sic iustitia quandoque dicitur esse falsa, vt 45. di. vera. nam sæpe vitia vitutes se esse mentiuntur. 41. dist. sæpe.

y ¶ *In lege.*] ideſt, Deuteronomio: vbi scriptum est de illo qui inuitat alios ad idololatriam. nec acquiescas ei: non audias eum, nec misereris eius: sed statim occidas eum, vt j̃. e. q. 5. si audieris.

a ¶ *Diuina*

Source : BIU Cujas

a ¶*Diuina.*]Si. ff.dep.si hominem.& ff. de dol.eleganter.§.item Labeo.inst.de lege Aqui.in fi.

« iudex lacrymis flecti ñ debet.

b ¶*Et lacrymis.*]"iudex non debet moueri ad lachrymas calamitosorum, vt ff.de of.præsi.obseruandam.& de pœ.di.3.sunt plures.

c ¶*Tradit.*]occasionaliter.

d ¶*Si gladium.*] Sed quare hic redarguit ecclesia iudicem qui gladium reprimit: cũ aliàs petat Aug. reos non occidi[a], vt j.q.5. c.1. & ca.de occidendis? Sed dicas hic loqui de incorrigibilibus: ibi de corrigibili bus.sic j.e.qu.5. proposit.

† *At qui, si quis latronis*]orig.

a Præterea ecclesiastic[a] iudex liber audit sollicitos ,p salute. 35.q.9. veniã. vbi đ hoc.in fi. & adde qđ le. & no.9.dis. salus qppe.

e ¶ *Periculo.*]propter hoc verbum quidam hic dixerunt, quòd in criminali causa nõ esset mitius agendum cum reo, quàm cum auctore:quod non cõcedo,vt 35.q.9.veniã. in fin.

†al.*Denique*

f ¶*Communionis.*] rerum quibus suspẽsus est:non intelligas hoc de sententia excommunicationis. nam ibi propter periculum non est differenda absolutio.nam quandoque fit absolutio à iudice non suo.vt extra de sent. exc. sacro. & ext.de ap.qua fronte. nisi velis intelligere in eo casu quãdo propter cõtumaciam detinetur aliqs diutius in excommunicatione.11.q.3.qui iubente.

g ¶ *Facilitas.*] verum est quòd de iure non dat,sed de facto sæpe dat:& sic non ob.1.q. 7.exigunt.

†al.*facilitate*

NE *amisso.*] Casvs. Dicitur in hoc c.quod iudex prę termissa discretione in mala causa pauperis misereri non debet: quia si iudex paupertati eius parcit, reddit eum nequiorem, cum videat sibi iustum fauere. *Amisso,* id est, dimisso, & derelicto. *Iudicio,* id est, discretione. *Saccello,*

1 Ex gl.ord. ibi. ideſt, paupertati corporis vel pecuniæ.

h ¶*Iudicio.*]ideſt,ordine iuris.

†al.*commisso*

i ¶*Saccello.*] ideſt paupertari.Ioan.

DVo *ista.*]Casvs. Ostendit Aug. in hoc cap. quod duo sunt nomina:homo, scilicet & peccator: & in eo quod aliquis est homo,est ei misereũdum:in eo quod est peccator,est corrigẽdus:quia homo nõ liberatur à morte nisi puniatur in eo delictum : & huic officio correctionis inuigilare debet quilibet qui nomen habet & officium corrigẽdi,quod probatur vij.exẽplis, scilicet episcopi,pauperis,& diuitis,mariti,patris,iudicis& regis : quorum quilibet corrigere debet de-

2 Beda Gal.6

3 Pol.l.6.tit. 21. Ansl.l3. c.71.

†*omnis*] vera lectio.

sentẽtia diuina[a] seruari. Itaque†, si quis latronem filiis deprecanti bus motus,& lacrymis[b] coniugis eius inflexus absoluendum putet, cui adhuc latrocinandi aspiret affectus,nonne innocentes tradit[c] exitio,qui liberat multorum exitia cogitãtem?Certe si gladium[d] reprimit,vincula dissoluit,cur laxat exilio , cur latrocinandi, qua potest clementiori via non eripit facultatem,qui voluntatem extorquere non potuit ? Deinde†inter duos,hoc est,accusatorẽ &reum, pari periculo[e] de capite decernẽtes,alterum,si non probasset,alterum,si esset ab accusatore conuictus, non id, quod iustitiæ est,iudex sequatur: sed dum miseretur rei,damnet probantem : aut dum accusatori fauet,qui probare non possit,addicat innoxium:non potest igitur hęc dici iusta misericordia. In ipsa ecclesia , vbi maxime misereri decet,teneri quàm maxime debet forma iustitię,ne quis à communionis[f] consortio absten tus[A],breui lacrymula,atq; ad tempus parata,vel etiam vberioribus fletibus communionem , quamplurimis debet postulare temporibus , à facilitate†sacerdotis extorqueat. Nonne,cum vni indulget indigno,plurimos facit ad prolapsionis contagium prouocari? Facilitas[g] enim veniæ,incẽtiuum tribuit delinquendi.

A ¶ Abstentus.] *Antea legebatur,* à consortio communionis vel criminationis abstractus. *Emendatum est & hoc,& multa alia ex ipso originali.*

*Item Augustinus in libro psalmorum, ps.*32.[1]

¶Non debemus in mala causa pauperi misereri. C. XXXIIII.

NE amisso † iudicio[h] sis pauperi in mala causa misericors,cuius si parcis saccello[i] ,percutis cor,& tanto nequiorem reddis,quanto iustũ sibi fauere videt.

¶*Fere eadem sunt in glossa ordinaria in ps.* 32.*ad ver.* Diligit misericordiam,*ex B. Augustino collecta sententia.*

Idem.[2]

¶Homini est miserendum , peccatori irascendum. C. XXXV.

DVo ista nomina cum dicimus, homo peccator, non vtique frustra dicuntur.Quia peccator est,corripe,quia homo[k] est, miserere : nec omnino liberabis hominẽ, nisi eum persecutus fueris peccatorem.Huic officio[l] nominis†[m] inuigilet disciplina,sicut cuique regenti apta,& accommodata est,non solum episcopo[n] regẽti plebem suam,sed etiam pauperi regenti domum suam, diuiti regenti familiam[o] suam,marito[p] regenti coniugem suam,patri regenti prolem suam,iudici regenti prouinciam suam,regi regẽti gentẽ suam.*& paulo post.*¶Ita,nulli homini claudenda est misericordia: nulli † peccatori impunitas relaxanda est.[4] Hinc itaque maxime intelligendum est , quàm non sit contemnenda eleemosyna , quæ quibusque[q] pauperibus iure humanitatis impenditur:quãdoquidẽ Dominus subleuabit indigentiam pauperum etiam ex his loculis,quos ex opibus implebat aliorum.*& paulo post.*¶Non ergo suscipiamus peccatores , propterea quòd sunt peccatores,sed tamen eos ipsos , quia & homines sunt, humana cõsideratione tractemus: persequamur in eis propriam iniquitatem : misereamur communem conditionem.

¶*Initium huius capituli habetur in sermone* 94.*&* 109.*de tempore,& hom.*6.*in lib.*50.*homiliarum. Verum integrum est apud Bedam in com.epistolæ ad Galatas,c.*6.

Item illud Euangelij, quod obiiciebatur [5 *Qui gladio vsus fuerit, gladio cadet.*] *Augustinus exponit in* 22.*lib. contra Faustum Manichæum,c.*70.*ita dicens.*

¶Quis dicatur gladium accipere. C. XXXVI.

6 ILle gladiũ†accipit[r] ,qui nulla superiori, ac legitima potestate[s] vel iubente, vel concedente in sanguinem alicui[9] armatur.

7 *Porro illud Hieronymi*[t]*, quo ecclesia negatur aliquem persequi , non ita intelligendum est, vt generaliter ecclesia nullum persequatur:sed quòd nullum iniuste persequatur. Non enim omnis persecutio culpabilis est: sed rationabiliter hæreticos persequimur:sicut & Christus corporaliter persecutus est eos,quos de templo expulit.*

*Vnde Augustinus ait Vincentio,ep.*48.

¶Potestatis officio vtiliter inquieti corriguntur. C. XXXVII.

8 NImium sunt inquieti Donatistæ[A], quos per ordinatas à Deo potestates[B] cohiberi,atque corrigi mihi non videtur inutile. Nam de multorũ iam correctione gaudemus.*Item infra.* ¶Si enim quisquam inimicum suum periculosis febribus phreneticum factum currere videret in præcipitium† , nonne tũc potius malum pro malo redderet:si eum sic currere permitteret : quàm si corripiendum, ligandumque curaret? Et tamen tunc ei molestissimus, & aduersissimus videretur,quan-

m ¶*Nominis.*] i.secundum quòd aliquis nominatur vel prælatus vel pater, vt ostendit per exempla.

n ¶*Episcopo.*] Ex hoc c. & ex illo ſ.e.ita cõsueuit dici ꝙ illud, Si peccauerit i te frater tuus , ad solos illos spectat, q ex potestate aliqua possunt puniri:sed certe hic non loquitur de denuntiatione , sed tantum de correctione:ad quam etiam alij tenentur, qui enumerãtur hic. nam & vicinis tenetur corrigere vicinũ suum, vt j.e.q.5. non putes. "Item quilibet tenetur alium occulte corrigere, vt extra de hęr.cum ex iniuncto.circa fi.

o ¶*Familiam.*] C. de emen.propinquor. l. vna.&33. q.2.placuit.

p ¶*Marito.*]ſ.7.q.1.sicut alterius.

q ¶*Quibusque pauperibus.*]ſ.42.dis.quiescamus.Ioan.

ITEM ILLVD. Casvs. Dictum est ſ. ꝙ possumus persequi peccatorem. sed cõtra hoc obiicitur ab hęreticis auctoritas Euangelij. Qui gladio , &c. Sed hãc auctoritatem determinat Aug. in seq. c. cuius casus planus est.

5 ſ.e.tres psonas.in fi.

r ILle *gladium accipit.*]iniuste.

s ¶*Potestate.*]Nam potestas gladij tantum à principe habetur , vt ſ.e.q.1.militare. & q. 2.c.1.

6 Iuo p.10. c.110. Pann. l. 8.c.44.

†*vtitur gladio*]orig.

PORRO.Hæc est 7. pars q. in qua probat magister per 13.auctoritates, ꝙ omnino iudices malos corrigere debent:alioquin pœna eorum imputabitur eis.Io.de Fan.

7ſ.e. qui secundum.

Casvs. Dictum est ſ. in c.qui secundũ carnem.ꝙ aliquem persequi nõ debemus. Sed dicit nunc G. ꝙ hoc nõ est generaliter verum, ꝙ ecclesia nullũ persequatur:sed ꝙ iniuste nullũ persequatur. Nam iuste hæreticos persequimur &alios peccatores, & sic Christus persecutus fuit illos, quos de tẽplo eiecit.

8 Pol.l.7.c.6 Ansel.l.12. c.55.

t ¶*Illud Hieronymi.*]ſ. e. qui secundum carnem.

NImium sunt.]Casvs.Hoc c.diuiditur in duas part. In prima innuitur quòd Vincentius Donatista conquerebatur,quòd Christiani ipsum persequebantur iniuste: sed Augu. ostendit ꝙ ipsum

†*al.præceps*

Source : BIU Cujas

ipsum iuste psequuntur,& hoc ꝓbat 9.rationib. q̃ ī ipsa littera patent,& 4.exẽplis,ſ. prophetarũ, Christi, & Apostolorũ,& Imperatoris. In 2.parte dr̃, ꝙ nullius crimen nocet nescienti:qa facta malorũ q̃ ꝓbari ñ pñt, nõ coinquinant quẽquã: nec deserẽdi
15.5.q.5.c.2. sunt boni pp malos: sed mali sunt tolerãdi pp bonos. Secũda ps inci.ibi,*Certe nullius.* Prima rõ incip.ibi, *Si*
†al.voluntaria *enim.* Secunda ibi,*At enim quibusdam.*Ter-
Prouerb.27. tia ibi,*Itẽ post aliqua.* Quarta ibi, *Meliora.* Quīta ibi,*Melius.*Sexta ibi,*Utilius.*Septima ibi, *Item post pauca.* Octaua ibi,*Et cum noueritis.*Nona ibi,*Item si semper.* Exempla satis patent.

a ¶ *Non omnis.*] s̃.5.q.5.non omnis.

b ¶*Tollitur.*]s̃.ea.duo
Matth.22. contra.
Luc.14. c ¶*Cogi.*]s̃.45.dis.c.2.
Act.9. contra. Sol. ab initio nemo cogẽdus est ad bonũ,sed aliqs cogitur perseuerare in eo qđ incepit, vt j.e.q.5. ad fidem. nec obuiat quod dr̃ de Paulo qui
a Vt j.e.displicet.ver.si vero. & c.q nos.vers.miram.nãDñs eũ elegit.32 q.5.si Paul⁹. ab initio fuit coact⁹a. nã hic arg. à minor.i. ex quo Paulus ab initio fuit coactus, ergo alij possunt ex post facto cogi.

d ¶*Et mali.*]vt Ismael Isaac,& Saul,Dauid.
Psal.100. e ¶*Boni malos.*] vt Helias qnquagenarios.

f ¶*Et propheta.*] vt Moyses Aegyptum, vt s̃.ea.q.3.non in inferenda.

g ¶*Nocẽdi causa.*]q.d. plus causam facti q̃ factum cõsiderabimus,
†illi]orig. vt j.ead.q.8.occidit.

h ¶ *Constituit.*] C.de
bTu dic ꝙ le gẽCõstãtini hære.Arriani[b]. Ioan. de Fant.

i ¶ *Certe.*] s̃.ea.quàm
hoc exp̃sse dicẽtẽ ñ habemus:christiano tñ q magnum.

fit Iudæus hanc pœnã imponit, vt C. de apo.l. 1.Arc. 3.Reg.18. Matth.17. Ioan.2. Act.16. 1.Cor.5. Donatus sup hoc conquerebatur,quattuor modis obiiciẽdo Augustino. Primo obiiciebat dicens ꝙ hoc fieri sibi non debuit: qa nemo cogi debet ad bonum. Aug.vero huic obiectiõi rñdet, dicẽs.hoc non esse verum, cũ multi cogantur ad ẽpatum donec de nolentib. fiant volẽres. Secũdo obiiciebat, ꝙ Deus dedit homini liberũ arbitriũ, & ideo nullus debet cogi ad bonũ. sed redo vtilissimus, & misericordissimus extitisset.Sed plane salute reparata tanto ei vberius gratias ageret,quanto sibi eum minus peperciſſe sensisset.*& post pauca.* ¶ At enim quibusdam ista nõ prosunt. Nũquid ideo negligẽda est medicina : quia nonnullorum est insanabilis pestilentia ? *Item post aliqua.* ¶'Nom omnis [a] ,qui parcit,amicus est : nec omnis,qui verberat, inimicus.Meliora sunt vulnera amici,quam blãda†oscula inimici. Melius est cũ seueritate diligere, quam cum lenitate decipere. Vtilius esurienti panis tollitur [b] ,si de cibo securus iustitiã negligebat, quàm esurienti panis frangitur, vt iniustitiæ seductus acquiescat. *Item post pauca.* ¶ Putas neminem debere cogi [c] ad iustitiam:cum legas patremfamilias dixisse seruis: [Quoscumq; inueneritis, cogite intrare :] cum legas etiam ipsum primo Saulũ,postea Paulũ ad cognoscendã & tenendã veritatem magna violentia Christi cogentis esse compulsum.*Item post pauca.* ¶Et noueris aliquando furẽ auertẽdis pecoribus pabulũ spargere,&aliquando pastorẽ flagello ad gregẽ pecora errãtia reuocare. *Item infra.* ¶Si semper esset culpabile persecutionem facere, nõ scriptũ esset in sanctis libris[Detrahentẽ proximo suo occulte, hũc persequebar.] Aliquando ergo & qui eam patitur,iniustus est:& qui eam facit,iustus est.Sed plane semper & mali [d] persecuti sunt bonos,& boni persecuti sunt malos [e] :illi nocendo per iniustitiam,isti† consulendo per disciplinã:illi immaniter,isti temperãter : illi seruientes cupiditati,isti charitati.Nam qui trucidat, nõ cõsiderat quẽadmodum laniet:qui autẽ curat, considerat quemadmodum secet. Ille enim persequitur sanitatẽ,iste putredinem. Occiderunt impij prophetas, occiderũt impios,& prophetæ[f].Flagellauerũt Iudęi Christũ,Iudęos flagellauit & Christus: traditi sunt Apostoli ab hominibus potestati humanę:tradiderũt & Apostoli homines potestati satanæ.In his omnibus quid attenditur, nisi quis eorũ pro veritate, quis pro iniquitate,quis nocendi causa [g] ,quis emẽdãdi?*& paulo post.* ¶Constãtinus Imp.primus cõstituit [h] ,vt res conuictorum,& vnitati peruicaciter resistẽtium fisco vẽdicarẽtur.*& post pauca.* ¶Certe [i] nullius crimen maculat nescientem.*Item infra.* ¶ [2] Facta nocẽtium, quæ innocẽtibus demonstrari,vel ab innocẽtibus credi nõ possunt, nõ inquinant quemquam,si propter innocentiũ cõsortium etiam cognita substinentur. Non enim propter malos boni deserendi:sed propter bonos mali tolerãdi sunt, sicut tolerauerunt prophetæ eos, contra quos tanta dicebant, nec communionem sacramentorum illius populi relinquebant.

a ¶ Donatistæ.] *Apud Anselmum titulus est,* Augustinus Vincentio,*Initium vero capituli est.*Donatistæ nimium,*& apud B. Augustt.* Sed Donatistæ nimium, *propterea reposita est hoc loco dictio,* Donatistæ,*inducta autem in titulo.Ibi enim antea legebatur,* Augustinus ait Vincentio Donatistæ.

b ¶ Potestates.] *Sequebatur in vulgatis,*sæculares,*quæ vox abest à plerisque vetustis,et Anselmo,& originali. Multa vero alia ex ipso præsertim originali sunt emendata.*

*Idem Donato presbytero,epist.*204.

¶ Hæretici ad salutem etiam inuiti sunt trahendi. C. XXXVIII.

[3] DIsplicet tibi, quia traheris ad salutem:cũ tam multos nostros ad perniciem traxeris? Quid enim volumus,nisi te comprehẽdi,& præsentari,& seruari, ne pereas? Quòd autẽ in corpore læsus es:ipse tibi fecisti,ꝙ iumento tibi mox admoto vti noluisti, & te ad terram grauiter collisisti. Nam vtique alius [k] ,qui adductus est tecum,collega tuus,illæsus venit,qui talia sibi ipse nõ fecit.Sed neq; hoc putas tibi fieri debuisse, quia neminẽ existimas cogẽdum esse ad bonũ. Attẽde quid dixerit Apostolus [Qui episcopatũ desiderat,bonum opus desiderat.] Et tamen tam multi vt ẽpatum suscipiant,tenẽtur inuiti [l] ,perducuntur,includũtur,custodiuntur,patiuntur quę nolũt:donec eis adsit voluntas suscipiendi operis boni. Quanto magis vos ab errore pernicioso,in quo vobis inimici estis, trahendi estis , & perducendi ad veritatem vel cognoscendam, vel eligendam,non solũ vt honorem salubriter habeatis : sed etiam ne pessime pereatis? ¶ Dicis Deum dedisse liberum arbitrium : ideo nõ debere cogi hominem nec ad bonum. Quare ergo illi, de quibus supra dixi, coguntur ad bonum? Attende [4] ergo,quod considerare non vis.Ideo voluntas bona misericorditer impenditur, vt mala voluntas hominis dirigatur. Nam quis nesciat nec dãnari hominem , nisi merito malæ voluntatis: nec liberari,nisi bonam habuerit voluntatem? [4] Non tamen ideo,qui diliguntur, malæ suæ voluntati impune,& cludeliter permittendi sunt : sed vbi potestas datur, & à malo prohibendi, & ad bonum cogendi. Nam, si voluntas mala semper sue permittẽda est libertati:

spõdet Aug.contra,ꝙ licet homo liberũ habeat arbitriũ,ñ tñ sue malæ volũtati est relinquendus : qđ ꝓbat 4.exemplis,ſ.Israelitarũ,& Pauli, & patris, & negligẽtium prælatorum.Tertio obiiciebat:nõ debes me inuitũ saluare,qa sic volo errare , sic volo perire. Rñdet Aug.dicẽs, ꝙ sicut alij cõmẽdãdi sunt,&bñ fecerunt,qte đ puteo leuauerũt, in quẽ te ꝓieceras,vt ibi morereris:sic nos bñ facim⁹ si te inuitũ de erroris puteo eleuemus:ne moriaris in æternũ.Quarto obiiciebat, ꝙ nõ dẽt recedẽs ab eo inuitus teneri:qa Dñs lxx. discipulos q schisma fecerũt, abire permisit.& rñdet Aug.dicens, ꝙ tpa sunt distinguẽda. Nã tũc ecclesia nouo germine pullulabat, nec fortis erat ad puniendũ delinquẽtes: hodie aũt cũ sit fortis & potẽs,inuitũ ad bonum cogere debet.& hoc ꝓbat auctoritate Euangelij. Prima obiectio Donati est ibi, *Sed neque hoc putat.* Secũda ibi,*Dicis Deũ.* Tertia ibi , *Noli ergo tam dicere.* quarta ibi, *Repetis sicut audio.*

3 Poly.ibid. Anſ.l.11. c.57. Deusd.p.2.

k ¶ *Alius.*]ar.optimũ, ꝙ ex quo vnus secure pt venire ad iudiciũ: ergo &alter.sic ex.de ele.bonæ.in fi. "similiter dicit lex : ex quo tutor suã pecuniam bñ collocauit:ergo & pecuniam pupilli potuit bñ collocasse. ff. de admi.tu.tutor.§.1. Similiter ex quo res tuas cõseruasti.& res ẽt cõmodatas cõseruare debuisti.ff.commo.si vt certo.§.commodatũ.in fin.tñ hoc arg.fallit:nam &licet aduersarius meus ẽt q venire nõ poterat, venit:non iõ sequitur quòd ego tenebar venire, vt ff.de arbit.l.si cum dies.§.pen.

1. Tim.3. "Diligẽs in suis, debet i alienis simi liter facere.

l ¶*Inuiti.*] Quid ergo est qđ dr̃,ꝙ nemo cogitur crescere inuit⁹, vt 74.dist.gesta.& ca. vbi.sed ibi loqtur, cũ malo zelo qscogitur. tñ hęc est veritas ꝙ si aliqs semper esset nolens,non deberet cogi. De hoc not.8.q.1. in scripturis.

Additio. De hoc ẽt no.40.dist.añ omnia. &61.di.Catinenſis. & melius 2. q. 6. biduũ. in princ. ver.appellare.ibi videas.Arch.

a ¶*Sed*

4Pan.l.8. c.17.

2 1.q.4.nullius.s̃.e.quã magnum.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Sed etiam latera.*] 5.45.dist.§.Salomon.
b ¶ *Negligentes.*] vt 86.dist.c.1.& vlt.
c ¶ *Quo morereris.*]
" Bona seipsos interimẽtium qñ fisco applicentur.
" bona illorũ q seipsos interimunt, fisco applicãtur si pp conscientiam delicti hoc faciant:secus si pp impatientiam alicuius doloris, vt ff.de bon. eor.qui ante sent.sibi mor.consc.l.pen.
d ¶ *Debuisti.*] j.ea.q.5. si non licet.& ca.non est nostrum.& de con sec.dist.2.prima.
e ¶ *In vias.*] id est,hæreses & schismata.

Quando vult.] Casvs. Hæretici mirabãtur si ecclesia eos corrigebat,vel si sæculares iudices,vel principes mouebãtur cõtra eos. Sed dicit Aug.q̃ ipsi mirari ñ debẽt,si ecclesia, vel prĩcipes sæculares eos corrigãt: & hoc probatur exẽplo Saræ, q̃ correxit Agar ancillã suã: sic & ecclesia dẽt corrigere hæreticos. & exẽplo Nabuchodonosor, q̃ fecit edictũ vt quicumque dixerit blasphemiã in Deum Sidrac, Misac, & Abdenago,in interitum iret,& domus eius in dispersionem.
Prouerb.23.
Ezech.34.
Hier.33.
f ¶ *A Sara.*] id est,ab ecclesia.
h ¶ *Agar.*] i.conuenticula hæreticorum.
h ¶ *Hereditatem.*] j. 32.q.4.recurrat. sed j. 32.q.4.dicat cõtra.sed hic de cœlesti, ibi de hereditate terrena,vt 1.q.4.Iudæi.
" Principes ecclesias tueri debẽt.
i ¶ *Pacatam.*] " ad hoc ẽm cõstituti sunt principes,vt tueantur ecclesias,vt j.e.q.5.principes. & si noluerint tueri, possunt excommunicari, vt j.ea.administratores.
k ¶ *Matrem.*] 5.12.q.2. qui abstulerit.& 22.q.4.recurrat.

quare Israelitæ recusantes,& murmurantes tam duris flagellis à malo prohibebantur,& ad terrã promissionis compellebantur? Si voluntas mala semper suæ permittenda est libertati : quare Paulus non est permissus vti pessima voluntate,qua persequebatur ecclesiam : sed prostratus est, vt excæcaretur:excæcatus, vt mutaretur: mutatus,vt mitteretur : missus,vt qualia fecerat in errore, talia pro veritate pateretur? Si volũtas mala semper suæ permittenda est libertati : quare monetur pater in scripturis sanctis , filium durum non solum verbis corripere,sed etiam latera [a] eius tundere , vt ad bonam disciplinam coactus , ac domitus dirigatur? Vnde idem dicit[Tu percutis eũ virga:animam autẽ eius liberas à morte.]Si mala volũtas semper suæ permittenda est libertati : quare corripiuntur negligentes [b] pastores , & dicitur eis[Errantem ouem non reuocastis:perditam nõ inquisistis] Et vos oues Christi estis : characterem Dominicum portatis in sacramento,quod accepistis : sed erratis,& peritis Non ideo vobis displiceamus:quia reuocamus errantes,& quẽrimus perditos.Melius enim facimus voluntatẽ Domini monentis,vt vos ad eius ouile redire cogamus,quàm consentiamus volũtati ouium errãtium, vt perire vos permittamus. ¶Noli ergo iã dicere,q̃d te assidue audio dicere:Sic volo errare:sic volo perire:Meli[9] enim nos hoc omnino nõ permittimus, quãtũ possum[9], Modo, q̃ te in puteũ, vt morereris [c] , misisti,vtiq; libera voluntate fecisti:Sed q̃ crudeles essent serui Dei,si huic malæ voluntati tuę te permitterẽt,&nõ te de illa morte liberarent? Quis eos non merito culparet? Quis non impios recte iudicaret ? Et tamen tu te volens in aquam misisti, vt morereris : illi te nolentem de aqua leuauerunt , ne morereris. Tu fecisti secundum voluntatem tuam,sed in perniciem tuam:illi cõtra voluntatem tuam,sed propter salutem tuam.Si ergo salus ista corporalis sic custodienda est,vt etiam in nolentibus ab eis,qui eos diligunt,seruetur:quanto magis illa spiritalis,in cuius desertione mors ęterna metuitur?quamquam & in ista morte,quam tibi tu ipse inferre voluisti , non solum ad tempus,sed etiam in æternum morereris:quia etsi non ad salutem,non ad ecclesiæ pacem , non ad Christi corporis vnitatem, nõ ad sanctam,& indiuiduam charitatẽ,sed ad mala aliqua cogereris:nec sic tibi ipse mortem inferre debuisti [d] .Cõsidera scripturas diuinas,&discute quantum potes,&vide vtrũ hoc fecerit aliquis aliquando iustorum,atq; fidelium:cũ ab eis tanta mala perpessi sunt,qui eos ad æternum interitũ, nõ ad vitam æternam,quo tu cõpelleris adigebãt.*& post pauca.* ¶Repetis,sicut audio,quod in Euangelio scriptũ est,recessisse à Domino lxx.†discipulos,& arbitrio suę malę, atq; impiæ discessionis fuisse permissos:ceteriq; xij. qui remanserant,fuisse responsum. [Nunquid & vos vultis ire] Et non attendis,quia tunc primum ecclesia nouello germine pullulabat,nondũque in ea fuerat cõpleta illa prophetia : [Et adorabũt eum omnes reges terræ,omnes gentes seruient illi:] Quod vtiq; quanto magis impletur,tanto maiore vtitur ecclesia potestate, vt non solum inuitet, sed etiam cogat ad bonum. Hoc tunc Dominus significare volebat:qui quamuis haberet magnam potestatem,prius tamen elegit commendare humilitatem.Hoc & in illa con uiuij similitudine satis euidenter ostendit, vbi misit ad inuitatos,&venire noluerunt,& ait seruo:[Exi in plateas [B] , & vicos ciuitatis : & pauperes ac debiles, cæcos & claudos introduc huc. Et ait seruus domino:Factum est,vt imperasti,& adhuc locus est,& ait dominus seruo : Exi in vias [e] , & sepes,& compelle intrare , vt impleatur domus mea :] Vide nunc, quemadmodum de his,qui prius venerunt, dictum est,introduc eos : nunc† dictum est,compelle.Ita significata sunt ecclesiæ primordia adhuc crescentis, vt essent vires etiam compellendi.
Io.6.
Psal.71.
Luc.14.
† *al.non*

A ¶Attende ergo.] *Locus hic(quemadmodum & multa alia in hoc capite) emendatus est ex B.Augustino. antea legebatur,* Attẽde ergo,& considera, quòd non ideo voluntas bona misericorditer impenditur, vt mala voluntas hominis diligatur.

B ¶In plateas.] *Sic emendatum est ex Euangelio B.Lucæ expunctis duabus vocibus.antea enim legebatur,* exi cito in vias,& plateas.

Idem super Ioannem, tractatu 11,*ad c.* 3.

¶ Hæretici vtiliter patiuntur,quæ catholici vtiliter inferunt.

C. XXXIX.

[1] QVando vult Deus concitare potestates aduersus hęreticos,aduersus schismaticos,aduersus dissipatores ecclesiæ,aduersus exsufflatores Christi,aduersus blasphematores baptismi,non mirẽtur: quia Deus concitat,vt à Sara [f] verberetur Agar:cognoscat se Agar [g] ,& ponat† ceruicem:quia cũ humiliata discederet à domina sua,occurrit ei Angelus,& dixit[Quid est Agar ancilla Sarę?]Cum questa esset de domina, quid audiuit ab Angelo? [Reuertere ad dominam† tuam.]Ad hoc ergo affligitur,vt reuertatur,atque vtinam reuertatur, quia proles eius, sicut filij Iacob cum fratribus hereditatem [h] tenebit. Mirantur autem, quia commouentur potestates Christianæ aduersus detestandos dissipatores ecclesiæ.Si non ergo mouerẽtur, quomodo redderẽt rationem de imperio suo Deo ? Intendat charitas vestra, quid dicam : quia hoc pertinet ad reges sæculi Christianos, vt temporibus suis pacatam [i] velint matrem [k] suam ecclesiam habere , vnde spiritaliter nati sunt.
1 Pol.l.7.tit.6. Ans.l.12. cap.54. Iuo p.10.c.99.
† *al. suppliata*
† *al.domum*

& paulo post. ¶ Nabuchodonosor rex decreuit dicens [Quicumque dixerint blasphemiam in Deum Sidrach,Misach,& Abdenago,in interitũ erunt,&domus eorũ in perditionem.]Ecce quomodo sęuit rex alienigena,ne blasphemaretur Deus Israel, q̃ potuit tres pueros de igne liberare.Et nolũt,vt sæuiant reges Christiani, quia Christus exsufflatur,à quo non tres pueri,sed orbis terrarum cum ipsis regibus à gehennarũ igne liberatur.*& infra.* ¶Quomodo ergo isti reges isti non moueantur,q̃ nõ tres pueros attendũt liberatos de flamma sed seipsos liberatos de gehẽna? quãdo vidẽt Christum,à quo liberati sunt exsufflari in Christianis?quando audiunt dici Christiano,dicte non esse Christianũ?Talia facere volunt,& saltem talia pati nolũt.Nam videte qualia faciunt,& qualia

a ¶*Temp*

Source : BIU Cujas

a ¶*Temporales.*] videsergo ꝙ hæretici sunt occidendi. primo tñ sunt admonẽdi. j.e.ñ inuenitur.in fi.& j.q.5.si audieris. Qualiter fit cogendus, dixi 24.q.1.quæ domus.in fi.

1luo p.10. c.75. *Qui peccat.*] Casvs. Petilianus cõquerebatur dicẽs,ꝙ Christiani ipsum & alios hæreticos iniuste persequebantur. & ipsi se iuste defendebant à Xpianis. sed ostendit Aug. ꝙ ecclesia Christiano rũ iuste persequitur ipsum,& alios hæreticos. Et hoc probat 9. exẽplis,s.exẽplo prophetæ dicẽtis:Detrahẽtẽ ꝓximo suo, &c. &exẽplo Pauli,q̃ tradidit hominẽ satanæ in interitũ carnis: & exẽplo Christi,q̃ emẽtes & vẽdẽtes de templo flagellatos eiecit. & exemplo patris, & mariti,dñi,& possessoris,iudicis,& regis. Et ꝓbat, ꝙ nõ debet se defendere auctoritate Dñi dicẽtis:Ego aũt dico vobis ñ resistere malo. vltima sex exẽpla sunt circa finẽ cap. & incipiunt ibi, *Nã quotidie videmus.* Alia vero tria ꝓcedũt cum auctoritateDñi. b¶*Legis.*]ſi. 14.q.5.dixit.arg.contra 33.q.5. noluit.

Psal.100. †*al.persecutores*

2.Cor.5. 1.Tim.1. Ioan.2.

c¶*Detrahentem.*]q.d. manifeste vos possumus pleq,nõ latẽter.

Psal.88. d ¶*Si.*]id est,an.

e¶*Tradidit.*]sicut nos tradimus hæreticos principibus.

f ¶*Zelus.*]zelus hic ꝑt poni in bona vel mala significatione.

f ¶*Zelus.*]i.indignatio, quam habui ergaeos ꝙ domo tua:&qa dehonestabant tẽplũ tuum. 1.q.3. saluator.

"Zelus domus tuæ comedit me, qualiter exponitur. ver.pẽsandũ. "Vel zelus,i.amor quẽ habui ad templũ, comedit me,i.fuit mihi causa inuidiæ propter quã occiderunt me.

Matth.5. g ¶*Traditorem.*]id est,tradentem.Ioan.

h ¶*Exemplis.*] multa hẽs exẽpla vbi Christus fuit persecutus aliquos, vt s.ea.c.nimium.& c.displicet.

"hñticis resistendũ est. i ¶*Ego autem.*]" talis est sensus huius litteræ, hæretici obiiciebãt Augustino, ꝙ ecclesia eos persequeretur cõtra præceptum Dñi,q̃ dixit:Nolite resistere malo, aut si fieri ꝑt,&c.eandẽ auctoritatem retorquet Aug.in eos: quia ipsi cõtra hoc faciebant, cũ ipsi cẽdib.& fustibus resistebãt.Sed ad hoc ipsi rñdebant:qa hoc faciebãt fine offensione huius præcepti defendendo se &

†*al. ordinatas*

2Add ꝙhęc ꝓpositio,ab ponitur hic ꝙ post. ſi.in gl.l.neminẽ C.de decur. lib.10.

3.Reg.18. & 19.

patiuntur:occidunt animas,affliguntur in corpore: sempiternas mortes faciunt,& temporales [a] se perpeti conqueruntur.

Idẽ contra litteras Petiliani,lib.2.c.79.
¶Ecclesia hæreticos ratione persequitur. C. XL.

QVi peccat, non peccat legis [b] auctoritate,sed contra legis auctoritatem. Quia vero interrogas me,quæ sit ratio persequẽdi,vicissim te interrogo,cuius sit vox in psalmo dicentis[Detrahentẽ [c] secreto proximo suo,hũc persequebar.]Quære itaq; persecutionis vel causam vel modũ:& noli tanta imperitia generaliter malorũ persecutiones†reprehendere. *& infra,c.82.*¶Non enim persequimur vos, nisi quẽadmodum veritas persequitur falsitatẽ. *Item supra c.10.*¶Petilianus dixit,si [d] Apostoli persecuti sunt aliquẽ, aut aliquem tradidit Christus? Augustinus respondit, possem quidem dicere ipsum satanã omnibus malis hominibus esse peiorem,cui tamen tradidit [e] Apostolus hominem in interitum carnis, vt spiritus sit saluus in die Domini Iesu: itemq; alios,de quib⁹ dicit[Quos tradidi satanæ,vt discant nõ blasphemãre.]Et Dominus Christus flagellatos expulit de templo improbos mercatores,vbi etiã connexum est testimonium scripturę dicentis[Zelus [f] domus tuæ comedit me.]Ecce inuenimus Apostolum traditorẽ [g], Christũ persecutorem. *& infra,c.19.*¶Postremo, quare per violentissimas turbas etiam vltro improbi estis ecclesiis catholicis, vbi poteritis aduertere, quod innumerabilibus exemplis [h] res ipsa indicat? Sed dicitis, vos loca vestra defendere:& resistitis fustibus,& cędibus,quibuscumq; potueritis. Quare ibi non audistis vocem Domini dicentis, [Ego autem [i] dico vobis [k],nõ resistere malo [l]?]Aut si fieri potest, vt aliquando recte per vim corporalem resistatur violẽtis,nec ideo præceptum violetur,quod audiuimus [m] à Domino[Ego autem dico vobis,nõ resistere malo:] cur non etiam hoc fieri potest,vt per ordinarias †,& legitimas potestates [n] de sedibus,quę illicite vsurpãtur, vel ad iniuriam Dei retinentur, pius expellat impium,& iustus iniustum? Neque enim eo modo [o] persecutionem passi sunt pseudoprophetæ ab [z] Helia, quomodo ipse Helias à rege [p] nequissimo, aut,quia flagellatus est Dominus à persecutoribus, propterea passionibus eius comparandi sunt: quos ipse de templo flagellatos eiecit. Restat ergo, vt nihil aliud requirendum esse fateamini, nisi vtrũ iuste,an impie vos separaueritis à communione orbis terrarum.Nam si hoc inuentum fuerit, quod impie feceritis:non miremini, si nõ desunt ministri Deo, per quos flagellemini: quia persecutionem patimini non à nobis:sed, sicut scriptum est [q],ab ipsis factis vestris. *Et in lib.de vnitate ecclesiæ,c.17.* De persecutione vestra querela sedabitur:si cogitetis,& intelligatis prius non omnem persecutionem esse culpabilem. Alioqui nõ laudabiliter diceretur[Detrahentem secreto [r] proximo suo,hunc persequebar.] Nam quotidie videmus & filium de patre tãquam de persecutore suo conqueri [s],& coniugem de marito, & seruum de domino, & colonũ de possessore,& reum de iudice,& militẽ, vel prouincialem de duce,vel rege:cum illi plerumque ordinatissima potestate homines sibi subditos per terrores leuiorum†pœnarum à grauioribus malis prohibeant, atque compescant: plerumq; autem à bona vita,& à bonis factis minando, & sæuiendo deterreant.Sed cum à malo,& illicito prohibent: correctores, & consultores sunt:cum autem à bono,& licito: persecutores,& oppressores sunt. Culpãtur etiã,qui prohibent à malo:si modũ peccati modus [t] coercitionis excedat.

Idem in epist.48.ad Vincentium.
¶A regibus terræ contra inimicos suos auxilium petat ecclesia. C. XLI.

NOn inuenitur [u] exemplum in Euangelicis,& Apostolicis litteris, aliquid petitum à regibus terrę pro ecclesia [x],& contra inimicos ecclesiæ.Quis negat non inueniri? Sed nondum implebatur illa prophetia[Et nũc reges intelligite, erudimini,qui iudicatis terram: seruite Domino in timore.] Adhuc enim implebatur illud,quod in eodem psalmo paulo superius dicitur [Quare fremuerunt gentes,& populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius.] Verumtamen si facta præterita in propheticis libris figuræ fuerunt futurorum:in rege illo,qui appellabatur Nabuchodonosor [y], vtrumque tempus figuratum est,&quod sub Apostolis habuit, & quod nũc habet ecclesia. Temporibus itaq; Apostolorum,& Martyrum illud implebatur,quod figuratum est,quando rex memoratus pios,&iustos cogebat adorare simulacrum,& recusantes in flammas mittebat. Nunc autem illud impletur, quod paulo post in eodem rege figuratum est, cum cõuersus ad

3 a.c.in fi.

Psal.100.

b Et no.j.c. si ecclesia. ibi videas. Prælatus excedes modũ in corrigẽdo deponi potest.

†*al.leuium*

cAl.persecutione. Psal.2.

Dan.3.

suã.dicit ergo Aug.ꝙ multo magis per legitimas potestates possumus eos repellere de suis sedibus.

k ¶*Dico vobis.*]i.ĩ vos idem retorqueo.

l ¶*Malo.*]i.per malũ.

m¶*Quod audiuimus.*] vt ipsi dicunt.

n ¶*Potestates.*]vult ergo Aug.ꝙ q̃ auctoritate iudicis expellit aliquem à possessione sua,ꝙ iuste possideat. sic ff.de ac.poss.iuste. ff.quod met.cau.l.3.

o ¶*Eo modo.*]quia Helias iuste,& illi iuste. s.ea.§.sed obiicitur.

p ¶*A rege.*]s.Achab.

q¶*Sicut scriptum est.*] in libro sapientiæ [a].

r ¶*Secreto.*] id est,in absentia.

s ¶*Conqueri.*]secũdũ canones,ergo filiꝰ ꝑt conqueri de patre,vt no.2.q.7.quæritur [b].

t ¶*Modus.*]si.n.prælatus excedit modũ in corrigẽdo deponi ꝑt, vt 45.di. cum beatus. nõ tñ ꝓp hoc dẽt petere veniã à subditis, quos correxit, vt 86. dist. quando.to.de F.

NOn inuenitur.] Casvs.Vincentius quæsiuit ab Aug. vbi inueniatur exemplũ,ꝙ ecclesia petierit auxiliũ à Regibus terræ cõtra inimicos. Et rñdet Aug. ꝙ non inuenitur in Euangelio, nec in Apostolo illud exemplum Inueniũtur tñ duo exẽpla Nabuchodonosor regis,in quib.vtrũq; significatur, s.primitiuæ ecclesiæ,in qua iusti ab impiis cogebãtur ad malũ:& ecclesiæ,q̃ nunc est,in qua hæretici coguntur à Christianis non ad mortem, sed ad exilium vel damnum rerum temporalium.

u ¶*Non inuenitur.*] hæc sunt verba hęreticorum.

x ¶*Pro ecclesia.*] Paulus tamen in sua persona [c] petiit, vt s.q.3. Maximianus.

y ¶*Nabuchodonosor.*] s.dist.9.c.1.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Patiebantur.*]tunc tpis psequebãtur impij Christianos, modo econuerso fit.

b ¶ *Rumoribus.*]arg. ꝙ pp rumores nõ sit aliqs cogẽdus ad expurgationẽm, vt 11.q.3 in cunctis. ext. de eo qui co. cõs. vx. suę. sup eo.

c ¶ *Sacrificia.*]C. de sacrifi. pagan. l. 1.

† *al. illius* "Potius qñ que prius significat.

d ¶ *Potius.*] " i. prius. & sic ponitur hęc dictio, potius. extra de spons. reqsiuit. bñ eñ puniuntur hæretici si nõ resipiscant, vt ꝫ. e. quando vult. in fi.

Si ecclesia.]Casvs. Augustinus suadebat Bonifacio comiti vt hæreticos psequeretur, qđ cũ facere vellet, hæretici duo sibi obiiciebãt. Primo, qa vera ecclesia, vel sanctus homo nullũ psequi dẽt, sed potius pati persecutionẽ. Sed Aug. duob. exemplis ostẽdit, vno, s. Saræ, pquã significatur ecclesia, & Prophetę dicẽtis, Persequar inimicos meos. &c. ꝙ ecclesia iuste psequitur hæreticos: hæretici vero iniuste persequuntur ecclesiã. Secũdo obiiciebant, ꝙ Apostoli à regib. terrę cõtra inimicos nũq; auxilium petierũt. Et rñd. Aug. aliud tps fuisse tũc, & aliud modo. tũc. n. reges erãt infideles, hodie vero Christiani reperiuntur. Et ad hoc ꝓbãdũ duas auctoritat. Prophetę iducit.

e ¶ *Si ecclesia.*]dicebãt hrtici, ꝙ ecclesia potius deberet pati psecutionẽ, quã facere. quod improbat Aug.

" Sara persequebatur ancillam.

" *exemplo* Saræ, quę significat ecclesiã, q̃ persequebatur ancillã. Itẽ ꝓbat auctoritate illa, Persequar inimicos, & cõprehẽdã illos, &c. secundo dicit quandã persecutionẽ iustã, quandã iniustã.

f ¶ *Melius.*]proprie dr̃ persequi q ad malũ psequitur, vt j. e. q. 5. non vos. & ideo dicit, melius, i. subtilius. vt ñ ex loco isto ꝙ dñs nõ possit facere iniuriam seruo suo: arg. ꝫ. e. qui peccat. in fi. æque. n. punitur dñs interficiendo seruum suum, Psal. 17. sicut liberũ hominẽ. vt 50. dist. si qua femina. "Et sic dico secundu canones, ꝙ filius ꝑt agere cõtra patrẽ, & ecõuerso, vt 2. q. 7. q̃ritur. " sic ꝑt dici ꝙ seruus ꝑt agere cõtra dñm de iniuria sibi facta, si sine cã ꝛeniat in ipsum dñs, vel si immodate sæuiat, licet aliud sit secũdum leges. C. de emen. ser. l. vnica. Nam & pr̃ agit cõtra filium cõtumacẽ, vt C. de pa. po. l. 3.

" filiꝰ cõtra patrẽ, & ecõuerso, agere potest.

" seruus ꝑt agere cõtra dominum.

g ¶ *Faciunt.*]id est, facere debent.

h ¶ *Temporibus.*]"cõcorda tpa, & cõcorda bis scripturas, vt 2. q. 1. si peccauerit. & ex tpe, loco & persona debemus cõcordare canones, vt 29. di. c. 1. 2. & 3. sic 35. q. 3. quod scripsi.

"scripturas cõcordabis si tempora concordes.

i ¶ *Quia homo.*]&no. ꝙ aliud facit qs in eo ꝙ rex, & aliud facit in eo ꝙ homo. sic ꝫ. ead. duo ista. sic ext. de elect. qđ sicut. in fi. ff. qđ cuiusq; vni. item. ff. quan. ap. fit. l. 1. Ioan.

a §. ꝑterea. & c. cũ inter vniuersas. in fi. vbi de hoc. & est fi. 16. q. 1. superiori. iuxta fi. Psal. 2.

Quis nos potest.] Casvs. Hæretici dicebãt, ꝙ ecclesia nõ dẽt cogere eos ad fidem: qa liberũ est eis credere, nec Christꝰ alicuivim intulit, nec aliquẽ ad fidẽ coegit. Aug. vero docet ꝙ ecclesia eos recte & licite ꝑt ad fidem cogere, exẽplo Christi, qui Paulũ cęcatum & inuitum ad fidem perduxit.

k ¶ *Si pœna.*]q. d. si nõ ꝑcessisset pœna, non esset opus liberatiõe.

l ¶ *Cogentem.*] istud quod de Paulo dr̃, sola diuina volũtate factũ fuit: nã nullus cogitur recipere fidem, sed receptam cogitur retinere, vt 45. dist. de Iudęis. 32. q. 1. integritas. H.

honorandum Deum verum decreuit in regno suo, vt quicumq; blasphemaret Deum Sidrach, Misach, & Abdenago, pœnis debitis subiaceret. Prius ergo tẽpus illius regis significabat priora tempora regum infidelium, quos patiebantur [a] Christiani pro impiis. Posterius vero tempus eiusdem † significabat tempora posteriorum regum iam fidelium, quos patiũtur impij pro Christianis. Sed plane in eis, qui sub nomine Christi erant seducti à peruersis: ne forte oues Christi sint errãtes, & ad gregem aliter reuocãdæ sint: temperata seueritas, & magis mansuetudo seruatur: vt coercitione exiliorum, atq; damnorũ tribulatione admoneantur cõsiderare, quid, & quare patiantur: & discãt præponere rumoribus [b], & calũniis hominũ scripturas, quas legũt. Quis enim nostrũ, quis vestrũ non laudat leges ab Imperatoribus datas aduersus sacrificia [c] paganorum? Et certe longe ibi pœna seuerior cõstituta est. Illius quippe impietatis capitale suppliciũ est. De vobis autẽ corripiendis, atque coercẽdis habita ratio est: qua potius [d] admoneremini ab errore discedere: quàm pro scelere puniremini.

Item eiusdẽ ad Bonifacium comitẽ, ep. 50.

¶ Malos ecclesia iuste persequitur.

C. XLII.

[1] Si ecclesia [e] vera ipsa est: quæ persecutionem patitur, non quæ facit: quærant ab Apostolo, quam ecclesiam significabat Sara: quando persecutionem faciebat ancillæ. Liberam quippe matrem nostram cœlestem Hierusalem, id est veram Dei ecclesiam, in illa muliere dicit fuisse figuratam, quæ affligebat ancillam. Si autem melius [f] discutiamus: magis illa persequebatur Saram superbiendo, quàm illam Sara coercendo. Illa enim dominæ faciebat iniuriam: ista imponebat superbiæ disciplinam. Deinde quæro, si boni, & sancti nemini faciunt persecutionem, sed tantummodo patiuntur: cuius putãt esse in psalmo vocem, vbi legitur [Persequar inimicos meos, & comprehẽdam illos: & non conuertar, donec deficiant.] Ergo si verum dicere, vel agnoscere volumus: est persecutio iniusta, quam faciunt [g] impij ecclesiæ Christi, & [A] est iusta persecutio, quam faciunt impiis ecclesiæ Christi. Ista itaq; beata est, quæ persecutionem patitur propter iustitiam: illi vero miseri, qui persecutionem patiũtur propter iniustitiam. Proinde ista persequitur diligẽdo: illi sæuiendo: ista vt corrigat: illi vt euertant: ista vt reuocet ab errore: illi vt præcipitent in errorẽ. *& infra.* ¶ Quod autem dicũt, qui contra suas impietates leges iustas institui nolunt, non petisse à regibus terræ Apostolos talia: non considerant aliud fuisse tunc tempus, & omnia suis temporibus [h] agi. Quis enim tũc in Christum crediderat Imperator? qui ei pro pietate contra impietatem leges ferendo seruiret? quãdo adhuc illud propheticum implebatur, [Quare fremuerunt gẽtes, & populi meditati sunt inania? Astiterũt reges terræ, & principes conuenerunt in vnũ aduersus Dominũ, & aduersus Christũ eius.] Nondũ autẽ agebatur quod paulo post in eodem psalmo dicitur [Et nunc reges intelligite, erudimini, qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.] Quomodo ergo reges Domino seruiunt in timore, nisi ea, quæ cõtra iussa Domini fiũt, religiosa seueritate prohibendo, atque plectendo? Aliter enim seruit quia homo est, aliter quia etiam & rex est. Quia homo [i] est, ei seruit viuẽdo fideliter. Quia vero etiam rex est: seruit leges iusta præcipientes, & contraria prohibentes conuenienti vigore sanciendo.

[A] ¶ Et est iusta.] *Addita sunt hæc vsque ad vers. ista atque. & multa alia ex ipso originali emendata.*

Idem in eadem epistola.

¶ Exemplo Christi, mali cogendi sunt ad bonum. C. XLIII.

[2] Quis nos potest amplius amare, quàm Christꝰ, qui animam suam posuit pro ouibus suis? Et tamen, cum Petrum, & alios Apostolos solo verbo vocasset: Paulum, prius Saulum, ecclesiæ suæ postea magnum ædificatorem, sed horrendum antea vastatorem, non solum voce compescuit, verumetiam potestate prostrauit atque in infidelitatis tenebris sæuientem, ad desiderãdum lumen cordis, vt surgeret, prius corporis cæcitate percussit. Si pœna [k] illa non esset, non ab ea postmodum sanaretur: & quando oculis apertis nihil videbat: si eos saluos haberet, non ad impositionem manus Ananiæ, vt eorum aperiretur obtutus, tanquam squamas, quibus clausus fuerat, inde cecidisse scriptura narraret. Vbi est, quod isti clamare consueuerunt, liberum est credere, vel non credere: cui vim Christus intulit? quem coegit? [3] Ecce habent Paulum Apostolum: agnoscant in eo prius cogentem [l] Christum, & postea docentem: prius ferientem, & postea consolantem. Mirum est autem, quomodo ille, qui pœna corporis ad Euangelium coactus intrauit: plus illis omnibus, qui solo verbo vocati sunt in Euangelio labo rauit: & quem maior timor compulit ad charitatem, eius perfecta charitas foras misit timorem. Cur ergo non cogeret ecclesia perditos filios, vt redirent: si perditi [A] filij coegerunt alios, vt perirent.

2 Poly. ibid. Ans. l. 13. c. 16. Ioan. 10. Matth. 4. Act. 9.

3 j. ead. q. 6. schismatici.

1. Cor. 15.

1. Io. 4.

[A] ¶ Si perditi.] *Hæc vsque in finem sunt addita ex originali, & alia emendata.*

1 Polyc. l. 7. cit. 11. Ans. l. 15. c. 14.

Gal. 4.

Quid

Source : BIU Cujas

1 Bed2 1.Cor.5.

Quid crudele.] Casvs. Faustus hæreticus dicebat quòd Moyses crudelis fuit occidendo eos q vitulũ cõfla tilé adorauerũt in deserto. Sed Aug. ostendit, q hoc nõ fecit ex crudelitate, sed potiº ex magna dilectione in paucos vindicauit, & disciplinã in posterũ sanxit. qđ patet p verba eiusdé Moysis, si dimittis illis, &c. Si militer, & Paulus non crudeliter, sed amicabiliter Corinthiũ tradidit satanæ, vt spiritus eius saluus fieret.

2 Poly. ibid. Anſ.l.13.c.1. Exod.32.

a ¶ *Quid crudele.*] probatur exẽplo Moysi ecclesiam nõ esse crudelẽ, si hæreticos ad se venire compellat.

b ¶ *In verbis.*] Arg. ex antecedẽtibus probari sequẽtia. sic 3.18.dist. peruenit. 34.q.1.cum per bellicã. 43.dist. sit rector. ff.de le.1.si seruus plurium. in fi.

1.Cor.5. 1.Tim.1.

Quæsitum.] Casvs. Quæsitum fuit ab Innocentio, vtrũ illi qui post baptisma sæua officia exercuerũt vel decapitãdo latrones, vel capitalem sniam proferẽdo, peccauerũt hoc faciẽdo. Et rñdet q nõ: qa à Deo hmõi ptãtes sunt concesse, & pp vindictã malorũ gladius est pmissus à Deo. *Super his*, i. de his. *Disciplinam*, i. exilium vel correctionẽ.

3 Rab. pœn. c.16. Bur.l.6 cap.44. Iuo p.10.c.94.

c ¶ *Quæsitum est.*] vtrum peccent, &c.

†al. *sæua*

d ¶ *Aut tormenta.*] De talibus autem an possunt promoueri, habes 51.dist. in summa.

e ¶ *Exercuerunt.*] executores.

f ¶ *Protulere.*] vt iudices.

Rom.13.

g ¶ *Nihil.*] i. nõ hoc q peccẽt, qa reuera nõ peccant si amore iustitiæ faciunt, vt j. ea. q.5. si homicidium.

h ¶ *Vindicem.*] id est, iudicem.

i ¶ *Auctore.*] sic 26. dist. deinde. si. 14.q.5. dixit.

k ¶ *Aut disciplinam.*] quod facerem si eos diceremus peccare.

Illud etiam.] Casvs. Archiepiscopus Toletanus quæsiuit ab Innocentio, vtrũ peccent officiales, qui post baptisma decapitant criminosos. Et resp. q principes sine causa mortẽ non infligunt: immo cõsueuerunt committere iudicib. crimino sos iudicãdos: quos si iudices condemnauerint, erit officialis immunis ipsos interficiendo. *vel dictantes preces*, intelligas tabelliones, qui sniam dictant; vel qui porriguntẽ de reatu. Quam rem principes numquam sine cognitione concedunt: sed ad iudices [n] commissa ipsa, vel crimina semper remittunt, vt causa cognita vindicentur [A]: quæ cum quæsitori fuerint delegata, aut absolutio, aut damnatio pro negotij qualitate profertur. [4] Et dum legum auctoritas in improbos exercetur, erit dictator immunis.

Idem contra Faustum, lib.22.c.79.[1]

¶ Non crudelitate, sed dilectione Moyses populum flagellauit. C. XLIIII.

2 Quid crudele [a] Moyses aut mandauit, aut fecit, cum commissum sibi populum sanẽte zelans, & vni vero Deo subditum cupiẽs, posteaquam cognouit ad fabricandum, & colendũ idolum defluxisse, mentemque impudicam prostituisse dæmonibus, in paucos eorum vindicans gladio, quos Deus ipse, quem offenderãt, alto, & secreto iudicio feriendos voluisset, mox feriri, & in præsenti salubriter terruit, & disciplinam in posterũ sanxit? Nam eum nulla crudelitate, sed magna dilectione fecisse quod fecit, quis non in verbis [b] eius agnoscat orantis pro peccato eorum, & dicentis, [si dimittis illis peccatum, dimitte: sin autem, dele me libro tuo?] *& infra.* ¶ Sic plane, & Apostolus non crudeliter, sed amabiliter tradidit hominem satanæ in interitum carnis, vt spiritus eius saluus sit in die Domini Iesu: tradidit & alios, vt discerent non blasphemare.

Item Innocentius Papa, epist.3. ad Exuperium episcopum Tholosanum, c.3.

¶ Non imputatur fidelibus, qui ex officio aut tormenta exercent, aut capitalem sententiam ferunt. C. XLV.

3 Quæsitum est [c] etiam super his, qui post baptismum administrauerunt, & aut tormenta [d] sola† exercuerunt [e], aut etiam capitalem protulere [f] sentẽtiam. Nihil [g] de his legimus à maioribus diffinitum. Meminerãt enim à Deo potestates has fuisse concessas, & propter vindictam noxiorum, gladium fuisse permissum, & Dei esse ministrum [A], vindicem [h] in huiusmodi datum. Quomodo igitur reprehẽderent factum, quod auctore [i] Deo viderent esse concessum? De his ergo, vt hactenus seruatum est, sic habeamus: ne aut disciplinam [k] euertere, aut contra auctoritatem Domini venire videamur. Ipsis autem in reddenda ratione, gesta sua omnia seruabuntur.

A ¶ Ministrum.] *Sic emendatum est ex originali, & Iuone. Antea legebatur*, & Dei ministerio esse datum in huiusmodi vindices. *Glossa autem optime etiam conuenit voci, vindicem.*

Idem in eadem epistola, c.5.

¶ Immunis est dictator à culpa, cum legum auctoritas in improbos exercetur. C. XLVI.

Illud etiam scisciari voluisti, an preces dictãtibus [l] liberum concedatur vtique post baptismi regenerationem à principibus posscere [m] mortem alicuius, vel sanguinẽ de reatu. Quam rem principes numquam sine cognitione concedunt: sed ad iudices [n] commissa ipsa, vel crimina semper remittunt, vt causa cognita vindicentur [A]: quæ cum quæsitori fuerint delegata, aut absolutio, aut damnatio pro negotij qualitate profertur. [4] Et dum legum auctoritas in improbos exercetur, erit dictator immunis.

A ¶ Vindicẽtur.] *Emendatum est ex originali. Antea legebatur*, vindicent, qui cum quæsituri fuerint delegata, &c.

Item Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum, lib.7. indict.1. epist.5.

¶ In correctione malorum Deus omnipotens placatur. C. XLVII.

5 Si quos igitur violentos, si quos adulteros, si quos fures, vel aliis prauis actibus studere cognoscitis, Deum de eorum [A] correctione placare festinate: vt per [B] vos flagellum [o] perfidarum gentium (quod quantũ videmus, ad multarũ nationum vindictam excitatum est) non inducat: ne si quod non credimus, diuinæ vltionis iracundia sceleratorũ fuerit actione commota: belli pestis interimat, quos delinquentes ad rectitudinis viam Dei præcepta non reuocant.

A ¶ De eorum.] *Sic restitutum est ex variis codicibus epistolarum beati Gregorij. Antea erat*, Deorum.

B ¶ Per vos.] *In originali est*, super vos, *sed ob glossam in vers. flagellum. non est mutatum.*

Idem Gennadio Patritio, & Exarcho Africæ, lib.1. epist.74.

¶ Ecclesiasticæ religionis inimicis etiam bellis sunt coercendi. C. XLVIII.

6 Sicut excellentiam vestram hostilibus bellis in hac vita Dominus victoriarum fecit luce fulgere: ita oportet etiam inimicis ecclesiæ eius omni viuacitate mentis, & corporis obuiare: quatenus eius ex vtroque triumpho magis ac magis enitescat opinio: cum & forensibus bellis aduersariis catholicæ ecclesiæ pro Christiano populo vehementer obsistitis, & ecclesiastica prælia sicut bellatores Domini fortiter dimicatis. Notum est enim hæreticæ religionis viros, si eis, quod absit, suppetit nocendi licentia, contra catholicam fidem vehemẽter insurgere: quatenus hæreseos suæ venena ad tabefacienda, si valuerint, Christiani corporis membra transfundãt. Cognouimus enim eos contra catholicam ecclesiam, Domino eis aduersante, colla subrigere, & fidem velle Christianæ nominis inclinare: sed eminentia vestra conatus eorũ comprimat, & superbas eorum ceruices iugo

1 ¶ *Dictantibus.*] extra ne cler. vel mon. sententiam.

l ¶ *Dictantibus*] i. assessoribus: "quorũ officium cõsistit in libellis dictandis, vt ff. de of. assess. l.1. de hoc ẽm dubitabatur an assessor esset reus q daret consilia de morte alicuius. vel loquitur de executoribus, vel de notariis.

" Assessoris officium.

4 Iuo p.10. c.94.

m ¶ *Poscere.*] id est, de morte postulata con silium dare [a].

n ¶ *Sed ad iudices.*] Hic hẽs q gladij potestas delegatur: quod est contra id, ff. de of. procon. solent. secundũ leges nõ pt iudex delegare causam criminalem, si nõ possit adesse, vt ff. de off. eiº cui man. est iu. l.1. secũdũ canones secus, vt hic, &2.q.7. sicut. 2. & ext. de off. dele. venerabili. princeps tamen passim potest delegare causam criminalem, vt ff. de test. l. 3. §. idem diuus.

5 Anſ.l.13. c.24.

a Vel dic poscere, id est, à principib. postulatam infligere: sic intelligas hoc c. de iudicibº scđm Lau. Vel dic poscere, i. deferre vel denuntiare aliquẽ reũ crĩs capitalis: qa eis licitũ est. C. đ accu. ea qdẽ. Sed hic nõ q̃ritur, an illicitũ, sz an irregulare, & dr q ñ, vt in p̃ced. c.

Si quos.] Casvs. In Frãcia erãt multi fures, adulteri, & raptores. quare Grego. mandat Brunichildæ reginæ Frãcorũ, vt eorum violẽtiã & malitiã refrænet: ne Deus inducat flagellũ gentium perfidarũ, quod ad vindictã multarũ nationum est excitatum: vt quos præcepta Dei non reuocãt nec se emendant, interimat pestis belli.

o ¶ *Flagellum.*] Arg. q pp negligentiam pastoris, vel ẽt pp peccata aliquorum mittit Deus flagella, vt 7.q. 1. sciscitatis.

6 Anſ.l.13. c.29.

Sicut excellẽtiam.] Casvs. Hoc c. diuiditur in tres partes. In j. parte rogat Gregor. Gennadium patritium vt sicut hactenus pugnauit contra hostes, ita & nũc pugnet cõtra hęreticos, q cõtra catholicã ecclesiã colla subrigere volunt. In 2. parte rogat vt cõciliũ eporũ faciat cõgregari, qua tenus primatẽ eligãt: q nõ dẽt eligi ex loci dignitate, eo q in maiori dignitate cõstat: sed q maiorib. meritis adiuuatur, q nõ p villas, sicut moris est, sed in vna ciuitate resideat, vt Donatistis fortiº resistere valeat. In 3. parte rogat, vt si aliq epi de India volũt Romã venire, permittat eos venire, & obuiet volẽtib. cõtra tradicere ipsis, Secunda pars inci. ibi, *Concilium.* Tertia ibi, Ex

1.Reg.18.

Source : BIU Cujas

*concilio vero. Quatenus eius,*ſ.excellẽtiæ.

a ¶*Non ex ordine.*]nec eſt conſiderãdum qs maior ſit in loco vel ordine. ſed quis ſit iuſtior,vt 40.di.non loca.& c.multi.in fi.ar. contra 40.diſt.ca.vlt. & pen.Ioan. [a]

a Et ſ. 1.q.7. iudices. & 56.di.ſi gẽs. Arch.

b ¶*Largiora.*] ſi.16.q. reuertimini.Ioan.

Si non ex.] Casvs. Greg. de duobus in hoc c.commendat Gennadium Patritiũ. Primo commẽdat eũ ex eo q̃ victorias ſuas faciebat nõ p corporalem prouidẽtiam, ſed magis orationib. præueniẽtib.quod in aliis ducib.nõ contingit.& q̃ facit nõ cauſa fundẽdi ſanguinis, ſed potius cã reipublicæ dilatandę.i.eccleſię.Secundo commendat eã eo q̃ q̃dã patrimonia B. Petri nudata cultorib. Dacorũ habitatorib.reſtauraſſet.*Opinioi.*fama, quæ opinio loquitur: *Bella nos,*&c. & littera ſic ordinata non errabis.

† *al.putauerit*

† *al.Magna*

c ¶*Non ſummopere miranda.*]b.d.hoc eſt miradum quòd victorim ſolis orationibus obtineatis.

† *al.quo*

Additio. Ad idẽ 61. diſt. miramur. ſed qđ hic dicit poſtpoſitis meritis, ſoluit contrariũ.nec.n.ad fidẽ,&c. ff.de tut.& cur.da.abhis.ſcire.§.vlt.Vel ibi dicit de dignitate ordinũ:hic de celſitudine ſedium ſeu locorum,ſecundum.Io.

† abeſt ab orig.

d ¶*Largitis.*]id eſt,ibi poſitis.

e ¶*Subſtinetis.*]id eſt, expectatis.Ioan.

BAEVITER.Hæc eſt 8.pars q.in quu ꝓbatur p 4. auctoritates, q̃ vindicta debet fieri:qa magis diligitur q̃ punitur,q̃ q̃ peccat & non punitur,& eſt hic incidens quæſt. Ioan.de Fant.

Casvs. Concludit G. ex ſ.dictis q̃ boni iuſte malos perſequuntur:& nõ econuerſo. Poſtea rñdet auctoritati Paulí quã habuimus ſ.e.q.1.§.1.dicẽs eam eſſe intelligẽdã de occultisdelictis.& dicit mõſtratum eſſe ſ. q̃ vindicta poſſit inferri. Nũc vero oſtendit, q̃ vindicta debet inferri. & ad vtrũque probandum inducit probandum inducit cap. ſequentia.

Si ea de quibus.] Casvs. Oſtendit hic Aug. q̃ debemus eſſe negligentes ad vindicandũ:qa occaſione & peccato vnius iraſcitur Deus vniuerſo populo,quod probat exemplo Achor.

rectitudinis præmat. Concilium vero catholicorum epiſcoporum admoneri pręcipite,vt Primatem non ex ordine [a] loci, poſtpoſitis vitę meritis faciat:quoniam apud Deum non gradus elegantior,ſed vitæ melioris actio comprobatur. Ipſe vero Primas non paſſim (ſicut moris eſt) per villas, ſed in vna,iuxta eorum electionem,ciuitate reſideat:quatenus adeptæ dignitatis meliori ingenio reſiſtendi Donatiſtis poſſibilitas diſponatur.Ex concilio vero Numidię, ſi qui deſiderauerint ad Apoſtolicam ſedẽ venire:permittite: et, ſi quilibet eorum viæ contradicere voluerit†, obuiate. Magis † profecto excellentiæ veſtræ apud creatorem gloria proficit, ſi per eam diſperſarum eccleſiarum potuerit ſocietas reſtaurari.Cum enim largita munera ad nominis ſui gloriã conſpicit reuocari:tanto largiora [b] tribuit, quanto per eum religionis ſuę dignitatem viderit ampliari. Perſoluentes præterea paternę charitatis affectum, Dominum petimus, quòd † brachium veſtrum ad comprimendos hoſtes forte efficiat, & mentem veſtram fidei zelo† velut mucrone gladij vibrantis exacuat.

Idem ad eundem lib. 1.*epiſt.*73.

¶ Merito fidei bellorum paratur victoria. C. XLIX.

[1] Si nõ ex fidei merito,& Chriſtianæ religionis gratia,tanta excellentiæ veſtræ bellicorum actuum proſperitas eueniret: non ſummopere mirãda [c] fuerat:cum ſciamus, hæc etiam antiquis bellorum ducibus fuiſſe conceſſa. Sed cum futuras, Deo largiente, victorias non carnali prouidẽtia, ſed magis orationibus præuenitis:fit,vt hoc in ſtuporem veniat, q̃ gloria veſtra non terreno conſilio, ſed Deo deſuper largiente deſcendat. Vbi enim meritorum veſtrorum loquax non diſcurrit opinio?quæ & bella vos frequenter appetere non deſiderio fundendi ſanguinis, ſed dilatandæ cauſa reipubl. in qua Deum coli conſpicimus,loquitur: quatenus Chriſti nomen per ſubditas gentes fidei prædicatione circũquaque diſcurrat.Sicut enim exteriora vos virtutum opera eminentes in hac vita conſtituunt: ita & interna morum ornamenta ex corde mundo procedentia in futuram [A] vitam cęleſtium gaudiorum participatione glorificãt.Plurima enim pro paſcendis ouibus B.Petri Apoſtolorum principis excellentiam veſtram præſtitiſſe didicimus: ita vt non parua loca patrimonij eius propriis nudata cultoribus,largitis [d] Dacorum [B] habitationibus reſtaurauerit. Quæcumque igitur hic illi Chriſtianiſſima† mente confertis:horum retributionem per ſpem in futuro iudicio ſubſtinetis [e].

A ¶ Futuram.] *In duobus codicibus epiſtolarum legitur,*in futurorum gaudiorum participatione. *in vno vero manuſcripto,*in futura cœleſtium gaudiorum participatione.*In codice tamen Vaticano legitur, quemadmodum apud Gratianum.*

B ¶Dacorum.]*In libris epiſtolarum impreſſis, & duobus manuſcriptis legitur,* datitiorum.*in aliquot vero antiquis Gratiani exemplaribus eſt,*Dacorum,vel aliorum habitationibus.

8 *Breuiter monſtratum eſt, quòd boni laudabiliter perſequuntur malos,& mali damnabiliter perſequuntur bonos. Illud autem Apoſtoli,* [*Tu autem quis es,qui iudicas alienum ſeruum?*] *de alieni cordis occultis intelligendum eſt. Quòd vindicta inferri poſſit, monſtratum eſt. Nunc reſtat oſtendere, quòd debet inferri: & quòd magis diliguntur illi,qui puniuntur, quam qui impuniti relinquuntur: quòd vtrumque multorum auctoritate probatur.*

Ait enim Auguſtinus.

¶Ad iram Deus prouocatur,cum mala puniri differuntur. C. L.

[2] Sic ea [A], de quibus vehementer Deus offenditur, inſequi, vel vlciſci differimus [f]:ad iraſcẽdum vtiq; diuinitatis patientiam prouocamus. [Nonne Achor † [g] filius [h] Zare præteriit mandatum Domini, & ſuper omnem populum Iſrael ira eius incubuit?Et ille erat vnus homo, atque vtinam ſolus [i] periiſſet in ſcelere ſuo.]

A ¶Si ea.]*Vſque ad verſic.*prouocamus,*ſunt in regeſto B.Gregorij,lib.*2.*indict.*11.*epiſt.*27.*ſcripta Martino † Abbati & Benenato Notario.Reliquæ vero non ibi leguntur,ſed ſunt verba ſacræ ſcripturæ.c.*22.*Ioſue.*

Item Auguſtinus de ſermon.Domini in monte,lib. 1.*c.*37.*&* 38.

¶ Vindicta,quæ ad correctionem valet,non eſt prohibenda. C. LI.

[2] Ea vindicta [A], quæ valet ad correctionem,non prohibetur.Quæ etiam ad miſericordiam pertinet, nec impedit illud propoſitum, quo quiſque paratus eſt ab eo, quem correctum eſſe vult, plura perferre: ſed huic vindictæ referendæ non eſt idoneus [k], niſi qui odium, quo flagrare ſolent, qui ſe vindicare deſiderant, dilectionis magnitudine ſuperauerit. Non enim metuendum eſt,ne odiſſe paruulum filium parentes videantur, cum ab eis vapulat [l] peccans,ne peccet vlterius.Et certe perfectio dilectionis, ipſius Dei patris imitatione nobis proponitur,cum in ſequentibus dicitur [Diligite inimicos veſtros, benefacite his,qui oderunt vos,& orate pro eis,qui vos perſequuntur.] Et tamen de ipſo dicitur per Prophetam,[Quem enim diligit Dominus,corripit:flagellat autem omnem filium, quem recipit.] Dicit etiam Dominus, [Seruus [B], qui neſcit voluntatem domini ſui, & facit digna plagis, vapulabit paucis [m]: ſeruus autem, qui ſcit voluntatem domini ſui, & facit digna plagis, vapulabit multis.] Non ergo quæritur, niſi vt & ille vindicet,cui rerum

ord

f ¶*Differimus.*] ſ.ea.ſi is qui. ſ.28. diſt. quia ſunt culpæ.

g ¶*Nonne Achor.*]ſ.1. q. 4. §. item peccato Achor.

h ¶*Filius.*]i.nepos.

i ¶ *Solus.*] negatiue exponitur,i.vtinã nõ periiſſent plures. ſi.1. q.1.iudices [b]. arg.tamen cõtra:quia vĩr, q̃ potius debuit parcere nocenti, q̃ punire innocẽtẽ pp nocẽtẽ. vt 14.q.5. denique. & ff.de pœ.abſentem.

† *al.Chriſtiana*

b Et 26. q.5. epiſcopi.

A vindicta.] Casvs.Oſtẽdit Auguſt.in hoc c. q̃ prælati vel iudices malos punire debẽt animo corrigendi,& ex dilectione:& hoc probat 5.exemplis,ſ.licet patris,& Chriſti,& quorũdam ſanctorũ vete. teſta.& Heliæ, & Petri.ſed nõ debẽt vlciſcenci animo punire: ſicut volebant facere diſcipuli Chriſti cum deſiderabant ignem cęleſtẽ mittere ſuper Samaritanos, ſed pp hoc fuerũt à Dño reprehẽſi. Exemplũ eſt de Petro in fine cap. Vbi aũt alia exempla incipiãt,p te videbis.

Rom.14

k ¶*Idoneus.*] ar. q̃ nullus p̃t eſſe iudex niſi habeat charitatem & manſuetudinem. 45. diſt.diſciplina.

l ¶*Vapulat.*]ſ.5.quęſt. 5.non omnis.

Ioſ.22. † *al.Achan*

m ¶ *Paucis.*] quædam enim ignorantiã pro parte excuſat, pro parte non, vt 30. q.1. de his. ſ. diſt. 8. conſuetudo.

a ¶*Odiſſe*

1 Bur.l.15.c. 18. Anſ.l.13. c.30. Iuo p. 16.c.19.

2 Anſ.l.13. c.2. Iuo p. 10.c.60.

Matth.5.

Prouerb.3.

Luc.12.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Odisse.*] cum puer non potest odio haberi, non potest vt ingratus exhæredari, vt C. de inof. test. si quis in suo.

b ¶ *Paratus.*] s. ead. q. 1. paratus.

c ¶ *Timerent.*] ergo quæ pœna magis timetur, illa est magis infligenda, siue sit pecuniaria, siue corporalis. vt 16. q. 6. cognouimus. & c. de lapsis. & j. e. q. 5. prodest. & expresse dicitur ext. vt lit. non conte. quoniam frequenter. in fi.

d ¶ *Diminueretur.*] quosdam enim Deus rapit de medio ne malitia mutet intellectum eorum, vt j. de pœ. di. 4. §. verum hoc.

† *al. apertissimum*

e ¶ *Sed odio.*] s. ead. q. quod Christus. cõtra.

† *al. quem*

f ¶ *Post ascensionem.*] illud post, potius includit diem ascensionis, quam excludit. nam aliàs non essent decem dies nisi dies ascensionis computetur. 76. dist. scire.

1 C. 38.

† *al. qui iam*

Quisquis.] Casvs. Cresconius Grãmaticus dicebat, q; inimicus Dei erat qui Christianum persequebatur. Sed Aug. respondet, hoc esse verũ si ex odio persequebatur: sed si persequebatur ex charitate vitia quæ sunt in Christiano, Dei est amicus: quod probat tribus exemplis, scilicet, Domini, & patris, & mariti. Et no. quòd à principio ca. vsque ibi, *Verum.* sunt verba Crescon ij: postea vero sequuntur verba Aug. quæ interrogatiue leguntur. Seq. c. patet.

† abest ab orig.

3. Reg. 18. & 4. 1.

† *al. quod*

g ¶ *Quisquis.*] verba Crescon ij.

† *al. fecerunt*

h ¶ *Inimicus.*] s. 86. di. odio. s. e. q. duo ista.

Luc. 9.

i *Debet.*] ¶ *Hominem.*] arg. quòd cum pecunia possumus aliquos allicere ad fidem, vt j. e. q. 7. quod autem. & s. 45. dist. qui syncera.

† *al. præberent*

sub tali enim conditione possumus aliquam ducere in vxorem, vt fiat Christiana. 28. q. 1. caue. & ca. non oportet. & possumus eos grauioribus pensionibus onerare vt cõuertantur. j. e. q. 6. iã vero. quod satis admitti potest. " & sic in talibus spiritualibus licite fit pactio, vbi agitur de conuersione alicuius ad fidem. & sic nõ obstat. 1. q. 2. quàm pio. Ioan.

" Pactio qñ que licite fit ĩ spũalibus.

Matth. 22.

Act. 2.

Mali.] EX HIS OMNIBVS. Casvs. Concludit Gratia. ex supradictis quòd vindicta est inferenda zelo iustitiæ, & non amore vindictę, scilicet non vt odium exerceatur, sed vt prauitas corrigatur. Cum vindicta quandoque inferatur damnis rerum, quandoque flagellis, & quandoque ipsa morte, quæritur an peccet iudex vel minister reos occidendo.

Act. 5.

ordine potestas data est, & ea voluntate vindicet, qua pater c paruulum filium flagellat, quem per ætatem odisse a nondum potest. Hinc enim aptissimũ † exemplum datur, quo satis apparet posse peccatum amore potius vindicari, q̃ impunitum relinqui: vt illum, in quem † vindicat, non pœna miserum, sed correctione beatum velit: paratus b tamen, si opus sit, æquo animo plura tolerare ab eo illata, quem vult esse correctum, siue in eum habeat potestatẽ coercendi, siue non habeat. ¶ ' Magni autem, & sancti viri, quamquam † optime scirẽt mortem istam, quæ animam dissoluit à corpore, formidandam non esse: secũdum eorum tamen animum, qui illam timerent c, nõnulla peccata morte punierunt: quo & viuentibus vtilis metus incuteretur: & illis, qui morte puniebantur, nõ ipsa mors noceret, sed peccatum, quod augeri posset, si viuerẽt, diminueretur † d. Nõ temere illi iudicabãt, quibus tale iudicium donauerat Deus. Inde est, q, Helias morte multos affecit & propria manu, & igne diuinitus impetrato: cum † & alij multi, & magni viri eodẽ spiritu consulendo rebus humanis nõ temere fecerint †. De quo Helia cum exemplum dedissent discipuli Domino commemorãtes, quid ab eo factum sit, vt etiam ipsis daret potestatem petendi de cœlo ignem ad consumẽdos eos, qui sibi hospitium non præbuerant †: reprehendit in eis Dominus nõ exẽplum prophetæ sancti: sed ignorantiam vindicandi, quæ adhuc erat in rudibus: animaduertens eos, nõ amore correctionem, sed odio e desiderare vindictam. Itaque postquam eos docuit, quid esset diligere proximũ tamquam seipsum, infuso etiam spiritu sancto, quem decem diebus completis post ascẽsionem f suam desuper, vt promiserat, misit, non defuerunt tales vindictæ, quamuis multò rarius, quàm in veteri testamento: Ibi enim ex maiori parte seruientes timore premebantur: hic autem maxima dilectione liberi nutriebantur. Nã & verbis Apostoli Petri, Ananias & vxor eius (sicut in Act. Apost. legimus) exanimes ceciderunt, nec resuscitati sunt, sed sepulti.

Vòd autem.] Hęc quæst. diuiditur in septem partes. In prima intendit probare per sex auctoritates, quòd ecclesia pro eis debet intercedere. Secũda ibi, *Hinc apparet.* Tertia ibi, *Seipsum.* Quarta ibi, *Miles.* Quinta ibi, *Ipsis autem.* Sexta ibi, *Præterea.* Septima ibi, *Non solum.* Ioann. de Fant.

Casvs. Hic intitulatur quinta quæstio, qua quæritur an peccet iudex vel minister occidendo reos? Et respondet, quòd non, vt j. ead. miles. & cap. cum minister. dummodo faciat hoc amore iustitiæ, vt s. q. proxim. ea vindicta. & quandoq; qui non est iudex, sine peccato potest alium occidere, scilicet si se defendendo occidat, vt j. ea. c. cum homo. & s. 50. dist. quia te obnoxium. Similiter publicum latronem, vel nocturnum depopulatorem agrorum potest occidere, vt C. quando li. vnicuique sine iu. se vind. l. vna. Et procedit hoc ordine Gratianus. Primo probat, quòd mali non sunt interficiendi, vsque ad §. *hic apparet.* Exinde probat, quòd possunt interfici, vsque ad §. *Si ergo.* & tandem dat solutionem.

2 Iuo p. 10. c. 61. Pan. l. 8 c. 15.

3 Iuo p. 10. c. 61. Pan. l. 8 c. 16.

k ¶ *Quòd autem.*] " Nulli licet occidere nisi habeat potestatem gladij, nec tũc licet nisi cum hoc facit amore iustitiæ, vt s. quæst. prox. ea. vindicta. & j. ea. c. miles. Item si spes est correctionis, non debet occidere. sed si non est spes correctionis, potest occidere, vel reddere eum inutilem ad malefaciendum, vt s. quęst. proxim. est iniusta. infra eodem cap. rex debet. si autem paratus sit corrigi: nec occidi debet, nec debilitari in mẽbris, vt hic, & infra e. cap. 1. 2. & 3. & hæc vera sunt, quòd iudex solus potest occidere, nisi sint aliqui nocturni depopulatores agrorum, vel sint latrones in publicis stratis, quos quilibet potest occidere, vt C. quan. li. vnicuique sine iu. seipsum vind. l. 1. & s. e. q. 3. fortitudo. vel nisi defendendo se, occidat aliquẽ. extra de homi. c. 2. circa fi. j. ead. c. cum homo. Hug.

" Occidere an sit alicui permissum.

Exod. 20. Matth. 26.

Circumcelliones.] Casvs. Quidã hæretici Donatistæ interfecerunt quendam presbyterum catholicum nomine Restitutum. quendam

4 Anf. l. 13. c. 10. Poly. l. 7. tit. 11.

† *al. ecclesiæ*

a ¶ Ea vindicta.] *Apud* B. *Augustinum, & Anselmum sic legitur*, Neque hic ea vindicta prohibetur, quæ ad correctionem valet etiam. Ipsa enim pertinet ad misericordiam, nec impedit, &c.

b ¶ Seruus.] *Totus hic locus restitutus est ex Euangelio, et B. Aug. multaq; alia emendata.*

c ¶ Qua pater.] *in originali legitur*, qua pater in paruulum filium, quem, &c.

Item Augustinus contra Cresconium grammaticum, lib. 3. c. 51.

¶ Quæ veritati contraria sunt, Christiani persequi debent. C. LII.

2 QVisquis g Christianũ a (inquis) persequitur: Christi est inimic⁹ h. Verũ dicis, si b nõ hoc in illo persequitur, quod Christo est inimicũ. Neq; enim dominus in seruo, pater in filio, maritus in coniuge, cũ sint vtriq; Christiani, non debent persequi vitia Christianę contraria veritati. An vero, si non persequantur, non rei negligentiæ merito tenebuntur?

a ¶ Christianum.] *Antea legebatur*, Quisqs Christianus iniquũ non persequitur. *Emendatũ est ex originali. Sunt enim verba Crescon ij, quod etiam auctor glossæ animaduertit.*

b ¶ Si non.] *Apud beatum Augustinum est*, sed hoc in illo, *Verum Iuo, & Pannormia cum Gratiano concordant.*

Item Augustinus ad Macedonium, epist. 52.

¶ Quemadmodum homo debet diligere proximum sicut seipsum. C. LIII.

3 DEbet homo diligere proximum tanquam seipsum: vt quem potuerit hominem i, vel beneficentiæ consolatione, vel informatione doctrinæ, vel disciplinæ coercitione adducat ad colendum Deum.

Itẽ Aug. ad Donatũ presbyterũ, ep. 204.

¶ De eodem. C. LIIII.

MAli sunt prohibendi à malo, & cogendi ad bonum.

¶ De hac re copiose disputat B. *Augustinus in c. dilicet. s. ea. Hic vero summa illius disputationis paucis verbis collecta est.*

Ex his omnibus colligitur, q; vindicta est inferenda non amore ipsius vindictæ, sed zelo iustitiæ: non vt odiũ exerceatur, sed vt prauitas corrigatur. Sed cum vindicta aliquando inferatur damnis rerum, aliquando flagellis, aliquando etiam morte: quæritur, an sit peccatũ iudici, vel ministro reos morti tradere.

QVÆSTIO V.

IPs *Vòd autem* k *nulli liceat aliquẽ occidere: illo præcepto probatur, quo Dominus in lege homicidiũ prohibuit dicens,* [*Non occides.*] *Item in Euangelio* [*Omnis, qui acceperit gladium, gladio peribit.*]

Item Augustinus ad Marcellinum comitem de Donatistis captis, epist. 159.

¶ Mali non sunt interficiendi, sed flagellis emendandi. C. I.

4 CIrcumcelliones illos, & clericos partis Donati, quos de Hypponensi ciuitate † ad iudicium pro factis eorum publicæ di

Source : BIU Cujas

vero alium presbyterum, scilicet Innocentium verberantes eius effoderunt oculum, & digitum præciderunt, propter quæ scelera cum ducti fuissent ad comitem Marcellianum, verberibus fustigati rei veritatem sunt confessi. Sed quia Aug. timebat ne propter talia scelera interficerentur, ideo rogat præfatum comitem vt eos non interficiat, licet posset hoc sub dissimulatione transire, cum non fuerũt à clericis accusati, sed à notariis quorum interest, præsentati. vñ rogat eum vt in monasterium detrudantur, vel alicui tali deputentur operi, vt eorum audacia refræne tur, & mala quæ fecerunt salutifere valeãt emendare.

a ¶ *Restitutum.*] proprium nomen.

b ¶ *Confessos.*] coram laico. & sic est cõtra, extra de iud. at si clerici. in fi. sed isti propter hæresim sunt facti de foro eius.

c ¶ *Solicitudo.*] q eos accusauerat [a], licet non ex nomine, vnde timuit, ꝙ esset reus mortis ipsorum, vt ĵ. e. c. vnum. in fi.

d ¶ *Non facias.*] arg. ꝙ in criminibus potest iudex pœnam temperare, arg. contra, 2. q. 3. §. notandum.

e ¶ *Interitu.*] " arg. ꝙ iudex sæcularis potest corrigere clericos incorrigibiles, vt ĵ. c. si audierit. extr. de sen. ex. perpendimus.

f ¶ *Sed illorum.*] iudicum.

g ¶ *Notariis.*] id est, officiariis qui deferunt crimina iudicibus, vt 4. q. 4. §. aliquando. sicut testes synodales deferunt crimina episcopis. 35. q. 6. episcopus.

h ¶ *Seruorum.*] id est, quas patiuntur serui Dei.

ADDITIO. Vel dic pro seruos Dei eos vocat, quia iam egerant pœnitentiam, vt ĵ. c. proxim. secundum L.

i ¶ *Parte corporis.*] s. quæst. proxi. est iniusta. contra. sed hic de corrigibilibus: ibi nõ.

k ¶ *Damnatio.*] no. iudices posse remittere pœnam. sic 22. q. 4. innocens.

l ¶ *Succense.*] i. irasci.

m ¶ *Inquisitione.*] id est per inquisitionem criminum.

n ¶ *Et à magistris.*] " Magistri non incidunt in canonem verberando clericos causa disciplinæ. extr. de sen. excom. super eo, dum tamen non nimium sęuiant in eos, vt ff. ad l. Aquil. præceptoris. quibus autem liceat alios castigare, habes s. ea. q. 4. duo ista. 7. quæst. 1. sicut. datur autem ista potestas patri in filium clericum quousque sacrum ordinem receperit: licet tamen ordo non liberet à patria potestate. vt 54. dist. si seruus. 2. vnde maiorem potestatem habet magister in discipulum, quam pater in filium: cum magister adhuc post ordinem habet eum in potestate, per illam decretal. super eo. extra eadem, cum voluntate.

o ¶ *Ab episcopis.*] " nõ tamen manibus propriis hoc facere põt, vt 86. dist. non liceat. nec per laicum potest hoc facere, sed per clericum, vt extr. de sent. excom. vniuersitatis. Est ergo hic argum. quòd iudex ecclesiasticus virgis potest punire [b], & quòd clerici virgis possunt puniri, not. quinta, quæst. quinta. illi qui. & quadragesimaquinta distinctione. cum beatus. Ioan.

P *Oena.*] CASVS. Quidam catholici scelerum atrocitate commoti iudicabant Donatistas interficiendos, qui homicidium & cædem commiserunt in Restitutum & Innocentium catholicos sacerdotes. Sed Augus. scribit comiti Marcel liano, rogans eum vt non interficiat eos, tum propter cõscientiam suam, tum propter mansuetudinem ecclesiæ commendandam: sed imponat eis aliam pęnam: quæ quantumcumq; fuerit, mitissima reputabitur, dummodo pœna sanguinis non irrogetur.

p ¶ *Pœna.*] Hic dicitur quòd propter tria parcendum sit istis. tum quia vident ecclesiam læsam habere conscientiam si ad denũtiationem suam isti occiduntur: tum propter spem correctionis: tum propter mansuetudinem ecclesiæ.

q ¶ *Transactis.*] Argu. quòd executio sententiæ in causa ciuili vel criminali differenda est. vndecima, qnęstione tertia. cum apud. Argum. contra. secunda, quæst. prima. sicut.

V *Num solum.*] CASVS. Augustinus rogat Donatum suppliciter sicut potest, ne quosdam hæreticos captos occidat, quos occidi timebat: eo quòd grauius contra Christianos committitur quam contra alios: sed aliis dignis suppliciis coerceantur, vt de suis peccatis valeant pœnitere: alioquin ecclesia operam non exhibebit vt tales hæretici capiantur: quo comperto licentius contra ecclesiam insultabunt.

a ¶ *Per*

sciplinæ cura deduxerat, à tua nobilitate comperi auditos, & plurimos eorum de homicidio, quod in Restitutum [a] catholicum presbyterum commiserunt, & de cæde Innocentij alterius catholici presbyteri, atque de oculo eius effosso, & de digito præsciso fuisse confessos [b]. Vnde mihi solicitudo [c] maxima incussa est, ne forte sublimitas tua censeat eos tanta legum seueritate plectendos, vt qualia fecerũt, talia patiantur. Ideoq; his litteris obtestor fidem tuam, quam habes in Christo, per ipsius Domini nostri misericordiam, vt hoc ne facias [d], nec omnino fieri permittas. Quamuis enim ab illorum interitu [e] dissimulare possemus, qui non accusantibus nostris, sed illorum [f] notariis [A g], ad quos tuendæ publicæ pacis vigilantia pertinebat, præsentati videantur examini, nolumus tamen passiones seruorum [h] Dei, quasi vice talionis, paribus suppliciis vindicari: non quo scelestis hominibus licẽtiam facinorum prohibeamus auferri: sed hoc magis sufficere volumus, vt viui, & nulla corporis [i] parte truncati, vel ab inquietudine insana ad sanitatis otium legum coercitione dirigãtur, vel à malignis operibus alicui vtili operi deputentur. Vocatur quidem & ista damnatio [k]: Sed quis non intelligat magis beneficium, quàm supplicium nuncupãdũ: vbi nec sæuiendis relaxatur audacia, nec pęnitendi medicina subtrahitur? Imple christiane iudex pij patris officium: sic succẽse [B l] iniquitati, vt cõsulere humanitati memineris: nec in peccatorum atrocitatibus exerceas vlciscendi libidinem: sed peccatorum vulneribus curãdi adhibeas volũtatẽ. Noli perdere paternam diligentiam, quam in ipsa inquisitione [m] seruasti: quando tantorũ scelerũ confessionẽ nõ extẽdente equuleo, nõ sulcantibus vngulis, non vrentibus flammis, sed virgarũ verberibus eruisti: qui modus coercitionis & à magistris [n] artiũ liberalium, & ab ipsis parentibus, & sæpe etiam in iudiciis solet ab episcopis [o] adhiberi †. Noli ergo atrocius vindicare, quod lenius inueniſti: inqrendi, quàm puniẽdi necessitas maior est. Ad hoc enim & mitissimi homines facinus occultatum diligenter, atque instanter examinant, vt inueniant, quibus parcant.

A ¶ Notariis.] *In libris* B. *Augustini excusis partim est*, notaria: *partim*, notoria. *In codice Vaticano epistolarum vbique legitur*, notaria: *et epist. 160. in qua de eadem re agitur, in codicibus impressis, ac manuscriptis legitur*, notaria: *itemque in Breuiculo in collatione primi diei semel, & secundi bis. De notoriis vero mentio est in l. ab accusatione.* §. *nuntiatores. ff. ad* S. C. *Turp. & C. de acc. l. ea quidem. Apuleius etiam libro 7. de asino aureo habet*, notoriam: *Et in glossario legitur*, notoria, ἀναφορᾷ.

B ¶ Succense.] *Sic est emendatum, additis etiam nonnullis ex originali, Anselmo, & Policarpo. antea erat*, Sic succensere iniquitati memineris, vt non in peccatorum, &c.

Idem Marcellino, epistola 158.

¶ Præter supplicium mortis, rei sunt puniendi. C. II.

1 POena P illorum, quamuis de tantis sceleribus confessorũ, rogo te, vt præter suppliciũ mortis sit, & propter conscientiã nostram, & propter catholicã mansuetudinem commendandam. Ipse enim fructus ad nos peruenit confessionis illorum: quia inuenit catholica ecclesia, vbi suam erga atrocissimos inimicos seruet, atque exhibeat lenitatem. In tanta quippe crudelitate, quæcumque præter sanguinem vindicta processerit, magna lenitas apparebit. Quod etsi modo quibusdam nostris illa atrocitate commotis videtur indignum, & quasi dissolutionis, & negligentię simile: transactis q tamẽ motibus animorum (qui recentioribus factis solent turbulentius excitari) egregie luculenta bonitas apparebit.

Idem Donato, epistola 127.

¶ Mali prohibendi sunt à malo, & cogendi ad bonum. C. III.

2 VNum solũ est, quod in tua iustitia pertimescimus, ne forte, quoniam quidquid mali contra Christianam societatem ab hominibus impiis, ingratisque cõmittitur, profecto grauius est, & atrocius, quàm si in alios talia committantur: tu quoque pro immanitate facinorum, ac non potius pro lenitatis Christianæ consideratione censeas coercendum. Quod te per Iesum Christum, ne facias, obsecramus. *& paulo post.*

¶ Ex occasione terribilium iudicum, ac legum, ne æterni iudicij pœnas luant †, corrigi eos cupimus, non necari: nec disciplinam circa eos negligi volumus, nec suppliciis, quibus digni sunt,

a Hoc nõ hꝫ ex tex. vñ dicebat Goff. ꝙ isti accusati sunt à notariis curiæ. & hoc denotatur ver. ideoq; ibi, q a ñ accusantibus nostris, &c.

" clerici incorrigibiles possunt à iudice sæculari corrigi.

" Magister & pr̃ clericũ verberãtes nõ incidũt in canonẽ.

thaberi]ori.

" Eps nec p se nec p laicum verberet clericos

b De hoc ẽt not. ĵ. e. q. 7. his à quib⁹. in gl. virgis tamen, &c.

1 Poly. l. 7. tit. 12. Anſ. l. 12. c. 11.

2 Poly. ibid. Anſ. l. 13. c. 12.

tal. incidant

Source : BIU Cujas

†al.exerceri

a ¶*Per operā nostrā.*]i. per querelas nostras. & est hic ar. q̄si iudex suspendit aliquem ad querelā clerici, q̄ clericus non possit promoueri, vt s. ca. prox. & de pœ. dis. 1. pericu loſe. & extr. de excess. præl. ex litteris. ar. cōtra. s. q. 3. Maximian⁹. & j. e. nō vos. & ff. de bo. li. qui cum maior. §. 1. & est expressum ext. de hom. postulasti. & c. tua.

† abest ab orig.

b ¶*Occidi.*]arg. est hic pro Hug. qui dicit, q̄ clericus debeat poti⁹ permittere se occidi, quàm q̄ ipse occidat, vt dixi s. e. q. 1. in pr.

a intellige

[a] ¶*Per operā nostrā.*]i. per querelas nostras. & est hic ar. q̄si iudex suspendit aliquem ad querelā clerici, q̄ clericus non possit promoueri, vt s. ca. prox. & de pœ. dis. 1. pericu loſe. & extr. de excess. præl. ex litteris. ar. cōtra. s. q. 3. Maximian⁹. & j. e. nō vos. & ff. de bo. li. qui cum maior. §. 1. & est expressum ext. de hom. postulasti. & c. tua.

[b] ¶*Occidi.*]arg. est hic pro Hug. qui dicit, q̄ clericus debeat poti⁹ permittere se occidi, quàm q̄ ipse occidat, vt dixi s. e. q. 1. in pr.

[a] intellige

[1] Poly. l. 1. tit. vlt.

[2] De pœ. di. 3. c. sunt plures. in fi.

Rom. 13.

[c] ¶*Et nostra.*] Mutuū enim præstant sibi auxilium. j. e. principes.

[d] ¶*Corrigatur.*]q. d. si ue per verba, siue per pecuniā, siue alio modo, non refert. sic s. e. q. 4. ea vindicta. Ioan.

QVid ergo.] Casvs. Hoc ca. diuiditur in duas par. in 1. par. redarguit Hier. quosdā q̄ dicebāt Deum fuisse crudelem, rigidum & cruentum, q̄a in diluuio genus deleuit humanum: Sodomā & Gomorrhā subuertit: Aegyptios in fluctib. submersit, Israelitas in deserto prostrauit. Et ostendit q̄ideo Deus hæc fecit i vita præsenti, ne in æternum punirētur, quod probat vno argumento cornuto, dicens: ea q̄ prophetę dixerunt, aut vera sunt, aut falsa: si vera sunt, ergo in alia vita iterū non punientur, q̄a propheta dicit: Non iudicabit Deus bis in idipsū. Si vero falsa sunt, ergo & falsum est qđ dr̄, Non cōsurget duplex tribulatio, & Deus quæ sunt in lege scripta, ñ fecit. & q̄ falsa sunt dicere, nefas est: ergo q̄ puniti sunt, iterū non punientur. In 2. parte quærebatur à Hieronymo, si Christianus deprehensus in adulterio decolletur, aut postea punietur, aut non? si punietur, ergo falsum est qđ dr̄: Non iudicabit Deus bis in idipsum. Si nō punietur, optare dēt adulter vt breui pœna capitis euitet æternos cruciatus. Ad qđ Hieron. respon. dicens, q̄ Deus scit mēsuras supliciorum: & si q̄s in vita præsenti non est sufficiēter punitus, iterum punietur: alioq̄n non debet iterum puniri, vt ille qui maledixerat *Israelitæ*: quia leuis culpa eius præsenti supplicio est compensata. Ipsi dixerūt, scilicet prophetę. Sequens c. patet.

3 Pol. l. 7. tit. 12.

Gen. 7. & 19

† *al. sulphurem* Exod. 15.

[e] ¶*Puniret.*]ergo hoc de pænitentib. tantū, vt j. de pœ. di. 3. §. auctoritas. nam quorundā pœna incipit hic, & durat in infinitum, vt j. de pœ. di. 3. ignis succensus est. " sicut ecōuerso quandoque remunerat aliquos tē poraliter, vt eos puniat ęternaliter, vt 22. q. 2. si quælibet.

4 Naum 1. secūdū 70. "tpaliter remunerātur aliqui vt puniantur æternaliter.

[f] ¶*Falsum est.*] q. d. ex quo falsum dixerunt in vno, dicunt ergo & in aliis. & est hic ar. q̄ instrumentū vel testa mētum [b] si est in vno falsum, ergo i omnib. vt s. di. 9. si ad sacras.

b Al. testimonium.

[g] ¶*Non præueniri.*]tūc sententia iudicis præueniretur, si quis hic plene punitus esset, quia in futuro nō puniretur.

[h] ¶*Iudicis.*]i. Christi.

[c] Al. scilicet terreni.

[i] ¶*In peccatorem.*] nō punitum hic sufficienter.

[k] ¶*Exercenda.*] in futuro.

[l] ¶*Israeliticis.*] id est, Deo Israelitarum.

5 De pœ. di. 3. q̄rat hic.

[m] ¶*Leuis.*]Ecce q̄ leuem dicit culpam maledicere *Deo cū magis sit maledicer Deo quā principi. sic C. si quis impe. male. l. vnica.

*B. Hier. fivr putasse illū maledixisse Deo, s; Israeliticis: & res apud interp tes dubia ē. Leuit. 24. Num. 15.

[n] REos.]j. q. 8. si vobis.

[o] ¶*Defendat.*] omnes fugien

coercerit†. Sic igitur eorum pecca ta cōpesce, vt sint, quos pœniteat peccasse. *& paulo post* ¶Proinde, si occidēdos in his sceleribus homines putaueritis, deterrebitis nos, ne per operam nostram [a] ad vestrū iudicium aliquid tale perueniat. Quo comperto illi in nostrā perniciem licentiori audacia grassabuntur, necessitate nobis impacta, vt etiam occidi [b] ab eis eligamus potius†, quàm eos occidendos vestris iudiciis ingeramus.

Idem Macedonio, epist. 54.

¶Quies ecclesiæ, principum seueritate iuuatur. C. IIII.

1 PRodest & seueritas vestra, cuius ministerio quies adiuuatur & nostra [c]. Prodest & intercessio nostra, cuius ministerio seueritas temperatur & vestra. Non vobis displiceat, quòd rogamini à bonis: quia nec bonis displicet, q̄ timemini à malis. ¶Nam hominū iniquitatem etiam apostolus Paulus non tantum de iudicio futuro, verumetiam de prę̄sentibus vestris sæcularibus [A] potestatibus terruit, asserens & ipsas ad dispensationem diuinæ prouidentiæ pertinere. [Omnis, inquit, anima potestatib⁹ sublimioribus subdita sit, &c.] Hæc verba Apostoli vtilitatem vestræ seueritatis ostendunt. Proinde sicut dilectionē iussi sunt terrentibus debere, qui timēt, ita dilectionem iussi sunt timentibus debere, qui terrēt. Nihil nocendi cupiditate fiat: sed omnia cōsulendi charitate: & nihil fiat immaniter, nihil inhumaniter. Ita formidetur vltio cognitoris, vt nec intercessoris religio contemnatur: quia & plectendo, & ignoscendo hoc solum bene agitur, vt vita hominum corrigatur [d]. Quòd si tanta est peruersitas, & impietas, vt ei [B] corrigendę nec disciplina possit prodesse, nec venia, à bonis tamen intentione, atque conscientia, quam Deus cernit, siue seueritate, siue lenitate, non nisi officiū dilectionis impleatur.

[A] ¶Sæcularibus.] *Antiquioribus editionibus epistolarum B. Augustini in margine est adscriptum*, de præsentibus vestris securibus terruit. *In Antuerpiana vero est in textu hæc eadem lectio, sed sine dictione*, præsentibus.

[B] ¶Ei corrigendæ.]*Sic est emendatum ex originali. Antea legebatur*, vt corrigendis reis nec disciplinæ, nec veniæ remedia suffragentur, ab omni tamen intentione, &c.

PALEA. C. V.

2 HOc tamen intelligendum est de illis, quos præsentia supplicia in melius commutant, non de illis, qui obstinati sunt in malo: qui si semper viuerent, semper peccarent: quorum pœna hic incipit, & in æternum durabit.

¶Abest hæc palea à vetustis exemplaribus, quæ collata sunt, vno excepto, in quo est coniuncta capiti superiori.

Item Hieron. in Naum prophetam ad c. 1.

¶Impræsentiarum nonnulli puniuntur, ne in æternum flagellentur. C. VI.

3 QVid ergo, ait, cōtra Dominum cogitatis? ipse q̄ creauit mundum, & consumationem eius faciet. Quòd si vobis videtur crudelis, rigidus, & cruētus, quòd in diluuio genus deleuit humanum, super Sodomam & Gomorrham ignē & sulphur† fluit, Aegyptios submersit fluctibus, Israelitarum cadauera prostrauit in eremo: scitote eum ideo ad præsens reddidisse supplicia, ne in æternū puniret [e]. Certe aut vera sunt, quæ prophetę loquuntur, aut falsa. Si vera sunt, quæ de seueritate eius videntur dicere, ipsi dixerūt. [4Nō vindicabit Dominus bis in idipsum in tribulatione:] Sin autē falsa sunt, & falsum [f] est, quod dicitur [Non cōsurget duplex tribulatio,] falsa est ergo & crudelitas, q̄ in lege descripta est. Quod si verum est, vt negare non poterunt, dicente propheta [Non vindicabit Dominus bis in idipsum in tribulatione,] ergo qui puniti sunt, postea non punientur: Si autem illi postea punientur, scriptura mētitur, quod dicere nefas est. Receperūt ergo & qui in diluuio perierunt, & Sodomitæ, & Aegyptij, & Israelitæ in solitudine mala sua in vita sua. ¶Quærat hic aliquis, si fidelis deprehēsus in adulterio decolletur, quid de eo postea fiat: Aut enim punietur, & falsum est hoc, quod dicitur, [5Non vindicabit Dominus bis in idipsum in tribulatione:] aut non punietur, & optandum est adulteris, vt impræsentiarum breui, & cita pœna cruciatus frustrentur æternos. Ad quod respondebimus, Deum vt omnium rerum, ita & suppliciorum quoque scire mensuras, & non prę̄ueniri [g] sententia iudicis [h]: nec illi in peccatorem [i] exercendæ [k] de hinc pœnæ auferri potestatem: & magnum peccatum magnis, diuturnisque lui † cruciatibus. Si quis autem punitus sit, vt ille in lege, qui Israeliticis [l] maledixerat, & qui in sabbato ligna collegerat, tales postea non puniri, quia culpa leuis [m] præsenti supplicio compensata sit.

Item Gregorius Papa. [6]

¶Qui rei sunt sanguinis, ab ecclesia defendi debent. C. VII.

7 REos [n] sanguinis defendat [A] [o] ecclesia [8], ne effusione† sanguinis particeps fiat.

[A] ¶Defendat.] *Apud Burchardum & Iuonem, qui hoc citant ex dictis Augustini, legitur*, non defendat.

† *al. elui* 65. 14 q. 6. hi qui i furtis. 7 Burc. l. 19. c. 109. Iuo p. 15. c. 121.

† *al. effusiōis*

8 Ex istotex. infertur, q̄ clericꝰ p̄t eē aduocatꝰ p̄ accusato de crīe. fa. tex. ī l. addictos. cū ibi no C. de epi. & cl.

Source : BIU Cujas

fugientes ad ecclesiam tenetur defendere, vt 17.qu.4.reum.& hoc verum est siue rei sint,siue non:nisi in casib.ext.de imm.eccl.inter. & ca.vlt.Sed illos qui non fugerint ad ecclesiam,quandoque iuuabit,quandoque nō. si enim est spes correctionis,debet eos iuuare, vt s.ea.qu.prox.est iniusta.Item si iniuste sint "condemnati aliqui, omnibus modis iuuabiteos:si autem iuste, tunc temperate &nō importune iuuabit eos: sed tantum intercedendo pro eis, ne ex indiscreta defensiōne incidat ecclesia ī malam opinionem, vt 14.q.vlt.hi qui.&s. q.3.non inferenda. Et licetteneatur aliquos defendere, non tamē tenetur pro eis bellum mouere, vt C.de epi.aud. addictos supplicio.Ioan.

"Cōdēnati &iuste & iniuste, sūt ab ecclesia iuuandi.

Exod.22. Leuit.20.

HINC APPARET. Hæc est 2. pars qu. in qua magister probare intendit ꝙ iudices non peccant occidendo secundum legem: sed illi tantū peccant qui sine auctoritate& sine iussu diuino hominem occidunt. & hoc probat per multos patres veteris testamenti. Ioannes de Fan.

1 Pol.l.7.tit. 11. Ans.l.13. c.18. Iuo p. 10.c.1. Pan. l.8.c.1.

Casvs. Hucusque probatum est, ꝙ mali nō sunt morte puniendi. Nunc contrariū probat sex auctoritatib. &exemplis.Postea soluit dicens, ꝙ qui habet potestatem occidendi, licite occidere potest malos: sed auctoritate propria hoc non potest. quod probat seq.c.

a ¶*Illo præcepto.*] non occides.

Matth.5.

DE *occidendis hominibus.*] Casvs.Beneuenta.ponit hunc casum,dicens ꝙ Publicola de duobus quæsiuit ab Aug. primo vtrum quis iuste possit interficere malos,ne ipsi alios occidant. Et resp. ꝙ non: nisi sit miles,vel potestas, qui faciat non p se,sed pro vtilitate aliorum. Secūdo an sit peccatum repellere malos obstaculum interponendo: & si aliquid contingat inde præter volūtatem nostram,an nobis imputetur? Et resp. non esse peccatum : nec nobis imputari debet, si aliquid inde contingat.& hoc probat viij.exemplis,scilcet exemplo muli & bouis,equi & canis,Pauli & ferramentorum,arboris & fenestræ. Secunda pars incipit ibi, *Qui vero repellunt.*

†*al. Christiani*

b ¶*Miles.*] sub potestate aliqua constitutus, vt j. ead. miles. nisi hoc fiat iniusto bello, vt j. ea. si homicidium. & in casibus positis in summa huius quæstionis.

c ¶ *Pro se.*] sic ergo officiatus non potest esse aduocatus in propria causa.& ita "officium suum est ei damnosum. si.10.q.2.hoc ius.sicut nec in causa sua potest quis esse iudex, vt s. quæstio. 4.inter a. Vel dic pro se,id est,pre priuato odio b.Ioan.quod primo dixit, falsum est : cum non inueniatur hoc prohibitum. nec littera ista contradicit.Bar.

"offīm qñq; est dānosū. a Concord. tex.in l.q iu risdōi. C.de cit.Bar.

iu.om.iu.& d ¶ *Personæ.*] hoc dicit propter episcopos qui habent iurisdictionē C. ne qs in sæcularem,sed non possunt præsidere causis sanguinis, vt 15.q.4.c. sua cā.p tot. 1.& j.e.q.8.his à quibus.& c.sæpe.

bHoc ēt se- quitur L.3.q.7 11.

e ¶ *Vnde.*] quasi dicat cum quis ex officio suo occidit aliquem,non est ei imputandum si ex officio tali sequantur homicidia. Ita coniudicet. tinuantur sequentia exempla.Vel sic continua.si aliquis repellendo q.3.quatuor malos occidat aliquem, hoc non est ei imputandum.

Aliàs absur

f ¶ *Reus est.*] nisi equus ille fuerat calcitrosus:vel bos fuerat cornu-

2 *Hinc apparet,quòd mali flagellis sunt coercendi, non membrorum truncatione, vel temporali morte plectendi. Sed obiicitur illud, quod Dominus ait ad Moysem* [*Maleficos non patieris viuere.*] ¶ *Item* [*Qui coierit cum iumento, morte moriatur:*] *Adulterio etiam,vel blasphemiæ crimine notatus immisericorditer lapidari iubetur.* ¶ *Item, Moyses,qui legem acceperat, cultores idoli morte puniuit. Samuel etiam Agag pinguissimum regem in frusta concidit.Phinees quoque Iudæum cum Madianita coeuntem gladio transfixit:quod est ei reputatum ad iustitiam. Similiter nonnulli in veteri testamento inueniuntur malos trucidasse:nec tamen trāsgressores legis, sed defensores appellantur. Prohibetur ergo illo præcepto* a *quisque sua auctoritate in necem alicuius armari,non legis imperio reos morti tradere. Qui enim publica potestate functus, ipsius legis imperio malos perimit,nec illius præcepti transgressor,nec à cœlesti patria alienus habetur. Vnde Augustinus ad Publicolam,epi.*154.

¶Ex officio non est peccatum hominem occidere. C. VIII.

1 DE occidendis hominibus, ne ab eis quisquam occidatur,non mihi placet consilium:ni si forte sit miles b,aut publica functione teneatur, vt non pro se c hoc faciat,sed pro aliis, vel pro ciuitate,vbi etiam ipse est,accepta legitima potestate,si eius cōgruit personæ d. Qui vero repelluntur aliquo terrore, ne male faciant,etiā ipsis aliquid fortasse pręstatur. Hinc autem dictum est,[Non resistam malo,]ne nos vindicta delectet, quæ alieno malo animum pascit,non vt correctionem hominū negligamus. Vnde e nec reus est mortis alienæ,qui cū suæ possessioni ex lapidibus A murum circumduxerit, aliquis ex ipsorum vsu percussus intereat.Neq; enim reus est f Christianus, si bos eius aliquem feriendo, vel equus calcem iaciēdo aliquem occidat:aut ideo non debent Christianorum boues habere cornua, aut equus vngulas,aut dentes canis. Anᵗᵛero, quoniam Apostolus Paulus g satis egit, vt in Tribuni notitiam perferretur insidias sibi à quibusdam perditis prępparari,& ob hoc deductores accepit armatos,si in illa arma scelerati homines incidissent, Paulus in effusione sanguinis eorum suum crimen agno sceret? Absit, vt ea quæ propter bonum h,ac licitum facimus, aut habemus, si quid per hæc præter nostram voluntatē cuiquam mali acciderit,nobis imputetur. Alioqui nec ferramenta domestica & agrestia sunt habenda,ne quis eis vel se,vel alterum interimat: nec arbor aut restis, ne quis se inde suspendat:nec fenestra facienda est, ne per hanc se quisquam precipitet. Quid plura commemorem, cum ea commemorando finire non possem?Quid enim est in vsu hominum bono, ac licito, vnde non possit i etiam pernicies irrogari?

A ¶Ex lapidibus.] *Sic est emendatum ex codice Vaticano epistolarum* B. *Augustini.* Nam *in impressis desunt istæ voces. Apud Gratianum vero erat*, suæ possessioni murorum ambitum circumduxit.

3 *Seipsum etiam perimere nulla legis auctoritate alicui permittitur.*

*Vnde Augustinus libro primo de ciuitate Dei,c.*17.& 18.

¶Qui Deo auctore bella gesserunt,præcepta non occidendi nequaquam transgressi sunt. IX.

2 SI non licet priuata potestate alicui hominem occidere vel nocentem, cuius occidendi licentiam lex nulla concedit,profecto etiam qui seipsum occidit,homicida est j: & tanto k fit nocentior, cum se occiderit,quanto innocentior in ea causa fuit, qua se occidendum putauit.Nam,si Iudę fa-

peta. nam si talis nocuerit, bene tenetur dominus, vt ff.si quadrupau.fe.dica. l.1.§.1.& 2. & generaliter si habuerit tale animal quod consueuit nocere, vt vrsum, leonem, vel aprum, siue ligatum siue non, si occisus fuerit liber homo, præstabit cc.solidos. sed si aliter nocuerit,condemnabitur secundum arbitrium iudicis:sed in ceteris rebus condemnatur pœna dupli, ff.de ædil. edict. hi enim. & l.sequenti.

dū ē aliquē alij& si sibi, &c.C.d na. li.nup.scdm Io.d Fan. & hic teneas quidquid j. sequitur.

†*Aut*]orig.

g ¶*Paulus.*] arg.quòd non imputatur clerico qui ad defensionē sui iuris vocat milites, si aliquis ibi occidatur.sic s.e.q.3.Maximianus.

h ¶*Bonum.*] arg.quòd si aliquis dat operam rei licitæ, quòd non est ei imputandum si aliquid mali inde sequatur, vt 50.dist.sæpe. & cap. quia te. & dist.6. testamentum. nā Deus est inspector cordis,& non operis, vt 15.q.6.ca.1.Item est hic argu. "quòd non omnis qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur. & hoc habes in brocardis 31.quæst. 2. de neptis. & distinct.50. sæpe. ff.ad leg. Aqui. qui occiderit. §. penultimo. c

Act.21.

"dāni dans occasionē,si semp dānū dedisse vr.

i ¶ *Non posśit.*] Argu. quòd nō semper prohibetur bonum propter malum quod sequitur potest. Argu. contra 22.qu.1.in nouo.contra 21. dist.denique.Ioan.

c & extr.de iniur. c.vlt. & leg.&no. ext. d test.si qui.& not.ī prædi.c.sæpe.Arc.

SEIPSVM. Hæc est tertia pars quæstio.in qua probat magister per quattuor auctoritates, quòd nullus occidat seipsum: quia in illo præcepto,Non occides, intelligitur, nec te nec alium: quia bene ordinata charitas à seipso incipit.Ioan.de Fan.

Casvs. supra ostensum est an aliquis potest alium interficere iurisdictionis potestate: nunc vero ostenditur quod seipsum nulli interficere permittitur:quod probatur per sequen.capitul.

2 Iuo p. 10. c.4. Pan.l.8. c.2.

3 Cōcor.l.2. C.vt ne.pri. & l.pses. C. de ser.&aq. Matth.27.

SI *non licet.*] Casvs. Hoc cap. diuiditur in duas part. In prima parte quæsitum fuit ab Augu. vtrum liceat alicui iusto in persecutione seipsum interficere,ne ab alio interficiatur: vel vtrū liceat ipsum interficere causa immortalitatis,i.gloriæ adipiscendæ: vel causa cauēdi, id est, vitādi futura peccata: vel curandi criminis id est,remouēdi?Et respondet ꝙ non : & hoc probat quattuor modis.Primo,argumento à minori:qa non licet occidere aliū innocentem : ergo multo minus seipsum. Secundo , quia Iudas fuit reprehensus,quia seipsum occidit quamuis sceleratus fuisset:multo magis reprehendi debet qui se innocentem occidit. Tertio, quia in lege prohibitum est (vt ibi dictum est) Neminem occides. Quarto probat hac ratione , quia contra se nemo falsum testimonium dicere debet, ergo multo minus contra se mortem inferre debet.Secundo quæsitum fuit an liceat alios interficere?Et respondet quòd non, nisi vel lex vel Deus iubeat occidi. propter quod Abraham, Iephte, & Sampson, excusati fuerunt. Secunda pars incipit ibi, *Sed his exceptis.* Et quod dicitur ibi, *mortalitatis*, id est, gloriæ habendæ : quia credens se iustum volens migrare ad gloriam, seipsum occidit. vel immortalitatis, id est, inanis gloriæ, vt aliquid dicatur de ipso, quòd sic videtur despicere mundum.

k ¶*Et tanto.*]id est, magis peccat bonus aliquis se occidendo quàm malus:quia malus credit se mereri per hoc.

a ¶*Cauen*

Source : BIU Cujas

a ¶*Cauendique.*]ideſt, quia cauere volumus ne aliquis nos lædat.

"Eleemoſynam ſibi primo qſq; facere debet.

b ¶*Semetipſo.*]"Vnde quilibet primo ſibi faciat eleemoſynam:de inde proximo.de pœ. di.3.ca.qui vult. vnde poſſum mihi conſulere cum dãno alterius, vt ff.ad l.Aq.ſi quis fumo. ar.contra 12.q.2. primum. & 11.qu.3. ſi quis vero.

c ¶*Exceptus.*]ar.q̃ per ſona ad q̃ loquimur, nõ intelligitur excepta in generali ſermone[a], vt ff.de pi.Paul°. §.vl.Itẽ ar.eo ipſo q̃q nõ excipitur,intelligitur includi,vt ſ̃.55.di. ſi Euangelica.& extr. de iur.patr. ex literis. Item eſt hic arg.quod id quod de vno dicitur, de omnib.aliis intelligendum eſt, vt 2. q.1.multi.& ſ̃.di.4.de nique.& di.5.ad eius. Itẽ ar."q̃ verbũ indifinite ꝓlatũ eſt generaliter intelligẽdum. 31.q.1.q̃ ſi dormierit.

aſic nec perſona loquẽs 27.diſt.dein de. vbi de hoc.

1 C.18.

"Verbũ indiffinite ꝓlatũ eſt generaliter in telligẽdum.

T'u dixiſti] CASVS. Petilianus dicebat q̃ Iudas & alij ſimiles q̃ ſe ꝓ peccato interimunt, debeant martyres reputari q̃ puniãt in ſe quod dolẽt cõmiſiſſe. Et reſp. Aug. hoc non eſſe verum:quia non debent martyresreputari qui collũ ſibi ligauerunt. Seq.ca.patet:& quod dicitur ibi,*Abſque eo.* incluſiue tenetur, id eſt,nec in eo caſu.

†*carendi*] orig.

Exod.20.

d ¶*Tu dixiſti.*] Iſte dixit Iudã martyrẽ eſſe, cũ pœnitentia ſit vindicta puniens in ſe q̃d ſe cõmiſiſſe dolet, vt ĵ.de pœ.diſt.3.pœnitentia. vnde dicebat quòd licitum eſt cuilibet pro peccatis ſuis ſe occidere.

e ¶*Talibus.*]ſi ſunt verba Aug.dic talibus,id eſt,malis.

Matth.22.

f ¶*Martyrum.*]ſ̃.1.q.1. vide. ĵ. 24.qu.3. quod autem.

g *Non eſt.*] ¶*Abſque eo.*] dicũt quidã q̃ vbi fides eccleſiæ & caſtitas corporis impugnatur,licet alicui ſe occidere, vt hic innuitur:"cum tñ Aug.dicat quòd ad quodcunque malũ q̃s cogatur, non ꝑt ſe occidere, vt ſ̃.e.q.4.diſplicet. melius ꝑt legi hæc dictio, abſque,in cluſiue[b].q.d.nec in iſtis(in quib. magis videtur) licet alicui ſe occidere. ſic ponitur ibi,Pulchrę ſunt genę tuæ, abſque eo quod intrinſec° latet.ſic ponitur hæc dictio abſque, incluſiue 35. q.3. progeniẽ.&ff. de pig. act.l.1.13.q.2.Ebron.

"Occidere ſeipm nemini ẽ pmiſſũ.

†*aßiſtat*] orig.

b idẽ t; tex. cũ gl.ĩ l. me miniſſe.ff.d of.ꝓcõ.Bar. ĩ l. prõnus. §.Sẽpronio ff.de leg.3.

h ¶*Submittere.*]id eſt non reſiſtere.

†*al.nihil ibid.c.21.*

actum merito deteſtamur, eumq; veritas iudicat,eum laqueo ſe ſuſpendit, ſceleratæ illius traditionis auxiſſe potius, quàm expiaſſe commiſſum, quoniam de Dei miſericordia deſperando exitiabiliter pœnitens,nullum ſibi ſalubris pœnitentię locum reliquit,quanto magis, à ſua neceſſe abſtinere debet,qui tali ſupplicio quid in ſe puniat,non habet. Iudas enim cũ ſe occidit, ſceleratum hominem occidit:& tamen non ſolum Chriſti, verum etiam ſuæ mortis reus finiuit hanc vitam:quia licet propter ſuum ſcelus,alio tamen ſcelere ſuo occiſus eſt. ¶ Cur autem homo,qui mali nihil fecit,ſibi male faciat,&ſeipſum interficiendo, hominem interficiat innocẽtem, ne alium patiatur nocentem, atque in ſe perpetret peccatũ proprium, ne in eo perpetretur alienum? *Item c.20.* ¶Neque enim fruſtra in ſanctis,canoniciſque libris nuſquam nobis diuinitus præceptũ,permiſſumve reperiri poteſt, vt vel ipſius adipiſcendæ immortalitatis, vel vllius curandi †, cauendique [a] mali cauſa nobismetipſis necẽ inferamus.Nam & prohibitos nos eſſe intelligẽdum eſt, vbi lex ait[Non occides:]præſertim,quia non addidit,proximum tuum : ſicut falſum teſtimonium cum vetaret[falſum inquit, teſtimonium non dices aduerſus proximum tuum.] Nec ideo tamen, ſi aduerſus ſeipſum quiſquam falſum teſtimonium dixerit, ab hoc ſe crimine putauerit alienũ: quoniam regulam diligendi proximũ à ſemetipſo [b] dilector accepit, quandoquidem ſcriptum eſt[Diliges proximum tuum ſicut teipſum.]Porro ſi falſi teſtimonij non minus reus eſt, qui de ſeipſo falſum fatetur,quã ſi aduerſus proximum hoc faceret,cum in eo præcepto, quo falſum teſtimonium prohibetur, aduerſus proximum prohibeatur, poſſitque non recte intelligentibus videri nõ eſſe prohibitum,vt aduerſus ſeipſum quiſque falſus teſtis exiſtat †, quanto magis intelligendũ eſt non licere homini ſeipſum occidere,cum in eo,quod ſcriptum eſt[Non occides]nihilo†deinde addito,nullus nec ipſe vtique,cui præcipitur,intelligitur exceptus? [c] *Item infra eodem capite.* ¶Non occides.] non alterum : ergo nec te. Neque enim qui ſe occidit, alium quàm hominem occidit. ¶Quaſdam vero exceptiones eadem ipſa diuina fecit auctoritas, vt liceat hominem occidi:ſed his exceptis,quos Deus occidi iubet,ſiue data lege, ſiue ad perſonam pro tempore expreſſa iuſſione. (Non [A] autem ipſe occidit,qui miniſterium debet iubenti, ſicut adminiculum gladius eſt vtenti:Et ideo nequaquã contra hoc pręceptum fecerunt,quo dictum eſt.[Nõ occides]qui Deo auctore bella geſſerunt, aut perſonam gerentes publicæ poteſtatis, ſecundum eius†leges, hoc eſt iuſtiſſimæ rationis imperium, ſceleratos morte punierunt.Et Abraham non ſolum non eſt culpatus crudelitatis crimine, verũ etiam laudat[d] eſt nomine pietatis, quòd voluit filium nequaquam ſcelerate,ſed obediẽter occidere.Et merito quæritur, vtrũ pro iuſſu Dei ſit habendum, quòd Iepte filiam, quæ patri occurrit, occidit: cum ſe immolaturum Deo id vouiſſet, quod ei redeunti de prælio victori primitus occurriſſet.Nec Sampſon aliter excuſatur, quòd ſeipſum cum hoſtibus ruina domus oppreſſit,niſi quia ſpiritus latenter hoc iuſſerat,qui per illum miracula faciebat.His igitur exceptis,quos vel lex iuſta generaliter, vel ipſe fons iuſtitiæ Deus ſpecialiter occidi iubet,quiſquis hominem,vel ſeipſum,vel quemlibet occiderit,homicidij crimine innectitur. *Item c.26.* ¶Hoc dicimus, hoc aſſerimus,hoc modis omnibus approbamus,neminem ſpontaneam mortem ſibi inferre debere, veluti fugiendo moleſtias tẽporales, ne incidat in perpetuas: neminem propter aliena peccata,ne hoc ipſo incipiat habere grauiſſimum proprium, quem nõ polluebat alienum, neminem propter ſua peccata præterita, propter quæ magis hac vita opus eſt, vt poſſint pœnitendo ſanari.neminem velut deſiderio vitæ melioris, quæ poſt mortem ſperatur : quia reos ſuæ mortis,melior poſt morrem vita non ſuſcipit.

A ¶Non autem.]*Sic eſt emendatum ex originali præſertim Antuerpiano. Nam antea totus hic locus multo aliter ſe habebat. ſunt autem & alia multa reſtituta.*

Item contra litteras Petiliani,lib.2.c.49.

¶Nemini licet ſibi manus iniicere. C. X.

[2] TV dixiſti [d] laqueo traditor periit, laqueum tali bus [e] dereliquit.Hoc ad nos omnino non pertinet. Neque enim veneramur nomine martyrum [f], eos,qui ſibi collum ligauerunt.

2 Iuo p.2.c.99. & p.10.c.7.

Item Hieron.in Ionam prophetam ad c. 1. non longe à fine.

¶De eodem. C. XI.

[3] NOn eſt noſtrum mortem arripere,ſed illatam ab aliis libenter excipere. Vnde &in pſecutionibus nõ licet ꝓpria perire manu(abſq; eo [g], vbi caſtitas periclitatur)ſed percutiẽti colla ſubmittere [h].

3Pan.l.8.c.3

Item ex concilio Bracharenſi primo,c.34.

¶Nulla fiat oratio pro his,qui ſeipſos interficiunt. C. XII.

[4] PLacuit,vt qui ſibi ipſis voluntarie† [i] aut per ferrum,aut per venenũ,aut per præcipitium, aut per ſuſpendium,vel quolibet modo violentam†inferunt mortẽ,nulla prorſus pro illis in oblatione commemoratio [k] fiat:neq; cum pſalmis ad ſepulturam [l]

4Bur.l.19.& 130. Iuo p.10.c.188. & p.15.c.140.

† abeſt ab orig.

†*al.violente*

PLacuit.] CASVS. q̃ſitũ fuit in concilio Bracharẽſi vtrũ cõmemoratio debeat fieri in altari ꝓ iis qui aliquo mõ mortẽ ſibi inferũt,vel q̃ pro ſuis ſcelerib. interficiuntur, vel vtrum eorum cadauera ſint ſepeliẽda cum pſalmis? Et reſpondet quòd non.

i ¶*Voluntarie.*]ſecus ſi per furorem: tunc nõ imputaretur, vt 15.q.1. ſi quis inſaniens. & c.illa.

k ¶*Commemoratio.*] †*al.ius legis* ſed nonne cũ illi communicauim⁹ viuo,ergo illi mortuo cõmunicabimus? vt 24.q.2. ſane? Sed illud intelligas d cõione ſacramẽtorum, q̃ datur ĩ fine. Sed hæc ſolutio non eſt ſufficiẽs. "nã ſi qs mortu⁹ eſt ſine ſacra mẽtis illis,& ſine pœnitentia (ſi tamẽ fuit honeſta cauſa mortis) bene admittitur ad oratiões eccleſię, ſi.ex.d ſepul.ex parte. l ¶*Ad ſepulturam.*]videtur ergo q̃tales ſepelientur,vt hic, & ĵ. e.q.8.q̃cunq;.ſed hoc non eſt verũ.& intelligas illud d canina ſepultura."nã & contrito quandoq; denegatur eccleſiaſtica ſepultura,vt ext.de tornea mentis, c.1.& extr.de rap.ſuper eo.

Gen.22.

Iud.11.

Iud.16.

"Mortuus ẽt ſine pnĩa admittitur ad eccleſiæ orationes.

"Sepultura q̃q;cõtrito denegatur.

Source : BIU Cujas

a ¶*Pro ſuis ſceleribus.*]ſicut fures & latrones,vt ext.de fur.fures.niſi fuerint contriti,vt 13.q.2.c.vlt.

Miles.]Hæc eſt 4.pars q.in qua probat magiſter per 11.auctoritates,ꝙnon peccant iudices vel miniſtri ſi malos occidũt: ſi tñ non animo vlciſcendi,ſed animo iudicandi faciunt.Io.de Fan.

CASVS. Quæſitũ fuit ab Aug. vtrum miles ſit reus homicidij,qui ſuæ poteſtati obediẽs hominem interfecit? Et reſp.ꝙ non. Si aũt ſponte &ꝓpria auctoritate hoc fecerit, reꝰ eſt homicidij.Sequentia tria capitula poteris formare poteris.

b ¶*Imperij.*]ar.ꝙratione mãdati excuſatur aliquis etiam ſi contra conſcientiam faciat, vt e.q.1.quid culpatur.in fi. ext.de of. iud.dele.paſtoralis.§. quia vero.

1 Iuo p.10. c.98. Pann. l.8.c.35.

c ¶*Vm miniſter.*] ¶*Sponte.*]ar.ꝙ non excuſatur vxor,q̃ reddit debitum illi quem ſcit conſanguineum ſuum,de mãdato eccleſię.ſed diſtinguitur,vt ext.de ſent. exc.inquiſitioni.&de reſt.ſpol.litteras.

d ¶*Ex æterna.*] ¶*Si ſpõtaneus.*] ſi.14.q.5.dixit.Ad hoc facit.22.q.2.Abrahã.

2 Iuo p. 10. c.103.Pann. l.8.c.39.

e *Officia vindictæ.*]i. vindicta ex officio.

f ¶ *Quomodo lex.*] in extraordinariis, vbi non eſt ſtatuta pœna criminis.[a]

a Vt ext.de of.deleg.de cauſis. ff.de iu.delib.l.1.

g ¶*Iudex.*]i.vbi eſt ſtatuta pœna criminis ad vtrumq;.ext.de of. & pote.iudi.deleg.de cauſis verſus finem.

h *Non eſt.*] ¶*Criminis.*]ſ.45.di. & qui emendat.

i *Non fruſtra.*]ſ. di.4.factæ ſũt.

k ¶*Modos.*]ad qd fiãt, vt ſ.q.4.qui peccat.

l ¶*Cauſas.*] nam ſine cã nemo puniendus eſt.16.q.vlt.inuẽtum.

m ¶*Rationes.*] nam ſecundum leges idicandũ eſt.3.q.7.iudicet.

n ¶*Vtilitates.*] nã hoc ſolum bene agitur,vt vita hominũ corrigatur,vt ſ.e.prodeſt.Io.

Cvm homo.] CASVS. Macedonius de duob. quæſiuit ab Aug. Primo vtrum ſit peccatum occidere hominem? Et reſp.ꝙ quãdoque eſt

3 Iuo p. 10. c. 106. Pan. l.8.c.40.

peccatum,vt ſi fiat ab inimico, vel latrone. & quandoque non,vt ſi fiat à iudice,vel officiali,vel milite.Secũdo q̃ſiuit an qui præſtat alicui occaſionẽ mortis, ſit homicida?

4Iuo p.10. c.107.

Et reſp.ꝙ quandoque homicida eſt, vt contingit de eo qui fideiuſſorem decipit. & q̃nque non, ſicut contingit in puella à qua ſtuprum petitur:& in patre à quo timet filius verberare:& ī eo pro quo, quia liberatus eſt,alius ſe occidit.Secunda quæſtio incipit ibi,*Et aliquando.*

o ¶*Latro.*]"Furem nocturnum licet occidere:ſed diurnum non, niſi telo ſe defendat,vt ext.de hom.ſi perfodiens.ſi autem fur nocturnus poterat deprehendi ſine læſione, tenetur ille qui eum occidit, vt ff.de ſic.furem nocturnum. "Item latronem inſidiantem in itinere licet cuilibet occidere,vt C.quand.lib. vni. ſi. iur. ſe vin. l. 1. & 2.

" furem nocturnũ, ſ3 ñ diurnũ,licet occidere.

p ¶*Potius.*] ĵ.prox.q. vlt.qui aliorum.

" Latronem inſidiantem in itinere l3 cuilibet occidere.

p ¶*Potius.*] ſic magis punitur cõſulens quã faciens[b],vt ĵ.prox.q. vlt.qui aliorum.&86. diſt. tanta. Inquirendum etiã eſt quis primo cauſam mali præbuerit, vt C.ad l.Iul. de vi pu.ſi qui.& ff.ſi quadru.pau.feciſ. dica. l. 1. §. cum arietes.

5 Iuo p. 10. c.108.

b Arg.l.1.§. ſi plures. & ibi Bar.ff.de exer. & per Bal.in l.3.C. de ſer.fug.

q ¶ *Supplicium.*] ſed certe illud nullo iure[c] inuenitur,quòd ſi deiuſſor poſſit occidi ſi non exhibet illum pro quo fideiuſſit, licet fideiuſſerit pro reo criminis.ſed ſi fideiuſſor ſine dolo reum criminis nõ exhibet, pecuniariter punitur. ſed ſi dolo eum non exhibet, punitur arbitrio iudicis, vt ff.de exhib. re. l. ſi quis reum. & C. ad Turpil. l.2. potius ergo reſpicitur hic factum vel conſuetudo alicuius loci, quàm jus.

6 Iuo ibid.

c Diuino & humano.L.

Principes.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd principes ſeculi ad hoc ſunt inſtituti, vt eccleſiaſticam diſciplinã defendant, vt quos ſacerdotalis ſermo non corrigit, coerceat ſæcularis poteſtas.De quo, ſi non fecerint, apud Deum reddituri ſunt rationem. Seq.ca.planum eſt.

r ¶ *Principes.*] Hæc quattuor c. ad hoc inducuntur, vt principes eccleſias defendant, & reos non permittant viuere.

s ¶*Intra eccleſiam.*] " laici qñq; laici habent iuriſdictionem multipliciter intra eccleſiam. Quandoque in perſonis ipſis cum ſint incorrigibiles, vt 32. diſt.eos qui.& ĵ.ea.q. de Liguribus. Item quandoque propter ambitionem alicuius, vt 79.diſt. ſi quis pecunia. Item cum fidem volunt ſubuertere,vt diſt.8.quo iure. & ſ.e.cap.1. & 17. diſtin.nec licuit.Item cum falſarius eſt clericus, vt extr. de cri. fal. ad falſariorum. Item cum & ſchiſma faciunt clerici, & cũ contemnunt excommunicationem, vt infra ead. quæſt. de Liguribus. Item & vbicumque eccleſiaſtica poteſtas deficit,vt hic

" laici qñq; in clericos habent iuriſdictionẽ.

7Pol.l.6.ti.1 § Burch. l. 15. cap.43. Iuo p.16.c.44.

eorum cadauera deducãtur. Multi enim ſibi hoc per ignorantiam vſurpant. Similiter & de his placuit fieri,qui pro ſuis ſceleribus [a] puniuntur.

Impœnitentes,ſubaudiatur.Item Auguſt. in eodem lib.primo de ciuitate Dei,c.26.

¶Non eſt reus homicidij miles, qui poteſtati obediens hominem occidit. C. XIII.

4 [1] Miles cum obediens poteſtati,ſub qua legitime cõſtitutus eſt,hominem occidit,nulla ciuitatis ſuæ lege reus eſt homicidij, immo,niſi fecerit,reꝰ eſt imperij [b] deſerti, atque contempti. Quòd ſi ſua ſpõte,atq; auctoritate feciſſet,in crimen effuſi humani ſanguinis incidiſſet. Itaq; vnde punitur, ſi fecerit iniuſſus, inde punietur,niſi fecerit iuſſus.

Item in quæſtionibus Exodi,q.39.ad c.11.

¶Homicida eſt, qui ſponte occidit,quos iudex iubet occidi. C. XIIII.

1 CVm miniſter iudicis occidit eum, quem iudex iuſſit occidi,profecto ſi id ſpõte [c] facit, homicida eſt,etiam ſi eũ occidat, quẽ ſcit à iudice debuiſſe occidi.

Idem lib.22.contra Fauſtum,c.73.

¶Sicut iure laudatur obedientia,ita reprehenditur,qui ſibi non conceſſa vſurpat. C. XV.

LEx æterna ita medio quodã loco poſuit aliqua hominibꝰ, vt in eis vſurpandis merito reprehendatur audacia: in exequendis autem iure obedientia laudetur. Abraham[A],ſi ſpontaneus [d] in occidendo filio motus fuiſſet,execrabilis haberetur:at iubẽti Deo obſecundans famulatus eſt.

A ¶ Abraham.] *Confectum eſt hoc caput ex verbis B. Auguſtini, ſed collectoris arbitratu immutatis. Atque hæc quidem pars ſic apud illum habet.* Quapropter ſi in occidendo filio ſponteus motus execrabilis,Deo autem iubente obſecundans famulatus non ſolum inculpabilis, verum etiam laudabilis inuenitur, quid Moyſem Fauſte reprehendis,quòd expoliauit Aegyptios,&c.

Item in quæſtionibus ſuper Euangelia, lib.1.q.10.

¶Bono animo officia vindictæ poſſunt impleri. C. XVI.

3 OFficia vindictæ [e] poſſunt impleri bono animo: quomodo lex [f],quomodo iudex. [g]

Item ad Macedonium,epiſt.54.

¶Non eſt iniquus, ſed humanus, qui crimen perſequitur,vt hominem liberet. C. XVII.

4 NOn eſt iniquitatis,ſed potius humanitatis ſocietate deuinctus, qui propterea eſt criminis [h] perſecutor,vt ſit hominis liberator.

Idem in eadem epiſtola.

¶ Quare ſint inſtituta regia poteſtas & legalia tormenta. C. XVIII.

5 NOn fruſtra [i] ſunt inſtituta poteſtas regis, & cognitoris ius, vngulæ carnificis,arma militis,diſciplina dominantis,ſeueritas etiam boni patris:habent omnia iſta modos [k] ſuos,cauſas [l],rationes[m],vtilitates [n]: hæc cum timentur, & mali coercentur, & quietius inter malos viuũt boni.

Idem ibidem.

¶Nonnunquam potius peccat, qui cauſam mortis præbet, quàm ille qui occidit. C. XIX.

6 CVm homo ab homine occiditur,multũ diſtat,vtrũ fiat nocendi cupiditate,vel iniuſte aliquid auferendi(ſicut fit ab inimico,ſicut à latrone)an vlciſcẽdi,vel obediendi ordine (ſicut à iudice, ſicut à carnifice)an euadendi, vel ſubueniẽdi neceſſitate, ſicut interimitur latro [o] à viatore, hoſtis à milite. ¶Et aliquando, qui cauſa mortis fuit, potius [p] in culpa eſt, quã ille, qui occidit: velut ſi quiſpiam decipiat fideiuſſorẽ ſuum, atque ille pro iſto legitimum ſupplicium [q] luat.Nec tamen omnis, qui cauſa alienæ mortis eſt, reus eſt.Qui ſi enim quiſquam ſtuprũ petat,ſeſeque ſi nõ impetrauerit, interimat? Quid,ſi filius timẽs patris pia verbera, ꝓcipitio pereat? Quid ſi aliꝰ homine liberato, vel, ne alius liberetur, ſibi ipſe mortẽ inferat? Num propter iſtas alienarum mortiũ cauſas aut ſceleri cõſentiendũ eſt,aut vindicta peccati,quæ non fit nocendi,ſed corrigẽdi ſtudio, etiam paterna tollenda,aut opera miſericordię cohibẽda ſunt?Hæc cum accidunt, debemus eis humanum dolorem, non propter illa,ne accidant,recte factorum reprimere voluntatem.

Item Iſidorus libro tertio ſenten.de ſummo bono,c.53.

¶Quod ſacerdotes efficere docendo non valent,diſciplinæ terrore poteſtas extorqueat. C. XX.

7 PRincipes [r] ſæculi nonnumquam intra eccleſiam poteſtatis adeptę culmina tenent,vt ꝑ eandem poteſtatem diſciplinam eccleſiaſticam muniant.Ceterum intra eccleſiam [s] poteſtates neceſſariæ non eſſent, niſi,vt quod non præualet ſacerdos efficere per doctrinæ ſermonẽ,poteſtas hoc impleat per diſciplinæ terrorem.Sæpe per regnum,terrenum,cæleſte regnum proficit: vt qui intra eccleſiam poſiti contra fidem,& diſciplinam eccleſiæ agunt, rigore

Source : BIU Cujas

hic. Item & cum tributũ petunt ab ecclesia, vt j.e.q.8. conuenior.

a ¶ *Non prævalet.*] s. di. 96. duo. s. di. x. quoniam. s. 11. q. 1. istud.

b *Res autem.*] ¶ *Confessionẽ.*] id est, ad ecclesias Christũ cõfitentes.

a Quia in eis Deũ oramꝰ, & confitemur.

Nocessuosi.] Casvs. Dicitur in hoc ca. ꝙ mali qui per ecclesiam non possunt corrigi, volentes in suis criminib. perdurare, coerceri debent per brachium sæculare.

c ¶ *In pristinis.*] s. 82. dist. plurimos. Io.

Regum.] Casvs. Dicit Hier. in hoc c. ꝙ principes debent defendere vi oppressos & peregrinos, viduas & pupillos. Et hoc probat auctoritate Hieremię, quę incipit ibi, *Nolite ò reges Iudæ.* Intulit, scilicet Hieremias.

d ¶ *Oppressos.*] Hic videtur, ꝙ ad iudicium sæculare spectet defendere oppressos & viduas & pupillos, vt j. ea. administratores. & s. e. q. 3. ab Imperatorib. & C. qñ imper. inter pup. & vid. l. vnica. Sed contra j. 23. q. vl. si quis de potentibus. 87. di. desolatis. & ca. 1. & 2. & 12. q. 2. omnis ætas. Dic quòd ad vtrumq; pertinet, potius tamen ad ecclesiam. extr. de for. compe. ex tenore.

1 Pol. l. 1. tit. 27.

b Al. incipit, defensiõis, & est 2. c. 2 & cap. l. 2. c. 43.

3 Burch. l. 7. cap. 29. Iuo p. 9. c. 65.

e ¶ *In loco isto.*] id est in ecclesia. Ioan.

IPSIS AVTEM. Hęc est 5. pars q. ī qua magister probat, ꝙ fides debet seruari principibus. & hoc probat per duo c. Io. de Fant. Casvs. Grat. dicit ꝙ principibus exhibere debemus fidem & reuerẽtiam. De fide tracta t in c. si apud. de reuerentia in c. dicat.

Si apud.] Casvs. Ostendit Hiero. hic, quod illi qui carnali domino in minimis fuerunt fideles, maiora præmia apud Deum consequentur: quia seruant doctrinã domini, qui suę conditioni imposita nõ denegat. Nec potest esse fidelis in substãtia Dei, qui carnali domino fidem nõ exhibet.

†*autem*]ori.

Hiere. 7. "faciat qlibet quæ suę conueniunt conditioni.

f ¶ *Conditioni.*] "Not. ꝙ quilibet debet facere quæ suæ conditioni conueniunt, vt 93. di. legimus. & 7. q. 1. si quis episcopus. & est hic ar. cõtra clericos, quib. displicet conditio sua, qui comam volunt nutrire. extra de vita & hone. cler. clericus.

4 j.e. homicidas.

g ¶ *Qui contradictor.*] s. 17. q. vlt. si quis seruum.

principium conterantur: ipsamq; disciplinam, quam ecclesiæ humilitas exercere non prævalet [a], cerucibus superborũ potestas principalis imponat: & vt veneration em [A] mereatur, virtutem potestatis impertiat. Cognoscant principes sæculi Deo debere se rationẽ reddere propter ecclesiam, quam à Christo tuendam suscipiunt. Nam siue augeatur pax, & disciplina ecclesiæ per fideles principes, siue soluatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati suam ecclesiam credidit.

A ¶ Venerationem.] *In variis editionibus huius libri legitur,* & vt veneratione mereatur, virtute potestatis impertiat. *In concilio Parisiensi sub Ludouico, & Lothario lib. 2. ca. 2. vbi hoc refertur, legitur,* & vt venerationem mereatur, virtutem potestas impertiat. *Apud Iuonem vero* (*Nam Burchardi codex manifestum habet mendum*) *hoc modo,* & sic venerationem meretur, vt virtutem potestatis impertiat.

Item Leo Papa, epist. 29. ad Pulcheriam Augustam.

¶ Et regia potestas, & sacerdotalis defendat auctoritas, quæ ad diuinam confessionem pertinent. C. XXI.

1 REs autem humanæ aliter tutæ esse nõ possunt, nisi quæ ad diuinam confessionem [b] pertinent & regia, & sacerdotalis defendat auctoritas.

Item ex concilio Turonensi 3. c. 41. [2]

¶ Sacerdotalis admonitio, quos corrigere non valet, sæcularis potentia corrigat. C. XXII.

3 INcestuosi, parricidæ, homicidæ multi apud nos reperiuntur: sed aliqui ex illis sacerdotum nolunt admonitionibus aurem ac cõmodare, volentes in pristinis [c] perdurare criminibus: quos oportet per sæcularis potẽtiæ disciplinam à tam praua consuetudine coerceri, qui per salutifera sacerdotũ monita noluerunt reuocari.

Item Hieronymus super Hieremiam, ad cap. 22.

¶ Malos comprimere, & bonos subleuare, Regum officium est. C. XXIII.

REgum officiũ † est propriũ, facere iudicium & iustitiam, & liberare de manu calumniatorum vi oppressos [d], & peregrino, pupilloque & viduæ, qui facilius opprimuntur à potentibus, præbere auxilium. Et, vt curam eis præceptorum Dei maiorem iniiceret, intulit, [Nolite contristare] vt non solum nõ eripiatis, sed nec patiamini quidem per vestram conniuentiam ab aliis cõtristari, [& sanguinem innocentem non effundatis in loco [c] isto.] Homicidas enim, sacrilegos, &c. *& post pauca.* ¶ [4] Si, inquit, hæc feceritis ô Reges Iuda, tenebitis pristinam potestatem.

5 *Ipsis autem principibus, & potestatibus fidem, & reuerentiam seruari oportet: quam qui nõ exhibuerit, apud Deum præmia inuenire non poterit.*

Vnde idem Hieronymus in epistolam ad Titum, c. 2. ad vers. Serui dominis.]

¶ Aeterna mercede fraudatur, qui fidem, & reuerentiam potestatibus seruare contemnit. C. XXIIII.

SI apud carnales dominos in minimo fideles fuerint, incipient eis apud Deum maiora cõmitti. Ornat autem doctrinam Domini, qui ea, quæ conditioni [f] suæ apta sunt, facit: & è diuerso confuundit eam, qui non est subiectus in omnibus, cui conditio sua displicet, qui contradictor [g], atque fraudator, in nullo fidem bonam ostẽdit. Quomodo [h] enim potest fidelis esse, in substantia Dei, qui carnali domino fidem exhibere non potuit?

Item Ambrosius in lib. 1. de Patriarchis, id est de Abraham, c. 3.

¶ Militaris disciplina Regi omnia seruat. C. XXV.

DIcat † aliquis, cũ ipse vicerit quomodo dicit Abrahã [i] ad regem Sodomorũ, [nihil sumam abs te,] cum præda vtiq; in potestate victoris fuerit? Docet † militarem disciplinam, vt regi seruentur omnia [k]. Sane his, qui secum fuissent in adiumẽtum fortasse sociati, partẽ emolumenti tribuendam asserit, tamquam mercedem laboris. Ideoq;, quoniam sibi mẽrcedem ad homine non quæsiuit, à Deo accepit: sicut legimus scriptum, quia post hæc factum est verbum Domini ad Abraham in visu dicens. [Noli timere Abraham: Ego protegam te, merces tua multa erit valde.]

6 *Præterea sicut principibus, & potestatibus fidem & reuerentiam exhibere cogimur, ita sæcularium dignitatum administratoribus, defendendarum ecclesiarum necessitas incumbit. Quod si facere contempserint, à communione sunt repellendi.*

Vnde Ioannes octauus.

¶ Querimonias ecclesiarum, qui in dignitatibus agunt, attentius debent audire. C. XXVI.

ADministratores plane sęcularium dignitatum, qui ad ecclesiarum tuitionem, pupillorum, ac viduarum protectionem, rapaciumque refrenationem constituti esse proculdubio debent, quoties ab episcopis, & ecclesiasticis viris conuenti fuerint, eorum querimonias attentius audiant, & secundum quod necessitas expetierit, absque negligentia examinent, & diligenti studio corrigant. Quòd si Dei timorem præ oculis non habentes negligere post secundam & tertiam admonitionem inuenti fuerint, omni se nouerint communio-

h ¶ *Quomodo.*] arg. s. 2. q. 7. non potest.

Dicat.] Casvs. Ambros. docet in hoc c. ꝙ qui reuerentiam domino suo exhibet, à domino p̃mium reportabit. Et hoc ꝓbat exẽplo Abrahæ: qui qm̃ exhibuit reuerentiam regi Sodomorũ cedendo sibi prædam, quã ab inimicis receperat: præmium à Domino meruit.

i ¶ *Abraham.*] cum reuerteretur de cæde quattuor regum.

k ¶ *Omnia.*] Hæc littera vr̃ sibi contradicere in eo ꝙ dicit hic ꝙ regis sint omnia, & iã dixit ꝙ omnia sint victoris. & ẽt in Genes. dixit, nõ accipiam ex omnib. quæ tua sunt. Ad hoc dicas ꝙ Abraham non suberat isti regi, nec d̃ regno suo erat: & ideo præda erat in sua potestate: alioquin si non fuisset sua, non potuisset inde dedisse decimas Melchisedech: "sed si sub aliquo militetur, præda tota domini ẽ: sed ipse tenetur ęqualiter diuidere secundum personarũ qualitates, vt s. dis. 1. ius militare. sicut decimæ dantur episcopo vt eas diuidat. 12. q. 2. cõcesso. quod ergo dicitur quòd de iure gentium nostra fiunt quę capimus in bello, vt ff. de acq. re. do. naturale. §. vlt. verum est quòd capiẽtis est: sed tamen tenetur domino dare, vt diuidat se cundum merita hominum. Io. de Fan.

†*Dicet*] ori. Gen. 14. "p̃da publica est dñi, sub quo militatur. †*al. Decet*

Gen. 15.

PRAETEREA. Hæc est 6. pars q. in qua ꝓbatur, quòd principes tenentur ecclesiam defendere: aliàs excommunicẽtur. Io. de Fan.

Casvs. Supra ostensum est quòd principibus & potestatibus fidem & reuerentiam exhibere debemus: nunc ostendit Gra. ꝙ vice versa principes ecclesiam defendere debent: alioquin à cõmunione sunt repellendi. Et ad hoc induc it seq. c.

5 Anf. l. 3. c. 107.

Administratores.] Casvs. Statuit Ioannes in hoc cap. quòd principes sæculi, qui constituti sunt ad malorũ audaciam refrænandam, & ad tuitionẽ viduarum & pupillorum: quoties super hoc admoniti fuerint ab episcopis, diligenter audire debent: & quæ corrigẽda fuerint, corrigere: si autem post secundam & tertiam admonitionẽ fuerint

negli

Source : BIU Cujas

negligentes: vſque ad dignam ſatisfactionem debent à cõmunione repelli. Illa c. quæ ſequũtur vſque ad c. ſi audieris. plana ſunt per ſe.

a ¶ *Priuatos.*] Videtur ergo quòd ipſo iure ſit excommunicatus princeps, qui non facit iuſtitiam clerico.

Non ſolum.] Hæc eſt 7. pars qu. in qua probat magiſter, q mali ſunt puniendi per iudices & per reges, & qſq; occulto iudicio diuerſis modis, & tales vltores non peccant, dum tñ amore iuſtitiæ hoc faciãt, & hoc probat per 24. c. Io. de Fan.

1 Iuo p. 10. c. 111. Pann. l. 8. c. 48.

b ¶ *Miniſter.*] ſimile 15. q. 1. nec eis.[a]

a Et 8. q. j. audacter.

c ¶ *Fortitudines.*] i. dæmones, & ita eſt bonũ, q dæmones ſunt, vt j. e. §. vl. ſic bonum eſt, q hæretici ſunt. vt j. prox. 11. q. vlt. c. vlt.

†al. et

d ¶ *Vaſa interfectionis.*] ideſt, poteſtatem.

e ¶ *Miniſter.*] & tales q mittuntur ad punien dũ malos, dicũtur ab eſſe cã reipublicæ, vt ff. ex qui. cauſ. ma. qui mittuntur. §. q̃ſitum.

2 Iuo p. 10. c. 112. Pan. l. 8. c. 49.

† abſunt ab orig.

f ¶ *Homicidas.*] "Hic hẽs q homicidæ, & ſacrilegi, & venefici, capite puniũtur. de homicidis patet, vt de pœ. diſt. 1. ſi qs cum telo. De venefi cis ſimiliter patet, vt ff. ad l. Cor. de ſic. l. 3.

"ſacrilegi, homicidę & venefici capite puniũtur.

3 Et ibi gl. ord. j. e. q. 8. quicumque percutit.

De pœna ſacrilegorũ habes 17. q. 4. per totum. ff. ad leg. Iul. pecu. ſacrilegij.

4 in Tribur. ſub Arnulp. c. 3. Bur. l. 6. c. 43. Iuo p. 10. c. 114. Pan. l. 8. c. 51

Si audieris.] CASVS. Cyprianus fuit interrogatus an mali poſt aduẽtum Dñi in hunc mũdum morte ſunt puniendi? Et certe reſpon. q ſic: quia ſi ante aduentum Chriſti hoc fiat, vt ꝓbatur auctoritate Deuteronomij, & exẽplo Mathathiæ, multo fortiꝰ poſt aduentum Chriſti hoc fieri debet. Auctoritas durat à principio vſque ibi, *Cuius præcepti.* poſtea ſunt verba Cypriani.

5 Iuo p. 10. c. 115. Pan. l. 8. c. 52

6 Iuo p. 10. c. 115. Bur. l. 6 c. 43. Pann. l. 8. c. 53.

g ¶ *Si audieris.*] Hæc verba ſumpta ſunt de Deutero. vſq; ad illũ locũ *Cuius præcepti.*

Deut. 13.

h ¶ *Necabis.*] Tu q cunque fis: & ſic q̃que ille qui non eſt iudex, poteſt punire maleficos, vt j. e. q. vlt. legi.

i ¶ *Omnes qui.*] Si ergo aliqui hæretici ſunt i vna ciuitate, tota ciui

"Ciuitas p delicto pſo narum puniri poteſt.

tas ꝓt exuri: "& ſic ecclęſia vel ciuitas punitur pro delicto pſonarum, vt 25. qu. 2. ita nos. & C. de ſacro. ec. iubemus nullam. arg. contra 26. q. 6. ſi epm. Quid iuris ſit de hoc, notatur in illo brocardo, an delictum perſonæ, &c. Itẽ habes hic quòd hæretici occidi poſſunt, vt j. ea. qu. 1. quando. Io.

11. Mach. 2.

k ¶ *Nunc.*] ideſt, vſque in futurum[b]. ſic 11. q. 3. nolite.

b Aliter accipit lexhãc

Non ſolum homines, ſed & contrariæ fortitudines ſunt vltrices iræ Dei. C. XXVII.

1 NOn ſolum homines miniſtri[b] ſunt, & vltores irę Dei in his, qui malum operantur (vnde † non ſine cauſa gladium portant) ſed etiam contrariæ fortitudines[c], quæ appellantur furor, & ira Dei.

Idem ſuper Eſaiam, ad c. 13.

¶ Qui crudeles iugulat, non eſt talis, qualis patientibus videtur. C. XXVIII.

2 NOn eſt crudelis, qui crudeles iugulat: ſed [crudelis † ideo vocatur] quòd crudelis patientibus eſſe videtur. Nam & latro ſuſpenſus patibulo crudelem iudicem putat.

Idem ſuper Ezechielem, lib. 3. ad c. 9.[3]

¶ Miniſter eſt Dei, qui malos percutit in eo quòd mali ſunt. C. XXIX.

4 QVi malos percutit in eo, q mali ſunt, & habet vaſa interfectionis[d], vt occidat peſſimos, miniſter[e] eſt Domini.

Idem ſuper epiſtolam ad Galatas, lib. 2. ad c. 3.

¶ Non ſcelus admittit iudex, qui homines vincit. C. XXX.

5 IVdex non eſt auctor ſceleris, inequam homines vinciendo.

Idem ſuper Hieremiam, lib. 4. ad c. 22.

¶ Non effundit ſanguinem, qui homicidas, & ſacrilegos punit. C. XXXI.

6 HOmicidas[f], & ſacrilegos, & venenarios punire, non eſt effuſio ſanguinis, ſed legũ miniſterium.

Item Cyprianus libro de exhortatione martyrij, c. 5.

¶ Principes ſæculi peſſimis parcere non debent. C. XXXII.

SI audieris[g] in vna ex ciuitatibus, quas Dominus Deus tuus dabit tibi inhabitare te illic, dicẽtes, Eamus, & ſeruiamus Diis aliis quos non nouiſti, interficiens necabis[h] omnes[i], qui ſunt in ciuitate, cæde gladij: & incendes ciuitatem igni: & erit ſine habitaculo in æternum: non reædificabitur etiam nunc[l], vt aduertatur Dominus ab indignatione iræ ſuæ. Et dabit miſericordiam tibi, & miſerebitur tui, & multiplicabit te, ſi exaudieris vocem Domini Dei tui, & obſeruaueris præcepta eius.] Cuius[l] præcepti, & vigoris memor Mathathias[m] interfecit eum, qui ad aram ſacrificaturus acceſſerat. Quòd ſi ante aduentum Chriſti circa Deum colendum, & idola ſpernenda, hæc præcepta ſeruata ſunt, quanto magis poſt aduentum Chriſti ſeruãda ſunt, quando ille veniens non verbis tantum nos hortatus eſt, ſed & factis?

Item Auguſtinus contra litteras Petiliani, lib. 2. c. 83.

¶ Tribulationum flagellis aliquando perfidia caſtigatur. C. XXXIII.

7 AD fidem nullus eſt cogendus[n] inuitus: ſed per ſeueritatem, immo & per miſericordiam Dei, tribulationum flagellis ſolet perfidia cagiſtari. Numquid, quia mores optimi libertate voluntatis eliguntur, ideo mores peſſimi non legis integritate[o] puniuntur? Sed tamen male viuendi vltrix diſciplina præpoſtera[p] eſt, niſi cura[q] ¶ præcedens bene viuendi doctrinam prætendat. Si quæ igitur aduerſus vos leges conſtitutæ ſunt, non eis bene facere cogimini[r], ſed male facere prohibemini. Nam benefacere nemo poteſt, niſi elegerit[s], niſi amauerit: quod eſt in libera voluntate. *& infra. c.* 84. Cum aliquid aduerſus vos reges conſtituunt, admoneri vos credite, vt cogitetis, quare iſta patiamini. Si propter iuſtitiam, reuera illi perſecutores veſtri ſunt, vos autem beati, qui perſecutionem paſſi propter iuſtitiam poſſidebitis regnum cælorum. Si autem propter iniquitatẽ ſchiſmatis veſtri, quid illi, niſi correctores veſtri ſunt, vos autẽ, ſicut ceteri diuerſorum ſcelerum rei, qui pœnas legibus pendunt, profecto infelices & in hoc, & in ſæculo futuro?

A ¶ Cura.] *Apud B. Auguſtinum, & Iuonem legitur*, niſi cum præcedens bene viuendi doctrina cõtemnitur: *ſed ob gloſſam in verſ.* cura, *non eſt mutatum.*

Idem in eodem lib. c. 92.

¶ Iniuria ſacramentorum Chriſti à regibus eſt vindicanda. C. XXXIIII.

8 SI propterea perſecutor non fuit Nabuchodonoſor, quia ſcelus in ſanctum Danielem commiſſum iuſtiſſime vindicauit, quo modo vindicandum eſt à regibus, quòd Chriſti ſacramenta exſufflãtur, ſi prophetæ membra, quia in periculum miſſa ſunt, ſic vindicari meruerunt.

Idem in lib. de vnitate eccleſiæ, c. 17.

¶ Diligentiſſimi rectores ſunt, qui malos, vt à malo fugiant perſequuntur. C. XXXV.

9 SI vos contra eccleſiam Chriſti altare erexiſſe, & à Chri-

1 ¶ *Cuius.*] hæc ſunt verba Cypriani.

m ¶ *Mathathias.*] vt legitur in libro Machabæorum.

AD fidem.] CASVS. Petilia. conquerebatur de principib. à quib. ipſe & alij hæretici puniebantur. dicebat enim hoc fieri non debere, propter duo, ſ. quia nullus eſt cogendus ad fidem: & qa boni mores non legũtur niſi libero arbitrio. Et reſp. Aug. dicens, q ip ſi non coguntur, vt benefaciãt, ſed vt eorum perfidia corrigatur, à malo abſtineãt, & vt cogitent quare iſta patiantur: quia ſi patiuntur propter iuſtitiam, beati erũt, & qui eos perſequuntur, mali ſunt. Si vero propter hæreſim, infelices erunt & in hoc ſæculo & in futuro. *Sed perſeueritatem.* verba ſunt Aug.

n ¶ *Cogendus.*] ſic 45. diſt. de Iudæis.

o ¶ *Integritate.*] ideſt, ſecuritate.

p ¶ *Præpoſtera.*] id eſt, inordinata.

q ¶ *Niſi cura.*] ideſt, niſi delinquens primo inſtruatur ad bonum, vel niſi corripiẽs præbeat prius exẽplum bonæ vitæ, vt 3. q. 7. §. porro.

r ¶ *Cogimini.*] "qui e- "Timor tol
nim ex timore bene- lit meritũ.
facit, reputatur non facere, vt extr. de reg. iur. qui timore. & qui cogitur mutare locum, non mutat locum, ſed mutatur, vt 7. q. 1. mutationes. nec præmium aliquod debemus conſequi ex hoc quod facimus inuiti, vt 13. qu. 2. quàm præpoſterum. Vnde ſi aliquis cogitur adire hereditatem, quam ex cauſa fideicommiſſi rogatus eſt reſtituere, nullum conſequitur commodum ex ta Matth. 5.
li aditione, nec poteſt vti beneficio legis Falcidię. ff. ad Treb. cogi. §. Metianus.

s ¶ *Niſi elegerit.*] põt enim aliquis malefacere propter voluntatem coactam, vt 15. q. 1. merito. ſed non poteſt bene facere[c] pro pter voluntatem coactam, vt hic dicitur.

c ſ. meritorie: quia pœnes volũtatẽ meritum cõſiſtit. arg. hic & 15. q. 1 nõ eſt. & 20. q. 3. pſens. j. e. q. 6. §. vlt. iuxta fin.

SI propterea.] CASVS. Dicit Aug. in hoc cap. q hæretici à principib. ſunt puniẽdi, eo q ſacramenta Christi contaminant: quod ꝓbat exemplo Nabuchodonoſor, q ſcelus commiſſum in ſanctum Danielem vindicauit. 8 Iuo ibid. *Dan. 3.*

SI vos contra.] CASVS. Aug. docet in hoc c. q hæretici impij ſunt & ſacrilegi, cum ſint à corpore eccleſiæ ſeparati, & per ſcripturam cõuincantur malefacere conuincãtur. illi vero qui pro ſuis ſceleribus eos puniunt & deterrent, boni & iuſti reputantur. 9 Iuo ibid.

a ¶ *Diſſun*

Source : BIU Cujas

a ¶*Diffunditur.*]licet eccleſia ſit vbique diffuſa:tamen eadem inſolidum vbique eſt,vt ℑ.prox.q.1.loquitur.

« Hæretici vario modo pũt abeccleſia puniri.

b¶*Vel pecunia.*]"Et ita puniri poſſunt hęretici ab eccleſia in reb.in honore,vel exilio,vt ℨ.q.4.qñ.& c.non inuenitur.& ℑ.e.de Ligurib. in fi.& ℑ.q.7.c.1. Sed contra,eccleſia non debet in delictis recipere pęnam pecuniariam, vt extr.de pœn.licet? Reſp.ꝙ eccleſia pt in fligere pœnam pecuniariam quando magis illa timetur [a]. Vel dic ꝙ tunc poteſt infligere cum hoc inuenitur expreſſum. ext. de of.dele.de cauſis.

aAd hoc fa. qđ le.& no. ℨ.e.q.4.vindicta. & de hoc plene not.Hoſt.in ſum.de offi. ord. §.perti net. ibi videas.

NOn putes.] Casvs:Hoc ca.tractat de trib. generib. hominũ,ſ.de ſeruis,filiis,& vicinis,q ſi sũt mali, corrigi debent, nec diliguntur niſi in eis vitia corrigãtur & emendentur, ſi vero boni ſunt, de ipſis eſt gaudendum.Sequens c.patet per ſe.

c¶*Eum non cædis.*]qui alios poſſint corrigere, habes ℨ.qu.4. duo iſta.& ℨ.e.c.1.

d ¶*Vicinum.*] ar.ẽ hic ℟ H. "q dicit ꝙ illud

« p̃ceptũ ſi peccauerit, &c. an ad oẽs ptineat

p̃ceptum,ſi peccauerit,ad oẽs ſpectet.Sed tu intelligas iſtud de illis qui alicui habẽt potẽſtatem ſuper alios.

1 Iuo p. 10. c.76. Pann. l.8.c.22.

Vel intelligitur de canonica denũtiatione, ad q̃quilibet tenetur, vt dixi 22.q.5. hoc videtur. Vel dic vt dixi ℨ.e.duo iſta.Ioan.

2 Adde qñ qs dicatur aliquẽ amare,&qñ nõ. gl. in l.affectiõis. ff. de don. & in l. tutore.ff.de neg.geſt.

NOn eſt.] Casvs. Dr hic ꝙ ad innocentẽ &ad bonum virũ nõ pertinet malitiæ parcere,vt in malũ grauius incidat:ſed ptinet ad innocẽtem nõ ſolum nemini malum inferre,verum ẽt alios à peccato cohibere,& peccatũ punire, vt ipſi corrigatur, q̃ ppter peccatũ non diliguntur,vt alij propter hoc terreantur. Seq.ca.planum eſt,& per ſe patet.

3 Iuo p. 10. c.77.

e ¶ *Innocentia.*]id eſt, boni viri.

f ¶*Nemini.*]ſi.22.q.vl. de forma.

g ¶*Experimento.*] ſi.2. q.7.quapropter.

h ¶*Vi vitiis.*] ¶ *Rapere.*] ſimile 22. q.2.ne quis.Io.

SVnt quædam.] Casvs.OoſtẽditHaymo in hoc c.ꝙ cõmittentes enormia delicta, vt interfectores pontificum,presbyterorum,& aliorum clericorum, potius ſunt puniendi per reges& principes,q̃ per rectores eccleſiarum. Sunt enim principes cõſtituti ad puniẽdum homicidas & raptores. Seq.c.patet.

† *al.Letarium*

4 Iuo p. 10. c.79. Pann. l.8.c.25.

i ¶*Pontificẽ.*]pœnã taliũ hẽs ℨ.17.q.4.q ſub diaconũ.25.q.vl.c.vl.

k REx.] ¶*Adulteria.*]cõtra ℑ.33. q.2.inter hæc.

ſtiana vnitate,quæ toto orbe diffunditur [a], ſacrilego ſchiſmate ſeparatos eſſe, & corpori Chriſti (quod eſt eccleſia toto orbe diffuſa)& rebaptizãdo,& blaſphemando, & quantum poteſtis oppugnando aduerſari ſancta,& canoni ca ſcriptura conuincit,vos impij, atque ſacrilegi:illi autem,qui vos pro tãto ſcelere tam leniter damnorum admonitionibus,vel locorum,vel honorum,vel pecuniæ [b] priuatione deterrendos,coercendoſque decernunt,vt cogitantes, quare iſta patiamini, ſacrilegium veſtrum cognitum fugiatis, & ab ęterna damnatione liberemini,& rectores diligentiſſimi,& conſultores piiſſimi deputantur.

Idem ſuper epiſtolam Ioannis, tractatu 7.

¶Non amatur ſeruus,vel filius,cum non corripitur. C. XXXVI.

1 NOn putes tũc te amare ſeruum tuum, quando eum non cędis [c],aut tunc te amare filium tuum, quando ei non das diſciplinam [2]: aut tunc te amare vicinum [d] tuum, quando eum non corripis.Non eſt iſta charitas,ſed languor.Ferueat charitas ad corrigendum, ad emendandum. Si ſunt boni mores,delectẽt, ſi ſunt mali,emendentur.

Item in lib. 19.de ciuitate Dei,c. 16.

¶Innocentis officium eſt, nulli nocere, & peccantem punire. C. XXXVII.

3 NOn eſt [A] innocentiæ [e], parcendo ſinere, vt in malum grauius incidatur. Pertinet ergo ad innocentis officium, non ſolum nemini [f] malum inferre, verum etiam cohibere à peccato, vel punire peccatum, vt aut ipſe qui plectitur [B], corrigatur experimento [g],aut alij terreantur exemplo.

A ¶ Non eſt.] *Integer locus apud B. Auguſtinum ſic habet*, Sicut enim non eſt beneficentiæ, adiuuãdo efficere, vt bonum,quod maius eſt,amittatur,ita non eſt,&c.

B ¶Plectitur.]*Sic ex originali Antea legebatur*, prius odio habetur, *nec multo aliter Iuo.*

Idem ad Lotharium.†

¶Non eſt miſericors, qui vitiis nutriendis parcit. C. XXXVIII.

4 QVi vitiis nutriẽdis parcit, &fauet,ne contriſtet peccantium voluntatem, tam nõ eſt miſericors, quàm qui nõ vult cultrũ rapere [h] puero, ne audiat plorantem:& non timet,ne vulneratum doleat,vel extinctum.

Item Haymo ſuper epiſtolam ad Romanos,c.13.

¶*In vulgatis citabatur ex Auguſtino, ſed in vetuſtis tribuitur Haymoni, apud quem habetur.*

¶Enormia flagitia per ſæculi iudices corripiantur. C. XXXIX.

5 SVnt quædam enormia flagitia, quæ potius per mundi iudices,quam per antiſtites,&recto res eccleſiarum vindicantur:ſicut cum quis interficit Pontificem [i] Apoſtolicum,epiſcopum,presbyterum, ſiue diaconũ. Huiuſmodi reos reges,&principes mundi dãnant. Ergo nõ ſine cauſa gladium portant, qui talia ſcelera diiudicant.Sunt enim maxime conſtituti propter latrones,homicidas,raptores : vt & illos damnent, & alios ſuo timore compeſcant.

Item Cyprianus in nono genere abuſionis.

¶Libellus hic de duodecim gradibus abuſionũ, impreſſus eſt tomo nono operum B. Auguſtini,ſed eſt etiam in vno codice Vaticano operum B.Cypriani:& in concilio Pariſienſi,lib. 2.c.1. hoc idem nonum abuſionis genus refertur ex Cypriano, quemadmodum & apud Iuonem,& in Pannormia.

¶Furta,& crimina à Rege ſunt cohibenda. C. XL.

6 REx debet furta cohibere, adulteria [k] punire, impios de terra perdere, parricidas [l], & peierantes [m] viuere non ſinere,filios ſuos non ſinere impie agere.

Item Aug. de libero arbitrio,lib. 1.c.4.

¶Non peccat,qui ex officio nocentem interficit. C. XLI.

7 SI homicidium eſt hominem occidere,poteſt tamen occidere†aliquando ſine peccato.Nã & miles [n] hoſtem,& iudex,vel miniſter eius nocentem,& cui forte inuito [o], atque imprudenti [p] telum manu fugit,non mihi videntur peccare,cum hominem occidunt.Evodivs.[A]aſſentior.Sed homicidæ iſti appellari non ſolent.

Idem in quæſtionibus Leuitici,quæſt.68.ad c.19. ¶Cum homo iuſte occiditur,lex eum occidit [q],non tu.

A ¶Euod.aſſentior.]*Hæc ſunt addita ex originali,& Iuone.Eſt enim liber ille ſcriptus in dialogo.*

Item Pelagius Papa.

¶Non qui ad bonum,ſed qui ad malum cogit perſequitur. C. XLII.

8 NOn vos hominum vaniloquia [r] retardent dicẽtium, quia perſecutionem eccleſia faciat,dum vel ea,quæ committuntur,reprimit, vel animarum ſalutem requirit. Errant huiuſmodi rumoris fabulatores. Non perſequitur, niſi qui ad malum [s] cogit. Qui vero malum vel factum iam punit, vel prohibet ne fiat, non perſequitur iſte, ſed diligit. Nam ſi, vt illi putant, nemo nec reprimendus à malo, nec retra-

l ¶*Parricidas.*]pœnã parricidarũ habes. ff.ad l.Põp.de parrici.l.pe. m ¶*Et peierantes.*] "quod hic dicitur,ꝙ periurus punitur pœna capitis,intelligas de teſte qui fert falſum teſtimonium in cauſa criminali:talis enim mortem meretur.ff.de ſic.l.1.§.1.aliàs.n.ſi in contra ctib.quis periurus eſt [b],notatur infamia. C.de tranſa.ſi quis maior.

« Periurus qñque punitur capite.

b in hoc caſu ꝙ motu iudicis punitur.4.q.3. qui falſa.

aliàs ſolum Deum habet vltorem, vt C. de re.cre.l.2. Vel ſi piur° eſt per principem fuſtib. caſtigatur. ff. de iureiu. ſi duo.§.vl.Aliam pœnam habes 6.q.1.quicumque [c].

5 Iuo p. 10. c.11. Pann. l.8.c.5.

SI *homicidium eſt.*] Casvs. Docet Auguſt.in hoc ca.ꝙ licet ſit peccatum hominẽ occidere,poteſt tamẽ hoc quandoque occidere ſine peccato,qđ probat quattuor exẽplis,videlicet militis, iudicis, & miniſtri,& de eius manu cuius pręter voluntatem ipſius telum effugerit. Iſti etiam homicidæ appellari non ſolent.

c& no.33.q. 5. hæc imago.in fi.&2. q.5.in fine.

n¶*Nam & miles.*]tres caſus ponit hic, alij duo ſunt cũ facit defendendo ſe, vel alij ſubueniendo,vt ℨ.ea. cum homo.

o ¶ *Inuito.*] fortuitus enim caſus non imputatur, vt ext.de hom. lator. dum tamen nõ præceſſerit culpa. 50. diſt.ſæpe.

p ¶ *Imprudenti.*] non videtur, ꝙ impruden tia excuſet eũ, " quia imperitia culpæ annumeratur. ff.de reg. iur.imperitia. Sed dic imprũdenti,id eſt,ignoranti.

6 Omittuntur aliquot verba. Iuo p.10.c.96. Pann.l.8. tit.4.c.19. " imperitia annumeratur culpæ.

q ¶ *Lex eum occidit.*] fic 33.q.2. quos Deus. Io.

7 Iuo p.10. c.101. Pan.l.8.c.35 †*al.accidere*

NOn vos.] Casvs. Pelagius præcepit cuidam principi, vt hæreticos perſequeretur: quod cum facere vellet,hæretici ei obiiciebant quòd nulli eſt perſecutio facienda. Vnde ſuper hoc conſuluit ipſum Pelagium: qui reſpondet dicens non appellari perſecutionem, niſi cum quis cogitur ad malum. ſed ſi quis malum punit vel prohibet ne fiat,non debet perſecutor appellari:quia diligit &bene facit. Et hoc probat duabus auctoritatibus, ſcilicet Chalcedonen.concilij,& Augu.vno exemplo:Auctoritas Chalcedon. concilij, incipit ibi, *Qui à communione.* Auctoritas Aug.incipit ibi, *Multa etiam cum inuitis.* Exemplum incipit ibi,*Recolere enim.*

8Deuſd.p.j. Pol.l.7.tit.5. Anſel. l. 12. cap.47. Iuo p.10.c.95.

r ¶*Vaniloquia.*] Vanæ voces populi nõ ſunt audiendæ. ext.de ele. Oſius.C.de pœ.l.decurionum.

s ¶*Ad malum.*] quandoque perſecutio largius ſumitur,vt ea.q. 4.ſi eccleſia.

Source : BIU Cujas

a ¶*Exteras.*] ſic ℑ.e.de liguribus. & dixi ſ.e. principes.

" ſchiſma ẽ ñ hr̃e caput Romanam eccleſiam.

b ¶*In ſchiſmate.*]"ergo ſchiſma eſt nõ habere caput Romanã eccleſiã, vt 24.q.1.hęc eſt. & c.qm̃ vetus. Io.

" Excõican dus maxime hæreticus quoties admoneri dẽt.

c ¶*Secundo.*]"hic dicitur, ꝙ bis debet admoneri excõicandus, maxime hæreticus. alibi dicitur ꝙ ſemel, vt ℑ.prox.cã.q.1.quæ dom⁹. alibi ꝙ ſepiſſime. 1.qu.7.conuenientib. qñque dicitur de trina admonitione, vt ſ. ſi adminiſtratores. ℑ. prox.cau.q.3.de excõmunicationis. Quid iuris ſit, dixi ſuper illo c.quæ domus.

d ¶*Orationem.*] i.ſup

11.q.3.ſi qs presbyter.

plicationẽ, qa fineſpe veniæ deponitur, vt ſtatim ſubiũgit. 21.di. in tm̃. Vel iõ dicit, qa ſchiſmatico, ſine itruſo nulla datur audientia, vt 23.di.i nomine.

e ¶ *Recipere.*] 11.q.3.ſi quis eps in concilio. Additio. Ad idẽ ℑ.c. prox.17.di.nec licuit.

2Cap.l.5. c.24.

f ¶*Inuitis.*] ſ.45.diſ.& qui emendat.

g ¶*Non perſequatur.*] eccleſia, nec etiã vos per conſequens qui auctoritate eccleſiæ eos coercetis.

3 ſ.diſt.45. emendare.

h ¶ *Principem.*] ergo eccleſiaſtica pſona licite pt petere, vt mali detineãtur, & ducãtur ad iudiciũ, vt ſ.e.vnũ ſolũ. & ℑ.e. relegẽtes.

i ¶*Ordinabatur.*]ℑ.24. q.1.pudenda.

De Liguribus. CAVSS. Celebrato cõcilio apud Cõſtantinopolim, epi Venetiæ Hiſtriæ & Ligurię noluerũt accipere ſtatuta illi⁹ cõcilij, & cũ in cõtumacia pſtitiſſent, fuerunt ab eccleſia excõicati & dãnati: & cũ adhuc exiſterẽt cõtumaces, mãdauit Pelagius Narſę patritio, vt deberet illos epos coercere, qd̃ cũ facere dubitaret, reſcribit ei Pelagi⁹ hortans eũ vt cõprimere & coercere eos nõ dubitet: qa ſi dubitabãt de ſtatutis Conſtantinop. cõcilij, nũtios deburerũt dirigere ad ſedem Apoſtolicã, q de hoc poſſent accipere & reddere rõem. Non dẽt igitur dubitare tales opprimere: quia ſi aliqua pſona eccleſia ſtica maiori ſuo reſtiterit, excõicari debet & dãnari: & ſi hoc cõtempſerit, p publicas debet opprimi poteſtates: quod dicit eſſe faciendũ multis cõſtitutionib. & exemplis.

"Ruſticitas dupliciter ſumitur.

aDe qua dr̃, nihil impudẽtius, &c. vt 46.diſt. in prin.

k ¶*Ruſticitate.*]"i.ſup bia[a]. alibi ponitur p ſimplicitate, vt 2.q.6. ſancta. Et ſic eſt ar. ꝙ quandoq; non ſit par hendus à malo ad bonum eſt, humanas & diuinas leges neceſſe eſt euacuari, quæ & malis pœnam, & bonis prędmia iuſtitia ſuadẽte conſtituunt. Malum autem ſchiſma eſſe & per exteras [a] etiam poteſtates huiuſmod homines debere opprimi, & canonicę ſcripturę auctoritas, & paternarũ regularum nos veritas docet. Quiſquis ergo ab Apoſtolicis diuiſus eſt ſedibus, in ſchiſmate [b] eum eſſe non dubium eſt: & contra vniuerſalẽ eccleſiam altare conatur erigere. ¶Sed quid de talibus inſertus [A] Chalcedonẽſi ſynodo canõ ſtatuat, gloria veſtra conſideret, vbi poſt alia ſic dicit. [1]Qui à communione ſeipſum ſuſpẽdit, & collectam facit & altare conſtituit, & noluerit vocanti epiſcopo conſentire, & noluerit eidẽ acquieſcere, neq; obedire primo & ſecundo [c] vocanti, hunc omnino damnari, nec vmquam vel orationem [B] [d] mereri, nec recipere [e] eum poſſe honorẽ. [2] Si enim permanſerit turbas faciens, & ſeditiones eccleſiæ, per exteram poteſtatem tamquam ſeditioſum cõprimi.] ¶Et beatus Auguſtinus de talibus dicit. [3] Multa etiam cum inuitis [f] benigna quadam aſperitate plectendis agenda ſunt, quorum potius vtilitati conſulendum eſt, quàm voluntati. Nã in corripiendo filio, quamtumuis aſpere, num quam patern⁹ amor amittitur: fit tamen, quod nollet, vt doleat, qui etiam inuitus videtur dolore ſanãdus.] Ecce videtis, quemadmodum tanti teſtimonio patris non perſequatur [g] coercendo talia, ſed diligat emendando tales ſemper eccleſia. Facite ergo etiam vos, quod ſcientes intentionem Chriſtianitatis veſtrę frequẽter hortamur, & date operam, vt talia fieri vltra non liceat: ſed etiam (quod vobis facillimum eſſe nõ dubito) hi, qui talia præſumpſerũt ad piiſſimum principẽ ſub digna cuſtodia dirigantur. ¶Recolere enim debet celſitudo veſtra, quid per vos Deus fecerit tẽpore illo, quo Iſtriam, & Venetias tyranno Totila poſſidente, Francis etiam cuncta vaſtantibus, non ante tamen Mediolanenſem epiſcopum fieri permiſiſtis, niſi ad clementiſſimũ principem [h] exinde retuliſſetis, & quid fieri debuiſſet, eius iterũ ſcriptis recognouiſſetis: & inter vbiq; feruentes hoſtes, Rauennam tamen, & is, qui ordinabatur [i], & is qui ordinaturus erat, prouidentia culminis veſtri deducti ſunt.

A ¶Inſertus Chalcedonenſi.] *Actione quarta concilij Chalcedonenſis in epiſtola Archimandritarum ad ipſum concilium pro rehabilitatione Dioſcori citatur canon quintus concilij Antiocheni. & eodem fere modo habetur in ea epiſtola atq; hic refertur. Cum neutra tamen antiqua verſione ipſius concilij magnopere concordat.*

B ¶Vel orationem.] *In vtroque concilio, ideſt, Antiocheno, priſcæ verſionis, & Chalcedonenſi legitur*, curationem, *Græcè enim eſt*, *ηκὶ μικίτι θεραπείας τυγχάνειν.*

Idem Narſæ patritio, & Duci in Italia.

¶Schiſmaticos, & hæreticos ſæculi poteſtates coerceant. C. XLIII.

DE Liguribus, atque Venetiis, & Hiſtriis epiſcopis quid dicã? quos idonea eſt excellẽtia veſtra & ratione & poteſtate reprimere, & dimittitis eos in cõtemptum Apoſtolicarum ſedium de ſua ruſticitate [k] gloriari: cum, ſi quid eos de iudicio vniuerſalis ſynodi, quod Conſtãtinopoli per primam nuper elapſam indictionem actum eſt, forte mouebat, ad ſedẽ Apoſtolicã (quomodo ſemper factum eſt) electis [l] aliquibus de ſuis ꝙ dare & accipere rationẽ poſſent, dirigere debuerũt, & non clauſis oculis corpus Chriſti Dei noſtri, hoc eſt, ſanctam eccleſiam lacerare. Nolite ergo dubitare huiuſmodi homines principali, vel iudiciali auctoritate comprimere: quia regulæ patrum hoc ſpecialiter cõſtituerunt, vt, ſi qua eccleſiaſtici officij perſona, cui ſubiectus eſt reſtiterit, vel ſeorſum collegerit, aut aliud altare erexerit, ſeu ſchiſma fecerit, iſte excõmunicetur, atque damnetur. Quòd ſi forte & hoc contempſerit, & permanſerit diuiſiones, & ſchiſma faciendo, per poteſtates [m] publicas opprimatur. Ecce domine†, quòd animus veſter forte timidus eſt, ne perſequi videaris, de patrum vobis auctoritate hæc breuiter dirigenda curaui, cum mille alia exẽmpla, & conſtitutiones ſint, quibus euidenter agnoſcitur, vt facientes ſciſſuras in ſancta eccleſia, non ſolum exiliis, ſed etiam proſcriptione rerum, & dura cuſtodia per publicas poteſtates debeant coerceri.

l ¶*Electis.*]ſed qualiter potuit hæc cã p procuratorem agi, cũ iſti de crimine cõuenirẽtur? Sed dic qd̃ licet fuerit d̃ crimine actũ, nõ tñ criminaliter: vñ potuit, pcurator interuenire, vt ext.de acc. veniens. & c.ſup his. & 3.q.6.hæc quippe.

m ¶ *Per poteſtates.*] ſ. e.c.principes.

Qvali nos.] CAVSS. Thraci⁹ & Maximilianus hæretici erant, & epi, q vnitatẽ eccleſię cõturbãtes, res eccleſiæ ſuis vſib. applicãt, d̃ quorũ altero, ſ. Maximiliano quidam infatigabiliter Romã venientes querelã de poſuerũt. quare Pelagius miſit ad loca illa duos iudices delegatos, ſ. Petrũ & Proiectũ, vt ea q̃ inuenerit contra canones à pdi ctis epis cõmiſſa, vel digna vltione compeſcant, vel eoſdẽ epos Romã perducant: qd̃ qa forte per ſe facere ñ poſſent, mandat Pelagius cuidam principi rogans eum vt pfatis nuntiis auxilium præbeat in omnibus.

4 Anſel.l.6. c.196. Poly. l.7.tit.5. De hoc ſchiſmate B.Gr. li.4.epiſ.50. & li.7. indi. 2.epiſto.10. & alibi.

n ¶*Pene.*] not. ꝙ dicit pene: & tñ lõge plures erãt q̃ neſcirent, q̃ q̃ ſcirẽt. dũ tñ ad modi cã q̃titatẽ dẽret referri, vt 3.q.7.q̃ ſine. ff. de ver. ſig. hæc adiectio.

o ¶ *Nomina.*] ſic 15.q. vl.ſi qs presbyter. Io.

5 ſ.px.c.canõ Apoſt.32 Antioch.5.

† *al. de quo animus*

Item Pelagius.

¶Ab eccleſiæ vnitate diuiſi, à ſæcularibus poteſtatibus coerceantur. C. XLIIII.

QVali nos de gloriæ veſtræ ſtudiis iudicio gratulemur, non ſolum veſtram, ſed multorum ac pene [n] omnium credimus habere notitiam: & idcirco nunc de his, quæ vobis præſentibus ibi fieri ſtupemus, fiducialiter apud gloriam veſtram duximus conquerendum. Thracius † ſi quidem, atque Maximilianus nomina [o] tantum epiſcoporum habente, & eccleſiaſticam ibi vnitatem perturbare dicuntur, & omnes eccleſiaſticas res ſuis vſibus applicare: in tantum vt contra vnum eorum, id eſt, Maximilianum, vſque ad nos per tam longum iter, neceſſitate compellẽte quidam infatigabiliter venientes, preces offerrent. Ob quam cauſam Petrum presbyterum ſedis noſtræ, ſed & Proiectũ notarium ad eadem loca duximus deſtinandos, vt ea, quę canonicis ſtatutis à prædictis pſeudoepiſcopis cõpererint cõ-

6 Anſel.l.12. c.46. Pol.ibid.

† *al. Tertius*

Source : BIU Cujas

Elegentes.] Casvs. Apud Aquilegiū erant multi hæretici, inter quos erat inuasor ecclesię Aquilegiensis, qui quēdam bonum virū potētem tamquam pollutum à suo consortio repulerunt. quod per diuinā prouidentiam fuit factum, inter quos hęreticos, Eufrasius quendam suum consanguineum sacerdotē interfecit, vt libere cū eius vxore posset adulterari: cuius ꝓfati viri potentis iniuriam cū Pelagius percepisset, ꝓcepit ejdē vt hāc prę-
†*al.mundanæ* sumptionem hæreticorum non relinquat impunitā: quia si hoc acriter nō vindicetur, in minorib. talia exercere non verebūtur, & mandat ei similiter vt præfatū Eufrasium puniat, qđ plene fieri poterit, si actores scelerū, & maxime Aquilegiensis ecclesiæ inuasor, ad principē dirigātur. Sequēs c. planū est, & per se patet.
1 Anſ.l.12.c. 47.Pol.ibid.
"Bonum prouenit ex malo.
a ¶*Bona.*] not. "ꝙ ex malo prouenit bonū, vt 13.di.nerui. in fi. sicut de facto Iudęorū, qui crucifixerūt Deū. Item est hic ar. ꝙ malū punitur, quā exinde prouenerit bonū, vt si quis puerū castrauerit, licet eum meliorem fecerit, tamē punitur. ff.ad le. Aq. si seruus seruū. §. & si puerum. similiter licet qs rē fecerit prohibitā, licet bene fecerit, tamē punitur. ff. de re mi. l. 2. §. in bello. arg. contra. ff. ad leg. Aq. si seruus seruū. §. si oliuā.

b ¶*Abstulit.*] hoc ideo dicit, quia pœna mortis punitur siue pro vno, siue pro altero.
†*al.commutione* aliàs autem idem delictū potest variis pœnis puniri, vt 17.qu.4. attendendū. & 16.q.1. statuimus[a]. "Hic consueuit distingui, cum quis accusatur de diuersis criminib. aut il la crimina descendūt ex eodē facto, aut ex diuersis. Et hæc distinctio not. C. de acc. qui de crimine. si autē diuersis actionib. velit quis agere, distinguitur, aut illæ actiones sunt ambæ pœnales, aut ambæ rei persecutoriæ. aut vna pœnalis, & altera rei persecutoria, vt not. ff. nau. cau. sta. l. 2.
a Ad idē 21. q.5. c.3. ī fi. & vide qđ dinor. Inn. de hac mria extra đ collu. ca. vlt. & de pur. ca. c. cū dilectus.
"Accusetur ne qs de diuersis criminibus.
†*al.spes*

c ¶*Si adulterium.*] hic videtur, ꝙ secundum canones & adulteriū & incestus morte puniantur, secundū legē hodie adulteriū, ñ punitur morte, vt C. đ adul. aut. sed hodie. Io.
†*al.eorum*

d *Omnium.*] ¶*Certamine.*] 7.j.e.q.8. omnium.

missa, vel digna debeant ibi vltione compescere, vel eosdē ad nos vsque perducere. Et ideo salutantes paterno affectu gloriam vestram, petimus, vt præfatis, qui à nostra sede directi sunt, in omnibus præbeatis auxilium: nec putetis alicuius esse peccati, si huiusmodi homines comprimuntur. Hoc enim & diuinæ & humanæ† leges statuerunt, vt ab ecclesiæ vnitate diuisi, & eius pacē iniquissime perturbantes à sæcularibus etiam potestatibus comprimantur. Nec quidquam maius est, vnde Deo sacrificium possitis offerre: quàm si id ordinetis, vt hi, qui in suam, & aliorum perniciem debacchantur, competenti debeant vigore compesci.

Idem Pelagius Papa Ioanni patritio.

¶Iniquitas prauorum, quamuis bonis proficiat, tamen punienda est. C. XLV.

1 Elegentes litteras excellentiæ vestræ, de iniuria quidē, quā vobis iniquorum hominum præsumptio ingessit, valde doluimus. Sed quia scimus occulto Dei iudicio animam vestram, etsi per aliorum iniquitatem, & superbiam, à contaminatione schismatis custoditam, egimus omnipotenti Deo gratias, qui etiā de malis hominum actibus bona[a] operari cōsueuit. Nec enim sine illius prouidentia factum esse credendum est, vt insensati, & peruersi homines ad hoc vsque prosilirēt, vt suam diuisionē, catholicam esse credentes ecclesiam, à sua vos pollutione prohiberent. Sic enim per misericordiam Dei etiam nescientibus illis hoc factum est, vt à schismaticorum factione† eruti, catholicæ, quam diligitis, seruari vos contigisset ecclesię. Quamuis igitur vestra per illorum scelus vtilitas facta sit, nolite tamen impunitam præsumptionem iniquorum hominum grassari permittere. Si enim hoc, quod in vestram gloriam præsumpserunt, non fuerit vindicta cōpressum, quòd in[A] minoribus nō valeant puniri, ambigi vltra non debet. Exercete igitur in talibus debitam auctoritatem: & ne eis amplius talia committendi spiritus † crescat, vestris coercitionibus reprimantur. Ad hoc siquidē Dei nutu etiam contra vos talia præsumpserunt, vt talia vobis corrigentibus ab eodē † scelere alios possitis, Deo propitiāte, munire. Quales autem sint, qui ecclesiam fugiūt, Eufrasij vos scelera (quę amplius occulta Deus esse noluit) euidenter informant: qui in homicidio quidem nec hominis necessitudinem, nec fratris charitatē, nec sacerdotij reuerentiam cogitauit. Incestuoso autem adulterio † etiam ipsius vindictæ abstulit[b] modum: quia, si adulterium[c] punias, nō remanet, in quo vindicetur incestus. Si incestuoso ingeras pœnam, inultum crimen adulterij remanebit. Ecce, de quo collegio sunt, qui, quantum ad superbiam suam iniuriam vobis inferre moliti sunt, & quantum ad prouidētiam Dei, impollutos vos ecclesiæ seruauerūt. Auferre tales ab ista prouincia, vtimini oblata vobis à Deo opprimēdi perfidos occasione. Quod tunc plenius fieri poterit, si auctores scelerū ad clementissimū principem dirigātur: & maxime ecclesiæ Aquilegiēsis inuasor, qui & in schismate, & in eo[B] maledictus, nec honorē episcopi poterit retinere, nec meritum.

A ¶Quòd in minoribus.] *In aliquot vetustis, & apud Anselmum, legitur:* quid in minoribus valeant, ambigi, &c.

B ¶In eo.] *Anselmus habet,* & à schismatico maledictus.

Item Nicolaus exercitui Francorum.

¶Iuo parte 10.c.87. ver. omnium vestrum. hoc idem citat ex epistola Leonis quarti ad exercitum Francorum, vbi etiam affert id, quod j.e.q.8.c.omni timore. *ex eode Leone refertur.*

¶In certamine, quod contra infideles geritur, quisquis moritur, cæleste regnum meretur. C. XLVI.

2 Omnium vestrum nosse volumus charitatē, quoniam quisquis (quod non optantes dicimus) in hoc belli certamine[d] fideliter mortuus fuerit, regna illi cælestia minime negabuntur.

Item Vrbanus secundus Godefredo Lucano episcopo.

¶Non sunt homicidæ, qui aduersus excommunicatos zelo matris ecclesiæ armantur. C. XLVII.

3 Excōmunicatorum interfectoribus (prout in ordine ecclesiæ Romanæ didicistis) secundum intentionem[A e] modum congruæ satisfactionis iniunge. Non enim eos homicidas arbitramur, quos aduersus excommunicatos zelo catholicæ matris ardētes, aliquos eorum trucidasse cōtigerit. Ne tamē eiusdem ecclesiæ matris disciplina[f] deseratur, eo tenore, quē diximus, pœnitētiam eis indicito congruentē, qua diuinæ simplicitatis oculos aduersus se complacare valeant: si forte, quid duplicitatis[g] pro humana fragilitate in eodem flagitio[h] incurrerint†.

A ¶Intentionem.] *Iuo & Pannormia habent,* intentionem ipsorum. *sed ob glossam non est additum.*

Item Augustinus epist.50 ad Bonifacium de coercendis hæreticis.

¶Pax ecclesiæ mœstitiam consolatur perditorum. C. XLVIII.

4 Quis enim nostrum[i A] velit aliquem illorum non solum perire, verum etiam aliquid per-

ne.] 7.j.e.q.8. omnium.

Excommunicatorum.] Casvs. Godefredus Lucanus episcopus quæsiuit ab Vrbano quantam pœnitentiam debeat imponere eis, q quosdam excommunicatos interfecerunt: qui respondet dicēs, non putamus eos esse homicidas, qui zelo iustitiæ eos occiderūt: veruntamen qa potuerunt aliquid duplicitatis pro humana fragilitate committere, secundum eorum intētionem bonam vel malā iniungas eis pœnitētiam cōpetētem.
†*al.in adulterio*

e ¶*Intentionem.*] ſ. occidentium. Vel secundum intentionem imponentis pœnam, vt 26.q.7. tempora.

f ¶*Disciplina.*] "Not. ad cautelam, & ex abundanti debet aliqd fieri, ne disciplina matris ecclesiæ deseratur, vt 50. dis. presbyteros. & 34.q.2. in lectum. & 15.q.1. si quis insaniens. quæ enim dubitationis causa ex abundanti apponuntur, ius commune nō lædunt, vt ff. de re. iu. quę dubitationis. & l. non solet. Item est hic arg. ꝙ in dubiis in deteriorem partem interpretamur[b], contra regulam illam, ext. de reg. iur. estote.
"disciplina ecclesiæ nō est deserēda
b Vt in hoc casu. Alium casū hēs 30 q.5. ca.1. sed hoc ī fit, vt qđ certi[o] & magis sine piculo aīę ē teneatur. vñ tene certū, & dimitte incertū. de pœ. di. 7. c. 2 ad hoc ext. de spon. iuenis. aliàs, ordinariū ē ꝙ dubia in meliorē partē interpretemur. ext. de reg. iu. c. 1. đ hoc no. ext. đ scru. c. vnico, & 78. di. pbyteri. A. 2 Iuo p. 10. c. 87. Pann. l. 8. c. 30.

g ¶*Duplicitatis.*] id est, mortalis peccati.

h ¶*Flagitio.*] i. quòd aliàs esset flagitium.

Vis enim.] Casvs. Bonifacius dubitabat pugnare contra hæreticos propter homicidium, quod inde sequebatur. sed Aug. docet, ꝙ nullus dēt velle inimicum suum perire, nec aliquid perdere. veruntamen si pax haberi non potest aliter, cōtra eos pugnandum est. Et hoc probat exemplo Dauid, qui aliter pacem habere non potuit nisi Absalone filio suo prius interfecto.
3 Iuo p. 10. c. 54. Pan. l. 8. c. 11.

i ¶*Quis enim nostrū.*] Ex hoc ca. dicit quidā quòd qui percutit clericum excommunicatum, non incidit in canonem, & ꝙ non est priuandus aliquis ingressu ecclesię per eū qui est extra ecclesiā: quod non admitto, & loquitur hic de tali excommunicato qui penitus incorrigibilis est. 11.q.1. petimus.
†*al.contraxerint*

Source : BIU Cujas

SI ERGO. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis ca. quod mali non solum sunt flagellandi, sed etiam interfici possunt. Postea quærit si hi qui non habent potestatem legitimam occidendi, aliquos interfecerint: an sint rei effusi sanguinis iudicandi. Cui quæstioni respondet per sequens capitulum.

Emittuntur.] CASVS. Ostendit Ambros. in hoc capi. quòd sicut peccata remittũtur per verbum Dei, cuius verbi diaconus interpres est & executor: sic peccata quandoque puniuntur per iudices qui potestatem habent puniendi: quandoque per populos: sicut populus Iudæorum sæpe punitus est ab alienigenis ex præcepto Dei.

2. Reg. 18.

a ¶ *Per Dei verbum.*] id est, per orationem vel per prædicationem ecclesiæ, scilicet per prædicationem Euangelij, sic 15. quæstio. prima. nec is. & supra eadem. non solum.

HINC NOTANDVM. CASVS. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima parte ostendit Gratia. quòd Deus aliquando punit peccata hominum per nescientes: & hoc probat quattuor exemplis Regũ & Principum, scilicet exemplo Sennacherib, & Nabuchodonosor, Antiochi, & principum Romanorum: qui licet Deo seruirent in puniendo malos: tamen quia suæ fortitudini & superbiæ imputabant, ignorantes se esse ministros Dei, ideo & ipsi puniti sũt & destructi: sicut patet per exempla quæ aperte ponuntur in litera. In secunda parte ostẽdit quòd Deus aliquando punit peccata hominum per scientes, & hoc probat exemplo Iudæorum, per quos punivit Deus Amorrhæos & Chananæos, & alias gentes quas expulerunt de terra promissionis quam Deus promiserat se daturum Abrahæ & semini eius: sed non antequam peccata Amorrhæorum consummata fuissent: quæ tunc cõsummata fuerunt, cum populus Israel de Aegypto est liberatus. Qui ergo diuino iussu & bona intentione sicut populus Israel punit delinquentes, non peccat: qui vero praua intentione hoc faciunt: licet occulte instinctu Dei incitentur ad persequendum malos, sicut Sennacherib, & cæteri qui populum delinquentem sunt persecuti: non sunt immunes à delicto, qui quandoque incitantur ad puniendum peccata eorum, qui sunt futuri boni, vt tandem per

† *sæpe alieni genus*] orig.

† *subiectus*] orig.

4. Reg. 25. 2. Mach. 5.

Esa. 10.

dere? Sed si aliter non meruit pacem habere domus Dauid, nisi Absalon filius eius in bello, quod gerebat contra patrem, fuisset extinctus, quamuis magna cura manserat suis, vt eum, quantum possent, viuum, saluumque seruarent, vt esset cui pœnitenti paternus affectus ignosceret, quid ei restitit, nisi perditum flere, & sui regni pace acquisita suam mœstitiam consolari?

A ¶ Nostrum.] *Emendatum est ex beato Augustino, à quo parum discordat Iuo. Antea apud Gratianum legebatur*, Quis enim vestrum velit aliquem inimicorum suorum non solum, &c.

Si ergo viri sancti, & publicæ potestates bello gerentes non fuerunt transgressores illius mandati, [Non occides:] quamuis quosque flagitiosos digna morte perimerent, similes suæ potestati obediens non est reus homicidij, si eius imperio quemlibet flagitiosum interfecerit. si homicidas, & venenarios punire non est effusio sanguinis. sed legum ministerium, si pax ecclesiæ mœstitiam consolatur perditorum. si illi, qui zelo catholicæ matris accensi excommunicatos interficiunt, homicidæ non iudicantur, patet, quòd malos non solum flagellari, sed etiam interfici licet. Sed quæritur, si contingat aliquos malos puniri ab his qui non habent legitimam potestatem, an sint rei effusi sanguinis hi, per quos puniuntur.

De his ita scribit Ambrosius lib. 2. de Cain & Abel, c. 4.

¶ Aliquando puniuntur peccata per populos iussu diuino excitatos.

C. XLIX.

REmittuntur peccata per Dei verbum [a], cuius leuites interpres, & quidam executor est. Remittuntur etiam per officium sacerdotis, sacrumque ministerium: Puniuntur quoque per homines: sicut per iudices, qui potestate ad tempus vtuntur. *& infra.* ¶ Puniuntur peccata etiam per populos: sicut legimus, quia sæpe † ab alienigenis Dei iussu excitatis, propter diuinæ maiestatis offensam subactus † est populus Iudæorum.

*Hinc notandum est, quòd aliquando punit Deus peccata per nescientes, aliquando per scientes. Per nescientes peccata punit: sicut per Sennacherib, [b] & per Nabuchodonosor [c], & per Antiochum, & per principes [d] Romanorum, & per nonnullos reges gentilium populum Israeliticum delinquentem aliquando afflixit, aliquando captiuauit. Vnde ipse Dominus ait per prophetam [Virga furoris mei Assur: ipse autem non cognouit.] Assur [e] erat virga furoris Domini: quia per eum innumeras gentes diuina iustitia flagellare disposuit. Ipse vero non cognouit: quia in superbiam elatus victoriam, quam assecutus fuerat, non diuinæ potentiæ, sed suis viribus attribuit. Vnde contra eius superbiam Dominus loquitur dicens. [Numquid gloriabitur serra contra eum, qui secat in ea? aut numquid exaltabitur securis contra eum, qui cædit in ea?] Quibus similitudinibus satis perspicue ostenditur, quòd sicut serra, & securis nec secare, nec cædere ligna possunt, nisi ab alio regantur, ac ideo contra regentes se superbire non debent, sic illi, per quos Deus punit, absque nutu diuinæ dispositionis nihil agere valent: ac ideo contra regentem se superbire eis non licet. Tales in eo quòd puniunt, Deo seruire dicuntur: in eo autem quòd ignorantes se esse ministros iræ Dei, impia vanitate superbiũt, mercedem suæ seruitutis à Deo non nisi temporalem [f] inueniunt: pœnam vero suæ superbiæ non effugiunt. Vnde, cum Dominus diceret ad prophetam de Nabuchodonosor, [Quid dabo ei pro labore, quo seruiuit mihi apud Tyrum?] statim subiunxit [Da] hoc est datam sibi pronuntia [Aegyptum, & Aethiopiam.] Cum autem in corde suo superbiens postea diceret, [Nonne hæc est Babylon, quam ego condidi in robore regni mei? &c.] statim immutauit Deus rationabilem mentem eius, & induit eum ferina bestialitate, vt ab hominibus fugiens cum bestiis viueret. Per Antiochum [h] quoque cum idololatriam Iudaicæ plebis Dominus puniret, & pacem, quam ex lege Dei abiecta, & ex sacris nationum assamptis quærebant, illis in perniciem verteret, quia Dei dispositionem ignorans suæ facultati deuastationem illius plebis attribuit, imprecatur in eum prophetа dicens, [Effunde iram tuam in gentes, quæ te non nouerunt, & in regna, quæ non inuocauerunt nomen tuum: ne forte dicant in gentibus, vbi est Deus eorum?] Similiter, cum per Romanos peccatum mortis Christi Deus punire decreuisset, vrbis excidium, & Iudaicæ plebis miseram captiuitatem suis viribus adscribere cœperunt: vnde contra eos propheta imprecatur dicens, [Leua manus tuas in superbias eorum, quæ te oderunt.] & qui multa maligne operati, monumenta suæ victoriæ posuerunt [i] in medio atrio tuo. ¶ Per scientes peccata puniuntur: sicut Deus per filios Israel voluit peccata punire Amorrhæorum, & Chananæorum, & aliarum gentium: quarum terram Israelitis possidendam dedit: quibus etiam præcepit, vt nemini eorum parcerent, sed omnes morti traderent. Quod propter peccata eorum illis contigisse ex verbis Domini apparet: qui cum diceret ad Abraham, [Semini tuo dabo terram hanc] veluti quæreret, quare non modo eam das mihi? audiuit, [Nondum enim sunt peccata Amorrhæorum consummata] Quæ tunc intelliguntur fuisse consummata, cum populus ille de Aegyptiaca seruitute liberatus terram eorum, sicut Abrahæ promissum fuerat, in hæreditatem accepit. ¶ Cum ergo sic diuino iussu ad puniendum peccata populi excitantur, sicut populus ille Iudaicus est excitatus ad occupandam terram promissionis, & ad delendos bonos correctos, ipsi postea puniantur: quòd probatur exemplo Iabin Regis Chananæorum, & exemplo Madianitarum. Secunda pars incipit ibi, *Per scientes peccata. Assur*, id est, Sennacherib, *nondum enim consummata sunt peccata Amorrhæorum*, id est, nondum peruenerunt ad cumulum peccatorum suorum: quia non dum fecerant omnia peccata, quæ facturi erant ad hoc vt digni essent expulsione.

Esa. 10.

b ¶ *Per Sennacherib.*] "Regem Assyriorum, qui maximam partem filiorum, Israel captiuauit: qui cum venisset ad obsidendum Hierusalem, ab Angelo exterminatore nocte est fugatus, occisis ab eodem Angelo clxxxv. millibus de exercitu suo.

"Sẽnacherib fuit Rex Assyriorum

c ¶ *Et per Nabuchodonosor.*] qui cepit Hierusalem, & tribum Iuda & tribum Beniamin in Babylonicam captiuitatem duxit.

Esa. 10.

d ¶ *Et per principes.*] scilicet per Vespesianum & Titum, qui xlij. anno post passionem Domini Hierusalem destruxerunt.

Ezech. 29. paulo aliter q̃ in Vulg. aut apud 70

e ¶ *Assur.*] Sennacherib.

f ¶ *Non nisi temporalem.*] Argumentum quòd sufficit aliquem bonum facere ad hoc vt remunerandus sit, etsi illud mala intentione faciat. Nam & qui prædandi animo gerit negotia alicuius, habet actionem negotiorum gestorum, vt ff. de negotiis gestis. si pupilli. §. sed & si quis negotia. Item est hic argumentum, quòd qui ignorans adimpleuit voluntatem alicuius, dicitur obtemperasse suæ voluntati. argumentum contra. ff. de conditione & demonstratione, lege, secunda. vbi dicitur: "non enim videtur obtemperasse qui fatali casu obtemperat. Sed illud obtinet cũ conditio apponitur, quæ est in potestate alicuius: secus si non est in potestate, vt ibi dicitur. Item est hic argumentũ quòd ex eodem facto consequitur quis præmium & pœnam, vt vigesima secũda, quæstione secunda. si quæ libet.

Dan. 4.

Psal. 78.

1. Mach. 1.

Psal. 73. "obtẽperãs casu fatali, non vī obtemperare. Ios. 5. & 6. Deut. 7.

Gene. 15.

g ¶ *Da.*] id est, datam pronuntia. similis expositio. ff. de testamentis. lege, hęredes palam. §. si quid.

a Qui ẽt posuit arã ido li in medio Hierusalẽ q̃ Matathias destruxit & aufugit ad mõtes cũ 5. filiis, p quos Deus fecit salutẽ in Israel. de hoc hẽs ṽ. e. si audieris. Sub isto Antio-

h ¶ *Per Antiochum.*] qui tempore Machabæorum Hierusalem cepit, & templum polluit [a].

i ¶ *Posuerunt.*] quia vexilla & scuta & arma posuerunt in templo in signum victoriæ.

Source : BIU Cujas

cho ignis ꝺ téplo extin ctus fuit: qa vendidit sacerdotiũ Iasoni, vt hĩ j. q. 1. sicut eu nuchus. Ar.

a ¶*Bonorum.*] id est, in signum eorũ, qui sunt futuri boni.

Quod autem.] Casus. Hic intitulatur sexta q̃stio, qua quæritur, vtrum mali sunt cogẽdi ad bonum? Et respondet quòd ad illud bonum, quod numquam voluit, aliquis cogi non debet, vt s̃. ea. q. 5. ad fidem. & 20. q. 3. præsens. sed ad illud bonum quod semel voluit, si postea deserat, est cogendus, vt s̃. 45. dist. de Iudæis. Et procedit hoc ordine Grat. Primo probat, quòd mali sunt ad bonum cogendi, vsq; ad §. *Ex his.* Dein de probat cõtrarium: tandem solutionem dat. Probat ergo Gra. in hoc ca. ꝙ mali sint cogendi ad bonum, exemplo populi Israelitici, & auctoritate Christi, & Pauli.

Iud. 4.

ibid. 8.

b ¶*Quod autem.*] Hęc q. nihil habet dubitationis, "quia ad bonum non susceptum nemo cogendus est. s̃. q. proxim. ad fidem. sed ad bonum quod suscepit, cogẽdus est, vt 45. dist. de Iudæis. magister tamen aliter soluit. j. ea. §. vlt.

"bonum facere vtrum qs cogatur.

s̃. e. c. 1.

Additio. Dicas ꝙ illi qui fidem non receperunt, non sunt absolute compellendi, sed sunt quandoque excitandi exhortationibus. 45. dist. qui syncera. quandoque præmiis. s̃. ea. q. 4. cap. vlt. qualiter hoc intelligatur, habes extra de bapt. maiores. nostra enim fides non patitur quòd tales inuiti compellantur, vt prædictis iuribus. & extr. de Iudæ. sicut. Ioan.

Matth. 10.

Schismatici dicunt.] Casus. Aug. ostendit Bonifacio in hoc c. quòd hæretici & schismatici possunt violenter ad bonum compelli. Et hoc probat quinque modis: qui legendo litteram clarius ostenditur. Primus modus incipit ibi, *Ecce habent.* Secundus ibi, *Cur ergo.* Tertius ibi, *An non hoc pertinet.* Quartus ibi, *Etiam hinc non absurde.* Quintus ibi, *Vnde & ipse Dominus.*

Act. 9.

1. Cor. 15.

1 s̃. e. q. 4. qs nos. Iuo p. 10. c. 59.

c ¶*Schismatici.*] s̃. ea. q. 4. quis nos.

d ¶*Seduxerunt.*] mitius hic agitur cum circumuento, quàm cum coacto, "cum tamen aliàs subuenitur coacto in voto, vt extra quod metus causa, perlatum. sed non subuenitur ibi circũuento, vt 20. q. 3. con-

"Coacto subuenitur.

das gentes peccatrices, sine culpa noxius sanguis effunditur, & quæ ab eis male possidentur, in ius, & dominium rite transeunt bonorum a. *Cum vero occulto instinctu aliqui mouentur ad persequendos malos, sicut Sennacherib, & ceteri, qui populum delinquentem persecuti sunt, licet occulto instinctu operante illorum meritis incitentur ad persequendum, tamen, quia praua intentione non peccata delinquentium punire, sed illorum bona rapere, vel quæ ditioni subiicere quærunt, non sunt immunes à crimine. De quibus etiam notandum est, quòd aliquando excitantur ad puniendum peccata bonorum, vt tandem per bonos correctos ipsi quoque puniantur: sicut in libro Iudicum legitur de Iabin rege Chananæorum, & de Madianitis: quòd propter idololatriam populi suscitauit eos Deus, vt Israel affligerent, & terram eorum occuparẽt. Cum autem populus Dei sub manibus eorum diutius afflictus peccatum suum recognosceret, & per pœnitentiam sibi Deum placaret, Dei præcepto, & Barach comitatus Delboram prophetissam vxorem Lapidoth, Iabin regem Chananæorum, & Zizaram ducem exercitus sui contriuit: & Gedeon Zebee, & Salmana reges Madianitarum, & Oreb, & Zeb duces eorum morti tradidit. Apparet ergo, quòd aliquando per legitimam potestatem gerentes, aliquando per populos diuino iussu excitatos, mali pro peccatis suis non solum flagellantur, sed etiam rite perduntur. Nec est cõtrarium illud Augustini, quòd ad Marcellinum pro Circumcellionibus supplicans rogabat, vt verberibus eos coerceret, non morte perderet. Quamuis enim supplicando spatium vitæ eis reseruari poposcit, non tamen legum seueritatem, qua tales morte plectuntur, non obseruandam docuit.*

QVÆSTIO VI.

Vòd autem b *quæritur, an mali sint cogendi ad bonum, facile apparet. Antiquus namque populus ille metu pœnarum ad obseruationem legis cogebatur. In Euangelio quoque Dominus ait discipulis suis,* [*Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere: sed potius eum timete,*] *id est, ei in timore seruite,* [*qui potest animam & corpus perdere in gehennam.*] *Paulus quoque cum ecclesiam Dei persequeretur, in itinere cæcatus ad Deum conuerti coactus est. Vnde se abortiuo similem testatus est dicens.* [*Nouissime autem omnium tamquam abortiuo visus est & mihi.*]

Hinc Augustinus scribit epist. 50. ad Bonifacium.

¶Ecclesia malos debet cogere ad bonum, sicut Christus Paulum coegit. C. I.

1 Schismatici c dicunt, cui vim Christus intulit? quem coegit? Ecce habent Paulum Apostolum. Agnoscant in eo prius cogentem Christum, & postea docentem, prius ferientẽ, & postea consolantem. Mirum est autem, quomodo ille, qui pœna corporis ad Euãgelium coactus intrauit, plus illis omnibus, qui solo verbo vocati sunt, in Euangelio laborauit: & quem maior timor compulit ad charitatem, eius perfecta charitas foras misit timorem. ¶Cur ergo non cogeret ecclesia perditos filios, vt redirent, si perditi filij coegerunt alios, vt perirent? Quamuis & illos, quos non coegerunt, sed tantummodo seduxerunt d, si per terribiles, sed salubres leges in eius gremium reuocentur, blandius pia mater amplectitur: & de illis multo amplius, quàm de illis, quos numquam perdiderat, gratulatur. ¶An non pertinet ad diligentiam pastoralem, etiam illas oues, quæ non violenter ereptæ, sed blande, leniterque seductæ à grege aberrauerint, & ab alienis possideri cœperint, inuentas ad ouile Dominicum, si resistere voluerint, flagellorum terroribus, vel etiam doloribus reuocare? *Item infra.* ¶A Christo coactũ ostendimus Paulum. Imitatur itaque ecclesia in istis cogendis Dominum suum. Quæ prius, vt neminem cogeret, expectauit, vt de fide regum atque gentium prædictio † prophetica e compleretur. ¶Etiam hinc enim non absurde intelligitur illa Apostolica sententia, vbi beatus Paulus dixit. [Paratus vlcisci omnem inobedientiam, cum completa f fuerit prior vestra obedientia.] ¶Vnde & ipse Dominus ad magnam cœnam suam prius adduci iubet conuiuas, postea cogi. Nam, cum ei serui sui respondissent. [Domine factum est, quod iussisti, & adhuc locus est, exite, inquit, in vias & sepes, & quoscumque inueneritis, cogite intrare.] In illis ergo, qui primo leniter adducti sunt, completa est prior obedientia: in istis autem, qui coguntur, inobedientia coercetur. *Item infra.* ¶ 2 Si per potestatem †, quam per religionem, ac fidem regum tempore, quo debuit, diuino munere accepit ecclesia, ij, qui inueniuntur in viis & sepibus, id est, in hæresibus & schismatibus, coguntur intrare, non quia coguntur, reprehendant, sed quo cogantur, attendant.

stituit.

e ¶*Prophetica.*] quia nondum erat impleta prophetia, Et nũc Reges intelligite, &c. vt s̃. q. 4. non inuenitur.

1. Cor. 15. 1. Io. 4.

f ¶*Completa.*] primo enim salubriter admonendi sunt boni, vt sic cetera multitudo frãgatur, vt 44. dist. comessationes. 50. dist. vt constitueretur. Io.

Vòd errauerat.] Casus. Donatistæ dicebant, quòd ipsi non erant cogendi ad bonum: sed Aug. reprehendit eos auctoritate Ezechielis prophetæ reprehendẽtis prælatos, qui negligebãt malos corrigere & reuocare. Dominus enim per bonos prælatos reuocat malos rogando, minando, & corrigendo, damnis & laboribus, siue per suas occultas visitationes, siue per potẽtiam sæcularem.

g ¶*Quòd errauerat.*] verba sunt prophetæ a alloquentis magistros legis, per quos intelliguntur prælati, per quos probat Augu. malos esse cogendos.

a Ezech. 34.

h ¶*Hoc vobis.*] verba Augustini.

† *prædicatio*] orig.

2. Cor. 10.

Luc. 14.

2 s̃. e. q. 4. ipsa pietas. §. si p ptãtem.

† *al. potestate*

¶*Initium huius capituli apud B. Augustinum ibi de Donatistis agentem sic habet*, Vbi est, quod isti clamare consueuerunt, liberum est credere, cui vim, &c. *vt s̃. ead. q. 4. quis nos. vers. cui vim.*

Item ad Donatistas, epist. 166.

¶Variis modis errantes corripiuntur à Deo. C. II.

3 Vod errauerat g (inquit Dominus) non reuocastis, & quod perierat, nõ requisistis.] Hoc vobis h per nos ipse Deus facit, siue obsecrando, siue minando, siue corripiendo, siue damnis, siue laboribus, siue per suas occultas admonitiones, vel visitationes, siue per potestatum temporalium leges.

3 Iuo p. 10. c. 64. Ezech. 34.

Item in epist. 48. ad Vincentium.

¶Non est considerandum, quòd quisque cogitur, sed quale sit illud, quo cogitur. C. III.

Source : BIU Cujas

Vides.] Casvs.Hoc c.duas habet partes. In prima parte dicitur, quòd Vincentius nõ debet considerare,quod ipse cogitur, sed ad quid cogitur, vtrum ad bonum, vel ad malum. Nec hic dicit Augustinus propter hoc quòd quis inuitus sit bonus,sed quia propter metum, vel relinquit malum quod faciebat, vel compellitur cognoscere veritatem.In secunda parte dicitur, ꝙ Aug. fuit in hac opinione, quòd hæretici verbis & non vi essent compellendi ad bonum. Sed hæc sua opinio multis exemplis prudẽtium superabatur. Et primo exemplo suæ ciuitatis, & postea aliarum multarum.Secunda pars incipit ibi, *Item infra, Mea primitus sententia.*

a ¶*Bonum.*] vt ſ.q.5. ad fidem.

b ¶*Et volens.*] sic ex nolente fit volens, vt ſ.74.dist.consuluit.& ſ.q.4.displicet.

c Opinio mutari pt. c ¶*Opinio.*] "sic ergo iurisperitus debet mutare opinionẽ suam, si expedit mutare, vt 12.q.1.certe.& ff.de iure pat.diu. Itẽ ex hoc loco dicunt quidam Aug. quandoque fuisse hæreticum:sed potius probatur hic contrarium.

d ¶*Credatur.*] Numquam creditur fuisse malum quod factum est bonum. vt 50.dist. ferrum. & ff. de ædil.

a Vide quod nota.32.q.1. quod autẽ. & c.nõ erit. & c.apud. edi.quod ita[a].

Prouerb.9. *Iam vero.*] Casvs. Christianus aliqs nomine Rusticus contumaciter in delicto persistens, admonitionibus non corrigebatur : quare quærebat Maximianus episcopus à Grego.qualiter iste Rusticus sit coercendus? Et respondet ꝙ graui onere pensionis est grauandus, vt per hoc cogatur redire ad bonum.

e ¶*Iam vero.*] Hoc ca. intelligitur de hæreticis. contrarium est extra de hæret.ca.sicut. vbi prohibetur, ne aliquis eos teneat in terris suis vel in domo, vel aliquem contractum cum eis faciat. Sed dic quòd loquitur de eo qui aliàs est incorrigibilis, vel loquitur de Iudæis, put dixi ſ.q.4.c.vlt.Ioan.

EX HIS OMNIBVS.Casvs.Hucusque probauit Grat.ꝙ mali sunt cogendi ad bonum : nunc vult probare contrarium:quia Deus coacta seruitia aspernatur:quod sex auctoritatibus probat, quæ 2.Cor.9. in littera facile apparebunt,& hoc in prima parte. in secunda parte respondet obiectis, dicens ꝙ homo, si semper esset inuitus, inutiliter cogeretur ad bonum:sed cogitur, vt timore pœnæ malum ducatur in desuetudinem, bonum vero ex consuetudine dulcescat. Et ad hanc solutionem probandam inducit auctoritatem Augustini. *Si ex necessitate*, ideſt, causa sumptus. *Si inuitus*, quia iniunctum est mihi hoc officium. *Dispensatio*, ideſt, distributio verbi Dei est tantum mihi credita.

VIdes, vt opinor, non esse considerandum, quòd quisque cogitur, sed quale sit illud, quo cogitur, vtrum bonum [a], an malum: non quòd quisque bonus possit esse inuitus, sed timendo quòd non vult pati, vel relinquit impedientem animositatem, vel ignoratam compellitur cognoscere veritatem, vt timens, vel respuat falsum de quo contendebat, vel quærat verum, quod nesciebat, & volens [b] iam teneat, quod nolebat. *Item infra.* ¶Mea primitus sententia erat, neminem ad vnitatem Christi esse cogendum, verbo esse agendum, disputatione pugnãdum, ratione vincendum, ne fictos catholicos haberemus, quos apertos hæreticos noueramus. Sed hæc opinio [c] mea non contradicentium verbis, sed demonstrantium superabatur exemplis. Nam primo mihi opponebatur ciuitas mea, quæ cum tota esset in partem Donati, ad vnitatem catholicam timore legum imperialium conuersa est: quam nunc videmus ita huius vestræ animositatis perniciem detestari, vt in ea numquam fuisse credatur [d]. Ita aliæ multæ, quæ mihi nominatim commemorabantur, vt ipsis rebus agnoscerem, etiam in hac causa recte intelligi posse, quod scriptum est: [Da sapienti occasionẽ, & sapientior erit.]

Item Gregorius Ianuario episcopo Caralitano, lib.3.epist.26.

¶Onere pensionis rusticus ad Dominum conuerti cogatur.
C. IIII.

IAm vero [e], si rusticus tantæ perfidiæ, & obstinationis fuerit inuentus, vt ad Deum minime venire consentiat, tanto pensionis onere grauandus est, vt ipsa exactionis suæ pœna compellatur ad rectitudinem festinare.

Ex his omnibus colligitur, quòd mali sunt cogendi ad bonum. Sed obiicitur, quòd nemo est cogendus ad id, ad quod inutiliter cogitur. Ad bonum autem quisque inutiliter cogitur, cum Deus aspernetur coacta seruitia[f]. Vnde Apostolus, cum ad eleemosynas Corinthios hortaretur, ait: [Vnusquisque, prout destinauit in corde suo, non ex tristitia, aut ex necessitate. Hilarem enim datorem diligit Deus.] Vnde datur intelligi, quòd qui inuitus g dat propter præsentem pudorem [h], & rem & meritum perdit. Item, cum redderet causam, quare sumptibus abstineret, ait [Si ex necessitate[i] euangelizauero, non erit mihi gloria.] ¶Item [Si inuitus euangelizauero, dispensatio[k] mihi credita est. Si autem volens hoc ago, mercedem habeo apud Deum.] ¶Item cum Galatis scriberet legalia non esse tenenda, ait, [Si spiritu ducimini, non estis sub lege.] Ex quo apparet eum, qui sub lege est, ideſt, qui timore pœnæ, non amore iustitiæ seruit, non duci spiritu sancto : Si autem spiritu sancto non ducitur, Deo placere minime valet. ¶*Item* [*Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, abba pater.*] *Ex quibus verbis datur intelligi, quòd si in veteri testamento timore pœnæ homines cogebantur ad bonum, tamen in nouo testamento sola libertate, & dilectione iustitiæ sunt inuitandi ad fidem. Vnde illi dicuntur serui, & filij ancillæ, pertinentes ad Ismael: isti dicuntur liberi, & filij liberæ, pertinentes ad Isaac.* ¶*Item Ioannes in sua epistola* [*Timor non est in charitate : sed perfecta charitas foras mittit timorem.*] *Qui autem cogitur, timore illo ducitur, qui non est in charitate, qui manus comprimit, non animam mutat, quo pœna timetur, non bonum diligitur. Porro sine dilectione boni nullus Deo placere, vel in numero bonorum connumerari poterit. Vnde, cum propheta diceret,* [*Animalia tua habitabunt in ea,*] *scilicet hæreditate : ostendens, quomodo ad ipsam habitationem perueniant, subdit* [*In dulcedine tua, quam tu præparasti pauperi Deus:*] *dulcedinem vocans, suauitatem boni operis, qua bonum fit non timore pœnæ, sed delectatione iustitiæ. Cum ergo sine hac dulcedine animalia in hæreditate non habitent, patet quòd nemo, nisi inutiliter, ad bonum cogitur solo timore. Quicumque enim ad bonum cogitur, solo timore, non amore ducitur : non ergo sunt mali cogendi ad bonum.* ¶*His ita respondetur, Si bonum, ad quod mali coguntur, semper inuiti tolerarent, & numquam voluntarij seruirent, inutiliter cogerentur ad illud : Sed quia humanæ naturæ est, & ea, quæ in desuetudinem ducuntur, abhorrere, & consueta magna custodia diligere, flagellis tribulationum mali sunt cohibendi à malo, & prouocandi ad bonum: vt dum timore pœnæ malum in desuetudinem ducitur, abhorreatur: bonum vero ex consuetudine dulcescat. Vnde Augustinus in psalmum 127.* [[l] *Cum*[A] *per timorem gehennæ continet se homo à peccato, fit consuetudo*[l] *iustitiæ : & incipit, quod durum erat, amari : & incipit excludi timor à charitate, & succedit timor castus, de quo hic dicitur: quo timemus, ne tardet sponsus, ne discedat, ne eo careamus. Ille vtilis est, sed non permanet in æternum vt iste.*]

A ¶Cum per timorem.] *Locus hic potius conuenit cum glossa ordinaria in eumdem psalmum : sunt tamen hic aliqua ex B. Augustino, quæ non sunt in glossa.*

QVÆSTIO VII.

Vnc autem[m] *quæritur, an hæretici suis, & ecclesiæ rebus sint expoliandi : & qui possident hæreticis ablata, an dicantur possidere aliena.*

De his ita scribit Augustinus ad Vincentium, epist.48.

f ¶*Seruitia.*] ſ.15. q.1. non est. 1.Cor.9.

g ¶*Inuitus.*] sed qualiter potest quis inuitus dare:cum nec ignorans nec inuitus qs donet, vt C.de dona. Gal.5.
nec ignorans ? "Sed facias vim & differentiam inter dare, & donare vt donum dicatur quid aliquis ex libertate dat, & ex certa scientia[b].vnde epi scopus nõ dicitur donare præbendas, sed dare. "donare & dare differunt. Rom.8. b Vt ff.de do.l.dari.

h ¶*Pudorem.*]quandoque etiam si aliquis tacet propter verecundiam,non sibi præiudicat,vt ff.de furt.l. pen. Gal.4.

i ¶*Si ex necessitate.*]id est, præcepto. vel loquitur de necessitate vitæ. 1.Ioan.4.

k ¶*Dispensatio.*] aliis dispẽso:sed mihi non proficio.

l ¶*Consuetudo.*] sicut enim seta inducit filum, sic iste timor iustitiam, vt j.de pœn. dist.2.sicut seta.Ioannes. Psal.67.

Nunc autem.] Casvs. Hic intitulatur 7.quæst. qua quæritur an hæretici sint rebus suis & rebus ecclesiæ spoliandi : & an illi qui possident res illas, sine peccato valeant possidere? Et respondet quòd sic, vt j.c.2. & ſ.8.distin.quo iure. dummodo fiat per iudicem, vt ſ.e.quæſt.3. sex sunt differentiæ. circa fin. Idem est de quolibet hoste, dummodo bellum sit iustum, vt ſ.ea.quæſt.5. dicat.& dist.1.ius naturale.

m ¶*Nunc autem.*] Nõ solum hæretici, sed omnes hostes licite pos- 1 Ad vers. sunt spoliari reb.suis, vxor tua. dummodo bellum sit iustum:& ille qui rem abstulit, iure factus est dominus illius rei. ſ.ead.qu.5.dicat.& ſ. dist.1.ius naturale. & ff.de acq.re.do.naturale. §.vlt. hæreticis autem licitum est auferri ea quæ habent, vt ſ.dist.8.quo iure.& j.e.c.1. & ſ.e.quæſt.5. si vos. melius tamen est quòd auctoritate iudicis fiat. vt ſ.ea.q. 3. sex sunt. "Si ergo condemnatus est laicus de hæresi, confiscantur bona eius, vt ext.de hære. vergentis.si clericus, tũc res eius sunt ecclesiæ applicandæ, vt ext.e.ad abolẽdam.& hæc vera sunt etiã si aliquis hære "Hæretico rũ bona cui applicãtur.

Source : BIU Cujas

a Dicit Ray. hoc vī intelligēdū cum pī publice prędicat cō tra fidē catholicā, vel publice pfitetur vel defendit erro rē: vel corā plato suo ē cōuictusvel cōfessus,aut sīaliter cō dēnatus de hæresi. ext. de ver.sign. super quibusdam.

1 Iuo par.3. c.179. Poly. l.7.tit.5.

†*al.iusti* †*al.edent*

hæreticus habet filios vel agnatos,vt ext.eo.vergentis.in fi. [a] Et sic corrigitur lex quæ dicit bona hæreticorum ad filios vel agnatos deuolui, vt C.de hære.auth.de Nestorianis. Licet autem bona sint ablata hæreticis, si tamen fuerint reuersi ad fidem, priora bona eis ex misericordia restituuntur,& etiam episcopatus,vt s̄.ea.q.4. ipsa pietas.& j̄.ea.c.3. Sic est melioris conditionis ille qui reuertitur ab hæresi, quàm qui reuertitur ab hostib. Nam si desertor reuertitur sponte ad suos, licet indulgeatur ei vita : tamen in insulam deportatur, vt ff. de re milit. non omnes. §. qui desertorem.

¶Res terrenæ non nisi diuino, vel humano iure tenentur. C. I.

1 QVicumque vos ex occasione legis huius imperialis non dilectione corrigendi,sed inimicandi odio persequitur, displicet nobis.Et quamuis res quæque terrena recte à quoquam possideri nō possit,nisi vel iure diuino [a], quo cuncta iustorum sunt,vel iure humano, quod in potestate est regnum terræ (ideoque falso res vestras appellatis,quas nec iuste† possidetis, & secundum leges regum terrenorum amittere iussi estis,frustraque dicitis,nos eis congregandis laborauimus,cum scriptum legatis[Labores [A] impiorum iusti edunt†])sed tamen,quisquis ex occasione huius [B] legis, quam reges terræ Christo seruientes ad emendandā impietatem vestram promulgauerunt,res proprias vestras cupide appetit, displicet nobis. Quisquis denique res ipsas pauperum,vel basilicas congregationum,quas sub nomine ecclesię tenebatis (quæ omnino non debētur,nisi ei ecclesiæ quæ vera est Christi ecclesia) nō per iustitiam, sed per auaritiam tenet, displicet nobis .Quisquis pro aliquo flagitio, vel facinore deiectum† [b] à vobis cita suscipit,sicut suscipiuntur, qui excepto errore, quo à nobis separamini,sine crimine apud vos vixerunt,displicet nobis.Sed nec facile ista monstratis:& si monstratis, nonnullos toleramus [c], quos corrigere, vel punire non possumus:neque propter paleam relinquimus aream Domini : neque propter pisces malos rumpimus retia Domini:neque propter hœdos in fine segregādos deserimus gregem Domini : neque propter vasa facta in contumeliam migramus de domo Domini.

2 24.q.1. quisquis. †*proiectum*] orig.

a ¶*Diuino.*]id est,iure canonico , quo eis sunt omnia auferenda, vt s̄.eadem quæst. 5.si vos. non obstat supra distinctio. 8. quo iure.

b ¶*Deiectum.*] Argu. quòd si hæreticus tulit sententiam super matrimonio,quòd valet,vt infra prox.cau. quæst.1.quisquis. Argum.contra ext.e.fraternitatis.

c ¶*Toleramus.*] j̄.vigesimaquarta , quæst.1. pudenda.

SI *de rebus.*] Casvs. Hoc capitulum diuiditur in duas partes.In prima conquerebatur Petilianus de Christianis, qui bona possidebant hæreticorum:sed Augustinus. respondet quòd iniuste conqueritur, quod probat exemplo vno.& duabus auctoritatib. In secunda parte obiiciebat Christianis concupiscentiam rerum alienarum:quod reprobat Augustinus vna ratione,& duobus exemplis,quæ omnia si bene inspexeris,facile videbis.Secunda pars incipit ibi,*Si qua iam præcisi.*

d ¶*De rebus.*]hoc nomen,res,hic stricte sumitur.nam secundum significationem omnia comprehendit & corporalia & incorporalia, vt ff.de verb.sign. rei appellatio. & l.rei appellatione.Ioan.

e ¶*Et impios.*]per hoc dicunt quidam, quòd Iudæis & Sarracenis licite possumus sua auferre : & intelligitur id quod dicitur infra quæstio.8.capit.dispar. de personis Iudæorum non de rebus. " Sed secus credo : quia Iudæi soluunt tributum , & de voluntate nostra tenent ea quę habent. [b]

f ¶*Imperio.*]simile decimaquarta, quæstione quinta. dixit. quadragesimaquinta distinctione , qui syncera.

3 Iuo p.10. c.75.

" Iudæis & Sarracenis sua auferre si debemus.

bDicas q̄ est dria inter Iudæos & paganos siue sarracenos. Iudæos. n. si debemus occidere vel spoliare,sed Sarracenos

QVod autem nobis.] Casvs. Hæretici obiiciebant catholicis concupiscentiam rerum alienarum:sed Augustus.eos reprehendit dicens hoc non esse verum : quia si hoc esset verum, nūquam eos compellerent inuitos ad fidem catholicam retinēdam : sed res eorum tantummodo reciperent. nullus enim auarus quærit compossessorem. Attendant ergo quondam socios suos qualiter ab ecclesia tractentur:qui nō solum sua, sed & res catholicorum, quas non habebant, possidēt,quæ pauperum , sunt etsi catholici procurationem de ipsis gerant: vnde nisi reuertantur,sua eis iuste auferuntur auctoritate legum imperialium.Cū ergo plebes & paupe res de ecclesiis eorum sunt nobiscū, ex quarum ecclesiarum possessionibus alebātur, desinant potius concupiscere aliena:quia scriptum est per Paulum:Omnia sunt vestra,&c.

sic. j̄. e.q.8. dispar.ar.45 dist.q syncera.ext.đInd. sicut. scdm Io.đFan.sed de hac mria vide latius qd not.Inn. &Host. ext. de vot.c.qđ super. Arc. *Matth.21. 4 s̄.c.prox. †*concisi*]or.

† *al.ibi præsidet*

g ¶*Concupiscamus.*]s̄. ead.quæst.4.ipsa pietas.in fin.

h ¶*Calumniandi.*] nō est calumniādum ius. infra de consecratione,distinctione secunda.liquido.ff.ad exhi. l.pen.

5Pol.l.7.ti.5 Anſ.l.12. c.59.

i ¶*Contraria.*] argumentum quòd contraria dicens non est audiendus , vt extra de appellat.solicitudinem. & 74.distin. gesta. C. de mun. patri. professio tua.Argum. contra extra de iudi. examinata. vt dixi 14. q.1.in fin.

A ¶Labores impiorum.]*Huic sententiæ simile est,quod scribitur prouer.13.* θησαυρίζεται δὲ δικαίοις πλοῦτος, *id est,vt j̄.ea.c.quemadmodum. Thesaurizantur autem iustis diuitiæ impiorum.Vbi vulgata habet,*custoditur iusto substantia peccatoris.*Itemque Esaiæ 61. scriptum est,* καὶ δώσω τὸν μόχθον αὐτῶν δικαίως, *cum ante dixisset,* ἰσχὺν ἐθνῶν κατέδεσθε. *Sapientiæ 10.legitur.* Ideo iusti tulerunt spolia impiorum.*j̄.ea.c.quemadmodum.*

B ¶Huius legis.] *In codice Theodosiano,libro 16.tit.5.sunt leges Honorij,& Theodosij 43.52. & 54.in quibus præcipitur ædificia,prædia,& loca,quæ ad conuenticula Donatistarum, vel aliorum hæreticorum antea pertinuerant,ab ecclesiis catholicis vendicari, vel eisdem sociari debere : Et ad has leges videtur spectasse B. Augustinus & hic,& in tractatu 6. in Iohannem(vt notatum est s̄.dist.8.quo iure)& contra litteras Petiliani (vt in proxime sequenti capite)& alibi.*

c ¶Vobis.] *Sic est emendatum ex vetustis codicibus,& originali, cum in vulgatis, & hic, & j̄.24.q.1.quisquis.legeretur,*nobis. *Vox autem* , deiectum , *non est mutata ob glossam. Nam in vetustis hic,& j̄.c.citato, & apud Iuonem,& in originali est,*proiectum.

Item contra litteras Petiliani,lib.2.c.43.

¶Catholici non ideo aliena possident, quia ab hæreticis ablata tenent. C. II.

3 SI de rebus [d], vel locis ecclesiasticis,quæ tenebatis,& nō tenetis,querimini, possunt & Iudęi se iustos dicere,& iniquitatem nobis obiicere : quia locū,in quo impie regnauerunt, modo Christiani possident. Quid ergo indignum,si ea,quæ tenebant hæretici, secundum parem Domini voluntatem catholici tenent? Ad omnes enim similes, id est ad omnes impios [e], & iniquos illa vox Domini valet.[Auferetur à vobis regnum Dei,& dabitur genti facienti*iustitiam.]An frustra scriptum est[Labores impiorū iusti edent?]

4 Quapropter magis mirari debetis , quòd adhuc tenetis aliquid, quàm quòd aliquid amisistis. *Item c.59.*¶Si qua iam præcisi†possidere cœpistis,quia vobis ablata,nobis Dominus dedit,non ideo concupiscimus aliena:quia illius imperio [f], cuius sunt omnia, facta sunt nostra , & iuste nostra sunt: Vos enim his vtebamini ad præcisionē,nos ad vnitatem. Alioquin & primo populo Dei possent illi obiicere alienæ rei concupiscentiam, qui diuina potestate ab eorum facie,quia ea terra male vtebantur,expulsi sunt:& ipsi Iudæi, à quibus ablatum est regnum secundum verba Domini,& datum est gēti facienti iustitiam, possunt obiicere alienæ rei concupiscentiam : quia ecclesia Christi possidet†, vbi persecutores Christi regnabant.

Idem epist. 50.ad Bonifacium.

¶Res ecclesiasticæ ab hæreticis iniuste possidentur. C. III.

5 QVod autem nobis obiiciunt, quòd res eorum concupiscamus [g], & auferamus, vtinam catholici fiant, & non solum quæ dicunt sua,sed etiam nostra in pace nobiscum & charitate possideant. Vsque adeo autem calumniandi [h] cupiditate cæcantur, vt non attendant,quàm sint inter se contraria [i],quæ loquuntur.Ipsi certe dicunt,& inuidiosissime sibi conqueri videntur , quòd eos

f ¶*Imperio.*]similе decimaquarta, quæstione quinta. dixit. quadragesimaquinta distinctione , qui syncera.

Psal.134.

Source : BIU Cujas

"Habere dupliciter sumitur.

a ¶*Habeb.ant.*] nō intelligas de iure dominij: "quia habere est idem quod esse dominum rei: quandoque idem est quod possidere, vt ff. de verb.sig.habere.

b ¶*Sed etiam nostra.*] id est ad conseruandum nobis data.

"ecclesiasti carū rerum prælati sunt procuratores & non dñi.

c ¶*Procurationem.*] "Prælati sunt procuratores non domini rerum ecclesiasticarum, vt hic, &12.q.1.c.vlt.quā doque dicuntur domini.16.q.1.&temporis. quandoque defensores.16.q.1. in canonibus tamen licet prælatus dicatur procurator, magis habet libe ram administrationem [a] quàm simplex procurator: vnde aliquātum dare potest, si hoc habet consuetudo regionis, vt ext. de don.ca.2.arg.contra.j.e.q.8.cōuenior.

a d hoc no. 5.q.3.c.vlt.

d ¶ *Dei.*] scilicet patris [b].

†al.*sua*

b Adimplendo eius voluntatem.

Quemadmodum.] Casvs.hoc c. diuiditur in trés partes. In prima parte dicit Augu. quòd hæreticus est si cut membrum à corpore præcisum: quia sicut tale membrum non habet spiritum vitæ, sic homo à corpore Christi separatus non habet spiritū iustitiæ. In secunda parte ponuntur quat tuor quæstiones Vincentij. Prima est quare Christiani querunt hæreticos? Et respondet August. ne iniusti permaneant. Secunda est, quare non baptizant eos Christiani cum quærūt ipsos? Et respondet Aug. ℣ iniuria non est facienda sacramēto. Tertia est quare non agunt pœnitentiam apud Christianos? Et respondet Aug. immo & si non egerint, vitā non habebunt. Quarta quæstio est, & si non recipiunt baptisma cum reuertuntur: quid ergo recipiunt? Et respondet ℣ accipiunt vnitatem spiritus sancti, s. charitatē, quam non habebant. In tertia obiicit Vincentius Donatista concupiscentiam Christianis. quod Aug. improbat duabus auctoritatib. & hortatur hęreticos vt reuertantur ad ecclesiam, & suos labores possideant. Secunda pars est ibi, *Sed hoc est.* Tertia ibi, *Si autem.* Sequens capitulum patet.

1 12.q.1.si priuatim.

1.Cor.3.

e ¶*Nos autem.*] in fin. "Aduocat° c.idem repetit: "&sic idē ius sępi° est argu.℣ aduocatus allegare pt. idē ius sæpius potest allegare. Arg.contra. C.de ap.ampliorem. §.1. ex eo ℣ dicit inimico, est arg. ad quæstionem sabbatinam, "Arbitriū "℣ si aliquis submisit se arbitrio inimici: licet tolerādū est tulerit duram sententiam, ℣ illa tenet, dummodo non præcipiat aliquid iniustum, vt ext.de iureiu. Quintauallis. sed si aliquid durum pręcipiat, illud est reducendum ad arbitrium boni viri, vt ff. pro soc.societatem.

in nostram cōmunionem violento legū imperio coarctamus. Hoc vtique nullo modo faceremus, si res eorū possidere vellemus. Quis auarus quærit compossessorem? Quis dominandi cupiditate inflammatus, vel fastu dominationis elatus desiderat habere consortem? Ipsos certe attendant quondam suos, iam nostros socios, & fraterna nobis dilectione coniunctos, quemadmodum ea † teneāt, non solum, quæ habebant [a], sed etiam nostra [b], quæ non habebāt: Quæ tamen, si pauperum, cōpauperes sumus, & nostra sunt, & illorum. Si autem priuatim, quæ nobis sufficiant, possidemus, nō sunt illa nostra, sed pauperū quorum procurationem [c] quodammodo gerimus, non proprietatem nobis vsurpatione damnabili vendicamus. Quidquid ergo nomine ecclesiarum parti Donati possidebatur, Christiani Imperatores legibus religiosis cum ipsis ecclesiis ad catholicam transire iusserunt. Cum ergo nobiscum sint plebes earundem ecclesiarum, nobiscum pauperes, qui de eisdē possessiunculis alebātur, ipsi potius foris positi desinant concupiscere aliena, sed intrent in vnitatis societatem, vt pariter gubernemus nō illa tantum, quæ dicūt sua, verum etiam quæ dicuntur & nostra. Scriptum est enim [Omnia vestra: vos autē Christi: Christus autem Dei [d].]

Idem in eadem, epist. 50.

¶Antea citabatur ex epistola ad Vincentium, in qua non habetur.

¶Qui à corpore Christi præciditur, spiritum iustitiæ tenere non potest. C. IIII.

QVemadmodum mēbrum, si præcidatur ab hominis vi ui corpore, non potest tenere spiritum vitæ: sic homo, qui præcidi tur de Christi iusti corpore, nullo modo potest tenere spiritum iusti tiæ, etiam si figuram membri teneat, quam sumpsit in corpore. In huius ergo compagem corporis veniant, & labores suos non domi nandi cupiditate, sed bene vtendi pietate possideant. Nos autē [e] voluntatem nostram, vt iam dictum est, ab huius cupiditatis sordibus, quolibet inimico iudicāte, purgamus, quando eos ipsos, quorum labores dicuntur, vt nobiscū & illis, & nostris in societate catholica vtantur, quantum valemus, inquiri mus. ¶Sed hoc est, inquiūt, quod nos mouet: si iniusti sumus, quare nos quæritis? Quibus respondemus, quærimus vos iniustos, ne permaneatis iniusti: quęrimus perditos, vt de inuētis gaudere possimus, dicētes mortuus erat frater, & reuixit, perierat, & inuētus est. Quare ergo me, inquit, non baptizas, vt me abluas à peccatis? Respondeo, quia non facio iniuriam characteri imperatoris, cum errorem corrigo desertoris [f]. Quare, inquit, apud te vel pœnitentiam non ago? Immo, nisi egeris, saluus esse non poteris. Quomodo enim gaudebis te esse correctū, nisi doleas te fuisse peruersum? Quid ergo, inquiunt, apud vos, cū ad vos transimus, accipimus? Respōdeo, nō quidem accipitis baptismum, qui vobis extra compagē corporis Christi inesse potuit, prodesse non potuit: sed accipitis vnitatem spiritus in vinculo pacis (sine qua nemo poterit videre Deū) & charitatem, quæ, sicut scriptū est, cooperit multitudinē peccatorum.

& supra. ¶Si autem consideremus, quod scriptum est in libro sapientiæ [Ideo iusti tulerunt spolia impiorum.] Itē, quod legitur in prouerbiis [Thesaurizātur autē iustis diuitiæ impiorum,] tunc videbimus non esse quærendum, qui habeāt res hæreticorum, sed qui sint in societate iustorū. *Item post aliqua.* ¶Si corpus Christi tollit spolia impiorum, & corpori Christi thesaurizantur diuitiæ impiorū, non debēt impij foris remanere, vt calumnientur, sed intrare potius, vt iustificentur. *Item post aliqua.* ¶ [2] In Christi ergo compagem corporis veniant, & labores suos non domi nandi cupiditate, sed bene vtendi pietate possideāt. Nos autē volun tatē nostrā, vt iam dictū est, ab huius cupiditatis sordibus, quolibet inimico iudicāte, purgamus: quādo eos ipsos, quorū labores dicūtur, vt nobiscum & illis, & nostris in societate catholica vtantur, quantum valemus, inquirimus.

His igitur auctoritatibus liquido monstratur, quòd ea, quæ ab hæreticis male possidentur, à catholicis iuste auferuntur, nec ideo aliena possidere dicuntur.

QVÆSTIO VIII.

1. ps. DE *episcopis vero, vel quibuslibet clericis* g: *quòd nec sua auctoritate, nec auctoritate Romani Pontificis ar-*

f ¶*Desertoris.*] hic comparantur desertori redeuntes ab hæresi: & tamen cum desertore strictius agitur quam cum hæretico, vt dicitur in summa. "dicitur autem desertor qui diu vagatus reducitur. ff. de re mil.l.3.§.2.

"Desertor quis sit.

De episcopis.] Hæc quæst. diuiditur in septem partes: in quarum prima ponit magister per multas auctoritates, quòd clerici pugnare non debent. Secunda ibi, *His ita.* Tertia ibi, *Sed obiicitur.* Quarta ibi, *Quamuis.* Quinta ibi, *Sæpe principes.* Sexta ibi, *De incendiariis.* Septima ibi, *De his.* Io. de Fant.

Luc.15.

Casvs. Hic ponitur 8. q. in qua quæritur an clericis liceat arma mouere? Et respō detur quòd non, vt j. e.conuenior. possunt tamen hortari homines ad pugnandum pro terra defendenda, vt j. vt pridem. & pro feudo certum numerum militum dare principi, vt j.ea.§.ece. quod autem iuris sit, de hoc plenius cō sueuit notari 3. 50.di. de his clericis. Ostendit ergo Grat. in hoc §. quòd nec sua auctoritate, nec auctoritate Papæ arma debent accipere clerici, quod probat tribus auctoritatibus, sc. Euangelij, Ambrosij, & Pauli, & ad hoc inducit sequētia ca. quorum prima duo plana sunt.

Ephes.4. Iac.5. Sap.10. Prouerb.13. secūdū 70.

g ¶ *Clericis.*] De hac materia à variis tractatum est varie. quidam dicunt [b] quòd clerici possunt vti armis pro defensione tantum, vt clypeo, lorica: sed non armis impugnationis. Alij [c] dicunt quòd arma possunt accipere ad defendendum se: dum tamen illud incontinēti fiat, & pro se tantum, non pro aliis, & in necessitate ineuitabili, vt extra de homi. c.2. j.ead.conuenior. vt dixi. 3. ead. quæst.1. in princip. sed si aliàs possunt euadere, non sument arma, vt extr. de homi. suscepimus. Alij dicunt quòd auctoritate Papæ possunt: aliter non. G. dixit quòd possunt non in propria persona, sed alios hortando ad pugnam [d], vt j.e. vt pridem. & etiam possunt milites aliquos dare principi pro feudo, vt j. ead. §. ecce. Quid autem iuris sit si clerici defendendo se, occidant aliquem, habes notatum 50.di. de his clericis.

b Vt Ber.

c Vt Ber.

2 3.hoc e.c. non longe ab initio.

dIdē vī Gratian. sentire j.e. §.in registro.

Hactenus

Source : BIU Cujas

a ¶*Hactenus.*] ex hoc videtur ꝙ tunc ceſſauerit obſeruantia legis: quia prius licuit repellere iniurias nō ſolum pro ſe, ſed pro ſocio, vt ſ. ea. q. 3. non in inferenda. ſed tunc primo fuit prohibitū exercere: hodie autē tantum licitum eſt defendere ſeipſum, vt extra de hom. c. 2. & ext. de cler. percuſ. c. pen. Io. Non credo peccare eum qui aliquē patientem iniuriam defendit, etiam ſi homicidium faciat, vt ſ. ea. q. 3. non in inferenda. licet forte irregularis efficiatur: quia nō fuit ibi ineuitabilis neceſſitas, vt diſt. 50. quia te obnoxium. B.

Matth. 26.

Rom. 13.

1 ī. e. non pila.

Rom. 12.

b *Cvm à Iudæis.*] ¶*Prohibuit.*] Ex hoc videtur ꝙ non licet alicui defendere dominum ſuum vel ſocium: ſed tantum ſe ipſum, vt ext. de ho. c. 2. & c. ſuſcepimus. extra de cle. percu. c. pe. ſed contra hoc eſt ſ. e. q. 3. c. fortitudo. & c. pro membris. & c. vl. ſ. 6. q. 1. infames. nam ſeruus potius iuuabit dominum quàm ſeipſum, vt ff. ad Syl. l. 1. §. ſerui.

†*al.* Nimirum

Non pila.] Casvs. Quidam reprehendebant Ambr. eo quod non impugnabat quoſdā eccleſiam infeſtantes. Et reſp. Ambr. ꝙ milites Chriſti non debent mouere arma. vnde dicit Ambr. ꝙ dolor, fletus, lacrymæ & orationes ſunt ſua arma: aliter repugnare non debeo, eccleſiam tamen non derelinquo. & ſunt tria præcedentia c. loco paleæ. Quę ſequuntur plana ſunt vſque ad §. *His ita.*

2 Pol. l. 4. tit. 15.

c *Qvicunque.*] ¶ *In bello.*] hoc intelligas ſi eſt ex parte illorū, qui violentiam inferunt: alioquin ſecus eſt[a]. ex. de cle. per cuſ. c. pen.

aNā tūc oīa imputantur aggrediēti. C. ad l. Iul. đ vi pu. l. quoniam. Laur.

d ¶ *Gentilium ludis.*] ſecus ſi in aliis ludis, vt ext. de cler. percuſ. c. pe. ext. de ho. lator.

e ¶*Sepultura.*] ſi pœnituit: ſed tamen eccleſia non debet orare pro ipſo, nec ſumere oblationes eius, vt hic dicit. & idem eſt de raptore, qui in fine pœnitet, vt ext. de rap. ſuper eo.

"Sepultura denegatur mortuis in torneamentis.

"econtra eſt in torneamentariis: quia illi non habēt ſepulturam, licet alia ſacramenta recipiant, vt ext. de torn. c. 1. intellige quod hic dicit, de canina ſepultura, vt dixi ſ. eadem quæſtione 5. placuit. Ioan.

3 Burc. l. 2. c. 233. Iuo p. 6. c. 308.

ma arripere valeant, facile probatur. Cum enim Petrus, qui primus Apoſtolorum à Domino fuerat electus, materialem gladium exerceret, vt magiſtrum à Iudæorum iniuria defenſaret, audiuit [*Conuerte gladium tuum in vaginam: Omnis enim qui gladium acceperit, gladio peribit:*] *ac ſi aperte ei diceretur: hactenus*[a] *tibi, tuiſque prædeceſſoribus inimicos Dei gladio corporali licuit perſequi: deinceps in exemplum patientiæ gladium tuum, id eſt tibi hactenus conceſſum, in vaginā conuerte: & tantum ſpiritualem gladium, quod eſt verbum Dei, in mactatione veteris vitæ exerce. Omnis enim præter illum, vel auctoritatem eius, qui legitima poteſtate vtitur, qui, vt ait Apoſtolus, non ſine cauſa gladium portat, cui etiam omnis anima ſubdita eſſe debet, omnis, inquam, qui præter auctoritatem huiuſmodi gladiū acceperit, gladio peribit.* ¶*Item Ambroſius* [*Arma epiſcopi lacrymæ ſunt & orationes.*] *Item illud Apoſtoli* [*Non vosmetipſos defendentes chariſſimi.*] *quamuis omnibus generaliter dicatur, ſpecialiter tamen prælatis dictum intelligitur.*

Vnde Ioannes Papa VIII. Angebergæ Imperatrici, excuſans Ioannem epiſcopum remoueri de militia, dicit.

¶ *Huic capiti & ſequenti non eſt in vulgatis præpoſitum nomen Paleæ. Vtrumque tamen cum deinceps ſequenti palea abeſt à pleriſque vetuſtis exemplaribus.*

¶De eodem. C. I.

NImium† certe veretur, & iure formidat contra profeſſionem ſui ordinis ſæcularem militiam exercere: terram defendere, de præliis tractare, de armis, terrenæ poteſtatis eſt.

Item Innocentius Papa.

¶De eodem. C. II.

CVm à Iudæis, inquit, Dominus caperetur, & Petrus cuiuſdam inobedientis aurē abſcinderet, ferire prohibuit[b]: & forma omnium ſacerdotum (quorum prior erat) etiam pro ſeipſo capi arma carnalia prohibuit.

[*Item Ambroſius.*]

¶De eodem. PALEA. C. III.

2 NOn pila quærunt ferrea:] Non arma Chriſti milites.] Coactus repugnare non noui: ſed dolor, fletus, orationes, lacrymæ fuerunt mihi arma aduerſus milites. Talia enim munimenta ſunt ſacerdotis. Aliter nec debeo, nec poſſum reſiſtere: fugere autem, & relinquere eccleſiam non ſoleo: ſeruum Chriſti non cuſtodia corporalis, ſed Domini prouidentia ſepire conſueuit.

¶*Initium huius capitis, quod conſtat duobus dimetris iambicis, non eſt inuentum. Reliqua habentur in lib. 5. epiſtolarum in oratione contra Auxētium, quamuis hic verba aliqua ſint immutata. Nam apud B. Ambroſium habent vt ī. ea. c. conuenior. §. quid ergo turbamini.*

Hinc etiam de his, qui in bello, aut rixa moriuntur, in concilio Triburienſi ſic ſtatutum eſt.

¶Pro clerico, qui in bello, aut rixa moritur, oratio, vel oblatio non offeratur. C. IIII.

j 3 QVicumque clericus aut in bello[c], aut in rixa, aut in gentilium ludis[d] mortuus fuerit, neque in oblatione, neque in oratione pro eo poſtuletur, ſed in manus incidat iudicis: ſepultura[e] tamen non priuetur.

Item ex concilio Toletano 4. c. 44. de clericis arma ferentibus.

¶Gradu amiſſo tradantur in monaſterio clerici voluntarie arma ſumentes. C. V.

4 CLerici, qui in quacumque ſeditione† arma[f] volētes[g] ſumpſerint, aut ſumpſerūt, reperti amiſſo ordinis ſui gradu in monaſterium pœnitentię[A] tradantur.

A ¶ Pœnitentiæ.] *Sic legitur apud Anſelmū, & in codicibus conciliorum editis, & manuſcriptis, quamuis in poſterioribus editionibus Colonienſibus in margine ſit adſcriptum, perenniter, quemadmodum antea apud Gratianum legebatur.*

Item ex concilio Meldenſi, c. 37.

¶Proprij gradus amiſſione mulctentur militaria arma clerici ferentes. C. VI.

ij 5 QVicumque ex clero[h] eſſe vidētur, arma militaria[i] non ſumant, nec armati incidant: ſed profeſſionis ſuæ vocabulum religioſis moribus, & religioſo habitu præbeant. Quod ſi contemſerint, tamquam ſacrorum canonum contemptores, & eccleſiaſticæ ſanctitatis profanatores proprij gradus amiſſione mulctētur: quia non poſſunt ſimul Deo & ſęculo militare.

2 *His ita reſpondetur, Sacerdotes propria manu arma arripere non debent: ſed alios ad arripiendum ad oppreſſorum defenſionem, atque ad inimicorum Dei oppugnationem eis licet hortari*[k].

Vnde Leo quartus ſcribit Ludouico† Auguſto.

¶Pro Sarracenis Papa iubet populum congregari, & eis ad littus maris occurrere. C. VII.

6 IGitur cum ſæpe aduerſa à Saracenorum partibus perueniant nuntia, quidā in Romanum portum Sarracenos clam, furtiue que venturos eſſe dicebant. Pro quo noſtrum[l] congregari pręcepimus populum, maritimumque ad littus deſcendere decreuimus, & egreſſi[m] ſumus Roma.

¶ *Epiſtola Leonis quarti, ex quibus hoc, & duo ſequentia capita ſunt accepta, non extāt: In vetuſtis autem Pontificalibus, quod ad hæc capita videtur facere, legitur, cum magna Agarenorum claſſis ex Africa ad vaſtandam Romam ſoluiſſe nuntiaretur, Neapolitanos, Almaphitanos, & Caietanos nauibus Hoſtiam veniſſe, vt cōtra Agarenos pro defenſione ſancti Petri, & Romana Vrbe dimicarent. Quorum principes Leo Papa ad ſe vocauerit, & cum ipſis multa tractarit. Atque ipſa prorſus verba, quæ ad hoc caput pertinent, ſunt hæc.* Quos benigne in palatio Lateranenſi ſuſcipiens, cauſam, pro qua venerant, inquirit. Illi autem ſe ob aliud nō veniſſe teſtati ſunt, niſi, vt ſuperius legitur exaratum. Quorum pius Apoſtolicus credulus verbis, cum magno exercitu, & armorum procinctu mox ciuitatem Hoſtiam properauit: omneſque cum gaudio ſuſcepit. Illi autem videntes ſummum pontificem, omnes oſculari cœperunt pedes eius. Summus autem præſul Miſſam in eccleſiæ beatæ Aureæ celebrauit, omnibuſque corpus Domini-

f *Clerici.*] ¶*Arma.*] armorum appellatione intelliguntur etiam ligna & lapides. ff. de verb. ſig. armorum appellatione.

g ¶ *Volentes.*] ſecus ſi cauſa timoris faciant. tunc enim nec velle videntur, vt ext. de re. iur. qui ex timore.

h *Qvicunque ex clero.*] licet ſint in minoribus ordinibus conſtituti, vt 20. q. 3. eos qui. Ar. tamē contra, ext. de vo. & vo. redempt. ca. 2.[b] in parte deciſa.

4 Anſ. l. 7. c. 187. †*al.* factione

b đ hoc ar. ibi ſumebatur à cōtrario ſenſu ſumpto, cū ibi ſic diceret, cū ñ ſit licitū clericū in ſacro ordine cōſtituū arma ſumere, vel ad ſāguinis effuſionē vacare, &c. ſed ibi ſubaudiebatur, maxime, pp hoc qđ hic dicit

i ¶*Militaria.*] ſed quid ſi habent inimicos? tunc dicitur, ꝙ poſſunt arma defenſionis accipere. Alij dicunt ꝙ nō. faciant ergo clerici ſicut Moyſes, vt 36. diſt. c. vlt.

5 Bur. l. 2. c. 11 Iuo par. 6. c. 286. Pan. l. 3. c. 168.

HIS ITA. Hæc eſt 2. pars q. in qua probatur, quod clerici hortari poſſunt ꝙ fideles defendant eccleſiam, & ſe etiā poſſunt defendere, ita quod ipſi propriis manibus nō effundēt ſanguinem, niſi ad defenſionem ſuam. & hoc probat per 11. c. Io. de Fant. & eſt hic incidēs q. Arc.

Casvs. Reſpondet Grat. c. ſupradictis, dicens ꝙ clerici ſua manu non valent arma recipere, ſed alios poſſunt hortari pro tuitione oppreſſorum, & pro oppugnatione inimicorū Dei, quod probat per ſeq. c.

k ¶*Hortari.*] hæc vera ſunt vbi eccleſia ſua impugnatur vel patria: vt ſ. ea. q. 3. fortitudo. ff. de reli. minime. Ioan.

†*al.* Lothario

6 Iuo p. 10. c. 83. Pann. l. 8, c. 27.

I *Gitur cum.*] Casvs. Quidam nuntij ſignificauerunt Leoni Papæ, ꝙ Sarraceni veniebant in portū Romanorum: quare pręcipit populum Romanum ad littus maritimū deſcendere: quod & factum eſt: hoc totum ſignificauit Ludouico Imperatori. Sequens c. patet.

l ¶*Noſtrum.*] "ergo ciuitas Romana eſt Apoſtolici, & non Imperatoris. Nam Imperator conceſſit ei ciuitatem cū ducatu ſuo. 63. diſt. ego. 96. diſtin. Conſtantinus. ſed imperator aduocatus eſt ibi, vt ext. de elect. venerabilem.

" Romana ciuitas ñ eſt Impatoris ſed Papæ.

m ¶*Et egreſſi.*] "epiſcopi ergo poſſunt intereſſe bellis. nam & Paulus interfuit, vt ſ. e. q. 3. Maximianus. & Moyſes. 36. di. c. vlt. Io.

" Eōi poſſunt eſſe bellis.

Source : BIU Cujas

a *Scire.*] ¶*Præsentialiter.*] i. sine mora: nec enim tm̃ tm̃ custodes debent episcopi esse custodes chartarum, sed etiam defensores ecclesiarum, vt 16. q. 1. in canonibus. & sic patet hic q̃ episcopi etiã vasallos suos tenentur defendere, defendendo non vlciscendo iniurias, vt 46. dist. seditionarios. Io.

"Epi ñ sunt tm̃ custodes chartarum.

Omni timore.] Casvs. In hoc c. hortatur Leo exercitum Francorũ vt viriliter pugnet aduersus inimicos ecclesię: & si quis propter hoc moriatur, nõ pœnam, sed cælestia præmia consequetur. Sequen. duo cap. patent.

1 Iuo p. 10. c. 84. Pann. l. 8. c. 28.

b ¶*Omni timore.*] s̃. e. q. 5. omnium.

c ¶*Patriæ.*] s̃. ead. q. 3.

† *al. illis* fortitudo.

d *Hortatu.*] ¶*Hadriani.*] s̃. dist. 63. Hadrianus.

e *Ispar.*] ¶*Persequuntur.*] Videtur ergo q̃ si Sarraceni nõ persequuntur Christianos, nõ possumus impetere eos. a "nam etiam ad mensam eorum comedere possumus. 11. q. 3. ad mensam. & lex dicit, q̃ eis quiete degentibus nullam debemus facere molestiam, vt C. de pag. & sac. Christianis. Ioannes.

2 Pã. l. 8. c. 30 a Imo vĩ q̃ tales qñ fũt mansueti, q̃ præscribere pñt. de hoc not. 17. q. 3. porro. "comedere possum⁹ ad mensam saracenorum.

Præterea.] Casvs. Hermanus dux fuerat infamatus propter quosdam marinos latrunculos, qui sub nomine eius in Christianos sęuiebãt. quare Ioan. hortatur ipsum vt ipsos persequatur & repellat: qđ si non fecerit, cũ possit, particeps erit criminis: quòd probat vna auctoritate.

3 Deus. d. l. 5. Iuo p. 10. c. 91. Pan. l. 8. c. 32.

f ¶*Comprimi.*] hæc ratio non videtur sufficere nisi esset iudex eorum: nam si iudex negligit facere iustitiam de suo subdito, ipsemet potest conueniri, vt dixi s̃. ead. q. 2. Dominus. & s̃. ea. q. 3. c. vlt. & q. 5. non est.

g ¶*Committit.*] ſim. s̃. 83. dist. error.

4 Iuo p. 13. c. 114. Pan. l. 8. c. 29.

b C. đ com. & mer. l. 2. ĩ fin. vbi sunt plures concord. ad idẽ s̃. ea. q. 3. qui potest.

† *al. Hermanno*

h ¶ *Syromasten.*] i. vindictam siue zelum indignationis: quia Phinees coeuntem cum Madianita interfecit.

5 Iuo p. 10. c. 70. Pan. l. 8. c. 20.

h ¶*Syromasten.*] i. zelũ indignationis, siue vindictam.

i ¶ *Heliæ.*] cum petiit vt ignis descenderet de cęlo, qui duos q̃nquagenarios exussit.

k ¶*Simonis.*] qui vltus est in duos magos, retorquendo in eos serpentes, quos magicis artibus super eũ miserant.

l ¶*Pauli.*] 45. distin. §. Salomon.

m ¶*Cæcitate.*] quæst. 1. Ananias. † *al. quæ*

Occidit.] Casvs. Ioan. Chrysost. probat exemplo Phinees & Abrahæ & Petri, q̃ qñque alium interficere non est peccatum: & ideo sacerdos vt ad veritatẽ valeat peruenire, respicere nõ solum debet opus, sed etiam tempus, causam, voluntatem, & differẽtiam personarum.

6 Iuo p. 10. c. 72. Pann. l. 8. c. 21. Num. 25. 4. Reg. 1. Matth. 10. Act. 5. Act. 13.

n ¶ *Homicidium.*] factum notat, non ius. talis enim non dicitur homicida, vt s̃. ea. q. 5. si homicidium.

Deut. 13.

o ¶*Et causam.*] Oẽs. n. circumstantiæ sunt in quirendæ, vt extra de testi. cum causam. sic 15. q. 6. c. j. ĩ fi. "qa causa facti potius est inquirẽda quàm ipsum factum, vt ibi dicitur, & ff. de fur. verum. 29. dist. sciendum.

"Facti causa est inquirenda.

Si nulla.] Casvs. Bulgari quæsiuerũt à Nicolao, vtrũ in Quadragesima à præliis est abstinendum. Et resp. q̃ in quadragesima & omni tẽpore est à præliis abstinẽdum, nisi necessitas vrgeat: quo casu omni tempore est indifferenter pugnandũ: s. pro defensiõe sua, vel patriæ, vel legum paternarum: ne homo videatur Deum tẽtare si habet aliud quod faciat.

7 Iuo p. 10. c. 65. Pann. l. 8. c. 18. Num. 25. Gen. 22. Act. 5.

p ¶*Quadragesimali.*] Vñ & Machabæi pugnauerunt in sabbato. non obstat. ext. de treug. & pa. c. 1. q̃ hic loq̃tur de defensore, ibi de oppugnatore.

q ¶*Patria.*] s̃. e. omni.

r ¶*Deum.*] s̃. 22. quæst. 2. quæritur.

cum tradidit, atque orationem post perceptum corpus super eos donauit. Deus, cuius dextera beatum Petrum ambulantem in fluctibus, ne mergeretur, erexit, & coapostolum eius Paulum tertio naufragantem de profundo pelagi liberauit, exaudi nos propitius, & concede, vt amborum meritis horum fidelium tuorum brachia contra inimicos sanctæ tuæ ecclesiæ dimicantia omnipotenti dextera tua corroborentur, & conualescant, vt de recepto triumpho nomen sanctum tuum in cunctis gentibus appareat gloriosum. Die vero altera, postquam prædictus Pontifex reuersus est à iam prædicta ciuitate, ipsi sceleratorum socij, siue participes (s. Agareni) iuxta littus maris Hostiensis multis cum nauibus paruerunt. Præfati autem homines super illos facientes impetum omnes superauere orationibus Apostolorum, & sancti Præsulis.

Idem Leo.

¶Vltor sui gregis Papa debet esse & præcipuus adiutor. C. VIII.

1 SCire vos oportet, quòd numquã ab aliquibus nostros homines sinimus opprimi: sed, si necessitas vlla † occurrerit, præsentialiter [a] vindicamus: quia nostri gregis in omnibus vltores esse debemus, & præcipui adiutores.

Idem exercitui Francorum.

¶Cæleste regnum à Deo consequitur, qui pro Christianorum defensione moritur. C. IX.

2 OMni timore [b], ac terrore depositio contra inimicos sanctæ fidei, & aduersarios omniũ religionũ agere viriliter studete. Nouit enim omnipotens, si quilibet vestrum morietur: quòd pro veritate fidei, & saluatione patriæ [c], ac defensione Christianorum mortuus est: ideo ab eo præmium cæleste consequetur.

Item Alcuinus.

¶Contra Longobardos, precibus Hadriani Papæ Carolus bellum suscepit. C. X.

3 HOrtatu, & præcibus Hadriani [d] Romanæ vrbis episcopi exoratus Carolus rex bellũ cõtra Lõgobardos suscepit: quod prius quidẽ & à patre eius Pipino, Stephano Papa supplicante, cum magna difficultate susceptum est.

¶*Quod hic refertur ex Alcuino, habetur in vita, & gestis Caroli magni per Eginardum scriptis. In quo libro, & apud Iuonem pro voce,* hortatu, *legitur,* rogatu.

Item Alexander Papa secundus omnibus episcopis Hispaniæ.

¶Iudæos non debemus persequi, sed Sarracenos. C. XI.

4 DIspar nimirum est Iudæorum & Sarracenorum causa. In illos enim qui Christianos persequuntur [e], & ex vrbibus, & propriis sedibus pellunt, iuste pugnatur: Hi vero vbique seruire parati sunt.

Item Ioannes octauus Demago † Duci glorioso.

¶Qui crimina, quæ potest emendare non corrigit, ipse committit. C. XII.

5 PRæterea deuotionis tuę studium exhortamur, vt contra marinos latrunculos, qui sub prætextu tui nominis in Christicolas debacchantur, tanto vehemẽtius accendaris, quanto illorum prauitate famam tui nominis obfuscatam fuisse cognoscis: quoniam licet credi possit, quòd te nolente illi nauigantibus insidientur: tamen, quia à te comprimi [f] posse dicuntur, nisi eos compescueris, innoxius nõ habeberis. Scriptum quippe est [Qui crimina, cum † potest emendare, non corrigit, ip se committit [g].]

Item Hier. ad Riparium cõtra Vigilantium.

¶Crimen punire pro Deo, non est crudelitas, sed pietas. C. XIII.

6 LEgi Syromasten [A h] Phinees austeritatem Helię [i], zelum Simonis [k] Chananæi, Petri seueritatem Ananiam & Saphirã trucidantis, Paulique [l] constantiam, qui Elymam magum viis Domini resistentem æterna cæcitate [m] damnauit. Non [B] est crudelitas crimina pro Deo punire, sed pietas. Vnde & in lege dicitur [Si frater tuus & amicus, & vxor, quæ est in sinu tuo, deprauare te voluerit à veritate, sit manus tua super eos, & effunde sanguinem eorum.]

A ¶Syromasten.] B. *Hieronymus Nu. 25. & in c. 2. Malachiæ σειρομάστην, pugionem interpretatur: tertio autem libro Reg. c. 18. & lib. 4. c. 11. hastam, velut etiam Hesychius, qui ait,* σειρομάστην *esse ὕδωρ & λόγχην.*

B ¶ Non est crudelitas.] *In editione Romana legitur,* non est crudelitas, pro Deo pietas. *In Lugdunensi vero,* non est crudelitas pro Deo, sed pietas: *lectio tamen Gratiani non videtur reiicienda.*

Item Ioannes Chrysostomus super Matthæum, homilia 17. ad c. 5.

¶Quædam in veteri testamento licebant, quæ in nouo prohibentur. C. XIIII.

7 OCcidit Phinees hominem, & reputatum est illi ad iustitiam. Abraham vero nõ solum homicida, sed etiã parricida (quod certe grauius est) effectus, magis Deo, magisque complacuit. Petrus geminũ fecit homicidium [n]: fuit tamen opus spiritale, quod factum est. Non sola igitur respiciamus opera, sed tempus, & causam [o], & voluntatem, & personarum differentiam: & quantacumque alia ipsis operibus acciderint, diligentissime inquiramus. Non enim possumus ad veritatem aliter peruenire.

Item Nicolaus Papa ad consulta Bulgarorum, c. 46.

¶ Necessitate instante, etiam in quadragesimalibus diebus bellum inire licet. C. XV.

8 SI nulla vrget necessitas, non solũ in quadragesimali [p] tempore, sed omni est à præliis abstinendum. Si autem ineuitabilis vrget importunitas †: nec quadragesimali tẽpore pro defensione tã sua, quàm patriæ [q], seu legum paternarum, est bellorum proculdubio præparationi parcendum: ne videlicet Deum [r] videatur homo tentare: si habet quod faciat, & suæ, ac aliorum saluti consulere non procurat, & sanctæ religionis detrimenta non præcauet.

8 Iuo p. 10. c. 93. Pann. l. 8. c. 37.

† *opportunitas*] orig. & Iuo.

Source : BIU Cujas

Petrus.] Casvs. Docet hic Greg. ꝙ Petrus Tabitham mulierem à morte suis precibus suscitauit : Ananiam vero & Saphiram Christo mentientes increpando morti dicitur tradidisse : vnde patet ꝙ talia quandoque fiunt ex potestate, quandoque ex postulatione: quia vnum fecit increpando, aliud vero fecit orando.

a ¶ *Ananiam.*] 12. q. 1. c. 2. & s. e. q. 4. ea vindicta. 17. q. 1. Ananias.

Item Gregorius in dialogo, lib. 2. c. 30.

¶ Petrus Ananiam, & Saphiram increpando morti tradidit. C. XVI.

1 PEtrus, qui Tabitham mortuam orando suscitauit, Ananiam [a], & Saphiram mentientes morti increpãdo tradidit. Neque enim orasse in eorum extinctione legitur, sed solummodo culpam, quam perpetrauerant, increpasse. Constat ergo, quòd aliquãdo hęc ex potestate, aliquando vero exhibentur ex postulatione, dum & istis vitam increpando abstulit, & illi reddidit orando.

Idem Velocimagistro militum, lib. 12. epist. 21.

¶ Beatus Gregorius quosdam hortatur, vt milites congregent, & contra hostes arma viriliter parent. C. XVII.

2 VT† pridẽ expressimus gloriæ vestræ, quia milites illuc erant parati venire : sed quoniam inimicos cõgregatos, & huc discurrere epistola vestra significauerat, hæc eos hic causa retinuit. Nunc vero vtile est visum, vt aliquanti illuc milites transmittãtur, quos gloria tua admonere, & hortari, vt parati sint ad laborem, studeat: & occasione inuenta cum glorioſis filiis nostris Mauricio, & Vitaliano loquere, & quęcumque vobis Deo adiutore pro vtilitate reip. statuerint, facite: & si huc, vel ad Rauennates partes, nec dicendum Ariulphum† cognoueritis excurrere, vos à dorso [b] eius ita sicut viros decet fortes, laborate: quatenus opinio vestra ex laboris vestri qualitate amplius in republica Deo auxiliante, proficiat. Illud tamen præ omnibus admonemus, vt familiam Maloin[A], & Adobin, Vigildi, atque Grussingi, qui cum glorioso Mauricio magistro militũ esse noscuntur, sine aliqua mora, vel excusatione relaxes [c]: quatenus veniẽtes illuc homines, prędicti viri cum eis sine aliquo impedimento debeant ambulare.

A ¶Maloin.] *Hæc nomina sunt reposita, quemadmodum habentur in codicibus epistolarum impreßis, & manuscriptis. Antiqua autem exemplaria Gratiani, & à vulgatis, & inter se valde hoc loco discrepant.*

Item eiusdem Mauricio, & Vitaliano, li. 12. epist. 23.

C. XVIII.

3 SVppliciter gloriæ vestræ per filium nostrum Vitalianum, cum quo & tractetis, & verbo, & scripto mandauimus. Vndecimo autẽ die mensis Iunij Ariulphus† hanc epistolam, quam vobis direximus, transmisit: & ideo relegentes eam videte, si in fide sua Suanenses [d], quam reip. promisere, perstiterunt: obsidesque [e] dignos, de quibus possitis confidere, ab eis percipite: & insuper eos denuo [A] [f], sacramentis obstringite, reddentes eis quod loco pigneris substulistis, & sermonibus vestris eos sanantes. Si autem manifestissime cognoueritis, eos cum Ariulpho de sua subiectione† locutos fuisse, vel certe obsides ei dedisse, sicut nos Ariulphi epistola, quã vobis direximus, dubios [g] reddidit, salubri concilio pertractantes, ne in aliquo anima vestra [B], vel nostra de sacramentis [h] grauetur, quidquid vtile reip. iudicaueritis, peragite. Sed ita faciat gloria vestra, vt neque sit aliquid, vnde possimus ab aduersariis reprehendi †, neque in quo vtilitas reip. (quod Dominus auertat) negligatur. Præterea glorioſi filij estote soliciti, quia quantum comperi, hostis [c] multitudinem habet collectam, & in [D] Marchia dicitur residere: & si huc cursum, Deo sibi irato, mittere voluerit, vos loca ipsius (quantum vos Dominus adiuuerit) deprædamini, aut certe sculpas [i] †[E], quos mittitis, solicite requirant, ne dolens factum ad nos discurrat.

A ¶Denuo.] *Abest hæc dictio à codicibus epistolarum excusis, & manuscriptis : est tamen in vetustis etiam Gratiani, & apud Anselmum.*

B ¶Vestra vel.] *Hæ duæ voces non sunt in codicibus epistolarum, sed apud Anselmum.*

C ¶Hostis.] *In epistolis beati Gregorij partim legitur,* hostem collectum habet: *partim vero,* hostis collectam habet. *Apud Anselmum vero est,* hostium collectam habet.

D ¶In Marchia.] *In epistolis impreßis est,* Narinas. *in vno autem manuscripto codice,* Narnia.

E ¶Sculpas.] *in plerisque vetustis, sicut etiam in codicib. B. Gregorij impreßis, & manuscriptis, legitur,* scultas, *quæ vox etiam apud Paulum Diaconum, & alios scriptores significat exploratores, quod vidit etiam auctor glossæ.*

In Regesto etiam legitur, quòd B. Gregorius ciuibus Thusciæ, vt contra Longobardos arma pararent, mandauit, & militantibus stipendia decreuit. Hoc ergo exemplo, & præmissis auctoritatibus claret, quòd sacerdotes, etsi propria manu arma arripere nõ debeant, tamen vel his, quibus huiusmodi officia commissa sunt, persuadere, vel quibuslibet, vt ea arripiant, sua auctoritate valeant imperare.

1 Anſ. l. 13. c. 16. Iuo p. 10 c. 67. Pann. l. 8. c. 19. Act. 9. & 5.

2 Pol. l. 7. tit. 13. Anſ. l. 13. ca. 6. Iuo p. 10. c. 90.

†*Et*]orig.

†*al. Arnulphum*

3 Poly. ibid. Anſ. l. 13. c. 8

a ¶ *Ananiam.*] 12. q. 1. c. 2. & s. e. q. 4. ea vindicta. 17. q. 1. Ananias.

1 *Vt pridem.*] Casvs. Ariulphus hæreticus eccleſiam impugnabat & infeſtabat, contra quem Velox, magiſter militiæ pugnabat: ad quẽ cum Grego. quoſdam milites mittere vellet in ſuccurſum, ſignificabat ſibi prædictus Velox, ꝙ Ariulphus verſus Romam diſcurrebat. & ideo Papa tunc milites retinuit: ſed nunc eos mittit, & hortatur ipſum Velocem vt inſimul cum Mauricio & Vitaliano aduerſus ipſum Ariulphum nonnominandum viriliter pugnet, ſiue Romam, ſiue Rauennam diſcurrere velit. & admonet eum vt quattuor familias Maloin, Adobin, Vigildi atque Gruſingi, qui cum Mauricio erant, à captiuitate relaxẽt, vt homines dicti Mauricij ſine impedimento eos reducere poſſint. Et dicit ibi, *homines*, i. nuntij prędicti, ſ. Mauricij : *cum eis*, ſ. captiuis, reducendo eos: *eiuſdem*, ſcilicet, epiſtolæ.

b ¶ *A dorſo.*] arg. ꝙ dolus contra hoſtem licite poteſt fieri, vt s. ea. q. 2. Dominus noſter. & 22. q. 2. vtilem.

c ¶ *Relaxes.*] à captiuitate. Ioan.

Vppliciter.] Casvs. Ariulphus direxit epiſtolã quandam Greg. in qua innuebat ꝙ Suanenſes, i. Beneuentani ei obſides pro ſua fidelitate dederant: quã epiſtolã Greg. mittens Mauricio & Vitaliano per quendam alium Vitalianum mandat eis, vt inquirant ſi permanſerunt in fide quam reipublicæ promiſerunt, & recipientes ab eis obſides, eos ſacramentis obſtringant. ſi autem inuenerint, ꝙ cum Ariulpho vel fœdus fecerint, vel ei obſides dederint, ſicut Ariulphi epiſtola innuere videbatur: tunc faciant ꝙ reipublicæ & ſaluti ſuæ & Papæ viderint expedire : ne ipſi & Papa de ſacramentis eorum teneantur, & hortatur eos ſi Romam diſcurrere voluerint, vt vel loca ipſius depredentur, vel mittant exploratores vt inquirant quid facere velint, ne nobis poſſint ex improuiſo nocere. Ego tamen Barth. Brix. totum hunc caſum ſub illo c. vt pridem. ſemper audiui & legi, & tu lector ſi volueris ſub vno caſu vel duobus formare poteris, ſecundum quod tibi melius videbitur.

d ¶ *Suanenſes.*] primo enim iurauerant reipublicæ.

e ¶ *Obſideſque.*] "Ergo liber homo poteſt eſſe obſes pro pace ſeruã da, non pro pecunia, vt ext. de iureiu. ex re ſcripto. argu. ad idem ff. de teſta. obſides. ff. de iure fi. diuus. Quid ergo eſt quod dicitur, liber homo nõ poteſt obligari, vt ext. de pi. c. 2. C. quæ res pi. obl. poſ. qui filios? Ad hoc dico ꝙ liber homo nõ poteſt obligari, nec habetur in eo ius pignoris : ſed tãtum ius retentionis [a]. Nam vi deo ꝙ quandoque tenetur res aliqua pro ea pecunia, pro qua nõ eſt obligata, vt C. ob chirograph. pe. l. vnica. Quod autem dicitur in illa decr. ex reſcripto. intelligo ꝙ pro neceſſitate eccleſiæ & auctoritate Papæ factum fuit. Aliàs clericus nõ poteſt renuntiare beneficio canonis illius, ſi qs ſuadente. vt ext. de ſent. exc. contingit. ea namque quæ in nos committuntur, dimittere poſſumus, ſed quæ in Deũ vel eccleſiã, minime. vt s. e. q. 4. ſi is qui.

f ¶ *Denuo.*] ergo aliqs poteſt bis iurare ſuper eodẽ negotio : vt ext. de teſt. quoties. & ff. de dam. inf. qui bona. §. pe. qđ concedo ſi ſubeſt cauſa ſuſpicionis. Io. ſed certe tãtum ſemel iuratur. & qđ dicit ibi decretalis, duplici, i. duos habẽs articulos, ſ. de auditu & de credulitate. B. "Sed ſi quis ſemel eſt periurus, amodo non eſt ab eo recipiẽdum teſtimoniũ illius : ſed alia cautio eſt ab eo recipienda, vt extr. de præſum. litteras. in fi. ex quo enim ſemel eſt periurus, præſumitur ꝙ ſemper velit peierare, vt 2. q. 7. nõ poteſt. De hoc notaui 22. q. 5. paruuli. Itẽ habes hic ꝙ plus creditur iuratoriæ cautioni, quàm pignoratitiæ, cum tamen regula iuris dicat ꝙ plus eſt cautionis in re, quàm in perſona. ff. de re. iur. plus cautionis. Io. de Fant.

g ¶ *Dubios.*] quia ſcriptum hoſtis inducit ſuſpicionem, quod eſt contra id 11. q. 3. in cũctis. adeo vt ſecundò cogantur iſti iurare.

h ¶ *De ſacramentis.*] eorum, eo ꝙ timor eſt ne labantur in periurium, vt ext. de coha. cle. & mul. clericos.

i ¶ *Sculpas.*] aliàs ſcultas, i. exploratores [b].

"Homo liber an poſſit obligari.

†*al. Arnulphus*

a De hoc ẽt not. 10. q. 2. hoc ius. in glo. quia ad profanos.

†*al. ſubditione*

†*comprehendi*]orig.

"piuri teſtimoniũ non eſt amplius recipiendũ.

†*al. ſcultas*

b Et eſt vulgare Hiſpanorũ ſicut Italici, dñt Thuſcos contra Lombardos

IN REGESTO. Casvs. Legitur in regeſto, ꝙ beatus Greg. Thuſcos contra Lombardos ſpias. I. de F.

Source : BIU Cujas

bardos inuitauit,& militantibus stipendia decreuit. Quo exemplo & præmissis auctoritatibus patet, quòd licet clerici propria manu pugnare non debeant, quoscumque tamen hortari possunt ad pugnam. postea probat contrarium per sequentia c.

SED OBIICITVR. Hæc est 3. pars q. in qua probat per quattuor aucto. quòd sacerdotes non debent pugnare, scilicet manu propria. Io. de Fant.

Reprehensibile.] CASVS. Cum Nicolaus præcepit q-busdam episcopis, vt Romam venirent, Carolus Imperator scribit ei quòd ire nõ poterant: quia cõtra maritimos pyratas die noctuque cum aliis fidelibus inuigilabant. quod Nicolaus dixit esse reprehensibile: cum hoc tantum militibus sęcularibus cõueniat. ad quod probandum inducit auctoritatem Pauli, sequens c. patet.

1 Iuo p. 5. c. 334.

2. Tim. 2.

a ¶*Orationibus.*] G. intellexit hoc c. de episcopis qui tantum leuitica portione sunt contenti, vt ĩ. prox. §. sed hæc est veritas, q̃ ideo tantum redarguuntur isti episcopi, quia citati à Papa noluerunt venire, & excusabant se propter mandatum regis. "licet enim mandato regis sit potius obediendum, quàm metropolitani, vt s. 18. di. si episcopus. tamen Papæ potius obediant, quã regi. Alij intelligunt de episcopis non habentibus regalia.

† *al. oratio-ni*]orig.

cc Regi an metropolitano potius debet obedire eps.

Si in morte.] ECCE. CASVS. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima parte G. breuiter epilogat contrarietates ab illo §. *His ita.* In secũda soluit dictam contrarietatem, dicens q̃ episcopi, qui feudum non habent à principibus, sed viuunt tantum de decimis, primitiis & oblationib. sæculari militia occupari non debent. Alij vero qui à principib. feuda retinent, principibus seruire tenentur. quod probat duabus auctoritatibus, s. Christi, & Pauli: nisi ab illis à quibus feuda tenent, super huiusmodi promeruerint immunitatem.

Psal. 15.

Conuenior.] CASVS. Imperator misit milites Gothos ad Ambrosium, vt præciperent sibi ex parte Imperatoris, vt

Matth. 17.

quandam basilicam sibi traderet festinanter, quam hæreticis tradere volebat. Ambrosius vero respondet, Si quod meum est peteret Imperator, non denegarem, quamuis omnia mea pauperum sunt. sed quia quæ Dei sunt postulat, in quibus Imperator potestatem non habet, potius est vt vitam mihi auferat, quàm ecclesiam sibi concedam, ad instar Nabuthæ, qui potius se permisit interfici, quàm patrimonium suum Achab Regi vendere vellet. sed cum viderem milites armatos, orabam ne ibi fieret aliqua strages, quæ verteretur in perniciem ciuitatis, nec me defendam: quia lacrymæ meæ, arma mea sunt, & si mihi liceret, libenter irem ad palatium principis, in quo episcopus conueniri non potest: sed coram iudice ecclesiastico. Et si dicatur, quòd Imperatoris sunt omnia, respondetur nõ esse verum: quia in diuinis potestatem non habet, cum scriptum est, quæ sunt Dei, Deo: quæ sunt Cæsaris, Cæsari. quod autẽ dicitur ibi quæ, scilicet scriptura. respondit per Iob, vxori Iob dicenti: Benedic Deo, & morere. turba mini, ò vos ciues. Nõ deseram vos, ciues. *Christus*, id est episcopus vel persona ecclesiastica, sed iudex ecclesiasticus. *De me*, id est, quod meum est.

Ioan. 14.

Matth. 22.

Rom. 13.

b ¶*Omnia.*] ergo omnia sunt Imperatoris, vt s. distin. 8. quo iure. C. de quad. præsc. bene à Zenone. Sed hoc intelligas quo ad iurisdictionem [a], & defensionem.

a Vel dic q̃ licet isti ita dicerẽt, ñ tñ c ¶ *Non refragaturum.*] ex humilitate istud concedit hoc dicit, aliàs bene dicit eps, siue posset refragari. Vel Ambros. ĩ. dic non refragaturũ, e. c. qa ñ est sicut pro ipsa ecclesia. verũ, q̃ oĩa Sed qualiter intelligi sint eius, l3 tur istud meum? vide videatur di tur quòd non possit cere l. C. de intelligi de rebus pro qua. p̃sc. bñ priis ipsius Ambrosij, à Zenone. propter illud quod se qa illud loquitur: sunt pauperũ. cũ non hẽt Item nec de rebus ec in ecclesiacleſiæ: quia illas non sticis, &c. posset dare, propter hoc quod sequitur circa finem. Sed dic, q̃ de propriis Ambrosij intelligitur. quod autem dicit, pauperum sunt, intellige per ca. 12. q. 1. illi qui. Nam si propria habeo, & de rebus ecclesiæ sustentor, debeo mea pauperibus erogare. 16. q. 1. quoniam quidquid. 47. dist. sicut hi. & 1. q. 2. c. pen.

d ¶*Diuina.*] diuina enim ab homine dari non possunt. 8. q. 1. plerique. trigesimatertia, quæstione 5. vna sola. in fin.

e ¶*Pro altaribus.*] "videtur, quòd prælatus mortem debeat subire non solum vbi fides vel salus ecclesiæ impugnatur, sed etiã vbi res vel claues ecclesiæ auferuntur. ar. contra. 7. quę. 1. §. hoc etiam tunc obseruandum. & s. ea. q. 5. non nostrum.

Iob 2. "plat' qñq; debet mortem subire.

f ¶ *Vendicant.*] id est, defendunt. s. 12. quæstione tertia. quicunque.

3 Poly. l. 4. tit. 15. † *al. vos*

g ¶ *Busto.*] " bustum dicitur cum res est exusta. rogus cum comburitur. pyra est congeries lignorum ad comburendum.

"Bustũ, rogus & pyra, differunt. 4 s. e. non pila.

h ¶ *Morere.*] argum. ex eo, quòd princeps præcipit aliquem eligi, quòd non valet electio, quia est iusta causa timoris; nam & timor verborum excusat, sicut dixi s. dist. 7. fuerunt.

i ¶ *Lacrymæ meæ.*] supra distinct. 36. capit. vltim. supra 16. quæstio. 3. cap. porro.

3 ¶ *Sed obiicitur illud Nicolai ad Ludouicum, & Carolum Reges.*

¶Episcopi non debent militaribus occupari negotiis. C. XIX.

1 REprehensibile valde constat esse, quod subintulisti dicendo, maiorem partem omnium episcoporum die noctuque cum aliis fidelibus tuis contra pyratas maritimos inuigilare, ob idque episcopi impediantur venire, cum militum Christi sit Christo seruire: militum vero sæculi sæculo, secundum quod scriptum est, [Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus.] Quòd si sæculi milites sæculari militiæ studeant, quid ad episcopos, & milites Christi, nisi vt vacent orationibus [a] †?

¶*Epistola, ex qua sumptum est hoc caput, extat Romæ in monasteria Dominicanorum scripta Ludouico, & Carolo Regibus: cuius initium est,* Credimus ex Dei dono, *in qua de Carolo, sermonem proprie ad ipsum conuertens, quæritur Pontifex, ob quasdam excusationes, & hanc præcipue, quæ hoc capite continetur, nullos episcopos Romam ad synodum, quam ipse habere volebat, missos fuisse. Propterea mutatus est titulus, qui antea erat,* ad Carolum Imperatorem.

Item Gregorius Papa lib. 7. epist. 1. ad Sabinianum.

¶In mortem cuiuslibet hominis episcopi se miscere formident. C. XX.

SI in morte Longobardorum me miscere voluissem, hodie Longobardorum gẽs nec regem, nec duces, nec comites haberet, atque in summa confusione esset diuisa. Sed quia Deum timeo, in mortem cuiuslibet hominis me miscere formido.

Ecce quòd Nicolaus Papa prohibet episcopos sæculari militia occupari: nec etiam contra maritimos pyratas permittit eos ad pugnam accedere. Quomodo ergo Leo Papa aduersus Sarracenos vrbem egreditur. & vt eos procul à littore arceat, populum vndique conuocat, & suorum iniurias præsentialiter vindicat, atque cum Gregorio milites ad arma inuitat? Sed notandum est quosdam episcopos leuitica tantum portione esse contentos: qui, sicut in Dei sorte tantum numerantur, sic ipsum Deum solummodo in hereditatem accipiunt, dicentes [*Dominus pars hereditatis meæ*] *His nihil est commune cum principibus sæculi, quia temporalia penitus obiiciunt, ne eorum occasione legibus Imperatorum obnoxij teneantur. Talibus nulla occasio relinquitur occupationis sæcularis militiæ: quia cum de decimis, & primitiis viuant, tanquam filij summi regis in omni regno à terrenis exactionibus liberi sunt, ita, vt dicere valeant* [*Venit princeps huius mundi, & in nobis non habet quidquam*] *Porro alij sunt, qui non contenti decimis, & primitiis, prædia, villas, & castella, & ciuitates possident, ex quibus Cæsari debent tributa, nisi Imperiali benignitate immunitatem ab huiusmodi promeruerint. Quibus à Domino dicitur* [*Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.*] *Quibus idem Apostolus* [*Reddite omnibus debita, cui tributum, tributum, cui vectigal, vectigal.*]

Vade Ambrosius ad Marcellinam sororem, epist. 33.

¶Ecclesiæ Imperatoribus non sunt obnoxiæ. C. XXI.

COnuenior ipse à comitibus, & tributis, vt basilicæ fieret matura traditio, dicentibus Imperatorem iure suo vti, eo quod in potestate eius essent omnia [b]. Respondi, si à me peteret quod meũ esset, id est, fundum meum, argentũ meum, ius huiusmodi meum, me non refragaturum [c], quamquam omnia, quæ mea sunt, essent pauperum: verum ea, quæ diuina [d] sunt, Imperatoriæ potestati nõ esse subiecta. Si patrimonium petitur, inuadite, si corpus, occurram: Vultis in vincula rapere? vultis in mortem? voluptati est mihi, non ego me vallabo circumfusione populorum, nec altaria tenebo vitam obsecrans, sed pro altaribus [e] gratius immolabor. Horrebam quippe animo, cum armatos ad basilicam ecclesiæ occupãdam missos cognoscerem, ne, dum basilicam vendicant [f], aliqua strages fieret, quæ in pernicie totius vergeret ciuitatis: orabam, ne tantæ Vrbis, vel potius totius Italiæ busto [g] superuiuerem. *& infra.* ¶Mandatur, trade basilicam, hoc est, [Dic aliquod verbum in Deum & morere [h]: nec solum dic aduersus Deum, sed etiam fac aduersus Deum. Mandatur, trade altaria Dei. [2] Vrgemur igitur præceptis regalibus: sed confirmamur scripturæ sermonibus, quæ respondit, [Tanquam vna ex insipientibus locuta es.] *& in oratione contra Auxentium.* ¶ [3] Quid ergo turbamini, volẽs nunquã ius† deseram: coactus repugnare non noui, potero dolere, potero flere, potero gemere: ad uersus arma, milites [4] Gothos quoque lacrymę meę mea arma sunt.

2 ¶*Nec*

Source : BIU Cujas

a ¶*Nec debeo.*]consulendo ex nimia perfectione loquitur. & est ar. p opinione H. sed nõ de facto hic posset resistere Imperatori: nec de iure debebat, qa timebat maius malũ: & hoc est, qđ supra tangit, ne busto, &c.

b ¶*Congruerit.*]&hoc non licet. ext. de app. qua fronte. "Et p hoc patet, q clericus citatus à laico iudice non tenetur venire ad allegandũ priuilegium, nisi dubium sit an sit clericus[a].

"clericus à laico citat⁹ venire non tenetur.

a Concord. tex. in l. si diligẽti. cum no. ff. de fo. comp.

c ¶*In ecclesia.*]2.q.2.c. vltim.

d ¶*Christus.*] hoc intelligas in casu in quo loquitur litera sequẽs: vbi, s. agitur causa fidei vel spiritualis. nã aliàs clericus in reconuentione reconuenitur in foro ciuili.

e ¶*In ecclesia.*]ẽ.2.q.2. præceptum. & 24.q.1. quoties.

Matth. 22.

f ¶*Imperiale.*] "Ecclesia enim non adstringitur legib. mundanis, vt 34. qu. 2. inter. nec potest Imperator cõdere aliquod statutum de reb. ecclesiasticis, vt 96. di. bene quidem. in fi. nisi ecclesia hoc petat, vt 17. dist. hinc etiam. vel nisi aliquid statuatur in priuilegium ecclesiæ, vt 16. q. 1. generaliter.

"Ecclesia non subiicitur legib.

g ¶*Extollere.*]ẽ.e.q.5. regum est.

h ¶*Imperatorem.*]per hęc verba q̃ sequũtur.

i ¶*Adultera.*]ẽ.21.q.2. sicut in vna.

k ¶*Hæreditatem.*]& ita dicitur hereditas viuentis. ar. contra. ff. de hær. vel act. ven. l. 1. ff. de re. iu. l. hereditas[b].

3.Reg.21.

b Et vide qđ nota. 12. q. 1. c. fi.

l ¶*Quod cum dicitur.*] sc. q Imperator sit filius ecclesiæ, vt 96. di. si Imperator.

m ¶*Auxilium.*]mutuũ enim sibi debent auxilium Imperator & ecclesia, vt ẽ.e.q.5. principes. & 96. dist. cum ad verum.

n ¶*Custodiendum.*] & ita prælatus non pót dare nisi cũ quid vtile prospiciat. ar. ff. de of. proc. Cæsaris. l. 1. §. 1. & 17. q. 4. quicũque. argu. cõtra ext. de do. c. 3. & 12. q. 2. §. item domus. & c. terrulas. Io.

Tributum.] CASVS. Vrbanus Papa ostendit in hoc c. q ecclesia Imperatori subiici nõ debet, nec Pontificalis apex: tñ de exteriorib. ecclesia constituta tributa persoluere debet. Et hoc probat exemplo Petri, qui piscem non dedit pro tributo, sed staterem quem habebat in ore piscis, qui ecclesiam vel apicem pontificalem significat: stater vero exteriora designat. *Pontificalis apex*, i. Apostolicus vel Romanus Põtifex.

o ¶*De exterioribus.*]i. non de reb. ecclesiæ. Nam ex quo semel datum est ecclesiæ, sanctum sanctorum erit Domino, vt 12. q. 2. nulli. & ẽ.e.c. conuenior. Nam quod dicitur de sarcina repẽtina. 11. q. 1. placuit. locũ habet cum episcopus spõte voluerit cũ cõsilio clericorum, alias nõ. ext. de im. ec. non minus. & c. aduersus cõsules.

p ¶*Ecclesia.*] est ergo ar. q episcopi subsunt regi. "quia tributũ est signum subiectionis. ext. de cen. omnis anima. sed illud ĩ laicis[c]. q ¶*Tributum.*]ẽ.11.q.1. magnũ. & c. si tributũ.

"Tributum est signum subiectiõis.

c Sub. qbus quo ad tpalia pśunt, ĩ clericis. ext. de maio. & obe. solitæ.

r ¶*Sed tantum stater em.*] vnde, Pisciculũ Petrus piscatur, cuius in ore inuenit staterem: gerulum[d] didrachmatis auri.

d Gerulũ dr id qđ aptũ ẽ ad portãdũ sine grauitate ponderis. Arc.

s ¶*De exterioribus.*]qa cũ onere ad eum peruenit. C. de exac. tri. si diuina. li. x. & ext. đ de ci. cũ nõ sit ĩ homine.

t ¶*Defensare.*]ergo ni si defendãt, nõ est eisdem dandum tributum. arg. 95. dist. esto.

QVAMVIS. Hæc est 4. pars q. in qua probat, q ecclesia nõ debet Imperatoribus nisi spirituale tributum. & hoc patet exemplo Pharaonis, qui tempore famis omnes possessiones subiugauit sibi, exceptis possessionibus sacerdotũ, quibus de publico salarium ministrauit. probat etiam per leges tres. Io. de Fant.

CASVS. Dictum est ẽ. in c. prox. q de exterioribus ecclesiæ tributa sunt Imperatori persoluẽda. Nunc vero ostendit Grat. q licet de ipsis exterioribus tributa soluãtur, tamen non videntur esse soluenda. Et hoc probat exemplo Pharaonis, qui interpretatur fauus Aegyptiorum: qui cum prædia priuatorum emeret, sacerdotibus necessaria ministrauit, nec suis possessionib. spoliauit, docens sacerdotes ẽbere liberos esse ab huiusmodi tributis. & ad hoc inducit sequen. leges, & c. qđ sequitur, quis ẽt, &c.

Matth. 17.

1 Adde an ecclesia teneatur ad solutionem tributorũ, no. Bar. in l. diuina. C. đ exac. trib. & not. ĩ l. 1. ĩ fi. ff. de mune. & hon.

v ¶*Emeret.*]& ita non sunt omnia Imperatoris: quia nemo p̃t rem suam emere, vt ff. de contrahen. empt. suæ rei. " & quod meum est, amplius non potest esse meum, vt ff. de except. rei iudi. & an eadem. §. actiones. extr. de fid. instr. inter dilectos.

Gen. 47.

"Meũ amplius meũ esse nõ p̃t.

x ¶*Liberos esse.*]non dixit vt redderent tributum.

In quæ

Talia enim sunt munimenta sacerdotis. Aliter nec debeo[a], nec possum resistere. *& paulo inferius.* ¶Vtinam essem securus, quod ecclesia hæreticis minime traderetur: ad palatium Imperatoris irem libenter, si hoc congrueret[b] sacerdotis officio, vt in palatio magis certarem, quã in ecclesia[c]. Sed in consistorio non reus Christus[d] solet esse, sed iudex. Causam fidei agendam in ecclesia[e] quis abnuat? Si quis confidit, huc veniat. *& in ead. epistola ad Marcellinam.* ¶Allegatur, Imperatori licere omnia, ipsius esse vniuersa. Respõdeo. Nolite grauare Imperator, vt putes te in ea, quæ diuina sunt, imperiale[f] aliquod ius habere, noli te extollere[g], sed si vis diutius imperare, esto Deo subditus. Scriptum est. [Quæ Dei, Deo, quæ Cæsaris, Cę sari.] Ad Imperatorem palatia pertinent, ad sacerdotem ecclesię. Publicorum tibi mœnium ius commissum est, non sacrorum. Iterum dicitur, mãdasse Imperatorem[h], debeo & ego vnam basilicam habere. Respondi, non licet tibi illã habere. Quid tibi cum adultera[i]? Adultera est enim, quæ non est legitimo Christi coniugio copulata. *Et in eadem oratione contra Auxentium.* ¶Nabuthe sanctum virum, possessorem vineæ suæ scimus interpellatum petitione regia, vt vineam suam daret, vbi rex succisis vitibus olus vile sereret, eumque respondisse, [absit, vt ego patrũ meorum tradam hereditatem:] regem contristatum esse, quòd sibi esset alienum ius relatione iusta negatum: sed muliebri consilio deceptum[A], morte in agrum venisse. Sanctus enim Nabuthe vites suas vel proprio cruore defendit. Si ille vineam non tradidit suam, nos trademus ecclesiam Christi? Quid igitur à me responsum est contumaciter? Dixi enim conuentus, absit à me, vt tradam Christi hæreditatem[k]. Si ille patrum hereditatem non tradidit, ego tradã Christi hereditatem? sed & hoc addidi, absit, vt tradam hereditatẽ Patrum, hoc est Dionysij, qui in exilio causa fidei defunctus est, hereditatem Eustorgij confessoris, hereditatem Myroclis, atq; omnium retrofidelium episcoporum. Respondi ego, quod sacerdotis est. Quod Imperatoris est, faciat Imperator. Prius est, vt animam mihi, quàm fidem auferat. *& infra.* ¶Tributum Cæsaris est, non negatur. Ecclesia Dei est: Cæsari vtique non debet adiici: quia ius Cę saris esse non potest tẽplum Dei. Quod cum Imperatoris honorificentia dictum nemo potest negare. Quid enim honorificentius, quàm vt Imperator ecclesię filius esse dicatur? Quod cum dicitur[l], sine peccato dicitur: cum gratia dicitur. Imperator enim bonus intra ecclesiam est, non supra ecclesiam. Bonus enim Imperator quærit auxilium[m] ecclesiæ, non refutat. *& supra in eadem oratione.* ¶Si[B] de meis aliquid posceretur, aut fundus, aut domus, aut aurum, aut argentum, id quod mei iuris esset, respondi me libenter offerre: templo Dei nihil posse decerpere, nec tradere illud, quod custodiendum[n], non tradendum acceperim. Deinde consulere me etiam Imperatoris saluti, quia nec mihi expediret tradere, nec illi accipere. Accipiat enim vocem liberi sacerdotis, si vult sibi esse consultũ: recedat à Christi iniuria. Hæc plena humilitatis sunt, &, vt arbitror, plena affectus eius, quem Imperatori debet sacerdos.

¶Caput hoc collectum est ex variis locis epistolæ ad Marcellinum, & orationis contra Auxentium de basilicis non tradendis, vt suis locis notatum est, inductis prioribus citationibus, quæ erant, & infra, atque ex iisdem locis multa sunt emendata.

A ¶Deceptum.] *In originali statim post hoc verbum sequitur,* Nabuthe vites suas.

B ¶Si de meis.] *Aptatus est hic locus, quantum licuit, ex originali.*

Item Vrbanus Papa.

¶De suis exterioribus ecclesiæ soluunt tributa. C. XXII.

TRibutum in ore piscis, piscãte Petro, inuentum est: quia de exterioribus[o] suis, quæ palam cunctis apparent ecclesia[P] tributum q reddit'. Non autem totum piscem iussus est dare, sed tantum staterem[r], qui in ore eius inuentus est: quia non ecclesia dari Imperatori, non Põtificalis apex, qui in ore capitis ecclesiæ præminet, subiici potest regibus: sed sane, vt diximus, quod in ore piscis inuenitur, pro Petro, & Domino dari iubetur, quia de exterioribus[s] ecclesiæ, quod constitutum antiquitus est, pro pace & quiete, qua nos tueri, & defensare[t] debent, Imperatoribus persoluendum est.

4 Quamuis etiam huiusmodi non videantur imperialibus exactionibus subiiciendi. Nam, cum tempore famis cunctorum Aegyptiorum terram sibi emeret[v] Pharao, atque sub eadem fame suæ seruituti cuncta subiiceret, sacerdotibus ita necessaria subministrauit, vt nec possessionibus nec libertate nudarentur, Domino ex tunc pronuntiante, sacerdotes in omni gente liberos[x] esse oportere.

Source : BIU Cujas

IN *qualibet.*]CASVS. Constantinus & Constans Imperatores statuerunt, vt clerici qui virtute aliis præminent, in omni loco perpetua gaudeant securitate, quia respublica magis augmentatur orationibus & officiis clericorum, quàm labore corporis. Sequens l. patet.

a ¶*Securitate.*] nunc inhibet tributum, sed hoc quantum ad onera personalia.

1 Cod. Theod. libr. 16. tit. 2. le. 16.

b ¶*Attentationis.*]idest, exactionis.

2 Ans. l. 4. c. 14.

SANCIMVS. CASVS. Olim cum aliquis curialis volebat donare res suas alicui ecclesiæ vel loco religioso, semper oportebat, ꝙ certã relinqueret portionem curialibus: postea vero Iustinianus priuilegium dedit ecclesiis, & aliis locis religiosis, vt siue inter viuos, siue inter mortuos curiales donarẽt ecclesiis, ex ipsis donationibus occasione legis antiquæ nihil amittant. *Obtinente*, s. lege mitigante.

tal. legis

3 ibid. l. 26.

c ¶*Sancimus.*]C. de sacrosan. eccles. l. sancimus. 2.

d ¶*Xenones.*] "Xenodochium est locus venerabilis vbi pauperes peregrini recipiũtur, "Ptochotrophiũ est locus vbi pauperes pascũtur. "Gerontocomium est locus vbi senes & valetudinarij & propter senectutem solam infirmi homines curantur. " Orphanotrophiũ est locus venerabilis in quo pueri parentibus orbati pascuntur. " Brephotrophium est locus in quo infantes pauperum aluntur[a].

"xenodochium

4 C. li. j. ti. đ sacr. ec. l. 18.

" Ptochotrophium.

"Gerontocomium.

"Orphanotrophium.

"Brephotrophium.

aVñ versus: Pascitur in Brephogeron. orphano. noso. xénoq;. Infirmus, vetulus, puer, infans, & peregrinus.

e ¶*Lucratiuorum.*]quibus quarta pars eorũ, quæ à curialibus relinquebantur, vendicabatur à fisco: exceptis relictis curialibus & cõiunctis. hoc habes C. quan. & quib. quar. pars. l. 1. & 2. lib. 10. C. de imp. luc. descrip. l. vna. eo. li. quia fiebat impositio quattuor siliquarum. C. fi lib. imper. soc. fine hær. decesserit. l. vna. lib. 10. Ioan.

5 Burc. l. 3. c. 53. Iuo p. 3. c. 56. & 195.

SEcundum.] CASVS. Statutũ fuit in concilio Parisiensi, vt ecclesia de suis agris mansо & mancipiis, quæ sibi beneficio imperiali conceduntur, de eo quod sibi datur pro sepultura, de decimis & oblationibus tributũ soluere nõ compellatur. quod si aliquis exegerit, excommunicetur, & per regiam potestatem reddere cogatur.

" Ager & mansus differunt.

b Adde qđ sit ꝓprie ager, not. ĩ l. insula. ĩ fi. & ĩ l. fi qua. ff. de ac. re. do. & ĩ l. fundi. §. vlt. ff. de ver. sign.

Vnde Constantius, & Constans hanc immunitatem dederunt ecclesiæ, dicentes[1].

C. XXIII.

[2]IN qualibet ciuitate, in quolibet oppido, vico, castello, municipio quicumque voto Christianæ religionis † meritum eximiæ, singularisque virtutis omnibus intimauerit, securitate [a] perpetua potiatur, Gaudere enim & gloriari ex fide semper volumus, sciẽtes magis religionibus, quàm officiis, & labore corporis, vel sudore nostram rempub. contineri. [3]Gratianus quoque, Valentinianus & Theodosius decreuerunt dicentes.] Vniuersos, quos constiterit custodes ecclesiarum esse, vel sanctorum locorum, ac religiosis obsequiis deseruire, nullius attentationis [b] molestiam substinere decernimus. [Imperator Iustinianus.]¶ † Sancimus [c] res ad venerabiles ecclesias, vel xenones [d], vel monasteria, vel ptochotrophia, vel brephotrophia, vel orphanotrophia, vel gerontocomia, vel denique aliud tale consortium descendentes ex qualicumque curialis liberalitate, siue inter viuos, siue mortis causa, siue in vltimis voluntatibus habita à lucratiuorum [e] inscriptionibus liberas esse, & immunes, lege scilicet, quæ super huiusmodi inscriptionibus posita est, in aliis quidem personis suum robur obtinente: in parte autem ecclesiastica, vel aliarum domuũ, quæ huiusmodi piis consortiis deputatæ sunt, suum vigorem pietatis intuitu mitigante.

Hinc etiam in Parisiensi concilio legitur.

¶De agro ecclesiastico presbyter non cogatur censum persoluere.

C. XXIIII.

[5]SEcundum canonicam auctoritatem, & constitutionem domini Imperatoris Ludouici de ecclesiastico agro, & mansо, [f] & de mancipiis, quæ ipse suis capitulis [A] constituit, vel si quilibet pro loco sepulturæ aliquid largitus ecclesiæ fuerit, de decimis [B] etiam, & oblationibus fidelium nullus quẽquam presbyterorum aliquẽ censum persoluere cogat: nec quisquam cuiuslibet ordinis, vel dignitatis exinde quidquã subtrahat, aut redhibitionem quamcumque exigat temporalem. Quod si fecerit, communione vsque ad satisfactionem priuetur, & regia potestate dare [c] cogatur.

¶*Burchardus, & Iuo parte 3. c. 56. simile quid dam citant ex concilio Meldensi, ca. 8. verum idem Iuo eadem parte ca. 175. hoc idem affert ex concilio Parisiensi, in quo videtur innouatum, quod nunc extat in concilio Meldensi, cap. 63.*

A ¶Capitulis.]*Videtur significari caput proxime sequens, quod est lib. 1. capitularium, cap. 91.*

B ¶De decimis.] *In dicto capite 63. concilij Meldensis, & apud Iuonem c. 175. legitur*, neque de decimis, & oblationibus fidelium cuiquam presbytero aliquem censum, &c. *Iuo tamen c. 56. habet vt Gratianus.*

c ¶Dare cogatur.] *In concilio est*, hoc emendare legaliter cogatur, *Iuo tamen vt Gratianus: Burchardus vero habet tantum vsque ad ver.* priuetur.

Item ex concilio Vormacien si, c. 50.[6]

C. XXV.

[7]SAncitum est, vt vnicuique ecclesiæ vnus mansus integer absque vllo seruitio attribuatur: & presbyteri in eis constituti non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de atriis vel de hortis iuxta ecclesiam positis, neque de præscripto mansо aliquod seruitium faciant præter ecclesiasticum. Et si aliquid amplius habuerint, inde maioribus † suis debitum seruitium impendant.

¶ *Abest caput hoc à plerisque vetustis exemplaribus, habetur tamen locis indicatis.*

Hinc datur intelligi, quòd de his, quæ imperiali beneficio, vel à quibuslibet pro beneficio sepulturæ ecclesiæ possidet, nullius iuri, nisi episcopi, teneatur adstricta. De his vero, quæ à quibuslibet emerit, vel viuorum donationibus acceperit, principibus consueta debet obsequia: vt & annua [h] eis persoluat tributa, & conuocato exercitu cum eis proficiscatur ad castra. Quod tamen hoc ipsum non sine consensu Romani Pontificis fieri debet.

Vnde Gelasius Papa Elpidio episcopo.

¶Absque auctoritate Romani Pontificis ad comitatum episcopi proficisci non audeant. C. XXVI.

[8]QVo ausu, qua temeritate rescribis Rauennam te parare proficisci, cũ canones euidenter præcipiant nullum omnino [i] pontificum, nisi nobis ante visis, atque consultis ad comitatum cum non sit.

" Ecclesia ĩ pdio tributario fundata, an teneatur pro illo ad tributa.

6 Ext. đ cẽs. c. sancitum.

7 capit. l. j. c. 91. Bur. l. 3. c. 52. Iuo p. 3 lis locis, quæ sunt extra atrium, habebit Imperator tributum, non autem de loco vbi est ecclesia [c], sed per hoc non fit patronus, vt 17. q. vlt. quæsti. Si vero fundator esset malæ fidei, tunc est ad æstimationem compellendus. 14. q. 6. comperimus. & vbi post denuntiationem fundat eam, mala fide fundat. ext. de no. oper. nun. cum ex iuncto. Ioan.

c. 55. & p. 16. c. 262.

cSub. vel eius dote, & hoc in fauorẽ ecclesiæ. argu. hic ad similitudinẽ serui, q factus ꝑsbyter à seruitute liberatur. 54. di. ex antiqs. & c. seq. secũdũ Io. de Fan.

SAncitum est vt vni.]HINC DATVR. CASVS. Concludit Gra. ex c. prox. quòd ea quæ ecclesiæ ex imperiali beneficio conceduntur, & ea quæ ei pro sepultura donantur, non iuri Imperatorum, sed episcopis tenentur adstricta. pro aliis vero prædiis consueta tributa persoluant principibus, & cum eis proficiscantur ad castra, nõ tamen inconsulto Papa, quod probat per duo seq. cap.

† *al. senioribus*]vera lectio.

8 Ans. l. 6. c. 118. Deus. li. 1. c. 39. Pol. l. j. ti. 17.

g ¶ *Hinc.*] id est, illis legibus, quas sub §. ecclesia comprehendit.

h ¶*Annua.*] nam transeunt res cum onere suo. 10. q. 1. si quis laicus. extra de decimis.

i ¶*Nullum omnino.*]hoc de illis tantum episcopis intelligitur, qui le uitica portione sunt contenti. de ceteris namque regalibus, & aliis possessio

Quo ausu.]CASVS. Elpidius episcopus cũ Romam vocaretur, excusauit se, dicens se ad Rauennã oportere proficisci in expeditione Imperatoris. Propter quod Gelasius Papa ipsum reprehendit, ostendens nulli pontificum licere ad comitatum inconsulto eo ire, nisi velit festinanter officio quod habet carere.

Source : BIU Cujas

possessionibus suis senioribus seruire tenentur, vt ext. de cen. sanctum est[a]. Hęc enim est cõsuetudo, quę est optima legum interpres. Ioan. Vel hic loquitur cum Papa aliquem episcopum ad se vocat, sicut diximus s. ea. reprehensibile. cum enim vocetur ad maius tribunal, obedire debet. ff. de re iud. contumacia. §. 1. arg. contra extra de app. si duobus. Vel intellige hoc in eo casu, in quo & sequens cap. cum scilicet contempto iudice ecclesiastico pergit ad sæcularem. 11. quæst. 1. placuit. B.

a Hic fuit brocard° 54. & ponitur p palea s. ,px.

SI *quis episcopus.*] Casvs. Statuit in hoc c. concilium Antiochenum, ꝙ si quis clericus ad Imperatorẽ perrexerit sine consilio episcoporum, & maxime metropolitani, deponi debet, quia Imperatorem molestat contra ecclesiastica statuta.

1 Et ī Aqsg. c. 73.

a ¶ *Perrexerit.*] nisi cũ litteris superioris. in Auth. quo. op. epis. §. non aliter. coll. 1. vel perrexerit, vt sit cum eo in expeditione vocatus à Papa. sic enim inducit magister hoc c. sed potius in eo casu loquitur cum relicto & contempto ecclesiastico iudice pergit ad imperialem, qđ non est faciendum, vt s. 96. dist. denique. s. 21. q. 5. si quis à proprio. & c. si episcoporũ. 11. q. 1. continua. & c. placuit. Io. de Fant.

2 Ans. l. 6. c. 124. Bur. l. 2. c. 177. Iuo p. 6. c. 268.

†abest ab orig.

REPREHENDVNTVR. Casvs. Iste §. respicit c. s. e. reprehensibile. & dicit Gratianus, ꝙ Gallicani episcopi ideo sunt reprehẽsi, quoniam potius arma sequi elegerũt, quàm se Apostolico representarent: quamuis possit de illis intelligi qui insequebantur Imperatorem, nõ vt armis pugnarent, sed vt orationib. suis ipsum cum exercitu. Deo commendent.

3 s. e. reprehensibile.

SI *vobis.*] Casvs. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, ꝙ episcopi ad comitatum ire non debent nisi fuerint ab Imperatorib. inuitati. In secunda parte dicitur, ꝙ ecclesia indulgentiam postulare debet pro illis qui iniuriam patiuntur, & ꝙ illis qui propter delictum suum in exilium, vel in insulas, vel alia pœna damnantur. Secunda pars incipit ibi, *Sed quoniam.*

4 Ans. l. 6. c. 120. Polyc. l. 4. tit. 17. †ϛατίσαδορ

LICET. Casvs. Concludit nunc Grat. ex c. s. ea. igitur cum sæpe. & c. vt pridem. ꝙ exemplo Gre. & Leonis, clericis licet hortari bellatores ad vim infidelium propulsandã: sed effusionẽ sanguinis nulli clerico imperare licet sua vel principis auctoritate, vt j. c. 1. & 2.

f ¶ *Beati Gregorij.*] supra eadem quæstio. 5. capit. 1. & 4. & capit. reos. Ioannes.

debere contẽdere[A]? Quemadmodum tibi putas licere, quòd non licet, nisi, quòd hoc officio carere festinas, quo his excessibus te ostendis indignum.

A ¶ Contendere.] *In Polycarpo hæc sequuntur.* Quod cum longæui vel ætate, vel honore pontifices Pistorienſis, Lucensis & Fesulanus nuper monstrentur feciſſe, tu qui paucorum dierum fungi sacerdotio videris, quemadmodum, &c.

Item ex concilio Antiocheno, c. 11.[1]

¶ Absque metropolitani consilio, vel prouincialium episcoporum ad Imperatorem episcopi non pergant. C. XXVII.

j[2] SI quis episcopus, aut presbyter, vel omnis omnino, qui est sub ecclesiastica regula constitutus, præter consilium, vel litteras eorum episcoporum, qui sunt intra prouinciam, & maxime metropolitani ad Imperatorem perrexerit [a], hunc abdicari, & eiici non solum de communione debere, sed etiam propria dignitate priuari decernimus †tanquam molestum, & importunum imperialibus auribus contra ecclesiastica constituta.

3 *Reprehenduntur ergo Gallicani episcopi à Nicolao, quoniam Apostolica auctoritate contempta potius arma sequi elegerãt, quàm Apostolico conspectui se se repræsentarent. Quamquam proficiscentes ad comitatum possunt intelligi, non secuti Imperatorem, vt armis sibi auxilientur, sed ipsum cum exercitu suo quotidianis orationibus Deo commendent. In quo casu auctoritas illa Sardicensis concilij loqui videtur: in cuius octauo capite Osius episcopus dixisse legitur.*

¶ Qui à religiosis Imperatoribus vocati episcopi non fuerint, ad comitatum non proficiscantur. C. XXVIII.

4 SI vobis fratres chariſſimi placet, decernite, ne episcopi ad comitatum† [b] accedant, nisi forte hi, qui à religiosis[A] Imperatoribus vel inuitati, vel vocati [c] fuerint. Sed quoniam sæpe contingit, vt ad misericordiam ecclesię confugiant, qui iniuriam patiuntur, & qui peccantes, in exilium [d], vel in insulas [e] damnantur, aut certe quamcumque sententiam susciSAepe *principes.*] Hæc est 5. pars quæstio. in qua probat per 3. c. ꝙ nullus clericus debet dictare vel dare sanguinis effusionem, vel truncationem facere per se vel per alium. Io. de Fant.

Casvs. Quidam sacerdotes delegatione principum causas sanguinis agitabant: quare statuit conc. Tole. vt de cetero talia non suscipiant, nisi principes sub iuramento supplicij indulgentiam promittant. Si quis vero contrafecerit, reus apud Christum effusi sanguinis deponatur.

piunt: ideo subueniendum est his, & sine dubitatione eis est petenda per ecclesiam indulgentia.

¶ *Hoc capitulum fere iisdem verbis habetur in collectione Isidori, & codice canonum, nec longe discrepat à sententia græci canonis.*

A ¶ A religiosis Imperatoribus.] *Horum loco in collectione Isidori, & codice canonum legitur*, religiosi Imperatoris litteris, *itemque græce*, παρακτὸς τέτων, ὅτ ἂν ὑπὸλαβίσαι & βασιλεὺς ἡμῶν τοῖς ἑαυτῦ γράμμασιν μεταλλοῖτο.

Licet ergo prælatis ecclesiæ exemplo beati Gregorij [f] *ab* [5] *Imperatoribus, vel quibuslibet ducibus defensionem fidelibus postulare.* [6] *Licet etiam cum beato Leone quoslibet ad sui defensionem contra aduersarios sanctæ fidei viriliter adhortari, atque ad vim infidelium procul arcendam quosque excitare. Effusionem vero sanguinis nulli episcoporum sua, vel Imperatorum auctoritate imperare licet.*

Vade in Toletano concilio 4. c. 30. legitur.

¶ Sacerdotes ibi consentiant fieri iudices, vbi iureiurando indulgentia promittitur. C. XXIX.

7 SÆpe [g] principes cõtra quoslibet maiestatis obnoxios [h] sacerdotibus negotia sua committunt. Quia† vero à Christo ad ministerium salutis electi sunt, ibi cõsentiant [i] regibus fieri iudices, vbi iureiurando [k] supplicij [l], indulgentia promittitur [m], non vbi discriminis sententia præparatur. Si quis ergo sacerdotum contra hoc commune consultum discussor in alienis periculis extiterit, sit reus effusi sanguinis apud Christum, & apud ecclesiam perdat proprium gradum.

Item ex concilio Toletano 11. *c.* 6.

¶ Non debent agitare iudicium sanguinis, qui sacramenta Domini tractant. C. XXX.

8 HIs, à quibus Domini sacramenta tractanda sunt iudicium sanguinis agitare nõ licet [n]. Et ideo magnopere talibus† [o] excessibus prohibendum est, ne indiscretæ præsumptionis motibus agitati, aut quod morte plectendum est, sententia propria iudicare præsumant, aut truncationes [p] quibuslibet personis per se inferant, aut inferẽdas [q] præcipiant [r].

5 s. e. vt pridem.

6 s. e. igitur

h ¶ *Obnoxios.*] Ex hoc quidam, quòd episcopus in causa criminali põt ferre sententiam: sub hac tamen cõditione, quòd Imperator iuret, &c. quia Imperator dicit obnoxios suppliciis: sed tu exaudi hoc cũ de crimine ciuiliter agebatur, & hoc est quod dicit.

i ¶ *Consentiant.*] ergo non est iudex antequam consentiat. arg. extr. de app. super eo. in fi.

7 Bur. l. 2. c. 149. Iuo p. 6 c. 222.

k ¶ *Iureiurando.*] i. præstando sacramentum de calumnia.

l ¶ *Supplicij.*] indulgentia promittitur, scilicet à principe de impunitate quo ad pœnam sanguinis. arg. 15. quæst. 4. nullus episcoporum. & appellabitur hic ad forum delegantis.

† *Et quia sacerdotes*] orig.

m ¶ *Promittitur.*] etiã à iure: non enim timebit supplicium ex quo iuratur [b]. Sed pone ꝙ Imperator puniat eũ post corporaliter, non imputatur episcopo. arg. s. ea. quæst. 5. cap. vnum. & ff. de bo. lib. qui cũ maior. §. deinde. intelligere etiam hoc potes quando de mãdat cognitionem, & sibi reseruat sententiam, & tunc crimina liter, dum tamen iuret, &c. arg. ext. de off. deleg. super quæstionum.

b Ar. ad hoc 17. q. 4. meminerũtes. 32. q. 1. de Benedicto. & hoc intelligo secundũ illud qđ notat. in vtroque c. ibi videas.

8 Rab. ī pœ. c. 30. Bur. l. 1 c. 201. Iuo p. 5. c. 315.

† *al. talis excessus prohibendus*

HIs à quibus.] Casvs. Quidam episcopi iudiciũ sanguinis agitantes, per se truncationes membrorum inferebant, vel aliis inferendam præcipiebant: quare statutum fuit in concilio Toleta. ne de cetero præsumant: & si quis hoc præsumpserit, horum præceptorum immemor deponatur, & in perpetuo ergastulo teneatur religatus: viaticum tamen sibi in fine non negetur.

n *Non licet.*] olim licuit. s. 2. quæst. 7. §. item cum Balaam. s. distinct. 50. de his clericis. & 51. distinct. aliquantos. & s. ead. quæstio. 5. vnum solum.

o ¶ *Talibus.*] id est, taliter excedentibus.

p ¶ *Truncationes.*] "nam qui vulnerat, occidisse dicitur, vt ff. ad leg. Corn. de sic. l. 1. §. diuus.

" Vulnerãs occidisse dr

q ¶ *Aut inferendas.*] quod enim non possum per me, nec per alium. quadragesima sexta distinctione, capitulo vltimo. ff. de administ. rerum ad ciuit. pertinent. lege, secunda. §. primo. fallit tamen in casibus specialibus.

r ¶ *Præcipiant.*] virgis tamen possunt punire. vt s. ead. q. 5. c. 1. in fin.

" Exiliũ est tẽporale & perpetuum

& flag

Source : BIU Cujas

& flagellis:ſed non ad ſanguinis effuſionem,vt ext.de rap.in archiepiſcopatu. Sed quid ſi epiſcopus habet iuriſdictionem de omnibus? "tunc deleget cauſam criminalem, licet ſecundum leges non poſſet delegare niſi cum contingit ipſum abeſſe[a].ff.de off.eius cui mand.eſt iuriſd.l.1. hic enim non poteſt adeſſe, vnde licite delegat ſecundum canones, vt dixi ſ.e.q.4.illud.

"cauſa criminalis ſecundùm canones delegatur.

a De hoc ẽt not.extr.de of.ord.qđ ſe dẽ.i gl.in fi. & de rap.in archiepiſcopatu.Arc.

a ¶*Exeunti.*]ſ.dist.50. pœnitentes.

CETERI.Casvs. Dictum eſt ſupra, ꝙ clerici non poſſunt exercere trũcationes membrorum. Nunc Gratia.dicit, ꝙ etiam laici abſq; iudice trũcationes mẽbrorum & domorum incendia facere prohibentur,& ad hoc inducit ſeq.cap.

Ezech.33.

SI quis.]Casvs.Statuit Eutychianus ꝙ ſi quis fecerit, vel facere iuſſerit,vel facienti cõſenſerit truncationem membrorum,vel domorum incendia, excommunicetur donec corã epiſcopo ciuitatis, & aliis ciuibus damnum emendet legaliter & amicabiliter. Seq. §. patet.

1 Pol.l.6.tit. 15.Burc.l.11. cap.30. Iuo p.13.c.40.

b ¶*Iuſſerit.*]ſic ext.de ſent.exc.mulieres.

†*vel*]Burch.

c¶*Legaliter.*]Sed quo modo hoc, "cum ſecundum leges, liberum corpus æſtimationem non recipiat, vt ff. de eie. & effu. l. vlt. ſi quad pau.fe.di. ex hac lege?Sed dic ꝙ tenetur ad expenſas medicorum, & ad operas quas amittit, quia inutilis eſt factus,non autem ratione cicatricum vel deformitatis:quia liberum corpus eſt. ff.de eie. & effu. l.vlt. Vel dic legaliter, i.ſecundum cautionem hic ſignatam. ĵ.ea. prox. ibi, nec abſoluatur. quia pœnitet per annum. & damna reſtituit.Vel legaliter, i.ſecundum l. Rhod. de vi publica vel priuata agetur contra eum. Et eſt differentia:quia priuata priuat tertia parte bonorum,vt ff. de vi pub.l.pen.publicam deportationem inducit,vt inſt.de pu. iud. §. item lex Iulia, de vi. Vnde verſus: *Vis priuata reum deponit ab ordine rerum.*

"corpus liberum ęſtimationem nõ recipit.

Matth.18.

† *al.conſortio*

2 Et in cõc. Rhemenſi, ſub Eugen. ij.c.8.

3 Pan.l.8. c.154.

Quòd ſi quiſquam immemor horum præceptorum,aut in eccleſię ſuæ familiis, aut in quibuſlibet perſonis tale aliquid fecerit, conceſſi ordinis honore priuetur, & loco:ſub perpetuo quoque damnationis teneatur ergaſtulo religatus. Cui tamen communio exeunti[a] ex hac vita non eſt neganda propter Domini miſericordiã, qui non vult peccatoris mortem, ſed,vt conuertatur,& viuat.

Ceteri etiam abſque iudiciali auctoritate membrorum truncationes, & domorum incendia facere prohibentur.

Vnde in decretis Eutychiani Papæ.

¶ Membra detruncans, domos incendens abſque iudiciali auctoritate excommunicetur. C. XXXI.

1 SI quis membrorum truncationes, domorum incendia fecerit,ſiue facere iuſſerit[b],aut facienti conſenſerit, quouſque de his vnicuique legaliter[c],&†amicabiliter[d] coram epiſcopo ciuitatis,aliiſque ciuibus non emendauerit, ab eccleſia ſe priuatum agnoſcat. Si vero poſt ſecundam, & tertiam conuentionem cuncta,in quibus arguitur, non emendauerit,tanquam ethnicus,& publicanus ab omni Chriſtianorum collegio†ſeparetur.

6 *De incendiariis quoque Innocentius ſecundus in vniuerſali concilio,c.18 generaliter conſtituit dicens*[2].

¶Domos incendens gratia,vel odio alicuius,excommunicetur. C. XXXII.

3 PEſſimam ſiquidem,& depopulatricem, & horrendam incendiariorum malitiam auctoritate Dei, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli omnino deteſtamur, & interdicimus[e] *& infra.* ¶Si quis ergo poſt huius noſtræ prohibitionis promulgationẽ malo ſtudio, ſiue pro odio, ſiue pro vindicta ignem appoſuerit,vel apponi fecerit, aut appoſitoribus conſilium, vel auxilium ſcienter tribuerit, excommunicetur: & ſi mortuus fuerit incẽdiarius,Chriſtianorum careat ſepultura, nec abſoluatur,niſi prius damno[f],cui intulit,ſecũdum facultatem ſuam reſarcto, iuret ſe vlterius[g] ignem non appoſiturum. Pœnitentia autem ei detur,vt Hieroſolymis,aut in Hiſpania in ſeruitio Dei per annum integrum permaneat.Si quis autem archiepiſcopus,[h] vel epiſcopus hoc relaxauerit, damnum reſtituat[i], & per annum ab officio epiſcopali abſtineat. Sane regibus[k], & principibus faciendæ iuſtitiæ facultatem,conſultis epiſcopis, & archiepiſcopis non negamus.

Item Auguſtinus in lib.de ciuitate Dei.

¶Homicida eſt, qui publicam functionem non habens,aliquem occidit,vel debilitat. C. XXXIII.

4 QVicumque percutit malos in eo[l] quòd mali ſunt, & habet[A] cauſam[m] interfectionis, miniſter Dei eſt.Qui vero ſine aliqua publica adminiſtratione maleficum, furem, ſacrilegum[n], & adulterum,periurum, vel quemlibet criminoſum interfecerit,aut truncauerit,vel membris debilitauerit,velut homicida[o], iudicabitur: & tanto acrius, quanto non ſibi à Deo conceſſam poteſtatem abuſiue vſurpare non timuit.

¶*Prima pars huius capituli vſque ad ver.* Qui vero.*citatur ſ.ea.q.5.qui malos.ex Commentariis B.Hieronymi in Ezechielem, vbi etiam habetur.*

A ¶Et habet cauſam.]*Supra ead.q.5.qui malos. & apud B.Hieronymum,& in gloſſa ordinaria,Panormia,apud Iuonem par.10.c.104. legitur,* habet vaſa,*Exponuntur enim illa Ezechielis verba,* Vnuſquiſque vas interfectionis habet,*ſed apud Burchardum, & Iuonem eadem part. c.171. legitur vt apud Gratianum.*

7 *De his autem, qui ſimul hominem vulnerant,quæritur,ſi ille mortuus fuerit, quis eorum homicidij reatum incurrat. De his ſtatutum eſt in concilio apud Vermerias.*

¶Si plures contra vnum rixentur,qua pœna quiſque eorum feriatur. C. XXXIIII.

tis:ſicut pro quolibet mortali.de conſecr. diſt.2.ſi non ſunt tanta.& quod dicit interdicimus, id eſt, prohibemus, & quilibet decedens in mortali ſi conſtet de hoc,etiam ſi non ſit excommunicatus,prohibetur.ext.de rap.ſuper eo.& ext.de dam.da.ſi quis domum.

f ¶*Damno.*]canonica pœna incendiariorum ſtatuitur,extr.de dam. da.ſi quis domum.12. q.2.cum deuotiſſimã. ſed alia eſt pœna legalis,vt ibi nota.

g ¶*Vlterius.*]ſi.vndecima, quæſt.3. cum aliquis.

h ¶*Archiepiſcopus.*] "Licet clericis expone legẽ vel canonem de interficiendo, ſed non conſulere præciſe, vt ſ. quæſt.5. relegentes.& ſ.5.queſt.6. delatori. vel epiſcopus dabit conſilium de pœna canonica in cendiariorum, quæ eſt extr.de dam.da.c. vltim. "Clericus legẽ de interficiendo p̃t expõere.

i ¶*Reſtituat.*]ſ.54.diſt. ſi ſeruus abſente. & hoc de proprio,ſi habet: aliàs puniretur extraordinarie. nam de rebus eccleſiæ nõ debet,ne delictũ vertatur in damnum eccleſiæ.16.q.6.ſi epiſcopum.

k ¶*Sane regibus.*]Si regibus & principibus non negatur facultas iuſtitiæ faciendæ de incendiariis conſultis archiepiſcopis, videtur quòd principes de conſilio eorũ poſſint incendiarios vltimo ſupplicio afficere,cum incendiarij ſecundum leges ſic debeant puniri, vt ff.de incen.l.vltim.& ff.de pœn. l.capitalium. 4 Bur.l.6.c. 43.Iuo p.10. c.114.& 171. Pan.l.8.c.51.

"incẽdiarij Secundum canones qualiter sũt eſt ſciendum, quòd puniendi. iuxta legis tenorem incendiarij ſpontanei varie plectuntur. vel enim nouiſſimo infortunio notantur, vel deportantur, vel alio modo forte puniuntur.Vel dic quòd princeps non punit incendiarios ſecundum legis rigorem occidendo, ſed deportando, vel alia clementiori pœna plectẽdo. ideo archiepiſcopi & epiſcopi cõſuluntur. ſed l.Corne. de ſic.punitur capite ſi nobilis eſt.ff.ad le.Corn.de ſica.ſi quis dolo. ignobilis ſupponitur beſtiis, bonis proſcriptis.ff.de incen.l.vlt.& hoc quando dolo fecit incendium.aliàs ſufficit damna reſtituere, vt ff.eo.ti.qui ædes.

Qvicumque percutit.] Casvs.Quæſitum fuit ab Augu.vtrum iudicetur homicida qui criminoſos interficit vel debilitat? Et reſpondet:ſi iudex eſt,poteſtatem de hoc habens,miniſter Dei eſt.ſi vero poteſtatem non habet de hoc,velut homicida reputatur.

l ¶*In eo.*]quod mali ſunt.ſ.ea.q.5.qui malos.ſ.ea.q.4.duo iſta.

m ¶*Cauſam.*]ſ.ea. q.4.ea vindicta.

n ¶*Sacrilegum.*] Ergo ſacrilegi ſecundum canones, & fures capite puniuntur,vt ſ.ea.q.5.homicidas.

o ¶*Velut homicida.*] vt ext.de homic.ſi aliquis.C.quan.lic.vnicuiq. l.1.Io.de Fant.

DE HIS.Hæc eſt 7.pars,ſecundum Io.de Fant.

Casvs. Quia ſupra facta fuit mentio de homicidio:ideo nũc quærit Grat.ſi plures ſimul vulnerant aliquem & poſtea moriatur,quis eorum reatum homicidij incurrat?Cui quæſtioni ſequens capit.reſpondet.

Si qua

d ¶*Et amicabiliter.*]ſic ſ.5.q.2.ſi primates.arg.ſ.ea.q.4.ſi illic.

DE INCENDIARIIS.Hæc eſt 6.pars q.in qua oſtendit magiſter duobus cap.qualiter incendiarij debent puniri.Ioan.de Fant.

PEſſimam.] Casvs.Statuit Inn.in hoc c.vt incendiarius ſiue ipſe ignem appoſuerit,vel apponi fecerit,vel conſilium dederit, vel auxilium, excommunicetur: & ſi mortuus fuerit, eccleſiaſtica careat ſepultura, nec abſoluatur niſi prius damnum reſarciat ſicut poteſt,& iuret ſe ignem vlterius non appoſiturum.reſipiſcenti vero pœna iniungatur,vt ſcilicet per annũ ſit in ſeruitio Dei,vt Hieroſolymis vel in Hiſpania:& ſi quis epiſcopus hoc damnum relaxauerit,ipſum reſtituat,& ab epiſcopali officio per annum abſtineat. Reges vero & ſæculares principes conſultis archiepiſcopis de hoc iuſtitiam facere poſſunt.

e ¶*Interdicimus.*]ex hoc videtur, ꝙ iſte canon ſit canon latæ ſententiæ, vbi conſuetudo hoc habet,& Papa ſcit,& tolerat,vt in Theutonia,& ſecundum hoc poteſt intelligi extra de ſent.exc.tua.ſed non credo ꝙ ſit latæ ſententiæ:niſi ſicut aliàs quòd priuatur ſacramen-

Source : BIU Cujas

SI *quattuor.*] CASVS. Quattuor vel plures quemdam vulnerauerunt, & mortuus est: quare quæsitum fuit in concilio, quis eorum reatum homicidij incurrat? Et respondetur quòd quicumque ei plagam imposuerit, vt homicida iudicetur: reliqui vero qui eum interficere volebant, similiter pœniteant: qui vero nec consilium nec auxilium dedit, non est in culpa.

1 Burch. l. 6. cap. 42. Iuo p. 10. c. 170.

a ¶ *Quicunque eorum.*] Hoc est propter incertitudinem: quia nescitur cuius ictu periit. sic ff. de eie. & effu. l. 2. §. vlt. & l. seq. & ff. ad leg. Aq. ita vulneratus. in fi. "Sed pone certum esse quod de vulnere meo nõ est mortuus, nũquid censebor homicida? secundum leges certum est quòd non. arg. ff. ad le. Aq. huic scripturæ. nam vulnus vniuscuiusq; contemplandum est. ff. ad leg. Cor. de sica. l. vlti. idem videtur secundum canones. ar. ext. de cle. percus. c. 2. Contrarium tamen credo[a]. arg. 50. dist. si qs post. sufficit enim q̃ sumpsit arma, licet nõ occiderit ipse, sed alius, vt ex. de cle. percus. c. præsentium. & c. continentia.

"Homicida est etiã qui non occidit

a idẽ credit Laur. ar. h° c. si qs post. Sed arg. cõtra 15. q. 1. c. vlt. vbi ḋt q̃ lex factũ requirit. & qd̃ not. extr. de hom. si aliqs vbi de hoc.

b ¶ *Impugnabant.*] nec tamen percusserunt.

c ¶ *Volentes.*] Nam homicidæ tales sunt. de pœ. dist. 1. periculosę. Itẽ pone q̃ me rixante cum aliquo, frater meus eum interfecit contra voluntatem meam: an imputabitur mihi? non. argu. 2. q. 4. quia præsulatus. ext. de cle. percus. prę sentium.

d ¶ *Similiter.*] arg. de pœ. dist. 1. si cui.

e ¶ *Extra noxam.*] si ei subuenire non poterant. §. ea. q. 3. cap. vlt. Ioan.

1 SI quattuor, aut quinque homines, seu etiam plures contra vnum hominẽ rixati fuerint, & ab his vulneratus, mortuus fuerit, quicumque eorum [a] plagam ci imposuit, secundum statuta canonum, vt homicida iudicetur: reliqui autem, qui eum impugnabant [b], volentes eum [c] interficere, similiter [d] pœniteant. Qui vero nec eum impugnabãt, nec vulnerabant, nec consilio, nec auxilio cooperatores fuerunt, sed tantum adfuerũt, extra noxam [e] sint.

CAVSA XXIIII.

Vidam episcopus in hæresim lapsus[f] *aliquos de sacerdotibus suis officio priuauit, & sententia excommunicationis notauit. Post mortem de hæresi accusatus damnatur, & sequaces eius omni familia sua.*

1 *Hic primum quæritur, an lapsus in hæresim possit aliquos officio priuare, vel sententia notare.*

2 *Secundo, an post mortem aliquis possit excommunicare.*

3 *Tertio, an pro peccato alicuius tota familia sit excommunicanda.*

QVÆSTIO I.

Vòd autem g *ab hæretico aliquis deponi, aut excommunicari non possit, facile probatur. Omnis enim hæreticus, aut iam damnatam hæresim sequitur, aut nouam confingit. Qui vero* [h] *hæresim iam damnatam sequitur, eius damnationis se participem facit.*

Vnde cum Achatius absque synodali auctoritate ab Apostolico se damnatum quæreretur, contra Gelasius scribit dicens.

¶ Qui in iam damnatam hæresim labitur, eius damnationis se participem facit. C. I.

j ACHatius non est factus inuentor noui erroris, sed veteris imitator: atque ideo non erat necessariũ [i], vt aduersus eum noua sententia prodiret, sed antiqua tantummodo renouaretur. Factus sum itaque executor veteris constituti, non promulgator noui. Quicumque enim in hæresim [k] semel damnatam labitur, eius damnatione seipsum inuoluit.

¶ *Sententia huius capituli est eadem cum sententia capitis paulo post sequẽtis, id est,* Achatius. *quamuis verba discrepent.*

Idem Gelasius in epistola ad episcopos Dardaniæ.

¶ Non est retractandum, quod semel synodus statuit contra vnamquamque hæresim. C. II.

2 MAiores nostri diuina inspiratione cernentes necessario præcauerunt, vt quod contra vnamquamque hæresim coacta [l] semel synodus pro fidei † communione, & veritate catholica atque Apostolica promulgasset, non sinerent [m] nouis [n] posthęc retractationibus mutilari: ne prauis occasio præberetur, quæ medicinaliter fuerant statuta, pulsandi,

Achatius.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd Gelasius synodo non congregata Achatiũ propter hęresim condemnauit, de quo cum Achatius conquereretur, scripsit Gelasius, quòd non fuit opus propter hoc synodum congregare, vt noua contra eum sententia prodiret: sed vetus tantum confirmaret: quia in hæresim iam damnatam lapsus erat. Dicit ergo, *factus sum itaque veteris constituti executor, non promulgator.*

i ¶ *Necessarium.*] posset tamen ferri: argum. extra de post. ad hoc. in parte decisa.

k ¶ *In hæresim.*] "hic est casus, in quo Papa Papam potest ligare, in quo Papa in canonem latæ sententiæ incidit. nec huic obuiat regula illa: quia par parem, soluere vel ligare non potest. extra de elect. innotuit. quia si Papa hæreticus est, in eo quòd hæreticus est, est minor [e] quolibet catholico. duodecima, quæstione prima. scimus. quia lex factum notat etiam sine sententia. ff. de rit. nupt. l. palam. §. vlt. Et est hic ar. ad quæstionem de feudo. puta iurauit episcopus, quòd non infeudaret de nouo. videtur quòd possit dare vetus. quod concedo in dubio, cum non constat quod intellexit cum iurauit. extra de feu. c. 2.

Maiores nostri.] CASVS. Ostendit Gelasius in hoc cap. quòd sancti patres statuerunt, vt ex quo auctor hæresis in synodo semel condemnaretur, non esset opus synodum iterum congregari ad condemnationem eorum qui eum sequuntur, cum in hæresim semel damnatam inciderint: sed omnes principali sententia cum suo auctore teneantur, nec debet talis sententia semel lata iterum retractari: & hoc probat quinque exemplis, scilicet Sabelli, Arij, Eunomij, Macedonij, & Nestorij. Casus sequentis cap. patet.

l ¶ *Coacta.*] id est, coadunata, iuxta illud, Tityre coge pecus. & alibi, Cogite oues pueri, &c. & lex dicit, fructus coactos. ff. sol. ma. diuortio. ver. coactis vindemiis.

m ¶ *Non sinerent.*] supra sexta, quæstione quarta, quod bene. & vigesima quinta, quæstione secunda, cum pie. C. de summa trin. nemo.

n ¶ *Nouis.*] §. 11. dist. quis nesciat.

b idẽ sentit Inn. extr. de elec. nihil.

"Hęreticus omnis est excõicatus.

2 Pol. l. 7. ti. 7 c istã gl. ḋt eẽ sing. Ab. i c. qa diligẽtia. d ele. ad hoc q̃ incidẽs i schisma, si credit Papatũ esse apud illum cui adhæret non est hæreticus. † *al. fide* dvide quod leg. & no. j. e. q. didicimus. in pr.

"Papa Papã ligare põt.

e Minor. idẽ T. Aq. in 4. sent. dist. 19. Gabr. Biel. i cano. Missæ fol. 180. co. 2 Phil. Dec. c. cũ veniss̃et. col. 3. de iudi. & cõs. 151 num. 4.

f ¶ *Quidam episcopus in hæresim lapsus.*] §. 23. causa tractatum est de hæreticis: "sed quoniam hæreticorum quidam sunt manifesti, quidam occulti, & ecclesia excõmunicat quandoque hæreticos, quandoque catholicos, ideo de huiusmodi subdit tractatum.

"Hæretici sũt duplices

Vòd autem.] In hac quæstione magister intendit probare per 42. c. q̃ hæreticus vel schismaticus vel excommunicatus alium damnare non potest: si tamen sibi probare possit. Ioan. de Fant.

CASVS. Hic proponitur 1. quæst. qua quæritur, an hæreticus possit alium deponere, suspendere vel excommunicare? Sed secundum Grat. distinguitur, si incidit in damnatam hæresim, nullum damnare vel excommunicare potest, vt j. e. audiuimus. Si vero nouam cõfingit hæresim, antequam de ea damnetur, suspendere vel excommunicare potest, vt j. ea. §. si autem. in princ. & arg. j. ea. Achatius. quia adhuc toleratur ab ecclesia. Tu autem dicas indistincte, quia siue veterem siue nouam sequitur, excommunicatus est, vt in concilio Lateran. excommunicamus. & ideo alium excommunicare non potest. Et procedit hoc ordine Grat. Primo probat, quòd hæreticus nullum valeat condemnare, vsque ad §. *His auctoritatibus.* innuendo distinctionem suam. Deinde probat contra. tandem dat solutionem. Casus autem §. facilis est.

"Excõicare si p̃t hr̃ticus hæreticum.

g ¶ *Quòd autem.*] "in hac quæstione dicunt quidam, q̃ si hæreticus excommunicat alium hæreticum, valet. j. ead. quisquis. sed qualiter intelligatur illud cap. dicit §. qui sequitur illud cap. Alij cum Gratiano distinguunt an veterem hæresim iam damnatam sequatur, & tunc non valet, an nouam confingat, & tunc potest. argum. j. ead.

a ¶ *Sed*

Source : BIU Cujas

a ¶*Sed auctore.*]sufficit enim damnare auctorem.nam damnato Arnoldo omnes Arnoldistæ damnati sunt.ext.de hær.ad abolendam.
b ¶*Vel prauitatis.*]post mortem.
c ¶*Vel communionis.*]in vita.
d ¶*Non finit.*] vt temere de fide disputent.nã si correcti redire vellent,admitterentur[a].

[a] Nã recõciliationis cã impetrãdæ admitteren tur. s̃.2.q.7. cõueniẽtib.

sed auctore [a] cuiuslibet insanię,ac pariter errore damnato, sufficere iudicauerunt,vt quisquis aliquando huius erroris communicator existeret,principali sententia dãnationis eius esset obstrictus. *& infra.* ¶Sic Sabellium dãnauit synodus:nec fuit necesse,vt eius sectatores postea damnarentur,singulas viritim synodos celebrari: sed pro tenore cõstitutionis antiquæ cunctos,qui vel prauitatis [b] illius, vel communionis [c] extitere participes, vniuersalis ecclesia duxit † esse refutandos.Sic Arium,Eunomium, Macedonium, Nestorium synodus semel gesta condemnãs, vlterius ad noua concilia venire non sinit [d].

Item Felix Papa.

¶*Polycarpus lib.1. tit.16. citat ex Gelasio, apud quem habetur in commonitorio ad Faustum.*

¶Non vltra in eum procedere oportet, qui in hæresim damnatam recidit. C. III.

ij[1] ACHatius [e] non fuit noui, vel proprij inuentor erroris,vt eum noua scita [f] prodirẽt:† sed alieno facinori sua communione se miscuit. Itaque necesse est,vt in illam recideret iusta lance [g] sententiam, quam cum suis successoribus per cõuenientiam [A] synodalem susceperat auctor erroris.

[A] ¶ Conuenientiam.] *Sic in vetustis etiam Gratiani exemplaribus, & recentioribus editionibus conciliorum. In antiquioribus vero conciliorum, & epistolarum Pontificum editionibus legitur,* conniuentiam.

Si ergo episcopus ille in hæresim iam damnatam lapsus est,antiqua excommunicatione damnatus,alios damnare non poterat.Excommunicatus enim alios excommunicare non valet.

Vnde Alexander secundus scribit *Valeriano episcopo martyri* [A].

[A] ¶ Martyri.] *Apud Iuonem est*, Guilielmo Marcioni.*In vetustis Gratiani exemplaribus legitur*, martyr *seu* martur, *vt videatur hoc nomine significari voluisse,cuius ecclesiæ esset episcopus.In quibusdam vero tantum est*, Valeriano episcopo.

¶Excommunicatus alium excommunicare non potest. C. IIII.

2 AVdiuimus, quòd Henricus,Rauennas dictus archiepiscopus, visus sit te excommunicare. Verum, quia excommunicatus [h] te excommunicare non potuit [i], Apostolica auctoritate te, tuosque absoluendo [k], mandamus exinde numquam cu rare.

Sin autem [A] *ex corde suo nouam hæresim* [l] *confinxerit,ex quo talia prædicare cœpit,neminem damnare potuit: quia nec potest deiicere quemquam iam prostratus* [m]. *Ligandi namque, vel soluendi potestas veris* [n], *non falsis* [o] *sacerdotibus à Domino tradita est. Apostolis enim dicturus,* [*Quorum remiseritis peccata,&c.*] *præmisit,* [*Accipite spiritum sanctum*] *vt euidenter cunctis ostenderet eum,qui spiritum sanctum non habet,peccata non posse tenere, vel remittere. Porro spiritum sanctum nemo, nisi intra ecclesiam accipit:quia & ipsam vnitatem per gratiam facit.* ¶*Vnde non nisi congregatis in vnum dictum est,* [*Accipite spiritum sanctum:*] *nec nisi super congregatos in vnum die Pentecostes descendit spiritus sanctus. Sicut autem extra ecclesiam non accipitur, ita extra eam nihil operatur. Cum ergo, sicut & Apostolus ait, spiritus postulet* [p], *spiritus impetret* [q], *extra ecclesiam nec postulare facit, nec impetrare. Vnde Dominus dicturus,* [*Quodcumque petieritis,&c.*] *præmisit* [*Si duo ex vobis consenserint super terram ex omni re,&c.*] *& iterum* [*Vbi duo,vel tres cõgregati fuerint in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum:*] *nimirum cunctis ostendens, se non habitare in cordibus eorum,qui superbiæ singularitatem sequuti,à corporis Christi compage semetipsos abrumpunt. In quibus autem Christus non habitat,in eis spiritus sanctus mentium scissuras refugiens locum non habet.Cum ergo peccata dimittere,vel tenere,excommunicare,vel reconciliare opus sit* [r] *spiritus sancti,& virtus Christi,apparet, quòd hi qui extra ecclesiam sunt, nec ligare possunt,nec soluere,nec reconciliando ecclesiasticæ communioni reddere, nec excommunicando eius societate priuare, qua,ipsi hæresi,vel schismate polluti, siue sententia notati penitus carere probantur.Vnde,cum omnibus discipulis parem ligandi,atque soluendi potestatem Dominus daret,Petro* [s] *pro omnibus,& præ omnibus,* [t] *claues* [v] *regni cælorum se daturum promisit,dicens* [*Tibi dabo claues regni cælorũ.*] *Quicumq; ergo ab vnitate ecclesiæ (quæ per Petrũ intelligitur) fuerit alienus,execrare* [x] *potest,consecrare nõ valet* [y]*:excommunicationis,vel recõciliationis potestatem*

SIN AVTEM.Casvs. Hactenus ostendit G. de eo qui incidit in veterem hæresim. Nunc vero dicit de eo qui nouam confingit:qui ab eo tempore quo talia prædicare cœpit:si propter hoc fuerit excommunicatus,potestatem ligandi vel absoluendi non habet:quę potestas veris & non falsis sacerdotib.à Deo tributa fuit. Quod tribus rationibus probat. Prima est,quia ipsi hæretici spiritũ sanctũ non habent:quod quattuor auctoritatibus probat. Secunda ratio est,quiaipsi sunt extra ecclesiam, & ideo aliquem condẽmnare non debent,vel nõ valent:quod quinque auctoritatib.probat. Tertia ratio est: quia ille qui benedicit & maledicit, maior est eo cui benedicitur vel maledicitur. & ideo hæreticus in catholicum tanquam in superiorem sententiam dictare non potest:in hæreticum vero tanquam in æqualem,sententiam ferre non potest. Prima ratio incipit ibi,*Ligandi namque.* Secunda ibi, *Cum ergo peccata dimttere.* Tertia ibi, *Vel potius quia sicut.* Sequens.§.patet.

2Iuo p.14. c.57.Pan. l.5.c.133.

Ioan.20.

Act.2.

Rom.8.

Matth.18.

[b] Dic melius toleratus ligare põt de officio.3.q.7 §.vlt.s̃.1.q.1 si fuerit.Ar.

Matth.16.

[1] Poly.l.1. tit.16.

[†] *al.procederent*

[“] Excõicat° non potest excõicari.

[“] suspensus quod interim exercere poterit.

similis expositio est.C.de leg.hær.l.2. sic 11.q.3.excellentissimus.15. q.6.auctoritatem.vel dic absoluendo, scilicet de facto.sic s̃.1.q.1. si quis confugerit.17.dist.concilia.23.dist.quorumdam.& ext.de app. ad præsentiam.2.quæst.1. primates. Sed contra 2 quæst.6. §.item si plures.

leriano episcopo.

[a] *ex corde suo nouam hæresim*] *confinxerit, ex quo talia prædicare cœpit, neminem damnare potuit: quia nec potest deiicere quemquam iam prostratus.* Ligandi namque, *vel soluendi potestas veris, non falsis sacerdotibus à Domino tradita est.* Apostolis enim dicturus, [*Quorum remiseritis peccata, &c.*] *præmisit,* [*Accipite spiritum sanctum*] *vt euidenter cunctis ostenderet eum, qui spiritum sanctum non habet, peccata non posse tenere, vel remittere. Porro spiritum sanctum nemo, nisi intra ecclesiam accipit: quia & ipsam vnitatem per gratiam facit.* ¶*Vnde non nisi congregatis in vnum dictum est,* [*Accipite spiritum sanctum:*] *nec nisi super congregatos in vnum die Pentecostes descendit spiritus sanctus. Sicut autem extra ecclesiam non accipitur, ita extra eam nihil operatur. Cum ergo, sicut & Apostolus ait, spiritus postulet, spiritus impetret, extra ecclesiam nec postulare facit, nec impetrare. Vnde Dominus dicturus,* [*Quodcumque petieritis, &c.*] *præmisit* [*Si duo ex vobis consenserint super terram ex omni re, &c.*] *& iterum* [*Vbi duo, vel tres cõgregati fuerint in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum:*] *nimirum cunctis ostendens, se non habitare in cordibus eorum, qui superbiæ singularitatem sequuti, à corporis Christi compage semetipsos abrumpunt. In quibus autem Christus non habitat, in eis spiritus sanctus mentium scissuras refugiens locum non habet. Cum ergo peccata dimittere, vel tenere, excommunicare, vel reconciliare opus sit spiritus sancti, & virtus Christi, apparet, quòd hi qui extra ecclesiam sunt, nec ligare possunt, nec soluere, nec reconciliando ecclesiasticæ communioni reddere, nec excommunicando eius societate priuare, qua, ipsi hæresi, vel schismate polluti, siue sententia notati penitus carere probantur. Vnde, cum omnibus discipulis parem ligandi, atque soluendi potestatem Dominus daret, Petro pro omnibus, & præ omnibus, claues regni cælorum se daturum promisit, dicens* [*Tibi dabo claues regni cælorũ.*] *Quicumq; ergo ab vnitate ecclesiæ (quæ per Petrũ intelligitur) fuerit alienus, execrare potest, consecrare nõ valet: excommunicationis, vel recõciliationis potestatem*

vt notetur vnitas.

[b] ¶*Ligandi namque.*]ibi,*Cum ergo peccata dimttere.*

[c] ¶*Cum ergo peccata dimttere.*]ibi,*Vel potius quia sicut.*

[d] ¶*Vel potius quia sicut.*]Sequens.§.patet.

[e] ¶*Non potuit.*] non est contra.s̃.11.quæst.3.plerumque. nam ibi de alio malo,non hæretico: vel ibi de occulto. s̃.11. q.3. excellentissimus.s̃.11.quæst.3.si quis confugerit.s̃.16.dist.concubinæ.& s̃.23.dist. quorumdam.s̃.11.quæst.3.si episcopus.s̃.11.q.3.contra 2.q.6. §.item si plures.

[f] ¶*Absoluendo.*] id est,absolutos esse offendendo,ideſt non ligatos.

[g] ¶*Et præ omnibus.*]hoc dicit vt notetur prælatio.

[h] ¶*Claues.*] quid Petro datum fuerit:cum his clauibus, habemus 20.distinct.§.1.

[i] ¶*Execrare.*]ſ.ea.pudenda.

[k] ¶*Non valet.*]conficit tamen etiam extra ecclesiam si formam obseruet: quia hoc ordinis est, quem retinet recedens ab vnitate ecclesiæ.1.quæst.1.quod quidam.sed nõ potest excommunicare: quia hoc

[l] ¶*Hæresim.*] hoc fuit de cap.ſ.ea.ait Cælestinus.sed hodie nihil est, vt not.s̃.eadem.§ primo.

[m] ¶ *Iam prostratus.*] per hæresim.

[n] ¶*Veris.*]id est,catholicis, scilicet toleratis [b] ab ecclesia, siue sint boni,siue sint mali.arg.11.q.3.Iulianus.

[o] ¶ *Non falsis.*] i. iam per sententiam damnatis.vel malis de vitæ merito. & sophistice inducit omnia in hoc §. nam omnia referas ad vitæ meritũ, sicut prima, quæst.1. gratia.

[p] ¶*Postulet.*]id est,postulare faciat.

[q] ¶*Impetret.*]id est,impetrare nos faciat.

[r] ¶*Opus sit.*] dic verũ quo ad Deũ: sed quo ad ecclesiam nõ:cum faciant hoc etiam mali.ideo non facit ad rem quod inducit.

[s] ¶*Petro.*] hoc dicit

[t] ¶*Et præ omnibus.*]hoc dicit vt notetur prælatio.

[v] ¶*Claues.*] quid Petro datum fuerit:cum his clauibus, habemus 20.distinct.§.1.

[x] ¶*Execrare.*]ſ.ea.pudenda.

[y] ¶*Non valet.*]conficit tamen etiam extra ecclesiam si formam obseruet: quia hoc ordinis est, quem retinet recedens ab vnitate ecclesiæ.1.quæst.1.quod quidam.sed nõ potest excommunicare: quia hoc

Source : BIU Cujas

hoc iurisdictionis est:quam dimittit qui recedit.vt 1.quæst.1.remissionem.

a ¶*Dicere.*]corde,ore,opere.de pœn.dist.1.non tibi dico.

b ¶*Nisi in spiritu.*] id est,nisi sit seruus eius,id est,nisi habeat spiritum eius.

« Dei serui sumus oēs.

« omnes enim sumus serui Dei.de consec.dist.2.inuitat.

c ¶ *Ita ex eo.*] supple appareat à fidelibus iudicandum, vel excommunicandum. &

1.Cor.5. ita persona cui sermo dirigitur,non intelligitur excepta.arg.26. dist.deinde. & no.22. quæst.2. primum pro & contra.

d ¶*Vel potius.*] alia est ratio quare talis non possit soluere vel ligare.

e ¶*Maior.*]s.distin.21. inferior.

1.Cor.12. MAnet ergo.] Casvs. Dicitur in hoc cap. quòd priuilegium Petri manet tūc firmum, cum per eum æqua fertur sententia. & tunc æqua fertur cum nec

Ioan.6. nimia seueritas vel remissio interuenit: ex qua sententia nihil soluitur vel ligatur nisi Petri auctoritas interueniat. *Nec nimia.* hæc est expositio præ

1.Cor.5. cedentis, id est, tunc

ibid. fit ex æquitate,& manet priuilegiū Petri, vbi nec nimia,&c.

f ¶ *Aequitate.*] arg.ꝙ sententia iniuste lata non tenet. Sed contra 11.q.3.si episcopus forte.Sed hoc dicitur de sentētia,qua qs ligatur quo ad Deum, nō quo ad ecclesiam. sed etiam illa quandoque non tenet.extra de senten.excom. per tuas.

g ¶ *Vel remissio.*] quia

a ā hoc no. 45.dist.disciplina.& ca. oīs. & c. sicut nāque.

vtrūque vitium est. [a] ff.de pœ. l.respicien- dum.

h ¶*Nisi.*] id est,nisi id quod iuste fuerit,&c.

i ¶*Petrus.*] id est,eius auctoritas,&c.Ioan.

QVodcumque.] Casvs. Probat Augustin.in hoc ca.quòd ecclesia tantum habet potestatem ligandi & soluendi:quia soli Petro dictum est,quodcumque ligaueris,& cæt. Iam ecclesia non haberet potestatē ligandi & soluendi : quod falsum est.si autē hoc fit in ecclesia: quæ ligantur vel quæ soluuntur in terra,erunt ligata vel soluta in cęlo. Vnde cum per ecclesiam hoc fiat, Petrus quādo claues accepit,sanctam ecclesiam significauit : per quem boni in ecclesia significantur, sicuti per Iudam mali, & qualitercumque ante iste casus positus fuerit:ego Barthol.Brix. eum sic posui, quia casus iste litteræ consonat.

non habet. Vnde Apostolus,cum fornicatorem Corinthium excommunicandum scriberet:ait [*Ego quidem absens corpore,præsens autem spiritu iam iudicaui vt præsens, eum, qui sic operatus est,in nomine Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis, & meo spiritu,cum virtute Domini nostri Iesu Christi tradere huiusmodi hominem satanæ in interitum carnis.*] *In quo formam excommunicationis ostendens docuit,non nisi fidelem, & à fideli notandum. In nomine namque Domini, atque eius virtute cooperante, non nisi fidelis aliquid operari valet : cum nemo possit dicere* [a] [*Dominus Iesus,nisi in spiritu* [b] *sancto.*] *Item cum Dominus prohibeat agnum comedi extra catholicam ecclesiam:qui professione fidei ab ea sunt alieni, ab eius participatione,quam suo arbitrio reliquerunt,non repelluntur:sed abire permittuntur,sicut illi, qui audientes,* [*Nisi manducaueritis carnem filij hominis,et biberitis eius sanguinē,&c.*] *dixerunt,* [*Durus est hic sermo : & quis potest eum audire?*] *atque ita abierunt retrorsum : non repulsi,sed abire permissi. Hinc etiam Apostolus, cum de excommunicandis ageret,præmisit.* [*Si quis frater,&c.*] *De infidelibus autem suppossuit dicens* [*Eos, qui foris sunt, Dominus iudicabit.*] *De his autem, qui intus sunt, nobis iudicium commisit. Sicut autem ex eo, quòd Apostolus ait,* [*Frater,*] *& ex his,quæ de fidelibus,& infidelibus suppossuit, apparet non nisi fidelem excommunicandum:ita ex eo* [c], *quòd fidelibus tantum hoc scribitur,vel potius* [d], *quia sicut ille,qui benedicit,maior* [e] *est eo,cui benedicitur, ita qui ex officio maledicit, maior est eo,cui maledicitur : liquido constat eum, qui ab integritate catholicæ fidei recedit,maledicendi,vel benedicendi potestatem minim ehabere. Catholicum namque, vtpote se superiorem,maledicere non valet:in alienum à fide,tamquam in sibi æqualem, sententiam dare non potest. Hæc autem,quæ de hæreticis,atque schismaticis, vel excommunicatis dicta sunt,videlicet,quòd ligandi,vel soluendi potestatem non habeant, multorum auctoritatibus probantur.*

Ait enim Leo Papa sermone tertio in anniuersario suæ assumptionis, & sermone 2. de natali Apostolorum.

[A] ¶ Sin autem.] *Non defuerunt, qui crederent hæc quoque esse Alexandri. Sed apud Iuonem,& in Pannormia non habentur:& in vetustis Gratiani codicibus hic est ea nota, quæ solet apponi verbis Gratiani. Et est secundum membrum diuisionis in ipso quæstionis principio à Gratiano propositæ : omninoque & stylus, & quæ dicuntur, ad id confirmandum concurrunt.*

[B] ¶ Spiritus postulet.] *Verba ipsa Apostoli sunt hæc* : Similiter autē & spiritus adiuuat infirmitatem nostram. Nam quid oremus, sicut oportet, nescimus:sed ipse spiritus postulat p nobis gemitibus inenarrabilibus. *In glossa autem interlineari ad eum locum sunt verba sequentia,* spiritus impetret.

¶Non soluitur,vel ligatur,nisi quod auctoritas beatti Petri soluerit, vel ligauerit.

C. V.

vt euidenter.j.ead.q.3.si quis non recte? & ita videtur, quòd nulla potestas Petro collata sit, vel ecclesiæ per hoc quodcumque [b],&c. nam nullius potestatis vim exercet.de pœ.di.1. verbum.sed tātum ostendit ligatum esse vel solutum,vt 15.q.1.nec is. Dic « ꝙ quo ad ecclesiam triumphantē nullius potestatis vim exerceret:sed tātum ostendit ligatum esse vel solutum:sed tamē habet aliam potestatem qua ligat quo ad ecclesiam militātem: vnde quādoque eum ligat, quamuis iniuste,vt 11.q.3.c.1.

b Hoc hī j. e.q.2.c.2.vbi de hoc.

« Ecclesia est duplex.

1Pol.l.7.ti.j.

m ¶*Reconciliat.*] arg. quòd sentētia totius ecclesiæ præferenda est [c] Romanę,si in aliquo sibi contradicāt. argu.93.dist.legimus. Sed contrarium credo.arg.j.ead.hæc est. nisi erraret « Romana ecclesia , quod non credo posse fieri:quia Deus non permitteret.arg.j.ead.ca.à recta.& c.pudenda.

c De hoc vide qđ leg.& not.19.dist. c.pen.

« Ecclesiam Romanam si permittet Deus errare

2Pol.l.7.ti.2 Matth.16.

n ¶ *Petri persona.*] à contrario sensu.argu. di.96.si Imperator.11. q.3.Imperatores.

o ¶*In Iudæ.*] si duo enim contraria inter se non conueniunt: nec eorum contraria inter se conueniunt, vt not. 32.dist. hospitiolum.

NOn turbatur.] Casvs. Legitur in Euangelio, ꝙ ante passionem Christi omnes discipuli simul erant in nauicula quadam super mare cum Iuda proditore:&tūc factus est ventus validus, & nauicula cœpit fere periclitari: sed Christus pręcepit ventis & mari vt quiescerēt:post passionem Christi nauigabat Petrus in quadam nauicula sine Iuda, & illa nullam turbationem passa est. In vtraque igitur Petrus erat:sed qui suis meritis firmus erat, turbabatur ex alienis. Vñ vitandi sunt perfidi & proditores ne possimus fluctuare per ipsos.Non turbatur ergo nauis, in qua sola erat prouidentia,&perfidia aberat,& fides abundabat. quare etsi aliis Apostolis imperatur vt laxent retia sua:soli tamen Petro (per quem ecclesia designatur) dictum fuit vt retia sua ducat in altum:quod est videre altitudinem diuitiarum:& scire filium Dei. *Is*, scilicet, Petrus.

3Pol.l.7.ti.3 Anſ.l.1.c.37

† al.*superat*

p ¶ *Petrum.*] sine Iuda, id est, bonos tantum, id est, ecclesia triumphans, vbi non erit luctus neque clamor.35.dist.ecclesiæ.

1 MAnet ergo Petri priuilegium , vbicumque ex ipsius fertur æquitate [f] iudicium: nec nimia est vel seueritas,vel remissio [g],vbi nihil erit ligatum,nihil solutum,nisi [h] quod beatus Petrus [i] aut soluerit,aut ligauerit.

Item Augustinus super Ioannem, tract. 50.ad cap. 12.

¶In persona Petri,ligandi & soluendi ecclesia potestatem accepit.

C. VI.

2 QVodcumque ligaueris super terram,erit ligatum [k] & in cœlo.] Si hoc Petro tantum dictū est,non hoc facit ecclesia [l]. Si autem in ecclesia fit(vti quæ in terra ligantur,in cœlo ligentur,& quæ soluuntur in terra,soluantur in cœlo : quia cū excommunicat ecclesia , in cœlo ligatur excommunicatus : cum reconciliat [m] ecclesia,in cœlo soluitur reconciliatus.) Si ergo hoc in ecclesia fit,Petrus,quando claues accepit,ecclesiam sanctam significauit.Si in Petri persona [n] significati sunt in ecclesica boni, in Iudæ [o] persona significati sunt in ecclesia mali.

Item Ambrosius,ad cap. 5. Lucæ.

¶*In plerisque vetustis est tantum*, Item Ambrosius. *In vulgatis autem addebatur*, super Marcum.

¶ Suis meritis firmus, nonnumquam turbatur alienis.

C. VII.

3 NOn turbatur nauis , quæ Petrum [p] habet : turbatur illa,quæ Iudam [q] habet.Etsi multa illic discipulorum merita nauigabant : tamen eam adhuc perfidia proditoris agitabat. In vtraque Petrus : sed , qui suis meritis firmus est , turbatur [r] alienis. Caueamus igitur perfidum , caueamus proditorem:ne pervnum fluctuemus plurimi [s]. Ergo non turbatur hæc nauis , in qua, prudentia nauigat, abest perfidia, fides aspirat †. Quemadmodum enim turbari poterat, cui præerat is , in quo est ecclesiæ firmamentum? Illic ergo turbatio, vbi modica fides : hic securitas, vbi perfecta dilectio. Denique etsi aliis imperatur,vt laxent retia sua : so-

q ¶ *Quæ Iudam.*] id est,ante passionem etiam cum Petro,id est malos cum bonis:de qua intelligitur contrarium, 1.quæst.4.§.vlt.versic.item.

r ¶*Turbatur.*]quæ significat ecclesiam militantem.

s ¶ *Plurimi.*] s.1.q.4.§.item peccato Achor. s.45.dist.sed illud.j.de conse.dist.1.in sancta.ff.de ædil.edi.plerumque.C.de pœ.sancimus.

« Papa ligat in cęlo p approbōnem.

k ¶*Erit ligatum.*]« ligari dicitur in cœlo per approbationem,scilicet quando iuste fertur sententia. de pœn.dist.1. quem pœnitet. s. dist.20.§.1.Ioan.

l ¶*Facit ecclesia.*] sed nonne prius erat ligatus apud Deum,vt 1.q.1.

Source : BIU Cujas

a ¶*Soli.*]arg.quòd quæstio fidei,&c.ĩ.cad.quoties.
b ¶*Professionem.*]cum dixit:Tu es Christus filius Dei viui.
c ¶ *Nequeat.*] iuxta illud:Generationẽ eius quis enarrabit?s. prox. cau.q.4.de Tyriis.quod de eterna & temporali cõgrue intelligitur.
d ¶*Plenitudo.*]de consecr.dist.2.tribus.

Luc.5. Matth.16. Est *aliud.*]Casvs. s.prox.c.dictum est,q̃ Petrus & alij piscati sunt cũ retibus. Nunc vero dicit q̃ soli Petro præcepit vt cũ hamo piscaretur.

"Petrus p̃fuit aliis in iurisdictiõe.

e ¶*Hamum.*]"per hamum intelligeiurisdictionem, qua Petrus præfuit aliis:quia hamo,i.ferro resecantur putridæ carnes.82.di. plurimos.in fi.& ideo solus Petrus piscatur hoc genere piscandi. ipse.n.habet potestatem ligandi atque soluendi præ aliis[a]. per rete enim intelligitur inquisitio sapientiæ. de his clauibus dicitur 20.dist.c.1.

a Dũ ei dictũ est,Tibi daboclaues regni cælorum,&c.21. dist.i nouo. 1 Poly.ibid.

† *Est & aliud*]orig.

Matth.16. A *Recta ergo fide.*] Casvs. Quidã episcopi patiebantur maximam tribulationem ab hæreticis, ita vt fluctuare viderentur. Præcepit ergo Lucius eis ne à via recta vel à fide &Apostolico tramite recedãt:qa vero Apostolorũ traditio est & vera charitas, quam Romana tenet ecclesia.Hæc mater est omnium ecclesiarum : quæ nũquam errat,nec vllis hæreticis nouitatibus damnatur. *Principibus*,sc. Petro & Paulo.

2Pol.l.j.ti.3. Anſ.l.j.c.35.

3Felix j.epi.

† *al.perturbationem*

Matth.5.

f ¶*Nouitatibus.*]"q̃ro de qua ecclesia intelligas quod hic dicitur "Ecclesia ñ p̃t errare, ḋ q̃ non possit errare?si qua ecclesia intelligitur. de ipso Papa,q̃ ecclesia dicitur. s̃.e.quodcumque.& 7.q.1.scire debes.sed certum est, q̃ Papa errare potest. 19.dist.Anastasius.40. dist.si Papa.Resp.ipsa cõgregatio fidelium hic dicitur ecclesia,vt de cõse.dist.1.ecclesia. & talis ecclesia nõ potest non esse,vt ĩ.ead. pudẽda.nam ipse Dominus orat pro ecclesia.21.dist.§.1.ver.ego pro te.& voluntate laiorum suorum non fraudabitur.

4 Ansel.l.1. c.36.Pol.l.1. tit.3.

M *Emor sum.*]Casvs. Profitetur Christus se sub fide& nomine Petri præsidere:cuius fides à Domino est manifestata: quæ fides hæreses nõ fouet,sed destruit: Ei *causa*,sc. destructioni hæreticorum omnes conatus suos impendere cupit. Seq.autẽ tria cap.plana sunt.

† *al. nullum vnquam fallit,sed*

g ¶*A Domino.*]dicente:Tu es Petrus,&c.[b] 19.dist.ita Dominus.

bVt 20.dist. Quis.21.dist. Sacrosancta.

h ¶ *Confessio.*] Tu es Christ[e] filius Dei viui.

i Q *Voties.*] ¶ *Fidei.*]sic 16.q.1. frater noster. 22.dist.præceptis.23.q.vlt.conuenior.s̃.di.80.c.2.contra.

li [a] tamen Petro dicitur [Duc in altum]hoc est,in profundum disputationum. Quid enim tam altum,quàm altitudinẽ diuitiarum videre,scire Dei filium,& professionem [b] diuinæ generationis assumere?quam licet mens nequeat [c] humana plene rationis inuestigatione comprehendere : fidei tamen plenitudo [d] complectitur.

Idem ibidem paulo inferius.

¶Solus Petrus accepit mandatum, vt hamo piscem caperet.

C. VIII.

E St† aliud Apostolicum piscandi genus:quo genere solum Petrum piscari Dominus iubet, dicens [Mitte hamum [e] : & eum piscem,qui primus ascenderit,tolle.]

Item Lucius Papa episcopis Galliæ, & Hispaniæ.

¶Nulla perturbatio à tramite Apostolicæ sedis retrahat,quæ omnes hæreses semper destruxit.

C. IX.

A Recta ergo fide,& Apostolico tramite propter vllam persecutionem † nolite recedere, scientes, quoniam iuxta Saluatoris sentẽtiam, beati sunt,qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. [3]Hęc est Apostolorũ viua traditio : hæc vera charitas , quæ prædicanda est, & præcipue diligenda,ac fouenda,atque fiduciaIiter ab omnibus tenẽda:hæc sancta,& Apostolica mater omnium ecclesiarum Christi ecclesia,quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ traditionis numquam errasse probatur : nec hæreticis nouitatibus [f] deprauata succubuit : sed , vt in exordio normam fidei Christianæ percepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi principibus, illibata fine tenus manet.

Item Sixtus Papa ij. ad Gratum episcopum,epist. 1.

¶Fides Romanæ ecclesiæ omnem hæresim destruit, nullam fouet. C. X.

4 M *Emor sum me* sub illius nomine,ecclesię prędisidere,cuius à Domino [g] Iesu Christo est confessio [h] glorificata:& cuius fides nullam † hæresim vmquam fouit,sed omnes quidem hæreses destruit. Intelligo autem mihi aliter non licere , quàm vt omnes conatus meos ei causæ, in qua vniuersalis ecclesiæ salus infestatur, impendam.

*Item Eusebius Papa episcopis Thusciæ, epist.*3.

¶Nullis hæresibus Romana succubuit ecclesia. C. XI.

IN sede Apostolica extra maculam semper est catholica seruata religio.

*Item Innocentius Papa episcopis concilij Mileuitani,epist.*26.

¶Ad Romanam referatur ecclesiam, quoties ratio fidei ventilatur.

C. XII.

5 Q Voties fidei [i] ratio ventilatur,arbitror omnes fratres , & coepiscopos nostros non nisi ad Petrum [k], id est,sui nominis & honoris auctorem referre debere (veluti nunc retulit vestra dilectio :) quod per totum mundum possit ecclesiis omnibus in commune prodesse.

Item Iulius Papa ad episcopos orientales,epist. 1.

¶Christianę religionis zelum Romana ecclesia præ cæteris habuit.

C. XIII.

6 O Fficij nostri consideratione non est nobis dissimulare [l],non est tacere [m] libertas †: quibus maior cunctis Christianæ religionis zelus incumbit.

Item Hieronymus ad Damasum in expositione symboli.

¶Aliorum ora non timet fides,quam Romana commendat ecclesia.

C. XIIII.

7 H Æc est fides [n],Papa beatissime , quam in ecclesia catholica [o] didicimus, quamq; semper tenuimus, & tenemus:in qua si minus perite , aut parum caute forte aliquid positum est,emẽdari [p] cupimus à te,qui Petri & fidẽ, & sedem tenes. Sin autẽ hæc nostra confessio Apostolatus tui iudicio comprobatur [q],quicumque me culpare † voluerit, se imperitum,vel maleuolũ, vel etiam non catholicum,non † me hæreticum comprobabit [r]. *Item.* ¶Sancta[A] Romana ecclesia,quę semper immaculata mansit, & Domino prouidente , & beato Petro Apostolo opem ferente in futuro manebit, sine vlla hæreticorum insultatione [s] firma , & immobilis omni tempore persistet.

A ¶Sancta.]*Hæc videntur sumpta ex epistola Marci Papæ ad Athanasium,sed alio modo aptata. Nam apud illum post alia quædam sic legitur*, Non , vt nos aliquid sinistrum vestra ex parte arbitremur: sed nos & vos,illosque absque vlla in posterum titubatione vnum sentire optaremus : & sancta Romana ecclesia , quæ semper immaculata mansit , & Domino prouidente , & beato Petro Apostolo opem ferente , in futuro manebit, sine vlla hæreticorum insultatione, firma & immobilis omni tempore persisteret.

Item Marcellus Papa vniuersis episcopis per Antiochiam constitutis,epist. 1.

" Papæ est terminare q̃stionẽ de fide motam

fideliter agitare.

k ¶*Nisi ad Petrum.*] videtur cõtra,extr.de hære. ad abolendam. §.ad hoc de episcopali. nam ibi innuitur, quòd illi sunt vitandi tamquam hæretici, quos epi vitandos dixerũt.Sed dic q̃ illud intelligendũ est q̃n tale q̃d dñt quod certũ est esse hæresim. hic vero vbi dubium est. ext.eo.cum Christus.

5 Poly.ibid. Anſ.l.1.c.27 & l.2.c.54.

l O *fficij.*] ¶*Dissimulare.*] "est dissimulatio pia , vt 22.q.2.vtilẽ. ff.de dol. excep.l.2.§.3.est perniciosa.vt 22.q.5.caute.discreta, vt 23.q.4. quidam cum bonorũ. detestabilis,vt hic.

" Dissimulatio est multiplex.

m ¶*Tacere.*] taciturnitas est magnum vitium in Papa , vt 40. dist.si Papa.

H *Aec est.*]Casvs. Quidã infamabãt Hieron.de hęresi: quare Hieron.scripsit Papę fidem quam tenet: & dicit q̃ si Papa eius fidẽ approbauerit:quicumq; eum culpare voluerit, non catholicus,sed hæretic[e] reputabitur: & rogat eũ vt si in confessione suæ fidei aliq̃d minus caute vel minus perite dixerit,emendetur per ipsum. In fine dicit quòd Romana ecclesia omni tempore firma & immobilis permanebit.

6 Anſ.l.j. c.38.

† *al. liberum*

n ¶*Fides.*] quam professi sumus nos tenere,vt in alia parte ca. quæ non est hic.

o ¶ *Quam in ecclesia catholica.*] arg.93. dist. qui cathedram.

p ¶*Emendari.*]& ita licet quis erret.si tñ paratus est corrigi, non est hæreticus , vt ĩ. e. aperte[c]. aliàs dubius in fide , &c. extra de hær.c.1.

† *al.maculare*

† *al. sed hæreticum*

cAd idẽ ĩ.e. q.3.dixit. & c.qui in ecclesia.

q ¶*Comprobatur.*] qa quod Papa approbat, non licet alij reprobare.arg.50.dist.si ille. 22.dist.omnes.35.q.9. veniam. arg.19.dist.si Romanorum.

7 Poly.ibid.

r ¶*Comprobabit.*]arg. "contra theologos, qui negant Christum aliquid esse secũdum quod homo , contra sententiam Alexand. extra de hæretic.cum Christus. Item argu. q̃ propter solum dictum censetur quis hæreticus[d].Ioan.

" Christus est aliquid secũdum q̃ homo est.

d Hoc ió qa nemo existimandus, est dixisse qd mẽte ñ agitauit.ff.d tu te.Labeo. si tñ parat[e] est emendare, secus ext. d hær. ad abolendã.&no. s̃.e. in gl. & ita Are.

s ¶*Insultatione.*]Scilicet prævalente : aliàs falsum esset , cũ quotidie insultent. & est sim. de consec.dist.4. c.2.vers.cum qua pugnent.

Rogam

Source : BIU Cujas

ROgamus.] Casvs. Episcopi per Antiochiam cõstituti, à dispositione Romanæ ecclesiæ deuiabãt in doctrina & quibusdam aliis, quare Marcellus Papa scribit omnibus illis episcopis, vt aliud non doceant quam acceperunt à Petro apostolo & reliquis sanctis patribus, nec recedant à dispositione ecclesiæ Romanæ. nam licet Petri principat⁹ olim apud Antiochiã fuerit, tamen Deo iubente Romam est transl. Pol.l.j.ti.15 latus, vbi caput est totius ecclesiæ. Anſ.l.j.c.15.

¶ Aliud, quàm Romana ecclesia neque sentire, neque docere permittitur. C. XV.

1 ROgamus vos fratres, vt non aliud doceatis, neque sentiatis, quàm quod à B. Petro Apostolo, & reliquis Apostolis, & patribus accepistis. Ab illo enim primo instructi estis. Ideo non oportet vos propriũ derelinquere patrem, & alios sequi. Ipse enim caput est totius ecclesiæ: cui ait Dominus, [Tu es Petrus, & super hanc petram ędificabo ecclesiam meam, &c.] Eius enim sedes primitus [a] apud vos fuit: quæ postea, iubente Domino, Romam translata [b] est: cui adminiculante gratia diuina, hodierna præsidemus die. Nec ab eius dispositione vos deuiare oportet [c]: ad quam cuncta maiora ecclesiastica negotia, diuina disponẽte gratia, iussa sunt referri: vt ab ea regulariter disponantur, à qua sumpsere principia. Si vero vestra Antiochena, quæ olim [d] prima erat, Romanæ cessit sedi [e]: nulla est, quæ eius non sit subiecta ditioni.

¶ *In hoc capite aliqua sunt & addita, & in suum locum restituta ex originali. Glossa autem ad verbum*, oportet, *facile transponi potest.*

Item Leo Papa Dioscoro episcopo Alexandrino, epist. 79. al 81.

¶ Alexandrinæ ecclesiæ à Romana dissentire non licet. C. XVI.

2 CVm beatissimus Petrus Apostolicum † à Domino acceperit principatum, & Romana ecclesia in eius permaneat institutis: nefas est credere, quòd sanctus discipulus eius Marcus, qui Alexandrinam [f] primus ecclesiam gubernauit, aliis regulis traditionum [A] suarum decreta formauerit: cum sine dubio de eodem fonte gratiæ vnus spiritus fuerit & discipuli, & magistri: nec aliud ordinatus tradere potuerit, quàm quod ab ordinatore suscepit.

A ¶ Traditionũ.] *Sic est emendatum ex duobus vetustis Gratiani codicibus, Anselmo, & originali ipso. Antea legebatur*, aliis regulis, & traditionibus sua decreta firmauerit.

Item Ambrosius in commentariis, ad ca. 22. Lucæ, lib. 10. c. 12.

¶ *Citabatur antea ex Gregorio, apud quem non est inuentum.*

¶ Professione suæ fidei aurem erroris Romana abscidit ecclesia. C. XVII.

SI Petrus [g] volẽs [h] percussit aurem, docuit q̃ aurem habere in specie non deberẽt [i], quam in ministerio † non haberent. Sed bonus Dominus & ipsi refundit auditum: secũdum prophetica dicta demonstrans & ipsos [k], si conuertãtur, posse sanari, qui in passione Domini vulnerati sunt: eo quòd [l] omne peccatum fidei † mysteriis abluatur. Tollit ergo Petrus aurẽ. Quare Petrus? Quia ipse est, qui accepit claues regni cęlorum. Ille enim condemnat [m], qui & absoluit [3]: quoniam ligandi, & soluendi idem adeptus est potestatem. Tollit autem male audientis, tollit autem gladio spiritali aurẽ interiorem male intelligẽtis. Caueamus, ne cui tollatur auricula, dum † legitur passio Domini. Si ad diuinitatem [n] eius referimus infirmitatem corporeæ passionis, exciditur [o] auricula, & exciditur à Petro: qui non passus est Christum prophetã [p] æstimari: sed Dei filiũ docuit fideli cõfessione [q] signari.

g ¶ *Si Petrus.*] Casvs. "Tangit q̃ Petrus in passione Domini abscidit auriculam Malchi, & Dominus eam restituit sibi. & per hoc nota, quòd male intelligenti auris spiritualiter est per Petrum abscindenda: ipse enim habet potestatem ligandi & soluendi. Not. etiam, quòd si conuertantur tales, Dominus refundet eis auditum. "Petrus Malchi aũt abscidit.

Item Cyprianus in tractatu de vnitate ecclesiæ.

¶ Extra vnitatem sanctæ ecclesiæ spiritus sanctus non accipitur. C. XVIII.

4 LOquitur [r] Dominus ad Petrum [Ego dico tibi, inquit, quia tu es [s] Petrus: & super istam petrã [t] ędificabo ecclesiã meam.] Super vnum [u] ædificat ecclesiam: & quamuis Apostolis omnibus post resurrectionem suam, parem potestatem tribuat, & dicat, [Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Accipite spiritum sanctum.] tamen vt vnitatem manifestaret, vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem sua auctoritate disposuit. Hoc erant vtique & ceteri Apostoli, quod fuit, & Petete ergo ecclesiæ, si quis separatur, fructum boni operis germinare non potest ad instar radij, rami & riuuli: qui si à sole & ab arbore & à fonte diuellantur, euanescunt. Secunda pars ibi, *Episcopatus vnus.*

r ¶ *Loquitur.*] Probat ecclesiam esse vnam: quia Dominus vt ecclesię significaret vnitatem, dixit super vnum eam se ędificaturum dicens: ego dico tibi quia tu es Petrus, &c. Secundo probat illa auctoritate Salomonis in persona Domini loquentis. Vna est columba mea. Tertio auctoritate Pauli dicentis: Vnum est corpus: vnus spiritus, vna fides, vnum baptisma, &c. postea cõparat eam soli, arbori, fonti. Vltimo dicit q̃ si quis non tenuerit hanc vnitatem, fructum non poterit facere, sed arescet sicut ramus precisus ab arbore.

s ¶ *Quia tu es.*] ẽ. dist. 50. fidelior.

t ¶ *Petram.*] id est, super tuæ fidei soliditatem.

u ¶ *Super vnum.*] "quia vbi pluralitas, ibi discordia. de pœn. dist. 2. quando Adam. "Discordia est in pluralitate.

h ¶ *Volens.*] q. d. ex proposito, non casu.

i ¶ *Non deberent.*] q̃ auris exterior significat interiorem aurem, quam ipsi non habebant, & ideo dicit, non habebant in ministerio.

k ¶ *Et ipsos.*] q̃ Christum crucifixerũt, de pœ. dist. 1. periculose. Ioan. 18.

l ¶ *Eo quòd.*] ẽ. 19. dist. si Romanorum. j. de pœ. distinct. 3. adhuc perfidi instant. †*mysterio*] orig. Esa. 35.

m ¶ *Condemnat.*] j. de pœ. di. 1. verbum. ẽ. 21. di. inferior. ff. de re iud. qui condemnare potest. hæc autem regula fallit extra de sen. exc. tua. & ext. de off. dele. quærenti. & quandoque potest quis absoluere, & nõ ligare. C. vbi sen. vel clar. quoties. †*al. in ministerio fidei* Matth. 16.

n ¶ *Si autem ad diuinitatem.*] non enim passa est, cum naturæ Dei nemo nocere possit. 11. quæst. 3. secundum. 3 Et cõtra. l. ei⁹ est nolle. ff. de ver. si.

o ¶ *Exciditur.*] id est, debet abscindi, vt 1. q. 1. §. cur ergo. † abest ab orig.

p ¶ *Prophetam.*] id est, purũ hominem.

q ¶ *Confessione.*] & hoc cum dixit, tu es Christus filius Dei viui.

LOquitur.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In j. parte dicitur, q̃ Christus post passionem suam licet omnibus Apostolis parem dederit potestatem, Petrum tamen omnibus præesse voluit, vt ab vno stipite sortiretur ecclesia vnitatẽ & originem. & hoc probat Cyprianus duab. auctoritatib. sc. Salomonis & Pauli. In ij. parte dicitur, q̃ licet ecclesia sit vna, & episcopatus vnus, tamẽ in membrorum multitudine per mũdum lati⁹ extẽditur: sicut ab vna radice multi ramusculi producuntur, & ab vno sole radij multi, & ab vno fonte riuuli plurimi porrigũtur: ab vnita- 4 omittũtur aliquot verba. Poly. l. 7. tit. 3. Ansel. l. 1. c. 10.

Gręci nõ obediunt Papæ.

Matth. 16.

Anſ.l.1. c.30. †*al. Apostol⁹*

"Si vinco vincentem te, vinco te.

Source : BIU Cujas

trus [a], pari conſortio prædíti, & honoris & poteſtatis. Sed exordium ab vnitate proficiſcitur: vt eccleſia vna monſtretur: quam vnam eccleſiam etiam in cantico canticorum ſpiritus ſanctus ex perſona Domini deſignat, & dicit [Vna eſt [b] columba mea, perfecta mea: vna eſt matri ſuæ [c], electa genitrici ſuæ.] Hanc eccleſiæ vnitatem [A] qui non tenet, tenere ſe fidem credit? Qui eccleſiæ renititur, & reſiſtit, in eccleſia ſe eſſe confidit? Quando & beatus Apoſtolus Paulus hoc idem doceat & ſacramentum vnitatis oſtendit dicens, [Vnum corpus [d], & vnus [e] ſpiritus: vna ſpes [f] vocationis veſtræ. Vnus Dominus [g], vna fides, vnum baptiſma [h], vnus Deus.] Quam vnitatem tenere firmiter, & vendicare debemus, maxime epiſcopi, qui in eccleſia præſidemus [i]: vt epiſcopatum [k] ipſum vnum, atq; indiuiſum probemus. Nemo fraternitatem mendacio fallat: nemo fidei veritatem perfida † præuaricatione corrumpat. ¶Epiſcopatus vnus eſt: cuius à ſingulis in ſolidum [l] pars tenetur. Eccleſia vna eſt, quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur: quomodo ſolis multi radij, ſed lumen vnum: & rami arboris multi, ſed robur vnum tenaci rádice fundatum: & cum de fonte vno riui plurimi defluunt, numeroſitas licet diffuſa videatur exundantis copiæ largitate: vnitas [m] tamen ſeruatur in origine. Auelle radium ſolis à corpore diuiſionem lucis vnitas non capit. Ab arbore frange ramum: fructus † [n] germinare non poterit. A fonte præcide riuum: præciſus areſcet. Sic & eccleſia Domini luce perfuſa, per orbem totum [o] radios ſuos porrigit: vnum tamen lumen eſt, quod vbique diffunditur: nec vnitas corporis ſeparatur. Ramos ſuos in vniuerſam terram copia vbertatis extẽdit: profluentes largiter riuos latius pandit: vnũ tamen caput eſt, & origo vna, & vna mater eſt fœcunditatis ſucceſſibus copioſa †. Illius fœtu naſcimur: illius lacte nutrimur: ſpiritu eius animamur. Adulterari nõ poteſt ſponſa Chriſti: incorrupta eſt, & pudica. Vnam domũ nouit: vnius cubiculi ſanctitatem caſto pudore cuſtodit.

[A] ¶Vnitatem.] *Quæ ſequuntur vſque ad ver. quando. addita ſunt ex originali: ex quo alia etiam & addita, & emendata ſunt.*

Idem ibidem paulo inferius.

¶ Non habet Deum patrem, vniuerſalis eccleſiæ relinquens vnitatem. C. XIX.

[1] ALienus eſt [P], profanus eſt, hoſtis eſt: habere iam non poteſt Deum patrem, qui eccleſiam non habet matrem. *Item infra.* ¶Dominus enim cum diſcipulis ſuis vnanimitatem ſuaderet, & pacẽ [Dico, inquit, vobis, quoniam ſi duobus [A] ex vobis conuenerit in terra, de omni re, quamcumque petieritis, continget vobis à patre meo, qui in cœlis eſt. Vbicumq; [q] enim fuerint duo, aut tres collecti in nomine meo, ego cum eis ſum.] oſtendens non multitudini [r], ſed vnanimitati deprecantium plurimũ tribui. [Si duobus, inquit, ex vobis conuenerit in terra.] vnanimitatem prius poſuit: concordiam pacis ante præmiſit: vt conueniat [s] nobis fideliter, & firmiter, docuit. Quomodo autẽ poteſt ei cum aliquo conuenire, cui cum corpore ipſius eccleſiæ, & cum vniuerſa fraternitate non conuenit? Quomodo poſſunt duo, aut tres in nomine Chriſti colligi, quos conſtat à Chriſto, & ab eius Euangelio ſeparari?

[A] ¶Si duobus.] *Sic legitur in octo veruſtis B. Cypriani codicibus & hic, & aliis locis, vbi hæc Euangelij ſententia affertur. In vulgatis tamen eſt, vt antea apud Gratianum:* Si duo ex vobis conuenerint.

Item Auguſtinus libro 7. de baptiſmo, cap. 51.

¶ *Antea & hoc, & ſequens caput tribuebantur Hieronymo, quemadmodum etiam apud Anſelmum, & in Polycarpo.*

¶ Ligandi & ſoluendi non habet poteſtatem, qui vnitatem pacis catholicæ non tenet. C. XX.

[2] OMnibus [t] cõſideratis puto me non temere dicere, alios ita eſſe in domo Dei, vt ipſi [u] etiam ſint eadem domus Dei, quę dicitur ædificari ſuper petram [x], quę vnica colũba appellatur, quę ſponſa pulchra ſine macula [y], & ruga [z], & hortus concluſus, fons ſignatus [a], puteus [b] aquæ viuæ, paradiſus cum fructu pomorũ, quæ domus etiam claues accepit, ac poteſtatẽ ſoluendi & ligãdi. Hanc domum ſi quis corripientem, corrigentemque contempſerit, [ſit tibi, inquit, ſicut ethnicus [c], & publicanus.] De hac domo dicitur, [Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis glorię tuæ.] & [Qui habitare facit vnanimes in domo.] & [Iocundatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus.] & [Beati, qui habitant in domo tua Domine: in ſæcula ſæculorum laudabunt te.]

Idem libro 2. cap. 6.

a ¶*Petrus pari.*] ẽ. diſ. 21. in nouo. ẽ. 2. q. 7. puto. cõtra. Puto verum eſſe q̃ pares fuerunt in ordine & dignitate cõſecrationis. fec⁹ in adminiſtrõnis plenitudine, q̃ ſatis differt ab aliis: qđ liquet ex illo c. 25. diſt. perlectis. & diſt. 80. in illis.

Cant. 6.

b ¶*Vna eſt.*] j. de cõſe. di. 4. aliud. i. vnica eſt.

c ¶ *Matris ſuæ.*] i. eccleſiæ, cui⁹ mater genitrix & pater genitor eſt Deus. Vel dic matris, ſcilicet eccleſiæ triumphantis.

d ¶*Vnum corpus.*] i. vna eccleſia compoſitione membrorum.

e ¶ *Vnus ſpiritus.*] i. vniti voluntate: vel vnus, ſcilicet ſanctus eſt in nobis, quo vnũ corpus efficimur.

Eph. 4.

f ¶ *Vna ſpes.*] i. vna res ſperata ad quam ſumus vocati.

g ¶ *Vnus Dominus.*] i. vna eſſentia: & vnus, i. cõſimilis, vel de vno.

h ¶*Vnum baptiſma.*] à quocũque detur vel æquiualens. 1. q. 1. hi qui. & c. hanc regulã. vel vnus, id eſt, creator omnium.

† *al. perfidiæ*

i ¶*Præſidemus.*] & ita in toto ſunt partes eius, ſicut dicit lex. ff. de re iudic. in toto. & pars continetur.

k ¶*Epiſcopatum.*] i. ordinem epiſcopalem.

l ¶*In ſolidum.*] not. q̃ ſingula iura à quolibet in ſolidum tenentur, vt ff. de ver. obl. l. 2. & ff. de ſeru. viæ. vñ idẽ ius reſidet apud quemlibet: tamen re uera quilibet habet ſeparatum & ſpeciale ius, vt ff. quemad. ſer. amit. aquam.

m ¶ *Vnitas.*] j. ead. q. ſchiſma.

n ¶*Fructus.*] ẽ. 23. q. 7. quemadmodum.

† *fractus*]or.

o ¶*Per totum.*] ẽ. diſt. 21. quamuis. ẽ. 7. q. 1. Nouatianus. Ioan.

ALienus.] CASVS. Hæretici putabãt ſe eſſe in eccleſia, & habere Deum patrem: quia in vnũ congregabantur. Sed Cyprianus contra oſtendit, dicẽs q̃ licet congregentur in vnum, tñ pp hoc neq; Deũ, neq; gratiã eius ſecũ habere poterũt: quia ſunt extra eccleſiæ vnitatem, quam Dñs ſuos diſcipulos habere voluit, & alios ſuo nomine cõgregatos, quod probat auctoritate Euangelij.

† *al. glorioſa*

p ¶*Alienus.*] CASVS. In j. parte dr, q̃ nõ p̃t Deum habere patrẽ, qui eccleſiæ nõ tenet vnitatem. In ij. parte probat eccleſiam eſſe vnã auctoritate Dñi dicẽtis. Si duo ex vobis conuenerint, &c.

q ¶*Vbicumque.*] 20. diſtin. c. vlt. ẽ. 1. q. 1. cum ſcriptura.

r ¶*Non multitudini.*] j. de cõſe. di. 5. nõ mediocriter. ver. quapropter melior. & j. e. q. c. odi. & proieci. & in authen. de referen. §. pro eadem. coll. 2.

1 Pol. ibid. Anſ. l. 5. c. 2.

s ¶*Vt cõueniat nobis.*] id eſt, conueniamus inter nos, vel, i. cõueniamus nobis inuicẽ: "quia turpis eſt pars toti ſuo nõ cõgruẽs. 7. di. q̃ cõtra. & eſt ar. ab ordine verborum: qa ſp primo nomina to dabitur, vt ff. de vſufr. quoties. ff. de le. cum pater. §. pe. arg. contra. C. de teſtam. præpoſteri. ff. de ſolu. non enim ordo.

Matth. 18.

" Pars eſt turpis, quæ toti ſuo nõ cohæret.

OMnibus.] CASVS. Hierony. multipliciter cõmendat in hoc c. eccleſiã Romanã, quæ eſt ſine macula & ruga, ĩ qua ſunt Chriſti fideles: quã ſi qs cõtẽnit, dẽt haberi ſicut ethnicus & publicanus. *Alios*, ſ. fideles. *Vel quoſdam*, ſ. bonos. *ſine macula*, ſ. mortalis peccati. *ruga*, ſ. duplicitatis. *ortus*, qa gratiam ſpiritualiũ, & ſcilicet virtutũ gignit. alia ſunt in apparatu, *Paradiſus*, ſ. parãs Dei viam.

t ¶*Omnibus.*] CASVS. Dicit Hiero. q̃ qdam dicũtur ita eſſe in eccleſia, q̃ ẽt ſunt ipſa eccleſia, quę eſt vnica colũba, q̃ ſine macula & ruga appellatur: de qua dcm intelligitur: dñe dilexi decorẽ domus tuæ, &c. quã eccleſiã ſi qs cõtẽpſerit, nec ſe correxit, ſit tibi tanquam ethnicus & publicanus. 2. q. 1. ſi peccauerit.

2 Anſ. l. 5. c. 3 Pol. l. 7. tit. 3 Matth. 16.

u ¶*Vt etiam ipſi.*] ẽ. di. 21. quamuis. idem dr j. de pœ. di. 4. ĩ domo.

Cant. 4. Eph. 5.

x ¶ *Supra firmam petram.*] petra autem erat Chriſtus. de conſec. diſt. 2. reuera.

y ¶*Macula.*] mortalis peccati.

z ¶ *Ruga.*] id eſt, duplicitate.

a ¶*Fons ſignatus.*] hoc etiã legitur de beata Virgine: "qa ſpiritualis ſenſus indignis abſcõditur, & ſecretiora fidei, &c. 43. diſt. in mandatis. iõ ẽt dicit, ſignat⁹, qa hæreticus inde non bibit. nã eſt proprius fons, cui nõ communicat alienus. de pœ. diſ. 1. cũ ergo.

" ſenſus ſpiritualis abſconditur indignis. Matth. 16. Pſal. 25. Pſal. 67.

b ¶*Puteus.*] puteus dicitur propter occulta myſteria [A], quæ ſolis ſanctis per reuelationem ſpiritus ſancti aperta ſunt. Ioan.

Pſal. 121. Pſal. 83.

[A] Vt not. ẽ. 1. q. 1. multæ. vel dr put⁹ qa ea plene nemo videt p̃t. ẽ. c. ñ tur batur. ad fi. Io. de Fan.

c ¶*Ethnicus.*] ar. quòd contumax hæreticus eſt iudicandus. 81. diſ. c. ſi qui.

Nou

NOn *afferamus.*] Casvs. Hieron. in hoc c. reprehendit quosdam sacerdotes, qui pro suo arbitrio dicebãt peccata grauia vel leuia, diuinam scripturam nõ attendẽtes: nec iuxta diuersitatẽ delictorum pœnas varias imponebãt. Docet ergo ꝙ secundũ scripturam diuinã peccatũ leue vel graue leuiter vel grauiter est puiendum. Et hoc probat trib. exemplis, s. idololatriæ, cõbustionis libri Hieremię, & schismatis: inter q̃ schisma velut sceleratius, graui[a] hiatu terræ est vindicatum, cum idololatria gladio sit punita: combustio libri cæde bellica, & captiuitate peregrina.

Prouerb. 11. Oseæ 12. Amos 8.

a ¶ *Non afferamus.*] pone casum per illud 37. di. relatũ. nam sunt quidã qui subtilitate sua dicũtur, & volunt aliter interpretari diuinas scripturas q̃ deberent: & ita errant, & in schisma incidũt: ꝙ peccatũ graue sit, ostendit ex genere pœnæ, quia grauius fuit punitũ hoc delictum quàm libri exustio, vel idololatria.

Exod. 32. Hier. 36. Num. 16.

1 Arg. tẽtãtẽ rẽ puniri. s. C. de epi. & cle. l. si qs ñ dicã. & ff. de fid. lib. qdã. in prin.

b ¶ *Stateras.*] i. sentẽtias iniquas, vel proprie, i. mensuras. arg. ext. de emp. & ven. vt mẽsuræ. aliàs locũ habet pœna. l. Corn. de fal. ff. de extraor. cog. annonã. ar. ff. de dol. arbitrio. §. de eo qui.

c ¶ *Et schisma.*] sed vr cõtra 7. q. 1. deniq; qa ibi dr ꝙ schisma ñ fecerũt, supple tm̃ q̃tũ alij, de quib. dr ibi, vel fac vim in eo qd dicit hic tẽtatũ. "nã aliud est tẽtare, aliud facere: sicut dr de Dño. Et cum gustasset, noluit bibere. de pœ. dist. 2. §. quod vero.

2 & Aug. ser. 181. de tempore, c. 12. 3 Ansl. j. c. 56 Pol. l. 7. tit. 3 "Tentare ñ est facere.

d ¶ *Sceleratius.*] nã dicit lex ꝙ maiora delicta maioribus pœnis, minora minoribus sunt puniẽda: & in delicto æquali ꝓpinquas esse pœnas, in auth. vt fratrũ filij. coll. 9. "Et vr secũdũ hoc ꝙ maius sit peccatum schisma quam hæresis. Sed cõtra j. 32. q. 7. quid in omnibus. Sed dic, ꝙ omne schisma habet hæresim annexã: maxime ex quo perseuerat. vñ nõ est differentia nisi quo ad principium, vt arg. j. q. 3. inter schisma. & ita non est contra. Vel dic, ꝙ licet hæresis sit maius crimen in sui natura quàm schisma: magis tamen peccauerunt schismatici quàm illi hæretici, qui idolum adorauerunt: cum illi promptiores essent ad hoc: quia in Aegypto consueuerunt videre idola adorari ab Aegyptiis: sed Chore, Dathan & Abiron non peccauerũt ex aliqua imbecillitate vel consuetudine: sed tantum ex contumacia vel scienter: & secundum hunc intellectum, sceleratius, erit aduerbium. nam quanto maior est contemptus, tanto maius scelus committitur. 40. dist. homo Christianus.

†*al. faciem* Matth. 16. "Schisma an sit maius pctm̃ quàm hæresis. Exod. 12.

¶ Varia crimina variis sunt pœnis afficienda. C. XXI.

NOn afferamus [a] stateras [b] dolosas, vbi appẽdamus quod volumus, & quomodo volumus pro arbitrio nostro dicentes: hoc graue, hoc leue est: sed afferamus diuinam staterã de scripturis sanctis, tanquam de thesauris Dominicis: & in illa, quid sit grauius, appẽdamus: immo nõ appẽdamus, sed à Domino appensa recognoscamus. Tempore illo, quo Dominus priora delicta recentibus pœnarum exemplis cauenda monstrauit, & idolum frabricatũ, atq; adoratum est, & propheticus liber ira regis contemptoris incensus, & schisma [c] tentatum [1]: & idololatria gladio punita est, exustio libri bellica cæde, & peregrina captiuitate: schisma hiatu terræ sepultis auctoribus viuis, & ceteris cœlesti igne consumptis. Quis iam dubitauerit hoc esse sceleratius [d] commissum: quod est grauius vindicatum?

Item Gregor. in moralib. lib. 35. c. 6. [2]

¶ Ex sola ecclesia sacrificium Dominus accipit. C. XXII.

[3] QVia ex sola [e] ecclesia catholica veritas conspicitur: apud se esse locum Dominus perhibet, de quo videatur. In petra Moyses ponitur, vt Dei speciem †eõtempletur: quia, nisi quis fidei soliditatẽ tenuerit, diuinam prælentiã, non cognoscit. De qua soliditate Dominus dicit, [Super hanc petrã ędificabo, &c.] *& supra.* ¶ Sola quippe est, per quam sacrificiũ Dominus libenter accipiat: sola, quę pro errantibus fiducialiter intercedat: Vnde etiã de agni hostia Dominus præcepit dicẽs, [In vna domo comedetur: nec efferetis de carnibus eius foras.] In vna namque domo agnus comeditur: quia in vna catholica ecclesia, vera hostia redẽptoris immolatur. De cuius carnibus diuina lex † efferri foras prohibet: quia sanctum dari [f] canibus vetat. Sola est, in qua bonum fructuose peragitur: vnde & mercedem denarij non nisi qui intra vineam laborauerant, acceperunt. Sola est, quæ intra se positos valida charitatis compage custodit. Vnde & aqua diluuij arcam quidem ad sublimiora sustulit: omnes autẽ, quos extra arcam inuenit, extinxit.

Item Ambrosius in oratione funebri de obitu fratris.

¶ Non exhibet fidem Christo, qui corpus eius discerpit. C. XXIII.

[4] ADuocauit [g] ad se Cyprianus [h] episcopum Satyrum: nec vllam veram putauit, nisi verę fidei gratiam percunctatusque ex eo est: vtrum nam de episcopis catholicis esset, hoc est, si cum Romana ecclesia conueniret. Et forte ad id locorum in schismate regionis illius ecclesia erat. Lucifer enim se à nostra cõmunione tunc temporis diuiserat: & quamquam pro fide exulasset, & fidei suæ reliquisset heredes [h]: non putauit [i] tamẽ fidẽ esse in schismate. Nam etsi fidem erga Deum tenerent [k]: tamen erga Dei ecclesiam non tenebant: cuius patiebantur velut quosdam artus [l] diuidi, & membra lacerari. Et enim cum propter ecclesiam Christus passus sit, & corpus Christi ecclesia sit, non videtur ab his exhiberi Christo fides: à quibus euacuatur passio [m] eius, corpusq; distrahitur. Itaque quamuis gratiæ fœnus [n] teneret [n], & metueret tãti nominis debitor nauigare: tamen eo transire maluit: vbi tuto posset exoluere. Iudicabat enim diuinæ solutionis [o], [c] gratiam in affectu [p], ac fide esse: quam quia † statim vbi primum copia liberior ecclesiæ fuit, imple quàm fecit Anastasius Imperator Mediolan. missus est apud Alexandriam in exilium: vbi cum multos conuerteret, præfecit eis quemdam episcopum, qui forte non fuit ab vniuersitate electus. succedente vero alio Imperatore, missus est quidam legatus in Alexandriam, qui deposuit illũ epm: vnde Lucifer indignatus cœpit tamquam hæreticus ecclesiã infestare: à fide tamen non deuiauit. cuius socius fuit Satyrus eps, quem Cyprianus martyr in Alexandriam missus ad prædicandum aduocauit, & interrogauit eum si cũ Romana ecclesia concordaret. & licet rñderet se fidem habere, nõ putauit tñ Cyprianus esse verã gratiã, s. meritoriam, nisi veræ fidei. vnde in schismate vera fides esse nõ pt. Prædicauit ergo Cyprian[a] in partibus illis, & iuxta quod optauit, fructum percepit desideratum. Litterã sic expone: *putauit*, s. Cyprianus. *vtrum nam*, i. an putauit Cyprian[a]. *tenerent*, Lucifer & Satyrus, vel *teneret*, s. Satyrus. *gratiæ fœnus*, id est, officium prędicãdi. *teneret*, Cyprianus. *tanti nominis*, i. prædicationis. *nauigare*, i. ad aliquos transire. *eo*, i. ad eum locum, vel ad eumdem.

†*al. iußio* Matth. 7. Matth. 20. Gen. 7. 4 Ansl. l. 12. c. 48. Poly. l. 7. tit. 4.

g ¶ *Aduocauit.*] Legitur in 10. lib. histo eccles. "ꝙ tpe Constantini Imperatoris, qui erat fautor hæreticorum multi catholici epi missi sunt in exilium: quorũ vnus fuit Lucifer. sed mortuo Constantino reuocati fuerũt. & cum Lucifer ab Eusebio rogaretur vt pergeret Alexãdriam, vt ibi de statu ecclesiæ cum illic existẽtibus iudicaret: misit diaconũ suum pro se: qui epm quendã ibi ordinauit. sed hoc maiori parti hominũ non placuit. qd factũ Eusebius reuocauit, & aliũ q oibus placuit, instituit. Lucifer autẽ dolẽs epm ordinatũ à suo diacono non esse receptũ, recessit cũ quibusdã epis aliis, nec voluit aliorum statuta seruare. Et cum Cyprianus de quo hic agitur, in loco conuersaretur, vbi per Luciferũ schisma erat seminatũ, tũc vocauit ad eum quendam epm illius loci nomine Satyrum, inquirens ab eo an esset de catholicis epis. Cũ aũt deprehẽdisset eum nõ esse catholicum, nec alios ibi catholicos inueniret, transtulit se ad alias partes: vt cũ opportunitas à Dño daretur, ad easdẽ partes ꝓdicator[a] reuerteretur.

"Cõstãtini tpe multi epi fuerũt ĩ exiliũ missi.

†*quidem*] orig.

h ¶ *Heredes.*] id est, aliquos instructos reliquisset in fide.

i ¶ *Non putauit.*] Cyprianus.

k ¶ *Tenerent.*] Lucifer & Satyrus. vel teneret, Satyrus, hoc autem non prodest, vt 7. q. 1. denique.

l ¶ *Artus.*] artus dicuntur episcopi, qui viriliter sustinent ecclesiam.

m ¶ *Passio.*] id est, ecclesia, pro qua ipse passus est.

n ¶ *Teneret.*] iure obligationis [a]. nam quilibet prælatus est Dominicus debitor. 43. dist. dispensatio.

o ¶ *Solutionis.*] id est, prædicationis: qua audita conuertebantur, & sic soluebantur à peccatis.

p ¶ *In affectu.*] Nam affectus sine effectu nõ soluit Dominicum debitorem: licet contrarium fiat: vt hic, & de pœ. dist. 1. §. similiter. & illud de pœ. dis. 6. c. 1. ibi, nam ex desiderio, &c. & idem est in obligation

a Sic ẽt not. 1. q. 2. nec qs quã. i vlt. gl. Vel dic. i. fidei Christiane, quã aliàs oporteret eũ ꝓdicare instanter vt in aliis locis. Gof.

Source : BIU Cujas

gatione, qua quis tenetur homini si paratus est soluere, & non inuenit cui, non imputabitur ei. C. de vsu. acceptam. ff. de arb. Celsus.

a ¶ *Dei gratiam.*] id est, libertatem prædicandi.

b ¶ *Et accepit.*] idem Cyprianus postea.

Omnis qui.] Casvs. Ostendit Beda in hoc c. quòd schismaticis & hæreticis nõ debemus cõmunicare. & hoc probat tripliciter. primo auctoritate Ioannis Euangelistę. postea exẽplo eiusdem. tertio exemplo Polycarpi. Auctoritas est in principio cap. Exemplum Ioannis est, ibi, *Narrat enim.* Exemplum Polycarpi est ibi, *Idem etiam Polycarpus.*

c ¶ *Et patrem.*] s. dist. 42. quiescamus.

d ¶ *Nec aue.*] 11. q. 3. excommunicatos.

e ¶ *Communicat.*] s. dis. 63. cũ Hadrianus.

f ¶ *Ioannes.*] Euangelista.

g ¶ *Factis exhibuit.*] nam cœpit Iesus facere & docere. s. 36. di. §. ecce. arg. ff. de remil. officium.

" Religiosi pñt intrare balnea. h ¶ *Balneas.*] " & ita etiã religiosi possunt intrare balnea: quod intelligo in necessitate[a]. arg. de cõse. dis. 3. peruenit. sed videtur excusari etiam in hoc casu. 11. q. 3. quoniam multos. & ita non debemus lauari cũ hominibus alienę sectę: sicut & dicit canon q̃ nec cum muliere. 81. di. non oportet. C. de rep. l. vlt. §. vl. sed nec orare cũ eis. Sed nũquid in ecclesia inter dicta possumus orare? sic, tacite tamen. 2. q. 3. si quis episcopus.

a Sub. ñ pp voluptatẽ. 23. qu. 4. c. 1. ad hoc 41. dist. §. 1.

Quoniam vetusto.] Casvs. Dicit Hieron. in hoc c. in ecclesia orientali hæreses & schismata pullulare: vnde ecclesia occidentalis prauas doctrinas hæreticorum exterminat. & ideo quamuis mare interponatur, tamen Romanam ecclesiam & fidẽ ab ea laudatam cẽsuit consulẽdã, vbi fides permanet inuiolata. & sic occidentalem ecclesiam multipliciter commmendando, orientalem ecclesiã detestatur: quia fides ibi pmanet violata. In fine dicit q̃ etsi in ea solitudine sit quæ diuidit Syriã à Barbaria: ita q̃ fidẽ à Romana ecclesia sp expetere non possit: tamen sequitur martyres & cõfessores illius regionis, hæreticos deuitando. Expositio autem litteræ consueuit in apparatu notari, & ideo supersedeo. Et nota, quòd omnia cap. præcedentia & sequentia vsque ad §. *His auctoritatibus.* inducuntur quòd tantum ecclesia catholica & non hæretici vel excommunicati, qui sunt extra ecclesiam, potestatem habent ligandi & soluendi.

Irenæus l. 3 c. 3. Eusebi[a] l. 4. c. 14.

†*al. exercuit*

z Anſ. l. 1. c. 64. Poly. l. 7. tit. 4.

Ioan. 19.

Cant. 2.

Hier. 2.

re non distulit: Dei gratiam [a] & accepit [b] desideratam, & seruauit acceptam.

A ¶ Cyprianus.] *Apud B. Ambrosium, & Anselmum legitur*, Aduocauit ad se episcopũ Satyrus. *Narrat enim Ambrosius Satyrum fratrem suum, cum in Sardiniam appulisset, ad se episcopum Sardum vocasse, vt sciret Luciferianus ne, an catholicus esset. Sed ob glossam, & eum, qui casum scripsit, non est mutatum.*

B ¶ Fœnus.] *Antea legebatur*, fœdus. *Restitutum est ex aliquot vetustis exemplaribus, originali, & ceteris collectoribus.*

C ¶ Solutionis.] *In aliquot manuscriptis, & apud B. Ambrosium, & ceteros collectores legitur*, diuinæ solutionem gratiæ. *Sed ob glossam nõ est emendatum. operæpretium autem fuerit integrum Ambrosij locum perlegere.*

Item Beda super epistolam Ioannis secundam, cap. vnico.

¶ Etiam corpore ab eo recedendum est, qui fidem Christi non habet.

C. XXIIII.

OMnis, qui recedit, & nõ permanet in doctrina Christi, Deum non habet. Qui permanet in doctrina Christi, hic & patrẽ [c] & filium habet. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam nõ affert, nolite recipere eum in domum: nec Aue [d] ei dixeritis. Qui enim dicit illi, Aue: communicat [e] eius malignis operibus.] ' Hæc Ioannes [f] de schismaticis, siue hæreticis detestãdis: quæ verbis docuit, etiam factis exhibuit † g. ¶ Narrat enim de illo auditor illius sanctissimus, & martyr fortissimus Polycarpus Smyrneorum antistes, quòd tempore quodam, cum apud Ephesum balneas [h] lauandi gratia fuisset ingressus, & vidisset ibi Cerinthum: exilierit cõtinuo, & discesserit non lotus, dicens, fugiamus hinc, ne & balneæ ipsæ corruant, in quibus Cerinthus lauat inimicus veritatis. Idem etiam Polycarpus Marcioni aliquando cum occurrisset: dicenti sibi, agnoscis nos? respondit, agnosco primogenitum Satanæ.

Item Hieronymus ad Damasum.

¶ Profanus est, extra ecclesiam beati Petri agnum comedere tentans. C. XXV.

' QVoniam vetusto[A] i oriẽs [k] inter se populorum furore collisus indiscissam [l] Domini tunicam [m], & desuper textam per frusta discerpit, & Christi vineam vulpes exterminant, vt inter lacus [n] contritos [o], qui non habent aquam, difficile, vbi fons signatus [p], & hortus ille conclusus sit, possit intelligi: ideo mihi cathedram Petri, & fidem Apostolico ore laudatã censui consulendam: inde nunc meæ animæ postulans cibum [q] vnde olim Christi vestimenta [r] suscepi. Neque vero tanta vastitas elementi liquentis, & interiacens longitudo terrarũ me à pretiosæ margaritæ [s] potuit inquisitione prohibere. Vbicumq; fuerit corpus, illuc congregantur aquilæ [t]. Profligato [u] à sobole mala patrimonio [x], apud vos solos incorrupta patrum seruatur hereditas. Ibi cespite terra fœcundo Dominici seminis puritatem centeno fructu refert: hic obruta sulcis frumẽta [y] in loliũ [z], auenasq; [a] degenerant [b]. Nunc in occidente sol iustitiæ oritur: in oriẽte autem Lucifer ille, qui ceciderat, supra sydera posuit [c] thronũ suum. Vos estis lux mundi, vos sal terræ, vos aurea vasa, & argentea: hic [d] testacea vasa vel lignea virga [B] ferrea, & æterno operiuntur [e] incendio. Quamquam igitur tui [f] me terreat magnitudo: inuitat tamen humanitas. A sacerdote victima † g salutem, à pastore præsidium ouis flagito. Fatiscat † [h] inuidia [i] Romani culminis, recedat ambitio. Cum successore piscatoris, & discipulo crucis loquor. Ego nullum præmium †, nisi Christum sequens, beatitudini tuæ, id est, cathedræ Petri communione consocior. Super illam petram, ædificatam ecclesiam scio. Quicũque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluuio. Et quia pro meis facinoribus [k] ad eam solitudinem commigraui, quæ Syriam iuncto Barbariæ fine determinat †, nec possum sanctum [l] Domini, tot interiacentibus spatiis, à sanctimonia tua semper expetere: ideo hic collegas tuos Ægyptios confessores sequor, & sub onerariis [m] nauibus parua nauicula delitesco. Non noui Vitalem: Meletium respuo: ignoro Paulinum. Quicumque Augusto.

Nobilitas factum: factus litem parit, armat
Lis odium: capiunt hæc tria mortis iter.

mente. " Nam si quis in ea non inueniatur, peribit: sicut illi qui sunt inuenti extra arcam diluuij.

k ¶ *Oriens.*] id est, orientalis ecclesia faciens opera veteris hominis [b]. " Vel dicitur diabolus vetus oriens respectu Christi, de quo legitur, Visitauit nos oriens ex alto.

l ¶ *Indiscissam.*] s. 16. q. 7. sicut Domini.

m ¶ *Tunicam.*] i. ecclesiam: vel tunicam desuper contextã, s. charitate: quæ sub vno cortice multa grana, id est, fideles cõtinet, vt 43. dist. sit rector.

n ¶ *Lacus.*] Lacus dicitur quia non habet aquas intelligentiæ.

o ¶ *Contritos.*] i. hæreticos humiliatos æternaliter conterendos: vel doctrinas eorũ falsas contemnendas, i. cõtemptibiles.

p ¶ *Signatus.*] in ecclesia Dei, vt s. ead. omnibus.

q ¶ *Cibum.*] de quo cibo & qua siti habem[o], s. 8. q. 1. audacter.

r ¶ *Vestimenta.*] cum fuit baptizatus, j. de conse. dist. 4. post baptismum. vel fuit monachus. de conse. dis. 5. numquam.

s ¶ *Margaritæ.*] i. sacramentorum ecclesiæ Romanæ, vel fidei. 11. q. 3. nolite.

t ¶ *Aquilæ.*] i. aliæ ecclesiæ fideles, quæ alte volant. extr. de renunc. litteras. s. prox. q. 4. cum in lege.

u ¶ *Profligato.*] i. dissipato. similiter accipitur profligari. C. de fideiuss. sancimus. C. de of. re. prou. quæ ordinariã. vbi pro consumere ponitur, vt hic.

x ¶ *Patrimonio.*] i. fide, vel patrum doctrina.

y ¶ *Frumenta.*] i. documenta hæreticorum.

z ¶ *Lolium.*] i. hereses.

a ¶ *Auenasque.*] id est, schismata.

b ¶ *Degenerant.*] i. degenerando producunt. s. di. 56. nasci de adulterio.

c ¶ *Posuit.*] scilicet hæreticos prælatos.

d ¶ *Hic.*] vbi nũc sum.

e ¶ *Operiuntur.*] id est, cooperiuntur.

f ¶ *Tui.*] O Papa.

g ¶ *Victima.*] i. victimandus, à te puniendus si peccauero.

h ¶ *Fatiscat.*] id est, cesset vel deficiat.

i ¶ *Inuidia.*] id est, extollentia, vnde inuidia sæpe nascitur: " vnde cum duo certarent de electione, & vnus allegaret ignobilitatem alterius, alius ex aduerso respondit: Piscatori Petro fabri filio successorem quærimus, non

" Peribit q in ecclesia ñ inuenitur b id est, peccata, quæ faciunt hominẽ vetustũ. " diabol[o] dr oriẽs vetus.

Rom. 1.

Matth. 13.

ibid. 24.

ibid. 13.

Esa. 14. Matth. 5. 2. Tim. 2.

†*victimam salutis*] ori.

† *Facceſſat*] vera lectio.

†*primum*] orig.

Matth. 16.

Exod. 12.

Gen. 7.

†*al. disterminat*

" Nobilitas non est attendenda.

k ¶ *Pro facinoribus.*] scilicet purgandis.

l ¶ *Sanctum Domini.*] i. verbum Domini vel fidei, vel Eucharistiam.

m ¶ *Et sub onerariis.*] id est, magnis nauibus. " nam quædam sunt onerariæ: quædam emphatę, id est, homines ferentes, vt ff. de exercit. l. 1. §. sed & si ab alio mutuatus. & §. nauem. " Naues lũt duplices.

Source : BIU Cujas

a ¶*Antichristi.*]& qui non est mecum, contra me est.& quicumque à fide catholica discrepat,ei contrarius est. C.de Iudæ.cœlicarum. arg.ff.de fideic.lib.si eum.§.1.B.

Væ dignior.] Casvs. Dicitur in hoc cap.ꝙ duæ sunt ecclesiæ, vna catholica,& alia hæreticorum. Prima non patitur pollutos in se habitare, quæ Christum habet habitatorem: quem nemo deserere debet,sicut Petrus nō deseruit.& in ea indubitanter est habitaculū eligendū. Secunda vero ecclesia,s. hæreticorum ne ariditate eius polluamur,semper est deuitanda. Et hoc probatur auctoritate Apostoli. Seq. cap.patet.

Matth.12.

b ¶ *Quæ dignior domus.*] Casvs. "Duæ sunt ecclesiæ:vna catholica:quæ non patitur pollutos habitare in se, cum habeat Christū habitatorē: quem nemo debet deserere:sicut nec Petri[9], immo ibi est prædicandus:& habitaculum eligendum. Alia est hæreticorum, quę vera non est, hæc semper vitanda est, ne ariditate eius polluamur, deserendus est ergo hæreticus post admonitionem.

" Ecclesia est duplex.

1 Ansel.l.5. c.23.Pol.l.3. tit.vlt.

Ioan.13.

†*mutare*] orig.

c ¶ *Ingressu.*] propter quam,vel ad quam fit ingressus Apostolica prædicatione.

Ioan.6.

d ¶*Pedes.*]id est, operationes prauas.

e ¶*Vestigiis.*]id est, operibus.

a Vel dic,i. ad vltimū.

f ¶ *In reliquum.*] i.de cetero[a].& ita exaudi

b Et 96.dist. in scripturis.in fi.

1.q.7.quoties. [b]

†*al.consecrationis*

g ¶*Benedicitur.*]à Petro,vt de consec.di.2. forte dicas.cum enim

a Pol.l.7.ti.7

Christus dixisset:Nisi qs manducauerit carnem meam,&biberit sanguinem meū,&c. respondernnt quidā, durus est hic sermo. & separauerunt se abeo,vt de consc.dist.2. prima quidem. Petro dicente, Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.

h ¶ *Hospitium.*] argu. contra illos qui sæpe mutant hospitium.

i ¶ *In qua.*] s.ecclesia. si,i.quia:legendum,i. eligēdum est ibi esse: vel in qua ecclesia eligendū est ibi esse habitaculū, si Christus ibi sit, si, affirmatiue intelligitur,i. " quia reuera ibi Christ⁹ habitat. haud dubie, id est, non : & vere non dubie fit : quia dubius in fide,est hæreticus,ext.de hær.c.1.

2.Cor.11. "Christus in ecclesia habitat.

k ¶ *Excutiendus.*] de affectibus nostris.

l ¶*Pedum puluis.*]i.doctrina hæreticorum.

m ¶*Ne fatiscentibus.*]id est,fissum facientibus,vel deficientibus.

n ¶*Siccitatibus.*]i.quia hæretici ficci sunt,vt 1.q.1.sicut Eunuchus.

o ¶*Humi aridæ.*]vnde Ouidius, *Alta puellæ res trahat arena pedes.*

p ¶*Infirmitates.*] s.2.q.7.§.de his.s.dist.45.recedite. 86.dist.non satis.s.14.q 5.scriptum.

q ¶*Deuita.*]& ita ei non pandas secreta fidei nostræ.arg.11.q.3.nolite.23.q.4.quidam.non autem quo ad correctionem,arg.1.q.7.conuenientibus.ibi quotidie intellige tam post primam,quàm post secundam,& hoc de iam damnatis. Quid tamen super hoc tenēdum sit,no.s.prox.q.5.non vos.si autem quis errat in fide,non statim est hæreticus,dummodo paratus sit corrigi,vt s.ea.q.hęc est.si autem nō vult corrigi vsque ad annum,amodo est habendus pro hæretico, vt extra de hær. excommunicamus.

Tit.3.

r ¶ *Quicumque.*] ¶ *Absolui.*] j. de pœ.di. 1.verbum.

s ¶ *Ingredi.*] cum iste claues habeat, vt s. 20.dist.§.1.Ioan.

3 ibi gl.ord.

Di,& proieci.] Casvs. Ostendit Hierony.in hoc c. cap.

4 Iuo p.5. c.25.

ꝙ Deus non respicit sacrificia iniquorum, nec multitudinem sacrificiorum malorum hominum attēdit:sed potius affectum respicit offerentium. & hoc probat auctoritate prophetæ,& exemplo viduæ. auctoritas est in prin.cap.& durat vsque ibi,*Odit autem.* Exinde sunt verba Hieronym. exemplum est ibi, *Vnde,& vidua.*

5 Iuo p.2. c.108. Amos 5.

t ¶ *Vestras.*] vos non tenentes vnitatem ecclesiæ.

u ¶*Respiciam.*]hucusque sunt verba prophetæ.

6 j.q.j.odit Deus. aliquot verbis omissis.

x ¶ *Sed suas.*] argum. " contra scholares qvadūt ad ecclesiam vt videant dominas : qa ibi potius attendunt causam suam quàm Dei.

" scholares aliquivadūt ad ecclesias vt videant dominas.

y ¶ *Similitudine.*] & est figura anthropopathos. nam attribuitur Deo quod est hominis,s.claudere nares. " non enim Deus habet membra distincta : sicut dicunt quidam hæretici. j. q. 3. quidam. ver.antropomorphitæ. Et est hic arg. ꝙ si clericus agit contra laicum, debet loqui vulgariter.

" Deus mē bra non h3.

c

z ¶*Holocausta.*] s.q.1. illi offerunt.

Mar.12.

a ¶ *Non ea suscipit.*] vt remuneret æterno premio. s.14.q.5.scriptum. j.de pœ.dist.5. considereat. s.ead.q.1. alienus. j. de consec. dist.5. non mediocriter.s.14.q.vlt. c.vlt.s. 3.q.7.in grauibus.

c sc.vt laic' intelligat.

b ¶*Vnde & vidua.*]de qua habes de pœnit. dist.5.c.1.

ar.5.q.2. latū. de hoc est q̄stio.B.

c ¶ *Duo minuta.*]

" *Affectum dantis pensat censura tonantis.* Vnde illud:

" dātis affectū considerat dñs.

Iupiter vt centum taurorum sanguine fuso. Sic capitur minimi thuris amore Deus.

Habac.2.& Rom.1.

Ioan.

Vbi sana.] Casvs. Dicit Aug.in hoc cap.quòd vbi sana fides & charitas non sunt, iustitia ibi esse non potest:& ideo schismatici & hæretici quia fidem & charitatem non habent, fructum de sua iustitia non expectent.seq.cap.patet.

d ¶*Vbi sana.*]j.28.q.1.§.ex his.s.di.43.in mandatis.cōtra.sed dicitur ibi deesse fidei,non quòd non sit fidelis,sed quo ad perfectionem.

Antea legebatur, vetus. *Emendatum est ex originali quoniam glossa nihilominus conuenit.*

A ¶Vetusto.] *Antea legebatur*, vetus. *Emendatum est ex originali quoniam glossa nihilominus conuenit.*

B ¶Virga ferrea.] *Apud B. Hieronymum legitur*, Virgam ferream, & æternum opperiuntur incendium. *Sed ob glossam non est emendatum: quæ etiam causa fuit, cur aliquot aliis locis satis visum fuerit iudicare in margine lectionem ipsam Originalis.*

Item Ambrosius in commentariis, ad c. 9. Lucæ.

¶Hæreticorum consortia à catholicis sunt fugienda. C. XXVI.

1 QVæ dignior domus [b] Apostolicæ prædicationis ingressu [c], quàm sancta ecclesia? aut quis preferendus magis omnibus videtur esse, quàm Christus qui pedes [d] suis lauare consueuit hospitibus,& quoscumque sua receperit domo, pollutis non patitur habitare vestigiis [e], sed maculosos,licet vitæ prioris,in reliquū [f] tamen dignatur mundare † processus? Hic est igitur solus, quem nemo deserere debet, nemo mutare:cui bene dicitur [g] [Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternę habes,& nos credimus.] Vides executorē cœlestium præceptorum, qui quoniam non mutauit hospitium [h], cœlestis consortium habitationis † emeruit? 2 Fides igitur in primis ecclesiæ quærenda mandatur : in qua [i], si Christus habitator sit,haud dubie sit legenda. Sin vero populus perfidus,aut præceptor hæreticus deformet habitaculū:vitanda hæreticorum communio, fugienda synagoga censetur, excutiendus [k] pedum puluis [l]:ne fatiscentibus [m] perfidiæ sterilis siccitatibus [n] tāquam humi aridō [o],arenosoque mentis tuæ vestigium polluatur. Nam sicut corporeas infirmitates [p] populi fidelis suscipere in se debet Euangelij prædicator,& tāquam propriis inania gesta pulueri comparanda alleuare, atque abolere vestigiis,iuxta quod scriptum est, [Quis infirmatur, & ego non infirmor?]ita,si qua est ecclesia,quę fidē respuat,nec Apostolicæ prædicationis fundamenta possideat, ne quam labem perfidiæ possit aspergere, deserenda est. Quod Apostolus quoque euidenter asseruit,dicens:[Hæreticum hominem post vnam,& secundam correptionem deuita [q].]

Idem Beda super Matthæum in homilia de festo Apostolorum Petri, & Pauli, ad c. 16. Matthæi.[3]

¶ Nec peccatis solui, nec cœleste regnum ingredi potest,qui ab vnitate ecclesiæ est diuisus. C. XXVII.

4 QVicūque ab vnitate fidei, vel societatis Petri Apostoli quolibet modo semetipsos segregant: tales nec vinculis peccatorum absolui [r], nec ianuam possunt regni cœlestis ingredi [s].

Item Hieronymus in Amos prophetam, ad cap. 5.

¶ Non suscipiuntur eorum sacrificia, quorum fides reprobatur,& vita. C. XXVIII.

5 QDi, & proieci festiuitates vestras [t] : & non capiam odorem cœtuum vestrorū. Quòd si attuleritis mihi holocaustomata,& munera vestra nō accipiam, & vota pinguium vestrorum non respiciam [u].] ¶ Odit autē Deus, & non solum odit, sed & proiecit festiuitates eorum [x], qui non celebrant festiuitates Dei, sed suas [x]. *& post pauca.* ¶ Odisse [B] autem, & proiicere,& non odorari,humana loquitur similitudine [y], vt nos affectum Dei nostris sermonibus cognoscamus. Et si obtulerint holocausta, vt videantur ieiunare, dare eleemosynas,pudicitiam poliri(quę holocausta [z] sunt vera:) non ea suscipit [a] Dominus:nec dignatur aspicere pinguissimas hostias eorum. Non enim sacrificiorum magnitudinem, sed offerentium merita,causasque diiudicat. ¶Vnde & vidua [b], quæ in Euangelio in corbonam duo minuta [c] miserat,omnib⁹ à Saluatore præfertur:quia Dominus non ea,quę offeruntur,sed voluntatem respicit offerentium.

A ¶ Eorum.] *In commentariis B. Hieronymi hic,quemadmodum & aliis locis huius capitis sunt aliquot verba interpolita. Sed Iuo hoc loco habet vt Gratianus.*

B ¶Odisse.]*Ante hæc verba apud B. Hieronymum,& Iuonem antecedit,c.odit.s.1.q.1.*

Item Augustinus de sermone Domini in monte,lib. 1.cap.9.

¶ Vbi charitas non est, ibi fides,vel iustitia locum non habet. C. XXIX.

VBi sana [d] fides non est, non potest esse iustitia : quia iu-

Source : BIU Cujas

ADDITIO. Nam & fides perficitur, de pœ. dist. 2. dum sanctam. arg. 11. q. 3. quod prædecessor. Archid.

a ¶ *Iustus.*] i. iustitia efficit vt sit dignus vita æterna. nam ibi Christus non est fundamentum, &c. vt 1. q. 1. cum Paulus. omnes enim virtutes patiuntur detrimentum ab vno vitio, vt de pœ. dist. 5. c. 1. vt in hoc casu. Ioan.

b *Hæretici.*] ¶ *Perfectionem.*] i. sanctitatem, vt 1. q. 1. eos qui. vel iustitiam. 1. q. 1. Dominus declarauit.

Rom. 13. *Dicimus.*] Casvs istius c. talis est. Magnus quæsiuit à Cypriano, vtrũ Nouatianus posset conferre remissionem peccatorum, vel ligare? Et resp. quòd non, quia inter hæreticos & schismaticos reputatur, cum canonice non sit electus, sed à seipso ordinat[a] est. vnde ecclesiam tenere non potest: quia non est ordinatus in ecclesia. Cornelius vero qui Fabiano Papæ successit, est legitime ordinatus, & ideo Nouatianus, & omnes sibi cõsentientes pœnis destinantur, nisi se separauerint à communione malorũ, dicente Domino per Moysen: Separamini, &c. & hoc probat exemplo eorum qui per consensum simul cum Dathan & Abiron perierunt. & auctoritate Oseæ prophetæ. Vbi autem sint auctoritates & exemplum patet per seq. cap.

1 j. q. j. Arianos. Anſ. l. 11 c. 52. Pol. l. 7. tit. 5.

2 Anſ. l. 12. c. 41. Poly. l. 7. tit. 5.

† *Dicimus*] orig.

c ¶ *Didicimus.*] pone casum per illa duo c. 7. q. 1. factus est. & ca. Nouatianus. nã cum Cornelius canonice esset electus in Papã, Nouatianus à schismaticis volebat eligi, contra quẽ dicit Cyprianus eum nõ posse habere aliquam in ecclesia potestatem, cum sit schismaticus, cum ecclesia vna sit, & apud duos esse nõ possit: probat postea exemplo Chore, Dathan & Abirõ, quòd non solum tantum schismatici, sed etiã auctores eorum puniuntur. Vltimo dicit eos remissionem peccatorum, quam non habẽt, dare nõ posse.

† *al. ordinatus*

3 7. q. 1. denique. §. q vero.

d ¶ *Nil habere.*] argu. ext. de schism. c. 1. 12. q. 1. alienationes. si tamen est occultus, tolleratur. quod facit, vt §. no. in princ. " quia omnis schismaticus si perseuerat, est hæreticus, nisi in summo Pontifice: vt ibi dixi.

4 j. q. j. si qs inqt. §. quare qui.

" schismaticus ois est hæreticus.

Hæretici.] ¶ *Perfectionem.*] i. sanctitatem, vt 1. q. 1. eos qui. vel iustitiam. 1. q. 1. Dominus declarauit.

Didicimus.] Casvs istius c. talis est. Magnus quæsiuit à Cypriano, vtrũ Nouatianus posset conferre remissionem peccatorum, vel ligare? Et resp. quòd non, quia inter hæreticos & schismaticos reputatur, cum canonice non sit electus, sed à seipso ordinat[a] est. vnde ecclesiam tenere non potest: quia non est ordinatus in ecclesia. Cornelius vero qui Fabiano Papæ successit, est legitime ordinatus, & ideo Nouatianus, & omnes sibi cõsentientes pœnis destinantur, nisi se separauerint à communione malorũ, dicente Domino per Moysen: Separamini, &c. & hoc probat exemplo eorum qui per consensum simul cum Dathan & Abiron perierunt. & auctoritate Oseæ prophetæ. Vbi autem sint auctoritates & exemplum patet per seq. cap.

c ¶ *Didicimus.*] pone casum per illa duo c. 7. q. 1. factus est. & ca. Nouatianus. nã cum Cornelius canonice esset electus in Papã, Nouatianus à schismaticis volebat eligi, contra quẽ dicit Cyprianus eum nõ posse habere aliquam in ecclesia potestatem, cum sit schismaticus, cum ecclesia vna sit, & apud duos esse nõ possit: probat postea exemplo Chore, Dathan & Abirõ, quòd non solum tantum schismatici, sed etiã auctores eorum puniuntur. Vltimo dicit eos remissionem peccatorum, quam non habẽt, dare nõ posse.

Item Innocentius Papa ad Alexandrum, epist. 18.

¶ A fide recedens, spiritus perfectionem amittit.

C. XXX.

HÆretici, cum à fide catholica desciuerunt, perfectionem [b] spiritus, quam acceperant, amiserunt.

Item Cyprianus Magno filio salutem, lib. 1. epist. 6

¶ Sacri officij [A] potestate penitus carent hæretici.

C. XXXI.

A ¶ Officij.] *Sic est emendatum ex plerisque vetustis. Antea legebatur,* sacrificij.

2 Didicim[o]† [c] omnes omnino hæreticos, & schismaticos nil habere [d] potestatis, ac iuris. Propter quod [e] Nouatianus nec debet, nec potest excipi, quominus ipse quoque extra ecclesiam consistens, & contra pacem, ac dilectionem Christi faciens inter aduersarios, & antichristos computetur. *& paulo post.* ¶ Ecclesia vna est, quæ vna & intus esse, & foris non potest. Si enim apud Nouatianum est, apud Cornelium non fuit. Si vero apud Cornelium fuit [f], qui Fabiano episcopo legitima ordinatione successit, & quem prẽter sacerdotij honorem martyrio quoque Dominus glorificauit: Nouatianus in ecclesia non est, nec episcopus computari potest, qui Euangelica, & Apostolica traditione contempta nemini succedens, à seipso ortus† [g] est. Habere namque, aut tenere ecclesiam nullo modo potest: qui ordinatus in ecclesia non est. *& paulo post.* ¶ [3] Quòd vero eumdem, quem & nos, Deum patrẽ, eumdem filium Christum, eumdem spiritum sanctum nosse dicuntur, nec hoc adiuuare [h] tales potest. *& infra.* ¶ [4] Inuenimus in tali facinore non solum duces, & auctores, sed etiam participes pœnis destinari, nisi à communione maiorum se separauerint [i], præcipiente per Moysem Domino, & dicente: [Separamini à tabernaculis hominũ istorum durissimorũ: & nolite tangere ab omnibus, quæ sunt eis, ne simul pereatis in peccatis eorum.] Et quod comminatus per Moysem Dominus fuerat, impleuit, vt quisquis se à Chore, & Dathan, & Abiron nõ separasset, pœnas statim pro impia communione persoluerer. Quo exemplo ostenditur, & probatur obnoxios omnes & culpæ, & pœnæ futuros, qui se schismaticis contra præpositos, & sacerdotes irreligiosa temeritate miscuerint: sicut etiam per Oseæ prophetam spiritus sanctus testatur, & dicit: [Sacrificia eorum, tamquam panis luctus: omnes, qui manducant ea, contaminabuntur,] docens scilicet, & ostendens omnes omnino cum auctoribus supplicio [k] coniungi, qui fuerint eorum peccato contaminati. Quæ ergo apud eos merita [l] esse circa Deum possunt, quibus supplicia [m] diuinitus irrogantur? *& infra.* ¶ Si autem foris cuncti [n] hæretici, & schismatici nõ habent spiritum sanctum, & ideo apud nos eis† manus imponitur, vt hic accipiatur, quod illic nec esse nec dari potest: manifestum est nec remissionem peccatorũ dari per eos posse, quos constet spiritum sanctum non habere.

Item Liberius Papa in epistola ad Athanasium.

¶ Proprio spolientur honore, qui contra pacem ecclesiæ nituntur.

C. XXXII.

5 QVi contra [o] ecclesiæ pacem sunt, si dignitatem, aut cingulum militiæ † habeant, nudentur eis. Si autem sunt priuati [p], si quidẽ nobiles [q] existunt, suarum substantiarũ proscriptionem [r] patiantur: si autem ignobiles [s], non solum in corpore verberentur, sed exilio perpetuo castigentur.

Item Pelagius Papa.

¶ Nec consecrat, nec consecratur in schismate constitutus episcopus.

C. XXXIII.

a Ad idẽ ff. đ auct. tut. l. 1. & ff. đ adm. tut. quoties. §. ñ tm̃. ff. de of. pto. l. vlt. & quę sit rõ dic vt ibi. Num. 16.

" eligit seipsum nemo

h ¶ *Adiuuare.*] nam qui totam legem custodit, offendit autem in vno, factus est omnium reus, vt j. de pœ. dist. 2. §. item opponitur. si enim in quit. s̃. 7. q. 1. denique.

i ¶ *Separauerint.*] s̃. 1. q. 1. si quis inquit.

k ¶ *Supplicio.*] æquali: quia facto consenserunt, vt j. 1. q. 3. qui aliorum.

l ¶ *Merita.*] intellige æterna. nam & temporalia possunt. 22. q. 2. si quælibet.

m ¶ *Supplicia.*] nam in pœna non potest esse præmium. argu. 16. q. 1. legi. ff. de neg. gest. siue hereditaria. & ff. ex quib. cau. ma. l. si cui. & ff. de interdict. & relega. l. relegatorum.

n ¶ *Cuncti.*] s̃. 11. q. 3. nihil.

Oseæ 9.

o QVi cuncta.]C. quæ res ven. non pos. l. vlt.

p ¶ *Priuati.*] hic habes, quòd dicuntur priuati illi, qui non sunt præditi aliqua dignitate.

q ¶ *Nobiles.*] j. 26. q. 5. idolorũ. contra. s̃. 12. di. non cogãtur. s̃. 12. q. 2. de reb[o]. s̃. 22. q. 5. c. 1. 12. q. 2. fraternitas. ff. de in ius voc. l. vlt.

r ¶ *Proscriptionem.*] 23. q. 5. de Liguribus.

† abest ab orig.

s ¶ *Ignobiles.*] forte dicuntur ignobiles qui vile exercent officiũ. C. de incest. nup. humilem. de pœnis istis habemus C. de summa trin. l. 3. ff. de pœ. capitalium. §. vltimo. " De huiusmodi autem pœna not. quia si est pecuniaria vel spiritualis, semper maior imponitur nobili, quàm ignobili, vt 40. distin. homo Christianus. & 5. q. 6. presbyteri. arg. contra. 1. quæst. 1. quidquid. nam ibi minor pœna imponitur episcopo, quam presbytero: sed hoc intellige in diuersis criminib[o], scilicet in negligẽtia episcopi, & simonia presbyteri, sed corporalis maior imponitur ignobili, vt hic, & inst. de publ. iud. §. item lex Cornelia. Sed argu. contra. ff. de pœnis. l. quidam. vbi dicitur quòd quædam delicta inferunt pœnam militibus, quæ non paganis. sed facias vim in eo quod dicit, quædam, quia quod dicitur ibi speciale est, aliàs quòd dicitur hic, regulare est. Quidam tamen dicunt, quòd semper ignobiles grauiori pœna puniendi sunt [b], siue spirituali siue corporali, siue pecuniaria. arg. 11. q. 3. præcipue. vnde hoc quod hic dicitur, quòd ignobiles debeant verberari, intellige quando nihil habent. ff. de in ius voc. l. vlt. 14. q. 6. si res aliena. Ioan.

" Nobiles an sint maiori pœna afficiendi, q̃ ignobiles.

5 Anſ. l. 5. c. 63.

† *al. aut militiam*

" "Argumentamur in iure variis modis.

e ¶ *Propter quod.*] " arg. ab vniuersali ad singulares. 9. q. 3. cũ simus. quandoque ab indefinita. 1. q. 3. saluator. quandoque à primo ad vltimum. 28. q. 1. idololatria. quandoque à maiori. 32. quæst. 5. si Paulus. quandoque à simili. extra de translat. inter corporalia.

" Epi duo ĩ vno epatu esse nõ pñt.

f ¶ *Non fuit.*] si enim iudicatur res esse mea, per consequens iudicatur non esse tua, vt ff. de procur. Pomponius. §. 2. ff. de excep. rei iud. si inter. " Item est hic arg. quòd duo episcopi non possunt esse

b Cõtra hãc sniam facit qđ not. ext. de transa. c. vlt. in fi. & đ iureiu. cum quidam.

Source : BIU Cujas

PVdenda.] Casvs. Iste sic consueuit poni. Mediol. archiepiscopus & patriarcha Aquileg. lapsi erant in hæresim, & in hæresi vnus alterum consecrauit: & contra consuetudinem illarum duarum ecclesiarum à Papa approbatam, quæ cõsuetudo antiquitus obtinuit, vt archiepiscopus Mediola. consecraret patriarcham apud Aquilegiam, & vice versa patriarcha debeat cõsecrare archiepiscopũ apud Mediolanum. & hoc debeat fieri cum consensu clericorum, quib. præficiebantur. Probat ergo Pelagius hanc nõ fuisse consecrationem, sed execrationẽ, tum quia facta fuit i schismate & hæresi: tũ qa contra antiquam cõsuetudinem facta fuit: & quod facta fuit in hæresi, & nõ in ecclesia, ꝓbat duabus auctoritatib. s. Salomonis, & Augu. auctoritas Sãlomonis in cipit ibi, *Vna est colũba.* auctoritas Augustini ẽ ibi, *Quod si nullo.*

1 Ansel. l. 12. c. 42. Pol. l. 7 tit. 5.

a ¶ *Pudenda.*] Casvs. Cõsuetudo erat inter Mediolanum, & Aquileg. Archiepiscopos, vt se consecrarent ad inuicem. isti cũ essent in schismate, vnus cõsecrauit alium, sed nõ obseruata cõsuetudine antiqua, vñ reprehenduntur hic super duob. & quia in schismate, & quia non obseruata consuetudine facta fuit cõsecratio. & dicit ꝙ cum in schismate sint, & nõ in ecclesia, potius execrãt quàm consecrant.

† *al. exordinatione*

b ¶ *Vt ita dicam.*] improprietatẽ locutionis notat. & est ibi emphasis. 27. q. 1. nuptiarum, vt Dauus est ipsum scelus.

c ¶ *Execratus.*] qa non est consecratus secundum consuetudinem.

d ¶ *Nomen.*] s. 12. qu. 1. clericus.

e ¶ *Consecrationis.*] ar. de pœ. dis. 3. pœnitentia.

Cant. 6. f ¶ *Detractat.*] i. cõtradicit, vel contemnit.

"Ex, & de, significãt deformitatẽ. g ¶ *Execratus.*] "hæc ꝓpositio, ex, deformitatem signat, sicut & dicitur, depact⁹, i. turpiter pactus. ff. de cal. l. & generaliter.

h ¶ *Videamus.*] interpositio est hic vsq; ad illud j. etenim, &c.

i ¶ *Consuetudinem.*] arg. in rebus perperam gestis bonum esse ordinem solitum obseruari, vt 32. q. 7. non solum. & c. adulterij. arg. pro particulari consuetudine.

k ¶ *Difficultate.*] s. dist. 63. cum longe. s. 93. dist. iuxta. Ioan.

l ¶ *Apostolico.*] ar. quòd metropolitani ab Apostolico sunt ordinandi. sed contra 51. di. qui in aliquo. & 66. dist. c. 1. ext. de tempo. ord. si archiepiscopus. Ego dico de iure communi à suis suffraganeis eum debere consecrari. sed tamen Papa contrarium facit. Ioan.

m ¶ *Mediolanenſis & Aquilegienſis.*] 11. q. 1. istud. Io.

n ¶ *In qua.*] id est, ad quam.

o ¶ *Vniuersalis.*] id est, vniuersorum.

p ¶ *Melius.*] ar. iudicẽ in eo loco debere iudicare vbi rei veritas magis possit inquiri. 33. q. 2. fiue. ar. 23. q. 4. si illic. & extr. de ap. ex parte.

"Notissimũ ꝓt amplius probari. q ¶ *Etenim.*] hoc continuatur cum littera, quæ præcedit illud, videamus. Ioan.

r ¶ *In Apostolica.*] id est, Apostolorum, scilicet Apostolis, vt ad intellectum fiat relatio. si. s. dist. 34. fraternitatis.

aAd hoc 25. dist. plectis. in ꝓ. 2. q. 5. habet hoc. s ¶ *Notissimum.*] "& ita quod notissimum est, amplius ꝓbari põt. a nil enim ita est indubitatũ quin solicitam recipiat dubitationẽ. in Auth. de tab. in medio. & ita est ar. quod inutilis probatio admitten da sit. ar. contra ext. de prob. c. 2. & 3. C. de prob. ad probationem.

t ¶ *Per successiones.*] s. dist. 68. quorum vices.

v ¶ *Malitia.*] s. dist. 19. ita Dominus. Ioan.

PVdenda a, vt ita dicam b, rapina in diuisione est nõ consecratus, sed execratus c episcopus. Si enim ipsum nomen d consecrationis e rationabili, ac viuaci intellectu discutimus, is, qui cum vniuersali detrectat f consecrari ecclesia, consecratus dici, vel esse nulla ratione poterit. Consecrare enim est, simul sacrare. Sed ab ecclesiæ visceribus diuisus, & ab Apostolicis sedibus separatus execrat ipse potius, & non consecrat. Iure ergo execratus g tantum, nõ consecratus poterit dici, quem si mul sacrare in vnitate coniunctis membris nõ agnoscit ecclesia. Videamus h tamen, vtrum vel ipsarum consuetudinem i partium in sua ordinatione † conseruauerint. Nempe is mos antiquus fuit, vt quia pro longinquitate, vel difficultate k itineris ab Apostolico l onerosum illis fuerat ordinari, ipsi se inuicem Mediolanensis, & Aquilegiensis m ordinare episcopi debuissent: ita tamẽ, vt in ea ciuitate, in qua n erat ordinandus episcopus, alterius ciuitatis pontifex occurrere debuisset: vt & ordinãdi electio à prẽsenti ordinatore ex cõsensu vniuersalis o cui præficiendus erat, ecclesiæ melius p, ac facili⁹ potuisset agnosci. & in sua, qui ad episcopatum prouehẽdus erat, nec tamẽ ordinatori suo subdendus fuerat, ordinaretur ecclesia. Etenim q cum, sicut diximus, ecclesia vna sit, cui in canticis canticorum dicitur [Vna est columba mea.] nullam aliam esse constat, nisi quæ in Apostolica r est radice fundata: à quibus ipsam fidẽ in vniuerso propagatam orbe nõ potest dubitari. Quod vobis, licet notissimum s omnino sit, beati tamen Augustini testimonio comprobemus. Audite, quid in quodam opere suo præclarissimus doctor dicat ecclesiæ. Ait enim. [2 Quòd si nullo modo recte dici potest ecclesia, in qua schisma est, restat, vt quoniam ecclesia nulla esse non potest, ea sit quam in sedis Apostolicę per successiones t episcoporum radice constitutam nullorum hominum malitia u (etiam si nota excludi † non possit, sed pro temporis ratione toleranda iudicetur) vllo modo valeat extinguere.]

2 simile qdã s. dist. 11. c. palam.

† *al. & excludi*

Idem.

¶ Vnitati non communicat schismaticis consentiens. C. XXXIIII.

3 SChisma x si quidem ipsum, quod græcum nomen est, scissuram sonat. Sed in vnitate scissura esse non potest y. Non ergo vnitati communicant, qui schismaticis communicant. Partes sibi ip si fecerunt, & ab eo, quod vnum est, vt apostoli Iudæ z iam verbis loquar, semetipsos segregantes, spiritum non habent. Quibus omnibus illud efficitur, vt quia in vnitate vnum non sunt, vt quia in parte esse voluerunt, vt quia spiritum non habent corporis Christi, sacrificium habere non possint a. ¶Non autem b nobis nunc illa quęstio est, vtrum tolerare malos, sed vtrum debeamus schismaticis sociari c. Si enim etiam ipsi, licet in suo sensu abundantes, intra materna tamen positi viscera † quærerent veritatẽ, à nobis repellendi non erant, donec apud eos ratione duce rei veritas claruisset. 4 Sed quia se ab vniuersali ecclesia diuiserunt, sicut beatus Augustinus ait, omnis catholicus securus eam partem detestatur d, suis episcopis conabatur suggerere, & etiam Papę Pelagio, vt schismatici non abiicerentur, & quòd licite eorum sacrificiis vti poterat: & hoc tribus rationib. probare intendit, Prima erat, quia mali debent tolerari. Secunda est, qa diu in delicto fuerũt. Tertia est, quia iuris ignorantia vel simplicitate deliquerunt. sed has rationes destruit Pela. singulis rationibus congrue respondendo, & monet illum ne indifferenter vtatur sacrificiis catholicorum & schismaticorum. Responsio primę rationis incipit ibi, *Non autem.* Secunda ibi, *Nec enim leuigat.* Tertia ibi, *Sed nec illud eis prodest. Sibi*, scilicet schismaticis. *Iudæ.* iste dictus fuit Iudas Iacobi. duo enim fuerunt Iudæ. *Partem.* s. hæresim. *Illi*, sc. catholici. *talibus.* sc. schismaticis. *multo magis tamen illi*, s. schismatici. Et sic construe circa medium, quia iudicium sentiendi diuersa non diuisit eos: sed quædam pessima opt. apud se delata, sibi tamen incognita diuisit eos metuentes, & contra sedem apo. temere credentes. Vel sic, sed pessima opin. diuisit eos metuentes quædam apud se delata, sibi tamen incognita, & contra sedem Aposto. temere credentes. *Iudicium.* id est, discretio. *Delata*, id est, recitata. *Ad summam*, id est, ad vltimum.

3 Anſ. l. 12. c. 44. Poly. l. 7. tit. 5.

Iudæ 1.

† *al. vbera*

x ¶ *Schisma.*] loquitur Pela. contra quosdam qui dicebãt esse communicandum quibusdam hæreticis, ea ratione, quia mali sunt tolerandi: quod reprobat ibi, *non autem*, &c. q. d. illud de occultis intelligitur, hic de manifestis agitur. Secũda ratio erat: qui iam diu fuerunt in isto errore, & forte fuerat eis ab ecclesia communicatum, quod reprobat Pela. ibi, *nec enim leuigat.* Tertia ratio est, quia ignorantia vel simplicitate errabãt, quod reprobat: vbi dicit, sed nec illud. Ad vltimum ponit conclusionem suam ibi, *ad summam.* per quam patet, quod alicui loquitur qui in ecclesia nostra erat, cum dicit, nos quod absit. Vnum casum colligendum credo ex illo verbo circa fi. noli ergo, &c. Io.

4 s. e. c. pudenda.

y ¶ *Scissura esse non potest.*] "inde est, quòd vestis Domini quæ vnitatem significabat, remansit indiuisa, vt 16. q. vlt. sicut Apostoli.

"vestis Dñi indiuisa remansit.

z ¶ *Iudæ.*] qui loquens de huiusmodi dicit, hi sunt qui segregant seipsos, animam vel spiritum non habentes, vt j. ea. quæst. 3. de illis qui sunt.

a ¶ *Non possint.*] quo ad effectum b. Vel quia non conficiunt in forma ecclesiæ. & ita exaudi, vt j. e. in fi.

b id est, suã salutẽ, aliàs est cõtra j. 28. q. j. §. his. secundùm Io. de Fan.

b ¶ *Non autem.*] respondet primæ obiectioni.

c ¶ *Sociari.*] quod non est faciendum, cum sint extra ecclesiam.

d ¶ *Detestatur.*] excommunicati non peccant vitando communionem fidelium. Quare ergo peccant hæretici? Sol. non arguuntur, quia cùm sint schismatici catholicis non communicant, sed quia ab initio facientes schisma, ab ecclesia se separauerunt.

a ¶ Nec

Source : BIU Cujas

a ¶*Nec enim leuigat.*]reſpon.ſecundæ rationi.
b ¶*Auget.*]vt ext.de ſim.non ſatis.ĩ.32.q.7.flagitia.ſ.16.q.3.licet.
c ¶*Diu reſtitiſſe.*]eccleſiæ,id eſt,in ſchiſmate perſtitiſſe.
d ¶*Reciperent.*]& ita per conſequens nec reciperentur ab eis.
e ¶*Illi.*]ſcilicet catholici.
f ¶*Illi.*] ſcilicet hæretici.
g ¶*Laicis.*]quia laicos &clericos catholicos vitabant.
h ¶*Sed nec illud.*]reſpon. tertiæ obiectioni. Ordina litteram: ſed quædam peſſima opi.delata apud ſe, ſi bi tamen incognita diuiſit eos metuẽtes de futuro iudicio, de pœna gehennæ. ſolent enim hæretici ta lia minari niſi ſibi cre datur.vel ſpes vel peſ ſima opi. diuiſit eos metuentes quædam apud ſe delata, id eſt, recitata ab aliis hæ tꝛticis,& tamen incognita ſibi.
i ¶*Ignorantia.*] "igno rantia enim iuris non excuſat in articulis fi dei,quos omnes ſcire tenentur.ar.37.diſt.c. vlt.ſed clerici exacti⁹. 8.q.1.nec ſufficere.
k ¶*Magis eſt.*]"propter quod ſchiſma fuit quam eius contrariũ: aliter enim magis viderentur hęretici qui ex induſtria peccant, quam qui ex ruſticita te vel ſimplicitate, cum grauius ſit peccare ex ſtudio, quam aliter. de pœn.diſt.2. ſciendum. Vel poteſt dici prout littera ſonat,quod magis ſchiſmatici ſunt illi qui tãtum per ſimplicitatẽ ſuam ſeparãtur ab eccleſia, quam ſint illi qui propter ſubtilitatem aliquam errant. falſa enim ſubtilitas iſtos compellit, in quam non cadunt voluntarij, ſed inuiti:illos decipit ignorãtia voluntaria, quæ magis reprobatur.37.di. §.fi.
l ¶*Aduerſus.*]aliquem ſcilicet.
m ¶*Epiſtolas.*]de commẽdatione fidei ſuæ, vt di.19. in canonicis. "ar. quòd ipſi exemplo ſicut originali ſit fides adhibenda. arg. 25.q.2.ſancimus.contra ext.de fi.inſt.c.1.
n ¶ *Ad ſummam.*] id eſt, ad vltimum, vel ſcilicet dico aliàs aſſumam,ideſt,aſſumptionem faciam.
o ¶ *Virorumque.*] catholicum ergo alloqtur corpus Chriſti, quare ei non prodeſt, ſed nocet. Vel loquitur de clerico qui prę ter formam eccleſiæ ſacrificabat, vt 4.q.1. ſi quis inquit. ĩ.de cõſec.diſt.4. non in vobis.contra.1.q.1.ſicut. Ioan. Fau. hoc intellexit ad litteram.
p ¶*Diuiſum.*]id eſt,quin reprobetur ab Apoſtolo.
q ¶*Deſiſtit.*]ipſe qui prius tempore erat exiſtendo bonus.ſ.e.omnibus.Vel eccleſia deſiſtat eſſe apud eum.Io.

cui eccleſiam vniuerſalem Apoſtolicis ſedibus roboratam non communicare cognoſcit. Nec[a] enim leuigat crimen eorum: magis vero auget[b], quòd eos diu reſtitiſſe[c] dixiſtis, ne Apoſtolicis communicantes ſedibus in ſua communione reciperẽt[d]. In hoc enim dum & illi[e] culpandi ſunt, qui communicare talibus voluerunt:multo magis tamen illi[f] execrandi ſunt,qui non ſolum in ſacerdotibus communionem Apoſtolicarum ſedium, verum etiam in ipſis laicis[g] ſpreuerunt. Sed nec illud[h] eis prodeſt, quod eos in eiſdem litteris vel ignorãtia[i] rationis, vel ſimplicitate intellectus ſui à noſtra ſe communione ſuſpendiſſe perhibetis. Idipſum enim magis eſt[k], propter quod ſchiſmatici ſunt:quia non eos diuerſa ſentiendi iudicium,ſed quędam apud ſe delata,ſibi tamen incognita metuentes, & contra Apoſtolicam ſedem temere credentes peſſima diuiſit opinio. Quod ſchiſma ſpecialiter eſſe beatus denuntiat Auguſtinus dicens de talibus. [[1] Aduerſus[l] auctoritatem illarum eccleſiarum,quæ ab Apoſtolica[A] ſede epiſtolas[m] accipere meruerunt, temere credendo,immaniſſimum ſchiſmatis crimen à ſe propulſare non poterit.] Ad ſummam[n] aut illos eccleſiam eſſe creditis(& cum duæ eccleſiæ eſſe non poſſint,nos, quod abſit,ſchiſmaticos iudicabitis:) aut ſi veram in Apoſtolicis ſedibus eſſe conſtat eccleſiam, & illos ab vnitate diuiſos cognoſcite,& communionis quæſtionem eſſe ſublatam, quam veram niſi in vnitate cõſtat eſſe non poſſe. [2] Noli ergo, quaſi nulla ſchiſmaticorum,atq; eccleſiæ differentia ſit,velle indifferenter vtrorumque[o] ſacrificiis ſociari. Non eſt Chriſti corpus, quod ſchiſmaticus conficit, ſi veritate duce dirigimur. Nec enim diuiſum[p] eſſe Chriſtum poterit quiſquam ſine Apoſtoli reprobatione cõfingere. Vnam,vt ſæpe dictum eſt, quæ Chriſti corpus eſt,cõſtat eſſe eccleſiam: quæ in duo,vel in plura diuidi non poteſt. Simul enim cum ab ea quiſque receſſerit, eſſe deſiſtit[q] eccleſia.

A ¶ Ab Apoſtolica.] *Apud Anſelmum, & in Polycarpo legitur*, quæ Apoſtolicas ſedes,& epiſtolas accipere meruerunt. *Et conuenit cum verbis B. Auguſtini libro ſecundo de doctrina Chriſtiana, ca.8. prout notatum eſt ſupra diſt.19.in canonicis.*

Item Nicolaus Papa ſcribit Michaeli Auguſto, epiſt.7.

¶Ex quo epiſcopus fidei contraria docet, alium excommunicare non poteſt. C. XXXV.

¶*Emendata eſt hæc rubrica ex pleriſque vetuſtis.*

[3] AIt Cęleſtinus Papa orientalibus epiſcopis ſcribens[Si quis[r] ab epiſcopo Neſtorio, aut ab aliis,qui eum ſequũtur,ex quo talia prædicare cœperunt[s], vel excommunicatus, vel exutus eſt ſeu antiſtitis,ſeu clerici dignitate, hunc in noſtra cõmunione &duraſſe, & durare manifeſtũ eſt:nec iudicam⁹[t] eum remotum[u]: quia non poterat quemquam eius remouere ſententia,qui ſe iam prębuerat ipſe remouendum.]

¶*Nicolaus hic citat epiſtolam Cæleſtini Papæ ſcriptam Ioanni, Iuuenali, & c. epiſcopis per orientem,prout eſt in concilio Epheſino vaticana bibliotheca,& Lutetiæ impreſſo.*

Item ad clerum[x] *Conſtantinopolitanum.* [4]

¶Non habentur excommunicati,qui ab hæreticis excommunicantur. C. XXXVI.

[5] APerte[y], inquit,ſedis noſtrę ſanxit auctoritas,nullum ſi ue epiſcopum, ſiue clericum, ſeu profeſſione aliqua Chriſtianum, qui à Neſtorio,vel eius ſimilibus, ex quo talia prędicare cœperunt, vel loco ſuo,vel communione dereicti ſunt,vel deiectũ,vel excommunicatum videri: ſed hi omnes in noſtra cõmunione & fuerunt, & hucuſq; perdurant:quia neminem vel deiicere, vel remouere poterat, qui prædicans talia titubabat[z]. Intellexiſtis[A] ne Imperator ex ſuperius memoratis nõ potuiſſe, vt non dicamus prælatum ſuum,ſaltem quemlibet remouere, qui fuerant olim ipſi remoti, nec deiicere quemquam,qui fuerant iam ante proſtrati?

¶*Hic etiam citatur à Nicolao alia epiſtola eiuſdem Cæleſtini,quæ eſt inter acta ipſius concilij Epheſini.*

A ¶Intellexiſtis.]*Hic incipiunt propria Nicolai verba.*

Idem Nicolaus Papa ibidem paulo inferius.

¶Ad iudicandum excommunicati non recipiantur. C. XXXVII.

[6] MIramur,quomodo excommunicati ad iudicandum recepti ſint,cum ſecundum Apoſtolicos canones ſine commendatitiis[a] litteris in communione

q ¶*Deſiſtit.*]ipſe qui prius tempore erat exiſtendo bonus.ſ.e.omnibus.Vel eccleſia deſiſtat eſſe apud eum.Io.

AIt *Cæleſtinus.*] Casvs. Hoc c.& ſequens de eodem tractant. Auctoritate enim Michaelis Imperatoris Ignatius patriarcha Conſtantino. depoſitus fuit ab epiſcopis illius regionis:qui ſequebantur hæreſim Neſtorij:ſed Nico.Papa ſcribens Michaeli Imperatori ꝓbat auctoritate Cæleſtini ꝙ nec depoſitio nec excommunicatio facta à Neſtorio vel ab illis qui ipſum ſequuntur, vllius eſt momenti: quia cum ipſi eſſent iam proſtrati & excommunicati, alios deiicere vel excommunicare non valebant. idem dicitur in ſeq.cap. *Inquit*, ſcilicet Cæleſtinus, &c. & eſt hoc verbum Gratiani, vt ſ. 8. diſt. fruſtra. Seq.ca.de eadem materia loquitur, & per ſe patet. 3Iuo p.14. c.58. Pan.l.5 c.134.

r ¶ *Si quis.*] catholicus.Prædicare.ex hoc diſtinguit G.vt ſ.e.§. ſi autem.

s ¶ *Cæperunt.*] ſupra. & ſeparauerunt ſe. ſ. cap.proxim. verſicul. ſi etiam illi. licet & illud forte intelligatur de illis, qui iam prædicare cœperunt. B. vero intelligit de iam damnato per ſententiam canonis vel hominis: qui nullo modo excommunicari poteſt, vt dixi ſ.e.q.1. §.1.ſed contradicit in fine. 4Nicol.ibid. ex eod.Cælestino ad clerũ Conſtantinop. 5 Iuo p.14. c.59. Pann. l.5.c.135.

t ¶ *Iudicamus.*] ſcilicet talem, qui canonice erat depoſitus.

v ¶*Remotum.*][b] arg.ĩ. cap.proxim. quod de eodem loquitur,&eſt ſimilis expoſitio 19. diſt.nulli. b Et ſic ponitur hic tẽpus ꝓ tpe. ſic ẽt leg. & no.50.di.põderet.đ cõſ. di.2.in Chriſto pater.

x ¶ *Ad clerum.*] Hæc non ſunt verba G.ſed Nicolai. Hoc capitul. & ſuperius totum eſt vnum:quod patet per illud infra. ea intellexiſti.

y *Aperte.*] qui ita deiecti fuerunt.

z ¶*Titubabat.*] "not. "Hęreticus titubantem in fide,eſt qui in fide hæreticum: ſicut de falſi aſſertor dicitur hæreticus,vt ſ.4. quæſtio.3. in teſtibus. extra de hære. dubius. nam & hæreticorum vocabulo continetur qui leui etiam argumento à fide deuiat. C. de hæret. omnes. in fine. quandoque tamen titubatio excuſat, & repetitionem inducit. l. final. C. de condiction. indebit. Ioan. titubat.

a ¶*Commendatitiis.*]& eſt hic argument. quod ſi aliquis eſt excommunicatus, & ſi poſt dicit ſe abſolutum, non eſt ei credendum ſine litteris,vt not.1. quæſtio.7. didici. extra de offi.ordin. ex parte. 6in ca.Apoſtolici 32.al.35. & in concil. Antiocen.c.7.

MIramur.]

a ¶*Etiam*

Source : BIU Cujas

a ¶*Etiam cum minimis.*]s. dist.63.nobis.s. dist.21.inferior.& ca.submittitur.ext.de elect.innotuit.arg.cui non licet minus,nec maius. ff.de ser.expor.l.vlt.ff.de senat.qui indignus.44.distin.nulli. nam si pœnæ causa prohibetur à maiori,& à minori. ff.de inter.& rele.re legatorum. §.vlt.& de ser.expor.cui pacto[a].

aVide quod no.27. q. 2. sũt qui dñt. vers. cũ certũ est. & j.32.q.4.me retrices.iux ta fi. 33.q.2. latorem.

HIS AVCTORITATIBVS. Casvs.Cõcludit G. ex supradictis, quòd hæreticus ex quo contra fidem cœperit prædicare, nec deiicere valet aliquem nec condemnare.Postea obiicit cap. August. quod est s. 1. q.1. quod quidam.vbi dicitur, quod hæretici nec baptisma nec baptizandi potestatem amittunt, nec ordinem sacerdotalem.

1j.q.1.quod quidam.

vnde videretur quod possint excommunicare, sicut & baptizare. Postea soluit dicẽs quòd potestatem retinẽt, sed non executionem. plerumq; enim potestas sine executione habetur, sicut in monastico & suspenso. vnde quia potestatem habent,ordinati vel baptizati ab eisdem non reordinantur vel rebaptizantur,ne fiat iniuria sacramento. Si ergo aliquem excommunicent vt ad malũ eum perducant:licet vtraque potestas in eis remaneat, tamen quia sententia iniqua est, pondere caret: sed si aliquem catholicum excommunicant vt ad recte viuendi normam perducant, dubitatur vtrum valeat sententia:Sed dicit G. quod non valet sententia lata contra catholicum: in hæreticum tamen valere videtur: ad quod probandum inducit duo c.sequentia.

b ¶ *His auctoritatibus.*] hoc modo procedit in hoc §.1.infert ex c. præcedentibus, quòd ex quo quis cœpit talia prædicare, quod non potest quẽquam excommunicare. Secundo ponit obiectionem quamdam, & eam soluit distinguendo inter potestatem & potestatis executionem.Tertio ponit quamdam incidẽtem quæstionem, & eam soluit per distinctionẽ:& ad alteram partem distinctionis inducit duo c.seq.

2 2.q.7.si hæreticus.

sola recipi prohibeantur. Absurdum etenim est, vt cui non licet etiam cum minimis[a] iuxta sacras regulas communicare, liceat penes vos etiam de maioribus iudicare.

His auctoritatibus[b] *perspicue monstratur, quòd ex quo aliquis contra fidem cœperit aliquid docere, nec deiicere quemquam valet, nec damnare. Obiicitur tamen illud Augustini* [' *Recedentes à fide nec baptisma, nec baptizandi potestatem amittunt.*] *Cum ergo*[c] *sacerdotalem vnctionem vtraque potestas, videlicet baptizandi, & excommunicandi sequatur, à fide recedentes aut vtramque retinebunt, aut vtraque*[d] *carebunt. Sed aliud est potestas*[e] *officij, aliud executio. Plerumque officij potestas vel accipitur*[f]*, veluti à monachis in sacerdotali vnctione, vel accepta*[g] *sine sui executione retinetur: veluti à suspensis, quibus administratio interdicitur, potestas non aufertur. A fide itaque recedentibus potestas non adimitur: sicut redeuntibus non redditur: ne non homini, sed sacramento iniuria fieri videatur. Vnde ab hæreticis baptizati, vel ordinati, cum ad vnitatem catholicæ fidei redierint, si forte intuitu ecclesiasticæ pacis in suis recipiantur ordinibus, non iterabitur sacramentum, quod in forma ecclesiæ probabitur ministratum: sed per impositionem manus*[h] *præstabitur virtus sacramenti, quæ extra ecclesiam nulli docetur esse collata. Cum ergo vtraque potestas in hæreticis remaneat, si hæreticus*[i] *catholicum, vel alium hæreticum excommunicauerit, vt in communionem suæ hæresis illum deducat, quia iniqua est sententia*[k]*, pondere caret. Quod si*[l] *in catholicum praue viuentem, vel in hæreticum flagitiis vel facinoribus deditum, vt aliàs ad recte viuendi normam vterque redeat, sententiam dederit, an vterque an hæreticus tantum eius sententia teneatur, merito quærendum videtur. Potest autem dici catholicum sententia hæretici minime teneri. Non enim potest oris gladio*[m] *ferire, quem accusare, vel in quem testificari non valet. Si enim quos diuina testimonia*[n] *non sequuntur, quia extra ecclesiam sunt, pondus humani testimonij perdiderunt aduersus eos, qui in ecclesia esse videntur,* [2] *nec aduersus eosdem ecclesiasticæ auctoritatis pondus habere poterunt*[o]*, qui ab eius fide discessisse probati sunt, atque ideo ab ecclesia eum à ferenda sententia non videtur*[b]*. nam obiiciendo ei crimen in modum exceptionis, repellam eum à testimonio. extra de testi. super eo. nihilominus tamen remanet prælatus: vnde dum toleratur ab ecclesia, poterit me iudicare. 8.q.4.nonne.& nisi in casu, scilicet cum post confirmationem & ante consecrationem crimen sibi in modum exceptionis obiicitur. extra de accu. super his.*

bAlij cõtra, vt dr 3. q. 7. in summa.

sunt condemnati. In hæreticum[p] *autem potestatem habere videtur hæreticus: sicut & diabolus potest in malis, tamquam in pecore suo.*

Vnde scribit Augustinus Vincentio Donatistæ, & Rogatistæ, epist. 48.

¶ Pro aliquo facinore ab hæreticis excommunicatus, à catholicis non est recipiendus.
C. XXXVIII.

3 QVisquis[q] pro aliquo flagitio, vel facinore proiectũ à vobis[r] ita susceptit[s], sicut suscipiuntur, qui excepto errore, quo à nobis separamini, sine crimine apud vos vixerunt, displicet nobis. Sed nec facile ista monstratis:&,si monstretis,nonnullos toleramus, quos corrigere,vel punire non possumus: neque propter paleam relinquimus aream Domini:neque propter pisces malos rumpimus retia Domini: neque propter hœdos in fine segregandos deserimus gregem Domini: neque propter vasa facta in contumeliam migramus de domo Domini.

Idem ad Eusebium, epist. 169.

¶Quisquis propter disciplinam ab hæreticis excommunicatur, non est à catholicis recipiendus.
C. XXXIX.

4 SVbdiaconus quondam Spanensis ecclesiæ, vocabulo Primus, cum ab accessu in disciplinato sanctimonialium prohiberetur,atque ordinata,& sana præcepta contemneret,à clericatu remotus est.*& infra.*¶[5] Ego,si Domino placet,istum modum seruo,vt quisquis apud eos propter disciplinam degradatus ad catholicã transire voluerit, in humiliatione pœnitentiæ recipiatur[t], quo[u] & ipsi eum forsitan cogerẽt, si apud eos manere voluisset.

3 23.q.7.c.r. §. quisquis. Pol.l.7. tit.5 Iuo p.3. c.179.

4 Iuo p.6. c.390.

c itẽ contra s.1.qu.1. remissionem. dic q ñ dtq eorũ snia teneat.& õ ñ est contra.

5 Iuo p.6. c.391.

Q*Visquis.*] Casvs. Vincentius Donatista conquerebatur, quod catholici ita recipiebant malæ vitæ hæreticos, & excommunicatos ab ipsis hæreticis, sicut recipiebant hæreticos bonæ vitæ.Et respondet Augu.si est verum, displicet nobis,sed non credimus. nec hoc monstratis, etsi verũ esset, multos tamen toleramus quos corrigere non possumus: neque propter malos debemus deserere gregem Domini.

q ¶ *Quisquis.*] supra proxim. quæstione 7. capit. 1. cuius est hæc pars.

r ¶ *A nobis.*] infra de pœnit. distinct. prima.verbum contra[c]. Sed qualiter contrarietas soluatur, in sequenti §.sed illud.inuenitur.

s ¶ *Ita suscipit.*] Arg. sententiam hæretici fidem facere ecclesiæ, & vnius iudicis sententiam fidem facere alij, vt s.2.quæst. 1. multi. & ff. de cri. expi.hered. res hereditarias. Argu. op. ff. de iureiurand. si duo patroni. Sed tamen qui signauit hic hoc argum. non intellexit Augu.in his capitulis,quia non dicitur hic quòd excommunicatos ab hæreticis nos pro excommunicatis habeamus, " quia ipsi neminem possunt excommunicare,ext.de hær.vergentis.sed non recipimus eodem modo malos hæreticos,sicut bonos hæreticos:quia non ad dignitates vel ordines forte:& si secus fiat,quandoque fit propter scandalum, vt dicitur in c. quisquis.

" Hæretici nullum pñt excõicare.

" sacerdos pt excommunicare.

c ¶*Cum ergo.*]"ar.quòd sacerdos potest excommunicare.2.q.1.nemo.ext.de of.ord.cum ab ecclesiarum.licet M.diceret contra.16.q.1.c.1.11.q.3.debent.

d ¶*Vtraque.*] si ergo coniuncta sunt,aut vtrumque retinendum est, aut neutrum,C.de iur.deli.quidam.ff.de adm.tu. cum quæritur.

e ¶ *Potestas.*] ipse ordo vel habilitas quædam,quam ex eo quod est sacerdos habet.de potestate ista similiter distinxi 16.q.1.§.ecce.

f ¶*Vel accipitur.*]puta sine executione.

g ¶*Vel accepta.*] puta sine executione, vel accepta cum executione.

h ¶*Manus.*]reconciliatoriæ.1.q.1.manus.

" plat9 q pt remoueri à testimonio, an possit repelli à iudicio.

i ¶*Si hæreticus.*]idem est si catholicus,quia continet errorem intolerabilem.

k ¶*Sententia.*]ext.de sent.exc.per tuas.

l ¶*Quod si.*] hic ponit incidentem quæstionem,quam statim soluit.

m ¶*Gladio.*] " sed numquid hoc est ita simpliciter verum, quod si possum eum repellere à testimonio contra me, quòd possum &

Vbdiaconus.]Casvs.Primus subdiaconus Spanen.ecclesiæ propter incestum, quem cum monialib. incorrigibiliter faciebat, degradatus est ab hæreticis,postea ad ecclesiam catholicam redire volebat.vnde quæsiuit Eusebius ab Aug.sub qua forma sit recipiendus ab hæreticis degradatus.Et respondet quòd sub eadem pœnitentia debent catholici ipsum degradatum recipere, ad quam ipsum cogerent hæretici. *Quo*,scilicet,modo.

t ¶ *Recipiatur ad pœnitentiam.*] non enim dicit sub excommunicatione,vel depositione.

v ¶*Quo.*]id est,ad quam,sed illud non propter sententiam eius,scilicet, excommunicationis. nam in causis ciuilibus & criminalibus sententia extra ecclesiam habet firmitatem. argumen. 11. quæst.3. Iulianus.§.1.

Source : BIU Cujas

SED ILLVD. Casvs. Iste §. diuiditur in duas par. In 1. parte dicitur, quòd licet in superiorib. cap. scilicet quisquis. & subdiaconus. Aug. fecit mentionem de sententia hæreticorum: non tamen intelliguntur esse dicta vt sententia eorum approbetur, cuius potestas extra ecclesiam nulla est: sed dicta intelliguntur in detestationem criminum, quæ in hæreticis sunt punienda sicut in catholicis. In 2. par. respondet obiectioni factæ s. e. §. his auctoritatib. in prin. Et dicit G. quod illa auctoritas Au. potest intelligi tãtum de potestate baptizandi in tempore necessitatis, in quo casu nec à laico nec ab hæretico baptizatus est refutandus. Cetera vero sacramenta excommunicationis vel reconciliationis & similia ab hæreticis vel laico ministrata nullũ vel lethalem effectum habent, & ideo nõ sunt recipienda â fidelib. Vel cetera sacramenta, hoc falsum est quo ad essentiam sacramẽ torum.

1 s. e. c. quisquis. & c. subdiaconus.

2 s. e. miramur. in verbis Grat.

3 Pol. l. 7. ti. 3 Ansel. l. 9. c. 49. Iuo p. j. c. 170.

[1] *Sed illud Augustini* [2] *intelligitur dictum non propter sententiam, cuius potestas nulla est extra ecclesiam, sed in detestationem criminum, quæ in hæreticis, sicut in catholicis, æque sunt punienda. Potest tamen illud Augustini* [2] *de potestate baptizandi intelligi, non ligandi, aut soluẽdi, vel cetera sacramenta ministrandi. Baptisma namque siue ab hæretico, siue à laico ministratum fuerit, dummodo in vnitate catholicæ fidei accipiatur, non carebit effectu. Alia vero* [b] *sacramenta, vt sacri corporis & sanguinis Domini excommunicationis* [c]*, vel reconciliationis, si ab hæretico, vel catholico non sacerdote* [d] *ministrentur, vel nullum, vel lethalem habebunt* [e] *effectum. Vnde & ab omnibus fidelibus nullatenus* [f] *sunt recipienda.*

Hinc Augustinus scribit in 1. lib. de baptismo contra Donatistas, c. 2.

¶In extremo positus etiã ab hæretico pœnitentiam accipere valet. C. XL.

[3] SI quem forte coegerit extrema [g] necessitas, vbi catholicum, per quem accipiat, non inuenerit, & in animo pace catholica custodita, per aliquem extra vnitatem catholicam positum acceperit, quod erat in ipsa catholica vnitate percepturus, si statim etiã de hac vita migrauerit, non eum nisi catholicum deputamus: Si autem fuerit à corporali morte liberatus, cum se catholicæ congregationi etiam corporali præsentia reddiderit, vnde numquam corde discesserat, non solum non improbamus quod fecit, sed etiam securissime, verissimeque laudamus: quia præsentem [h] Deum credidit cordi suo, vbi vnitatem seruabat: & sine sancti baptismi [i] sacramento (quod vbicumque inuenit, non hominum, sed Dei esse [k] cognouit) noluit ex hac vita migrare. Si quis autem, cum posset in ipsa catholica accipere, aliqua† mentis peruersitate [l] elegerit in schismate baptizari, etiam si post ea [A] venerit ad catholicam ecclesiam, certũ est ibi† prodesse sacramentum: quod alibi accipi quidẽ potest, prodesse [m] autem non potest: peruersus, & iniquus est [n], & tanto pnicios̃ius, quãto scientius.

3 Pol. l. 7. ti. 3 Ansel. l. 9. c. 49. Iuo p. j. c. 170.

a ¶ *Sed illud Augustini.*] s. e. q. §. his auctoritatib. in illo verbo, recedentes. s. 1. qu. 1. quod quidam.

b ¶ *Alia vero sacramenta.*] large hic sumitur sacramentum, vt 1. q. 3. c. vlt.

c ¶ *Excommunicationis.*] non video qualiter excommunicatio sit sacramentum, nisi intelligatur de potestate, quæ est ordo. H.

d ¶ *Sacerdote.*] nisi in necessitate, tunc laicus reconciliare potest. de consec. dist. 4. sanctum.

e ¶ *Habebunt.*] cũ extrema necessitate cogente sacramẽtum baptismi à quocumque traditur, licet ab hæretico, "quæritur qua re Eucharistiæ sacramẽtum non sit ab hæretico accipiendum, cum â alterutro fides & contritio vicẽ suppleat sacramenti. de consec. dist. 2. vt quid paras. & dist. 4. baptismi vicem? Resp. plenior remissio fit in baptismo, quam in sola cordis cõtritione, ita quod nec purgatoriũ sentiãt qui in fine baptizãtur. de pœ. di. 7. nullus expectet. sufficit autem cõtritio eorum, vel quia alia est in reliquis sacramentis consideratio quam in baptismo, vt 32. dis. §. verum. quia necessarior baptismus est, & ianua omnium sacramentorum. Vel sufficit sic scriptum esse. Vel quia in Eucharistiæ sacramento solent hæretici formam ecclesiæ peruertere, vt s. e. c. schisma. in fi. In baptismo vero non. de conse. dist. 4. siue hæreticus. Baz. Vel ideo quia quicumque accipit baptisma, accipit Christi corpus: sed non conuertitur, de conse. dist. 4. nulli est aliquatenus.

" Eucharistię sacrmñ est ab hæreticis accipiendum.

† *al. per aliquam mentis peruersitatem*

† *al. illi*

f ¶ *Nullatenus.*] j. e. c. vlt.

Si quem forte.] Casvs. Quæsitum fuit ab ipso August. vtrum ille qui ab hæretico baptizatur debeat catholicus reputari, & si de hac vita migrauerit, vtrum per tale saluetur baptisma: & respondet quod sic, si in articulo mortis hoc fecerit: si catholicum à quo hoc susciperet, non inueniebat: & si liberatus se catholicæ congregationi reddiderit, non debet improbari quòd fecit, sed laudari. si autem sponte elegerit in schismate, vel hæresi baptizari, non debet iudicari catholicus, sed iniquus. non prodest baptisma ei, nisi postea reconcilietur. Et hæc verba sic expone, *ibi*, ideſt, in ecclesia, *Non potest*, scilicet alibi nisi in ecclesia.

g ¶ *Extrema.*] arg. extr. de re. iu. quod non est licitum. vnde & cito debet hoc facere. 1. q. 1. constat.

h ¶ *Præsentem.*] ideſt, fidem Dei præsentem cordi suo adhibuit.

i ¶ *Baptismi.*] j. de con sec. di. 5. sanctum. & c. quomodo. s. dist. 32. §. verum.

k ¶ *Esse.*] s. 1. q. 1. Dominus declarauit.

l ¶ *Peruersitate.*] s. 1. q. 7. conuenientibus.

m ¶ *Prodesse.*] j. de cõ secr. distin. 4. tunc valere.

n ¶ *Iniquus est.*] ab initio, non ex post facto.

[A] ¶ Tres extra.] *Apud Burchardum & Iuonem legitur*, quattuor extra ecclesiam, sex inter audientes, &c.

[B] ¶ Duodecimo.] *Burchardus & Iuo habent*, decimo.

Item Gregorius Papa, lib. 3. dialog. c. 31.

¶Potius est mortem arripere, quàm de manu hæretici communionem accipere. C. XLII.

[5] COepit Ermenegildus rex [s] iuuenis terrenum regnum despicere, & forti desiderio cæleste quærens, in ciliciis vinculatus tanto pnicios̃ius, quãto scientius.

A ¶ Postea.] *In originali legitur.* (etiã si postea venire ad catholicam cogitat, quia certus est ibi prodesse sacramentum, quod alibi accipi quidem potest, prodesse autem nõ potest) peruersus, &c. *Sed ob glossam non est emendatum.*

Item Iulius † *Papa.*

¶Per annum pœniteat, qui de manu hæretici nescIens prohibitam communionem accepit. C. XLI.

[4] SI quis dederit [o], aut accepe-rit communionem de manu hæretici, & nescit [p], quòd catholica ecclesia contradicit, postea intelligens annum integrum pœniteat. Si autem scit, & neglexerit, & postea pœnitentiam egerit, decem annos pœniteat. Alij iudicãt septem, & quidem humanius [q], vt quinq; annos pœniteat. ¶Si quis permiserit hęreticũ Missam suam celebrare in ecclesia catholica, & nescit, quadraginta dies pœniteat: si pro reuerẽtia eius, annum integrum pœniteat: si pro damnatione ecclesiæ catholicæ, & consuetudinis Romanorum, proiicia tur ab ecclesia, sicut hæreticus, nisi habeat pœnitentiam: si habuerit, decem annos pœniteat. Si recesserit ab ecclesia catholica in congregationem hęreticorum, & aliis persuaserit, & postea pœnitentiam egerit, duodecim annos pœniteat, tres [A] extra ecclesiam, septem inter audientes, & duos adhuc extra communionem. De his in canone dicitur, vt duodecimo [B] anno communionem sine oblatione [r] percipiant.

† *al. Eutychianus*] *al. ex pœnitentiali Theod.*

4 Pol. l. 7. ti. 5 Burc. l. 19. c. 105. Iuo p. 15 c. 117.

i ¶ *Iniquus est.*] ab initio, non ex post facto.

Si quis dederit.] Casvs. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, quòd si quis dederit vel acceperit corpus Christi de manu hæreticorum, ignorans per ignorantiam iuris, quòd ecclesia hoc contradicat, si postea intelligit, abstineat per annum. si autem bene sciebat, x. annis pœniteat. Alij tamen dicunt vij. alij vero v. In secunda parte dicitur, quod si quis permittat hæreticum in ecclesia Missam celebrare, nescIens hoc esse malum, xl. dies pœniteat. si autem fecerit propter reuerentiam ipsius, per annum pœniteat. si vero in contemptum ecclesiæ permiserit, hæreticus reputetur, nisi pœnitentiam agat, quam facturus erit p annos x. In 3. part. dicitur, quòd quis si ab ecclesia catholica recesserit, & ad hęresim aliquos persuaserit: si reuertatur, 12. an. pœniteat, sicut in canone continetur. Secunda pars incipit ibi, *Si quis permiserit.* Tertia ibi, *Si recesserit.*

o ¶ *Dederit.*] "argum. hic elicitur, quod ignorantia iuris partim excusat, sed non ex toto releuat quidem pœnam, sed non absorbet culpam. simile inuenitur 82. distinct. plurimos. 28. distin. presbyterum. 8. distinct. consuetudo. j. de conse. distin. 2. scriptura. 30. quæst. 1. de his. s. 52. dist. ca. 1. & de consec. distin. 4.

" ignorãtia iuris qñque excusat.

5 Pol. l. 7. ti. 6

retulerunt.

p ¶ *Et nescit.*] quod ecclesia contradicit, vel nescit de facto, sed est ignorantia crassa.

q ¶ *Humanius.*] hæc ergo sententia potior est & ceteris præponenda, quæ maiori nititur pietati. 9. dist. sana. ff. de pac. maiorem.

r ¶ *Sine oblatione.*] s. 12. q. 2. de viro. & 33. q. 2. latorem.

COepit.] Casvs. Ermenegildus rex iuuenis nolebat hęresi Arianorum cõsentire, & ideo à patre suo est in carcere religatus. Superueniente autem paschali die Resurrectionis misit pater episcopum Arianum ad Ermenegildum, vt de manu eius communionem acciperet, vt sic patri recõciliaretur: quod cum facere nollet, pater statim iussit eum ab apparitoribus suis occidi, & episcopi eũ incontinenti occiderũt.

" Regis filius rex vocari debet.

a Rex. s ꝯ impprie Iac. d S. Georg. in inuesti. feu. char. 2.

s ¶ *Rex.*] "ar. quod filius regis rex [a] vocari debeat, licet regnum non habeat. & est ar. pro comitibus Theutoniæ & Italiæ. iam enim dominus est, & sola administratio deest. ff. de lib. & posth. l. in suis.

a ¶ *Nil*

Source : BIU Cujas

a ¶*Nil fuisse.*]ideſt,parum.
b ¶*Perciperet.*]rationem quare liceat in neceſſitate ab hęretico recipere baptiſma,& non corpus Chriſti, habes ſ.e.in no.cum extrema. "Irem no.quod in neceſſitate poſſum ſocio cõfiteri.de pœ.diſ. 1.quem pœnitet. Item reconciliationem petere.de conſe.di.4.ſanctum. Idem poſſet dici de vnctione olei. Sed de omnib.q̃ ſpectant ad officium ſacerdotis, illud ſolum licere laicis credo etiam in neceſſitate,de quibus expreſſum in nenio.Ioan.

"neceſſitatis occaſiõe multa licẽt.

† *al.confortandum*

1 1.q.1.ſupueniente.

Additio.Sed numqd à laico poſſum recipere Euchariſtiam in neceſſitate cum ſufficit contritio, vt de cõſe. di.2.vt quid. ar. quod non.de conſ.di.1. peruenit.93.di.diacones. licet dicat c.quod ſumi debet, ſi ſit qui tribuere poſſit.33.q.2.ad monere.ſecundũ Io.

Vòd autem.] Hæc q. diui ditur ī duas par.in quarum prima ,pbat per 5.c. q̃ nullus poteſt ligari vel ſolui poſt mortẽ, ſupple niſi in tribus caſibus poſitis in ſumma.Secunda ibi, *His auctoritatibus.* Io.de Fan.

Casvs. Hic intitulatur 2.q.qua quæritur, vtrum poſt mortẽ aliquis valeat condemnari,vel abſolui.Et reſpondetur, quod non valet condemnari vel accuſari de crimine niſi in quibuſdam caſibus, ſi de hæreſi accuſetur, vel ſi hæreticos inſtituit heredes, vt ī.e. c.vlt. vel ſi deceſſit in notorio crimine, vt ſ.88.di.neq;. & ſ.prox.q.4.placuit. poteſt etiam in aliis caſib. qs accuſari propter bona, vt de apoſtaſia, vt C.đ apo.apoſtatarum.& de crimine læſæ maieſtatis, vt C.ad l.Iul.maieſt. meminiſſe.& de crimine perduellionis,& repetundarum, vt ff.de accu. l.ex iudicio. & de crimine peculatus, vt ff.ad l. Iul. peculatus.l.vlt.abſolui vero poſt mortem quis nõ poteſt:niſi probetur, quod in vita ſua iniuſte fuit excommunicatus,vt ī.c.vlt.& niſi in vita abſolutionem petebat: nec ſtetit per eum quin abſolueretur, vt ext.de ſen.exc.à nobis. Probat ergo Gra.in hoc §.quòd in vita ſua poteſt quis ligari vel abſolui,poſt mortem vero minime:&hoc probat auctoritate Euangelij.

Matth.16.

2 Bur.l.11.c. 52.Iuo p.14. c.60. Pann. l.5.c.118.

c ¶*Quòd autem.*]Summam iſtius ſecundæ quæſtionis collige.ī.e.c. vlt.& extr.de ſen.exc.à nobis.2. " Sed not.quòd poſt mortem non poteſt quis accuſari[a] niſi in tribus caſius.De hæreſi,ī.ead.c.vlt.Vel ſi hæreticos inſtituit heredes. extra de hære. ſi quis epiſcopus. Vel ſi in notorio crimine deceſſerit.88.diſt.neque.ſ.prox.qu.5.placuit. Alij vero volunt plures caſus addere, quod vbicumque poteſt agi de crimine propter bona alicuius,ſemper poſſit accuſari,vt in crimine læſæ maieſtatis,hæreſeos,repetundarum,& aliis.C.ad le.Iul. ma.l.vl.C.de hær.Manichæos.ff.de accu.l.iudiciorum.C.ſi reus vel accu.l.vlt.C.de apo.apoſtatarum.arg.ext.qui ſi.ſint le.cauſam.Sed dic quod leges non permittũt aliquem accuſari poſt mortem, niſi propter bona tantum, non quod excommunicetur, vel alia pœna afficiatur,niſi in filiis.6.q.1.§.verum.vnde conſiderata legis intentione,quæ tantum ad bona agit,patet ſecundum eam,quod accuſari non poteſt,vt excommunicetur:ſed de quocumque crimine ciuiliter agi poſſe contra defuncti heredem propter damna illata reſarcienda. & hoc ſecundũ canonicam æquitatem. ar.16.q.6.ſi epiſcopum.ext.de rap.c.pe. ext.de vſu.tua. licet ſecundum leges ſecus diſtinguitur.Procedit hoc modo in hac quæſtione, primo probat vſque ad §.his auctoritatibus. quòd non poteſt excommunicari poſt mortem, abinde contrarium.

a ¶*Accuſari poſt mortẽ an poſſit aliquis.*

b ¶*Quia cria morte extinguuntur.* 23.di. c.quorundã. ff.de bo.eo. q añ ſent.mor.ſi. cõſc.l.vlt. ſ3 fallit in caſi bꝰ vt ſequtur.

d ¶*Super terram.*]niſi cum iam eſt in aliqua arca mortuus, etiam ſuper terram. arg. ff.de reli.l.diui.

e ¶*Sub terra.*]hoc falſum. ext.de ſen.exc.à nobis.2.

QVÆSTIO II.

1. ps

Vòd autem [c] *poſt mortem nullus excommunicari valeat, vel abſolui, ex verbis Euangelij monſtratur, quibus dicitur* [*Quodcumque ligaueris ſuper terram,&c.*] *Super terram*[d]*,inquit, non ſub terra*[e]*:oſtendens, quòd viuentes pro varietate ſuorum meritorum ſoluere poſſumus, vel ligare. de mortuis autem ſententiam ferre non poſſumus.*

Vnde Leo Papa ſcribens Ruſtico Narbonenſi epiſcopo,epiſ.90.c.7.al.epiſt.92.c.6.

¶Non poſſunt ab eccleſia abſolui poſt mortem,qui in hac vita ab ea noluerunt abſolui. C. I.

2 De communione [a] [f] priuatis, & ita defunctis.] Horũ cauſa Dei iudicio [g] reſeruãda eſt, in cuius manu [h] fuit,vt talium obitus non vſque ad communionis remedium differretur.Nos autem quibus viuentibus non communicauimus [i], mortuis communicare non poſſumus.

a ¶De communione priuatis,& ita defunctis.] *Verba hæc in codice canonum ſunt titulus vigeſimi decreti Leonis primi,& ea Burc. non habet. Reliqua vero ſunt ipſius Leonis verba.*

Item Gelaſius Papa in commonitorio Fauſto magiſtro fungenti legationis officio apud Conſtantinopolim.

¶Eccleſia viuentes poteſt ligare,vel ſoluere,non mortuos. C. II.

3 Legatur ex quo eſt [k] religio Chriſtiana, vel certe detur exemplum [l] in eccleſia Dei à quibuſlibet Pontificibus,ab ipſis Apoſtolis, ab ipſo denique Saluatore veniam [m], niſi ſe [n] corrigentibus [o] fuiſſe [p] conceſſam. Auditum enim † ſub iſto cælo nec legitur omnino,nec dicitur,quod eorum voce depromitur : date veniam nobis, dum tamen nos in errore duremus.Id quoque pariter oſtendant, qui nobis canones nituntur opponere, quibus hoc canonibus,quibus regulis, qua lectione,quove documento,ſiue à maioribus noſtris,ſiue ab ipſis Apoſtolis(quos potiores merito fuiſſe nõ dubium eſt)ſeu ab ipſo Domino Saluatore,qui iudicaturus creditur viuos & mortuos [q], ſiue factum eſt vmquam,vel faciendum eſſe mandatur.Mortuos ſuſcitaſſe Chriſtum legimus:in errore mortuos abſoluiſſe non legimus. Et qui certe hoc faciendi [r] ſolus habuit poteſtatem, beato Petro principaliter mandat apoſtolo [Quæ ligaueris ſuper terram, ligata erunt & in cælis [s] :& quæ ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis.]Super terram, inquit.

† *al.autem*

Matth.16.

3 Pol.l.7.ti.1

f ¶*De communione.*] ſupple dicimus.

g ¶*Iudicio.*]ſ.12.qu.3. quicumque infra. ſ. 23. diſtinct. quorundam.

h ¶*Manu.*] ī.de pœn. diſt.4.ſi bono.

i ¶*Non communicauimus.*] nec communicare debemus. & ſic ſoluitur contra. ī. de pœn. diſtin.1. multiplex. ver. his autem qui. vbi dicitur,quòd ſi conſtat per indicium, quòd conuerti voluit, orandum eſt pro eo in eccleſia, vt 26.qu.6.his qui.extra de ſent. excom. à nobis.2.quia ex quo per eum non ſtabat, ei communicare debemus: & ita eſt abſoluendus poſt mortem. extr.de ſen.exc.à nobis.

Legatur.] Casvs. Quidam hęretici in ciuitate Conſtãtinopoli poſtulauerunt à Fauſto ſedis Apoſtolicæ legato, vt veniam eis concederet: nolebant tamen corrigi de errore. Itẽ petebant quod illi hęretici,qui iam defuncti fuerant, abſoluerentur. quare legatus ille quæſiuit à Gelaſio vtrum hoc eſſet faciendum, & reſpondet quòd nõ:quia ſub iſto cælo nec exemplum inuenitur vt aliquibus remanentibus in errore venia concedatur. Præterea Chriſtus mortuos ſuſcitauit: in errore vero defunctos numquam legitur abſoluiſſe. Et hoc probat auctoritate Euangelij dicentis: Quodcumque ligaueris ſuper terram,&c.

Matth.16.

k ¶*Ex quo eſt.*]ideſt,incepit eſſe.

l ¶*Exemplum.*]ſ.diſt.20.de quibus.

m ¶*Veniam.*]vt ſ.diſt.50.abſit.& c.ſi quis præpoſtera.ſ.diſt.4.denique.contra.ſed hic veniam, ideſt remiſſionem peccati:ibi veniam, id eſt impunitatem.

n ¶*Niſi ſe.*] pœnitentibus tantum delicti veniam indulgemus. C. de hær.Manichæos. vt ī.de pœ.diſt.2.neminem.& de conſe.diſt.4. omnis qui.

o ¶*Corrigentibus.*]ſ.diſt.9.ego ſolus.ſ.4.q.3.ſola.

p ¶*Fuiſſe.*]nam non ſolum merita ſed etiam corpora nobis defecerunt.30.diſt.fraternitatis.

q ¶*Mortuos.*] vt Lazarum [b].ext.de ſen.exc.à nobis.Vel *intellige de mortuis* per peccatum.de pœ.diſt.1.§.hoc idem probatur.

b Ioan.11. filiũ viduæ Luc.17.& Marc.5.

r ¶*Faciendi.*]ſ.peccata dimittere:mortuum ſuſcitare.de pœn.diſt.1. verbum.de conſe.diſt.4.nemo tollit.

s ¶*Et in cælis.*] hoc intellige de vera ligatione. nam iam vere ligatus non eſt qui quoad Deum abſolutus eſt. extra de ſent. excom. à nobis

Source : BIU Cujas

"quodcũq; ligaueris, &c. qualiter intelligitur.

nobis. aliter etiam M. & H. exponunt hanc auctoritatem: "Quodcumque ligaueris super terram. id est, inter viuos. quantum ad ipsum ligantem, q. d. dũ tu es super terram, ligare potes: & mortuum tantum quoad ecclesiam.

a ¶ *Absolui.*] s. dist. 55. si Euangelica. ar. ff. de testi. quæsitum. Ar. contra. ff. d spon. oratio.

sed istius brochardi solutionem habes in tex. 38. q. 2. quos Deus.

Nam in hac ligatione defunctum nusquam dixit absolui [a].

Sane.] Casvs. Quidam nomine Richardus in plio mortuus fuit: q prædo extiterat & spoliator: & propter hoc fuit excommunicatus, sed non nominatim: quare Guitmundus episcopus nolebat orare pro ipso, vel oblationes recipere pro eo. vnde super hoc consuluit Vrbanum: qui super hoc eum commendans respõdet se eum absoluisse, cum ipse promisisset se satisfacturum: & mortuus fuit in seruitio domini sui. & ideo dicit Vrbanus sibi esse communicandum in orationib. & eleemosynis pro eo recipiendis. Et quod sit ei cõmunicandum, probat auctoritate Leonis, inducendo eam à contrario sensu: & faciendo distinctionem inter schismaticos & alios peccatores. dicit schismaticis nullo modo esse communicandum. prædonib. vero vel aliis peccatoribus dispensatiue communicamus: tum quia sustentauerũt ecclesiã: tum quia se pollicentur satisfacturos. *Dispensatiue*: ideo dicit dispensatiue: quia ante actam pœnitẽtiam eis sacramenta conceduntur. Iste tamen casus breuiter cõsueuit in apparatu notari.

Item Vrbanus secundus Guitmundo episcopo.

¶ Non oportet ab eorum eleemosynis post mortem abstinere, quibus in vita communicare non destitimus. C. III.

Sane [b] quod super Richardo filio Borelli vestra fraternitas se egisse innotuit pro zelo Dei [c], & animarum charitate, laudamus. Sed non adeo timendũ: non adeo est vobis ab eius eleemosynis abstinendum. [2] Inter ceteros quippe nostrę fidei patres beatus Leo Papa doctor egregius [Quibus viuis, inquit nõ communicauimus, nec mortuis communicare debem[9].] Constat ergo, quoniam quibus viuis (vt ex opposito [d] loquamur) communicauimus, mortuis quoque communicare possum[9]. Nos plane inter duo oppugnantia positi, inter impios videlicet & schismaticos [e], schismaticis vllo modo [f] communicare nõ possumus, aut licet: peccatoribus vero, & prædonibus [g] dispensatiue propterea † communicauimus: quia & ecclesiam hactenus substentauerunt: & se fideles in posterum policẽtur. Alioquin oportet nos de huius mundi partibus [h] exire. Sub qua etiam sponsione nos eius nuper in beati Petri natalitiis absolutionem indulsimus. Quia ergo prædictus vir neq; nominatiue [i] excommunicatus, neque communicans cum excommunicatis ex nomine exiit [k], sed in Domini sui fide, atque seruitio permansit, licet nobis [l] dispẽsatiue, idest, quãdiu eos patimur, eius eleemosynis communicare, & defuncti animã Christianæ religionis modis omnibus adiuuare.

Item Gelasius Papa vniuersis episcopis per Dardaniam, siue per Illyricum cõstitutis.

¶ De eodem. C. IIII.

[3] Nec quisquam omnino vobis ꝑsuadeat Achatio præuaricationis suæ crimen fuisse laxatum: quia, qui postquam in collegium recidens prauitatis iure meruit ab Apostolica communione secludi, in hac eadem persistẽs damnatione defunctus est, absolutionem, quam superstes [m] nec quę fiuit omnino, nec meruit, mortuus iam non potest impetrare. Si quidem ipsis Apostolis Christi voce delegatum est [Quæ ligaueritis super terrã, &c.] Ceterũ iam de eo, qui in diuino est iudicio constitutus, nobis fas non est aliud decernere præter id, in quo eum dies supremus inuenit [n]. Atque [o] ideo, nisi eius nomine [p] refutato, ceteriſque consortibus huius erroris, cum nullo prorsus eorum participi pare debetis mẽsæ Dominicæ puritatem: quam maiores nostri sem per ab hæretica magnopere seruauerunt pollutione discretam.

¶ *Epistola, ex qua hoc caput acceptum est, extat inter alia scripta Gelasij in vetusto codice Vaticano: in quo etiam multæ aliorum Pontificum epistolæ habentur.*

Item Leo Papa epist. 13. ad Pulcheriam Augustam.

¶ Incorrigibilis damnationis sententia relaxari non potest. C. V.

Damnationis sententiam qui cumque meretur accipere, si in suo sensu voluerit permanere, nullus relaxare [q] poterit.

¶ *Verba Leonis de Eutyche agentis sunt hæc.* Qui dum videret insipientiæ suæ sensum non quæsiuit viuus, potest mortuus impetrare: quod probat auctoritate Euangelij. & non solum non est ei communicandum, sed etiam nulli de consortibus sui erroris. *Eius nomine*, scilicet Achatij. Sequens c. planum est.

---

1 Luo p. 14. c. 68.

2 s. e. de cõmunione.

t al. pro tempore

1. Cor. 5.

a Ad hoc 14. q. 3. c. vlt.

b ¶ *Sane.*] sic pone casum q̃ iste R. fuerat excommunicatus cum suis cõplicib. sed post ea ablolutus ab Vrbano in natalitiis beati Petri: sed tamen quia non satisfecerat ante mortem post sentẽtiã absolutionis de his q̃ forte aliis abstulerat, episcopus iste nolebat vt pro eo fierent in ecclesia oblationes. Dicit ergo Vrbanus, q̃ licet possit eius intentio merito commendari: verumtamẽ non est de iure quod facit: nam cum iste nec excommunicatus esset, nec excommunicatis communicasset: non potest ei istud negare: & secundum hoc dicit: sub qua sponsione nos eis, idest, Richardo & suis complicibus indulsimus absolutionem excommunicationis qua tenebantur. Alij autem aliter ponunt, q̃ non fuerat excommunicatus. sed in aliquibus offenderat, nec satisfecerat: & secundum hoc, fideles se, refertur ad id quod præcedit, peccatoribus & prædonibus, & quod dicit, sub qua sponsione, refertur ad hoc quod præcedit, & fideles se in posterum pollicentur: & tunc dic absolutionem non sententiæ, sed peccatorum. Sed nonne bene faciebat episcopus, qui nolebat oblationem eius recipere si in mortali decesserat, licet non sit excommunicatus, nec excommunicatis communicasset? Dico quòd non, nisi vbi crimen esset notorium, aliàs numquam. sed de huiusmodi oblationibus notaui 90. distin. oblationes.

c ¶ *Pro Zelo Dei.*] & ita licet factum reprobetur, intentio tamen commendatur. Argu. de consecr. dist. 3. perlatum. aliàs non. contra.

d ¶ *Ex opposito.*] ex consensu contrario. immo ex contrariis. arg. de pœ. dist. 9. c. 1. 8. q. 1. sciendum. arg. 23. q. 5. qui sitit.

e ¶ *Schismaticos.*] de numero quorum est Richardus.

f ¶ *Vllo modo.*] s. e. q. j. schisma.

g ¶ *Et prædonibus.*] de quibus quid iuris sit si aliena non restituant, quære ext. de rap. super eo. & 13. q. 6. si res.

h ¶ *Partibus.*] s. 2. q. 1. multi.

i ¶ *Nominatiue.*] "per hoc dixit hic Martinus figẽs hic pedem, quod si quis communicaret ei qui incidit in canonem, antequã denuntietur, non erit excommunicatus: sed confunditur, extra de sent. excom. cum desideres. Nec multum facit pro eo quod dicit, nominatiue. non enim refert an proprio nomine, an aliis indiciis excommunicetur quis. ff. si cert. pe. certum.

"Excõicat" est q cõicat excõicato à canone etiã ante denunciationem.

3 Ansel. l. 12. c. 30. Polyc. l. 7. tit. 1.

k ¶ *Exiit.*] s. nec aliàs erat in aliquo peccato publico: quia tunc idem esset, vt s. e. q. in prin.

l ¶ *Nobis dispensatiue.*] Quæritur in quo fuit dispẽsatum, cum hoc non possit ei denegari? Dic quòd ideo dicit hoc, "quia omnes viæ Domini misericordia & veritas. 33. q. 2. admonere. Vel ideo dicit, dispensatiue, quia non compellebant eum ad satisfactionem. Vel hęc ideo fuit dispensatio, quia cum potuisset compelli ad satisfactionem, non fuit cõpulsus. possunt tamẽ heredes eius compelli, vt ext. de rapt. in literis. & 2. qu. 1. in primis [b].

Matth. 16. "Viæ Dñi misericordia & veritas.

b Vel dic, q̃ iõ dt, dispẽsatiue. qa añ actã pniam ei sacra conceduntur. B. Vel dic dispensatiue. q. d. si d rigore iuris, nisi primo satisfeciſſet. ext. de ver. si ex parte. Ioan.

Nec quisquam.] Casvs. Quidã dicebant communicandum esse Achatio post mortem, dicentes quod Papa absoluerat eũ in vita. super quo dubitantes episcopi Dardaniæ & Illyrici quæsierunt à Gelasio, vtrum hoc esset verum. Qui respõdet Achatium numquam fuisse absolutum in vita: & ideo post mortem non est ei communicandum: nec absolutionẽ quã

m ¶ *Superstes.*] Argu. quod licet heredes vsurarij satisfaciant de vsuris. "vsurario tamen post mortem communicandum non erit, si su "perstes absolutionem, & pœnitentiam non quæsiuit. argum. j. 26. q. 6. qui recedunt. argum. extra de sent. excom. à nobis. vide ca. 2. de vsu. lib. 6.

"Vsurario post mortẽ non est cõicandum.

n ¶ *Iuuenit.*] nam in eo loco quis conuenitur, in quo reperitur. 3. quæstio. 6. ca. 1. de pœn. dist. 1. numquid Cain. C. vbi quis de curiali vel cohortali. l. vlt. Domini legum intelligunt si ibi habet forum ratione rei petitæ: vel ratione contractus, vel criminis: licet P. dixerit, quòd vbicumque reus reperitur, possit conueniri, vt C. vbi de criagi opor. l. 1. B.

o ¶ *Atque.*] supple, nil aliud debetis facere.

p ¶ *Nomine.*] id est, errore eius, &c. quo errore obligati sunt diabolo. nam nomen accipit pro obligatione. s. e. q. 1. aduocauit. Vel dic, non debetis participare cum aliquo eorum prorsus (nisi, pro sed, &c.) sed refutare nomen eius & complices, &c.

q ¶ *Damnationis.*] ¶ *Relaxare.*] supra 11. q. 3. qui iubente. s. ead. legitur.

Source : BIU Cujas

HIS AVCTORITATIBVS. Hæc est secunda pars qu. secundum Io.de Fan.

CASVS. Dicit nunc Grat. per prædictas auctoritates esse probatum quòd viuos & non mortuos ligare possumus vel absoluere. nunc vero dicit quòd hoc non est intelligendum de quolibet crimine. sunt enim quædã crimina de quibus post mortem quis accusari potest vel damnari, vtpote de hæresi:&ad hoc inducit seq.c.

a ¶*Non mortuos.*]licet etiam mortui essent.

« Excõicatio an possit post mor ẽ in aliquẽ ferri.

«Sed videtur quod iste post mortem non possit excommunicari: qa admonitio sem per debet præcedere vindictam. 12.q.2. indigne.ita &absens nõ potest excommunicari.3.qu.9. absens. Sed dic in hoc casu specia le esse. Vel dic quod fuit admonitus à canone. 23.q.5. administratores. Sed quid si aliquis voluit eum defendere, numquid admittetur?sic. ff.de procur.seruum. §. publice.& maxime cum in causa criminali ,p inuito quis possit appellare. ff.de ap.non tantum. Sed quomodo admittetur, cum non possit cauere de rato? sed ratum videtur habere, ex quo non opponit obicem contra riæ voluntatis.de consec.dist.4.quæris.

2 Iuo p.14.c. 62. Pan.l.5. c.115.& seq.

2 in li.de vnitate ecclesiæ,c.3.

2 *His auctoritatibus probatur,quod viuentes,non mortuos*[a] *soluere possumus,vel ligare. Verum hoc non de omni crimine intelligendum est. Sunt enim quædam crimina,de quibus etiam post mortem accusari potest quilibet,vel damnari,velut hæresis.*

Vnde in prima actione 5.*synodi legitur.*

¶Heretici etiam post mortem sunt excommunicandi. C. VI.

SANE[A b] profertur à quibusdã, qui dicũt oportere post mortem hæreticos anathematizari,& sequi in hoc doctrinam sanctorũ patrum, qui non solum viuentes hæreticos condemnauerunt, sed & post mortem, vt pote in sua impietate mortuos: sicut eos[c], qui iniuste condemnati sunt,reuocauerunt post mortem[d],&in sacris diptychis[B e] scripserunt? Quod factum est & in Ioanne,&in Flauiano religiosæ memoriæ episcopis Constantinopolitanis. *Item in actione quinta.*¶[2] Augustinus ait,[Si forte isti libri ita designant[f] traditorem suum, sicut Dominus designauit Iudam,legatur in eis nominatim, & expresse vel Cæcilianum[g],vel ordinatores, eorumdẽ librorum[h] fuisse traditores: & si non eos anathematizauero, ipse cum†eis iudicer tradidisse.]*&infra in eadem actione.*¶Quæ modo recitata sunt, Augustinus sanctæ memoriæ consuluit,& conueniunt[c] statui tenenti ab initio in ecclesia. Impium vero dogma iam inculpatum[D],& cõdemnatum est:& eos, qui tali dogmati obnoxij sunt, anathematizari vult ecclesiæ traditio, licet etiã mortui essent. Ideo sanctæ memorię Augustin[9] dicit, [Quòd si modo conuinceretur Cæcilianus de his, quæ inferuntur ei,etiam post mortem eum anathematizo.] *Item supra in eadem actione.* ¶ Multi episcopi congregati,&quędam de diuersis causis ad ecclesiasticum statum pertinentibus disponentes statuerunt de episcopis defunctis, qui hæreticis suas facultates reliquerunt† [i], vt etiam post mortem anathemati subiiciantur[k]. Sunt vero etiam & Augustini sanctæ memoriæ epistolæ dicentes, quòd si qui in vita sua non recte sapuerunt, licet non cõdemnati fuissent adhuc viuentes, tamen demonstrato peccato isti etiam post mortem anathemati[k] subiiciantur. *Item infra.*

¶ [Si vera essent, quæ ab eis obiecta sunt Cæciliano,& nobis possent aliquando monstrari[l], ipsum iam mortuum anathematizaremus.]*Item infra.*¶[Dicis licere mihi etiam hodie de mortuis iudicare:quia iudicium non tantũ de viuis, sed etiam de mortuis fieri potest.] *& infra.* ¶Rambulas sanctę memorię episcopus factus Edessenæ ciuitatis,qui in sacerdotibus explenduit† , Theodorum istum Mopsuestenum etiam post mortem in ecclesia anathematizauit.*Item infra.*¶Romanorum[m] etiam ecclesia ante annos paucos Dioscorum[E], qui fuit Papa eiusdem ecclesię,& post mortem anathematizauit, cũ nec in fide peccasset[n].Et hoc sciunt omnes, qui degunt Romæ:& maxime, qui in dignitatibus existunt: qui etiam eidẽ Dioscoro communicatores permanserunt vsque ad eius mortem.*Item infra.*¶Si ad tẽpora Theophili sanctæ memoriæ , vel superius aliquis recurrerit,etiam Origenem[o] inueniet post mortem anathematizatũ. Quod etiam nũc in isto† fecit, & vestra sanctitas,& Vigilius religiosissimus Papa antiquioris Romæ.*Item infra.*¶[7] Sancta synodus dixit.Sufficiunt quidem, quę dicta,& prolata sunt,ecclesia sticam traditionem demonstrare, quòd oportet hæreticos & post mortem,anathematizari. *Item in eadem collatione octaua.* ¶Sancta synodus dixit. Augustini sanctæ memorię,qui inter Africanos episcopos splenduit,diuersę epistolę recitatæ sunt,significantes,ꝙ oportet hæreticos & post mortem anathematizari.Talem autem ecclesiasticam traditionem & alij Africani reuerendissimi episcopi seruauerunt: sed & Romana sancta ecclesia quosdam episcopos

3 in conc. Afr.c.84.

tal.relinquunt

tal.cum indicer

4 Concord. tex.i l.q.s. cũ ibi nota. C.ad le.Iul. ma.no.i l.1. C.đ liberis. a id est, asseres de cera.Io.đFan.

5 Aug.ep.50 ad Bonifac.

b Adde Bar. &oês i l.mo numẽtorũ. j. gl.all.& ꝙ not.gl.i l.in testamẽto.j. ver.scripturа iũctotex. ff.de cód.& dem.p Bar.i l.j.đ alb.scr. &Bal. i l.vel qđ.ff.de rel. & Bart.i l.1. §.fi. ff.đ bo. pos.sec.tab.

6 Aug.cõtra Cresconiũ l.3.c.39.

†*al.resplenduit*

cNã i cõtumacia vĩ eẽ defunctus, &c. vt dr̃ j. c.in glo.sed qualiter,&c & adde qđ dr̃ s.ead. ne quisquam. i gl.Arch.

tal.ipso

7 Iuo p.14. c.63.

d Supponitur gl. sing. Lud. Rom. q̃ sing.778.

" Peccare grauius est i mortuũ, q̃ in viuum.

m ¶*Item Romanorum.*]ideſt,Constantinopolitanorum.

n ¶ *Nec in fide peccasset.*] tantum,sed in Roma.pontifi.sententiam excommunicationis protulit,vt dixi 21.di.intantũ. vel nõ peccauit in fide,vt esset inuentor hæresis,sed veteris imitator: vel articulos fidei tenebat,sed alter errabat, vt s.15.dist.ca.1. arg.40.dist.si Papa. contra,sed hoc de Constantinopolitano.

o ¶*Origenem.*]non loquitur hic de Origene,de quo habemus j.ea. q.3.qui

tal.relinquunt

tal.cum indicer

a ¶*Non mortuos.*]licet etiam mortui essent.

« Excõicatio an possit post mor ẽ in aliquẽ ferri.

2 Iuo p.14.c. 62. Pan.l.5. c.115.& seq.

2 in li.de vnitate ecclesiæ,c.3.

3 in conc. Afr.c.84.

4 Concord. tex.i l.q.s. cũ ibi nota. C.ad le.Iul. ma.no.i l.1. C.đ liberis. a id est, asseres de cera.Io.đFan.

5 Aug.ep.50 ad Bonifac.

b Adde Bar. &oês i l.mo numẽtorũ. j. gl.all.& ꝙ not.gl.i l.in testamẽto.j. ver.scripturа iũctotex. ff.de cód.& dem.p Bar.i l.j.đ alb.scr. &Bal. i l.vel qđ.ff.de rel. & Bart.i l.1. §.fi. ff.đ bo. pos.sec.tab.

6 Aug.cõtra Cresconiũ l.3.c.39.

†*al.resplenduit*

cNã i cõtumacia vĩ eẽ defunctus, &c. vt dr̃ j. c.in glo.sed qualiter,&c & adde qđ dr̃ s.ead. ne quisquam. i gl.Arch.

tal.ipso

7 Iuo p.14. c.63.

d Supponitur gl. sing. Lud. Rom. q̃ sing.778.

" Peccare grauius est i mortuũ, q̃ in viuum.

m ¶*Item Romanorum.*]ideſt,Constantinopolitanorum.

n ¶ *Nec in fide peccasset.*] tantum,sed in Roma.pontifi.sententiam excommunicationis protulit,vt dixi 21.di.intantũ. vel nõ peccauit in fide,vt esset inuentor hæresis,sed veteris imitator: vel articulos fidei tenebat,sed alter errabat, vt s.15.dist.ca.1. arg.40.dist.si Papa. contra,sed hoc de Constantinopolitano.

o ¶*Origenem.*]non loquitur hic de Origene,de quo habemus j.ea. q.3.qui

Diptychis,i.tabulis, chartis,vel columnis in quib. ponebantur imagines patrum in suo catalogo. *Romanorum*, ideſt,Constantinopolitanorum.*Hic Romæ*,ideſt Constantinopoli.

b ¶ *Sane.*] i.bene & sapienter. CASVS. Probat 5. synodus hæreticos post mortem excommunicari posse. Primo multiplici auctoritate Aug.Secũdo auctoritate multorum episcoporum,qui hoc fecerũt. Tertio auctoritatẽ Rabani episcopi. Quarto auctoritate ecclesiæ

Source : BIU Cujas

"salus æterna ñ oĩbus dabitur.

a Dic vt 15. dist. sancta. vers. item Origenis.

"familia an

"familia an

q.3.quidam.ver.Origeniani. "alium enim errorem habuit iste:quia dixit omnem hominem esse saluandum,per illud : Nihil odisti eorum quæ fecisti.&ita dicebat Deum adeo misericordem,quod non iustum : præterea dicit Christum iterum passurum in aere pro diabolis saluandis.Sed cum iste damnatus fuerit: nonne & eius scripta?vtique.extr.de hęret.fraternitatis.quid est ergo quòd quædã opuscula eius recipiuntur. Dic quod recipiuntur nõ quia eius sunt, sed quia ecclesia approbauit [a]. omnia enim nostra facimus quib. auctoritatẽ imptimur,vtC. de vet.iur.enu.l.1.§.j.

Vòd autem] Hæc q. diuiditur in 6. partes: in 1. quarum probat quod nullus pro peccato domini sui debet excommunicari : licet quandoque temporaliter puniatur vnus p alio sine culpa,non sine causa.de quib.multa ponit exempla.Secunda ibi,*Vt ergo*.Tertia ibi,*Illicita*.Quarta ibi, *Quia vero*. Quinta ibi, *Qui vero*. Sexta ibi,*Ideo*.Io.de Fan.

Casvs. Hic proponitur 3. q.qua quæritur, vtrum pro peccato alicuius tota familia sit excommunicãda? Et resp. quod triplex est pœna , sc. corporalis , & spiritualis, & æterna.Pœna corporali vnus sæpe punitur pro alio, vt 6.q. 1.si quis cum militib. & ĩ.de conse.dist.1.in sancta. Pœna spiritualis duplex est, scilicet interdicti, & excommunicationis. Pœna interdicti vel suspensionis vnus quandoq; punitur pro alio , vt ext.de spon.nõ est vobis. Pœna vero anathematis vnus pro alio puniri non debet, vt quidam dicunt:nisi enormitas delicti aliud suadeat,vt ĩ.ea.si habes. Pœna vero æterna vnus non punitur pro alio, vt 11.q.3. illud. Procedit ergo G. sic in hoc §.nã primo ostẽdit quod pro peccato alterius tota familia sit excommunicãda:& hoc probat quattuor exemplis. Postea respondet distinguendo, dicens q̃ filij pro peccato parentum sæpe flagellantur: & hoc probat duabus auctoritatib. scilicet, Euangelij, & veteris testamenti. sed pœna spirituali filij pro peccatis parentum non tenentur ad strícti ex quo sunt baptizati:& hoc probat duabus auctoritatib. scilicet Ezechielis, & Pauli.

Gen.19.

1.Reg.15.

Num.16.

[a] ¶*Quòd autem.*] Hic pro delicto intitulatur q.3.in qua quæstitum fuit, "an pro delicto domini famiñi sit excõi canda. lia esset excommunicanda:& tu ipse distingue:quia est pœna corporalis,& est pœna spiritualis. pœna corporali sæpe punitur vnus pro alio,vt 6.q.1.si quis cum militib. & de conse.dist.1.in sancta. & no.s.1.q.4.in summa.itẽ pœna spirituali dupliciter : aut interdicti, aut excommunicationis. pœna interdicti bene punitur vnus pro alio.ext.de spon.c.nõ est vobis.similiter alia pœna spirituali,vt 90. di.oblationes.17.q.4.miror.ext.de fi.presb.per totum.1.q.5.quicũque.sed pœna excommunicationis, non:nisi (vt quidam dicunt) enormitas delicti aliud suadeat, vt ĩ.e.c. si habes.extr.de sent. exc.ca.inter.in fi.Sed pœna æterna nemo punitur pro alio.11.q. 3.illud. Gratia.pro vtraque parte allegat.

Io.9.

b ¶*Pro peccato.*]s. 1.q. 4.§. item peccato Achor.

Exod.20.

c ¶*Ad mingentem ad parietem.*] 1. vsque ad canem vel infirmum, qui propter debilitatem adhæret parieti & mingit.

d ¶*Non tenentur.*] s. dist.56.vndecumque. & c.numquam.

Ezech.18.

SI *habes.*] Casvs. Auxilius episcopus excommunicauit filium Classiciani cũ coniuge & cum tota familia sua , quæ non peccauerat. Sup quo cum ab Augu. reprehenderetur , eo quod propter peccatum vnius nec vxor nec familia sit excommunicanda, defendebat se duobus exemplis, sc. sociorum Chore vel Amalechitarum , vbi non solum malefactores sunt puniti,sed etiam familiæ eorum: & exemplo quorumdam sacerdotum magni nominis,q̃ quondã excõicauerunt parentes cum tota familia sua. Aug.vero respondet,eidem dicens q̃ ille se tueri non potest,cum loquãtur de corporali pœna : qua sæpe vnus punitur p alio ad terrorem aliorum. Similiter exemplo illorum sacerdotum magni nominis se tueri non põt: quia si essent interrogati, idoneam redderẽt rationem.Vnde cum de hoc reddere rationẽ non possit,restat vt in consulte aliquid facere nõ debeat , de quo si interrogetur respõdere non valeat.

1.Cor.5. 1 mutatis a-liquãtulum verbis.

2 Iuo p.14.c. 44. Pan.l.5. c.126.

e ¶*Anathematizetur.*] aliàs minori excommunicatione bene vnus pro alio punitur. & sic non sunt contraria.90.di.oblationes. 17.qu.4.miror. ext.de spon.non est vobis.

f ¶*Aut pro mariti.*]nec etiã ciuiliter vxor pro marito cõuenitur. C. ne vx.pro ma.l.1. per totum.nisi in casu vbi res vxoris pro marito intelliguntur obligatæ.C.de primip.l.1. & 2.& 3.in fi.l.12.

g ¶ *Hæc enim.*] anthypophora est quòd posset dici,quia inuenio vnum pro alio punitum.

h ¶*Pœna.*]certe in hoc grauiter excedunt. nam istud specialiter eis conced

&post mortem anathematizauit: licet pro fide in vita sua non essent accusati : & vtrumque apud nos habita gesta significant.

¶*Hoc caput sumptum est ex variis locis quintæ synodi,quemadmodum fere se habet in Colonienſi quattuor tomorum editione.*

[A] ¶Sane.]*In epistola Imperatoris Iustiniani, quæ refertur in prima confessione, seu collatione ipsius quintæ synodi, hic locus sic habet:* Hortamur autem etiam illud disceptare, quòd varie profertur ab eis, qui dicunt non oportere, &c. *Sed sententia non valde diuersa.*

[B] ¶Diptychis.]*Sic emendatum est ex ipso cõcilio , cum antea legeretur* , dicticis. *Diptycha vero duæ tabulæ erant: quarum altera viuorum , altera mortuorum ea nomina continebat,quæ in Missa recitabantur : translato vocabulo ab ostreorum diptycho:cuius mentionem facit B.Ambrosius Gexeam.lib.5.c.8. De huiusmodi autem ecclesiasticis diptychis partim viuorum,partim mortuorum,partim vtrorumque mentio fit in epistola Innocentij I. Ad Decentium,ca.2.& in epistola B. Augustini 137.clero,& plebi ecclesiæ Hipponensis s. 2.q.1.c.nomen.& 11.q.3.c.quid obest.& in epistola Gelasij ad Anastasium Augustum , & in epistola episcoporum Aegyptiacæ diœcesis ad Anatolium. quæ habetur post concilium Chalcedonense,& alibi sæpe.*

[C] ¶ Et conueniunt.] *Sic est emendatum ex ipsa synodo , antea legebatur* , & statuit teneri.

[D] ¶Inculpatum.] *In glossa interlineari duorum veterũ Gratiani codicum habetur*, idest,valde culpatum.

[E] ¶ Dioscorum.] *In antiquis Pontificalibus in vita Bonifacij secundi hæc leguntur.* Hic (*scilicet Bonifacius*) cum Dioscoro ordinatus est sub contentione:Dioscorus in basilica Constantiniana: Bonifacius vero in basilica Iulij. Fuit itaque dissensio in clero, & populo, & senatu dies viginti octo, donec defunctus est Dioscorus v. Idus Octobris. Ipsis diebus Bonifacius zelo ductus cum grandi amaritudine coacta synodo sub vinculo anathematis chirographo damnauit Dioscorum,& reconciliauit clerum: quem chirographum in ecclesiæ archiuio reclusit.

QVÆSTIO III.

I. ps

Vòd autem[a] *pro peccato alicuius tota familia excommunicanda sit , multorum exemplis probatur. Pro peccato* [b] *namque Sodomitarum paruuli eorum , qui beneficio ætatis paterna flagitia nesciebant , cælesti igne sunt consumpti.* ¶*Item pro peccato Amalechitarum non solum paruuli eorum , sed etiam bruta animalia vsque ad mingentem ad parietem* [c] *iussa sunt à Domino deleri.* ¶*Item Dathan & Abiron auctores schismatis fuerunt contra Moysem & Aaron : nec tantum ipsi soli , sed omnis substantia eorum cum ipsis descendit ad inferos.* ¶ *Innouo etiam testamento nonnumquam peccatis exigentibus grauis pestilentia desæuisse legitur : quæ etiam illos inuoluit, qui peccati conscientiam non habebant. Si ergo tam seueriſſime pro peccatis parentum inueniuntur paruuli puniti , non dubium est,quin pro peccatis eorumdem sententia excommunicationis pariter feriri valeant.* ¶*Hic ita respondetur. Pro peccatis parentum paruulos corporaliter flagellari ex verbis Euangelij apparet : vbi discipuli de cæco nato Christum interrogasse dicuntur.* [*Rabbi quis peccauit,hic,aut parentes eius , vt cæcus nasceretur ?*] *In quibus etiam illud completur, quod Dominus ait ad Moysem ,* [*Ego sum Deus zelotes visitans peccata patrum in filios vsque in tertiam & quartam generationem.*] *Spiritualiter autem peccatis parentum paruuli non tenentur* [d] *: ex quo per sacramentum regenerationis ab originali peccato fuerint emundati. Vnde per Ezechielem Dominus ait* [*Anima, quæ peccauerit , ipsa morietur : filius non portabit iniquitatem patris : neque pater iniquitatem filij : iustitia iusti super eum erit:& impietas impij erit super eum.*] *Quæcumque etiam peccata parentes commiserunt , ex quo filius personaliter ab eis separatus fuerit , ei non imputantur ad pœnam. Vnde peccato Adæ ideo omnes posteri teneri dicuntur : quia nondum aliquis ex illo materialiter fuerat profeminatus. Quia vero apud Deum non sententia sacerdotum, sed vita eorum quæritur, patet, quòd non est notandus sententia , quem peccati macula non inficit. Hinc Paulus Corinthiis scribens ait,* ['*Si quis frater nominatur fornicator , aut auarus , aut idolis seruiens, cum huiusmodi nec cibum sumere debetis.*] *Ex quibus verbis datur intelligi , q̃ nisi primum aliquis nominatus* [A] *fuerit de crimine, id est, vel coram iudice accusatus , & conuictus , vel in iure ipse de se fuerit confessus , quòd nec sententia est ferenda , nec ab eius communione abstinendum. Non ergo pro alicuius peccato tota familia excommunicanda est.*

Vnde Augustinus scribit ad Auxilium episcopum,epist.75.

[A] ¶Nominatus.] *Hæc explanatio loci B. Pauli ad Corinthios & hic,& s.11.qu.3.ad mensam. §. euidenter. videtur accepta ex verbis B.Augustini in libro 50. homiliarum, hom.vltima,c.12.s.2.q.1.c.multi.*

¶Pro peccatis patris non est filius anathematizandus. C. I.

[2] SI habes de hac re sententiam certis rationibus,vel scripturarum testimoniis exploratam, nos quoque docere digneris, quo modo recte anathematizetur [e] pro patris peccato filius , aut pro mariti [f] , vxor , aut pro domini, seruus, aut quisquam etiam in domo nondum natus,si eodem tempore , quo vniuersa domus est anathemate obligata , nascatur, nec ei possit per lauacrum regenerationis in mortis periculo subueniri. Hæc [g] enim fuit corporalis pœna [h] , qua legimus quos-

Source : BIU Cujas

"Ciuitate tota excõicata q̃ nascuntur, qñ sunt excommunicati.

conceditur, aliis etiam interdictis. ext. de spon. non est vobis." Sed pone quòd possit anathematizari sic familia pro peccato alicuius, vel ciuitas tota: numquid erunt excommunicati qui nascuntur sic quàm primum sunt baptizati, an non? pro hoc facit quia eadem familia est, 7. q. 1. denique. ff. de iud. proponebatur. Quidam tamen dicunt q̃ qui nascuntur, non sunt excõicati.

a ¶ *Ad terrorem.*] 2. q. 7. quapropter.

b ¶ *Mortalia.*] & ideo nõ vr̃ esse magnum, si id faciã quod alias facturus essem, vt s̃. prox. q. 1. quid culpatur. ff. de con. cau. da. l. si pecuniam. §. vlt.

c ¶ *Anima.*] s̃. 1. q. 4. Iudæi.

d ¶ *Audisti.*] alia antyphora.

e ¶ *Magni nominis.*] ironice.

f ¶ *Idonei.*] "& ita nõ sufficit dicere nisi radicti' assignare debet.

dam contemptores Dei cum suis omnibus, qui eiusdem impietatis participes fuerunt, pariter interfectos. Tunc quidem † ad terrorem [a] viuentium mortalia [b] corpora perimebantur, quandoque vtique moritura. Spiritalis autem pœna, qua fit, quod scriptum est, [Quæ ligaueris in terra, erunt ligata & in cœlo,] animas obligat: de quibus dictum est [Anima [c] patris mea est, & anima filij mea est: anima, quæ peccauerit, ipsa morietur.] Audisti [d] fortasse aliquos magni nominis [e] sacerdotes cum domo sua quempiam anathematizasse peccantium. Sed forte, si essent interrogati, reperirentur idonei [f] reddere inde rationem. Ego autem, quoniam si quis à me quærat, vtrũ recte fiat, quid ei respondeam, nõ inuenio: numquam hoc facere ausus sum de quorumdam [g] facinoribus vnanimiter aduersus ecclesiam perpetratis, nisi grauissime commouerer [g]. Sed si tibi, quod iuste fiat, Dominus reuelauit: nequaquam iuuenilẽ ętatem tuam, & honoris ecclesiastici rudimenta contemno. En adsum, senex [h] à iuuene coepiscopo, & episcopus tot annorum à collega necdũ anniculo paratus sum discere, quomodo vel Deo, vel hominibus iustam possumus reddere rationẽ, si animas innocentes pro scelere alieno (ex quo non trahũt, sicut ex Adam, in quo omnes peccauerunt, originale peccatũ) spirituali supplicio puniamus. Etenim Classiciani filius, etsi traxit ex patre primi hominis culpam sacro fonte baptismatis expiandam [i]: tamen quidquid, posteaquã eum genuit, peccati pater eius admisit, vbi particeps ipse non fuit, ad eum nõ pertinere [k] quis ambigit? Quid [c] dicam de coniuge [l]? Quid de tot animabus in vniuersa familia? Vnde si vna anima per istam seueritatem, qua tota domus ista anathematizata est sine baptismate de corpore exeũdo perierit, innumerabilium mors corporum, si de ecclesia homines innocentes [m] violenter abstrahantur, & interficiantur, huic damno non potest comparari. Si ergo de hac re potes reddere rationem: vtinam & nobis rescribendo præstes, vt possimus & nos. Si autem non potes: quid tibi est inconsulta commotione animi facere: vnde si interrogatus fueris, rectã rationem non valeas inuenire? Hæc autem dixi, etiam si filius noster Classicianus aliquid admisit, quod tibi anathemate plectendum iustissime videretur.

[a] ¶ Hæc enim fuit.] *Sic etiam apud Iuonem, & in Pannormia. In epistola autem ipsa legitur:* Neque enim hæc corporalis est pœna, qua legimus quosdam contemptores Dei cum suis omnibus, qui eiusdem impietatis participes non fuerũt, pariter interfectos. *Verum ob glossam, & doctorum dicta nihil est mutatum.*

[b] ¶ De quorumdam.] *Eadem glossa obstitit, ne hoc mutaretur: itemque, quoniam cum Iuone, & Pannormia concordat. In originali autem est,* cum de quorumdam facinoribus immaniter aduersus ecclesiam perpetratis grauissime permouerer.

[c] ¶ Quid dicam de coniuge.] *Verba hæc desunt in ceteris editionib. epistolarum, excepta Antuerpiana. Sunt autem in codice illarum Vaticano, et apud Iuonem, & in Pannormia.*

2 *Vt ergo ex hac auctoritate euidentissime monstratur, illicite excõicatur quis pro peccato alterius: neque aliqua ratione nituntur, qui pro peccato vnius in totam familiam sententiam ferunt excommunicationis. Illicita autem excommunicatio notatum non lædit, sed excommunicantem.*

Vnde Gregorius scribit Magno Mediolanensi [n] *episcopo, lib. 2. epist. 26.*

¶ Qui illicite aliquem excommunicat, semetipsum, non illum condemnat. C. II.

[1] COmperimus, quòd Laurentius [o] quondam frater, & coepiscopus noster nullis te culpis exigentibus † communione priuauerit [p]. Ideoque huius præcepti nostri auctoritate munitus [q] officium tuum securus perage: & communionem sine aliqua sume formidine.

Item Hieronymus in Leuiticum. [2]

¶ Qui non corde, sed ore maledicũt, labiorum immunditiam contrahunt. C. III.

QVi negligunt oris maledici consuetudinem [r] resecare, etiam si nõ ex corde maledicãt [s], etiam si non voto, & animo iniquo proferant maledicta: tamen immunditiam labiorum (secundum Esaiæ verbum) & inquinamenta oris incurrunt.

Item Hieronymus vbi supra. [3]

¶ Vita, non sententia quemlibet ligat, vel soluit. C. IIII.

4 SI quis non recto iudicio eorũ, qui præsunt ecclesię, depellatur, & foras mittatur: si ipse

verum est in illato, non in commisso, i. maius peccatum est si vna anima per peccatum infidelitatis pereat, q̃ si innumerabilium martyrum corpora pro eo trucidarentur. & hoc videtur littera dicere si innocentes de ecclesia extrahãtur, si martyrum corpora pereant, non est damnum: sed dicitur secundum vulgare hominum damnum ibi esse.

VT ERGO, Hæc est 2. pars q. in qua probat per 8. c. q. magis nocet maledicenti, quàm illi cui iniuste maledicitur. Io. Casvs. Côcludit nũc Gratia. ex supradicto c. q. aliqs non est excommunicãdus pro peccato alterius: nec aliqua ratione nituntur q̃ totã familiã p̃ peccato vnius excõicant: quod si factum fuerit, talis illicita excommunicatio non lædit excõicatũ, sed excõicantẽ: qđ ꝓbat vsque ad §. illicita.

n ¶ *Mediolanensi.*] i. de illa ciuitate nato, vel suffraganeo Mediolanen. archiepiscopi.

COmperimus.] Casvs. Laur. archie. Mediolan. nulla culpa exigente, Magnũ eꝑm excõicauit: qui postea ei successit. Papa vero Grego. ipsum absoluit, mandãs ei vt libere suum officium exequatur. Seq. cap. patet.

o ¶ *Laurentius.*] is fuit archiepꝰ Mediolanẽ. dist. 17. §. hinc etiam. s̃. 63. dist. quanto. vel ipse Magnus fuit post Laurentium natus.

p ¶ *Priuauerit.*] arg. contra. ff. de re iu. l. 4. §. condemnatũ. Sed ibi de cõdemnato in causa pecuniaria, vbi contẽptus non ligat.

q ¶ *Munitus.*] arg. "q̃ sicut solo verbo excommunicatur quis, ita ex solo verbo absolui põt [b]. arg. s. q. 1. quidam. arg. cõtra. j̃. "Excõicatio. §. notandum. ext. de sen. exc. cum desideres. 11. q. 3. cum aliquis. credo quòd solo verbo possit absolui: q̃a omnis res per quascumque causas contrahitur, &c. ext. de reg. iu. c. 1. ff. eo. ti. nihil. vel non tenuit hæc sententia: quia Laurentius erat hæreticus. Ioan.

r ¶ *Qui negligunt.*] ¶ *Consuetudinem.*] inducitur ex consuetudine præsumptio, vt dist. 44. multis. j̃. ead. Deus. ff. de re mil. nõ omnes. ff. de vsu & hab. plenum. §. sed si. ff. de accus. si cui.

s ¶ *Maledicant.*] quod fit quando non credũt esse verum quod dicunt: vel quando pater maledicit filio,

1 Pol. l. 1. tit. 22. Iuo p. 14. c. 17. Pan. l. 5 c. 129. † *al. extantibus*

" Excõicatio & absolutio solo verbo fieri põt b Ad hoc fa. qđ no. ext. đ sent. exc. q̃quascumque causis. in gl. j. đ hoc ét no. 11 q. 3. cũ aliqs 2 Origenes homi. 14. ad c. 24. Leuit.

Esa. 6.

3 Orig. ibid.

4 j̃. e. cum aliquis.

Rom. 5.

Matth. 16.

Ezech. 18.

" Testis rationem sui sufficit dicere nisi radicti' assignare debet.

" Eps non erubescat à subdito doceri.

" discẽdum est semper.

"Paganũ interficere an sit graui[o], q̃ christianũ.

a Ad idẽ 50. dist. de his. j. ver. verũ. & de cõs. di. 4. rebaptizare vbi de hoc.

g ¶ *Nisi grauissime commouerer.*] Genus loquendi, sicut & illud: ego nõ facerem tale quid, nisi essem extra memetipsum. posset tñ prohiberi familiæ ne dño cõicaret, forte pp atrocitatem facinoris, vt arg. ext. de sent. exc. inter alia. in fin. & 17. q. 4. miror. & no. 11. q. 3. qm̃ multos. Sed nũquid hoc licebit, si grauissime commoueretur? nõ. Innuit ergo nõ q̃d fieri deberet: sed quid fieri posset. solẽt quippe homines recentioribus factis turbulẽtius excitari, vt 23. q. 5. c. 2. & 11. q. 3. ira.

h ¶ *Senex.*] "reprehensibilis est enim eps, q̃ à perito subdito contemnit edoceri, vt s̃. 38. di. c. vlt. s̃. dist. 22. de Constantinopoli. "Et nulla ætas sera est ad discẽdum vsq; ad 88. annum. ff. de fideic. li. apud Iulianum. & sꝑe reuelatur minori, &c. vt 95. dist. esto.

i ¶ *Expiandam.*] j̃. de consec. di. 4. si quidq̃d.

k ¶ *Ad eum non pertinere.*] s̃. 1. q. 1. Dominus declarauit. s̃. 1. q. 5. c. 1. & vlt. contra.

l ¶ *De coniuge.*] s̃. 11. q. 3. qm̃ multos. C. de sacros. eccl. sancimus. in fi.

m ¶ *Innocentes.*] " arg. maius peccatum esse interficere paganum quàm Christianum bonum. arg. contra. 23. q. 5. si nõ licet [a]. Sed hoc

Si quis non recto.] Casvs. Dicit Hiero. q̃ si qs nõ cõmisit delictũ ꝓp quod à prelatis iniuste excõicatur, Inia eorũ leditur: & ideo interdum fit, q̃ ille qui extra ecclesiam mittitur, intus sit: & econuerso. Seq. c. patet, quod de eadem materia loquitur, & de simili.

vt 5. q. 5. non osculatur.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Nihil læditur.*] ſ. 11. q. vlt. cui eſt illata. & c. ſi ad tempus.
b ¶ *Qui intus.*] ſ. 2. q. 1. nemo. contra. 11. q. 3. illud. & c. quid obeſt. & dic nihil læditur quãtum ad recipiendum vnitatem ſanctorum: læditur autem quantum ad participanda eccleſiaſtica miniſteria. ſententia autem paſtoris ſemper timẽda eſt. " nam quoad Deum non poteſt eccleſia ligare, niſi cũ emittit conſtitutionem aliquam, vt ſ. ea. q. 1. c. 1. & 2.

" Eccleſia qualiter pt ligare.

c *Non in perpetuum.*] ¶ *Illum.*] ſcilicet, iuſtum.
d ¶ *Illi.*] i. ad malum illius, ſcilicet, iniuſti.
e ¶ *Sacrilegij.*] item tenetur actione iniuriarum. 11. q. 3. c. temerarium. & tenetur ad omne intereſſe, & ad maiorem pœnã ſi viſum fuerit expedire. ext. de ſen. exc. ſacro.

1 Iuo p. 14. c. 20. Pan. l. 5. c. 132.

Pſal. 36.

" ſacrilegiũ eſt depoſitiõe dignũ.

" Item crimen ſacrilegij dignum eſt depoſitione, vt 81. di. Apoſtolus. nec pt promoueri talis, vt ibi dr. quare ergo tm pœna ſuſpenſionis xxx. dierum infligitur ei, vt j. ead. c. prox. Sed forte ibi loquitur cum agitur ad depoſitionem. Vel dic, q non quodlibet ſacrilegium inducit depoſitionem.

ADDITIO. Nam varia eſt pœna ſacrilegij:

2 Iuo p. 14. c. 21. Pann. l. 5. c. 124. 2. q. 1. nemo epſ.

prout not. 17. q. 4. ſacrilegium.
f ¶ *Et dum præcipites.*] iudices nõ erunt præcipites ad excommunicandum, vt extr. de ap. reprehẽſibilis. iniquitas. n. omnia præcipitat: " virtus autẽ lenta eſt, & omnium percunctatrix. de pœ. diſt. 3. inter hęc hircũ.

" Virtus oĩa pcũctatur.

De illicita.] CAVSA. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dr, q duæ factæ fuerunt quæſtiones in concilio Pariſienſ. ſ. à quo petat abſolutionem iniuſte excõicatus: & quã pœnam patitur iniuſte excõicans. & reſp. q nullus debet iniuſte excommunicare, & ſine cauſa: & q iniuſte excõicatus à maiori prælato petere debet abſolutionẽ: iniuſtus vero excõmunicator priuari debet cõmunione ſpatio xxx. dierum: quod probat auctoritate Greg. In ij. parte q̃rebatur quoties aliquis ſit vocandus ad cauſam: & ſi non venerit, vtrum poſſit contra illũ ſententia ferri. Et reſpondet quòd tribus edictis, vel vno pro omnibus peremptorio eſt quis vocandus ad cauſam: & ſi non venit, tãquam contumax poterit condemnari: nec releuabitur ſententia per appellationem. De tribus edictis probatur quattuor auctoritatibus, ſcilicet auctoritate legis: & tribus auctoritatibus aliis. de vno peremptorio probat duabus auctoritatibus, ſcilicet per eandem legẽ, & auctoritate Africani concilij. de ſentẽtia in contumacem ferẽda probatur auctoritate Greg. Secunda pars incipit ibi, *De conuentione. Auctoritatibus*, i. citationibus. Et hanc litteram ſic ordinabis. *De tribus, &c.* id eſt, de conuentis tribus auctoritatibus.

tal. ea

a Sub. nec tot ſunt cõſtitutiones i corpore authenticorũ. ſed dic q ap pellat hic cõſtõnes diuerſitates rubricarũ, q̃a vt patet in auth. treq̃ter. ĩvna cõſtõe cõtinentur plures rub. ſcd̃m lo. de Fan.

g ¶ *Cxxiij.*] Hodie non diſtinguitur liber iſte per cap. [a] ponitur autem lex iſta in auth. de ſanct. epiſc. coll. 11. 2. q. 1. nemo epiſcopus.
h ¶ *Maiorũ.*] quando ſuperior poſſit abſoluere ligatum ab inferiore, no. 11. q. 3. ſi epiſcopus. Qua autem pęna punitur iniuſte excommunicans, habes extra de ſen. exc. ſacro.

non ante exiit, hoc eſt, ſi non ita egit, vt mereretur exire: nihil læditur [a] in eo, quòd non recto iudicio ab hominibus videtur expulſus. Et ita fit, vt interdum ille, qui foras mittitur, intus ſit: & ille foris, qui intus [b] retineri videtur.

Item Rabanus de eccleſiaſt. præſſuris, lib. 1.

¶ De eodem. C. V.

[1] NOn in perpetuum damnamur, cum iniuſte iudicamur. dicente pſalmo [Nec damnabit illum [c], cum iudicabitur illi.] [d] Multi ſacerdotum, culpam zelo Dei ſe perſequi profitentur: Sed dum indiſcrete hoc agitur, ſacrilegij [e] facinus incurrũt: & dum præcipites [f] quaſi ad emendandum ruunt, ipſi quoque multo magis deterius cadunt.

Item ex concilio Pariſienſi tempore Ludouici.

¶ Quã pœna feriatur, qui illicite aliquem excommunicat. C. VI.

[2] DE illicita excommunicatione lex Iuſtiniani Imperatoris catholici, quam probat, & ſeruat catholica eccleſia, conſtitutiõe cxxiij. [a g] cap. ccclj. decreuit, vt nemo epiſcopus, nemo preſbyter excommunicet aliquem, antequam cauſa probetur, propter quam eccleſiaſtici canones hoc fieri iubent. Si quis autem aduerſus eam † aliquem excõmunicauerit, ille quidem, qui excommunicatus eſt, maioris [h] ſacerdotis auctoritate ad gratiam ſanctæ communionis redeat: is autem, qui legitime [i] non excommunicauerit, in tantum abſtineat à ſacra communione tempus, quantum maiori ſacerdoti viſum [k] fuerit: vt quod iniuſte fecit, ipſe iuſte patiatur. Et hinc S. Gregorius ad Ioannem epiſcopũ iniuſte excommunicantem inter cetera ſcribit dicens: [Caſſatis prius, atque in nihilum redactis prædictæ ſententiæ tuæ decretis, ex B. Petri principis Apoſtolorum auctoritate decernimus, xxx. dierum ſpatiõ te ſacra communione [l] priuatũ ab omnipotenti Deo noſtro tãti exceſſus veniam cum ſumma pœnitentia, ac lacrymis exorare. Quòd ſi hãc ſententiam noſtram te cognouerimus impleſſe remiſſius: non iam tantum iniuſtitiam, ſed & contumaciam fraternitatis tuæ cognoſcas, adiuuante Domino, ſeuerius puniendã:] q̃a nemo præpropere, vel præpoſtere, ſcilicet non commonitus, neq; conuentus †, eſt iudicandus. De cõuentione autem huiuſmodi patratoris manifeſtorum [m] criminũ lex [n] dicit. [3] Quicumq; tribus auctoritatibus [o] iudicis conuentus, vel tribus edictis ad iudicẽ fuerit prouocatus, aut vno pro omnibus peremptorio [p], id eſt, quod cauſam extinguit, fuerit euocatus, & præſentiam ſuam apud eum iudicẽ, à quo ei denuntiatum eſt, exhibere noluerit: aduerſus eum, quaſi in contumacẽ, iudicari poteſt. Quinimo nec retractari per appellationẽ q negotia poſſunt: quoties in contumacẽ fuerit iudicatũ.] Et hãc ſentẽtiam de tribus auctoritatibus cõuentis ex Euangelica [r] auctoritate Cęleſtinus [s] ad Neſtorium dicens, & Epheſina [c] ſynodus de eodẽ decernens, & B. Gregorius ad Ioannem ſcribens comprobant. De peremptorio autem ſcripto Africanum concilium demonſtrat [4] de Creſconio, vt ſi conuentus reſipiſcere detrectauerit, ſuo contemptu, & ſua contumacia faciente, auctoritate iudiciaria protinus excludatur. Item B. Gregorius de ſentẽtia in contumacẽ [5] ſcribens ad Maximum pręſumptorẽ Salonitanum epiſcopum dixit. [Hortamur, vt ad nos venire omni poſtpoſita excuſatione feſtines: quatenus ſeruata iuſtitia, hæc, de quibus accuſaris & cognoſcere, & finire ſecundum canonica inſtituta Chriſto

i ¶ *Qui legitime.*] etiam ſi iuſta fuerit cauſa excommunicationis, vt extra de ſent. exc. ſacro.
k ¶ *Viſum.*] hodie relinquitur arbitrio iudicis vel epiſcopi: ſed tantum menſis ad hoc pręfigitur, vt ext. de ſen. exc. ſacro. Vel dic q ſecundum arbitrium ſuperioris carebit communione hominum, ſed tñ ipſo iure eſt priuatus ingreſſu eccleſiæ.
l ¶ *Communione.*] hodie tantum ab ingreſſu eccleſiæ, vt ext. de ſen. exc. ſacro.
m ¶ *Manifeſtorum.*] argu. q in manifeſtis criminibus præcedit admonitio. arg. 3. q. 5. quia ſuſpecti. arg. contra extra de iureiu. ad noſtram.
n ¶ *Lex.*] hæc lex non inuenitur niſi intelligatur ex tenore legis, quæ eſt C. quomo. & quan. iu. cõſentaneũ.
o ¶ *Auctoritatibus.*] id eſt, citationibus.
p ¶ *Peremptorio.*] "Dico, q quilibet iudex põt perẽptoriũ mittere, vt probatur ext. de ſen. & re iu. cum Bertholdus. in princ. ext. de of. iu. deleg. ex literis. licet omnes dicere conſueuerint, q tãtum ordinarius vel à principe delegatus poſſit illud mittere, vt in auth. de lit. §. oẽm. in fi. coll. 8. C. de iud. ſancimus. in fi. ext. de app. cum ſit Romana. Item peremptorium non eſt ſtatim mittendum, niſi cogat neceſſitas, vt ext. de dila. c. 1. ff. de iudi. nonnunquam. Item ſcias, q licet lex dicat q iudex debet mittere adhuc vnum edictum poſt peremptorium, vt ff. de iud. & poſt. illud tamen non eſt verum niſi velit iudex gratiam facere ei. ext. de off. deleg. conſuluit.

" Item dicunt quidã, quòd peremptorium debeat continere tantum quantum ſit quolibet trium edictorũ per ſe proponeretur. C. quo. & quan. iu. in auth. qui ſemel. Sed verius credo, quòd illud ſit in iudicis arbitrio, vt extra de app. cũ ſit Romana. Item licet iudex tribus edictis & vno peremptorio debeat citare: ſi tamen pars non venerit ad primam citationem, punitur in ſumptibus litis. C. de iud. ſancimus. Item ſi iudex ter citet, & non apponat hoc aduerbium, peremptorie, tamen intelligitur citatus peremptorie, vt C. quom. & quan. iud. tres denuntiationes. Item ſi reus ad primam citationem dicat ſe nolle venire, non eſt denuo citandus: quia ideo ter citatur, vt præſumatur eius contumacia. ff. de re iu. contumacia. cũ ergo certũ ſit eum nolle venire, nõ eſt denuo citãdus: quia in incertis, nõ in certis locus eſt coniecturis. ff. de ver. obl. continuus. Sed quid ſi iudex proferat ſnãm contra citatũ non peremptorie? videtur q non teneat ſententia, vt C. quo. & quan. iu. l. ea quæ. & hic idem videtur. arg. cõtra. C. qũo & quan. iu. ceſſante.

tal. conuictus

"citatio per emptoria an poſſit à quocũq; iudice mitti.

3 ĩ Cod. The od. l. 5. ſnĩatũ Iul. Pauli tit. 5. partim in interpretatione, partim poſt interpretationem.

4 c. 15. & 44.

"citatio per emptoria q̃ tũ tps continere debet.

slib. 5. epi. 3.

q ¶ *Per appellationem.*] " nam & contumax non auditur appellans, vt 2. q. 6. §. ſunt etiam quorum. ſed eſt arg. contra. 3. q. 9. reuera. extra de ſent. exc. per tu as.

" Cõtumax ñ appellat.

r ¶ *Ex Euangelica auctoritate.*] nam paterfamilias bis miſit ſeruos ſuos, tertio filium ad inuitatos. Vel loquitur de Euangelica denuntiatione, vt 2. q. ſi peccauerit. [b]

b Et 17. q. 4 đ pſbytero.

a ¶ *Iudic*

Source : BIU Cujas

a ¶ *Iudicium.*] potest intelligi de infamato qui se noluit expurgare: vñ pp hoc erat deponendus, vt 30.dist. c. vlt. in fi. Vel intelligas istud de sent. exc. & non de diffinitiua: quia illa nõ fertur nisi lite cõtest. qualiter autem in criminalibus ferenda sit sententia, notaui 3.q.9. in summa. Ioan.

Cvm aliquis.] Casvs. Dicitur in hoc ca. ꝙ si quis facit contra fidẽ & veritatem: si extra ecclesiã per prelatũ non abiiciatur, tñ extra ecclesiam est: sicut ecõuerso si qs iniuste excõicatur, in ecclesia remanet, & nõ læditur: & ita contingit, ꝙ qui foras mittitur, intus est: & qui foris est, videtur intus retineri.

De illis.] Casvs. Dicitur in hoc c. ꝙ sunt duo genera hominum, q̃ sunt ab ecclesia separati, s. iuste excõicati, & hypocritæ: de quibus dicit Aug. ꝙ spiritum sanctum nõ habẽt: dona tñ eius (vt scientiam) habent. Et hoc ꝓbatur auctoritate Iudæ.

b ¶ *Non dicit.*] Iudas Apostolus.

c ¶ *Scientiæ.*] hoc vult dicere, "ꝙ hæretici & hypocritæ ab ecclesia sunt segregati, nec spiritum sanctum habẽt, licet hẽant dona spiritus sancti, i. scientiam & fortitudinem.

"hypocritę nõ hñt spiritum sanctũ.

d ¶ *In ecclesia.*] ℨ. de conse. di. 4. est vnitas. contra. sed ibi ecclesiæ nomen largius sumitur vt cõprehẽdat bonos & malos. ad hoc facit 11.q.3. audi. & melius c. nolite.

rsent. 4. dist. 18. ℨ. e. si qs.

a Hic vero sumitur ecclesia pro triũphante.

e *Certum est.*] ¶ *Anathematizatus.*] s. iuste. nã quo ad Deum æque separatur qs à Deo ꝓ peccatum, sicut per excommunicationem.

f ¶ *Separationem.*] ℨ. 4. q. 4. Engeltrudam.

ILLICITA. Hæc est 3. pars q. in qua probatur, ꝙ nullus bonꝰ debet aliũ maledicere, nisi qñ aliud facere nõ ꝑt: & tunc amore iustitiæ, non liuore vel vltione. Io. de F.

Casvs. Cõcludit Gra. ex supradictis, ꝙ iniusta sñia excõicatũ nõ lædit, sed excõicantẽ, & iõ innocẽtes ex crimine alterius excommunicari nõ debent: sicut à quibusdam imprudẽtibus fieri consueuit. Postea obiicit cõtra prædicta dicẽs, ꝙ nõ solũ innocẽtes, sed nec criminosi sũt maledicẽdi: & ad hoc probadũ inducit tres auctoritat. & hoc pro

1.Cor.3.

reuelãte possimus. Ita autem fac, vt ad veniendũ amplius iam moras non ingeras: ne ipsa te magis absentia obnoxium his, quæ dicuntur, adsignet: & nos in te hæc res non solum propter dicta crimina, quæ purgare subterfugis, sed etiam propter inobedientiæ culpam, durius scilicet, vt in contumacem, cogat ex concilio ferre iudicium [a].

A ¶ Cxxiij.] *Sic est & in nouellis Iustiniani, & in Epitome Iuliani Antecessoris, & in aliquot Gratian. codicib. licet in aliis sit cxxviij. Numerus autem capitis emendatus est ex vetustis exemplaribus. Olim enim nouellæ per capita, non per libros diuisæ citabantur.*

B ¶ Cælestinus.] *In concilio Ephesino bibliotheca Vaticana, & Lutetia impresso in epistola ipsa Cælestini ad Nestorium hæc leguntur ad hoc cap. pertinentia.* Scias volo post primam & secundam illius (*scilicet Cyrilli,*) & hanc nostram correptionem, quam cõstat esse iam tertiam, ab vniuersitate collegij, & conuentu Christianorum te prorsus esse seiunctum: nisi mox quæ male dicta sunt, corrigantur. *In eodem vero concilio nuper Ingolstadij impresso epistola hæc est in tomo primo, c. 16.*

c ¶ Ephesina.] *In iisdem Vaticano, & Parisiensi Ephesini concilij exemplaribus in epistola ipsius synodi ad Nestorium hæc habentur.* Ecce autem simul præsidente sancta synodo, quę in magna Roma congregata est, sanctissimo, & reuerẽdissimo fratre, & comministro nostro Cælestino episcopo, & tertia te hæc contestamur scriptura, &c. *In sententia vero depositionis ipsius Nestorij post mentionem duarum citationum additur,* Canonibus autẽ præcipientibus euocari tertia vocatione inobedientem, dirigentes ad eum rursus alios sanctissimos episcopos, contumacẽ inuenimus, & renitentem, &c. *In concilio autem Ingolstadij excusso, tomo 2. cap. 2. sunt expressæ tres citationes ipsius Nestorij.*

Item Origenes super Leuiticum, hom. 14. ad c. 24.

¶ Vita, non sententia ab ecclesia aliquem eiicit, vel ad eam reducit. C. VII.

[1] CVm aliquis exit à veritate, à timore Dei, à fide, à charitate, exit de castris ecclesiæ: etiam si per episcopi vocem minime abiiciatur: sicut è contrario, dum aliquis non recto iudicio foras mittitur, scilicet si non ante exierit, id est, si non egerit, vt mereretur exire, nihil læditur. Interdum enim qui foras mittitur, intus est: & qui foris est, intus retineri videtur.

¶ *Apud Origenem post c. qui negligunt. ℨ. ead. citatum, sequitur.* Iste tamen, qui licet matre Israelitide, Aegyptio tamen patre progenitus est, exiit, & nominans nomen maledixit. De quo ego puto, quod nisi exiisset: nec litigasset aduersus verum Israelitam, nec nominãs maledixisset. Exiit enim à veritate: exiit à timore Dei, à fide & charitate: sicut superius diximus, quomodo per hæc quis exeat à castris ecclesiæ, &c.

Item Augustinus sermone 11. de verbis Domini.

¶ Et qui aperto sacrilegio, & qui peruersa vita fidelibus non sociantur, ad ecclesiam non pertinere probantur. C. VIII.

DE illis, qui sunt ab ecclesia segregati, nõ dicit [b] [ea, quæ sunt spiritus, non percipientes] ne ad scientiæ [c] perceptionem referrentur†: sed dictum est, [Spiritum non habentes.] *& infra.* ¶ [2] Hoc [A] vtique nullo modo diceret ab ecclesia segregatis, qui dicti sunt spiritum non habentes. Sed nec ille dicendus est esse in ecclesia [d], & ad istam societatem spiritus pertinere, qui ouibus Christi ficto corde miscetur. [Sanctus enim spiritus disciplinę fugiet fictum.] Neque [B] enim solum ad ecclesiam non pertinent, qui separationis aperto sacrilegio manifesti sunt: sed etiam illi, qui in eius vnitate corporaliter misti per pessimam vitam separantur.

¶ *In sermone indicato* B. *Augustinus agens de iis, qui se omnino ab ecclesia separauerunt, ait horum schisma longe diuersum esse ab illo, quo aliqui in ecclesiæ vnitate permanentes inter se dissentiunt, prout Corinthij faciebant: ad quos Paulus scribens epistola prima carnales eos vocat: quia dicerent, Ego sum Pauli, ego vero Appollo. De illis ergo (inquit* B. *Augustinus) qui plane sunt ab ecclesia separati, non est accipiendum, quod dicit Apostolus* 1.*Cor.* 3. ea quæ sunt spiritus, nõ percipiẽtes, *sed quod dicit in sua epistola Iudas,* qui segregant semetipsos, animales spiritum non habentes.

A ¶ Hoc vtique.] *Repetendum est quod apud* B. *Augustinum antecedit de paruulis, & carnalibus, qui tamen sunt intra ecclesiæ vnitatem.* Postremo (*ait*) vt certissime nouerim [o], quòd paruuli in Christo non percipientes, quæ sunt spiritus Dei: habẽt tamen spiritum Dei, paulo post, intueamur, quemadmodum eos ipsos increpans ait, [nescitis, quia templum Dei estis: & spiritus Dei habitat in vobis.] Hoc vtique nullo modo diceret ab ecclesia segregatis, &c.

B ¶ Neque enim solum.] *Hinc vsque ad finem non sunt inuenta. Facit tamen ad hanc sententiam, quod scribitur libro 3. de baptismo contra Donatistas, c. 17.*

Item ex quinta synodo, collatione 5.

¶ A Deo separamus, quos impios demonstramus. C. IX.

[3] CErtum est, quòd qui impius demonstratus est, omni modo separatus est à Deo: sicut etiam ille, qui anathematizatus [e], tamquam impius separatus est. Nihil enim aliud significat anathema, nisi à Deo separationem. [f]

3 Iuo p. 14. c. 49. Pann. l. 5. c. 89.

3 Illicita ergo excommunicatio, vt ex præmissis apparet, non lædit eum, qui notatur, sed à quo notatur: ac per hoc, qui innocentes sunt, ex alterius crimine condemnari non possunt: sicut ab imprudentibus familiæ potentum pro peccatis dominorum solent notari. Sed adhuc obiicitur, quòd non solum innocentes, sed nec etiam criminosi sententia maledictionis sint feriendi. Ait enim Christus in Euangelio, [*Orate pro persequentibus, & calumniantibus vos: benefacite his, qui vos oderunt.*] *Item Apostolus* [*Benedicite persequentibus vos: benedicite, & nolite maledicere.*] *Item* [*Maledici regnum Dei non possidebunt.*] *Item Hieronymus in epistolam* g *ad Titum initio capitis tertij.*

Matth. 5. Rom. 12. Gal. 5.

¶ Ab omni maledicto fideles immunes esse oportet. C. X.

[4] SI igitur Michael non fuit ausus diabolo [h], & certe maledictione dignissimo iudicium inferre blasphemię [i], quanto magis nos ab omni maledicto puri esse debemus? Merebatur diabolus maledictũ: sed per os Archangeli blasphemia exire non debuit. Relege veteres libros, & vide, quæ tribus in monte Garizin constitutæ sint, vt benedicerent populo [k], & quæ in monte altero [l], vt maledicerent: Ruben, qui maculauerat torum parentis, & Zabulon nouissimus Liæ filius, & ancillarum liberi in monte Heliel † [m] ponuntur, vt maledicant [n] his qui maledictione sunt digni.

Deut. 27.

†*al. Hebal*

4 epist. Iud.

Item ex quinta synodo, collatione 5.

¶ A Deo separamus, quos impios demonstramus. C. IX.

Sic igitur.] Casvs. Hic ostendit Hieron. ꝙ ex ore prælati maledictũ exire non dẽt ad instar Michaelis q̃ diabolo maledicere noluit, cũ secum de corpore Moysi altercaretur, & ad instar populi Israelitici, quem Dominus præcepit in duas partes diuidi, vt sex maiores tribus super montem Garizin populo bñdicerent, & sex minores tribus super montem Heliel, siue Hebal vt maledicerent transgressoribus legis.

Sap. 1.

h ¶ *Diabolo.*] cum contendebant de corpore Moysi.

i ¶ *Blasphemia.*] cui nõ aliud dixit q̃ hoc, Imperet tibi Deus. sed vñ hoc habuerit Apostolus, ignoratur.

k ¶ *Populo.*] illo qui seruaret legem Dei.

l ¶ *Altero.*] i. Hebal.

m ¶ *Heliel.*] in prox. c. vocat eundem montem Hebal.

n ¶ *Maledicant.*] non seruantibus.

†al. referretur 21 epist. Iud.

Source : BIU Cujas

Cvm ergo.] Casvs. Dicitur in hoc c. quòd duplex est propositum hominum. Nam quidam sponte faciunt bona, quidam metu malorum, & timore suppliciorum. Primi designantur per sex maiores tribus quæ super montem Garizin, incedentes electi erãt ad benedicendum: secũdi vero, qui timore vel metu bona faciunt, indicantur per alias sex minores tribus, q̃ iuxta mõtem Heliel, siue Hebal positæ erant, & paratæ ad maledicendum.

1 Origenes homil. 9. ad c. 9. Iosue.

a ¶ *Propositi.*] i. variis modis seruatur lex: quidam seruant eam amore iustitiæ, quidã timore pœnæ.

b ¶ *Ad salutem.*] sicut Paulus s. proxim. q. 4. quis nos. tñ quamdiu seruilis timor est ī homine, non saluatur, vt s. prox. q. 6. §. ex his.

†al. singulariter] orig.

c ¶ *Malorum.*] idem dicitur in Deuteronomio.

SED QVI PRO. Casvs. Probatum est s. q̃ criminosi maledicendi non sunt. Nunc ostendit Grat. q̃ sunt maledicendi. Et hoc probat xj. auctoritatibus, vel rationibus, quæ satis in littera patent: & hoc in prima parte. In secunda parte distinguit inter maledictum & maledictũ: nam maledictum quod fit amore iustitiæ, non prohibetur: quod vero fit libidine vlciscẽdi, vel odio pse quentis, prohibẽtur. Secunda pars incipit ibi, *Distinguendum.* Et ad hoc inducit seq. c.

†al. Hebal

Gen. 3.

Gen. 4.

Gen. 12.

Matth. 21.

d ¶ *Primæ præuaricationi.*] s. fraterno odio, vel peccato Adæ. Io.

Gen. 9.

e ¶ *Chanaam*] ipsi Chã non maledixit, sed filiis eius, vt ostẽderet,

Gen. 27.

"Motus primi nõ sunt puniendi.

"quòd primi motus non essent puniendi, sed ipsi secundi. Vel ideo quia magis terrentur parẽtes in pœna filiorũ quã in propria, vt ff. quod met. cau. isti quidem. §. vl.

Deut. 27.

†al. Hebal

Additio. De hoc etiam legi. & no. s. 1. q. 4. §. his ita. in fi. versi. item Cham.

Act. 8.

f ¶ *Si angelus.*] hoc expositum est s. 11. q. 3. si is qui præest.

h ¶ *Distinguendũ est.*]

Rom. 12. 1. Cor. 3. & 16.

"Maledicẽs an sp puniri debeat.

"qui ex pertinacia maledixit, punitur, vt ext. de cle. ma. c. 1. qui ex temeritate vel leui tate meretur veniam, vt 2. q. 3. si quis iratus. §. 1. & §. notandum. talis enim venialiter peccat, vt 25. dist. §. aliàs. in fi. qui ex insania miseratione dignus est, vt C. si quis Imp. maled. l. vnica.

Gal. 1.

Cvm sancti.] Casvs. Dicitur in hoc c. quòd duo sunt genera prælatorum, s. boni & mali, & maledictio bonorum prælatorum iusta est, & de iusticia procedit. quia in mente diuum iudicium respiciunt, sicut fuit maledictio, quàm fecit Deus in primum parentem, & quæ facta fuit in illos, qui maledicebant Abrahæ. Maledictio malorum prælatorum est iniusta, quæ à liuore vindictæ procedit à quo liuore vindictæ boni debent abstinere. Et hoc probatur auctoritate Apostoli. *Intus*, id est, in mente. *Subtile*, id est, diuinum. *A quo*, scilicet liuore vindictæ. Sequentia duo c. patent, in quibus dicitur, quòd cũ discretione debet aliquis corrigi vel excommunicari.

2 Beda ī act. c. 8. Iuo p. 14 c. 4. & 5.

h ¶ *Vltionis.*] supra 55. distinct. cap. vera iustitia. s. 86. distinctio. odio.

Pan. l. 5. c. 82

† *al. iustitia examinis*

† *Dei iudicium*] vera lectio.

i ¶ *Subtile.*] arg. quòd subtilitas est in canonibus consideranda. argu. 2. q. 1. in primis. argu. contra. extra de appellat. dilecti. & institut. de fideicommissis hered. §. sed quia.

†al. æterno

" vbi dicitur, quòd subtilitas pernicioſa est in legibus, & simplicitas est amica veritatis. Ioan.

" subtilitas reprobatur.

k *Apostolicæ.*] ¶ *Exemplo.*] Qui tradidit Corinthium Satanæ.

Gen. 3.

a Vt 11. q. 3. audi.

Gen. 12.

l ¶ *Errantium.*] in fide. Ioan.

Tam sacerdotes.] ¶ *Fideles.*] id est, prælati. sic non est hic argumen. quòd istud, si peccauerit, &c. spectat ad omnes.

n ¶ *Separentur.*] ergo sacerdotes habent officium excommunicandi, vt 2. q. 1. nemo episcopus.

Rom. 12.

De excommunicationis.] Casvs. Gregor. vel quidam alius quendam excommunicauit interposita comminatione degradandi ipsum, de quo cum ipse cõquereretur, scribit ei Gregor. & reprehendendo eum dicit, quòd iniuste conqueritur. Et hoc probat auctoritate Apostoli dicentis, quòd nos omnem inobedientiam debemus vlcisci. Vel dic, quòd simpliciter non fuit excommunicatus, sed citatus fuit sub periculo sui gradus, vel gradatim facta fuit citatio, scilicet primo, secundo, & tertio: & ita excommunicatus fuit nisi tunc venerit. & ita secundum varias expositiones vario modo formabis casum. vltima tamen expositio bene innuitur ex littera.

1. Cor. 5.

3 Burch. l. 1. cap. 136. Iuo p. 5. c. 250.

o ¶ *Gradus.*] quia sub periculo gradus honoris sui excommunicauerat eum, vel secundum gradum honoris sui vocauerat ipsum. nam aliter vocandi sunt maiores, aliter minores, vel quia gradatim vocauerat ipsum in vltimo peremptorio.

2. Cor. 10.

Item in libro Iosue.[1]

¶ Quos significent illi, qui ad benedictionem quiue ad maledictionem de filiis Israel electi sunt.

C. XI.

CVm ergo in singulis quibusque fidelium talis sit propositi [a] varietas, hoc mihi designari videtur in hoc loco, quòd dimidij illi, qui iuxta montem Garizin incedunt (illum, qui ad benedictiones electus est) istos figuraliter † indicent, qui non metu pœnæ, sed benedictionum, & repromissionum desiderio veniunt ad salutem [b]: illi vero dimidij, qui iuxta montem Gebal † incedunt, in quo maledictiones prolatæ sunt, istos alios indicent, qui malorum [c] metu, & suppliciorum timore complentes quæ in lege scripta sunt, perueniunt ad salutem.

Sed qui pro persecutoribus iussit orare: primos parentes pro transgressione mandati, mortis maledicto percussit. Cain quoque, quia primæ præuaricationi [d] *fratricidium adiunxit, sententiam maledictionis à Domino reportauit. Abrahæ quoque Dominus dixit [Maledicam maledicentibus tibi, & benedicam benedicentibus tibi.] In Euangelio etiam, cum esuriens veniret ad ficum, non inueniens fructum in ea, sua maledictione, perpetua sterilitate ipsam damnauit.* ¶ *Item Noe cum verenda sua à Cham derisa cognosceret, filium eius Chanaam* [e] *maledicens dixit [Maledictus Chanaam sit seruus fratrum suorum.] Item Isaac, cum beneditceret Iacob filio suo, ait, [Qui maledixerit tibi, sit ille maledictus: & qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur.] Item, sicut in libro Deuteronomij legitur, Moyses ex præcepto Dei duodecim tribus filiorum Israel in duas partes diuisit, & sex tribus iussit, vt iuxta montem Gebal † incedentes maledictionem transgredientium legem vociferarentur: aliis vero præcepit, vt iuxta alium montem incedentes benedictiones obseruantium inclamarent.* ¶ *In nouo etiam testamento Petrus Apostolus legitur Simoni maledixisse, cum ait, [Pecunia tua tecum sit in perditionem.] Paulus quoque, qui dixerat, [Benedicite, & nolite maledicere,] fornicatorẽ Corinthium iussit excommunicari.* ¶ *Item in eadem* [A] *epistola ait, [Si quis non fuerit secutus doctrinam Domini nostri Iesu Christi, sit anathema, maranatha.]* ¶ *Item Galathis, [Si Angelus* [f] *de cœlo veniens aliud vobis euangelizauerit, anathema sit.]* ¶ *Distinguendum est igitur inter maledictum, quod prohibetur, & maledictum, quod à Domino, & sanctissimis viris rationabiliter profertur. Maledictum, quod prohibetur, est illud quod procedit ex voto vltionis, & odio persequentis, non ex amore iustitiæ. Maledictum vero, quo sancti maledicunt, est illud quod procedit ex amore iustitiæ, non ex liuore vindictæ.*

Vnde Gregorius ait in Moral. lib. 4. c. 6.

A ¶ In eadem.] *Antea legebatur, vt etiam in manuscriptis, in alia. Huius vero loci, ac sequentis sensum retulit Gratianus, non ipsa prorsus Apostoli verba.*

¶ Sancti viri non ex voto vltionis, sed amore iustitiæ aliquos maledicunt. C. XII.

CVm sancti viri maledictionis sententiam proferunt, non in hãc ex voto vltionis [h], sed ex iustitiæ † examine prorumpũt. Intus enim subtile [i] iudicium † aspiciunt, & mala foris exurgentia, quia maledicto debeant ferire, cognoscunt: & eo in maledicto non peccant, in quo ab interno † iudicio nõ discordãt. *Item supra c. 5.* ¶ Scriptura sacra duobus modis maledictum memorat: aliud videlicet, quod approbat: aliud, quod damnat. Aliter enim maledictum profertur iudicio iustitiæ [A], vt in ipso primo peccante prolatum est, cum audiui. [Maledicta terra in opere tuo, &c.] & sicut Abrahę dicitur. [Maledicam maledicentibus tibi.] Aliter vero profertur maledictum, quod non iudicio iustitiæ, sed liuore vindictæ promitur: à quo voce Pauli Apostoli prædicantis cessare admonemur, qui ait, [Benedicite, & nolite maledicere.]

A ¶ Iustitię.] *In his, quæ sequuntur, non omnino refert Gratianus ipsa verba* B. *Gregorij, neque etiam ceterorum collectorum, licet propius ad eos accedat. Sententia tamen eadem maneat.*

Item Pelagius Papa Anglio episcopo.

¶ Errantes, & in errorem mittentes excommunicentur.

C. XIII.

APostolicæ auctoritatis exemplo [k] didicimus, errantium [l], & in errorem mittentium spiritus tradendos esse Satanæ, vt blasphemare dediscant.

Item Anacletus Papa, epist. 3.

¶ Delinquentes corrigantur à sacerdotibus, incorrigibiles inuenti excommunicentur.

C. XIIII.

[3] TAm sacerdotes, quàm reliqui fideles [m] omnes summam curam habere debent de his, qui pereunt: quatenus eorum redargutione, aut corrigantur à peccatis, aut si incorrigibiles apparuerint, ab ecclesia separẽtur. [n]

Item Gregorius Papa lib. 2. epist. 37. ad Natalem episcopum.

¶ Secunda, vel tertia admonitione interposita, excommunicationis sententia procedat.

C. XV.

DE excommunicationis articulo (quæ tamen interposita conditione gradus [A o], secundo, vel tertio iam, vt ita dicam, ex necessitate subiuncta est) beatitudo vestra immerito quæritur, cum Paulus Apostolus dicat, [In

Source : BIU Cujas

Resecandæ.] Casvs. Ostendit in hoc c. Hieron. quòd inobediens à consortio bonorum est repellendus, & hoc probat v. exemplis, scilicet ouis scabiosæ, & putridæ carnis, & fermenti, & Arij hæretici, & scintillæ. *Ardeat domus*, scilicet corrumpatur, scilicet massa. *putrescat*, scilicet corpus. *intereant*, scilicet pecora.

a ¶ *Ouis.*] 45. dist. sed illud.

promptu habẽtes vlcisci omnem inobedientiam.]

A ¶ Gradus.] *In tribus vetustis exemplaribus epistolarum B. Gregorij, & vno Gratiani legitur*, gradu secundo, &c.

Item Hieronymus in epistolam ad Galatas, c. 5.

¶ Mali ab ecclesia sunt eliminandi.

C. XVI.

Resecandæ[A] sunt putridę carnes, & scabiosa ouis[a] à caulis repellẽda, ne tota domus massa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant, intereant. Arius in Alexandria, vna scintilla fuit: sed quia non statim oppressa est, totum orbem[b] eius flamma populata est.

A ¶ Resecandæ.] *Apud B. Hieronymum legitur*, secandæ putridæ carnes, & scabiosum animal à caulis ouium repellendum.

Item Augustinus in libro de correptione & gratia, c. 15.

¶ Pro diuersitate culparum subditi à præpositis corripiantur.

C. XVII.

Corripiantur itaque à præpositis suis subditi fratres correptionibus de charitate venientibus pro culparum diuersitate diuersis, vel minorib⁹, vel amplioribus: quia & ipsa, quæ damnatio nominatur, quam facit episcopale[c] iudiciũ (qua pœna in ecclesia nulla maior[d] est) potest, si Deus voluerit, in correctionem saluberrimã cedere, atq; proficere. Neq; enim scimus, quid contingat sequenti die. An ante finẽ vitæ huius de aliquo desperandum[e] est? Aut contradici Deo potest, ne respiciat †, & det pœnitentiam, & accepto sacrificio spiritus contribulati, cordisque contriti, à reatu quamuis iustæ dãnationis absoluat, damnatumq;[A f] ipse nõ damnet g? Pastoralis tamen necessitas habet, ne per plures serpant dira contagia, separare[h] ab ouibus sanis morbidã, ab illo, cui nihil est impossibile, ipsa forsitã separatione sanandã. Nescientes enim quis pertineat ad prædestinatorũ numerum, quis non pertineat, sic affici debemus charitatis affectu, vt omnes velimus saluos fieri.

A ¶ Damnatumque.] *Sic emendatum est ex originali, nec glossa visa est impedire. Antea legebatur*, damnatũ, quem ipse nõ damnat.

Item Prosper libro 2. de vita contemplatiua, c. 7.

¶ Qui corrigi nolunt, excommunicationis ferro debent abscindi. C. XVIII.

Ecce autem.] Casvs. Docet Prosper in hoc c. q; si crimina aliquorum nolentium confiteri fuerint manifesta vel probata, prælati eorũ debent eos prius admonere & increpare, vt emendentur: quod si non fecerint, ferro excõmunicationis sunt ab aliis separandi, ne exẽplo suæ perditionis alios interficiant, si in eorum societate perseuerent: sicut contagione putridæ carnis ceteræ partes humani corporis corrumpuntur.

i ¶ *Nolentibus.*] arg. est hic, q; in notoriis requiritur admonitio, vt ẽ. ead. c. de illicita. Item est hic arg. q; licet quis neget crimen: tamen dicitur notorium. Item hic arg. q; etiam si in modum exceptionis est aliquod crimen probatum, q; est facta fides. & potest talis puniri nisi corrigatur: ex hoc quòd dicit, vndecumque claruerint. Nam & iudicium hæreticorum clarificat ecclesiam, vt ẽ. ea. q. 1. subdiaconus. Ad hoc potest dici, quòd in causa denuntiationis loquitur[a], vbi qualiscũque scientia sufficit, vt dixi 22. q. 5. hoc videtur. & 2. q. 1. multi. & licet in causa denuntiationis agatur ad pœnitentiam, tamen si noluerit postea pœnitere, potest puniri. Alij intelligunt de crimine notorio.

a ista fuit sniaB. &Hu. scdm Lau. †Ea] orig.

Ecce †autẽ crimina quorumlibet, si ipsis criminosis confiteri nolẽtibus[i], vndecumque[k] claruerint, quæcumque non fuerint patientiæ[l] leni medicamẽto sanata, veluti igne quodam piæ increpationis vrenda sunt, & curanda. Quòd si nec sic quidem æquanimiter sustinẽtis, ac pie increpantis medela processerit † in eis, qui diu portati, & salubriter obiurgati corrigi noluerint, tamquam putres corporis partes debent ferro excõmunicationis abscindi: ne sicut caro morbis emortua, si abscissa non fuerit, salutem reliquæ carnis putredinis[m] suæ contagione corrumpit: ita isti, qui emendari despiciunt, & in suo morbo persistunt, si moribus deprauatis in sanctorum societate permanserint, eos exemplo suæ perditionis inficiant.[A]

A ¶ Inficiant.] *Apud Prosperum continuo sequitur cap. porro. ẽ. de pœnit. dist. 1.*

Item Nicolaus Papa Lothario regi.

¶ Excommunicandus est, qui duas simul vxores habere præsumit.

C. XIX.

An non districta vltione feriendus es, qui in duabus vxoribus adulterium[n] Lamech, & flagitium imitatus esse dignosceris? Quod Dominus non nisi post lxxvij.[o] generationes suo salutifero aduentu deleuit: cũ Cain fratricidium septima generatione aquis abolitum sit cataclysmi.

Item ex concilio Agathensi c 37.

¶ Falsi testes, & homicidæ communione priuentur. C. XX.

Itaque censuimus homicidas, & falsos[p] testes à communione ecclesiastica submouendos, nisi pœnitentiæ satisfactione crimina admissa diluerint.

Item ex concilio Toletano 1. c. 11.

¶ Excommunicetur potens, qui clericum pauperem, vel religiosum spoliare præsumit. C. XXI.

ij[3] Si quis de potentibus clericum, aut quemlibet pauperem[A q] aut religiosum expoliauerit, & mandauerit eum ad se venire episcopus, vt audiatur, & contempserit: inuicem mox scripta[r] percurrant per omnes episcopos prouinciæ, & quoscumque adire potuerint, vt excommunicatus habeatur ipse, donec obediat, & reddat aliena.

r ¶ *Scripta.*] sic 11. q. 3. curæ. 2. quæst. 1. legum. Hic videtur quòd statim post citationem primam aliquis possit excommunicari. arg. 5. quæst. 2. præsenti. Sed dic quòd non, nisi post tria edicta, vel vnum peremptorium. ẽ. ead. c. de illicita.

Decret. ij. pars.

b ¶ *Totum.*] totum dicit, & tñ tm Alexandrinã ecclesiam intellexit, vt 1. q. 1. manifestum. Vel dic totum, quia eius sequaces erant per totũ orbem.

Corripiantur.] Casvs. Dicebãt quidã, q; epi nõ debẽt aliquẽ excõicare, vel separare ab alios: qm̃ præsciti omnes damnabũtur, & prædestinati salui erũt. Et respõdet Aug. cum nesciamus q; sit prædestinatus, & q; præscitus, sic affici debemus charitatis affectu, vt oẽs velimus & laboremus soluos esse: & ideo vbicumque aliquem incorrigibilem inuenimus, separare eũ ab aliis debemus, forsan ipsa separatione sanandam, ne eius cõiunctione alij polluantur, ad instar morbidæ ouis, quæ est à sanis separanda. Et qđ dicitur in littera *Damnatio*, i. anathema. respiciat, dãdo gratiam suam. *pœnitentiam*, i. cõtritionẽ. *damnationis*, id est, excommunicationis.

c ¶ *Episcopale.*] arg. q; excõicatio spectat tm ad officium episcopale. "nã mucro epi dicitur. 16. q. 2. visis. De hac materia dixi 2. q. 1. nemo episcopus.

"Excõicatio dicitur mucro epi.

d ¶ *Maior.*] si excõicatio est maxima, ergo non debet infligi proleuib⁹ criminibus, vt ẽ. e. q. 1. nõ afferamus. in fin. & 11. q. 3. nemo epm. & c. episcopi.

†al. recipiat

e ¶ *Desperandum est.*] ẽ. 32. q. 2. ancillam. & de pœn. dist. 7. nemo.

f ¶ *Damnatumque.*] ab ecclesia.

g ¶ *Non damnat.*] id est, non disponit damnare æternaliter.

h ¶ *Separare.*] quia talis damnatio medicinalis est, non mortalis, vt 2. q. 1. multi.

k ¶ *Vndecumque.*] & eodẽ modo dicit lex, "qualitercũque constet tutori, q; fit tutor, si simpliciter dictum sit ei, periculum spectat ad eũ, vt ff. de admin. tu. pater. §. vl. sic 22. q. 5. hoc videtur.

†al. profecerit

"Periculũ ad tutorem spectat, vbi scit se tutorẽ, licet simpliciter sciat.

l ¶ *Patientiæ.*] i. quod propter denuntiationem noluerit corrigi. si intelligas prout alij intelligũt de notorio crimine, tunc exponas, si non fuit dispensatum cum eis. nã bene episcopus cum talibus potest dispensare. extra de iudic. at si clerici.

m ¶ *Putredinis.*] hoc intellige cũ fine scandalo id fieri potest, vt ẽ. proxi. quæst. 4. cum quisque.

An non.] Casvs. Lotharius Rex duas habebat vxores de facto de quo reprehẽdit eum Nicolaus Papa dicens, q; vltione districta sit feriendus: cum adulterium Lamech post lxxvij. generationes fuerit punitum: qui primo habuit duas vxores de facto: cum Cain fratricidium septima generatione in diluuio sit deletum. Scias tamen, quòd casus iste poni potest secundum varias expositiones, quę fieri consueuerunt de generationibus Lamech. Seq. tria cap. plana sunt.

1 Iuo p. 8. c. 227.

Gen. 4.

2 Bur. l. 6. c. 29. Iuo p. 10 c. 38. & 158.

n ¶ *Adulterium.*] Sed qualiter dicitur committere adulterium cum vxore legitima? Resp. quia per adulterium reddit eam sibi illicitam. 32. quæst. 1. in coniugio. in fi.

3 Anſ. l. 7. c. 173.

o ¶ *Post lxxvij.*] Contra ẽ. 31. q. 1. quomodo. hoc ibi solutum est, & expositum.

p *Itaque.*] ¶ *Et falsos.*] ẽ. 22. quæst. 5. si quis coniunctus. ẽ. 23. q. 5. Rex debet.

q *Si quis.*] ¶ *Pauperem.*] Videtur ergo quòd causæ oppressionis pauperum spectent ad ecclesiam, vt 77. distin. defensionis.

Source : BIU Cujas

a *SI quis Romipetas, & peregrinos.*]Sic extr.de treu. & pa.innouam[a]. "ſonoua à ſolo principe in dici poſsũt.

"vectigalia lus.n.princeps ꝓt indicere noua vectigalia, vt ibi dr, & ff. de pu.&vect.vectigalia. & talis, q indicit noua vectigalia, vel deportatur, vel capite punitur. nam incidit in l.Iul.de vi pu. vt ff. ad l.Iul.de vi pu.l.vlt.

1 Burc.l.10. cap.65. Iuo p.12.c.86.& p.13.c.65.

Paternarum.] Casvs. Statuit Vrbanus Papa in hoc ca.ꝙ ſi quis eccleſias, clericos, & monachos, & eorum conuerſos vel oratores, i. pegrinos ſuis bõis ſpoliauerit, & intra ſpatium xxx. dierũ non emendauerit, anathematizetur. Seq.ca.planum eſt,& per te videbis.

b ¶ *Triginta.*] argu.ꝙ ſufficit ſi peremptorium ſit edictum xxx. dierum,vt 4.q.5.c.1.

c ¶*Competenter.*]non intelligas,i. moderate, ſicut curiales exponũt,ſed competenter,i.iuſte.ſic exponitur extra de appel.reprehenſibilis. ff.de iudic.ſi debitori.Ioan.

d ¶ *Feriatur.*] ergo nondum erat promulgatum. 17.q.4. ſi quis ſuadente,&c.

e *ILli qui.*]¶ *Archiepiſcopũ.*]ergo illi poſſunt indicere treugas, ſimiliter canon indicit treugas, vt extra de treug.&pa.c.1.

† *al.pedatiorum*

QVIA VERO. Hęc eſt 4.pars q.in qua ponit dr̃iam inter ſchiſma,& hæreſim.Io.de Fan. & reuertitur hic ad materiam propoſitæ quæſtionis.Arch. Casvs.Superius facta eſt mentio de hęreticis & ſchiſmaticis: & ideo Grat.nũc oſtendit quæ ſit differentia inter ſchiſma & hæreſim, & qui ſint hæretici, & quæ ſint ſectæ hæreticorum. Seq.c. patet.

f ¶ *Hæreſim.*]vario modo dr̃ hæreticus. Vno modo quicumque eſt dubius in fide,infidelis eſt[a],vt ext.de hęr. dubius. Secundo, dr̃ hæretic[o] omnis ſimoniacus, vt 1.q.1.qſq;. Tertio, omnis præcisus ab eccleſia, ſecundum ꝙ excõicatus dr̃ hæretic[o], vt 4.q.1.c.2. Quarto modo,omnis q male iuterpretatur ſacrã ſcripturã,vt j.e. hæreſis. Quinto mõ, q nouam opinionem inuenit,vt j.ea.hęreticus. Sexto modo, q vult auferre priuilegium Romanæ eccleſiæ,vt 22.di.oẽs.Septimo,qui tranſgreditur præcepta ſedis Apoſto. vt 3. 19.diſt. nulli. Item qñque large dr̃

2 ꝺ hoc no. 3.e.firmiſſime.&hic ad de aliũ casũ 20.di. de libellis. itẽ q ñ recipit 4. cõcilia.&ſic ſtellige ſcd3 Ho.C.ꝺ hęre. quicũq3. cum ſimil.

2 Pan.l.5. c.114.

A ¶Pauperem.]*In pleriſque vetuſtis,& apud Anſelmum, & in codicibus concilij impreſsis, & manuſcriptis eſt*,pauperiorem.

Ex dictis Gregorij Papæ.

¶ Caput hoc abeſt à pleriſque manuſcriptis. Burchardus autem & Iuo citant ex concilio Gangrenſi.

¶ De eodem. C. XXII.

1 QViſquis per dolũ manum ſuam mittit in Chriſtum Domini,id eſt, in epiſcopum, vel preſbyterum (quia ſacrilegium graue committit,)&,ſi quis eccleſiam Dei vaſtat,aut impugnat,aut incẽdit(quia,& hoc grauiſſimum eſt ſacrilegium;) placuit ſanctæ ſynodo, vt A in primis omnia bona eius proſcriptione publicentur: deinde in vno loco,id eſt, in monaſterio incluſus pœniteat omnibus diebus vitæ ſuæ.

A ¶Vt in primis.] *Apud Burchardum & Iuonem legitur*, vt in vno loco, &c. *ſine verbis illis,quæ hic ſunt interiecta.*

Item Calixtus Papa.

¶Communione priuetur, qui Romipetas, vel peregrinos, vel mercatores moleſtare præſumit.

C. XXIII.

iij SI quis Romipetas, & peregrinos [a], & Apoſtolorum limina,&aliorum ſanctorum oratoria viſitantes capere,ſeu rebus, quas ferunt, ſpoliare,& mercatores nouis telonæorum, & pedagiorum † exactionibus moleſtare tẽtauerit,donec ſatisfecerit,communione careat Chriſtiana.

Item Vrbanus Papa.

¶Excommunicentur,qui oratores,&eccleſias, bonaque earum,& perſonas ibi ſeruienter infeſtare præſumunt.

C. XXIIII.

PAternarum traditionũ exemplis commoniti,paſtoralis officij debitum perſoluentes,eccleſias cum bonis ſuis,tam perſonis, quàm poſſeſſionibus, clericos videlicet,ac monachos, eorumque conuerſos[A]:oratores quoque cum ſuis nihilominus rebus, quas ferunt, tutos, & ſine moleſtia eſſe ſtatuimus. Si quis autem contra hoc facere præſumpſerit, & poſtquam facinus ſuum recognouerit,intra dierũ triginta [b] ſpatium competenter [c] non emendauerit, à liminibus eccleſiæ arceatur, & anathematis gladio feriatur. [d]

A ¶Conuerſos.] *In codicibus impreſsis ſequebatur*,vel cõmiſſos,*quæ ſunt expuncta,quia abſunt à pleriſque manuſcriptis Grat.exemplaribus, & vetuſto quodam codice: in quo quidem extremo & hic, & alij tres canones deſcripti ſunt, tamquam fragmentum alicuius concilij.*

Item Nicolaus Papa omnibus epiſcopis.

¶ Qui oratoribus,pauperibus non arma ferentibus in malum obuiauerint, excommunicentur.

C. XXV.

2 ILli,qui peregrinos,vel oratores cuiuſcumque ſancti, ſiue clericos,ſiue monachos,vel feminas, aut inermes pauperes depræ dati fuerint, vel bona eorum rapuerint,vel in malum eis obuiaue rint, anathematis vinculo feriantur,niſi digne emendauerint.Pax vero illa,quam treugam dicimus, ſic obſeruetur,ſicut ab Archiepiſcopis [e],& epiſcopis vniuſcuiuſque prouinciæ conſtituta eſt.Qui autem eam infregerit,excommunicationi ſubdatur.

4 *Quia vero ſermo de hæreticis habetur, videndum eſt, quid interſit inter ſchiſma & hæreſim [f]: & qui ſint hæretici: & quot ſint hæreticorum ſectę. Differentiam autem inter ſchiſma & hæreſim Hieronymus in epiſtolam ad Titum,c.3.aſſignat dicens.* [3]

¶Schiſmatis & hæreſis differentia.

C. XXVI.

4 INter hęreſim & ſchiſma [g] hoc intereſſe arbitrãtur,quòd hæreſis peruerſum dogma habeat, ſchiſma propter † epiſcopalem diſſenſionem ab eccleſia [A] pariter ſeparat.Quod quidẽ in principio aliqua ex parte intelligi poteſt [B]: ceterum nullum ſchiſma non aliquam ſibi cõfingit hæreſim,vt recte ab eccleſia receſſiſſe videatur.

A ¶Ab eccleſia.]*In codicibus horum commentariorum in Germania, in Gallia, & Ferraria excuſis, itemque duobus manuſcriptis Vaticanis legitur*,ab eccleſia ſeparetur.

B ¶ Poteſt.] *Sequebatur*,diuerſum. *quæ vox abeſt à memoratis editionibus, & Vaticanis exemplaribus.*

5 *Vnde autem hæreſis dicatur,in epiſtolam ad Galatas, cap.5. Hieronymus diffinit, ita dicens.*

¶Vnde hæreſis dicatur. C. XXVII.

6 HÆreſis Græce ab electione dicitur; quòd ſcilicet eam ſibi vnuſquiſque eligat diſciplinam, quam putat eſſe meliorem. Quicumque igitur aliter ſcripturam [h] intelligit, quàm ſenſus ſpiritus ſancti flagitat, quo ſcripta eſt: licet de eccleſia non receſſerit, tamen hæreticus appellari poteſt,& de carnis operibus eſt,eligens quæ peiora ſunt.

7 *Qui vero proprie dicantur hæretici, Auguſtinus in libro de vtilitate credendi,ca.1. oſtendens,ait.*

¶Qui proprie dicantur hæretici.

C. XXVIII.

8 HÆreticus eſt, qui alicuius temporalis commodi, & maxime gloriæ, principatuſque ſui gratia falſas, ac nouas opiniones vel gignit,vel ſequitur.Ille autem, qui huiuſmodi hominibus credit, homo eſt imaginatione quadã veritatis,ac pietatis illuſus.

Item Glorio, Eleuſio,& aliis,epiſt.162.

¶ Non ſunt hæretici, qui non ſua audacia, ſed aliena ſeducuntur in errorem.

C. XXIX.

9 DIxit Apoſtolus[Hęreticum hominem poſt primam, hæreticus omnis,qui nõ tenet articulos fidei,& ſecundum hoc Iudęi & gentiles ſunt hæretici, & ſecũdum hoc nõ omnis hæreticus eſt excommunicatus.Stricte ſumitur hæreticus omnis qui remotus eſt ab eccleſia,qa errat in fide:& ſecũdum hoc omnis hæreticus eſt excommunicatus,vt extr.de hær. ad abolẽdam. & c.excommunicamus.

3 Ad locum [hęreticum hominem]

INter *hæreſim & ſchiſma.*]Casvs. Docet hic Hier. ꝙ in hoc differt ſchiſma ab hæreſi:quia hæreſis prauam habet doctrinam,ſchiſma vero non.Item hæreſis nulla fit occaſione, ſed ſponte: ſchiſma vero fit propter diſſentionem epiſcopalem, & ió in principio diſcordant, ſed in fine concordant:qa ſicut hæreſis, ita ſchiſma eccleſiã lædit. Sequentia duo c. plana ſunt, & per te videbis.

4Pol.l.7.ti.5 Anſ.l.12. c.49.

† *al.poſt epiſcopalem de ceſsionem*

g ¶*Et ſchiſma.*]"poteſt dici,ꝙ hæc ſit diferẽtia inter hæreſim & ſchiſma,q̃ eſt inter diſpoſitionem & habitũ.primo.n.dr̃ ſchiſma,ſed cum poſt tempus pertinaciter adhæſerit ſuæ ſectæ, dr̃ hæreſis. vel aliter dicas, ꝙ omnis hæreticus ſit ſchiſmaticus, ſed non conuertitur. & ſic eſt illa differentia,quæ eſt inter ſpeciem & genus.

"Hæreſis & ſchiſma diferunt.

5 Ad locum [Hæreſes, inuidiæ.]

h *HAereſis.*]¶*Scripturam.*]3.37. diſt.relatum.

6 Poly.ibid. Anſ.l.12. c.50.

QVI VERO. Hæc eſt 5.pars q.in qua ponit differentias hęreticorum,quas probat per diuerſa iura. Io. de Fan.

DIxit *Apoſtolus.*] Casvs. Docet in hoc cap.Aug.ꝙ illi hæretici qui ſuam hæreſim pertinaciter defendũt, poſt primã & ſecũdam admonitionẽ ſunt euitãdi:quod probat auctoritate Apoſtoli.Illi vero qui ſuum errorẽ non defendunt animo pertinaci, & maxime quẽ à ſuis parentib. in hæreſim lapſis receperunt. ſed veritate inuenta parati ſunt corrigere,non ſunt inter hęreticos deputandi. Sequent.duo c.plana ſunt, in quibus dicitur,quòd qui in errorem cadunt, nec volũt corrigi ſunt inter hęreticos deputandi. In tertio c.dicitur, ꝙ magis peccat qui defendit errorem:quam ille qui errat, qui non ſolum hæreticus, ſed etiam hæreſiarcha dicendus eſt.

Gal.5.

7 Beda 1.Cor.11.

8 Poly.ibid. Deuſd. p.2. Anſ.l.12. c.53.

9 ad Tit.c.3. Polyc. ibid. Anſ.l.12. c.61.

a ¶Et

Source : BIU Cujas

"hæreticus quando est vitandus.

a Vt not.s. 1.q.7.conue nientibus.

b Nec pt de hæresi puni ri,scdm Ias. in rub.C.de sum.tri.&fi. cat. & Bart. Vero. caut. 205.& 237. itē addAlb. de Ros.in 3. par.sta.q.32. vbi dicit se hoc practicasse i curia Romana.

c De hoc et not.s.21.di. nūc aūt.i gl. sed vī.in fi. 1 l.18.de ciuit.Dei,c.51 2 Poly.ibid. Deusd.p.2. Ans.l.12.c.51

& secundam [a] correptionē deuita: sciens, quia subuersus est huiusmodi,& peccat,& est à semetipso damnatus.] Sed qui sententiam suam,quamuis falsam,atque peruersam nulla pertinaci [b] animositate defendunt : præsertim quam non audacia suæ præsumptio nis pepererūt,sed à seductis, atq; in errorem lapsis parentibus acceperūt:quærunt autem cauta solicitudine veritatem,corrigi parati, cum inuenerint:nequaquam sunt inter hæreticos deputandi.

Item Leo Papa epist. 10.ad Flauianum.

¶ Magistri erroris existunt qui veritatis disciplinam contemnunt. C. XXX.

QVid aūt iniquius est, quàm impia sapere,& sapientioribus, doctioribusque [c] non credere? Sed in hanc insipientiam cadunt,qui cum ad cognoscendam veritatē aliquo impediuntur obscuro:non ad propheticas voces, nō ad Apostolicas litteras,nec ad Euangelicas auctoritates, sed ad semetipsos [d] recurrūt:& ideo magistri erroris existunt:quia veritatis discipuli non fuerunt.

Item Augustinus contra Manichæos. [1]

¶ Hæretici sunt,qui quod praue sapiunt, contumaciter defendunt. C. XXXI.

[2] QVi in ecclesia Christi morbidum aliquid,prauumq; sapiunt : si correpti,vt sanum, rectumque sapiant,resistunt contumaciter,suaq; pestifera,& mortifera dogmata emēdare nolūt, sed defensare persistunt:hęretici fiūt.

Item Vrbanus Papa.

¶Errante damnabilior est,qui eius defendit errorem. C. XXXII.

QVi aliorum defendit [e] errorem,multo amplius dānabilior [f] est illis, qui errāt, quia nō solum errat,sed etiam aliis offendicula erroris præparat [g],& confirmat. Vnde quia magister erroris est,non tantum hæreticus,sed etiam hæresiarcha dicendus est.

Item Hieron.lib.2.Commen.ad c.5.Oseæ.

¶Qui mendacio veritatē immutāt,patrum terminos transferre probantur. C. XXXIII.

TRansferunt principes Iuda terminos,quos posuerunt patres eorū:quando immutāt mendacio veritatem : & aliud prædicant, quàm ab Apostolis acceperunt,*Idem infra eod.cap.* ¶De hæreticis manifestus est sensus,quòd sophismatibus suis, & arte dialectica sæpe opprimant ecclesiasticos. *Idem ad c.9.* ¶Veteres scrutās historias inuenire non possum scidisse ecclesiam , & de domo Domini populos seduxisse,præter eos,qui sacerdotes [h] à Deo positi fuerant, & prophetæ , id est speculatores, Isti ergo vertūtur in laqueum tortuosum,in omnibus locis ponentes scandalum.

Item Leo Papa epist.74.ad Anatolium.

¶Abiiciantur qui aduersariorum conueniunt prauitati. C. XXXIIII.

[3] ILlud sane plurimum mihi displicere significo:q; inter [A] dilectionis † tuæ clericos quidā esse dicuntur:qui aduersariorum con ueniant† prauitati,& vasa [B] iræ vasis misericordiæ misceantur.Quibus inuestigandis, & seueritate congrua coercēdis debet diligentia tua vigilanter insistere : ita vt his,quib[9] prodesse nō potuerit coreptio,nō parcat abscissio.Oportet enim nos Euāgelici meminisse mandati : quo ab ipsa veritate præcipitur,vt si nos oculus [i],aut pes,aut dextera scādalizauerit manus , à compage corporis auferatur : quia melius sit his in ecclesia carere mēbris,quàm cum ipsis in ęterna ire supplicia.Nā superfluo extra ecclesiā positis resistimus,si ab his, qui intus sunt,in eis,quos decipiūt vulneramur.Abiiciēda [k] prorsus pestifera hęc à sacerdotali vigore patientia est:quæ sibimet, peccatis aliorū parcēdo,ñ parcit.

A ¶ Quod inter.] *Sic est emendatum ex ipsa epistola , cum & in vulgatis , & in plerisque vetustis Gratiani exemplaribus esset* , quòd iurisdictionis tuæ clerici. *In duobus tamen quemadmodum & apud Iuonem est*,inter ditionis tuæ clericos.

B ¶Vasa irę.]*Sic est emendatum ex originali. Alludit enim ad locum* B.*Pauli Rom.9. Apud Gratianum erat,itemque apud Iuonem*, vesaniæ vasis misericordiæ vasa misceantur.

Item ex concilio Carthaginensi 4.c.70. 71.72.

¶Et sodalitates,& conuiuia hæreticorum clerici vitare debent. C. XXXV.

CLericus hæreticorū & schismaticorum tam conuiuia, quàm sodalitates euitet æqualiter.Eorum conuenticula non ecclesia, sed conciliabula appellanda sunt. Cum eis neque orandum est [l],neque psallendum.

Item Gelasius Papa in epistola ad episcopos Dardaniæ.

¶Canonum obseruatores cum hæreticis nullum debent inire certamen. C. XXXVI.

CVm quibus [m] erat synodus ineunda? Catholici pontifices fuerant vndiq; iam depulsi : solique remanserant socij perfidorum:cū quibus iam nec licebat habere conuentū,dicēte psal. [Non sedi in concilio vanitatis:& cū iniqua gerētibus non introibo.]Nec ecclesiastici moris est cū his qui pollutam habēt communionem,permistamq; cū perfidis, miscere cōciliū†. Recte igitur per Chalcedonensis synodi formā,huiusmodi præuaricatio repulsa est potius, quàm [A] ad concilium vocata:quod nec opus erat post primam synodum:nec cum talibus habere licebat.*Idem in commonitorio ad Faustum.* ¶Canonum [B] magistris,atq; custodibus nobis nullum fas est inire certamen [n] cum hoauctoritate Euangelij.*Ditionis*,i.potestatis.Seq.c.planū est,& p te formabis casum.

i ¶*Oculus.*]id est,familiaris alicuius.

k ¶ *Abiicienda.*] hoc intelligas de penitus incorrigibilibus : ne fit contra s.prox. q.5. cum homo.

l CLericus.] ¶*Orandum est.*] de cōse.di.1.eps. nullum cōtra. Dic,illi est derogatū per hoc ca. & per cōsuetudinem generalem ecclesiæ. s.dist.4.§.leges.Ioan.

CVm quibus.] CAsvs. Achatius cōquerebatur,q; Gelasius illū cū suis fautoribus cōdēnauerat absque eorum synodo congregata. Gelasius vero resp.dicens, q; synodus cōgregari non debuit: cū qa ibi nō erāt catholici epi: sed tm hæretici, cum quib.nō erat synodus ineūda: quod probat auctoritate psalmistę. tū qa ipse Achatius inciderat in hæresim iam damnatā:&ió pp hoc nō erat opus nouum concilium congregari.De eadē materia loquitur c.s. 22. dist.qua traditione.

m ¶*Cum quibus.*]CAsvs. Achatius Cōstantinop. patriarcha excōicauit Anthiochenū & Alexādrinū, qa nō recipiebant statuta, q; ipse fecerat : pp hoc Papa excōicauit eū, & de hoc cōquestus est Achatius,q; sine synodo excōicauit eum:Papa vero dixit, q; synodus cōgregari ñ debuit: tū qa ñ erāt ibi catholici epi cum quibus posset haberi synodus.tū qa incidit ipse in hæresim iam damnatā,vñ non fuit opus nouo concilio.

n ¶*Certamen.*]"ergo cū hæreticis nō est disputandū, nec cū aliquo de fide est disputandum,extr.de hær. c.1. & C.de sum.tri.l. nemo.sed ad hoc pōt disputari cum eis , vt conuincātur,nō vt in dubium reuocent fidem nostram , vt extra de hær. c.1.Ioan.

3Iuo p.6. c.339.

† *al.ditionis*

† *al.conniueant*]orig. Rom.9.

d Arg.ext.d iud. cū ñ abhoīe. aliàs cōtra. s.q.5. c.1. & q.3.si qs fortuitu. qdā hoc intelligunt in spūali pœna, illud in corporali, & sic nō est contra. L. Matth.5.

"fidei disputatio cū hæreticis est prohibita

† *al.consilium*

Source : BIU Cujas

Notandum.] Casvs. Quidam reprehẽdebant Vrbanũ Papã, qui criminosos excõicabat, & dicebãt eũ facere cõtra Euangeliũ, vbi Dñs præcepit zizania ñ esse eradicãda, & contra Augustinum, dicẽtem q̃ mali sunt feriendi, & nõ abiiciendi. Sed Vrbanus eos super hoc Matth.13. conuincit exẽplo Augustini, & duabus auctoritatibus, scilicet Euangelij, & Pauli.

a ¶ *Notandum.*] 3. 23 q. 4. recedite. & c. ecce.

b ¶ *Disciplina.*] Medicina animę est excõicatio, vt 2. q. 1. multi.

Deus quando.] Casvs. Docet Augustin. in hoc c. differentiam esse inter maledictũ Dei, & maledictũ prælati: q̃a maledictũ Dei sp̃ iustũ est, cum ipsum non fallat peccati qualitas, neq; peccãtis affectus: sed maledictio p̃lati duobus modis est iniusta. Primo q̃a licet maledicat vt iudex: p̃t tamen nõ subesse causa maledicẽdi, cum ipse ignoret affectũ delinquentis. Secũdo, cum ex certa scientia maledicit hominem sibi conuitiantem & iniuriãtem, propter quod vitiũ relecãdũ præcepit Apostolus ne maledicamus, *Quo*, s. mãdato. Quę autem postea sequuntur vsq; in finem, patent, nec leguntur in scholis.

c ¶ *Promit.*] ficut vtile est dæmones esse propter malos, vt 23. q. 5. quia malos. sic 1. Matth.18. q. 3. Saluator. in prin. paulo aliter & 26. q. 5. nec mirum.

d ¶ *Scire.*] 22. q. 5. humanæ.

e ¶ *Cognoscere.*] 85. di. archidiaconum.

f ¶ *Maledicendi.*] 27. q. 1. nec aliqua.

1. Cor. 5.

minibus communionis alienæ.

A ¶ Quàm ad.] *In originali legitur*, quàm per concilium, quod nec opus, &c.

B ¶ Canonum.] *Gelasius in commonitorio ad Faustum obiurgans Græcos illos, qui cum maxime canones violarent, eorum tamen se obseruatores simulabant, in hæc prorumpit verba*, ô canonum magistros, atque custodes. Nobis nullum, &c.

Item ex epistola Vrbani Papæ.

¶ Non contradicit, sed potius obedit Euangelio qui malos excommunicat.

C. XXXVII.

NOtandũ [a] est, quòd quidam dicunt contra Euangelicam parabolam nos facere: vbi de zizaniis non eradicandis Dominus præcepit: cum aliquos excommunicatione dignos excommunicationi subiicimus: & aiunt etiam sanctum Augustinum hoc cõtradicere in illo loco, vbi ait['Quia non est præcidenda vnitas, ferẽdi sunt mali, nõ abiiciendi.] Quibus hoc primum respondendum est. [2] Si hæretici, & mali homines excommunicandi non sunt: quare ipse Augustinus cum legatis sanctę Romanę ecclesię, & cũ sanctis episcopis suis Pelagium, & Cęlestium nouam hęresim in sanctam Dei ecclesiam introducentes excommunicauit, & ab ecclesia Dei separauit? Quare ipsos Donatistas, contra quos ista, & multa his similia loquitur, tam ipse, quàm omnis ecclesia Dei excommunicatos habuit? &, nisi prius pœnituissent, & per manus impositionem reconciliati essent, eis nequaquam communicabat? Idem ipse Dominus, qui hoc parabolice hic narrat, aperte alibi excommunicationem fieri iubet dicens, [Frater, qui corripitur ab ecclesia, & non obedit: sit tibi sicut ethnicus, & publicanus.] Vnde apparet liquido, aliud esse excõmunicationem, aliud eradicatiõnem. Qui enim excommunicatur (vt Apostolus ait) ad hoc excommunicatur, vt spiritus eius saluus fiat in die Domini. Disciplina [b] enim est excommunicatio, & non eradicatio.

Nisi forte ex contemptu, & superbia excommunicati proueniat.

†*al. item* *Vnde* † *Origenes* [A] *in librum Numer. homil.* 15. *ad c.* 23.

A ¶ Origines.] *Sic est restitutum cum antea esset*, Augustinus. *Et magnam huius cap. partem glossa ordinaria ad eundem locum ex ipso Origine refert: indeque nonnulla emendata.*

¶ Diuina maledictio meritum maledicti definat. C. XXXVIII.

DEus, quando maledicit, meritum eius designat, cui maledicitur, & sententiam† promit [c]: vtpote quem non fallit neq; peccati qualitas, neque peccantis affectus. Homo autem quia hæc nõ potest scire [d] (neque enim propositum, mentemq; alterius videre alius, aut cognoscere [e] potest,) idcirco etiam si iudicantis, vel sententiam promentis intuitu proferat maledictum: non potest esse iusta maledicendi [f] causa, vbi ignoratur peccantis affectus: maxime cum humanum vitium tũc sciat maledicta proferre, cum forte cõuiciis, aut iniuriis prouocatur. Quod vitium volens resecare Apostolus, ne maledictis maledicta, & conuitiis conuitia prouocemus, mandatum necessarium ponit, vt benedicamus, & non maledicamus: quo conuitiandi vitium resecetur: non quo iudicandi veritas, quæ homines latet, & pronuntiandi auctoritas perimatur.

† *al. sententiam veram promit*

1. Petr. 3. Rom. 12.

Sectæ vero hæreticorum quot sint, & vnde nomina acceperint, Isidorus 8. lib. Etymolog. c. 5. determinat dicens.

¶ Quot sint sectæ hæreticorum. C. XXXIX.

[2] QVidã autem hæretici, qui de ecclesia recesserunt, ex nomine suorum auctorũ nuncupantur: quidã vero ex causis, quas eligentes instituerũt.

2 Raba. l. 2. d inst. cle. c. 58 Ansel. l. 13. c. vlt. Pann. l. 5. c. 3. 4. 5.

¶ Simoniani dicti à Simone magicæ artis perito: cui Petrus in Act. Apostolorum maledixit, pro eo quòd ab Apostolis spiritus sancti gratiam pecunia emere voluisset. Hi dicunt creaturam non à Deo, sed à virtute quadam superna creatam. Simoniani Act. 8.

¶ Menandrini † à Menandro mago discipulo Simonis nuncupati: qui mundum non à Deo, sed ab Angelis factum asseruit. Menãdrini † *al. Menandriani*

¶ Basilidiani à Basilide appellati: qui inter reliquas blasphemias Iesum passum abnegauit. Basilidiani

¶ Nicolaitæ dicti à Nicolao diacono ecclesię Hierosolymorũ, qui cũ Stephano, & ceteris cõstitutus est à Petro: qui propter pulchritudinem relinquẽs vxorem dixerat, vt qui vellet, ea vteretur: versa est in stuprum talis consuetudo, vt inuicẽ coniũgia commutarentur. Quos Ioannes in Apocalypsi improbat dicens, [sed hoc habes, quòd odisti facta Nicolaitarũ.] Nicolaitæ Act. 6. Apoc. 2.

¶ Gnostici propter excellentiam scientiæ se ita appellare voluerunt. Animam, naturam Dei esse dicũt: bonum & malum Deum suis dogmatibus fingunt. Gnostici

¶ Carpocratiani à Carpocrate quodam vocantur: qui dixit Christum, hominem fuisse tantum, & de vtroque sexu progenitum. Carpocratiani

¶ Cerinthiani à Cerintho quodã nũcupati. Hi inter cetera circũcisionem obseruant: mille annos post resurrectionem in voluptate carnis futuros prędicant. Vnde & græce χιλιάσται latine Millenarij sunt appellati. cerinthiani Millenarij

¶ Nazaræi dicti: qui dum Christum (qui à vico Nazaræus est appellatus) filium Dei cõfiteantur: omnia tamen veteris legis custodiunt. Nazaræi.

¶ Ophitæ à Colubro nominati sunt. Coluber enim græce ὄφις dicitur. Colunt enim serpentem, dicentes ipsum in paradisum† induxisse virtutis cognitionẽ. Ophitæ † *al. paradiso*

¶ Valentiniani à Valentino quodam Platonico secta tore vocati: qui αἰῶνας, id est sæcula quædam in originem Dei creatoris induxit: Christũ quoque de Virgine nihil corporis assumpsisse, sed per eam, quasi per fistulam, transisse asseruit. Valentiniani

¶ Apellitæ, quorum auctor† Appelles fuit: qui creatorem Angelum nescio quem glorioſum superioris Dei faciens, Deum legis Israel illum igneum affirmans dixit, & Christum non in veritate Deum, sed hominem in phantasia apparuisse. Apellitæ † *al. princeps*

¶ Archontiaci à principibus appellantur: qui vniuersitatem, quam Deus condidit, opera esse Archangelorum defendunt. Archõtiaci

¶ Adamiani vocati, quòd Adæ imitẽtur nuditatem. Vnde & nudi orant, & nudi inter se mares feminæq; conueniunt. Adamiani

¶ Cainani† [A] inde sunt appellati: quoniã Cain adorãt. Cainani

¶ Sethiani nomen acceperunt à filio Adæ, qui vocatus est Seth: dicentes eumdem esse Christum. † *al. Caiani, al. Caimini* Sethiani

¶ Melchisedechiani vocati pro eo, quòd Melchisedech, sacerdotem Dei, non hominem fuisse, sed virtutem Dei esse arbitrantur. Melchisedechiani

¶ Angelic

Source : BIU Cujas

Angelici ¶Angelici vocati,quia Angelos colunt.

Apostolici ¶Apostolici hoc sibi nomen ideo sumpserunt,quòd nihil possidentes proprium, nequaquam recipiant †al.aliquid eos,qui aliquo†in hoc mundo vtuntur.

Cerdoniani ¶Cerdoniani à Cerdone quodam nominati:qui duo contraria principia asseruit.

Marcionistæ ¶Marcionistæ à Marcione stoico philosopho appellati:qui Cerdonis dogma secutus, alterum bonum, alterum iustum Deum asseruit,tanquam duo principia creationis†& bonitatis. †al.creatoris

Artotyritæ. ¶Artotyritæ ab oblatione vocati:panem enim & caseum offerunt,dicentes à primis hominibus oblationem à fructibus terræ,& à fructibus ouium fuisse celebratam.

Aquarij ¶Aquarij appellati, eo quòd aquam solam offerunt in calice sacramenti.

Seueriani ¶Seueriani à Seuero exorti vinum non bibunt: vetus testamentum,& resurrectionem non recipiunt.

Tatiani Encratitæ ¶Tatiani à Tatiano quodam vocati:qui & Encratitæ dicti,quia carnes abominantur.

Alogij ¶Alogij vocantur tanquam sine verbo: λόγος enim græce verbum dicitur.Deum enim verbum non credunt,respuentes Ioannis Euangelium, & Apocalypsim.

Cataphryges ¶Cataphrygis nomen prouincia Phrygia dedit,quia ibi extiterunt.Auctores eorum Montanus,Prisca,& Maximilia fuerunt.Hi aduentum spiritus sancti non in Apostolos,sed in se traditum asserunt.

Cathari ¶Cathari propter munditiam ita se nominauerunt: gloriantes enim de suis meritis negant pœnitẽtibus veniam peccatorum: viduas,si nupserint, tanquam adulteras damnant:mundiores se ceteris prędicant. Qui nomen suum si cognoscere vellent, mundanos se potius,quam mundos vocarent.

Pauliani ¶Pauliani à Paulo Samosateno exorti sunt:qui dixit non semper fuisse Christum, sed à Maria sumpsisse initium.

Hermogeniani ¶Hermogeniani ab Hermogene quodam vocati: qui materiam non[b]natam introducens, Deo non nato eam comparauit, matremque elementorum, & Gal.4. Deam asseruit:quos Apostolus improbat elementis seruientes.

Manichæi ¶Manichęi à quodam Persa extiterunt,qui vocatus est Manes.Hic duas naturas,& substantias introduxit,idest,bonã,&malam,& animas ex Deo,quasi ex aliquo fonte manare asseruit:testamentum vetus respuit,nouum ex parte recipit.

Antropomorphitæ ¶Anthropomorphitæ[c] dicti pro eo,quòd simplicita te rustica Deum habere humana membra,quę in diuinis libris scripta sunt,arbitrantur. ἄνθρωπος enim græce,latine homo interpretatur.Ignorãtes vocem Do- Ioan.4. mini,qui ait [Spiritus est Deus.] Incorporeus est enim: nec membris distinguitur: nec corporis mole censetur.

Hierachitæ ¶Hierachitę[d] ab Hieracha auctore exorti monachos tãtum recipiunt: coniugia respuunt:regna cælorum paruulos habere non credunt.

Nouatiani †al.Nouato ¶Nouatiani à Nouatiano† Romæ vrbis presbytero exorti:qui aduersus Cornelium cathedram sacerdotalem conatus inuadere,hæresim instituit, nolens apostatas suscipere,rebaptizans baptizatos.

Montani ¶Montani[e] hęretici dicti,quòd tempore persecutionis in montibus latuerunt,qua occasione se à catholicæ ecclesiæ corpore diuiserunt.

Hebionitæ †al.prouectum ¶Ebionitæ ab Ebione dicti,siue à paupertate:Christum enim per profectum† solum,virum iustum putant effectum.Vnde cõpetenter Hebionitæ pro paupertate intelligentiæ appellati sunt.Hi enim semiiudęi sunt:& ita tenent Euangelium,vt legem carnaliter seruent:aduersus quos Apostolus ad Galatas scribens inuehitur. Gal.5.

Photiniani ¶Photiniani à Photino Gallogræciæ Syrmij episcopo nuncupati:qui Ebionitarum hęresim suscitans asseruit Christum à Maria per Ioseph nuptiali coitu fuisse conceptum.

Aeriani ¶Æriani ab Ærio quodam nuncupati sunt:hi offerre sacrificium pro defunctis spernunt.

Aetiani Eunomiani ¶Ætiani ab Ætio sunt vocati: Iidemq; Eunomiani ab Eunomio quodã dialectico Ætij discipulo,ex cuius nomine magis innotuerũt,dissimilem patri asserentes filium,& filio spiritum sanctum. Dicũt etiam nullum†imputari peccatum in fide manentium. †al.nulli

Origeniani ¶Origeniani ab Origene auctore exorti sunt,dicentes,quòd non possit videre filius patrem,nec spiritus sanctus filium. Animas quoque in mundi principio peccasse dicunt,& pro diuersitate peccatorum è cælis vsq; ad terras†diuersa corpora,quasi vincula meruisse,eaque causa factum esse mundum. †al.terras la psas]orig.

Noetiani ¶Noetiani à quodam Noeto vocati, qui dicebant Christum eundem esse, & patrem, & spiritum sanctum: ipsamque Trinitatem in officiorum nominibus,non in personis accipiunt. Vnde & Patripassiani vocantur,quia patrem passum dicunt. Patripassiani

Sabelliani ¶Sabelliani ab eodem Noeto pullulasse dicuntur: cuius discipulum perhibent fuisse Sabellium,ex cuius nomine maxime innotuerunt,vnde & Sabelliani vocati sunt.Hi vnam personam patris, & filij,& spiritus sancti astruunt.

Ariani ¶Ariani ab Ario Alexandrino presbytero orti sunt: qui coæternum patri filium non agnoscens diuersas in Trinitate substantias asseruit, contra illud, quod ait Dominus,[Ego & pater vnum sumus.] Ioan.10.

Macedoniani. ¶Macedoniani à Macedonio Constantinopolitano episcopo dicti sunt, negantes Deum esse spiritum sanctum.

Apollinaristæ. ¶Apollinaristæ ab Apollinare vocati sunt, dicentes Christum corpus tantũmodo sine anima suscepisse.

Antidicomaritæ ¶Antidicomaritę appellati sunt pro eo,quòd Marię virginitati contradicunt, asserentes eam post Christum natum viro suo fuisse commistam.

Metangismonitæ ¶Metangismonitæ[f], ideo tale nomen acceperunt: quia ἄγγος græce vas dicitur.Asserunt enim sic esse in patre filium,tanquam vas minus intra vas maius.

Patritiani ¶Patritiani à quodam Patricio nuncupati sunt,qui substantiam humanę carnis à diabolo conditam dicunt.

colluthiani ¶Colluthiani à quodam Collutho nominati:qui dicunt Deum non facere mala,contra illud,quod scriptum est,[Ego Dominus creans mala.] Esa.45.

Floriani †al.Florinianì à Florino. ¶Florianì† à Floriano, qui è cõtrario dicunt Deum creasse mala, contra hoc, quod scriptum est, [Fecit Deus omnia bona.] Gen.1.

Donatistæ ¶Donatistæ à Donato quodam Afro nuncupati: qui de Numidia veniens totam pene Africam sua persuasione decepit,asserens minorem patre filium, & minorem filio spiritum sanctum, & rebaptizans catholicos.

Bonosiani ¶Bonosiani à Bonoso quodam episcopo exorti produntur:qui Christum Dei filium adoptiuum, non proprium asserunt.

Circumcelliones scototopici ¶Circumcelliones dicuntur, eo quòd agrestes sint: quos Scototopicos[g] vocãt,supra dictę hæresis habẽtes do

Source : BIU Cujas

tes doctrinam. Hi amore martyrij ſemetipſos perimunt,vt violenter de hac vita diſcedentes,martyres nominentur.

Priſcilliani. ¶Priſcillianiſtæ à Priſcilliano vocati : qui in Hiſpania ex errore Gnoſticorum,& Manichęorum permiſtum dogma compoſuit.

Luciferiani. ¶Luciferiani à Lucifero Sardaniæ epiſcopo orti:qui epiſcopos catholicos, qui Conſtantij†perſecutione perfidiæ Arianorum conſentientes erant, & poſtea correcti in catholicam redire delegerunt, damnantes ſiue qđ crediderant, ſiue quod ſe credidiſſe ſimulauerant,quos eccleſia catholica materno recepit ſinu tanquam Petrum poſt fletum negationis,hanc illi matris charitatem ſuperbe accipientes,eoſque recipere nolentes, ab eccleſiæ communione receſſerunt,& cum ipſo Lucifero auctore ſuo,qui mane oriebatur,cadere meruerunt.

† *al.inſtanti* Augu.de agone Chriſtiano.c.30.

Iouiniani. ¶Iouinianiſtæ à Iouiniano quodam monacho dicti, aſſerentes nullam nuptarum & virginum eſſe diſtantiam, nullumque inter abſtinentes & ſimpliciter epulantes eſſe diſcrimen.

Heluidiani. ¶Heluidiani ab Heluidio nominati:qui dicunt poſt Chriſtum natum alios Mariam filios de viro ſuo Ioſeph peperiſſe.

Paterniani. ¶Paterniani à Paterno quodã exorti,inferiores corporis partes à diabolo factas opinantur.

Arabici. ¶Arabici nuncupati eo quòd in Arabia exorti ſunt, dicentes animam cum corpore mori,atque in nouiſſimo vtrumque reſurgere.

Tertullianiſtæ. ¶Tertullianiſtæ dicti à Tertulliano presbytero Africanæ prouinciæ ciuitatis Carthaginenſis, animam immortalem eſſe,ſed corpoream prædicantes,& animas peccatorum hominum poſt mortem in dæmones verti putantes.

Teſſareſcædecatitæ. ¶Teſſareſcædecatitæ dicti,quòd decima quarta luna Paſcha cum Iudæis obſeruandum contendunt. Nam τεσσαρες quattuor, δεκα decem ſignificat.

Nyctages. ¶Nyctages à ſomno nuncupati,quòd vigilias noctis reſpuant,ſuperſtitionem eſſe dicentes,iura temerari diuina,qui noctem ad requiem tribuit.

Pelagiani. ¶Pelagiani à Pelagio monacho exorti. Hi liberum arbitrium diuinæ gratiæ anteponunt,dicentes ſufficere voluntatem ad implenda iuſſa diuina.

Neſtoriani. ¶Neſtoriani à Neſtorio Conſtantinopolitano epiſcopo nuncupati:qui beatam Mariam virginem non Dei, ſed hominis tantummodo matrem aſſeruit : vt aliam perſonam carnis,aliam faceret Deitatis:nec vnum Chriſtum in verbo Dei, & carne credidit : ſed ſeparatim,atque ſeiunctim alterum filium Dei,alterum hominis prædicauit[H].

Eutychiani. ¶Eutychiani dicti ab Eutyche Conſtãtinopolitano abbate:qui Chriſtum poſt humanam aſſumptionem negauit exiſtere in duabus naturis : ſed ſolam in eo diuinam aſſeruit eſſe naturam.

Acephali. ¶Acephali dicti,id eſt,ſine capite. Nullus enim eorũ reperitur auctor,à quo exorti ſint.Hi trium Chalcedonenſium[I]capitulorum impugnatores, duarum in Chriſto ſubſtantiarum proprietatem negant, & vnam in eius perſona naturam prædicant.

Theodoſiani,& Gaianitæ. ¶Theodoſiani[K],& Gaianitæ appellati à Theodoſio, & Gaiano : qui temporibus Iuſtiniani principis in Alexandria,populi peruerſi electione, vna die ordinati ſunt epiſcopi.Hi errores Eutychetis,& Dioſcori ſequentes, Chalcedonenſe cõcilium reſpuunt: ex duabus vnam in Chriſto naturam aſſerunt : quam Theodoſiani corruptam,Gaianitæ incorruptã contendunt.

Agnoitæ,& Tritheitæ. ¶Agnoitę[L],&Tritheitę à Theodoſianis exorti ſunt: ex quibus Agnoitæ ab ignorantia dicti:quia ad perueſitatẽ,à qua exorti ſunt,id adiiciunt,quòd Chriſti diuinitas ignoret futura quæ ſunt ſcripta de die, & hora nouiſſima,non recordantes Chriſti perſonã in Eſaia loquentis,[Dies iudicij in corde meo.] Eſa.30.

Tritheitæ. ¶Tritheitæ vero vocati,quod ſicut tres perſonas in Trinitate,ita quoque tres aſſerunt Deos eſſe,contra illud,quod ſcriptũ eſt,[Audi Iſrael, Dominus Deus tuus,Deus vnus eſt.] Deut.6.

¶Sunt & aliæ hæreſes ſine auctore, & ſine nominibus.Ex quibus aliæ putant triformem eſſe Deum:aliæ Chriſti diuinitatem paſſibilem dicunt:aliæ Chriſti de patre natiuitati initium temporis dant.aliæ liberationem hominum apud inferos factam Chriſti deſcenſione nõ credunt:aliæ animam,imaginem Dei negant:aliæ animas conuerti in dæmones, & in quæcumque animalia exiſtimant:aliæ de mundi ſtatu diſſentiunt: aliæ innumerabiles mundos opinantur:aliæ aquam Deo coæternam faciunt: aliæ nudis pedibus ambulant:aliæ cum hominibus non mandu cant. Hæ ſunt hæreſes aduerſus catholicam fidem exortæ,& ab Apoſtolis,& à ſanctis patribus,vel conciliis prædamnatæ : quæ dum in ſe multis erroribus diuiſæ,inuicem ſibi diſſentiunt,communi tamẽ nomine aduerſus eccleſiam Dei conſpirant. ¶'Sed & quicumque aliter ſcripturam ſanctam intelligit, quàm ſenſus ſpiritus ſancti flagitat, à quo conſcripta eſt, licet de eccleſia non receſſerit, tamen hæreticus appellari poteſt. 1ı̃.e.hęreſis §.quicũque

A ¶Cainani.] *Apud* B. *Auguſtinum in libro de hæreſibus (ex quo magnam partem huius capitis accepit Iſidorus)& in aliquot vetuſtis Gratiani exemplaribus legitur*, Cayani. *In vno autem eiuſdem Gratiani*, Cayni. *De quibus quidem hæreticis Tertullianus in libro de præſcriptione aduerſus hæreticos.hæc ſcribit.* Sunt & nunc alij Nicolaitæ,Caiana hæreſis dicitur. *& paulo inferius.* Necnon etiam arripit alia quoque hæreſis:quæ dicitur Cainæorum.Et ipſi enim magnificant Cain,quaſi ex quadam potenti virtute conceptum,quę operata ſit in ipſo.

B ¶Non natam.] *Locus hic emendatus eſt ex pleriſque vetuſtis, & Iſidoro. Antea enim legebatur*, Non naturam introducẽs,Deo,non naturæ eam comparauit.

C ¶Anthropomorphitæ.] *In codicibus Iſidori vulgatis,& aliquot manuſcriptis antecedunt hæc.* Anomiani, latine ſine lege dicuntur:*quæ tamen abſunt à codice Iſidori peruetuſto,& valde emendato monaſterij B. Auguſtini in carbonaria Neapolis.*

D ¶Hierarchiæ.] *Ita mutatum eſt ex libello* B. *Auguſtini : quamuis in aliquot ipſius editionibus ſit*, Hierarchitæ. *Hierachæ vero hæretici meminit* B. *Hilarius libro quarto & ſexto de Trinitate. Antea legebatur*, Heraclitæ ab Heraclio.

E ¶Montani.] *Horum nulla mentio eſt apud* B. *Auguſtinum:ſed Montenſium:quo nomine Donatiſtas Romæ vocari ſolitos tradit.*

F ¶Metangiſmonitæ.]*Sic emendatum eſt ex Iſidoro, & B. Auguſtino, cum antea legeretur*, Metangi nominati.

G ¶Scototopicos.] *Apud Iſidorum,in Pannormia, & in aliquot manuſcriptis Gratiani eſt*, Cotopitas. *Quod vero ait*, ſupradictæ hæreſis habentes doctrinam, *referendum eſt ad Donatiſtas, non ad Bonoſianos.*

H ¶Prædicauit.]*In eodem vetuſto Iſidori codice Neapolitano hic eſt finis capituli,& incipit nouum caput*, De philoſophis gentium.

I ¶Chalcedonẽſium.]*Tria capitula tractata,& definita ſunt in quinta ſynodo ſub Iuſtiniano, vt notatum eſt ſupra diſt.15.ſicut ſancti. Qui vero occaſione horum trium capitulorum ab eccleſia receſſerant, non Chalcedonenſem,ſed quintam ſynodum impugnabant.*

K ¶ Theodoſiani.] *Horum meminit Liberatus in Breuiario, Nicephorus libro 18. cap.45.49.& 50.ac Georgius Cedrenus anno 14.Iuſtiniani Imperatoris.*B. *Auguſtinus memorat Theodotianos à Theodotione : ſed idem videtur qui Theodotus.de quo Epiphanius lib.2. tomo 1.hæreſi 54.* Theodotianos à Theodoto:*vt etiam Philaſtrius,& Damaſcenus.*

L ¶ Agnoitæ,& Tritheitæ.] *Sic reſtitutum eſt : quamuis in codicibus Iſidori,& Gratiani legeretur*, Gnoitæ Tritnoitæ.*De his meminit Nicephorus in locis proxime indicatis eoſque à Theodoſianis profectos ſcribit.*De *Agnoitis vero multa dicit* B. *Gregorius lib.8.epiſtol.35 & 42. ad Eulogium.*

Item Auguſtinus de Geneſi contra Manichæos,lib. 1. *c.* 1.

¶Quare diuina prouidentia multos errare permittat. C. XL.

Ideo

Source : BIU Cujas

Deo.]Hæc est sexta pars q.in qua dicitur, q̄ ad experientiā bonorum hominum p̄mittit Deus esse hereses.1.qu.3. saluator. Io. de Fan. & est huic simile de conse. dis.2. & sancta. Arch.

1.Cor.11. *Sancta Romana ecclesia.*]Casvs.Expedito tractatu hæreticorū, subiicit Grat. 25.causam, in qua tractat de priuilegiis Romanæ ecclesiæ:de quib. vt nos cōpetentius instruat, thema proponit, de quo duæ quæstiones eliciuntur.

a ¶*Oritur.*]Primo,inter episcopum & clericos[a].Secundo,inter clericos&monachos. & hæc est differentia istarum quæstionum. Ostendit ergo primo,q̄ clerici non possunt se defendere cōtra episcopum per tale priuilegium. & ad hoc inducuntur omnia ista ca.eo q̄ Papa non potuit dare tale priuilegium.Ioan.

a d̄ hoc loq̄ tur hæc j.q. &hoc patet j.e.§.his ita i fi.ver.cleri ergo. secundū Lau.

Vòd vero.] Hæc q. diuiditur i duas par.in quarum prima ,p̄bat magister per 16.c.q̄ priuilegia ecclesiarum,s. per quæ firmatur status ecclesiæ,non sunt immutanda.Secunda ibi,*Si ergo.*Io.de Fan. Casvs. Hic intitulatur prima q.qua quæritur an clerici baptismalis ecclesiæ possint decimas totius episcopatus sibi vendicare auctoritate priuilegij Apostolicæ sedis. Et resp.quòd sic, vt j.e.§.*His ita.* Primo tamen probat, q̄ non possit,cum decimę in quatuor partes diuidi debeant, vt sancti canones declarant manifeste. & no.q̄ i hoc loco vsque ad §. *His ita.* probat Gra.quòd Papa non potuit concedere tale priuilegium clericis baptismalis ecclesiæ.

1 Pol.l.1.tit. 14. Ans.l.1. c.49. *Onfidimus, q̄.*] Casvs. Dicit Gelasius in hoc ca. q̄ nullus magis tenetur custodire cōstitutum vniuersalis synodi, quàm dominus Papa, cuius auctoritate vna quæque synodus confirmatur.quod nullus Christianus debet ignorare.

†al.firmauit "oportet,si sp est verbū necessitatis. b Sub.qñq; necessitatē, vt ext.vt ec. ben. c.vno. ver.& ideo. & ext.d̄ ap.

b ¶ *Oportere.*] "Hoc verbum oportet, est verbum honestatis. sic ponitur 19.q.1.c.1. sicut hæc dictio, debet,quandoque honestatem designat[b], vt extr.de desp. impub. tua. quādoque est ver

6 IDeo diuina prouidentia multos diuersi erroris hereticos esse permittit,vt,cum insultant nobis,& interrogant nos ea,quæ nescimus, vel sic excutiamus pigritiam, & diuinas scripturas nosse cupiamus. Propterea & Apostolus ait, [Oportet hæreses esse, vt probati manifesti fiant inter vos.] Hi autem Deo probati sunt, qui bene possunt docere:sed manifesti [A] hominibus esse non possunt, nisi cum docent.

A ¶Sed manifesti.]*Hæc addita sunt ex originali,itemque alia nonnulla,& emendata.*

CAVSA XXV.

Ancta Romana ecclesia quandam baptismalem ecclesiam suis muniuit priuilegiis, decimationes suæ diœcesis ex integro sibi attribuens. Item quoddam monasterium similiter muniuit priuilegiis propriis,decernens, vt ex propriis prædiis nulli decimas persolueret.Accidit itaque,vt intra diœcesim præmunitæ baptismalis ecclesiæ præfatum monasterium alia emptione,alia donatione prædia sibi inueniret. Oritur [a] itaque contentio inter monachos & clericos de decimis.

1 *Hic primum quæritur, an clerici baptismalis ecclesiæ, auctoritate priuilegij, decimas suæ diœcesis ex integro sibi valeant vendicare.*

2 *Secundo, an subsequenti priuilegio monachorum derogetur antiquioribus priuilegiis baptismalium ecclesiarum.*

QVÆSTIO I.

1. ps

Vòd vero auctoritate illius priuilegij decimas sibi ex integro clerici vendicare non valeant, hinc probatur:quia decimæ iuxta decreta sanctorum patrum quadripertito diuiduntur: quorum vna pars episcopis,secunda clericis,tertia fabricis restauradis,quarta vero pauperibus est assignata.Decreta vero sanctorum canonum neminem magis,quàm Apostolicum seruare oportet.

Vnde Gelasius Papa ait,in epist.ad episcopos Dardaniæ.

¶Constitutum synodi,quod vniuersalis ecclesiæ probauit assensus,Romanam sedem seruare oportet. C. I.

'COnfidimus, quòd nullus iā veraciter Christianus ignoret, vniuscuiusque synodi constitutum, quod vniuersalis ecclesiæ probauit assensus, nullam magis exequi sedem præ ceteris oportere[b],quàm primam:quæ & vnam quamque synodum sua auctoritate confirmat†,& continuata moderatione custodit.

Item Leo Papa epistola quarta episcopis Siciliæ.

¶Qui negligenter pascit Dominicum gregem sibi commendatum, conuincitur summum non amare pastorem. C. II.

3 DIuinis præceptis, & Apostolicis monitis incitamur, vt pro omnium ecclesiarum statu impigro vigilemus affectu: ac, si quid vsquam reprehensioni inueniatur obnoxium, celeri solicitudine aut ab ignorantiæ imperitia, aut à præsumptionis vsurpatione reuocemus.Monente enim Dominicæ vocis imperio, quo beatissimus Apostolus Petrus trina[c] admonitione [A] mysticis sanctionibus imbuitur, vt Christi oues,quiChristum diligit,pascat, ipsius sedis,cui per abundantiam gratiæ diuinæ præsumus reuerentia coarctamur†,vt periculum desidiæ, quantum possumus, declinemus: ne professio summi Apostoli,qua se amatorem Domini esse testatus est, vana inueniatur in nobis: quia negligenter pascens Dominicum gregem toties commendatum, cōuincitur summum non amare pastorem.

A ¶Admonitione.]*In originali,& apud Anselmum legitur*, trina repetitione mysticæ sanctionis. *Alia vero quædam sunt emendata ex ipsa epistola.*

Idem Anatolio episcopo,epist. 51.[3]
¶Non debent vllo modo variari,quæ ad perpetuam ordinantur quietem.
C. III.

4 QVæ ad perpetuam vtilitatem generaliter instituta sunt, nulla commutatione [d] varientur:nec ad priuatum [e] trahantur commodum, quæ ad bonum sunt commune præfixa[5]:sed† manentibus terminis, quos constituerunt patres,nemo iniuste[B] vsurpet alienum: sed intra fines proprios,atque legitimos,prout quis valuerit†, in latitudine se exerceat charitatis.

B ¶Iniuste.] *Apud B.Leonem legitur,*nemo in ius tendat alienum. *Apud Iuonem, & in capitularibus legitur*, nemo damnet alienum: *apud Anselmum vero*, nemo iniuste damnet.

Item Hilarius Papa in synodo Romana,c.1.
¶Nulli diuinas constitutiones,& Apostolicæ sedis decreta temerare licet. C. IIII.

6 NVlli fas sit sine status sui periculo vel diuinas constitutiones,vel Apostolicæ sedis decreta temerare: quia nos,qui potentissimi [A] † sacerdotis administramus officia, talium transgressionum culpa respiciet, si in causis desides fuerimus inuenti,quia meminimus, quòd timere debemus, qualiter comminetur Deus negligentię sacerdotum.Siquidē reatu maiori delinquit, qui potiori honore perfruitur[7]:&grauiora facit vitia peccatorum sublimitas [f] peccantium†.

A ¶ Potentissimi.]*Sic apud Anselmum,& in ceteris vetustis Gratiani exemplaribus præter vnum, in quo habetur, vt in concilio ipso*, potentissimi.

bum officij,vt 25.dist. vnum.quandoque est verbum necessitatis, vt 3.q.9.non oportet. hoc ideo dico, quia princeps legib. solutus est,vt extr. de ele. significasti. tamen honestum est vt secundum leges viuat,vt ff. de leg.3. l.ex imperfecto.C.de testa.ex imperfecto.Io.

ppositum.qd dicvt d̄ hoc plene no.ff. de of.præsi. 2 Ans.l.1.c. 32. & 43. & l.2.c.22. Ioan.21.

Diuinis.] Casvs. Docet Leo Papa in hoc c.q̄ Apostolicus vigilans debet esse in omnibus,vt ea quæ male sunt vsurpata, eius auctoritate reuocentur.quod si neglexerit,summum pastorem non videtur amare:nec Petrum Apostolum imitari, cui dictum fuit vt Christi oues si Christum diligat diligenter pascat.

† *al.cohortamur*

c ¶*Trina.*]ter enim cōfessus est Christum[c], vt ostendat se corde, opere & ore Christū diligere.Ioan.

c Vt 6.q.1. imitare.

Qvæ ad perpetuam.] Casvs. Anatolius episcopus prętergrediebatur fines sui episcopatus aliena vsurpando:& ideo Leo Papa prępcipit vt suis terminis sit contentus: & quæ ad communē vtilitatem sunt ordinata, nulla commutatione varientur.

3 Capit.l.6. c.254.& l.7. c.222.

d ¶ *Nulla commutatione.*] "ex hoc patet q̄ Papa non potest contra generale ecclesiæ statutum dispensare, nec contra articulos fidei.nam & si omnes assentiant ei, non valet statutum: sed omnes hæretici essent, vt 15. dist. sicut. & sic potest intelligi. j.e.c. sunt quidam.& c.seq. sed contra statutum ecclesię quod non est ita generale, sicut de continentia[d] sacerdotum, bene potest dispensare.

4 Ansel.l.6. cap.121. Iuo p.16.c.317.

"Papa i aliquibus non dispensat.

5 Cōcor.l.2. §.si qs municipalis. ff. si qs cau. & l.vnica.§.fi. C.d̄ op.pu.

dVide qd̄ legi.& not. s. 88. dist.cū in præterito.

e ¶*Nec ad priuatum.*] communis vtilitas priuatæ prędiudicat,vt 7. qu.1.scias.& 8.qu.1.in scripturis.

† *al.et* †*al.voluerit*

6 Pol.l.1.ti.7 Ans.l.1.c.47 & 62. Iuo p.5.c.37.

Nvlli fas sit.] Casvs. Ostendit Hilarius Papa in hoc ca.quòd nullus debet venire contra decretum Apostolicę sedis, nisi velit deponi: q̄ quanto quis in maiori positus est dignitate, si sacras constitutiones violat, vel negligens inueniatur, tanto maiori reatu constringitur.

†*al.potiſsimi*

f ¶ *Sublimitas.*] critimen

Ezec.3.&34

7 Concord. tex.l.nemo. C.de epi.& cleri.& in l. moris.§.iſte fere.ff.d̄ pœ. † *dignitatum*]orig.

Source : BIU Cujas

men enim augetur per dignitatem, vt 40. dist. homo. & ff. de re mi. omne delictum. §. 2. Io.

Violatores.] Casvs. Quidã episcopi canones sponte violabant, vel violantib. consentiebant. quare Damasus Papa eos reprehendit, dicens quòd tales blasphemant spiritum sanctum, instinctu cuius canones editi erant: & ideo à sanctis patrib. & spiritu sancto grauiter iudicantur.

1 Deusd. p. 4 Ansel. l. 3. c. 116. Pol. l. 4. tit. vlt.

a ¶ *Blasphemare.*] immo eo ipso videtur excommunicatus & hæreticus, vt 19. di. nulli. & ff. e. c. generali.

Item Damasus Papa.

¶ In spiritum sanctum blasphement, qui sacros canones violant. C. V.

1 Violatores canonum voluntarij grauiter à sanctis patribus iudicantur: & à sancto spiritu (instinctu cuius, ac dono dictati sunt) damnantur: quoniã blasphemare [a] spiritum sanctum non incongrue videntur, qui contra eosdem sacros canones non necessitate compulsi, sed libenter, vt præmissum est, aliquid aut proterue agunt, aut loqui præsumunt, aut facere volentibus sponte consentiunt. Talis enim præsumptio manifeste vnũ genus est blasphemantium spiritum sanctum: quia, vt iã prælibatum est, contra eum agit, cuius nutu, & gratia sancti canones editi sunt.

Item Vrbanus Papa.

¶ In quibus Romano Pontifici licet nouas condere leges. C. VI.

Svnt quidam dicentes Romano Põtifici semper licuisse nouas condere leges. Quod & nos non solum non negamus, sed etiam valde affirmamus. Sciẽdum vero summopere est, quia inde nouas leges condere potest, vnde Euangelistę aliquid, & prophetę [A] nequaquam dixerunt. Vbi vero aperte Dominus, vel eius Apostoli [b], & eos sequentes, sancti patres sentẽtialiter aliquid definierunt, ibi non nouam legem Romanus Pontifex dare, sed potius, quod prædicatum est, vsque ad animã & sanguinem confirmare debet. Si enim, quod docuerunt Apostoli & prophetę, destruere (quod absit) niteretur, non sentẽtiam dare, sed magis errare conuinceretur. Sed hoc procul sit ab eis, qui sem per Domini ecclesiam contra luporum insidias optime custodierunt.

A ¶ Et prophetæ.] *Absunt hæ voces à multis manuscriptis.*

Item Zozimus Papa.

¶ Apostolicæ sedis auctoritas contra sanctorum statuta aliquid condere non valet. C. VII.

2 Contra statuta [c] patrũ cõdere aliquid, vel mutare nec huius quidem sedis potest [d] auctoritas. Apud nos enim inconuulsis radicibus viuit antiquitas [3], cui decreta patrũ sanxere reuerentiam.

¶ *Epistola vnde sumptum est hoc caput, non est inuenta, Ino autem in loco indicato, & in epistola ad Hugonem archiepiscopum Lugdunensem affert hoc ex epistola Zozimi ad episcopos Narbonensis prouinciæ: & ipse Zozimus in prima epist. ad Hesychium narrat se scripsisse ad episcopos Galliæ, & Hispaniæ.*

Item Marcellinus [B] *Papa, epist. 2.*

B ¶ Marcellinus.] *Restitutum est ex vetustis exemplaribus. Nã in vulgatis erat,* Marcell⁹.

¶ Stare non valet, quod contra Euangelicam, vel propheticam doctrinam, seu constitutionem factum fuerit. C. VIII.

4 Omne, quod irreprehensibile est, catholica defendit ecclesia. *& infra.* ¶ [5] Iniustum [e] iudicium, & diffinitio iniusta regio metu, vel iussu à iudicibus ordinata non valet. Nec [A] quidquã, quod cõtra Euãgelicæ, vel propheticæ, aut Apostolicæ doctrinæ constitutionem, successorumve eorum, siue sanctorum patrum actum fuerit, stabit: & quod ab infidelibus [f] vel hæreticis factum fuerit, omnino cassabitur.

A ¶ Nec quidquam.] *Emendatus est hic locus ex ipsa Marcellini epistola.*

Item Hormisda Papa episcopis Hispaniæ. [6]

¶ A statutis patrum non deuiare, & fidei regulam custodire prima salus est. C. IX.

Prima salus est, rectæ fidei regulam custodire, & à constitutis patrum nullatenus deuiare.

Item Pelagius Papa Childeberto Regi.

¶ Profitetur Pelagius Papa tomum sui decessoris per omnia seruare. C. X.

7 Satagendum est, vt pro auferendo suspicionis scandalo, obsequium confessionis nostræ legibus †ministremus: quibus nos etiam subditos [g] esse sacrę scripturæ præcipiunt. Veniens etenim Rufinus vir magnificus excellentiæ vestræ legatus confidenter à nobis, vt decuit, postulauit: quatenus vobis, aut beatæ recordationis Leonis Papæ tomum à nobis per omnia conseruari significare debuissemus, aut propriis verbis nostræ confessionem fidei destinare. Et primam quidem petitionis eius partẽ, quia facilior fuit, mox, vt dixit, impleuimus: nosq; in omnibus præsulis tomum pro catholicę fidei assertione conscriptum, Deo propitio, custodire man⁹ nostræ ad vos professione significamus†. Vt autem nullius deinceps (quod absit) suspicionis resideret occasio, illam etiam aliam partẽ, quam memoratus vir illustris admonuit, facere maturaui: scilicet propriis verbis confessionem fidei, quam tenemus, exposui.

c *Contra statuta.*] s. vt dictum est de articulis fidei, s. c. prox.

d ¶ *Potest.*] supple de facto, vel de iure.

Mne.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas part. In prima dicitur quòd catholica ecclesia debet defendere ea quæ sunt iuste statuta. In 2. par. dicitur, quòd iniusta diffinitio regio metu vel cuiuscumque iudicis auctoritate composita valere non debet. Nam quæ contra Euangelicam doctrinam, Apostolicam vel propheticam statuuntur: omni firmitate carebunt: & quod ab infidelibus vel hæreticis factum fuerit, omnino cassabitur. Secũda pars incipit ibi, *In iustum autem.* Sequẽs c. patet.

e ¶ *Iniustum.*] supra 11. quæst. 3. cap. iniustum.

f ¶ *Ab infidelibus.*] ar. quòd id quod fit ab intruso, non valet, vt 12. qu. 2. alienationes. de conse. dist. 1. hic ergo. Argu. contra. 1. q. 1. si quis à pseudo episcopis.

Satagendum.] Casvs. Quidam dicebant Pelagium in fide errare: de quo cum suspicaretur Rex Childebert⁹, misit Rufinum legatum suum Romam, vt à Pelagio postularet, vel vt significet sibi qualiter fidem vel chartam beati Leonis, in qua fides catholica scripta continebatur, conseruet: vel professionem suæ fidei verbis propriis sibi destinaret. Pelagius vero significabat sibi, quòd non solum fidem & chartam beati Leonis conseruabat, sed etiam propriis verbis professionem suæ fidei ei destinauit, vt nulla possit de cetero suspicionis occasio residere. *Satagendum est,* id est, videndum. *vt legibus*, id est, secundum leges ecclesiasticas. aliàs regibus. *Tomum,* id est, fidem vel chartam inuiolatam, in qua fides scripta continebatur. *Nosque.* hanc litteram sic formabis: que, pro &. *significamus ad vos professionem*, id est, subscriptionem nostræ man⁹ *nos in omnibus*, &c. *Scriptum*, id est, quod in scriptõ continetur.

g ¶ *Subditos.*] argum. " quòd Papa subest Imperatori: intelligo quoad hoc quòd sua ecclesia dat tributa forte Imperatori, vt extra de censi. omnis anima. & vndecima, quæstione prima. magnum. & capitul. si tributum. vigesimatertia, quæstione octaua. tributum. Nam aliàs omnes principes subsunt episcopis, vt extra de maior. & obedien. omnes principes. Ioannes de Fantu.

est cõtra, si bñ videatur

b Eccles. 26. ñ est digna ponderatio aiæ cõtinentis: incorruptio. n. facit proximũ deo, Sap. 5. ad idẽ 32. q. 1. nuptiæ. Arc.

4 5. dist. 81. si qui sine.

5 11. q. 3. iniustum. Ans. l. 3. c. 87

6 Et in libello Ioãnis Constãtinop. epi ad Hormisdã

7 Iuo p. 5. c. 358.

†*regibus*] Iuo.

†*al. signauimus*

"Papa qñq; subest Imperatori.

* *Vide quod notatur ibi*

"Papa vtrũ possit cõtra Apostolum dispensare.

2 Iuo p. 4. c. 226. Pan. l. 3. c. 4. cõcord. "Continentia in melius.

3 Cõcor. l. fi. §. sed qa. C. de iur. del. & l. j. §. & cum triplici. C. de cad. tol.

a Contrariũ not. 5. e. q. 3 ad ppetuãi gl. 1. sed nõ

Gene

Source : BIU Cujas

1Et capit. l.6.c.249.

GEnerali.]CASVS. Statuit Hadrianus Papa in hoc c. vt quicũque fecerit, vel fieri permiserit cõtra censuram & decreta Apostolicæ sedis, velut hæreticus& catholicæ fidei præuaricator anathematizetur.

2Deusd.p.j. 3.4. Ans.l.12 c.2. & l.3.c. 81. & l.4. c. 40.Poly.l.4. tit.vlt.

a ¶ *Sit.*]i.fiat. Nã hæc verba, sit & fiat,respiciunt quandoque futurum tempus, vt ff. ne quid in loc.pub.l. 2.§.deinde.Ioan.

†*al.fiat*

OMnia *decretalia.*]CASVS.Præcepit Damasus Papa in hoc c. vt quicunq; episcopus vel sacerdos commiserit contra decreta Romanorum Pontificum, deponatur sine spe restitutionis. Quæ autem sequuntur,plana sunt vsque ad §.*si ergo.*

†*al. Stephano* 3&LeoPap. epist.1.c.5.

b ¶*Omnia.*]hoc c.hic attribuitur Damaso: aliàs Leoni,vt 19.dist. c.1. versi. quoniam.

a Vel dic,q̃ potuit esse vtriusq; c. si cut & aliàs ẽ.j.q.j.d̃ cetero.de cõs. dist.1.inconsulto.in subscriptione vtriusque c. patet.

4Pol.l.3.tit. 22. Ans.l.4. c.47.Pan.l.3 c.3.simile.

a Ac *consona.*]

cHAc *consona.*] ¶*Nescit.*]i.contemnit. vel loquitur de ignorantia iuris, q̃ quibusdam est damnabilis, vt 38. distinctione. si in laicis. Ioan.

†*hac decretalia*]orig.

IDeo *permittente.*] SI ERGO. Hæc est 2.parsq.in qua primò infert ex præcedentibus:subsequenter venit ad diuersas solutiones. Ioannes de Fan.

CASVS. Nunc Gra. ex supradictis c. concludit dicens,q̃ Papa priuilegium clericis baptismalis ecclesiæ concedere non potuit:cũ videatur facere contra statuta sanctorum patrum,quæ inuiolabiliter seruari oportet. Non enim debet priuilegia concedere, quibus status ecclesiarum turbatur.

5 Polyc.l.4. tit.vlt.

†*al.hac*

HIS ITA. CASVS. Hucusque Gra.probauit, q̃ Papa priuilegium clericis baptismalis ecclesiæ cõcedere nõ potuit.Nunc vero respõdet allegatis;duas adhibẽdo solutiones. Iste ergo §. in duas par. diuiditur. In prima par.ponit solutionem quãdam, s.quòd Papa non est subditus canonibus sed potest venire contra illos quando vult, & hoc probat per tria exempla,s.Christi,qui tangendo leprosum fecit contra legem:& exẽplo Apostolorum,qui euulserunt spicas, & confricauerunt eas in die sabbati contra legem veterem: quos Apostolos cum à Iudæis reprehenderentur, Christus tripliciter excusauit,s.exemplo Dauid, & circuncisionis,&oblationis, quę fiebant in die sabbati contra legem. Tertium exemplum etiam est Christi, qui docebat in tẽplo scribas & pharisæos, vt ostenderet se Dominum legis. In 2.parte ponitur alia solutio, quæ talis est, sc.quòd Papa non facit contra canones antecessorum,si concedit priuilegium alicui plebi. Nam cum in conciliis statuitur aliquid obseruãdum: dicitur, nisi Romana ecclesia aliter statuerit. vel salua eius auctoritate. aliter priuilegia concedi non possunt: nisi contra legem concedantur communẽ, vt probatur auctoritate Grego.& Hiero. Potest ergo concedere priuilegia causa religionis, necessitatis, vel seruitij exhibiti: dummodo alij enormiter non lædantur. & ad hoc inducit auctoritatem Apostoli, & legem sequentem, cuius casus patet cũ §. seq. ¶Secunda pars incipit ibi, *Quãquam si decretorum.*

6 Iuo p.4. c.186.

†*al.consilio*

d ¶ *His ita.*]prima solutio magistri occupat primam columnam: secunda secundam. prima talis b est: quia Dominus sicut soluit legem, quam dederat, sic & Papa potest. secunda hæc est, quòd canones ita intelliguntur statuti, vt semper auctoritas Romanæ sedis sit excepta.

Luc.2.

b Sub. quæ non multũ valet.L.

e ¶*Alligatur.*] vt extr. de elect.capit.significasti.

Matth.8. Matth.12. 1.Reg.21.

f ¶*Solis.*]de hoc no.ẽ. 11.quæst. prima. §. ex his.

Leuit.12.

Item Hadrianus Papa in capitulis,c.vlt.[1]

¶Anathema apud Deum fiat, qui cẽsuram Romanorum Pontificum violat. C. XI.

2 GEnerali decreto constituimus, vt exectandum anathema sit† a,& veluti præuaricator catholicæ fidei semper apud Deum reus existat, quicumq; regum,seu episcoporum A,vel potentum deinceps Romanorum B Pontificum decretorum censuram in quocumque crediderit,vel permiserit violandam.

A ¶Seu episcoporum.] *Hæ voces non leguntur in ipso capitulo,neque in capitulari:sunt tamen apud Anselmum,& in Polycarpo.*

B ¶Romanorum.]*In capitulo habetur,* deinceps canonum censuram, *nec multo aliter in capitulari.Anselmus tamen & Polycarpus habent vt Gratianus.*

Item Dmasus Papa, epist.4.Prospero† episcopo.[3]

¶Non licet alicui episcopo contra Romanorum pontificum decreta aliquid agere. C. XII.

4 OMnia b decretalia,†&cunctorum decessorũ nostrorum constituta,quę de ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata sunt disciplinis,ita à vobis, & ab omnibus episcopis, ac cunctis generaliter sacerdotibus custodiri debere mandamus,vt si quis in illa commiserit,veniam sibi deinceps nouerit denegari.

Item Gregorius lib.2.epist.7.seu ca.46. ad Ioannem episcopum.

¶Non communicet sacris altaribus,qui nescit sacris obedire canonibus. C. XIII.

5 HAc†consona sanctis patribus diffinitione sancimus; vt qui sacris nescit c obedire canonibus,nec sacris administrare,nec communionem capere sit dignus altaribus.

Item ex concilio Chalcedonensi,c.1.

¶ Obseruandæ sunt regulæ à sanctis patribus in synodo statutæ. C. XIIII.

ASanctis patribus in vnaquaque synodo vsque nũc prolatas regulas teneri statuimus.

Item Gregorius ad Montanum, & Thomam lib.5.epist.12.seu c.112.

¶Voluntatem,& statuta suorum decessorum custodiant, qui sua seruari volunt. C. XV.

IVstitię,ac rationis ordo suadet, vt qui sua à successoribus desiderat mandata seruari, decessoris sui proculdubio voluntatem, & statuta custodiat.

Item Leo Papa quartus.

¶ Contra statuta sanctorum patrum agit,qui ea non seruat intacta. C. XVI.

10 6 IDeo permittente Domino pastores hominum sumus effecti, vt quod partes nostri siue in sanctis canonibus,siue in mundanis affixere legibus,excedere minime debeamus. Contra eorum quippe saluberrima agimus institu-
20 tuta,si,quod ipsi diuino statuerũt consulto†, intactum non conseruamus.

2 *Si ergo primam sedem statuta conciliorum præ omnibus obseruare oportet, & si pro statu omnium ecclesiarum necesse est illam impigro vigilare affectu, si ea, quæ à*
30 *Romanis Pontificibus decreta sunt, ab omnibus obseruari conuenit, si illi, qui nesciunt sacris obedire canonibus, altaribus ministrare non debent, patet, quòd contra statuta sanctorum canonum, quibus status ecclesiarum vel confundantur, vel perturbentur, priuilegia ab Apostolico concedi non debent. His ita* d *respondetur. Sacrosancta Romana ecclesia ius & auctoritatem sacris canonibus impertitur, sed non eis*
40 *alligatur* e. *Habet enim ius condendi canones: vtpote quæ caput est, & cardo omnium ecclesiarum: à cuius regula nemini dissentire licet. Ita ergo canonibus auctoritatem præstat, vt seipsam non subiiciat eis. Sed sicut Christus, qui legem dedit,ipsam legem carnaliter impleuit, octaua die*
50 *circumcisus, quadragesimo die in templo cum hostiis præsentatus, vt in seipso eam sanctificaret: postea vero, vt se dominum legis ostenderet, contra legis litteram leprosum tangendo mundauit: Apostolos quoque contra litteram sabbati per sata prætergredientes, spicas vellentes, & confringantes manibus suis, probabili exemplo Dauid, & circumcisionis, & templi excusauit dicens, (Non legistis, quid fecerit Abimelech quando venit ad eum Dauid,*
60 *& dedit eis panes propositionis, de quibus non licebat edere,nisi solis f sacerdotibus,& comedit ipse, & pueri eius? Item octaua die secundum legem puer circumciditur: & vos in sabbato circunciditis hominem. Item cum iuge holocaustum ex lege offeratur, cum masculus quadragesima,femina vero octuagesima die ab ortu suæ nati-*
70 *uitatis secundum legis imperium cum hostiis in templum præsentaretur, vnde sacerdotes offerentes hostias in templo litteram sabbati soluunt, & sine crimine sunt: tunc filius hominis multo magis valet* Luc.6. *soluere litteram legis,qui est etiam dominus sabbati. Hinc etiam dicitur de eo. [Erat Iesus docens tanquam potestatem habens] id est, tan-* Matth.7. *quam legis dominus, addens moralibus ea, quæ deerant ad perfectionem, vmbram figuralium in lucem spiritualis intelligentiæ commutans, non tanquam scribæ eorum, qui littera legis adstricti*
80 *non audebant aliquid addere: vel commutare. Sic & summæ sedis Pontifices canonibus siue à se, siue ab aliis sua auctoritate conditis reuerentiam exhibent: & eis se humiliando ipsos custodiunt, vt aliis obseruandos exhibeant. Nonnumquam vero seu iubendo,seu definiendo, seu aliter agendo,se decretorum dominos, & conditores esse ostendunt. In præmissis ergo capitulis,aliis imponitur necessitas obsequendi: summis vero Pontificibus ostenditur inesse auctoritas obseruandi: vt à se tradita obseruando, aliis non contemnenda demonstrent, exemplo Christi, qui sacramenta, quæ ecclesiæ seruanda mandauit, primo in seipso suscepit, vt ea in seipso sanctificaret. Oportet*
90 *ergo primam sedem, vt diximus, obseruare ea, quæ decernendo mandauit, non necessitate obsequendi, sed auctoritate impertiendi.*

a ¶*Intell*

Source : BIU Cujas

a ¶*Intelligenda sunt.*]sic extra de iureiu.venientes.
b ¶*Ait.*]supra dist.100.contra morem.
c ¶*Priuilegio.*]Supra dist.3.priuilegium.
d ¶*Ob religionis.*]12.q.2.religiosam.
e ¶*Necessitatis.*]35.q.3.quædam lex.
Additio. Et ca.quod scripsi. vide quod no. 7.q.1.non autem.& c. petisti.
f ¶*Obsequij.*]1.q.1.sunt nonnulli.ſ.23.di.com munis.Ioan.

Licet itaque sibi contra generalia decreta, specialia priuilegia indulgere, & speciali beneficio concedere quod generali prohibetur decreto. ¶ *Quanquam si decretorum intentionem diligenter aduertamus: nequaquam contra sanctorum canonum auctoritatem aliquid concedere inuenietur†. Sacri siquidem canones ita aliquid constituunt, vt interpretationis † auctoritatem sanctæ Romanæ ecclesiæ reseruent. Ipsi namque soli canones valent interpretari, qui ius condendi eos habent. Vnde in nõnullis capitulis conciliorum, cum aliquid obseruandum decernitur, statim subinfertur* [*Nisi auctoritas Romanæ ecclesiæ aliter† imperauerit*] *vel* [*Saluo tamen in omnibus iure sanctæ Romanæ ecclesiæ*] *vel* [*Salua tamen in omnibus Apostolica auctoritate.*] *Quæcumque ergo de decimis, vel quibuslibet ecclesiasticis negotiis, sacris canonibus diffiniuntur, intelligenda sunt*[a] *necessario seruari, nisi auctoritas Romanæ ecclesiæ aliter fieri mandauerit, vel permiserit. Cum ergo aliqua priuilegia ab Apostolico aliquibus conceduntur, etsi contra generalem legem aliquid sonare videantur, non tamen contra ipsam aliquid concedere intelliguntur: cum ipsius legis auctoritate priuilegia singulorum penes matrem omnium ecclesiarum reseruentur. Neque enim priuilegia aliquibus concederentur si præter generalem legem nulli aliquid specia le indulgeretur.*[1] *Priuilegia namque dicuntur tanquam priuata legia, eo quòd priuata legem singulis generent. Quam diffinitionem † Gregorius innuens ait* [b], [2] *Si hoc neque consuetudine generali, neque priuilegio*[c] *ven dicas, restat te vsurpasse, quod fecisti.*
¶ *Item Hieronymus in expositione Ionæ ad c. primum.* [*Priuilegia singulorum non possunt legem facere communem.*] *Valet ergo, vt ex præmissis colligitur, sancta Romana ecclesia suis priuilegiis quoslibet munire, & extra generalia decreta, quædam speciali beneficio indulgere: considerata tamen rationis æquitate, vt, quæ mater iustitiæ est, in nullo ab ea dissentire inueniatur: vt priuilegia videlicet, quæ ob religionis*[d], *vel necessitatis*[e], *vel exhibiti obsequij*[f] *gratiã conceduntur, neminem releuando ita diuitem faciant, vt multorum detrimẽta non circunspiciendo, in paupertatis miseriam nonnullos deiiciant. Illud vero Apostoli ad memoriam reuocantes, quod ad Corinthios scribens ait,* ([*non enim volumus, vt aliis sit remissio, vobis autem tribulatio*] *Cui sacra lex principum concordans ait.* [3 *Rescripta contra ius elicita ab omnibus iudicibus præcipimus refutari: nisi forte aliquid est, quod non lædat alium, & prosit petenti, vel crimen supplicantibus indulgeat.*] ¶ *Item constitutio Imperatoris ad populum* [4 *Nec damnosa fisco, nec iuri contraria postulari oportet.*]) ¶ *Clerici ergo huius baptismali ecclesiæ priuilegij auctoritate muniti, suæ diœcesis decimas sibi ex integro vendicare valent nisi forte summa necessitate episcopi cogantur ad quartam suam accipiendam, & illi superabundare monstrentur.*

QVÆSTIO II.

1. ps. *Vòd autem antiquioribus priuilegiis, subsequentibus derogari non possit, auctoritate Anacleti probatur, qui scribens omnibus episcopis, & reliquis Christi sacerdotibus ait in epistola 1.c.3.*

¶Ecclesiarum priuilegia cunctis temporibus intemerata seruentur. C. I.

j[5] PRiuilegia ecclesiarum, & sacerdotum[g] intemerata, & inuiolata cunctis decernimus manere temporibus §. Leges eccle-

[Licet itaque sibi contra generalia decreta, specialia priuilegia indulgere, & speciali beneficio concedere quod generali prohibetur decreto. ¶ Quanquam si decretorum intentionem diligenter aduertamus: nequaquam contra sanctorum canonum auctoritatem aliquid concedere inuenietur†. Sacri siquidem canones ita aliquid constituunt, vt interpretationis † auctoritatem sanctæ Romanæ ecclesiæ reseruent. Ipsi namque soli canones valent interpretari, qui ius condendi eos habent. Vnde in nõnullis capitulis conciliorum, cum aliquid obseruandum decernitur, statim subinfertur [Nisi auctoritas Romanæ ecclesiæ aliter† imperauerit] vel [Saluo tamen in omnibus iure sanctæ Romanæ ecclesiæ] vel [Salua tamen in omnibus Apostolica auctoritate.] Quæcumque ergo de decimis, vel quibuslibet ecclesiasticis negotiis, sacris canonibus diffiniuntur, intelligenda sunt[a] necessario seruari, nisi auctoritas Romanæ ecclesiæ aliter fieri mandauerit, vel permiserit. Cum ergo aliqua priuilegia ab Apostolico aliquibus conceduntur, etsi contra generalem legem aliquid sonare videantur, non tamen contra ipsam aliquid concedere intelliguntur: cum ipsius legis auctoritate priuilegia singulorum penes matrem omnium ecclesiarum reseruentur. Neque enim priuilegia aliquibus concederentur si præter generalem legem nulli aliquid specia le indulgeretur.[1] Priuilegia namque dicuntur tanquam priuata legia, eo quòd priuata legem singulis generent. Quam diffinitionem † Gregorius innuens ait [b], [2 Si hoc neque consuetudine generali, neque priuilegio[c] ven dicas, restat te vsurpasse, quod fecisti.
¶ Item Hieronymus in expositione Ionæ ad c. primum. [Priuilegia singulorum non possunt legem facere communem.] Valet ergo, vt ex præmissis colligitur, sancta Romana ecclesia suis priuilegiis quoslibet munire, & extra generalia decreta, quædam speciali beneficio indulgere: considerata tamen rationis æquitate, vt, quæ mater iustitiæ est, in nullo ab ea dissentire inueniatur: vt priuilegia videlicet, quæ ob religionis[d], vel necessitatis[e], vel exhibiti obsequij[f] gratiã conceduntur, neminem releuando ita diuitem faciant, vt multorum detrimẽta non circunspiciendo, in paupertatis miseriam nonnullos deiiciant. Illud vero Apostoli ad memoriam reuocantes, quod ad Corinthios scribens ait, ([non enim volumus, vt aliis sit remissio, vobis autem tribulatio] Cui sacra lex principum concordans ait. [3 Rescripta contra ius elicita ab omnibus iudicibus præcipimus refutari: nisi forte aliquid est, quod non lædat alium, & prosit petenti, vel crimen supplicantibus indulgeat.] ¶ Item constitutio Imperatoris ad populum [4 Nec damnosa fisco, nec iuri contraria postulari oportet.]) ¶ Clerici ergo huius baptismali ecclesiæ priuilegij auctoritate muniti, suæ diœcesis decimas sibi ex integro vendicare valent nisi forte summa necessitate episcopi cogantur ad quartam suam accipiendam, & illi superabundare monstrentur.

QVÆSTIO II.

1. ps. Vòd autem antiquioribus priuilegiis, subsequentibus derogari non possit, auctoritate Anacleti probatur, qui scribens omnibus episcopis, & reliquis Christi sacerdotibus ait in epistola 1.c.3.

¶Ecclesiarum priuilegia cunctis temporibus intemerata seruentur. C. I.

j[5] PRiuilegia ecclesiarum, & sacerdotum[g] intemerata, & inuiolata cunctis decernimus manere temporibus §. Leges eccle-

[Vòd autem] Hæc q. diuiditur ī tres par. In prima probat magister per 18.aucto.&per 11. leges, ꝙ nulla priuilegia contra alia priuilegia, vel contra ius valent, vel si obtenta essent contra ius, non valent nisi essent sine præiudicio aliorum. alias sic, si non facerent detrimentũ magnum. Secunda ibi, *His ita.* Tertia ibi, *Hostilitatis.* Io. de Fan.

Casvs. Hic ponitur 2. q. qua quæritur, an p sequentia priuilegia priorib. derogetur, ni si in sequentibus de priorib. mentio fiat, si cut in rescriptis contingit. Et dicendum est ꝙ non, nisi forte sequens priuilegium esset speciale, & primũ generale: quia secundum quosdam non oporteret ꝙ in secundo fieret mentio de primo, vt tũc: sed Io. dicit ꝙ oportet semper de primo priuilegio generali, in secundo speciali fieri mentionem. & aliud est in rescriptis, cum per rescripta generalia non cõcedatur statim plenum ius, sed per priuilegium sic. procedit G. hoc ordine. Primo probat quòd per sequentia priorib. non derogatur, vsque ad §. *Si ergo.* exinde respondebit allegatis, &dabit solutionem in §. hostilitatis.

QVOD AVTEM. "Videndum quis possit dare priuilegium, & quod priuilegium præiudicet alij. Dicunt plerique quòd solus Papa potest dare priuilegium in præiudicium alterius. 12.qu.2. bonæ rei. & 9.qu.3.conquestus. de consec.dist.3.pronuntiandum. 100. dist. contra morem. cum enim priuilegium dicatur quasi lex priuata, vt ibi ſ. dist.3. priuilegia. & solus princeps canones & leges & iura conmũia vide p dat[a]: ergo solus ille (vt dicunt) dat priuilegium. Hoc tamen negari non potest quin episcopi etiam dent priuilegia, vt extra de his quę fiunt à præla. quanto. extra de sent. & re iud. cum inter vos. sed non potest in præiudicium aliorum[b], vt dicunt: quia solus princeps auferre potest[c] ius vnius, & dare alteri, vt 9.q.3. nunc vero. & c.p principalem. & extra de concess. præben. & eccl. non vac. quia diuersitatem. & C. de quadr. præscr. bene à Zenone. Sed certe hoc non est verum: nam episcopus potest dare extra baptismalem ecclesiam decimas, vt 16.qu 1. statuimus. Item episcopus potest detrahere vni ecclesiæ, & dare alteri, vt extra de excess. præla. sicut vnire. & potest in totum eximere aliquam ecclesiam, vt extra de censi. cum venerabilis. Item auferre potest ecclesiæ priuilegium eligendi, vt extra de consue. cum dilectus. Item potest eximere ecclesiam à iure prouisionis, vt extra de censi. fopitæ. hoc autem priuilegium confert episcopus cum consensu capituli sui, vt extra de dona. pastoralis. Datur autem priuilegium quandoque personæ, quandoque rei, vt 9. quæstio. 3. conquestus. Si priuilegium datur personæ, personam non transgreditur, vt insti. de iure nat. gen. & ciui. §. plane. 16. quæst. 1. hinc etiam. & ff. de reg. iur. priuilegia. 7. q. 1. non autem. & cap. petisti. & reale est quod loco conceditur, & perpetuum est. 16. quæst. 1. hinc etiam. & ff. de iur. immu. l. 1. extra de offi. dele. quosi qñ. ī pr. C. niam abbas. In dubio autem semper præsumitur priuilegium personale, quam reale, vt extra de inst. cum venissent. quia res de facili ad suam reuertitur naturam. ff. de pact. si vnus. §. quòd & in specie dotis. non enim dicitur ob hoc personale, quòd sola inseritur persona, vt ff. de pact. l. iurisgentium. §. pactorum. & l. tale pactum. Item hæc est differentia inter priuilegium & confirmationem: quia in confirmatione nihil noui iuris datur, vt extra de confirm. cum dilecta. secus est in priuilegio. Item in confirmatione nihil ponitur vel affirmatur, sed totum conditionaliter intelligitur, vt extra concess. præbend. quia diuersitatem. sed in priuilegiis omnia verba ponuntur, & certum ibi asseritur, vt extra de verbor. signifi. abbate. Nunc videndum est quòd priuilegium derogat alij. Dicunt quidam quòd semper secundum derogat primo, etiam si non faciat mentionem primi, vt extra de rescript. ex parte. & hoc ea ratione videtur, quia cum priuilegium fit ius, sed vnum ius derogat alij, licet non faciat mentionem primi, vt extra de cogn. spi. capitu. secundo. sed istis obst. extra de offic. iu. deleg. ex parte. vbi priuilegium secundum non derogat primo, cum non faciat mentionem eius. Item nec priuilegium præiudicat confirmationi, nisi faciat mentionem illius priuilegij, vt extra de his quæ fiunt à prælat. cum vos. Item nec transactioni præiudicat confirmatio, vt extra de deci. ex multiplici. Item nec priuilegium præiudicat consuetudini, nisi faciat mentionem eius, vt extra de præbend. relatum. Item nec valet priuilegium nisi faciat mẽtionem constitutionis factæ à capitulo, vt extra de rescrip. constitutus. nec valet appellatio nisi faciat mentionem sententiæ, vt extra de fide instrumen. inter. vltra medium. & sic propter iura allegata concedi potest, quòd idem sit in priuilegiis quòd in rescriptis: nisi vbi secundum facit mentionem primi quòd non valeat: siue ambo priuilegia sint generalia, siue ambo specialia, sed si vnum sit speciale, aliud generale: speciale semper præiudicat, licet non faciat mentionem generalis, vt extra de rescript. capitul. primo. & capitul. pastoralis. licet sit argu. contra. infra eadem, *in* Galliarum[d]. quia in toto iure derogatur generi per speciem, vt ff. de regul. iur. in toto. Sed certe aliud est in rescriptis quàm in priuilegiis: quia secundum rescriptum speciale derogat primo generali: nam per generale rescriptum non datur iurisdictio, vt patet in illa decre. pastoralis. in fine. & extra eod. ad hæc. & ideo de facili tollitur. sed per priuilegium quantumcumque generale statim consequitur suum ius plenum. vnde potest dici quòd numquam secundum speciale priuilegium deroget primo generali, nisi faciat ipsius mentionem. extra de rescript. nonnulli. & de præscript. veniens. sed in statutis quandoque antiquum præiudicat nouo, vt quinquagesima distinctio. domino sancto. Item in dubio potius præsumo non reuocatum prius priuilegium, quàm reuocatum, vt ff. de manu. test. si peculium. ff. de donat. inter virum & vxorem. cum hic status. §. pœnitentiam. Nec obstat. ff. de priuile. credit: priuilegia. vbi dicitur quòd priuilegia non æstimantur ex tempore, sed ex causa: quia ibi loquitur de priuilegiis, quæ creditor vult habere ex eo quòd prius mutuauit pecuniam.

PRiuilegia.]Casvs. Dicitur in hoc c. ꝙ priuilegia ecclesiarum & sacerdotum sunt inuiolabiliter omni tempore obseruanda: & leges ecclesię Apostolica auctoritate confirmat Anacletus peregrina iudicia submouendo.

g ¶ *Temporibus.*] Istud potest intelligi de generalibus statutis. nam in nullius persona omittendum est, &c. sexagesimaprima distinctione. miramur. Item potest intelligi de priuilegiis datis à principe: "nam priuilegium quod à Deo vel à principe datur, decet esse mansurum, omnis malitiæ ac diminutionis contrarium. in authen. collat. sexta. constitutio. quæ de dignitat. in fin. Si vero persona impetrans obuiat priuilegio impetrato, statim euanescit, vt extra de constitut. cum M. Ferrarien. Item si non prote

a Priuilegia vñ dicãtur.
†al.distinctionem 2 Dist. 100. cõtra morẽ. ver. quod si hoc.
"Priuilegiũ à quibus potest dari. a Adde hic Arc. q dt, ꝙ princeps ex certa scia ẽt sine clausul. nõ obstãte, possit auferre mihi ea q̃ sunt iuris ciuilis: de qua mria vide p Bar. ī l. fi. C. si cõt. ius vel vti. pu. & plene per eũdẽ Bar. ī extra. ad repr. ver. ñ obstãtib. p doct. ī c. nulli. de tesct. p Bal. ī l. fi. C. sen. resc. & ī l. eã q̃. co. 12. C. de fideic. & ī plu. feu. co. 14. p Im. ī l. fi. ff. q. ap. ñ li. & ī l. q̃dã cõsulebãt. d re iu. & per Pau. d Ca. ī l. 16. quæst. 1. hinc etiam. & ff. de iur. immu. l. 1. extra de offi. dele. quosi qñ. ī pr. C. de inof test.
†al. inuenientur
†al. suæ interpretationis
†al. aliter fieri
b Hoc est expressũ scd; Ala. Vin. & Phi. extr. de
c Dist. 100. cõtra morẽ. ver. quod si hoc.
d Ordinario loquitur.
e Dist. 100. cõtra morẽ. ver. quod si hoc.
f Anſ. l. 4. c. j.
g Priuilegiũ decet esse mansurum.

Source : BIU Cujas

protestatur, priuilegium suum expirat spatio lx. an. vt ext. de priui. accedentib. sed si non est opus protestatione, cum sit priuilegium ad excipiendũ, perpetuum est, vt ff. de doli exc. pure. si vero est priuilegium ad faciendum, videtur quòd spatio decem annorum extinguatur, vt ff. de nundi. l. 1. [a]

a Hoc ideo quia q nun dinas impetrat, facit in præiudiciũ multorũ: vñ breuioritpe amittit, cũ sit odiosum. sec⁹ si i piudiciũ singularis psonę. qa tũc penne est. C. de di. reser. l. 2. Io. de Fan. 17. ea. priuilegia, tertio Ans. l. 4. c. 2.

a ¶ *Et peregrina.*] i. ferri candentis, 2. q. 5. cõ suluisti. vel iudicis, nõ sui. 3. qu. 5. peregrina. Ioan.

PRiuilegia.] CASVS. Dicitur in hoc c. q priuilegia ecclesiarum auctoritate sanctorum patrum instituta nõ debent ab aliquo violari, sed debẽt per Papam defendi: quod nisi fecerit reatum incurret.

b ¶ *Priuilegia.*] j. de cõsec. di. 3. celebritatem.

IN *Galliarum.*] CASVS. Gre. fecit Aug. monachum Anglorũ archiepiscopum, & ei supposuit omnes episcopos Britanniæ, sed in episcopis Galliarũ nullam sibi attribuit auctoritatem, quia archiepiscopo Arelat. ab antiquo tempore cõstabat eos esse subiectos. quem Papa priuilegio sibi concesso priuare non debebat. & ideo si Aug. ad Galliarum prouincias venerit, nil sine episcopo Arelat. agere præsumat. Seq. c. patet.

c ¶ *In Galliarum.*] pluraliter dicit, "qa tres sunt Gallię, brachata, togata, & comata.

" Gallia est triplex.

d ¶ *Pallium.*] §. 8. qu. 3. Artaldus. contra. vbi dicitur, q Arelat. sit suffraganeus Narbonen. sed forte duo sũt Arelat. vel altera litterarũ est falsa vel corrupta.

e ¶ *Episcopo.*] quem cõstituit ibi legatum, vel supposuit ei omnes episcopos Britanniæ.

" Legatus an possit clericos epi loci iudicare.

f ¶ *Prætermitti.*] "ergo "legatus incõsulto episcopo loci non potest iudicare clericos ipsius nisi ad episcopũ appelletur, vt hic, & 11. q. 1. peruenit. qđ potest admitti. Nec obst. ext. de of. le. cum non ignoretis. nam ille non solum fuit legatus, sed etiam metropolitanus: & ideo nihil profuisset ei ius legationis, si hoc ius non habuisset. Io. contrarium credo, cum illa decre. cum non ignoretis. indistincte loquatur. B. "ittem videtur hic q princeps posteriorem legatum dando non videtur ꝑ hibuisse legatũ priorem, sicut est in tãtorib. vt C. de test. tu. l. 2. similiter no. 7. qu. 1. non autem. secus in procuratoribus, vt ff. de procu. si quis cum. §. vlt.

2 Ans. l. 6. c. 97. †*al. episcopis*

" Legatus posterior an reuocet priorem.

g ¶ *Britannorum.*] cõtra §. 3. quæst. 6. hæc

siæ Apostolica auctoritate firmamus, & peregrina [a] iudicia submouemus.

A ¶ Sacerdotum.] *in originali est*, sacerdotũ sancti Apostoli iussu Saluatoris intemerata, & inuiolata cunctis decreuerunt, &c.

Item Leo Papa Martiano Augusto, epi. 52. al. 54.

¶ Nec nouitate mutari, nec improbitate conuelli ecclesiarum priuilegia debent. C. II.

ij [1] PRiuilegia [b] ecclesiarum, & monasteriorum [B] sanctorũ patrum auctoritate instituta, nulla possunt improbitate conuelli, nulla nouitate mutari. In quo opere, auxiliante Christo, fideliter exequendo, necesse est huius sanctæ sedis Pontifices perseuerantem exhibere famulatum: Dispensatio enim nobis credita est: & ad nostrum tendit reatum, si paternarum regulæ sanctionum nobis consentientibus, vel negligentibus violentur.

B ¶ Et monasteriorum.] *Hæ voces non sunt in epistola, neque infra eadem, priuilegia: sed sublatæ non sunt, quia ad eas spectat infra ead. c. postea. vers. si ergo priuilegia. & Anselmus illas habet lib. 4. ca. 2. Ceterum, quoniam de industria caput hoc à collectore in summam redactum est, & aliquot locis mutatum, visa sunt describenda verba ipsa Leonis.* Priuilegia enim ecclesiarum sanctorum patrũ canonibus instituta, & venerabilis Nicænę synodi fixa decretis, nulla possunt improbitate conuelli, nulla nouitate mutari. In quo opere, auxiliante Christo, fideliter exequendo necesse est me perseuerantem exhibere famulatum: quoniam dispensatio mihi credita est, & ad meum tendit reatũ, si paternarum regulæ sanctionum, quæ in synodo Nicæna ad totius ecclesiæ regimẽ, spiritu Dei instruente, sunt conditæ, me (quod absit) conniuente violentur, & maior sit apud me vnius fratris volũtas, quàm vniuersæ domus Domini communis vtilitas.

Item Gregorius Augustino Anglorum episcopo, Respon. 9.

¶ Priuilegio suæ dignitatis aliquis ecclesiam exuere non debet. C. III.

[2] IN Galliarum [c] episcopos † nullam tibi auctoritatem tribuimus: quia ab antiquis prædecessorum meorum temporibus pallium [d] Arelatensis episcopus accepit, quem nos priuare auctoritate percepta minime debemus. Si ergo contingat, vt fraternitas tua ad Galliarum prouincias transeat, & aliquid ex auctoritate agẽdum fuerit, cum prædicto Arelatensi episcopo [e] agatur: ne præter mitti [f] possit hoc, quod antiqua patrum institutio inuenit. Britannorum [g] vero omnes episcopos tuæ fraternitati committimus, vt indocti doceantur, infirmi persuasione roborẽtur, peruersi auctori-

quippe. "sed duæ sunt Britanniæ, Anglia enim maior Britannia dicitur. "Britannia est duplex.

h SI *ea destruerem.*] ¶ *Diuisa.*] ar. contra testes sibi contrarios, & contra rescripta omnia sibimet contraria, vt 23. q. 7. quod autem. C. de fid. instru. scripturæ. 4. q. 3. qui falso. extr. de sen. & re iud. cum olim.

tate corrigantur.

A ¶ Peruersi.] *Addita sunt hæc ex originali.*

Idem Felici episcopo, lib. 12. epist. 31.

¶ Statuta Apostolicorum prædecessorum Apostolicus destruere non debet. C. IIII.

SI ea destruerẽ, quæ antecessores nostri statuerunt, non constructor, sed euersor esse iuste cõprobarer, testante veritatis voce, quę ait [Omne regnum in seipso † diuisum nõ stabit:] & omnis scientia, & lex aduersum se diuisa [h] destruetur.

Item Leo Papa, epist. 82. al. 84. ad Anastasium, c. 2.

¶ Metropolitanus dignitatis sibi traditæ antiquitus ius intemeratum obtineat. C. V.

[3] IGitur secundum sanctorum patrum canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia consecratos, metropolitanos singularum prouinciarum episcopos, quibus ex delegatione [i] nostra fraternitatis tuæ cura prætenditur, ius traditæ sibi antiquitus dignitatis intemeratũ habere decreuimus: ita vt à regulis præstitutis nulla aut negligentia, aut præsumptione discedant.

Item Hormisda Papa in epistola ad Ioannem episcopum.

¶ Priuilegia metropolitanorum inconuulsa seruari oportet. C. VI.

SEruatis [k] priuilegiis metropolitanorum, vices vobis Apostolicæ sedis eatenus delegamus, vt inspectis [l] istis, siue ea, quæ ad canones pertinent, siue ea, quæ à nobis sunt nuper mandata, seruẽtur, siue ea, quæ de ecclesiasticis causis tuæ reuelationi † contigerint, sub tua nobis insinuatione [m] pandantur. Erit hoc studij, ac solicitudinis tuæ, vt talem te in his, quæ iniunguntur, exhibeas, vt fidem, integritatemque eius, cuius curam suscipis, imiteris.

Item Gregorius Bonifacio primo defensori, lib. 7. epist. 17.

¶ Decreta Apostolica, nulla præsumptione violentur. C. VII.

[4] INstitutionis † nostræ decreta, quæ pro defensorum sunt priuilegiis, & ordinatione dispositæ, perpetua stabilitate, & sine aliqua constituimus refragatione seruari: siue quæ scripto decreuimus: siue quæ in nostra præsentia [n] videntur esse dispositæ: nec à quoquam pontificum in totum, vel in partem

h ¶ *Diuisa.*] ar. contra testes sibi contrarios, & contra rescripta omnia sibimet contraria, vt 23. q. 7. quod autem. C. de fid. instru. scripturæ. 4. q. 3. qui falso. extr. de sen. & re iud. cum olim.

I ¶ *Igitur secundum.*] CASVS. Leo Papa quemdã legatũ suum ad quandam prouinciam destinauit: cui præcepit vt ius dignitatis archiepiscoporũ ab antiquo eis traditum conseruet inteme rat um & inconcussum. Seq. ca. idẽ dicit, & casum per te formabis. *Cuius*, id est, beati Petri vel nostri. Luc. 11. †*al. seipsum*

i ¶ *Delegatione.*] "videtur ergo q legatam potestatẽ habeat delegatus & non ordinariam potestatem, vt hic, & ca. seq. quod non credo, cum similis sit proconsul. ff. e. meminisse. "legatus q̃ ptãtẽ hẽat.

k *Seruatis.*] rescriptum semper sic est interpretandum, vt nulli faciat præiudicium, vt 9. q. 3. nunc vero. 85. dis. archidiaconum. in priuilegiis secus videtur, vt extr. de decim. ad audientiam. 3 Iuo p. 5. c. 346.

l ¶ *Inspectis.*] "cum enim quis aliqd ex priuilegio sibi vendicat inspiciendum est priuilegium eius. 100. di. cõtra morem. extr. de priuil. recipimus. & secundum q tenor priuilegij continet, iudicandum est, vt ext. de priuil. porro. "Priuilegij tenor est attendendus.

m ¶ *Insinuatione.*] intelligas hoc de his q̃ soli Papæ reseruantur, [b] q̃ non transeunt in generali mandato, vt extr. de of. le. quòd translationem. b Sub. & maiorẽ discussionem desiderãt. arg. §. 24. q. 1 quoties. 10. q. 1. frater. refert ergo q̃ p se expedire non põt. L. †*al. relationi*

INstitutionis.] CASVS. Quidam episcopi destruebant, vel mutabant ea q̃ Apostolicus disposuerat, vel priuilegia concedendo, vel in præsentia sua aliqua sine scriptis ordinãdo: & ideo præcepit Greg. Bonifacio defensori, vt talia de cetero fieri non patiatur: quia per hoc doceret alios sua quã doque posse statuta dissoluere.

n ¶ *Præsentia.*] "sic ergo sententia principis facit ius [c], licet non redigatur in scriptis, vt ext. de transa. ca. 1. C. de testa. omnium. argu. contra 3. q. 7. postulatus. Itẽ hic est ar. quòd princeps sine scripto dat priuilegium, & sine scripto delegat causam, vt in auth. de liti. §. omnẽ. colla. 8. sed non committit delegationem sine scripto. 97. di. nobilissimus. C. de man. prin. l. vna. "snia principis ẽt non scripta facit ius. 4 Ans. l. 4. c. 5 Pol. l. 3. ti. 15. † *al. Constitutionis* c *Si pceſſerit snia diffinitiua parti* b° *psentib°. C. d leg. l. ſi imperialis.* alias ſi ſit i° ex ſnia. ff. d inof. teſta. q repudiatis. ſcdm Lau.

2 ¶ *Ratio*

Source : BIU Cujas

a ¶*Rationis.*] arg.contra ext.de of.del.ſi quando.& c.ex parte.2.

De eccleſiaſticis.] Casvs.Dominicus epiſcopus quæſiuit à Gre. vtrum priuilegia eccleſiaſtica debeant à Papa ſeruari, quare Grego.ſcribit ei dicens, q̃ ſicut defendit priuilegia ſedis Apoſtolicę:ita iura & priuilegia aliarum eccleſiarum vult ſeruare immutila ta : nec alicui vltra q̃ meretur impertiri, & fratres ſuos ſic vult honorare, vt nec alteri ab altero aliquid iure poſſit opponi. *Scribit*, vtrũ ſint ſeruãda.

b ¶*Iura.*]nec ſuum honorem debet augere Papa vt minuat ius eccleſiæ alterius, vt 99.diſt.ecce.[a]

Cvm piæ.] Casvs. Virgilius Arelaten.epiſcopus priuilegia monachorum violari permittebat. vnde præcepit ſibi Grene talia de cætero negligenter fieri patiatur.Seq.c.patet.

c *Qvod vero.*] ¶*Infringam.*] qui enim debet tueri alios contra alios,multo magis cõtra ſeipſum,vt ext.de na.ex libero ventr. c. vnico.ff.ſi ſer.ven. altius.

Amputato.] Casvs. Hic duo dicũtur,quorum primũ eſt vt nullus vſurpet ea, quæ ſibi non ſunt conceſſa. Secundum eſt, vt ea quæ Apoſtoli & eorum ſucceſſores ſtatuerunt,nõ violentur aliquo modo. Quæ autem ſequuntur poſtea,plana ſunt vſque ad legẽ illam, *reſcripta.*

d ¶ *Conceſſa.*]ar.fines mãdati diligenter cuſtodiendos. ar.contra 8.q.1.licet.Item arg.“ q̃ epiſcopus nihil poteſt petere niſi quod ſibi permiſſum eſt à canone.vt 10.qu.3.qa cognouimus. & ff.de cond.indeb.l.frater à fratre[b].

e *Eccleſiaſtica.*] ¶ *In poſterum.*] ſ.6.q.3.quod bene.

f *Mperiali.*] ¶*Inutilia.*]ſ.di.10.vides. Sed contra 7.q.1.epiſcopus in diœceſi. & 13.quæſtio.6. comperimus.

g *Nec damnoſa fiſco.*]vt ſi aliqs per priuilegium velit ſe excuſare ab eo qđ eſt damnoſum iuri communi. “ nam dicit lex q̃ omnes neceſſitatibus publicis debent obedire ſine dignitatis priuilegio, vt C. lib. 11. de naui. non excu.l.multi.nec prætextu priuilegij publica debet vacillare vtilitas,vt C.lib.11.de priu.ſcho.l.2. & C.de ſacroſ.eccle.l. iubemus nulli.

Reſcripta.] Casvs. Licet ſ.dixerim quòd caſus iſte facilis eſſet, tamen ſic poteſt poni. Quæſitum fuit à Theodoſio & Valentiniano vtrum reſcripta contra ius impetrata ſint à iudicibus recipienda?Et reſp.Theodoſius quòd non, niſi ſit tale reſcriptum quod alium non lædat& etiam proſit petenti,vel etiam crimẽ indulgeat ſupplicanti.

h ¶ *Contra ius.*] nec enim ratione reſcripti iudex recedet à iuſtitia,vt extra de æta.& qual.eam te. “ vnde ſi reſcriptum eſt penitus contra ius,reiiciet illud iudex. vt hic dicitur,& auferendum eſt reſcriptum tale de manibus retinentis, vt C. de ſacri.pagan.ſicut.& mittenda eſt talis charta principi, vt ibi dicitur. Si autem non eſt contra ius ex toto, ſed aliàs iniquum, expectandum eſt ſecundum mandatum principis, vt extra de reſcript. ſi quando. & in auth. vt nul. iud. §. ſi vero. Iudex ergo ſemper ſequitur ius commune, licet reſcriptum principis aliud iubeat, vt in auth. de iud.colla. 6. §. omnis autem iudex. & infra e. omnes.

i ¶ *Quod non lædat.*] tale debet eſſe quodlibet reſcriptum, vt neminem lædat, ſupra ead.de eccleſiaſticis.vnde non valet reſcriptum de re quam quis violenter detinet, vt 16.quæſt.6.placuit. C. vnde vi.l. auctoritatem. nec de re litigioſa, vt extra de confir.cap.1.& per quod tranſactio facta reſuſcitatur, vt C. de tranſactio. cauſas & extra de tranſact. ex litteris. & de deci. ex multiplici. vel per quod aufertur libera electio aliquibus, vt C. de duob.re.ſtipu.l. 2.hoc tamen non videtur verum, per id quod eſt extra de conceſ. præben. & eccle. non vacan.quia diuerſitatem. vel per quod reſtituitur aliquis depoſitus, vt C. loca.l. vlt. Vel per quod retractatur ſententia, vt C. de erro. aduo.l. vlt. & per quod præſtatur immunitas à tributis[d], vt C. de vect. quidquid. Quod autem dicitur hic,intelligas de enormi læſione.quia modicam læſionem bene poteſt præſtare reſcriptum principis, vt extra de verbor.ſign. quid per nouale.“Vel etiam ſi ex poſtfacto incipiat enormiter lædere, ſtatim non valet, vt ext. de deci. ſuggeſtum. quam cito enim priuilegium recidit ad iniquitatem, ſtatim nonvalet,vt ff.de vul. ſubſtitu. ex facto. & 63.diſt.§.verum. modicam autem læſionem bene poteſt afferre, vt 12.quæſtio.2. bonæ rei. C.de preci. Imper.offer. quoties. ff.locat. habitatores. ff.ne quid in loco publico. l. 1. §. ſi quis à principe. ff. ne quid in flumi. public.l.1.§. ſunt qui putant.quandoque tamen magnam affert læſionem, vt 16. quæſtione prima. ſtatuimus. vt dixi ſupra eadem,in ſumm. in princip. & ff. de euict. Lucius.

k ¶*Petenti.*]vt ſi aliqua quæ nubit conſulari viro,petit vt ipſe nihilominus conſularis dicatur, iſtud prodeſt petenti ſine læſione alterius, vt ff.de ſenat.l.vlt. Vel ſi aliqua petat, vt intra tempus luctus poſſit nubere,vt ff.de his qui no.infa.l.ſolet.

l ¶ *Vel crimen.*] in talibus facile exauditur aliquis.35.quæſtione 9. veniam.

---

a ¶*Nulla præſumptione violentur, quæ ab Apoſtolis,& eorum ſucceſſoribus ſunt inſtituta. C. XI.*

3 Amputato totius vſurpationis exceſſu, nullus debet præſumere, quæ ſibi non videtur eſſe conceſſa[d]. *& infra.* ¶Ea quæ ſunt ab Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus inſtituta,nulla deſidia negligantur,nulla diſſenſione violentur, nulla concertatione turbentur.

Item Gregorius Papa lib.7.indict.2.epi. 60.Praerecti illuſtri.

¶*Quæ rationabiliter ordinata ſunt, nulla debent refragatione turbari. C. XII.*

4 Eccleſiaſticæ moderationi eſt omnino conueniens, vt quæ ordinata fuerint, vel rationabiliter[A] deciſa, nulla in poſterũ[e] debeant refragatione turbari.

A ¶Rationabiliter.]*vox iſta abeſt à pleriſque manuſcriptis, & à codicibus* B. *Gregorij, nec repetitur infra 35. quæſt. 9. omnibus modis. Sed non eſt inducta, quia omnia Gratiani exemplaria habent iſtam vocem etiam in rubrica.*

Idem in Regeſto libro 7.indict. 2.epi.7. Ianuario Caralitano.

¶*Quæ contra leges fiunt, pro infectis habentur. C. XIII.*

5 Imperiali conſtitutione aperte ſancitum eſt,vt ea quæ contra leges fiunt, non ſolum inutilia[f], ſed etiam pro infectis[6] habenda ſint.

Cod.lib.1.tit.de precibus Imperatori offerendis[7].Imperator Conſtantinus.

C. XIIII.

Nec damnoſa fiſco[g], nec iuri contraria poſtulari oportet.

Impp.Theodoſius,& Valentinianus.[8]

C. XV.

9 Reſcripta contra ius[h] elicita, ab omnibus iudicibus præcipimus refutari:niſi forte aliquid eſt,quod non lædat[i] alium, & proſit petenti[k], vel crimen[l] ſupplicantibus indulgeat.

Item Pelagius Papa Ioanni comiti.

¶*Reſcriptum meretur effectum,quod cum iuris,& legum ratione concordat. C. XVI.*

Idem Dominico Carthaginenſi epiſcopo, lib.2.indict. 10.epiſt.39.

¶*Priuilegia eccleſiarum Apoſtolicus debet ſeruare illæſa. C. VIII.*

1 De eccleſiaſticis priuilegiis, q̃ veſtra fraternitas ſcribit, hoc, poſtpoſita dubitatione teneat:quia ſicut noſtra defendim[9], ita ſingulis quibuſq; eccleſiis ſua iura[b] ſeruamus:nec cuilibet fauẽte gratia,vltra quàm meretur, impertior: nec vlli hoc,quod ſui iuris eſt, ambitu ſtimulante derogabo:ſed fratres meos per omnia honorare cupio:ſicque ſtudeo honore ſingulos ſubuehi, dummodo non ſit,quod alteri iure ab altero poſſit opponi.

Idem Virgilio Arelatenſi epiſcopo,libro 7.epiſt.115.

¶*Quòd rationabiliter diffinitum eſt,in nullo debet violari. C. IX.*

2 Cvm piæ deſiderium voluntatis,& laudandæ deuotionis intẽtio ſacerdotalibus ſit ſemper ſtudiis adiuuanda,cura eſt ſolicitudinis adhibenda, vt ea, quæ pro quiete monachorum, religioſæque conuerſationis fuerint ordinata, nec diſſimulatio negligere,nec quædam valeat præſumptio pturbare: ſed ſicut hoc, quod ratio exigebat vtilitatis, oportuit diffiniri, ita quod definitum eſt [niſi[A] forte vbi maior eſt auctoritas]non debet violari.

A ¶Niſi forte.]*Exceptio hæc abeſt à pleriſque vetuſtis, & Anſelmo, & codicibus Gregorij impreſſis,& manuſcriptis. In vno autem Gratiani appoſita eſt tanquam gloſſa,& legitur, ſupra 6.q.4.quod bene.*

Idem ad Natalem epiſcopum,li.2.epiſ.37.

¶*Sibi iniuriam facit,qui fratrum ſuorum iura perturbat. C. X.*

Qvod vero dicitis noſtris tẽporibus debere ſeruari,quę à meis quoque prædeceſſoribus tradita, atque cuſtodita ſunt,ab-

---

“Reſcriptũ cõtra ius eſt reiiciẽdum.

3 Poly.ibid. Anſ.l.2.c.61 & l.6.c.127.

4 35.q.9.omnib.modis. Anſ.l.4.c.9.

dIdẽ q̃ex cõtractuvẽditiõis eſt traditum reſtituatur. C.đ reivẽ.iciuile

5 Deuſd.p.j. & 3.

6 Concord. tex. ĩ l.ñ dubiũ. C.đ legi.& in c.ſacroſan.đ el.

7 tit.19.le.3 “Priuilegiũ lædens an poſſit tolerari.

8 ibid.le.7.

9 ſ.ead.

---

a ¶*Rationis.*] arg.contra ext.de of.del.ſi quando.& c.ex parte.2.

De eccleſiaſticis.] Casvs.Dominicus epiſcopus quæſiuit à Gre. vtrum priuilegia eccleſiaſtica debeant à Papa ſeruari, quare Grego.ſcribit ei dicens, q̃ ſicut defendit priuilegia ſedis Apoſtolicę:ita iura & priuilegia aliarum eccleſiarum vult ſeruare immutilata : nec alicui vltra q̃ meretur impertiri, & fratres ſuos ſic vult honorare, vt nec alteri ab altero aliquid iure poſſit opponi. *Scribit*, vtrũ ſint ſeruãda.

b ¶*Iura.*]nec ſuum honorem debet augere Papa vt minuat ius eccleſiæ alterius, vt 99.diſt.ecce.[a]

Cvm piæ.] Casvs. Virgilius Arelaten.epiſcopus priuilegia monachorum violari permittebat. vnde præcepit ſibi Grene talia de cætero negligenter fieri patiatur.Seq.c.patet.

c *Qvod vero.*] ¶*Infringam.*] qui enim debet tueri alios contra alios,multo magis cõtra ſeipſum,vt ext.de na.ex libero ventr. c. vnico.ff.ſi ſer.ven. altius.

Amputato.] Casvs. Hic duo dicũtur,quorum primũ eſt vt nullus vſurpet ea, quæ ſibi non ſunt conceſſa. Secundum eſt, vt ea quæ Apoſtoli & eorum ſucceſſores ſtatuerunt,nõ violentur aliquo modo. Quæ autem ſequuntur poſtea,plana ſunt vſque ad legẽ illam, *reſcripta.*

d ¶ *Conceſſa.*]ar.fines mãdati diligenter cuſtodiendos. ar.contra 8.q.1.licet.Item arg.“ q̃ epiſcopus nihil poteſt petere niſi quod ſibi permiſſum eſt à canone.vt 10.qu.3.qa cognouimus. & ff.de cond.indeb.l.frater à fratre[b].

e *Eccleſiaſtica.*] ¶ *In poſterum.*] ſ.6.q.3.quod bene.

f *Mperiali.*] ¶*Inutilia.*]ſ.di.10.vides. Sed contra 7.q.1.epiſcopus in diœceſi. & 13.quæſtio.6. comperimus.

g *Nec damnoſa fiſco.*]vt ſi aliqs per priuilegium velit ſe excuſare ab eo qđ eſt damnoſum iuri communi. “ nam dicit lex q̃ omnes neceſſitatibus publicis debent obedire ſine dignitatis priuilegio, vt C. lib. 11. de naui. non excu.l.multi.nec prætextu priuilegij publica debet vacillare vtilitas,vt C.lib.11.de priu.ſcho.l.2. & C.de ſacroſ.eccle.l. iubemus nulli.

Reſcripta.] Casvs. Licet ſ.dixerim quòd caſus iſte facilis eſſet, tamen ſic poteſt poni. Quæſitum fuit à Theodoſio & Valentiniano vtrum reſcripta contra ius impetrata ſint à iudicibus recipienda?Et reſp.Theodoſius quòd non, niſi ſit tale reſcriptum quod alium non lædat& etiam proſit petenti,vel etiam crimẽ indulgeat ſupplicanti.

h ¶ *Contra ius.*] nec enim ratione reſcripti iudex recedet à iuſtitia,vt extra de æta.& qual.eam te. “ vnde ſi reſcriptum eſt penitus contra ius,reiiciet illud iudex. vt hic dicitur,& auferendum eſt reſcriptum tale de manibus retinentis, vt C. de ſacri.pagan.ſicut.& mittenda eſt talis charta principi, vt ibi dicitur. Si autem non eſt contra ius ex toto, ſed aliàs iniquum, expectandum eſt ſecundum mandatum principis, vt extra de reſcript. ſi quando. & in auth. vt nul. iud. §. ſi vero. Iudex ergo ſemper ſequitur ius commune, licet reſcriptum principis aliud iubeat, vt in auth. de iud.colla. 6. §. omnis autem iudex. & infra e. omnes.

i ¶ *Quod non lædat.*] tale debet eſſe quodlibet reſcriptum, vt neminem lædat, ſupra ead.de eccleſiaſticis.vnde non valet reſcriptum de re quam quis violenter detinet, vt 16.quæſt.6.placuit. C. vnde vi.l. auctoritatem. nec de re litigioſa, vt extra de confir.cap.1.& per quod tranſactio facta reſuſcitatur, vt C. de tranſactio. cauſas & extra de tranſact. ex litteris. & de deci. ex multiplici. vel per quod aufertur libera electio aliquibus, vt C. de duob.re.ſtipu.l. 2.hoc tamen non videtur verum, per id quod eſt extra de conceſ. præben. & eccle. non vacan.quia diuerſitatem. vel per quod reſtituitur aliquis depoſitus, vt C. loca.l. vlt. Vel per quod retractatur ſententia, vt C. de erro. aduo.l. vlt. & per quod præſtatur immunitas à tributis[d], vt C. de vect. quidquid. Quod autem dicitur hic,intelligas de enormi læſione.quia modicam læſionem bene poteſt præſtare reſcriptum principis, vt extra de verbor.ſign. quid per nouale.“Vel etiam ſi ex poſtfacto incipiat enormiter lædere, ſtatim non valet, vt ext. de deci. ſuggeſtum. quam cito enim priuilegium recidit ad iniquitatem, ſtatim nonvalet,vt ff.de vul. ſubſtitu. ex facto. & 63.diſt.§.verum. modicam autem læſionem bene poteſt afferre, vt 12.quæſtio.2. bonæ rei. C.de preci. Imper.offer. quoties. ff.locat. habitatores. ff.ne quid in loco publico. l. 1. §. ſi quis à principe. ff. ne quid in flumi. public.l.1.§. ſunt qui putant.quandoque tamen magnam affert læſionem, vt 16. quæſtione prima. ſtatuimus. vt dixi ſupra eadem,in ſumm. in princip. & ff. de euict. Lucius.

k ¶*Petenti.*]vt ſi aliqua quæ nubit conſulari viro,petit vt ipſe nihilominus conſularis dicatur, iſtud prodeſt petenti ſine læſione alterius, vt ff.de ſenat.l.vlt. Vel ſi aliqua petat, vt intra tempus luctus poſſit nubere,vt ff.de his qui no.infa.l.ſolet.

l ¶ *Vel crimen.*] in talibus facile exauditur aliquis.35.quæſtione 9. veniam.

---

a ¶*Nulla præſumptione violentur, quæ ab Apoſtolis,& eorum ſucceſſoribus ſunt inſtituta. C. XI.*

3 Amputato totius vſurpationis exceſſu, nullus debet præſumere, quæ ſibi non videtur eſſe conceſſa[d]. *& infra.* ¶Ea quæ ſunt ab Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus inſtituta,nulla deſidia negligantur,nulla diſſenſione violentur, nulla concertatione turbentur.

Item Gregorius Papa lib.7.indict.2.epi. 60.Praerecti illuſtri.

¶*Quæ rationabiliter ordinata ſunt, nulla debent refragatione turbari. C. XII.*

4 Eccleſiaſticæ moderationi eſt omnino conueniens, vt quæ ordinata fuerint, vel rationabiliter[A] deciſa, nulla in poſterũ[e] debeant refragatione turbari.

A ¶Rationabiliter.]*vox iſta abeſt à pleriſque manuſcriptis, & à codicibus* B. *Gregorij, nec repetitur infra 35. quæſt. 9. omnibus modis. Sed non eſt inducta, quia omnia Gratiani exemplaria habent iſtam vocem etiam in rubrica.*

Idem in Regeſto libro 7.indict. 2.epi.7. Ianuario Caralitano.

¶*Quæ contra leges fiunt, pro infectis habentur. C. XIII.*

5 Imperiali conſtitutione aperte ſancitum eſt,vt ea quæ contra leges fiunt, non ſolum inutilia[f], ſed etiam pro infectis[6] habenda ſint.

Cod.lib.1.tit.de precibus Imperatori offerendis[7].Imperator Conſtantinus.

C. XIIII.

Nec damnoſa fiſco[g], nec iuri contraria poſtulari oportet.

Impp.Theodoſius,& Valentinianus.[8]

C. XV.

9 Reſcripta contra ius[h] elicita, ab omnibus iudicibus præcipimus refutari:niſi forte aliquid eſt,quod non lædat[i] alium, & proſit petenti[k], vel crimen[l] ſupplicantibus indulgeat.

Item Pelagius Papa Ioanni comiti.

¶*Reſcriptum meretur effectum,quod cum iuris,& legum ratione concordat. C. XVI.*

Idem Dominico Carthaginenſi epiſcopo, lib.2.indict. 10.epiſt.39.

¶*Priuilegia eccleſiarum Apoſtolicus debet ſeruare illæſa. C. VIII.*

1 De eccleſiaſticis priuilegiis, q̃ veſtra fraternitas ſcribit, hoc, poſtpoſita dubitatione teneat:quia ſicut noſtra defendim[9], ita ſingulis quibuſq; eccleſiis ſua iura[b] ſeruamus:nec cuilibet fauẽte gratia,vltra quàm meretur, impertior: nec vlli hoc,quod ſui iuris eſt, ambitu ſtimulante derogabo:ſed fratres meos per omnia honorare cupio:ſicque ſtudeo honore ſingulos ſubuehi, dummodo non ſit,quod alteri iure ab altero poſſit opponi.

Idem Virgilio Arelatenſi epiſcopo,libro 7.epiſt.115.

¶*Quòd rationabiliter diffinitum eſt,in nullo debet violari. C. IX.*

2 Cvm piæ deſiderium voluntatis,& laudandæ deuotionis intẽtio ſacerdotalibus ſit ſemper ſtudiis adiuuanda,cura eſt ſolicitudinis adhibenda, vt ea, quæ pro quiete monachorum, religioſæque conuerſationis fuerint ordinata, nec diſſimulatio negligere,nec quædam valeat præſumptio pturbare: ſed ſicut hoc, quod ratio exigebat vtilitatis, oportuit diffiniri, ita quod definitum eſt [niſi[A] forte vbi maior eſt auctoritas]non debet violari.

A ¶Niſi forte.]*Exceptio hæc abeſt à pleriſque vetuſtis, & Anſelmo, & codicibus Gregorij impreſſis,& manuſcriptis. In vno autem Gratiani appoſita eſt tanquam gloſſa,& legitur, ſupra 6.q.4.quod bene.*

Idem ad Natalem epiſcopum,li.2.epiſ.37.

¶*Sibi iniuriam facit,qui fratrum ſuorum iura perturbat. C. X.*

Qvod vero dicitis noſtris tẽporibus debere ſeruari,quę à meis quoque prædeceſſoribus tradita, atque cuſtodita ſunt,ab-

---

“Reſcriptũ cõtra ius eſt reiiciẽdum.

3 Poly.ibid. Anſ.l.2.c.61 & l.6.c.127.

4 35.q.9.omnib.modis. Anſ.l.4.c.9.

dIdẽ q̃ex cõtractuvẽditiõis eſt traditum reſtituatur. C.đ reivẽ.iciuile

5 Deuſd.p.j. & 3.

6 Concord. tex. ĩ l.ñ dubiũ. C.đ legi.& in c.ſacroſan.đ el.

7 tit.19.le.3 “Priuilegiũ lædens an poſſit tolerari.

8 ibid.le.7.

9 ſ.ead.

“ Epi petitio eſt per canones limitata.

bEt no.ext. de pœ.ĩ gl. permiſſum eſt,&c.

“Neceſſitates publicæ ſunt ab oĩb. ſupportãdę

---

tal.poſſe conſtituta

a[1]& vide qđ not. 22.diſt. c.j.in gl.nec Papa,&c.

1 Poly.ibid. Anſ.l.4.c.6.

2 Poly.ibid. Anſ.l.4.c.7.

3 Poly.ibid. Anſ.l.4.c.9.

Source : BIU Cujas

Dicenti.] Casvs. Quidam conueniebat aduersarium suum coram comite Ioanne per rescriptū subreptione vel falsis precibus impetratum. quare super hoc consuluit Pelagium Papā, qui respondit, dicens, quòd illa rescripta debent valere, quæ cum iure & ratione concordant ea vera, quæ per subreptionem, vel per falsas preces impetrantur, impetrantibus prodesse non possunt.

1 Iuo p. 4. c. 191.

a ¶*Subreptione.*] cum distinctione, vt extra de rescript. super litteris.

RESCRIPTA. Casvs. Quia supra facta fuit mentio de rescriptis, & ideo nunc dicit Grat. quòd cuiuscumque modi sint rescripta, expressam in se debent habere conditionem, si preces veritate nitantur: quia mendax precator carere debet impetratis, & iudices delegati punientur si probationes super falsi suggestione non admittantur. *Adnotationes*, quæ sint sine causæ cognitione. *Pragmaticæ*, cum causæ cognitione.

2 tit. 22. le. 2. "adnotatio quid sit.

b ¶*Adnotationes.*] "adnotatio dicitur scriptura quam Imperator proprio animi motu facit de aliquo negotio nemine rogante.

† *secundum causam conuenit*] orig.

c ¶*Pragmaticæ.*] pragmatica dicitur quæ ventilata est coram principe, & de hoc facta est scriptura.

3 ibid. le. 3.

d ¶*Conditionem.*] ext. de rescrip. c. 2

e ¶*Vetuerint.*] ext. de app. ex parte. Ioan.

PRAESCRIPTIONE. Casvs. Quidam impetrauit rescriptum ab Imperatore dicendo falsum in narratione iuris vel facti, vel tacuit veritatem: vnde quæsitum fuit qualiter iudex delegatus procedere debeat. Et respōdet, quòd iudex procedere debet in causa non secundum affirmationem deprecantis, sed secundum veritatis tenorem. Seq. l. patet.

f ¶*Præscriptione.*] id est, exceptione.

g ¶*Opposita.*] ab aduersario.

h ¶*In iuris.*] consuetudinarij: quia dixit aliquid esse consuetudinem ecclesiæ suæ, cum non esset. extra de præben. venerabilis. non enim videtur, quòd in iure præscripto possit mentiri principi, "cum ipse habeat omnia iura in pectore suo. C. de testa. omnium.

"Princeps habet omnia iura in pectore suo

i ¶*Siue in facti.*] quia dixit se appellasse, vel spoliatum fuisse, cum non esset. Ioan.

k ¶*Vetuerint.*] tunc enim appellari potest, licet inhibita sit appellatio, vt ext. de app. ex parte.

ET SI LEGIBVS. Casvs. Quidam impetrauit rescriptum ab Imperatore legibus consentaneum, scilicet vt restitueretur cum diceret se spoliatum esse de re aliqua, hoc tamen falsum erat, quęsitum est ergo vtrum tale rescriptum valeat. & respondet, quòd non. & si nimia fuerit improbitas mentientis, etiam extra ordinem puniri debebit. Sequens lex plana est.

l ¶*Consentaneum.*] vt si quis dixerit se spoliatum, & princeps iussit in rescripto ipsum restitui, hoc consonat legibus: & tamen carebit commodo rescripti. contrarium est s. ead. præscriptione. & extra de æta. & qual. intelleximus. sed omissis multis solutionibus distinguas, vt distinguitur extra de rescrip. super litteris. nec videtur hodie locum habere illa decr. ex parte. extra de rescriptis. quia secundum illam decr. super litteris. non est necesse, quòd conditio illa subintelligatur.

m ¶*Mentientis.*] quia per eas diu fatigauit aduersarium suum.

a Sub. si inde fuerit accusatus.

n ¶*Seueritati.*] punitur, vt falsarius [a], vt ff. de fal. si quis obreprit.

o ¶*Cognoscatur.*] non ab ipso executore, sed ab eo qui delegauit executionem. Et sic non obst. ext. de sent. & re iud. decetero. C. de exec. rei iud. si vt proponis. Vel hodie potest distingui illa contrarietas per illam decret. super litteris. vt quandoque cognoscat, quandoque remittat ad superiorem. "Dicunt tamen quidam quòd executor potest cognoscere summatim de incidentibus quæstionibus, vt ff. de re iud. à diuo. §. si super rebus. & talis cognitio nō facit præiudicium in principali iudicio [b], vt ff. de lib. agno. l. si quis à liberis. §. si vel parens. & quod dicitur extra de sentent. & re iud. decetero. quòd incidentes quæstiones debeant referri ad superiorem, verum est, vt ibi plenarie examinentur. "Vel distingue an delegetur mera executio, an mista, vt dixi supra secunda, quæstio. sexta. §. sunt quorum. ver. ab executore. vt si delegetur mera executio, tunc quæstiones incidentes remittantur ad superiorem. & si mista delegatur, tunc potest cognoscere de quæstionibus incidentibus. Sed pone quòd alicui fit mandata nuda executio (nudā dico executionem cū causa presentibus partibus est fini tata, & mādatur aliquib. "Executio vt exequantur sententiam) nunquid si pars aduersa corā illis obiicit exceptionem, audietur exceptio? videtur quòd non, quia tenetur executor exequi sententiam, licet sciat eam iniustam, vt extra de officio iudic. delegat. pastoralis. extra de maio. & obed. omnes. & extra de offic. iudi. deleg. si quando. ff. de iudic. si prætor. & vigesimatertia, quæstion. prima. quid culpatur. in fi. argum. contra. C. si ex fal. instrum. l. iudicati. extra de testib. veniens. Ad hoc dicas, quòd si euidens est sententiam esse nullam, & per instrumēta falsa latam, non exequetur eam: aliàs licet sit iniusta, exequetur eam. ff. de iud. l. si prætor. Non obstat. ff. de confess. l. penultim. vbi dicitur, quòd executor potest absoluere illum qui confessus fuit coram eodem iudice se debere fideicōmissum. nam non intelligitur lex illa de executore, sed de iudice.

executio opposita exceptiōe falsi. C. đ re iu. l. 2. C. si ex fal. instr. iudicati. ff. de re iu. diuus. secūdùm L. mādatur aliquib.
4 ibid. le. 5.
5 ibid. le. 4.
6 ibid. le. 6.
7 tit. 23. leg. 3
8 ibid. le. 4.
9 ibid. l. 7.
† *al. quamuis adnotatio*
† *al. asserat*

OMNES. Casvs. Præcipit Anastasius Imperator in hac lege, vt nullus iudex recipiat in iudicio aliquod rescriptum quod generali iuri vel publicæ vtilitati videat esse aduersum: sed modis omnibus generales sacras constitutiones conseruet. Sequentes duæ leges planæ sunt, & per se patent.

p ¶*Aduersa.*] de hoc habes s. ead. in illa l. rescripta contra ius elicita. Sed si aliquid pro iure allegatur, de quo est euidens, quòd non consonat iuri, remittitur ad superiorē, vt ext. de fid. instr. pastoralis.

q ¶*Vt authentica ipsa.*] "tribus modis dicitur scriptura authentica, vel quia adest sigillum episcopi, vt extra de fide instrum. c. 2. ext. de fideiuss. peruenit. Secundo dicitur authentica, quia est apud acta insinuata. C. de testam. publicati. & C. de re iud. gesta. Tertio dicitur authentica, si habeat subscriptionem trium testium, vt C. qui pot. in pig. hab. scripturas.

"Authentī ca scriptura quot modis dicatur.

r ¶*Sine die.*] vel sine indictione, vt extra de fid. instrumen. inter. dies ideo editur, quia vix aliter posset probari falsum, nisi sciretur dies, vt extra de test. ex tenore. C. de contrahen. stipu. optimam. "nisi enim velit quis probare falsitatem instrumenti, non est exhibendus dies vel consul, ne detur materia fabricandi falsum, vt ff. quemad. testam. aper. l. 1. §. vltimo. & ff. de edend. l. 1. §. editiones. Vel tunc non est edendus dies cum vult deliberare an velit cedere vel contendere, sed cum vult agere. Hæc tamen est veritas, quòd in communibus instrumentis edendus est dies cum vult deliberare, vt extra de probat. quoniam contra. extra de dilat. præterea. C. de eden. is apud quem. & ff. de edendo. l. prima. §. rationes. sed in propriis non, vt extra de fide instrument. contingit. ff. de edendo. l. prima. §. diem. "in accusationibus enim non cogitur quis diem commissi criminis ponere, vt supra secunda, quęstione vltima, libellorum. Est tamen contra huic. C. de nouo cod. confirm. in fin. Sed istud intelligitur de legibus redactis in authenticum volumen. Item in priuatis instrumentis non requiritur apponi dies, & consul, vt ff. de aqua pluuia arcenda. l. secunda. §. antepenultim. & l. penultima. ff. de pigno.

"Editio faciendā est sine die & consule.

"in accusationib. non cogitur qs diē cōmissi criminis ponere.

VNIVERSA. Casvs. Zeno Imperator statuit in lege hac, vt rescripta, quæ alicui personæ impetranti dantur, vel ad iudicem aliquem transmittuntur, siue sint adnotationes, siue pragmaticæ sanctiones, à nullo iudice recipiantur, nisi facta sint sub hac conditione, si preces veritate nitantur, & quicumque iudices talia rescripta dictauerint vel receperint, reprehendantur, & quicumque talia rescripta scripserint, amissione sui honoris feriantur. *Pragmaticarij*, id est, qui reponunt rescripta. Sequentia tria capitula plana sunt. *Dogmata mandata, interdicta*, pro correctione, *& sanctiones, vel decreta*, pro fide & ecclesiastica disciplina.

s ¶*Nisi quæstio.*] id est, inquisitio veritatis.

Source : BIU Cujas

a id est, con ditio ad inquirēdā veritatē appo sita, vel con ditio, q̄ d p̄cibus fidem facit. Lau.

¶ *Precum.*] id est, quòd illa conditio sit apposita [a], si preces, &c. hoc tamen non tenet, vt extra de rescrip. ex parte.

b *Riuilegia.*] quę sunt de generali ecclesię statu, vel quæ sunt de articulis fidei. Vel dic quòd non possunt, id est, non debent.

c *Si quis.*] ¶ *Sit.*] id est, fiat. supra eadem, quæstione prima, generali.

d *Decessorum.*] ¶ *Custodire.*] vt s. 16. quæst. 6. c. vlt. 12. quæst. 2. si quis. & c. si illi.

e ¶ *Corrigere.*] extr. de reb. ecc. alie. vel non. episcopi. extra de prec. car. cap. 2.

Quæcumque.] Casvs. Arcadius & Honorius sic statuerunt, vt priuilegia ecclesiarum à suis concessa parētibus inuiolata seruentur: quoniam in suis tempo-
1 Anſ. l. 4. c. 2 ribus potius volunt addere reuerentiæ quàm diminuere, & potius quæ iam indulta sunt confirmāt, quàm aliquid statuāt de nouo. Quicumque igitur priuilegia ecclesiæ violauerint, punientur: qui vero ecclesiæ obtemperauerint, ipsius beneficiis perfruentur.

f ¶ *Deseruiunt.*] supra 16. quæstione prima, generaliter.

g ¶ *Addi.*] extra de don. cum dilectus. & eod. ti. c. 1. & de consec. dist. 1. vasa.

h ¶ *Nouum.*] not. statutum non dicitur
2 Pol. l. 1. tit. 17. Deusd. p. 4. Ansl. l. 4. c. 26. & l. 12. c. 3. Iuo p. 5. c. 35. nouum, licet de nouo præcipiatur, dummodo quandoque fuerit statutum. sic 24. quæst. 1. cap. 1. " Sicut feudum non dicitur nonuum quod de nouo
" Feudū de nouo cōcessum ñ dr̄ notuum, si prius fuerat concessum. conceditur, dum tamen quandoque fuerit concessum, vt extra de feud. ex parte. nec donatio dicitur noua, licet de nouo adipiscatur quis rei donatę possessionem, vt extra de dona. per tuas.

Si ecclesiae. Casvs. Statuerunt
3 Deusd. p. j. supradicti Imperatores, vt priuilegia ecclesiarum pleniſſimum semper obtineant vigorem, & quicumque ea violauerit, vel neglexerit, viginti librarum
4 in cod. Theod. li. 16 tit. 2. leg. 29. auri (sicut etiam olim statutum fuit) condemnatione plectetur: priuilegiis nihilominus in sua remanentibus firmitate.
5 Ansl. l. 4. c. 16. Sequens capitul. planum est. *Documentorum*, id est, instrumētorum. Vel si vult: quia non potest renuntiare his quæ pro communi vtilitate sunt introducta.

i ¶ *Duodecim librarum.*] durior pœna statuitur contra illos qui violant priuilegia ecclesiarum. 16. q. 1. nouarum. in fi. Vel ibi loquitur cum agitur criminaliter, hic cum ciuiliter.

k ¶ *Obtineant.*] hic habes, quòd pœna soluta, contractus stat in sua firmitate. sic 12. q. 2. episcopus qui mancipium. & 23. di. quamquam. in fi. ff. de trāsa. qui fidē. C. de fideic. q̄ fideicōmissaria. ar. cōtra, ext. de pœn. suā. Iniquum enim est, quòd simul habeatur res & pœna. ff. de exc. do. apud Celsum, §. Labeo. Sol. si protestatus est se velle contractum remanere in sua firmitate: tunc potest vtrumque peti, aliàs non. " Vel distingue an pœna apponatur loco interesse, aut loco cōtumaciæ, aut in fraudem vsurarum. Si loco contumaciæ, & reus noluit soluere debitum cum posset, & rem & pœnā præstabit. ff. de collat. l. 2. §. si cum duobus. & ff. de tab. exhib. locum. §. cōdemnatio [b]. si est appositа loco interesse, tunc potest agere quanti sua interest. ff. de act. empt. prædia. Sed si in fraudem vsurarum, tunc non potest, vt ext. de emp. & ven. ad nostram. in fi. & ff. de actio. empt. & ven. Iulianus. §. idem. Ioan.

" Pœna an possit peti cum re. 6 i cod. Theod. le. 14. in cod. Iustin. tit. de epis. & cle. le. 13.

b Sub. cū distinctiōe ibi dē facta, vt ff. de pe. hæ. nec vllam. §. vlt.

l *Postea.*] ¶ *Documentorum.*] sup ple maxime: quia etsi instrumenta nulla essent super hoc facta, non tamen posset retractari contractus. " Ideo enim fit instrumentum, nō quòd vis cōtractus perficiatur per instrumētum, sed vt facilius possit per illud probari, vt C. de proba. cum res. Idem est in electione, vt 63. dist. quanto. & sic est in matrimonio, vt 30. q. 5. nostrates. in fi.

" instrm quare fit.

7 Deusd. p. j.

Si ergo. Casvs. Concludit G. ex supradictis breuiter epilogando ea, quæ sunt superius allegata, ostēdens quòd per posteriora priuilegia non potest antiquioribus derogari, cum etiam si contra illa specialiter aliqua priuilegia fierent, essent pro infectis habenda.

His ita respondetur. Hæc est 2. pars quæ. in qua ponit diuersos casus, in quibus perditur priuilegium, & primo ponit de specialibus, secundo de generalibus. Ioan.

Casvs. Respondet nunc G. supradictis, dicens quòd ecclesia Romana sua auctoritate priuilegia concessa, pietatis vel necessitatis intuitu in totum vel in partem
8 11. q. 3. priuilegium. potest commutare. Nā imminente quandoq; necessitate, propter vitia corrigenda multarū ecclesiarum priuileg

---

cum [a] *Imperiali beneficio monstretur inserta. Nam & vir magnificus Quæstor, & viri, spectabiles magistri scriniorum, qui sine præfata adiectione qualecumque diuinum responsum dictauerint, & iudices, qui susceperint, reprehensionem subibunt, & qui illicite dictata scribere ausi fuerint, cuiuscunque scrinij memoriales seu pragmaticarij, vel aduocatores primicerij, amissione cinguli feriantur.*]

Item Leo Papa epist. 52. al. 54. ad Martianum Augustum.

¶ Priuilegia ecclesiarum nulla debent improbitate conuelli. C. XVII.

iij Priuilegia [b] ecclesiarū sanctorum patrum canonibus instituta, & venerabilis Nicænæ synodi fixa decretis, nulla possunt improbitate conuelli, nulla nouitate mutari.

Item Nicolaus Papa vniuersali synodo præsidens dixit in concilio Romano, s. vlt.

¶ *Caput hoc extat in concilio Romæ habito in quo Nicolaus Papa primus Thietgandum, & Guntarium episcopos depositi. Quod concilium impressum est Romæ post epistolas ipsius.*

¶ Anathema sit, qui mandata vel decreta Romanorum Pontificum seruare contempserit. C. XVIII.

2 Si quis dogmata, mandata, interdicta, sanctiones, vel decreta pro catholicæ fidei disciplina, pro correctione fidelium, pro emendatione sceleratorum, vel interdictione imminentium, vel futurorum malorum, à sedis Apostolicæ præsule salubriter promulgata cōtempserit, anathema sit [c].

Item Gelasius Cresconio, & Ioanni Mesaliæ episcopis inter cetera.

¶ Statuta priorum successores seruare oportet. C. XIX.

3 Decessorum statuta, sicut legitima, & iusta, successorem custodire [d] conuenit, ita debet etiam male facta corrigere [e].

Hinc etiam Arcadius, & Honorius inquiunt [4].

C. XX.

5 Quæcumque à parentibus nostris, diuersis sunt statuta temporibus, manere inuiolata, atque incorrupta circa sacrosanctas ecclesias præcipimus. Nihil igitur à priuilegiis immutetur, omnibusque, qui ecclesiis deseruiunt [f], tuitio deferatur: quia temporibus nostris addi [g] potius reuerentiæ cupimus, quàm ex his, quę olim prę stita sunt, immutari. *Idem le. 30.* ¶ Non tam nouum [h] aliquid præsenti sanctione præcipimus, quàm illa, quæ olim videntur indulta, firmamus. Priuilegia igitur, quæ olim reuerentia religionis obtinuit, mutilari sub pœnæ etiam interminatione prohibemus, ita, vt hi quoque, qui ecclesiæ obtemperant, ipsius beneficiis perfruantur. *Idem le. 34.* ¶ [6] Si ecclesiæ venerabilis priuilegia, cuiuscumque fuerint vel temeritate violata, vel dissimulatione neglecta, commissum duodecim [A] librarum [i] auri (sicut etiam prius constitutum est) condemnatione plectatur. Ipsaque [B] priuilegia nihilominus pleniſſimum per omnia obtineant [k] vigorem.

A ¶ Duodecim.] *In lege ipsa tam codicis Theodosiani, quàm Iustiniani legitur*, quinque librarum auri.

B ¶ Ipsaque.] *Hæc vsque ad finem non sunt in ege illa, sed horum loco in Theodosiano habentur ista*, Si quid igitur contra ecclesias, vel clericos per obreptionem, vel ab hęreticis, vel ab huiuscemodi hominibus fuerit contra leges impetratum, huius sanctionis auctoritate vacuamus.

Item Pelagius Armentario magistro militum inter cetera.

¶ Non licet pontifici ab ecclesiæ iure discedere, quod documentorum auctoritate firmatur. C. XXI.

7 Posteaquàm ecclesiæ iura, documētorum [l] quoque intercedentium fuerint auctoritate firmata, nullatenus ab his discedendi liberam pōtifex, vel si vult, permittatur habere licentiam.

Si erga priuilegia monasteriorū, vel quarumlibet ecclesiarum auctoritate Leonis, Gregorij, Gelasij, & nonnullorum aliorum Pontificum sanctæ Romanæ ecclesiæ inuiolata seruātur: si ea, quæ cōtra leges fiunt, pro infectis habenda sunt: si Pōtifex nō habet licentiam discedendi à documentis, quibus iura ecclesiæ firmantur, patet, quòd posteriora priuilegia antiquioribus derogare non possunt, nec eorum auctoritate eis aliqua obiicietur exceptio: cum etiam, si contra illa specialiter fierent, pro infectis essent habenda.

2 *His ita respondetur. Sancta Romana ecclesia sua auctoritate, cōgregata valet disiungere, & disiuncta congregare: rationis tamen æquitate considerata. Vnde vel pietatis, vel necessitatis intuitu semel à se concessa valet vel in totum, vel in partem commutare. Pro necessitate namque corrigendorum vitiorum priuilegia ecclesiarum multarum, vel imminuuntur, vel penitus immutantur, siue personaliter, siue generaliter. Personaliter iuxta illud* [8] *Priuilegium omnino meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate.*]

Item Siluerius Papa Vigilio episcopo, epist. 2.

Source : BIU Cujas

priuilegia vel imminuuntur, vel penitus immutantur, siue personaliter fiat hoc, siue generaliter. De primo probat per tria proxi. c. de secundo probat per illud c. ita nos.

Sic decet fidem sanctorum.] Casvs 5. Docet Siluerius Papa in hoc c. quòd ille qui propria temeritate vsurpat quod nõ est sibi concessum, debet amittere quod habebat. Casum autem sequentis c. inuenies notatum. ℨ. 74. dist. c. vbi ista dicisti.

¶ Quod habet amittat, qui quod non accepit, vsurpat. C. XXII.

1 Sic decet fidem sanctorum patrũ in ecclesia seruari catholica: vt, quod habuit amittat [a], qui improbabili temeritate, quod nõ accepit, assumpserit.

Item Simplicius Papa, epist. 2. Ioanni episcopo Rauennatensi post pauca, quibus ab illicita eum ordinatione prohibuit.

¶ Priuilegium amittit, qui sua potestate non legitime vtitur. C. XXIII.

2 Denuntiamus autem, quòd si posthac quidquam tale præsumpseris, & aliquem seu episcopum, seu presbyterum, seu diaconum inuitum [b] facere forte credideris, ordinationes tibi Rauennatis ecclesiæ, vel Æmilienſis noueris auferendas.

Item Leo Papa, epist. 85. alias 87. ad episcopos Africanos.

¶ Ius ordinandi amittunt, qui immeritum consecrant. C. XXIIII.

3 Si qui episcopi [c] talem consecrauerint sacerdotem, qualem esse non licet, etiam si aliquo modo damnum proprij honoris euaserint, ordinationis tamen ius vlterius non habebunt, nec vmquam ei sacramento intererunt, quod, neglecto diuino iudicio, immerito præstiterunt.

Generaliter, veluti dum ciuitati episcopalis dignitas perpetuo subtrahitur, quæ suos episcopos interimere consueuit.

Vnde Gelasius Papa scribit.

¶ Episcopalis dignitas ciuitati subtrahitur, quæ suos præsules interemit. C. XXV.

4 Ita nos Scyllacænorum † cædes geminata pontificum, horrendi criminis atrocitate confudit, vt diu constitutio nostræ deliberationis hęsitaret: dum & ingerere quempiam parricidalibus exemplis detestaremur antistitem, & ecclesiam vtcumque destitutam non vsque adeo iudicaremus relinquendam. Quapropter iam

a ¶ *Amittat.*] argu. ℭ qui vsurpat sibi ius alterius in eligendo, ℭ etiam proprium ius electionis debeat perdere, vt 93. dist. ca. vlt. Item arg. ℭ pœna extenditur quandoque vltra delictum [a], vt extra de plus pet. c. 1.

b ¶ *Inuitum.*] Supra 74. distinct. vbi ista. B.

Si qui episcopi.] Casvs. Quæsitũ fuit à Leone quã pœnam pati debeant episcopi, qui ordinant indignos. Et respondet ℭ decetero non conferent illum ordinem, quem illicite contulerunt, quamuis damnum depositionis euadant. Et intellige personaliter, cum persona punitur, & non punitur ecclesia perpetuo.

c ¶ *Si qui episcopi.*] Hoc est lectum ℨ. 1. q. 1. si qui episcopi.

GENERALITER. Casvs. Probatũ est ℨ. per tria cap. prox. ℭ personale priuilegiũ potest Apostolicus auferre. Nunc idem probat Grat. de generali. *Generaliter*, id est, pro vtilitate generali, vel pro damno generali.

Ita nos Scyllacænorum.] Casvs. Ciues Scyllacæni maligno spiritu ducti, duos suos episcopos, vnum post alterum occiderunt: quod nunquam legitur accidisse, etiam in illis ciuitatibus vbi bella continua fiunt, nisi ibi fuerit persecutor fidei Christianæ: & ideo Papa Gelasius, quia hoc crimen velut in consuetudinem iam deduxerant, licet diu hęsitasset quid in tanta atrocitate facere debuisset, eos episcopali dignitate priuauit, ne de cetero habeant episcopum, in quem possit similis acerbitas perpetrari: nec aliis præbeant exempla similia faciendi. Sed ne propter malos boni deseri videantur, præcepit Gelasius duobus episcopis, vt vel insimul, vel alternatim præfatæ ciuitati præbeant ministerium visitationis. *In vtroque*, id est, pro vtroque episcopo interfecto. *Vel in vtroque*, id est, pro vtroque eorũ, quæ sequuntur siue instinctu, siue furiis, &c.

d ¶ *Vsum.*] "arg. quòd duæ vices in criminibus inducunt consuetudinem, vt hic, & C. de epis. aud. l. 3. in fin. sed in ciuilibus negotiis nec etiam tres vices consuetudinem inducunt, vt extr. de cau. pos. cum ecclesia. Item est hic ar. quòd magis punitur factum iteratum, vt 27. q. 1. peruenit. & ff. de re mil. l. 3. §. si plures. & ext. de hær. ad abolendam. §. illos autem.

e ¶ *Episcopalibus.*] hic delictum ciuium, quod consistit in faciendo, redundat in damnum ecclesię. & sic est contra 16. q. 6. si episcopum. "vbi dicitur, quòd delictum prælati non redundat in ecclesiæ damnum. sed potest dici, quòd hic ecclesia non damnificatur in reòus, licet damnificetur in honore. de delicto quod consistit in omittendo, non est dubium quin redundet in damnum ecclesiæ. vt 16. quæ. 3. placuit. "plati delictũ an redũdet ĩ ecclesiæ damnũ.

velut vsum [d], consuetudinemque sacrilegam declinantes, eatenus religioni duximus consulendum, vt parochiæ vice ab extrinsecus positis sacerdotibus gubernetur, quæ ibidem commanentes ferro didicit necare pastores, inauditoque facinore (quod etiam in illis prouinciis nusquam prorsus legitur accidisse, quæ bellorum continuis, diuersisque incursionibus affliguntur) hæc sit reperta ciuitas, quæ præsules ministrantes sibi fidei Christianæ sacramenta sine persecutore prosternat. Curandũ est igitur, vt illic funesta pernicies cessatione propriorum sanetur antistitum, atque ita saltem furoris tanti materia subtrahatur, si, in quam hæc possit acerbitas perpetrari, consistens ibidem persona defuerit: eoque modo vel illa ciuitas, dum in quos desæuiat, non habebit, ab huiusmodi temeritate desistat, vel aliis imitandi contagia dira non præbeat. Egeat ergo episcopalibus [e] subsidiis sibimet aliunde pensandis †, quæ sacram in suo gremio collocatam fuso cruciatu maculat sanguine dignitatem: quia in vtroque [f] hac est vltione plectenda, siue instinctu domestico, seu furiis incitata nefas hoc committit externis [g]. Præbeat ergo dilectio vestra in hoc statu positæ ministerium visitationis [h] ecclesię: &, aut conueniendo pariter, aut vicissim, prout qualitas rerum, causaque popoſcerit, diuina ministeria † repręsentet ingratis: ne cum deuitamus zizania, Dominica videamur præterire frumenta.

f ¶ *In vtroque.*] id est, pro vtroque episcopo interfecto [b].

g ¶ *Externis.*] id est, suggestionem extraneorum.

h ¶ *Visitationis.*] sic ergo episcopi vicini supplent defectum vicinorum episcoporum, vt 7. quæstio. 1. pontifices. & 65. distinct. si forte.

HOSTILITATIS. Hæc est tertia pars quæstio. in qua magister soluit & bene secundum Ioan. de Fant.

Casvs. Iste §. in tres partes diuiditur. In prima dicitur, quòd Papa non solum propter crimen sua auctoritate priuilegia ecclesiarum potest auferre vel diminuere, sed etiam propter hostilitatem, vel paupertatem episcopales sedes mutare potest, vel duas in vnam redigere, exemplo B. Gregorij. Non ergo sic intelliguntur priuilegia ecclesiarum permanere inuiolata, vt Apostolicus eis derogare non possit: sed sic debent intelligi permanere inuiolata, vt præter auctoritatem Papæ nulli liceat contra ire. In secunda parte obiicit huic conclusioni. cap. Symmachi Papæ, vbi innuitur, quòd possessiones ecclesiæ, quæ dantur clericis, vel peregrinis causa necessitatis, vel religionis, vel pietatis intuitu, non possunt ab eis possideri perpetuo, sed ad tempus. Sed huic obiectioni duplicem Gra. solutionem adhibet. Prima est, vt clerici, & peregrini illas possessiones ad tempus debeant possidere, monasteria vero perpetuo. Secunda est, quia sicut clerici vel peregrini cessante necessitate coguntur dimittere possessiones misericorditer eis concessas: sic monachi cũ à religione cessauerint, priuilegiis exnũtur, quæ religionis intuitu eis concessa videntur. In tertia parte dicitur, quòd priuilegia monachorum in eo casu intelliguntur esse concessa, quòd aliis ecclesiis non derogetur: videlicet vt decimationes noualium nulli quondam assignatas auctoritate priuilegiorum sibi teneant, vel si propter paupertatem, vel instantem necessitatem monachis consuli non potest nisi derogetur priuilegiis aliorum, & ita eorum subueniendo inopiæ, vt ipsi ratione priuilegiorum non fiant diuites, & baptismales ecclesiæ destruantur. Secunda pars incipit ibi, *Sed obiicitur.* Tertia ibi, *Priuilegia ergo. Alioquin*, id est, *aliter*, id est si non posset derogare priuilegiis aliorum, *ad paucitatem reducerentur*: quia non fierent nouæ, & aliæ destruerentur.

i ¶ *In vnam.*] vt decimasexta, quæstione prima. & temporis.

b Vel dic vtroque, s. eorũ q̃ sequuntur, s. siue instinctu, siue furiis, scdm Hug. & L.

† *al. dependentis*

† *al. mysteria*

1 Anſ. l. 6. c. 155. Iuo p. 6. c. 73.

a Fuit tñ ĩ j. cõpilõe, vbi dicebatur ℭ p iniustitiã plus petẽdi, diabol⁹ amisit totiꝰ debiti summã q̃ in nobis habebat, vt ibi not. de hoc.

2 ℨ. dist. 74. vbi iste. §. denũtiam⁹.

3 ℨ. j. q. 1. si q. Anſel. l 6. c. 74. Iuo p. 5. c. 107.

"Consuetudo quot vicibus inducitur.

4 Pol. l. 3. tit. 30. Anſ. l. 6. c. 148. Iuo p. 10. c. 18.

† *al. Squillatinorum. al. Syllanorum.*

5 7. q. 1. c. pastoralis. &c. temporis.

6 7. q. 1. c. tẽporalis. &c. temporis. & 16. q. 1. ca. & temporis.

Source : BIU Cujas

a ¶*Possessiones.*]16.q.1.possessiones.

"Priuilegiũ cessat cessante ipsius causa.

b ¶*Cessauerint.*] "arg.quòd si priuilegium aliquod datur ex causa, vel ratione religionis, vel ratione paupertatis, vel alia de causa: quã cito cessat causa, cessat & priuilegium, vt ext.de verb.sig.abbate.in fi.ext.de deci.suggestum.16.q.1.generaliter.& inst.de autho.tut.§. vlt. & ff.de iud.l.2. §. legatis.& C.de testa. mili. l.vlt. & instit.de pup.sub.§. qua ratione.

c ¶*Nulli.*]hoc non est verũ: quia si illud nouale fuit in alicuius territorio, ad illũ tantum spectabit. sed si in nullius parochia fuerit, episcopus potest assignare cui voluerit, vt ext. de deci. quoniam.

1 16.q.1.possessiones.

d ¶*Penitus.*] ſ.12.q.2. bonæ rei.Ioan.

dam de causis interuenientibus Apostolica auctoritate ei derogari non possit: alioquin multitudo ecclesiarum ad paucitatem redigeretur, cum innumeræ ecclesiæ in diœcesibus aliarum frequenter conditæ inueniantur. seruentur ergo priuilegia ecclesiarum cunctis inconcussa temporibus: ne videlicet præter eius auctoritatem, à quo data sunt, contra ea liceat ire alicui ¶ Sed obiicitur illud Symmachi Papæ, [Possessiones[a], quas vnusquisque ecclesiæ suo relinquit arbitrio, &c.] quæ supra in titulo de alienatione rerum ecclesiasticarum leguntur adscripta. Vnde datur intelligi, quòd ea, quæ de iure vniuscuiusque ecclesiæ, vel necessitatis, sicut peregrinis, vel pietatis intuitu, sicut religiosis domibus conferuntur, non perpetuo, sed temporaliter ab eis, quibus conferuntur, sunt possidẽda. Quanquam illud Symmachi ad necessitatis intuitum, non ad pietatis prospectum possit referri: videlicet, vt ea, quæ peregrinis, vel captiuis largiri necessitas suasit, non ea, quæ religiosis domibus ob quietem religiosæ conuersationis concessa sunt, prohibeantur perpetuo possideri. Vel potius de vtriusque intelligendum est: videlicet, vt sicut necessitatem patientes cessante necessitate beneficiis renuntiare coguntur, quæ eis miserationis indulsit intuitus, sic religiose viuentes, cum à religione cessauerint[b], priuilegiis exuantur, quæ religiosa conuersatio meruit. Priuilegia ergo, quæ religiosis domibus conferuntur, vel in eo casu accipienda sunt, in quo ita eis consulitur, quòd nulli aliquid derogatur, videlicet, vt ex noualibus, quorum decimationes nulli c assignatæ fuerant, priuilegiorum auctoritate decimas aliquibus persoluere non cogantur, vel, si propter instantem temporis necessitatem eis consuli non poterit, nisi aliis derogetur, ita priuilegiorum auctoritas videatur esse seruanda, vt eorum subueniatur inopiæ, non vt suarum diuitiarum augmento, & possessionum non modica extensione porrecta, baptismales, seu parochiales †ecclesiæ penitus[d] destruantur.

1 16.q.1.possessiones.

†*al.parochitanæ*

CAVSA XXVI.

Vidam sacerdos fortilegus esse, & diuinus conuincitur apud episcopũ: correctus ab episcopo noluit cessare: excommunicatur: tandem agens in extremis, reconciliatur à quodam sacerdote episcopo inconsulto: indicitur sibi pœnitentia sub quantitate temporis canonibus præfixa.

1 *Hic primum quæritur, qui sint fortilegi.*

2 *Secundo, an sit peccatum esse fortilegum.*

3 *Tertio, à quibus genus diuinationis sumpsit exordium.*

4 *Quarto, quot sint genera diuinationis.*

5 *Quinto, an fortilegi, vel diuini sint excommunicandi, si cessare noluerint.*

6 *Sexto, an excommunicatus ab episcopo possit reconciliari à presbytero, illo inconsulto.*

7 *Septimo, si morientibus est indicenda pœnitentia sub quantitate temporis.*

Vidam sacerdos fortilegus esse, & diuinus conuincitur apud episcopũ: correctus ab episcopo noluit cessare: excommunicatur: tandem agens in extremis, reconciliatur à quodam sacerdote episcopo inconsulto: indicitur sibi pœnitentia sub quantitate temporis canonibus præfixa.

CASVS. Expedito tractatu de priuilegiis, supponitur causa 26. in qua tractatur de diuinationibus, & reconciliatione excommunicatorum: & de pœna morientium. Quæ omnia vt melius pateant, Grat. more soli to thema proponit, de quo septem surgunt quæstiones.

Vi sint.] CASVS. Hic proponitur prima quęstio: in qua quæritur, quid sit fortilegium: quæ quæstio soluitur ĩ.c.1.

Fortilegi.] CASVS. Quęsitum fuit ab Isidoro qui dicantur fortilegi. Qui respondet dicens, quòd illi dicũtur fortilegi, qui artẽ diuinationis profitentur per sortes, quæ vocantur sortes Apostolorum, vel per quancumque aliam scripturã futura promittunt.

†*al.parochitanæ*

"fortilegos cõsulentes, &ipsi fortilegi qualiter puniuntur.

e ¶*Profitentur.*]"Qui tales consuluit, pœnitentia punitur v. annorum, vt ĩ.e.q.5. qui diuinationes. Ipsi autem facientes huiusmodi artes tantum pœnitentia vnius anni videntur puniendi, vt ext.de fortil.c.2. sed istud intellige esse dispensationem. secũdum legem autem ipse maleficus punitur capite, vt C. de male. & ma. l.nemo. Ioan.

Vòd autem.] Hæc q.diuiditur in tres partes. In prima probat sophistice, quòd nullum est peccatum exquirere sortes tempore necessitatis. Secunda ibi, *His ita.* Tertia ibi, *Hæc autem.* Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 2. q. qua quæritur vtrum sit peccatum inquirere veritatem per sortes. Et respõdet quòd sic. primo tamen probat quòd non est peccatum. & hoc probat in hoc §. quinque rationibus vel auctoritatibus, quæ facile in hoc §. discernuntur. De hoc tamen plenius inuenitur in summa huius quæstionis in apparatu. Seq. autem c. planum est.

QVÆSTIO I.

Vi sint fortilegi, Isidorus diffinit Etymologiarum libro octauo, capitulo nono, ita dicens.

¶Qui sint fortilegi. C. I.

[2] SOrtilegi sunt, qui sub nomine fictæ religionis per quasdam, quas sanctorum sortes vocant, diuinationis scientiam profitentur[e], aut quarumcumque scripturarum inspectione, futura promittunt.

QVÆSTIO II.

1. ps

Vòd autem sortes[f] exquirere peccatum non sit, & exemplis, & auctoritatibus probatur. Cum enim Achor g† de anathemate furtim subripuisset, & ob eius peccatum populus cæsus apud Nay[h] hostibus terga dedisset, præcepit Dominus Iosue, vt sortibus exquireret, quo peccante populus in manibus hostium cadere meruerat. Iosue præceptum accipiens misit sortes, primum super tribus, deinde super familias, demum super personas: & ita cecidit sors super Achor. Saul quoque[i] cum pugnans contra Philistæos iurasset se interfecturum, quicumque ante solis occasum de populo comederet, sorte deprehendit Ionatham filium suum mel comedisse, quod sceptro acceperat: quem cum morti tradere vellet, populo supplicante reuocauit sententiam. Ionas quoque cum à facie Domini fugeret, à nautis sorte deprehensus, in mare deiectus, & à ceto est absorptus. De Zacharia etiam legitur, quòd sorte exiit, vt incensum poneret. Matthias vero à beato Petro sorte in Apostolatum, & Iudæ successor eligitur. Quod ergo antorum exemplis probatur, patet malum non esse.

Vnde etiam Augustinus ait in lib. psalmorum, in psal. 30 concione 2. ad vers. [In manibus tuis sortes.]

C. I.

[3] SOrs non aliquid mali[k] est, sed res est in dubitatione humana diuinam indicans voluntatem.

His ita respondetur. Antequam Euangelium claresceret, multa permittebantur, quæ tempore perfectioris disciplinæ penitus sunt eliminata. Copula namque sacerdotalis, vel consanguineorum nec legali, nec Euangelica, vel Apostolica auctoritate prohibetur: Ecclesiastica tamen lege penitus interdicitur. Sic & sortibus nihil mali inesse monstratur, prohibetur tamen fidelibus, ne sub hac specie diuinationis ad antiquos idololatriæ cultus redirent.

Vnde quibusdam constellationes, & futu-

f ¶ *Sortes.*] "nota, q "sortes sũt in duplici differentia. sortes quædam sunt licitæ, quędam illicitæ. Illicitæ sunt quæ fiũt per magicas incantationes: vel quæ fiunt ad exercendas vanitates aliquas. Vel quæ fiunt ad inquirenda aliqua occulta, vt s.e. hi qui. & c.illud. Sed quæ fiunt necessitatis causa, non sunt illicitæ, vt si contentio esset de electione aliquorum, & esset paritas vtrinque in omnibus, exẽplo Matthiæ possunt fieri sortes[a]. vt ĩ.ea.non exemplo. & q.5. non licet. cum enim non supereſt humanũ auxilium, tunc possumus recurrere ad diuinũ auxilium, vt 22.q.2.quæritur. & in dubiis secundum leges ad sortes decurritur, vt ff.de iud. sed cum ambo. C.comm. de le.si duobus. & Augu. scripsit[b] quibusdam, cum ciuitas esset obsessa, & dubitaret clerus qui deberent fugere, qui remanere: quòd sorte illud esset diuinendum.

2 Raban[a] de magorum pstigiis. Iuo p.11.c.22.

a Adde an fit aliqd dirimẽdũ sorte, not.ĩ l.in tribus. & l. seq. ff.d le.3. & l.2. cũ gl. & no.p Bar. C.qñ & qb. 4.pars.li.10.

†*al.* Achan Ios.7.

b Sub.ĩ epi. ad Honorat. de hoc satis per Arch. ĩ. c.prox.

g ¶ *Achor.*] historiam habes 1.quę.4.§.item peccato achor. & Iosue 7.

h ¶ *Nay.*]ciuitatem.

1.Reg.14.

i ¶ *Saul quoque.*] hoc habes 22.q.2. §.itẽ opponitur.

k ¶ *Mali.*]in sui natura non est mala: tamen prohibetur, quia propter affiduitatem labitur talis in idololatriam: sicut est in iuramento[c]. vt 22.q.1. & iurabunt. Io.

Ion.1.

Luc.1.

HIS ITA RESPONDETVR. Hæc est 2.pars quę.in qua probat contrarium per 9.auct. sanctorum. Io.de Fant. CASVS. Hic respondet Grat. allegatis dicens quòd in veteri testamento multa permittebantur, s. fortilegia & alia: quæ hodie nõ permittuntur. Nam in veter. testam. permittebatur copula sacerdotalis, vel consanguineorum: quæ hodie est penitus interdicta. sic & fortilegiũ prohibetur, nõ quòd fortibus insit aliquid mali: sed quia sub specie diuinationis ad cultũ idololatriæ peruenitur. Et quòd fortilegia sint prohibita probatur auctoritate Apostoli. Idem seruãt catholici de astronomia, vel astrologia.

Act.1.

c Vel hoc intellige ſcđ3 antiqua tpa qñ nõ erant ꝓhibita, ſecundũ Lau.

3 Pann.l.8. c.77.

QVOD AVTEM. CASVS. Nunc probat

Source : BIU Cujas

bat G. q̃ sortibus credi non dẽt. & ad hoc inducit sequentia c.

Gal.4.

Non statim.]Casvs. Docet Hie. in hoc c. q̃ non ideo sortibus credere debemus, quia Ionas est per sortẽ in vitio deprehẽsus, & Matthias in Apostolũ electus.

a ¶*Ionæ.*] qa hoc fuit diuina inspiratione factum. vt 14.q.5.dixit.

1Iuo par.II. c.21.Pan.l.8 c.73.

Hi, qui.]Casvs. Quidã per quosdam versiculos psalterij vel Euangelij diuinabant futura: quare

Act.1.

quæsiuit Ianuarius ab Aug. vtrum hoc sit faciendum? & resp. q̃ nõ: minus tamen malum est hoc facere, quàm consulere dæmones.

b ¶*Potius.*]"quia permittitur minus malum, vt euitetur maius malum, vt 33.q.2. si quod verius. & 22. q.1. considera. & est similis modus loquendi.1.q.1.iudices[a].

" Malũ minꝰ permittitur vt maiꝰ euitetur.

2 Iuo p. II. c.29. Pann. l.8.c.74.

Non exemplo.] Casvs. Quidam exemplo Matthiæ & exemplo Ionæ sortibus vtebantur: sed Beda ostendit, q̃ illud non est trahẽdum ad consequentiam, quod probat auctoritate Hier. si tamen aliquis in necessitate hoc putauerit faciendum, sciat Apostolos hoc non fecisse nisi fratribus collectis, & precibus fusis vel porrectis ad Deum. Seq.c. patet.

a Hæc est cõparatiua pmissio, ḋqua not. s̃. 3. dist. c. vlt.

3 s̃. ead. non statim. Pan. l.8.c.78.

c ¶*Cum priuilegia.*]16. qu.1. hinc est. §.1. & s̃. dist.3. priuilegia[b].

b Vide qd̃ not. s̃. 1.q.1. §. ficut ergo. extr. de priuil. sane.

Illud quod.]Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicit Aug. q̃ facta hominum partim sunt superstitiosa, & partim non: & de superstitiosis multa ponit exempla, quæ in ipsa littera facile deprehendes. In secunda parte dicitur, quòd diuinatio est fornicatio, in qua diuinatione, etsi vera dicuntur quandoquẽ, vt exemplo imaginis Samuelis, & mulieris ventriloquæ, i. dæmoniacæ, non tamen propter hæc sortilegia, vel talia sacrilegia sunt facienda, sed reprobanda penitus. *Ansulæ.* i. annuli. Secunda pars incipit ibi, *Hoc autem.*

4 ad c.j. Ionæ.

5 Adde q̃ fors pp dubium factũ pmittitur. l. si quæ sunt cautiones. ff. fam. erc.

6Iuo p.II.c. 10. j. ea. q.5. c.vlt. in fi.

d ¶*Licentiori.*] i. non videtur in tantũ peccare.

e ¶*Eminentiori.*] i. pulchriori vel maiori.

" Femina ventriloqua Paulum diu secuta est.

f ¶*Ventriloqua.*]"quę habebat spiritum pythonis in ventre: quæ multis diebus sequebatur Paulum, &alios

7 Iuo p.II. c.13.

rorum signa custodientibus Apostolus ait [Dies obseruatis, & menses, & tempora, & annos. Vnde timeo ne forte sine causa laborauerim in vobis.] Sic & Astronomia, seu & Astrologia apud catholicos in desuetudinẽ abiit: quia dum propria curiositate his nimis erant intenti, minus vacabant his, quæ saluti animarum erant accommodata. Quòd autem sortibus credi non oporteat, Hieronymus testatur scribens super Ionam, c. I.

¶ Exemplo Ionæ, vel Matthiæ non oportet sordibus credi. C. II.

NOn statim debemus sub exemplo Ionæ [a], sortibus credere, vel illud de Actibus Apostolorum huic testimonio copulare: vbi sorte in Apostolatum Matthias eligitur: cum priuilegia[A] singulorum non possint legem facere communem.

A ¶Cum priuilegia.] *Hæc vsque ad finẽ sunt addita ex B. Hieronymo. Referuntur enim à Beda ex eodem infra ea.c. non exemplo.*

Item Augustinus adinquisitiones Ianuarij, epist. 119.

¶Ad sæcularia negotia, diuina oracula non sunt conuertenda. C. III.

HI, qui de paginis Euangelicis sortes legunt, etsi optandũ est, vt id potius [b] faciant, quàm ad dæmonia consulenda concurrant: tamen etiam ista mihi displiacet consuetudo, ad negotia sæcularia & ad vitæ huius vanitatem, propter aliam vitam loquentia oracula diuina velle conuertere.

Item Beda super Actus Apostolorum, ad cap. I.

¶Exemplo Matthiæ, vel Ionæ non est indifferenter sortibus credendum. C. IIII.

NOn exemplo Matthiæ, vel quòd Ionas propheta sorte deprehensus sit, indifferenter sortibus est credendum: cum priuilegia singulorum (vt Hieronymus ait[4]) communẽ legem facere omnino non possint. *& infra.* ¶Si qui tamen necessitate aliqua compulsi Deum putãt sortibus exemplo Apostolorum esse[5] consulendum, videant hoc ipsos Apostolos non nisi collectò fratrum cœtu, & precibus ad Deum fusis egisse.

De diuinis vero scribit Augustinus libr. 5 super Deuter. c. 19. ita dicens.

¶Non sunt obseruanda quæ à diuinis præcipiuntur, quamuis ea contingant, quæ ab eis prænuntiantur. C. V.

INtelligi voluit Dominus etiã illa, quæ à diuinantibus non secundum Deum dicuntur, si acciderint quæ dicuntur, non accipienda sic, vt fiant quę præcipiuntur ab eis, aut colantur quæ colũtur ab eis.

Idem in lib. 2. de Doctrina Christiana, c. 19. 20 & 21.

¶Institutiones hominum quæ sint superstitiosæ, vel non. C. VI.

7 ILlud, quod est secundum institutiones hominum, partim superstitiosum non est. Superstitiosum est, quidquid institutum est ab hominibus ad facienda, & colenda idola pertinens, vel ad colendam sicut Deum creaturam, partemve vllam creaturæ, vel ad cõsultationes, & pacta quædam significationum cum dæmonibus placita, atque fœderata, qualia sunt molimina magicarũ artium: quæ quidem commemorare potius quàm docere assolent poetæ. [8] Ex quo genere sunt, sed quasi licentiori [d] vanitate, Aruspicum, & Augurum libri. Ad hoc genus pertinent omnes etiam ligaturæ, atque remedia, quæ medicorum quoque disciplina condemnat, siue in præcantationibus, siue in quibusdam notis, quas characteres vocãt, siue in quibusdam rebus suspendendis, atque ligãdis, vel etiam saltandis quodammodo, non ad temperationem corporum, sed ad quasdam significationes, aut occultas, aut etiam manifestas: quæ eminentiori † [e] nomine Physicam vocant, vt quasi non superstitionem † implicare, sed naturæ prodesse videantur: sicut sunt inaures in summo aurium singularum, aut de struthiorum ossibus ansulæ in digitis, aut cum tibi dicitur singultiẽti, vt dextera manu sinistrum pollicem teneas. His adiunguntur millia inanissimarum obseruationum: si membrum aliquod salierit, si iunctim ambulantibus amicis lapis, aut canis, aut puer medius, interuenerit. *& infra.* ¶Hinc sunt etiam illa, limen calcare; cum ante domum suam transit: redire ad lectum, si quis, dum se calceat, sternutauerit: redire domum, si procedens offenderit: cum vestis à soricibus roditur, plus timere suspicionem futuri mali, quàm præsens damnum dolere. ¶ [9] Neque illi ab hoc genere superstitionis pernicioſæ segregandi sunt, qui olim Genethliaci propter natalium dierum considerationes, nunc autem vulgo Mathematici vocantur. Nam & ipsi, quamuis veram stellarum positionem, cum quisque nascitur, consectentur, & aliquando etiam perue stigent: tamen q̃ inde conantur, vel actiones nostras, vel actionum euenta prædicere, nimis errant, & venduntimperitis hominibus miserabilem seruitutem. *& infra. c.23.* ¶Hoc autem genus fornicationis animæ salubriter diuina scriptura non tacuit, neque ab ea sic deterruit animam, vt propterea talia negaret esse sectanda, quia falsa dicuntur à professoribus eorum: sed [etiam si dixerint vobis, inquit, & ita euenerit, ne credatis eis.] Nõ enim quia imago Samuelis mortui Sauli regi vera prænuntiauit, propterea talia sacrilegia, quibus illa imago præsentata est, minus execranda sunt: aut quia in Actibus Apostolorũ femina ventriloqua [f] verum testimonium perhibuit Apostolis Domini, ideo Paulus apostolus pepercit illi spiritui ac non potius feminam illius dæmonij correptione, atque exclusione mundauit. Omnes igitur artes huiusmodi vel nugatoriæ, vel noxiæ superstitionis ex quadam pestifera societate hominum, & dęmonum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitię cõstituta penitus sunt repudianda, & fugienda Christiano.

Idem in libro de ciuitate Dei [10].

¶Non est vita, sed mors, inquisitio, vel curatio, quæ à diuinis, vel magicis expetitur. C. VII.

QVi sine Saluatore salutem vult habere, & sine vera sapientia æstimat prudentem se fieri [11]

C.o.

Additio. sub. & propter hoc Apostolꝰ percussus est à dominis ancillæ: quia amisérũt lucrum quod recipiebant ex diuinationib. ancillæ prædictæ. Io.

8 j. e.q.5. nec mirum. §. ad hæc.

Qui sine.]Casvs. Quidã dementes erant, qui sine Saluatore putabant se habere salutẽ, & sine vera sapientia putabant se fieri

9 C.II.

† *al. mitiore nomine physica.* † *al. superstitiose*

Act.16.

Deut.13. 1.Reg.28.

10 Hĩ in lib. Rab. ḋ mag. præstigiis. 11 Burc. l.10. cap. 41. Iuo p.II.c.66.

Source : BIU Cujas

sapientes. sed Aug. ostendit, ꝙ tales cæci sunt, & dementes. & quicũque diuinationi bus intendunt, nisi se correxerint, æternaliter morientur: quia vanitas magicarũ artiũ per dæmones est inuẽta, psalmista dicente: Omnes dij gentiũ dæmonia. & finitur ibi auctoritas prophetæ, & quæ postea sequuntur sunt verba Aug.

Psal. 95. "Scientia aliqua an sit à diabolo.

a ¶ *Angelorum.*] "ergo aliqua est scientia à diabolo, vt j. ea. q. 5. episcopi, in prin. arg. cõtra s. 37. dist. §. hinc etiam. vbi dicitur, ꝙ à diuinis scripturis ois scientia sũpsit initiũ. [2]

1 Isid. l. 8. etymol. c. 9.

a Sed nũqd est licitũ vti arte notoria? dicꝙ ars notoria omnino est illicita, & christiano fugienda. hæc em ars est p q̃ q̃dã nituntur acqrere sciẽtiã, sed omnino inefficax est, & fiũt ibi q̃dã pacta illicita cũ dæmonibus, secũdum Th.

Illos planetarios.] Casvs. Dicit Aug. in hoc cap. ꝙ qũ ipse erat hæreticus, sæpe planetarios consulebat, quos homines vocãt mathematicos: qđ ideo faciebat, quia ab eis nullũ sacrificiũ & nullæ preces ad aliquem spiritum maligonum dirigerẽtur ad diuinationem. hoc tamen quod faciebat, erat dãnabile. Sic mihi Bar. Brix. videtur casus iste ponẽdus, quẽ ab alio positũ non inueni. & posses etiam dicere ꝙ, id est quia, vel sicut posui in casu.

† *al. inuocationes*

2 Iuo p. 11. c. 20. Pann. l. 8. c. 79.

Sed & illud.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponit Hier. verba Apostoli, s. q fornicatur, in corpus suũ peccat. & dicit ꝙ illa verba possunt intelligi non solum de corpore carnali, sed etiã de corpore spirituali, quod est ecclesia, qđ corpus maculatur, cũ per vnum membrũ in omne corpus macula diffunditur, i. cum per vnũ hominem prẽstatur ceteris exẽplum delinquẽdi. In secũda parte ostẽdit quod sit opprobrium Aegypti, & dicit ꝙ obseruare auguria & diuinatiões quę in Aegypto sunt inuẽta, ad quæ nullus homo dẽt recurrere post baptismã: quod si quis fecerit, opprobrium secum portabit Aegypti. Secunda pars est ibi, *Est & illud.*

3 Origenes homil. 5. ad c. 5. Iosue.

1. Cor. 6. Ephes. 5.

† *al. baptismi circumcisionem*

b ¶ *Illud.*] tangit illud quod legitur in Iosue, quia populus circumcisus fuit à tempore Abrahæ vsq; ad illud tempus quo populus exiuit de Aegypto, "sed postea non fuerũt circumcisi xl. an. quib. fuerũt in deserto, sed cũ transierunt Iordanem, denuo præceptum fuit, vt vnusquisque circuncideretur, quod factum est. & dixit dominus Iosue:

"circũcisiõ fuit facta in deserto.

† *al. sacrilegia*

posse, non sanus, sed æger, nõ prudens, sed stultus in ægritudine assidua laborabit: & in cęcitate noxia stultus, ac demẽs permanebit. Ac proinde omnis inquisitio, & omnis curatio, quæ à diuinis, & magis, vel ab ipsis dæmoniis in idolorũ cultura expetitur, mors potius dicenda est, quàm vita: & qui ea sectantur, si se non correxerint, ad æternam perditionẽ tendunt, psalmista dicẽte [Omnes dij gentium sunt dæmonia,] qui per deceptos homines, alios decipere quotidie gestiunt, vt perditionis suæ faciãt eos esse participes. Itaque hæc vanitas magicarum artium ex traditione Angelorum [a] malorũ in toto orbe terrarum plurimis sæculis inualuit per quandã scientiam futurorum, & infernorum: & per inuentiones † eorũ inuenta sunt aruspicia, & auguratiões, & ipsa, quæ dicuntur oracula, & necromãtia.

Idem confessionum, lib. 4. c. 3.

¶ Christiana, & vera pietas planetarios expellit, & damnat. C. VIII.

[2] ILlos planetarios, quos mathematicos vocant, plane consulere non desistebam: ꝙ quasi nullum esset sacrificium, & nullæ preces ad aliquem spiritum ob diuinationem dirigerentur. Quod tamẽ Christiana, & vera pietas consequenter repellit, & damnat.

Item Hieronymus[3].

¶ Cultura est idololatrię, auguria seruare, & stellarum requirere cursus. C. IX.

SEd & illud [b] adde, quoniã qui fornicatur, in corpus suũ peccat, non istud corpus solum, quod templum Dei effectum est, sed & illud quod dicitur, quia omnis ecclesia corpus Christi est. Et in omnem ecclesiam videtur delinquere, qui corpus suum maculauerit: quia per vnum membrum macula in omne corpus diffunditur.

¶ Est & illud opprobriũ Ægypti, quod si neglexeris, etiam post Iordanis transitũ, & post baptismi † secundam circumcisionem, vetustę consuetudinis inustione suggeritur, obseruare auguria, requirere stellarum cursus, & euentus ex iis futurorum rimari, seruare somnia, ceteriśque huiusmodi superstitionibus implicari. Idololatriæ nãque mater est Ægyptus, ex qua certum est huiusmodi opprobria pullulare: quæ, si transito iam Iordane susceperis, & his te rursus laqueis illigaueris, tecum sine dubio opprobria Ægypti trahis.

3 *Hæc autem sortilegia † non vsque adeo sunt detestanda, vt si aliquid de area, vel torcular dæmonibus fuerit immolatum, quod reliquum est, ideo credatur esse immundum: aut si ipsum quod oblatum fuerat, à nobis ignorantibus sumi contigerit, ideo credamus nos deliquisse.*

Vnde Aug. ad Publicolam, epist. 154.

¶ Non ideo reliqua sunt immunda, quia ab area, vel torculari aliquid ad dæmonum sacrificia tollitur. C. X.

[4] SI de area, vel torculari tollatur aliquid ad sacrificia dæmoniorum sciente Christiano, ideo peccat, quia † fieri permittit, vbi prohibendi potestas est [c]. Quòd si factum nõ comperit, aut prohibendi potestatem non habuit, vtitur mundis reliquis fructibus, vnde illa sublata sunt.

Item Ambrosius in primam epistolam ad Corinthios, ad c. 10.

¶ Immunis est à reatu, qui emit, quod nescit idolis immolatum. C. XI.

[5] LIcet aliquid pollutũ sit per accidẽtiam, id est, oblationẽ idoli [d], cum hoc tamen nescit, qui emit, nullum patitur scrupulum, & apud Deum immunis est.

QVÆSTIO III. & IIII.

Quibus autem genus diuinationis exordium sumpserit, vel quot sint genera eius, Augustinus exponit in libro de natura † dæmonum ita dicens [6].

¶ De multiplici genere diuinationis. C. I.

[7] IGitur genus diuinatiõis à Persis [a] fertur allatũ. Varro autem dicit diuinationis quatuor esse genera, terram, aquam, aerem, & ignẽ: hinc geomantiam, hydromantiam, aeromantiam, pyromãtiam dicta autumat. Diuini dicti sunt, quasi Deo pleni. Diuinitate enim plenos se esse simulant, & astuta quadam fraudulentia hominibus futura coniectant. Duo autẽ sunt genera diuinationis, ars, & furor. Incantatores vero vocati sunt, qui artem verbis peragunt. Arioli vocati sunt, propterea quod circa aras idolorum nefarias preces emittunt, & funesta sacrificia offerũt, hisque celebritatibus dæmonum accipiunt respõsa. Haruspices nũcupati, quasi horarũ inspectores: Dies enim & horas in agendis negotiis, operibusque custodiunt: & quid per singula tẽpora obseruare debeat homo, intẽdunt. Hi etiam exta pecudũ inspiciũt, & ex eis futura prędicunt. Augures sunt, qui volatus auium, & voces intẽdunt: aliaque signa rerũ, vel obseruationes improuisas hominibus occurrentes ferunt. Iidem sunt & auspices: Nam auspicia sunt, quæ iter facientes obseruant. Dicta autem sunt auspicia, quasi auium spicia †, & auguria quasi auium garria, id est, auium voces, & linguæ. Item augurium, quasi auigerium, quod aues gerunt. Duo sunt autem ge-

Hodie abstuli à te opprobrium Aegypti.

HAEC AVTEM. Hæc est 3. pars quę. in qua quæritur, si possumus mãducare, vel bibere, &c. Io. de Fant. Casvs. Supra dictum est, ꝙ superstitiones sint abominãdæ. Nũc vero dicit Gra. ꝙ quãuis talia sint abominãda, vel detestanda: tamen si de area vel torculari aliquid dæmonibus immoletur, propter hoc reliquũ non reputatur immundũ: neque si illud immolatum quis comedit ignorãter, propter hoc creditur deliquisse.

4 Iuo p. 11. c. 98.

† *al. si*

Si de area.] Casvs. Publicola quæsiuit ab Aug. si de area, vel torculari alicuius aliquid fuerit dæmonibus immolatum, vtrum ille cuius est area vel torcular, peccet si permittit inde aliquid tolli. Et respõdet, si prohibere põt, & non prohibet, peccat: si vero nescit, vel prohibere nõ potest, non peccat: & tunc reliquis fructibus sine peccato potest vti.

5 Iuo p. 11. c. 96.

ç ¶ *Potestas est.*] videtur ergo, ꝙ non quilibet tenetur prohibere, sed solus iudex, vt diximus 23. q. 3. nõ in inferenda. s. ea. s. 23. q. 8. præterea.

† *al. diuinatione*

6 Raban. de mag. pstig. Isid. lib. 8. etym. c. 9.

7 Burc. l. 10. cap. 43. Iuo p. 11. c. 68.

d *Licet.*] ¶ *Idoli.*] sed ipsum idolothytum non potest comedi. 30. dist. si quis carnem.

Quibus autem.] Hæc q. diuiditur in tres partes. In prima ostendit quot sunt genera diuinationum, & vnde habuerint originem & vocabula: & hoc probat per ca. Augustini. Secũda ibi, *Quæritur.* Tertia ibi, *Quod autem.* Io. de Fant. Casvs. Hic intitulatur 3. & 4. q. qua quæritur à quibus diuinatio sumpsit exordiũ: & quot sint genera diuinationis. Et respondetur ꝙ à Persis diuinatio sumpsit exordium: & ꝙ quattuor sunt genera diuinationum, vt j. ead. cap. 1. & 2.

† *al. aspicia*

IGitur genus diuinationis.] Casvs. Hoc c. diuiditur in 5. partes. In prima parte ostendit Aug. ꝙ diuinatio initium sumpsit à Persis. In secũda ostẽdit ꝙ diuinatio sit in quattuor rebus, sc. in terra, aqua, igne, & aere. In tertia vnde nuncupantur diuini. In quarta ostẽdit ꝙ duobus modis sit diuinatio, s. per artem, vt in quattuor elementis: & per

Source : BIU Cujas

& per furorem, ſicut p arreptitios. In quinta oſtendit ſpecies diuinationum,earũ etymologias ponendo. partes autem omnes circa principium sũt: & ideo non pono vbi incipiant:quia per te facile deprehendes. *Coniectant.* i.nũtiant. *Duo autem genera,* id-eſt,duo modi. cum dictum eſt ſuperius quatuor eſſe genera.

1 Pythius dicit eſt Apollo à Pythone dracone, quẽ faculis ſuis cõfecit. per p, enim dictionem hãc ſcribũt Græci, non per ph.

QVAERITVR. Hæc eſt 2.pars q.in qua q̃ritur de natura dæmonum:& qualiter ſciãt futura. Io.de Fant.

Matth.2.

CASVS. Quia ſupra facta eſt mentio de dæmonibus: ideo Grat. quęrit incidenter cuius naturæ ſint dæmones:& an futura ſciãt: & quot modis futura prænoſcãt. Et de hoc ſcribit Aug.in ſeq.c.

SCiendum.]CASVS. Hoc ca.diuiditur in duas partes.In prima parte oſtendit Auguſt. quòd dæmones excedunt naturã hominum in ſubtilitate ſenſus & ingenij: in celeritate eundi:& in longitudine vitæ: & propter hoc pronuntiant multa ante cognita. homines vero propter ſenſus tarditatem hoc dicere vel facere nõ poſſunt. In ſecunda parte oſtendit, quòd dæmones quattuor modis futura prædicunt. Primus eſt, qa ipſi ſunt facturi ea quæ prædicunt, futura mala prædicẽdo, ꝓpter peſtes quas immittunt.Secundus eſt, quia naturalibus ſignis futura prænoſcunt:non tamen propter hoc dicendi ſunt diuini:ſicut nec medicus dicendus eſt diuinus qui per carnalia ſigna humani corporis ſanitatem vel infirmitatem vel mortem ſæpe prædicit futurã. Tertius modus eſt, qa dæmones non ſolum per voces hominum, ſed etiam per cogitationes,quas per quædam ſigna diſcunt,futura denuntiant,aliis videlicet mira,qui iſta diſpoſita non nouerunt.in quibus quando falluntur, culpam in ſuos cõiectores refundunt. Quartus vero modus eſt,quia ipſi prædicunt hominibus ſuæ culturæ defectum,& idolorum ruinam, vt eorum quæ fiunt præſcij videantur:qđ qui libros gentilium legit non potest ignorare. Secunda pars incipit ibi, *Nunc igitur.* Primus modus diuinandi incipit ibi, *Primum ſciendum.* Secundus ibi, *Aliquando etiam hominum.* Tertius ibi, *Aliquando autem.* Tertius ibi, *Aliquando etiam hominum.* Quartus ibi, *Nonnumquam vero.*

2 ea.q.1. c.vnico. †*al.ſaliſatores*

3 Raban.de mag.ꝑſtig.

4Bur.l.10.c. 45.&46.Iuop.11.c.70.& 71.Pann.l.8. c.68.

†*al.acumine*

a ¶*Sciendum.*] hic Auguſt. "oſtendit quib. de cauſis dæmones ſciunt futura prædicere:nõ quòd ipſi ſciant futura:ſed quia habẽt probabiles coniecturas.primo illa ratiõe: quia de ſubtiliori materia ſunt creati:vnde ſubtilius conſiderant quàm homines. Item quia per antiquitatẽ multa ſciunt,quę nos propter breuitatẽ tẽporis ſcire non poſſumus. Itẽ quia ipſimet cõſueuerunt morbos immittere:& illud ipſi prædicũt,quòd aliquis ſit habiturus malum.Item ſicut medicus videt aliquid per ſigna ſibi nota, quæ nos non videmus: ſic dæmones. Item ex ſignis quæ procedunt ex animo hominis, præuident quædã futura. Item quia dicta prophetarum audierunt, ex quibus futura prædicunt.

"Dęmones futura præſcire dicere pñt.

b ¶*Cogitationibus.*]ergo videtur ꝙ diabolus nouit cogitatiões hominum.Sed cõtra: ſolus Deus ſcit occulta cordium, vt 32.diſt. erubeſcant.ſed ipſe ſe ipſum de hoc corrigit j̃.c.prox.

QVOD AVTEM. Hæc eſt 3.pars quę.in qua dicitur,quod dęmones neſciunt quæ futura ſunt.I.de Fant. CASVS.Supra in cą. ſciendum.dixerat Auguſt. ꝙ diabolus comprehendebat cogitationes hominum per ſigna exteriora. Sed quia hoc fuit temerarium dicere,ideo nũc vult illud retractare per cap.ſeq.

A ¶Perſis.] *B. Auguſtinus in libro ſexto de ciuitate Dei, c.35. de hydromantia loquens ſic ſcribit,* Quod genus diuinationis idem Varro à Perſis dicit allatum. *Reliqua vero huius capitis ſunt in libello Rabani de Magorũ præſtigiis quem ipſe ex variis Auguſtini,& Iſidori locis collegit, & Gratianus ſæpe citat ſub Auguſtini nomine.*

2 *Quæritur autem de natura dæmonum,cuius naturæ ſint, an futura præſcire valeant, vel quot modis futura prænoſcant.*

De his ita ſcribit Auguſtinus in eodem libro de diuinatione dæmonum,c.3.[3]

¶Quot modis dæmones futura prænoſcant. C. II.

4 SCiendum [a] eſt hanc eſſe naturam dęmonum,vt aerij corporis ſenſu terrenorũ corporum ſenſum facile prȩcedant,celeritate etiam propter eiuſdẽ aerij corporis ſuperiorẽ mobilitatem non ſolum curſus quorumlibet hominum,vel ferarum,verumetiam volatus auium incomparabiliter vincant.Quibus duabus rebus,quantũ ad aerium corpus attinet,prædiți, hoc eſt,acrimonia†ſenſus,& celeritate motus, multo ante cognita prænuntiant, vel nuntiant, quæ homines pro ſenſus terreni tarditate mirentur. Acceſſit etiam dæmonibus per tam longum tempus,quo eorum vita protenditur, rerum longe maior experientia, quàm poteſt hominibus propter breuitatẽ vitæ prouenire. Per has efficacias, quas aerij corporis natura ſortita eſt, non ſolum multa futura prædicũt dæmones,verum etiã multa mira faciunt:quę quoniam homines dicere, ac facere non poſſunt, eos dignos quidam, quibus ſeruiant,&quibus diuinos honores deferant,arbitrantur:inſtigante maxime vitio curioſitatis propter amorem felicitatis falſæ, atque terrenæ, & excellentiæ temporalis.& *infra c.5.* ¶Nunc igitur,quoniam de diuinatione dæmonum quæſtio eſt,Primũ ſciendum eſt illos ea plerũque prænuntiare, quæ ipſi facturi ſunt. Accipiunt enim ſæpe poteſtatẽ,& morbos immittere, & ipſum aerem viciando morbidum reddere,& perſuerſis,& amatoribus terrenorum commodorũ malefacta ſuadere, de quorum moribus certi ſunt,ꝙ ſint eis talia ſuadentibus conſenſuri.Suadent autem miris,& inuiſibilibus modis per illam ſubtilitatem ſuorum corporum,corpora hominum non ſentientium penetrãdo,ſeſeque cogitationibus [b] eorum per quædam imaginaria viſa miſcendo,ſiue vigilantium,ſiue dormientium.¶Aliquãdo autem non quæ ipſi faciunt,ſed quæ naturalibus ſignis futura prænoſcũt (quæ ſigna in hominum ſenſus venire non poſſunt)ante prædicunt. Neque enim quia præuidet medicus,quod non præuidet eius artis ignarus,ideo iam diuinus habendus eſt.Quid autẽ mirũ,ſi quemadmodũ ille in corporis humani pẽturbata,vel modificata temperie ſeu bonas,ſeu malas futuras præuidet valetudines:ſic dæmõ in aeris affectione ſibi nota†nobis ignota† futuras præuidet tempeſtates? Aliquando & hominum diſpoſitiones non ſolum voce prolatas,verumetiam cogitatione conceptas,cum ſigna quædam ex animo exprimuntur in corpore,tota facilitate perdiſcunt:atque hinc etiam multa futura prænũtiant, aliis videlicet mira,qui iſta diſpoſita nõ nouerunt.& *infra c.6.* ¶Fallunt & ſtudio fallendi,& inuida voluntate,qua hominum errore lætãtur.Sed ne apud cultores ſuos pondus auctoritatis amittant,id agunt,vt interpretibus ſuis,ſignorumque ſuorũ conſectoribus culpa tribuatur, quando vel decepti fuerint,vel mentiti. ¶Nonnumquam vero ipſi maligni ſpiritus, & illuſores hominum, atque ſalutis eorum inuaſores † ſolent prædicere defectum culturæ ſuæ, & idolorũ ruinam:quatenus præſcij videantur, quid in ſingulis regnis,aut locis venturum ſit,& quid aduerſi ſuæ factioni contingere poſſit:quod etiam illi, qui gentilium hiſtorias legunt, non ignorant. Quid

†*al.notas* †*al.ignotas*

†*al.inuiſores*

Source : BIU Cujas

Q*Vodam loco dixi.*]Casvs. Dicit Augu. se quodam loco dixisse, ꝙ dæmones dispositiones vel cogitationes hominũ non solũ per voces, sed etiam per quædã signa humani corporis tota facilitate perdiscunt: sed quia rem dixit occultam, & sermone nimis audaci: ideo nũc dicit, ꝙ inuenri non potest, vtrũ signa sint in humano corpore, per quæ ista cognoscant, vel per vim aliã spiritualem hoc comprehendant: licet quẽdam per experimenta quandoque talia
1ĩ.c.prox. prænotare dicuntur.

Vòd autem. Hæc q. diuiditur i tres partes. In 1. quarum probat magister per 12.c. ꝙ sortilegi & diuini sunt excommunicãdi, si non cessant, & euntes ad illos. Secunda ibi, *Nonnulli.* Tertia ibi, *Expræmissis.* I. de Fan. Casvs. Hic ponitur 5. q. qua quæritur si sortilegi & diuini cessare noluerint, an sint excommunicandi, & dicit ꝙ sic: & ad hoc probandum inducit vnam rationem, & vnam auctoritatẽ. Auctoritas incipit ibi, *Si quis frater. Esiis*, ô vos dæmones. Seq. c. plana sunt per iam dicta. *Expiandi*, i. purgandi.

a Si quis.]¶*Phylacteriis.*] Phylacteria dicuntur hic chartæ in quibus continẽtur incãtationes.

b Qui diuinationes.] ¶*In domos suas.*]
Ephes.5. Colos.3. secundum legem isti concremantur. sed ille in cuius domo hæc fiunt, post publicationem bonorum in exilium mittitur, vt C. de malef. nullus.

Non liceat.] Casvs. Hoc c. diuiditur in 4. partes. In 1. parte dicitur, ꝙ propter domum faciendã, vel segetes serendas, vel plãtandas arbores, & similia, non
1.Cor.5. debet aliquis colere elementa, lunam vel stellas obseruare: sed omnia facere in nomine Domini. In 2. parte dicitur, ꝙ in col
2Pol.l.6.tit. lectionibus herbarũ
12. Bur.l.10. non est aliqua incan-
c.24. Iuo p. tatio faciẽda, nisi cre-
11.c.1.Pann. do in Deum, vel Pater
l.8.c.61. noster. In 3. parte dici
3 Raban.in tur, ꝙ si quis in domũ
pœnit.c.23. suam inducat sortile-
Et in cõcil. gos vel diuinos, vt ma
Paris.li.3.c.1 leficia inueniant, vel
Polyc. ibid. aliud faciant superstiBur.l.10.c.5 tiosum, quinque an-
Iuo p.11.c.2. nis pœniteant. In 4.
Pan.l.8.c.62 parte dicitur, ꝙ mulie

ergo mirum, si iã imminente temporum, & simulacrorum euersione, quã prophetæ Dei summi tanto ante prædixerant, serapis dæmon alicui cultorum suorum hoc de proximo prodidit, vt suã quasi diuinitatem recedens, vel fugiens commendaret?

3 *Quòd autem hominum dispositiones cogitatione conceptas, per exteriora signa diabolus deprehendat, non firma ratione videtur approbatum.*

Vnde idem Augustinus ait in libro secundo retractationum, c. 30.

¶Quòd ex corporeis motibus internas animi cogitationes diabolus deprehendat, occultissima res est.

C. III.

1 Quodã loco dixi dæmones aliquando & hominum dispositiones non solum voce prolatas, verumetiam cogitatione conceptas, cum signa quædam ex animo exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiscere. Rem dixi occultissimam audaciori assueratione, quàm debui. Nã peruenire ista ad notitiam dæmonũ per nonnulla etiam experimẽta compertum est. Sed vtrum quædam signa dẽtur ex corpore cogitantium, illis sensibilia, nos autem latentia, an alia vi & ea spiritali, ista cognoscant, aut difficillime potest ab hominibus, aut omnino non potest inueniri.

QVÆSTIO V.

1 Ips *Vòd autem sortilegi, & diuini, si cessare noluerint, excõmunicandi sunt, ratione, & auctoritate probatur. Est enim quoddam genus culturæ idolorum ex dæmonum consultationibus futura prædicere. Sicut enim auarus, quia cultum Deo debitum, nummo impedit, idolorũ cultor ab Apostolo nominatur: sic illi, qui futura, quæ ex Dei oraculo nonnumquam reuelata inueniuntur, vel dæmonum consultatione, vel quibuslibet præstigiis inuenire laborant, diuinitatis iura creaturis attribuunt. Futura enim præscire solius Dei est, qui, in sui contemplatione etiam Angelos illa præscire facit. Vnde Esaias ait: [Priora, & nouissima annuntiate mihi, & dicam, ꝙ Dij estis.] Cultores vero idolorum à fidelium communione separandi sunt. Vnde in epistola ad Corinthios Apostolus ait: [Si quis frater nominatur fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, cum eiusmodi nec cibum sumere.] Hinc etiam in decretis Gregorij iunioris in concilio Romano præsidentis, c. 12. legitur.*

¶Anathema sit, qui ariolos, vel incantatores obseruat. C. I.

2 Si quis ariolos, aruspices, vel incantatores obseruauerit, aut phylacteriis a vsus fuerit, anathema sit.

Item ex concilio Ancyrano, c. 23. al. 24.

¶Quinquennio pœniteat, qui diuinationes expetit. C. II.

3 Qui diuinationes expetũt, & morem gentilium a subsequuntur, vel in domos suas b huiusmodi homines introducũt, exquirẽdi c aliquid arte malefica, aut expiandi causa, sub regula quinquennij iaceant, secũdum gradus pœnitentiæ definitos, &c.

a ¶Gentilium.]*In Græco impresso est,* χρέωσι. *sed in vetusto Vaticano, & apud Balsamonem,* ἐθνῶν.

b ¶Exquirendi.]*Græce est,* ἐπιζητοῦσι φάρμακα ἑαυτῶν. *Id est,* ad inuenienda medicamenta.

Item ex concilio Martini Papæ [*Id est ex c. Martini Bracharensis, c 72.*

¶Elementa colere, lunæ, aut stellarum cursus in suis operibus, Christianis seruare non licet. C. III.

4 Non liceat Christianis tenere traditiones gẽtilium, & obseruare, vel colere elemẽta, aut lunæ, aut stellarum cursus, aut inanem signorũ fallaciam pro domo faciẽda, aut propter segetes c, vel arbores plantandas, vel coniugia socianda. Scriptum est enim [Omnia, quæ facitis aut in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agentes Deo.]¶ 5 Nec in collectionibus herbarum, quæ medicinales sunt, aliquas obseruationes, aut incantationes liceat attẽdere: nisi tantũ cum symbolo diuino, aut †oratione Dominica, vt tantum Deus creator omnium, & Dominus honoretur. ¶ 6 Si quis autem paganorũ consuetudinem sequens, diuinos, & sortilegos in domum suam introduxerit, quasi vt malum foras mittant, aut male ficia inueniãt, vel lustrationes paganorum faciant, quinque annis pœnitẽtiam agant. ¶ 7 Mulieribus quoque Christianis non liceat in suis lanificiis vanitatem obseruare: sed Deum inuocẽt adiutorem, qui eis sapientiam texendi donauit.

Item ex concilio Laodicensi c. 36. 8

¶Sacris officiis dediti, magi, vel incantatores non fiant. C. IIII.

9 Non oportet sacris officiis deditos, vel clericos, magos, aut incantatores existere, aut facere phylacteria, quæ animarum suarum vincula comprobantur. Eos a autẽ, qui talibus rebus vtuntur, proiici ab ecclesia iussimus.

a ¶Eos autem.]*Quæ antecedunt in hoc capite, sunt ex versione Dionysij. Quæ autẽ sequuntur, sunt ex prisca versione, q̃ est in collectione Isid.*

Item ex concilio Toletano quarto, c. 28.

¶Honore priuetur episcopus, vel presbyter, qui magos, vel aruspices consuluit. C. V.

10 Si quis episcopus, aut presbyter, siue diaconus, vel quilibet ex ordine clericorum, magos, aut aruspices, aut incantatores, aut ariolos, aut certe augures, vel sortilegos, vel qui profitẽtur artẽ magicã a, aut aliquos eorũ similia exercentes consuluisse d fuerit deprehẽsus, ab honore dignitatis suæ suspẽsus b e, monasterij curam c suscipiat, ibique pœnitentiæ perpetuæ deditus, scelus admissum sacrilegij soluat.

a ¶Magicam.]*In antiquioribus conciliorum editionibus, duobus codicibus Vaticanis, & Lucensi regio, & Polycarpo legitur,* artem aliquã.

b ¶Suspensus.]*In omnib. conciliorum editionib. & manuscriptis exemplarib. quæ collata sunt, & Pol. est,* depositus. *Sed ob gl. non est mutatũ.*

c ¶Curam.] *Sic in vetustioribus conciliorum editionibus, & duobus Vaticanis codicibus: sed in recensioribus Colonien sibus est,* censuram, *in codice autem regio,* pœnam.

res in suis lanificiis vanitatẽ obseruare non debent: sed Deum inuocare adiutorem. Secunda pars incipit ibi, *Nec in collectionibus herbarum.* Tertia ibi, *Si quis autẽ.* Quarta ibi, *Mulieribus.* seq. c. planum est.

c ¶*Propter segetes.*] "Astronomia ñ est reprehẽdẽda.
"numquid ergo hic reprehenditur Astronomia? nunquid per ventos & dispositiones lunæ licitum est rusticis considerare tẽpus seminandi a, & medicis tempora potionũ & minutionum? Certe hæc non reprobãtur: sed illi reprobantur, qui credunt ineſſe necessitatem superioribus. vnde nõ est dicẽdum, ꝙ superiora sint causa rerum, licet sint signa b rerum.
aVĩ ꝙ nõ. j. ea. q. 7. non obseruetis. & c. seq.
4 Burc.l.10. c 3. Iuo p.11. c.40.
bSigna. late Ioan. Picus Mirãd. contra Astrolo. Colos. 3.

Si quis episcopus.] Casvs. Statuit concilium Tolet. ꝙ si quis episcopꝰ, vel cuiuscumq; ordinis clericus diuinos vel sortilegos consulit, deponatur: & ad pœnitentiam peragendã perpetuo in monasterio trudatur. Quæ autem sequũtur, plana sunt: & per te videbis vsque ad c. episcopi.
5 ibid. c. 74. Burc. l. 10. c. 20. Iuo p. 11. c. 47.

d ¶*Consuluisse.*] not. "pro solo consilio debere quem puniri c, si ue faciet artem siue non. sic pro sola vocatione punitur qui vocat clericum ad iudicium Imperatoris, vt 11. q. 1. placuit.
†al. & "consilium facit quem puniri.

e ¶*Suspensus.*] id est, depositus, vt patet per sequentia.
cSic j. e. ꝑx. dic quòd in hoc peccat, qa phibitũ est cõsilium taliũ ext. de sortil. c. 2. Ioan. de Fãt. 6 ibid. c. 71. Bur. l. 10. c. 6 Iuo p. 11. c. 34. Iob 38. apud 70. 7 ibid. c. 75. Burc. l. 10. c. 19. Iuo p 8. c. 330. & p. 11. c. 46. 8 & in Agathensi, c. 68. 9 Raban. pœnit c. 23. Iuo p. 11. c. 3 Pan. l. 8. c. 63

10 Raban. ibid. Pol. l. 6. ti. 12 Burc. l. 10. c. 48. Iuo p. 11. c. 5. & 73. Pann. l. 3. c. 169. & l. 8. c. 64.

Source : BIU Cujas

Item

Item ex concilio Agathensi, c. 42.[1]

¶De his, qui auguriis, & diuinationibus studeant. C. VI.

[2] ALiquanti clerici, siue laici studeant auguriis, & sub nomine fictæ religionis per eas, quas sanctorum sortes vocant, diuinationis scientiam profitentur: aut quarumcumque scripturarum inspectione futura promittunt. Hęc †quicumque clericus, aut laicus detectus fuerit, vel consulere, vel docere[a], ab ecclesia habeatur extraneus.

Item Leo quartus episcopis Britanniæ, c. 4.

¶Sors nihil aliud, quàm diuinatio, & maleficium esse decernitur. C. VII.

[3] SOrtes, quibus cuncta vos in vestris discriminatis[b] iudiciis (quod patres damnauerunt) nihil aliud, quàm diuinationes, & maleficia esse decernimus. Quamobrem volumus illas omnino damnari, & inter Christianos vltra nolumus nominari, & ne exerceãtur †sub anathematis interdicto prohibem[9].

†*al. vt abscindantur*

¶*In epistola Leonis quarti (cuius pars extat in vetusto codice) c. 4. hæc leguntur.* De expetẽtia autem diuinationum, vel maleficiorum scriptum quidem in sacris habemus canonibus, vt ipsa ponamus, ita: Qui diuinationes, &c. ſ. *ea ex concilio Ancyrano.* Vnde ad illorum si multitudinem sortes, quibus vos cuncta in vestris discriminatis iudiciis, nil aliud, quàm quod illi patres dãnarunt, diuinationes, & maleficium esse decernimus, &c.

Item Gregorius Hadriano notario, lib. 9 epist. 47.

Incantatores, sortilegos velut Christi inimicos insequi oportet. C. VIII.

[4] PEruenit ad nos, quòd quosdã incantatores, atque sortilegos fueris insecutus: & omnino nobis solicitudinem, zelumque tuum gratum fuisse cognoscas. *& infra.* ¶Et ideo studij tui sit solicite quærere, & quoscumque huiusmodi Christi inimicos inueneris, districta vltione corrigere.

Item ex concilio Aurelianensi primo, c. 32.

¶Excommunicetur clericus, monachus, laicus diuinationes, vel auguria, vel sortes secutus. C. IX.

[5] SI quis clericus, monachus, vel sæcularis, diuinationem, vel auguria crediderit, obseruanda, vel sortes, quas mentiuntur esse sanctorum, quibuscumque putauerint intimandas, cum his, qui eis crediderint, ab ecclesiæ communione pellantur.

Item Gregorius lib. 7. epist. 66. ad Ianuarium episcopum.

¶Contra sortilegos, idolorum, cultores custodia pastoralis inuigilet. C. X.

[6] COntra idolorum cultores, vel aruspices† atque sortilegos, fraternitatem vestram vehemẽtius pastorali hortamur inuigilare custodia, atque publice in populo contra huius rei viros sermonem facere, eosque à tanti labe sacrilegij, & diuini intentione iudicij, & præsentis vitæ periculo adhortatione suasoria reuocare. Quos tamen, si emendare se à talibus, atque corrigere nolle repereris, feruenti comprehendere zelo te volumus: & si quidem serui sunt, verberibus[c], cruciatibusque, quibus ad emendationẽ peruenire valeãt, castigare: si vero sunt liberi, inclusione digna, districtaque sunt in pœnitẽtiam redigendi, vt qui salubria, & à mortis periculo reuocantia audire verba contemnunt, cruciatus saltem eos corporis ad desideratam mentis valeat reducere sanitatem.

†*al. aruspicum, & sortilegorum*

Caput hoc locupletatum est ex epistola Gregorij cum vetustis exemplaribus collata.

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 89.

¶Ab ecclesia seperetur auguriis, & incantationib. deseruiens. C. XI.

[7] AVguriis, vel incantationibus seruientem, similiter & Iudaicis superstitionib[9], vel feriis inhærentẽ, à conuentu ecclesiæ separandũ [præcipimus.]

Item ex concilio Anquirensi[A] *c. 1.*

A ¶Anquirensi.] *Sic etiam in vetustis. Burchardus, & Iuo habent,* Ancyrensi. *Verumtamen in concilio Ancyrano græco, aut latino neque impresso, neque manuscripto est inuentum: licet, qui tomos conciliorum ediderunt, asserant haberi in quodã vetusto codice 16. librorũ partialiũ.*

¶Sortilegam, & magicam artem episcopi omnibus modis †eliminare studeant. C. XII.

[8] EPiscopi, eorumque ministri omnibus modis elaborare studeant, vt pernicioſam, & à diabolo inuentam sortilegam, & magicam †artem ex parochiis suis pẽnitus eradicent: & si aliquem virum, aut mulierem huiuscemodi sceleris sectatorẽ inuenerint, turpiter dehonestatum de parochiis suis eiiciant. Ait enim Apostolus, [Hæreticum hominem post primam, & secundam correptionem deuita: sciens qa subuersus est, qui huiusmodi est.] Subuersi sunt, & à diabolo captiui tenentur, qui relicto creatore suo, diaboli suffragia quærunt: & ideo à tali peste debet mundari sancta Ecclesia. ¶[9] Illud etiam non est omittendum, quòd quędam sceleratę[a] mulieres retro post satanam cõuersæ dæmonum illusionibus, & phantasmatibus seductæ credunt & profitentur, se nocturnis horis cum Diana dea paganorum, vel cum Herodiade, & innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spatia intẽpestæ noctis silentio pertransire, eiusque iussionibus velut dominæ obedire, & certis noctibus ad eius seruitium euocari. Sed vti nã[d] hæ solæ in perfidia sua periissent, & non multos secum ad infidelitatis interitum pertraxissent. Nam innumera multitudo hac falsa opinione decepta hæc vera esse credunt, & credendo à recta fide deuiant, & errore paganorum inuoluuntur, cum aliquid diuinitatis, aut numinis extra vnũ Deũ arbitrantur. Quapropter sacerdotes per ecclesias sibi cõmissas populo Dei omni instantia prædicare debent, vt nouerint hæc omnino falsa esse, & non à diuino, sed à maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium†irrogari.

†*al. infidelium*

¶[10] Siquidẽ ipse satanas, qui transfigurat se in Angelum lucis, cum mentem cuiuscumque mulierculæ ceperit, & hanc sibi per infidelitatem subiugauerit, illico transformat se in diuersarum species personarum, atque similitudines: & mẽtem quam captiuam tenet, in somnis deludẽs, modo læta, modo tristia, modo cognitas, modo incognitas personas ostendens, per deuia quęque deducit: & cum solus spiritus hoc patitur, infidelis mẽs hoc nõ in animo, sed in corpore[e] euenire opinatur. Quis enim nõ in somniis, & nocturnis visionibus extra se educitur, & multa videt dormiendo, quæ nunquam viderat vigilando? Quis vero tam stultus, & hæbes sit, qui hæc omnia, quę in solo spiritu fiũt, etiam in corpore acci

NON

[1] Et in Venet. c. 16.
[2] Rab. ibid. Burc. l. 10. c. 27. Iuo p. 11. c. 4. Pan. l. 8. c. 69.
[3] Iuo p. 11. c. 8. Pann. l. 8. c. 70.
[4] Poly. ibid. Burc. l. 10. c. 4. Iuo p. 11. c. 33.
[5] Concord. concil. Antisiod. c. 4.
[6] Burc. l. 10. c. 13. Iuo p. 11. c. 32. & 95
[7] Bur. l. 10. c. 7. Iuo p. 11. c. 35. Pan. l. 8 c. 72.
[8] Burc. l. 10. c. 1. & l. 19.
[9] De spiritu & aĩa, c. 28.
[10] 2. Cor. 11.

a ALiquanti.] ¶Vel docere.] nam similis est culpa prohibita discere, & docere, vt C. de male. culpa[a]. "& multa sũt quæ melius est nescire, quàm scire. 38. dist. quis. cõtrarium est C. de hę. quicũque. vltra mediũ. vbi dr q ille q illicita docet, vel deportatur, vel punitur vltimo supplicio: discipuli vero puniũtur x. libris auri. sed ibi loquitur de his q discẽdi causa venerũt, non tñ didicerunt. hic de eo qui didicit vel cõsuluit. Itẽ contrarium est 37. dist. q de mensa. sed illi discebant non vt sequerentur ea, sed vt aliis per ea possent "nescire q̃ obuiare. 37. di. legim[a]. dam melius est q̃ scire.

b SOrtes.] ¶Discriminatis.] i. iudicatis vel diiudicatis[b].

c COntra idolorũ.] ¶Verberibus.] cũ hic scribatur epis. patet hoc crimẽ ecclesiasticũ esse. "Itẽ patet hicq episcopus põt aliquos verberib. castigare, vt 23. q. 5. c. 1. Item patet hic q episcopus p̃t in carcerẽ mittere reos. Itẽ habes hic q alio mõ punitur nobilis q̃ ignobilis, vt 24. q. 1. qui cõtra. 12. q. 2. fraternitatis. I.

d ¶Sed vtinam hæ solæ.] id est, vtinam non plures. similis expositio est 1. q. 1. duces[c]. e ¶Sed in corpore.] id est, corporeo sensu si ea. vbi de percipi, &c.

c Aliàs iudices. 23. q. 4. hoc.

EPiscopi.] Casvs. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima tractatur de solicitudine sacerdotũ circa diuinos expellendos de parochiis suis, & q̃ expelli debeant, Apostoli auctoritate probatur. In 2. parte reprehenduntur quædã mulieres, quę cum Diana dea paganorũ & cũ Herodiade sup quasdã bestias nocturnis tẽporibus equitare se putabant: qđ falsum ẽ: sed diabolo decipiente hoc mentib. fideliũ irrogatur. In 3. parte ostenditur qũo fiat hæc illusio, ſ. in solo spiritu diabolo varias formas ostẽdente per somnium mẽtib. hominũ: & q̃ in solo spiritu fiat, ꝓbat duobus exẽplis, ſ. Ezechielis, & Pauli. Secunda pars incipit ibi, *Illud etiam.* Tertia ibi, *Siquidem ipse satanas.*

Source : BIU Cujas

Ezech.3. NONNVLLI. Hæc eſt 2. pars q. in qua dicitur ℣ in ſeq. c. continetur. Io. de Fant. Et ponit hic incidentem quæſtionem.

CASVS. Superius prohibitæ ſunt diuinationes & ſortilegia. Nũc vero oſtendit Grat. ℣ in perniciem inimicorum altaria veſtibus exui non debent, vel lugubri veſte accingi, vel luminaria eccleſiis deputata extingui, vel Miſſa defunctorum celebrari pro viuis, & ad hoc probãdum inducit ſeq. cap.

Apoc.j.&4. 2.Cor.12.

Ioan.1. *QVicunque.*] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ℣ ſi quis ſacerdos vel miniſter eccleſiæ altaria veſtibus exuat, vel lugubri veſte accingat, vel extinguat luminaria in perniciem alicui[a], deponatur: niſi corã metropolitano pœnitentiam egerit, exceptis illis perſonis, quę hoc faciunt vel propter hæreticos, vel propter hoſtilitatem, vel alia iuſta ex cauſa. In ſecũda parte dicitur, ℣ ſacerdos qui cantauerit Miſſam defunctorum, vt inimicus mortem incurrat, deponatur: & tam ipſe ſacerdos, quã ille qui ſacerdotẽ ad talia incitauerit, perpetuo exilio puniatur. Secunda pars incipit ibi, *Plerique etiam.*

« Triſtitiæ cã pmittuntur aliqua.

a ¶ *Doloris.*] niſi forte ideo faciat, quia eccleſia ſua ſpoliatur, vt illud in ſignum mœroris faciat, ſicut quidã ponunt ſpinas ſuper altare: ſicut etiam denudatur altare in paſſione Domini in ſignum triſtitiæ.

b ¶ *Satisfactio.*] arg. ℣ ſi aliquis ſatisfecerit de crimine, vel inde egerit pœnitentiam, amplius non poſſit accuſari: licet ſit publicum crimen[a], vt nota tur 33. q. 3. admonere. Ioan.[b]

a Adde ad hoc qđ not. gl. & doc. in l. q ea mẽte. ff. de fur.

b đ hoc no. 49. diſt. §. 1. ibi videas.

EX PRAEMISSIS. Hæc eſt 3. pars quę. in qua magiſter ponit cauſus, & originem his phantaſmatibus, & quomodo accidant. Ioan. de Fant.

CASVS. Concludit G. ex ſupradictis, ℣ ſortilegi & diuini niſi reſipiſcant, ſunt excommunicandi. Poſtea oſtendit quòd ea quæ fiunt per incãtatores, non in corpore: ſed in ſpiritu dicuntur fieri. Et ad hoc inducit ſeq. cap.

c *NEc mirum.*] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima parte Aug. docet tria. primo, docet non eſſe mirum, ſi magi vertebãt virgas in dracones: aquã in ſanguinem Moyſi reſtendo: quia ſimilia fecit Circe, & Mercurio ad ſacrificium Bacchi. hęc tamen magis apparebant, quàm in veritate conſiſterent. Secũdo, ponit multa genera magorum & incãtatorum, & eorum etymologias. Tertio, ponit quare tanta poteſtas diabolo datur, vt homines ſic ſeducat, quod fit ideo vt veritatem ſpernentes illudat. hoc tamẽ non fit ſine permiſſu Dei: & dicit quare illi incãtatores virgas ſuas in dracones conuertebant. In ſecunda parte cõtinetur quòd quidam obiiciebant. Augu. ſi pythonica diuinatio errori magicæ artis eſt deputanda: qualiter pythonyſſa Samuelem ſuſcitauit ad colloquium regis Saulis. Cui obiectioni reſpondet Aug. dicẽs, illũ non fuiſſe Samuelẽ, ſed diabolũ. Quod probat tribus rationibus vel auctoritatib[9], multa verba inſerendo. In tertia parte obiicitur Aug. ſic: Si illi qui diuini dicũtur vel faciunt incãtationes, nõ habẽt aliquid propriæ virtutis vel poteſtatis: quomodo eueniunt quæ dicunt? Et reſp. Aug. quòd licet ea eueniant, tamẽ nullus eis credere debet: quia ſi ſanitatẽ languidis cõferre videantur: vel infirmitatem ſanis inferre: totum fit permiſſione diuina: vt appareat qualis fidei vel deuotionis ſint erga Deum, qui hæc audiunt vel vidẽt. Et ad hoc probandũ inducit auctoritatem Deuteronomij. Secunda pars incipit ibi, *Præterea quidam.* Tertia ibi, *Si autem aliquis.* *Quod ait*, ſ. Saul. *reuelat*, hiſtoria. & quia dicit Auguſt. *titulis*, id eſt, argumentis vel rationibus.

tal. relegentur

1 s. e. c. epi.

tal. Ancyrenſi

2 Iſid. l. 8. etymol. c. 9. Burc. l. 10. c. 42. ex dictis Auguſt. Iuo p. 11. c. 67. Pan. l. 8. c. 65 Exod. 7.

3 Aug. 18. de ciuit. Dei. c. 17.

a ¶ Si

dere arbitretur? cũ Ezechiel propheta viſiones Domini in ſpiritu, non in corpore vidit? & Ioannes apoſtolus Apocalypſis ſacramentum in ſpiritu, non in corpore vidit, & audiuit, ſicut ipſe dicit, [Statim, inquit, fui in ſpiritu.] Et Paulus non audet dicere ſe raptum in corpore. Omnibus itaque publice annuntiandum eſt, quòd qui talia, & his ſimilia credit, fidem perdit: & qui fidem rectam in Domino non habet, hic non eſt eius, ſed illius, in quem credit, id eſt, diaboli. Nam de Domino noſtro ſcriptum eſt, [Omnia per ipſum facta ſunt, &c.] Quiſquis ergo aliquid credit poſſe fieri, aut aliquã creaturam in melius, aut in deterius immutari, aut transformari in aliam ſpeciem, vel ſimilitudinem, niſi ab ipſo creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta ſunt, proculdubio infidelis eſt, & pagano deterior.

A ¶ Sceleratæ.] *Fere eadem habentur apud beatum Auguſtinum in libro de ſpiritu & anima, c. 28. & in vita Damaſi Papæ primi, quæ extat Romæ in peruetuſto de vitis ſanctorum codice ſanctæ Mariæ maioris: vbi poſtquam aliqua relata ſunt ex ſynodo Romana, in qua Damaſus Macedonium, & Apollinarem damnauit, adiungitur, anathematizatos in ea ſynodo eſſe, maleficiis, ſuperſtitionibus, & incantationibus ſeruientes. In quibus etiam mentio eſt harum mulierum, quæ putabant nocturno ſilentio cum Herodiade, & innumera multitudine mulierum ſuper beſtias equitare, & multa terrarum ſpatia pertranſire.*

2 *Nonnulli inueniuntur, qui interno liuore permoti, in perniciem ſuorum inimicorum altaria ſacris veſtibus exuunt, aut veſte lugubri accingunt, vel conſueta luminariorum obſequia eccleſiis Dei ſubtrahunt, vel Miſſam pro requie defunctorum promulgatam, pro viuis celebrant hominibus.*

Quorum omnium maleficia nequiſſima Toletanũ concilium 13. condemnat dicens, c. 7.

¶ Abiiciatur ſacerdos, qui huiuſcemodi maleficiis operam dederit. C. XIII.

QVicumque ſacerdotum, vel miniſtrorum deinceps cauſa cuiuſlibet doloris [a] vel amaritudinis permotus, aut altare diuinum veſtibus ſacris exuere præſumpſerit, aut qualibet alia lugubri veſte accinxerit†, ſeu etiam, ſi cõſueta luminariorum ſacrorum obſequia de templo Dei ſubtraxerit, & extingui præceperit, ſi eum antea veræ pœnitudinis corã metropolitano ſatisfactio [b] non purgauerit, ignobilitati perpetuæ mãcipatus iuxta ſuperiorem ſententiam Domini, loci ſui dignitate ſe nouerit, & honore priuari: illis proculdubio perſonis ab hac vltionũ ſententia ſeparatis, quæ aut cõtaminationem ſacrorum ordinum, vel ſubuerſionem ſanctæ fidei metuentes, aut hoſtilitatem, vel obſidionem perferentes, ſeu etiam diuinorum iudiciorum ſententiam metuentes talia feciſſe contigerit: in quorum facto plus humilitas, qua Deus placatur, quàm inter liuoris doloſitas declaratur. Plerique etiam ſacerdotum ſauciati inimicitiæ dolo Miſſam pro requie defunctorum promulgatam fallaci voto pro viuis ſtudẽt celebrare hominibus, nõ ob aliud, niſi, vt is pro quo ipſum offertur ſacrificiũ, ipſius ſacroſancti libaminis interuẽtu mortis incurrat periculum. Proinde noſtræ elegit vnanimitatis conuentus, vt ſi quis deinceps talia perpetraſſe fuerit detectus, à proprij deponatur ordinis gradu, & tam ipſe ſacerdos, quàm etiam ille, qui eum ad talia peragenda incitaſſe perpenditur, exilij perpetui ergaſtulo religentur†.

¶ *Principium huius capituli vſque ad ver.* Pleriſque. *eſt ex 13. concilio Toletano, c. 7. Reliqua vero ſunt ex 17. Toletano, c. 5. quorum concilio rum duo exẽplaria ſunt habita ex Hiſpania: & inde nonnulla hic emendata, & addita.*

3 *Ex præmiſſis auctoritatibus colligitur, ℣ arioli, aruſpices, incantatores, & ſortilegi atque ceteri huiuſmodi ſectatores ab eccleſia ſunt eliminandi, & niſi reſipuerint, perpetuo excõmunicandi.* ' *Sed quod in vltimo Anquirenſi† capitulo ea, quæ fiunt per incantatores, non in corpore, ſed in ſpiritu fieri dicuntur, Auguſtinus in libro de ciuitate Dei videtur aſſerere, ita dicens.*

¶ *Caput hoc integrum habetur in libello Rabani de magorum præſtigiis, quem ipſe ex variis locis Auguſtini, & Iſidori, vt antea dictum eſt, confecit. Burchardus citat ex dictis Auguſtini.*

¶ Quæ magorum præſtigiis fiunt, non vera, ſed phantaſtica eſſe probantur.

C. XIIII.

[2] NEc mirum [c] de magorum præſtigiis, quorum in tantum prodiere maleficiorũ artes, vt etiam Moyſi ſimillimis ſignis reſiſterent, vertentes virgas in dracones, & aquas in ſanguinẽ. Fertur etiam in gẽtilium libris, quòd quædam maga famoſiſſima. Circe ſocios Vlyſſis mutauerit in beſtia. [3] Legitur & de ſacrificio, quod Arcades Deo ſuo Lycæo immolabant, ex quo quicũque ſumerent, in beſtiarum formas cõuertebantur. Sed hæc omnia magicis præſtigiis potius fingebantur, quàm rerũ veritate cõplerentur. Vt ergo ipſi errores ignorãtibus manifeſti fiant, de eorũ proprietate, atq; inuentoribus iuxta traditionem maiorum, primũ dicere cõgruum arbitramur. ¶ Magi ſunt, qui vulgo malefici ob facinorũ magnitudinem nũcupantur. Hi permiſſu Dei elementa concutiunt, turbant mentes hominũ minus cõfidentium in Deo, ac ſine vllo veneni hauſtu, violentia tantum carminis interimũt. Vnde Lucanus [4] [Mẽs hauſti nulla ſanie polluta veneni, Incãtata perit.] Dęmonibus emẽ accitis audẽt vẽtilare, vt quiq; ſuos perimãt malis artib[9] inimicos. Hi ẽt ſanguine vtũtur, & victimis, & ſępe cõtingunt mortuorũ corpora. ¶ Necromãtici ſunt, quorũ pręcãtationi

4 lib. 6.

Source : BIU Cujas

tationibus videtur resuscitari mortui, diuinare, & ad interrogata respondere. νεκρὸς enim græce, mortuus, μαντεία diuinatio nuncupatur: ad quos suscitandos cadaueri sanguis adiicitur. Nam amare sanguinem dæmones dicuntur: ideoq; quotiescumque necromantia fit, cruor aquæ miscetur, vt colore sanguinis facilius prouocentur. ¶ Hydromantici ab aqua dicti. Est enim hydromantia in aquæ inspectione vmbras dæmonum euocare, & imagineas† ludificationes eorum videre, ibiq; ab eis aliqua audire, vbi adhibito sanguine etiam inferos perhibetur suscitare[A]. *& infra.* ¶ [1] Ad hæc[B] omnia supradicta pertinent ligaturæ execrabilium remediorũ, quæ ars medicorũ condemnat, seu in præcantationibus, seu in characteribus, vel in quibusq; rebus suspendẽdis, atq; ligandis: in quibus omnibus ars dæmonum est, ex quadã pestifera societate hominum, & Angelorum malorum exorta. Vnde cuncta vitanda sunt Christiano, & omni penitus execratione repudianda, atq; damnanda. ¶ Auguria autem auium Phryges primi inuenerunt. ¶ Præstigium vero Mercurius primus dicitur inuenisse. Dictum est autẽ præstigium, q᷑ præstringat aciẽ oculorũ. ¶ [2] Haruspicinæ artem primus Hetruscis tradidisse dicitur quidam Tages. Hic ex horis haruspicinam dictauit, & postea non apparuit. Nam dicitur fabulose, arante quodam rustico, subito ex glebis exiliuisse, & haruspicinam dictasse, qua die & mortuus est. Quos libros Romani ex hetrusca lingua in propriam mutauerũt. His ergo portentis per dæmonũ fallaciam illuditur curiositas humana, quando id impudenter appetũt scire, quod nulla ratione eis cõpetit inuestigare. Hęc potestas immundis spiritibus ideo datur, vt priuata sibi apta, hoc est prauos homines, seducant illos, qui spernunt veritatẽ, & credunt mẽdacio, & iuxta Pauli sententiam, sanã doctrinam non substinebunt, sed ad sua desideria coaceruabũt sibi magistros prurientes auribus: & à veritate quidẽ auditum auertent, ad fabulas autem conuertẽtur: onerati peccatis ducentur variis desideriis, semper discẽtes, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes. [3] Quemadmodum autem Ioannes, & Mambres restiterunt Moysi, ita & isti resistũt veritati, homines corrupti mẽte, reprobi circa fidẽ: sed vltra nõ proficient: insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut illorũ fuit. [4] Nec[C] ideo quisquam credere debet, quoslibet magicis artibus aliquid facere posse sine permissu Dei (qui omnia, quæ fiũt, aut iusto iudicio facit, aut permissu suo ita fieri sinit) q᷑ prædicti magi leguntur similia fecisse Moysi: qui virgam suam proiecit, & conuersa est in draconem, proiecerunt q᷑ ipsi singulas virgas suas, quæ versæ sunt in dracones: sed deuorauit virga Aaron virgas eorum. Non enim fuerunt creatores draconum, nec magi, nec angeli mali, quibus ministris illa operabãtur. Insunt[D] enim rebus corporeis per omnia elementa mundi quædam occultę seminariæ rationes, quibus cum data fuerit opportunitas temporalis, atque causalis prorumpunt in species debitas suis modis, & finibus: & sic non dicuntur angeli, qui ista faciunt, animalium creatores, sicut nec agricolæ segetum, vel arborum, vel quorumcumq; in terra gignentium creatores dicẽdi sunt, quamuis nouerint prębere quasdã visibiles opportunitates, & causas, vt illa nascãtur. Quod autem isti faciunt visibiliter, hoc illi inuisibiliter. Deus vero solus vnus est creator, qui causas ipsas, & rationes seminarias rebus inseruit. ¶ Præterea quidam quærendũ putant, quomodo scriptura narret Pythonissam Samuelem prophetã suscitasse ad colloquium. Saul impiissimi regis, si pythonica diuinatio errori magicæ artis deputãda sit. [5] Quibus ita responderi potest, indignũ omnino facinus esse, si secũdum verba historiæ cõmodetur† assensus. Quomodo enim fieri poterat, vt arte magica attraheretur vir & natiuitate sanctus, & vitę operibus iustus? aut si nõ attractus[a] est, consensit? Quod vtrumque de iusto credere aduersum est. Si enim inuitus adductus est, nullũ suffragium habet iustitia: si autem voluntarius, amisit meritũ spiritale, quod positus in carne quæsierat: quod valde absurdũ est: quia qui hinc iustus recedit, permanet[b] iustus. Porro autem hoc est præstigium satanæ, quo, vt plurimos fallat, etiã bonos in potestate se habere cõfingit. Quod Apostolus inter cetera ostendit, dicens [Ipse satanas transfigurat se in angelum lucis.] Vt enim errorẽ faceret, in quo glorificaretur†, in habitu viri iusti, & nomine se subornauit, vt nihil proficere spem, quam prædicabãt Dei cultores, mentiretur: quãdo hinc exeuntes iustos finxit in sua esse potestate. Sed hoc quosdam fallit, q᷑ de morte Saul, & filij eius non sit mentitus: quasi magnum sit diabolo ante occasum, mortem corporis præuidere: cum signa quædam soleant apparere morituris, quippe à quibus Dei protectio amota videtur, quãto magis diabolo†, quẽ angelica potestate † sublimẽ prophetica oracula fuisse † testãtur: de cuius magnitudine Apostolus ait [An ignoratis altitudinẽ Satanæ?] Quid mirum ergo, si imminentẽ prope mortem potuit præuidere, cum hoc sit, vnde fallit, & se in Dei potestate vult adorari? Nã tanta hebetudine demens effectus est Saul: vt ad Pythonissam cõfugeret. Deprauatus enim causa peccati, ad hæc se cõtulit, quæ dãnauerat. Sed si quis propter historiam, & ea, quæ verbis expressa sunt putet non prætermittẽda, ne ratio historiæ inanis sit, recte faciet quidẽ: si tamen minime istud ad veri rapiat rationem, sed ad visum, & intellectũ Saul. Neque enim reprobus factus poterat bonum intellectum habere. Historicus enim mẽtem Saul, & habitum Samuelis descripsit, ea quæ dicta & visa sunt, exprimens, prætermittens, si vera, an falsa sint. Quid enim ait? [Audiens, in quo habitu esset excitatus: intellexit, inquit, hunc esse Samuelem.] Quid intellexerit, retulit: & quia non bene intellexit, contra scripturam alium adorauit, quàm Deum: & putans Samuelem, adorauit diabolum: vt fructum fallaciæ suæ haberet satanas. Hoc enim nititur, vt adoretur quasi Deus. Si enim illi vere Samuel apparuisset, nõ vtique vir iustus permisisset se adorari, qui prædicauerat Deum solũ esse adorandũ. Et quomodo homo Dei, qui cũ Abraham in refrigerio erat, dicebat ad virũ pestilẽtiæ, dignum ardore gehennæ, [Cras mecũ eris?] His duobus titulis[c] subtilitatẽ fallaciæ suæ prodidit improuidus satanas: quia & adorari se permisit sub habitu, & nomine Samuelis contra legẽ: & virum peccatis pressum, cum magna distãtia peccatorum & iustorũ sit, cum Samuele iustissimo futurum mẽtitus est. Verum potest videri, si de Samuelis nomine taceatur, quia Saul cum diabolo futurus erat: ad eum enim transmigrauit, quẽ adorauit. Semper ergo diabolus sub velamine latens, prodit se, dum ea confingit, quę horreant† personis, per quas fallere nititur. ¶ Si autem aliquis mihi opponit, & dicit, quomodo eueniũt illa, quę illi diuini

a ¶ *Si non attractus.*] quia ab angelo fuit nũtiata natiuitas eius.
b ¶ *Permanet.*] vt ſ. 25. dist. qualis.
c ¶ *Titulis.*] id est. argumentis. Ioan. *Quod*

5 Aug. q. 27. ex vtroque testamento.

†*al. commendetur*

†*al. & imagines ludificationis*, vel *& imagines & ludificationes*

1 ſ. e. q. 2. illud. Bur. l. 10 c. 44. Iuo p. 11. c. 69. Pan. l. 8. c. 67.

2 Ouid. meta. l. 15.

2. Ti. 4. & 3.

3 Aug. 3. de Trinit. c. 7.

4 Aug. l. qſt. ſup Exod. q. 21. & l. 2. ad Simplician. q. 3. & ad Dulcitium, q. 6.

Exod. 7.

2. Cor. 11.

†*al. gloriaretur*

1. Reg. 28.

†*al. diabolus*

† *al. maiestate* Apoc. 2. & 2. Cor. 2.

1. Reg. 28.

† *al. abhorreant. al. abhorrent à personis*] cod. Antuerp.

Source : BIU Cujas

Quod autem.] Casvs. Hic intitulatur 6. q. qua quæritur vtrum excommunicatus ab epiſcopo poſſit à presbytero reconciliari epiſcopo inconſulto. Et reſp. ꝙ ligatus à maiori, à minori abſolui non poteſt, vt 21. dis. inferior. niſi in mortis articulo, vt ext. de ſent. exc. nō dubium. G. tamen latius extēdit quæſtionem, an ſacerdos poſſit reconciliare pœnitentes epiſcopo inconſulto. Et reſp. ꝙ ſic priuata reconciliatione, ſ. quando peccata ſua confitentur: vel in articulo neceſſitatis, vt j. e. §. ecce. ſed publica non poteſt. Primo tamen probat excommunicatus ab epiſcopo, ab alio inconſulto epiſcopo reconciliari nō poteſt, niſi per metropolitanum vel Apoſtolicū. Quod probat vna ratione, & vna auctoritate. Ratio aūt inuenitur in §. authoritas vero ī capit.

Deut. 13.

a ¶ *Ab epiſcopo.*] certū eſt ꝙ ligatum à maiori nō poteſt minor abſoluere, vt 21. di. inferior. & c. denique. & ext. de elec. innotuit. niſi in articulo mortis, vt ext. de ſen. exc. nō dubium. Magiſter tamen largius proſequitur quæſtionē, an presbyter poſſit recō ciliare pœnitentes. Dicas ergo ꝙ eſt reconciliatio quædam publica, quędam priuata: publica ſolus epiſcopus poteſt recōciliare, vt j. e. c. 1. & 50. diſt. in capite. illa non fit niſi in crimine, qđ totam vrbem cōmouet, vt j. e. c. vlt. priuata autem poteſt ſacerdos reconciliare, vt j. e. presbyteri. & tempore neceſſitatis quilibet poteſt alium reconciliare eccleſię, vt de conſec. diſt. 4. ſanctum. Ioan.

1 ſ. e. q. 2. intelligi.

"Reconciliatio eſt duplex.

b ¶ *Metropolitanum.*] "hoc tamē eſt verum cum eſt appellatū ad ipſum, vt ext. de ſent. exc. per tuas. Si tamē metropolitanus abſolutum, qui ad ipſum non latum ad ipſum: dicūt quidam ꝙ tenet abſolutio, licet abſoluere non debeat. Sed hoc vix credo[a], cum canō vocet eum peregrinī pr. vbi de nū, ſiue extraneum iuhoc. & idē dicem, vt 6. q. 3. ſcito te. & 3. q. 6. peregrina. nec habet iuriſdictio nem niſi in certis caſibus, vt ext. de off. ord. paſtoralis. Ioan.

"Metropolitanus an poſſit abſoluere ſuffraganei ſubditum, qui ad appellauit.

a Ad hoc 9. q. 3. c. nulli[a]. not. Gof. in ſum. de ſen. exc. §. ſed non idem.

Si *iuber.*] Casvs. Quæſitum fuit in Carthag. cōcil. vtrum presbyter poſſit conſecrare chriſma, vel reconciliare pœnitentes in publica Miſſa, vel virgines cōſecrare. & reſponſum eſt ad ſuggeſtionem epiſcopi Fortunati, ꝙ presbyteri hoc facere nō poſſunt. Sequens §. cum duobus ſeq. c. patet.

c ¶ *A presbyteris.*] vidua tñ ab eis pōt recipere ſacrum velamē, vt 20. q. 1. vidua.

d ¶ *Reconciliare.*] eſt ergo hic arg. "ꝙ cum presbyter non poſſit aliquem reconciliare eccleſiæ, ꝙ multo fortius non poſſit aliquē eiicere publice extra eccleſiam. ſic videtur ꝙ non poſſit excommunicare[b]. intelligūt autem quidam quod hic dicitur, ꝙ tunc ſacerdos non poſſit publice reconciliare, cū epiſcopus indixerit pœnitentiam alicui: ſecus ſi ſacerdos indixerit pœnitentiam. Item publice reconciliare poteſt, vt dicūt, ex mandato epiſcopi. j. ea. Aurelius. Ioan.

"Presbyter ſimplex an poſſit aliquē reconciliare eccleſiæ.

b ď hoc leg. & no. ſ. 2. q. 1 nemo. ibi videas. & leg. & no. 24. q. 3 tam ſacerdotes. Arc.

e ¶ *Presbyter inconſulto.*] vel vacat hic arg. à contrario ſenſu: vel locale fuit vel temporale: ſicut illud 95. di. peruenit. hodie enim ſolis epiſcopis illud competit. 68. diſt. quamuis. Ioan.

2 Sent. 4. diſt. 20.

3 Sent. ibid.

f ¶ *Miniſtrare.*] i. cōficere corpus Chriſti, vel etiam tradere ſine mandato ſacerdotis, vt 1. q. 1. in eccleſia.

g ¶ *Benedictionem.*] ſ. ſolennem, quæ fit per talia verba: Sit nomē Domini Benedictum. & ſic non obſt. 95. dis. peruenit. Ioan.

4 Cap. 44.

c De hoc ēt not. de cōſ. diſt. 1. cū ad celebrādas. ibi vide.

ECCE QVOD A B. Casvs. Cōcludit Grat. ex ſupradictis, ꝙ presbyter excommunicatū ab epiſcopo reconciliare non poteſt. Poſtea ſoluit diſtinguendo inter publicam & priuatā recōciliationem. Publica recōciliatio tantū per impoſitionē manus epiſcopalis fieri debet ante ingreſſum eccleſiæ. Priuata vero recōciliatio per ſacerdotem fieri pōt. Et ad hoc inducit ſequētia cap. Sequens c. patet.

h ¶ *Presbyteri.*] ¶ *Iuſſione.*] ſi intelligas hoc de excommunicato planum eſt: vel intelligas de illo cui epiſcopus pœnitentiam iniunxerit. Nam abſente epiſcopo, ſine mandato eius poteſt reconciliare ſi neceſſitas fuerit, vt j. ea. c. vltim. vel intelligas hoc iuſſione generali. argu. 16. q. 1. §. ecce. & c. cunctis.

5 Burc. l. 18. cap. 16. Iuo p. 15. c. 38.

Aurelius.]

diuini prædicunt futura, aut quomodo poſſunt ægris prębere medelam, aut ſanis immittere ægritudinem, ſi aliquid propriæ virtutis, ac poteſtatis non habent, hoc à me recipiat reſponſum: quòd ideo quiſque non debet eis credere, quia aliquando eueniunt quæ prædicūt, aut ſanare videntur languidos, aut lędere ſanos, quia hoc permiſſu Dei fit, vt ipſi, qui hæc audiunt, vel vident, probentur, & appareat, qua fide ſint, vel deuotione erga Deum. Sicut in Deuteronomio legitur Moyſes verbo Domini populo Dei præcepiſſe, ita dicens [Si ſurrexerit in medio tui propheta, aut qui ſomnium dicat ſe vidiſſe, & prædixerit ſignū, atque portentū, & euenerit, quod locutus eſt, & dixerit tibi, eamus, & ſequamur Deos alienos, quos ignoras, & ſeruiamus eis, non audies verba prophetæ illius, aut ſomniatoris: quia tentat vos Dominus Deus veſter, vt palam fiat, vtrum diligatis eum, an non. In toto corde, & in tota anima veſtra Dominum Deum veſtrum ſequimini, & ipſum timete: mandata eius cuſtodite, & audite vocem illius: ipſi ſeruietis, & ipſi adhærebitis, &c.] Vbi ſane intelligi voluit, etiam illa, quæ à diuinātibus non ſecundum Deum dicuntur, ſi acciderint[E] quæ dicuntur, non accipienda, ſic vt fiant quæ præcipiuntur ab eis, aut colantur quæ coluntur ab eis. Nec præter ſuam poteſtatem Deus oſtendit eſſe, quòd iſta contingunt: ſed quaſi quærere tur, cur ea permittat, cauſam tentationis expoſuit, ad cognoſcendam vtique eorum dilectionem, vtrum eam habeant erga Deum ſuum, cognoſcendam vero ab ipſis potius, quàm ab illo, qui ſcit omnia antequam fiant.

A ¶ Suſcitare.] *Apud Rabanum hic interponitur cap. legitur. ſ. e. q. 3. & 4.*

B ¶ Ad hæc.] *Bona pars huius verſiculi habetur apud B. Aug. l. 2. de doct. Chriſt. c. 20.*

C ¶ Nec ideo.] *Similia leguntur apud B. Auguſtinum lib. 3. de Trinit. c. 7.*

D ¶ Inſunt.] *Vſque ad verſ.* Præterea, *ſunt magna ex parte verba B. Auguſtini in libro quæſtionum, ſuper Exodum c. 21.*

E ¶ Si acciderint.] *Emendatus eſt hic locus ex B. Aug. vt habetur. ſ. ead. q. 2. c. intelligi. Apud Rabanum vero legitur,* ſi acciderint, quæ dicuntur, non accipienda: vel etiam ſi fiant quæ præcipiuntur ab eis, vel colantur, &c.

QVÆSTIO VI.

Quòd autem ab epiſcopo[a] excommunicatus, eo inconſulto ab alio reconciliari non poſſit, niſi forte per eius metropolitanū[b], vel per ſummum Pontificem, ratione, & auctoritate probatur. Presbyteri namque poteſtatem excommunicandi, vel reconciliandi ab epiſcopis accipiunt, non epiſcopi à presbyteris: atque ideo excommunicatos à ſacerdotibus reconciliare poſſunt: excommunicatos vero ab epiſcopis ſacerdotes reconciliare non poſſunt. Reconciliatio namque pœnitentium, epiſcopalis officij eſt, non ſacerdotalis.

Vnde in concilio Carthaginenſi ſecundo, c. 3 Fortunatus epiſcopus dixit.

¶ Pœnitentium reconciliatio, chriſmatis, & puellarum conſecratio à presbyteris non fiat. C. I.

SI iubet ſanctitas veſtra, ſuggero. Nā memini præterito concilio fuiſſe ſtatutum, vt chriſma vel reconciliatio pœnitentiū, nec non & puellarum conſecratio à presbyteris [c] non fiat. Si quis autem emerſerit hoc faciens, quid de eo ſtatuendum ſit, Aurelius epiſcopus dixit: audiuit dignatio veſtra ſuggeſtionem fratris, & coepiſcopi noſtri Fortunati, quid ad hæc dicitis? Ab vniuerſis epiſcopis dictum eſt. [2] Chriſmatis confectio, & puellarum conſecratio à presbyteris non fiat: vel reconciliare [d] quemquam in publica Miſſa presbytero non licere: hoc omnibus placet.

Puellarum tamen conſecratio, epiſcopo conſulto per presbyterum fieri valet.

Vnde in Carthaginenſi concilio 3. c. 36.

¶ Permiſſione epiſcopi virgines conſecrare presbyter valet. C. II.

[3] PResbyter, inconſulto [e] epiſcopo, virgines nō conſecret: chriſma vero num quam cōficiat.

Item ex concilio Agathenſi, c 43 & 44.

¶ Nec diacono miniſtrare, nec pœnitentem in eccleſia benedicere presbytero licet. C. III.

MIniſtrare [f] diaconus, aut cō ſecrare altare presbyter nō præſumat. ¶ [4] Benedictionem [g] quoque ſuper plebem in eccleſia fundere, aut pœnitentem in eccleſia benedicere presbytero penitus non licebit.

Ecce, quòd ab epiſcopo excommunicatus per ſacerdotem reconciliari non poteſt. Sed notandum eſt, quod reconciliatio alia eſt publica, alia priuata. Publica reconciliatio eſt, quando pœnitentes ante eccleſiæ ingreſſum publice repræſentantur, & per impoſitionem manus epiſcopalis eccleſiæ publice reconciliantur. Hæc ſacerdotibus videtur eſſe prohibita. Vnde circa finem illius capituli non ſimpliciter prohibentur pœnitentes reconciliare, ſed in publica Miſſa. Priuata vero reconciliatio eſt, quando de occultis peccatis pœnitētes, vel in extremis agentes ad gratiam reconciliationis accedunt. Hæc reconciliatio poteſt fieri per ſacerdotem.

Vnde Euariſtus Papa ait.

¶ Iuſſione epiſcopi de occultis peccatis presbyteri pœnitentes reconcilient. C. IIII.

[5] PResbyteri de occultis peccatis iuſſione [h] epiſcopi pœnitentes reconcilient: & ſicut ſupra præmiſimus, infirmantes abſoluant, & communicent.

Source : BIU Cujas

AVrelius.] CASVS. Quæsitum fuit in concil. Carthag. vtrum presbyter possit reconciliare hominum in periculo constitutum. Et respõdet Aurelius episcopus, vbi episcopus est absens, presbyter eum consulere debet, & eius auctoritate periclitante reconciliare. cuius responsio fuit à ceteris approbata.

a ¶*Si episcopus.*] illud intelligas cũ quis est excommunicatus ab episcopo, vel cum episcopus indixerit ei pœnitentiam. aliàs secus videtur, vt j. ea. c. vlt. & de consc. dist. 4. sanctum. Et est hic ar. ꝙ cum in sacramentis cõferendis absens citatur, "ꝙ multo potius absentes in electione sunt vocandi. de illa materia notatur 7. q. 1. factus. Io.

1 Sent. ibid. Burch. l. 18. cap. 13. Iuo p. 15. c. 2.

" Absentes sunt ad electionem vocandi.

SI quis de corpore.] CASVS. Duo dicuntur in hoc ca. Primum est ꝙ si quis in extremis positus petat viaticum, ei negari non debet, sed si postea conualescat, debet à viatico abstinere donec adimpleatur pœnitentiæ tempus. Secundum est, ꝙ si pœnitens in extremis laborans desiderat reconciliari, fiat hoc cum consideratione episcopi.

2 Ex cõc. Nicæno 1. c. 13.

b ¶*Necessarium.*] necessarium est ad salutem, saltem quia tollit peccata venialia, vt de consec. dist. 2. cũ omne. "nec alicui negatur etiam si debeat suspendi in patibulo. 13. q. 2. quæsitum.

" Eucharistia ẽt suspẽdis in patibulo si est deneganda.

c ¶*In desperatione.*] sanitatis.

d ¶*Non accipiat.*] non tamen idem est in illo qui est absolutus ab excommunicatione, ille non recidit in excõmunicationẽ. talis enim si fuerit absolutus, tenetur adire sedem Apostolicã cum opportunum fuerit[a], vt ext. de sent. exc. de cetero. Et sic est ar. ꝙ re aliqua restituta in pristinum gradũ, priora iura ei vel cõtra ipsum restituuntur, vt j. ea. q. prox. c. 1. extr. de ele. quia diligentia. arg. contra de consec. dist. 4. quęris. Sed hæc fuit ad tempus sopita, non omnino sublata. ext. de sol. Odoardus.

3 Burc. l. 18. c. 7. Iuo p. 15 c. 39.

†*al. eis*

a Qđ si ñ fecerit, i eãdẽ sñiam reincidit ipso iure, vt libr. 6. de sen. exc. eos qui. Vbi corrigitur dicta sñia. Io. de Fan.

e ¶*Impleat.*] quandoque tamẽ indulgetur communio corporis Domini ante finitum tempus pœnitentiæ, vt 82. dist. presbyter. 12. q. 2. de viro. Io.

4 ibid. c. 4.

5 ibid. c. 12.

Item ex concilio Carthag. 2. c. 4.

¶Si episcopus absens est, per presbyterum reconcilietur in periculo constitutus. C. V.

1 AVrelius episcopus dixit: si quisquam in periculo fuerit constitutus, & se reconciliari diuinis altaribus petierit, si episcopus[a] absens fuerit, debet vtique presbyter consulere episcopum, & sic periclitantem eius præcepto reconciliare. Quam rem debemus salubri consilio roborare. Ab vniuersis episcopis dictum est, Placet, quod sanctitas vestra necessario nos instruere dignata est.

Item ex concilio Martini Bracharensi, cap. 82.[2]

¶Qui metu mortis reconciliatur conualescens, sine communione pœnitentiæ impleat tempus. C. VI.

j SI quis de corpore exiens nouissimum, & necessarium[b] communionis viaticum expetit, non ei denegetur. Quòd si in desperatione[c] positus post acceptam communionem iterum sanus fuerit factus, tantum oratione particeps sit: sacramentum vero non accipiat[d], donec constitutum pœnitentiæ impleat[e] tempus. Qui ergo in exitu mortis sunt, & desiderant accipere sacramentũ, cum consideratione, & probatione episcopi accipere debent.

Item ex concilio Arausico, c. 3.

¶Sine manus impositione pœnitentes recedentes de corpore reconcilientur. C. VII.

3 QVi recedũt de corpore pœnitentia accepta, placuit sine reconciliatoria[f] manus impositione eos †communicare: quod morientis sufficit reconciliationi[A] secundum diffinitiones patrum, qui huiusmodi cõmunionem congrue, viaticum nominauerunt. 4 Quòd si superuixerint, stent in ordine pœnitentium, vt ostensis necessariis pœnitentiæ fructibus, legitimam communionem cum reconciliatoria manus impositione recipiãt. Clericis quoque desiderantibus pœnitentia[g] non est neganda.[5] Similiter subito obmutescens (prout statutum est) baptizari, aut pœnitentiam[h] accipere potest, si voluntatis præteritæ, testimonium, aliorum verbis habet, aut præsentis in suo nutu. 6 Amentibus[i] etiam, quæcumque pietatis sunt, conferenda sunt.

f ¶*Sine reconciliatoria.*] solenni, s. episcopali, ne sit contra j. c. prox.

g ¶*Pœnitentia.*] priuata. nã solenni non faciunt clerici, vt 50. di. confirmãdũ. 82. di. pbyter. nisi fuerit depositus, vt de pœ. di. 6. sacerdos.

h ¶*Pœnitentiam.*] id est, fructum pœnitentiæ.

i ¶*Amentibus.*] i. si quis fuerit amens* à natiuitate, talis pt baptizari, & corpus Christi in necessitate recipere: si vero nõ fuit amens à natiuitate, sed creditur esse ĩ mortali pecato, non est ei dandum corpus Christi, vt extr. de bap. & eius effe. maiores.

* Amẽtibus à natiuitate nõ est dãdũ corpus Christi, sed bñ in mortis articulo iis, ĩ q̃bus cũ erãt cõpotes suæ mẽtis, apparuit deuotio hª sacramenti. Vide B. T. p. 3. q. 80. ar. 9.

6 ibid. c. 13.

7 Capit. l. 5. c. 75. Pol. l. 8. tit. 1. Burc. l. 18. c. 10. Iuo p. 15. c. 8.

A ¶ Reconciliationi.] *In originali impresso, ac manuscripto, & apud Burchardum, & Iuonem legitur,* consolationi, *aut,* cõsolatione.

Item ex concilio Carthaginensi. 4. c. 76.

¶ Aliorum testimonio moriturus reconcilietur, si obmutuit, vel in phrenesim versus est. C. VIII.

7 IS, qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu dum ad eum sacerdos inuitatus, venit oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium, qui eum audierunt[k], & accipiat pœnitentiam[l]: &, si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionẽ, & infundatur[m] ori eius Eucharistia. Si superuixerit, admoneatur à supradictis testibus petitiõi suæ satisfactum, & subdatur statutis pœnitentiæ legibus, quamdiu sacerdos, qui pœnitentiam dedit, probauerit. *Item c. 78.* ¶ Pœnitentes, qui in infirmitate viaticum Eucharistiæ acceperint, non se credant absolutos sine manus impositione, si superuixerint.

Item ex Nicæno concilio, c. 12.

¶Cura, & probatione episcopi morientes reconcilientur. C. IX.

9 DE his vero, qui recedunt[n] ex corpore, antiquæ legis regula obseruabitur etiam nunc: ita vt si forte quis recedit ex corpore, necessario vitæ suæ viatico non defraudetur. Quòd si desperatus aliquis recepta communione superuixerit, sit inter eos, qui sola oratione communicant. De omnibus enim his, qui à corpore recedunt, in tradendo eis communionem cura, & probatio sit episcopi.

¶ *Canon hic est ex prisca versione, quæ est in collectione Isidori: & ibi est numero duodecimus. Græce tamen, & apud Dionysium est* 13.

Item Leo episcopus ad Theodorum, epist. 89. al. 91.[10]

¶Non est neganda reconciliatio his, qui tempore necessitatis eam implorant. C. X.

11 HIs, qui tempore necessitatis, & in periculi vrgentis instantia præsidium pœnitẽtiæ, & mox reconciliationis implorant,

i ¶ *Qui eum audierunt.*] numquid creditur simplici verbo istorum, siue isti sint bonæ famæ, siue non? Itẽ numquid soli testi in hoc casu creditur, cũ pluraliter hic loquitur? Videtur, ꝙ plures requirũtur[b], ꝙtamen vni soli credatur, videtur ex hoc ꝙ istud nõ cedit in præiudicium alicuius, vt j. de cõse. di. 4. cũ itaq;. & c. placuit. aliàs voluntas defuncti nõ põt probari per tale testimonium, quod dicit se audiuisse à defuncto, licet super tali negotio alius verus testis habeatur. ext. de succ. ab intest. cum dilectus.

9 Bur. l. 18. c. 6. Iuo p. 15. c. 31.

b Ad idẽ j. ea. is qui. de pœn. dist. 1. multiplex. versi. is qui. aliàs est c. per se.

l ¶*Pœnitentiam.*] i. absolutionem. Formam absolutiõis habes extra d sẽn. exc. à nobis.

10 j. de pœ. dist. 1. multiplex. §. his autem.

m ¶*Et infundatur.*] sed qualiter recipiat Eucharistiam qui ita infirmatur? si enim tincta in pane datur ei, hoc prohibetur. de

11 Senten. 4. dist. 20. Bur. l. 18. c. 4. Iuo p. 15. c. 29.

n ¶ *Recedunt.*] Hic est arg. ꝙ qui absolui desiderat, si- " Eucharistiam infirmus euomit, mẽ spunitur

DE his.] ¶*Recedunt.*] Hic est arg. ꝙ qui absolui desiderat, sine mora (etiam non obstante aliqua appellatione) est absoluendus, vt ext. de app. qua fronte. L.

conse. di. 2. omne. nec alio modo videtur danda, "quia punitur infirmus qui euomit Eucharistiam, vt de cõse. di. 2. si quis per ebrietatẽ.

HIs, qui.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, quod si peccator catholicus, qui est in mortis articulo cõstitutus, pœnitentiam petat, & reconciliationẽ, non est denegan-

da, quia

Source : BIU Cujas

da, quia Dominus eũ recipit quandocumq; conuertatur. & hoc probat Leo auctorita te prophetæ. Si vero anteqũam veniat sacerdos obmutescat, te stificentur pro eo, qui ipsum audierunt, qui ei prodesse debebũt. In secunda parte dicitur, q̃ in hæretico supradicta omnia sunt seruanda, & præterea debet recipi cum iura mẽto. Secunda pars incipit ibi, *Simul.*

Esa.30. apud 70.

a ¶ *Fide.*] tales enim non sunt recipiendi sine reconciliatione solenni, aut iuramento, vt 1.q.7.conuenientibus. & c. quoties.

SI aliquis.] Casvs. Quidam post receptionem pœnitentiæ mortu[a] est in via, vel in aqua, ita quòd ad sacerdotem venire non potuit: quæsitum fuit in concilio Hispalẽsi, vtrũ pro eo oblationes sint faciendæ ad altare? Et respondet quòd sic.

b ¶ *Confessus.*] se velle accipere pœnitentiã.

c ¶ *Oblationem.*] hoc intelligendum est de tali qui deliquerat, & non satisfecerat. si enim talis fuerat excõmunicatus, licet apparuissent signa pœnitentiæ, non tñ orandũ est pro eo. "Et licet infirmus postea absoluit 1 sent. 4. dist. 20. Bur. l. 11. c. 51. Iuo p. 14. c. 114. Pann. l. 5. c. 120.

" Sacerdos q̃libet infirmũ s; ñ mor ruũabsoluit

a intellige d̃ illo infirmo q̃ statim creditur moriturus. ṽ. e. d̃ his q̃ infirmitate. j. e. c. vlt. 17. q. 4. si q̃s suadente. ext. d̃ sen. exc. non dubiũ. & c. ea noscitur. §. si vero. & c. quã de his. & c. quãuis. ext. d̃ sepul. parochiano ext. de rapt. ĩ lris. & j. e. §. eũ aũt. A. Ezech. 18. Malac. 3.

firmus potest absolui à quolibet sacerdote[a], non tamen mortuus, vt ext. de sen. ex com. à nobis. in fi. sed à solo Papa si incidit in canonem latæ sententiæ. 17. qu. 4. si quis suadente. Ioan.

ECCE. Casvs. Concludit G. ex supradictis dicens, quòd pœnitentes de occultis delictis possunt per presbyterum reconciliari, vel in periculo constituti, episcopo tamen præcipiente. Sed si episcopus absens est, nec consuli potest: omnes in necessitate positi poterunt per presbyterũ reconciliari. quod probat quibusdam auctoritatib[o] & rationibus: cum etiam à laicis in articulo mortis baptisma suscipi possit, maxime cum secundum Augustinũ socio possit peccator turpitudinem criminis confiteri. In fine dicit, q̃ nulli pœnitenti est pœnitentia deneganda. & hoc probat per sequentia.

SI presbyter.] Casvs. Quidã presbyteri morientib. pœnitentiam denegabant, quare quæsitum fuit à Iulio Papa, vtrũ hoc facere debeant? Et resp. q̃ non: & hoc

25. de pœn. di. 1. c. quem pœnitet. §. tãta. & di. 6. c. 1. §. tanta itaque.

nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio denegãda: quia misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tẽpora definire: apud quem nullas patitur veniæ[A] moras conuersio, dicẽte Dei spiritu per prophetam. ¶ Cum cõuersus ingemueris, tunc saluus eris.] *& infra.* ¶ Quòd si aliqua ægritudine ita fuerint aggrauati, vt quod paulo ante poscebant[B], sub præsentia sacerdotis significare non valeant: testimonia eis fidelium, & circumstantium prodesse debebunt, vt simul & pœnitentiæ, & reconciliationis beneficium consequantur: seruata tamen regula canonum paternorum circa eorum personas, qui in Deum à fide[a] discedendo peccarunt.

A ¶ Veniæ.] *Sic in conciliorum editionibus, & apud Iuonem, & infra de pœn. dist. 1. c. multiplex. In codice autem epistolarum cum aliis sancti Leonis opusculis impressarum, & apud Burchardum, & in plerisque vetustis Gratiani legitur,* venire moras.

B ¶ Poscebant.] *Quæ sequuntur, emendata sunt ex aliquot manuscriptis Gratiani, & ipso originali, cum in vulgatis paulo aliter haberet.*

Item ex concilio Epaunensi.

¶ Non respuatur eius oblatio, qui festinans ad pœnitentiam, sacerdotem inuenire non potuit. C. XI.

1 SI aliquis excommunicatus[A] fuerit mortuus, qui iam sit confessus[b], & testimonium habet bonum, & non poterat venire ad sacerdotem, sed præoccupauit eum mors in domo, aut in via, faciant pro eo parentes eius oblationem[c] ad altare, & dent redemptionem pro captiuis.

A ¶ Excommunicatus.] *Addita est vox ista ex ceteris collectoribus.*

Ecce, quòd episcopo præcipiente pœnitentes de occultis peccatis, siue in periculo constituti per presbyterum possunt reconciliari. Sed si necessitate mortis peccator vrgetur, & episcopus ita remotus est, quòd presbyter eum consulere non possit, negabitur pœnitentia morienti? & beneficium reconciliationis non præstabitur pœnitenti, quem conuersum Deus recipit ad veniam, iuxta illud [*In quacumque hora peccator cõuersus fuerit, &c.*] *& item* [*Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos*] *ecclesia sibi reconciliare negliget? quem Deus intus suscitauit, ecclesia foris absoluere contemnet? damnabit absentia episcopi, quem gratia diuinæ præsentiæ illustrat per lauacrum regenerationis? Morituris succurritur etiam à laicis, si presbyteri desunt. Cur ergo beneficio reconciliationis per presbyterum ei subueniri non poterit: si contigerit episcopum deesse? si secundum Augustinum [2] qui agens in extremis confitetur socio turpitudinem criminis, fit dignus venia ex desiderio sacerdotis, cur similiter non sit dignus reconciliatione ex desiderio episcopi, qui sacerdoti non negat maculam sui reatus? Item morientibus pœnitentiam negare presbyteri non debent.*

Vnde Iulius Papa ait.

¶ Reus est animarum presbyter qui pœnitentiam morientibus abnegat. C. XII.

3 SI presbyter pœnitentiam moriẽtibus abnegauerit, reus erit animarum: quia Dominus dicit [Quacumque die conuersus fuerit peccator, vita viuet, & non morietur.] Vera enim confessio † in vltimo[d] tempore esse potest, quia Dominus non solum temporis, sed etiam cordis inspector est: sicut latro vnius momenti pœnitentia meruit esse in paradiso in hora vltima confessionis.

Item Cælestinus Papa ait in epist. 2. ad episcopos Galliæ.

¶ Pœnitentia morientibus non est deneganda. C. XIII.

4 AGnouimus pœnitentiam moriẽtibus denegari, nec illorum desideriis, annui, qui obitus sui tempore hoc animæ suæ cupiunt remedio subueniri. Horremus (fateor) tantæ impietatis alicui inueniri, vt de Dei bonitate † desperet: quasi non possit ad se quouis tempore concurrenti succurrere, & periclitantem sub one re peccatorum hominem redimere[A], quo se expediri desiderat, & liberari. 5 Quid hoc, rogo, aliud est, quàm morienti mortem addere, eiusque animam sua crudelitate, ne absoluta esse possit, occidere? cum Deus ad subueniendum paratissimus, inuitans ad pœnitentiam, sic promittat peccatori inquiens, [In quacumque die conuersus fuerit, peccata eius non imputabuntur ei] & iterum. [Nolo mortem peccatoris, sed tantum conuertatur, & viuat.] Salutem ergo homini adimit, quisquis mortis tempore speratam pœnitentiam denegarit: & desperat de misericordia † Dei, qui eum ad subueniendum morienti sufficere, vel in momento posse non credit. Perdidisset latro in cruce præmium ad Christi dexteram pendens, si illum vnius horæ pœnitentia non iuuisset. Cum esset in pœna, pœnituit, & per vnius sermonis professionem, habitaculum paradisi Deo promittente promeruit. 6 Vera ergo ad Deum conuersio in vltimis positorũ mente[e] potius est æstimanda, quàm tempore, propheta hoc taliter asserente. [Cum conuersus ingemueris, tunc saluus eris.] Cum ergo sit Dominus cordis inspector, quouis tempore non est deneganda pœnitentia postulanti, cum ille se obliget iudici, cui occulta omnia nouerit reuelari.

A ¶ Redimere.] *Sic etiam est in manuscriptis & in vetustioribus conciliorum editionibus. Verum in codice canonum impresso, & vno manuscripto, inter decreta Cælestini n. 15. legitur,* perdere. *In recentiori autem Colonienſi conciliorum editione, itemque apud Burch. & Iuonem est,* pondere, quo se ille expediri desiderat, liberare.

Cui autem pœnitentia non negatur, nec reconciliatio sibi deneganda est. Inconsulto ergo episcopo pœnitentem presbyter reconciliare non debet, nisi vltima necessitas cogat.

Vnde in Carthaginensi concilio 3. c. 32. legitur[7].

probat auctoritate Euangelij exemplo latronis, quem Dominus recipit in hora suæ vltimę confessionis. Si quis vero presbyter contrafecerit, erit reus animarum eorum, qui sine pœnitentia moriuntur.

d ¶ *Vltimo.*] tamen dicit August. quòd sero pœnitentibus pœnitentiam dare possumus, securitatem dare non possumus: non dico, quòd condemnabitur, sed nec dico, quòd liberabitur, vt de pœn. dist. 7. nemo. & §. seq. Item raptori nocet sera pœnitentia: quia negatur ei sepultura, licet admittatur ad pœnitentiam. ext. de rapt. super eo. Ioan.

3 sent. 4. dist. 20. Bur. l. 18. c. 21. Iuo p. 15. c. 43. Ezech. 18.

† *conuersio*] Burc. & Iuo. Luc. 23.

AGnouimus.] Casvs. Quidam sacerdotes pœnitẽtiam denegabant quibusdam in multis, vel magnis sceleribus constitutis, de ipsorum salute desperantes. Quos Cælestinus Papa grauissime reprehendit, cum de misericordia Dei diffidant, & mortem morientibus addant. & quòd hoc facere non debeant, auctoritatibus probat & orationibus, & vno latronis exemplo. Quæ autem postea sequuntur vsque ad quæstionem, plana sunt, & per te videbis.

4 in cõc. Trib. Burien. sub Arnulph. c. 31. Raban. in lib. pœ. c. 38 Burc. l. 18. c. 22. Iuo p. 15. c. 44.

† *al. pietate*

e ¶ *Mente.*] "Nõ enim consideranda est mensura temporis, sed doloris, vt de pœ. dist. 1. mensuram.

5 ĩ Mogunt. subRab. c. 27 " Mensura doloris est cõsiderãda.

† *al. clementia*

Luc. 23.

6 Burc. l. 18. c. 1. Iuo p. 15 c. 26. Esa. 30. apud 70.

7 Et ĩ Afric. c. 10.

Source : BIU Cujas

2 PResbyter.] ¶Publicum.]hoc ideo fit, vt non tantum prosit illi ad salutem, sed aliis sit in exemplum, vt de pœ. dist. 1. in actione. in fi. "& patet hic, quòd tantum pro notorio crimine est in iungenda solennis pœnitentia.

"Pœnitẽtia solennis tũ p notorio imponitur.

b ¶Apsidam.]altera producta.

¶ Inconsulto episcopo pœnitentem presbyter reconciliare, nisi vltima necessitas cogat, non debet. C. XIIII.

1 PResbyter inconsulto episcopo non reconciliet pœnitentem, nisi absente episcopo vltima necessitas † cogat. Cuiuscumque autem pœnitentis publicum [a], & vulgatissimum crimen est, quod vniuersam commouerit ecclesiam[A], ante apsidam [b] manus ei imponatur.

A ¶Ecclesiam.]*Antea erat*, vrbem. *Emendatum est ex pluribus conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis, & Sorbonensi regio, & Burchardo, & Iuone. In recentiore autem Colonien si editione est*, quod vniuersa ecclesia nouerit.

QVÆSTIO VII.

1 ps *Etempore c vero satisfactionis, an sit imponendum morituris, Theodorus Cantuariensis Archiepiscopus in pœnitentiali suo ita diffinit.*

¶In periculo constitutis, pœnitentiæ quantitas non est imponenda, sed innotescenda. C. I.

2 AB infirmis in periculo mortis positis per presbyteros pura inquirenda [d] est confessio peccatorum: non tamen illis imponenda quantitas pœnitentiæ, sed innotescenda: & cum amicorum orationibus [e], & eleemosynarum studiis pondus pœnitentiæ subleuandum, & si forte migrauerint, ne obligati à communione, & consortio veniæ fiant alieni. A quo periculo si diuinitus ereptus conualuerit, pœnitentiæ modum à sacerdote † sibi impositum diligẽter obseruet: & ideo secundum auctoritatem canonicam, ne illis ianua pietatis clausa videatur, orationibus, & consolationibus ecclesiasticis, sacra vnctione olei inuncti†, secundum statuta sanctorum patrum, communione viatici reficiantur.

2 *Aliis vero pro qualitate peccati, & præsidentium arbitrio tempora pœnitentiæ decernenda sunt.*

Vnde Leo Papa epist. 77. al. 79. ad Nicetam episcopum, c. 6.

¶ Præsidentium arbitrio præfigantur tempora pœnitudinis. C. II.

3 TEmpora pœnitudinis habita moderatione constituenda sunt †tuo iudicio [f], prout conuersorum animos perspexeris esse deuotos: pariter etiam habens ætatis senilis [g] intuitum, & pericu lorum quorumque, aut ægritudinis respiciens necessitates. In quibus si quis ita grauiter vrgeatur, vt, dum adhuc pœnitet, de salute ipsius desperetur: oportet ei per sacerdotalem necessitudinem cõmunionis gratia subueniri.

¶*In epistola, & apud Burch. & Iuonem hæc antecedunt.* His vero, de quibus dilectio tua nos credidit consulendos, qui ad iteranda baptismum vel metu coacti sunt, vel errore † traducti, & nunc se contra catholicæ fidei sacramentum egisse agnoscunt, ea custodienda est moderatio, qua in societatem nostrum non nisi per pœnitentiæ remedium, & per impositionem episcopalis manus, communionis recipiant vnitatem: temporis pœnitudinis habita moderatione tuo constituenda iudicio, prout, &c.

Item Nicolaus Papa.

¶Et qualitas criminis, & contritio pœnitentium in satisfactione imponenda à sacerdote consideretur. C. III.

DE his vero, qui pro criminibus pœnitẽtiam egerunt †, & ad cingulum militiæ [h] reuertũtur, constat eos contra sacras regulas agere. Verum quia crimina non æqualia sunt, perhibesque alios horum propter nimiam hebetudinem in desperationem cecidisse, alios ob hoc ad paganos fugisse tibi hoc committimus decernendum, nimirum, qui loca, & tempora religionis † illius, & modum culpæ, necnon & pœnitentiam, & gemitus hominũ ad confessionem venientium præsens [i] positus inspicere vales.

Item ex concilio Laodicensi, c. 2.

¶De eodem. C. IIII.

5 HIs, qui diuersorum peccatorum lapsus incurrunt, & oratione[A], confessione, ac pœnitentia malorum suorum perfectam conuersionem demonstrant, pro qualitate peccati, pœnitẽtiæ tempus attribuendum est propter misericordiam, & bonitatem Dei. Qui ergo huiusmodi sunt, reuocandi, & ad communionem sunt applicandi.

A ¶ Oratione.] καὶ προσκαρτερεῖν τῇ προσευχῇ τῆς ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας, *quod Dionys. vertit*, & perseuerantes in oratione confessionis, & pœnitentiæ: *cuius versio propius accedit ad verba græca, etiam in ceteris huius capitis partibus, quàm prisca: quamuis in hac etiam sententia consteret.*

Item ex concilio Carthaginensi tertio, cap. 31. [6]

¶Episcopi arbitrio pro qualitate peccati pœnitentiæ tempora distribuantur. C. V.

7 POenitentibus secũdum differentiam peccatorum episcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur.

Casvs. Supra dictum est qualiter pœnitentia sit danda infirmis. Nunc vero tractat G. de illis, quibus pro arbitrio sacerdotis secundum quantitatem peccati est pœnitentia imponenda.

TEmpora.]Casvs. Quæsitum fuit à Leone sub quanto tempore pœnitentia sit peccatoribus imponenda? Et resp. ꝙ est in arbitrio sacerdotis habita consideratione & moderatiõe circa deuotionẽ conuersorũ, ætatem senilẽ, & ægritudines, & pericula, in omnib. quibus tpa pœnitẽtiæ moderari debebit sacerdos, put viderit expedire.

f¶*Tuo iudicio.*]ex hoc patet, "ꝙ pœnitẽtiæ omnes sunt arbitrariæ. vnde tps potest diminuere pœnitentiam, quã indixit Papa [b], vt 33. q. 2. latorẽs sicut procurator ex cã potest mãdare contrarium illius qđ mãdauit Dominus, vt ff. mand. si hominem.

g¶*Aetatis senilis.*]nota, ꝙ habetur rõ senectutis, vt 86. di. tanta. Et iuuentutis, vt 33. q. 2. in adolescentia. & 50. dist. pœnitẽtes. Itẽ & nobilitatis, vt 41. di. nõ cogantur. Itẽ pauperatis. extr. de sent. exc. c. vlt. melius in c. qđ de his. Itẽ inimicitiarũ, vt ext. e. decetero. cõtra 23. q. 8. pessimã. So. ibi incorrigibilis, hic corrigibilis. I.

DE his vero.]Casvs. Quidam significauit Papæ Nicolao, ꝙ quidã milites post pœnitentiam ad militiam redierũt. Alij vero propter magnitudinẽ delictorũ de misericordia diffidẽtes desperauerunt. Alij etiã propter hoc ad paganos confugerũt, qui modo nolunt ad pœnitẽtiam reuerti: quare quæsiuit quã tam pœnitentiam debeat eis iniungere. Et resp. Nico. ꝙ peccata non sunt æqualia, neque æqualitas religionũ, nec gemitus pœnitentium, vel confessiones: & ideo tuipse præsens quãtam pœnitentiam iniungere debeas, melius inspicere poteris. Et loquitur hoc c. de pœnitentia solenni. postquam miles pœnitens ad militiam reuerti non ꝑt, vt 33. q. 2. admonere. & 51. di. si quis post acceptum. Seq. c. vsq; ad §. quo affectu. plana sunt, in quib. dr, ꝙ pro qualitate delicti, & deuotione pœnitentis, est pœnitentia imponenda. In illo tamen cap. sacerdos. aliquid plus dicitur, & hos casus per te formabis: nec est necesse, vt mẽbranam occupent.

h¶*Militiæ.*]q licet, vt di. 51. si qs post acceptũ. & 33. q. 2. admõere.

i ¶*Præsens.*]sic iudex potest melius scire quanta fides adhibenda sit testibus, vt ff. de testi. l. 3. Ioan.

"Pœnitẽtia est arbitrio sacerdotis iniungenda a đ hoc leg. & no. đ pœ. di. j. mẽsurã. ibi videas.

"Pœnitẽtię oẽs sunt arbitrariæ.

† *sic legunt Burc. & Ino.*

† *al. regionis*] aliquot manuscr.

1 sent. 4. dist. 20. Bur. l. 19. c. 40. & 70. Iuo p. 15. c. 4 & 84.

† *al. necessitate cogente*

"Pœnitẽtia non est morientibus iniungenda.

2 Sent. ibid. Burc. l. 18. c. 14. Iuo p. 15. c. 36.

† *al. suo confessore*

† *al. animati*

3 Capit. l. 5. c. 66. Pol. l. 3. tit. 10. Burc. l. 4. c. 48. Iuo p. 1. c. 242.

4 Concord. tex. i l. Arianus. ff. đ act. & obli. & l. respiciẽdũ. ff. de pœn.

5 Burc. l. 19. cap 41. Iuo p. 15. c. 56.

6 in Afric. c. 10.

† *al. gerunt*] aliquot manuscr.

7 Burc. l. 19. cap. 40. Iuo p. 15. c. 30.

Source : BIU Cujas

a *Acerdos.*] ¶*Absque personarũ.*] i. non fauore personæ[a], sed alias personæ qualitates considerabit, vt dixi ſ. ea. tempora.

b ¶*Omni autem.*] id est, in omni anno.

c ¶*Tempore ieiunij.*[b]] vt 50. dist. in capite.

d ¶*Remissionis.*] id est, ieiunij.

e ¶*Sepeliant.*] debent enim pœnitentes sẽ vilioribus officiis applicare, vt de pœ. dis. 2. in prin.

f ¶*Dominico.*] ſ. 30. di. si quis tanquam, & c. si quis presbyter. 76. dist. vtinam.

g ¶*Pœnitentes.*] hic nõ erit §. vt patet per sequentia. Ioan.

h ¶ *Vnde in octaua.*] hic non erit vnde, sed item.

i *Hoc sit.*] ¶*Quanto.*] Sed numquid potest sacerdos totum tempus remittere? Non, vt 23. q. 4. si is quis prælatus[c].

k ¶*Quia ætas.*] ſ. ead. tempora. 33. q. 2. c. vlt. in fi. quandoque ætas non excusat, vt 21. q. 5. si quis cuiuslibet. Io.

QVO AFFECTV. Hæc est 3. pars quę. in qua probat per 4. autho. quòd cum dilectione & dulcedine debent sacerdotes susc ipere pœnitentes, semper in mitiorem partem declinando. Io. de Fan. & hic ponitur quęstio incidẽs. Archid.

CASVS. Dictum est supra, q̃ pro arbitrio sacerdotis pœnitentia est iniungenda. Nunc vero docet Grat. quo affectu pœnitẽtes suspicere debeamus, & impœnitentes abiicere.

Pœnitentem.] CASVS. Probatur in hoc c. quòd pœnitẽs debet recipi affectuo se ab ecclesia: qđ probatur auctoritate Domini dicentis: Congratulamini, &c.

Affectum.] CASVS. In hoc ca. docet 8. synod[e], quòd tantum affectum debẽt in se recipere pœnitentes, quantum habuit Dauid, & prælati, & alij Christiani: & tantum debent habere affectum in recipiendo vel reiiciendo peccatores, quantum ostendit Apostolus habuisse aduersus Catholicos in abiiciendo vel recipiendo Corinthium fornicatorem, qui sua nouerca publice abutebatur. *Sed excusationem*, supple non solum solicitudinẽ, sed etiam excusationem, & indignationem. &

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 74.

¶ Sine personarum acceptione imploranti pœnitentia detur. C. VI.

SAcerdos pœnitentiam imploranti absque personarum † [a] acceptatione [2] pœnitentiam secundum leges iniungat. [3] Negligentiores vero pœnitentes tardius reconcilientur 4. Omni autem [b] tempore ieiunij [c] manus pœnitentibus à sacerdotibus imponantur. [5] Diebus autem remissionis [d] pœnitentes genua flectãt, & mortuos in [A] ecclesiam afferant, & sepeliant [e] 6. Die [B] autem Dominico [f] non ieiunent. [7] Nam qui Dominico die studiose ieiunat, non creditur esse catholicus. [8] Pœnitentes [g] vero, qui leges pœnitentiæ attente exequuntur, si casu in itinere, vel in mari fuerint mortui, vbi eis subueniri non potest, memoria eorum & oblationibus, & orationibus commendetur.

A ¶ In ecclesiam.] *In recentiore Colonien si conciliorũ editione legitur*, ecclesię afferant. *In antiquioribus vero editionibus, & duobus Vaticanis codicibus sic habet integer locus*, mortuos ecclesiæ pœnitentes afferant, & sepeliant.

B ¶Die autem Dominico.] *Pro his vsque ad vocem*, catholicus, *in can. 64. hæc leguntur*, Qui Dominico die studiose ieiunat, non credatur catholicus.

Vnde in octaua[h] *synodo legitur.*

¶ Tempus pœnitentiæ pro qualitate peccati impendatur. C. VII.

PRo qualitate delicti tempus pœnitentiæ impendatur.

¶ *Videri potest sumptum ex regulis breuioribus B. Basilij, c. 106. quod notatum alibi est euenire in iis capitibus, quæ ex octaua synodo citantur.*

Item.[9]

¶Tempus, & modus pœnitendi delinquentibus, præsidentium imponatur iudicio. C. VIII.

HOc sit in iudicio positum eorum, qui præsunt, vel quanto [i] tempore, vel quali modo pœnitere debeant, qui delinquunt: quia ætas [k], & eruditio multam haberi facit differentiam pœnæ.

¶ *Caput hoc habetur in libello Beati Basilij de institutis monachorum, Ruffino interprete, cap. 90. Ibi enim vltima interrogatio est hæc*, Qualibus correptionibus vti oportet inter fratres ad emendationem eorum, qui delinquunt? *Responsio.* Hoc sit in iudicio positum eorum, qui præsunt, vel quanto, &c. *Itaque ex interrogatione, & responsione confectum est hoc caput, sicut & duo sequẽtia, quæ apud eundem Ruffinum leguntur.*

3 *Quo affectu pœnitentem suscipere, & impœnitentem abiicere debeamus, ex eadem synodo euidenter ostenditur, cum dicitur.*

¶Intimo charitatis affectu pœnitentem debemus suscipere. C. IX.

[10] POenitentem ex corde ita oportet suscipi, sicut Dominus ostendit, cum dicit, quia † conuocauit amicos suos, & vicinos, dicens, cõgratulamini mihi, quia inueni ouem meam, quam perdideram.

¶ *Burchardus & Iuo citant ex dictis Basilij episcopi, & in regulis illius breuioribus num. 8. est sententia huius capitis: quod tamen acceptum videtur ex c. 24. eiusdem libelli de institutis monachorum. Vbi secunda interrogatio sic habet.* Pœnitentes ex corde quomodo debent suscipi pater? *Responsio.* Sicut Dominus ostendit, cum dicit, qui cõuocauit, &c.

Item.

¶Pœnitentes legem Dei diligant, iniquitatem odio habeant. C. X.

AFfectum [l] illum in se recipiat pœnitens, quem gerebat ille qui dixit [Iniquitatem odio habui, & abominatus sum.] sed & ea, quæ scripta sunt in sexto psalmo, atque in quamplurimis aliis: sed & illa, quæ Apostolus dixit ad eos, qui secundum Deum contristati sunt. [Quantam, inquit, operatum est hoc ipsum [m] in vobis solicitudinem [n], sed excusationem, sed indignationem, sed æmulationem, sed vindictam. In omnibus exhibuistis vos castos [A] esse negotio.] Sed & in his ipsis, in quibus deliquit [o], agens multa contraria [P]: sicut & Zachæus fecit.

¶ *Sententia huius capitis est in regulis breuioribus nu. 5. Acceptum tamen videtur ex c. 19. eiusdem commemorati libelli: in quo hæc est interrogatio.* Quomodo quis debet pœnitere in vnoquoque delicto? *Responsio.* Affectum illum in se recipiens, quem gerebat ille qui dixit, iniquitatem, &c.

A ¶Castos.] *Antea legebatur*, cautos. *Emendatum est ex libello Ruffini: in vulgata est*, incontaminatos: *græce*, ἁγνὸς.

Item.

¶Impœnitentes tamquam ethnici habeantur. C. XI.

[11] ERga eum qui peccata sua non punit, tales esse debemus, sicut Dominus præcepit dicens, [sit tibi, sicut ethnicus & publicanus:] & sicut Apostolus docuit dicens, [subtrahite ¶ vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non secundum traditionem, quam tradidimus vobis.]

¶ *Hoc etiam habetur in regulis breuioribus num. 9. In eodem vero libello c. 24. vltima interrogatio est hæc*, Erga eum, qui non pœnitet pro peccato, qualiter esse debemus pater, *Responsio.* Sicut præcepit Dominus, dicens, sit tibi, &c. *Apud Burchardum, & Iuonem, qui hoc citant ex dictis Augustini, initium sic habet.* Erga eum, qui pro peccato commisso non pœnitet, tales, &c. *quod magis conuenit cum prædicta interrogatione, quàm quomodo est apud Gratianum.*

Item Ioannes Chrysostomus, [id est auctor operis imperfecti homilia 43. ad c. 23. Matthæi.]

¶Melius est errare in misericordia remittendi, quàm in seueritate vlciscendi. C. XII.

ALligãt autẽ onera grauia, & importabilia, &c.] Matth. 23.
Tales sunt nunc etiam sacerdotes, qui omnem iustitiam populo mãdant: & ipsi nec modice † seruãt: videlicet, nõ vt facientes † sint iusti: sed vt dicẽtes appareant iusti. Tales sunt, & qui graue põdus venientibus ad pœnitẽtiam imponũt: qui dicunt, & non faciunt: & sic, dũ pœna præsentis pœnitentiæ fugitur, contẽnitur pœna peccati futura †. Sicut enim si fascẽ super humeros adolescentis, quẽ non potest baiulare posueris, necesse habet, vt aut fascem reiiciat, aut sub

ita in aliis. *Aemulationem*, virtutum. *Sed ipsis*, factis vel actibus in quibus deliquit.

l ¶ *Affectum.*] "hoc vult dicere, quòd tantum debemus habere affectum in eiiciendo & in recipiendo peccatores, sicut Apostolus habuit cum ex communicauit, & postea recepit Corinthium, qui publice tenebat nouercã suam." "Peccatores sunt cauendi & recipiendi.

m ¶ *Operatum ex hoc ipsum.*] scilicet contristari secũdum Deum. Psal. 118.

n ¶*Solicitudinem.*] de futuris peccatis.

o ¶*Deliquit.*] aliquis. sed excusationem habet de præteritis peccatis.

p ¶ *Multa contraria.*] Pœnitens enim contraria debet facere illis pro quibus pœnitet: "quia contraria contrariis curantur, vt de pœ. dis. 2. si quis semel. Ioannes." 2. Cor. 7. "Contraria contrariis curantur.

Erga eum.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd impœnitentem debemus abiicere, & non ei cõmunicare. Et hoc probatur duabus auctoritatibus Christi & Pauli.

q ¶*Subtrahite.*] à societate eius ex quo est excommunicatus. Vel dic scilicet opere, non pietate. 23. q. 4. recedite. secundum Io. de Fant.

Alligant.] CASVS. Quidam erant sacerdotes, qui nimis grauem pœnitentiam imponebant delinquẽtibus: quam ad instar grauis ponderis vel fascis abiicere oportebat. ficut adolescẽs portans pondus graue reiicit illud, ne sub nimio põdere cõfringatur. Sed tales sacerdotes Ioannes Chryso. reprehendit dicens, melius est imponere minorem pœnitentiam quã maiorem: quia vbi pater familias, i. Deus, benignus est ad miserẽdũ, 11 Bur. l. 19. cap. 64. Iuo p. 15. c. 78. Matth. 18. 2. Thes. 3.

9 Smaragd[o] in regulis B. Bened. c. 24.

8 C. 79.

b id est, per singulos annos in quadragesima, scdm I. đ F.

c Ad idẽ de pœ. di. 1. mẽsurã. & ca. si peccatũ. 90 di. alien[o]. ſ. c. tẽpore. ar. 15. q. 7. hi q. secũdùm L.

10 Bur. l. 19. cap. 39. Iuo p. 15. c. 55.

Luc. 15. †*al. qui*]ori.

†*al. modicam*

†*al. faciendo, dicendo*

†*al. futuri*

Source : BIU Cujas

sacerdos eiusvicarius austerus esse non dēt.

"Misericordia est pferēda rigori.

a ¶*Melius est.*]arg. "q̄ iudex potius seruabit misericordiam q̄ rigorē. 50. dist. pōderet. ī fi. & 86. di. nō satis. 11. q. 3. nemo peritorū. ext. de sor. c. 2. qñq; tñ potiꝰ seruatur rigor quā misericordia, ſ. vbi nō est spes correctionis, vt 23. q. 4. est iniusta.

†*al. dare*

b ¶*Tenax.*]hęc est rō, quare iudex pt augere onꝰ legis. sed illud non pt diminuere, vt ff. de re iu. si se nō. §. si qs. similiter generalia verba, q̄ princeps ponit in suis priuilegiis, tu nō debes stricte & tenaciter interptari, vt ext. de deci. ad audiētiā. & 16. q. 1. frater. extr. de do. cū dilecti.

Non licet.] hæc est 4. pars q. in qua reuertitur ad 5. q. & pbat per 4. c. q̄ nō debemus seruare auguria, nec alia superstitiosa. Io. de Fant. & ista c. nihil faciunt ad istam quæst. L.

1 Pol. l. 6. tit. 12. Bur. l. 10. ca. 15. Iuo p. 11. c. 42.

Casvs. Ab isto loco vsq; ad finē causæ repetit G. q̄dā c. q̄ superius ptermiserat sup diuinationib. & superstitionibus qbusdā: in qb. omnib. Christiani reprehēdūtur, qui ad instar paganorū dies obseruabāt & annos, & alias multas superstitiones: & iō per vos legatis, qa in scholis legi nō cōsueuerūt. Si aūt aliquis ex sua diligentia casus voluerit formare, facile poterit: quia tales si clerici sunt, deponantur, & laici anathematizentur. In illo c. nō obseruetis. & in c. seq. repetit q̄ dicta fuerāt. ſ. e. q. 5. non licet. & c. sortes. & ēt addit q̄dam alia, q̄ facile p te videbis. *Pyctatiolas*, i. breues in chartula scriptos. *in grandinariis*, quę grādo possit moueri p magicas artes.

2 Poly. ibid. Burc. l. 10. c. 16. Iuo p. 11. c. 43.

c ¶*Non licet.*] ab hoc loco vsq; ad finē repetit quædā c. "q̄ omiserat, in 5. q. in quibus omnib. reprehēdūtur Christiani, q̄ ad instar paganorū dies obseruant & annos, & alias friuolas superstitiōes.

"dies & anni non sunt obseruandi.

d ¶*Domos.*]cū hoc fit iō quia creditur aliqd salutis inde recipere.

3 in Turonens. 3. c. 42. & in adiect. c. 94.

e *Si quis.*]hic repetit magister ea quę tradidit obliuioni, in 5. quæstione.

4 Poly. ibid. Burc. l. 10. c. 40. Iuo p. 11. c. 65.

f *Non obseruetis.*] ¶*Aegyptiaci.*] quos Aegyptij inuenerūt, vt q̄ aliqd opꝰ die tali inchoaret, malū hret exitū. tñ ex antiquitate ecclesia signat hos dies in calē dariis suis, vbi reprobātur 37. dist. legimus.

pondere confringatur, sic & homini, cui graue pondus pœnitentiæ imponis, necesse est, vt aut pœnitentiam tuam reiiciat, aut suscipiens, dū sufferre non potest, scandalizatꝰ amplius peccet. Deinde, etsi erramus modicam pœnitentiam imponentes: nonne melius est [a] propter misericordiam rationem reddere †, quam propter crudelitatem? Vbi enim paterfamilias largus est, dispensator non debet esse tenax [b]. Si Deus benignus est, vt quid sacerdos eius austerus. Vis [A] apparere sanctus? circa vitam tuam esto austerus, circa alienam benignus.

A ¶ Vis apparere.] *Locupletatus est hic locus ex indicata homilia: cum antea legeretur*, vt quid sacerdos eius austerus vult apparere.

Item Martinus Bracharensis, c. 74.

¶ Calendarum obseruationes agere non licet. C. XIII.

1 NOn licet [c] iniquas obseruationes agere Calendarum, & otiis vacare gentilibus, neque lauro, aut viriditate arborum cingere domos [d]: omnis enim hæc obseruatio paganismi est.

Vnde Zacharias Papa, in concilio Romano, cap. 9.

¶ Anathema sit, qui ritum Paganorum, & Calendarum obseruat. C. XIIII.

2 SI quis [e] Calendas Ianuarias, & brumam ritu paganorum colere, vel [A] aliquid plus noui facere propter nouum annū, aut mensas cum dapibus vel epulis in domibus præparare, & per vicos, & plateas cātiones, & choros ducere præsumpserit, quod magna iniquitas est corā Deo, anathema sit.

¶ *Hoc est cap. 9. in concilio Romæ à Zacharia habito, quod asseruatur in Vaticana bibliotheca: & inde nonulla sunt emendata, & addita. De hac autem superstitione Bonifacius legatus Germaniæ epist. 2. quæ est in tomis conciliorum ad ipsum Zachariam multa scribit: cui Zacharias vlt. epistola respondens mentionem huius concilij videtur facere his verbis.* Et quia per instigationem diaboli iterum pullulabant, à die, qua nos iussit diuina clementia (quamquam immeriti existamus) Apostoli vicē gerere, ilico omnia hæc amputauimus. *Idem prohibetur pluribus verbis in canonibus, qui sexta synodo adscribuntur, cap. 62. Et multa in huiusmodi superstitionem scribit Tertullianus, in libro de Idololatria, & alij graues auctores.*

A ¶ Vel aliquid plus noui facere propter nouum annum. *Hæc non sunt in codice istius concilij Vaticano.*

Item Augustinus. 3

¶ Infirmitatibus hominum incantationes nihil remedij præstant. C. XV.

4 ADmoneant sacerdotes fideles populos, vt nouerint magicas artes, incātationesq; quibuslibet infirmitatibus hominum nihil remedij posse conferre: non animalibus languentibus, claudicantibusve; vel etiam moribundis quidquam mederi: non [A] ligaturas ossium, vel herbarum cuiquam mortalium adhibitas prodesse: sed hæc esse laqueos, & insidias antiqui hostis: quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur. Et si quis [B] hæc exercuerit, clericus degradetur, laicus anathematizetur.

¶ *Caput hoc Burchardus & Iuo citant ex dictis Augustini, apud quem similia reperiuntur in locis allatis ſ. ea. quæst. 5. nec mirum. Sed eadem omnino verba præter vltimam clausulam leguntur in concilio Turonensi 3. c. 42 & in adiectis capitularibus, c. 94.*

A ¶ Non ligaturas.] *Hinc vsque ad vers.* prodesse. *sunt addita ex concilio, & capitularibus.*

B ¶ Et si quis hęc.] *Postrema hæc tota clausula non legitur in concilio, neque in capitularibus, sed apud Burchardum & Iuonem.*

Item Augustinus.

¶ *In plerisque vetustis exemplaribus est tantum.* Item, *& in Polycarpo etiam refertur sine auctoris nomine.*

¶ Dies Aegyptiaci, & Ianuarij Calendæ non sunt obseruandæ. C. XVI.

5 NOn obseruetis dies, qui dicūtur Ægyptiaci [f], aut Calēdas Ianuarij: in quibus cātilenæ quędam, & commessationes, & adinuicem dona donantur, quasi in principio anni, boni fati augurio, aut alios menses, aut tempora, aut dies, & annos, aut lunę, solisq; cursum: quia, qui has, & quascūque diuinationes, aut fata, aut auguria obseruat, aut attēdit, aut consentit obseruantibus, inutiliter, & sine causa, magis ad sui damnationem, quàm ad salutem tēdit: siue qui per quosdam numeros litterarū, & Lunæ, & per Pythagoricam necromantiam ægrotantium vitam, vel mortē, vel prospera, vel aduersa futura inquirūt, siue qui attendūt somnialia scripta, & falso Danielis nomine intitulata, & sortes, quæ dicūtur sanctorum Apostolorum, & auguria auium, aut aliqua pro domo facienda, aut propter coniugia copulāda, aut in collectionibus herbarum carmina dicunt, aut pyctaciola pro quauis infirmitate scripta super homines, vel animalia ponunt, præter symbolū, & orationem Dominicam, aut magicis falsitatibus in †grādinariis tempestatibus credunt. Qui autem talibus credunt, aut ad eorum domum euntes, aut suis domibus introducunt, vt interrogent, sciant se fidem Christianam, & baptismum præuaricasse, & vt paganum, & apostatam, id est, retro abeuntem, & Dei inimicum, iram Dei grauiter in æternū incurrisse: nisi ecclesiastica pœnitentia emendatus Deo reconcilietur. Dicit enim Apostolus [Siue māducatis, siue bibitis, siue aliquid aliud facitis, in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, in quo viuimus, mouemur, & sumus.]

5 Pol. l. 6. tit. 12.

†*al. &*

1. Cor. 10. Act. 17.

De temporum quoque obseruationibus scribit Augustinus in Enchiridio [A], *cap. 79.*

A ¶ Enchiridio.] *Expuncta sunt voces, quæ sequebantur*, id est, manuali libro. *Absunt enim à vetustioribus.*

¶ Graue peccatū est dies obseruare, vel menses, & annos. C. XVII.

6 QVis æstimaret, quàm magnum peccatum sit dies obseruare, & menses, & annos, & tēpora (sicut obseruant, qui certis diebus, siue mensibus, siue annis volunt, & nolūt aliquid inchoare, eo q̄ secundū vanas doctrinas hominum fausta, vel infausta existiment tempora,) nisi huius mali magnitudinem ex timore Apostoli pēsaremus? q̄ talibus ait [Timeo, ne forte sine causa laborauerim in vobis.] *Item super epistolam ad Gal. ad c. 4* ¶ 7 Intelligat [A] lector ad tantū periculū animę pertinere superstitiosas temporū obseruationes, vt huic loco subiecerit Apostolus, [Timeo vos, ne forte sine causa laborauerim in vobis.] Quod cū tāta celebritate, atq; auctoritate per orbē terrarū in ecclesiis legatur: plena sunt tñ cōuenticula nostra hominibus, qui tēpora rerū agēdarū à mathematicis accipiūt. Iā vero, ne aliquid inchoetur, aut ędificiorū aut huiusmodi quorūlibet operū diebus, quos Ægyptiacos vocant, sępe etiam nos monere non dubitāt.

6 Beda Gal. 4 Iuo p. 11. ca. 19. Pan. l. 8. c. 80.

Gal. 4.

7 Beda ibid. Iuo p. 11. c. 15.

A ¶ Intelligat.] *B. Augustinus explanans ea verba Apostoli ad Galat. 4.*

Source : BIU Cujas

Vidam autem.] Casvs. Gratianus primo tractauit de officiis clericorum. Secundo, de causis & negotiis eorũ. Tertio, transfert se ad sacramẽta. Sed quia matrimonium ceteris sacramentis est tempore antiquius & vsu communius, ideo de illo præmittit. Vnde videndum est quid sit matrimonium, vnde dicatur, quib. verbis instituatur, & quæ sint eis impedimẽta, quæ vt melius tibi pateant, videbis in summa huiꝰ causæ. & tractat hic de illo impedimẽto, quod est votum. Annectit etiam de interdicto ecclesiæ, & de quibusdam aliis, quæ vt omnia plenius pateant, præmittit thema, duas inde eliciẽs quæstiones.

Dies obseruatis, & menses, & tempora, & annos: *ipsa tam ad gentiles, quàm ad Iudæos, referri posse demonstrat, tuncque subiungit,* Ergo eligat lector, vtrum volet sentẽtiam, dummodo intelligat ad tantum, &c.

Item Hieronymus.

¶ *Burchardus etiam, & Iuo citant ex dictis Hieronymi, sed Polycarpus auctorem non nominat.*

¶ Sine incantione, herbas vel petras licet habere. C. XVIII.

1 DÆmonium substinenti licet petras, vel herbas habere sine incantatione.

CAVSA XXVII.

Vidam votum castitatis[a] *habens desponsauit sibi vxorem: illa priori conditioni renuntians, transtulit se ad alium, & nupsit illi: ille, cui prius desponsata fuerat, repetit eam.*

a ¶ *Quidam votum castitatis.*] Tractato de negotiis & ministeriis ecclesiasticis, adiungit de sacramẽtis. Primo, de matrimonio, licet alia sint digniora, & magis necessaria: & hoc ideo, cum matrimonium magnum sit in Christo & ecclesia sacramentum, & tempore antiquius est, & vsu communius. "Antiquius, quia ante peccatum institutum est: communius, quia cum sacramẽta omnia sint in ecclesia Dei, hoc tamen apud gentes omnes est: sanctitas autem eius non est nisi in monte sancto eius, id est, vbi ecclesia ædificata est. Et quia de matrimonio sæpe quæritur in iudicio, ideo assignando multiplicia eius impedimenta tractaturus de eo, continuat x. causas. Ad eius ergo euidentiam, prælibandum est quid sit matrimonium, & vnde dicatur, & vbi, & quando, & quibus verbis fuerit institutũ, & quæ sint causæ matrimonij, vel quæ & quot sunt eius bona, q̃ vel quot eius impedimẽta. Quid sit matrimonium habes j. e. q. 2. §. 1. vbi explicabimus singula posita in descriptione. "Dicitur autem matrimonium quasi matris munium, i. officium. Sed quare potius dicitur à matre, quàm à patre, qui auctor est generationis, vt diceretur patrimonium? Respon. quia plura onera matrimonij subit & tolerat mulier: est enim in conceptu grauida, in partu dolorosa, in lactando, laborioſa. extra de conuer. infi. c. 2. " Fuit autem institutum in paradiso. 32. q. 2. §. his ita. & ante peccatum. de pœ. dist. 2. §. Romanos. ver. Adam. causa sobolis procreandæ, vt repararetur lapsus Angelorũ. de conse. di. 1. hi duo. Et fuit institutum his verbis, hoc nunc os, &c. Alij dicunt quòd aliis verbis, scilicet his: Crescite & multiplicamini. sed credo, quòd illis verbis vsus est Dominus tantum: vt præciperet carnalem commistionem: sicut patet ex eo quòd etiam post diluuium eisdẽ verbis vsus est Dominus ad Noe, & filios eius iampridem vxoratos. Fuit etiam matrimonium secundo institutũ post peccatum ad remedium, vt vitaretur fornicatio, vt 32. q. 2. §. his ita. "Causæ autem matrimonij quædam sunt per quas contrahitur matrimonium, vt sponsalia & consensus. quædam propter quas: & ex his quædam sunt principales, vt vitatio fornicationis, susceptio sobolis: Aliæ secundariæ, quæ sunt multæ, vt pulchritudo feminæ, diuitiæ, amicitiæ, amicorum copia, pacis reformatio. " Bona matrimonij sunt tria, fides, proles, sacramentum. j. ead. q. 2. omne. " Impedimenta matrimonij sunt 16. scilicet votum, ordo, habitus, dispar cultus, error personæ, error conditionis, cognatio, ligatio, publicæ honestatis iustitia, enormitas delicti, impossibilitas coeundi, tempus feriarum, interdictum ecclesiæ, coactio, ætas, furor. Ioannes. Veruntamen quædam ex his impediunt contrahendum, sed non contractum dirimunt, vt j. dicetur. Impedimenta prædicta in his versibus sunt collecta.

Votum, conditio, violentia, spiritualis
Proximitas, error, dissimilisque fides.
Culpa, dies vetitus, honor, ordo, ligatio, sanguis.
Quæ sit & affinis, quique coire nequit.
Additur his ætas, habitum coniunge furori.
His interdictum subditur ecclesiæ.
Hæc (si canonico vis consentire rigori.)
Te de iure vetant iura subire thori.

Habitus impedit, sed non dirimit, extra qui cle. vel vo. consuluit. B. contra: quia nec impedit secũdum eum. similiter ætas impedit matrimonium & furor carens interuallo. 43. q. 7. neque.

Vòd vouentes.] Hæc quæst. diuiditur in duas partes, in quarum prima probat magister, per 34. auctoritates sanctorum patrum, quòd vouentes solenniter non possunt contrahere, & si contraxerint, non tenet matrimonium, & debent puniri. Secunda ibi, *Augustinus.* Ioan. de Fan.

Casvs. Hic instituitur j. q. qua quæritur an teneat matrimonium à vouente contractum. & q̃non teneat, probat vsq; ad §. *his omnibus auctoritatibus.* postea probat contrarium vsque ad vltimũ §. quam contrarietatem bene soluit. s. 27. dist. §. vlt. & intellige prima ca. de voto solenni, alia de simplici. Alij dicunt, quòd prima cap. intelliguntur de voto de præsenti, alia de futuro.

b ¶ *Quòd vouentes.*] Hic intitulatur quæst. j. " qua quæritur an teneat matrimonium à vouente contractum, & q̃ non teneat, probatur vsque ad §. his omnibus auctoritatibus. postea allegat in contrarium vsque ad §. vlt. & hanc contrarietatem soluit satis bene s. 27. di. §. vlt. q̃ videlicet prima ca. intelliguntur de voto soleni, alia de simplici. arg. ext. qui cle. vel vo. nreminimus. j. ead. c. 1. vbi dicitur, & veste laicali sub testimonio episcopi. Hu. " dicit, q̃ non refert an sit simplex votum, an solenne: qa vtrũq; dirimit matrimoniũ, solẽnitates enim ipsę non sunt de substantia voti. Sed hoc refert an sit votum de præsenti cum solenni tate, siue sine illa, vt voueo continẽtiam, hoc impedit & dirimit. sic intelliguntur hęc c. prima vsque ad cap. nuptiarum. an sit de futuro, quod improprie dicitur votum, id est, quędam promissio de futuro voto emittendo: vt si dico, ego promitto, q̃ vouebo continentiam post annum mortua vxore mea. vel promitto, q̃ intrabo religionem, vel consimile. hoc impedit, sed non dirimit, vt cap. nuptiarum. & c. sequentibus. Alij dicunt, q̃ nullum votum dirimit: qa qua ratione dirimeret votum solenne, & simplex, cum idem sit in substãtia. solennitates enim non sunt de substantia, sed ipsa constitutio ecclesię dirimit, si post votum solenniter factum contrahatur. " Ego dico, quòd nullum votum est solenne nisi cum quis deuouet se religioni alicui, vel aliis duobus modis in sequenti c. vnde si coram tota ecclesia diceret quis hæc verba, voueo continẽtiam, si contraheret, teneret matrimoniũ. Quæ est enim ratio quare constitutio ecclesiæ magis debeat spectare ad illa vota quæ solenniter fiunt, quam ad priuata, dummodo possit ecclesiæ constare siue per testes, siue per confessionem propriam alicuius, quòd votũ fecerit? quàm cito enim constat ecclesiæ per confessionem, vel per testes, dicitur notorium, & sic deberet ecclesia dirimere matrimoniũ post illud votum contractum. Ioan. " Tu breuiter dicas, quòd professio tacita vel expressa alicuius religionis impedit contractum & contrahendum, extra de reg. vidua. & 27. dist. quod interrogasti. & extra de reg. consulti. & c. statuimus. & præcedenti c. quæ ead. expresse hoc dicunt, quòd cum aliquis dicit, deuoueo me huic religioni, ibi professio continentiæ tacita intelligitur, & religionis expressa. Ordo similiter impedit si est sacer: nam ibi intelligitur tacita continentia facta cum solennitate, & ex constitutione ecclesiæ: & ita semper conditio tacita vel expressa, vel constitutio ecclesiæ solennizat votum. Sic mihi Bart. Brix. videtur dicendum. extra qui cler. vel vouen. c. rursus.

Additio. De hoc etiam no. 22. dist. quidam. extra qui cler. vel vou. rursus. quod per Innocen. extra de reg. porrectum. & not. de vo. per tuas. & in c. prox. &c.

Sicut bonum.] Casvs. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima dicitur, quòd votum castitatis est magnum, & ideo magna debet obseruantia custodiri. In secunda parte pœna imponitur transgressoribus: quia & damnationem habebũt, & à communione aliorum separabuntur. nam si vxor, quæ frangit fidem marito est punienda, multo magis quæ non seruat fidem Christo. In tertia parte dicitur quòd si aliqua Deo deuota fuerit per vim oppressa, & delectione libidinis postea habitare cum raptore consenserit, pœna superius dicta tenebitur. Secunda pars inc. ibi, *Vt si quæ.* Tertia ibi, *Quæ etsi.*

c ¶ *Vt si quæ viduæ.*] licet de illis specificet, de omnibus intelligi debet.

d ¶ *In minoribus annis.*] videlicet xxv. anno, vel xij. vel xiiij. " Et dicuntur minores annis multipliciter, quantum ad discretionem vsque ad vij. C. de iur. deli. si infanti. Item quantum ad matrimonium vsque ad duodecimum in femina, in viro vsque ad decimum quartum annum. Item quantum ad factionem testamenti vsque ad xiiij. annum, in masculo, in femina vsque ad xij. ff. qui test. fa. pos. qua ætate. in princ. 2. q. 6. §. diffinitiua. Item quantum ad restitutionem, vsque an xxv. annum. ff. de minor. l. 1. hic autem vocat minores qui sunt infra xxv. an. nam aliter pater posset eos reuocare si essent infra xij. vel xiiij. vt 20. q. 2. ca. 1. & 2. Sed quare non restituitur puella infra xxv. ann. vt habitum quem suscepit, possit deponere, sicut in aliis contractibus? Resp. quia nõ est læsa, quia ei nubit quo melioré nõ potest inuenire, iuxta illud Agnetis, illi sum desponsata cui angeli seruiũt, &c. & minor nõ restituitur nisi cum læditur. ff. de min. verum. §. iciendum.

1 *Hic primum quæritur, an coniugium possit esse inter vouentes.*
2 *Secundo, an liceat sponsæ à sponso recedere, & alij nubere.*

QVÆSTIO I.

1. p[s] *Vòd vouentes*[b] *matrimonia contrahere nõ possunt: multis auctoritatibus probatur.*

In concilio namque Carthaginensi quarto, cap. vlt. statutum inuenitur de viduis, quæ professam † continentiam præuaricatæ sunt.

¶ Excommunicentur viduæ, quæ religioso habitu abiecto nuptias elegerunt. C. I.

2 SIcut bonũ est castitatis præmium: ita & maiori obseruantia, & præceptione custodiendũ est, vt si quæ viduę[c], quantũlibet adhuc in minoribus annis[d]

"Matrimoniũ à vouẽte cõtractũ, vtrũ teneat

"Votum an impediat & dirimat matrimonium. † *al. professa*

2 Burc. l. 8. c. 39. Iuo p. 7. c. 58. & 147.

" Votũ solẽne qđ dicemus esse.

" Professio religiõis impedit matrimonium.

" Minores annis dicũtur multis modis.

1 Pol. l. 6. tit. 12. Bur. l. 10. cap. 50. Iuo p. 11. c. 75.

"Mrimoniũ est antiqus & cõius aliis sacramentis.

"Mrimoniũ vñ dicitur.

"Matrimoniũ vbi & p q̃ verba fuit institutum.

" Mrimonij cõtrahendi causæ multiplices.

"Matrimonij bona.

"Matrimonij impedimenta.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Immatura.*] id est, non matura. nam viduæ ante annum xl. non velantur, vt 20.q.1. sanctimoniales. vel duæ dictiones sunt in ætate matura thoro. iuxta illud:

Iam matura thoris plenis adoleuerat annis Virginitas.

b ¶ *Sub testimonio.*] nam ita solennizatur votum (vt dicunt quidam) cum scilicet, accepit vestem ab epo: vt hic, vel de manu presbyterorum vel ministri, 20.q.1. vidua. Quod credo, dum tñ omittat votum. Nam aliàs vestes tm accipiendo non obligatur solenniter, sed simpliciter. extra qui cler. vel vo. cõsuluit. vbi etiam habes, ꝙ solẽnizatur votum in manu abbatis vel abbatissæ. Item solẽnizatur si per seipsam recipiat habitũ, & incipiat cũ aliis cãtare in ecclesia. ĩ. e. vidua. "Et no. ꝙ votum continentiæ solennizatur trib. modis tantum. Sacri ordinis susceptione. 28. dis. diaconi. Secundo, dũ accipit vestem sacram à quocumque: dum tñ post susceptionẽ incipiat cohabitare cum aliis monachis & monialib. in ecclesia. ĩ. e. vidua. Tertio, cum ita dicit corã epo vel abbate vel abbatissa, vel coram tribus vel duobus testibus, ego deuoueo me huic religioni. " Hoc. n. aliud est, & aliud cum dico, ego voueo continentiã. deuotus enim religioni nõ posset cõtra here ita ꝙ matrimonium teneret. nec mirum, cum etiam iam contractum matrimoniũ religio dissoluat. ext. de conuer. cõiug. ex publico. sed in voto continentię secus. non enim votum dirimit. vñ si corã tota ecclesia diceret, voueo continẽtiam, per hoc non solennizatur votũ, nisi velis dicere, ꝙ tale votũ nõ dirimit, sed constitutio ecclesiæ super voto facta. Nam si votum dirimeret, quare potius vnũ quã aliud, si hoc haberet ex sua natura? & ita dirimeret votum simpliciter, quod Augustus. non vult. ĩ. e. nuptiarum. Dic ergo votum numquam solennizari, nisi tribus modis prædictis. & ita exaudi quod hic dicitur. Ioan. Tu dicas, vt ĩ. dixi in glossa illa, hic intitulatur. circa fi. vers. tu breuiter. in summa quæst. Barth. Brix.

1. Tim. 5.

†*al. nixæ*

"votũ continẽtię trib. mod. solennizatur.

†*al. præreptæ*

"Vouere religionẽ, & vouere cõtinentiam differunt.

†*al. tenebuntur*

1. Tim. 5.

"habitus est triplex.

a ḋ hoc no. ĩ. c. c. 3. & ĩ. 20. q. 3. c. 2.

"habitꝰ solꝰ non solennizat votũ.

c ¶ *Habitu.*] arg. quòd ita tenetur voto qui publice in religionis habitu apparuerit, ac si publice habitum susceperit. extra de reg. vidua. & ĩ. ead. vidua.

d ¶ *Apparuerint.*] ita quòd aliquandiu in ecclesia inter alias steterit. scilicet per triduum. ext. de reg. & transl. ad reli. ad nostram [a]. " Vel distingue, ꝙ triplex est habitus, s. professionis, qui votum habet annexum, & dirimit matrimonium: de quo hic loquitur. Cõuersionis, qui similiter votum habet annexum, sed nõ dirimit matrimonium, de quo loquitur ext. qui cle. vel vo. consuluit. ext. de regu. super eo. Habitus probationis, qui nec impedit nec dirimit matrimonium: de quo loquitur extra de renun. ex transmissa. de regu. statuimus. in fi. Firme ergo teneas, ꝙ numquam solus habitus solẽnizat votum. ext. de regu. porrectum. & ext. qui cler. vel vo. consuluit. nec ob. 27. dist. quod interrogasti. & ext. de reg. vidua. " quia solus habitus (vt dixi supra) non facit monachum, vel non solennizat votum.

e ¶ *Non coactæ.*] tunc enim secus esset. extra ꝙ met. caus. perlatum.

f ¶ *Postea.*] arg. quòd non excusat vis præcedens, si postea sequitur consensus [b], vt 34.q.1. cum per bellicam. & ext. de eo qui dux. in ma. significauit.

b Arg. 1.q.1. cõstat. ff. de re mili. non omnes. §. q raptus. Arc.

V*Iduas.*] Casvs. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima dicitur, quòd viduæ quæ viduitatis votum deseruerunt, damnari debent, & à communione aliorum expelli. In secunda parte dicitur quòd virgines, quæ virginitatis votum dimittunt, agere pœnitentiam de hoc debent, & à cœtu hominum separari. nam si contractus qui fiunt cum hominibus, seruandi sunt: multo fortius contractus qui initur cum Deo, debet seruari. In tertia parte dicitur, si virgines quæ sic peccant, grauiter puniuntur, multo fortius viduę puniri debent: cũ iam sint virorum libidine satiatæ. Et quòd puniri debeant, probat tribus auctoritatibus Greg. s. Apostoli, Moysi, & prophetæ: & vna ratione. Secunda pars incipit ibi, *De virginibus.* Tertia ibi, *Si virgines.* Hęc vero verba sunt Innocen. *Si virgines.* verba sunt Gregor. *Apostatauerunt*, id est, retro abierunt. Sequens c. patet.

1 sent. 4. dist. 38. Anst. l. 11. c. 177. Burc. l. 8. c. 45. Iuo p. 7. cap. 63. Pannor. l. 3. c. 204. 1. Tim. 5.

¶ *Sic etiam citant ceteri collectores. Habetur autem & paulo etiam copiosius, in capitularibus adiectis. cap.* 215.

¶ De viduis, & virginibus, quæ à religionis proposito discedunt.

C. II.

1 VIduas à proposito discedentes viduitatis, super quibus nos consulere voluit dilectio tua, frater charissime, credo te nosse à S. Paulo, & à multis sanctis patribus, nisi conuertantur, olim esse damnatas. Quas & nos Apostolica auctoritate damnandas, & à communione fidelium, atque à liminibus ecclesiæ arcendas fore censemus, vsquequo obediant episcopis suis, & ad bonum, quod cœperunt, inuitæ, aut voluntariæ reuertantur. ¶ De virginibus autem non velatis, si deuiauerint, à sanctę memorię prędecessore nostro Papa Innocentio taliter decretum habemus: [2 Hæ vero g, quę nec dum sacro velamine h tectæ, tamen in proposito virginali semper se simulauerunt i permanere: licet velatę nõ fuerint, si nupserint, aliquanto k tempore his agenda pœnitentia est: quia sponsio earum à Domino tenebatur. Si enim inter homines solent bonę fidei contractus l nulla ratione dissolui, quanto magis m ista pollicitatio, quam cum Deo pepigit, solui sine vindicta nõ poterit? &c. ¶ Si virgines nondum velatę taliter pœnitẽtia publica puniuntur, & à cœtu fidelium vsque ad satisfactionem excluduntur: quanto magis viduę, quę perfectioris ętatis, & maturioris sapientiæ, atque consilij existunt, virorumque consortio n multoties vsæ sunt o, & habitum religionis assumpserunt, & demum apostatauerunt, atque ad priorem vomitum sunt reuersæ, à nobis, & ab omnibus fidelibus à liminibus ecclesię, & à cœtu

2 ĩ. ead. Hæ vero.

"Pœnitẽtia publica nõ est violatoribus voti simplicis ponenda.

"Voti simulatio obligat.

"Cõtinẽtia difficilior ẽ virginibus quã viduis.

g ¶ *Hæ vero.*] Hanc literam intelligit Cardinalis de voto simplici propter illud, nondum tectæ: & illud, nondum velatæ: & illud, à Domino, quasi dicat non ab ecclesia. & illud, aliquanto tempore, id est, tribus annis. 27. di. si vir. sed nos intelligimus de voto solẽni: " quia publica pœnitentia, de qua subditur, non imponitur ꝑ fractione simplicis voti. arg. 27. dist. si vir. Item inutiliter argumentaretur Grego. de talibus virginibus ad viduas solenni voto obligatas. Vnde intelligas illud, necdum sacro velamine tectæ & velatæ, non de velo consecrationis, sed de velo professionis: quod velum consecrationis non datur ante vigesimumquintum annum. 20. q. 1. placuit.

h ¶ *Velamine.*] extra de regul. vt clerici.

i ¶ *Simulauerint.*] argum. " quòd voti simulatio sicut ipsa professio obligat quemquam, vt c. prox. neque. & dist. 27. quod interrogasti.

k ¶ *Aliquanto.*] x. ann. ĩ. ea. deuotam. secundum nos. Io. tamen dixit, aliquanto, quia arbitrarium est huius pœnitentię tempus, licet ordinarie dixerim esse decem annos.

l ¶ *Contractus.*] hic large sumitur hęc appellatio, vt etiam comprehendat contractus stricti iuris: quia in nullo dolus interuenire debet. C. de præscr. x. vel xx. an. l. si fraude.

m ¶ *Quanto magis.*] ĩ. ead. q. c. hæ vero. contra. in fi. Sol. ibi loquitur de virgine illa, quæ velum consecrationis accepit: quæ si præuaricata sit, plus peccat quam vidua: hic loquitur de ea quæ non accepit velum consecrationis: vnde videtur minus peccare quam vidua. vel quodam respectu magis videtur virgo peccare quàm vidua, quia à maiori bono cadit.

n ¶ *Consortio.*] arg. de pœ. dist. 5. consideret. in fi. vbi dicitur: Timeat docta experimento quod ignorauit virgo.

o ¶ *Vsæ sunt.*] dicit Hieron. " Libido in virginibus maiorem patitur famem, dum dulcius esse putant quod nesciunt.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Lætabitur.*] non de vindicta quam videt: sed quia non est in illa: & quia non commisit consimilia.

"Pœna sapientiorem efficit.

b ¶*Manus suas lauabit in sang. peccato.*]i. " in pœna, i. propter pœnam quam videt: quia cum stultus punitur, sapiens fit astutior, vt 23. q. 6. vides. & exemplis citius ducitur quis ad benefaciendum, & ad vitandũ crimen. de pœ. di. 2. citius. vñ dicitur:

Felix quem faciunt aliena pericula cautum.

"Votum diuersa fortitur vocabula.

1. Cor. 5.

Deut. 13.

Psal. 57.

Rom. 1.

a i. graui⁹ q̃ primũ pctm̃ fcdm Hug. q dt, finaliter cancellatis opinionib⁹, & his q̃ dñr hic breuiter ddm est, q̃ cũ qs vouet vel ꝓmittit semonachũ fieri vel alid si ẽ sanę mẽtis & discretę, indissolubiliter tenetur ad hoc, ext. lib. 6. de regu. q post votũ. Arch. 1 Polyc. l. 4. tit. 35. Burc. l. 8. c. 46. Iuo par. 7. c. 64. & 144. Pann. l. 3. c. 203.

NEque viduas.] c ¶*Proposito.*]i. voto. " No. q̃ votum secundũ diuersos status diuersa sortitur vocabula. Primo em̃ est cum quis in origine disponit aliqd boni facere, & tunc dicitur deliberatio, vt 17. q. 1. ca. qui bona. & hoc infringere venia le est. Quandoq; procedit. & proponit idẽ se firmiter facturum: & dicitur propositũ. 17. q. 1. c. 2. & q. 2. nos nouim⁹. huius fractio veniale est secundum quosdam, sed graue est[a]. hęc matrimoniũ contrahendum impediunt, sed nõ dirimũt iam contractum. si vero accedat obligatio, dicitur votum: cuius fractio mortale peccatum est, & impedit matrimonium cõtrahendũ & dirimit iam contractum, si solemne fuerit. 27. dil. §. vlt. d ¶*Diuturna.*] maxime. nam & idem esset si per momentũ. arg. j. ea. viduas. nec ideo minus vẽditio tenet, q̃, &c. C. de contrah. emp. non idcirco. Vel põt hoc intelligi qñ non expresse se religioni obligauerunt: quo casu exigitur, q̃ per aliquod tempus fuerint ĩ monasterio cum aliis: quod tempus potius est ad arbitrium boni viri referendum, quàm aliter determinandum. arg. ext. de don. Apostolicæ. ff. de iu. delib. l. 1. ff. de sol. quod dicimus. Vel dic hoc tempus trium dierum esse extra de reg. ad nostram. licet quidam illud intelligant de illectis, vt 20. q. 3. constituit.

Nec aliqua.] Cavsa. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, q̃ quędam erant sanctimoniales, quæ cũ viris iacentes se corrumpi non permittebant, & hoc in suam excusationem allegabant. contra quarum excusationem loquitur hic Cyprianus eas grauiter reprehẽdens: quia in aspectu talis membri oculus sępe fallitur. & prętera si mẽbrum illud sit incorruptum, anima tamen potest esse corrupta: vnde delinquere videntur. nam si sponsus videns sponsam suam in amplexibus alterius irascitur: multo fortius Christus de sua sponsa hoc faciente irascitur & dedignatur. In ij. parte dicitur, q̃ si tales voluerint pœnitere, & inueniantur integrę, recipi debẽt in suo statu: quę si postea cũ supradictis viris familiaritatem habere videantur, eiciantur: nec postea recipiantur de facili. & si aliqua talium fuerit inuenta corrupta, post pœnitentiam redire poterit ad ecclesiam. quę si de cetero peccauerit, amodo non recipietur: ne scilicet præbeat ceteris exemplum ruinæ. Secunda pars incipit ibi, *Quòd si Exomologesi.* id est, confessione sua facta. Sequens cap. patet.

fidelium vsque ad satisfactionem sunt eliminandæ, & carceribus tradendæ, qualiter iuxta apostolum Paulum tradentes huiusmodi hominem Satanæ, vt spiritus eius saluus sit in die Domini? De talib⁹ enim & Dominus per Moysem loquitur, dicens [Auferte malum de medio vestri.] De quibus & per prophetam ait [Lętabitur[a] iustus, cum viderit vindictam: manus suas lauabit in sanguine[b] peccatoris.] De talibus namque, & eorum similibus, atque eisdem consentiẽtibus dicitur [Quia non solum, qui faciunt, sed etiam, qui cõsentiunt facientibus,] rei sunt.

Item ex decreto Gelasij Papæ ad Sicilienses episcopos missо, c. 9.

¶*Burchardus & Iuo part. 7. c. 64. citant idem vt Gratianus: sed rursus Iuo ead. part. c. 144. ex Gelasio ad Cæsarium. c. 4. Extat autem in epistola Symmachi ad Cæsarium, ca. 4. eumque citat Polycarpus.*

¶Transire non possunt viduæ, & virgines post religionis propositum ad nuptias. C. III.

[1]NEq; viduas ad nuptias transire patimur, quæ in religioso proposito [c] diuturna [d] obseruatione permanserunt. Similiter virgines nubere prohibemus, quas annis plurimis in monasteriis ætatem peregisse contigerit.

Item Cyprianus ad Pomponium de virginibus.

¶Ex quolibet sensu corporis mulier corrumpi potest. C. IIII.

NEc aliqua puret se posse hac excusatione defendi, quòd inspici, & probari possit, an virgo sit: cum & manus obstetricum [e], & oculi sæpe fallãtur [f]: & si incorrupta inuenta fuerit virgo ex parte, qua mulier potest esse: potuerit tamen ex alia corporis parte peccasse, quæ corrumpi potest, & tamen inspici nõ potest. Certe ipse cõcubitus [g], ipse complexus, ipsa confabulatio, & osculatio, & coniacentium duorum turpis & fœda dormitio, quantum dedecoris, & criminis confiteatur [h]? Si superueniens maritus spõsam suam iacentem cum altero videat: nonne indignatur, & fremit, & per zeli dolorem † fortassis [i] & gladium in manũ sumit? Quid Christus Dominus, & iudex noster, cum virginem suam sibi dicatam, & sanctitati suę destinatam, iacere cum altero cernit [k]: quàm indignatur, & irascitur? & quas pœnas incestis eiusmodi coniunctionibus comminatur? Cuius vt gladium spiritalem, & venturum iudicij diem vnusquisque fratrum possit euadere, omni consilio prouidere, & laborare debemus.

Idem in eadem epistola.

¶De eodem. C. V.

QVòd si pœnitentiam [l] huius illiciti concubitus sui egerint, & à se inuicem recesserint, inspiciantur iterum [A] virgines ab obstetricibus diligenter: & si virgines inuentæ fuerint, accepta[m] communione ad ecclesiam admittantur: hac tamen interminatione, vt si ad eosdem masculos postmodum reuersæ [n] fuerint, aut si cum eisdem in vna domo [o], & sub eodẽ tecto [p] simul habitauerint, grauiore censura eiiciantur, nec in ecclesiam postmodum facile q recipiãtur. Si autem de eis aliquæ corruptæ fuerint, & deprehensæ, agant pœnitentiam plenã [r]: quia quę hoc crimen admisit, nõ mariti, sed Christi adultera est: & ideo æstimato iusto tempore, postea exomologesi [s] facta ad ecclesiam redeat. Quòd si obstinate perseuerant nec se ab inuicem separant, sciant se cum hac sua impudica obstinatione numquam à nobis admitti in ecclesiam posse: ne exemplum ceteris ad ruinam delictis suis facere incipiant: nec putent sibi vitæ, aut salutis cõstare rationem, si episcopis, & sacerdotibus obtemperare noluerint.

[A] ¶ Iterum.] *In codicibus Cypriani impressis, & octo manuscriptis, quæ Romæ ad operum ipsius emendationem collata fuerunt, legitur, interim: quæ varietas notatur etiam in gloss.*

e ¶*Obstetricum.*] arg. " contra illam probationem, quæ fit per obstetrices, q̃ nulla sit valida: sed tamen contra adulterum. j. e. c. bene recipitur. & arg. ext. de prob. proposuisti. & dicit lex eam admittendam: dum tamen peritæ mulieres sint. ff. de vent. inspi. l. 1. arg. contra. C. quan. tu. vel cu. esse desi. l. indecoram. vbi reprobatur probatio per aspectum corporis. & 32. q. 5. nec solo. & j. 33. q. 1. quod autem. & c. si quis contra. Ibi enim in veritate viri, hic stat in veritate mulieris: sed ibi soluitur. si enim duæ vel tres nobiles probę mulieres dicerent virginem non esse cognitam à viro, harum testimonio staretur. 21. q. 2. si quælibet.

" ,pbatio ꝓ obstetrices facta erit inualida.

f ¶*Fallantur.*]argum. " cõtra testimonium visus: sæpius tamen nõ fallitur: & ideo admittitur testimoniũ de visu. nã ad ea quæ frequenter fiunt, iura adaptantur, &c. ff. de legib. nam ad ea.

" Testimoniũ visus qñ que fallitur.

g ¶*Concubitus.*]" hic enim est vnus casus quo per exteriora in exterior voluntas dinoscitur. per confabulationem enim, & amplexus, & huiusmodi deprehenditur fuisse corrupta. fi. 31. q. 2. ca. 1. ſ. 50. di. si qs prępostera. 34. q. 1. non satis. di. 50. si qs diaconus. & 32. q. 5. nec solo.

" interiora dinoscuntur per exteriora.

h ¶*Confiteatur.*]quia ex eis pſumitur adulterium. 32. q. 1. dixit. C. de adul. quamuis.

i ¶*Fortassis.*]de facto: " quia non licet viro interficere adulterũ. ff. de adul. marito. nisi post denũtiationem.

"Viro nõ licet adulterum interficere.

k ¶ *Cũ altero cernit.*] propter talem suspicionem poterit eam accusare, vt 32. q. 1. di x. t Dominus.

l ¶*Quòd si pœnitentiam.*]Iterũ, i. sæpe. ff. de edẽ. veluti. §. hęc vox iterum. aliàs interim: m ¶*Accepta.*]pręmissa tamen pœnitẽtia.

n ¶*Reuersæ.*]arg. "per reiterationem peccati aggrauari pœnam: & peccata iterata grauius esse puniẽda. arg. 15. q. vlt. hi qui.

"Peccatum iteratũ est grauius puniendum.

o ¶*Domo.*]arg. ex hoc loco præsumi contra aliquem. argu. 18. q. 2. diffinimus.

p ¶*Tecto.*] tectum hic appellat quemlibet locum priuatum. 35. q. 6. ab isto.

q ¶*Facile.*] not. " ꝙ si aliquis monachus vel monacha semel deliquit, non ideo statim debet abiici: sed si secundo peccat, difficilius debet reconciliari: si tertio, tunc detruditur in aliud monasterium, vt infra eadem, peruenit. sed si clericus aliquis peccauit, statim prima vice potest expelli, vt 48. distinct. quoniam multa.

" Monach⁹ sæpius peccans qualiter punitur

r ¶*Plenam.*] id est, publicam[b]. " Ex hoc volunt quidam quòd sanctimonialis possit agere solennem pœnitentiam: nec impeditur consecratio: quod est contra illud, quod de clerico dictum est. supra. distinct. 50. c. his vero. Vel plenam, id est, x. annorum. infra ead. deuotam.

b Aliàs, perfectam.

"Pœnitẽtia solennis an possit agi p sanctimonialem.

s ¶*Exomologesi.*]id est, confessione facti sui. sed dic, id est, pœnitentia vel satisfactione. pars enim hic ponitur pro toto secundum synecdochen. confessio enim est pars pœnitentię, & maxima. de pœ. dist. 1. quem pœnitet.

Source : BIU Cujas

a *Si quis episcopus.*] ¶*Deponatur.*]vt 30.q.1.si quis sacerdos. ¶*Excommunicetur.*]hoc de mansuetudine canonum[a]. nam secundum leges aliter. ĵ.36.q.2.si quis non dicam.

De viduis.]Casvs. Dicitur in hoc c.q̃ si viduæ vel puellæ in domibus propriis habitum religionis assumant solenniter vouendo: si postea nubunt, debent suspendi à communione sacramentorũ cum stupratoribª suis donec pœniteant. quod si neglexerint, vsque ad satisfactionẽ sint anathematizati.

c ¶*Puellis.*]i.virginib. aliàs videtur contra. 20.q.1.illud. Vel intelige de doli capacib. secundum H. etiam ante xij.an. ibi de nõ doli capacibus.

d ¶*Propriis.*]" potest ergo aliqua in domo propria acipere vestẽ religiosam. arg. 33.q.5.quod Deo. ĵ.ea.mulieres[b]. & 20.q.1.vidua. & ext.q cler.vel vo.insinuante. nec tñ monialis erit, cũ nulli monasterio se tradat. hoc ergo intelligo de professa: vel vt dixi, ex solo habitu non præiudicatur ei. arg.ext.q cler.vel vo. consuluit. " Si autem habitũ susceperit, & deuouet se religioni, in qua nõ licet habere proprium: videtur quidq̃ habet deuolui succedẽtibus ei ab intestato. arg.C.de epis.& cler. si qs presbyter. debet tñ necessaria ab heredibus suscipere. Alij aũt bona talium dicunt esse in pendenti. Sed cõtra, " qa nihil est secundum naturam in pendenti.ff.de iud.sed & si.§.vlt.arg.ff.eo.non quemadmodum. Alij dicunt ea esse in potestate episcopi. arg. C.de epi.& cle.nulli. Io.Ego credo q̃ taliũ bona sunt in potestate illius, qui est superior in illa religione, cũ non expressit monasterium.B. Itẽ nota secũdũ H.q̃ nũquam erit religiosa persona quocũque modo vestem mutet, vel propriis renũtiet, vel votũ emittat, nisi alicui religioni se det. 17.q.1.ad fi. Sed numquid talis qui votum emittit, & propriis abrenuntiat manẽs in domo sua, vel si vestem mutat, facit se verberantes reos illius edicti.17.q.4. si quis suadente? Non, nisi specialiter habitum alicuius monasterij cum professione tacita vel expressa assumat: licet se abbati nõ supponat. vel dic q̃ sunt monachi[c], licet ñ sint sub aliquo abbate, sicut primus monach⁹ non fuit sub aliquo abbate.

d ¶ *Propriis.*] i.q̃ fuerunt propriæ: licet.n.in sua domo fecerũt professionem, erit solẽne vtũ.ext.de cõuer.cõiu.ex parte.2.&ext.qui cle.vel vo.insinuante. e ¶*Perpetuo.*]vsquequo emẽdauerint, vt ext.de cõst.ex litteris.in fi.

Hæ vero.] Casvs. Dicitur in hoc c.q̃ si virgines post votũ nubant, & si nondum velatæ sint: tñ debent pœnitere ad tempus. Nã si homini fides est seruanda: multo fortiª Deo cui promiserũt, fides est seruãda. Et si vidua, quæ post votum continentiæ nubat, damnatur: multo fortius virgo debet damnari quæ fidem Deo frangit. *Velatæ non sunt*, velo consecrationis.

f ¶ *Tectæ.*] quæ nondum sunt cõsecratæ.

g ¶ *Aliquanto.*] ĵ.e.vi duas. cõtra. Sol. vt ibi. Vel melius [d] in dicto Apostoli dicitur de viduis, quæ non erãt velatæ, sed tñ professæ continẽtiam: quę minus peccant q̃ virgines velatæ. ibi Greg. de veriusque velatis.

Quæ Christo.] Casvs. Dicitur in hoc ca. q̃ si virgo post votum nubat, nõ admittitur ad pœnitẽtiã, nisi toto animo virum respuat, vt ei velut mortuus reputetur. nã si ꝓmissio est hominib. obseruãda, multo fortius Deo. & si hoc obseruandũ est in illa, q̃ viuo viro suo secũdo adhęsit: multo fortius hoc debet obseruari in illa, quæ nupsit sponso immortali.

h ¶ *Ad pœnitentiam.*] contra 26.q.6. agnouimª. qa peccator in quacumq; hora, &c. Sed exponit H. ad pœnitẽtiam, i. ad fructũ pœnitentiæ, i. ad Eucharistiã. licet em̃ hic pęniteat, nũquam tñ viuente adultero recipietur ad cõionẽ, ad instar sæcularis adulteri. ĵ.32.q.7.fidelis.

i ¶ *Nec ei agendæ pœnitentiæ.*] i.recipiendi fructus pœnitẽtię.

k ¶*Licentia.*] aut illis viuentibus caste viuere cœperit, ĵ.ea.deuotam. & c.de filia.

l ¶*Nisi vnus.*] i.legitimus, i.maritus quem reliquerat nisi in necessitate mortis per capitulum quod est 32.q.7.fidelis.

m ¶ *Defunctus.*] quo ad litterã. & iste intellectus euidẽter ostenditur. ĵ.ea.de filia. Magister aliter exponit, ĵ.ea.§.vlt. sic recessit quo ad eã defunctus: quia non reciperetur ad pœnitentiam, nisi prius ab eo separare tur, vel aliter, nisi vnus, i.adulter. sed secundum hanc expositionẽ nulli existẽti in aliquo peccato dãda est pœnitẽtia de alio. & ita Gratianus est si te corporali bi cõtrarius[e] de pœ. di.3.§.vlt. Item cõtra secũdũ Hu.

Item ex sexta synodo in Trullo, c.4.

¶ Clericus deponatur, laicus excommunicetur, qui cum sanctimoniali mœchatus fuerit. C. VI.

j SI quis episcopus, presbyter, diaconus, aut subdiaconus, aut lector, aut psalmista, aut ostiarius cũ muliere sanctificata Deo mœchatus fuerit, deponatur[a]: quia sponsam Christi corrupit: si vero laicus, excommunicetur[b].

Item ex concilio Toletano 4.c.8.

¶ *In conciliis Toletanis non est inuentum. Est autem lib.7.capit.c.338.*

¶ Viduæ & puellæ, quæ post religionis habitum nubunt, à communione suspendantur. C. VII.

1 DE viduis, & puellis [c], quæ habitum religionis in domibus propriis [d] tã à parentibus, quàm per se mutauerũt: si postea contra instituta patrũ, vel præcepta canonũ coniugia crediderint copulanda, tamdiu vtræque † habeantur à cõmunione suspensę†, quousque, quod illicite perpetrauerunt, emendent. Quòd si emendare neglexerint, à cõmunione, & omnium Christianorum coniuio, perpetuo [e] sint sequestratę.

Item ex concilio Martini Papæ.

¶ *Abest caput hoc à nonnullis Gratiani exemplaribus. Burchardus & Iuo citant ex concilio Moguntino, c.6. Habetur in concilio Triburiensi, c.25. In hoc autem cap. & duobus seq. citantur decreta Gelasij, vt sunt in codice canonum.*

¶De eodem. C. VIII.

2 VIduas autem velare pontificũ nullus attentet: prout statutũ est in decretis Gelasij Papæ capitulo[A] xiij. quod nec auctoritas diuina, nec canonum forma præstituit. Quòd si propria fuerit voluntate continẽtiam professa, in eiusdem Gelasij capitulo xxj. legitur, eius intẽtio pro se reddat rationẽ Deo: quia sicut secũdum Apostolum, si se continere nõ poterat, nullatenus nubere vetabatur, sic secũ habita deliberatione promissam fidem pudicitiæ Deo debet custodire. Nos [B] autem auctoritate patrum suffulti in hoc sancto concilio sancimus, & libere iudicamus, si sponte velamen, quamuis non consecratum, sibi imposuerit, & in ecclesia inter velatas Deo oblationẽ obtulerit, velit, nolit sanctimonię habitum vlterius habere debet: licet sacramento confirmare velit, eo tenore, & ratione sibi velamen imposuisse, vt iterum posset deponere.

A ¶Capitulo xiij.]*Sic est in codice canonum: in epistola vero eiusdem prima episcopis per Lucaniam est, ca.xv. sicut paulo post, quod est in c.21. in eod. codice in epistola est*, c.xxiij.

B ¶Nos autem.] *In concilio Triburiensi legitur.* Qua auctoritate paternæ suffulti sententię in hoc sacro cõuentu sancimus, &c. *Hæc vero eadem de vidua, quæ sibi sponte velamemon consecratum imposuit. habentur in decretalibus, c.viduas. titu. de regul. Quod in codicibus impressis citatur ex concilio Arelatensi. in prima autem collectione, & vetustis codicibus Gregorianæ ex Aurelianensi.*

Item ex decretis Innocentij Papæ, c.20. in codice canonum, & epistola 2. ad Victricium. c.13.[3]

¶De his, qiæ votum virginitatis habentes nubunt, nec dum sacro velaminę tectæ. C. IX.

4 HÆ vero, quę necdum sacro velamine tectæ [f], tamen in proposito virginali semper se permanere simulauerunt: licet velatę non fuerint, ĩ forte nupserint, his agenda[A] aliquanto [g] tempore pœnitentia est: quia sponsio earum à Domino tenebatur. Si enim inter homines solet bonę fidei contractus nulla ratione dissolui, quãto magis ista pollicitatio, quam cum Deo pepigit, solui sine vindicta non debet†? Nam si Apostolus illas, quę à proposito viduitatis discesserant, dixit habere condemnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, quanto magis virgines quæ pactionis † suæ fidem minime seruauerunt?

A ¶His agenda.]*Sic est emendatum ex codice canonum, epistola, & concilio Turonico: & sic legitur.* ĵ.e.c.*viduas. Hoc enim loco etiam in manuscriptis erat*, ad agendam aliquanto tempore pœnitentiam sit liberum.

Item ex decreto eiusdem, [*c.19. in codice canonum: in epistola autem ad Victricium, c.12.*][5]

¶ Non sunt admittendæ ad pœnitentiam virgines sacræ, si publice postea nupserint. C. X.

6 QVæ Christo spiritaliter nubunt[A], & à sacerdote velãtur, si publice postea [B] nupserint, non eas admittẽdas esse ad pœnitentiam [h] agẽdam, nisi hi, quibus se iunxerant, à mũdo recesserint. Si enim de hominibus hæc ratio custoditur, vt quæcunque viuente viro alteri nupserit, adultera habeatur, nec ei agẽdæ pœnitentiæ [i] licentia [k] concedatur, nisi vnus [l] de eis fuerit defunctus [m], quanto magis de illa tenenda est, quæ ante immortali se spõso coniunxerat & postea ad humanas nuptias transmigrauit?

A ¶Nubunt.]*In antiqua editione conciliorũ, & epistolarum, & codice canonum impresso legitur*, nupserint: *sed in duobus ipsius manuscriptis*, nubunt: *post quod verbum in omnibus sequitur*, & à sacerdote velantur: *ideoque sunt addita.*

B ¶ Si publice postea.] *In epistolis olim Co-*

a Et ꝑt dici excõicetur, ſ.ſi fuerit cõtumax. ad hoc 22. q. 1. c.vlt. vel dic quòd ad tẽpus separatur à cõio ne, qa eccle ſiã offendit. ſic 86. diſt. tãta. arg.21. q.2.placuit. ĩ fi. & q.3.c. fi. ſecũdùm Io.de Fan. " Religioſa veſtis ꝑt in domo acci-

b Vide qđ no.ĵ.e.c.1. ĩ gl.nã ita. & ĩ not.ſeq. & ĵ.e.q.2. mulitorum.

1 Capit.l.7. c.338. Barc. l.8.c.48. Iuo p.7.c.66.

† *al.vtrique*

† *al.ſuſpenſi*

" Bona deuouentis ſe religioni, ad quos deuoluuntur.

" Natura nihil permittit eſſe in pendenti.

2 Anſ.l.7.c. 200. Bur.l.8 c.30. Iuo p. 7.c.55. Pan. l.3.c.197.

2 Cor.7.

c ſ.ſi aliqua ſolennitas obſeruatur. aliàs non, vt not.ĵ.e.nuptiarum.

3 Et in conc. Turonico 2. c.21.

4ĵ.e.viduas §.hæ vero. Pol.l.4.ti.35 Bur.l.8.c.12. Iuo p.7.c.18 d&vere melius ſecũdũ H. cui⁹ fuit hæc ſnĩa, quẽ ſequtur etiam L.

† *al.poteſt* 1.Tim.5.

† *al. prioris pactionis fidem*

5 in conc. Turonic.ibid.

6 ſent.4.diſt. 38.Pol.ibid. & l.6. ti.20. Bur.l.8.c.13. Iuo p.7.c.17

e Sub.& ĩb melius intelligitur hoc c.đmor te corporali ad litteram, ſecũdũ Hu.

Source : BIU Cujas

extra de pœ.& remiſ.quod quidam. extra de ſen.exc. cum non ad homine.§.in articulo. tamen ductus fuit ad hoc per c.ĩ.ead.deu-

"Pœnitẽtia vnius peccati ñ pdeſt ad ſalutem in altero exiſtenti.

tam. & 15.q.vlt.hi qui. Vel dic,ad pœnitentiam fructuoſam:" quia non valet ad vitam ęternam pœnitentia de vno peccato,cum quis remanet in alio.Magiſter intellexit hoc cap.de excommunicatos men bene eſt iniũgenda pęnitẽtia exiſtentibus in mortali, & etiam adhuc peccare volẽtibus,vt extra de pœn. & remiſ. quòd quidam.de pœ. diſt. 3. ſi quis autem. & diſt.5.falſas.

Impudicas.] Casvs. Quidam monachi cũ quibuſdam monialibus publice contrahebant,vel cũ eis publice in fornicatione morabantur. Et ideo ſtatuit concilium Triburien. vt tales in ergaſtulis detrudantur, vt poſſit tantum facinus pœnitentia digna purgari:quibus in fine viati cum ex miſericordia concedetur.Seq.cap. patet. *Libere,* id eſt, publice.

1 Pol.l.4.tit. 34. Anſ.l.7. c.188. Burc. l.8.c.29.

a ¶ *Filios.*] qui erunt ſerui eccleſiæ.15.q.vl. cum multæ." Sed qd ſi monialis ſuſcepit ſobolẽ ex clerico vel monacho : cui eccleſię applicabitur:vtrique enim facta eſt iniuria? Videtur q̃ monaſterio matris : quia ſequitur partus matris conditionem. 32. q.4.liberi. Dico quòd vtrique : ſi vtrique ſit facta iniuria.maxime ſi hoc in duplici monaſterio contingeret. 18.q.2.in nullo.

"Filius monialis ex monacho genitus cui monaſterio applicabitur.

b ¶ *Cœtu.*]id eſt, communione fratrum vel monialium: quæ ſi retruderetur in carcerem [a], in ſuo monaſterio tamen dicitur eſſe.ſic non eſt cõtra. ĩ. ea. ſi quis rapuerit. vel illud cũ propriũ monaſterium redarguitur de nimia negligentia.

a id eſt, in alio monaſterio quàm in proprio.

c ¶ *Pœnitudinis.*]i.pœnæ in purgatorio. & ignis iſte excedit omnem pœnam huius vitæ.de pœn.diſt.vlt. c.vlt.in fin. "Et ſunt duo ignes purgatorij,vnus in futuro,alter in hoc ſæculo, vt pœnitentia.

2 Poly.ibid. Bur.l.8.c.30 "Purgatorij duo ſunt ignes.

d ¶ *Solius.*]ĩ.ea.virginibus. & c.ſi quis.contra.ſ̃.diſt.50.pœnitentes. contra.ſ̃.36.q.7.de his.contra.Sol.Omnes viæ Domini miſericordia & veritas.

e ¶ *Miſericordia.*]ſed nonne hoc eſt de iure communi?vtique.argu. diſt.50.pœnitentes.quod tamen de iure communi ſit,& de miſericordia fieri dicitur.arg.33.q.2.admonere.

f *Virginem.*] ¶ *Confitentibus.*]ſ̃.50.diſt.c.3.ſ̃.82.diſt.presbyter. ſ̃.15.q.vlt.ſi quis presbyter.ĩ.35.q.8.c.vlt. & 33.q.2.ca. vlt.& 34.q.vlt.c.vlt.& 36.q.2.raptores.

"Eps diſpenſat in inceſtu.

g ¶ *Auctoritatem.*] " & ita poteſt epiſcopus diſpenſare in inceſtu, qui maior eſt adulterio. ſed contra extra de iudic. at ſi clerici. nam tantum ibi permittitur diſpenſare in adulterio,& in minoribus. Dicunt quidam quòd in tali inceſtu qui incidit in adulterio,poteſt:aliàs non.ſed contra ff.de adulte.vim paſſam.§.præſcriptione[b]. vbi dicitur, q̃ ſi adulterium & inceſtus ſurgunt ex eodem facto, præſcriptio quinquennij poteſt opponi adulterio, vt poſt non poſſit de ſi clerico q̃ eo agi : ſed de inceſtu agi poteſt etiam poſt quinquennium.ſecundum nos planum eſt, qui dicimus quòd epiſcopus diſpenſare poteſt vbicumque non prohibetur.argum.ex quo conditor canonum ſibi diſpenſationem non ſeruauit,intelligitur alij conceſſiſſe. extra

b Arg.h̃ §. dicebatVin. q̃ eps cũ ta li clerico q eo agi cõmiſit adulteriũ inceſtuoſum

loniæ, ac Lutetiæ impreſſis legitur, ſi poſtea nupſerint, vel publice, vel occulte corruptæ fuerint. *In editione conciliorum Colonienſi duobus, & tribus tomis*, ſi poſtea vel nupſerint publice, vel occulte corruptæ fuerint. *In poſtrema autem quattuor tomorum*, ſi poſtea vel publice nupſerint, vel ſe clanculo corruperint.

Item ex concilio Triburienſi,c.5.

¶Caput hoc habetur in epiſtol.1.Syricij,& in codice canonum eſt.ca.15.inter decreta ipſius: quem etiam citant Burchardus,& Anſelm. Pars tamen aliqua huius cap.eſt,in ca.ſi quis ſacro, ĩ.*ca.quod quidem habetur in concilio Triburienſi,quod extat.*

¶ Ab eccleſia eliminandæ, & ergaſtulis retrudendæ ſunt monachorum, vel monacharum impudicæ perſonæ. C. XI.

1 IMpudicas, deteſtabileſque perſonas monachorum, atque monacharum, quæ abiecto propoſito ſanctitatis, illicita, atque ſacrilega contagione ſe miſcuerunt, & in abruptum [A] conſcientiæ deſperatione perductæ, de illicitis complexibus libere filios [a] procreauerint, à monaſteriorum cœtu [b], eccleſiarumque conuentibus eliminãdas eſſe mandamus : quatenus retruſæ in ſuis ergaſtulis,tantum facinus lamentatione continua deflentes purificatorio poſſint igne pœnitudinis [c] decoqui, vt eis vel ad mortem ſolius [d] miſericordiæ [e] intuitu per communionis gratiam poſſit ſubueniri.

A ¶ Abruptum.] *Sic eſt emendatum ex multis editionibus epiſtolarum Syricij,& codice canonum. Antea enim legebatur*, in arbitrium conſcientiæ propriæ deſperatione.

Item ex eodem.

¶ Hoc eſt 16.caput concilij Chalcedonenſis ex verſione Dionyſij:cuius pars citatur ĩ.*c.ſacro.*

¶ Monachus,& virgo Domino conſecrata, ſi nupſerint,excommunicentur. C. XII.

2 VIrginem,quæ ſe Deo conſecrauerit,ſimiliter & monachum decernimus non licere nuptialia iura contrahere. Quòd ſi hoc inuenti fuerint perpetrantes,excommunicentur. Confitentibus [f] autem decernimus, vt habeat auctoritatem [g],eiuſdem loci epiſcopus miſericordiam, humanitatemque largiri.

Item ex eodem.

¶ Caput hoc à Burchardo, & Iuone Paſchali tribuitur.

¶ Dum viuunt lamentis pœnitentiæ ſe afficiant,qui ſanctimonialibus ſcienter copulantur. C. XIII.

3 HI ergo, qui ſanctimonialibus ſcientes [h] matrimonio ad iniuriã Chriſti copulati ſunt, iuxta cenſuram zeli Chriſtiani ſe parentur, & numquam [i] eis concedatur coniugali [k] vinculo religari : ſed in pœnitentiæ lamentis ſe vehementer, dum viuunt,afficiant. [l]

Item ex eodem.

¶ Caput hoc in epiſt.1.Gelaſij eſt num.22. & in codice canonum inter ipſius Decreta.c.20. Refertur quoque in capitularibus l.1.ca.106. & in Polycarpo Gelaſij nomine.

¶ A ſacra communione priuentur,qui ſacris virginibus ſe ſociant. C. XIIII.

4 VIrginibus ſacris ſe quoſdam temere ſociare cognouimus, & poſt dicatum Deo propoſitum inceſta [m] fœdera,ſacrilegaque miſcere. Quos protinus æquum eſt à ſacra communione detrudi, & niſi per publicam,probatamque pœnitentiam omnino non recipi. Sed tamen his viaticum de ſæculo tranſeuntibus,ſi digne† pœnituerint, non negetur.

Item Gregorius.

¶ De hac eadem re videtur ſcripta epiſtola Mariniano epiſcopo,lib.8.regeſti,epiſt.9. Caput tamen hoc vel ex alia epiſtola eſt acceptum,vel in eo multa ſunt immutata.

¶ In monaſterio reuocetur, ac recludatur, quæ à fornicatione recedere noluerit. C. XV.

PEruenit ad nos, quòd quidã vir nequiſſimus diabolico inſtinctu [n] de mõaſterio ſuaſerit exi

de ſen.excom.nuper. Vel quod dicitur hic de miſericordia,intelligę circa pœnitentiam imponendam : & planum eſt. vnde in bigamis non poteſt quo ad ordinem.de hoc hic non agitur,ſiue ſint vere bigami,ſiue interpretatiue.extra de bigam.nuper.

HI ergo qui ſanctimonialibus.] Casvs.Dicitur in hoc c.quòd qui ſcientes contrahunt cum monialibus, ſeparari debent ab eis: & numquam debent contrahere, ſed ſemper debent pœnitere. Sequent.duo c.plana ſunt: & caſum facile per te formare poteris.

h ¶ *Scientes.*]quia ſi ignorarent,filij eſſent legitimi quantum ad ignorantem, vt not. 34.q.2.c.2.

" Crimina q̃dã matrimoniũ impediũt, ſ̃ ñ dirimunt.

3 Burch.l.8. c.31.Iuo p.7 c.50.

i ¶ *Et nũquam.*]" hoc enim vnũ crimen eſt quod impedit & non dirimit matrimoniũ, ſcilicet inceſtus.Item raptus,vt 36.q.2.ſi autem.Vxoricidium.33. q.2.admonere. Item ſi quis extraxerit vel leuauerit filiũ ſuũ à ſacro fonte,&c.30.q. 1.de eo.& in ca.dictũ eſt.vt ſic poſſet ſeparari ab vxore ſua. Hi caſus & alij ſimiles patẽt in his verſibus:

Inceſtus, raptus, & natus fonte leuatus,
Morſque ſacerdotis: & mors propriæ mulieris:
Vel ſi ſolennem pœnam geris, aut monialem
Ducis,te prohibent hæc coniugium celebrare.
Si tamen iſtud agas, nequeunt te diſſociare.

4 Pol.l.6.tit. 20.Burc.l.8. c.32.Iuo p.7 c.51.

Additio. De hac materia not. 33.q.1. §.de pœnitentibus. extra de pœ.c.2.ibi videas.

" Nubere ẽ cetero non pñt ſanctimonialibus copulati. †*al.ſi tamen*

k ¶ *Coniugali.*] argu. " quòd de cetero nõ poſſunt nubere qui ſanctimonialibus copulantur:vt hic dicitur, in odium criminis : ſi tamen contrahant, tenet.

l ¶ *Afficiant.*] hoc ſecundũ canones. nam ſecũdum leges vltione gladij debent feriri,vt 36.quę.2.ſi quis non dicam.

m *Virginibus.*] ¶ *Inceſta.*]no. q̃ dicit,inceſta ſacrilega. nam accedẽs ad monialem,inceſtũ committit:quia ſponſa Dei eſt,qui eſt pater noſter. 12.q.2.q̃ abſtulerit. & inceſtus committitur cũ affini ſicut cum conſanguinea.35.q.3.de inceſtis.Et adulterium committit,q̃ ſponſam alterius corrũpit.Item ſacrilegium:q̃a eſt res ſacra. "Sed quęri ſolet an iſte accedẽs ad monialem committat tria peccata,an vnũ? Martinus dicit,q̃ vnum ſolum : licet ſortiatur diuerſa nomina.Nos dicimus non eſſe dubium quin tria peccata committat quo ad accuſationem:non autem in veritate plura ſunt quo ad actus accuſationis.arg.23.q.5.relegẽtes.ſed quo ad pœnitentiam vnum tm̃. ſed adulterium hoc maiori pœna purgandum eſt, q̃ ſi non eſſet inceſtuoſum,vt 32.q.7.§.ſunt enim. & ita dicit lex, q̃ ſi qs puniri debet propter adulterium:plus debet puniri ſi illud inceſtuoſum ſit.ff. de quæſt. ſi quis viduam.Hoc ergo intellige ſicut illud extr.de teſti.ſicut.q̃a pœnitentia ibi,& pro adulterio & pro periurio imponitur.

"monialem corrumpẽs, triplex peccatum committit.

n *Peruenit.*] ¶ *De monaſterio.*]" probatur ex hoc cap.quòd licet pluries monachus& monacha exierint de monaſterio:abbas compellendus eſt eum vel eam pluries recipere, vt ſ̃.ead. nec aliqua.& 16.q.1.quidam monachi. & ĩ.ead.& quia. licet clericus ſtatim deponi poſſit qui deliquit,vt 48.diſt.quoniam multa.

" Monachũ pluries exeuntem tenetur abbas pluries recipere.

Viduas

Source : BIU Cujas

VIduas quæ.] Casvs. Dicitur hic, ꝙ si vidua sponte ab altari velum conuersionis accipit, debet in eo proposito perpetuo remanere: nec debet postea nubere, ne spiritui sancto mentiatur.

"Virgo velata repsentat ecclesiã.

a ¶ *Ab altari.*] virgo, & non vidua. "ideo velatur ab episcopo vel sacerdote, quia virgo typum gerit ecclesiæ in hac desponsatione, quæ pura & virgo vni nupsit viro, i. Christo: & in signũ huius rei velatur à vicario Christi vel sacerdote: quia à Christo recipitur in coniugium, in cuius persona dictum est: Annulo suo subarrhauit me Dñs. sed vidua nõ gerit in tali casu typũ ecclesiæ sicut virgo: cum nõ sit integra mente & corpore: vnde nõ sic coiũgitur Christo vt repræsentet cõiunctionem eius & ecclesiæ.

1 Burc.l.8.c. 35. Iuo p.7. c.54. Pan.l.3 c.198.

Vel ideo nõ velatur à sacerdote, quia sacerdos ꝓhibetur secundis nuptiis interesse, & super secundo nubentes fundere bñdictionem. "Non enim quæ secundo nubit, benedicitur. arg. ext. de sec. nu. c. 1. Sed vidua quasi secũdo nubit: quia primo homini, postea Christo: & ideo quasi celebranti secundas nuptias ei nõ porrigitur velum à sacerdote: sed ipsa accipit desuper altare. Contrariũ videtur innui. 20. q. 1. vidua.

"Nubẽs secundo non benedicitur

2 Cõc. Trib. c.23. Bur.l.8 c.38. Iuo p.7 c.57.

sed ibi de veste tantũ loquitur, vel develo[a] professionis, nõ conuersionis, vel à presbytero pôt velari, sed non ab episcopo, vt 20. q. 1. de votis. ĩ fi. B.

a istud, vel, vsq; ad sequẽs vel, ñ ponunt Hu. & L. & credo ꝙ ñ bene ponatur. A. ꝑ in cod. canonũ, sed in cõcil. tom. 2 hr c. 22.

b ¶ *Velamen.*] i. professionem. Nã velum conuersionis nihil aliud est quàm ipsa conuersio.

c ¶ *Permanere.*] tamẽ sola susceptio veli nõ solennizat votum, nisi sequatur professio, vt extra de conuers. coniug. ex parte.

d ¶ *Iterum.*] i. sicut fecit in lapsu primi parẽtis. & dicas hoc adverbium, iterũ, respicere primam præuaricationem. j. de conse. dist. 4. quæris. & est simile adverbium. 96. dist. cum ad verum. nam ibi dicit, rursus in infernum.

re quamdam Deo sacratam, atq; à quodam viro, vnde exierat, sit reuocata: rursusque eam mulierem vir ille nequissimus iniqua suasione de monasterio eiiciens, apud se retineat impudice. Volumus autem, vt episcopatus tui auctoritate in monasterio reuocetur, atque recludatur.

Item ex concilio Aurelianensi, c. 3.

¶ Non est viduis fas post susceptum velamen à sacro proposito discedere. C. XVI.

j [1] VIduas, quæ spontanea voluntate ab altari [a] conuersionis sacræ velamen [b] suscipiunt: decreuit sancta synodus in eodẽ proposito permanere [c]. Non enim fas esse decernimus, postquã se Domino semel sub velo consecrauerint, iterum [d] eis concedi spiritui sancto mentiri.

Item ex eodem.

¶ *Burchardus etiam & Iuo citant ex concilio Aurelianensi. Habetur autem in Triburiensi, cap. 23.*

¶ Qui sacro velamine tectam in coniugium ducit, anathema sit. C. XVII.

ij [2] SI quis sacro velamine consecratam in cõiugium duxerit, & post dicatum Deo propositum incesta fœdera, sacrilegaq; miscuerit, vt in constitutis Gelasij Papæ capitulo vigesimo † [e] legitur, protinus est æquum eos à sacra communione detrudi, & nisi per publicam, probatamque pœnitentiam omnino non recipi. Si tamen pœnituerint, trãseuntibus de sæculo viaticum non negetur. In Chalcedonensi [f] cõcilio, c. 16. [Hoc perpetrantes excommunicentur: confitentibus autem auctoritate episcopi misericordia largiatur.] Itẽ in epistola Syricij, Papæ, c. 6. ¶ [3] Velatæ, & Deo consecratæ, si abiecto proposito sanctitatis clanculo sacrilega se contagione miscuerint, & illicitis cõplexibus publice, & libere filios procreauerint: has impudicas, detestabilesque personas à monasteriorum cœtu, ecclesiarumq; conuentibus eliminandas esse iudicatum est: quatenus retrusæ ergastulis tantum facinus continua lamẽtatione defleant,] Vnde & verbo Domini & canonica auctoritate in hac sancta synodo præcipimus, vt omnino reparentur, & iuramẽto [g] colligẽtur, vt vlterius non sub vno cohabitent tecto.

Item Gregorius Vitaliano Sipontino epi scopo, lib. 7. ind. 1. epist. 9.

¶ Ad habitum redire cogatur, & recludatur in monasterio, quæ religiosam vestem abiecit. C. XVIII.

[4] SI custos religiosi habit[o] †, aut esse nosses episcopus, filiam gloriosæ memoriæ Tulliani magistri militiæ, te illic [h] posito, nec proiectis religiosis vestibus ad sæcularem reuerti habitum, nec ad nos licuisset peruersam epistolã [i] destinare. Sed quia nimia [k] desidia [l], ac torpore deprimeris: in tuo dedecore res ad præsens illicita impune commissa est. Nam, si, vt præfati sumus, solicitus extitisses, prius ad nos [m] vltio mulieris prauissimæ, quàm culpa, debuit peruenire. Quia ergo tantum hebes, tantumq; es negligens, vt nisi canonicam in te fueris coercitionem expertus, in aliis districtionem †, & disciplinã nescias custodire, qualiter debeas esse solicit[o], congruo tibi, si Domino placuerit, tẽpore demõstrabimus. ¶ Præsentia igitur scripta suscipiẽs, euigila, & excitatus saltẽ exequere, quod pressus vsque nunc ignauia distuliſti. Instantiæ ergo tuæ sit prędictam mulierem vna cũ Sergio defensore nostro comprehendere, & statim non solum ad male contemptum habitum sine excusatione [n] aliqua reuocare [o]: sed etiam in monasterio, vbi omnino districte valeat custodiri, detrudere: & ita omnem circa illam solicitudinem exhibere, vt quàm sit nefarium quod commisit, ex tua possit districtione cognoscere. ¶ Qua in re, si quis (quod non credimus) laicorum † aliquo tibi ingenio tentauerit obsistendum, à sacratissimæ [p] eum communionis participatione suspendere † [q], nobisque renũtiare festina, vt quantum sit execrabile quod pręsumpserit, postquam consideratione propria nõ aduertit, emẽdationis qualitate [r] cognoscat. ¶ In his autem omnibus ita cautũ stude te, vigilantemque ostendere, vt culpam tuam non geminare neglectus, sed aliquantisper valeat solicitudo minuere.

f ¶ *Chalcedonensi.*] j. e. q. c. si qua virgo. 35. q. 6. ab isto. s. ea. quod si.

g ¶ *Et iuramento.*] numquid erit idem de omnibus clericis cum accipiunt de fornicatione vel de adulterio pœnitẽtiam [b]? Non, ne labantur in periurium, vt ext. de coha. cle. clericos autem. Io. Vel hic loquitur cum publice contrahunt matrimonium: ibi de occultis. 50. dist. de his vero. & c. sacerdotes. B.

b Qđ đt gl. dicas verũ, qñ ñ incidẽt in fornicationẽ dãnatã ꝑ excõicationis sñiam: nam tũc secus, vt patet ext. đ adul. intelleximus. Arc.

Si custos religiosi.] Casvs. Hoc c. diuiditur in iiij. partes. In j. parte dicitur, ꝙ filia Tulliani exiuit de monasterio: & post votũ alij de facto nupsit. de quo Greg. Vitalianum epm grauiter reprehendit, quia hoc permisit: & ꝙ in futuro tempore eum sit puniturus, commi natur. In ij. parte præcipit ei vt cũ Sergio domini Papæ defensore capiat eam, & à viro suo separatam in monasteriũ ad agendam pœnitẽtiam detrudat. In 3. parte mãdat ei vt excommuni cet omnes sibi resiste re præsumentes. In 4. parte præcipit ei, vt in his tm̃ adhibeat solicitudinẽ ac diligentiam, vt culpam suam minuere valeat. Secunda pars incip. ibi, *Præsentia igitur.* Tertia ibi, *Qua in re.* Quarta ibi, *In his autem.* Idem dicitur in sequenti ca. cuius casus patet: & aliquantulum tamen minus dicitur ĩ hoc c. quàm in illo c. si custos.

4 Bur.l.8.c. 49. Iuo p.7. c.67.

†*al. habitus fuisses*

†*al. disciplina districtio nem*

h ¶ *Te illic.*] vbi hæc acta sunt.

i ¶ *Epistolam.*] qa forte petebat à Papa, vt liceret sibi esse in sæculo.

k ¶ *Nimia.*] s. 2. q. 7. sicut. 2. & 18. quæstio. 2. abbates.

l ¶ *Desidia.*] "quæ in prælato casum inducit depositionis, vt 81. dist. dictum.

"Desidia nimia ĩ ꝓlato casum induc it depositionis.

m ¶ *Ad nos.*] ita dicit lex ꝙ ad principem deferẽda est vindicta, non crimina, vt C. de of. præf. præt. l. 3. in fi.

n ¶ *Excusatione.*] intellige friuola.

o ¶ *Reuocare.*] & est sim. 2. q. 1. sicut. & ext. de of. deleg. ex parte. nam si velit dicere, ꝙ vi intrusa fuerit, audietur, vt extra quod me. cau. perlatum. restituetur tamen monasterio: pro quo præsumitur si ipsa sua auctoritate egressa est. Sed quid si contraxerit? idem dico. arg. extra de eo q du. in ma. c. significauit. Vbi autem vir peteret vxorem, & ipsa consanguinitatẽ obiicit, qd iuris sit, habemus extra de rest. spol. litteras. Ioan.

†*al. clericorum, vel*

p ¶ *A sacratißimæ.*] argum. extra de offic. deleg. super eo.

q ¶ *Suspendere.*] "nam qui aliorum defendit errorem, damnabilis est magis, quàm ille qui facit. arg. 33. q. 3. qui aliorum.

†*al. suspende*

"Error aliarũ ñ est defendendus.

r ¶ *Qualitate.*] hinc elice expositionem illius quod dr 38. di. qui ea.

3 s. e. impudicas.

1 ¶ *Si quis sacro.*] Casvs. Dicitur ĩ hoc c. ꝙ si quis cum sacra virgine in luxuriam fuerit præuaricatus, coniugiũ contrahendo cum ea: secundum Gelasium debent tales à communione separari: nec recipi debent nisi post pœnitentiam, & concilium Chaldonense, idẽ dicit: & Syricius Papa statuit tales in ergastulis ad agendã pœnitentiam detrudẽdos: & ideo statuit concilium Aureliañ. & verbo Domini, & auctoritate canonica, vt tales separentur, & sacramento adstringantur, ne de cetero sub eodem tecto habitent.

e ¶ *Capitulo vigesimo.*] quod non habemus.

Source : BIU Cujas

"Homo ratione carẽs ñ est homo. "Gladi⁹ma terialis spiritualẽ adiuare debet.

"Iudex delegatus an possit absoluere quem excõicauit.

a ḋ hoc no. ext.ḋ ma.& ob. cũ inferior.vbiviḋ. & 21.di.infe rior. 7.q.1.p uenit.ĩ fi. A.

a *Si homo esses.*] arg. "ꝙ homo non est homo qui ratione caret: sicut legitur de Nabuchodonosor.23.q.5.§.hinc notandum.

b ¶*Festina.*] argu. "quòd si prælatus per spiritualem gladium non potest obtinere, per principem sæcularem obtineat, & illud supleat per materialem.23.quæst.5. principes.

c ¶*Quousque.*]diligẽter ergo attendendi sunt fines mãdati, & custodiẽdi sunt. 71.q. 1.deniq;. ff.man.diligẽter. "Quid ergo si excommunicauit ex delegatione iudex: nũquid potest absoluere? Videtur ꝙ non: qa functus est officio suo. ext.de of.dele.in litteris [a]. Distingue, ꝙ si Papa delegauit ei sententiam excommunicationis, si excommunicet, nõ absoluet. ad hoc ext.de of.deleg.c.fi. nisi hoc exprimatur ĩ litteris. si autem delegatur ei aliqua causa: etiam si propter cõtumaciam excommunicet aliquam partium,bñ ꝑt absoluere, nisi cũ intra certũ tempus causa committa est decidenda:&terminus ille est elapsus. Sed qd si in vltimo pũcto termini sententiam tulit, potest ne eam postea exequi? Sic.arg.extra de ap.dilecti.& c.pastoralis.ext.de of.deleg.quærenti.vbi differtur executio in id tempus,in quo nõ ꝑt ferri sentẽtia.nihil.n. facit nisi quod factũ est declarat.ff.de test. hæredes palam.L.sed forte contrarium est verum.Ioan.

Idem Sergio defensori, libro 7. indict. 1. epist. 10.

¶Districtæ custodię tradatur,qui à religionis proposito ad sæcularem habitum rediit. C. XIX.

SI homo esses [a], aut aliquam discretionem habuisses:ita regularis disciplinæ debuisti custos existere:vt ea,quæ illicite cõmittuntur, ante vindicta corrigeret, quàm ad nos eorum nuntius perueniret. Sed dum te facit nimia stultitia negligentem : non solum de illis offendimur, sed etiam ad vlciscendam desidiam tuam nihilominus prouocamur. Omni ergo dilatione,omnique excusatione postposita filiam gloriosæ memoriæ Tulliani magistri militiæ, quæ proiectis,quas sponte assumpserat, religiosis vestibus, indumẽtis se laicis deturpauit, vna cũ fratre,&coepiscopo nostro Vitaliano festina [b] comprehendere, atque ad religiosum rursus habitum reuocare,ac in monasterium mittere, vbi districte omnino valeat custodiri:nec eius custodiam aliquatenus releuari permittas, quousque [c] denuo nostra scripta susceperis. Nam si quolibet modo in hac re negligens,vel lentus extiteris : ita in te districtissime noueris vindicandum,vt quod ex te nescis, pœna possis referante † cognoscere:quia si vt diximus,intellectum hominis habuisses,hęc, quę modo facere præciperis,à te debueramus etiam cum vltione ante facta cognoscere.

Item Augustinus de conflictu vitiorum, & virtutum,c.24.

¶Non tribuitur eis licentia nubendi,qui continentiam seruare decreuerunt. C. XX.

[2] NVbendi licentia quibusdam tribuitur:illis videlicet, qui virginalem,vel vidualem castimoniam nequaquam professi sunt. Quibusdam autem non tribuitur,illis videlicet,qui virgines, vel continentes esse decreuerunt [d]. fornicatio [e] autem nulli impune conceditur.

Item in libro de bono coniugij.

¶ Peiores sunt adulteris, quæ continentiæ propositum violant. C. XXI.

MEliore proposito [f] lapsas, si nupserint, feminas à castitate sanctiori, quæ vouetur Deo, adulteris esse peiores [g] manifestum est.

¶Verba ipsa B. Augustini ex libro de bono viduitatis habentur ĵ.ead.c.nuptiarum.versic. Qua propter non possum. Apud Bedam vero ad c.7.1.ad Corinthios,locus Augustini paulo aliter refertur.

Item ex concilio Chalcedonensi,c.16.

¶Monachus,& virgo,qui se Deo dedicant, nuptiis iungi non possunt. C. XXII.

j [3] SI qua virgo se dedicauerit Deo,similiter monachus, non licet eis, nuptiis iungi.Si vero inuenti fuerint hoc facientes, maneant excommunicati. Statuimus vero eis posse fieri humanitatem, si ita probauerit episcopus loci.

¶Hic est idem canon, qui s.ea.c.virginem.allatus est. Sed illa est versio Dionysij, hæc vero prisca,ex qua etiam sunt duo sequentia cap.

Item ex eodem,c.15.

¶ Diaconissa, quæ post ordinationem nubit,anathema sit. C. XXIII.

4 DIaconissam [h] non debere ante annos xl. [i] ordinari [k] statuimus , & hoc cum diligenti probatiõe. Si vero ordinationem susceperit,& quantocumque tempore obseruauerit ministerium, & postea se nuptiis tradiderit,iniuriam faciens gratiæ Dei,hæc anathema sit cum eo qui in nuptiis illius conuenerit.

Item ex synodo Ancyrana,c.18.

¶Inter bigamos reputantur,qui virginitatem pollicitam præuaricantur. C. XXIIII.

5 QVotquot virginitatem pollicitam prę uaricatę† sunt professione contempta, inter bigamos [l], id est, qui ad secundas nuptias transierunt,haberi debebunt [m].

Item ex concilio Eliberitano,c.13.[6]

quanto maior est ille cui infertur iniuria, tanto maius peccatum committũt.22.q.1.mouet.sed istæ propter bona cohærentia minus puniuntur,& propter fauorem matrimonij. "Nam cum quis ardet in vxorem propriam velut adulteram reatu adulter est. nam adulter est in propria vxore vehementior amator & ardentior, vt 32.q. 4. origo. tamen propter bona cõiugij minus punitur, vt 32. q. 2.quidquid. & q.7.adulterij. Vel propter pronitatẽ vitij, quod grauius est, vt matricidium quàm vxoricidium minus punitur, & econtra. 33.q. 2. admonere. & c.latorem. Vel propter scandalum minus,qa minus scandalizat,qa nimia voluntas occidendi vel adulterãdi maius peccatum est quoad Deum quàm actualis fornicatio,tamẽ quoad ecclesiam minus punitur:qa minus scãdalum suscitat quàm adulterium,qđ proximum molestat. nã sępius maius peccatũ minus punitur propter minus scãdalũ.sic &fractores voti qa minus scandalizãt ecclesiã quã adulteri,minus puniũtur: & propter fauorẽ matrimonij punitur minus,& magis peccat. sic ergo peiores sunt adulteris quoad culpã,nõ quoad veniam vel pœnam. vel forte istud dicitur nõ quia magis delinquũt, sed quia à maiori bono cadũr.vel dicitur esse hoc maius peccatũ, quod in Deum specialius committitur, arg.17.q.4.ficut.2.

"Adulteriũ cũ propria vxore qñq; cõmittitur.

4 Pol.l.4. tit.36.

h *Diaconissam.*]i. abbatissam.

i ¶ *Ante annos xl.*] s. 20. quæst.1. iuuenculas.contra.77.dist.placuit.31.q.1.quomodo. contra.Solut. Exaudi secundum diuersam cõsuetudinem diuersarũ ecclesiarum. C. de episc.& cle.nulla.

k ¶*Ordinari.*]videtur obuiare huic Ambr. qui præcessit hoc cõcilium. Ait enim super illum locum Apostoli in 1. epistola ad Timoth. Mulieres similiter esse pudicas. Occasione horũ verborum Cartaphrygæ dicunt diaconissam debere ordinari : qđ est contra auctoritatem.15.q.3.§.1.in textu. "Respondeo quòd mulieres non recipiunt characterem impediente sexu,& constitutione ecclesiæ : vnde nec officium ordinum exercere possunt.23.dist.sacratas.nec ordinatur hæc : sed fundebatur super eam forte aliqua benedictio ex qua consequebatur aliquod officium speciale forte legendi homilias,vel Euangelium ad matutinas : quod non licebat alij [c]. Alij dicunt * quòd si monialis ordinetur,bene recipit characterem : quia ordinari facti est:& post baptismum quilibet potest ordinari. extra de presbyter.non bapt. cap.vltimo.

5 Iuo p.6. c.351. † *al. præuaricati*

6& ĩ Mogũ. 3.c.26. & in Colon.j.c.6 "Mulieres ordinari nõ pñt,nec characterem recipiunt.

cVel dic forte hic dr̃ abbatissa quæ administrat eis sicut diacon⁹ dr̃ minister.21.di. clericos.

* Et male vide B.T.4.di. 25.q.2.art.1. & 2.

† *al.resecante*

1 Adde hãc dictionẽ, à, hic accipit pro,per. gl. fi.ḋ pœ.di.1 sicut primi. no.in l.3.C. de act.emp.

2 Iuo par.8. c.72. Pann. l.6.c.4.

b Pro istorũ fmia facit qa Gr. inducit hoc c. inter alia vbi tractatur ḋ voto solẽni. qđ sequitur, verũ est secundùm L.

e ¶*Fornicatio.*]s.88.dist.fornicari.arg.ff.de concub.l.pen.B.

f *Meliore proposito.*] Hoc c.intelligunt quidam de voto solenni [b]:sed tu intelligas de simplici, prout patebit ĵ.c.nuptiarum.vbi ponitur hoc c.Sed quomodo ergo istæ sunt peiores adulteris,cum istis minor pœnitentia imponitur,vt 27.dist.si vir? Resp. ideo quia cadunt à maiori præmio : vel quia in Dominum specialius peccant.arg.17.q.4.ficut.2.

g ¶ *Peiores.*] non videtur verum quod hic dicitur,scilicet frangentem simplex votum peiorem esse adultero : cum adultero septenij pœna debeatur:sed frangens simplex votum,triennij pœna punitur, vt 27.dist.si vir. Quis iam dubitat sceleratius esse commissum quod grauius est vindicatum,vt s.24.q.1.non afferamus? Solu. verum est generaliter id esse maius peccatũ quod grauius punitur quo ad ecclesiam : & istæ magis peccant,quàm adulteræ,& maius est peccatum istarum quàm illarum,quoniam istæ spirituale coniugium violant,illæ carnale : istæ offendunt Deum,illæ homines : &

l *Quotquot.*] ¶ *Inter bigamos.*] Ergo nec episcopus cum talibus potest dispensare.extra de bigam.nuper.sed contra. s.e.si qua virgo.

m¶*Debebunt.*]id est,repellentur à promotione &accusatione sicut bigami:nec feminæ inter virgines consecrabuntur. Et est argumentum propter similitudinem & effectum dici de numero eorum, de quorum numero ipse non est, vt 27.dist. c. vlt.

Source : BIU Cujas

Virgines.] Casvs. Dicitur in hoc c.quod si virgines votum continentiæ frangentes nupserint: si non pœnitent, nec in fine communicabunt:si vero pœnitent,in fine communicabunt.

De filia episcopi.] Casvs. Dicitur quod si filia episcopi vel alterius post votum nupserit,& pater vel mater hoc approbauerit, omnes excommunicentur.pater etiam in cõcilio pœnas subeat: mulier vero non admittatur ad communionem, nisi mari to iam defuncto pœnitẽtiam egerit. Si autem eo viuẽte cœpit pœnitere: qa timetur ne ad vomitũ redeat, tamen in fine dabitur ei communio. *Defuncto*, put littera sonat. vel defuncto quantũ ad eam, secundũ Gratianum. & ita intellexit Beneuen. Sequens littera contradicit.

a ¶*De filia.*]per hoc c. &sequens probat Hugo lecturam suam sup illo c.s.e.quæ Christo. "qa dixit qđ si mo

" Monialis nialis publice nubit, bés nũq; pt nunquam potest acci acciper cor pere corpus Domini pus Christi. nisi in fine vitæ suæ, vel nisi prius defunct⁹ fuerit ille cui nupserit.si vero fornicatur, tunc post pœnitentiã potest accipere corpus Domini:& hoc idem diuersum:qa magis contemnit solenniter contrahendo, q̃ fornicãdo. Gratianus vero aliter intelligit illud ca. quæ Christo. arg.c.sequens.

b ¶*Receperit.*]Ex hoc volũt dicere quidam quod nec pater nec mater filio excommu

a Circa hoc nicato[a], nec vir vxori not.s.22.q.5 excommunicatæ de forma. tenẽtur communicare. 1 Ex cõc.Toⅼet.j.c.19. & ita de omnib. superiorib. personis respectu inferiorum dicendum videtur.s.11.q.3. quoniam multos contra. Solutio. " vxores

" Vxores viris subsunt. viris,& filij parentib. & serui dominis subditi sunt,vnde ab illis coerceri & secundum ius debent corripi:ne in causam anathematis incidant: vnde illorũ consensus pari pœna est plectẽdus. sec⁹ contra[b]. Vel dicatur

b d hoc no. receperit,i.adeo dilexerit,q̃in errore eam j.33.q.2. placuit.in fi. foueat, & secundum hoc non est cõtra.c. quoniam multos.

Diuotam.] Casvs. Statuitur i hoc c.quod si Deo de

2 Et in cap. uota fuerit fornicata, Mart.c.31. non recipiatur in eccⅼ Capit.l.7. lesia nisi peccare de c.294. sistat:& peracta pœnitentia decem annorũ communionem recipiat,sed antequam ab eccⅼesia recipiatur ad orationem,ad consortium Christianæ mulieris non accedat: & si qua mulier eam receperit, excommunicetur. Fornicator autem simili pœna cum fornicata puniatur. & hoc in prima parte. In secunda parte dicitur, quòd si Deo deuota maritum acceperit, non admittatur ad pœnitentiam, nisi viuente marito caste viuere cœperit, vel nisi ipse iam mortuus fuerit. Secunda pars ibi, *Quæ autem.* Ego Bartholomæus hunc casum sic posui.Beneuen. vero sic.Si mulier post votum fornicetur:tam illa quàm suus corruptor donec pœniteant excludantur ab eccⅼesia: & si ante satisfactionem quis cum eis communicauerit, ipse communione altaris priuetur. Eorum autem pœnitentia decennis sit. Si autem post votum maritum acceperit, ab illo peccato non absoluitur nisi aut in vita viri,aut post mortem eius caste viuat.Vterque casus planus est, & satis consonat litteræ,elige quem vis.

c ¶ *Christianæ.*] videtur ergo per contrarium quod possit accedere ad conuiuium non Christianæ mulieris.Et est arg.quòd excommunicatus potest excommunicato communicare[c].3.qu. 7.si hæreticus.

c Vel infideli,& Iudæo, quorũnullũ credo esse verum.sub. igitur,maxime.vel ideo ẽt christianæ: quia de nasteriũ detrudatur, aliis si potest iudicare secundũ Hericus est, in monasterium ad agẽdam pœnitẽtiam detrudatur. si vero laicus est, excommunicetur. Seq. c.patet.

Si qua monachorum.]Casvs.Statuit in hoc capitulo Gregorius, vt si monacha ex praua consuetudine adulteretur,in districtum monasteriũ detrudatur, vt sit ceteris exẽplũ. Corruptor suus si clericus est, in monasterium ad agẽdam pœnitẽtiam detrudatur. si vero laicus est, excommunicetur. Seq. c.patet.

3 Iuo p.7. c.123.

d ¶ *Licentiam.*]id est, impunitatem. vnde quod sequitur,est expositio. nec etiam licet peccare.argumentum, quòd illicita licentia appellatur licentia.s.dis.4.deniq;. s.45.dist. qui syncera. s.24.q.1.paratus.21.q. 2.placuit.

e ¶*In aliud.*]s.81.dist. valet. & j.c.q.& quia contra.s.ea. impudicas.contra.Solu. "sæpe cõtingit quod mo

" Monasteriũ sæpe arguitur negligentiæ.

" Monasterii arguitur negligentiæ : & hoc innuit illud in principio,per antiquiorem, &c. Cum autem monasterium negligentiæ non arguitur, in suum monasteriũ retrudi debet:in quo casu loquuntur illa capitula. Cum autem monasterium de negligentia arguitur,secus est, vt argu.15.q. 6.alius.

Si quis rapuerit.] Casvs. Statuitur hic, vt si quis rapuerit mulierem Deo dedicatam, vel solicitauerit, vel corruperit, bona ipsius & sociorum facinoris loco vbi mulier habitabat vendicẽtur: & illi qui hoc fecerint occidantur. Mulier autẽ quæratur,& inuenta cum

reb⁹ suis arctiori mo- 4Nouel.123. nasterio ad agendam ca.64. apud pœnitentiam tradatur.Si vero corrupta fuerit diaconissa legitimos Iulianum filios habens,legitima eis assignetur:cetera à monasterio vendicen antecess. tur.*Cum suis rebus.* quoad vsumfructum:vel cum suis rebus,scilicet post acquisitis,scilicet post delictum.

¶Virginibus Deo dedicatis nec in fine danda est communio,si libidini seruierint. C. XXV.

VIrgines,quæ se Deo dedicauerint,si pactũ perdiderint[A] virginitatis, atque eidem libidini seruierint,non intelligentes,quid amiserint, placuit nec in fine eis dandam esse communionem. Quòd si sibimet[B] psuaserint, quò infirmitate corporis lapsæ fuerint,& totoctẽpore vitæ suæ pœnitentiam egerint,&à coitu se abstinuerint[D], placuit eas in fine cõmunionem accipere debere.

A ¶Perdiderint.]*Sic in omnibus huius cõcilij codicibus impressis,& manuscriptis, qui collati sunt,sed in concilio Moguntino 3.sub Arnulpho;c.26. (vbi hoc refertur)est,* prodiderint.

B ¶ Sibimet.] *In duobus Vaticanis conciliorũ codicibus legitur*, Quòd si semet persuaserint, *in concilio Moguntino*, Quòd si semel persuasæ ad infirmi corporis vitia lapsæ. *in concilio Lucensi regio*, Quòd si semel persuasæ, aut infirmi corporis lapsu vitiatæ fuerint, *sicut est in margine concilij Moguntini. In tribus autem conciliorum editionibus Colonienſibus, ac duabus Parisiensibus legitur*, Quòd si semetipsas pœnituerit, quod infirmitate,&c.

c ¶ Toto.] *Abest hæc dictio ab aliquot vetustis Gratiani, & vetere editione conciliorum Colonienſi, duabus Parisiensibus, & duobus codicibus Vaticanis.*

D ¶ Abstinuerint.] *In omnibus conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis, ac Lucensi regio sequuntur hæc verba*, eo qđ lapsæ potius videantur,*quæ tamen absunt à concilio Moguntino.*

Item ex concilio Martini Bracharensis, ca.30.[1]

¶ Cogatur ad pœnitentiam filia clerici, si deuota maritum duxerit. C. XXVI.

DE filia[a] episcopi, vel presbyteri,siue diaconi, si deuota fuerit,& maritum duxerit, si eam pater,vel mater in affectum receperint[b],à communione habeantur alieni : Pater vero in concilio causas se nouerit præstaturũ.Mulier vero non admittatur ad communionem, nisi marito defuncto egerit pœnitentiam. Si autem viuente eo secesserit,&pœnituerit, vel petierit communionem, in vltimo fine vitæ deficiens eam accipiat.

Item ex concilio Toletano 1.c.16.[2]

¶Deuota, nisi desierit peccare, non est in eccⅼesia recipienda. C. XXVII.

DEuotam peccantem non recipiendam in eccⅼesia censemus,nisi peccare desierit:& si desinens pœnitentiam egerit aptam annis decem,recipiat communionem. Prius autem,quàm in eccⅼesia recipiatur ad orationẽ,ad nullius conuiuium Christianæ[c] mulieris accedat. Quòd si admissa fuerit,etiam hæc quę eam recepe rit, habeatur abstenta[A].Corrupto rem etiam par pœna constringat. Quæ autem maritum acceperit, non admittatur ad pœnitentiam, nisi aut adhuc ipso viuente marito caste viuere cœperit,aut postquam ipse decesserit.

A ¶Abstenta.]*Sic emendatum est ex recentioribus conciliorum editionibus, codice regio Lucensi,& Martino Bracharensi,c.31.qui caput hoc repetit : quamuis in vetere editione Colonienſi vnius tomi, duabus Parisiensibus, & duobus codicibus Vaticanis sit*, in absentia. *quemadmodum etiam in manuscriptis Gratiani exemplaribus.*

Item Gregorius Ianuario episcopo Caralitano,lib.3.epist.9.

¶De monacha,quæ ad lapsum adulterij deducitur. C. XXVIII.

ij[3] SI qua monacharum vel per anteriorem licentiam[d],vel per impunitatis prauam consuetudinem ad lapsum adulterij deducta fuerit, aut in stupri fuerit perducta voraginem, hanc post competẽtis seueritatem vindictæ in aliud[e] districtius monasteriũ virginum in pœnitentia volumus redigi, vt illic orationibus, atque ieiuniis[A] vacet, & sic pœnitendo proficiat, & metuendum ceteris arctioris disciplinæ præstet exemplum.Is autem,qui cum huiusmodi feminis in aliqua fuerit iniquitate repertus,communione priuetur,si laicus est : si vero clericus,à suo quoque remotus officio pro suis continuo lugendis excessibus in monasterium detrudatur.

A ¶Ieiuniis.]*in plerisque editionibus epistolarum legitur*, atque ieiuniis, & sibi pœnitendo proficiat, &c. *Vetus tamen codex epistolarum Vaticanus, & Iuo habent quemadmodum Gratianus.*

Idem Ianuario episcopo,lib.3.epist.24.

¶Post dignam pœnitentiam, communionem recipiant,qui in religiosas mulieres excedunt. C. XXIX.

EOs autem, qui in prædictas mulieres,quę egressę sunt de monasteriis,excesserunt, & nunc dicuntur communione[A] suspensi, si fraternitas tua de tali facinore digne pœnituisse præuiderit, ad sacram communionem te volumus reuocare.

A ¶Communione suspensi.]*Sic emendatum est ex plerisque vetustis Gratiani,& originali ipso,cum antea legeretur*, à communione suspendi.

Item ex nouellis Iustiniani Imperatoris.[4]

Source : BIU Cujas

a ¶*Solicitauerit.*]arg.quòd voluntas peccandi pro operis perpetratione punitur,vt 1.q.1.qui studet.& 6.q.1.§.verum.

b ¶*Assisteriam.*]"assisterium[a] apud Græcos est locus in quo vnus sacerdos, quinque acolythi, quinque mulieres,quæ assisteriæ dicũtur manent.Io.vel dic,assisteriam,ideſt, recluſam:ab assistendo:qa quotidie assistit orationi.

c ¶*Vel monacham.*] i. in monasterio viuẽtẽ.

d ¶*Religiosam.*] hoc apposuit Gra.de suo, vt patet in originali: vnde hoc scriptũ est in auth.de sanct.epis. in fi.col.9.tamẽ in no uella est illud verbũ.

e ¶ *In quo.*] arg.qp illi qui committunt enormia delicta ĩ ecclesia, qp bona eorũ ecclesiæ propter delicta confiscãtur, vt 17.q.4. si qs deinceps.& c.quisqs. contra 30.qu.1.si quis sacerdos.[b] Secundum legẽ tamen bona dãnatorũ tradentur heredib.vtC.đ bo.dam. auth.bona.nisi in criminib.hæresis & læsę maiestatis. 6.q.1.§.verum. & extra de hær. vergentis.

f ¶*Cum suis.*] olim.n. ipso ingressu omnia sua facta sũt ecclesię. 19.q.vl.si qua mulier. Vel suis,ideſt,à se monasterio collatis , vel post ingressum quæsitis.Vel suis,i.monasterij. simile 18.q.1.ca.1. 19.q.vlt.perlatũ.aliàs falsum diceret:&quia omnia bona ei[e] ipso ingressu facta sunt monasterij:& quidqd postea acquisiuit, monasterio acquisiuit,vt 19.q.vlt.quia.& c.per latum.& c.si qua.

g ¶*Cautiori.*]sic ergo delictum personæ redundat in dãnum ecclesiæ.sic est cõtra 16. qu.6.si episcopum. " nam cum hic res eius cõcedantur secundo monasterio,& auferã tur primo,videtur delictum eius redundare in damnum ecclesiæ : sed nõ redundat: quia prouidebit ei,vt prius ext.de cle.coniug. quod te. Nec dicas res dandas secundo monasterio , nisi quantum ad vsumfructum , scilicet vt inde substenteturista dum vixerit, vt 16.q.6.đ lapsis.post mortem vsufructu redeũte ad primum monasterium. Volunt autẽ quidam dicere, quòd non redibit cum rebus suis postea acquisitis.&facit pro eis authen.de sanct.episc.§.si monachus.in fine ti.col.9.vbi dicitur quòd res quas ita acquisiuit, debẽt applicari secũdo monasterio.sed illud ñ tenet.vel exauditur cũ primum monasterium vidit monachum ita vagantem, & noluit reuocare.nec est huic contra.C.de epis.& cle. l.vlt.§. hoc etiam in fine, vbi dicitur quòd res talium debent dari primo monasterio.nam illud locum habet cum illę moniales recedentes sęculariter viuunt. cum autem ille monachus transit ad aliud monasterium , vel ad aliam vitæ figuram:res vendicat prius monasterium.in auth.de monach.§.si vero relinquens.

h ¶*Legitima.*] quæ sit legitima,habes C.de inof.test. Auth.nouissima.& probatur ar.huius c.qp etiam corrupta potest ordinari diaconissa,licet dici consueuit contrarium[c].Item olim huiusmodi diaconissa proprium habebat.ar.hic,& C.de sacrosanct.eccl.generali.

" Assisteriũ quid sit.

a Alc.lib.ptermiss.i.ĩ dictiõe, ascetria. docet ascetriã legẽdũ ab asceo , verbo Græco, qđ laborare significat, & exerceri.

1Pol.l.4.tit. 38. Iuo p.7. c.141.

†*al.monastriam*

b Hoc intelligitur qñ mulier est sæcularis in qua pctũ cõmittitur.

c Ad hoc ſ. 1.q.7.cap.2. ver.nouim & hoc verũ est scdm Io. F. 26.dist.acutius.

¶De legibus Imperatorum. C. XXX.

iij[1] SI quid rapuerit,vel solicitauerit[a],vel corruperit assisteriã[A b],vel diaconissam,vel monacham† [c], vel aliam mulierem, religiosam [d] vitam , vel habitum habentem,bona ipsius,& eorum, qui huiusmodi sceleris communione contaminati sunt,à religioso loco vendicentur , in quo [e] talis mulier habitabat, per religiosos episcopos , & œconomos , & præsides prouinciarum,& officiales eorum: ipsi autem capitali periculo subiiciantur.Mulier autem vbique inuestigetur,&cum suis [f] rebus monasterio cautiori [g] tradatur. Sin autem diaconissa fuerit legitimos habens filios,pars legitima[h] liberis eius legitimis præstetur.

A ¶Assisteriam.]*Omnino legendum est*, ascetriam, *ex nouellis tam græcis , quàm latinis, Iuliano anteceſſore,& Polycarpo:ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Item ex decreto Eugenij Papæ ſecundi,in concilio Romano,c.29.

¶Mulieres caste obseruent religiosum habitum,quo religionis obtentu velantur. C. XXXI.

2[1] MVlieres obtentu [i] religionis velatæ, aut in monasterio regulariter viuant , aut in domibus [k] suis susceptum habitum caste obseruent.

¶In concilio, quod extat in bibliotheca Vaticana , hæc sunt ipsa decreti verba , Feminæ vero,quæ habitum religiosum, aut velamẽ obtentu religiositatis susceperunt,cum essent viripotentes,deinceps viro sociari nõ permittantur:sed eligentes monasteria regulariter viuant , aut in domibus susceptũ habitum caste obseruent.

Item ex concilio Aurelianensi 1. ca. 22. & 23.

¶Monachus vxorem ducens numquam sacri gradus sortiatur officium.

C. XXXII.

MOnacho orarium [l] in monasterio , vel zonas habere non liceat.Et si postea[A] vxori fuerit sociatus, tantę preuaricationis reus numquam ecclesiastici gradus officium sortiatur.

A ¶Postea.] *Sic in vetere editione cõciliorum Colonienſi duabus Pariſienſibus , & in duobus codicibus Vaticanis. Sed in recentioribus Colonienſibus legitur.* Et , si postea pellici, vel vxori.

Item Augustinus de bono viduitatis,c.8.

¶Ante professam continentiam nubant viduæ,quibus volunt. C. XXXIII.

3[1] VIduæ,quę se non continẽt, nubant, antequam professæ [A] continentiam Deo voueant. Quod nisi reddãt,iure dãnantur.

A ¶Professæ.]*Ita apud Iuonem quoque,& in Pannormia.Sed apud B. Augustinum legitur,* antequam continentiam profiteantur, antequam Deo voueant.

Item Nicolaus Carolo archiepiscopo,& eius suffraganeis.[4]

¶Non permittatur viduæ post professionem continentiæ votum deserere.

C. XXXIIII.

5[1] VIdua quidem , quæ capiti sacrum velamen imposuit, si inter ceteras velatas feminas in ecclesia orauerit,& oblationes[A m] cum illis obtulerit , si professa[n] est, se in eodem habitu permanere spondens numquam religionis velamen deponere , à religionis obseruantia discedere non præsumat.

A ¶Oblationes.] *In concilio Vormacienſi, apud Iuonem,& in Pannormia legitur,* oblationem : *ſed gloſſa magis fere conuenit voci,* oblationes.

Item ex concilio Arausico.c.27.

¶Professionem viduitatis coram episcopo factam post habitum susceptum nulli violare permittitur. C. XXXV.

6[1] VIduitatis seruandæ professionem coram episcopo in secretario [o] habitam, impositam coram[A] episcopo veste viduali non esse violandam : Ipsam[B] talis professionis desertricem merito damnandam esse decernimus.

A ¶ Coram episcopo.] *Sic etiam apud ceteros collectores. Sed in omnibus editionibus conciliorum, & codicibus manuſcriptis eſt,* à presbytero.

B ¶Ipsam.]*In vetere editione conciliorum Colonienſi, duabus Pariſienſibus, & duobus codicibus Vaticanis legitur,* eius vero repudiatorem, vel ipsam, *& in Colonienſi duorum, ac trium tomorum in contextu eſt eadem lectio:in margine vero,* raptorem vero talium, vel ipsam. *quæ lectio in poſtrema quattuor tomorum editione in contextu poſita eſt.Ceteri collectores habent quemadmodum Gratianus.*

Item ex concilio Toletano 10.c.5.

¶Modus,& solennitas faciendæ professionis hoc ordine seruetur.

C. XXXVI.

7[1] OMnes feminę venientes ad sacram religionem pallio capita sua contegant,conscriptã, [e] nam & si sacramento velit confirmare se tali animo professam,vt liceat recedere,non auditur.ext.de reg.vidua.Quid autem sit profiteri,bene colligitur 20.q.1.c.vlt.

o *VIduitatis.*]¶*In secretario.*]Locus forte est vbi monachæ accipiunt habitum.

Omnes feminæ.]Casvs.Hoc c.diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur.quòd mulieres ad religionem venientes capita sua pallio suo contegant:& suam faciant professionem in scriptis:quam de cetero violare non debent. In secunda parte dicitur, quòd si aliquæ votum violasse inueniantur, excommunicentur: & rursus mutato habitu sub perpetua pœnitentia in monasteriis remaneant religatæ.Secunda pars incipit ibi, *Quæ vero.*

i ¶*Obtentu.*]Ar.quod hi qui ludo , vel fraude habitumreligionis gerunt, ad eius obseruationem coguntur, 3 Iuo par.7. vt 27.di.quod interrogasti.Arg.contra ext. de priuil.tuarum. l.3. c.200.

k ¶ *Aut in domibus.*] ar.qp in propria domo potest quis vti vestib. monachalib.&facere votum, vt j.33.q.5.qđ Deo.20.qu.1.vidua.ſ. e.q.c.de viduis. tamẽ propter hoc non solennizatur votum [d], vt ext.de conuer.coniu.ex parte.2. 4 Hĩ ĩ cõcil. Vorma.c.21 d Vĩ notari cõtrariũ in pd.c. ſ.e.de viduis.ĩ gl.1 quæ,&c.

MOnacho.] Casvs. Dicitur hic quòd monachus nihil debet habere:& si de facto vxorem duxerit , à clericali officio perpetuo remoueatur.Seq.c.patet. 5 Iuo par.7. c.145.Pann. l.3.c.199.

l ¶ *Orarium.*] " Orarium ponitur ,p quoli quibet ornamento mulierum : & ponitur pars pro toto. Est enim proprie velum, vel peplum,quo mulieres caput velant.inuenitur tamen pro stola sacerdotis, vt ſ. 25.di. vnum orarium. Ioan. " Orarium quid significat.

VIdua.] Casvs. Dicitur hic, qđ si femina fuerit velata, & inter velatas orauerit,& oblationes obtulerit cum illis: professionem receptam numquam violare præsumat. Si professa est, supple maxime, cum supradicta sufficiant,vt 27.distin. quod interrogasti. & quod dicitur de oblationibus,intellige secundum consuetudinem alicuius loci,vbi monachę panem consecrandum, vel aliàs oblationes sacerdoti offerebant , vel forte corpus Christi.Seq.c. planum est. 6 Burch.l.8. c.43. Iuo p. 7.c.61. Pan. l.3.c.201.

m ¶ *Et oblationes.*]ar. præsumptionem haberi de aliquo facto per frequẽtationem, vel exercitium eorũ quæ adhærent & conueniunt illi facto. ar. 20.q.1. quem progenitores.& ff. ad Maced. si quis patrẽ. Ar.contra.C.de prob.ad probationem seruitutis. 7 Pan.l.3. c.202.

n ¶*Professa.*]maxime.

e Cũ supradicta sufficiant. 27.di. quòd interrogasti.B.

a ¶*Pro*

Source : BIU Cujas

a ¶ *Professionem.*] ideſt, ſcripturam, in qua profiteantur ſe religioſe viuere velle, & propoſitum religionis aſſumere velle, & in ea perenniter, & inuiolabiliter permanere, vt ſ. 20. q. 1. vidua.
b ¶ *Postquam scripturam.*] ar. quod ſcriptura facit votum ſolenne.
c ¶ *Mutato.*] ideſt, depoſito ſæculari, & aſſumpto religioſo.

roboratamque profeſſionem [a] faciant, poſtquam ſcripturam [b] nõ ſinãtur relabi ad præuaricationis audaciam. ¶ Quę vero ex his omnibus fuerint repertæ animum, aut veſtem in tranſgreſſionem deciſſe, excommunicationis ſententiam ferant: & rurſus mutato [c] habitu in monaſteriis, donec diem vltimum claudant, ſub ærumnis arduæ pœnitentiæ maneant religatæ.

¶ *In quinto canone decimi concilij Toletani, primum ſtatuitur, vt feminæ, quæ antea religioſa veſte erant indutæ, moneantur: & ſi parere noluerint, etiam vi cogantur in religioſa vita perſeuerare: & poſtea ſubiungitur,* Omnes tamen hæ, ſeu venientes ad primam religionem, ſeu poſt tranſgreſſum reſumentes iteratam conuerſionem, ſicut præmiſſum eſt, & pallio capita contegant, & conſcriptam, roboratamque profeſſionis faciant ſcripturam, per quam vlterius nõ ſinantur relabi ad prȩuaricationis audaciam. Quæ vero, &c. *Pannormia cetera habet, vt Gratianus, tantum poſt. verſi.* faciant, *addit,* ſcripturamque.

Item ex concilio Arelatenſi.

¶ Filij perditionis ſunt, qui violant corpora feminarum Deo ſacratarum.

C. XXXVII.

[1] SCiendum eſt omnibus, quòd Deo ſacratarũ feminarũ corpora per votum propriæ [d] ſponſionis, & verba [e] ſacerdotis Deo conſecrata eſſe templa, ſcripturarum teſtimoniis comprobantur: & ideo violatores earum ſacrilegi, & iuxta Apoſtolum filij perditionis eſſe noſcuntur.

[*Item.*] [2]

¶ De eodem. PALEA. C. XXXVIII.

[3] VIduæ, ſi priuſquam continentiam profiteantur, nubere elegerint, illis nubant, quos propria voluntate voluerint habere maritos. ſimilis conditio & de virginibus habeatur: nec extra voluntatem parentum, vel ſuam cogantur accipere maritos.

regulam eccleſiaſticam: arg. ĩ. 35. q. 3. contradicimus. & arg. ĩ. 33. q. 4. non oportet.

HIS OMNIBVS AVCTORITATIBVS. Casvs. Infert Gratianus ex ſupradictis, quòd matrimonium poſt votum cõtractum non tenet. Amodo vult probare contrarium. Et ad hoc inducit ſequentia capitula.

Item Gregorius Anthemio ſubdiacono, in epiſtola quadrageſima libri primi.

¶ In monaſterio recludantur monachi vxoribus ſociati. C. XXXIX.

[4] ET quia aliquos monachorum vſque ad tantum nefas proſiluiſſe cognouimus, vt vxores publice ſortiantur, ſub omni vigilantia eos requiras, & inuentos digna coercitione in monaſteriis, quorum monachi fuerant, retranſmittas.

Item Innocentius Papa II. in concilio Romano, c. 7. §. vt lex.

¶ Poſt profeſſam continentiam quiſquis vxorem duxerit, ab ea ſeparetur. C. XL.

[5] VT lex [f] continentię, & Deo placens munditia in eccleſiaſticis [g] perſonis, & ſacris ordinibus dilatetur: ſtatuim⁹, quatenus epiſcopi, presbyteri, diaconi, ſubdiaconi, regulares [h] canonici, monachi, atque conuerſi [i] profeſſi [k], qui ſanctum tranſgredientes propoſitum vxores ſibi copulare præſumpſerint, ſeparentur. Huiuſmodi namque copulationem, quam contra eccleſiaſticam regulã conſtat eſſe contractã matrimonium non eſſe [l] cenſemus. Qui etiam ab inuicem ſeparati, pro tantis ex ceſſibus condignam pœnitẽtiam agant. Idipſum quoque de ſanctimonialibus feminis, ſi (quod abſit) nubere attentauerint, obſeruari decernimns.

His omnibus auctoritatibus vouentes prohibentur contrahere matrimonia, & quidam eorum, ſi contraxerint, ſeparari iubentur.

2 Auguſtinus contra talium ſeparationes peccatum eſſe aſſerit, ita dicens in libro de bono viduitatis, c. 8.

¶ Coniugia vouentium non ſunt diſſoluenda. C. XLI.

[6] NVPTIARVM bo- & illa quę Chriſti cõiugium eligit, ſi poſtea homini nubat adultera dici. In v. oſtendit Aug. quod taliũ matrimoniũ non ſeparatur: quãuis vxoris matrimoniũ ſeparetur, ſi viuo alteri nupſerit. eſt. n. diſſimilitudo ſpiritualis matrimonij ad carnale: quod dupliciter probat Aug. Primo quòd viuo viro de eius cõſenſu poteſt vxor Chriſto nubere: ſed non poteſt alteri carnaliter copulari. Secũdo quia mortuo viro ſi Chriſto nupſerit, nõ diceretur bigama, ſecus ſi alteri. Reprobata ergo ſimilitudine illorum, dicit Aug. quòd matrimonium eorum qui poſt votum ſimplex contrahunt, ſeparari non debet: quamuis tales ſint peiores adulteris, quia ſpiritualiter peccant. Secundã pars ibi, *Filiorum quippe.* Tertia ibi, *In coniugali.* Quarta ibi, *Proinde.* Quinta ibi, *Qui hoc dicunt.* Gandulphus & quidam alij intelligunt hoc c. de voto ſolenni, ſiue de præſenti. vnde dicunt hoc eſſe abrogatum, cum dicat Aug. quod matrimonium poſt tale votum contractum diſſolui non debeat. Alij intelligunt hoc c. de voto ſimplici vſque ibi, *Sed plane.* exinde de ſolenni. Ego autem dictus B. cum G. & Aug. intelligo totum hoc c. de voto ſimplici, i. de futuro. Intendit enim Aug. in hoc c. oſtẽdere, quòd poſt ipſum votum de futuro non debeat quis contrahere: ſi tamen contraxerit, matrimoniũ non eſt ſeparandũ, & inuehitur in illos qui dicebant tale matrimonium debere ſeparari, & ſeruat iſtũ ordinem. Primo, cõmendat matrimonium. Secundo, virginitatẽ ſiue continẽtiam, & illã præfert. Tertio, oſtend

Iuo p. 7. c. 122.

Vptiarum.] Casvs. Moderni Doctores totum hoc c. intelligunt de voto ſimplici, quod matrimonium non impedit: ſicut intellexerũt Aug. & G. Hoc igitur c. diuiditur in v. partes. in j. Aug. tripliciter commendat matrimoniũ. Primo, quia fuit legis obſequium. Secundo, quia eſt infirmitatis remedium. Tertio, quia in quibuſdam eſt ſolatium humanitatis. In 2. parte continentiam commendat, præferens eã bono coniugali: affectus tamen coniugalis non debet in omnibus reprobari: cũ non poſſint omnes continentiam obſeruare. ſi tamen aliqua egreſſa fuerit ad votum ſimplex, bonum eſt, vt illud obſeruet: vt nulla detur diabolo occaſio fornicandi. In tertia par. oſtendit, quod quæ faciunt votum ſimplex, contrahere non debent: quia inde damnationem ab Apoſtolo recipiunt, non quòd talium nuptiæ ſunt damnandæ, cũ matrimonium cũ eis teneat: ſed qa promiſſionẽ voto ſimplici fregerunt, primæ continentię fidem irritam faciendo: non enim peccauerũt cõtrahendo, ſed promiſſionem ſuam frangendo. In 4. parte ponit obiectionem quorundam dicentium tale debere matrimoniũ ſeparari. nam ſi viuo viro mulier alteri nubat, adultera eſt: ergo

5 Pan. l. 8. c. 143.

6 Sent. 4. diſt. 38.

« Pœnitere non p̃t quis per alium. a Vide quod leg. & no. de pœ. di. 3. c. 4 & ſ. 22. diſt. presbyter. ĩ gl. & ita p̃t.

e ¶ *Et verba.*] ideſt benedictionem.

ET quia aliquos monachorum.] Casvs. Quidam erant monachi, qui cũ mulieribus publice contrahebant. Et ideo Greg. mandat defenſori ſuo, vt eos requirat, & inuentos ad ſua monaſteria remittat: quod intelligitur ſi ſua monaſteria nõ poterunt de laſciuia reprehendi.

1 Bur. l. 8. c. 51 Iuo par. 7. c. 69. Pan. l. 3. c. 207.

VT lex continentiæ.] Casvs. Statuit Innocentius Papa in hoc c. vt ſi epiſcopi, vel alij ĩ ſacris ordinib. conſtituti, canonici regulares, monachi, conuerſi vel profeſſi vxores de facto duxerint, ſeparentur: qui pro tantis exceſſibus ſeparati, condignam pœnitentiam agant. idem eſt de ſanctimonialibus feminis obſeruandum.

2. Theſ. 2.

2 ĩ. 32. q. 2. hoc ſanctũ. ex cõci. Toletan. 3. c. 10

3 Iuo p. 8. c. 18. & 19.

« Cõuerſus an intelligatur ꝑpriis renuntiaſſe. b ꝑpriis. idẽ Lap. d Caſt. alleg. 103. ſ falſum eſt, & ōino req ritur exp̃ſſa vel tacita ꝑfeſſio, ſcdm Card. Flor. cle. 1. de deci. Eccleſiæ ſæculari offerens ſe & ſua, an poſſit poſtea cõtrahere. c Quidã dñt q̃ ſic, vt 19. q. 2. duæ. ſecũdũ Laur. & idẽ ſentit hic L. vbi inuito ꝑlato arg. extr. de reg. licet.

f ¶ *Vt lex.*] in hoc ca. agitur de tribus impedimẽtis matrimonij, ordine. l. voto, & interdicto eccleſiæ: quod notatur ibi, quam cõtra eccleſiaſticam regulam.

g ¶ *Eccleſiaſticis.*] ergo omnes qui infra ponuntur ſunt eccleſiaſticæ perſonæ: ergo & conuerſi. quod verum eſt, vt 12. q. 1. duo.

h ¶ *Regulares canonici.*] ad differentiam ſæcularium, de quibus habes extra de decimis, fraternitatem.

i ¶ *Atque conuerſi.*] arg. quòd conuerſi, qui profeſſi non fuerint, matrimonium contrahere non vetantur.

k ¶ *Profeſſi.*] « numquid omnes conuerſi, eo ipſo, quòd ſunt conuerſi, intelliguntur vouiſſe, & renuntiaſſe propriis? Dicunt quidam quòd ſic. Ioan. ſed ego dico, quòd ſi tranſit ad eccleſiam regularem, tunc intelligitur vouiſſe, & renuntiaſſe propriis [b]. ſi ad ſæcularem, nõ: cum nec aliis clerici intelligantur vouiſſe niſi ſint in maioribus ordinibus, nec renuntiaſſe propriis in quocumque ordine ſint, niſi ſic dicant: Do me & mea huic eccleſiæ. Nam renuntiare videtur tunc propriis. B. Item quid ſi aliquis contulit ſe & ſua alicui ſæculari eccleſiæ, numquid talis poteſt contrahere, vel habere proprium? Dico, quòd poteſt contrahere, & filius poſtea natus poteſt petere legitimam portionem, vt 17. q. 4. ca. vlt. licet videatur ſeruus eccleſiæ factus. Sed numquid talis poteſt ad ſtrictiorem tranſire vitam [c]? Dicunt quidam quòd non, cum ſe fecerit ſeruum illius eccleſiæ: quia liberti non poſſunt recedere de eccleſia ſua, vt 12. q. 2. liberti.

l ¶ *Non eſſe.*] hic habes, quod matrimonium non valet, ſi fiat contra

Source : BIU Cujas

ostendit,quòd post propositum de continentia vouenti non debet quis nubere:si nupserit,peccat mortaliter, non nubendo vel volendo nubere,sed frangendo,vel volendo frangere propositum.&hoc totum exequitur vlq; *ibi*,*Proinde*.Deinde inuehit contra eos qui dicebant tale matrimonium esse separandũ,& procedit in hunc modum. Primo,ponit errorem eorum,& erroris rationem, siue argumentationẽ eorũ. Secundo, resp. argumẽrationi eorum, eis instando, & ducendo eos ad triplex inconueniens: ꝙ facilè est colligere ex illa lĩra. Tertio, supponit opinionẽ suam,sc.ꝙ post votum de futuro est matrimonium:nec debet separari:peccat tamen qui fic cõtrahit, magis quàm adulter. & est iste casus H.

Matth.19. a ¶*Bonum.*] sc.in non vouentib. [a] melius est enim nubere,quã vri.

a istã gl.sic ponũt H.& Laur.q̃ cõiter male hĩ &falsesigna tur.nã dẽt si gnari in verbo occasio. &d; incipe, in nõ vouẽtibus.Arc. 1 Beda.1.Ti. 5.& ibi gl.

b ¶*Semper.*] quia & ante peccatũ, & post in paradiso, vt ꝛ̃. 26. dist.deinde.

c ¶*Legis.*]sed aliquãdo fuit legis obsequiũ, quando frater in veteri testamẽto debebat suscitare semẽ fratris, vt 8.qu.1.olim.& hoc specialiter erat præceptum. generaliter eũ præceptum erat propagatio sobolis:vnde maledictus erat qui non reliquerat semen super terrã.32.qu.4.§. his ita.& q.2.pudor.

d ¶*Infirmitatis.*]i.contra infirmitatem, incontinentiæ concessum: ita tamẽ & olim erat, sed non erat legis obsequium.

†*al.nubatur* 28.dist.27.c. vouẽtib⁹.& 27.q.1.c.c. 1. Tim.5.

e ¶ *In quibusdam.*] " vndeĩ senibus est humanitatis solatium,i. contrahitur vt eis seruiatur in suis necessitatib.31.dist.omnino. & est ar.hic ex quo senes, qui iam arrigere non possunt, contrahunt:ergo & spado& frigidus potest matrimonium contrahere. arg.33.q.5.quod Deo.

" Mrimoniũ ꝑt à senibus cõtrahi, sed ñ à spadõib. aut frigidis.

num [a] semper [b] est quidem bonũ: sed in populo Dei fuit aliquando legis [c] obsequium: nunc est infirmitatis [d] remedium: in quibusdam [e] vero humanitatis solatium. Filiorum quippe procreationi operam dare,non canino more per vsum promiscuum [f] feminarum, sed honeste ordine coniugali, nõ est in homine improbandus affectus [g]: & ipsum [h] tamen laudabilius transcẽdit,& vincit cęlestia [i] cogitans [k] animus Christianus. Sed quoniam,sicut ait Dominus, non omnes capiunt verbum hoc, quæ potest capere, capiat:quæ se non continet,nubat:quæ non cœpit,deliberet [l]: quæ aggressa est, perseueret:nulla aduersario detur occasio [m]:nulla Christo subtrahatur [n] oblatio.¶ [1]In coniugali quippe vinculo, si pudicitia non conseruatur, damnatio non timetur. Sed in virginali, & viduali continentia, excellentia muneris amplioris expetitur:qua expetita,& electa, & voti debito oblata, iam non solum capessere nuptias, sed etiam [o] si non nubãt†,nubere velle damnabile est. [2]Nam vt hoc de monstraret apostolus, non ait,cũ in delitiis egerint,in Christo nubunt,sed[nubere volunt,habẽtes (inquit)damnationem: quoniam primam fidem irritam fecerunt] etsi non nubendo,tamen volẽdo: non quia ipsæ nuptiæ, vel talium damnandę iudicentur:sed damnatur propositi [p] fraus [q]: damnatur fracta voti fides:damnatur nõ susceptio [r] à bono inferiore [s], sed ruina ex bono superiore [t].Postremo damnantur tales,nõ quia coniugalẽ posterius inierunt,sed quia continentiæ primam fidem irritã fecerunt. Quod vt breuiter insinuaret Apostolus,noluit eas dicere habere damnationem,quę post amplioris sanctitatis propositum nubunt:non quia non damnẽtur, sed ne in eis ipsæ nuptiæ damnari putarentur:sed cum dixisset[nubere volunt,]cõtinuo addidit[dãnationem habentes]& dicit,quare: [quoniam primam fidem irritam fecerunt:]vt voluntas, quæ à proposito cecidit, appareat esse damnata, siue subsequantur nuptiæ,siue desint.¶ [3]Proinde [u],qui dicunt talium nuptias non esse nuptias,sed potius adulteria,non mihi videntur satis acute, ac diligenter considerare, quid dicant. Fallit eos quippe similitudo veritatis. Quia enim Christi coniugium dicuntur eligere,quæ Christiana sanctitate nubũt[a] †,hinc argumentantur quidam dicentes, si viro suo viuo, quæ alteri nubit, adultera est, sicut ipse Dominus in Euangelio diffinit, viuo ergo Christo, cui mors vltra non dominatur, quæ coniugium eius elegerit, si homini nubit, adultera est. ¶Qui hoc dicunt, acute quidem mouentur:sed parum attendunt hanc argumentationem quanta rerum sequatur absurditas. Cum enim [x] laudabiliter etiam viuente viro, ex eius consensu & posthumum instituit spado, vt ff. de liber.& posthu. sed est quæsitum.§.spadonem.sed non est verum:quia non potest contrahi matrimonium nisi ibi sint tria bona matrimonij,vel re,vel spe.ĵ.

" Senes calescere põt. ead.qu.2.omne.de sene non est simile.[x] nemo enim est adeo senex quin aliquando calere possit natura vel artificio,quod non est in frigido,vel in puero, vel spadone:& ideo senex habilis est ad contrahendum.Sufficit enim quòd prolem nõ euitet.32.q.2.solet.sic enim generare dicitur.ex quo non euitat prolem,& aptus est ad coeundum [b].Vel dic humani solatij,&c.ideſt,cõtrahitur causa prolis,quę patris solatium est.&hoc vult littera sequens,filiorum,&c.Vel dic, vt dixi 32.q.7.hi qui.

b Arg.cõtra ext. de frig. & male.c.. & dic,vt ibi no.de hoc.

f ¶ *Promiscuum.*] ideſt indifferenter & indistincte commiscere, scilicet canino more.Canes enim indifferenter & indistincte commiscentur.

g ¶ *Affectus.*] scilicet prolis procreandæ ad cultum Dei.32.q.1. non in sola.

h ¶*Et ipsum.*]scilicet affectum.

" virginitatis laudes.

i ¶*Cælestia.*] " nam cæleste est in carne viuere,& opera carnis non facere:quia virginitas replet paradisum.23.q.1.nuptię.& ibi,neque nubent, neque nubentur. super qua auctoritate dicunt theologi quod vita Angelica viuent.

k ¶*Cogitans.*]ideſt,præfert continentiam bono coniugali.

l ¶*Deliberet.*]an sit vouendum.

m ¶*Detur occasio.*]in non vouentibus.

n ¶*Subtrahatur.*]in vouentibus.immo filij accedite ad seruitutem Dei.& parate vos ad tentationem.de pœ.dist.2.si enim. ext.de renun.nisi.in prin.

o ¶ *Sed etiam.*] hinc enim emergunt duæ opiniones. Augustdicit quod contrahere,actus,scilicet contrahendi, non est malus:& hoc ea ratione,quia ex eo sequitur bonum,scilicet matrimonium.Non enim vult dicere quod ex malo sequatur bonum.pro eo facit ĵ.e.& si non nubendo.& illud non solum susceptio,&c.& illud,non quia coniugalem.sed voluntas frangendi vorum tantũ(vt dicit)est peccatũ,vt patet.ĵ.e.non quia ipsæ nuptiæ,&c. [c] sed hæc littera ei contradicit,non solũ capessere.sed ipse exponit, non solum voluntas frangendi votum ĩ actum producta est damnabilis:sed etiam nubere velle, i.voluntas frangendi votum contenta suis finibus est damnabilis:sed ex dicto eius sequitur quod aliquis facit simul bene & male: qa contrahendo bene facit, sed recedendo à voto male facit. & intelligit hoc c. non de voto solenni præsenti vel nudo: (quia secundum eum vtrumque dirimit matrimonium) sed de proposito,quod quis habet votum emittendi, vt diximus supra ĩ prin. q." Nos dicim⁹ quod ipsum velle contrahere & contrahere est peccatum istis: & tamen inde sequitur matrimonium, quod est bonum: & intelligitur ca.de voto præsenti simplici. Nec est mirum si sequatur ex bonis malum. arg.de consec.dist.2. sicut Iudas.& 81.distin. si qui sunt presbyteri sicut ex malis bonum. 11. quæst.3. quid ergo. " sicut in passione Christi opus operans fuit malum, id est, crucifixio Iudæorum. opus autem operatum,ideſt, passio fuit bona. actio enim fuit mala, passio bona. & sic malum potest habere bonum effectum. contra nos est illud:& si non nubendo. sed dic, & si, id-est, quamuis ipsum nubere non sit peccatum,&c.

cNõ ergoꝙ nupsit peccauit. ſ3 dic eo qđ sic nupserit,ſ.contra votũ. & est si. đ cõſ. dist. 2. sicut Iudas,&c.

"Vouentes contrahendo& cõtrahere volendo peccant. 3 ꝛ̃.dist.27. quidam.

p ¶ *Propositi.*] id est, voti.

q ¶*Fraus.*] id est,deceptio.

†*al.non nubunt*

" opus duplex fuit in Christi passione. Matth.10. Rom.6.

r ¶ *Susceptio.*]ideſt,susceptum matrimonium [d]:sed tamen primam fidem irritam fecerunt. Item not. quòd Apostolus hic locutus est de his qui vouerunt per verba de præsenti. & Augustin. hic de talibus locutus est. Et hoc probat illa littera, si viro suo viuo. & vbi dicit, cui viuente marito nubit. Nam si nubit,ergo Christo vouet: & ideo intelligimus hoc capit. de voto præsenti. Hugo. contra: & secundum eum superficialiter inducitur auctoritas illa Apostoli quòd poterant contrahere. & dicit B. quòd votum in sui natura consideratum non impedit circumscripta omni solennitate: sed ecclesia potius , vel post inuenit huiusmodi solennitates. & constituit vt impedirent. numquid ergo monachi antequam ecclesia instituerent poterant contrahere ? Dic quòd tunc monachi non erant, cum monachus esse non possit quin aliqua solenitas obseruetur, sed posito quòd fuerint, poterant contrahere*.Ioan.

d Hæc fuit expositio G. & L. sed Io. de Fant.exponit,susceptio, i.ipsũ suscipere. nã mrimoniũ manet, & non damnatur.Arc.

*Non ꝓprie monachi,ſ3 q votũ non emittentes, instõnis tm causa monachis se adiungebant.

s ¶*Bono inferiore.*]ideſt,coniugio.

t ¶*Bono superiore.*] scilicet continentia.duo enim sunt bona, vnum superius,vt continentia,& bonum inferius,vt matrimonium.

u ¶*Proinde.*]hic ponit Aug.quid eos inducebat ad dicendum quòd nubentes post votum simplex erant separandi,& durat vsque ad id,qui hoc dicunt.vbi ponit suam primam improbationem,secundam autem ibi,*Deinde*.Tertiam ibi,*Fit autem,&c.*

x ¶*Cum enim.*] Salua sua pace Aug. non bene opponit istis.hoc nõ est simile de carnali matrimonio & spirituali.Non enim de spirituali matrimonio ad carnale est regressus, sed bene de carnali ad spirituale progreditur:" & ita dormitauit hic Aug. Vel dicebant forte illi omnimodam esse similitudinem inter hoc & illud.

"Augustin⁹ qñque dormitauit.

a ¶*Melio*

Source : BIU Cujas

a ¶*Melioris sint.*]ideſt,ſignum melioris meriti,quia ſecundę nuptię iudicium ſunt incontinentiæ,vt 31.q.1.de his.& c.hac ratione.

b ¶*Virgo.*] quia ſine macula & ruga peccati,vt 32.qu.4.recurrat.21. diſt. quamuis.

c ¶*Vxores.*]hic habes quod votum ſimplex non dirimit ex ſui natura,eadem ratione nec ſolenne,cū idem ſint: "qa ſolennitates non ſunt de ſubſtantia, & verum eſt:ſed conſtitutio eccleſiæ dirimit matrimoniū : religio tamen dirimit matrimonium , vt extra de conuer.coniug.ex publico. "Sed numquid ſimpliciter vouēs qui cōtrahit, tenetur continere mortua vxore? Videtur quod non,qa obligatio extincta nō reuiuiſcit, vt de cōſe. diſt.4.quęris.ff.de ſol. qui res. §.aream. Sed cōtrarium eſt verum, quia non tollitur per matrimonium niſi voti executio. ext.de cōuer. coniug. quidam. nam vouit ille quantū in ſe fuit,ideo poſt ea compellitur continere: quod non fieret ſi omnino eſſet abſolutus à voto. ſi tamen contraxerit,tenet matrimonium, vt not.in illa decre. quidam.

d ¶*Adulteria.*]i.adulteros eſſe, non coniuges.& eſt emphaſis[a]. ſicut illud , Dauus eſt ipſum ſcelus.

e ¶*Sed plane.*]ab hinc tractat de voto ſolenni ſecundum quoſdā: ſed verius per totū c. de voto priuato agitur.

f ¶ *Grauius.*] ſ.17.q.4. ſunt qui.

De viduis.] Casvs. Hoc ca.ſecundum Hug. poſſet meli⁹ legi de voto ſolenni,quàm de ſimplici.Sed vt faciat ad ,poſitum G. legas de ſimplici.Diuiditur ergo hoc c.in tres part. In 1.par.dicitur,quod viduæ velo conſecrationis velari non debent.In 2.par.dicitur, ꝙ ſi viduę poſt votum ſimplex nubant,peccant,& pœnitentiam agere debent: tamen matrimonium ſeparari non debet, ne talibus fornicationis laqueum iniiciamus, ſed hortari eas ad pœnitentiam debemus.

In tertia parte dicitur, quod ita debemus eas hortari ad pœnitentiam,ne nimis earum conſcientiam terreamus. Secunda pars incipit ibi, *Quæ ſi propria.* Tertia ibi,*Cauendum.*

g ¶ *De viduis.*] videtur hoc c.intelligendum de voto ſolenni.ar.ſ.e. ſi quis ſacro.vbi fit mentio de conſtitutionibus Gelaſij ſiue Pelagij, & hæc eſt Gelaſij. ſecundum hoc non facit ad propoſitum G.intel ligas ergo de voto ſimplici.& ibi facit mentionem de aliis conſtitutionibus Gelaſij, non de iſta.

h ¶*Sub nulla.*]"quia vidua non conſecratur,nec benedicitur in ſua velatione,ſed tantum virgines,vt 21.q.1.deuotis. ſed accipiunt velum de altari. vt ſ.e.viduæ.

i ¶*Caſtitatem.*] vidualem,ſcilicet poſt priſtinum coniugium aſſumptam. fides enim ſeruanda eſt priori coniugio.34.diſt.fraternitatis. & C.de ſecun.nup.l.3.

k ¶*Periculi.*]ideſt,propter periculum earum vitandum poterit deliberare,quali.&c.

l ¶*Vetabantur.*]arg.quòd peccatum timore maiori lapſus fieri non vetatur.32.q.2.ſolet.13.diſt.nerui.

m ¶*Laqueum.*]eos ſeparando,vel eos præcile prohibendo ne contrahant : vouens enim ſimpliciter verbis tantum commonitoriis[b] diſſuadendus eſt à matrimonio, non per excommunicationem , vt extra qui cle. vel vo.veniens. & de ſpon.requiſiuit.arg.22.q.1.prædicandum.ſed illud de peccato iam commiſſo. "Item arg.ex hoc c. quòd non pro quolibet mortali excommunicandus eſt aliquis antequam committatur.quia pro factione huius voti antequam frangatur nō eſt excommunicandus: quia nondum obligatus eſt, nec poſt propter bonum matrimonij:tamen quandoque indicitur pœnitentia volenti peccare, vt extr.de ſpon. de illis.Ioan.

m ¶*Laqueum.*]ſi ſimpliciter vouerunt,permittendi ſunt contrahere,vt maius malum vitetur. extra qui cle. vel vouen.veniens.

n ¶*Vt & noſtra.*] arg. quòd ex quo prelatus functus eſt officio admonendo, increpando & corripiendo,nō deberet ei imputari ſi ille non emēdetur. argu.47.diſt. quod ad nos.

o ¶ *Prætermimus.*] & ideo aliqua prætermittuntur exponi, ne terror incutiatur, ſicut dicit Beda de pœ.diſ. 4.reuertar.

p ¶*Si quis votum.*] "Sed numquid ſimpliciter vouēs poteſt contrahere cum alia, quæ ſimpliciter vouit? Non videtur quod teneat matrimonium,cum neuter poſſit debitum exigere. pone eos vouiſſe quod nunquam exigerent. dico quod bene tenet matrimonium:quia vterq; poteſt reddere. Sed quo modo, cum reliquis non exigat?Reſp.vterque enim ſi ſciat alterum indigere,nec poſſe exigere, reliquo debet commiſceri,& vterque reddere dicetur. Sed quid ſi quis vouit quod nunquam redderet debitum , ſi vxorem contingeret eū ducere? ſi poſt ducat , non tenetur votum tale ſeruare:quia præceptum eſt Apoſtoli de debito reddē do vxori, vt 33.q.4.§. Apoſtolus. "Sed quid ſi aliquis iurauit quod nūquam cognoſceret aliquam mulierem?ſi poſtea duxerit vxorem,bene tenet matrimonium.numquid ergo peccat cognoſcendo cum iurauerit non cognoſcere? Dicunt quidam quòd prima vice peccat, ſed poſtea non: & iidem dicunt quod poſt votum ſimplex prima vice cognoſcens vxorem peccat : quia ſi ſemper peccaret cognoſcendo, tale matrimonium illicitum eſſet:ſed hoc nihil eſt, ſed dico quod non peccat cognoſcendo,licet contra iuramentū faciat:ſed tunc peccat quando fidem frangit Deo. Vel dic,quod talis permittat ſe cognoſci, & nō cognoſcat,& ſic ſaluabit iuramentum.cum potius videatur pati quàm agere.Iterum quæro: cum iuramentum ſit de iure naturali,ſicut & votum:quia ſicut Dominus præcepit, *Vouete & reddite:* ita præcepit,Reddas Domino iuramenta tua. "quare votum diſſoluit matrimonium,& non iuramentum?Ad hoc dico,quòd iuramētum nō eſt præſtandum niſi ſubſit neceſſitas,vt 22.q.1.ita. vnde qui tale iuramentum facit, temerarie iurat : vnde fortius eſt vinculum voti quàm iuramentum,ſecundum nos tamen non eſt quęſtio:quia votum de ſui natura nō obligat:ſed cōſtitutio circa votum emiſſa.

ſenſu continentiam femina Chriſto voueat, iam ſecūdum iſtorum rationem nulla hoc facere debet, ne ipſum Chriſtum(quod ſentire nefas eſt)adulterium faciat,cui viuente viro nubit.Deinde cum primæ nuptiæ melioris ſint[a] meriti, quàm ſecūdæ,abſit,vt ſanctarum viduarum iſte ſit ſenſus, vt Chriſtus eis videatur quaſi ſecundus maritus.Ipſum enim habebant & antea (quando viris ſuis fideliter ſubditę ſeruiebāt)non carnaliter, ſed ſpiritualiter virum, cui eccleſia ipſa, cuius membra ſunt, coniunx eſt:quę fidei,ſpei,& charitatis integritate non in ſolis virginibus ſacris,ſed etiam viduis,& coniugatis fidelibus tota virgo[b] eſt. Vniuerſæ quippe eccleſiæ , cuius illæ membra ſunt, Apoſtolus dicit, [Aptaui vos vni viro virginē caſtam exhibere Chriſto.] Nouit autem ille virginem coniugem ſine corruptione fœtare , quem in ipſa etiam carne potuit mater ſine corruptione ,pcreare.¶Fit autem per hanc minus cōſideratam opinionem,qua putant lapſarum à ſancto propoſito feminarum, ſi nupſerint,non eſſe coniugia,non paruum malum, vt à maritis ſeparētur vxores[c] ,quaſi adulterę ſint, non vxores: & cum volunt illas ſe paratas reddere continentiæ, faciunt maritos earum adulteros veros, cum ſuis vxoribus viuis alteras duxerint. ¶ Quapropter non poſſum quidem dicere a propoſito meliore lapſas,ſi nupſerint, feminas,adulteria[d] eſſe non coniugia : ſed plane[e] non dubitauerim dicere lapſus, & ruinas à caſtitate ſanctiore,quæ vouetur Deo,adulteriis eſſe peiores. Si enim (quod nullo mudo dubitandum eſt) ad offenſionem Chriſti pertinet, cū membrum eius fidem non ſeruat marito,quanto grauius[f] offenditur,cum illi ipſi nō ſeruatur fides in eo, quod exigit oblatum, qui† non exegerat offerendum ? Cum enim quiſq; non reddit quod non imperio compulſus , ſed conſilio commonitus vouit , tanto magis fraudati voti auget iniquitatem, quanto minus habuit vouendi neceſſitatem.

a ¶Nubunt.]*In aliquot vetuſtis,& originali legitur,* non nubunt:*& vtraque lectio videtur ferri poſſe. Multa vero alia ex ipſo B. Auguſtino ſunt emendata.*

Item Gelaſius in epiſtola ad epiſcopos Lucaniæ,& Brutiorum,c.23.

¶De viduis, quæ primam fidem irritam fecerunt. C. XLII.

[2] De viduis[g] ſub nulla[h] benedictione velandis ſuperius late,ſufficienterque prædiximus. ¶Quæ, ſi propria voluntate profeſſam priſtini coniugij caſtitatē[i] mutabili mente calcauerint,periculi[k] earū intererit , quali Deum debeāt ſatisfactione placare: quia iuxta Apoſtolum, primam fidem irritam fecerunt. Sicut enim ſi ſe forſitan continere non poterant, ſecūdum Apoſtolum nubere nullatenus vetabantur[l] ,ſic habita ſe cum deliberatione , promiſſam Deo pudicitiæ fidem debēt cuſtodire.Nos autem nullum talibus laqueum[m] debemus iniicere, ſed ſolum adhortationes præmij ſempiterni, pœnasq; proponere diuini iudicij : vt & noſtra[n] ſit abſoluta conſcientia,&illarum pro ſe rationem Deo reddat intentio. ¶Cauendum eſt quippe,quod de earū moribus,actibusque beatus Paulus Apoſtolus teſtatur. Quod plenius exponere præterimus[o] , ne ſexus inſtabilis non tam detineri, quam admoneri videatur.[3]

Item Theodorus.

¶De eodem. C. XLIII.

iiij SI quis votum[p] virginitatis habens,&c.

"Solēnitas ſi eſt de ſubſtantia matrimonij. Beda j.Cor. 7.

"Vouēs ſimpliciter qui cōtraxit, an mortua vxore cōtinere teneatur.

2.Cor.11.

aImproprietatē locutionis not. ſic 24.q.1.pudē da. in prin. vbi de hoc.

1 ſ.e.meliore.

" Vidua nō benedicitur

b Et ſubintellige comminationis, vt patet ibi. ſed ſolū.&c 17.qu.2. nos nouimus.ſecūdū Hug.

† *al.quod*

" Excōicatio non eſt ,p quolibet mortali peccato ferēda

2Pol.l.4.tit. 34.Burc.l.8. c.34. Iuo p. 7.c.53.

1.Tim.5.

"Vouentes ſimpliciter an poſſint adinuicem contrahere.

1.Cor.7.

1.Tim.5.

3 ſ.diſt.27. c.ſi vir.

" iurās nunquā mulierem cognoſcere, an poſſit poſtea mrimonium contrahere.

"Mrimoniū ſoluitur voto , ſed non iuramento.

* imo obligat, l3 votū ſimplex ñ dirimat cōtra ctū.VidB.T. ſen.4. di.38. q.j.ar.3.q.2.3

Source : BIU Cujas

QVOD AVTEM. Casvs. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima parte dicit G. vt sciamus quorum vouentium matrimonia dissoluantur recurrendum est ad §. s. 27. di. §. vlt. In secunda parte determinat ca. illud, quæ Christo. vbi dicitur quòd non admittitur ad pœnitentiam Deo deuota quę alij nupserit: nisi vir cui se iunxerat, defunctus fit: quod sic intelligit G. dicens quòd tunc vir dicitur ei defunctus, cum ab eius concupiscentia mentem suam & corpus ex toto alienauerit, & quacumque hora hoc fecerit, ad pœnitentiam admittetur. Nec hoc est contrarium Domino dicenti per prophetam Ezechielem, In quacumque hora, &c. *In vtroque casu.* capituli Innocentij, vel in vtroque casu cõtra ius Innocentij illius ca. s. e. deuotam.

1 d.c. si vir.
2 s. ead. quæ Christo.

a ¶ *Ostenditur.*] s. 27. dist. §. vlt.

b ¶ *Illud.*] s. e. q. c. quæ Christo.

3 s. ead. quæ Christo.

c ¶ *Potest.*] digne tunc qs reconciliatur Deo, cũ pœnitet de omni peccato. de pœ. dist. 5. fratres. minus dignè cum pœnitet de quibusdam, de pœn. dist. 3. placuit.

d ¶ *Derelicta.*] G. soluit hic secundam partem illius c. quæ Christo. & male. non enim innuitur à contrario sensu quòd illum posset habere virum cui adultero fidem dedit viuente viro [a]. extra de eo, qui duxit in matri. cum haberet. solue ergo secundã partem prout G. soluit primam partem.

4 Ex gl. ord. Gal. 6.
a Hoc dictũ hodie intelligę vt legi. & no. ext. d eo q dux. in mat. c. vlt.

e ¶ *In vtroque.*] casu, scilicet Innocentij.

Gen. 4.

f ¶ *Esset contrarius.*] Innocentius.

Rom. 6.

g ¶ *Deuota.*] s. ea. q. c. deuotam.

Quòd autem vouentes præmissis auctoritatibus iubentur ab inuicem discedere, quorum vero coniugia auctoritatibus Augustini, & Theodori soluenda non sunt, in capitulo de Ordinatione clericorum [1] euidenter ostenditur [a]. Illud [b] autem Innocentij, [2] quo virgines sacræ publice nubentes illo viuente, cui se coniunxerant, prohibentur admitti ad pœnitentiam, non ita intelligendum est, vt aliquo tempore excludantur à pœnitentia, quæ digne pœnitentiam agere voluerint: sed prohibentur admitti ad pœnitentiam, quæ ab incesti copula discedere noluerint. Post propositum namque sacræ religionis non potest [c] Deo per pœnitentiam reconciliari, quæ ad habitum suæ professionis redire neglexerit. Tunc enim ille, cui se iunxerat, ei defunctus erit, cum ab illius illicitis amplexibus hæc penitus recesserit: vt iste sit sensus capituli. [[3] Quæ Christo spiritualiter nubunt, si postea publice nupserint, non eas admittendas esse ad pœnitentiam censemus, nisi hi quibus se iunxerant, de mundo recesserint] eis, subaudiendum est, nubentibus. Tunc enim viri de mundo recedunt, tunc defunguntur, cum ab eorum concupiscentia ipsæ penitus se alienauerint: sicut mundus ei dicitur mortuus: quem suis illecebris non adstringit, & ille perhibetur mortuus mundo, qui nihil in mundo mundi concupiscit. Hoc autem sic intelligendum esse ex subsequenti exemplo idem Innocentius ostendit dicens. [[4] Quæcumque viro viuente alteri nupserit, adultera habeatur: nec in agenda pœnitentiæ locus concedatur, nisi vnus ex his fuerit defunctus.] Hoc de derelicta [d] intelligendum est, quæ, si viuente viro suo alteri nubit, adultera est: nec ad pœnitentiam admittitur, nisi vel primus reuertatur in pulueremde quo sumptus est, vel secundus ab eius copula cessando ei moriatur, vt dictum est supra. Quia ergo Christus, cui spiritualiter nubunt, iam non moritur, mors illi vltra non dominabitur, restat, vt ille, cui secundo nubunt, eis moriatur. In vtroque [e] autem, nisi sic intelligeretur, esset [f] contrarius Domino dicenti per prophetam. [In quacumque hora peccator conuersus fuerit, &c.] & cunctis interpretibus diuinæ legis inueniretur aduersus. Probatur illud idem auctoritate illius capituli, quo deuota [g], quæ maritum acceperit, prohibetur ad pœnitentiam admitti: nisi vel vterque continentiam professus fuerit, vel ille, cui se iunxerat, de hoc mundo decesserit.

QVÆSTIO II.

Equitur [h] *secunda quæstio, qua quæritur, an puellæ alteri desponsatæ possint renuntiare priori conditioni, & transferre sua vota ad alium.*

1 *Hic primum videndum est, an coniugium sit inter eos.*

2 *Secundo, an possint ab inuicem discedere.*

[6] *Eos autem coniuges esse: & ex definitione coniugij, & auctoritate multorum facile probatur. Sunt enim nuptiæ, siue matrimonium, viri [i], mulierisque coniunctio [k] indiuiduam [l] vitæ consuetudinem retinens [m]. Inter hos autem fuit coniunctio, quæ indiuiduam vitæ consuetudinem exigebat. Fuit enim inter eos consensus, qui est efficiens [n] causa matrimonij, iuxta illud Isidori [7] Consensus facit matrimonium.] Item Ioannes Chrysostomus [8] id est auctor operis imperfecti homilia 32. in Matthæum.]*

C. I.

[9] MAtrimonium quidem non facit coitus [o], sed voluntas [p]: & ideo non soluit illud separatio corporis, sed separatio voluntatis [q]. Ideo qui dimittit coniugem suam, & aliam non accipit, adhuc maritus est Nam etsi iam corpore separatus est, tamen adhuc voluntate [r] coniunctus est. Cum ergo aliam acceperit, tunc plene dimittit. Non ergo qui dimittit, mœchatur, sed qui alteram ducit.

Item Nicolaus Papa ad consulta Bulgarorum, c. 3.

Ezech. 34.

Casvs. Hic ponitur secunda quæstio, qua quæritur an puellæ desponsatæ vni, liceat eo dimisso alteri nubere. huic quæstioni (vt facilius explicetur) aliam quæstionem incidentem subiungit talem, scilicet vtrum inter sponsum & sponsam sit matrimonium. & illam primo soluit, allegans pro vtraque parte, qua soluta facile soluitur illa, quæ hic principaliter proponitur, & soluit eam, infra ea. §. iuxta. Probat ergo G. quadrupliciter, quod inter sponsum & sponsam est matrimonium. Primo, per descriptionem matrimonij. Secundo, auctoritate Isidori dicentis, quod consensus facit matrimonium. Tertio, auctoritate Ioan. Chrysostom. Quarto, auctoritate Nicolai, qui dicit solum consensum sufficere ad matrimonium.

h ¶ *Sequitur.*] hic depingitur secunda quæstio. an scilicet desponsata vni, eo dimisso possit alij nubere. Cui quæstioni (vt facilius explicetur) subiungit G. aliam quæst. incidentem, scilicet vtrum inter sponsum & sponsam sit coniugium, & allegat ad vtramque partem huius incidentis qu. eam soluit dupliciter. infra ead. §. iuxta. scilicet "quod inter sponsum & sponsam est matrimonium initiatum, id est, non consummatum. vel inter sponsum & sponsam dicitur esse matrimonium non re præsentium, sed spe futurorum. Sed his relictis certum est, quòd inter sponsum & sponsam non est matrimonium proprie sumptis vocabulis." Sponsus enim à sponsalibus dicitur, & sponsalia sunt conuentio & repromissio futurarum nuptiarum. ff. de spon. l. 1. Et hanc quęstionem tractat G. vsque ad §. sed concedatur. ibi de secunda quæstione dicitur.

i ¶ *Viri.*] quia in pari sexu non potest esse matrimonium, est enim matrimonium quiddam habens suum modum existendi per se, & sunt duæ correlationes, & ita plura.

k ¶ *Coniunctio.*] animorum. infra ea. cum initiatur. & j. e. multorum.

5 s. e. deuotam.

l ¶ *Indiuiduam.*] quo ad propositum. perpetuo enim debet cõtrahi matrimonium. 32. quæstio. 2. solet. dicit lex, quod dotis causa perpetua est: quia eo voto datur, vt semper apud maritum sit. ff. de iur. do. l. 1.

m ¶ *Retinens.*] supple diuini & humani iuris communicatio. ff. de rit. nupt. l. 1. eiusdem enim religionis debent esse. C. de Iudæis. ne quis. 28. quæstio. 1. caue. "Sed obiicitur de matrimonio, quod est apud infideles, si alter non vult sine contumelia creatoris habitare cũ fideli, dissoluitur matrimonium. non ergo est indiuidua coniunctio. Sed dic quod tunc lex dissoluit, nõ homo, vt 33. quæstio. secunda. quos Deus. quia tunc contumelia creatoris soluit ius matrimonij, vt extra de diuor. gaudemus.

"Matrimonium infidelium bene dissoluitur. 6 sent. 4. dist. 27. Iuo p. 8. c. 1. Pan. l. 6. c. 1.

n ¶ *Efficiens causa.*] j. 29. qu. 2. si quis ancillam.

7 j. e. c. coniuges.

8 j. e. omnes

9 Sent. 4. distin. 27. Iuo p. 8. c. 233.

o ¶ *Coitus.*] nisi cum sponsalia contracta sunt sub condi tione: tunc enim per coitum receditur à conditione, vt extra de condi. appo. de illis.

p ¶ *Sed voluntas.*] id est, voluntarius consensus: verbis tamen legitimis expressus. "consensus requiritur enim quòd consensus sit voluntarius, & non coactus. extra de sponsa. cum locum. verba enim requiruntur quantum ad ecclesiam [b], vt extra de sponsal. tuæ.

"consensus matrimonij an sit voluntarius.

b d hoc leg. & no. 43. di. sit rector & ibi plene dixi.

q ¶ *Sed voluntatis.*] vtriusque interuenientis, quod fit quando maritus & vxor se absoluerunt ab exactione reddendi debiti causa continentiæ. j. e. Agathosa. & in Auth. vt li. ma. & auiæ. §. si vero ex consensu. col. 8.

r ¶ *Voluntate.*] hoc vult dicere, quod non sufficit corpore recessisse, si mente non recesserint, vt ff. de acq. poss. l. 3. §. in amittenda. ff. de capti. & postli. nihil interest. & ff. de ædi. edi. quis sit fugitiuus. §. apud Labeonem. "Hoc autem scias, quod licet dominus aliquis nolit esse dominus rei alicuius, non ideo perdit dominium. secus est in possessione, vt ff. de acq. poss. si quis vi. §. 1.

"Dominiũ non ita facile perditur vt possessio.

CVM ERGO. Casvs. Infert G. ex supradictis, quod inter sponsum & sponsam est matrimonium: quia consensus inter eos matrimonium facit. Postea quærit quis consensus matrimonium facit, an consensus cohabitationis, an carnalis copulæ, an vterque. si consensus cohabitationis matrimonium facit, tunc frater cum sorore matrimonium faceret, quod falsum est. Item nec carnalis copulæ consensus, quia secundum hoc inter Mariam & Ioseph non fuisset matrimonium: quia illa proposuerat cõtinere. & hoc in prima parte. In secunda parte dicitur, quòd Maria non fuit rea voti virginalis, & excusat eam quia proposuerat votum virginitatis sub tacita conditione, nisi Deus aliter reuelaret. votum tamen illud ore non expressit, deinde diuina reuelatione in carnalem copulam consensit: & exinde salua virginitate votum corde conceptum cum viro penitus expressit, & seruauit expressum. In tertia parte determinat

Source : BIU Cujas

nat dicens quòd vterque consensus simul cohabitandi, & indiuiduam vitæ,&c. faciunt matrimonium. sed hoc vltimum est allegatio. Secunda pars incipit ibi, *Si ergo.* Tertia ibi, *Consensus ergo. Post ea*, ideſt, postquam. *Ex corde*, scilicet, votum inter istos in themate positos,& quòd ipsi sint coniuges, probat per sequentia.

a ¶ *Solus*] Verba enim tantum necessaria sunt ad probationem. ext. de spon. tuæ. & exponunt quidam, secundum leges, id est, secũdum canones. Sed vbi sunt isti canones? immo potius videtur contrarium per canones. j. 32. qu. 2. c. vlt. & pen. Sed dic quòd illi canones sunt 29. q. 2. si quis. extra de coniug. ser. cap. 1. extra de rapt. cum causam. Vel dic secũdum ll. prout sonat littera. Sed hæc dictio, solus, non excludit consensum parentum: immo tantum aliàs solennitates, quæ fiunt circa matrimonium. quasi dicat solus eorũ consensus est causa effectiua matrimonij, & ideo non sunt contrariæ leges illæ. C. de nup. nec filium. ff. de ritu nup. nuptiæ. quæ dicunt quòd in matrimonio requiritur cõsensus parentum. Sed dic quod requiritur ex honestate, non ex necessitate. 30. q. 5. nostrates.

1 Sent. ibid.

"Cõsensus parentũ an sit in matrimonio requirendus.

Luc. 1.

† *al. corpore*

a Ad hoc 32. q. 2. c. vlt. ibi videas.

b ¶ *Quomodo.*] Licet hoc interrogaret, nõ tamen dubitauit de verbis angeli: sed dubitauit quomodo illud posset fieri, vt sint duæ partes, quo & modo, de modo enim dubitauit: non de facto.

2 Sent. 4. dist. 30.

"Maria non vouerat absolute.

c ¶ *Voti virginalis.*] "sic ergo patet quòd Maria non vouerat continẽtiam: sed proposuerat vouere, & virginitatem conseruare, nisi Deus aliter reuelaret, vel lex prohiberet, vel parentes cogerent: & inde est quod licite potuit cõtrahere matrimoniũ Deo reuelante, si vouerat etiam solenniter: quia votum fuit sub conditione. immo quantuncumque absolutum sit votum, semper intelligitur excepta auctoritas maioris, vt extra de iureiuran. venientes. similiter hoc subintelligitur, si res in eodem statu permaneret. 22. qu. 2. ne quis. & ff. de solutio. l. cum quis. & hoc si tibi seruatur fides. extr. de iureiur. peruenit. & hoc si numerauit pecuniam, vt C. de non num. pe. indubitati. & honestæ & possibiles, vt ext. de iureiu. quemadmodum. & aliàs posui 32. qu. vlt. c. vno.

3 Hactenus magister.

d ¶ *Ore.*] Expressio enim oris in voto multum operatur, vt extr. de vo. & vo. redem. litteraturam. arg. j. ead. duobus. in fi. arg. de pœn. dist. 1. magna. in prin. videtur tamen quòd quo ad Deum non sit necessaria oris confessio. 22. qu. 5. humanæ. & cap. cauete. & 24. qu. 5. si quid. "sed tamen secus est in voto tacito quam expresso. nam dicit lex, quod si legaui tibi decem si volueris, tale legatum non transmittes ad heredes, nisi primo expresseris te voluisse: secus vero est si legauero tibi x. pure: quia illud transmittes. ff. de leg. 1. si ita legatum sit. §. illi si volet. immo nec votum dicitur conditionale vbi conditio subintelligitur, vt ff. de condi. & demon. conditiones quę. Ioan.

"Votum quoddã est expressum, quoddam tacitum.

e ¶ *Consensit.*] j. e. priusquam.

f ¶ *Appetendo.*] argu. quòd aliquis consentit in aliquid: non tamen vult illud fieri. 8. quæst. 1. audacter. Vel dic sicut in glo. sic ergo patet.

g ¶ *Consensus.*] id est, maritalis affectus.

C. II.

1 SVfficiat secundum leges solus [a] eorum consensus, de quorum coniunctionibus agitur. Qui consensus si in nuptiis solus forte defuerit, cetera omnia etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur.

¶ *Emendatum est caput hoc ex ipsis Nicolai responsis.*

Cum ergo inter istos consensus interceſſerit, qui solus matrimonium facit, patet hos coniuges fuisse. Sed quæritur, quis consensus facit matrimonium, an consensus cohabitationis, an carnalis copulæ, an vterque. Si cohabitationis consensus matrimonium facit, tunc frater cum sorore matrimonium potest contrahere, si carnalis copulæ, inter Mariam & Ioseph non fuit coniugium. Vouerat enim Maria se virginem perseueraturam. Vnde ait Angelo [*Quomodo* [b] *fiet istud, quoniam virum non cognosco?*] *ideſt, me non cognituram proposui. Neque enim quia tunc virum non cognoscebat, necesse erat inquiri, quomodo posset filium habere: sed quia numquam se cognituram proposuerat.* ¶ *Si ergo contra suum propositum postea consensit in carnalem copulam, rea facta est voti virginalis* [c] *mente, & si non opere† violati. Quod de ea sentire nefas est: sed sicut Aug. ait.*

C. III.

2 BEata Maria proposuit se seruaturam votum virginitatis in corde: sed ipsum votũ virginitatis non expressit ore [d]. Subiecit se diuinæ dispositioni, dum proposuit se perseueraturam virginem, nisi Deus aliter ei reuelaret. Committens ergo virginitatem suam diuinæ dispositioni, consensit [e] in carnalem copulam, non illam appetendo [f], sed diuinæ inspirationi in vtroque obediendo. Postea vero filium genuit: & quod corde conceperat, simul cum viro labiis expressit, & vterque in virginitate permansit. ¶ Consensus [g] ergo cohabitandi, & indiuiduam vitæ consuetudinem retinendi interueniens, eos coniuges fecit. Indiuidua vero vitæ consuetudo est talem se in omnibus exhibere viro, qualis ipsa sibi est, & è conuerso. Ad indiuiduam itaque consuetudinem pertinet, absque legitimi consensu viri & orationi aliquando non posse vacare, nec continentiam profiteri. Quia ergo iste consensus fuit inter eos, patet eos coniuges fuisse.

¶ *Caput hoc in vetustis exemplaribus coniunctum est superiori: & videtur à collectore ex variis locis B. Augustini, potißimum ex libello de virginitate confectum.*

Ioannes Chrysostomus, [*ideſt auctor operis imperfecti, hom. 32. in Matth.*]

PALEA. C. IIII.

4 OMnis res per quascumque causas nascitur, per easdẽ† dissoluitur. Matrimonium enim non facit coitus, sed voluntas: & ideo nõ soluit illud separatio corporis, sed separatio voluntatis. Ideo, qui dimittit cõiugem suam, & aliam non accipit, adhuc maritus est. Nam etsi corpore iam separatus est, tamen adhuc voluntate coniunctus est. Cum ergo aliam acceperit, tunc plane dimittit. Non ergo qui dimittit, mœchatur, sed qui alteram ducit.

4 Iuo p. 8. c. 233. s. e. matrimonium. ext. de reg. iur. c. 1.

† *al. ipſius*] orig.

¶ *Palea hæc est in multis vetustis codicibus. Initium vero vsque ad ver.* Matrimonium, *est regula prima de regulis iuris: quæ est in Decretalibus. Verba autem homiliæ trigesimæ secundæ sunt hæc*: omnis res, per quas causas nascitur, per easdem absoluitur. Matrimonium, &c.

Item auctoritate probantur esse coniuges. Ait enim Ambrosius in libro de institutione virginis, c. 6.

¶ Coniugalis pactio, non virginitatis defloratio coniugium facit. C. V.

5 CVm initiatur [h] coniugium, tunc coniugij nomen ascisciturr. Non enim defloratio virginitatis facit coniugium, sed pactio [i] coniugalis. Denique cum iungitur puella, coniugium est: non cum viri† [k] admistione cognoscitur.

h ¶ *Cum initiatur.*] id est, incipit & existit. Ex hoc sumpsit G. suam dist. scilicet matrimonium aliud initiatum: aliud consummatum. vt j. ea. §. iuxta. Sed tu dic quòd hoc refertur ad actus qui considerantur circa matrimonium. nã primo consentit, post ea cognoscit. Vel initiatur quo ad significationem, vt dicem°. j. e. qua propter. non quo ad sui essentiam: "cum matrimonium sacratissima res sit. & quàm cito est perfectum & consummatum quo ad sui essentiam, nec recipit sectionem nec interstitia temporum.

"Matrimoniũ est res sacratissima

i ¶ *Pactio.*] ideſt, consensus de præsenti.

k ¶ *Non cum viri.*] ar. cõtra extra de eo qui dux. in matri. significauit. nam ibi dicitur, quod copula carnalis facit matrimonium: sed illud referas ad præsumptionem. ff. de do. inter vi. & vx. cum hic. §. si mulier. ff. de rit. nup. l. 4.

5 Sent. 4. dist. 27. Anſ. l. 10. c. 1. Iuo p. 8. c. 2. j. e. q. Pan. l. 6. c. 14 Pol. l. 6. tit. 4

† *al. virili*] orig.

l *Coniuges verius.*] Comparatiuus propositiuo. vel verius, id est, sanctius & honestius quã à coitu. sicut inter Mariam & Ioseph. argu. 33. q. 5. quòd Deo.

m ¶ *Prima.*] dicit H. quòd vna fides, qua vir vxori & econuerso debet mutuam seruitutem, & etiam castitatem. secundum hoc expone prima fide, ideſt, primo à fide desponsationis. "alij dicunt quòd duæ sunt fides. Prima est qua ei debet castitatem. arg. 38. quæst. 1. caue. Secunda qua mutuam seruitutem ei debet: sed hoc non nisi post duos menses. extra de conuers. coniugat. ex publico. & secundum priorem expositionem ex prima vtrumque debet, vt prædixi. vnde secundum eos primus coitus neque est gratuitus. nam statim post consensum mutuum de præsenti tenetur reddere debitum petenti [b]. habet tamen alter exceptionem vsque ad duos menses, per prædictam decretalem. nisi dicatur aliud speciale de duobus diebus vel vno. 30. q. 5. sponsus. j. ea. institutum. hoc tamen est certum, quòd post primum coitum statim iure seruitutis petitur coitus quandocumque placuerit. Ioan.

6 Sent. ibid. Iuo p. 8. c. 3. Pan. l. 6. c. 15

"Fides inter cõiuges est duplex.

b Ad hoc ſa. qđ not. j. 36. q. 1. c. 2. in fi.

Source : BIU Cujas

Coniunx.] Casvs. Dicitur in hoc c. quod Maria habuit verum nomen cõiugis, & non mendax: quam Ioseph non cognouerat, nec fuerat cogniturus: qui fuit pater Christi, & maritus matris eius: sed vtrumque fuit mente, & non carne. *Vocatur.* beata virgo. *Non cognouerat*, Ioseph.

a ¶ *Vocatur.*] ℣. 33. dist. c. vlt.

b ¶ *Fidele.*] i. ex fide: non tamen vsu carnis consistebat.

Omne itaque.] Casvs. Dicitur hic quod in nuptiis Mariæ & Ioseph fuit omne bonum nuptiarum, s. proles, fides, & sacramentum. Proles, scilicet Christꝰ. Fides castitatis. Item sacramentum, quia inter eos fuit inseparabilis coniunctio animorũ: & inter eos nullum diuortium interuenit: solum carnale commercium defuit inter eos: quod sine peccato fieri non poterat: sine quo ipsũ decuit nasci, qui sine peccato erat futurus. Seq. cap. patet: quod potest intelligi non solum de sponsa de præsenti, sed etiã de sponsa de futuro: & tunc interuenit publicæ honestatis iustitia.

1 Ext. d cõd. app. c. quicumque.

2 Sent. ibid. Iuo p. 8. ca. 14. Pan. l. 6. c. 16.

c ¶ *Omne.*] Gandulphꝰ dixit duo esse tantum bona matrimonij, s. fidem & prolem. sed ipsum sacramentum nõ esse bonum matrimonij, nisi intransitiue intelligatur, id est, bonum quod est matrimonium: quia sacramentum matrimonij (vt dicit) nihil aliud est quam ipsum matrimonium. "Sed dic ꝙ sacramentum matrimonij dicitur hic inseparabilis coniunctio animorum: vel etiam mutua seruitus: quorum vtrumque est bonum matrimonij. sine his autem bonis matrimonium contrahi non potest: postea vero sine his esse potest.

† *al. ex* † *al. peierarat*

"Matrimonij bona sũt tria quidqd dicat Gandulphus.

3 sent. 4 dist. 30. Iuo p. 8. c. 15. Pan. l. 6 c. 30.

d ¶ *Sacramentum.*] i. inseparabilitas. " ad tempus enim non potest cõtrahi matrimonium: vt 32. q. 2. solet. sicut nec filium adoptare ad tempus possum. ff. de adopt. l. si quis. Ioan.

ibid. c. 12. "Matrimoniũ ad tps ñ cõtrahitur.

e ¶ *Nullũ diuortium.*] immo inseparabilis coniunctio animorũ. ℣. e. §. ecce. contra ibi dicitur, inter Mariam & Ioseph fuit diuortium. sed ibi improprie fuit diuortium. s. corporalis separatio causa honestatis tanquam facta: "proprie autem diuortium est separatio corporalis, quæ causa delicti fit.

Deut. 22. " Diuortiũ quid pprie significat.

f ¶ *Non poterat.*] hic colligitur quod potius non potest esse cum vxore sine peccato. argu. 33. qu. 4. vir cum propria. Arg. contra 12. dist. nerui. De hoc dicemus 33. q. 4. vir cum propria.

g ¶ *Moriatur.*] 34. q. 2. non satis.

PALEA. C. VII.

Qvòd conditio interposita non valeat, ex cõcilio Africano probatur.

¶ *Palea hæc abest ab omnibus collatis exemplaribus, duobus exceptis: in quorum altero emendatiore ponitur tamquam summa sequentis capitis. In neutro autem ad finem capitis præcedentis erant verba illa*, Item ex concilio Africano, *& ideo sublata sunt.*

¶ De eodem. PALEA. C. VIII.

1 Qvicumque sub conditionis nomine aliquam desponsauerit, & eam postea relinquere voluerit: dicimus, quòd conditio frangatur, & desponsatio irrefragabiliter teneatur.

¶ *Hæc palea etiam in Decretalibus ti. de conditio. appos. c. quicumque. & in collectione in quinquaginta partes diuisa (quæ in tomis conciliorum est post decreta Alexandri tertij) par. 6. c. 5. citatur in concilio Africano. Sed in eo, quod extat, non habetur.*

Item Augustinus de nuptiis, & concupiscentia, libro 1. c. 11.

¶ *Sic est restitutum ex Iuone: cum antea citaretur liber de bono coniugali.*

¶ De eodem. C. IX.

2 Coniunx vocatur [a] à † prima fide desponsationis: quam cõcubitu nõ cognouerat Ioseph, nec fuerat cogniturus: nec perierat †, nec mendax manserat coniugis appellatio: vbi nec fuerat, nec futura erat vlla carnis commistio. *& infra.* ¶ Propter quod fidele [b] cõiugium parentes Christi vocari ambo meruerunt, nõ solum illa mater, verumetiam ille pater eius sicut coniunx matris eius, vtrumque mente, non carne.

Item in eodem libro, & capite.

¶ Triplex bonum coniugij fuit in parentibus Christi. C. X.

3 Omne [c] itaque nuptiarum bonum impletum est illis parentibus Christi, proles, fides, sacramentum [d]: Prolem cognoscimus ipsum Dominum Iesum: fidem, quia nullum adulterium: sacramentum, quia nullum diuortium [e]: solus ibi nuptialis concubitus non fuit: quia in carne peccati fieri non poterat [f] sine illa pudenda carnis concupiscentia, quę accidit ex peccato: sine qua concipi voluit, qui futurus erat sine peccato.

Item in Deuteronomio præcepit Dominus Moysi dicens, [Si quis sponsam alterius in agro oppresserit, morte moriatur g: *quia vxorem alterius violauit.]* ¶ *Item in legibus principum sponsa iubetur lugere* [h] *mortem sponsi, tamquam viri sui.*

Item in canonibus inuenitur.

h ¶ *Lugere.*] id est, intra tempus luctus non contrahere, & insignia luctus deferre. "Et est multiplex causa quare prohibetur contrahere intra tempus luctus: ne fiat perturbatio sanguinis, propter incertitudinem: quia nesciretur cui partus illo tempore editus ascriberetur. arg. ff. de his qui not. infa. liberorum. & C. de repu. consensu. Altera est maritalis reuerentia. arg. C. de secun. nup. l. 2. Tertia est, ne qua causa mali gnæ suspicionis præstetur secundo viro. in auth. de rest. & ea quæ parit. §. vlt. colla. 4. tempus autem luctus est 12. mensium. C. de secund. nup. l. 2. hodie diminutus est feminis luctus iste. nõ enim compelluntur tristem habitum deferre. C. d his qui no. infa. decreto.

"mulier intra tps luctꝰ certis ex causis contrahere phi betur.

4 ℣. e. si quis.

5 sent. 4. dist. 27. Anf. l. 11. c. 93. Pol. l. 6 tit. 4.

i *Si quis.*] Hoc c. intelligitur de spõsa de præsenti: aliter non faceret ad propositum: quia sponsa de futuro non est vxor. quod tamen sequitur quòd nõ possit duci à fratre, obtinet etiam in sponsa de futuro dum tamen post 7. an. facta sit desponsatio aliàs secus. ext. de despon. impub. litteras. & c. accessit. & hoc casu est impedimentum publicę honestatis iustitia [a], nõ affinitatis: quia illa non est nisi interueniat carnalis copula. ℣. ea. c. lex diuina.

Leuit. 20. Matth. 2. Deut. 22.

a q̃ qdẽ impedit mr̃imoniũ & dirimit, vt p; ĩ eo qd leg. & no. ext. q fi. sint leg. refe rente. & de desp. impu. duo pueri. 6 ℣. 35. q. 2. nullum.

Qvi desponsatã.] Casvs. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima part. dicitur quòd nullus ducat in vxorẽ sponsam alterius: nec consentiat ducenti: alioquin excommunicetur. In secunda parte dicitur, quòd nomine sponsę intelligitur vxor: qđ probat Gre. primo per Euangelium: secũdo per Deutero. In 3. par. ostendit ꝙ nec consanguineã, nec affinem debet qs ducere in vxorem. Se cũda pars incipit ibi, *Nam diuinæ.* Tertia ibi, *Et infra. Non quæ*, verba sunt Gre. *Vxor erat*, id est, carnaliter cognita. *A parentibus fieri*, i. coniungi & tradi sponso. *Vxor.* i. carnaliter cognoscenda.

7 Iuo par. 8. c. 41. Pan. l. 6 c. 34.

k ¶ *Moriatur.*] 34. q. 2. non satis.

Rom. 7.

l ¶ *Iã vxor erat.*] i. carnaliter cognita. & sũt verba Gregorij.

Additur.] Casvs. Dicitur hic ꝙ ptẽr tres species matrimonij posítas. ℣. 36. q. 2. tria. cuius pars est hoc cap. additur hæc quarta species, scilicet, cum quis mortua vxore sua vxorem accipit nõ repudiatam, vel desponsatam alteri, sed absolutam. Idem dicitur de muliere, quę si viuente viro contraheret, adultera esset, vt probatur auctoritate Pauli.

m ¶ *Additur.*] hoc c. continuatur illi 36. q. 2. tria. & c. nullus.

n ¶ *Cum altero viro.*] non consanguineo prioris.

¶ Frater sponsam fratris post eius mortem ducere non potest. C. XI.

j [4] Si quis [j] desponsauerit sibi aliquam, & præueniente mortis articulo eam cognoscere non potuerit, frater eius non potest eam ducere in vxorem.

Item Gregorius Mauritio Imperatori ob quemdam comitem qui nepotis sui mortui desponsatam duxit vxorem.

C. XII.

5 Qvi desponsatam puellam proximi sui acceperit in coniugium, anathema sit ipse, & omnes cõsentientes ei: quia secundum legem Dei mori decernitur. ¶ Nam diuinæ legis est mos sponsas appellare coniuges, vt in Euangelio, [Accipe Mariam coniugem tuam.] Et illud in Deuteronomio [Si quis cuiuslibet hominis desponsatam puellam in agro, vel in quolibet loco oppresserit, vel abduxerit in domum suam, moriatur [k]: quia vxorẽ proximi sui violauit:] nõ quę iam vxor erat [l], sed quæ à parentibus vxor fieri debebat. *& infra.* ¶ [6] Sicut nulli Christia no licet de sua cõsanguinitate, vel quam cognatus suus habuit, in matrimonium assumere, ita & de consanguinitate vxoris suæ.

¶ *Apud Anselmum ante hoc caput est hic titulus rubris litteris descriptus*, Capitula beati Gregorij doctoris de linea consanguinitatis edita. *Postea vero est hic alius titulus nigris litteris descriptus*, Mauritio Imperatori ob delatum quemdam comitem, qui nepotis sui mortui desponsatam virginem duxit vxorem. *Deinde sequitur.* Qui desponsatam, &c.

Item Hieronymus.

¶ Vxore mortua licet viro aliam ducere, sed non repudiatam, vel desponsatam. C. XIII.

7 Additur [m] aliud quartum coniugium legitimum. Dũ mortua fuerit vxor cuiuslibet, licet illi accipere aliam, sed non repudiatam, nec desponsatam viro, sed liberam, similiter debet & mulier. Vnde & Paulus ait [Mulier, quæ sub viro est, ligata est sub lege viri, quamdiu viuit vir eius.] Viro igitur viuente vocatur adultera, si iuncta fuerit alij viro. Si autem mortuus fuerit vir eius, liberata est à lege viri: ita vt non sit adultera, si coniuncta fuerit cum altero viro [n].

¶ *Ab Iuone ante hoc caput refertur caput. tria. infra 36. q. 2. Neutrum tamen apud beatum Hieronymum est inuentum.*

Source : BIU Cujas

Si quis

SI *quis vxorem.*] Casvs. Hoc c.& sequens per se patent:& possunt intelligi de sponsa de præsenti,vel de sponsa de futuro. & secundum hoc erit ibi publicæ honestatis iustitia. Sequens §. patet:& allegat amodo Grat.pro parte contraria.

a ¶ *Desponsauerit.*] Videtur ergo ꝙ alterum istorum per se sufficiat ad hoc ꝙ fit matrimonium: & ita p arrhas probantur sponsalia. Sed dicendū, vel,i.ēt subarrhauerit præcedēte despōsatiōe.Vel dic ꝙ alterū sufficit: qa & si subarrhat, licet nō cōsentiat, præsumitur pro sponsalibus & matrimonio, donec probetur contrarium.arg.27.di.qđ interrogasti. & 30. q. 5.nostrates. & c.feminæ.

1 Sent.ibid.

"Voluntas verbo aut facto declarari potest.

"nec refert an verbo vel facto declaret quis voluntatem suam.43.di.c.1.fit aūt hæc subarrhatio per immissionem annuli, licet nō cōsentiat sp: qa est signū amoris. Dr de hoc 30.q.5.nostrates.& c.feminæ.

2 Sent.ibid. Pol.l.6.tit.4

b ¶ *Subarrhauerit.*] extra de præsump.illud.contra.

c ¶*Ducere.*]i.carnaliter cognoscere.

d SI *quis.*] ¶*Alijs.*] puta frigiditate vel ex maleficio.&ita idem iuris est siue dispensatio interueniat de solo facto, siue de iure. & ita si quis desponsauit consanguineam suā vel aliquā aliam cum qua ipse cōtrahere ñ possit, & separetur ab ea, nullus de consanguinitate sua eam ducere potest. & ita monachus poterit impedire consanguineos suos,licet frigidus natus sit. qđ cōcedit H. & hoc satis pt concedi ꝙ siue sit monachus,siue frigidus,siue deuotus,siue sectus,"ꝙ spōsalia illius impediūt matrimonium.arg.extr.de spon.ad audiētiam[a]. nam pp desponsationem q̄ nulla est, notatur quis infamia.ff.de his q̄ no.inf.qđ ergo. §.cum autem. ext.de biga.nuper. vnus tamen casus excipitur, qñ intra septennium facta est desponsatio. extr.de desp.imp.accessit.Item in alio casu nō impediūt sponsalia de facto sequens matrimoniū, vt extra de eo q̄ du.in mat.significauit.Sed quæ ratio est, quare sponsalia, q̄ nulla sunt impediunt matrimonium? Et potest dici sufficere ita scriptū esse:vel ideo, quia quādoque ꝓbaretur monachus, q̄ nō esset in rei veritate,vel frigid[a]:& ita eēt ibi periculū, nec est cōtra ext. de spōs. iuuenis.nā ibi post se ptū tētauerit,&c.

3 sent.4.dist. 26. Pan. l.6. c.114.

4 Leo ep.90 ad Rusti.c.4 "spōsalia q̄ sunt nulla, impediunt mrimoniū.

5 Sent.ibid. Bur.l.9. c.1. Iuo p.8.c.74 & 139. Pan. l.6.c.23 Capit.l.7.c 105

a Vbi.vr In hanc sniam approbare, rñ sub dubio forte: ſ ibi Vin. hoc reprobat in distincte.

THIS OMNIBVS.

†al.sedem Hęc est 2.pars q.i qua

Item Gregorius.

¶Post mortem alicuius nullus de eius consanguinitate sponsam accipiat.

C. XIIII.

ij 1 SI quis vxorem desponsauerit a, vel eā subarrhauerit b, quamquam postmodum præueniente die mortis eius nequiuerit eam ducere c in vxorem: tamen nulli de consanguinitate eius licet accipere eam in coniugio. Quòd si inuentum fuerit factum, separetur omnino.

Item Iulius Papa.

¶*Sic est emendatum ex manuscriptis,& Magistro.Nam in vulgatis erat,*Iulianus.*In Polycarpo autem citatur,*ex cōcilio Triburiensi à Iulio Papa confirmato. *In quo titulo subest aliquod mendum.*

¶De eodem. C. XV.

iij 2 SI quis desponsauerit vxorem, vel subarrhauerit,& siue præueniente die mortis, siue irruentibus quibusdam aliis d causis minime eam cognouerit,neq; eius superstes frater,neq; vllus de cōsanguinitate eius eandē sibi tollat in vxorē vllo vnquam tēpore.

2 *His omnibus auctoritatibus probantur isti esse coniuges. Sed Augustinus testatur contra,dicens.*

¶Non est inter eos matrimonium,quos non copulat commistio sexus.

C. XVI.

3 NOn est dubium illam mulierem non pertinere ad matrimonium e, cum qua commistio sexus non docetur fuisse.

¶*Caput hoc non est inuentum apud B. Augustinum:& videtur summa sequentis capitis.*

Item Leo Papa.[4]

¶Illa mulier non pertinet ad matrimoniū, cum qua non celebratur nuptiale ministerium. C. XVII.

5 CVm societas f nuptiarum ita à principio sit instituta, vt prętер commistionem sexuum non habeant in se nuptiæ coniunctionis Christi & ecclesiæ sacramentum g,non dubium est illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cū qua docetur non fuisse nuptiale h ministerium.

¶ *In codicibus epistolarum Leonis impressis, & manuscriptis in epistola 90. al.92. ad Rusticum,cap.4. itemque apud Burchardum,& Iuonem longe aliter habet hic locus.* Cum societas,inquit,nuptiarum ita ab initio constituta sit,vt præter sexum coniunctionem haberet in se Christi & ecclesiæ sacramentum: dubium non est eam mulierem non pertinere ad matrimonium,in qua non docetur nuptiale fuisse mysterium. *Verum, vt respondeat verbis Gratiani,qui manifestè vtitur hoc loco depravato, itemque Magistri, & glossæ, & posteriorum doctorum, nihil est in textu mutatum.*

[*Benedictus seruus seruorum Dei, Grandensi patriarchæ salutem,&c.*]

PALEA. C. XVIII.

LEx diuinæ cōstitutionis Apostolicam cathedram † totius probat quòd nō fit vxor, si carnis commistio non interueniat.nam si esset vxor,non posset intrare monasterium illo inconsulto.sponsa potest viro etiam contradicente, & inconsulto. & hoc probat per 19.cap.Ioan.

NOn *est dubium.*] Casvs.Cardinalis legebat hoc c.de arcta:sed H.& Ben. intelligunt hoc cap. de qualibet matrimonialiter ducta:& quod dicitur ibi non pertinere ad matrimonium,id est, ad aliquod,vel quodlibet sacramentū matrimonij,quod significat coniunctionem Christi & ecclesiæ. q̄ coniunctio facta fuit in vtero virginali. Sequens c. per te videbis, quia planum est, & exponit illud c. nō dubium. Sequitur postea q̄dam palea,quæ sic incipit, *Lex diuinæ.*quę in scholis non legitur. Et §.qui postea sequitur,scilicet, *Item Apostolus*, planus est.

†al.vir

e¶ *ad matrimonium.*] quia habet in se sacramentum coniunctionis Christi & ecclesiæ, & animæ fidelis ad Deum per charitatem. ȷ.ea.c.seq. extra de bigamis.debitum. Quidam intelligunt hoc c. de arcta:& exponunt non fuisse,id est, esse non potuisse propter arctationem. Ioan.

Genes.2.

f CVm *societas.*] Sic matrimonium se habet ad instar societatis. arg.extra de spon.prętерea. "potest ergo matrimonium cōtrahi per absentes, sicut & societas. ff.pro soc. l.4. arg. 30.q.5. nec illud. & ad instar societatis se habet. extra de spon.prætерea. Et est argu.quòd matrimonium non fuit institutum per illa verba, Hoc nūc,&c. sed per illa quæ societatem designant : Propter hoc relinquet homo patrem & matrem,& adhærebit, &c. & ita intelligitur illud cap. extra de do.inter vir. & vx.significauit. vbi dicitur, quòd ea quæ lucrantur vir &vxor, communiter obueniunt eis.Et est simil. ff.rerum amot.l.1.vbi dicitur,quòd vxor domina est & socia rerū ipsius viri. sed domina dicitur, quia non potest agi furti, licet furtum committat.

"Matrimonium inter absentes cō trahitur.

†al.quia

†al.prohibitum

g ¶ *Sacramentum.*] duo sunt sacramenta vnum Dei & animæ: aliud Christi & ecclesiæ.Dei & animæ, in sponsis : Christi & ecclesiæ inter virum & vxorem, vt ȷ.ea.in omni. & extra de bigam.debitum.

†al.monastratis

h ¶ *Nuptiale.*] ministerium,id est, carnis commercium.

A ¶Apostolici.]*In tomis conciliorum est,*censura Apostolica. *in collectione prima Decretalium,*censura Apostolici magisterij.

Source : BIU Cujas

ITEM APOSTOLVS. Palea, quæ hic solet esse, est contraria his quæ diximus ẽ. ea. si quis desponsauerit. sed loquitur cum pater promiserat filiam illi: sed ille non desponsauerat eam: & quod dicitur desponsata, i. promissa simplibus verbis patris, illa non consentiente[a]. Et hoc colligitur ex eo quod dicitur circa fiñ, decreuerat desponsare: vel intra septennium desponsauerat.

a Nec tacite nec expresse. sic vr intelligere Inn. ꝓ ut not. extr. ꝙ desp imp. c. 1. qđ dicvt ext. l. 6. e. ti. si infantes. §. porro. cũ duob. §. seq. 1. Cor. 7.

a ¶ *Item Apostolus.*] ab hoc loco vsque ad §. ecce. allegat ꝓ neuter cõiugũ sine consensu alterius potest transire ad religionẽ: exinde vsque ad §. cũ ergo Maria. probat ꝓ vterq; sponsorum potest. Et ex his concludit ibi, ꝓ inter sponsum & sponsam non est coniugium.

ITEM PROPOSITVM. Casvs. Adhuc probat Gratian. inter sponsum & sponsam nõ esse matrimoniũ.

1 sent. 4. dist. 27. Anſ. l. 10. c. 18 Iuo p. 8 c. 129. Pann. l. 6. c. 78. Quod sic ꝓbat. nam vir sine consensu vxoris non potest ingredi religionem. Et hęc est propositio, quam probat vsq; ad §. *Ecce.* Sed sponsus hoc facere potest. vt in §. *Ecce.* Et hęc est assumptio, quam probat vsq; ad §. *Eum ergo.* ibi concludit inter sponsum & sponsam non esse matrimonium.

Matth. 19.

Genes. 2. *Sunt qui dicunt.*] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In j. parte Gre. reprehendit quosdam, qui dicebãt matrimonia propter religionẽ posse dissolui, quia lex humana hoc permittebat: sed dicit Greg. hoc nõ esse verum: quia etsi lex humana concedat, lex tñ diuina hoc prohibet. Quod ꝓbat duabus auctoritatib. Domini. Nam cum vir & vxor sint vna caro, nõ debet alter ad religionem transire, & alter in sæculo remanere. In ij. parte dicitur, ꝙ si ex consensu ambo eligant continere, & vitam ducere religiosam cã maioris meriti, vel propter ẽmendationẽ prætériti delicti, hoc facere possunt: sicut mult Sãcti fecerunt. sine consensu autem vtriusque hoc fieri non potest. Quod probat auctoritate Pauli ad Corinth. Secunda pars incipit ibi, *Si vero.*

† abest à pleriſque cod.

ITEM PROPOSITVM. Casvs. Adhuc probat Gratian. inter sponsum & sponsam nõ esse matrimoniũ. Quod sic ꝓbat. nam vir sine consensu vxoris non potest ingredi religionem. Et hęc est propositio, quam probat vsq; ad §. *Ecce.* Sed sponsus hoc facere potest. vt in §. *Ecce.* Et hęc est assumptio, quam probat vsq; ad §. *Eum ergo.* ibi concludit inter sponsum & sponsam non esse matrimonium.

Sunt qui dicunt.] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In j. parte Gre. reprehendit quosdam, qui dicebãt matrimonia propter religionẽ posse dissolui, quia lex humana hoc permittebat: sed dicit Greg. hoc nõ esse verum: quia etsi lex humana concedat, lex tñ diuina hoc prohibet. Quod ꝓbat duabus auctoritatib. Domini. Nam cum vir & vxor sint vna caro, nõ debet alter ad religionem transire, & alter in sæculo remanere. In ij. parte dicitur, ꝙ si ex consensu ambo eligant continere, & vitam ducere religiosam cã maioris meriti, vel propter ẽmendationẽ prætériti delicti, hoc facere possunt: sicut mult Sãcti fecerunt. sine consensu autem vtriusque hoc fieri non potest. Quod probat auctoritate Pauli ad Corinth. Secunda pars incipit ibi, *Si vero.*

1. Cor. 7.

"Vir & vxor erũt duo in carne vna, qualiter exponitur.

"Monasteriũ intrãte vno cõiugũ an possit alter i sæculo remanere.

b ¶ *Humana.*] in auth. de nup. §. distrahuntur. coll. 4.

c ¶ *Diuina.*] supra dist. 10. cap. 1.

c ¶ *Diuina.*] quæ tunc demum locum habet cum carnalis coniunctio vna caro est. extra de conuer. coniug. ex publico.

d ¶ *Latori.*] id est, Christo: cui nullus resistere potest. 11. q. 3. secundum. 19. q. 2. duæ. Ioan.

e ¶ *Vna.*] "fictione iuris vir & vxor vna caro sunt, vel erunt duo in carne vna, id est, in vno carnali opere, id est, ad vnam carnem. vel, id est, ad vnam prolem procreandam. Sic & fornicarij dicuntur vna caro. ĵ. 32. q. 4. in eo.

f ¶ *In pollutione.*] arg. "quòd vno intrante monasterium possit alter coniugum in sæculo remanere, dummodo in castitate. non enim videtur esse causa prohibitionis nisi pollutio. causa ergo cessante cessabit prohibitio. quod verum est si est senex, vt extra de conuer. coniug. cum sis præditus.

g ¶ *Minora.*] hoc tenet in honoribus, vt ẽ. 95. dist. illud. ẽ. 24. quæst. 1. miramur.

h ¶ *Maiora.*] non in honoribus, vt ẽ. dist. 50. qui sub gradu. & est si. 16. q. 2. visis. B.

i ¶ *Anteactæ.*] & nonne hoc casu augent sibi merita? sic. faciũt enim vtrũque: sed in ipso nõ delẽt culpas. "Item nonne coniuges commiscendo augẽt merita sibi? sic[b], sed nõ tm̃: nec ita expedite[c]. licet quidam dicãt ꝙ cum commiscẽtur, & causa reddẽdi debiti vel prolis, non merentur præmium, sed minus supplicium: sed hoc improbatur. j. 33. q. 5. si dicat. Ioan.

"Coniuges an commiscendo mereatur.

b Vt 33. q. 4. c. 1.

c Vt j. 33. q. 4 Christiano.

Vltorum.] Casvs. Hu. hunc casum sic ponit, & latius & melius quam Ben. sic dicens, Olim cõsuetudo erat in Sicilia, ꝙ cõiugati promouebãtur in subdiaconatũ non præmissa continentia, & simul vtebantur matrimonio contracto & officio ecclesiastico: qđ postea à Pelagio præcessore Grego. fuit prohibitum sub alter natiõe, s. vt alterutro essent contenti: s. consortio vxoris, & cessarent ab officio subdiaconatus: vel retinerẽt officium subdiaconatus, & cessarẽt à consortio vxoris. Propter quam cõstitutionem Speciosus subdiaconus, de quo hic habetur, retento vsu coniugis dimisit officium subdiaconatus: postea eo mortuo, relicta eius nupsit alij, quam episcopus separauit à marito, & retrusit in monasteriũ. scribit ergo Greg. illi episcopo, & præcipit vt si ita veritas se habet, eam extrahat de monasterio, & reddat marito: quia ei legitime nubere potuit.

†al. licet 1. Cor. 7.

2 31. dist. c. multorum. Anſ. l. 7. c. 138 Pol. l. 4. tit. 31.

k ¶ *Consuetudinem.*] contra 31. distin. ante triennium. in princ. sed ibi loquitur post prohibitionem. & dicit B. quòd Pelagius fecit tantum vnã constitutionem sub disiunctione, & illam retractauit Greg. vt ibi notaui. H. dicit quòd duas fecit, vnam pure, quæ ibi reprobatur: aliam, quam hic tangit nõ reprobãdo.

l ¶ *Licite.*] ante subdiaconatum ductis: quia nec tempore Apostolorum in subdiaconatu licuit contrahere. 84. distinct. cum in præterito.

"Beneficiũ coniugatis interdicitur

m ¶ *Prohibitum.*] & male: quia nec poterat præcipere quòd abstinerent ab vxoribus, quas erant legitime adepti: nec etiam quòd abstinerent ab officio: quia sine culpa non potest quis priuari officio. & ita fuit retractatum à Gregor. 31. dist. cap. 1. Dicit tamen H. quòd bene: quia abstinere ab vxoribus fuit eis indictum, si possent habere consensum virorum. Item dicit quòd aliàs interdictum fuit ex causa ministerium, sed sine culpa: " sicut & beneficium interdicitur coniugatis sine culpa, sed non sine causa. extra de cler. coniu. cap. diuersis.

n ¶ *Aut certe.*] argu. quòd id quod per se simpliciter imperari non potest, sed persuaderi, vt continentia. 32. q. 1. integritas. subalternatiue & disiunctiue imperari potest. 32. dist. lectores. Arg. contra. ff. de cond. inst. quæ sub conditione. §. si quis.

o ¶ *Suspendit.*] tempore prohibitonis. & ita non fuit adstrictus voto continentiæ vel expresse vel interpretatiue. Vnde est argu. eum & vxorem eius continentiam non vouisse.

p ¶ *Notarij.*] arg. contra. 20. q. 3. eos.

Suspend

Source : BIU Cujas

"Vxor dans viro licẽtiã promouẽdi vouere vĩ.

Ideoque,si,vt fertur,eius se maritus ab administratione suspendit [a], antedictæ mulieri non debet [b] officere,quòd ad secundam coniugij copulationem migrauit: præsertim [c],si non tali mente sub diacono iuncta est,vt à carnis voluptatibus abstineret. Si ergo ita se veritatem, quemadmodum edocti sumus, habere cognoscis, prædictam te mulierem de monasterio per omnia conuenit relaxare, vt ad suum maritum sine aliqua possit formidine remeare.

Idem Hadriano Panormitano notario, libro 9 epist.44.

¶ Ad vxorem redire cogatur, qui sine eius consensu religiosam vestem suscepit. C. XXI.

[1] AGathosa latrix præsentium questa est, maritum suum contra voluntatem suam in monasterio Vrbici abbatis esse conuersum. Quod quia ad eiusdem abbatis culpam,& inuidiam non est dubium pertinere:experientię tuæ præcipimus, vt diligenti inquisitione discutiat,ne forte cum eius voluntate conuersus sit [d],vel ipsa [e] se mutare promiserit. Et, si hoc repererit, & illũ in monasterio remanere prouideat,& hanc, sicut promisit [f],mutare compellat. Si vero nihil horum [g] est, nec quondam † [h] fornicationis [i] crimen (propter quod viro licet dimittere† vxorem)prædictam mulierem commisisse cognoueris:ne illius conuerso vxori relictæ in sæculo fieri possit perditionis occasio:volumus,vt maritum suum illi,etiam si iam tõsuratus [k] est,reddere debeas [l] omni excusatione cessante: quia etsi mundana [A] lex præcipit conuersionis [m] gratia vtrolibet inuito posse solui coniugium: diuina tamen lex fieri non permittit.Nam,excepta fornicationis causa, vir vxorem dimittere [n] nulla ratione conceditur:quia postquam copulatione cõiugij,viri atq; mulieris vnum corpus efficitur,nõ potest ex parte cõuerti,& ex parte in ęculo remanere.

A ¶ Mundana.] *Habetur nouella 123. c.58. vt est diuisa apud Iulianum.*

Item ex octaua synodo.

¶Sine consensu vxoris,religionis propositum vir sumere non potest. C. XXII.

iiij [2] SI quis [A] coniugatus vult cõuerti ad monasterium, non est recipiendus, nisi prius à coniuge castimoniam profitẽte [o] fuerit absolutus. Nã,si illo viuente illa per incontinentiam alteri nupserit, proculdubio adultera erit. Nec recipitur apud Deum eius viri [P] conuersio, cuius sequitur coniugalis fœderis prostitutio. Tales igitur tunc sine culpa sequũtur Christum relicto sæculo, si habeant ex pari voluntate castitatis consensum.

A ¶ Si quis coniugatus.] *Hæc vsque ad vers.* Nam si illo. *habentur apud B. Basilium in regulis fusius disputatis, c. 12. Burchardus quidem, Polycarpus & Iuo par.8.c.183. citant totum hoc caput ex dictis Basilij. Idem vero Iuo c.220. & auctor Pannormiæ citant epistolam Alexandri ij. Landulpho scriptam: in qua hoc*

a ¶*Suspendit.*]secus ergo si se non suspendit. "vnde mulier præsumitur vouisse(quod concedo)eo ipso quòd licentiam dat viro pro mouendi. Sed quare separatur à viro secũdo,licet nõ vouisset? quia vxor clerici debet se cõuertere alicui religioni,vt arg.ẽ.28.dis.quia sunt.& sic pręsumebatur & dicebatur de isto.arg.cõtra.20,q.3.eos.

b ¶*Non debet.*] ẽ.32. dist.seriatim.in fi.contra:vbi dicitur ꝙ non põt alij nubere post mortem primi. Sed ibi incœpta erat iam continẽtia in subdiacono:hic non.non enim vouit,nec expres se nec tacite, cũ eius maritus non fuit promotus ad ordinẽ diaconalem:" & in subnus olim diaconali ordine benepoterat cõiugari. licebat tempore huius Gre. adhærere vxori vel contrahere: non postquam edidit illam cõstitutionem. 31.di.ante triennium.

c ¶ *Præsertim.*] i.si sic iuncta est cum subdiacono, ꝙ ipsa tunc fecerit votum, ꝙ post mortem eius contineret perpetuo.tunc enim non fuit matrimonium cum secundo.hoc secundum H. cuius opinionem no. 32.dist.seriatim.sed secundum opinionem nostram,quam not.ẽ. ea.q.1.c.1. falsum esse patet.nam secundum hoc etiam si expresse voluisset, nisi deo ueret se religioni, nõ solennizat : vbi dixi, nec separatur à viro secundo.Ioã. & quocumque modo dedit licentiam siue intrandi religionem,siue ordinem suscipiẽdi:non separabitur secũdum matrimonium. Dic ergo hic pręsertim,i. maxime.nã præsumptionem induceret contra eam, non tamẽ quæ sufficeret ad separationẽ.H.vtrum autem dãdo licẽtiam intelligatur solẽniter vouere,no.32.di.seriatim.&28.di.si se cuiquã.

d ¶ *Conuersus sit.*] licet recipi non debuerit nisi & vxor conuerteretur.ẽ.ead.sunt qui dicunt.

e ¶*Vel ipsa.*]" hic habes ꝙ cõsensus vxoris sufficit,licet ipsa exẽplẽ nõ voueat, nec intret religionem, ad hoc vt maritus possit intrare religionem,vt 33.q.1.qui vxorem.& expressum vĩ extr.de conuers. coniu.veniens.& c.constitutus. nam dãdo licẽtiam vouere intelligitur.32.di.seriatim.28.dist.diaconus.& c.si qua vidua.sed expresse contradicit.ext.de conuer.coniu.c.1. Quidam dicunt licentiam vxoris nõ sufficere nisi & ipsa intret religionem.& illud c.33.q.5.qui vxorem. intelligunt loqui de consilio.&quod hic dicit,si vero nihil horũ,dicũt quòd hæc dictio,horũ, hic demonstrat hæc duo membra,s.crimen fornicationis,& hoc quòd ipsa se mutare promisit.& exponunt hic,vel,pro &. Alij dicũt ꝙ sola licẽtia sufficit,& dando licẽtiam intelligitur vouere, & cogitur intrare religionem, nisi sit vetula,vt extr.eo.cũ sis præditus.& intelligũt decr.primam prædi. de conuer.coniu.de licentia extorta.Probabiliter potest dici quòd si mulier ignara iuris dedit licentiam, non intelligitur vouisse, & tunc potest maritum repetere.secus si ius sciuit.Ioan.

f ¶*Promisit.*] cõpellenda enim est si se promisit futurã monacham. ar.12.q.2.quicũque suffragio [a].nisi maius periculum timeatur.extr. qui cle.vel vo.veniens.Vel dic,promiserit se deuouendo religioni.

g ¶*Horum.*]s.quòd nec illa mutare se promisit nec consensit,&c.

h ¶*Nec quondam.*]hic petitorio agebatur:& ideo excipit de fornicatione.aliàs primo restitueretur,ext.de rest.spol.ex cõquestione.

i ¶*Fornicationis.*]publicæ,vt ext.de diuor.significasti." aliàs sine iudicio ecclesiæ dimissa restitueretur, nisi ipsa se spoliasset vagando cũ adultero. Vel verius dicas, ꝙ hic referebatur quæstio cũo ipsa non erat spoliata:qa dicebatur quòd eius voluntate intrasset religionem.

k ¶*Tonsuratus.*]secundũ H.post mortẽ vxoris tenetur redire ad monasteriũ,nec obst. decr. illa ext.de conuer.cõiu.qdã.licet.n. ingressus;vel votũ nõ teneat quantũ ad se, tñ monachus est:sicut extinctores spiritus sancti, "licet.n.extinguere nõ pñt quo ad se,tñ extinctores iudicantur. 1.q.1.iudices. de conse.di.4.quæris. vĩ tñ illa gl.sed numquid. contraria huic. Io.male dixit,H.cum iterũ approbata sit in noua cõpilatione illa decr.quidam.B.

l ¶*Debeas.*]"sed num quid iste redditus vxori poterit ab ea exigere debitũ [b], vel ei exigẽti reddere? Dic ꝙ exigẽti tenetur reddere, quod eñ suum erat,s.exigere, vouere poterat:sed nõ alienum,s.nõ reddere,vt 33.q.5.vna. sed ab ea exigere non poterit. arg. extra de conuer. coniu.quidã intrauit. qa quantũ in se fuit, se voto adstrinxit.sed nunqd ea mortua poterit abbas istũ repetere: vel iste poterit aliam ducere?Dicendum quòd abbas istũ repetere nõ poterit, quia votũ nullũ fuit, & nõ fuit monachus: non tamen aliam ducere poterit:qa quàm tum in se fuit,se voto ligauit. si tamen duxerit de facto,tenet,& erit matrimonium inter eos,vt extr.ea.placet.H.tamen contrarium dixit:& dixit ꝙ nõ effet decr.quæ est extr.eo.quidam.Si autem aliquis de licentia vxoris suæ intrauit religionẽ:satis potest dici quòd mortua vxore,quæ eum repetiit, cogitur reuerti ad monasterium: & si cõtraheret,nõ teneret matrimonium,vt ext.eo.ti.ex parte.Io.

m ¶*Conuersionis.*]ante iudicium ecclesiæ neuter potest intrare monasterium altero inuito,nisi cum publice fornicata est : tunc vir ea inuita potest intrare monasterium,sed non illa:sed facta separatione iudicio ecclesiæ secundum Hu.neuter tenetur alteri,& vterque cessit iuri suo. argu.7.q.1. quàm periculosum. & ideo tunc dicit H. quòd vterque intrare potest reliquo inuito. Illud autem Apostoli, Aut maneat innupta,aut reconcilietur. quod de dimittente loquitur,intelligitur ante sententiam ecclesiæ. Ioan. sed auth.contradicit H.vt C.de adul.auth.sed hodie.B.

n ¶*Dimittere.*] arg."ꝙ alter coniugũ potest intrare monasteriũ altero consentiente etiam postquam sunt vna caro effecti. Et sic habes duas causas hic,quibus post carnalem copulam vir potest separari ab vxore quantum ad reddẽdum debitum, & cohabitationẽ,s. fornicationem:tamen post separationem factam ab ecclesia,antea non,vt ĩ.35.q.6.multorum.& 33 q.2.sæculares.& votum conuersionis tunc exigitur vt illa consentiat, & similiter conuertatur, & profiteatur, si est iuuenis. si vetula, saltem profiteatur perpetuam continentiam.extra de conuer.coniug.cum sis præditus.

Si quis coniugatus.] Casvs. Dicitur hic,ꝙ si aliquis coniugatus voluerit ad monasterium transire,non potest hoc facere sine licentia vxoris:quia non recipitur apud Deum viri conuersio, cuius sequitur coniugalis fœderis prostitutio.vnde si vxor postea nubat, adultera erit:licite ergo fieri potest de vtriusque consensu.

o ¶ *Castimonia profitente.*] id est, transeunte ad religionem, si est iuuenis. aliàs ille non est recipiendus. extra de conuer.coniu.cum sis præditus.

p ¶*Viri.*]extra de conuer.coniug.sane.& c.coniugatus.

"Vxor indicio ecclesiæ dimissa restituenda.

"Spiritus sanctus extingui nõ pt.

[1] Sent.ibid. Ans. l.10. c. 19.Burc.l.9. c.48. Iuo p. 8.c.186.Pan. l.6.c.84. Polyc.l.6.tit.4.

[2] Sent.ibid. Polyc. ibid. Ans. l.10. c. 20. Bur. l.9. c.45.Iuo p 8 c.183.&220. Pan.l.6.c.85

"Maritus religiosus ab vxore repetitus an possit debitũ exigere.

b Sed qd si mulier eduit virũ de monasterio, & statim pœnitet, & vult intrare,vĩ ꝙ hoc facere possit añ carnis copulã.arg. ext.de cõiu. ser.,pposuit. secundùm Ioan.đAnc.

"Monasteriũ intrare an possit alter coniugũ post copulã altero consentiente.

a Mel[i]o facit 12.q.1.scim[a] ver.quẽq;.

Source : BIU Cujas

Si vir.] Casvs. Dicitur in hoc c. quòd si vir & vxor causa religionis diuertere voluerint: hoc non debet fieri sine licentia episcopi: alterutro tamen inuito hoc fieri non potest. *Singulariter*, id est, diuisim: quia in eodem monasterio esse non debent. ita sequen. duo cap. plana sunt.

"Cõiugum separó ñ fit sine eccles. auctoritate.

a ¶ *Conscientia.*] "hoc generaliter obtinet vt semper auctoritate ecclesiæ fiat separatio, vt 35. q. 6. multo rũ. ſ. 19. q. 2. duæ. contra ibi, secus in clerico. ſi tamen sine auctoritate episcopi istud fiat, tenet, vt generaliter interpretatur cõsuetudo vel in eo casu exaudi cum volũt construere monasterium in quo se conuertant sine licentia episcopi. argu. de consecr. dist. 1. nemo. Ioan.

1 Sent. ibid. Iuo par. 8. c. 127. Pan. l. 6. c. 76.

b ¶ *Non soluitur.*] nisi postea alter velit ratũ habere ingressum alterius. argu. 33. q. 5. mulier.

c ¶ *Si tu abstines.*] ¶ *Licentiam.*] id est, occasionem.

d ¶ *Imputabitur.*] adeo quòd secũdum Io. de Fan. non poterit dimittere eã propter talem fornicationem: "quoniam qui occasionem dãni, &c. ſ. dist. 50. studeat. & c. sæpe. & 1. q. 1. placuit. Et est arg. pro eo a in auth. vt li. ma. & auię. §. quia vero plurimas. in fi. coll. 8. quod non credo ext. de diuor. ſi gnificasti. licet enim det occasionem ille, ipsa tamen debet fidem seruare castitatis. arg. ſ. e. Agathosa. & 23. q. 5. quod Deo. nisi eam tradat alij adulterandam. extr. de eo qui cog. consan. di scretionem. ff. sol. ma. cum mulier. Dic ergo hic, tuę abstinentię, i. abstinenti tibi imputabitur peccatum, qđ cõmittit ei debitum denegando. Ioan.

2 Sent. ibid. Iuo par. 8. c. 130. Pan. l. 6. c. 79.

"dãni dans causã dãnũ feciſſe vī.

a Sed argu. cõtra eũ est expſſum. ſ. e. ſi qs. ibi, adultera erit. vbi H. ponit & tenet q̃ j. seq̃tur i gl. ité est ar. expſſũ 32. q. 5. puto. Arc.

e *Via Agatho.*] ¶ *Coniugij.*] supra distinct. 40. sicut. C. de episcop. & cleri. Deo nobis. C. de agricol. & censi. cum scimus. lib. 11. Ioan.

†*al. deuotione*

Item idem ex B. *Basilio refertur. Et pars prior illius epistolæ refertur* j. 33. q. 5. *notificasti.*

Item ex synodo Eugenij Papæ secundi in synodo Romana, c. 36.

¶ Sine conscientia episcopi, viro & vxori causa religionis diuertere non licet. C. XXIII.

1 SI vir & vxor diuertere pro sola religiosa inter se consenserint vita, nullatenus sine episcopi conscientia a fiat, vt ab eo singulariter prouiso constituantur loco. Nam vxore nolente, aut altero eorum, etiam pro tali re matrimonium non soluitur b.

Item Ioannes Chrysostomus homil. 1. *in Psal.* 50.

¶ *Antea citabatur Augustinus de adulterinis coniugiis: apud quem libro* 8. *c.* 4. *habetur sententia, sed non verba: quare restitutus est titulus ex Iuone.*

¶ Sine vxoris voluntate viro continere non licet. C. XXIIII.

2 SI tu abstines sine vxoris voluntate, tribuis ei fornicandi licẽtiam c, & peccatum illius tuæ imputabitur d abstinentiæ.

Item Gregorius Vrbico abbati, libro 5. *epist.* 49.

¶ Vir non est suscipiendus in monasterium, nisi vxor conuertatur. C. XXV.

QVia Agatho lator præsentium in monasterio dilectionis tuæ conuerti desiderat, hortamur, vt eum omni cum dulcedine, dilectioneque † suscipias. *& infra.* ¶ Quem tamen ita suscipiendum esse cognosce, si & vxor illius similiter conuerti voluerit. Nam dum vnum vtrorumque corpus coniugij e copulatione sit factum: incongruum est partem conuerti, & partem in sęculo remanere.

Item Nicolaus Papa Carolo Regi.

¶ Continentiæ vota non licet vxori suscipere, nisi eandem vitam vir eius elegerit. C. XXVI.

Cripsit.] Casvs. Casum istum sic pono, Thietberga postulauit à Nicolao Papa vt liceret sibi religionem intrare. quare Papa rescripsit ei dicẽs, q̃ hoc p̃t facere si vir eius Lotharius similiter conuertatur, nec tunc facerent contra auctoritatem Euangelij: quia tales non separat homo, sed Deus: cum religionis intuitu ex consensu vtriusque coniugis matrimonia dissoluantur: aliter autem fieri prohibetur. B.

"Rex desinit esse rex si monach' efficiatur.

f ¶ *Dignitate.*] arg. "quòd hoc solo quòd quis efficitur monachus, definit esse Rex, vel Imperator, vel Papa, vel Episcopus. argu. 7. q. 1. hoc nequaquam, &c. Et est arg. quòd ius regni non transit ad monasterium: sed ad successores sanguinis tantũ, vbi per successionem habetur. sic de comitatu & ducatu. arg. tamen sumitur hic sophisticе. Nam ista non erat regina nisi quia vxor b regis fuit: sicut & vxor consulis dicitur consularis. ff. de senat. feminæ. ergo eo ipso quòd volebat exui copula maritali, ergo & dignitate regia.

b Vxor. Ant. Cor. tract. d excel. & po. regia. q. 29.

g ¶ *Posse.*] sed nonne vir eius erat publicus adulter cum Gualdrada, vt 2. q. 1. scelus. quare ergo non etiam potuit ab eo recedere, vt ſ. e. Agathosa. etiam sine iudicio ecclesiæ, vt extra de diuor. significasti. Potes dicere quòd adhuc non superduxerat Gualdradam. Vel ideo non potuit ab eo recedere, quia de hoc ipso erat quæstio, an esset vxor eius, vel non. Ioan.

ECCE. Casvs. Infert G. ex supradictis, quòd coniugati sine consensu alterutrius trius continentiam profiteri non possunt. Postea assumit dicens quòd sponsi hoc facere possunt: & hoc probat exemplo Macharij & Alexij. Et ad hoc inducit sequentia duo capit. quorum vltimum intelligit Beneuen. de sponsa de præsenti: licet G. intellexit de sponsa de futuro.

3 SCripsit A nobis Thietberga regina, se regia dignitate f, vel maritali copula velle exui, & sola vita priuata esse contentam desiderare. Cui nos scripsimus non aliter hoc fieri posse g, nisi eandem vitam coniunx eius Lotharius elegerit. *& in altera epistola ad Lotharium regem.* ¶ Nam B licet sit scriptum [Quod Deus coniunxit, homo non separet,] Deus tamen, & non homo separat, quando diuini amoris intuitu ex consensu vtriusque coniugis matrimonia dissoluuntur. Aliter autem fieri mutuam separationem vestram prohibemus.

A ¶ Scripsit.] *Vsque ad vers.* elegerit, *sunt ex epistola Nicolai primi Carolo regi scripta: cuius initium est,* Nunquam dolorem. *& extat in codice monasterij Dominicanorum.*

B ¶ Nam licet.] *Hæc vsque ad finem sunt ex epistola eiusdem Nicolai scripta Lothario, cuius initium est,* Audito reuertente misso nostro, *& extat in eodem codice.*

4 *Ecce* h, *quòd coniugati sine licentia* † *alterutrius continentiam profiteri non possunt. Sponsi vero etiam inconsultis, quas sibi desponsauerunt, exemplis, & auctoritatibus probatur continentiam posse seruare: Vt enim refert beatus Hieronymus, Macharius præcipuus inter Christi eremitas celebrato nuptiarum conuiuio cum vxore thalamum esset ingressurus, ex vrbe egrediens transmarina petiit, & eremi solitudinem sibi* i *elegit.* ¶ *Item Beatus Alexius Euphemiani clarissimi filius similiter ex nuptiis diuina gratia vocatus sponsam deseruit, & nudus Christo famulari cœpit. Horum exemplo patet, quòd sponsi sponsarum suarum non exquisito consensu continentiam valent profiteri. Probatur itidem auctoritate Eusebij Papæ dicentis.* 5

¶ Desponsata puella non prohibetur monasterium eligere. C. XXVII.

6 DEsponsatam puellam non licet parentibus alij viro tradere: licet tamen illi monasterium k sibi eligere.

h ¶ *Ecce.*] probauit quòd alter cõiugum altero inuito non potest transire ad religionem. nunc ponit assumptionem, scilicet quòd spõlus hoc potest & ex eo infert, nõ ergo est coniunx. j. §. cum ergo. Ioan.

3 Sent. ibid. Anſ. l. 10. c. 21. Burc. l. 9. c. 49. Iuo p. 8. ca. 128. & 188. Pan. l. 6. c. 77.

i ¶ *Solitudinem sibi.*] dicunt tamen quidam, quòd vita eremitica non soluit matrimonium: "quia eremita nõ est religiosa persona, nisi specialiter se deuoueat alicui religioni siue ordini: nam eremita habet proprium, vt 19. quæst. 3. §. econtra. si contrahit matrimonium, tenet. Alij dicunt quòd est persona religiosa, & talis religio habet votum continentiæ annexũ, si tamen quis in propria domo vellet religiosam vitam ducere, talis religio non dissoluit sponsalia, vt extra de conuer. coniug. ex parte. 2. Ioan.

Matth. 19. " Eremita an sit p̃sona religiosa.

4 Sent. ibid. †*al. consensu*

k DEsponsatam.] ¶ *Monasterium.*] "Sed obiicitur, sponsus intrat religionem, & monachi nolunt eum recipere ante legitimam probationem, cum non debeant. extr. de reg. ad Apostolicam. Nunquid ergo spõsa tamdiu tenetur eum expectare, forte per annũ vel per triẽnium, secũdum q̃ est notus vel ignotus: & ipsa talis est quòd continere potest? Ad hoc dico q̃ si sine licentia vxoris transit ad religionem, non habebit tempus probationis nisi duos mẽses. si autem de eius voluntate trãsit, tenetur continere vsquequo sit elapsum tempus probationis, & quod dicit decret. ext. de conuer. cõiu. ex publico. q̃ duo menses tantum dantur assumenti habitum religionis, intelligas de illo qui sine voluntate vxoris transit. Similiter distingue in clerico transeunte ad religionem, vt si de licentia episcopi transeat q̃ possit petere tempore probationis priora stipendia. secus si sine licentia. Ioan. Quid iuris sit de hoc. in quæstionibus no. c B. Lauren. tamen dicit, quòd si alter dat licentiam alteri, non intelligitur dedisse nisi secundum quòd de iure debet habere, scilicet vsque ad duos menses. Sed quid si non vult eligere monasterium: sed in propria domo vult habitum sumere, vel continentiam vouere? Dicimus quòd non potest, vt habes extra de conuers. coniug. ex parte. in fi. nec sponsus potest ad ecclesiam sæcularem conuerti, vel ordinem accipere, vt extra de cler. coniug. cap. 1. supra ead. si vir. Et dicit Hug. quòd sponsus cum dat licentiam sponsæ, vel econuerso intrandi monasterium, matrimonium non soluitur: sed compellendus est & ipse intrare: & si contraxerit, duos habet viros mulier, vel vir duas vxores. Tu dic, quòd siue ea volente, siue inuita transeat alter non compellitur intrare monasterium, Baz. dicit, quòd non soluitur, nec intrare compellitur: & si contraxerit, habet duas vxores. Tu dic quòd non compellitur intrare: quia cum ei dat licentiam, intelligitur dare auctoritate & iure illius canonis, ex publico. de conuer. coniugat. & dissoluitur matrimonium, vt dicitur expresse in authentic. de sanctiſſim. episcopis. §. sponsalibus quoque. coll

5 *lib.* 6. *cap.* c. 91.

6 Sent. ibid. Anſ. l. 10. c. 6 Bur. l. 8. c. 19. Iuo p. 7. c. 40

c q. veneria lis est, & incipit, quidã clericus intrauit. vbi ðt Tan. q̃ clericus qui delcta sui plati intrauit religionẽ vt eẽt i pbõne, habebit interim oẽs fructus sui bñficij cũ sit clericꝰ eccleſię & possit reuerti si velit hodie hæc q. est expedita, vt p; ext. lib. 6. ð reg. beneficiũ. dic vt ibi.

Source : BIU Cujas

collat.9.vbi dictur quòd vinculum illud rumpitur,licet ad hoc responderi possit per c.5.eo.scripsit.nam ibi dicitur matrimonium dissolui post carnalem copulam : quod est impossibile, nisi quo ad seruitutem.32.quæst.7.tantum valet. Io. dicit tamen Imperator,quòd quidquid ligatur,solubile est.in auth.de nup.§.nuptias.coll.4.

a *Decreta.*] Pone quòd sponsus dicit sponsæ, Intra religionem,&ego continebo, nũquid rumpitur matrimonium? Quidam dicũt quòd si continet,non rumpitur:sed si contrahit rumpitur.vnde secundum eos non sola religio rumpit,sed religio cũ copula. Item quid si iurauit vterq; quòd non intraret religionem ? quæritur vtrum intrare possit? & videtur quòd non. 22.q.4.§.illicitum. Argum. contra. 19. q. 2. duæ.dic quòd non debet intrare. " & cum religio soluat vinculum matrimonij. videtur quòd & vinculum iuramenti,vt extra de spon. commissum. & de iureiuran. peruenit.2.Ioan.

1 Sent.ibid.

1.Cor.7.

2 s.e.non dubium.

3 s.e.cum societas.

"Religio vtrum soluat vinculũ iuri

b ¶*Damno.*]res enim quas alter alteri dehi qui. dit,restituentur ei, vt extra de conuer. coniug. ex publico. licet possit videri quòd ille per quẽ stat quòd matrimonium non consumatur, debeat puniri,vt C.de spõsa. l.vlt.Sed non est ita[a]. si tamen osculum interuenit, non potest spõsus nisi dimidiam partem rerũ suarum datarum ab ipsa repetere : sed mulier totũ repetit quod dedit. C.de don.ante nup.l. si à sponso.Ioan.

4 j.32.q.7.

5 33.q.1. requisisti.

a Sub.qa iure pmittẽte hoc fit:& iõ pœnã si meretur. C.de adul. Gracchus. & 31. q.1.hac rõe.

CVM ERGO.Casvs. Infert Gratianus nunc, cum coniugati non possunt sine consensu alterutrius continentiam profiteri: sponsi vero hoc possunt : patet quòd inter sponsum & sponsam non est matrimonium. & ad hoc confirmandũ, suam conclusionem inducit auctoritate:primo, August.secundo,Leonis. tertio, Nicolai:quarto, Gregorij,& quod dicit Nicolaus, intelligitur si eam cognouit.

6 j.33.q.j.qđ autẽ. Sẽt.4. dist.34. Pol. l.6. tit.4: Bur.l.9.c.40 Iuo par.8.c. 80. & 178. Pann.l.6. c.115.

Q *Vòd autem.*] Casvs.Dicitur in hoc ca. quòd si frigidus ducat vxorem de facto, & illa possit probare quòd hoc verum sit, per veram probationem scilicet per aspectum corporis, vel septima manu propinquorum,separari debent.

† absunt à capitulari.

Item Gregorius in regesto,libro 6 epist. 20.ad Fortunatum.

¶ Desponsata impune monasterium potest eligere. C. XXVIII.

1 Decreta [a] legalia desponsatam, si conuerti voluerit, nullo omnino censuerunt damno [b] mulctari.

Cum ergo coniugatorum continentia, nisi ex amborum consensu, Deo offerri non valeat,cum vir sui corporis potestatem non habeat sed mulier,sponsæ autem monasterium possint eligere, & sponsi non exquisito consensu sponsarum propositum melioris vitæ assumere valeant, [2] *patet, quòd inter sponsum & sponsam coniugium non est* [3] *. Item cum secundum* A *Augustinum illa mulier non pertineat ad matrimonium,cum qua docetur non fuisse commistio sexus , item cum secundum Leonem illa non pertineat ad matrimonium , cum qua non docetur fuisse nuptiale ministerium:apparet,quòd inter sponsum & sponsam coniugium non est.* [4] *Item Nicolaus Papa præcepit de his , qui ab aduersariis excæcantur , & membris detruncantur,vt ob hanc infirmitatem coniugia talium non soluantur.* [5] *De his autem,qui causa frigiditatis vxoribus debitum reddere non possunt,statuit Gregorius Papa,vt vterque eorum septima manu propinquorum tactis sacrosanctis reliquiis iureiurando dicat, q numquàm per commistionem carnis coniuncti vna caro effecti fuissent: tunc mulier secundas nuptias poterit contrahere : vir autem , qui frigidæ naturæ est , maneat sine spe coniugij.*

Vnde idem B *scribit Venerio Caralitano episcopo ita dicens.*

A ¶Secundum Augustinum.]*Gratianus hic repetit,quæ s.c.non est dubium. & c.cum societas, ex Augustino, & Leone attulit valde corrupta,vt ibi notatum est.*

B ¶ Idem.] *Hoc idem caput j.33. q.1. citatur ex Gregorio Ioanni Rauennati episcopo : itemque à Burchardo,& Iuone par.8.c.178.in Pannormia autem exprimitur*, Gregorius iunior. *Sententia vero ipsa refertur ex Gregorio in Decretalibus tit.de frig.& malefi. c. laudabilem. & ab Iuone eadem parte ca.80. ex capitularibus,vbi habetur lib.6.c.55.*

¶ Si mulier probauerit, quòd à viro suo nunquam cognita fuerit separetur. C. XXIX.

6 Q Vòd autem [c] interrogasti de his,qui matrimonio iuncti sunt, & nubere [d] non possunt, si ille aliam , vel illa alium possit accipere:de his ita scriptũ[A] est [e], Vir & mulier, si se coniunxerint,& postea dixerit mulier de viro , quòd non possit coire cum ea,si potest [per verũ † iudicium] probare [f] quòd verum sit, accipiat alium.

c ¶ *Quòd autem.*] de hac materia habebis 33.q.1.c.1.Ioan.

d ¶*Nubere.*]id est,carnaliter commisceri,vt s.dist.34.Valentino.

e ¶ *Scriptum est.*] in Lombarda. " Et ita est argum. quòd leges in- " leges alle duci possunt in causis matrimonialibus. nam & in accusatione e- gari pñt in causis mrimonialib⁹. tiam clericorum inducuntur.arg.3.q.9.dignum.

f ¶*Probare.*]j.33.q.1.si quis accepit.contra extra de despon.impub. continebatur. extra de cland.desponsi.si quis clam. extra de frig.& malefic.c.1. In his omnibus dicitur, quòd probationi viri standum est,& etiam sacramento viri, vt in c.continebarur. sed hoc intelligitur cum vir tacet , & probationes non habet : " immo verior est solutio,quòd hoc locum habet quoties mulier quę virgo est, se incognitam vult probare per aspectũ corporis.hæc probatio præfertur omnib. etiam iuramento viri. extra de probatio. proposuisti. validior enim est &melius res ingeritur animo oculata fide quàm per aures.Inst.de grad.cog. §.hactenus.&§.consobrino. sed si fuisset mulier potius crederetur viro : & sic loquuntur iura contraria.

" Mulier si dicat se incognitã , & vir cõtrariũ cuius ꝓbó admittetur.

A ¶Scriptum.] *Auctor glossæ hic ait*,in Lombarda : *& j.33.q.1. hoc eodem loco ait*, libro capitulari Caroli,*s.*in Lombarda.*Nunc habetur capitul.l.6.c.55. additis in extremo his verbis* , eo quòd iuxta Apostolum non potuit illi reddere suum debitum.

Ecce impossibilitas coeundi,si post carnalem copulam inuenta fuerit in aliquo , non soluit coniugium. Si vero ante carnalem copulam deprehensa fuerit, liberum facit mulieri alium virum accipere.Vnde apparet illos non fuisse coniuges:alioqui non liceret eis ab inuicem discedere,excepta causa fornicationis: & si discedentes oportet manere innuptos,aut sibi inuicem reconciliari.¶Item si sponsa coniunx esset , mortuo sponso remaneret vidua.Si autem vidua esset,vir eius ad sacros ordines conscendere non posset.Maritus enim viduæ æque, sicut & bigamus, sacerdos fieri prohibetur. Ex huius autem copula , nullus prohibetur à sacris ordinibus. Vt enim ait Pelagius Papa [7 *Nihil est (quantum ad hunc articulum attinet) quod ei obuiet de canonicis institutis g.] Apparet ergo hos non fuisse coniuges. ¶Item si coniuges essent, discessio ab inuicem esset diuortium. Sed horum separationem negat Ambrosius esse diuortium, dicens de beata Maria , quam sibi Ioseph desponsauerat , & in suam duxerat* [8 *Ioseph numquam cognouit eam Nam si vir iustus eam cognouisset:num quam à se discedere passus esset : nec Dominus , qui vxorem præceperat à viro non discedere,nisi causa fornicationis,commendans eam discipulo auctor diuortij fuisset.*] *Ecce commendatio Mariæ Ioanni , & detractio Ioseph negatur* [h] *fuisse diuortium , quia Ioseph non cognouerat eam. Vnde apparet* [i] *eos non fuisse coniuges Si autem beata Maria , quam sibi Ioseph desponsauerat , & in suam duxerat,coniunx negatur fuisse, multo minus ista, quæ simpliciter sponsa erat, coniunx est appellanda.*

Item ex concilio Aurelianensi [B].

A ¶Ioseph.]*Verba* B. *Ambrosij lib.2.commen. ad c.1.Lucæ(quæ propius accedunt ad hunc locum, quàm quæ habentur l.10.ad c.23.) sunt hæc* : Vtique si conueniissent,numquàm virum proprium reliquisset , nec vir eam iustus passus esset à se discedere. Quomodo autem Dominus diuortium præcepisset, cum ipsius sit sententia , quia nemo debet dimittere vxorem , excepta causa fornicationis?

B ¶Aurelianensi.] *Hoc idem j.32.q.7.qui dormierit,videtur citari ex concilio Moguntino. Sed in nullo Aurelianensi, aut Moguntino est inuentum : quemadmodum neque sequentia in Triburiensi.*

¶ Sororis vxorem polluens, neutram valet habere.

C. XXX.

9 Q Vi dormierit [k] cum duabus sororibus, & vna ex illis antea vxor fuerit , neutram ex ipsis habeat : nec ipsi adulteri

" Diuortiũ & repudiũ differunt.

i ¶*Vnde apparet.*]Totum est allegatio.

Q *Vi dormierit.*] Casvs.Dicitur in hoc ca. quòd si quis vxorem à se cognitã habuit, & postmodum scienter cum sorore eius adulteretur: neutram ex ipsis habebit, id est, nec vxori debitum reddet, nec post mortem vxoris licet ei, nec adulteræ alicui matrimonialiter copulari. Quidam tamen habent ibi. §. idem.

7 sent.4.dist. 27.5.dist.34. c.vlt.

8 Ambr. ad c.1.Luc.&đ instit.virgi. c.6.&7.

k ¶ *Qui dormierit.*] Quidam dixerũt hoc cap.intelligendum secundum decret.extra de diuor.si qua. & de sponsa.requisiuit. sed illę decret.parum faciunt. H.vero & Baz. dicunt potius esse standum Euangelio. vnde intelligunt hoc cap.quòd exigere non potest,sed reddere tenetur. vnde sic intelligunt sequentem litteram, non liceat propriæ vxori reddere sibi debitum,id est, ipse non potest petere debitum ab ea: & ita intelligunt prædictas decret.nam peccata suos debent tene-

9 32.q.7.qui dormierit. Burch. l. 17. c.3.Iuo p.9. c.69.

Source : BIU Cujas

re auctores. C. de pœ. sancimus. & est hodie expressum extra de eo qui cog. discretionem. " & maxime cum affinitas spiritualis maior sit quàm carnalis, vt 30. q. 3. ita diligere. sed propter spiritualem superuenientem non separentur. 30, q. 1. ad limina. Ioan.

" Affinitas spiritualis est maior carnali.

a ¶*In coniugio.*] ff. 32. q. 7. quędam. ĵ. 33. q. 2. si quis contra. sed ibi neutra fuit vxor.

DE SPONSA.

CASVS. Dictum est s̃. quòd illa quam vir sororis suæ cognouit, contrahere non potest: nunc dicit secus esse in sponsa, quæ post pœnitẽtiam potest contrahere.

QVidam desponsauit.] CASVS: Quidam despõsauit quandam: & eam propter frigiditatem vel aliud iustum impedimentum cognoscere non potuit. quam frater eius postea corrupit, & grauidauit: & ideo statutum fuit in concilio isto vt corruptor eam non habeat, licet frater eius eam non potuit habere. mœchus tamen & mecha post pœnitentiã contrahere possunt.

1 Bur. l. 17. c. 49. Iuo p. 9. c. 100.

b ¶*Dotauit.*] id est, donationem propter nuptias dedit. "nam secundum leges mulier dat dotem, & vir donationem, extra de do. inter vir. & vxor. nuper.

"Mulier dat dotẽ, & vir donationẽ facit.

c ¶*Sed mœchus.*] si fuit sponsa de præsenti, quod magis videtur ex eo quod dicit, non potuit ei cõmiscere: quia ad id spõsus iam deuenerat, vt tentaret, sed non potuit aliquo impedimento impeditus. " Vel si fuit sponsa de futuro, cum qua nõ committitur mœchia, id est, adulterium: dic mœchus & mœcha, id est, fornicarius, & fornicatia: quia fornicatio mœchia dicitur: arg. 32. q. 4. meretrices. & hoc est quòd sequitur fornicationis, &c.

2 sent. 4. dist. 27. Bur. l. 17. c. 18.

"Adulterium cum sponsa non committitur.

d ¶*Licita.*] post mortem spõsi. si erat sponsa de præsenti. ecce minus puniuntur isti quàm adulteri in superiori cap. sed hoc non contingit propter coniugium, vt intelligit G. sed quia peccauerunt minus ob publicæ honestatis iustitiam, quàm si esset iam cognita, & affinitas interueniisset. Ioan.

3 Iuo p. 8. c. 26.

vnquam in coniugio [a] copulẽtur.

Id est, nec propriæ vxori sibi licet reddere debitum, quam sibi reddidit illicitam, sororem eius cognoscendo. Nec etiam post mortem vxoris licet ei, vel adultero, alicui copulari in coniugio.

De sponsa vero è contra legitur in concilio Triburiensi.

¶De eo, qui dormiuit cum sponsa fratris sui. C. XXXI.

1 QVidam desponsauit vxorem, & dotauit [b] eam, & cum ea coire non potuit: quam clanculo frater eius corrupuit, & grauidam reddidit, Decretum est, vt quamuis nupta esse non poterit legitimo viro: Desponsatam tamen fratri frater habere non possit: sed mœchus [c], & mœcha fornicationis quidem vindictam substineant, licita [d] vero coniugia eis non negentur.

Item ex eodem.

¶Si quis sponsam filij sui oppresserit, simul cum ea sine spe coniugij maneat. C. XXXII.

2 SI quis sponsam [e] filij sui oppresserit, & postea filius eius eam duxerit, pater [f] postmodum non habeat vxorem, nec mulier virum. Filius, qui patris facinus ignorauit, aliam accipiat.

Si illa, quam vir sororis suæ cognouerit g, *perpetuo copulari prohibetur: hic vero, qui sponsam fratris sui corrupit, peracta pœnitentia matrimonium contrahere permittitur, apparet* h *hanc non fuisse coniugem fratris eius.* ¶*Item mulier causa fornicationis à viro suo dimissa, aut ei reconciliabitur, aut eo viuente innupta manebit. De sponsa vero contrarium inuenitur in 1. libr. capitular. c. 105. & lib. 7. c. 183. quibus locis sic legitur.*

¶ Si sponsus raptum recipere noluerit, liceat sibi alij nubere. C. XXXIII.

3 RAptor pœnitentia publica mulctetur. Raptæ vero, si eam sponsus recipere noluerit [k], & ipsa eidem crimini consentiens [l] non fuit [m], licentia nubendi alij non negetur.

Item ex concilio Toletano.

¶*In nullo Toletano concilio inuentum est. Sed fere eadem leguntur in concilio Rhemensi Trosleiano, & lib. 1. capitular. c. 105. & lib. 7. c. 183. & in legibus Longobar. lib. 1. tit. de rap. mul. l. 12.*

¶De eodem. C. XXXIIII.

4 STatutum est à sacro conuentu, vt si quis sponsam alterius rapuerit [n], publica pœnitentia mulctetur, & sine spe coniugij maneat. Et si ipsa eidem crimini consentiens [o] non fuerit, licentia nubendi alij non negetur. Quòd si post hæc coniungere se præsumpserint [p], vtrique vsque [A] ad satisfactionẽ [q] anathematizentur.

A ¶*Vsque ad satisfactionem.*] *Hæc verba non sunt in Trosleiano, neque in capitularibus, sunt tamen apud Burchardum, & Iuonem, qui etiam citant Toletanum.*

3 *Apparet ergo hanc non fuisse coniugem, cui viuente sponso, alteri nubendi licentia non negatur. Quomodo ergo secundum Ambrosium, & reliquos patres, sponsæ coniuges appellantur, & his omnibus argumentis coniuges non esse probantur? Sed sciendum est* r, *quòd coniugium despõsatione initiatur, commistione perficitur. Vnde inter sponsum, & sponsam coniugium est, sed initiatum, inter copulatos est coniugium ratum.* s

Vnde Ambrosius.

¶In desponsatione coniugium initiatur. C. XXXV.

ij 6 CVm initiatur [s] cõiugium, coniugij nomen ascisciturꝰ, non cum puella viri † admistione cognoscitur.

¶ *Integer textus affertur supra ead. cum initiatur.*

Ecce quòd in desponsatione coniugium initiatur, non perficitur. Item Ambrosius in libro 1. de Patriarchis.

¶ *Caput hoc non est inuentum apud Ambrosium, neque sequens apud Hieronymum.*

i ¶*De sponsa.*] de futuro. nam si sit de præsenti, idem est quòd incognita.

RAptor.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd si aliquis rapuit sponsam alterius, raptor debet puniri: & si sponsus eam recipere noluerit, ipsa poterit alij nubere si raptori in crimine non consensit. Idem est casus sequentis cap.

k ¶*Noluerit.*] de facto, supple, si intelligas de sponsa de præsenti: nã de iure compellitur eam recipere si ipsa non peccauit nec consensit, sed per vim est passa. argu. 32. q. 5. reuera. ff. de adul. si vxor. §. si quis plane. nisi velit sponsus religionem intrare, vt ext. de conuer. coniug. ex publico. & secundum hoc quod dicitur in fine: quia illa possit nubere cum alio, intelligas post mortem viri sui. si autem sponsa est de futuro, non est compellendus [b]: quia libera debent esse matrimonia, vt extra de sponsi. requisiuit. nam propter modicam causam potest dimitti vxor de futuro. extra de iureiur. quemadmodum.

4 sent. 4. dist. 27. Burc. l. 9. c. 37. Iuo p. 8 c. 175.

b Hoc not. 32. quæ. 2. in summa.

l ¶*Consentiens.*] tunc enim non posset nubere, nisi timeretur incontinentia eius, vt extra de eo qui cogn. cõsan. c. ex litteris. in fi. 36. q. 2. si autem. Iom ¶*Non fuerit.*] ante vel post. non enim refert quando dolus committatur. arg. 1. q. 1. eos. & ff. de calum. l. j. §. qui autem.

STatutum est.] n ¶*Rapuerit.*] id est violenter corrupuerit. Si hoc intelligas de sponsa de præsenti, dic alij. s. Ipsi, qui est alius à raptore. & secundum hoc dicit nubendi, id est carnaliter commiscendi, si autem legas de sponsa de futuro, dicas alij, scilicet à sponso & raptore. " nam cum raptore non debet contrahere in odium rapinæ: si tamen contrahit, tenet matrimonium. argu. extra de rap. accedens. Ioan.

5 s̃. cũ initiatur. & ĵ. si qs desponsata. cum seq.

6 s̃. e. cũ initiatur. Iuo p. 8. c. 2. †*al. virili*

"Matrimonium raptoris & raptæ tenet.

o ¶*Consentiens.*] infra 36. q. 2. si autem. contra. sed hoc de rigore iuris. Ioan.

p ¶ *Præsumpserint.*] infra 34. quæst. 2. non satis. 36. quæst. 2. tria. contra. sed ibi de rapta nondum alteri desponsata, hic vero de rapta alteri desponsata.

c ¶*Vsque ad satisfactionem.*] id est, donec pœnitentiam agant de rapina. Ioan.

APPARET. Hæc est 3. pars q. in qua probat G. per 12. cap. quòd sponsa de præsenti dicitur vxor nõ de præsenti, sed spe futurorum: scilicet quia non est ibi significatio, quæ est inter Christum & Ecclesiam. vnde qui dicit talem, non est bigamus. Ioan. de Fan.

CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis illam non fuisse coniugem. cui viuente sponso nubendi licentia conceditur. Postea dicit quòd inter sponsum & sponsam est matrimonium initiatum, & non ratum: quod in desponsatione initiatur, sed in commistione perficitur. Quod probat per sequentia quattuor capit. quæ per se patent.

r ¶*Sed sciendum.*] Ponit distinctionem suam de matrimonio initiato: & eam probat per cap. quæ sane intellecta aliud sonant.

s ¶*Vm initiatur.*] quo ad significationem, nam quo ad essentiam statim plenum est & perfectum: quia simplex est, sicut & omne sacramentum. Ioan. [c]

c De hoc ét leg. & no. s. ea. cum initiatur.

a De hoc 35. qu. 3. §. hac auctoritate. in prin.

g ¶*Cognouerunt.*] supra ead. qui dormierit.

h ¶*Apparet.*] allegando dixit.

Source : BIU Cujas

a Q*Vapropter perficiuntur.*] non quo ad sui essentiam:sed quo ad significationem.non tamen sequitur quòd ante nõ fuerit perfectum:quia perfectum amplius potest perfici. arg.11.q.3.anteceſſor. " Perficitur autem matrimonium per coitum quo ad sui significationem:quia tunc vtramque habet significationem: scilicet coniunctionem animæ fidelis ad Deum,&Christi ad ecclesiam.extr. de biga. ca.debitum. Sed quare separatur matrimonium causa religionis post coniunctionem animæ fidelis ad Deum,&non post coniunctionem Christi ad ecclesiam? Ratio est, quia anima separatur à Deo per peccatum : vnde non est mirum quòd post talem cõiunctionem matrimonium separatur. sed illa cõiunctio Christi ad ecclesiam designatur per vnionem, qua vnita est diuinitas carni humanæ in vtero virginali. vnde qa humana caro nũquam à deitate separata est,ideo post talem cõiunctionem matrimonium numquam dissoluitur.Vel potest dici quòd facius est quòd vna anima separetur à Deo, quam tota ecclesia. immo impossibile est quòd tota ecclesia separetur à Deo : quia ecclesia non potest nulla esse, 24.q.1.pudenda. & 21.distin. c. Ioan.

"Matrimoniũ per qd perficitur.

1 Sent.4. dist.30.

Oseæ 4.

2 Iuo par.8. c.101.Pann. l.6.c.17.

¶Coniũctorum commistio matrimonium perficit. C. XXXVI.

1 IN omni matrimonio coniunctio intelligitur spiritualis, quam confirmat, & perficit coniunctorum commistio corporalis.

Item Hieronymus super Abdiam Prophetam.

¶Matrimonium sponsali conuentione initiatur, commistione perficitur. C. XXXVII.

Q Vapropter in filiabus vestris fornicabũtur,& sponsæ vestræ adulteræ erunt.] Notandum est,quòd in filiabus dicit fornicationem futuram,& in coniugibus adulteria : quæ sponsali conuentione initiantur, & commistione corporũ perficiuntur a.

Item Ambrosius ad Paternum,epist.66.

¶Cum desponsata fuerit tradita,&in vsum deducta,recte coniunx appellatur. C. XXXVIII.

2 SI quis desponsata sibi,& tradita b vtatur, rite A coniugium vocatur.

A ¶Rite.] *Apud beatum Ambrosium legitur,* vtatur,coniugium vocat, *Sicut etiam apud Iuonem.Et quæ antecedunt,ac sequuntur,ostendunt aliam fuisse ipsius mentem, atque Gratianus putauerit,& auctor Pannormiæ.*

Quare autem post nuptialia pacta non statim tradantur sponsæ, Augustinus in lib.8. confessionum,c.3.ostendit,dicens.

¶Quare sponsæ post pactum non statim tradantur. C. XXXIX.

3 INstitutum est, vt iam pactæ sponsæ non statim c tradantur,ne vilem d habeat maritus datam,quam non suspirauerit sponsus dilatum.

Iuxta hanc distinctionem c intelligenda est illa auctoritas Augustini, [4 *Non dubium est illam mulierem non pertinere f ad matrimonium , cum qua docetur non fuisse commistio sexus.*] 5 *Ad matrimonium perfectum, subintelligendum est, tale videlicet, quod habeat in se Christi & Ecclesiæ sacramentum. Ita & illud Leonis Papæ intelligendum est.* ¶ *Sed obiicitur illud Augustini,* [6 *Inter Mariam & Ioseph fuit perfectum coniugium.*] *Sed perfectum intelligitur non ex officio, sed ex iis, quæ comitãtur † officium coniugij, ex fide videlicet, prole, & sacramento. Quæ omnia inter Christi parentes fuisse, auctoritate Augustini probantur. Cuncta ergo, quæ de non separando coniugio inducta sunt, de perfecto intelliguntur, quod sponsali conuentione est initiatum, & officio corporalis commistionis est consummatum. Illa vero, quibus separabile coniugium ostenditur, de initiato intelliguntur, quod nondum officio sui perfectum est.* ¶ *Potest & aliter distingui. Sponsæ appellantur coniuges consuetudine scripturæ spe futurorum, non effectu h præsentium.* 7 *Vnde Ambrosius cum dixisset,* [*cum initiatur coniugium*] *nõ addidit tunc res, vel effectus. sed* [*tunc nomen coniugij ascisitur*] *ostendens tales coniugij nomen habere, non rem, vel effectum. Item Augustinus cum de parentibus* i s *Domini loqueretur, ait* [*coniuges fuerunt mente, non carne, sicut & parentes* k.] *Ex quo datur intelligi, quòd sicut Ioseph pater Domini dictus est non effectu genituræ sed officio, & cura prouidendi, sic & coniunx matris eius appellatur non coniugij effectu, sed subministratione necessariorum, et indiuiduæ † mẽtis affectu. Hinc Augustinus ait,* [*9 Noli timere accipere Mariam coniugẽ tuam*] *coniugẽ nominauit quia futura l erat vxor.*] *Hinc & Beda super Leuiticum,* [*si quis sponsam alterius violauerit,&c.*] *sponsam vxorem dixit, non quæ tunc erat, sed quæ futura erat vxor.*] *Hinc etiam Hieronymus super Matthæum in Euangelio,* [*Cum esset desponsata.*]

¶Consuetudine scripturæ,sponsæ coniuges,& sponsi viri appellantur. C. XL.

G Enuit Ioseph m virum Mariæ.]¶Cum virum audieris, suspicio tibi non subeat nuptiarum n:sed recordare consuetudinis scripturarum,quòd sponsi,viri,& sponsæ, vocentur vxores. & *infra.*¶Non ab alio inuenta est,nisi à Ioseph:qui pene licentia maritali futuræ vxoris omnia nouerat. & *infra.* ¶ [Ioseph filij Dauid, &c.] iam & supra diximus sponsas vxores appellari : quod plenius liber aduersus Heluidium o docet.

Item super Genesim. 10

¶De eodem. C. XLI.

E Gressus itaque Loth,locutus est ad generos suos , qui accepturi erant filias suas.] In sequentibus filię Loth virgines esse dicuntur. Et ipse ad Sodomitas

3 sent.4 dist. 27. Iuo p.8. c.33. Pan.l.6 c.10.

4 s̃.ead.non dubium.

5 s̃.e.cum societas.

aVide quod leg.& no.s̃. e.coniuges.

6 s̃.e.Beata Maria.

†*al.comitantur coniugium*

" Fructus diu expectatus gratissimus est.

7 s̃.ead.

" Ioseph fuit pater putatiuus pater Domini dictus est.

8 s̃.e.cõiũx.

†*al. indiuiduo*

9 s̃.e.cõiũx. Matth.1.

10 Beda in quæstionib. in Genes.ex Hier. Gen.19.

b SI *quis.*] ¶*Tradita.*] ergo si non sit tradita sibi, & traducta , & ea vtatur, vim facit, vt C.de ra. virg.l.vna. sed lex illa non tenet, vt s̃.e.lex. extra de rap.cum causam.Ioan.

c IN*stitutum.*]¶*Non statim.*] quia nisi intra duos menses, a ext.de conuer.coniu. ex publico. similiter fideiussor non debet statim venire cum sacco paratus.ff.de solu. quod dicimus.50.dist. quamuis.

d ¶ *Ne vilem.*] " nam gratior est fructus, quem spes ,productior edit.Et no.quòd propter cauendam vtilitatem multa omittuntur.16.q.1.præcipimus.ff. de off.præsi.obseruandum.45.dist.de Iudæis.50.dist.§.potest.

IVXTA.Casvs.Iste §.diuiditur in tres partes.In prima approbat distinctionem positam s̃.ead.in §.apparet. de matrimonio initiato & perfecto,secundum quam, vt dicit Grat.intelligitur auctoritas.Aug.s̃.e.non est dubium.& c.Leonis.& c.cum societas.In secunda parte obiicitur,quia dicit Augustinus.quòd inter Mariam & Ioseph fuit perfectum matrimonium : & tamen carnalis copula non interuenit.Sed soluit Gratian.dicens quòd perfectum intelligitur, non ex officio carnis,sed ex his bonis quæ officium coniugij comitantur.In tertia parte dat solutionem aliam,dicens quòd sponsa dicitur vxor spe futurorum,& non re præsentium:secus in carnaliter cognita. Quod probat quattuor auctoritatibus, scilicet vna Ambrosij:duabus Aug.& vna Bedæ. Secunda pars incipit ibi,*Sed obiicitur.* Tertia ibi, *Potest & aliter. Non effectu præsentium,* id est, non

f ¶ *Non pertinere.*] ex his verbis Gratian.bonus intellectus haberi potest:sed quòd ipse malum habuit,patet ex illo loco:Cũcta ergo.

g ¶ *Sponsæ.*] Nec hæc solutio multum valet: quia eadem ratione dici potest quòd committat adulterium spe futurorum, non re præsentium, qui cum sponsa alicuius fornicatur : quod ridiculum est dicere.

h ¶ *Effectu.*] id est, propter fidele coniugium, vt s̃.ea.coniunx.

i ¶*De parentibus.*]"Ioseph enim putatiuus pater Domini dictus est.

k¶*Sicut & parentes.*] quo ad Ioseph. Nam Maria carne fuit eius parens. vnde expone, parentes , id est, parens, plurale pro singulari. 2.quæstio.1.in primis.

l ¶ *Quia futura.*] ex hoc loco habuit tam Gandulphus quàm Gratianus b causam sui erroris , dicentes " verũ coniugiũ non fuisse inter Mariam & Ioseph : quod tamen falsum est,vt supra ead. coniunx. Et est hic argu. aliquem sumere appellationem ab eo quod futurum erit, vt 23. q.1. paratus.

m¶*Genuit.*]In prima parte commentatur Hieronym. super illa auctoritate , Genuit Ioseph. In secunda commentatur super illa , Inuenta est, &c. In tertia commentatur super illa , Ioseph fili Dauid,&c.

m ¶ *Genuit Ioseph.*]

G *Enuit Ioseph.*] Casvs. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte ponũtur verba Euangelistę.In secũda ponuntur verba Hieronymi dicentis , Cum audieris quòd Ioseph fuerit vir Mariæ, non suspiceris quòd eam cognouerit : sed scias quod secundum consuetudinem scripturarum sponsus de præsenti ante carnalem copulam vir appellatur, & sponsa vxor. Secunda pars incipit ibi,*Cum virum.*

"Mariavnicum genuit

cSic dictus, qa ante eũ nullꝰ est natus ex ea,& dr vnigenitus, qa post eũ nullꝰ ex ea natus est scdm Hug. de hoc leg. &no.ext.de ver.sign.Ioseph.Arc.

n ¶*Nuptiarum.*]id est,carnalis commistionis:quia carnalem copulam eius non cognouit.

o ¶ *Heluidium.*] hæreticum:qui dicebat beatam Virginem alios filios genuisse , eo quòd Euangelium dicit : " Peperit c filium suum primogenitum.& Ioseph de alia muliercula plures filios habuisse: vt sic Christi parentes infamaret.

E *Gressus itaque.*] Casvs. Hoc cap.diuiditur in duas partes.In prima ponuntur verba Genesis. In secunda verba Hieronymi probantis quòd nomine generi etiam spõsus filiæ intelligitur:quia filiæ Loth nondum viros cognouerunt,& tamen sponsi earum generi appellantur:licet quidam aliter opinentur,dicentes quòd quę viros habuerunt , perierunt in Sodomis : virgines autem exierunt cum patre. Secunda pars incipit ibi, *In sequentibus. Nunc,* id.super loco Genesis,Egressus est,&c.

verba sunt Euangelistæ.

Source : BIU Cujas

a ¶*Ecce.*]Supra 14.dist.c.1.
b ¶ *Ad sponsos.*] tamen appellatione generi sponsus continetur,vt 40.3.§.item lege Iulia.ver.item ne liberto.

PRius quam.] Casvs. Hoc c.diuiditur in 4.partes.In prima parte ponuntur verba Euangelij. In secunda, ostendit Ioannes quòd Maria spõsa iuxta morem antiquum habitauit cum spõso suo, sicut econuerso generi Loth apud suas sponsas habitauerũt. In 3. parte ostendit ꝙ nomine cõiugis,spõsa intelligitur. In 4. parte dicit, ꝙ cum Ioseph vellet Mariã suspectã dimittere: angelus eum reconciliauit sibi, non ad carnale commercium, sed ad communis habitaculi consortium. Secunda pars incip.ibi, *Non dixit.* Tertia ibi, *Noli timere.* Quarta ibi,*Sicut enim.* Seq.c. patet.*Vxoris,*s.cognitæ.*Illi,*scilicet discipulo Ioanni.

"Prius qñq; non notat ordinem.

c ¶*Priusquam.*] " hic prius non notat ordinem.arg.extr.de ver. si.quod dicitur.ar.19. q.vlt. §.nunc autem.

1 Concord. text.ĩ l.lege Iul.& ibi gl. & docto. ff. de test.

Vnde non sequitur,ꝙ postea conuenerunt. Et etiam cõcor. huic arg.lex.nam lex dicit ꝙ si seruus non fuerit euictus priusquã moreretur, vel mortuus esset, nec inde sequitur quòd post euincatur: quia hoc esset impossibile.ff.de euiction.si seruus.

d ¶*Seruabat.*]non tamen vbicũque immo alicubi contrarium obtinebat, prout statim subditur de generis Loth.

Gen.19.

e ¶*Haberentur.*] ff.de rit.nup.mulierem.vñ nisi post puberes annos spõsa inueniatur in domo sponsi, non præsumitur vxor, vt ff.de rit.nup.l.4.Item licet post puberes annos spõsa inueniatur in domo sponsi:tamẽ, nisi constet de sponsalibus, hoc ipso ꝙ secum reperitur, non præsumitur matrimonium,vt ff.de sponsa. quæsitum.& extra de rest.spol.ex parte.

Matth.1.

2 Copiosius in homilia.

f ¶*Sic etiam Maria.*]Similitudo est per contrarium:vel in eo ꝙ& isti & illi cohabitabãt sponsis sine carnali commistione.

g ¶ *Sed dimittere.*] id est,ad eam non accedere.

h ¶*Retinere.*] ergo & accipere est retinere.

dixit[Ecce a duæ filiæ meæ,quæ non cognouerunt virum,] Nunc autem dicitur habuisse generos. Quidam arbitrantur eas, quæ viros habuerunt , in Sodomis periisse : & quæ virgines erant cum patre exiisse.Sed hebraica veritas habet,[Egressus Loth locutus est ad sponsos A b , qui accepturi erant filias eius.] Nec dum igitur virgines filię matrimonio fuerant copulatæ.

¶*In hoc cap.Gratianus retulit verba gl.ordinariæ in c.19.Gen.ex Hieronymo.*

A ¶ Sponsos.] *Sequebantur hæc,*[uos,quod quidem magis verum esse videtur ex hoc quod sequitur, qui accepturi, &c. *quæ sunt expuncta, quia neque apud B.Hieronymum, neque in glossa ordinaria habentur.Ex iisdem vero addita sunt à vers.*Necdum. *vsque in finem , quoniam inde colligitur id , quod vult Gratianus.*

Vnde datur intelligi,quòd scriptura sponsos generos vocat [1]*.Item Ioannes os aureum homilia 4.ad c. 1.Matth.*

¶Maria coniunx dicitur more scripturæ, cum simpliciter sponsa esset.
C. XLII.

PRiusquam c conuenirent.] ¶ Non dixit , prius quàm in sponsi adduceretur domum.Hũc quippe morem seruabat d antiquitas , vt sponsæ in sponsorum domibus haberentur e. Quod nunc quoque fieri interdum videmus. Vt enim generi Loth apud socerum leguntur habitasse cum sponsus nondum sibi copulatis lege coniugij , sic habitabat etiam Maria f cum sponso. *& infra.* ¶Neque enim eam voluit de domo expellere , sed dimittere g.*& infra.* ¶Noli timere accipere Mariam coniugem tuam.] [2] Quo sermone sponsam similiter indicauit:sicut etiam eos, qui adhuc sponsi sunt,generos appellare scriptura cõsueuit.Quid enim est [accipere?] domi profecto retinere h. Iam enim illam mente dimiserat i .*& infra.* ¶ Sicut enim postea illam commendauit Christus ipse discipulo:sic & nunc Angelus copulat k sponso,non in fœdus solenne coniugij,sed in consortium communis habitaculi.

"Ioseph tpe Passionis vi uebat , & à Virgine separatus fuerat.

a sc.in historia Euãgel. vbi tractat ð nuptiis factis in Cana Galilææ.

i ¶*Dimiserat.*]quia suspicatus de ea fuerat adulterium.2.q.1.si pecauerit.

k ¶*Copulat.*] id est,reconciliat,nõ desponsat.sed quod dicit,copulat,iam mente dimiserat eam, & quasi separati erant quo ad mentem:Ioseph tamen prius ei fuit coniunctus per consensum matrimonialem,& consensit in carnalem copulam.ẽ.ead.§.1.

l *Si enim.*]¶*Vxoris.*]Arg." quòd viuente Ioseph separata est vir go ab eo.arg.ẽ.ead.§.ecce. & hoc contra Petrum manducatorem,qui dixit a quòd Ioseph mortuus erat tempore Dominicæ passionis. Hic enim exprimitur causa quare Dominus separauit eam à Ioseph.

INuenta est.] Casvs. Hoc cap.diuiditur in duas partes.In prima ponuntur verba Euangelistæ.In secunda verba Origenis dicentis quòd Maria fuit tantum sponsa de præsenti : sed ideo fuit apellata vxor,vt eius virginitas lateret diabolo:&ne parturiens non ex marito lapidaretur.Secunda pars incipit ibi, *A beato.Tibi vxor,* carnaliter cognita.*secundum consuetudinem.* scilicet,carnalem.

Idem homil. 5.ad idem,c. 1.Matth.

¶Dominus non commendasset matrem discipulo, si eam Ioseph cognouisset. C. XLIII.

SI enim cognouisset eam,& loco habuisset vxoris l ,quomodo illam Dominus quasi absque solatio,& nihil penitus habẽtem, discipulo commendassetꝫ iubens illi,vt eam reciperet in suam?

Item Origenes in eodem,homil 1.Euangel.

¶Maria vxor Ioseph appellatur,quia sic ab eo putabatur futura.
C. XLIIII.

[3] INuenta est habens in vtero.] A beato Ioseph,qui licet eam non contingeret : futuræ tamen, vt putabatur,vxoris omnia nouerat.*& infra.* ¶ Si tibi vxor nominatur , si desponsata A tibi esse dicitur : non tamen tibi vxor est, sed Dei vnigeniti electa mater est. *& infra.* ¶Dico coniugẽm propterea, vt diabolo virginitatẽ eius occultem,& vt Iudæorum prauitatem excludam , atque deiiciam , & vt legis n instituta non destruam.In consequentibus demonstrabo, quòd nec ista tua coniunx,secundum consuetudinem coniugij habeatur, nec iste qui generatus, tuus filius esset credatur.

A ¶ Desponsata.] *Sic est emendatum ex ipsa homilia. Antea legebatur,* & si in desponsatione vxor tibi esse dicitur. *Alia etiam nonnulla emendata & addita.*

Item Gregorius in expositione Euangelij,homil.26.

¶ Ad nuptias Mariæ Ioseph non peruenit. C. XLV.

SIc quippe discipulum Dominus post resurrectionem suam dubitare permisit , nec tamen in dubitatione deseruit , sicut ante natiuitatẽ suam habere Mariam spõsum voluit,qui tamen ad eius nuptias non peruenit.Nam ita factus est discipulus dubitans , & palpans testis verę resurrectionis, sicut sponsus matris fuerat custos integerrimæ virginitatis.

*Ex his*o *omnibus auctoritatibus apparet, sponsas cõiuges appellari spe futurorum,non re præsentium. Quomodo ergo coniuges à primæ fide desponsationis appellantur:si ista, quæ asseritur sponsa, coniunx esse negatur?*

m ¶ *Dico coniugem.*] in persona angeli quasi loquitur hoc Origenes.

n ¶*Vt legis.*]" quia secundum legem quæ iam sponsa erat lapidabatur ob fornicationem.34.q.2.non satis. sed quæ nondum erat spõsa alicuius,& fornicabatur non puniebatur morte, nisi postea copularetur alicui tãquam virgo: & ita lapidaretur beata virgo. quia cũ iam sponsum haberet,grauida apparebat:& ita cõstabat vel ante vel post desponsationem eam fornicatam præsumptiue:& ideo fuit despõsata.Sed secundum legẽ Romanam secus est. nam si quæ fuerit fornicata ante quam sit sponsa, non potest accusari de adulterio.si vero postquam fuerit sponsa, potest.ff.de adul.si vxor.§.si quis vero. Tamen dicunt quidam, quòd etiam simplex fornicatio morte puniebatur in Aaronitis. 56.dist.Dominus. quia maior munditia exigebatur in eis : qa de eis auctor mũdi,i. Christus erat nascitu rus. " Et no.ꝙ hic occultatur aliquid propter malitiã eius cui fit occultatio. quandoque occultatur alí quid propter rei excellẽtiã. 43.di.in mandatis. quandoq; ideo quia auditores capaces non sunt.8.q.1.oportet. & ibi, Multa habeo vobis dicere, quæ non potestis portare modo.

" Spõsa fornicata an erat olim lapidanda.

Ioan.19.

" occultare licet ex cã.

Ioan.20.

Sic quippe.]Casvs. Gregor. facit hic quãdam collationem inter Ioseph & Thomam Apostolum. vtrumque enim permisit Deus dubitare, alterum de virginitate Mariæ, & alterum de Christi resurrectione. tamen neutrum in dubitatione perfistere permisit : & vtroq; vsus est pro teste tam resurrectionis quàm virginitatis Mariæ. *Ad nuptias,*id est,ad carnalem cognitionem.

3 Copiosius in homilia.

EX HIS OMNIBVS. Casvs. Concludit Grat.ex præmissis, quòd nuncupatur sponsa & coniunx non re præsentium,sed spe futurorum : & suam conclusionem tribus similitudinibus approbat, respondendo quibusdam cap. superius allegatis. Prima similitudo incipit ibi, *Sed à prima.* Secunda ibi, *Sed talis.* Tertia ibi, *Sic qui merito.* Et dicit H.quòd Grat.fere per totam hanc quæstionem male dicit : & per vnum falsum vult probare aliud falsum. Tu autem dicas quòd matrimonium est cum sponsa de præsenti : sed non consummatum.

o ¶ *Ex his.*] fere per totum istum §. male dicit Gratianus:imo per totam hanc quæstionem. Ioan.

a ¶*Sicut*

Source : BIU Cujas

[c] Peccata adulti an dimittantur p fidem ante baptismum

a ¶ *Sicut.*] Hic per vnum falsum vult aliud probare. [c] nam quòd adulto non dimittantur peccata per fidem ante baptismum, nemo catholicus dicit. hoc etiam Aug. expresse negat. de consec. dist. 4. non dubito. & c. baptismi. verum est quòd non dimittuntur omnino ante baptismum quo ad omnem pœnam: quia non quo ad temporalem: quod fit per baptismum. de consec. dist. 4. fine pœnitentia. nisi summa esset contritio. vt in latrone. de consec. dis. 4. capitu. baptismi vicem.

b ¶ *Syricius.*] 3. e. q. de coniugali. & ita soluit quod non obiecerat: & sic est rota præcurrens.

[1] s. e. matrimonium.

[2] s. ea. cum initiatur.

c ¶ *A beatitudine.*] habuit quidem beatitudinem, sed non permanentem vel confirmatam, vnde dicitur non habuisse charitatem in cælo. 16. q. 2. visis. de pœ. dist. 2. principium. 19. dist. propter notius.

d ¶ *Sacerdotem.*] sed hoc non nisi post confirmationem, vt extr. de accusa. super his. Ioan.

[3] j. e. coniugali.

e ¶ *Acceperat.*] amittit ergo quis quod nõ habet, vt C. de adm. tuto. pupillorum. [a] arg. contra. ff. de reg. iur. non videtur. non videtur re excluſus q̃ rem non habuit.

[a] Ad idẽ 23. di. quorũdã. in fi. vbi de hoc. & 5. q. 6 c. quia iusta. vbi de hoc. †al. &

SED CONCEDATVR. Casvs. Nunc reuertitur Gratianus ad principalem quæstionem. Sed ca. planum est, & intelligitur cũ sequenti de sponsa de præsenti.

f ¶ *Quæritur vtrum.*] huius quæstionis nulla est vis, determinatur enim per id quod est ext. de spons. duo. duobus modis. & c. licet præter solitum. [e] Sed in hoc differũt doctores, an sponsa de futuro cogatur sta re cum sponso suo: quod videtur, vt extr. de spons. ex litteris. & de conuers. coniuga. sane. Item quia pro quolibet mortali peccato possumus cogi ad pœnitentiam. 22. q. 1. ca. vlt. [b] Sed contra extra de spons. requisiuit. & s. ea. q. 1. de viduis. Dicunt quidam, quòd cogi debeat à principio: si tamen perseuerauerit cõtumax non est amplius cogenda. Tu dicas semper esse cogẽdam, nisi euidentissima subsit causa. [e] Sunt tamen casus 7. in quibus sponsa de futuro licite potest recedere à sponso vnus si alter vult intrare religionem. & illud etiam tenet in sponsa de præsenti, ext. de conuer. coniuga. ex publico. Secundus casus, si alter recedit ad remotam regionem, nec potest inueniri. extr. de sponsa. de illis. Tertius casus, si alter incurrit lepram, vel aliquam deformitatem corporis. extr. de coniug. leprosi. litteras. ext. de iureiu. quemadmodum. Quartus si superuenit affinitas, vel si fornicetur spontanee vel coactus. ext. de iureiur. quemadmodum. s. e. quidam desponsauit. Quintus, secũdum quosdam est si mutuo se absoluerint. ext. de spon. præterea. Sextus, si contraxit cum alio per verba de præsenti. extr. de spon. duorum. capit. 1. & 2. sed in hoc casu est peccatum. Septimus, si id quòd minor fecit, non vult seruare in adulta ætate, vt ext. de desponsa. impuber. de illis. Hi casus & aliqui alij possunt his versibus haberi:

Lepra superueniens, furor, ordo, sanguis, & absens,
Læsaque virginitas, membri damnum, minor ætas,
Achæresis lapsus, fideique remissio: prorsus.
Sponsos dissociant, & vota futura ratractant.

[e] Sponsalia soluuntur multis cãis.

Sed à prima fide desponsationis coniunx dicitur appellari, non quòd in ipsa desponsatione fiat coniunx, sed quia ex fide quam ex desponsatione sibi inuicem debent, postea efficiuntur coniuges: sicut [a] per fidem dicuntur remitti peccata, non quòd ante baptismum per fidem remittantur, sed quia fides est causa, quare in baptismo à peccatis emundamur. ¶ *Illud autem Ioannis Chrysostomi.* [1] *Matrimonium non facit coitus, sed voluntas.*] ¶ *Item illud Ambrosij* [2] *Non defloratio virginitatis, sed pactio coniugalis matrimonium facit*] *ita intelligendum est: coitus sine voluntate contrahendi matrimonium, & defloratio virginitatis sine pactione coniugali non facit matrimonium, sed præcedens voluntas contrahendi matrimonium: & coniugalis pactio facit, vt mulier in defloratione suæ virginitatis, vel in coitu dicatur nubere viro, vel nuptias celebrare.*

¶ [3] *Item Syricius* [b] *Papa discessionem sponsæ à sponso vocat coniugalem separationem.* ¶ *Sed talis discessio dicitur violatio coniugij non iam existentis, sed futuri, vt ex ipsa dispensatione sperabatur. Sic & diabolus dicitur cecidisse à beatitudine* [c] *non solum, quam tunc habebat, sed etiam, ad quam habendam creatus erat.* ¶ *Sic qui merito suæ vitæ, vel † scientiæ in sacerdotem* [d] *, vel episcopum eligitur, si interim electionem suam cassari meruerit, dicitur amittere sacerdotalem, vel episcopalem vnctionem, non quam iam acceperat* [e] *, sed ad quam accipienda electus erat. Non ergo illa auctoritate sponsa coniunx potest probari. Sed concedatur quòd sponsa non sit coniunx: tamen quæritur, vtrum* [f] *liceat ei renuntiare priori conditioni.*

Hoc autem prohibetur auctoritate Ancyrani concilij, ca. 11. in quo statutum sic legitur.

¶ Puellæ, desponsatæ prioribus reddendæ sunt, si eis raptæ fuerint. C. XLVI.

[4] DEsponsatas puellas, & post ab aliis raptas placuit erui [g], & eis reddi, quibus ante fuerant desponsatæ [h], etiam si eis à raptoribus vis illata constiterit.

Item Ioannes octauus [A] *Rostanno archiepiscopo.*

[A] ¶ Octauus.] *Sic est restitutum ex pleriſque vetustis, & Iuone. In vulgatis erat.* Chrysostomus.

¶ Communione priuetur sponsa, nisi raptorem deferere, & ad sponsum suum redire voluerit. C. XLVII.

[5] ATho præsentium lator, dũ in nostro seruitio fideliter excubaret, quemdam virum feminam sibi desponsatam conqueritur rapuisse. Et ideo fraternitas tua nostra auctoritate suffulta suffraganeos suos episcopos præsentialiter conuocet: & sic vnanimi sententia, si sponsam huic raptor non reddiderit, tam idem, quàm rapta, si ad pristinum sponsum remeare [i] noluerint, omni communione priuentur.

4 *Sed aliud est priori conditioni renuntiare, & de nuptiis cum alio agere: aliud est rapi, hoc est, illicite constuprari.*

Vnde Isidorus Etymolog. libro 5. ca. 26. ait.

¶ Quid sit raptus. C. XLVIII.

[6] RAptus [k] est illicitus coitus, à corrumpendo dictus: vnde qui rapta potitur, stupro fruitur.

7 *Hæc autem non ab alio rapta, sed alij desponsata monstratur. Raptam vero talem dici prohibet Gelasius Papa dicens.* [8]

¶ Ibi raptus admittitur, vbi puella abducitur, de cuius ante nuptiis nihil actum probatur. C. XLIX.

[9] LEx illa [l] præteritorum principum ibi raptum dixit esse commissum, vbi puella, de cuius ante nuptiis nihil actum fuerit, vi deatur abducta.

5 *Quod autem in fine capituli subiungitur* [*etiam si eis à raptoribus vis illata constiterit* [m] *:*] *ideo additum est quia raptarum aliæ se rapiendas exponunt, aliæ violenter abducuntur. Quolibet ergo modo rapiantur, priori reddendæ sunt. Hæc autem* [n] *, vt supradictum est, non inter raptas, sed inter alias desponsatas connumeratur: & ideo non est huic auferenda, & priori reddenda. Sequuntur aliæ auctoritates, quibus ista prohibetur nubere secundo, & iubetur redire ad priora vota.*

Ait enim Syricius Papa Hymerio episcopo Tarraconensi, epist. 1. c. 4.

¶ Puellam alij desponsatam alter accipere non valet. C. L.

[10] DE coniugali violatione requisiti, si puellã alteri desponsatam alter in matrimonium possit accipere. Tale ergo connubium anathematizamus, & mo-

[g] DEsponsatas.] ¶ *Erui.*] idest, auferri à raptore.

[h] ¶ *Desponsatæ.*] infra 34. quæstio. secunda. non satis. contra vbi præcipitur non reddi priori viro: sed ibi consentit raptori. & hic loquitur de spons. de præsenti. Itẽ contra C. de sponsa. l. prima. ibi dicitur, quòd vni desponsata potest alij nubere. sed illud est abrogatum.

A *Tho.*] Casvs. Quidam nomine Atho conqueſtus est Papæ mulierem sibi desponsatam raptam fuisse: quare Papa rescribit Rostanno archiepiscopo vt compellat raptorem eam sibi restituere: alioquin conuocatis suis suffraganeis excommunicet eum & ipsam raptam, si ad suum sponsum noluerit remeare. Quæ autem sequuntur, plana sunt vsque ad cap. de coniugali. in fin. capitul. scilicet desponsatas. hęc autem, de qua agitur in themate.

[i] ¶ *Remeare.*] si intelligas hoc de sponsa de præsenti, planum est: si de sponsa de futuro, dic vt in summa.

SED ALIVD. Hæc est quarta pars quæstio. in qua quæritur quid iuris sit de raptis: & quis dicatur raptor, vel rapta, vel raptus. Ioannes de Fant.

[k] *Raptus.*] Hoc cap. inducit G. vt probet illicitum esse coitum in rapta: vnde per consequẽs vult probare quòd debeat à secundo separari, si eam raperet, cum illicite ei adiungatur: ita tamen, quòd ille qui secundo rapuerit, non tractasset primo de sponsalibus. & ad hoc inducit cap. sequens.

[l] *Ex illa.*] Sed vbi sit lex illa, ignoro. forte in Codice Theodosiano potius contrarium inuenio, vt C. de rap. virg. l. 1. §. quibus. sed illud non tenetur, vt ext. de rapto. cum causam.

QVOD AVTEM. Hæc est quinta pars quæstio. in qua dicitur, quòd si per verba de præsenti fuerit sponsa, & rapta, omnibus modis viro reddenda est. Ioan. de Fant.

[m] ¶ *Consliterit.*] s. c. desponsatas.

[n] ¶ *Hæc autem.*] de qua agitur in themate.

DE coniugali.] Casvs. Aliqua fuit desponsata alij per verba de præsenti. quærebatur vtrum alter possit eam accipere in vxorem? Et respondetur quòd non: & sic contrahentes debent anathematizari. nam si quis violat benedictionem quam nupturæ sacerdos imponit, sacrilegium facit nupturæ, nõ quo ad matrimonium, sed quo ad copulam carnalem. Vel nupturæ, idest, carnaliter cognoscendæ.

[6] 36. q. 1. raptus. Iuo p. 8. c. 26. Pan. l. 6. c. 53.

[7] j. 36. q. 1. lex illa.

[8] in codice Theod lib. 9 tit. 24. đ rap. virg. velvid. le. 1.

[9] Pol. l. 6. ti. 4 Anſ. l. 10. c. 11. s. desponsatas.

[10] Pol. ibid. Anſ. l. 10. c. 9 Bur. l. 9. c. 31. Iuo part. 8. c. 169. Pann. l. 6. c. 18.

Source : BIU Cujas

SED AVCTORITATE. Casvs. Soluit G. & male, dicens quòd si sponsa velata sit & benedicta cum sponso, & in domum ducta, debet reddi priori: alioquin non. hoc autem facit G. respondendo quibusdam cap. contra hoc allegatis. Illud Gregor. 33. quæstio. 1. requisisti.

a ¶ *Ducta.*] hoc male soluit. nam huiusmodi solennitates nõ faciunt ad essentiã matrimonij. 30. qu. 5. nostrates.

b ¶ *Illud Gregorij.*] 33. q. 1. c. 1. &c.

Vobus.] Casvs. Casum huius Paleæ sic pone. Dicitur enim hic, quòd si quis desponsauerit aliquem fide pactionis, non debet aliam ducere. si tamen duxerit, maneat cum secũda: agat tamen pœnitentiam de fide mentita: Si autem contraxerit per fidem consensus, erit tantũ matrimonium cum prima: & hoc in prima parte. In secunda dicitur quòd fides pactionis est, quãdo aliquis promittit alicui mulieri & accipiet eam in vxorem. si permiserit rem secum habere. Fides cõsensus est cum inter se consentiunt per verba de præsenti. Secunda pars incipit ibi, *Est autem.*

1s. e. desponsatam.

2 j. 33. q. 1. requisisti.

Vidam infidelis.] Casvs. In superiori causa tractatum est de quibusdam impedimentis matrimonij, & q matrimonium non est inter religiosas psonas, si de nouo contrahant: sed ne idem putetur esse inter infideles, ideo magister supponit hanc 28. causam, in qua ostendit matrimonium esse inter eos. Ostendit etiam quid iuris sit si alter infidelium conuertatur: & addit vtrum debeat dici bigamus qui ante baptisma habuit vnam, & postea alteram. vt a Sub. altero autem hæc omnia remanẽte i competentius agat, infidelitate: proponit thema, de vel si alter quo tres elicit quæde duob. cõ stiones.

iugib. fideli c ¶ *Quidam infidelis.*] b[b] discedat Superiori causa quinque notantur causæ, quæ prohibent matrimo à fide, alte- nium contrahere, & contractum iubent dirimere: verbi gratia voro remanen tum, ordo, religionis habitus, ligatio, & publicæ honestatis iustitia. te in fide, se in hac vero causa ponuntur quæ impediunt matrimonium: verbi cũdũ Hug. gratia dispar cultus, vel dissimilitudo fidei, vt inter fideles & infide vel aliter les. & primo tractat an matrimonium sit inter infideles, & ostendit tractauit etiam quid iuris sit, si alter de duobus coniugibus infidelibus ad fimagister de dem[a] conuertatur.

duob. impe *Vòd autem.*] Hæc quæstio diuiditur in quinque partes: in dimẽtis. f. d prima quarum probat multis auctoritatib. quòd matrivoto, & de monium non est inter infideles. Secunda ibi, *Si quis.* Tercongiis & tia ibi, *Iam nunc.* Quarta ibi, *Contra.* Quinta ibi, *Ex his.* spõsalib. mo Ioannes de Fan.

do intendit Casvs. Hic intitulatur prima quæst. qua quæritur an sit matrimotractare de nium inter infideles. Et certum est quòd sic, vt infra ead. §. 1. & cap. dispari cõiu 1. Grat. tamen pro vtraque parte allegat, & bene soluit infra ead. §. gio & biga ex his. Ponit etiam quædam cap. in hac quæstione, quæ ad secunmis, vt autẽ dam pertinent quæstionem, quæ est an altero remanente infideli hæc, &c. Io. possit conuersus ad fidem se alij copulare. & de hoc quid iuris sit, de Fan. in 2. q. tractatur. Est ergo casus hius §. talis. Probat hic Gra. superfidis omnibus, ne fiat, prohibemus: quia illa benedictio, quam nuptu ræ sacerdos imponit, apud fideles, cuiusdam sacrilegij instar est, si vlla transgressione violetur.

A ¶ Tale ergo.] *In epistolarum Syricij codicibus, & in codice canonum, & apud ceteros collectores (præter Pannormiam,) & in capitular. Caroli. Basileæ impressis, lib. 1. ca. vlt. legitur,* Hoc ne fiat, modis omnibus inhibemus. *Sed quoniam in casu fit mentio anathematis, non est mutatum.*

Sed auctoritate hac Syricij illa prohibetur ad secunda vota transire, quæ in propriam domum est ducta[a], & cum sponso suo est velata, & benedicta. Talium discessione violatur benedictio, quam nupturæ sacerdos imponit. Verum hanc nec dum sponsus in suam duxerat: nec cum ea benedictionem acceperat. Non ergo hac auctoritate huiusmodi copula prohibetur.

¶[1] *Item illud Eusebij Papæ* [*Desponsatam puellam non licet parentibus alij viro tradere,*] *similiter & de huiusmodi desponsata intelligitur, quæ videlicet cum sponso est velata & benedicta.*

¶[2] *Item obiicitur illud Gregorij*[b] [*Quæ propter frigiditatem à viro suo separata est, & alij nupta, si vir eius aliam cognouerit, illa est detrahenda secundo, & reddenda primo.*] *Sed eodem modo soluitur: quia ista videlicet cum illo benedictionem acceperat.*

[*Augustinus de fide pactionis, & consensus.*]

¶ *Etiam in Decretalibus tit. de sponsa duor. c. 1. citatur ex Augustino, apud quem non est inuentum.*

¶ Si quis alicui mulieri consensus fidem fecerit, non licet illi aliam ducere.

PALEA. C. LI.

DVobus modis dicitur fides pactionis, & consensus. Si aliquis alicui mulieri fidem fecerit pactionis, non debet aliam ducere. Si aliam duxerit, pœnitentiam debet agere de fide mentita: maneat tamen cum illa, quam duxit. Non enim rescindi debet tantum sacramentum. Si autem fecerit fidem consensus, non licet aliam ducere. Si autem duxerit, dimittet eam: & adhærebit priori.

Est autem fides pactionis, quando aliquis promittit fidem alicui, quòd eam ducet, si permiserit ei rem secum habere, vel etiam pro consensu. Fides autem consensus est, quando etiam si non stringit manum, corde tamen & ore consentit ducere: & mutuo se concedunt vnus alij, & mutuo se suscipiunt.

CAVSA XXVIII.

Vidam infidelis[c] *in coniugio positus ad fidem conuersus est: vxor vero odio fidei Christianæ ab eo discessit. Ille quamdam fidelem in vxorem accepit: qua mortua clericus efficitur. Tandem vitæ & scientiæ merito in episcopum eligitur.*

1 *Hic primum quæritur, an coniugium sit inter infideles.*

2 *Secundo, an liceat huic aliam ducere prio re viuente.*

3 *Tertio, an sit reputandus bigamus, qui ante baptismum habuit vnam, & post baptismum alteram.*

QVÆSTIO I.

1. ps *Vòd autem*[d] *inter infideles coniugium non sit, multis auctoritatibus probatur. Ait enim Paulus,* [*Omne, quod non est ex fide,*[e] *peccatum est.*] *Coniunctio autem infidelium non est ex fide: & ideo peccatum est. Non est ergo coniugium: quia nullum coniugium peccatum*[f] *est.*

¶ *Item Augustinus*[A], [[3] *Non est vera*[g] *pudicitia hominis infidelis cum coniuge sua,*] *Vbi autem vera pudicitia esse non potest, ibi nec verum coniugium est.*

Item Ambrosius[B]][+] *Iussit*[h] *Esdras dimittì*[i] *vxores alienigenas, per quas ibant ad Deos alienos. Non est enim putandum matrimonium, quod extra*[k] *Dei decretum est factum. Sed cum cognoscitur, est emendandum*[l]. ¶ *Item Augustinus*[c] [*Non est ratum*[m] *coniugium, quod sine Deo est.*]

¶ *Ex his omnibus auctoritatibus probatur, coniugium non esse inter infideles. Sed contra aliæ inueniuntur auctoritates, quibus probatur coniugium esse inter infideles. Qua*cialiter inter infideles non esse matrimonium. & hoc facit quatuor auctoritatibus, scilicet vna Pauli, duabus Augustini, & vna Ambrosij.

d ¶ *Quòd autem.*] hic intitulatur 1. quæst. "an scilicet matrimonium sit inter infideles: & certum est quòd sic, licet non sit ratum, infra eadem §. primo. & capit. primo. Gratian. tamen ad vtramque partem allegat, & bene soluit. j. ead. §. ex his. sed quia in hac q. quædam cap. ponuntur pertinentia ad secundam quęstionem, quæ est, an altero remanente in infidelitate possit conuersus ad fidem alij se copulare, de ea videamus.

"Matrimonium est interinfideles

" Notandum ergo quòd cum vnus coniugum ad fidem conuertitur, si remanens in infidelitate est Iudæus, nullo modo fidelis debet cohabitare cum eo nisi velit ad fidem conuerti, & si non vult conuerti, potest aliam ducere, infra eodem. Iudæi. sed cõtrarium est hodie verum, & extr. de diuor. quanto. & c. gaudemus. si autem est paganus, & non vult cohabitare, vel vult sed cum blasphemia Christi: vel vt eã pertrahat ad mortale peccatum: fidelis potest cum alio contrahere j. ead. si infidelis. & hos tres casus in quibus licet ei contrahere cum secunda, habes extra de diuor. quanto. & ca. sequen. Si autem vult infide- Rom. 14. lis cohabitare fideli, & in pace: in electione fidelis est an velit ei cohabitare, vel non: sed tunc cum altero non potest eo 3 lib. 1. de aviuente contrahere, dult. cõiug. infra eadem quæstione. iam nunc. & ca. fic c. 18. enim.

"Coniugũ infideliũ si alter cõuertatur ad fidem, an possit cũ infideli habitare.

4 sent. 4. dist. 39. Ad c. 7. j. ad Cor. & ibi gl. ord.

e ¶ *Omne quod non est ex fide.*] id est, quod fit ex certa scientia contra fidem, est peccatum, de pœnit. distinctio. 3. §. item illud.

f ¶ *Peccatum.*] vt trigesima sexta, distinct. deinde.

g ¶ *Non est vera.*] id est, ad veritatem ducens.

IVSSIT ESDRAS. Historia. Legitur in Esdra, quòd filij Israel tempore Babylonicæ captiuitatis, & post reuersionem de illa duxerunt in matrimonium alienigenas contra præceptum Domini: sed postea ad præceptum & ad monitionem Esdræ dimiserunt eas.

h ¶ *Iussit.*] hoc ca. non facit ad propositum, quia non erat inter eos matrimonium, nisi de dolo facto. sed quòd Dominus permiserit esse fidelem cum vxore infideli, intelligitur cum matrimonium præcesserat inter eos.

i ¶ *Dimitti.*] à Iudæis.

k ¶ *Extra.*] id est, contra.

l ¶ *Emendandum.*] argument. quòd non currit præscriptio in matrimonio: quod verum est hodie, vt extra de cons. & affin. non debet.

m ¶ *Ratum.*] id est, inseparabile.

EX HIS. Casvs. Infert Gratianus ex supradictis auctoritatibus matrimonium non esse inter infideles. Postea probat contrarium: & hoc facit iiij. auctoritatibus, Euangelij, & duabus Pauli: & vna exemplo Sisinnij: vbi autem hæc incipiant, per te videbis.

a ¶ *Quin*

Source : BIU Cujas

a ¶ *Quinque.*] ideſt, pater, filius: mater, filia: nurus, vel gener.
b ¶ *Duo.*] id eſt, duo ſeparabuntur à tribus qui conuertuntur ad fidem.
c ¶ *In tres.*] id eſt, contra tres: contrarij enim ſunt quando cõuertuntur ad fidem.
d ¶ *In duos.*] id eſt, tres conuertuntur ad fidem, & ſeparabuntur à duobus. Luc.12.
e ¶ *Qui non odit.*] id eſt, qui non poſtponit amorem patris amori Dei. Luc.14.
f ¶ *Centuplum.*] non dicit centum vxores. ſed id quod excedit centuplum, ſcilicet vitam æternam accipiet. Matth.19.
g ¶ *Conſenſerit.*] ſi vero nollet habitare cũ eo, poſſet eam dimittere, & aliam ducere viuente illa. ℣. e. q. 2. ſi infidelis. 1.Cor.7.
h ¶ *Non dimittat.*] ℣. e. Iudæi. contra. Sed hic de Gentili, ibi de Iudæo: circa quem ſpecialiter illud obſerua tur, "habent enim Iudæi legem & prophetas quibus muniti & parati ſunt animas ſimplicium fallere. 11. queſtio. 3. ad menſam. ſed gentiles hoc non habent. hodie tamen hoc idem videtur de vtriſque. extra de diuor. quanto.
i ¶ *Sanctificatus.*] frequenter enim vnus ſanctificatur per alterum. ℣. ead. iam nunc. Et eſt argu. ad ea quæ frequẽtius accidunt, iura adaptari. ff. de legi. nam ad ea. 3. quę. 5. accuſatores vel teſtes. & 25. diſt. de Syracuſanæ.

"Iudæi faciliùs fallunt animas quã pagani. ad Tit.2.

1 in Abdiæ hiſtoria, & vita S. Clementis antiqua.

SICVT IN PASSIONE. Hiſtoria. Legitur in paſſione beati Clemẽtis, quòd Theodora vxor Siſinnij infidelis, fuit ad fidem conuerſa, cumque monaſterium ingrederetur, zelo ductus, ſecutus eſt eam, ſed poſt orationem Clementis, idem cæcus & ſurdus factus eſt: & cum dixiſſet ſeruis ſuis vt eum reducerent, ipſi non poterant eccleſiam egredi: precibus tandem Theodoræ egreſſi ſũt. Deinde beato Clemente pro ipſo in domo ſua orante viſum & auditum recepit: qui ſtatim vt Clementem vidit, eum iuſſit ligari: ſed cum ſerui eum ligare crederent, columnas & ſaxa trahebant, & tandem orationibus & prædicatione beati Clementis eſt conuerſus ad fidem.

2 ℣. diſt. 16. deinde. §. nunquid. Burc. l. 4. c. 98. Iuo p. 8. c. 303. Pann. l. 6. c. 96.

rum prima eſt illud Euangelij quod Chriſtus ait, [Erunt quinque[a] *in vna domo: duo*[b] *in tres*[c]*, & tres diuidentur in duos*[d].] *Deinde cum perſonas illas enumeraſſet: vxorem in virum eſſe diuidendam dixit, & econuerſo.* ¶ *Item.* [*Qui non odit*[e] *patrem, aut matrem, aut vxorem, aut ſororem propter me, non eſt me dignus.*] *Vxorem infidelem, non fidelem, dixit odio habendam.* ¶ *Item.* [*Omnis, qui reliquerit domum, aut patrem, aut matrem, aut ſororem, vel vxorem propter me, centuplum*[f] *accipiet, &c.*] *Vxorem in hoc loco infidelem ſignificat: quæ propter Chriſtum dimittitur, dum potius ipſa, quàm Chriſti fides deſeritur.* ¶ *Item Apoſtolus.* [*Si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc conſenſerit*[g] *habitare cum illo, non dimittat*[h] *illam: & ſi qua mulier habet virum infidelem, & hic conſentit habitare cum illa, non dimittat virum. Sanctificatus*[i] *eſt enim vir infidelis per mulierem fidelem: & ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem.*] ¶ *Item ad Titum.* [*Hortare adoleſcentulas, vt diligant viros ſuos.*] *Hoc tam de fidelibus, quàm de infidelibus intelligendum eſt. Infidelibus namque viris mulieres propenſius propter Deum debent obſequi, vt ſic viros ſuos Chriſto lucrari valeant.* ¶ [1] *Sicut in paſſione beati Clementis de Theodora*[k]*, & Siſinnio legitur mirabiliter contigiſſe.*

a ¶ Auguſtinus.] *Verba ipſa B. Auguſtini referuntur ℣. e. ſic enim. ver. nec vera.*
b ¶ Ambroſius.] *Hæc ſunt potius accepta ex gloſſa ordinaria ad locum indicatum.*
c ¶ Auguſtinus.] *Hoc non eſt inuentum apud B. Auguſtinum. Verum apud B. Ambroſium in idem c. 7. prima ad Corinthios hæc leguntur.* Non enim ratum eſt matrimonium, quod ſine Dei deuotione eſt. *& ſimilia in gloſſa ordin. ibidem ex B. Ambroſio.*

Item Innocentius Papa Rufo, & Euſebio epiſcopis Macedonibus, epiſt. 22. c. 2.

¶ Bigami probantur, qui ante baptiſmum habuerunt vnam, & poſt baptiſmum alteram. C. I.

[2] NVmquid [l] non erunt admittendi in hereditatis cõſortium, qui ex ea ſuſcepti ſunt, quæ ante baptiſmum fuit vxor? eruntque appellandi vel naturales, vel ſpurij, quia non eſt matrimonium legitimum (vt vobis videtur,) niſi illud, quod poſt baptiſmum aſſumitur? Ipſe Dominus cum interrogaretur à Iudęis, ſi liceret dimittere vxorem, atque ex

k ¶ *De Theodora.*] vxore Siſinnij: quia ambo erant infideles: ſed poſt ea illa conuerſa eſt ad fidem, & per eam poſtea vir conuerſus eſt.

Nvmquid.] Casvs. Hoc capitu. diuiditur in duas partes. In prima Innocentius Papa reprehendit quoſdam epiſcopos Macedoniæ dicentes matrimonium non eſſe inter infideles. & quòd matrimonium ſit inter eos, probat ex reſponſione Domini: qui à Iudæis interrogatus reſpondit eis dicens: Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet. In ſecunda parte probat contra opinionem Macedon. quòd matrimonium in baptiſmate non deletur: quoniam nec fraternitas nec filiatio immutatur per baptiſmum. Secunda pars ibi, *Quæro.*

l ¶ *Numquid.*] hoc ca. eſt de verbo ad verbum, 26. diſt. deinde. & ibi exponitur. Ioan.

SI quis gentilis.] ¶ Hæc eſt ſecunda pars q. in qua ponit magiſter tres caſus, in quibus poteſt fidelis vir contrahere viuente vxore infideli: quod probat per 6. c. Io. de Fan.

poneret fieri non debere, addidit [Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet.] Ac ne de his putetur eſſe locutus, qui poſt baptiſmum vxores ſortiuntur, memine rint hoc & à Iudæis interrogatum, & Iudæis eſſe reſponſum. Quæro, & ſolicitus quæro, ſi vna & eadem ſit vxor eius, qui antea catechumenus, & poſtea fit fidelis, filioſq; ex ea, cum eſſet cathecumenus, ſuſceperit, & poſtea alios filios cum fidelis, vtrum ſint fratres appellandi, an nõ habeant poſtea defuncto patre cum ceteris erciſcundæ hereditatis conſortium, quibus filiorum nomen regeneratio ſpiritalis creditur abſtuliſſe? Quod cum ita ſentire, atque iudicare abſurdum eſt, quæ (malum) ratio eſt hoc defendi, & vacua magis opinione iactari, quã aliqua auctoritate roborari, cum non poſſit inter peccata deputari, quod lex præcepit, & Deus iunxit.

Item ex decreto Eutychiani Papæ.

¶ In fidelis poteſtate ſit, poſt baptiſmum vxorem recipere, quam ante dimiſerat. C. II.

[2 3] SI quis gentilis gentilem vxorem dimiſerit[m] ante baptiſmum, poſt baptiſmum [n] in poteſtate eius erit eam habere, vel non habere.

Idem.

¶ Fidelis infidelem diſcedentem ſequi non cogitur. C. III.

[4] SImili modo, ſi vnus ex coniugatis baptizatus eſt, & alter gentilis, & ſequi non vult, ſicut dicit Apoſtolus, infidelis ſi diſcedit, diſcedat.

Item Auguſtinus de fide, & operibus, cap. 16. [5]

¶ Sine culpa relinquitur vxor, quæ cum fideli habitare noluerit. C. IIII.

Casvs. Dicitur quòd ſi gentilis ante baptiſmum vxorem gentilem dimiſerit cauſa fornicationis, vel ſecundum conſuetudinem gentilium, vel alia iuſta cauſa: ſi poſt ea factus eſt Chriſtianus, in poteſtate ſua erit eam habere vel non habere de conſilio Apoſtoli. Sequens c. patet. Matth.19.

m ¶ *Dimiſerit.*] propter fornicationem quam fecit.

n ¶ *Poſt baptiſmum.*] ſi dicas alterius tantum, planum eſt: quia fidelis non compellitur in aliquo caſu infidelem eam habere, ſed non contrahere cum alia: niſi in tribus caſibus. extra de diuor. gaudemus. "Sed ſi vterque factus fuerit fidelis, dicit H. quòd quocumque modo eam dimiſerit, vtrũ teneatur ſe mulum repudij, ſiue alio modo, ſemper compellitur eam recipere poſt vtriuſque baptiſmum. nam dicit omne peccatum deletum eſſe ĩ baptiſmo, etiam exceptionem, quæ viro competebat propter delictum mulieris. Sed tutius eſt diſtinguere cum Innocentio, vt ſi dicatur ꝙ ſecundum morem gentilium, & non propter fornicationẽ illius ante dedit ei libellum repudij, & modo vterque verſus eſt, compellitur eam recipere: nec poteſt modo ei obiicere ſi cum alio contraxerit. quaſi obiectu fornicationis eam repellat. na licet in veritate fornicata fuit: quia tamen illa fornicatio licita eſt ſecũdum eos, non poteſt eam repellere. Si vero aliàs fornicata fuiſſet, & propter illã fornicationẽ eã dimiſiſſet, non compellitur eam recipere. Hoc totum habes ext. de diuor. gaudemus. §. vlt. nec eſt contra de cõſ. diſt. 4. ſine pœnitentia. & de pœni. diſt. vlt. nullus. Non enim dico per baptiſmum alterius exceptionem ſibi competentem auferri poſſe [a]: & rationem iſtius plène notaui 26. diſt. deinde. in ſi. quia fornicatio non tantum vxorem, ſed etiam virum maculat. 32. q. 1. in coniugio.

3 Burc. l. 9. c. 59. Iuo p. 8. c. 195. Pann. l. 6. c. 97.

4 Bur. l. 9. c. 60. Iuo p. 8. c. 196. Pan. l. 6. c. 97.

1. Cor. 7.

5 Beda. 1. Cor. 7.

"Coniuges infideles ſi efficiantur Chriſtiani, vtrũ tenean tur ſe mulum tuo recipe.

a tollitur tñ accuſatio p baptiſmum vt not. ℣. 22, q. 2. qđ aũt.

Vxor legitima.] Casvs. H. intellexit hoc c. de impari coniugio. eſt ergo caſus. Duo erant infideles vir & vxor: vir conuerſus eſt ad fidem: vxor remanens infidelis nolebat habitare cum viro: vel nolebat aliter habitare niſi traheret ad mortale delictum, volens eum peccare mortaliter: quærebatur ab Aug. vtrum vir licite poſſit vxorem infidelem dimittere? Et reſpond. quòd ſic. nam membrum quòd eum tam fortiter ſcandalizabat, amputabit, & à ſe eiiciet. Sic ego Bar. Brix. hunc caſum credo eſſe ponendum. & quòd de diſpari coniugio intelligatur, innuunt hæc verba: *ſi cum viro Chriſtiano*: & illa etiam, *quando ad baptiſmum.* Sed Bene. dicebat

¶ & qui

Source : BIU Cujas

(& quidam alij) quòd vbi vterque infidelis est, & alter compellit alterum ad quodlibet mortale peccatum, licite dimitti potest ab instigato: sed neuter ad secundas nuptias transibit. secus in dispari coniugio, vt ĵ. e. q. 2. si infidelis. *Non attenditur*: sic expone hoc verbum qualitercumque casum ponas, *non*, id est, nonne.

1 Iuo par. 8. c. 25. Pan. l. 3. c. 32.

"Matrimoniũ fideliũ ob duplicẽ fornicationem separatur.

1 VXor[A a] legitima societate [b] coniuncta [c], sine vlla culpa relinquitur [d], si cum viro Christiano permanere noluerit. Non attenditur [e] eo modo illam [f] rectissime dimitti si viro suo dicat: non ero vxor tua, nisi mihi de latrocinio diuitias congeras, aut ni si solita lenocinia, quibus nostram domum trãsigebas [g], etiam Christianus exerceas, aut si quid aliud vel facinorosum, vel flagitiosum in viro nouerat, quo delectata vel libidinem explebat, vel facilem victum habebat, vel etiam ornatior incedebat. Tunc enim ille, cui vxor hæc dicit si veraciter egit pœnitẽtiam ab operibus mortuis, quando ad baptismum accessit, habetque in fundamento fidem, quæ per dilectionem operatur: proculdubio plus tenebitur amore diuinæ gratiæ, quam carnis luxuriæ: & membrum [h], quod eum scandalizat, fortiter amputabit. [i]

a Hæc fuit sñia L. sed Ber. indistincte đt, q̃ tenetur eã recipere, nisi cũ iudicio eccl̃esiæ fcã est separõ, & vult ingredi monasteriũ. & ita no. d. decr. đ illa. & e. tit. quãto. in fi. 2 Glos. ord. 1. Cor. 7. & Beda.

3 Iuo p. 8. c. 248. & 249. Pan. l. 7. c. 29 & 30. ĵ. 32. q. 7. Apostolus. in fi.

A ¶Vxor.] *Locus Augustini sic habet.* Quamobrem & illud, quod dicunt, veluti probare cupientes, quantum valeat sola fides, vbi Apostolus dicit, quòd si infidelis discedit, discedat: non est enim seruituti subiectus frater, aut soror in huiusmodi, id est, vt propter fidem Christi etiam ipsa vxor legitima societate coniuncta sine vlla culpa relinquatur, si cum viro Christiano propter hoc, quòd Christianus est, permanere noluerit, non attendunt eo modo, &c. *Verum ob glossas, potissimum in ver.* non attenditur, *& quoniam Iuo, & Pannormia habent vt Grattianus, nihil est mutatum.*

a ¶*Vxor.*] ĩfidelis. hoc c. & sequen. intelligitur de dispari coniugio ꝓpter hoc quod dicit, si cum viro Christiano, &c. & ibi, quãdo ad baptismum. "& continentur hic duo casus, in quibus licite dimittitur vxor infidelis cũ non vult cohabitare: vel vult, sed ea conditione vt vir committat aliq̃d mortale peccatum. De pari autem coniugio H. non intellexit, quia si vterq; coniugum est fidelis: fidelis fidelem nũquam potest dimittere secundum H. nisi ob fornicationem carnalem vel spiritualẽ, Heb. 9. Gal. 5. scilicet idololatrando tantum, aliàs non. vnde si vxor Christiana pertrahat virum ad mortale peccatũ, verberet eam & castiget si potest: & non consentiat ei. Sed alij intelligunt hoc de pari coniugio: quia fidelis fidelem bene potest dimittere si compelli tur ab eo ad mortale peccatũ, nec forte resistere p̃t, sed expresse contradicit. ext. de diuor. quæsiuit. & c. quãto. Sed pone quòd dimisit, sed post pœnitet: nunquid iterum illa tenetur eum recipere? Distingue per decr. ext. de diuor. de illa. [a]

b ¶*Societate.*] id est, matrimonio.

c ¶*Coniuncta.*] olim in infidelitate.

d ¶*Relinquitur.*] à viro facto Christiano: & tunc licite potest alij copulari vir.

e ¶ *Non attenditur.*] alius casus est, & ponitur interrogatiue, quasi dicat nõ solum in præmisso casu licite dimittitur vxor: sed non attenditur, id est, nonne attenditur, &c.

f ¶*Illam.*] scilicet infidelem.

g ¶*Trasigebas.*] id est, pascebas.

h ¶*Et membrum.*] id est, vxorem. 33. q. 2. admonere.

i ¶*Amputabit.*] remouendo à se corporaliter.

Item in sermone Domini in monte, libr. 1. *c.* 27. *&* 28. [2]

¶Licite dimittitur vxor, quæ virum suum cogere quærit ad malum. C. V.

3 IDololatria [k], quam sequuntur infideles, & quælibet noxia superstitio, fornicatio est. Dominus autem permisit causa fornicationis vxorem dimitti. Sed quia permisit, non iussit, dedit locum Apostolo monendi, vt qui voluerit, non dimittat vxorem infidelem, quo sic fortassis possit fidelis fieri. *Item c.* 28. ¶Si infidelitas fornicatio est, & idololatria infidelitas, & auaritia [l] idololatria, non est dubitandum & auaritiam fornicationẽ esse. Quis ergo iam quamlibet illicitam concupiscentiam potest recte à fornicationis genere separare, si auaritia fornicatio est? Ex quo intelligitur, q̃ propter illicitas concupiscentias non tantum, quæ in stupris cum alienis viris, aut feminis committũtur, sed omnino quaslibet, quæ animam corpore male vtentem à lege Dei aberrare faciunt, & perniciose, turpiterque corrumpunt, possit sine crimine & vir vxorem dimittere, & vxor virum: quia exceptam facit Dominus causam fornicationis: quam fornicationem (sicut supra commemoratũ est) generalem, & vniuersalem [m] intelligere cogimur. Cum autem ait [Excepta causa fornicationis:] non dixit, cuius ipsorum, viri an feminæ. Non enim tantum fornicantem vxorem dimittere concedit: sed quisquis eam quoque vxorem dimittit, à qua ipse cogitur fornicari, causa vtique [n] fornicationis dimittit: velut si aliquem cogat vxor sacrificare [o] idolis, qui talem dimittit, causa fornicationis dimittit, non tantum illius, sed & suæ: illius, quia fornicatur, suæ, ne fornicetur.

Idem de adulterinis coniugiis, lib. 2.

¶*In eo libro non extat: sed apud Hermem in libro pastoris mandato quarto, ex quo citat Iuo hoc vnà cum palea, ego dixi* ĵ. 34. *q.* 1. *&* 2. *Et quoniam in eo mandato tam de viro, quã de muliere agitur, est aliqua verborum varietas, sed eadem sententia.*

¶Quæ simulacrum facit, nec respicit, dimittatur à viro suo. C. VI.

4 NOn solum mœchatio est illius quæ carnem suam coinquinat [p]: sed etiam, quę simulacrum facit [q], mœchatur. Quòd si in his factis perseuerat, & pœnitentiam non agit, recede [r] ab illa, & noli viuere cum illa. Sin

k ¶*Idololatria.*] hoc cap. secundum H. de dispari coniugio intelligitur, sicut præcedens.

l ¶*Auaritia.*] "auaritia est idololatria: & idololatria infidelitas. & infidelitas est fornicatio: ergo auaritia est fornicatio. "Auaritia est fornicatio.

m ¶*Vniuersalem.*] arg. quod indefinite dicitur, generaliter debere intelligi. ff. de tute. qui habet §. vltim. 31. quæst. 1. quòd si dormierit.

n ¶ *Vtique.*] quia ipsa cogit eum fornicari spiritualiter.

o ¶*Sacrificare.*] idem est si cogat ad quodcunque mortale peccatum, vt innuitur ex littera superiore, & no. quòd propter fornicationem corporalem semel commissam potest eam dimittere [b] 32. q. 1. dixit. sed propter spiritualem non, nisi perseueret. ĵ. cap. proxi. non solum. b đ hoc no. 30. q. j. nosse ibi videas.

Additio. Et in hoc casu loquitur extr. de conuer. coniug. c. vlt. nam ex eo quod dicit, quòd fuit iudicio ecclesiæ ibi matrimonium separatum, datur intelligi, quòd ibi maritus in ipsa fornicatione spirituali perseuerauerit. & sic etiam ibi not. Goffr. & Archid.

Non solum.] Casvs. Dicitur hic quòd vxor licite dimitti potest: non solum propter fornicationem carnalem, sed etiam propter spiritualem, scilicet, idololatriam vel infidelitatem: & si vxor in his perseuerauerit, vir ni si eam dimittat, particeps est illius peccati. & potest hoc c. intelligi secundum H. & Ben. de pari vel impari coniugio: quia propter fornicationẽ carnalem vxor fidelis vel infidelis dimittitur. 4 Iuo par. 8. c. 243. Pann. l. 7. c. 34.

p ¶*Coinquinat.*] cum alio à coniuge suo.

q ¶*Simulacrum facit.*] idest, idolum colit.

r ¶*Recede.*] "hoc c. intelligit H. de duobus fidelibus, quorum alter labitur in hæresim: inter quos cum ratum fuerit matrimonium: nec soluitur altero labente, nec contrahere potest, licet secus sit in casu conuerso, 1. cum alter infidelium conuertitur. tunc in tribus casibus dissoluitur, & contrahere potest. & hoc totum habes extra de diuor. quanto. Item numquid est præceptum quod dicit, recede ab illa? dicit H. quia ex quo perseuerat, præceptum est, si est notorium: sed hoc quantum ad reddendum debitum, sed exigere potest: & sic intelligit 32. qu. 1. ca. 1. videtur tamen H. quòd in hoc casu ad minus consilium sit quòd recedat ab illa. arg. ĵ. e. iam nunc. sed ibi est consilium quando alter infidelium conuersus est: hic vero præceptum. & potest esse ea ratio, quia maior est hic contumelia creatoris, vt "Marit⁹ ab vxore, q̃ simulachrum facit, debet recedere.

I *Dololatria.*] Casvs. Hoc cap. secundum H. intelligitur de dispari coniugio, sicut & præcedens: & intelligitur in eodem casu cum illo. Est ergo casus secundum eum sic ponendus. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima dicitur quòd vxor potest dimitti causa infidelitatis Domino permittente: sed quia non iussit Dominus potest quis vxorem suam infidelem retinere si voluerit, vt sic fortasse possit per eum fidelis fieri. In secunda parte extendit fornicationem ad quodlibet mortale peccatum siue delictum. vnde vxor infidelis dimittitur si velit virum fidelem trahere ad aliquod mortale peccatum: cum quodlibet mortale peccatum large fornicatio dicatur. *Quo*, id est, vt. Secunda pars incipit ibi, *Item si.* Quòd autem de dispari coniugio intelligatur, vt dicit H. innuunt verba ca. & hæc verba Augu. ponuntur super locum illum Apostoli, vbi tractatur de impari coniugio. Ben. vero & quidam alij intelligunt hoc

Source : BIU Cujas

extra de diuor.quanto.& quod sit præceptum,habes extra de iure iur.quemadmodum.

a ¶*Sinautem.*]ideſt,ſi non reuocas eam à ſuo propoſito.

Si infidelis.]Casvs.Dicitur in hoc c.ꝙ licite dimittitur vxor infidelis ſi cum viro fideli noluerit habitare: nam cum iſta cõditio apponitur,vt fidẽ dimittas ſi cũ tali vxore volueris habitare. Fides enim ſeruanda eſt,& vxor penitus relinquenda.Idem intelligẽdum eſt de parentib.& filiis,& fratrib. & ſororibus,& qualibet alia re.

1 Iuo p.8.c.253.Pan.l.7.c.33. 1.Cor.7.

b ¶*Libertatem.*] nam dico ꝙ ipſo iure ſolui tur vinculũ matrimonij,non per ſententiã eccleſiæ, ſed ipſo iure,ſ.trib.caſib.in quibus cõtrahere poteſt: nam contumelia creatoris ſoluit ius matrimonij,ſi tamẽ infidelis vult redire ad fidẽ priuſquã cum reliqua cõtraxerit,cogitur recipere eam, vt ext.de diuor.gaudem[a] in fi.

c¶*Christum.*]ar.ꝙmodus facit conditionẽ. nam dicit,cum ponitur iſta conditio, & poſt dicit,vt Chriſtũ, &c. ſi.ext.de cõd.ap. c.2. & ext.vt eccl.benefi.vt noſtrum.

Iam nunc.] Hæc eſt 3. pars q.in qua diſſuadetur vt fidelis nõ dimittat vxorem infidelẽ propter Deum. Io.de Fan.

Casvs.Super his verbis Apoſtoli : Ego dico, nõ Dñs, vt fidelis non dimittat infidelẽ volẽtem habitare cũ illo, diſſenſerũt Pollẽtius & Aug.Nam Pollentius expoſuit hoc verbum, dico,i.præcipio. Augu. vero expoſuit hoc verbũ, dico, de conſilio,& non de præcepto.vnde dixit, dico,i.conſulo &ſuadeo. Eſt ergo caſus ſecũdum H.talis in hoc c.Oſtendit Aug. illud verbum Apoſtoli eſſe intelligendũ de conſilio: & quare Apoſtolus hoc conſulat,vt,ſ. fidelis nõ dimittat infidelem:ſubdit rationem,ſ.vt ex cohabitatione tali infidelis cõuertatur.quod poteſt contingere:quia ſæpe iam talia cõtigerunt. Poſtea oſtẽdit ea quæ ſunt cõſilij &non præcepti, potius eſſe facienda,cum ſint gratiora: exẽplo Domini ſoluẽtis tributum,ad quod nulla lege arctabatur:&exẽplo Apoſtoli à ſumptib. quos de iure poterat exigere & recipere abſtinẽtis.Item oſtendit ea q̃ ſunt cõſilij eſſe facienda. Litteram ſic continuat H. Hactenus tractauimus de pari coniugio,ideſt,fidelium:ſed ꝺmodo videamus de impari.

2 Pan.l.6.c.100. 1.Cor.7.

autem [a], & tu particeps peccati illius eris.

Item Ambroſius ad Hilarium.

¶*Sic etiam Iuo,ſed habetur apud B.Auguſtinum,epiſt.89.Beda.1. Cor.7.citat ex Auguſtino ad conſulta Hilarij.*

¶Amore cuiuſlibet non eſt à fide recedendum. C. VII.

'SI infidelis(dicit Apoſtolus)diſcedit,diſcedat:non eſt enim ſeruituti ſubiectus frater , aut ſoror in huiuſmodi,]id eſt,ſi infidelis noluerit eſſe cum coniuge fideli,hic agnoſcat fidelis ſuam libertatem [b]:ne ita ſe ſubiectum deputet ſeruituti, vt ipſam dimittat fidem,ne coniugem amittat infidelem.Hoc & de filiis,atque parentibus, hoc de fratribus,& ſororibus intelligitur , propter Chriſtum [c] omnes eſſe dimittendos, cum proponitur iſta conditio, vt Chriſtum [A]dimittat,ſi illos ſecum habere deſiderat. Hoc ergo & de domo,atque agris,hoc & de iis rebus,quæ iure pecuniario poſſidẽtur hoc loco accipiendum eſt.

A ¶ Chriſtum.] *Antea legebatur,* vt propter Chriſtum dimittat,ſi eum ſecum,&c.*Emendatum eſt ex epiſtola B.Auguſtini.Reliqua vero partim ex ipſa,partim ex vetuſtis Gratiani codicibus.*

Item Auguſtinus ad Pollentium,libr.1. de adulter.coniugiis,c.13.& 14.

¶Quòd etiam infideles ſunt coniuges, & quòd fideli licet dimittere infidelem. C. VIII.

²IAm nunc [d] illud videamus, quod ait Apoſtolus[Ceteris [e] autem ego dico [f],nõ Dominus,] ad imparia ſcilicet, hoc eſt vbi nõ ambo Chriſtiani fuerant, coniugia locuturus. Quod mihi viſum eſt eum monendo [g] dixiſſe. Quia enim coniunx fidelis relinquere cõiugem licite potuit infidelem, ideo fieri hoc non Dominus , ſed Apoſtolus prohibet [h]. Quod enim Dominus prohibet fieri omnino licet. Monet ergo Apoſtolus [l], quo poſſit eſſe multorũ occaſio lucrandorum,vt fideles coniuges in relinquendis infidelibus permiſſa [k] licẽtia non vtantur.Tibi autem videtur infideles quoque dimitti à fidelibus non licere : quia hoc vetat [l] Apoſtolus:cũ ego dicã licere,quia hoc non vetat [m] Dominus, non tamen expedire,quia hoc ne fiat,monet Apoſtolus,qui reddit etiam rationem cur fieri non expediat,quamuis liceat. Quomodo † enim ſcis(inquit)mulier,ſi virũ ſaluum facies? aut vnde ſcis vir , ſi ſaluam facies vxorem?Cum &ſuperius dixiſſet [Sanctificatus eſt enim vir infidelis in muliere fideli : & ſanctificata [n] eſt mulier infidelis in fratre,] hoc eſt inChriſtiano:[Alioquin [o] filij veſtri, inquit,immũdi eſſent: nunc autem ſancti ſunt.P] Sic ad lucrandos cõiuges,& filios Chriſto,etiam exemplis,quę iam prouenerant ¶,videtur hortatus.Cur ergo non expediat infideles coniuges dimitti à fidelibus, cauſa euidenter expreſſa eſt. Non enim propter vinculum [r] cum talibus coniugale ſeruandum , ſed vt acquirantur Chriſto,recedi ab infidelibus coniugibus Apoſtolus vetat.[3]Multa ſunt enim facienda nõ iubente lege,ſed libera charitate: & ea ſunt in noſtris officiis [s] gratiora, quæ,cũ liceret nobis etiam non impendere,tamen cauſa dilectionis impendimus. Vnde prior Dominus ipſe cum tributum ſe non debere monſtraſſet, ſoluit tamen,ne ſcandalizaret eos,quibus ad æternam ſalutem gerens [t] hominem†conſulebat. Iam vero Apoſtolus, quẽadmodum iſta commendet,eius verba teſtantur [u],vbi dicit [Cum enim ſim liber [x] ex omnibus , omnium [y] me ſeruum feci,vt plures lucri facerem:]cum paulo ſuperius dixiſſet[[4]Nũquid non habemus poteſtatem mãducandi, & bibendi? numquid non habemus licentiam ſororem mulierem circumducendi,ſicut ceteri Apoſtoli, & fratres Domini,& Cephas? An ego ſolus, & Barnabas non habemus poteſtatem [z] hoc operãdi?Quis militat ſuis ſtipendiis vmquam?Quis plantat vineam , & de fructu eius non edit? Quis paſcit gregem,& de lacte eius non comedit? [*& paulo poſt.*¶Si alij [a] , inquit , poteſtatis [b] veſtræ participãt,quare nõ magis nos [c]? ſed non vſi ſumus hac poteſtate: ſed omnia [d] toleramus , ne quod impedimentum demus [e] Euangelio Chriſti.]

Idem ibidem,c.18.& ſequentibus.

¶Ab infidelibus coniugibus licet recedere,ſed non expedit. C. IX.

nus,vxorem à viro non recedere : & vir vxorem non dimittat.nam ceteris diſparibus,&c.

e ¶*Ceteris.*]ideſt,diſparibus coniugiis,quia prius de paribus ait Apoſtolus.

f ¶*Dico.*] id eſt,conſulo & ſuadeo : ex Dei tamen auctoritate , non mea.[a]

g ¶ *Monendo.*] id eſt, non præcipiendo.

h ¶*Prohibet.*]ponitur hic improprie , i.ſub forma prohibitionis diſſuadet, & monet ne fiat.

i ¶*Apoſtolus.*]ideo ſcilicet.

k ¶*Permiſſa.*] à Domino,i.non prohibita.

l ¶*Vetat.*] ideſt,diſſuadet.

m ¶*Vetat.*] ar.aliquid eſſe hoc ipſo licitum, ꝙ non eſt à Domino vetitum. arg.31.q.1.ꝙ ſi dormierit.ff.de procu.mutus.[b]

n ¶*Sanctificatus.*]i.ad fidem conuerſus.

o ¶*Alioquin.*]i.ſi aliis adhæſerint viuentib. relictis,& cohabitare volentib. filij quos ex aliis genuerint , non erunt legitimi. Vel loquitur de filiis prius natis , qui remanent immundi, id eſt, infideles : quia non conuertuntur.

p ¶*Sancti ſunt.*]id eſt, eſſe poſſunt.

q ¶*Prouenerant.*]i.frequenter acciderant, arg.ad ea quæ frequẽtius accidunt, iura adaptari.ff.de leg.nam ad ea. ſi.38.di.de Syra cuſanæ.

r ¶*Vinculum.*] tãtum: ſed vt eos lucrentur.

s ¶*Officiis.*]id eſt,operibus.

r ¶*Gerens.*]ideſt,dirigens.

v ¶ *Teſtantur.*] arg. ꝙ per ſequentia determinari poſſunt præcedentia. hoc genera le habes 43.diſt. ſit rector.in fi.

x ¶ *Cum ſim liber.*] id eſt, nullis beneficiis obnoxius.

y ¶*Omnium.*]i.talem me exhibui , vt commodum facerem : & hoc feci, vt plures, &c.

z¶*Poteſtatem.*]ſed ne diceretur , cur ideo hoc faceret,quia non egeret : ſubdit,q.d.egemus quidẽ.ſed non vſi ſumus,ne quid impedimentum, &c.

a¶*Si alij.*]hypocritæ.

b ¶*Poteſtatis.*]i.poteſtatiuè participent rebus veſtris.

c ¶ *Non magis nos.*] qui amplius diligimus vos quàm res veſtras.

d ¶*Sed omnia.*] id eſt, famem,ſitim,& ſimilia.

e ¶ *Demus.*]nam Corinthij erant auari, & ſe retrahebant à prædicatione.Vel ideo,quia ſi ipſe acciperet,multi eſſent pſeudo Apoſtoli,qui ſtatim prædicarent vt acciperent,&ita impedirent Euangelium. " ſed cum iſte non acciperet,nec illi auderent accipere,& ita non prædicarent.

d ¶*Iam nunc.*]ſic continua.hactenus tractauimus de paribus coniugiis fidelium, ſcilicet de quibus dixit Apoſtolus in epiſtola ad Corinthios.His qui matrimonio iuncti ſunt, dico non ego,ſed Dominus,vxorem à viro non recedere : & vir vxorem non dimittat.nam ceteris diſparibus,&c.

e ¶*Ceteris.*]ideſt,diſparibus coniugiis,quia prius de paribus ait Apoſtolus.

f ¶*Dico.*] id eſt,conſulo & ſuadeo : ex Dei tamen auctoritate , non mea.[a]

g ¶ *Monendo.*] id eſt, non præcipiendo.

h ¶*Prohibet.*]ponitur hic improprie , i.ſub forma prohibitionis diſſuadet, & monet ne fiat.

i ¶*Apoſtolus.*]ideo ſcilicet.

k ¶*Permiſſa.*] à Domino,i.non prohibita.

l ¶*Vetat.*] ideſt,diſſuadet.

m ¶*Vetat.*] ar.aliquid eſſe hoc ipſo licitum, ꝙ non eſt à Domino vetitum. arg.31.q.1.ꝙ ſi dormierit.ff.de procu.mutus.[b]

n ¶*Sanctificatus.*]i.ad fidem conuerſus.

o ¶*Alioquin.*]i.ſi aliis adhæſerint viuentib. relictis,& cohabitare volentib. filij quos ex aliis genuerint , non erunt legitimi. Vel loquitur de filiis prius natis , qui remanent immundi, id eſt, infideles : quia non conuertuntur.

p ¶*Sancti ſunt.*]id eſt, eſſe poſſunt.

q ¶*Prouenerant.*]i.frequenter acciderant, arg.ad ea quæ frequẽtius accidunt, iura adaptari.ff.de leg.nam ad ea. ſi.38.di.de Syra cuſanæ.

r ¶*Vinculum.*] tãtum: ſed vt eos lucrentur.

s ¶*Officiis.*]id eſt,operibus.

r ¶*Gerens.*]ideſt,dirigens.

v ¶ *Teſtantur.*] arg. ꝙ per ſequentia determinari poſſunt præcedentia. hoc genera le habes 43.diſt. ſit rector.in fi.

x ¶ *Cum ſim liber.*] id eſt, nullis beneficiis obnoxius.

y ¶*Omnium.*]i.talem me exhibui , vt commodum facerem : & hoc feci, vt plures, &c.

z¶*Poteſtatem.*]ſed ne diceretur , cur ideo hoc faceret,quia non egeret : ſubdit,q.d.egemus quidẽ.ſed non vſi ſumus,ne quid impedimentum, &c.

a¶*Si alij.*]hypocritæ.

b ¶*Poteſtatis.*]i.poteſtatiuè participent rebus veſtris.

c ¶ *Non magis nos.*] qui amplius diligimus vos quàm res veſtras.

d ¶*Sed omnia.*] id eſt, famem,ſitim,& ſimilia.

e ¶ *Demus.*]nam Corinthij erant auari, & ſe retrahebant à prædicatione.Vel ideo,quia ſi ipſe acciperet,multi eſſent pſeudo Apoſtoli,qui ſtatim prædicarent vt acciperent,&ita impedirent Euangelium. " ſed cum iſte non acciperet,nec illi auderent accipere,& ita non prædicarent.

a ſc.ꝙ fidelis nõ dimittat infidelẽ cohabitare volentem. vide Hug.

†*al.Quid*

b Arg.cõtra extr.d trãſl. inter corpo ralia.vbi de hoc.

3 ibid.c.14.

4 ibid.13.

†*al.morem*

"Paul° pdicans nihil accipiebat.

Source : BIU Cujas

Sic enim.]Casvs.In hoc c.disputat adhuc Aug.super eisdem verbis Apostoli:Ego dico,non Dominus, & suum ca.distinguit in tres par.In 1.ponitur expositio Aug.& probatio vel ratio expositionis.& hoc facit vsque ad locum illum, *Quoniam ergo.*In 2.part.ponuntur tres responsiones Aug.ad tres tacitas quæstiones Pollentij: & hoc facit vsq; ad locum illum, *Tu vero cui.* In 3.continetur supficialis expositio Pollentij,& expositionis probatio: & tandem sequitur Augustini victoriosa sub epilogo conclusio. & hæc particula extenditur vsq; ad fi. §. Licet aũt iste casus ita breuiter consueuit poni,H.tamen & Ben. in qualibet particula singulare casum ponũt. In 1.ergo parte sic procedit Aug.dicens:Si Dominus iussisset,hic nõ esset locus cõsilij monentis Apostoli. Si.n. Dominus hoc preciperet, Apostolus contrarium nõ consuluisset.Dominus aũt non iussit fidelẽ dimittere infidelẽ: qa iustitia,i. Deus iustus permittit retinere, nec vetuit: vnde Apostolus retinere commonuit. In 2.par.respondet trib. obiectionib. Pollẽtij, quę non sunt in littera, sed ex responsionibus eliciuntur, quarũ obiectionũ prima est: SiDominus nõ iubet, nec vetat vxorem infidelem à fideli dimitti,ergo vacuum &superuacuum est Apostoli consiliũ,quo monet nõ dimitti. Resp. Aug. immo sibi vtile est quando animæ expedit: & quia per inspirationem spiritus sancti hoc dixit.

1 Beda. 1.Cor.7. Pann.l.6. c.101.

a ¶*Sic enim.*]in prima par.ponitur vsque ad §.Quoniã ergo. intelectus Aug. super illa auctoritate Apostoli: Ego dico,non Dominus,ꝙ si vir fidelis habet vxorẽ infidelẽ,nõ dimittat eam.&ostendit rationẽ quare Dominus non prohibuerit nec iussit.In 2.par. vsque ad §. Tu vero. ponũtur tres solutiones Aug. ad totidem obiectiones Pollentij.

1.Cor.7.

In 3.par.vsque ad §.Intelligis. ponitur expositio & intellectus Pollentij super auctoritate prædicta,quam Aug.reprobat.Vltimo ponitur epilogatio,quam Aug.facit inferens victoriosissimam conclusionem. Et construe sic. Fideles viri sic non prohibentur recedere ab infidelibus vxoribus, vel fideles feminæ sic non prohibentur recedere ab infidelibus maritis,vt id est,sicut:neque iubentur recedere.secundum hoc,primum,neque, abundat:vel si vis quòd non superabundet,dic,neque recedere:ideſt,retinere,&c. id est,sicut fideles viri & feminæ non prohibentur non recedere, sic nec iubentur non recedere,q.d.quòd nec illud nec istud fiat.hoc continuatur ad præmissam partem c.

b ¶*Non prohibentur.*]non repetitur hic,neque,suprapositum vt faciat vnam affirmationem:sed propter interpretationem suprapositam. potest tamen legi vtrumque:& idem erit sensus.

c ¶ *Nam.*] prima ratio quare Dominus nõ præcipit dimitti tales,s. vt Apostolo esset locus monendi vt non fieret.hoc.sed non dico ei se verum:immo ideo dixit Apostolus,dico ego,non Dominus:nam si,&c.vt ostenderet quòdDominus non iubet recedere:nam si,&c.

d ¶*Seruus.*]nam Apostolus nullo modo faceret cõtra Dominum: sicut dixit prætor quòd contra legem non tuebitur aliquem. ff. de pub.ac.cum sponsus. §.si res. & non reuocantur à filio quæ à patre geruntur.C.de resti.mi.quæ à patre.

"Prætor cõtra legẽ neminem tuetur.

e ¶*Item,cum ergo.*]ratio quare non prohibuit tales dimitti,s.vt nihil prohiberet quod iustitia exigit fieri:iustum enim est vxorem dimitti ob fornicationem,præsertim spiritualem.

f ¶*Eius.*]ideſt,virtutis:vel ducens ad virtutem.32.q.1.dixit.

g ¶ *Pudicitiam.*] ſ.prox.q.1.nuptiarum. contra.sed ibi pudicitiam, continentiam vel virginitatem nominat: hic vero virtutẽ & castitatem, quæ etiam inter nuptiarum opera non amittitur.

h ¶*Ideo.*]secũda ratio quare nõ præcipitur, sed male dicit: qa prima non præcessit quo ad istum articulum.

i ¶*Iussionem.*]arg.ꝙ si gentilis cum gentili contrahat, non facit contra præceptũ Domini, cum matrimonium sit inter eos,vnde si veniunt ad fidẽ, non debent separari.

† *al.quando*

3 ibid.

Additio.Vt j.q.2.c.1. ext. de diuor.c.gaudemus.

k ¶*Quoniam ergo.*] responsio Augustini ad Pollẽtium dicentem, ꝙ ex quo Apostolus consuluit,&nõ Dominus:eius cõsilium tanquam humanũ nõ diuinum cõtemnendũ est[a]. Respondit ergo Aug. quãuis id quod consuluit Apostolus, non præcipiat Dominus:nihilominus consilium Apostoli tamq̃ à spiritu sancto infusum acceptãdum est: &quod habebat à spiritu sancto, probat p duo similia. Et not.ꝙ obiectiones Pollentij non ponũtur hic, sed colliguntur ex resposionib. Aug. sicut dixit lex:qđ si in instrumento cautum est mihi pecuniam dari,presumitur stipulationẽ esse interpositã,vt C. de constit.stip.l.1.

[a] Argu. ad hoc de cõs. dist.2. iChristo patris. in prin.

l ¶*Dicit.*] i.monet:nõ Dominus dicit, i.præcipit.ita repetitur verbum in alia significatione.nam si in eadẽ, falsum esset:qa quidquid monet Apostolus,monet Dominus, prout sequitur:& expositio varia huius verbi dico, bene probatur per intellectum illius auctoritatis : De virginib. autem præceptum Domini non habeo,&c.

m ¶*Dixisset.*]ad ostendendum quòd habebat spiritum sanctum, & eius consilio standum esset.

n ¶*Inseparabilia.*]pro maiori parte:nam quædam attribuuntur patri,quæ non filio,& econtra.H.Sed tu dic opera operantia. "opera enim opera non sunt inseparabilia,de conse.dist.3.c.vlt.

"Opera trinitatis an sint separabilia.

o ¶*Ita sane.*]hic respondet Aug.secundę obiectioni Pollẽtij dicentis:quare Apostolus non plus dicit consulendo,bonum est dimittere vxorem infidelem : melius est autem cum ea manere:sicut alibi consulendo dixit : Qui dat nuptias,bene facit:qui non dat, melius facit.Et respondeo quòd quędam licita sunt,quorum vtrumque expedit,vt dare nuptui:& non dare nuptui. Alia quorum vnum expedit,aliud non,vt dimittere.non dimittere:cum primis recte ponuntur hæc adiectiua,bonum, melius : cum secundis non,quia vtrumque non est bonum,quia non meritorium:& ideo non dicit Apostolus:qui dimittit,bene facit, &c.

p ¶*Per iustitiam.*] id est,propter ipsum nubere, quod est iustum.27. q.1. nuptiarum.

q ¶*Expedit.*] j.33.q.5.qui sitit contra. "Et expedit quidẽ, & non expedit.Expedit causa fornicationis vitandæ:nõ expedit,quoniã vxorati cum sint diuisi,& cogitare eos oporteat quomodo placere possint & seruire vxorib. diuinis obsequiis & orationib. intẽdere adeo exped

"Nubere expedit & nõ expedit.

Si enim [a] recedere ab infidelibus vxoribus,vel maritis fideles viri, vel feminæ non prohibentur [b] à Domino, vt neque iubeantur. Nam [c] si dimittere tales coniuges iuberentur,nullus locus esset consilio monentis Apostoli, ne hoc fieret. Nullo enim modo quod Dominus iubet,seruus [d] bonus fieri prohiberet. *Item paulo post.* ¶Cum ergo [e] cœpissẽt gentibus Euangelium prędicari,iam cõiunctos gentiles gentilibus competit coniuges.Ex quibus si non ambo crederẽt,sed vnus,aut vna infidelis cum fideli consentiret habitare , nec prohiberi à Domino debuit fidelis infidelem dimittere, nec iuberi:ideo scilicet non prohiberi, quia iustitia permittit à fornicante discedere,& infidelis hominis fornicatio est maior in corde:nec vera eius [f] pudicitia cũ cõiuge dici põt[2] : quia omne, quod non est ex fide,peccatum est:quãuis veram habeat fidelis pudicitiam [g], etiam cum infideli coniuge,quæ non habet veram. Ideo [h] autem nec iuberi debuerunt fideles ab infidelibus separari : quia non contra iussionem [i] Domini gentiles fuerant ambo coniuncti. ¶Quoniam ergo [k] ab infideli fidelem discedere nec prohibet, nec iubet Dominus,ideo,vt nõ discedat, Apostolus dicit [l] ,non Dominus,habens vtiq; spiritum sanctũ, in quo dare possit vtile , & fidele consilium. Vnde cum dixisset [m] de muliere, cuius vir mortuus fuerit [Beatior autem erit si sic permanserit,secundum cõsilium meum.] ne quis hoc consilium tamquam humanum,non diuinum contemnendum putaret, adiecit[Puto autem,quòd & ego spiritum Dei habeam.]Proinde intelligẽdum est, etiam ipsa, quæ non à domino iubentur , sed à sancto eius famulo vtiliter suadentur, eodem Domino inspirante suaderi. Absit enim vt quisquam catholicus dixerit, quod† suadet spiritus sanctus, nõ Dominum suadere , cum & ipse Domin[9] sit, & inseparabilia [n] sint opera Trinitatis. Dicit tamen [[3]De virginibus autem præceptũ Domini non habeo:consilium autem do:] non vt hoc consilium alienum existimemus à Domino, cum continuo sequatur , & dicat [tanquam misericordiam cõsecutus à Domino , vt fidelis essem.] Secundum Deum ergo dat fidele consilium in eo spiritu,de quo ait [puto autem,quòd & ego spiritũ Dei habeam.]Verumtamen aliud est Domini iubentis imperium: aliud conserui secundum misericordiã charitatis,quæ illi à domino est inspirata,atq; donata, fidele consilium.Aliud ibi facere non licet,hic autem licet:ita sane [o] ,vt ipsum licitum partim quidem expediat, partim vero nõ expediat. Expedit tunc,quando non solum per iustitiam [p] ,quæ coram Domino est,permittitur, sed etiam hominibus nullum ex hoc impedimentũ salutis infertur: velut cum dat cõsilium non nubẽdi Apostolus virginibus (vnde præceptum Domini se non habere testatur) licet aliud facere , id est, nubere , & minus quàm continentiæ, bonum tamen tenere nuptiarum: ipsumque licitum etiam expedit [q] , quoniam in vetita, & illicita ruiturã carnis infirmitatẽ sic excipit honestate nubendi , vt neminem

1.Cor.7.

Source : BIU Cujas

expedite non valẽt, vt ext. de cle. coniu. quod à te. expedit ergo nubere quo ad fornicationẽ vitandã: sed non expedit volenti tendere ad regnũ cælorum. & sic soluuntur contraria. 33. q. 5. tũc saluabitur.

a ¶*Præceptum.*]j. 32. q. 1. integritas.

b ¶*Sed prohibet.*]idest, sub forma prohibitionis dissuadet.

c ¶*Adulterinis.*] ar. ꝙ fidelis, q̃ dimittit vxõrem infidelẽ cohabitare volẽtẽ, nõ potest aliam ducere ĩ matrimoniũ, nec illa aliũ: q̃a remanet matrimonium, vt j. q. 2. §. quod vero. c. si quis.

d ¶*Non potest.*] hic elice secũdam obiectionem Pollentij.

a sc. dimittere.

e ¶*Pariter.*]alterum [a] quidẽ ꝓpter idololatriæ fornicationem [b], alterum propter lucrandi occasionem.

b Vt s̃. e. ido lolatria.

Additio. Idẽ H. cuius fuit hæc expõ dicẽs: si ergo peccat fidelis si dimittat infidelẽ, licet non velit vti consilio Apostoli. Archidia.

f ¶*Nisi ita.*]i. nisi Dominus daret Apostolo liberũ locũ prohibendi, i. dissuadendi: Apostolus dissuadere non deberet si cõtrarium Dominus prohibuisset, vel præcepisset: quod non fecit.

1 ibid. c. 19.

g ¶*Iussionem.*]si Dominus prohibuisset.

h ¶*Proinde.*]hic ĩcipit assignaꝛ similitudines & dissimilitudines.

1. Cor. 7.

i ¶*Consilium.*] s̃. 27. q. 1. nuptiarum.

k ¶ *Dimittit.*] sicut q̃ dat nuptui, bñ facit: sed q̃ non dat, melius facit: q̃a vtrũq; licitũ est, sed nõ expediens.

l ¶*Ego exponens*]s. sup Euãgelium Matthæi.

m ¶*Prohibendi.*]i. dissuadendi.

n ¶ *Non expediant.*]s̃. 14. q. 1. quod p̃cipitur.

SI AVTEM. Casvs. Hic est responsio ad tertiam obiectionem Pollentij, q̃ talis erat: Cum dixit Apostolus, ecce ego dico quia si circumcidimini, Christus vobis nihil ꝓderit: ibi põitur hoc verbum, dico, p̃ceptiue. quare ergo non similiter & hic? Sed Aug. respõdet dupliciter. Primo sic. dicit enim, nõ est absurdum si ẽt ibi cõmonitoriè & de cõsilio loquatur Apostolus: licet de præcepto quilibet ad illud cogatur. Sæpe. n. monem humiliter charos nostros vt faciãt ea quæ sunt p̃cepti: & hoc facit Apostolus parcẽs eorum infirmitati. Secundo dicit ꝙ non est mirandum si ibi ponitur præceptiue, hic vero commonitorie: q̃a ibi dicit, Ego dico, simpliciter. hic vero: Ego dico, non Dñs.

TV VERO. Hic incipit 3. pars, in qua ponitur expositio Pollentij, & ratio suæ expositionis. Dicebat enim, dico, i. præcipio: & non dominus dicit, i. præcipit. Nam si Dominus præciperet vt fidelis non dimitteret infidelem, esset sibi contrarius: quia in veteri testamento coniugia fidelium & infidelium prohibuit dicẽs: Non accipies, &c. Sed opponit Augu. Ergo secundum hoc Apostolus est contrarius veteri testam. & Domino magistro suo. Sed huic oppositioni respondit Pollentius dicens ꝙ in alio casu loquitur prohibitio Domini in veteri testamento, & in alio Apostoli præceptum. Illa enim loquitur in matrimoniis contrahendis: ista de iam contractis. Prohibet etiã Dominus ne diuersæ religionis cõiugia cõtrahantur. prohibet aũt Apostolus ne talia cõiugia iam contracta dissoluantur: & sic Apostolus non est contrarius Domino. Sed replicat Aug. dicens sibi placeꝛ, ꝙ dicit Apostolum nõ esse contrarium Domino, nec veteri testamento. & ita cõcludit ꝙ illa nõ est bona ratio quare Dñs non præcipit: q̃a esset contrarius ei q̃d̃ dixerat in veteri testamento: q̃d̃ falsum est: cum ibi intelligatur de coniungendis. hic vero de iã cõiunctis: & ita si aliud p̃cepisset ibi, & aliud hic, nõ esset sibi cõtrarius. & quia non est bona ratio, nec aliã vales inuenire: patet ꝙ tua expositio nulli [a] est momenti. & sic in Pollentium victoriose concludit. *Ibi agitur*, id est, in Apostolo.

1. Cor. 7.

al. illud

o ¶ *Si autem.*] hic respondet tertiæ obiectioni Pollẽtij dicentis: "cũ hoc verbũ, dico, p̃ceptiue ponatur ĩ epistola ad Galatas: ecce ego Paulus dico vobis, q̃a si circumcidimini, &c. quare nõ similiter p̃ceptiue cũ dicit: Ego dico, nõ Dominus. vel cõcesso ẽt ꝙ admonitiue ponatur ibi verbũ, dico vobis quia si circumcidimini, &c. nullũ inconueniẽs inde sequitur. non enim indignum est si q̃ iubet Domin [o], monet Apostolus.

2 ibid. c. 20. Lib. 1. d̃ ser. Dñi, c. 14. "Dico, p̃ceptiue & admonitiue ponitur.

1. Cor. 7.

p ¶*Non præiudicãdo.*] sicut dicit lex, ꝙ volũtariæ tutelæ munera priuilegiis non præiudicant. C. de excu. tu. voluntaria.

q ¶ *Vbi ait.*] ratio ad tertiam.

r ¶*Numquid.*]ar. ꝙ nullum verbum in oratione vacat mysterio: & arg. ff. de vlur. si stipulatus. "nam ibi dicitur, quòd si stipulatus fuerim à te rem mihi dari, vacuamq; possessionem tradi, fructꝰ veniunt in stipulatione. si autem rem tantum mihi dari, nõ veniunt in stipulatione. arg. contra. ff. pro soc. sed & si adiiciatur. Item est hic arg. quòd non est argumentandum de consimilibus illis, inter quæ dissimilitudo attenditur. ff. de rei ven. si nauis. & ff. de cond. indeb. plane. & ita intellige. ff. eod. tit. si reus. & hinc benedicitur. ff. de iniust. & rup. test. l. 4.

"fructus in stipulõe rei q̃q; veniũt, q̃q; non. *al. si*

1. Cor. 4.

Gal. 5.

s ¶*Dixit.*]si. ff. de iur. omn. iudicum. si familia.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Illicitum.*]ar.omne illicitum esse prohibitum saltē ibi, declina à malo,&fac bonū.dicit ibi expositor,à malo oī: "& exaudi hoc de mortali: venialia eā non sunt prohibita.ar.13.dist.nerui.14.q.1.quod præcipitur.

"Pctm mortale & non veniale est prohibitū.

†*al.ergo*

b ¶ *Supra diu diximus.*]supple ꝙ Dominus non prohibuit id quod Apostolus,&c.

c ¶ *Tu vero.*] Augustinus q dictū Apostoli intelligit de consilio, ego dico,nō Dñs,intellectū suum &rōem suā posuit ī prin. quare Dñs nō debuit præcipere vt nō discederet vir fidelis ab infideli.Pollētius autem, qui de p̄cepto intelligit,aliā rōnem ponit, dicens ꝙ ideo p̄cipit Apostolus & nō Dñs infidelem nō dimitti, quia Dominꝰ videretur cōtrarius sibi cum præceperit in ve.test. ne qs alienigenā duceret: concludit ergo Augu.ex hoc qđ dicit Pollētius, Apostolum in p̄cipiendo fuisse ēt contrarium Domino: ad quod resp. Poll. ꝙ ī diuersis casib.loquūtur Apostolus &Dñs: & ideo nō est contrarius ei. infert ex hac respōsione Aug.ergo nec Dominꝰ erat sibi ipsi cōtrarius,si idem p̄ciperet quod Apostolus:cūDominus de cōiungēdo, Apostolꝰ de iā cōiuncto loquatur matrimonio.quid ergo respondes Pollēti quare præcipiat Apostolus & nō Dominus,assigna causam.

ibid.c.21.

Deut.7.

1.Cor.7.

†*al.aisti*

d ¶ *Addidisti.*] ad hoc idem probandum. & addidisti cōcludēdo.

e ¶ *Hoc docet.*] resp.[a] & ostendit conclusionem illam non prouenire: quia in alio casu loquitur Apostolus& Dominus.

a Sc.Pollentius.Hug.

f ¶ *Esse.*] de cōiunctis.

g ¶ *Talem.*]id est,non fuæ religionis.

h ¶ *Vbi agitur.*]in Apostolo.

i ¶ *Ambo.*]pone exemplū.vt melius appareat quod dicit. C.de transact.vt responsum.

1.Cor.7.

k ¶ *Cur virū fidelem.*] intrat quæstionem,vt Pollētius aliter respōdeat:cū prima eius responsio nulla fuerit.

l ¶ *Loco.*]i.locum non habet:non est verum. q.d.nisi velis dicere q Apostolus hoc nō dixit auctoritate spiritus sancti.

m ¶ *Intelligis ne.*]vnde philosophus. Sentis ne inquit hęc:atq; animo illabuntur tuo?

2 Sent.4. dist.39.

"aduersariꝰ an dēat aduersario aperire q̄ dt.

n ¶ *Diligentius.*]ar."ꝙ aduersarius tenetur aperire quæ dicit suo aduersario,vt ar.5.q.2 Ego dico,nō Dominus?Non sunt itaque ista similia:quia etiam illa, quæ iubet Dominus,non est indignum, neque contrarium,si eadē monet Apostolus.Monemꝰ enim, quos charos habemus, vt faciant Domini præcepta,vel iussa.Cum vero† ait [Ego dico, non Dominus,]satis ostendit Dominum nō prohibere quod ipse prohibebat. Prohibuisset autem Dominus, si esset illicitum[a]. Ergo secundum ea quæ supra diu diximus[b], multumque versauimus, licitum erat per iustitiam:sed etiam licitū non erat faciendum propter liberam beneuolentiam.

3 ¶ Tu vero[c], cui placet ita nō licere,quod non vetat Dominus, sed Apostolus, quēadmodum nō licet,quod vetatDominus,cū exponere voluisses, quid sibi vellet, quod ait[Ego dico,nō Dominus] cum alloqueretur fideles, quibus essent coniuges infideles, dixisti, quia Dominus iussit, ne coniugia sibimet diuersæ religionis copulārētur,& ipsum adhibuisti testimonium Domini dicentis[Non accipies vxorem filio tuo de filiabus alienigenarum, ne traducat eum post Deos suos, & pereat anima eius.]Addidisti etiam verba Apostoli, vbi ait [Mulier alligata est, quamdiu vir eius viuit: ꝙ si mortuus fuerit vir eiꝰ,liberata est: cui vult,nubat, tantum in Domino.] Quod ita exposuisti, vt adiungeres,idest,Christiano.Deinde secutus es,& addidisti† [d],Hoc est ergo Domini præceptum tam in veteri,quàm nouo testamēto,vt nō nisi vnius religionis & fidei coniugia sibi maneant copulata. Si hoc ergo est Domini præceptum tam in veteri testamento, quàm in nouo,&hoc iubet Dominus,hoc docet[e] Apostolus, vt non nisi vnius religionis, & fidei maneant copulata coniugia,quare cōtra hoc domini iussum, contra doctrinam suam,contra præceptum veteris, & noui testamenti iubet[4] Apostolus,vt diuersæ fidei coniugia maneant copulata? Quia Paulus,inquis,gentium prędicator,& Apostolus iam in coniugio positos nō solum monet, sed etiam iubet, vt si vnus,aut vna è coniugibus credidisset,alterum, vel alteram non credentem,secum tamen habitare consentientē non dimitteret.[2] His verbis tuis aliud hoc esse[f], aliud illud, satis euidenter ostendis. Illud enim de his cōiugiis agitur, quæ sibi primitus copulātur, ne nubat femina non† suæ religionis viro, vel ne vir talem[g] ducat vxorē:id enim(vt dicis)iubet Dominus,docet Apostolus,vtrumq; præcipit testamentum. Hoc autē diuersum esse quis abnuat,vbi agitur[h] non de coniungendis,sed de coniunctis? Ambo[i] quippe vnius eiusdē infidelitatis fuerunt,quando coniuncti sunt: sed Euangeliū cum venisset,alter sine altera, vel altera sine altero credidit.Si ergo aliud est hoc(qđ sine scrupulo vllius dubitationis apparet)cur fidelē[k] cū infideli in coniugio permanere non & Dominus,sicut Apostolus iubet? Nisi forte loco[l] isto vocat,quod tā fidenter ipse Apostolus ait [An vultis experimentum accipere eius,qui in me loquitur Christus?] Et vtiq; Dominus est Christus. Intelligis ne[m], quid dicam? An in hoc explanando aliquanto diligentius[n] immorabor? Attende, vt rem ipsam tamquam in conspectu considerandam planiore sermone ponamus. Ecce coniuges duo vnius infidelitatis fuerunt, quando coniuncti sunt. Nulla de his quęstio est,quę pertineat ad illam Domini iussionem, doctrinamq; Apostolicam,& præceptum veteris &noui testamēti, quo prohibetur fidelis cū infideli cōiugium copulare.Iam sunt coniuges, & ambo adhuc sunt infideles: adhuc tales sunt, quales fuerunt,antequam iungerentur,quales q;cōiuncti sunt. Venit Euangelij prędicator,credidit eorū vnus, aut vna:sed ita vt infidelis cum fideli habitare consentiat:Iubet fideli Dominus,ne infidelem dimittat[p],an nō iubet? si dixeris,iubet, reclamat[q] Apostolus [Ego dico, non Dominus.]Si dixeris,non iubet,causam requiro.[r] Neq; illam mihi responsurus es, quā tuis litteris indidisti, quia Dominus prohibet fideles infidelibus iūgi.Hic enim nullo modo est ista causa:de iam iunctis loquimur, non de iungēdis.Si ergo tu causam nō inueniſti, cur non vetet Dominus,qđ vetat Apostolus(cernis enim iam, vt existimo,non esse ipsam,quam esse putaueras) vide, ne forte illa sit,quæ mihi visa est & tūc proferenda,& nunc defendenda:vt scilicet illud intelligamus dicere Dominum, quod habet coram illo nullo modo transgrediēda iustitia,idest,quod ita iubet, aut vetat,vt aliud facere omnino non liceat.

a ¶ Iubet Apostolus.] *Quæ sequuntur vsque ad ver.* iam in coniugio, *addita sunt ex B. Augustino:quemadmodum & in extremo à ver.* vide ne forte, *vsque ad finem: vt sit perfecta sententia. Multa autem sunt emendata ex eodem originali cum manuscriptis etiam exemplaribus, & Beda collato.*

4 *Contra inuenitur in concilio Toletano quarto.c.62.* relatum. 11.q.3. eorū. sed hoc ca.nihil facit: qa dicit Boetius in 4. li.topicorum,ꝙ disputatio dialecticorū est ad alterutrū, causidicorū siue rhetorū ad tertiū.[b] Vnde in dialectica disputatiōe est necesse, ꝙ q obiicit, exponat obiectiones ipsi respōdenti.in rhetorica vero sufficit ꝙ faciat ipsi iudici fidē, si obiiciatur.30.q.5.iu dicantem. dicimus ꝙ de mādato iudicis debet ei respondere vel exponere si p̄t: aliter nō tenetur. C.de nonnu.pe. generaliter.ff. de ꝓb. quinquaginta. o ¶ *Ecce.*] ponit thema,vt apertius dicat. p ¶ *Dimittat.*]hęc littera sine non,extorta est: p̄t tamē ita intelligi:Iubet fideli Dñs vt infidelē dimittat, an si iubet vt dimittat,i. an iubet vt nō dimittat?&assumit Aug.tm alterā partē disiuncti ue, hāc,s. iubet vt nō dimittat.&ex ista procedit,si dixeris iubet, &c.Secundum autēꝙ in littera est, nō vt fidelē nō dimittat, &c. plana est littera:& bñ congruunt q̄ sequuntur. nā si dicat, iubet vt dimittat: Apostolꝰ est contrarius Dño,vbi dicit,dico ego,non Dominꝰ. si aūt dicat, nō iubet vt dimittat, assignet aliā causam. q ¶ *Reclamat.*]nec reclamat Apostolus cōtrarium suadēdo:nec reclamat ꝓ hāc litteram, nō Dominus. & hoc cū non sit ibi nō. sed credo litteram falsam esse sine non.M. r ¶ *Causam requiro.*] quare non iubet Dominus vt non dimittat.Ioan.

†*al.nisi*

b Sc.alium, i.iudicem.

2.Cor.13.

CONTRA INVENITVR. Hæc est 4. pars qu.in qua loquitur de Iudæis,à quib.vxores & filij baptizati sunt separandi:& aliàs eorum consortiū vitandum.& hoc probat ꝓ quinque auctoritates.Io.de Fan.

Casvs. Dictum est supra quòd fidelis pōt retinere infidelem volentem habitare cum illo,sed Tolet.consiliū dicit contra. Sed hoc specialiter est de Iudæis statutum.& quæ sit causa, in sequenti c.subnectit.

Iudæi

Source : BIU Cujas

Iudæi qui.]Casvs.Dicitur in hoc c.si Iudæi vxor conuertatur ad fidem, admoneri debet vir vt ipse similiter cõuertatur:quod si noluerit, ipsa debet ab eo separari:filij vero communes apud eum parentem qui fidelis est,debent nutriri.Sequens §.patet,in quo redditur ratio quare aliud sit in Iudæo quàm in Gentili.

a ¶*Iudæi.*]quod hic dicitur, corrigitur extr. de diuor.quãto[a]. Vel quod dicitur hic separandos esse intelligas in illis casibus quando in contumeliam creatoris vult habitare cum eo,vel vt trahat eum ad aliquod mortale peccatum:& secundum hoc idẽ iuris est in Iudæo & Gẽtili.Vel loquitur in eo casu quando primo fuerunt Christiani,& postea alter factus est Iudæus,vt tũc teneatur recedere ab ipso si voluerit conuerti, vt s.e.non solum.Vel dic ꝙ aliud est[b] si vir cõuertitur ad fidem, & aliud si mulier. "Nã si mulier conuertitur, ipsa debet recedere à viro, ne vir eã reuocet ad priorẽ errorem.Secus est si vir conuertitur:quia facilius possunt viri reuocare mulieres quàm econuerso:nam vir caput eius est. 33.q.5.caput. Sed qualiter potest ecclesia filios illorum quorum alter est conuersus, cogere ad baptismum? Resp. ex quo alter parens eorũ conuersus est iam, est factus de foro ecclesiæ:ergo & filij eius per consequens, vt 15.q.vlt. cum multæ.Io.sed melius credo quòd intelligatur quando Iudæus existens Iudæus contraxit cum Christiana.B.

a Tu dic,ꝙ hæc decr. ñ corrigithoc c.sed declarat in præd. decr. patet ver. si enim aliter,&c.& qđ sequitur verius est.

b ¶ Hoc est tenẽdũ sc̃dm Io. de Fan.

"Mulier ad fidẽ cõuersa debet virũ infidelẽ relinquere,'s ñ ecõu erso.

1 Bur.l.4.c. 83. Iuo p.1. c.277.Pann. l.1.c.73.

b ¶*Conditionem matris sequantur.*] ℨ.32. q.4.liberi. contra.hic de cõditione religionis:ibi de conditione seruitutis.

"Pagani citius trahuntur ad fidẽ, quã Iudæi.

c ¶*Infidelitatis.*]Iudęi vero difficiliores sunt ad conuertendum,& peritiores ad subuertendum,quàm gentiles:quia legem habẽt & prophetas. & ideo hæc ratio potius habet locũ in eis, quàm in gentilibus. arg. 11. q.3. ad mensam.

2 Bur.l.4.c. 84. Iuo p.1. c.278.Pann. l.1.c.74.

¶ Nisi ad fidem Iudæus accesserit, separetur ab vxore fideli. C. X.

IVdæi [a],qui Christianas mulieres in coniugio habent, admoneantur ab episcopo ciuitatis ipsius, vt si cum eis permanere cupiũt,Christiani efficiãtur. Quòd si admoniti noluerint,separentur: quia non potest infidelis in eius permanere cõiunctione,quæ iam in Christianã translata est fidẽ [b]. Filij autem, qui ex talibus nati existunt, fidem,atque cõditionem matris sequantur.Similiter & hi, qui procreati sunt de infidelibus mulieribus,& fidelib⁹ viris,Christianã sequantur religionem,non Iudaicam superstitionem.

Verum hoc ideo statutum est,ne dum fidelis salutem quærit infidelis, potius ipse cum ea infidelitatis [c]perditionem inueniat.

Vnde in eodem concilio, c. 59. tam de filiis Iudæorum,quàm de ceteris ad fidem venientibus statutum est, vt infidelium consortia euitent.

¶ A parentum infidelium separentur consortio fideles filij, ne eorum inuoluantur erroribus. C. XI.

IVdæorum [d] filios, vel filias,ne parentum vltra inuoluãtur erroribus,ab eorum consortio separari decernimus, deputatos † aut monasteriis, aut Christianis viris, aut mulieribus Deum timentibus: vt sub eorum conuersatione cultum fidei discant, atque in melius instituti tam in moribus, quàm in fide proficiant. [e]

1 Bur.l.4.c. 83. Iuo p.1. c.277.Pann. l.1.c.73.

†*al.deputandos*

Item,c.61.

¶Iudæis ad fidem venientibus cum infideli nulla sit communio. C. XII.

2 SÆpe malorum consortia etiam bonos corrũpunt:quanto magis eos [f] qui ad vitia proni sunt ? Nulla igitur vltra communio sit Hebræis [g] ad fidem Christianam translatis,cum his,qui ad huc in veteri ritu consistunt: ne forte eorum participatione† subuertantur. Quicumque ergo ex his,qui baptizati sunt,amodo infidelium consortia nõ vitauerint, & hi Christianis donentur, & illi publicis [h] cædibus deputentur.

Item ex sexta synodo,c. 11.[3]

¶Cum Iudæis nec manducandum,nec habitandum,nec ab eis medicamentum accipiendum est. C. XIII.

4 NVllus [i] eorum,qui in sacro sunt ordine,aut laicus azima Iudæorum mãducet,aut cum eis habitet,aut aliquem eorum in infirmitatibus suis vocet,aut medicinam ab eis percipiat [k], aut cum eis in balneo lauet. Si vero quisquam hoc fecerit, si clericus est, deponatur: si laicus, excommunicetur.

Item ex concilio Agathensi,c.40.[5]

¶ Clerici, siue laici vitent Iudæorum conuiuia,nec eos ad sua consortia recipiant. C. XIIII.

6 OMnes deinceps clerici, siue laici,Iudæorum [l] conuiuia euitent:nec eos ad cõuiuium quisquam accipiat:quia cũ apud Christianos communibus cibis non vtantur:indignum,atque sacrilegum est eorum cibos à Christianis sumi:cum ea,quæ Apostolo permittente nos sumimus, ab illis iudicentur immunda, ac sic inferiores [m] incipiãt esse Christiani,quàm Iudæi:si nos,quæ ab illis apponuntur, vtamur: illi vero à nobis oblata contemnant.

5 *Ex his itaque euidenter colligitur coniugium esse inter infideles.Illud vero Apostoli*

d ¶*Iudæorum.*]Casvs.Dicitur hic,ꝙ filij Iudæorum ad fidem conuersi,ne à parentib.corrumpantur,debent separari ab eis,& nutriri vel in monasteriis, vel apud mulieres Christianas, vt in moribus & fide proficiant.

"iudęorum filij nõ sunt per vim baptizandi.

d ¶*Iudæorum.*] Quidam intelligunt hoc c.ꝙ Iudæis auferẽdi sunt paruuli eorum,& baptizandi,sed adulti nequaquam."sed certe sicut nec adulti,ita nec paruuli ad fidem vi trahendi sunt [c]:immo secundum hoc in breui nullus esset Iudæus. quomodo ergo reliquiæ Israel saluæ fierent postea?ideo intelligo hoc de filiis iam Christianis,quos forte parentes circuncidere volebant,de conse.dis.4.plerisque.& hæc littera hoc idem innuit vbi dicit,vltra, & vbi dicit,separari:& ita per baptismũ soluitur ius patriæ potestatis:nec tamen priuabuntur isti paterna successione.ext.de Iudæ.Iudæi.

c Dic vt hĩ ℨ. 45.dist. q syncera.

e ¶*Proficiant.*]iuxta istud:Auge nobis fidem,de pœ.dis.2.dum sanctam.ergo iam isti baptizati erant,cum proficere debeant in gradibus dignitatis,id est,virtutis.vt de pœ.dist.2.dum sanctam.

Sæpe malorum.]Casvs.Statuitur hic vt Iudæi ad fidem translati non communicent cum Hebræis,ne corrumpantur ab eis: quoniam sæpe malorum consortia bonos corrumpunt:quod si fecerint,castigentur:& Hebræi cædibus deputentur. *Donentur*, non vt

f ¶*Eos.*]id est,neophytos.

g ¶ *Hebræis.*] isti ergo nomen antiquum retinent post baptismum. arg.contra.27.q.2.scripsit.

h ¶*Publicis.*] arg."ꝙ ecclesia iudicat de iis quæ foris sunt: quod verum est quantũ ad corporales pœnas.cũ enim peccant, possunt verberari, vel alio modo corporaliter multari de præcepto episcopi vel principis:arg.17.q.4.constituit. & ext.de rapt. in archiepiscopatu.& alia etiam pœna possunt puniri,vt ext.de vsu. post miserabilẽ. sed quantum ad spiritualem pœnam ecclesia non iudicat de illis:quia nõ potest eos excommunicare:quia qui in ecclesia nõ est, ab ecclesia separari non potest, vt 11. q.3. omnis Christianus.

"Ecclesia iudicat aliqñ de his q sunt foris.

†*al.participio*

3 Apostol. can.69.

4 Iuo p.13. c.116.

i ¶*Nullus eorum.*] nisi sit missus ad prædicandum eis, extr.de Iudæ c.quàm sit laudabile.

k ¶ *Percipiat.*] emere tamen potest ab eis aliquis,& post præparet,arg.C.de Iudæ. nemo.

Omnes deinceps.] Casvs.Statuitur hic, vt oẽs Christiani vitent consortia & conuiuia Iudęorum. Nam cum ipsi Christianorum cibis non vtantur,indignũ est vt Christiani eorũ cibis vtantur, ne inferiores eis efficiantur.

5 Concord. Veneticum, c.12.

6 Iuo p.13. c.117.

l ¶ *Iudæorum.*] similiter & gentilium,cum & ipsi hodie etiam cibos discernant. licet enim non contineantur verbis edicti,vt 11. q.3.ad mensam.continentur tamen sententia,vt ff.de pet.hæred. item veniunt.§.ait senatus. & 2.q.1.multi. & ff.si qua.pau.fe.dic. l.pe. sed quare loquimur cum eis:cum nec comedamus cum eis? sed de hoc redditur ratio, "quia maior familiaritas est in cibo sumẽdo, quàm in colloquio:&facilius quis decipitur inter epu-

1.Tim.4.

"Familiaritas in cibo est maior q̃ ĩ colloquio.

m ¶*Inferiores.*]vt 2.q.7.in sancta.

EX HIS. Hæc est 5.pars q.in qua ponit magister diuersas solutiones, quomodo intelligatur quod dicitur,omne quod non est ex fide,&c.probat etiam quod nullus Christianus debet ducere mulierem infidelem : & distinguit inter matrimonia fidelium & infidelium.Ioan.de Fant.

Casvs. Iste §.diuiditur in quattuor partes. In prima concludit G. ex supradictis, matrimonium esse inter infideles. In 2.parte exponit illud Apostoli:Omne ꝙ non est ex fide,&c.id est omne quod fit contra conscientiam, ædificat ad gehennam. Vel sic, id est, omne quod non fit ea mente vt valeat ad salutem, apud Deum inutile reputatur.In 3.parte exponit illud Aug.Non est vera pudicitia infidelis hominis cum coniuge sua, id est,nõ est inter illos illa pudicitia, quæ ducat ad vitam æternam:quod probat per similitudinẽ sacramentorũ quæ tractantur ab hæreticis. In 4.parte exponit illud Ambro. dicentis:Non est putandum matrimonium quod extra Dei decretum factũ est:dicens quòd hoc intelligitur de matrimonio contracto cum consanguineis vel affinibus.Secunda pars incipit ibi,*Illud vero.*Tertia ibi,*Item cum dicitur.*Quarta ibi,*Item illud.*

Source : BIU Cujas

"Comedẽs a plusq̃ dẽat, mortaliter nõ peccat.

¶ *Conſcientiam.*]præcepti vel prohibitionis. "Nam ſi plus comedam quàm debeam, quamuis contra conſcientiam: non pecco mortaliter. 25. diſt. §. criminis. Et dicunt quidã contra conſcientiam non erroneam: argum. 13. diſtin. nerui. argum. op. ff. de lib. cauſa. igitur. §. 1. ſed dico q̃ nec contra conſcientiam erroneam eſt faciendum: prout eſt expreſſum

Rom. 14. ext. de ſi. per tuas.

b ¶ *Cum fide.*] id eſt, cum conſcientia.

c ¶ *Ex fide.*] id eſt, ſicut fides exigit.

d ¶ *Reputatur.*]quo ad vitam æternam. de pœ. diſt. 3. ſi quis autẽ non habens.

e ¶ *Abſque Deo.*]ideſt, abſque fide, quæ eſt à Deo.

f ¶ *Virtus.*]ſ. diſtin. 26. deinde. cõtra ſ. 1. q. 1. ſicut vrgeri. ſ. diſ. 45. vera iuſtitia. ſ. 24. q. 1. vbi ſana.

g ¶ *Quantum.*]ſ. 1. q. 1. quod quidam. de conſe. diſ. 4. quamuis. ſ. diſtin. 32. §. verum. j. 32. q. 1. cum renuntiatur. arg. 24. q. 1. vbi ſana. j. de pœ. diſt. 5. conſidet. j. de pœn. diſ. 2. §. quod autem. & diſ. 3. ille rex.

h ¶ *Verè.*]non videtur dicere verum. "Nam vbi deeſt fides vel charitas, nullatenus eſt virtus, prout theologus accipit virtutẽ. qđ ergo dicitur hic, virtutibus, intellige, ſcilicet politicis, quæ ſine charitate habentur à multis. ſtrenui enim actus hominũ in eis erant. arg. 23. q. 4. ſi nõ ex fidei. Nam & virtus pro fortitudine ponitur. ff. de aleato. quibus [a]. Aliæ vero virtutes (vt prędictum eſt) non erant in eis: quia ſi haberẽt vnam, haberent omnes: arg. 23. q. 1. vbi ſana. de pœ. diſ. 5. c. 1.

"Virtus nõ eſt ſine fide & charitate

ſ. e. i prin.

ſ. e. i prin.

a Et 23. q. 1. noli.

Caue.] Casvs. Hoc c. ſatis planum eſt. Præcipitur enim hic, ne Chriſtiana nubat gentili, Iudæo, vel hæretico, cũ ambo, ſcilicet vir & vxor debeãt eſſe conſecrati baptiſmatis ſacramento, id eſt, vnctione.

i ¶ *Tradere.*]j. prox. c. contra. Sol. ibi de pactione de futuro: hic dicit q̃ non licet accipere [b], & illi ſe miſcere.

b ſc. matrimoniũ qđ inter tales impeditur pp diſparẽ cultum. H.

k ¶ *Alienam.*]hęc clauſula, omnem alienã, non ſupponit pro hęretica vel gẽtili. ff. de verb. obl. doli clauſula. nam ibi dicitur q̃ clauſula generalis ſequens nõ refertur ad ea de quibus ſpecialiter eſt pręmiſſum. Nõ eſt obiiciendum de Moyſe, qui duxit Aethiopiſſam, vt 2. q. 7. §. item obiicitur. quia illud factum fuit in figura, quòd Dominus ſibi copularet eccleſiam ex gentibus. 2. q. 7. §. his itaque. "Sed

4 Sent. 4. diſt. 39.

"Baptizatꝰ pone quòd aliquis hæreticus numquam fuit baptizatus, voluit baptizari, ſed non habuit aquam, conſtat ei omnia peccata dimiſſa eſſe etiam originale. numquid poteſt contrahere matrimonium cum Chriſtiana? Dicit Hu. quòd non: quia ianua omnium ſacramentorum eſt baptiſmus. 32. diſtin. §. verum. Similiter nec ordinem poſſet recipere forte ſi ſuperuixit, & ſe non baptizauit, videtur contemnere: & ſic habetur quaſi non fuerit Chriſtianus. Io.

ſola volũta te an poſſit cũ chriſtiana cõtraheꝛ

[*Omne, quod nõ eſt ex fide, peccatum eſt*] *non ita intelligendum eſt, vt quidquid fit ab infidelibus, credatur eſſe peccatum: ſed omne, quod contra conſcientiam* [a] *fit, ædificat ad gehennam. Vnde Ambroſius*[A] [*Peccatum eſt, quod aliter fit, quàm probatum eſt.*] ¶ *Item Auguſtinus*[B] *ſuper eumdem locum* [*Omne, quod aliter fit, quàm probatum eſt, peccatum eſt: non tamen omne, quod fit cum fide* [b] *bonum eſt. Ignorantia enim, quæ eſt ex culpa, nocet.*] *Hinc etiam Apoſtolus ait* [*Beatus, qui non iudicat ſemetipſum in eo, quod probat,*] *id eſt, qui non facit damnabilem* [c] *ſemetipſum aliter faciendo, quàm probet eſſe faciendum. Vel, omne, quod non eſt ex fide* [c], *dicitur eſſe peccatum: quia quidquid ea fide non fit, vt ad æternam valeat ſalutem, inutile reputatur* [d] *apud Dominum. Vnde Auguſtinus ait* [*Omnis infidelium vita peccatum eſt: nec valet eſſe bonum, quod fit abſque* [D] *Deo* [e]. *Vbi enim deeſt agnitio æternæ, & incommutabilis veritatis: falſa virtus* [f] *eſt etiam in optimis moribus.*] ¶ [2] *Item cum dicitur* [*non eſt vera pudicitia hominis infidelis, cum coniuge ſua, negatur pudicitia eſſe vera, quantum ad effectum, ad præmium videlicet æternæ ſalutis. Sicut enim apud hæreticos ſacramenta negantur eſſe vera, non quantum ad formam, ſed quantum ad virtutem: ſic & virtutes negantur eſſe veræ* [h] *apud infideles, non quin veræ in eis ſint iuxta illud Hieronymi* [*virtutibus*[E] *Romani promeruerunt imperium,*] *ſed quia effectu carent æternæ ſalutis.* ¶ *Item illud Ambroſij* [3 *Non eſt putandum matrimonium, quod extra Dei decretum factum eſt: ſed cum cognoſcitur, eſt emẽdandum*] *non oſtendit coniugium non eſſe inter infideles. Nullo enim Domini præcepto gentiles prohibentur coniungi gentilibus. Nec ergo eorum coniugium extra Dei decretum fit. Illa itaque auctoritate iubentur ſeparari ab inuicẽ, qui contra Dei, vel eccleſiæ decretum copulati ſunt: vt pote infideles cum fidelibus, vel conſanguinei cum conſanguineis, vel affines cum affinibus. Hi omnes, ſi ſibi inuicem copulati fuerint, ſeparandi ſunt. Hinc etiam idem Ambroſius in libro de Patriarchis, libro primo de Abraham, c. 9.*

A ¶ Vnde Ambroſius.] *Referuntur verba gloſſæ ordinariæ in eum Pauli locum. Verba autem Ambroſij in eumdem locum ſunt hæc.* Recte peccatũ appellat, quod aliter fit, quàm probatum eſt.

B ¶ Item Auguſtinus.] *Hæc non ſunt inuenta apud B. Auguſtinum: ſed à ver.* non omne. *vſque ad ver.* nocet. *ſunt ex eadem gloſſa ordinaria ibidem.*

c ¶ Damnabilem.] *In gloſſa interlineari ibidem hæc leguntur,* qui non facit ſe damnabilem nocendo aliis de ſuo bono.

D ¶ Abſque Deo.] *Apud B. Auguſtinum, & in gloſſa ordinaria legitur*, & nihil eſt bonum ſine ſummo bono. *Reliqua vero vt apud Gratianum.*

E ¶ Virtutibus.] *Hæc non ſunt reperta apud B. Hieronymum. Sententia elici poteſt ex B. Auguſtino in quinto de ciuitate Dei, cap. 12. vſque ad 15.*

¶ Fideles infidelibus non ſunt coniugio copulandi.
C. XV.

4 *CAue Chriſtiane gentili, aut Iudæo filiam tuam tradere* [i]. *Caue, inquam, gentilem, aut Iudæam, atque alienigenam, hoc eſt hæreticam, & omnem alienã* [k] *à fide tua vxorem accerſas tibi. Prima* [l] *coniugij fides, caſtitatis gratia eſt* [m]. *& infra.* ¶ Si Chriſtiana [n] ſit, non eſt ſatis: niſi ambo initiati ſitis ſacramento baptiſmatis. Simul ad orationem nocte vobis ſurgendum eſt, & coniunctis præcibus obſecrandus Deus.

Item ex concilio Agathenſi, c. 67.[5]

¶ Cum hæreticis catholici non miſceant coniugia.
C. XVI.

6 NOn oportet cum hominibus †hęreticis [o] miſcere cõnubia, & vel filios, vel filias dare, ſed potius accipere: ſi tamẽ ſe profiteantur Chriſtianos eſſe futuros, & catholicos.

Item ex concilio Vrbanenſi†.

¶ *Eadem ſententia quibuſdam verbis mutatis habetur in concilio Aruernenſi, c. 6. Et ſimilia ſunt in Aurelianenſi 2. c. 19.*

¶ Chriſtiana communione careat, qui Iudaicæ prauitati coniugali ſe vinculo ſociat.
C. XVII.

7 SI quis Iudaicę prauitati coniugali ſocietate iungitur, ſiue Chriſtiana Iudæo, ſiue Iudæa Chriſtiano mulier carnali conſortio miſceatur, quicumque eorum tantum nefas admiſiſſe cognoſcitur, à Chriſtiano cœtu, atque coniuuio, & à communione eccleſiæ protinus ſegregetur.

Item illud Auguſtini, [8 *Non eſt ratum coniugium, quod ſine Deo eſt,*] *non negat coniugium eſſe inter infideles. Coniugium enim aliud eſt legitimum, & non ratum: aliud ratum, & non legitimum: aliud legitimum & ratum. Legitimum coniugium eſt, quod legali inſtitutione, vel prouinciæ moribus contrahitur. Hoc inter infideles ratũ non eſt, quia non eſt firmum, & inuiolabile* [A] *coniugium eorum. Datoꝑ enim libello repudij, licet eis recedere ab inuicem, & aliis copulari lege fori, non lege poli, quam non ſequuntur. Inter fideles vero ratum coniugium eſt: quia coniugia ſemel inita inter eos, vlterius ſolui non poſſunt. Horum quædam ſunt legitima, veluti cum vxor à parentibus traditur* [q], *à ſponſo dotatur, & à ſacerdote benedicitur. Hæc talia coniugia, legitima & rata appellantur. Illorum vero coniugia, qui contemptis omnibus illis ſolennitatibus ſolo affectu aliquam ſibi in coniugem copulant, huiuſmodi coniugium non legitimum* [r], *ſed ratum tantummodo eſſe creditur.*

A ¶ Inuiolabile.] *Sic in omnibus vetuſtis exemplaribus, quæ collata ſunt. In vulgatis legebatur,* & ideo violabile.

5 & in Laodiceno, c. 31

6 Burch. l. 9. c. 78. Iuo p. 8. c. 204.

†*al. omnibus*

†*al. Verbanenſi*

c Vr no. cõtra. ſ. c. pe. i fi. i gl. hæc clauſul. i pr.

7 Sent. ibid.

Si quis.]ITEM ILLVD. Casvs. Grat. oſtendit in hoc §. Vel exponit verbũ quod poſitum fuit ſ. ea. quęſt. §. 1. in fi. non eſt ratum cõiugium, quod ſine Deo eſt, faciens trimembrem diuiſionem vel diſtinctionem matrimonij, dicens aliud eſſe legitimum & non ratum: & aliud ratum & non legitimum: & aliud legitimum & ratum: & de quolibet membro exempla ſupponit, quæ facile per te videbis.

8 ſ. c. i prin.

p ¶ *Dato.*]hic non ponit exemplum bonum. Nam in veritate per dationem libelli nõ diſſoluebatur matrimonium, immo vera erat fornicatio, extra de diuort. gaudemus.

q ¶ *Traditur.*]infra tri geſimaſexta, quæſtione quinta, aliter.

r ¶ *Non legitimum.*] ſi enim probatum fuerit aliquod impedimentum in tali matrimonio, filij non erunt legitimi, vt extra de clandeſt. deſponſat. cum inhibitio.

Source : BIU Cujas

Vòd vero.] Casvs. Hic intitulatur 2.q.in qua quid iuris sit, satis patet ex iis, quæ dicta sunt in prima quæstione, & ex distinctione, quæ colligitur in quæstione prima, & ex illo c.si infidelis. quia si infidelis noluerit habitare cũ conuerso ad fidem, vel voluerit habitare cum contumelia nominis Christiani, vel vt traheret eum ad mortale peccatũ, licite contrahit tunc cõuersus.

a ¶*Quòd vero.*] hic intitulatur secũda quæstio, de qua supra diximus in prima quæstione.

SI *quis.*] Casvs. Dicitur in hoc c. q si gentilis conuersus ad fidem vxorem habuit infidelem volentem secum habitare, ea viuente cũ alia contrahere non potest. Crimina enim in baptismo dissoluuntur & non matrimonia. Sequens §. patet.

b ¶*Virginem.*] idem esset & si corruptã. sed de facto quæritum est de virgine: forte ideo, quia videbatur quòd matrimonium solueretur inter virginem & eum, qui accedebat ad baptismum: sicut cum alter sponso

1 s. ea. q. 1. si qs. Concor. Tribur. cõc. c. 39. Sent. 4. dist. 39. Bur. l. 9. c. 61. Iuo p. 8. c. 197. Pan. l. 6. c. 98

rum transit ad religionem monasterij. sed nõ est ita: " quia cum transitur ad religionẽ fidei, bene potest qs vti matrimonio. 26. di stin. deinde. secus cũ transitur ad monasterium, vt 26. q. 1. vt lex.

" religio fidei ñ impedit mrimonio vti.

c ¶*Viuente.*]& cõuersa cum viro vel non conuersa, secum tamen cohabitare volente: sequens autem capitulum intelligitur de nolente cohabitare.

2 sent. 4. dist. 39. gl. j. Cor. 7. ad illud [non est em frater.]

d ¶*Coniugia.*] potest tamen ad religionem transire etiam inuita ea, cũ matrimonium non sit ratum. extr. de diuor. quanto.

SI *infidelis.*] Casvs. Dicitur hic, quòd si conuersus ad fidem vxorem habuit infidelem, quæ odio Christianæ fidei noluerit morari cum ipso, licite potest se alij copulare, cõtumelia enim creatoris soluit

† al. quæ

ipo matrimonij: cum non sit seruanda fides ei, quę Christum audire contemnit.

e ¶*Propter Deum.*] id est, propter fidem Dei.

f ¶*Soluit.*] ecclesia tamen debet sententiare. sed quid si illa vxor nõ vult venire ad causam, cum non sit de foro ecclesiæ? Si potest constare ecclesiæ, quòd non vult cohabitare, sententiet. Hanc gloss. approbo: quia sine iudicio ecclesiæ dissoluitur matrimonium, vt s. q. 1. si infidelis.

3 Sent. 4. dist. 39.

a Et obligationẽ & seruitutẽ matrimonij: vñ

g ¶*Ius.*] i. vinculum [a]. Sed tũc demum solum cum contrahit relictũs, ar. ext. de diuor. gaudemus. in fi. immo etiam prius credo solutum. sed si alter reuertitur ad fidem antequã alter duxerit vxorem, restituitur vinculum matrimonij quasi iure postliminij, vt ibidem per-

QVÆSTIO II.

Vòd vero[a] *vxore viuente alteram ducere non possit*[A], *testatur scriptura*[B] *dicens.* [*Alioquin si discedatis ábinuicem, & volentes cohabitare dimittatis, & alios vos copulaueritis, adulteri eritis, & filij vestri qui postea nascentur, erunt immundi, id est spurij.*]

Item ex concilio Meldensi, c. 1.

A ¶Non possit.] *In vulgati sequebantur hæc, qui infidelem dimisit. quæ in manuscriptis exemplaribus non habentur.*

B ¶Scriptura.] *Hæc non sunt verba ipsa scripturæ, sed in glossa ordinaria ex Ambrosio ad ea verba*, 1. *Cor.* 7. alioquin filij vestri, &c. *hæc leguntur.* Si dimittitis, inuicem nolentes cohabitare, & aliis vos copulatis, adulteri estis: & filij vestri spurij, & ideo immundi.

¶Non potest quis post baptismum alteram ducere, viuente ea, quæ ante baptismum sibi fuerit virgo copulata. C. I.

1 SI quis habuerit vxorem virginem [b] ante baptismum, viuente [c] illa post baptismum alteram habere non potest. Crimina enim in baptismo soluuntur, non coniugia [d].

Gregorius autem contra testatur dicens.

¶Licet fideli aliam ducere vxorem, quam[A] Christianæ fidei odio infidelis dimittit. C. II.

A ¶Quam.] *Sic etiam in vetustis, sed si legere tur*, quem. *magis videretur respondere verbis ipsius capitis.*

2 SI infidelis discedit odio Christianæ fidei, discedat. Non est enim frater, aut soror subiectus seruituti in huiusmodi. [Non est enim dimisso peccatum propter Deum [e], si alij se copulauerit. Contumelia quippe creatoris soluit [f] ius [g] matrimonij circa eũ, qui relinquitur [h]. Infidelis autem discedens, & in Deum peccat, & in matrimonium [i]: nec est ei fides seruanda coniugij: quia† propterea discedit, ne audiret Christum Deum [A] esse Christianorum coniugiorum.

¶ *Hæc non sunt inuenta apud B. Gregorium: sed apud B. Ambrosium ad c.* 7. 1. *Corinthiorum eadem fere leguntur plenius, atque aptius exposita.*

A ¶Christum Deum.] *In loco indicato est* ne audiret auctorem esse Christianorũ Deum coniugij.

3 *Hic distinguendum est, aliud esse, dimittere volentem cohabitare, atque*[k] *aliud, discedentẽ nõ sequi. Volentẽ enim cohabitare licet quidem dimittere, sed non ea viuente aliam superducere* †: *discedentem vero sequi non oportet, & ea viuente aliam ducere licet. Verum hoc non nisi de his intell gendum est, qui in infidelitate copulati sunt Ceterum, si ad fidem vterque conuersus est vel si vterque fidelis matrimonio iunctus est, & procedente tempore alter eorum à fide discesserit, & odio fidei coniugem dereliquerit, derelictus discedentem non comitabitur: non tamen illa viuente alteram ducere poterit: quia ratum coniugium fuerat inter eos, quod nullo modo solui potest.*

penditur.

h ¶*Relinquitur.*] nihilominus & circa relinquentem. Vnde & relinquens contrahet sine peccato si conuersus contrahat, " non enim potest matrimonium claudicare, cum sint duæ relationes. vnde si vna est vxor, & reliquus est vir. ideo autem non tractauit hic de relinquente, quia extra ecclesiam est, & nihil ad nos de eo iudicare. 2. q. 1. multi. est tamen arg. quòd claudicet, vt hic, & extra de eo qui cog. c. 1. arg. ff. man. potest. sed vt dixi, quo ad essentiam non potest claudicare, sed quo ad effectũ bene: quia quandoque tenetur vnus alij: sed non ecõuerso. Vel dic quantum ad fidelem soluitur, vt hic dicitur: quia adhuc potest debitum petere ab altero, sed infidelis non potest, quia fidelis non est subiectus seruituti illius: "

fac vim qa ñ đt lra, soluit mrimonij, sed đt, soluit i° matrimonij, secundũ Ray.

† al. superinducere

" Matrimonium claudicare nõ pt.

" Vir & vxor tñr duplici seruitute.

& cum alia fit seruitus qua tenetur vir vxori, quàm illa qua tenetur vxor viro [b]: bene potest vna seruitus esse sublata, & non alia. sic ff. de ser. vr. prę. si domus. & extra de conuer. coniu. quidã.

b Arg. cõtra 32. q. 6. apud nos. vbi de hoc.

i ¶ *Et in matrimonium.*] id est, in fractione primi matrimonij. non dicas in secundum matrimonium, si illud contrahat postquam conuersus cum alia contraxit: vt præmisit. arg. tamen quòd peccet cõtrahendo secundum. ext. de test. sicut.

4 s. dist. 26. vnius.

HIC DISTINGVENDVM. Casvs. G. bene distinguit in hoc §. dicens, q si alter coniugum fuerit conuersus ad fidem. si infidelis voluerit ei cohabitare: fidelis altero viuente contrahere nõ poterit. Si autem infidelis noluerit cohabitare fideli: tunc fidelis infideli viuẽte potest contrahere. si autem vterque est conuersus ad fidem, vel si ab initio vterque fuisset fidelis: licet alter eorũ à fide discedat, alter tamẽ nullo modo cõtrahere potest: quia ratum fuit matrimonium inter eos.

5 s. dist. 26. Acutius.

k ¶*Atque.*] Hæc distinctio est canonica & bona: & probatur extra de diuor. quanto.

QVÆSTIO III.

Trum[l] *vero bigamus sit reputandus, qui ante baptismum habuerit vnã, & post baptismum alteram, auctoritate Hieronymi patet. Ait enim super epistolam Pauli ad Timotheum.*

¶ *Sententia huius capitis habetur* s. *dist. 26. c. vnius. ex glossa ordinaria prima ad Timotheum, c. 3. Beatus autem Hieronymus hanc rem & in epistolam ad Titum c. 1. attigit, & in epistola ad Oceanum copiose tractauit.*

¶Non est bigamus, qui ante baptismum habuerit vnam, & post baptismum alteram. C. I.

4 OPortet episcopum vnius vxoris esse virum. Verum hoc post baptismum. Ceterum, si ante baptismum habuit vnam, & post baptismum habuerit aliam, non est reputandus bigamus: cui prorsus innouato per baptismum omnia vetera sunt dimissa.

Augustinus vero contra testatur, & Innocentius. Ait enim Augustinus super epistolam Pauli ad Titum.

¶*Sententia huius capitis habetur in collectaneis Bedæ, & glossa ordinaria ad cap. primum epistolæ ad Titum, vt* s. *26. dist. c. acutius.*

¶Non debet fieri episcopus, qui ante baptismum habuerit vnam, & post baptismum alteram. C. II.

5 ACutius vero intelligunt, qui nec eum ordinandum censuerunt [m], qui ante baptismum habuerit vnam, & post baptismum alteram. In baptismate enim crimina abolentur, non fœderatio coniugij dissoluitur. Sicut illa, quæ catechumena vitiata est, inter virgines consecrari non potest, sic qui ante baptismum habuit vnam, & post baptismum alteram, non nisi bigamus est reputãdus. Amisit enim quiddam non ad vitæ meritum, sed ad signaculi sacramentum.

l ¶*Trum vero.*] Casvs. Hic intitulatur 3. qu. in qua quid iuris sit, dictum est s. 26. dist. & mirum fuit quare magister hic eam refricauit. Et scias q Hier. contradicit Aug. & Inn. & multis aliis sanctis patribus: sed ex toto præiudicatur Hiero. nec valet quod hic dicitur ab eo. Sequentia c. per te videbis, quia similia habuisti. s. 26. dist.

l ¶*Trum.*] hic intitulatur qu. 3. in qua quid iuris sit diximus. 26. dist. vnius. nec valet quod hic dicitur à Hieronymo.

m A *Cutius vero.*] ¶*Censuerunt.*] s. dist. 55. c. nullus.

Source : BIU Cujas

Vidam.] CASVS. Tria sunt imparia coniugia. vnum est de fide disparis: de quo tractatum est in precedenti causa. Aliud de diuersitate conditionis, scilicet cum liber contrahit cum ancilla: vel libera cum seruo, de quo in hac causa tractatur. Tertium est cum vnus est maior, & alter minor, de quo tractatur in causa sequenti. Tractat igitur magister in hac causa de errore cõditionis: & quis error impediat matrimonium. Et vt hæc & alia competentius faciat, prę-mittit thema, de quo duas elicit quæstiones.

1 s. dist. 26. deinde. & s. e. q. 1. nũqd.

a ¶ *Cuidam mulieri nobili.*] "Imparia coniugia tribus modis dicũtur. vno modo quãdo contrahit fidelis cum infideli: de quib. in superiori causa audiuimus. Alio modo quando vnus liber, & alius seruus: de quib. in hac causa videbimus. Tertio modo quando vnus maior, alter minor: de quib. in sequenti tractatur. hic de errore personæ, conditionis, qualitatis & fortunæ, tractatur.

"Coniugia impariadñr trib. modis.

Vòd autem.] CASVS. Hic depingitur j. q. qua quæritur an matrimonium sit ĩter eos inter quos interuenit error personæ: Et certum est ꝙ error personæ & error conditionis impediunt matrimonium: error vero fortunæ & qualitatis non impediunt. Grat. tamen in hoc §. allegat pro vtraque parte distinguendo quattuor errores, scilicet personæ, fortunę, conditionis, & qualitatis. Casus huius §. est talis. Diuiditur enim in tres partes. In prima parte allegat Gr. pro viro, quòd sit inter eos matrimonium: & hoc facit per descriptionem matrimonij: & quia ex tali coniunctione consensus interuenit, matrimonium fuit inter eos. Sed statim pro muliere respondet dicens, quòd ibi non affuit consensus, cũ error interuenerit, & ita non fuit coniunx: quod probat exemplo illius, qui ordinatur ab eo quem putat esse episcopum cum non sit: sed statim allegat pro viro dicens quòd non omnis error impedit consensum matrimonij: quia error virginitatis non impedit matrimoniũ. In secunda parte soluit pro muliere, distinguendo quattuor errores, scilicet personæ, conditionis, fortunæ, & qualitatis: & dicit quòd error personæ & conditionis impediunt matrimonium, error vero fortunæ & qualitatis non. Et quòd error personæ impediat, probat duobus exemplis. Nam si aliquis vellet rem suam vendere Marcello, & postea Paulus simulauit se Marcellum, non tenet venditio cum Paulo. Similiter cum aliquis putat se emere aurum, & emit orichalcum, non consentit in orichalcum. In tertia parte probat pro viro quòd error personæ non impedit matrimonium: quia Iacob non consensit in Lyam: & tamẽ matrimonium fuit inter eos. Sed statim respondet pro muliere dicens quòd matrimonium fuit inter Iacob & Lyam ex subsequenti consensu, & non ex præcedenti. Et quòd error personæ excuset, probat tribus exemplis, scilicet exemplo eius qui per ignorantiam cognouit sororem vxoris: & exemplo diaboli, qui transformat se in angelum lucis, & exemplo hæretici, qui simulat se catholicum. vnde cum hic interuenerit error personæ, patet quòd ista non est coniunx ipsius. Error vero fortunæ & qualitatis non excludit consensum.

2 27. q. 2. in princ.

"Matrimoniũ vtrum errore impediatur.

b ¶ *Quod autem.*] "Hic depingitur 1. q. an s. matrimonium contrahatur inter eos inter quos interuenit error personæ: hoc est dicere, an error personæ impediat[a] matrimonium contrahendum, & dirimat iam contractum. G. allegat pro & contra: distinguendo quattuor errores, fortunæ, qualitatis, personæ, & conditionis, duo vltimi dirimunt matrimonium, non ex sua natura, sed ex constitutione ecclesiæ. Nam similiter & papa posset constituere quòd error qualitatis impediret, & quòd nullus error impediret, & quòd esset matrimonium vbi esset error personæ: sicut & tenet pignus, licet ibi sit error. ff. de pigno. act. l. 1. vnde ex natura non habet error personæ quòd impediat. ar. tamen est contra. j. de Iacob & Lya: quia non dum ecclesia constituerat, & tamen tunc impediebat. Et est etiam argum. contra: quia error impedit emptionem, vt ff. de contrahen. emptione, quid tamen. "Et not. quòd secundum H. & L. numquam erratur in persona, nisi prius habita notitia aliqua de eo cuius nomine alius se repræsentet: vnde si aliquis offert se sub nomine regis Franciæ alicui puellæ: si ipsa nihil vnquam audiuit de rege Francię, nec aliquam notitiam habet de eo per famam, vel alio modo, & putat hunc esse regem Franciæ, non errat in persona, sed in fortuna, vel qualitate vel nomine. Sed aliqua consentit in aliquem visum vel non visum, tamen aliquo modo sibi cognitum, scilicet fama vel alio modo: si postea per errorem accipiat alium etiam si ab eo fuerit cognita, reddetur primo: si tamen ille in eã consenserit per nuntium, vel alio modo. si vero nullo modo fuerit sibi cognitus, quamuis per errorem accipiat alium, numquã reddetur primo: quia inter eam & primum non fuit matrimonium. nam in penitus incognitum nec amorem nec consensum dirigere possumus[b]. Vnde Augustꝰ. Nõ visos diligere possumus, qui nobis per famam vel alio modo cogniti sunt: incognitos autem diligere nequimus. sed certe licet hoc possit concedi, quòd non sit restituenda priori, non tamẽ dico quòd debeat stare cum secundo, cum ibi sit error. Nam errare est aliud pro alio putare, vt 22. qu. 2. in quibus. & 38. distin. quamuis. Item eadem ratione qui emit auri chalcum pro auro, consentit in aurum: quod falsum est, vt ff. de contrahenda emptione, alioquin. & l. quid. respond. nam licet non erret circa illum cuius nullã notitiam habuit, errat tamen circa præsentem[c]. H. tamen & L. dicunt, quòd sit matrimonium cum ista. sed hoc non credo: cum ibi sit error. ergo non est ibi consensus: quia nihil est tam contrarium consensui quàm error, vt ff. de iudic. lege, secunda.

"Error per sonæ nõ facile committitur.

b Arg. cõtra ff. đ cõtrah. empt. cũ ab eo. §. massã.

3 Sent. di. 39

c Sub. circa quẽ error attẽditur: qđ dic vt no. j. e. ĩ gl. đt tñ, &c. in fi.

c ¶ *Item consensus.*] vt trigesimaseptima, quæstione secunda, suffi-ciat. Intelligitur autem consentire nisi expresse dissentiat, vt ff. solu. matri. lege, secũda. §. voluntatem. & extra de spon. sicut ex litteris. & extra de iis quæ fiunt à præl. capit. 2. ff. de sponsꝰ. lege, sed ea quæ patris.

d ¶ *Errauit.*] quia alium pro alio putauit: hoc est errare. vigesimaseptima, quæstione 2. in quibus. Vel pro vero falsum putare. 38. distin. quamuis.

e ¶ *Consensit.*] "nihil est contrarium consensui quàm error. vt ff. de contrahenda emptione, alioquin. ff. de iurisdict. omn. iudic. si per errorem.

" Error est contrarius consensui.

f ¶ *Ordinandus.*] vt 68. dist. presbyteri.

g ¶ *Aliam.*] quasi dicat non. Nam ille error venditionem impedit, licet error sexus impediat. ff. de contrahen. emp. alioquin. §. 1. tamen dicit lex, ꝙ soluitur emptio per actionem ex empto. ff. de act. emp. ex empto. §. si quis virginem.

h ¶ *Personæ.*] persona est secundum B. rationabilis creatura indiuidua essentia.

i ¶ *Putatur.*] dicit R. quòd in hac littera non debet esse ipse, sed hic: & hæc vox, hic, non est pronomen, sed aduerbium: vt sit sensus: Error personæ est quando putatur esse Virgilius hic, ideſt, in hoc loco, & ibi est Plato. Nam impossibile est vt putes Virgilium esse Platonem. de dicto patet. de re similiter patet: "quia impossibile est ꝙ quis putet de Virgilio quòd sit Plato: nec econuerso. quod verum est secundum opin. illorum qui concedunt quòd istum esse Virgilium, est Platonem esse Virgilium. Alij vero concedunt quòd iste putet illum esse Platonem: non tamen putat Virgilium esse Platonem, & hoc per accidens, quod innuit proprium nomẽ, inter quos est H. hanc opinionem secutus est hic G. secundum hoc planum est quod dicit, aliquando hic putatur, &c. & quòd pingui intellectu errantis putetur de aliquo quòd sit alius habes 26. quæst. 5. nec mirum. vbi dicit Augustꝰ. quòd hunc puto esse hominem demonstrato dæmone. ff. de exceptione rei iudic. & an eadem. arg. ff. de furt. si is qui. §. si tu mihi. & de iu. iu. eum qui. §. si iniuriam. vbi dicit iurisperitus

"Virgilium putare esse Platonẽ, est impossibile.

CAVSA XXIX.

Vidam mulieri nobili a *nuntiatum est, quòd à filio cuiusdam nobilis petebatur in coniugem: præbuit illa assensum. Alius vero quidam ignobilis, atque seruilis conditionis, nomine illius, seipsum obtulit, atque eam in coniugem accepit. Ille, qui prius sibi placuerat, tandem venit, eamque sibi in coniugem petit. Illa se delusam conqueritur, & ad prioris copulam aspirat.*

1 *Hic primum quæritur, an sit coniugium inter eos.*

2 *Secundo, si prius putabat hunc esse liberum, & postea deprehendit illũ esse seruum, an liceat ei statim ab illo discedere.*

QVÆSTIO I.

Vòd autem b *coniugium sit inter eos, probatur hoc modo. Coniugium siue matrimonium est viri & mulieris coniunctio, individuam vitæ consuetudinem retinens. ¶ Item. Cõsensus* c *vtriusque matrimonium facit. Quia ergo isti coniuncti sunt, vt individuam vitæ consuetudinem conseruarent, quia vterque consensit in alterum, coniuges sunt appellandi. His ita respondetur. Consensus est duorum, vel plurium sensus in idem. Qui autem errat, non sentit, non ergo consentit, id est, simul cum aliis sentit. Hęc autem errauit* d *: non ergo consensit* e *, non itaque coniunx est appellanda: quia non fuit ibi consensus vtriusque: sine quo nullum matrimonium esse potest. Sicut enim qui ordinatur, ab eo, quem putat esse episcopum, & adhuc est laicus, errat, nec vocatur ordinatus* f *, sic ista errans nulli est copulata coniugio: immo adhuc est copulanda. ¶ Ad hæc, non omnis error consensum euacuat. Qui enim accipit in vxorem, corruptam, quam putat virginem, vel qui accipit meretricem, quam putat esse castam, vterque errat: quia ille corruptam existimat virginem, & iste meretricem reputat castam. Numquid ergo dicendi sunt non consensisse in eas? aut dabitur vtrique facultas dimittendi vtramque, & ducẽdi aliam* g *?*

[3] Verum est quòd non omnis error consensum excludit: sed error alius est personæ h *, alius fortunæ, alius conditionis, alius qualitatis. Error personæ est, quando hic putatur esse Virgilius, & ipse est Plato. Error fortunæ, quando hic putatur* i *esse dives, qui est pauper, vel econuerso. Error conditionis, quando putatur esse liber, qui seruus est. Error qualitatis, quando putatur esse bonus, qui malus est. Error fortunæ, & qualitatis coniugij consensum non excludit. Error vero personæ, & conditionis, coniugij consensum non admittit.*

ritus quòd hunc puto Lucium, demonstrato Seio. Sed quæro circa quam personam dicis hunc errorem fore? Dico quòd circa præsentem, quando, scilicet contrahit cum vno, & credit se contrahere cũ alio: vnde dico quòd circa absentem personam non errat. nam dico quòd si primo iam ille consentit in istam, & ista modo consentit in illum, quòd est matrimonium. Sed quæritur, si ille est mortuus in quem consentit: & alius præsentatur sibi, an talis error impediat matrimonium, sic, quia licet ille non sit in rerũ natura, non minus tamen est ibi error personæ. Item si aliquis habeat tres filios: & aliqua consentiat in maiorem filium: postea præsentetur minor, non tenet matrimonium cũ eo.

Gen.29. a ¶*Venditurum.*]idest, venditum se traditurum.

b ¶*Emeret.*]idest, quasi à se emptũ per traditionem acciperet. ideo autem sic exponunt doctores, "quia si duobus venderet, & secundo traderet, secũdus esset potior, vt C.de rei ven. quoties.ff.de rei vend.si à Titio.sed G.intellexit literam istã sic.quando, scilicet secundo non esset venditurus si eum cognosceret. vnde cum erraret in persona, quę secundo offerebat pretiũ, non contrahebat cum ea. ff.de fur.si quis vxori. §.cum Titio.ff.de cõtrahenda emptione, cum seruo.nec errans dominium transfert. ff.de acq. rer.dom. §. procurator. & sic plana est littera & l. si à Titio.& illa l.quoties. intelliguntur cũ sciẽter cum duobus contraxit. doctores tamen exponunt(vt dixi)emeret, id est emptũ acciperet. & hoc propter illud quod sequitur: numquid cum Paulo, &c.

" Vendens duobus succ cessiue, & tradens potiori, ipsum efficit potiorem.

1 j.34.q.1.& 2.c.in lectũ.

2.Cor.11.

c ¶*Orichalcum.*] voluit dicere Marcellus quòd esset emptio & venditio, quia in corpus consensum fuit, licet fuerit erratum in materia, idest, in substantialium qualitate: "Sed Vlpianus eum correxit, dicens non esse vẽditionem vbi erratum est in materia. ff.de contrahen.emp.in venditionibus. pignus tamen tenet, si quis obliget æs pro auro. vt ff.de pig.act.l.1.

" Venditio non est vbi in materia erratur.

d ¶*Putabat.*]si quis autem errat in proprio nomine, dũ tamen certum sit de quo consentiat: hoc non officit. ff.de testam.si in nomine. secus autem in appellatiuo. ff.de hær.instit. non ideo minus. ff.de leg.1.l.4.

e ¶*Subsequens.*]j.30.q.5.§.sed obiicitur.

f ¶*Progenitarum.*] consuetudo erat maiorem primo nuptui tradere. 7.q.1.quàm periculosum.

g ¶*Inscio.*]infra trigesimaquarta, quæstione prima, & secunda. in lectum.

h ¶*Transformat.*]ẽ.26. q.5.episcopi.

"Saul adorauit dæmonem.

i ¶*Consortium.*]hoc verum est quòd iste non peccat cum ita simpliciter in genere dicit se velle esse participem suæ beatitudinis: secus si ad specialia descenderet: non tamen ob hoc excusatur Saul, "qui adorabat dæmonem, quem credebat esse Samuelem. 26.qu.1. nec mirum. hoc ideo quia intercessit culpa sua: vel ibi idololatriam adorauit.

" Venditio tripliciter rescinditur.

2 De hoc plene no.in præd. decr. cũ dilecti.

k ¶*Rescindere.*]"vt C.de rescindend.vendit.quisquis. nisi esset decem ptus vltra dimidiam iusti pretij, vt extra de emptione & venditione, cum dilecti. Vel nisi haberet pestiferas herbas, vt C.de edi.act. si prædium. Vel nisi dedisset dolus causam contractui[a], vt ff.de dolo.l. & eleganter.

Secunda quæstio.] Hæc quæst. diuiditur in quattuor partes. In prima probat per tres auctoritates, quòd si quis scienter consentit in ancillam, tenet matrimonium. Secunda ibi, *His ita.* Tertia ibi, *Si vero.* Quarta ibi, *Quæritur etiam*, Io.de Fant.

Si quis enim pacisceretur se venditurum[a] agrum Marcello, & postea veniret Paulus dicens se esse Marcellum, & emeret [b] agrum ab illo, numquid cum Paulo conuenit iste de pretio, aut dicendus est agrum sibi vendidisse? Item si quis promitteret se venditurũ mihi aurum, & pro auro offerret mihi orichalcum[c], & ita me deciperet, numquid diceret consensisse in orichalcum? Numquam volui emere orichalcum: nec ergo aliquando in illud consensi, quia consensus non est nisi voluntatis. Sicut ergo hic error materiæ excludit consensum, sic & in coniugio error personæ. Non enim consensit in hũc, sed in eum, quem putabat[d] esse. Sed obiicitur. Iacob non consenserat in Liam, sed in Rachel: septem siquidem annis pro Rachel seruierat. Cum ergo eo ignorante Lia esset sibi supposita, non fuit coniugium inter eos, si error personæ consensum excludit: quia vt dictum est, non in eam consenserat, sed in Rachel. His ita respondetur. Consensus alius est præcedens, alius subsequens. Præcedit consensus, quando ante carnalem copulam in indiuiduam vitæ consuetudinem vterque consentit: subsequitur, quando post concubinalem, siue fornicarium coitum consentiunt in idem. Iacob ergo & Liam non fecit coniuges præcedens consensus, sed subsequens[e]: nec tamen ex primo concubitu fornicarij iudicantur, cum ille maritali affectu eam cognouerit, & illa vxorio affectu sibi debitum persoluerit, putans lege primogenitarum[f], & paternis imperiis se sibi iure copulatam. Quòd autem error personæ nonnullos excuset, auctoritate illa probatur[1], qua soror vxoris, vtroque inscio[g], sorore videlicet & marito, in lectum eius iuisse, & à viro suæ sororis cognita perhibetur: quæ cum sine spe coniugij perpetuo manere censeatur, ille tamen, qui cognouit eam per ignorantiam, excusatur. Aliter etiam hoc probatur. Diabolus nonnumquam se in angelum lucis transformat[h]: nec est periculosus error. si tunc creditur esse bonus, cum se bonum simulat. Si ergo tunc ab aliquo simplici quæreret, an suæ beatitudinis vellet esse particeps, & ille responderet, se in eius consortium[i] velle transire: numquid dicendus est consensisse in consortium diabolicæ damnationis, an non potius in participationem æternæ claritatis? Item, si quis hæreticorum, nomine Augustini, vel Ambrosij, vel Hieronymi, alicui catholicorum seipsum offerret, atque ad suæ fidei eum imitationem prouocaret si ille præberet assensum, in cuius fidei sententiam diceretur consensisse† ? non in hæreticorum sectam, sed in integritatem catholicæ fidei, quam ille hæreticus se mentiebatur habere. Quia ergo hæc persona decepta errore non in hunc, sed in eũ, quem iste se mentiebatur esse, consensit, patet, quòd eius coniunx nõ fuerit. ¶*Error fortunæ, & qualitatis non excludit consensum: veluti, si quis consentiret in prælaturam alicuius ecclesiæ, quam putaret esse diuitem, & illa esset minus copiosa, quamuis hic deciperetur errore fortunæ, non tamen posset renuntiare prælaturæ acceptæ. Similiter, quæ nubit pauperi, putans illum esse diuitem, non potest renuntiare priori conditioni, quamuis erranerit. Error qualitatis non excludit similiter consensum: vt pote si quis emerit agrum, vel vineam, quam putebat esse vberrimam, quamuis iste erraret in qualitate rerum, rem minus fertilem emendo, nõ potest tamen venditionem rescindere[k]. Similiter, qui ducit in vxorem meretricem, vel corruptam, quam putat esse castã, vel virginem, non potest eam dimittere, & aliam ducere.*

QVÆSTIO II.

Secunda quæstio proposita est de conditione, an liceat mulieri dimittere eum, quem putabat liberum, si postea illũ inuenerit seruũ. Quòd vero mulieri nõ liceat à seruo discedere, multis rationib⁹ videtur posse probari. In Christo enim Iesu nec est Iudæus, nec Græcus, nec seruus[m], neque liber: ergo nec in coniugio Christianorum. Eadem enim lege in fide Christi vterque regitur. Indifferenter enim ab Apostolo dicitur omnibus. [Qui vult nubere, nubat in Domino.] Et iterum [mulier nubat cui vult: tantum in Domino] Non præcipitur, vt ingenua nubat ingenuo, ancilla seruo: sed quælibet earum, cui vult, nubat, dummodo in Domino.

Item Iulius Papa, c.4.

¶Licet seruo matrimonia contrahere. C.I.

2 OMnibus nobis vnus est pater in cœlis, & vnusquisque qui est ditior & melior, quod matrimonium teneat: quia non videtur decepta. Alij autem dicunt quòd siue erret in meliori, siue in deteriori conditione, semper dirimitur matrimonium. Tertij dicũt quòd si interueniat error in dispari conditione, dirimitur matrimonium[b]. sed si in pari, non dirimitur. vnde si libera vult contrahere cum libero, & contrahit cum seruo: vel si seruus vult contrahere cũ serua, & contrahit cum libera, non tenet matrimonium: sed si liber vult contrahere cum serua, & cõtrahit cum libera: vel si ancilla vult contrahere cum libero, & contrahit cũ seruo, tenet matrimonium: quia vtrobique est paritas. Io. & hæc opinio bona mihi videtur. B. Dubitari autem consueuit si libera contrahit per errorem cum homine ascriptitiæ conditionis, an teneat matrimonium? H.dicit q⁹ teneat: lex tamen cõtradicit in auth.de nup.§.ascriptitio.coll.4.& C. de senatusc.Clau.l.vna.

m ¶*Nec seruus.*]"à sacramentis enim ecclesiasticis non est amouendus: vt ext.de coniug.seruo.dignum. Vel ab illis quæ sunt iuris naturalis, vt à voto, vt in auth.de mona.§.hinc autem.coll.1. vbi Iustinianus inducit hæc eadem verba Apostoli ad probandum quòd seruus possit esse monachus: sed quantum ad ius ciuile seruus non habetur pro homine, vt ff. de regulis iuris, quod attinet ad ius ciuile, &c.

Omnibus nobis.]Casvs. Cum apud Deum non sit acceptio personarum, sed vnus sit pater omnibus, & vna lex: sicut ingenuus dimitti non potest, ita seruus scienter semel coniugio copulatus dimitti non potest. Seq.§.patet.

Ps. 1.

Ambr.

Gal.3.

1.Cor.7.

†al.cessisse

" Errans in meliori cõditione, an possit matrimonium dirimere.

1.Cor.7.

2 Bur.l.9.c.18. Iuo p.8. c.156.Pann. l.6.c.38.

" Libera q̃ ignoranter cũ seruo cõtraxit, an ab eo recedere possit.

b Ar.ad hoc instit.de act. §.pterea. ff. de vsuf. hactenus.in fi. &l.seq.ff.de in di.add. si venditor.§. sed si neuter. ff.d fide iusl.4.in fi.

"Seruus ab ecclesiæ sacramentis non est amouendus.

Source : BIU Cujas

a ¶*Reddituri sunt.*] Arg. quod seruus non tenetur obedire Domino in atrocibus. 11. q. 3. non semper.

b ¶*Legem.*] nó quo ad promotionem. Irregularis enim efficitur qui cum serua contrahit: arg. 34. dist. si quis viduam. sed sequuntur vnam legem habito respectu ad ius naturale. nam de iure naturali quilibet cum qualibet posset contrahere. & ita seruus cum libera, nisi obstaret constitutio

†*al. daturi* ecclesiæ.

c ¶*Ingenuus.*] Argum. à toto in quantitate ab vniuersali ad singularem. simile. 19. distinctione. si Romanorum.

d ¶*In matrimonium.*] "potest ergo matrimonium esse inter seruũ & liberã: quod est contra legẽ. C. de incest. nupt. l. 3. sed abrogata est quo ad hoc vbi scienter contrahitur.

"Matrimoniũ pt esse inter seruũ & liberam.

e ¶*Sed vna.*] quantum ad hoc.

SI *quis ancillam.*] CASVS. Dicitur hic, ꝙ si quis manumittit ancillam suam, & eam ducat in vxorem, ratum erit matrimonium inter eos, cũ ex consensu matrimonium perficiatur. Sequens §. patet per se.

f Cap. l. 6. c. 94.

f ¶*Dubitatur.*] per legem illam forte. C. de incest. nup. humilem. vbi dicitur ꝙ non potest esse matrimoniũ inter clarum virum & abiectam mulierem, nec inter senatorem & libertam.

2 Sentent. 4. dist. 36. Luo p. 8. c. 53

g ¶*Et legibus.*] Et ita leges si contradicerent, dumtamen illis legibus canõ non obuiet, non tenet matrimonium: "nam quòd leges habeant locum in matrimonio, videtur, licet H. contradicat[a] argument. trigesimaquinta, quæstione quinta, ad sedem. supra vigesimaseptima, quæstione secunda, quod autem. & c. lex diuinæ. in fin. vnde dicunt quidam quòd cum hic lex dicat non esse matrimonium cum ancilla, vt C. de incest. nupt. lege, tertia. & canon non excipiat nisi cum scienter ducit, quòd vbi etiam cum libera contrahit seruus credens se contrahere cum serua, non teneat matrimonium.

"Leges an habeant locum in matrimonio.

a Ar. ad hoc 10. dist. qm. vbi de hoc. & 86. dist. cũ ad verũ. vbi de hoc in gl. vlt. 3 Pol. l. 6. ti. 4 Bur. l. 9. c. 18 Luo part. 8. c. 156. Pann. l. 6. c. 37.

HIS ITA. Hæc est secunda pars quæstionis, in qua dicitur quòd si credebat vir aliquam liberam, & erat ancilla, poterit ab ea separari: & hoc probat per tria capit. Ioan. de Fant.

† *al. dubitabatur*

† *al. censuimus*

† *al. existimauerimus*

SI *quis ingenuus.*] CASVS. Dicitur hic, quòd si ingenuus ancillam alterius ignorans ducat in vxorem: si voluerit eam redimere, facere potest, alioquin dimittat eam. si vero scienter cum ea contraxit, eam dimittere non potest. Sequens cap. patet.

"Ancillam ignoranter ductam & post manumissionem potest liber dimittere.

h ¶*Faciat.*] "Sed pone quòd liber ignoranter contraxit cum serua: postea Dominus manumittit eam, & ipse cognoscit eam post eius manumissionem, post comperit eam fuisse ancillam tempore contracti matrimonij: quæritur an possit eam dimittere? Et dicimus quòd sic: quia consensus ille ab initio nullus fuit. sed si Dominus eius tunc temporis sciebat contrahi matrimonium, & tacuit, tunc tenet matrimonium: quia eo ipso intelligitur ei dedisse libertatem, in authent. de nupt. §. si vero ab initio. collatione quarta. & in authent. vt liberti decetero. §. si quis. collatiõe sexta. " Sed pone quòd libera cõtraxit cum eo quem credebat liberum: sed postea comperta conditione seruitutis, nihilominus vult stare secum: sed ille recusat. Dicunt quidam hoc matrimonium esse ex vna parte, & nõ ex altera, vt extra de eo qui duxit in matrica. 1. Sed dico[b], quòd quantum ad neutrum est matrimonium. vn de neuter cogitur stare cum altero quantum ad vinculum matrimonij: sed ratione fidei promissæ bene tenetur ei. Idem potest dici cum maior contrahit cum minori, quòd quantum ad neutrum est matrimonium: & quantum ad vinculum matrimonij æque potest maior recedere à minore, sicut minor à maiore: sed non est ita quantum ad fidem promissam.

"Matrimoniũ inter liberã & sercredebat liberum: sed uum contra postea comperta con ctum potest ditione seruitutis, ni etiã à seruo hilominus vult stare dissolui.

4 4. Sent. dist. 36. Bur. l. 9. c. 26. Luo par. 8. c. 164. Pan. l. 6. c. 41 & 111.

b Hæc fuit sniã L. qita not. j. c. px.

h ¶*Faciat.*] consilium est, non præceptum.

i ¶*Si non potest.*] ideſt, si non voluerit, vt sit quasi expositio literæ sequens: Sed nec Dominus cogitur eam vendere. argum. 1. q. 1. eos.

5 Et cap. l. 5. c. 18.

k ¶*Scierat.*] non videtur celata quæ sciuit: nec debuit certiorari quę non ignorauit, vt ff. de actione empti. & vendit. lege, prima.

6 4. sent. ibi. Bur. l. 9. c. 27 Luo p. 8. c. 52 & 165. Pan. l. 6. c. 42.

l ¶*Habeat.*] Dicit tamen lex, quòd si filia senatoris contrahat cum liberto, non tenet matrimonium, vt ff. de senat. filiam. sed illud secundum leges non tenet: sed secundum canones tenet: quia matrimonia iure poli reguntur. secunda, quæstione tertia. §. hinc colligitur.

CVius rei causa.] CASVS. Vxor cuiusdam clerici cum matre sua accedens ad Apostolicam sedẽ conquesta est se esse etiam expulsam à viro prætextu seruitutis: cui episcopus loci promisit quòd viro eam restitueret si se liberam esse probaret. Vnde Gregorius illi episcopo scribit mandando ei vt illam viro suo restituat: quia ipsa suam libertatem bene probauit: quod si non fecerit, non dimittet incorrectum.

diues & pauper, liber & seruus, æqualiter pro se, & pro animabus eorum rationẽ reddituri† sunt[a]. Quapropter omnes, cuiuscumque conditionis sint, vnam legẽ[b] (quantum ad Deum) habere non dubitamus. Si autẽ[A] omnes vnam legem habent, ergo sicut ingenuus[c] dimitti non potest, sic nec seruus semel coniugio copulatus vlterius dimitti poterit.

¶*Caput hoc apud Burchardum & Iuonem sequitur post vltima verba capitis, si quis ancillam. j. eadem.*

A ¶Si autem omnes.] *Hæc vsque ad finem habentur quidem in Pannormia, sed non apud Burchardum & Iuonem, videnturque ipsius collectoris.*

Item Zacharias Papa[1].

¶ Ancillam in matrimonio susceptam viro dimittere non licet. C. II.

j[2] SI quis liber ancillam in matrimonium[d] acceperit, non habet licentiam dimittere eam (si consensu amborũ coniuncti sunt excepta[A] causa fornicationis: sed vna[e] lex deinceps erit per omnia & viro & feminæ.

A ¶ Excepta.] *Hinc vsque ad finem non sunt in capitularibus, neque apud Iuonem, qui illa citat. Magister vero sententiarum habet*, nisi ob fornicationem.

Item Iulius Papa.

¶ Inter patronum, & libertam constat esse matrimonium legitimum. C. III.

ij[3] SI quis ancillam suam libertate donauerit, & in matrimoniũ sibi sociauerit, dubitatur[f] †apud quosdam, vtrum huiusmodi nuptiæ legitimæ esse videantur, an non. Nos itaque vetustam ambiguitatem decidentes, talia cõnubia legitima esse censemus†. Si enim ex affectu fiunt omnes nuptiæ, & nihil impium, & legibus[g] contrarium in tali copulatione fieri potest, quare prædictas nuptias inhibendas existimemus†?

2 *His ita respondetur. Non negatur ingenuam posse nubere seruo: sed dicitur, quòd si nescitur esse seruilis conditionis, libere potest dimitti, cum seruitus eius fuerit deprehensa. Illud autem Apostoli & Iulij Papæ intelligendum est de his, quorum conditio vtrique nota est. Huius autem conditio mulieri incognita erat: non ergo præmissis auctoritatibus cogitur manere cum illo: sed liberum illi esse ostenditur vel manere, vel discedere.*

Vnde in concilio apud Vermeriam, cui interfuit rex Pipinus, statutum est, c. 6.

¶De eo, qui ancillam duxit in vxorem, quam putabat esse liberam. C. IIII.

4 SI quis ingenuus homo vxorem ancillã alterius acceperit, & existimat, quòd ingenua sit, si ipsa femina fuerit postea in seruitute detecta[A], si eam à seruitute redimere potest, faciat[h]: si non potest[i], si voluerit, aliam accipiat. Si autem ancillam eam scierat[k], & collaudauerat, prout[B] legitimam eam habeat[l]. Similiter & mulier ingenua de seruo alterius facere debet.

¶*Scriptum est nomine totius vniuersitatis Louaniensis ad S. D. N. Gregorium xiij. extare in bibliotheca B. Trudonis librũ manuscriptum sub hoc titulo*, Excerpta decretorũ, *in quo inter alia capitula istius concilij apud Vermeriam, habentur hoc & sequens caput.*

A ¶Detecta.] *Apud Magistrum legitur*, in seruitutem delecta: *apud Burchardum vero*, inseruita, *quod verbum hac eadem notione habetur libro tertio capitularium, c. 28.*

B ¶ Prout.] *In aliquot vetustis codicibus est*, post vt, *itemque*, postea vt, *quemadmodum & apud Burchardum & Iuonem.*

Item ex eodem. c. 8.[5]

Non licet mulieri dimittere, quem sciens seruum accepit in virum. C. V.

A SI femina ingenua acceperit seruum, sciens quòd seruus esset, habeat eum: quia[A] omnes vnum patrem habemus in cœlis. Vna lex erit viro & feminæ.

A ¶Quia omnes vnum patrem. h. in c.] *Verba hæc non sunt in capitularibus, neque apud Iuonem par. 8. c. 52. vbi ipsa citat capitularia. Sunt tamen apud eundem c. 165. vbi refert ex concilio apud Vermeriam, quemadmodum nunc Gratianus.*

Item Gregorius libro sexto, epistola prima, seu capit. 165. ad Fortunatum episcopum.

¶Seruitutis occasione dimitti non valet, quæ post controuersiam status se in libertatem asseruerit. C. VI.

CVius rei causa cũ matre sua huc compulsa anno præteri-

Source : BIU Cujas

" Liber qui ignoranter cum ancilla contraxit, an sine iudicio ecclesiæ illam dimittere possit. †*al. acutius.* †*quam quia* orig. & alio verborum ductu.

a ¶*Remouisse.*]"Numquid ergo sine iudicio ecclesiæ potest liber dimittere ancillam, quam credebat liberam? Videtur hic quòd sic, & 32.q.2.ancillam. Nam retinendo eam, sibi fecit præiudicium, vt ext. de coniug.ser. proposuit. secus tamen videtur, vt 33.q.2. læculares. 35.q.6.multorum. nam si causa separationis sit manifesta: tamen sicne iudicio ecclesię nõ debet dimitti, vt ext. de diuor. porro. Nam pendente accusatione alter alteri tenetur reddere debitum, vt ext. vt lit. pend. laudabilem. & hoc potest admitti. vnde si petita fuisset hæc restitutio, audiri debuisset, & pendente causa non negabit ei alimenta. vt ff. de lib. ag. si neget. spõte tamen non debet ei commisceri, ne fiat ei præiudicium. ext. de coniu. ser. proposuit. sed ad mandatum ecclesiæ potest. ff. de app. cum ex causa.

b ¶*Probare.*]sed quare probat ista se liberam, "cum actori semper incumbat probatio, vt 6.qu. vlt. actor. maxime cum ipsa fuerit in possessione libertatis? Sed dic quòd sponte assumpsit hoc onus [a], vnde mos ei gerendus erat, vt ff. de prob. circa.

†*al. aliqua occasione*

" Probatio incumbit actori.

c ¶*Approbata.*]i. à iudice pronuntiata. Et no. ꝙ si iudex pronuntiaret eam liberam & ingenuam, talis sententia omnibus prædicat. ff. de sta. hom. ingenuum. Si autem pronuntiaret non esse seruam petenti, illi soli nocet sententia. ff. de lib. cau. l. diui.

1 ĩ. ea. si femina. Sent. ibid.

a Si. hĩ 54. dist. frequés Alij dñt, ꝙ eo ipso se liberã ,ꝓbat, ꝙ ei ,ꝓbatũ cõtrariũ nõ est, ſ3 actor deficit in ,ꝓbatione. ad hoc facit litera ca. vbi dt, nullaque in ea macula, &c. isti vim faciũt ĩ eo qđ dt lra inuenta est. Arc.

d ¶*Marito.*]Arg. quòd qui in initio litis restitutionem non petiit postea petere nõ possit. ſ. ĩ. 3. q. 6. §. exceptio. sed hoc verum est, cũ in modum exceptionis obiicitur restitutio: sed si directe in modum actionis, posset vsque ad sententiam: vt extr. de caus. possess. pastoralis.

2 Sent. 4. di. 36. Burc. l. 9. c. 75. Iuo p. 8 c. 212. Pann. l. 6. c. 99.

CVM DICITVR. Casvs. Iste §. respicit illud cap. si femina. & ex eo infert ꝙ si nescierit eum seruum esse, nõ cogitur cum eo remanere. Postea ponit Grat. quandam incidentem quæstionem, quæ incipit ibi, *Si vero.* & ad eam soluendam inducit c. sequens.

to præsentium venerit latrix, fraternitas tua cautius† nouit: quia† scilicet maritus suus vester clericus ob hoc, quòd de seruili fuerat conditione pulsata à suo noscitur eam remouisse [a] cõsortio, vosque hic positos asserunt promisisse, vt si probare [b] se liberam, adiuuante Domino, valuisset, suo eã vos coniugio reformaretis. Fraternitas igitur vestra cognoscat, quòd reuelante Deo libertatis auctore, approbata [c] sit libera: nullaque in ea macula seruilis inuenta est. His ergo cognitis, sine mora aliqua suo per vos eam volumus marito [d] restitui, nec vlterius idem vir eius argumenta sibi occasionis † exquirat, quibus eam possit abiicere. Nam si à vobis (quod non credimus) minime fuerit adimpletum, eamque recipere forte distulerit, nos illud cognoscatis cũ districta vindicta correcturos.

Cum dicitur ['sciens illum seruum,] datur intelligi, quòd si nesciret illum seruum esse, nõ cogitur cum eo manere. Quia ergo hæc & personæ, & conditionis dolum passa est, non cogitur adhærere ei, cuius fraude decepta est. si vero liberum acceperit, & ille, vt causam præstet dissidij, se alicuius seruum fecerit, nec ille vxorem dimittere, nec illa ob vinculum coniugij in seruitutem redigi poterit.

Vnde in Triburiensi concilio.

¶Occasione conditionis dolose mutatæ vir non discedat ad ea, quam libertatis tempore acceperit. C. VII.

2 PErlatum est ad sanctam synodum, quòd quidam ingenuus ingenuam accepit vxorem, & post filiorum procreationẽ occasione diuortij [e] cuiusdã seruum se fecit, vtrum necessario mulierẽ tenere debeat: & si tenuerit, vtrũ illa quoque secundum sæcularẽ [f] legẽ seruituti subiici debeat, quæsitum [A] est. Iudicatum est vxorem minime debere dimitti [g], non tamen ob Christi legem mulierem in seruitutem redigi: dum ille non ex consensu coniugis se seruum fecerit, quem liberum ipsa maritum acceperat.

A ¶Quæsitum est.]*Hæ duæ voces absunt à ceteris collectoribus præter Magistrum. Lex vero sæcularis, cuius hic mentio fit, est inter leges Longobardorum, vt in glossa dicitur.*

Quæritur etiam, si seruus vnius, alterius ancillam acceperit, an sit cõiugium inter eos. De his ita statutum est in concilio Cabilonensi 2. c. 30. [3]

¶ Legitima seruorum coniugia sua auctoritate domini non dirimant. C. VIII.

4 DIctum est nobis, quòd quidam legitima seruorũ coniugia † potestatiua quadam præsumptione dirimant, non attendentes illud Euãgelicum. [Quod Deus coniunxit, homo non separet,] Vnde nobis visum est, vt coniugia seruorum non dirimantur, etiam si diuersos dominos habeant [h], sed in vno coniugio permanentes dominis seruiant suis. Et hoc in illis obseruandum est, vbi legalis coniunctio [i] fuit, & per voluntatem [k] dominorum.

f ¶*Secundum sæcularem.*]non Romanam. nam secundum eam ob seruilem conditionem viri non mutatur conditio vxoris, sed secundum legem Lombardam, secundum quam non illa vxor vel filij redigun tur in seruitutem, sed secunda cum filiis vt in Lõbarda de iis qui se in ser. alteri. sub. lege, penultim. & vlti. In his enim legibus dicitur ꝙ vxor quam tunc habebat, vel filij non rediguntur in seruitutem, sed secunda cum filiis. sed si illa defuncta alia ei nubat libera, & ipsa & filij eius rediguntur in seruitutem. Vel facit hic mentionem de senatusconsulto Claudiano secũdum quod si libera ibat in amplexus serui, serua efficiebatur. sed sublatum est hoc. C. de senatusc on. Clau. lege, prima.

3 Et in cap. adiect. c. 55.

4 sent. ibi. B. Bur. l. 9. c. 29 Iuo p. 16. c. 335. & p. 8. c. 167. Pann. l. 6. c. 40.

g ¶*Dimitti.*] argum. licet aliquid deueniat ad id à quo incipere non potuit, non tamen propter hoc irritatur [b]. supra distinctione quinquagesimaquinta, præcepta. infra proxim. quæst. 1. ad limina.

†*al. matrimonia.* Matth. 19.

b De hoc hĩ pro & cõtra ff. d ver. ob. existimo. & l. pluribus.

Dictum est nobis.] Casvs. Quidam propter potestatem quam habebant, præsumebant dirimere matrimonia inter seruos contracta: & ideo statuit Cabilonẽse conci. vt matrimonia seruorum non dirimãtur etiam si diuersos habeãt dominos, sed in coniugio permanentes dominis suis seruiant. Idem erit obseruandũ & si de voluntate dominorum serui fuerint coniuncti.

h ¶*Habeant.*]sed quid si domini sint in diuersis prouinciis? Credo alterum compellendum vt vendat reliquo: vel si neuter emere vult, redimat ecclesia. " Non enim debent vxores à viris separari, vt trigesimatertia, quæstione secunda, quos Deus coniunxit. & C. comm. vtriusque iud. possessionum. & argumentum ff. de ædilitio. edict. l. plerique. Nam peccarent domini eos separando: & ita saltem indirecte sunt compellendi relaxare eos, vt extra de iudic. nouit. si non est qui emat: & potius sequitur vxor virum quàm econuerso. decimatertia, quæstione secunda, vnaquæque. Vel distingue, ancilla nubat volente domino, vel non, vt dixi decimatertia, quæst. 2. vnaquæque.

" Vxores à viris p dños si separẽtur.

i ¶*Legalis coniunctio.*] id est, legitima, id est communis consensus.

k ¶*Voluntatem.*]maxime, quia etiam eis inuitis potest contrahi matrimonium, vt ext. eo. c. 1. Ioan.

CAVSA XXX.

Vidam populorum frequentia impeditus filium suum de baptismate suscepit, dum crederet se alienum suscipere: vxor autem eius, dum callide vellet suscipere proprium, suscepit alienum: quem vir adoptauit sibi in filium, & ex vxore sibi filia nascitur, quam filio suo adoptiuo, spirituali vxoris, dum vterque esset incunabulis tradidit. Post triennium vxor

Vidam.]Casvs. Expeditis impedimentis matrimonij in præcedentibus causis, annectit Grat. hanc 30. causam. in qua tractat de aliis impedimentis, scilicet de cognatione spirituali, & legali, & impotentia coeundi. Apponit etiam incidenter de clandestinis nuptiis & solennibus, vt autem hæc & alia faciant competentius, præmittit thema: de quo quinque elicit quæstiones.

Source : BIU Cujas

Vod autem.]Hæc q. diuiditur in tres partes, in prima quarum probat per duo c. quòd si vir accipit filium suum de sacro fonte, quòd separabitur ab vxore: sed hoc non tenet ĵ. e. c. dictum. ext. de cog. spi. c. 2. Secũda ibi, *Econtra.* Tertia ibi, *Filia.* Ioan. de Fant.

Casvs. Hic intitulatur prima quæstio, qua quæritur vtrum vir, qui suscipit proprium filium de sacro fonte, possit reddere debitum vxori suæ. & certum est q̃ sic, vt ĵ. ea. dictum. & c. seq. Idem dixit Ale. ext. de cog. spi. si vir. G. allegat pro vtraque parte: & primo ponit duo c. quę vel sunt abrogata, vel intelligũtur de separatiõe, quæ fit ad tempus propter pœnitẽtiam peragendã. Casus autem §. patet.

moritur, & compater eius relictam compatris vxoris suæ vir clam sibi desponsauit: aliquantulum temporis effluxit, & alius eam publice duxit in vxorem.

1 *Quæritur primum, an vxori suæ debitum reddere valeat, qui proprium filium de sacro baptismate suscepit.*

2 *Secundo, an sponsalia contrahantur inter infantes.*

3 *Tertio, an spirituales, vel adoptiui filij naturalibus copulari valeant.*

4 *Quarto, an vxorem compatris vxoris suæ alicui ducere liceat.*

5 *Quinto, an clandestina desponsatio manifestæ præiudicet.*

"Maritus ,p priũ filiũ d fonte suscipiẽs nõ ob hoc est' ab vxore separandus.

a ¶*Quòd autem.*]"hic depingitur 1. q. an licet qui suscipit proprium filium de sacro fonte, possit postea cõmisceri carnaliter suæ vxori, cui per tale factum cõpater factus est? Et dicunt quidam q̃ sic: licet canones varie loquãtur de eo. In primo & in secundo c. dicitur, q̃ debeat ab ea separari. In quinq; autẽ capitulis sequentibus dicitur contrarium, q̃ nõ debeat ab ea separari. Sed contrarietas hæc soluitur extr. de cog. spir. si vir vel mulier, vbi dicit Alexander, q̃ siue vir siue mulier ex malitia siue ex ignorantia susceperit filium suum de sacro fonte, non ideo à viro separanda est, nisi ad seruandam continentiam possit induci. Idem dicit ĵ. e. de eo. Capitula ergo quæ dicunt, q̃ tales sunt separandi, non tenent: quia sunt cõtra Euangelium, quod dicit, ob solam causam fornicationis debere fieri separationem. 33. quę. 2. quod Deus. vel quod dicitur in eis, quòd debeant separari intelligas tamdiu quousque pœnituerint. Vel dic quòd debent separari sub ea conditione, si possunt induci ad continentiam[a], vt ext. de cog. spi. c. 2.

t Sen. 4. dist. 42. Poly. l. 6. ti. 4. Ans. l. 10 c. 29. Burç. l. 17. c. 44. Iuo par. 1. c. 305. Pann. l. 6. c. 127.

a Et tũc alter fornicatur, &c. ĵ. e. c. nosse. i gl. ille tamen, &c. in fi.

QVÆSTIO I.

Vòd autem[a] *proprium filium in spiritualem sibi transferens, vxoris suæ debitum reddere non valeat: ratione, & auctoritate probatur. Nulla enim auctoritate permittitur*[b], *vt quis commatri suæ carnaliter copuletur. Hic autem vxorem suam sibi commatrem effecit: non ergo illi vlterius carnaliter copulari poterit. Hinc Deus dedit sanctæ Romanæ ecclesiæ episcopus scribit Gordiano Hispalensis ecclesiæ episcopo, & fratri charissimo.*

A ¶Hispalensis.]*In fragmento huius epistolæ, quod est in tomis conciliorum, legitur* Hispaniarum, *apud Anselmum vero, ac Burchardum,* Hispanensis.

¶ Separentur viri ab vxoribus, qui aliquo casu natos proprios coram episcopo tenent. C. I.

'PErvenit ad nos Diaconus vester sanctitatis vestræ epistolam deferens, quòd quidam viri; & mulieres præterito sabbato paschali die præ magno populorum incursu nescientes proprios filios suscepissent ex lauacro[c] sancto. Cupis ergo scire, si pro tali accidenti ratione debeant viri, ac mulieres ad proprium vsum[d] redire, an non. Nos vero mœsti ex hac re inquisiuimus priorum patrum nostrorum dicta[e]. Inuenimus autem in archiuis[e] huius Apostolicæ sedis iam talia contigisse in ecclesiis Isaurię, Ephesiorum, simulque Hierosolymæ, aliarumque ciuitatum[A]. Episcopis etiam earum ciuitatum ab hac Apostolica sede volentibus scire, vtrum viri, ac mulieres redirent ad proprium torũ, beatæ memoriæ[f] sanctissimi patres, Iulius, Innocentius, & Cælestinus cum episcoporum plurimorum, & sacerdotum consensu† in ecclesia Apostolorũ principis prohibentes talia perscripserunt, & cõfirmauerunt, vt nullo modo se in conrugio reciperent mulieres, ac viri, quicumque † aliqua ratione susceperint natos proprios, sed separarent se: ne suadente diabolo tale vitiũ inolescat. Scitis, quia quomodo sunt septem dona spiritus sancti, ita sunt septem dona baptismi[g] à primo pabulo[h] sacrati salis, & ingressu ecclesiæ vsque ad confirmationem sancti spiritus per chrisma. Ab hoc ergo primo spiritus sancti dono vsque ad septimum nullus Christianus suam commatrem in coniugium suscipere debet. Et qui præsumpserit, tamdiu vinculo anathematis religetur, donec pœnitentiam digne egerit.

A ¶Ciuitatum.]*Varie hic locus legitur in vetustis codicibus, & apud collectores: aptatus autem præcipue ex Anselmo est.*

B ¶A primo.] *Idem factum est in hoc loco ex eodem Anselmo, Burchardo, & fragmento epistolæ. Similia etiam leguntur apud Petrum Damianum in inuectione in episcopum monachos ad sæculum reuocantem.*

b Sed licet sic cõtrahala ad fidem conuersa contrahere. Item dicit H. quòd bene contrahitur compaternitas inter me & patrẽ suscepti de sacro fonte, licet sit hæreticus, si aliquando fuerit baptizatus.

d ¶*Vsum.*]loquitur de coniunctis ante compaternitatem, & non de coniunctis post, prout quidam mentiuntur.

e ¶*In archiuis.*]"ab archa dictum est archiuum: vbi s. reponuntur libri: & per tales libros fides, vt ext. de præscr. ad audiẽtiam.

f ¶*Memoriæ.*] hic incipit respondere.

g ¶*Septem dona baptismi.*] "primum salis collatio, vt ĵ. de conf. dist. 4. ex hinc. Secundũ aurium & narium linitio cum sputo. Tertium est in pectore & in fronte crucis facta signatio, vt ea. dist. postea signatur. Quartũ est olei sancti vnctio, vt ea. dist. deinde à sacerdote. Quintum baptismi ablutio, vt ea. dist. venit. Sextum in vertice[c] chrismatis perũctio, vt e. dist. post quam Septimum eiusdem in fronte facta signatio, vt ea. dist. posteà signatur. Quartũ est olei sancti vnctio, vt ea. dist. deinde à sacerdote. Quintum baptismi ablutio, vt ea. dist. venit. Sextum in vertice[c] chrismatis perũctio, vt e. dist. post quam Septimum eiusdem in fronte facta signatio, vt ea. dist. posteà signatur.

b Sed licet sic cõtrahatur, si tũ matrimonium post talẽ cognationem cõtractũ separatur. ext. li. 6. de cog. spir. p catechismũ. i fi.

2 Concord. tex. i fi. i l. fi. §. sed qa. C. de iu. del. & in l. 1. C. de cad. tol.

"archiuum

† *al. conuentu*

"Baptismi septẽ sunt dona.

† *al. qui quæ cumque ratione*

h ¶*Pabulo.*]"hic videtur quòd ex omnib⁹, quæ præcedunt baptismum, contrahatur "cõpaterni compaternitas, vt ĵ. e. quæ dicunt, q̃ tales sunt separandi, non tenent: quia sunt cõtra Euangelium, quod dicit, ob solam causam fornicationis debere fieri separationem. 33. quę. 2. quod Deus. vel quod dicitur in eis, quòd debeant separari intelligas tamdiu quousque pœnituerint. Vel dic quòd debent separari sub ea conditione, si possunt induci ad continentiam[a], vt ext. de cog. spi. c. 2.

tas vtrũ cõtrahatur ex his, quæ baptismũ præcedunt.

a ¶*Permittitur.*] hoc male dicit. innuit enim quòd non possit contrahere nisi inueniatur concessum. sed contrarium verum est. ĵ. e. q. 4. qui spiritualem. ext. de spon. cum apud.

b ¶*Pabulo.*]"hic videtur quòd ex omnib⁹, quæ præcedunt baptismum, vix impediunt matrimonium cõtrahendum, & non dirimunt contractum, vt ext. de cog. spi. contracto. Item baptismus est ianua omnium sacramentorum, vt 32. di. §. verum. cũ ergo ianua non sit aperta, nullum sacramentũ potest ingredi. Itẽ propter catechismum nõ fit aliquis aptus contrahere matrimonium, vt vigesima octaua, quæstione prima, cæue. Item si decederet sine baptismo, non prodesset ei catechismus quin perpetuo esset damnatus, vt infra de consecratione distinctione quarta, firmissime. & cap. nulla. ergo patet, quòd adhuc est membrum diaboli: non ergo potest esse filius spiritualis. H. dicit quòd in quolibet istorum contrahitur compaternitas: & dicit quòd ante baptismum nondum est homo spiritualis: est tamen filius spiritualis. & dicitur spiritualis ad differentiam carnalis vel adoptiui filij. Si hoc vis dicere, tunc dicas quòd in illa decret. con tracto. filius ille non erat filius viri, sed tantum mulieris, & sic plana est. Vel dic quòd licet contrahatur compaternitas, non tamen talis compaternitas sufficiens est ad dirimendum. Alij dicunt quòd tantum in baptismo & confirmatione contrahitur compaternitas. Sed quæro quod donum contrahatur per ista quæ præcedunt baptismum, vt sine spe damnatus sit etiam infans, qui moritur ante baptismum, vt infra de consecratione distinctione quarta, firmissime. & cap. nulla? "Dicunt quidam quòd prosunt ad minorem pœnam: sed hoc non videtur, quia leuissima est pœna paruulorum, vt infra de consecratione distinctione quarta, c. regenerante. ergo videtur quòd non possit esse leuior. Alij dicunt quòd hæc dona prosunt viuentibus, sed non morientibus. fortiores enim sunt ad resistendum diabolo, vt ĵ. de consecra. distinct. 4. postea. & cap. ex hinc.

"cõpaterni tas an contrahatur si christianus filiũ Iudæi de fonte sacro suscipiat.

c ¶*Ex lauacro.*]"Dicunt quidam, quòd si suscipio filium Iudæi de sacro fonte, inter me & ipsum non contrahitur compaternitas: quia nihil ad constitutionem ecclesiæ de iis qui foris sunt. 2. q. 1. multi. vn de si Iudæa postea conuertatur ad fidem, possum cum ea contrahere: quia non reuiuiscit, quod nihil fuit. Dicunt tamen quòd si ita esset secundum legem Mosaicam, quòd contraheretur inter eos compaternitas per circumcisionem sicut nunc per baptisma contrahitur. Inter susceptum autem & suscipientem in iis quæ præcedunt

"Dona quę cõtrahũtur p catechismũ, ad quid prosunt.

Sed

Source : BIU Cujas

Sed ex hoc sequitur, ꝙ omnes paruuli æqualem pœnam patientur: quod vix est credibile. Si quæras an hæc dona sint sacramẽtum, vel non: Dico ꝙ non: "quia omne sacramentum confert salutem, vt ś. r. q. 1. multi. sed si appelles sacramentum, id est, signum futuræ gratię, tunc concedo esse sacramentum.

"Sacramentũ omne saluté cõfert.

Si quis.] Casvs. Dicitur hic, ꝙ si quis tenuerit ad confirmationem filiam vxoris suæ, quam de alio viro habuit, debent separari, & de cetero non contrahant. Quidam tamen intelligũt hæc duo c. de matrimonio contrahendo. & dicunt ꝙ in hoc c. tenuit filium concubinæ ad confirmationẽ: & in filio concubinæ posuit Beneuen. hunc casum: qui mihi non placuit, siue placet. B.

ECONTRA. Hæc est 2. pars q. in qua ꝓbat per 5. c. ꝙ matrimonium contractum legitime non soluitur per compaternitatem superuenientem. Io. de Fant.

†al. Salamonio

Nosse.] Casvs. Quædam mulieres leuabant filios virorum suorum de sacro fonte, quos ex aliis mulieribus habuerunt: hoc autem faciebãt in fraudem, vt separentur à viris: vel propter odium virorũ, vel propter fragilitatem incontinentiæ, volentes aliis cõmisceri. quare quæsitũ fuit à Nicolao quid de hoc esset faciendũ. qui respondet dicens, ꝙ tales separari non debent: immo vxor debet reddere debitum viro: ne prætextu pietatis videatur impietatem operari. Et ꝙ viro debeat reddere debitum, probatur tribus auctoritatibus Apostoli. *Infirmitatem*, id est, fragilitatem incontinentiæ.

1. Cor. 7.

a ¶ *Ex alia.*] idem & si esset ex illa. j. e. de eo.

b ¶ *Copulari.*] i. carnaliter commisceri. ś. di. 31. aliter. arg. ꝙ numquam malum est faciendum propter bonum, quod inde sequitur. ś. 1. q. 1. non est putanda. ś. 14. q. 5. forte. j. 32. q. 4. sic non sunt. j. 33. q. 5. si dicat.

c ¶ *Fraudare.*] i. subtra here debitũ quod inuicem debetis vobis: nisi ex consensu: quod forte facitis vt expeditius vacetis orationi. 33. q. 4. Christiano.

d ¶ *Non fraudentur.*] "ille tamen qui leuat filium suum de sacro fonte, perdit ius exigendi [a]: sicut ille qui fornicatur cum altera. Sed nunquid si talis petit debitum, debet vxor ei reddere? Dicit Hug. ꝙ sic, licet ille peccet petendo. & est arg. pro ipso 33. q. 5. manifestum. ext. de iureiur. debitores. Idem dicit de illis qui vouerunt ad tempus. sed si perpetuo vouissent, secus esset, vt 33. q. 5. quod Deo. Tu dicas quòd statim ipso facto perditum est ius exigendi, licet per nis i fraudẽ fecerit. Arc. ius petendi, nec reliquus dare tenetur vel soluere: quia vbi nulla est petitio, ibi nulla est mora, vt ff. de verb. ob. si pupillus. Sed nonne videtur contrarium 32. q. 1. dixit. vbi dicitur, ꝙ Dominus solam causam fornicationis excepit, quare vxor possit negare debitum viro, vel econuerso? Sed illud sane intelligas, ꝙ ob solã fornicationis causam põt eam expellere de domo sua, & ab omni cura dimittere: dũ tamen illud intelligas prout no. 24. q. 1. idololatria. sed plures sunt causæ propter quas non cogitur reddere debitum viro: sed in illis casibus non potest eã à se abũcere, licet possit ei debitũ denegare. Itẽ si vterque leuauit filiũ suum de sacro fonte, neuter hẽt ius petendi: & licet neutri subueniatur petitionis iure: vtrique tamẽ subuenitur iure replicationis. sic extr. de diuort. significasti. & bonũ simile est. ext. de exce. cũ ecclesiasticæ. "Sed q̃d si promiserũt perpetuam continẽtiam, & alter post modũ fornicatur: nũquid potest tunc reliquus petere debitũ? Videtur ꝙ possit etiã si ambo fornicati essent, & si iurauit non repetere eam, vt ext. de iurei. tua. ar. cõtra 33. q. 5. quod Deo. Respon. ꝙ non potest petere: sed ecclesia coget reliquum reddere debitum, vt ext. de diuor. ex litteris.

[a] Ista fuit sñia B. Isi. & Mel. Alij cõtra, qa in hoc casu nõ est phibitũ, ꝙ ñ exigat. & ideo nõ est phibendus exigere quã

Item ex concilio apud Vermerias, c. 3.[1]

¶ Ab vxore separetur, qui filiastrum suum coram episcopo tenuit. C. II.

[2] SI quis filiastrum, vel filiastram suam ante episcopum tenuerit ad confirmationem, separetur ab vxore sua, & nunquam aliam accipiat.

¶ Burchardus & Iuo parte nona, c. 80. citant ex concilio apud Vermerias, & ab vniuersitate Louanien si scriptum fuit in exceptis decretorum bibliothecæ B. Trudonis citari ex eodem concilio. Idem autem Iuo par. 1. c. 302. & magister sententiarum citant ex capitularibus, vbi extat l. 5. c. 5.

2 *Econtra vero scribit Nicolaus Salonitano †episcopo dicens.*

¶ Non separetur à viro, quæ filiastrum suum de sacro fonte leuauit. C. III.

[3] NOsse desideras, vtrum mulier, quę viri filium ex alia [a] femina genitum de sacro fonte leuauerit, postmodum possit cum eodem viro copulari [b]. Quos ideo iungi posse decernimus, quia secundum sacros canones, nisi amborum consensu, nullius religionis obtentu debet coniunx dimittere coniugem. Pertinet autem ad ingens vxoris exitium, quæ habẽs odio virum, vel infirmitatem eius non considerans, quasi causa pietatis operatur impietatem: maxime cum Apostolus præcipiat [Nolite, inquiens, fraudare [c] inuicem, nisi ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi: & iterum reuertimini in idipsum, ne tẽtet vos satanas propter incontinentiam vestram.] Ergo si non ex consensu vtriusque coniugis hoc factum esse probatur, non fraudentur [d] inuicem, sed reuertãtur in idipsum: præsertim cũ dicat Apostolus [Vxor sui corporis potestatẽ non habet, sed vir: & vir potestatem sui corporis non habet, sed mulier.]

Item ex concilio Cabilonensi 2. c. 31.

¶ Non separetur à viro, sed pœnitentiam agat, quæ filium suum coram episcopo fraudulenter tenuit. C. IIII.

[4] DIctum est nobis quasdam feminas desidiosę, quasdã vero fraudulenter, vt à viris suis separentur, proprios filios coram episcopis ad confirmandum tenuisse. Vnde nos dignum duximus, vt si qua mulier filium suum desidia, aut fraude aliqua coram episcopo tenuerit ad confirmandũ, propter fallaciam [e] suam, aut propter fraudem, quamdiu viuet agat pœnitentiam [f]: à viro tamen suo non separetur.

Item ex concilio Moguntinensi, c. 10. in claustro sancti Albani habito.

¶ Separentur, & graui pœnitentia plectantur, qui filiolam suam, vel spiritualem matrem inducunt in vxorem. C. V.

[5] DE eo, quod interrogastis, si aliquis filiolam suam in vxorem duxit, & de eo, qui cũ commatre spirituali concubuit, & de eo, qui filium suum baptizauit, & vxor†eius eum de fonte suscepit, hac causa, vt dissidium† coniugij fieret, si postea in tali copulatione possint permanere: de talibus sic respondendum est. Si filiolam, aut commatrem suam aliquis in coniugium duxerit, separandos esse iudicamus, & graui pœnitentia plectendos. Si autem coniuges legitimi, vnus, aut ambo, ex industria fecerint, vt filium suũ de fonte susciperent, si innupti permanere voluerint, bonum est: sin autẽ, grauis pœnitentia insidiatori iniungatur, & simul maneant: & si præuaricator coniugij superuixerit, acerrima pœnitentia mulctetur: & sine spe [g] coniugij maneat.

5 Sent. ibid. Burc. l. 17. c. 24. Iuo p. 9. ca. 82. Pann. l. 7. c. 66.

"Cõtinẽtia p coniuges ꝓmissa si alter fornicetur, an possit reliquus ab eo debitum petere.

†*al. cuius vxor*

†*al. discidium*

Item Nicolaus Papa Rudulpho Bituricensi episcopo.

¶ Non separentur ab vxoribus, qui filiastros suos coram episcopo tenent. C. VI.

[6] DE his, qui filiastros suos ad confirmationem coram episcopis tenent, id est, qui filios vxoris suæ de viro priori, dum chrismantur ab episcopis, super se substinent, si inscientia†, sicut asseris, fiat, licet sit peccatum, non tamen vsque ad separationem coniugij puniendum est: lugeant tamen, & digna pœnitentia hoc diluentes Domino dicant, Delicta ignorantiæ nostræ ne memineris.

6 Iuo p. 1. c. 304. Pann. l. 6. c. 126.

†*al. si insciẽtia vt asseritur, fit.*

Item Ioannes Papa VIII. Anselmo Lemouicinæ ecclesiæ episcopo.

¶ Non separetur ab vxore, qui necessitatis causa filium suum baptizauit. C. VII.

[7] AD limina beatorum Petri & Pauli apostolorũ princi

Pſal. 24.

7 Sent. ibid. Pol. l. 6. ti. 4. Anſ. l. 10. c. 30. Iuo p. 1. c. 306.

g ¶ *Sine ſpe.*] 27. q. 1. hi qui.

De his qui.] Casvs. Dicitur in hoc c. ꝙ si aliquis ignoranter filiastram suam ad chrisma tenuerit, propter hoc non debet ab vxore separari: sed debet lugere dicendo: Delicta ignorantiæ meæ ne memineris.

Ad limina.] Casvs. Quidam nomine Stephanus proprium filium in mortis articulo constitutũ in absentia presbyteri baptiza

Source : BIU Cujas

ptizauit:propter quod episcopus loci eum à sua vxore separandum iudicauit. & cum hoc per dictum Stephanum Papæ significaretur, Papa scribit illi episcopo commendando eundem Stephanum de hoc quod fecit:& dicit ꝙ propter hoc separari ab vxore nō debet: quia nisi causa fornicationis separari non debet, dicente scriptura: quod Deus coniunxit, homo non separet. Sequens §.patet, in quo ostēditur quot modis filia spiritualis dicatur,& ad hoc inducit sequens cap.

a ¶*Innotuit.*]id est,notificauit.

b ¶*Cogente.*]idem esset absque necessitate: sed tunc ei pœnitentia imponenda esset,&vrgentissima necessitas excusat.de cō sec.dist.1.sicut.non tamen pater filium in necessitate confirmabit:quia illud episcopale est.de conſ.dis.5. manus.

c ¶*Dicente.*]ſ.dist.26. deinde.

d ¶*Necessitas.*]sic ȷ.de consecr.dist.1.sicut.ȷ. 34.q.1.c.1.

e ¶*Vixerit.*] non ergo quod prius legitime factum est,propter superueniētem causam infringi debet, etiam quamuis res deueniret ad eum statum, à quo incipere non potuit, vt ſ.55.dist. præcepta[a].

f ¶*Auctoritates.*]scilicet, quod Deus coniunxit homo non separet.& ibi dicitur vxorem non esse dimittendam nisi causa fornicationis.33.q.2.cap. quos Deus.

FILIA.Hæc est tertia pars q. in qua dicitur quod in sequentibus capitulis continetur.Io.de Fant.

Omnes.] Casvs. Docet Symmachus in hoc c. ꝙ qui recipit pœnitentiam à sacerdote:ita est filius eius spiritualis, sicut ille quem immergit, vel sicut ille quē susscipit de sacro fonte. vnde sicut Siluester docet nullus fornicationis causa accedat ad suam filiā pœnitētialem: quod qui fecerit deponetur, & perpetuæ pœnitentiæ subiacebit.

g ¶*Omnes.*] hæc tria cap.non inducit Gra. nisi vt ostendat quot modis dicatur filia spiritualis.

h ¶*Vt & ipsi.*]nec notat omnimodam similitudinem,nisi quo ad ipsum sacerdotē, qui susscipit in pœnitentiam. filius enim eius bene pōt ducere quā pater receperit ad pœnitentiam.non tamen quam immersit in baptismo.multa enim attenduntur in baptismo,quæ non attenduntur in pœnitētia.“Si enim te suscipio ad pœnitentiā, non ideo parentes tui mihi compatres sunt:& per baptismum plena fit remissio peccatorum,non autem per pœnitentiam.“Si ergo laicus audiat in necessitate peccata alicuius mulieris, nō potest postea cū ea contrahere.arg.hic.si tamen contrahit,forte tenet matrimonium.videtur enim tantum hoc sacerdoti prohiberi[b]:cum eius sit officium audire peccata confitētium.Sed nunquid sacerdos orientalis audiet peccata vxoris suæ? Non:quia nec ip sa ei libere confitetur si commisit adulterium.Sed obiicio : tu dicis hic ꝙ in baptizando contrahitur cō paternitas.sed monachi ex officio quandoque debent baptizare:& tamen non possunt fieri cōpatres,vt 18.q.2.peruenit?Resp. possunt esse cōpatres baptizando,& nō leuando.16.q.1.placuit.

i ¶*Iugi pœnitētiæ.*]ſ.interiori:quia continua delictorum memoria multum operatur. de pœ.dist.3.Iudas.

Si quis sacerdos.] Casvs. Dicitur hic,ꝙsi sacerdos cum filia spirituali fuerit fornicatus, mulier si laica est,pauperib.omnia bona sua distribuat, & in monasterio cōuersa toto tempore vitæ suæ seruiat. sacerdos vero depositus xv.annis peregrinando pœniteat. postea in monasterio toto tempore suo deseruiat. Sequēs §.patet.

*Si in conscientiam,*qa nō tantum puniretur si ad notitiam populi non deuenisset. Sequens §.etiam patet.

k ¶*Derelinquat.*]nam proscribitur quis reb. suis ratiōe delicti. 27. q.1.si quis rapuerit.6. q.1.§.verum.& ita est præceptum.

l ¶ *Conuersa.*] hoc similiter præcepti est: non tamen erit monacha:quia illud voluntatis est:sed tenebitur ibi ratione delicti.20. q.1.sicut.licet quidam ista velint intelligere de consilio.

m ¶ *Peregrinando.*] “ & ita sacerdos potest agere publicam pœnitentiam.de pœ.dist. 6.sacerdos. quod concedo de depōsito sine spe restitutionis,sc.ꝙ publicam & solennē agere possit, vt dixi 50.dist.confirmandū. licet alii dicāt cōtra.

Non debet.] n ¶*Duodecim.*] “ magis enim peccat sacerdos cognoscendo filiam spiritualem, quàm vxorē alterius: qa pro hac imponitur pœnitētia xij.an. ꝓ illa x.[c]vt 82.di.ꝑsbyter.

o ¶ *In conscientiam.*] nō ē ergo qs deponē dus nisi ꝓ publico crimine qđ in notitiā populi deuenerit.50.dist. sacerdotes.& c.seq.

Sponsa

[a] Et ſ.29.q.2 perlatum. vbi de hoc.

[†] *al.sanctionem*

[†] *al.regeneraturum*

[†] *al.debuisse*

[1] Sent.ibid. “cōpaterni tas an cōtra hatur p sacramentum pœnitentię

pum hic præsens homo, nomine Stephanus orationis causa veniens,nostro præsulatui suggerendo innotuit[a], quòd filium suum in extremo vitæ positū, nec dum baptismatis vnda lotum,absentia scilicet sacerdotum, necessitate cogente[b] baptizasset, eumque ip se propriis manibus retinendo susscepisset,atque pro huius rei negotio notitiæ tuæ patefacto,reuerentia tua, quasi rectitudinis zelo flagrans, præfatum hominem à sua coniuge iudicauerit separandum. Quod fieri nullatenus debet, dicente[c] scriptura à Domino iunctam esse viro vxorem, &[Quod Deus coniunxit,homo non separet.] Vnde & Dominus in Euangelio non dimittere posse vxorem suam, nisi causa fornicationis,apertissime iubet. Quapropter & nos tantæ auctoritatis iussione præcipue freti,dicimus omittendum[A] esse,& inculpabile iudicandum, quod necessitas[d] intulit. Nam hoc baptizandi opus laicis fidelibus iuxta canonicam auctoritatem†, si necesse fuerit facere, libere conceditur. Vnde si supradictus genitor filium suum corpore morientem aspiciens, ne animam perpetua morte pereuntem dimitteret,sacri vnda baptismatis lauit, vt cum de potestate auctoris mortis, & tenebrarū eriperet, & in regnum Christi iam regnaturū† sine dubitatione transmitteret, bene feciſſe laudatur: & idcirco suæ vxori sibi iam legitime sociatę impune,quādiu vixerit[e], iudicamus manere coniunctum: nec ob hoc contra præfatas auctoritates[f] diuinas aliquatenus separari debere†.

¶*Epistola Ioannis octaui,ex qua sumptum est hoc caput, extat in bibliotheca Vaticana,scripta Anselmo Lemouicinæ ecclesiæ episcopo,& in concilio Ticinensi tempore eiusdem Ioannis cum legatis ipsius, & magna parte episcoporum Italiæ,& Galliæ habito in subscriptionibus est,* Anselmus Lemouicensis ecclesiæ episcopus. *Itaque emendatum est* Lemouicinæ:*cum antea legeretur,* Lemosinæ.

A ¶Omittendum.]*Sic emendatum est ex aliquot vetustis, epistola ipsa,& Iuone. Infra etiam 34.q.1.& 2.c.1.Leo eisdem verbis vtitur,* omittendum est,& inculpabile iudicandū, *quem imitari videtur Ioannes voluisse. In vulgatis erat,* dimittendam non esse.

flagitiosa coniunctio est,& eadem pœna plectenda.

Vnde Symmachus Papa ait.

¶Par pœnitentia ei indicitur,qui spiritualem filiam,& pœnitentialem suam violare monstratur.

C. VIII.

[2] OMnes[g],quos in pœnitentia susscipimus, ita nostri sunt spirituales filij,vt ipsi[h],quos vel nobis susscipientibus,vel trinę mersionis vocabulo mergentibus, vnda sacri baptismatis regenerauit. Siluester quoque docens admonet vnumquemque sacerdotem,vt nullus causa fornicationis ad suam pœnitentialem accedat: quia scriptum est [Omnes, quos in pœnitentia accipimus, ita filij nostri sunt,vt in baptismate susscepti.]Quapropter hoc scel[o] si quis perpetrauerit,non solum dignitatis honorem amittat,verumetiam vsque ad exitum vitæ suæ iugi pœnitentiæ[i] se subdat.

Item Cælestinus.

¶De eodem. C. IX.

ij[3] SI quis sacerdos cum filia spirituali fornicat[o] fuerit, sciat se graue adulterium commisisse. Idcirco femina, si laica est,omnia derelinquat[k],& res suas pauperibus tradat, & conuersa[l] in monasterio Deo vsque ad mortem seruiat.Sacerdos autem,qui malum exemplum dedit hominibus, ab omni officio deponatur, & peregrinando[m] duodecim† annis pœniteat:postea vero ad monasteriū vadat, ibique cunctis diebus vitæ suæ Deo seruiat.

Item†.

¶De eodem. C. X.

[4] NOn debet episcopus, aut presbyter cōmisceri cum mulieribus, quæ ei sua fuerint confessæ peccata. Si forte(quod absit)hoc contigerit,sic pœniteat, quomodo de filia spirituali, episcopus quindecim annos, presbyter duodecim[n], & deponatur: si tamen in conscientiam[o] populi deuenerit.

His itaque auctoritatibus apparet quòd siue proprium, siue tantummodo viri filium mulier de sacro fonte susceperit, non ideo à viro suo est separanda. Quod & de viro similiter oportet intelligi.

3 [1] *Filia dicitur spiritualis non solum eius, qui accipit,sed etiam eius, qui trinæ mersionis vocabulo eam sacro baptismate tingit. Dicitur etiam sp ritualis filia sacerdotis,quæ ei peccata sua confitetur. Harum omnium*

“laicus si in necessitate peccata mulieris audituit,an cū ea postea cōtra here possit.

b Ar.ad hoc ȷ.e.ñ debet. vbi tātū fit mētioꝺ eꝑo & sacerdote:& hoc teneas prout not.extr. de co.spi.c.vlt.

2 Sent.ibid.

3 Pol.l.4. tit.39.

“Pœnitētia publicavtrū p sacerdotē agi possit.

†*al.idem*

4 Poly.ibid.

“Pœnitētia sacerdotis filiā spūalem cognoscētis

cEt qs dubitat sceleratius esse cō missum,&c. vt 24.q.1.nō afferamus.

Source : BIU Cujas

Sponsalia.]Casvs.Hic intitulatur 2.q.qua quæritur,vtrum sponsalia contrahantur inter infantes,i.ante septẽnium. & certum est ꝙ non:quia consensus inter eos interuenire non potest,vt j.e.c.vno.& quia consensus inter infantes interuenire non potest,patet quòd inter eos non contrahantur sponsalia.

c: Sponsalia an inter infantes contrahi possit

a ¶ *Sponsalia.*] "hæc est 2.q. vtrum, s.inter infantes contrahi possint sponsalia.Et quidam dicunt ꝙ non.j. e.c.1.cum enim infantia duret vsque ad septennium. C. de iure deli.l.si infanti. & ætas illa nesciat quid videat, vt C.de fal.mo. l.1.&cum infantes ad huc consentire non possint,sponsalia non contrahunt:quæ sine consensu contrahi nõ possunt. ext.de desp. imp.accessit.ff.de spõ sa.in sponsalibus. nisi proximi sint septennio:ita ꝙsint capaces intelligẽtiæ. "Ad matrimonium autẽ contrahendum tria exiguntur,consensus, & ꝙ sit pubes,& ad coeundum potens. arg. 33.q.1.c.1. nã non potest videri nupta quæ virum pati nõ potest. ff.quan.di.le.ced.l.vl. si tamen & ante ætatem illam coire possunt, teneret matrimonium. arg.prædictæ l.& extr.de desp. imp.puberes. & c.de illis.

1 Ext.d desp. imp.c.2. Pã.l.6.c.122. "Matrimonio tria sũt necessaria.

Vbi non est.]Casvs. Dicitur hic, ꝙ vbi consensus non est,nec matrimonium potest esse, nec spõsalia.vnde qui pueris dant puellas in cunabulis, nihil agunt, etiam si parentes hoc velint:nisi ratihabitione puerorũ hoc confirmetur cum ad annos discretionis peruenerint.

2 Sent.4. dist.42.

b ¶ *Vbi non est.*]hoc c.de matrimonio,& de sponsalibus intelligi potest.secundum quod de sponsalibus,dic coniugium,id est, promissio futuri coniugij,j.ea.q.5.nostrates.

c ¶ *Nihil.*] sed pone quòd parentes iurauerunt quòd filios & filias dent nuptui ad inuicem:numquid potuerunt se obligare ad alienũ factum[a],cum alienum factum possit nemo promittere?Item numquid sunt periurij si filij non contrahunt?Resp.in matrimonio spediale est ꝙ alienum factum potest promitti:nec sunt rei periurij,licet filij non contrahant,dummodo parentes dent operam quã possunt,vt j.31.q.3.si qui parentes. Vel potest dici, quòd intelliguntur promisisse quòd darent operam vt fieret, vt ff.de verb.ob.quoties. & in l.illa inter stipulantem[b].Item hic est speciale quòd alteri possumus pacisci,vt ext.qui cle.vel vo.veniens. Item si parentes apponunt pœnam contractui sponsalium, peti non potest pœna : quia matrimonia non possunt adstringi vinculo pœnæ, vt ff.de ver.ob. l.Titia. Dubitari consueuit. Ecce aliqui contraxerunt sponsalia de futuro,volunt se mutuo consensu absoluere,quæritur an possint?H. dicit quòd non.& est arg.31.q.vlt.c.vnico.Alij dicunt ꝙ etiam si iurauerunt, possunt se absoluere,vt ext.de spon.præterea.sed Hug.dicit Alexãdrum ibi magistraliter potius quàm Papaliter respõdisse.

a Adde ad hãc q.Cy.in l.multũ. C. si quis alte. vel sibi.

b ď hoc no. ext. ď spon. ex lris. 2. & cap.sicut.in prin.Arc.

d ¶ *Consentiat.*] argu.quòd sequens ratihabitio confirmat prius factũ inualidum.ext.de iur.pa.cura pastoralis.16.q.1. quoniam quidquid[c].Sed esto ꝙ aliqui ante vij.annum contrahant sponsalia:post septennium non contradicunt,nec etiam expresse consentiunt:hũ ff.ď ser.&l.l. quid sunt sponsalia confirmata? Vel pone quòd aliqui ante puberes annos contraxerunt sponsalia:post pubertatem non contradicunt, nec etiam expresse consentiunt,numquid sunt sponsalia confirmata per talem taciturnitatem? videtur quòd adhuc inquirendũ sit ab eis an perdurent in priori consensu.20.q.1.illud. & 28.dist.de his. Econtra videtur sufficere, quòd non contradicant, vt extra de despon.imp.de illis.& c.litteras.& c.accessit.Dico ꝙ si simul habitant,& nõ contradicunt post ætatem legitimam,matrimonium est confirmatum,vt ff.de rit.nupt.minorem.secus si seorsum habitant. ext.de desp.impub.attestationes.

c Adde ad hoc tex.l.1 ff.ď ser.&l. obligari. §. inter. ff. de aut.tut.

QVÆSTIO II.

Sponsalia[a] *ante septennium contrahi non possunt. Solo enim consensu contrahuntur,qui interuenire non potest, nisi ab vtraque*[A] *parte id intelligatur,quod inter eos agitur.Probatur ergo sponsalia nõ posse contrahi inter pueros,quorum ætatis infirmitas consensum non admittit. Testatur hoc idem Nicolaus Papa dicens.*

A ¶Vtraque.]*Sic est emendatum ex plerisque vetustis,cũ antea legeretur,* alterutra.*vtriusque enim consensus necessarius est.*

¶ Ante tempus consentiendi, coniugium contrahi non potest. C. I.

1 VBi non est [b] consensus vtriusque , non est coniugium.Ergo qui pueris dant puellas in cunabulis,& econuerso,nihil [c] faciunt nisi vterque puerorum, postquam venerit ad annos discretionis, consentiat[A] [d], etiam si pater , & mater hoc voluerint, & fecerint.

¶*In Decretalibus tit.de desponsatione impu. c. habetur initium huius capitis:& adiiciuntur alia ex eo Nicolai rescripto.*

A ¶Consentiat.]*In vulgatis codicibus sequitur,*nec est coniugium,nisi sit consensus vtriusque:*quæ verba absunt à plerisque manuscriptis.*

QVÆSTIO III.

1. ps

Vòd[a] *autem*[c] *spirituales, vel adoptiui filij naturalibus copulari non possint, Nicolaus Papa respondens ad consulta Bulgarorum,c.2.testatur ita dicens.*

¶Qui de sacro fonte suscipitur,filius est eius,à quo suscipitur. C. I.

3 ITa diligere debet homo eam, qui se suscipit de sacro fonte, sicut patrem.*Item.* ¶Est inter fratres & filios spirituales gratuita, & sancta communio,quæ non est dicenda consanguinitas , sed potius habenda spiritualis proximitas. Vnde inter eos [f] non arbitramur posse fieri quodlibet legale coniugium:quandoquidem [g] nec inter eos , qui natura, & eos, qui adoptione filij sunt , venerandæ Romanæ leges matrimonia contrahi permittunt.*Item.* ¶Si ergo inter eos non contrahitur matrimonium,quos adoptio iungit,quanto potius à carnali oportet inter se contubernio cessare , quos per cæleste sacramentum regeneratio sancti spiritus vincit ? Longe igitur cõgruentius filius patris mei, vel frater meus appellatur is, quẽ gratia diuina potius,quàm quem humana voluntas , vt filius patris mei, vel frater meus esset, elegit: prudentiusque ab alterna corporis commistione secernimur.

Item Zacharias episcopus seruus seruorum Dei reuerendissimo Theodoro episcopo ecclesiæ Ticinensis.

¶Filia spiritualis carnali filio nullo modo nubere potest. C. II.

3 Sent.ibid. Iuo par.2.c. 135.& p.9.c. 34. Pan.l.6. cap.123. Iuo serm. 1. de reb.eccles. agitur j.35.cau.per totam, legalis, & spiritualis : de quibus hic agitur.Cognatio spiritualis contrahitur per septem dona baptismi, secũdum quod dixi s.ea.q.1.c.1.& talis cognatio diuiditur in paternitatem & filiationem,& fraternitatem & sororitatem:sed non procedit vlterius,s.ad nepotes:quia aliquis fit pater& filius,vel frater, vel soror spiritualis: sed nullus fit nepos spiritualis.Spiritualis itaque filia nõ potest copulari filio carnali: cum illi sint inter se spirituales fratres , vt hic in c.1.Legalis cognatio est quæ fit per arrogationem vel per adoptionẽ. Dicimur autem arrogare illũ, qui sui iuris est,& per arrogationem transit in nostram potestatẽ. Adoptare dicimur illum, qui est in alterius potestate,& non transit in nostram potestatem. "Et fit arrogatio auctoritate principis:adoptio autem per quemlibet magistratum,vt insti.de adop.§.2.& 3.Filij autem naturales non possunt copulari filiis adoptiuis , vt j.c.1. Sed de filiis spiritualibus non est prohibitum quin possint copulari filiis adoptiuis. Sed hoc scias ꝙ inter collaterales, vt inter fratrem naturalem & sororẽ adoptiuam non impeditur matrimonium, nisi quãdiu durat adoptio, vt ext. de cog.le.si qua[d].sed inter ascendentes & descendentes perpetuo impeditur matrimonium,licet soluatur adoptio, vt ff.de rit.nup.quin etiam.Item potest dici quòd filius qui adoptatur,non dico arrogatur,possit copulari filiæ naturali:cũ adoptatus non transeat in potestatem adoptantis,vt insti.de adop.§.2.Item potest dici, quòd filius illegitimus potest copulari filiæ adoptiuę:quia illegitimus non est in potestate patris,vt inst.de nup.§.vlt.licet illegitimus nõ possit copulari filiæ spirituali. Alij dicunt quòd nec arrogatus nec adoptatus potest copulari naturalibus:quia licet adoptatus non transeat in potestatem adoptantis:acquiruntur tamen ei quædam iura ex adoptione , quæ dissoluuntur per emancipationem , vt C.de adop.l.pen.§.pen.

"Cognatio est triplex.

"Adoptio &arrogatio differunt.

d Vbi plene de hac mria huius gl.

ITa diligere.]Casvs.Hoc c.diuiditur in tres partes.In prima dicitur quòd ita debemus diligere patrem spiritualem sicut carnalem.In 2.parte dicitur,quòd filij carnales nõ possunt contrahere cũ filij spiritualib. cũ sint fratres adinuicem. Nã cum filius adoptiuus non possit cõtrahere cum filia naturali, quos adoptio fecit fratres: multo minus cõtrahere poterunt quos diuina gratia fratres cõiunxit.In 3 parte dicitur,ꝙ magis teneor diligere fratrẽ vel sororẽ spiritualẽ,quàm carnalẽ:& potius debet spũalis frater appellari frater q̃ carnalis.Secũda pars incipit ibi,*Item est.* Tertia ibi,*Longe inquit.* verbũ est Gra.*Inter fratres*,i.filios naturalẽs,q̃ sunt fratres spũales.

f ¶*Vnde inter eos.*] hoc vltra filium non protenditur. nepos enim meus & frater cum filia mea spirituali bene contrahunt.arg.Instit. de nup.§.eius vero mulieris.& quia nusquam prohibentur.

g ¶*Quandoquidem.*]hæc non est bona ratio:quia leges permittunt, &c. quandoque enim leges prohibent matrimonium , nec tamen canones, vt inter tutorem & pupillam,& inter senatorem & libertam.ff.de sponsl.l.tutor.& leges prohibent acolythos vxores ducere:non tamen canones.15.q.3.§.cum autem.

Pitacium

Source : BIU Cujas

Pitacium.]CASVS. Quidam epiſcopus quæſiuit à ſummo Pontifice, vtrum filius carnalis alicuius poſſit copulari filiæ ſpirituali eiuſdem. Et reſpondet quòd non. & hoc probat auctoritate Domini precipientis Moyſi, Turpitudinem patris, &c. Et quicumque auctor fuerit tantæ præſumptionis, ſeparetur ab vxore, & pœnitentiæ ſubiiciatur, vt ani-

1 Pol. l. 6. ti. 4 Anſ. l. 10. c. 27. Iuo p. 1. c. 307. Pann. l. 6. c. 128.

ma eius acquiratur Chriſto. *Pitacium*, id-eſt, charta vel ſcriptura continens petitionem alicuius: à pingendo vel à petendo dictum. & ſupple ibi, *Accepimus*. Hug. tamen dicit quòd non debet ibi eſſe *quod*. & ſecundum hoc ſine ſupplemento plana eſt littera. *Cauendi*, i. prohibendi.

† *al. fonte*

"Pitacium quid ſit.

a ¶*Pitacium.*] "à petendo. & dicitur charta vel ſcriptura continens petitionem alicuius.

Leuit. 18.

"Papa vtrũ poſſit in primo vel ſecũdo gradu diſpenſare.

b ¶*Sororis.*]"arg. ꝙ in primo vel in ſecundo gradu dominus Papa etiam ſi velit non poſſit diſpenſare: quia à naturali iure habuit initium. & in veteri teſtamento fuit prohibitum, ne quis ſororem in vxorem acciperet: quia licet de ſola ſorore dixit, tamen ſub appellatione ſororis continetur neptis. arg. 22. q. 2. quæritur cur patriarcha. In tertio gradu non fuit prohibitum: quia in eo diſpenſauit Greg. vt 33. q. 3. quędam. Alij intelligunt quòd fuerit prohibitio facta tãtum de primo gradu: quia in ſecundo gradu (vt dicunt) coniunguntur: ſed in Leuitico expreſſe inuenitur prohibitus ſecundus gradus in conſanguinitate & affinitate primi generis, vbi dicitur: Turpitudinem ſororis tuæ & filiæ eius non reuelabis. filiam filiæ eius non ſumas: quia vna caro ſunt. Turpitudinẽ filiæ tuæ vel neptis ex filia nõ reuelabis. Sed obuiat extr. de diuor. gaudemus. vbi dicitur, ꝙ ſi pagani contraxerunt in ſecũdo gradu, poſt conuerſionem non ſunt ſeparãdi. Sed dic ꝙ in Leuitico prohibetur ſecundus gradus in deſcendentib. nõ in collateralibus. vnde in ſecundo collaterali bene poteſt Papa diſpenſare. videtur tamen ꝙ ſit ei prohibitum. 22. q. 2. quæritur. ſed ibi eſt ar. contra. quia ipſe duxerat eam. ſed adhuc obſtat ext. de reſt. ſpol. litteras. vbi dicitur, quòd Papa non poteſt diſpenſare in ſecundo gradu. Sed dic ꝙ non poteſt ita de facili.

† *al. erutas damnatione animas eorum.*

2 Poly. ibid. Anſel. l. 10. c. 28.

"Pater carnalis an plꝰ ſit diligendus, quàm ſpiritualis.

c ¶*Multo magis.*] i. multo ſanctius: quia religioſiores ſunt copulæ mentium quàm corporum. arg. 27. q. 2. coniuges. 33. q. 5. ꝙ Deo. "Et eſt ar. ꝙ pater ſpiritualis eſt magis diligendus quàm carnalis. 2. q. 7. qualis ſententia. ſed ſuperiori capitulo dicitur ꝙ æque: ſed iſtud nõ remouet quin plus. cui ergo potius teneor ſubuenire in neceſſitate carnali, in beneficiorum temporalium exhibitione? nam de carnali eſt dictum, Honora patrem. 86. diſ. non ſatis. in exhibitione[a] autem reuerentiæ plus deferendum eſt ſpirituali. 30. diſt. c. 1. Io. non credo, nec cap. contradicit. B.

a Ar. ad hoc 86. diſt. non ſatis. in fi. & hic videas, qđ not. 30. diſtin. c. 1. & 62. diſt. quie ſcamus. Ar.

Non oportet.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ nullus pater debet tradere filiam ſuam ſpiritualẽ nuptui filio ſuo carnali. germani enim ſunt, i. fratres. & ſi coniuncti noluerint ſeparari, excommunicentur. Separati vero ſeptem annis pœniteant. Conſentientes vero ſimili pœnitentiæ ſubiacebunt. *Aliquando*, i. aliquo tempore. *Diuina ſententia*, id eſt, eccleſiaſtica cõſtitutione. Sequens §. patet: quia certum eſt quòd omnes contrahere poſſunt, excepta illa perſona, per quam compaternitas vel fraternitas ſpiritualis contrahitur. & ad hoc inducit ſequens cap.

PItacium[a] nobis tua veneranda fraternitas obtulit, per quod ſciſcitari curaſti, ſi liceat filio, cuius pater alterius filiam ex ſacro baptiſmate† ſuſceperit, ſuſceptam, id eſt, ſpiritualem eius patris filiam (quod dici crudele eſt) in matrimonio accipere: quod apud te enormiter aſſeruiſti contigiſſe. ¶Sed bene tua ſancta fraternitas compertũ habet, quòd Dominus præceperit per Moyſem dicens [Turpitudinem[A] patris tui, vel matris, vel ſororis[b] non reuelabis: turpitudo enim tua eſt.] Cum[B] ergo à propria conſanguinitate iubemur abſtinere, multo magis[c] à ſpirituali noſtri patris filia, omni excuſatione, aut argumento ſepoſito, ſub nimia diſtrictione nos cauere conuenit: ne in iram diuini examinis incidat, ſi quis tali facinore miſtus, minime reſtrinxerit fræna luxuriæ. Vnde, & omnes[c] omnino cauendi ſunt à tali ſceleris cõmiſtione, ne in perpetuum pereant: ſed hunc, qui huius pernicioſę temeritatis auctor, animæ ſuæ ſalutem deſpiciens, impiiſſimo ſe miſcuit matrimonio, per omnia tua fraternitas ſtudeat ſeparare, & pœnitẽtiæ dignæ ſubmittere: quatenus ab æterna erutam † damnatione animam eius lucreris.

† *al. erutas damnatione animas eorum.*

A ¶Turpitudinẽ.] *In decretis Zachariæ (quæ ſunt in vetuſto codice) & apud Anſelmum, & Iuonem habentur omnia vt in capite* 18. *Leuitici.*

B ¶Cum ergo.] *In eiſdem decretis ſic legitur,* Turpitudinem enim non reuelare dicitur dum à propria conſanguinitate præcipimur abſtinere. Multo magis, &c.

c ¶Vnde & omnes.] *Apud Anſelmum eſt.* Vnde & omnes omnino cauendæ ſunt talis ſceleris commiſtiones.

Item Zacharias, & Deuſdedit.

¶Filio ſuo filiam, quam de ſacro fonte ſuſcepit, nullus tradere audeat.

C. III.

2 NOn oportet filiam, quam de ſacro fonte ſuſceperit, aliquando filio ſuo in matrimonium tradere: quia in diuina[d] ſententia germani eſſe inueniuntur. Si quis tali facinore commiſtus minime reſtrinxerit fræna luxuriæ, ab eccleſia catholica abominabitur. Sed ſi conuerſus fuerit, poſt ſeparationem ſeptem annis pœnitentiam gerat. Conſciis ſimul cum auctore † ſit iſta conditio: id eſt ſimul cum cooperatoribus, & conſentientibus pœniteat.

2 Filij[e] vero, ſiue ante compaternitatem, ſiue poſt nati fuerint, licite coniungi poſſunt.

Vnde Vrbanus[f] ſcribit Vitali presbytero Brixienſi dicens.

¶Filij, vel filiæ ante, vel poſt compaternitatem genitæ legitimæ coniungi poſſunt. C. IIII.

3 SVper quibus conſulit nos tua dilectio, hoc videtur nobis ex ſententia reſpondendum: vt & baptiſmus ſit, ſi inſtante neceſſitate femina[g] puerum in nomine Trinitatis baptizauerit, & quòd ſpiritualium parentum filij, vel filiæ, ante, vel poſt compaternitatem geniti poſſunt legitime coniungi præter illam perſonam, per quam compatres ſunt effecti.

Paſchalis vero ſecundus poſt compaterni tatẽ genitos copulari prohibens ſcribit Rhegino epiſcopo.

¶Qui ex compatre, vel commatre poſt ſuſceptos filios de fonte nati fuerint, coniungi non poſſunt. C. V.

4 POſt ſuſceptũ[h] vero de fonte filium, vel filiam ſpiritualem, qui ex compatre, vel commatre nati fuerint, matrimonio coniungi non poſſunt: quia leges ſecuIi non emancipatos[i] adoptiuis prohibent copulari.

¶Anſelmus libro 10. *c.* 34. *refert fere integram hanc epiſtolam, itemque Polycarpus, cuius initium eſt in c. poſt vxoris. infra ea. q.* 4. *& continenter poſt illud ſequitur hoc caput, & deinceps c. porro duorum. infra* 32. *q.* 2. *&* 3. *Ipſius vero epiſtolæ auctorem & ipſi citant Paſchalem ſecundum.*

d ¶*In diuina.*] id eſt, eccleſiaſtica conſtitutione. arg. 3. q. 5. quia.

FILI. Hæc eſt 2. pars q. ſecundum Io. de F.

e ¶*Filij.*]præter iſtum per quem compaternitas eſt cõtracta, vel fraternitas ſpiritualis.

f ¶*Vnde Vrbanus.*]iſtũ præceſſit Paſchalis. argum. 1. q. 3. ſaluator. & ext. de ſponſa. duorũ. licet præter ſolitum. quod eſt verũ de primo: ſed ſequens c. attribuitur Paſchali ſecundo, qui ſecundum chronicam ſucceſſit Vrbano.

† *al. actore*

SVper quibus.]CASVS. Vitalis preſbyter quæſiuit ab Vrbano, vtrum pater vel mater poſſit dare baptiſma in neceſſitate filio ſuo: & vtrum filij duorum patrinorum ſimul valeant copulari. Ad primam quæſtionem reſpondet dicẽs, ꝙ baptizatus eſt quem pater vel mater tempore neceſſitatis in nomine Trinitatis baptizat. Ad ſecundam reſpondet ꝙ filij duorum patrinorum poſſunt copulari, excepta illa perſona, qua mediante cõpaternitas eſt contracta. Sequens §. patet.

3 Sent. 4. diſt. 42.

g ¶*Femina.*] ĵ. de conſec. diſt. 4. mulier. contra. ſed hoc in neceſſitate intelligitur.

POſt ſuſceptum.] CASVS. Secũdum Grat. & Alexandrum caſus huius c. ſic poni debet. Dicitur in hoc ca. ꝙ filij nati ex duobus cõpatribus, ſimul copulari nõ poſſunt: quia etiam adoptiuis exiſtentibus in poteſtate copulari nõ poſſunt. Vnde dixit Alexander huic c. derogatum. per præcedens c. Vrbani. H. autem intelligit hoc c. ſecundum præcedẽs, ſcilicet quòd filij duorum compatrum poſſunt copulari adinuicem, præterquam illæ perſonæ per quas compaternitas eſt contracta: & ſic ſecundum Hug. hoc c. non eſt abrogatum. Idem intelligit de tenente & mergente: tamen bene poſſunt contrahere cum ſororibus vel fratribus ſuſcepti vel ſuſceptæ. Sequens §. patet.

4 Sent. 4. di. 42. Poly. l. 8. tit. 6. Anſel. l. 10. c. 34.

h ¶*Poſt ſuſceptum.*]ſi intelligimus c. hoc prout Alexander innuit extra de cog. ſpi. c. 1. vt ſ. derogetur ei per præcedens c. legas litteram prout iacet. vel ſi vis potes addere in littera, non poſſunt coniungi: ſupple filiis ſpiritualibus. & ſic non eſt correctum. Et male intellexit Alex. hoc c. nam dicit c. Vrbani eſſe poſterius: & ita derogaret alij c. Paſchalis: cum tamen Vrbanus Paſchalem præceſſerit. Sed dici poteſt ꝙ hæc littera eſt mendoſa vbi dicit, Paſchalis ſecundus. nã debet dici ibi, Paſchalis primus. nam primus Paſchalis præceſſit Vrbanum ſecundum. vnde nihil eſt in littera ſupplendum: & eſt hoc abrogatum, & intelligitur prout ſonat: & huic iuri antiquo innuitur illa conſuetudo, ext. de cog. ſpir. ſuper eo.

i ¶*Non emancipatos.*] nam filius emancipatus bene poteſt copulari filiæ adoptiuæ. ff. de rit. nup. per adoptionem. vel emancipatæ, ſcilicet adoptiuus copulari poteſt.

Per

Source : BIU Cujas

PEr *adoptionem.*] CASVS. Dicitur in hac lege quòd durante adoptione, adoptiuus filius & naturalis in eiusdem potestate existentes contrahere non possunt. sed si alteruter emancipetur, contrahere possunt.

SI QVIS VERO. Hæc est 3. pars q. secundum Io. de Fan.

CASVS. Dicitur hic, ꝙ nõ solum filius potest ducere in vxorem
1 Tit.2.l.17. sororẽ susceptæ à patre: sed etiam ipse pater. & si acceperit, separari nõ debet. & ad hoc inducit sequẽs c.

ILlud etiam.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ si aliquis fortuito casu duxerit in vxorem filiam commatris suæ, quæ non est sua filia spiritualis, non debet ab ea separari: sed sub honesto coniugio eam retinebit.

a ¶ *Definimus.*] immo postea definit. & ita in re dubia certa fertur sententia, vbi de
a d hoc no. 33. dist. habuisse. in fi. iure dubitatur[a].

b ¶ *Filiam.*] scilicet cõmatris posse ducere in vxorem.

"Pr spũalis licite copulatur sorori filiæ spũalis
b ¶ *Filiam.*] "hic vides quòd pater spiritualis potest copulari sorori filiæ spiritualis. si militer & filię potest: qa talis cognatio non
2 Sent. ibid. Burc. l.17.c. 46. Iuo p.9. c.97. extenditur[b]. similiter dico quòd pater potest sumere filiam spiritualem filij carnalis. licet enim cognatio spiritualis descendat de patre ad filios: non tamen de filio ad patrem.

b Sed quare non extẽdi tur? dic, ꝙ hoc ideo est qa filia spiritualis filij mei carnalis nec est filia mea carnalis nec neptis, qa cognatio spũalis yltra paternitatem, vel filiationẽ si extẽdi tur, vt dr s. e. i fum. filia aũt spũalis pris mei soror mea est, vt s. e. c. 1. & acũ ea cõtra here si possum, vt ibi dicitur. Arc. 3 Sent. ibid. Iuo par. 1. c. 137. & p. 9. c. 35. Pann. l. 7. c. 63.

c ¶ *Fortuito.*] idem si ex proposito. arg. s. q. 1. dictum.

Elictam vero.] Hæc q. diuiditur i tres partes, in prima quarum dicitur, quòd successiue potest quis habere duas commatres vxores: in duobus tantum casibus, scilicet si fuerint commatres ante matrimonium: vel si filium meæ vxoris accepit ab alio viro, alias non. Secunda ibi, *Econtrario.* Tertia ibi, *Notandum.* Io. de Fan. CASVS. Hic intitulatur 4. quæstio, qua ꝙritur an quis possit accipere in vxorẽ relictã compatris vxoris suæ, i. an aliquis possit habere duas commatres diuersis temporibus in vxores. In tribus primis c. & in vlt. dicitur quòd non: in mediis quòd fic. sed Grat. distinguit j. ea. §. notandum. ita dicens. si vxor mea susceperit filium Bertæ de sacro fonte: si postea meam vxorem cognouero, Berta tunc efficitur commater mea: & tunc cum ea contrahere nõ potero: quod non placet Hu. & ideo sic distinguit, i. an compaternitas vel commaternitas præcedat carnalem copulam, an sequatur. Si præcedit, tunc licite potest quis habere duas commatres. Si autem sequatur aut vterque coniugũ, vel alter susceipit filium alterius: aut filius eorum communis sulscipitur ab illo: aut filius alterius eorum tantum susceipitur. in primo & secundo casu non potest quis habere duas commatres: in tertio fic. De hoc plenius dicitur in summa huius q. & in summa. H.

"Matrimonium vtrũ possit successiue contrahi cum duabus cõmatribus.

d ¶ *Relictam.*] Hæc est 4. q. an quis possit accipere in vxorẽ relictam compatris suæ vxoris: & licet sub hac forma verborum hæc quæstio proponatur hic duntaxat: "tamen videtur hic poni quæstio, an scilicet aliquis diuersis temporibus possit contrahere cum duabus commatribus. In tribus primis capitulis, & in vltimo dicitur quòd non: in mediis quod fic. G. hoc modo soluit quæstionem hanc j. ea. §. notandum. ꝙ si vxor mea susceipit Bertæ filium de sacro fonte: si post vxorem meam carnaliter cognosco, tunc Berta efficitur mihi commater: & numquam eam ducere potero, vt j. c. 1. & vlt. si vero vxorem non cognouero, tunc Berta non efficitur mihi commater: & mortua vxore mea potero eam ducere: & ita habeo duas cõmatres diuersis temporib. vt c. mediis. Sed hæc solutio indigna est relatu, & ideo non legamus c. secundum eam. Cancellata ergo ea opinione, & R. & Io. qui distinxerunt inter directam & indirectam cõpaternitatem, cum non sit authentica: dico referre an cõpaternitas vel commaternitas præcedat carnalem copulã, an sequatur. si præcedat, licite põt quis habere duas commatres: quia per vnionẽ carnis sequentem nõ pertrãsitur ad vnionem spiritus præcedentem, vt j. e. post vxoris. Si autẽ sequatur: aut alter coniugũ vel vterque susceipit filiũ alterius: aut filius eorum communis susceipitur ab alio: aut filius alterius eorũ tantum susceipitur, in primo & secũdo casu nõ potest quis habere duas cõmatres: in tertio potest: quia licet efficiatur aliquis compater vxoris meæ, nõ tamen est mihi compater, nisi filius eius sit & meus, qui leuatur de sacro fonte. Vnde breuiter teneas, ꝙ si compaternitas sequatur carnalem copulã, in nullo casu potest aliquis habere duas cõmatres, vel aliqua duos compatres: nisi hoc solo casu quando filius tantũ alterius susceipitur ẟ sacro fonte.

Sciscitatur.] CASVS. Casum hũc sic pone. Martini vxor
4 Pol.l.6. tit.6. susceipit filium Bertæ de sacro fonte postquam vna caro fuerat effecta cum Martino: quæsitum fuit, vtrum Martinus post mortẽ vxoris possit ducere Bertam in vxorem? & respondetur ꝙ non: quia Berta est eius cõmater, cum vxoris eius fuerat commater, cum qua iam vna caro fuerat effectus. Sequentia duo c. patent econtra: sed non sunt contraria, quia in alio casu intelliguntur, vt dicit H.

[Idem ex libro 23. digestorum, tit. de ritu nuptiarum perpenditur, in quo ita legitur.

PALEA. C. VI.

PEr adoptionem quęsita fraternitas eousque impedit nuptias, donec manet adoptio: ideoque eam, quam pater meus adoptauit, & emancipauit, potero vxorem ducere. Æque, & si me emancipato, illam in potestate reti nuerit, poterimus iungi matrimonio. Itaque volenti generum adoptare, suadetur, vt filiam emancipet. Similiter suadetur ei, qui velit nurum adoptare, vt emancipet filium.

¶ *Hæc Palea habetur in aliquot vetustis, à quibus cetera abesse solent, & non distinguitur à superiore capite.*

3 *Si quis vero aliquo fortuito casu filiam suæ commatris vxorem acceperit, non cogitur eam dimittere.*

Vnde in Triburiensi conc. legitur, c. 48.

¶ Non cogitur quis dimittere filiam suæ commatris, quam duxit in coniugium. C. VII.

2 ILlud etiam nec canonica institutione definimus[a], nec inter dictione aliqua refutamus: sed propter eos, qui diuerse de eo sentiunt, hoc loco aliquid commemoramus. Si quis suæ spiritualis commatris filiam[b] fortuito[c], & ita cõtingẽte rerum casu in coniugium duxerit, consilio maturiori seruato eam habeat, atque honeste legitimo coniugio operam det.

QVÆSTIO IIII.

1. ps *Elictam[d] vero compatris vxoris suæ nullus in coniugem ducere potest.*

Vnde Nicolaus Papa scribit Constantiensi episcopo Salomoni.

¶ Duas commatres alicui habere non licet. C. I.

3 SCiscitatur à nobis sanctitas vestra, si aliquis homo duas commatres habere valeat vnam post alteram. In quo meminisse debet scriptum esse [erunt duo in carne vna.] Itaque cum constet, quia vir & mulier vna caro per connubium[e] efficiuntur, restat nimirum virum compatrem constitui illi mulieri, cuius matrimonio assumpta vxor commater esse videbatur: & idcirco liquet, virum illi feminæ non posse iungi in copula, quæ cõmater eius erat, cum qua idẽ fuerat vna caro effectus.

Item ex concilio Chalcedonensi.

¶ Octo annis pœniteat, qui duabus commatribus commiscetur. C. II.

SI pater & filius, aut duo fratres cum vna muliere, aut si cum matre, & filia, aut cum duabus sororibus, aut cum duabus commatribus aliquis concubuerit, secundum antiquam, & humaniorum definitionẽ octo annis[f] pœniteat.

¶ *In concilio Chalcedonensi huiusmodi extat tractatum, aut definitum. Ex eo tamen refertur etiam in fragmento pœnitentialis incerti auctoris: eodemque modo citatur infra c. post vxoris.*

Item Innocentius Exuperio Tolosano episcopo.

¶ Nullus duabus commatribus commisceatur. C. III.

4 SI quis ex[A] vno coniugio[g] filium, aut filiam alterius de sacro fonte susceperit, aut ad chrisma tenuerit, vel Christianitatis[h] ministerium † dederit, ambo & vir, & vxor compatres[i] existunt parentibus infantis: quia vir & mulier caro[k] vna effecti sunt.

A ¶ Ex vno.] *In plerisque vetustis exemplaribus, & eadem collectione decretorum incerti auctoris, legitur,* si quis vnus ex coniugio. *In epistola vero Innocentij Exuperio Tolosano episcopo scripta, hoc non habetur.*

e ¶ *Per connubium.*] i. per carnalem copulam, vt 27. q. 2. Agathosa.

f SI *pater.*] ¶ *Octo annis.*] septennis pœnitentia inducitur pro quolibet peccato mortali, vt 33. q. 2. hoc ipsũ. nisi aliud suadeat criminis enormitas, vel dignitas psonę, vt 33. q. 2. hoc ipsũ. §. hoc autẽ.

g SI *quis.*] ¶ *Ex vno coniugio.*] id est, ex coniugibus.

h S ¶ *Christianitatis ministerium dederit.*] immergendo. s. 1. quę. 1. quod quidam. Alij exponunt, dederit christianitatis ministerium, i. tenuerit ad catechismum, vt de consc. dist. 4. in catechismo.

i ¶ *Compatres.*] "expresse hic colligitur, cum alter coniugum susci- "cõpaterni
pit filium alicuius: statim ambo coniuges efficiuntur compatres il- tas viri por
lius. ergo nihil refert an post carnaliter commiscerentur, vel non, rigitur ad
prout voluit dicere G. & Ioan. j. ea. §. notandum. vxorem.

k ¶ *Caro.*] ergo per spõsam de præsenti nõ acquiritur compaternitas, cũ canõ hoc ponat pro ratione, quia sunt vna caro effecti. "Itẽ "cõpaterni
si hæc est causa quare cõtrahatur compaternitas, quia vna caro est tas an p for
effectus cũ ead. ergo per coitũ fornicarium contrahitur cõpaterni- nicatũcoitũ
tas: quia qui adhęret meretrici, vnũ corpus efficitur cum ea, vt 32. q. cõtrahatur.
4. in eo. nã & affinitas acquiritur per coitum fornicarium, vt 35. q. 3.
de incestis. & c. nec eam. ext. de eo qui co. consan. discretionẽ. Quidam tamen refugiunt dicere, ꝙ per fornicarium coitum contrahatur compaternitas: cum compaternitas sit vinculum spirituale.

ECON

Source : BIU Cujas

ECONTRARIO. Hæc est secunda pars quæst. in qua ponuntur duo casus, in quibus quis potest habere duas commatres. Ioannes de Fant.

2 ¶*E contrario.*]sed non sunt contraria,quia in alio casu intelliguntur, vt dicit H.

Qui spiritualem habet.] Casvs. Hæc duo c.vt dicit H.in eodem casu loquuntur. Sed in primo casu dicitur, ꝙ aliqua potest habere duos compatres: quorum secundus suscepit filium primi de alia vxore. In secundo dicitur, ꝙ quis potest habere duas commatres:quarum secũda suscepit filium primæ ex alio viro. Et dicit Hu. ꝙ possunt intelligi tam de paternitate, quæ præcessit matrimoniũ siue carnalem copulã, quàm de illa quæ sequitur: & filius tantum vnius coniugum suscipitur. Est ergo casus primi c.talis.Martin[a] & Berta sunt coniuges: & Martinus ex alia vxore vel concubina habet filium,quem Ioãnes de sacro fonte suscepit. & sic efficitur compater Martini. dicitur hic ꝙ mortuo Martino Ioannes licite ducit Bertam in vxorem : nisi aliud impediat:& sic illa habebit duos compatres.

1 Sent.ibid. Pol.l.6.tit.6 Burc.l.17. c. 45. Iuo p.9. c.96. Pann. l.7.c.67.

2 Sent.ibid. Polyc.ibid. Ansel. l. 10. c.34.

† *al.suscepit*

† *al.vnitione*

b ¶ *Qui spiritualem.*] sic incipe constructionem.liceat ei qui spiritualem habet, &c. Sed obiicitur : si vxor mea leuauit filium alicuius de sacro fonte: mihi acquiritur compaternitas per eam, vt ſ.prox.c.quæritur. si aliquis leuat filium eiusdem de sacro fonte, quem habet ex alio viro : an mihi per eam acquiratur compaternitas. Ad hoc respondet Cardinalis.“ ꝙ coniuges sibi communicant actiones,sed non passiones : quæ enim vnus coniugum agit, reliquus intelligitur agere, cum sint vna caro.Sed per hoc nõ assignatur ratio diuersitatis,qua quæritur qua re actiones communicant, & non passiones.dicas ergo ꝙ cum ego nullo modo sim pater huius pueri,nec carnalis,nec adoptiuus,nec spiritualis, non possum dici compater suus. ꝙ non sim pater spiritualis,patet:quia filia mea licite copulatur ei.Item filius meus & ille puer non sunt fratres spirituales : ergo ego non sum pater spiritualis ipsius.Io.de Fant.

“Actiones, sed ñ passiones cõicantur inter cõiuges.

2 E contrario[a] *inuenitur in concilio Triburiensi,c.47.*

¶Vxorem compatris ducere potest,cuius ipsa commater non fuerat.
C. IIII.

1 QVi spiritualem[b] habet cõpatrem,cuius filium de lauacro sacri fontis accepit†,&eius vxor commater non est, liceat ei defuncto compatre suo, eius viduam ducere in vxorẽ : si nullam habet cõsanguinitatis propinquitatem.Quid enim?Numquid non possunt coniungi, quos nulla proximitas carnalis,vel nulla generatio secernit spiritualis?

Item in epistola Paschalis Papæ secundi ad Rhiginum episcopum.

¶De eodem. C. V.

2 POst vxoris obitum cum cõmatre vxoris viri superstitis coniugio copulari, nulla videtur auctoritas vel ratio prohibere.Neque[c], enim cognationi carnis cognatio[d] spiritus comparatur[e] :neque per vnionẽ† [f] carnis ad vnionem [g] spiritus petransitur.

3 *Notandum vero est, quòd aliud est,commatrem*[h] *alicuius cognoscere,atque aliud,derelictam ab aliquo commatrem alicuius fieri.Auctoritas illa Nicolai Papæ,& Chalcedonẽsis synodi illum prohibet commatris suæ vxoris matrimonio copulari, qui vxori suæ debitum reddidit, postquam illius commater extitit.Illa vero auctoritas Triburiensis*[i] *concilij illos permittit matrimonio copulari,cuius vxor,postquàm à viro suo derelinquitur, illius commater efficitur:nec post compaternitatem à viro suo cognoscitur Quæritur autem , an vxor cum marito in baptismate simul debeat suscipere puerum.*

De his ita scribit Vrbanus II.Vitali presbytero[A] *Brixiæ.*

A ¶Presbytero.]*Antea legebatur*,episcopo. *Emendatum est ex omnibus vetustis,quæ collata sunt. Et eadem citatio est supra hac eadem causa,q.3.super quibus.*

¶Vxor simul cum viro filium alicuius in baptismate non suscipiat.
C. VI.

3 QVòd autem vxor,cum marito in baptismate simul non debeat suscipere puerum,nulla auctoritate reperitur[k] prohibitum.Sed vt puritas spiritualis paternitatis ab omni labe, & infamia[l] conseruetur immunis, dignum esse decernimus , vt vtrique insimul ad hoc aspirare minime præsumant. Quia vero piaculare flagitium commisit, qui duabus commatribus,velut duabus sororibus , nupsit , magna iuxta modum culpæ pœnitentia sibi debet iniungi.

Illud vero Triburiensis concilij[m] *[Qui spiritualem habet compatrem,&c.] ante hanc prohibitionem dictum intelligitur:vel vxorn commater accipiatur non ex eodem filio cum viro,sed ex alio.*

QVÆSTIO V.

1. ips

VÒd autem[o] *clandestina coniugia fieri non debeant, Eusebius Papa testatur,scribens episcopis Africæ epistola 1.*[4] fortè vir & vxor non reputantur plures, cum vna caro esse probatur.ſ.ea.c.si quis[a].

4 in cap.Calegẽtium venerat.Vel roli lib.7. c. 463.

a Vel dic vt not.extr.de co.spi.c.vlt.

l ¶*Et infamia.*]de facto.Crederent enim stulti aliquã proximitatem inter eos contrahi,si simul susciperent. Sed etiam superfluum esset vt vterque susciperet,cum ex susceptione alterius vterque compater efficiatur. de consuetudine est tamen in quibusdam locis, quòd vterque simul suscipit.

ILLVD VERO.Casvs.Finis præmissi c.videtur contradicere illi c.qui spiritualem. sicut & duo prima c. & ideo G.alio modo vult soluere prædictam contrarietatem, dicẽs ꝙ illud quod dictum fuit in illo c.qui spiritualem.dictum fuit ante prohibitionem in præmisso c.factam:vel ibi vxor accipitur pro cõmatre : nec ex eodem filio cum viro,sed ex alio.Et hoc vltimum tenet Hug.& alij doctores.

m ¶ *Ante hanc.*] præcedentem Vrbanum : quæ contraria est ei quo ad finem.ſ.ea.prox.

n ¶*Vel vxor.*]melius dixisset,vel vir compater efficiatur non ex eodem filio cum vxore,sed ex alio:sed variat sexum,quia ponit in femininio genere eumdem casum,quem posuit in masculino in c.qui spiritualem.vbi eadem permittitur habere duos compatres.

VÒd autem.] Hæc q.diuiditur in 4.partes : in prima quarum probatur, quòd matrimonia clandestina non debẽt fieri:sed legitima, & per sacerdotem:aliàs nisi consensus concurrat legitimus , non valet quod actum est. Secunda ibi, *Sed quæritur.* Tertia ibi, *Nec illud.* Quarta ibi, *Sed obiicitur.* Ioan.de Fant.

Casvs.In themate fuit proposita quæstio an clandestina desponsatio præiudicet manifestæ. Et est dicendum quòd præiudicat si de ea constet.non enim deficit ius,sed probatio.Clãdestina tamen matrimonia fieri non debent : quia probari non possunt.vnde quo ad ecclesiam manifesta præiudicant clandestinis.

o ¶*Quod autem.*]Hic depingitur quinta quęstio.& erat in themate in quinto

3 Sent.ibid.

k ¶*Reperitur.*]ff.de cõsec.dist.4.non plures. Cõtra tamen Leo Papa quẽ constat ipsius Vrbani prædecessorẽ fuisse, statuit non debere ad suscipiẽdum puerum de baptismo plures accedere, qũo dicit hic,nulla auctoritate inuenitur prohibitũ ? Sed licet hoc sancitum fuerat, non dum tamen in manus

Source : BIU Cujas

in quinto loco quæsitũ, an clandestina desponsatio manifestæ præiudicet. Et quidem præiudicaret, si constaret de ea. ext. de clandest. desp. quod nobis. sed quia ecclesiæ non constat de ea, ei præiudicat manifesta probatio. ergo deficit hoc casu non ius, sed probatio [a]. si. de testa. tut. duo sunt Titij. quia ecclesia de occultis non iudicat. 32. distin. erubescant. sed hęc quęst. facilis erat: & ideo noluit eã ponere, sed ponit aliam, sc. vtrum clandestina matrimonia debeant fieri: dicunt quidam ℣ non: si tamen fiant, tenent. "Et sunt clandestina quæ sine præsentia testium, & traductione & aliis solẽnitatibus contrahuntur: sed cum huiusmodi solennitates non sint de substantia matrimonij, sed sufficiat solus consensus: quare prohibẽtur hic cõtrahi? Resp. duplici ratione: ne sub specie matrimonij fiat fornicatio: vel ne matrimonialiter coniuncti separentur. Sæpe enim matrimonio occulte contracto, alter mutaret propositum, & dimitteret reliquũ probationibus destitutum, vt j. ea. §. his.

a Vt 12. q. 5. Christiana. ff. d test. ut. duo sunt. 1 sent. 4. dist. 28. Poly. l. 6. tit. 4. Ansl. 10. c. 2. Iuo p. 8. c. 4. Pan. l. 6. c. 31. "Matrimonia clandestina q̃ sint, & vtrum teneant.

¶Clandestina coniugia fieri non debent. C. I.

1 ALiter legitimum [A] non sit coniugium, nisi ab his, qui super ipsam feminam dominationem habere videntur, & à quibus custoditur, vxor petatur [a], & à parẽtibus, & propinquioribus sponsetur, & legibus dotetur, & suo tẽpore sacerdotaliter, vt mos est, cum precibus [b], & oblationibus à sacerdote benedicatur, & à paranymphis, vt consuetudo docet, custodita, & sociata, à proximis congruo tempore petita legibus detur [B], ac solenniter accipiatur: & biduo, vel triduo orationibus vacẽt, & castitatem custodiant. *Item.* ¶Ita peracta legitima scitote esse connubia: aliter vero præsumpta, non cõiugia sed adulteria, vel contubernia [c] vel stupra, aut fornicationes potius, quã legitima [d] coniugia esse non dubitate, nisi voluntas propria suffragauerit, & vota succurrerint legitima.

A ¶Legitimum.] *In epistola ipsa interiiciuntur hæc*, sicut à patribus accepimus, & à sanctis Apostolis, eorumque successoribus traditum inuenimus.

B ¶Detur.] *Antea legebatur*, à legibus dotetur, *quod iam superius dictum erat. Emendatum est ex vetustis editionibus conciliorum, capitularibus, Anselmo, & Iuone.*

Item ex decretis Hormisdæ Papæ, c. 6.

¶ Nuptias occultas celebrare non licet. C. II.

2 NVllus [c] fidelis cuiuscunque conditionis sit, occulte nuptias faciat: sed benedictione accepta à sacerdote, publice nubat in Domino.

¶Apud Burchardum, Iuonem, Polycarpum, & in collectione, quæ est tomo tertio conciliorum post decreta Alexandri tertij, par. 49. ca. 10. citatur similiter Hormisda. Verum in secunda collectione decretalium, ti. de clandest. desp. citatur ex Alexandro tertio, qui primus auctor huius capitis esse nõ potest, quippe qui posterior fuit Gratiano.

Item Nicolaus ad consulta Bulgarorum, cap. 3.

¶Nuptiæ publice celebrari debent. C. III.

3 NOstrates tam mares, quàm feminæ non ligaturam auream, vel argenteam, aut ex quolibet metallo compositam, quando nuptialia fœdera contrahunt in capitibus deferunt: sed post sponsalia, quæ futurarum sunt nuptiarum promissa, [4] fœdera quoque† consensu eorum, qui hæc contrahunt, & eorum, in quorum potestate sunt, celebrantur: & postquã arrhis sponsam sibi sponsus per digitum fidei annulo [f] insignitum desponderit, dotemque vtrique placitam sponsus ei cum scripto pactum hoc continente coram in uitatis [g] ab vtraque parte tradiderit (aut mox, aut apto tempore [h], ne videlicet ante tempus lege definitum tale quid fieri præsumatur) ambo ad nuptialia fœdera perducuntur: & primum quidem in ecclesia Domini cum oblationibus, quas offerre [i] debet Deo per sacerdotis manum, statuuntur: sic que demum benedictionem, & velamen cæleste [k] suscipiunt. *Item.* ¶Hæc sunt præter alia quę ad meliorã non occurrunt, pacta coniugiorum solennia. Peccatum autem esse, si hæc cuncta [l] in nuptiali fœdere non interueniant [m], non dicimus, quemadmodum Græcos vos astruere dicitis.

Item Leo Papa.

¶In contrahendo coniugio ista sunt obseruanda. C. IIII.

5 QValis debeat vxor esse, quę habẽda est secundũ legẽ [n], & dos & alię solennitates matrimonij requiruntur: in mediocribus autem personis secundum leges non sufficiunt testes, nisi scriptura adsit, in infimis sufficiunt testes, vt in auth. qui. mod. nat. eff. leg. §. hoc ergo. coll. 6.

d ¶*Legitima.*] non præiudicaretur alij matrimonio per eorum confessionem. extr. de eo qui cog. consang. super eo.

e NVllus.] causam huius prohibitionis habes j. ead. §. his ita.

NOstrates.] CAsvs. Bulgari ad fidem conuersi quærebant qualiter matrimonia contrahere deberent. Et resp. Nicolaus ℣ nostrates, i. Romani nullã ligaturam ex aliquo metallo deferunt in capitib. cum nuptialia fœdera contrahunt. sed post sponsalia de futuro, per verba consentiunt de præsenti de licentia eorum, in quorũ sunt potestate. & postquã sponsus sponsam annulo subarrhauit, & donationem ei propter nuptias cõstituit: ambo ad carnalia cõmercia perducuntur. primo tamen debent in ecclesia benedici, & suscipere cæleste velamen: alia etiam sunt, quæ in sponsalibus fiunt, sed nunc ad memoriam non occurrunt. sed & si hæc in nuptiis non interuenerint, nõ erit peccatum. Verba c. sic exponas. *Postquam sponsalia fœdera*, i. promissio de futuro, *fœdera quoque*, i. cõsensus de præsenti. *Dotem*, i. donationem propter nuptias. *Ad nuptialia fœdera*, i. ad carnale cõmercium: vel conuiuia nuptialia. *Cæleste*, ideſt, mysticũ. vel cæleste, i. ecclesiasticum, vel ecclesiastica institutione inuentum.

3 Iuo p. 8. c. 6 Pan. l. 6. c. 9.

4 Concord. tex. in l. oratio. & l. oino ff. d spon. & l. nõ sane. & ibi Cy. C. de bo. quæ lib. †*al. quæque*

f ¶*Annulo.*] "annulus significat mutuum amorem & fidem coniugalem esse seruandam [e], vt j. e. feminæ.

g ¶*Inuitatis.*] arg. ℣ testes in matrimonio erunt rogati: sicut in diuortio, vt ff. de diuor. nullum. quod nõ credo.

h ¶*Apto tempore.*] s. cum erant in adulta ætate, & non in Quadragesima ducet eam: "licet in Quadragesima contrahere possit. extr. de ma. con. contra interdict. eccle. ex litteris. in parte decis. Ioan.

i ¶*Offerre.*] secundum consuetudinem regionis.

k ¶*Velamen cæleste.*] quia quoddam cæleste vel spirituale significat, j. ead. feminæ.

l ¶*Hæc cuncta.*] id est, singula. 80. dist. singula.

m ¶ *Non interueniant.*] huiusmodi enim solennitates non exiguntur necessario. nam si omittantur leuia vel modica, non nocentur, vt ff. de vent. inspi. l. 1. in fi. dos ergo potest omitti: quia licet dos sine matrimonio esse non possit, "matrimonium tamen sine dote esse potest [d]: vt j. e. si quis diuinis. Sed contra 3. q. 4. consanguineorũ. sed illud intelligitur in eodem casu cum illo c. aliter, scilicet de occulte contrahentibus [e]. vnde cum præsumantur adulteri, repelluntur. H. tamen dicit peccatum esse, si huiusmodi omittantur solennitates, si adhiberi possunt.

n ¶*Legem.*] promotionis.

5 Pol. l. 6. ti. 4 Ansl. 10. c. 3 Bur. l. 9. c. 2. Iuo part. 8. c. 140. Pan. l. 6. c. 36.

"Annulus nuptæ quid notat.

cVide quod not. 27. q. 2. si quis vxorem. in pr. "cõtrahere licet ī Quadragesima.

"Matrimoniũ põt esse sine dote.

d Concord. tex. ī l. fi. C. de don. int. vir. & vxo.

e idem not. ext. q fi. sint leg lator. & idem not. hic H.

2 Poly. ibid. Bur. l. 9. c. 3. Iuo p. 8. c. 14 Pan. l. 6. c. 5.

a ¶*Petatur.*] ne appetentiæ procacioris æstimetur auctor, si ipsa, & c. 32. q. 2. c. honorantur.

b ¶*Precibus.*] extra de clan. desp. cum inhibitio.

c ¶*Contubernia.*] hic canõ præsumit in deteriorem partem: "nam vbi periculũ vertitur, in tutiorem partem interpretandum est: vt extr. de homic. ad audientiam. & s. dist. 5. ad eius. quandoque tamen præsumit canon pro matrimonio, vt 33. q. 1. si quis acceperit. "Sed nonne in matrimonio sufficit probare quòd aliquis eam receperit eo prætextu, vt eam perpetuo haberet, licet aliud non sit dictum? vt 32. q. 2. solet. & in liberæ mulieris coniunctione potius præsumitur matrimonium quàm concubinatus, vt ff. de rit. nup. in liberæ. nam cum quis non protestatur se velle habere aliquam vt cõcubinam: dummodo honesta sit mulier, habebit eam vt legitimam, vt ff. de concu. in concubinam [b]. Sol. canon considerat periculum animæ, ext. de iureiur. cum contingat. ext. de sponsa. iuuenis. & ideo potius iudicat esse fornicationem quàm matrimonium. lex tamen strictius considerat matrimonium quã canon. nam si aliquis iurauit ℣ vellet aliquam perpetuo retinere secum: nisi dicat quòd velit eam retinere in vxorem legitimam, non erit matrimonium. in auth. qui. mo. na. effi. le. §. pe. coll. 6. j. ea. si quis diuinis. secus secundum canones, vt 22. q. 2. solet. In hoc autem concordo leges canonibus, ℣ inter impares personas non præsumo esse matrimonium nisi dotalia instrumenta interueniant. C. de nup. imperialis. §. immo. Item illud considero circa pares & impares, an maritalis affectio præcesserit, comparatis personis, & vitæ coniunctione considerata, vt ff. de don. donationes. Item & famam loci considero, vt extr. de præsumpt. illud. Item quòd simul receperint sacramenta, vt 28. q. 1. caue. Item ℣ dos requiratur in omni matrimonio, vt hic dicitur, potes intelligere in sublimioribus personis: nam ibi

"Tutiorẽ in parte interpretãdũ est, vbi periculũ vertitur.

"Matrimoniũ vtrũ inter aliquos ꝑsumipossit

b Dic vt no. ext. de præsump. illud.

Source : BIU Cujas

a ¶*Desponsata.*] hoc est contra illos, qui dicunt, q̃ si aliquam fornicariam defloraui, & eam postmodum ducam in vxorem, non repelior à promotione quasi corruptam duxerim: arg.28.dist.quia sunt. 34 dist.curandum. 77.dist.quicumque.34.dis.præcipimus. Arg.contra.34.dist.Valentino. Sed certe & hoc casu in virginitate videtur ista desponsata, omnia enim quæ præcesserunt, legitimãtur per sequens matrimoniũ: ext.qui fil.sint le.tãta.

† *al.tradita sponso*

b ¶ *Per scripturam.*] ff. de pœ.di.1.quem pœnitet.cõtra.sed ibi p̃hibetur absens p̃ scripturam confiteri: vel q̃ pœnitentiam accipere debeat. hic autẽ permittitur mulieri simplici, dum tamen præsens sit, in scripto peccata offerre, vt 2. q.8.§.sed Calixtus.

1.Cor.6. c ¶ *Ponsus.*] ¶ *Pro reuerentia.*] Ergo non erit peccatum si aliter fiat.

d NVllum.] ¶ *Iuxta possibilitatem.*] id est, secundum facultatem, & viri nobilitatem, vt ff.de iur.do.quæro. ff.de reli.si quis sepulchrum.§.vltimo.

e ¶ *Dos.*] ex hoc dicũt quidam, quòd semper aliquid dandum est in dotem: & si nimia paupertas cogat, saltem dabis vnum denarium: quod nõ concedo. & hoc est consilium.

1 ẽ.dist.23.c. fi. Pol.ibid. Bur l.9 c.5. Iuo p 8. ca. 143 Pan.l.6. c.20.

SED QVAERITVR. Hæc est 2. pars quæstio. in qua quæritur, vt j̃.e.sequitur. secundum Io.de Fant.

FEminæ.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in 4. partes. In prima dicitur, quòd feminæ ideo velantur cũ maritantur, vt ostendatur quòd semper debent esse subditæ viris suis. In secũda parte dicitur, quòd ideo in vita insimul colligantur, ad ostendendum, quòd fidem conIugalem debent semper adinuicem obseruare. In tertia parte ostenditur quid candor & rubor in vita illa significent. In quarta quid annulus significet: & quare in quarto digito inseratur. Secunda pars ibi, *Item quòd nubentes.* Tertia ibi, *At vero.* Quarta ibi, *Item quòd in primis. Eodem pignore*, id est, signo. Sequens ca. patet.

2 Hĩ in cap. lib.6.c.131.

3 Bur.l.9.c.6 Iuo par.8.c. 144.Pan.l.6. c.6.

f ¶ *Subditas.*] j̃.33.q.5. cum caput. & c.mulierem.

4 Iuo par.8. c.7.& 8. Pan.l.7.c.8.

g ¶ *Annulus.*] " dicit H. quòd per traditionem annuli à sponso vel donationem arrharum præsumitur pro matrimonio: arg.ext.de præsum.illud. & hoc etiam videtur per orationes Greg. quæ dicuntur in benedictionibus, vbi dicit, Benedic Domine has arrhas. & argu.27.q.2.si quis vxorem. Alij[a] dicunt sponsalia tantum præsumi, nisi detur annulus à sacerdote. arg.ẽ.c. nostrates. vel nisi sit de consuetudine loci quòd annulus detur in matrimonio. & est si. quod dicit lex in arrha, quod non facit emptionem, sed est eius signum. insti.de empt.& ven.in prin.

† *al.subiectas*

" Annuli datio facit p̃sumi pro matrimonio.

a Vt R.& B.

virgo casta, & desponsata [a] in virginitate, & dotata legitime, & à parentibus tradita†, & à sponso, & à paranymphis accipienda: & ita secundum legem, & Euangelium publicis nuptiis in coniugium liquide sumenda, & omnibus diebus vitæ (nisi ex consensu, & causa vacandi Deo) nunquam propter hominem separanda, & si fornicata fuerit [A] dimittenda, sed illa viuente altera non ducenda: quia adulteri regnum Dei non possidebunt, & pœnitentia illius [B] per scripturam [b] recipienda.

¶ Burchardus etiam, Ivo, & Pannormia citant ex Leone. Sed fere idem in concilio Rhemensi Trosleiano, c.8. & lib.7.capitular.c.279. refertur ex B. Augustino. & j̃.36.q.2.c.tria. (quod citatur ex B. Hieronymo) in illis verbis. & reliqua, quæ sequuntur in prædictis, *videntur indicari quæ in hoc capite continentur.*

A ¶ Fuerit.] *In concilio Trosleiano, & capitularibus sequitur*, & vir eius voluerit.

B ¶ Illius.] *In iisdem legitur*, & pœnitentia illi recipienda.

Item ex concilio Carthaginensi 4 c. 13.

¶ Quomodo sponsus, & sponsa ad benedictionem accedant. C. V.

SPonsus & sponsa cum benedicendi sunt à sacerdote, à parentibus suis, vel à paranymphis offerantur [A], qui cum acceperint benedictionem, eadem nocte pro reuerentia [c] ipsius benedictionis in virginitate permaneant.

A ¶ Offerantur.] *Sequebatur*, in ecclesia sacerdoti. *quæ absunt à conciliorum editionibus, & codicibus manuscriptis, Burchardo, & Iuone, nec habentur* ẽ.*dist.23.c.fi. vbi hoc idem affertur.*

Item ex concilio Arelatensi.c.6. [2]

¶ Sine publicis nuptiis nullus ducat vxorem. C. VI.

3 NVllum sine dote fiat coniugium: iuxta possibilitatẽ [d] fiat dos [e]: nec sine publicis nuptiis quisquam nubere, vel vxorem ducere præsumat.

His omnibus auctoritatibus occultæ nuptiæ prohibentur: atque ideo cum contra auctoritatem fiunt nuptiæ, pro infectis haberi debent.

Sed quæritur, quid sibi velint illæ solennitates velaminis, & annuli, quæ in coniugiis obseruantur. De his ita scribit Isidorus 2.li. de officiis, c.19.

¶ Quare feminæ velantur, dum maritantur. C. VII.

4 FEminæ dum maritantur, ideo velantur, vt nouerint se semper maritis suis subditas† [f] esse, & humiles. ¶ Item, quòd nubentes post benedictionem vitta [A] inuicem, quasi vno vinculo copulantur, videlicet ideo fit, ne cõpagem coniugalis vnitatis dirumpant. ¶ At vero, quòd eadem vitta candido, purpureoque colore permiscetur, candor quippe ad munditiam vitæ, purpura ad sanguinis posteritatẽ adhibetur: vt hoc signo & continentiæ [B] lex tenenda ab vtrisque ad tempus admoneatur, & post hæc reddendũ debitum non negetur. ¶ Item, quòd in primis negotiis annulus [g] à spõso sponsæ datur, fit hoc nimirum vel propter mutuæ fidei signum, vel propter id magis, vt eodem pignore eorũ corda iungantur. Vnde & quarto digito annulus idem inseritur: quòd in eo vna quædã, vt fertur, sanguinis ad cor vsque perueniat.

A ¶ Vitta.] *In editione Isidori Colonienſi legitur*, vittę vno inuicem vinculo copulantur, videlicet, ne compagem, &c. *In Vaticano autem codice*, post benedictionem à Leuita vno inuicem, &c.

B ¶ Continentiæ lex:] *Sic emendatum est ex originali impresso, & manuscripto. Antea enim legebatur*, vt hoc signo & continentia, & lex continendi ab vtrisque ad tempus admoneantur.

Item Ambrosius in libro de Patriarchis. [5]

¶ Nuptiæ dicũtur ab obnubendo, eo quod caput suum obnubere soleant. C. VIII.

6 NEc illud otiosum, quòd cum veniret Rebecca, vidit Isaac ambulantem: & cum interrogasset, quis esset, cognito, quòd ipse esset, cui duceretur vxor [h], descendit, & caput suum obnubere cœpit: docens verecundiam nuptiis præire debere. Inde enim & nuptiæ dictæ, quòd pudoris gratia se puellæ obnuberent.

4 *Sed obiicitur præmissis. Multa sunt, quæ prohibentur, quæ si fiant, ex post facto conualescunt. Prohibentur vouentes matrimonia contrahere: quæ tamen si contraxerint, inuiolata permanere oportet. Sic & clandestina cõiugia contra leges quidem fiunt, tamen contracta dissolui non possunt: quia ex legitimo voto subsequente corroborantur. Vnde Euaristus cum dixisset* [7] *aliter præsumpta non sunt coniugia, sed adulteria*] *addidit* [*nisi voluntas propria suffragauerit, & vita succurrerint legitima.*]

Hinc etiam in nouellis [i] [8].

NEc illud.] hæc est tertia pars quæstio. in qua probat magister, quòd verecundiam debent prętendere mulieres cum nubũt. Ioan.de Fant.

h ¶ *Vxor.*] iam ergo erat vxor, & desponsata. arg.32.q.2.§.cum ergo.

"Et est argum. quòd matrimonium potest contrahi inter absentes, qui numquam se viderunt: quod verum est absentes cõ si fama vel aliquo alio modo se nouerũt: & in ignotos ex toto consentire non possumus: sed in eos qui non sunt penitus ignoti, possumus consentire, vt 64.distinct. cap.1.& 2. & distinct. 65.c.2.& 3. Quod inter absentes matrimonium contrahatur [b], est argum.extra qui cler.vel vouen.ve niens.ff.de ritu nupt. mulierem.ff.de spon. sufficit. & dicit lex, q̃ omnes cõtractus qui consensu contrahuntur, inter absentes celebrantur. ff. de contrahen.empt.l.1.§.est autem. dum tamen hoc agatur. non enim dico quòd solus consensus facit matrimonium, nisi hoc fit actũ inter consentientes, argu.27. q.2. sufficiat. & dicit lex, quòd inspiciendum sit quid agatur. ff.de act.& oblig. obligationum. Argum. contra extra de spon.duo.duobus. ibi corde & ore, & si non stringit, &c. Sed dic quòd ore dicuntur consentire, cum procuratores eorum nomine consentiunt. Sed quid dices si aliquis consensum suum exprimat alicui feminæ per litteras, & ante receptas ab illa iste pœniteat? Hu. dicit non esse matrimonium, licet illa consentiat: quia requiritur quòd duret voluntas prioris. Nã requiritur ibi mutuus consensus. secus tamẽ est in aliis mãdatis. nam licet reuocetur mandatum altero ignorãte, tamen contractus tenet, vt ff.mand. si mandassem. Argum. tamen est contra. ff. de diuor.si pœnituit. Item secus est in electione, vt ext.de elec. cum inter.

"Matrimonium inter absentes cõtrahi potest

b Hoc hĩ ex tra de conuers. coniu. ex parte.

5 lib.1.de Abraham,c.9

6 Isid.lib.de offi.2.c.19. Gen.24.

SED OBIICITVR. Hæc est 4.pars quæst. in qua probat, quòd clandestinũ matrimoniũ tenet si probari potest. nam sine vera probatione nullus debet condemnari. & hoc probat per vnam legem, & per 4. c.Io. de Fant.

7 ẽ.e.aliter.

CASVS. Supra dictum est in §. his omnibus. quòd clandestina coniugia pro infectis haberi debent. nunc allegat G. pro contraria parte, dicens quòd multa fieri non debent: facta tamen non rumpuntur, vt matrimonia simpliciter vouentium: sic etiam clandestina coniugia fieri non debent: facta tamen tenent. & ad hoc inducit legem seq.

8 Iul.antec. cõsti.74.c.4

i ¶ *In nouellis.*] in authent.quib.mod.nat.effic.legiti. §.penultimo. collat.6.

Si quis

Source : BIU Cujas

SI *quis diuinis.*] Casvs. Dicitur in hac l. quòd si quis iuramento interpositio promisit se habiturum de cetero aliquam in vxorem, matrimonialiter consentiendo in ipsam: legitima erit vxor, etsi nulla dos vel scriptura interueniat.

a ¶ *Habiturum.*] " Sed numquid per hæc verba futuri temporis, iuro q̃ habebo te pro legitima vxore: contrahitur matrimonium? non videtur, cum hæc verba hic posita futuri temporis sint, vt extr. de cõ. ap. ca. vlt. & extra de sponsa. de illis. lex tamen ista dicit quòd sic, & est verum: quia hoc verbum habebo, respectum habet ad

"Matrimoniũ an contrahã, si dicam, iuro q̃ te pro vxore habebo. 1.sent.4.dist. 28. Iuo p.8. c.44.& p.16 c.142.Pann. l.6.c.7.

b Et sic licet præsens tempus b. asit futuri tẽporis, tñ tra hitur ad p̃- sens, & iõ v; ext. de spõs. ex parte. q̃ babñ cũ hac l. cõcord. arg. ff. de ver. si. si qui stipulatus. ff. ad Tertul. filij. Io. de Fan.

præsens tempus b. aliud esset si diceretur, iuro, quòd ducam te in vxorem, &c. & q̃ illa verba ad præsens tempus referantur, probatur ext. de matrimo. contra. contra interdi. ec. ex litteris. Vel habiturum, id est habitam me retentu- rum. B.

HIS ITA RESPONDETVR.

Epist. 2.

Casvs. Respondet modo G. dicẽs quòd clandestina matrimonia non negantur esse matrimonia, nec iubentur dissolui, si probari possunt. sed

Epist. 1. c. 2.

ideo fieri prohibentur, quia mutata voluntate vnius eorum matrimonium probare non poterit, cum iudex incertam sen-

2. Cor. 4.

tentiam ferre non debeat: quod probat auctoritate Sixti. & ad hoc inducit sequentia cap. quorum proxim. patet. *Quousque*, id est, æternaliter: qa numquam iudicamus: & ponitur improprie.

"Testimonia cõiũcto rũ an faciãt fidẽ in causa matrimoniali.

b ¶ *Confessione.*] " ecce aperte dicit G. q̃ confessioni & sacramento coniunctorum occulte debeat credere ecclesia, cum aliter probari non potest eos contraxisse: quod intelligo cum confitentur pro matrimonio: tunc eorum confessioni stabitur, nisi præiudicetur primo vel secundo matrimonio, vt extra de eo qui cog. conslang. super eo. tunc enim non separatur secundum matrimonium ob hoc: licet videatur contra, extra de rapt. cum causam. nam ibi dicitur credendum esse confessioni mulieris, quæ erat in monasterio. Sed dicas q̃ illud, vel, ibi ponitur pro &, & secundum hoc idem est in matrimonio carnali & spirituali. arg. contra. extra de reg. & tran. ad relig. vidua. cur enim inferior erit lex diuina, vt 12. q. 2. cum deuotissimam. Vel dic aliud esse in matrimonio spirituali. Cum autem agitur ad matrimonium dissoluendum, non: quia dicunt nullum esse propter consanguinitatem, vel aliud impedimentum: non creditur eorum confessioni, etiam cum sacramento, nisi aliud adminiculum interuenerit. 35. q. 6. si duo. ĩ. 33. q. 1. requisisti. Si autem agitur ad separationem mutuæ seruitutis, crederetur tunc confessioni alterius. extra de diuor. ex litteris. vnde in

" Quæstio duplex circa matrimonium.

matrimonio non semper creditur aliquib. contra se. "Item pone q̃ stabam cõtra matrimonium & dicebam me habere aliam vxorem, non probaui me habere: numquid ista defuncta possum stacim contrahere? videtur quòd non: quia fui confessus contra me. Vel pone quòd dicebam aliquam esse vxorem meam: non probaui, numquid possum cum alia contrahere? videtur quòd non, eadem ratione: qa cuilibet creditur contra se. 14. q. 2. §. 1. Sed dic quòd possum. arg. ff. de ac. possess. naturaliter. §. vlt. extra de cau. poss. & prop. pastoralis. nam ibi habes quòd si egi rei ven. possum agere interdicto vti pos. licet sint contraria. nam per primum contendo non me possidere: per secundum dico me possidere. " bene enim potest quis agendo proponere contraria, vel excipiendo: & talis casus est expressus extra de desp. imp. attestationes. sed non asserendo, vt no. 13. q. 1. in fi. talibus tamen qui sic iurant, non debet dari licentia contrahendi. cum per sententiam separentur: sed suæ sunt conscientiæ relinquendi, vt extra de iureiur. mulieri.

"Contraria pñt ꝓponi agendo vel excipiendo.

c ¶ *Confessione.*] 33. q. 1. si quis. contra, sed ibi de carnali commissione: hic de sponsalibus agitur.

C. IX.

1 SI quis diuinis tactis scripturis iurauerit mulieri legitimam se eam vxorem habiturum a, vel si in oratorio tale sacramentum dederit: sit illa legitima vxor A, quamuis nulla dos, nulla scriptura alia interposita sit.

A ¶ Vxor.] *Apud Iulianum antecessorem, ex quo videtur sumptum hoc capitulum, sequitur*, si tamen ei coniuncta fuerit.

His ita respondetur. Coniugia, quæ clam contrahuntur, non negantur esse coniugia, nec iubentur dissolui, si vtriusque confessione b probari poterunt: verumtamen prohibentur, quia mutata voluntate alterius eorum, alterius confessione c fides iudici fieri non potest. Vnde publice, cum alterius vota in alteram partem se transtulerint, pro priori coniugio, quod iudici incertum est, sententia ferri non poterit. Incerta enim (vt Sixtus Papa scribit episcopis per Hispaniam constitutis) nemo Pontificum iudicare præsumat: & quamuis vera sint, tamen credẽda d non sunt, nisi, quæ certis indiciis comprobantur, nisi, quæ manifesto iudicio conuincuntur, nisi quę iudiciario ordine publicantur. Hinc etiam Victor Papa scribit Theophilo episcopo. [*Incerta charissime, nullatenus iudicemus, quousque e veniat Dominus, qui latẽtia producet in lucem, & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Quamuis enim vera sint, nõ tamen credenda sunt, nisi quæ manifestis indiciis comprobantur, nisi quæ manifesto iudicio conuincuntur, nisi quæ iudiciario ordine publicantur.*]

Item Euaristus Papa, epist. 2. omnibus episcopis.

¶ Ante iustam probationem nullus est iudicandus, aut damnandus.

C. X.

2 NVllum f ante veram, iustamque probationem iudicare, aut damnare debemus, teste Apostolo, qui ait [Tu qui es, qui iudicas alienum seruum? domino suo stat, aut cadit.] Mala itaque audita nullum moueant, nec passim dicta absque certa probatione quisquam vmquam credat: sed ante audita diligenter inquirat, ne præcipitando quidquam aliquis agat.

Item Eleutherius Papa, epistola ad Gal. liæ prouincias. 3

¶ Non sunt aliqua iudicanda prius, quàm certis demonstrentur indiciis. C. XI.

IVdicantem oportet cuncta g rimari, & ordinem h rerum plena i inquisitione discutere. interrogandi k, respondendi, obiiciendique præbita patientia ab eo, vt ibi actio ambarum partium illuminata A l sit pleniter: nec litigantibus iudex prius velit sua sententia obuiare, nisi quando ipsi iam peractis omnibus nihil habeant in quæstione, quod proponant: & tamdiu actio ventiletur, quousq; ad rei veritatem perueniatur. Frequenter interrogare oportet, ne aliquid prætermissum forte remaneat m, quod annecti conueniat.

A ¶ Illuminata.] *In locis indicatis legitur*, limitata. *in plerisque autem vetustis Gratiani exemplaribus*, luminata.

d ¶ *Credenda.*] arg. ex his auctoritatibus & sequentibus cap. " quòd iudex non secundum conscientiam, sed secundum allegata debet iudicare c. infra de consecrat. dist. 5. c. vlt. ĩ. 15. q. 5. presbyter. ĩ. 2. q. 5. Deus omnipotens. ĩ. 3. q. 7. iudicet. 11. q. 3. eorum. & c. quamuis. & c. graue. & c. summopere. arg. 11. q. 3. tunc vera. & c. plerumque. contra. argu. 24. q. 3. Deus quando. contra.

" iudex secũdũ allegata iudicet.

c Adde ad hãc q. not. ĩ l. illicitas. §. veritas. ff. đ of. p̃to. Spe. tit. đ sen. pl. §. qualiter. ver. itẽ dẽt. 2 ĩ. 2. quæ. 1. Deus omnipotens. Ans. l. 3. c. 67 Rom. 14.

e ¶ *Quousque.*] id est, æternaliter, quasi dicat, numquam iudicamus. & ponitur improprie, sicut ibi, Donec ponam inimicos, &c. ibi, Sede à dextris meis donec ponam, id est, sede æternaliter.

Nullum ante.] Casvs. Dicitur hic, quod non debemus ferre sententiam ante veram & iustam probationem. quod probatur auctoritate Apostoli dicentis, Tu qui es, &c. Mala enim audita non debẽt aliquem mouere vt præcipitet sententiam suam. *Alienum*, id est, ab alio iudicandum.

3 Et in decr. Iulij c. 31. & in c. Hadriani, c. 26. & ĩ c. l. 5. c. 246. Pol. l. 5. tit. 1. Iuo p. 6. ca. 316. & 317. Pann. l. 4. c. 119. & 104.

f ¶ *Nullum.*] ĩ. 2. q. 1. Deus omnipotens. ĩ. dist. 86. si quid. ĩ. 11. q. 3. eorum. & c. in cunctis.

Vdicantem.] Casvs. Dicitur in hoc cap. quòd iudex debet omnia diligenter inquirere, & ordinem negotij plena inquisitione ab vtraque parte inquirere. & tunc debet ad sententiam venire, cum nihil fuerit prætermissum: *Actio*, id est, negotium. Sequentem autem §. per te videbis.

d Adde si testis sit crimi nosus, an teneatur respõdere interrogatus, gl. ĩ l. q iurat se. §. si pr̃. ff. de iureiur. Bar. l. si duo pr̃oni. ff. e.

g ¶ *Cuncta.*] videtur ergo, quòd à teste possit inquirere an talis sit vt possit testari, vt 2. q. 7. quærendum d. non tamen in omnibus erit ita curiosus,

" interrogationes, qb⁹ pñt fieri.

" iudex de quo potest supplere.

quia quędam licet sciamus, dissimulare debemus, vt ff. de noua. doli. in fi. & 22. q. 2. c. vtilem.

e p istã dec. ex parte. nõ probatur id ad qđ ꝓbandum induci tur p Ioã. nã ibi q. quoad partes determinata erat vbi đt carere dẽt robore firmitatis, &c. sed ibi Papa voluit gratiã facere illis sic receptis extra iudiciũ ex offõ. & ibi inducit rões q̃ ipsum mouẽt. qa talia facieda ñ sũt sine cã. arg. ff. đ trãsa. cũ hi. §. vlt. ext. de cõc. p̃b. cũ nostris. ext. đ ac. cũ dilecti. secũdùm Hug.

h ¶ *Et ordinem.*] & circunstantias omnes, extra de testib. cum causam. & est fi. C de iud. iudices. & in auth. iubemus. 2. q. 1. in primis. & 23. q. 8. occidit Phinees.

i ¶ *Plena.*] in petitorio, sed in possessorio sufficit summatim tangere negotium. ff. ad exhib. l. 3. §. sciendum. de re iud. à diuo. & extra vt lit. non contest. quoniam frequenter. in fi.

k ¶ *Interrogandi.*] hic vides quòd pars à parte, & iudex à partibus potest facere interrogationes: vt hic, & extra de do. & cont. prout. & ff. de interro. act. si fine. & extra de concess. præb. & eccl. non vac. post electionem. Similiter aduocati possunt interrogare, vt ff. de adult. si postulauerit. §. quæstioni. Causarum enim merita, partium assertione panduntur, vt extra de in integr. rest. tum ex litteris, C. si per vim, vel alio mod l. 2. sed in hoc differt interrogatio iudicis ab interrogatione partis: quia si partes adinuicem interrogant, oportet quòd pars interrogans prius ponat aliquid: ne calumniose videatur interrogare. sed aliud est cum iudex interrogat.

l ¶ *Illuminata sit pleniter.*] nam fructus diuinus est sæpius iustitiam recenseri. 35. q. 9. graue.

m ¶ *Remaneat.*] ergo etiam post apertas attestationes potest fieri interrogatio: q ria vbicumque æquitas mouet iudicem, potest interrogare, vt ff. de inter. act. vbicumque. Sed an omnia prætermissa possit iudex supplere, dubitari consueuit. " Certum est quòd defectum aduocatorum potest iudex supplere circa ius, vt C. vt quæ desunt aduo. l. vnica. & extra de postul. præl. bonæ memoriæ. vbi dicit, nos pro ipso curauimus allegare. sed videtur quòd etiam de facto possit supplere, vt extra de consue. cum dilectus. & de app. constitutis. in fi. ff. de pet. her. l. vlt. nam si aduersarius non est præsens, potest iudex supplere eius absentiam, vt C. de ap. l. vlt. C. de temp. ap. l. 2. §. vlt. & iudex contra naturam actionis potest ferre sententiam, vt ff. de redhib. act. bouem. §. aliquando. & extra de concess. præb. & eccl. non vac. ex parte e. Ad hoc dico f quòd iudex non potest supplere de facto, nisi aliquid in præsentia sui actum sit, vt q̃ aliquem citauerit, vel quòd instrumentum quoddam coram ipso

e p istã dec. ex parte. nõ probatur id ad qđ ꝓbandum induci tur p Ioã. nã ibi q. quoad partes determinata erat vbi đt carere dẽt robore firmitatis, &c. sed ibi Papa voluit gratiã facere illis sic receptis extra iudiciũ ex offõ. & ibi inducit rões q̃ ipsum mouẽt. qa talia facieda ñ sũt sine cã. arg. ff. đ trãsa. cũ hi. §. vlt. ext. de cõc. p̃b. cũ nostris. ext. đ ac. cũ dilecti. secũdùm Hug.

f Istã gl. tẽt Bar. ĩ l. j. C. đ dil. quẽ seq-

Source : BIU Cujas

tur Alex. de Im.p istã gl. in l.dubitã-dũ.col.4.C. vt q̃ def.ad idem tẽt In. in c.veniẽs. de accuſ.

lectum ſit,vel quòd tempora appellationis lapſa ſint:vt C.de tem. ap.l.2.§.vlt.ſimiliter dico quòd in his quæ ſpectant ad ſubſtantiam electionis,poteſt iudex ſupplere,vt 47.diſt.de Petro. ſi tamen altera pars negaret,non ſtatur verbo iudicis, niſi quatenus probauerit legitimis documentis,vt extra de probat.quoniam contra.B.

a ¶ *A certis.*]tene certum,&dimitte incertum, vt de pœ.diſt.7. c.3.in fi. nam in incertis locus eſt coniectu ris, vt extra de homi. ad audientiam. & ff. de ver.ob.continuus.

13.q.9. teſtes. §.1.ff.de rit.nup.adoptiuus.§.ſeruiles.Io.

Ex præmiſſis manifeſte colligitur, quòd pro incertis à certis a *recedendum non eſt:nec in re dubia, certa danda eſt ſententia. Cum autem fides dubiæ rei, niſi teſtium approbatione,vel legitima confeſſione iudici fieri non valeat,teſtes autem auctoritate Calixti Papæ* 1 *de aliis cauſis,vel negotiis teſtimonium dicere nõ valeant, niſi de his,quæ ſub eorum præſentia facta noſcuntur: apparet clandeſtina coniugia ideo eſſe prohibita, quia cum alter eorum coniugalem affectum ſe ad alterum habuiſſe negare voluerit,legitimis probationibus conuinci non poterit: quibus deficientibus, iudicis ſententia rite abſoluitur, reatum adulterij vterque incurrit, dum vtroque eorum viuente aliis ſe copulauerint* 2.

CAVSA XXXI.

Xorem b *cuiuſdam alius conſtuprauit: eo mortuo adulter adulteram ſibi in vxorem accepit*', *filiam ex ea ſuſceptam cuidam in coniugem ſe daturum iurauit:illa aſſenſum nõ præbuit, deinde pater alij eam tradidit:à primo repoſcitur.*

1 *Quæritur, an poſſit duci in coniugium, quæ prius eſt polluta per adulterium.*

2 *Secundo, an filia inuita ſit tradenda alicui.*

3 *Tertio, an poſt patris ſponſionem illa poſſit nubere alij.*

QVÆSTIO I.

Dulterio c *polluta prohibetur duci in coniugium auctoritate Leonis Papæ,qua dicitur.*

¶Adulterio polluta non ducatur ab eodem in matrimonium.

C. I.

3 NVllus d ducat in matrimonium, quam prius polluit adulterio.

Sed Auguſtinus econtra teſtatur, ſcribens ad Valerium de nuptiis, & concupiſcentia,lib.1.cap.10.

¶Licet alicui ducere in matrimonium, quam prius polluit adulterio. C. II.

4 DEnique mortuo viro,cum quo verum connubium fuit, fieri A e poteſt coniugium, cum quo præceſſit adulterium.

Item in libro de bono coniugali, cap. 14.

¶ Poſſe ſane fieri nuptias ex perſonis male coniunctis,honeſto f placito poſtea conſequente, manifeſtum eſt.

A ¶ Fieri poteſt coniugium.] *In editionibus operum* B. *Auguſtini, & vno Vaticano codice,vnoque item Gratiani exemplari legitur,* fieri verum connubium non poteſt. *In duobus vero Vaticanis recentioribus eiuſdem libri abeſt negatio.*

Hac vltima auctoritas Aug.de concubinis loquitur,perhibẽs concubinas poſſe tranſire ad honeſtum placitum nuptiarum. Prima auctoritas Auguſtini loquitur de repudiata: quam,dum viuente viro ſuo quicumque ducit in coniugium, committit adulterium:cuius adulterij aliquam habet veniam, dum eius copula creditur g *eſſe licita* h. ¶ *Illud vero Leonis Papę de ea intelligendũ eſt quæ à viro ſuo non erat repudiata: cuius viuebat vir reddens ei coniugale debitum.*

Vnde in concilio apud Althæum habito præſente Conrado rege ſtatutum eſt.cap.6.

¶Nullus ducat in coniugium, quam polluit prius per adulterium.

C. III.

5 ILlud vero communi decreto ſecundum canonum inſtituta definimus,& præiudicamus i, vt ſi quis cum vxore alterius eo viuente fornicatus fuerit,morien te marito,ſynodali iudicio aditus ei claudatur k illicitus,ne vlterius ei cõiungatur matrimonio,quam prius polluit adulterio †. Nolumus enim, nec Chriſtianæ religioni conuenit l, vt vllus ducat in coniugium, quam prius polluit per adulterium.

Hic m *ſubaudiendum eſt,niſi prius peracta* n *pœnitentia* o, *& ſi nihil in mortem viri machinatus fuerit: vel ſi viuente* p *virofidem adulteræ non dedit ſe ſumpturum eam ſibi in coniugem,ſi viro eius ſuperuiueret.*

Vnde in concilio Triburienſi legitur.

¶ Poſt mortem viri non poteſt adulteram in coniugium ducere,qui viro viuente iuramentum ſibi futurarum nuptiarum præbuit.

C. IIII.

a Et c.ſi qs viuente.

d *Nvllus.*]hæc verba latius patent quàm eorum ſententia. deberet enim potius dici econuerſo,ſ.quilibet dicat niſi in trib.caſibus tantum exceptis.reſtringuntur enim hæc verba ad duos caſus vel tres tantum. ar.ff.qui pe.tu.credendum. ff. quod vi aut clam. l. ſi alius.§.notauim°.Io.

e *Denique.*]¶*Fieri.*]niſi aliquis illorum caſuum interueniat, quos dixi in ſumma.

f ¶*Honeſto placito.*]id eſt,maritali affectu.

g ¶*Creditur.*]ignorãtia iuris vel facti craſſa.ff.de iu.& fact.ign. nec ſupina.1.q.4.§.fi.

h ¶*Licita.*]& tũc poteſt eam retinere primo viro mortuo: & hoc falſum eſt.

Illud vero.] Casvs. Statutum fuit in hoc c. vt ſi quis cum vxore alterius fuerit fornicat°,marito mortuo,aditus ei claudatur illicitus:quoniam non poterit matrimonialiter copulari cum ea quam prius polluit per adulterium. *Præiudicamus*,id eſt,præ aliis iudicamus,quaſi firmiter ſtatuimus.Seq.§.patet.

i ¶*Et præiudicamus.*]id eſt,præ aliis iudicamus.

k ¶*Claudatur.*]" Argum.quòd ſi iuraui de cetero non cognoſcere concubinam meam : ſi poſtea cum ea contraham , & cognoſcam: non ſum periurus:quia per iuramentum illicitus aditus tantum mihi clauditur:quia non intellexi niſi de illicito. arg.22.q.5.humanæ. & notaui etiam plura arg.11.q.3.quod prædeceſſor.

l ¶ *Conuenit.*] in duobus caſibus tantum. vel nec conuenit,id eſt, non eſt honeſtum.

m ¶*Hic.*]id eſt,in hoc loco,in cap.1.huius quæſt.

n ¶*Peracta.*]quantum ad primum c.& ad fi.prox.ſuperioris c.quod dicit peracta,ſupple vel incepta.ar.extr.de eo qui cog.con.veniẽs.

o ¶*Pœnitentia.*]hoc quantum ad illud cap.denique.

p ¶*Viuente.*]in his duobus caſib.etiam ſi mortuo viro eam accepit, eſt ab ea auctoritate Apoſtolica ſeparãdus:qa hæc prohibitio perpetua eſt.ext.de eo q̃ du.in ma.ſignificauit nobis.& c.cũ haberet.

5 in Tribur. c.51.Bur.l.9. c.74.Iuo p.8 c.211. Pann. l.7.c.10.

† Concord. tex. in l. Claudius. & ibi Bar. ff. d̃ his quib.vt ind.

" iurãs d̃ cetero ſi cognoſcere cõcubinã,ſi cũ illa cõtrahit periuriũ nõ incurrit.

1 Vide cõſt. nouã ſyno. Trident.ſeſ. 24. in decr. de refor.matrim.c.1.

" Matrimoniũ vtrũ impediatur ob delicti enormitatem.

3 Sent.4. diſt.35.

4 Sent.ibid. Iuo p.8.c.10 Pan.l.6.c.45

" Adulterio polluta, an poſſit à ſuo corruptore duci.

b ¶ *Vxorem cuiuſdã.*] in hac cauſa addit G. duo alia impedimenta matrimonij, ſcilicet enormitatem criminis, de qua tractat in 1.q.& coactionem, de qua tractat in ſecunda. Adiungit etiam in 3. quæſtio. de fide ſponſalium non frangenda. Vt autem hæc,&c. " not.quòd licet enormitas delicti impediat matrimonium contrahendum, non impedit tamen niſi in his caſibus,ſcilicet,cum quis commiſit inceſtum. 32.q.7.ſi quis viduam. & cum quis interfecit vxorem.33.q.2.admonere.& in aliis caſibus notatis. 27. q. 1. hi qui. de aliis non reperitur expreſſum q̃ impediant, niſi quis velit dicere de ſolenniter pœntiente de quocumque crimine quod impediat,vt 33. q.2. de his. quod non admitto. illud tamen non eſt verum , quòd nullum crimen dirimit iam contractum , niſi in duobus caſibus ſequentibus. vbi non tantum crimen quantum conſtitutio eccleſiæ dirimit.

Dulterio.]Hæc q.diuiditur in tres partes.In prima probat per ſex canones,quòd nullus ducat in matrimoniũ quam polluit per adulterium. Secunda ibi,*Sed obiicitur.* Tertia ibi,*Verum.*Ioan.

Casvs. Hic intitulatur 1.q.qua quæritur an aliquis poſſit ducere in vxorem quam polluit per adulterium. Et certum eſt quòd ſic : niſi in tribus caſibus, ſcilicet ſi machinatus eſt in mortem viri : vel niſi viuente viro contraxit cum ea de facto : vel eo viuente dedit ei fidem de contrahendo cum ea, vt ĵ.ea.relatum. & c.ſeq.& extra eo. cum haberet. G.tamen pro vtraque parte allegat : poſtea ſoluit,& male. ĵ.ea.§.hæc vltima.ſed verã ſolutionem ponit,in §.hic ſubaudiẽdum. omnia aũt plana ſunt vſq; ad c.illud vero. Et quod dĩ ſ.in vlt.c.illicite.intellige ſiue per fornicationem,ſiue per adulterium.

c ¶*Adulterio.*]" Hic depingitur 1.q.ſcilicet an poſſit aliquis in vxorem ducere quam polluit per adulterium.& videtur q̃ ſic,vt ĵ.ead.

Source : BIU Cujas

Relatum.] Casvs. Quidam vxorem alterius eo viuente corrupit: & ei fidem dedit, quòd post mortem legitimi viri si superuiueret, eam duceret in vxorem, qui post mortem mariti eam duxit in vxorem. quod cum relatum fuisset in Triburien. concilio, statuit concilium non esse matrimonium inter eos.

a ¶ *Violasse.*] quid si non violauit, sed dedit fidem quòd remanebit cum ea? dicit Hug. quòd de ea re non vacante non debuit promissionem recipere vel dare: vnde non potest cum ea remanere. arg. 2. q. 1. in primis. ibi, *ad Malachitanam.* Alij dicunt contra quòd canones nō videntur loqui nisi de adulteriis. Opi. H. corrigitur extr. ea. cap. vlt.

b ¶ *Viuente.*] & ita ei viuente viro fidē dedit. vnde non debet cum ea remanere. ar. 2. q. 1. in primis. ibi, *ad Malachitanam.*

c ¶ *Dedisse.*] multo fortius si eam duxit viro viuente, separandi sunt. extra de eo qui dux. c. ex litterarum. & c. cum haberet.

d ¶ *Et anathematizamus.*] id est, separamus, sic exponitur 2. q. 1. in primis. ibi, *si ad Malachitanam.* 37. q. 2. de coniugali.

Si quis viuente.] Casvs. Quidam vxorem alterius eo viuente cognouit. viro postea defuncto duxit eam in vxorem. Dicitur hic vt pœnitentiam agat, & retineat, nisi illa vel ille illum occidisse notetur, vel nisi consanguinitas, vel alia iusta causa interuenerit. *Regula*, vtendi contracto matrimonio. *Actio criminalis*, i. affinitas contracta per crimen.

e ¶ *In proximo.*] factū recitat. maior tamen est contra eum præsumptio ob hoc.

f ¶ *Regula.*] Contrahendi scilicet matrimonium, vt contrahatur cū illa. & quod dicit si expedierit, hoc iō dicit si timeatur lapsus iuuenilis incontinentiæ, vt 33. q. 2. in adolescentia. ſ. prox. cau. q. 6. qui cōtra. sed illud ex rigore, istud ex misericordiç dispensatione. vel hic de contracto, ibi de contrahendo matrimonio. vel hic de simplici, ibi vero de incestuoso adulterio, quòd est grauius. 32. q. 7. §. sed illud.

g ¶ *Occidisse.*] Hoc ipso vt coniungerentur. aliud si casu: quia forte inimici sunt: vel ex alia causa: tūc ducere poterit vxorem eius. ext. de conuers. infid. laudabilem. §. ad hoc. vbi etiam arguitur, quòd si ante baptismum manichinatus sit, post baptismum cum vxore defuncti non contrahat: " & ita huiusmodi peccata non delentur in baptismo. Et nor. quòd dicit occidisse. vnde nisi machinatus fuerit cum effectu, nō impeditur[a]: puta si voluerit dare venenum, & non dederit. sed nec impeditur qui mortem viri ratam habet: dum tamen non præcepit: licet aliàs in maleficiis retrotrahatur ratihabitio. ff. de vi & vi arm. idem. §. cum procurator. 27. q. 1. c. 1.

h ¶ *Perpetuo.*] nisi sit iuuenis, vt 33. q. 2. in adolescentia. & c. antiqui. & c. interfectores. 35. q. 6. si duo.

Si qua fuerit.] Casvs. Quædam viuente marito adulterata est cum quodam, quem mortuo marito in virum accepit. Dicitur in hoc cap. quòd debet agere pœnitentiam per quinquennium, & postea debet ad communionem admitti.

i ¶ *Si qua.*] aliàs est §. Respicit hic §. præcedentem. hic est subaudiendum, vbi tria dixit. & ad ea tria introducit capitula.

k ¶ *Post quinquennij.*] sed nonne pro adulterio vij. annis debet pœnitere? Sic[b], sed sunt arbitrariæ pœnitentiæ.

b Vt 33. q. 2. hoc ipsum.

SED OBIICITVR. Hæc est secunda pars quæst. in qua quęritur vtrū sit peccatum contrahere secundas nuptias. & est dicendum quòd non: licet littera videatur aliter sonare. sed est exhortatio castitatis: non autem reprobatio nuptiarum. Ioan. de Fant.

Casvs. Dictum est supra in cap. si quis. quòd aliquis potest ducere in vxorem quam prius polluit per adulterium: nisi vir vel mulier virum qui mortuus est, occidisse notetur. Sed obiicit Grat. dicens, quòd Dauid machinatus est in mortem Vriæ, & Bethsabee vxorem eius cum qua prius adulteratus fuerit, in vxorem accepit. Sed statim respondet dicens, quòd multa permittebantur in veteri testamēto causa infirmitatis, quæ hodie non permittuntur: sicut libellus repudij olim permittebatur, qui hodie prohibetur. quædam em permisit Dominus causa infirmitatis, & sacramenti futurorū, sicut permisit filiis Israel offerre animalia: sic & Bethsabee causa infirmitatis & significatione futurorum permissa est taliter duci. Est etiam alia ratio quare sic corrupta duci nō possit: quia viri & mulieres frequenter contrahere prohibentur. Vnde etiam sacerdotes secundis nuptiis interesse nō debent. Ad quod inducit sequens cap.

2. Reg. 11.
Deut. 24.
Matth. 19.
Leuit. 9.

l ¶ *Dauid.*] hanc historiam habes 50. dis. §. econtra.

m ¶ *In veteri.*] " planius dixisset, quòd ideo fuit matrimonium inter Dauid, & Bethsabee, quia ecclesia nondum prohibuerat. argum. 32. quæst. 4. obiiciuntur. & c. dixit.

"Matrimoniū fuit inter Dauid & Bethsabee.

n ¶ *Permittebatur.*] no. hanc permissionem comparatiuam esse. erat enim vtrumque malum: sed vnum minus, quod permisit, ne maius committeretur, scilicet homicidium. fi. ī. 33. q. 2. si quod verius.

o ¶ *Malens.*] 22. q. 1. considera.

p ¶ *Infirmitatis.*] quia non fuit peccatum Dauid suæ improbitatis æstus, sed vmbra mysterij. de pœn. dist. 3. illud.

q ¶ *Significatione.*] vt de pœn. dist. 3. illud. " Dauid enim interpretatur manu fortis, id est, Christus, qui fortiter debellauit aereas potestates. Vrias, lux mea Deus. & significat diabolum, qui transfert se in angelum lucis: & etiam lucidus creatus fuit, quem etiam Deus superauit. ī. de pœnit. dist. 2. principium. 26. q. 5. nec. Bethsabee interpretatur puteus vij. & significat ecclesiam gentilium: quæ hausit dona septiformis gratię, & Christo copulata est, vt 32. quæst. 2. §. his ita. id est, cùm prius adhæreret Vriæ, id est, diabolo per cultum idololatriæ.

"Dauid, Vrias, & Bethsabee quali ter interpretantur.

Relatum est auribus sanctorum sacerdotū, quemdam alterius vxorem stupro violasse[a], *& insuper mœchæ viuente*[b] *viro suo, iuramentum dedisse*[c], *vt post legitimi mariti mortem, si superuixisset, duceret vxorem: quod & factum est. Tale ergo connubium prohibemus, & anathematizamus*[d].

¶ *Huius cap. sententia quidem est in canone 40. concily Triburiensis, quod extat. Sed cum Burchardus hoc citet ex c. 3. videtur alterius esse, quod desideratur.*

Item in eodem.[2]

¶ Post peractam pœnitentiam poterit viduam in coniugem ducere, quam viro viuente per adulterium polluit.

C. V.

2 in Meld. c. 69.

Si quis viuente marito coniugem illius adulterasse accusatur, & eo in proximo[e] *defuncto eandem sumpsisse dinoscitur: omnimodis publicæ pœnitentiæ subiiciatur* †. *De quo etiam post pœnitentiam præfatam*[A]*, si expedierit, seruabitur regula*[f]*: nisi forte vir, aut mulier virum, qui mortuus fuerat, occidisse*[g] *notetur, aut propinquitas, vel alia quælibet actio criminalis impediat. Quod si probatum fuerit, sine vlla spe coniugij maneant perpetuo*[h] *cum pœnitentia.*

3 Burc. l. 9. c. 65. Iuo p. 8. c. 201. Pann. l. 7. c. 12.

† *al. subigatur*

¶ *Burchardus & Iuo citant ex concilio Meldensi, c. 69. vbi habetur. In Decretalibus vero tit. de eo qui dux. in vx. quam pol. per adul. c. cum haberet. Clemens ij. hoc ipsum citat ex concilio Triburiensi, vt Gratianus, & Pannormia.*

A ¶ Præfatam.] *In Meldensi legitur*, præfata, *vt indicetur regula tam ibi tradita, c. 65. & citatur infra 36. q. 2. si autem.*

[*Item ex concilio apud Vermerias.*]

PALEA. C. VI.

Si qua mulier in mortem mariti sui cum aliis consiliata sit, & ipse vir aliquem illorum se defendendo occiderit, si probare potest ille vir eam ream esse cōsilij, potest (vt nobis videtur) ipsam vxorem dimittere,[A] *si voluerit, aliam ducere. Ipsa autem insidiatrix pœnitentiæ subiecta absque spe coniugij maneat.*

4 ext. de diuor. c. j. Bur. l. 6. c. 41. Iuo p. 10. c. 169.

¶ *Hæc palea est in multis vetustis exemplaribus, in quibus paleæ esse non solent. Citatur autem ex concilio apud Vermerias etiam in excerptis decretorum monasterij B. Trudonis, & apud Burchardum, & Iuonem: quamuis in Decret. tit. de diuor. c. 1. corrupte in vulgatis codicibus sit*, Ex concilio apud Vormaciam. *Antea quidem in titulo huius paleæ legebatur*, ex concilio Elibertano apud Vermerias. *Inducta vero est dictio*, Elibertano, *quæ spectat ad sequens cap. Palearum enim interpositio sæpenumero in titulis occasionem huiusmodi erroribus dedit.*

A ¶ Et si voluerit aliam ducere.] *Absunt hæc ab Iuone. In Decretalibus autem legitur*, potest ipse post mortem vxoris, si voluerit, aliam ducere.

Item ex concilio Eliberitano, c. 72.

¶ Post pœnitentiam reconcilietur ad communionem vidua, quæ mœchum suum in virum accepit.

C. VII.

Si qua fuerit[i] *vidua mœchata, & postea eundem habuerit maritum, post quinquennij*[k] *tempus acta legitima pœnitentia placuit eam ad communionem*[A] *reconciliari.*

A ¶ Ad communionem.] *In variis exemplaribus huius concilij tam impressis, quàm manuscriptis legitur*, communione reconciliari.

i ¶ *Si qua fuerit.*] Casvs. Quædam viuente marito adulterata est cum quodam, quem mortuo marito in virum accepit. Dicitur

" Peccata q̄ dā ī baptismo ñ ita delentur, vt ñ relinquat aliquid impedimenti.

a Hæc sñia approbatur ext. de eo q du. in ma. c. 3. in gl. 2.

2 Sed obiicitur. Dauid[l] *cum Bethsabee adulterium commisit, & mortem Vrię machinatus est: & tamen eamdem Bethsabee postea duxit in vxorem. Sed in veteri*[m] *testamento multa permittebātur propter infirmitatem, quæ in Euangelij perfectione eliminata sunt: sicut permittebatur*[n] *quibuslibet dare libellum repudij, ne per odium funderetur sanguis innoxius. Quod postea in Euangelio Dominus prohibuit, dicens vxorem à viro non esse dimittendam, nisi causa fornicationis. Quædam permittebantur causa infirmitatis, & sacramenti futurorum: sicut Dominus permisit filiis Israel offerre animalia sibi in sacrificium, quæ in Aegypto consueuerant immolare dæmonibus, malens*[o] *ea sibi offerri, quàm idolis: & vt essent illis sacramenta futurorum. Sic & Bethsabee permissa est duci in vxorem, non magis causa suæ infirmitatis*[p]*, quàm significatione*[q] *futurorum. Sed est alia ratio, qua vxor defuncti huic nubere nō possit. Generaliter enim prohibentur viri & mulieres frequenter matrimonia cōtrahere.*

Vnde in conuiuio secundarum nuptiarum presbyteri interesse non debent: sicut in Neocæsariensi concilio, c. 3. & 7. legitur.

Source : BIU Cujas

De his qui.] Casvs. H. intellexit hæc cap. de his, qui simul habent plures vxores, vel de his, quæ plures habent viros, de quibus dicitur quòd pœnitere debent: nec debet sacerdos talibus nuptiis interesse. Quidam etiam hoc c. intelligunt de his qui contrahunt secundas nuptias causa saturandæ libidinis. Alij dicunt, quòd hoc dictum est ad terrorem. Sed potes dicere, quòd cum dicitur, frequenter: intelligitur de illis qui ardore libidinis contrahunt: cum dicitur, nubunt, intelligitur de illis qui primis viuentibus contrahunt.

1 4. sen. dist. 42. Bur. l. 9. c. 22. Iuo p. 8. c. 160.

a ¶ *Ducunt.*] plures simul, hodie scilicet vnam cras aliam viuente prima. de talibus secundis nuptiis intellige hoc capitulum.

2 C. 7. eiusdē Bur. l. 2. c. 133 Iuo par. 8. c. 48. Pan. l. 6. c. 67. Mart. Brac. ī græc. synod. c. 38.

b ¶ *Tempus.*] scilicet pœnitentiæ.

c ¶ *Debere.*] id est, debet deponi, si prior vxor viuat. 11. quæst. 3. Teugualdum. & etiam intelligas interesse per consensum, vel etiam vt benediceret nuptias: quod non debet, vt extr. de sec. nupt. c. 1.

Hac ratione & Apostoli.] Casvs. Beneuen. sic ponit hunc casum. hic fit mentio de duplici permissione. Vna Moysi, qua permittebatur vxori dare libellum repudij, & aliam ducere. alia Apostoli: qua mortua prima permittitur ducere secundam, quæ in hoc sunt similes: quia vtraque excusari potest à pœna corporali. *Dissimiles.* quia Apostolica excusat à peccato, Mosaica nō: nec etiam Moyses illud præcepit, sed volens permisit. Hug. etiam eumdem casum innuit hac ratione, quia Moyses illud permisit. *Fornicatio,* id est, diuisio carnis.

†permiserunt

1. Cor. 7.

Deut. 24. Matth. 16. « Libellus repudij qua re fuit permissus.

d ¶ *Hac ratione.*] id est, simili ratione, « si cut Moyses permisit dare libellum repudij, vt vitaretur homicidium: sic Apostolus permisit secundas nuptias, vt vitaretur fornicatio. 42. q. 2. §. his ita.

e ¶ *Fornicatio.*] cum ea quam permisit Moyses post repudiatam assumi[a]. 33. q. 2. si quod verius.

2 Ad hoc 32. q. 7. c. 1. & 2. & ext. de diuor. gaudemus. & cap. quanto.

f ¶ *Licenter.*] quia pœnam temporalem non patiebantur.

g ¶ *Quia.*] respicit hoc alium locum Matthæi, illud scilicet, quod Deus coniunxit, homo non separet. quo audito dixerunt Pharisæi: quid ergo mandauit Moyses dare libellum repudij, & dimittere? & dixit illis: quoniam ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vestras: quasi dicat, non præcepit, cum sit malum. non enim cum sit malum, sine vitio est quod ignoscitur, non præcipitur. 13. dist. nerui.

h ¶ *Præcipimus.*] id est, permittimus. sic ponitur 55. distinct. qui patrem[b]. 50. domino sancto.

b Si. 26. dist. q sine. Hu. dist. 4. c. denique.

Quomodo virginibus.] Casvs. In hoc c. redarguit Hier. eos, qui simul plures habent vxores: & eas quæ simul plures habent maritos. Primo exemplo Samaritanæ à Domino reprehensæ. Secundo ratione institutionis matrimonij. Tertio exemplo Lamech inde puniti grauiter. Quarto, argumento à minori, dupliciter inferens ex simplici bigamia ad talem. In fine reprehendit quosdam qui dicebant, quòd viduis non erat concessum secūdum matrimonium nisi in casu. Plurimas simul. Vxores viduas, de facto. Et hunc casum innuit. H. & Bene. immo expresse sic ponunt, vt per te videbis.

¶ Fides, & conuersatio pœnitentiam breuiat eorum, qui frequenter ducunt vxores.
C. VIII.

1 DE his, qui frequenter vxores ducunt [a], & de his, quę sępius nubunt, tempus [b] quidem pœnitentiæ his manifestum constitutum est: sed conuersatio, & fides eorum tempus abbreuiat.

¶ 2 Presbyterum vero conuiuio [A] secundarum nuptiarum interesse non debere [c]: maximē [B] cum præcipiatur secundis nuptiis pœnitentiam tribuere: quis erit presbyter, qui propter conuiuium illis consentiat nuptiis.

A ¶ Conuiuio.] *In vulgatis erat,* connubio. *Emendatum est ex vetustis, & originali ipso. Græce est,* μὴ ἐστιᾶσθαι.

B ¶ Maxime cum.] *Locus hic græce sic habet,* ἐπὶ μετάνοιαν κλῆσιν τῶ βιγάμῳ, τίς ἔσται ὁ πρεσβύτερος ὁ διὰ τὴν ἐστίασιν συγκατατιθέμενος τοῖς γάμοις: *id est,* Nam pœnitentiam petente bigamo, quis erit presbyter, qui hoc ipso, quòd interest conuiuio, nuptiis consentit?

Item Ioannes Chrysostomus, [id est auctor operis inperfecti, in Matth. homil. 32.]

¶ Secundum veritatis rationem fornicari conuincitur, qui secundam duxit vxorem.
C. IX.

HAc ratione [d] & Apostoli præceperunt † secundas adire nuptias propter incontinentiam hominum. Nam secundam quidem accipere secundum præceptum Apostoli est, secundum veritatis autem rationem, vere [A] fornicatio [e] est. Sed dum permittente Deo publice, & licenter [f] committur, fit honesta fornicatio. Propterea bene dixit, quia [g] Moyses hoc permisit, non præcepit. Aliud est enim præcipere, aliud permittere. Quod [B] enim permittimus, nolentes præcipimus [h]: quia malas hominum voluntates ad plenum prohibere non possumus.

†permiserunt

A ¶ Vere fornicatio.] *Longe cautius loquitur verus Ioannes Chrysostomus cum alibi, tum potissimum in epistola ad viduam iuniorem de non iterando coniugio: quæ nuper Romæ est impressa: negatque perspicue secundum matrimonium fornicationem esse.*

B ¶ Quod enim permittimus.] *Sic est in glossa ordinaria ad cap. 5. Matthæi, in versicul.* libellum repudij. *Sed in homilia citata hoc modo,* Quod enim præcipimus, semper placet: quod autem permittimus, nolentes præcipimus†.

†*al.* permittimus

Item Hieronymus contra Iouinianum, libro primo.

¶ Vt vitetur periculum fornicationis, secunda matrimonia conceduntur.
C. X.

QVomodo virginibus [i] ob fornicationis periculum concedit nuptias, & excusabile facit, quod per se [k] non appetitur: ita ob eādem fornicationem vitandam concedit viduis secunda matrimonia. Melius est enim licet alterum & tertium, vnum virum nosse, quàm plurimos: id est, tolerabilius est vni homini prostitutam esse, quàm multis. Siquidem & illa in Euangelio Ioannis Samaritana sextum se maritum habere dicens [l] arguitur à Domino, quòd non sit vir eius [m]. vbi enim numer⁹ [n] maritorum est, ibi vir, qui proprie vnus est, esse desiit. Vna costa à principio in vnam vxorem versa est. [& erunt, inquit, duo in carnem vnam] non tres [o], neque quattuor: alioqui iam non duo, sed plures. Primus P Lamech sanguinarius, & q homicida vnam carnem in duas diuisit vxores, fratricidium, & bigamiam eadem cataclys-

i ¶ *Quomodo virginibus.*] Casvs. « Hier. in hoc cap. redarguit eos qui simul plures habent vxores. Primo exemplo Samaritanæ à Domino reprehensæ. Secundo ratione institutionis coniugij. Tertio exemplo Lamech inde grauiter puniti. Quarto vtendo argumento à minori de Lamech non vero bigamo ad verum bigamum. In fi. reprehendit quosdam qui dicebant secunda matrimonia non esse concessa viduis nisi in casu.

« vxores plures simul habere ſi licet.

k ¶ *Per se.*] Matrimonium enim propter se nō appetitur: quia non ducit ad vitam*: sed tamen est appetendum causa vitandæ fornicationis & propter prolem. infra prox. causa. q. 2. §. his ita.

* *id est, non primo ordinatur ad vitam dandam*

l ¶ *Dicens.*] immo dixit se non habere virum in Euāgelio. sed Hierony. respexit hic non quod in ore protuli mulier: sed quod in mente habuit. bene enim gerebat in corde se virum habere. vnde Dominus secundum opinionem eius dixit, Vade, voca virum tuum, quasi dicat, quē putas tuum. & illa quasi consentiendo sic se sentire, dixit: video quia propheta es tu. & sic est arg. quòd qui dicit aliud quàm vox significat, potius dicit id quod intendit dicere, quàm id quod vox significat, quod est contra illud 22. q. 2. is autem. ff. de reb. dub. in ambiguo.

m ¶ *Vir eius.*] quia illum & alios simul habuit: quod non licebat Iudæis, vt extra de diuor. gaudemus.

Ioan. 4.

n ¶ *Vbi enim numerus.*] Argu. « quòd si qua in plures consentire velit in simul, nihil aget: vt si dicat, consentio in vos, nisi forte alter esset consanguineus: tunc forte teneret matrimonium cū reliquo. *Vel* dic vbi numerus, scilicet ex quo aliquis bigamus est, ibi vir qui proprie vnus est, id est Christus, esse desistit: & quia in eo deficit sacramentum

« Mulier in pluresſimul cōſentiens, nihil agit. Gen. 2. Gen. 19.

Christi & ecclesiæ, & hoc consonat expositioni prox. cap.

o ¶ *Tres.*] Arg. quòd minor numerus quandoque excludit [c] maiorem, quandoque minorem, vt extra de testi. licet. in fi. [d]

c Cōtra nō. 15. dist. c. j. in gl. alibi.

d Dic q ma ior numer⁹ nō excludit minorē. ff. d ī li. iu. l. añp. &no. 15. dist. ca. 1. nisi qñ negatiue ex, ponūturverba. vt ī hac decre. licet. Io. de Fan.

PRIMVS LAMECH. Historia legitur in Genesi, quòd cum Cain per inuidiam interfeciſſet fratrem suum Abel, maledixit ei Dominus. vnde dixit Cain, Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear. omnis ergo qui inuenerit me, occidat me. & Dominus ad Cain, Non ita fiet: sed qui occiderit Cain, septuplum punietur. cumque terram vt profugus habitasset: Lamech, qui ab eo sextus descendit, duas habebat vxores Addam & Sellam: dum venationem exerceret, & oculi eius caligarent: indicio pueri qui eum ducebat, sagittam dirigens Cain occidit inter fruteta latentem, quem feram esse existimabat: quo comperto occidit adolescentem, qui eum ducebat, & dixit eis: Audite vxores Lamech, quia occidi virum in vulnus meum, & adolescentem per liuorem meum. septuplum vltio dabitur de Cain, de Lamech septuagies septies. Sequens §. patet. & dicit hic quòd Gratianus intellexit præcedens cap. de secundis nuptiis licitis, sicut & præcedentia duo cap. sed Hugo. sentit contrarium.

p ¶ *Primus.*] Hæc dictio, primus, non construitur cum hac dictione sanguinarius: quia Lamech non fuit primus homicida, sed Cain: sed construitur cum hac dictione, diuisit.

q ¶ *Atque.*] pro, id est.

a ¶ *Catac*

Source : BIU Cujas

" Cataclysmus est diluuium.

a ¶ *Cataclysmi.*] id est, " diluuij.à cata,quod est circum,& clysma, quod est diffusio:quasi circumquaque diffusio.

b ¶ *Deleuit.*]i.puniuit.ſ.24.q.3.an non contra. ſed hic narratur res prout geſta eſt:ibi myſterium.nam peccatũ Lamech deſignat peccatum humani generis:quod diluit ſalutifer aduentus Chriſti.

c ¶ *De altero.*] id eſt, de peccato alterius, ſcilicet Cain.

d ¶ *Septies.*]quia vindicta ſumpta eſt de eo vſque ad Lamech ſeptimum ad Adam, ſextum ad Cain, vel quia punitus in ſeptẽ generationibus ſuis, quę in diluuio perierunt.

1.Tim.5.

e ¶ *De altero.*] id eſt, de peccato alterius: ſcilicet Lamech.

f ¶ *Septuagies ſepties.*]

"Lamech punitio.

" quia Lamech in lxxvij. animabus fuit punitus quæ proceſſerũt de lumbis eius. Vel dic ſepties,i.perfecte ſeptuagies ſepties,i.perfectius:iuxta illud:*O terque quaterque beati*,i.perfecte beati. " Videtur ergo quòd magis peccauit Lamech quam Cain:quia magis punitus eſt:& q̃ peccatum Lamech grauius fuit vindicatum,quia plura commiſit,duo, ſcilicet homicidium, & adulterium. Cain, fratricidium tantum.

" Lamech plus peccauit q̃ Cain.

g ¶ *In numero.*]pœnarũ,id eſt,maioritate.

1.Cor.11.

h ¶ *Quàm ſancta.*]iro nice hoc dicit. & loquitur de altera bigamia,de vera ſcilicet.

i ¶ *Eligatur.*] non intelligas quod debeat talis eligi in abbatiſſam.nam illa erit virgo lx.an.vt 20.q.1.iuuenculas[a].ſed vt paciſt. viduæ. & c.ſeq. Io. ſcatur ab eccleſia.

aEt facit 81.

k ¶ *Pauperum.*]81.diſ. c.viduæ.& c.ſeq.

đ Fan.&idẽ tenet hic L.

l ¶ *Non meretur accipere.*] non dicit non accipiat: nec dicit vt non detur:ſed nõ meretur accipere: quia nõ datur ratione merendi. ſed datur miſericorditer ratione obſequij.

1Sen.4.diſt. 42. Iuo p.8. c.270. Pan. l.6.c.62.

m ¶ *Quamquam.*]hoc reſpicit principium cap." vbi conceditur viduis ſecunda matrimonia cõtrahere.Dicebãt enim quidam, quòd illæ viduæ tantum poterant contrahere , quas mortuis maritis infidelibus fides iam viduas inueniebat, quæ ſcilicet iam factæ viduæ conuertebantur.

"viduæ pñt indiſtincte cõtrahere.

n ¶ *In quibus.*]ſcilicet teſtimoniis.

VERVM. Hæc eſt 3.pars quæſt.in qua probat quòd non ſit peccatum contrahere ſecundas nuptias,& deinceps.Ioan.de Fant.

b idẽ intelligebat Ioan. ſedL.&Io.đ Fan.tenent, qđ ſequitur.

o ¶ *Verum.*]magiſter hoc cap.intelligit de ſecundis nuptiis licitis[b]. ſed competentius intelligitur de illicitis. aliter exemplum de Lamech non congrueret.quare tam aſpera proponeret Hieronymus, cum auctoritate Apoſtoli licita ſint,non video.

Periant.] CASVS. Quidam æmuli Hieronymum reprehendebant dicentes eum damnare nuptias , & maxime ſecundas. Quibus Hieronymus reſpondet dicens:ſi nuptias,maxime ſecundas concedo , qualiter damno matrimonium , vel primas nuptias?vnde libera voce proclamo,quòd nec etiam octauas nuptias condemno.Seq.cap.patet.

p ¶ *Obtrectatores.*]quia dicunt me damnare matrimonia.

q ¶ *Trigamos.*]vt in Bro.lib.9.ne quiſquam.contra.ibi dicitur,quòd tertiam ducere non licet,vt in auth.quomodo oport.epiſc.§.ſi autem.coll.1.ſed illa correcta ſunt:& ſic per hanc dictionem,nuptiæ, non tantum primæ,ſed etiam vlteriores nuptiæ deſignantur.Et ſic eſt arg.contra.ff.de ver.ſig.boues.§.1. & ff.de leg.3.fideicommiſſa. §.ſi quis decem.

mi[a] deleuit[b] pœna : de altero[c] ſepties[d], de altero[e] ſeptuagies ſepties[f] vindicatũ eſt.Quantum diſtat in numero[g], tantum & in crimine. Quàm ſancta[h] ſit bigamia , hinc oſtenditur , quòd bigamus in clerum eligi non poteſt : & ideo Apoſtolus ad Timotheum [Vidua, inquit,eligatur[i] non minor ſexaginta annorum, quæ fuerit vnius viri vxor.] Hoc omne præceptum de his eſt viduis , quæ eccleſiæ paſcuntur eleemoſynis : & idcirco ætas præſcribitur,vt illæ tantum accipiant pauperum[k] cibos,quæ iam laborare non poſſunt. Simulque conſidera,quòd quæ duos habuit viros, etiam ſi anus eſt, & decrepita, & egens , eccleſiæ ſtipes non meretur accipere[l]. ſi autem panis illi tollitur eleemoſynę,quanto magis ille panis , qui de cœlo deſcendit, quem qui indigne comederit , reus erit violati corporis, & ſanguinis Chriſti? Quamquàm[m] hæc teſtimonia, quæ ſupra poſui,in quibus[n] viduis conceditur , vt, ſi velint , denuo nubant , quidam interpretantur ſuper his viduis, quas amiſſis maritis ſic inuenerit fides Chriſti.

3 *Verum*[o] *hoc eum in exhortationem vidualis continentiæ , non in condemnationem ſecũdarum,& deinceps nuptiarum putamus dixiſſe : quas multorum auctoritatibus conſtat licitas eſſe , vt ex verbis eiuſdem datur intelligi.*

Ait enim ad Pammachium in Apologetico contra Iouinianum.

¶Nec duæ,nec tres,nec deinceps nuptiæ ſunt condemnandæ.

C. XI.

APeriant quæſo , aures obtrectatores[p] mei , & videant me ſecundas, & tertias nuptias conceſſiſſe in Domino.Qui ſecundas,& tertias non damnaui, primum potui damnare matrimonium?*Idem ibidem.* ¶ Non damno bigamos , immo nec trigamos[q], & ſi dici poteſt, octogamos. *Idem ibidem.* ¶ Ego etiam nunc libera voce proclamo , non damnari in eccleſia bigamiam,immo nec trigamiam : & ita licere quinto , & ſexto , & vltra , quomodo & ſecundo marito nubere.

Item Auguſtinus,lib.2.contra aduerſarium legum,& prophetarum,cap.11.

¶ Secunda coniugia, ſicut & prima, licita eſſe probantur.

C. XII.

DEus maſculum , & feminam propagandi generis cauſa nuptiali caſtitate[r] coniunxit : & ſecundas nuptias , quæ in vtroque[A] teſtamento permittuntur[s] ,licitas eſſe monſtrauit.

A ¶Vtroque.]*In originali eſt*,nouo quoque, *cuius veræ lectionis ſunt veſtigia in aliquot Gratiani exemplaribus. Habent enim*, vno quoque. *Ac certe de vetere teſtamento nulla erat dubitatio.Sed non eſt mutatum,quoniam auctor gloſſæ videtur legiſſe*,vtroque.

Idem ſuper primam epiſtolam ad Corinthios.[3]

¶ De eodem. C. XIII.

QVòd ſi dormierit[t] vir eius.] Non dicit,primus, vel ſecundus,vel quotus:nec nobis definiendum eſt[u], quod non definit Apoſtolus. Vnde nec vllas debeo damnare nuptias , nec eis verecundiam numeroſitatis auferre[A]. Dominus autem ſeptẽuiram non damnauit †[x], nec dicit in reſurrectione[y] non poſſe eſſe, ſed tantum [Neque nubent, neque nubentur.]Vnde nec contra humanæ verecundiæ ſenſum audeo dicere, vt quoties voluerint, nubant:nec ex corde meo[z] quotaſlibet nuptias cõdẽnare. Quod dicitur vniuiræ , hoc & omni viduæ [Beatior autem erit, ſi ſic permanſerit.

¶ *Gratianus retulit verba gloſſæ ordinariæ, ad cap.7.primæ ad Corinth.ex Auguſtino, in libro de bono viduitatis,c.12.*

A ¶ Auferre.] *Antea erat*, inferre. *Emendatum eſt ex gloſſa,& B.Auguſtino, cuius verba referunt ceteri collectores.*

r *Deus.*] ¶ *Nuptiali caſtitate.*]

" Caſtitas

"Ergo caſtitas eſt inter coniugatos , quæ eſt inter cõ ſancta dicitur.30.diſt. iugatos. §.hęc ſcripſimus.poteſt ergo eorum concubitus dici caſtitas. arg.ſ.31.diſt.Nicæna.

s ¶ *Permittuntur.*] ſi ergo in vet.teſtamento permittuntur,quo modo dicitur Apoſtolus permiſiſſe ? Dic, permiſit, id eſt, permiſſum eſſe oſtendit, redigendo in ſcriptis propter quoſdam,qui dicebant ad vxorem non accedẽdum cauſa incontinentiæ.[c]

2 Sent.ibid. Iuo par.8.c. 269.Pan.l.6 ca.22.& 62.

Vòd ſi dormierit.] CASVS. In hoc c. primo ponuntur verba Apoſtoli. Secundo verba Aug.exponentis verba Apoſtoli. Vnde cum Apoſtolus non definiat de primo matrimonio , ſecũdo vel tertio:Aug. nullas vult nuptias condemnare , exemplo Domini , qui ſeptẽuiram non damnauit.ſed licet ſecundo contrahentes non damnentur : beatiores tamen erunt,quæ in caſtitate permanſerint.

c Similiter not.j̃.px.cá q.2.in prin.

3 Gl.ord.ad c.7. eius epiſtolæ.

t ¶ *Quòd ſi dormierit.*] verba Apoſtoli.

4Sent. ibid. Iuo par.8.c. 268.Pol.l.6. tit. 4. Pann. l.6.c.59.

u ¶ *Nec nobis definiendum eſt.*] " hic argu. quòd non licet alicui definire,vel determinare , vel excipere quod canon non excipit , vel definit, vel determinat. argu. 19. diſt. ſi Romanorum. ſ. 27. q. 2. lex diuinæ. 23. q.5.ſi non licet. & 16. q.1.ſunt nonnulli. & 2.q.5.conſulusti. & 28. q.1.idololatria. & 55.diſt. ſi Euangelica. & ſ.1.q.3.ſaluator. & ſ.22.q.5. hoc videtur. Sed contra. arg. ff.de teſti.l.quæſitum. j̃.de conſec.diſt.2.liquido. & intelligo,non licet iniuſte & male contra rationem, & contra canonem. 33. q.2. quos Deus.

"Canone ſi definiente, definire nõ licet.

†*al.damnat* Matth.22.

1.Cor.7.

x ¶ *Non damnauit.*] cum quæreretur ab eo cui deberet coniungi. " Et eſt arg.quòd interrogando aliquis quid ponat,vt ff.de ver.ob.l.1.§.ſi quis ita.ſ.ea. quomodo.ibi,*dicens,&c.*ſed excipiendo non,vt ff. de exce.non videtur.arg.contra.22.q.2.quæritur.

"interrogãs ponit.

y ¶ *In reſurrectione.*]" Sadducæi negantes reſurrectionem futuram contra opinionem Phariſæorum qui eam credebant , id eſt homines futuros in eodem ſtatu;dicebant ſcilicet quòd debebant commiſceri ſicut nunc faciunt,&quemlibet recepturum vxorem quam hic habuerat,vt Phariſæos confunderent,talem eis quæſtionem fecerunt. Ecce aliqua habuit hic octo viros, cuius *illorum erit vxor* in iudicio?quam quæſtionem ſoluere non potuerunt:quam cũ poſtea Sadducæi proponerent Ieſu,reſpondit:*erratis neſcientes ſcripturas* : quia in reſurrectione neque nubent,neque nubentur : ſed erunt ſicut angeli Dei.

" *Reſurrectio negabatur à Sadducæis.*

y ¶ *Nec ex corde meo.*] id eſt præter diuinæ ſcripturæ auctoritatem. quilibet enim debet probare quod dicit. non ex ſuo ſenſu moueri. 37.diſt. relatum.

Source : BIU Cujas

Vòd autem.] Casvs. Hic intitulatur 2.q.qua quæritur, an aliqua nubere sit cogenda: & præcisè dicendum est quòd non, vt in sequentibus cap. probatur: nisi forte fecerit sibi præiudicium per sponsalia de futuro sponte contracta: tunc enim prius est admonenda, & postea aliquantulum cogenda, vt dicit Hug.

QVÆSTIO II.

1 *Vòd autem* a *aliqua non sit cogenda nubere alicui, Ambrosius testatur super epistol. 1. ad Corinth.* [*Nubat, cui vult: tantum in Domino,*] *id est, quem sibi aptum putauerit, illi nubat: quia inuitæ nuptiæ solent malos prouentus habere.* [*Tantum autem in Domino.*] *Hoc est, vt sine suspicione turpitudinis, nubat, & viro suæ religionis nubat.*

Item iudicium Vrbani Papæ.

¶ Iuramento patris non cogitur puella nubere, cui numquam assensum adhibuit. C. I.

2 SI verum esse cõstiterit, quod nobis legati Iordanis† principis retulerũt, scilicet, quòd ipse coactus b, & dolens filiam suam infantulam c nolentem, flentem, & pro viribus retinentem, non assentientibus, sed valde dolẽtibus matre, & parentela, Rainaldo Rodeli† filio despõsauerit, quoniam canonum, & legum auctoritas talia sponsalia (vt infra ostenditur) non approbat, ne ignorantibus leges, & canones, nimis durũ, quod dicimus, videatur, ita sententiam temperamus d, vt si princeps cum filiæ, matris, & parentelæ assensu id, quod cœptum est, perficere voluerit e, concedamus. Sin autem, legatus noster vtrasque partes audiat: & si nihil fuerit ex parte supradicti Rainaldi amplius, quod impediat f, ab ipso g Iordane h sacramentum, quòd ita constent hæc, vt dicta sunt, accipiat: & nos canonum, ac legũ scita sequẽtes, deinceps non prohibemus, quin alij viro, si voluerit, prædicta i filia eius nubat: tantum in Domino.

[*Econtra Hormisda Papa scribit Eusebio episcopo.*]

PALEA. C. II.

3 TVa sanctitas nos requisiuit, frater venerande, de filio adulto, quẽ pater matrimonium contrahere vult, si sine voluntate filij adulti facere potest. Ad quod dicimus, si aliquo modo non consentit filius, fieri non posse. Potest autem de filio nondum adulto, voluntas cuius nondum discerni potest, pater eum, cui vult, in matrimonium tradere: & postquam filius peruenerit ad perfectam ætatem, omnino obseruare, & adimplere debet. Hoc ab omnibus orthodoxæ fidei cultoribus, sancitũ à nobis tenendũ mandamus.

¶ *Palea hæc in Decretalibus est cap. primum. tit. de desp. impu. & in vulgatis quidem citatur ex Honorio: sed in prima Decretalium collectione, ex Hormisda, vt hic.*

Item Vrbanus secundus Sanctio A *regi Aragonum.*

A ¶ Sanctio.] *Sic est emendatum ex vetustis exemplaribus, Pannormia, & historiis regum Aragonum. Nam antea erat,* Sacratio.

¶ Quorum vnum futurum est corpus, vnus debet esse & animus: atque ideo nulla est inuita copulanda alicui. C. III.

4 DE neptis tuæ coniugio, quam te cuidam militi dare turum necessitatis k instante articulo sub fidei pollicitatione firmasti, hoc æquitate dictante decernimus, vt si illa virum illum omnino, vt dicitur, tenuit, & in eadem volũtatis auctoritate persistit l, vt viro illi prorsus se deneget nupturam, nequaquam eam inuitam, & renitentem eiusdem viri cogas coniugio sociari. Quorum enim vnum corpus est, vnus debet esse & animus: ne forte virgo, cum fuerit alicui inuita copulata, contra Domini, Apostolique præceptum, aut reatum dissidij m, aut crimen fornicationis incurrat. Cuius videlicet peccati malum in eum redundare n constat, qui eam coniunxit inuitã. Quod pari tenore de viro etiam est sentiendum.

Item Nicolaus Radoaldo Portuensi, & Ioanni Ficolensi episcopis.

¶ Non licet deserere viro, quam præmissis dotibus, & publica attestatione duxit vxorem. C. IIII.

5 LOtharius rex (in commonitorio A o) profitetur, Gualdradam ex vna parte, vt extra de desponsat. impub. attestationes. de hoc 30. quæst. 5. §. sed obiicitur.

DE *neptis.*] Casvs. Quidam significauit domino Papæ, quòd necessitate coactus neptem suam cuidam desponsauit. vnde Dominus Papa scribit dicens, quòd si necessitate coactus hoc fecit, nec ipsa vult vllo modo consentire, inuita sibi copulari nõ debet. Nam eorum vnus debet esse consensus, quorũ vnum corpus efficitur: & q eam inuitam copulauerit, tenetur ex fornicatione, si qua postea sequeretur: vel ex diffidio vel adulterio, quod inde postea fuerit subsecutum.

Otharius rex.] Casvs. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima dicitur, quòd Lotharius Thiebergam vxorem legitimam expulit, & Gualdradram superduxit: & eam loco vxoris habebat. Postea cum de hoc redargueretur à Papa, misit excusatoriam epistolam, asserens mendaciter se prius legitime & solenniter accepisse Gualdradam: sed postea metu Huberti duxit Thiebergam. Papa ergo delegat causam istam, & instruit eos qualiter procedere debeant, scilicet vt adiudicent ei Gualdradam si potest probare exceptionem suam contra Thiebergam, scilicet quòd primo acceperit Gualdradam. si autem hoc non probauerit, adiudicent ei Thiebergam: quam etiam per confessionem Lotharij constat illius coniugem esse. In secunda parte instruit eos quòd Thieberga significauerat Papæ quòd Lotharius eam cogebat vt cõfiteretur se adulterium commisisse, vel aliquid aliud vnde posset dimitti, vel aliàs puniri. & propter hoc ad sedem Apostolicam appellauit. Dicit ergo q̃ si fuerit Thiebergæ obiectum q̃ contra se aliquid sit confessa in iure, & illa allegat violentiam & coactionem, & probauerit, vel protestata fuerit primos iudices fuisse suspectos & inimicos sibi ex integro & de toto negotio cognoscant. *Filia Bosonis,* id est, Thieberga. Secunda pars ibi, *Præterea vos.* Seq. §. patet.

o ¶ *In commonitorio.*] id est, in epistola vel scriptura, qua nos commonuit de facto suo.

a ¶ *Secun*

---

c "Nubere ñ est aliqua cogenda. 1 C. 39. ad c. 7. Iuo p. 8. c. 19.

2 sent. 4. dist. 29. Iuo p. 8. c. 23. Pan. l. 6 c. 108.

† *al. Iordani*

† *al. Rideli*

3 Extra de desp. im. c. j.

a Sub. poterat ergo Papa p̃cipere vt amplius ī hoc facto ñ p̃cederet. s. hũc rigorẽ, &c. vt sequitur Hug.

b Arg. cõtra ext. de test. in lr̃is. q̃ dic vt no. 14. q. 2. in summa. in fi.

a "Dãni dãs cãm, dãnũ dedisse vr̃.

c Et e. ti. p̃s byterum. & plene extra d̃ test. sicut.

4 Iuo p. 8. c. 24. Pan. l. 6. c. 109.

5 Iuo p. 8. c. 334.

---

a ¶ *Aliqua non sit cogenda nubere alicui.*] hic quæritur an aliqua sit cogenda nubere: & resp. est q̃ non: quia in matrimonio animus debet gaudere plena libertate, vt extra de spon. cum locum. immo etiam licet culpa alicui⁹ præcesserit metũ, tñ ille metus excusat eum à matrimonio, vt extra c. veniens. si aũt quis despõsauit aliquam, bene est cogendus, vt ducat eam, vt ext. de spon. ex litteris. in casu tamen sub alternatione cogetur: s. vt vel ducat eam, vel intret religionem, vt ext. de conuer. coniu. ex publico. non obst. quod legitur ext. de spons. req̃siuit. vbi dicitur, potius est monenda quàm cogenda: expone, potius. i. prius. De hoc plene no. 27. q. 2. §. sed concedatur.

SI *verum.*] Casvs. Hu. sic ponit hũc casum. Rainaldus petebat filiam Iordani tanquam sibi desponsatam. Iordanus vero denegabat illã ei, allegãs coactionem, & dicẽs se coactum desponsasse illã ei inuitã & renitentẽ. Mandat ergo Vrbanus, q̃ si Iordanus & filia voluntconsentire, saltẽ nunc perficiatur matrimonium. Si nolũt, legatus suus audiat causam inter eos: & si Iordanus probauerit exceptionem probationis, & Rainaldus nihil replicauerit vñ elidatur exceptio Iordani, absoluatur filia Iordani, & habeat licentiam nubendi cui vult. Pleni⁹ & melius ponit casum H. quàm Beneuent. Sed tamen Beneuẽ. in fi. casus sui addidit, delato iureiurando ipsi Iordano: quod H. prætermisit.

b ¶ *Coactus.*] hoc non releuat eum, si filia consensisset.

c ¶ *Infantulam.*] hoc sufficeret vt nihil actum videretur, si illa esset infantula, id est intra septennium. sed hac de causa Papa non procedit, immo credo quòd ponatur infantula, pro puella.

d ¶ *Temperamus.*] hoc ideo dicit, quia ille raptor erat: & ideo de iure eam habere non poterat a. arg. 36. q. 2. placuit. hunc rigorem tem perat hic Papa.

e ¶ *Voluerit.*] arg. quod de iure factum non est, per sequentem consensum posse legitimari & confirmari. Et est arg. quòd ratihabitio retrotrahitur, & confirmat quod prius illegitime factum erat. arg. 16. q. 1. c. vlt.

f ¶ *Quod impediat.*] intentionem Iordanis, vt si probaret eos postea consensisse, patrem scilicet, & filiam.

g ¶ *Ab ipso.*] arg. quòd testes de domo prodeuntes recipiuntur. sed hoc fit in matrimonio. 35. q. 6. videtur. palea est.

g ¶ *Ab ipso.*] id est, ex parte eius b. debet enim per testes probare exceptionem suam super coactione, vt ff. quod met. cau. non est verisimile. non autem staretur eius sacramento tantum, nisi ei esset delatum ab aduersario.

h ¶ *Iordane.*] arg. ei qui coactionem est passus, probationem competere.

i ¶ *Prædicta.*] Rianaldus licet confessus fuerit in iure eam suam esse vxorem: nec probare potuit. non enim solui potest matrimonium

k ¶ *Necessitatis.*] quia forte necessarium erat ei militis auxiliũ. vel forte intulit ei metum.

l ¶ *Persistit.*] quod præsumitur, nisi quis alleget de mutata voluntate, & probet. ff. de iu. fisc. Statius florus. & ff. de probatio. eum qui.

m ¶ *Dissidij.*] id est, odij.

n ¶ *Redundare.*] nota regulam: " qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur, vt ext. de hom. de cetero c. 27. q. 2. si tu. & 23. quæst. 4. est iniusta.

o ¶ *In commonitorio.*] id est, in epistola vel scriptura, qua nos commonuit de facto suo.

Source : BIU Cujas

dradam se à patre accepisse, & sororem postmodum admisisse Huberti. Vbi primum diligenti inuestigatione inquirite: & si eumdem glorioſum regem prędictã Gualdradam pręmissis dotibus, coram testibus secundum legem [a], & ritum, quo nuptię celebrari solent, per omnia inueneritis accepisse, & publica manifestatione eadem Gualdrada in matrimonium ipsius admissa est: restat, vt perscrutemini [b], cur illa repudiata sit, vel filia [c] Bosonis admissa. Sed quia idem glorioſus rex metu Thiebergam admisisse se dicit, metu vnius hominis tantus rex non debuit contra diuinum præceptũ in immane præcipitium mergi. In hoc certe se magis reprehensibilem [d] ostendit, in quo amorem Dei, amori mundi postposuit: cum [e] nec etiam occisores corporis sint timendi [e], contra iustitiam hominem impellentes. Nihil itaque vobis aliud præcipimus, manifestatione sua eodem rege conuicto [f], nisi vt secundum canonicam auctoritatem nostra vice freti causam illius definiatis. Si vero minime probatũ fuerit Gualdradam fuisse vxorem legitimam, neque nuptiis secundum morem celebratis, per benedictionem [g] scilicet sacerdotis, filio nostro Lothario extitisse coniunctam, suggerite illi, vt non molestę ferat legitimam sibi (si ipsa innocens [h] apparuerit) re cõciliari vxorem. *& infra.* ¶ Præterea vos scire volo: quia præfata Thieberga Apostolicam sedem bis, & ter appellauit [i]: & se à præfato glorioso rege questa est iniuste fuisse deiectam, & vi coactam falsum contra se composuisse piaculum. Nam eo tempore ad Apostolicam sedem libellum appellationis suæ misit: in quo non quidem adhuc confessam, sed vt contra se falsum diceret crimen, cogi se innotuit [k]. insuper subiungens. [Quòd si amplius compulsa fuero, scitote non veritate, sed timore mortis, & euadendi studio (quia aliter non possum) quod voluerint, dicam. Vos tamen memores estote mei hæc vobis insinuantis.] Vnde vobis præcipimus, vt cum eadem Thieberga ad condictam synodum, sicut statuimus, aduenerit, causam eius diligenti examinatione tractetis: & si ei obiicitur, quòd illa se crimen aliquod admisisse confessa fuisset, & econtra illa violentiam [l] se pertulisse proclamauerit, vel si inimicos iudices illos sibi fuisse testata fuerit, tunc illud renouetis [m] iudicium secundum æquitatis normam, vt iniustitiæ mole non opprimatur.

a ¶ *Secundum legem.*] " tenetur ergo probare etiam solennitates contra regulã communem, qua dicitur, semper præsumũtur omnia solenniter acta, vt inst. de fideiuſ. §. vlt. ext. de sen. & re iud. sicut. sic cum aliquis dicit se emisse à pupillo, probabit ꝙ tutore auctore emerit, vt ff. de pub. ac. quæcumque. §. vlt. nam ex quo allegabat se primo duxisse Gualdradã: quomodo hoc probaret nisi publice eam duxisset: cũ clandestina matrimonia non possint probari. 30. q. 5. §. sed obiicitur? credo ꝙ ideo grauabatur, quia infinitę præsumptiones erant contra ipsum: quod sufficisset.

b ¶ *Perscrutemini.*] hic in notorio admittitur probatio in contrarium. arg. extra de elect. bonæ.

c ¶ *Filia.*] Thieberga, scilicet quæ filia erat Bosonis, & priuigna Engeltrudæ, vt 3. q. 4. cap. vlt. & 11. q. 3. Teugualdum.

d ¶ *Reprehensibilem.*] " Arg. quòd qui turpitudinem suam alegat, non est audiendus. C. de reuoc. don. cum profitearis. & C. de transa. transactione finita. extra de do. inter [a]. Item est hic argum. ꝙ propter parnitatem personę non præsumitur metus illatus: sic aliàs ꝓpter publicum locum nõ præsumitur quis metum passus in vrbe, vt ff. qđ me. cau. non est.

e ¶ *Timendi.*] quia potius omnia mala debemus tolerare, quàm malo consentire, vt 32. q. 5. ita ne.

f ¶ *Conuicto.*] " videtur ergo quòd confessio, quam fecit quis in instrumento, præiudicet ei, vt extra de præsum. illud. & ext. de transa. quanto. ar. contra. C. de probat. non epistolis. Item argum. quòd confessio extra ius facta præiudicet, vt de excel. præla. quàm sit graue. sed dic quòd perstirit in hac cõfessione etiam cum ventum fuit ad iudicium. & ideo sibi præiudicauit.

g ¶ *Per benedictionẽ.*] arg. quòd si quis publice aliquam duxerit, & dicat se prius duxisse aliam: teneatur probare ꝙ cum omni solennitate dotis & benedictionis eam duxerit.

h ¶ *Innocẽs.*] maxime: nam si ipsa fornicata fuisset, hoc tamẽ non posset ei obiicere Lotharius: cum & ipse esset notorius adulter [b]. 2. q. 1. scelus. ext. de diuor. gaudemus. & c. significasti. Vel dic cum H. quòd hic parcitur regis verecundiæ.

i ¶ *Appellauit.*] " arg. quòd ter potest appellari in eodem negotio. sic ext. de ap. directe. 2. q. 6. omnis oppressus. licet arg. contra. 2. q. 6. si quis in quacũque. Sed potest dici quòd pluries appellauit, id est pluries vocem appellationis emisit, vt extra de testi. cum tu fili.

k ¶ *Innotuit.*] no. " quòd per præcedentem protestationem probatur sequens metus, vt ext. quod met. cau. perlatum. sed non per sequentem, vt C. eod. l. metum. tamen etsi non fuisset protestata, nihilominus admitteretur ad probandum metum, vt 15. q. 6. c. 1.

l ¶ *Violentiam.*] arg. quòd confessio facta metu vel vi, nulli præiudicat. 22. q. 4. inter cetera. ſ. 15. q. 6. c. 1. §. di. 50. presbyteros. 1. q. 1. constat. 20. q. 3. præsens. ſ. 7. q. 1. omnes qui. arg. 11. q. 3. quisquis.

m ¶ *Renouetis.*] arg. ꝙ idem est iudicium appellationis, & causæ principalis. argu. 2. q. 6. omnis oppressus. contra. 2. q. 6. si quis episcopus. ar. contra. 6. q. 4. Osius contra.

QVÆSTIO III.

Quòd autem [n] post parentum sponsionem aliis nubere non valeant, auctoritate Eliberitani concilij, cap. 54. monstratur: qua dicitur.

¶ De parentibus, qui fidem frangunt sponsaliorum. C. I.

1 SI qui parentes [o] fidem fregerint [p] sponsaliorum, trienij tempore abstineant se à communione. Si tamen iidem sponsus, vel sponsa in illo graui crimine non [q] fuerint [r] deprehensi, de consensu filiorum.

Quòd autem.] CASVS. Hic ponitur tertia quęstio, qua quæritur, an filij post sponsionem parentum possint cum aliis contrahere. Et dicendum est, quod si filij spõsalibus consensissent post septennium, valent & tenent: nec ab eis recedere debent, vt 27. q. 2. desponsatam. si tamen cõtraxerint per verba de præsenti cũ aliis, matrimoniũ tenebit cum illis, vt 27. q. 2. §. sed aliud.

n ¶ *Quòd autem.*] hic intitulatur 3. q. " an scilicet filij post sponsionẽ paternam possint cum aliis contrahere. & quidẽ si sponsalibus consensissent filij post septennium, non licet aliis nubere. 27. q. 2. per totum. si tamen nupserint, tenet matrimonium. extra de spon. du. duobus. Si vero filij non consenserint, vel sunt intra septẽnium, non hñt necessario sponsalibus stare: nec illa sponsalia tenent. 30. q. 2. c. vnico. consulitur tamen filiis, vt stent illis spõsalibus, ext. de desp. imp. tua. aliàs non obligat filium sponsio paterna. ff. de ver. obl. stipulatio ista. "filij vtrum post parẽtũ spõsionem possint cum aliis contra here.

SI qui parentes.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd si parentes cõtraxerint sponsalia filiorum iuramento interposito, & fidẽ fallant, per trienium à communione priuentur. si vero filij non volunt contrahere, excusati erunt parentes, licet filiis contradicant. si autem parentibus consentiant in crimine, pœna superiori punientur. *Excusati*, quo ad ecclesiam, & non quo ad Deum. Seq. §. patet. *Illorum*, scilicet filiorum parentum. 1 Iuo p. 8. c. 46.

o ¶ *Si qui parentes.*] pro nuptiis filiorum fidem præstantes, &

p ¶ *Fregerint.*] non copulando eos sicut iurauerunt de consensu filiorum.

q ¶ *Non fuerint.*] quia copulari volunt inter se [c], & non obstante voluntate parentum. c Licet parẽtes nolue rint, q iurauerũt. Hug.

r ¶ *Deprehensi.*] videtur hic, quòd si ambo parentes vellent se absoluere, nõ possent: quod concedit H. sed ob. ext. de spon. præterea. H. dicit Alexandrum ibi non Papaliter sed magistraliter respondisse.

a Et extr. de testi. ex tenore. & de pſum. tertio & de conc. præb. ex tenore.

b imo vt ꝙ potuisset. l. si qua illustris. C. ad orfi. & i aut. quo. op. ep. §. oportet. coll 1.

" Confessio fcã i instro an ꝓiudicet

" Appellare tertio licet.

" Metus ꝓbatur p pro testatiõe precedentẽ

" filij vtrum post parẽtũ spõsionem possint cum aliis contra here.

" Licet parẽtes nolue rint, q iurauerũt. Hug.

Source : BIU Cujas

Tu potes resoluere plurale in singulare. Ille enim punitur per quem stat quòd non consummatur matrimonium, vt ext. de sponsa. duo. duobus.

a ¶ *Excusati.*] quo ad pœnam ecclesiæ, non quo ad reatum, ex quo enim operam dederunt ne filij copularentur, peccauerunt mortaliter. arg. de pœ. dist. 1. si cui. & vere excusati debent esse quo ad pœnam, ex quo factum eorũ per alios repræsentatur: quia si teneor aliquid facere, & alter id faciat etiam sine mandato meo, hoc mihi prodest, vt ff. de verb. ob. l. cum seruus. Nam si mihi das pecuniam vt seruum manumittam, & alius eum manumittat, hoc sufficit mihi, vt ibi[a].

excusati [a] erunt parentes. Si vero in eodem fuerint vitio, & polluerint se consentiendo [b], superior sententia seruetur.

A ¶Non fuerint.] *In originali legitur sine negatione, itemque apud Iuonem, à quo præterea abest dictio,* illo. *sicque habet,* in graui crimine fuerint deprehensi.

Ecce [c] *quòd non licet parentibus sponsalia filiorum suorum frangere. Verum hoc de illis intelligendum est, quæ illorum consensu contrahuntur.*

CAVSA XXXII.

Vidam vir [d] *cum non haberet vxorem, quandam meretricẽ sibi coniugio copulauit, quæ erat sterilis, neptis ingenui, filia originarij* [e]: *quam cum pater alij vellet tradere, huic auus eam copulauit, causa solius incontinentiæ. Deinde hic pœnitentia ductus, ex ancilla propria filios sibi quærere cœpit. Postea de adulterio conuictus, & punitus quemdam rogauit, vt vxorem opprimeret suam, vt sic eam dimittere posset: quo facto quamdam infidelem sibi copulauit, ea tamen conditione, vt ad Christianam religionem transiret.*

1 *Hic primum quæritur, an meretrix licite ducatur in vxorem.*
2 *Secundo, an ea, quæ causa incontinentiæ ducitur sit coniunx appellanda.*
3 *Tertio, cuius arbitrium aliqua sequatur, an liberi aui, an originarij patris.*
4 *Quarto, si viuente vxore liceat alicui filios ex ancilla quærere.*
5 *Quinto si ea, quę vim patitur, pudicitiam amittere comprobetur.*
6 *Sexto, si adulter adulteram possit dimittere.*
7 *Septimo. si viuente dimissa, aliam possit accipere.*
8 *Octauo, si infidelem sub præmissa conditione liceat alicui fidelium in coniugem ducere.*

Videam vir.] Casvs. In præcedenti causa tractatum est qualiter sibi aliquis copulare il lam in matrimonium possit vel non possit, quam prius polluit per adulterium. Sed quia meretrix parum distat ab adultera: ideo Gratia. subnectit hanc causam 32. incontinenti, in qua ostendit vtrum meretrix possit duci vel nõ duci in matrimoniũ: & qualiter adultera post pœnitentiam viro valeat reconciliari. Adiungit etiam de duplici institutione matrimonij: & de his qui vel quæ aborsum procurant. Vt autem hoc & alia faciat competẽtius, præmittit thema de quo octo elicit quæstiones. Casus autem thematis patet.

d ¶ *Quidam vir.*] ostensum est quando & quis ducere possit eam quam per adulterium polluit. in hac causa vult ostendere vtrũ meretricem quis debeat ducere: & si ducta fuerit an sit vxor appellanda. adiũgit etiam de duplici institutione matrimonij, & de his quæ aborsum procurant. Vt autem hæc & alia, &c. [b]

e ¶ *Originarij.*] id est, "serui, vt patebit in sequentib. tamen originarios non dico seruos nec adscriptitios. Ioan.

Vòd autem.] Hæc q. diuiditur in 4. partes. In prima probat per quattuor auctoritates sanctorum patrum, quòd nullus debet ducere meretricem antequam pœniteat: quia etiam vxorem adulteram tenere non debet: quia patronus esset turpitudinis. Secunda ibi, *Subauditur.* Tertia ibi, *Econtra vero.* Quarta ibi, *Cum ergo.* Ioan. de Fant.

Casvs. Hic intitulatur 1. q. qua quæritur an aliquis possit ducere meretricem. Et dicẽdum est quòd sic, si spes est de correctione: tamen siue spes sit de correctione, siue non, tenet matrimonium, vt j. e. si quis. G. tamen pro vtraque parte allegat. Casus §. cum seq. c. patet.

f ¶ *Quòd autem.*] Hic depingitur 1. q. "an scilicet quis ducere possit meretricem: & est dicẽdum q̃ sic, si spes habetur de eius correctione, vt j. c. vlt. & extr. de eo qui du. in ma. significasti. immo meretur qui eam ducit. extr. de spon. inter opera. sed si non habetur spes de ea, forte non licite ducitur: tenet tamen matrimonium cum ea. j. ea. q. si quis vxorem. allegat tamen prius magister q̃ duci non possit: quia ex quo iam ducta est, dimittenda est si fornicetur, vt j. e. c. 1.

2. & 3. ergo à maiori nõ est de nouo ducenda. hoc arg. habes ext. de iureiu. quemadmodum. potius est arg. à destructione consequentis.

g Sicut.] ¶ *Patronus.*] "hoc intelligo cum ipsa nõ vult agere pœnitentiam, vt ext. de adul. si vir. Item hoc intellige cum notorium est vxoris adulterium: nec iam ignorantiam suam obrumbrare potest maritus. C. de adulte. sine metu. argum. ff. de adulter. mariti. j. 34. quæst. 2. ego. palea est. tunc enim leno præsumitur, & de lenocinio accusatur. j. e. crimẽ. non tamen tenetur hoc casu dimittere eam, sed denuntiare debet eius crimen ad pœnitentiam: siue oc cultum sit siue notorium eius crimen, dũ tamen probare possit. Et nota quòd in omnibus istis c. non dicitur quòd eam debeat expellere, vel debitum denegare: sed sicut dixi, denuntiabit ecclesiæ crimẽ eius, & aget ad hoc vt illa pœniteat: vel agat si vult ad separationem tori. Nũquid ergo ante sentẽtiam ecclesiæ, tenetur ei reddere debitum? H. dicit quòd sic: quia numquam factum ip sum (vt dixit) sed sentẽtia priuat aliquem iure petẽdi debitum. Et est argum. pro eo. extra vt lit. pen. laudabilem. 8. q. 4. none. 15. quæst. vlt. cap. vlt. 33. quæst. 2. seculares. 35. quæst. 6. multorum. & satis hoc probabile videtur: quia non debet facere præiudicium marito, si requisitus cognoscat talem vxorem, vt postea non possit ipsam accusare: quia tunc potius cognoscitur ab vxore, quàm cognoscat vxorem. Alij contrarium dicunt. Ego consulo quòd non reddat nisi ad mandatum ecclesiæ, ne videatur approbare mores eius, vt ff. de adulter. si vxor. in fi. Hoc autem certum est, quòd expellere eam non debeat à se, etiam si notorium sit eius crimen, vt ext. de diuor. porro. nisi publice moraretur cum adultero, vel nisi ipsa conuicta sit per sentẽtiam: vel confessa sit crimen in iudicio, vt j. ea. de Benedicto. & ext. de adul. intelleximus. & ext. de diuort. significasti. quod autem in hoc c. dicitur, videtur esse correctum, vt C. de adul. auth. sed hodie. vbi dicitur quòd damnatam de adulterio possumus resumere intra biennium, vt j. e. quod autem. & c. seq. sed illud cum spes est de correctione eius. j. ead. c. vlt.

" Maritus an possit vxorẽ criminosam relinquere, vel an debeat eã accusare.

1 Sen. 4. dist. 35. Iuo p. 8. c. 233. Pann. l. 7. c. 8.

2 Isid. de eccles. off. l. 2. c. 19 sent. ib. Iuo p. 8. c. 43 Pan. l. 7. c. 7. Matth. 19.

Prouerb. 18.

3 Gl. ord. ad eundem lo cum Matt. In cõc. Foro iuliẽsi, c. 10. tal. &

QVÆSTIO I.

1 ps *Vòd autem* [f] *meretrix in coniugem duci non debeat, multis auctoritatibus, & rationibus probatur. Illa enim quæ adulterij rea conuincitur, nisi post peractam pœnitentiam, in coniugij consortio retineri non debet. Vnde Ioannes Chrysostomus,* [*id est auctor operis imperfecti homilia 32. ait super Matth. cap. 19.*]

¶ Patronus turpitudinis est, qui vxorem suam adulteram dimittere noluerit. C. I.

1 Sicut crudelis est, & iniquus, qui castam dimittit, sic fatuus est, & iniustus, qui retinet mereticem. Nam patronus [g] turpitudinis eius est, qui crimen celat [h] vxoris.

Item Hieronymus in comm. ad capit. 19. Matthæi.

¶ Causa fornicationis vir dimittat vxorem, non tamen alteram ducat. C. II.

2 Dixit Dominus in Euangelio [Quicumque dimiserit [i] vxorem, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimissam duxerit mœchatur.] Sola fornicatio est, quę vxoris vincat [k] affectum: immo, cum illa vnam carnem in aliam diuiserit, & se fornicatione separauerit à marito, non debet teneri, ne virum quoque sub maledicto faciat, dicente scriptura. [Qui adulteram tenet, stultus, & impius est.] 3 Vbicumque est igitur fornicatio, vel † fornicationis suspicio [l], libere vxor dimittitur. Et quia poterat accidere, vt aliquis calumniam faceret innocenti, & ob secundam copulam nuptiarum veteri crimen impingeret, sic priorem dimittere iu-

h ¶ *Qui crimen celat.*] hoc verbum vitium notat, aliud est celare: aliud non indicare [c]. ff. de fur. qui vas. §. 1.

c Vt j. ea. c. prox. & c. si quis.

Dixit Dominus.] Casvs. Probat Hieronymus in hoc cap. auctoritate Euangelica, quòd vir non debet dimittere vxorem suam nisi causa fornicationis. sed probata fornicatione per testes, vel violenta præsumptione, eam dimittere potest: ne virum maledicto supponat. sed quia vir falsam causam prętendere posset: ideo statutum fuit, vt si pro vera causa dimittatur, tamen viua ea, alia non superducatur.

i ¶ *Dimiserit.*] quod supple non licet.

k ¶ *Vincat.*] id est, liget & impediat affectum, vt vxor etiam si velit de iure non possit exigere debitum à viro, idem est de viro. Vel vincit affectum vxoris, id est superat & remouet affectum, qui debetur vxori, & sunt hæc verba sumpta ex l. C. de repu. l. 1.

"fornicationis suspicio an sufficiat ad vxorem dimittendã.

l ¶ *Suspicio.*] hic videntur excipi duæ causæ dimittendi vxorem: in Euangelio tm excipitur vna: " sed quod hic dicit, vel suspicio fornic. &c. non est causa dimittendi: sed est modus probandi causam dimittẽdi: quia per suspicionem probatur fornicatio, adeo q̃ vxor dimittitur

a Si sic solutis credito ri meo, incunctanter me liberas. ff. de ne. ge. soluendi.

b Vel sic. expediuit se d impedimen tis, s. adulterij & violentiæ: suppõit de impedimẽto sterilitatis, vt autẽ, &c. sedm Io. de Fan.

" originarij qui dicũtur

" Meretrix potest duci.

Source : BIU Cujas

dimittitur propter suspicionem fornicationis, vt hic, & in auth. vt li.ma.& auiæ.§.pe.col.8. vnde pro eodem reputatur fornicatio,& fornicationis suspicio:nam probata suspicione,probata est fornicatio.quid enim sit tumeat venter incognitæ à viro suo, nonne certa erit fornicatiõis suspicio?.2.q.1.si peccauerit[a].Vel si vir aliquot annis permanserit in exp peditione, & rediens inueniat puerum anniculum. ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.filium? Gan.dixit Hierony. male excepisse hic duas causas dimissionis. Sed huic capi. obstat 2.qu.1.multi.& q.2.in scripturis. & 6. q.1.oues. in quibus dicitur,quod omnis suspicio potius est repellenda quàm probanda. Sed distingue triplicem suspicionẽ, probabilem,temerariam,& violentam,vt dixi 2.q.1.ca.1. hic ergo de violenta suspicione loquitur. Sed quæro si contra mulierem ꝓbata sit violenta suspicio:an ipsa admittatur quod probet in contrarium? Arg.quod sic.35.qu.3. extraordinaria. vbi contra violẽtissimam probationem admittitur probatio, immo etiam simplex iuramentum. Resp.quod bene admittitur probatio per testes, sed non per simplex iuramentum, vt §.27.q.1. nec aliqua. argumen. 22. quæst.5. hoc videtur.

a Adde de modo ꝓbãdi adulteriũ p gl.& Bar.ĩ l.2.§.fi.&ĩ l. qđ ait. & l. capite qnto §.1. ff. de adult. suspicio triplex.

1Iuo p.8. c.42.

†al.adulteratam

2 Adde q̃ sit pœna mulieris cõmittẽtis adulteriũ, not.ĩ l. qm̃ Alexandrũ.&ĩ aut. sed hodie. C.de adul.

a ¶*Iubetur.*] hoc verbum, iubetur, non respicit quod præcedit: sed quod sequitur.

IN *coniugio.*] Casvs. Dicitur hic, quòd quæcumque peccata vir fecerit prꝛeter fornicationem,vxor propter hoc non coinquinatur, sed ex fornicatione viri coinquinatur vxor, vt viro suo reddatur adultera. Idem de vxore adulterante intelligas,vt vir per ipsius fornicationem reddatur immundus. *Adultera,* ideſt,immunda sibi.ideſt,vt iam non sit viro licitum ab ea debitum exigere:nam vt ait Apostolus,cũ cetera peccata extra corpus sint, in fornicatione corpus & anima polluuntur.

†al.Mileto

« Vxore adulterante, an ꝑdat vir ius exigendi debitum.

b ¶*Licita.*]donec vir egerit pœnitentiam. « Et sic patet,quod si alter coniugum adulteratur, reliquus perdit ius exigendi.sed secundum H. delinquens tenetur alteri reddere debitum, vt not. supra eadem, capitul. primo. Sed obiicio tibi, qui dicis quòd fornicanti non tenetur alter reddere debitum, mulier quæ fornicatur, perdit ius petendi debitum. similiter vir non habet ius petendi debitum in tali muliere. delinquit ergo cognoscendo eam, vt hic dicitur, & j.c.prox.si ergo mulier perat debitum à viro,& vir excipit contra eam quia perdidit debitum : ipsa potest replicare, quòd & ipse similiter perdidit debitum.extr.de diuor.significasti.vnde videtur, quòd cum effectu possit mulier petere debitum. sed nõ est ita:quia si mulier triplicauit,vir potest quadruplicare,& dicere, ego ex tua culpa perdidi.

Si quis vxorem.] Casvs. Dicitur hic quòd si quis deprehendit vxorem suam in adulterio, & eam statim antequam pœniteat retinet ad vsum carnalem : quia se adulteræ nondum purgatæ immiscuit,duobus annis cõtinuis pœnitere debet:& ab ea abstineat, donec pœnitentia criminis expleatur.vltra autem non debet abstinere : quia post peractam pœnitentiam non est adultera dicenda. vir autem & vxor in talibus non ad imparia iudicantur.

b Vt qa publice moratur cũ adultero.Hug.

c ¶*Si quis.*] hoc capitu.intelligit H. cum adulterium vxoris est notorium , vel etiam publicum[b] per sententiam , vel quia in iure confessa est, & ita condemnata, nec tamen desistit adulterari, & vir ei commiscetur incorrigibili. Recte igitur intelligatur cum crimen est ita manifestum,quòd prætextu ignorantiæ,&c. vt dixi supra cap.1.

betur[a] vxorem,vt secundam prima viuente non habeat.

Idem in epistola Pauli ad Corinthios 1.c. 6.[*in glossa ordinaria.*]

¶Sola viri fornicatio vxorem maculat. C. III.

1 IN coniugio quis positus quæcumque peccata fecerit, non propriam infuscant cõiugem:sed fornicatio vxorem coinquinat:vt iam non sit viro suo licita[b], sed quasi adultera.

Item Ioannes Chrysostomus.

¶Qui vxorem suam dimittere adulteram noluerit, duobus annis pœniteat si ei debitum reddiderit. C. IIII.

j SI quis[c] vxorem suam inuenerit adulteram †[d2], & postea deinceps placuerit habere eam in matrimonio, duobus annis pœniteat,ideo quia cum adultera commistus sit,quę adhuc crimine suo non est purgata: aut abstineat[e] se à matrimonio eius,donec explea tur[f] satisfactio criminis pœnitentiæ suæ:ideo, quia post satisfactionem pœnitentiæ non meretur vocari adultera. Similiter,si virum suum vxor inuenerit adulterum, non ad imparia[g] iudicatur.

¶*Caput hoc non est inuentum apud* B. *Ioannem Chrysostomum. Et videtur canon alicuius cõcilij aut pœnitentialis. Simile quiddam habetur in concilio Nannetensi.c.*12.

2 *Subauditur*[h], *nisi ab adulterio mulier recedere voluerit : quo casu vxorem suam vir recipere potest, nullum periculum ei illaturus.*

Vnde Pelagius Papa Melleo † subdiacono.

d ¶*Adulteram.*]nec ab adulterio desistentem.

e ¶*Aut abstineat.*]in sequenti c.si quis vxorem.est,&,sed legas aut, pro &,& erit vna pœna. vel ibi lege &,pro aut, & erunt duæ pœnæ sub alternationem,vt aut pœniteat duobus annis,aut non exigat debitum ab eo donec peregerit pœnitentiam.

¶Post pœnitentiam adulterij vxorem vir potest recipere. C. V.

10 3 DE Benedicto quoque quẽ vxorem alienam indicasti facinoroso substulisse spiritu,&in suum hactenus præsumere detinere consortium:si hoc rerum veritas habet, iubemus experientiæ tuæ, vt eum cum ipsa quoque adultera districte mactare[i] nõ differas,& caluatos[k] ab inuicem separare,& illum quidẽ ad Lucium defensorem in Apuliæ prouincię patrimonium sine dilatione fac migrare:illam vero,si quidem maritus suus sine dolo aliquo forte accipere voluerit, tua ordinatione sub cautela[l] recipiat, nullum ei nihil duntaxat de cetero simile committenti periculum illaturus. Si vero omnino eam recipere[m] noluerit, in alium[n] quemdã locum , in quo ei non liceat male viuere, prouida eam dispensatione†constitue.

Item ex pœnitentiali Theodori.

¶Qui adulteræ debitum reddit, tribus annis pœniteat. C. VI.

ij 4 SI quis vxorem suam scit adulteram, & non vult dimittere eam, sed in matrimonio habere, tribus annis pœniteat:& quamdiu[A] pœnitet, abstineat se ab illa.

A ¶Et quamdiu pœnitet.] *In plerisque vetustis est,*& quamdiu illa pœnitet.

Item Augustinus ad Pollentium de adulterinis coniugiis,lib.2.c.6.

f ¶*Expleatur.*]vel saltem inchoetur:nam si voluerit eam sibi reconciliare etiam intra tempus pœnitentiæ ab ea potest exigere debitum,vt ext. de diuor. significasti. & de fur.ex litteris.in fin. extra de eo qui cog.consang.cap.veniens.

3Anſ.l.11. c.94.

g ¶ *Ad imparia.*] hoc quo ad debitum[c] non exigendum donec alter pœniteat. similiter non ad imparia iudicantur quo ad debitum reddendum,quo ad diuortium: quo ad accusationem.j.e.qu. 5.præcepit.& c.Christiana.

c Vt 33.q.5. §.ex ꝓmissis ibi videas.

SVBAVDITVR. Hæc est 2. pars qu. in qua probat per 8. ca. quod meritorium est viro eam,scilicet meretricem, post pœnitentiam retinere. Io. de Fan.

Casvs. Iste §. respicit illud quod dictum est s̃.in ca.dixit.vbi dicitur , quòd non debet tenere,& iubetur dimittere. Dicit nunc G. intelligendum esse nisi illa velit ab adulterio recedere: quo casu vir potest eã retinere nullum periculum ei illaturus. ad quod inducit seq.c.

†al. dispositione

4 Anſ.ibid. al.c.83.

h ¶*Subauditur.*] respicit hoc quod dicit in ca.sicut. vbi dixit qui retinet.

DE *Benedicto.*] Casvs. Significatum fuit Pelagio quod Benedictus vxorem alienam illicite detinebat.quare prꝛecipit subdiacono suo vt illos punire non differat, caluatos ab inuicem separando,& illum migrare,id est,mittere debeat ad Apuliæ defensorem. Illam vero, si maritus eam recipere voluerit, sub cautela eam recipiat , scilicet præstita cautione quòd eam non lædat etiam crimen simile non committentem. si vero maritus eam recipere noluerit,mandat Papa vt in monasterium detrudatur. *Caluatos*,ideſt,tonsuratos,& dehonestatos.Sequens c.patet.

i ¶*Mactare.*]ideſt,punire.

k ¶*Et caluatos.*] pannis abscissis,ideſt,dehonestatos, & tonsuratos: sicut moris est in quibusdam locis : quia vestes & capilli incidunturs eis in ignominiam ante & retro.

l ¶ *Sub cautela.*]"cum non dicatur hic quæ cautio præstari debeat à viro, videtur quòd nuda sufficiat : cum talis cautio firmissima dicatur,vt j.de conse.dist.4. primum. argum. ad idem s̃.17. quæst.2.si quis incognitus. "nomen enim cautionis per se positum, nudam promissionem designat. C.de verbor.sign. fancimus. Sol.si mulier nihil allegat de suspicione viri, dico sufficere nudam promissionem. si autem dixit eum esse suspectum , oportet vt idonea cautio ei præstetur, scilicet, fideiussores vel pignoa, vel etiam iuramentum,si forte illud magis timet vir,vt 17.quæstio.4.metuentes.si vero tanta sit fœuitia viri vt nulla cautio videatur sufficere : tunc non est ei reddenda, sed alicui honestæ matronæ committenda, vt extra de rest.spo.ex transmissa[d]. extra eod.cit.litteras.in fin.quia satisfactio maleuolum propositum non mutat, vt institu. de suspect. tut.§.vlt.

"Vxor à viro separata sub qua cautione est ei restituenda. "Cautionis nomen p se potestũ, nudã ꝓmissionẽ designat

d Vbi d hoc &ext.d pœ. c.vlt. ĩ gl. 2. & ext.vt lit. ñ cõt.qm̃.§. in aliis. ĩ gl. ex eo,&c.

m ¶ *Recipere.*] non enim erit compellendus eam recipere cum alij adhæserit.ext.de diuor.significasti. & potest monasterium ingredi ea viuente,vt 27.q.2.Agathosa.

n ¶*In alium.*]pœna adulterij etiam secundum leges commutata est in intrusionem monasterij.C.de adult.auth.sed hodie.

SI *quis vxorem,&c.*]

Source : BIU Cujas

QVod autem.] CASVS. Pollentius dicebat durum sibi videri si post baptisma vel pœnitentiam adulter vel adultera reconcilietur. Aug. autem probat q̃ non debet durum sibi videri. nam quamuis in veteri testamẽto adulterium nullo sacrificio purgaretur, tamen Dauid noui testamenti præfigurator vxorem suam alij male trãditam, sibi recõciliauit benigne. Christ[a] etiã adulteram pœnitentiam non condemnauit sine mundatione: ideſt, sine exteriori sacrificio legali, sed sola pœnitentia.

1 sent.4.di.3 Pol.l.6.ti.4.

2 Iuo par.8. c.242. Pann. l.8.c.35.

a ¶*Si fides.*] i. credulitas, i. vt credãtur peccata per pœnitẽtiam deleri: vel fides, i. certitudo & spes correctionis continentiæ eius.

b ¶*Mundabãtur.*] quo ad pœnam temporalem: immo sola venialia mittebãtur per cæremonialia. de pœn. dist.6.c.1.

c ¶*Sine mundatione legali.*] sed sola pœnitentia.

1.Reg.18.

d ¶ *Quamuis Dauid.*] Historia legitur in li. Regum, quod Saul dixit ad Dauid: Quicũque mihi cẽtum præputia Philistinorũ portabit, habebit filiam meam. Dauid autem ducentos Philistæos occidit, & eorum præputia p̃sentauit Sauli: & sic filiam suam Michol accepit in vxorem: processu autem temporis fugit Dauid à facie Saulis: & tunc vxorem Dauid dedit Phalthi filio Lais. Deinde mortuo Saule cũ filius suus Hisboseth redargueret Abner principem militiæ de concubina patris sui, indignat[a] est cum eo: vnde Abner reconciliatus est cum Dauid, & Michol vxorẽ suam sibi reduxit: & secutus est eam Phalthi vir suus plorans vsque Bahurim. non enim cognouerat illam, eo quod illa diligens Dauid semper tristis extiterat.

¶Adulterio purgato per pœnitentiam potest fieri reconciliatio coniugij. C. VII.

1 QVod autem tibi durum videtur, vt post adulterium reconcilietur coniugi coniunx, si fides [a] adsit, non erit durum. 2 Cur enim adhuc deputamus adulteros, quos vel baptismate ablutos, vel pœnitentia credimus esse sanatos? Hæc crimina in veteri Dei lege nullis sacrificiis mundabantur [b], quæ in lege noui testamenti sine mundatione legali [c] mundantur: & ideo tunc omnino prohibitum erat ab alio contaminatam viro recipere vxorem: quamuis Dauid [d] Saulis filiam [e], quam pater eiusdem mulieris ab eo separatam dederat alteri, tamquam noui testamenti præfigurator [f] sine cunctatione † receperit. Nunc autem, postquam Christus ait adulteræ, [nec ego te condemnabo: vade, deinceps noli peccare,] quis non intelligat debere maritum ignoscere, quod videt ignouisse Dominum amborũ? nec iam se debere adulteram dicere, cuius pœnitentis [g] crimen diuina credit miseratione deletum.

† *al. contaminatione.*] orig.

Io.8.

a ¶Quæ in lege.] *Apud B. Augustinum legitur*, quæ noui testamenti, in sanguine Christi sine dubitatione mundatur. *Sed ob glossam non est emendatum.*

Idem eodem lib. c.9.

¶De eodem. C. VIII.

3 Sent.ibid. Iuo ibid. Pan.l.7.c.37

3 NOn erit turpis, neque difficilis etiam post perpetrata, atque purgata adulteria reconciliatio coniugum, vbi per clauesregni cælorum non dubitatur fieri remissio peccatorũ: non vt post viri diuortium adultera reuocetur, sed vt post Christi cõsortium adultera [h] non vocetur.

Item Ambrosius lib.2.de Cain, & Abel, cap.4.

¶Cum fornicationis vitium excluditur, castitatis virtus adsciscitur. C. IX.

CVm renuntiatur [i] improbitati, statim adsciscitur virtus. Egressus enim malitię, virtutis operatur ingressum: eodemque studio, quo crimen excluditur, innocentia copulatur.

Item Gregorius homil.29.Euangel.

¶Non habetur fallax apud Deum, qui ad veritatem pœnitendo reuertitur. C. X.

APud misericordem namque iudicem nec ille fallax habetur, qui ad veritatem reuertitur [k], etiam postquam mentitur: quia omnipotẽs Deus dum libenter nostram pœnitentiam suscipit, ipse suo iudicio, hoc quod errauimus, absscondit.

[4] *Quòd si in adulterio perseuerare elegerit, patronus turpitudinis, & lenocinij reus maritus habebitur, nisi eam adulterij ream facere voluerit. Vnde in nouo lib. Cod. de adul. & stupro Impp. Seuerus, & Antoninus.* [5] ¶*Crimen lenocinij contrahunt, qui deprehensam in adulterio vxorem*[l] *in matrimonio retinuerunt, non qui suspectam habuerint adulteram.*] ¶*Hoc in mulieribus non obtinet. Non enim eis permittitur maritos suos adulterij reos facere. Vnde in libro eodem, & tit. eodem iidem Imperatores* [6] *Publico iudicio non habere mulieres adulterij accusationem* [m], *quamuis de matrimonio suo violato queri velint, lex Iulia declarat: quæ cum masculis iure mariti accusandi facultatem de-*

vt de pœn. dist.2.§.quicumque ab illa originali. in fi. Sed obiicitur, nonne peccatum dimittitur pœnitenti? quod si est ita, cum habenti peccatum dimittatur peccatum: ergo pœnitens est peccator. & ita videtur quòd virtus & vitium simul sint, vel aliquo tempore intermedio sit quis sine adulterio: quod stare non potest. Lau. Ego dico omnes quæstiones tales esse duplices: isti infunditur gratia, isti dimittuntur peccata, est enim infusio composita & simplex: sicut hæc est duplex: lupus egreditur syluã. si enim intelligatur de composita egressiõe: vtraq; istarum est vera; lup[a] egreditur syluam: lupus est in syluа. secus si de simplici egressione. similiter vtraque istarũ est vera: isti infunditur gratia: isti remittitur peccatum. similiter hic distinguendum est: hæc res præscribitur ante 30. an. hæc res nõ præscribitur ante 30. an.

APud misericordem.] CASVS. Dicitur ĩ hoc c. quòd apud Deum bonus habetur & non fallax qui peccatũ pœnitendo dimittit. ipse enim post pœnitẽtiam peccata quę commisim[a], absscondit & dimittit, nostram pœnitẽtiam suscipiendo libenter. Sequens. §. patet.

k ¶*Reuertitur.*] "si ergo iuraui me ad diem certum soluturum pecuniam: licet post soluam, non peiero: quia iam ad veritatem redeo: sicut si sub pœna promisi aliquid, nec solui pœna commissa est: si tamen post soluo, liberor à pœna. ff. de arbit. l. vlt. quando pœna committatur, vel quando purgetur, no. in distinct. domini mei[a] Hu. Item est hic argu. quod aliquis potest mutare confessionem suam, maxime incontinenti, vt extra de testi. cogen. præterea. vel antequam fit scripta. extra de censi. olim. dummodo non fiat calumniose, vt ff. de inter. act. de ætate. §. vlt. Argu. contra, extra de conces. præben. & eccl. non va. post electionem. & extra vt eccle. bene. vt nostrum. & 4. qu. 3. item qui falso.

4 Sent.ibid. "iurãs soluere certo tpe, si post soluat, ñ est periurus.

5 tit.9.ad l. Iul. de adul. & stup. le.2.

6 ibid.l.1.

a ð hoc no. ff. si qs cau. l. & si post. ĩ gl. ipso iure.

CRIMEN LENOCINII. CASVS. Dicitur in hac l. quòd leno est qui vxorem publice in adulterio deprehẽsam detinet. secus autem est, si suspectam de adulterio detinet.

l ¶ *Vxorem.*] non tamen pœnam adulterij subst̃inet qui matrimonium suum contemnit, & vxorem delinquere patitur. & contaminatione non indignatur, vt ff. de adul. l.2. §. lenocinij. "Crimen autem lenocinij pluribus modis committitur, committit lenocinium qui quæstuariã mancipia habet. quia non est hoc minus quam proprio corpore quæstum facere, vt ff. de rit. nup. l. palã. §. lenocinium. Item est etiam leno qui scienter ducit damnatam adulteram, vel qui reconciliat sibi adulteram, vt C. de adul. l. castitati. vel qui scienter tenet adulteram, vt hic, vel qui recipit pecuniam pro adulterio vxoris suæ, vt ff. de adul. l.2. §. lenocinij.

"lenociniũ multiplicit. cõmittitur.

HOC IN MVLIERIBVS. CASVS. Per quædam cap. supradicta permissum est viris accusare vxores de adulterio. Nunc dicit Gratian. quod mulieribus hoc non permittitur vt viros suos de adulterio accusent: quod probat per legem sequentem. Vel expone hoc, scilicet propter quod non dicantur lenæ, si viros adulteros detinent.

PVBLICO. CASVS. Dicitur in hac lege, quòd si mulier ad pœnam capitalem virũ suum voluerit accusare de adulterio, quod non admittitur: licet de toro violato conqueri velit: quamuis vir iure mariti contra eam admittatur.

m ¶*Accusationem.*] sed non vsquequaq; negatur mulierem posse virum accusare [b], sed dicitur non æquo modo cũ viro accusationẽ de adulterio posse ꝓponere. vñ recte subditur. Nõ idẽ priuilegiũ, &c. vir enim

b Adde q̃ mulier ad effectũ pœnæ imponẽdæ viro ad separõnem tori p̃t mari tũ accusare. no. Cy. ĩ l.1. ð adul. Spe. e. ti. ver. sed nunquid.

"Adultera ẽt post pœnitentiam accusari p̃t.

"Bon[a] & mal[a] qs simul esse non p̃t.

a ¶Saulis filiam.] scilicet Michol.

f ¶ *Præfigurator.*] præfigurauit quod mulier post pœnitentiam debeat viro reconciliari. 31. q. 1. §. sed obiicitur.

g ¶ *Pœnitentis.*] videtur ergo quòd non possit mulier de adulterio accusari post pœnitentiam, quod falsum est. ĵ. 33. q. 1. admonere. sed post baptismum non, vt videtur: quia ibi plenior fit remissio quo ad omnem pœnam etiam temporalem. ar. de conse. dist. 4. sine pœnitentia. Arg. contra, ext. de diuor. gaudemus. "Sed dic quod licet excipi possit de adulterio primo commisso post baptismum, non tamen accusari: quia exceptio est fauorabilis: accusatio est odiosa. 2. q. 7. accusatio.

NOn erit.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd non est turpis reconciliatio adulteri vel adulterę, cum adulterium est per pœnitentiam purgatum: quia iam per Christum facta est remissio peccatorum: nec dicitur vt adultera in malitia perseuerans reuocetur: sed quod post pœnitentiam non debet adultera reputari.

h ¶ *Adultera.*] manens.

CVm renuntiatur.] CASVS. Quæsitum fuit ab Amb. quando dicatur fieri bonus qui à peccato recedit. Et respõdit quòd statim, & sine aliquo interuallo: quia ex quo peccatum excluditur, virtus statim ingreditur.

i ¶ *Cum renuntiatur.*] si enim per ianuam peccati intrat diabolus, statim Christus recedit. de pœ. dist.2. si enim inquit. Et argue quòd infusionem gratiæ præcedit remissio peccatorum naturaliter. id- est, intellectu. sed tamen tempore simul sunt. "sic ergo prius desinit quis esse vitiosus, quàm incipiat esse virtuosus. 23. q. 4. quod facit. bonus enim & malus simul aliquis esse non potest. de pœ. dis. 1. §. si autem. argu. ff. de here. inst. quoties. §. si quis ita dixerit. Item nec potest quis esse in medio statu: quia omnis qui nõ diligit, odit,

Source : BIU Cujas

vir enim iure mariti, ſ. ſine inſcriptione, ſine metu calumniæ, intra Ix. dies vtiles mulierem de adulterio accuſat, vt 4.q.4.§.aliquando. quod non facit mulier. aliàs vir & mulier ad paria iudicantur, vt j. e.q.5.præcipit. & c. Chriſtiana. & ſ. e.q.c.ſi quis vxorem. ſed poſt Ix. dies non poteſt eam niſi iure communi accuſare: niſi abſens ſit propter rem publicam: quia tunc admittitur, & reſtituitur ad illos Ix. dies. Et eſt iſte caſus ſpecialis, in quo maiores reſtituuntur, & non minores. ff. ex qui. cau. ma. ſi qua militi. ff. đ adul. miles. §. quidē. & ff. de mino. auxiliū. Sed quod hic diciur, nō videtur tenere ſecundū iura noſtra. "nam ſicut mariſe pñt' mutuo vir & vxor de adulterio.

" Accuſare tus vxorem: ſic vxor maritum licite accuſat, & inſcribit contra eum, & obligat ſe ad pœnā talionis. & hoc quando coram ſecularī iudice agit. ſed ſi agit coram eccleſiaſtico, ñ inſcribit, vt extr. de proc. tuę. & lex idē videtur dicere §. quia vero. & in auth. vt li. ma. & auiæ. §. cauſas. col. 8. Miror tamē quare dicat Inn. q coram ſæculari iudice ſit inſcribendum: cum hodie pæna ſæcularis cō mutata ſit in eccleſiaſticam pœnā, vt C. de adul. auth. ſed hodie. vnde etiam ſecūdū leges dico qđ vxor poſſit accuſare virum, cū tantum eccleſiaſtica ſit pœna adulterij: ſed dic quod ideo & hodie tenetur vir inſcribere, quia ingreſſus ī monaſterium morti æquiparatur[a]. Vel dic q licet commutata ſit pœna adulterij quantum ad mulierem: nō tamen quātum ad virū. Sed eſto quod vir accuſet mulierem, & ſuccumbat[b]: ex quo vir obligauit ſe ad pœnam talionis, & non probat: ergo & vir cō demnabitur ſicut mulier condemnaretur ſi eſſet conuicta. ſed mulier conuicta detrudetur in monaſterium: ergo & vir. & ſic aliquis cogitur recedere ab vxore ſua abſque cauſa fornicationis, ſecundū hoc quicumque vult ſeparari ab vxore ſua, accuſabit eam, vt cum ſuccubuerit, poſſit recedere ab ea: & ſic alia via eſt cōſecutus quod deſiderauit: quod eſt contra id 33.q.5. hæc imago. extr. de proc. tuę. Reſp. bene concedo quod eodem modo condemnatur vir quo mulier. Mulier enim non cogitur intrare religionem niſi viro placuerit: ſic nec vir condemnatus cogitur intrare religionem niſi mulieri placuerit. Vel intellige quod dicit decret. quod debet inſcribere, verum eſt quantum ad hoc vt lucretur donationem propter nuptias vel dotem.

1 Iuo p.8.c. 77. Pannor. l.6.c.29.

†al.malo] Iuo.

†al.decernuntur

a Vt not.16. q.3.placuit. 2. C.de epi. & cler. Deo nobis. Arc.

b Adde qualiter puniatur ſuccumbēs ī accuſatiōe adultere ij, no.gl.& Bar. ī l. quis. ver. gladio. C.de adult.

a ¶ *Non idem.*] ideſt, iure mariti. Vel non idem, ideſt, nullum priuilegium apud ſæcularem iudicem.

b ¶ *Priuilegium.*] quidam domini dicunt, quòd etiam vxor virum accuſare poteſt de dulterio[c], ſed non cū priuilegio: quia tenebitur ad talionem: & hoc innuit hic. Alij dicunt quod non poteſt, vt Io. & intelligunt auth. illas per quas dicunt veteres leges eſſe abrogatas in auth. vt fratrum filij. §. vlt. col. 9. & in auth. vt li. ma. & auię. §. quia vero. & §. cauſas. col. 8. in quibus videtur, quòd æque vxor virum ſicut vir vxorem poteſt accuſare per illam legem C. de repu. conſenſu. vt cum agit ad ſeparationem tori, vt lucretur donationē propter nuptias: non tamen vt vir in corpore puniatur: & ad hoc tantum agitur ſecundum canones.

c Dic q ſic ad effectum pœnæ imponendæ viro ad ſeparationē tori nō pœnę legalis. cōcor. not. pCy. l. ī C.de adult.

SI ERGO. Casvs. infert Gratian. ex ſupra dictis, quòd ſi nullus debet adulteram retinere: multo minus in coniugem debet duci, ſi ſpes correctionis non habetur de ipſa, cum inter coniuges fides & ſacramentum debeant obſeruari. & ad hoc inducit ſequens capitulum.

tuliſſet non idem[a] feminis priuilegium[b] detulit.] ¶ *Si ergo, vt ex his colligitur auctoritatibus, adulteram retinere nulli permittitur, multo minus in coniugium duci licebit, cuius pudicitiæ nulla ſpes habetur. Debet enim inter coniuges ſeruari fides, & ſacramentum: quæ cum defuerint, non coniuges, ſed adulteri appellantur.*

Vnde Auguſtinus ſcribit contra Iulianum lib. 1.

¶ Veritas nuptiarum non conſiſtit in commiſtione maris & feminæ. C. XI.

1 NOn enim in ſola, vt deliras, cōmiſtione maris & feminæ nuptiarum veritas eſt: quamuis ſine illa commiſtione nuptiæ filios procreare nō poſſint. Sed alia ſunt ad nuptias proprie pertinentia, quib[9] ab adulteriis nuptiæ diſcernuntur: ſicuti eſt tori coniugalis fides, & cura ordinate filios procreandi, & (quæ maxima eſt differentia) bonus vſus mali[c], hoc eſt bonus vſus concupiſcentiæ carnis, quo bono † adulteri male vtuntur.

¶ *In Pannormia citatur eodem modo: itemque apud Iuonem niſi quod habet*, libro ſecundo. *Sententia quidem ſæpe habetur apud B. Auguſtinum, & contra Iulianum nuptias diffinientem corporum commiſtionem diſputat potiſſimum lib. 5. c. vlt.*

Hæc ſunt bona, quibus commendantur nuptiæ, & ab illicito vſu diſcernuntur†.

3 *E contra vero Ambroſius* A *improbare nuptias videtur dicens.*

A ¶ Ambroſius.] *Sic etiam in manuſcriptis. Sed apud ipſum non eſt inuentum. Habetur apud B. Hieronymum, lib. 1. contra Iouinianū.*

¶ Primæ vel ſecundæ nuptiæ hac auctoritate improbari videntur. C. XII.

2 NOn enim.] Casvs. Iulianus dicebat, quod non erat verum & perfectum matrimonium ſine commiſtione carnali. in qua opinione videtur fuiſſe Gratianus, & quidam alij: contra quos loquitur Auguſtinus dicens quod veritas matrimonij potius conſiſtit in fide, prole, & ſacramento, quam in carnis commiſtione. Sic videtur mihi B. iſte caſus ponendus. De ſacramento tāgit ibi obſcure vbi ducit: *Bonus vſus mali.* Hug. etiam ſic ponit hunc caſum. Sequens §. patet.

NVptiæ terram replent, virginitas[d] paradiſum. Sed & hoc intuendum eſt duntaxat iuxta hebraicam veritatem, quòd cum ſcriptura in primo, & tertio, & quarto, & quinto, & ſexto, die expletis operibus ſingulorum duxerit [& vidit Deus, quia bonum eſt,] in ſecundo die hoc omnino ſubtraxit: nobis intelligentiam de relinquens non eſſe bonum duplicem numerum, qui ab vnione diuidat, & præfiguret fœdera nuptiarum. Vnde[e] & in arca Noe omnia animalia quęcumque bina ingrediuntur, immunda[f] ſunt: impar numerus eſt mundus[g]. Quamquam in duplici numero oſtendatur, & aliud ſacramentum[h]: quòd ne in beſtiis quidem, & immūdis auibus bigamia comprobata[i] ſit. bina enim ingrediuntur immūda, & ſeptena, quæ munda ſunt: vt haberet[k] Noe poſt diluuium, quod de impari numero ſtatim Deo poſſet offerre.

Verum hoc ad exhortationem, non ad neceſſitatem obſeruandæ virginitatis refertur.

Vnde Ambroſius ait in libro exhortationis ad Virgines.

¶ Virginitas ex conſilio ſuadetur, non imperio præcipitur. C. XIII.

2 INtegritas corporis expetenda à vobis eſt: quam ego pro conſilio ſuadeo, non pro imperio prȩcipio. Sola eſt[l] enim virgi-

c ¶ *Vſus mali.*] id eſt, pruritus concupiſcentiæ. "Et nota, quòd "Vſus quatuor ſpes. ſunt quattuor ſpecies vſus. Eſt bonus vſus boni, vt integritas quæ Deo vouetur. Eſt & malus vſus boni: cum quis continet propter inanem gloriam: & bonus vſus mali, cum concupiſcentia arctatur circa matrimonium. Eſt & malus vſus mali, cum quis vagatur ad mere trices, vt ea. q. 4. mere trices.

ECONTRA VERO. Hæc eſt tertia pars quæſt. in qua laudat & præfert virginitatem matrimonio: non tamen improbantur nuptiæ. ita intelligas ſequentia capi. Ioan. de Fan.

N *Vptiæ terram implent.*] Casvs. Ambroſius tria ī hoc c. inducit ad diſſuaſionem bigamiæ. Primum quia hoc facit virginitas in cælis, quod matrimonium in terris. Secundum, quia ſicut opus ſecundæ diei non meruit benedictionem: ita nec ſecundæ nuptiæ. Tertium, quia nec in beſtiis approbata eſt bigamia: cum tantum immunda animalia ſub binario ingreſſa ſint in arcam. Sic Beneuen. poſuit hūc caſum. Et quod dicitur ibi, *Aliud ſacramentum*, ideſt, alia ſignificatio. *Hoc.* ſcilicet, qa nec, &c.

Gen.7.

2 Iuo p.7. c.120.

d ¶ *Virginitas.*] non ideo hoc dicit, vt ſolæ virgines habeant paradiſum: ſed quia facilius. argum. ī. prox. cauſa. quæſtio. 5. qui ſitit. "Vel quia virginitas eſt ſoror Angelorum, vbi omnes erunt virgines, vel continentes: neque nubent, neque nubentur, vt 31. quæſt. 1. quod ſi. "virginitas ſoror eſt angelorum.

e ¶ *Vnde.*] ſcilicet ad oſtendendum, quòd binarius numerus non bonam habet ſignificationem: ſed ſignum diuiſionis & reprobationis.

f ¶ *Immunda ſunt.*] "immūda vocauit Moyſes in lege animalia, quæ non ruminabant, vt porci: & quæ non habebant vngulas fiſſas, vt equi: & in natantibus, quę non habebant ſquammas: & generaliter quæ lex comedi prohibuit. " Animalia immunda, q̄ dicebantur eſſe.

g ¶ *Impar numerus eſt mundus.*] ideſt, ſub impari numero ingrediuntur munda in arcam.

h ¶ *Et aliud ſacramentum.*] ab illo ſcilicet, quod, &c.

i ¶ *Comprobata.*] ſenſus eſt, Adeo reprobatur bigamia, quod nec etiam in beſtiis immundis inueniebatur cum qua bigamia contrahi poſſet, ſi alter comparum moreretur.

k ¶ *Vt haberet.*] " reddit rationem quare munda ſunt ingreſſa ſub impari numero, vt ex illis poſſet aliquid offerre. vbi enim paritas eſſet, ibi non poterat diuidere maſculum à femina. " Mūda animalia cur ingreſſa ſūt arcā impari numero.

VERVM HOC. Casvs. Quia Ambro. videbatur dicere quædam, quæ videbantur improbare nuptias: ideo Grat. dicit quo caſu intelligantur, ſcilicet de conſilio: ad quod inducit ſequens ca. cuius caſus patet.

l INtegritas.] ¶ *Sola eſt.*] hæc dictio, ſola, determinat hoc verbum ſuaderi, id eſt, ſolum modo ſuaderi poteſt: (imperatur enim fides, ſpes, charitas, humilitas) niſi aliqui feciſſent ſibi præiudicium vel vouendo, vel ſumendo ſacrum ordinem. vigeſimaſeptima, quæſtione ſecunda. vt lex. "quandoque etiam imperatur continentia ratione delicti, vt in pœnitentibus, vxoricidis, & inceſtuoſis, vt dixi ſ. cauſa proxim. quæſtione prima. in princip. & cap. ſicut. "Cōtinētia rōne delicti quandoque imperatur.

Source : BIU Cujas

" Monachi an possint ad vitam strictiorem compelli.

a ¶*Voti.*]"Arg.quod monachi vel canonici nõ possunt inuiti compelli ad districtiorem vitam:quia ea res est magis voti quam præcepti,& magis liberæ voluntatis quam coactionis.arg.dist. 74. ca.2.& 20.q.3.præsens.

CVM ERGO. Hæc est 4.pars q.in qua soluit magister & dicit,ꝙ si desinit meretricari, potest duci vxor,aliàs non.Io.de Fan.

CASVS.Infert Grat.ex supradictis, ꝙ meretrix non est in coniugium ducenda, cum nulla spescorrectiõis sit in ipsa. Sed statim obiicit de Rhaab meretrice,quæ fuit coniugio copulata:ḋ qua etiam per successionẽ Christus nasci dignatus est:&de Osee,qui meretricem emit,quã sibi matrimonio copulauit.Sed Gratianꝰ soluit, dicens aliud esse meretricẽ ducere, vel adulteram retinere.aliud est aliquã earum habere,quæ non potest à luxuria refrænari.Primum licet,secundum autem non. & ad hoc inducit seq. capitulum.

Iosue 2.&6.

Oseę 1.& 3.

† *al. intelligitur*

RHAAB. Historia. Vt legitur in libro Iosue, Rhaab recepit exploratores Israel in domum suam:& cũ quærerentur ad mortem, absc̃odit eos:& deinde dimisit per funem de fenestra domꝰ suę, quę muro ciuitatis inhærebat. postea cum ciuitas capta esset,salua ta est domꝰ Rhaab, &Salomon dux ex tribu Iuda duxit eam in xorem.

1 Iuo p.8.c. 38. Pan.l.6. c.57.

OSEAE. Historia. Legitur in Osee ꝙdixit Dominus ad eum: Vade &sume tibi vxorem fornicariã: & fac tibi filios fornicationum , quia fornicans fornicabitur terra à Domino.&abiit,&accepit Gomar filiam de Balaim : quæ concepit & peperit filium. Et iterum dixit Dominus ad eum : Vade dilige mulierem dilectam amico & adulteram sicut diligit Dominus filios Israel , & diligunt vinatia vuarum , & ipsi respiciunt ad Deos alienos. & dixit Osee. Eam emi mihi quindecim argenteis,& coro ordei[a], & dimidio coro tritici.& dixit ad eam,in diebus multis expectabis me:non fornicaberis,& non eris cum viro.

a Al.hordei.

b ¶*Primus.*] non ratione temporis, sed ordinis. liber enim primus ponitur inter 12.prophetas.

c ¶*Coro ordei.*]& 15.argenteis,& dimidio coro tritici.Ioan.

NITAS,quæ suaderi potest,imperari non potest:res magis voti[a],quã præcepti.

4 *Cum ergo in meretrice, vt diximus,nulla spes fidei,nulla sit certitudo pudicitiæ,patet, quòd non est in coniugium ducenda.sed obiicitur Rhaab Hiericuntina quamuis esset meretrix , tamen principi de tribu Iuda est copulata coniugio , de qua Christus postea nasci dignatus est. Osee quoque duodecim prophetarum primus[b],ex præcepto Domini, coro ordei[c] meretricem emit , quam sibi in coniugio sociauit. Sed aliud est, meretricem ducere , vel adulteram retinere , quam tua consuetudine castitate & pudicitia exornes: atque aliud,aliquam earũ habere,quam nullo pacto à luxu carnis suæ reuocare valeas. Hoc enim,penitus prohibetur:illud laudabiliter factum legitur†.*

Vnde Hieronymus super Osee lib. 1.*ad c.* 1.

¶Non est peccatum meretricem ducere vxorem. C. XIIII.

[1]NOn est culpãdus Osee propheta (interim vt sequamur historiam,) si meretricem, quam duxit , ad pudicitiam conuerterit : sed potius laudandus, quòd ex mala bonam fecerit. Nõ enim qui bonus permanet , ipse polluitur , si societur[d] malo : sed qui malus est,in bonum vertitur, si boni exẽpla sectetur[e]. Ex quo intelligimus,non prophetam peridisse pudicitiam fornicariæ copulatum, sed fornicariam assumpsisse pudicitiam, quàm antea nõ habebat.

CASVS. Excusat Hie.in hoc c.Osee contrahentem cum meretrice , dicens eum propter hoc non esse culpandum , sed potius laudandum : quia malam conuertit in bonam:nec corruptus est ex societate fornicariæ, sed fornicaria pudicitiam assumpsit.

" Societas inter bonũ & malũ cõtrahi potest

d ¶*Societur.*] " societas enim inter bonum & malum contrahi potest vt ex societate boni malꝰ ædificetur:sicut emptio veneni valet si tale sit quod adiectione alterius materię vlui esse potest.ff.de cõtrah.emp.quod sæpe.§.veneni.

e ¶*Sectetur.*]arg.quòd malum additum bono non corrumpit illud, sed potius sumit naturam boni.arg.j.e.q.2.quidquid.& ext.de consec.eccle.quod in dubiis.

QVOD AVTEM. " Hic depingitur secunda quæstio , an sit illa coniunx,quæ causa incontinentiæ ducitur : Et quidem est,non secundum primam institutionem matrimonij factã causa prolis tantum,& gratia multiplicandi generis humani,sed secundum secundam institutionem factam post peccatum , vitandæ fornicationis causa. & vtraque institutio facta est in paradiso. Prima añ peccatum : secunda post. Attribuitur tamen secunda Apostolo, non quia ipsam fecit : sed quia ipsam esse factã ostendit:& ne in posterum ab hæreticis in dubium reuocetur,in scriptis redegit[b] : sicut etiam Hier.secundas nuptias concessit. Deus mast ¶ *Benedictio.*] & fuit facta in paradiso. 26. dist. deinde. tunc fuit præceptum,vt ibi dicitur " eodem modo præceptum fuit cum dicebatur,Maledictꝰ, qui non reliquerit semen super terram:hoc die tamen est consilium, nisi quoad reddendum debitum. 33. q.4.Apostolus.

" Coniunxne est q̃ cã incontinentiæ ducitur.

b ḋ hac materia not. s. px.cau.q.1. s.31.q.1.aperiant.

2 Iuo p.8.c. 75.& 76. Pann.l.6. c.24.& 25.

† *al.Cum*

"Matrimoniũ qñque fuit de prælio cepto.

QVÆSTIO II.

1. ps

Vòd autem non sit vxor, quæ sola causa incontinentiæ ducitur , hinc videtur probari posse:quia coniugium propagationis,non explendæ libidinis causa à Deo institutum est.Hæc namque fuit benedictio[f] coniugis[crescite & multiplicamini.]

Vnde Ambrosius super Lucam , libro 1. *ad c.* 1.

¶Partus feminarum est eis sola causa nubendi. C. I.

[2]PVdor g est feminis nuptiarum pręmia non habere,quibus hæc sola[h] causa est nubendi. *Idem lib.2.in prin.* ¶Dum † coniugij præmium, & gratia[i] nuptiarum, partus sit feminarum,non mediocris quoque causa est , vt virginitas Mariæ falleret[k] principem mundi[l].

Qui ergo non causa procreandæ sobolis, sed explendæ libidinis sibi inuicem copulantur,non tam coniuges,quàm fornicarij videntur.

Hinc etiam Hieronymus ad c. 5. epistolæ ad Ephesios.

¶Non coniuges,sed adulteri vocantur, qui non secundum præcepta Christi coniunguntur. C. II.

[3]SIcut non omnis[m] congregatio hæreticorum, Christi ecclesia dici potest, nec caput eorũ Christus:sic non omne matrimonium[n] quo † non viro suo secundum præcepta Christi vxor iungitur,rite coniugium appellari potest sed magis adulterium[o].

3 Iuo p.8. c.277.

† *al.quod nõ viro suo secundum præcepta Christi coniungitur*]orig. Gen.2.

2 *His ita respondetur. Prima institutio*

g ¶ *Pudor.*] si tamen per eas nõ staret quo minus habeant , non est cur debeant pudere.ff.de reg.iur.in omnibus.

h ¶*Sola.*]ideſt,præcipua.8.dist.si solus.

i ¶ *Et gratia.*] vnde dicit lex , quia magnum præmium est mulieribus concipere. & conceptum tueri. ff.de ædil.edict.quæritur. §. si mulier.

k ¶ *Falleret.*] ex hoc autem fuit deceptus diabolus , qui cum videret Mariam habere filium , credebat eam mulierem esse. Alia ratio redditur 27.q.2.inuenta. " Hic patet quòd multa latent diabolum, & quotidie discit per temporum incrementa , vt 26. quæst.3. sciendum.

"diabolum multa latẽt & quotidie discit.

l ¶*Principem mundi.*] id est,mundanorum,id est,malorum. nec per hoc attribuitur ei super homines aliquis principatus , sed dicitur princeps eorum,ideſt,primo peccans,vel maior peccans. " Vel ad derisionem dicitur princeps talium : sicut dicitur rex schacorum, vel cardinalis Rauennas : non tamen simpliciter est rex, vel cardinalis.argum.ff.de verbor.sign.Paulus.quidam tamen hæretici garriunt eum principem mundi , quia fecit omnia infra lunarem globum.Ioan.

" diabolus dicitur mũdi princeps

QVI ERGO. CASVS. Hic infert Gratianus ex supradicto ca. quòd qui causa explendæ libidinis , & non causa sobolis copulantur,potius dicendi sunt fornicarij quàm coniuges. Et ad hoc inducit seq.c.

m ¶*Non omnis.*]ideſt,omnis non simile est ibi,Non erit impossibile apud Deum omne verbum.

n ¶*Matrimonium.*]ideſt,coniunctio.

o ¶*Adulterium.*]ideſt,fornicaria coniunctio.

HIS ITA RESPONDETVR.Hæc est secunda pars quęstionis,in qua dicitur, quòd matrimonium bis fuit institutũ siue permissum. Primo in paradiso propter sobolem tantum. Secundo extra paradisum propter sobolem, & propter infimitatem carnis vitãdam,quia bonum matrimonij tripertitum est : scilicet fides, proles, & sacramentum.Ioan. de Fan.

CASVS.In hoc §.G.duas distinguit institutiones matrimonij. Vnam quæ fuit ante peccatum , & causa sobolis procreandæ. Et aliam, quæ data fuit post peccatum:& facta fuit causa fornicationis vitandæ.quod probatur auctoritate Apostoli dicentis, Propter fornicationem

Source : BIU Cujas

tionem, &c. Vnde qui sic coniuncti sunt, continere non possunt nisi de communi consensu. quod probatur similiter auctoritate Apostoli. Vnde qui propter fornicationem vitandam coniuncti sunt, debent coniuges appellari. Et ad hoc probandum inducit seq. c. *Excipitur*, idest, excluditur à fornicatione.

a ¶ *Facta.*] solo consensu, vt & nunc & instituit Dominus matrimonium ex eo ꝙ mulierem fecit, dicendo illi, ꝙ vxor Adæ esset futura.

Heb. 13.

1 Sent. 4. dist. 26.

b ¶ *Sine ardore.*] "nisi enim homo peccasset, ita sine ardore & pruritu esset genitalium cõiunctio, sicut est aliorum membrorũ: veluti si applices digitum digito: vel manum cum manu: vel si esset pruritus, non tamen esset peccatum: sicut non esset peccatũ manum scabiosam mittere ad ignem.

" Adam si nulla in coitu voluptas esset.

1. Cor. 7.

ibid.

c ¶ *Eliminandum.*] idest, coercendum.

d ¶ *Facta est.*] idest, offensa facta est: aliàs in paradiso etiam secundo facta est. sed quæro per quæ verba, vel quando?

e ¶ *Coniugij.*] sed hodie sacerdos diaconꝰ magis punitur si contrahat quam si fornicetur, vt dist. 28. presbyterum.

f ¶ *Vnusquisque.*] qui per votum sibi non præiudicabit. 27. qu. 1. vt lex.

2 Iuo p. 8. c. 234.

g ¶ *Nolite.*] ℨ. 30. qu. 2. nosse.

h ¶ *Vsum.*] idest, carnalem vsum.

i ¶ *Veniale.*] idest, dignum venia, idest, ad mortem non imputabile. ℨ. dist. 13. nerui. j. eadem q. 4. in eo. contra. ℨ. dist. 25. §. aliàs.

1. Cor. 7. Arg. contra, j. 33. q. 4. vir. dic vt not. j. cap. prox.

k ¶ *Quod.*] simplex est relatio.

l ¶ *Tripertitum.*] idest, bonum nuptiale est triplex: idest, coniunctorum nuptiis bonũ est triplex.

3 Pan. l. 6. c. 26.

coniugij in paradiso facta[a] *est, vt esset immaculatus torus, & honorabiles nuptiæ: ex quibus sine ardore*[b] *conciperent, sine dolore parerent.* [1] *Secunda propter illicitum motum eliminandum*[c] *extra paradisum facta est*[d]: *vt infirmitas prona in ruinam turpitudinis, honestate exciperetur coniugij*[e]. *Vnde Apostolus scribens ad Corinthios ait* [*Propter fornicationem vnusquisque*[f] *suam vxorem, & vnaquæque virum suum habeat.*] *Ex hac itaque causa fit, vt coniugati se sibi inuicem debeant, nec se sibi negare possint. Vnde Apostolus* [*Nolite*[g] *fraudare inuicem, nisi forte ex consensu, & ad tempus, vt expeditius vacetis orationi, & iterum reuertimini in idipsum, ne forte tentet vos Satanas. Hoc autem dico propter incontinentiam vestram.*] *Qui ergo propter incontinentiam in naturalem redire vsum*[h] *monentur, patet, quòd non propter filiorum procreationem tantum misceri iubentur. Non tamen ideo nuptiæ malæ iudicantur. Quod enim præter intentionem generandi fit, non est nuptiarum malum: sed est veniale*[i] *propter nuptiarum bonum, quod*[k] *est tripartitum*[l], *fides videlicet, proles, & sacramentum.*

Vnde Augustinus de bono coniugali, c. 6.

¶ Immoderatus vsus coniugatorum non est nuptiarum malum, sed est veniale propter nuptiarum bonum. C. III.

[2] QVidquid inter se coniugati immodestum, inuerecundum, sordidumve gerunt, vitium est hominum, non culpa nuptiarum. Iam in ipsa quoque immoderatiore exactione[m] debiti carnalis, quam eis non secundum imperium præcipit, sed secundũ veniam concedit Apostolus, vt etiam præter causam procreandi sibi misceantur, etsi eos praui mores ad talem concubitum impellunt, nuptiæ tamẽ ab adulterio[n], seu fornicatione defendunt. [3] Neque enim illud propter nuptias admittitur: sed propter nuptias ignoscitur. Debent ergo sibi coniugati, non solum ipsius sexus sui commiscendi fidem, liberorum procreandorum causa (quæ prima est humani generis in ista mortalitate societas) verũetiam infirmitatis inuicem excipiendæ ad illicitos concubitus euitandos mutuam quodammodo seruitutem: vt, etsi alteri eorum perpetua continentia placeat, nisi ex alterius consensu non possit.

3 *Non autem datur præsentia sancti spiritus tempore, quo coniugales actus geruntur.*

Vnde Hieronymus super Matthæum.

¶ *Caput hoc habetur apud Origenem homilia 6. in Numeros: & ex ipso citatur in glossa ordinaria Numer. 11.*

¶ Non datur præsentia sancti spiritus tempore, quo coniugales actus geruntur. C. IIII.

[4] CONnubia legitima carent quidem peccato. non tamen tempore illo, quo coniugales actus geruntur, præsentia[o] sancti spiritus datur: etiam si prophe ta esse videatur, qui officio generationis obsequitur. Sed & alia plura[p] sunt, in quibus sufficit sola[q] vis humana: & neque res indiget, neque decet adesse præsentiam sancti spiritus.

Sicut ergo talis concubitus non est fornicarius, sed propter bonum coniugij licitus, sic etiam coniunctio illa, de qua quæritur[r]*, non est fornicaria, sed propter bonum coniugij licita.*

Item sicut Augustinus ait in lib. de bono coniugali, c. 14.

C. V.

[5] CONcubinæ ad tempus adhibitæ, nec etiam si causa filiorum concumbant, iustum faciunt concubinatum suum.

4 *Sic econtrario datur intelligi de iis, qui coniugali affectu sibi copulantur: quòd etiam si non causa procreandorum filiorum, sed explendæ libidinis conueniunt, non ideo fornicarij, sed coniuges appellantur.*

Probatur hoc idem auctoritate Augusti ni in libro de bono coniugali, c. 5.

a ¶ *Facta.*] solo consensu, vt & nunc & instituit Dominus matrimonium ex eo ꝙ mulierem fecit, dicendo illi, ꝙ vxor Adæ esset futura.

b ¶ *Sine ardore.*] "nisi enim homo peccasset, ita sine ardore & pruritu esset genitalium cõiunctio, sicut est aliorum membrorũ: veluti si applices digitum digito: vel manum cum manu: vel si esset pruritus, non tamen esset peccatum: sicut non esset peccatũ manum scabiosam mittere ad ignem.

c ¶ *Eliminandum.*] idest, coercendum.

d ¶ *Facta est.*] idest, offensa facta est: aliàs in paradiso etiam secundo facta est. sed quæro per quæ verba, vel quando?

e ¶ *Coniugij.*] sed hodie sacerdos diaconꝰ magis punitur si contrahat quam si fornicetur, vt dist. 28. presbyterum.

f ¶ *Vnusquisque.*] qui per votum sibi non præiudicabit. 27. qu. 1. vt lex.

g ¶ *Nolite.*] ℨ. 30. qu. 2. nosse.

h ¶ *Vsum.*] idest, carnalem vsum.

i ¶ *Veniale.*] idest, dignum venia, idest, ad mortem non imputabile. ℨ. dist. 13. nerui. j. eadem q. 4. in eo. contra. ℨ. dist. 25. §. aliàs. Arg. contra, j. 33. q. 4. vir. dic vt not. j. cap. prox.

k ¶ *Quod.*] simplex est relatio.

l ¶ *Tripertitum.*] idest, bonum nuptiale est triplex: idest, coniunctorum nuptiis bonũ est triplex.

Quidquid.] CAsvs. Hoc ca. diuiditur in tres partes. In prima dicit Aug. quòd quidquid inter se causa explendæ libidinis faciunt coniugati, non est culpa nuptiarum, sed hominum. In secunda parte dicitur, quòd si quis vxorem suam cognouerit etiam nimis frequenter causa fornicationis, vel forte causa libidinis saturandæ, defenditur tamen à fornicatione propter bonum nuptiarum. In tertia parte dicitur, quòd coniugati debent adinuicem sibi reddere debitum non tantum causa prolis habendæ: sed etiam causa fornicationis vitandæ. Secũda pars incipit ibi, *Iam in ipsa.* Tertia ibi, *Debent ergo.* quod autem dicitur ibi, *neque illud*, scilicet coitus incontinentiæ, vel forte libidinis saturandæ. Sequens §. patet.

m ¶ *Exactione.*] causa incontinentiæ, non causa libidinis explendæ.

n ¶ *Ab adulterio.*] j. ea. quæst. 4. origo. contra j. ead. qu. 4. liberorum. contra. Vt hoc cap. & eius contraria melius intelligas, "nota, quod quattuor de causis commiscetur quis vxori. Causa prolis. Item causa reddendi debitum. his casibus non peccat, immo meretur. 13. dist. nerui. & 33. quæst. 5. si dicat. Item causa incontinentiæ, cum, scilicet est præuentus à voluptate: tunc est veniale peccatum, vt hic & 33. qu. 4. vir cum propria. Quidam tamen dicunt hoc casu nullum esse peccatum propter auctoritatem Apostoli. Vnusquisque habeat suam, &c. vt ℨ. §. prox. Cognoscitur etiam vxor causa explendæ voluptatis, scilicet cum quis præuenit voluptatẽ vel cogitatione, vel vtendo calidis, vt pluries eam cognoscere possit, tunc secundum Hu. peccat mortaliter, vt in contrario c. origo. minus tamen punitur propter bonum matrimonij, vt j. q. 7. adulterij. Alij dicunt quòd etiam in hoc casu tantum veniale peccatum est. argu. hic & j. qu. 7. adulterij. & sic vbi reperitur quòd mortaliter peccet, dic: id est, ad modum adulteri agit. Vel dicitur ad exhortationẽ continentiæ. fi. 32. q. 1. §. verum. Vel intelligitur quando eam cognoscit cõtra naturam: quia tũc secundũ omnes mortaliter peccat, & grauius cum vxore quã cum alia. j. q. 7. adulterij. Io.

"Vir cur misceatur vxori causæ iiij.

NON AVTEM. Hæc est 3. pars q. in qua dicitur quod virtus sancti spiritus nõ est ibi, quando coniugalis actus agitur. & dicas quod duobus modis datur spiritus sanctus, scilicet ad bene viuẽdum. tunc non recedit in coniugali actu: quia meritorius est. 33. q. 1. c. 1. datur etiam advirtutes faciendas. tunc recedit. hoc habes de pœn. dist. 2. ca. 3. 4. & 5. Io. de Fan.

4 Sent. 4. dist. 32.

Connubia.] CAsvs. dicitur hic, quod licet connubia peccato careant, tamen tempore carnalis commistionis non adest spiritus sancti gratia. Sũt etiam plura huiusmodi opera, in quibus non adest præsentia spiritus sancti: nec etiam indigent.

o ¶ *Præsentia.*] Adest tamen gratia spiritus sancti quoad illa, sine quibus gratia spiritus sancti haberi non potest: cum etiam quis mereatur quandoque in tali actu. j. 33. qu. 5. si dicat. Sed abest cũ quis cognoscit vxorem quo ad operationem, scilicet quo ad miracula facienda, & vim prophetandi. manet enim ĩ bonis gratia spiritus sancti quo ad quædam, & recedit quo ad quædam, vt legitur de pœ. dist. 2. quærendum. & cap. potest discursus. Vel dic non dari præsentiam spiritus sancti quoad omnia. qa ibi est quidam stupor, & homo totus carneus efficitur. Vel ideo illi pruritui non datur, quia est veniale peccatum. "Dicit tamen P. mandu cato, coitum coniugalem bene exerceri posse sine peccato[a], quod concedo quandoque. Ioan.

5 Pol. l. 6. ti. 4 Iuo p. 8. c. 10 Pan. l. 6. c. 45

"coitus carnalis sine pctõ exerceri potest.

a Si. contra 27. qu. 2. oẽ.

p ¶ *Sed & alia plura.*] vt sunt actus indifferentes, vt comedere, mouere digitum, & huiusmodi.

q ¶ *Sola.*] non excludit Deum quin absit: sed virtutes quantum ad operationem: quia illa hora totus carneus efficitur.

SICVT ERGO. Casvs. Concludit Gratian. ex illo c. quidquid. & dicit quòd sicut coitus qui fit causa incontinentiæ, non est fornicarius, sic coniunctio vxoris, quæ fit causa filiorum, non est fornicatio. Postea dicit, quòd concubinatus, qui fit etiam causa filiorum, non est licitus, quod probat auctoritate Augustini, de qua dicitur in themate.

r ¶ *De qua quæritur.*] in themate.

Concubinæ.] SIC ECONTRARIO. Hæc est 4. pars qu. in qua quæritur an sit vxor quæ ducitur ad tẽpus, vel sub conditione vt prolem euitet. & dicitur quod non. Io. de Fan.

Casvs. Infert Grat. ex auctoritate Augustini, dicens, ergo si coniugium fiat causa incontinentiæ, & non concubinatus, licitum erit: quod patet per sequentia c.

Source : BIU Cujas

Solet quæri.] Casvs. Quæsitum fuit ab Augu. vtrum debeat dici matrimonium inter eos, qui causa incontinentiæ contrahunt. Et respondet Aug. quòd sic, dummodo sic conueniant vt perpetuo debeant simul esse: & non vitent prolem. Sed si conueniant vt ad tempus sint simul, vel vt vitent prolem, non est coniugium inter eos. Nam non debet vxor dici, cum qua aliquis ita contrahit do nec inueniat magis dignam. & hunc casum approbat H. in summa sua, excepto eo, ꝙ non dixit de q̃stione facta ab Augu. *Vtramque*, i. ad mortem velle .persistere, & velle non euitare prolem.

1 Poly. ibid. Iuo p. 8. c. 65 Pan. l. 6. c. 27

† *al. propter incontinentiam*] orig.

a ¶ *Sed pro incontinentiæ.*] i. propter incontinentiam vitandam.

b ¶ *Ea fide.*] dum tamẽ hoc agãt vt matrimonium contrahant.

c ¶ *Si vsque ad mortem.*] matrimonium enim non põt ad tempus contrahi: "sicut nec lex nouit filium temporalem, vt ff. de adopt. si qs. nec heres quis ad̃ tempus instituitur. inst. d̃ her. inst. §. heres. Quid si aliqui aliàs contracturi credunt hoc licere vt ad tempus contrahant, cum ius ignorent, & contrahunt? Dicit H. tenere matrimoniũ.

"filius tp̃alis est à lege incognitus.

2 Pann. l. 6. c. 44.

d ¶ *Vitauerint.*] modi vitandi notãtur. ff. de vsu & ha. sed neque. & l. & si forte.

e ¶ *Nolint.*] i. velint nõ nasci. Habes ergo hic ꝙ vitatio prolis vel propositum necandi filios impedit matrimonium. & in c. prox. Si autem alia cõditio inhonesta poneretur in matrimonio, vt cõtraho tecum si tu interfeceris patrem, vel aliquid iniquius feceris: an talis impediat matrimonium dubitari cõsueuit. "De hoc notabis quòd conditio quædam est honesta: quædam inhonesta sicue impossibilis[a]. Est autem honesta duplex: & est duplex inhonesta. quædam enim conditio est de natura matrimonij: quędam non. Si ergo conditio honesta quę non est de natura matrimonij, appontur matrimonio, tenet matrimonium. vt si dicatur, contraho tecum si dederis mihi centum: hæc conditio honesta est, & nõ est de substantia matrimonij: & tenet matrimonium cum illa conditione, & sine ea, vt ext. de cond. app. de illis. Est alia honesta conditio, quæ adhæret naturæ matrimonij: vt cum Christianus dicit Iudææ: contraho tecum si volueris Christiana fieri. talis conditio est de natura matrimonij: & si illa non apponeretur, non teneret matrimonium, vt 28. q. 1. non oportet. Similiter inhonesta duplex est, si. n. apponitur inhonesta conditio, quæ est contra naturam matrimonij, vt si matrimonium non tenet: vt si hoc modo dicatur, contraho tecum vsque ad tres annos. vel sic, contraho tecum, si procuraueris veneficia sterilitatis. matrimonia enim vel sponsalia sic contracta non tenent: vt hic, & c. seq. Est & alia inhonesta conditio, quæ non est contra naturam matrimonij, vt si dicatur hoc modo, tecum contraho si furtum vel homicidium feceris: hæc conditio non repugnat naturæ matrimonij: & conditio talis si apponatur, frangenda est, & tenet matrimonium, vt ext. de cond. app. c. 1. Sed contra hanc distinctionem est quod legitur 28. q. 1. idololatria. ibi enim videtur quòd omnes turpes conditiones etiam soluant matrimonium. sed qualiter hoc sit intelligendum, ibi notauimus. Item contra est 10. q. 1. c. 1. & 2. vbi tenet contractus, licet apponatur conditio, quæ est contra naturam contractus. Similiter obstat 28. dist. diaconi. vbi tenet ordinatio, licet dicat se velle habere vxorẽ. Similiter tenet conuersio, si sub hac forma fiat vt possit retineri proprium, vt extr. qui cle. vel vo. insinuante. In contractib. autem impossibiles conditiones apposit̃æ vitiant contractum, vt inst. de inut. stipulatio. §. impossibilis. ff. de act. & obl. non solum. In vltimis voluntatib. pro non adiectis habentur, vt C. de inst. & substit. reprehendenda. De cond. ap. in matrimonio, plene habes ext. de cond. ap. c. vlt.

3 Sent. 4. distin. 31. Iuo p. 10. c. 55. "cõdões in mr̃imoniis appositæ sunt̃ multi plici dr̃ia. aExt. d̃ cõd. ap. ca. vlt. & intellige im possibiles d̃ iure, vel sc̃d̃ naturã. ff. d̃ cõd. inst. l. 1. &l. fil⁹. sec⁹ si impossibilis fit pp d:f ficultatẽ p̃standi. vt si mihi domũ aureã dederis. ff. d̃ sta. li. cũ heres. §. 1 qa tũc valet matr̃imoniũ, vt ibi. idẽ si pp perplexitatẽ est impossibilis: qa ex tũc vitiat cõtractũ. ff. d̃ cõd. inst. si Titi⁹. sed sc̃d; Vinc. ibi cõtra natur̃ & substãtiam est. Arc.

¶ Coniuges sunt qui causa solius incontinentiæ sibimet inuicem copulantur. C. VI.

1 Solet quæri, cum masculus & femina, nec ille maritus, nec illa vxor alterius, sibimet non filiorum procreandorum, sed pro† incontinentia[a], solius concubitus causa copulantur, ea fide[b] media, vt nec ille cum altera, nec illa cum altero id faciat, vtrum nuptiæ sint vocandæ. Et potest quidẽ fortasse non absurde hoc appellari connubium, si vsque[c] ad mortem alicuius eorum id inter eos placuerit: & prolis generationem, quamuis non ea causa coniuncti sint, non tamẽ vitauerint[d], vt vel nolint[e] sibi nasci filios, vel etiam opere aliquo mal̃o agant, ne nascãtur. Ceterum, si vel vtrumq; [f] vel vnum horum desit, non inuenio, quemadmodum has nuptias appellare possimus. [2] Etenim si aliquam sibi vir ad tempus adhibuerit, donec aliam dignam vel honoribus, vel facultatibus suis inueniat, quam comparẽ ducat, animo ipso adulter est: nec cum illa, quam cupit inuenire, sed cum ista[g], cum qua sic cubat, vt cum ea non habeat maritale consortium.

Idem de nuptiis, & concupiscentia, lib. 1. cap. 15.

¶ Fornicarij sunt, non coniuges, qui sterilitatis venena procurant. C. VII.

3 Aliquando eousque peruenit hæc libidinosa crudelitas, vel libido crudelis, vt etiã sterilitatis venena procuret: & si nihil valuerit[h], conceptos fœtus aliquo † modo intra viscera extinguat, ac fundat[4], volendo suam prolem prius interire[i], quàm viuere: aut, si in vtero iam viuebat, occidi antequam nascatur. Prorsus, si ambo[k] tales sunt, cõiuges[l] non sunt: &, si ab initio[m] tales fuerunt, non sibi per connubium, sed per stuprum potius cõuenerunt. Si autem non ambo sunt tales, audeo dicere, aut illa est quodam modo meretrix[n] mariti, aut ille adulter[o] vxoris.

5 *De his, qui abortum procurant, quæritur, an iudicentur homicidæ, vel nõ, Augustinus in lib. quæstionum Exodi, quæst. 80. ait.*

¶ Non est homicida, qui abortum procurat, antequam anima corpori sit infusa. C. VIII.

5 Quòd vero non formatum puerperium[A] noluit ad homicidium pertinere, profecto nec hominem deputauit, quod tale in vtero geritur. Hic de anima quæstio solet agitari[P], vtrum, quod formatum non est, nec animatũ[q] quidem possit intelligi: & ideo nõ sit homicidiũ: quia nec exanimatum dici potest, si adhuc animã[r] non habebat. *Item.* ¶ [6] Si ergo illud informe puerperium iam quidẽ fuerit, sed adhuc quodammodo informiter animatum (quoniam magna de anima quæstio non est præcipitãda indiscussa temeritate

f ¶ *Vtrumque.*] scilicet qui volunt vsque ad mortem commanere, & qui volunt non euitare prolem.

g ¶ *Sed cum ista.*] supple est adulter.

A *Liquando.*] Casvs. Coniugati quidam operantur ne fœtus concipiatur, aut vt fœtus conceptus fundatur, aut formatus extinguatur. dicitur hic quod si ab initio in contrahendo matrimonio talem intentionem habuerunt, nõ est matrimonium inter eos. si autem ex postfacto tales facti sunt: licet sint coniuges, tamen sunt adulteri reputandi: quia more adulterorum se habent, vbi alter ex postfacto est i hac culpa, aut ipse se habet ad modũ adulteri: aut ipsa ad modum meretricis: & tamen matrimoniũ est inter eos. Seq. §. patet.

† *aliquando*] orig.

4 Adde ad istud c. & sequẽs, qualiter tales puniãtur, not. Bar. i l. diu⁹. ff. de var. & extraor. cri. in gl. in l. ne care. in gl. r. ff. de li. agn.

h ¶ *Si nihil valuerit.*] procuratio sterilitatis.

i ¶ *Interire.*] interit ergo quod nondum est. ar. ff. vsufru. quemadmodum ca. l. omnes. §. 1.

k ¶ *Si ambo.*] i. si ab initio legitime contraxerunt: sed ad hoc post deuenerunt.

5 Sent. ibid. Iuo p. 10. c. 56. Pan. l. 8. c. 12.

l ¶ *Coniuges non sunt.*] idest, iura coniugij nõ obseruant.

m ¶ *Et si ab initio.*] no. ꝙ non sunt coniuges qui eo animo coniuncti sunt vt ꝑlis generationem impediant: & ꝙ in vno opere vn⁹ peccat, alter non: "& ꝙ matrimonium aliquando ex vna parte tantum tenet. ar. j. e. q. 5. proposito. & ext. de eo qui dux. in matri. c. 1. sed hoc falsum est.

"Matrimoniũ q̃que ex vna part̃ tantum tenet.

6 ibid.

n ¶ *Meretrix.*] i. digna pœna, qua aliqua meretrix est digna.

o ¶ *Adulter.*] idest, dignus pœna, qua aliquis adulter est dignus.

DE HIS. Hæc est 5. pars qu. in qua quæritur an sit homicida qui percutit mulierem, & facit abortum. & dic quòd non. nisi esset viuificatus. & hoc probat per tres canones. Ioan. de Fan.

Quòd vero.] Casvs. Quæsitum fuit ab Aug. an committat homicidium qui puerperium nondum formatum effundit. & respõdet Aug. dicens quòd homicidium non committit, quia non potest examinatum dici vel examinari quod numquam animam habuit. nec est in hoc præcipitanda sententia, vt hæretici faciunt. Sed ideo lex noluit esse homicidium: quia anima non potest esse viua in eo corpore quod sensu caret.

p ¶ *Agitari.*] ab hæreticis præsertim, scilicet vtrum quidquid, &c.

q ¶ *Nec animatum.*] Et hoc quidem verum est. quia antequam lineamenta corporis[b] habeat, non infunditur anima, vt j. cap. prox. Quidam tamen hæretici dicunt animam creari ex traduce, id est, ex præiacenti materia, ideſt, ex anima generantis, & nasci cum corpore, sicut & creatur corpus ex corpore. Alij mentiuntur animas creatas esse in principio mundi in comparibus stellis, & infundi corporibus: post resolutionem vero redire ad proprias stellas, si bene vixerint. "Fides nostra est quòd quotidie Deus nouas creat animas, & infundit nouis corporibus: & infundẽdo creat, & creando infundit.

"Aĩa nostra vñ ꝓcedit.

bHic videꝙ leg. & not. j. 5. dist. §. 1.

Additio. Aliter videtur notari j. 1. q. 3. si quis obiecerit. in gl. exercendo, &c.

r ¶ *Si adhuc animam.*] similiter non dicitur deseri charitas, quæ nũquam fuit: vt j. de pœ. di. 2. in fi. "& rei quæ non est priuilegium dari non potest, vt ext. de eccl. ædifi. ad audientiam. & matrimonium quod non est, accusari non potest, vt ext. de despon. imp. ad dissoluendum. & id quod non est, rumpi non potest. ff. de iniu. rup. & ir. test. nam & si. Sed contra, id quod non est, potest desinere esse, vt ff. de vsuf. quemadmodum. ca. l. 2. §. 1. & res quæ non est, potest habere priuilegium. extra de consue. cum olim. & mittitur in possessionem quæ non est, is qui non est natus, vt ff. de inof. test. posthumus.

"Priuilegiũ dari ñ ꝓt rei quę non est

& ædifi

Source : BIU Cujas

& ædificio puod nondum est, potest imponi seruitus, vt ff.de seru. vrb.præ.si seruitus. §.vl.Ioan.Tu dicas quod rei quæ non est,potest imponi seruitus: non quod statim sit seruitus, sed erit re existente in rerum natura. 27.q.2.§.ex his omnibus. Idem potest dici de priuilegio:quia tunc vere competit,cum res extabit.H.

a ¶ *Ad homicidium.*] dic vt s. 2.q.5. consuluisti.

1 Adde not. in l.Cicero. ff.de pœ. & l. sacrilegij. ff.de var. & extr.crim.

Moyses.] Casvs. Hoc c.vt dicũt Beneuen. & H.debet præmitti c. præcedenti: quia sic est in legibus humanis:& Hug. hunc casum sic ponit dicens. Hic similiter loquitur Aug. contra eosdem hæreticos dicentes ꝙ anima nascitur ex semine, & infunditur corpori statim cum corpus semi natur. Probat ergo Aug.auctoritate Moysi,& exemplo Domini in factura Adæ, ꝙ corpꝰ ante recipit formam & distinctionẽ membrorum, quàm anima infundatur.

2 Iuo p.10. c.57.Pan.l.8 c.13.

Exod.21.

Casvs. H. breuis est, & bonus, Bene. vero hunc casum sic ponit dicens. Erant quidam hæretici dicentes omnes animas ab initio creatas simul, & compositas in comparib. stellis: & quotidie infundi nouiscorporib. deinde ad compares stellas reuersuras. Alij autẽ dixerunt animas creari ex traduce,&simul infundi corpori cum semine. Contra quos inuehitur hic Aug. quia primo formatur corpus ex traduce carnis,&deinde anima ifunditur. Sed hoc primo probat p Moysem:secundo per factura Adæ: tertio per similitudinem ædificij.*Ex traduce*,i.ex semine.*Simul cum corpore*,i.simul cum ipso semine corporis anima creatur,&infundi tur antequam corpus humanum sit formatum. Hæc dicebãt ibi hæretici. Seq.c.patet.

3 Sent.ibid.

†*al.de*

†*al.priora*

†*informabatur*] vera lectio.

†abest ab origin.

sententiæ.)ideo lex noluit ad homicidium [a] pertinere[1], quia nondum dici potest anima viua in eo corpore,quod sensu caret.

a ¶ Puerperium.] *In vulgatis sequebatur*, Moyses,vel lex, *quæ absunt à plerisque vetustis, & originali. Alia etiam nonnulla ex iisdem sunt emendata.*

Item in libro quæstionum veteris & noui testamenti,c.23.

¶De eodem. C. IX.

[2]Moyses tradidit. [Si quis percusserit mulierem in vtero habentem, & abortiuerit,si formatũ fuerit, det animam [b] pro anima: si autem informatum fuerit,mulctetur pecunia,]vt probaret non esse animam ante formã. Itaque si iam formato corpori da tur, non in conceptu corporis na scitur [c] cum semine deriuata.[3]Nã si cum semine & anima existit ex †anima, multæ animæ quotidie pereunt [d],cum semen fluxu quodam non proficit natiuitati [e]: sed si propius † respiciamus, videbimus quid sequi debeamus. Contemplemur facturam Adæ. In Adam enim exemplum datum est, vt ex eo intelligatur, quia iam formatum corpus accipit animam. Nam potuerat animam limo terræ admiscere, & sic formare corpus.Sed ratione infirmabatur† [f]: quia primum oportebat domum compaginari, & sic habitatorem induci. Anima certe,quia spiritus est,in sicco [g] habitare non potest, ideo ĩ sanguine fertur habitare† [h]. Cũ ergo corporis lineamẽta cõpacta non fuerint,vbi erit anima?

Item Hieronymus ad Algasiam,q.4.

¶De eodem. C. X.

[4]Sicuti [i] semina paulatim formantur in vteris, & tamdiu non reputatur homo†,donec elementa confecta† suas imagines, membraq; suscipiant, ita sensus [k] ratione conceptus [l],nisi in opera proruperit, adhuc in ventre retinetur,& cito perit ab [a] hoste [m].

a ¶ Ab hoste.] *Originale & Iuo*, & cito abortio perit: *quo abortij vocabulo & alibi, & in eadem quæstione vsus est* B.Hieronymus, aduersarij aduentus,inquit,ea,quæ concepta sunt,facit perire abortio. *sed ob glossam non est mutatum.*

6 *Cum ergo* [n], *qui aliquam sibi ad tempus adhibet,cum ea adulter esse dicitur, nec ab ea discedens, nec filiam suam illi* [o] *tradens peccat.*

Vnde Leo Papa ad Rusticum Narbonensem episcopum,epist,90.al.92.ca.5.& 6.

¶Profectus est honestatis fornicariam abiicere,& vxorem legitimam accipere. C. XI.

Ancillam à toro abiicere [p] & vxorem [q] certæ ingenuitatis accipere: non duplicatio coniugij,sed profectus est honestatis. Culpanda est sane talium negligentia, sed non penitus desperanda, vt crebris cohortationibus [r] incitati quod necessario [s] expetierunt,fideliter [t] exequantur.[5] Nemo [u] enim desperandus est, dum in hoc corpore constituitur: quia nonnumquam, quod diffidentia ætatis [x] differtur [y], consilio maturiore perficitur.

Idem ibidem,c.4.[6]

¶Legitimo matrimonio copulatur, quæ concubinam habenti traditur. C. XII.

[7]Non omnis mulier iuncta viro,vxor est viri, quia nec omnis filius [z] est heres patris. [a] Nuptiarum autem fœdera inter ingenuos [b] sunt legitima, & inter

Casvs. Iste §.respicit finem illius cap. solet quæri. & ex eo infert quod si quis separat se à tali,cum qua con traxit ad tempus,non peccat, nec alius tradens filiam suam illi adultero peccat,&ad hoc inducit seq.c.

4 Sent.ibid. Ino p.x.c.58 Pan.l.8.c.14 †*al.homicidium* †*al.confusa*]orig.

n ¶ *Cum ergo.*] respicit finem c.solet quæri,&c.

o ¶ *Illi.*] cum ei non est carnaliter commistus, nec ibi sumatur. Argum. contra extra de sponsa.ad audientiam.

Ancillam.] Casvs. Dicitur in hoc cap. quod si quis vult dimittere concubinam, & aliam ducere in vxorem, propter hoc non est bigamus,nec peccat: immo admonendus est vt hoc faciat: quia eius negligentia non est desperanda, cum de nomine desperandum sit, donec est in hoc mortali corpore. *Ancillam*, non matrimonialiter copulatam.

p ¶ *Abiicere.*] cum ergo canon iubeat abiici illam, quæ non est vxor,numquid sua au ctoritate statim potest ab ea recedere? Respon.non [b].35.q.6. multorum. 33.q.2.fæculares.

5 d pœ.dist. 7.c.nemo.

b Arg,cõtra 29.q.j.c.cuius rei. vbi de hoc.

q ¶ *Vxorem.*] scilicet qui dimittit concubinam.

r ¶ *Crebris cohortatio nibus.*] vt dimittatur concubina.

6 in Tribunien. conc. c.38.& 39.

s ¶ *Quod necessario.*]ſ. propter necessitatem carnalis infirmitatis, ideſt,causa incõtinentiæ:vel quia continere forte non poterat: vel ne plures alias cognosceret.

7Pol.l.6.ti.4 Bur.l.9. c.1. Iuo part. 8. c.139. Pann. l.6.c.35.

t ¶ *Fideliter.*]scilicet cum honestate coniugij.

v ¶ *Nemo.*] de pœ.dist.7.nemo.C.de fideic.li.deberi.j.e.q.4. recurrat.in fi.s.24.q.3.illud.& corripiantur.

x ¶ *Aetatis.*]j.prox.q.2.antiqui.& c.in adolescentia.s.50. dist.ponderet.& c.de eo.s.30.q.3.illud.

y ¶ *Differtur.*]sicut pœnitentia quandoque differtur ad tempus, do nec deferuescat culpa luxuriæ.de pœ.di.1.sunt qui arbitrantur. "& dum est in peccato,non debet agere pœnitentiam.de pœ.dist.3.in salicibus. sed illud intelligitur tantum de solenni pœnitentia:aliàs aperte contradiceret. de pœ.dist.5. falsas. quia peccator bene agit pro crimine pœnitentiam,vt notaui 14.qu.6.in summa.& extra de pœ.& re.quod quidam.j.de pœ.dist.3.nihil prodest.

"Pœnitẽtia an possit agi in pctõ.

Non omnis.]Casvs.Hoc c.diuiditur in tres partes.In prima dicitur,quòd non omnis mulier viro coniuncta,est vxor: sicut nec omnis filius est heres:sed illa est vxor,quę est viro legitime copulata:nam aliud est concubina & aliud vxor.In secunda parte dicitur,quòd bene potest exemplo Abrahæ concubina dimitti,& legirima superduci. In tertia dicitur quòd mulieres iunctæ matrimonialiter viris de consensu parentum, carent culpa si mulieres,quas illi viri prius habebant, non erant vxores. Secunda pars ibi, *Propter quod.*Tertia ibi, *Paterno arbitrio.*

z ¶ *Filius.*]j.e.q.4. dicat contra.sed hic filius secundum generalem. ibi secundum specialem significationem accipitur.

a ¶ *Patris.*] pater est quem nuptiæ demonstrant.ff.de in ius vocan. quia semper.

b ¶ *Ingenuos.*] Arg.quòd non sit legitimum matrimonium inter puberem & impuberem,nec inter seruos plenarie.

a ¶ *Animatũ & ñ animatum interficiens qualiter punitur.*

a ideſt,ex semine simul cũ corpore, i.simul cum ipso semine corporis anima creatur & infunditur anteq̃ corpꝰ humanum sit formatum.B.

"Normãni bibãt fortiter, ne eorũ anima ĩ sicco habitet.

"Peccata solius volũtatis volũtate sola deleri non posſũt.

b ¶ *Det animam.*]"similiter dicit lex, quòd ſi aliquis interficit animatum, capite puniri debet.ſi vero non animatum,diſtinguitur:quia ſi eſt nobilis, parte bonorum amiſſa relegatur. ſi eſt ignobilis,damnatur in metallum. ff.de pœ.ſi quis aliquid.§.qui abortionis.

c ¶ *Nascitur.*]vt illi dicunt qui dicunt animam nasci ex traduce [a].

d ¶ *Pereunt.*]quod est inconueniens.

e ¶ *Natiuitati.*]forte vitio matricis.

f ¶ *Ratione infirmabatur.*] ideſt,deſtituebatur,vnde non videbatur, rationabile quo ad opinionem hominum.

g ¶ *In sicco.*] ideſt,in corpore rudi & informi. " Et eſt arg.pro Normannis,& Anglicis,& Polonis,vt poſſint fortiter bibere,ne anima habitet in ſicco.

h ¶ *Habitare.*] ſcilicet quòd ex eis vnum efficiatur,vel per vegetationem:aliàs tam boni quàm mali Angeli habitant in ſiccis corporibus,& in cadaueribus,& in lapidibus,& in auibus,in quibus ipſi dæmones dant reſponſum,vt 26.q.5.nec mirum. vt dicitur de Saule.qui adorauit diabolum.

i *Sicuti.*]Per hoc c.dicitur Baz. "peccata ſola voluntate commiſſa ſola voluntate debere deleri.nam omnis res,&c.ext.de reg. iur.omnis. Alij dicunt eſſe neceſſariam exteriorem pœnitentiam exquo voluntas egreſſa eſt ſuos fines.

k ¶ *Sensus.*]ideſt,voluntas vel cogitatio.

l ¶ *Ratione conceptus.*]ideſt,cogitatio bona mente concepta cito perit,&c. Vel intelligitur de mala cogitatione cõcepta in ratione vel intentione,ideſt,in anima,quæ perit.

m ¶ *Ab hoste.*] id eſt,à ſuggeſtione diaboli: quia ſuggeſtio eius non habet effectum circa hominem, cum neſciat mentem hominis, vt

Source : BIU Cujas

a ¶ *Ee inter coequales.*]i.inter adultos.ext.de despon.impu.de illis.

"filij Iacob ex ancilla geniti cum aliis ei successerunt.

b ¶ *Constituente.*] in paradiso, cum fecit Adam & Euam in adulta ætate:& eos matrimonialiter coniunxit.de pœ.dist.2.§.Romanos. ver. Adam. Vel constituit quòd non omnis filius sit heres,ibi,*Eiice ancillam*,&c.Sed contra ĵ.e.q.4.recurrat.vbi dicitur ꝙ non obfuit, &c."& ita filij Iacob obtinuerunt hereditatem cum aliis genitis ex ancilla. Dicunt quidam ꝙ postea Iacob contraxit cum ancilla, & ita legitimauit filios. Sed contra ext.qui fi.sint leg.tanta. quia eo tẽpore susceptisunt quãdo mater esse vxor non potuit. sed dic ꝙ sufficit ꝙ credebatur ꝙ tunc posset esse vxor, vt ĵ. e.q.4.obiiciuntur.

† *al.æquales*]orig.

Gal.4.

Gen.21.

CVM ERGO.Hæc est 7.pars q. in qua intendit probare magister, quòd verecundæ debent esse mulieres: & magis debent rogari à viris,quam rogare.Io.de Fan.

CASVS. Infert Gra.ex fine præcedentis ca.à contrario sensu, ꝙ paternus consensus est in nuptiis requirendus. Quod probat auctoritate Euaristi. Et ad hoc inducit seq.ca.

c ¶ *Legitimæ.*] i.commune solẽnitatem legalem habẽtes.ext. de despon.impu.tuæ. d ¶ *Illud.*]s̃.30.q.5.aliter.

† *al.nupta*

HOnorantur.]CASVS.Probat Ambro.in hoc c.ꝙ mulieres nubere debent arbitrio parentũ. Quod probatur exẽplo Rebeccæ,quę in nuptiis parentib. acquieuit: & exemplo Hermionis apud Euripidem, quòd non solum seruandum est in virginibus, sed etiam in aliis appetentibus viros.

18.3.q.5.c.1.

e ¶ *Honorantur.*]"er go pro matrimonio contrahendo potest exigi pecunia, nec erit simonia, licet matrimonium sit maximum sacramentum. nã talis datio potius dicitur honor quàm pretium, vt hic dicitur,sic 16.q.1.decimę. & est si.ff.mand.si remunerandi. Si quæras quare in hoc sacramento potius interueniat pecunia quàm in aliis : dicunt quidam quòd propter onera matrimonij.Sed certe eadem ratione pro ingressu monasterij potest reci pi pecunia propter onera,quæ sustinet monasterium.16.q.6. de lapsis.Sed hęc est ratio,quia in hoc sacramẽto non confertur gratia spiritus sancti sicut in aliis:vt 1.q.1.multi.circa medium. & ca.sunt. & c. quidquid inuisibilis. tamen multa fuerunt prohibita in veteri lege in quib. non conferebatur nec adhuc hodie confertur gratia: sicut emptio sepulturæ,vt 13.q.2.postquam.Grat.tamen dicit quòd pro matrimonio non posset dari pecunia.

" Pecuniæ interuẽt°nõ vitiat matrimonium.

† *al.spectat*

* imo cõfertur. vide s̃. dist.23.c.his igitur. vers. ꝑ bñficiis.

f ¶ *Muneribus.*]datis à seruo Abrahæ Eliezer patri Rebeccæ,qui dicebatur Batuel[a].

a Argum.ad hoc ext.qui mat.ac.pos. significãte. vbi de hoc. & no.23 di. his igitur. in gl.1.

g ¶ *Consulitur puella.*] de die profectionis. Historia Legitur in Genesi, ꝙ Eliezer seruus Abrahæ de mandato domini sui iuit in Mosopotamiam pro accipienda vxore filio suo Isaac de domo Batuelis. qui cum venisset ad domum Batuelis patris Rebeccæ,dedit munera Rebeccæ & parentib. & fratrib.suis:qui expositavoluntate domini sui cum postea vellet redire, & illi rogarent eum vt aliquot diebus adhuc maneret puella cum eis:ipse dixit, Nolite me detinere : quia direxit dominus viam meam. & dixerunt,vouemus puellam,& quæramus voluntatem eius.& cum fuisset vocata,quæsierunt ab ea:Vis ire cum homine isto? quæ ait, Vadam.& sic dimiserunt eam & nutricem eius, & seruum Abrahæ. Cum autem Isaac egrederetur ad meditandum in agro, quæsiuit Rebecca quis esset: & tunc respondit Eliezer : Dominus meus est,cui ducta es in vxorem:& ipsa statim descendit:& tollens theristrum cooperuit caput suum:deinde accepit eam in domum suam.

h ¶ *Non de sponsalibus.*] innuit hæc littera ꝙ consensus puellæ non est requirendus in sponsalib. quod tamen secus est, vt 30.q.2.c.vnico.ff.de spon.sponsalia.immo &de spõsalib. fuit cõsulta, vbi dicitur ei,Vis ire cum isto homine?Dic ergo non de sponsalib. tantum:sed etiam de profectione. hoc tene, ꝙ si non cõtradicit, consentire intelligitur,vt hic patet[b]. Nec potest contradicere,nisi cum pater indignum eligit. ff. de spon. sed quæ patris.

b Ad idem 43.dist.c.1.

i ¶ *Pudoris.*]ar."Matrimonium posse cõtrahi inter absentes per procuratorem. ar.30. q.5.nec illud.

"Matrimoniũ p procuratorẽ contrahi potest

k ¶ *Desponsata.*]ar. ꝙ parentib. puellæ dari potest pecunia vt cõsentiant matrimonio interueniente pecunia:quia ibi non confertur *gratia.

3 Pol.l.6.ti.4

*vide s̃.hoc e.c. ver.honorantur.

l ¶ *Pater.*]cultus enim verecundiæ,&c.C.de nup.in copulatione.

m ¶ *Virgines.*] consilium est.ar.ext.de despon.impu.tuæ.

MVlier.]CASVS. Dicitur hic, ꝙ si mulier doli capax votum iuramento firmatum emiserit intra spatium 12.an.si pater tacente votum adimplet, non erit rea si ipsa compleuerit quod iurauit. si autẽ pater contradixerit, nõ erit obnoxia si non adimpleuerit quod promisit. Dicit tamen H. ꝙ post adultam ætatem tenebitur adimplere: licet alij contradicãt. Idem dicit de eo qui fecit simplex votum, & postea contraxit,ꝙ mortua vxore tenetur adimplere.Et in simili.casib.idẽ dicit.

n ¶ *Mulier.*] i. impubes, "alibi sumitur ꝑ virgine in Euangelio, Mulier ecce filius tuus. ff.de ver.sig.mulieris.ff.de leg.2.seruus.alibi pro corrupta.ff.de contrah.emp.alioquin.§.1."Et no.qđ H.dicit,qđ si impubes emittit votum vel sacramẽtum,& est doli capax,pater numquam potest reuocare,qa cum possit se obligare diabolo, potest & Deo.ext.de deli.pue.pueris.& legit sic H.hoc c.mulier.scilicet impubes non doli capax.

"Mulier sumitur diuersimode.

o ¶ *In domo.*] idem est si extrà domum;quia est emancipata,dum tamen minor sit:arg.C.de nup.viduæ.

p ¶ *Obligauit.*]id est,fecit ad modum obligantium. Alij dicũt,quòd siue doli sit capax siue non : duntamen sit intra annum 14. in viro, vel 12.in puella, semper pater reuocat iuramentum eius,vt hic, & s̃.20.quæst.2.puella. Alij tenent mediam viam.nam doli capax ante legitimam ætatem obligatur in omni voto , nisi in voto monachationis.20.q.1.illud.& tamen licet obligetur, pater potest reuocare ex concessione huius canonis : & ita hoc intelligitur de doli capace,& vere obligato.De hac materia not.20.q.1.in fum.

"iurm filij an possit à patre reuocari.

q ¶ *Opere complebit.*] ergo rea erit si non compleuerit : & ita contrahere potest impubes:quod concedo. argu.huius cap.contra.20. q.1.c.1.[c]

c Vide quod leg. & not. 30.quæ.2.in prin.& c.f.

r ¶ *Statim.*] s̃.20.q.2.c.2.contra H.soluit, quia ideo datur ibi maius spatium,quia per tale iuramentum eximitur à patris potestate:hic autem loquitur de alio iuramento siue voto, quod licet adimpleat, adhuc tamen manet in patris potestate : & ibi maius spatium datur quam hic.hic enim loquitur de voto abstinentiæ:lex autem dicit quòd

tum : non est enim virginalis pudoris[i] eligere maritum) sed iam desponsata[k] viro de profectionis consulitur die:nec immerito dilationem non attulit. Iure etenim properare debuit ad maritum.Vnde illud Euripideum , quod mirantur plerique, vnde translatum sit, manifestum est. Ait enim in persona mulieris, quę tamen maritum volebat relinquere,& ad alias petebatur nuptias:[2]

Νυμφεύματων μὲν τῶν ἐμῶν πατὴρ ἐμὸς μέμεμνηται
ἔξει : κ'οὐκ ἐμὸν κρίνειν τάδε:

hoc est [sponsaliorũ meorum pater[l] meus curã subibit.Hoc enim non est meum.] Ergo , quod ipsi philosophi mirati sunt,seruare virgines[m]?Mulier[3] etiam,si qua amisso cito marito adolescentula laqueum infirmitatis suæ timet incidere,si vult,nubat tantũ in Domino:vt electionem mariti parentibus deferat:ne appetentiæ procacioris existimetur auctor, si ipsa de nuptiis suis electionem sibi vendicet. Expetita enim magis debet videri à viro , quàm virum ipsa expetisse.Verecundiam prætermittat, antequàm nubat, quò ipsum coniugium plus commendet verecundia.

2 Hermione in Andromacha Euripidis.

3 Pol.l.6.ti.4

Item in libro Numerorum,c.30.

C. XIIII.

MVlier[n] , si quidpiam vouerit,& se constrinxerit iuramento , quæ est in domo[o] patris sui , & in ætate adhuc puellari , si cognouerit pater votum , quod pollicita est,& iuramentum, quo obligauit[p] animam suam,& tacuerit,non[4] rea erit,sed quidquid pollicita est, & iurauit, opere[q] complebit. Sin autem statim[r] vt audierit,cõtradixerit pater,& vota,

4 Mulier ecce filius tuus. ff.de ver.sig.mulieris.ff.de leg.2.seruus.alibi pro corrupta.ff.de contrah.emp.alioquin.§.1."Et no.qđ H.dicit,qđ si impubes emittit votum vel sacramẽtum,& est doli capax,pater numquam potest reuocare,qa cum possit se obligare diabolo, potest & Deo.ext.de deli.pue.pueris.& legit sic H.hoc c.mulier.scilicet impubes non doli capax.

Source : BIU Cujas

cit quòd cùm filius est in potestate, non obligatur aliquo voto. ff. de polli. l. 2. sed derogatum est ei.

a ¶ *Pater.*] " soluitur autem patria potestas adueniente adulta ætáte quo ad matrimonium carnale siue spirituale, & quo ad iuramentum. 20. q. 2. puella. 21. q. 4. tribus.

" Patria potestas soluitur adueniẽte adulta ætate quo ad mrimoniũ, & iurm.

Merito.] Casvs. Probat Augu. in hoc cap. ꝙ in voto & in matrimonio volũtas patris est attendenda, & ꝙ virgines mulieres appellãtur. *Hic*, i. præmissa auctoritate. *Mulier seruet*, s. patri. Sed in seq. cap. probat contrarium.

1 gl. ord. ad c. 30. Num.

Hoc sanctum.] Casvs. Dicitur in hoc c. ꝙ vidua eligere debet arbitrio suo vtrum velit continere, vel nubere. Idẽ etiam statuitur de virginibus. Si quis autem propositũ castitatis viduæ vel virginis voluerit impedire, excommunicetur. Sequens §. patet.

" filia nubere pót sine parentum voluntate.

b ¶ *Parentum.*] " secundum canones licet filiæ præter voluntatem parentum nubere. Vnde nec est necessaria patris voluntas quantum ad hoc, quin teneat matrimonium, licet non adsit voluntas eius: aliàs bene dico requirendum eius consensum: maxime si est minor. vnde corrigitur illud instit. de nup. in prin. Numquid ergo pater eam dotare tenetur? Sic arg. a ff. de ri. nup. qui liberos. & ponitur hic vel, pro &.

1. Cor. 7. †*al. nuptum*

2 Bur. l. 8. c. 44. Iuo p. 7. c. 62. & p. 8. c. 18. & 19.

a Sic arguit idẽ Arc. hic Panor. cõsil. 12. l. 1.

b ¶ *Parentum.*] Bene dicit. quandoq; enim inueniũtur mulieres contra sua commoda laborare. Cide sponsi. si pater. hoc tamẽ ad honestatem referas. ext. de delp. imp. tuę. c ¶ *Viduæ.*] 20. q. 2. c. 1. & 2. contra. sed ibi de minoribus 14. an. agitur: & hic de nubilib. De hoc habetur 31. q. 3. in summa.

Et tertia vero quæstione.] Casvs. Hic ponitur 3. q. qua quæritur an puella in matrimonio contrahendo debeat sequi arbitrium patris serui, an aui liberi. Et quidem aui: quia seruus non habet liberum arbitrium ad ea quæ liber homo facere pótest: sed nec etiam aui, nisi de honestate.

d ¶ *Dẽ tertia.*] hic depingitur 3. q. an scilicet puella in matrimonio contrahendo debeat sequi arbitrium patris serui, an liberi aui. & quidem aui: quia seruus non habet liberum arbitrium de ea, quæ liber homo facere potest: sed nec aui, nisi de honestate.

Patrem puellæ.] Casvs. Dicitur in hoc c. quòd vbi puella habet patrem seruum, & auum ingenuum: non patris sed aui arbitrium sequatur in nuptiis: cum pater non habeat liberum arbitrium. Sequens §. patet.

e ¶ *Aui magis.*] sponsa enim est ab illis petenda qui potestatem habent super illam. 30. q. 5. c. 1. sed pater non habet, cum ipse sit in potestate alterius, vt ff. de adul. sic eueniet.

" Puella nata patre seruo, & auo libero, cuius consensum requirere debeat.

f ¶ *Neptis.*] " si hæc concepta est patre in seruitute manente, non est in potestate aui: arg. inst. qui. mo. ius pa. pot. sol. §. vlt. nã per patrem acquiritur auo potestas in neptibus. Sed si iste liber erat quando eas suscepit: sed postmodũ factus est seruus: tunc filij remanent in potestate aui sui. inst. quib. mo. ius pa. po. sol. §. admonendi. & in hoc casu oportet intelligi quod hic dicitur. Vel dic quòd vbi auus est liber siue nepos sit in eius potestate siue non, requiri debet eius consensus vbi pater seruus est: & hoc de honestate. in potestate autem aui materni nullus est. inst. de pat. po. in fi. hic ergo de auo paterno dicitur. " Sed numquid originarius filium habet in potestate? Non. cum ipse sit in potestate alterius. C. de agr. & cens. ne diutius. lib. 11. & qui in potestate alterius est, alium in potestate habere non potest. ff. de adulter. sic eueniet. & sic potes de originario hoc intelligere sicut G. posuit i themate. Vel intelligo de seruo.

" Originarius filiũ nó hẽt ĩ ptãte.

& iuramenta eius irrita erunt nec obnoxia tenebitur sponsioni, eo quòd contradixerit pater[a].

a ¶ Non rea erit.] *In originali legitur*, voti rea erit: quidquid pollicita, &c. *sed ob glossam non est emendatum.*

Augustinus quæst. 57 super Numeros.[1]

¶ *Antea legebatur*, Item Augustinus. *Sublata est dictio*, Item, *quæ abest a plerisque vetustis. Nam verba B. Augustini, seu glossæ ordinariæ, quæ hic referuntur, sunt explanatio loci Numerorum antea citati. In iisdem autem vetustis omnia hæc capita, quibus non est apposita rubrica, vno capite comprehenduntur.*

C. XV.

MErito hic quæritur etiam de voto virginitatis. Mulieres enim etiam Virgines in scriptura solent appellari: & videtur etiam Apostolus de patre loqui, cum dicit [seruet virginem suam] & [det nuptui † virginem suam.]

E contra in concilio Toletan. 3. c. 10.

¶ Viduæ, & virgines propria voluntate sibi maritos eligant.

C. XVI.

[2] HOc sanctum affirmat concilium, vt viduæ, quibus placuerit, teneant castitatem[a]. Quòd si prius, quàm profiteantur continentiam, nubere eligerint, illis nubant, quos propria voluntate voluerint, habere maritos. Similis conditio & de virginibus habeatur: nec extra voluntatem parentum[b], vel suam cogantur maritos accipere. Si quis vero propositũ castitatis viduæ[c], vel virginis impedierit, à sancta communione, & à liminibus ecclesiæ habeatur extraneus.

a ¶ Castitatem.] *In antiquioribus conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis reliqua habent vt apud Gratianum: sed post verbum istud, adduntur hæc*, & nulla vidua ad nuptias iterandas vi venire cogatur. Quòd si, &c. *In recentioribus vero editionibus, & apud ceteros collectores variat aliquantulum structura verborum, sed eadem sententia.*

Præmissis auctoritatibus euidenter asseritur, quòd quamuis aliqui non filiorum procreandorum, sed incontinentiæ causa conueniant, tamen coniuges appellantur.

QVÆSTIO III.

Et tertia[d] *vero quæstione Pelagius definit scribens Potentio defensori.*

¶ Arbitrium liberi aui, non originarij patris puellam in nuptiis sequi oportet.

C. I.

[3] PAtrem puellæ, ecclesiæ nostræ famulum, auum vero eius liberis ortum constat esse natalibus: & ideo aui magis[e] electionem de cõiunctione neptis[f], quàm patris eius, cuius nullo modo liberũ potest esse arbitrium[g], decernimus attendi.

Quia ergo electione aui, huic ista nupsisse probatur, hanc constat legitime sibi copulatam.

QVÆSTIO IIII.

1. ps

Vòd autem[h] *ex ancilla propter vxoris sterilitatem filios quærere alicui liceat, exemplo probatur Abrahę, qui propter sterilitatem vxoris suæ Sarę ingressus est*[i] *ad Agar Aegyptiam, vt ex ea filios acciperet. Item Iacob, cum ex Rachele filios habere non posset, ex ancilla eius filios sibi suscitauit: nec solum propter sterilitatem, verum etiam propter fœcunditatem cessantem legitur intrasse ad ancillam Liæ*[k]*, & ex ea genuisse filios*[l]*. Ex quibus omnibus colligitur, propter sterilitatem vxoris siue ex ancilla*[m]*, siue ex qualibet alia licite filios quæri: alioquin adulterij macula Abraham & Iacob notabuntur. Sed sicut post mortem Sarę Abraham Cethuram*[n] *duxit vxorem, ne secundum Augustinum Christiani*[a] *putarent esse peccatum post mortem vxoris aliam ducere, sic videtur viuente vxore sua filios ex ancilla suscepisse, ne ab aliquibus hoc reputaretur in crimen.*

Illud autem Augustini dicitur contra aduersarium legũ, et prophetarum li. 2. c. 9.

a ¶ Christiani.] *In cap. sequenti Augustinus ait*, ne putarent hæretici.

b Dic cũ seruus h; liberũ arbitriũ cõtrahendi mrimoniũ, vt 29. q. 2. si qs liber. ita liberũ hẽt ĩ filia maritãda: qualiter enim, &c. se cũdũ Hug. 3 Iuo p. 8. c. 27.

Vòd autem.] Hęc q. diuiditur in sex partes. In prima quæritur, vtrum teneatur quis propter sterilitatem vxoris quærere filios ex ancilla, sicut fecit Abraham & Iacob: & dicendum est quòd non, quia omma in figura contingebant illis. Secunda ibi, *His ita.* Tertia ibi, *Origo.* Quarta ibi, *Sicut fatus.* Quinta ibi, *Ecce quòd nullo.* Sexta ibi, *Quare autem.* I. de F.

Gen. 16.

Gen. 30.

Casvs. Hic ponitur 4. q. qua quæritur an licet alicui viuente vxore quærere filios ex ancilla. & indistincte dicit quòd non, vel propter sterilitatẽ vxoris, vel ex quacumque alia causa. Et quod de Abraham & de aliis dicitur, non obuiat: quia excusati sunt auctoritate spiritus sancti. Probat ergo G. in hoc c. superficialiter, quòd licet coniugato ex ancilla prolem querere exẽplo Abrahæ & Iacob, & superficialiter soluit in fi.

Gen. 25. j. seq. c.

h ¶ *Quòd autem.*] hæc 4. q. nihil habet quæstionis: quia non licet ex quacumque causa viuente vxore ex alia filios procreare. & quod de Abraham & de aliis dicitur, non obuiat: quia auctoritate spiritus sancti excusati sunt. extra de diuor. gaudemus. 14. q. 5. dixit.

i ¶ *Ingressus est.*] Historia. Legitur in Gen. quòd dixit Sara ad Abraham, Ecce conclusit me Dominus ne pariam: ingredere ergo ad ancillam meam Agar, si forte ex illa suscipiam filios, quod & factum est: & suscepit ex ea Ismahelem.

k ¶ *Ad ancillam Liæ.*] scilicet Zelpham. Historia legitur similiter in Gen. quòd Lia sentiens quòd parere desiisset, Zelpham ancillam suam suppossuit viro suo Iacob: qui genuit ex ea dũos filios, scilicet Gad, & Aser.

l ¶ *Filios.*] Ismaelem, & alios filios, s. Dan, & Neptalim.

m ¶ *Ex ancilla.*] scilicet Balã. Historia. Legitur in Gen. quòd Rachel inuidens sorori fœcundæ, ait ad Iacob: Da mihi liberos, alioquin moriar, qui ait: Numquid ego sum Deus? & illa. *si non de me*, saltem de ancilla. & suppossuit Balam: ex qua genuit duos filios, scilicet Dan & Neptalim.

n ¶ *Cethuram.*] quæ fuit binomia, quæ alio modo vocabatur Agar, matrem Ismahelis. Arg. contra: quia eo tempore quo ille fuit conceptus

Source : BIU Cujas

ceptus, non potuit esse legitimus, ergo ex postfacto non potuit legitimari, vt extra qui fi. sint leg. tanta. & ff. de sta. hom. Paulus.

Iste.] Casvs. Tertullianus hæreticus secundas nuptias acculans damnabat Abraham, quia post mortem Saræ Cethuram duxit vxorem. vbi & si nullum sacramentum intelligeretur, tamen vir iustus ideo hoc facere debuit, ne censeretur hoc esse peccatum. *Iste*, s. Tertullianus. *Adstipulator*, id est, adiutor. Seq. §. patet.

a ¶ *Sacramentum.*] qa est à viro sancto factum, sanctum præsumitur, vt 9. q. 2. Lugdunen. & 7. q. 1. omnis.

b ¶ *Hæretici.*] s. Tertullianus, qui condemnabat secũdas nuptias: qui nec legẽ nec prophetas recipiebat. & quæ fuerit eius hæresis, habes 24. quæst. 3. quidam. versi. Tertullianistæ.

c ¶ *Adstipulator.*] id est, adiutor. 11. q. 3. antecessor.

Recurrat.] Casvs. Beneu. sic ponit hunc casum. In hoc cap. distinguit Augustinus quattuor generationes carnales, quæ fiunt in tribus patriarchis, scilicet quia boni generant bonos: & mali malos: & boni malos: & mali bonos: quæ habent significare quattuor generationes spirituales, quæ similiter fiunt in ecclesia, & ante legem, & sub lege, & in tempore gratiæ. quę diuersis temporibus generat bonos & malos. Sed mali siue aperte foris sint, siue intus esse videantur, numquam tamen ad illam ecclesiam pertinebũt, quæ est sine macula & rugã. H. vero post distinctionem istorum modorum dicit: Distincturus ergo Augustinus, & illas generationes, seruat hunc ordinem. Primo inuitat ad considerandũ generationes carnales trium patriarcharum: & supponit quid significent. & hoc facit vsque ibi, *Inuenis, &c.* Exinde ostendit qualiter ancillæ & vxores pepererunt bonos & malos ante legem, & sub lege, & in tempore gratiæ: vsque ibi, *Sed cum tales.* Exinde distinguit quattuor modos generandi spiritualiter. & sic posses ponere casum secundum Hug.

d ¶ *Ancilla nihil boni significat.*] hic alibi enim bonum significat, vt ibi, *Ecce ancilla Domini, &c.*

e ¶ *Quattuor.*] " id est, quattuor modi generandi homines in fide, alias enim duo tantum sunt genera hominum. 12. quæst. 1. duo. & quo ad conditionem. nam aut sunt serui, aut liberi. ff. de sta. homin. in summa.

f ¶ *Quattuor.*] id est, istis quattuor modis generandi in fide.

g ¶ *Tenuerunt.*] infra ead. dicat. contra. sed hic illegitimi in figura successerunt. significatur enim quòd etiam si illegitimi parentum vitia non sequantur, perpetuam hereditatem habebunt. 56. dist. nasci. Vel legitimi isti erant: quia fas erat illis tunc filios ex ancillis suscipere. ĩ. ea. quæst. 7. tantum valet. immo potius dicebantur filij vxoris legitimi, quàm ancillæ, vt 56. dist. Ismael.

h ¶ *Per malos.*] argu. " quòd acquiritur ecclesiæ vel alij religioso loco per hæreticos. arg. 16. quæst. 6. si episcopum.

i ¶ *Expulsus.*] nõ quia secundum carnem natus est: sed quia fratrem persequebatur, vt 56. dist. Ismael. nam qui secũdum carnem erat, persequebatur eum qui secundũ spiritum, vt ĩ. 23. q. 4. qui secundum.

k ¶ *Seducere.*] Ismael enim faciebat luteas imagines, & cogebat eum eas adorare, contra illud, Adorabis Deum, &c. 22. quæst. 1. considera.

l ¶ *Sacramentum.*] Sacramentum erat illud, secundum quod semper carnalis spiritualem persequitur. 23. q. 4. qui secundum.

m ¶ *Peperit.*] patres veteris testamenti, peperit ecclesia per dilectionem, noui per sacramenta. ĩ. 12. q. 2. qui abstulerit.

n ¶ *Societate.*] " mater nostra est ecclesia, quæ nos in baptisma te regenerauit. nam in vna fide ad vnum præmiũ tendunt. Sed numquid eadem est ecclesia quæ fuit in veteri testamento? Potest dici quòd non, in xtra illud: Vocabo plebem meam non plebem meam. Et alibi: Ecce conuertimur ad gentes. & secundum hoc dicatur quòd illud relatiuum, quæ quod præcedit quæ peperit, &c. simplicem facit relationem. Alij dicunt eandem esse. argum. de consecrat. distinct. 4. sicut. 7. quæst. 1. denique. ff. de iudic. proponebatur. & 16. dist. habeo.

o ¶ *Ciuitatis.*] Hierusalem cœlestis.

p ¶ *Animali.*] id est, bestiali.

q ¶ *Sed cum tales.*] id est, mali. hic generantur per bonos mali.

r ¶ *Spiritales.*] & sic per bonos boni.

s ¶ *Vadunt.*] scilicet cum regenerantur.

t ¶ *Desistunt.*] scilicet cum catechizantur.

¶ Quomodo Abraham excusetur à crimine fornicationis. C. I.

1 Iste Abrahæ etiam vsque ad decrepitam senectutem fornicationis obiicit crimẽ: profecto quia & post mortẽ Saræ alteram duxit. Vbi etsi nullum intelligeretur, rei abditæ sacramentum [a], propter† hoc solum id facere debuit Abraham, ne putarent hæretici [b] aduersus Apostolum (quibus etiam Tertullianus adstipulator [c] existit) post vxoris mortem crimen esse ducere vxorem.

Sacramentum huius rei est, quòd per bonos mali & boni erant in fide generandi, & per malos boni & mali erant ad fidem accessuri. Vnde Augustinus ait super Ioannem, tractatu 11.

¶ Sicut bonorum ministerio boni & mali, ita ministerio malorum boni, & mali, in fide generantur. C. II.

Recurrat nunc animus vester ad Abraham, Isaac, & Iacob. In istis tribus inuenimus parere liberas, parere & ancillas. Inuenimus ibi & partus liberarum. Inuenimus ibi & partus ancillarum. Ancilla nihil boni [d] significat. [Eiice ancillam, inquit, & filium eius.] *& infra.* ¶ Inuenimus rẽ miram in istis generationibus liberarum, & ancillarum: quattuor [e] scilicet genera hominum, in quibus completur figura totius populi futuri Christiani, vt non sit mirũ, quod in illis tribus dictum est [Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob.] In omnibus enim christianis (fratres intendite) aut per malos nascuntur boni, aut per bonos nascuntur mali, aut per bonos boni, aut per malos mali. Amplius istis quattuor [f] generibus non potestis inuenire, *& infra.* ¶ Inuenis† ibi bonos filios Iacob natos de ancillis, & bonos filios Iacob natos de liberis. Nihil illis obfuit natiuitas de vteris ancillarum, quando in patre cognouerunt semen suum: & cõsequenter regnum cum fratribus tenuerunt [g]. Quomodo ergo in filiis Iacob non obfuit illis, qui nati sunt de ancillis, quo minus tenerent regnum, & terram repromissionis cum fratribus, ex æquo acciperent, non illis obfuerunt natales ancillarum, sed præualuit semen paternum: sic quicunque per malos [h] baptizantur, tãquam de ancillis videntur nati: sed tamen, quia ex semine verbi Dei, quod figuratur in Iacob, non cõtristẽtur, simul hereditatẽ cum fratribus possidebũt. securus ergo sit, qui de semine bono nascitur: tantum nõ imitetur ancillã. Si de ancilla nascitur, ancillam malam superbientem nõ imitetur. Vnde enim filij Iacob de ancillis nati possederũt terrã promissionis cũ fratribus, Ismael autem de ancilla natus expulsus [i] est de hereditate? Vnde? nisi quia ille superbus erat, illi humiles? Erexit ille ceruicẽ, & voluit seducere [k] fratrẽ suum ludens cum illo. Magnum ibi sacramentum [l]. Ludebãt simul Ismael & Isaac: vidit illos Sara ludẽtes, & ait Abrahæ [Eiice ancillã, & filiũ eius: non enim heres erit filius ancillę cum filio meo Isaac.] Et cum contristatus esset Abrahã, confirmauit ei à Domino Angelus dictũ vxoris eius. [4] Quæ [A] autẽ peperit [m] Abel, & Enoc, & Noe, & Abraham: ipsa peperit Moysem, & prophetas tempore posteriores ante aduẽtum Domini; & q̃ istos, ipsa & Apostolos, & martyres nostros, & omnes bonos Christianos. Omnes enim diuersis quidẽ temporibus nati apparuerunt: sed societate [n] vnius populi continẽtur, & eiusdẽ ciuitatis [o] ciues, labores huius peregrinationis expti sunt, & quidã eorũ nunc experiuntur, & vsq; in finẽ ceteri experientur. Item quæ peperit Cain, & Chan, & Ismaelem, & Esau, eadem ipsa peperit & Dathã, & alios in eodẽ populo similes: & quæ istos, eadẽ ipsa & Iudã pseudoapostolum, & Simonem magũ, & ceteros vsque ad hęc tẽpora pseudochristianos, in affectione animali [p] pertinaciter obduratos, siue in vnitate permisti sint, siue aperta præcisione dissentiant. ¶ Sed cum tales [q] à spiritalibus euangelizantur, & sacramentis imbuuntur, tamquam per seipsam Rebecca eos parit, sicut Esau: cum autem per illos, qui nõ caste annũciant Euangelium, tales in Dei populo generãtur, Sara quidem, sed per Agar. Item boni spiritales [r], quando [s] euangelizantibus, vel baptizãtibus carnalibus generantur: Lia quidem, vel Rachel iure cõiugali eos: sed per ancillarem vterum parit. Cum vero per spiritales in Euangelio generantur boni fideles, qui vel vadunt [c s] in spiritalẽ affectũ pietatis, vel eo tendere nõ desistunt [t],

b De hoc require quod not. ĩ. e. q. 2. non omnis. in gl. in radiso. " Hæretici pñt acquirere ecclesiæ.

4 Aug. l. 1. de bapt. cõtra Donat. c. 16. Oseæ 2. Act. 13.

a ¶ *Quia*

c id est, carnalia sapiẽtes, vñ animalis homo ñ pcipit ea q̃ sunt spũs sancti. Hu.

Gen. 21.

Gen. 25.

Gen. 16.

Exod. 3.

Gen. 21.

1 Luo part. 8. c. 269. Pan. l. 6. c. 60.

† al. vel propter

1. Cor. 7.

2 Lib. de Monogamia.

† al. inuenimus

a id est, in hac serie. Hug.

" Hominũ duo sunt genera.

¶ Copiosius in orig.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Quia non possunt.*]sicut pueri.
b ¶ *In nouam.*]j. de consec. dist. 4. sicut.
a Sub. homi nem innouantem. c ¶ *Nascuntur.*]id est, charitatem & fidem habent. [a]
d ¶ *Intus.*] q.d. mali sunt siue in ecclesia videantur boni, siue mali: siue ab ecclesia tolerantur, siue ab ecclesia separati sint.
" Ecclesia præsens dicitur arca. e ¶ *Area.*]"Area dicitur præsens ecclesia.
b Ad hoc 23 q. 7. c. 1. in fi. in qua mali permisti sunt bonis [b]: sicut in area palea granis. H.
f ¶ *Palea est.*] ergo siue intus siue extra
1 ibid. c. 17. quod palea est, palea est, &c. sicut vsura nõ definit esse vsura, licet in sortem conuertatur. C. de vsu. l. vlt.
g ¶ *Sine macula.*]s. di. 21. quamuis. s. 27. q. 1. nuptiarum. §. 1. & dic, sine macula, id est, sine mortali peccato. 24. q. 1. omnibus.
Ephes. 5. h ¶ *Desperandum est.*] s. ead. q. 2. ancillam. s. 24. q. 3. corripiantur.

HIS ITA RESPONDETVR.

Hæc est 2. pars quæst. in qua excusatur Abraham, quia præuenit legem, & quia erat præceptum vt relinqueret semen super terram, sicut olim faciebant sacerdotes. Ioan. de Deo. & dic quòd sane loquebatur magister, & bene soluit secũdũ H. Casvs. Soluit Grat. dicens, quòd non est trahendum ad consequentiam factum Abrahæ & Iacob: quia tunc factum fuit hoc quia in successione sanguinis erat successio fidei & officij. Nũc autem secus est: quia electio sacerdotij nõ quęritur in successione generis, sed in perfectione vitæ, & sinceritate scientiæ. vnde Abraham & Iacob non deliquerunt.

2 Sent. 4. dist. 33. Gen. 12. & 14

i ¶ *Peregrinationis.*]in qua scilicet ipse Abraham fuit peregrinatus: "nam vita hominis super terram est peregrinatio: in qua ipse Dominus apparuit vt peregrinus. 1. q. 1. §. opponitur. ver. quod vt plane.

"vita hominis est peregrinatio.

k ¶ *In peculiarem.*] id est, proprium. arg. ff. ad Treb. cogi. 1. resp. & dist. 54. ex antiquis.

"Maledictũ dicitur multipliciter. l ¶ *Maledicta.*]"id est, ignominiosa, & obscuræ famę apud homines habita est. & est maledictum opprobij, vt hic: & est culpæ, vt 2. q. 7. Paulus. & est maledictum pœnæ. vnde maledictus homo qui pependit in ligno. de pœnit. distinct. 2. si vero. ver. tamquam.

Matth. 28. Act. 10.

vel ideo non faciunt, quia non possunt [a], sicut ex vtero Saræ Isaac, vel Rebeccæ Iacob in nouam [b] vitam, & nouum testamentum nascuntur [c]. Itaque siue intus [d] versari videantur, siue aperte foris sint, quod caro est, caro est: siue in area [e] in sua sterilitate perseueret, siue occasione tentationis, tanquam vento extra tollatur, quod palea [f] est, palea est: & semper ab illius ecclesiæ, quæ est sine macula [g] & ruga, vnitate diuisus est, etiam qui congregationi sanctorum in carnali obduratione miscetur. De nullo tamen desperandum est [h], siue qui intus talis apparet, siue qui foris manifestius aduersatur.

¶ *Caput hoc confectum est partim ex tractatu 11. in Ioannem, partim ex libro primo de baptismo contra Donatistas, c. 16. & 17. atque inde nonnulla sunt addita, & multa emendata.*

A ¶ Quæ autem.] *Hæc apud B. Augustinum sequuntur post vers. omnes scribentur. in c. sicut in sacramentis. de consec. dist. 4.*
B ¶ Aliquando Euangelizantibus.]*Sic emendatum est ex plerisque vetustis, & originali, & Eugyppo, tomo 2. par. 216. Antea legebatur,* quando Euangelizantur, & sacramẽtis, vel baptismatibus carnalibus generantur.
c ¶ Vel vadunt.]*apud B. Augustinum, & Eugyppum legitur,* vel euadunt in spiritalis ætatis affectum.

2 [2] *His ita respondetur. Pro varietate temporum varia inuenitur dispensatio conditoris. Promissum erat Abrahæ, quòd in semine eius benedicerentur omnes gentes: promiserat quoque se daturum semini eius terram peregrinationis* [i] *suæ. Cum ergo cæteris in idololatria relictis, Abraham, & filios eius in peculiarem* [k] *populum sibi Dominus elegisset, rite multarum fœcunditate mulierum populi Dei multiplicatio quærebatur: quia in successione sanguinis erat successio fidei. Vnde in lege dicebatur.* [*Maledicta* [A] *sterilis, quæ nõ reliquerit semen suum super terram.*] *Hinc etiam sacerdotibus coniugia decreta sunt: quia in successione familiæ, successio constabat* [m] *officij. Quia vero per incarnationem Christi, gratia fidei vbique dilatata est, nec iã dicitur* [*Dic domui Iudę, & domui Israel*] *sed* [*Eũtes docete omnes gẽtes*] *&* [*In omni gente quicumque timet Deum, & operatur iustitiam, acceptus est illi,*] *nec electio muneris* [n] *quæritur* [o] *in successione generis, sed in perfectione vitæ, & sinceritate scientiæ, & virginitas fœcunditati præfertur, & sacerdotib. continentiæ castitas imperatur* [p]. *Nõ ergo Abrahãq, aut Iacob deliquit, quia*

s ¶ *Et immoderatus vsus.*]ad hoc inducit c. origo.
t ¶ *Fere.*]optime tempera: quia nemo imitatur.

Dixit Sara.] Casvs. Ben. & H. hunc casum sic ponunt. Ambr. intendit Abraham excusare de eo quòd rogante vxore mistus est ancillæ: & excusat eum tripliciter. Primo quia legem præuenit, quæ adulterium punit. Secundo quia non voluntate luxuriæ, vel captus pulchritudine ancillæ, sed amore sobolis ei mistus est. Tertio qa charitas hominum hoc ei persuasit: sicut accidit post diluuium in filiabus Loth.

præter vxorem filios ex ancilla quæsierit: nec illorum [r] *exemplo, præter coniugale debitum, fœcunditatem in aliqua licet alicui quærere: cum illorum coniugia nostrorum æquentur, vel præferantur virginitati: & immoderatus* [s] *vsus coniugij nostri temporis, turpitudinem fere* [t] *imitetur fornicationis illius temporis.*

Vnde Ambrosius scribit in libro de Patriarchis, lib. 1. de Abraham, c. 4.

A ¶ Maledicta.] *Verba hæc non sunt inuenta in sacra scriptura: quamuis inde à multis sanctis, & antiquis doctoribus citentur. Deuteronomij 7. hæc habentur,* non erit apud te sterilis vtriusque sexus tam in hominibus, quàm in gregibus tuis.

¶Abraham non est reus adulterij, qui viuente vxore filios ex ancilla susceperit.

C. III.

[3] Dixit Sara [u] ad Abraham: Ecce concluſit me Dominus, vt non pariam: intra ergo ad ancillam meam, vt filium facias ex illa.] Et ita factum est. Sed considerabimus primum, quia Abraham ante legem Moysi, & ante Euangelium fuit, nondum interdictum [x] adulterium videbatur. Pœna [y] criminis ex tempore [z] legis est, quæ crimen inhibuit. Nec ante legẽ [a] vlla rei damnatio est, sed ex lege. Non ergo in legem [b] commisit Abraham, sed legem præuenit. Deus in paradiso coniugium †laudauerat [c], non adulterium damnauerat [d]. *& infra.* ¶ Habes primam † Abrahæ defensionem. Secunda illa est, quòd non ardore aliquo vagæ succensus libidinis, non petulantis formæ captus decore, ancillæ contubernio coniugalem posthabuit [e] torum: sed studio quærendæ posteritatis, & propagandæ sobolis. Adhuc post diluuium raritas erat generis humani: erat etiam religionis, ne quis non reddidisse debitum videretur naturæ. Denique & Loth sancti filiæ hanc causam quærendæ posteritatis habuerunt, ne genus deficeret humanum: & ideo publici muneris [f] gratia priuatam culpam prætexuit. [g]

3 Sent. ibid. Gen. 16.

Idem in eodem libro, & cap.

¶Quod præter legitimam vxorem committitur, adulterij crimine damnatur. C. IIII.

u ¶ *Dixit Sara.*] Genes. 16.
x ¶ *Interdictam.*]in alio quo precepto, vel interdictũ per aliquam legem super hoc specialiter latam: erat tamen quodammodo interdictum in paradiso, cum Dominus ait: Erunt duo in carne vna. & etiam in lege naturali, quia cuicunque naturaliter insitum erat, quod tibi non vis, &c.
x ¶ *Interdictum.*] expresse, sed tacite cum dixit Dominus: Erunt duo in carne vna, vt 31. q. 1. quomodo.
y ¶ *Pœna.*] bene dicit pœna ex tempore. nã culpa ante legem fuit in Cain & Lamech. Et no. quòd hę omnes excusationes & sufficiẽtes sunt: sed illa est sola, extra de diuort. gaudemus. & dic pœna criminis, id est, legis temeratæ est.
z ¶ *Ex tempore.*] legis scriptæ: aliàs nec Lamech, nec Cain puniri debuit, cum illi ante legem scriptã peccauerunt: sed non erat adhuc pœna statuta contra eorum peccatum.
a ¶ *Ante legem.*] scriptam: non autem naturalem.
b ¶ *In legem.*] " quæ enim præueniũt constitutionem, non sunt postea irritanda, vt s. dist. 82. proposuisti. j. ea. obiiciuntur. & extra de const. c. vlt. C. de test. iubemus. 31. di stinct. ante.
c ¶ *Laudauerat.*] cum dixit, crescite, & multiplicamini.
d ¶ *Damnauerat.*]expresse. & est argum. quòd licet vnum contrariorum commendetur, non ideo reliquum vituperatur. 8. q. 1. sciendum.
e ¶ *Posthabuit.*] id est, postposuit.
f ¶ *Muneris.*] id est, officij, quo publice seruire humano genere videbatur.
g ¶ *Prætexuit.*] id est, diminuit & extenuauit: non autem extinxit, vt distinct. 35. sexto die. " Et est argum. quòd malum factum excusatur per bonam intentionem [c]: & obstetrices licet peccauerunt mentiendo, propter bonam tamen intentionem remuneratæ sunt. 22. quęst. 2. si quælibet. & ita in eodem facto quis meretur & demeretur: quod est contra illud. ff. de negot. gest. si ue. & 16. quæst. 1. legi. argum. quòd excusatur malum si bono zelo fit propter bonum. argum. 30. quæst. 1. ad limina.

†*al. licet coniugium laudauerit*]ori.
†*al. vnam*
"cõstõnem ꝑuenientia non sunt irritanda.
"intẽtio bona malũ factũ excusat.
c itẽ arg. ꝙ malũ in parte excusatur pp pumentiendo ꝓ bliçã vtilit. arg. ff. đ no. op. nun. de pupillo. §. si quis riuos.

Source : BIU Cujas

NEmo sibi.]CASVS.H.sic ponit hunc casum.Erant quidam coniugati qui prꝛter vxores volebant habere cõcubinas solutas: & dicebant ꝙ hoc nõ licet feminis,s.habere alios præter maritos: sed viris licet habere præter vxores alias solutas. & ad hoc allegabant auctoritatem legis humanæ, quæ hoc permittit viris, & non vxoribus & maritale priuilegium,s.quia vir est caput mulieris,&maior in matrimonio,& exemplum siue auctoritates patriarcharum qui prꝛter vxores immiscebãtur ancillis.Ista ergo tria quibus viri se volebant excusare ab adulterio,in hoc c.remouet Ambr. & primo auctoritatem legis humanæ. Secundo loco priuilegium maritale. Tertio exẽplum &auctoritatem patriarcharũ. Et probat quòd coniugatus semper adulteratur si cognoscit aliquam præter vxorem: plus tamen peccat & grauius est adulterium si accedit ad coniugatam quàm si ad solutam: quia tunc committitur adulterium ex vtraque parte. H. hunc casum plenius & melius posuit quàm Beñ.vnum tamen verbum dixit Beñ. quod H.non dixit:ibi, grauius est adulterium cum coniugata,vt apparet exemplo Abimelech. *Peccare eum,* supple cognoscimus.

a ¶*De legibus.*]quæ dicũt quòd adulterium nõ committitur cum soluta, sed cũ nupta. ff.de adult.inter. Vel loquitur de legibus, quæ permittunt concubinatum, vt ff. de concu. l.1. Vel loquitur de legibus, quæ permittunt fornicari militibus, vt C.de do nat.inter vi. & vx.l.2.

b ¶*Stuprum.*] "Stuprum committitur in virgine, vidua, vel puero, vel etiam in soluta muliere quæ non habetur loco vxoris. a Sed cõtra vel concubinæ.vt ff.de adult.stuprum. secus secundum canones[a], de pœ.di.1. vt 36.q.1.lex illa.§.1.

c ¶*Adulterium.*]coniugatorum.

d ¶*Ab vxore.*]sic ĩ.ea.q.6.per totum.& ff.de adul.si vxor. "Hic nocanonizata. simplicem fornicationem esse canonicum crimen,id est,per canones & non per leges esse crimen.

e ¶*Tibi ius.*] ius dicitur quod ex indulgentia vel ex dispensatione Apostoli habetur, vt vnusquisq; habeat,&c. vt ꝛ.q.2.§.his ita.sicut dicitur ius patronatus quod ex gratia tantum habetur, vt 16.q.2. si quis episcoporum. sic etiam ex necessitate habet fieri quod ex dispensatione fit,vt 50.dist.Domino sancto.& 35.q.4.consanguinitas.

f ¶*Tolerabilior.*]q.d.maius peccatũ est manifeste peccare quàm occulte.sic est cõtra.12.q.2.certe ego.ꝛ.11.q.3.prꝛcipue.Sed dic ꝙ occulte peccans magis dicitur peccare,i.periculosius:quia neminem habet corrigentem. Item malum est cadere à proposito,sed peius simulare propositum. Item manifeste peccans alio modo dicitur magis peccare,quia tueri se vult rationibus & auctoritatibus,vt in hoc c.volebat. Item quantum ad hoc pluribus præbet exemplum peccandis, vt 11.q.3.præcipuæ. Item alia consideratione qui clam "Crimina peccat,plus peccat,quia videtur scienter peccare." sed qui palam facta palam peccat,minus peccat,quia presumitur errare,vt ff.de rit.nup.l.vlt. sunt occultis grauiora

g ¶*Sed omne.*]quod committit in non sua coniuge,adulterium est.

h ¶*Locus iste.*]in Genesi,scilicet vbi dicitur,quàliter Abraham dum esset in peregrinatione, rogauit Saram, vt diceret se esse sororem suam.22.q.2.quæritur.

i ¶*Abimelech.*]non est huic contra.22.quæst.2.quæritur.vbi dicitur, vt pudicitiam eius seruare posset apud Pharaonem. & hic dicitur Abimelech:quia vterque in ipsum peccauit, vel ipsum vterque timuit ab initio.

k ¶*Quia puro.*] volebat enim eam vxorem habere:nec intendebat alicui iniuriam facere,& ideo excusandus erat.

l ¶*Sacramenti cœlestis.*]id est,ecclesiæ.

ORigo quidem.]Hæc est tertia pars quæst.in qua probat,quòd ratione debet homo diligere vxorem, non tanquam adulter.Ioan.de Fant.

Item Hieronym.contra Iouinianum lib.1.

¶Nihil est fœdius,quàm vxorem amare, quasi adulteram. C. V.

3 ORigo[m] quidẽ amoris honesta erat: sed magnitudo[n] deformis. ¶Nihil autem interest, quam ex honesta[o] causa quis insaniat. Vnde & Xistus in sententiis[4] Adulter[P] est,inquit, in suam vxorẽ amator[q] ardẽtior.] In aliena quippe vxore omnis amor turpis est, in sua nimius. Sapiens vir iudicio[r] debet amare coniugem, non affectu.[s] Rege impetus voluptatis, nec præceps feretur in coitũ.Nihil est fœdiùs, quàm vxorem amare,quasi adulteram.¶Certe,qui dicunt se causa reip. & generis humani vxoribus iungi,& filios†procreare,imitentur saltem pecudes[t]: & postquã vẽter vxoris intumuerit, non perdant[u] filios, nec amatores se vxoribus exhibeant,sed maritos.

Idem libro secundo.

¶Virginalis castitas non præfertur coniugio Abrahæ. C. VI.

5 QVis ignorat[x] sub altera[y] dispẽsatione Dei omnes retro sanctos eiusdem fuisse meriti, cuius nunc sunt Christiani? Quomodo ante Abrahã placuit in coniugio,sic nunc virgines placent in perpetua castitate. Seruiuit ille legi[z], & tempori suo:seruiamus & nos Euangelio,& tempori nostro[a], in quos fines sæculorum[b] decurrerunt.

Item Augustinus[A] *lib.22.contra Faustum,c.47.& 48.*

CASVS.Hoc c.diuiditur in tres partes. In prima ostendit Hier. quòd origo matrimonij & constitutio fuit & est honesta: sed abusio turpis est. In 2. parte dicit, ꝙ cum discretione sunt vxores diligendæ. In tertia parte ostendit quòd qui accedunt ad vxores causa sobolis pro creandæ, saltem pecudes in hoc imitentur,scilicet, vt ad eas prægnantes non accedant. Secũda pars incipit ibi, *Nihil autem.* Tertia ibi,*Certe qui dicunt.*

3 Sent.4. dist.31.

4 idem l.6.ĩ c.18.Ezech.

m ¶*Origo.*] scilicet spes prolis vel etiam vitatio fornicationis, quæ est nuptiarum causa, vt ꝛ.q.2.§.his ita.

n ¶*Sed magnitudo.*] scilicet immoderata[b] exactio præ nimio ardore libidinis.

† *al. liberos tollere*]ori.

b Vt ĩ.e.liberorum.

o ¶*Honesta.*] nihil enim est adeo licitũ, vt non possit pernicies irrogari. 23. q. 5. de occidẽdis.in fi.Itẽ vsus rei non condemnatur, sed libido, vt 41.dist.quisquis.& sic vides quòd quandoque peccatur in re honesta, vt 14.distin. quod ait.

5 Sent.4. dist.33.

p ¶*Adulter.*]ꝛ.ea.q.2. quidquid.cõtra. Sol. hic adulter talis dicitur non reatu criminis illiuscapitalis,sed similitudine adulterinę libidinis.sicut enim adulter in adulteram ardet: ita iste in propriam.& quòd non peccet mortaliter, patet in fin. nam ibi dissuadetur ad qđ

1.Cor.10.

euitandum non tenetur.& hoc modo.ĩ.ead.q.7.adulterij. Sic ergo propter similitudinem dicitur adulter.Nec est hoc mirum:nam similitudine facti aliquid sæpe dicitur fieri. 11.q.3. excellentissimus. 12.q.2.fraternitas.

q ¶*Amator.*] "vehemens amator dicitur qui tantum vxorem diligit, vt apud se disponat, quòd si ipsa esset forte vxor alterius, non minus carnaliter se cum ea commisceret.

" Vir nõ sit vxoris ardẽs amator.

r ¶*Iudicio.*]cũ iudicio & discretione commisceri vxori suæ debet.

" Mulier post conceptũ debet continere.

s ¶*Affectu.*]explendæ libidinis.

t ¶*Pecudes.*] pecudes enim post conceptum non coeunt, vt infra eadem quæst.7.non solum. "nec mulier faciat copiam sui corporis à conceptione vsque ad purgationem, vt supra distin.5.ad eius. & 33.quæst.4.si causa.

c Vt 23.q.4. de Tyriis.se cũdũ L. sed melior lra ẽ altera,quod ostenditur: qa olim sub coniugali, nũc sub virginali.& ita altera fuit dispẽsatio, altera ista, scđm Hug. dđ ista mria vide late p Bart.& Ale. de Im.ĩ l.qđ te. col.3.&4 ff.si cer.pet.

u ¶*Non perdant.*]perit enim partus ex frequenti concussione.

QVis ignoret.]CASVS.Ostendit Hieronym.in hoc cap.quòd ita Abraham Deo seruiuit in vinculo coniugali, sicut virgines nunc Deo seruiunt in castitate: seruiuit enim ille legi iuxta tempus suum: & nos seruiamus legi iuxta tempus nostrum.

x ¶*Quis ignorat.*]hoc cap.habes de verbo ad verbum de pœ.dist.2. si enim.ver.memento.& ver.Paulus.

y ¶*Sub altera.*] id est,sub coniugali,quæ est altera à castitate. Alia littera habet alta.nam profunda sunt iudicia eius.[c]

z ¶*Legi.*] naturali vel consuetudinariæ: vel,id est,dispositioni diuinæ.

a ¶*Tempori nostro.*] arg.quòd si primo currebat fortior moneta,& modo currit vilior de mandato principis :liberor soluendo viliorem.[d] arg.ff.de contrahen.empt.Imperatores. Arg.contra. extra de cen.olim.in fi.ff.si cer. pet.cum quid.extra de iureiur.quanto.

b ¶*Fines sæculorum.*] id est,sæcularium desideriorum:vel ætas vltima,de qua habes 35.q.4.cap.vnico.

Obiicium

Source : BIU Cujas

OBiiciuntur.]Casvs.Aug.in hoc c.excusat Iacob dupliciter de eo ꝙ habuit iiij.vxores. primo quia tunc mos erat. secundo quia non ex ardore,sed ad prolem procreandam hoc fecit:sicut Apostoli in multitudine filiorum delectabantur ex charitate, & non ex amore humanæ laudis.

a ¶*Mos.*]scilicet diuinus,&à Deo inspiratus.ext.de diuor.gaudemus.&ponitur hic quando pro quia.

b ¶*Crimen non erat.*] arg. ꝙ consuetudo à crimine excusat aliquando. arg.ꝛ.dist.4. denique. & extra de temp.ordi.sane. Arg. contra, extra de sim. non satis. & 1. quæst. 3.c.vlt.

1 Sent.4. dist.33.

c ¶*Non auiditate.*] si enim auiditate consequendæ laudis, tũc peccarent.22.quęst.2. primum.

Sicut satius.] hæc est 4. pars quæst. in qua dicitur, quòd melius est mori sine filiis, quàm eos quærere de damnato coitu.Ioan.de Fant.

Casvs.Aug.admonet in hoc c. vt quis non habeat concubinam, sed vxoré: quia sicut est melius fame mori, quàm idolothytis vesci.sic meli⁹ est mori sine liberis quàm ex illicito coitu filios quærere. Verũtamen si filij ex illicito coitu quæsiti fuerint, si parentum vitia non imitẽtur,honesti & boni erunt quo ad Deum.

2 Senten.4. dist.33.in fi.

3 ꝛ.dist.56. vndecũque.

a Sub.& necessitas est cõtraria votati. ff.qđ met.cau.l.j. & nullũ est pctm̃ nisi vo lũtariũ.15.q. j.§.j.&c.illa

4 Concord. tex.ĩ fim.ĩ l. accusari. ff. de accus. & insti. de rer. diui.§.cõi.

5 Iuo p.8. c.30.

Gen.21.

Gal.4.

A ¶ Augustinus.] *Repositum est ex omnibus vetustis,cũ in vulgatis legeretur*,Ambrosius.

¶ Patriarchæ non concupiscentia explendæ libidinis,sed causa numerosæ prolis plures habebant vxores.

C. VII.

1 OBiiciuntur Iacob quattuor vxores:quod,quãdo mos a erat,crimen non erat b.Sicut A patriarchæ coniugibus excipientibus semen suum miscebãtur,non concupiscentia percipiendæ voluptatis, sed prouidentia propagandæ successionis: sic Apostoli auditoribus admirantibus doctrinam suam condelectabãtur, non auiditate c consequendæ laudis, sed charitate seminandę veritatis.

A ¶ Sicut patriarchæ.] *Apud* B. *Augustinum diuersus est verborum ordo*, Sicut Apostoli, inquit, auditoribus admirantibus doctrinam suam condelectabantur non auiditate consequendæ laudis,sed charitate seminandæ veritatis,ita patriarchæ,&c.

Item Augustin.de bono coniugali,c.16.

¶ Satius est absque liberis defungi, quam ex illicito concubitu stirpem quærere. C. VIII.

4 2 SIcut satius est mori fame d, quàm idolothytis vesci:ita satius est defungi sine liberis,quã ex illicito coitu stirpem quærere.

3 Vndecũmque e autem nascãtur homines, si parentum vitia non sectentur, & Deum recte colant, honesti, & salui erunt f. Semen enim hominis ex qualicumque homine, Dei creatura est g: & eo male vtentibus male erit,n on ipsum aliquando malum erit.

Item Ambrosius in sermone de sancto Ioanne, qui sic incipit [*Diximus superiore Dominica.*]*num.65.*

¶ Ex ancilla filij non sunt quærendi. C. IX.

5 DIcat aliquis, vxorem non habeo,ideo ancillam mihi sociaui. Audi quid dicat scriptura ad Abraham, [Eiice ancillam, & filium eius:]non enim heres erit filius ancillæ cum filio liberæ. Si igitur ancillæ filius heres non est,ergo nec filius est. Cur autem quæritur tale coniugium,de quo susceptus filius nec successionis g possit heres esse,nec sanguinis h? Nec enim habere potest hereditatis consortium, qui non habet originis priuilegium. Cur,inquã, quæritur tale contubernium, de quo nati, non filij sint matrimonij, sed testes sint adulterij? Cur autem huiusmodi suscipiuntur adulterini, qui patri pudori sint, non honori? Dicit scriptura, [Adulterorum filij A in consummatione erunt: & ab iniquo toro semen exterminabitur.]Mulier igitur tua,si talibus moribus prædita est, vt mereatur consortium, mereatur & nomen i vxoris.Præsta concubinæ tuæ libertatem, & nomen vxoris, ne tu adulter sis potius,quam maritus.

A ¶Filij.] *Reposita sunt reliqua verba scripturæ ex* B. *Ambrosio,pro quib.in vetustis est*,&c. *in vulgatis autem*,abominatio sunt Deo.

Item Augustinus ad Claudium contra Iulianum,c.8.

¶Adulteria non sunt facienda etiam voluntate generandi filios. C. X.

6 SIc non sunt facienda adulteria k etiam voluntate generandi regenerandos:quemadmodum nec furta facienda sunt etiam voluntate pascendi pauperes l sanctos: quod tamen faciendum est non perpetrando furta, sed bene vtendo mammona m iniquitatis. n

5 *Ecce,quòd nullo modo licet alicui viuente vxore sua,vel ex ancilla, vel ex alia qualibet filios quærere, qui etiam suscepti,filiorum nomine iudicantur indigni. Simplex etiam fornicatio in sacra scriptura phibetur.*

Vnde Augustinus in quæstionibus Deuteronomij,quæst.37 ad c.23.

¶ Illicitus concubitus,& omnis non legitimus vsus illorum membrorum nomine mœchiæ intelligitur. C. XI.

7 MEretrices esse,& ad meretrices accedere prohibeto Dominus:quarum P publice venalis est turpitudo. In decalogo autem mœchiæ nomine non videtur hoc aperte prohibuisse:quoniam mœchia nõ nisi adulterium intelligi solet. *Idem super Exodum, quæst.71.*¶8 Omnis mœchia etiam fornicatio dicitur in scripturis. Sed vtrum etiam omnis fornicatio mœchia dici possit in eisdem scripturis, non mihi interim occurrit locutionis q exemplum:sed si nõ omnis fornicatio etiam mœchia dici potest,vbi sit in decalogo quæritur tale contubernium, de quo nati, non filij sint matrimonij, sed testes sint adulterij? Cur autem huiusmodi suscipiuntur adulterini, qui patri pudori sint, non honori? Dicit scriptura, [Adulterorum filij A in consummatione erunt: & ab iniquo toro semen exterminabitur.]Mulier igitur tua,si talibus moribus prædita est, vt mereatur consortium, mereatur & nomen i vxoris.Præsta concubinæ tuæ libertatem, & nomen vxoris, ne tu adulter sis potius,quam maritus.

A ¶Filij.] *Reposita sunt reliqua verba scripturæ ex* B. *Ambrosio,pro quib.in vetustis est*,&c. *in vulgatis autem*,abominatio sunt Deo.

Item Augustinus ad Claudium contra Iulianum,c.8.

¶Adulteria non sunt facienda etiam voluntate generandi filios. C. X.

6 SIc non sunt facienda adulteria k etiam voluntate generandi regenerandos:quemadmodum nec furta facienda sunt etiam voluntate pascendi pauperes l sanctos: quod tamen faciendum est non perpetrando furta, sed bene vtendo mammona m iniquitatis. n

5 *Ecce,quòd nullo modo licet alicui viuente vxore sua,vel ex ancilla, vel ex alia qualibet filios quærere, qui etiam suscepti,filiorum nomine iudicantur indigni. Simplex etiam fornicatio in sacra scriptura phibetur.*

Vnde Augustinus in quæstionibus Deuteronomij,quæst.37 ad c.23.

¶ Illicitus concubitus,& omnis non legitimus vsus illorum membrorum nomine mœchiæ intelligitur. C. XI.

7 MEretrices esse,& ad meretrices accedere prohibeto Dominus:quarum P publice venalis est turpitudo. In decalogo autem mœchiæ nomine non videtur hoc aperte prohibuisse:quoniam mœchia nõ nisi adulterium intelligi solet. *Idem super Exodum, quæst.71.*¶8 Omnis mœchia etiam fornicatio dicitur in scripturis. Sed vtrum etiam omnis fornicatio mœchia dici possit in eisdem scripturis, non mihi interim occurrit locutionis q exemplum:sed si nõ omnis fornicatio etiam mœchia dici potest,vbi sit in decalogo

" ancilla cõtrahere permissa eripitur in libertatem. Sap.3.

k Sic.]¶*Adulteria.*] ꝛ.ea.q.2. §.sicut ergo.

l ¶*Pauperes.*]ꝛ.14.q.5. fortes.ꝛ.30.q.1.nosse. ꝛ.22.q.2.is autem.ꝛ.1. q.2.non est putanda.

m ¶ *Mammona.*] " id est,pecunia,quam qs per iniquitarem,i.per solicitudinem acquisiuit. 23.quæst.5.§.sed hoc multipliciter.

" Mãmona iniquitatis quid sit.

n ¶*Iniquitatis.*]i. inæqualitatis. Aequum enim est tibi necessaria retinere,& superflua pauperibus erogare. & hæc est iniquitas,si contra fiat.

ECCE QVOD NVLLO. Hæc est 5. pars q. in qua quæritur,an simplex fornicatio sit prohibita in decalogo|? & est dicendum quod sic. Io. de Fant.

6 Iuo par.8. c.105.Pann. l.7.c.20.

Meretrices.]Casvs. Hug.sic ponit hunc casum. In hoc c. ostẽdit Aug. ꝙ simplex fornicatio fuit prohibita à Domino in Deuter. fuit etiam prohibita in decalogo,vbi dictum est:Non mœchaberis. licet ibi solum adulterium videatur prohibitũ:sed sicut in prohibitione furti nomine partis totum intelligitur esse prohibitum,scilicet omnis vsurpatio illicita rei alienæ: ita in prohibitione mœchiæ,nomine partis intelligitur totum esse prohibitum : scilicet omnis illicitus coitus.Beneuent. vero sic incipit casum super illo verbo in Deuteron.Non erit meretrix de filiabus Israel,neque scortator de filiis Israel.Probat Augustin. quòd simplex fornicatio fuit prohibita à Domino in decalogo : vbi dictum est,Non mœchaberis. Nam sicut in prohibitione furti nomine partis,& cetera omnia dicit postea vt Hug.A parte,sed interpretatione prohibuit.

7 Iuo p.8. c.311.

8 Iuo p.8. c.279.

o ¶*Prohibet.*] cum dicit, Non mœchaberis. Et in Deuter.vbi dicitur:Non erit meretrix de filiabus Israel.

p ¶*Quarum.*]alibi," meretrix est,quæ multorum libidini patet,vt ꝛ.dist.34.vidua.hoc etiam lex dicit.ff.de rit.nup.palam.

"meretricis diffinitio.

q ¶*Locutionis.*]expresse.

a Filius ĩ tribus patrem sequitur.

a ¶*Mos.*]scilicet diuinus,&à Deo inspiratus.ext.de diuor.gaudemus.&ponitur hic quando pro quia.

b ¶*Crimen non erat.*] arg. ꝙ consuetudo à crimine excusat aliquando. arg.ꝛ.dist.4. denique. & extra de temp.ordi.sane. Arg. contra, extra de sim. non satis. & 1. quæst. 3.c.vlt.

c ¶*Non auiditate.*] si enim auiditate consequendæ laudis, tũc peccarent.22.quęst.2. primum.

Sicut satius.] hæc est 4. pars quæst. in qua dicitur, quòd melius est mori sine filiis, quàm eos quærere de damnato coitu.Ioan.de Fant.

Casvs.Aug.admonet in hoc c. vt quis non habeat concubinam, sed vxoré: quia sicut est melius fame mori, quàm idolothytis vesci.sic meli⁹ est mori sine liberis quàm ex illicito coitu filios quærere. Verũtamen si filij ex illicito coitu quæsiti fuerint, si parentum vitia non imitẽtur,honesti & boni erunt quo ad Deum.

d ¶*Fame.*] sed nonne propter necessitatem famis licitum est cõmedere idolothytũ, cum necessitas non habeat legem, vt ꝛ. & de cons.dist.1. sicut.

& propter necessitatem famis licitum est auferre aliena, vt de cons.dist.5. discipulos.& etiam furari,vt extr.de fur.si quis. & homicidium committere, vt ext.de homi. c. 2. & carnes comedere in Quadragesima. arg.de cons.di.4. carnem.&ext.de obseru.ieiun.consilium? Resp. sic : dummodo non fiat ad venerationem idoli. nulla tamen necessitas excusat à fornicatione, vt ff.de rit.nupt. palam. §. non est ignoscendum.

e ¶*Vndecumque.*]q.d. &si quęrantur ex illicito coitu.

f ¶*Et salui erunt.*]arg. contra ext.de fi.prefbyt.per totum.

Dicat aliquis.] Casvs. Aliqui non habentes vxores dicebãt sibi licere cõcubinas habere. Ambr. autem probat hoc esse falsum, cum dictum sit Abrahæ:Eiice ancillam & filium eius. non enim quærendi sunt filij, qui non possunt succedere,& qui potius fuit oneri quàm honori. Debet igitur quis habere vxorem, vt & crimen euitet, & vt filios habeat,qui possint esse heredes.Sequens cap.cum §.patet.

g ¶*Nec successiones.*]nisi in vnica.C.de na.lib.auth.licet.

h ¶*Nec sanguinis.*]i. honoris. " Filius enim sequitur priuilegium patris in tribus:quo ad honores & dignitates,& quo ad curialem conditionem,vt C.de decu.eos.& l.exemplo.& l.nullus.& quo ad originem,vt ff.ad munic.l.1.matrem sequitur,quo ad conditionem,vt C.de rei ven.partum.

i ¶*Et nomen.*]arg.ad præsumptionem matrimonij clandestini ex appellatione vxoris:ꝙ eo ipso ꝙ nominatur vxor, est habenda pro vxore,vt extr.de præsum.illud.C.de nup.si vicinis.Arg.contra.C.de li.caus.l.pe.Arg.ꝛ.93. dist.Dominus. 23.q.1. paratus.ꝛ.de cõse.dis. 4.si eos.ff.de proba.l. vlt.§.vlt.ꝛ.1.q.1.si qui à simoniacis. 27. q. 2. inuenta." Et quod dicit, & nomen, dic & pro id est, nã eo ipso ꝙ quis permittit ancillam suam contrahere matrimoniũ,rapitur in libertatem. C.de lat.lib.tol.auth. ad hæc.sed & concubina rapitur in libertatem morte domini: similiter & filij eius,si dominus nihil de eis disposuit. C.commu. de manu.l.vlt.

k Sic.]¶*Adulteria.*] ꝛ.ea.q.2. §.sicut ergo.

l ¶*Pauperes.*]ꝛ.14.q.5. fortes.ꝛ.30.q.1.nosse. ꝛ.22.q.2.is autem.ꝛ.1. q.2.non est putanda.

m ¶ *Mammona.*] " id est,pecunia,quam qs per iniquitarem,i.per solicitudinem acquisiuit. 23.quæst.5.§.sed hoc multipliciter.

n ¶*Iniquitatis.*]i. inæqualitatis. Aequum enim est tibi necessaria retinere,& superflua pauperibus erogare. & hæc est iniquitas,si contra fiat.

ECCE QVOD NVLLO. Hæc est 5. pars q. in qua quæritur,an simplex fornicatio sit prohibita in decalogo|? & est dicendum quod sic. Io. de Fant.

Meretrices.]Casvs. Hug.sic ponit hunc casum. In hoc c. ostẽdit Aug. ꝙ simplex fornicatio fuit prohibita à Domino in Deuter. fuit etiam prohibita in decalogo,vbi dictum est:Non mœchaberis. licet ibi solum adulterium videatur prohibitũ:sed sicut in prohibitione furti nomine partis totum intelligitur esse prohibitum,scilicet omnis vsurpatio illicita rei alienæ: ita in prohibitione mœchiæ,nomine partis intelligitur totum esse prohibitum : scilicet omnis illicitus coitus.Beneuent. vero sic incipit casum super illo verbo in Deuteron.Non erit meretrix de filiabus Israel,neque scortator de filiis Israel.Probat Augustin. quòd simplex fornicatio fuit prohibita à Domino in decalogo : vbi dictum est,Non mœchaberis. Nam sicut in prohibitione furti nomine partis,& cetera omnia dicit postea vt Hug.A parte,sed interpretatione prohibuit.

o ¶*Prohibet.*] cum dicit, Non mœchaberis. Et in Deuter.vbi dicitur:Non erit meretrix de filiabus Israel.

p ¶*Quarum.*]alibi," meretrix est,quæ multorum libidini patet,vt ꝛ.dist.34.vidua.hoc etiam lex dicit.ff.de rit.nup.palam.

"meretricis diffinitio.

q ¶*Locutionis.*]expresse.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Prohibuit.*] arg. quòd idem iuris est in parte & in toto, vt 14.q.5. pœnale. Item arg. quòd prohibito minori, id quod maius est intelligitur prohibitum [a]. arg. 44. dist. nulli clerico [b]. similiter concesso maiori concessum videtur & minus. 16.q.2. visis. [c]

b ¶ *A parte.*] pars enim est furtum: illicita vsurpatio rei alienæ est furtum eſt illicita vſurpatio rei alienæ: & non conuertitur. Hug. sed hæc gl. non valet: sed expone vt dicit 14.q.5. pœnale.

c ¶ *Omnis.*] licet non prohibuerit rapinam verbis legis, prohibuit tamen sententia legis, quæ magis attendenda est. extr. de verb. sign. propterea. ℣. 1.q.1. Marchion.

d ¶ *Illicitus.*] Hic videtur surgere quædã inextricabilis contra rietas. " nam in Deuteronom. licitũ erat habere concubinam, & dare ei pretiũ suæ pudicitiæ, & eam dimittere: sed in Decalogo secundum interpretationem August. prohibita fuit omnis fornicatio, vt hic. Dicit Hug. ꝙ non sunt contraria. nam aliud est permissio, de qua in Deuter. & aliud est præceptum, de quo in Decalogo. sed hęc solutio nulla videtur, quia circa idem non possunt habere locũ permissio & præceptum, siue prohibitio. ideo dicit ꝙ illud intelligitur de comparatiua permissione. si. ℣. 33.q.2. si quod verius. nam in veritate illud semper fuit peccatum. extra de diuor. gaudemus.

a Ad hoc 24 q. 1. miramur. vbi de hoc.

b Adde de hoc insti. de interdi. §. fi. & no. ĩ l. j. C. si ser. ex. ve. 1 ℣. 14.q.5.c. pœnale. §. furti.

c d hoc ext. de deci. ex parte. 27.q. 2. sunt qui.

"Cõcubinã an licuerit olim habere

1. Cor. 6.

IN *eo.*] CASVS. Hoc c. diuiditur ĩ duas partes. In prima ostendit Hieron. ꝙ in eodem genere fornicationis plus peccat fidelis quàm infidelis: qa fidelis de membro Christi facit mẽbrum meretricis. In secũda parte probat ꝙ nomine immunditię Apostolus diffuasit omnes extraordinarias voluptates etiam cum vxore propria. Secunda incipit ibi, *Secundum opus. In eo*, id est, propter hoc.

Leuit. 15.

go prohibita illa fornicatio, quam faciunt viri, qui vxores non habent, cum feminis, quæ maritos non habent, vtrum inueniri possit, ignoro. ' Sed si furti nomine bene intelligitur omnis illicita vsurpatio rei alienæ (non enim rapinam permisit, qui furtum prohibuit [a], sed vtique à parte [b] totum intelligi voluit, quidquid illicite rerũ proximi aufertur) profecto & nomine mœchię omnis [c] illicitus [d] concubitus, atque illorum membrorum non legitimus vsus prohibitus debet intelligi.

Item Hieronymus in cap. 5. epistola ad Gal. ad ver. [*Manifesta autem.*]

¶ Extraordinaria voluntas, & inuerecunda opera nuptiarum luxuria, & immunditia appellantur. C. XII.

IN eo fornicator [e] maioris [f] est criminis, quia tollit membra Christi, & facit ea membra meretricis, [erunt [g] quippe duo in carne vna.] Qui non est fidelis, nec credit in Christo, sua membra facit mẽbra meretricis: qui credit, & fornicatur, Christi membra facit membra meretricis. E contrario [h] infidelis in fornicatione sua vtrũ violet, an ędificet [i] templum idolo, nescio [k]. Per vitia quippe luxuriæ [A] vel maxime dæmones coluntur. Hoc vnum scio, ꝙ qui post fidem Christi fornicatur, violat templũ Dei. Secũdum opus [l] carnis, immunditia [m] nũcupatur: & eam comes luxuria sequitur. Quomodo enim in veteri lege de nefandis criminibus, quæ in occulto fiunt, & ea nominare turpissimum [n] est, ne & dicentis os, & aures audientiũ polluerẽtur [o], generaliter scriptura cõplexa est dicens [Verecundos, vel reuerentes facite filios Israel ab omni immunditia,] sic in hoc loco ceteras extraordinarias voluptates, ipsarum quoque opera nuptiarum, si non verecunde, & cum honestate quasi sub oculis Dei fiant, vt tantum liberis seruiatur, immunditiam [p], & luxuriam nominauit.

A ¶ Luxuriæ.] *Abest vox ista à plerisque vetustis, & originali.*

Item Gregor. in moralib. lib. 12. c. 12.

¶ Immoderatus vsus mulierũ Salomonem ad idololatriam traxit. C. XIII.

SAlomon quippe immoderato vsu, atq; assiduitate mulierum ad hoc vsque perductus est, vt templũ idolis [q] fabricaret: & qui prius Deo templum construxerat, assiduitate libidinis etiam per fidiæ substratus idolis construere templa non timuit.

Item Hieronymus in c. 5. epist. ad Ephesios, ad vers. [*viri diligite.*]

¶ Liberorum procreatio in matrimonio laudatur, meretricia voluptas etiam in vxore damnatur. C. XIIII.

LIberorum ergo, vt diximus, in matrimonio opera concessa sunt: voluptates autem, quæ de meretricum capiuntur amplexibus, in vxore damnatæ. [r]

6 *Quare autem tales non dicantur filij vel quem suorum parentum sequantur, qui ex libero & ancilla nascuntur Isidorus Etymologiarum lib. 9. c. 5. determinat.*

¶ Qui sint liberi, & quam conditionem sequantur. C. XV.

2 LIberi [s] dicti, qui † ex libero sunt matrimonio orti. Nã si lij ex libero & ancilli, seruilis conditionis [3] sunt. Semper enim qui nascitur, deteriorem [A t] partem sumit. Naturales autem dicuntur ingenuarum concubinarum filij, quos sola natura genuit, non honestas cõingij. *& infra.* ¶ Hi vero †, qui non sunt de legitimo matrimonio, matrem [u] potius, quàm patrem sequuntur.

A ¶ Deteriorem partem.] *In codicibus Isidori etiam manuscriptis legitur*, deteriorem parentis statum sumit.

a ¶ *Prohibuit.*] arg. quòd idem iuris est in parte & in toto, vt 14.q.5. pœnale. Item arg. quòd prohibito minori, id quod maius est intelligitur prohibitum [a]. arg. 44. dist. nulli clerico [b]. similiter concesso maiori concessum videtur & minus. 16.q.2. visis. [c]

b ¶ *A parte.*] pars enim est furtum: illicita vsurpatio rei alienæ est furtum eſt illicita vſurpatio rei alienæ: & non conuertitur. Hug. sed hæc gl. non valet: sed expone vt dicit 14.q.5. pœnale.

c ¶ *Omnis.*] licet non prohibuerit rapinam verbis legis, prohibuit tamen sententia legis, quæ magis attendenda est. extr. de verb. sign. propterea. ℣. 1.q.1. Marchion.

d ¶ *Illicitus.*] Hic videtur surgere quædã inextricabilis contra rietas. " nam in Deuteronom. licitũ erat habere concubinam, & dare ei pretiũ suæ pudicitiæ, & eam dimittere: sed in Decalogo secundum interpretationem August. prohibita fuit omnis fornicatio, vt hic. Dicit Hug. ꝙ non sunt contraria. nam aliud est permissio, de qua in Deuter. & aliud est præceptum, de quo in Decalogo. sed hęc solutio nulla videtur, quia circa idem non possunt habere locũ permissio & præceptum, siue prohibitio. ideo dicit ꝙ illud intelligitur de comparatiua permissione. si. ℣. 33.q.2. si quod verius. nam in veritate illud semper fuit peccatum. extra de diuor. gaudemus.

e ¶ *Fornicator.*] melius est viam veritatis non agnoscere, &c. de pœnit. dist. 4. si refugientes.

f ¶ *Maioris.*] quia fidelis in hoc magis peccat, quia membra Christi facit membra meretricis. sed infidelis sua, non Christi membra, facit membris meretricis.

g ¶ *Erunt.*] i. conuenient in vno carnali opere. & per hoc dicit Hu. affinitatem contrahi per illegitimum coitum, vt no. 30.q.4. si quis.

h ¶ *Econtrario.*] id est, sed vel, id est, conuerso casu.

i ¶ *Aedificet.*] tamen per fornicationem magis ædificatur diabolo templum quàm violetur.

k ¶ *Nescio.*] hoc non definit: ponit tamen persuasionem suam cum dicit, per vitia, &c. vel dic, nescio, id est, non definio, cum sit manifestum: quia infidelis non violat templum Dei, cum ipse non sit templum Dei: sed ædificat templum diabolo.

l ¶ *Secundum opus.*] ordine scilicet enumerandi. sic enim ait Apostolus: Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio & immunditia, luxuria, &c. De his 25. dist. §. criminis. ver. de quibus.

"Luxuria & immũditia differunt.

m ¶ *Immunditia.*] "quę attenditur secundũ omnem vsum illicitum membrorum. luxuria attenditur in cibo & potu cũ vtitur delicatis & calidis, vt aptior sit ad immunditiam. 35. dist. ecclesiæ principes.

n ¶ *Etiam turpissimum.*] & ita quædam omittenda sunt propter turpitudinem, vt 1.q.4 §. item peccato. & Imperator dicit de ea quæ nubit intra tempus luctus, quomodo ei dicamus erubescimus. in auth. de rest. & ea quæ parit. §. vnum si quidem. coll. 4.

o ¶ *Polluerentur.*] nam dicit Imperator ꝙ propter ista crimina inducuntur fames & pestilentię, & terræmotus, vt in auth. vt non luxur. contra nat. §. si enim. coll. 6.

p ¶ *Immunditiam.*] " arg. opera nuptiarum, q̃ non sunt causa liberorũ, mortalia esse: qa luxuria & immũditia nominãtur, vt ℣. c. liberorum. sed hoc dicitur non quo ad reatũ mortalis virij, sed quo ad speciẽ facti. speciẽ enim & similitudinẽ luxuriæ & immunditiæ prætendunt & habent designare, vt not. ℣. e. c. origo.

" Nuptiarũ opera ñ sũt mortalia.

Alomon quippe.] CASVS. Probat Greg. ꝙ ex nimia assiduitate mulierum de facili quis ducitur ad idololatriã, Salomonis exẽplo: q cũ Deo prius cõstruxerat tẽplum, postea amore libidinis idolis tẽpla construxit. Seq. cap. cum §. seq. patet.

q ¶ *Idolis.*] idolo scilicet Astaroth Sydoniorũ, & idolo Chamos Moabitarum, & idolo Moloch Amonitarum. post tamen egit pœnitentiam secundum quosdam. [d] de pœ. dist. 2. si enim. ver. Salomon.

d h. d. qa an pœnituerit incertũ est, l3 q̃dã scripturæ apocryphæ hoc tenentur, secundũ Hug. 2 Iuo p. 8. c. 17. † *al. quia*

r ¶ *Damnata.*] cum vxore commissę voluptates puniendę sunt. Et ita est arg. pro Hu. qui dicit virum mortaliter peccare cum accedit ad vxorem causa libidinis. Tu dic contra. & damnate dicit, id est, puniẽdæ propter veniale, & est simile 4. dist. denique. 6. dist. testamentum.

Liberorum.]

3 Concord. tex. in §. seruiauteẽ aut nascũtur. cũ gl. instit. de iure pers.

QVARE AVTEM. Hæc est 6. pars q. in qua dicitur quòd filius sequitur matrẽ, maxime illegitimus. Ioan. de Fant.

† *Vnde & ij qui*] orig.

Liberi.] CASVS. Primo ostendit Isid. qui liberi dicantur legitimi. Secundo quòd proles semper imitatur conditionem matris. Tertio addit qui appellentur filij naturales. *Deteriorem.* hoc dicit secundum consuetudinem quarundam terrarum. Vel, *deteriorem*, id est, inferiorem & debiliorem, scilicet matrem.

s ¶ *Liberi.*] " quattuor sunt genera filiorum naturales tantũ, vt concubinarum. naturales & legitimi, vt vxoris. legitimi tantũ, vt adoptiui. spurij [e] vt sacrarum virginum, & consanguinearũ. 1.q.1.c. tali.

" Filij sunt quadruplices.

t ¶ *Deteriorem partem sumit.*] hoc verum est secundum legem Longobardorum & Theutonicorum. nam secundum legem Romanorum secus. C. de rei vend. partum. ff. de sta. ho. lex naturæ. & de ver. sig. etiam. & sufficit si per momentum fuit in libero ventre. ff. eo. ti. l. & seruorum. §. ingenui. Vel dic verius deteriorem, id est, debiliorem: quia femineus sexus debilior est quo ad honores: tamen circa insignia proles patrem sequitur, vt dixi ℣. eo. dicat.

e De istis habes ff. ð sta. ho. §. vulgo. & dñr spurij quasi de spuma riualium nati.

u ¶ *Matrem.*] quantum ad conditionem, & quantum ad originem. ff. ad munic. l. 1. & quòd impugnat testamentum matris, vt ff. de inoffic. testam. si suspecta. §. 1.

Quòd

Source : BIU Cujas

Vòd autem.]Hęc q. diuiditur in 7. partes. In quarum prima probatur, quòd non perditur castitas animæ vel corporis vbi animus non consentit. Secunda ibi, *Si Paulus.* Tertia ibi, *Nec solo.* Quarta ibi, *Quamuis.* Quinta ibi, *Cum ergo.* Sexta ibi, *Præceptum.* Septima ibi, *Sed quæritur.* Ioan. de Fan.

Casvs. Hic intitulatur 5. q. qua quæritur an pudicitia per violẽtiam auferatur? Dicitur ꝙ duplex est pudicitia, s. corporis, & animi. Pudicitia corporis, quæ carnis integritas dicitur, per violentiam aufertur, de qua habetur ĩ. ea. q. ille. Pudicitia animi, cum sit virtus, nõ aufertur per vim: qa animo vis non infertur, vt ĩ. ead. q. ita ne. ꝓbat igitur Grat. in hoc §. ꝙ pudicitia p violentiam non eripitur, primo cum sit virtus animi, non corporis: & animo vis non infertur, sed corpori secundo exemplo beatæ Luciæ.

1 in martyrio B. Luciæ

†*al. iacias sacrificiis.*

† *al. non attendit, qui & derideat.*

a ¶ *Quòd autem.*]Hic intitulatur 5. q. "an. s. pudicitia per violentiam auferatur. Et dic ꝙ duplex est pudicita: animi, & corporis. Corporis pudicitia quę integritas dicitur, bene admittitur per violẽtiam: de qua dicitur ĩ. ea. ille. & 27. q. 1. nuptiarum. Pudicitia autem animi cum virtus sit nõ aufertur per vim: qa animo non infertur vis, vt ĩ. ea. ita ne. Et no. ꝙ hęc eadem virtus est in virginibus, in coniugatis, & in viduis: sed in virginib. appellatur virginitas: & in coniugatis pudicitia. 27. q. 1. nuptiarum. & in continentibus castitas. 30. dist. hæc scripsimus.

" Pudicitia an possit p violentiam auferri.

2 Senten. 4. dist. 53. Iuo p. 7. c. 137.

3 Sent. ibid. Iuo part. 7. c. 138.

b ¶ *Vis.*]absoluta quæ non potest animo inferri: sed conditionalis potest, vt ĩ. 23. q. 6. vides. Vel dic non potest inferri animo vis: verum est non consentienti.

4 Iuo p. 7. c. 139.

c ¶ *Duplicatur.*] Arg. violenter corruptam non amittere virginum præmium, sed recipere duplicatum: non tamen quo ad aureolam. consequitur ergo maius præmium, sed non tale: quia non coronatur, nec fulgorem virginis habebit.

QVÆSTIO V.

1. ps *Vòd autem* a *pudicitia violenter eripi non possit, multorum auctoritatibus probatur. Est enim virtus animi, quæ violentiam non sentit. Corpori namque vis* b *infertur, non animo. Vnde, quamuis corpus violenter corrumpatur, si pudicitia mentis seruetur illæsa, tamen castitas duplicatur* c 1. *Sicut B. Lucia fertur dixisse Paschasio* [*Si inuitam me feceris violari, castitas mihi duplicabitur ad coronam.*] *Non enim inquinatur corpus, nisi de consensu mentis. Nam si in manu mea thura ponas, & per manum meam sacrificia† facias, Deus † hæc attendit, & derideat. De sensibus enim & voluntatibus iudicat Deus.*]

Hinc Ambrosius scribit in libro secundo de Virginibus.

¶ Melior est virginitas mentis, quàm carnis. C. I.

2 TOlerabilius d est mentem virginem, quàm carnem habere. Vtrũque bonum, si liceat e: si non liceat, saltem non homini f castæ A, sed Deo g simus. *& infra.* ¶ Virgo prostitui h potest: adulterari i non potest. Vbicumque Dei virgo est, templũ Dei est: nec lupanaria k infamãt castitatem: sed castitas, etiã loci abolet infamiã.

A ¶ Castæ.]*Antea legebatur*, casti. *sed* B. *Ambrosius ibi inducit Theodoram loquentem.*

Idem ad virginem lapsam, c. 4.

¶ Mente incorrupta, caro non corrumpitur. C. II.

3 REuera non potest caro l corrumpi, nisi mens fuerit ante corrupta.

Item Augustinus de ciuitate Dei, libro primo, c. 18.

¶ Aliena libido neminem polluit. C. III.

4 ITa A, ne aliquem polluat m aliena libido, metuitur? Non polluit, si aliena erit: si autem polluet, aliena non erit. Sed cum pudicitia virtus sit animi, comitemque n habeat fortitudinem, qua potius quælibet mala tolerare, quàm malo cõsentire decernat o, nullus autem magnanimus, & pudicus in potestate P habeat, quid de sua carne fiat: sed tantum quid annuat mente, vel renuat, quis tandem sana mente putauerit q se perdere pudicitiam, si forte in apprehensa, & oppressa carne sua exerceatur, & expleatur libido non sua.

A ¶ Ita, ne.] *Apud B. Augustinum legitur*, Atenim, ne vel aliena polluat.

Idem ibidem.

¶ De eodem. C. IIII.

5 PRoposito animi permanente, per quod etiam corpus sanctificari r meruit, nec ipsi corpori aufert s sanctitatem t violentia libidinis alienæ, quam seruat perseuerantia continentiæ suæ. An vero, si aliqua femina mente corrupta, violatoque proposito, quod Deo vouerat, pergat u vitianda ad deceptorem suum, adhuc eam pergentem sanctam vel corpore dicimus, ea sanctitate animi, per quam corpus sanctificabatur, amissa, atque destructa? Absit hic error, & hinc potius admoneamur, ita non A amitti corporis sanctitatem manente animi sanctitate, etiam corpore oppresso, sicut amittitur corporis sancti tas violata animi sanctitate. *Idem c. 19.* ¶ Lucretiam certe matronam nobilem, veteremque Romanam pudicitię magnis efferũt laudibus. Huius corpore cum violenter oppresso Tarquinij Regis filius libidinose potitus esset, illa scelus improbissimi iuuenis non debet rea effici, obest tamen quo ad aureolam: & quia nõ consecrabitur inter virgines, vt ĩ. ea. ille.

ITa, ne.] Casvs. Ostendit Aug. in hoc cap. quòd cum pudicitia sit virtus animi, inuito auferri non potest. Vnde cum comitem habeat fortitudinem, etiam pro morte non debet malo consentire. Nullus enim in sua potestate habet qđ de carne sua fiat: sed in mente potest pudicitiam quis seruare. *Metuitur?* interrogatiue, quasi non debet metui.

m ¶ *Polluat.*] & polluet per consensum. de pœ. dist. 5. c. fi.

n ¶ *Comitemque.*] nã qui habet vnam virtutem, habet omnes.

o ¶ *Consentire.*] fi. 31. q. 2. Lotharius. non enim prætextu paupertatis, &c. de ritu nup. palam. §. non est ignoscendum.

p ¶ *In potestate.*]Nam dicit lex, qua cura vel diligentia consequi possumus, ne quis nobis iniuriam vel damnum det, vt ff. cõmo. ad eos. & de admi. re. ad ciu. per. l. 2. §. si eo. & dicit lex, ꝙ custodia parum potest aduersus vim. ff. de act. emp. & ven. si ea res.

5 Iuo ibid.

q ¶ *Putauerit.*] Arg. ꝙ non debet dici quis perpetrasse quod nolens fecit, vel passus fuit: nec debent imputari quæ per coactionem absolutam fiunt, arg. ĩ. distin. 50. presbyteros. 15. q. 6. c. 1. arg. econtra. 31. q. 2. Lotharius.

PRoposito.] Casvs. Ostendit Aug. in hoc c. quòd sicut virgo, quæ proposuit se leccatori suo supponere, mente est corrupta, sed integra corpore: sic quæ inuita patitur violentiã hostis, est integra mente, etsi corpore corrumpatur. quod probat exẽplo Lucretiæ.

r ¶ *Sanctificari.*]in futuro, cum sua stola induetur.

s ¶ *Non aufert.*] & ita habet copus virtuté. Sed contra. ĩ. ead. de pudicitia. quia virtus tantum in animo est. sed ideo dicitur corpus habere: quia furtum est habere post resurrectionem.

t ¶ *Sanctitatem.*] hæc tamen quæ mente corrupta est, post pœnitentiam potest ordinari: quia quo ad legem promotionis virgo est. ĩ. ead. finge.

u ¶ *Pergat.*]No. quòd sola itineris arreptio facit aliquam corruptã: "sicut itineris arreptio habetur pro appellatione. ext. de app. meminimus. sic qui pergit de vna militia ad aliam, iure secundæ militiæ censetur. ff. de bo. poss. ex testam. mil. l. 1. A

"Appellat, qui ad superiorem iter arripit.

a đ hoc no. extr. de priuil. c. pen.

LVCRETIAM. Casvs. Cum Romani obsiderent Ardeam, orta est contentio inter Collatinum & Tarquinium filium Tarquinij regis de castitate suarum vxorum. Tunc Tarquinius fecit fieri litteras falsas ex parte Collatini ad vxorem eius: in quibus continebatur, Hũc recipe tamquam meipsum. & eas sigillare fecit sigillo Collatini. & cum eis sero venit ad domum Lucretiæ, quæ visis litteris honeste fulcepit eum. Tarquinius autem in nocte accessit ad lectum eius cum quodam Mauro: & dixit ꝙ nisi permitteret eum facere quod vellet, ibi interficeret illum Maurum, & diceret se deprehendisse illum cum illa. Tunc illa timens tantam infamiam, cum valde casta haberetur, suppoluit se illi. Ille autem mane reuertens ad castra, publice de facto se cœpit iactare. Illa vero absconditο cultello in manica venit ad castra & in publico manifestauit seriem facti: & cœpit multum hortari ad vindictam maritum & Brutum auunculum suum: & extracto cultello seipsam interfecit: pro quo Tarquinius rex & filius eius expulsi sunt de ciuitate.

" Locus nõ sanctificat hominem.

k ¶ *Nec lupanaria.*] " homo enim sanctificat locum, non locus hominem, vt 40. dist. non loca. & c. multi. tamen ex loco quandoque præsumitur contra aliquem, vt 18. q. 2. diffinimus. & etiam pro aliquo, vt 56. dist. c. 1. ipse ergo locus per se non est infamis: nec etiam domus lupanaris est infamis, vt ff. de pet. her. ancillarum. vitari tamen debet turpis locus, vt 81. dist. in omnibus. & iudex ipsum vitare debet, vt ff. de arb. si cum dies. §. si arbiter.

l REuera.] ¶ *Caro.*] id est, eius corruptio ad reatum imputari non debet, vel ad damnationem æternam: vel corruptionis

Source : BIU Cujas

a ¶ *Propinquo.*] id est, auunculo.

b ¶ *Adultera.*] videtur q̄ Augu. male induxit exemplum Lucretiæ: "nam in veritate secundum canones adulterium commisit, siue directa, siue indirecta fuerit voluntas: licet secundum leges non committatur nisi dolo. ff. de adult. l. pe. sed Aug. induxit exemplum hoc quasi à minori. q.d. ex quo ea quæ conditionaliter fuit coacta, excusatur secundum legē ab adulterio: multo magis ea quæ absolute secundum canones. 1. q. 1. constat. 50. dist. presbyteros.

c ¶ *Vnus admisit.*] immo & ipsa, nisi absolute fuerit coacta. ar. ꝯ. ea. ita ne. sed hoc iō dicit, quia nō tenetur hoc casu ad pœnā legis [a]: quia sine dolo adulterium non committatur. ff. de adul. l. pe. aliàs potiº debuit mori quàm consentire. ī. e. §. cū ergo. "Vides ergo q̄ adulteriū & simonia pūt esse ex parte vnius tantū. similiter simonia potest esse ex parte vnius tantū, & non alterius: sicut in Giezi & Naamā. vt 1. q. 1. qui studet. & q. 3. quæ situm. & similiter societas, vt ff. pro soc. l. actione. §. diximus. & spōsalia. ext. de desp. impub. de illis. & matrimonium, vt extra de eo qui du. in mat. quā pol. per adul. c. 1. & ꝯ. ead. 9. 2. aliquando. [b]

On fidelibus.] Casvs. In hoc ca. & in omnibus sequentibus probatur, q̄ castitas animi non amittitur, licet corpº per violentiam corrumpatur: cū nullum peccatum committatur nisi voluntate. *Eorum*, ſ. hostium. Quæ sequuntur, plana sunt vlq; iqi, *Ad dominum.*

d *De pudicitia qs dubitauit.*] Collige de modo probationis omnem virtutem esse in animo.

e ¶ *Virtus est.*] "est aūt virtus habitus mētis bene constitutæ, &c. vt de pœ. di. 3. ille rex tantus. ob hoc etiam virtutes velamēta animæ dicuntur. de pœ. dist. 2. c. sapiens.

f ¶ *Eripi potest.*] quid si culpa sua in hanc violētiam incidisset: puta denuntiauit ei maritus vt fugeret, ne vi hostium opprimeretur, illa autem fugere noluit: & sic oppressa est, an dimitti possit à viro? Sic videtur, quia quidquid ex culpa sua, &c. 15. q. 1. si quis insaniens. 50. dist. studeat. præsumitur enim se rapinæ obtuliſſe. 23. q. 4. displicet. ff. quod metus caus. si mulier. Argu. contra. extr. de spon. veniens. 27. q. 2. desponsata. ff. de reg. iu. nullum crimen. 15. q. 6. c. 1. nec imputandū est ei q̄ credula non fuit. ff. quod cum fal. tu. l. 2. & 50. dist. si quis præpostera. Item & si peccauerit non credendo viro suo: non tamen quantum adulterium meretur. 15. q. 1. inebriabunt. Io. Quid iuris sit de hoc, in quæstionibus plene notaui. B.

Ad Deum.] Casvs. Dicitur in hoc c. q̄ Deus inuocantib. eum consueuit adesse, qui non permittit aliquā mulierem violari, aut si permittit, non tamen finit eam culpa aliqua maculari si nō consentit: tantum enim valet integritas mētis, vt & si corpus corrumpatur, tamen in ea dicatur pudicitia seruata. *Nec commisit*, per consensum volendo. vel, *nec commisit*, id est appetiit. *nec permisit*, resistendo. Sequens cap. patet.

g ¶ *Permittet.*] sic nō permisit Abimelech. ꝯ. prox. q. nemo.

h ¶ *Defendit.*] id est, non imputatur ad crimen corruptio carnis. 15. q. 1. c. 1.

i *Non potest.*] ¶ *Nō peccat.*] nam tunc homo peccat cum mens per delectationem subiugatur. de pœ. dist. 2. hoc sciendum. & est arg. 22. q. 5. si quis coactus. cōtra. Sed ibi de conditionali coactione, hic de absoluta.

Magis timeamus.] Casvs. Dicitur hic, magis timendum est ne amittamus castitatem animi quàm corporis. Nam pudicitia mentis non amittitur violentia corporali: quæ etiam dicitur in carne seruari nisi voluntate consentiat. Hūc credo intellectum literæ: licet Beneuent. aliquantulum in fine variauerit dicens: Ostenditur hic quòd violentia corporalis non violatur pudicitia mentis: sicut nec voluntate nuda perditur integritas corporalis.

Sicut enim peccatum.] Casvs. Dicitur hic quòd sicuti non nisi voluntate peccatur: ita quis non nisi sponte meretur. Nam multi corpore casti sunt, & tamen adulterium committunt. quod probatur auctoritate Domini. Frequenter enim accidit vt sola voluntate quis peccet: sed tunc gloriosum est si tentationi sponte resistit.

k ¶ *Sicut enim.*] sola voluntatis forma moueret opus. decima, quæstione secunda. hoc ius.

l ¶ *Voluntate.*] "directa vel indirecta, ne sit contra. supra distinction. quinquagesima. si quis voluntate.

a ¶ *Debil*

" Lucretia adulterium commisit.

† *al. commisi sceleris*

a Vñ expōe qđ đt adulteriū, i. ptiū adulterij.

"Adulteriū & simonia pūt esse ex parte vniùs

b Ad idem 28. q. 2. si infidelis.

1 Iuo p. 7. c. 140. & p. 10. c. 101.

"Virtutis definitio.

2 Iuo p. 7. c. 141.

3 15. q. 1. si qs iratus. §. itē in persecutione.

4 idē Beda ī qō. in Gen. to. 8. 190. Iuo p. 8. c. 11

---

marito Collatino, & propinquo [a] Bruto viris clarissimis, & fortissimis indicauit, eosq; ad vindictam cōstrinxit. Deinde fędi in se commissi† ægra, atq; impatiens se peremit. Quid dicemus, adultera [b] hęc an casta iudicāda est? Quis in hac cōtrouersia iudex laborandū putauerit? Egregie quidā ex hoc, veraciterq; declarans ait, [Mirabile dictu: duo fuerunt: & adulterium vnus admisit [c].] splendide, atque verissime. Intuens enim in duorum corporum commistione vnius inquinatissimā cupiditatē, alterius castissimā voluntatem, & nō quid coniunctione membrorū, sed quid animorū diuersitate ageretur, attendens [duo, inquit fuerūt, & vnus adulteriū admisit.]

A ¶ Ita non amitti.] *Locupletatus est ex originali hic locus, qui etiam apud Iuonem erat paulo concisior.*

Idem in eodem libro, c. 27.

C. V.

NOn fidelibus Christi sit tædio vestra vita, si ludibrio fuit hostibus castitas vestra. Habetis magnā, veramq; cōsolationem, si fidā conscientiā retinētis, non consensisse peccatis eorum, qui in vos peccare permissi sunt.

Idem in libro de duabus animabus, cap. 10.

¶ Non nisi voluntate peccatur.

A ¶ Non fidelibus.] *In originali legitur*, Non itaque vobis ô fideles Christi, *sed quoniam erat mitium capitis, non est mutatum. Reliqua vero sunt restituta & aucta.*

Idem in lib. 1. de libero arbitrio, c. 5.

¶ De eodem. C. VI.

DE pudicitia quis dubitauerit [d], quin ea sit in animo constitua, quandoquidem virtus est [e]? Vnde à violento stupratore eripi [f] nec ipsa potest. *Item Hieronymus* A *super epist. ad Roman. lib. 1.* ¶ [1] Non potest fieri, vt nisi quis mœchetur prius in corde, mœchari possit in corpore. *Idem super Lucam* B *in libro 2.* ¶ [3] Finge in persecutione aliquā virginem prostitutam: hæc apud Euangelium, quia voluntate non peccat, virgo suscipitur: in lege quasi corrupta repudiatur. *Idem in libro hebraicarum quæstion. in Gen. ad c. 12.* ¶ [4] Corpus mulieris non vis maculat, sed voluntas. *Item Augustinus in libro de sancta virginitate, c. 8.* ¶ Sicut nemo impudice vtitur corpore, nisi spiritu prius concepta nequitia, ita nemo pudicitiam seruat in corpore, nisi spiritu prius insita castitate.

A ¶ Item Hieronymus.] *Apud* B. *Hieron. nihil tale est inuentum. Sed apud Orig. lib. 2. ad c. 2. epist. ad Romanos hæc leguntur*: Neque enim fieri potest, vt si ante quis nō mœchetur in corde, mœchari possit in corpore.

B ¶ Idem super Lucam.] *Hæc habentur in commentariis B. Hieronymi in Matthæum l. 2. c. 11. & inde est emendatum. In Lucam enim nihil extat* B. *Hieronymi.*

Item Victoriano, epistola 122.

¶ In corpore pudicitia violari non potest, si mens inuiolata seruetur. C. VII.

AD Deum ingemiscentibus omnino suis aderit, q̄ suis adesse consueuit: & aut nihil in earum castissimis membris libidine hostili perpetrari permittet [g], aut si permittit, cum earum animus nulla consensionis turpitudine maculatur, etiam carnem suā defendit [h] à crimine: & quidquid in ea nec commisit, nec permisit libido patientis, solius erit culpa facientis: omnisque illa violentia non pro corruptionis turpitudine, sed pro passionis vulnere deputabitur. Tantum enim in mente valet integritas castitatis, vt illa inuiolata, nec in corpore possit pudicitia violari, cuius mēbra potuerint superari.

Item Isidorus in synonymis, lib. 2. [6]

¶ Caro non peccat, si à contagione fuerit anima munda. C. VIII.

[7] NOn potest corpus corrumpi, nisi prius animus fuerit corruptus. Munda à contagione anima† caro non peccat. [i]

Item Augustinus Honorato episcopo, epistola 180.

¶ Non eripitur pudicitia carnis, si mente seruatur. C. IX.

[8] MAgis timeamus ne sensu interiore corrupto pereat castitas fidei, quàm ne feminæ violenter constuprētur in carne: quia violentia non violatur pudicitia, si mente seruatur: quoniam nec in carne violatur, quando voluntas patientis sua turpiter carne non vtitur, sed fine consensione tolerat quod alius operatur.

Item Ioannes Chrysostomus [id est auctor operis imperfecti super Matthæum, homil. 32. ad c. 19.]

¶ Nec peccatum, nec iustitia ex opere sine voluntate perficitur. C. X.

SIcut enim [k] peccatum sine voluntate opus non facit, ita & iustitia ex opere non consummatur, nisi & voluntas affuerit. Multi enim corpore quidem castitati student: adulterium autem voluntate [l] committunt. Nisi enim ex voluntate sola, fornicatio consummaretur, numquam Dominus diceret. [Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde

5 Anſ. l. 10. c. 52.

6 Cap. 1. id est ante c. 7 Sent. 4. di. 33. Iuo p. 7. c. 142. † *al. animi*

8 Pol. l. 4. tit. 15. Anſ. l. 10. c. 51.

"Cōtinētia est duplex. Matth. 5.

a ¶ *Debilitati.*] senio, vel sectione, vel naturali frigiditatẽ. hoc dicit litera, quia voluntaria continentia est bona, non necessaria. 33. q. 5. qui sitit, in fi.

SI Paulus.] Hæc est 2. pars q. in qua dicitur, ꝙ nullus debet superbire de castitate: quia cito pditur, & reparatur difficile, vel nunquam. Io. de Fan.

†*al. corpore* Casvs. Hic inuehit Hier. cõtra Eustochiũ quæ de sua virginitate se nimium extollebat. & ꝓbat ꝙ inde se iactare non debet, tũ quia cadere ꝑt: tũ ꝙa sola virginitas carnis non saluat. Et ꝙ cadere possit, ꝓbat exẽplo Pauli, quamuis castus esset, tamen tentabatur, & cadeꝛ timebat. & hoc in prima part.

†*al. debilitatis*

ı Act. 9. & 13 & Rom. 1. In secunda par. terret eam per impossibilitatem restitutionis post lapsum. In tertia par. idem ostendit auctoritate Dñi, & auctoritate Esaiæ ad litterã loquẽtis de Babyloniis, quod mystice referri potest ad animam fidelem, quæ cecidit p peccatum. Secunda pars incipit ibi, *Caue quæso.* Tertia pars ibi, *Timeamus illam.* Et scias ꝙ eodem modo ponũt hũc casum H. & B. eo excepto ꝙ H. addit ibi auctoritatẽ, & videre poteritis si verum vobis dico. Litteræ autem expositio in apparatũ plene notatur, & ideo expositione supersedeo.

1. Cor. 9.

Rom. 7.

1. Cor. 11. Rom. 7.

Amos 5.

b ¶ *Vas.*] i. electus ad prædicandum. & dicitur vas, quia plenior[a] fuit aliis, vt 23. q. 7. c. 1.

a sc. gratia prædicandi.

c ¶ *Aculeos.*] i. motus primos, de quib. timebat cadere in secundos, & qui surgunt in nobis & sine nobis. de pœn. dist. 2. inter hæc sciendum.

Amos 8.

d ¶ *Aliam.*] i. sensualitatẽ siue concupiscentiam, "quæ dicitur lex, quia ligat & trahit ad peccatum. vnde dicit alibi, Ago quod nolo.

" Sensualitas est lex.

e ¶ *In legem duci peccati.*] ideſt, in peccatum: quia ligat hominem.

f ¶ *In semetipsum reuersus.*] i. propriam fragilitatem considerans.

"Minores fi possunt qđ maiorib⁹ est denegatum

g ¶ *Tute.*] ar. "quòd non licet maiori, nec minori, vt 8. q. 1. fi ergo. & 11. q. 1. magnum. & quod negatur maioribus multo potius minoribus. C. de reuo. do. his solis. in fi. & quod maioribus dignitatib. non est concessum, hoc sibi non audeant vendicare minores, vt C. de decu. l. vlt. lib. 10.

h ¶ *Putas.*] argu. quòd Paulus fuit virgo, cum fit comparatio inter eum & Eustochium, quæ fuit virgo.

"virginitatem Deus restituere non potest.

i ¶ *Suscitare.*] "Idem dicit lex, quòd virginitas restitui non potest. C. de ra. vir. in prin. Sed nonne exoculato potest restituere visum? quare ergo non virginitatem? Quidam sic intelligunt, id est, quòd Deus non potest facere quin fuerit corrupta, quia factum non potest non esse factum, vt ff. de cap. in bello. §. factæ. sed secũdum hoc idem effet in cœco. Resp. quod hic dicitur, non refertur ad carnis corruptæ restaurationem, sed ad virginalis palmæ retributionem. & dic non potest, ideſt, non congruit eius potentiæ, vt aureola coronet corruptos. hoc enim esset contra iustitiam, & ideo illud non potest, vt ar. de pœ. dist. 2. §. charitas.

k ¶ *Malæ.*] arg. ff. de dolo. l. 1. §. 2. nam ideo dixit prętor dolus malus, quia est & bonus.

l ¶ *Quæ oleum.*] ideſt, pinguedinem bonorum operum. vel ideſt, pietatem. 45. dist. disciplina.

"Babylonij per quos reges fuerũt i captiuitate.

m ¶ *Descende.*] "verba sunt Esaiæ prædicentis ad litteram futuram Babyloniorum captiuitatem per Darium & Cyrum regem Medorũ & Persarum, & exequitur secundum hoc propheta ad litteram quasdam miserias, quas pauperculæ mulieres solent sustinere: & verba imperatiua resoluenda sunt in verba futuri temporis.

m ¶ *Descende.*] ideſt, descendes.

"verbũ vni⁹ tpis sæpe ꝓ alio põitur.

n ¶ *Sede.*] i. sedebis. quod ideo dixit propheta propter nimiam futurorum certitudinem. "Et est arg. ꝙ verbum præsentis temporis poitur pro verbo futuri. sic exponitur, traditur, i. traditurus est. ff. de pub. l. 1. & est ar. ff. de ver. si. verbis. sicut econtrario verbũ futuri loco præsentis, vt ś. 21. di. in nouo. 50. di. ponderet. & exponitur à Hieron. hæc littera moraliter circa fidelem animam quæ præuaricata est per peccatum. & hoc duobus modis, vel imitando ad pœnitentiam, & tunc proprie tenentur verba. Descende, i. humilia te per pœnitẽtiam. Sede in terra, id est, in cinere & cilicio. Matth. 5.

o ¶ *Virgo.*] i. sterilis. Vel virgo prius filia Babylonis, ideſt, filia confusionis: quia mens tota facta confusa est. de pœn. dist. 3. §. item ait. Matth. 25.

p ¶ *Chaldæorũ.*] Chaldæi[b] græce feroces intelliguntur. valde eñ feroces sunt qui proprias voluntates sequentes non morib. suis parcere sciunt. Et est Chaldæa regio, vbi Babylonia ciuitas est in ea sita. b & dic Chaldæorũ. i. dæmonũ, q. d. simul nõ ꝑt qs esse filio Dei & diaboli, nec simul habere virtutes & vitia ś. e. q. 1. cum renũtiatur. & loqtur p similitudinẽ, qa Chaldæi, &c.

q ¶ *Thronus.*] i. dignitas regalis aufertur ei. Vel thronus, id est remuneratio æternæ vitæ. Esa. 47.

r ¶ *Non vocaberis vltra mollis & delicata.*] ideſt, amodo non vives in deliciis quo ad virtutes, supple nisi pœnitueris. † *al. solium*] orig. Cant. 1.

s ¶ *Accipe molam.*] timoris per contritionem.

t ¶ *Mole farinam.*] examina peccata tua, & malas cogitationes.

t ¶ *Mole farinam.*] vel pro paupertate, vel aliter. Psal. 44.

v ¶ *Discooperi.*] i. confitere peccata tua.

x ¶ *Denuda.*] per confessionem. Ezech. 16.

y ¶ *Transi flumina.*] id est, defere caduca & fluentia. supple, quòd nisi hoc feceris, reuelabitur, &c.

z ¶ *Opprobria.*] in die iudicij. de pœn. dist. 1. §. non ita. Exponitur etiam mystice hæc littera, ita quòd improperet vitium fideli animæ, & tunc resoluuntur verba in præteritum tempus. descende, id est descendisti ab altitudine virtutũ ad vitia. sede in terra, id est, sedisti terrenis infecta. virgo vt prius. Accipe molam, id est, accepisti mundanarũ rerum circuitum. Mole, id est, moluisti, id est, dissipasti cogitationes tuas eas effectui mancipando. Discooperi, id est, discooperuisti hypocrisim tuam, amodo enim apparet qualis prius extiteris: discooperuisti te virtutibus. Nam virtutes velamina sunt animę. de pœ. di. 2. sapiens. Denuda crura tua, id est, per confessionem denudasti actiones tuas. Transi flumina, ideſt, transisti per temporalia eis inhærendo, & idcirco reuelabitur, &c. Esa. 1.

a *Hoc post thalamum.*] Hæc littera vult quòd præcedens moraliter intelligatur. & est sensus, id est, postquam recessisti à sponso tuo & fratruele, id est, Christo. Christus enim & ecclesia sunt fratrueles, quia de Iacob Christus: de Esau ecclesia, ideſt, de gẽtibus processit. 35. q. vlt. §. fi vero. & hæc sunt verba Hieronymi.

b ¶ *Regina.*] ideſt, quælibet sancta virgo, vel sancta ecclesia.

c ¶ *Deaurato.*] charitate & castitate, de pœ. dist. 2. principium.

d ¶ *Nudabitur.*] veste virtutum & bonorum operum.

e ¶ *Et posteriora.*] id est, peccata, quæ habuit quasi post dorsum relicta, cum ante se debuerit ea habere.

f ¶ *Ponentur.*] in futuro sæculo.

g ¶ *Ad aquæ.*] ideſt, in hæreticos.

h ¶ *Et posito.*] id est, depositio.

i ¶ *Vase.*] scilicet cordis.

k ¶ *Diuaricabit.*] ideſt, diuidet & committet varios suos affectus.

l ¶ *Omni transeunti.*] id est, dæmonib. vel ideſt, omnibus opera sua: quia ibi omnia omnibus aperta erunt.

l ¶ *Transeunti.*] diabolo. "Transiens dicitur diabolus, quia dicunt animæ ipsi diabolo, Incurua te, vt transeamus super te. & ibi, Exinanite vsque ad fundamentum in ea. de pœ. dist. 3. in salicibus.

" diabolus dicitur transiens.

m ¶ *Quam ad altiora.*] argu. quòd melius est non incipere quam ab incœpto desistere. melius est enim non vouere quàm à voto cadere. 12. q. 1. certe. 27. q. 1. nuptiarum.

suo.] Ergo voluntas sine opere† frequẽter peccat. Illa est gloriosa continentia, non quam transgredi non potest necessitas debilitati[a] †corporis, sed quam complectitur voluntas sancti propositi.

Item Hieronymus in epistola ad Eustochium de custodia virginitatis.

¶ Virginitas carnis non seruatur mente corrupta. C. XI.

2[1] SI Paulus Apostolus vas[b] electionis, & separatus in Euãgeliũ Christi, ob carnis aculeos[c], & incentiua vitiorũ reprimit corpus suum, & seruituti subiicit, ne aliis prædicans, ipse reprobus inueniatur: & tamen videt aliam[d] legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ, & captiuum se in legem[e] duci peccati: si post nuditatem, ieiunia, famem, carceres, flagella, supplicia, in semetipsum[f] reuersus exclamat. [Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?] tute[g] putas[h] securam esse debere? ¶ Caue, quęso, ne quãdo de te dicat Deus [Virgo Israel cecidit, & nõ est, qui suscitet eam.] Audẽter loquar: cũ omnia possit Deus, suscitare[i] virgine non potest post ruinam. Valet quidem liberare de pœna: sed non vult coronare corruptã. ¶ Timeamus illam prophetiam, ne in nobis etiam cõpleatur, [virgines bonæ deficient.] Obserua quid dicat, [virgines bonę deficiẽt:] quia sunt & virgines malæ[k]. [Qui viderit, inquit, mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.] Perit ergo & mente virginitas. Istæ sunt virgines malæ, virgines carne, nõ spiritu: virgines stultæ, quæ oleum[l] non habentes excluduntur à spõso. Si autem & illæ, quæ virgines sunt, ob alias tamen culpas virginitate corporum non soluantur, quid fiet illis, quæ prostituerunt mẽbra Christi, & mutauerunt tẽplum sancti spiritus in lupanar? Illico audierit [Descende[m], sede[n] in terra virgo[o] filia Babylonis: sede in terra: non est filiæ Chaldæorum[p] thronus† [q]: non vocaberis vltra mollis, & delicata[r]: Accipe molam[s], mole farinã[t], discoperi[u] velamẽ tuum: denuda[x] crura: transi flumina[y], reuelabitur ignominia tua: apparebũt opprobria[z] tua.] Et hoc post thalamos[a] filij Dei, post oscula fratruelis, & sponsi: illa de qua quondam sermo propheticus concinebat: [Astitit regina[b] à dextris tuis in vestitu deaurato[c] circundata varietate,] nuda bitur[d] & posteriora[e] eius ponentur[f] in faciem ipsius. Sedebit ad aquas[g] solitudinis, & posito[h] vase[i], diuaricabit[k] pedes suos omni transeunti[l], & vsque ad verticem polluetur. Rectius fuerat hominum subiisse coniugium, ambulasse per plana, quã ad altiora[m]

Source : BIU Cujas

a ¶*Ciuitas.*]ideſt,anima,quæ agit bene. de pœ.diſt.4.in domo.
b ¶*Dæmones.*]id eſt,praue cogitationes.
c ¶*Sirenæ.*]ideſt delectationes,quæ mergebant.
d ¶*Hericij.*]i.errores vel ſolicitudines mundanæ,quæ pungunt.Io.

NEc ſolo tactu.] Hæc eſt 3.pars q.in qua probat q̃ ex ſola voluntate fugit caſtitas.&hoc probat per duo c. Io.de Fan.& iſtud ca. eſt de regula beati Aug.Arch.
Eſa.34. CASVS. Dicitur hic q̃ trib.modis peccet homo in mulierem,ſ.tãgendo,deſiderãdo,& videndo,ſed non quod libet videre,eſt peccatum,ſed videre ad cõcupiſcendum,& cauſa delectatiõis.& hoc videre prohibetur in ſeq.c.Sic poſuit Hug. hunc caſum,& etiam Beneuen.*De moribus*, id eſt,de actibus.
†al.*ſirenes*

e ¶*Impudicos.*]hoc ppenditur ſi ſunt vagi, vt ſ.diſ.23. his igitur. vnde illud: Auerte oculos tuos,&c.
f ¶*Tacente lingua.*]ar. quòd operibus loquimur ſicut &verbis,vt 43.diſ.ſit rector. & 11. q.3.exiſtimant.ext.de app.dilecti.& extr.de ſponſa.cum apud. ſic ff.de leg.3.nutu.

QVi viderit mulierem.]CASVS. Iſte caſus ſubtiliter de littera elicitur, quem Hu.& Beneuen.eodem modo ponunt. Greg.hic primo ponit verba
Deut.5. Domini,ſc.Qui viderit mulierem ad concupiſcendũ eam, iam
Matth.5. mœchatus eſt eam in corde ſuo. Secundo oſtẽdit quare dixerit, mulierem,& non vxorẽ alienam : & quare, viderit,&non tetigerit:& quare, mœchatus, & non adulteratus. Sequens §.patet. & ad probandum id quod dicitur in §. inducit c.ſeq.

g ¶ *Ad concupiſcendum.*]hoc ſcilicet animo, & dat operam quam poteſt. de pœ. diſt.1.ſi cui.

h ¶ *Item mœchatus eſt eam.*] hoc verum eſt in coniugata: nam cũ ſoluta non committitur. Sed numquid imponemus iſti tantam pœnitentiam ac ſi factũ interueniſſet?Sic, ſed non tam grauem.

i ¶*Adulterium.*]id eſt fornicatio.

tendentem in profundum inferni cadere. Ne fiat,obſecro, ciuitas [a] meretrix fidelis Sion: ne poſt trinitatis hoſpitium ibi dæmones [b] ſaltent, & ſirenæ† [c] nidificent, & hericij [d].

¶*Multis locis reſtitutum eſt hoc caput ex vetuſtis exemplaribus,& originali.*

Item Aug ſerm.3. de communi vita clericorum,& epiſt.109.ad monachas.

¶Corpore intacto caſtitas nonnunquam amittitur. C. XII.

3 NEc ſolo tactu, ſed affectu quoque,& aſpectu appetitur,& appetit femina.Nec dicatis vos animos habere pudicos, ſi habeatis oculos impudicos [e] : quia impudicus oculus impudici cordis eſt nuntius:&cum ſe inuicem ſibi, etiam tacente [f] lingua, conſpectu mutuo corda nuntiant impudica,& ſecundũ concupiſcentiam carnis alterũtro delectantur ardore,etiam intactis ab immunda violatione corporibus fugit caſtitas ipſa de moribus.

Item Gregorius in Moralibus,lib.21.c.9.

¶Adulterium perpetrauit, cum vel innupta turpiter concupiſcitur. C. XIII.

QVi viderit mulierem ad cõcupiſcendum [g] eam, iam mœchat[o] eſt eam [h] in corde ſuo.] Quia enim Græco vocabulo mœchus adulter dicitur,cum nõ aliena coniunx,ſed mulier videri prohibetur, aperte veritas oſtendit, quia etiam ſolo viſu,cum turpiter vel innupta concupiſcitur,adulterium [i] perpetratur. Quod tamen plerumque ex loco, vel ordine [k] concupiſcẽtium diſcernitur,quia ſcilicet ſic hunc in ſacro ordine ſtudioſa [l] concupiſcentia, ſicut illũ adulterij inquinat culpa:in perſonis tamẽ non diſſimilibus idem luxuriæ diſtinguitur [m] reatus.

4 *Quamuis autem violenter oppreſſæ pudicitiam non amiſerit,incontaminatis tamen ſe non audeant exæquare virginibus.*

Vnde Leo Papa,epiſt.85.al.87.ad Epiſcopos Afric.c.5.

k ¶*Vel ordine.*]nota ſecundum varietatem loci vel ordinis aliquem plus minusve peccare.ar.diſt.40.homo Chriſtianus.23.q.8.occidit. ſ.17.q.4.quiſquis.ff.de pœ.aut facta.§.locus.25.q.1.nulli.ſ.31.q.1.de his qui frequenter vxores.de pœ.diſt.1.aut facta.

l ¶*Studioſa.*]non videtur hoc verum,q̃ tantum peccet clericus ſtudioſa concupiſcentia,quãtum laicus ipſo facto.videtur enim quòd magis peccet clericus ſtudioſa concupiſcentia:nam tantum peccat quilibet ſtudioſa voluntate committendi adulterium quantum ipſo facto.j.de pœ.diſ.1.ſi cui.& ita vel æqualiter peccat clericus vel
a Ar.ad hoc magis propter gradum altiorem [a] quam laicus. Quod ergo hic dici
xl.di. homo tur,referas ad eccleſiæ opinionem non ad veri eſſentiam. " Sic erchriſtianus. go ſecundum canones committitur adulterium ſolo animo,ſimili-
"Adulteriũ ter periurium,vt 22.q.5.qui peierare.idem in furto & aliis criminiſolo animo & periuriũ bus,vt de pœ.diſt.1.c.ſi propterea.14.q.5.ſi quid. ſed ſecundum leſolo animo ges ſolo animo non committitur furtum, vt ff.de acq.poſ.poſſidecõmittũtur. re.§.ſi rem.nec adulterium.ff.de adult.l.pe.

m ¶*Diſtinguitur.*]per contemptum.

QVAMVIS. Hæc eſt 4.pars q.in qua dicitur,quòd ſi femina inuita perdidit virginitatem, non tamen debet ſe adæquare incontaminatis virgibus.Ioan.de Fan.

ILlæ autem famulæ.] CASVS. Dicitur hic,q̃ ſi quæ virgines inuitæ fuerint violatæ, laudabiliores erunt ſi ſe corpore inregris virginibus non audeant comparare : quia etſi integram mentem habeant, cum non fiat peccatum niſi voluntate: dolere tamen debent de iactura corporali.

¶Quæ opprimuntur, incontaminatis ſe virginibus comparare non audeant. C. XIIII.

1 ILlæ autem famulæ Dei, quæ integritatem pudoris oppreſſione barbarica perdidere,laudabiliores erunt in humilitate,ac verecundia ſua, ſi ſe incontaminatis [n] non audeant comparare [o] virginibus P. Quamuis enim omne peccatum ex voluntate naſcatur, & potuerit corruptione carnis mens inuita non pollui, minus tamen eiſdem oberit,ſi quod potuerũt animo nõ amittere, doleant q ſe vel corpore [r] perdidiſſe.

Cum ergo hæc, quæ violentiam paſſa eſt, pudicitiam amiſiſſe probari non poteſt, nullo modo conuincitur fornicationis, vel adulterij crimen incurriſſe. Vt enim ait Auguſtinus in libro de bono coniugali,c.4. [2] *Adulterium† committitur,cum vel propriæ libidinis inſtinctu* [s]*,vel alienæ* [t] *conſenſu cum altero,vel altera contra pactum coniugale concumbitur, atque ita frangitur fides* [v]*, quæ in rebus etiam corporeis & abiectis* [x] *magnum animi bonum eſt:& ideo ei* [A] *ſalutem quoque corporalem* [y]*,qua etiam vita iſta continetur, certum eſt debere poſtponi.*

A ¶Et ideo ei.]*Apud B.Auguſtinum legitur:* & ideo eam ſaluti quoque corporali, qua etiam vita iſta continetur, certum eſt debere præponi.*Sed ob gloſſam,& quoniam idem eſt ſenſus,nihil mutatum eſt.*

Item Iſidorus ſuper Exodum,c.29. [3]

¶Mœchatur, qui alicui præter matrimonij fœdus miſcetur. C. XV.

4 NOn mœchaberis]ideſt,ne quiſquam præter matrimonij ſui fœdera aliis feminis miſceatur ad explendam [z] libidinem. Nam ſpecialiter adulterium facit, qui præter ſuam [a] ad alteram accedit.

Item Auguſtinus de adulterinis coniugiis,lib.2.c.13.

¶Qui viuẽte vxore ſua alteram cognoſcit, adulterium committit. C. XVI.

5 PVto Chriſtianum neminem reluctari illum adulterum eſſe, qui vel diu languente [b] , vel diu abſente [c] ,vel continenter vi-

n ¶*Incontaminatis.*]ſ.mente &corpore.exemplum 27. quæſt. 2. §.cumergo ibi vouerat.

o ¶*Comparare.*] ex toto, vt velint conſecrari inter virgines. arg. diſt.26.acutius.ſ.e.q.c.finge. vel vt habeãt aureolam. 27.q.1. nuptiarum.

p ¶ *Virginibus.*] C.de nupt.imperialis. ver. nam omnis.

q ¶*Doleant.*] quia forte propter peccatum præcedens hoc eis accidit.arg.22.q.2.ſi quę libet.aliàs quare dolebunt,cum non peccauerint?
2 Iuo par.8. c.102.Pann. l.7.c.22.

r ¶*Vel corpore.*]ſc.per peccatum originale, quod eſt in eis,propter quod poſſunt corrumpi.

† *Huius autem fidei violatio dicitur adulterium, eum*]orig.

CVM ERGO.CASVS. Concludit Gratianus ex præallegatis, quòd hæc de qua mentio fit in themate,non amiſit pudicitiam animi:& ideo adulterium vel fornicationem non commiſit.quod probat auctoritate Auguſtini& Hieronymi.*Et*,ideſt fideli.Sequentia duo c. patent.
3 Et Raban. & Beda in q.in Exod.
4 Iuo par.8. ca.107.Pan. l.7.c.23.

s ¶ *Inſtinctu.*] vt cum appetit & inſtigat aliquem ad coitum.

t ¶*Vel aliena.*]vt cum appetitur & conſentit alienæ libidini. De hoc no.ſ.e.q.2. quidquid.

v ¶ *Fides.*] coniugalis,quam alter coniugum alteri debet ſeruare, ſcilicet ne cum altero vel cum altera coeat.27.qu.2.omne.
5 Iuo p.8. c.24.

x ¶ *Et abiectis.*] id eſt in quantumcunque vilibus valet fides coniugalis.

y ¶*Corporalem.*]arg.pro leproſis,vt ext.de coniug.lepro.quoniam. quia potius periculum corporis quàm animæ incurrendum eſt.30. q.1.§.1.cum alterum euitari non poteſt.ar.11.q.3.non ſolum.§.cum ergo.22.q.5.c.1.

z NOn mœchaberis.] ¶ *Explendam.*] nec etiam ob aliam cauſam.

a ¶ *Qui præter ſuam.*] Et ita ille tantum committit adulterium, qui habet vxorem : vel quæ eſt coniugata. quandoque tamen large ſumitur adulterium.ſ.e.q.4.nemo.

b PVto.]¶*Languente.*] j.e.q.7.quod propoſuiſti.contra. Sol.illud à falſariis dictum,iſtud authenticum eſſe videtur.Vel illud de deſponſata tantum,iſtud de cognita.Vel illud reprobatum eſt,hoc diuina auctoritate [b] firmatum. Vel verius dic quòd illud de arcta loquitur.
b Qua dr̃ q̃ nemo excepta cã fornicatiõis,&c. ſ.e.q.j.dixſt

c ¶*Abſente.*]34.q.1.cum per bellicam.contra.ſed ibi de illo qui neſcitur viuere:hic de illo qui certe ſcitur viuere.

CVM

Source : BIU Cujas

CVM ERGO NIHIL. Hęc est 5. pars q. in qua dicitur, ꝙ postquã semel placuit qs, eo viuente alter superduci non potest. Io. de Fan. Casvs. Infert Grat. ex supradictis, quòd hæc mulier de qua dicitur in themate, non est fornicata, nec debet dimitti. Et quòd dimitti nõ debet, ꝓbat auctoritate Domini, & auctoritate Apostoli. & ad hoc inducit sequentia c.

HOrrendus.] Casvs. In hoc c. reprehendit Ambr. mulieres, quæ viros suos mutabãt frequenter, cum eis displicebant. vnde ostendit ꝙ virũ semel dilectum amplius dimittere non potest, cum semel sibi placuit: nam & hoc facit equus de suo compari. non est ergo mutandus vir, nec alius superducẽdus. Sequẽtia duo c. plana sunt.

Matth. 19.

Genes. 2.

a ¶*Semel.*]ar. ꝙ sufficit semel cõsentire, vt ſ. dist. 4. in istis. & 8. q. 2. dilectissimi. & ar. ff. de mun. & ho. vt gradatim. §. 1. arg. contra ſ. 12. q. 1. certe. arg. C. de rep. he. l. vl. C. de non nu. pe. generaliter. ff. de ne. ge. Pomponius. ar. ſ. 3. q. 3. §. ſpatium. ſ. dist. 72. placuit.

1. Cor. 7.

b ¶*Putat.*]ar. ff. ad le. Aq. proinde. arg. ff. de ædil. edic. c. eiusdem. l. plerumque.

“ Riuales q dicuntur.

c ¶*Riualem.*]riuales“ proprie dicuntur, qui per eundem riuum aquam ducunt, vt ff. de aq. quo. & esti. l. 1. simili ter hi exquisita simi litudine riuales dicuntur, qui cum eadem muliere habent consuetudinem, cum qua accedũt quasi ad eundem riuum.

1 Lib. 5. c. 7.

2 Iuo p. 8. c. 232. Pan. l. 6. c. 103.

d ¶*Incognita.*]an sit iusta vel non, idest, non probata causa, &c.

e SI *vxorem.*] ¶*Horribile.*]ar. pro le prosis ꝙ non debent dimitti, vt ext. de coniu. le. c. 2. vnde & Hu. dicit quòd debet maritum “ sequi mulier. & pro H. est arg. 13. q. 2. vnaquæque. & extr. eod. quoniam. Quod autem dicitur ext. eo. c. 1. quod non cogitur sequi, potest intelligi in eo casu quando reliquus hoc non petit. nam si peteret, bene teneretur seq, vt ext. e. ti. quoniam. Vel dic ꝙ illud non tenet qđ ibi dicitur: quia est cõtra præceptum Domini. Sed pone quòd vir vult retinere apud se vxorem leprosam, nũquid potest? Videtur quòd sic, quia vxor tenetur virũ sequi, sed non econuerso, vt 13. q. 2. vnaquæque. Econtra videtur quòd vicini non tenentur pati illam esse inter eos: quia de iure debet remoueri ab aliis, vt ſ. dist. 6. testamentum. & 33. quæst. 2. hoc ipsum. & extra de eccle. ædific. c. 2. & etiam de consuetudine, vt extra eo. quoniam. Ego credo quòd alter reliquum debeat taliter sequi, vt quandoque veniat ad ipsum, & quam cito soluerit debitum, recedat. argumen. 54. distinct. si seruus. in fin. sed sponsa de futuro etiam propter alias deformitates non tenetur sequi sponsum, vt extra de iureiurand. quemadmodum.

† *al. cognita*

“ Maritum leprosũ an tẽatur mulier sequi.

3 Sen. 4. dist. 34. Iuo p. 8. c. 238. Pann. l. 6. c. 104.

uere cupiente sua vxore, alteri commistus est feminæ.

5 *Cum ergo nil istorum in ista deprehendatur fuisse, quia nec propriæ libidinis instinctu, nec alienæ cõsensu, nec viro suo languente, vel absente, vel continenter viuere cupiente adhæsit alij, sed violenter aliena libidine oppressa vim pertulit, apparet, quòd nec adultera, nec fornicaria dici potest. Vnde nec aliqua occasione valet dimitti. Cum enim Iudæi quærerent à Christo, vtrum liceret homini vxorem suam dimittere quacũque ex causa, respondit eis [non legistis, quia, qui fecit eos, ab initio masculum & feminam creauit eos? Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.] Deinde sermonem suum ita concluſit, vt diceret neminem posse dimittere vxorem suam, excepta causa fornicationis. Hinc Apostolus ait in epistola ad Corinthios. [His, qui matrimonio coniuncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, vxorem à viro non discedere.] Vnde datur intelligi, quòd qualescumque fuerint vir & vxor, ex quo coniugali affectu sibi adhęserint, vlterius ab inuicem discedere non valent.*

Vnde Ambrosius in Hexameron, tit. diei quartæ, scribit.[1]

¶Qualiscumque sit vir, ex quo semel placuit, non est dimittendus. C. XVII.

2 HOrrendus[A], & incultus est vir: semel [a] placuit: nũquid vir frequẽter est eligendus? Comparem suum & bos requirit, & equus diligit: & si mutetur alius, trahere iugum nescit compar alterius, & se non totum putat [b]. Tu iugalem tuum repudias, & putas sæpe mutandum? & si vno defecerit die, superducis riualem [c]: & statim incognita [d] causa, quasi cognitam † pudoris exequeris iniuriam?

A ¶Horrendus.]*Apud* B. *Ambrosium legitur*, sed horridus, & incultus est: semel placuit, &c. *Ante hoc autem capitulum est ca. Adam per Euam. infra 33. q. 5.*

Item Augustinus de sermone Domini in monte, lib. 1. c. 32.

¶Similiter de vxore intelligatur. C. XVIII.

3 SI vxorem quis habeat sterilem, vel deformem corpore, siue debilem membris, vel cœcã, vel surdam, vel claudã, vel si quid aliud, siue morbis, & doloribus lãguoribusque confectam, & quidquid (excepta fornicatione) cogitari potest vehemẽter horribile [e] pro fide & societate substineat.

Item Hieronymus ad Oceanum de morte Fabiolæ.[4]

¶Non licet viro vxorem dimittere, nisi causa fornicationis. C. XIX.

5 PRæcepit Dominus vxorem non debere dimitti, excepta causa fornicationis, & si dimissa fuerit, manere innuptam. Quidquid viris iubetur, hoc cõsequenter redundat [f] in feminas. Neque enim adultera vxor dimittẽda est, & vir mœchus retinendus.

Idem ibidem.

¶De eodem. C. XX.

6 APud nos, quod non licet feminis, æque non licet viris, & eadem [g] seruitus pari [h] conditione [i] censetur.

Item ex concilio Toletan. 12. c. 8.

¶Communione priuetur, qui extra causam fornicationis vxorem suam dimittit. C. XXI.

6 [7] PRæceptum Domini est, vt excepta causa fornicationis vxor à viro dimitti nõ debeat: & ideo quicumque citra culpam criminis supradicti vxorem suam quacumque occasione dimiserit, quia quod Deus coniunxit, ille se parare dispositit: tamdiu ab ecclesiastica communione priuatus, & à cœtu omnium Christianorum maneat alienus, quamdiu sociatam relictæ cõiugis sinceriter amplectatur, & foueat. Itaq; qui iam admoniti à sacerdote semel, bis, terque, vt corrigerentur, ad torum suæ coniugis noluerint redire, ipsi se suis meritis, & à palatinæ dignitatis [k] officio separabunt, & insuper generosæ dignitatis testimonium, quamdiu [l] in culpa fuerint, amissuri sunt: quia carnem suam dissidij iugulo tradiderunt.

Nicolaus Papa ad consulta Bulgarorum, c. 96.

¶De eodem. C. XXII.

8 QVidquid mulier tua cõtra te cogitauerit [m], aut fecerit, vel si te accusauerit, non est, excepta causa fornicationis, reiicienda, vel odio prorsus habenda, quæ [A] est, Apostolo præcipiente, sicut ecclesia à Christo diligenda.

A ¶Quę est.]*Hæc vsque ad finem addita sunt ex ipsis responsionibus.*

a Ar. ad hoc j. c. px. 21. di. inferior. ſ. e. q. 1. si quis vxorẽ. & q. 4 meretrices. ſcđm H. & facit ad hoc qđ le. & no. 31. di. si laicꝰ & ext. đ consti. trãslatio.

4 Epitaphiũ Fabiolæ, tom. 1.

5 Sen. 4. dist. 35. Iuo p. 8. c. 240. Pan. l. 7. c. 3.

“ Vir & mulier ñ debẽt iudicari ad imparia.

6 Iuo ibid.

7 Iuo p. 8. c. 329. Pan. l. 7. c. 1. Matth. 19.

“feudũ põt auferri excõcato.

b De hoc hĩ 7. q. 1. si quis presbyter.

8 Iuo p. 8. c. 228.

“criminos” post pnĩam an possit admitti ĩ testẽ: Ephes. 5.

c De hoc sa tis disputat ipse B. Brix. ĩ q. sua veneriali, q̃ inci. itẽ q̃ riturytrũ. ibi vid.

f ¶*Præcepit.*] ¶*Redundat.*]nam vbi par est ratio, par debet esse iudicium. [a] ff. ad leg. Aquil. illud. & j. q. prox. nihil.

g PAud.] ¶*Eadem.*]id est, eiusdem generis: nam in veritate duæ sunt seruitutes, vt ext. de conuer. coniu. quidam.

h ¶*Pari.*]arg. de quibus par ratio attenditur, simile debet esse iudicium. j. e. q. 7. Apostolus.

i ¶*Conditione.*]quo ad debitum reddẽdum, & fidem seruandam: non autem in aliis, vt potes ponere per exempla. ff. de his qui no. infa. vxores. 35. qu. 5. manifestum. & c. no luit. & c. hæc imago. 35. q. 1. si quis acceperit. nam in voto absti nentiæ vir est maior: similiter in accusatione secundum leges: “ sed secundum canones non ad imparia iudicantur, vt ſ. e. q. 1. si quis. & vir potest statim cõtrahere post mortem vxoris: sed mulier non potest statim post mortem viri secundum leges. C. de sec. nup. l. 1.

PRæceptum.] Hæc est 6. pars qu. in qua punitur qui vxore dimissa adhæret concubinæ. Ioan. de Fan.

Casvs. Statutum fuit in hoc c. vt vir non dimittat vxorem suam nisi causa fornicationis: quod si fecerit, & admonitus se nõ correxerit, communione priuetur, & suæ dignitatis cingulo spolietur: & quod dicitur *Testimonium*, idest, famam. vel *Testimonium*, id est, inter alios generosos & nobiles non potest ferre testimonium.

k ¶*Dignitatis.*]“ Arg. quòd si aliquis contemnit excommunicationem, quòd iudex sæcularis vel dominus illius potest eum priuare feudo suo. Item argu. quòd si vnus episcopus propter excommunicationem alicui aufert præbendam: similiter & alius episcopus potest ei auferre id qđ ab ipso habet [b], vt 7. qu. 1. si quis presbyter. & 11. qu. 3. si quis à proprio. Item argum. quòd quidquid prælatus vel alius fecit tempore excommunicationis, non valet, vt 7. q. 1. factus. & 25. q. 1. omne. & de consec. distin. 1. hic ergo. 12. quæst. 2. alienationes. “ Item est argu. hic, quòd postquam quis pœnituit de crimine, quòd possit recipi in testem: licet manifestum fuerit eius crimẽ. quòd verum est in ciuili: secus in criminali, vt 6. quæst. 1. qui crimen. & c. illi qui. & 4. quæstio. prima. ca. primo. & tertia, quæstio. quarta. beatus. H. tamen subaudit hic maxime. Ioan. Hoc hodie expressum est extra de testi. testimonium. [c] B.

l ¶*Quamdiu.*]ſ. 6. q. 1. illi.

m QVidquid.] ¶*Cogitauerit.*] Arg. contra extra de diuor. c. 1. C. de repud. l. 1. sed illud non tenet.

Source : BIU Cujas

SED QVAERITVR. Hæc eſt 7. pars q. in qua q̃ritur (vt hic dicit) quare dimittunt homines vxores propter adulterium, & mulieres non viros. Et reſp. quòd mulieres probare non poſſunt. Io. de Fan.

CASVS. Quærit G. hic incidenter quare viri non cohabitẽt vxorib. adulteris: ſicut econuerſo. ſed quare hoc cõtingat, in ſeq. c. dicitur.

a ¶ *Communicantes.*] id eſt, ſimile adulterium perpetrantes ſicut & mulieres.

b ¶ *Non conueniant.*] poſſit accuſari ð adulterio ſicut vxores.

7 *Sed quæritur, cum ſit par vtriuſque conditio, cur communicantes* [a] *viri cum adulteris vxoribus non conueniant* [b], *cum econtra vxores in conſortio adulterorum virorum manere videantur.* [10]

De his ita ſcribit Innocentius Papa, epiſt. 3. ad Exuperium epiſcopum, c. 4.

¶In vtroque ſexu adulterium pari ratione punitur. C. XXIII.

CHriſtiana religio adulteriũ in vtroque ſexu pari ratione condemnat. Sed viros ſuos mulieres non facile de adulterio accuſant, & nõ habent latentia peccata vindictam [2]. Viri autem liberius vxores adulteras apud ſacerdotes [c] deferre conſueuerunt: & ideo mulieribus prodito earum crimine communio denegatur: virorum autem latente commiſſo non facile quiſquam ex ſuſpicionibus abſtinetur: qui vtique ſubmouebitur, ſi eius flagitiũ detegatur [d]. Cũ ergo per cauſa ſit interdum probatione ceſſante, vindictæ [e] ratio conquieſcit [f]. [20] [30] [40]

QVÆSTIO VI.

Cce, quod iſta dimitti non valet, cum à fornicatione innocens in ueniatur. Sed ponatur [g], *quòd ipſa ſit adultera: quæritur, ſi adulter poſſit dimittere eam cauſa fornicationis. Non enim videtur, quòd pari crimine infectus alium de eodem punire poſſit. Vnde cum Iudæi adulteram accuſarent, æquitatis ſententiam à Domino acceperunt.* [*Quicumque veſtrum ſine peccato eſt, primus lapidem in illam* [h] *mittat.*] *Hinc etiam in Euangelio præcipitur* [50] [60] [*Hypocrita primum eiice trabem de oculo tuo: & poſtea educes feſtucam de oculo fratris tui.*]

CCe.] CASVS. Hic ponitur 6. quæſt. qua quæritur, an adulter poſſit adulteram dimittere? Et Ioan. 8. dicendum eſt q̃ non, vt probatur in ſequẽtibus. Dicitur ergo in Luc. 6. hoc §. q̃ adulter non poteſt vxorem adultera dimittere: cum ſit eodem crimine infectus. & hoc probatur duabus auctoritatibus Domini.

g ¶ *Sed ponatur.*] hæc q. nihil habet quæſtionis quin alter poſſit reliquum repellere per exceptionem, vt ĵ. e. c. 1. extra de diuor. ſignificaſti. denuntiare tamen poteſt vir adulter crimen vxoris adulteræ, & maxime ſecundum opi. H. Aliter enim poſſet ei conſuli, cum accuſare non poſſit: quod non concedo quòd aliquis criminoſus poſſit denuntiare crimen alterius, niſi pœniteat de crimine. [70] "Sunt autem 7. caſus in quibus maritus repellitur ab accuſatione adulterij. Vnus eſt ſi *ipſe* fuerit fornicatus, vt hic ca. 1. Secundus ſi vxor vi fuerit oppreſſa, vt ſupra ead. q. 5. ita ne. Tertius ſi credebat maritum mortuum [l], vt 34. qu. 2. cum per bellicam. Quartus ſi alter ſub ſpecie mariti cognouit eam, vt 34. qu. 2. in lectum. Quintus ſi dedit ei occaſionem fornicandi, vt extra de eo qui cog. conſan. vxo. ſuæ. [b] diſcretionem [b]. Sextus ſi maritus poſt adulterium tolerauit eam [c]. argum. ſupra ead. quæſt. 1. ſi quis vxorem. & c. ſicut. ff. ſol. matr. cum mulier. Septim⁹ eſt ſi adulterata eſt ante baptiſma, vt ext. de diuor. gaudemus. [80]

h ¶ *In illam.*] nam ſi aliquod peccatum habebat, mortale erat: quia ceremonialia delebant venialia tantum. de pœ. diſt. 6. c. 1. ver. venia lia. ff. de do. ſi duo.

Nihil.] CASVS. Dicitur hic, quòd vir adulter vxorem prætextu fornicationis dimittere non poteſt, ſimiliter nec vxor. qui enim vult vxorem prętextu fornicationis abiicere, prius debet ſe de fornicatione purgare, quod & de femina dicitur.

i ¶ *Nihil iniquius.*] id eſt, iniquum eſt. hyperbolice loquitur. ſim. ĵ. q. 7. quid in omnibus. 7. q. 1. omnis.

k ¶ *Conuincetur.*] "ſed qualiter poteſt maritus conuinci de adulterio qui primo cœpit vxorem ſuam accuſare de adulterio? nam actor ð adulterij cuſatori numquam poteſt par vel minus crimen obiici. vt 3. q. vlt. [90] neganda. ergo ſimplex adulterium non poteſt obiicere viro, niſi ei velit obiicere adulterium inceſtuoſum, vel adulterium cum aliqua coniugata? Reſpon. ſi directe vult vnus agere contra reliquum, tũc præferendus eſt primus accuſator vel actor. ff. de iud. qui prior. Si autem vxor vult agere in modum exceptionis, prius auditur, & probata exceptione repellit maritum, vt extr. de ord. cog. cum dilectus. Sed adhuc obiicitur: ex quo vir propriam iniuriam proſequitur, non poteſt mulier eum repellere per aliquam exceptionem, vt 4. q. 6. omnibus. nam ibi dicitur q̃ in cauſa ſua quilibet infamis admittitur. Sed dicimus hoc ſpeciale eſſe in adulterio & lenocinio. Hæc enim exceptio adulterij vel lenocinij repellit agentẽ, vt extra de diuor. ſignificaſti. & extra de eo qui cog. conſang. vxo. ſuæ. diſcretionẽ. ff. ſo. ma. cum mulier. 2. C. de adulter. quoniam Alexãdrum. Sed huic contradicit, ff. de adult. l. 2. §. ſi publico. vbi dicitur q̃ exceptio lenocinij vel adulterij non repellit maritum. Ad hoc ſolet dici, q̃ illa lex loquitur quãdo poſt litem contẽtatã nulla replicatio vel exceptio admittatur: & ad ſolutionem ſuam confirmandam inducunt illud ff. de adult. ſi maritus. §. præſcriptiones. nam ibi dicitur q̃ poſtquam nomen accuſati fuit receptum inter reos, nullæ præſcriptiones admittũtur. H. tamen dicit, quòd ſi ante litẽ contẽſtatam non credebat adulterium accuſatorem commiſiſſe, & ſi poſtea ſciuit, bene poteſt excipere contra eum: ſed tamen huic prædictus §. ſi publico. contradicit. nam ibi dicitur quòd exceptio fuit admiſſa: ſed intellige quòd admiſſa poſt litem conteſtatam fuit de facto.

l ¶ *Purgatus.*] id eſt, immunis. non enim ſufficit quòd ſit purgatus. nam licet vxor pœniteat de adulterio, ſi tamen viri adulterium velit accuſare, repellitur exceptione. nam cum poſt pœnitentiam vir poſſit eam accuſare, videtur multo fortius quòd eam poſſit exceptione repellere. arg. ĵ. prox. cauſa. quæſt. 2. admonere. arg. ff. de reg. iur. inuitus. §. cui damus. Sed quid ſentis ſi vir eam ſibi reconciliauit, & poſtea vir adulteratur? ſi enim vxor eum velit accuſare, poterit eam repellere exceptione adulterij quod vxor commiſit, & ipſe remiſit reconciliandum eam: & etiam Deus ſibi remiſit, cum iam ipſa pœnituit. s̃. ead. quæſtio. 1. apud miſericordem. Reſpon. ſic "[3]: quia quædam poſſumus conſequi excipiendo, quæ non poſſumus conſequi agendo: quia qui crimen intendit, videndum eſt ſi ipſe prius fuerit criminoſus, vt 6. quæſt. 1. qui crimen. argum. contra. 23. quæſt. 4. ſi illic. H. Ego dico quòd viro non competit exceptio, cum iam ſit ab eo remiſſa, vt ff. de ædi. edic. quæritur. §. ſi venditor.

SI *ducturi.*] CASVS. Dicitur hic quòd tales debent eſſe viri vxoribus, quales volunt ſibi eſſe vxores. Nam cum ipſi velint vxores intactas eſſe, & ipſi intacti debent eſſe. Sequentia duo c. plana ſunt.

m ¶ *Intactam.*] iniquum enim eſt vt pudicitiam vir ab vxore exigat quam ipſe non exhibet, arg. ff. ad l. Iul. de adult. l. ſi vxor. §. iudex. s̃. diſt. 95. eſto ſubiectus. "Item fruſtra petit debitum qui quod debet non impendit. quod enim quiſque iuris, &c. [d] ar. diſt. 9. neque. arg. s̃. ea. q. 4. nemo.

n *Niquum eſt.*] ¶ *Iudicari.*] 3. q. 8. cuius in agendo.

[1] Sen. 4. diſt. 35. Iuo p. 8. c. 250. Pan. l. 7. c. 31.

[2] Concor. l. cũ fratrẽ. & ibi Bal. C. ð his q. vt ind.

[3] Iuo p. 8. c. 45.

[4] Adde ad hoc tex. ĩ l. 1 & ibi no. p Cy. & Doc. C. de adult.

[5] Vxor poteſt accuſare virum de adulterio. aAdde gl. & Car. Flo. ĩ c. tuæ. de ꝓc. Cy. & doc. ĩ l. j. C. ð adul. 1 Senten. 4. diſt. 35. Iuo p. 8. c. 214.

[6] Iuo p. 6. c. 392. Rom. 2.

"Marit⁹ ab accuſatione adulterij repellitur ĩ casibus ſeptẽ.

b Concord. tex. ĩ l. 2. §. ſi publico. cũ argum. ſupra ead. quæſt. 1. ſi quis vxorem. & c. ſicut. ff. ſol. matr. cum mulier. ff. de adul. & in l. cum mulier ſol. mat.

c Sub. niſi ex nouo adulterio, vt dicã ĵ. e. c. 1. in gl. vlt.

"Accuſans vxorẽ adulterã qualiter cõuincerio qui primo cœpit vxorem ſuam accuſare de adulterio? nam actur ð adult.

Source : BIU Cujas

a *Indignantur.*] ¶ *Pendere.*] ideſt, ſubſtinere: à pendo, dis.
b ¶ *Grauius.*] arg. maiorem eſſe reatum ex perſona delinquentis. arg. 11. q. 3. præcipue. 25. q. 1. nulli.

Non mœchaberis.] Casvs. Dicitur in hoc ca. quòd vir mœchari non debet, nec debet petere ab vxore quod ipſe ſeruare non velit. nam cum vir ſit caput vxoris, præcedere debet eam in caſtitate, ſicut in domo, ne domꝰ ſua cpite deorſum pendeat.

1 Sen. 4. diſt. 35. Iuo p. 8. c. 242. Pann. l. 7. c. 36.

c ¶ *Præcedere.*] quod dicitur hic de viro reſpectu vxoris, intelligendum eſt de prælato reſpectu clericorũ, & de clerico reſpectu laicorum. arg. 1. q. 1. viliſſimus. & 8. q. 1. c. vl. & de magiſtro reſpectu diſcipulorũ, quos præcedere debet. C. de profeſ. & me. magiſtros. 8. q. 1. qualis.

2 Iuo p. 8. c. 263. Exod. 20. Deut. 5.

d ¶ *Caſtitas.*] coniugalis. 31. q. 1. Deus. Ipſe etiã concubitus coniugalis caſtitas dicitur. 31. di. Nicæna. Hu.

3 Adde tex. quaſi ī terminus in l. ſi vxore. §. iudex. ff. de adult.

Vnc autẽ.] Hæc q. diuiditur in ſeptem part. In 1. quarum probat

†*al. iacens* 9. auctoritatib. quòd ſi aliquis dimittit vxorem cauſa fornicationis, manebit in caſtitate ea viuente, vel reconciliabitur illi. Secunda ibi, *Sunt enim.* Tertia ibi, *Non ſolum.* Quarta ibi, *Hũ tra.* Quinta ibi, *Sed illud.* Sexta ibi, *Hi qui.* Septima ibi, *Vt ergo.* Ioan. de Fan.

Ephes. 5.

Casvs. Hic intitulatur 7. q. qua quæritur an vxore ſua dimiſſa viuente illa poſſit aliam ducere quis? & indiſtincte dico q̃nõ, & hoc probatur per ſeq. c. quorum primũ per ſe patet.

"Maritus q vxorem pp fornicationẽ dimiſit, an aliã ducere poſſit.

e ¶ *Nunc autem.*] " Hęc q. non habet quęſtionem, quia non poteſt dimiſſa vna aliã ducere, niſi cum matrimonium rũpitur, & prior definit eſſe vxor, vel cum ſponſa ingreditur monaſterium, vel cum infidelis dimittitur nolens cohabitare viro. 35. q. 2. de inceſtis. & q. 6. ſi duo. extr. de conuer. coniug. ex publico. & ext. de diu. quanto.

4 Iuo p. 8. c. 9. & 237. Pan. l. 7. c. 6.

¶ Viri grauius ſunt puniendi de adulterio, quam mulieres. C. IIII.

1 Ps

1 INdignantur mariti, ſi audiant adulteros viros pendere [a] ſimiles adulteris feminis pœnas: cum tanto grauius [b] eos puniri oportuerit, quanto magis ad eos pertinet & virtute vincere, & exemplo regere feminas.

Idem de decem chordis, c. 3.

¶ Sicut vir caput eſt mulieris, ſic adulteranꝺo grauius delinquit, quam mulier. C. V.

2 NOn mœchaberis, id eſt, nõ ibis ad aliquam aliam pręter vxorem tuam. Tu autem exigis hoc ab vxore[3]: & non vis reddere hoc vxori? & cum debeas in virtute præcedere [c] vxorem (quoniam caſtitas [d] virtus eſt,) tu ſub vno impetu libidinis cadis? & vis vxorem tuam victricem eſſe, tu victus iaces†? & cum tu caput ſis vxoris tuæ, præcedet te ad Deum, cuius caput es? vis domum tuam capite deorſum pendere? Caput enim mulieris eſt vir. Vbi autem melius viuit mulier, quàm vir, capite deorſum pẽdet domus. Si caput eſt vir, meliꝰ debet viuere vir, & præcedere in omnibus bonis factis vxorem ſuam: vt illa imitetur virũ, & ſequatur caput ſuum.

His auctoritatibus monſtratur, quòd adulter adulteram dimittere non valet.

QVÆSTIO VII.

1 Ps

Vnc autem [e] quæritur, ſi ille, qui dimiſerit vxorem ſuam cauſa fornicationis, illa viuente aliam ducere poſſit. Quod autem hoc fieri non poſſit, teſtatur Auguſtinus in libro de bono coniugali, c. 7. dicens.

¶ Vinculum coniugij fornicatione non poteſt diſſolui. C. I.

4 INterueniente diuortio [f] non aboletur illa cõfœderatio nuptialis: ita vt ſibi coniuges ſint, etiam ſeparati: cũ illis autẽ adulterium committant, quibus etiam fuerint poſt ſuum repudium [g] copulati.

Idem de adulterinis cõiugiis, li. 2. c. 4. & 5.

¶ Nulla ratione diſſoluitur coniugiũ, quod ſemel initum probaturi. C. II.

5 LIcite dimittitur coniunx ob cauſam fornicationis: ſed manet vinculum prioris. Propter quod ſit reus adulterij, qui dimiſſam duxerit etiam ob cauſam fornicationis. Sicut enim manente [h] in ſe ſacramento regenerationis excõmunicatus [A] quis reus criminis, nec illo ſacramento caret, etiam ſi numquam reconcilietur Deo: ita manẽte in ſe vinculo fœderis coniugalis vxor dimittitur ob cauſam fornicationis, nec carebit illo vinculo, etiã ſi nũquã [i] recõcilietur viro. Carebit autem, ſi mortuus fuerit vir eius. Reus vero excommunicatus ideo numquam carebit regenerationis ſacramento, etiam non reconciliatus, quia numquã moritur Deus.

A ¶ Excommunicatus quis.] *Totus hic locus eſt reſtitutus ex originali, & multa alia cum ex eodem, tum ex vetuſtis exemplaribus emendata.*

Idem ſuper epiſtolam Pauli ad Corinthios.

Eſt apud Bedam, 1. Cor. 7. ex lib. 1. B. Auguſtini de ſermone Domini in monte, c. 26.

¶ Siue vir ab vxore, ſiue vxor à viro cauſa fornicationis diſceſſerit, alteram habere prohibetur. C. III.

6 APoſtolus [k] dicit [A] [His, qui ſunt in coniugio, præcipio non ego, ſed Dominus, vxorẽ à viro nõ diſcedere [l]: q̃ ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut reconciliari viro [m] ſuo.] Poteſt enim fieri, vt diſcedat ea cauſa, qua Dominus permiſit. Aut, ſi feminæ licet virũ dimittere etiam præter cauſam fornicationis, & non licet viro: quid reſpõdebimus de hoc, quod dixit poſterius? [Et vir vxorem ne dimittat.] quare non addit

5 Iuo p. 8. c. 235. Pan. l. 7. c. 5.

" Mortuus ſi ſuſcitetur an dẽat iterũ baptizari, & vxorẽ de originali dicit Hu. non eſſe illud in ſuſcitato: quia morte extinguitur. ſed dignitates & vxorem petere non poteſt de iure, de æquitate tamen ſi vacat ei eſt ſubueniendum. Gr. dicit non eſſe mortem vbi reſuſcitatio ſit ſecuta. ſed potius diuinam quandã vocationem: ideoque nec matrimoniũ diſſoluitur, nec cetera admittuntur [b]. quod autem dicit Aug. non ad oĩa reſtitũ naturali morte, ſed de miraculoſa intelligitur. Tu dic matrimonium morte diſſolui: vt hic dicitur: cum ſit quædam ſocietas, quæ diſſoluitur morte. ff. pro ſo. cum duobus. §. idem reſpõdit. mors autẽ omnia delet. in auth. de nup. §. deinceps. coll. 4. idem dicendum de prælatura. Sed baptiſma non deletur morte, vel aliquid aliud, in quo cõfertur gratia, vt ordo. vnde reſuſcitatus nõ eſt denuo ordinãdus: & eſt ratio, quia per baptiſmum copulatur immortale immortali, ſcilicet anima Deo: per matrimonium mortale mortali, ſcilicet corpus corpori: & ita diſſoluitur morte ſola. vnde dicit Baz. quòd matrimonium non ſoluitur ingreſſu monaſterij [c], quia dicitur hic quòd ſola morte ſoluitur matrimonij ſacramẽtum. Io. Quid iuris ſit de hoc, in quæſtionibus notaui. B. [d]

b Sub. ſed ſi iure poſtliminij. arg. 16. q. 2. priui: ma. Arc.

cAlij cõtra. vt no. 27. q. 2 deſponſatã. & c. ſeq.

6 Sen. 4. diſt. 35. Poly. l. 6. tit. 4. Iuo p. 8. c. 208. Pan. l. 7. c. 2.

1. Cor. 7.

d q. dñicalis eſt, & incip. Eſtoq̃ aliqs ſit reſuſcitatus, &c. vbi põit ſnĩam Ga. & H. Ar.

Apoſtolus.] Casvs. Hoc ca. diuiditur in quattuor partes. In prima oſtendit Aug. quòd vir vxorem dimittere nõ debet, niſi cauſa fornicationis, qua dimiſſa aut eam ſibi reconciliet, aut contineat. In 2. parte quærit quare hæc adiectio non eſt appoſita: ſ. cauſa fornicationis, cum dixit Apoſtolus: Et vir non dimittat vxorem ſuam: ſicut dictum eſt ibi: Vxor non dimittat virum ſuum niſi cauſa fornicationis. Et reſpõdet, ideo quia intelligitur repetita. In 3. par. oſtendit quòd fornicatrix non iubetur dimitti, ſed permittitur. In 4. par. oſtendit quòd ſi non poteſt aliam ducere: multo minus fornicari. Secunda pars incipit ibi, *Poteſt enim.* Tertia ibi, *Dominus autem.* Quarta ibi, *Idem de ſermone.* Sequentia duo c. plana ſunt.

" Diuortiũ vñ dicitur.

a Vt ff. de ver. ſi. inter diuortium.

f ¶ *Interueniente diuortio.*] Diuortium autem non eſt verum niſi cũ fit animo conſtituendi diſceſſionem. ĵ. de pœ. diſt. 1. diuortium. "Diuortium autem dictum eſt à diuerſitate mentis, vel quia in diuerſas partes [a] eunt qui matrimonium diſtrahunt. ff. de repu. l. 2. nec fit diuortium quo ad matrimonij eſſentiam, ſed quo ad vſum carnis, & dupliciter fit. Vel perpetuo, ĵ. prox. q. 5. quod Deo. Vel ad tempus. 30. q. 1. noſſe.

g ¶ *Repudium.*] id eſt, diuortium. nam repudium proprie eſt inter ſponſos. ff. de ver. ſig. inter ſtuprum. §. diuortium.

Licite.] Casvs. Dicit Aug. in hoc c. quòd licite quis dimittit vxorem cauſa fornicationis: ſed tamen durat vinculum coniugale. vnde facit comparationem fœderis nuptialis ad fidẽ baptiſmalem. Nam etſi diuortium fiat, tamen matrimonium perſeuerat. Similiter etſi baptizatus communione eccleſiæ priuetur, tamen baptiſma perſeuerat. Poſtea facit diſſimilitudinem inter ead. nam matrimonium morte finitur, ſecus in baptiſmate.

h ¶ *Manente.*] arg. q̃ nec ſacramento ordinis careat depoſitus: cum hęc duo ſibi æquiparet canon, ſ. ſacramentum ordinis, & ſacramentum baptiſmi, vt ĵ. de cõſe. di. 4. oſtenditur. ar. cõtra. 50. di. accedẽs.

i ¶ *Numquam.*] Hic habes q̃ verum ſacramentum baptiſmi nũquam in aliquo aboletur, " vnde videtur q̃ anima ſemel baptizata numquam debeat iterum baptizari, & ſi millies quis reſuſcitaretur ad vitam. Sed quid de ordinibus? quid de poſſeſſionib. quid denique de vxore Lazari? numquid ſunt ei omnia reſtituenda? Item numquid anima contrahit originale peccatum cum denuo applicatur carni?

" Mortuus ſi ſuſcitetur

k ¶ *Apoſtolus dicit.*] In epiſtola 1. ad Corinthios, c. 7.

l ¶ *Non diſcedere.*] niſi propter fornicationem.

m ¶ *Viro.*] etiam inuito: maxime ſi non ſunt ſeparati iudicio eccleſiæ: immo etiam poſt pœnitentiam vſque ad biennium poteſt eam ſibi reconciliare inuitam, vt C. de adult. auth. ſed hodie. " Sed quid ſi poſtea maritus adulteretur poſtquam ſententia eſſet lata contra vxorem de adulterio? Dicunt omnes quòd maritus tenetur eam recipere, vt extra de diuor. & litteris. & extra de iureiurand. tua. & extra de adulter. tua. quod vix credo, eo quod nulla facta ſit iniuria mulieri, vt infra eadem, quemadmodum. eſt enim libertas à mutua ſeruitute. nam cum illa mulier non poſſit induci teſtis ſuper aliquo, cum ſit damnata de adulterio, ergo nec ad accuſandum admittitur [e]. non enim poteſt dici quòd ſuam iniuriam

" Maritus p ſnĩam ab vxore ſeparatus, ſi poſtquam eſt adultere ratus ſit reſtituẽdus.

eAd hoc 15. q. 3. §. 1.

proſe

Source : BIU Cujas

prosequatur, cum omne ius siue etiam seruitutem quam habuit in viro, perdiderit. & præmissas decretales intelligo cum nõ fuit sententia lata super adulterio, sed tantum de diuortio, multũ enim refert an iudex ita sententiauerit, pronuntio te adulteratam. an sic, pronuntio virum esse separandum à te. sic 2.q.3.§.notãdum. Vel ibi iudex ex officio suo re

a Hãc sniam t3 Inn. tanq̃ verioré ext. de diuor. c. de illa. Arc.

stituit virũ mulieri[a], aliàs inconueniens est quod sententia à qua nõ esset appellatum, & quæ transiuit in rẽ iudicatã, propter delictum superueniẽs retractaretur. hoc autẽ bene concedo, quod propter delictum superueniẽs restituitur seruit[a] prior, dummodo sententia non præcesserit super adulterio: si tamẽ factum fuerit publicum, vt extr. de diuor. significasti. Io. contrariũ dixi in quæstionib.[b] per decr. illã ex litteris. & decr. significasti. nam illa dec. ex litteris. exẽsse ponit hunc casum. B.

b incipit q. Coniugata q̃dã, &c. & est q. dominicalis. Arc.

Bed. j. Cor. 7

a ¶*Similem.*] arg. quod ea quæ præmittuntur in contractib. intelliguntur repeterita i sequẽtib. &[cc] quod præcedẽtia determinant sequẽtia vt hic, & ff. de ver. ob. Titia. & ff. de cond. & dem. auia. & ff. de vi. & tri. le. l. vl. per sequẽtia similiter præcedẽtia, vt 27.q.2. egressus. & per medium tã præcedens quàm sequẽs. ext. de ap. secundo requiris. Item huic vide tur contrarium. extr. de ap. inquisitioni. & ibi quære solutionem illius brocardi.

[cc] Præcedentia determinãt sequentia.

1 Iuo p. 8. c. 137.

2 concilium Afric. c. 69. & Græcum c. 105.

b *Lacuit.* ¶*Euangelicam.* ¶Mat. 19.

3 Pol. l. 6. ti. 4 Anſ. l. 10. c. 15. Bur. l. 9. c. 64. Iuo p. 8. c. 200.

c ¶ *Apostolicam.*] 1. ad Corin. 7. & ſ. c. prox.

d *Dominus.*] ¶*Causam fornicationis.*] sed quare Dominus constituit tantum propter hoc crimen eam dimitti, cũ alia q̃dam sunt maiora? ideo quia cũ ipsa in hoc non seruet fidem, non est ei seruanda, & ita punitur in quo deliquit. 1. q. 4. §. item peccato. [cc] Itẽ quia fornicatio etiam vxoris maculat corpus viri.

Matth. 19. 1. Cor. 7.

Bed. j. Cor. 7 [cc] fornicatio vxoris maculat corpus viri.

4 Sen. 4. dist. 35. Iuo p. 8. c. 237. Pann. l. 7. c. 4.

[excepta causa fornicationis] quod Dominus pmittit? nisi quia similem [a] formam vult intelligi, vt si dimiserit, (quod causa fornicationis permittitur) maneat sine vxore, aut reconcilietur vxori? *& post pauca.* ¶Dominus autem permisit causa fornicationis vxorem dimitti. Sed quia permisit, nõ iussit.

[a] ¶Apostolus dicit.] *Apud* B. *Augustinum in 1. libro de sermone Domini in monte, c. 26. legitur,* sed consulamus Apostolum: ne quid temere dicamus: [his, qui sunt in coniugio, inquit, præcipio, &c.] *Apud Bedam vero. 1. Cor. 7.* His qui sunt in coniugio, præcipit per Apostolum, Dominus vxorem, &c. *Multa vero & in hoc, & in sequentibus capitibus,* Fieri & Dominus, *emendata sunt ex iisdem* B. *Aug. & Beda in locis indicatis.*

Idem de sermone Domini in monte, libr. 1. c. 25.

C. IIII.

1 FIeri potest, vt vir dimittat vxorem causa fornicationis: quam Dominus exceptã esse voluit. Iam vero si nec illi nubere cõceditur, viuo viro, à quo recessit, neque huic alteram ducere viua vxore, quã dimisit, multo minus fas est illicita cum quibuslibet stupra committere.

Item ex concilio Mileuitano, c. 17.[2]

¶ Ab vxore dimissus, vel dimissa à viro ad pœnitentiam redigantur, nisi aut continenter viuere, aut sibi reconciliari voluerint. C. V.

3 PLacuit, vt secundum Euangelicam [b], & Apostolicam [c] disciplinam neque dimissus ab vxore, neque dimissa à marito, alteri coniugantur: sed ita maneant, aut sibimet recõcilientur. Quod si contempserint, ad pœnitẽtiam redigantur.

Item Augustinus lib. 1. de sermone Domini in monte, c. 25.

Mœchatur, qui viro dimissam ducere præsumit. C. VI.

4 DOminus ad illud confirmandum, vt non facile dimittatur vxor, solam causam fornicationis [d] excepit: ceteras vero vniuersas molestias, si quæ forte extiterint, iubet pro fide coniugali, pro castitate fortiter sustineri [e]. Et mœchum dixit etiam virum, qui eam duxerit, quæ soluta est à viro.

Item Hieronymus ad Amandum [A] presbyterum.

[A] ¶Amandum.] *Sic in plerisque vetustis. Nã in vulgatis erat,* Damasum. *Sunt autem aliqua in hoc capite emendata ex ipso originali, vbi glossa non obstitit.*

¶Adultera probatur, quæ viuente viro alteri nubit. C. VII.

5 OMnes causationes [f] Apostolus amputãs apertissime definiuit viuente viro esse adulteram mulierem, si alteri nupserit. Nolo [g] mihi proferas raptoris violentiam, matris [h] præstationem†, patris [i] auctoritatem, propinquorum [k] cateruam, seruorũ insidias, atque contemptum, † damna rei familiaris. Quamdiu viuit vir, licet adulter sit, licet sodomita [l], licet flagitiis omnibus coopertus, & ab vxore propter hæc scelera derelictus [m], maritus eius reputatur, cui alterum virum accipere non licet. Nec Apostolus hæc propria auctoritate decernit, sed Christo in se loquẽte Christi verba secutus est, qui ait in Euangelio. [Qui dimiserit vxorem suam, excepta causa fornicationis, facit eam mœchari: & qui dimissam acceperit, adulter est.] Vnde & Apostoli grauem coniugij sarcinam [n] intelligentes [Si ita est, inquiunt, non expedit homini vxorem accipere.] Ad quos Dominus [qui potest, inquit, capere [o], capiat.] statimque sub exemplo trium eunuchorum P virginitatis infert beatitudinem, quæ nulla carnis q lege tenetur [r].

¶*Post hæc verba apud* B. *Hieronymum sequitur c. non satis. 34. q. 1. et 2.*

Item ex concilio Eliberitano, c. 9.

¶Mulieri fideli, quæ virum adulterum dimittit, alij nubere non licet. C. VIII.

6 FIdelis femina, quæ adulterum maritum reliquerit fidelem [s], & alterum duxit†, prohibeatur, ne ducat. Si autem duxerit, non prius accipiat communionem, quàm is, quem reliquit de sæculo exierit [t], nisi necessitas infirmitatis dare compulerit.

d ibi est fictio canonis. Hug.

5 Pol. l. 6. tit. 4. Iuo par. 8. c. 239.

m ¶*Propter hæc scelera derelictus.*] ad hoc q̃ dixit adulter & sodomita retulit se[e]. non enim propter aliam causam potest dimitti. Vel derelictus de facto. Vel dic, ideſt propter duplex genus fornicationis. 28. q. 1. ido lolatria.

† *al. persuasionem*]ori.

e Hæc est vera snia scd̃ Io. de Fan.

† *al. & parentum contumelias*

n ¶*Sarcinam.*] nam dicit lex q̃ matrimoniũ multis calamitatibus opprimitur. C. de impo. lucra. descrip. l. vl. lib. 10.

o ¶*Capere.*] virginitatem scilicet. nã licet matrimoniũ grauet, hoc grauius est.

Matth. 19.

p ¶ *Trium eunuchorum.*] [cc] ideſt, trium generum eunuchorum. nam quidam sunt eunuchi propter naturalem frigiditatem, alij propter sectionem [f], alij voluntate, & isti præferuntur. horum enim virginitas vitã redolet angelicam, vt in Exodo legitur.

[cc] Eunuchi sũt triplices

f isti & p̃cedẽtes si vñr mereri cõti nẽdo, & hoc p id qđ leg. & no. đ pœ. di. 2. si enim ver. necessitas. Arc.

q ¶*Carnis.*] præter carnem viuere angelicũ est, de his dictum est: Beati qui castrauerũt se, &c. 33. q. 5. qui sitit. & virginitas replet paradisum. ſ. ea. q. 1. nuptiæ.

r ¶ *Tenetur.*] lex carnis est reddere petenti debitum. hac lege non tenetur virginitas. Vel non tenetur lege carnis, sed tantum de dono spiritus sancti.

6 Burc. l. 9. c. 63 Iuo p. 8. c. 199.

† *duxerit*] orig.

Fidelis.] Casvs. Dicitur hic, quòd si vxor virum relinquat propter fornicationem, & alium ducat, non debet admitti ad communionem donec primus viuit: nisi forsitan in articulo mortis fuerit constituta. Vel aliter donec secundus viuit, quem reliquit. & quòd dicit ibi, *exierit.* hoc est in eius actione, & vtrumque prrobabiliter dici potest. Seq. capitulum pater. & quod ibi dicitur, *multis.* intellige eodem tempore. *Comprehendat,* attento quanto tempore pœnitentiam agat vel fecerit.

Omnes.] Casvs. Beneu. sic ponit hunc casum. Apostolus vsus auctoritate Domini in Euangelio expresse probat, quòd mulier nullam habet excusationem, quæ viro dimisso & viuo alij nubat, neque propter crimen primi viri, nec per violentiam secundi, nec per metum parentum: vnde Dominus grauem matrimonij sarcinam profitetur. Deinde tria genera eunuchorum subiungit, *Causationes.* ideſt, excusationes.

f ¶*Omnes causationes.*] scilicet actiones vel allegationes.

g ¶*Nolo.*] ideſt, nolo quòd excusationem mulieris alleges.

h ¶*Matris.*] ideſt, eam traditam à matre inuitam.

[cc] Marit⁹ an possit dimitti pp opus

i ¶*Patris.*] quia paterna scilicet voluntate sit factum.

k ¶*Propinquorum.*] i. quòd propinquorum caterua ad eam venisset.

l ¶ *Sodomita.*] "videtur ergo quod maritus posset dimitti propter sodomiticũ opus sodomiticũ, vt j. e. adulterij. vbi dicitur, q̃ illud crimen sit ma

s ¶ *Fidelem.*] nam secus si infidelem propter fornicationem spiritualem dimitteret nolentem, &c. 28. quæstione prima. ſr infidelis.

t ¶*Exierit.*] hæc pœna statuitur in detestationem illius criminis, vt etiam post pœnitentiam non possit adulter cum adultera communicari, scilicet corpore Christi quamdiu primus vir viuat [g], nisi sit articulus mortis, vt de hoc notaui ſ. 27. quæſt. 1. deuotam. & ca. quæ Christo.

gHęc ēt fuit snia Hug.

Source : BIU Cujas

a Sic etiam intelligit H.& L.

SI quis.]¶*Copulatus.*]eodem tẽpore[a]. de talibus enim loquitur hoc c.& 31.q.1. de his.

b ¶*Comprehendat.*]i. abbreuiet. 15.q.vlt. hi qui. 82. dist. presbyter.

QVemadmodum.]Casvs. dicitur ꝙ sicut recte dici ꝑt, ignorãter quis peccat, licet minus q̃ scienter ita recte quis dicitur peccare, qui pro fornicatione sua dimissa, aliam supduxit, licet min⁹ peccet quam ille qui sine cul pa sua dimissa aliã supduxit. Seq. §. patet, in quo nihil aliud dicit Gra. nisi qa distinguit gradus peccãdi in fornicatione, & ad hoc inducit seq. c.

1 Burc. l. 9. c. 20. Iuo p. 8. c. 158. & 332.

c ¶*Non recte.*] i. nõ vere: & hoc de eo qui negligit scire. Et ita de ignorantia iuris vel facti supina[b], d ¶*Ignorantium.*] nã dist. q ea. ff. ꝙ per ignorantiã pec cet qs, expressum est 24.q.1. si qs dedit. Ar. cõtra. 15.q.1. illa cauẽda. sed ideo dicit illa cauẽda, quæ ex voluntate, &c. qa graviora sunt. Vel dic ignorantium ius vel q̃titatem vel qualitatem delicti, scientium tamen factum: aliàs si nullo modo scirẽt, vt infans vel furiosus, non peccant. sic soluitur contrarium. 15. quæ. 1. aliquos. & c. illa.

b Sub. q nõ excusat. 18. de iur. & fa. ig. nec supi na. extra de cle. exc. mi. c. pe. Arc.

2 Iuo p. 8. c. 255.

e ¶*Mihi.*] " quia facto diuortio nõ tenetur ei ad mutuam ser vitutem, & ideo non videtur venire contra fidem coniugalem: & ideo non facit alteri iniuriam. si enim post adulterium statim restituta esset prior seruitus, ergo tãtum deliquit vt prius.

" Diuortio facto ñ debetur mutua seruitus

SVNT ENIM. Hæc est 2. pars q. In qua dicitur, quòd mai⁹ peccatum in fornicatione est sodomiticum, Ioan. de Fan.

ADulterij.] Casvs. In hoc c. distinguit Aug. diuersos gradus in fornicatione. vnde dicit ꝙ adulterium vincit fornicationem: vincitur autẽ ab incestu, quia magis peccat incestuosus, quàm adulter. sed fornicatio contra naturam excellit omne genus adulterij, quæ execrabilis est i meretrice, execrabilior autem in vxore, tolerabilior autem fit vsus in rebus concessis ad vtendum (etsi modus excedatur) quã in nõ concessis, etiam si reatus sit vsus.

3 Senten. 4. dist. 38. Iuo p. 9. c. 110.

f ¶*Ab incestu.*]&sic videtur ꝙ quilibet incestus sit maior adulterio, vt ff. de adult. si adulterium. §. 1.

g ¶*Contra naturam.*] quo casu malo vinci quam vincere. 3. 22. q. 2. in ipsarum.

h ¶*Veniale.*] arg. contra H. qui dixit mortaliter peccari cum propria vxore cum exceditur modus, vt 3. ea. q. 4. origo.

i ¶*Execrabilius.*] ar. hic ꝙ plus peccat qui iurat per Deum mendacium, quàm qui iurat per creaturam mendacium, vt 22. q. 1. mouet.

k ¶*In vxore.*] 3. e. q. 2. quidquid. contra. ibi de naturali, hic de extraordinaria commistione agitur, ꝺ qua dicitur 35. q. 3. extraordinaria.

Item ex concilio Martini Papæ [id est, ex c. Martini Bracharensis, c. 80.]

¶Ad pœnitentiam est cogendus, qui multis nuptiis copulatur. C. IX.

1 SIquis fuerit multis nuptiis copulatus[a], pœnitentiam agat. Conuersatio autem, & fides pœnitentis tempus comprehendata[b].

a ¶ Comprehendat.] *In originali, & apud Iuonem est,* compendiat tempus. *Apud Burchardum corrupte,* compẽdit. *Et in concilio Neocæsarien si, c. 3. 3. 31. qu. 1. de his. vnde hoc sumptum est, legitur,* abbreuiat. *Sed ob glossam non est mutatum.*

Item Augustinus de adulterinis coniugiis, lib. 1. c. 9.

¶Qui ob fornicationem vxorem dimittit, & aliam ducit, mœchari probatur. C. X.

2 QVemadmodum nõ recte[c] dici potest, si ergo nescit homo, non peccat (sunt enim etiã peccata ignorantium[d], quamuis minora, quàm scientium) ita non recte dici potest, ergo si causa fornicationis dimiserit vir vxorem, & aliam duxerit, non mœchatur. Est enim mœchatio etiam eorũ, qui alias ducunt relictis propter fornicationem prioribus: sed vtique minor[e], quàm eorũ, qui non propter fornicationem dimittũt, & alteras ducunt.

2 *Sunt enim in fornicatione gradus: vt sicut grauius peccat adulter, quã fornicator, sic grauius delinquit, qui nec sua dimissa aliam ducit: eo, qui suam dimittens, aliam cognoscit: grauius quoque, qui vxorem habens ad coniugem proximi sui accedit, quàm qui non habens vxorem, torum alterius violat, vel vxoratus ad solutam accedens. Sed hos omnes incestuosi transcendunt: quos vincunt contra naturam delinquentes.*

Vnde Augustinus de adulterinis coniugiis.

C. XI.

3 ADulterij malum vincit fornicationem: vincitur autẽ ab incestu[f]. Peius est enim cum matre, quàm cum aliena vxore concumbere. Sed omnium horũ est pessimum, quod contra naturam[g] fit, vt si vir membro mulieris non ad hoc concesso voluerit vti. Vsus enim naturalis, si vltra modum prolabitur, in vxore quidẽ veniale[h] est, in meretrice damnabile. Sed iste, qui est contra naturam, execrabiliter fit in meretrice; sed execrabilius[i] in vxore[k]. Tãtum valet ordinatio creatoris, & ordo creaturæ, vt in rebus ad vtendũ concessis, etiam cum modus exceditur, longe sit tolerabilius, quàm in eis, quæ concessa nõ sunt, vel vnus, vel rarus excessus.

¶In multis vetustis caput hoc coniunctum est superiori: atque in eo referuntur verba B. Augustini hinc inde collecta potissimum ex libro de bono coniugali, c. 8. 9. & 11. quem etiam librum, citat Iuo, & Magister.

Item Ambrosius in libro de Patriarchis, lib. 1. de Abraham, c. 6.

¶Minus est secundum naturã coire, quam contra naturam delinquere. C. XII.

4 OFferebat[l] sanctus Loth filiarum pudorẽ. Nam etsi illa quoque flagitiosa impuritas erat: tamen minus erat secundum naturam coire, quàm aduersus naturam delinquere. Præferebat domus suæ verecundiæ, hospitalem gratiam, etiam apud barbaras[m] gentes inuiolabilem.

Item Augustinus confessionum, li. 3. c. 8.

¶Grauiora sunt flagitia, quæ contra naturam probantur. C. XIII.

5 FLagitia, quę sunt contra naturam, vbique & semper detestanda, atq; punienda sunt: qualia Sodomitarum fuerunt. Quę si omnes[n] gentes facerent, eodem criminis reatu diuina lege tenerentur: quæ nõ sic fecit homines, vt se illo vteretur modo. Violatur quippe ipsa societas, quæ cum Deo[o] nobis esse debet, cum eadẽ natura, cuius ipse auctor est, libidinis peruersitate[p] polluitur.

Item contra Iouinianum, lib. 1.

¶ *Caput hoc neque in libro de bono coniugali, (quem contra Iouinianum se scripsisse B. Augustinus lib. 2. retract. c. 22. profitetur) neque in libris contra Iulianum, quorum quintum citat Iuo, est inuentum. De his tamen flagitiis agitur lib. 2. de nuptiis & concupiscentia, c. 19. & 20.*

¶Turpior, & flagitiosior est vsus contra naturam, quàm fornicationis, vel adulterij. C. XIIII.

6 VSus naturalis & licitus est in coniugio: sicut illicitus in adulterio. Contra naturam vero semper illicitus, & proculdubio flagitiosior, atq; turpior: quẽ sanctus Apostolus & in feminis, & in masculis arguebat[q]: damnabiliores[r] volens intelligi, quàm si in vsu naturali vel adulterando, vel fornicando peccarent.

Item Isidorus lib. 2. de summo bono, c. 39.

¶Omnis immunda pollutio, fornicatio est licet varia sint peccata fornicationis. C. XV.

NOn solũ de cõmissa fornica

l ¶*Offerebat.*]ꝺ. di. 14. quod ait, contra 15. q. 1. si quis in clero. Sed die sanctus aliàs, vel quo ad zelum, quia volebat hospites illæsos seruari.

m ¶*Apud Barbaras.*]" "fides hostium & hosti fides est seruãda est. seruanda, vt 23. q. 1. no li. & hospes tenetur hospitem defendere. vnde & lex dat actionem contra eum. ff. nau. cau. l. 1. in prin. & dicetur in die iudicij. Hospes fui, & non recepistis me, &c.

n ¶*Flagitia.*] Casvs.[1] Dicit Aug. in hoc c. ꝙ flagitia[c] quæ fiũt contra naturam, sunt ab omnib. refutanda & punienda. Nã si omnes homines morbo sodomitico laborarẽt, omnes pro peccato rei tenerentur. nec enim homines sic se abuti possunt quin societas contracta cum Deo violetur peruersitate, id est, peruerso ordine libidinis, scilicet in membris non concessis nec licitis.

4 Iuo p. 9. c. 115. Gen. 19.

c Not. est, ꝙ facinus dr à facio. & differt à flagitio. qdqd. n. agit indomita cupiditas ad corrũpẽdũ animũ, & corp⁹ suũ, flagitiũ est: sed qdquid agit vt noceat alteri, facinus est. Arc.

n ¶*Quæ si omnes.*] ar. ꝙ ratione multitudinis vel consuetudinis non excusatur quis à culpa. ar. 3. e. q. 4. obiiciuntur. contrà. Sed intellige in his quæ fiunt cõtra naturam. Quãdo quis propter multitudinem excusetur, habes de pœ. dist. 6. c. 1. in fin. & 44. dist. comessationes.

5 Iuo p. 9. c. 105.

o ¶*Quæ cum Deo.*]de qua habes j. de consecr. distin. 2. in Christum.

p ¶*Peruersitate.*]i. ordine peruerso: grauius tamen puniunt leges hoc crimen quã canones, vt ext. de excess. præla. clerici. C. de adul. cum vir. " Et dicit Imperator ꝙ tale crimen pestilentias & tempestates inducit in auth. vt non luxurientur contra naturã, in fi. sed qui puerum corrupit ad stuprum, morte punitur. j. de pœn. distin. 1. qui puero.

" "Peccatum cõtra naturã pestilentias inducit

6 Iuo p. 9. c. 106.

q ¶*Arguebat.*] in epistola ad Romanos.

Rom. 1.

r ¶*Damnabiliores.*]quod verum est, vt 3. ea. adulterij.

NOh *solum.*]Hæc est 3. pars q. in qua Isidorus detestatur crimen adulterij. Ioan. de Fan. Casvs. Hoc c. diuiditur in tres par. In 1. ostendit Isidorus quæ sit fornicatio carnalis. In 2. assignat triplicem spiritualẽ fornicationem, cuius

Source : BIU Cujas

quarum vna consistit in idololatria, alia in vsu mulieris per concupiscentiam, alia omnis immunda pollutio. In 3. par. omnem fornicationem præ ceteris vitiis detestatur. nam qui quotidie & indiscrete fornicantur, sunt pecudibus comparandi. *Quædam*, scilicet feminæ.

a ¶ *Peccatum.*] i. peccati reatus: quia actuale peccatum transit actu, sed remanet reatu originale econuerso. de consec. di. 4. nō ex quo.

b ¶ *Adhuc.*] j. de consec. dist. 2. quotidie.

c ¶ *Delectetur.*] 5. dist. 49. hinc etenim. versꝰ ponderosus.

d ¶ *Teneat.*] s. vt delectetur. nam tunc peccat mortaliter. ar. dist. 81. valet. nā si ad hoc teneat vt doleat, nullum tale remedium sicut cōtinuata memoria. de pœ. di. 3 Iudas.

e ¶ *Seruitus.*] scilicet, ideo omnis, &c.

f ¶ *A Deo.*] vt patet de Salomone, 5. e. q. 4. Salomon.

g ¶ *Septem vitia.*] " s. superbia, inuidia, ira, auaritia, accidia siue tristitia, gula, luxuria, pro qua ponitur hic fornicatio. Hæc sunt cardinalia. Alia sunt quasi ramusculi, de quibus habes 25. distin. §. criminis.

h ¶ *Fornicationis.*] incestuosæ. Laur.

i ¶ *Maximum.*] s. commune vel maximum, quia habet sub se multas species. 28. q. 1. idololatria.

Q *Vid in omnibus.*] Casvs. Ostendit Clemens in hoc c. esse graue crimen adulterium, cum secundū locum in pœnis obtineat. Et q̄ sit graue crimen, probat per comparationem idololatriæ, quæ obtinet primum locum in prima tabula. Quem, sc. locum primum, & simplex relato. *Et grauius*, hyperbolica locutio est.

k ¶ *Grauius.*] hoc dicit ad detestationem criminis. & est similis modus loquendi 5. e. qu. 6. nihil iniquius. " Multa enim crimina sunt grauiora adulterio[a], vt homicidium, vt j. prox. q. 1. si quod. & incestus. 5. e. adulterij. & sacrilegium, vt 17. q. 4. sicut. & fractio voti continentiæ, vt 27. q. 1. nuptiarum. & generaliter vbicumque grauior pœna imponitur, vt 24. q. 1. non afferamus. Vel dicitur maximum: quia maxima pœna punitur, ideſt, morte. ext. de fur. c. 1. & 2.

l ¶ *In pœnis.*] i. in prohibitionibus secundæ tabulæ Moysi. In prima tabula continentur hæc tria præcepta. Non habebis deos alienos coram me, vel Non facies tibi sculptile. Non assumes nomen Dei tui in vanum. Memento sanctificare diem sabbati. In secunda continentur septem. Honora patrem & matrem, non occides, non mœchaberis, non furtum facies, non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium, non cōcupisces rem proximi tui. siue domum vel agrum, nec seruum, nec ancillam, nec vniuersa quæ illius sunt. Ergo error fidei prohibetur in prohibitione primæ tabulæ. Adulterium in tertio mandato secundæ tabulæ, hoc est in secunda prohibitione.

m ¶ *Primum.*] ideſt, in prima tabula.

HIS AVCTORITATIBVS. Casvs. Infert Grat. ex supradictis, q̄ qui vxorem causa fornicationis dimittit, aliam ducere non potest ea viuente. Postea respondet magister allegando dicens quòd hæ auctoritates intelliguntur de his quorum continentia non impedi tione peccatum[a] regnat in homine: sed, si adhuc[b] delectetur[c], atque animum teneat[d], proculdubio regnat. Fornicatio carnis adulterium: fornicatio animæ idolorum est seruitus[e]. Est autē & spiritalis fornicatio: de qua † Dominus ait. [Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.] omnis immunda pollutio, fornicatio dicitur, quamuis quisque diuersa turpitudinis voluptate prostituatur. Ex delectatione enim fornicandi varia gignuntur flagitia, quibus & regnum Dei clauditur, & homo à Deo[f] separatur. ¶ Inter cetera septem vitia[g], vitium † fornicationis[h] maximum[i] scelus est: quia per carnis immunditiam templum Dei violat, & tollens membrum Christi facit membrum meretricis. Sunt[A] autē quædam, quæ sicut animalia absque vlla discretione, indesinenter libidini seruiunt: quas ego nec mutis pecoribus comparauerim: Pecora enim cum conceperint, vltra non indulgent maribus copiam sui.

A ¶ Sunt autem.] *Hæc non sunt inuenta apud Isidorum: sed apud Origenem hom. 5. ad c. 19. Gen. & similia apud B. Hieronymum in ca. 5. epistolæ ad Ephesios.*

Item ex epistola prima Clementis ad Iacobum.

¶ Adulterium secundum in pœnis obtinet locum. C. XVI.

1 Q Vid in omnibus peccatis adulterio grauius[k]. Secūdum namque in pœnis[l] obtinet locum: quoniam quidem primū[m] illi habent, qui aberrant à Deo, etiam si fobrie vixerint.

¶ Locum hunc ex epistola Clementis citat Nicolaus primus in epistola omnibus archiepiscopis, & episcopis in regno Lotharij, quæ incipit, Optaremus: *& extat Romæ in bibliotheca monasterij Dominicanorum.*

His auctoritatibus euidentissime monstratur, quòd quicumque causa fornicationis vxorem suam dimiserit, aliam illa viuente ducere non poterit: & si duxerit, reus adulterij erit.

¶ His ita respondetur. Hę auctoritates de iis loquuntur, quorum continentiam carnalis infirmitas non impedit, vel de his, qui præstantes causam dissidij, aliorum coniunctione se reddiderint indignos.

Vnde Ambrosius super primam epistolam Pauli ad Corinthios, ad c. 7.

C. XVII.

3 VXor à viro non discedat, nisi causa fornicationis: q̄ si discesserit, aut maneat innupta, aut reconcilietur viro suo, & vir similiter non dimittat vxorem.] Ideo non subdit de viro, quod de vxore præmisit: quia viro licet ducere aliam.

¶ In eo Ambrosij loco pluribus verbis hæc res exponitur: sed contrariam sententiam asserit B. Ambrosius lib. 1. de Abraham, c. 4. & 7. quod refertur 5. e. q. 4. nemo. & in comment. ad ca. 16. Luca toto c. 1. libri octaui, cuius pars refertur j. 33. q. 2. c. an, quod.

Item Gregorius tertius Bonifacio episcopo, epist. 4.

¶ Licet ducere aliam viro, cui sua ob infirmitatem corporis debitum reddere non valet. C. XVIII.

4 Q Vod proposuisti, si mulier infirmitate[n] correpta non valuerit debitum viro reddere, quid eius faciat iugalis: bonum esset, si sic permaneret, vt ab stinentiæ vacaret: sed quia hoc magnorum est, ille, qui se non poterit continere, nubat[o] magis: nō tamen subsidij opem[p] subtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit, non detestabilis culpa[q] excludit.

¶ Epistola, ex qua capitulum hoc acceptum est, impressa extat tomo 3. conciliorum, & manuscripta in bibliotheca monasterij Dominicanorum: & quæ citantur j. 33. q. 1. c. quod autem. & c. sequenti, videntur esse huius Gregorij tertij.

5 [5] *Sed illud Ambrosij à falsatoribus dicitur insertum. Illud Gregorij sacris canonibus, imo Euangelicæ, & Apostolicæ doctrinæ penitus inuenitur aduersum[r]. Quidam vero sententiam Ambrosij seruare cupientes, non de qualibet fornicatione illud arbitrantur intelligi, vt ob quamlibet forle infra prox. quæstio. 2. si quod. Vel dic hoc abrogatum esse, vt dixit. H.[c]*

p ¶ *Opem.*] id est, dotem reddat.

q ¶ *Culpa.*] arg. quòd probato adulterio statim vir potest dimittere vxorem suam: & dotem lucratur. ext. de don. inter vir. & vxor. plerumque.

SED ILLVD. Hæc est 5. pars q. in qua laborat magister pro solutione c. & dicit quòd incestuosi tātum post mortem vxoris possunt contrahere: & hoc probat per 6. c. quæ sunt restringenda ad ius cōmune. Io. de Fan.

Casvs. Soluit modo Grat. & dicit quòd c. Greg. est abrogatum. ca. vero Ambr. aut est à falsatoribus insertum, aut intelligitur de incestuosa fornicatione: ita quòd hoc nomen, vir, sit nomen innocentis, hoc nomen, mulier, sit nomen peccantis: sed tamen peccante superstite alter contrahere non potest, sed mortuo sic. deliquens autem si superstes extiterit, perpetuo continebit. Et ad hoc inducit sequentia c.

r ¶ *Aduersum.*] nonne Leo quartus dicta Greg. minoris sine exceptione mandauit tenenda? vt 20. dist. ca. 1. sed illud in aliis in quibus bene

[a] Peccata cardinalia sunt septē.

[a] *al. fornicatio maximi est sceleris*

[a] Tex. est si. ī l. pponebatur. ff. d iud. & ī l. hērdita tum. ff. ad l. falc.

[a] Adulterio multa sunt grauiora. a istā gl. seq. turAle. dIm. ī l. trāsigere. cir. prin. C. de trāsa. vbi ponit rōem quare i adulterio trāsigi nō p̄t. q̄ talis est secundū Bar. ī d. l. trā sigere. ex parte rei frequētia crīs. ar. l. aut fcā. ī fi. ff. d pœ.

[a] Sent. 4. dist. 28. Iuo p. 8. c. 99. Pann. l. 7. c. 21.

[a] Sent. 4. dist. 35. 1. Cor. 7. Glo. ord. ad eum locum

[a] 4 Iuo p. 8. c. 78. Pann. l. 6. c. 112.

[a] b sc. d pñti; sed hoc stare nō p̄t, q. nisi sponsa transeat ad religionē, ñ dōnat. inter virum & vxorem. ca. 1. & 2. Vel loquitur de arcta, & illud erit consilium, non enim opem, &c. Sed contra hoc obiicitur extra de frigidis & malefi. consultationi. nam ibi dicit quòd non inuenitur aliquis canon de arcta: sed certe bene inuenitur, sed non expresse. Vel intellige de iuene qui continere non potest, cui permittitur contrahere cum vna permissiua comparatione ne ad plures accedat, simi-

[a] 5 Sent. 4. distin. 35. Glo. ord. 1. Cor. 7

[a] c Hic vide qd̄ not. 5. e. q. 5. c. puto. ī gl. 1. Arc.

Source : BIU Cujas

bene dixit. arg. 1. q. 1. filium.

a ¶*Publice.*] hic alludit G. distinctioni Alex. ext. de diuor. si qua. & c. porro. quæ tamen abolita[a] est, ext. de eo qui cog. consang. vxo. suæ discretionem. nec ponitur in noua compilatione.

a ista sunt verba Laur. q ita loqtur q a p̃cedens decre. ñ fuit posita ēt in antiqua cōpilone. Arc.

Q*Vædam.*] C A S V S. Dicitur hic quòd si frater cognouerit vxorē fratris sui sciēter, ipsi adulteri perpetuo continebunt, sed frater innocens suam mortua aliam accipere poterit.

b ¶*Dormiuit.*] j. 35. q. 2. si quis cum. s̃. 27. q. 2. qui dormierit.

c ¶*Illi vero.*] Omnia ista c. vsque ad §. quāuis. exaudi per c. hi vero. quod est glossa omnium, quæ omnia inducuntur ad probandum, q incestuosi nō possunt matrimoniū contrahere.

†al. affinitatis

S*I quis viduam.*] C A S V S. Dicitur hic q si quis adulteratur cū affini vel consanguinea, perpetua continentia ei debet indici. Seq. c. planum est, & habuisti s̃. 26. q. 2. q dormierit. & ibi inuenies expositionem.

d ¶*Sororibus.*] quarū vna erat vxor sua, & sic non est contra. infra, prox. causa. q. 2. si quis cum duabus.

e ¶*Duobus.*] quorum vnus erat maritus, & sic non est contra. j. prox. causa. q. 2. si quis cum.

f ¶*Consobrinam.*] i. filiam materteræ. Vel dic, aut, pro id est, filiam auunculi. s̃. e. q. 1 de Benedicto.

g ¶ *Priuignam.*] propriam. sed de hac præmiserat. Vel intellige priuignam auunculi de alio progenitam, vel de secundis nuptiis, vt 35. q. vlt. fraternitatis.

15. cap. c. 101

h ¶*Eos.*] sc. adulteros, vt j. e. §. quamuis. vel viros, vel vxores.

"vir q̃q; hī ab vxore, & ñ habet eā.

i Q*Vi dormierit.*] s̃. 27. qu. 2. qui dormierit.

2 Bur. l. 17. c. 9. Iuo p. 9. c. c. 71. & 77. Pā. l. 6. c. 121.

k ¶*Neutram.*] "quia ipse debitum non exiget ab ea, & ita nō habet eam, habetur tamen ab ea: quia ipsa petēte tenetur ei reddere debitum. & ita non habet, sed habetur[b], nec distinguo an fuerit occultus incestus, an manifestus, vt ext. de eo qui cog. cōsan. vxo. suæ differe tionem. De hoc nota ui 27. q. 2. qui dormierit.

b Tali incestuoso, & adultero vxor ñ debet debitū reddere. imo p̃t esse auctorita te Dñi dene gare. 32. q. 1. dixit. nisi & ipsa à tali primo debitum exigat: q posteaq̃ facta recon ciliatio taci ta: vñ decetero ñ h; qđ obiicere pos sit, vt ext. de adult. si vir. ext. de cōiu. fer. ppositi & c. vlt. ext. de eo q du. in matr. veniens. Arc.

l ¶*In coniugio.*] 33. q. 2. si quis cum duabus. cōtra. sed ibi soluitur.

m ¶*Copulentur.*] etiā aliis: quia aliter non esset quæstio.

H*I vero.*] C A S V S. Dicitur hic, quòd si quis vxorem suam in adulterio inuenerit, & eam propter hoc dimiserit: donec. amplius ducere potest illa si superstes fuerit, sub perpetua pœnitentia continebit. Vel dic, nec eum nec eam, id est, adulterum & adulteram. sed prior expositio verior videtur esse, id est, maritum & adulterum.

nicationem vir licite dimittat vxorem, & viuente dimissa aliam ducat: sed de incestuosa tantum fornicatione intelligi: cum vxor videlicet alicuius, patri & filio, fratri & auunculo viri sui, vel alicui similium se constuprandam publice[a] tradiderit. Hæc autem, quia viro suo se illicitam reddidit in perpetuum, dū per copulam consanguinitatis in primum, vel secundum, vel tertium gradum transiuit affinitas† dimittitur, & ea viuente superducitur alia. Hic si quis contendat non magis viro, quàm mulieri licitum esse, si vir alicuius eodem modo fornicetur, sciat virum ab Ambrosio appellatum non sexu, sed animi virtute: mulierem quoque nominatam sentiat non sexu corporis sed mollitia mentis. Sed quia nulla auctoritate permittitur, vt vxore viuente alia superducatur, intelligitur illud Ambrosij in supradicto genere fornicationis: non tamen, quòd viuēte dimissa, aliam ducere possit: sed post mortem fornicarij, vel fornicariæ (quorum vterque, vt supradictum est, à corruptione luxuriæ mulier appellatur,) ille, qui à fornicatione mundus est, vir vel mulier aliis copulari possunt: adulteri autem si superuixerint, nullo modo aliis copulari poterunt.

Sic & illud intelligitur, quod in capitulo cuiusdam concilij legitur.

¶Licitum coniugium non negetur illi cuius vxor cum suo fratre dormierit. C. XIX.

Q*Vædam cum fratre viri sui dormiuit*[b]: decretum est, vt adulteri numquam coniugio copulentur: illi vero[c], cuius vxor stuprata est licita coniugia non negentur.

¶*Simile legitur lib. 5. capitularium, c. 19.*

Sic & illud Moguntinensis concilij intelligitur[1].

¶Disiungantur, & numquam coniugio copulentur, qui quodlibet infra subiectorum admiserint. C. XX.

2 S*I quis viduam vxorem duxerit, & postea cum filiastra sua fornicatus fuerit, seu cum duabus sororibus*[d], *aut si qua cum duobus*[e] *fratribus, seu cum patre & filio, si quis relictam fratris, si quis neptem, aut nouercam, aut nurū, aut consobrinā*[f], *aut filiam auunculi, aut eius relictam, aut priuignam*[g] *polluerit, eos*[h] *disiungi, & vlterius nunquam in coniugio copulari præcipimus.*

¶ *Sensus huius capitis est in concilio primo Moguntino, c. 56. & 2. sub Rabano, c. 29. & li. 5. capitul. c. 101. vbi etiam pleraque eadem verba habentur.*

n ¶*In adulterio.*] scilicet incestuoso. nam quòd alij adulteri contrahere possunt, habes 31. q. 1. c. 2.

o ¶*Deprehendunt.*] & nolunt eas de cetero habere in coniugio.

p ¶*Viuunt.*] per hoc determinātur omnia hæc c. post mortem enim adulterantis licet alij contrahere, ante non.

Item[3].

¶Sororem vxoris polluens neutram habere valet. C. XXI.

4 Q*Vi dormierit*[i] *cum duabus sororibus, & vna ex illis antea vxor fuerit, neutram*[k] *ex ipsis habeat: nec ipsi adulteri vmquam in coniugio*[l] *copulentur*[m].

Item illud Gregorij.

¶Causa adulterij vxorem relinquens continentiam seruet. C. XXII.

5 S*I*† *vero, qui vxores suas in adulterio*[n] *deprehendūt*[o], *non licebit nec eum, nec eam, aliam vxorem accipere, vel alium virum, quamdiu ambo viuunt*[p]. *Si autem adultera mortua fuerit, vir eius, si vult, nubat, tantum in Domino: adultera*[q] *vero nunquā, etiam si mortuus*[r] *fuerit vir eius: omnibus tamen diebus vitæ suæ acerrimæ pœnitentiæ*[s] *lamenta persoluat.*

Item ex decreto Zachariæ Papæ.

¶Neutram habeat, qui sororem vxoris polluit. C. XXIII.

6 C*Oncubuisti cum sorore vxoris tuæ? si fecisti, neutram habeas*[t]: *& si illa, quæ vxor tua fuerit, conscia*[u] *sceleris non fuit; si se continere*[v] *non vult, nubat*[x] *in Domino cui velit. Tu autem & adultera sine spe coniugij permaneatis: & quandiu vixeritis, iuxta præceptum sacerdotis pœnitentiam agite.*

Item ex concilio Triburiensi.

¶Cum nouerca, vel filiastra, vel sorore suæ vxoris dormiens, ad coniugium peruenire non poterit: viris tamen earum legitima non negantur coniugia. C. XXIIII.

7 S*I quis cum nouerca sua dormierit, neuter ad coniugium*[y] *potest peruenire: sed vir*[z] *eius potest, si vult, aliam accipere, si se cōtinere non potest. Similiter*[z] *si quis cum filiastra sua, vel cum sorore vxoris suæ dormierit, obseruandum est.*

Quamuis illud, quod in fine Moguntinensis[a] *concilij ponitur, à nonnullis non de legitime coniunctis, sed de fornicariis dictum intelligatur: videlicet vt fornicarij discedant ab*

q ¶*Adultera.*] s̃. prox. q. 1. si quis. contra. s̃. e. q. Apostolus. contra. Ex c. illo colligitur q mortuo viro fornicatore, adultera possit alteri nubere: sed qualiter hoc soluetur, s̃. determinatum est 31. q. 1. si quis.

3 in cōc. Vormac. c. 63.

4 Sen. 4. dist. 34. Bur. l. 17. c. 3. Iuo p. 9. c. 69.

r ¶ *Pœnitentiæ.*] interioris, quę dicitur cōtinua memoria. de pœ. dist. 3. Iudas.

C*Oncubuisti.*] C A S V S. Dicitur hic, q si quis cōcubuit cū sorore vxoris suę, neutri debet de cetero cō miscēri. vxor vero si cōscia sceleris nō fuerit, & continere non potest, post mortē eius nubat cui vult. adulter vero & adultera sine spe coniugij permanebunt in pœnitentia.

5 Sen. 4. dist. 34. Poly. l. 6. tit. 4. †al. His

s ¶*Neutram habeas.*] haberis tamen ab ea, vt notaui s̃. e. qui dormierit.

t ¶*Conscia.*] tanquam lena: quia procurat vt adulteretur. s̃. ead. qu. 1. cap. 1.

v ¶*Si se continere.*] Vel si manifestum est viri adulteriū, & eum non corrigit. Et est arg. ad quæstionem de medico, qui cognouit vxorem patientis ex dissolutione viri, vel dissimulatione viri vel persuasione[c].

6 Sent. ibid. Bur. l. 19. c. 5. fol. 273.

c Adde ad hāc gl. not. ī l. 2. §. si pubblī. ff. de adul. gl. ī l. cū mulier. ff. solut. matr.

ADDITIO. Scilicet q post mortem mariti possit contrahere me dicus. I. de Fan. Et dic quod si vir persuasit, non pōt ei obiicere: quia obstat ei exceptio, mulier tamē male fecit secundū B. Brix. Quod dic vt plene disputauit in sua quæstiōe dominicali, quæ incipit, Cum quidam grauiter ægrotaret, &c. vbi soluit.

x ¶*Nubat.*] post mortem mariti. vel eo viuente si erat tantum sponsa de futuro. ext. de iureiu. quemadmodum.

7 Ex cōc. apud Vermerias. Burch. l. 17. c. 11.

S*I quis cum nouerca.*] C A S V S. Dicitur hic, q si quis cum nouerca sua adultera tur, tam ille quàm illa perpetuo cōtineant: vir vero vxore sua mortua aliā accipiat. Idem in similibus.

y ¶*Sed vir.*] post mortem vxoris. s̃. ea. hi vero qui.

z ¶*Similiter.*] sed contra j. prox. q. 2. si quis cum duabus. sed hic rigor, ibi misericordia. vel hic vna erat vxor: ibi non.

QVAMVIS. Casvs. In hoc §. G. primo determinat finem illius c. si quis vidua. Secūdo determinat illud c. quod proposuisti. & vtrumque male, secundum Beñ. & H. Casus autem §. satis patet, & per te videbis: quia inuenit G. aliam solutionem ad illud cap. quod proposuisti.

a ¶*Moguntinensis.*] s̃. ea. q. si quis viduam.

Source : BIU Cujas

a Cõcor. gl. ĩ l. reculari. &no. ĩ l. Clodius. ff. de acq. pos.

a ¶ *Illud vero.*] quandoq; bonus dormitat Homerus[a]. Vagatur Grat. pro solutione illius c. s. ea. quod proposuisti. & cum non inueniat, somniando attribuit S. Greg. minori, quod egregius doctor S. Gregorius maior scribit Aug. 35. qu. 3. quædam lex. sed hic casus reprobatus est supra.

b ¶ *Inane.*] non est inane, sed tolerabilius vt qs infirmitate carnis ad vnam quàm ad plures diuertat: quod ibi permittitur. arg. ĩ. ꝓx. causa. q. 2. si quod verius est.

c ¶ *Si vxorem.*] s. e. q. 5. si vxorem.

1 s. e. q. 5. si vxorem.

HI *qui.*] Hæc est 6. pars q. in qua dicitur, ꝙ furiosi non possunt contrahere. sed si ante furiam cõtraxerũt, tenet matrimonium. Io. de Fant. CASVS. Dicitur hic ꝙ si duo sani matrimonium cõtrahant, & cõsentiant, pro nulla infirmitate superueniente, debent separari. Sequens c. patet cũ sequenti §. & ad probandum quod dicitur in §. inducit sequens c.

2 L. 2. senten. Pauli ti. 19. ĩ interpretatione l. 4. in C. Theo. Sen. 4. di. 34. An. l. 10. c. 27 Bur. l. 9. c. 28 Pol. l. 6. tit. 4 Iuo part. 8. c. 166. Pann. l. 6. c. 93.

d ¶ *Non possunt.*] ar. si res peruenit ad eum statum, &c. ar. ff. de iti. actuq. pri. l. 1. quod enim recte actum est, corripi non potest, &c.

b Qd leg. & not. s. ĩ. q. 7. si quis omnem in pr. "castrati an possint matrimonium contrahere.

e ¶ *Aut membris.*] hic idem repetitur.

f ¶ *Excisi.*] de istis castratis quidã sunt castrati, quidã caste nati, i. frigidi, "& isti nõ possunt contrahere. j. prox. q. 1. si vero. Alij castrati, s. spadones bene possunt. ar. 27. q. 1. nuptiarum. j. proxi. q. 5. quod Deo. ff. de iure do. si serua. §. si spadoni. Alij dicunt melius, quia nec isti possunt contrahere, cum cognoscere vxorem nõ possunt, & exigun tur ĩ matrimonio tria bona re vel spe. 27. q. 2. omne. Vel dicas ꝙ si habet virgam arrectã, siue resoluat sperma siue non, ꝙ sit ibi matrimonium. nam talis satisfacit mulieri, sicut mulier satisfacit viro sine resoluat siue non: nec requiritur, ꝙ semper in matrimonio sit filiorum procreatio: quia sufficit ꝙ non euitet prolem, vt s. e. q. 2. solet.

3 Paul. ibid. Sent. ibid. Polyc. ibid. Anſ. l. 10. c. 28. Burc. l. 9. c. 30. Iuo p. 8. c. 168. Pan. l. 6. c. 92

4 Iuo p. 8. c. 254. Pan. l. 6. c. 28. & 105.

g NEque furiosus neque furiosa.] "quia nõ possunt consentire. arg. 15. q. 1. aliquos. possunt tamẽ si habeant dilucida intervalla, vt ext. de spõsa. dilectus. arg. 7. q. 1. quamuis. alias non valet. 27. q. 2. sufficiat. 17. q. 2. Gonsaldus.

" Furiosus consensu caret.

VT ERGO. Hæc est 7. pars q. in qua redit ad propositum principale, s. ad ostendendum quòd altero viuente non potest alter contrahere. Ioan. de Fant.

T *Antum valet.*] CASVS. Dicitur hic, quòd tã forte est vinculum matrimonij, vt quamuis causa prolis contrahatur, tamen pro sterilitate non separatur: immo si aliam causa prolis superduxerit, adulteriũ erit, etsi vera vxor cõsentiat: quamuis apud antiquos patres obtinuerit aliter. Ben.

h ¶ *Sociale.*] i. matrimonium, quod duos sociat. Et est ar. quòd causa cessante non cessat constitutio, vt s. e. q. 1. dicit. s. 61. dist. §. his omnibus. contra. Sol. hoc & illud non tangunt se. nam ibi causa appellatur pro qua excludenda aliquid constituitur, vt ibi. ff. de postu. l. 1. §. sexum. hic vero appellatur pro qua habenda matrimonium cõtrahitur.

i ¶ *Posset.*] de facto[c].

c Sim. 3. q. 6. hæc quippe. ver. nam cum, &c.

k ¶ *Aliam.*] s. dist. 56. Ismael.

l ¶ *Alterius.*] s. vxoris.

m ¶ *Apud antiquos.*] s. ea. q. 4. dixit.

n ¶ *Temere non dixerim.*] melius est pie dubitare, quàm temere diffinire. Dic, temere non dixerim, i. nullo modo dicam: quia temerarium esset dicere, & sic sentire.

† *al. non temere dixerim*

VSque adeo.] CASVS. Dicitur hic quòd manet character matrimonij, & vinculum coniugale etiam si diuortium interueniat, sicut manet character baptismatis etsi apostatando à charitate recedat.

5 Sent. 4. di. 31. Iuo p. 8. c. 12. Pann. l. 6. c. 74.

o ¶ *Sacramentum.*] i. characterem.

p ¶ *Habet autem hoc.*] s. 1. q. 1. quod quidam. s. 12. q. 1. scimus[d].

d De hoc 23 q. 4. quid faciet. Arc.

Vm itaque.] CASVS. Hic proponitur 8. q. qua quæritur an liceat ducere infidelem sub ea conditione vt conuertatur: & certũ est quòd nõ, propter imparem cultum, vt s. 28. q. 2. de cimẽ. sed sponsalia, vt dicit H. ea conditione contrahi possunt, vt 28. q. 1. non oportet. Idem etiam posset dici in matrimonio, licet Hug. contradicat. Sed quia hæc quæstio determinata erat, ideo ponit aliam quæstionem, s. an liceat alicui peccare vt infidelem ad fidem conuertat: & dicẽdum est quòd non, vt in seq. c.

"Mulier infidelis an possit duci sub ea cõditiõe vt cõuertatur.

q ¶ *Cum itaque.*] Hęc fuit 8. quæstio, an liceat ducere vxorem infidelem sub ea conditione vt conuertatur? Et certũ est ꝙ pure non potest contrahere cum ea, vt 28. q. 1. c. caue. & c. nõ oportet. sed omittit magister quæstionem illã, quam posuit superius in themate: quia determinata erat s. 28. q. 1. non oportet. & ponit aliam, quæ similiter determinata est 14. dist. quod ait.

6 Iuo p. 8. c. 73.

NOn solum.] CASVS. Dicitur hic, quòd si fidelis vxorẽ suam fidelem dimittit, & paganam superducit hac conditione vt baptizetur, manifestum est eum mœchari. Nã & si solutus esset ab vxore, & votum emisisset, sub ea conditione, sibi contrahere non liceret, cum votum debeat adimplere: sed si absolutus fuisset, hoc ei ante votum facere licebat: sed votum factum nulla conditione rũpetur, cum sine conditione fuerit emissum.

r ¶ *Quidam faciunt.*] cognoscendo aliam, non dimissa sua.

inuicem, & sine spe coniugij permaneant. Illud vero a *Gregorij ad Bonifacium, Anglicis*A *pro tẽpore permissum est: quibus B. Gregorius in quarta, & quinta generatione coniugia contrahi permisit: aliàs autem inane*b *esset, cum Augustinus dicat in libro de sermone Domini in monte* [*Si vxorem* c *quis habeat, sterilem, &c.*]

Item Nicolaus ad Carolum Moguntinensem episcopum[1].

A ¶ Anglicis.] *Vere hic auctor glossæ animaduertit, Gratianum, quod Gregorius tertius scripsit ad Bonifacium legatum Germaniæ pro causis Germanorum, retulisse ad ea, quæ multo ante B. Gregorius primus scripserat ad Augustinum Anglorum episcopum, dispensando cum Anglis ad fidem nuper conuersis super gradibus consanguinitatis, & affinitatis. & habetur infra 35. q. 2. & 3. c. quædam lex. & q. 5. c. ad sedem.*

¶ Ob infirmitatem, vel damna corporis, coniugia solui non licet. C. XXV.

6[2] HI, qui matrimonium sani cõtraxerint, & vni ex duobus amentia, aut furor, aut aliqua infirmitas accesserit, ob hanc infirmitatẽ coniugia talium solui non possunt[d]. Similiter sentiendum de his, qui ab aduersariis excæcantur, aut membris[e] truncãtur, aut à Barbaris exsecti[f] fuerint.

Item Fabianus Papa.

¶ Furiosus, & furiosa matrimonium contrahere non possunt. C. XXVI.

3 NEque furiosus, neque furiosa[g] matrimonium contrahere possunt: sed si contractũ fuerit, non separentur.

7 *Vt ergo ex præmissis colligitur, non licet huic, dimissa vxore, aliam ducere. Manet enim inter eos quoddam vinculum coniugale, quod nec ipsa separatione dissoluitur.*

Vnde Augustinus ait in libro de bono coniugali, c. 7.

¶ Sterilem vxorem dimittere, & causa fœcunditatis aliam ducere alicui non licet. C. XXVII.

4 TAntum valet illud sociale[h] vinculum cõiugum, vt cum causa procreandi conligetur, nec ipsa causa procreandi soluatur. Posset[i] enim homo dimittere sterilem vxorem, & aliam[k] ducere, de qua filios habeat: & tamẽ non licet. *Item c.* 15. ¶ Manet vinculum nuptiarum, etsi proles, cuius causa initum est, manifesta sterilitate non subsequatur: ita, vt iam scientibus coniugibus non se filios habituros, separare se tamen vel ipsa causa filiorum, atque aliis copulare non liceat. Quod si fecerint, cum eis, quibus se copulauerint, adulterium committunt: ipsi autem coniuges manent. Plane vxoris voluntate adhibere aliam, vnde communes filij nascãtur vnius cõmistione, ac semine, alterius[l] autem iure, ac potestate, apud antiquos[m] patres fas erat. Vtrum & nunc fas sit, temere †[n] non dixerim.

Idem libro primo de nuptiis, & concupiscentia, c. 10.

¶ De eodem. C. XXVIII.

5 VSque adeo manent inter viuentes semel inita iura nupriarum, vt potius sint inter se coniuges, qui ab alterutro separati sunt, quàm cum his, quibus aliis adhæserunt. *& paulo*A *post.* ¶ Manet inter viuentes quoddam vinculum coniugale: quod nec separatio, nec cum altero copulatio possit auferre: manet autem ad noxam criminis, non ad vinculum fœderis: sicut apostata anima velut de coniugio Christi recedens, etiam fide perdita sacramẽtum[o] fidei non amittit, quod lauacro regenerationis accepit. Redderetur enim proculdubio redeunti, si amisisset abscedens. Habet Paulus tem hoc, qui recessit, ad cumulum supplicij, non ad meritum præmij.

A ¶ Et paulo post.] *Apud B. Augustinum hic interiicitur. c. denique. s. 31. q. 1. Addita vero nonnulla sunt, & emendata in hoc capite ex ipso originali, quemadmodum & in præcedenti.*

QVÆSTIO VIII.

Vm itaque[q] *probatum sit, quòd hic vxorẽ suam dimittere, & aliam ducere non potest, quæritur, si liceat ei hac conditione peccare, vt infidelem ad fidem adducat. Quod non posse fieri Augustinus affirmat in lib. primo de adulterinis coniugiis, c. 24. ita dicens.*

¶ Non debet aliquis à continentię voto recedere, etiam si infidelis Christianam se fieri polliceatur. C. I.

6 NOn solum mœchandum non est, (quod facit non quidam[r], sed omnis, qui dimittit

a ¶ *Ducit*

Source : BIU Cujas

a ¶*Ducit alteram.*]mœchatur.
b ¶*Compensatione.*]ar.ꝙ in illicitis compensatio non debet admitti,vt 33.q.5.si dicat.1.q.1.non est putanda.22.q.1.primũ.& c.ne quis. & c.faciat.ꝛ.dist.40.si euangelica.14.dist.quod ait.
c ¶*Quia promisit.*]hic collige ꝙ licet interdum sub conditione contrahere, vt ꝛ. 28. q.1. non oportet.

"cõditiões aliquæ sũt ĩ iuramentis intelligẽdę.

d ¶*Conditione.*] "ex hoc videtur ꝙ numquam subintelliguntur conditiones in iuramẽto. quod falsum est,vt notaui supra vigesimaseptima, quæstione secunda.§.secũdo. quia generales intelliguntur, & si non speciales, vt si Deus voluerit, si vixero, si potero [a]. sed speciales non intelliguntur nisi exprimantur, vt si hoc feceris,vt C.de cond. ob turpem causam,si repetendi.ff.de verbor.obligat.quidquid. nisi vbi lex permisit aliquid tacite agi inter cõtrahentes: tunc enim illud pro expresso habetur, vt ff. si certum petatur, cum quid. ff.de verb. oblig.triticum.quandoque lex ipsa speciales conditiones subintelligit,vt in stipulatione dotis subintelligitur hæc, si nuptiæ fuerint secutę,vt ff.de iure do. stipulationẽ. & hoc si non immoderatum quid præcipitur,vt ff.de oper.libert.si libertus. extra de iureiurand.Quintauallis.

aNot.hicH. ꝙ si qs fecit votũ de carnilibus non edẽdis, &in firmatur:ita ꝙ dr̃ à medicis, ꝙ est in periculo nisi vescatur carnib⁹,&ꝙ aliter euadere nõ p̃t, đ p̃cepto maioris p̃t comedere carnes, qa cas⁹ est necessitatis, & in huiusmodi voto tacita in est condõ,ſ. nisi necessitas cogeret, vel p̃ceptũ maioris adesset.Arc.

†*al.viuentibus*

e¶*Conditione.*]not.argum.à contrario sensu.subaudiuntur & aliæ conditiones, vt dixi vigesimaseptima, quæstione secunda.§. primo.

Vidã vir.] Casvs. Post matrimonij ĩpedimenta expedicta superi⁹, supponit Gratianus causam trigesimamtertiam,in qua tractat de impotentia coeundi, & de enormitate delicti,& de tempore feriarum:& alia quædam annectit. Vt autem hęc & alia faciat, præmittit thema, de quo quinque elicit quæstiones.

†*al.purus*

f ¶*Quidam vir.*] "Tractauit Gratianus supra de impedimento matrimonij, quod procedit ex animo,& etiam de eo quod procedit tam ex animo quàm ex corpore coniunctim:nunc tractat in causa ista de eo quod procedit tantum ex corpore. tractat etiam de quibusdam aliis impedimentis,vt de frig.& malef.c.1.& 3.& de enormitate delicti,vt ĵ.quæstione secunda,de his.& sequentibus,& de tempore feriarum,vt ĵ.q.4. per totum.

g ¶*Agni.*]id est Christi,de quo dicitur ecce agnus Dei.de conse.dist. 4.nemo.

h ¶*Confessione.*]id est,contritione.

Vòd autem.] Hæc q.diuiditur in tres partes,in prima quarum probatur ꝙ frigiditas separat matrimonium.Secunda ibi,*Hoc autem.* Tertia ibi,*Ecce quòd impossibilitas.*Ioan. de Fant.

Casvs. Hic intitulatur prima quæstio,in qua quæritur,an impossibilitas coeundi separet matrimonium. Et distingue quòd est triplex impossibilitas.Vna quæ procedit ex animo,vt in furioso, vt ꝛ.prox. quæst.7.neque furiosus.Alia quæ procedit ex corpore,vt in maleficiato & frigidõ,vt ĵ.ea.c.1.2.& 3.Tertia prouenit ex vtroque, vt in puero:quæcunque autem impossibilitas sit,non impedit matrimonium contractum & consummatum:sed bene contrahendum,vt ĵ. eo.§.& c.sequentibus. In puero autem non impedit contrahendũ, vt 31.quæst.2.si verum. Probat ergo in hoc §.auctoritate Euangelica & apostolica,ꝙ impossibilitas non dirimit matrimonium,cũ sola fornicatio dirimat. postea soluit dicens, ꝙ impossibilitas dirimit matrimoniũ non consummatum , sed consummandum : & ad hoc inducit sequẽtia c.

i ¶ *Quod autem.*] Hic depingitur 1.q.an scilicet impossibilitas coeundi separet matrimonium. "Et nota ꝙ est triplex impossibilitas, impossibilitas ex animo,vt in furioso.ꝛ.prox.quęst.7.neque furiosus.Alia quę procedit ex corpore, vt in frigido & maleficiato[b].ĵ.ea.c.1.2.& 3. Tertia prouenit ex vtroque,vt in puero,vt 30.q.2.vbi. Vel sic distinguas. alia est naturalis impotẽtia,vt frigiditas:alia accidentalis, vt maleficium. & quæcunque sit impotentia, si matrimoniũ præcessit illam , ita quòd effecti sunt vna caro:propter nullam causam superuenientem possunt separari, vt ꝛ.proxi. q.7. hi qui matrimoniũ.nisi propter fornicationem, vt ꝛ.prox.q.1.dixit.vbi vero impedimentum præcessit matrimonium , refert vtrũ sit perpetuum , quia tũc separari possunt. arg.ĵ.ea.si per fortiarias.si temporale,nequaquam.Et no.quòd licet iura emanauerint diuersa super hoc scilicet vsque ad quod tempus deberent manere simul ad hoc vt maleficium videatur perpetuum,vt ext.de frig.& malef.c.1.& C. de repud. in causis.tamen per Cælestinum tẽpus determinatum est triennium[c], vt in eodem titulo, laudabilem. Et idem dicit authen.de nup. §.per occasionem.in collatione quarta. tamen exaudi cũ ante triennium non potest constare de impedimento naturali,vt colligitur in prædicta decretal.laudabilem. & hoc dico tam in frigido quàm in maleficiato.& hoc triennium currit à tempore quo tentauerunt coire, vt colligitur in authent.prædic.vbi autem dubitatur an præcesserit maleficium, an secutum sit, præsumendum est quòd secutum sit post matrimonium.arguimen.C.de ædil.edict.lege,tertia.& hoc fauore matrimonij.trigesimaquinta,quæst.6. videtur.palea est.

"impossibilitas coeũdi est triplex.

bNo.ext.de frig.& mal. c.vlt.in fi. Matth.19. 1 ꝛ.28.q.1.c. idololatria. §. item si in fidelitas. Rom.7. 1.Cor.7.

cDic ꝙ hoc triẽniũ dẽt eẽ cõtinuũ, ext. de frig. & mal.lr̃æ.ĩ fi. Sed qd si vir vadit ad S. Petrũ, & stat per tp̃s, nũqd istud tp̃s cõputabitur in isto triennio? đt Gul.Naz. ꝙ nõ. ar.ext.đ conc.p̃b.qa diuersitatẽ. sed adhuc si mul cohabitabũt p tm̃ tp̃s.si.2.q.7. anteriorũ. §.ad hoc.extra. de eo q mit.ĩ pos.cũ sicut.&ĩ p̃d. decr.lr̃æ. cũ ex iusta cã fuerit absẽs ext. de offi. del. cõsultationib.Arc. ꝛ.27.q.2. quod autẽ. Sent.4 dist. 34.Burc.l.9. c.40. Iuo p. 8.c.118.

k ¶*Et apostolica.*] Sophistice inducit Gratianus omnia ista: quia de consummato matrimonio intelliguntur.
l ¶*Qua.*]scilicet corporali.
m ¶*Non legi.*]tantum.
n ¶*Officio.*] carnis. vigesimaseptima , quæstione secunda , §. ecce.
o ¶*Officio.*]id est,carnali commistione.

Vòd autem.] Casvs. Dicitur hic quòd si mulier conqueratur de frigiditate viri , & hoc probat per aspectum coporis vel legitimos testes , potest accipere alium : ille vero contrahere non potest:& si contraxerit,separari iubetur. *Nubere*,id est,commiscri.

vxorem suam,& ducit alteram [a], *etsi propterea duxerit, vt faciat Christianam:) sed etiam quisquis non alligatus vxori continentiam Deo vouerit, nullo modo debet ista compensatione* [b] *peccare, vt ideo credat vxorem sibi esse ducendam,quia promisit* [c], *quę nuptias eius appetit,futuram se esse Christianam. Quod enim cuiquam , antequam vouisset, licebat , cum id se numquam facturum vouerit,non licebit: si tamen id vouerit,quod vouendum fuit, sicuti est perpetua virginitas,vel* [A] *post experta connubia solutis à vinculo coniugali, vidualis castitas,seu ex consensu vouentibus†, & carnalia debita sibi inuicem relaxantibus fidelibus , castisque coniugibus(quod alterum sine altera,vel alteram sine altero vouere fas non est) iugis continentia. Hæc ergo,& si qua alia sunt,quæ rectissime vouentur , cum homines vouerint, nulla conditione* [d] *rumpenda sunt,quæ sine vlla conditione* [e] *vouerunt.*

A ¶Vel post.]*Hic locus in vulgatis B. Augustini codicibus,& etiam apud Iuonem vsque ad ver.*Hæc ergo.*paulo aliter habet.*

CAVSA XXXIII.

Vidam [f] *vir maleficiis impeditus , vxori suæ debitum reddere non poterat. Alius interim clanculo eam corrupit: à viro suo separata,corruptori suo publice nubit : crimen,quod admiserat,corde tantum Deo confitetur:redditur huic facultas cognoscendi eam : repetit vxorem suam : qua recepta,vt expeditius orationi vacaret,& ad carnes agni*[g] *purius† accederet , continentiam se seruaturum promisit:vxor vero consensum non adhibuit.*

1 *Hic primum quæritur,an propter impossibilitatem coeundi , à viro suo aliqua sit separanda.*
2 *Secundo , an post separationem ei nubere valeat,cum quo prius fornicata est.*
3 *Tertio,si sola confessione* [h] *cordis crimen possit deleri.*
4 *Quarto , si tempore orationis quis valeat reddere coniugij debitum.*
5 *Quinto , an vir sine consensu vxoris continentiam vouere possit,vel si minis,vel terroribus licentiam vouendi ab ea extorquere valeat.*

QVÆSTIO I.

1. ps

Vòd autem[i] *propter impossibilitatem reddendi debitum mulier à viro suo separari non possit, auctoritate Euangelica, & Apostolica* [k] *probatur. Sic enim Christus ait in Euangelio.* [*Nulli licet dimittere vxorem suam,nisi causa fornicationis.*][1] *vel qua*[l] *alter eorum,sicut Augustinus exponit, fornicatus fuerit, vel ad quam alter alterum pertrahere voluerit.* ¶*Item Apostolus*[*Mulier , quanto tempore viuit vir eius, alligata est legi ipsius.*] *non legi*[m] *sibi reddendi debitum : sed non transferendi se ad alium.* ¶*Item* [*His , qui matrimonio iuncti sunt,præcipio non ego,sed Dominus vxorem à viro non discedere , nisi causa fornicationis.*] *Euangelica itaque, & Apostolica auctoritate prohibetur mulier à viro suo discedere , nisi ob causam illam cunctis notissimam:qua interueniente si discesserit, oportet eam manere innuptam , aut reconciliari viro suo. Vnde datur intelligi,quòd impossibilitas reddendi debitum non facit coniugij dissidium. Hæc ita respondetur. Coniugium confirmatur officio*[n]*,vt*[A] *supra probatum est: postquam vero officio*[o] *confirmatum fuerit, nisi causa fornicationis , non licet viro vxorem dimittere, vel vxori à viro discedere. Verum antequam confirmetur, impossibilitas officij soluit vinculum coniugij. Vnde scribit Gregorius Ioanni*[B] *Rauennati episcopo.*

A ¶Vt supra.]*Videtur indicari c.non dubium. & c.cum societas.ꝛ.27.q.1.de qua re ibi notatum est.*
B ¶Ioanni.] *Repetenda sunt,quæ sunt notata in hoc idem caput ꝛ.28.q.2.*

¶Licet mulieri alteri nubere , quam ob frigiditatem vir cognoscere non poterit. C. I.

2 Quod autem interrogasti de his,qui matrimonio iuncti

Source : BIU Cujas

a ¶*Nubere non possunt.*] i. sibi reddere debitum, propter naturalem frigiditatem.

b ¶*Scriptum est.*] primo libro, ca. Caroli. scilicet ix. in Lombarda.

c ¶*Probare.*] arg. quòd mulieri quandoque defertur probatio, cum de commistione carnis controuersia est. ar. ſ. 27. q. 1. nec aliqua. Sed contra. j. e. si quis acceperit. sed illud solutum est. 27. q. 2. quod autem.

d ¶*Per iustum.*] ſ. 2. q. 5. consuluisti. contra: sed hic appellat verũ iudicium. non candẽtis ferri, vel feruentis aquæ, vel huiusmodi: sed legitimorum testium.

e ¶*Iudicium.*] per aspectum corporis si virgo est, quia aliud est in corrupta, vt j. cap. prox. & quid iuris sit notaui ſ. 27. q. 2. quod autem. melius enim perpenditur oculis aliquid. instit. de gra. cog. §. hactenus. quæ tamen inspiciunt, debent esse peritæ. ff. de ven. inspi. l. 1. quia visus ſpe fallitur. & 27. q. 1. nec aliqua.

1 Pan. l. 6. c. 115. Ans. l. 10 c. 26. Capit. 6. c. 55. Iuo p. 8. c. 80.

2 Sent. ibid. Pol. l. 6. ti. 4. Ans. l. 10. c. 25. Burc. l. 9. c. 44. Iuo p. 8. c. 182. Pan. l. 6. c. 116. ex Greg. 2.

R *Equisisti.*] Casvs. Bene. sic ponit casum hunc dicẽs. Si vir & mulier in matrimonio copulantur, & vir frigidus petat diuortium, dicatur ei, si hanc non potest habere vt vxorẽ, habeat eam vt sororẽ. si enim hanc præ frigiditate cognoscere non potest, eadem ratione nec aliam. Si vero mulier diuortium petat, & vir consentit, vterque septima manu frigiditatem probet naturalem, & deinde vxor alium accipiat. si autem aliam vir acceperit, & appareat eos eam periurio decepisse: vnde peracta pœnitentia de periurio eorũ matrimonium redintegretur. Licet littera videatur obscura, tamen iste casus satis ex littera elicitur. *Innupti*, præceptũ est quantũ ad virũ, & consilium quantũ ad mulierẽ. simile est 28. di. presbyterũ. Seq. §. patet. Et ad hoc probãdũ qđ dicitur in §. inducit c. seq.

tal. ratione

f ¶*Pro vxore.*] consilium est, vt ext. ea. accepisti.

g ¶ *Innupti.*] præceptum est quantum ad virum, quantum ad illam consilium. & ita verbum semel positum tenetur æquiuoce. 28. dist. presbyterum. & ibi Ouidius:

Demophon ventis & verba & vela dedisti.

h ¶*Naturaliter.*] i. naturali frigiditate impediente. Et est arg. qꝺ frigiditas est perpetuum impedimentum. arg. j. e. q. 5. qui sitit. ſ. prox. q. 5. sicut. "licet quidam dicant, quòd nullum impedimentum est perpetuum. nullus enim est ita frigidus (vt dicunt) quin ope medicorũ ei possit subueniri. quod non credo, cum frigiditas, quæ est naturalis proprietas, per accidentia non immutetur. ext. de celeb. miss. cũ Marthæ. §. quæsiuisti. Similiter quidam dicũt, qꝺ nullum maleficium est perpetuum quin saltem per ipsum auctorem possit sanari.

"Frigiditas qñque mutari non pt.

i ¶*Patet.*] not. qꝺ sequentia probantur per præcedentia. j. 34. q. 1. c. 1. in fine. 54. dist. fraternitatem. & C. de adul. si qui. Item hic ex post facto patet retro fuisse matrimonium, vt ext. de frig. & malef. fraternitatis. & hoc est notabile, qꝺ eoipso quòd alius vel alia superinducitur, præsumitur hoc ex odio fieri. "Et est præsumptio iuris, contra quam non admittitur probatio, immo statim ius pronũtiat esse puniendum. arg. ad hoc j. ea. q. 2. seculares.

"probatio si auditur cõtra iuris præsumptionẽ.

k ¶*Idcirco.*] quasi dicat si vir petat diuortium vt pater fiat, non audiretur: si autem petat vt exoneretur oneribus matrimonij, audiretur. si mulier petat vt fiat mater, audiretur. non dico virum quo ad hoc audiendum si se frigidum sciret[a] cum contraxit, ext. de eo qui dux. cap. 1.

a Ad hoc C. đ spon. l. vlt. in fi. & adde qđ not. j. c. prox. Arc.

l ¶*Septima manu.*] hoc intellige cum hæc non erat virgo: quia si esset virgo, tunc sufficeret verum iudicium per obstetrices, vt c. præcedenti, cum sacramento tamen vtriusque. j. 35. q. 3. extraordinaria. Et not. quòd sufficerẽt in casibus huius c. duo, si septem haberi non possunt. Item eis solis crederetur, si de hoc fama esset. argum. 35. q. 6. si duo.

m ¶*Fuissent.*] & quòd operam dederunt: alias non sufficeret, vt hic in principio c. notatur.

n ¶ *Humanum.*] ea humanitate qua Apostolus permiserit secundas nuptias. 31. q. 1. hac ratione.

o ¶*Acceperit.*] pone quòd mulier dixit eũ impotentem ad reddẽdum debitum, non proponendo causam impotẽtiæ coeundi[b], & hoc probauit, & lata est sententia, numquid si contraxit, restituẽtur postea priora connubia? Nõ: quia totum ius suum videtur in iudicium deduxisse. vnde idem esset ac si per frigiditatem & maleficium separarentur. arg. extra de cau. pos. & prop. cum super electione. C. de ann. excep. l. vlt. secus tamen est in personali actione. ff. de excep. rei iud. & an eadem. §. actiones.

Rom. 6.

b Quã ppo nere ñ cogitur. ar. ext. đ iudi. dilecti. &no. 8. dist. quo iure. & q̃cũq; fit de cã impotentiæ sufficit, dum tñ ppetua sit, ext. đ fri. q̃ sedẽ. scđm Host. q ita no. e. tit. lĩæ. q̃ dec. fa cit p primo dicto hª gl. vt patet i fi. j. resp. ibi, patet q talis petitio fit admissa. Ar. 3 Sent. 4. dist. 34. 4 Sent. ibid. Bur. l. 9. c. 42 Iuo part. 8. c. 180. Pann. l. 6. c. 119.

p ¶ *Hi qui iurauerunt.*] id est, vir & vxor, non consanguinei testes, qui secum iurauerunt: illi enim non iurauerunt sic esse verum, sed credere sic esse verum sicut illi, scilicet vir & vxor dicebant. argum. 35. quæst. 6. de parentela. & extra de testib. quoties.

q ¶ *Periurij.*] & ita vterque fuit in culpa, aliàs quod in fin. dicitur, iniquum esset.

r ¶*Priora.*] & hoc cum vterque contraxit, aliàs exciperetur contra adulterantem de adulterio. extra de diuort. significasti. Vel hoc innocens excipere non vult. argum. 28. quæstio. 1. idololatria.

Si quis acceperit.] Casvs. Dicitur hic, quòd si vxor dicat, quòd vir cognoscere eam non potest, & vir contrarium asserit, assertioni viri standum est, cum vir caput sit mulieris. nisi ab aduersa parte contrarium probaretur. Sequens §. patet. *Hæc*, id est, de qua fit mentio in themate.

s ¶ *Tempore.*] "plus quàm per duos menses. quia enim statim non proclamauit virum esse impotentem, postea non creditur ei, sed viro qui contrarium dicit, vt ext. de frigid. & malef. c. 1. nam etiam ex tempore præsumitur aliquam non esse coactam, vt ext. de desp. ad id. 1. q. 1. cõstat. Item vel ideo potius creditur viro quàm vxori: quia vix aliquis inuenitur impotens ad coeundum, vt 50. dist. quia tua. hanc credo esse causam quare viro creditur in hoc casu. Sed Petrus Hispanus alias assignauit rationes: quia vir stat pro matrimonio, quod fauorabile est. Item quia fuit sola cum solo, creditur cognita ab ipso, vt 32. q. 1. dixit. 27. q. 1. nec aliqua. iuxta illud Ouidij:

"vxori virũ impotẽtẽ alterius qui contrarium dicit, vt ext. de frigid. & malef. c. 1. nam etiam ex legãti vtrũ sit credẽdũ.

A iuuene & cupido credatur & reddita virgo?

Et hoc potest intelligi de illa quæ prius fuit corrupta, sed si fuit virgo quando iuncta fuit ei, potius crederetur probationi suæ, quam facit per aspectum corporis, vt ſ. ea. c. 1. ext. de prob. proposuisti. tamen nisi mulieres essent peritissimæ, potius esset credendum viri sacramento: quia res illa occulta est, & non peruia visui, & oculus plerũque fallitur, vt 27. q. 1. nec aliqua. & in talibus sæpe sacramento vnius standum est, vt dum quæstio est de sumptibus factis, vt C. de iud. sancimus. 2. q. 1. in primis. Vel dum est quæstio de damno dato, sacramento vnius creditur. C. vnde vi. si quando. hæc autem quæ dixi, vera sunt quando vnus fatetur, & alter negat: sed si vterque fateretur quòd non interceſſit commistio, tunc expectabitur per triennium, si antea non potest constare, vt ext. de fri. & male. laudabilem. "Sed quid si mulier sciebat virum esse frigidum ab initio? satis videtur qꝺ tunc non possit petere separationem. arg. ext. de frig. & male. c. 1. & C. de spon. l. vlt. vbi dicitur quod imputet sibi si scienter coniuncta sit turpi personæ, vel impotenti coire: & quia sero accusat mores, quos ducendo eam in matrimonio comprobauit, vt ff. de adulter. si

"Mulier, q̃ sciẽter cum frigido contraxit, an se parõem petere possit

vxor

Source : BIU Cujas

vxor. in fin.de viro autem potius videtur ꝙ ille non possit recedere à muliere si ipsa vult cohabitare ei,cum ipse sciuerit se frigidum. arg.ext.de eo qui dux.in mat.c.1.

a *Si per sortiarias.*]Casvs.Dicitur hic,quòd si maleficiatus ducit aliquam in vxorem, & ei commisceri non potest, studere debet vt pœnitentia & exorcismis sanetur, exemplo domus Abimelech.& si sanari nō poterit,separari valebunt. & si aliis postea fuerint copulati, non separabuntur restituta vtrique potentia coeundi. Sequens §. patet.Nec dicitur hic contrarium c.Gregorij: quia ibi loquitur in frigido,hic in maleficiato.

i Sent.ibid. Iuo part. 8. c.194.Pann. l.6.c.117.

b ¶*Atque maleficas.*]s. 23.q.4.de Tyriis.

c ¶*Abimelech.*]regem Geraris, vt 32. quæ.4. nemo.

d ¶*Separari.*] nisi ipsa vxor dicatur procurasse maleficium, cū sua culpa ad hoc deuenerit. 55.dis.si Euangelica.ff.quod met.cau.si mulier.15.qu.1. si quis insaniens.

†*al.munimina*

e ¶ *Concumbendi.*] cū aliis,non cum prioribus.tunc enim non esset perpetuum malefi cium.

f ¶*Nequibunt.*]hic potius ignarus dicēdus est,quàm gnarus.nam dixit Card.ꝙ iste finis non tenet,quia vt dixit: "nullum malefi cium est perpetuum, quin saltē per ipsum auctorem tolli potest. Alij dicunt contra, vt s.e.requisisti. Vel intellige post triēnium.

"Maleficiū nullū scdm aliquos est perpetuum

Vod autem.] Hęc q.diuiditur in 10. partes. In quarum prima probat per 3.ca. ꝙ si quis dimittat vxorem sine iudicio ecclesiæ, cogendus est ad illam redire. Secunda ibi, *Siue de coniugij.* Tertia ibi, *In hoc capitulo,* Quarta ibi,*In præmissis.* Quinta ibi, *Nunc autem.* Sexta ibi, *De pœnitentibus.*Septima ibi, *Latorem.* Octaua ibi, *Si quis.* Nona ibi, *Quos.* Decima ibi,*An liquit.*Ioan.de Fant.

1.Cor.7. Casvs.Hic intitulatur 2.quæstio,s.an aliquis contrahere possit cum illa,quam poluit per adulterium. Sed quia hæc quæstio †*al.*25. fuit determinata s.31. q.1.ideo magister annectit aliam incidentem quæstionem,s.an vir sit restituēdus vxori à qua propria auctoritate recessit,vel econuerso?Et certum est quòd sic,nisi in casibus notatis in summa huius quæstionis & ext.de rest.spol.litteras.Iste §.patet.

¶Quid de his,qui maleficiis impediti, coire non possunt. C. IIII.

1 Si per sortiarias [a],atque maleficas [A b],occulto,sed nūquam iniusto Dei iudicio permittente, & diabolo præparante, concubitus non sequitur, hortandi sunt, quibus ista eueniunt,vt corde cōtrito, & spiritu humiliato,Deo,& sacerdoti de omnibus peccatis suis puram confessionem faciunt, & profusis lacrymis, & largioribus eleemosynis, & orationibus, atque iciuniis Domino satisfaciant,& per exorcismos,ac cetera ecclesiasticæ medicinæ munia †, ministri ecclesiæ, tales, quantum Dominus annuerit, qui Abimelech [c],ac domum eius Abrahæ orationibus sanauit, sanare procurent.Quòd si forte sanari non potuerint, separari [d] valebunt: sed, postquam alias nuptias expetierint illis in carne viuentibus, quibus iuncti fuerāt, prioribus,quos reliquerant, etiam si possibilitas concumbendi [e] eis reddita fuerit, reconciliari nequibunt [f].

A ¶Maleficas.]*In vulgatis sequebatur,*artes' *quæ vox abest à plerisque vetustis codicibus' ac ceteris collectoribus.*

Sed in hoc videtur contrarius præmisso capitulo Gregorij.Ibi enim post possibilitatem redditam iubetur separari ab eo,cui secundo nupserat,& redire ad primum.Hic autem vi uente eo, cui secundo copulata fuerat primo reconciliari non poterit.

QVÆSTIO II.

Ipse *Vod autem ei, cum quo prius fornicata fuerat,post separationem nubere possit,superius* g *probatū est. Mortuus est enim sibi vir eius. Ex quo,iudicio ecclesiæ ab eo se parata,ab eius lege soluta est.Vnde iuxta Apostolum nubat,cui vult,tantum in Domino.* ¶ *Sed quæritur* [h]*,si sine ecclesiastico iudicio, nulla causa dissidij rationabiliter probata ab ea discessisset,an esset cogēdus redire ad eam. de hoc ita statutum est in concilio Carthaginensi,cui interfuit Augustinus,c.30*†. ¶*Etiam in codicibus manuscriptis, & apud Iuonem par.8.c.328. citatur ex concilio Carthaginensi, in quo nullo inuentum est, sed in Agathensi,c.25.(ex quo citat Iuo eadem parte octaua,c.231.)& c.7.c.305.*

¶Non licet alicui vxorem dimittere,nisi causa dissidij primum ecclesiæ probetur. C. I.

2 Sæculares,qui coniugale cōsortium nulla [A] grauiori culpa dimittunt, vel etiam dimiserunt, & nullas causas dissidij probabiliter [i] proponentes, propterea sua matrimonia dimittunt,vt aut illicita,aut aliena præsumant,si ante quam apud episcopos comprouinciales [k] dissidij causas dixerint, & priusquam in iudicio damnentur, vxores suas abiecerint,à communione sanctæ ecclesiæ, & populi cœtu,pro eo quòd fidem,& coniugia maculant,excludantur.

A ¶Nulla.]*In recentioribus conciliorum editionibus in concilio Agathensi legitur,* sine grauiori. *in capitularibus,* absque grauiori, *sed in antiquis editionibus Parisiensibus conciliorum, & duobus codicibus Vaticanis,* consortium grauiori.

Item Ambrosius super Lucam,ad c.16.

¶ Lex diuina prohibet virum vxorem dimittere,nisi causa fornicationis. C. II.

An, quod in subditos [l] nefas est,in comparem [m] fas est?dimittis ergo vxorem quasi [A] iure,sine crimine,& putas id tibi licere, quia lex humana non prohibet? Sed diuina prohibet [n].Qui hominibus obsequeris, Deum verere: audi legē Domini,cui obsequuntur etiam, qui leges ferūt. [Quod Deus coniunxit, homo non separet.]

A ¶Quasi iure.]*Sic etiam in vulgatis B.Ambrosij codicibus. In tribus Gratiani manuscriptis est,*quam scis viuere sine crimine.

Item Nicolaus Papa Carolo Regi.

¶ Absque causæ cognitione à viro suo dimissa,ad omnia restituatur. C. III.

3 Historia ecclesiastica ab Eusebio Cæsarienſi episcopo confecta,de muliere quadam,quę pro† castitate à marito accusabatur,ait. Præceptum est ab imperatore lege lata,vt primo [o] permitte

Sub. nec petit se restituit.qđ dic vt no. ext.đ adul.intelle ximus.Arc.

nullus coniugatus dimittat vxorem suam, nisi diffidij probata fuerit apud episcopū: ꝙ si quis contra fecerit,communione priuetur. *Aliena coniugia*,i.alias vxores.si autem *vxores suas.*vsque ibi pendet cōstructio. i ¶*Probabiliter.*] nota quare dicit, probabiliter. hoc enim forte dicit,quia ꝓpter fornicationis sulpicionē probatam ecclesiæ licebit ei vxorem dimittere, vt s.32.q.1.c. dixit.

2 Iuo p.8.c. 231.& 328. Pann.l.6. c.106.

k ¶*Comprouinciales.*] distributiue, sc.iste apud suum,&ille apud suum. non enim propter tales causas ipsi prouinciales conuocantur. Vel melius, hoc olim obtinuit: qa causa matrimonij tractabatur apud episcopos prouinciæ.35.q.6. multorum. Hodie etiam archipresbyter causam huiusmodi tractare potest. argu. ext.de consan.& af.c. 1."Sed certe & hodie ad episcopalem iurisdictionem cognitio matrimonialis causæ spectat.Vnde nec abbates nec alij possunt de matrimonio cognoscere:nisi ex cōcessione vel alia causa legitima id habeant, vt ext.de excess.præl.accidentibus. Præscribi enim potest talis iurisdictio, vt ext.de præs. auditis.in fi.

"Matrimonialis cā ad ēpm ptinet

An *quod.*] Casvs. Dicitur hic,ꝙ si non licet alicui dimittere subditos suos sine causa ꝓbabili,multo minus licet viro vxorem suam dimittere sine causa. Nam etsi lex humana hoc permittat:lex tamen diuina hoc prohibet, cui obsequitur lex humana. Matth.19.

l ¶*In subditos.*]s.renūtiare.episcopatui.ext. de renun.nisi. & extr. de reg.licet. Vel sicut subditi non possunt deserere [b] prælatum. 11.q.1. inolita. Vel sicut prælatus non potest sine causa punire subditos.86.di.si qs [c]. m ¶*Incomparem.*] s.vt vir dimittat vxorem sine causa,vel condemnet præter ordinem iudiciarium.Ioan. n ¶*Sed prohibet.*] s.27.q.2.sunt.in aut.vt li.ma.& auiæ.§.causas.Lex enim humana admittit diuortium in aliis casibus præter fornicationem, vt C.de repu.consensu.

3 in ꝑfatiõe Isid.in volumē cōcilio. b 8.q.4.non ne.Arch. †*al.de* c 2.q.1. nemo.s.30.q.5 nullum. d sc.ꝑparatoriæ.Io.de Fan.qui hic approbat istam casus positionē, & quidam alij,vt dī in gl.seq.

Historia.] Casvs. Dicitur hic,ꝙ si vxor à viro spoliata ab eodem de adulterio accusatur,præceptum est ab Imperatore vt primo restituatur,quàm respōdeat obiectis,quod si hoc obtinet in sæcularibus,magis debet hoc in ecclesiasticis obtinere.

o ¶*Vt primo.*]ex quo ergo mulieri primo restituuntur res suæ,multo potius vir est ei restituendus. & sic facit ad propositum G. Alij ponūt casum sic. Quærebatur an mulieri accusatę de adulterio dandæ sint induciæ [d]? Resp.ꝙ sic,sed hoc non videtur posse stare : quia in crim

Source : BIU Cujas

in crimine adulterij nulla datur dilatio, vt ff. de adul. in crimine. sed potest dici quòd hoc verum est cum agitur criminaliter.

a ¶ *Rem familiarem.*] & hoc intelligunt quidam de præparatoriis in duciis, alij de restitutoriis.

b ¶ *Hoc.*] scilicet restitutionem fieri.

c ¶ *Omnes leges.*] de hac materia loquētes.

1 ibid. inferius.

Siue de coniugij.] hæc est 2. pars q. in qua probat, ꝙ si femina in iudicio contendat cum marito, reddenda est suæ libertati. Io. de Fant.

CASVS. Dicitur hic ꝙ siue causa Thietbergæ super fœdere matrimonij agitetur, siue à Lothario accusaretur de adulterio, primo Thietberga suæ potanti & suis cōsanguineis est restituenda, & locus securus est assignandus, vbi testes possint sine difficultate produci, & cā sine formidine ventilari. *In hoc capite quātis videatur causa exposita.* s. ea. sæculares. vbi dicit, *aut illicita.* &c. Casum. §. per te videre poteris.

d ¶ *Siue.*] Hug. videtur ꝙ hoc c. faciat cōtra propositum Gratiani, qui intendit probare ꝙ vxor debeat restitui: at hæc non restituitur viro, sed eius potestati subtrahitur, & consanguineis sociatur. Resp. in hoc facit, quia ista spoliata erat quadam libertate, quia compulsa fuerat contra se confiteri. 31. qu. 2. Lotharius. Vel in hoc facit ad propositum: quia ponit quandam exceptionem, quando non debet fieri restitutio, scilicet cum timetur de sæuitia viri.

2 Pol. l. 6. ti. 4 Bur. l. 9. c. 52 Iuo par. 8. c. 116. Regino l. 2. Chronographiæ.

† *al. ratione patet* — † *al. inter quos*]

«Matrimonio accusato pōt vxor petere vt detur liber tati suæ.

e ¶ *Reddita.*] "hic habes ꝙ quàm cito accusatur matrimonium, potest vxor petere vt detur libertati suæ: ne cogatur aliquid confiteri cōtra se. Sed hoc potest intelligi cum tanta est sæuitia viri, ꝙ nulla potest ei sufficere cautio, vt ext. de rest. spol. litteris. in fi. de hoc notaui 32. q. 1. de Benedicto.

f ¶ *Etiam locus.*] argu. ꝙ iudex etiam tenetur de loco iudicij prouidere partibus, vt in eo loco debeat de causa cognoscere, vbi partes libere & secure valent conuenire. s. 3. q. 9. hortamur. s. 24. q. 1. pudenda. ff. de reb. dub. vbi s. 2. q. 2. c. vlt. quod si non fecerit, licite appellatur. ext. de app. ex parte b.

not. In. ꝙ iu g ¶ *Sit difficile.*] simile ff. qui satisdar. cogant. fi fideiussor. §. 1. quia ista est appel cum difficile est alicui satisdare in vna ciuitate, mittitur in aliam, latio, eo ip- vt ibi.

soꝙ locus si h ¶ *Personas.*] id est, aduocatos.

tut⁹ assigna IN HOC CAP. Hæc est 3. pars q. in qua quæritur qualiter putur. & si nō niuntur vxoricidæ. Ioan. de Fant.

petat locū i ¶ *In hoc capite.*] s. ea. sæculares.

fecurū: d; tñ k ¶ *Expositæ.*] ibi, Nulla grauiore culpa.

iudex eū si- l ¶ *Vel qualibet.*] nam leuem vir imponit, vt notaui 7. quæst. 1. sicut bi offerre. a. alterius.

retur ei rem familiarē [a] libere diutius ordinare, tunc demū responderet obiectis.[1] Hoc [b] omnes [c] leges tam ecclesiasticæ, quàm vulgares, publicæque præcipiunt.] ¶ Si autem de mulieribus, & sæcularibus viris hæc cōstituta sunt, multo magis ecclesiasticis hominibus, & sacerdotibus sunt concessa.

¶ *Huius mulieris meminit Iustinus in primo Apologetico pro Christianis, & Eusebius eccle siasticæ historiæ lib. 4. c. 16. Verba quidem huius capitis in epistolis Nicolai impressis, aut manuscriptis non sunt inuenta: sed habentur fere eadem in præfatione Isidori in suam canonum collectionem. Præstat tamen Iustinum, & Eusebium adire. Fortasse autem in hoc caput translatus est titulus ex sequenti.*

Item Nicolaus Papa in epist. Carolo Regi.

¶ Nisi post restitutionem, neque de coniugij fœdere, neque de adulterij crimine inter virum & vxorem iudicium est agitandum. C. IIII.

2 [2] Siue [d] de coniugij fœdere, siue de adulterij crimine iudicium agitādum sit, nulla ratio † patitur Thietbergam cum Lothario posse inire conflictum, vel leuissimum controuersiæ subire certamen: nisi prius ad tempus fuerit reddita [e] suæ potestati, & consanguineis propriis libere sociata. Itaque † etiam locus [f] prouidendus est, in quo nulla sit vis multitudinis formidanda, & non sit difficile [g] testes producere, vel ceteras personas [h], quæ tam à sanctis canonibus, quàm à venerandis Romanis legibus in huiusmodi controuersiis requiruntur.

¶ *Epistola ex qua acceptum est hoc caput, habetur Romæ in codice monasterij Dominicanorum, & ex ea aliqua sunt addita, & emendata.*

3 *In hoc capite quamuis videatur causa exposita* [k], *quare sua auctoritate non licet alicui vxorem dimittere, qua cessante, ipsa quoque prohibitio cessare videtur: tamen quia ipsa separatio pœna est, & pœna nulli est inferenda, nisi per iudicem: generaliter hoc intelligendum est, vt siue ob causam præmissam, siue nulla causa existente, nō liceat alicui sua auctoritate vxorem dimittere. Quod etiam de pœna homicidij, vel qualibet* [l] *alia intelligendum est.*

Vnde Nicolaus Papa scribit Rodulpho Bituricensi archiepiscopo.

¶ Coniugia penitus interdicantur his, qui suas coniuges occidunt. C. V.

3 [3] INterfectores suarum coniugum sine iudicio cum nō addis, adulterarum [m], vel aliquid huiusmodi [n], quid aliud habendi sunt, quàm homicidæ, ac per hoc ad pœnitentiam redigendi? Quibus penitus coniugium denegatur, exceptis adolescentibus [o] de quibus est beati Leonis Papæ. xxv. [4] [A] regula Decretalium, immo indulgentia [P] obseruanda.

A ¶ Xxv.] *Hoc eodem numero habetur in codice canonum inter decreta seu regulas Leonis.*

In hoc capite videtur Nicolaus permittere maritis, causa adulterij, vel alterius huiusmodi criminis vxores suas interficere. Sed ecclesiastica disciplina spirituali gladio, nō materiali criminosos feriri iubet: illo videlicet gladio, quo Petrus iubetur mactare, & manducare. De quo etiam Christus ait in Euangelio [*Non veni pacem mittere* [q] *in terram, sed gladium* [r].]

Hinc idē Nicolaus scribit Albino archiepis.

¶ Non licet alicui vxorem suam adulteram occidere. C. VI.

5 [5] INter hæc sanctitas vestra addere studuit, si cuius vxor adulterium perpetrauerit, vtrum marito illius liceat [s] secundum mundanam legem eam interficere. Sed sancta Dei Ecclesia mundanis nū quam constringitur legibus: gladium [t] nō habet, nisi spiritualem: non occidit, sed viuificat.

Item Pius Papa.

¶ Pœnitentia eius, qui propriam absque causa peremit vxorem. C. VII.

6 [6] QVicumque propriam vxorem absque lege, vel † sine causa, & certa probatione interfecerit, aliamque duxerit vxorem, armis [u] depositis publicam agat [x] pœnitentiam: & si contumax fuerit, & epiſcopo suo inobediens extiterit, anathematizetur,

Quæ sequuntur, plana sunt vsque ad c. admonere.

m ¶ *Adulterarum.*] maxime, quia nec tunc licet, vt infra capit. proximo.

n ¶ *Huiusmodi.*] hoc dicit ideo quia secundum leges ex causis pluribus separatur matrimonium.

o ¶ *Adolescentibus.*] j. eadem, in adolescentia.

ADDITIO. vbi est ista indulgentia Leonis, de qua hic dicitur.

p ¶ *Indulgentia.*] "videtur ergo quòd indulgentia non est regula, & quòd nulla dispensatio sit ius: quod M. & H. concedunt. ar gum. 1. q. 7. exigunt. & ca. si quis omnem. Et notaui 50. dist. de his. Alij vero dicūt, quòd omnis indulgētia est ius: sed tale, quo superior vti potest, & inferior non potest petere. ergo hoc dicendo retulit se ad causam constitutionis & originem: nam per indulgentiam fuit hoc statutum, licet modo sit ius.

"indulgentia an sit ius 3 Sen. 4. dist. 38. Iuo p. 8. c. 125. Pann. l. 7. c. 15.

4 j. e. in adolescentia. Sent. ibid.

q ¶ *Pacem mittere.*] id est, cōfœderare cum vitiis homines. Vel mittere pacem inter homines & vitia.

r ¶ *Sed gladium.*] ideſt, discordiam & separationem à malis, ideſt, charitatem, quæ separat vitia.

Act. 10. Matth. 10.

s INter hæc.] ¶ Liceat.] hoc licet secundum legem Lōbardam: sed non secundum Romanam. 10. Iuo p. 8. "Pater tamen eā potest occidere in ipso actu, sed nō maritus, "Pater filiā, & si pater vtrumque interficiat vno ictu. ff. ad leg. Iul. de adult. l. nec in ea. & l. sequenti. ignoscitur tamen marito si vxorem in adulterio deprehensam occiderit, quo ad pœnę mitigationem. C. ad leg. Iul. de adul. Gracchus. Et not. ꝙ licet lex antiqua permittat viro occidere adulterum deprehensum cum adultera in domo sua, non tamen in domo soceri, vt ff. †*al.* & de adult. marito. Nouo iure tamen vbicūque fere potest occidere eum post tres denuntiationes factas,

5 Sent. ibid. Poly. l. 6. tit. c. 124. & 333. Pan. l. 7. c. 14 sed nō maritus vxorem turpiter coeuntem pt occidere.

6 Sent. ibid. Bur. l. 6. c. 37 Iuo p. 50. c. 166. Ansl. 10 c. 56. Simile 5. cap c. 49.

vt in auth. vt lic. mat. & auiæ. §. pen. & vlt. collat. 8. Nec illud etiam corrigitur per auth. quæ est collat. 9. vt nul. iud. §. si quando. quia in alio casu loquitur. Item licet patri similiter detur secundum legem licentia occidendi, vt ff. de adulter. nec in ea. si tamen interficiat, non excusatur à culpa vel à peccato, licet à pœna ciuili excusetur. in criminibus enim dico specialem concessionem canonis necessariam quo ad culpæ immunitatem. vnde cum dicatur, Non occides. 23. quæst. 5. si non licet. nec specialiter isti excipiuntur à canone, ergo occidendo peccant: immo viro hoc interdicitur: vt infra ea. cap. admonere. vnde non excusatur auctoritate iuris ciuilis, sed & dotem amittit vir, quam lucrifaceret alias. Solus enim iudex excipitur à canone, vt occidat. 23. quæstio. 5. cum homo. & capit. si homicidium.

Interfectores.] CASVS. Dicitur hic, quòd si vir vxorem sine iudicis auctoritate occiderit, & maxime innocentem, pro homicidio pœniteat, numquam matrimonium contrahat, nisi iuxta indulgentiam beati Leonis fuerit adolescens. Et not. quòd vacat hic argu. à contrario sensu. vnde supple ibi vbi dicit, *cum non addis*, maxime.

t ¶ *Gladium.*] quo ad executionem. Hoc ideo dico, quia Imperator habet illud à Papa. ext. de elect. venerabilem.

v Q *Vicumque.*] *Armis.*] j. de pœ. dist. 5. falsas.

x ¶ *Agat.*] argumen. "quem posse compelli ad pœnitentiam, sed hoc in publicis & enormibus. argum. 22. quæst. 1. cap. vltim.

"Pœnitētiā facere compellitur qs.

a ¶ *Sen*

Source : BIU Cujas

a ¶ *Seniorem.*] id est episcopum vel alium prælatum, vel dominum suum. arg.3.q.4.c.4.25.q.2.ita nos.

Admonere.] Casvs. Hu.sic ponit hunc casum. Iste Hastulphus vxorem suam interfecit, & post mortem eius eam de adulterio accusabat: volens filios, quos ex illa habuerat ostendere esse adulterinos, & ita indignos successione paterna: & ad hanc excusationem inducebat vnum solũ testem homicidam & adulterum. Primo ergo Papa redarguit eum de morte vxoris. Postea notat eum de tribus, sc. quia post mortem eius illam accusabat, quia per vnicum testem, & eum reprobũ, & criminosum. Postea ostendit ei quam pœnitentiam debeat agere, & ponit in eius optione an in monasterio vel extra velit agere pœnitentiam. *Prædo*, i. spoliator: qa spoliasti eos matre.

1 Burch.l.6. c.40. Iuo p. 8.c.126. Pan. l.7.c.16.

b ¶ *Dici.*]ar.quem priuari nomine ratione criminis. iuxta illud: Si re priueris, nec nomen habere mereris. arg.13.q.2. postquam. 2.q.7. §.quibus ergo. 2. q.1. scelus. & C. de fer.à nullo. Arg.contra.de pœ.dist.4.si ex bono. nam filij Dei dicuntur qui nõ errant in ecclesia.

c ¶ *Partem.*] simile ſ. 31.qu.2. de nuptiis. & 27.q.2. Agathosa. & est arg.q̃ qui excipit alimenta sibi, videtur excipere vxori[a], cũ ambo sint vnum corpus, & etiam filiis, & seruientibus. arg.50.dist. studeat. & ff.de vsu & hab.l.2.

a De vxore prius habitã credit H. hoc esse verum, sed de postea ducta ñ vr esse verũ, sedm H.& Inn.

d ¶ *Resistentem.*] supple maxime: quia si etiam resisteret vel indiaretur, nõ ideo debere te eam interficere.

2 limita hũc tex. p l.si qs decurio. C. de fal. & p l. Theopõpus ff.d dot.pl.

e ¶ *Non insidiantem.*] non est hic argumentandum à contrario sensu propter capitulum.32.q.5.quidquid.

f ¶ *Prædo.*] non q̃ eos priuare possit. "licet enim vxor propter adulterium interficiatur, dos tñ ad eũ filios deuoluitur. "Vxor adultera l; interficiatur, dos tamẽ ad eius filios deuoluitur: in auth.vt li.ma.& auiẽ. §. si de adulterio. sed quia eos solatione & protectione materna priuare conaris, "licet enim regulariter lucrifaciat dotem ob adulterium vxoris, ext.de don.inter vir.& vx. c.plerumque. hoc tamen casu non lucrifacit, cum eam interficit, etiam si pactũ fecit, de ea lucranda prius. ff.lol.ma.si ab hostibus. §.1.

"Vxor adultera perdit dotem.

g ¶ *Post mortem.*]cum crimina extinguantur morte.23.dist.quorundam. C.si reus vel accu. l.1. nisi ratione bonorum quis agere velit. C.e.l.vlt.C.si pend.app.mors interue.l.2.ff.de rei ven.vtique.

h ¶ *Vel iustificat.*]vnde non tenet.11.q.1.quicumque. creditur tamen vni tamquam recitatori, vel tãquam socio, vt 8.q.3.talia.86.di.tãta.

b Cõcor.cũ hac gl.l.3.& qd ibi not. C.de accus. gl. magi. in c.cum dilecta.de ele.

i ¶ *Pœnitentia.*]arg. q̃ post peractam pœnitentiam & crimen purgatum potest quis accusari de crimine illo, vt 15.qu.5.presbyter. & 25. di.c.vlt. & ext.de schis.fraternitatis[b]. nã perferens memorandi criminis labẽ, &c.di.61.non negamus. &1.q.7.si quis omnem. nam per pœnitentiam non desinit quis esse nocens. ff.de ædi.edi.quis sit fugitiuus. imimo etiam post baptisma potest de hoc accusari, vt extra de diuor.gaudemus. in fi. Ar.contra 23.q.4.si illic. & 32.q.1.quod autem. in fi.[c] & c.non erit. & c.apud. & 50.dist.ferrum. & ext.de accu. de his. ff.de ædil.edi. quod ita. De hoc dixi 6.q.1.qui crimen. & c.illi qui. Sed nonne præiudicat sibi maritus tacendo per septennium:

c Vbi d hoc & 26.q.5.q-cunque.

"cum vltra quinquennium non audiatur accusatio adulterij, vt C. de adult.adulter. Sed illud obtinet quo ad pœnam legalem, nõ quo ad petendum diuortium. ext.de proc.tuæ. Numquid ergo in infinitum potest eam accusare? Dicunt quidam, q̃ non, vltra viginti annos, vt C.de fal.querelam. Hugo dicit q̃ vsque ad millesimum, & quousque consentiat. Eadem lex erit illi, qui seniorem[a] suum interfecerit.

"Accusatio adulterij post quinquennium nõ auditur.

Item Stephanus Papa V. Hastulpho.

¶ Pœnitentia Hastulphi, qui vxorem suam interfecit. C. VIII.

1 ADmonere te cũ lacrymis, & multo gemitu cordis curamus, fili Hastulphe: sed non filius debes dici[b], qui tã crudeliter infelix homicidium perpetrasti. Nam occidisti vxorem tuam, partem[c] corporis tui, legitimo matrimonio tibi sociatã, sine causa mortis, non tibi resistentem[d], non insidiantem[e] quoquo modo vitæ tuæ. Non inuenisti eam cum alio viro nefariam rem facientem: sed concitatus à diabolo, impio furore inflammatus, latronum more atrocius eam gladio tuo, crudelior omni bestia, interemisti: & nunc post mortem eius addis iniquitatem super iniquitatem, filiorum tuorũ improbe prędo[f]. Qui matri non pepercisti, & filios tuos orphanos fecisti, inducere super eam vis mortis causam post mortem: [g] per vnum homicidam, & reprobum testem incusare vis mortuam. Quoniam nec Euãgelium, nec vlla diuina humanaq; lex vnius testimonio etiã idoneo quẽpiam cõdemnat, vel iustificat: [h] 2 quanto magis per istum flagitiosissimum, & sceleſtum nec illa viua debuit condemnari, nec[A] à te post eius mortem accusari? Prius causa criminis subtiliter erat inuestigãda: & tunc, si ita fuisset inuenta, secundum legis tramitem debuit accipere vltionis vindictam. Nam si verum (quod absit) fuisset, sicut ille adulter mẽritus est, post septem annos pœnitentia[i] peracta dimittere eam per approbatam causam poteras, si voluisses: occidere tamen eam nullatenus debuisti. Nõ enim vult Deus mortem peccatoris, sed vt cõuertatur ad pœnitentiam, & viuat[3]. Idcirco placeat tibi consilium nostrũ, & hoc fac, qđ melius tibi, leuiusq; videri potest: miserere animę tuę, vt non sis tu tibimet ipsi homicida. Relinque quapropter, te rogamus, hoc malum †sæculum, quod te traxit ad tam immanissimum peccati facinus: ingredere monasterium[k], humiliare sub manu abbatis, & multorum fratrum precibus adiutus obserua cuncta simplici †animo, quæ tibi fuerint imperata: si forte[l] ignoscat infinita Dei bonitas peccatis tuis, & refrigeret animam tuam, priusquam crucieris perpetuis flammis. Hoc leuius, & melius tibi esse certissime scias. Sin autem publicã pœnitentiam, permanẽs in domo tua, vel in hoc mũdo, vis agere (quod peius tibi & durius, & grauius[m] esse non dubites), ita, vt agere debes, exhortamur, omnib9 diebus quibus pœnitere debes, vinum & siceram[n] nõ bibas, carnẽ[o] nullo vmquam tempore comedas, præterquam in Pascha, & in die Natalis Domini: ĩ pane, & aqua, & sale pœnitentiã age, in ieiuniis, & vigiliis, & orationibus, & eleemosynis omni tempore perseuera: armis nũquã cingere[p], nec ĩ quolibet loco litigare[q] pręsumas. Vxorem numquã ducere[r], concubinã non habere, nec adulteriũ cõmittere audeas: in balneo nũquam laueris[s], in conuiuiis lætantium nũquam te misceas, in ecclesia segregatus ab aliis Christianis post ostium, & postes humiliter te repone, ingredientium, & egredientium suppliciter orationibus commenda te, communione corporis & sanguinis Domini cunctis diebus vitæ tuę indignum te existimes[t]: in vltato? Dicimus quòd non. & hoc vult littera illa quæ sequitur, in pane & aqua: sed tamẽ potest intelligi quòd hoc debeat facere in certis diebus, vt legitimis feriis. "Sed numquid de lardo vtetur? numquid nomine carnis est prohibitum? Videtur quòd non. arg.82.dist. presbyter. ibi enim sagimẽ permittitur, quando oua permittũtur[e].

1 Ezech.33.

2 Tex.est si. in auth. vt nõ lux. cõt. nat.in prin. col.6.& in l. imperialis. C.de nup.

3 *al.maligum*

"Religio multa soluit.

al.supplici

"Sicera.

d Sub.pter vinum. Sed nunqd l3 ei bibere lac vel amygda linã aquam, aut vuas comedere? đt H. credo q̃ sic. quia talia non inebriant. Arc.

" Lardũ an comprehendatur nomine carnis.

e Concord. text.in l. repetita. & ibi Bar. C.de erog.mil.an. lib.12.

"Vxorẽ occidere grauius est quã matrem.

a ¶ *Numquam cingere.*]nisi consilio episcopi pro iustitia defendenda. Et est ſi.j. de pæn.dist.5.falsas.

q ¶ *Litigare.*]hoc ideo dicit, quia apud sæculare tribunal non debet suam querimoniam disceptando proponere quisquam publice pœnitens, sed ecclesiasticum iudicium debet adire. ſ.11.q.1. aliud. supple ergo hic, nisi in propria causa, & coram ecclesiasticis.

r ¶ *Numquam ducere.*] si tamen duxerit, tenet matrimonium. arg.ſ. ea.quicumque. Alij dicunt contra, vt not.j.ea.§.de pœnitentibus.

s ¶ *Numquam laueris.*]nisi de necessitate, de consec.dist.3.peruenit.

t ¶ *Existimes.*]"ergo videtur quòd magis peccat qui vxorem interficit, quàm qui matrem: quia maior pœnitentia imponitur hic vxoricidæ, quàm matricidæ in illo c.latorem. quod est j.e.q. & sic maius est crimen. arg.24.q.1.non afferamus. quod concedit Hug. nam dicit quandocumque claruerint crimina, vt 81. dist.quicumque & dist. 8.qui contempta. 24. q.3. ecce. Et q̃ dicit, pœnitentia peracta, sed ante latam tamen sententiam ſ.prox.q. 5.c.Christiana.

k ¶ *Monasterium.*] ex hoc loco videtur, q̃ quantumcumque pœnitentiam quis teneatur finire, si intret religionem, ad illam non teneatur: "quia religio soluit vinculum iuramenti, vt extr.de iureiu. peruenit. Item soluit votum, vt extr. de vo. & vo.redemp. scripturæ. Item soluit vinculum obediẽtiæ, 19.q.2. duæ. Licet ergo à Papa sit alicui iniunctum in pœnitentiam vt eat Romam, vel aliquid huiusmodi faciat, & intret religionem, non dicitur transgressor. ille enim dicitur trãsgredi, qui deserit maius pro minori, vt 20.q.3.propositum. & 17.q.1.qui bona. arg.ad idem. j.de pæ.di.1.§.his auctoritatibus. & hoc Hug. concedit. Alij dicunt q̃ tenetur adimplere quod promisit, & qđ iniunctum est ei pœnitentia: nisi abbas dispenset secum. 18.q.2. c.nullam.

l ¶ *Si forte.*] non ponitur dubitatiue, immo nota est assertionis. & est penitus ſi.de pæn. dist.1.quamobrem.

m ¶ *Et grauius.*]visum enim fuit maioris pœnæ conuersari inter homines, & hominũ carere suffragiis, quã procul ab hominibus solatium hominum non sentire. C.de apostata.hi qui.

n ¶ *Siceram.*] "per siceram intellige omnem potum qui inebriat[d], vt 35.dist.in palea. vinolentum.

"Sicera.

o ¶ *Carnem.*] sed num quid oua, cum ouum sit caro liquida? vel lac, cum lac non sit nisi sanguis colore mutato?

Source : BIU Cujas

timo tamen exitus vitæ tuæ die, si merueris, pro viatico, si sit, qui tribuat, tantummodo venialiter [a] vt accipias, tibi concedimus. Sunt & alia multa, quæ tibi nimis durius, & satis acrius erant iuxta magnũ pondus peccati infelix adiicienda. Sed si hæc omnia, quæ tibi misericorditer supra dicta sunt, perfecto corde Domino auxiliante, feceris, & custodieris: confidimus de immensa Dei clementia remissionem habiturum te tuorum peccatorum, & secundum dictum †iusti, bonique pastoris resoluet te sancta ecclesia ab hoc vinculo peccati in terris, vt per ipsius gratiã, qui eam suo sanguine acquisiuit, solutus sis in cœlis. Si autem aliter feceris, & sanctæ matris ecclesiæ tam salubrem admonitionem despexeris, ipse tibi sis iudex, & in laqueo diaboli, quo irretitus teneris, permanebis, & sanguis [b] tu[9] super caput tuum: nos alieni [c] à consortio tuo pro aliorum filiorum Dei salute, ipso opitulante, omni solicitudine nitimur desudare, & Domini misericordiam attentius quotidie implorare.

a ¶Nec à te.] *Apud Burchardum & Iuonem legitur*, nec tu poteris post mortem eius excusari.

Item Augustinus de adulterinis coniugiis, lib. 2. c. 15.

¶ Potius vxore viuente aliam ducat quis, quam humanum sanguinem fundat. C. IX.

SI (quod verius dicitur) non licet [d] homini Christiano adulteram coniugẽ occidere, sed tantum dimittere, quis est tam demens, qui dicat ei, fac, quod non licet [e], vt liceat tibi, quod non licet [f]? Cum enim vtrumque secũdum legem Christi illicitum sit, sive adulteram occidere, sive illa viuente alteram ducere, ab vtroque abstinendum est, non illicitum pro illicito faciendum. Si enim facturus est, quod non licet, iam faciat adulterium [g], & nõ faciat homicidium, vt viuente vxore sua, alteram ducat, & non humanum sanguinem fundat. Quod si est vtrumque nefarium, non debet alterum pro altero perpetrare, sed vtrumque vitare.

4 *In præmissis* [h] *auctoritatibus quique prohibentur adulteras coniuges suas occidere: sed permittitur post septem annorum pœnitentiam eis illas dimittere. Si autem illas interfecerint, iubetur sine spe coniugij perpetuo manere: nisi forte propter lapsum iuuenilis incontinentiæ ad matrimonia contrahenda eis misericordia impendatur* [i]. *Clericis autẽ conceditur, si vxores eorũ peccauerint, sine mortis acerbitate habere eas in custodia, & ad ieiunia eas cogere: non tamen vsque ad necem affligere.*

Vnde in Toletano concilio primo, cap. 7. legitur.

¶Clerici, si vxores eorum peccauerint, præter necem eas domi custodiant, & ad salutaria eas cogant ieiunia. C. X.

PLacuit, vt si quorumcunque clericorum vxores peccauerint, ne forte licentiam [k] peccandi plus habeant: accipiant mariti earum hanc potestatem [l] præter necem custodiendi ac ligandi in domo sua, ad ieiunia salutaria, non mortifera eas cogentes: ita, vt inuicem [m] sibi clerici pauperes auxilium ferant, si seruitia [n] forte non habeant. Cum vxoribus autem ipsis, quæ peccauerint, non cibum [o] sumãt, nisi forte ad timorem Dei acta pœnitentia reuertantur.

5 *Nunc autem quæritur, quare sacris canonibus sit institutum, vt post septem annos, pœnitentes in pristinum statum reuocentur.*

De his ita scribit Isidorus ad Massonem† Episcopum in præfatione ad librum de summo bono.

¶ Quare sit institutum post septem annos in pristinum statum pœnitentes redire. C. XI.

HOc ipsum, quod canonum censura post septem annos remeare pœnitẽtem in pristinum

a Hæc rõ ẽt cit, q̃ magis peccat qui seipsum interficit, quam qui alium. 23. q. 5. est in matre si non licet. vnde magis peccat, qui partem corporis sui interficit vt patet 35. quam qui matrem. Probat hoc etiam per illam auctoritatem. Pro qu. 3. §. hac pter hoc relinquet homo patrem & matrẽ, & adhærebit vxori suæ. auctoritate. ext. de biga. debitum. alij dicunt q̃ magis peccat qui matrem inter & C. d imp. ficit, quàm qui vxorẽ: & al. subst. l. sed quia homines pro vlt. i fi. Arc. niores sunt ad interficiendum vxores. ideo ob hoc magis puniũtur, vt sic retrahantur à tali facinore. Vnde non valet hæc argumentatio: grauius puniuntur, ergo grauius peccãt. Et est si. in fornicatione notoria. licet enim multa crimina sint grauiora: tamen quia facilius & fœdius delinquitur in hoc crimine quàm in aliis, ideo durior pœna in eo statuitur. ar. †al. imperium 32. dist. §. verum.

a ¶*Venialiter.*] arg. q̃ ecclesia potest corpus & sanguinem Domini quibusdã etiam in fine prohibere. ar. 27. q. 1. impudicas. ar. dis. 50. pœnitẽtes. con tra. §. 26. q. 6. de his. cõ tra. §. 2. q. 3. si quis episcopum aut presbyterum. §. 13. q. vlt. quæsitũ est. ibi, secundum præcepta canonum.

Osee 4. Matth. 19. Ad hoc dic q̃ quando que illud quod iure communi competit, dicitur concedi respectu misericordiæ & pietatis. arg. §. 11. q. 3. quoniam. ff. de vsuf. si extraneo. & in ceteris cap. hic signatis. nam vniuersę vię Domini, misericordia & veritas. Ioan.

b ¶*Sanguis.*] i. peccatum. Vnde illud. Sanguis sanguinem tetigit, id est, peccatum. 44. dist. Ephesiis. Io.

c ¶*Alieni.*] Arg. q̃ non imputatur prælato subditorum malitia, ex quo per eum non stat quominus corrigantur. arg. 7. q. 1. §. cũ autem. §. dis. 44. Ephesiis. §. 47. dist. c. vlt.

r Iuo p. 8. c. 242. Pann. l. 7. c. 17.

Si, quod verius dicitur.] Casvs. Beneuen. sic breuiter ponit hunc casum. Non licet viro vxorem adulteram occidere, nec etiam ita dimittere quòd aliam viua ea superducat: sed si alterum precise vult facere, potius sua viua aliam ducat, quàm suam occidat. Sequens §. patet, & ad id quod in fine §. dicitur, inducit c. sequens.

d ¶*Non licet.*] nam dicit lex q̃ vnum delictum propter aliud nõ minuit pœnam, vt ff. de pri. deli. l. 2. & est arg. q̃ in delictis compensatio non admittitur. arg. 14. dist. c. 1.

e ¶*Quod non licet.*] scilicet occidere vxorem suam.

f ¶*Quod non licet.*] scilicet aliam ducere ea viuente.

g ¶*Adulterium.*] sic ergo permittitur minus malum vt euitetur maius [b]. §. 26. q. 2. hi qui. §. 22. q. 1. c. vlt. §. dist. 84. presbyter. §. prox. qu. 7. quid in omnibus. contra. "Sol. grauius est homicidium quàm adulterium. sed ibi [c] expone grauius, i. generalius. 50. distin. quia tua. Vel turpius ratione inquinationis. 32. q. 1. in coniugio. & non est consilium vel præceptum quod hic dicitur: sed est comparatiua permissio, quæ non excusat à peccato.

b Sic 12. q. 1. c. considera "Homicid. grauius est adulterio.

c sc. in præced. c. quid.

Additio. Quod dic vt plene no. 3. dist. c. vlt. in prin.

IN PRAEMISSIS. Hæc est 4. pars q. in qua dicitur quod in seq. c. continetur. Ioan. de Fant.

h ¶*In præmissis.*] sic intellige 31. q. 1. hac ratione.

i ¶*Impendatur.*] s. ea. interfectores.

PLacuit.] Casvs. Dicitur hic quòd si vxores clericorum peccauerint, eas non occidant, sed eas custodiant, ne decetero habeant licentiam peccandi, macerando eas verberibus & fame: sed non vsque ad mortem: cum eis autem non comedant: nisi prius vere pœniteant. sequẽs §. patet, ad quem inducit seq. c.

k ¶*Licentiam.*] id est, impunitatem. Simile 45. dist. qui syncera.

l ¶*Potestatem.*] nam si eam etiam male verberauerit, nisi pro causis in lege expressis, punitur in pecunia: quia dabit ei tertiam partem donationis, quam dedit propter nuptias, vt in authen. vt liceat mat. & auiæ. §. si quis autem. collat. 8. si autem quis non dedit dona propter nuptias, punitur in quarta parte totius suæ substantiæ, si eius substantia non excedit ccc. aureos: si excedit, dabit c. aureos. C. de repu. l. vlt. Itẽ non dico quòd ipsimet debeant eis pœnitentiam iniungere [d], sed compellere vt accipiant ab aliis. Sed nũ quid laicus idem potest de vxore suã? "Dico quòd nõ. quia non inuenio expressum, castigare tamen potest eam, vt notaui supra septima, quæstione prima. sicut alterius. Sed quare dicit quòd pauperes clerici seruiant sibi? Dic quòd respondet taciturnitatis obiectioni. quasi dicat, & si mulieres ligatæ non possunt eis seruire: pauperes clerici, qui non possunt alios seruientes habere, seruiant sibi vice mutua. Item secundum Hug. non poterunt illas reconciliare sibi, nisi nollẽt promoueri. argum. 33. distinct. si cuius. Alij autem dicunt illum non impediri cuius vxor cognoscitur ab alio, †al. Massenum si ipse non consentiat eius adulterio. vnde bene possunt eas reconciliare etiam quo ad carnis commercium: nec eis in aliquo præiudicatur. quod tamen intelligas secundum quod dixi supra trigesimaquarta distinctione, si cuius.

d Super hoc videas quod not. 30. q. 1. oẽs. i gl. nõ no. &c. Arc.

2 Iuo p. 8. c. 283. "vxores clericorum si peccent, q̃d iuris.

3 Rab. l. pæn. c. j. Poly. l. 4. tit. 30. Ans. l. 8. c. 37. Iuo p. 6. c. 398. & p. 15. c. 91.

m ¶*Ita vt inuicem.*] argument. vndecima, quæstione prima. dilectissimis. argument. 11. quæst. 1. sicut enim. argument. distinct. 90. præcipimus.

n ¶ *Si seruitia.*] id est, seruientes.

o ¶*Cibum.*] & est hoc propter enormitatem delicti: tamen ipsam ex communicatã non debet vitare [e]. 11. q. 3. quoniam multos. quod forte falsum est.

e idẽ sentit hic Lau. cuius fuit ista glos. de hoc no. 27. q. 1. d filia. Arc.

NVNC AVTEM. Hæc est quinta pars quæstionis, in qua dicitur quòd hic & in sequenti capit. continetur. Ioannes de Fantu.

HOc ipsum.] Casvs. Quòd peccator post septennem pœnitentiam ad pristinum statum restituitur, hoc non ex carnali arbitrio, sed ex diuina sententia sancti Patres sanxerunt: quod probatur exemplo sororis Aaron: quæ propter murmurationem, quam fecit aduersus Moysem, eiecta fuit extra castra septem dieb. vt mundaretur, per quod notatur q̃ vij. annis debet aliquis pœnitere antequam in statum pristinum reuertatur. In 2. parte dicitur, q̃ cum in gestis concilio

Source : BIU Cujas

conciliorum diuersa inueniatur sententia vel opinio:illius sententiæ teneatur, cuius antiquior & potior extat auctoritas. Secunda pars incipit ibi, *In fine autem epistolæ.*

a ¶*Præcipit.*]i. permisit post septem annos. s. dist. 82. presbyter. contra, sed varietas canonum est in pœnis infligendis, "& pœnitentiæ sunt arbitrariæ, vt 26. q. 7. tempora. & in his minor pœnitētia est amplectenda. ff. de arbit. diem proferre. §. si plures. & l. non distinguemus. in princ. & dist. 50. eos vero.

"Pœnitentiæ sunt arbitrariæ.

b ¶*Nam legitur.*]licet olim peccatum murmurationis non mulctaretur morte:hodie tamen repellit(vt dicit H.)à promotione. arg. 90. di. alienus. qa nec omnia nec sola, &c. vt notaui 54. dist. multos. Hic inseritur vna ratio, quare septennis pœnitentia imponatur: quia Maria, &c. Theologi aliter assignant, vt sicut propter peccatum septiformis spiritus sancti gratiam amisit, "ita per pœnitentiam septennem eam recuperet.

†*al. cum* †*al. obtrectationis*

Num. 12.

c ¶ *Cuius antiquior.*] sim. s. 50. dist. domino sancto. in fine. vbi de hoc dixi.

"Pœnitentia septēnis est pro mortali imponenda.

HOC AVTEM QVAMQVAM. Casvs. Dicit G. q̄ licet videatur dictum, q̄ sacerdotes spiritualiter debeant facere septennem pœnitentiam: hoc tamen generaliter ad omnes extenditur, & probatur exemplo Dauid, qui ad imitationem Dominicæ sententiæ de adulterio & homicidio septē diebus pœnituit. vnde postea ecclesia habuit in vsu, vt pro mortali peccato septennis pœnitētia fieret:nisi enormitas delicti, vel dignitas officij maiorē fieri exigat. In sequenti autem §. dicit q̄ pœnitētes matrimonia cōtrahere prohibentur, & ad hoc inducit seq. c. Dominicæ sententiæ, de Maria, s. vt s. c. proximo.

1 s. dist. 50. dño sancto.

2. Reg. 12.

A ¶Vt in tractatu ordinandorum de Iapsis.] *Absunt hæc à plerisque vetustis, sed non sunt expuncta, quia sic solet citare Gratianus, & indicatur cap. presbyter. s. dist. 82.*

B ¶ In fine autem.] *Hæc vsque ad finem absunt ab vno antiquo Gratiani exemplari.*

Hoc autem quamquam de sacerdotibus videatur specialiter dictum: generaliter tamen de omnibus pœnitentibus oportet intelligi. Ad imitationem namque illius Dominicæ sententiæ Dauid de adulterio[d]*, & homicidio reprehensus vnius hebdomadæ ieiunium in satisfactionem admissi sceleris Deo legitur obtulisse. Hinc etiam ecclesiastica consuetudine est vsurpatum*[e]*, vt maiorum*[f] *criminum pœnitentia septem annorum spatio concludatur, nisi vel officij excellentia*[g]*, vel criminum magnitudo vulgarem consuetudinem excedens (veluti, dum contra naturam humanæ societatis parentibus, vel liberis, vel aliis eiusmodi personis impudice adhæremus: vel dum relicto naturali vsu contra naturam more sodomitico fornicamur, vel vsque ad coitum brutorum animalium prolabimur,) præmissum spatium transcendēre cogat.* 6 ¶ *De pœnitentibus*[h] *quoque quæritur, an eis generaliter post pœnitentiam peractam coniugia concedantur. Generaliter enim canonica auctoritate prohibentur pœnitentes ad sæcularem militiam redire, vel matrimonia contrahere.*

Vnde Syricius Papa, epist. 1. ad Himerium episcopum, c. 5.

¶Pœnitentes matrimonia contrahere prohibentur. C. XII.

[2] DE his vero non incongrue dilectio tua Apostolicam sedem credidit consulendam, qui acta pœnitentia, tanquam canes, ac sues ad vomitus pristinos, & volutabra redeuntes & militiæ [i] cingulum, & ludicras voluptates, & noua coniugia, & inhibitos denuo appetiuere concubitus, quorum professam incontinentiam generati post absolutionem filij prodiderunt [k]. De quibus quia iam suffugium non habent pœnitendi, id duximus decernendum, vt sola citra ecclesiā fidelibus oratione iungantur [l], sacris mysterio rum celebritatibus (quamuis non mereantur) interfint, à Dominicæ autem mensæ conuiuio segregentur: vt hac saltem districtione correpti, & ipsi in se sua errata castigent, & aliis exemplum tribuant, quatenus ab obscœnis cupiditatibus retrahantur. Quibus tamen (quoniam carnali fragilitate ceciderunt) viatico munere, cum ad Dominum cœperint proficisci, per communionis gratiam volumus subueniri: quam formam male genitos apparet: de quibus ita statuitur, vt quamuis non possint iterum solenniter pœnitere, tamen ecclesias intrant, & admittuntur ad sacramentum, sed non ad communionem nisi in fine vitæ. Quod autem de viris dicitur, est de mulieribus similiter intelligendum. *Improfessam*, id est, male professam.

DE HIS. Hoc c. potest intelligi de pœnitente solenniter pro aliquo prædictorum criminum, & tunc dic *improfessam*, i. continentiam male professam, i. non seruatam. Et quod postea dicit, *non habent suffugium pœnitendi*, verum est quòd solennis pœnitentia non iteratur. 50. dist. §. potest. licet G. innuat contrarium ĵ. de pæ. di. 3. §. ex persona. Potest etiam hoc c. intelligi de his qui votum emiserūt, & post cōtraxerunt, nec tenuit matrimonium: & tunc dicit, improfessam, id est, male professam. Et dic quòd non habent suffugiū pœnitendi, i. cōtra professionem suam veniendi. omnia alia plana sunt.

i ¶*Et militiæ.*]"Sed numquid ita generaliter verum est, quòd solenniter pœnitens non debeat redire ad cingulum militiæ? Dicunt quidam hoc esse consilij non autem præcepti. & ita intelligunt de pæ. dist. 5. fallas. Hoc alij intelligunt in eo casu tantum, cum eis hoc iniungitur in pœnitentia. Alij dicunt istud tantum esse intelligēdum quando agit pœnitentiam solennem pro crimine in militia commisso, & hoc innuit illud c. falsas [b].

"Pœnitens solēniter an possit ad honorē redire

b Hic adde quod nota. 50. distin. si quis post.

k ¶*Prodiderunt.*] simile 82. dist. proposuisti. s. di. 28. priusquam. C. de episc. aud. nemo.

l ¶*Iungantur.*]de pæ. dist. 5. si qui vero.

1 Burc. l. 19. c. 57. Iuo p. 15. c. 71.

a Ad hoc facit expresse qđ le. & no. ext. đ desp. imp. ad dissoluendam. in fi. Arc.

DE *his.*] Casvs. Quidam post acceptam solennem pœnitentiam ad militiam redeunt sæculare. Alij viuunt incontinenter, vt per filios

2 ¶*Et circ*

Source : Bib Cujas

a ¶ *Et circa mulieres.*] arg. ꝙ solennis pœnitentia ita iniungitur feminis sicut & viris. arg. 50. dist. pœnitentes. ī. e. q. antiqui. & q. 5. pœnitentiam. s̄. 27. q. 1. virginibus. & c. si quis sacro. ī. ea. c. 1.

SED QVIA. CASVS. Iste §. respicit superiorem §. vel c. proximum sequens. Dicitur ergo hic, ꝙ quidam timebant ne si solenniter pœniterent, dissolueretur coniugium, vel ne amplius possent contrahere cum essent adolescētes, & sic non pœnitebant: & ideo statutum fuit vt possint vti matrimonio contracto, & cū aliis de nouo contrahere. & ad hoc inducit seq. c.

b ¶ *Contrahere.*] quantum ad hoc vt vtatur matrimonio iam contracto, non est permissio, licet forte ita intelexerit Grat. Ioan.

AVdiuimus.] CASVS. Quidam stulti erant in falsa opinione, vt si pœnitētiam agerent, oporteret eos vxores habitas relinquere. Præcipit ergo Leo, vt pœnitentiam agant, & vxores relinquere nō teneantur.

c ¶ *Audiuimus.*] si hoc cap. intelligas de priuata pœnitentia, planū est, si de publica, tunc loquitur de matrimonio iam contracto.

Matth. 3. *IN adolescentia.*] CASVS. Dicitur hic, quòd si quis adolescens pro aliquo periculo imminente solēnem egerit pœnitentiam, & postea propter lapsum carnis vxorem duxerit, nec ipsum condemnamus, nec regulā sic faciendi in aliis constituimus.

1 Caligo dī vmbra, nebula de spissitudine aeris facta, dicta ꝙ maxime aeris calore gignatur. inde caligare, i. obscurare, & caliginosus. Pan.

d ¶ *In adolescentia.*] hoc c. dupliciter potest intelligi. Primo de eo soluto, qui egit solennem pœnitentiam pro aliquo dicto rum criminum, post contrahit. & secundū hoc facit Grat. mentionem de hoc s̄. ea. interfectores. nec fit mentio de hoc ī. e. antiqui. sed de alia constitutione Leonis, quā non habemus, cum illud antiqui. de coniūcto in matrimonio intelligatur, qui tale qd commisit propter qd egit solennem pœnitentiā pro aliquo prædictorum criminum, de quo ibi dicitur, ꝙ debet vti vxore sua quousque possit seruare continentiam. Vel potest intelligi de iā coniuncto, & secundum hoc fit de hoc mentio. ī. ea. antiqui. sed de qua fit mentio s̄. ea. interfectores. iterum nescimus. Secundus casus repugnat illi litteræ, copulam vxoris elegit: sed expone ibi, id est, exegerit carnale debitum. posset tamen intelligi illud c. antiqui. & illud, interfectores. ꝙ facerent ambo mentionem de hoc c. in adolescentia. ita scilicet quòd illud, antiqui. intelligatur de cōiungenda. & secundum hoc littera posita in c. antiqui. ita debet exponi, coniugatus, id est coniungendus redeat ad pristinum coniugium, ideſt contrahat coniugium, quod antea contrahere potuisset iure, si non peccasset, sed nunc ex dispensatione. Ioan. de Fant.

†al. Rodulpho

d ¶ *In adolescentia.*] arg. ꝙ ratione ætatis facilius dispensatur. 50. dis.

& circa mulieres [a], quæ se post pœnitentiam talibus pollutionibus deuinxerunt, seruandum esse censemus.

Sed quia timore soluendi coniugij, nonnulli ad pœnitentiam accedere differunt, vel propter lapsum adolescentiæ, quem formidant, pœnitentiæ remedium suscipere negligunt, ideo auctoritate canonica permittitur eis vel contracta matrimonia retinere, vel alia contrahere[b].

Vnde Leo Papa Galerio episcopo Tripolitano scribit.

¶ Ex indulgentia coniugia post pœnitentiam legitimam non negentur.

C. XIII.

AVdiuimus [c] à quibusdam, ꝙ in vestris diœcesibus, ac finibus Christianorum cœtus leui occasione se subtrahunt pœnitentię iugo, dicentes, quia si pœnitentiā agimus, coniugij debemus relinquere copulam: in quo errant, & de veritatis calle discedunt: quia pro omnibus illicitis pœnitētiam vnusquisque Christi nominis cultor substinere, ac peragere summopere debet, dicente Domino [Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum.] Coniugium vero legitimum nulli orthodoxorum pœnitentiam substinenti soluere licet. *& infra.*

¶ Sacris eos vos expedit eloquiis edocere, vt ab erroris eripiantur caligine[1], & licitis copulationibus iuncti, de omnibus illicitis pœnitentiam agere procurent.

Item Leo Papa ad Rusticum, epistola 90. al 92. c. 11.

¶ Propter lapsum iuuenilis incontinentiæ non negentur pœnitentibus licita coniugia. C. XIIII.

IN adolescentia [d] constitutus, si vrgente aut metu mortis [e], aut captiuitatis periculo pœnitentiam [f] gessit, & postea timens lapsum incontinentiæ iuuenilis, copulam vxoris elegit, ne crimen fornicationis incurreret, rem videtur feciſſe venialem, si præter coniugem, nullam omnino cognouerit. In quo tamen non regulam [g] constituimus, sed quid sit tolerabilius æstimamus [h].

Item Nicolaus Papa Rhatoldo† episcopo sanctæ ecclesiæ Argentoratensis.

pœnitentes. 35. q. 6. si duo.

e ¶ *Metu mortis.*] cum volebat esse in bello. non intellige pro infirmitate. arg. 26. q. 7. c. 1.

f ¶ *Pœnitentiam.*] id est, nō expleantur septem anni, computato primo ex quo pœnitens cœpit agere pœnitentiam.

¶ Hæc pœnitentia est imponenda ei, qui matrem occiderit. C. XV.

7[2] LAtorem præsentium matricidā esse cognouimus. Cui pręcipimus, vt sub pœnitentiæ iugo permaneat: ita vt per annum integrum ecclesiam non ingrediatur, sed ante fores basilicæ orans, & deprecans Deum perseueret, qualiter tanto eripiatur piaculo. Completo vero anni circulo introeundi in ecclesiam licentiam habeat: tamen inter audientes stet, sed nōdum communicet. Completis autem trium annorum curriculis sacræ communionis ei gratia concedatur: oblationes vero non offerat, nisi [i] prius aliorum septem annorum curricula expleantur. ¶ His autem omnibus annis, atque temporibus carnem non manducet, nec vinum bibere præsūmat, exceptis festis diebus, atque Dominicis, & à Pascha vsque ad Pentecosten. Et quo cumque ire voluerit, nullo vehiculo deducatur, sed pedibus proficiscatur, arma [k] non sumat, nisi contra paganos: ieiunet autem tribus diebus per hebdomadā vsque ad vesperam [l]. A propria quidem, ac legitima coniuge non separetur, ne in fornicationis voraginē corruat, quod ne fiat, optamus.[3] Si autem ante annorum trium cursum finis vitæ illius appropinquauerit, corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi particeps fiat: sin autem, vt supra statuimus, efficiatur: tamen, si illius conuersionem [m] † & lacrymarum fontem in omnibus videritis floridis actionibus, & optimis operibus pullulare, humanius circa eum vestra solicitudo peruigil appareat, mitisque omnibus demonstretur.

¶ *Pœnitentia parricidarum, quæ hic præcipitur, habetur in concilio Vuormacienſi, c. 30.*

Item †.

¶ Post dignam pœnitentiam adolescentibus permittuntur licita coniugia. C. XVI.

8[4] SI quis cum duabus fuerit sororibus fornicatus, aut cū his personis, de quibus sancta

f ¶ *Pœnitentiam.*] arg. contra. s̄. 50. dist. pœnitentes. "Ibi enim dicitur, ꝙ solēnis pœnitentia non de facili iuuenibus imponenda est. non est contra, quia illud bene concedo. Ioan.

"Pœnitentia solennis nō de facili iuuenibus imponitur. 2 Pol. l. 6. tit. 10. Anſ. l. 11. c. 52. Bur. l. 6 c. 46. Iuo p. 10. c. 137.

g ¶ *Regulam.*] finis huius c. facit pro his qui dicunt ꝙ nec etiam iuuenis cōtrahere potest. arg. s̄. ea. interfectores. H. vero Lau. & Mar. qui dicunt ꝙ iuuenis de iure communi potest contrahere, exponunt, litteram, non regulam constituimus, i. nō dicimus aliquid quod erat ius commune ante hoc, immo contra ius cōmune: quia de iure cō muni nec adolescens poterat cōtrahere ante hoc [a].

a Et hoc ēt dicit H. & Io. de Fan.

h ¶ *Aestimamus.*] constituendo, sc. ꝙ modo tolerabilius est, quam eius contrarium, constituendo contra ius commune.

LAtorem præsentium.] Hæc est 7. pars q. in qua dicitur qualiter punitur matricida. Io. de Fant.

CASVS. Iste matrem interfecerat: nunc Papa in hoc c. imponit ei pœnitentiam. Vel ostendit quàm pœnitentiā episcopus suus debeat ei imponere. Sequentia duo c. plana sunt, quæ dicunt, ꝙ post pœnitentiam de fornicatione, potest aliquis contrahere, vel vti matrimonio iam contracto. Sequens §. patet, ad quē inducit sequens c.

3 Vide Rhenatū ad fin. Tert. operū.

i ¶ *Nisi prius.*] arg. concesso maiori inhiberi minus. arg. 50. dist. c. placuit. arg. 17. q. 4. miror. & ext. de tornea. c. 1. Arg. contra 95. di. illud. & qui indignus est minore, & maiori. ff. de sena. qui indignꝰ est. "& cui interdicitur pomerium ciuitatis, & ipsa ciuitas. ff. de fer. exportan. cui.

†al. conuersationem

"Pomerio interdicto interdicitur ciuitas. †al. idem 4 in concil. Vuormac. c. 33. idem habetur.

k ¶ *Arma.*] amittit ergo feudum, cum dominū iuuare non possit, & sibi hoc imputet: quia ex culpa sua hoc damnum incurrit. 15. q. 1. sane. arg. 17. q. 4. vxor. ff. de reg. iu.

"Vasallus pōt seruire qnque per substitutū.

quod quis ex culpa. "& hoc est verum, nisi tale sit feudum, in quo per alium seruire possit. tunc enim seruiat per substitutum. C. de episc. & cle. quisquis. & 94. dist. valde.

l ¶ *Ad vesperam.*] ī. de consec. dist. 1. solent. Ioannes.

m ¶ *Conuersionem.*] "potest ergo episcopus causa cognita relaxare de pœnitentia, quam Papa imposuit [b]. eadem ratione & clericus de ea quā episcopus imposuit. sed dic ꝙ Papa licentiam dedit de hoc. Item numquid ille cui Papa pœnitentiam imposuit, potest ingredi monasterium? sic arg. s̄. ea. admonere. & de pœ. dist. 5. si quis.

"Pœnitentiam à Papa impositam pt eps ex cā relaxare.

b Sic 50. dist. accedēs. vbi de hoc. & 36 q. 7. tpa. ibi videas. Arc.

SI quis cum duobus.] Hęc est 8. pars q. in qua probat quòd omnes incestuosi & homicidæ si contrahant, tenet. Ioan. de Fant.

a ¶ *Pœn*

Source : BIU Cujas

"incestuos" an possit mrimoniũ contrahere.

a ¶*Pœnitentiam.*]"Hæc est opinio quorumdam:ꝙ quilibet incestus (nisi in adolescente)impedit matrimonium.34.q.2.c.pen.Potest tamen episcopus dare licentiam incestuoso vt contrahat dispensatiue:aliàs contrahendo nihil agit, verumtamen videat episcopus cũ quo dispenset:quia cum eo tantum debet dispensare, qui continere nõ potest.Sed qualiter hoc constabit episcopo? per famam vicinorũ.ext.qui cler. vel vou.significauit.

b ¶*Vxorem.*] s.27.q.2. qui dormierit.contra. s.prox.q.7. concubui sti.contra. sol. hic ignorans,ibi sciens fuit. Vel hic loquitur de illis quarũ neutra fuit vxor vel sponsa.Hug. sed hæc sol. reprobatur per illud, j.35.q.3. si quis cum matre.qa illud de simplici fornicatione intelligitur: quod patet 34. q.2. §. de simpliciter.Vel hic de dispensatione ecclesiæ,vel lenitate misericordiæ : ibi de figore.

1 Chaos est cõfusio rerum. chaos Græci dñt materia cęli & terræ cõfusam, secundũ Pap.

†*al.idem* in eod.cõcil.c.34.

c SI *quis.*] ¶*Percutitur.*] nisi admonitus pœnitet. 11.q.3. certum.

3 Iuo p.1.c. 138. & p. 9. c.36.Pan.l.7 c.64.

d ¶*Similiter.*] 30. q.1. omnis.ar.50.dist. ponderet.

QVOS ENIM. Hæc est 9. pars q. secundum Ioan.de Fan.

e ¶*Quos enim.*] Gratianus non intelligẽs c. sequens, deceptus est arg.illius c.34. q.2. si quis necessitate. & C.de repu.l.1.subuertit hoc c.& §. sequẽs. ac si esset alia causa præter fornicationẽ, propter quã quis ab vxore valeat separari, vt deportatio.

f ¶*Hoc aliter.*]non est verum ꝙ aliter : sed hoc dicit vt inducat seq.c.

QVos Deus.]Casvs. Dicitur hic,ꝙ homo sine ratione separare non potest quos Deus coniunxit : vbi vero lex occidit, non separat homo,sed lex.

Matth.19.

Sequens §.planus est.

g ¶ *Absque ratione.*] per hoc c. solue generale illud 31.q.1. quod si dormierit. & 2. q.5. consuluisti.

h ¶*Non enim homo separat.*] sed lex. Simile 23.q.5.si homicidium. immo & per maleficium corpus viri efficitur principis.arg.ff. de cap. dimi. per totum.

ANtiqui.] Hæc est decima pars quæstiõis,in qua Gratian redit ad pœnitentes.Ioan.de Fant.

Casvs.Dicitur hic,quòd si quis coniugatus solenniter egerit pœnitentiam,si continere non potest,ad coniugium pristinum reuertatur,donec erit in ætate,in qua poterit melius continere.Idem dicendum est de pœnitente vxore : quod quidem ex indulgentia est statutum : & si pœnitens superuixerit, non contraheret : alius vero sic.

i ¶ *Antiqui.*] si intelligas hoc c.de matrimonio contracto, tunc est hic arg. pro illis qui dicunt, quòd solenniter pœnitens intelligitur vouere. Si intelligas de matrimonio contrahendo,tunc expone,redeat ad pristinum coniugium,id est, quod contraxit post pœnitentiam, à quo per suggestionem aliquorum recesserat. "Item habes

"dispẽsatur qñq; in vno mrimonio, &ñ in scdo.

scriptura prohibet, si dignam egerit pœnitẽtiam a & castitatis non valuerit cõtinentiam sustinere, liceat ei legitimam in coniugio vxorem b accipere:similiter & mulieri , quæ tali fuerit scelere lapsa, vt fornicationis non perducatur ad chaos[1] : sed hoc de laicis viris, ac mulieribus , solummodo statuimus.

¶ *Iuo citat hoc , quemadmodum & sequens, ex Nicolao ad Carolum archiepiscopum , & eius suffraganeos. Idem vero habetur in concilio Vuormacienſi,c.33.nisi, quod pro illis verbis*', lapsa, vt fornicationis non perducatur ad chaos, *in eo legitur*, lapsa fornicationis, liceat.

Item†.[2]

¶Puniatur,qui hæc crimina committit, non tamen legitimam dimittat vxorem. C. XVII.

3 SI quis cum matre[A] fornicatus fuerit spirituali , anathematis,vt scitis percutitur c ictibus.Si militer d autem & illum percutere promulgamus,qui cũ ea,quam de sacro fonte baptismatis susceperit,aut cum illa,quam ante episcopum tenuerit,cum sacro chrismate fuerit vncta , fornicationis perpetrauerit scelus.legitimam tamen,si habuit,non dimittat vxorem.9 Quos[B] enim e Deus coniunxit,iudex sua auctoritate separare non debet.

A ¶Cum matre.] *Sic in Pannormia, & apud Iuonem par.9.c.36.sed apud eumdem par.1.c. 138.legitur.*si quis cum cõmatre.*sicut etiam in concilio Vuormacienſi.*

B ¶ Quos enim.] *Hæc non sunt in Vuormacienſi, neque apud Iuonem, sed fere eadem in Pannormia.*

*Quamquam Isidorus hoc aliter*f *intelligat dicens.*

¶Non homo separat,quos pœna condemnat. C. XVIII.

QVos Deus coniunxit homo, non separet.] Quæris quomodo?subaudi violenter,sine lege,absque ratione g,quos Deus coniunxit , homo non separet. Non enim h homo separat , quos pœna condemnat , quos reatus accusat,quos maleficiũ coarctat.

Verum hoc pro his dictum intelligitur, quos iudices sæculi pro suis sceleribus , legũ seueritate percellũt, quos vel morte puniunt, vel deportari iubent.

Item ex concilio Toletano 6.c.8.

¶De eodem. C. XIX.

104 ANtiqui i & sanctissimi est patris sententia k Papæ Leonis,vt is,qui in ætatis adolescentia positus,dum mortis formidat casum , peruenerit ad pœnitentiæ remedium:si coniugatus forte † fuerit incontinens,ne postea adulterij lapsum incurrat, redeat ad pristinum coniugium, quousque possit adipisci temporis maturitate continentiæ statum : quod nos sicut de viris , ita de feminis æquo modo censemus. Non quidem hoc generaliter l, & canonice est præceptũ:sed constat à nobis pro humana fragilitate indultum m.Ea dumtaxat ratione,vt si is,qui pœnitentiæ non est legibus deditus , ante ab hac vita decesserit , quàm ex consensu ad continentiam vnus[A] eorum n fuerit regressus,superstiti o non liceat denuo ad vxoris transire P amplexus. Si autem illius vita extiterit superstes,qui non accepit absolutionem† q pœnitentis,nubat, si se continere non potest,& alterius† consortio fruatur vxoris. Quod de vtroque sexu quomodo à nobis manifestum est esse decretum: ita videlicet r , vt in omnibus sacerdotis expectetur ordinatio s : vt iuxta quod ætatem aptam perspexerit, pœnitentiæ absolutionis, vel districtionis tribuat legẽ.

A ¶Vnus eorum.] *In antiquis conciliorum editionibus est,*eorum,vnde : *in vno Vaticano codice,* alter eorumdem:*in codice Lucensi regio,*ad continentiam eorum fuerit.*in posterioribus autem Colonienſibus editionibus,*alter ad continentiam eat, vnde fuerit regressus. *Itaque in tanta varietate retenta est vulgata lectio Gratiani,quæ est in manuscriptis quoque ipsius exemplaribus.*

l ¶*Generaliter.*]id est, non quòd ante hoc esset ius commune, prout dixi in c.in adolescentia.

4 s.e.in adolescentia.

m ¶*Indultum.*]à Leone Papa.

n ¶*Vnus eorum.*] pœnitens scilicet.

o ¶ *Superstiti.*] id est, pœnitenti.

p ¶ *Transire.*] argumentum quòd sublato impedimento id debet fieri quod eo impediebatur ne fieret[a].

†*al.est forte*

a Ar.ad hoc 16.q.7. quicunque.vbi dixi de hoc

q ¶*Absolutionem.*] id est , pœnitentiam, per quam habet absolutionem , id est, quia non peccauerit.

Additio. Nec id fecit propter hoc quòd debeat talem pœnitentiam recipere. Archid.

r ¶*Ita videlicet.*] id est , in adolescentibus.

s ¶*Ordinatio.*] not.ꝙ ordinatio ista attendi tur circa hoc, vtrum adolescẽtibus debeat indici pœnitentia solennis, non vtrum debeant contrahere:qa de iure communi possunt , vt supra eadem , in adolescentia.

†*al.benedictionem* †*al. vlterius*

TRACTATVS DE POENITENTIA.

QVÆSTIO III.

*His breuiter decursis , in quibus extra negotij finem aliquantulum*t *euagati sumus, ad propositæ causæ tertiam quæstionem pertractãdam, qua quæritur,*

His breuiter.] Casvs. Post incidentes quæstiones proponit hic magister tertiam quæstionem, in qua quæritur an sola cordis contritione absque operis satisfactione , & oris confessione dimittatur peccatum ? & hãc quæstionem insolito more pertractat:occasione cuius tractatum de pœnitentia prolixum interserit:quem in septem distinctiones diuidendo disposuit. Allegat autem G. in hac quæstione vel distinctione prima , alternatim pro vtraque parte,& tandem ipsam insolutam dimittit, vt arbitrio prouidi lectoris terminetur.In hac igitur distinctione tractatur,an sola cordis cõtritione dimittantur peccata.Et potest dici quòd sic, Dei gratia interueniente: necessaria tamen est postea oris confessio, & operis satisfactio, si fieri possit. alioquin peccat mortaliter ex contemptu qui hoc non facit. In secunda quæritur , an charitas semel habita possit amitti , vel non. In tertia tractatur vtrum pœnitentia sit iteranda. In quarta, an peccata dimissa redeant. In quinta, quæ sint considerãda circa pœnitentiam imponendam. In sexta tractatur cui facienda sit confessio. *In septima*, an pœnitentia timore mortis accepta sit vtilis. Primo ergo probat, quòd sola contritione peccata dimittantur. Et ad hoc inducit sequens capit.

t ¶ *Aliquantulum.*] quia formauit quasdam incidentes quæstio. & soluit.

Vtrum

Source : BIU Cujas

VTrum.] Hæc dist. potest diuidi in 9. partes. Quarum prima subdiuiditur in 7. partes. In prima probat, quòd in sola cordis contritione dimittuntur peccata, & hoc secundum Io. de Fant. Et probat per 5. c. vsque ad c. seq. *Si quis non dicam.* vbi incipit secunda pars huius primæ partis. Tertia primæ partis ibi, *Contra.* Quarta primæ partis ibi, *Aut facta.* Quinta primæ partis ibi, *Cogitatio.* Sexta primę partis ibi, *Ex concilio.* Septima primæ partis ibi, *Hoc idem.* Io. de F.

a ¶*Vtrum.*] quia mentionem fecerat Grat. de pœnitentia. s. e. q. 2. admonere. ideo hic tractat de ea. Vel ita: cum matrimonium sit principaliter sacramentum laicorum, licet in minoribus ordinibus licite contrahatur[a]: quia tamē laicis solennis pœnitentia debet imponi, vt 50. dist. confirmandū. ideo hic tractatum inserit de ea post tractatum matrimonij, cum & ipsa sit sacramentum. Nam in veteri testamento incepit etiā ab Adam, vt j. ea. serpens. Videndum est ergo quid sit ipsa, & vnde dicatur, & quid sit satisfactio: quæ attendantur in ea: quæ sint necessaria: & de modo agendi in isto tractatu. Et quid sit ipsa habes j. dist. 3. pœnitētia. Dicitur enim pœnitentia à pœnitendo. j. e. dist. tres sunt actus. & j. dist. 3. in tantum. Quid sit satisfactio, habes j. e. dist. 3. satisfactio. "Attenduntur autem in ea septem. Persona siue dignitas. s. 41. distin. non cogantur. Causa, vt 23. q. 5. excommunicatorum[b]. Item locus, tempus, qualitas, & quantitas. j. e. dist. 5. consideret. Item euentus, vt 15. q. 1. illa. In pœnitentia tria sunt necessaria, scilicet cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio. j. dist. 3. perfecta. "sed tamen cum facultas non suppetit, sufficit cordis contritio. arg. 45. dist. duæ. Modus agendi talis est. "In 1. dist. tractatur, an sola cordis contritio deleat peccatum, vel confessio post contritionem. Baz. dixit ꝙ sola cordis contritio non deleat peccatum vbi copia sacerdotis habeatur. arg. j. ea. c. vlt. & in hoc videtur Grat. declinare inducendo c. illud vltimum. licet in præcedēti §. dicat hoc esse lectoris arbitrio relinquendum. Sed quidquid dicat Baz. dic ꝙ nec cordis contritione, nec oris confessione peccata dimittuntur. sed tātum gratia Dei *. de consec. di. 4. nemo tollit. sed ipsa cordis contritio signum est peccata esse dimissa: sicut exterior satisfactio est signū cordis contritionis. gratia enim præcedit contritionem. arg. j. e. non potest quis. contritio remissionem. vnde remissio est attribuenda gratiæ, quæ est causa causæ. Alij dicunt peccata per contritionem dimitti quo ad culpam, non quo ad pœnam, vt in gl. seq. vtique. Tertij dicunt conditionalem fieri remissionem per cordis contritionem. In 2. dist. tractat an charitas semel habita possit amitti. In tertia an pœnitentia reiterari possit. In quarta, an peccata semel dimissa redeant. In quinta, quis modus debeat obseruari in imponenda ea & accipienda. In sexta, cui quis debeat confiteri. In septima, an pœnitentia timore mortis accepta sit fructuosa. Ideo autem in septem distinctiones hunc tractatum diuisit: quia septenarius numerus perfectus est. arg. 32. q. 1. nuptiæ. in fin.

a Vt 32. dist. erubescant. &c. seriatim

1 Sent. 4. dist. 17.

Luc. 22.

*Pœnitētię tractatus 7. distinctiões continet.

bEt ext. e. ti. significauit.

*Pœnitētia circa multa est attēdēda

" Pctā vtrū deleātur sola cōtritiōe.

*id est. solus Deꝰ pctā dimittit: sed pmeritū Christi, & ministeriū sacerdotis, atq; ī pœnitēte requritcōtritionē (aut saltē attritionē, q̄ deinde virtuti clauiū confessionē & satisfactionē. Dū aūt dimittit pctā, simul ēt infundit gr̄am & iustitiā, qua formaliter fit iustus. Cōc. Tri. se. 6. per totā. quare cōtritio & satisfactio, sicut & cōfessio ī tm̄ sūt signa, sed ēt partes huiꝰ sacrī pniæ. Vide oīno S. Th. 4. dist. 17. q. 2. art. 5. & q. 3. art. 1. & 3. p. qu. 9. ar. 2. & 3.

*Et adde, ꝙ vera cōtritiōe includi

DISTINCTIO I.

VTrum[aa] *sola cordis contritione, & secreta*[b] *satisfactione, absque oris confessione quisque possit Deo satisfacere, videamus. Sunt enim*[c] *qui dicunt, quemlibet criminis veniam sine confessione facta ecclesiæ, & sacerdotali iudicio posse promoreri, iuxta illud Ambrosij super Lucam ad c. 22.*

¶*Gratianus ad explicandā hanc tertiam quæstionem multa attulit. Quam per longam tractationem, qui eum sequuti sunt, in septem distinctiones diuiserunt. In antiquioribus enim exemplaribus nulla est distinctionum separatio: in aliquibus vero in margine tantum est,* Distinctio prima, secunda, &c.

a ¶*Vtrum sola.*] *Hæc coniungenda sunt cum superioribus, quemadmodum in peruetustis sunt coniuncta: ab illis enim pendent.*

C. I.

PEtrus doluit, & fleuit: quia errauit[d], vt homo. Non inuenio, quid dixerit[e]: inuenio, quòd fleuerit: lacrymas eius lego: satisfactionem[f] non lego[g].

Item[A].

A ¶Item.] *Sequebatur,* Ioannes Chrysostomus, *apud quem ipsa omnino verba non sunt inuenta. Sed apud B. Ambrosium post vltima verba capitis præcedentis sequitur.* Sed quod defendi non potest, ablui potest. Lauent lacrymæ delictum, &c. *Nec multo aliter in sermone 46. de Petri pœnitentia. & Ambrosium citat Magister sententiarum.*

C. II.

LAcrymæ[h] lauent delictum, quod[i] voce pudor est confiteri[k].

Item Propheta.

C. III.

SAcrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum[l], & humiliatum Deus nō despicies[m].

Item.

C. IIII.

DIxi, confitebor[n] aduersum me iniustitiam meam Domine: & tu remisisti impietatem[o] peccati mei.

Quod Augustinus exponens ait

PEtrus doluit.] CAsvs. Probatur in hoc c. exemplo Petri, ꝙ sola cordis contritione peccata dimittuntur, cui peccata dimissa fuerunt: & tamē de eius satisfactione non inuenitur.

d ¶*Quia errauit.*] nam ideo quia homo facile corruit. j. distinct. 3. ille rex.

e ¶*Quid dixerit.*] & forte confessus est: vel cui confiteretur non inuenitur, cum omnes à fide recessissent. Vel forte tunc non erat facta institutio confessionis, quæ modo est. Aliam rationem assignat Grat. j. ea. §. his auctoritatibus.

f ¶*Satisfactionem.*] exteriorem: aliàs contra s. 50. dist. vt constitueretur.

g ¶*Non lego.*] & ita intelligitur omissum quòd nō inuenitur expressum. 24. q. 2. legatur. ff. de verb. ob. quidquid. Arg. contra de consecr. dist. 4. quando à Hieroſolymis.

LAcrymæ.] CAsvs. Dicitur in hoc c. quòd lacrymæ, scilicet interiores, lauant delictum: quia pudor est confiteri, vnde & si propter pudorem nolit quis confiteri: solæ lacrymæ delent peccata. *Quod*, id est, quia. Vel quod pudor est confiteri. Sequens capit. patet.

h ¶*Lacrymæ.*] interiores, i. in quo habet tantam erubescentiam, vt ad lacrymas veniat occulte etiam non coram sacerdote.

i ¶*Quod.*] i. quia, j. ea. quem pœnitet. quia pars est pœnitentiæ erubescentia, vel ibi, vt ad litteram.

k ¶*Confiteri.*] in publico, cum sit occultum: vel quia cum pudore & verecundia confitetur quis. quod semper debet fieri: quia pars est pœnitentiæ erubescentia, vt j. ea. quem pœnitet.

l SAcrificium.] ¶*Contritum.*] non est contritum si cōfiteri contemnit. 22. quæst. 1. capit. vltim. infra de consecratione distinctione 4. non dubito.

m ¶*Non despicies.*] i. acceptabis: sicut sacri non censent canones, id est, prohibent. 2. q. 5. confuluisti.

DIxi confitebor.] CAsvs. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima ponuntur verba prophetæ. In secūda parte ponuntur verba Augu. exponentis verba prophetæ. Dicit enim quòd magna est Dei misericordia, quæ ad solam promissionem & contritionem peccata dimittit: cum voluntas & propositum pro opere reputentur. *Dixi*, i. apud me deliberaui, & in corde proposui ipsum dicere. Dicere enim est deliberare, proponere, vel promittere, voluntatem confitendi habere. *Votum*, id est, propositum & voluntas. Et not. ꝙ quidam ibi habent principium c. Magister autem Hug. non facit ibi principium c. Scias etiam, quòd in multis locis sunt c. tamē propter breuitatem eorum sub aliis c. comprehenduntur: sicut in superiori c. sacrificium.

n ¶*Dixi confitebor.*] venia enim non conceditur nisi pœnitenti. 24. q. 2. legatur. sicut iuramentum non remittitur nisi iurare volenti. ff. de iurei. remittit. nec ei imputatur licet contrarium acciderit. ff. de ann. leg. Mæuia. arg. 43. dist. E phesiis.

o ¶*Impietatem.*] hoc exponit Gratianus j. eo. §. similiter.

dimissum non redit, sed peccat mortaliter, si potest iuxta præceptū ecclesiæ confiteri. & opere satisfacere, & non satisfacit. ar. j. de con sec. dist. 4. non dubito. Auctoritates quæ dicunt sine confessione & operis satisfactione peccatum non dimitti, intelliguntur* de interiori confessione: quæ est recognitio peccati vel propositum confitendi, vel gratia qua sic homo disponitur vt recognoscat peccatū suum, & velit confiteri si locus & tempus affuerit, & de interiori satisfactione, quę est interior dolor & amaritudo animæ: *imo intelligūtur, pprie de cōfessiōe ēt exteriori, itēq; satisfactione, q̄uis interdū De[a] largiatur gratiā suam añ ista, dum modo adsit ,ppositū cōfitēdi & satisfaciendi. Vide S. Th. 4. dist. 17. q. 3 ar. 1. qu. 1. ad primum. 2 Sent. ibid. Psal. 50. e Arg. ext. d sent. exc. cū desideres. in fi. Psal. 31. * Adde multo tutiusho minem sibi posse psuadere post cōfessionē se esse cōtritū, & in ipsa cōfessiōe, & absolutiōe collatā sibi esse gratiā, q̄ antea. Nā sępe virtute clauiū ex attrito fit contritus. Vide S. Th. 4. dist. 17. q. 2. art. 1. q. 1. ad 3. 3 Gl. ord. in eum locum ex Augu. & Cassiodoro.

Source : BIU Cujas

a MAgna.] ¶ *Promißionem.*] id est, voluntatem confitendi. Hugo. *delenda e. sm, censuram glosarum Jur. can.*

b ¶ *Dimiserit.*]remissio peccatorum præcedit*cordis contritionem. Non enim potest quisquam vere confiteri* nisi habeat prius fidem per dilectionem cooperantẽ. Dicũtur ergo peccata dimitti per cõtritionem:hoc est per id quod facit cordis contritionem, id est per charitatem. "Et nota ꝙ hæc omnia simul sunt tempore, iustificatio,contritio,dilectio,remissio.sed q̃dam tamen ex his naturaliter procedunt, & priora sunt natura. necesse enim habeo intelligere ꝙ prius ꝙs habeat gratiam quã conteratur. Præcedit ergo gratia*,sequitur dilectio:quoniam qui gratiam habet diligit. j.e.omnis qui non.Sequitur contritio. qui enim diligit,conteritur.sequitur remissio, qui enim conteritur, ei remittitur.Ioan.

*imo remissio est effect9 cõtritionis. S. Tho. 4.dist.17.ar. 5.q.1.

1 s.17.q.1.q bõa.ver.magna pietas.

*Etiã cũ sola attritiõe vere quis,& vtiliter confitetur.

2 Sent.ibid. "contritio, dilectio,iustificatio,& remissio simul sunt.

* Qũo ista se vicissim i diuerso gñe causę &pce dãt,&sequã tur, Vide S. Th.1.2.q.11. ar.8. &Sotũ de natura& gratia. l.2.à c. 12. vsque in fin.

3 ti.3.&cod. Th.l.9.ti.25. l.2. 36.q.2.si qs nõ dicã.

4Tripertitæ hist.l.7.c.4. Pol.l.4.ti.35

†*al.ferietur*

"volũtas ẽt in bonis nõ reputatur pro facto.

C. V.

1 MAgna pietas Dei, vt ad solam promissionem a peccata dimiserit b.Nondum pronũtiat ore:& tamen Deus iam audit in corde:quia ipsum c dicere, quasi quoddam pronuntiare d est. 2 Votum enim pro opere e reputatur f.

¶*Initium vsque ad vers.* Nondum.*est Cassiodori,quem citant glossa ordinaria, & magister. Quæ vero sequuntur, magnam partem sunt ex B. Augustino.*

Cod.lib. 1.*de episc.& cler.Imperator Iouianus*3.

C. VI.

2 4 SI quis g non dicam rapere, sed attentare h tantummodo iungendi causa matrimonij sacratissimas virgines ausus fuerit, capitali pœna feriatur†.

Item lib.2.tit.de postulando Impp. Leo, & Anthemius Nicostrato Præfecto prætorio.

C. VII.

NEmo vel in foro magnitudinis tuæ,vel in prouinciali iudicio , vel apud quemquam iudicem accedat ad togatorum consortium:nisi sacrosanctis catholicæ i religionis fuerit imbutus mysteriis.Sin autem aliquid quoquomodo,vel quadam machinatione factum,vel attentatum fuerit,officium k quidem sublimitatis tuæ centum librarum auri iacturam pro condemnatione subsitineat.

Iidem AA.ibidem continenter.

C. VIII.

QVicunque†ausus fuerit contra prouidum nostræ serenitatis decretũ,officium aduocationis per subreptionem arripere, & prohibitum patrocinium præstiterit,ab aduocationis officio remotus, stylum proscriptionis,atque perpetui exilij specialiter sub stinebit:scituris etiam prouinciarum rectoribus,quòd is sub cuius administratione aliquid huiusmodi fuerit attentatum, partis l bonorum dimidiæ proscriptionem, & pœnam exilij m per quinquennium subsitinebit.

Item lib.9.C.tit.ad legem Iuliam maiestatis,le.5.

C. IX.

5 QVisquis n cum militibus, &c. cogitauerit (eadem enim seueritate voluntatem sceleris, qua effectum puniri iura voluerunt o)ipse quidem,&c.

Item ad legem Corneliam de Sicariis, [6 *Si quis cum telo*p *ambulauerit*q *hominis necandi causa, sicut is, qui hominem occiderit, vel cuius dolo malo factum erit commissum, legis Corneliæ de sicariis pœna*r *coercetur*7.] *Imppp. Valentin.Valens, & Gratianus*8.

C. X.

ij SI quis necandi infantis piaculum aggressus, aggressave sit, sciat se capitali supplicio esse puniendum.

*Imppp.Gratianus, Valentinianus,Theodosius,& Archadius.*9

C. XI.

SI forte mulier marito mortis paraſſe insidias , vel quolibet alio genere voluntatem occidẽdi habuisse inueniatur , vel si forte maritus eodẽ modo insectetur vxorem,in eadẽ quęstione ab omni

a ¶ *Promissionem.*] per hanc legem,& sequentes probat à simili per contrarium , peccata sola voluntate contraria deleri, & votum pro opere reputari. nam sicut in bono remuneratur sola voluntas : ita in malo damnatur quis pro sola voluntate , vel voto. & sic inducuntur hæ leges.

h ¶ *Sed attentare.*]attentatio non fit sine actu. j.ea. si quis tam masculum.vnde hę leges & sequentes sunt argumenta etiam pro contraria parte,& opinione.

NEmo.] CASVS. In hac lege loquitur Imperator prę fecto prætorio,& statuit, vt nullus in foro suo vel alterius iudicis officium aduocationis exerceat , nisi fuerit baptizatus. si autem contra hoc factum fuerit vel attentatum,officiales Præfecti prætorio, qui deburunt hoc prouidere,in centũ libris auri puniantur:ille vero qui contrafecerit , ab officio aduocationis remotus,omnibus bonis suis proscribetur, & in exilium mittetur perpetuum. Rector vero prouinciæ sub cuius administratione hoc fuerit attẽtatum , medietatem suorum bonorum amittet , & erit in exilio per quinquẽnium. *Togatorum*, id est,aduocatorum.*Stylum*,id est, sententiam. Tres autem sequentes leges planæ sunt,& eas per te videbis.

5 s.6.q.1. si quis.

6Eod.lib.9. tit.16.le.7.

7 Concord. tex. in l.qm̃ multa.C.ad le.Iuli.de vi pu.&i l.1.§. diu⁹.ff.ꝺ fic.

8 ibid.continenter.

i ¶ *Catholicæ.*] simile est quod dicit concilium Carthaginense: quòd si quis appellat ad iudicem non catholicum , debet excommunicari.2.qu.6. catholicus.Sed quare hoc infidelibus prohibetur , cum & Iudæi pro se postulare possint.arg.17.q.4.Iudas. & ext.de iudæ.Iudæi?

9 ibid.

Resp.ꝙ non prohibetur hic alicui pro se postulare : "sed dicitur ꝙ infideles non possunt postulare vt gerant hoc officium, scilicet pro aliis quasi ex officio publico : ne facultas lædendi Christianos, &c. 17.q.4. constituit. Vel quia sunt infames infamia canonica,vt 6.q.1. omnes.

" infideles postulare nõ possunt.

ADDITIO. Sub.& infamis postulare non debet.3.q.7.§.tria.

k ¶ *Officium.*] id est,officialis.Sed quare pro peccato iudicis punitur officialis?Quia sibi noluit repugnare,& resistere.arg.C.de app. quoniam.arg.C.de ma.sa.scri.l.vna.lib.12.argu.74.dist.honoratus.à contrario.

l *Quicumque.*] ¶ *Partis.*]ff.de inter.& rel.relegatorum.§.ad tempus.contra. Nã ibi dicitur,ꝙ qui relegãtur,non amittũt partẽ bonorũ.sed hæc l.Corn.corrigit illã,vel hoc est spãle.

m ¶ *Exilij.*] improprie. Nam exilium proprie perpetuum est.arg.ff. de pu.iu.l.2. dicitur tñ tripliciter exilium. ff.de interd.& rel.exiliũ.

n *Visquis.*]s.6.q.1.§.verum.

o ¶ *Voluerunt.*]hoc casu alias secus.j.ea.cogitationis.Vel hoc cum voluntas suis finibus non est contenta,procedens ad actum exteriorem.hæc lex Iulia punit voluntatem : Cornelia etiam considerat eam.ff.ad leg.Corn.l.diuus:

p ¶ *Si quis cum telo.*] "telum est generale nomen cuiuslibet rei,quæ nocere potest.arg.inst.de pub.iu,§.item lex Cornelia.

"*Telũ* quid cõprehẽdit.

q ¶ *Ambulauerit.*] & ita voluntas pro facto reputatur in delictis, vt s.dist.51.si quis post acceptum.ext.de cle.pug.in duel.c.1.& 2. & ff. ad leg.Corn.de sic.l.diuus.

r ¶ *Pœna.*][s.vltimo supplicio.ff.ad le.Corn. de sica.l.1. "Et dicitur sica quasi seca,à secando : & est cultellus ferreus b : inde sicarius qui cultellum huiusmodi portat ad interficiendum.

" *Sica* quid significat.

b Concord. tex. in §.itẽ lex Corne. de sic.cũ gl. inst.ꝺ pu.iu.

SI *forte.*] CASVS. Dicitur in hac l.ꝙ si vxor accusatur,ꝙ voluerit maritum occidere, vel econuerso,serui vtriusque vel familia testificabuntur contra eos aliquo indicio præcedente.

a ¶ *Familia*

† *Idem vero quicumque*] orig.

"Votum an ,p opere sit reputandũ. a Arg.45.di *idẽ* iudiciũ malis* est in bonis ad meritũ & in malis ad demeritũ.Vide seq. c.in gl.vers. si quis.

f ¶ *Reputatur.*]"hoc tantum in bonis a,licet arg.contra j.ead.dist.si cui.& vbi facultas deest,j.ea.§.similiter. aliàs plus facit qui operatur.fallit tamen hoc in voto confitendi:quia non ita cito absoluitur sicut absolueretur à sacerdote.j.ea.quem pœnitet.in fi.in voto virginitatis quo ad aureolam.arg.32.q.5.si Paulus.Item in casu,scilicet in cautione iudicio sisti. extr.de eo qui mit.in pos.c.1. Item fallit in malis*:quia aliud in via,aliud in inuio. Arg.contra.j.ea.si cui. Et in aliis operibus,quæ voluntatem promouent, vt sunt martyrium, & prædicatio.Item hoc intelligas in præsentibus,non in præteritis.si enim volo me bona fecisse:non tamen perinde est ac si fecissem. Item nec in futuris:nam si propono post annum me iturum Hierusalem,non perinde est ac si modo irem.Item in hoc mundo,non in futuro.arg.13.q.2.in præsenti.de consec.dist.1.hic ergo.Et est argu. pro aduocatis,non enim demitur præmium vel salarium aduocare volenti,nec valenti,vt ff.de var.& extraord.cog.l.1.§.pen.argu.47. dist.quod ad nos.Argum.contra prædicta ext.de eo qui mit.in pos. cau.rei ser.c.1.ff.loc.ex conducto.§.sed & si. Item si.dist.86.non satis. Et est simile huic:quia sufficit ꝙ seruus bona fide rationes reddat,etsi non ad plenum.ff.de cond.& dem.quamuis.

SI *quis non dicam.*] Hæc est secunda pars huius primæ partis:in qua facit Gratianus prout dicitur in gl.per hanc.secundum Io. de Fant.

CASVS.Dicitur in hac lege:Non solum qui rapuit sacras virgines: sed etiam qui rapere attentauit,capitis sententia feriatur.

Source : BIU Cujas

familia[a] non solum mariti, sed etiam vxoris suæ(quæ tamen tunc temporis domi[b] fuerit) quærendum est,sine cuiusquam defensione[c].

Item ff.ti.de iniur.l sed est quæstionis[1].

C. XII.

iij SI quis tam feminam, quàm masculum,siue ingenuos,siue libertinos, impudicos facere attentauerit[d], iniuriarum tenebitur[e]. Sed & si serui pudicitia attenta fuerit,iniuriarum†locũ habet. Attentari pudicitia dicitur, cum id agitur[f],vt ex pudico impudicus fiat.¶[2]Non solum is iniuriarũ tenetur, qui fecit iniuriam, hoc est, qui percussit, verum ille quoque continetur, qui dolo fecit, vel qui curauit[g], vt cui mala pugno percuteretur.

Item lege,Apud Labeonem[3].

C. XIII.

iiij SI quis pulsatus quidem nõ est,verum manus aduersus eum leuatæ, & sæpe tertius est, quasi vapulaturus[h], non tamen percussit,vtili iniuriarum actione tenetur.

3 *Contra*[4] *titulo de pœnis*[4].

C. XIIII.

COgitationis pœnam nemo patitur†[k].

Item titulo de extraordinariis criminibus[5].

C. XV.

SOlicitatores alienarum nuptiarum,itemque matrimoniorum interpellatores, etsi effectu sceleris potiri non possunt, propter voluntatem tamen pernicioſę libidinis extra ordinem[l] puniuntur. *& infra.* ¶Qui puero stuprum (abducto ab eo, vel corrupto comite) persuaserit, aut mulierem, puellamue interpellauerit, quidue impudicitiæ gratia fecerit,domũ[A][m] præbuerit,pretiumue,quo is persuadeat,dederit,perfecto flagitio, punitur capite, imperfecto[n],in insulam deportatur.Corrupti comites summo supplicio afficiuntur.

A ¶Domum.] *Sic etiam in sententiis Pauli, lib.5. tit. 4. vers.* qui puero : *sed in Pandectis Florentinis legitur,* donum.

Item titulo de furtis[6].

C. XVI.

VVlgaris est quæstio, an is, qui ex aceruo frumenti modium substulit, totius rei furtum faciat, an vero eius tantum,quod abstulit.O filius totius acerui furem esse putat.Nam & qui aurem alicuius tetigit (inquit Trebati[9],) totũ[o] eum videtur tetigisse.Proinde & qui dolium aperuit, & inde parum vini abstulit, non tantum eius, quod abstulit, verum totius† [P] furtum videtur feciſſe.Sed verum est[q] in tantum eos furti actione teneri, quantum abstulerunt. Nam & si quis armarium, quod tollere non poterat,aperuerit,& omnes res,quæ in eo erant, contrectauerit[r], atque ita discesserit, deinde reuersus vnam ex his abstulerit, & antequam peccat,nec ad actum procedit.ſ.49.dist. c.hinc etenim.ver.ponderosus.

Solicitatores.]CAsvs. Dicitur in hac l.ꝙ si quis solicitat vel interpellat vxorem alterius vt secũ coeat,vel vt ei nubat,etsi non sequatur effectus,tamen punitur,& hoc est quod dicit, *nuptiarum*, id est, solicitat eas vt secum coeant. *matrimonium*, i.solicitat alienas vxores vt saltẽ de facto secum contrahant.

l ¶*Extra ordinem.*] & ita non tantum quantum si effectus esset secutus,sed in hoc facit lex ista pro Gratiano: quia sicut pro voluntate aliter punitur quàm pro ipso facto, ita& cordis contritio aliter delet peccata quàm exterior satisfactio. aliter ista lex esset contra Gratianũ, & male eã induceret.

QVI PVERO. Casvs.Dicitur in hac lege,ꝙ qui masculum vel feminam ad stuprum interpellauerit, & qui vt hoc fiat operam dederit,sc.domũ præbendo,vel dando pretium causa persuadendi : hoc vel aliud faciendo, si effectus fuerit secutus, capite punietur.si autem nõ fuerit secutus, in insulam deportabitur. *Ab ducto*,i.remoto. *Interpellauerit*,de stupro.

m ¶*Domum.*] ff.de adult.qui domum.

n ¶*Imperfecto.*] & ita non sic punitur affectus vt effectus, licet †*totius vide tur fur esse*] arg.sit contra.ſ.e.pœnæ. & c.aut facta. in orig. fi. sed in remuneratione secus est. "æque enim remuneratur affectus vt effectus. ſ.ea. æqualiter magna.& ita aliud est puniuntur. in via, aliud in inuio. ſ.21.q.vlt.c.vlt. " Affect⁹ & effectus nõ

VVlgaris.]Casvs. In hac l.proponitur quæstio talis:Vtrum quis faciat furtum totius acerui frumenti,si modium vel partem aliquam de aceruo furatur.Et resp.ꝙ secundum sententiam O filij & Trebatij, totius acerui furtum facit: sed tamen non tenetur actione furti,nisi de eo quod abstulit. Nã & si quis armarium quod asportare non poterat, aperuit:& res quæ erant in eo contrectauerit,& portando vnam fuerit deprehensus antequam ad locum destinatum peruenerit,eiusdem rei fur dicitur manifestus & non manifestus. Idem in eo qui segetem secat,& partem secum portat, cum qua fuerit deprehensus.

o ¶*Totum.*]arg.iniuriam factam clerico vel canonico redundare in collegium.ar.12.q.2.c.episcopus.§.qui manumittitur.hoc verũ est, si officium collegij exercebat.2.q.7.accusatio.in fi. Item si aqua infundatur super caput baptizati,baptizatus est.ff.de relig.l.cum diuersis. Item arg.ꝙ baptizatus reputatur cui quantalibet pars aquæ infunditur.ar.de cons.di.4.nec quemquam.ar.contra de cons.dis.4. c.prima. vbi dicit de toto corpore.ar.pro prima parte:quia si ingredior partem fundi vel prædij, totius nanciscor possessionem. ff.de acq.pos.possideri.§.quod autem.

p ¶*Totius furtum.*] stricta ratione secundum rigorem,secus de æquitate, vt eo.ti.& ea.l.in fi.§.sed si de naui. Vel hoc vbi totum tollere potuit,secus vbi totum auferre nõ posset,vt in prædicto §.Sed contra hãc sol.est.ff.de fur.l.1.“vbi dicitur ꝙ sola cogitatio furti faciẽdi non facit furem,sed & hic actus interuenit.sed illud est cõtra quod hic sequitur de armario.Sed distingui potest quo animo fuit contrectatio,vt ſ.in gl.animo. "Furtũ non fit sola cogitatione.

q ¶*Sed verum est.*] licet totius rei furtum cõmiserit:tamẽ verum est in tantum teneri,in quãtum abstulit,&c. “Sæpe enim furtum committitur,non tamen furti actio nascitur.ff.rer.amo.l.1.ar.C.de nox. l.1.sicut econuerso agetur furti quandoque,licet furtum non committatur.ff.de vsu.sequitur.§.si rem pigno.C. de fur.si quis seruo. "furtũ sępe cõmittitur, & tamẽ furti actio non nascitur.

r ¶*Contrectauerit.*]animo furandi.secus si animo tentandi quã rem posset tutius& leuius ferre.eo enim casu non fecit furtum,nisi eius partis quam abstulit,vt ea.leg. §.sed si de naui.

a ¶*Familia.*]quæ insidias non præsensit,& ideo Dominum periclitantem non adiuuit.aliàs vltimo supplicio debet puniri.C.ad Syl.l. vlt. Vel exaudi hoc de seruis tunc temporis infirmis. ff.ad Sylla.l.si quis in grauí.

b ¶*Domi.*] i.quando hæc admissa sunt. nam istos verisimile est scire factum.ſ.16.dist.quod dicitis.ex.de præsum. quanto.

c ¶*Defensione.*]ſ.exceptione.non enim poterit excipi, quia sit seruus vel ancilla, vt 12.q.2. §.in patronos.

1 Libr.47.ff. tit.10.l.9. Itẽ propter hanc causam licitum est dare viro libellum repudij vxori. C.de repu.l.cõ sensu.

SI quis tam feminam.]Casvs.Dicitur in hac l.ꝙ si quis attẽtauerit facere impudicos masculos vel feminas:siue sint ingenui,vel alterius conditionis:iniuriarum tenetur. Similiter iniuriarum tenetur qui alium percutit vel facit vt percutiatur. *Mala*,i.maxilla.Casus autem sequentis legis patet.

† *al.iniuriarum actio*

2 ibid.l.10. ibid.l.11.

d ¶*Attentauerit.*]punitur quandoque sola attentatio[a] vt hic, & 36.q.2. si quis non dicam. Solus conatus, vt 14.q.4. quoniã multi.Sola volũtas, vt 27. q.1. nuptiarum. Sola expectatio mercedis. 14.q.3.si fœneraueris. Sola cogitatio. 6.q.1. si quis. Sola intentio, vt ſ.e. si quis cum telo. Sola aggressio, vt ſ. e. c.si quis necandi. Solus ausus,vt ſ.ea.c. si quis pulsatur. Sola solicitatio, vt ſ.e.c.solicitatores alienarũ.

3 ibid.l.15. a Adde an &qñ sola attentatio puniatur,not. gl.in l.fi.ꝙs. C.ad le.Iul. ma.& in l.si qs nõ dicã. cũ gl. C. de epi.& cle.

e ¶*Tenebitur.*] sed etiam tenentur serui corrupti. ff.de ser.corrup.l.1. §.vl.C.de fur. si quis seruo.

4 Lib.48.ff. tit.19.l.16.

† *al.patiatur*

5 lib.47.ti.11

f ¶*Agitur.*]ergo actus exigitur vt voluntas puniatur:aliàs qualiter probaretur de voluntate?

g ¶*Curauit.*]arg.ext.de sent.exc.mulieres.

"Clerici in h secutor an incidat in canonem.

SI quis pulsatus.]¶*Vapulaturus.*]"Hic argui potest insecutorem clerici in canonẽ incidere,licet non percusserit. ar.ſ.e.q.quis. in quis.ſ.e.omnis.& c.si propterea.& c.si cui.sed ꝙ non incidit.arg.ſ. ea.c.hæc autem verba.Arg.contra.ext.de sen.exc.nuper. & c.cum desideres.in parte decisa. Sed quid de eo qui manum mittit in vestem clerici,vel in rem ab eo detentam?Videtur ꝙ incidat in canonem.arg.2.q.2.c.plerumque.§.item obiicitur. de Dauid qui præcidit oram chlamydis Saulis. Item de Oza qui manum adhibens ad arcam percussus est.arg.17.q.4. si quis contumax. quia res ecclesiæ cohærens,eius gaudet priuilegio, vt ea.q.quisquis. ver.auferendo, & ff de iniur. sed est quæstionis.

CONTRA.Hæc est 3.pars primæ partis,in qua probat lege ciuili,quòd voluntas sine effectu non punitur.Ioan.de Fant.

Casvs. Probatum est supra,ꝙ quis pro sola voluntate punitur. nũc probat Gratianus contrarium, & ad hoc probandum subdit quasdam leges:quarum prima patet.

i ¶*Contra.*]prædictis legibus ostenditur,quòd quis punitur pro sola voluntate,modo probat contrarium,scilicet ꝙ pro sola voluntate non punitur quis.

"Cogitatio ad cõsẽsum perueniens est mortalis

k *COgitationis.*]¶*Patitur.*]ab homine,sed à Deo bene.ſ.ea.omnis."cogitationem enim,si ad consensum peruenit,mortalem & puniendam esse omnino fatendum est. si enim in corde consentitur libidini,mors interuenit.ſ.dist.2.sicut tribus. & in palea.ſ. dist.6.testamentum.§.sed pẽsandum.sunt etiam casus speciales vbi voluntas punitur.nam sola voluntate incidit quis in hæresim. arg. ext.de hær.ad abolendam.nam eo ipso ꝙ quis credit hæreticis,incidit in excommunicationem,vt ext.de hær.excommunicamus. §. credentes.ver.receptatores.& sic non sunt contra ſ.dist.19.nulli.& c.Anastasius.aliàs autem homo non punit maleficia nisi cognita,nisi inuenerit specialia:immo canon & lex bene punit volũtatis peccatum, vnde & repellitur à promotione ponderosus, i. qui mente

Source : BIU Cujas

a ¶*Quo destinauerat.*] eo die cum furto manere.ff.de furt.quo destinauerit.

b ¶*Manifestus.*] quo ad deprehensionem, & ita non sunt hæc duo contraria.

c ¶*Segetem.*]"sed numquid iudex ecclesiasticus iniunget ei pœnitentiam, qui oliuam meam vel segetem secuit tempore opportuno, animo tamẽ furripiendi, & discessit relicta segete? Videtur ꝙ non: quia conditionem meam meliorem fecit, cum mihi impensas dedit, vnde locum non habet Aquil.ff.ad leg.Aq.si seruus seruum.§.si oliuã. Ego ei pœnitentiam iniungerem: mala enim voluntas nihilominus est punienda licet ex ea bonum sit secutum.23.q.5.relegentes.

"Pœnitẽtia an sit imponenda illi q tpe opportuno segetẽ secuit, & illa relicta discessit.

d ¶*Et contrectat.*] & postea in luce deprehendatur in fectione, vel in itinere cum segete antequam perueniat ad locum destinatum.

e ¶*Nec manifestus.*] sed quomodo potest hoc esse ꝙ primo cõpetat actio furti non manifesti, postea manifesti, "cũ lex dicat ꝙ quãtumcũque rem cõtrectet post ea, nõ oritur alia actio furti. ff.de furt.ei qui.in pr. Resp.ex prima contrectatione tantum agitur, nec ex deprehensione alia oritur actio furti, sed prima modificatur, sicut & per liberam personam, procuratorem, sc.meum non acquiritur mihi actio: si tamen prohibet ne aliquis ædificet, & ædificatur contra, datur actio mihi ex delicto ædificantis: & ita modificatur.ar.ff. quod vi aut clam.l.3. Dic ergo nec manifestus quo ad primam contrectationem. tunc enim de stricto iure furtum commisit, non tamen actione furti tunc conueniri potest, nisi tunc contrectauerit animo furandi rem.

1 Libr.48.ff. tit.19.le.42. "furtum an sæpius committatur, si sæpius eadẽ res contrectetur.

se reciperet, quo destinauerat [a], deprehẽsus fuerit, eiusdem rei & manifestus, & nec manifestus [b] fur erit. Sed & si quis segetem [c] ante [A] lucem secat, & contrectat [d], eius, quod secat, & nec manifestus [e] fur est.

A ¶Ante lucem.]*In Pandectis Florentinis legitur*, sed & qui segetem luce secat.

Item lib.2.tit.Quod quisquis iuris,le.1.

C. XVII.

HÆc autem verba[Quod statuerit [f], qui iurisdictioni prę est.]cum effectu accipimus [g], non verbotenus: & ideo, si cum vellet statuere, prohibitus sit, nec effectum decretum habuit, cessat edictum. Nam[Statuit]verbum rem perfectam significat, & consummatam iniuriam, non cœptam.

C. XVIII.

[1]POenæ [h] (*sicut in ff.tit.de pœnis legitur*) legum interpretatione molliendæ sunt [i] potius, quàm exasperandæ [k].

Atque ideo proprium casum non excedunt[l]: *sed quæ de raptu virginum, vel aduocatis, seu de crimine maiestatis, vel de sicariis dicta sunt, fauore religionis, & fidei, atque principali odio sicariorum* [m] *introducta sunt. Iniuriarum* [n] *vero pro earum varietate multipliciter quis reus fieri potest. Varietas itaque criminum, varietatem inducit pœnarum.*

Hæc autem verba.] Casvs. Dictum est ſ. in præcedenti parte legis, qui magistratum potestatemve habebit, si aliquid noui iuris statuerit, ipse quandoque aduersario postulãte eodem iure vti debet. Dicitur ergo hic ꝙ prædicta verba intelligenda sunt cum effectu, & non verbotenus, ſ. si in veritate statuerit. nam, *statuit*, rem perfectam significat & consummatam.

"Argumentũ sumi põt ex rubricis.

f ¶*Statuerit.*]arg. "ꝙ rubricæ sunt authenticæ. nam ex verbis rubricæ argumentatur hæc lex, & loquitur in casu, cũ iudex decernit ius iniquum contra aliquem: quo iure poterit ille vti contra illum post depositam administrationem: & hoc propter malitiam constituentis. Nec enim lex æquior vlla est, quã necis artifices arte perire sua. potest etiam poni casus in litteris domini Papæ ext.de mut.pe.prudentiam.C.de Iudæ.die sabbati.

g ¶*Cum effectu accipimus.*] arg.cum effectu verba esse accipienda. arg.ſ.17.q.4.si quis suadente.arg. non obesse alicui malum nisi ad finem perducatur.arg.voluntatem siue conatum non puniri sine effectu.arg.j.ea.§.cogitatio.& ſ.ea.cogitationis.

"Voluntas sine effectu nõ punitur. a sc.exceptis à lege vel canone, ét ĩ lĩa multi nominantur. Itẽ pro iniuria non certa pœna statuitur, ſ ꝙ varietate iniuriæ põt aliquis multipliciterfieri reus.Arc.

POenæ *sicut.*]C a s v s. Postquam magister posuit contrarietatem legum de voluntate punienda, subdit duas solutiones. Vnam j. e.§.cogitatio. Aliam hic, ſ. "ꝙ regulare est ꝙ pro volũtate sola non debet quis puniri: quia pœnæ potius sunt emolliendæ quàm exasperãdæ: nisi in casibus exceptis à lege vel canone, qui etiam notantur in hac littera. In iniuria vero certa pœna non statuitur: sed multiplex: nam varietas criminum varietatem inducit pœnarum. Ad quod inducit legem sequentem.

h ¶*Pœnæ sicut.*] posita contrarietate legum de voluntate punienda vel non punienda: subdit duas solutiones: vnam j.ea.§.cogitatio. aliam hic, ꝙ regulare est pro sola voluntate quem non puniri, nisi in specialibus [a] casibus. Dic ergo pœnæ voluntatem punientes in quibus casibus inueniuntur determinatæ aliquæ leges.

i ¶*Molliendæ sunt.*]ſ.tolerandæ, & non ad alios casus extendendę. & hoc est quod dicitur infra.

k ¶*Exasperandæ.*]nisi ex causa propter multitudinem, vt ff.de pœ.l. aut facta.§.vlt.& propter rationem personarum, vt ff.de pœ.l.capitalium.§.vlt.

l ¶*Non excedunt.*] similia sunt ad legem istam ext. de prob.ex litteris.50.di.eos.ff.de re iud.inter pares.§.1. Et iterum "vbi lex mentionem facit de pœna, & dubitatur an de maiori, an de minori cogitauerit: præsumendum est ꝙ de minori. ff.de pœ.si præses.

" Pœna in dubio intelligitur de minori.

2 ibid.le.16.

Vnde in Digestis tit.de pœnis [2].

C. XIX.

AVt facta puniuntur, vt furta, cædesque, aut dicta, vt conuitia [o], & infidæ [p] aduocationes, aut scripta, vt falsa, & famosi libelli, aut consilia, vt coniurationes, & latronum [q] conscientia quosque [r] alios suadendo iuuisse [s], sceleris est instar. ¶Sed hæc quattuor [t] genera consideranda sunt septem modis, causa, persona, loco, tempore, qualitate, quantitate, euentu. Causa, vt in verberibus, quæ impunita [u] sunt à magistro illata, vel parente [x]: quoniam emendationis, non iniuriæ gratia vidẽtur adhiberi. Puniuntur, cum quis per iram [y] ab extraneo pulsatus est. Persona dupliciter spectatur, eius [z] qui fecit, & eius, qui passus est. Aliter enim puniuntur ex eisdem facinoribus serui, quàm liberi, & aliter, qui quidquã in Dominum, parentemue [a] ausus est, quàm qui in extraneum, in magistratum [b], vel in priuatum. In huiusmodi consideratione, ætatis [c] quoque ratio habeatur. Locus [d] facit, vt idem, vel furtum [e], vel sacrilegium [f] sit, & capite luẽdum, vel minore supplicio. Tempus discernit emansorem [g] à furtiuo [A], & effractorem [h], vel furem diurnũ [i] à quæ fiunt à latronibus in itinere, & crudeliter contra transeuntes grassantur. *Petulantia*, id est, lasciuia.

m ¶*Sicariorum.*] & ideo pœnæ voluntatis in eo statutæ propriũ casum non excedunt.

n ¶*Iniuriarum.*]quare in crimine iniuriarum non ita assignatur certa pœna, sicut in præfatis criminib.supponit: quia pro varietate iniuriarum est multiplex varietas pœnarum, vt ostenditur & probatur in lege seq.

A *Vt facta puniuntur.*]Hæc est 4. pars huius primæ partis, in qua dicitur, ꝙ quatuor modis punitur peccatũ. I. de Fan. Casvs. Hug. sic ponit hũc casum. Primo ponit quattuor genera puniendorum. Secundo dicit illa quattuor genera puniendorũ esse considerandа septem modis, qualiter sunt punienda, nunc magis, nunc minus, nũc nullo modo: & de omnibus iurisconsultus exẽpla supponit. *Puniuntur*, scilicet, verbo. *Emansorem.* Dicitur emansor qui diu vagatus extra castra manens, tandẽ ad castra reuertitur. Furtiuus dicitur q latenter moratur in aliquo loco extra castra exercendo malefactũ, & cito reuertitur ad castra. *A grassaturis.* Dicuntur grassaturæ,

o ¶*Vt conuitia.*]pro cõuitio deponitur clericus. ſ. 11.q.1.si quis sacerdotũ. & quid sit cõuitium habes ff.de iniu.l.itẽ apud Labeonẽ.§.2.

p ¶*Infidæ.*]i.non fidæ, id est, sine fide, vt cum aduocatus præuaricatur. 2.q.3.c.si quem.§.præuaricator.

q ¶*Latronum.*] velut cum quis sciens recipit eos, qui ita puniuntur vt ipsi latrones, vt ff.de receptatorib.l.pessimum.

r ¶*Quousque.*]hoc scilicet puniuntur.

s ¶*Iuuisse.*]i.compulisse ad aliquod maleficium faciendum.

t ¶*Sed hæc quattuor.*]scilicet facta, dicta, scripta, consilia.

v ¶*Impunita.*]ſ.23.q.4.ea vindicta.ff.ad l.Aq.sed & si.§.si magister.

x ¶*Vel parente.*]C.de emend.lib.l.vna.ſ.33.q.4.duo ista nomina.

y ¶*Per iram.*]vel ludum noxium.ff.de fur.in furti.§.vlt.

z ¶*Eius.*]"aliter enim punitur nobilis quàm ignobilis, seruus quàm liber, vt 24.q.1.qui contra pacem.ff.de pœ.l.capitalium.§.vlt.

"nobilis aliter q̃ ignobilis punitur.

a ¶*Parentemue.*]"nam talis insuitur sacco ex corio cum gallo galli naceo & serpẽte, &c. vt ff.ad l.Pomp.de par.pœna. C.de his qui parent.vel lib.occi. l.vnica. multo fortius qui contra patrem spiritualem. arg.6.q.1.infames.30.q.3.Pyctacium.

" Parricidæ punitio.

b ¶*In Magistratum.*]arg.C.de iniur.atrocem.nam in his ius est publicum. arg.ſ.dis.1.ius publicum. & qui præposito manus intulit, capite plectendus est. ff.de re mil.omne delictum.

c ¶*Aetatis quoque ratio.*]vt 15.q.1.c.illud.

d ¶]*Locus.*]j.ea.dist.5.c.1.

e ¶*Furtum.*]ff.ad l.Iul.pec.diui.contra [b] sed ibi subauditur, tantum.

b Nõ tenet vt not. ſ.17.q.4 quisqs. sed qd seqtur hic H.ap. probat, ſ. ꝙ subauditur tamen.

f ¶*Vel sacrilegium.*]ſ.tantum.ibi enim dicitur, si res priuati de sacro loco surripiatur, actionem furti non sacrilegij esse.

g ¶*Emansorem.*] "Emansor est ille qui diu vagatus est, & ad castra reuertitur. ff.de re mil.l.3. §.1. istud tempus discernit furem hunc à latrone, qui latẽter moratur in aliquo loco causa maleficij exercendi, & cito reuertitur ad castra.

" Emansor quis dicitur

h ¶*Effractorem.*]"Effractores dicuntur qui frangunt carcerem vel aliud vt euadant, vel vt inde aliquid surripiãt. sed aliter sunt puniendi nocturni, aliter diurni, vt ff.de effra.& expil.l.1.& 2.

"Effractor

i ¶*Diurnum.*] Distinguitur enim fur nocturnus à diurno: quia nocturni atrociores sunt, & acerbius puniuntur, vt ext.de hom.si quis perfodiens.ff.ad l.Aq.itaque.

Source : BIU Cujas

ADDITIO. Et quod dicit diurnum & nocturnum, refertur ad vtrunque scilicet effractorem & furem. P.

a Cõcor. gl. in auth. sed nouo iure. C. de ser. fu. & in l. 2. ff. arb. fur. cæs.

a ¶*Manifesta.*] hæc pœna quadruplici, illa duplici puniri solent.

b ¶*Discerni.*] ff. 14 q. 5. pœnale.

c ¶*Rixa.*] Rixa est inter altercantes, & proprie inter duos.

ADDITIO. Et verbis. ff. vi bo. rap. prætor ait. Hug.

d ¶*A grassaturis.*] Quę fiunt à latronibus in nemore. Et dicitur à grassor, grassaris, qđ est sæuire.

e Expilare quid sit.

e ¶*Expilationes.*] "Expilare est res iacentis hæreditatis subtrahere. ff. de cri. expil. hær. si expilatæ. vers. appa ret. nec est hoc furtũ: quia nõ cõtrectat res alienas inuito Domino, quia nondum aliquis dñs est, vt ff. de fur. hæreditariæ rei. ff. de effr. & expi. l. 1. & 2.

f ¶*Petulantia.*] i. lasciuia. "Aliter enim punitur quod fit per lasciuiam, & aliter quod fit per violẽtiam, ext. de sent. exc. super eo.

"lasciuia & violentia diuersa sunt.

g ¶*Ab abigeo.*] ff. de abig. l. 1. & 4. q. 4. abacti. Arch.

h ¶*Vnum.*] & ita numerus discernit eos, vt ff. de abig. oues.

i ¶*Puniat.*] hic non spectatur euentus.

k ¶*Voluntario.*] i. proprio motu iudicis, sc. secundum voluntatẽ iudicis duraturo: non enim erit tẽpus determinatũ in exilio. Vel volũtario, i. pro motu & voluntate rei quantum ad locum in quo erat in exilio agendũ.

l ¶*Fortuiti.*] Ar. cõtra hanc eandem legem, & ff. de off. præsid. diuus. sed hoc apud Græcos, cum non erat tãtus furor quòd excusaret. aliàs satis ipso furore punitur.

Cogitatio.] Hæc est 5. pars primæ partis, in qua dicitur, q̃ distinguitur inter maleficia, an habuerit iudicium vel non. Io. de Fant.

CASVS. Ponit G. aliam solutionem meliorem ad supradictam legũ contrarietatem, sc. q̃ voluntas nõ punitur ab homine, sed à Deo, cum est suis finib. contenta: sed actus exterior punitur ab homine, vt in maleficiis. verum tamen ea quę effectũ iuris desiderãt, vt matrimonium, & diuortium, & similia, à maleficiis discernũtur. in his enim quæ de iure effectum desiderant, deliberatio exigitur, in his vero non. Et ad hanc suam distinctionem probandam inducit legem sequentem. Hug. tamen intellexit, quòd sola voluntas in maleficiis punitur, & ita intellexit hunc locum, secus in aliis, quæ de iure effectum desiderant.

m ¶ *Cogitatio.*] Ecce supponit aliam solutionem meliorem prædictæ contrarietatis legum, s. quòd voluntas non punitur ab homine, cum suis finibus est contenta. & hoc casu intelliguntur auctoritates, quæ dicunt voluntatem non puniri, scilicet ab homine: & sub auditur hic, vel sic cogitatio, &c.

n ¶*Non meretur.*] quo ad hominem, aliàs secus, arg. 59. dis. hinc. ver. ponderosus.

nocturno. Qualitate cum factum vel atrocius vel leuius est: vt furta manifesta [a] à nec manifestis discerni [b] solẽt, rixæ [c] à grassaturis [d], expilationes [e] à furtis, à violentia petulantia [f]: de qua re maximus apud Græcos orator Demosthenes sic ait:

Οὐ γὰρ ἡ πληγὴ παρέσησε τὴν ὀργὴν, ἀλλ' ἡ ἀτιμία: ὐδὲ τὸ τύπτεσθαι τοῖς ἐλευθέροις ἐστὶ δεινὸν (καίπερ ὂν δεινὸν) ἀλλὰ τὸ ἐφ' ὕβρει. πολλὰ γὰρ ἂν ποιήσειεν ὁ τύπτων, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὧν ἔνια ὁ παθὼν οὐδ' ἂν ἀπαγγεῖλαι δυνάιθ' ἑτέρῳ, τῷ σχήματι, τῷ βλέμματι, τῇ φωνῇ, ὅταν ὡς ὑβρίζων, ὅταν ὡς ἐχθρὸς ὑπάρχων, ὅταν κονδύλοις, ὅταν ἐπὶ κόρρης. ταῦτα, κινεῖ, ταῦτα ἐξίστησιν ἀνθρώπους ἀηθεῖς ὄντας τῶ πρόπηλακίζεσθαι. *Id est,*

Non enim iram plaga concitauit, sed ipsa facti indignitas. Neque tã ingenuis graue est cædi (quanquam graue est) quàm per contumeliam cædi. Si quidem multa is, qui alium cædit, admittere potest (quorum magnam partem is, qui verberibus affectus est, alteri [s] renuntiare, ac repræsentare nequit) habitu corporis, vultu, vociferatione, nunc vt contumeliam inferens, nunc vt inimicum se gerens, nunc pugnum ducens, nunc in malam cædens. Hæc mouent: hęc de statu mentis deturbant homines propudij, ac sugillationis non assuetos.] Quantitas discernit furẽ ab abigeo [g]. Nam qui vnum [h] suam surripuerit, vt fur coercebitur: qui gregem, vt abigeus. Euentus spectatur, vt à clementissimo [c] quoque facta: quamquam lex non minus eum, qui occidendi hominis causa cum telo fuerit, quàm eum, qui occiderit, puniat [i]: & ideo apud Græcos exilio voluntario [k] fortuiti [l] casus luebantur, vt apud præcipuum poetarum scriptum est.

Εὖτ' ἐμὲ τυτθὸν ἐόντα Μενοίτιος ἐξ Ὀπόεντος
Ἤγαγεν ὑμέτερον δ' ἀνδροκτασίης ὑπὸ λυγρῆς,
Ἤματι τῷ ὅτε παῖδα κατέκτανον Ἀμφιδάμαντος,
Νήπιος οὐκ ἐθέλων, ἀμφ' ἀστραγάλοισι χολωθείς. *Id est,*

Quo puerum me tempore vestras duxit ad ædes.
Ex Opoente pater, dira pro cæde patrata.
Ob talos nempe ira percitus Amphidamantis.
Dum gnatum imprudens simul, inuitusque peremi.

A ¶Furtiuo.] *In aliquot vetustis codicibus, & originali est,* fugitiuo. *Sed ob glossam non est emendatum.*

B ¶Alteri renuntiare.] *Hæc in suum locum sunt restituta.*

c ¶ Clementissimo.] *Sic emendatum est ex pandectis Florentinis, cum antea legeretur,* dementissimo. *Quod in Basilicis lib. 60. tit. 52. le. 16. sic explicatur.* Vir clemens, nec seditiosus, si arma sumat, quasi occidendi causa, non punitur vt homicida, nisi & euentus sequatur. In seditiosis autem etiam sine euentu, animi propositum punitur ob id solum, quòd armati processerint, vt l. 1. ad legem Corneliam de sicariis.

C. XX.

5 *Cogitatio*[m] *non meretur*[n] *pœnam lege ciuili, cum suis terminis contenta est. Discernuntur*[o] *tamen à maleficiis*[p] *ea, quæ de iure effectum desiderant*[q]. *In his enim non nisi animi iudicium*[r] *consideratur.*

Vnde in digest. tit. de repudiis[t].

¶*Huic, quod in vulgatis est distinctum caput, in plerisque vetustis est apposita nota illa, qua indicatur esse verba Gratiani.*

C. XXI.

DIuortium non est verum, nisi quod animo perpetuam constituendi discessionem† fit. Itaque quidquid in calore iracundię vel fit, vel dicitur, non prius ratum [s] est, quàm si perseuerantia apparuit, iudicium animi fuisse. Ideoque per calorem [t] misso repudio, si breui reuersa est vxor, nec diuertisse videtur.

Hinc etiam in canonibus.

C. XXII.

2 SI quis [u] iratus crimen alicui obiecerit, &c.

6 *Ex consilio*[x] *autẽ velut ex facto, aliquem*

o ¶*Discernuntur tamen à maleficiis.*] q.d. "licet in maleficiis magis attendatur voluntas quàm animus, i. perseuerantia, secus est in illis qui sortiuntur effectũ de iure, in quib. magis animus, i. perseuerantia attenditur, quàm voluntas sola. & ad hoc inducit omnia vsque ad §. alij econtra. non enim semper in contractib. consideratur sola voluntas, & animi destinatio. ar. contra. C. de fid. inst. cõtractus. vnde & resoluitur emptio re integra, & per inde est ac si nõ esset de cõsensu vtriusque partis celebrata. C. qñ li. ab emp. disce. l. 1. & licet millesies velit cõtrahere, si hoc nõ declaret, non tenebit contractus.

"Voluntas an sit magis attẽdẽda, q̃ pseuerãtia.

p ¶*A maleficiis.*] "in maleficiis volũtas spectatur, non exitus. ff. ad le. Corn. de sic. diuus. C. de exc. tu. amplissimi.

"in maleficiis volũtatẽ magis, q̃ exitum spectari.

q ¶*Desiderant.*] vt sunt contractus, vt matrimonium, diuortium emptio, & venditio, & huiusmodi quæ de iure sortiuntur effectũ, sed maleficia non de iure sortiuntur effectum, immo tãtum ex corde procedunt. 15. q. 6. c. 1.

r ¶*Iudicium.*] i. perseuerãtia [b], effectus, deliberatio. sed in maleficiis nõ consideratur perseuerantia vel iudicium animi, sed sufficit si affuit voluntas, & si incontinenti pœniteat. ff. de furt. qui ea. 22. q. 5. qui peierare. in prin.

b sc. ex animi iudicio & ppposito & deliberatione veniens. Hug.

DIuortium.] CASVS. Dicitur in hac l. quòd diuortium non debet ratum haberi quod animi perseuerantiam non habet. vnde si mulier calore iracundiæ à marito suo diuertit, puniri non debet: nisi perseuerantiam & deliberationem habuerit. Nam non videtur diuertisse quę est in breui reuersa. Sequens §. patet.

l. 24. ff. ti. 2. de diuort. & repud. l. 3

s ¶*Ratum est.*] "ar. nõ dici quid factũ, si non perseuerauerit, ex. de ver. sig. nam & ego. ff. de no. oper. nun. si opus. ff. ad l. Cor. de fal. q falsam. 32. q. 1. apud. & 1. q. 1. constat. Ar. cõtra. ff. de ædil. edi. quis sit fugitiuus. §. Celsus quoque scribit.

†*al. dissentionem* "factũ ñ dr quod non perseuerat.

t ¶*Calorem.*] "excusat hoc casu calor feminam, licet grauissime peccet: ita etiam quòd si minor esset, nõ restitueretur. ff. de mino. si ex causa. §. si mulier. & ita excusatur ira. arg. 2. q. 3. si quis iratus. & quandoque rescindit contractum. ff. de publ. licitatio. quandoque minuit delictum. C. de adul. Gracchus. similiter ira, siue fruniculum, i. parua ira, facit donationem perire, nisi inuicem amor sit reconciliatus. ff. de don. inter vir. & vxor. cum hic status. §. si diuortium.

"femina excusatur.

2 2. q. 3. si qs

v SI quis.] §. 2. q. 3. si quis iratus.

EX CONSILIO Hæc est 6. pars huius primæ partis, in qua probat per 9. aucto. quòd etiam in malis voluntas & consilia pro opere reputantur. Ioan. de Fant.

x ¶*Ex consilio.*] q.d. non tm̃ ex voluntate tenetur qs: sed ex consilio. Cõsilium autẽ plus est quã voluntas, quia in eo proceditur ad actũ.

Pernic

Source : BIU Cujas

Perniciosę.] Casvs. Dicitur in hoc cap. quòd non solum ille est homicida, qui manu interficit alium, sed etiam ille qui præbet consilium. Et hoc probatur exemplo Iudęorum qui dicebant, Non licet nobis interficere quemquam. & tamen clamabant, crucifige. vnde magis imputatur illis mors Christi, quàm Pilato vel militibus qui manibus interfecerunt: vnde q alium tradit ad occidēdum, ipse eum occidere videtur. Quod probat auctoritate Domini & Psalmistę. *Vnus*, scilicet Marcus. *Alius*, scilicet Ioannes.

1 Pol.l.6.tit. 10.Anſ.l.11. c.45.Bur.l.6 ca.31.Iuo p. 10.c.160.

a ¶*Perniciosę.*] Casvs. Qui consilium dat ad occidendum, homicida est: " vnde Iudæi probantur fuisse homicidæ Christi: quia illum & si non manibus, lingua tamen occiderūt, & magis peccauerunt, quam Pilatus, vel milites, qui eum crucifixerunt.

†*al. Periculosę*

"Iudæi lingua solum Christū crucifixerunt.

b ¶*Consilium.*] ext. de hom. sicut dignum. ſ. di. 50. si quis viduam.

"Iudæis nō licebat interficere quemquam qualiter intellig. hoc.

c ¶ *Non licet.*] " hoc dicunt propter diem festum. lex enim præcepit, ne parceretur malefactoribus: & licebat eis interficere.

Ioan.18. 23.q.5. quid ergo. præsertim seducētes populum, & Deo detrahentes, qualem istum dicebant. sed propter diem festum non licebat eis tunc interficere quēquam: vel non licebat interficere quemquam, id est, hunc: propter quod scriptum est: Tradetur enim gentibus ad illudendum & conſpuendum & crucifigendum, &c. & sic adimpletus est sermo Iesu, quo se prædixit à gentibus occidendū. ipsi tamen contra se hoc dicunt, cū eum interfecerunt lingua, & si non manibus.

Matth.25. Marc.15. Ioan.19. Ioan.19. Psal.56.

d ¶*Illis.*] ſ. 23.q.3.cap. vlt. & alia ratio ibi assignatur.

e ¶ *Hora tertia.*] ĵ. de consec. dist. 1. nocte.

f ¶*Hora sexta.*] arg. ad testes contradicentes sibi in tempore concordando, vt extr. de testi. cum tu fili. Arg. cōtra. 3.q.9. nihilominus. in fi. sed hic nulla est contrarietas: quia super diuersis factis testificantur, vnus super crucifixione facta linguis hora tertia, alius super crucifixione in cruce facta à militibus hora sexta.

teneri Augusti. probat ita dicens.

¶ Non solum, qui manibus occidunt, sed etiam quorum consilio, & fraude alij occiduntur, homicidæ probantur.

C. XXIII.

'Pernicioſe† [a] se decipiūt, qui existimant eos tantum homicidas esse, qui manibus hominem occidunt: & non potius eos, per quorum consilium [b] fraudem & exhortationem homines extinguuntur. Nam Iudæi Dominum nequaquam propriis manibus occiderunt, sicut scriptum est [Nobis non licet [c] interficere quemquam.] Sed tamen illis [d] Domini mors imputatur: quia ipsi lingua eum interfecerunt dicentes [crucifige, crucifige eum.] Vnde vnus Euangelista dixit Dominum crucifixum esse hora tertia [e], alius sexta: quia Iudæi crucifixerunt eum hora tertia lingua, milites hora sexta [f] manibus. Qui ergo hominem tradidit, ille interfecit eum, Domino dicente. [Maius [g] peccatum habet, qui me tradidit tibi.] Vnde Psalm. [h] [Filij hominum [i], dentes [k] eorum arma, & sagittę [k], & lingua eorū gladius [m] acutus [n].] Subiiciant ergo se pœnitentiæ [o], quorum consilio sanguis funditur, si veniam promereri voluerint.

¶*Caput hoc collectum est ex variis locis beati Augustini, videlicet ex lib. 3. de consensu Euangelistarum, c. 13. explanatione Psal. 56. & 63. & tract. 114. & 115. in Ioannem.*

Item ex epistola Clementis prima ad Iacobum.

¶ Interfectores fratrū, detractores eorum, eosque odientes homicidæ habentur. C. XXIIII.

Homicidiorum vero tria genera [p] esse dicebat beat⁹ Petrus, & pœnam eorum parilem [q] fore dicebat. Sicut enim homicidas, interfectores fratrum, ita & detractores eorum, eosque odientes, homicidas esse manifestabat: quia & qui [r] occidit fratrē suum, & qui odit, & qui detrahit [s] ei, pariter [t] homicidę esse monstrātur.

Item Hieronymus in Esa. c. 33.

¶ In maleficiis voluntas pro opere reputatur. C. XXV.

[2] Omnis iniquitas, & oppressio [u], & iniustitia, iudicium [x] sanguinis [y] est: licet gradio non occidat, voluntate [z] tamen interficit.

Item Cyprianus tract. 4. de mortalitate.

¶ De eodem. C. XXVI.

Nvmquid [a] Cain [b], cum Deo munus offerret, iam peremerat fratrem? & tamen parricidium mente conceptum Deus prouidus ante damnauit [c] [3]. Vt illic cogitatio mala, & perniciosa conceptio Deo prouidente prospecta est, ita & in Dei seruis, apud quos confessio cogitatur, & martyrium mente concipitur, animus ad bonum deditus Deo iudice coronatur. Aliud est enim martyrio animum deesse: aliud animo [d] defuisse martyrium. Qualem [e] te inuenit Dominus, cum vocat [f], talem pariter & iudicat: quādo ipse testetur [g], & dicat [Et scient omnes ecclesiæ, quia ego sum scrutator renis [h], & cordis [i].]

Item Augustin. tract. 42. ad c. 8. Ioannis.

¶ Homicida est, qui fratri suo mala persuadet. C. XXVII.

Noli putare te non esse homicidam, quando fratri tuo mala persuades [k]. Si fratri tuo mala persuades, occidis. Et vt scias, quia occidis, audi Psalmum [Filij hominum, dentes eorum, arma, & sagittæ, & lingua eorum machera† [l] acuta.]

Idem lib. 19. contra Faustum, c. 23.

p ¶*Tria genera.*] dicuntur esse præcipua: " nam large homicidium dicitur quilibet illicitus motus ad nocendum. ĵ. ead. homicidium.

"homicidiū quid sit.

q ¶*Parilem.*] id est similem quantum ad Deum. aliàs enim asperior pœnitentia imponitur [b] interfectori.

b sc. p eccle siam. Arc.

r ¶*Et qui.*] Supra 86. distinct. pasce.

s ¶*Detrahit.*] " detra ctores dicuntur homicidæ: quia quātum in eis est, priuant animā (quæ melior pars hominis est) vita, dū negant virtutes quibus anima viuit, esse in ea. " Nam detrahere est bona quæ alicui sunt à Deo collata, negare vel inuertere, vt si quis dicat sapientem sapiētiam non habere, vel castū castitatē, vel ea quæ bono zelo fiunt, inuertendo asserat malo zelo vel spiritu fieri, sicut Iudæi Christū dicebant in Beelzebub dæmonia eiicere. 21. di. §. 1. & quidē hoc est peccatum in spiritum sanctum: quia quod est spiritus sancti, maligno spiritui attribuunt. vnde in Euangelio [c]: Qui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehennæ. 45. dist. si Euangelica. 32. quæst. 5. qui vi derit.

"Detractores dñr homicidæ.

"detrahere quid sit.

2 Poly. ibid. Anſ. l. 11. ca. 43. Iuo p. 10 c. 157.

Gen. 4.

c Matt. 15. c. 3 Ex isto tex. infertur (qđ est cōtra pri mā par. gl.) qđ sine actu exteriori qs dr homicida. cōcor. l. is q cū telo. & ibi gl. & Cy. ad leg. Cor. de sic.

t ¶*Pariter.*] non quia æqualiter peccēt, sed dignus est pęna æterna vterque.

u *Omnis.*] ¶*Oppressio.*] C. qđ metus cau. si per impressionem.

x ¶*Iudicium.*] i. ita punitur, & est digna puniri vt homicidium, quia vtrūque sufficit ad damnationem.

Apoc. 2.

y ¶*Sanguinis.*] i. iudicatur esse effusio sanguinis, id est, homicidium, secundum Hu.

z ¶*Voluntate.*] i. actu voluntario, secūdum Hug.

a *Nvmquid.*] Casvs. " In hoc c. dicitur, q⁹ Deus respicit voluntatem hominū antequam perducatur ad actū, tam bonam vt eam remuneret & corroboret, quam malam, vt eam condemnet. De mala probat per Cain: de bona per eum, qui vult pati martyrium, quia remuneratur, etsi martyrium non sequatur. Sequentia duo cap. plana sunt.

"Deus nullū sine causa punit. Psal. 56.

† *gladius acutus*] orig.

b ¶*Cain.*] ſ. 3.q.7. in grauibus. hoc legitur in Genesi.

c ¶*Damnauit.*] si damnauit, ergo commissum fuit. nam nulli Deus immeritam ingerit pœnam. 11.q.3. illud. sed expone, damnauit, id est, damnabile ostendit, scilicet eius victimas respuendo. vel damnabile præsciuit.

d ¶*Animo.*] vt in beato Martino. sufficit enim affectus. argum. ĵ. ea. importuna.

e ¶*Qualem.*] ſ. dist. 25. qualis.

Additio. Et 13.q.2. tempus. & 26.q.5. nec mirum. secundum Hug.

f ¶*Vocat.*] 13.q.2. quàm præposterum.

g ¶*Ipse testetur.*] in Apocalypsi.

h ¶*Renis.*] id est, delectationum.

i ¶ *Cordis.*] id est, cogitationum. Vnde Augustinus super illum locum, scrutans corda, &c. Corda, id est, quod quisque cogitat. Renes, id est, quod quemcumque delectat.

k *Noli.*] ¶ *Persuades.*] ſ. dist. 45. sane. plus enim est persuadere quàm facere. argum. ff. de ser. cor. l. 1. §. persuadere. qui enim persuadet corrumpit, non qui cogit, vt ibi.

l ¶ *Machera.*] id est, gladius: alia translatione dicitur, gladius acutus, ſ. ead. pernicioſe.

g ¶*Maius.*] ſ. 24.q.3. qui aliorum.

h ¶*Vnde Psalmus.*] In Psal. Miserere mei Deus, miserere mei.

aLaqueū, id est, latenter pedib⁹ meis

i ¶*Filij hominum.*] parauerunt laqueum [a] pedibus meis.

k ¶*Dentes.*] id est, corrosiones & conuitia.

l ¶*Et sagitta.*] quantum ad consilia.

m ¶*Gladius.*] quantum ad verba.

n ¶ *Acutus.*] dum clamarent, crucifige, crucifige. etiam voces illæ incitatiuæ fecerunt mortem, vt gladius acutus.

o ¶ *Se pœnitentiæ.*] & irregulares fiunt. 50. dist. si quis viduam. & est arg. contra clericos, qui fures iudicandos potestatibus tradunt. 23. q. 5. vnum solum est. Dic vt extra de homic. tua. & 91. dist. Maximianus. Sed numquid dices irregularem clericum, qui homicidium voluit facere, nec fecit, quia non potuit? irregularis est * tamquam de homicidio, licet non fit homicida. ĵ. ea. si cui. vbi tamen factum sequitur, grauius est peccatum.

* Ex solo actu interiori si incurritur irregularitas. nā hęc sequitur sem. S. Th. 1.q.20 ar.5. ad ◆.

Homicidiorum.] Casvs. In hoc c. ponuntur tria genera homicidiorum. nam non solum dicitur homicida qui manu alium interficit, sed etiam ille qui fratrem suum odit, vel qui ei detrahit, quod probatur assertione Petri. Sequens cap. patet.

Source : BIU Cujas

a *Homicidium.*] ¶*Putabatur.*]male intelligentibus.nam prohibitum erat. & omne vnde malum oritur. extra de const. nam concupiscentiam.

b ¶ *Aperuit.*] in Euangelio vbi dicit: Qui dixerit fratri suo Fatue, reus erit mortis,si quis dixerit fratri suo Racha,reus erit cõsilio.55. dist.si Euangelica.

c ¶*Motum.*] post primum,qui in potestate nostra non est[a].

1 Gl.ord.in Matth.c.5. a De hoc dt apostol⁹ nõ qđ volo bo qđ hoc ago

Si propterea.] Casvs. Dicitur hic, quòd si habuisti animum furandi:quamuis nihil furatus fueris, quia times ne videreris, furtum tamẽ quo ad Deum commisisti. Sequens cap. planum est.

d ¶ *In corde.*] ꝫ.14.q. vlt.c.vlt.

e ¶ *Teneris.*] quo ad Deum, non quo ad hominem, cum rem non contrectaueris. ff.de ac.pos.possideri. §.si rem.quia solo animo furtum non committitur,secũdum legem,vt ibi dicitur.

Si cui etiam.] Casvs. Gratian.infert ex supradictis,cũ voluntas quo ad Deũ remuneretur, & non opus: volũtas autem in cordis contritione consistit, opus vero in oris confessione:tamen manifestum est quòd sola cordis contritione dimittuntur peccata.

2 Iuo p.8.c. 104.Pan.l.7. c.19.

f ¶ *Non minus.*] supra 32.quęst.5.sicut enim. 6.quæst.1.cap.quæro. §.verum hoc.in fi.15. quæst.6.c.1.8.quæst.1. sciendum.14.quæst.5. si quid. 32.q.5. qui viderit. contra.j.dist.2. sicut tribus. contra. Sol. reuera magis reꝰ est si opus adhibeatur, sed hoc quo ad sufficientiam æterni interitus accipe. Vel dic quòd non minus est reus, i. nihilominus reus est,quamuis ad factum non perueniat, non quin plus peccet(vt dixi) si opꝰ sequatur: quod patet ex eo quia prohibitum est malam voluntatem in opus producere. sic ergo contra prohibitionem illam faciens plus peccat.qui ergo opus adiicit voluntati,iniquitatem adiicit iniquitati.

3 Cõcor.l.is q cũ telo.& ibi gl. &do. cũ concor. C.ad l.Cor. de sic.

4 Sent.4. dist.17.

g ¶ *Voluntas.*] non opus tantum:vel non facit vt opus sit remuneratorium,sed voluntas,sicut & alibi dicit,scilicet quòd sufficit eleemosyna cordis,non corporis. 45.dist.duæ. quandoque tamen opus etiam minus bonum in bonum conuertitur diligentibus Deum. j. dist.2.nullus eorum.arg.ext.de reg.iu.estote. Illud autem no.quòd peccata, quæ sola voluntate contrahuntur, sola voluntate dimittuntur,secundum Baz.arg.ff.de pact.ab emptione. sed contrarium credo si ad consensum voluntas peruenit.arg.ꝫ.6.dist.testamentũ.

b Contritio virtus siue gra est virtꝰ mẽtis,s.humilitas,qua homo humiliatur & cõteritur,& ꝓsternitur: & sic disponitur vt velit se ꝓ pec cato puniri, & satisfacer ꝓ illo.Arc. " suppliciũ patietur æternum qui tpale non subiit.

¶Occidit,qui ad nocendum mouetur.
C. XXVIII.

1 HOmicidium lege vetitum putabatur[a] non aliud esse, nisi corporis perẽptio. Aperuit[b] ergo Dominus,omnem iniquum motum[c] ad nocendum fratri,in homicidij genere deputari.

¶ *Verba propria* B. *Augustini sunt hæc,* Quia enim non intelligebant homicidium, nisi peremptionẽ corporis humani, per quam vita priuaretur,aperuit Dominus,&c.

Item Augustinus lib. 50.homil.hom.28.

¶Furti tenentur,qui solo timore non furantur. C. XXIX.

Si propterea non facis furtum, quia times ne videaris, intus fecisti, in corde[d] fecisti: furti teneris[e],& nihil tulisti.

Idem de libero arbitrio,lib.1.c.3.

¶ Non ideo minus delinquit,cui sola deest facultas. C. XXX.

2 SI cui etiam non contingat facultas concumbendi cum hac coniuge aliena, planum tamen aliquo modo sit id eum cupere,&,si potestas detur, facturũ esse,non minus[f] reus est,quàm si in ipso facto deprehenderetur[3].

Item,sicut auctoritas testatur. ¶ Voluntas[A] remuneratur,non opus. Voluntas[g] autem in cordis contritione[h] est:opus vero in oris confessione.]

A ¶ Voluntas.] *Hæc vsque ad finem sunt ex homil.26.operis imperfecti in Matthæum.*

Luce clarius constat cordis contritione, non oris confessione peccata dimitti.

Item Prosper libr.2. de vita contemplatiua,cap.7.

C. XXXI.

4 POrro[i] illi,quorum peccata humanam notitiam latent, nec ab ipsis confessa, nec ab aliis publicata,si ea cõfiteri,aut emendare noluerint: Deum,quem habent testem, ipsum habituri sunt & vltorem[k]. Et quid eis prodest humanum vitare iudicium,cum, si in malo suo permanserint,ituri sint in æternum, Deo retribuente, supplicium? Quòd, si ipsi sibi iudices fiant,& veluti suæ iniquitatis vltores, hic in se volũtariam pœnam seueriſſimæ animaduersionis exerceant,temporalibus[l] pœnis mutabunt æterna supplicia, & lacrymis ex vera cordis compunctione fluentibus restinguent æterni ignis incendia.

Et infra ibidem.

C. XXXII.

5 FAcilius[m] Deum sibi placabunt illi, qui non humano cõuicti iudicio,sed vltro[n] crimen agnoscunt: qui aut propriis illud confessionibus produnt, aut nescientibus[o] aliis (quales occulti sunt)ipsi in se voluntariæ excommunicationis sententiam[p] ferũt, & ab altari,cui ministrabant,non animo[q],sed officio separati,vitã suam tamquam[r] mortuam plangunt,certi,quòd reconciliato sibi efficacis pœnitentiæ fructibus Deo, non solum amissa[s] recipiant[t], sed etiam ciues supernæ ciuitatis effecti,ad gaudia sempiterna perueniant.

¶ *In plerisque vetustis exemplaribus caput hoc coniunctum est superiori: in nonnullis autem reliqua etiam vsque ad cap.Medicina.*

7 Hoc idem probatur auctoritate illa prophetica[In quacumque hora peccator fuerit conuersus, & ingemuerit,&c.] Non enim dicitur,ore confessus fuerit,sed tantum[Conuersus fuerit, & ingemuerit, vita viuet,& non morietur.]

Hinc etiam propheta ait.

dicio cum potest inde conuinci,& pœnitentiam agere,vt sic commutet pœnam æternam in temporalem.

k ¶ *Et vltorem.*] quasi sine confessione. & in hoc facit ad propositum:sed tamen hoc non est verum:quia confiteri tenetur sacerdoti. sed hoc vult dicere, quod deberet recognoscere peccata sua, & inde se damnare, & se redarguere & dicere,tali pœna sum dignus. & sic sunt sui iudices.[c]

c Vt j.e.tres vltra me.ad hoc fac. qđ đt Aug.peccatũ tuũ te iudicem habeat, nõ patronũ.Arc.

l ¶ *Temporalibus.*] in subsstinendo temporales pœnas euadũt æternas.ꝫ.13.q.vltim. c.vlt.

m *Facilius.*]11.q.3. c. ad mensam. §.euidenter. ibi.allegabatur hoc pro capitulo.

n ¶*Sed vltro.*]argum. 50.dist.presbyterum. arg. pro sponte confesso.

o ¶*Nescientibus.*] infra ead.§.similiter.

p¶*Sententiam.*]quod fit cum in secreto interius compunguntur,& confitentur sacerdoti, vt infra ead. dist. vide benignum. & c. iudicet. non tamen sibi pœnitentiam imponendo,vel se ligando , secundum quodG.inducit. ca. sed ferunt voto & proposito quo se damnent ad talem pœnitentiam subeundam iudicio sacerdotis.

5 Sent.ibid.

q ¶ *Non animo.*] scilicet in perpetuum, sed officio, scilicet ad tempus[d] propositũ.

d Vt j.ea.in quippe, &c. vel non animo tantum , sed officio, auctoritate,s. superioris.vel non animo tantum,sed officio,id est,iudicio superioris ab officij exe cutione abstineant, vt j.ea.di. in actione. & j.dist.5.c.1.

r ¶*Tamquam.*] j.ead. dist. in actione. ꝫ. 50. dist.& purgabit. & c. de his vero.

Esa.30.

s ¶ *Amissa.*] i. prætermissa & dimissa ad tempus propositum. quippe habent peracta pœnitẽtia ad pristinum altaris officium , vnde sponte recesserant , remeare , vt 50. dist.domino sancto.& c.purgabit.

Ioel 2.

t ¶*Recipiant.*]id est,iudicentur digni recipere.H.

HOC IDEM. Hæc est 7. pars primæ partis, in qua intendit magister probare quòd non in confessione,sed in cordis contritione dimittuntur peccata. si enim confessio est signum pœnitentiæ tantum*,&c.& hoc probat nouem auctoritatibus sanctorum.Ioannes de Fant.

* Hæc dñr argumentando, non statuendo.

Casvs.H.sic ponit casum hunc.Ab hoc loco vsque ad §.sequentem per multas auctoritates,& per exempla, & per argumenta probat G.peccata dimitti in contritione cordis absque oris confessione,& operis satisfactione,& sunt plana omnia quæ vsque illuc inducuntur.&facit vnum §.tantum.vsq; ad illum §. *Alij econtra.*& satis potest hoc stare. sed in quibusdam libris inuenio plures §. & hoc voluit Laur.Ben.sic ponit casum. Ab isto loco inducit G.auctoritates euidentiores ad probandum suum propositum , & suspendit conclusionem suam vsque ad §. *Item si antequam.*& ibi infert conclusionem,&ab eodem §.suspendit iterum suam conclusionem vsque ad §.*Cum ergo.*& ita peruenit vsq; ad §.*Alij econtra.* & hoc videbis per decem auctorit.quas ponit in littera. Et scias quòd quidam in principiis omnium auctoritatum cap.faciunt. sed H.non facit,nec Gratian.cum sæpe pauca verba de auctoritate inducat *Octauæ*,scilicet ętatis surgentiũ.tunc enim fiet iudicium,quod ab hominibus timetur.vel octauæ diei,quæ dicitur dies iudicij & aduentus. Dicit ergo, *timore octauæ*,id est, iudicij & aduentus. *Cum enim Deus.* verba sunt Gratiani.

Scind

Source : BIU Cujas

a *Scindite.*]¶*Nominauit.*]& bene:quia sicut scindere vestimenta inutile est, nisi scissio fiat per distinctionem & proportionem eius quod deberet vestiri:ita etiam satisfacere exterius,id est, confiteri exterius non prodest nisi præcedat scissio cordis, scilicet contritio,secundum cuius motum & modum sequitur oris confessio, & operis satisfactio: quæ scissura vestium appellatur.Pe.

b ¶*A parte.*] oris con

est pars im proprie.Nã cõfessio&sa tisfactio, si pprie sumã tur,sunt distinctę partes sacramẽ ti pœnitentię,cõc.Tri. sef.14.can.4 &S.Th.4.di. 16.q.1.art.1. q.2.& 3.

fessio est pars * exterioris satisfactionis, quæ hic totum dicitur, & ĩ.e.quem pœnitet. " Vel dic,superius infinitatum efficitur pars inferioris infinitati. cum enim hæc vera sit, omnis homo est animal: vtroque termino infinitato recte conuertitur,ergo omne non animal est nõ homo. & sic non scindere corda est inferius ad nõ scindere vestimenta. planius dixisset à toto ad partem.

Ioel.2. & Zach.1.

" Superius infinitatum efficitur ps inferioris infinitati.

c *Conuertimini.*] Sed numquid standum est huic ordini, vt prima sit nostra conuersio, sequens Dei ? videtur arg.43.dist. sit rector. extra de vi.& ho.cle. c.vlt.in fin. Arg.contra.ĩ.dist.4.dicit Dominus. ff.de solu.nec enim. & præterea nemo meretur primam gratiam.quomodo ergo hoc præcipitur alicui, conuertimini,

1 Sent.ibid.

†*al.cui*

Luc.17.

" cõuertimini ad me,& ego conuertar ad vos. qualiter intelligitur.

Ioan.11.

a id est,talis est modus loquendi.

Matth.8.

" Contritio præcedit remissionem.

" &c. Sol.tale est a istud quale illud, surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Vel respicit hic ordinem iustificationis, quia contritio qua conterimur,causaliter præcedit " remissionem,&sic contritio quæ ex libero arbitrio procedit,meretur remissionem: quæ tamen gratiæ, quę omnia præcedit, erit attribuenda tam quam causæ. quidam tamen prius ponunt remissionem.Vel conuertimini, id est, ostendite vos humiles ad conuersionem, & ego cõuertar ad vos, id est, primam gratiamvobis infundam. argum.ĩ.distin.5. falsas.Vel dic conuertimini per omissionem culpæ, ad quam quilibet tenetur:non per gratiam habendam, quam nemo meretur vel demeretur: sicut vides in radio solis:si enim aperio fenestram, intrabit sol : si clausero, non intrabit. tamen non possum eum cogere quòd intret.vnde dictum est de homine, quòd est spiritus vadens & non rediens,per se. si tamen habeat gratiam , potest mereri vitam æternam. vnde non valet hoc argu.iste non potest mereri quod minus est.ergo nec quod maius. Item nec hoc , Iste est magis malus hodie quàm heri , ergo minus habilis ad suscipiendam gratiam quàm heri.instantia est in Cepha, id est,Petro.H.

Luc.22.

b *Vt 50.dist. fidelior.*

c *Vbi loquitur devenia pœnæ.*

d ¶*Conuersio.*]Arg.quòd non tantum valet verbum simplex quantum compositum.arg.contra.ff.ad leg.Aquil.si seruus.§.inquit.vbi dicitur ruperit,id est,corruperit.

e ¶*Suæ conuersionis.*]Arg.contra.11.q.3.qui iubente[c].sed hic de fructu remissionis diuinæ,ibi humanæ.

C. XXXIII.

SCindite corda vestra, & non vestimenta.

Ostendens in contritione cordis, quæ in eiusdem scissione intelligitur, non in confessione oris,quæ pars est exterioris satisfactionis,quam scissuram vestium nominauit a, à parte b totum intelligens,peccata dimitti.

Hinc etiam per eumdem Prophetam Dominus ait.

C. XXXIIII.

COnuertimini c ad me in toto corde vestro, & conuertar ad vos.

¶ *Confecta est sententia ista ex verbis Ioelis, c.2.& Zachariæ,c.1.*

1 Conuersio d autem dicitur, quasi cordis vndique versio.Si autem cor nostrum vndique à malo ad Deum vertitur, mox suæ conuersionis e fructum meretur,vt Deus ab ira sua ad misericordiam conuersus,peccati præstet indulgentiam,cuius †primo præparabat vindictam. Vnde datur intelligi,quòd etiam ore tacente , veniam consequi possumus. Hinc etiam leprosi f illi, quibus Dominus præcepit,vt ostenderent se sacerdotibus g,in itinere , antequam ad sacerdotes venirent, mundati sunt. Ex quo facto nimirum datur intelligi , quòd antequam sacerdotibus ora nostra ostendamus , id est, peccata nostra confiteamur , à lepra peccati mundamur. Hinc etiam Lazarus h viuus de monumento prodiit : non prius de monumento est eductus, & postea à Domino suscitatus : sed lapide i remoto, quo monumentum claudebatur , in sepulchro k reuixit, & foras viuus prodiit. ¶ Hinc etiam, vt Dominus ostenderet , quòd non sacerdotali iudicio , sed largitatæ diuinæ gratiæ peccator emundatur, leprosum tangendo mundauit l , & postea sacerdoti sacrificium m ex lege offerre præcepit n. Leprosus enim tangitur , cum respectu diuinæ pietatis mens peccatoris illustrata compungitur. Vnde post trinam negationem Petrus , Domino eum respiciente, profudit amaras lacrymas , lquibus culpam negationis suæ diluit. Leprosus semetipsum sacerdoti repræsentat, dum peccatum suum sacerdoti pœnitens confitetur. Sacrificium ex lege offert , dum satisfactionem ecclesiæ iudicio sibi impositam factis exequitur.Sed antequam ad sacerdotem perueniat, emundatur : dum per contritionem cordis ante confessionem oris peccati venia indulgetur. Hinc etiam medici negantur suscitare aliquem,vt resuscitatus confiteatur : dum

f ¶*Leprosi.*]Scilicet decem,de quibus legitur in Euangelio Lucæ, qui designant peccatores.

Additio.Scilicet lepra peccati infectos,secundum Hug.

g ¶*Sacerdotibus.*]"primo ergo est Deo confitendum,postea sacerdoti,ĩ.ead.§.ex his omnibus.

per prophetam dicitur, [Numquid medici o resuscitabunt, & confitebuntur tibi ?] Item [A mortuo p, vt auctoritas q ait, perit r confessio , velut s ab eo , qui non est.] Vnde pœnitens ille , qui timore ostiuæ territus exclamauerat: [Domine, ne in furore tuo arguas me , neque in ira tua corripias me :] postea supplicans aiebat (saluum me fac propter misericordiam tuam : quoniam non est in morte , qui memor t sit tui : in inferno autem nullus tibi confitebitur.) Si ergo v nullus confitebitur , nisi resuscitatus , nemo autem viuit æternę gehennę filius, & perpetua damnatione x dignus , patet y , quòd antequam quisque confiteatur peccatum, à reatu suæ præuaricationis , quo æterna sibi debebantur supplicia , per gratiam internæ compunctionis absoluitur. ¶ Item. Si antequam z quisque confiteatur, à Domino resuscitatur, vel resuscitatus viuit, dum confitetur, vel post resurrectionem iterum mortuus est, & confitetur. Sed, sicut antequam resuscitaretur mortuus, confiteri non poterat, sic post resurrectionem mortuus confiteri non valet. Restat ergo vt resuscitatus viuat, dum peccatum confitetur a. Habet itaque suscitatorem suum sibi præsentem, seque inhabitantem.

Vnde Augustinus ait in Psal.70.

A ¶ Confitetur.] *Hic in vulgatis interiiciebantur hæc* , ergo sola contritio , in qua fit resuscitatio, tollit peccatum : *quæ absunt à plerisque , & emendatioribus Gratiani codicibus.*

C. XXXV.

REsuscitatus corpore viuit ab sente suscitatore. Nõ autem sic resuscitatus in anima a.

¶ *In glossa ordinaria in Psalm.70.vers.*Deus docuisti,*in vers.*mirabilia.*ex Augustino hæc afferuntur.* Quid mirabilius, quàm mortuos suscitare ? Suscitatus corpore viuit etiam absente suscitatore , non sic suscitata anima sine Deo:*quæ sententia fusius exponitur apud ipsum* B.*Augustinum concione 2.in eumdem Psalmum.*

Cum enim Deus sit vita animæ , anima vero vita corporis , sicut corpus viuere non potest absente anima , ita non nisi Deo præsente anima viuere valet. Habet itaque anima sibi Deum præsentem per gratiam , qua viuens peccatum suum confitetur , eamque vita, quæ Deus est, inhabitat : quam inhabitando viuere facit. Si autem b illam inhabitat, ergo templum spiritus sancti facta est: ergo illuminata est : ergo à tenebris peccatorum expiata est : ergo templum diaboli esse desiit,quę ad lucem venit,cuius respectus tetra de baptism.& eius effect.maiores.

d 5.cap.& 23.c.

" Confitere primo Deo dehinc sacerdoti. Psal.87. Greg.in Ps. 1.pœnit. Eccl.17.

Psal.6.

" Sacerdotes dicũtur medici.

" Pctm̃ ducit ad ñ esse e ĩ.e.dist.2. §.fi.

h ¶ *Hinc etiam Lazarus.*] id est, peccator consuetudine peccandi depressus.Arg. infra distinct. 2. sicut tribus.

i ¶*Lapide.*]onere peccati.

k ¶ *In sepulchro.*] id est, in cordis contritione.

l ¶ *Mandauit.*] in Euangelio Matthæi.

m ¶ *Sacrificium.*] id est,satisfactionem.

n ¶ *Præcepit.*] Supra 93. distin. Dominus. & ita ex præcepto tenetur quis confiteri.

o ¶*Medici.*] id est,sacerdotes, " qui medicinam animæ præstant : sed Deus dicitur medicus, vt infra dist.3. adhuc instant. 23.quæst.4. Nabucho donosor. & 11. quæst. 3.quomodo.

p ¶*A mortuo.*] id est, permanente in peccatis.

q ¶*Auctoritate.*]in libro Iesu filij Syrach, scilicet Ecclesiastico.

r ¶ *Perit.*] id est, non est, quia non pœnitet talem, vt ĩ.distin. 3. Iudas. & ita perit hoc quod non est.argumen. ff.de constit. pecun.id quod. vel si est, non est vtilis quo ad vitam.Argument. quòd rescriptum ab excommunicato impetratum fit nullum ipso iure. argument. contra. infra de consecratione distinct.2. & dixit.

s ¶*Velut.*] qui enim peccat , nullus est: " quia peccatum ducit ad non esse , cum nihil sit e, iuxta illud: Et sine ipso factum est nihil. & est velut similitudinarium.sed ad litteram potest hoc intelligi : quia post mortem nemo valet confiteri , vt de illo diuite legitur in Euangelio.

t ¶ *Qui memor.*] quantum ad gratiæ susceptionem dum est in peccato.

v ¶*Si ergo.*] quasi dicat , nullus ad sui salutem.

x ¶ *Damnatione.*] extra de baptism.& eius effect.maiores.

y ¶*Patet.*]ecce conclusio magistri.

z ¶*Si antequam.*]habito quòd ante confessionem peccator resuscitatur, probat quòd quando confitetur,non est in peccato : si enim post resurrectionem suam antequam confiteatur incipiat mori, id est peccato obligari:sequeretur quòd mortuus, id est in peccato existens confiteretur : quod tamen non potest esse ante resurrectionem,nec post. à mortuo enim,&c. perit confessio. concludit ergo quòd viuens, id est, à reatu peccati absolutus confitetur , & ita in confessione non dimittitur peccatum.

a ¶ *Resuscitatus.*] ¶ *Anima.*] not. animam alio modo suscitari quam corpus.

b ¶*Si autem.*]verba Magistri.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Apostolus.*]in epistola 2.ad Corinthios 6.c.
b ¶ *Conuentio.*]id est,communicatio.
c ¶ *Belial.*]apostata interpretatur.
d ¶ *Lucis.*] id est,illuminationis. & est argum.quòd contraria sese non patiuntur.argum.16.q.7.in nona.j.ead.§.cum ergo.
e ¶ *Dominus ait.*]in Euangelio Ioannis.
2.Cor.6. f ¶ *Abrahæ.*] 5.22.q.2. quæritur. §.item opponitur.
g ¶ *Duobus.*] exigentibus contraria.
Ioan.3. g ¶ *Duobus.*] diuersis, puta in eo quòd sunt diuersi.aliàs secus. ff. de oper.lib.duorum.
h ¶ *Vi natus.* ¶ *Ex Deo.*] Cooperante per gratiam vel
Ioan.8. per baptismum.
Matth.6. i ¶ *Peccat.*] coniunctim intellige dum moratur in sanctitate percepta, & regeneratione Dei. Quod sic debeat intelligi, habetur j. dist.2. §.item secundum. & c. si enim inquit.
"Nomen amittitur ex virtute vel peccato. k ¶ *Diaboli.*] " & ita ex virtute vel peccato nomen amittimus,sicut & lex dicit quòd adoptatus à senatore in filium, filius senatoris dicitur.
Colos.1. ff. de senat. senatoris filius.& nupta clarissimo quandiu non nubit alij inferioris ordinis, clarissima dicitur, vt ff. de senat.femina.
l ¶ *Solo.*] magnum autem peccatum est nõ agere pœnitentiam, & suo sibi complacere delicto. j.dist.ead. super tribus.
m ¶ *Omnis viuit.*] per gratiam.
n ¶ *Alienus.*] à charitate præcisus, scilicet ad mortem. j.ead. in actione. extra de regul.& transeun.ad relig.licet.in fi.

ALII E CONTRARIO. Hæc est 2.pars distinct.in qua probat magister, q; si potest confiteri quis & non vult, non saluatur. quod est verũ. Et subdiuiditur hæc pars, in 6.partes. Secunda ibi, *Et venit.* Tertia ibi, *Nemo potest.* Quarta ibi, *Potest fieri.* Quinta ibi, *Quantuslibet.* Sexta ibi, *Nonnulli.* Ioan. de Fant. Casvs. Allegat nunc Grat. pro alia parte, scilicet quòd adulto & discreto peccatum non dimittatur sine oris confessione, & operis satisfactione, & ad hoc inducit multas auctoritates vsque ad §. illum, *his auctoritatibus.* quæ quandoque modicum, quandoque nihil faciunt ad propositum, sicut tu ipse videbis, sicut etiam superius fecit. Sequentia autem c. plana sunt, s. dic tu. & non potest.

o ¶ *Alij e contrario testantur.*]ab hoc loco vsque ad §. his auctoritatibus. pro alia parte allegat, quòd scilicet adulto peccatum non dimittitur sine oris confessione. quod tamen falsum est *. " bene tamen dicimus quòd licet cordis contritione dimittatur peccatum, confessio tamen mundat, & satisfactio mundat, & sic magis ac magis mundatur homo, sicut magis ac magis innouatur homo. j. de consec. dist.4. non ex quo. Auctoritates hic inductæ parum vrgent si diligenter exponantur.

*Imo verissimũ sine cõfessiõe salté ĩ voto nõ dimitti pctm.
"Cõfessio & satisfactio mundant.

p ¶ *Sine confessione.*] id est, ea contempta, vt primam opinionem defendas, iuxta verbum illud dominicum: Vade, & amplius noli peccare. j. dist.3.si Apostolus.

"Confessio est duplex. q ¶ *Per prophetam ait.*]dic, "duplex est contritio & confessio. scilicet interior & exterior. de interiori, scilicet, quæ fit Deo, dicitur quòd sine confessione [a] non dimittuntur peccata. Vel dic, id est, propositum habes dicendi ore.

a De cõfessione dt Io. Chryſ. Confessio est salus aiarũ, restauratrix virtutũ, dissipatrix vitiorũ, expurgatrix dæmonũ, quid plura? obstruit os inferni, portas aperit paradisi. Gen.17. * imo Grat. hoc inducit vt ostendat neq; apud Deũ iustificari sine oris confessione. Esa.43.
b De ista hĩ in Ps. Cõfite mini Dño, qm̃ bonus.
1 Sent.4. dist.17.
2 manuscripto, cuius initium, *Ecce nunc tempus adest* Sent.ibid.
Esa.43.

nebras fugat. Nulla enim (vt ait Apostolus [a] *) conuentio* [b] *Christi ad Belial* [c]*, nulla participatio lucis* [d] *ad tenebras, nulla communicatio iustitiæ & iniquitatis, nullus consensus templo Dei cum idolis. Item, vt Christus ait* [*Omnis, qui odit malum, in luce agit.*] *Qui autem in luce agit. sicut Augustinus ait, in Christo operatur, qui autem in Christo operatur, eius filius probatur. Cuius enim opera quisque facit, eius filius esse perhibetur. Vnde quibusdam Dominus ait* [e] [*Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ* [f] *facite.*] ¶ *Item.* [*Vos ex patre diabolo estis: quia opera patris vestri facere vultis.*] *Nemo autem filius Dei, & diaboli simul esse potest. (Nemo enim, vt ipse ait, duobus* [g] *Dominis seruire potest.)*

Item, vt Ioannes ait in epist. sua 1.c.3.

C. XXXVI.

QVi natus est ex Deo [h], non peccat. [i]

Ergo nec est filius diaboli [k]*. Solo* [l] *enim peccato, diaboli filij sumus. Ergo de eius regno translati sumus in regnum charitatis filij Dei, & sumus erepti de potestate tenebrarum, & facti filij lucis. Cum ergo ante confessionem, vt probatum est, sumus resuscitati per gratiam, & filij lucis facti, euidentissime apparet, quòd sola cordis contritione, sine confessione oris peccatum remittitur.*

Item Ioannes ibidem.

C. XXXVII.

Omnis, qui non diligit, in morte manet.

Si ergo viuit [m]*, & diligit: si diligit, dilectio in corde est: dilectio autem in malo non est. Est enim proprius fons bonorum, in quo non communicat alienus* [n]*. Ergo bonus est iste factus per gratiam ante confessionem peccati: non itaque malus est: bonus enim & malus aliquis simul esse non potest. Quòd si malus non est, membrum diaboli non esse probatur: nec ergo dignus est gehenna, quæ diabolo, & membris eius solummodo debetur: sicut æterna beatitudo solummodo membris Christi paratur. Non ergo in confessione peccatum remittitur, quod iam remissum esse probatur.*

r ¶ *Iustificeris.*] id est, à peccato munderis, vel bonis operibus replearis. vel vt consecutiuum non est, vel vt iustus aliis videaris, exemplo tui proficientibus. Vel intelligitur de exteriori, vt iustificeris quo ad alios, non quo ad Deum * apud quem iustificatus es. argum. infra eadem, cap. iudicet.

Fit itaque confessio ad ostensionẽ pœnitentię, non ad impetrationem veniæ: & sicut circumcisio data est Abrahæ in signum iustitiæ, non in causam iustificationis, sic confessio sacerdoti offertur in signum veniæ acceptæ, non in causam remissionis accipiendæ.

2 ¶ *Alij è contrario testantur* [o]*, dicentes sine confessione oris, & satisfactione operis neminem à peccato posse mundari, si tempus satisfaciendi habuerit. Vnde Dominus per prophetam ait* q. *(Dic tu iniquitates tuas, vt iustificeris* [r]*.) Item Ambrosius in libro de paradiso, cap.* 14.

C. XXXVIII.

[1]NOn potest quisquam iustificari à peccato, nisi ante fuerit peccatum confessus [s].

Idem in sermone 1. *Quadragesimæ.*

C. XXXIX.

[2]ECce nunc tempus acceptabile adest, in quo confessio à morte animam liberat: confessio aperit paradisum: confessio spem saluandi tribuit. Vnde scriptura dicit, [Dic tu iniquitates tuas, vt iustificeris.] His verbis ostenditur, quia non meretur iustificari, qui in vita sua peccata non vult confiteri. Illa ergo confessio nos liberat, quæ fit cum pœnitentia. ¶ Pœnitentia vera [t] est dolor cordis, & amaritudo animæ pro malis, quæ quisque commisit. Pœnitẽtia est & mala præterita plangere [u], & plangenda iterum non committere.

Item Ioannes os aureum in homil. de pœnitentia, quæ incipit ([3] Prouida mente.)

C. XL.

[4]PErfecta [x] pœnitentia cogit [y] peccatorem omnia libenter sufferre. *& infra.* ¶ In corde eius contritio, in ore confessio, in opere tota [z] humilitas [a]: hæc est fructifera [b] pœnitentia.

Idem [5].

s ¶ *Confessus.*] Deo, vt j.ead. sufficit. confessio oris fit sacerdoti, cordis fit Deo. j.e. quamuis. [b] proximo. 11. q.3. existimant.

ECce nunc.] CAsvs. Ostendit Ambr. in hoc c. quòd confessio liberat hominem à peccato: qa sine eâ nemo potest saluari, & ad hoc probandum inducit auctoritatem prophetæ, & hoc in prima parte. In secunda parte ponit duas distinctiones pœnitentiæ, per quas probat q; actus exterior est necessarius ad pœnitentiam. Secunda pars incipit ibi, *Pœnitentia vera.* Sed certe prima diffinitio magis probat primam opinionem quàm secundam. Sequentia autem quattuor capitula plana sunt, scilicet perfecta. non potest. nullus neminem.

t ¶ *Vera est.*] ergo sufficiens melius probat auctoritas hæc primam opinion. quàm secundam.

u ¶ *Plangere.*] non est hæc descriptio, quia hoc habuit Iudas ex timore seruili: sed est qualiscumque assignatio.

x ¶ *Perfecta.*] Hoc c. habes j. dist. 3. circa principium.

y ¶ *Cogit.*]" hoc intelige quantum ad sensualitatem, quæ semper rationi repugnat. vnde Apostolus: caro concupiscit aduersus spiritum, & econuerso, Galat.5.

z ¶ *Tota.*]id est, omnis eius gradus.

a ¶ *Humilitas.*] ne superbia efferatur, vt pharisæus. Videtur approbare eorũ sententiam, qui dicunt quòd remissio præp o nenda est iustificationi. sed hæc dicta sunt de gratia iustificante. vel gratiam, id est, gratiæ augmentum, vt non intelligas de gratia iustificante. vel non potest innotescere gratiæ acceptio. nam res tunc fieri dicitur quando innotescit. Vel hoc dicto, purgatus, ponitur in vim nominis, non partipij: omnia enim hæc simul sunt tempore.

" Sensualitas rationi repugnat.
3 j. de pœn. dist.3.c.1.
4 j. dist.3.p-fecta. Sen.4 dist.17.
5 j. de conf. dist. 4. non potest.

b ¶¶ *Fructifera.*] not. " quòd in peccato mortali tria attenduntur, impudentia, delectatio, & perpetratio. contra hæc tria triplice remedio opus est: contra impudentiam confessio, in qua est verecundia. j. ead. quem pœnitet. delectationi opponitur amaritudo contritionis: perpetrationi opponitur operis satisfactio. j. distinct. 2. cap. 2. Sed numquid de veniabus tenetur quis confiteri? videtur quòd non, quia res pene contra naturam est, &c. vt 25. dist. §. criminis. " Dico quòd de venialibus maioribus tenetur quis confiteri, de quibus dicit auctoritas, Vitasti grandia, caue ne obruaris arena. j. ead. tres sunt. sed est generalis confessio & specialis: speciali indigent mortalia. vnde Psal. Lauabo per singulas noctes lectũ meum, id est, conscientiam meam emundabo discurrens per singulas noctes, id est, per singula mortalia, de singulis, scilicet confitendo & satisfaciendo sigillatim non confuse. in generali vero sufficit confiteri venialia, vt fit in Missa, cum dicit sacerdos, cõfiteor Deo, &c. Illud non credo [c] quòd existenti in mortali peccato dimittituntur venialia. j. dist. 3. de quotidianis.

"Mortalia in pctõ tria attenduntur.
"Confessio an dẽ fieri đ venialib⁹.
c idem L. & Petr.

a ¶ *Non*

Source : BIU Cujas

a *Non poteſt quis.*]ĵ. de de conſecr. diſt. 4. non poteſt.
b ¶ *Sorde.*]ĵ. de pę. di. 3. §. his auctoritatibus. & c. ſunt plures.
c ¶ *Confeſsionem.*] interiorem, id eſt, cordis dolorem, & amaritudinem quo ad adultos.
d ¶ *Baptiſmi.*] quo ad infantes, vel per baptiſmum primo, ſecundo per pœnitẽtiam, quæ eſt ſecunda tabula, ĵ. ead. quamobrem.
e *Nvllus.*] ¶ *Veniam.*] quantum ad eccleſiam.
f ¶ *Pœnam.*] non videtur hoc eſſe verũ, nec de interiori pœnitentia, nec de exteriori. nam ſi de interiori quę peccata deleuit, ergo & charitas affuit: "qa aliter non delentur peccata niſi per charitatem. tanta ergo eſt hæc pęna ex quo charitas adeſt, quanta eſſet maior q̃ excogitari poſſet, & hic dicit qualemcumque: ſed nec de exteriori: quia quãdoque ſine omni pœna exteriori dimittitur peccatum, iuxta illud: Vade, & amplius noli peccare. ĵ. di. 3. ſi Apoſtolus. ſed tñ exaudi hoc de interiori[a]. qđ ergo dicit, etſi longe minorem, dic quo ad acerbitatem, ſcilicet pœnæ. nam pœna interior, & ſi tanta ſit, non tamen ita acerbe affligit, & ita non eſt contra. ĵ. di. 3. productior. quia illud de exteriori, vel illud de peccato originali, vt ibi dicam. Item contra ſ. 47. diſt. omnes. vbi eſt verbum Apoſtoli: Sicut exhibuiſtis mẽbra veſtra, &c. hic autem dicitur, q̃ non ſic: ſed ſufficit qualitercumque. Sol. non attenditur ibi paritas ſecundum radices motuum, ſed ſecundum modum pœnitendi: q. d. ſi manibus peccauimus, extẽdamus eas ad bona opera, ſi lingua, loquamur bonum: & ita de aliis membris, vt in quibus plus Deum offendimus, plus in illis pœniteamus. vnde legitur quòd ranæ interemerunt reliquias Pharaonis, hoc eſt vaniloquia. non autem poſſet attendi ſecundum radices motuum.
g ¶ *Largitas.*] quia in infinitum magis extenditur bonitas quàm iniquitas: "cum enim charitas creſcit, non habet obicem, ſed in infinitum creſcere poteſt. Nam ratio naturalis eſt illi conſona, quæ eſt contraria iniquitati. vnde iuſtorum ſemita quaſi lux ſplendens creſcit in perfectum diem. ĵ. diſt. 2. non reuertebantur. ſed iniquitas habet obicem, ſcilicet ſuperiorem partem rationis, quæ ſemper remurmurat male agenti, & etiam offenſio creatoris. ſ. diſtin. 6. §. ſed penſandum.
h ¶ *Non relinquatur etiam iuſtitia.*] "ita eſt miſericors Deus, quòd etiam iuſtus: quia nullum peccatum præterit impunitum. q. d. licet ſit ita miſericors, non tamen ita eſt de eius miſericordia confidendum, vt euaneſcamus per ſpem: immo miſericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. territi ergo iuſtitia confidamus de miſericordia. confiſi de miſericordia timeamus de iuſtitia. miſericors eſt quia quemlibet punit circa demeritum, & remunerat vltra meritum iuſtus: quia nullum peccatum præterit impunitum. 22. q. vlt. quoties.
i *Neminem.*] ¶ *Magno.*] ſi de venialibus hoc intelligas, ponitur pœnitentia pro pœnitudine. arg. ĵ. de conſe. diſt. 2. iteratur. arg. ĵ. ead. tres.
k ¶ *Tranſire.*] vt magis iuſtificemini. ĵ. de conſecr. diſt. 4. omnes qui iam. ſ. 23. q. 4. quid faciet. & q. 7. quemadmodum.
Agite pœnitentiam.] Casvs. Quidam erant qui contemnebant confiteri vel ſatisfacere de peccatis ſecundum præceptum eccleſiæ, dicentes ſibi ſufficere ſi occulte pœnitentiam agãt:

† *al vitæ*]*al. dei accipere*

"Peccata ſi necharitate nõ delẽtur. 1 Sent. ibid. Pol. l. 6. ti. 20 Anſel. l. 11. c. 142.

† *Atque ita impertitur largitas*] orig.

2 Poly. ibid. † *Nec quem quam*]orig. a idem L. & Pet. & Hug. vñ dic pœnã interiorẽ ſc. cordis amaritudinẽ & doloreẽ, & cõpũctionẽ ſine qua, ſc. pœna interiori pctũ nõ dimittitur, ſcđm H. 3 Sent. ibid. Polyc. ibid.

Matth. 16.

4 Iob 31. apđ 70. expſſius.

"Charitas ĩ infinitũ creſcere poteſt

"Deus eſt ñ ſolum miſericors, ſed etiã iuſtus.

C. XLI.

NOn poteſt quis [a] gratiam doni † cœleſtis accipere: niſi prius purgatus fuerit ab omni ſorde [b] peccati per pœnitentiæ confeſſionem [c], per donum baptiſmi [d] ſalutaris.

Item Auguſtinus in libro de continentia, cap. 6.

C. XLII.

1 NVllus debitæ grauioris pœnæ accipit veniam [e], niſi qualemcumque, & ſi longe minorem, quam debeat, ſoluerit pœnã [f]. Ita † enim impertitur à Deo largitas [g] miſericordiæ, vt non relinquatur etiã iuſtitia [h] diſciplinę.

Idem Vincentio, epiſt. 48.

C. XLIII.

2 NEminem † [i] putes ab errore ad veritatem, vel à quocumque ſeu magno, ſeu paruo peccato ad correctionem ſine pœnitentia poſſe tranſire [k].

Idem in libro 50. homil. homil. 49. de pœnitentia.

C. XLIIII.

3 AGite [l] pęnitentiam, qualis agitur in eccleſia, vt oret pro vobis eccleſia. Nemo dicat ſibi, occulte ago, apud Deum ago, nouit Deus, qui mihi ignoſcit, quia in corde [m] ago: Ergo ſine cauſa dictum eſt (Quæ ſolueritis in terra, ſoluta erunt & in cœlo.) Ergo ſine cauſa claues [n] datæ ſunt eccleſię Dei, fruſtramus Euãgeliũ [o] Dei: fruſtramus verba Chriſti? promittimus vobis [p] quod ille negat, nonne vos decipimus? Iob dicit ([4] Si erubui in conſpectu populi cõfiteri peccata [q] mea.) Atq; [A] ideo ſi non potuiſtis habere, vel noluiſtis pudicitiam cõiugalem, ſeu continentiam, & deuiaſtis à propoſito, vel vinculo coniugali, vel deuotione continentiæ, ſit in vobis dolor, & humilitas pœnitentiæ. Apertius dico. Nemo dicat, non intellexi. Qui poſt vxores veſtras illicito vos concubitu maculaſtis, ſi præter vxores [r] veſtras cum aliqua concubuiſtis, agite pœnitentiam, &c.

A ¶ Atque ideo.] *Additæ ſunt iſtæ duæ voces à collectore, quoniam mutatus ab ipſo eſt ordo verborum B. Auguſtini. Nam apud B. Auguſtinum hæc, quæ hic ſequuntur, antecedunt iis, quæ ſupra ſunt poſita.*

Item Hieronymus ſuper Exodum.

¶ *Hic etiam, vt ſæpe alibi obſeruatum eſt, homil. 11. Origenis ad cap. 18. Exodi ſub nomine B. Hieronymi citatur.*

C. XLV.

2 ET venit [s], inquit, Aaron, & omnes preſbyteri de Iſrael, manducare panem cum ſocero Moyſi in cõſpectu [t] Dei.) Omnia ergo, quæ faciunt ſancti, in conſpectu Dei faciunt: peccatores † autem à cõſpectu Dei fugiunt [u]. Denique ſcriptũ eſt, quia Adam, poſtquam peccauit, fugit à conſpectu Dei, & interrogatus reſpondit (Audiui vocem tuam, & abſcondi [x] me, quia erã nudus [y].) Sed & Cain poſtquam pro parricidio condemnatus eſt à Deo (exiit, inquit, à facie Dei, & habitauit in terra Naim.) Exit ergo à facie Dei, qui indignus eſt Dei conſpectu. Sancti autem manducant, & bibunt in conſpectu Dei, & omnia, quæ agunt, in conſpectu eius agunt. Ego amplius [z] adhuc locum præſentem diſcutiens vi-

quibus præcipit Auguſt. vt pœnitentiam in conſpectu eccleſiæ agant, cui non ſine cauſa datæ ſunt claues ligandi & ſoluendi: & q̃ hoc facere debeant, probat auctoritate Iob.
l ¶ *Agite.*] alloquitur contemnentes & negligentes confiteri & ſatisfacere ſecundum præceptum eccleſiæ. vt intelligatur de exteriori pęnitẽtia, inferenda eſt hęc auctoritas, & quædam ſequẽtes. Vel hæc auctoritas intelligitur de interiori pœnitentia & ſatisfactione, ſicut magiſter dicit ĵ. ead. his auctoritatibus.
m ¶ *In corde.*] ſupple & ideo non indigent ſacerdotali iudicio, & ſic bene ſequitur, ergo ſine cauſa. ſi. extra de ſen. exc. à nobis. 2.
n ¶ *Claues.*] ſi enim ſine arbitrio ſacerdotis pœnitentia ageretur, fruſtra ſacerdotibus claues eſſent commiſſæ.
o ¶ *Euangelium.*] "eſt ergo præceptum Euangelij, pœnitentiã agite. & Salomon, qui abſcondit ſcelera vel peccata ſua, non videbit lumen in æternũ. & Iacobus, confitemini alterutrum, &c.
p ¶ *Vobis.*] ĵ. inutiliter. ſic ff. ſi cer. pet. certi. §. qm̃ igitur. in fi. §.
q ¶ *Peccata.*] apoſiopeſis, i. defectus orationis præ indignatione, vel alio ſimili. Additio. Quaſi ſic vel ſic contingat mihi, ſi erubui confiteri, vt hoc & hoc faciat mihi Deus, ſecundum H. & Laur.
r ¶ *Præter vxores.*] "tres enim tm̃ ſunt ſtatus ſaluandorum, coniugatorum, continentium, & virginũ, vt ext. de ſum. tri. firmiter. ſ. 12. q. 2. in præſenti. 13. diſt. nerui [b].

"Confeſſio eſt p̃cepti.

Exod. 18.

†*peccator fugit*]orig.

Gen. 3.

"Status ſaluandorum eſt triplex.

Gen. 4.

bEt fuit hęc viſio Ezech. ppheţ, q̃ vidit iij. viros ſaluãdos, ſ. Abrahã, per quẽ figurantur cõtinentes: Daniel. p quẽ virgines: Iob, per quem coniugati. Petr.

ET venit.] Hæc eſt 2. pars ſecundæ partis, in qua probatur, q̃ ſtatim confitetur, non videtur cecidiſſe: quia ſemper eſt in conſpectu Dei. & hoc probat per 6. c. Ioan. de Fan. Casvs. Probat Hieronym. in hoc c. quòd in conſpectu eccleſiæ debet quis facere pœnitentiam, & hoc facit exemplo presbyterorum Iſrael, qui cum ſocero Moyſi in conſpectu eccleſiæ comederunt. mali vero à cõſpectu eccleſiæ & Dei fugiunt: quod probatur exemplo Adam, & exemplo Cain. boni autem omnia in conſpectu Dei & eccleſię faciunt. *Inquit*, ſcilicet Moyſes: & tangit id quod legitur in Exodo, ſcilicet cum Ietro ſocer Moyſi veniſſet ad eum in deſertum, venit Aaron, & omnes ſeniores vt comederent panem cum eo coram Domino.
s ¶ *Et venit.*] Illud tangitur quod legitur in Exodo, ſ. cum Ietro ſocer Moyſi veniſſet ad eum in deſertum, venerunt Aaron & ſeniores omnes Iſrãel vt comederent panem cum eo. Ietro pater fuit Aethiopiſſæ vxoris Moyſi. 2. q. 7. plerumque. §. item obiicitur.
t ¶ *In conſpectu.*] quia ſtatim pœnitent cum forte malum faciunt.
u ¶ *Fugiunt.*] quia pœnitere contemnunt, vt dicitur infra.
x ¶ *Abſcondi.*] ſed fruſtra: quia ſi aſcendero in cœlum, tu illic es. vnde ſuper illo verſu poſuit Anſelmus hos verſus:

Quo fugis Encelade? quaſcumque acceſſeris oras,
Sub Ioue ſemper eru: bene fac ſi viuere quæris. ĵ. diſt. 2. §. vlt.

y ¶ *Nudus.*] "non ſolum amictu corporis, ſed etiam mentis: quia etiam prius nudus erat veſte. ĵ. diſtin. 2. vt cognouerunt. ſed erat hic nudus virtutibus. ĵ. diſt. 2. c. non eſt. §. Romanos. nec tamen erubeſcebat Adam: ſicut & pueri quamdiu non peccant, non erubeſcunt ire nudi, ſed poſtquam pruritum ſenſerint in membris illis, naturaliter ſtatim erubeſcunt ire nudi.
z ¶ *Ego amplius.*] modus loquendi eſt iſte Hierony. vt 8. q. 1. licet. & eſt arg. pro veritate ſæpius examinanda, vt 35. q. 9. graue.

"Adam ante peccatũ erat nudus.

Source : BIU Cujas

deo:quia qui pleniorem [a] ſcientiam Dei accipiunt,& plenius diuinis imbuti ſunt diſciplinis, iſti etiam ſi malum faciunt,corã Deo faciunt,& in conſpectu [b] eius faciunt:ſicut ille,qui dixit(Tibi ſoli [c] peccaui, & malum coram te feci.)Quid ergo plus habet [d],qui malum coram Deo facit? Illud profecto,quod cõtinuo pœnitet, & dicit,Peccaui. Qui autem diſcedit à conſpectu Dei, neſcit [e] conuerti, & peccatum pœnitendo purgare.Hoc ergo intereſt malum coram Deo facere, & à Dei conſpectu diſceſſiſſe peccantem.

Item Ambroſ.lib.1.de pœnitentia,c.4.

C. XLVI.

SEd continuo,qui dixerat [Sicut Adama faciam te, & ſicut Seboim [f],quę duæ vrbes ex vicinia [g] Sodomorum parilis excidij traxere conſortium, [conuerſum eſt,inquit, cor meum: in eo ipſo conturbata eſt pœnitentia mea: non faciam ſecundum iracũdiam furoris mei.] Nonne apparet, ꝙ ideo nobis peccantibus indignetur Dominus Ieſus,vt indignationis ſuæ nos terrore † conuertat? Indignatio ergo eius non vltionis executio, ſed magis abſolutionis operatio eſt.

¶Caput hoc antea citabatur ex B. Auguſtino, reſtitutum eſt B. Ambroſio, & ex ipſo locus ſcripturæ emendatus. Sequitur enim lectionem 70.

Idem Ambroſius in lib.de paradiſo,c.14.

C. XLVII.

[1] SErpens [h] decepit me,& manducaui.) ¶Venialis† [i] culpa, quam ſequitur profeſſio delictorum.Ideo non deſperata [k] mulier, quæ non reticuit Deo,ſed magis confeſſa [l] peccatum eſt,quam medicinalis†[m] ſecuta ſententia eſt [n]. Bonum eſt condemnari in peccato, & flagellari in delicto, vt cum hominibus flagellemur.Denique Cain,quia voluit crimen negare, indignus [o] iudicatus eſt, qui puniretur [p] in peccato: ſed remiſſus eſt ſine præſcriptione† [q] pœnæ, fortaſſe non tam reus†maiore crimine parricidij (illud enim commiſit in fratrem)quàm ſacrilegij: quòd Deo [r] credidit mentiendũ, dicens, (Neſcio:numquid ego cuſtos fratris mei ſum?) Et ideo accuſatori diabolo eius accuſatio reſeruata eſt, vt cum eius angelis flagelletur, qui cum hominibus noluit flagellari.*& lib.1.de pœnit.c.1.* Nam paſtor [s] ille Euangelicus lapſam ouem vexiſſe legitur, non abieciſſe: & Salomon ait, (Noli eſſe nimium iuſtus [t]) Debet enim iuſtitiam temperare moderatio.Nam quemadmodum ſe tibi curandum præbeat, quem faſtidio habeas† ? qui contemptui ſe, non compaſſioni medico ſuo putet futurum?

Idem Ambroſius eodem libro 1. de pœnitentia,cap.11.

C. XLVIII.

LIbenter [u] ignoſco, prompte indulgeo, miſericordiam malo, quàm ſacrificium:quia per ſacrificium iuſtus commendatur [x]. per miſericordiam peccator redimitur.(Non veni vocare iuſtos [y], ſed peccatores [z].) In lege [a] ſacrificium: in Euangelio miſericordia eſt:lex per Moyſem [b] data eſt: per me gratia.

Item Leo epiſcopus Theodoro Foroiulienſi epiſcopo,epiſt.89.al.91.

a ¶*Pleniorem.*]ſenſus eſt,peccat coram Deo qui tamquam Dei præſentiam erubeſcens continuo pœnitet. " non enim diuertit qui in breui reuertitur:& à conſpectu Dei diſcedit qui pœnitere contemnit.arg.3.ead.diſt.diuortium.

" Reuertẽs in breui nõ diuertit.

b ¶*In conſpectu.*]ſupra 17.quæſt.1.qui bona.

c ¶*Soli.*]Regum enim delicta ſolum Deum habent vltorem.nam aliũ non timẽt.j.di.3.totam.hic tamen alia videtur expoſitio.

d ¶*Plus habet.*] quàm ille qui à conſpectu Dei fugit, & malum agit non coram Deo.

Pſal.50.

e ¶*Neſcit.*]i.contemnit. ar.25.q.1.hac conſona.redibit tamen ſi prædeſtinatus eſt. j. diſt.2. c.ſuper tribus. §.hæc itaque. & cap. quicumque. verſi.firmum.

Sed & continuo.] CASVS. Probat Aug.hoc exemplo Iudaici populi,ꝙ ſi pecator vult pœnitere, & peccatum corrigere,Deus qui pro peccato fuerat iratus,reuocat iram, & indulgẽtiam præſtat. & ad hoc inducit auctoritatem Oſee prophetæ cõtra Hieruſalem. Sed certe in hoc cap. non bene colligitur, vtrum de interiori ſatisfactione loquatur.

Oſeæ 11.ſecundùm 70

" Ciuitates vj.deſtruxit Dñs iuxta Iordanem.

f ¶*Seboim.*]" lex fuerũt ciuitatesquas deſtruxit Dominus iuxta Iordanem, Sodoma, Gomorra, Adama, Seboin, Segor, Aleale, quæ eſt Bale, vnde effectus eſt locus Aſphalti, qui dicitur mare mortuũ, & aqua illa nec eſt nabilis,nec potabilis. ibi ferrum natat, pluma mergitur.ibi ſunt poma pulcherrima exterius,interius autem plena fauilla & cinere:his verbis deſcribitur luxuria. 35. diſt.luxurioſa.

tal.furore

g ¶*Ex vicinia.*] ff.de contrah. empt. quod ſæpe.§.vlt.arg.ex vicinitate contrahi vitium.44.di.c.cum autem.arg.contra.

1 Sent.ibid. Gen.3.

†*Veniabilis*]orig.

" lupanaria caſtitatẽ nõ infamant.

" qa lupanaria non infamant caſtitatem. 32. q.5.tolerabilius. & eſt arg.ad quæſtionem de duobus fratribus domum communem habentibus. vnus habet partem inferiorem, alius ſuperiorem,an vno peccante tota domus dirimenda ſit.hoc autem capit.non multum facit ad propoſitum: quia nec de interiori nec de exteriori pœnitentia tractat.

Serpens.]CASVS.Hoc cap.diuiditur in duas partes.In prima ponuntur verba Euæ ſe excuſantis. In ſecunda parte ponuntur verba Ambroſij ſuper locum illum. Dicit enim,quòd qui non vult pro peccato puniri, agat pœnitentiam in hoc ſæculo: quod quia Eua fecit,ſalutem obtinuit.Cain autem quia nõ doluit,reſeruatum eſt eius peccatum æternaliter puniendum. Secunda pars ibi,*Venialis.Nam paſtor*,quaſi diceret,vere pœnitens eſt recipiendus,& non abiiciendus.*Nam paſtor*,&c. & loquitur de exemplo:quia de eo fit ſermo in Euangelio.

" Punietur in futuro qui hic ñ pœnitet ꝑ pctõ.

h ¶*Serpens.*] CASVS. " Qui non vult in futuro puniri pro peccato, agat hic pœnitentiam,& confiteatur:quod quia fecit Eua,ſalutem obtinuit.Cain autem quia noluit,reſeruatum eſt eius peccatum æternaliter puniendum.

i ¶*Venialis.*] ſed quomodo eſt venialis culpa Euæ, qua totus mundus ligatur.5.diſt.ad eius. Dic quo ad vitam æternam,non temporalem." veniale ergo eſt peccatum quod ſequitur confeſſio,vt hic. Veniale etiam dicitur, quod in veteri lege morte non puniebatur, ſed per cæremonias purgabatur, nec aliam pœnitentiam eis lex imponebat,vt j.diſtin.6.c.1.ver.nam venialia. Item dicitur veniale quod cauſam veniæ habet annexam, vt quod fit per ignorantiam vel impotentiam,quod eſt peccare in patrem & filium.Vnde Apoſtolus: Veniam merui: quia ignorans feci.5.8.diſt.conſuetudo.ſed ei qui peccat in ſpiritum ſanctum, quod fit per malitiam, non remittitur.25.diſt.qualis.8.diſt.conſuetudo.j.ead.poteſt.

" Peccatum veniale dr multifariã.

k ¶*Non deſperata.*] non enim deſperare debemus, " immo debemus moli inter duas molas, ſcilicet ſpei & timoris. vnde dictũ eſt: noli pignorare ſuperiorem molã nec inferiorem.Ille ſuperiorem pignorat,qui non timet,ille inferiorem, qui ita timet, quòd in deſperationem cadit, ſicut Cain.90.diſt.neque.

" Moli debem[a] inter duas molas †*medicabilis* Gen.4.

†*præſcripto*]orig.

† abeſt ab orig.

l ¶*Confeſſa.*] " fuit ergo Eua confeſſa, & etiam Adam ſimiliter.j.ea.diſt. ſicut primi.& cõfeſſa eſt cum dixit,manducaui.Dicitur tamen in hiſtoriis P. manducatoris in illo cap.tunc fecerunt. quòd Eua non pœnituit, immo peccatum retorſit in ſerpentem, & ſerpentis auctorem.ſed ideo dicit P.mãducator eam non fuiſſe confeſſam: quia non pure confeſſa eſt.dixit enim,Serpens decepit me.confeſſa eſt tamen cum dixit,& manducaui.

" Adã&Eua cõfeſſi ſunt.

Luc.15.

Eccl.7.

m ¶*Medicinalis.*] ſcilicet confeſſio.

n ¶*Secuta ſententia eſt.*] cũ ei dixit Deus: Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos paries in dolore,&c.

†*al.dedas*

o ¶*Indignus.*]propter vilitatem ſuam: ſicut de ea quæ miniſtrat in caupona dicit lex, quòd non poteſt accuſari de adulterio propter ſui vilitatẽ. C.de adult. qui adulterium. & eſt ſenſus huius litterę,licet hic punitus fuerit,tamen eius pœna temporalis non fuit,ſed æterna,quæ hic incipit.argum.j.diſt.3.ſunt plures.§.auctoritates.

Oſeæ 6.

Matth.9.

Ioan.1.

p ¶*Puniretur.*] temporaliter certa pœna, quæ imponitur pro fratricidio.

q ¶*Sine præſcriptione.*]i. ſine certa pœna ſibi præſcripta & præfixa.

r ¶*Quòd Deo.*]arg." quòd ſacrilegium committit qui Papæ mentitur. ipſe enim obtinet vicem Dei viuentis in terra. j.diſtin.3. inter hæc hircum.augetur hoc ſacrilegium ex perſona in quam commititur.5.ead.aut facta.circa princ.

" Papę mentiens, ſacrilegus eſt.

s ¶*Paſtor.*] ſed qui cum hominibus flagellari vult recipiendus eſt, & non abiiciendus.nam paſtor,&c.

t ¶*Nimium iuſtus.*] & alibi, Qui multum emungit, elicit ſanguinem,vt 5.diſt.4.denique.

Libenter.]CASVS. Ambroſius in hoc c.introducit verba Domini ignoſcentis pœnitenti & recognoſcenti peccatum ſuum. magis enim vult miſericordiam quam ſacrificium veteris teſtamenti,cum per ſacrificium iuſtus cõmendetur,per miſericordiam peccator à pœna redimatur. Quod autem dicit *commendatur*,i.commendabilis apparet.*Miſericordia*,id eſt,opera miſericordiæ.*Lex*,id eſt,vindicta.*Per me*,ſcilicet Chriſtum.

a Dicclariꝰ, qđ hic dicit lra,ideo eſt, qa ex ſacrificio ſiue ex aliis opibus legis ñ iuſtificabatur,ſ iuſtꝰ exiſtẽs ex eis cõmẽdabilis redditur.Petr.

u ¶*Libenter.*]in perſona Chriſti loquitur.

x ¶*Commendatur.*] id eſt, commendabilis redditur [2]. non autem per ſacrificium iuſtus fit aliquis.

y ¶*Iuſtos.*]id eſt,qui ſe putant iuſtos,& confiteri nolunt.

z ¶*Sed peccatores.*]id eſt,peccata ſua recognoſcentes.

a ¶*In lege.*]12.q.2.glorie epiſcopi.

b ¶*Per Moyſem.*]tamquam per miniſtrum.

Source : BIU Cujas

Multiplex.] Casvs. H. sic ponit hunc casum. In hoc c. dicitur, q̃ Deus subuenit peccatoribus per baptismum, & per pœnitentiam, quam quis debet accipere ab ecclesia. hanc enim potestatem dedit Christus prælatis ecclesiæ, vt pœnitentibus congruam satisfactionem iniungant. Si vero aliquis sine baptismo, vel sine pœnitentia decesserit, remissionem peccatorum, quam hic non habuit, in alia vita non consequetur. In fine vero vitæ petentibus pœnitentiã & reconciliationem, neutrum denegetur. si tamen sunt hæretici, schismatici, vel excommunicati, recipiantur per scripturam & per iuramentum: si vero ex toto vocem amittãt & intellectum: neutrum denegetur si per astantes constiterit illos sic petiisse.

1 Sen. 4. dist. 17. Ans. l. 11. c. 13.

a ¶ *Multiplex.*] id est, multipliciter subueniens: aliàs natura simplex[a] est.

a Vt Ioan. c. 2. Hug.

b ¶ *Per baptismi gratiam.*] pueris. "nam q̃ baptismus dicitur prima tabula, ad pueros refertur, qui pœnitere non possunt. adultis enim, nisi pœniteant, baptismus tabula non est. ĵ. ea. secunda.

"Baptismus est prima tabula.

c ¶ *Proprio.*] "non q̃ ipsimet sibi ipsis iungant pœnitentiã: quia si ita intelligatur, pro nihilo essent sacerdotib. datæ claues ecclesiæ, vt s̃. ea. dist. cap. omnis. §. alij ecõtra. & c. agite. sed quòd proprio motu cõfiteatur sacerdoti, vt s̃. ea. c. non potest. & c. ecce nunc. & c. porro. & c. facilius.

"Pœnitẽtiã sibimet nullus potest iniungere.

†*al. exciderit*

2 s̃. 26. q. 1. his qui.

Additio. Aliàs non est c. per se, sed sub c. præcedẽ. porro. Arc.

d ¶ *Supplicationibus.*] si contemnatur oris confessio: aliàs secus. ĵ. de conse. dist. 4. baptismi vicem. vel nisi inuisibili administratione. ĵ. ea. c. vlt. in fi.

e ¶ *Admitterent.*] aliter pro nihilo essent datæ claues ecclesiæ sacerdotibus, vt s̃. ea. distin. c. omnis. §. alij contra. & c. agite.

†*Verum, vt dixi etiam talium*] ori.

f ¶ *Eorum.*] scilicet impœnitentiam. "pro omnibus enim viuis orat ecclesia, nescies quis ad numerũ prædestinatorum pertineat.

"Ecclesia ignorat qs ad prædesti nationem pertineat.

†*al. indicium*

C. XLIX.

1 Mvltiplex[a] misericordia Dei ita lapsibus subuenit humanis, vt non solũ per baptismi[b] gratiam, sed etiam per pœnitentiæ medicinam spes vitæ reparetur æternæ: vt qui regenerationis donum violassent, proprio[c] se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum peruenirent: sic diuinæ bonitatis præsidiis ordinatis, vt indulgentia Dei, nisi supplicationibus[d] sacerdotum, nequeat obtineri. Mediator enim Dei & hominũ homo Iesus Christus hanc præpositis ecclesiæ tradidit potestatem, vt & confitentibus pœnitẽtiæ satisfactionem † darent, & eadem † salubri satisfactione purgatos, ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent[e]. *& post pauca.* ¶ Si autem aliquis eorum[f], pro quibus Domino supplicamus, quocumq; interceptus obstaculo à munere indulgentiæ præsentis excesserit †, & priusquã ad constituta remedia perueniat, temporalem vitam humana conditione finierit, quod manens in corpore non receperit, consequi exutus carne non poterit[g]. *& post pauca.* ¶ [2] His autem[h], qui in tempore necessitatis, & in periculi vrgentis instantia præsidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant: nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio denegan da[i]: quia misericordiæ Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire: apud quem nullas patitur veniæ[k] moras conuersio. *& infra.* ¶ Ita † ergo talium necessitati auxiliandum est, vt nec actio illis pœnitentiæ, nec communionis gratia denegetur, si eam etiam amisso vocis officio per indicia † [l] integri sensus quærere comprobentur. Quòd si ægritudine aliqua ita fuerint aggrauati, vt quod paulo ante poscebant, sub præsentia sacerdotis significare non valeant, testimonia[m] eis fidelium[n] circumstãtium prodesse debebũt, vt simul & pœnitentiæ, & reconciliationis beneficium consequantur. Seruata tamen regula[o] canonum paternorum circa eorum personas, qui in Deum à fide discedendo peccauerunt.

¶ *Caput hoc, vt est Apud Gratianum, magis conuenit cum originali impresso inter opera B. Leonis, quàm in tomis conciliorum.*

Item Ambrosius lib. 1. de pœnitent. c. 1.

C. L.

3 Nemo[p] potest bene agere pœnitentiam, nisi qui sperauerit indulgentiam[q]. Sed negant[r] his oportere reddi communionem, qui præuaricatione[s] lapsi sunt. *& infra.* ¶ Deus autem nullum crimen excepit[t], qui peccata[u] donauit omnia.

Item Ambrosius lib. 2. de Cain & Abel, cap. 4.

C. LI.

3 Verbum[x] Dei dimittit peccata: sacerdos est iudex[y]. Sacerdos quidẽ suum officium[z] exhibet[a], & nullius potestatis[b] iura exercet. *& libr. 1. de pœnitent. c. 2.* ¶ Dominus par ius soluendi esse voluit, & ligandi, qui vtrumque pari[c] conditione permisit. Ergo qui soluendi ius non habet, nec ligandi[d] habet. *& infra.* ¶ Certum est, quòd ecclesiæ vtrumque licet, hæresi vtrumque non licet. Ius enim hoc solis permissum est sacerdotibus. Recte igitur ecclesia vendicat, quæ veros sacerdotes habet: hæresis vendicare non potest, quæ sacerdotes Dei non habet.

¶ *Confectum est caput hoc ex B. Ambrosij verbis, collectoris tamen arbitratu dispositis.*

Item in eodem 1. lib. de pœnit. c. 3.

p ¶ *Nemo.*] adhuc probat q̃ oris confessio & operis satisfactio necessaria est: "cum solis sacerdotibus sit tradita potestas ligandi & soluendi. 11. q. 3. absit. ostendit etiam, quòd omni petenti datur venia.

"Potestas ligandi & soluendi solis est sacerdotib⁹ tradita.

q ¶ *Indulgentiam.*] quæ obtineri non potest nisi supplicationibus sacerdotum, vt s̃. c. proximo.

r ¶ *Sed negant.*] quidam hæretici, vt Nouatiani. ĵ. distinct. 3. c. Naum. §. item quòd. & c. adhuc instat. 24. q. 3. quidam. vers. Nouatiani.

s ¶ *Præuaricatione.*] i. per præuaricationem apostasiæ, vel post primam pœnitentiam.

t ¶ *Excepit.*] cum dixit, In quacumque hora conuersus fuerit peccator, &c.

u ¶ *Peccata.*] arg. contra. ĵ. ead. c. importuna. §. quod autem. sed ibi soluitur. & intellige hoc de finali impœnitentia.

Verbum Dei.] Casvs. Ostenditur in hoc c. quòd oris confessio & operis satisfactio sit necessaria ad remissionem peccatorũ: cum solis sacerdotibus ecclesiæ sit data potestas ligandi & soluendi tãquam ministris Dei. *Verbum*, id est, filius Dei. *Nullius potestatis*, id est nulla sua potestate peccata dimittit.

3 Sen. 4. dist. 18. 23. q. 5. remittuntur. idem l. 3. de spiritu sancto, c. 19.

x ¶ *Verbum.*] id est, filius Dei, "qui dicitur verbum: quia sicut per verbum manifestatur volũtas alicuius: ita per filium voluntas patris. arg. 22. quæst. 2. is autem. Vel verbũ, id est, prædicatio, quæ quandoque est causa contritionis. & ita p consequentiam remissionis. Et nota quòd licet dicat, verbum: nõ tamen propter hoc excluditur spiritus sanctus, per quem etiam dicuntur peccata dimitti. 1. quæst. 1. remissionem. nec pater, quia inseparabilia sunt opera Trinitatis. de consec. dist. 3. omnes. 28. q. 1. sic enim. quandoque etiam ecclesiæ charitas dicitur dimittere peccata, vt de consec. dist. 4. ecclesiæ charitas.

"Filius Dei quare dicitur verbum.

y ¶ *Iudex.*] id est, minister. ministerio enim, non auctoritate habet dimittere. de consec. dist. 4. aliud.

z ¶ *Officium.*] s̃. 23. q. 5. remittuntur. s̃. 11. q. 3. quomodo. & c. audi. officium, id est, orationem. 1. q. 1. remissionem.

a ¶ *Exhibet.*] in moderanda satisfactione. ĵ. ead. mensuram.

b ¶ *Potestatis.*] id est, nulla sua potestate.

c ¶ *Pari.*] illa, scilicet si diligis me, pasce, &c. & extra de election. significasti.

d ¶ *Nec ligandi.*] ff. de reg. iur. nemo. qui condemnare non potest, absoluere potest. 21. distinct. inferior. ff. de re iudic. qui condemnare. habes tamen quatuor exceptiones[b]. ĵ. de consec. dist. 4. factum. extra de senten. excom. tua. C. vbi senat. quoties. §. adeo. C. de offic. proconsul. l. 2.

b Ad huius declarõem videas qđ no 21 di. inferior. ĩ gl. j.

Source : BIU Cujas

Potest fieri.] Hæc est 4. pars huius 2. partis distin. in qua quæritur quid fiat de illis qui Deum in corde cõfitentur, & ore negant in pœna. & dicitur quòd non perdunt meritum. Ioan. de Fant.

Casvs. Hoc c. diuiditur in 4. partes. In prima dicitur, ꝙ licet aliquis bonus inter supplicia neget Deum sermone, sed corde cõfiteatur: tamen ei pœnitetiam confitẽti vel pœniten-
r Polyc.l.6. tit.12. tiæ venia non negatur. Quod probat Ambr. quadam similitudine. In 2. parte dicitur, ꝙ qui recedit ab vnitate ecclesiæ, & censet claues ecclesiæ nõ habere ius ligãdi & soluendi, ipse veniam de suis peccatis nõ consequetur. In 3. parte dicitur, ꝙ quando potestas datur diabolo vt iustum affligat, in eo plus ipse diabolus affligitur. In 4. parte dicitur, ꝙ licet Christus semel passus sit pro nouis, quotidie tamẽ immolatur in ecclesia cum corpus & sanguinẽ eius sumimus. Secunda pars ibi, *Et infra.* Tertia ibi, *Et paulo post.* Quarta ibi, *Sicut semel. Aliquos*, id est, hæreticos. Di-
Psal.76. cis, ô Deus. *Debeant*, scilicet sacerdotes.

a ¶ *Potest fieri.*] Casvs. Primo dicitur, ꝙ licet aliquis bonus inter supplicia neget Deũ,
Ioan.13. tamen non minus coronatur à Deo: & hoc probat quadam similitudine. Secundo dicitur, quòd qui recedit ab vnitate ecclesiæ, dicens claues ecclesiæ non habere ius ligandi vel soluendi, ipse veniam de peccatis suis non consequetur. Tertio dicitur, ꝙ quandoque potestas datur diabolo vt iustum affligat: & in eo plus ipse affligitur. Quarto dicitur, ꝙ licet Christus semel sit passus pro nobis, quotidie tamen immolatur in ecclesia, cum corpus & sanguinem eius sumimus. Quinto dicitur, quòd omni pœnitenti & pœnitentiam agenti dimittitur peccatum.

b ¶ *Neget.*] & ita peccat mortaliter: quia nulla conditione debet ad hoc adduci, vt 22.q.2.primum. & 11.q.3.nolite. 32.q.5.c.ita ne. vnde in epist. ad Rom. peccatum fuit Petro ore denegare, cum corde adoraret. 50. dist. fidelior.

c ¶ *Adoret.*] id est credat & diligat vt prius. licet enim non habeat charitatem, reputat tamen eum domum suum.

d ¶ *Indignum.*] ꝛ. dist. 50. presbyteros.

e ¶ *Non valere.*] non tamen valet quo ad vitam æternam, nisi fiat cum charitate. si enim tradidero corpus meum ita vt ardeam, &c. vt 1.q.1. vide. Vel loquitur de eo qui postea pœnitet. argu. ꝯ. dist. 3. se-
"Opa mortificata verũ remuneretur à Deo. pties. Et ita est arg. hic, " ꝙ Deus remunerat opera mortificata per peccatum. ꝯ. dist. 2. §. hæc itaque. & c. non est tam iniustus.

f ¶ *Vulgus.*] ꝯ. dist. 3. ille rex. ver. sancti. & est pars cap. eiusdem, scilicet Ambrosij.

g ¶ *Patietur.*] quasi dicat non, si postea pœnituerint. Vel dic sine venia, id est, pœnæ alleuiamento. ꝯ. dist. 3. pium. per hoc datur intelligi, quòd pœnitenti peccata dimittuntur.

h ¶ *Pedes.*] id est, affectus inferiores, scilicet venialia.

i ¶ *Quod.*] scilicet, quòd claues non habent.

k ¶ *Petri hereditatem.*] id est, innocentiam, vt ꝛ. dist. 40. non nos. Vel Petri hereditatem, id est, potestatem dimittendi peccata.

l ¶ *Sedem.*] id est, ecclesiam, à qua sunt alieni per schisma.

m ¶ *Impia.*] 93. dist. qui cathedram.

n ¶ *Debilitandum.*] per infirmitatem, vel aliud incommodum. sæpe enim diabolus nititur vt homo patiatur ægritudinem vel afflictio-
"infirmitas nem, vt sic irascatur, & Deum offendat. sed sæpe per talia recognoscit peccatum suum, & compungitur, " & armatur contra diabo-
mat contra diabolum. lum: vt Iob, & sic diabolus illuditur. fortior enim resurgit post lapsum, vt 50. dist. ferrum. & c. fidelior.

C. LII.

4 POtest fieri [a], vt aliquis vi-
ctus suppliciis sermone ne-
get [b], & corde adoret [c]. Nũquid eadẽ causa est eius, qui sponte neget, & eius, quem tormenta inclinauerint ad sacrilegium, non volũtas? Quàm indignum [d] autem, cum apud homines valeat certaminis gratia, vt apud Deum non valere [e] asseratur? Nã sæpe in hoc athletarum sæculari certamine, etiam victos, quorũ fuerint certamina probata, vulgus [f] hominum cum victoribus coronare consueuit: maxime quos viderit, aut forte, dolo, aut fraude excluſos victoria. Christus ergo athletas suos, quos viderit grauibus paulisper cessisse supplicijs, sine venia patietur [g] manere? Numquid non habebit remunerationem laboris, qui etiam quos proiicit, non in æternum proiicit? *& infra cap.* 6.

¶ Dicis Petro excusanti, ne eius pedes [h] lauares. [Nisi lauero tibi pedes, non habebis partem mecum.] Quod ergo isti possunt consortium tecum habere, qui claues regni non suscipiunt, negantes, quod dimittere peccata debeant? Quod [i] rectè quidem fatentur de se. Non enim habent Petri [k] hereditatem, qui Petri sedem [A l] non habent, quam impia [m] diuisione discerpunt, *&c.* 13. ¶ Ægritudo carnis peccatum repellit: luxuria autem carnis, culpã adolet. Illuditur ergo diabolus, vt se ipse mor-
su suo vulneret, & cõtra se armet, quem debilitandum [n] putauit. *&*
10 *infra.* ¶ Quod nocet corpori, iuuat spiritum. *& lib.* 2. *c.* 3. ¶ Sicut semel pro omnibus [o] immolat [p] est Christus, ita quotiescumque peccata donantur, corporis [P] eius sacramentum sumimus, vt per sanguinem eius fiat peccatorum remissio. Ergo euidentissime Domini
20 prædicatione mandatũ est etiam grauissimi criminis reis, si ex toto corde, & manifesta [q] confessione peccati pœnitentiam agant †, sacramenti [r] cœlestis gratiam refundendam.

A ¶ Sedem.] *Apud* B. *Ambrosium legitur*, fidem: *quod ob gloſſam non est mutatum: sed multa alia sunt emendata.*

Idem lib. 2. *de pœnitentia, c.* 7.

C. LIII.

5 QVantuslibet [s] ergo mortui [t] fœtor sit, aboletur
30 omnis, vbi sacrum redoleuerit [u] vnguentum: & surgit defunctus: & solui [A] iubentur eius vincula, qui adhuc in peccato [x] est: tollitur velamen [y] de facie eius, quod veritatem gratiæ, quam acceperat, obumbrabat. Sed quia venia donatus est, reuelare faciem, aperire vultum iubetur. Non habet
40 enim quod erubescat [z], cui peccatum [a] dimissum est. In tãta vero Domini gratia, tantoque diuini muneris miraculo cum oporteret vniuersos lætari, commouebantur impij, & aduersus Christum concilium congregabant, Lazarũ [b] quoq; interficere volebant [c].

o ¶ *Pro omnibus.*] quo ad sufficientiam, non quo ad efficaciam: quia non nisi pro saluandis, ꝯ. de consec. dist. 2. semel. & c. iteratur. [a]

p ¶ *Corporis.*] H. conuertit hanc litteram sic, i. quoties sumimus sacrum corpus, nobis peccata dimittuntur. Sed tu dic, vt ꝯ. ea. gl. vlt. quandoque enim interius conterimur [b], ore cordis corpus Christi sumimus [c]. ꝯ. de cõse. dist. 2. quid sit sanguis. in princ. sed peccata adulta sine confessione & cõtritione non dimittuntur. ꝯ. ea. dist. tres. vnde cum dimittuntur, corpus Christi sumitur.

q ¶ *Manifesta.*] in hoc facit c. ad propositũ.

r ¶ *Sacramenti.*] i. ecclesiasticę vnitatis, vt 32.q.4.nemo. in fi. de qua quilibet vere pœnitens efficitur, vt ꝯ. dist. 6. qui vult. vers. laboret. vel sacramenti, i. corporis & sanguinis Christi: " quia ex quo qs vere pœnitet, digne potest suscipere corpus & sanguinem Christi: & secundum hoc est rectus ordo in superiori litteram: & est sensus, sumimus digne, id est, possumus sumere digne.

Quantuslibet.] Hæc est 5. pars huius 2. partis dist. i qua dr, ꝙ quãtumcũque fit peccatũ magnũ, tñ deletur à gratia. Io. de F.

s ¶ *Quantuslibet.*] Casvs. Inuehitur Ambr. contra prædictos hereticos, dicens ꝙ illi qui dñt aliquem iterũ pœnitere nõ posse, volunt eos q per contritionẽ susceptati sũt, iterum interficere: sicut Iudæi voluerunt interficere Lazarum à Dño resuscitatum.

t ¶ *Mortui.*] tangit de Lazaro, & de sorore Martha, quæ dixit Domino præcipienti sibi tolle lapidem: Domine iam fœtet.

Additio. Not. est, ꝙ Lazarus fœtidus signi-
Ioan.12. ficauit quemlibet peccatorem se & alios suo exemplo corrumpentem qui in Bethania: (quę interpretatur domus obedientiæ, & quæ significat ecclesiam) suscitatur à Christo. " Fractio alabastri signifi-
" Alabastri fractio quid significat. cat fractionem corporis Christi in cruce per passionem, cuius odor totam domum, id est, vniuersalem ecclesiam implens, mortuos viuificat: quia fama passionis eius per totum orbem diffusa, peccatores credentes iustificat. Pet.

u ¶ *Redoleuerit vnguentum.*] id est, virtutes & bona opera, vel Christi miraculum, vel gratia est illud vnguentum, de quo dicit Euangelium quòd fracto alabastro, id est, Christo lanceato, & clauis perfixo repleuit totam domum, id est, vniuersalem ecclesiam. de quo vnguento dicitur: sicut vnguentum in capite, &c. in barbam, &c. proxima barba in quam descendit, fuerunt Apostoli, & ab eis descendit in barbam Aaron, id est, in episcopos, & alios prælatos. *Vel vnguentum*, id est, pœnitentia fructifera. Istud vnguentum conficitur tribus modis, scilicet, contritione cordis: confessione oris: & satisfactione operis.

x ¶ *In peccato.*] id est, in pœna peccati, scilicet satisfactione. non enim Lazarus resuscitatus fuit in peccato. Dic ergo in peccato est quo ad ecclesiam: licet de eo iam contritus sit quo ad Deum.

y ¶ *Velamen.*] quod impediebat eum ne videri posset: vnde Esaias, Opposuisti nubem ne transeat oratio.

z ¶ *Erubescat.*] argum. per pœnitentiam deleri infamiam. arg. contra. 2.q.3.cap. Enthemium. §. hinc. & quòd peccata sanctorum non reuelabuntur in die iudicij. arg. ꝯ. ead. §. non itaque.

a ¶ *Cui peccatum.*] " quòd confitetur tribus modis: oris confessio-
"Pœnitentia in tribus continetur. ne, cordis contritione, & operis satisfactione.

b ¶ *Lazarum.*] iste fuit primus proditor inferni: & ideo diabolus suggerebat Iudæis vt ipsum interficerent.

c ¶ *Volebant.*] stulta voluntas erat, quasi non posset suscitare occisum, qui suscitauit defunctum.

a ¶ *Eorum*

Source : BIU Cujas

a ¶*Eorum.*]ideſt,impiorum,ſcilicet Iudæorum.
b ¶*Succeſſores.*]id eſt,imitatores, vt 1.q.1.cito turpem.
c ¶*Itaque.*]de conſec.diſt.4.quæris.
d ¶*Non reuocat.*]ſupra 22.queſt.2.c.ſi quælibet.§.quandoque.ſupra 16.q.2.viſis.
e ¶ *Amplificat.*] quia dimittit peccatum,& poſt ſeipſum confert, vt 50.di. pœnitentes. de conſ.diſt.4.nemo.
f ¶*Ad cænam.*]ipſe Lazar⁹,ſ.vbi & ipſa Martha miniſtrabat,quando fuit inuitata à Simone leproſo.

Nonne merito eorum [a] ſucceſſores [b] vos fore cognoſcitis, quorũ duritiæ heredes eſtis? Nam & vos indignamini, & contra eccleſiam congregatis concilium, quia videtis mortuos in eccleſia reuiuiſcere, & peccatorum indulta venia reſuſcitari. Itaque [c] (quod in vobis eſt) per inuidiam rurſus vultis interficere ſuſcitatos. Sed Ieſus non reuocat [d] beneficia, immo cumulo ſuæ liberalitatis amplificat [e], reuiſit ſolicite ſuſcitatum, & celebrata † reſurrectionis gratia lætus ad cœnam [f] venit, quam ei ſua præparauit eccleſia: in qua ille, qui fuerat mortuus, vnus inter diſcumbentes cum Chriſto inuenitur.

† *al.celebratæ*

A ¶Solui iubentur.]*In originali impreſſo legitur,* & ſoluere iubentur eius vincula, quæ adhuc in peccato ſunt, tollere velamẽ, &c. *Alia vero ex eodem ſunt emendata, & addita nonnulla.*

Idem ibidem,c.4.

C. LIIII.

Is poteſtatis [g] ſuæ gratiam negat, (quæ in remiſſionem peccatorum eſt) qui cæleſtem eius poteſtatem [h] diabolico [A] fultam ſuffragio vendicarent. Eoſque aſſerit diabolico vti ſpiritu, q̃ ſepararent eccleſiam Dei, vt omnium temporum hæreticos [i], & ſchiſmaticos comprehenderet, quibus indulgentiam negat [k]: quia omne [l] peccatum circa ſingulos eſt, ac vniuerſos. [B] *& infra.cap.* 5. ¶Quid mirum, ſi ſalutem negatis aliis, qui veſtram [m] recuſatis? licet [c] & illi nihil à vobis differant, qui à vobis pœnitentiam [n] petunt. Arbitror [o] enim quòd etiam Iudas [p] potuiſſet tanta Dei miſeratione non excludi à venia, ſi pœnitentiam non apud Iudæos, ſed apud Chriſtum geſſiſſet† q. *& paulo poſt.* ¶Qui agit pœnitentiam, non ſolum diluere lacrymis debet peccatum ſuum, ſed etiam emendationibus [r] factis operire, & tegere [s] delicta ſuperiora, vt nõ imputetur ei peccatum.

« Pctm̃ in ſpiritũ ſanctum eſt irremiſſibile.

1 Anſ.l.11. c.171.

† *al.egiſſet*

Additio. ĩ.diſt.5.c.ſi.ext.de reg.iur.defleat.Arch.

Nonnulli.] hæc eſt 6. pars ſecundæ partis huius diſt.in qua reprehendit eos, qui paruas pœnitentias poſtulant à ſacerdote propter faſtidium benefaciendi.Ioan.de Fan.
Casvs. Quidam poſtulabant pœnitentiam à ſacerdotib. vt ſtatim in priſtinum ſtatum reuertantur. hi potius obligant ſacerdotes quã ſe abſoluunt: quib. ſacerdotib. dictum eſt, nolite dare,&c.

A ¶Diabolico.] *Addita hic ſunt nonnulla ex B. Ambroſio, quæ deeſſe videbantur. Antea enim legebatur*, qui cæleſtem poteſtatem diabolico ſpiritu ſeparant ab eccleſia Dei, vt omnium,&c.
B ¶Ac vniuerſos.]*In originali eſt*,hoc in vniuerſos. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum.*
c ¶Licet &illi.]*In aliquot vetuſtis codicibus, & originali legitur*, licet illi nihil deferant. *Sed auctor gloſſæ videtur habuiſſe vt in vulgatis Gratiani.*

Idem in eodem 2.lib.c.9.

C. LV.

Nonnulli ideo poſcunt pœnitentiam, vt ſtatim ſibi reddi communionem velint. Hi non tam ſe ſoluere cupiunt, quàm ſacerdotem ligare [t]. Suam enim conſcientiam non exuunt, ſacerdotis induunt: cui † præceptum eſt, (Nolite [u] ſanctum dare canibus [x], neque miſeritis margaritas veſtras ante porcos [y]: hoc eſt, immundis ſpiritibus † ſacræ communionis non impendenda conſortia [z].

Idem ibidem.

C. LVI.

Vnt, qui arbitrentur hoc eſſe pœnitentiam, ſi abſtineant à ſacramentis cæleſtibus. Hi ſæuiores in ſe iudices ſunt, qui pœnam præſcribunt ſibi, declinant remedium [a], quos vel pœnam ſuam conueniebat dolere, quia cæleſti fraudarentur gratia. *& c.* 10. ¶Facilius [b] autem inueni, qui innocentiam ſeruauerint, quàm qui congrue [c] egerint pœnitentiam, vbi [A] acquirendæ [d] ambitio dignitatis [e], vbi vini effuſio [f], vbi ipſius copulæ coniugalis vſus [g]? Renuntiandum ſæculo [h] eſt, ſomno ipſi minus indulgendum, quàm natura poſtulat [i], interpellandus eſt gemitibus, interrumpendus eſt ſuſpiriis, ſequeſtrandus orationibus, viuendum ita, vt in [B] tali [k] vita huic moriatur vſui, ſeipſum ſibi homo abneget, & totus mutetur. *& infra c.* 11. ¶Nemo in peccatis † [l] poſitus arrogare ſibi debet auctoritatem, vbi, &c. vel dic vbi, ideſt in pœnitentia debent ceſſare quæ ſequuntur. Vel ſic ordina litteram: nuntiandum eſt ſæculo, vbi acquirendum eſt.

t ¶*Ligare.*] in ſe onus pœnitentię ſuſcipiendo: quod poteſt & debet quandoque facere dos. ĩ.diſt.6.c.1. Vel in diſcrete ſoluendo. ar. 50.diſt.ſi quis præpoſtera.
u ¶ *Nolite.*] ſ.11.qu.3. nolite.
x ¶ *Canibus.*] prius.iâ enim poſt pœnitentiam canes non ſunt, & intellige canibus, ideſt, manifeſtis. nam de occultis ſecus. de conſe.diſt.2.non prohibeat.
y ¶*Ante porcos.*]ideſt, peccato ſordidatos.
z ¶ *Conſortia.*] quia ſumma & ima ſociatur, &c. de conſe.di.2. quid ſit ſanguis. & 43.diſt.in mandatis.

† abeſt ab orig. Matth.7.

Vnt qui.] Casvs. Quidam erãt qui nolebãt accipere pœnitentiam à ſacerdotibus, nec de peccatis ſuis ſatisfacere & dolere: putantes ſibi ſufficere, ſi propria auctoritate à ſacramentis abſtineant. quos Amb.in hoc c.reprehendit, hortans eos multipliciter vt doleant & ſatisfaciãt de ſuis delictis. quod probatur exẽplo Moyſi. *Præſcribunt*, i. imponunt & prẽfigunt ſibi pœnitentiam talem ſcriptam in Gen.

† *impuritatibus*

a ¶*Si remedium.*]i.pœnitentiam, per quam conſequuntur remedium, vèl communionem. de conſe.diſt.2.ſi quis intrat eccleſiam. & ĩ.e. qui ſanctus.
b ¶*Facilius.*]ĩ.e.diſ.3. c.1. hæc de charitate. & c.reperiuntur.
c ¶*Congrue.*]& ita eſt arg. quòd facilius de nouo aliquid acquiritur quam recuperetur amiſſum, vt ĩ.diſt. 3.reperiuntur.& dicit Boethius: Facilius eſt ad virtutem erigere nouos, quam reuocare veteres vel præteritos.
d ¶ *Acquirenda.*] in hac vita ſupple. & tunc congrue ſequitur, vbi, &c. vel dic vbi, ideſt in pœnitentia debent ceſſare quæ ſequuntur. Vel ſic ordina litteram: nuntiandum eſt ſæculo, vbi acquirendum eſt.

† *al.peccato*

e ¶*Ambitio dignitatis.*]quæ reprobatur 8.q.1.ſcripturis.
f ¶*Vini effuſio.*]quæ reprobatur ſ.35.diſt.c.1.
g ¶*Copulæ coniugalis vſus.*]qui quandoque minus licitus eſt.32.q.4. origo.
h ¶*Sæculo.*]quo ad ambitionem dignitatis.40.diſt.multi.
i ¶*Natura poſtulat.*]arg. "contra illos qui dormiunt in ſcholis: & ita "dormiendebemus propriam naturam expugnare, licet contraria ſit medici dum nõ eſt na. ĩ. de conſe.diſt.5.contraria. in ſcholis.
k ¶*In tali.*]quia maioris eſt pœnæ inter homines viuere, &c. C.de apoſta.hi qui ſanctam.
l ¶*In peccatis.*] mortalibus: quia cum veniali non prohibetur. de conſec.diſt.2.quotidie.

m ¶*Qui veſtram.*]47.diſt.ca.ſicut.§.neceſſe.& ibi, Conueniet nulli qui ſecum diſſidet ipſe.ar.ff.de ædil.edi.cum autem.§.excipitur.& alibi, Qui ſibi non parcit, mihi vel tibi quomodo parcet? Alia littera habet noſtram, ideſt, à nobis accipere.23.q.5.ſi non licet.
n ¶*Pœnitentiam.*]non ergo licet accipere pœnitentiam ab hæretico, ſicut nec Euchariſtiam, vt 24.q.1.ca.vlt. ſed baptiſmum bene in neceſſitate, vt 24.q.1.ſi quem.
o ¶*Arbitror.*] ideſt, certus ſum. nam quantuſlibet ſit fœtor, abolebitur per pœnitentiam, vt ſ.e. quantuſlibet.
p ¶*Iudas.*]ĩ.diſt.6.qui vult.in prin.
q ¶*Geßiſſet.*]ſed iuit ipſe ad diuiſos.ĩ.diſt.3.Iudas.
r ¶*Emendationibus.*]ergo non ſufficit ſola cordis contritio.& ita facit ad propoſitum Gratiani.
s ¶*Et tegere.*]ĩ.diſt.3.ille rex.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Quiesce.*]ideſt,abſtine à ſacramentis.arg.contra promouendos, qui poſt baptiſmum peccauerunt.25.diſt.primum.

"Pœnitendi tempus.

b ¶*Dicimus.*] " hic agit de tempore agendæ pœnitentiæ,quaſi dicat,ſi in iuuentute non pœnituimus:ſaltem in ſenectute pœniteamus.

c ¶*Deferueſcat.*]aliàs deſueſcat. j. diſt.3. in ſalicibus.

Eccl.21. Gene.4. ſecundùm 70

ADDITIO. Quod not. 22.q.2.ancillam.in fi.

†*Dicimus*] orig.

d ¶*Reuerentiores.*]ideſt, propter reuerentiam abſtinere ab Eucharistiæ pceptione.

e ¶ *Myſterij.*] ſc.quare rubus ardens nõ comburebatur in mõtem Oreb. "Rubus eſt virgo Maria, ignis ardẽs in rubo nec comburens eſt ſpiritus ſanctus in beata Maria: qui deſcẽdens in eam non violauit eam. & ſecundum hoc quod ſequitur, ſolue calcia menta,&c.ſi intelligi tur calciamentum qđ fit de mortuis animalibus,eſt prauus intel lectus Phariſæorũ dicentium : ſi peperit, ergo cum viro concu buit.dicitur ergoMoyſi, i.cuilibet Chriſtiano , ſolue calciamenta.&c.i.exue talem intellectũ. fallit in beataMaria quę virgo ante partum & poſt partum Chriſtũ peperit.

"Rubus ardens q non combureba tur, quid re preſẽtabat. Exod.3. Act.12.

f ¶*Solue.*]i.opera mortua de affectib. tuis:" quia nullus digne cõſpicere vel Deum videre poteſt, niſi cuncta terrena & mortalia vitia deponat."vn de talis veterum conſuetudo erat, vt ſi ſpõſus ſponſam repudiaret,in ſignum repudij diſcalciari iubebatur. de hoc dicitur 8.qu.1. olim. & ideo Moyſes diſcalciari iubetur,ne ad eccleſiam , quæ in rubo ſignificatur,quaſi ſponſus accedat calceatus.hoc.n.ſeruandum eſt ī Chriſto,qui verus eſt ſponſus : de quo Ioannes ait, Cuius non ſum dignus ſoluere corrigiam calceamenti eius,&c.de conſe.di.4.per aquã.

† *al.corpoream atque terrenam*

"De° à quo videri põt.

"Conſuetudo veterum in ſignum repudij.

Apoc.2.

"Pedes pro affectionib° accipiũtur.

g ¶*Pedes.*] "affectiones. vnde Aug.ſuper illum locũ, In laqueo illo quem abſconderunt,comprehenſus eſt pes eorum:dicitur pes animæ amor:&ſi eſt ad bonum,dicitur charitas:ſi ad malum,dicitur cupiditas.

h ¶*Abſoluere.*]antequam ad ſacramenta accedat.

i ¶*Lapſus.*] hoc idem dicit Boethius.Infeliciſſimum genus infortunij eſt fuiſſe felicem.

k ¶*Vnde.*]ideſt,à quo ſtatu.50.diſt.quia ſanctitas.

Miror.] Casvs.Quidam ſtulti ſacerdotes erant in eccleſia:qui cum viderent quoſdam peccatores non recte pœnitere,nec veniam recipere: alios ad pœnitentiam recipere nolebãt:quos hic redarguit Cyprianus:& quod eos recipere debeant,probat auctoritate Ioan.in Apoc.& auctoritate Tobiæ.

l ¶*Priora.*]50.diſt.domino ſancto.

m ¶ *Eleemoſyna.*] ſcilicet interior,vt infra diſtin.3.eap. incaſſum.§. ſed verba. Vel exterior liberat à morte,id eſt,à peccato occaſionaliter : quia citius illuſtratur. infra ead. medicina. quia ſicut ſeta filum introducit ; ita timor ſeruilis charitatem , &c. j.diſtinct.3. qui vult.

n ¶*Semel.*] hinc collige peccata non redire. j.diſt.4.ca.in domo.§. item ſecundum.& 23.q.4.ſi illic.

o ¶*Ab ea.*]id eſt,à morte actualium peccatorum.de conſecr. diſt.4. c.1.& 2.

ritatem, aut vſurpationem ſacramentorum:quia ſcriptum eſt(Pecaſti? quieſce[a].) *& paulo poſt.*¶Dicimus† [b] ergo & agendam pœnitentiam,& eo agendam tempore, quo culpæ deferueſcat[c] luxuria, & in captiuitate peccati poſitos, reuerentiores[d] nos,non vſurpatores eſſe debere.Nam ſi Moyſi propius accedere geſtienti,vt cognitionem myſterij[e] cæleſtis hauriret. dicitur(Solue[f] calceamẽtum pedum tuorum ,) quanto magis nos animæ noſtræ pedes[g] exuere vinculis corporalibus , & greſſus omnes mundi iſtius nexu debemus abſoluere[h] ? *& paulo ſuperius.* ¶Nihil eſt,quod tam ſummo dolori ſit,quàm ſi vnuſquiſque poſitus ſub captiuitate peccati recordatur,vnde lapſus[i] ſit, atque vnde[k] decíderit, & quod ad corporea†,atque terrena ab illa ſpecioſa, & pulchra diuinæ cognitionis intentione deflexerit.

A ¶ Vbi acquirendæ.] *Locus integer* B. *Ambroſij hic eſt.* An quiſquam illam pœnitentiam putat,vbi acquirendæ ambitio dignitatis,vbi vini effuſio,vbi ipſius copulę conIugalis vſus?*Sed gloſſ.in verſic.* acquirendæ, *obſtitit , ne hic emendaretur. Multa autem alia ſunt emendata.*

B ¶ Vt in tali vita.] *In originali eſt ,* vt vitali huic moriatur vſui.*Sed gloſſa obſtitit,ne mutaretur.*

Item Cyprianus epiſcopus, lib.4.epiſt.2. ad Antonianum.

C. LVII.

Miror autem quoſdam ſic obſtinatos eſſe,vt dandam nõ putent lapſis pœnitẽtiam,aut pœnitentibus exiſtiment veniam denegandam, cum ſcriptum ſit(Memento,vnde cecideris, & age pœnitentiam. & fac priora[l] opera.) Quod vtique ei dicitur , quem conſtat cecidiſſe,& quem Dominus hortatur per opera rurſus exurgere:quia ſcriptum eſt(Eleemoſyna[m] à morte liberat:) & non vtique ab illa morte , quam ſemel[n] Chriſti ſanguis extinxit. & à qua nos ſalutaris baptiſmi, & redemptoris noſtri gratia liberauit : ſed ab ea[o] , quæ per delicta poſtmodum ſerpit.

Item Hieronymus Damaſo.

C. LVIII.

IMportuna in Euãgelio mulier tandem meruit audiri: & clauſo cum ſeris† poſtio[q], media licet nocte[r], ab amico panes[s] amicus accepit:Deus ipſe, qui nullis contra ſe viribus ſuperari poteſt, publicani precibus[t] vincitur[u]. Niniue ciuitas,quę peccato periit[x], fletibus ſtetit[y]. Quorſum iſta tã longo repetita principio ? videlicet vt paruum magnus aſpicias, vt diues paſtor morbidam non contemnas ouem. Chriſtus in paradiſum de cruce latronem intulit: & ne quis aliquando ſerã conuerſionem putaret, fecit homicidij pœnam martyrium[z]. Chriſtus,inquam,prodigum filium reuertentem lætus amplectitur , & nonaginta nouem pecudibus derelictis, vna ouicula, quæ remanſerat, humeris boni paſtoris aduehitur. ¶ Vbi[A] vero peccator intelligens vulnus ſuum tradidit medico ſe curandum, ibi non eſt virga neceſſaria , ſed ſpiritus lenitatis[a].

A ¶ Vbi vero.] *Hæc vſque ad finem non ſunt inuenta apud* B.*Hieronymum.*

3 Quòd autem omni peccanti , auctoritate Ambroſij[b] venia promittitur,falſum videtur. Quibuſdam enim venia denegatur[c] aut ex magnitudine peccati,aut ex gradu officij. Vnde Ioannes in epiſtola ſua[*Eſt peccatum*[d] *ad mortem:quis† orabit pro eo?*] *Alibi*[e] *quoque legitur*[*Quis medebitur incantatori vulnerato à ſerpente?*]

IMportuna.] Casvs.Probat Hiero.in hoc c.quod peccatoribus & pœnitentibus venia tribuitur , & quòd ſemper eſt pœnitentia faciẽda,licet quis ſit in mortali peccato,vt veniam impetret:quod probatur exemplo mulieris Chananææ,quæ per ſuam importunitatem vel inſtantiam meruit à Domino exaudiri : & exemplo amici, qui ab amico tres panes impetrauit : & latronis qui in cruce meruit veniam:& qui buſdam aliis exemplis,quæ in littera facile videbis. *Periit.*id eſt, perire meruit:vel digna fuit perire, vel peritura eſſe credebatur. *Martyrium.* non in veritate fuit martyrium: ſed ſimilitudine facti. Tob.4.

IMPORTVNA.

Casvs. Probat in hoc cap. " quòd inſtanter bona facienda ſunt,licet quis ſit in mortali peccato, vt impetret veniam,ſicut Chananæa , & ſicut amicus ab amico qui tres panes impetrauit: latro etiam meruit veniam: & aliis exemplis vtitur. " Bona inſtanter ſunt facienda. Luc.18.&11. †*ſeruis*] ori. Luc.18. Ionæ 3.

p ¶*Cum ſeris.*] id eſt, taciturnitate prædicatorum.

q ¶*Oſtio.*]id eſt,intelligẽtia ſcripturarum.

r ¶*Nocte.*]ideſt,in profundo vitiorum poſitus. Luc.23.

s ¶*Panes.*]ideſt,fidem ſanctæ Trinitatis.

t ¶ *Precibus.*] illis ſcilicet Deus propitius eſto mihi peccatori. Luc.15.

v ¶*Vincitur.*] quia regnum cælorum vim patitur.1.quæſt.3.Saluator. Matth.18.

x ¶*Periit.*]ideſt,perire meruit. ſimilis expoſitio 24. q.3. ſi quis non recto.

y ¶*Stetit.*] id eſt, non periit.

z ¶*Martyrium.*]"non in rei veritate fuit martyrium , ſed propter ſimilitudinem facti. Vel ideo dicitur pœna cõuerſa in martyrium : quia per fidẽ & patientiam , quam tunc habuit , dignus fuit æterno præmio, ſcilicet vt intraret ſtatim ad vitam,ſicut & illi qui patiuntur martyrium,vt j.de conſe. di. 4.baptiſmi vicem. contra ibi enim dicitur,quod latro non pro nomine Chriſti crucifixus eſt:ſed pro meritis facinorum ſuorum:& pœna nõ facit martyrem,ſed cauſa,vt dicit Aug.quare martyrium non fuit:quod & verũ eſt.eius ergo pœna martyrium dicitur ratione æterni præmij, ꝙ quaſi martyr recepit confitendo, vel ratione confeſſionis q̃ in patibulo habuit,ſicut enim martyr,ſic latro inter pœnas Chriſtum confiteri non timuit. "Latro bonus an fuerit martyr. 1.Io.5. † *non pro eo dicovt roget quis*]orig. Eccl.12.

a ¶ *Lenitatis.*] argum. iudicem potius debere ſequi miſericordiam quàm rigorem.24.q.2.legatur.s̃.di.45.licet plerumque.s̃.2.q.5.quanto.s̃.diſt.86.odio.

QVOD AVTEM.Hæc eſt 3.pars diſt.in qua probat,quod omnia Deus dimittit pœnitenti. qui autem moritur impœnitens,ille peccat in ſpiritum ſanctum:cui numquam dimittetur.Ioan.de Fan.

Casvs. Probatum eſt ſupra auctoritate Ambro.quod pœnitenti venia tribuitur.ſed contra obiicit Gratianus,vt contrarietatem illam poſtea ſoluat.Seq.c.ſi ſacerdos,planum eſt.

b ¶*Auctoritate Ambroſij.*]s̃.e.nemo poteſt.s̃.e.importuna.

c ¶*Denegatur.*]ideſt,videtur denegari.

d ¶ *Eſt peccatum.*] aliter hic exponit magiſter iſtam auctoritatem quàm exponatur j.e. §.poteſt.& exaudi auctoritatem iſtam de peccato in ſpiritum ſanctum,vt exponit Auguſtinus. j.e.§.poteſt.

e ¶*Alibi.*]in libro Ieſu filij Syrach.

a ¶*Si ſacer*

Source : BIU Cujas

a SI *sacerdos.*]in libro regum.
SED HVIVSMODI. Casvs. Gratianus soluit prædictam contrarietatem dicens quòd huiusmodi interrogationes, si sacerdos peccauerit, &c. inferunt difficultatem & varietatem: quòd difficile fiet vt aliqua singularis persona oret pro ipso: & ad hoc probandum quasdam auctoritates inducit.

b ¶ *Non semper.*] s.32. q.7. quid in omnibus. ff. commo. l. ad eos. ff. locati. l. sed & de damno.

c ¶ *Difficultatem.*] hoc referas ad delicti varietatem, & ad intercessorem spiritualem.

d ¶ *Deus quis.*] quia imago, & etiam quælibet fidelis anima. j. dist. prox. illa anima. sed & homo habet similitudinem Dei. j. 33. qu. 5. hæc imago. triplex est igitur imago siue similitudo, idē titatis, secundum quā tantum filius Dei est imago patris imitationis. secundum quā dicitur quòd magna nauis est imago alicuius domus, & discipulus magistri similitudinis expressæ, vt sigillum in cera depingitur.

"imago est triplex. Matth.24. 1 Lib.1.de pœn.c.1. Psal.82. 2 ibid.c.9. Exod.32. 2.Mach.vlt.

e ¶ *Rogasse.*] pro peccatis Hierusalem, vnde in libro Machabęorum legitur, quod Iudas Machabæus cū deberet pugnare cū suis paucis contra Nicanorem, qui erat cum multis, ad confortationem suorum retulit somniū quod in præcedenti nocte viderat in hunc modum. Viderat Oniam sacerdotem magnus ad cælum protendentem, & orantem pro populo Iudæorum, & postea apparuisse alium virum ætate & gloria mirabilem circa illum Oniam, & dixisse: Hic est amator populi Israel, hic est qui multum orat pro populo & pro ciuitate sancta.

3 d corrept. & gra.c.12. 1.Ioan.5. "Iudæ Machabęi somnium.

f ¶ *Hieremiam.*] Dei prophetam. extēdisse autem Hieremiam dexteram, & dedisse Iudæ gladium aureum, dicentem, accipe sanctum gladium munus missum à Deo, quo deiicies aduersarios populi mei Israel. qua visione confortati qui erant cum Iuda, impetum fecerunt in hostes & Nicanorem interfecerunt & 30. millia de suis.

POTEST. Casvs. Ponit Grat. aliam solutionem: & ad auctoritatem Io. vt intelligatur de eo qui peccat in spiritum sanctum, & contra fidem, pro quo non est orandum post mortem, si vsque ad mortem in tali crimine perseuerauerit. & ad hoc probandum inducit cap. sequens. *Non dico*, id est, non præcipio. *Dico*, id est præcipio.

g ¶ *Pro illo.*] quia non sequitur quòd in carne non promeruit. s. ea. multiplex. §. 1. Dico vt pro eo non roget quis post mortem: & ita exaudi pro peccato in spititum sanctum: quod est finalis impœnitentia, vt hic innuit Augustinus: quo casu exaudi s.13. quæstio secunda. pro obeuntibus. licet H. illud intelligat de specialibus orationibus.

h ¶ *Possunt.*] arg. quod non est diffinitum, posse diffiniri 22. quæst.5. hoc videtur. arg. contra 32. qu.1. quòd si dormierit. 12. quæst.5. consuluisti.

"Ecclesiasticam vnitatē impugnare grauissimū est.

i ¶ *Ad mortem.*] vnde alibi August. "Tanta labes est illius peccati, vt humilitatem pœnitentiæ subire non possit: quod quidem committit quisquis ex sola inuidia vnitatem ecclesiasticam impugnat, & diabolo scienter attribuit opera spiritus sancti. vnde nec Christus in passione pro talibus orauit, sed pro eis qui ignoranter crucifigebant eum, dicens, Pater ignosce illis: quia nesciunt quid faciunt.

"Peccatū in spm̃sctm̃ qđ dr̃, & quot sunt eius species.

k ¶ *Remittendam.*] "Peccatum in spiritum sanctum dicitur generaliter omne peccatum mortale, quia qui vnam personam offendit, & aliam: specialius vero peccatum est quod ex odio vel ex maligditate procedit: nam spiritus sanctus est amor & benignitas. secundum alios peccatum in spiritum sanctum est obstinatio mentis. Est autem obstinatio mentis in peccato obdurata pertinacia, quam impœnitentia finalis comitatur, prouenit autem huiusmodi obstinatio interdum ex desperatione: puta cum quis credit suorum delictorum magnitudinem diuinam misericordiam excessisse, & ob hoc de vitiis ascendit ad vitia, iuxta illud quod ait Cain: maior est iniquitas mea quam vt veniam merear, vt j. §. denique. Interdum ex præsumptione: puta cum quis securus delinquit, tanquam Deus pro temporali flagitio non sit æternum supplicium daturus. in quo peccati genere refert Hiero. se Origenem deprehēdisse, qui post mortem anathematizatus est, vt 24.q.2.c.vlt. ver. item si ad tempora. Vel putans in articulo mortis sufficienter pœnitere vt latro: de quibus Apostolus: Maledictus homo qui peccat in spe. Item in spiritum sanctum peccatum est secundum alios fraternæ gratiæ inuidia: puta si de gratia à Deo fratri collata inuideas, ne tibi præferatur. argu. s.8. dist. qui contempta. Item secundum alios peccare in spiritum sanctum est blasphemia in personam spiritus sancti. de talibus habetur de consecr. dist. 4. hi vero hæretici. Item secundum alios peccatum in spiritum sanctum est finalis impœnitentia: peccatum, scilicet qđ durat vsque ad mortem, vt, vsque, inclusiuum sit, quod hic Augu. potius velle videtur j. distin. 3. inter hæc hircum. Sed solet quæri, vtrum finalis impœnitentia possit desinere esse? Resp. Iste terminus, finalis impœnitentia, duobus modis accipitur. "Inest enim alicui impœnitentia finalis quando non habet propositum pœnitendi: hoc potest desinere esse: quia hoc propositum potest habere in hoc instanti, & cras non. Item est etiam finalis impœnitentia quædam qualitas, quæ inest alicui ex eo quòd numquam pœnitebit: ista non potest desinere esse subiecto existente: quę si ponatur, oportet dici quod numquam eam habuit.

4 Anſ.l.H. c.153. Matth.16. "impœnitentia finalis capitur duob⁹ mod. †al. frustrat

Item.

C. LIX.

SI sacerdos a peccauerit, quis orabit pro eo?

¶ *Primo Regnorum libro, c.2. legitur*, Si peccauerit vir in virum, placari ei potest Deus. Si autem in Dominum peccauerit, quis orabit pro eo? *& sic affertur à B. Ambrosio li. 1. de pœnitentia, c.8. & aliis patribus. B. tamen Gregorius in c.2. primi regum ca.3. ex hac ipsa vulgata lectione elicit sententiam, quam nunc affert Gratianus, vt notatum est s. dist. 50. c. alienum.*

Sed huiusmodi interrogationes non semper b *negationem inferunt, sed potius difficultatem* c, *vel varitatem notant, vt est illud Euangelij* [*Quis, putas, est fidelis seruus, & prudens, &c.*] *Hinc etiam Ambrosius* (1 *Deus, quis* d *similis tibi? non vtique nullus: quia imago patris filius est.) Similiter igitur accipiendum* [*quis orabit pro eo?*] *hoc est, singularis vitæ aliquis debet orare pro eo, qui peccauit in Dominum.*] *& infra.* [2 *Nam quomodo Ioannes diceret non orandum pro delicto graviore, qui legisset Moysem rogasse* e, *& impetrasse, vbi erat præuaricatio voluntaria? qui sciret etiam Hieremiam* f *rogasse?*] *Potest etiam secundum Augustinum* 3 *aliter intelligi illud Ioannis (Est peccatum ad mortem, &c.) vt nulla sit eius, & superiorum contrarietas. Ait enim. (Est peccatum ad mortem, non pro illo* g *dico, vt roget quis.) De quo peccato, quoniam non expressum est, possunt* h *multa, & diuersa sentiri. Ego autem dico id esse peccatum, fidem, quæ per dilectionem operatur, deserere vsque ad mortem.* i] *Hæc est etiam blasphemia in spiritum sanctum, quam neque in hoc sæculo, neque in futuro remittendam* k *Dominus in Euangelio asseruit. Siue autem delectatione peccati, siue desperatione veniæ, vsque ad mortem quis in peccato perseueret, iustum est, vt sine fine puniatur, qui sine fine peccauerit.*

Vnde Gregorius Papa, libro 4. dial. cap.43.

C. LX.

4 VOluissent iniqui, si potuissent, sine fine viuere, vt potuissent sine fine peccare. Ostendunt enim quia in peccato semper viuere cupiunt, qui numquam l desinunt peccare, dum viuunt. Ad magnam ergo iustitiam iudicantis pertinet, vt numquam careant supplicio, qui in hac vita numquam voluerunt carere peccato.

4 *Ex his* m *itaque apparet, quòd sine confessione oris, & satisfactione operis, peccatum non remittitur. Nam si necesse est, vt iniquitates nostras dicamus, vt postea iustificemur, si nemo* n *potest iustificari à peccato, nisi antea confessus fuerit peccatum, si confessio paradisum* o *aperit, veniam acquirit, si illa solum cōfessio vtilis est, quæ fit cum pœnitentia (in quo notatur aliud esse confessio, aliud pœnitentia, siue interior, siue exterior accipiatur,) si ille, qui promittit veniam occulte apud Deum, non apud ecclesiam pœnitentiam agenti, frustratur* †p *Euangelium, & claues datas ecclesiæ promittit etiā, quod Deus negat delinquenti, si nemo potest consequi* q *veniam, nisi quantulamcumque, etsi minorem, quàm debeat, peccati soluerit pœnam, si solis* r *sacerdotibus ligandis* s, *soluendique potestas* t *à Deo tradita est. si nullus veniam accipit, nisi ecclesiæ supplicationibus* v

Matth.16. "impœnitentia finalis quando non habet propositum pœniten

a s.dicta bī cōprehēdas & dic q⁹ sex modis i spiritū sanctū peccatur: duob⁹ mod. ergaDeum. p̄lumptiōe, vt Origen. desperōne, vt Iudas. j. e.dist.3.sceleration. duob⁹ erga proximum, Odio fraternæ cogitōis & impugnationis agnitę veritatis. 11.q.3.nolite timere. duobus erga se ipsum, finali impœnitētia & pœnitere pœnituisse. 17. q. 4. sunt q. & adde q⁹ d hoc ēt not. j.di.2. scien dum. Arc.

VOluissent.] Casvs. Dicitur in hoc c. quod mali vellent semper viuere, vt semper in peccato manerent. vnde ad magnā pertinet iustitiam iudicantis vt perpetuo sint in suppliciis, qui in hac vita semper volunt esse in peccato.

l ¶ *Numquam.*] assidue enim peccantium non miseretur Deus, vt supra 93. distinct. diaconi. & venia impœnitenti, &c. 24. quæstio.2. legatur. & ideo semper obnoxij pœnæ persistent, vt j. distinctio.7. in fine.

EX HIS. Hæc est quarta pars dist. in qua probat per 36. auctō. quod si quis non confitetur, non saluatur: si petiit, sufficit confessio quæ fit primo Deo, deinde sacerdoti qui loco Dei iudicat. Ioan. de Fan.

Casvs. Concludit Gra. ex prælegatis eorum sententiam in vnum perstringens, quod peccatum non dimittitur sine oris confessione, & operis satisfactione. Postea per multas probationes & multa argumēta nititur idem probare, incipiens à peccato primi hominis, quòd non nisi confessiooe est dimissum: & probatio Grat. protendi tur vsque ad illum §. his auctoritatibus. Et non facit §. nisi. vsque ad §. illum, ex his omnibus. Quidam tamen faciunt ibi duo c. scilicet, *Puteus*, & *Introite*. vnde secundum quòd habent in libris suis, postea ponunt in gl. Sed certe nō videtur quòd ibi debeant esse c. etiam secundum Gra. & si aliquod est ibi, casus est planus. Idem etiam voluit Benedictus.

m ¶ *Ex his itaque.*] infert ex præmissis auctoritatibus: vsque ad §. denique.

n ¶ *Si nemo.*] s.e. dist. nemo potest.

o ¶ *Paradisum.*] s.e. dist. ecce nunc tempus.

p ¶ *Frustratur.*] s.e. dist. agite.

q ¶ *Consequi.*] s.e. dist. c. nullus.

r ¶ *Si solis.*] s.e. dist. verbum.

s ¶ *Ligandi.*] id est, imponendi satisfactionem vel relaxandi.

t ¶ *Potestas.*] no. solis sacerdotibus potestatem ligandi traditam.

v ¶ *Supplicationibus.*] supra e. dist. multiplex.

a ¶ *Denique*

Source : BIU Cujas

a ¶*Denique.*] ab isto loco vsque ad cap.quamobrem.probat 22. auctoritatibus,scilicet peccata non dimitti sine oris confessione. auctoritates veteris testamenti inducit vsque ad §. in Euangelio. Ab illo §.in Euangelio.vsque ad §.ex his.inducit auctoritates noui testamenti, & post ex omnibus concludit in §. ex his. & omnes illæ auctoritates intelliguntur cum quis confiteri contemnit.

b ¶*Serpens.*] ideſt,diabolus,qui serpente vtebatur tamquam organo vel intellige ad litteram.

Gen.3. c ¶ *Confessionem.*] & quia in seipso inuenit originem peccati.

d ¶*Non reuocabatur.*] "quia irreuocabile fuit peccatum eius, & impossibile est eum reuocare ad pœnitentiam, vt j. distinct. 2. §. quod autem reprobi. versic. impossibile. hominis autem peccatum fuit remediabile, & hoc duabus de causis: quia totum genus humanum perierat de peccato Adæ, sed non tota angelica natura peccato diaboli. Item homo incitatorem habuit ad malum: quod non habuit Angelus: & ideo per alium iste non debuit iuuari, sicut nec ille per se potuit surgere. & ideo peccatum diaboli fuit irremediabile, & non peccatum hominis.

"Pctm diaboli fuit irremediabile, ſ3 hoīs remediabile.

Gen.4.

Gen.12.&26

Leuit.13.&14

a Gen.12. b Gen.20. e ¶ *Reges.*] Pharao [a] rex Aegypti, de quo habetur 3 22. quæst.2.

1.Reg.16. c.vtilem. §.ecce quæ. & Abimelech [b] rex Gerare.de quo habetur 32. quæstio. quarta. nemo sibi. & 3.33. quæst. 1. si per sortiarias.

f ¶*Passiones.*]ideſt,delicta.15.q.1.illa.

g¶*Orationibus.*]supra 33. quæst.1. si per sortiarias.

h ¶*Præcepit.*]in Leuitico.

i ¶*Vt lepra.*] ideſt,aliqua macula. "Sunt autem quattuor genera lepræ: in cute, in capillis,in domo,in veste.In capillis lepra dicitur alopecia. fluentibus sanie capillis, si in caluitio vel in alia parte capitis albus vel ruffus color inuentus fuerit, plaga lepræ est. In cute lepra cognoscitur, si in ea fuerit alba, id est, pallida albedo, vel postulæ, & huiusmodi lepræ vestis erat macula alba vel ruffa. Similiter in domo dicebatur lepra talis macula, & macula in pariete pallore vel rubore deformis. & omnia ista iudicabantur arbitrio sacerdotis. si enim in homine lepra non erat perspicua: recludebat eum sacerdos in domo sua septem diebus: quibus expletis si non creuerat lepra, iterum recludebat eum aliis septem diebus. quòd si nec tunc creuerat, mundum eum iudicabat: quia si scabies erat, lauabat homo vestimenta sua, & mundus erat. Cum vero perspicua erat lepra, separabatur, id est, iudicabatur immundus ad arbitrium sacerdotis, & habebat homo vestimenta sua dissuta, id est, facilia ad induendum vel exuendum, vt sic cognosceretur: & caput rasum [c], vt posset cognosci: osque veste contectum, ne fœtorem loquendo diffunderet. & habitabat solus extra castra, ita vt à mortuo nihil differre videretur. Item si lepra vestis erat perspicua, comburebatur vestis: si dubia, recludebatur septem diebus. si creuerat macula, adiiudicabatur lepra: si non creuerat, abluebatur vestis, & recludebatur aliis vij.diebus: post quos si sacerdos inueniebat creuisse lepram, rumpebat eam. Similiter ostium domus leprosæ claudebatur vij. diebus: post quos si sacerdos inueniſſet creuisse lepram, iubebat erui lapides leprosos, & proiici extra ciuitatem, & domum radi intus per circuitum, & puluerem rasuræ spargi extra ciuitatem in loco immundo, & alios lapides substitui in domo: & luto alio liniri domum. quod si iterum redierit macula, & perseuerans lepra est, destruebatur domus, & ligna, & lapides, & puluis extra ciuitatem proiiciebantur in locum immundum.

Ionæ 3.

†al.&satisfactione

k ¶ *In domo.*] non dicit hic de veste, & de domo, quod ei ad litteram possit lepra inesse: sed si domus, vel vestis offerretur ab aliquo in ministerium deputanda, antea sacerdoti offerebatur. & si aliqua inerat macula. qua à ministerio impediretur, sacerdotis iudicio relinquebatur.

Dan.4.

† *al.ratiõali*

1 3.17.q.4. miror.

Dan.9.

Ioan.11

l ¶ *Separata.*] quo ad officium vel ministerium.

m ¶ *Contaminaretur.*] domus, vel vestis, vel cutis, id- ibid. est, contaminata, Luc.17. vel immunda iudicaretur.

n ¶ *A propheta.*] scilicet Nathan.

o ¶*Achab.*] infra ead. distinct. 3. §. ecce Achab. Matth.9. Marc.2.

Additio. Et 50. distinct.c.si post.§.econtra. iidem. Luc.4.

p ¶ *Innocentis.*] scilicet Nabutæ. Matth.8.

q ¶ *Et relinquat.*] scilicet nobis qui eum sequimur, vel post comminationem à se datam. Marc.1. Luc.5. Marc.10. Luc. 18.

r ¶ *In bestialem.*] supra decimaseptima, quæstione quarta. mi ror. Matth.5. Luc.7. Ioan.11.

s ¶ *In Euangelio.*] hic transfert se ad auctoritates noui testamenti.

t ¶ *Pœnitentiæ.*] non remissionis: nam venientibus ad illud requirebatur pœnitentia:non autem in nostro baptismate,quod remissionis est, vt j. de consec.distin.4.si-

Psal.31.

ipsam impetrare contendat: Concluditur ergo,quòd nullus ante confessionem oris,& satisfactionem operis, peccati abolet culpam. Denique [a], *vt perspicue appareat neminem sine confessione à peccato mundari, ab ipsius humani generis principio sumamus exordium. Peccato transgressionis primi parentes corrupti, à Domino sunt requisiti de culpa, vt peccatum, quod transgrediendo commiserant,confitendo delerent. Serpens* [b] *autem de culpa requisitus non est,quia per confessionem* [c] *non reuocabatur* [d] *ad vitam. Cain quoque,cum primæ præuaricationi fratricidium addidisset, similiter à Domino de culpa requisitus est, dum ei dicitur [Vbi est Abel frater tuus?] Sed quia superbus peccatum suum confiteri noluit, potius mendaciter negando Deum fallere conatus est dicens [Numquid custos fratris mei sum ego?] indignus venia iudicatus est. Vnde in desperationis profundum mersus est, dum ait [Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear,] vagus, & profugus exiit à facie Domini, significans eos, qui peccata sua confiteri dissimulant,respectu diuinæ miserationis indignos haberi. Reges* [e] *quoque, qui ignorantia ducti in Abraham deliquerant, non nisi eodem orante sanari meruerunt. In quo figuratur,quòd passiones* [f] *morum non sanantur, nisi orationibus* [g] *ecclesiæ. Moysi quoque præcepit* [h] *Dominus, vt lepra* [i] *siue in cute,siue in domo* [k]*,siue in veste, siue in crine appareret, sacerdoti ostenderetur, & iuxta eius arbitrium separata* [l]*, eius iudicio contaminaretur* [m]*, vel mundaretur. Saul quoque cum à spiritu maligno vexaretur, non poterat ad sanæ mentis officium redire, nisi prius Dauid psalterium arriperet,& coram eo psalleret, & ita ab eius vexatione cessaret diabolus. In quo mystice ostenditur, quòd quicumque diabolo propter peccata mancipatur, ab eius dominio eripi non valet, nisi Dauid, id est, ecclesia, psalterium accipiat, & coram eo psallat,id-est spiritualis gratiæ eum participem faciat, & salubriter admonendo,& pie pro eo orando, & exempla boni operis sibi præbendo, diabolum ab inuisibili eius vexatione compescat. Duid quoque,cum adulterium commisisset, & homicidium, non ante audiuit à propheta* [n] *[Transtulit à te peccatum tuum Dominus,] quàm ipsum peccatum confiteretur. Prius enim prophetæ peccatum redarguenti confessus est, & postea audiuit [Transtulit Dominus peccatum tuum à te.] Achabo quoque, cum de innocentis* [p] *sanguinis effusione sententiam comminantis Dei audiret, induit seipsum cilicio, satisfaciens Deo per pœnitentiam. Vnde Dominus ad Heliam ait. [Quoniam Achab reueritus est faciem meam, non inducam malum in diebus eius] Niniuitæ cum audirent [Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur,] ex edicto regis & principum, pœnitentiam egerunt,dicentes [Quis scit,si conuertatur, & ignoscat Deus, & relinquat* [q] *post se benedictionem?] Hac humilitate satisfactionis† imminentem subuersionem euadere meruerunt. Quorum exemplis euidenter ostenditur, quòd nullus à Deo consequatur veniam, nisi primum satisfecerit sibi per pœnitentiam. Nabuchodonosor quoque propter superbiam suam à rationabili† mente in bestialem* [r] *animum commutatus est, atque à regno suo profugus recedens* [t] *non ante regnum recepit,quàm conuersus Deum prædicauit. Denique plebs Israelitica ob culpam suæ transgressionis captiuitatis tradita non ante liberari meruit, quàm sua peccata confitens, Danielis, & aliorum sanctorum precibus veniam accepit. In Euangelio* [s] *quoque venientes ad Ioannem, vt baptizarentur ab eo,baptismo pœnitentiæ* [t]*,primum confitebantur peccata sua:ostendentes, quòd quisque debet peccata sua damnanda confiteri, & innouationem melioris vitæ promittere, si regenerationis desiderat gratiam accipere. Christus quoque alios legitur suscitasse à mortuis, alios à lepra mundasse, alios illuminasse, aliorum membra paralysi dissoluta consolidasse: omnium tamen sanitatem petitio propriæ vocis, vel amicorum* [v] *legitur præcessisse. Luca enim referente didicimus, quòd pro socru Petri prius rogatus est, quàm eam sanitati redderet. Leprosus vero ille, quem Dominus descendens de monte mundauit, prius clamauit ad eum [Domine si vis,potes me mundare,] quem postea tangendo mundauit. ¶Cæcus quoque dum clamaret ad eum [Miserere mei fili Dauid] interrogauit eum Iesus [Quid vis, vt faciam tibi?] ait [Rabboni* [x]*, vt videam lumen.] Tres quoque mortuos* [y] *audiuit,quos aliorum orationibus reddidit vitæ. Quartum* [z] *quoque discipulo nuntiante audiuit: sed quia defuerunt viui,qui pro eo precarentur, resuscitari non meruit. ¶Quibus nimirum exemplis euidentissime datur intelligi, quòd ille, quem grauioris culpæ macula inficit,nisi confessione proprij oris, vel ecclesiæ intercessione suffragante, sanari non poterit. Hinc pœnitens* [a] *ille, qui prius tacendo peccata, flagellari meruerat, postea correptus dicebat.[Quoniam tacui* [b]*: inueterauerunt ossa* [c] *mea, dum clamarem* [d] *tota die.] Hinc Christus ex persona membrorum ait [Non*

ne pœnitentia.

v ¶ *Vel amicorum.*] hoc enim Deus amat, vt multi rogent. j. ead. fleat.

x ¶*Rabboni.*]ideſt,magister.

y ¶*Mortuos.*] scilicet,filium [d] archisynagogi, filium viduæ, & Lazarum. d Hoc Christus suscitauit ī domo, i.in cogitõe scđm H.j.e. §. econtra,

z ¶ *Quartum.*] vnde hoc Gratianus habuit, ignoramus: nisi dicatur hoc de Matthæo intelligi: cui cum Dominus diceret: Sequere me, respondit Domino: Pater meus mortuus est, volo eum sepelire. & tunc Dominus ait, Dimitte mortuos sepelire mortuos suos.

a ¶*Pœnitens.*] Dauid,vt j.dist.3.ille rex.

b ¶*Tacui.*]peccata.

b ¶ *Ossa.*] virtutes, quibus anima substentatur, vt ossibus corpus.

d ¶*Dum clamarem.*]iactando me de meritis meis.

a ¶*Non*

Source: BIU Cujas

a ¶*Non claudet.*]ideſt,non conſtringet te finaliter.
b ¶*Non clauſeris os.*]non confitendo.
a17. diſt.nec licuit. ext.d iudi.cũ non ab homine. Arc. c ¶*In profundo.*] vitiorum.vnde peccator cum[a] venerit in profundum vitiorum,contemnit.

EX HIS OMNIBVS. Casvs. Infert Gratian.ex ſupradictis quòd ſine confeſſione nullus veniam meretur, & ad hoc inducit ſequentes auctoritates. Sequentia tria capit. plana ſunt , ſcilicet *Sufficit &*, *non ſufficit.& cap.nouit.* Illud autem c.quod poſtea ſequitur, ſcilicet *aliud.* poſitum eſt ſ. 11. quæſt. 1. & ibi caſum inuenies. Ben. tamen ſic breuiter ponit hic caſum. Dicitur hic quod abſtinere debet à multis,qui vnum illicitum committit:& ita probatur, quòd ſatisfacere tenetur.

abſorbeat me profundum , neque vrgeat ſuper me puteus oſ ſuum.] *Quod Auguſtinus exponit dicens (Puteus eſt humanæ iniquitatis profunditas , in quem ſi ceciderís , non claudet[a] ſuper te os ſuum , ſi tu non clauſeris[b] os tuum : confitere ergo, & dic De profundis clamaui ad te Domine & euades. Claudet ſuper illum Dominus , qui in profundo[c] contemnit, à quo mortuo, velut ab eo, qui non ſit, perit confeſſio.* [*Hinc idem propheta ait* [*Introite portas eius in confeſſione.*] *Oſtendens ad portas miſericordiæ non niſi per confeſſionem peccati aliquem poſſe pertingere.* ¶*Hinc etiam beatus Ioannes Baptiſta, & Saluator noſter exordium prædicationis ſuæ à pœnitentia ſumpſerunt , dicentes* [*Pœnitentiam agite: appropinquabit enim regnum cælorum:*] *oſtendentes ad regna cælorum neminem poſſe pertingere , niſi primum per pœnitentiam Deo curauerit ſatiſfacere. Hinc etiam in actibus Apoſtolorum legitur , quod credentes veniebant ad Apoſtolos, annuntiantes actus ſuos. Ex his omnibus facile monſtratur , ſine confeſſione nullam veniam poſſe promereri.*

Hinc etiam Leo Papa ait epiſtol. 78. al. 80. ad epiſcopos Campaniæ.

C. LXI.

SVfficit pœnitenti† illa confeſſio, quæ primum Deo offertur,tum etiam ſacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit.

Item ad Ruſticum Narbonenſem epiſcopum, epiſtola 90. al. 92. c. 7.

C. LXII.

POenitentia , quæ dilata eſt, cum ſtudioſius petita fuerit,non negetur[d], vt quoquomodo ad indulgentiæ medicinam anima vulnerata[e] perueniat.

Item Augu. in ſermone de pœnitentia, al. lib. de pœnitentiæ medicina.

C. LXIII.

NOn ſufficit[f] mores in melius commutare, & à præteritis†malis recedere, niſi etiam de his , quæ facta ſunt , ſatisfiat Deo per pœnitentiæ[g] dolorem, per humilitatis gemitum,per contriti cordis ſacrificium , cooperantibus eleemoſynis , & ieiuniis[A].

A ¶Et ieiuniis.] *Hoc non eſt apud B. Auguſtinum, neque Bedam,neque magiſtrum ſententiarum,neque Polycarpum.*

Item Ambroſius in c. 1. Lucæ.

auctoritate ſua à communione ſacramentorum abſtinere, iuxta illud, Probet ſe homo, & ſic de pane illo edat, &c. & ideo laudatur mulier, quæ menſtrua patitur, ſi ex reuerentia abſtinet. ſ. 5. diſt. ad eius. & arg. ĵ. de conſecr. diſt. 2. quotidie. ſed contra ſ. ead. diſt. ſunt qui arbitrantur. & in cap. facilius. & ĵ. ead. in actione. In contrariis iſtis dicitur quòd nemo auctoritate ſua, ſed ſacerdotis debet abſtinere à communione altaris. Sol. abſtinet quis peccati cõ ſcius aliquando propter reuerentiã: quod commẽdatur, vt hic, & in ſimilibus. Aliquando propter ſatiſfactionem delicti putans talem abſtinentiam prodeſſe etiam non iniuncta ei aliqua pœnitentia à ſacerdote: quod inhibetur in contrariis. Sed & in illo caſu vbi ob reuerentiam abſtinetur propter criminis conſcientiam, diſtinguo vt ſi ſcandalum ex eius abſtinentia oritur, compelli poteſt à prælato ſuo ad ſumendum Euchariſtiam, vel petendum: arg. ĵ. de conſecr. diſt. 2. ſi quis intrat. & ca. ſæculares. ſi vero non eſt ſcandalum, bene facit abſtinendo. ĵ. de conſe. diſtin. 2. quotidie. hodie tamen videtur tolli iſta diſt. vt ext. de pœn. & remiſ. omnis.

C. LXIIII.

NOuit Dominus mutare ſententiam[h], ſi tu noueris emendare delictum.

Item Leo Papa, epiſt. 90. al. 92. ad Ruſticum, ca. 8.

C. LXV.

ALiud[i] quidem eſt debita iuſte† repoſcere[k] : aliud propria[l], perfectionis amore contemnere. Sed illicitorum veniam poſtulantem oportet à multis etiam licitis abſtinere , dicente Apoſtolo (Omnia mihi licent[m], ſed non omnia expediunt[n].) Vnde ſi quis pœnitens habet cauſam,quã negligere forte non debeat , melius expetit eccleſiaſticum, quam forenſe iudicium.

Item Hieronymus, in c. 1. Ioelis.

C. LXVI.

QVi ſanctus ſacerdos eſt , & comedit† in Paſcha[o] Domini, accingatur baltheo caſtitatis,& audiat cum Apoſtolis (Sint lumbi veſtri præcincti,& lucernę ardentes in manibus veſtris.) Qui autem peccator[p] eſt,& quem remordet[q] propria conſcientia, cilicio accingatur , & plangat vel propria delicta,vel populi : & ingrediatur eccleſiam[r], de qua propter peccata fuerat egreſſus,& cubet,vel dormiat in ſacco: vt præteritas delitias,per quas offenderat Deum , vitæ auſteritate compenſet.

Idem in Amos prophetam, ad c. 9.

C. LXVII.

SI agamus[s] pœnitentiam , ipſum quoque ſuæ pœnitebit ſententiæ. Rurſum[t] iuxta eumdem[u] Hieremiam[A] promittit proſpera. Si negligentia diſſoluamur, & illum pœnitebit ſpõſionis ſuę, promiſſaque mutabit. Cuius rei exemplum Niniuitas, & Hieruſalem habere poſſumus , quorum alij de imminentibus ſuppliciis liberati ſunt:alij, quæ patribus promiſſa fuerant,perdiderunt.

A ¶ Hieremiam.] *Sic eſt emendatum ex ipſis commentariis. B. Hieronymi , & vno vetuſto exemplari Gratiani. Nam in ceteris eſt quem admodum in vulgatis*, iuxta eumdem Hieronymum promittit proſpera,ſi pœnitẽtiam egerimus. Quod ſi negligentia,&c. propter pœnitentiam reuocat ſententiam etiam contumaces latam:ita propter pœnitendi negligentiam bona reuocat,quæ promiſit. & hoc probat exemplis Hieruſalẽm, & Samariæ, Nabuchodonoſor,& Ezechiæ.

t ¶*Rurſum.*]verba Gratiani.

v ¶*Eumdem.*][cilicet Amos,de quo locutus fuerat Hieronymus.

Quam

a ¶*Liud.*]ſ. 11. q. 1. aliud.

k ¶*Repoſcere.*] ſupra 14. quæſt. 1. quod debetur.

l ¶*Propria.*]ff. de min. ſi iudex.

m ¶*Licent.*]hoc expoſui ſupra 11. quæſt. 1. aliud.

n ¶*Expediunt.*] vt debitum repetere , vt ſ. 14. q. 1. quod debetur.

o ¶*In Paſcha.*]ideſt,in trãſitu de vitiis ad virtutes:quia paſcha tranſitus interpretatur. de conſe. diſt. 4. per aquam.

p ¶*Peccator.*] " ex hoc videtur quòd conſtitutus in mortali poſſit

q ¶*Remordet.*] ſecundum quod notaui. ſ. 16. q. 1. monachi.

r ¶*Eccleſiam.*] id eſt, vnitatem eccleſię per fidem & charitatem: nec enim intelligi poteſt de ingreſſu corporalis eccleſiæ. "Nemo namque pro peccato aliquo abſtinendus eſt ab ingreſſu eccleſiæ: niſi ſit excommunicatus vel interdictus ex iuſta cauſa. ĵ. e. q. 4. vir cum propria. 11. q. 3. excommunicatos.

s ¶*Si agamus.*] Casvs. Dicit Hieron. in hoc capit. quòd ſicut Deus propter pœnitentiam reuocat ſententiam in contumaces latam:ita propter negligentiam pœnitendi , bona reuocat, quæ promiſit. & hoc probat exemplis, ſcilicet Hieruſalem & Samariæ,ex quibus ciuitatibus quidam fuerunt à ſuppliciis liberati : alij vero bona quæ fecerunt perdiderũt. *Rurſum.* Verba ſunt Gratian. vſque ibi, *Promittit. Quorum.* ſcilicet habitatorum.

Prouerb.19. Eccl.17. Pſal.99. Matth.3. Act.19. Pſal.68. 1 gl.interl.& ordin.ibi ex Au. Sent.4. diſt.17. Pſal.129. 2 ĵ.e.c.quis. Pol.l.6.ti.20 Iuo p.16. c.167. 3 Burch.l.9. c.123. Iuo p.15.c.135. 4 Beda 2. Corin.c.12. Sent.4. diſt. 16. Poly.l.7. tit.20. 5 11.q.1. aliud. Anſel. l.11.c.141. 6 Sent.4. diſt.17. Luc.12. Malach.3. Hierem.17. 1.Cor.6.

*Expediũt non omnia.

*Vide cõci. Trid. ſeſ.14. c.8.&can.13

†*al.enim*] orig.

†*al.faciis*

†*al.iuſta.*

†*al.comedit Paſcha*]ori.

"Eccleſiæ ingreſſus q bus eſt interdicẽdus.

"Peccati cõſcius an poſſit propria auctoritate à cõione abſtinere.

Source : BIU Cujas

Idem ſuper Danielem, ad c.4.

C. LXVIII.

QVamobrem [a] rex conſilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemoſynis [b] redime [c], & iniquitates tuas miſericordiis pauperum: forſitan [d] ignoſcet Deus delictis tuis. ¶Si prædixit ſententiam Dei, quę mutari nō poteſt [e], quomodo hortatur ad eleemoſynas, & miſericordias pauperum, vt Dei ſententia commutetur? Quod facile ſoluitur Ezechiæ regis exemplo (quem Eſaias dixerat eſſe moriturū [f]) & Niniuitarum, quibus dictum eſt [adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur.] Et tamē ad preces Ezechiæ, & Niniuæ, Dei ſententia commutata [A] eſt [g], nō vanitate iudicij, ſed eorum conuerſione, qui meruere indulgentiam. Alioquin [h] & in reuerentiā† [i] loquitur Deus ſe mala minari ſuper gentem, & ſi bona fecerit, minas clementia commutare. Rurſum bona agenti ſe aſſerit [k] polliceri: & ſi male fecerit, dicit ſe ſuam mutare ſententiam, non in homines, ſed in opera, quę mutata ſunt. Neque enim Deus hominibus, ſed vitiis [l] iraſcitur: quæ cum in homine non fuerint, nequaquam punit quod mutatū eſt. Dicamus & aliter. Fecit quidē Nabuchodonoſor iuxta Danielis conſilium miſericordias in pauperes: & idcirco vſque ad menſem duodecimum [m] in eum eſt dilata ſententia. Sed quia poſtea ambulans in aula Babylonis gloriatur, & dicit, [Nonne hæc eſt Babylon magna, quam ego ædificaui in domum regni in robore fortitudinis meæ, & in gloria nominis mei?] bonū miſericordiæ perdidit malo ſuperbiæ. [forſitan [n] ignoſcet Deus delictis tuis.] Cum beatus Daniel præſcius futurorū de ſententia Dei dubitet [o], rem temerariam faciunt, qui audacter [p] peccatoribus indulgentiam pollicētur. Et tamen ſciendum, quòd ſi Nabuchodonoſor bona opera facienti venia repromittitur, multo magis aliis promittitur, qui leuiora peccata commiſerunt.

A ¶Commutata eſt.] *Quæ ſequuntur, vt etiam multa alia, emendata, & locupletata ſunt ex originali, præter verbum*, reuerentiam, (*quod eſſe debet*, Hieremia,) *idque ob gloſſam.*

Idem.

C. LXIX.

VIde [q] benignum Dominum miſericordiam cum ſeueritate miſcentem [r], & ipſius pœnæ modum iuſta, & clementi liberatione [A] penſantem. Non in perpetuum tradidit pœnę delinquētes, ſed [quanto, inquit, tempore ſeruierunt Baalim, tanto ſeruiant Chuſarſaton † [s] hoc eſt octo annis. Diſce & hoc ô tu auditor, quiſquis ille es, qui tibi conſcius es alicuius erroris: & quanto tempore erraſſe te noſti, quanto tempore deliquiſti, tāto [t] nihilominus [u] tempore humilia teipſum Deo, & ſatisfacito ei in cōfeſſione pœnitentiæ: non expectes, vt humiliet te Chuſarſaton, & inuito neceſſitas extorqueat pœnitentiam: ſed ipſe præueni tortoris iſtius duritiam†: quia ſi te ipſe emendaueris, ſi te ipſe correxeris, pius eſt Deus, & miſericors, qui vindictā temperet ab eo, qui illam pœnitendo [x] præuenit. Sed illud conſideremus, quia donec ſeruierunt chuſarſaton ij, qui traditi fuerant pro delictis ſuis, & non clamauerunt ad Dominum, nemo ſuſcitatus eſt, qui ſaluare eos poſſet. Cū vero clamauerunt ad Dominum, tunc ſuſcitauit [y] Dominus Saluatorem Iſrael, & ſaluauit eos.

A ¶Liberatione.] *Antea legebatur*, deliberatione, *Emendatum eſt ex homilia Origenis, quemadmodum & alia nonnulla.*

4.Reg.10. Eſa.38. Ionæ 3. Hier.17. Dan.4.

[a] ¶*Quamobrem.*] illud tangit, "quod Nabuchodonoſor vidit in ſomnio. ſomno arborē in medio terræ pertingentem vſq; ad cælum, & ſub ea habitabant animalia & beſtiæ, & in ramis volucres, & ex ea veſcebatur omnis caro: & ecce vigil & ſanctus de cælo deſcēdit, & ait, ſuccidite arborē, & ramos & fructus eius, & fugient ex ea beſtiæ & volucres: ſed germen eius in terram ſinite: & cū feris ſit pars eius, & ab humano cōmutetur cor eius: & ſeptē tempora cōmutentur ſuper eam: quod ſomnium Daniel interpretatus eſt, & ait: Tu es rex arbor ea quæ inualuiſti, & poteſtas tua in terminis terræ, & audiuiſti peruigilem altiſſimi ſententiam ſuper te: & ab hominib eiicient te, & cum feris erit habitatio tua: fenū vt bos comedes. 7.tempora, ideſt, 7. anni mutabuntur ſuper te, & relinquetur tibi ſemen vel germen radicis: quia regnū tuū reſtituetur tibi quam obrem audi cōſilium meum, Peccata tua eleemoſynis redime: forſan ignoſcet tibi Deus. Poſt annum autem deambulabat rex in aula ſua, & ſuperbe loquebatur dicens, Nonne eſt hæc Babylon, quam ego ædificaui in robore regni, & ī gloria decoris mei? Adhuc erat ſermo in ore eius, & ecce vox de cælo dicens, tibi dicitur Nabuchodonoſor: regnum tuum tranſit à te, & cum feris habitabis ſeptem temporibus donec ſcias quod dominetur altiſſimus vniuerſis regnis hominum, & ſtatim ex hominibus abiectus eſt, & vt bos fenum comēdit, & rore cæli caput eius infectum eſt, &c. donec capilli eius in ſimilitudinem aquilarū creſcerent, & vngues eius quaſi vngues auium.

"Nabucho donoſor vidit ſomniū.

†*Hieremia*] orig. vera lectio.

"Eleemoſyna liberat à morte.

[b] ¶*Eleemoſynis.*] "eleemoſynæ namque à morte liberant peccatorem, qui per delicta ſubruerat, vt ī.e. diſt. medicina. s̄.e. diſt. miror.

[c] ¶*Redime.*] iſtud redime, ponitur priuatiue: quia proprie non eſt hæc redemptio. ſi. ff. commo. ſi vt. §. vlt. ff. de le. commiſ. l. fundo. ff. quod vi aut clam. ſi vitem. §. 2.

[d] ¶*Forſitan.*] s̄. diſt. 86. non ſatis. dubitanter dixit: quia deeſſe poteſt contritio cordis. arg. s̄.e. q. 2. admonere. & non valent eleemoſynæ, niſi ex bono fonte, &c. vt 86. di. non ſatis. Vel ideo ſub dubietate poſuit, ne ſecuritas negligentiam, & negligentia offenſam præſtaret, vt ī. ea. prædixerat. Vel ponitur forſitan, aſſertiue, vt in Euangelio forſitan & patrem meum cognouiſſetis, &c. ī. diſt. 4. ne forte. ff. de rei vend. item ſi. §. 1.

[e] ¶*Non poteſt.*] i. non contingit hoc, ſecundum eos contra quos hic loquitur.

[f] ¶*Moriturum.*] propter peccatum qđ commiſit quando ſuperbiuit de victoria, quam habuit de inimicis, eam ſibi attribuens.

[g] ¶*Commutata eſt.*] ñ per iudicij veritatē, ſed eorum mutatione, qui conuerſi per pœnitentiam meruerunt liberari.

[h] ¶*Alioquin.*] i. niſi p̄ſtaret indulgentiam agēti bona, cur inferret mala agenti mala: & hoc ſequitur. æquū eſt enim vt ſicut male agentib. infert mala: ſic bene agentib. parcat, & conferat bona.

[i] ¶*In reuerentiam.*] i. contra æquitatem reuerendam. vel ad hoc vt omnes eidem reueream tantum.

[k] ¶*Aſſerit.*] Dominus loquens Hieremiæ. & ſunt verba Hiero. ſuper Danielem.

[l] ¶*Vitiis.*] s̄. diſtin. 68. odio.

[m] ¶*Ad menſem xij.*] vſque ad annum peccata eleemoſynis redemit, poſt ſuperbiuit.

[n] ¶*Forſitan.*] verba Danielis.

[o] ¶*Dubitet.*] i. proponat ſecundum formā dubietatis. Vel dic vt s̄. in prin.

[p] ¶*Audacter.*] s̄. 8. q. 1. ſi ergo. 32. q. 5. ſi Paulus. hoc aduerbiū determinat verbum vel participium. argu. ad hoc 93. diſt. diaconi.

1 Orig. hom. 3. ad c. 3. Iudicū, & ibi gl. ord.

†*al. Chuſanraſathaim*

†*al. manus*

[q] ¶*Vide benignum.*] Casvs. Filij Iſrael ſeruierunt 8. annis regi Meſopotamiæ, & poſtea liberati ſunt ab Othoniele. Dicitur hic qđ in illo facto ſignificatur, qđ quanto tempore aliquis ſtetit in peccatis ſeruiendo diabolo, tā to tempore debet eſſe in pœnitentia ſeruiendo Deo. In fine dicitur quod ſicut illi non fuerunt liberati niſi ad inſtantiam precum: ita non liberantur aliqui niſi per preces.

[r] ¶*Miſcentem.*] s̄. diſt. 45. diſciplina.

[s] ¶*Chuſarſaton.*] "quæ humiliatio eorum interpretatur in libro Iudicum. hic eſt diabolus, cui humiliandæ & affligēdæ traduntur animæ, quæ Chriſti humilitate contempta in ſuperbiam ſe extollunt. Chuſarſaton iſte fuit rex Syriæ & Meſopotamiæ: cui ſeruiuit Iſrael 8. annis, eo quòd prævaricatus eſt in præceptis Domini ſeruiendo idolis mortuo Ioſue: quem liberauit Othoniel frater Calephin, in quo erat ſpiritus Domini, poſtquam populus clamauit ad Dominum tradito Chuſarſaton in manus Othonielis in pugna quando pugnauit contra eum, vt legitur in lib. Iudicum 2. & 3.

"Chuſarſaton quid repreſentat.

[t] ¶*Tanto.*] ſcilicet ſaltem, & non plus. 47. diſt. omnes.

[v] ¶*Nihilominus.*] ī. diſt. 3. productior. contra. ſed ibi de peccato primi parentis tantum. Vel de pœna interiori: hic autem de exteriori.

[x] ¶*Pœnitendo.*] s̄.e. diſt. voluiſſent. §. ex his. ver. quartum quoque.

[y] ¶*Suſcitauit.*] "Othonielem, ideſt, filium Senem fratrem Caleph. minorem

"Othoniel fuit filius Senem.

Source : BIU Cujas

a i quo fuit spūs Dñi,& iudicauit Israel,de quo hī Iudicū 3. b ita etiam ponit Hug. & Laur.

minorem[a] cui Caleph. Axam filiam suam dederat in vxorem ,p eo q̄ dederat ei ciuitatem Cariathsepher, i.ciuitatem litterarum. hic ergo Othoniel quasi saluator filiis Israel est missus, cum super eos est dux constitutus à Domino.interpretatur autem Othoniel tempus mihi Dei[b],hoc est aliquis militię cęlestis Angelus,qui sibi tempus à Deo dispensatū accipiens mittitur in adiutorium eorum, qui hereditatem capiunt salutis.H.

Ecclesia Christi.] Casvs. Dicitur hic q̄ peccator nō est in ecclesia,quæ nō habet maculam neq; rugā sicut olim habuit: qui vero vult esse in ecclesia, vadat ad medicum vt purgetur à macula, & fiat de ecclesia, quæ est corpus eius.

a ¶*Maculam.*]hæresis, vel mortalis peccati. 3. dist.21. quamuis. 3. prox. causa. qu.4.recurrat.

b ¶*Rugam.*] f.schisma tis, vel venialis peccati.

Luc.5. c ¶*De ecclesia.*]3.23.q.4.forte. contra. & cahæc autem vita. contra.Sol.Ecclesia quandoque large sumitur, vt granum & paleam cōplectatur. vt est in contrariis 3.32. q.4.recurrat. Vel dic aliud esse de ecclesia, quod hic negatur de malis, aliud esse in ecclesia, quod in cōtrariis conceditur. Vel distingue. "nam sunt quidā in ecclesia nomine & re, vt boni catholici, vt hic:quidam nec nomine nec re,vt precisi.3.23.q.4. si quis à catholica.quidam nomine tantum,vt in contrariis: quidam re tantum, vt de conse.dist. 4.non dubito.

" Ecclesia 4. genera hominum continet.

d¶*Et maculam.*]vnde propheta.In peccatis dimisi matrē vestrā, vt j.35.q.1.c.vlt.

1 Sent.4. dist.14. *Svper tribus.*] Casvs. Hoc c.diuiditur in duas part. In 1. ponuntur verba Amos prophetæ comminantis populo Damasci &" Azaheli regi eius:qui x.trib. graiter afflixerat.q.d.si Azahel & populus Damasci semel vel bis tantummodo populum meum esset persecutus,forsitan parcerem illi: sed quia diu expectaui eum ad pœnitentiam vt conuersus reciperet sanitatem,& ipse abusus patientia mea tertio &quarto afflixit: cogor mutare sententiam vt plagis corripiam eum.In secunda parte exponit verba prophetæ moraliter,& sic intendit probare quòd Deus non dat veniam nisi pœnitenti. Secunda pars ibi, *Iuxta.*Sequens c.patet.Et nota quòd prima tabula dicitur baptismus,secunda pœnitentia.Sequens c.etiam patet.

" Azahel fuit Rex Damasci.

e ¶*Super tribus.*]Verba hæc sunt Amos prophetæ cōminantis Azaheli regi Damasci,qui decē trib.grauiter afflixerat.q.d.si Azahel semel & bis tātummodo populum meum esset pſecutus,forsitā parcerem illi:sed qa diu expectaui eum ad pœnitentiā vt cōuersus reciperet sanitatē,& ecōtra ipse abusus patiētia mea tertio & quarto afflixit,cogor mutare sententiam vt plagis corrigam delinquentē.

f ¶*Non conuertam eum.*]non expectabo eum vt cōuertatur,sed plagis corripiam eum.Vel lege interrogatiue:non conuertam eum?id est,nonne conuertam eum ab insania sua flagellando ipsum?

g ¶*Iuxta.*]verba Hieronymi.

" Tropologia est moralitas. h ¶*Tropologiam.*]"ideſt,mortalitatem.De hoc quære 3.di.37.vino.

i ¶*Delicto.*] q.d.qui in tribus prioribus peccat,si pœnitet,cōuertit Dominus ad eum vultum clemētię suæ.si vero non pœnitet,auertitur ab eo vultus clementiæ suæ.

k *Secunda.*] ¶*Tabula.*]procellarum huius mūdi:quia nauigamus tendentes ad patriam,& incurrimus naufragium ex peccato primi hominis,quo sumus morti addicti. "Prima tabula est baptismus,vbi purgatur vetus homo,& induitur nouus.26.di.deinde.Se nauigamꝰ ī cunda tabula est pœnitentia, qua post baptismū resurgimus. post hoc sæculo baptismum enim lapsi per pœnitētiam reuocari valēt,sed non per baptismum.H.ad litteram.Prima tabula est nauis. Secunda tabula est scapha,qua in naufragio periculum vitatur.

" tabulaquā est duplex.

B ¶Quanto.] *Hæc pars videtur potius sumpta ex glossa ordinaria,quàm ex ipso Origene.*

Idem Hieronymus in cap.5. epistolæ ad Ephesios.

C. LXX.

Ecclesia Christi gloriosa est, non habens maculam [a] neq; rugam [b], aut aliquid istiusmodi. Qui ergo peccator est, & aliqua sorde maculatꝰ,de ecclesia [c] Christi non potest appellari,nec Christo subiectus dici. Possibile autē est, vt quomodo ecclesia, q̄ prius rugam habuit, & maculam A [d], in iuuentutem,&munditiam postea restituta est, ita & peccator curat ad medicum, quia non habēt opus sani medico,sed male habētes,vt curentur vulnera ipsorum, & fiant de ecclesia, quæ est corpus Christi.

A ¶Et maculam.]*Restitutus est locus ex originali.Antea legebatur*,& maculā,& immunditiam,& postea restituta est.

Idem in c.1.Amos.

C. LXXI.

Svper tribus [e] sceleribus Damasci, & super quattuor non conuertam [f] eum.]Iuxta [g] tropologiam [h] hoc possumus dicere.Primum peccatum est cogitasse,quę mala sunt.Secūdum,cogitationibus acquieuisse peruersis.Tertiū, quod mente decreueris, opere compleuisse. Quartum,post peccatum non agere pœnitētiam, & in suo sibi complacere delicto [i].

Idem epistol.65.ad Pammachium, & Oceanum.

C. LXXII.

Secunda post naufragium tabula [k] est,culpam simpliciter confiteri.Imitati estis errantē:imitamini & correctū. Errauimus iuuenes, emēdemur senes:iūgamus gemitus,lacrymas copulemus.

Idem.

¶*Caput hoc est in cōmentariis ad c.3.lamentationum Hieremiæ, qui non sunt B.Hieronymi,sed Rabani.*

C. LXXIII.

Qvia diuinitatis natura clemens est,& pia,magisq; ad indulgētiam, quàm ad vindictam prona,quia non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur,& viuat, si quis post lapsum peccatorum ad verā pœnitentiam se conuertit, cito à misericorde iudice veniam impetrabit.

Idem in c.12.Osee.

¶*Antea citabatur ex eodem in Malachiam.*

C. LXXIIII.

Ne forte peccati memores tardius reuertātur,[Adhuc, inquit,sedere vos faciam in tabernaculis, sicut in diebus festiuitatis: l] vt quod facit baptismaᵐ, hoc faciat pœnitentia,&habitent in tabernaculis Saluatoris, hoc est,in ecclesiis.

Idem in c.9.Danielis.

C. LXXV.

Prædixerat Hieremias [n] septuaginta annos desolationis templi: post quos rursus veniret populus in Iudæam,& ædificaretur templum,&Hierusalem.Quę res Danielem non facit negligentem, sed magis prouocat ad rogandum, vt quod Deus per suam promisit clementiam, per horum† impleat preces [o], ne negligentia superbiam, & superbia pariant offensam. Denique [p] in Genesi legimus q centum viginti annos pœnitentiæ constitutos ante diluuium: qui, quia tanto tempore, hoc est centum annis noluerunt agere pœnitentiam,

Ezc.18.& 33

l ¶*Festiuitatis.*] f.scenophegiæ:"in qua Iudæi singulis annis habitabant sub vmbraculis in memoriā quadraginta annorū quibus in deserto fuerūt sub tabernaculis: qua si dicat ad litteram: sicut enim olim vos de Aegypto liberaui, & habitastis in tabernaculis,sic &nunc educam vos de imminente captiuitate peccatorum,si ad me reuerti volueritis.

"Scenophegiæ festiuitas q̄ erat.

Hie.29.& 52

Additio. Per exitum de Aegypto significabatur baptismus siue baptismi redemptio, per istam liberationē effectus pœnitentiæ. Petr.

m ¶ *Quod facit baptisma.*]non ramen quod cumque, vt j.de consē.di.4.fine pœnitentia."vnde semper ista duo quamuis interdicta generale ponatur, excepta intelligū tur: ext.de sponſ.non est vobis. Item hoc facit pœnitentia quod baptismus quoad vitam æternam,nō quo ad hoc vt petere possit quis iure suo dispensationem acta pœnitentia,vt ext.de vo.c.1.in fi.& j.dist.6.c.1.

† al.huius

Gen.6. " Baptismꝰ & pnia ministrantur tempore interdicti.

Prædixerat.] Casvs.Hoc c.inducitur ad probandum,quod licet alicui venia promittatur, illam tamen debet cum instantia implorare,ne propter desidiam promissa venia retractetur.vnde licet Dominus per Hieremiam promiserit quòd filios Israel post lxx.annos desolationis tēpli reduceret in Hierusalem:Daniel tamen non fuit negligens in rogādo hanc:ne negligentia offensam pariat.vnde legitur in Genesi, quod mundus ante cxx. annos non defuisset: sed quia homines negligentes fuerunt circa pœnitentiā, ideo post centum annos mundus finitus est.

n ¶*Hieremias.*]in epistola,quam direxerat ad transmigrationem Babylonis dicens: Cum impleri cœperint lxx.anni, visitabo & reducam vos ad locum istum.

o ¶*Preces.*]3.23.q.4.obtineri.

p ¶*Denique.*]alia ratione probat,"quòd ab oratione non est cessandum : quia si Deus videt homines negligentes, mutat quod prius promiserat.

" Oratio sit assidua.

q ¶*In Genesi legimus.*]vbi dicitur,non permanebit spiritus meus in homine in æternum,quia caro est,ideſt,fragilis:"eruntq; dies eius cxx.anni.q.d.spiritus meus,id est, indignatio [c] mea, & ira mea non manebit in homine in æternum, id est,non erit æterna,quia non referuabo hominem in æternis cruciatibus, sed ipsum hic puniam temporaliter,scilicet diluuio.hoc dicit propter illos,qui in diluuio saluati sunt,& conuersi ad Deum.

" Hominis dies sunt cxx.anni. c 3.e.sed & continuo.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Ante.*]numquid etiam iudex poteſt hoc facere poſt datas inducias? arg.quod ſic.ff.de re iud.quod iuſſit. idem etiam dices in ſententia lata ſub conditione extra de ſent.excom.à nobis.

b ¶*Poſtea.*]Arg.q; ſi teneris mihi librum ſcribere ad certum terminum,& tantum iam de tempore eſt lapſum,quòd in reſiduo ſcribere non poſſit, ſtatim poſſum agere contra te.ar.s.2.q.6.appellãtem.ff.de ver.ob.hoc iure. Arg.contra. ff.ſi quis cau. ſi eũ. §.1. ff. de re.iu.nulla intelligitur.ff.de ver.ob.in-
Hier.7. fulã. vbi ſoluitur hæc contrarietas.

c ¶*Comminatus.*] pœ
1.Reg.16. nam ſcilicet diluuij.

d ¶ *Abieci.*] quantum ad præſcientiam.

M*Edicina.*] Casvs.In hoc ca. oſtendit Ambr. quod operib. miſericordiæ
Dan.9. debet homo redimere peccata ſua eleemoſynas faciendo:nõ quod Deus ſit venalis:ſed ipſe venalis eſt qui ſe redimit.

e ¶*Peccata.*] i.pœnas debitas pro peccatis. Not.in hoc c.peccata
Eccl.10. ſecundùm 70 dici pœnas peccatorũ, quæ eleemoſynis redimũtur,& relaxan
"Eleemoſyna redimit peccata. tur. "vel eleemoſynæ redimunt peccata, i. oſtẽdunt eſſe dimiſſa. Vel legitur de miſericordia,vel eleemoſynæ virtute, quæ eſt ſpiritualis medicina animæ.

f ¶*Redime.*] s.41. diſt. non cogantur. arg. s.
Tob.12. diſt.82.presbyter.

g ¶ *Venundatus.*] s.15. q.1.non eſt.

h ¶*Eleemoſynis.*] s.ea. diſt.c.omnis.§.alij.& c.miror.

M*Edicamentum.* Casvs. Dicitur in hoc c.q;ſicut in cõfectione medicinali ex plurib. herbis cõfecta, aliqua illarum eſt dominãtior, ſic in pœnitentia facienda eleemoſyna dicitur dominari.Quod probatur auctoritate Euangelij.*Medicamentum*,i.eleemoſyna. & loquitur per ſimilitudinem:quia medicina eſt animæ.

i ¶*Medicamentum.*]id eſt,eleemoſyna.

k ¶ *Ipſa efficit.*] vbi deeſt oportunitasalia faciendi.

nequaquam,expectat,vt &viginti alij compleantur: ſed infert ante[a],quod poſtea[b] fuerat cõminatus[c].Vnde & ad Hieremiam dicitur ob duritiam cordis populi Iudæorũ.[Ne ores pro populo hoc, quia nõ audiam te.]Et ad Samuel [vſquequo luges ſuper Saul?& ego abieci[d] eum.]In cinere igitur, & ſacco poſtulat impleri, quod promiſerat Deus:non quo eſſet incredulus futurorum,ſed ne ſecuritas negligentiam,& negligentia pareret offenſam.

Item Ambroſius *in ſermone in Dominica de Abraham.*

¶ Operibus miſericordiæ Deum non eminus,ſed nos metipſos redimimus.

C. LXXVI.

MEdicina miſericordiæ tollit peccata[e] magna.] Habem[o] etiam plura ſubſidia,quibus peccata noſtra redimamus : pecuniã habes, redime[f] peccatum tuum. Non venialis eſt Dominus,ſed tu ipſe venalis es. Peccatis tuis venundatus[g] es:redime te operibus tuis, redime te pecunia tua. vilis pecunia, ſed pretioſa eſt miſericordia. ¶Eleemoſyna, inquit, à peccato liberat. Crima ergo eleemoſynis[h] redimuntur.

¶Caput hoc habetur in libro de Helia, & ieiunio,& ibi hæc antecedunt. Etſi grauia deliquimus, magnum medicum inuenimus: magnam medicinam gratiæ eius accepimus. [Medicina enim tollit peccata magna.] *Abeſt autem vox* miſericordiæ, *etiam à loco Eccleſiaſt. c.*10.

Item Ioannes os aureum,hom.9.ad ca.6. epiſtolæ ad Hebræos.

C. LXXVII.

MEdicamentũ[i] fortius quod maxime operatur in pœnitentia,hoc eſt.Sicut in præceptis medicinæ medicamentum multas quidem herbas accipit, vnam autem dominantiſſimam,ſic &in pœnitentia, dominantior iſta herba,& potentior eſt, & vniuerſum

l ¶*Date eleemoſynam.*] ſcilicet ordinate, "à vobis ipſis incipientes, vt eam vobis primum exhibeatis.j.diſt.3.qui vult.
ſynam primo nobis faciamus.

m ¶*Munda.*]ideſt,munde & ſine peccato poſſidebitis alia.

D*Eus definitionem.*] Casvs. Hugo ſic ponit hunc caſum. Dicit Ambro.in hoc ca.quòd Deus quemlibet peccatorem indifferenter recipit, dummodo pœniteat,& licentiam relaxandi de pœna cuilibet pœnitenti ſacerdotibus conceſſit. ſed maiora crimina maiori pœna ſunt pœna puniẽda.*Definitionem*,id eſt,diſtinctionem perſonarum.

n ¶*Deus.*]Casvs.Deus indifferenter quemlibet peccatorem recipit ſi pœniteat,& ſacerdotibus licentiam relaxandi de pœna cõceſſit, maiora tamen peccata maiori pœna punienda ſunt.

o ¶*Definitionem.*]ideſt,diſtinctionem perſonarum,ideſt,nullum vere pœnitentem à ſe excludit,vt s.29.q.2.c.1.§.1. Vel definitionem, ideſt, exceptionem peccatorum.

p ¶*Qui miſericordiam.*]ideſt, remiſſionem peccatorum à ſe per miſericordiam conferendam.

q ¶*Omnibus promiſit.*]vere pœnitentibus.24.q.2.c.legatur.

r ¶*Et relaxandi.*]ideſt,pœnam peccati dimittendi.

s ¶ *Sine vlla exceptione.*] id eſt,nullum excipiendo vel peccatorem vel peccatum: quia nullum peccatum eſt de quo nõ poſſit quis pœnitere,vt j.de conſe.diſt.4.nemo.

t ¶*Exaggeret.*] id eſt, ſi maior fuit culpa, maior ſit dolor de culpa, vel ſatisfactio pro culpa.

v ¶*Maioribus.*]s.24.q.1.non afferamus.

ipſa efficit[k]. Audi enim quid dicit diuina ſcriptura. [Date eleemoſynam[l] & ecce omnia munda[m] ſunt vobis.]

¶ *Græce ſic habet,* τὸ γὰρ μάλιστα ἰσχυρὸν ἐργαζόμενον τὸ φάρμακον τῆς μετανοίας τοῦτο ὄντι. καὶ καθάπερ ἐπὶ τῶν ἰατρικῶν βοηθημάτων ὄντι φάρμακον πολλὰς μὲν λαμβάνομεν βοτάνας, μίαν δὲ τὴν κυριωτάτην, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς μετανοίας αὕτη ἡ βοτάνη κυριωτέρα: καὶ τὸ πᾶν αὕτη γίνοιτο ἂν. *id eſt,*

Nam quod maxime validum reddit medicamentum pœnitentiæ,hoc eſt.Et ſicut in medicinalibus auxiliis eſt medicamẽtum, quod multas quidem herbas recipit,ſed vnam præcipuam,ac potentiſſimã:ita etiam in pœnitentia,hæc ipſa eſt potẽtior herba: ipſaq; omnino totum præſtiterit.Audi,&c.

Item Ambroſius lib. 1.*de pœnitentia,c.*2.

C. LXXVIII.

DEus[n] definitionem † [o]non facit, qui miſericordiam [p] ſuam promiſit omnibus[q], & relaxandi[r] licẽtiam ſacerdotibus ſuis ſine [s] vlla exceptione conceſſit. Sed qui culpam exaggeraut, exaggeret[t] etiam pœnitentiam.Maiora enim crimina maioribus[u] abluuntur fletibus.

*Idem lib.*2.*de pœnit.c.*10.

C. LXXIX.

FLeat[x] pro te mater Eccleſia, & culpam[y] tuam lacrymis lauet. Videat te Chriſtus mœrentem , vt dicat [Beati triſtes , quia gaudebitis.] Amat, vt pro vno multi rogent[z]. Denique in Euangelio motus viduæ lacrymis,quia plurimi pro ea flebant , filium eius reſuſcitauit.

Idem eodem libro 2.*c.*11.

C. LXXX.

ADam poſt culpam ſtatim[a] de paradiſo Deus eiecit.Nõ diſtulit:ſed ſtatim ſeparauit à delitiis, vt ageret pœnitentiam, ſtatim tunicam veſtiuit pelliceam, non ſericam.

Item Auguſtinus in lib. 50.*hom.homilia vltima,c.*3.

C. LXXXI.

5[1] TRes[b] ſunt actiones[c] pœnitentiæ, quas mecum ve-

FLeat.]Casvs.Dicitur in hoc c.q;ſi crimen eſt manifeſtũ, Luc.11.
dolere debes manifeſte & flere, vt pro te oret eccleſia:amat enim Deus vt multi rogent pro vno. Vnde quia multi rogabant pro filio viduæ, reſuſcitauit eam Deus ſicut legitur in Euangelio.

x ¶*Fleat*]ſ.ſi manifeſtũ fuerit crimen doleas manifeſte,&fleas vt pro te oret mater eccleſia.

y ¶*Et culpam.*]i.pœnã culpæ , ſi quo dignus es, poſt cordis contritionem per lacrymas & orationem ex toto † *al. diſtinctionem*] or.
deleas.

z ¶*Multi rogent.*] hoc etiam faciunt epiſcopi cum volunt ſuis nepotib. benefacere, & merito : quia perſonã Chriſti gerunt. 21.diſ. in nouo.

ADam *poſt.*]Casvs. Probatur in hoc c.exemplo Adæ , quòd ſtatim poſt delictum debet quis facere pœnitentiam, quia ſtatim poſt culpam Adã eiectus fuit de Paradiſo,vt ageret pœnitentiam.

a ¶*Statim.*] arg.quòd Matth.5.
ſententia lata ſtatim Luc.7.
executioni mandanda ſit,vt no.s.2.q.1.ſicut.11.q.3.cum apud.

TRes.] Hæc eſt 5. pars diſt.in qua ponit magiſter quæ ſunt genera peccatorum.Io.de Fan.

Casvs.Dicitur in hoc c.quòd tres modi agẽdi pœnitentiam inueniuntur. Primus eſt quando adultus volens baptizari pœnitentiam agit. Secundus quando quis quotidie pœnitet de peccatis venialib.Tertius quãdo agitur pœnitentia de mortalib. quæ prohibentur in decalogo.Ab illo autem ver.*Eſt enim pœnitentia.* tractat de ſe-
1 Et ĩ lib.de pœnit. medicina,c.2. 2 Sent.4. diſt.16.
cundo modo Aug.dicens,quod ſi aliquis contemnit venialia,&nõ agit pœnitentiam pro ipſis efficitur dignus morte,ſicut pro aliquo mortali peccato.& hoc probat per quamdam ſimilitudinem inductam de naui.Hug.autem ſic ponit hunc caſum. In hoc ca.oſtendit Aug.tria eſſe genera ſiue ſpecies pœnitentiæ.Vnum genus eſt ante baptiſmum de peccatis mortalibus,ſecũdum eſt ante &poſt baptiſmum de peccatis mortalibus. Poſtea oſtendit,quod ſicut venialia quotidie ſubrepunt, ita quotidie ſunt deflenda per aliquam ſatisfactionem:quia ſi multa collecta fuerint ſimul,ita grauabũt ſicut vnum mortale.

b ¶*Tres ſunt actiones.*]"Casvs." Tres ſunt modi agendi pœnitentiam. Primus quando adultus volens baptizari agit pœnitentiam. Secundus quando aliquis quotidie pœnittet de leuibus peccatis. Tertius quando aliquis pœnitentiam agit de mortalibus,quæ prohibentur in decalogo. Ab illo autem ver. *Eſt etiam pœnitentia.* tractat de ſecundo modo.nã ſi quis contemnit venialia,propter contemptum eorum conſtituitur dignus morte æterna. & hoc probat quadam ſimilitudine.
"Caſum ponit. "Pœnitẽtia trib⁹ modis agitur.

c ¶*Actiones.*]i.tribus modis agitur pœnitentia:ſcilicet ante baptiſmum, vt j.de conſe.diſ.4.agunt homines.poſt baptiſmum de mortalibus

Source : BIU Cujas

talibus peccatis, & quotidie de venialibus. j. dist.3. de quotidianis.

a ¶ *Vna est.*] quæ fit ab adultis cum baptizantur, vel ante.

b ¶ *Parturit.*] proprie ponitur hoc verbum, parturit. cum enim homo iam proponit & meditatur quòd baptizari velit, agere pœnitentiam incipit. " quæ pœnitentia nouum hominem parturit, id est, in nouum hominem, id est, de eo vetusto prius culpæ vetustatem habente facit nouum hominẽ, id est, gratiæ nouitatem habentem. de consecr. distin. 4. non dubito.

"Pœnitẽtia nouũ homi nẽ parturit.

c ¶ *Omnis.*] j. de consecr. dist. 4. omnis qui.

†al. abolitio.

d ¶ *Ad consecrationem.*] id est, sanctificationem vel satisfactionem.

1 j. de cons. di. 4. omnis.

e ¶ *Prodest.*] id est, sacramentum collatum in fide eorum. Vel prodest quia offerunt eum.

f ¶ *Supplicationis.*] qa semper debemus supplicare vt ab eo liberemur.

g ¶ *Desiderat.*] cum effectu.

h ¶ *Peccatis.*] pro mortalibus.

i ¶ *Si enim nosmetipsos.*] pœnitendo, affligendo, damnando nos de peccato.

k ¶ *Iudicaremur.*] id est, puniremur ad pœnam.

l ¶ *Est etiam pœnitentia.*] Modo redit ad secundum articulum.

m ¶ *Quæ humana.*] j. di. 3. c. incassum. §. sed verba. & c. de quotidianis.

n ¶ *Collecta.*] secundum illud. Et quæ nó prosunt singula, multa iuuant. proinde ergo iudicandum est de pluribus minutis vt de vno grandi & grauí delicto *, cui minora coaceruata æquantur. argum. ff. ex qui. caus. ma. necnon. §. si quis sæpius. & ff. de pact. si plures. arg. contra. ff. de iur. omn. iu. l. si idem. C. de iu. fancimus. §. pen.

* Qũo improprie tm̃ multa venialia pc̃tã constituant vnum pc̃tm̃ mortale. S. T. 1.2. q. 88. ar. 4. i corp.

Gal. 5.

o ¶ *Et oppriment.*] illa multa venialia, id est, contemptus eorum & vilipensio *: quod quidem peccatum est mortale. vel ipsum venial peccatum est mortale dum placet, vt 25. dist. §. nunc autem. vers. hinc etiam. aliàs enim ipsa venialia in purgatorio consumentur, & salui erimus quasi per ignem. 25. dist. qualis.

*Vide no. s. di. 25. c. vnũ orarium. in glos. in ver. criminale. 2 Bed. j Cor. 11. De cons. dist. 4. agũt homines.

p ¶ *Propter hæc ieiunia.*] scilicet leuia. vel propter hæc, scilicet omnia.

†al. pene Matth. 6.

Si peccatum.] Hæc est sexta pars distinct. in qua dicitur quòd licet peccata per contritionem & confessionem tollantur, remanet tamen pœna in hac vita vel in purgatorio. supplenisi esset in summa

vestra eruditio recognoscit. Sunt enim vsitatæ in ecclesia, & diligenter attendentibus notæ. Vna est [a], quæ nouum hominem parturit [b], donec per baptisma [A] salutare omnium præteritorum fiat ablutio † peccatorum. *& paulo post.* ¶ Omnis [c] enim, qui iam arbiter voluntatis suę cõstitutus est, cum accedit ad sacramenta fidelium, nisi eum pœniteat vitæ veteris, nouam non potest inchoare. Ab hac pœnitentia, cum baptizãtur soli paruuli sunt immunes. Nondum enim vti possunt libero arbitrio. Quibus tamen ad consecrationem [d], remissionemque originalis peccati prodest [e] eorum fides, à quibus offeruntur. *& infra* c. 4. ¶ Altera vero pœnitentia est, cuius actio per totam istam vitã, qua in carne mortali degimus, perpetua supplicationis [f] humilitate subeunda est. Primo, quia vitam æternam, incorruptibilem, immortalemque nullus desiderat [g] ? nisi eum vitæ huius temporalis, corruptibilis, mortalisque pœniteat. Non enim sic quisque in vitam nouam per sanctificationem baptismi nascitur, vt quemadmodum deponit ibi omnia peccata præterita: ita etiam statim mortalitatem ipsam carnis, corruptionemque deponat. *& infra* c. 9. ¶ Tertia actio est pœnitentię, quę pro illis peccatis [h] subeunda est, quæ legis decalogus continet, & de quibus Apostolus ait [quoniã qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt.] In hac ergo pœnitentia maiorem quisq; in se seueritatem debet exercere, vt à seipso iudicatus, non iudicetur à Deo. sicut idẽ Apostolus ait [Si em̃ nosmetipsos [i] iudicaremus, à Domino non vtriq; iudicaremur [k].] *& infra.* [B] ¶ Est [c] etiam pœnitentia [l], bonorum, & humilium fidelium pœna † quotidiana, in qua pectora tundimus dicentes, [Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.] Neq; enim ea nobis dimitti volumus, quę dimissa non dubitamus in baptismo, sed illa vtiq;, quæ humanę [m] fragilitati quamuis parua, tamen crebra subrepunt: quæ si collecta [n] contra nos fuerint, ita nos grauabũt & opprimẽt [o], sicut vnũ aliquod grãde peccatũ. Quid enim interest ad naufragiũ, vtrum vno grãdi fluctu nauis operiatur, & obruatur, an paulatim subrepẽs aqua in sentinam, & per negligentiam derelicta: atq; contempta impleat nauẽ, atq; submergat? Propter hæc [P], ieiunia, & eleemosynę & orationes inuigilant: in quibus cũ dicimus [Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus,] manifestamus habere nos, quod nobis dimittatur: atque in his verbis humiliantes animas nostras, quotidianam quodammodo agere pœnitentiam non cessamus.

¶ *Caput hoc confectum est ex verbis B. Augustini in libro 50. homil. homil. vlt. (quæ etiam habentur fere eadem in lib. de pœnit. medic. c. 2.) & in epistola 108. ad Seleucianum.*

A ¶ Baptisma salutare.] *In homilia legitur,* per baptismum salutare, *in libro autem de pœnitentiæ medicina,* quę nouum hominem per baptismum parturit: donec salutaris omnium præteritorum peccatorum fiat ablutio.

B ¶ Et infra.] *Quæ sequuntur, integre habentur in epistola ad Seleucianum, sententia tamen, & aliqua verba leguntur etiam in eadem homilia, c. 8. & in lib. de pœnit. medicin. eodem c. 2. vbi de secunda actione pœnitentia agitur. Referuntur enim ad illam, quæ nunc subiiciuntur.*

c ¶ Est etiam.] *Antea legebatur,* Est enim. *Emendatum est ex loco indicato, & duobus vetustis Gratiani exemplaribus. Longe enim diuersa est hæc pœnitentia à proximis commemorata.*

Item Gregorius.

C. LXXXII.

63 SI peccatũ [q] Dauid tam detestabile Dominus transtulit, quid est, q; post omnia, quæ de eo dẽ peccato per prophetã ei à Domino dicta sunt, postmodũ tanta tolerauit? Sed proculdubio Dominus delictum sine vltione non deserit. Aut em̃ ipse hoc in se pœnitens punit [r]: aut hoc Deus cum homine [s] vindicans percutit. Nequaquã igitur peccato parcitur: quia nullatenus sine vindicta laxatur [t]. [4] Sic enim Dauid audire post cõfessionẽ meruit [Dominus trãstulit peccatũ tuum,] & tamen post multis cruciatibus [u] afflict⁹, ac fugiens, reatũ culpæ, quã perpetrauerat, exoluit. Sic nos salutis vnda à culpa primi hominis absoluimur. Sed tamen reatũ eiusdem culpę diluentes, absoluti quoque adhuc carnaliter obimus [A x]: quia delicta nostra siue per nos [y] siue per semetipsum [z] resecat etiam, cum relaxat. Ab electis enim suis iniquitatum maculas studet temporali afflictione tergere, quas in perpetuũ non vult in eis videre †.

¶ *Caput hoc integrum quidem habetur in commentariis, qui nomine Eucherij sunt editi, lib. 2. Reg. c. 8. sed magnam quoque partem*

contritione. de consec. dist. 4. per baptismum. Ioan. de Fant.

Casvs. Cum post pœnitentiam Dauid Dominus transtulit ab eo peccatum, quæritur quare postea pro eo peccato multas pœnas substulit. Et resp. Gregor. quòd licet peccatum esset sibi dimissum, tamen pœna, quam promeruit debetur: nam & si per baptismum nobis dimittitur originale peccatum, tamen post baptismum eius peccati pœnam, id est, pœnalitates corporis substinemus.

q ¶ *Si peccatum.*] "hic dicit peccatum: inferius, idem vocat delictum, & ita indifferenter vtitur his vocabulis Gregor. quod & in communi vsu loquendi fit. Augustus. tamen in quæstionibus Leuitici differentiam notat dicens: Declinare à bono est delictum, & peccatum facere malum. vnde apparet quòd peccatum mali est perpetratio: nã & opus est. infra dist. 3. inter hæc hircum. delictum enim est boni desertio. quid est aliud delictum quàm derelictum? Vel delictum appellatur proprie quod ignoranter fit: iuxta illud: Delicta iuuentutis meæ, & ignorantia, &c. peccatum vero quod scienter.

"Peccatum & delictum an sint idẽ.

r ¶ *Punit.*] supra eadem distinction. cap. si cui. §. item sicut. & cap. porro. j. eadem distinct. §. quæcumque.

Additio. Potest dici, quòd peccatum ad prolationem corporis refertur: iniquitas vero ad mentis acerbitatem. præcedit iniquitas, sequitur peccatum: sed grauior est iniquitas tamquam materia. Archidiaconus.

3 Pol. l. 6. tit. 20. Ans. l. 11. c. 157. 2. Reg. 12.

s ¶ *Cum homine.*] id est, per hominem, tamquam ministrum, vt per hostem. arg. 23. q. 5. remittuntur. 15. q. 1. nec is. vel cum ipso homine, sed est cum homo punit se sufficienter.

4 ibid.

t ¶ *Laxatur.*] ẽ. ead. dist. c. omnis. §. alij. econtra. & cap. nullus debite.

u ¶ *Cruciatibus.*] j. ea. dist. §. non sunt. & c. quem pœnitet.

x ¶ *Obimus.*] aliàs luimus, id est propter peccatum Adæ mortem carnis incurrimus, & alias pœnalitates sustinemus [a].

a De consc. dist. 4. non ex quo.

x ¶ *Obimus.*] id est, ne cessitati mortis subiicimur.

y ¶ *Siue per nos.*] cum pœnitentiam agimus.

z ¶ *Siue per semetipsum.*] in baptismo. infra de consecrat. distinctione 4. fine pœnitentia.

†al. vindicare

Source : BIU Cujas

SIcut primi.]Casvs.H.sic ponit hunc casum.Per primum hominem,& Dauid ostendit Au.q̃ licet per baptismum & pœnitentiam nobis dimittantur peccata,tamen postea mors & aliæ pœnalitates pro originali peccato inflictæ remanent ad agonem & exercitium.*Primi hominis*,scilicet Adæ,& Euæ.

a ¶*Sicut primi.*] Per primos homines, & per Dauid ostenditur, q̃ licet per pœnitentiam vel baptismum nobis dimittatur peccata, "tamen postea mors & aliæ pœnalitates pro originali peccato inflictæ remanent ad agonem & exercitium.

"Mors & aliæ pœnalitates,p pctō originali sūt inflictæ.

b ¶*Reuocari.*] eodem modo quo primo fuerant:cū non subiacebāt morti & aliis pœnalitatibus sibi postea inflictis.[a]

a Tūc enim erat homo potēs ñ mori, sed post resurrectionem est nō potens mori.Petr.

c ¶*Meruit.*]id est,obtinuit. q. d. talis fuit confessio,cui data est venia.sim.8.dist.connem est nō suetudo.

d ¶*A filio.*] i.per filiū Absalonem.dist.47.c. sicut. §.necesse.gl.est

2.Reg.12. si.in l.seruo legato.§. 1.ff.de leg.1.

e ¶*Et nunc dicitur.*]i. obiicitur à quibusdā hęreticis,qui dicebāt peccata in contritione quātum ad vitam æternam non posse dimitti.

f ¶*Nisi.*]q.d.si quæritur,nisi,i.sed:quia rectissime si dictum fuerit.si quæsitum: resp. vel est ibi sic, & tunc ita,nisi,i.sed:quia rectissime sic dictū fuerit quasi:quia rationabile est quod ita respondetur, &c. & q̃, nisi,ponatur pro sed, inuenitur 38. dist. ſedulo.

g ¶*Impediretur.*] non vt per hoc temporalem pœnam euitet. arg.23.q.4.si is.

"Pœnitentia quare ,p peccato im ponitur.

h ¶*Humilitate.*]" imponitur ergo pœnitētia pro peccato, vt humilitas exerceatur, & ne disciplina ecclesiæ deseratur. 23. q.5. excōicatorū. & vt satisfiat ecclesiæ, quæ scandalizata est.j.ea. iudicet.&ad cautelā. 50. dist. presbyteros. 34.q.2.in lectum.

i ¶*Exerceretur.*]j.dist. 3.§.hæc de charitate. & c.productior.

k ¶*Ademit.*]arg.q̃ licet destruatur principale,remanet accessorium. arg. extra de conuer.coniu. quidā. extra de spons.ad audientiam. ff.de const. pecun.item.§.1.C.de præd.mi. & si is.ff.de min. in causæ.2. Arg. cōtra.ff.de re.iu.causa principalis.&C.de leg.& const. non dubium.C.de vsur.eos.

r in Enchiridio,c.65.

2Sen.4.dist. 20.Poly.l.6. tit.20. Anſ. l.11.c.144. Iuo p.2.c.4. & p.15.c.23.

Psal.50.

apud B.Gregorium lib.9.moralium,c.27.

A ¶ Obimus.] *Apud B.Gregorium sequitur*, Bene ergo dicitur[sciens,quòd non parceres delinquenti] quia,&c. *repetit enim ipse verba illa Iob sibi ad interpretandum proposita.Eucherius autem habet vt Gratianus.*

Item Augustinus de peccatorum meritis,& remiss.lib.2.c.34.

C. LXXXIII.

SIcut primi [a] homines postea iuste viuendo merito creduntur per Domini sanguinem ab extremo iudicio liberati,non tamen in illa vita meruerunt ad paradisum reuocari [b],sic & caro peccati,etiam si remissis peccatis homo in ea iuste vixerit, non continuo meretur eam mortē non perpeti, quam traxit de propagine peccati. Tale aliquid nobis insinuatum est de patriarcha Dauid in libro Regnorum, ad quem propheta cum missus esset,eiq; propter peccatum,quod admiserat,euentura mala ex iracundia Dei comminaretur,confessione peccati veniam meruit [c], respondente propheta, quòd illud ei flagitium, facinusq; remissum sit: & tamen consecuta sunt,quæ Deus fuerat comminatus, vt sic humiliaretur à filio [d]. Quare [A] & nunc dicitur [e],si Deus propter peccatum, illud fuerat cōminatus, cur dimisso peccato, quod erat minatus,impleuit? nisi [f] quia rectissime, si sic dictū fuerit, respōdebitur, remissionem illam peccati factam, ne homo à percipienda vita impediretur [g] ęterna, subsecutum vero illius comminationis effectum,vt pietas hominis in illa humilitate [h] exerceretur [i], atque probaretur. Sic & mortem corporis propter hoc peccatum Deus homini inflixit:& post peccatorū remissionem propter exercendam iustitiam non ademit [k].

A ¶Quare & nūc.]*In originali legitur*,Quare & hic non dicitur. *Sed ob glossam non est mutatum. Alia vero multa ex eodem sunt emendata.*

Idem in homilia de pœnitentia.[r]

¶ Doloris mensura potius,quàm [t]temporis in actione pœnitentiæ considerandaest. LXXXIIII.

7 [2] IN actione [l] pœnitentiæ,vbi tale [m] crimē commissum est, vt is,qui cōmisit, à Christi etiam corpore separetur,nō tam considerandaest mensura [n] temporis, quàm doloris.[Cor enim contritum, & humiliatū Deus nō spernit.]Verum,quia plerumq; dolor alterius cordis occult [o] est alteri [o], neq; in aliorum notitiam nisi [A] per verba [p],vel quæcunque alia signa procedit, cum sit coram illo, cui dicitur [gemitus meus à te nō est abscōditus,]recte cōstituuntur [q] ab his [r],qui ecclesiæ præsunt, tēpora pęnitentiæ,vt satisfiat etiam ecclesiæ, in qua remittuntur ipsa peccata.Extra [s] eam quippe non remittuntur.[3] Ergo [B] cum tanta est plaga peccati, atq; [i]mpetus morbi,vt medicamenta [t] corporis & sanguinis Domini differēda sint, auctoritate [u] antistitis debet ab altario remoueri ad agēdam pœnitentiam, & eadem auctoritate reconciliari.

A ¶Nisi per verba.]*Ab originali abest dictio*, nisi.*sed habita est ratio glossæ.*

B ¶ Ergo.] *Hæc non sunt in Enchiridio,sed in epist.118.ad Ianuarium, sub alterius persona. Ita enim loquitur.* Alius contra: immo,inquit,si tanta est plaga peccati, &c.

Idem in eadem homil. 50.c.11.[4]

C. LXXXV.

5 IVdicet seipsum homo in istis voluntate,dum potest,& mores conuertat in melius: ne cum iam non poterit,etiam præter voluntatem à Domino iudicetur.Et cum in se protulerit seueriſſimę [x] medicinæ † sententiam, veniat ad antistites [y], per quos illi claues [z] in ecclesia ministrātur,& tāquam bonus incipiēs iam esse filius,maternorum [a] membrorū ordine [b] custodito,à prępositis [c] sacrorum accipiat satisfactionis suæ modū, vt in offerendo sacrificio contribulati cordis deuotus,& ſupplex, id tamen agat,quod non solū ipsi prosit ad recipiēdam salutem,sed etiam ceteris [d] ad exemplum, vt si peccatū eius non solū in graui eius malo, sed etiam in tanto † [e] scandalo est aliorum,atq; hoc expedire vtilitati ecclesiæ videtur antistiti, in notitia [f] multorum, vel etiam totius plebis agere pœnitentiam non recusęt, non resistat,non lethali,& mortiferæ plagæ per pudorē addat tumorem. *& infra.* ¶Multi enim corriguntur, vt Petrus: [6] multi [g] tolerantur,vt Iudas,&c.

4 Et in l.de pœnitentię medic.c.3.

5 Beda ad Epheſ.5. Sen.4.di.17. Iuo p. 15. c.24.

"Pœnitentiæ ordo.

† *al.medicina, sed tamen medicinæ sententiam.*

†abest ab orig.

6 2.q.1. multi.

IN *actione.*]Hęc est septima pars distinct.in qua dicitur,quòd vbi pœnitentia non statuitur à canone, relinquitur arbitrio boni viri: quia Deus incipit magis mensuram laboris, id est,cordis quàm temporis.Ioan.de Fant.

Casvs.Iste sic consueuit poni.Dicitur enim hic,q̃ quando peccatū ita magnum est,q̃ peccator dignus est priuari corpore Christi, sacerdos potius debet considerare mensurā doloris quam temporis. sed quia dolor est occultus quandoque ita statuuntur tempora pœnitentiæ ab eo,qui vices eius gerit,cui gemitus nō est abscōditus, vt peccatum puniatur si nō est per dolorem sufficienter dimissum siue punitū,& vt satisfaciat ecclesiæ, quam læsit:& ideo quicumq; pro occulto crimine à cōmunione vult abstinere, faciat hoc au ctoritate sacerdotis.

l ¶*In actione.*] i.in agenda satisfactione, vt j.de consec. dist.3. de pœnitentibus.

m ¶*Vbi tale.*]de consc.dist.3.de pœnitentibus.

n ¶*Mensura.*]j.ead. mensuram.

o ¶*Occultus est alteri.*]ſ.24.quęst.3.Deus quando.

p ¶*Per verba.*]ſ.22.q. 2.is autem.& q.5.humanæ.ff.de sup.leg.l. Labeo.§.1. & extr.de spon.cum apud.

3Sen.4.dist. 17. Eugyppus. tom.1. par.125.

q ¶*Constituuntur.*]id est,præfiguntur.

r ¶*Ab his.*]ſ.26.q.vlt. tempora.

s ¶*Extra.*]ſ.11.q.3.illud plane.

t ¶*Medicamenta.*]quia per illa augentur virtutes & confirmantur & conseruantur.

u ¶*Auctoritate.*]ſ.ea. dist.sunt qui arbitrantur. & c.facilius.

Additio.Dic vt not. ſ.ea.di.qui sanctus.in gl.1.Arch.

Vdicet.] Casvs. Ostēdit Aug. quis ordo sit seruandus in accipienda pœnitentia. "Primo enim debet quis cōfiteri.ſ.ea. sufficit.deinde se damnare &redarguere,& proponere in corde confiteri & satisfacere ad arbitrium ecclesiæ, & postea veniat ad sacerdotem, & ab eo accipiat pœnitentiam: & si crimen est publicum vnde scandalum ortum sit, publice recipiat,& agat pœnitentiam.*Iudicet*, id est,condemnet.

x ¶*Seueriſſimæ.*]vnde, Sæpe tulit lapsis sucus amarus opem.

y ¶*Ad antistites.*] ſ.6. q.3.denique.arg.ſ.18. q.2.abbas.

z ¶*Claues.*] qui vult pœnitentiam accipere,veniat ad suum sacerdotem, qui eum ligare poterit &absoluere: non ad alienum,vt ext.de pœ.& rem.omnis vtriusq;.

a ¶*Maternorum.*] id est,filiorum ecclesiæ.

b ¶*Ordine.*] de quo ordine habes ſ. ea.q. 2. admonere. 12. q. 2. de viro. vel ordine illo quem expressi in casu.

c ¶*A prępositis.*] scilicet à sacerdotibus qui præponuntur sacramentis ministrandis.

d ¶*Ceteris.*]hoc quando crimen est publicum,prout sequitur.

e ¶*In tanto.*]id est,multo.

f ¶*In notitia.*] de notoriis & enormibus peccatis intelligitur hoc arg.supra 26.q.6.cap.vlt.

g ¶*Multi.*]supra 2.quæst.1.multi.

Source : BIU Cujas

Mensuram.] Casvs. Hug. sic ponit hunc casum. Hic Hierony. reddit causam quare in vnoquoque crimine non est determinatum tempus pœnitentiæ: quia apud Deum non tantum valet mensura temporis quantum doloris: & ideo relinquitur arbitrio sacerdotis, qui prout viderit expedire assignet tempus breue vel prolixum: sed ne ignoret sacerdos modum imponendi pœnitentiam, in quibusdam criminibus modi & tempora pœnitentiæ sunt determinata. Sequens autem cap. scilicet, quis aliquando planum est.

1 Alcuinus de eccl. officiis c. de capite jeiunij. Sent. 4. dist. 20. Poly. l. 6. tit. 20. Ans. l. 11. c. 145. Burc. l. 19. c. 31. Iuo p. 15. c. 149.

a ¶*Pro vnoquoque.*] id est, pro genere cuiuslibet criminis.

b ¶*In arbitrio.*] id est, in arbitrio sacerdotis est relictum statuere tempus pœnitentiæ. arg. ff. de iu. deli. l. 1. ℨ. 26. q. vlt. c. tempora.

c ¶*Sacerdotis.*] hoc tamen cum pœna non est expressa: quia cum pœna est expressa, illam debet imponere. arg. extra de off. iud. dele. de causis. j. dist. 5. falsas. ex causa tamen aggrauare potest, & mitigare. arg. 50. dist. de his. Quid si inique arbitratus est, & minorem pœnam imponat quam debeat? si est ordinarius eius iudex siue sacerdos curatus, & dispensandi animo hoc facit, sufficit illa licet modica ad delendum peccatum. si per errorem, & ab isto pœnitente credebatur peritus, sufficit illa minor pœnitentia ad delendum peccatum, & omnem pœnam alterius vitæ, dummodo pœnitens qui eam recipit, maiorem suscipere paratus esset si sibi imponeretur, argu. j. ead. dist. quem pœnitet. versi. sæpe. si autem credebat eum imperitum, in culpa est, nec releuabitur hac sola pœnitentia. idem iuris est si ad alium iuit, non ad suum iudicem. cum suus sacerdos esset peritus: quia eo casu in culpa fuit: si autem suus sacerdos non erat peritus, & ideo iuit ad alium, quia hoc sibi licet. infra dist. 6. placuit. & ille male est arbitratus, dic vt dixi in ordinario.

"Pœnitētia minor an liberet pœnitentem.

Item Hieronymus.

¶Mortificatio vitiorum magis, quàm abstinentia ciborum, pœnitenti necessaria est. C. LXXXVI.

1 Mensuram autem temporis in agenda pœnitentia idcirco non satis aperte † præfigunt canones pro vnoquoque a crimine, vt de singulis dicant, qualiter vnumquodque emẽdandum sit, sed magis in arbitrio b sacerdotis c intelligentis relinquendum statuunt: quia apud Deum non tam valet mensura tẽporis, quàm doloris d, nec abstinentia e tantum ciborum, quàm mortificatio vitiorum. Propter quod ipsa tempora pœnitentiæ pro fide, & conuersatione f pœnitentium ab breuianda præcipiunt, & pro negligentia g protelanda. Extant tamen pro quibusdam culpis h pœnitentiæ modi impositi, iuxta quos ceteræ perpendendæ sunt culpæ, cum sit facile per eosdem modos vindictam, & censuram canonum æstimare.

¶*Caput hoc, quod Burchardus etiam & Iuo citant ex dictis* B. *Hieronymi, beatus Rhenanus in suis adnotationibus in Tertullianum testatur se legisse in antiquo pœnitentiali. Et ex eo, ac ceteris collectoribus nonnulla sunt emendata, & postrema clausula etiam aucta. Sententia autem habetur etiam 7. cap. c. 21. & in epistola Basilij ad Amphilochium, c. 2. & in synodo Metensi anni 859. cap. 10.*

Item Ioannes Chrysostomus: [*id est auctor operis imperfecti in Matthæum, homilia* 40.]

C. LXXXVII.

Quis aliquando vidit clericum cito pœnitentiam agentem? Sed etsi deprehensus i humiliauerit k se, non ideo dolet, quia peccauit: sed confunditur, quia perdidit gloriam l suam.

d ¶*Doloris.*] Vnde & tantam contritionem posset sacerdos perpendere in homine, quòd nullam satisfactionem exteriorem ei imponeret.

e ¶*Abstinentia.*] j. de consec. dist. 5. ieiunium. ℨ. dist. 86. quid prodest.

f ¶*Conuersatione.*] ℨ. 11. q. 3. plerumque.

g ¶*Negligentia.*] ℨ. 50. dist. de his clericis. ℨ. 26. q. 7. sacerdos.

h ¶*Cupis.*] vt in fornicatione sacerdotis cum filia spirituali. 30. q. 1. si quis sacerdos. ℨ. 82. dist. presbyter. & in multis aliis.

i Quis aliquando.] ¶*Deprehensus.*] in aliquo peccato.

k ¶*Humiliauerit.*] id est, humiliatus apparuerit.

l ¶*Gloriam.*] ideſt, laudem & famam, qua ab hominibus laudabatur: quia credebatur esse bonus. & ita habes ex hoc cap.

"Monacho malo nil deterius.

q clerici deteriores sunt laicis. 8. q. 1. qualis. " sic & monachi delinquentes omnibus sunt deteriores. 47. dist. quantumlibet. & ℨ. 24. q. 3. transferunt. vnde etiam dicitur, à sanctuario meo incipite, vt ℨ. 50. dist. & purgabit. & hoc destruit ecclesiam vehementer, vt 8. quęst. 1. qualis.

HIS AVCTORITATIBVS. Hæc est octaua pars dist. quę diuiditur in tres partes. In prima recapitulat canones in prima parte positos, & positis ipsorum canonum principiis, dicitur qualiter sunt intelligendi. Secunda ibi, *Econtra auctoritas.* Tertia ibi, *Econtra ea.* Ioan. de Fant.

Casvs. Ex præallegatis auctoritatibus ab illo. §. *Alij econtra.* cõcludit G. peccata non dimitti sine oris confessione & operis satisfactione, & incipit respondere auctoritatibus primo inductis pro alia parte scilicet quæ asserit peccata in sola cordis contritione dimitti, soluendo eas quandoque bene, quandoque male, vt dicit Hug. Postea in §. *Econtra ea.* defendit sententiam illam, quòd sola confessione peccata delentur, & ita alternatim incedit, nunc pro hac parte, nunc pro illa allegando. & scias quòd vnus debet esse §. vsque ad §. *Econtra.* Hanc tamen auctoritatem *Non tibi dico*, de nouo inducit vt eam soluat, quia videbatur facere pro alia parte, ad cuius solutionem inducit auctoritatem Ioannis Chryso. & casus duarum illarum auctoritatum plani sunt: quidam tamen habent capitula in principiis omniũ auctoritatum: quod esse non debet. sed si velles facere capitula in illis duabus nouis auctoritatibus, facies §. ibi, *Non ita.* similiter, & illud.

2 Sen. 4. dist. 17.

Luc. 22.

HIS AVCTORITATIBVS. Hic concludit, quòd non sola cõtritione cordis peccata dimittuntur, & respondet auctoritatibus inductis pro alia parte, quæ asserit scilicet peccata sola contritione cordis dimitti posse. post in §. *econtra ea.* defendit sententiam illam quòd sola confessione delentur, & ita alternatim incedit, nunc pro hac parte, nunc pro illa allegando.

Psal. 36. Esa. 55.

† Ambr. ℨ. e. c. lauent. Sen. 4. di. 17.

m ¶*Negationis.*] vnde quidam dicunt, quòd negando ter peccauit, triplex amor expiauit, & trina confessio. 6. q. 1. imitare.

3 Io. Chryso. homil. 31. in epistol. ad Hebræos. Psal. 36.

n ¶*Totum vitæ tempus.*] est hic arg. " q intrãti monasterium non est imponenda pœnitentia de peccato ante commisso: qa nec Astulpho imponitur si intrat monasterium. arg. ℨ. q. 2. admonere. & hoc propter continuationem pœnitentiæ & exercitij, quæ in monachis exiguntur. argu. 16. q. 1. vos. extra de sen. exc. cum illorum. & arg. opti. extra de vo. & vot. redemp. scripturæ.

" Monasterium intrãti an sit pœnitentia imponenda.

o ¶*Leonis.*] ℨ. e. dist. c. voluissent. §. ex his omnibus. & c. sufficit. Magnum saltum fecit hic G. quia cum deberet inferre auctoritatem Ambrosij de Petro propositam, illa, scilicet Petrus. ℨ. ead. dist. circa prin. infert auctoritatem Leonis, quam induxit. ℨ. e. §. ex his omnibus. & pro alia parte.

p ¶*Sed ei.*] non dicit verum quia non negat, & esset necessaria pœnitenti exterior satisfactio, si ibi adsit facultas, sed dicit sufficit confessio, quæ fit Deo & sacerdoti si adest facultas.

q ¶*Delictum.*] non videtur congrua hæc solutio, contrarium magis innuitur. j. ead. dist. §. vlt. H.

Additio. Aliàs similem secundum Lau. sed Hug. in sua gl. ponit idem, &c.

r ¶*Non tibi.*] nunc primo inducit hanc auctoritatem, quæ videtur facere pro alia parte, vt eam soluat.

s ¶*Vt te.*] id est, tuum peccatum secretum. a

t ¶*Accuses.*] aliàs accuses te de illo crimine.

v ¶*Reuela.*] lingua cordis, & non carnis. vnde subdit ante, &c.

x ¶*Viam.*] id est, peccatum.

y ¶*Confitere.*] sacerdoti. Vel in memoria semper habeas ea postquam cõfessus es sacerdoti. In memoria dico quo ad flendum, non quo ad agendum vel delectandum. vnde subdit, apud, &c.

z ¶*Non lingua.*] tantum. Vel non lingua secundum aliam expositionem, scilicet vt intelligatur de peccatis iam confessis sacerdoti.

a ¶*Peccata.*] ea scilicet cum dolore pœnitentiæ commemorando.

b ¶*Continue.*] ℨ. dist. 81. valet. contra. b

c ¶*Secreta.*] ℨ. 2. q. 1. si peccauerit. ℨ. 15. q. 3. de crimine.

d ¶*Purgantur.*] duplicem innuit solutionem, primam scilicet de occulto crimine, quod sufficit confiteri soli Deo per sacerdotem, nec in publico necesse est illud confiteri. & hanc ponit ibi, secreta, &c.

a Secus cũ crimen est publicũ, & manifestũ, l; psona sit incerta. 5. q. 1. c. 2. & illud vt puniatur infamãs, & alter ab infamia facti purgetur, vt ibi no. Hug.

b ibi logtur đ memoria ad delectandũ, q̃ memoria est improbabilis. 15. q. 1. mulier. hic loqtur de memoria ad flẽdũ, & hęc est laudabilis. đ hac ẽt hĩ dist. 3. Iudas. secũdũ Hu. & Pe.

Source : BIU Cujas

secundam quòd intelligitur de crimine iam confesso sacerdoti: quia illud soli Deo confiteri semper debemus, non voce, sed corde, & hanc ponit ibi, nec necesse est, & cætera.

1 in e.13. homil.Sent.4. dist.17.

a ¶ *Denuo confiteamur.*] "in quibusdam tamen casibus tenetur pluries illud idem confiteri, scilicet propter imperitiam sacerdotum: quia si sacerdos meus imperitus est, teneor confessionem sibi factam alij discretiori propagare. j. dist.6.c.1.& c. placuit. Item pro contemptu satisfactionis. arg. j. dist.3. si Apostolus. Item pro enormitate delicti, vt si sacerdos audito crimine remittat eum ad superiorem, vt iterum crimine exposito pœnitentiam sibi imponat. argu. extra de pœnit.& remiss.c. significauit. argum. s. ea.q.2.latorem. Quartum etiam assignamus, qui tamen non est expeditus, puta pro diminutione confessionis, vt cum quis plura habet mortalia, & vnum confiteretur. argum. j. dist.3. sunt plures.

"Confessio eiusdē peccati qnque dēt iterari.

2.Reg.11.

2 s.e.facili[a].

Psal.31.s.e. dixi.

†*al.indicasti*

3s.e.magna

†*al.indicauerit*

4 s.e.si cui.

5 s.e.facili[a]. Ezech.33.

b ¶ *Si recorderis.*] s. distinct.81.valet.contra. j. distinct.3.§.siue autem quis. & c. Iudas.

6 s.ea conuertimini. &, scindite.

c ¶ *Dicebat.*] per Nathan in libro Regum.

7 ibid.

d ¶ *Ad omnes.*] arg.61. dist. miramur. versic. vbi est.

e ¶ *Similiter.*] scilicet sine publica satisfactione, & publica confessione.

a Et nota q̄ oēs auctoritates quas hic repetit Gra. positæ sunt s. ab illo §. hoc idē vsque ad §. alij ecōtra.

f ¶ *Qui crimen.*] s. ea. dist. facilius. [a]

†*al.habitaculum*

g ¶ *Remissibilem.*] non bene soluit. hoc enim erat & ante. Vel hoc dicit propter sequentem satisfactionem. poterat enim esse q̄ contemneret satisfacere, & tunc non remitteretur.

h ¶ *Cuncta.*] s. ead.§. hoc idem.

i ¶ *Remissionis.*] pœnæ temporalis, aliàs falsum diceret.

k ¶ *Articulum.*] id est, intellectum.

l ¶ *Plenaria.*] quantum ad pœnam temporalem.

ADDITIO. Aliàs non dicit verum, secundum H.

8 s.in hoc e tract. Grat. ex homil.31 ad Heb. s.e. facilius.

m ¶ *Reatu.*] pœna scilicet temporali debita pro reatu.

ECONTRA. Hæc est secunda pars octauæ partis distinct. secundum Ioannem de Fantu.

CASVS. Allegat nunc Gratian. pro alia parte, scilicet quòd cordis contritione dimittuntur peccata, respondendo quibusdam superius allegatis, quòd ad confirmandam suam allegationem in-

necesse, vt quæ semel sacerdoti confessi fuerimus, denuo [a] *confiteamur, sed lingua cordis, non carnis apud iudicem verum ea iugiter confiteri debemus. Hinc etiam idem Ioannes Chrysostomus ait,* [1] *Nunc autem si recorderis* [b] *peccatorum tuorum, & frequenter* [c] *ea in conspectu Dei pronunties, & pro eis clementiam eius deprecaris, citius illa delebis. Si autem nunc obliviscaris peccatorum tuorum, tunc eorum recordaberis, & nolens, quando in toto mundo publicabuntur, & in conspectu proferentur omnium tam amicorum tuorum, quàm inimicorum, & sanctorum Angelorum, cælestiumque virtutum. Non enim ad Dauid solum dicebat* [c] *Quæ tu secreto fecisti, ego cunctis manifestabo, sed etiam ad omnes* [d] *nos hoc dicitur.*] [2] *Similiter* [e] *& illud Prosperi intelligitur.* [*Qui crimen* [f] *suum vltro cognoscunt, & aut illud propriis confessionibus produnt, aut nescientibus aliis, quales occulti sunt, &c.*] [*aliis nescientibus*] *id est, occulta confessione istis peccatum suum confitentibus, non publice illud manifestantibus. Item illud prophetæ* [*Dixi confitebor, & tu remisisti*] *id est, remissibilem* [g] *iudicasti* † [*impietatem peccati mei.*] *Ita & illud Augustini intelligitur.* [3] *Magna pietas Dei, vt ad solam promissionem peccata dimiserit,*] *id est, remissibilia iudicauerit* †. *Item ibidem.* [*Votum pro opere reputatur, cum deest facultas operis.*] *Vnde votum confessionis reputatur pro opere vocis, cum deest facultas confessionis. Item* [4] *voluntas remuneratur non opus*] *ita intelligitur, voluntas facit opus remunerabile, non opus voluntatem. Item illud* [5] *In quacumque hora peccator conuersus fuerit, &c.*] *conuerti dicitur, qui omnino vertitur: omnino vertitur, cuius opus vox, & cogitatio ita mortificationi desudat peccati, sicut prius seruierat iniquitati. Ita intelligitur & illud* [6] *conuertimini ad me, &c.*] *Item* [*scindite corda vestra, & non vestimenta*] *eis dicitur, qui nulla interiori satisfactione præcedente, sed sola exteriori se Deum posse placare confidunt.* [7] *Item cuncta* [h]*, quæ de leprosis mundatis, vel de Lazaro resuscitato inducuntur, ad contritionem cordis non ad veniam remissionis* [i] *referenda sunt. Obstinatio enim animi, & confessionis contemptus, quædam mors est impietatis, & lepra superbiæ, à qua quisque reuiuiscit, dum sibi per gratiam dolor delicti, & votum confessionis inspiratur. Ad hunc etiam articulum* [k] *pertinent ea, quæ de viuentibus, vel in luce ambulantibus, vel dilectionem Dei habentibus, vel de habitaculis* † *spiritus sancti factis dicta sunt: vt hæc omnia quisque dicatur assecutus ex cordis contritione, quam habet, non ex plenaria* [l] *peccati remissione, quam nondum inuenit. Sicut enim in baptismo remittitur peccatum, & tamen eius pœna reseruatur, sic per contritionem cordis quisque à Deo resuscitari dicitur: licet adhuc reatu* [m] *peccati teneatur. Non ergo præmissis auctoritatibus, vel argumentis, sine confessione oris: & satisfactione operis aliquis probatur à peccato mundari.*

2 [8] *Econtra* [n] *auctoritas* [o] *illa Ioannis Chrysostomi, & Prosperi* [p] *contra mentem auctoris extorta* [q] *videtur. Non enim dicitur* [*non dico tibi, vt te publice accuses*] *sed* [*non dico tibi, vt apud alios te accuses.*] *Sic & Prosper non ait* [*omnibus*] *sed simpliciter* [*aliis nescientibus.*] *Vnde euidentissime* [p] *datur intelligi, quòd sine confessione oris peccata possunt deleri. Ea vero, quæ ad exhortationem pœnitentiæ* [r]*, & confessionis dicta sunt, non huic sententiæ contraire videntur. Vel enim sunt verba exhortationis, non iussionis, sicut illud* [*Confitemini* [s] *alterutrum peccata vestra, &c.*] *vel si qua iubendo sunt dicta, non ad oris confessionem: sed cordis, non ad exteriorem satisfactionem, sed interiorem referenda sunt. Est enim pœnitentia alia interior, alia exterior. Interior pœnitentia est illa, de qua Augustinus ait* [9] *Omnis* [t]*, qui suæ voluntatis arbiter constitutus est, non potest inchoare nouam vitam, nisi pœniteat eum veteris vitæ.*] ¶ *Item de eadem Petrus in actibus Apostolorum legitur dixisse* [*Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum,*] *Quod de interiori pœnitentia, non exteriori dictum accipitur. De exteriori vero pœnitentia Ambrosius ait super epistolam ad Romanos* [10] *Gratia* [v] *Dei in baptismate non quærit gemitum, vel planctum, non opus aliquod, sed solum contritionem* † *cordis, & omnia gratis condonat.*] ¶ *Quæcumque* [x] *ergo de pœnitentia iubendo dicta sunt, non ad exteriorem, vt diximus, sed interiorem referenda sunt, sine qua nullus vnquam Deo reconciliari poterit.* ¶ [11] *Illud autem Augustini* [y]*, quo quisque negatur veniam posse consequi, nisi prius quantulamcumque peccati soluerit pœnam* [z]*, non huic sententiæ inuenitur aduersum. Nullus enim asseritur à peccato mundari, nisi peccati passus fuerit pœnam. Sed aliud est, peccatum sacerdoti confiteri, & eius arbitrio de peccato satisfacere: atque aliud, Deo corde confiteri, & secreta satisfactione peccatum in seipso punire* [a]*. Est enim pœnitentia (vt ait Augustinus* [12]*) dolor cordis, quo quisque in se punit, quod deliquit. De hac iterum satisfactione idem ait in Psalmum quinquagesimum, exponens* [13] *Quoniam* [z] *iniquitatem meam ego cognosco.*] *Tu ne punias, quia ego punio: ignosce, quia ego agnosco. & infra.* [*Sic Deus misericordiam dat, vt seruet veritatem, vt non peccata* [b] *eius sint impunita, cui ignoscit enim seipsum punienti. Misericordia est, quòd homo liberatur, veritas, quòd peccatum punitur.*] *Idem in Psalmum octuagesimum quartum,* [*Veritas de terra orta est.*] [c] *id est, confessio ab homine, vt se accuset: & sic iustitia de cælo prospexit, vt publicanus confitens rediit iustificatus: iustitia de cælo prospexit: quasi Deus dicat, parcamus huic, quia non parcit sibi: ignoscamus, quia agnoscit* [d]*.*] *& infra.* [*De cælo ergo iustitia prospexit, id est, à Deo data est iustificatio confitenti.*]

¶ *Hæc ergo secreta satisfactio leuium, siue occultorum criminum Deo offerenda est: nec sine pœna relaxari probantur, quæ sic expiari creduntur. Ea vero, quæ de publica satisfactione, vel oris confessione dicuntur, in publicis, & manifestis criminibus intelligenda sunt. Peccata namque Nabuchodonosor, quæ propheta misericordiis, & eleemosynis redimi suasit, peccata quoque Niniuitarum, quæ publica* [e] *satisfactione expiata sunt, cunctis nota erant. Et publica noxa (vt Augustinus testatur* [14]*) publicè secreta est Deo satisfactio facienda: pro manifestis vero peccatis publica. Quod probatur exemplo Nabuchodonosor, & Niniuitarum, & auctoritate Augustini.*

ducit tres auctoritates, duas directo, & aliam indirecto. Hug. tamen facit ibi cap. *omnis qui suæ.* sed tamen est in cap. supra ead. tres. & ibi similiter gratia Dei. sed certe mihi videtur quòd totus sit vnus §. vsque ad §. *quæcumque.* quem sta tim ponam. Iac.5. ibid.

n ¶ *Econtra*] hic incipit iterum defendere sententiam illam, quæ dicit sola cordis contritione peccata remitti.

o ¶ *Auctoritas.*] s. eadem, §. his auctoritatibus. verfic. non tibi dico. & ver. nunc autem. 9 s.c.tres.§. oīs. & j. de conf. dist.4. c.omnis. Act.2.

p ¶ *Prosperi.*] s. ea. facilius.

q ¶ *Extorta.*] id est, extorte exposita. 10 Ad c.11.j. de cōf. di.4. fine pnia. Sen.4.di.4.

r ¶ *Exhortationem.*] aliam responsionem ponit j. vel si qua iubendo. tertiam. j. ea. §. hæc ergo. †*al.ex corde professionem*

s ¶ *Confitemini.*] supra dist.25.c.vnum.§. criminis. contra. sed hic minus bene dicit [b] G. quod corrigit infra ea. §. econtra ea quæ. [c] 11 s. nullus debitæ. b Ad hoc j. e. dist. c. vlt. ver. sed tñ. c dt H. q̄ nō est curandū de his q̄ G. hic distinguit: sed videas q̄d no. j. e. dist.5. in summa. Ar.

t ¶ *Omnis.*] s. ead. tres actiones. 12 in lib. de vera & falsa pœnit. c.8. j. dist.3. pœnitentia.

v ¶ *Gratias Dei.*] infra de consec. dist.4. fine pœnitentia. 13 Sumpta sententia non verba.

QVAECVMQVE. CASVS. Infert ergo Gratia. & dicit quòd quę de pęnitentia facienda dicta sunt, ad interiorem pœnitentiam, & non ad exteriorem sunt referēda. postea exponit quandam auctoritatem Aug. quæ contraria videbatur, & ad hanc suam expositionem Aug. inducit tres auctoritates.

x ¶ *Quæcumque.*] allegando dicit. [d] dVñ dt Hu. qñ est verū q̄d dt. q̄cūq; sed aliqua.

y ¶ *Augustini.*] s. ead. dist. c. omnis. §. alij. & c. nullus.

z ¶ *Pœnam.*] saltem interiorem, scilicet cordis contritionem & dolorem. Luc.18.

a ¶ *Punire.*] j. ea. dist. 3. §. hæc de charitate. c. pœnitentia est.

b ¶ *Peccata.*] s. ea. distinctio. si peccatum Dauid. s. ead. dist. nullus debita.

c ¶ *Orta est.*] aliàs, veritas de terra orta est, id est, Christus de Maria. 35. quæst. 10. fraternitatis. Dan.4.

d ¶ *Agnoscit.*] peccatum suum.

HAEC ERGO SECRETA. CASVS. Infert nunc Gra. quòd pro leuibus peccatis vel occultis secreta est Deo satisfactio facienda: pro manifestis vero peccatis publica. Quod probatur exemplo Nabuchodonosor, & Niniuitarum, & auctoritate Augustini. Ionæ 3. 14 Sen.4.di. 17. Beda ad c.8. Lucę ex Aug. & ad c.5. Marc. & ibi gl. ord.

e ¶ *Publica.*] s. 32. q. 4. nemo. s. 2. q. 1. si peccauerit.

Source : BIU Cujas

a ¶*Publico.*] id est, si tempus confessionis & satisfactionis habuit.

ECONTRA. Hæc est tertia pars octauæ partis distin. secundum Ioan. de Fant.

CASVS. Nunc pro alia parte allegat G. scilicet quòd confessio oris est necessaria, dicens quòd supradicta partim pondere carent, & partim non: nam occulta peccata secreta satisfactione purgantur: publica vero manifesta pœnitentia purgantur, nullum tamen graue delictum, si facultas affuerit confitendi. sine confessione purgatur, quod probat tribus auctoritatibus, scilicet Leonis, Augustini, & Ambrosij, & vno exemplo Domini: & ad hoc inducit G. auctoritatem Leuitici. & licet sit de §. isto: tamen hunc casum sic ponas.

b ¶*Econtra.*] Hic ponit G. veram solutionem, "scilicet q̃ necessaria est oris confessio vbi facultas est confitendi, & quòd pœnitẽtia debeat agi auctoritate sacerdotis, & ad hoc probandum inducit factum Domini quando suscitauit filium Archisynagogi.

1 s̃. e. multiplex.

"Confessio oris necessaria est.

2 s̃. e. agite.

3 s̃. e. verbũ.

c ¶*Leonis.*] s̃. eadem dist. §. alij. & c. multiplex.

d ¶*Quod nescit.*] arg. ff. de acquiren. poss. l. possideri. §. Neratius. ff. de contrahen. emp. in l. fundi. & eod. tit. Matth. 9. in l. qui fundum. §. fundi.

e ¶*Quomodo.*] s̃. eadem dist. §. alij. c. agite.

f ¶*Item quomodo.*] supra ea. distinct. §. alij. & c. agite. & cap. verbum.

†al. vita

g ¶*Prosperum.*] supra ead. dist. §. item ficut. & c. facilius.

h ¶*Non sunt hæc.*] quæ pro parte contraria dicta sunt, scilicet quòd sine confessione oris peccata gratia dimittantur.

Ex Leuit. 27

†al. vouendo consecrauerit

i ¶ *Archisynagogi.*] scilicet principalis laici.

k ¶*Suscitauit.*] j̃. eadem quem pœnitet. in fi.

l ¶ *Secreta.*] arg. esse secreta quæ fiunt sub præsentia quinque hominum.

QVI DOMVM SVAM. CASVS. Casum hunc sic breuiter pone. Primo ponit G. verba Leuitici, etsi non per omnia. Secundo exponit ea moraliter. Ad euidentiam tamen eorum quę hic dicuntur, nota quòd ad litteram ita erat in veteri testamento, quòd si quis offerebat domum suam, vel agrum, vel vineam, vel aliquid aliud tabernaculo, & postea pœnitebat, si volebat rem recuperare, addita quinta parte æstimationis totius rei pretium persoluebat tabernaculo, & rem recuberabat. & faciendа erat hæc solutio ad siclum sanctuarij, qui maioris ponderis erat quàm siclus vulgaris: postquam autem conuenerat de pretio inter sacerdotem, & eum qui debebat redimere rem, retinebat emptor agrum vsque ad annum iubilæum, quem tunc restituebat

4 Lu. 23. B. Greg. in homil. 20. in Euangelia.

blico a *eget remedio.* ¶ *Præmissis itaque auctoritatibus pro manifestis criminibus manifesta probatur offerenda satisfactio, & oris confessio. Latentia vero peccata non probantur sacerdoti necessario confitenda, & eius arbitrio expianda.*

3 *Econtra* b *ea, quæ in assertione huius sententiæ dicta sunt, partim veritate nituntur, partim pondere carent. Sine contritione etenim cordis, nullum peccatum posse dimitti, occulta vero peccata secreta satisfactione, publica quoque manifesta pœnitentia expiari debere firmissima constat ratione subnixum. Porro sine confessione oris, si facultas confitendi non defuerit, aliquod graue delictum expiari, auctoritati penitus probatur aduersum. Quomodo enim secundum auctoritatem Leonis* c [1] *Papæ sine supplicationibus sacerdotum indulgentia nequit obtineri, si sine oris confessione à peccato possumus emundari? Quis enim supplicabit pro peccato, quod nescit* d? ¶ [2] *Item, quomodo* e *secundum Augustinum frustra claues ecclesiæ, qui sine arbitrio sacerdotis pœnitentiam agit, si sine oris confessione, criminis indulgentiam impetrat?* ¶ *Item* [3]. *Quomodo* f *secundum Ambrosium ius ligandi & soluendi solis sacerdotibus à Domino creditur esse permissum, si quisque suo arbitrio seipsum peccando ligat, vel secreta pœnitentia, secundum Prosperum* g *in seipsum sententiam profert excommunicationis, atque post satisfactionem, absque sacerdotali iudicio seipsum Deo, vel altari eius reconciliat?* ¶ *Non sunt hæc* h *præmissis auctoritatibus consentanea: sed multorum exemplis probantur aduersa. Filiam namque Archisynagogi* i *turbis eiectis Dominus suscitauit* k: *non tamen, nisi præsentibus patre & matre puellæ, Petro quoque, Iacobo, & Ioanne, vitæ† reddita est. In quo moraliter instruimur, vt secreta* l *peccata, quæ per mortem puellæ intelliguntur, nõ nisi supplicationibus ecclesiæ, quæ per patrem & matrem puellæ designantur, & sacerdotum ministerio, qui per Petrum, & ceteros intelliguntur, à Domino existimentur dimitti.* ¶ *Item in Leuitico* F, *Qui domum suam, vel agrum Domino vouerit†, vel consecrauerit, non potest eum* m *redimere, nisi siclo* n *sanctuarij, sacerdote quoque (non ipso) supputante* o *annorum numerum vsque ad iubilæum. In quo similiter docemur, quòd quicumque domum conscientiæ, vel agrum conuersationis per pœnitentiam Domino offerre, atque pretio bonorum operum de vana vitæ suæ conuersatione seipsum redimere voluerit, non potest hoc facere, nisi siclo sanctuarij, id est, operibus pœnitentiæ, sacra scriptura præfixis* [4]. *Vnde venientibus ad se turbis beatus Ioannes non ait simpliciter, facite pœnitentiam, vel fructus pœnitentiæ, sed addit* [dignos:] *vt pro qualitate videlicet peccatorum, qualitas offeratur bonorum operum. Non enim par debet esse fructus* p *boni operis, eius, qui nihil, vel parum deliquit, atque eius, qui grandia commisit. Ille tanquam nullius criminis sibi conscius vsum sibi in rebus licitis præbet: hunc tamquam multis grauatum, etiam à licitis* q *temperare oportet. In iubilæo plena remissio præstabatur. Vnde per eum perfecta peccati remissio figuratur. Sacerdos ergo numerum annorum vsque ad iubilæum supputat, cum eius arbitrio pœnitentiæ tempora definiuntur, quibus quisque plenam peccati remissionem inueniat* [5]. *Non enim (sicut Hesychius ait super eundem locum) statim post definitam pœnitentiam quisque à peccato* r *plene mundatur* s. ¶ *Cum ergo, vt ex præmissis colligitur, tempora pœnitentiæ arbitrio sacerdotis definiantur, euidentissime apparet sine confessione* t *propriæ vocis peccata non dimitti. Quis enim tempora pœnitentiæ alicui præfiget, nisi primum peccata sua sibi manifestare curauerit.* ¶ [6] *Item, Taciturnitas* v *peccati ex superbia nascitur cordis. Ideo enim peccatum suum quisque celare desiderat, ne iniquitas sua aliis manifesta fiat, ne talis reputetur apud homines foris, qualem se iamdudum exhibuit diuino conspectui. Quod ex fonte superbiæ nasci nulli dubium est: species etenim superbiæ est se velle videri iustum, qui peccator est, atque hypocrita conuincitur, qui ad imitationem primorum parentum tergiuersatione verborum peccata sua leuigare contendit: vel sicut Cain, peccatum suum reticendo penitus supprimere quærit. Vbi autem* x *superbia regnat, vel hypocrisis, humilitas locum habere non potest. Sine humilitate vero alicui veniam sperare non licet. Nec ergo, vbi est taciturnitas confessionis, venia est speranda criminis. Probatur hoc idem auctoritate Augustini qui in libro de vera, & falsa pœnitentia, cap. 10. ait.*

A ¶ Ioannis Chrysostomi.] *Supra eadem, c. lacryma. notatum est hæc esse verba* B. *Ambrosij, quem citat magister sententiarum.*

B ¶Non lingua.] *Græce est,* ἐυχόμεθα, εἰ καὶ μὴ τῇ γλώττῃ, ἀλλὰ τῇ μνήμῃ. *id est*, preces fundens, si minus lingua, at saltem memoria.

c ¶ Et frequenter.] σωτηρίως αὐτὰς προσφέρεις τοῦτο καὶ ὑπὲρ αὐτῶν δέῃ. *id est*, assidue illa offeras Deo, & pro ipsis deprecaris.

D ¶ Vnde euidentissime.] *Loquitur ex persona aduersam partem substinentis. Vere enim ex illis auctoritatibus non hoc colligitur. Qui enim sacerdoti tamquam Deo confitetur, is minime dicitur se apud alios accusare, sed potius nescientibus aliis seipsum punire. Ac manifesto Chrysostomus dicit id, quod nunc negatur dicere,* non dico, inquit, tibi, publica teipsum, neque apud alios te accusa. *Hoc enim secundum membrum valet idem, ac primum. vt apud alios se accusare, sit idem, quod seipsum publicare. Quare paulo post Gratianus ipse hæc, quæ nunc afferuntur, refellit.* Econtra ea, quæ in assertione, &c.

a ¶ *Iubilæus.*] id est quinquagesimus. & dicitur iubilæus annus remissionis: quia eo anno debita remittebantur, & serui efficiebantur liberi, & omnia reuertebantur ad statum pristinum.

m ¶*Eam.*] supra 17. q. 4. sunt. Leuit. 25.

n ¶ *Nisi siclo.*] siclus continet xx. obolos. argu. 1. quæst. 1. iudices. versus:

Tres siclos obolus, obolos tres drachma, sed octo

Vncia fert drachmas, duodena dat vncia libram.

Siclus habet septem drachmas obolo minus vno.

5 in lib. 7. ad c. 25. Leuit. & ibi in gl. ord. hĩ sñia.

o ¶ *Supputante.*] id est, computante à tempore, scilicet redemptionis, cum quis redimebat secundum quòd annus iubilæus vicinus vel remotus erat, iuxta computationem sacerdotis magis vel minus persoluebat iuxta modum illum, vt si ager recipiebat sementem triginta modiorum, sacerdos petere deberet quinquaginta siclos. Vel addebatur quinta pars pretij, vt dixi.

6 sen. 4. di. 17

Gen. 4.

p ¶ *Fructus.*] id est, pœnitentia: quia non tanta imponenda est ei, quanta magis peccanti.

"pctm quo tpe pœnitẽtiæ remittitur.

q ¶ *Licitis.*] supra 11. quæst. 1. aliud. supra ea. §. ex his omnibus. & c. aliud.

r ¶*Peccato.*] "hic colligitur, quòd toto tempore pœnitentiæ remittitur peccatum. argum. infra eadem, quem pœnitet. ficut ex toto tempore obstructum est, &c. ff. de minoribus. lege, tertia. §. primo. quod verum est quo ad pœnam. quo ad culpam reprimitur in primo momento contritionis.

s ¶ *Mundatur.*] quo ad exteriorem pœnam, scilicet temporalem, vt supra eadem distinctione. c. si peccatum. & supra distinction. c. ficut & primi.

a Hoc vult glo. dicere, Verũ est q̃ ĩ contritione cordis ante oris cõfessiõnẽ pctm dimittitur, dz tñ pœnitẽs hñe volũtatẽ confitẽdi ecclesiæ, si tps & facultas affuerit: alioqn ñ est vere pœnitens, & non dimittitur ei pctm. Si vero dimissa opctõ ĩ cordis cõtritione & habita volũtate ecclesiæ confitẽdi, postea mutet volũtatẽ, & nolit pctm cõfiteri, iã est reñ pctī iã dimissi, sz pctī qđ cõmittit nolẽdo & cõtẽnẽdo cõfiteri: qđ est aliud à pctõ iam dimisso. Hu.

t ¶ *Confessione.*] vnde Boethius in libro de consolatione: Si opera medicantis expectas, oportet vt vulnus detegas tuum.

v ¶ *Item taciturnitas.*] hæc argumentatio de taciturnitate non iuuat Gratianum. nam cum peccator cui iam peccatum est dimissum tacet & contemnit confiteri, hoc est iam aliud peccatum quàm primum. a

x ¶ *Vbi autem.*] supra vigesima secunda, quæstion. secunda. cum humilitatis.

Source : BIU Cujas

Qvem pœnitet.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in quattuor partes. Primo dicit quòd quilibet per seipsum debet confiteri sacerdoti, & non per nuntium, vel epistolam, vt ita maiori afficiatur verecundia, quæ partem pœnitentiæ releuat. Secundo dicit quòd qui vult confiteri, discretum debet eligere sacerdotem cui confiteatur, qui sciat ligare & soluere. Tertio quòd qui copiam sacerdotis non habet, confiteatur proximo, & ex desiderio sacerdotis veniam consequetur. Quarto dicit quòd si peccatum occultum est, sufficit referri in notitiam sacerdotis. Si publicum est, eius confessio debet fieri publice in conspectu ecclesiæ, vt eius precibus adiuuetur. Secunda pars ibi, *quare qui confiteri.* Tertia ibi, *Tanta itaq;*. Quarta ibi, *Si peccatum. Ora*, id est, peccata ore ad os mundantis. forte de leprosis loquitur, quibus præcepit Dominus vt se sacerdotibus demonstrarent.

tsen.4.di.17

†al.mundatis

Luc.17.

Leuit.6.

a ¶ *Omnino.*] id est, perfectè conteratur de omnibus, id est, de omni peccato, & eius varietate. j. distinct.5. consideret. & dist. 6. qui vult.

b ¶ *Ostendat.*] per exteriora enim præsumitur de interioribus, vt hic, & supra dist.50. si quis diaconus.

c ¶ *Per nuntium.*] & ita non potest hic per alium quod per se potest. ff. de solutionib. inter artifices. & extra de cler. non resid. quia nonnulli.

d ¶ *Per scriptum.*] supra 30. quæst.5. qualis contra. sed ibi non dicitur quòd ita accipiatur, sed quòd accepta in scripturis redigatur, ne detur obliuioni.

e ¶ *Munus.*] scilicet hircum [a], id est pœnitẽtiam designatam per hircum.

f ¶ *Ex misericordia.*] id est, misericordiam repromittens.

g ¶ *Hoc præcepit.*] my &ice, vbi dixit: Vade & ostende te sacerdotibus.

h ¶ *Timore.*] id est, propter timorem seruilem.

i ¶ *Offensi.*] scilicet Dei, quem peccando offenderat.

k ¶ *Veniale.*] supra eadem dist. §. alij. & c. serpens. *Veniale*, id est, dignum venia. *Vel fit*, id est, ostenditur per confessionem esse veniale. vel fit veniale secũdum aliam litteram, id est, ad vitam non impendens.

l ¶ *Purgatur.*] id est, purgari non videtur propter pœnam exteriorem exterioris satisfactionis quæ adhuc restat. ẽ. ead. distinct. si peccatum Dauid. j. ead. distinct. vltima. §. vltimo.

a Qui significat animã pœnitẽtẽ. j. e. di. 3. inter hæc hircũ. Arc.

†al.qui misericors

E ¶ Quoniam iniquitatem.] *Hic, & in aliis duobus sequentibus locis, non refert ipsa omnino verba beati Augustini, sed sententiam.*

F ¶ Leuitico.] *Itidem & hoc loco refertur sententia Leuit. in cap. 27. non ipsa verba, idemque paulo post fit de Hesychio.*

C. LXXXVIII.

1 QVem pœnitet omnino [a] pœniteat, & dolorem lacrymis ostendat [b]: repræsentet vitam suam Deo per sacerdotem, præueniat iudicium Dei per confessionem. Præcepit enim Dominus mundandis †, vt ostenderent ora sacerdotibus, docens corporali præsentia confitenda peccata, non per nuntium [c], non per scriptum [d] manifestanda. Dixit enim [Ora mõstrate] & [Omnes] non vnus pro omnibus: non alium statuatis nuntium, qui pro vobis offerat munus [e] à Moyse statutum: sed qui per vos peccastis, per vos erubescatis. Erubescentia enim ipsa partem habet remissionis. Ex misericordia [f] enim hoc præcepit [g] Dominus, vt neminem pœniteret in occulto. In hoc enim quòd per seipsum dicit sacerdoti, & erubescentiam vincit timore [h] offensi [i], fit venia criminis. Fit enim per confessionem veniale [k], quod criminale erat in operatione: & si non statim purgatur [l], fit tamen vitale [m], quod commiserat mortale. Multum enim satisfactionis obtulit, qui erubescentiæ dominans, nihil eorum: quæ commisit, nuntio Dei denegauit. Deus enim misericors †, & iustus est: sicut conseruat misericordiam in iustitia, ita & iustitiam in misericordia. Opus enim est misericordiæ, peccanti [n] peccata dimittere: sed oportet, vt iustus misereatur [o] iuste. Oportet enim, vt non solum, quid [p], sed in quo [q] dolea [r], consideret [s], si dignus est, non dico iustitia [t], sed misericordia [u]. Iustitia enim sola damnat: sed dignus misericordia est, qui spirituali labore [x] petit gratiam. Laborat enim mens patiendo erubescentiam, & quoniam verecundia magna est pœna, qui erubescit pro Christo, fit dignus misericordia. Vnde patet, quòd quanto pluribus [y] confitebitur in spe veniæ turpitudinem criminis, tanto facilius [z] consequetur misericordiam remissionis. Ipsi enim sacerdotes plus iam possunt proficere, plus confitentibus parcere. Quibus [a] enim remittunt, remittit Dominus. [2] Lazarum enim † de monumento iam suscitatum obtulit Dominus discipulis soluendum, per hoc ostendens potestatem soluendi concessam sacerdotibus. Dixit enim, [Quodcumq; solueritis super terram [b], soluetur & in cœlis,] hoc est, ego Deus, & omnes ordines cœlestis militiæ, & omnes sancti in gloria mea laudant vobiscum, & confirmant [c], quos ligatis [d], & soluitis [e]. Non dixit, quos putatis ligare, aut soluere, sed in quos exercetis opus iustitiæ [f], aut misericordiæ [g]. Alia autem opera vestra [h] in peccatores non agnosco [3]. Quare, qui confiteri vult peccata, vt inueniat gratiam, quærat sacerdotem scientem [i] ligare & soluere: ne, cum negligens circa se extiterit, negligatur ab illo, qui eum misericorditer monet, & petit, ne ambo in foueam cadant, quam stultus euitare noluit. Tanta itaque vis confessionis est, vt si deest sacerdos, confiteatur proximo. Sæpe enim contingit, quòd pœnitens non potest confiteri coram sacerdote: quem desiderãti [k] nec locus [l], nec tempus offert. Etsi ille [m] cui confitebitur, potestatem soluendi non habet: fit tamen dignus venia ex sacerdotis desiderio [n], qui socio confitetur turpitudinem criminis. Mundati enim sunt leprosi, dum irent ostendere ora sacerdotibus, antequam ad eos peruenirent. Vnde patet Dominum ad cor respicere, dum ex necessitate prohibentur ad sacerdotes peruenire. Sæpe quidem eos quærunt sani, & læti: sed dum quærunt, antequam ad eos perueniat, moriuntur. Sed Dei misericordia est vbique, qui & iustis [s] nouit parcere, & si non tam cito [o], sicut si soluerentur [p] à sacerdote. Qui ergo confitetur, omnino sacerdoti meliori, quàm potest confiteatur: & si peccatum occultum est, sufficiat referri in notitiam sacerdotis.

m ¶ *Vitale.*] id est, eius pœnitentia confert, & impetrat vitam.

n ¶ *Peccanti.*] scilicet discrete: & hoc est quod sequitur, sed oportet, &c.

o ¶ *Misereatur.*] scilicet puniendo peccatum.

p ¶ *Quid.*] id est, propter quid, scilicet propter quod peccatum.

q ¶ *Sed in quo.*] scilicet dolorem patiatur, scilicet in pœna.

r ¶ *Doleat.*] scilicet pœnitens.

s ¶ *Consideret.*] sacerdos.

t ¶ *Iustitia.*] si enim sola iustitia respiciatur, nullus saluatur, vel consequitur veniam criminis.

2 sen.4.di.18

u ¶ *Sed misericordia.*] scilicet vt non punia tur æternaliter.

†al.quem

x ¶ *Labore.*] nihil enim carius emitur, quam quod precibus impetratur, vt dicit Seneca. arg. ad hoc. 8. q. 2. illud [6].

Ioan.21.

b Et hic labor fit per cordis contritionem.

y ¶ *Pluribus.*] argum. j. dist. 6. placuit. arg. contra. 5. distinct. ead. §. ex his. sub illo §. non ita.

z ¶ *Facilius.*] "quia tot sacerdotes obligat ad orandum pro se, quot sacerdotibus confitetur, vt infra eadem, quamuis.

" Confiteri pluribus vtile est.

a ¶ *Quibus.*] arg. pro remissionibus, quæ fiunt ad potestates, & ad alia [c].

3 j. dist. 6. qui vult. Sen. 4. di. 17. cDe qb. leg. & no. ext. d pœn. quod autem. Arc.

b ¶ *Super terram.*] id est, in ecclesia: quia extra ecclesiam nulla vera solutio vel ligatio fieri potest. supra 1. quæstio. 1. remissionem. 24. q. 1. cap. quicumque.

c ¶ *Et confirmant.*] eos iuste ligatos esse.

d ¶ *Quos ligatis.*] iuste & misericorditer pœnis pro peccatis impositis, & eos iustos esse solutos.

e ¶ *Soluitis.*] iuste & misericorditer à pœnis.

f ¶ *Iustitia.*] iusta pœna ligandi.

g ¶ *Aut misericordiæ.*] aliquid de pœna relaxando vel aliquem communioni sacramentorum reconciliando.

h ¶ *Opera vestra.*] scilicet quòd dimittatis per vos peccata.

i ¶ *Scientem.*] si enim in eius parochia non est discretus sacerdos, eius qui præest consensu talem adeat [d],

d Dic vt dixi supra distinct. 6. pla ẽ. e. iudicuit. & extra de pœnitent. & remission. omnis. cet. Arc.

k ¶ *Quem desiderãti.*] aliàs, quem desiderat.

l ¶ *Locus.*] ff. de exerc. l. 1. in prin.

m ¶ *Et si ille.*] infra de conf. dist. 4. c. factum est. in princ.

n ¶ *Et sacerdotis desiderio.*] infra eadem quæstione quinta, quod Deo.

o ¶ *Et si non tam cito.*] supra dist. 50. si quis diaconus.

p ¶ *Soluerentur.*] ab eo, quo ad pœnam temporalem.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Sacerdotis.*]Deus quem non fallit peccati qualitas, nec pec cantis affectus, vt 24. q.3. Deus quando veram de pœnitẽte promit sententiam. sed presbyter qui mentem alterius non potest videre, talia confitentis verba iudicat, qualia foris sonant. vnde indignum absoluit frequenter, vt 24. q.3. Deus. & 22.q.5. humanæ. alioquin verũ non esset quod hic dicitur: cũ apud Deum nullas patiatur veniæ moras peccatoris cõuersio, vt 26. q. 6. his qui tempore. s. e. dist. multiplex. Vel hoc ad temporalem pœnam referatur. "licet enim peccatum dimittatur ne homo ab accipienda vita æterna impediatur, vt s. ead. sicut primi. non tamen si peccato parcitur pœna remittitur: qa nullatenus sine vindicta relaxatur, sicut patet in Dauid, vt s. ea. dist. si peccatum.

Luc.18. Luc.7. Ioan.11. † *supplicans*]orig. "Peccatum quare dimittitur.

b ¶ *Suscitauit.*]quid significẽt isti tres mortui, habes j. dist. 2. super tribus.

c ¶ *Sufficere.*] ad celeriorem & plenam pœnæ temporalis absolutionem, vt s. di. e. multiplex. & c. sufficiat. & c. fleat. & j. di. 5. consideret. in fin. 13. q.2. tempus.

ansen. 4. di. 17

d ¶ *Meritum.*] id est, auctoritatem, quam vocat meritum: quia de merito charitatis suæ habet auctoritatem ligandi & soluendi. arg. 40. dist. c. 1.

Q *Vamuis plenitudo.*] Hæc est nona pars dist. secundum Ioan. de Fant.

Casvs. Consuetudo erat alicubi, q; pœnitentes accipiendo pœnitentiam de occultis peccatis, cogebantur ea sacerdotibus publice confiteri, ita quòd populus audiret: quam consuetudinẽ remouet Leo: quia plures propter hoc à pœnitentia reuocabantur. Vnde dicit, confessio sufficit quæ primum fit Deo, & postea sacerdoti. tunc enim plures ad pœnitentiam poterunt prouocari.

2 s. e. sufficit

e ¶ *Plenitudo.*] id est, perfectio in fide.

f ¶ *Quia non omnium.*] hæc negatio & sequens æquipollent affirmationi. ff. de verb. sign. duobus.[a]

a q.d. imo multorũ talia sunt quæ timent publicare.

g ¶ *Improbabilis.*] secundum quam occulta peccata in publico confitebantur compulsi ad hoc multi: propter quod pœnitentiam declinabant.

re in notitiam sacerdotis[a], vt grata sit oblatio muneris. Nam in resuscitatione filiæ principis pauci interfuerunt, qui viderent. Nondum enim erat sepulta, nondum extra portam ciuitatis delata, nondum extra domum in notitiam deportata. Intus resuscitauit, quam intus inuenit, relictis solis Petro, & Ioanne, & Iacobo, & patre, & matre puellæ, in quibus figuraliter continentur sacerdotes ecclesiæ. Quos autem extra inuenit, animaduertendum est, quomodo suscitauit[b]. Flebat enim turba post filium viduę. Fleuit Martha, & Maria supplicantes † pro fratre. Flebat etiam turba, quæ Mariam fuerat secuta, lachrymis Mariæ admonita. In quo docemur publice peccantibus non proprium, sed ecclesiæ sufficere[c] meritum[d].

A ¶ Vitale.] *In originali est*, veniale. *sed aderat glossa.*

B ¶ Et iustis.] *Si consideretur tota orationis series, videtur legendum*, & istis. *verumtamen omnes codices collati concordant cum lectione Gratiani.*

Item Leo Papa epist. 78. *al.* 80.

¶ Sufficit illa confessio, quæ primum Deo, deinde sacerdoti offertur.

C. LXXXIX.

9 1 QVamuis plenitudo[e] fidei videatur esse laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur: tamen, quia non omnium[f] huiusmodi sunt peccata, vt ea, qui pœnitentiam poscunt, non timeãt publicare, remoueatur tam improbabilis[g] consuetudo: ne multi à pœnitentiæ remediis arceantur: dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis sua facta referare, ꝓ quibus[h] possunt legũ cõstitutione percelli[i]. 2 Sufficit[k] enim illa confessio, quæ primum Deo offertur, tum etiam sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Tunc enim demum plures ad pœnitentiam poterunt prouocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentis.

Quibus auctoritatibus, vel quibus rationum firmamentis vtraque sententia satisfactionis, & confessionis l *innitatur, in medium breuiter* m *exposuimus. Cui autem harum potius adhærendum sit lectoris* A *iudicio reseruatur. Vtraque* n *enim fautores habet sapientes, & religiosos viros.*

Vnde Theodorus Cantuariensis archiepiscopus ait in pœnitentiali suo.

A ¶ Lectoris iudicio.] *Certissimum est, & pro certissimo habendum peccati mortalis necessariam esse confessionem sacramentalem eo modo, ac tempore adhibitam, quo in concilio Tridentino post alia concilia est constitutum.*

C. XC.

3 QVidam Deo solummodo confiteri debere peccata dicunt, vt Græci A. Quidam vero sacerdotibus confitenda esse percensent, vt tota fere sancta ecclesia o. Quod vtrumque P non sine magno fructu intra sanctam fit ecclesiam: ita dumtaxat, vt Deo, qui remissor est peccatorũ, peccata nostra confiteamur, & hoc perfectorum q est, vt cum Dauid dicamus [Delictum meum cognitum tibi feci, & iniustitiam meam non abscondi. Dixi confitebor aduersum me iniustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.] Sed † tamen B Apostoli institutio nobis sequenda est, vt confiteamur alterutrum peccata nostra, & oremus pro inuicem, vt saluemur. Confessio itaque, quæ soli Deo fit, quod est iustorum, purgat peccata. Ea vero, quæ sacerdoti fit, docet r, qualiter ipsa purgentur peccata. Deus namque salutis, & sanctitatis † auctor, & largitor, plerumque hanc præbet suę pœnitentię medicinam inuisibili administratione s, plerumque medicorum t operatione.

¶ *Burchardus etiam, & Iuo caput hoc citant ex pœnitentiali Theodori. In capitularibus adiectis, cap. hæc leguntur*, Quidam Deo solummodo confiteri debere dicunt peccata: quidam vero sacerdotibus confitenda esse percensent. Quod vtrumque non sine magno fructu intra sanctam fit ecclesiam: ita dumtaxat, vt & Deo, à quo est remissio peccatorum, confiteamur peccata nostra, & cum Dauid dicamus, [delictum meum cognitum tibi feci, & iniustitiam meam non abscondi: dixi, confitebor aduersum me iniustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei:] & secundum Apostoli institutionem confiteamur alterutrum peccata nostra, & oremus pro inuicẽ, vt saluemur. Confessio itaque, quæ Deo fit, purgat peccata: ea vero, quæ sacerdoti fit, docet qualiter ipsa purgantur peccata. Deus namque salutis, & sanitatis auctor, & largitor est plerumque medicorum operatione. *In concilio Cabilonensi secundo, cap.* 33. *eadem fere habentur, addita ad initium voce*, quia, *& nonnullis aliis in extrema clausula, quæ notabuntur.*

A ¶ Vt Græci.] *Hæc verba, itemque illa*, vt tota fere sancta ecclesia. *& illa*, & hoc perfectorum est. *& illa*, Quod est iustorum, *absunt quemadmodum à capitulari, ita etiam à concilio.*

B ¶ Sed tamen Apostoli.] *In capitulari, & concilio pendet adhuc oratio, & priori illi membro*, vt & Deo, &c. *redditur nunc alterum membrum his verbis*, & secundum Apostoli institutionem, &c.

c ¶ Suæ pœnitentiæ medicinam.] *In concilio, atque apud Burchardum, & Iuonem legitur*, suæ potentiæ. *A capitulari autem (prout ex ipsius lectione animaduerti potest) totum illud primum abest periodi membrum.*

h ¶ *Pro quibus.*]accusantibus, scilicet inimicis. "non enim per pœnitentiam tollitur pœna ciuilis. arg. 33. q.2. admonere.

" Pnĩa non tollit pœnã ciuilem.

i ¶ *Percelli.*]si aliæ prohibitiones sunt, quæ sufficiant cum huiusmodi confessione. & est huic simile 22.q.5. hoc videtur.

3 in cap. adiect. c.58. in Cabil. con. 2.c.33. Burc. l.19.c.145. Iuo p.15. c.155.

k ¶ *Sufficit.*]s. dist. ea. §. ex his omnibus. & c. sufficit.

l ¶ *Confessionis.*] an scilicet sit necessaria vel non.

m ¶ *Breuiter.*] immo prolixe. Vel ideo dicit breuiter respectu multarum auctoritatum, quæ de hac materia loquuntur.

Psal.31.

n ¶ *Vtraque.*] hoc idem probabit Grat. per sequens cap.

Q *Vidam Deo.*] Casvs. Quidam dicebant sufficere confiteri peccata soli Deo. Alij, vt fere tota ecclesia, dicunt quòd peccata sunt sacerdotibus confitenda. & licet vtrumque sit fructuosum: tamen sequenda est constitutio Iacobi Apostoli, vt cõfiteamur alterutrum peccata nostra. & licet illa confessio quæ fit soli Deo, sit iustorum, per quam peccata purgantur: per illam tamen, quæ fit sacerdoti, docetur qualiter ipsa peccata purgari debeant.

† Et secũdũ Apostoli institutionem cõfiteamur. Iac.5.

† *al. sanitatis*

o ¶ *Tota fere sancta ecclesia.*] & ideo ei adhærendum est: quia pluribus comprobatur. argum. 18. dist. in canonicis.

p ¶ *Quod vtrumque.*] scilicet confiteri Deo & sacerdoti.

q ¶ *Perfectorum.*] qui non habent nisi venialia: vnde non indigent oris confessione speciali.

q ¶ *Perfectorum.*]s. ea. distinct. §. his auctoritatibus.

r ¶ *Docet.*]id est * hoc est signum sacerdoti pro peccata dimittantur confitenti per contritionem, argu. supra ead. dist. §. hoc idem. & c. omnis qui non diligit. sicut cordis contritio est signum peccatori, ꝙ gratia Dei dimisit ei peccata: quia nemo, &c. vt de consec. dist. 4. nemo.

* imo docet ordinarium purgãdi modũ esse p sacerdotis absolutionẽ. Deus. n. vt cõtinuo subiũgitur, sanitatẽ largitur plerisq; medicorũ operatiõe. Operatiõe, inquit, non ostensione.

s ¶ *Administratione.*] id est, sola cõtritione.

t ¶ *Medicorum.*]id est, sacerdotum.

Source : BIU Cujas

Via vero de.] Hæc distin. diuiditur in sex partes. In prima quarum probat (tamen superficialiter) q̃ pœnitentia semel habita non inquinatur, & charitas semel habita non amittitur, & de perfecta intelligitur. Secunda ibi, *Ex præmissis.* Tertia ibi, *Hæc qua.* Quarat ibi, *Eligat.* Quinta ibi, *Illud autem.* Sexta ibi, *Charitas ergo.* Io. de Fan.

CASVS. Hic ponitur 2. dist. in qua tractatur, an charitas semel habita possit amitti: & certum est q̃ sic, vt j. ea. §. non est mirum. nisi forte sit in aliquo confirmata per gratiam, vt fuit in beata Virgine, & sicut potest amitti charitas, ita amissa potest recuperari, cum de nemine sit desperãdum dum est in hoc corpore constitutus, vt j. ea. di. 7. nemo. nec potest amitti charitas, nisi per mortale peccatum, nec recuperari nisi à Deo gratis, cum omnis virtus sit opus solius Dei. Et quia hæc quæstio videtur tangere quæstionẽ quæ tractatur in 3. distin. s. an pœnitentia sit iteranda vel non, ideo Gra. breuiter tãgit quæstionem illam. & inde sumpta materia incipit ibi latenter propositam quæstionem de charitate tractare. vt autẽ ad hæc tractãda competentius Grat. accedat, breui vtitur transitu dicens: *Quia vero, &c.* Intendit enim probare quòd pœnitentia iterari non potest: quia si iteratur, prima non fuit vtilis, nec pœnitentia dici debet: ad quod inducit sequens cap.

a ¶ *De pœnitentia.*] hic intitulatur 2. dist. in qua illa quæst. tractatur, "an charitas semel habita possit amitti, & est certum quòd potest in via peregrinationis amitti, quantũcumque sit perfecta, vt j. e. §. non est mirum. quod probat auctoritatibus, & exemplis: in patria autem vbi perfectissime iam habetur, non amittitur. j. e. charitas. Hanc quæst. tractat hic Gr. occasione alterius, quã hic ipse in initio prælibauit. sed in 3. dist. eam prosequitur. an, scilicet pœnitentia reiterari possit. procedit ergo Grat. in hac dist. hoc modo. Primo probat quòd pœnitentia non possit reiterari, vsque ad §. item sine charitate. vbi latenter ingreditur materiam huius dist. & probat charitatem semel habitam amitti non posse, vsque ad §. hæc quæ de charitate. vbi incipit auctoritatibus allegatis respondere, asserens illas de charitate perfecta esse intelligendas. & inde sumpta occasione gradus in charitate esse probat, vsque ad §. non est mirum. vbi latenter aduersam partem assumit. & quòd charitas amitti possit, exemplis & auctoritatibus ostendit vsque ad §. euidenter. vbi ostendit hoc verum esse non solum de charitatis opere, sed etiam de ipsa charitate, & hoc vsque in fi. dist. prosequitur.

"Charitas semel habita vtrũ possit amitti.

DISTINCT. II.

1. ps. *Via vero de pœnitentia* [a] *semel cœpit haberi sermo, aliquantulum altius repetendum videtur, diuersorum sententias certis auctoritatibus munitas in medium proponentes* [b]. *Alij dicũt pœnitentiam semel tantum esse vtilem. Vnica est enim, nec reiterari potest. Si vero reiteratur, præcedens, pœnitentia* [c] *non fuit. Et si de sententia iudicis* [d] *eius* [e], *merito* [f] *peccata videntur esse remissa: apud tamen eius præsentiam, cui omnia futura præsentia sunt, numquam* [g] *habentur remissa: quia non est seruata illa sententia veri sacerdotis* [*Vade, & amplius noli peccare* [h].] *Item.* [*Ecce sanus factus es, iam amplius, noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat.*]

Io. 8. & 5.

Item ex octaua synodo.

¶ *Habetur in libro de institutis monachorum interprete Ruffino, c. 22. ex Basilio in regulis breuioribus, numero 289.*

¶ Primam vitij causam non penitus extinguit, qui in illam postea recidit. C. I.

SI quis semel notatus [i] fuerit inuidiæ, vel contentionis vitio [k], & rursus in hoc ipsum inciderit, sciat se primam [l] illam causam, de qua superius diximus, ex qua inuidia, vel contentio nascitur, in interioribus medullis habere reconditam [m]. Oportet ergo eum per contraria, atque aduersa curari, id est, per humilitatis exercitium. Exercitia vero humilitatis sunt, si se vilioribus officiis subdat, & ministeriis indigniori-bus tradat. Ita namque arrogantiæ, & humanæ gloriæ vitium curari [n] poterit, vt consuetudine † humilitatis affectus vltra iam non incidat in arrogantiæ, & vanæ gloriæ delictum. Atque in singulis huiusmodi vitiis cura similis adhibeatur.

† *al. habitum humilitatis adept⁹.*

[1] *Item sine charitate nulli adulto* [o] *peccatum remittitur. Non autem habet charitatem, qui aliquando* [p] *peccaturus est criminaliter.*

Vnde Augustinus ad Iulianum comitẽ.

C. II.

j [2] CHaritas, quæ [q] deseri potest, nũquam vera [r] fuit.

¶ *In antiquis editionibus epistolarum B. Augustini erat epistola* III. *ad Iulianum, in qua erat hoc caput. Nunc est in tomo 4. sub titulo de salutaribus documentis ad quemdam comitem, c. 7. Apud Hieronymum vero in epistola ad Ruffinum simile quiddam legitur*: Amicitia, inquit, quæ desinere potest, vera numquam.

Idem super epistolam primam Ioannis, tractatu 8.

C. III.

3 RAdicata [s] est charitas? securus [t] esto, nihil mali procedere potest.

Item Gregorius lib. 10. Moralium, c. 22.

C. IIII.

4 VAlida [u] est, vt mors, dilectio [x].] Virtuti etenim mortis, dilectio comparatur: quia nimirum mentem, quam semel cœperit [y] à delectatione † mundi funditus occidit [z].

Item Prosper in libro 3. de vita contemplatiua, c. 13. [5]

C. V.

ij CHaritas [a] est, vt mihi videtur, qui in idem postea recidit.

m ¶ *Reconditam.*] non ideo hoc dicit quòd semper ita sit, sed quòd ita fuerit, est præsumptio, inuidia, vel contentio iterata.

n ¶ *Curari.*] supra 26. q. 7. affectum. extra de posit. grauis. infra de consecrat. distinct. 5. legimus.

ITEM SINE.

CASVS. Hic accedit Grat. ad propositam quæstionem, & per multas auctoritates ostendit, quòd charitas amitti non potest: quia si videatur amitti, non fuit vera charitas. Casus §. patet. & tria sequentia cap. similiter patent, scilicet, *charitas. radicata. valida*: verba sũt Salomonis in Canticis: quæ exponit Gr. in moralibus, dicens: *Virtuti etenim mortis dilectio comparatur, &c.* vnde in illo c. *valida.* posses breuiter ponere casum. primo ponuntur verba Salomonis. Secundo verba Gregorij exponentis verba illa. *Dilectio*, id est, charitas.

o ¶ *Adulto.*] j. de consecr. dist. 4. quomodo. & c. solet. j. ea. dist. c. fugerat. & c. non est. §. Romanos. & cap. tolle.

p ¶ *Aliquando.*] hoc allegando dicit, vt auctoritatem inducat.

Charitas.] CASVS. H. sic ponit hunc casum. In hoc c. Prosper multis modis commendat charitatem. Secundo ostendit, quòd qui habet charitatem, facile peccatis resistit, & bonis omnibus abundat, mũdana contemnit, difficilia perficit. Subdit etiam quid sit Deum diligere, & quid sit peruertere ordinem diligendi. Tertio ostendit ad quid corpus nostrum sit diligendum. Quarto qualiter intelligatur, diliges proximum tuum, &c. & qui sunt qui diligunt Deum plus quam se. Et nota quòd secundum Hugonem, omnia verba sunt Prosperi. vsque ibi, *Item Beda.* licet non ita continue in libro suo contineantur. & hæc dictio, *Item*, quæ sæpe interponitur, est verbum Gratian. & secundum Hugonem, totum est vnum capitulum: quod credo verum. Laurentius etiam sentit cum Hugone. Quidam tamen ibi faciunt vnum capitulum, *Ergo si charitatem.* Aliud ibi, *Corpus.* Aliud ibi, *Proximos.* Aliud ibi, *Proinde.* secundum Bene.

† *al. dilectione*

5 Et apud B. Aug. in lib. de laudibus charitatis.

q ¶ *Quæ deseri potest.*] id est, quam contingit deseri, vel de facili.

r ¶ *Vera.*] id est, perseuerans finalis. Vel vera ad vitam ducens, id est, ad æternam beatitudinem.

s *Radicata.*] id est, perfecta.

t ¶ *Securus.*] spei perseuerantia, non rei præsentia: quia quilibet etiam imperfectus timere debet ne charitatem amittat. 32. q. 5. si Paulus.

u *Valida.*] verba Salomonis in Canticis.

x *Dilectio.*] id est, charitas perfecta.

y ¶ *Cœperit.*] id est, contingit, vel conuenit, intellige de facili.

z ¶ *Occidit.*] id est, remouet à delectatione, sicut mors remouet ab omni actu terreno. Dicit lex, Mors omnia soluit, in auth. de nup. §. deinceps. coll. 4.

Charitas.] CASVS. In hoc c. primo commendat Prosper charitatem ex eius effectibus: & sunt verba Prosperi vsque ad illud c. *item Beda.* [a] "Secundo ostendit quòd qui charitatem habet, facile peccatis resistit: bonis omnibus abundat: & mundana contemnit: difficilia facile perficit. subdit etiam quid sit Deum diligere, & quid peruertere ordinem dilectionis. Tertio ostendit ad quid corpus nostrum sit diligendum. Quarto ostendit qualiter sit intelligendum, Diliges proximum tuum, sicut teipsum, & qui sunt qui diligunt Deum plus quàm se.

a ¶ *Charitas est.*] id est, ex charitate procedit recta voluntas [b]. & est dictum per causam, vt illud 36. quæst. secunda, tria. vt exponatur charitas

a Sub. licet nõ ita cõtinue contineãtur ĩ lib. suo. itẽ qđ sæpe interponitur, est verbũ Grat. secũdũ Hu. "Charitatẽ habẽs multa potest.

b id est bonus motꝰ q dr̃ volũtas: & charitas est eã, & facit vt voluntas sit bona, i. vitæ æternæ meritoria: vnde ita dr̃ cã meritorũ bonorũ, scdm Hu.

Source : BIU Cujas

charitas est, i. facit: alioquin non est verũ: cum charitas sit habitus mẽtis, q voluntas non est, vel motus voluntatis. similiter intelligitur illud Augu. *Charitatem voco motum animi.* dicitur ergo charitas voluntas vel motus, qa vt j. dicitur, est cã meritorũ bonorum sicut & iniquitas cum sit habitudo mentis iniustę, dicitur peccatũ: qa ex ea est, vt j. distin. 3. ille rex.

† *al. corrumpi*

a ¶ *Recta.*] i. rectam vitam, & dignã faciens voluntatem.

b ¶ *Terrenis.*] secus est de charitate imperfecta, quã habẽs potest curare temporalia. ar. 12. q. 1. habebat.

† *al. arma* Aug.

c ¶ *Inseparabiliter.*] imo de facili separatur.

1 ibid. j.

2 ibid. s.

d ¶ *Inquinamenti.*] sci licet mortalis.

3 ibid. j.

e ¶ *Vitio mutabilitatis.*] i. mutabilitati in vitium.

f ¶ *Affectionum.*] i. bonarum voluntatum.

g ¶ *Summa.*] i. pfecta.

h ¶ *Salus morum.*] i. salutiferos faciens mores.

1. Cor. 13.

i ¶ *Finis.*] i. consummatio, vel quia pręcepta finaliter docet vt habeantur.

k ¶ *Vita virtutum.*] j. e. di. §. item proinde.

l ¶ *Pugnantium.*] cum vitiis.

m ¶ *Cum qua.*] id est, in ea perseuerando.

n ¶ *Peccare.*] mortaliter.

o ¶ *Potuit.*] ecce verbũ, in quo facit ad ꝓpositum Gratiani.

p ¶ *Operosa.*] i. effectiua bonorum operũ.

q ¶ *Germana.*] i. germanos & cõcordes faciens. Vel germana, i. cõiũcta & inseparabiliter adhærens. Salomon. "Dixi sapientiæ, soror mea es, & prudentiam vocaui amicam meam.

† *al. operibus* aliquot Gra. manuscrip.

† *al. dilectione*

" Sapientia ẽ soror mea

r ¶ *Excellentiorem.*] aliis donis.

s ¶ *Viam.*] eundi ad Deum.

t ¶ *Nominat.*] in prima epistola ad Corinthios 12. c.

v ¶ *Quæ difficilia.*] ad salutem animæ pertinentia.

x ¶ *Ex qua minus.*] i. ex qua Dei dilectionem postponit facilius. "sicut plures proniores sunt offendere Deum fornicando, q furando. argu. 50. dist. quia sanctitas tua. in fine.

† *occupare animum*] orig.

"fornicãtur aliq citius q furentur.

y ¶ *Fastidium.*] repete, concipere.

z ¶ *Quem in se.*] s. diligendo, i. ad sui similitudinem. vbi dictum est: dilige proximum tuum sicut teipsum. Vel in se, i. Deo, sc. ad eius similitudinem: vbi dictum est, secundum autem simile est huic.

detur, recta [a] voluntas, ab omnibus terrenis [b], ac præsentibus, prorsus auersa, iuncta Deo inseparabiliter [c] & vnita, igne quodam sancti spiritus, à quo est, & ad quem refertur, incensa, inquinamenti [d] omnis extranea corruptionis † nescia, nulli vitio mutabilitatis [e] obnoxia, supra omnia, quę carnaliter diliguntur, excelsa, affectionum [f] omnium potentissima, diuinæ contemplationis auida, in omnibus semper inuicta, summa, [g] actionum bonarũ, salus morum [h], finis [i] cœlestium præceptorum, mors criminum, vita virtutum [k], virtus pugnantium [l], palma victorum, anima † sanctarum mentium, causa meritorum bonorum, præmium perfectorum [1]: sine qua nullus Deo placuit [2], cum qua [m] aliquis peccare [n], nec potuit [o], nec poterit [3]: fructuosa in pœnitentibus, læta in proficientibus, gloriosa in perseuerantibus, victoriosa in martyrib⁹, operosa [p] in omnibus omnino fidelibus, ex qua, quiquid est boni operis, viuit. *Item infra.* ¶ Hæc est charitas vera, germana [q], perfecta, quam excellentiorem [r] viam [s] nominat [t] sanctus Apostolus: & vere ipsa est via, quæ ducit per se ambulantes ad patriam: quia sicut sine via peruenit nullus, quò tendit, ita sine charitate, quæ dicta est via, non ambulare possunt homines, sed errare. *Item ibidem c.* 15. ¶ Ergo si charitatem Deo exhibeamus, & proximo de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, facile peccato resistimus, bonis omnibus † abundamus, sæculi blandimenta contẽnimus, & omnia quę difficilia [u] sunt humanæ fragilitati, vel aspera etiam, cũ delectatione † perficimus: si tamen Deum charitate perfecta, quæ nobis ex illo est, ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus diligamus. Ex ea enim parte quis peccat, ex qua minus [x] diligit Deum: quem si ex toto corde diligamus, nihil erit in nobis, vnde peccati desideriis seruiamus. Et quid est diligere Deum, nisi illi copulari † animo, concipere fruendæ visionis eius affectum, peccati odium, mundi fastidium [y], diligere etiam proximum, quem in se [z] censuit diligendum, in ipso amore seruare legitimum modũ, nec peruertere dilectionis ordinem constitutũ? Ordinẽ dilectionis illi peruertunt, nec modum diligẽdi custodiunt, qui aut mundum, qui contemnendus est, diligunt [2], aut corpora sua minus diligenda [b], plus diligunt, aut proximos, non sicut seipsos, aut Deum plus, quã seipsos forte non diligũt. *Item infra.* ¶ Corpus nostrũ, quia pars [c] nostri est, ad hoc nobis diligendum est, vt saluti eius, ac fragilitati naturaliter [d] consulamus, & agamus, quatenus spiritui [e] ordinate subiectũ [f], ad æternam salutem accepta immortalitate, & incorruptione perueniat. *Item infra.* ¶ Proximos autem tunc diligimus sicut nos, si non propter aliquas vtilitates [g] nostras non propter sperata beneficia, vel accepta, non propter affinitates, vel cõsanguinitates, sed propter hoc tantum, quòd sunt naturæ nostræ participes, diligamus. *Item infra.* ¶ Non illi tantum proximi nostri credendi sunt, quos nobis gradus sanguinis iungit; sed proximi nostri credẽdi sunt omnes homines naturæ [h] nostræ, sicut dixi, participes [i]. *Item infra.* ¶ Proinde, sicut † nos, proximos omnes diligimus, quando ad mores bonos, & æternam [k] vitam consequẽdam, sicut nobis, saluti eorum consulimus: quando nos in eorum peccatis, ac periculis [l] cogitamus: & sicut nobis subueniri optamus: ita eis pro viribus subuenimus, aut, si facultas defuerit, voluntatem subueniẽdi tenemus. Quapropter hæc est ꝓximi [A] tota dilectio, vt bonũ, quod tibi conferri vis, vẽlis & proximo: & malum, quod tibi nolis accidere, nolis & proximo. Illi vero plus quàm se diligunt Deum, qui pro eius amore suæ ad tẽpus saluti non parcunt, seipsos tribulationibus, ac periculis tradunt, nudari facultatibus propriis, patriæ suæ extorres fieri, parentibus, & vxoribus, ac filiis suis renuntiare parati sunt, &, vt totum dicam, ipsam corporis mortem non solum non refugiunt, sed etiam libenter excipiunt, ambientes à corporis sui vita magis, quam à Deo vita [m] vitę suæ discedere.

¶ Caput hoc confectum est ex verbis Prosperi hinc inde collectis, & prior pars habetur etiam in tractatu de laudibus charitatis inter opera B. *Augustini tomo 9. eodem fere modo, quo apud Gratianum. Atque emendata quadam, & etiam addita nonnulla sunt ex ipso* B. *Prospero. Sed operæ pretium fuerit integrũ locum apud ipsum legere copiose enim, & ornatissime explicatur.*

A ¶ Hæc est proximi.] *Ita legitur non modo in originali, sed etiam in vetustioribus Gratiani codicibus in vulgatis erat.* Quapropter charissime tota dilectione latage, vt bonum, &c.

Item Beda super Ioannem, ad c. 1.

a ¶ *Diligunt.*] plus iusto.

b ¶ *Diligenda.*] quàm animam. argu. 22. q. 5. si quis coactus.

c ¶ *Quia pars.*] alia est pars, quæ homo est interior: vt de conse. dist. 4. non ex quo. " non ergo corpus est homo: quod Eluidinẽses somniant: quia nihil est, id quod sui ipsius fit pars. arg. ff. de euic. si dictum. §. 2. & peccant qui ponunt corpus genus animalis.

" "corpus nõ est homo.

d ¶ *Naturaliter.*] j. de conse. dist. 5. non mediocriter. in fine.

e ¶ *Spiritui.*] vt ad vsus exercendæ virtutis habeatur, vt s. 44. dist. conuiuia.

f ¶ *Subiectum.*] "debemus enim adhibere iumento nostro saccum, paleam, & flagellum. saccum id est, opera pœnitentiæ, & alia bona opera. paleam, i. necessaria ad vitæ substẽtationem. flagellum, vt castigemus, si excesserit, ac si ea pateremur.

" iumento nostro adhibeamus sacc cũ, paleã, & flagellum.

† *al. secundũ*

g ¶ *Vtilitates nostras.*] tunc enim non ipsos, sed nosmet tãtum diligimus. vnde Tullius in lib. de vera amicitia. Suis quippe incommodis grauiter angi [a] non est amici, sed seipsum amantis. ADDITIO. Et Seneca. Non est beneficium quod conuertitur in quæstum. Pet.

a i. affligi.

h ¶ *Natura.*] s. dist. 86. non satis.

i ¶ *Participes.*] "ergo Iudæi & Saraceni proximi nostri sunt, & diligẽdi à nobis vt nos, & verum est: verumtamen omnia opera dilectionis impendere debemus secundum vniuscuiusque conditionem. 86. dist. pasce.

" Saraceni & Iudei sũt à nobis diligendi.

k ¶ *Et æternã vitam.*] " hic aduerte quid sit proximum sicut se ipsum diligere, scilicet salutem animæ suæ, & ea quæ ad salutem animæ pertinẽt, ei optare, quę tibi optas. non obstante ergo hoc præcepto possumus delinquentib. pœnas corporales optare & procurare, dũ modo hoc fiat secundum quod iura permittunt.

" Diligere proximum sicut seipm, quid sit.

l ¶ *Periculis.*] scilicet, animæ, & corporis, vt eos liberemus.

m ¶ *A Deo vita.*] id est, q est vita animæ suæ, qua ipse viuit, vt s. di. 1. §. hoc idem. ver. resuscitatus. 24. q. 1. vbi sana.

Source : BIU Cujas

Quærendum.] Casvs. Bene. sic ponit hunc casum. Quidã reputabant magnũ signũ q̃ Christus credatur Dei filius, quia in baptismo Christi spiritus sanctus stetit super Christum. sed non est magnũ, cum semper in Domino mansit spiritus sanctus. & spiritus sanctus partim cũ sanctis est, vt eos custodiat in operib. pietatis, partim quoq; recedit ab eis quantũ ad gratiam prophetã di, & miracula operãdi. Hug. vero sic videtur ponere hunc casum. Legitur de Ioanne, q̃ Ioãnes Baptista vidit spiritũ sanctum quasi colũbã descendentem & manentem super Iesum baptizatũ, qđ descendit super eum: signum fuit, ne vox illa, hic est filius meus dilectus, &c. putaretur ad Ioannẽ esse facta, sed ad eum: q̃ autem redit super eũ, speciale fuit signũ filij Dei, quo, s. ipse discerneretur ab aliis sãctis. Quærit ergo hic Beda, quomodo fuit signũ cognoscẽdi filij Dei, q̃ spiritus mansit super eum, cum maneat & ĩ aliis sanctis? Et resp. q̃ alio modo manet in Christo. nã in Christo manet semper quo ad omnia. in sanctis autem nõ quo ad oĩa: qa ad tempus recedit ab eis quo ad operandũ, etsi quo ad iustitiam semper manet in eis. Seq. c. s. charitas. patet. Et seq. ca. etiã patet, in quo exponit Aug. quid sit vnctio inuisibilis. *Solis*, i. tribulationis. doloris, siue laboris.

1 Sen. 3. di. 31 Io. 1.

† al. recedat

† absunt ab orig.

† *al. possint habere virtutem*] orig.

† absunt ab orig.

" Columba descẽdit su per Iesũ dũ baptizaretur, & mãsit sup ipsum.

2 Sen. 3. di. 31.

3 Sent. ibid.

a ¶ *Quærendum.*] sup Ioannẽ legitur in Ioãne, " q̃ Ioannes Baptista vidit spiritum sanctũ quasi columbã descendẽtem & manentem super Iesum baptizatum. q̃ descendit super eum, signũ fuit, ne vox illa, hic est filius meus dilectus, &c. putaretur ad Ioannẽ esse facta, sed ad eum. Signũ fuit Ioanni ipsum cognoscendi, i. quoddã de ipso quod ante nesciebat, sc. an potestatem baptismi sibi soli retenturus esset: q̃ autẽ mansit super eum, speciale fuit signum filij Dei, s. quo ille discerneretur ab aliis. quærit ergo hic Beda, quomodo fuit signũ cognoscẽdi filij Dei, s. q̃ spiritus sanctus mansit super eũ, &c. cum maneat & in aliis sanctis? Sed resp. q̃ alio modo manet ĩ Christo: quia super eũ semp est quo ad omnia: in sanctis autem non quo ad omnia, quia ad tempus recedit ab eis propter peccatum. Vel si quo ad iustitiam remaneat in eis. non tamen semper quo ad operandum: puta ad prophetizandum, vel faciendum miracula, vt in Helia, & Helisæo.

C. VI.

1 QVærendum [a] est interea, quomodo speciale filium Dei agnoscendi signum fuerit, q̃ super eum descenderit, & manserit spiritus. *& infra.* ¶ Quid magni est filio Dei, quòd in ipso manere spiritus astruatur? Notandũ ergo, q̃ semper in Domino mãserit spiritus sanctus: in sanctis autẽm hominibus, quamdiu mortale corp̃ gestauerint, partim maneat in æternũ, partim rediturus secedat†. Manet [b] quippe apud eos, vt bonis insistant actibus voluntariam paupertatem diligant, mansuetudinem sequantur, pro æternorum desiderio lugeant, esuriant & sitiant iustitiam, misericordiam, munditiam cordis, & tranquilitatem pacis amplectãtur, sed & pro obseruatione iustitiæ persecutionem pati non vereantur, eleemosynis, orationibus, ieiuniis, ceteris que fructibus spiritus insistere desiderent. Recedit autem ad tempus, ne semper infirmos curandi, [mortuos † suscitandi] dæmones eiiciendi, vel etiam prophetandi habeant† facultatem. Manet semper, [vt† possint habere virtutes, &] vt mirabiliter ipsi viuant. Venit ad tempus, vt etiam aliis per miraculorum signa, quales sint in tus, effulgeant.

Item Apostolus, 1. Cor. 13.

C. VII.

iij 2 CHaritas [c] nunquam excidit.

Item Augustinus super epistolam primam Ioannis, tractatu 3.

C. VIII.

3 VNctio [d] inuisibilis spiritus sanctus est: vnctio [A] inuisibilis charitas est: quæ in quocunque fuerit, tanquam radix illi erit: quę quamuis ardente [e] sole, arescere nõ potest, nutritur calore solis [f], non arescit.

b ¶ *Manet.*] No. hic expositionem illius decr. 32. q. 2. connubia. quia in opere coniugali adest præsentia spiritus sancti quo ad meritũ, vt j. e. o. 5. si dicat. non quo ad miraculũ faciendũ, vt j. e. quæst. potest.

c ¶ *Haritas nunquam excidit.*] s. in hac vita. in futuro enim fides conuertetur in scientiam: spes in rem: charitas autem augebitur. vnde propheta: viuit Dominus, cuius ignis in Sion, i. in ecclesia militante: & caminus in Hierusalem, id est, in ardentissima charitate. j. dist. 3. c. sunt plures. §. authoritas. & c. ignis.

d VNctio.] ¶ *Charitas est.*] id est, vocatur.

e ¶ *Arcente.*] id est, à tribulatione feruente.

f ¶ *Solis.*] " i. laboris & tribulationis, iuxta illud: In sole, i. in labore posuit Dominus tabernaculũ suum. Tribulatio. n. secundum Apostolum patientiã operatur: sed q̃ tribulatio patientiam non tollit, hoc facit charitas. " sol p labore ponitur.

Pennata animalia] Casvs. Tangitur hic illud Ezechielis, q̃ vidit quattuor animãlia pennata: de quib. hic dicitur ñ reuertebantur cũ incederẽt: sed vnũquodq; ante faciem suam gradiebatur. Hanc auctoritatem exponens Greg. dicit, q̃ per hæc animalia intelliguntur prædicatores, q̃ contemplantes cœlestia nunquam reflectũtur ad terrena. Et hãc suã expositionem probat auctoritate Domini & auctoritate Pauli. Luc. 9.

g ¶ *Pennata.*] Tãgit illud Ezechielis, s. q̃ vidit quattuor animalia pennata, de quib. hic dicitur, non reuertebantur cum incederent: sed vnumquodque ante faciem suã gradiebatur. Philip. 3. Ezech. 9. † *al. ante*

h ¶ *Per prophetam.*] Ezechielem.

i ¶ *Incederent.*] & ita sancti isti dici possunt habere ferarum naturam, &c. sicut aues q̃ volant, & non reuolant, inst. de rer. di. §. pauonum.

k ¶ *Vnde Paulus.*] in epistol. ad Philippenses.

l ¶ *Vnum vero.*] q. d. non comprehendi. vnum autem de me vobis asserto, quòd ego oblitus ea quæ, &c. † *al. ambularent* Ezech. 1. Matth. 10.

m ¶ *Quæ retro.*] i. terrena, quæ reliqui. Prouerb. 4.

n ¶ *In ea.*] scilicet æterna cælestia.

o ¶ *Anteriora.*] ante nos sunt æterna, post nos sunt temporalia.

Item in eundem, homilia quinta.

C. X.

NOn reuertebantur, cũ incederent†], quia electi quique sic ad bona tendunt, vt ad mala perpetranda non redeant p. [Qui enim perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.] Et, sicut per Salomonem dicitur [Iustorum semita, quasi lux splendens procedit, & crescit vsque ad perfectum diem.] In eorum namque animis bonum desiderium, atque intellectus lucis intimę iam pars diei est: sed, quia vsque ad finem vitæ in virtute proficiunt, ad perfectum diem tunc veniunt, quando ad cę lestia regna perducti, in ea luce, quam desiderant, iam minus q̃ aliquid non habebunt.

Idem ibidem.

C. XI.

4 POtest [r] discursus, atque mobilitas spiritus sic † intelligentia omnium.

Non reuertebantur.] Casvs. Gregor. hic exponit eandem auctoritatem, de qua dicitur in præcedenti cap. & suam expositionem confirmat auctoritate Salomonis.

p ¶ *Redeant.*] finaliter saltem.

q ¶ *Iam minus.*] id est, insufficiens. erit enim tunc Deus omnia in omnibus, id est, sufficientia omnium. 4 Sen. 3. di. 31 † *requisitione alterius considerationis*] orig.

Potest discursus.] Casvs. Tangitur hic illud Ezechielis, quòd iuxta quattuor animalia, quæ vidit, erant quattuor rotæ, in quibus erat spiritus vitæ, & quocunque ibat spiritus, sequebantur & rotæ, & cum stabat, stabant rotæ. Hoc autem mystice exponit Gre. in homilia sua dicens, quòd per rotas virtutes intelliguntur, quarum quædam semper sunt in sanctis, & quædam aliquando recedunt, & ponit quædam quæ impropriæ sunt virtutes. Seq. c. scilicet ficta. patet.

r ¶ *Potest discursus.*] tangit illud Ezechielis. quia iuxta quattuor anima

Source : BIU Cujas

animalia, quæ vidit, erant quattuor rotæ, in quibus erat ſpiritus vitæ. & quocumque ibat ſpiritus, ſequebantur rotæ, cum ſtabat, ſtabant, & rotę. & ita quandoque ſtabant, quandoque mouebantur rotæ hoc autem myſtice exponit Greg.

a ¶*Caſtitas.*] quæ ſola cum fiducia poteſt Deo animas præſentare. auth. de lenonibus. §. ſancimus. col. 2.

b ¶*Miſericorditer.*] ne inde ſuperbiat homo. 6. quæſt. 1. c. imitare. & capit. ſunt plurimi.

c Ficta.] id eſt, non finalis.

EX PRAEMISSIS. Hæc eſt ſecunda pars diſtinctio. in qua magiſter vult probare, quòd charitas ſemel habita nunquam excidit. ſed quo ad gratiam refertur, non quo ad naturam, id eſt, habendo gratiam peccare non poteſt. Ioan. de Fan.

CASVS. Cõcludit Gratianus ex præmiſſis, quòd charitas ſemel habita amitti non poteſt: quia qui charitatem habet, amplius peccare mortaliter non poteſt. & ad hoc inducit ſequens cap. Sed quod dicitur, amplius peccare mortaliter non poteſt, falſum eſt, niſi coniunctim intelligatur, ꝙ non poſſit ſimul charitatem habere & peccare. ſequens capitu. ſcilicet quia radix. patet.

d ¶*Ex præmiſſis.*] infert charitatem ſemel habitam non amitti, & adiicit quòd qui charitatem ſemel habuit, de cetero non peccabit: & ex hoc concludit falſo, quòd pœnitẽtiam qui poſt modum eſt peccaturus nõ agit. & ad hoc 1 Sen. 3. di. 31 inducit argumenta vſque ad §. hæc quæ de charitate.

e ¶*Non poterit.*] coniunctim intellige. nõ enim poteſt ſimul charitatem habere & peccare. ſupra diſt. 1. omnis qui non diligit.

1. Tim. 6. f ¶*Vt ad gratiam.*] ſcilicet virtutem ipſam, quam dum quis habet, non peccat, nec peccare poteſt, vt coniunctim intelligatur.

† al. radicitus g ¶*Via radix omnium malorum.*] quo ad genera ſingulorum: non quo ad ſingula generum, id eſt, non eſt malum alicuius generis, ſcilicet quod inde procedere non poſſit. & eſt ſimile 35. diſt. ante omnia. 47. diſt. bonorum.

h ¶*Non poſſunt.*] ſ. 32. q. 1. cum renuntiantur.

CVM ERGO. CASVS. Infert ex ſupradictis, quòd qui mortaliter peccauit, numquam habuit charitatem: nec pœnitẽtiam egit qui mortaliter peccauit. Quod auctoritate Aug. probat, vel probare intendit. Et ſcias quòd ex falſo ipſe concludit falſum.

i ¶*Cum ergo.*] ex falſo falſum concludit.

CHaritas eſt aqua.] CASVS. Probat Aug. in hoc c. quòd qui charitatem habet, non ſitiet in æternum: ſine qua nullus habebit vitam æternam: nec poterit pœnitere, nec contritionem habere. ad quod probandum inducit tres auctoritates Domini. Et nota, quòd ab illo loco *Reprobus*, videntur verba Auguſt. vt dicit Hug.

k ¶ *Charitas eſt aqua.*] quia ad modum aquæ lauat, & delet peccata.

l ¶*In æternum.*] ideſt, in patria. "in via autem beatus eſt qui ſitit iuſtitiam, vt ſ. e. quærendum. " Iuſtitiam ſitiens beatus eſt.

m ¶ *Mancipatus.*] id eſt, deſtinatus.

n ¶*Plumbeus.*] ponderę peccatorum.

o ¶ *Item ſine.*] omnia hæc ſunt verba Aug. Io. 4. vt dicunt quidam a vſque ad §. hæc quæ de charitate. Alij dicunt eſſe §. ab illo loco, Reprobus autem. a Vt Hug. & B. Brix.

p ¶*Non credit.*] à deſtructione conſequentis infert.

q ¶ *Hæc eſt.*] infra de conſec. diſt. 2. vt quid.

r ¶ *Fides.*] informata charitate.

s ¶*Huic.*] ſupra 24. qu. 1. capit. ſi Petrus. contra, ſed nec hic vel ibi excluduntur aliæ virtutes.

t ¶ *Credere.*] *Crede Deo: credaſque Deum: plus credo valere, Si credas in eum, quam quòd ei, vel eum.*

ADDITIO. Hoc ideo quia credere Deo, eſt credere verum eſſe quod dicit Deus. Credere Deum eſt credere Deum eſſe. hoc etiam dæmones credunt. Sed credere in Deum eſt amando credere in ipſum. Pet. Io. 6. 2 Aug. tract. 29. in Ioan. & de cognitione veræ vitæ, c. 37. Gal. 5.

v ¶ *Quæ ſola.*] ſupra 24. q. 1. ſi Petrus.

HAEC QVAE DE CHARITATE. Hæc eſt tertia pars diſt. in qua probat magiſter, quòd ea q̃ dicta ſunt de charitate, de perfecta intelligũtur: quia ſunt gradus in charitate: ſicut in virtutibus eſt gradus & perficiens, & incipiens, & perfecta. quod intelligitur quãtum ad remiſſionem & intenſionem, cum ſit ſimplex & cõtinua. dum enim ſumus in via, poſſumus habere charitatem ad tempus, & perdere eam: & hoc probat per 27. auctoritates ſanctorum patrum, & per multas rationes ſub diuerſis §. contentas. Ioan. de Fan. Ioan. 6. 3 De conſe. diſt. 2. ca. vt quid. & ca. credere. 4 ſen. 3. di. 31

CASVS. Soluit nunc Gratianus præmiſſas auctoritates, & dicit eas eſſe intelligendas de perfecta charitate: id eſt, quæ ducit hominem ad perfectionem vitæ, ſ. quæ eſt finalis, & cum qua homo decedit. illa nunquam amittitur. & inde ſumpta occaſione oſtendit gradus eſſe in virtutibus, ſcilicet ſpirituales aſcenſus de virtute in virtutem. & etiam in eadem virtute. nã quanto quis proficit plus aſcendit. Et ad hoc probandum inducit ſequentia c.

x ¶ *Hæc quæ de charitate.*] Præmiſſas auctoritates ſoluit, & dicit intelligendas eſſe de perfecta charitate, & inde ſumpta occaſione gradus in virtutibus eſſe oſtendit: vſque ad §. econtrario.

" Et nota quòd perfecta dicitur charitas quo ad ſufficientiam: & hæc quælibet & quantalibet ſufficit ad vitam æternam habendam. argumen. infra diſtinctio. proxim. talis. Et eſt perfecta quo ad effectum " Charitas pfecta multa facit.

---

gi. In ſanctorum quippe cordibus iuxta quaſdam virtutes ſemper permanet: iuxta quaſdam vero receſſurus venit, & venturus recedit. In fide etenim, ſpe, atque charitate, & in bonis aliis, ſine quibus ad cæleſtem patriam non poteſt veniri (ſicut eſt humilitas, caſtitas a, iuſtitia, atque miſericordia) perfectorum corda non deſerit. In prophetię vero virtute, doctrinæ facundia, miraculorum exhibitione electis ſuis aliquando adeſt, aliquãdo ſe ſubtrahit. *& paulo poſt.* ¶ In his itaque virtutibus, ſine quibus ad vitam minime peruenitur, ſpiritus ſanctus in electorum ſuorum cordibus permanet, vnde A recte ſtabilis dicitur. In his vero, per quas ſanctitatis virtus oſtenditur, aliquando miſericorditer præſto eſt, aliquando miſericorditer b recedit.

A ¶ Vnde recte ſtabilis dicitur.] *Hæc ex paulo ſuperiore B. Gregorij diſputatione aliis verbis huc ſunt à collectore tranſlata.*

Vnde Ambroſius ſuper epiſtolam 2. ad Corinthios, ad c. 6.

C. XII.

FIcta c charitas eſt, quæ deſerit in aduerſitate.

¶ *Referuntur verba gloſſæ ordinariæ: nam* B. *Ambroſij ſunt hæc,* Simulata charitas in his eſt, qui in neceſſitate deſerunt fratres.

2 *Ex præmiſſis* d *itaque apparet, quòd charitas ſemel habita, vlterius non amittitur.* 1 *Qui enim charitatem ſemel habuerit, criminaliter vlterius peccare non poterit* e: *vt ad gratiam* f, *non ad naturam impoſſibilitas referatur. Quòd autem charitatem habens, criminaliter peccare non poſſit, teſtatur Auguſtinus in libro 50. homiliarum, homilia octaua dicens.*

C. XIII.

QVia radix omnium malorum g eſt cupiditas, & radix omnium bonorum eſt charitas, & ſimul ambæ eſſe non poſſunt h, niſi vna penitus † euulſa fuerit, alia plantari non poterit. Sine cauſa aliquis conatur ramos incidere, ſi radicem non contendit euellere.

Cum ergo i, *qui criminaliter peccat, charitatem nunquam habuiſſe probatur, euidenter colligitur, pœnitentiam non agere, qui quandoque criminaliter peccat* †.

Vnde Auguſtinus.

C. XIIII.

CHaritas eſt aqua k de qua Dominus ait in Euangelio [Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum l.

¶ *Hæc ſententia non eſt inuenta apud* B. *Auguſtinum, licet in pſalmum* 103. *ad verſi.* Qui tegis aquis. *charitatem velit aquis ſignificari: quemadmodum & Proſper, & gloſſa ordinaria, & interlinearis ad eumdem locum.*

Reprobus ergo, cum in æternis mancipatus m *incendiis in æternum ſitiat, quomodo bibet aquam viuam, aut quomodo potabit aquam ſalientem in vitam æternam, qui qua ſi plumbeus* n *demerſus in ima, pœnas luit damnationis æternæ? Item. Sine* o *charitate quomodo quis veram cordis contritionem habere poterit? quomodo ergo delictorum remiſſionem? quæ ſi non ſunt dimiſſa, quomodo non omnia prorſus ad pœnam exigenda ſunt? Item Dominus.* [*Amen, amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam.*] 2 *Qui ergo non habet vitam æternam, in Chriſtum non credit* p. *In Chriſtum vero credit, qui charitatem habet. In Chriſtum quippe credere eſt, amando in ipſum tendere. Hæc eſt* q *fides* r, *vt definit Apoſtolus, quæ per dilectionem operatur: huic* s *duntaxat remiſſio delictorum promittitur. Quòd ſi charitas à fide Chriſtianorum ſeiungi nequit, cui ſcilicet ſoli venia promittitur, quomodo, qui charitatem non habuerit, fidem Chriſtianorum habuit, id eſt, in Chriſtum credidit? quomodo ergo veniam delictorum accepit? quam ſi non accepit, quomodo non omnia prorſus opera æternis ſunt ferienda ſuppliciis? Item Dominus,* [*Ego ſum panis viuus, qui de cœlo deſcendi: ſi quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Qui ergo non viuit in æternum, non manducauit panem viuum: ſed qui non manducauit eum, non credidit.* 3 *Hoc eſt enim manducare panem viuum, quod credere* t *in Chriſtum, id eſt, amando tendere in ipſum. Cum ergo reprobus in eum non crediderit, quem non manducauit, & ita fidem Chriſtianorum (qua ſola* v *peccata relaxantur) non habuerit, quomodo, ſi viuit Dominus, cui omne iudicium dedit pater, iudicium perpetuæ damnationis effugiet omnium non ſolum actualium, ſed etiam originalium?*

3 4 *Hæc, quæ de charitate* x *dicuntur, de perfecta intelligi poſſunt, quæ ſemel habita numquam amittitur. Exordia vero charitatis enutriuntur, vt creſcant, & concalcantur, vt deficiant. Nemo enim repente fit ſummus: ſed in bona conuerſatione, quæ ſine charitate nulla eſt, à minimis quiſque inchoat, vt ad magna perueniat. Sunt itaque*

a Sen. 3. di. 31

b ¶ *Miſericorditer.*] ne inde ſuperbiat homo. 6. quæſt. 1. c. imitare. & capit. ſunt plurimi.

c ¶ *Ficta.*] id eſt, non finalis.

EX PRAEMISSIS. Hæc eſt ſecunda pars diſtinctio. in qua magiſter vult probare, quòd charitas ſemel habita nunquam excidit. ſed quo ad gratiam refertur, non quo ad naturam, id eſt, habendo gratiam peccare non poteſt. Ioan. de Fan.

CASVS. Cõcludit Gratianus ex præmiſſis, quòd charitas ſemel habita amitti non poteſt: quia qui charitatem habet, amplius peccare mortaliter non poteſt. & ad hoc inducit ſequens cap. Sed quod dicitur, amplius peccare mortaliter non poteſt, falſum eſt, niſi coniunctim intelligatur, ꝙ non poſſit ſimul charitatem habere & peccare. ſequens capitu. ſcilicet quia radix. patet.

d ¶ *Ex præmiſſis.*] infert charitatem ſemel habitam non amitti, & adiicit quòd qui charitatem ſemel habuit, de cetero non peccabit: & ex hoc concludit falſo, quòd pœnitẽtiam qui poſt modum eſt peccaturus nõ agit. & ad hoc inducit argumenta vſque ad §. hæc quæ de charitate.

e ¶ *Non poterit.*] coniunctim intellige. nõ enim poteſt ſimul charitatem habere & peccare. ſupra diſt. 1. omnis qui non diligit.

1. Tim. 6. f ¶ *Vt ad gratiam.*] ſcilicet virtutem ipſam, quam dum quis habet, non peccat, nec peccare poteſt, vt coniunctim intelligatur.

† al. radicitus g ¶ *Via radix omnium malorum.*] quo ad genera ſingulorum: non quo ad ſingula generum, id eſt, non eſt malum alicuius generis, ſcilicet quod inde procedere non poſſit. & eſt ſimile 35. diſt. ante omnia. 47. diſt. bonorum.

h ¶ *Non poſſunt.*] ſ. 32. q. 1. cum renuntiantur.

CVM ERGO. CASVS. Infert ex ſupradictis, quòd qui mortaliter peccauit, numquam habuit charitatem: nec pœnitẽtiam egit qui mortaliter peccauit. Quod auctoritate Aug. probat, vel probare intendit. Et ſcias quòd ex falſo ipſe concludit falſum.

i ¶ *Cum ergo.*] ex falſo falſum concludit.

CHaritas eſt aqua.] CASVS. Probat Aug. in hoc c. quòd qui charitatem habet, non ſitiet in æternum: ſine qua nullus habebit vitam æternam: nec poterit pœnitere, nec contritionem habere. ad quod probandum inducit tres auctoritates Domini. Et nota, quòd ab illo loco *Reprobus*, videntur verba Auguſt. vt dicit Hug.

k ¶ *Charitas eſt aqua.*] quia ad modum aquæ lauat, & delet peccata.

l ¶ *In æternum.*] ideſt, in patria. "in via autem beatus eſt qui ſitit iuſtitiam, vt ſ. e. quærendum. " Iuſtitiam ſitiens beatus eſt.

m ¶ *Mancipatus.*] id eſt, deſtinatus.

n ¶ *Plumbeus.*] ponderę peccatorum.

o ¶ *Item ſine.*] omnia hæc ſunt verba Aug. Io. 4. vt dicunt quidam a vſque ad §. hæc quæ de charitate. Alij dicunt eſſe §. ab illo loco, Reprobus autem. a Vt Hug. & B. Brix.

p ¶ *Non credit.*] à deſtructione conſequentis infert.

q ¶ *Hæc eſt.*] infra de conſec. diſt. 2. vt quid.

r ¶ *Fides.*] informata charitate.

s ¶ *Huic.*] ſupra 24. qu. 1. capit. ſi Petrus. contra, ſed nec hic vel ibi excluduntur aliæ virtutes.

t ¶ *Credere.*] *Crede Deo: credaſque Deum: plus credo valere, Si credas in eum, quam quòd ei, vel eum.*

ADDITIO. Hoc ideo quia credere Deo, eſt credere verum eſſe quod dicit Deus. Credere Deum eſt credere Deum eſſe. hoc etiam dæmones credunt. Sed credere in Deum eſt amando credere in ipſum. Pet. Io. 6. 2 Aug. tract. 29. in Ioan. & de cognitione veræ vitæ, c. 37. Gal. 5.

v ¶ *Quæ ſola.*] ſupra 24. q. 1. ſi Petrus.

HAEC QVAE DE CHARITATE. Hæc eſt tertia pars diſt. in qua probat magiſter, quòd ea q̃ dicta ſunt de charitate, de perfecta intelligũtur: quia ſunt gradus in charitate: ſicut in virtutibus eſt gradus & perficiens, & incipiens, & perfecta. quod intelligitur quãtum ad remiſſionem & intenſionem, cum ſit ſimplex & cõtinua. dum enim ſumus in via, poſſumus habere charitatem ad tempus, & perdere eam: & hoc probat per 27. auctoritates ſanctorum patrum, & per multas rationes ſub diuerſis §. contentas. Ioan. de Fan. Ioan. 6. 3 De conſe. diſt. 2. ca. vt quid. & ca. credere. 4 ſen. 3. di. 31

CASVS. Soluit nunc Gratianus præmiſſas auctoritates, & dicit eas eſſe intelligendas de perfecta charitate: id eſt, quæ ducit hominem ad perfectionem vitæ, ſ. quæ eſt finalis, & cum qua homo decedit. illa nunquam amittitur. & inde ſumpta occaſione oſtendit gradus eſſe in virtutibus, ſcilicet ſpirituales aſcenſus de virtute in virtutem. & etiam in eadem virtute. nã quanto quis proficit plus aſcendit. Et ad hoc probandum inducit ſequentia c.

x ¶ *Hæc quæ de charitate.*] Præmiſſas auctoritates ſoluit, & dicit intelligendas eſſe de perfecta charitate, & inde ſumpta occaſione gradus in virtutibus eſſe oſtendit: vſque ad §. econtrario.

" Et nota quòd perfecta dicitur charitas quo ad ſufficientiam: & hæc quælibet & quantalibet ſufficit ad vitam æternam habendam. argumen. infra diſtinctio. proxim. talis. Et eſt perfecta quo ad effectum " Charitas pfecta multa facit.

Source : BIU Cujas

fectum, vt ſcilicet faciat hominem paratum mori pro Chriſto. ſ̃. e. charitas. j̃. e. ſi quis tantam. Et dicitur perfecta quo ad perſeuerantiam finalem, de qua agitur. ſ̃. e. vnctio. & c. charitas.

"virtus quę libet intenditur & remittitur.

a ¶ *Sunt itaque gradus.*] "omnis virtus intenditur & remittitur, & ideo gradus merito in ea diſtinguuntur. ſed quia virtus eſt medium duorum vitiorum, vt dicit Ariſtoteles, & Horatius: Virtus eſt medium vitiorum vtrinque redactum, vt in puncto medio, qui eſt inter duo vitia cõtraria: videtur quòd ſumma virtus ibi conſtituta ſit. qui ergo illud medium ſeruaret,

Pſal.47.

ſumme virtuoſus haberi deberet: "ſed in omnibus medium ſeruare vltra hominem eſt, ideoque ſumme virtuoſus nemo dicendus eſt. Ex præmiſſis ſequitur, quòd virtus in aſcendendo nõ in infinitum protenditur: cum vltra medium intentio [a] non progreditur: ſed quia etiam extremorum vitiorum non ſunt termini: videtur quòd medium eorum nihil ſit puta prodigalitas in infinitum protendi poteſt. ſimiliter & ſibi contraria auaritia. quare videtur q̃ inter iſta duo nihil ſit medium determinatum. præterea ex quo gradus ſunt in virtute, videtur quòd latitudinem habeant, & quòd poſſint decreſcere. ſed tamen quòd in infinitum poſſint decreſcere, non videtur. nam ſic haberetur quòd virtus alicuius ita parua eſſet, q̃ minor ea inueniri nõ poſſit. Præterea illud ſciendum eſt, quòd licet ita ſit de omnibus aliis virtutibus, quòd quælibet inter duo vitia contraria ſit conſtituta. hoc tamen in charitate (quæ forma eſt aliarum virtutum) nõ habet locum: quia ei vnum ſolum vitium ſcilicet odium opponitur. ſ̃. diſtinctio omnis qui non diligit. Vnde accidit, quòd in infinitum poſſit intendi in via. in patria autem puto quòd maior charitas eſſe non poſſit quam ſit ſupremi ordinis Angelorum.

"Medium ſeruare difficile eſt.

†*al.profecerit*

Iob 31.

a Al.intẽſio

Pſal.83.

†*al.augetur*

1 Sent. 3. diſt.31.

Luc.17.

Marc.9.

†*al.ergo*

b ¶ *Inter virtutem.*] improprie dicitur gradus eſſe inter vnam virtutem & aliam: cũ in eadem linea intentionis non diſponantur, ſed ſic ideo dicitur, quia vna virtus alia intenſior inuenitur.

Marc.4.

gradus [a] non ſolum inter virtutem [b] & virtutem, ſed & in eadem virtute.

Vnde Gregorius ſuper Ezechielem homilia 15. ſcribit dicens.

C. XV.

CVm ſanctam eccleſiam Dominus ſuſcipit, in gradibus eius dignoſcitur: quia eius gloria per illius incrementa declaratur. Quantum enim ſancta eccleſia aſcendẽdo proficit† [c], tantũ Deus hominibus ex eius virtutibus innoteſcit. De his quoque gradibus beatus Iob loquitur dicens, [per ſingulos gradus meos pronuntiabo illum,] omnipotentem quippe Dominũ per ſingulos grad[9] ſuos pronũtiat, qui per incrementa virtutum, quæ cepit, ei ſemper laudem ſuæ pietatis [d] reddit. Si quidam gradus in cordis aſcenſione non eſſent, pſalmiſta non diceret [ambulabunt de virtute in virtutem.] Nec mirum, ſi de virtute in virtutẽ gradus ſunt: quando vnaquęque virtus [e] quaſi quibuſdam gradibus agitur†, & ſic per incrementa meritorum ad ſumma perducitur. Aliud namque ſunt virtutis exordia, aliud ꝓfectus, aliud perfectio. Si enim & ipſa fides ad perfectionem ſuam nõ quibuſdã gradibus duceretur, ſancti Apoſtoli minime dixiſſent. [Adauge nobis fidem.] Et quidam [f] venit ad Ieſum, qui curari voluit filium ſuum: ſed requiſitus, an crederet, reſpondit, [Credo Domine: adiua incredulitatem meam. Pẽſate, rogo†, quod dicitur. Si credebat, cur incredulitatem [g] dicebat? Si vero incredulitatẽ habere ſe nouerat, quomodo credebat? Sed quia per occultam inſpirationem gratiæ, meritorum ſuorum gradibus fides creſcit, vno eodemque tempore is, qui necdum perfecte crediderat, ſimul & credebat & incredulus erat. Hos nimirũ gradus Dominus ſub meſſis nomine deſcribit [h] dicẽs. [Sic eſt regnum Dei, quemadmodum ſi iaciat homo ſemen in terram, & dormiat, & exurgat nocte, ac die, & ſemen germinet, & creſcat, dum neſcit ille. Vltro enim terra fructificat, primum herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumẽtum in ſpica: & cum ex ſe produxerit fructus, ſtatim mittit falcem, quoniam adeſt tempus meſſis [i].] Semẽ homo iactat in terrã, cum cordi ſuo bonam intentionem inſerit: & poſtquã ſemẽ iactauerit, dormit: quia iam in ſpe boni operis quieſcit. Nocte vero exurgit, ac die, quia in ter† aduerſa [k], & proſpera proficit: & ſemen germinat, & creſcit, dum neſcit ille: quia, dum adhuc metiri incrementa ſua non valet, ſemel concepta virtus ad perfectum ducitur: & vltro terra fructificat, quia præueniente ſe gratia mens hominis ſpontanee ad profectum boni operis aſſurgit. Sed hæc eadem terra primum herbã, deinde ſpicam, deinde plenũ frumentum producit in ſpica. Herbã quippe producere, eſt inchoationis bonæ adhuc teneritudinẽ habere. Ad ſpicam vero herba [l] peruenit, cũ ſe virtus animo concepta ad profectum boni operis pertrahit. Plenum vero frumentum in ſpica fructificat, quando iam in tantum virtus proficit, vt eſſe robuſti, & perfecti operis poſſit. Sed cum ex ſe produxerit fructus, ſtatim mittit falcem: quoniam adeſt tempus meſſis. Omni potens enim Deus producto fructu falcẽ mittit, & meſſem ſuam deſecat: quia cum vnumquemq; ad opera perfecta produxerit, eius temporalem vitam per emiſſam ſentẽtiam incidit, vt granũ ſuum ad cœleſtia horrea perducat. Cũ igitur deſideria bona cõcipimus, ſemen in terram mittimus. Cum vero operari recta incipimus, herba ſumus. Cum [A] autem ad profectum boni operis creſcimus, ad ſpicã peruenimus: cum quæ in eiuſdẽ operationis perfectione ſolidamur, iam plenum frumentum in ſpica proferimus.

Herba etenim Petrus fuerat, qui paſſionis tempore per amorẽ Dominum ſequens, hunc confiteri ante ancillæ vocẽ timebat. Erat enim iam viriditas in mente: quia credebat omnium redemptorem: ſed valde adhuc flexibilis, pede conculcabatur [m] timoris. Iam in ſpicam ſurrexerat, quando eum, quem moriturum cõfiteri timuerat, nuntiante Angelo in Galilæa viuentem videbat. Sed ad plenum granum in ſpica peruenerat, quãdo veniente deſuper ſpiritu, & ſuam mentem in illius amore roborante ita ſolidatus eſt, vt vires perſequentium cęſus deſpice-

dit gradus eius. & dum exponeret, introducit auctoritatem Dauid: Deus in gradibus eius dignoſcetur, cum ſuſcipiet eam. In principio ergo capituli ponit expoſitionem illius verſus. Deus in gradibus, &c. Secundo probat quòd in virtutibus gradus inueniuntur per auctoritatem Iob dicentis: Per ſingulos gradus, &c. & Dauid dicentis: Et ambulabunt de virtute in virtutem, &c. & per illud Apoſtolorum: Auge nobis fidem, &c. & per ſimilitudinem Euangelij de ſemente primo producente herbam, & deinde ſpi†cam, & poſtea granum. Semen eſt cogitatio, quæ herbam producit cum incipit operari. cum autem cõſummatur, ſpicam facit. cum autem perfeuerat, frumentum mittit in ſpicam. & eadem ſimilitudo adaptatur in perſona Petri. Tertio & vltimo exponit illud verbum Ezechielis, Et venit vir, &c.

†*al.in*

c ¶ *Proficit.*] intenſione virtutum.

d ¶ *Pietatis.*] & tanto largiora munera Deus tribuit, quanto per ea religionis ſuæ dignitatem viderit ampliari. argum. vige ſimatertia, quæſtio. 4. ſicut excellentiam. §. 1. & dic laudem ſuæ pietatis, id eſt, laudat Deum de ſua pietate [b].

b id eſt, qa p ſuã miam fecit eã creſcere, ſecundùm Hug.

e ¶ *Virtus.*] & vitium. infra ead. §. econtrario. & §. non eſt mirum.

f ¶ *Et quidam.*] vt habetur in Euang. Matthæi.

g ¶ *Incredulitatem.*] id eſt, modicam credulitatem, "quia qui incipit credere, parum credit. argum. de conſe. diſt. 2. quia paſſus. & ca. prima. & ita hæc præpoſitio in, diminuit hic, non priuat.

"Credit parũ q incipit credere.

h ¶ *Deſcribit.*] in Euãgelio.

i ¶ *Meßis.*] hucuſque fuerunt verba Euangeliſtæ.

k ¶ *Inter aduerſa.*] aliud in aduerſis & proſperis: quia in aduerſitate creſcit. ſ̃. ea. vnctio.

l ¶ *Herba.*] "ſi herba fuit, ergo charitatem habuit: ſed quando negauit, mortaliter peccauit: ergo charitatem non habuit: ergo nec herba fuit. ſed hoc debet referri ad tempus ante negationem. & ita diſtribuite tempora, &c. vt ſecunda, quæſtio. prima. peccauerit. Vnde verſus:

"Petrus q̃ peccauit, herba ñ fuit

Act.5.

Petro peccante, tunc non fuit herba, ſed ante.

m ¶ *Conculcabatur.*] cum Chriſtum negauit.

a ¶ *Vir*

Source : BIU Cujas

a ¶*Vir ergo.*]de Ezechiele tractũ est,& sunt adhuc verba Greg. ab illo loco,cũ sancta.&c.In Ezechiele est ita:&venit vir sanctus ad portam,quę respiciebat ad viam orientalem,& ascendit per gradus eius. Expone, vir,i.Christus, stat in porta. "quia per eum quasi per portam ad patrem ingredimur, & sine quo in ciuitatem intrare rõ

"cœli portã qui est Christus ingredimur.

possumus. Itẽ qui in porta est, partim intꝰ ẽ,& partim extra:partim videtur,&partim abscõditur,ita &Christus per humanitatẽ est visibilis:per diuinitatem inuisibilis. Vel vir, i. homo venit ad portam, i. Christum, qui dicitur ostium. ℨ. 1.q.1.ordinationes.

†*al.in*

b ¶ *Ad portam*]i.ad sacram scripturam vel fidem:per quarum vtramque[a] intratur ad patriam.

a sc.sacram scripturam, & fidem.

c ¶*Perducit.*]illa mẽbra sua.s.fideles.

QVi vult.]Casvs. Dicitur hic, ꝙ si aliqs habet voluntatem faciẽdi præcepta Dei, sed impedimento aliquo detẽtus ea non facit: modicã habet charitatem,cũ nondũ possit omnia substinere,p Christo,cũ autem poterit facere præcepta Dei, & omnia substinere pro Christo, tũc habet perfectã charitatem:quod probatur auctoritate Domini, & exemplo Petri.

"Charitatẽ habet, q̃ p Christo substinere paratus est.

d ¶*Qui vult.*] Casvs. "Si quis habet voluntatem sustinendi omnia pro Christo: & tñ si immineret ei periculum in rei veritate, non sustineret.reuera iste habet charitatẽ,licet modicã: quæ post ea augetur qñ cum effectu paratus est omnia substinere, quod probat exẽplo Petri.

†*al.mandatum*

d ¶ *Qui vult.*] quodã motu bono, s.affectionis:non effectionis.& sic non est contra.ℨ. dist.1.votum.

Io.15.

e ¶*Mandata.*] i.ardua difficilia,vt ponere animam pro Christo vel fratribus.vt hic infi. c.habetur.

1.Ioan.4.

f ¶*Non potest.*] s.impediente carnalitate.

g ¶*Poterit.*]scilicet facere mandata Dei.

h ¶*Charitatem.*]i.opꝰ vel signum chatitatis maioris.

†*al.Domino* Io.13.

i ¶*Petrus.*]50.dist.fidelior.

Sen.3.di.29.

k ¶*Dicebat.*]Domine animã meam pro te ponam, licet hoc facere non posset.

SI QVIS. Casvs.Dicitur hic, ꝙ si quis paratus sit pro fratrib.mori, pfecta charitas est in eo. sed non statim cum nascitur est perfecta.nam primo nascitur: nata nutritur: nutrita roboratur, & perficitur.Sequen.tria c.plana sunt:scilicet,*sicut charitas.si sermo.*

†*al.perfectionem* Philip.1.

l ¶*Nascitur.*] sic etiam gradus notantur in conuersione Pauli. nam prostratus fuit vt cœcaretur,&c.23.q.4.displicet.

m ¶*Ad perfectum.*]ideſt,ad perfectionem à Deo datam.

n ¶*Quid dicit.*]tu quicunque habes talem perfectionem.

ret, & redemptorem suum libere inter flagella prædicaret. Nullus itaq;,qui ad bonum propositũ adhuc in mentis teneritudine esse conspicitur, despiciatur:quia frumentum Dei abꝯ herba incipit,vt granũ fiat.Vir [a]ergo vestitus lineis venit ad portã [b]: quia Dominus, ac redemptor noster mẽbris suis intrantibus perducit[B] [c] ad se:& ascendit per gradus eius: quia nobis proficientibus, eo nobis amplius exaltatur,quanto altus,&incõprehensibilis esse cognoscitur. In virtute quippe nostrarũ mentium ipse ascendere dicitur : quia tanto ipse sublimior nobis ostenditur, quantum noster animus à rebus infimis separatur.

A ¶ Cum autem ad profectum boni operis crescimus,ad spicam peruenimus.] *Hæc desiderantur in originali.*

B ¶ Perducit.] *In plerisque vetustis, & apud B.Gregorium legitur,* perducitur:*sed ob glossam non est emendatum.*

Item Augustinus ait in libro de gratia, & libero arbitrio,c.17.

C. XVI.

QVi vult[d] facere Dei mandata† [e], & non potest [f], iam quidem habet voluntatem bonã sed adhuc paruam, & inualidam. Poterit[g] autem,cum magnam habuerit,& robustam.Quãdo enim martyres magna illa mãdata fecerunt,magna vtiq; volũtate,id est, magna charitate fecerunt,de qua charitate ipse Dominus ait[Maiorem hac charitatem[h] nemo,&c.]

& paulo post. ¶Ipsam charitatẽ Apostolus Petrus [i] nondum habuit, quando timore Dominum ter negauit.Timor enim non est in charitate,sicut ait Ioannes Euangelista in epistola sua,sed pfecta charitas foras mittit timorẽ.Et tamen, quamuis parua, & imperfecta,nõ deerat,quando dicebat[k] [Domine† animam meam pro te ponã.]

Idem super primam epistolam Ioannis, tractatu quinto. Si quis tantam habuerit charitatem, vt paratus sit pro fratribus etiam mori, perfecta est in illo charitas : sed nũquid mox, vt nascitur [l], iam prorsus perfecta est?vt perficiatur,nascitur : cũ fuerit nata nutritur:cum fuerit nutrita,roboratur: cum fuerit roborata,perficitur : cũ ad perfectũ† [m] venerit, quid dicit[n]? [Mihi viuere[o] Christus est, & mori lucrum. Optabam[A] dissolui, & esse cum Christo, multo magis optimum, manere in carne necessarium propter vos.]Propter eos volebat viuere,pro quibꝰ paratus erat mori.

A ¶Optabam.] *Hinc vsque ad finem sunt addita ex B.Augustino:quoniam faciunt ad sententiæ integritatem.*

Idem in eandem,tractatu nono.

C. XVII.

1 SIcut seta[P] introducit linum, ita timor introducit charitatem:crescit charitas,minuitur timor,& econuerso.[q]

¶*Verba B.Augustini sunt hæc.* Sicut videmus per setam introduci linum,quando aliquid suitur, seta primum intrat, sed nisi exeat, non succedit linum:sic timor primo occupat mentem:nõ autem ibi remanet timor, quia ideo intrauit, vt introduceret charitatem,*& paulo superius,* Maior charitas, minor timor:minor charitas,maior timor. *Ex his confectum est hoc caput.*

Item tractatu quinto in eandem.

C. XVIII.

2 FOrte nata est in te charitas, sed nondum perfecta est, noli desperare,nutri eam,ne offocetur.†

Idem ad Hieronymum,epist.29.

C. XIX.

3 CHaritas in quibusdam est perfecta, in quibusdam est imperfecta: perfectissima[r] autem in hac vita haberi non potest.

¶ *Caput hoc est summa quædam verborum Augustini in loco indicato.*

Idem in lib.50.homiliarum,homilia nona.

C. XX.

4 SI sermo meus[s] inuenit in cordibus vestris aliquã scintillam gratuiti amoris Dei,ipsam nutrite: ad hanc augendã vos aduocate.*& paulo post.* ¶Flete[A t], nutrite in vobis : ipsa cum creuerit, & flammam dignissimam fecerit, cupiditatem carnalium ligna consumet.

A ¶ Flete.] *Non est emendatum ob glossam: nam in multis vetustis codicibus est,* flate, *& in originali legitur,* Hanc scintillam boni amoris,de qua Dominus dicit,[Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt ardeat?]flate in vobis nutrite,&c.

Econtrario[v] *etiam gradus in virtute esse probantur : quia & ipsius peccati gradus euidenter apparent. Sicut enim nemo repente fit summus, ita nemo*[x] *repente fit turpissimus.*

Hinc etiam Augustinus ait in libr. 1. *de sermone Domini in monte,c.23.*

C. XXI.

5 SIcut tribus gradibus ad peccatũ[y] peruenitur, suggestione[z], delectatione, cõsensione,ita

o ¶ *Viuere.*] "Christus est mihi viuere, i.causa quare velim viuere. Ad hoc enim viuo,vt ipsum magnificem.& ipsum mori est mihi lucrum: quia per mortem eius liberor à miseria,& transeo ad felicitatem. Vel Christus est mihi viuere,i.vita hic & in futuro. hic per fidem & spem,& in futuro per spem.& mori pro Christo est mihi lucrum: quia deponam corpus mortale, &resumam immortale.

"Christꝰ est mihi viuere, & mori, &c.quid sibi vult.

p *Sicut seta.*] sicut enim seta introducit filum nec cum eo remanet: ita "timor charitatem:cum ea tamen esse non potest.ar.23.q.6.cũ vero.§.ex his.&ĩ.dist.7. nullus.hoc de seruili.

"timor charitatem introducit.

"Est & alius initialis, "timor iniqui partim respicit præmium meriti:partim pœnam supplicij: de tali dicitur ꝙ augetur charitas,& minuitur timor. ĩ.c.prox.vsque dum fiat perfecta charitas, quæ foras mittit timorem omnem.arg.23.q.6.schismatici.

"timor initialis qs est.

1 Sent.3. dist.34.

q ¶*Et econuerso.*] arg. ꝙ charitas decrescere possit: nõ ergo aut proficit, aut deficit. Tu dic, quòd charitas crescit & decrescit quantum ad intentionem:aliàs non.

r CHaritas.] ¶*Perfectissima.*] i. qua perfectior nõ possit haberi. Vnde dicit auctoritas[b] super epistolam ad Ephesios: Nemo tam perfectus quin possit crescere.

2 Transpositis aliquib⁹ verbis.

†*al.suffocetur*

b Al. Augustinus.

s SI *sermo meus.*] i. prædicatio mea.

3 Sent.3. dist.36.

t ¶ *Flete.*] mortalia peccata. arg.ĩ. dist.3. inter hæc hircum.

ECONTRARIO. Casvs. Per multas auctoritates ostẽdit gradus esse in virtute: adhuc idem ostendit per suum contrarium, scilicet per peccatum. in peccato enim gradus inueniũtur. Nam sicut nemo repente fit bonus,ita etiam nemo repente fit malus.

4 Sent.ibid.

v ¶*Econtrario.*]id est, per suum cõtrarium, scilicet peccatum & vitium, quod virtuti est contrarium. argu. 8. quæstione 1. sciendum.

x ¶ *Ita nemo.*] vnde Iuuenalis : *Nemo repente fuit turpissimus*[c]*:accipient te Pau latim, qui longa domi redimicula*[d] *sumunt.*

c id est,plenus vitiis.

d id est,ornamenta.

Sicut tribus.] Casvs. Dicitur hic, quòd sicut tribus modis ad peccatum peruenitur, scilicet suggestione diabolica, delectatione, & consensu:ita ipsius peccati tres sunt differentiæ, scilicet in corde, in facto, & in consuetudine:nam primo in corde consentit peccato,postea procedit ad peccatum,tertio perseuerat in peccato.Seq. c.scilicet *sciendum.*planum est.

5 Sent.4. dist.16.

y ¶*Ad peccatum.*]id est,actum exteriorem.

z ¶*Suggestione.*]ℨ. dist.6.testamentum.in fi.palea est.

Source : BIU Cujas

a ¶*Tamquã.*]mens mala,mors intus:malus actus,mors foris.versus:
"Christus tres ſuſcitauit. "*Tumba,puella puer Lazarus iſta notant.*
Hanc verbo:hunc motus:lacrymando ſuſcitat illum
Chriſtus,& in modico naſcitur ager homo.
Ad hoc ſ.ea.diſt.1.§.ex his.verſi.tres quoque.& §.non ſunt.& cap. quem pœnitet.

b ¶*Tribus modis.*] Aliter aſſignantur iſti tres modi in lege: qa delinquitur propoſito,impetu,caſu. ff.de pœ. reſpiciendum.§. delinquunt.

c ¶*Ignorantia.*]ſ.32.q.7.quemadmodum.23.q.1. ſi quis dederit. 8. diſt.conſuetudo.32.q.4.nemo.

d ¶ *Infirmitate.*]ſ.25. diſt.c.vnum.§.criminis.ſ.15.q.1.§.1.

e ¶*Et grauius.*]hoc intelligas p accumulationem.ſic magis peccat quis ex infirmitate quã ex ignorantia: &ſic non eſt cõtra qđ dicit auctoritas. "Grauius peccat qui peccat in filium, quã qui peccat in patrem. at conſtat eum qui peccat per infirmitatem, peccare p impotentiam: & ita peccat in patrẽ, cui attribuitur potentia. qui aũt peccat per ignorantiam, peccat in filiũ,cui attribuitur ſapiẽtia: ſed quod hic dicitur,non eſt referendũ ad peccata,q̃ committuntur in patrẽ, & filium, & ſpiritũ ſanctũ : ſed ſic debet intelligi : aliqs infirmus eſt incontinens , & licet ſciat in fornicatione eſſe mortale peccatũ: tñ fornicatur tãquam excuſetur propter ſuæ incõtinentiæ infirmitatẽ: talis plus peccat qui ex certa ſcientia, quã q̃ ex ignorãtia, qui,ſ. ignorat fornicationẽ mortale peccatum eſſe.alleuiat enim ignorantia, etiã ſi non omnino. Item cõtrarium eſt huic loco qđ dicit Ambroſius. Grauiter peccas q̃ promittis tibi impunitatem. Grauius quia contemnis. Grauiſſime qa ignoras. Sed illud dicitur ad terrorem. Vel dic grauiſſime,i.periculoſiſſime. ſic deterius,i. periculoſius.45.di.vera. quia pœnitentia ſpecialis non agitur de peccato quod ignoratur.& ita hoc dicit propter difficultatem pœnitendi:arg.ĵ.diſt.3.Iudas.ver.magnum.

"Peccata i patrem&in filium.

Matth.9. Luc.7.

1.Cor.10.

ipſius peccati tres ſunt differẽtię, in corde, in facto, in conſuetudine:tãquam [a] tres mortes:vna quaſi in domo,id eſt,cũ in corde conſentitur libidini:altera, quaſi iam prolata extra portam , cum in factum procedit aſſenſio : tertia, cũ vi conſuetudinis malæ,tamquam mole terrena premitur animus, quaſi in ſepulchro iã putens.Quę tria genera mortuorum Dominũ reſuſcitaſſe,quiſquis Euangelium legit,agnoſcit.

Item Gregorius lib.2 5.Moralium.c.16.
C. XXII.

SCiendũ quippe eſt, quòd peccatum tribus modis [b] commititur. Nam aut ignorantia [c] , aut infirmitate [d], aut ſtudio perpetratur:& grauius quidem infirmitate , quàm ignorantia : ſed multo grauius ſtudio, quàm infirmitate peccatur.

Idem libro 21.Moralium,c.3.
C. XXIII.

INter hæc ſciendum eſt,aliud eſſe, quod animus de tentatione carnis patitur : aliud vero,cũ per conſenſum delectationis obligatur.Plerumque enim cogitatione praua pulſatur,ſed renititur. Plerumque autem cum peruerſum quid concipit,hoc intra ſemetipſum etiam per deſiderium voluit. Et nimirũ mentem nequaquã cogitatio immunda inquinat [f],cum pulſat,ſed cum hanc ſibi per delectationem ſubiugat.Hinc etenim prędicator [g] egregrius dicit[tẽtatio vos non apprehendat, niſi humana.] Humana quippe tentatio eſt , qua plerumq; in cogitatione tangimur etiam nolentes [h],quia, vt nonnunquam & illicita ad animum veniant,hoc vtiq; in nobiſmetipſis ex humanitatis corruptibilis põdere habemus.Iam vero dæmoniaca eſt, & non humana [i]

a ¶*Tamquã.*]mens mala,mors intus:malus actus,mors foris.verſus:
"Chriſtus tres ſuſcitauit. "*Tumba,puella puer Lazarus iſta notant.*
Hanc verbo:hunc motus:lacrymando ſuſcitat illum
Chriſtus,& in modico naſcitur ager homo.
Ad hoc ſ.ea.diſt.1.§.ex his.verſi.tres quoque.& §.non ſunt.& cap. quem pœnitet.

b ¶*Tribus modis.*] Aliter aſſignantur iſti tres modi in lege: qa delinquitur propoſito,impetu,caſu. ff.de pœ. reſpiciendum.§. delinquunt.

c ¶*Ignorantia.*]ſ.32.q.7.quemadmodum.23.q.1. ſi quis dederit. 8. diſt.conſuetudo.32.q.4.nemo.

d ¶ *Infirmitate.*]ſ.25. diſt.c.vnum.§.criminis.ſ.15.q.1.§.1.

e ¶*Et grauius.*]hoc intelligas p accumulationem.ſic magis peccat quis ex infirmitate quã ex ignorantia: &ſic non eſt cõtra qđ dicit auctoritas. "Grauius peccat qui peccat in filium, quã qui peccat in patrem. at conſtat eum qui peccat per infirmitatem, peccare p impotentiam: & ita peccat in patrẽ, cui attribuitur potentia. qui aũt peccat per ignorantiam, peccat in filiũ,cui attribuitur ſapiẽtia: ſed quod hic dicitur,non eſt referendũ ad peccata,q̃ committuntur in patrẽ, & filium, & ſpiritũ ſanctũ : ſed ſic debet intelligi : aliqs infirmus eſt incontinens , & licet ſciat in fornicatione eſſe mortale peccatũ: tñ fornicatur tãquam excuſetur propter ſuæ incõtinentiæ infirmitatẽ: talis plus peccat qui ex certa ſcientia, quã q̃ ex ignorãtia, qui,ſ. ignorat fornicationẽ mortale peccatum eſſe.alleuiat enim ignorantia, etiã ſi non omnino. Item cõtrarium eſt huic loco qđ dicit Ambroſius. Grauiter peccas q̃ promittis tibi impunitatem. Grauius quia contemnis. Grauiſſime qa ignoras. Sed illud dicitur ad terrorem. Vel dic grauiſſime,i.periculoſiſſime. ſic deterius,i. periculoſius.45.di.vera. quia pœnitentia ſpecialis non agitur de peccato quod ignoratur.& ita hoc dicit propter difficultatem pœnitendi:arg.ĵ.diſt.3.Iudas.ver.magnum.

"Motus primi nõ ſunt ī noſtra poteſtate.

tẽtatio, cum ad hoc, quod carnis corruptibilitas ſuggerit, per conſenſum ſe animus adſtringit.

Item Hieronymus ad c.1.Amos.
C. XXIIII.

SVper tribus ſceleribus Damaſci,&c.vt ſupra.

Non eſt mirum , ſi in virtute gradus eſſe dicuntur: quando quidem & peccati gradus ita euidenter monſtrantur. ¶*Hæc itaque* [k] *charitas,quæ in Petro ante negationem herba fuit,& in ſingulis naſcitur,antequam roboretur,ante ſui perfectionem amittitur* [l]*,& reparatur.Vnde Auguſtinus in libro de correptione, & gratia,c.7.* [*Quicunque ab illa originali* [m] *damnatione,iſta diuinæ gratiæ largitate diſcreti ſunt,non eſt dubium,quòd & procuratur* [n] *eis audiendum Euangelium,& cum audiunt,credunt, & in fide,quæ per dilectionem operatur , vſque in finem perſeuerant,& ſi quando exorbitant, correpti emendantur:& quidam eorum & ſi ab hominibus non corripiantur , in viam , quam reliquerant,redeunt.* [o]

Item ibidem.
C. XXV.

FIrmum [p] Dei fundamẽtum [q] ſtat immobile [r] habens ſignaculum [s] hoc[Scit [t] † Domin[9],qui ſunt eius.]Horum fides, quæ per dilectionẽ operatur profecto aut omnino nõ deficit,aut,ſi qui ſunt quorum deficit [u],reparatur, ante quam vita iſta finiatur : & deleta, quæ inter currerat, iniquitate, in finem perſeuerantia deputatur.

a ¶Immobile.]A*beſt ab originali:ſed non eſt expuncta ob gloſſam.*

Idem in eodem libro,c.9.
C. XXVI.

2 NVllus eorum ex bono in malum mutatus finit hanc vitam.

Item ibidem.
C. XXVII.

TAlibus [x] Deus diligentibus eum omnia cooperatur ī bonum: vſque adeo prorſus omnia, vt etiam,ſi qui eorum deuiant,& exorbitant: etiam hoc ipſum [y] eis faciat proficere in bonum [z].

k ¶*Hæc itaque.*]ex illo c.ſ.e.diſt.cum ſanctam.infert magiſter,& redit ad propoſitũ principale : & probat adhuc charitatem ſemel habitam amitti poſſe,maxime exemplo Adæ, Moyſi, & Aaron. [a]

l ¶ *Amittitur.*] immo & quantumcumque perfecta ſit in hac vita amitti poteſt:"niſi eſſet per gratiam confirmata, vt fuit in beata Virgine. 25.diſt.ca. vnum orarium.§.nomine autem.

QVICVMQVE.Casvs.dicitur hic, qpoſt quam per baptiſmum aliq ab originali peccato fuerunt liberati, ſtatim proponitur eis Euangelium , & cum audiunt credunt: & ſi quandoque exorbitant , correcti ab hominibus, ſiue ab omnibus , vel per ſe redeunt.

m ¶*Originali.*]i.quam ab origine trahit homo: & cum qua naſcitur.

n ¶*Procuratur.*] i. ad vtilitatem eorum legitur & exponitur.

o ¶*Redeunt.*]operante gratia.

Additio.22.q.4.ſicut non eſt.Hug.

Firmum.] Casvs. Dicitur hic quòd firmum fundamentũ Dei finaliter ſtat : qđ omnino non deficit. ſed quãdo deficit, dũ homo eſt in hac vita, reparatur.Sequens c. ſcilicet *talibus.* planum eſt.

p ¶*Firmum.*] id eſt, immobile eſt : licet poſſibile ſit eum qui prædeſtinatus eſt, nõ fuiſſe prædeſtinatũ [b] verba ſunt Apoſtoli in epiſtola ſecũda ad Timotheum,c.2.

q ¶*Fundamentum.*] i. prædeſtinatio.

r ¶ *Immobile.*] id eſt, illi quos Deus elegit, & immobiliter in fide fundauit,perſeuerant firmi. qui autem periit, non erat finaliter de fundamento, id eſt , de prædeſtinatis. infra diſtinctio. quarta. capitul. ſi ex bono. verſiculo , quid aliud.

s ¶*Signaculum.*]ideſt,hoc habens menti impreſſum in ſignum amicis & inimicis. amicis vt accedant : inimicis vt territi fugiant. hoc ſcilicet ſic,&c. etiam dum ſunt mali.

t ¶*Scit.*] i.amat & defendit prædeſtinatos ſuos etiam dũ mali ſunt: & poſtquam eos continue munit, apparet hoſtibus & amicis.quòd ipſi ſunt ſignacula Dei.Vel ſignaculũ, ideſt, diſcretionem inter prædeſtinatos & nõ prædeſtinatos.Hoc ſcilicet quod ſequitur ſcit,&c. "habent enim prædeſtinati etiam dum ſunt mali quendam characterem,quo diſtinguuntur à damnandis.vnde,ex tribu Iuda duodecim millia ſignati.

v ¶ *Quorum vita deficit.*] infra diſt.4.c.peccatum.§.verum.ca. ſi ex bono.

x *Alibus.*]Deum diligentibus.In epiſtola ad Romanos.

y ¶*Hoc ipſum.*]ſcilicet deuiare.

z ¶*Proficere in bonum.*] occaſionaliter : quia fortiores reſurgunt. arg.diſt.13.nerui. 63.diſt.c.quia ſancta.§. verum.in fi.& diſtinct.50. conſiderandum. & cap.fidelior.6.qu.1.imitare. Vel deuiare,id eſt, pœnam

a Qm̃ ſcđm Apoſtolum oẽs naſcimur filij iræ de cõſ:di.4. firmiſſime. Petr.

1 diſtin.1.de pœni. c.ſuper tribus.

" Charitas i Maria erat per gratiã cõfirmata.

2.Tim.2.

†*al.Sciuit*] orig.

ĵ.diſt.4.ſi ex bono.

b Al.imponeretur neceſſitas p̃deſtinatiõi diuinæ, qđ eſt falſum:quia oĩa q̃cũque voluit Dñs fecit ī cælo & ī terra, vt Pſal.dicit. Rom.8.

"p̃deſtinati quodam ſigno diſtinguuntur à damnandis.

Source : BIU Cujas

pœnam quam subeunt pro deuiatione, facit eis proficere : quia cũ pœna affliguntur, se recognoscẽtes humiliantur, id est, humiliores fiunt. ℨ. dist. prox. c. potest fieri [a]. ver. illuditur.

a Nam sicut dicit Greg. oculos quos culpa claudit, pœna aperit. Petr.

Circuncisio.] Casvs. Ben. sic exponit hunc casum. Non videtur hoc facere ad propositum Gra. sed tamen potest adaptari, q. d. Apostolus, si non sit aliquis circuncisus, nõ impeditur quo minus posset reparare p pœnitentiam charitatem, quam amisit peccãdo, si seruet fidem, quæ per dilectionem operatur. Sequens capitulum, & §. *Romanos.* patent.

1 Vñr esse ex glos. aliqua aut Gratiani verba.

a ¶ *Aliquid.*] quo ad salutem, quia non recipitur aliquis quia circuncisus, nec reiicitur aliquis quia præputia eus, quoniam indifferentes sunt. nec hoc ca. facit ad propositũ, sed sic potest adaptari. siue quis circuncisus sit, siue non, "poterit per pœnitẽtiam recuperare charitatem, quam amisit peccando. Vel non est aliquid, id est, non proficit ad salutem sine operibus. [b]

cc Charitas p pœnitẽtiã recuperatur.

b Sed i Apostolo super illa verba đt gl. æquatur circuncisio. his enim qui in Christo volũt viuere, virtutes apetẽdæ sũt & vitia fugienda: media vero q̃ intervitia & virtutes sũt nec fugienda sunt nec appetenda, vt est circũcisio & p̃putiũ, q̃ nihil valẽt i Christo, Petr. Io. 3. Luc. 16. & Matth. 6.

b *Non est tam iniustus.*] ℨ. e. dist. §. opponitur. ver. non est iniustus.

c ¶ *Fecerant communia.*] ecce opus.

d ¶ *Ex dilectione.*] quæ informat actum siue actionem. Ecce alacritas.

e ¶ *Ad gloriam.*] Ecce recta & pura intentio.

f ¶ *Triplex.*] quod commendatur in eis: scilicet opus, & alacritas, & recta intentio.

g ¶ *Olim.*] quasi dicat, non nunc. ita facit ad propositum.

h ¶ *Operati.*] id est, faciendo, proficiendo. Gen. 2.

i ¶ *Pro quibus.*] i. pro quorum similibus.

k ¶ *Benefaciet.*] æternaliter remunerando vel temporaliter, abũdantius quàm si non pœnitueris. "sicut enim prima bona per sequentia mala mortua & irrita facta fuerunt: ita ipsa eadem per pœnitentiam & alia bona sequentia reuiuiscunt, vel quo ad vitam æternam, vel quo ad temporale, præmium, vel ad minus supplicium subeundum, ℨ. e. dist. 3. ver. nihil. vbi de hoc.

cc Bona prima p sequẽ. mala mortificantur.

l ¶ *Qui de operibus.*] quia tempora gratiæ seruare volebant præcepta legalia: quod non licet, extra de consti. translato. Item, de quolibet.

Casvs. Ab isto loco vsque ad ca. quomodo. videtur esse. §. Gratiani secundum Bene. quod verum credo, sicut per verba inferius posita apparebit. Quidam tamen faciunt ibi casum, *Omnis.* & ibi, *Nemo.* Alij ponunt totum sub illo §. *Romanos.* Probat ergo Gratianus in hoc §. per magnam circumlocutionem, quòd Adam charitatem habuit, quam amisit. Et ad hoc inducit sequentia capitula.

cc Charitas & odiũ sũt immediata contraria.

m *Tolle.*] ¶ *Tenet.*] "quia charitas & odium immediata contraria sunt circa suum susceptibile. arg. ℨ. dist. 1. omnis qui non diligit, &c. Et est ar. diabolum ante ruinã charitatem habuisse: quia si non haberet charitatem, odium teneret. & expone, odium tenet, id est, per peccatum Deo sit odibilis.

n ¶ *Nemo potest duobus dominis seruire.*] Arg. contra. ff. de ope. liber. l. pen. [c]

cvbi loqtur qñ nõ sunt cõtrarij: secus si cõtrarij essent, vt hic. Arc.

o ¶ *Adam vero.*] verba sunt Gra. vsque ad illud c. quomodo.

p ¶ *In ecstasi.*] scilicet prophetiæ.

q ¶ *Intererat.*] id est, facta erat ei reuelatio, & data scientia, quam Angeli habent, & illi qui sunt in cælesti curia.

r ¶ *Vaticinabatur.*] dicens, hoc nunc os ex ossibus, &c. vnde Apostolus: Sacramentum magnum hoc est in Christo & ecclesia. extra de biga. debitum.

s ¶ *Habebat.*] sed non statim in sui creatione.

t ¶ *Item si sine charitate.*] video G. nitentem asserere, quòd Adam habuit ex creatione duplicem virtutem. Celebrior autem est sententia, "quòd Adam duplicem habuit statum ante peccatum, in creatione, sola naturalia accepit, quibus proficere vel mereri non poterat: post creationem addita sunt ei gratuita. Vnde dicit August. habuit Adam vnde posset stare, sed non vnde posset proficere. & hoc in primo statu. Dicit autem August. Et illud habuit primus homo, posse quod vellet: sed nõ habuit velle quod posset: quia & si habuisset, non peccasset. Habuit ergo posse quod vellet bonum, id est, virtutes in secundo statu quãdo cecidit: vnde dicitur spoliatus gratuitis, & vulneratus etiam in naturalibus. Habuit ergo in primo statu innocentiam sicut puer: sed charitatem non: vnde non erat bonus, & ita habuit quo stare posset, sed non vnde mereretur, cum charitatem non haberet, sine qua nemo proficit nec mouetur ad merendum: sed in secundo statu habuit charitatem secundum quam hæc dicta intelliguntur. [d]

"Adã ante peccatũ habuit duplicem statum

Coloss. 3.

Luc. 15.

v ¶ *Accepit.*] sed non statim in sua creatione.

d in cõcione ad Cathecumenos verbis hincinde collectis d idem per omnia. Pet.

Item Apostolus ad Galatas 5.

C. XXVIII.

Circuncisio non est aliquid [a], neque præputium: sed fides, quæ per dilectionem operatur.] [1] Et hoc olim in vobis, quia currebatis bene per opera fidei ex dilectione.

Item ad Hebræos c. 6.

C. XXIX.

Non est tam iniustus [b] Deus, vt obliuiscatur operis vestri, &c.]

Operis, quo omnia sua fecerant communia [c], & hoc ex dilectione [d], & hoc ad gloriam [e] Dei. Ecce triplex [f] bonum, quasi diceret, olim [g] multa operati [h], estis, pro quibus [i], si pœnitentis de malis, benefaciet [k] vobis Deus. Romanos quoque, & Galatas dum Apostolus redargueret, merito fidei probat assecutos remissionem peccatorum, & sanctificationem in spiritu sancto, & iustitiam bonæ operationis: quæ omnia aut sine charitate numquam vere fuerunt in eis: aut veram charitatem habuerunt: à qua postea lapsi sunt, qui de operibus [l] legis gloriabantur.

Item de quolibet adulto Aug. ait.

C. XXX.

Tolle charitatem: odium tenet [m]. *Item.* Omnis, qui non diligit, odit. *Item in Euangelio.* [Nemo potest duobus dominis seruire [n]: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum sustinebit, alterumque contemnet.]

Adam [o] vero cum in virili ætate à Domino creatus sit, antequam à diabolo tentaretur, dum de latere eius vxor formabatur, dum in ecstasi [p] raptus angelicæ curiæ intererat [q], dum euigilans futura Christi & Ecclesiæ sacramenta vaticinabatur [r], aut charitatem, aut odium habebat [s]. Si autem odium habebat, non fuit diabolus auctor nostri peccati. Item. Si sine charitate [t] à Deo creatus est, eius similitudinem in creatione sui nequaquam accepit [v]. Item, si sine charitate creatus est, iustus, & innocens à Deo factus non est: creatura namque rationis capax, & liberi arbitrij, iustitiæ, & innocentiæ sine charitate particeps esse non potest. colligitur ergo, quòd Adam antequam peccaret, charitatem habuit, sine qua iustus, & innocens esse non potuit.

Vnde Augustinus in Genesim ad litteram. lib. 6. c. 24.

C. XXXI.

Quomodo renouari dicimur, si nõ hoc recepimus, quod perdidit primus homo, in quo omnes moriuntur? Hoc plane recepimus: quia iustitiam, ex qua in peccatum lapsus est. *& paulo post. c. 7.* ¶ Expoliantes [x] vos veterem [y] hominem cũ actibus suis, induite [z] nouum [a], qui renouatur [b] in agnitionem Dei secundum imaginem eius [c], qui creauit eum [d]. Hanc imaginem in spiritu mortis impressam perdidit Adam per peccatum. *& post pauca.* ¶ Stola [e] illa prima, iustitia est, vnde lapsus est Adam.

¶ In hoc & in sequenti capitulo addita sunt nonnulla ex originali, in quo tamen longe copiosius, & clarius hæ sententiæ exponuntur.

Idem in homilia 11. [2]

C. XXXII.

Princeps vitiorum omnium, dum vidit Adam ex limo terræ ad imaginem Dei factum, pudicitia ornatum, temperantia compositum, charitate circundatum †, primos parentes illis donis, ac tantis bonis expoliauit, insuper & peremit [f]. Namque cum homini abstulisset pudicitiam, continentiam, charitatem, immortalitatem, dominio suo eum obstrinxit. *& paulo post.*

†al. splendidum

Vomodo renouari.] Casvs. Dicitur quòd non potest homo renouari vel reuocari de vetustate peccati ad nouitatem, in qua fuit primus homo, nisi recipiat iustitiam, quam perdidit primus homo, & induat nouum hominem, secundum quòd dicit Apostolus, *Imaginem.* imaginem Dei appellat virtutes, quibus homo Deum imitatur. *Stola.* Alludit historiæ de prodigo filio: cui scilicet pater iussit dari primam stolam, scilicet vestem charitatis & iustitiæ, quam per peccatum amiserat. quæ historia habetur supra trigesimaseptima distinctio. capit. legimus. §. hinc etiam. Sequentia tria capit. plana sunt, scilicet, *princeps. quando. primus. Confabulator.* quia fruebatur colloquio angelorum.

x ¶ *Expoliantes.*] hoc habetur in epistola ad Colossenses.

y ¶ *Veterem.*] id est, habitum peccatorum, & vsum, &c. cum actibus suis, id est, vbi nec habitus, nec actus peccatorum aliquando adsit. homo enim vetus nihil aliud est quàm vetus vita, quæ est in peccato, quod contraximus ab Adam.

z ¶ *Induite.* scilicet habitum virtutis.

a ¶ *Nouum.*] hominem. ideſt, rationabilem mentem.

b ¶ *Qui renouatur.*] id est, magis & magis crescit, & acquirit cognitionem Dei: & illa renouatio fit secundum imaginem eius.

c ¶ *Eius.*] id est, imaginem eius in ratione, quæ est imago Dei: vnde Esaias, Non creditis nisi intellexeritis in spiritu.

d ¶ *Qui creauit eum.*] scilicet nouum hominem in agnitionem sui ad hoc vt ipsum Deum agnosceret.

e ¶ *Stola.*] alludit Euangelicæ parabolæ de prodigo filio. 37. dist. c. legimus. §. hinc etiam.

f *Princeps vitiorum.*] ¶ *Peremit.*] id est, necessitate moriendi adstrinxit.

Source : BIU Cujas

a ¶*Charitate.*]ſ.16.q.2.viſis contra.

b *Qvando.*] ¶*Solus.*] arg. pro ſolitudine.32.q.1.nuptiæ.7.q.1.illud. contra.ſ.81.diſtin.in omnibus.contra extra de ſtatu monac.ca.2.contra extr. de of.deleg. prudentiam. contra. Sol.per c.28.q.1.ſæpe.

c *Primus.*]¶*Confabulator.*] id eſt per contemplationē de illo cogitando.[a]

a Vel dic, Cōfabulator, ſ.angelorū:qa eorū colloqo frequenter vtebatur.

Illa anima.]Casvs. Dicitur hic quòd illa anima depicta eſt, quæ habet gratiam renitentē ſplendore pietatis, & quæ in ſe habet effigiem diuinæ operationis, & imaginem paternę ſubſtantiæ. ſed hæc omnia per quæ deſignantur virtutes, amiſit Adam poſtquam lapſus fuit.Sequentia tria c.patent,ſcilicet, *ſimilem ſapiens,vt cognouerunt. Nudi*,veſtibus corporalibus.

d ¶ *Illa anima.*] hæc verba ſunt Apoſtoli in epiſtola ad Hebreos.

e ¶*Elucet.*]per imitationem.

f ¶ *Imaginem.*] id eſt, imitationem.

g *Sapiens.*] Hæc ſunt, ſcilicet virtutes.

† abſunt ab originali.

h ¶*Qua nemo.*]ſ.32.q.5. de pudicitia.

i ¶ *Nudus.*] à virtutibus.

k *Sed nec Adam primus.*] aliàs, primo eſt, ideſt,in primo ſtatu ſuo.

Vt cognouerũt.] OPPONITVR. Casvs. Sicut Gratianus opponit ad id quod dictum eſt ſ. in pr. in illo §. *Item ſine charitate.* vbi dicitur, quòd non habet charitatē qui poſtea peccaturus eſt criminaliter, quod oſtendit eſſe falſum exemplo Adæ,Moyſi & Aaron, & Dauid, qui habuerunt charitatem,ſicut in littera probatur: tamē poſtea amiſſa charitate peccauerunt mortaliter: ita ponitur caſus iſte,licet videatur valde prolixus. Vel poteſt dici, quòd opponitur contra hoc, quòd charitas ſemel habita deſeri non poteſt.*Si ſic per manſiſſet*, ſcilicet Adam,quod poſtea dicit. *De cuius ſpiritu*, ſcilicet ſcientia & gratia faciendo eos prudentes.*Ad aquas contradictionis*: quia etiā electi deſperauerunt de potentia Dei,quaſi contradicentes promittenti.Et ad hoc inducit ſequentia capitula.

Iob 27.

¶Adam amiſſa temperantia intemperans effectus eſt : perdita charitate [a] malus inuentus eſt.

Item Ambroſius libro 6.epiſt.41.ad Sabinum.

C. XXXIII.

QVando Adam ſolus [b] erat, non eſt præuaricatus : quia mens eius adhærebat Deo.

Item ad eundem eodem libro.epiſt.42.

C. XXXIIII.

PRimus homo erat opus Dei recens, confabulator [c] aſſiduus,ciuis ſanctorum,complantatus[A] virtutibus.

A ¶Complantatus.]*In vulgatis erat*,angelorum complantatus, *quæ vox abeſt à multis manuſcriptis,& ab originali.*

Idem in Hexæmeron,lib.6.c.7.

C. XXXV.

ILla anima [d] à Deo pingitur, quæ habet in ſe virtutum gratiam renitentem,ſplendoremque pietatis.Illa anima bene picta eſt, in qua elucet [e] diuinæ operationis effigies. Illa anima bene picta eſt, in qua eſt ſplendor gloriæ, & paternæ imago ſubſtantiæ.Secundum hanc imaginem , quæ refulget, pictura pretioſa eſt. Secundum hanc imaginem [f] Adam antę peccatum[depictus † fuit:] ſed vbi lapſus eſt,depoſuit imaginem cæleſtis : ſumpſit terreſtris effigiem.

Idem de fuga ſæculi,c.4.

C. XXXVI.

SImilem Dei eſſe,eſt habere iuſtitiam,habere ſapientiam, & in virtute eſſe perfectum.

Idem libro ſecundo de Iacob,& vita beata,c.5.

C. XXXVII.

SApiens [g] nunquam inanis eſt, ſemper in ſe habens amictum prudentiæ , qui poteſt dicere[iuſtitiam induebam , & veſtiebam iudicium.] ſicut dixit Iob. Namque hæc mētis ſunt interna velamina:quæ nemo [h] alius poteſt auferre, niſi cum aliquem ſua culpa deſpoliat. Deniq; ſic deſpoliatus Adam nudus [i] inuentus eſt.

Idem in libro de Iſaac,& anima,c.5.

C. XXXVIII.

SEd nec Adam primus [A k] nudus erat,quando cū innocentia veſtiebat.

A ¶ Primus.] *in originali eſt*, primo. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum.Vox autem*, homo, *quæ in vulgatis ſequebatur,abeſt etiā à multis manuſcriptis.*

Idem in libro de paradiſo,c.13.

C. XXXIX.

VT †cognouerunt, quòd nudi eſſent.] Et ante quidem nudi erant:ſed non ſine virtutum integumentis.

Opponitur [l] *etiam illud, quod omnis clamat* [m] *auctoritas: ſi ſic permanſiſſet, vt erat ante peccatum , eſſet tranſlatus in gloriam, quam habituri ſunt ſancti:ſed nemo adultus ſine charitate intrat : charitatem ergo habebat.*

¶*Item opponitur de Moyſe,cuius fidem Apoſtolus in epiſtola ſua ad Hebræos commendans, dignis præconiis eius merita prædicauit:dum ſe negauit eſſe filium filiæ Pharaonis* [n]*,malens affligi cum fratribus, quàm perfrui iucunditate temporalis palatij: dum fratri compatiēs,Aegyptium fabulo obruit: dum veritus animoſitatem regis, Aegyptum reliquit* [o] *: dum diuino vallatus auxilio, regis furorem contempſit , atque in virtute ſignorum populum de Aegypto eduxit. Quæ omnia quibus laudibus ſunt efferenda , ſi tunc charitas in eo non erat,cum non habeat aliquid viriditatis in ſe ramus boni operis, niſi procedat ex radice charitatis? Quomodo autem charitatem non habebat , cui Dominus facie ad faciem loquebatur , ſicut homo ſolet loqui cum amico ſuo ? Quomodo charitatem non habebat , qui pro populo ſupplicans dicebat [aut dimitte eis noxam hanc aut me dele de libro* p *tuo ?] An non proximum diligebat , qui pro populo ſe obiiciens, illum ab interitu liberauit? An non diligebat Deum , qui pro eo in vituli cultores deſæuiens,ipſius vituli caput in puluerem comminuit, atque vt in ſeceſſum proiiceretur, aqua miſtum Iſraelitis bibendum dedit, nonnullos ex eius cultoribus gladio feriri præcipiens , vt populum , cuius erat interitus maior futurus, reconciliaret Deo? An non charitatem habebat , de cuius ſpiritu Dominus accepit, & ſuper ſeptuaginta* q *ſeniores* [r] *Iſrael præpoſuit ? Qui tamen ad aquas contradictionis de Dei potentia,ſiue de eius benignitate dubitans , cum cetera , certa fide promiſiſſet , producturus aquam de petra, diffidenter excrepuit dicens. [Numquid de petra hac potero vobis educere aquam?] Quod nulli leue videatur* [s] *, cum in pœnam delicti eius ſibi,& Aaron à Domino dictum ſit. [Quia non exaudiſtis vocem meam, vt glorificaretis me coram filiis Iſrael , non introducetis populum hunc in terram , quam dedi eis.] An charitatem non habebat Aaron,quando fratri coadiutor* [t] *datus eſt, vt eſſet os eius* [v] *ad populum , vt per eum ſigna fierent in Aegypto ? Qui tamen in cultura vituli poſtea conſenſum* [x] *populo adhibuit. An charitatem non habebat,quando ex omni multitudine filiorum Iſrael ſolus à Domino electus* [y] *eſt , vt pontificatu ante eum fungeretur? Si charitatem non habebat, bonus non erat : Si autem bonus non erat, cur præ ceteris à Domino in pontificem electus eſt? An charitatem non habebat , quando pro populo cum thuribulo incendio ſe oppoſuit* [z]*, & iram Dei placuit? Et tamen,vt præmiſſum eſt, ad aquas contradictionis iram Domini aduerſum ſe poſtea prouocauit. Numquid etiam Dauid charitatem non habuit , ſuper quem ſpiritus Domini à die vnctionis directus eſt? An forte dicetur eſſe directus ſuper eum,vt ex tūc gratiam prophetandi* [a] *haberet,non vt ex eo gratiam diuinæ dilectionis acciperet? Quod abſurdum plane videtur de eo ſentire,de quo Dominus ait [Inueni hominem ſecundum cor meum.] Quomodo etiam charitatem non habebat,qui quærenti animam ſuam pepercit? qlli oram chlamydis eius præcidit* [b]*,poſtea cor ſuum grauiter percuſſit clamans [Quem perſequeris rex Iſrael,canem mortuū,& culicem vnū?] Quomodo charitatem non habebat,qui mortem inimici ſui tam grauiſſime tulit? Quomodo charitatem non habebat,qui aquam de ciſterna Bethleem ſuorum periculo ſibi oblatam non bibit* [c]*,ſed coram Do-*

a ¶*Et*

†*Et*]orig. Gen.3.

l ¶ *Opponitur.*] contra id, ſcilicet q; charitas ſemel habita deſeri non poteſt.

m ¶*Omnis clamat.*]id eſt, nulla negat.nam clamare dicitur ex quo non contradicit. arg. ff.de vſufr.ac.l.1. §.vl. vel omnis qui loquitur de hac materiā.ſi.t.diſt.omnes leges.aliàs 2.q.2.omnes leges. Heb.11.

n ¶*Filiæ Pharaonis.*] ſcilicet Termoth,quæ Moyſen de ciſcella ſcirpea, in qua mater illum expoſuerat ſuſcipiens, eum nutriri fecit,“ & tādem eum adoptauit in filium, vt in apologo inuenitur. Exod.2. “ Moyſen filia Pharaonis in filiū adoptauit.

o ¶*Reliquit.*] & fugiens per deſertum in terram Madiam,duxit filiam Ietro:ex qua ſuſcepit duos filios.

p ¶ *De libro.*] ſcilicet vitæ præſentis. Vel dic vt ſ.45.diſt. diſciplina. B.Greg. homil.27. Exod.33.

q ¶*Septuaginta.*]ſ.84. diſt.porro.

r ¶*Seniores.*]faciendo eos prudentes & peritos ad ſimilitudinē Moyſi, non autem de ſpiritu eius aliquid ſubtrahendo , vt ſciret regere populum, cum Moyſes iam ſolus non ſufficeret. Exod.32. Num.16. Exod.33.

s ¶ *Videatur.*] ſcilicet hoc peccatum.33.qu.4.§.cum ſuperna.

t ¶ *Coadiutor.*] cum Moyſes eſſet aliquantulum impeditæ linguæ. Num.11.

v ¶*Os eius.*]loquendo pro Moyſe.

x ¶*Conſenſum.*] ſ.50. diſt. c.ſi poſt.§.econtra. Num.20.

y ¶*Electus.*] ſ.95. diſt. eſto.

z ¶*Oppoſuit.*]ſuccenſo Chore cum familia ſua.7.q.1.denique.

a ¶*Prophetandi.*] non eſt ſufficiens probatio quòd charitatem ideo habuerit. Exod.4. “Saul prophetauit, & Saul prophetauit, vt ſ.1.qu.1.prophetauit. Num.23.

b ¶*Præcidit.*] ſ.2.q.7. c.plerumq;.§.de his.

c ¶ *Non bibit.*] ſupra diſt.41. delitiæ. Num.16.

Source : BIU Cujas

a ¶*Et vilior.*]id est,humilior.

"Charitatẽ se hre an possit aliqs cognoscere

b ¶*Iudica me.*]secundum iustitiam:"ergo sciebat se charitatem habere:& bene potest ex reuelatione:aliter non crederem. vnde Apostolus:Nihil mihi concius sum,&c.j.dist.3.§.adhuc.ver.non enim.

c ¶*Bethsabeæ.*]s.dist.50.c.si post.§.econtra.

d ¶*A propheta.*] scilicet Nathan.

2.Reg.23. FVGERAT SANCTVS. Casvs.Primo ponuntur verba Ambrosij, quæ probant, q̃ Dauid charitatem habebat cum fugit à facie Saulis. Postea dicit Gratianus, q̃ Dauid charitatem habebat, & postea peccauit in dinumeratione populi.Postea dicit, q̃ secũdum illam sententiam,quę dicit, q̃ charitas non potest amitti,& quòd nunquam habuit charitatem qui criminaliter peccat: veram remissionẽ peccatorum in baptismo non fuit cõsecutus, qui postea criminaliter peccauit: siue fuerit adultus,siue infans,qui ad baptisma accessit. Et licet huic sententiæ Iouiniani videatur aludere quod legitur in epistola Ioannis: Qui natus,&c.sententia tamen illa est veritati aduersa,vt ostendit Hieronymus in sequenti cap. Et not. q̃ secundum H.ibi incipiunt verba Gratiani, *Cui sine charitate. Generatio*, id est,gratia. *Quantum*, id est, quantuncumque.Historia autem Dauid habetur s.1.q.4. ecclesia.§.item Dauid.

Psal.7.

Psal.35.

Psal.25.

2.Reg.11.

2.Reg.12.

Psal.50.

1 Mutatis verbis, sed incolumi sententia.

e ¶*Populi.*] s. 24. qu.1. non afferamus.

f ¶*Pœna.*] s.1.q.4.§.item Dauid.

2sen.3.di.30 2.Reg.24.& Paralip.21.

g ¶*Sententiam.*]ideſt, opinionem,quæ asserit, quòd qui peccatu rus est,numquam habuit charitatem,vt in principio huius distinct.

h ¶*Renatus.*] hoc bene soluit magister, in fine.

i ¶*Sed generatio.*] ideſt,Deus regenerans.

SI enim inquit.]Casvs.Hoc est c.Hiero. scribentis contra Iouinianum hæreticum: & protenditur vsque ad §.sequentem.*Euidenter.* Et primo opponit Iouiniano ducendo eum ad inconueniens:& ostendendo q̃ verba Ioannis intelligenda sunt per comparationem. Hug.igitur casum istius c.sic ponit.Hoc c.diuiditur in tres partes.In prima ostendit Hier.q̃ illa auctoritas Ioannis,Omnis qui natus est ex Deo,non peccat: non ita intelligenda est,q̃ postquam aliquis recepit gratiam,& habuit charitatem, peccare non possit.si enim sic intelligeretur,iam contradiceret sibi Ioannes, qui baptizatus dicebat baptizatis,Si dixerimus quòd peccatum nõ habemus,ipsi nos seducimus.Est ergo sic intelligenda illa auctoritas. *Qui natus est ex Deo*, i. qui recipit gratiam Dei, non peccat, donec perseuerat in ea. In 2.parte procedit circa eadem verba Ioannis, & auctoritate Iob & Pauli,& exemplo Petri probat, quòd quilibet potest peccare, & inducit etiam auctoritatẽ Iacobi,per quã probat,quòd boni possunt peccare.In 3.parte illud idem ostendit exemplo Dauid, Salomonis, & Iesu filij Iosedech,& quorundam aliorum,qui peccauerunt mortaliter,licet primo haberent charitatem,quod etiam in angelis cõtingit.Secunda pars ibi, *Et beatus Iob.* Tertia ibi,*Dauid electus.Ille*,s.Ioannes. *Aduersarius*,s.Iouinianus.*Nihil*,s.peccati.*Peccatum fecit*,i.hostiam pro peccato,vel similitudinem peccati:quia similis fuit peccatoribus. *Soluit*,s.Paulus.*Reuera*, verba Hierony.*Non est volentis*,s.ipsum currere. *Ad calcem*,i.finem vel perfectionem.*Nouam imperitiæ factionem*,i.nouam & pernicioſam adinuentionem.similiter verba sunt Hieronymi. *In lumbis*, quantum ad viros.*Super vmbilicum*, quantum ad mulieres. *Partitionem*,ideſt,disputationem,quam cum Iouiniano habebat.

mino libauit? Quomodo charitatem non habebat,qui irritus à Michol filia Saul,eo quòd ante arcam Domini citharam,& psalterium percutiens saltasset, ait [*Ludam,* & *vilior* a *fiant in oculis meis.*] *Si charitatem non habebat,qua conscientia securus imprecabatur sibi ipsi dicens* [*Si reddidi retribuentibus mihi mala,decidam merito ab inimicis meis inanis?*] *Si charitatem non habebat,qua temeritate iuste se iudicari rogabat,dicens*[*Iudicab me Deus secundum iustitiam meam, & secundum innocentiam meam super me?*] *Idem* [*Iudica me Domine quoniam ego in innocentia mea ingressus sum?*] *& tamen post tot,& innumera alia diuinæ,& supernæ dilectionis indicia,quàm grauiter deliquerit,nullus ignorat qui Bethsabeæ* c *adulterium, & Vriæ homicidium audiuit.Cuius pœnitẽtiam si sine charitate Domino obtulit,veram cordis contritionem non habuit.Quomodo ergo sacrificium cordis contriti,& spiritus contribulati Domino promittere audebat dicens?* [*Si voluisses sacrificium,dedissem vtique holocaustis non delectaberis. Sacrificium Deo spiritus contribulatus, &c.*] *Denique cum falsæ pœnitentiæ nulla à Deo promittatur remissio, quomodo à propheta*d *audire meruit,* [*Dimissum est tibi peccatũ tuum,*] *si veram cordis contritionem non habuit? Euidenter itaque apparet eum tunc charitatem habuisse,& ex charitate sacrificium cordis contriti,& spiritus contribulati Domino obtulisse:alioqui temerarie postulasset* [*Auerte faciem tuam à peccatis meis,*] *& cetera,quæ in eodem psalmo continentur, nisi odium mali, & dilectio boni ad humilitatem pœnitentiæ illum prouocasset. De quo etiam sanctus Ambrosius in libro de Isaac,& anima,c.3.scribit dicẽs.* [1 *Fugerat sanctus Dauid odia Saul regis,non relinquens terras,sed declinans cõtagia regis immitis, & superbi: quia mens eius adhærebat Deo,*] *cui sine charitate nullus adultus adhærere potest.* 2 *Et tamen,quã grauiter in populi*e *dinumeratione postea deliquerit,ipsius delicti pœna*f *indicauit. Item secundum hanc sententiam* g*, qui criminaliter deliquerit, veram peccatorum remissionem in baptismo consecutus non est,siue in annis infantiæ, siue adultus ad baptismum accessit: quia Dei amorem non habuit,sine quo nemo vmquam inuenit gratiam,atque ita secundum hæresim Iouiniani, si vere ex aqua, & spiritu sancto quis renatus* h *fuerit, vlterius criminaliter peccare non potest:vel si criminaliter peccat, aqua tantũ,non spiritu probatur esse renatus.Cui sententiæ illud epistolæ Ioannis consentire videtur* [*Omnis,qui natus est ex Deo,peccatum non facit: quoniam semen ipsius manet in eo:& non potest peccare,quia ex Deo natus est.In hoc enim manifesti sunt filij Dei,& filij diaboli.*] *Et in fine epistolæ* [*Omnis,qui natus est ex Deo,non peccat:sed generatio*i *Dei conseruat eum:& malignus non tangit eum.*] *Verum hæc auctoritas Apostoli,quantum illi sententiæ faueat, atque illa secta erroris quantum veritati sit aduersa, Hieronymus ostendit scribens cõtra Iouinianum,lib.2.in principio.*

C. XL.

3 SI enim,inquit,omnis,qui natus est ex Deo, non peccat, & à diabolo tentari non potest, quomodo præcipit, vt caueant, ne tententur?dicens[Filioli custodite vos à simulachris.]& in eadẽ rursus epistola[Si dixerimus,quia peccatum k non habemus, ipsi nos seducimus,& veritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra: fidelis, & iustus est,vt remittat nobis peccata nostra, & mundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus, quia non peccauimus, mendacem l facimus eum, & verbum eius m nõ est in nobis.] Existimo,quòd Ioannes baptizatus n ad baptizatos scripserit,& q̃ omne peccatum à diabolo o sit. Ille peccatorem se cõfitetur, & sperat remissionem, post baptisma, peccatorum. Et Iouinianus meus dicit[Ne tangas me,quoniã mundus sum.] Quid ergo? Contraria sibi Apostol[9] loquitur?minime p. In eodem quippe loco,cur,hoc dixerit, statim edisserit[Filioli mei hæc scribo vobis, vt non peccetis q:sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem, Iesum Christum iustum [4]: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris:non pro nostris autem tantũ, sed etiam pro totius mundi r. Et

¶*Si enim.*] primo opponit Iouiniano, ducendo eum ad inconueniens,tandẽ ostensurus qualiter verba Ioannis sunt intelligenda per compositionem.H.

1.Io.3.

Casvs.Primo ostendit Hieronym[9], quòd illa auctoritas Ioannis:Omnis qui natus est ex Deo, non peccat.non ita intelligenda est,quòd postquàm aliquis recepit gratiã, &habuit charitatem, peccare non possit. si enim sic intelligeretur,ergo contradiceret sibi Ioannes, qui baptizatus dicebat baptizatis: si dixerimus quòd peccatum nõ habemus,ipsi nos seducimus.Intelligenda est ergo sic illa auctoritas qui natus est ex Deo, i. qui recepit gratiam Dei,non peccat, s.donec perseuerat in ea. Secũdo procedit circa ea verba Ioannis,& auctoritatem Ioannis & Pauli probantiũ,quòd quilibet peccare potest. inducit etiam auctoritatem Iacobi,& probat etiam quòd boni peccare possint. Vltimo ostendit illud idẽ exemplo Dauid,Salomonis,& Iesu filij Iosedech, qui peccauerunt mortaliter, licet primo haberent charitatem: quod etiam in Angelis contingit.

3 Omissis aliquot verbis.

1.Ioan.5.

1.Ioan.1.

k ¶*Peccatum.*] saltem veniale.& alibi,Cum omnia feceritis:dicite: "qa inutiles serui sumus.& Greg.Væ iusto si remota misericordia à Deo iudicetur. ar.s.di.1.quẽ pœnitet.

"serui inutiles sumus.

1.Ioan.2.

l ¶*Mendacem.*]ipse enim dixit omnem hominem peccatorem, cum dixit per prophetã,Omnis homo mẽdax. & Paulus in epistola ad Romanos.Est autem Deus verax, omnis autem homo mendax.

4 Adde Alb. de Rosi.i l.1. C.de suffr. ĩ q. an officiũ aduoc.de iure diuin. sit licitũ & meritoriũ: vbi ostendit saluatorẽ nr̃m sępius vsum fuisse offõ aduocõnis.

m ¶*Verbum eius.*]s.Christi,qui veritas est,vt j.eo.c.ver.qui dicit.

n ¶*Baptizatus.*] similiter & de aliis Apostolis dicendum,quòd fuerint baptizati.arg.de consec.dist.4.c.quando.& c.si eos.

o ¶*A diabolo.*]saltem per imitationem,nõ per suggestionem:"quòd ipse scilicet sit auctor omnis peccati mortalis, cum multa interius eo ignorante committantur mortalia. vnde Aug. diabolus non est immissor malarum cogitationum,sed incensor.26.q.4.c.vlt.Vel dicitur hoc habito respectu ad initium primi peccati,quod eo suggerente factum est,& vnde omne peccatum propagatum est.hoc nisi sic exponeres, contradiceret illud Psalmistæ:Ab occultis meis,&c. Et illud:Incensa igni & suffossa,&c.j.eo.c.ver.quanquam.

"Ecclesia pro infidelibus orat.

"diabolus an sit auctor omnis peccati.

p ¶*Mimime.*] quoniam in diuina pagina contrarietas vera non inuenitur.23.q.5.quid ergo.28.q.1.sic enim.s.ea.dist.1.pernicioſe.

q ¶*Non peccetis.*]dicendo,scilicet non peccauimus.

Additio. Quasi dicat ne malam securitatem assumatis dicẽdo,vos esse sine peccato,secundum Hug.

r ¶*Totius mundi.*] etiam infidelium:"quia ecclesia bene orat pro infidelibus. argument.supra eadem distinctione, in cap.charitas est. versic.item proximos.non tamen pro iam mortuis.12.quæst.2. non existimemus.

Source : BIU Cujas

in hoc ſcimus,quòd cognouim⁹ [a] eum, ſi mãdata eius obſeruemus. Qui dicit ſe noſſe Deum,& mandata eius non cuſtodit, mendax eſt, & in eo veritas non eſt. Qui autem ſeruat verbum eius, vere in hoc charitas Dei perfecta eſt. In hoc ſcimus, quoniam in ipſo ſumus.Qui dicit ſe in ipſo manere, debet,ſicut ille ambulauit,& ipſe ambulare.]Propterea,inquit,ſcribo vobis filioli mei,omnis,qui natus eſt ex Deo,non peccat,vt non peccetis [b]: & tandiu ſciatis vos in generatione Domini permanere, quamdiu non peccaueritis [c]: immo [d],qui in generatione Domini perſeuerãt, peccare nõ poſſunt [e]. Quæ enim communicatio luci,& tenebris? Chriſto,& Belial? Quomodo dies,& nox miſceri nõ quę runt? ſic nec iuſtitia,& iniquitas, peccatum, & bona opera, Chriſtus,& Antichriſtus.Si ſuſceperimus Chriſtum in hoſpitio noſtri pectoris, illico fugamus diabolũ. Si peccauerimus , & per peccati ianuam [f] ingreſſus fuerit diabolus, protinus Chriſtus recedit:vnde & Dauid [g] poſt peccatum[Redde mihi,ait,lætitiam ſalutaris tui] ſcilicet,quam peccando amiſerat. [Qui dicit ſe noſſe Deum,& mandata eius non cuſtodit,mendax [h] eſt & in eo veritas non eſt.]Chriſtus veritas appellatur [Ego ſum, inquit, via [i], & veritas [k], & † vita. [l]) Fruſtra nobis in eo plaudimus,cuius mandata non facimus. (Scienti bonum,& non facienti illud, peccatum [m] eſt. Quomodo corpus ſine ſpiritu mortuum eſt: ſic [n] & fides ſine operibus mortua eſt.) Nec grande putemus vnum Deum noſſe [o],cum & dæmones [p] credant [q],& contremiſcant.(Qui dicit ſe in ipſo manere, debet, ſicut ille ambulauit,& ipſe ambulare.) [4] ¶ Eligat aduerſarius è duobus , quod vult: optionem enim damus:manet in Chriſto, an non manet? Si manet, ita ergo ambulet,vt Chriſtus.Si autem [r] temerarium eſt ſimilitudinem virtutum Domini polliceri , non manet in Chriſto , quia non ingreditur, vt Chriſtus.Ille peccatum non fecit, neque inuentus eſt dolus in ore eius:qui cum malediceretur, non remaledixit,& tanquam agnus coram tondente , ſic non aperuit os ſuum : ad quem venit princeps mundi iſtius , & inuenit in eo nihil: qui cum peccatum non feciſſet,pro nobis peccatum [s],eum fecit Deus. Nos autem iuxta epiſtolam [t] Iacobi multa peccamus omnes:& nemo mundus à peccatis,nec infans† [u],ſi vnius quidem diei fuerit vita eius. Quis enim gloriabitur caſtum ſe habere cor, aut quis confidet mundum ſe eſſe à peccatis ? tenemurque rei in ſimilitudinem pręuaricationis Adæ.Vnde & Dauid(Ecce,ait,in iniquitatibus conceptus ſum,&in delictis concepit me mater mea.) Et beatus Iob(Si fuero iuſt⁹ [x], os meum impia [y] loquetur : & ſi ſine crimine [z] , prauus inueniar : & ſi purificatus in niue, & lotus mundis manibus , ſatis me ſorde tinxiſti [a] , & execratum eſt me veſtimentum [b] meum.) Verum , ne penitus deſperemus , arbitrantes nos poſt peccata baptiſmi non poſſe ſaluari , ſtatim hoc ipſum temperat. (Et ſi quis peccauerit [c] , aduocatum habemus apud patrem, Ieſum Chriſtum iuſtum: & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris : non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi.) Hoc ad credentes poſt baptiſma loquitur:& aduocatum pro delictis eorum Dominum pollicetur. Nec dicit ſiquid peccaueritis , aduocatum habetis apud patrem , Chriſtum , & ipſe eſt propitiatio pro peccatis veſtris, ne eos diceres non plena fide baptiſma conſecutos : ſed (aduocatum , inquit, habemus apud patrem, Ieſum Chriſtum : & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris,) & non ſolum pro Ioannis, illorumque peccatis , ſed etiam (pro totius mundi.) In toto autem mundo & Apoſtoli ſunt, omneſque [d] credentes.Ex quibus liquido comprobatur poſt baptiſma poſſe peccari.Fruſtra enim habemus aduocatum Ieſum Chriſtum , ſi peccari non poteſt. Petrus apoſtolus , ad quem dictum fuerat (Qui lotus eſt , non neceſſe habet , vt iterum lauet.) & (Tu es Petrus , & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam) ab ancilla perterritus negat. Et ipſe Dominus (Simon, Simon , ecce , inquit , ſatanas poſtulauit vos , vt cribraret [e] ſicut triticum , ego autem rogaui pro te, ne deficeret [f] fides tua.) *& infra.* ¶Si non peccamus poſt baptiſma , cur nobis poſcimus peccata dimitti, quæ in baptiſmate iam ſunt dimiſſa? Quid oramus, ne intremus in tentationem , & vt liberemur à malo , ſi diabolus tentare non poteſt iam bapti-

a ¶*Cognouimus.*] i.dileximus.

b ¶*Non peccetis.*]mortaliter. aliàs contrarium eſſet ei quod dixi ſ.ſi dixerimus quia peccatum,&c.

c ¶*Peccaueritis.*]hactenus ſunt verba Ioannis : quæ ſequuntur, ſunt verba Hieronymi.

d ¶ *Immo.*] hic aperit Hieronymus qualiter verba ſiue dicta Ioannis ſunt intelligenda per compoſitionem, ſ. vt quis dum moratur in ſanctitate percepta & generatione Dei,ꝙ peccet mortaliter,eſt impoſſibile.

e ¶*Non poſſunt.*]coniunctim intellige,ſicilicet permanentes in charitate. 33.q.1. cum renuntiatur.ſ.diſt.50. conſiderandum.

2.Cor.6.

f ¶*Ianuam.*]dicit Auguſt. "ꝙ illæ duę ſunt portæ, quibus intrat diabolus,ſ.cupiditas, & timor. per eaſdem ecõtrario intrat Deꝰ. iſti ſunt aperiendæ, illi claudendæ.ℑ.diſt.7. c.2.& 3.

"Diabolus intrat in homines per duas portas

g ¶*Vnde Dauid.*] iſtud non continuatur proximo, ſed ſuperiori,ſi ſuſceperimus,&c.

Pſal.50.

h ¶*Mendax.*]ſaltẽ opere. 11. q.3. exiſtimant. 22.q.5.cauete.

i ¶*Via.*] in exemplo via non errans.

1.Ioan.2.

Additio. Vel dic via,per quã itur.Hug.

k ¶*Veritas.*] in promiſſo veritas non fallens [a].

Ioan.14.

†*abſunt à B.Hieron.*

l ¶*Vita.*]in præmio vita non moriens.

a Vel dic veritas ad quã itur.Hug. vel dic via, imitãtibus me: veritas diligẽtibus me:vitavſq; ĩ finẽ pſeuerãtib⁹ ĩ me, ſcdm H. diabolus bonũ operatur.

m ¶*Peccatum eſt.*]magis quàm ſi neſciret, non ideo tamen excuſaretur. 23.qu.4. ea vindicta.

n ¶*Sic & fides.*] ſ.1.q.1.fertur.& c.ſicut vrgeri.

o ¶*Noſſe.*]ſ.24.q.1.dicimus.

p ¶*Dæmones.*]cũ credere bonum ſit opus. & collige contra multorum opinionẽ diabolum bonum operari. Vnde in epiſtola ad Corinthios ibi, *Alij diſcretio ſpirituum.* vbi dicitur quòd & diabolus agit bona ſeductorie.ſ.1. diſt. poteſt.

Iac.4.
Iac.2.
Ioan.ibid.

q ¶*Credant.*] fide:ſed quia non diligunt, fide illa non merentur.

1.Petr.2.

ELIGAT. Hæc eſt 4. pars diſt. in qua probat per ſex auctoritates, quòd nullus eſt ſine peccato, nec infans vnius diei. & hoc probat primo per Iacobum. Secundo per Dauid. Tertio per Iob. Quarto per Ioannem. Quinto per Petrum. Sexto per Paulum. Ioannes de Fant.

Ioan.14.
2.Cor.5.

r ¶ *Si autem.*] ſupple non manet.

Additio. Hæc gl.procedit ſine hoc ſubaudito. non habet locum ſi hoc eſt in textu.

†abeſt ab orig.
Iob 14. ex 70.

s ¶ *Peccatum.*] id eſt, hoſtiam pro peccato. nam antiqui peccata dicebãt ſacrificia pro peccatis. Vel peccatum, id eſt, Chriſtum habentem ſimilitudinem carnis peccati, id eſt,mortalem,& ſimilem carni peccatrici. Vel peccatum, id-eſt, peccatorum puni ri pœna.

Prouerb.20
Rom.5.
Pſal.50.
Iob 9.ex 70. quibuſdam omiſſis.

s ¶ *Peccatum.*] aliàs peccatũ fecit ſe Deꝰ, id eſt,peccati pœnam pertulit. Vnde illud: Peccata noſtra ipſe portauit.

t ¶ *Epiſtolam.*] in tertio cap.

v ¶ *Nec infans.*] infra ead.diſt.3.c.adhuc inſtant.

Ioan.ibid.

x ¶*Si fuero iuſtus.*]id-eſt, ſi dixero me eſſe iuſtum,id eſt,ſine peccato.

y¶*Impia.*]vt enim dicit ſcriptura, perfectus eſt vir,qui lingua non offendit.

Additio.Ideo lingua circumcidenda eſt: quia dicit Salomon in prouer.In manibus linguæ vita & mors. vnde eſt circumcidenda per cultellum diſcretionis.Arch.

z ¶ *Et ſi ſine crimine.*] id eſt, ſi dixero me ſine crimine,&c.

a ¶*Tinxiſti.*] id eſt,tingi permiſiſti, permittendo me hoc dicere, ô tu Deus.

b ¶*Veſtimentum.*] id-eſt, corpus : "quod ideo dicitur veſtimentum : quia veſtit animam.35.diſtinctione. cap.6.

"Corpus eſt aĩæ veſtimentum.

c ¶ *Peccauerit.*] non excludendo ſe , ſed ſe eis connumerat , & hoc eſt quod ſequitur:ſed aduocatum habemus,&c.

d ¶*Omneſque.*] ſupra diſtinct. 19. ſi Romanorum.

e ¶*Vt cribraret.*]ideſt, vt diuerſis pœnis affligeret, vt eſſetis palea,id eſt,mali.ſed cribrati eſtis ſicut triticum,id eſt,purgati ſicut in area recedit palea , & remanet triticũ.vnde illud vt conſecutiuum eſt hic. ſimi. 1. q.1. benedictio. & c.ſeq.B.

Ioan.13. Matth.16. Luc.22.

f ¶ *Deficeret.*] "ſicilicet finaliter. Vel loquitur ad Petrum in perſona eccleſiæ,quæ tota non poteſt deficere. "vel non dicitur Petrus cecidiſſe:quia ſtatim ſurrexit : argu. extra de verborum ſignificatione, nam & ego.

"Eccleſia tota deficere non põt.

Matth.16. "Petrus nõ dr̃ cecidiſſe qui ſtatim ſurrexit.

a ¶*Aliud*

Source : BIU Cujas

zatos? Aliud [a] autem est, si ad catechumenos hæc oratio pertinet [b], & nõ conuenit fidelibus, & Christianis. Paulus electionis vas castigat corpus suum, & in seruitutem redigit, ne aliis prædicans, ipse reprobus inueniatur. *& infra.* ¶ Ad Hebræos quoque scribens ait. (Impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati [c], & gustauerũt [d] donum cæleste, & participes facti sunt spiritus sancti [e], gustauerunt que nihilominus bonum Dei verbum [f] virtutesque [g] sæculi futuri, & prolapsi [h] sunt, renouari [i] iterum [k] ad pœnitentiam [l], rursus crucifigentes sibimetipsis [m] filium Dei, & ostentui habentes.) Certe eos, qui illuminati sunt, & gustauerunt Dei donum cæleste, & participes facti sunt spiritus sancti, gustaueruntque bonum Dei verbum, negare non possumus baptizatos. Si autem baptizati peccare non possunt, quomodo nũc Apostolus dicit, (Et prolapsi sunt?) [i] Verum ne Mõtanus, & Nouatus hic rideant [n], qui cõtendunt non posse renouari per pœnitentiam eos, qui crucifixerunt sibimet filium Dei, & ostentui habuerant: conseqũter hunc errorem soluit, & ait (Confidimus autem de vobis, dilectissimi, meliora, & viciniora salutis, tametsi ita loquimur [o]. Non enim iniustus [p] est Deus, vt obliui scatur operis vestri, & dilectionis, quam ostendistis [q] in nomine ipsius [r], qui ministrastis [s] sanctis suis, & nunc ministratis.) Et re vera grãdis iniustitia Dei, si tantum peccata puniret, & bona opera nõ susciperet. Ita locutus sum, inquit Apostolus, vt vos à peccatis retraherem, & desperationis [t] metu facerem cautiores. Ceterum confido de vobis, dilectissimi, meliora, & viciniora salutis. Neque enim iustitiæ [u] Dei est, vt obliuiscatur bonorum operum, & ministerij, quod propter nomẽ eius exhibuistis, & exhibetis [x] in sanctos, & tãtum meminerit peccatorũ. *& paulo post.* ¶ Liberi arbitrij nos cõdidit Deus, nec ad virtutes, nec ad vitia necessitate trahimur: alioquin, vbi necessitas [y] est, nec dãnatio, nec [z] corona est: Sicut in bonis operibus perfector est Deus (non est enim volentis, neque currentis, sed miserentis, & adiuuantis Dei, vt peruenire valeamus ad calcem [a]) sic in malis, atque peccatis semina nostra sunt incentiua [b], & perfectio diaboli. Cũ viderit nos super fundamentum Christi ædificare fœnũ, ligna, stipulã [c], tunc supponit incendium [d]. Aedificemus ergo aurum, argentum, lapides pretiosos: & tẽtare non audebit. Quã quam & in hoc non sit certa, & secura [e] possessio. Sedet quippe Leo in insidiis, & in occultis [f], vt interficiat innocentem: & vasa figuli probat fornax, homines autẽ iustos tentatio tribulationis. Et in alio loco scribitur (Fili accedens [g] ad seruitutem Dei, præpara te ad tentationem.) Rursus idem [h] Iacobus loquitur. Estote factores verbi, & non auditores tantũ. Si quis auditor est verbi, & non factor, iste similis est viro, qui cõsiderat [i] vultum natiuitatis suæ in speculo: considerauit illum, & statim recedens, oblitus est qualis sit.) Frustra monuit, vt iungerent opera fidei, si post baptisma peccare non poterant.) Qui totam legem, inquit, seruauerit, & peccauerit in vno, factus est omnium reus [k].) Quis nostrum absque peccato [l]? concluſit Deus omnia [m] sub delicto, vt omnib⁹ misereatur. Petrus quoque (Nouit, inquit Dominus pios de tentatione [n] eruere.) Et de falsis doctoribus (Hi sunt [o] fontes [p] sine aqua, & nebulæ [q] turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarũ reseruatur. Superbia† [r] enim vanitatis loquentes pelliciunt [s] in desideriis carnis luxurię eos, qui paululum effugerant [t], & ad errorem reuersi sunt.) Nonne tibi videtur pinxisse [u] sermo Apostolicus nouam imperitiæ factionem [x]. Aperiunt enim quasi fontes scientiæ, qui cum aquam scien

a ¶ *Aliud.*] inconueniens est. & hoc probat statim.
b ¶ *Pertinet.*] hoc dicebant hæretici.
c ¶ *Illuminati.*] per baptismum, & fidem.
d ¶ *Et gustauerunt.*] i. remissionem peccatorũ quasi gustum suauem perceperunt in baptismo.
e ¶ *Spiritus sancti.*] i. diuersorum bonorum spiritus sancti, de quibus exponitur 30.q.1. peruenit.
1.Cor.9. f ¶ *Verbum.*] i. Euangelicam doctrinam.
g ¶ *Virtutesque.*] i. immortalitatem & impassibilitatẽ futuram iam spe gustauerunt.
Heb.6. h ¶ *Et prolapsi.*] grauiter peccando.
i ¶ *Renouari.*] per baptismum, nõ per pœnitentiam: negat iterationẽ baptismi, sed non negat pœnitentiam, quia impossibile est, natos ad pœnitẽtiam, qui semel hoc acceperunt, rursus renouari, i. baptizari. renouari enim est nouũ fieri, nouum autem facere lauare est ext. de re. iur. c. omnis res.
k ¶ *Iterum.*] renouari ad recupurandum iustitiam. & eos dico si baptizentur.
l ¶ *Ad pœnitentiam.*] i. nomine pœnitentiæ: q. d. non potest quis rebaptizari vt sic verã agat pœnitentiam: & si fecerit, rursus crucifiget Christũ quantum in ipso est. "baptismus enim Christi passionem significat j. de conse. dist. 4. prie. Vel ideo dicit rursus crucifigentes Christum: quia sicut impossibile est, q rursus crucifigatur, ita impossibile est q rursus baptizetur in pœnitentia. Vel, dic. vt in gl. quantum, &c.
m ¶ *Sibimetipsis.*] i. q̃tum ad seipsos. quia mors Christi vnũ baptismum consecrauit. quod sufficit ad omnia peccata delenda, sicut & illa mors sufficit ad omnia peccata tollenda. qui vero iterat baptismum quasi illa mors vna & vnũ ex ea non sufficiat, iterat baptisma, & mortem Christi quantum in se est, vel iterãdam insinuat, vt ex ea iterata fiat remissio peccati: quod est impossibile. sicut enim impossibile est iterum Christum crucifigi, ita & secundo per baptismum aliquem mori peccatis.
n ¶ *Rideant.*] i. rideant nos.
o ¶ *Loquimur.*] dure, i. terrendo & increpando, quasi dicat, non dicimus hoc putando vos esse tales, scilicet spinis plenos: sed timentes ne tales efficiamini, terremus vos verbis.
p ¶ *Iniustus.*] quasi dicat, ideo confido de vobis, qui olim bona multa operati estis, pro quibus si pœnitueritis de malis, benefaciet vobis Deus. & hoc est, non est, &c. vt s. ea. dist. §. hoc itaque. c. non est.
q ¶ *Ostendistis.*] id est, ex quo primo bona fecistis opera.
r ¶ *ipsius.*] id est, ad honorem Dei, & recte dixit, operis: quia ministrastis, &c. Hug.
s ¶ *Ministrastis.*] hic ar. q̃ de bonis loquitur post peccatũ exhibitis.
t ¶ *Desperationis.*] quasi dicat, nolo vos desperare de venia: sed ita locutus sum, vt metu desperationis ("qui plerumque retrahit à peccato) vos facerem cautiores.
v ¶ *Iustitiæ.*] quia non est tam crudelis Deus, &c. s. ea. dist. non est.
x ¶ *Exhibetis.*] hic ar. q̃ loquitur de bonis exhibitis post peccatum.
y ¶ *Necessitas.*] arg. "q̃ parspado non meretur continendo, nec parper parce viuendo, cũ ex necessitate hoc faciat. 33. q. 5. tunc saluabitur. s. 23. q. 4. Nabuchodonosor.
z ¶ *Nec corona.*] si De' ad partem nos tãtum cogeret vnam: Tunc nihil afferret gratia vel meritum. 23. q. 6. §. vlt. versus principum.
a ¶ *Ad calcem.*] "i. præmium bonorum operum, vel ad vitã æternam. Vel calcem, i. finẽ: quia extrema pars hominis est calx.
b ¶ *Incentiua.*] i. seminaria. arg. 15. q. 1. non est. quia de corde prodeũt malæ cogitationes, quas diabolus ad consensum & opus perducit, vt s. e. inter hæc sciendum. & c. sicut.
c ¶ *Fœnum, ligna, stipulam.*] venialia, s. leuia, grauia, grauissima, vt 25. dist. c. vnum. §. criminis.
d ¶ *Incendium.*] delectationis cõsensus & operis.
e ¶ *Secura.*] non enim est quis tã perfectus quin cadere possit, & hoc etiam ostendit dicens. Sedet, &c.
f ¶ *In occultis.*] i. in ambiguis. vnde non facile intelligitur quid sit appetẽdum, vel quid non.
g ¶ *Fili accedens.*] ext. de renun. nisi.
h ¶ *Idem.*] i. eamdem sententiam, nõ idem nominatiue, s. q̃ post baptismũ possit quis peccare, vel quòd nõ possit.
i ¶ *Considerat vultum.*] non rẽ, sed vmbram solam videns.
k ¶ *Reus.*] hoc exponitur j. distin. 5. c. conideret.
l ¶ *Sine peccato.*] saltẽ originali.
m ¶ *Omnia.*] id est, omnes homines.
n ¶ *De tentatione.*] nõ q̃ non tententur, sed ne tentationi succumbant. vel si succumbant, eos liberat & releuat.
o ¶ *Hi sunt.*] falsi doctores.
p ¶ *Fontes.*] non lauantes, sed coinquinantes. s. 2. q. 7. secuti sũt.
q ¶ *Et nebulæ.*] dæmonum. & dicuntur nebulæ: quasi alios obscurantes. 37. dist. §. vlt.
r ¶ *Superbia.*] id est, superba vanitate loquentes.
s ¶ *Pelliciunt.*] i. alliciunt & decipiunt. Vnde Augustinus super epistolam secundam Petri. "Pellices dicuntur meretrices, à pollutione, vel à pellis formositate, quia incautos alliciunt, & decipiunt. Pelliciunt ergo hæretici animas instabiles variorum dogmatum erroneis sectis. quasi constuprantes luxibus subdendo.
t ¶ *Effugerant.*] id est, recesserant à peccato per pœnitentiam.
v ¶ *Pinxisse.*] i. distinxisse vel denotasse vel descripsisse.
x ¶ *Factionem.*] id est, nouam hæreticam inuentionem.

1 De mõtani sectatori bus vide eũ dẽ i epist ad Marcellam. "Baptismus Passionem Christi significat.

"Mors Christi sufficit ad oia pcta delenda.

"Met' desperõis plerũque retrahit à pcto.

"Paup parce viuendo nõ meretur Rom. 9.

"calx qualiter sumitur. 1.Cor.3.

Psal.9. Eccl.28. Iac.1. Eccl.2. Iac.2. Ioan.8. Rom.11. 2.Petr.2. Petr.ibid.

"Pellices vnde dñr.

†al. Superba] orig.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Ad quas.*] id est, quasi ad eas.
b ¶*Et turbinibus.*]§.2. q.7.secuti.
c ¶*Immundus.*]interpositio est, & debet subiungi, ideo grandia loquuntur, vt qui, &c.
d ¶ *Paululum.*] causam reddidit quare dixit, loquuntur grandia. Esa.22.
e ¶*Vocant.*]illi q istorũ doctrinã recipiũt.
f ¶*Scribens Angelo.*]id est, prælato.
g¶*Defecisti.*]finaliter aliàs contra est quod sequitur, ꝙ charitatem,&c. 1.Cor.15.
h ¶ *Sed habeo.*] hoc corrigendo dicit.
i ¶ *Memor.*] §.dist.50. domino sancto.
k ¶ *Et prima.*] i.similia primis.
l ¶ *Veniam tibi.*] i.ad detrimentum tuum. Apoc.2.
m¶*Candelabrum.*]"i. cathedram, vel sedé, vel dignitatem. "Candelabrum quali ter sumitur.
n ¶*Qui non coinquinauerunt.*]i.qui nõ peccauerunt.
o ¶*Ambulaturi.*]resume, pauci sunt, q,&c.
p ¶*Cui autem.*]suspẽditur constructio vsque illuc,vtique.
q ¶*Et scio vbi.*]scilicet in peccatis.
r ¶ *Quia solent.*] falsi doctores hæretici.
s ¶*Contra eos.*]sc.falsos doctores. Apoc.3.
t¶*Vsque ad Ioannem.*] q.d. post Ioannem nõ habent locũ,sed mentiuntur:quia illud verum est in cæremonialibus.
v ¶*Abraham.*]ecce alia dispensatio olim: alia nunc:quia licet altera dispensatio nũc, & altera olim:tamen quantũ ad merita hominum bona vel mala,& quantum ad posse peccare post charitatem idem fuit olim quod nunc.& ideo exempla veteris testa. recte inducere possũ.
"Salomoni bis fuit Deꝰ reuelatus. x ¶*Bis.*] "prima vicè in Gabaon quando sacrificium Deo obtulit, & Deus obtulit ei donũ scientiæ, vt habetur in lib.Regum a L.3.c.4. alia vice non legitur reuelatus ei specialiter,nisi quando composuit cantica canticorum. Matth.11. 36.di.c.qui ecclesiasticis,§.ecce.
y¶*Quia amator.*]§.32. q.4.Salomon.
†al.altera z ¶*Manassem.*]§.1.q.7. si quis omnẽ. iste fuit filius Ezechiæ.
1 §.32.q.4. Qs ignorat. Rom.4. 1.Cor.10. a ¶*Liber dierum.*]sc.Paralipomenon: in quo agitur de cõputatione dierum, & annorum regum Israel.
b¶*Ab Aegyptio.*]sc.Pharaone "Pharao,rex Magemedorum oppugnauit. "cũ enim Pharao vellet ire contra regem Medorum,primo aggressus est regem Adremon,qui regnabat tunc in Carchamis.descendit ergo rex Iosias Iudeę in occursum eius, prohibens ne transitum faceret per Iudæam, & misit Pharao ad eum dicens:Quid mihi & tibi rex Iudæ?non aduersum te venio. ad Euphratem propero. misit me Deus ad Medos sine me, ne Deus qui mecum est,interficiat te. non acquieuit Iosias,sed cum rege Adremon componebat acies suas,vt dimicaret aduersus Pharaonem. & forsitan dum transiret à curru in currum,qui sequebatur eum more regio, occisus est à sagittariis in cãpis Maggedo. Psal.25. Psal.50. 2.Reg.12. 2.Paral.33.
c ¶*Rege.*]i.Pharaone.
d ¶ *Filius Iosedech.*] §. dist.50.Iesus.
e ¶ *Diabolus.*] i. vxor sua.
f ¶*Angelos.*]quo ad naturam eorum,nisi essent confirmati per gratiam. vnde Plato in Timæo. Dij deorũ, quorum opifex pater ego, natura quidem dissolubiles, me autem sic volente indissolubiles. 2 §. dist.50. Iesus. Zach.3. Psal.108.
g¶*Coram Deo.*]id est, comparatione Domini.H.
h ¶*Si contra seruos.*]i. Moysen & Aaron, de quibus præmisit.H. Num.20.
i ¶*Quanto.*] §.8.q.1.si ergo.
k ¶*De quibus.*]i.de numero quorum b.
l ¶ *Tentatio est vita hominis.*]i.dum viuit homo tentatur.
m ¶ *Qui mittebat.*] i. missurus erat minores Angelos si stetissent sicut modo faciunt Angeli boni.H.
n ¶ *Inter duodecim.*] iuxta illud: Omnis lapis pretiosus operimentum tuum. j. ea. principium. ibi tamẽ non habetur nisi de nouem lapidibus.
o ¶*A morte Domini.*]i. per mortem Domini c qui diabolo mundi potestatem ademit. vel, *amore Dei*, quem amisit.
p ¶ *Ad inferna.*] "hic dicitur ꝙ morte Christi diabolus est religatus in inferno, & erit ibi ligatus vsque ad tempus Antichristi, & tunc soluetur, non à pœnis, sed à vinculis, vt exerceat vires suas in malos.
q ¶*Sublimitas.*] idest, Lucifer.
r ¶*In lumbis eius.*]quo ad tentationem virorum,in quibus (vt dicitur) "sedes luxuriæ est in lumbis.
s ¶ *Vmbilicum.*] quo ad tentationem feminarum
b Sub.praeuum qd repetit aduersus habitantes, &c. secundùm H. Iob 15. & 4.
Iob 7. Esa.14. cGl.est sim. in l.seruo legato.§.1.ff. de leg. "Diabolus morte Christi est in inferno religatus. †al.monte Luc.10. Esa.14. Ezech.28.
" Luxuriæ sedesvbi est

tiæ? qui cum aquam non habeant doctrinarum, promittunt imbrem,velut nubes propheticæ,ad quas a perueniat veritas Dei, & turbinibus b exagitantur dæmonum,atque vitiorum.Loquuntur grandia,& totus eorum sermo superbia est(immundus c est autem apud Deũ omnis, qui exaltat cor suum:) vt qui paululum d refugerant à peccatis, ad suum reuertantur errorem, & suadent in luxuria ciborum, carnisque, delitias. Quis enim non libenter audiat. Manducemus, & bibamus, & in æternum regnabimus? Sapientes, & prudentes, prauos vocant e : eos vero, qui dulces sunt in sermonibus, plus audiunt. Ioannes Apostolus, immo in Ioanne Saluator scribens f Angelo Ephesi ecclesię[Scio,inquit, opera tua,& laborẽ,& patientiam tuam,&c.& quia substinuisti propter nomen meum,& non defecisti g : sed habeo h aduersum te, ꝙ charitatem tuam primam reliquisti. Memor i esto, vnde ecciderís, & age pœnitentiam,& prima k opera fac.Sin autem,veniam tibi l, & mouebo candelabrum m tuum de loco,nisi pœnitentiam egeris.] Similiter & ceteras ecclesias, Smyrnam,Pergamum,Thyatirã, Sardis,Philadelphiã,Laodiciam, ad pœnitentiam prouocat:& nisi reuertantur ad opera pristina,cõminatur:& in Sardis paucos habere se dicit, qui non coinquinauerunt n vestimẽta sua,& ambulaturi o sunt cũ eo in albis, quia digni sunt. Cui autem p dicit [Memento,vnde ecciderís,]&[Ecce missurus est diabolus ex vobis in carcerem,vt tentemini,]& (Scio, vbi q habitas, vbi sedes est satanæ,) & (In mente habe, qualiter acceperis,& audieris,)&(Serua, & pœnitentiam age,)& reliqua? vtique ei dicit, qui credidit, & baptizatus est,& stans quondam,corruit per delictum. Paulisper de veteri testamento exempla distuleram: quia solent r, vbicumque contra eos s facit,dicere(Lex,& prophetæ vsque ad Ioannem t.) Ceterum quis ignorat sub alia† dispensatione Dei omnes retro sanctos eiusdem fuisse meriti,cuius nunc Christiani sunt? Quomodo ante Abraham u placuit in coniugio, sic nunc virgines placent in perpetua castitate:Seruiuit ille legi, & tempori suo : seruiamus & nos Euangelio, & tempori nostro, in quos fines sæculorum decurrerunt. Dauid electus secundum cor Domini,qui omnes eius fecerat voluntates, & qui in quodam psalmo dixerat(Iudica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum,& in Domino sperans non infirmabor. Proba me Domine,& tẽta me:vre renes meos,& cor meum,)postea tentatur à diabolo,& post peccatũ pœnitens loquitur [Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam.] Magnum peccatum magna deleri vult misericordia. Salomon amabilis Domini, & cũi bis x Deus fuerat reuelatus, quia amator y mulierum fuit, à Dei amore discessit: Manassem z impiissimum regem post captiuitatem Babylonicam in pristinam dignitatem liber a dierum restitutum refert.Et Iosias vir sanctus in campo Mageddo ab Aegyptio b rege c confoditur. 2 Iesus quoque filius d Iosedech sacerdos magnus,quamquam in typo præcesserit Saluatoris, qui nostra peccata portauit, & alienigenam sibi ex gentibus ecclesiam copulauit,tamen secundum litteram post sacerdotium sordidatus inducitur, & stat diabolus e à dextris eius:& candida illi vestimenta deinceps redduntur. Superfluum est de Moyse, & Aaron scribere, quòd ad aquam contradictionis offenderint Deum,& terram repromissionis non intrauerint : cum beatus Iob angelos f quoque, & omnem creaturam peccare posse cõmemoret, dicens [Quid enim? Numquid homo coram Deo g mundus est, aut in operibus suis sine macula vir?]si contra seruos h suos non credit,& aduersum Angelos suos prauum quid repperit, quanto i magis habitantes in domibus luteis:de quibus k & nos ex eodem luto sumus. Tentatio l est vita hominis super terram.Et cecidit lucifer,qui mittebat m ad vniuersas nationes : & ille,qui in paradiso delitiarum inter n duodecim nutritus est lapides, vulneratus à morte† Domini o, ad inferna p descendit. Vnde & Saluator in Euangelio[Videbam,inquit,satanam, quasi fulgur de cælo cadentem.]Si altissima illa sublimitas q cecidit,quis cadere non possit? Si in cælo ruinæ, quanto magis in terra ? Et tamen cum ciderit lucifer, immo post casum coluber antiquus, virtus eius in lumbis r eius, & potestas super vmbilicum s ventris.

Source: BIU Cujas

narum, in quarum vmbilico dicitur esse sedes luxuriæ. Vnde Augustus. super eumdem locum, semen coitus viris inesse lumbis, feminis in vmbilico perhibetur: quia ergo diabolus vtrique sexui per luxuriam dominatur, ad viros loquens conuenienter dixit. Virtus eius in lumbis, &c. Propheta etiam sub specie feminæ petulantiam Iudæi increpans ait: In die ortus tui non est præcisus vmbilicus tuus.

a ¶ *Obumbrantur.*] per ipsum.

b ¶*Arbores magnæ.*]i. qui magni videntur, vt sunt hypocritæ.

c ¶*Iuxta iuncum.*]id-est, hypocritas, "qui merito designantur per ista, cum exterius aliquid videantur, & interius sint vani, vt illa. Per iuncum enim, qui est sine nodo exterius, interius autē substantia caret, hypocritæ designantur. Per calamum exterius splendentem & fragilem, sed interius vacuum, designantur sæculares mundanæ gloriæ dediti, & eius splendori, quæ cito trāseunt. Per caricem crescentem in locis palustribus, & per manum tangentis vulnerantem curiositas tēporalium designatur, quæ in affluentia nutritur, & crescit, & animum pungit.

d¶*Quæ in aquis sunt.*] i. in fluxu rerum labentium.

e ¶*Nuptiarum.*] saturandæ causa libidinis contractarum: secus si causa prolis. 33. q. 4. vir cum propria.

f ¶ *Ex præcepto Dei.*] i. secundum præceptum, i. auctoritatem diuinæ scripturæ. Alij corrigunt hoc, & dicunt excepto Deo, & bene.

g ¶*Stantium.*] i. stantes timeāt, ne scilicet simili cadant ruina.

h¶*Metus sit.*]i. debeat esse.

EVIDENTER. CASVS. "Concludit Gratianus ex præallegatis, charitatem semel habitam amitti posse, cum quis postea criminaliter delinquit. quod non solum de operibus charitatis, sed etiam de ipsa charitate verum esse ostendit: quod probat exemplo Adæ, Moysi, & Dauid. adiiciens hoc posse contingere, non solū circa prædestinatos, sed etiam circa prēscitos. ad quod inducit sequentia capitula.

i ¶*Euidenter.*]ex prolixe allegatis concludit Grat. charitatem semel habitam amitti posse. quod non solum de operibus charitatis, sed de ipsa charitate verum ostendit esse, adiiciens hoc non solum circa prædestinatos, sed etiam circa prēscitos posse contingere. ad quod auctoritatem inducit vsque ad illum locum. itē illud Euangelij. vbi in contrarium auctoritates inducit duas, videlicet q reprobi non habent charitatem, sed eas de hypocritis intelligendas esse probat auctoritate Gregorij.

k¶*Prodest.*]ad regnū cælorū obtinendū, vt di. 3. §. pe. & c. si qs autē.

Apostolus.] CASVS. Probat Aug. in hoc c. per multas auctoritates q multi qui modo habent charitatem, futuri sunt mali finaliter. *Idem in eodem*, verbum est Gratiani sæpe insertum. sequens c. s. multi, plane num est.

l ¶*Mox addidit.*]in epistola ad Romanos: vbi dicitur, Scimus autem quoniam diligentibus Deum omnia cooperātur in bonum, iis qui secūdum propositum vocati sunt sancti. ī. e. talib⁹.

i¶*Mox addidit.*]i. post quam dixerat, scimus quoniam diligētibus Deum, &c.

m ¶*Non accepi.*]perseuerantiam in charitate & in bonis operib.

n ¶ *Propter secreti.*] i. propter secretā hanc dispositionē Dei, quę vtilis est. aliàs enim est hic vtilitatem.

o ¶ *Similia.*] dicit in eodem idem Augustinus.

p ¶*In Euangelio.*]supple sumit idem Augustinus ista exēpla.

q ¶ *Item illud Euangelij.*]non qui incipit: quia hæc auctoritas Euangelij & sequens Gregorij vidētur innuere q reprobi futuri charitatem non habeant, eas ponit G. & postea soluit.

r ¶*Vlti.*] his dici potest: *Cæpisti melius quàm desinis, vltima primis.*

Cedunt dissimiles hic vir, & ille puer.

NON AVTEM. CASVS. infert Gratianus ex supradicto c. q qui non bene incœpit, charitatem habere non potuit. Postea dicit q illud quod postea sequitur in auctoritate Greg. ic. qui seduci, &c. non est intelligendum generaliter de omnibus reprobis, sed specialiter de hypocritis: qđ ex verbis eiusdem Greg. intelligitur.

ILLVD AVTEM. Hæc est 5. pars dist. in qua magister loquitur de hypocritis, qui aurum videntur coram populo, sed corā Deo stercus, & hoc probat G. per c. seq. I. de Fan.

s ¶ *Qui seduci.*] hæc est rota præcurrens Gratiani. vult. n. determinare capitulū Gregorij: quod statim sequitur. ī. ea. citius ad hoc.

t ¶*Vt Leuiathan.*]q. d. siue per propriā suggestionem, siue per malum hominem, & damnatum quem diabolus repleuit malitia, siue per suggestionis ministrum.

v ¶*Replet.*]tristitia.

x ¶*Aurum.*]"pro sapientia ponitur aurum. ī. ea. dist. principium. & ita aliter quàm hic sumitur.

Obumbrantur [a] in eo arbores [b] magnæ, & dormit iuxta iūcum [c], & calamum, & caricem. Ipse est rex omnium, quæ in aquis sunt [d], vbi scilicet voluptas, & luxuria, & propago, & irrigatio nuptiarū [e]. *& infra.* ¶' Transiuimus ad secundam partitionē, in qua negat eos, qui tota fide baptisma consecuti sunt deinde posse peccare, & docuimus, quòd excepto Deo [f], omnis creatura sub vitio sit: nō quòd vniuersi peccauerint, sed quòd peccare possint, & similium ruina, stantium [g] metus sit [h].

¶Vt ea, quæ ad initium huius longi capitis spectant, melius intelligantur, necesse est antecedentia apud B. Hieronymum legere: in quibus obiectio ex verbis sancti Ioannis deducta exprimitur. Omninoque in toto hoc capite sæpe ad originale recurrendum est, quamquam ex eo multa sunt emendata, & nonnulla, quæ magis necessaria videbantur, addita.

Euidenter [i] *itaque ex præmissis apparet, nonnullos charitatem habere, quam postea criminaliter delinquendo amittunt. Quòd si quis contendat non de virtute, sed de virtutis opere debere intelligi: deliberet, quid respondeat de innocentia Adæ: de iustitia Moysi, Dauid, & cæterorum, qui plena fide ad baptisma accedētes, licet postea prolapsuri sunt, tamen cælestia dona degustant, & spiritus sancti fiunt participes, vt non solum ante humanos, verum etiam ante Dei oculos ex aqua, & spiritu sancto inueniantur renati: qui si charitatem Dei non haberent, aqua tantum regenerarentur, non spiritu. Opera enim, seu sacramentorum participatio, nisi ex charitate procedant, apud Deum nec iustitiam, nec innocentiam præstant. Si enim (inquit Apostolus) habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, & si distribuero omnes facultates meas in cibos pauperum, & si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest* [k]. ¶ *Sed quia de prædestinatis ad vitam à nonnullis conceditur, quòd charitatem amittant, & amissam recuperent, de reprobis etiam videndum est, an ipsi charitatem habeant, qua amissa postea damnentur.*

De his ita scribit Augustinus in libro de corruptione & gratia, c. 9.

C. XLI.

APostolus sciens nōnullos diligere Deum, & in eo bono vsque in finem non permanere, mox addidit [l] [his, qui secundum propositum vocati sunt, &c.] *Idem in eodem libro, c. 6.* ¶ An adhuc & iste nolens corripi, poterit dicere, Quid ego feci, qui [A] non accepi [m]? quem constat accepisse, & sua culpa, quod acceperat, amisisse. Possum, inquit, possum omnino, quā do me arguis†, quòd ex bona vita in malam mea voluntate relapsus sum, dicere adhuc, quid ego feci, qui non accepi? Accepi enim fidem, quæ per dilectionem operatur, sed in illa vsque in finem perseuerantiam non accepi. *In eodem c. 9.* ¶ [2] In bono illos volebat procul dubio permanere: erant vtique in bono, sed in eo non permanserūt. *In eodem c. 13.* ¶Propter huius vtilitatem secreti [n] credendū est quosdam de filiis perditionis, non accepto dono perseuerandi vsque in finem, in fide, quæ per dilectionem operatur, incipere viuere, & aliquandiu fideliter, & iuste viuere, & postea cadere, &c.

A ¶ Qui non accepi.] *Restitutus est hic locus ex originali. nam antea valde erat deprauatus. Ac tamen, quoniā hæ sententiæ valde mutilatæ referuntur, operæpretium fuerit ad fontem adire.*

Multa similia [o] *de reprobis in Euangelio* [p] *etiam.* [*Qui perseuerauerit vsque in finem, &c.*] *In eodem.* [3 *Iterum homo iste incipit, &c.*] *Idem Augustinus in eodem libro de correp. & gratia, c. 8.*

C. XLII.

[4] MIrandum est, quare Deus quibusdam filiis perditionis det fidem operantem per dilectionem, nec det in ea perseuerantiam.

Item illud [q] *Euangelij* [*Non qui cœperit, sed qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.*]

Item Gregorius lib. 8. Moralium, c. 35. [5]

C. XLIII.

MVlti [r] bene incipiunt, qui in malo vitam finiunt.

Non autem bene incipit, qui numquam ex charitate operatur. Quòd si ex charitate aliquando aliquid agit, & charitatē aliquando in ipso necesse est esse. 5 ¶ [6] *Illud autem Gregorij* [*qui seducis* [s] *quandocunque non reuersuri possunt, &c.*] *non de omnibus generaliter reprobis, sed de hypocritis specialiter intelligendum est. Quod ex verbis eiusdem euidenter datur intelligi. Cum enim quæstionem proposuisset, cur misericors Deus ista fieri permittat, vt Leuiathan* [t] *seu nunc per suggestiones callidas, siue tunc per damnatum illum, quem replet* [v], *hominem, vel Solis sibi radios, id est, doctos quosque, sapientesque subiiciat, vel aurum* [x] *hoc, hoc est, viros sanctita-*

† *al. arguit* orig.

2 j. dist. 4. ex bono. §. cū ergo.

a Quare Deus dat perseuerantiā q̄busdā ī bono, & q̄busdā ñ. hoc. n. ignoratur. j. di. 4. §. verū. & c. si ex bono. secūdū Hu.

Matth. 10.

3 Hæc ñ sūt inuenta.

Versus.

4 Summatim collecta snīa.

5 Potius gl. ord. 2. Paral. ca. 9. in extremo.

6 j. c. prox.

" Aurū pro sapientia ponitur.

1 Prope finē ij. libri. "hypocritę sunt iuncis similes.

" Charitas semel habita p̄t amitti

Rom. 8.

1. Cor. 5.

Source : BIU Cujas

a Citius.] Casvs exponit Greg. in canone isto illa verba Iob super illo, sub ipso erunt radij solis, & sternet sibi aurum quasi lutum. Primo ergo dicit, ꝙ per aurum designentur hypocritę: q quasi deaurati sunt, cum in superficie videantur habere virtutes, nec habeant. Secundo dicit ꝙ huiusmodi hypocrisis deregitur in hac vita, quandoque ante finem, quandoq; in fine, quandoque numquam: & cum deregitur, tunc aurum quasi lutum sternitur. Vltimo dicit quam vtilitatem consequantur prædestinati siue huiusmodi hypocritę faciant bona, siue publice cadant in peccatum. nam per bonam operationem inuitãt perseueraturos ad bonum operandum, per casum reddũt bonos cautiores. *Ipsa quoque virtus*, i. opus virtutis. & ita fere per totum.

1 Lib. 34. moral. c. 9. & 10 ad c. 41. Iob. 23. in verbis Gratiani.

b ¶ *Amittere.*] hæc de hypocritis intelligenda sunt, "qui videtur deaurati & fulgidi, & habere virtutes in superficie, cũ nec sunt nec habent: & qui caret vna, caret omnib. dist. 5. c. fi. de pœ. dist. 5. consideret.

" Hypocritę videntur deaurati.

c ¶ *Ipsa quoque virtus.*] i. opus virtutis & ita fere per totum.

† detractationibus] orig.

d ¶ *Innotescit.*] i. virtus videtur.

e ¶ *Appetitur.*] ab aliis.

f ¶ *Virtus ante.*] putatiua.

g ¶ *Etiam ante homines.*] i. in conspectu hominum.

h ¶ *Curauit.*] s. e. dist. ver. item. §. pe. secundum Augustinum.

i ¶ *Per aliquid.*] i. quantum ad aliquid, sc. ad bona opera[a].

a id est, præsunt de genere bonorum. Petr.

k ¶ *Operepretium.*] i. vtile credimus, si aperiamus quomodo de istis disponit ad vtilitatem aliorum, & hoc est. sæpe enim, &c.

l ¶ *Ordinis.*] i. intellectus tropologici.

" Via paradisi ẽ arcta. b id est, inferni, ab a, quod est sine, & ver veris. Arc.

m ¶ *Angustam.*] " arcta. n. est via, quæ ducit ad vitam. Vnde Virgilius:

Facilis descensus auerni[b].

Sed reuocare gradum, superasque euadere ad auras.

Hoc opus, hic labor est:

Pauci quos æquus amauit Iupiter: aut ardens euexit ad æthera virtus,

Diis geniti potuere.

3 c. 10. 12. q. 1. omnis ætas.

† abest ab orig.

n ¶ *Exemplo.*] hi sunt qui ad sempiternam vitam proximos mendacio suo opitulante deducunt, vt 22. q. 2. *tis claritate fulgentes, quasi lutum sibi, vitiis coinquinando, substernat, mox in eius dẽ quæstionis solutione suppositum dicens*[c].

C. XLIIII.

2 Citius[a] ad hoc respõdemus: quia aurum, quod prauis eius persuasionibus quasi lutũ sterni potuerit, aurum ante Dei oculos nunquam fuit. Qui enim seduci quandoque non reuersuri possunt, quasi habitam sanctitatem ante oculos hominum videntur amittere[b]: sed eam ante oculos Dei numquam habuerunt. Sæpe nanque homo multis occulte peccatis inuoluitur: & in vna aliqua virtute magnus videtur: quæ ipsa quoque virtus[c] inanescens deficit: quia dum innotescit[d] hominibus, proculdubio laudatur eiusq; laus inhianter appetitur[e]: vnde fit, vt & ipsa virtus ante[f] Dei oculos virtus non sit: dum abscondit, quod displicet, prodit, quod placet. Quæ itaque esse merita apud Deum possunt: quando & mala occulta sunt, & bona publica? Plerumque enim, sicut diximus, latet superbia, & castitas innotescit. Atque ideo ostensa diu charitas circa vitæ finem perditur: quia cooperta superbia vsque ad finem incorrecta retinetur. Alius eleemosynis vacat: propria distribuit: sed tamen multis iniustitiis seruit, vel fortasse linguam in detractionibus† exercet: & fit plerumque, vt is, qui misericors fuerat, iuxta vitę suę terminũ rapacitatis, & crudelitatis stimulis inardescat. Quod valde iusto iudicio agitur, vt perdat ante[g] homines, vnde hominibus placuit[h], qui hoc, vnde Deo displicuit, corrigere numquam curauit. Alius patiẽtiæ studet: sed dum inuidere aliis, & seruare in corde malitiam nõ cauet, fit quandoque impatiens; quia diu latuit dolens. Hi itaque & per aliquid[i], aurum sunt, & per aliquid, lutum sunt. Atque hoc aurum, quasi lutum, sternitur, quando occultis peccatis exigentibus etiam virtus, quæ publice claruerat, dissipatur. Sed operæpretiũ[k] credimus, si in his virtutẽ superni ordinis[l], subtilius perpendamus. 3 Sæpe enim omnipotens Deus occulta quorumdam mala diu† tolerat, vt aperta eorum bona electorum suorum vsibus profutura dispenset. Nam nonnulli mundum nequaquam funditus deserentes, non perseueraturi angustum iter arripiunt: sed ad quærendam angustam[m] viam exẽplo[n] suo eos, qui perseueraturi sunt, accendunt. Vnde plerumque contingit, vt ipsum hoc, quod bene videntur viuere, non sibi, sed solis potius electis viuant: dum exemplis suis ad bene viuendi studia perseueraturos alios non perseueraturi prouocant. Sæpe enim quosdam videmus viam ingredi, ad locum propositum festinare, quos alij, quia euntes cõspiciunt, sequuntur, eundemque locum pariter petunt: sed fit plerumque, vt irruente aliquo implicationis articulo[o] post se redeant, qui præibãt, & hi ad locum perueniant, qui sequebantur. Ita nimirum sunt, qui non perseueraturi, viam sanctitatis arripiunt. Id circo enim virtutis iter non peruenturi inchoant, vt eis, qui peruenturi sunt, viam, qua gradiantur, ostendant: quorum etiam casus vtilitate non modica electorũ prouectibus† seruit: quia illorum lapsum[p] dum conspiciunt, de suo statu contremiscunt: & ruina, quę illos damnat, istos humiliat. Discunt enim in superni adiutoris protectione confidere, cum plerosque conspiciunt de suis viribus præsumentes† cecidisse. Quando ergo bene agere videntur reprobi, quasi planũ iter electis sequentibus monstrant. Quando vero in lapsum nequitiæ corruunt, electis post se pergentibus quasi cauendam superbiæ foueam ostendunt.

† detractationibus] orig.

4 *Quòd vero*[q] *reprobi negantur*[r] *comedere panem, qui de cælo descendit, vel bibere aquam viuam, non sic accipiendũ est, vt à charitate penitus credãtur alieni. sed vt in charitate radicem figere non intelligantur. Aliud est enim bibere, vel manducare, atque aliud degustare. Vnde in Euangelio*[s] *de Christo legitur* [*Et cum gustasset, noluit bibere.*] *Bibit ergo aquam viuam, & mãducat panem, qui de cælo descendit, qui in charitate radicem figit: degustat, qui ea aliquatenus communicat, à qua postea delinquendo recedit. De quibus Apostolus dicit* [*Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt, & gustauerunt donum cæleste*[t], *& posthæc omnia prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam*[v].] *Hinc etiam diabolus in veritate*[x] *stetisse, non in ea creatus esse negatur. Fuit enim in veritate conditus: sed dum de se superbiendo præsumpsit, alienus ab ea factus est. In veritate*[y] *autem quomodo esse creatus perhibetur, si sine dilectione sui conditoris creatus esse probatur? Aut quomodo bonus à Deo conditus asseritur, si nihil diuinæ dilectionis in sui conditione acceperit? Quomodo ante superbię motum sine vitio extitit, si conditorem suum nullatenus dilexit, Aut quomodo par, siue excellentior ceteris creatus dicitur, si nonnullis eorum in amore Dei conditis, hic ab eius dilectione vacuus factus est? Vnde autem hæc differentia*[z] *inter bonos, & malos angelos processit? Si ex creante, iniustus videtur Deus, qui ante peccatum infert pœnam*[a], *vel qui hoc punit, quod creando*[b] *infudit. Si autem non ex creante, cum non ex tradu-*

4 s. e. charitas est aqua

Matth. 27.

Heb. 9.

Io. 8.

c scilicet, informata, vel in veritate gratuitorũ, in qua creatus est sicut oẽs angeli, scdm Hug.

primum. Ex hoc ergo collige ex quo sensu illud accipiatur.

o ¶ *Articulo.*] i. impedimento.

p ¶ *Lapsum.*] *Felix quem faciunt aliena pericula cautum.* s. 27. q. 1. c. 1. j. de consc. dist. 1. hi duo. & dicit Seneca:

Ruina præcedentium solet esse doctrina sequentium. Facit ad hoc s. e. si enim. in fi.

QVOD VERO. Casvs. dictum est s. §. cum ergo. in c. charitas. ꝙ reprobi non comedũt panem, qui de cælo descendit, neque bibunt aquam viuam. Nũc Gratianus determinat illud, & dicit ꝙ non est ita intelligendum, ꝙ reprobi sint penitus alieni à charitate: sed nõ sunt radicati in charitate. Nam ille dicitur comedere & bibere, qui radicem habet in charitate. Ille degustat, q ab ea delinquendo recedit: ad quod inducit auctoritatem Apostoli, sicut diabolus dicitur recessisse à charitate: & sic nacta occasione probat per multas rationes, ꝙ diabolus creatus fuit in charitate: sed in ea non perseuerauit. ad quod inducit auctoritatem Greg. *negatur*, ab Augustino.

† al. profectibus

† abest ab orig.

q ¶ *Quod vere.*] soluit Gratianus auctoritatem inductam s. e. di. §. cum ergo. c. charitas. ad hoc ꝙ charitas amitti non possit. & hac occasione diabolũ in charitate creatum esse ostendit, & de Luciferi excellentia multa subiungit.

r ¶ *Negantur.*] s. ea. c. quia radix. §. cum ergo. & §. ego sum. & c. charitas.

s ¶ *Vnde in Euangelio.*] Matthæi 27.

t ¶ *Donum cæleste.*] i. doctrinam Euangelicam.

v ¶ *Ad pœnitentiam.*] per baptismum. hoc est expositum. s. eo. si enim.

x ¶ *In veritate.*] supra 16. quæst. 2. visis. contra.

y ¶ *In veritate.*] id est, in charitate[c], & hoc dicit allegando.

z ¶ *Differentia.*] quòd alij sunt boni, & alij sunt mali.

a ¶ *Pœnam.*] æternam: quod nunquam facit. argum. s. 11. q. 3. illud plane.

b ¶ *Quod creando.*] Non enim debet punire quod ipse approbauit, vt 23. q. 4. Nabuchodonosor. ff. ad le. Iul. de adulter. si vxor. in fine.

Source : BIU Cujas

"Angeli nõ fuerunt ex traduce.
"Malum vñ prouenit.
aPotest dici q̃ ex deordinatione appetitus ī diuinã assimilationem vl tra terminũ suæ naturæ à Deo sibi statutum,& ex tali deordinatiõe secũ fuit auersis.contra.vbi dicit quòd charitatem nec peccatũ. & ad hoc facit gl.sup illud Ps.Deus similis erit tibi?vbi dr̃, q̃ per se vult esse vt Deus, per se vult esse similisDeo. Arc.
1 B.Greg.27 mor.c.25.& gl.ord. in c. 1.Genes. ad ea verba] fiat firmamentum] ex Greg.
2 Greg.lib. 32.Moral.c. 24.al.18.

a ¶*Ex traduce.*]"quia angeli non fuerunt ex traduce,id est,ex præiacente materia,sicut nec anima.ś.32.q.2.Moyses.
b ¶*Suo vitio.*]Sed vnde fuit primus motus angeli ad malum?"Dic quòd ex libero arbitrio.Sed in libero arbitrio non fuit malum.vnde ergo prouenit malum? Dicas quòd in libero arbitrio fuit quædam libertas,&ex illa libertate cecidit in malum. hæc est difficillima quęstio[a]. c ¶*Similis.*]cum Angelus statim fuit post creationem capax rationis,sed homo nõ, donec sit adultus.
d ¶*Moysem.*]in Genesi circa principium.
e ¶*Vacuum.*]ś.16.q.2. cũ fuit auersis.contra.vbi dicit quòd charitatem nec peccatũ. quiuit habere in cælo. sed forte dicitur non habuisse, quia non perseuerauit:quia non dicitur factum nisi duret factum, vt dr̃, q̃ per se ś.ea.dist.1.cogitatio. &50.dist. diuortium. Sed forte numquam habuit charitatem, vt dicitur in contrario. Vnde magister hoc dicit allegando, & secundùm hoc omnia contraria intelliguntur non de charitate quam non habuit, sed quam non habiturus esset si stetisset.

PRincipium.] Cassvs. Hoc cap.est Greg. vsque ad sequ. §.charitas. Sed interponit sępe verbaIob vel Ezechiel.vt ea exponat. intendit ergo Greg. in hoc c. multum cõmendare Luciferum,ostendendo eius perfectionem, dignitatem & excellẽtiam,quam in charitate & in aliis gratuitis donis & naturalibus habuit ante lapsum: & hoc facit inducendo auctoritatem ex verbis Iob & Ezechielis. Inquit, verbum est Grat. & primo exponit verba Iob: ipse enim est principium viarum Dei,&c. *Propheta.*ſ. Ezechiel. *Qui namque.*verba sunt Greg. *Aurum.* verba Greg. *In munere.* id est, in adiumento Dei.*Insinuat*,scilicet,Iob.

Iob 40.
Isa.2. & 14. Ezech.31.
†*al.æquæ* † *al.lignum pretiosum*

f ¶*Principium.*]i.præcipuum opus inter prima opera Dei,vel primus & dignior inter alios angelos, quorum ministerio paratur, & patet via ad Deum.
g ¶*Viarum.*]id est,operum. sicut enim in vita continetur vestigium itinerantis, sic in qualibet creatura est via,qua quis ducitur ad intelligendam potentiam Dei.
h ¶ *Beemoth.*] id est, diabolus. "Beemoth interpretatur animal immundum.quia diabolus propter superbiam à cælesti beatitudine tamquam immundum animal alienus factus est.[b]

†*al.&* "Beemoth qualiter interpretatur

b Vel pt dici animal per effectũ: qa hoies quos peccare facit ñ hoies, sed aĩalia dici pñt.Arc. "Deus plus mitur pl⁹ diligere illos quibus plus perfectiõis tribuit.

ce [a]: *restat vt ex propriæ libertatis arbitrio vitium superbiæ in euangelicam naturam processerit. Bona ergo condita est, quæ suo vitio*[b] *à bono in malum commutata est. Sed quomodo bona esse potuit, si dilectione penitus caruit? Neque enim angelus nobis similis*[c] *factus est, quos vsque ad certum tempus ætatis infirmitas grauat: vt neque virtus, neque vitium, vllum locum in nobis obtineat.*[1] *Accepit ergo dilectionem in sui creatione, sicut & ceteri, de quibus dicitur* [*Angelicæ virtutes, quæ in Dei amore perstiterunt*] *Non ait, quæ diligere Deum cœperunt, sed* [*quæ in eius amore perstiterunt*] *quæ ex creatione diligere cœperant, vt principium diuinæ dilectionis omnibus credatur esse commune: perseuerantia vero eorum tantummodo intelligatur, qui in retributione hoc accipere meruerunt, vt confirmati vlterius cadere non possent, & hoc de se certissime scirent. Vnde bene apud Moysem*[d] *prius cælum, deinde firmamentum factum esse dicitur: quia nimirum angelica natura prius æqualiter subtilis in superioribus est condita: postea in persistentibus in amore sui conditoris mirabiliter confirmata.*[2] *Hinc etiam Gregorius in moralibus, multa de perfectione angelicæ creationis replicans, charitate negat repletum, nõ ea penitus vacuum*[e] *asserit, qua, si penitus caruisset, numquam ea quæ de eius excellentia dicuntur, conuenienter de eo intelligi possent.*

a ¶*Ex traduce.*]"quia angeli non fuerunt ex traduce,id est,ex præiacente materia,sicut nec anima.ś.32.q.2.Moyses.
b ¶*Suo vitio.*]Sed vnde fuit primus motus angeli ad malum?"Dic quòd ex libero arbitrio.Sed in libero arbitrio non fuit malum.vnde ergo prouenit malum? Dicas quòd in libero arbitrio fuit quædam libertas,&ex illa libertate cecidit in malum. hæc est difficillima quęstio[a]. c ¶*Similis.*]cum Angelus statim fuit post creationem capax rationis,sed homo nõ, donec sit adultus.
d ¶*Moysem.*]in Genesi circa principium.
e ¶*Vacuum.*]ś.16.q.2. cũ fuit auersis.contra.vbi dicit quòd charitatem nec peccatũ. quiuit habere in cælo. sed forte dicitur non habuisse, quia non perseuerauit:quia non dicitur factum nisi duret factum, vt dr̃, q̃ per se ś.ea.dist.1.cogitatio. &50.dist. diuortium. Sed forte numquam habuit charitatem, vt dicitur in contrario. Vnde magister hoc dicit allegando, & secundùm hoc omnia contraria intelliguntur non de charitate quam non habuit, sed quam non habiturus esset si stetisset.

PRincipium.] Cassvs. Hoc cap.est Greg. vsque ad sequ. §.charitas. Sed interponit sępe verbaIob vel Ezechiel.vt ea exponat. intendit ergo Greg. in hoc c. multum cõmendare Luciferum,ostendendo eius perfectionem, dignitatem & excellẽtiam,quam in charitate & in aliis gratuitis donis & naturalibus habuit ante lapsum: & hoc facit inducendo auctoritatem ex verbis Iob & Ezechielis. Inquit, verbum est Grat. & primo exponit verba Iob: ipse enim est principium viarum Dei,&c. *Propheta.*ſ. Ezechiel. *Qui namque.*verba sunt Greg. *Aurum.* verba Greg. *In munere.* id est, in adiumento Dei.*Insinuat*,scilicet,Iob.

f ¶*Principium.*]i.præcipuum opus inter prima opera Dei,vel primus & dignior inter alios angelos, quorum ministerio paratur, & patet via ad Deum.
g ¶*Viarum.*]id est,operum. sicut enim in vita continetur vestigium itinerantis, sic in qualibet creatura est via,qua quis ducitur ad intelligendam potentiam Dei.
h ¶ *Beemoth.*] id est, diabolus. "Beemoth interpretatur animal immundum.quia diabolus propter superbiam à cælesti beatitudine tamquam immundum animal alienus factus est.[b]

i ¶*Primum.*]id est,præcipuum.non enim prius creauit hunc quàm alios,aliàs in Salomone contra, ibi, Qui viuit in æternum, creauit omnia simul.
k ¶*Qui namque.*]Verba Greg.exponentis prędictam auctoritatem Ezechielis.
l ¶*Habuit.*]Lucifer.
m ¶*Venia.*]"Cum enim plus potestatis & pulchritudinis ei commissum fuerat, ideo magisdiligi prę sumebatur.argu.ś.2. q.5.quanto. & j.dist. 3.c.quamuis.§.quod autem.& ca.septies. ideoque tanto magis obsequi tenebatur,& plus puniri debuit,cum non fuerit obsecutus. arg.C.de cond.& proc.conductores.in fi.libr.11.& grauiora facit delicta,&c.vt 11.q.3.præcipue. 40.dist.homo christianus.j.e.dis.5. consideret.ś.e.dist.1. §.ex his itaque. ś.23. q.4.qui peccat.
n ¶*Tu signaculum.*]dicitur signaculũ propter virtutes expressas, quas recepit à Domino.
o ¶*Plenus.*]id est,plenam scientiam habens, & perfectionem decoris & charitatis.
p ¶*Primo verbo.*] hoc scilicet signaculum.
q ¶ *Quò.*] i.inquantum subtilior est natura,id est diuinæ naturæ capacior ratione & intellectu.
r ¶ Eò.]id est,in tantum.
s ¶*Similitudo Dei.*]id est,gratia & dilectio quæ erat Deo similis in illum.
t ¶*Propheta.*]scilicet Ezechiel.
v ¶ *Omnis lapis.*] id est, omnis alius angelus.
x ¶ *Pretiosus.*] id est, pulcher decore virtutum fuit.
y ¶*Operimentum tuum.*] id est, inferior eo, sicut vestimentum est inferius & indignius se induente, vel ornabat eum sicut vestimentum ornat aliquem.
z ¶ *Sardius.*] hos etiam lapides enumerat lex.ff.de publ. & vectig. interdum. §. species. Qualiter autem hi lapides veniant in contributione,dicit lex ad legem Rho.l.2. §.cum in eadem.
a ¶ *Distinctiones.*] ś. dist.89.ad hoc.
b ¶ *Auro.*]vnde dicit lex, quòd si auro gẽma iungatur,non cedit auro, sed econuerso aurum cedit gemmæ. ff.de aur.& argent. legat. l. & si non sunt. §. peruenimus.

densas frondes habuit [l], quot sub se positas supernorum spirituum legiones attendit. Qui idcirco peccans, sine venia[m] damnatus est:quia magnus sine comparatione fuerat creatus. Hinc ei rursum per eumdem prophetam dicitur, [Tu signaculum[n] similitudinis Dei,plenus[o] sapientia,& perfectus decore in delitiis paradisi Dei fuisti.] Multa enim de eius magnitudine locuturus primo verbo [p] cuncta complexus est. Quid namque boni non habuit, qui †signaculum Dei similitudinis fuit? De sigillo quippe annuli talis similitudo imaginaliter exprimitur, qualis in sigillo eodem essentialiter habetur. Et licet homo ad similitudinem Dei creatus sit, angelo tamen quasi maius aliquid tribuens,non eum ad similitudinem Dei conditum, sed ipsum signaculum Dei similitudinis dicit:vt quò [q] subtilior† est in natura, [r] in illo similitudo [s] Dei plenius credatur expressa. 3 Hinc est, quòd primatus eius potentiam adhuc insinuans idem propheta [t] subiungit [Omnis lapis [u] pretiosus [x] operimentum [y] tuum, sardius [z], & topazius, & iaspis,chrysolitus, onyx,& berillus, saphirus, & carbunculus, & smaragdus.] Nouem dixit genera lapidum: quia nimirum nouem sunt ordines angelorum. Nam cum per ipsa sacra eloquia angeli, archangeli, throni,dominationes, virtutes, principatus, potestates, Cherubim, & Seraphim aperta narratione memorantur: quantæ sint supernorum ciuium distinctiones [a] ostenditur: quibus tamen Beemoth iste opertus fuisse describitur: quia eos, quasi vestem ad ornamentum suum habuit: quorum dum claritatem transcenderet, ex eorum comparatione clarior fuit. De cuius illic adhuc descriptione subiungit[Aurum opus decoris tui,& foramina tua in die,qua conditus es,præparata sunt.] Aurum opus decoris eius extitit: quia sapientiæ claritate canduit, quam bene creatus accepit. Foramina vero idcirco in lapidibus fiunt,vt vinculati auro [b] in ornamenti compositione iungantur, & nequaquam à se dissideant. quos interfusum aurum repletis foraminibus ligat.

Ezech.28.
†*al.si*
† *al.sublimior*
3 e.lib.moral.c.seq.Vide hom. 34. in Euang.
Ezech.28.

C. XLV.

Source : BIU Cujas

"ius vnde incepit.

a ¶ *Superbia.*] "not. per canonem istum ius incepisse ex ruina angelorum, bonum enim & æquum fuit, vt propter superbiam Lucifer puniretur.

b ¶ *Vitio.*] id est, per vitium superbiæ non sunt repleta.

" diabolus an habuerit charitatem. a De hoc leg. & no. ℣. §. pxi. ī fi. & 27. q. 2. §. ex his omnib'. ibi videas.

c ¶ *Charitatis.*] arg. quòd "diabolus charitatem[a] non habuit, vt 16. q. 2. visis. Sed cum esset rationis capax in nocentiæ particeps sine charitate esse non potuit. arg. ℣. ea. dist. ca. si quis semel. §. item sine charitate: quod ergo charitate repletus negatur, comparatione stantium & confirmatorum dicitur, vel ad perfectionem & perseuerātiam refertur.

d ¶ *Lapides.*] id est, ordines Angelorum.

e ¶ *Illic.*] in propheta Ezechiele, & in Iob.

† *al. per superbiæ vitiū*

f ¶ *Voce Dominica.*] id est, voce Domini loquentis sibi Iob.

g ¶ *Insinuat.*] Iob vel propheta.

CHARITAS AVTEM. Hæc est sexta pars dist. in qua concludit magister & probat multis modis, ꝙ illa charitas, quæ deseritur, dicitur fragilis, quia non durauit: tamen vera fuit, aliàs nullo modo posset dici, si nulla fuisset. Io. de Fan.

Casvs. ℣. in præced. c. & in aliis auctoritatibus probatum est quòd charitas habeatur: sed maior tura, licet postea deseratur. Nunc Grat. extes in græca ponit quandam au† *al. extent* ctoritatem Aug. quæ ibid. est ℣. in princ. dist. sc. charitas, quæ deseri potest, &c. Et Pauli, s. charitas numquam excidit: quia videtur cōtradicere ei quod dictum est ℣. & quod dicitur ibi, charitas, quæ deseri potest, ficta est & non vera, i. non est vera respectu charitatis diuinę, vel respectu eius, quę deseri non potest: vera tamen est. vnde in fi. concludit veram charitatem deseri posse.

Variat paulō à vulgata:

h ¶ *Charitas autem.*] soluit auctoritatem Apostoli allegat. ℣. in prin. dist. duob. mod. quia dicitur primo charitas, q̄ deseritur.

i ¶ *Ficta.*] i. fragilis & nō vera respectu permanentis. Vel non vera, respectu charitatis diuinæ. ad quod si milia quædam inducit. In fi. concludit veram charitatem deseri posse.

2c. lib. c. seq.

" Vitiis resistere est verum posse.

k ¶ *Posse autem.*] "ex quo enim resistere vitiis est verum posse, ergo non resistere est non posse, sed non resistere est peccare, & ita posse peccare, est non posse resistere: & ita est arg. à contrarijs. arg. 32. q. 4. sicut satius est. & q. 5. sicut enim.

l ¶ *Et astra.*] id est, angeli.

m ¶ *Inc etiam Ecclesiastes.*] in Salomone.

Huius ergo lapidis in die conditionis suæ foramina præparata sunt: quia videlicet capax charitatis est conditus: quasi repleri voluisset, stātibus angelis tamquam positis in regis ornamento lapidibus potuisset inhęrere. Si enim charitatis auro sese penetrabilem præbuisset, sanctis angelis sociatus in ornamento, vt diximus, regio lapis fixus maneret. Habuit ergo lapis iste foramina: sed superbiæ† [a] vitio [b], charitatis [c] auro non sunt repleta. Nam quia idcirco ligantur auro, ne cadant: id circo iste cecidit: quia etiam perforatus manu artificis, amoris vinculis ligari contempsit. Nunc autem ceteri lapides [d], qui huic similiter fuerant perforati, penetranti se inuicem charitate ligati sunt: atque hoc in munere, isto cadente, meruerunt, vt nequaquam iam de ornamento regio cadendo soluantur. Huius principatus celsitudinem adhuc idem propheta intuens adiungit. [e] Tu cherub extensus †, & protegens in monte sancto Dei, & in medio lapidum ignitorum perfectus ambulasti.] Cherub quippe plenitudo scientiæ interpretatur, & idcirco iste Cherub dicitur, quia transcendisse cunctos scientia non dubitatur, qui in medio ignitorum lapidū perfectus ambulauit: quia inter angelorum corda charitatis igne succensa clarus gloria conditionis extitit. Quem bene extentum, ac protegentem dicit. Omne enim, quod extenti protegimus, obumbramus: & quia comparatione claritatis suæ ceterorum claritatem obumbrasse creditur: ipse extentus, & protegens fuisse reperitur. Reliquos enim quasi obumbrando operuit, qui eorum magnirudinem excellentia maiore transcendit. [f] Quod ergo illic [e] speciosus in multis frondibus, quod illi signaculum similitudinis, quod illic cherub, quod illic protegens dicitur, hoc hic voce [f] Dominica Beemoth iste viarum Dei principium vocatur. De quo idcirco tam mira, in quibus fuit, & quæ amisit, insinuat [g]: vt territo homini ostendat, quid ipse, si superbiat, de elationis suæ culpa passurus sit: si feriendo illi parcere noluit, quem creando in gloriam tantæ claritatis eleuauit. Consideret ergo homo, quid elatus in terra mereatur, si & prælatus angelis angelus in cælo †, de cælo in terram prosternitur.

† *in cælo prosternitur*] orig.

6 Charitas autem [h] *quæ in aduersitate deseritur, ficta* [i]*, id est, fictilis, & fragilis esse perhibetur: sicut fides, ex qua charitas procedit, ficta, id est, fragilis apud Apostolum esse negatur. Similiter charitas, quæ in aduersitate deseri potest, dicitur vera numquam fuisse.* [3] *Sicut enim Hieronymus contra Iouinianum scribit* [4] *Omnis creatura sub vitio est, non quòd omnis peccauerit, sed quia nulla est, quæ peccare non possit.] Posse autem* [k] *peccare, vt Augustinus ait,* [5] *non est aliquid posse, immo aliquid non posse. Vnde ille solus vocatur omnipotens, qui hoc non potest, quia omnia potest quæ posse, est aliquid posse. Sicut ergo eius comparatione, qui mutabilitatē nescit, omnis creatura vitiosa dicitur quia mutabilitatis est capax, iuxta illud* [non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens] *&* [astra non sunt munda in conspectu eius:] *sic comparatione eius creaturæ, quæ mutationem non recipit, omnis creatura, quę permutatur, non vera, sed vana esse probatur. Vnde omnis homo mendax dicitur, & vanitati similis factus. Hinc etiam* [m] *Ecclesiastes: Cuncta, quæ sub sole sunt, id est, quæ temporum vicissitudinem recipiunt, non tantum modo vanitas, quæ omni creaturæ ratione mutabilitatis inest, sed etiam vanitas vanitatum, varietate permutationis, quam recipiunt, esse dicuntur. Sic ergo comparatione diuinæ charitatis nulla virtus vera probatur: aut comparatione eius, quæ non deseritur, illa, quæ amittitur, vera esse negatur. Sicut autem omnis creatura suo modo bona, et vera esse dicitur: sic & charitas, quæ deseritur, suo modo bona, & vera esse monstratur: alioquin à nullo desereretur, si nullo modo in eo esset. Quod enim nullo modo vere est, nullo modo deseri potest. Quòd si aliquo modo vere deseritur, & aliquo modo id vere esse oportet.*

DISTINCTIO III.

1. ps

Hæc de charitate [n] *breuiter scripsimus propter eos qui pœnitentiā negant reiterari posse, asserentes, ꝙ sicut charitas semel habita numquam amittitur: ita pœnitentia semel vere celebrata, nulla sequēti culpa maculatur: si vero criminalis culpa illam aliquando sequitur, vera pœnitētia* [o] *non fuit, nec veniam* quòd autem. probat auctoritatibus, & exemplis, quòd pœnitentia sæpe iteratur. post inferit quæ sit vera, & quæ sit falsa pœnitentia, qua occasione subiungit an pœnitentia sit danda an neganda ei qui vult agere pœnitentiam de vno peccato, & remanere in aliis.

o ¶ *Vera pœnitentia.*] hoc falsum est: quia si ex charitate pœnituit, vera fuit, & saluaretur si tunc decederet dum sic pœnitebat: auctoritates autem, quę in contrarium inducuntur, non ad diuersa tempora, sed ad idem sunt referēda, vt ℣. e. c. incassum. §. sed verba. vt, s. eo tēpore quo pœnitet, habeat propositū non committēdi de cætero.

aPœnit

3℣. c. si enim 4 Sent. 1. dist. 42. c.

5 Libr. 15. de Trin. c. 15. & de symbolo fidei. c. 1.

Psal. 142. Iob. 15.

"Pœnitentia est iteranda.

Psal. 115. & 143

Eccl. 1.

*Solennitas ñ est de essentia sacri, neq; iterari est cōtra rō nē sacri, sed tm̄ repugnat illis sacramētis, q̄ imprimunt characterē.

Source : BIU Cujas

"Pœnitentiæ effectus quis est.

a P*Oenitentia est.*] id est, gratia, " quæ vere pœnitenti infusa est, facit eum præterita plangere, & eum munit, vt caueat ne committat quæ fleuit. & quod hic traditur, potius est effectus pœnitentiæ, quàm diffinitio.

b ¶*Non committere.*]id est, non committendi propositum habere.

R*Eperiuntur.*] Cavs. In hoc c. reprehendit Amb. quodam, qui solennem pœnitentiam sæpius agendam putant. isti enim spiritualiter fornicantur, separando se à Christo. Nam si veram pœnitentiam agerent, numquam iterandam putarent: cum sicut vnum est baptisma, ita vna est pœnitentia. In fin. dicit Amb. quòd plures inuenit qui innocentiam seruauerũt, quã qui verã egerunt pœnitentiam. seq. c. patet. Seq. autem cap. quod postea sequitur scilicet pœnitentia, patet. similiter, ĩ quo describitur quid sit pœnitentia, quid sit pœnitere, quid pœna.

1 In sermon. manuscripto sæpe citato cuius initium [Ecce nunc]

2 Greg. lib. 9 epi. 39. & homil. 34. in Euang. Sen. 4. di. 14. Iuo p. 15. c. j. j. ea. pœnitentiam. Et Aug. ser. 11. ad fratres in erem. & de eccl. dogmat. c. 54.

c ¶ *Pœnitentiam.*]solennem. vel quod hic dicitur, intelligas de pœnitentia exteriori, i. satisfactione. nam quidam putant sufficere ad deletionem peccati, si quoties peccant, pœnitẽtiam sibi iniunctam siue satisfactionem agant, licet in volũtate peccandi perfistant. j. e. sane cauendum. & hoc innuit illud ibi, iterandam.

3 Sent. ibid. s. dist. 50. si quis post.

d ¶ *Qui luxuriantur.*] id est, fornicantur spiritualiter, separando se à Christo.

4 s. dist. 1. sunt qui.

e ¶ *Non putarent.*] id est, non præsumerent illud agere vnde oporteret eos deinceps pœnitere. & secundum hunc intellectum sic intelligendum est illud quod sequitur: sicut vnum baptisma sufficit ad deletionem peccati, sic & vna pœnitentia. huic tamen intellectui repugnat j. gl. H. scilicet semper. j. e.

5 sen. 4. di. 14

vnquam à Domino impetrauit. Quod ex definitione ipsius pœnitentiæ, & multorum auctoritatibus probare contendunt. Vt enim Amb. ait in quodam serm. Quadragesimæ.

C. I.

2 POenitentia est [a] & mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere [b].

Idem in lib. de vnica pœnitentia, c. 10.

C. II.

3 REperiuntur [A], qui sæpius agendam pœnitentiam [c] putant, qui luxuriantur [d] in Christo. Nam si vere agerent pœnitentiam, iterandam postea non putarent [e]: quia sicut vnum baptisma, ita [B] [f] & vnica [g] pœnitẽtia. Verum præteriti semper nos debet [h] pœnitere peccati: sed hoc delictorum [i] leuiorum. At ego [k] facilius [l] inueni, qui innocentiam seruauerint, quam qui congrue [m] egerint pœnitentiam.

A ¶Reperiuntur.] *In originali est*, Merito reprehenduntur, qui sæpius agendam pœnitentiam putant: quia luxuriantur, &c. *vt* s. *dist. 50. si quis post.*

B ¶Ita & vnica.] *Locus hic, qui ob glossas incurrentes non est emendatus, apud B. Ambr. sic habet*, ita vna pœnitentia, quæ tamen publice agitur. Nam quotidiani nos debet pœnitere peccati. Sed hæc delictorum leuiorum, illa grauiorum. Facilius autem inueni, &c.

Item Aug. lib. de dogmatib. eccles. iast. c. 54.

C. III.

4 SAtisfactio pœnitentiæ [n] est peccatorum causas [o] excidere, nec earum suggestionibus adtum indulgere.

Item in lib. de vera & falsa pœnitentia, c. 8.

C. IIII.

5 POenitentia est quædam dolentis vindicta [p], puniens [q] in se quod dolet commisisse. & *infra. c. 19.* ¶ Continue dolendum est de peccato, quod declarat ipsa dictionis virtus [r]. Pœnitere enim est pœnam tenere [s]: vt semper puniat [t] in se vlciscẽdo, quod commisit peccando. Pœna enim proprie dicitur læsio, quæ punit, & vindicat quod quisque commisit. Ille igitur pœnã tenet, qui semper punit quod commisisse dolet.

[6] Pœnitentia itaque est vindicta semper puniens in se quod dolet commisisse.

In eodem libro, c. 13.

C. V.

SI Apostolus [u] etiam peccata [x] per baptismum dimissa [y] continue plorat [z]: nobis etiam super fundamentum [a] Apostolorum positis quid præter plorare restat? quid, nisi semper dolere in vita? vbi enim dolor finitur [b], deficit [c] & pœnitentia. Si autem pœnitentia [d] finitur, quid relinquitur de venia [e]? Tamdiu enim gaudeat, & speret de gratia [f], quamdiu sub stentatur à pœnitentia. Dixit enim Dominus [Vade, & amplius iam noli peccare.] Non dixit, nec pecces, sed, nec voluntas peccandi in te oriatur [g]. Quod quomodo seruabitur, nisi dolor cõtinue ĩ pœnitẽtia custodiatur? Hinc semper doleat, & de dolore gaudeat: & de doloris pœnitentia, si contigerit [h], semper doleat: & nõ satis, quòd doleat sed ex fide doleat, & non semper doluisse doleat.

o ¶*Causas.*] "id est vitiorum radicem. non enim sufficit ramos incidere, vt s. dist. 2. ficta. §. ex præmissis. Vel, causas, id est, opportunitates, vel occasiones peccandi, vt 81. dist. valet.

"Peccati occasiões sunt fugiendæ.

p P*Oenitentia est.*] ¶ *Vindicta.*] hic est quædam assignatio illius pœnitentiæ, quæ dicitur operis satisfactio. & intelligitur de perfecta pœnitentia, vt j. ea. c. quamuis. §. hac auctoritate.

q ¶*Puniens in se.*]arg. " expressum, quòd quis non potest ieiunare per alium: licet contrarium dixerit Hug. s. 82. dist. presbyter. sed quidquid sit de aliis, videtur quòd per filium bene possit quis ieiunare: quia eadem persona censetur, vt 35. q. 3. §. hac auctoritate. & magis terrentur patres in filiis quàm in se ipsis. ff. quod me. cau. l. isti quidem. §. vlt.

"ieiunare p alium vtrũ aliqs possit.

6 Sent. ibid.

r ¶*Virtus.*]i. significatio & interpretatio.

s ¶*Pœnam tenere.*]alludit etymologiæ vocabuli. vnde Bernardus Clareuallis dixit super illum locum Genes. "Pœnitet me fecisse hominem super terram: idem est ac si diceret, pœna tenebit me pro peccatis hominum, tenebit inquam me, cum venero super terram.

Rom. 6.

" Pœnitet me fecisse hominem, qualiter exponitur.

t ¶ *Puniat.*] habitu, non actu. arg. s. dist. 31. si laicus. Arg. contra. j. c. prox.

SI *Apostolus.*] Cavs. Probat Aug. in hoc c. quòd homo debet continue de peccatis pœnitere, & dolere exemplo Apostoli, qui peccata per baptismum dimissa continue deplorat. nam tamdiu debet homo de gratia Dei sperare quamdiu à pœnitentia sustentatur, dicente Domino: Vade, & amplius noli peccare. semper ergo doleat, & etiam gaudeat de dolore.

Ioan. 8.

v ¶*Si Apostolus.*]s. 32. q. 5. si Paulus.

x ¶*Peccata.*]originalia.

y ¶*Dimissa.*]si dimissa, quare plorat? quia non est facta plena innouatio. de conf. dist. 4. c. 2. & ideo timet cadere. & indignum est eum qui nondum stabilem [a], C. de test. mil. l. vlt.

a in suo officio gaudet eo priuilegio quogaudet qui est stabilis. Ar.

z ¶ *Plorat.*]arg. contra. j. de conf. dist. 4. fine pœnitentia. Arg. contra s. dist. 1. tres autem sunt actiones. Sed illa non prohibet quin dolendum sit super peccatis iam dimissis, sed quòd iam pro illis non est pœnitentia iniungenda.

a ¶*Super fundamentum.*]id est, fidem.

b ¶*Finitur.*]i. deficit: quod tunc fit cum memoria peccati habetur, & de peccato non doletur.

c ¶ *Deficit.*] i. inutilis est, vel efficitur inutilis, i. per ipsam pœnitens ad vitam non perducitur. ex quo enim non laborat, fructum non debet percipere. 16. q. 1. generaliter.

d ¶ *Pœnitentia.*]quæ præcessit.

e ¶*De venia.*]i. de vitæ munditia, & spe æternæ beatitudinis, quam cũ venia assecutus fuerat, q. d. ita reus constituitur per consequens peccatum, sicut erat prius. sic exponit Grat. j. e. §. hac auctoritate.

e ¶*De venia.*]non tamen intelligas, quòd peccata redeant prius dimissa: sed quia ita intrabit gehennam ac si nullum peccatum esset dimissum. hoc secundũ quosdam: "secus secũdum alios, qui dicunt peccata iam dimissa redire, vt hęc traduntur j. e. §. hac auctoritate.

" Delicta iã dimissa an redeant.

f ¶*De gratia.*]factæ promissionis.

g ¶ *Oriatur.*] sed si præcepit, nonne sic præcepit impossibile: quia quod non erat in eius potestate? Arg. s. dist. 2. c. si sermo. §. econtrario. & c. sciendum. Sed expone, voluntas in te non oriatur, id est, in te orta ad effectum non perducatur.

h ¶*Si contigerit.*]s. 17. q. 4. sunt qui opes. s. 15. q. 8. hi qui. s. e. dist. c. in tantum. §. siue autem. & c. in salicibus.

"Pœnitẽtia pfectissima quæ est.

"Vitæ mutatio nõ est facilis.

m ¶ *Congrue.*] nam pœnitentem oportet vitam mutare, " quod summe difficile est: quia dixit lex, quòd non facilis est mutatio vitæ, sed cum magno labore animi fit, vt in auth. de monach. §. hinc autem. col. 1. arg. j. e. sane cauendum.

n S*Atisfactio pœnitentiæ.*] j. ead. distinctio. §. illud autem Gregorij. vers. satisfactio.

a ¶In æst

Source : BIU Cujas

a ¶ *In æstiuum.*]id est,in homilia,quæ æstiuum incipit.

Item Gregorius in æstiuum[a] *tempus,*[*id est,homilia 34.Euang.*[1]]

C. VI.

2 POenitentiã agere digne nõ possumus, nisi modum quo que eiusdem pœnitentiæ cognoscamus. Pœnitentiam quippe agere,est & perpetrata mala plangere[b], & plangenda non perpetrare[c].Nam qui sic alia deplorat, vt tamen alia committat[d]:adhuc pœnitentiam agere aut dissimulat[e] aut ignorat.Quid enim prodest[f],si peccata quis luxuriæ defleat, & tamen adhuc auaritiæ æstibus anhelat? *Idem lib.9. epist.39.ad Theotistam.* ¶ Sunt† qui dicunt pauci temporis pœnitentiam contra peccatum debere sufficere,vt iterum liceat ad peccatum redire. Recte eos pastoris primi percutit sententia,qui ait[g] [Contigit illis illud veri prouerbij: canis reuersus ad suum vomitum,& sus lota in volutabro luti.] Magna est enim contra peccatum virtus[h] pœnitentiæ:sed,si quis in eadem pœnitentia perseueret. *& infra.*

¶ Pœnitentiam vere agere est, commissa plangere †, &†iterum plangenda declinare.

Item Aug.tract.124.in c.21.Ioannis.

CAP. VII.

3 PRoductior[i] est enim pœna, quàm culpa, ne parua putaretur culpa,si cum illa finiretur& pœna. Ac per hoc vel ad demonstrationem[k] debitæ miseriæ[l], vel ad emendationem[m] labilis vitę,vel ad exercitationem[n] necessariæ patientiæ[o] temporaliter homine detinet[p] pœna:etiam quem iam ad damnationem sempiternam reum non detinet culpa.

& paulo post. ¶ Ita Dei[q] non est vt hominis, id est,perturbatio[r] concitati animi, sed tranquilla iusti supplicij constitutio.

Item Ioannes os aureum in homilia de pœnitentia.

C. VIII.

4 PErfecta pœnitentia cogit peccatorum omnia[s] libenter sufferre. *& infra.* ¶ In corde eius contritio est, in ore eius confessio, in opere tota humilitas. Hęc est perfecta,& fructifera pœnitentia.

Item Smaragdus in expositione regulæ Sancti Benedicti,c.4.[5]

C. IX.

ILle pœnitentiam digne agit, qui,quæ commisit,sic præterita mala deplorat,vt futura iterum non committat. Nam qui plangit peccatum,& iterum admittit peccatum, quasi si quis lauet lateram crudum: quia quanto magis lauerit,tanto magis lutum facit.

Item Aug. homil.41.

C. X.

6 POenitentes (si tamen estis pœnitentes, & non estis iridentes) mutate vitam, reconciliamini Deo:& vos cum catena[t] pascetis. Qua, inquis, catena? [Quæ ligaueris in terra, erunt ligata & in cælo.] Audis ligaturam, &Deo putas facere impostură[u]? pœnitentiam agis[x],genua figis& rides,& subsannas patientiã Dei? Si pœnitens es,pœnitet te:si non pœnitet,pœnitens non es.Si ergo pœnitet,cur facis,quod male feci sti?si feciſſe pœnitet,noli facere:si adhuc facis,certe non es pœnitẽs.

Item Isid.lib.2.de summo bono,c.16.

C. XI.

7 IRrisor est, non pœnitens, qui adhuc agit,quod pœnitet:nec videtur Deum poscere subditus, sed subsannare[y] superbus Canis reuersus ad vomitum est pœnitẽs ad peccatum. Multi enim lacrymas indefinenter fundunt,&peccare non desinunt.Quosdam accipere lacrymas ad pœnitentiam, & affectum pœnitentiæ non habere constat: quia inconstantia[z] mentis,nunc recordatione peccati lacrymas fundunt:nunc vero reuiuiscente vsu[a] ea[b], quæ fleuerant,iterando cõmittunt.Esaias[c] peccatoribus dicit [Lauamini[d], mundi estote.]Lauatur itaque,& mũdus[e] est,qui & præterita plangit, & flenda iterum non committit.Lauatur[f],& non est mundus, quæ erit ab omnibus pœnis aliena, & vt sit fideli certandi materia, & occasio vincendi qui non vinceret, si non pugnaret. 3.distin.6.c.sed pensandum.

q ¶ *Ira Dei.*]3.11.q.3.c.episcopus. §. si ergo iniuste.

r ¶ *Perturbatio.*]ecce quid sit ira hominis, & quid ira Dei.

s *Perfecta pœnitentia.*] ¶ *Omnia.*] iniuncta à sacerdote.

Pœnitentes.]Casvs. In hoc c.dicitur qui dicantur vere pœnitentes,& qui non.*Si tamen estis pœnitentes.*cum effectu. *Cum Catena.* i.mandato ecclesiæ. *Impostu*ram. deceptionẽ. seq.tria c.plana sunt, irrisor.lauamini.inanis. in quibus nihil aliud dicitur,nisi qui dicantur vere pœnitentes, & qui non. *Qui adhuc agit.*id est habet voluntatem agendi. *Illud quod pœnitet.* id est,de peccato quo pœnitet. *Subsannare.* id est, naso torto deridere. Seq. duo c. scilicet,qui admissa.& qui admissa. patent. *Admissa.*scilicet peccata. *Nec desinunt considerare.* id est, peccare similia. Tria seq.c. manifesta sunt,scilicet,lauamini. baptizatur. & incassum.

t ¶ *Cum Catena.*] 3. dist.1.agite. arg.contra 3.dist.1.facilius.

t ¶ *Catena.*] id est, in catena, id est, cum mandato ecclesiæ, s. secundum quòd ecclesia nos ligauit Et est fi.1.q.1.iudices.

v ¶ *Facere impostu*ram.]id est,ei falsum imponere, quòd scilicet iniuste ligaris ab ipso. Deus enim neminem iniuste ligat.11.q.3.episcopus. §. si ergo iniuste. “ Impostor autem dicitur, qui falsum aliquid alicui imponit. ff.de ædil.edi.ob quę vitia.§.1. “ impostor quis dicitur

x ¶ *Agis.*]actu,vel voluntate.

y IRrisor.]¶ *Subsannare.*]id est, naso torto deridere.

z ¶ *Inconstantia.*] nota inconstantiam reprobari.ff.de procurat.in causæ. ff.de offic.præ.obseruandum. Argum.contra.ff.de col.bon. nonnumquam.

a ¶ *Vsu.*]cum præueniuntur à tentatione.j.dist.5.c.1.

b ¶ *Ea.*]id est,similia.

c ¶ *Esaias.*]adhuc est de c.Isidori,quod sequitur.

d ¶ *Lauamini.*]baptismo,vel pœnitentia.

e ¶ *Mundus.*]interius.

f ¶ *Lauatur.*]id est,exterius.

a ¶ Quæ

a ¶ *In æstiuum.*]id est,in homilia,quæ æstiuum incipit.

Pœnitentiam.] Casvs. Dicit hic primo Greg.quòd digne pœnitentiam agere non possumus, nisi modum pœnitentiæ cognoscamus. Secundo dicit quid sit pœnitentiam agere. Tertio dicit quòd qui sic pœnitentiam agit de aliquibus peccatis,vt iterum alia committat, non dicitur vere pœnitere. Greg. in æstiuum tempus,id est,homilia quæ incipit, æstiuum tempus.

1 Sic incipit homil.34. *Aestiuum tempus.*

2 ẽ.e. pœnitentiã est.

b ¶ *Plangere.*] id est, plangendo de præteritis malis dolere. Vel satisfactione satisfacere, secundùm præceptum ecclesiæ.

c ¶ *Non perpetrare.*]i. in nullo mortali perseuerare, vel propositum perpetrandi non habere.

d ¶ *Committat.*]idest, propositum committendi habeat.

e ¶ *Dissimulat.*]id est, non vere pœnitet.

† *si autem dicunt*]orig.

f ¶ *Quid enim prodest.*] quo ad vitam æternam. j. ead.dist. sunt plures. Nã aliàs bene valet occasionaliter. j.e.dist. c.nihil.& c.pium.

2.Petr.2.

SVNT QVI. Casvs. Quidam dicebant modicum tempus sufficere ad pœnitentiam, vt possint postea ad peccata redire: qui reprehenduntur auctoritate Petri in epist.2. dicentis, Canis reuersus ad vomitum,&c. In fin.dicit quid sit agere pœnitentiam.

† *al.flere*]or. † *al.sed iterum*]orig.

g ¶ *Qui ait.*] j.ea.septies.3.dist.50.ij qui.

h ¶ *Virtus.*] id est,effectus pœnitentiæ.

3 Facit ad hoc Beda lib.qõ.q.10.

Productior.] Casvs. Ostendit Greg.per multas causas, quæ in c. exprimuntur,quod productior debet esse pœna quàm culpa,& ita cum semper debeat pœnitere,non iterabitur pœnitentia. Sequentia duo c. plana sunt, scilicet, perfecta,&,ille.

i ¶ *Productior.*]3.dist. 90.si quis monachus arg.3.e.dist.1.vide benignum.contra.

“Pœnitentia sit lõga, si longa fuerit culpa.

“Ibi dem innuitur quòd quãdiu videtur durare peccatum, durare debet[a] pœnitentia.

a Ad idẽ 98. d.c.omnes.

Sed dic quòd non dicitur ibi, quòd pœnitentia non debeat esse productior peccato, sed innuitur ibi, quòd si longa fuerit culpa, longa pœnitẽtia debet esse.

4 3.dist.1. perfecta.

non enim erit æquum vt pro vnius horæ fornicatione non maior iniungeretur ei pœnitentia. sed quod hic dicitur,retorquatur ad interiorem pœnitentiam: quia quandocunque reduco peccatum ad memoriam,debeo inde dolere.j.e.Iudas.& hoc intellige de pœna siue de pœnalitate, quam sustinemus pro peccato primi hominis:quia illa est productior.arg.3.dist.1.sicut primi.

k ¶ *Ad demonstrationem.*]idest,ad custodiam humilitatis,vt in Paulo.23.q.4.displicet.

l ¶ *Miseriæ.*]in quam venit ex peccato.3.dist.5.ad eius vero.verſ.fi.

m ¶ *Ad emendationem.*] id est, ad purgationem delicti,vt in paralytico.

n ¶ *Ad exercitationem.*]3.ead.distinct.1.sicut primi.

o ¶ *Necessariæ patientiæ.*]ad vitam æternam.

p ¶ *Detinet.*]“pœnam ad gloriam Dei manifestandam,vt in cæco nato. 3.dist.1.ex his. & ad iudicium futuræ damnationis,vt in Herode. 3.23.q.4.Nabuchodonosor. & ad cautelam sui & aliorum, vt in Paulo. & vt studiosius illa vita quæratur,

“Pœna quare infligitur à Deo.

5 Isid.de sum. bono,lib.2. c.13.

6 sen.4.di.15

Matth.16.

7 sen.4.di.14

Source : BIU Cujas

a ¶*Quæ fleuerat.*]ſ.15.q.8.ij qui.
b ¶*Soliloquiorum.*"id eſt,pſalmorum,qui ſunt excellẽtiora de Chriſto eloquia.
"Pſalmi dicuntur ſoliloquia.
c INanis.] i.inſufficiens ad vitam æternam obtinendam. Vel carẽs fructu illius pœnitentiæ, quam non ſequitur culpa: cuius fructus eſt vitatio gehennæ,& adeptio glorię.
d ¶*Tardius.*]ar.cõtra. Ouidius. *Vulnus Achilleio.quod quondam fecerat hoſti: Vulneris auxilium Pelias haſta tulit.*
e ¶*Frequenter.*]ſ.diſt. 39.diaconi ſunt. contra. Sed hoc aduerbium,vix,ſoluit contrarietatem[a].
1 Sent.ibid. a Vel dic q̃ aduerbium poſitũ ī pd. c.in fi.ſ.aſſidue, ſoluit contra.nam hic dicit frequenter ſecundũm P.
f QVi deſerunt.] peccare. Vel quia redeunt ad illa vel ad alia.
g ¶ *Ad ſordes.*] quaſi hoc inde ſequitur: & ita, vt tenetur conſecutiuè, vt 1.q.1. quiſquis.in fi.
BAptizatur.] hæc verba, quæ hic ponit Gregorius inueniuntur in libro Ieſu filij Sirach,qui dicitur Eccleſiaſticus.
h ¶*Baptizatur.*] i.abſoluitur & mundatur. de conſecr.diſt.4.nec quemquam.
i ¶*A mortuo.*] i.à mortalibus peccatis.hiſtoria.Tangitur hic illud veteris teſtamenti, q̃ "ſi quis tangebat cadauer hominis mortui,erat immundus ſeptem diebus: poſtea aſpergebatur die tertio aqua aſperſionis, & ſic mundabatur.
"Mortuum tangẽs,erat 7.dieb⁹ immundus.
2 Sent.ibid. Anſl.11. c.143. i ¶*A mortuo.*]i.à contactu mortui. Tangitur quod fiebat in veteri teſtamento, q̃ ſi quis tãgebat oſſa vel corpus mortui hominis, immundus erat ſeptem diebus,poſtea aſpergebatur aqua aſperſionis die tertio & ſeptimo,& ſic mundabatur,ſicut hic tangitur, & exponitur de conſecr. diſtin. 4. nec quemquam.
3 Sent.ibid. Beda in 2.Petr.2. †*admiſſum*] orig. †*al. qui &*
k INcaſſum.] ¶*Deſeratur.*] finaliter. arg. j. diſt.4. intermittentes.§.filiis.
l ¶*Fruſtra.*] quia indecens eſt prius ſoluere, &c.ext.de renunt.litteras. Arg. contra C. de iis qui. vt indig. l. fi. Nam & teſtamentũ imperfectum nullum eſt,inſt.qui.mod. teſtam.infir.§.pen.
Eſa.1.

SED VERBA. Hæc eſt 2.pars diſt. in qua ſoluit (& bene) dicens quòd auctoritates ita ſunt intelligendæ vt tempore confeſſionis non habeant propoſitum peccandi.Ioan.de Fant.

CASVS. Inductis auctoritatibus, quæ videntur innuere quòd illa pœnitentia,quam ſequitur mortalis culpa, non fuerit vera:incipit nunc reſpondere,& illas ſoluere.Et primo ſoluit primam.Vel illud quod dicitur ibi,pœnitentiam agere digne:dicens quòd verba diffinitionis ad idem tempus & non ad diuerſa referuntur,ſcilicet vt eo tempore quo pœnitet,non habeat propoſitum amplius peccandi. Et ad hoc inducit ſeq. cap.

m ¶*Sed verba.*] Hic incipit ſoluere auctoritates,quæ videntur dicere illam pœnitentiam non fuiſſe veram, quam ſequitur mortalis culpa;& reſpicit hic primo illud c. pœnitentiam quippe agere.
n ¶*Non committat.*] id eſt,non committendi propoſitum habeat:" qui ergo à malis ſic mentem reuocat, vt commiſſa plangat,& plangenda committere non velit, nec ſatisfacere negligat,vere pœnitet: licet poſtea forte caſu vel infirmitate peccet, non ex propoſito.
"Pœnitens vere quis dicitur.
o ¶*Committat.*]opere,vel voluntate.
p ¶ *Enchiridio.*] "id eſt, in libro manuali, &dicitur ab en,quod eſt in, & chir chiros, quod eſt manus, id eſt,liber manualis.
" Enchiridiõ eſt liber manualis. Eccl.34.

SAne cauendum.] CASVS. Quidam erant, qui quoti die peccare mortaliter non vitabant credentes quòd per elee moſynas poſſent ea peccata redimere.ſed errabant,cum quotidie ſit Deus rogãdus de præteritis peccatis, & non emendus, vt occaſione eleemoſynæ credat quis impune poſſe peccare. Nam nulli dat Deus licentiam peccandi, quamuis Deus deleat facta peccata,ſi ſatisfactio congrua non negligatur.Vt *ea*,ſcilicet mala.
4Sent.ibid. ſ.c.pœnitentia.
q ¶ *De peccatis præteritis.*] Vide quod legitur & not. nonageſimaſeptima diſtinctione,cap.1.ver.ipſa vero.in gl. ſic intelligitur,&c. Arch.
r ¶*Propitiandus.*]i.placandus.
s ¶*Emendus.*]i.non demus ei eleemoſynas in pretium vt maneamus licite in peccato : aliàs dicit c.eleemoſynis peccata tua redime.ſ.diſt.1. medicina. j.e. c.adhuc inſtant.1 qu.7. exigunt. Remiſſio enim peccati non dat licentiam delinquendi. "Peccata enim publice puniri intereſt.ext.de collu. cap.2. Sed tamen non debemus temere ad pœnas proſilire.argum.C.de pœ.ſi operis.
5 Sent.ibid. Iuo p.17. c.12.
" Pctã publice puniri intereſt.

QVi vult ordinate.] CASVS. Dicitur hic, quòd qui vult ordinate eleemoſynam dare, primo debet incipere à ſeipſo, ſcilicet vt ſe prius corrigat & pœniteat, & ſatisfaciat de peccatis ſuis:& tunc datur eleemoſyna ordinate. & hoc probatur per diffinitionem eleemoſynæ. Eccl.30.
6 Iuo p.17. c.129.
t ¶*Seipſo.*] vt ſupra 23. quæſt.5. ſi non licet. C.de ſer. præſes. Nec tenetur aliqua actione, qui propter ſuas conſeruandas,alienas merces proiicit.ff.de præſc. verb.qui ſeruandarum.in prin.
v ¶ *Incipere.*] vt habeat cor contritum , & dimittat ei à quo læſus eſt.
x ¶*Eleemoſyna.*]"dicitur ab eli,quod eſt Deus,& moys,quod eſt aqua:quia ita extinguit peccatum ſicut aqua extinguit ignem. d.ſt. 45.tria.
" Eleemoſyna vnde dicatur.
y ¶*Dictum eſt.*]in libro Ieſu filij Sirach,à Salomone.

qui plangit quæ geſſit, nec tamen deſerit, ſed poſt lacrymas ea,quæ fleuerat[a],repetit.

Item Auguſtinus in libro ſoliloquiorum[b].

C. XII.

INanis[c] eſt pœnitentia, quam ſequens culpa coinquinat. Vulnus iteratũ ſanatur tardius[d]:frequenter[e] peccans, & lugens vix veniam meretur. Nihil proſunt lamenta, ſi replicantur peccata. Nihil valet veniam à malis poſcere,& mala denuo iterare. Perſiſte ergo in confeſſione:eſto in pœnitentia fortiter confirmatus:vitam bonam, quã accepiſti,tenere non deſinas : propoſitum bonæ vitæ conſerua iugiter.

¶Caput hoc non eſt inuentum apud B. Auguſtinum:habentur tamẽ apud Iſidorum (quem citat magiſter)pene eadem in dialogo, ſiue ſynonymis,non longe ante c.de caſtitate.

Item Gregorius in paſtorali, par.3.admonitione 31.

C. XIII.

2 QVi admiſſa plangunt, nec tamen deſerunt[f], conſiderare ſolicite ſciant,quia flendo, inaniter ſe mundant,qui viuendo ſe nequiter inquinant,cum idcirco ſe lacrymis lauant, vt mũdi ad ſordes[g] redeant.

Idem ibidem.

C. XIIII.

3 QVi admiſſã†plangit,nec tamen deſerit,pene grauiori culpæ ſe ſubiicit: quia†ipſam, quam flendo impetrare potuit veniam,contemnit.

Idem ibidem.

C. XV.

LAuamini,mundi eſtote.]Poſt lauacrum enim mundus eſſe negligit,quiſquis poſt lacrymas vitæ innocentiam non cuſtodit.Lauantur ergo, & nequaquam mundi ſunt, qui commiſſa flere non deſinunt, ſed rurſus flenda committunt.

Idem ibidem.

C. XVI.

BAptizatur[h] quippe à mortuo[i],qui mundatur fletibus à peccato:ſed poſt baptiſma mortuum tangit, qui culpam poſt lacrymas repetit.

Idem in moralibus lib.1.c.vlt.

C. XVII.

IN caſſum quippe bonum agitur,ſi ante terminum vitæ deſeratur[k]:quia & fruſtra[l] velociter currit,qui priuſquam ad metas veniat,deficit.

2 [q] *Sed verba*[m] *diffinitionis non ad diuerſa tempora,ſed ad idem tempus referuntur:videlicet,vt tempore,quo deflet mala,quæ commiſit,non committat*[n] *quod adhuc eum flere oporteat. Quod ex ſequentibus verbis eiuſdem auctoritatis datur intelligi,dum dicitur,* [*Nam qui ſic alia deplorat,vt tamẽ alia committat*[o]*, adhuc pœnitentiam agere aut diſſimulat,aut ignorat.*] *Hinc Auguſtinus in Enchiridio*[p]*,c.70.*

C. XVIII.

5 SAne cauendum eſt, ne quiſquam exiſtimet infanda illa crimina, qualia qui agũt,regnum Dei non poſſidebunt, quotidie perpetranda,& eleemoſynis quotidie redimenda. In melius quippe eſt vita mutanda : & per eleemoſynas de peccatis præteritis[q] eſt propitiandus[r] Deus, non ad hoc emendus[s] quodammodo, vt ea ſemper liceat impunè committere. Nemini enim dedit laxamentum peccandi:quamuis miſerando deleat iam facta peccata,ſi non ſatisfactio congrua negligatur.

Idem ibidem,c.76.

C. XIX.

6 QVi vult eleemoſynam ordinate dare, à ſeipſo[t] debet incipere[u],& eam ſibi primum dare.Eſt enim eleemoſyna[x] opus miſericordiæ, veriſſimeque dictum eſt, [y] [Miſerere animæ tuæ pla-

Source : BIU Cujas

a ¶*Vt Deo placeamus.*] non ergo se fallant qui per largas eleemosynas fructus vel pecunię se existimant impunitatem emere: quia qui diligit iniquitatem, odit animam suam: & qui odit animam suam, non est ei Deus misericors, sed crudelis. si igitur vult ei dare eleemosynam, per quam fit munda, odiat eam secundum sæculum, & diligat eam secundum Deum. hac eleemosyna, quam sibi homo primum debet, mundant interiora: "ergo eleemosyna pecuniæ, quam quis facit manens in mortali peccato, non proprie dicitur eleemosyna: quia inordinate fit dū à le non incipit, & dū sibi crudelis existit, non placet Deo. H.

"Eleemosyna ī pctō facta non est proprie eleemosyna.

Isen. 4. di. 16

Iuo p. 17. c. 122.

cens Deo.] Propter hoc renascimur vt Deo placeamus [a].

Idem ibidem, c. 71.

¶*Antea caput hoc citabatur ex Ioanne Chrysostomo. Restitutum est B. Augustino: quem citant Magister, & Iuo, & concilium Toletanum 4. c. 9.*

C. XX.

1 DE *quotidianis.*] CASVS. Dicitur hic ꝙ leuia peccata sine quibus vita præsens non ducitur: oratione Dominica, s. Pater noster, delentur. & sicut veraciter dicitur, dimitte nobis debita nostra: ita & nos dicamus veraciter, sicut, &c. & hæc est eleemosynæ species. Seq. c. nihil patet.

† *patri tali*] orig.

b ¶*Breuioribus.*] ratione tēporis vocat breuia. nā si durant, transeunt in mortalia*. 25. dist. c. vnū. §. criminis.

Matth. 6. * Quæ ex suo genere mortalia sūt, sed fiūt venialia ob impfectionē actus: ea, si tpis mora & deliberō accedāt, redeūt ad naturam pprij gñis, & sunt mortalia.

c ¶*Quotidiana.*] s̄. e. di. 1. tres sunt actiones.

d ¶*Oratio.*] j̄. e. dist. 6. qui vult.

e ¶*Satisfacit.*] j̄. de cō sec. dist. 3. aquam.

f ¶ *Pater noster.*] quia non imponitur maior pœnitentia pro veniali quàm vt dicatur, Pater noster. vnde dicit c. ꝙ sufficit perfecta cōtritio, vel cōfessio cordis. s̄. di. 1. c. vlt.

2 j̄. de conf. dist. 5. nihil prodest. Sent. 4. dist. 14. & 15. Pol. l. 3. ti. 25

g ¶*Taliter.*] ꝙ sint filij Dei, & ita veraciter possunt dicere, Pater noster: in quibus non est mortale aliquid.

h ¶*Peccata delet.*] nō ꝙ peccata mortalia primo cōmissa ea omnino dimittat, sed ꝙ pœnitētiam pro mortali iniūctam releuat. Delet ergo mortalia quo ad pœnam, non quo ad essentiam, sed venialia quo ad vtrunque: sic & aqua benedicta. de cons. dist. 3. aquam sale conspersam [a].

3 s̄. ead.

4 sen. 4. di. 14

a Et de cōs. dist. 2. cura omne. & c. q māducat. & c. seq. & c. oīa. Arc.

i ¶*Dimitte.*] C. đ nup. imperialis vers° prin.

k ¶*Quod dicitur.*] l. di mittimus. arg. de cons. dist. 2. reuera. in fi. s̄. dist. 23. psalmista. & dist. 56. Dominus.

2 NIhil [l] prodest [m] homini ieiunare, & orare, & alia religionis bona agere, nisi mens ab iniquitate reuocetur.

Ex persona [n] huiusmodi pœnitentis [o] etiam illud Smaragdi intelligitur. [Ille pœnitentiam digne agit, & c.] & illud Augustini [3 Pœnitentes, & c.] illud Isidori (Irrisor est, & non pœnitens.) & illud Esaiæ (Lauamini & mundi estote.) Item & illud soliloquiorum (4 Inanis est pœnitentia, & c.) Similiter & illud Gregorij (Qui admissa plangunt.) & (Baptizatur à mortuo.) Illud autem Ambrosij (Reperiuntur, & c.) non secundum generalem, sed secundum specialem consuetudinem ecclesiæ de solenni pœnitentia dictum intelligitur, quæ apud quosdam semel celebrata non iteratur.

Vnde Augustinus scribit ad Macedoniū, epist. 54.

C. XXII.

l ¶*Nihil.*] j̄. de consec. dist. 5. nihil. & c. non mediocriter. s̄. dist. 86. quid prodest.

m ¶*Prodest.*] ad vitam æternam. prodest tamē ad minus supplicium subeundum. j̄. ea. dist. si quis autem non habens. "vnde & pœnitentia non est deneganda super vno peccato, dum quis remanet in alijs. ext. de pœ. & remiss. quod quidam. Item ad tēporalia consequenda. 22. q. 2. si quilibet. Itē ad citiorē gratiæ appositionē. j̄. dis. 5. falsas.

"Pœnitētia super vno pctō nō est deneganda.

EX PERSONA. Hæc est 3. pars dist. in qua dicitur, quòd omnes auctoritates, quæ dicunt quòd pœnitentia non sit iteranda. de solenni sunt intelligendæ. Io. de Fant.

CASVS. Soluit auctoritates superius inductas Gratian. & dicit quòd capitula superius posita, quæ hic enumerantur, intelliguntur secundum proximum capitulum, s. nihil. c. vero reperiuntur. intelligitur secundum specialem consuetudinem alicuius ecclesiæ. & quod dicit ibi, *huiusmodi*. de qua, s. dictum est in c. prox. vel huiusmodi, s. plangentis commissa, & cōmittentis: vel pœnitentis de vno peccato, & non de alio. & secundum specialem consuetudinem intelligitur c. sequens. cuius casus patet, & habetur hoc s̄. 50. dist. quamuis. Alij sub illo §. pt. & aliter habet c. illud. n ¶*Ex persona huiusmodi.*] de qua loquitur c. nihil. o ¶*Pœnitentis.*] s. de vno, & non de alio: vel aliud committentis tunc vel postea.

5 s̄. dist. 50. quamuis. Sent. ibid. Iuo p. 15. c. 24. † *al. illis*

5 QVamuis [p] caute, & salubriter prouisum sit, vt locus illius† humillimæ pœnitentiæ semel in ecclesia concedatur, ne medicina vilis [q] minus vtilis esset ægrotis, quæ tanto magis salubris est, quanto minus contemptibilis fuerit, quis tamen audeat dicere Deo [r], quare huic homini, qui post primam pœnitentiam rursus se laqueis iniquitatis obstringit, adhuc iterum parcis?

4 *Hac auctoritate [s] & illud [t] Ambrosij determinatur [v], & iterum [x] peccatori per primam pœnitentiam venia dari monstratur: [6] alioquin nequaquam iterum parceret [y] Deus, qui necdum peperciſſet (Satisfactio [z] quoque pœnitentiæ,) & (vade & amplius noli peccare) eumdem cum diffinitione intellectum [a] habent. Illud [7] autem, quod in libro [b] de pœnitentia dicitur, de perfecta [c] est intelligendum. Sicut enim charitas alia est incipiens, alia est proficiens [d], alia est perfecta [e], sic & pœnitentia alia est incipientium, alia proficientium, alia perfectorum. Sicut autem charitati, licet nondum perfectæ, in baptismo datur venia peccatorum, vt quamuis postea grauiter aliquis sit peccaturus, tunc tamen intelligatur esse renatus, non aqua tantum (sicut Iouinianus tradidit,) sed aqua & spiritu (sicut Hieronymus contra eum scribit,) sic & incipientium pœnitentiæ venia non negatur: quæ quadam ratione, perfecta potest dici, quia toto corde gemit, & dolet: licet & alia ratione potest dici imperfecta, quia non vsque in finem duratura [f]. Secundum primum modum [g] perfectionis intelligitur illud Ioannis os aurei ([8] Perfecta pœnitentia, & c.) Iuxta secundum modum perfectionis [h] illud Augustini intelligitur ([9] Pœnitentia est vindicta semper puniens in se, quod dolet commisisse.) Illud autem [10] si pœnitentia finitur, nihil de venia relinquitur,) dupliciter intelligi potest. Si enim iuxta quorumdam sententiam peccata dimissa redeunt, facile est intelligere nihil de venia relinqui: quoniam peccata, quæ prius erant dimissa, iterum replicantur. Sicut enim ille, qui ex iusta seruitute in libertatem manumititur, iterum vere liber est, quamuis ob ingratitudinem in seruitutem postea reuocetur, [k] sic & pœnitenti peccata vere remittuntur, quamuis ob ingratitudinem veniæ eisdem postea sit implicandus. Si autem peccata dimissa non redeunt, dicitur nihil relinqui de venia, quia nihil relinquitur sibi de vitæ munditia, & spe æternæ beatitudinis, quam cum venia assecutus est. Sicut enim argento perfecte purgato, nihil sui decoris relinquitur, si sequenti ærugine fœdatur, non tamen prima,*

p ¶*Quamuis.*] s̄. di stin. 50. quamuis.

q ¶*Vilis.*] i. si haberetur vilis: quòd contingeret ex iteratione, eiusdē. omne enim rarū, &c. 93. di. legimus.

r ¶*Deo.*] vel Papæ.

HAC AVCTORITATE. Hæc est 4. pars di. in qua dicitur quòd in pœnitētia sunt pradus sicut in charitate, &c. Ioan. de Fant.

6 s̄. e. c. satisfactio. & c. si Apostol°.

CASVS. Nunc dicit Gratian. quòd secundum hanc auctoritatem, *Quamuis.* intelligi potest illud Ambr. s. ca. *reperiuntur.* illud autem quod dicitur in libro de pœnitētia, sc. *Pœnitentia est quædam*, &c. de perfecta pœnitentia intelligitur. Postea dicitur, ꝙ pœnitentia alia est incipiens, alia proficiēs, alia perfecta. Et iuxta hanc distinctionē intelliguntur quædam cap. superius posita. illud autem, *si Apostolus.* in fine intelligitur secundum quandam distinctionem, quam facit in littera.

7 s̄. ea. pœnitentia. Sen. 3. di. 29

8 s̄. ead.

s ¶*Hac auctoritate.*] s. quamuis.

t ¶*Et illud.*] s̄. e. c. reperiuntur.

9 s̄. ead. Sen. 4. di. 14

v ¶*Determinatur.*] ic. quòd de solenni intelligatur.

10 s̄. ea. c. si Apostolus.

x ¶*Iterum.*] sicut dictū est s̄. ea. c. prox. quamuis. in fi.

y ¶ *Parceret.*] quia si prius homini nō peperciſſet, non ei iterū parcere diceretur. ar. s̄. e. di. pœnitentia est quædam dolentis.

z ¶*Satisfactio.*] materialiter tenetur.

ADDITIO. Sub. significatiue, i. verba ista superius posita. Pet.

a ¶ *Intellectum.*] i. vt ad tempus idem referatur, non ad diuersa.

b ¶*In libro.*] s̄. ea. dist. pœnitentia est quædam.

c ¶*De perfecta.*] pœnitentia, i. perfectorum. Vel sufficiente ad salutem. Vel duratura vsque in finem.

d ¶*Proficiens.*] id est, ad salutem sufficiens.

e ¶*Perfecta.*] ꝙ gradus sunt in ea, vt s̄. di. 2. cū sancta. & ꝑcedenti §.

e ¶*Perfecta.*] id est, ad salutem sufficiens.

f ¶*Duratura.*] hic datur intelligi, quòd quædam dicitur perfecta, i. vsque ad finem duratura.

g ¶*Primum modum.*] quòd dicitur perfecta, i. vsque ad salutem sufficiens, vt cum quis toto corde dolet, & gemit.

h ¶*Perfectionis.*] quia dicitur perfecta, i. vsque ad finem duratura.

i ¶*Illud autem.*] s̄. ea. si Apostolus.

k ¶*Reuocetur.*] quod ex leui causa fieri potest. C. de lib. & eor. li. l. 2. arg. 15. q. 7. c. 1. dum tamen lege sit comprehensa.

QVOD

Source : BIU Cujas

QVOD AVTEM. Hæc est 5. pars dist. in qua probat per quatuor auctoritates, ꝙ semper per veram pœnitentiam dimittuntur peccata. Ioan. de Fant.

CASVS. Positis auctoritatibus inductis, quas inducunt qui dicunt pœnitentiam non esse iterandam, & ꝙ pœnitentia postquam peccatur, non obtinet veniam, incipit tractare per multas auctoritates & exempla, ꝙ pœnitentia iteratur, & ꝙ sæpius per pœnitentiam remittantur peccata. Et ad hoc inducit sequentia c.

a ¶ *Quòd autem.*] inductis auctoritatibus, quas inducũt qui pœnitentiam non esse iterandam dicunt, & quod pœnitẽtia post quam peccat non obtinet veniam, incipit probare per multas auctoritates & exempla, ꝙ pœnitentia sæpius iteratur, & ꝙ sępius per pœnitẽtiam remittuntur peccata.

†*al.cadet* †*al.resurget* Prouerb. 24 Matth. 18.

SEpties.] CASVS. Dicitur hic, quòd iustus septies, i. multoties cadit per venialia peccata: & tamen non cadit à charitate. & sunt verba Salomonis, quæ Hiero. exponit. Sequens §. scilicet, Dauid. patet.

Luc. 7. 1 Sent. ibid. 2 in e. epist. ad Rusticũ.

b ¶ *Septies.*] verbum Salomonis: quod exponit Hieronymus.

b ¶ *Septies.*] id, pro vniuersitate ponitur, "id est, omnibus modis & generibus flagitiorum & tribulationum.

" Septies, id est, omnibus modis. 2. Reg. 12.

ADDITIO. Et dic quòd hæc non est intentio litteræ: nec propter hoc inducitur: sed secundum quòd cadit in peccatum, vt sequitur in alia glo. secundum Pet.

Psal. 50.

c ¶ *Cadit.*] i. affligitur.

d ¶ *Resurgit.*] i. non perit, sed proficit. Vel resurgit, id est, nouis operibus proficit.

e ¶ *Cadit.*] si intelligas hoc de casu, qui fit post peccatũ mortale, exaudi quod dicit in die, s. vitæ suæ: & tunc est casus à charitate. Si vero intelligas de casu, qui fit per veniale, per quod cadit à quadam innocentia, non à charitate, tunc exaudi de die naturali.

sed sequenti sordidatur, sic expiato per pœnitentiam nihil de venia dicitur relinqui, cum tamen iam non deletis, sed adhuc expiandis coinquinetur.

5 *Quòd autem a per pœnitentiam non semel tantum, sed sæpissime peccata remittantur, multorum auctoritate probatur.*

Ait enim Hieronymus in epistola ad Rusticum de pœnitentia.

C. XXIII.

SEpties b cadit† c iustus, & resurget† d.] Si cadit, quomodo iustus? si iustus, quomodo cadit e? sed iusti vocabulum f non amittit, qui per pœnitentiam semper resurgit. Et non solum septies, sed septuagies septies g delinquenti, si conuertatur ad pœnitentiam, peccata donantur. [Cui plus h dimittitur, plus diligit.]

1 Dauid quoque per pœnitentiam, adulterij simul & homicidij veniam impetrauit.

De cuius pœnitentia in eodem libro Hieronymus ait 2.

C. XXIIII.

TOtam pœnitentiam peccatoris ostendit psalmus quinquagesimus, quando ingressus est Dauid ad Bethsabee vxorem Vriæ Ethæi, & à Natham prophetante correptus respondit dicens [Peccaui:] statimque meruit audire [& Dominus abs te abstulit i peccatum.] Adulterio enim iunxerat homicidium, & tamẽ conuersus k ad lacrymas [Miserere, ait mei Deus secundum magnam misericordiam tuam: & secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatẽ meam.] Magnum enim peccatum magna indigebat misericordia l. Vnde iungit, & dicit [Multum laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo mũda me: quoniam iniquitatem meam ego agnosco, & delictum meum contra me est semper. Tibi soli peccaui.] Rex m enim erat †, alium non timebat† n. [Et malum coram te feci, vt iustificeris o in sermonibus tuis, & vincas, cum iudicaris.] Conclusit p enim Deus omnia q sub peccato, vt omnibus r misereatur. Tantumque profecit, vt dudum peccator & pœnitens transierit in magistrum, & dicat [Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te conuertentur.] Confessio enim, & pulchritudo coram eo: vt qui sua confessus fuerit peccata, & dixerit (Putruerũt s & corruptæ sunt cicatrices t meæ à facie insipientiæ meæ,) fœditatem vulnerum in sanitatis decorem commutet.

Item Ambrosius in Apologia Dauid v, cap. 2.

C. XXV.

ILle rex x tantus, ac potens, ne y exiguo quidem momento manere penes se delicti passus est conscientiam z: sed præ matura confessione, atque immenso dolore reddidit peccatum suum Domino, *& infra.* ¶ Denique Dominum dolor intimi mouit affectus, vt Natham diceret (Quoniam pœnituit te, Dominus transtulit peccatum tuum.) Maturitas itaque veniæ profundam regis fuisse pœnitentiam declarauit: quæ tanti erroris offensam trãsduxerit a. *& infra.* ¶ Sancti, qui b consummare piũ certamen gestiunt, & currere cursum salutis, sicubi forte vt homines corruunt† c, naturæ magis quod inde patet: quia statim fuit ei dimissum peccatum. Tertio quia si quandoque sancti peccant: credendum est hoc eis contingere potius fragilitate naturæ, quàm peccandi libidine: vnde fortius resurgunt, adeo vt non videantur cecidisse. In 2. parte ponit differentiam inter peccatum & iniquitatem. peccatum enim est opus iniquitatis: iniquitas est qualitas b mentis. vnde qui vult cauere à peccato, extirpet radicem ipsius peccati, scilicet iniquitatem.

a Et dr̃ ab apo, qđ est re: & logos, quod est sermo, quasi sermonis relatio vel responsio. Ar.

Rom. 11.

Psal. 73.

2. Reg. 12.

" Dauid peccatum tripliciter excusatur.

† *al. corruerint*

bAl. vitium

" Deus qualiter abstulit peccatũ Dauid

" vim faciẽs nõ semper vi possidet.

" Pœnitẽtia est vtilis licet sequatur offensa.

" Conscientia dupliciter sumitur

o ¶ *Iustificeris.*] quia continuo pœnituit. s. ea. dist. 1. & venit.

p ¶ *Conclusit.*] id est, concludi permisit.

q ¶ *Omnia.*] Iudæos & Gentiles.

r ¶ *Vt omnibus.*] quo ad sufficientiam, non quo ad efficaciam. s. e. dist. 2. citius.

s ¶ *Putruerunt.*] cum peccato iterum consentitur, dũ ad actum ducitur.

t ¶ *Cicatrices.*] i. plagę peccatorum per baptismum, prout exponitur j. dist. 4. cap. vlt. Vel per aliud remedium sanatæ.

†*al. eram*] †*timebam*] orig. Rom. 11.

v ¶ *In apologia Dauid.*] liber excusatorius de Dauid a.

ILle rex.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima multis modis excusatur peccatum Dauid, Primo quia diu noluit in peccato manere. Secundo quia grauiter in corde doluit. Vnde statim fuit ei dimissum peccatũ. Tertio quia si sancti quandoque peccãt, credendum est eis hoc contingere potius fragilitate naturæ, quàm libidine peccandi: & ideo fortius resurgũt, vt non videantur cecidisse. In 2. parte dicit, quòd peccatum quandoque donatur, quandoque deletur, quandoque tegitur. & de quolibet exemplum supponit In 3. parte ponit differentiam in teriniquitatẽ & peccatum. peccatũ enim est op[a]: iniquitas qualitas mentis. vnde qui vult cauere à peccato, extirpet radicem 2. Reg. 12. ipsam peccati, s. iniquitatem. Secunda pars incipit ibi, *Peccatum autem.* Tertia ibi, *Peccatum est.*

x ¶ *Ille rex tantus.*] CASVS. "In hoc c. excusatur multis modis peccatum Dauid, adulterij, s. & homicidij. Primo quia diu noluit manere in peccato. Secundo quia grauiter in corde doluit: quod inde patet: quia statim fuit ei dimissum peccatum. Tertio quia si quandoque sancti peccant: credendum est hoc eis contingere potius fragilitate naturæ, quàm peccandi libidine: vnde fortius resurgunt, adeo vt non videantur cecidisse. In 2. parte ponit differentiam inter peccatum & iniquitatem. peccatum enim est opus iniquitatis: iniquitas est qualitas b mentis. vnde qui vult cauere à peccato, extirpet radicem ipsius peccati, scilicet iniquitatem.

y ¶ *Ne exiguo.*] postquam redargutus est à Nathan.

z ¶ *Conscientiam.*] argumen. quòd non dicitur quis morderi peccati conscientia, ex quo iam de eo pœnituit: vnde subire secure potuit sacramentum. 8. qu. 3. Artaldus. licet argum. contra sit, s. 25. dist. primum. "Sed not. quòd conscientia dupliciter accipitur. quandoque enim dicitur conscientia delicti, vt ibi: quandoque dicitur morsus peccati, vt hic, & secundum quòd dicit Horatius: *Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.*

a ¶ *Transduxerit.*] i. deleuerit quo ad pœnam æternam: aliàs, temporaliter punitus fuit. s. ea. dist. 1. ficut primi.

b ¶ *Sancti qui.*] per hoc intendit probare, "quòd vtilis est pœnitentia, licet sequatur offensa quædã, scilicet humana similitudine currentium in brauio vel agone. Nam licet in cursu labantur, si viriliter postea insistant, lapsus pręteritus nullatenus ei imputatur: sic & spiritualis agonista dum currit ad brauium vocationis æternę, licet aliquando labatur in via, si post resurgit, lapsus non obest ei: quin etiam stimulo incitatus pudoris, ad consummationem cursus amplius inardescit. 50. dist. fidelior.

c ¶ *Corruunt.*] s. 20. q. 3. procliuius. j. e. inter hæc hircum. in auth. de mona. §. hinc. coll. 1.

Source : BIU Cujas

a ¶*Cumulasse.*]id est,incentiuum ad bene operandum augmẽtasse.
b ¶*Currentium.*]i.bene operantium.Vel intelligitur ad litteram.
c ¶*Non soluitur.*s.e.dist.1.§.alij econtrario.&c.& venit.
d ¶*Luctantium.*]vt fiat contentio,si illi postea obtinuerunt.
e ¶*Gratia maiores.*]s.dist.50.fidelior.
f ¶*Censeri.*] i.dãnari.
g ¶ *Conditionis.*] humanæ.
h ¶*Virtutis.*]j.e.inter hæc hircum.
i ¶*Donatur.*] donari dicitur quod nullo iure cogente conceditur. ar.s. dist.2.nullus eorum.ff.de re.iur.do

"Gratiã primam nemo mereri pót.

nari. "Vnde cum primam gratiam nemo possit mereri,patet q̃ gratis fit remissio peccatorum.

"Peccatum q̃ dicitur donari.

k ¶*Donatur.*] "donatur peccatum quãdo ita remittitur vt pro eo nulla pœna exigatur,vt in baptismo.deletur cum interior macula abstergitur,&ad pœnam ęternam minime reseruatur.
l ¶*Deletur.*]s.dist.1.c. iis potestatis.
l ¶*Deletur.*]si quidem in baptismo deletur originale ne obsit *: non vt nõ sit.j.de cõsecr.di.4.c.2.& alludi tur hic naturæ sanguinis. Humidum enim naturã habet abluen di:sicut Ioannes in Apocalypsi ait de martyribus:(Lauerunt in quit)stolas suas in sanguine agni.Et Apostolus: Deletum est chirographum per mortem Christi, quo diabolo tenebamur obnoxij. 76.dist.scire debet. ver.item in apologia Dauid. deleta scriptura, charta remanet:similiter deleta culpa originali in baptismo remanet ipsa iniquitas, i. fomes peccati ad pœnam tãtum,non ad culpam.
m ¶*Per sanguinem.*]i. per passionẽ, i.per fidem , quam quis debet de passione.
n ¶*Tegitur.*]per charitatem,i.per bona operatione alterius: sic peccatum tegitur per bona opera contraria,vt j.c.illud.ver. atque operuit peccata, & texit operib.bonis. Vel teras hoc ad diuersa peccata,vt peccatũ quod est tantum in voluntate, dicatur donari originale autem deleri,actuale tegi.Vnde Psal.Beati quorum remissæ sunt iniquitates,&c.

* Vide not. s.15.q.j.si cõcupiscẽtia.

†*al.diluisse*

1.Ioan.5.

" Pctã q̃dã teguntur.

fragilitate,quàm peccandi libidine, acriores ad currendum resurgunt,pudoris stimulo maiora reparantes certamina,vt non solum nullum attulisse existimetur lapsus impedimentum, sed etiam velocitatis incẽtiua cumulasse [a].Ergo si currentium [b] non soluitur [c] cursus,cũ aliqui forte ceciderint, non luctantiũ [d] contentio,sed inoffensa manent certamina: quin & plerique post vnũ, aut alterum lapsum gratia maiore [e] vicerunt: quanto magis agonem pietatis ingressi non debent vnius prolapsionis offensione censeri [f],cum beatus sit , qui se potuerit reparare post lapsum? *& infra.c.4.* ¶Quòd peccauit,conditionis [g] est:q̃ supplicauit, correptionis:lapsus communis,sed specialis confessio.Culpam itaque incidisse , naturæ est, delesse†, virtutis [h]. *& infra.c.13.*
¶Peccatum aut donatur [i],aut deletur , aut tegitur. Donatur [k] per gratiam , deletur [l] per sanguinẽ [m] crucis,tegitur [n] per charitatem:similiter,& iniquitas [o],quæ æstimatur habitudo mentis iniustæ:licet Ioannes in epistola eum,qui fecerit peccatum, & iniquitatem [p] fecisse dixerit,sicut habemus scriptum (Omnis,qui facit peccatum, & iniquitatẽ facit:) peccatum est iniquitas [q] : quia in peccato ipso iniquitas est. Tamen,vt nobis videtur,peccatum [a] est opus iniquitatis:iniquitas autem operatrix [r] culpæ, aut delicti. Prius est ergo, vt ipsa iniquitas deleatur,excidatur radix, & seminarium peccatorum : mala tollatur radix, ne malos fructus ferat:aboleatur erroris omnis affectus,vniuersa iniquitatũ genera tollantur. Itaque quemadmodum intrans in animam sapientis disciplina imprudentiam tollit, & scientia ignorantiam, sic perfecta virtus iniquitatem,& remissio peccatorum delet [s] omne peccatum.

ADDITIO. Licet enim peccatum sit donatum & deletum,nõ tamen videtur esse tectum, immo nudum, & apertum quousque congrua sit satisfactio facta. sic ergo Deus donat peccatum per cordis contritionem,& homo delet interius per cordis contritionem,& tegit exterius per confessionem,& per satisfactionem.Pet.
o ¶*Iniquitas.*]supple,aut donatur,aut deletur,aut tegitur.
p ¶*Iniquitatem.*]sic omnis qui facit peccatum,& iniquitatem facit: quia peccatum est iniquitas,&c.
q ¶*Iniquitas.*]id est,ex iniquitate procedit peccatum.
r ¶*Operatrix culpæ.*]sicut charitas bonorum meritorum,vt s.e.dist. 2.charitas.
r ¶*Operatrix culpæ.*] innuitur ex hac serie,q̃ iniquitas non est peccatum,& vice versa:quod aliquibus videtur absurdum,sed non est: vocabuli acceptio multipliciter attendatur. "Dicitur enim peccatum large & stricte. Quidquid vtique à Deo non est, large peccati appellatione continetur, vt peccatum originale,& vitium animæ, quod dicitur habitudo mentis iniustæ. Si enim Deus omnipotens dicitur, quia omnia potest & facit præter peccata: recte quidquid ab eo non est, peccatum dici potest: cum etiam posse peccare, non sit aliquid posse, vt s.e.dist.2. charitas. Stricte vero & proprie dicitur peccatũ peccantis actio:& ita hic accipitur, secundum illud Aug.Peccatum est dictum vel factum vel cõcupitum, quod fit cõtra legem Dei,&secundum hoc iniquitas non est peccatum.Si enim iniquitas est habitudo mentis iniustæ,& habitudo est qualitas, & nulla qualitas est actio:ergo nec peccatum. vnde &hic Amb.ait:Peccatum est opus iniquitatis : quia ex iniquitate vt ex causa p̃cedit:sicut econtrario bona merita ex charitate prouenire dicuntur,vt s.ea.dist.2. charitas. vt mihi videtur.H

"Peccatum dicitur large & stricte

Isen.4.di.14

†*Quàm vero illud etiam mirabile*]orig.

1.Paral.21.

Exod.32.

s ¶*Delet.*] s.11.q.3.existimant. s.32.q.1. cum renuntiatur.

Psal.31.

Illud vero.] CASVS. Adhuc Ambr.persistens in excusatione Dauid , commendat eum,q̃ obtulit se morti pro plebe: vnde & veniam adeptus est. Aliud exemplo Moysi, qui pro simili facto veniam impetrauit.& q̃ pro tali oblatione Dauid sit adeptus veniam sui peccati, scilicet adulterij & homicidij , probat quibusdam auctoritatibus: & quia non fecit hoc dolo,sed errore,& nõ libidine peccandi,sed causa mysterij occulti.Et habetur hæc historia s.1.q.4.c.ecclesia.§.item peccato ecclesiæ.

Psal.50.

2.Reg.12.

t ¶*Illud vero.*] CASVS. Adhuc persistit in Ambro. excusatione Dauid, " & commendat eum,quia morti se ob tulit pro plebe,& veniam adeptus est: sicut & Moyses impetrauerat veniam pro populo. prẽterea Dauid peccatum suum non excusauit,sed humiliter confessus est, prætera nõ fecit hoc dolo,sed errore : non

†*al.denique non fuit*

" Dauid q̃ plebe morti se obtulit

6 *Ecce , cuius pœnitentia hic commendatur , cui etiam venia per prophe-*

A ¶Peccatum est.] *In originali vulgato legitur,* omne peccatum est iniquitas:iniquitas autem operatrix culpæ,aut delicti. Plus est ergo,&c.*sed melior visa est Gratiani lectio.*

Idem in eodem libro,c.7.

C. XXVI.

1 ILlud † [t] vero quàm mirabile est,q̃ Angelo ferienti plebem se obtulit Dauid dicens (Grex iste [u],quid fecit? fiat manus tua in me, & in domũ patris mei.) Quo facto statim dignus sacrificio iudicatus est , qui absolutione existimabatur indignus. Nec mirum,si tali sua oblatione pro populo,peccati sui adeptus est veniam , cum Moyses [x] offerendo se Domino pro plebis errore,etiã plebis peccata deleuerit? Texit igitur peccata sua,an non? Sed quis hoc neget, cum hic ipse docuerit propheta, q̃ remittantur iniquitates,tegantur peccata,nõ imputentur à Domino? Peccatum remissum sibi esse docuit,sicut scriptum est(Delictum meum cognosco,& iniustitiam meam non operui.Dixi, pronuntiabo aduersum me iniustitiã meam Domino,& tu remisisti impietatem cordis mei.) Dixit(pronuntiabo)& veniam meruit, [y] antequã pronuntiaret:quanto [z] magis,vbi de se pronuntiauit,dicens (iniquitatem meam ego agnosco) remissum est ei omne peccatum? licet specialiter de hoc [a] & Nathã propheta respondit(& Dominus transtulit peccatum tuum.) Ergo remissionem meruit iniquitatis& texit charitate,atque operuit peccata sua , & texit operibus bonis nec imputãdum est ei peccatum, quia non fuit in eo dolus malitiæ, sed lapsus erroris : deinde† , quia non fuit improbitatis æstus , sed vmbra [b] mysterij:& tamen confessus est delictum suum,agnouit iniquitatem,vidit lauacrum,& vidit, & credidit:dilexit multum,vt nimia charitate tegere quemuis posset errorem.

peccandi libidine,sed causa mysterij.
v ¶*Grex iste.*]s.1.q.4.c.ecclesia.§.item Dauid.
x ¶*Moyses.*]s.dist.45.disciplina.
y ¶*Meruit.*]id est,obtinuit.
z ¶*Quanto.*]"arg.votum de præsenti magis obligare,quàm votum de futuro. arg.contra ext.qui cler.vel vo. rursus. vbi dicitur, quòd simplex votum non minus obligat,quàm solenne.
a ¶*De hoc.*]i.peccato homicidij & adulterij.
b ¶*Sed vmbra.*] supra trigesimaprima,quæstio.1.capit.si qua. §.sed obiicitur.

"Votum de p̃senti plus obligat , q̃ votum de futuro.

ECCE.Hæc est 6.pars dist.in qua intendit probare,q̃ etiam boni & sancti quandoque cadunt & resurgunt.Et hoc probat per 4.c. Ioan.de Fant.

CASVS. Infert Grat.ex supradictis,q̃ ille cuius pœnitentia commenda

Source : BIU Cujas

mendatur, & cui per prophetam ostenditur venia data:postea graiter deliquit in populi numeratione, & iterum postea pœnituit. Achab quoq; rex impiissimus per pœnitentiam à Domino veniam impetrauit.

a ¶*Deliquerit.*]In populi numeratione.

b ¶*Multitudo.*]prima q.4.c.ecclesia.§.item Dauid.

tam data monstratur, quam grauiter postea deliquerit [a], *populi multitudo* [b] *prostrata ostendit. Achab quoque (vt Hieronymus contra Iouinianum scribit* [1]*) rex impiissimus, vt sententiam Dei subterfugeret, & euersio domus eius differretur in posteros, ieiunio impetrauit, & sacco.*

De quo ad eumdem Rusticum scribit idem Hieronymus dicens [2].

C. XXVII.

A Chab [c] rex impiissimus vineam Nabuthæ cruore possedit, & cum Iezabel non tã coniugio sibi, quàm crudelitate coniuncta, Heliæ increpatione corripitur:hæc dicit Dominus[Occidisti,& possedisti.] & iterum[In loco [d], in quo linxerunt canes sanguinem Nabuthæ,ibi lingent sanguiné tuum.Et Iezabel canes comedent ante muros Iezrahel [e]. Quod cum audisset Achab,scidit vestimenta sua, & posuit saccum super carnem suam,ieiunauitque, & dormiuit in cilicio. Factusque est sermo Domini ad Heliam dicens:[quoniã reueritus est Achab faciem meam, non inducam malum in diebus eius.] Vnum [f] scelus Achab,& Iezabel [g]:tamẽ conuersoꝝ ad pœnitẽtiam Achab,pœna differtur in posteros:& Iezabel in scelere perseuerans præsenti iudicio condemnatur [h].

Item Ioannes Chrysostomus de reparatione lapsi, [epist. 5. ad Theodorum lapsum.

C. XXVIII.

[3] TAlis,mihi crede, talis est erga homines pietas Dei:num quam spernit [i] pœnitentiam, si ei sincere, & simpliciter offeratur. Etiam si ad summum quis peruenerit [k] malorum, & inde tamen velit reuerti ad virtutis viam, suscipit [l], & libenter amplectitur: facit omnia, quatenus ad priorem reuocet statum:& quod est adhuc præstantius, & eminentius,etiam si non potuerit quis explere omnem satisfaciendi ordinem, quantulamcumque tamen, & quamlibet breui tempore gestam non respuit pœnitentiã [m]:suscipit etiam ipsam, nec patitur [n] quamuis exiguæ conuersionis perdere mercedẽ.Hoc enim mihi indicat Esaias, vbi de populo Iudæorũ talia quædam dicit(Propter peccatum modice conturbaui eum, & percussi eum, & auerti faciem meam ab eo: contristatus est,& ambulauit tristis,& sanaui [o] eum,& consolatus [p] sum eum.)Euidentius autem nobis testimoniũ dabit etiam rex ille impius, qui cupiditatis suæ quidem prædam vxoris nequitia quæsiuit: sed perturbatus ipsius sceleris immanitate pœnituit, & cilicio circumdatus facinus suum fleuit, atque ita erga se Domini misericordiam prouocauit, vt à cũctis [q] eum absolueret peccatis. Sic enim ait Deus ad Heliam(Vidisti, quomodo compunctus est Achab à facie mea? quia fleuit in conspectu meo,non inducam mala [r] in diebus eius.)

¶ Versio hæc,licet nõnihil discrepet ab ea,quæ inter latina Ioannis Chrysostomi opera circumfertur,non tamen longe discedit à verbis græcis.extat enim hoc opusculum manuscriptum in bibliotheca Vaticana.

Item Gregorius in homilia decima super Ezechielem,in extremo.

C. XXIX.

[5] SIcut† Achab rex iniquus à propheta reprehensus, cum contra se diuinam sententiam audisset, pertimuit,& magno mœrore deprehensus est: ita vt prophetæ suo Dominus diceret [Nonne vidisti Achab humiliatũ coram me? Quia igitur mei causa [s] humiliatus est,non inducam malũ in diebus eius.] In quibus Domini verbis pensandum est, quomodo ei in electis suis mœror amaritudinis placeat, qui amittere timent Deum,si sic ei & reprobi pœnitẽtia placuit, qui timebat perdere præsens sæculum: aut quomodo ei grata sit spontanea afflictio pro culpis in eis, qui placẽt,si hæc ad tempus placuit, & in eis, qui displicebant.

Niniuitæ quoque,quos Dominus in Euangelio cõmendat, pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ, & ex misericordia Domini indulgentiam consecuti, subuersionis interitum subterfugere meruerunt. Sed qualiter [t] *post acceptam veniam Achab vixerit, textus libri Regum declarat:de quo etiam scribit Ambrosius* [4]*, quòd Iezabel vxor eius, cuius inflammabatur arbitrio, cor eius conuertit, & nimiis sacrilegiis execrabilem fecit, & hunc pœnitentiæ eius reuocauit affectum.*

De Niniuitis autem in proœmio Ionæ scribit Hieronymus.

C. XXX.

[5] SIcut ait Herodotus [u], Niniue à rege Medorum subuersa est regnante apud Hebræos Iosia.

l ¶*Suscipit.*]Deus eum.

m ¶*Pœnitentiam.*]id est,satisfactionem.

n ¶*Nec patitur.*]diligit enim Deus bonum,quod in peccante plantauit.ĩ.ea.pium.

o ¶*Sanaui.*]per pœnitentiam.

p ¶*Et consolatus.*]Polysyntheton, i.pluralitas coniunctionum.

q ¶*A cunctis.*]sed quomodo absoluit eũ ab omnib. peccatis cum eius pœnitentia vera non esset?non eñ pœnitebat nisi vt euitaret mala tẽporalia, vt dicit c.seq. Sed dic q̃ absoluit eũ prout sequitur hic,non inducã mala in dieb. eius. vnde expone,peccatis,i.pœnis.Vel absoluit eum ab omnibus peccatis,s.ab illo procedentib.quia cũ per falsos testes eum fecerit cõdemnari,periuria sunt inde secuta.argu.ex.de testi.sicut. "Et nota q̃ est triplex peccatorũ venia.Prima consistit in pœnæ dilatione:sicut hic.Secũda in culpæ abolitione,quæ fit per pœnitentiã. Tertia in culpæ & pœnæ dimissione:quod fit per baptismum.de consc.dis.4. siue.de prima hic, de secunda distinct. 2. si quis.B.

r ¶*Mala.*]comminata. alia enim bene induxit in diebus eius.

s ¶*Mei causa.*] timoris. Et ita videtur q̃ solo amore siue timore quis possit veniam consequi secundum q̃sonare videtur illa auctoritas:Seruite Domino in timore, &c. Sed cõtra nonne talis est malꝰ,ergo nihil boni meretur.ar.ĩ. 50.dis.vt constitueretur. vbi dicitur, q̃ qui animo recuperãdi honorẽ supbe agit pœnitẽtiam,&c. "Itẽ vera nõ est pœnitẽtia,quæ nõ fit ex fide per dilectionẽ operãte,vt ĩ.e. si Apostolus iã respõsum est ad hoc in gl. sed quomodo.

NINIVITAE. CASVS.Probat Grat. q̃ postquam aliquis egerit verã pœnitentiã, potest postea criminaliter peccare.qđ probat exemplo Niniuitarum,qui ad prædicationem Ionæ pœnitentiam egerãt,& tamen postea criminaliter peccauerũt. Idem etiam dicit de Achab & Iezabel.

t ¶*Sed qualiter.*]ostẽso qualiter Achab & Niniuitæ veram egerunt pœnitentiam,ostẽdit qualiter postea peccauerunt mortaliter.

SIcut ait.]CASVS.Probat Hier.in hoc c.quòd Niniuitæ per pœnitentiam veniam meruerunt:sed q̃ postea peccauerũt,vt Herodotus historiographus narrat,ciuitas eorum postea est subuersa.

u ¶*Herodotus.*]historiographus quidam.

1 Lib.2.

2 Epi.ad Rusticum.

3.Reg.21.

"Peccatorũ venia est triplex.

† *Sic*] orig. & exempp.

3.Reg.21.

Ionæ 3.

4 Lib.de Nabuthe Hizraelit.c.vlt.

5 sensus non verba.

"Iezabel præcipitata fuit ḋ turri.

† *conuersus*] orig. *al.conuersi*] man.

"Sũme malus,aut sum me bonꝰ qs esse non pt.

Esa 57.apud 70.

3 sen.4.di.14

"Pœnitẽtia vera q̃ est.

a ¶*Subuer*

Source : BIU Cujas

a ¶*Subuersam.*]à Medis.

Naum prophetam.]Casvs.Idem fere dicitur hic quod dictum est in §.Niniuitæ. Casum formabis:quia facilis est,& est prologus Hiero.super Naum.Item in principio Naum.verba sunt Gra. sequens §.item quod patet.

b ¶*Naum.*]verba Hieronymi.

c ¶*Regis.*]scilicet Salmanasar.

d ¶*Assyriorum.*] Assyriorum metropolis erat Niniue.

1 inter opa B.Hierony. e ¶*Traditio.*] sic construe,traditio Hebræorum confirmat Naum fuisse prophetam ante,&c.

Additio. Sub.& hoc ideo dicit: quia licet Niniuitæ egissent pœnitentiam de peccato propter quod Naum annuntiauit eis subuersionẽ:tamen postmodum peccauerũt, propter quod captiuati sunt à Medis.Pe.

f ¶ *Iudicium.*] scilicet quòd captiuarentur à Medis.

g ¶ *Locutus.*]s.Naum: qui de Niniue prophetauit sicut & Ionas.

h ¶ *Zelans.*] i.exactor castitatis,quæ si violatur immittit pœnam vt sic reuocetur ad castitatem. vnde sequitur,vlciscens,&c.

i ¶*Vlciscens.*]vxor prophetę Domini laudãtis quod de Assyriis vltus est iniuriam populi sui:quia captiuati sunt à Medis.

Naum 1.

2 in lib.đ vera & falsa pœnit.c.5. ITEM QVOD FREQVENTER. Hæc est 7. pars dist.in qua probat, ꝙ nõ tantum sæpe,sed frequẽter peccans & pœnitens habet veniam. Ioan.de Fant.

3 sen.4.di.14

† *vt si*]orig. *Adhuc instant.*] Casvs.Dicebant quidam hæretici,ꝙ Deus post baptismum tantũ semel dat veniam pro peccato. vnde si quis egit pœnitentiam,& illam voluerit iterare, inutilis erit.& errorem suum cõfirmabant duabus rationibus. Prima,ꝙa si Deus toties quoties homo peccat, peccata dimitteret:videretur peccata diligere. Secunda, quia non legitur in Euangelio ꝙ Christus bis illuminauit aliquem cæcum, vel bis suscitauerit aliquem mortuum. Ex quo colligũt, ꝙ Deus bis eidem homini eadem peccata non dimittit. Istum ergo errorem hic reprobat: ostendens ꝙ quoties homo pœnitet,toties Ioan.11. Dominus peccata dimittit.Et ꝙ primo loco inducunt hæretici, dicit non valere.in eo nãque ꝙ Deus est paratus peccata destruere,apparet eum odire,& non diligere peccata.Item licet Christus non bis illuminauerit aliquem vel bis non suscitauerit:tamen quandoque quem vno tempore mundauit leprosum,alio tempore illuminauit cæcum:ex quo sequitur,ꝙ eidem homini bis peccata dimittit.si enim Christus,qui se dicit medicum,sę pius non curaret ægrotũ,minor esset medico temporali,qui sæpius nouit ægrotum curare. Supponit ergo exempla & auctoritates & introducit rationes,per quas probat ꝙ Christus eidem sæpius peccata dimittit.

k ¶*Perfidi.*]H æretici.

Vnde patet illam prædicante Iona ex pœnitentia meruisse veniã: sed quia postea ad vomitũ rediit, ex ira Dei subuersam [a] fuisse.

Item in prologo Naum[1].

C. XXXI.

NAum [b] prophetam ante aduentum regis [c] Assyriorũ [d], qui populum Israel captiuum in suam regionem transtulerat,fuisse, Hebræorum traditio [e] confirmat. Si quidem in fine huius lectionis, prædicti regis aduentum idem propheta annuntiare monstratur.Sed cum habitatores Niniuæ,Iona interitum ciuitatis prædicante,ne diuina ira denuntiatum interitum substinerent, peccatorum , & impietatis pœnitentiam egissent , accepta Dei misericordia,grauioribus se criminibus implicuerunt.Qua de causa memoratus propheta spiritu sancto plenus iudicium [f] Dei annuntians ita est locutus [g] , [Deus zelans [h] , & vlciscens [i] Dominus est.]

7 *Item,quòd frequẽter venia pœnitenti præstetur,testatur Augustinus in libro de pœnitentia,*[2] *scribens contra quosdam hæreticos, qui peccantibus post baptismum semel tantum dicebant vtilem esse pœnitentiam.*

C. XXXII.

3 ADhuc instant perfidi [k], qui sapiunt [l] plus,quàm oporteat [m] , non sobrij sed excedentes mensuram. Dicunt enim,etsi† semel peccãtibus post baptismum valeat pœnitentia [n] , non tamen sæpe [o] peccantibus proderit itera ta : alioqui remissio,ad peccatum esset incitatio. Dicunt enim,quis nõ semper peccaret,si redire semper posset? Dicunt enim Dominum incitatorem mali , si semper pœnitẽtibus subueniret,& etiam ei placere peccata,quibus semper præsto est gratia [p].Errant autem: immo constat ei multum peccata displicere , qui semper præsto est ea destruere. Si enim ea amaret, non ita semper destrueret,sed cõseruaret,atque,vt sua munera,foueret.Sẽper destruit peccata,quæ inuenit , ne soluatur [q] quod creauit , ne corrũpatur quod amauit. Sumunt occasionem hypocritæ isti ex factis Domini.Quem enim cæcum bis illuminauit? quem leprosum bis mundauit? quem mortuum bis suscitauit? non Lazarũ, quem† dilexit, non filium viduæ, quẽ misertus matri reddidit,non filium dissipatorem legitur bis suscepisse , non filiam Abrahæ bis à dæmonio liberasse. In nulla persona iterauit factũ,docens,vt aiunt, non sæpe à Domino fieri remedium.Dixit mulieri[Vade,& amplius noli peccare,ne deterius ali quid tibi contingat.] promittens pœnã,nõ amplius veniã.¶Quòd †autem multos [r] cæcos & diuerso tempore illuminauerit,& multos debiles confortauerit,ostendit in diuersis illis eadẽ sæpe peccata [s] dimitti,vt quem prius sanauit leprosum, alio tempore illuminet† cæcum.Ideo etiam tot sanauit† fe bricitantes,tot languidos,tot claudos,cæcos, & aridos, ne desperet de se peccator:ideo non scribitur aliquis nisi semel sanatus [t] ,vt quisque timeat mergi† peccato.Videmus adhuc quotidie in ecclesia sæpe febricitantes , sæpe languidos, sæpe passionibus captos, sæpe liberari : vt appareat toties opus miserantis, quoties confessio fit pœnitentis. Quomodo enim corpus,quod vilius [u] est, & ab ipso dissimilius [x] ,sæpe sanaret,& animam digniorem,& redemptã [y] non toties liberaret? Medicum se vocat , & non sanis, sed male habentibus opportunum [z] .Sed qualis hic medicus,qui malum iteratum nesciret curare? Medicorum enim est centies infirmum visitare,centies [a] curare.Qui ceteris minor esset,si aliis possibilia ignoraret,memor est sui,qui dicit[Nolo mortem peccatoris,sed vt conuertatur,& viuat]Quem enim peccatorem exclusit† [b]? Et ꝙ omnibus promisit indulgentiam,aliis quoque promissionib⁹ declarat.[Qui me confessus fuerit coram hominibus]id est,omnis,quantumcumque,& quotiescumque peccator, cuiuscumque ordinis,etiam si fuerit sacerdos [confitebor [c] & ego eum coram patre meo.]Nam[qui inuocauerit nomen Domini,] id est , secundum quòd nominatur Dominus, id est, qui inuocauerit eum ad se,seruiendo,non contradicendo , vt forsitan sæpe fecit [d]

l ¶*Sapiunt.*]i.inquirũt.

m ¶*Oporteat.*]Ille dicitur plus sapere quã oportet sapere,qui diuinum consilium nimis alte perquirit, &c.vt ext.de hæ.cum ex iniuncto. & 43.dis. sit rector.

n ¶*Pœnitentia.*]s.dis. 23.qui episcopus.

o ¶*Sæpe.*] s.e.dist.3.§. sed verba.c.sane.& s. 23.q.4.est iniusta.

p ¶*Gratia.*] i. pgratiã.

q ¶*Soluatur.*]per mortale peccatum. " Ex hoc collige mala non esse creata:iuxtaillud, Deus creauit omnia præter peccata,vt dixi s.e.ille rex tantus.

r ¶ *Quòd autẽ multos.*] licet progressus Aug. non videatur efficax: potest tamẽ lege confirmari:nam dicit lex, ꝙ id quod in duabus psonis recipitur, hoc etiam in eadem persona recipiẽdum est. ff.si cer.pet.l.singularia.arg.8.q.1.in scripturis. quia ibi ex persona Esaiæ & Hieremiæ ostenditur,quod vnaquæque persona, quæ eligitur debeat facere:hoc tamen de vna probat: quia qui prius leprosum mundauit, post cæcum illuminauit.

s ¶*Peccata.*] i.pœnas peccatorum.

t ¶*Sanatus.*]de eadem infirmitate. plene eũ curauit de ea , de qua curauit,vt j.e.sũt plures.sed hic primo curauit leprosum,postea cæcũ factum curauit.

v ¶*Quod vilius.*]arg.s. dist.38.sedulo. s.24.q. 3.si habes.

x ¶*Dissimilius.*]"nam corpus sola essentia si mile est Deo: anima vero pluribus:quia essentia & rationabilitate.ar.s.e.dis.2,principium.

y ¶*Redemptam.*] sanguine Christi.

z ¶*Opportunum.*]i.vtilem.

a ¶*Centies.*]artis possibilitate : aliàs nũquid centies pro eodẽ salario,si cẽties recidiuauerit?Vel an toties cõstituẽda sunt salaria, quoties fiunt curationes? Nec enim vnam pœnam bis indulget: immo singulas indulgẽtias singulæ præueniũt pœnæ,vt j.e. qppe. Sufficit semel infirmũ curasse.ar.ff.de sol.q res.§.areã.ar.cõtra.s.e.dist.2.quærendũ.& c.quia radix.nec vtique liberatur qui non plene liberatur. j.e. sunt plures.ff.de inter.ac.de ætate.§.nihil.s.dist.1.diuortium.cõtra.

" anima plꝰ similitudinis habet cum Deo,q̃ corpus.

Ioan.8.

Ezech.33.

† *al.excludit*

Matth.10.

Ioel.2.

† *illuminauit*]orig.

† *saluauit*] orig.

† *iungi*]ori.

Marc.2.

† *quem prius dilexit*]ori. Luc.7.& 15. Matth.15.

b ¶*Exclusit.*]s.19.dist.si Romanorum.arg.s.28.q.1.idololatria.

c ¶*Confitebor.*] vocando eum ad regnum:Venite benedicti,&c.

d ¶*Fecit.*] quia contradicit ante,forte Domino.

Source : BIU Cujas

a ¶*Omnem.*]per dilectionem ei adhærentem.
b ¶*Sedentem.*]prius.
c ¶*In tenebris.*]id est,peccatis.
d ¶*Nullum.*]ꝛ.dist.19.si Romanorum.ꝛ.ea.di.1.§.alij.c.nemo potest.
e ¶*Per epistolas.*]scilicet per primam.
f ¶*Testatur.*]in 2.epistola ad Corinth. vbi dixit:Prædixi enim & prædico vt præsens bis, & nunc tertio absens.
g ¶*Semper.*]septenarius enim numerus vniuersitatis est.
h ¶*Seducti.*]ꝛ.dist.2.§. item opponitur.& c.
i ¶*Iactare.*]cum sit scriptū: si dixerimus quia peccatum non habemus, nosipsos seducimus. ꝛ.distin.2.si enim.
k ¶*Esse potest.*]j. de consc.di.4.à paruulo. contra. nam ibi dicitur quòd peccato nō commoritur baptizatus:ergo nō est in eo. Sed dic esse non potest,id est,non potest incipere esse.argu.de consec.dist.4.firmissime. est tamen superficiale. argu. quod hic inducit, nec infans vnius diei, &c. cum agatur hic tantum de actuali peccato.
l ¶*Nihil mihi conscius sum.*] "id est,nullius mortalis peccati conscientiam habeo.ipse enim dicebat:ago qđ nolo. ꝛ.dist.ead.inter hæc.11.q.3.senti. & c. inter verba. contra. Sol. hic dicit in persona perfectorum: ibi de imperfectis. Vel dic, non in hoc iustificatus sum: quia potest surripere veniale id est, non ex hoc, vt j. ea.si quis autem nō habens.j.dist.7.nullus expectet. Vel dic,nihil mihi cōscius sum quo ad mortale: non tamen in hoc,&c.
m ¶ *Dubitaret.*] non tamen dixit, dubitauit: sed ideo hoc dicit, ne daret aliis dubitandi occasionem. ꝛ,dist.1.quamobrem.
n ¶*Sciebat.*]&ita potest scire se aliquis habere charitatem.ꝛ. 1.q.1.teneamus. j.dist. 4.si ex bono.

IN *tantum.*]CASVS. Dicitur hic, quòd in tantum quandoq; malitia hominū progreditur: vt post pœnitentiam de peccatis suis peccata similia vel grauiora committant:& tamen Deus super eos facit oriri gratiam compunctionis:& per pœnitentiam eis veniam tribuit non minus quàm ante. Sed secundum consuetudinem quarumdam ecclesiarum solennis pœnitentia eis non conceditur secundo, & hoc probat per necessariam probationem.*Solum suum*,id est,gratiam compunctionis.
o¶*Oriri.*]in splendore gratiæ suæ.

Psal.106. Luc.1. †*sedentes*] orig. 1.Cor.13. Ioan.20. Iac.5. Iob 15.ex 70 "nihil mihi cōscius sū, qualiter exponitur. 1.Cor.4. Rom.8. 1.Cor.7. Ioan.13. †abest ab orig.

[omnis] id est, quicumque sit ille peccator [saluus erit.] Omnem[a] enim animum iste promissor saturauit bonis etiam sedentem †[b] in tenebris[c],& vmbra mortis nullam[d] excipiens animam. Hunc magistrū intellexerat discipulus ille, qui Corinthios per epistolas[e] suas voluit corrigere,& vt ipse testatur[f],ter in litteris suis eos correxit.Oportebat enim vt quoties videret eos cadere, toties iuuaret eos resurgere.Memor enim erat illius, qui dixerat [quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.]Scimus autem & primos patres, & in omni tempore ecclesiam Dei semper[g], vsque septuagies septies(quod est semper)peccata remittere.Quam potestatem isti ab ecclesia Dei conātur auferre. Oportet enim sic ecclesiam credere, quæ confitetur se sæpe peccare. Negant enim veritatem seducti[A h],qui se absque peccato audent iactare[i]. In multis enim offendimus omnes: nec infans vnius diei absq; peccato super terram esse potest[k].Quapropter eliminādus est ab ecclesia iste error, qui vmquam pœnitentibus negat indulgentiam. Non enim inquirit, quid Apostolus senserit, qui dixit [nihil mihi conscius sum[l], sed non in hoc iustificatus sum.] Sciens enim & iustis peccata solere contingere,non se confirmabat absque peccato, qui se nouit indissolubili vinculo charitatis Christo coniunctum. Nisi enim sciret sępe iustos ad veniam venire,quomodo dubitaret[m]se peccare, qui se sciebat[n] spiritum Dei habere,& intentione mundissima ei seruire? Cur enim Dominus Petri pedes lauisset,&ecclesiam hoc idē docuisset,nisi quia(quoniam† quotidiana est offensio) oportet, vt quotidiana sit remissio? Cur docuisset orantes dicere [dimitte nobis debita nostra:] nisi ipse misericors perseueraret, qui nos ab hac petitione non vult deficere.

A ¶Seducti.]*In originali est*,in se esse,*& videtur iudicari locus in epistola* Ioannis 1. *c.*1. *sed ob glossam non est mutatum.*

Item Augustinus ad Macedonium, epistola 54.

p ¶*Eis.*]id est,taliter peccantibus.
q ¶*In ecclesia.*] vbi est talis consuetudo,quòd solennis pœnitentia non iteratur.Idem Lau.
r ¶*Humillimæ.*] id est,solennis pœnitentiæ,id est,suæ misericordiæ licet semel iam iniuncta & susceptа fuerit.[a]

C. XXXIII.

IN tantum hominum iniquitas aliquando progreditur, vt etiam post actā pœnitentiam,post altaris reconciliationem vel similia, vel grauiora committant. Et tamen Deus facit etiam super tales oriri[o] solem suum:nec minus tribuit,quàm antea tribuerat,largissima munera vitæ, & salutis:& quamuis eis[p] in ecclesia[q] locus humillimę[r] pęnitentiæ non concedatur, Deus tamen super eos patientiæ suę non obliuiscitur.Ex quorum numero si quis nobis dicat [Aut date mihi eumdem iterum pęnitendi locum,aut desperatum me permittite, vt faciam quidquid libuerit,quantum meis opibus adiuuor, & humanis legibus non prohibeor, in scortis, omnique luxuria, damnabili quidem apud Dominum, sed apud homines pleroſq; etiam laudabili: aut,si me ab hac nequitia reuocatis,dicite,vtrū mihi aliquid prosit ad vitam futuram,si in ista vita illecebrosissimę voluptatis blandimenta contempsero,si libidinum incitamēta frænauero, si ad castigādum corpus meum multa mihi etiam licita,& concessa subtraxero,si me pœnitendo vehemētius, quàm prius,excruciauero†,si miserabilius ingemuero, si fleuero vberius,si vixero melius,si pauperes substentauero largius, si charitate, quæ operit multitudinem peccatorū,flagrauero ardentius,] quis nostrum ita desipit, vt huic homini dicat, nihil tibi ista proderunt in posterum:vade,saltem vitæ huius suauitate perfruere? Auertat Deus tam immanem sacrilegij†dementiam[A].

¶*Locupletatum est duobus locis caput hoc ex originali.*

A ¶ Dementiam.] *Apud B. Augustinum sequitur c.quamuis.* ꝛ.*ead.dist.*

8 *Siue*[s] *autem quis dicat primam tantum pœnitentiam post baptismum vtilem esse,non sequentem: siue contendat quis vltimæ tantum veniam dari,non præcedenti:semper tamen auctoritati aduersatur, quæ sæpissime veniam pœnitēti repromittit. Quæ autem sit vera pœnitentia, cui venia numquam negatur,& quæ sit falsa,cui numquam indulgentia promittitur,Adamantius*[t]*,& Isychius super Leuiticum*[v] *testantur.*[2]

a Al.susceptа & habita
1 Sent.4. dist.14.
"Pœnitentia post baptismum sæpe est vtilis
† *al.excitauero*
† *al.sacrilegamque*
b 9.&10.ca. Aarō sacrificans hircū, & ignis egressus à dño deuorauit holocaustū.
2 Gl.ord.in c.10.Leuit.

SIVE AVTEM. Hæc est 8.pars dist.in qua ostenditur quæ sit vera pœnitentia,& quæ sit falsa, & qui semper vere pœnitēti datur indulgētia, sed falsè numquam datur:&hoc probat per 7.cap.Ioan.de Fant. CASVS. Adhuc G.improbat sententiam dicentium post baptismum pœnitentiam semel tantum esse vtilem: siue dicant de prima,siue de vltima. Nam ipsi hæretici diuersi sunt inter se.quidam enim dicūt post baptismum tantum pœnitētiam primam esse vtilem, alij tantum vltimam. Sed vtraque opinio obuiat auctoritati, quæ sæpe pœnitenti veniā promittit. Quę autem sit vera pœnitentia cui venia conceditur, & quæ sit falsa cui negatur: probatur per sequentia cap. *Sed Adamantinus*, id est, Origenes in cap.1.& Isychius in secundo.
s¶*Siue autem.*]adhuc reprobat sententiam dicentium " post baptismum semel tantum pœnitētiam esse vtilem,siue dicant de prima, siue dē vltima. Sic enim & ipsi hæretici diuersi sunt inter se:quidam enim illorum dicunt post baptismum nullam esse pęnitentiam vtilem nisi primam. Alij dicunt nullam esse vtilem nisi vltimam, quarū vtraq; obuiat auctoritati qua sępissime venia petenti promittitur. & inde sumpta occasione ostēdit auctoritatibus Adamantij & Isychij quæ sit vera pœnitentia,& quæ falsa.
t ¶*Adamantius.*]id est, Origenes: erat enim ei & hoc nomen, prout in ecclesiastica historia reperitur.
v ¶*Super Leuiticum.*] legitur in Leitico[b] ℣ Aaron pro peccatis populi offerens mactauit hircum: & partem Domini posuit super altare,& ece ignis egressus à Domino deuorauit holocaustum, & adipes, qui erant super altare.arreptis autem Nadab & Abiu filij Aaron thuribulis suis posuerunt ignem & incensum desuper, offerētes coram Domino ignem alienum,quod eis præceptum non erat:egressusq; ignis à Domino deuorauit eos, & mortui sunt coram Domino: iussitque Moyses Misahel & Elisapham filios Oziel patrui Aaron portare cadauera eorum extra castra,&congruo honore sepelire:dixitque *Moyses* ad Aaron & filios eius vt tolleret partes suas de hostiis salutaribus & oblatis pro pec

Source : BIU Cujas

cato, quorum sanguis non erat oblatus in tabernaculum, & comederent eas: & cum quæreret hircum oblatum pro peccatis principis, inuētus est exustus. cūque super hoc iratus Moyses increparet Aarō & filios eius: excusabat se Aaron dicēs: mihi accidit quod vides. quasi ex perturbatione animi factum est hoc: locutus est autem Moyses ad Aarō & Eleazar & Ithamar filios eius, qui residui erant, tollite sacrificium quod remansit de oblatione Domini, & comedetis illud absque fermēto, Lextraneæ doctrinę, quia sanctum sanctorum est: comedetis autem in loco sancto quod datum est tibi & filiis tuis de oblationibus Domini: sicut est præceptum mihi. Item super Leuiticū die viij. erecti tabernaculi cęperunt offerre Aaron & filij eius. Moyses enim vij. diebus continuis officium sacerdotis compleuerat, & tūc cessauit. Eodē die missus est ignis cœlitus, qui sacrificia consumpsit. quiq; iugiter est obseruatus vsque ad translmigrationem Babylonis: nec licebat alium ignem apponere ea die cū aliis hostiis, quas acceperat à populo. Aaron obtulit etiam hircum: de quo hic habetur mentio: qui totus erat à sacerdotibus deputatus, & ab eis tantum in loco sancto deputatus ad comedendum. Intulerunt ergo Nadab & Abiu ignem alienum: Moyses tamen primis septem diebus igne terreno vsus fuit, sed Dominus præcepit ei amouere terrenum: quia eo die apparebat ignis cœlitus missus.

1 Simile incatena ī Leuiticum ex scriptoribꝰ græcis, pcipue Orig.

C. XXXIIII.

j' TNter hæc hircum [a], qui oblatus fuerat [b], exustum [c], &c.] Non peccare [d], solius Dei est, emendare, sapientis. Sed raro inuenias, qui se corrigat. Rara confessio peccati, rara pœnitentia. Repugnat natura [e], & verecundia, quia obnoxia est culpæ omnis caro, & quisque erubescit peccatum confiteri, dum magis præsentia cogitat, quàm futura [f]. Vult Moyses [g] peccati vacuam [h] reperire animam, vt exuuias [i] erroris deponat, & culpæ nuda [k] sine sui pudore discedat [l]. Sed irrationabilis impetus [m] præuenit, & flāma celerrimi motus animam depascitur, & exurit eius innocentiam [n]. Præponderant enim futuris præsentia, seriis iucunda, & læta tristibus, & prępropera tardioribus. Velox [o] enim iniquitas, quæ ad nocendū occasionem suggerit [p]: lenta virtus, & cunctatrix ante iudicat [q], quàm incipit, quid decorum, quid honestum: iniquitas omnia præcipitat. Pigra [r] vero, & verecunda pœnitentia, quę† præsentium pudore [s] præmitur [t] †. Solis enim intendit [u] futuris, quorum spes sera, & tardus fructus. Interim [x] pręcurrit impudētia [y], & spe præsentium pęnitentia excluditur, & affectus† [z] eius exuritur [a], & aboletur. Quærit [b] eam lex [c], & non inuenit, exusta est enim feruore, & fumo iniquitatis. Inde irascitur [d], & dicit deuorandam [e] fuisse pœnitentiam [f] in sancta† sanctorum [g] sacerdotes [h], quasi segnes increpat. Respondet [i] Aaron [k] prouidum [l] debere esse sacerdotale iudicium [m], nec male † [n] sanæ conscientiæ facile [o] esse credendum id muneris [p], & amor rerum præsentium, & quia natura prona est ad malum: & sic impetus peccandi superat rationem. Tertio alludendo historiæ dicit quòd peccata sacerdotes per pœnitentiam debent delere, quæ tamen ficte pœnitenti non est iniungenda. Quarto dicit quòd qui offert ignē alienum, id est, vitia, exuritur ab eo: qui autem mundari desiderat, offerat ignem spiritus sancti.

†al.quia
† al.punitur
†al.effectus

a ¶ *Inter hæc.*] id est, dum hæc deferuntur extra castra repellenda, scilicet Nadab & Abiu quos præceperat Moyses honore congruo sepeliri.

† al. sanctis

a ¶ *Hircum.*] id est, peccatorem vel oblationem pœnitentiæ.

sanctorum

b ¶ *Fuerat.*] quando pœnitentia fuit iniuncta.

†al.malesana] vera lectio.

b ¶ *Fuerat.*] Moyses exustum reperit, supple, alij habent hircus, & tunc supple exustus repertus est à Moyse.

c ¶ *Exustum.*] vitiis: quia non bene pœnituit, id est, non vere.

d ¶ *Non peccare.*] vera exustio hirci suffocationem pœnitentiæ per aduenientem culpam significat. nam non peccare, &c. & sic continuatur.

e ¶ *Natura.*]id est, vitium quod pro natura inoleuit, vel natura ipsa ꝛ. ead. ille rex. ver. sancti. 12. q. 1. c. 1. [a]

f ¶ *Futura.*] omne futurum despicitur, &c. vt dixi 47. dist. omnes.

g ¶ *Moyses.*] id est Christus. Alludit ad id quòd cum Moyses quæreret hircum oblatum, inuenit eum exustum, id est, animam peccato suffocatam, vel pœnitentiam annihilatam.

h ¶ *Vacuam.*]à peccato.

i ¶ *Exuuias.*]id est, indumenta.

k ¶ *Nuda.*]id est, denudata per confessionem, aliàs munda.

l ¶ *Discedat.*]ab hac vita.

m ¶ *Impetus.*] vitiorum, designatus per ignem impetuose missum.

n ¶ *Innocentiam.*] ꝛ. dist. 50. ponderet.

o ¶ *Velox.*] vtpote sine discretione agens.

p ¶ *Suggerit.*] scilicet ei, qui cum discretione vult agere.

q ¶ *Iudicat.*]id est, deliberat.

r ¶ *Pigra.*] quasi dicat, piger est homo, & verecundus ad pœnitendum.

s ¶ *Pudore.*] quia pudor est ea admittere.

t ¶ *Præmitur.*]id est, riprimitur.

u ¶ *Intendit.*] id est, intendere debet. Vel intendit, quasi conferens secum quòd ea quæ promittuntur, incerta sunt, & ita spes illorum sera aut nulla est [b]. 47. dist. omnes.

x ¶ *Interim.*] dum sic est piger, & dum cogitat de futuris.

y ¶ *Imprudentia.*]ad mala facienda.

z ¶ *Affectus.*] pœnitendi.

a ¶ *Exuritur.*] sicut hircus ab igne.

b ¶ *Eam.*] scilicet pœnitentiam per hircum significatam, & alludit ad factum Moysi. B.

c ¶ *Lex.*]id est, minister legis, scilicet Moyses, vel quilibet alius prælatus in eo significatus: vel Christus, vt ꝛ. ea. dist. inter hæc hircum.

d ¶ *Irascitur.*] alludit illi quod dixit Moyses, cur non comedistis hostiam, &c.

d ¶ *Irascitur.*] negligentibus prælatis.

e ¶ *Deuorandam.*]id est, celebrandam.

f ¶ *Pœnitentiam.*] id est, hostiam pro peccato, scilicet hircum, per quem pœnitentia designatur.

g ¶ *In sancta sanctorum.*]id est, in ecclesia.

h ¶ *Sacerdotes.*]id est, Eleazar & Ithamar filios Aaron.

i ¶ *Respondit.*] hoc respondisse intelligitur cum dicitur, mihi accidit, quòd, &c.

k ¶ *Aaron.*] prælatus.

l ¶ *Prouidum.*] in iniungenda pœnitentia.

m ¶ *Iudicium.*] 43. dist. c. vlt.

n ¶ *Nec male.*] volenti confiteri.

o ¶ *Facile.*] donec feruelcat. ꝛ. dist. 1. sunt qui. ver. dicimus.

p ¶ *Muneris.*] pœnitentiam scilicet. tunc enim melius est quiescere, quam exercere, ꝛ. ead. in salicibus.

a Multi eē pp fragilitatem naturæ terrentur à pœnitētia: qa timēt ne possint ferre asperitatē pœnitentiæ. tales hortādi sūt & in ipso onere pœnitentiæ adiuuādi. ꝛ. di. 6. q vult. Arc.

b Et est rō, qa videt & cogitat ea tarde venire, retrahitur ab affectu pœnitē tiæ. Ad hoc bene faciūt concor. hic allegat. oēs. secūdū Pet.

[a] Hircus p pctō principis oblatus non fuit à filiis Aaron comestus.

[b] Hirci oblati historia quid repręsentet.

[a] ¶ *Inter hæc hircum.*] Casvs. Tangitur hic historia, quæ in Leuitico inuenitur. [b] Legitur enim in Leuitico ꝙ Aaron occidit hircum pro peccato principis vel populi, & de adipe & reticulis holocaustum fecit Domino: filij autem Aaron Nadab & Abiu acceptis thuribulis suis posuerunt ignem alienū vt adolerent incensum: egressusq; ignis à Domino occidit eos. Moyses autem præcepit corpora sepeliri, & præcepit Aaron, & superstitibus filiis, scilicet Eleazaro & Ithamar vt sumerent singuli portiones de oblato hirco, & comederent in sancta sanctorum: quia eius sanguis non erat illatus in tabernaculum, secundum ꝙ præceptum erat, scilicet vt de sanguine hirci occisi tingerentur & linirentur cornua altaris, & reliquum in ferretur in vas tabernaculi. Inter hæc, hircum qui oblatus fuerat cum quęreret Moyses, exustum reperit, & cœpit increpare Aaron: qui excusauit se, dicens: Mihi accidit quod vides, ex perturbatione animi. quod cum audisset Moyses, recepit satisfactionem. [c] Hanc ergo historiam mysticat hic Adamantius. In principio ostendit, ꝙ pauci sunt qui veram agant pœnitentiam: nam propter pudorem temporalem subtrahunt se à confessione, plus considerantes præsentia quàm futura: plus temporalia quàm æterna. Postea supponit quid significat, ꝙ Moyses iratus est quando inuenit hircū exustum. Moyses igitur significat prælatum, vel Christum: & filij eius sacerdotes: hircus affectū Christiani, qui illæsus debet perseuerare: ignis significat quodlibet mortale peccatum. Irascitur ergo Moyses qñ hircum inuenit exustum: quoniam prælatus ecclesiæ vel Christus turbatur quādo mortale peccatum destruit in homine affectum & dilectionem, quam habebat. Postea supponit quia ignē alienum, i. mortale peccatum quilibet debet fugere, & quærere ignem sancti spiritus, qui siccauit sanguinem hæmorrhoissę, siccauit culpam latronis: lauat & sanat simpliciter confitentes. *Præponderant*, ipsi homines. *Solis intendit futuris*, dicendo: cras quoque fiet idem. vel intendit, i. intendere debet vere pœnitens. *Lex*, id est, *Legislator*, scilicet Moyses vel Christus. *Nec in eo possunt*, scilicet sacerdotes.

a ¶ *Inter hæc hircum.*] qui oblatus fuerat ꝙ peccato principis, cum quęreret Moyses, exustū reperit: iratusq; contra Eleazar & Ithamar filios Aaron, qui remanserunt, ait: cur non comedistis hostiam pro peccato in loco sancto, qui sancta sanctorum est, & data vobis? q. d. cur non fecistis celebrem pœnitentiam peccati commissi, in loco sancto, id est, in Ecclesia: vt portaretis multitudinem iniquitatum, & rogaretis pro ea in cōspectu Domini: præsertim cum de sanguine illius nō sit illatum intra sancta sanctorum, & comedere debeatis ea in sanctuario sicut præceptū est mihi? Respondit Aaron, oblata est hodie victima pro peccato, & holocaustum coram Domino: mihi autē accidit quod vides. quasi ex perturbatione animi factum est hoc. quomodo potui comedere coram Domino mente lugubri in cæremoniis? quod cū audiuisset Moyses accepit satisfactionem.

a ¶ *Inter hæc hircum.*] Casvs. In hoc c. mysticat Adamantius, & Isychius in seq. cap. historiam illā Leuitici de hirco oblato: quia per

Source : BIU Cujas

a ¶*Fiat nouissimus error.*]per contemptum pœnitentiæ iniunctæ.
«Versus. b ¶*Vase.*]vnde Horatius, "*Sincerum est nisi vas, quodcumque infundis acceßit, &c.* & dicit lex ꝙ si commodasti mihi vas corruptum scienter,& vinum acuit,teneris commodati:secus si ignoranter. secus in locatore vel venditore:quia ille tenetur siue scienter, siue ignoranter locet vel vendat vas corruptũ, vt ff. cõmo. in rebus. §.vlt. ff.loc.sed adde. §.1. ff.de act.empt.& ven.tenetur. §.si vas. Item no. idem in seruo locato quod in vase.ff.loc.si tibi domũ. §.1.& l.cum in pluribus. §.seruum.

ne fiat [a] nouissimus error peior priore. Vase [b] enim fœtido vel oleum [c], vel vinum [d] facile corrumpitur. Quomodo autem poterat, vbi ignis alienus [e] erat, peccatũ [f] exuri in conspectu Domini, cui cuncta aperta sunt? quasi dicat, non placet Deo, qui iniustitiam corde inclusam tenet, & se pœnitentiam agere perhibet. Ignis alienus, libido, auaritia, & omnis praua cupiditas.Hic ignis exurit, non mũdat.In quibus enim est [g], si offerant in conspectu Domini, ignis eos [h] cœlestis absumit, sicut Nadab,& Abiu cum his, quæ pro peccato fuerant oblata. [i] Qui ergo mũdari vult,ignem alienum [i] remoueat, & illi igni se offerat, qui culpam exurit,nõ hominem. Hic ignis siccauit hæmorrhoissæ sanguinem profluentem: hic siccauit culpam latronis.Ignis enim consumens est:sanat enim simpliciter, & pure confitentes. Iudas inquit, [Peccaui tradens sanguinem iustum.] sed in pectore habuit ignem alienum:quo inflammante cucurrit ad laqueum.Indignus autẽ remedio fuit:quia non pura mente pœnituit.Culpam vero eius non auferunt sacerdotes, qui dolose offert†, nec in eo [k] possunt epulari,quorũ cibus est peccatorum remissio.Vnde verus sacerdos ait [meus cibus est, vt faciam voluntatem patris,]id est,vt peccatores conuersi,& pœnitentes saluentur.Non est enim acceptum Deo sacrificium, nisi verum,& sincerum.

¶*In hoc & sequenti cap.afferuntur verba ipsa glossæ ordinariæ:quamuis multa sint accepta ex Origene Adamantio,& Isychio.*

Item Isychius lib.2.ad c.10.Leuitici.

C. XXXV.

ij [2] INter hæc,hircum,qui oblatus fuerat,&c.] Quia omne [l] peccatum per pœnitentiam deletur,& qui [m] prædictum [n] peccatum [o] alterius doctrinæ, & blasphemiæ [p] commiserunt, saluati nõ sunt [q]:causam mortis [r] eorum Legislator [s] exponit [Inter hæc hircum, qui oblatus fuerat,&c.] Quia scilicet non comederunt filij Aaron, quod pro peccato erat in loco [t] sancto, id est, pœnitentiam commissi peccati in ecclesia peragi non fecerunt: quibus hoc præceptum est, quos Christus in ecclesia vicarios [u] suos constituit. Ipse enim [x] oblationis suæ sanguinem, quæ pro nostro sanguine [y] oblata est,in sanctum,id est,in cœlum, in conspectu patris obtulit. Debet autem comedi hoc sacrificium [z] in loco sancto, scilicet in ecclesia,in propitiationem peccatorum. Vnde addit [a] [quemadmodum pręceptum est mihi,]id est, quemadmodum præcepi,& mandaui. Moyses enim gerit personã Christi. Exustum reperit: quia in spiritum sanctum peccauerãt: ab intelligibili [b] igne spiritus sancti oblatio pro pœnitentia,ablata est. Voluntarie [c] enim peccantibus [d] non relinquitur [e] hostia [f] pro peccato. Nam, sicut vera pœnitentia veniam promeretur, ita simulata Deum irritat: quia spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum. Hoc autem sancti patres irremissibile peccatum, & blasphemiam in spiritum sanctum dixerũt, in † sceleribus vsque ad finem vitæ perseuerare [g], de salute sui desperare,& de potentia,& misericordia redemptoris diffidere.

Item Ioannes os aureum homilia 31. in c.12.epistolæ ad Hebræos.

C. XXXVI.

IVdas pœnituit,sed male:laqueo namque se suspendit: pœnituit mundabantur,vt 32.q.1.quod autem.quale forsan & istud erat. Vel potest istud exponi de quolibet sic peccante,id est,in peccato perseuerante vsque in fi.Bar.

a Aliàs.sicut Eunuchus.

"Sanctificabor in his &c.qualiter exponitur.

"sanguis ꝓ peccato accipitur.

Heb.10.

Sap.1. †*al.& in*

Matth.27. Gen.4. " Crimina quædã nullis sacrificiis mundabantur.

" Peccãtib⁹ voluntarie nõ relinquitur hostia ꝓ pctõ,qualiterexpõitur

1Leuit ibid.

Marc.5. Luc.23. Deut.4.

Matth.27.

"Pœnitentia est à sacerdotibus imponenda

† *al.se offert al.offerunt*

Ioan.2.

2ibi,gl.ord.

Ister hæc.] Casvs. In hoc c.primo ostendit Isychius, ꝙ ideo legislator,i.Moyses,q gerit personam Christi,mortẽ eorum exprimit,q ignẽ alienũ acceperũt,vt illud peccatũ vitetur mai⁹, quod hæresim designat.Secundo ostendit quid significet illud quod Moyses præcepit Aaron, & filiis eius, vt portiones oblationis comederent in sancta sanctorum:& significat illud,quòd qui vult agere pœnitentiam,agere debet illam ad pręceptum sacerdotum,qui sunt vicarij Christi, & quòd oblatio corporis Christi non debet recipi nisi in ecclesia.Tertio ostendit quid notet verb.illud hystorię,Moyses hircum exustum reperit:&significat quòd sicut post mortem filiorum Aaron,qui sumpserunt ignem alienum,non remansit hostia,quæ significat spiritum sanctum,sed est consumpta : sic post mortem eorum qui peccant in spiritum sanctum,& decedant in finali impœnitentia,non relinquitur hostia pro peccatis eorum:quia nullũ ecclesiæ sacramentum eis prodest,cum sine vera pœnitentia decedãt.

a ¶*Vnde addit.*]Moyses.

b ¶ *Ab intelligibili.*] quia spiritus sanctus intelligibiliter & mystice dicitur ignis consumens.

c ¶*Voluntarie.*]id est, in voluntario peccato vsque ad finem durantibus,ꝙ.ea.Iudas.

d ¶ *Peccantibus.*] scilicet Nadab,& Abiu.

e ¶ *Non relinquitur.*] cum enim eos subito ignis cœlestis consumpserit, nõ potuerunt purgari per hostiam," cum & quædam crimina essent, quæ nullis sacrificiis

f ¶ *Hostia.*] secunda scilicet,quia semel tantum Christum oportuit pati,nec relinquitur secundus baptismus:relinquitur autem secunda pœnitentia & tertia:& sic deinceps." voluntarie enim peccantib.i.in peccato vsque in finem perseuerantibus iam non relinquitur hostia pro peccato,i.non iterũ immolatur Christus,qui est hostia pro peccatis.Vel sic,i.non relinquitur locus secundę hostię,sicut in veteri lege dictum est sæpius hostiam pro peccato immolari.Vel voluntarie peccantibus non relinquitur hostia pro peccatis, id est,non prodest Christus qui est hostia pro peccatis.iam scilicet in hoc sæculo præsenti:per quod constat quòd nec in futuro.

g ¶*Perseuerare.*]ꝫ.ead.dist.1.§.potest.

Vdas pœnituit.]Casvs.Probatur in hoc c.ꝙ mala pœnitentia nulli veniam tribuit,quod probatur exẽplo Iudæ.& Esau,& exemplo Cain:bona vero veniam concedit,quod probatur exemplo Adæ & Esau, qui forte pœnituit de primogenitura vendita. *Iste*,scilicet Iudas.*Neque pœnituit*,recte. Sed hoc H.intelligit de Esau,qui non pœnituit recte de odio concepto contra fratrem.

m ¶*Et qui.*] scilicet Nadab & Abiu,hi significant hæreticos,qui alienum ignem,scilicet cupiditatis & prauæ doctrinæ in ecclesia accendunt,&qui scripturam sacram male interpretantur & praue:& sic in spiritum sanctum peccant, cum aliter eam interpretantur q̃ spiritus sanctus flagitet.tales pseudoprophetæ dicũtur.37.di.vino.

n ¶*Prædictum.*]scilicet doctrinæ & hæreseos.

o ¶*Peccatum.*]id est,per prædictum vitium designatum.

p ¶ *Blasphemia.*] quia accipiendo ignem alienum blasphemabant, & faciebant contra doctrinam legis,& ideo consumpti sunt.

q ¶*Non sunt.*]sed igne consumpti.

r ¶*Mortis.*]temporalis.

s ¶ *Legislator.*]Moyses.secundum mysticum intellectum auctoritatis exponit dicens ad Aaron, vt habetur in Leuitic. hoc est quod locut⁹ est Dominus: " Sãctificabor in his qui appropinquant mihi,& in conspectu omnis populi glorificabor, quia per eos datum est exemplum ceteris quomodo timeant,vt Aug.exponit. ꝫ.de conse.dist.2. & dixit.Et dic sanctificabor,i.sanctus apparebo, etiam in his qui sacrificabant mihi vlciscendo delicta eorum,& nõ parcendo, Glorificabor, id est, laudabor & manifestabor iustus.

t ¶ *In loco.*] hoc verbum mysticat.

u ¶*Vicarios.*]sacerdotes etiam simplices.

u ¶ *Vicarios.*] ꝫ.1.q.1. sicut Christus.[a]

x ¶*Ipse autem.*] ita continua: Aaron obtulit hircum pro peccato populi, ipse autem,s.Christus,&c.

y ¶*Sanguine.*] "scilicet peccato secũdum illud : Libera me de sanguinibus,i.peccatis.&alibi,Sãguinem sanguis tangit,i.peccatum peccato additur. ꝫ.ea.q.2.admone re.ver.sanguis tuus,i. peccatum tuum super caput tuum.

z ¶*Sacrificium.*] corporis Christi.

Ister hæc.] In hoc c.primo ostendit Isychius, ꝙ ideo legislator,i.Moyses,q gerit personam Christi,mortẽ eorum exprimit,q ignẽ alienũ acceperũt,vt illud peccatũ vitetur maiꝰ, quod hæresim designat.Secundo ostendit quid significet illud quod Moyses præcepit Aaron, & filiis eius, vt portiones oblationis comederent in sancta sanctorum:& significat illud,quòd qui vult agere pœnitentiam,agere debet illam ad pręceptum sacerdotum,qui sunt vicarij Christi, & quòd oblatio corporis Christi non debet recipi nisi in ecclesia.Tertio ostendit quid notet verb.illud hystorię,Moyses hircum exustum reperit:&significat quòd sicut post mortem filiorum Aaron,qui sumpserunt ignem alienum,non remansit hostia,quæ significat spiritum sanctum,sed est consumpta : sic post mortem eorum qui peccant in spiritum sanctum,& decedant in finali impœnitentia,non relinquitur hostia pro peccatis eorum:quia nullũ ecclesiæ sacramentum eis prodest,cum sine vera pœnitentia decedãt.

Source : BIU Cujas

a ¶*Esau.*]de peccato forte primogenituræ venditæ.7.quęst.1.quàm periculosum.
b ¶*Magis.*]correctiuum est.
c ¶*Neque pœnituit.*]vterque scilicet.
d ¶ *Aperitur.*] arg.ex sequentibus comprehendi præcedentia.arg. 50.dist. si quis diaconus arg.dist.18.pereunit. arg.ꝯ.23.q.4.quid crudele. arg.ĩ.34.q.1. cum per bellicam.
e ¶*Ex hoc peccatum.*] mendacij: quia post homicidiũ secutum est mendacium:quod magis fuit.arg.ꝯ.dist. 1.§.alij econtra. c.ser pens.
f ¶*Memoriam.*]ꝯ.di.1. c. quis aliquando. §. his auctoritatib°.ver. item illud. Io. & hoc idem ꝯ. dist.81. valet. cõtra soluitur ibi, memoria,s.ad contritionem,non ad delectationem.ĩ.dist.5.c.1.[a]

Gen.4. a]Sub.ĩ quo loqtur pce. c. valeat qđ loquitur de mala memoria pctõrum. Arc.

Gen.3.

IN *salicibus.*]CASVS. " Hunc casum sic Beñ.ponit. Dicit Dauid. Quomodo cantabimus canticũ Domini in terra alienaʔ quod exponens Ambrosius ait: Terra aliena caro est,quæ imperio mentis non subiacet:sed si ista terra do mari non potest, non debet quis accipere pœnitentiam. Nam si acceperit, & defecerit, ipsa erit inutilis, &anfert vsum posterioris,&hoc est quod dicit,*In salicibus,&c.* Ego addo hoc,ꝙlicet caro repugnet,mens semper Deo dedita sit, nec fides deseratur : quia dæmones semper incumbunt miseræ animę,dicentes *exinanite*,&c. exponit verba prophetæ.*In salicibus*,i.hæreticis,vel valde malis.

ᵍ Nonnullis verbis omisis. *In medio eius*,i.à medio malorum remoueamus secreta fidei.

Psal.136.

g ¶*In salicibus.*] i.à salicibus:per quas designantur mali.
h ¶*In medio eius.*] qui sunt in profundo vitiorum.
i ¶*Suspendimus.*]id est, subtraximus , & distulimus.
k ¶*Organa.*]i.orationes nostras , vel confessiones , quæ inutiles sunt, dũ sumus in peccatis:" peccatum enim comparatur salici ꝓpter infructuositatem.1.q.1.si fuerit. & organum orationi propter dulcedinem. 45. dist. cum beatus. 46.dist.hoc habet.Nã quomodo cantabimus,id est,opera fructuosa faciemus?

"Peccatum cõparatur salici,& organũ orõni

l ¶*Cultoris.*]animæ.
m ¶ *Vsurpata.*] i.non vere recepta, sc. per peccati desertionem.
n ¶ *Aufert vsum.*] quia non solent petere tales vt eis iterum iniungatur satisfactio pro illis, licet inutilẽ egerint pœnitentiam:immo nec debent.arg.ĩ.ea.c.quærat.§.illud autem. Greg.in fi.& c.pium.
o ¶*Posterioris.*] scilicet sui ipsius:quia postea non agitur secundum consuetudinem quarumdam ecclesiarum. ĩ.ead.§.vlt. & ꝯ.ea.dist.

etiam Esau [a] , sed male: magis [b] autem iste neque pœnituit [c]. Lacrymæ quippe illæ non erant pœnitentiæ , sed animi [A] violenti, & indignationis internæ. Quod ex eius operibus aperitur [d]. *& infra.* ¶ Non igitur negemus, obsecro, peccata nostra:neque nos impudentia duros efficiat. Sponte nostra peccata puniamus,ne pendamus nõ sponte supplicia. Audiuit Cain à Deo [Vbi est Abel frater tuus?] & dixit (nescio : numquid nam custos fratris mei sum ego?) Vides , quomodo ex hoc peccatum [e] reddiderit grauius? Verum nõ ita pater eius audiens [Adam, vbi es] dixit [Audiui vocem tuam Domine, & timui, quoniam nudus sum,& abscondi me.]Magnũ bonum est,vt quis peccata sua agnoscat, & memoriam [f] eorum perseueranter retineat. Nullum inuenitur delictorum tale remedium , sicut eorum continuata memoria.

A ¶Animi violenti.]*Græce est, ἀλλὰ ἐπιρείας, ἤγουν θυμῶ μᾶλλον, ἤγουν δάκνουσι τὰ ὦτα, id est,* Sed potius contumelioſi impetus & iracundiæ:idque ostendunt, quæ secuta sunt. *Vetustus codex habet , ἐπιρείας, ἤγουν θυμῶ , quæ duæ voces coniunguntur etiam a B. Paulo in epistola ad Ephesios,c.4.Sunt autem nonnulla in hoc capit.partim ex manuscriptis Gratiani codicibus, partim ex ipso originali emendata.*

Item Ambrosius in lib. 2.de pœnit.c. 11.

C. XXXVII.

1 IN salicibus [g], inquit, in medio [h] eius suspendimus [i] organa [k] nostra. Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?]Si enim caro menti repugnat, nec subdita est animi gubernaculo,& mentis imperio, aliena est terra,quæ nón domatur exercitio cultoris [l] :&ideo non potest fructus charitatis,pœnitentiam [A] pacis afferre.Melius est ergo tunc quiescere,cũ exercere non queas opera pœnitentię,ne in ipsa pœnitentia fiat , quod postea indigeat pœnitentia. Quæ si semel fuerit vsurpata [m],nec iure celebrata,nec prioris fructum obtinet,& aufert vsum [n] posterioris [o]. Sane & cum caro repugnat , mens ad Dominum debet esse intenta:& si opera non sequuntur,fides non deseratur:[B] &,si impugnant vel carnis illecebræ, vel potestates aduersariæ,maneat mẽs Deo dedita. Tũc enim maxime [c] vrgemur,cũ caro cedit:& sunt,qui vehementer incumbant [p], miseræ animæ,quærentes omne auferre præsidium. [2] Vnde illud est (Exinanite [q] exinanite vsque ad fundamentum in ea [r].) Quam miseratus Dauid ait (filia Babylonis misera)misera vtique,quia Babylonis filia est : quæ Dei filia esse desinit, cui tamen medicum inuitat dicens (beatus, qui tenebit , & allidet paruulos suos ad petram) hoc est,qui infirmas,& lubricas cogitationes allidat ad Christum,qui omnes irrationabiles motus sui reuerentia, & disceptatione† comminuat.

A ¶ Pœnitentiam pacis.] I*n multis vetustis legitur*,pœnitentiæ & pacis.*in originali autem impresso*,patientiam pacis.
B ¶ Fides non deseratur.] I*n aliquot manuscriptis est*, fides non deserat : *in vetustioribus* B. *Ambrosij operum editionibus* , fides desideret,*in recentiore Parisiensi*, fides deseruiat.
c ¶Vrgemur.] I*n nonnullis vetustis legitur*, vrgetur,cum caro non credit.

Item Hieronymus super Matth. ad c.27.

C. XXXVIII.

3 NIhil Iudæ profuit egisse [A] pœnitentiam , per quam scelus corrigere non potuit. Si † quando frater sic peccat in fratrem,vt emendare valeat [s] ,quod peccauit, potest ei dimitti:sinautem permanent opera,frustra voce assumitur pœnitentia.Hoc est, quod in Psalmo de eodẽ infelicissimo Iuda dicitur [& oratio eius fiat in peccatum :] vt non solum emendare nequiuerit proditionis nefas , sed proprij homicidij scelus addiderit.

A ¶ Egisse pœnitentiam.] S*ic in glossa , ex qua videtur sumptum caput hoc:sed apud B. Hieronymum,& Magistrum,*sera pœnitentia:*apud eundem vero Magistrum paulo post legitur depravate,*emendare non valeat.

Item Leo Papa in sermone, qui incipit, [Inter omnia,] id est, tertio de passione Domini.[4]

C. XXXIX.

SCeleratior omnibus ô Iuda, & infelicior extitisti , quem non pœnitentia reuocauit ad Dominum : sed desperatio traxit ad laqueum.Expectasses consummationem criminis tui,& donec sanguis Christi pro omnibus funderetur peccatoribus , informis lethi suspendium distulisses [t].

b idẽ not.ꝯ. 2.q.2.ancillam.in fi.ibi videas.

2 ibid.

Psal.108.

4 Gl.ord.ad c.27.Matth.

† *al.discretione*

t *Celeratior.*] ¶ *Distulisses.*] " hic innuitur Iudam morte pueniſſe Christum,sed innuit contra Hiero. super Marcum. Cum iniquis deputatus est Dominus, id est, cum iniquis veritas deputata , iniquum reliquit, id est, finistrum, alterum assumpsit, scilicet dextrum, sic faciet in die iudicij: & simili crimine dissimile stipendium sortiuntur. alter præcedit Petrum in paradiso, alter præcedit [c] Iudam in inferno : & ita videtur quòd mors Christi mortem Iudæ præuenerit. Resp. magis in hoc credend

" Iudas an mortuus sit añ Christũ.

c sc.tẽpore.

3 Gl.ord.& Beda ad eũ dẽ locum. Sen.4.di.15. † *al.Sed*

Source : BIU Cujas

credendum est Hieron. quàm Leoni. vel forte mors Iudæ secuta est mortem latronis [a]: præuenit tamen mortẽ Christi. Christus. n. priuſ quam latro est mortuus, vnde non fregerunt eius crura. Vel etiam si morte non præcessit, præuenit tamen vulnus Christi lancea infixum, ex quo processerunt sacramenta nostræ redemptionis: & ita mors Christi præcessit. De hoc extra de bap. & eius eff. maiores. 23. dist. qui episcopus.

a Dicit H. qđ eorũ sit verius dubitatur, sed satis verisimile vr̃ q̃ post q̃ pœnitentia ducť re tulit argenteos, statim ex impatiẽtia doloris & desperõe salutis se suspendit.

Naũ j. ex 70 †al. vindicabit

HIS AVCTORITATIBVS. Hęc est 9. pars dist. in qua quæritur, si aliquis remanet in aliquo peccato, vtrum dicatur vere pœnitere, si de aliis seruat, & pęnitet secũdum mandatum sacerdotis? & est dicendum quòd non. sed valet ei postquam ab alio peccato recesserit. tamen allegat pro & contra. Ioann. de Fant.

1 sen. 4. di. 15 Amos 4.

Casvs. Ostendit Gratianus per auctoritates positas ab illo §. *siue*. quæ sit vera pœnitentia, & quæ falsa. hic latenter aliam quæstionem subintrat: scilicet an pluribus irretiti criminibus possint de vno veniam obtinere sine pœniteutia aliorum, & allegat Gra. pro vtraque parte. Est ergo casus §. talis. Supradictis auctoritatibus ostensum est quæ sit vera pœnitentia, & quę falsa. sed falsæ nulla indulgentia datur: vnde patet quòd sententia illorum est falsa dicentium, quòd qui pluribus criminibus detinetur, potest de vno indulgentiam impetrare sine alio: quod pluribus auctoritatibus probare conatur: & postea auctoritate Naum prophetæ dicentis: Non iudicabit Deus bis in idipsum.

2 serm. 18. Gl. ord. Zadich.

9 *His* [a] *auctoritatibus, quæ sit vera, quæ falsa ostenditur pœnitentia, & falsæ nulla indulgentia dari probatur, in quo illorum sententia destruitur, qua eum, qui pluribus irretitus fuerit peccatis, asseritur vnius delicti pœnitentia, eiusdem veniam consequi à Domino sine alterius criminis pœnitentia. Quod etiam multis auctoritatibus probare conantur. Quarum prima est illa Naum prophetæ* [non iudicabit † Deus bis in idipsum [b].] *Sed quem sacerdos iudicat, Deus iudicat, cuius personam in ecclesia gerit. Qui ergo à sacerdote semel pro peccato punitur, non iterum pro eodem peccato à Domino iudicabitur.*

Item Gregorius super Ezechielem, homilia 10.

C. XL.

1 PLuit Dominus super vnam ciuitatem, & super alteram non pluit: & eamdem ciuitatem ex parte compluit, & ex parte aridam relinquit [c]. Cum ille, qui proximum odit, ab aliis vitiis se corrigit [d], vna eademque ciuitas ex parte compluitur, & ex parte arida manet: quia sunt, qui cum quædam vitia resecant, in aliis grauiter perdurant.

¶ *Similis summa verborum* B. *Gregorij est in glossa ordinaria ad c.* 4. *Amos: non tamen eadem omnino.*

Item Ambrosius in 18. *octonario* [e] *Psalmi* 118. [2]

a ¶ *His auctoritatibus.*] ab illo §. *siue* autem. ostensum est quæ vera, quæ falsa sit pœnitentia. hic latenter subinfert aliam quæstionem: scilicet an pluribus irretitus criminibus possit de vno obtinere veniam permanendo in aliis. Et primo probat tribus auctoritatibus, & vna ratione vnum peccatum sine alio remitti posse. vsque ad §. sed quòd. ibi allegat pro parte aduersa quasi quæstionem terminando per auctoritatem August. Tertio loco determinat auctoritates inductas pro parte illa in §. auctoritas. " Est ergo determinatio magistri quòd nullus potest cõsequi veniam de vno nec quo ad culpam, nec quo ad pœnam, nisi de omnibus satisfaciat: quod sic ostenditur. Qui dolet de vno: aut ex charitate, aut non. si ex charitate, ergo Deum diligit. ergo qui nouit Deum diligere, diligit & odit q̃ sibi cõtraria sunt, ergo quodlibet mortale odit: quod falsum est, si non ex charitate, ergo ille dolor est informis, cum non sit charitate informatus, ergo non est opus alicuius virtutis, ergo non est vitæ meritorius: ied in indifferens. Forte dices per hanc inductionem non haberi propositum: quia non quærebatur an retentis ceteris posset quis promereri vitam æternam: sed an retentis ceteris possit de vno veniam mereri? Respondet, immo idem omnino est, quia si quis dolendo non ex charitate posset de vno veniam mereri, ergo eadem ratione de omnibus aliis: & ita aliquis est vel esse potest sine merito mortis, & sine merito vitæ æternæ, & ita nec bonus, nec malus: quod non est verum. sic ergo probato quòd peccatum non dimittitur quo ad culpam, probatũ intelligitur quod nec dimittitur quo ad pœnam. nam ratione culpæ & pęna datur. bene tamen concedo, quòd tali pœnitenti pęnitentia non est deneganda. extra de pœn. & remiſ. quod quidam. quæ tamen, donec pœniteat de omnibus inutilis est quo ad vitam æternam: sed cum pœnitet de omnibus, efficitur vtilis, nec alia satisfactio ei imponetur ab ecclesia pro illo peccato.

" Veniãvni peccati nõ ẽt qs obtinere nisi de omnibus satisfaciat.

b ¶ *Bis in idipsum.*] quasi dicat peccatum sufficienter punitum in hac vita, non punitur in altera, vel non bis in idipsum, hic scilicet per ministrum: quia ecclesia bis pro eodem peccato non punit.

" Deus ñ iudicat bis in idipsũ, qua liter intelligitur.

" Vel potius hæc auctoritas intelligitur de his tantum, qui inter ipsa flagella commutantur in bonum, & corriguntur, & ad charitatem redeunt. profecto tales iterum non puniuntur pro his peccatis: sed si quid inde remanſit, delebitur in purgatorio. j. ea. c. sunt plures. §. auctoritas. vers. intelligitur.

SED QVEM. Casvs. Dictum est supra, non iudicabit Deus bis in idipsum: sed quem sacerdos iudicauit, qui est vicarius Christi, Deus iudicat. qui ergo à sacerdote semel punitur pro peccato, non debet à Deo de hoc amplius iudicari. & ad hoc inducit duo seq. cap. illa tamen conclusio Grat. *Qui ergo.* falsa est: quia tunc tantum incipit esse vtilis pœnitentia vnius peccati, cum cœperit de aliis pœnitere.

C. XLI.

PRima cõsolatio est, quia non obliuiscitur misereri Deus: secunda per punitionem [A], vbi, etsi fides [B] desit [f], pœna [g] satisfacit, & releuat.

A ¶ Punitionem.] *Antea legebatur*, compunctionem. *Emendatum est ex glossa ordinaria* (*cuius caput hoc est summa quædam:*) *& magis conuenit cum sententia* B. *Ambrosij: cuius tamen locum integrum præstat accurate legere.*

B ¶ Fides.] *In glossa additur*, id est, conscientia debiti. *& sic declarat Gratianus infra c. quærat.*

[3] *Item opponitur de Hieronymo, qui super Naum sentire videtur, quòd si fidelis* [A] *adulterando interficeretur, de adulterio non amplius* [h] *à Deo puniretur* [i]. *Item, si illa satisfactio* [k] *non fuit, quam in adulterio viuens pro homicidio obtulit, cum adulterij eum pœnituerit, vtriusque ei pœnitentia imponenda erit: quod à ratione alienum ecclesiastica probatur consuetudine, quæ pro eodem peccato (nisi reiteratum fuerit) nulli bis pœnitentiam imponit* [l]. ¶ *Sed quòd ei, qui crimen sibi reseruat, de alio venia non præstetur* [m], *non solum præmissis probatur auctoritatibus Hesychij, Adamantij, Gregorij, Augustini, Smaragdi, Isidori, verum etiam alia auctoritate eiusdem August. in libro de pœnitentia.* † *Ait enim.*

A ¶ Fidelis.] *Sic est emendatum ex aliquot*

4 in libr. de vera & falsa pœnit. c. 9. " Beati immaculati continet 22. dist.

" Peccati qs resecat tripliciter.

3 sen. 4. di. 15 j. ea. c. q̃rat aliqs. & c. ignis. & 23. q. 5. qd ergo.

culati, vsque, *Ad Dominum cum tribularer*, est vnus Psalm. & habet 22. dist. & quælibet distinctio continet 8. versus, & ita continet 22. octonarios. nam octo versus faciunt vnum octonarium, & hoc est quod dicit in 18. octonario.

f PRima.] ¶ *Fides desit.*] id est, conscientia peccati alicuius: desit, id est, non occurrit.

g ¶ Pœna, *&c.*] id est, per patientiam & humilitatem, quæ habetur in ipsa pęnitentia inter ipsa flagella, & peccata quæ ad memoriam non occurrunt dimittuntur. Hanc expositionem habes j. ead. §. illud. ver. item illud Ambrosij.

ITEM OPPONITVR. Casvs. Adhuc probat Gratianus, quòd potest aliquis veniam impetrare de vno peccato sine alio. nam Hieronym. super Naum sentire videtur, quòd si infidelis adulterando interficiatur: de adulterio pro quo satisfecit, non punietur. Nam si in adulterio manens de homicidio satisfecit, si pœnitet de adulterio, pro vtroque peccato est ei pœnitentia imponenda iterum secundum aliam opinionem: quod est alienum à ratione: & sunt verba Gratiani. *Item si illa*, quidam dicunt quòd sunt verba Hieronym.

h ¶ *Non amplius.*] potest ergo aliquis non pœnitens de mortali, debitam pro eo euadere damnationem. Sed quo sensu hoc dixerat Hieronymus, super eumdem locum ostendit dicens: quærat hic aliquis, &c. vt infra eadem distinct. quærat. quasi dicat potius hic ostendit, quòd qui per temporale supplicium vel flagitium non corriguntur, postea ęternaliter puniuntur. agens de deprehenso in adulterio decollato.

i ¶ *Puniretur.*] si vere confiteretur. arg. 23. q. 5. quid ergo.

k ¶ *Si illa.*] verba magistri sunt. quidam dicunt quòd sunt verba Hieronymi vsque ad illud, quod à ratione. & loquitur non secundum generalem ecclesiæ consuetudinem, sed particularem alicuius loci: sed quòd sint magistri, patet infra eadem, §. auctoritas. circa finem.

k ¶ *Si illa satisfactio.*] id est, pœna, quæ ei inflicta pro peccato fuit.

l ¶ *Imponit.*] quasi dispensando.

SED QVOD. Casvs. Nunc Gratianus allegat pro alia parte, scilicet quòd non conceditur venia pœnitenti tantum de vno peccato. Quod probat præmissis auctoritatibus, scilicet Isychij, & Adamantij, & aliorum, qui sequuntur: ad quod inducit sequens cap.

m ¶ *Non præsletur.*] supra 23. quæst. 5. quid ergo. supra eadem distinct. ille pœnitentiam. supra eadem, irrisor. & cap. qui admissa. supra eadem distinct. pœnitentiam agite. supra eadem distinction. cap. pœnitentes.

Source : BIU Cujas

SVnt plures.] Casvs. Dicit Augustꝰ. quem pœnitet, omnino pœniteat: quia Christus nullum curauit, quem omnino non liberaret, quia liberauit surdum & mutum etiam à dæmonio: & habentem septem dæmonia de omnibus liberauit, & languidum in corpore & anima liberauit. In fine supponit, quòd non videtur vere pœnitere, qui non prorumpit in lacrymas, cum pro temporali damno promptus sit ad plangendum.

a ¶ *Delectentur.*] hæc cñ falsa pœnitentia, vt j. dist. 5. falsas.

1 sen.4.di.15

b ¶ *Nos numquam.*] s. ead. dist. §. Dauid. & cap. ille rex tantus. s. dist. 1. §. alij econtra.

Matth.12. c. non potest quis.

c ¶ *Nisi de omnibus.*] "sicut nec liberatur pignus licet de parte debiti creditori sit satisfactum. C. de distr. pig. quamdiu. & dicit lex, quòd qui aliquid facere tenetur, faciendo pro parte non liberatur. ff. de ver. ob.

"Solutio partis nõ liberat pignꝰ

Matth.16. in executione. §. pen.

Marc.5. & sententia non debet pro parte tenere, & pro parte non. ff. fam. erc. in hoc iudicio. ff. de edend. l. 1. §. penul. & arg. ad quæstionem, an à pluribus excommunicatus diuersis de causis, possit ab vno absolui sine aliis.

d ¶ *Sanari.*] & vni [a], non diuersis confitemini. j. dist. 5. c. 1. circa fi. arg. ff. de arbi. item si vnus. §. item si plures. & l. quid tamen. & l. Labeo.

aSub. &per hoc nos docuit Arch.

Matth.9.

e ¶ *Potuerat.*] scilicet sanare septem non successiue, sed simul.

f ¶ *Simul eiicienda.*] ff. de ser. rust. præ. per fundum.

g ¶ *Mille.*] "sed numquid pro vnoquoque mortali peccato septennis pœnitentia est imponenda? arg. s. 33. q. 2. hoc ipsum. secundum hoc ergo non sufficiet vita hominis ad explendam huiusmodi satisfactionem. Respond. sine dubio cuilibet mortali septennis pœnitentia debetur: sed tamen quia arbitrariæ sunt huiusmodi pœnitentiæ, arbitrabitur, & arctabit eas iudex intra tempus cõgruum pœnitendi. arg. 26. q. 7. tempora pœnitudinis. & s. ea. distinct. mensuram.

"Pœnitẽtia septẽnis cui libet mortali debetur.

†al. indulgentiam

h ¶ *Omnino.*] nota s. ead. dist. c. Naum. §. item quòd. & cap. adhuc. contra. sed non tunc: secus erat cum leprosus esset: ideo de hoc non posset sanari s. dist. 2. §. fi. in fi.

"Pctũ nullũ est in corpore tantũ.

b Sub. quare si cõsequetur veniã ab ipso. Pe. nã nemo pt eẽ filius Dei & diaboli. s. e. dist. §. hoc idẽ i fi. ver. itẽ vt Christus ait.

i ¶ *Corpore.*] i. in anima ministerio corporis: "nullum enim peccatum est in corpore tantum: est tamen aliquod voluntatis tantum.

k ¶ *Criminoso.*] cum autem ei qui in vno deliquit, sit inimicus, patet quòd talis sit criminosus.[b]

l ¶ *Puritatem.*] vt scilicet purificet, sicut baptismus.

m ¶ *Declarare.*] secus dicit lex in iudice. C. ad l. Corn. de falsi. vbi. ff. de offic. præsid. obseruandum. s. 23. q. 4. est iniusta.

vetustis, B. Hieronymo, & magistro. Nam antea legebatur, Infidelis, *quemadmodum etiam infra ead. c. quærat. & c. ignis.*

C. XLII.

1 SVnt plures, quos pœnitet peccasse: sed non omnino, reseruantes sibi quædam, in quibus delectantur [a]: non animaduertentes Dominum simul surdum & mutum à dæmonio liberasse: per hoc docens nos, numquàm [b], nisi [c] de omnibus sanari [d]. Si enim vellet ex parte peccata reseruari, habenti septem dæmonia, manente vno, proficere potuerat [e] sex expulsis. Expulit autem septem, vt omnia crimina simul [f] eiicienda doceret. Legionem autem ab alio eiiciens, neminem reliquit ex omnibus, qui liberatum possideret, ostendens, quòd etiam si peccata sint mille [g], oporteret de omnibus pœnitere. Laudatus est enim Dominus, quando eiecto dæmonio locutus est mutus. Numquam aliquem sanauit, quem omnino [h] non liberauit. Totum enim hominem sanauit in sabbato: quia & corpus ab infirmitate, & animam ab omni contagione liberauit, indicans pœnitentem oportere simul dolere de omni crimine orto in anima, & corpore [i]. Scio enim Deum inimicum omni criminoso [k]. Quomodo ergo, qui crimen reseruat, de alio recipiet veniam? Sine amore Dei consequeretur veniã †, sine quo nemo vmquam inuenit gratiam. Hostis enim Dei est, dum offendit perseueranter. Quædam enim impietas infidelitatis est, ab illo, qui iustus, & iustitia est, dimidiam sperare veniam. Iam enim foret sine pœnitentia inuenire gratiam. Pœnitentia enim vera ad baptismi puritatem [l] confitentem conatur adducere. Recte enim pœnitens, quidquid sordium post purificationem contraxit, oportet vt abluat, saltem lacrymis mentis. Sed satis durus est, cuius mentis dolorem oculi carnis nequeunt declarare [m], sed sciat culpabiliter se durum, qui deflet damna temporis, vel mortem amici: & dolorem peccati lacrymis non ostendit. Non itaque est, vt quis excuset se non habere fontem lacrymarum, qui nonnumquàm [n] lacrymis ostendit dolorem [o] temporalium. Quem ergo pœnitet, omnino pœniteat P, &c.

n ¶ *Nonnumquam.*] id est, aliquando.

o ¶ *Dolorem.*] vnde Iuuenalis:

Ploratur lacrymis amissa pecunia veris. & alibi:
Minore tumultu funera planguntur nonnumquam.

p ¶ *Pœniteat.*] s. dist. 1. c. quis aliquando. §. non sunt. & c. quem pœnitet.

10 [2] *Auctoritas* q *illa Naum prophetæ [non iudicabit Deus bis, &c.] non indistincte ostendit omnia, quæ temporaliter puniuntur, non vlterius à Deo punienda. Quamuis enim Sodomitas, Aegyptios, Israelitas in eremo super eumdem locum dicat Hieronymus temporaliter à Deo punitos, ne in æternum punirentur, non tamen de omnibus generaliter hoc intelligendum est: alioqui cuique sceleroso optandum esset, vt cœlesti fulmine percussus, aut aquis submersus, aut à serpentibus vulneratus pro peccatis suis diuinitus interiret, vt æternos cruciatus breuis* [r], *& momentanea pœna terminaret. Illud etiam Apostoli falsum esset, quod de prostratis in deserto in epistola ad Hebræos scribens ait, [propter incredulitatem suam non intrauerunt in terram promissionis.] Vbi probatur, quòd sicut merito suæ infidelitatis requiem illam amiserunt: ita propter eamdem infidelitatem, veram requiem æternæ beatitudinis nullo modo intrauerunt. Intelligitur ergo illud Hieronymi de his tantum, qui inter ipsa flagella pœnitentiam egerunt: quam, & si breuem, & momentaneam, tamen non respuit Deus: sicut & illud prophetæ [non iudicabit † Deus bis in idipsum]* [3] *de his tantum intelligi oportet, quos præsentia supplicia in melius commutant* [s], *super quos non consurget duplex tribulatio. Qui autem inter flagella duriores, & deteriores fiunt, sicut Pharao, qui flagellatus à Domino, durior factus est, præsentibus æterna connectunt, vt temporale supplicium sit eis æternæ damnationis initium.*

Vnde Augustinus in cantico t *Deuteronomij.*

C. XLIII.

4 IGnis succensus est, &c.] Hoc est, vindicta hic incipiet, & ardebit vsque ad extremam damnationem.

5 *Hoc contra illos notandum est, qui dicunt [non iudicabit Deus bis in idipsum] ad omnia pertinere flagella: quia quidam hic flagellis emendantur, alij & hic, & in æternum puniuntur: sicut Antiochus, & Herodes.* 6 *Quod autem super eumdem locum de adultero fideli Hieronymus sentire videtur, ex eiusdem verbis falsum esse probatur. Exemplo enim illius, qui Israelitas maledixerat, & qui ligna in sabbato collegerat, ostendit parua peccata breuibus & tempo-*

q ¶ *Auctoritas.*] soluit auctoritates inductas ad probandum quòd quis agendo pœnitentiam de vno peccato, & non de alio consequatur veniam de vno, & non de alio.

Naum r. †al. vindicabit 3 s. 23. q. 5. hoc tamen.

r ¶ *Breuis.*] s. ead. dist. illud. §. ecce cuius. & c. talis mihi.

s ¶ *Commutant.*] in bonum, & charitatem ad veram pœnitentiam.

t ¶ *In cantico.*] Moysi scilicet, Audite cœli quę loquar, &c. cuius cantici est versus ille, Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima.

4 Sententia in glos. ord. Deut. 32. & apud B. Gre. moral. l. 18. c. 12.

IGnis succensus.] Casvs. primo ponuntur verba Moysi sum. bono, in Deutero. quæ talia sunt: Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima. Secundo ponuntur verba Augustꝰ. exponentis verba illa, scilicet præsens pœna continuabitur cũ æterna.

5 Isidor. de lib. 3. c. 2.

6 Sent. ibid.

HOC CONTRA ILLOS. Casvs. Dicit nunc Grat. quòd supradicta auctoritas est contra illos qui dicunt, Non iudicabit Deus bis in idipsum, pertinere ad omnia flagella: quia non pertinet nisi ad eos, qui inter ipsa flagella corriguntur. Postea respondet illi §. item obiicitur. de Hierony. Quidam tamen faciunt vnum §. ab illo §. auctoritas. vsque ad c. quærat. cuius casus facilis est, præterea est, pars illius cap. quod habuisti s. 23. q. 5. quid ergo. cuius casum ibi habuisti.

7 sen. dist. 1. de pœ. c. quem ergo. Sen. 4. dist. 15. s. scelerationis.

Heb. 3.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Magna vero.*] scilicet, quæ temporaliter non puniuntur sufficienter.

b Q *Vært.*]ſ.23.q.5.quid ergo.

c ¶ *Dominus bis.*]id eſt, non punit aliquem pro aliquo facto iterum, pro quo ſufficienter eum ſemel puniuit.

d ¶ *Fruſtrentur.*] id eſt, euitent.

e ¶ *Menſuras.*] id eſt, ſcire quibus & quantis flagellis quælibet peccata ſunt punienda.

1 ſ.23.qu.5. quid ergo. §.quærat. Sent.ibid. "Culpa leuis eſt quæ tẽporaliter punitur.

f ¶ *Dehinc.*]id eſt, poſt hanc vitam.

g ¶ *Lui.*]id eſt, puniri.

h ¶ *Culpa leuis.*]& tamen mortalis. "omnis enim culpa dicitur leuis, quę temporaliter punitur, reſpectu illius quę ęternaliter, ſicut quælibet pœna temporalis dicitur leuis reſpectu æternæ. ȷ.ead. diſt.7. c.vlt.

i ¶ *Compenſata.*] hic aperte innuit Hiero. "grauia peccata, de quibus nõ agitur pœnitentia inter flagella, & hic puniri grauiſupplicio, & in futuro punienda æternaliter: leuia vero quæ hic puniuntur ſufficienter, pro leui pęna compenſationem vitæ æternæ recipere[a]: quod in bonis fieri non ambigimus: & in malis forte ita fit, ſed non credo: quia iam remitteretur peccatum quo ad pœnam confitendo de vno, & non de alio: quod negamus. ſ.ea.diſt.§.his auctoritatibus.

" Peccata grauia graviter ſunt punienda.

†*telui*]orig.

Num.15. a Quia talis pœna ſuccedit in locũ ęternę quaſi in recompenſationẽ. Petr.

2 ſ.c.pluit. Sent.ibid.

ILLVD AVTEM. Casvs. Grat. hic reſpondet quibuſdam obiectionibus inductis pro alia parte, & dicit quòd illa auctoritas Greg. pluit, &c. intelligitur dicta de eo qui incipit deteſtari crimen, non quod de eo veniam conſequatur: alioquin ſententiæ Euangelicæ cõtradiceret. Et quod hoc ſit verum, probat auctoritate Auguſt. Quod autem dicitur in c.1. conſolatio, & ſi fides, &c. pro conſcientia fides ſumitur: quod probat auctoritate Apoſtolica. Quòd autem dicitur in illo §. item obiicitur. dicit q̃ non valet argumentatio ibi facta, ſed tunc incipiet ei eſſe frúctuoſa pœnitentia de vno peccato, cum cœperit de aliis pœnitere. ad quod inducit ſeq.c. quod ſatis patet cum ſequenti §. quamquam. & ad probandum §.inducit c.ſeq. *Quorum primum*, ſ. cauendum patet.

3 ſ.diſt.1. tres ſunt.

k ¶ *Arbiter.*]ȷ.de conſec.diſt.4.omnis qui.

l ¶ *Et ſi fides.*] ſ.1.q.1.fertur.28.q.1.c.omnes.§.ex his.

m ¶ *Obiicitur.*] hic patet illa fuiſſe verba magiſtri. ſ.ea.ſi illa, &c.& ſ.ead.§.item opponitur.

n ¶ *Satisfactio.*]ſ.ead.diſt.ſatisfactio.

o ¶ *Non percipitur.*] ecce plane videtur velle quòd particularis confeſſio facta, ſcilicet de vno peccato, adueniente charitate incipiat & viuere, & valere ad vitam æternam. Et quòd ſic intelligat, per

" Bona in peccato fcã quo ad aliquã, ſunt.

exemplum patet, quod inducit de baptizato, " ſecundum quod dicitur de omnibus bonis, quæ fiunt ſine charitate, quod incipiant viuere: quod tñ non credo, immo tantum illa bona, quæ fiunt cum charitate: & ſi poſtea ſunt mortificata, iterum adueniente charitate reuiuiſcunt. ſi non aduenerit charitas, idem eſt quòd de eis quæ fiunt ſine charitate: quia nec illa nec iſta valent niſi ad bonum temporale[b] vel ad illuſtrandum, vel ad incommodum vitandum, vel ad minorem pœnam ſubeundam. Ad excuſandum vero magiſtrum dicimus, quòd intellexit eam ad hoc valere, quòd vlterius ei pro illo peccato non iniungitur à ſacerdote ſatisfactio alia, vt ſ.ea. §. item opponitur. ver. ſi illa ſatisfactio. ſicut baptizatus licet ficte, non rebaptizatur. de conſec.diſtin.4.ſolet. quod tamen R. negat. ſed melius diſtinguitur ſic. " Bona opera cum charitate facta, & poſtea mortificata per peccatum, reuiuiſcunt item per charitatẽ ad vitam æternam conſequendam: & ſic facta olim ſine chatitate reuiuiſcunt, & valent tantum ad temrale præmium, vel ad minus ſupplicium ſubeundum. ad idem valẽt bona facta cum charitate, & poſtea per peccatum mortificata ſi homo numquam ad charitatem redeat. ſecundum primum membrum intelliguntur illæ duæ auctoritates. ȷ.ead.c. pium. & c.ſi quando, &c. Et intellige quòd in alio tempore fecerunt bona, ſcilicet cum erant boni: in alio tempore mala, ſcilicet cum erant mali. Vel ſic dicatur, quòd eodem tempore intelliguntur illæ auctoritates iuxta ſecundum membrum [c], ſecundum quòd duplicem intellectum magiſter innuit, ſupponendo aliam ſolutionem ibi, quamquam, &c. ſecundum tertium membrum loquitur Ezechiel dicens: Si auerterit, &c. & Greg. in c.hoc nobis maxime. ȷ. 4.diſt. §.finis. Huiuſmodi ergo bona ſine charitate facta, & bona in charitate facta, quæ comitatur mortalis culpa, qam non delet ſequens pœnitentia, ad ſenſum temporalis commodi vel minoris pęnę proficiũt, non ad vitæ æternæ fructũ, ad quem proficiunt facta cum charitate & mortificata per peccatũ ſi poſtea redit ad charitatem. Hanc diſt. magiſter innuit. ȷ. diſt. 4. §. finis. Alij dicunt quòd numquam reuiuiſcunt quo ad vitam æternam, ſicut nec mala quo ad pœnam æternam: ſecundum quos ponit hic magiſter tres opiniones. Item in hac opin. eſt R. G. & H.

b Vt ȷ.e. caminorem pœnam ſubeundam. Arc.

4 ſ.e.prima conſolatio. Iac.2. Rom.1.

"Bona mortificata reuiuiſcunt, ſed nõ mortua. Pſal.18. 1.Cor.4.

5 ſ.prima conſolatio.

6 in lib.de vera & falſa pœnit. c.14

7 Sen.4.diſt. 15.ȷ.diſt.5.c. conſideret.

c Sed q̃ bona opa fcã cũ qs nõ eſt ī charitate: immo facit mala eodẽ tpe, ,ſunt, non quo ad vitã æternã ſed ad tpale cõmodum, vel ad minº ſupplicium ſubeũdum.

8 Sent. ibid. †*multa opera*]orig.

P *Plum eſt.*] remuneret præmio æterno, & ſecundum hoc eſt aliud in bonis, aliud in malis, quæ non reuiuiſcunt. Vel de temporali bono intelligitur, vel de minori pœna in alia vita. Has tres opiniones ponit magiſter Laur.

q ¶ *Bonum.*]poſt illud bonum. Laur.

Additio. id eſt, in illo qui poſt id bonum peccauit, & poſtea redit ad gratiam: qui diligunt ad remiſſionem æternam. P.

QVAMQVAM. Hæc eſt 11. pars diſt. in qua dicitur, q̃ nullum bonum irremuneratum, nullum malum impunitum. Ioan. de Fant. & hoc probat per tres auctoritates.

r ¶ *Quamquam.*]alia ſolutio. Nota quòd in principio huius c. debet eſſe videris: aliàs vides. vbi eſt fides.

ralibus ſuppliciis purgari: magna vero[a] *diuturnis, & æternis ſuppliciis reſeruari.*

Ait enim in 1.cap. Naum.

C. XLIIII.

1 QVærat[b] hic aliquis, ſi fidelis deprehenſus in adulterio decolletur, quid de eo poſtea fiat. Aut enim punietur, & falſum eſt hoc, quòd dicitur [non vindicabit Dominus[c] bis in idipſum in tribulatione:]aut non punietur, & optandum eſt adulteris, vt in præſentiarum breui, & cita pœna fruſtrentur[d] cruciatus æternos. Ad quod reſpondebimus, Deum, vt omnium rerum, ita ſupliciorum quoq; ſcire menſuras[e], & non præueniri ſententia iudicis, nec illi in peccatorem exercendæ dehinc[f] pœnæ auferri poteſtatem, & magnum peccatum magnis, diuturniſque lui †[g] cruciatibus: ſi quis autem punitus ſit, vt ille in lege, qui Iſraeliticis maledixerat, & qui in ſabbato ligna collegerat, tales poſtea non puniri: quia culpa[h] leuis præſenti ſupplicio compenſata[i] ſit.

2 *Illud autem Gregorij* [*Pluit Dominus ſuper vnam ciuitatem, &* c.]*non ad criminis veniam, ſed ad eius referendum eſt deteſtationem: vt ideo pars ciuitatis dicatur eſſe compluta: quia crimen, quod dilexerat, deteſtari incipit, non quòd eius veniam conſequatur. Criminis autem deteſtatio pluuia vocatur: quia ex fonte diuinæ gratiæ cordi noſtro inſtillatur: vt vel ſic quiſque ad veram pœnitentiam perueniat: aut eo minus à Deo puniatur, quò diuturniore delectatione peccati maius ſibi ſupplicium accumulaſſet. Si vero ad indulgentiam criminis pluuia referatur: Euangelicæ ſententiæ contraire videbitur. Si enim propter fraternũ odium, etiam quæ dimiſſa ſunt, replicantur ad pœnam: multo magis, quæ non ſunt dimiſſa, ad vindictam reſeruari probantur. Item ſi ſecundum Auguſtinum*[3] *arbiter*[k] *ſuæ voluntatis non poteſt inchoare nouam vitam, niſi pœniteat eum veteris vitæ: quomodo ad nouitatem indulgentiæ perueniet, qui odij vetuſtatem non depoſuit? Ad deteſtationem ergo criminis, vt dictum eſt, non ad eius indulgentiam pluuia illa pertinere probatur. Item illud Ambroſij* [4 *Et ſi fides* l *deſit, pœna ſatisfacit:*] *non de ea fide intelligitur, de qua dicitur* [*fides, ſine operibus mortua eſt:*] *ſed de ea, de qua Apoſtolus ait* [*omne, quod non eſt ex fide*] *id eſt, omne quod fit contra conſcientiam* [*peccatum eſt.*] *Deeſt ergo fides, cum non ſubeſt conſcientia peccati. Sed quia delicta omnia nullus intelligit: eſt aliquando peccatum in homine, cuius non habet conſcientiam. Vnde Apoſtolus ait* [*Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum.*] *Cuius ergo peccati deeſt conſcientia: illius pœna ſi patienter feratur, ſatisfacit, & releuat grauatum.*[5] *Quod autem in fine obiicitur*[m], *(ſi ſatisfactio*[n] *illa fuit, veniam impetrauit: ſi autem veniam non impetrauit, ſatisfactio non fuit: ſi autem ſatisfactio non fuit, adhuc ſibi pœna imponenda eſt,) non procedit argumentatio, ſatisfactio namque eſt, dum ipſius cauſa peccati exciditur, & eius ſuggeſtionibus aditus non indulgetur: ſed eius fructus non percipitur*[o], *impeditus peccato, quod non deſeritur: percipietur autem, cum eius pœnitentia fuerit ſubſecuta: ſicut ad lauacrum ficte accedens regenerationis ſacramentum accipit, non tamen in Chriſto renaſcitur, renaſcetur autem virtute ſacramenti, quod perceperat, cum fictio illa de corde eius receſſerit veraci pœnitentia.*

Sicut etiam Auguſtinus ſcribit in libro de pœnitentia.[6]

C. XLV.

7 PIum eſt[p] credere, & noſtra fides expoſtulat, vt cum gratia Chriſti deſtruxerit mala priora in homine, etiam remuneret bona: &, cũ deſtruxerit, quod ſuum non inuenit, amet, & diligat bonum[q], quod etiam in peccante plantauit.

¶ *Paulo aliter legitur in originali: ſed magiſter habet fere vt Gratianus.*

Ex hoc ſenſu illud etiam Hieronymi dictum videtur ad cap.1. Aggæi.

C. XLVI.

8 SI quando videris inter multa †mala opera peccatorum facere quempiam nonnulla, quæ iuſta ſunt, non eſt tam iniuſtus Deus, vt propter mala multa, paucorũ obliuiſcatur bonorum.

11 *Quamquam*[r] *memoria bonorum ad præſentem remunerationem poſſit referri: ſicut*

Source : BIU Cujas

a *Cauendum.*]id est,vitandum.
b ¶*Diues iste.*]de quo hic agitur.
c ¶*In præsenti.*]tantum.
d *Quid ergo.*]Casvs. " Si videamus malos prosperari,& bonos aduersitatem pati, non debemus turbari:quia non est vera retributio boni vel mali: nam sæpe punitur hic innocens, & extollitur qui non meruit. sed hic ostenditur, quòd in futuro erunt præmia & pœnę.quod quidam non cõcedunt:&prętera in bonis sunt aliqua mala digna puniri,& in malis aliqua bona digna remunerari. Vltimo dicit quòd cum malus hic remuneratur, malo capitis sui fit:quia in futuro punietur,nec pęna eius mitigabitur.

" Mali hic prosperantur,& boni patiuntur.

in hom. 40 hĩ sentẽtia.

Matth.6.

Luc.16.

e ¶*Malignos.*]Nam vt dicit Claudianus: *Tol luntur in altum, vt lapsu grauiore ruant.*
f ¶ *Qui resurrectionem.*] negantes,scilicet retributionem eorum,quæ quisque corpore gessit.Lan.[a]
g ¶*Non turbemur.*]in alia vita.
h ¶ *Bonus.*] C. de vet. iu.enucl.l.1.§.his itaque tollitur.

a Qđ tfi negandũ non est, extr. de sum. trinit. c.1.Arch.

POTEST ETIAM. Casvs.Ecce 3.solutio illorum c.pium est.& c.&si quando.& cap. scilicet. vt quod ibi dicitur, referatur ad mitiorem pęnam habendam in alia vita. & ad hoc inducitur sequens cap.

Si quis autem.]Casvs. Probat Aug. in hoc c. quòd si quis non habens charitatem aliqua bona facit, dummodo fidem non amittat, valent ei ad mitiorem pœnam substinendam, sed non prosunt ei ad obtinendam vitam æternam : quod probatur auctoritate Apostoli.

2 Sent. ibid.

i ¶*Culpanda.*] ꝫ.1.q.1. teneamus.
k ¶*Fortasse.*] Nota est assertionis. ꝫ. 13. q. 2. tempus.ꝫ.90.dist.neque ad Cain. ꝫ. 1. q.1. vide contra. sed ibi de iis qui arroganter hoc faciunt:hic de iis qui in faciendo zelum Dei habent, & si non secundum scientiam diuitiam.

Ephes.5.

l ¶*Sine qua.*] ꝫ.dist.2. c.vt cognouerunt. §. opponitur.c.fugerat.

POENITENTIA.Hæc est 12.pars dist.in qua soluit magister & bene, secundum Ioan.de Fant.

Casvs.Infert Grat. ex supradictis quod pœnitentia nulli perseueranti in peccato vtilis est,non tamen alicui deneganda:quia tunc fructum eius percipiet, cum de aliis peccatis pœnitentiam egerit:vnde definitio pœnitentiæ, & auctoritates sibi consonantes, quæ negant eum facere pœnitentiam,qui in crimine perseuerat,intelliguntur de vtili fructuosa. Quòd autem dicitur,pœnitentia semel vsurpata,&c.de solenni pœnitentia intelligitur, quæ secundum consuetudinem quarumdam ecclesiarum iterari non potest : & de hac solenni intelligitur.

Gregorius in homilia de diuite, & Lazaro scribit.[1]

C. XLVII.

CAuendum [a] nobis est, vt si forte aliquid boni agimus,in pręsenti sæculo remunerationem accipiamus : ne forte dicatur nobis [receperũt mercedem suam.] Nisi enim [b] diues iste aliquid boni egisset,vnde in præsenti [c] sæculo remunerationem accepisset, nequaquam Abraham ei diceret, [Recepisti bona in vita tua.

Item Ioannes Chrysostomus homil. 67. ad populum Antiochenum.

C. XLVIII.

QVid ergo [d] turbamur?nemo videns malignos [e] prosperitatem habere, turbetur. Non est hic retributio malignitatis,neque virtutis:ac,si aliquando contingat, vt aliqua sit retributio vel malitiæ, vel virtutis : non tamen secundum quòd dignum est, sed simpliciter, veluti quidam gustus iudicij : vt qui resurrectionem [f] non credunt talibus doceantur. Quando itaque videmus malignum ditescere, non subruamur: & quando videmus bonum mala pati, non turbemur [g]. Illic corona:illic supplicia. Est & alia ratio: quia nõ potest malus in omnibus malus esse,sed habet aliqua bona: neque bonus [h] in omnibus esse bonus, sed habet aliqua peccata. Cum ergo prosperitatem malus habet, malo capitis sui est. Cum enim pro illis paucis bonis retributionem hic accipit, illic iam plenius punietur.

[2]*Potest etiam referri in memoria bonorum ad mitiorem pœnam habendam, vt bona, quæ inter multa mala fiunt, non proficiant ad præsentis vitæ,vel futuræ præmium obtinendum,sed ad tolerabilius extremi iudicij supplicium subeundum:sicut de fide,& ceteris,quæ sine charitate habentur.*

Augustinus scribit in libro de patientia, cap.26.

C. XLIX.

SI quis autem non habens charitatem, quæ pertinet ad vnitatem spiritus, & vinculum pacis, quo catholica ecclesia congregata connectitur, in aliquo schismate constitutus, ne Christum neget, patitur tribulationes,angustias,famem,sitim†,nuditatem, persecutionem, pericula, carceres, vincula, tormenta, gladium,vel flammas,vel bestias, vel ipsam crucem timore gehennæ †, & ignis æterni nullo modo ista culpanda [i] sunt : immo vero & hæc laudanda patientia est: (Non enim dicere poterimus melius ei fuisset,vt Christum negando nihil eorum pateretur, quæ passus est confitendo.) sed existimandum,fortasse [k] tolerabilius ei futurum iudicium,quàm si Christum negando cuncta illa vitaret. Vnde & illud, quod ait Apostolus, [Si tradidero corpus meum, vt ardeam,charitatem autem non habuero,nihil mihi prodest.] nihil prodesse intelligitur ad regnũ cœlorum obtinendum, non ad extremi iudicij tolerabilius supplicium subeundum. *& supra,c.23.*

¶ Hæc propter charitatem dicta sint : sine qua [l] in nobis non potest esse vera pœnitentia†:quia in bonis charitas Dei est, quæ tolerat omnia.

12 *Pœnitentia ergo, vt ex præmissis appareret,nulli in peccato perseueranti vtilis est* [m], *non tamen alicui deneganda est: quia sentiet fructum eius, cum alterius criminis pœnitentiam egerit. Sic itaque pœnitentiæ definitio,& ceteræ auctoritates sibi consonantes negant eum agere pœnitentiam qui perseuerat in crimine, vtilem videlicet sibi, & fructuosam.* ¶ *Illud autem Ambrosij* [3] *Pœnitentia semel vsurpata, nec vere celebrata, & fructum prioris aufert, & vsum sequentis amittit.*] *de solenni intelligitur : quæ cum non vere celebrata fuerit, & fructum prioris, id est suiipsius secuturam præcedentis,amittit (quia veniam quam impetrare potuit, contempsit) & vsum sequentis aufert, secundum consuetudinem quarumdam Ecclesiarum, apud quas pœnitentiæ solennitas non iteratur. De hac eadem pœnitentia illud etiam intelligitur,* [*non est secundus locus pœnitentiæ*][4]

DISTINCTIO IIII.

1. ips

Via[5] *vero*[n] *multorũ auctoritatibus supra monstratum est pœnitentiam vere celebrari, & peccata vere dimitti ei, qui aliquando in crimen recasurus est: quæritur,* dam peccato [b], nec ille tenetur amplius confiteri. si tamen digne pœnituerit omnium peccatorum,debet illud peccatum confiteri ecclesiæ, scilicet peccatum simulationis, quo decepit ecclesiam. Et not.quòd illud peccatum primum,de quo satisfecit sine charitate, nõ remittitur antequam incipiat habere charitatem : tunc enim statim deletur.ꝫ.eod. §.illud autem. versus finem,&c.

† abest ab orig.

b De hoc ét leg.& no.ꝫ. e.§.illud.in fi.ibi videas & qđ đt ista gl.de verbo ad verbum approbat Petr. vlq; in fi. & idẽ H. & L. quorũ fuit ista gl. Arch.

† *al. gehennarum*]oti.

Via vero.] Hęc distinguitur ĩ 7. partes, ĩ quarũ prima probat per 7.auctoritates, ꝙ peccata redeunt. Secunda ibi, *Eorum vero.* Tertia ibi, *Verum.* Quarta ibi, *Finis ergo.* Quinta ibi, *Qui autem.* Sextra ibi,*Verum illa.* Septima ibi, *Antiqua.* Io.de Fan. Casvs. Hic intitulatur 4.dist. in qua magister continuat dicta dicendis,& ponit quæstionem an peccata dimissa redeant. Et ponit diuersas opinio.nam quidam dñt, ꝙ peccata redeũt ad essentiam & reatum & pœnam, sicut bona per sequentẽ gratiam reuiuiscunt. Alij dicunt ꝙ illa non redeunt, sed alia eiusdẽ generis. Cum enim fimile quid committimus, redire dicuntur quadã similitudine,sicut flores redeunt in vere. Tertij dicũt peccata redire quo ad reatum tantũ. Quarti dicunt peccata redire propter has tantum causas, scilicet propter odium fraternum,vt in Euangelio, Serue nequam. Vel cum pœnitet aliquem pœnituisse, vt argu. 17.q.4. sunt qui opes.vel propter contemptum pœnitentiæ, vel propter crimen apostasiæ,vt ĩ.e. quæcumque. Alij dicunt quòd nullo modo redeunt,vt 23.q.4. si illic. 50.dist. miror. Nec ita est in malis vt redeant sicut in bonis,vt argum.de consec. distinct.4. quamuis. & hoc credo verum. Dicuntur tamen redire : quia ita damnantur pro sequentibus,ac si numquam eis dimissa fuissent. Primo igitur inducit auctoritates ad probandum, quòd dimissa peccata redeant, & circa hoc notat duas opiniones : postea quòd peccata dimissa non redeant. tandem G. approbat illam sententiam quòd peccata dimissa redeant. *In memoriam*, de Iuda dictum est : In memoriam redibit iniquitas patrum eius.

1.Cor.13.

3 sen.4.di.14 ꝫ.e.ĩ salicib[a].

4 ꝫ.dist.50. si qs potest. Hugo de S. Vict. libr.2. de sacr.par. 14.c.4.

5 Hugo l.2. de sacr.p.15. c.fi. Sent.4. dist.22.

† *patientia*] vera lectio.

" Pœnitẽtia perseuerãti in peccato an sit vtilis.

" Peccata semel dimissa an redeant, sunt opiniones.

n ¶*Quia vero.*]Hic incipit 4.di.in qua tractatur," an peccata semel dimissa

Source : BIU Cujas

dimissa iterum redeant. Et quidã simpliciter dicunt quod redeant, non solum quo ad reatum, sed etiam quo ad essentiam & pœnam, & in hoc videtur declinare G. j.e.di.§.vlt. sicut & actio semel perempta restituitur. ff. si ex noxa. causa aga. sed alio iure. in fi. Præterea sicut bonum reuiuiscit per gratiam sequentem, ꝙ prius mortificatur per culpam: ita mala mortificata per gratiam reuiuiscunt per culpam iteratam. s. di. px. c. pium. & c. si quando. Alij dicunt quod nõ redeunt illa: sed alia eiusdem generis. cum. n. forte simile committimus, redire dicuntur quadã similitudine, sicut flores redeunt in vere. Tertij dicunt peccatũ redire tãtum propter vnum istorũ quattuor criminum. sc. propter odium fraternum: vt in Euãgelio, serue nequam, &c. Item propter crimen apostasiæ, vt j. e. quicũque. Item propter pœnitẽtiam pœnitentiæ. s. 17. q. 4. sunt qui opes. Itẽ propter contemptum pœnitentię. s. di. 3. si Apostolus. Alij dicunt ꝙ nullo modo redeunt, ar. 23. q. 4. si illic. 50. di. miror. nec est ita ĩ malis vt redeant sicut in bonis. ar. de conse. di. 4. quamuis. & hoc credo catholice dici. dicuntur tamen redire: quia remissionis beneficium sequenti culpa amittimus ob ingratitudinem. s. di. prox. §. hac auctoritate. versi. pe. Nam perinde priuatur quis gloria propter sequẽs delictum, ac si nulla peccata essent dimissa, vt j. di. 5. fratres. Pœnitentia. n. duo facit, pœnam tollit, & gloriã acquirit, vt s. di. i. §. alij. ecõtra. ca. ecce. Auctoritates autem quæ videntur dicere ꝙ redeant, hoc sonant, quòd ita punitur quis pro sequentibus ac si numquam ei dimissa fuisset. Procedit autem G. in hoc modũ. Primo inducit auctoritates quod peccata dimissa redeant, vsque ad §. eorum. Secundo notat circa peccati dimissionem aliquas opiniones eorum qui dicunt peccata redire. Tertio allegat pro aduersa parte quòd non redeant, & sic determinat distinctionem. Lau.

Psal. 108. Matth. 18. 1 Et Prosper ibid. † ipse] orig. 2 sen. 4. di. 22 3 Sent. ibid.

am peccata dimissa redeant. Huius quæstionis diuersorum varia est sententia, aliis asserentibus, aliis contra negantibus peccata semel dimissa vlterius replicari ad pœnam. Quod autem peccata semel dimissa redeant, multorum auctoritatibus probatur: quarum prima est illa prophetæ [*In memoriam redeat iniquitas patrum eius:*] *secunda illa Euangelij* [*Serue nequam omne debitum dimisi tibi.*]

Deinde in libro psalmorum Augustinus ait ad psalmum 108.[1]

C. I.

SI Iudas teneret illud, ad quod vocatus est, nullo modo ad eum [b] vel sua præterita, vel parentum [c] iniquitas [d] pertineret. Sed quia non tenuit adoptionem in familia Dei, sed iniquitatem [e] vetusti generis potius elegit, rediit iniquitas patrum eius in conspectu Domini: vt in eo etiam ipsa† puniretur: & peccatum matris eius non deleretur. *Item Rabanus.*

¶ [2] Tradidit eum tortoribus, &c.] Considerandum est, quòd dicit (vniuersum debitum.) quia non solum peccata, quæ post baptismum homo egit, reputabuntur ei ad pœnam, verumetiam peccata originalia [f], quę in baptismo ei dimissa sunt [g].

Item Gregorius lib. 4. dialog. c. 60.

C. II.

[3] COnstat ex dictis Euangelij, quòd si hoc, quod in nos delinquitur, ex corde non dimittimus, & illud rursus exigitur quod nobis iam per pœnitentiam dimissum [h] fuisse gaudebamus.

Item Augustinus in homilia quintadecima de verbis Domini.

C. III.

DIxit† Dominus, (Dimitte [i], & dimittuntur tibi:) si ego prior dimisi, dimitte vel postea. Nam si non dimiseris, reuocabo te, & quidquid tibi dimiseram, replicabo tibi.

Item ibidem. [4]

C. IIII.

[5] QVi diuini beneficij oblitus suas vult vindicare iniurias, non solum de futuris peccatis veniam non merebitur: sed etiam pręterita, quæ iam sibi dimissa credebat, ad vindictam ei replicabuntur [k].

Item Beda super Lucam, lib. 4. c. 48.

C. V.

[6] REuertar [l] in domũ meam, vnde exiui.) timendus est iste versiculus, non exponẽdus [m]: ne culpa, quàm in nobis extinctã credebamus, per incuriam nos vacantes [n] opprimat.

Idem ibidem.

C. VI.

[7] QVæcumque† enim post baptisma, siue prauitas hæretica, seu mundana cupiditas arripuerit, mox omnium [o] prosternet in ima vitiorum.

Item Augustinus in libro quæstionum Deuteronomij, q. 42.

C. VII.

PEccatum, quod ex Adam contrahitur†, temporaliter redditur P: quia omnes ꝓpter hoc moriuntur, non autem in æternum eis, qui fuerint per gratiam spiritualiter regenerati, in eaque permanserint vsque in finem.

2 [8] *Eorum*¶ *vero, qui hanc sententiam sedonitur pro sequentibus ac si dimissum non esset. argumen. infra ead. qui recedit. & ita de aliis dic. Sed quare dicit pluraliter, originalia, cum vnum solum sit originale? ponit plurale pro singulari. argum. ff. de orig. iur. l. 2. §. exactis. deinde regibus, ideſt, rege:* "Vel propter diuersos effectus, quos habet in hominibus originale: quosdam enim facit inuidos, quosdam luxuriosos, quosdam auaros, &c. Item sicut concupiscentia facit puerum concupiscibilem, & adultum concupiscẽtem: sic & superbia facit puerum superbilem, & adultũ superbientem. Vel pluraliter ponit propter varias appellationes, quas habet: dicitur enim lex mẽbrorum, stimulus carnis, angelus satanę, lãguor naturæ, fomes peccati, &c. facit s. distinctio. 6. sed pensandum, Palea.

"Peccatum originale diuersos hz effectus in hominibus. † *Dixit illi Deus*] orig. Luc. 6. 4 Sententia non verba. 5 Sent. ibid.

g ¶ *Dimissa sunt.*] si pœnitet eum suscepisse baptismum vel ita punietur sufficienter, ac si non esset baptizatus. 6 Sent. ibid.

h *Constat.*] ¶ *Dimissum.*] hic videtur qd prius dimittat Deus peccata, quam dimittat homo peccatum. sic ex hoc sequitur impossibile, scilicet quod simul esset iustus & iniustus, bonus & malus. "Sed dic quod tempore simul sit ab homine dimissio peccati, & à Deo remissio: præcedit tamen gratia vtrumque, quæ quando vult & prout vult in homine operatur. Expone ergo hic prio dimisi, ideſt, prius me dimissurum obtuli, quantum in me est: qa benefacere Deus paratus est. Vel ad originale peccatum refertur hoc quod sine merito hominis à Deo remittitur. Vel ad parabolam Euangelicam de seruo cui dominus decem millia talenta remisit priusquam ille conseruo suo quinquaginta. 7 Sent. ibid. † *al. Quemcumque* "Peccati dimissio & eiusdem remissio simul fiunt. † *al. trahitur*

i DIxit *Dominus.*] ¶ *Dimitte.*] ideſt habilem te ostende ad suscipiendam gratiam.

k QVi diuini.] ¶ *Replicabuntur.*] expone vt supra hoc est, ita damnabitur ac si non essent dimissa: & ita expone omnes has auctoritates infra de consecrat. dist. 4. quomodo. Lau. 8 B. Ambr. lib. 9. com. in epist. ad Rom. in illa verba (Iacob dilexi) & gl. ordin. ibidem (vt ostenderet diuitias.]

l REuertar.] hæc sunt verba satanæ.

m ¶ *Non exponendus.*] 27. q. 1. de viduis.

n ¶ *Nos vacantes.*] à bonis operibus.

o QVæcumque enim post baptisma.] ¶ *Omnium.*] etiam prius dimissorum.

p PEccatum.] ¶ *Redditur.*] ideſt, punitur.

EORVM VERO. Hæc est 2. pars dist. in qua probatur superficialiter, quod peccata redeunt, & secundum præsentem tantum iustitiam dimittuntur: non tamen vere, sicut nomina discipulorum, qui recesserunt. Ioan. de Fan.

CASVS. Assignat nunc Gratianus quamdam differentiam inter eos qui dicunt peccata redire. Quidam enim eorum dicunt quòd peccata reditura dimittuntur secundum iustitiam, & non secundum prescientiam: quod probant exemplo Apostolorum, qui retro abierunt, sic mali cadunt à præsenti iustitia. Alij dicũt quod omnino ex toto dimittuntur, & respicit ille §. alium §. j. e. c. si ex bono. §. finis. vbi dicit: alij vero. Hęc autem differentia parum valet, sed magister hoc facit vt habeat materiam tractandi de præscientia & prędestinatione. Quæ autem sequuntur vsque ad ca. *Si ex bono.* plana sunt, scilicet. *Si quis. Sed non.* & §. *verum.* & ad probandum quod dicitur in §. inducit c. sequens.

q ¶ *Eorum.*] id est, qui dicunt peccata redire dimissa duas ponit G. opinio

"Patris iniquitas non respicit filium.

a ¶ *Dimisi tibi.*] quoniã rogasti me. nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego misertus sum tui? & iratus dominus tradidit eum tortoribus quousque redderet vniuersum debitum. sic & pater meus cælestis faciet vobis, ideſt, repetet à vobis dimissa. & in hoc facit ad propositum. Lau.

SERVE NEQVAM. Historia. Legitur in Euangelio, serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quia rogasti me. nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui, sicut ego tui misertus sum? & iratus dominus eius tradidit eum tortoribus quousque redderet vniuersum debitum. fic & pater meus cælestis faciet vobis si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris. Omnia autem quæ sequuntur vsque ad §. eorum. plana sunt, scilicet si Iudas. & §. considerandum. & c. constat. dimitte. & reuertar. quæcunque. peccatum. & ea per te videre poteris. *Non autem in æternum*, supple, redditur.

b SI *Iudas.*] ¶ *Ad eum vel sua.*] contrarius sensus facit ad propositum Gra.

c ¶ *Parentum.*] commissa à se, imitando parentes.

d ¶ *Iniquitas.*] scilicet commissa ab eo imitando eos. " aliàs iniquitas patris non respicit filium, nisi (vt dixi) sit sceleris paterni imitator. prima, quæstione quarta. crimen & per totam legem. Laur.

e ¶ *Sed iniquitatem.*] ideſt, auaritiam, quam primi parentes eius egerunt, vel originalia peccata. Lau.

f ¶ *Originalia.*] peccatum originale ita dicitur reputari: quia ita pu-

Source : BIU Cujas

opiniones, quæ potius in verbis differunt, quam in ſenſu. quidam enim dicunt peccata dimiſſa redire, dimiſſa inquam ſecundum iuſtitiam, non ſecundum præſcientiam. Alij dicunt redire peccata dimiſſa pure, & plene, ſiue per baptiſmum, ſiue per pœnitentiam. Vt ergo iſta intelligantur, & qualiter hæ opiniones conueniant, notandum eſt, "quòd prædeſtinationis, ſiue præſcientiæ, (quia & ſub nomine præſcientiæ includitur prædeſtinatio) duplex eſt effectus, ſ. & in tempore iuſtificare, & æternaliter gloriam tribuere. Quo ad primũ effectum operatur Deus, quandocũque in hac vita peccata dimittit, & hoc eſt ſecundum iuſtitiam peccata dimittere. Quo ad ſecundum effectum, quãdo ſic peccata dimittit, ne finaliter peccatum redire patiatur, vt ad beatitudinem perducat: & hoc eſt ſecũdum præſcientiam peccata dimittere. Qui ergo finaliter ad peccatum reuertitur, non ſecundum præſciẽtiam, ſed ſecũdum iuſtitiam remiſſionem peccatorum conſecutus eſt, & hoc eſt, quod hic tãgit G. & j.e.§.finis. & ſic patet duas prædictas ſententias non eſſe contrarias: quia cui peccata dimittuntur ſecundum iuſtitiam, plene & pure ei dimittũtur. j.e.§.vl.L.

"Præſcientiæ duplex eſt effectus. Io.6. Pſal.90. Exod.32. †meo] orig. 1.Cor.10. 1Sen.4.di.4 †al.omnino

a ¶ *Alij dicunt.*] hanc differentiam opinionum non ponit magiſter, niſi vt tractet de prædeſtinatione, non ꝙ ſibi in aliquo contradicant. Hoc, alij, reſpicit illud alij, quod inuenitur infra. ea.§. finis.

† De iis eñ differimus, q̃ pſeuerantiã bonitatis ñ habẽt, ſ̃ ex bono, &c.] *orig.*

quuntur, alij dicunt[a], *quòd peccata reditura dimittuntur ſecundum iuſtitiam*[b], *ſed non ſecundum præſcientiam: ſicut nomina diſcipulorum, qui retro abierunt, erant ſcripta in libro vitæ propter iuſtitiam, cui deſeruiebant, non ſecundum præſcientiam*[c], *quæ in numero ſaluandorum eos non habebat. Sic à latere Dei dicuntur mille caſuri*[d], *& decem millia*[e] *à dextris eius, quos tamen diuina præſcientia numquàm ſuis adnumerauerat. Hinc etiam Dominus ait Moyſi (Si quis peccauerit ante me, delebo eum de libro vitæ†) vt ſecundum iuſtitiam iudicis ille peccando dicatur deleri, qui ſecundum præſcientiam numquam fuerat adſcriptus. Hinc Auguſtinus in epiſtola ad Corinthios* A [*Sed non in pluribus*[f] *eorum bene placitum eſt Deo: etſi in aliquibus. Communia omnibus ſunt omnia ſacramenta, ſed non communis gratia: ita & nunc baptiſmus eſt communis, ſed non virtus baptiſmi.*]

3 [1] *Verum hoc de fide accedentibus, vel de his, qui extra eccleſiam baptizantur, intelligitur: qui ſacramenti quidem integritatem accipiunt, virtutem vero eius minime aſſequuntur. Paruulis vero, vel adultis plena fide accedentibus omnia† peccata remittuntur, etſi aliquando receſſuri à bono in malum vitam ſint finituri.*

Vnde Auguſtinus in libro de correptione & gratia, c.8.& 9.

A ¶ In epiſtola ad Corinthios.] *Hæc ſunt apud Bedam in com.c.10.epiſt.1.ad Corinthios ex B. Auguſtino in pſalmum 77. & copioſius apud illos exponuntur.*

C. VIII.

S[I]† ex bono [h] in malum deficiente bona volũtate moriuntur [i], reſpondeant, ſi poſſunt, cur illos Deus, cum fideliter, & pie viuerent, non tunc de vitæ huius periculis rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum, aut ne fictio deciperet animas eorum. Vtrum hoc in poteſtate [k] non habuit? an eorum mala futura neſciuit? Nempe nihil horum [l] niſi per uerſiſſime, atque inſaniſſime dicitur. Cur ergo non fecit? Reſpondeant[m], qui nos irrident, quando in talibus rebus exclamamus [quàm inſcrutabilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius.] Neque enim hoc non donat [n] Deus, quibus voluerit: aut vere ſcriptura illa mentitur, quæ de morte velut immatura hominis iuſti ait, [Raptus eſt[o], ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam eius.] Cur igitur hoc tam magnum beneficium aliis dat, aliis non dat Deus? apud quem non eſt iniquitas, neque acceptio perſonarum, & in cuius poteſtate eſt, quamdiu quiſque in hac vita maneat, quæ tentatio dicta eſt [p] ſuper terram? Sicut ergo [q] coguntur fateri, donum Dei eſſe, vt finiat homo vitam iſtam, antequam ex bono mutetur in malũ: cur autem aliis donetur, aliis non Verba Salomonis ſunt ibi, *Raptus eſt*, &c. *Inimicus eius*, ideſt, Chriſti. *Regeneraturus.* ſcilicet Dominus. Beneuen. vero ſic ponit hunc caſum. Hæreticus mouet quæſtionem Auguſt. quare illa diuerſitas ſit in eccleſia, quòd quidam pie viuentes deficiunt & damnantur, quidam autem pie viuentes de hac vita rapiuntur, ne malitia mactet intellectum eorum. Et dicit Auguſt. Non poteſt reſponderi: quia Deus habet de omnibus poteſtatem, non quòd mala futura neſciat. Poteſt autem ita reſponderi, hoc ideo contingit: quia quibuſdam datur perſeuerantia, quibuſdam nõ. quod non de prædeſtinatis intelligendum eſt, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti, ſed de illis qui cũ pie viuant vocantur filij Dei, ſed poſtea impie victuri ſunt, & in eadem impietate morituri: de quibus dicit Ioannes: *Ex nobis exierunt.* de quorum numero fuerunt diſcipuli Chriſti, qui abierũt retro. de quorum numero ſunt omnes qui recipiunt ſacramentum baptiſmi: & poſtea impie viuendo de bonis facti ſunt mali.

Sap.4. Rom.11. Sap.4.

h ¶ *Si ex bono.*] caſus huius capitul. colligi videtur ex illis duobus infra de conſecr. diſtinctio. quarta. ca. vltim. & 23.queſt.tertia. quidam. verſicul. Pelagiani. "nam iſti Pelagiani dicebant, quod ſine gratia Dei per liberũ arbitrium quis poſſit bonum operari. & ſic obiiciebant Auguſtino, Dicis, ô Auguſtine, ꝙ non poteſt quis cum ad adultam ætatem peruenerit, bene operari ſine gratia diuina. ſed illam nemo poteſt habere vel mereri. ergo Deo non opponente gratiam ex neceſſitate peccabunt iſti, ergo per liberum arbitrium non debet eis tale peccatum imputari. Ad quam obiectionem & conſimiles, cum Auguſtinus non reſponderet, ſed exclamaret, O altitudo diuinarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quam incomprehenſibilia ſunt iudicia Dei, & inueſtigabiles viæ eius: deridebant eum. " His itaque præmiſſis diuiditur ca. in tres partes. In prima parte ponit Auguſtinus caſum, in quo & ipſi exclamare compelluntur propter rationis defectum: ſcilicet cur Deus bonos, quos ſcit à bono receſſuros, & in malo morituros, non prius tollit de medio quàm malitia immutentur. & quare quibuſdam perſeuerantiam dat in bono, quibuſdam non, cum apud eum non ſit iniquitas, nec perſonarum acceptio, vt extr. de iudi. nouit. In ſecunda diſtinguit inter filios Dei nuncupatione ſola, & veros filios, cuius occaſione exponit illud Ioan. Ex nobis exierunt, &c. In tertia, dicit quod perſeuerantiam in bono vſque in finem dat Deus ſolis prædeſtinatis. Et huius occaſione interſeruit quòd quidam diſcipuli Chriſti ſunt veri, quidam nuncupatiui tantum. Hug.

"Error Pelagianorũ. Iob 7. "Diuiſio capituli.

b ¶ *Iuſtitiam.*] præſentem, quæ eis confertur, quibus peccata dimittuntur. Hug.

c ¶ *Præſcientiam.*] ab æterno enim præſciuit Deus talem dimiſſionem non valere eis ad vitam æternam, nec vſque in finem durare.

d ¶ *Mille caſuri.*] ideſt, pauciores, qui credunt ſe cum Domino iudicaturos.

e ¶ *Et decem millia.*] ideſt, plures, qui crediderunt ſe ſeſſuros ad dexteram Dei, ideſt, in æterna beatitudine: plures enim ſunt, qui credunt ſe ſaluandos, quàm qui credunt ſe iudicaturos cum Domino, & ideo illi deſignantur maiori numero, iſti minori.

f ¶ *Sed non in pluribus.*] plures illorum non placuerũt Domino, etſi aliqui eorum, &c.

VERVM HOC. Hæc eſt tertia pars diſt. in qua probat, quod de ficte pœnitentibus intelligatur quod dictum eſt, quib. peccata non dimittuntur. de aliis non poteſt intelligi, quamuis poſtea ſint caſuri. Io. de Fan.

g ¶ *Accedentibus.*] ſ. 1.q.1. ſicut ficti. H.

S[I] *ex bono.*] CASVS. Continuum eſt capit. Auguſt. vſque ad §. ſequentem, *Finis.* & ponitur ſic caſus ſecundum Hug. Primo Auguſtinus talem fecit quæſtionem. Ecce aliqui ſunt primo charitatem habentes. & dum in tali bonitate ſunt, non moriuntur: peccant poſtea, & ita facti mali moriuntur. Quærit ergo Auguſt. quare non rapuit eos Deus de vita hac dum boni erant, præſertim cum poſſit eorum futura mala ſcire? nec poteſt dici quòd alicui hoc non faciat, quod probat auctoritate Salomonis. vnde formauit talem quæſtionem, ſcilicet cur illum dum erat bonus rapuit Deus, & non iſtum, præſertim cum poſſet ſcire iſtum peccaturum, & non poteſt hic aliquid reſponderi, niſi quia Deus voluit illi dare perſeuerantiam finalem, & non iſti quaſi ignoretur. Poſtea oſtendit quòd iſtam perſeuerantiam dat omnibus filiis ſuis prædeſtinatis, & non aliis. Et incipit ita facere diſtinctionem vel diuiſionem, quod quidam ſunt mali, ſunt tamen filij Dei prædeſtinatione: quidam ſunt boni, & non ſunt filij Dei per gratiam Dei perſeuerantem, quaſi non ſunt filij Dei prædeſtinatione: quia non ſunt in bono permanſuri. Et circa hanc materiam vagatur Auguſt. vſque ad finem cap. aliquantulum prolixe loquens: tu tamen diligens lector tene materiam, de qua loquitur, & in dictis non confunderis.

i ¶ *Moriuntur.*] hoc eſt dicere, deficientes à bono moriuntur.

k ¶ *In poteſtate.*] vt impetret. Hug.

l ¶ *Horum.*] immo perſeuerantia in bono donum Dei eſt. L.

m ¶ *Reſpondeant.*] ſupra vigeſimatertia, quæſtione quarta. de Tyriis.

n ¶ *Hoc non donat.*] ideſt, donat. argum. ff. de verbor. ſignifi. duobus. donat dico ſecundum hoc, ſcilicet mori vel rapi. & eſt ſenſus huius litteræ, hoc donat quibus voluerit: aut ſcriptura mentitur. ſed hoc nefas eſt dicere, vt vigeſimatertia, quæſtione tertia. quid ergo. Lau.

o ¶ *Raptus eſt.*] 23.q.4.ea vindicta. Hug.

p ¶ *Dicta eſt.*] à Iob ſ. diſt.2.§.item ſecũdum. & c.ſi enim inquit. ver. quid enim. Lau.

q ¶ *Sicut ergo.*] ſuſpenditur iſtud, ſicut, vſque ad verſiculum illum, cur aliis. Lau.

Source : BIU Gujas

donetur,ignorãt, ita donum Dei esse in bono perseuerãtiam secundum scripturas (de quibus testimonia multa iam posui [a]) fateantur nobiscum, & cur aliis detur, aliis non detur, sine murmure aduersus Deum dignentur ignorare [b] nobiscum.[1] Nec nos moueat, quod filiis suis [c] quibusdam Deus non dat istã perseuerantiam. Absit enim, vt ita [d] esset, si de illis prędestinatis essent, & secundum propositum vocatis, qui vere sunt filij promissionis. Nam isti [e] cum pie viuunt, dicũtur filij Dei [f]: sed quoniam victuri sunt impie, & in eadẽ impietate morituri, non eos dicit filios Dei [g] præscientia Dei. Sunt enim filij Dei, qui nondum sunt nobis [h], & sunt iam Deo: de quibus ait Euangelista Ioannes [i] [quia Iesus erat moriturus pro gẽte, & non tantum pro gente, sed etiam, vt filios Dei [k] dispersos congregaret in vnum [l]:] quod vtique credendo futuri [m] erant per Euangelij prædicationem: & tamen antequam esset factum, iam filij Dei erant in memoriali patris sui inconcussa stabilitate conscripti. Et sunt rursus quidam, qui filij Dei propter susceptam vel temporaliter gratiam dicuntur à nobis [n], nec sunt tamẽ Deo, de quibus ait idem Ioannes [ex nobis exierunt, sed non erãt ex nobis: quòd si fuissent ex nobis, permansissent vtique nobiscum:] non ait, ex nobis exierunt, sed quia non manserũt nobiscum, iam non sunt ex nobis, verum ait [ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis.] hoc est & quando videbantur ex nobis, nõ erant ex nobis. Et tamquam ei diceretur, vnde id ostendis? [quòd si fuissent, inquit, ex nobis, permansissent vtique nobiscum.] Filiorum Dei vox est: Ioannes loquitur in filiis Dei præcipuo loco constitutus. Cum ergo filij Dei dicunt de his [o], qui perseuerantiam nõ habuerunt, [ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis,] & addunt (quòd si fuissent ex nobis, permansissent vtique nobiscum,) quid aliud dicunt, nisi, non erant filij, etiam quando erant in professione, & nomine filiorum: non quia iustitiam simulauerunt, sed quia in ea non permanserunt. Neque enim ait: nam, si fuissent ex nobis, veram, non fictam iustitiam tenuissent vtique nobiscum: sed [2] si fuissent inquit, ex nobis, permansissent vtique nobiscum.] In bono illos volebat proculdubio permanere: erant itaque in bono: sed quia in eo non permanserunt, idest, non vsque in finem perseuerauerunt [p], non erant, inquit, ex nobis, & quando erant nobiscum: hoc est, non erant ex numero filiorum, & quando erant in fide filiorum, quoniam, qui vere filij sunt, præsciti & prædestinati sunt conformes [q] imaginis [r] filij eius, & secundum propositum vocati sunt, vt electi essent. Non enim perit filius promissionis, sed filius perditionis. Fuerunt ergo [s] isti ex multitudine vocatorum: ex electorum autem paucitate non fuerunt. Non igitur filiis suis prædestinatis Deus perseuerantiam non dedit. Haberent enim eam, si in eo filiorum numero [t] essent: & quid haberent, quod non accepissent, secundum Apostolicam [u], veramque sententiam? Ac per hoc tales [x] filij, filio Christo dati essent [y], quemadmodum ad patrem dicit ipse (vt omne, quod dedisti mihi, non pereat [z], sed habeat vitam æternam.)[3] Hi ergo Christo intelliguntur dari, qui ordinati sunt in vitam æternam. Ipsi sunt illi prędestinati, & secundum propositum vocati, quorum nullus perit: ac per hoc nullus eorum ex bono in malum mutatus finit hanc vitam: quoniam sic est ordinatus, & ideo Christo datus, vt non pereat, sed habeat vitam æternam. Et rursus, quos dicimus inimicos eius, vel paruulos filios inimicorum eius, quoscumque eorum sic regeneraturus est, vt in ea fide, quæ per dilectionem operatur, hanc vitam finiant, iam & antequã hoc fiat, in illa prædestinatione sunt filij eius, & dati sunt Christo filio eius, vt nõ pereant, sed habeant vitam æternam. Denique ipse Saluator si manseritis, inquit, in verbo meo, vere discipuli mei estis.) Numquid in his computandus est Iudas, qui non mansit in verbo eius? Numquid in his computandi sunt illi, de quibus Euangelium sic loquitur? vbi Dominus cum commendasset manducandam carnem suam, & bibendum sanguinem suum, ait Euangelista. (Hæc dixit [a] in synagoga docens in Capharnaum. Multi ergo audientes ex discipulis eius, dixerunt, Durus est hic sermo, quis potest eum audire? Sciens autem Iesus apud semetipsum, quia murmurabant de hoc discipuli eius, dixit eis, Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis filium hominis ascendentem, vbi erat prius [b]? spiritus [c] est, qui viuificat: caro autem non prodest quidquam. Verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus, & vita sunt. Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Iesus, qui essent credentes, & quis traditurus esset eum, & dicebat: Propterea dixi vobis, quia nemo venit ad me, nisi fuerit ei datum à patre meo. Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro, & iam non cum illo ambulabant.) Numquid non & isti discipuli appellati sunt, loquente Euangelio? & tamen non erant vere discipuli, quia non manserunt in verbo eius, secundum id, quod ait [Si manseritis in verbo meo, vere discipuli mei estis.] Quia ergo non habuerunt perseuerantiam, sicut non vere discipuli Christi, ita nec vere filij Dei fuerunt, etiam quando esse videbantur, & ita vocabantur. Appellamus ergo nos

FINIS

a ¶*Posui.*] in alia parte capit. quod non est hic. L.

b ¶*Ignorare.*] ff. de le. non omnium.

c ¶*Filiis suis.*] per prę sentem iustitiam.

d ¶ *Vt ita.*] scilicet ꝙ non det, ideſt, subtrahat perseuerantiam.

e ¶ *Nam isti.*] quibus Deus non dat perseuerantiam vel prædestinationem. Lau.

f ¶ *Filij Dei.*] secundum præsentem iustiam.

g ¶ *Filios Dei.*] secundum prædestinationem. Lau.

h ¶ *Nobis.*] secundum expositionem & opinionem nostram. B.

i ¶ *Ait Euangelista Ioannes.*] in Euangelio, scilicet in verbis, quæ sequuntur. L.

k ¶ *Dei.*] prædestinatione.

l ¶ *In vnum.*] id est, vnitatem fidei. Lau.

m ¶ *Futuri.*] ideſt, filij Dei per gratiam. L.

n ¶ *A nobis.*] id est, inter nos. Ioan.

o ¶ *De his.*] illi scilicet, qui non de his, id est, de istorum numero qui, &c.

p ¶ *Perseuerauerunt.*] id est, vsque in finem non perseuerauerũt. vnde Ouidius:

« *Sed scilicet vltima semper*
Expectanda dies homini est: dicique beatus
Ante obitum nemo, supremamque funera debet.
Argue prodesse modicum quod desinit esse.
Quod non durabit, commoda parua dabit.

Et not. aliquem non debere dici permanẽtem vel perseuerantem qui vsque in finẽ non perseuerauerit: licet longo tempore in operibus charitatis existat, supra dist. prox. in casum. H.

q ¶ *Conformes.*] puritate vitæ modo, & postea beatitudine. L.

r ¶ *Imaginis filij eius.*] ideſt, filij, qui est imago patris vsquequaque eadem cum patre.

s ¶ *Fuerunt ergo.*] sic ordina, ergo filiis suis non prædestinatis Deus perseuerantiam non dedit. L.

t ¶ *Numero.*] secundũ præscientiam.

Additio. Ideſt prædestinationem: nam secundum præsentem iustitiam bene erant in numero illorum. P.

u ¶ *Apostolicam.*] quæ dicit, quid habes ꝙ non accepisti? Et Iacobus: « Omne datũ optimum, & omne donum perfectum de sursum est, vnde verſus:

Ex ope cælesti fit ſi quid habetur honesti.
Et venit à superis vel agas bene, vel mediteris. Item,
Quidquid habes meriti præbentis gratia donat:
Nil Deus in nobis præter sua dona coronat.

1. q. 2. quàm pio.

x ¶ *Tales.*] secundum præsentem iustitiam.

y ¶ *Dati essent.*] si haberent perseuerantiam.

z ¶ *Pereat.*] tempore.

a ¶ *Hæc dixit.*] verba Euãgeliſtæ vsque ibi, numquid, &c.

b ¶ *Vbi erat prius.*] apposiopesis: quasi dicat tunc intelligitis quæ dico, vt de conse. dist. 2. prima.

c ¶ *Spiritus.*] ideſt, spiritualis intellectus.

[1] ibid. ca. 9. i. e. hanc sanctitatem.

[2] *tal. in* 1. Ioan. 2.

[3] 3 q. dist. 2. de pœn. c. nullus eorum.

« Perseuerantia laudatur.

« Bonum quodlibet? de sursũ est. 2 q. de pœn. dist. 2. Apostolus. vers. in bono.

Ioan. 11.

1. Cor. 4.

Ioan. 6.

Ioan. 8.

Ioan. 6.

Ioan. 8.

FINIS ERGO HVIVS. Hæc eſt 4. pars diſt. in qua oſtendit quid ſit ſcribi aut deleri de libro vitę ſecundum præſentem iuſtitiam vel præſcientiam. Vel in hac agitur de præſcitis & prædeſtinatis. Ioan. de Fan.

Casvs. Dicit nunc Gratianus quòd finis eiuſdem auctoritatis, ſit ex bono. vbi dicit, *appellamus ergo*, concordat ſententiæ eorum, qui dicunt peccata dimitti ſecũdum prę ſentem iuſtitiam, & non ſecundum prædeſtinationem. Alij vero dicunt omnino peccata dimitti pœnitenti: quia ſi tunc decederet, ſaluaretur: licet poſtea recaſurus ſit in peccatum. & pro eis facit principium auctoritatis ſi ex bono, ne ergo finis principio cõtradicat, videndum eſt quid ſit ſcribi in libro vitæ, vel de eodem deleri ſecundum iuſtitiam vel prę ſcientiam. "nam ſcribi ſecũdum prę ſcientiam & prædeſtinationem eſt prærordinari ad vitam æternam: quod promiſſum eſt ab æterno: quod probat auctoritate Apoſtoli. " Deleri vero eſt ſecundum præſcientiam ad mortem præſciri. & hoc probat auctoritate Euangelij & Auguſtin. *proponat*, ſcilicet hæreticus. Et not. quod G. tantum videtur facere vnum §. ab illo §. finis. vſque ad §. qui autem dicunt. qui eſt iuxta ca. quid eſt. ſed propter prolixitatem aſſignantur à pluribus plures §. & plura cap. & ego diſtinguo vt melius intellectus litterę capiatur.

"ſcribi in libro vitę ſecũdũ p̃ſciẽtiã & p̃deſtinationem quid ſit.

"Deleri de libro vitæ quid ſit.

Sap. 4.

a ¶ *Finis.*] vbi dictum eſt, quòd appellamus filios Dei propter præſentem iuſtitiam, qui tamen non ſunt ſecũdum præſcientiam.

b ¶ *Alij vero.*] hoc, alij, reſpicit illud, alij, quod poſuit ſupra ea. diſt. §. eorum. in prin. Lau.

c ¶ *Omnino.*] id eſt, ſine determinatione [a] aliqua. trigeſimaprima, quæſtio. 1. quòd ſi dormierit.

a id eſt, ſecundũ p̃ſentẽ iuſtitiam & ſecũdùm præſcientiam. Petr.

d ¶ *Proponat.*] Augu. ſcilicet. Hug.

e ¶ *Scribi.*] quadrimembrem diuiſionem innuit G. quàm in ordinatione proſequitur vſque ad locum illum. ſic itaque peccata vnumquodque membrum diffiniens, & diffinitiones ſuas auctoritate confirmans. Lau.

f ¶ *Benedictus.*] ¶ *Qui benedixit.*] id eſt, benedicet, ideſt, exaltabit nos omnimodo in anima & corpore. 23. diſt. qui epiſcopus [b].

b Et iõ póitur p̃teritũ pro futuro: quia futura ſunt certa apud Deũ, ſicut p̃terita apud nos. Petr.

g ¶ *Benedictione.*] ideſt, exaltatione, quæ erit ſpiritualis etiam in corporibus: quia tunc etiam habebunt proprietatem ſpiritus: quia erunt agilia, & cibis non egentia. hanc auctoritatem exponit. 7. ea. diſt. §. ſic itaque.

h ¶ *Elegit.*] prædeſtinando. quaſi dicat quòd hoc gratis faciet ſignatis.

i ¶ *In ipſo.*] ideſt, per ipſum ſcilicet Chriſtum ante conſtitutionem eccleſiæ verbum. H.

k ¶ *In conſpectu.*] non hominum, ideſt, intus vbi Deus videt: non extra vbi homines. 22. q. 5. humanæ. Vel in conſpectu. ideſt, in præſenti vita. B.

l ¶ *Prædeſtinauit.*] ad bona, quæ filij habituri ſunt.

m ¶ *Per Ieſum.*] hoc eſt non meritis noſtris, &c. ſed cooperante Chriſto [c].

n ¶ *Chriſtum.*] ideſt, ipſum ſecundum propoſitum voluntatis ſuæ in gloriæ laudem & gratiæ ſuæ: in qua glorificauit nos in dilecto filio ſuo, &c.

c Et hoc tangit Apoſtolus ī ſra, q̃ ñ ponitur hic vbi dic ſcd3 propoſitũ, &c. vt in gl. ſeq.

& electos Chriſti diſcipulos, & Dei filios: quia ſic appellãdi ſunt, quos regeneratos pie viuere cernimus, Sed tunc vere ſunt, quod appellantur, ſi manſerint in eo propter quod ſic appellantur. Si autem perſeuerantiam non habent, ideſt, in eo, quod cœperunt eſſe, non manent, non vere appellantur, quod appellantur, & nõ ſunt. Apud eũ enim hoc nõ ſunt, cui notum eſt, quod futuri ſunt, ideſt, ex bonis mali.

4 *Finis* [a] *huius auctoritatis eorum ſententiæ concordat, qui peccata dicunt remitti ſecundum iuſtitiam, & non ſecundum præſcientiam. Alij vero* [b], *quamuis fateantur peccata redire, tamen ſeu per baptiſma, ſeu per pœnitentiam aſſerunt omnino* [c] *peccata remitti, & plena fide accedentem ad lauacrum renaſci non aqua tantum, ſed etiam ſpiritu ſancto: & ſi poſtea peccaturus ſit, demum pœnitentem, etſi aliquando recaſurus ſit, tamen tempore ſuæ pœnitentiæ ita perfecte expiatum affirmant, vt ſi tunc moreretur, ſalutem inueniret æternam. Quorum ſententiæ, eiuſdem auctoritatis principium conſentit. Cum enim quæſtionem proponat* [d], *quare præſcitos ad mortem, cum fideliter, ac pie viuerent, non tunc de vitæ huius periculis Deus rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum, aut ne fictio deciperet animas eorum, cum de immatura morte prædeſtinati ſcriptura dicat* [Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam eius:] *euidenter oſtendit illos tales fuiſſe, qui ſi fatali neceſſitate huius vitæ ſubducti eſſent periculis, profecto vitam conſecuti eſſent æternam. Vt ergo finis principio conueniat, & ne ſibi ipſi contraire videatur, definiendum eſt, quid ſit ſcribi* [e] *in libro vitæ, & de eo deleri ſecundum iuſtitiam, quid ſecundum præſcientiam. Secundum præſcientiam ſcribi, eſt ad vitam prærordinari: quod ab æterno factum eſt.*

Vnde Apoſtolus in epiſtola ad Epheſios, c. 1.

C. IX.

BEnedictus Deus, & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui benedixit [f] nos in omni benedictione [g] ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto Ieſu: ſicut elegit [h] nos in ipſo [i] ante conſtitutionem mundi, vt eſſemus ſancti, & immaculati in conſpectu [k] eius in charitate: qui prædeſtinauit [l] nos in adoptionem filiorum per Ieſum [m] Chriſtum [n], in ipſum.

Similiter ſecundum præſcientiam deleri, eſt ad mortem, non ad vitam præſciri: quod & ipſum ab æterno [o] *factum eſt. Vnde Dominus in Euangelio* [*Qui credit in me, habet vitam æternam, qui autem non credit, iam iudicatus* [p] *eſt.*] *Hinc etiam Auguſtinus ait.*

C. X.

NOuit Dominus, qui ſunt eius.] Ex his nemo ſeducitur [q]. Nondũ apparuit iudicium, ſed iam factum eſt.

¶ *Sententia eſt apud B. Auguſtinum, tract.* 12. *in Ioannem, & in* 20. *de ciuitate Dei, c.* 7. *vnde citat Beda in* 2. *Tim.* 2. *Verba autem fere eadem ſunt in gloſſa ordinaria ad eum ipſum Pauli locum.*

Porro ſecundum iuſtitiam ſcribi, eſt, Deo auctore ea operari, quorum merito ſit dignus æterna ſalute. Hunc duplicem modum ſcribendi [r], *in Euangelio Dominus aſſignauit, dicens diſcipulis. (In domo patris mei manſiones multæ ſunt: ſi quo minus* [s], *dixiſſem vobis quia* [t] *vado parare vobis locum. & ſi abiero, & parauero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad meipſum, vt vbi ego ſum, & vos ſitis.) dicens, (in domo patris mei manſiones multæ ſunt: ſi quo minus, dixiſſem vobis, quia vado parare vobis locum.) oſtendit eos, quibus loquebatur, ſcriptos* [v] *in libro vitæ, prædeſtinatione. Subiiciens (ſi abiero, & parauero vobis locum, &c.) oſtendit eos adhuc eſſe ſcribendos operatione.*

Hinc etiam Auguſtinus in eiuſdem loci explanatione ait. [1]

C. XI.

IN domo patris mei manſiones multæ ſunt.) Domus Dei, templum Dei, regnum Dei, regnum cælorum, ſunt homines iuſti [x]: in quibus ſunt multæ differentiæ inter ſe: & hæ ſunt manſiones ipſius domus. Hæ autem iam paratæ ſunt in prædeſtinatione, ſicut ait impoſſibile vt incipiat aliquid prædeſtinare. Conſtat ergo manſiones alias paratas eſſe. & hoc eſt ſi non eſſent ibi, dixiſſem vobis, quia vado parare, ideſt prædeſtinare. H.

o ¶ *Ab æterno.*] quo ad Dei præſcientiam.

p ¶ *Iudicatus eſt.*] ideſt, iudicari præſcitus eſt.

q ¶ *Nouit.*] ¶ *Seducitur.*] finaliter.

PORRO SECVNDVM IVSTITIAM. Casvs. Nunc Gratia. dicit quòd ſcribi ſecundum præſentem iuſtitiam eſt ea operari, quibus ſit dignus æterna ſalute. & de hoc duplici modo, ſcilicet ſcribi ſecundum iuſtitiam, & ſecundum præſcientiam, probat auctoritate Domini. In domo patris mei, &c. quam auctoritatem Grat. exponit. & incipiunt ibi verba Gr. *dicens*, &c. *Operatione*, ideſt, ſecundum iuſtitiam. Ad probandum hunc duplicem modum inducit auctoritatem Aug.

2. Tim. 2.

r ¶ *Scribendi.*] in libro vitæ quod ad Dei prę ſcientiam, & ſecundum iuſtitiam.

s ¶ *Si quo minus.*] ideſt, ſi aliquo modo minus, ideſt, non. q. d. ſi ñ eſſent ibi paratæ in prędeſtinatione, dixiſſem vobis, ideſt, non celaſſem vobis, immo dixiſſem quia nõ ſunt ibi. & veræ paratæ ſunt ibi in prædeſtinatione: quia vado vobis parare locum in operatione. Paratæ quidem erant manſiones in prædeſtinatione, ſed tamen adhuc parãdę ipſorum operatione. Vel ſub vna diſtinctione vt ſit probatio per impoſſibile, hoc modo. "In domo patris mei mãſiones plures ſunt: & merito multæ paratę sũt vobis in prædeſtinatione: quia ſi non eſſent paratæ vobis in prædeſtinatione: ego dicerem vobis, vado parare eas, ideſt, vado eas vobis prædeſtinare. hoc autem eſt impoſſibile vt incipiat aliquid prædeſtinare. Conſtat ergo manſiones alias paratas eſſe. & hoc eſt ſi non eſſent ibi, dixiſſem vobis, quia vado parare, ideſt prædeſtinare. H.

Ioan. 14.

r Tract. 68. ī Io. c. 14. & ibi gl. ord.

" Mãſiones multæ paratæ ſunt ī domo Dñi.

s ¶ *Si quo minus.*] ideſt, ſi aliquo minus, ideſt, non quaſi dicat ſi non eſſent ibi multæ manſiones, dixiſſem vobis, quia nõ ſunt ita: ſed quia vado parare eas in operatione, &c. Vel ideſt ſi multæ non eſſent ibi manſiones.

t ¶ *Quia.*] ideſt, vere ſunt ibi: quia vado parare eas in operatione.

v ¶ *Scriptos.*] nota hic argum. contra exceptionem G. in illo §. 27. quæſt. 2. c. quod autem. §. ecce. quia hic ex negatione ſequitur affirmatio. Ioan. [d]

d Sine dubio ex negatiõe ſeqtur negatio, nõ affirmatio: qa ibi dr̃, q̃ ex quo beata Maria q̃ Ioſeph deſponſauerat & in ſuã duxerat, cõiũx negatur fuiſſe: multo min⁹ illa, q̃ ſimpliciter ſpõſa erat, coniunx eſt appellanda. Petr.

IN *domo patris.*] Casvs. In hoc ca. Auguſt. primo ponuntur verba Domini, ſcilicet in domo patris mei, &c. Secundo verba Augu. exponentis verba Domini: per quæ probat duplicem modum ſcribendi, ſcilicet ſecundum iuſtitiam, & ſecundum prę ſcientiam: ſicut in littera poterit deprehendi. hoc autem verbum, *ſi quo minus.* in apparatu exponitur.

x ¶ *Iuſti.*] 24. q. 1. omnibus.

a ¶ *Præ*

Source : BIU Cujas

Apostolus, (qui elegit nos ante mundi constitutionem) prædestinando, parando †autem in operatione. Vnde (quos prædestinauit [a], hos & vocauit [b],) & iustificauit, & magnificauit. Et secundum hoc dicitur (fecit Deus, quæ futura sunt) ideſt, quæ facturus [c] est. *& infra.* ¶['Si quo minus [d]] confirmat esse: quia si non essent, dixisset, ibo, & parabo, ideſt, prædestinabo. Sed quia iam ibi sunt, non est opus aliqua parare. Quia vero nondum sunt in operatione, addit [& si abiero, & parauero.] Abiens, sed non relinquens, parat [e]: quia subtrahit se, & latet: vt sit fides, quæ non est de re visa [f]: & inde [g] est meritum fidei. ¶Ex hac viuit iustus, & mundatur ei cor, dum peregrinatur, & in ea [h] desideratur [i], quod nondum habetur [k]. Et hæc est præparatio mansionis: quia sic parat nos sibi, & se nobis, vt maneat in nobis, & nos in eo, quantum quisque erit particeps eius plus, vel minus pro diuersitate meritorum: Et hæc multitudo mansionum est [A].

†*al. parandæ sunt in*

Esa. 41. & 44

1 Glos. ibid.

" Res desiderata tãto amplius cupitur quãto ampliusſub trahitur.

a Vt 27. q. 2. institutũ.

desideria dilatione crescunt. Arc.

Rom. 2.

¶Sententia quidem huius capitis est in tract. 68. in Ioannem: sed ipsa verba sunt in glossa ordinaria ad c. 14. Ioannis, & ex ea sunt nonnulla emendata.

Secundum iustitiam deletur, qui gratia subtracta, ea operari permittitur, quibus æternam damnationem meretur. Hinc propheta [l] loquens ex persona Christi ait [deleantur [m] de libro viuentium.] hoc est subtrahatur eis gratia, qua subtracta, ij in profundum vitiorum, deinde in æternam damnationem præcipitentur: [& cum iustis non scribantur,] id est, non apponatur eis gratia, qua fiant digni æterna salute. Sic itaque peccata secundum præscientiam [n] remittuntur, cum ab æterno gratia præparatur, qua vocatus iustificetur: iustificatus tandem æternaliter glorificetur. Secundum iustitiam vero peccata remittuntur, cum vel baptisma plena fide accipitur, vel pœnitentia toto corde celebratur: quæ remissio & ipsa secundum præscientiam non incontinenter fieri dicitur. Vt enim ex præmissa auctoritate [o] Apostoli datur intelligi, duæ sunt præordinationes [p]: vna, qua quisque præordinatur hic ad iustitiam „& remissionem peccatorum percipiendam: altera, qua aliquis prædestinatur ad vitam æternam in futuro obtinendam. Harum effectus sunt præsens iustificatio, & futura glorificatio: quæ omnia in præmissa auctoritate conuenienter distinguuntur. Prima enim prædestinatio [q], qua præordinantur ad præsentem iustitiam, designatur, cum dicitur (sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, &c.) cuius effectus infra supponitur, (in qua gratificauit [r] nos in dilecto [s] filio suo, &c.) Secunda præordinatio ibi ostenditur (qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum, &c.) Eius effectus præmittitur, dum dicitur (qui benedixit nos in omni benedictione, &c.) Hæ duæ præordinationes, & earum effectus ita se habent, vt prima, & eius effectus natura præcedant, & lege consequendi [t] inferantur. Si enim aliquis præordinatus est ad vitam, consequenter infertur, ergo prædestinatus est ad iustitiam, & si consequitur vitam æternam, ergo consecutus est iustitiam: sed non conuertitur. Vnde multi participes sunt primæ præordinationis, & eius effectus: ad quos secunda, vel eius effectus minime pertinere probantur. Iuxta hanc distinctionem intelligenda est auctoritas illa Ioannis (Exierunt [v] ex nobis: sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, mansissent vtique nobiscum.) [Ex nobis, inquit, exierunt] ideſt, à nostra societate recesserunt qua primæ præordinationis, & eius effectus nobiscum participes erant. [sed non erant ex nobis] ideſt secundæ [x] præordinationis, & eius effectus societatem nobiscum non inierant. Quod ex eo videri potest: quia si fuissent ex nobis, ideſt, si illius præordinationis nobiscum participes essent, mansissent vtique nobiscum, ideſt à societate effectus eius [y] præordinationis, quam nobiscum contraxerant, non recessissent. Si enim ad secundam [z] præordinationem vtrumque [a] referretur, git etiam qualiter se habeant istæ præordinationes & eius effectus. adiicit auctoritatem Ioannis, ex nobis, &c. quam dicit intelligendam secundum præmissam distinctionem: & hoc vsque ad §. hanc societatem.

SIC ITAQVE. Reuertitur G. ad materiam huius distinctionis. & quia supra in illo §. eorum. opinionem posuerat dicentium, quod peccata recessuris à iustitia remittuntur secundum iustitiam, non secundum præscientiam: hic ostendit quid sit peccatum dimitti secundum iustitiam: quod conuenienter potest dici fieri etiam secundum præscientiam: & inde sumpta occasione duas dicit esse Dei præordinationes, & earum similiter duos esse effectus: quod totum arguit ex diuersis verbis auctoritatis Apostoli. Subiungit etiam qualiter lege consequenti se habeant istæ præordinationes, & earum effectus, & adiicit auctoritatem Euangelij, si fuissent ex nobis, &c. etiam secundum hanc distinctionem esse intelligenda, & in quem modum obstaret, demonstratur. & hoc vsque ad §. hanc societatem. L.

Eph. 1.

" Præordinatio Dei duos habet effectus. 1. Ioan. 2.

PSAL. 68. SECVNDVM IVSTITIAM. Casvs. Dixit G. supra, quid sit deleri secundum præscientiam: nunc autem dicit quid sit deleri secundum iustitiam, scilicet, facere ea, quib. æternam damnationem meretur quis: ad quod inducit auctoritatem prophetæ, quę magis facit ad probandum electionem secundum præscientiam: & non respicit, quod proxime dictum est.

SIC ITAQVE PECCATA. Casvs. Reuertitur nunc G. ad materiam huius distinctionis. Nam in illo §. eorum posuerat opinionem dicentium peccata dimitti secundum iustitiam, & non secundum præscientiam. vnde ostendit hic quid sit peccata dimitti secundum iustitiam, & conuenienter potest dici etiam secundum prædestinationem. & inde sumpta occasione duas dicit esse præordinationes Dei, & earum similiter duos effectus. quod totum arguit ex diuersis verbis, quæ ponuntur in auctoritate Apostoli, quam habuisti supra, qui benedixit. Subiun-

a ¶*Prædestinauit.*] ab æterno.

b ¶ *Et vocauit.*] in memoriam per gratiæ collationem, & interiori vocatione.

c ¶ *Quæ facturus.*] ideſt, quæ se facturum præordinauit. Lau.

d ¶ *Si quo minus.*] confirmat esse mensiones paratas, id est, quæ se facturum præordinauit, per argu. à contrario sensu sumptum illius verbi, si quo minus. Et hoc est quod sequitur. & si abiero: vnde eo ipso quod abiit, mansiones illas parauit in opere, ideſt, ipsos ad præparandum excitauit. accendit enim eos ad desiderandum se amplius. " quanto enim amplius res desideratur: tanto amplius desiderabitur [a]. & eoipso quòd se subtrahit aspectibus eorum, meretur fides in eis augmentari. Fides enim est de re non visa. & hoc est abiens à suis ad tempus, sed non relinquens: quia cum eis est semper. supra distinctio. secunda. quærendum. Meritum enim ita demum est (vt ait Augustin.) si de ea re sit, quàm credere ad religionem pertinet, non enim de omni re quæ videtur quod hic dicitur accipiendum est. Lau.

e ¶ *Parat.*] loquitur hic ac si aliquis posset incipere prædestinari. quod non est verum.

f ¶ *De re visa.*] & hic innuit illud: Fides nõ habet meritum vbi humana ratio præbet experimentum. argument. infra de consecratio. distinctione quarta. venit.

g ¶ *Et inde est.*] ipse Deus scilicet.

h ¶ *In ea.*] scilicet fide.

i ¶ *Desideratur.*] scilicet fides, &c. H.

k ¶ *Habetur.*] futura gloria. H.

l ¶ *Hinc propheta.*] ad id respicit, quod dixit quid sit deleri secundum præscientiam, non ad proximum: cum multi saluandi deleantur, & secundum iustitiam præsentem operantur damnatione digna.

m ¶ ¶ *Deleantur.*] hoc verbum respicit deletionem secundum præscientiam.

n ¶ *Secundum præscientiam.*] præsentis iustificationis. L.

o ¶ *Auctoritate.*] supra, eadem distinctione, Benedictus. Laur.

p ¶ *Præordinationes.*] ideſt, plures prædestinationes. " pluraliter dicit propter duos effectus præordinationum: quorum vnum implet Deus hic propter iustificationem: alterum in futurum dando beatitudinem, vna est enim Dei præordinatio. id est, Deus præordinans, Deus vnus & prædestinans vnus est: sed eius duo sunt effectus, scilicet iustitia vel iustificatio in præsenti, & æterna beatitudo in futuro.

q ¶ *Prima enim prædestinatio.*] ideſt, primus modus prædestinationis. Lau.

r ¶ *Gratificauit.*] ideſt, gratos fecit. Lau.

s ¶ *In dilecto.*] id est, propter vel pro quia, propter dilectum filium suum nos diligit. & illos quos diligit filius & quibus vult filius diuina dona largitur.

t ¶ *Consequendi.*] ideſt, consequentiæ hypotheticarum, vel conditionalium.

v ¶ *Exierunt.*] quia non potest esse quòd nobiscum fuissent quo ad secundam præordinationem, scilicet quòd essent præordinati ad vitam æternam, & tamen non mansissent [b] nobiscum, intelligas continue. vnde subiungitur. immo incœpissent esse nobiscum. H.

x ¶ *Secundæ.*] quod no. per hoc quod dicitur, fuerunt ex nobis.

y ¶ *Eius præordinationis.*] scilicet primæ.

z ¶ *Ad secundam.*] non ad primam.

a ¶ *Vtrumque.*] scilicet si fuissent ex nobis, & mansissent vtique nobiscum: ita scilicet, vt antecedens referatur ad ipsam præordinationem secundum naturam, & consequens ad effectum [c].

b sc. quantũ ad effectum secũdæ p̃ordinatiõis, q̃ ñ habebãt, imo cepissent, vt subiungit Petr.

c Antecedens est, si fuissent ex nobis: consequens est, mansissent, &c.

a ¶ *Non*

Source : BIU Cujas

a ¶ *Non conuenienter.*] hoc forte ideo dicit: quia adhuc isti non habebant effectum secundæ prædestinationis, sed habituri erant: & ideo non conuenienter subiungeretur, mansissent: cum adhuc isti ibi non manerent: quod innuitur ex vi locutionis. H.

H*Anc societatem.*] Casvs. Ostendit Grat. in hoc §. quòd damnãdi veram iustitiam possunt habere donec pie viuunt, & non solo nomine: licet non sint habituri vitam æternam: qđ rationibus & auctoritatibus probat, & hoc vsque ad locum illũ, Matth.10, *Qui autem.* nam ibi assignat modos huius vocabuli, *filios*, & qualiter filij Dei appellentur etiam qui futuri sunt mali, vt ostendat qualiter peccata dimissa redeant. & hoc facit vsque ad §. *qui autem.* & quod dicit ibi, *societatem*, id-est effectum prædestinationis. *Participes ait.* scilicet Augustinus s.e.c.si ex bono. †al. Augustinus ait ĩ s.e.c.si ex bono.

b ¶ *Hanc societatem.*] prædestinatorum vel præscitorum, de quibus fit mentio in auctoritate Ioan. exierunt, &c. s.§. prox. & Io.10. c.si ex bono. &c. q.d. Io.1. in eadem qualitate in qua erant futuri, apparebunt tunc in præsentia.

b ¶ *Hanc societatem.*] scilicet quòd damnãdi veram iustitiam habere possunt secundum præscientiam, & Eph.2. non solo nomine censeri debeant, ostendit Eph.5. auctoritate & rationibus vsque ad illum 1.Tim.1. locum, quod autem. ibi diuersos modos huius vocabuli, filius Dei, assignat, & qualiter filij Dei appellantur etiam qui futuri sunt mali, vt ostendat tandem ex hoc qualiter peccata dimissa redeant: & hoc vsque ad §. qui autem. Et hic not. quòd hic vult in- 2 s.e.si ex bono. fringere opinionem quam supra eadem. posuit. §. eorum quæ dicit damnandos solo nomine iustos esse, Ezech.18. & non secundum præscientiam.

c ¶ *Auctoritatis.*] quæ 3 s.si ex bono. auctoritas posita est s.e.si ex bono. Lau.

d ¶ *Quæ in eadem.*] s.e.dist. §. verum. c. si ex bono. H.

e ¶ *Qualitate.*] ordo, vt essent filij iræ, id-est præscientiæ præ- Ioan.1. sentis malitię, & peccati præsentis: essent Rom.8. tales dico non spe tãtum, sed ante Dei oculos, id est vt non solum viderentur tales, sed etiam essent. H.

f ¶ *Præsentium.*] quasi dicat, in ea qualitate, in qua erant futuri, apparebunt tunc in præsentia, vt s.e. notaui.

g ¶ *De quibus.*] scilicet qui præsentẽ habent iustitiam, sed sunt eam amissuri: de quibus s. præmisit. §. eorum. Lau.

h ¶ *Veraciter.*] arg. ff. de au. & ar. le. l. si ita. L.

i ¶ *Duobus modis.*] id est, secundum quòd sunt in patria iam, & secundum quòd adhuc sunt in præsenti vita: quod trifarie diuiditur, sicut iam magister dicet. Hu.

k ¶ *Expectatio.*] id est, creatura expectans. scilicet homo.

l ¶ *Reuelationem filiorum Dei.*] vel homo fidei, id est, fidelis: ex qua, scilicet apparet qualis est vel futurus erit. Vel in qua, scilicet homo dicitur hic creatura: quia hic videtur esse creatura tantum, "sed in alia vita apparebit quod est filius Dei quod in hac quidem vita plene non apparet. Hug. "Homo in alia vita apparebit filius Dei.

m ¶ *Corruptionis.*] id-est, pœnalitatis, à causa quærendi victum & vestitum, & alia quibus indiget nostra mortalitas. H. Io.11.

n ¶ *In libertatem gloriæ.*] id est, gloriosam libertatem, quam habuerunt filij Dei. H. Io.15.

o ¶ *Intra nos.*] id est, in anima & ratione dolemus. Ps.88.

p ¶ *Adoptionem.*] perfectam [ex omni parte: "vt simus filij Dei secundum animam & secundũ corpus, quãtum ad gaudium animæ, & stolam immortalitatis ĩ corpore. H. "filij Dei erimus scđm animam & corpus.

q ¶ *Creatura.*] nulla prærogatiua super alias creaturas p̃dita.

r ¶ *Hoc.*] sicut ij, qui mali sunt adhuc, scilicet futuri sunt boni, quia prædestinati.

s ¶ *Aeternæ.*] sicut qui boni sunt, & finaliter sunt boni pmãsuri. L. †abest à pleriſq; manu.

t ¶ *Vobiscum.*] id est, adhuc modicum fidei habentibus. L.

v ¶ *Hi ergo.*] infert ex proxime dictis per arg. à simili: & reuertitur hic ad principalẽ materiam huius quartæ dist.

x ¶ *Non secundum præscientiam.*] & tamen secundum præscientiam dimitti. sicut dicit Gra. s.e. c. ĩ domo. §. sic itaque. vers. quæ remissio. sed hic aliter sumit nomẽ præscientiæ quam ibi.

QVI AVTEM. Casvs. Hæc est 5. pars dist. in qua probat magister, quòd peccata non redeunt: quod verum est secundum Io. de F.

y ¶ *Qui autẽ.*] ab hinc vsq; ad §. verum. probat sententiam aliã, s. peccata dimissa non redire: & hoc duabus auctoritatibus.

Qvid est.] Casvs. primo q̃rit Gr. quare per Moysen dicitur, *Qui reddis iniquitatẽ*, &c. Secundo exponit illã auctoritatem, quã dicit intelligi đ originali peccato: pro quo originali peccato patris filius polluitur ante baptismũ, sed post baptismum polluitur tantum pro suo peccato. Sequens ca. plat. †in filiis

num est, s. qui recedit. quod melius probat intentionem Gratiani.

z ¶ *Iniquitatem.*] per hanc auctoritatem non probatur propositũ, sed per sequentem optime. L.

a ¶ *Filiis.*] non potest intelligi nisi de originali peccato: aliàs enim contradiceret auctoritas illa, filius non portabit, &c. 1.q.4. Iudæi.

b ¶ *Peccatum.*] solum.

non conueni enter a *illud inferretur* [*mansissent:*] *immo cœpissent vtique nobiscum esse. Si vero ad primam, falsa esset propositio (si fuissent ex nobis, &c.) Multi enim præsentis iustitiæ, & sanctitatis participes fiunt, qui tamen in ea non perseuerant. Vnde Dominus ait in Euangelio* [*Non qui cœperit, sed qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.*]

C. XII.

H*Anc societatem*[b] *si quis solo nomine, & professione, non autem rei veritate à damnandis dicat contrahi, eiusdem auctoritatis*[c] *testimonio conuincitur. De his enim, qui primæ, non secundæ præordinationis sunt participes, ait*† [' *Nec nos moueat, quòd filiis suis quibusdam Deus non dat istam perseuerantiam. Absit enim, vt ita esset, si de illis prædestinatis esset,*] *& cetera, quæ in eadem*[d] *auctoritate supra continentur. Oues namque, de quibus in Euangelio Dominus ait* [*Et alias oues hãbeo, quæ non sunt ex hoc ouili*] *& filij, de quibus Ioannes ait* [*vt filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in vnum,*] *ita præscientia erant oues, & filij, vt qualitate*[e] *præsentium*[f]*, non specie tantum, sed etiam ante Dei oculos essent filij iræ, & perditionis æternæ. Vnde Apostolus non ait, videbamur esse, sed* [*eramus, inquit, & nos natura filij iræ*] *Nec ait reputabimur ab hominibus, sed fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.*] *De se quoque scribens ad Timotheum non ait, videbar, sed* [*fui persecutor, & blasphemus, & contumeliosus: nunc autem sum misericordiam consecutus.*] *Omnes quoque, qui in Christo renascuntur, & qui eius sanguine à diabolo redimuntur, prius ex Adam peccatores nascuntur, & diabolicæ seruituti obnoxij. Sicut ergo isti, quamuis sint futuri filij Dei, tamen prius sunt filij diaboli: sic hi, de quibus*[g] *sermo habetur, quamuis recedendo à iustitia sint futuri filij perditionis æternæ, cum tamen piè, & fideliter viuunt, vere sunt filij Dei, & iusti, & æterna beatitudine digni.*[2] *Vnde auctoritas non ait, cum viderentur pie, & fideliter viuere, sed* [*cum pie, & fideliter viuerent.*] *Nec veraciter*[h] *à bono in malum commutarentur, qui numquam veraciter boni fuerunt. Dominus quoque, non ait per Ezechielem: si auerterit se iustus*[c] *à iustitia sua, quam videbatur habere, sed* [*sua*] *scilicet, quam veraciter habet.*[3] *Quod autem in eadem auctoritate sequitur* [*Non erant in numero filiorum, quando erant in professione filiorum,*] *ita intelligendum est. Filij Dei duobus*[n] *modis*[i] *appellantur. Dicuntur filij Dei, participatione hereditatis æternæ: sicut Ioannes ait in Euangelio (Quotquot crediderunt in eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri.) Et Apostolus in epistola ad Romanos (Expectatio*[k] *creaturæ reuelationem filiorum Dei*[l] *expectat.) & infra. (Ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis*[m] *in libertatem*[n] *gloriæ filiorum Dei.) & infra (ipsi intra nos*[o] *gemimus, adoptionem*[p] *filiorum Dei expectantes.) Hinc etiam Augustinus eadem verba Apostoli exponens ait (Modo*[c] *tantum creatura:* q *cum nondum filiorum forma perfecta.) Hoc*[r] *ergo modo non sunt filij Dei, nisi participes æternæ*[s] *beatitudinis. In præsenti etiam dicuntur filij tribus modis, vel prædestinatione tantum (sicut ij, de quibus Ioannes ait* [*vt filios Dei, qui dispersi erant, &c.*]*) vel prædestinatione, & spe æternæ beatitudinis (sicut illi, quibus Dominus ait* [*filioli adhuc modicum vobiscum*[t] *sum*]*) vel merito fidei, & præsentia iustitiæ, non autem prædestinatione claritatis æternæ: sicut hi, de quibus Dominus ait (si derelinquerint filij eius legem meam, & in iudiciis meis non ambulauerint, &c.) Hi ergo*[v]*, de quibus in præsenti agitur filij sunt merito fidei, & præsentis iustitiæ, non sunt autem filij adoptionis æternæ. Qui ergo peccata dimissa fatentur redire, secundum iustitiam, & non secundum præscientiam ea dimitti, necesse est vt confiteantur: sicut saluandis peccata secundum iustitiam ad æternam damnationem imputantur, non secundum*[x] *præscientiam: quia & illis à bono in malum deficientibus, singula replicabuntur ad supplicium: & his vsque in finem in bono perseuerantibus, nulla imputabuntur ad pœnam* [*æternam.*]†

¶ *In vetustis codicibus caput hoc est coniunctum superiori. Sunt enim Gratiani verba, qui more suo loca aliquot citat.*

A ¶ Specie.] *Sic est emendatum ex codice peruetusto. Nam antea legebatur, spe, quæ vox valde sententiam turbabat.*

3 ¶ Duobus modis appellantur.] *In vulgatis sequebatur.* [vno modo appellantur in futuro, altero in præsenti, qui triplex est:] *quæ absunt ab omnibus manuscriptis, & antiquioribus etiam editionibus.*

c ¶ Modo tantum creatura.] *In libro octuaginta trium quæstionum, quæst. 67. post alia habentur hæc.* Et ipsa itaque creatura, id est, & ipsa, quæ nondum vocatur filiorum forma perfecta, sed tantum vocatur creatura, liberabitur, &c. *quæ referuntur à Beda in epistola ad Romanos. c. 8. Sed apud glossam ibidẽ habentur eadem verba, quæ apud Gratianum.*

5 *Qui autem*[y] *dicunt, quòd peccata dimissa non redeunt, auctoritate Gregorij, & Prosperi sententiam suam confirmare conantur.*

Ait enim Gregorius in Moralibus libro 15.c.22.

C. XIII.

QVid est, qđ dicitur (qui reddis iniquitatem[z] patrũ filiis[a], ac nepotibus?) Peccatum[b] originale à patribus trahimus, & nisi per gratiam baptismi saluamur, etiam parẽtum culpam portamus, quia vnum adhuc cum illis sumus. Reddit iniquitatem patrum filiis†, dum pro culpa paren

Source : BIU Cujas

"Pctm originale dimissum nõ redit.

a ¶*Habemus.*]" vnde patet, quod originale peccatum dimissum nõ redit, & ita peccata dimissa non redeunt.

b *Qui recedit.*] ¶*Sed non in id quod.*] ℣.23.q.4.si illic. ℣.50.dist.c. miror. ℣.dist.1.tres autem.H.

c ¶*Recidit.*] hic expresse dicit iste, quòd peccata non redeant. sed si contrarium tenere volueris, expone sic, non recidit omnino, vel eadẽ quantitate in qua prius est[a].

†*in filiis* aEt illud verũ est scdm opi.illorũ q dñt peccata dimissa redire non quo ad essentiam, sed quo ad reatum & pœnam. Petr.

d ¶*Nec in originali.*] contradicit sibi, si sic exponatur.

e ¶*Qui tamen.*] ℣.ca. prox. qui recedit.

f ¶*Ea morte.*] ideſt, simili pœna æterna.

g ¶*Quæ.*] ideſt, qualis mors æterna si sic exponatur, non contradicit sibi.

FINIS HVIVS. Casvs. hic dicit G. quòd finis prox.c. vbi dicit, *ea morte*, contradicit principio vbi dicit, *sed non illud*: sed hæc dictio ea, facit simplicem relationem. Qui autem dicunt quod peccata nõ redeunt, sic intelligunt auctoritates cõtrarias, quæ dicunt peccata redire, quod dicitur in eis fieri, qui post remissionem abutũtur gratia Dei. & hanc sententiam dicit Grat. fauorabiliorem esse. scilicet quæ dicit peccata redire: quod adhuc probat per sequentia, per quæ probat à contrario sensu, quòd peccata redeunt: quia bona præterita per peccatum moriũtur. Sequentia 5.ca. plana sunt, scilicet, si auerterit. hoc nobis. de pertuso. si refugientes. intermittentes. & casus illorum ca. per te formabis. *De pertuso.* verba sunt Aggæi prophetæ: quæ Greg. exposuit super Ezechielem.

1Sen.4.di.15 h ¶*Principio.*] magister vocat principiũ vbi dixit, sed non in id, &c. finem vero vbi dicit, qui tamen ea. & ℣.c.prox. qui recedit. sed illud, ea, facit simplicem & nominalem relationem, non numeralem, sicut ibi: mulier quæ damnauit, saluauit.

i ¶*Quam pœnam.*] verum dicet si pro eodẽ peccato pœnam exciperet. Lau.

k ¶*Assertores.*] i. illi qui dicunt quòd peccata dimissa nõ redeunt. L.

l ¶*Determinant.*] Gratianus aliter intelligit in sequenti §.

m ¶*Extitit.*] vel potius quia ita damnabitur quis pro sequenti peccato, sicut damnaretur si prima peccata non essent dimissa, scilicet æternaliter, sed non tantum punietur. Hug.

VERVM ILLA. Hæc est 6. pars dist. in qua probat per 6. auctorites, quòd peccata redeunt: & hoc probat superficialiter: nam auctoritates bene intellectæ non faciunt pro eo. Io. de Fan.

n ¶*Vt enim Dominus.*] ab hoc loco vsque in fin. nititur Gra. conflare arg. huiusmodi, quòd bona priora per mala sequentia mortificata reuiuiscunt, si postea bona fiant. ergo à simili cum mala per pœnitentiam mortificentur: si iterum quis in malum reciderit, reuiuiscunt: & ita peccata redeunt. sed hæc argumentatio (vt prædixi in princip. huius dist.) non procedit, "quia aliud est in via, aliud in in-

" Aliud est uio, i. aliud est in bono, aliud in malo: quia bona cõmunicantur, nõ in via, aliud mala. ar. de conse. di. 4. quæris. arg. ff. de ser. expor. seruus. & probat primum vsque ad illum locum, hæc sicut. secundum autem probat vsque ad illum locum, porro. exinde probat, quòd eadem ratio est in bonis & in malis quo ad hoc. eandem cõcludit in §. sed his. ver. sicut ergo bona. L.

o *Si auerterit.*] ¶*Non recordabuntur.*] ergo idem est ac si numquam habuisset aliquod bonum propter quod pecatum sibi fuit dimissum. Et ita idem est ac si numquam ei peccata fuissent dimissa. & sic omnia peccata taliter dimissa redeunt, & dicuntur redire per sequens peccatum" sicut priora bona mortificata per peccata, dicuntur per pœnitentiam reuiuiscere. L. & ira argumentatur Gra. ex his auctoritatibus à simili per contrarium.

2Hom.11.ad c.3.Ezech. 3Sen.4.di.15 "Bona mortificata, per pœnitentiã reuiuiscũt.

p ¶*Huc nobis.*] ¶*Reuocamus.*] ideſt, defensionem à pœna quo ad vitam æternam.

q ¶*Bonorum.*] quia pro malis puniatur: mitius tamen punietur. Vel quo ad vitam æternam consequendam non debet haberi fiducia. De hoc supra dist.3.c.quærat.§. item illud. licet quo ad minorem pœnam subeundam possit haberi fiducia. H.

†*admittitur*

r ¶*De pertuso.*] hoc continetur in Aggæo Propheta in 1.c. Lau.

s ¶*Si refugientes.*] ¶*Prioribus.*] Ecce verbum pro quo inducitur capitulum.

t ¶*Melius.*] id est, minus malum. Lau.

v ¶*Intermittentes.*] id est, dimittentes. quasi non hoc tantum contenti, sed cũ hoc habito ad vlteriora procedentes.

x ¶*Inchoationis.*] id est, in quo Christus in choat esse in nobis per fidem, scilicet qui sermo est de initio fidei quo rudes catechizantur, vt est symbolum & dominica oratio. 10.quæst.1. placuit. H.

y ¶*Feramur.*] secundum intelligentiam scripturæ, & bonam operationem.

z ¶*Iacientes fundamentum.*] nos inquã dico iacientes fundamentum pœnitentiæ. Quod prius dixit sermonem inchoatiõis, hic appellat fundamentum: quia ad religionem Christianam venientibus prius proponitur, & super hoc quod perfectionis est, ædificatur. dicit ergo, nos dico iacientes fundamentum pœnitentiæ, ideſt, pœnitentiam quasi lapidem in fundamẽto, quod est pœna de peccatis, vel de hoc quòd quis priora bona mortificauit per peccatum. iacientes dico, ideſt, non sicut olim, scilicet non ita negligenter sicut olim, vt sicut prius cecidimus, sic iterum cadamus. Vel nõ rursus, id est, non amplius nisi modo iaciamus, vt amplius iacere non sit opus.

DICENS OPERA. Casvs. Iste §. respicit finem præcedentis cap. & dicit Gratia. quòd per opera mortua, priora bona significantur, quæ sicut per peccatum moriuntur, ita per pœnitentiam reuiuiscunt. vnde Gratianus intendit probare à simili per contrarium: ergo mala per peccatum redeunt. Et ad hoc inducit auctoritates sequentes.

a ¶*Ad meritum.*] licet magister ad hoc istud allegat, non tamen per contrarium intelligendum, vt idem sit in malis, magister tamen ad hoc ℣.tres posuit opiniones.

Item Gregorius in explanatione eiusdem loci.[2]

C. XVI.

3 HOc nobis maxime considerandum est, quia cum mala committimus, sine causa ad memoriam bona nostra transacta reuocamus[p], quoniam in perpetratione malorum nulla debet esse fiducia bonorum[q] præteritorum.

Idem in homilia quarta ad cap. primum Ezechielis.

C. XVII.

DE pertuso[r] quippe sacculo aliunde exit, quod aliunde immittitur†. quia indiscretæ mẽtes mercedem, quæ ex bono opere acquiritur, non aspiciunt, quomodo ex malo opere perdatur.

Item Petrus in epistola 2.c.2.

C. XVIII.

SI refugientes coinquinationes[s] mundi in cognitione Domini nostri, & saluatoris Iesu Christi, his rursus implicati superantur, facta sunt eis posteriora deteriora prioribus[s]. Melius[t] enim erat illis non cognoscere viam iustitiæ, quam post agnitionem retrorsum conuerti ab eo, quod illis traditũ est sancto mandato.

Paulus quoque scribens ad Hebræos ait, cap.6.

C. XIX.

INtermittẽtes[u] inchoationis[x] Christi sermonem, ad perfectionem feramur[y], non rursus iacientes[z] fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis.

Dicens opera mortua, priora bona significat Apostolus, qua per sequens peccatum erant mortua: quia hi peccando priora bona irrita fecerunt. Hæc, sicut peccando sunt irrita, ita per pœnitentiam reuiuiscunt, & ad meritum[a] æternæ beatitudinis singula prodesse incipiunt, etiam illa quæ peccatis inueniuntur admista.

& probatur in c. hic alterius & po

a ¶ *Vnde Auguſt.*] Pium eſt. 3. diſtinct. 3. cap. quærat. §. illud autem. c. pium eſt.

b ¶ *Hieronymus.*] non eſt ſupra diſtinctio. 2. §. hæc itaque. & c. non eſt. H.

c ¶ *Recepturos.*] ergo à ſimili intelligatur per contrarium idem eſſe in malis, quod ſecundum horum ſententiam reuiuiſcent.

1 3. diſt. 3. de pœ c. pium

2 3. diſt. 3. ſi quando.

3 3. diſt. 2. nō eſt tam.

PORRO QVI. Casvs. Allegat nunc Gratian. pro illa parte, ſcilicet quòd peccata dimiſſa redeunt: & hoc probat auctoritate Ezechielis prophetæ, quæ ſatis plana eſt: per quem Dominus loquebatur. & hoc probat à contrario ſenſu.

al. præmiſit Ezech. 33.

d ¶ *Porro.*] "hic porro copulatiue tenetur, non aduerſatiue, & inducitur ſequens cap. ad probandum, quòd bona mortificata reuiuiſcunt. G. allegat pro alia ſententia, ſcilicet quòd peccata non redeant: vel ſi pro alia ſententia intelligatur, ſic accipiatur littera, quaſi non ſolum per auctoritatem illam, ſi auerterit, &c. peccata redeant: ſed & per auctoritatem aliam.

"Porro qñ-que copula eſt tenetur

Exod. 32.

Oſeæ 7.

e ¶ *Eumdem prophetam.*] id eſt, eiuſdem prophetæ, qui prædixerat. & Ezechielem, vt ſupra §. finis.

FILIIS QVOQVE. Casvs. Adhuc probat Gratia quòd peccata dimiſſa redeunt. Et ad hoc probandū inducit cap. ſequens: per quod intēdit probare, quòd peccata dimiſſa redeunt. vnde dicit propheta: Væ eis qui receſſerunt à me per peccatū: quoniam damnabuntur, quia in me prævaricati ſunt, &c. & ſunt verba Oſee prophetæ redarguentis filios Iſrael. Et cap. Væ eis. patet.

4 ibid.

f ¶ *Filiis.*] per quos omnem populum myſtice intelligas colentē idola.

g *VAE eis, quoniam receſſerunt.*] per idololatriā vel peccatum immane. 45. diſtinct. diſciplina.

h ¶ *Vaſtabuntur.*] ab hoſtibus, & miſeri erunt.

Additio. Id eſt, in captiuitatem ducentur. Pe.

Vnde Auguſtinus a, [1 *Pium eſt credere, &c.*] *& Hieronymus* b, [2 *Non eſt iniuſtus Deus, &c.*] 3 *Apoſtolus etiam ſcribens ad Hebræos, cum fidem, & dilectionem, & bona opera eorum breuiter commemoraſſet, horum omnium mercedem, quam amiſerant peccando, poſt pœnitentiam à Domino eos recepturos* c *oſtendit. Porro* d, *qui per prophetam dixit* [*ſi auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua*] *ipſe per eumdem* e *prophetam promiſit* † *dicens* [*ſi impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, & cuſtodierit vniuerſa præcepta mea, & fecerit iudicium, & iuſtitiam, vita viuet, & non morietur: omnium iniquitatum eius, quas operatus eſt, non recordabor: in iuſtitia ſua, quam operatus eſt, viuet.*] *Filiis* f *quoque Iſrael per Aſſyrios captiuandis, veteris idololatriæ peccatum Dominus per Oſee improperat: & peccatum quod Moyſe ſupplicante patribus fuerat dimiſſum, hoc in filiis reuixiſſe oſtendit dicens.*

C. XX.

VÆ eis, quoniam receſſerunt g à me: vaſtabuntur h, quia prævaricati i ſunt in me. Et ego redemi k eos, & ipſi locuti ſunt contra me mendacia l: & nō clamauerunt ad me in corde ſuo: ſed vlulabant m in cubilibus ſuis, ſuper triticum, & vinum ruminabant n: & receſſerunt o à me, & ego erudiui p eos, & confortaui q brachia eorum, & in me cogitauerunt r malitiam s: reuerſi t ſunt, vt eſſent abſque iugo, facti ſunt, quaſi arcus doloſus u: cadent x in gladio y principes eorum z à furore linguæ ſuæ.

7 *Antiqua* a *peccata parentum filiis improperat ſermo diuinus: & propterea principes eorum in gladio caſuros prædicit. Sed per eumdem prophetam contra Dominus ſe facere oſtendit dicens.* 4

C. XXI.

NE forte dicant in cordibus ſuis omnem malitiam eorum me recordatum: nunc circūdederunt eos adinuentiones ſuæ: coram facie mea factæ ſunt.

Item Hieronymus b *ad c. 7. Oſee.*

i ¶ *Prævaricati.*] adorando vitulum, & tranſgrediendo meum præceptum, de quo dixi: Non faciatis vobis deos alienos.

k ¶ *Redemi eos.*] ab Aegyptiaca ſeruitute.

l ¶ *Mendacia.*] dicentes, Hi ſunt dij tui Iſrael.

m ¶ *Vlulabant.*] luxuriæ vacantes.

n ¶ *Ruminabant.*] id eſt, non ſicut homines comedebant: ſed quaſi iumenta.

n ¶ *Ruminabant.*] ideſt, abundantiam rerum quam habebant ſæpius ad voluptatem quaſi ad fauces reuocabant: vt inde delectabilius paſcerentur, nihil niſi cibos & luxurias quærentes.

o ¶ *Receſſerunt.*] dando ſe diabolo.

p ¶ *Erudiui.*] per Moyſen & alios fideles.

q ¶ *Et confortaui.*] id eſt, dedi eis fortitudinem bellandi in tempore Ioſue.

r ¶ *In me cogitauerunt.*] qui tanta eis feci.

s ¶ *Malitiam.*] cum non poſſent nocere cogitatione ſola, potētiam meam ad idola tranſtulerunt. H.

t ¶ *Reuerſi.*] ad id quòd fuerunt ante quam ipſos reuocarem per Abraham & Moyſen, vt abſque iugo legis & notitia Dei ferrentur in præceps. H.

C. XXII.

CVm ita puniantur, ne cogitēt, quòd pro veteribus peccatis patrum puniam eos: quia nunc, ideſt, in præſenti, pro malitiis ſuis, quas inuenerunt, circundati ſunt pœna: & mala eorum, ſicut putant, non poſſunt me latere: ſed potius ipſæ adinuentiones apertæ ſunt coram facie mea, quę omnia clare videt.

¶ *Sententia huius capituli eſt quidem in commentariis B. Hieronymi in c. 7. Oſee: ſed propria verba ſunt in gloſſa interlineari ibidem ad ea verba,* ne forte dicant in cordibus.

Idem c *ibidem.*

C. XXIII.

HÆretici non poſſunt vetera peccata contra Deum cauſari: cum antiquis operibus addant nouam impietatem, & ſuis ligentur peccātis: & cum Deum celare ſe putant oculos eius vitare non poſſunt: quia vultus Domini ſuper facientes mala.

¶ *Et hoc etiam capitulum eſt in gloſſa ordinaria in eumdem locum ex B. Hieronymo.*

Item Gelaſius Papa. 5

C. XXIIII.

DIuina clemētia dimiſſa peccata in vltionem vlterius redire d non patitur.

Sed his c *auctoritatibus docentur filij ab originali peccato expiati, non ideo puniendi, quia patres peccauerunt: ſed ideo peccata patrum in eos redire, quia eorum* f *culpam ſequuntur. Sic & bona, quæ peccato moriuntur, non proficient ad præmium, quia factæ ſunt: ſed quia per pœnitentiam reuiuiſcunt. Tale eſt & illud Auguſtini in libro pſalmorum* [6 *Si Iudas* g *teneret adoptionem, & c.*] *Sic & illud Gregorij in Moralibus in eſt* [7 *Quid eſt* h, *quod dicitur* [*reddis iniquitatem patrum in filios, &c.*] *Illis namque parentum iniquitas redditur, qui propterea puniuntur, quia in radice traxerunt* i *amaritudinem* k *peccati. Illis autem non redditur, in quibus merito ſuæ iniquitatis non reuiuiſcunt peccata parentis. Sicut* l *ergo bona, quæ peccato moriuntur, per pœnitentiam reuiuiſcunt ad præmium, ſic & mala, quæ per pœnitentiam delentur, reuiuiſcunt ad ſup-*

v ¶ *Doloſus.*] Deus in cenderat eos contra aduerſarios, ipſi vero contra Deum nituntur, & ſagittas blaſphemiæ cōtra Deum iniiciunt.

x ¶ *Cadēt.*] principes.

y ¶ *In gladio.*] materiali, vel ſpirituali. H.

z ¶ *Eorum.*] qui vitulos auſi ſunt vocare Deos.

ANTIQVA. Hæc eſt ſeptima pars diſt. in qua magiſter ſoluit quęſtionem. Ioan. de Fan.

Casvs. Verba ſunt Gratiani interpretantis ſummatim verba Oſee. poſtea per eumdem prophetam vult allegare pro alia parte, ſcilicet quòd peccata dimiſſa non redeant. Et ad hoc inducit tria ſequen. ca. ſcilicet cum ita. hæretici. diuina.

a ¶ *Antiqua paccata parentum.*] ſc. quod non puniat filios pro peccatis parentum, ſed potius pro ſuis, & hoc incidenter interſerit G. & interſerit quædam contra opinionem, quam illaturus eſt.

Pſal. 33.

5 3. 23. q. 4. ſi illic.

b ¶ *Hieronymus.*] ſuper prædictam litteram Oſee, ſcilicet, ne forte &c. L.

CVm ita.] Casvs. Verba ſunt Hieronymi exponentis prædicta verba Oſee, ne forte, &c. Dicit enim quòd Deus non punit homines pro peccatis patrum, ſed pro ſuis iniquitatib. quas quotidie faciūt. Sequentia duo c. patent.

c ¶ *Idem.*] ſuper eumdem locum. Lau.

6 3. e. ſi Iudas.

d *DIuina.*] ¶ *Reddire.*] 3. 1. qu. 4. iam itaque. 3. 23. q. 4. ſi illic.

7 3. e. qd eſt.

SED HIS AVCTORITATIBVS. Casvs. Induxit G. 3. ca. prox. quaſdam auctoritates quæ videntur dicere, quòd peccata dimiſſa non redeant: ſed quia ſunt contra ſuam ſentētiam: ideo nunc eas ſoluit, & dicit q intelligūtur de originali peccato: de quo peccato non puniuntur, quia patres pecauerunt: ſed ideo puniuntur: qa mala eorum ſequuntur eos. In fine concludit, q ſicut bona p pœnitentiam reuiuiſcunt ad præmiū: ſic mala reuiuiſcunt ad ſupplicium. Et ad hoc inducit auctoritates prophetæ: quidam faciunt ibi c. *putrue runt.* ſed H. non facit c. ab illo §. *ſed his.* vſque ad diſt. 1.

e ¶ *Sed his auctoritatibus, &c.*] ſupra proxime relatis ab illo §. antiqua. & illis ſuperioribus capitulis, quod eſt, qui recedit. quæ videntur dicere quòd peccata dimiſſa non redeant. L.

f ¶ *Quia eorum.*] & ſic non oſtendunt quòd peccata non redeant. L.

g ¶ *Si Iudas.*] 3. in prin. huius diſt.

h ¶ *Quid eſt.*] 3. e. diſt. c. hanc. §. qui autem. H.

i ¶ *Traxerunt.*] in ipſa origine carnis.

k ¶ *Amaritudinem.*] id eſt, cauſam amari peccati, vel cauſam amarā peccati.

l ¶ *Sicut.*] ecce qualiter induxit ſuperiores auctoritates à ſimili. L.

a ¶ *Con*

Source : BIU Cujas

"pctũ originale non tenemur cõfiteri.

a ¶*Conceptus.*] arg. " quòd originale peccatum tenemur confiteri: quod non est verum: quia tantum commissa tenemur confiteri: at illud non est commissum, sed contractum. credo tamen contritionem exigi: quæ enim notabiliter fiunt, &c. vt ff. de iniu. l. item apud Labeonem. §. hoc edictum. Laur.

Psal. 37.

IN *pœnitentia autem.*] Hæc dist. diuiditur ī 4. partes. In quarum prima ponit modos pœnitentiæ. Secunda ibi, *Qualitas.* Tertia ibi, *Falsas.* Quarta ibi, *Fratres.* Ioan. de Fan.

Casvs. Hic ponitur 5. dist. in qua notantur ea quæ pœnitentes debent cõsiderare. & ponũtur in principio sequentis c. & hoc etiam versu notantur: *Quis, quid, vbi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.* horum exempla colligũtur in principio c. Debet ista considerare peccator, vt plus doleat: & sacerdos debet considerare, vt plus vel minus puniat.

b ¶ *In pœnitentia.*] In hac dist. & aliis duabus seq. agitur tã de illa parte pœnitentię, quę dicitur oris confessio, & operis satisfactio, quàm de aliis: & ideo videndum est quando oris cõfessio fuerit instituta, vtrum necessaria sit, vel tantum volũtaria, qualiter sit faciẽda, & cui, & quando. Dicunt quidam [a] institutam fuisse in paradiso statim post peccatum, dicente Domino ad Adam, Adam vbi es? ideo enim quęsiuit vt ipso confitente peccatum, daretur forma aliis in posterum confitendi. sed quia in illa interrogatione Dominus minus expresse videbatur ad confitendum monuisse, ideo post exquisiuit à Cain fratricida expressius, Vbi est Abel frater tuus? Alij dicunt ꝙ sub lege fuit primo instituta quando Ioſue præcepit Achor crimen suum confiteri, & lapidatus est. 45. dist. sed illud. Alij dicunt ꝙ in nouo testamento à Iacobo dicente, Cõfitemini alterutrum peccata vestra, &c. Sed melius* dicitur eam institutam fuisse à quadam vniuersalis ecclesiæ traditione potius quàm ex noui vel veteris testamenti auctoritate. Et traditio ecclesiæ obligatoria est vt præceptum. arg. 11. dist. in his rebus. ergo cecessaria est confessio in mortalibus apud nos, apud Græcos non: quia non emanauit apud illos traditio talis: sicut nec conficiunt in azimis, sed in fermẽtatis. ꝫ. e. dist. 1. c. fi. Illud ergo Iacobi, Confitemini alterutum peccata vestra, fuit consilij primo. alioquin ligaret & Græcos, non obstante eorum cõsuetudine. Est autem facienda taliter ꝙ non solũ de peccato, sed de omnibus circunstantiis. ī. e. c. 1. Et est facienda sacerdoti si adest, vel proximo in necessitate. ꝫ. dist. 1. quem pœnitet. " Est autem facienda cum qs peccat statim: quia nec per momentum, &c. vt ꝫ. dist. 3. ille rex. & hoc si est manifestum: si autem est occultum, & conteritur, non credo eum peccare si differt oris confessionem vsque ad tempus pœnitentiæ deputatum per c. omnis. ext. de pœ. & rem. Sed qui differt cum habet copiam sacerdotis, nũquid in quolibet instanti peccat mortaliter? non: quia omnes moræ illi circa vnum & idem tempus sunt. sed augetur illud ex diuturnitate. ff. de furt. eum qui. extra de simon. non satis. & peccaret quidem mortaliter. Laur.

Conſideret.] Casvs. Hoc c. Aug. licet sit prolixum: tamen facile est, & casus eius breuiter poni consueuit. A principio igitur vsque ibi, *cautus sit*, notantur ea quæ pœnitens debet considerare, vt illa confiteatur, & de illis doleat. Abinde vsque ibi, *Cautus.* dicitur ꝙ confitens non debet peccata diuidere, vt vni sacerdoti partem confiteatur, & alij aliam partem. Deinde dicitur, quòd vere pœnitens abstinere debet à communione corporis Christi, & à vanitatibus sæculi, & diligere vere pœnitentes. Sic posuit breuiter Beñ. hanc casum, & Hug. similiter paucis verbis posuit.

plicium. Vnde propheta ex persona pœnitentis deplorat dicens [*Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ*] *id est, plagæ per baptismum sanatæ. Hinc etiam idem propheta, quamuis fide, & sacramento circuncisionis ab originali peccato se mundatum cognosceret: tamen adulterio, & homicidio, quod commiserat, illud reuixisse intelligens, non sine causa inter cetera ipsum confitetur, & dicit* [*Ecce enim in iniquitatibus conceptus a sum, & c.*]

DISTINCTIO V.

De vera & falsa pœni. cap. 14. & 15. inter opera Aug.

1. ps

IN [1] *pœnitentia* [b] *autem, quæ peccatorem considerare oportet, Augustinus in libro de pœnitentia docet, dicens.*

C. 1.

2 sen. 4. di. 16

[2] COnsideret qualitatem criminis in loco [c], in tempore, in perseuerantia, in varietate [d] personæ, & quali [e] hoc fecerit tentatione [f], & in ipsius vitij multiplici executione. Oportet [g] enim pœnitere fornicantem secundum excellentiam sui status [h], aut officij, & secundum modum meretricis [i], & in modo † [k] operis sui, & qualiter turpitudinem suam peregit, si in loco [l] sacro, aut cui debuit excellentiã fidei (vt sunt domus dominorum [m] & aliorũ multorum) si in tempore orationi constituto [n], aut in festiuitate sanctorum, & in tempore ieiunij. Consideret, quantũ perseuerauerit [o], defleat, quòd perseueranter [p] peccauerit, & quanta [q] virtus fuerit in pugnatione. Sũt enim, qui non solum non vincuntur, sed vltro se peccato offerunt: nec expectant tentationem, sed præueniunt voluptatem, & pertractant secum, quàm multiplici actione vitij delectabiliter peecent. Omnis ista varietas confitenda est, & deflenda: vt cum cognouerit, ꝙ peccatũ est multũ: cito inueniat Deum propitium. In cognoscendo augmẽtum peccati, inueniat se, cuius ætatis fuerit, cuius sapientiæ, & ordinis, & statũ omnem alterius non peccãtis [r]. Immoretur in singulis istis, & sentiat modum criminis, purgans lacrymis omnem qualitatẽ vitij. Defleat [s] virtutem, quia interim caruit. Dolendum [t] est enim, & dolore purgandum, non solum, quia peccauit, sed etiam, quòd se [u] virtute priuauit. Nam, licet speret se cõsecuturum veniam, dolere tamẽ potest, quia non promeruit vnde remunerari confidat. Anxietur, & doleat, ꝙ modo effugiens de præteritis pœnam, miser non inde expectet gloriam †, cuius omne tempus, quoniam breuissimum est [x], debuit decertasse ad consequendũ præmium. Defleat etiam, quoniam in vno [y] offendẽs, factus est omniũ [z] per ingratitudinem reus. Ingratus enim extitit, qui plenus virtutibus Deũ omnino non timuit. In hoc enim quisq; peccator fit culpabilior, quo est Deo acceptior.

a Vt Amb. ꝙ hoc fac. qđ no. ꝫ. e. di. 1. in prin. ī gl. quia mentionem. in prin. Arc.

*imo cõfessio est instituta à Dño, & est oĩbus post baptismum lapsis in mortale peccatũ tã Græcis, quã Latinis iure diuino necessaria. Cõcil. Trident. sess. 14. c. 5.

" Confessio quando facienda est.

† *secundum modum*] vera lectio.

c ¶ *In loco.*] supra dist. 1. aut facta.

d ¶ *Varietate.*] agentis: & eius: & eius cum qua agitur. ꝫ. dist. 1. aut facta. quædam enim res in clericis reprehensioni subiacet, quæ non in laicis, vt 31. dist. c. 1. puta nubere.

e ¶ *Et quali.*] extra de homic. sicut dignum.

f ¶ *Tentatione.*] an ab ea præuentus, an eam præueniendo, vt ī. sequitur.

g ¶ *Oportet.*] ideo huiusmodi circũstantias tenetur cõfiteri [b], qa præsumuntur augere peccatatũ vel minuere. si tamen eas subticuit ꝑ obliuionẽ, non dico eum teneri vt iterum ei confiteatur circunstantias, nisi tales circũstãtię essent, quòd alterius generis peccatum faceret, vt locus sacer facit sacrilegium, vt ꝫ. dist. 1. aut facta. Lau.

b Not. ꝙ q̃dã circũstãtiæ adhærẽt ipsi pctõ ꝑprie, q̃dã psonæ ipsius peccãtis. q̃dã nec pctõ nec psonæ ipsi⁹ peccantis, vt latius p3 in Arch.

h ¶ *Status.*] ꝫ. 11. q. 3. c. excellentissimus. & c. præcipue. ff. de re mil. l. ij. extra de cle, ve. c. episcopum. contra. ff. ad l. Cor. de sic. l. pen. contra. sed dic in episcopo est maior pœna ſuspendi tribus mensibus à communione, quàm ab officio deponi. 1. q. 1. quisquis.

i ¶ *Meretricis.*] an scilicet fuit pulchra, vel deformis: an soluta, vel obnoxia viro vel voto. ar. 27. di. c. vlt. L.

k ¶ *Et in modo.*] quo ea abusus est, vtrum ordinarie, vel extraordinarie: nam vterque damnabilis est. 32. q. 4. meretrices. 35. q. 3. extraordinaria.

†*gratiam*] orig.

l ¶ *Si in loco.*] ꝫ. 17. q. 4. quisquis. ff. de incen. qui ædes. H.

m ¶ *Dominorum.*] arg. ꝫ. 22. q. 5. de forma. H.

n ¶ *Constituto.*] " qđ etiam à coniugibus est abstinendum. ī. e. q. 4. cap. 1. & 2. & fere per totum.

" Abstinendũ est qñq; ab vxore.

o ¶ *Perseuerauerit.*] nam perseuerantia auget delictum. 24. q. 1. schisma. ff. dè fur. inficiando. §. infans. e contra mora & perseuerantia excusat delictum quandoque. 35. q. 8. c. 1. ff. de pœ. si diutino. ff. de ritu nup. l. qui in prouincia. L.

p ¶ *Perseueranter.*] iteratio enim aggrauat. 25. q. 2. ita nos.

q ¶ *Et quanta virtus.*] id est, resistentia. H.

r ¶ *Non peccantis.*] vt si minorem aliquem se non peccãtem viderit.

s ¶ *Defleat.*] quia abstinere non potuit à peccato, quemãdmodum & minor se abstinuerit.

t ¶ *Dolendum.*] Casvs. Instruit Aug. " pœnitentem dolere tam in interiori quàm in exteriori. pœnitentia enim interiori debet dolere de tribus, scilicet de malis commissis: & hoc ostendit vsque illuc, *Defleat, &c.* Item & de bonis omissis scilicet virtutibus, quæ ostenduntur omissę. quoniam qui deliquit in vno, &c. & hoc ab illo loco *Defleat*, vsque ad illum, *Animaduertere.* à quo loco vsque ad illum *In his omnibus.* ostendit quòd dolere debet de malo exemplo quod dedit proximo peccando. Ab illo autem loco, *in his omnibus, &c.* vsque ad illum locum, *qui ergo*, instruit pœnitentem in exteriori pœnitentia, quæ consistit in faciendo, vt sæculum relinquere & similia. Ab illo loco, *qui ergo, &c.* vsque in finem instruit in interiori, quæ consistit in abstinendo. L.

" Pœnitentia interiori & exteriori dolẽdũ est.

u ¶ *Sed etiam quod se.*] ꝫ. dist. 1. c. omnis. §. alij econtra. & c. sunt qui arbitrantur. L.

x ¶ *Breuissimum est.*] ꝫ. 23. q. 4. ipsa pietas.

y ¶ *In vno.*] " scilicet mortali peccato, factus est omnium reus, scilicet peccatorum.

" Offendẽs in vno, factus est omnium reus.

z ¶ *Omnium reus.*] s. quo ad vitam æternam: ita enim pro illo damnabitur ac si esset omnibus inuolutus: licet non tantum puniatur, vt ī. ead. dist. fratres. Vel qui offendit in vno, scilicet mortali peccato: factus est reus omnium virtutum, id est, ex eo quòd per vnum peccatum mortificat in se omnes virtutes. vel qui offendit in vno, scilicet charitate, factus est omnium reus, id est, ingratus omnium bonorum acceptorum. Laur.

Source : BIU Cujas

Ideo enim [a] Adam plus peccauit, quia omni bono abundauit. Etiam alio modo offendens in vno, reus est omniũ [b]: quia omnis virtus patitur detrimentum [c] ab vno vitio. Nam si quis cadit in auaritiam, largitatem destruit, & etiam castitatem minorauit. Amore enim pecuniæ vel violaret castitatem, vel saltem minus amaret. Si enim propter Deum tanta adhuc castitas inest, vt nolit eam perdere: tamen saltẽ minori gaudio, minore affectu tuetur eam, vbi videt inde ꝓcedere damnum pecuniæ, sicque & in aliis: quæ etiam si non [d] expellãtur [e], tamen per conceptionem vnius vitij vel satis, vel parum minuuntur, vel intentione deteriorantur. Vnde omnis virtus cuicumque criminis [f] est deflenda, & de omnibus indulgentia est petenda. ¶ Animaduertere etiam oportet, & animaduertendo deflere animam proximi, quam fornicator Deo eripuit, vel ereptam in malo confirmauit: etiam, q, exemplum [g] extitit mali in operatione sui criminis: cui magis profuisset, si aliis fuisset causa conuersionis. Gemat itaque aliorum vitam in sua corruptam, vel incorruptam nõ conseruatam [h], & commodum proximi, quod dedisset exemplo boni. Doleat de tristitia, quã peccãdo [i] bonis intulit, & de lætitia, quam eis non adhibuit. Et nõ solum cogitet, quid & qualiter fecerit, sed quam iniuste Deum, vt diximus, peccãdo offenderit. Timeat illam veritatis sententiam [non potestis duobus dominis seruire.] Timeat ergo, ne omnia bona, quæ fecit, dum in vno peccato perseueraue rit, ex contaminatione † mali perdiderit: vt q seruiuit diabolo per crimen, Dei quam obtulit, amiserit seruitutem. Pium [k] est tamen credere, vt recepta Dei gratia, quæ in eo destruit mala priora, etiam remuneret bona: vt cum destruxerit quod suum non inuenit, amet, & diligat bonũ quod etiam in peccante plantauit. ¶ In his † omnibus dolens aut sæculum derelinquat, aut saltem illa, quę sine admistione mali non sunt administrata, vt mercatura, & militia, & alia, quæ vtẽtibus sunt nociua, vt administrationes sæcularium potestatum, nisi his vtatur ex obedientiæ [l] licẽtia. Ponat se omnino in potestate iudicis, in iudicio sacerdotis, nihil sibi reseruãs sui [m]: vt omnia eo iubente paratus sit facere pro reparanda animę vita, quæcunque faceret pro vitanda corporis morte, & hoc cum desiderio: quia vitam recuperat infinitam, vt Deus [n]. Cũ gaudio enim debet facere immortalis futurus, quę faceret pro differenda morte moriturus [o]. Semper deprecetur Deum, certus de venia, qui omnibus modis, & sine tædio, dubius rogaret potestatem terrenam. Abstineat à multis [p] licitis: qui per libertatem arbitrij commisit illicita. Semper offerat q Deo mẽtem, & cordis contritionem, & deinde quod potest de possessione: tunc quod offert, securus offerat, [Respexit enim Dominus ad Abel, & ad munera [r] eius.] Sed prius respexit ad Abel, quàm ad munera. Sumens enim mẽtem, quã cognouit humilem, & puram, remunerauit eius largitatis munera. Ad Cain vero non respexit, nec ad eius munera. Mentem enim eius, quam viderat, quoniam non cognouit † [s], eius munera non recepit. In iudicio enim cordis consideranda est eleemosyna tribuentis: nec iam considerandum est, quantum, sed qua mente, qua affectione dat qđ potest. Vidua em̃ duobus, quæ habuit, larga [t] minutis, plus omnib⁹ misit. Qui ergo vult sua peccata redimere tẽporalium oblatione, caueat, vt offerat mentem prius. ¶ Cautus sit, ne verecũdia ductus diuidat apud se [u] confessionem [x], vt diuersa diuersis velit sacerdotibus manifestare. Quidam enim vni celant, quæ alij manifestanda reseruant †, quòd est, se laudare, & ad hypocrisim tendere, & semper venia carere, ad quam per frusta putat totam peruenire. Caueat præterita, quem vera delectat pęnitentia: nõ prius ad Domini corpus [y] accedat, quàm confortetur bona [z] conscientia. Sed in hac separatione tremendum Dei iudicium [a] cogitet [b], vbi [c] & [d] maius, & terribilius [d] impœnitentes separabit in ignem. Gemat, quòd nondũ audet sumere, quem multum desiderat cibum salutarem. Isti sunt digni [e] fructus pœnitentiæ animam captiuam elaqueantes, & in libertate seruantes. Cohibeat se præterea à ludis, & à spectaculis sęculi, qui perfectam vult consequi gratiam remissionis. Nam Dina [f], *si se cohibuisset, si inter suos remansisset, ab extraneo rapto re corrupta non fuisset. Tanto igitur magis sibi caueat, & cohibeat se anima, quæ sæpe, vel semel corrupta est & rapta: timeat iam docta experimento [g], quod ignorauit virgo: eligat, quem imitetur: non sequatur

à ¶ *Ideo enim.*] quo modo peccasset, si tãta bona habuisset? Et est arg. ꝙ perfectus in eodẽ gẽre delicti plus peccet, q̃ imperfect⁹. hoc tñ attẽdẽdum est secũdũ cõtẽptũ. 32. q. 1. cũ renũtiatur. s. dis. 2. c. vt cognouerũt. §. itẽ secũdum hãc. & c. si em̃ in q. 1. q. 1. multæ autẽ. 24. q. 3. Deus.

b ¶ *Reus est omnium.*] quo ad vitã ęternam. ita. n. dãnabitur ꝓ isto ac si esset omnib⁹ inuolutus. has duas expositiões innuit hic, & s. ea. dist. 2. c. multi. §. nõ autem bene. H.

c ¶ *Detrimentum.*] i. defectũ, vt 32. q. 1. cum renuntiatur. vel hoc quo ad opera exteriora, non quo ad essentiam: quia si habet vnam, habet omnes. L.

d ¶ *Quæ etiam si non.*] quãtũ ad opera exteriora priorib. similia.

e ¶ *Expellãtur.*] reuera quo ad essentiam sui.

f ¶ *Crimini.*] i. crimi-noso. aliàs hẽt cuiuscunq; criminis. Et est sensus, omnis virtus, i. efficacia vel effectus cuiuscũq; criminis est deflẽdus. q. d. "omne crimẽ cũ suo effectu est deflẽdũ: vñ sequitur, & de omnib. quasi sit expositio ꝓcedẽtis. H.

g ¶ *Quòd exemplum.*] s. 45. dist. sed illud. H.

h ¶ *Non conseruatã.*] i. confirmatam in malo per suum effectum.

i ¶ *Peccando.*] i. de peccato suo bonis tristitiã ꝓueniſſe: de qua dolendũ est, vt cõtristãti prosit ad vitã. vel non est absurdum si ꝓprie de tristitia doleat: "qa & Apostoli de passiõe Dñi doluerũt, & nos de pœnis martyrũ cõtristamur. ff. de incen. ruin. nau. quo naufragium. ff. de le. 1. etiam si patris. ff. de bo. li. in seruitutẽ. ff. ad Syllan. si quis in graui. §. si cum. ff. de ver. ob. l. an rep. Laur.

k ¶ *Pium.*] s. e. di. 3. §. illud aũt. & c. piũ est. H.

l ¶ *Ex obedientiæ.*] s. 23. q. 5. miles. Hug.

m ¶ *Sui.*] id est, suorum peccatorum.

n ¶ *Vt Deus.*] est vita eorum infinita, vel habet vitam infinitam.

o ¶ *Moriturus.*] "*Vt corpus redimas, ferrum patteris & ignem,*
Arida nec sitiens ora lauabis aqua.
"*Vt valeas animo, quidquam tolerare negabis.*
At pretium pars hæc corpore maius habet.
Ouidius. 47. dist. omnes. 38. dist. omnes. 12. q. 1. præcipimus. L.

p ¶ *A multis.*] 11. q. 1. aliud. H.

q ¶ *Offerat.*] ex quo

r ¶ *Et ad munera.*] s. 3. q. 7. in grauibus. H.

s ¶ *Non cognouit.*] i. nõ approbauit, vt in Euãgelio. "Nescio vos, id est, nõ approbo. H.

t ¶ *Larga.*] al. largita.

u ¶ *Apud se.*] arg. ꝙ nõ debet fieri diuisio causæ. arg. j. de cõse. dist. 2. comperimus. C. de iud. nulli. j. ea. fratres.

x ¶ *Confessionẽ.*] "no. confessionẽ peccatorum nõ debere diuidi ꝓ plures sacerdotes. ná q diuidit, veniã nõ consequitur. arg. ff. de ser. rust. præ. per fundum. & j. ead. fratres.

y ¶ *Corpus.*] de consc. dist. 2. quotidie. H.

z ¶ *Bona.*] ergo à contrario sensu si malam habuit conscientiam separabit se à corpore Christi, ad hoc continuatur quod sequtur.

a ¶ *Iudicium.*] scilicet vltimum.

b ¶ *Cogitet.*] qa sicut pro delictis separatur quis à corpore Christi, i. Dñi in hac vita nisi resipiscat: ita pro eisdẽ in futuro iudicio separabitur in ignẽ æternũ. cũ hœdi separabuntur ab agnis, i. peccatores à iustis. 11. q. 3. nolite. H.

c ¶ *Vbi.*] i quo iudicio.

d ¶ *Terribilius.*] q̃ fit separatio à corpore Christi, "q̃ est quasi quædã dãnatio, vt j. đ cõsec. dist. 2. quotidie.

d ¶ *Terribilius.*] iudicium, s. damnatio.

e ¶ *Digni.*] i. ꝑditi. H.

NAM DINA. historia. Legitur in Genes. ꝙ cũ Iacob veniſſet in terrã Sichimitarũ, Dina filia ei⁹ egressa est vt videret mulieres regionis illius: quam filius regis illius terræ adamauit, & rapuit & oppressit.

f ¶ *Dina.*] "filia Iacob. illud tangitur qđ legitur in Gen. c. 34. l. ꝙ cũ Iacob veniret in terrã Sichimitarum, Dina filia eius egressa est, vt videret mulieres illius regionis: q̃ videns Sichẽ filius regis illius terræ adamauit, & rapuit & vi oppressit eam. H.

g ¶ *Experimento.*] vnde Ouidius:

"*Qui semel est captus, fallaci piscis ab hamo.*
Omnibus vnca [a] cibis æra subesse putat. Lau.

a ¶ *Impetr*

mentem obtulit. H.

"nescio vos, id est, nõ approbo.

"Confessio non est diuidenda.

Gen. 4.

† *cognouit humilem*] vera lectio.

Matth. 12. "Separatio à corpore Christi est quædam damnatio.

† *conseruant*] orig.

"Dina filia Iacob fuit à Sichem oppressa.

"Deceptus semel cautius sibi caueat.

a id est placita: & est casus accusatiui, & numeri pluralis: & adiectiuatur illi dictioni q̃ sequtur æta id est, hamos. Arc.

*Gen. 34.

"Crimina sũt deflẽda.

Matth. 6. "Apostoli de passione Domini doluerunt.

† *al. communicatione*] *al. communione*

C. 15. "Versus.

"Sanitatis causa multa tolerãda sunt.

† *al. in omnibus*

Source : BIU Cujas

a ¶ *Impetret.*] ℣. dist. 1. c. quẽ pẽnitet. in fi. H.

Q *Valitas.*] Hæc est 2. pars dist. in qua ꝓhibet solenniter pœnitentes esse mercatores. Ioan. de Fan. Casvs. Hoc cap. cum trib. seq. patet, ſ. contrarium. ſi qui vero. & de his. in qb. dr̃ ꝙ post pœnitẽtiam solẽnem nõ dẽt aliquis reuerti ad negotiationẽ, vel militiam vel negotia sæcularia. & intelligũtur hæc c. d pẽnitẽtia solenni, secundum H.

b ¶ *Negotiantem.*] ℣. dist. 88. fornicari.

c ¶ *Vtilius.*] quia inhonestus quẽstus arguit pœnitentem.

d ¶ *Interuenire.*] " nã contrahẽtib. naturale est sese inuicem decipere. ff. loc. itẽ si pretio. §. quemadmodũ. & ff. de min. in causę. 2. §. idem.

" Contrahentes se frequenter decipiunt.

e ¶ *Contrarium.*] ¶ *Ad militiã.*] hoc est verũ cũ est ei iniunctũ, &c. vel deſiquit in ipsa militia. ℣. dist. 50. ſi qs post. ℣. e. q. 2. c. latorẽ. ℣. 26. q. 7. de his vero. & c. pœnitentib. & c. hoc sit. nam cũ hoc est ei iniunctum nomine pœnitentiæ ne ad sæcularia negotia vnquam reuertatur, tũc obseruare tenetur: aliàs ex cõicatur. j. e. c. de his.

1 Pol. l. 4. tit. 31. Burc. l. 2. c. 128. & l. 19 c. 95. Iuo p. 6 c. 202. & p. 13 c. 25. & p. 15. c. 107.

" Sed ſi est ei iniunctũ: siue priuatã, siue solẽnem egerit pœnitentiam, de cetero redire nõ ꝑt ad sæcularia negotia, qa quasi persona ecclesiastica est, vt ℣. dist. 1. c. aliud. j. c. de his. nisi sit negotium ꝙ sine peccato expediatur. j. ead. negotium.

" Pœnitentia peracta an sit licitũ ad sæcularẽ militiam redire.

2 Pol. l. 6. tit. 20. Bur. l. 19. c. 66. Iuo p. 15. c. 80.

Si *qui.*] Casvs. Qui solẽnẽ pœnitẽtiam egerũt, post ad militiã sæcularem sunt reuersi, x. annis pœniteant. Sed ſi de hac pœnitentia 3. annos exegerint, cõioni ecclesiæ restitui debẽt. & ſi pœnitentes vere extiterint: eps poterit de pœnitentia imposita relaxare. ſi aũt negligentes: explere debent prorsus tempora constituta. 27. q. 1. deuotam.

g ¶ *Darent.*] ad vsurã, vel ad negotiationẽ. H. 88. dist. fornicari.

h ¶ *Decem.*] 27. quæst. 1. deuotam.

Additio. 82. dist. presbyter. Archid.

i ¶ *Triennium.*] i. primum tẽpus triennij.

k ¶ *Quo.*] triennio. ℣. ea. q. 2. latorẽ. de consec. dist. 4. eos quos.

l ¶ *Fuerint.*] extra eccleſiam [a] existẽtes, & audientes officiũ supple intrẽt ecclesiam, quatur, quem animus suus damnat. Se enim iudicat, qui fructus pœnitentiæ non habentem à se non elõgat. Laudet enim, & amet, quos digne fructificare non ignorat: quærat fructus dignos, & ſi non dignos pẽnitẽtiæ. Sunt enim fructus digni, virtutum fructus, qui non sufficiunt pœnitentibus. Pœnitentia enim grauiores exposłulat, vt sic pacetur ecclesia, vt pacata dolore, & gemitibus, mortuis impetret [a] veniam.

a De hoc de conſ. dist. 4. eos. Petr.

A ¶ Et quãta virtus.] *In originali est*, Et quanta victus fuerit impugnationes, *Sed ob gloſſam non est mutatum. Multa autem alia & magni ponderis emendata sunt (vbi per eamdem licuit) & ex ipso originali, & ex vetustis Gratiani codicibus.*

B ¶ Vbi & maius.] *In originali legitur*, Vbi magis terribilis sententia peccantes separabit in ignem.

Item Leo Papa epist. 90. al. 92. ad Rusticum episcopum, c. 9.

¶ Pœnitentes negotiationis lucra abiiciant. C. II.

2 [1] Q Valitas lucri negotiantem [b] aut excusat, [A] aut arguit: quia est & honestus quæstus, & turpis. Verũtamen pœnitenti vtilius [c] est etiam dispendia pati, quàm periculis negotiationis obstringi: qa difficile est interementis, vendentisque commercium nõ interuenire [d] peccatum.

A ¶ Excusat.] *Sic ex originali, & Polycarpo, & Iuone, & Burchardo: nam in Gratiani exemplaribus erat*, accusat.

Idem ibidem, cap. 10.

¶ Post pẽnitentiam ad militiam sæcularem redire non licet. C. III.

2 Contrarium est omnino ecclesiasticis regulis, post pœnitentiæ actionem redire ad militiam [c] sæcularem: cum Apostolus dicat [Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus.] Vnde non est liber à laqueis diaboli, qui se militiæ mundanæ voluerit implicare.

Item ex Nicæno concilio, c. 11.

¶ Decennio pœniteant, qui post pœnitentiam ad sæcularem militiam redeunt. C. IIII.

Si qui [f] vero per Dei gratiam vocati, primo quidem ostenderunt fidem suam depoſito militiæ cingulo, post hæc autem ad proprium vomitum sunt reuersi, vt & pecunias darent [g], & ambirent redirẽt rursum ad militiam: isti decem [h] annis sint inter pẽnitentes post primũ triennium [i], quo [k] fuerint [l] inter audiẽtes. Ab omnibus vero præcipue illud obseruetur, vt animus eorum, & fructus pœnitentiæ attendatur. [m] Quicumque enim cum omni timore, & lacrymis perseuerantibus, & operibus bonis conuersionem suam non verbis solis, sed opere, & veritate demonstrãt, cum tempus statutum etiam ab his fuerit impletum, & orationibus iam cœperint communicare, licebit episcopo humanius etiam circa eos aliquid cogitare. Qui vero indifferenter habuerint lapsum [n] & sufficere sibi, quòd intra ecclesiam introierint, arbitrantur, isti omnimodo tempora statuta complebunt.

¶ *Caput hoc est posterior pars capitis vndecimi ex prisca versione: quæ versio est omissa in postrema quattuor tomorum Colonienſi conciliorum editione, & eius loco quatuor versiones positæ, ex quibus facile corrigi possunt quæ in hac interdum obscure, & mutilatæ dicuntur. Quod vero ad sententiam canonis pertinet, legenda sunt, quæ à Zonara, ac Balsamone in ipsius explicatione, & à Ruffino libro 10. historiæ Ecclesiasticæ, c. 6. & à Cardinali Varmienſi contra Brentium libro tertio afferuntur. Agitur enim de illis militibus, qui impio Licinio vetante cingulum militiæ ab iis retineri, qui fidem Christo datam seruare vellent, illum abiicere, quàm fidem frangere maluerant, ac tamen postea cupiditate terrena victi, illum recuperare conati fuerant, quod argumento erat ipsos à fide desciscere. In codice vero canonum hæc est inscriptio huius capitis.* De his, qui abrenuntiauerunt, & iterum ad sæculum sunt regressi.

Item ex concilio Aurelianenſi 1. c. 13.

¶ A communione suspendantur, qui post pœnitentiam ad secularia redeunt. C. V.

De his, qui suscepta [o] pœnitentia religionem suæ professionis obliti, ad sæcularia relabuntur, placuit eos & à communione suspendi, & ab omnium catholicorum conuiuiis separari. [p] Quòd ſi post interdictum, cum eis quisquam præsumpserit manducare, & ipse communione priuetur.

Item Gregorius vij. in synodo Romana celebrata anno 1078. c. 6.

¶ Quæ sit falsa pœnitentia. C. VI.

3 Falsas pœnitentias dicimus, quæ non secundum [q] auctoritatem sanctorum patrum pro qualitate criminum imponuntur. Ideoque quicumque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod sine peccato exerceri non possit [r], ſi culpis grauioribus irretitus ad pẽnitẽtiã venerit, vel qui bona alterius iniuste detinet, vel qui odium in corde gerit, recognoscat se veram pœnitentiam non posse peragere, per quam ad ęternam vitam valeat peruenire, nisi negotium derelinquat, vel officium deserat, & odium ex corde dimittat, bona, quæ iniuste abstulit, restituat [s], arma [A] deponat, vlteriusque non ferat, nisi consilio religiosorum episcoporum pro defendenda [t] iustitia. Ne tamen desperet [u], interim quidquid boni facere poterit, hortamur, vt faciat: vt omnipotens Deus cor illius illustret ad pœnitentiam.

† *al. ne*

A ¶ Arma.] *Totum hoc membrum quod pertinet ad arma, in originali, & Polycarpo est anre verba illa*, negotium derelinquat. *Sed ob gloſſam ordo non est restitutus.*

Item Gregorius in homil. 24. Euangel.

¶ Post conuersionem ad negotium redire non licet, quod sine peccato agi non potest. C. VII.

vel post primum annum intrent ad ecclesiam: sed vsq; ad triennium sunt inter audientes, nõ tñ cõicantes, vt ℣. ea. q. 2. latorẽ. H.

m ¶ *Attendatur.*] hæc clausula non pertinet ad præcedentia, sed hic potest legi clausula superior post primam. L.

n ¶ *Lapsum.*] non curãdo qd̃ lapsi sunt. L.

o De his qui susceptã.] ℣. dist. 50. c. vlt. H.

p ¶ *Separari.*] ℣. 27. q. 1. deuotam.

Falsas pœnitẽtias.] hæc est 3. pars di. in qua probat, ꝙ pœnitentia est falſa, quæ nõ imponitur secundũ canones. Io. de F. Casvs. H. sic ponit hunc casum. Primo ostẽdit q̃ sit falsa pœnitentia: postea ostendit ꝙ si qs exercet tale officium, quod sine peccato exerceri non potest, vel si aliqs bona alterius detinet in iuste, vel si qs odium in cor̃de suo gerit, nullus talis ꝑt agere veram pœnitẽtiam, nisi illud officium relinquat. & si hoc non ꝑt facere, pœnitentiam agere nõ ꝑr. Itẽ qdqd boni ꝑt faciat, vt Deꝰ cor eius ad verã pœnitentiam illustret. Sequens c. scilicet, negotium, patet.

q ¶ *Auctoritatem.*] id est, non consideratis circũstantiis. vel si ibi certa pœna statuitur: ſi minor imponitur, falsa est, nisi ex causa temperetur. 1. q. 7. c. 2. Laur.

r ¶ *Non possit.*] difficultas notatur, non impossibilitas. ℣. ead. qualitas. Lau.

3 sen. 4. di. 16 Polyc. l. 6. tit. 20.

s ¶ *Restituat.*] 14. q. 6. si res.

t ¶ *Pro defendenda.*] ℣. 23. q. 5. excommunicatorum. H. ℣. ea. q. 2. latorem.

u ¶ *Ne tamen desperet.*] licet prædicta non faciat. Laur.

a ¶ Neg

Source : BIU Cujas

a NEgotium.] ¶*Non fuit,&c.* Jalij non habent,non,& tunc recte concordat cum duobus præcedent.cap.quia peccatum est, si exerceat prædictas negotiationes.sed si habetur,non,bonum est: quia non est peccatum si excolat agros,& vineas,aut cognoscat vxorem causa prolis.immo sicut sine peccato prius hoc faciebat ita nunc facere debet,& potest.H.

NEgotium,quod ante conuersionem sine peccato extitit, hoc etiam post conuersionem repetere culpa non fuit [a]. *& infra.* ¶Sunt enim pleraq; negotia,quæ sine peccatis exhiberi aut vix,aut nullatenus possunt.Quæ ergo ad peccatum implicant, ad hæc necesse est,vt post conuersionem animus non recurrat.

Item Innocentius Papa I I. in concilio Romano,c.22.[1]

¶De eodem. C. VIII.

4 FRatres [b] nostros episcopos, & presbyteros admonemus, ne falsis pœnitentiis laicorum animas decipi,& in infernum pertrahi patiantur.Falsam autem pœnitentiam esse constat, cum spretis pluribus de vno solo pœnitentia agitur,aut cum sic agitur de vno, vt non discedatur ab alio. Vnde scriptum est[qui totam legem obseruauerit,offendat autem in vno, factus est omnium reus. [c]]scilicet, quantum ad vitam æternam.sicut enim si peccatis esset omnibus in uolutus:ita si in vno tantum maneat æternæ vitæ ianuam non intrabit. [d] Falsa etiam fit pœnitẽtia, cum pœnitens ab officio, vel curiali vel negotiali non recedit: qđ sine peccato [e] agi nulla ratione prævalet: aut si odium in corde gestetur, aut si non offenso cuilibet satisfiat, aut si non indulgeat offendendi offensus, aut si arma quis contra iustitiam gerat.

DISTINCTIO VI.

1. ps *Vi*[2] *autem*[f] *debeat fieri confessio, vel qualem illum oporteat esse, qui aliorum crimina iudicat, ex eodem libro de pœnitentia, c.*

10. *docetur:cum dicitur.*[g]

C. I.

3 QVi vult [h] confiteri peccata, vt inueniat gratiam, quærat [i] sacerdotem scientem ligare & soluere:ne,cum negligens circa se extiterit,negligatur ab illo, qui eũ misericorditer monet, & petit,ne ambo in foueã cadant, quam stultus euitare noluit.Tãta itaq; vis confessionis est,vt si deest sacerdos,cõfiteatur proximo.Sæpe [k] enim contingit,q; pœnitens non potest confiteri coram sacerdote: quem desiderãti nec locus, nec tempus offert:& si ille cui confitebitur, potestatem soluẽdi non habet, fit tamen dignus venia ex desiderio [l] sacerdotis, qui socio cõfitetur turpitudinem criminis. Mũdati enim sunt leprosi,dũ irẽt ostendere ora sacerdotibus,antequã ad eos peruenirent.Vnde patet Deum ad cor respicere, dũ ex necessitate prohibetur ad sacerdotes peruenire. Sæpe quidem eos quærunt sani,& læti:sed dũ quærũt, antequam perueniant ad eos moriuntur.Sed Dei misericordia est vbique,qui & iustis †nouit parcere,& si non tã cito [m],sicut si soluerentur à sacerdote. Qui igitur omnino confitetur,sacerdoti meliori,quam potest,cõfiteatur:& si peccatum occultũ est, sufficiat referre in notitiã sacerdotis,vt grata sit oblatio muneris.*& infra.c.12.* ¶Laboret itaq; pœnitens in ecclesia esse,& ad ecclesiæ vnitatẽ tendere:nisi enim vnitas ecclesiæ succurrat;nisi,quod deest peccatori, sua operatione† [n] cõpleat,de manibus inimici non eripietur [o] anima mortui.Credendum est enim (& pietas fidei expostulat credere) q; omnes eleemosynæ totius ecclesię,& orationes,& opera iustitiæ,& misericordiæ succurrant recognoscenti mortem suam ad conuersionem suam. Ideoque nemo digne pœnitere potest,quem non sustineat vnitas [p] ecclesiæ: ideoque non petat sacerdotes per aliquam culpam ab vnitate q ecclesiæ diuisos.Iudas [r] enim pœnitens iuit ad Pharisęos,reliquit Apostolos,nihil inuenit auxilij, sed augmentum desperationis.Dixerunt enim [Quid ad nos?tu videris:]si peccasti,tibi sit:non tibi succurrimus, non peccata tua charitatiue suscipimus, non comportanda promittimus: non qualiter deponas onus,docemus. Quid enim nobis, & misericordiæ, qui nec opera sequimur iustitiæ? isset † [s] ad fratres, isset ad illos,qui orauerant pro socru Petri febricitante, qui Chananæam improbam misericordiæ obtulerant. Interrogasset Petrum pro se lacrymas effundentem : non fu-

QVi vult confiteri.] Casvs.Hoc c.licet sit prolixũ,facile tamen & vtile est.Diuiditur tñ hoc c.in 3.partes. In j.parte dicitur, q; pœnitens, q vult agere pœnitentiã,& sua peccata confiteri,quærat discretum sacerdotem scientem soluere & ligare.& si sacerdos haberi non potest,confiteatur proximo:quia ex sola contritiõe & desiderio sacerdotis impetrat veniam, q locio confitetur.In ij.parte dr,q; q ex cõfessione vult veniam consequi,debet in vnitate ecclesię esse,& sacerdotibus nõ diuisis ab ecclesia cõfiteri: alioquin inutiliter cõfiteretur,sicut apparet in Iuda. In 3. parte dicitur, q; sacerdos,q digne vult soluere vel ligare,debet in se iudicare quod dicit in alio puniendo, & habere scientiam discernendi inter lepram & lepram,& diligẽter de peccato in uestigare, & de omni eius varietate: qb.sic †*ist*is] vr legendum. cognitis,sit ipse peccatori beneuol[o], put viderit expedire.In fine dicitur,q; superior nõ debet semper pœnitentem suæ dignitati restituere, nec à sua dignitate semper eiicere.*Hi qui.*f.Phari sęi. Secũda pars incipit ibi, *Laboret itaq;*. Tertia ibi,*Sacerdos itaque.* Quæ postea se quũtur vsq; ad distinctionem plana sunt.

Luc.17.

h ¶ *Qui vult.*] à loco isto vsq; ad verbum, laboret itaque,&c.habetur ẽ. dist. 1. quem pœnitet.& ibi expositum est.Lau.

† *opitulatione*]orig.

i ¶ *Quærat.*] hoc põt intelligi qñ ecclesia plures sacerdotes habet.“ tũc.n.ad melio rem sacerdotẽ debet accedere. Vel hoc qñ prius cõfessus est suo sacerdoti, postea vadit ad alium,si suus ignoret secundũ qualitatem delicti ei pœnitentiam imponere. ar.j.c.placuit. qa q̃to plurib.cõfitetur, tãto citius veniã cõsequitur.ẽ.dist.1.quẽ pœnitet. licet G. aliter intelligat. j.ea.c.sacerdos.§.quod autem.L.

“ Sacerdos melior proconfessione est eligẽdus

k ¶ *Sæpe enim.*] j. de cõse.di.4.sanctũ.ẽ.26. q.6.si aliqs fuerit.H.

Matth.27.

l ¶ *Ex desiderio.*] j.33. q.5.quod Deo.

m ¶ *Si non tam cito.*] quantum ad pœnam purgatorij.L.

n ¶ *Operatione.*]f.vt sit de sua vnitate, & in eadẽ cõplectitur.H.

o ¶ *Non eripietur.*] si contempsit ecclesiæ suffragia.L.

p ¶ *Vnitas.*]quia extra ecclesiam nemo saluabitur,vt 24.q.1.quicunque.Lau.

q ¶ *Ab vnitate.*]etiam in necessitate.32.dist.c.præter.§.verum.Lau.

r ¶ *Iudas.*]ẽ.ead.dist.1.§.alij econtra.c.iis potestatis.Hug.

s ¶ *Isset.*]id est,ire debuisset.H.

n ¶ *Operatione.*] f.& aliis bonis operib. ẽ. ea.dist.1.§.alij.c.multiplex. 26.q.7.c.1.arg. 13.q.2.animæ.H.

†*si isset*]ori. antiquum. Luc.4. Matth.15. Ioan.11. Luc.7.

a Adhuc tũc potuisset veniã impetrare,vt ẽ.e.di c.his ptãtis.

a ¶ *Negotium.*] ¶ *Non fuit,&c.* Jalij non habent,non,& tunc recte concordat cum duobus præcedent.cap.quia peccatum est, si exerceat prædictas negotiationes.sed si habetur,non,bonum est: quia non est peccatum si excolat agros,& vineas,aut cognoscat vxorem causa prolis.immo sicut sine peccato prius hoc faciebat ita nunc facere debet,& potest.H.

F *Ratres.*] hæc est 4.pars dist.in qua ostẽdit magister, qualiter intelligatur illud Iacobi Apostoli, Qui peccat in vno, factus est omnium reus. Io. de Fant.

Casvs. Monet Innoc. prælatos, ne laicos decipi falsis pœnitentiis patiãtur. Secũdo dicit, q; falsa pœnitentia est cũ qs est in plurib.delictis,&vult tm pœnitere de vno: quod probat auctoritate Iacobi. Tertio dicit q; falsa pœnitentia est, cum qs ab officio nõ recedit, quod sine peccato exerceri non potest.Vel si odiũ gerit in corde. Vel si nõ satisfacit offenso. Vel nõ indulget offendenti. Vel arma portat contra iustitiam.

1 Et in conc. Vrbani ij. apud Melph. c. 15. Et in conc. Greg. vij. anno 1080. Sent. 4. di. 15

b ¶ *Fratres.*]ẽ.e.dist.3. c. prima. §. item opponitur. verſi.item si illa.Hug.

Iac.2.

c ¶ *Reus.*] ẽ.e.dist.con sideret. 86.dist.pasce. & c.qui clementiam, H.Arg.cõtra testes & instrumẽta. ẽ.dist.86. c.3. Arg.contra.C.de transact.si ex falsis.

d ¶ *Non intrabit.*]non tamẽ tm punietur.H.

e ¶ *Peccato.*] ẽ.25.dist. qualis.H.

Vi autem debeat.] Hæc dist. diuiditur in 3 partes. In quarum prima quęritur cui debet qs confiteri,&est dicendum q; meliori sacerdoti quem hre possit. Secunda ibi, *Caueat.* Tertia ibi, *Quod autem.*Ioan.de Fant.

2 in libr.de vera,&falsa pœnit.inter opa B.Aug.

Casvs. Hic intitulatur 6.dist.in qua quęritur cui sit confessio facienda.Et dicẽdum est,q; debet fieri proprio sacerdoti: si autẽ minus discretus sit, cum eius cõsilio & licentia ad discretũ accedat. si aũt ipse nolet dare licentiam,faciat hoc superioris auctoritate.8.q.3.Artaldus. sacerdos tñ dẽt ab ecclesia tolerari. In necessitate tñ pt ẽt laico fieri,vt j.eo.c.1.

3 Sen. 4.dist. 17. ẽ. dist. 1. quem pœnitet. §. quare qui.

f ¶ *Cui autem.*] hic intitulatur *6.*distin. vbi quæritur cui sit confessio facienda,& quali.“ & quidem facienda est sacerdoti si fieri pt,&suo:si tñ fuerit intra ecclesiam, qui sciat soluere &ligare. alias enim ex iusta causa cuicumque est facienda, & etiam laico si vrgeat necessitas. j.ea.c.1.& c.placuit.ẽ.dist.1.quem pœnitet.Similiter cui& quali:quia discreto & à crimine mundato. j.ead.c.1.

“ Confessio cui facienda est.

g ¶ *Cum dicitur.*]ẽ.ead.dist.1.quem pœnitet.

Source : BIU Cujas

a ¶*Diuisos.*] ab vnitate ecclesiæ, s. ad Pharisæos, qui diuisi interpretantur. H.

"Pœnitentiã iniũgẽs dẽt esse sine peccato.

b ¶*Ante quem.*] 3. q. 7. iudicet. & c. qui sine.

c ¶*Iudicandus.*] " pec cant ergo dum in cri mine sunt sacerdotes iniungẽdo pœnitẽtiã, &verũ est, vt ꝛ. 3. q. 7. sacerdos. §. in Euangelio. Quid ergo si in necessitate suus paro chianus petat ab eo pœnitẽtiam? Resp. cõteratur, & statim iniungere poterit. 13. di stinct. in summa. H.

† *profertur*] orig.

d ¶ *Damnosum.*] id est, damnabile.

e ¶*Sine peccato.*] mor tali. H.

Ioan. 8.

f ¶*Semper remittebantur.*] 12. q. 2. gloria. ĩ. de cõse. dis. 3. aquam. H. Arg. " q veniale si ne mortali remittatur, quod non credo. hic ergo venialia dicũtur quẽdã, q̃ reuera mortalia fuerunt. sed tũc venialia dicebantur: qa legis cæremoniis remittebãtur q̃tũ ad pœnam legis euitandã: quo ad Deum aũt ñ remittebãtur.

"Veniale si ne mortali ñremittitur

a Venialia ergo dicebãtur ĩ lege q̃ sine morte vel mutilõnem exigebãt. A.

g ¶*Criminale.*] hic criminale dr̃ quod cæremoniis legis ñ remittebatur, vt adulteriũ. ar. 32. q. 1. quod aũt. L.

h ¶*Quod timuerunt.*] facerdotes Iudæorũ.

i ¶ *Quod illis.*] s. q ñ dẽt alios iudicare. L.

*k ¶*Quod tunc quisq;.*] scilicet crimen iudicandum iudicare. L.

l ¶ *Qui in hoc.*] quod iudicãdus iudicat. L.

" iudex nõ sit iuris ignarus.

m ¶*Sciat.*] arg. q " iudex ignarus iuris non dẽt esse, nisi habeat peritiã & experimẽta causarũ per cõsuedinem. in auth. de iudi. in prin. col. 6. arg. ext. de cõsue. ex litteris. L.

n ¶ *Cognoscere.*] 38. distin. nulli sacerdotum. & c. omnes. H.

o ¶*Inuestigator.*] arg. " q specialiter à pœnitente quærendũ est an hoc vel illũd commiserit b. arg. 43. dist. fit rector. vers. quia increpando. ff. de quæst. l. 1. §. quoniam. extra de pœn. & re. omnis. p ¶*Erigere.*] ꝛ. ea. dist. 5. consideret. H.

" Pœnitens est interrogandus specialiter.

b Qđ de singulis circũstãtiis, sit q̃rẽdũ à pctõre, est argu. 30. q. 5. iudicantem. 23. q. 8. occidit.

q ¶*Consolando.*] scilicet pro ipso orando, prout sequitur.

r ¶*Doleat.*] id est, dolorem pro ipsius peccato ostendat.

s ¶*Perdat.*] per negligentiã. 81. di. dictũ. L.

t ¶*Mox.*] i. statim. arg. 50. di. absit. vel mox, i. indifferẽter, quædam enim nõ restituũtur, vt dixi 50. dist. miror.

u ¶ *Rescindenda.*] 50. dist. vt constitueretur cõtra. Sed hoc est q̃n peccatũ suum defendere volunt ex auctoritate, vt ꝛ. 82. di. plurimos. Vel hoc cum non est scandalũ multitudinem puniri. L.

† *Doceat.*] vera lectio.

x ¶*Reslitui.*] nisi in enormibus, vt 50. dist. miror.

S Acerdos, &c.] y ¶*Recitet.*] pone q̃ sacerdoti cõfitetur aliqs aliquod crimẽ, & excommunicat episcopus omnes huius criminis conscios nisi veritatem reuelauerint. est in quæstione an presbyter ei reuelare teneatur. Videtur hic q̃ non. & arg. ext. de of. or. si sacerdos. & ext. de adul. significasti. præterea hoc probare non potest presbyter, igitur dicere ñ debet. 6. q. 2. placuit, ꝛ. 2. q. 1. si pec cauerit. & q. 7. plerunque. præterea nonne secretũ fuit? ergo celare debuit. 22. q. 5. de forma. Item iste non debet dici sciens. 15. q. 5. presbyter. In contrarium facit, q̃ hæc pœna maior est in ecclesia, ergo magis vitari debet & formidari. 11. q. 3. nihil. Item in excõmunicatione nõ est tantum animæ detrimentum, sed & corporis. 11. quæst. 3. nihil. Sol. Dicunt quidã q̃ in secreto episcopo dicere potest vtpote q̃ prodesse possit, non obesse. 22. q. 5. hoc videtur. Alij cõtra*. Vel dic ibi sciuit vt homo, hic vt Deus. & præterea iste nõ conscius nec sciens dici debet.

1 Vide Isid. ĩ ꝓfatione de sum. bono.

† *al. auctore*

z ¶ *Peregrinando.*] vt ita agat publicam pœnitẽtiam, & etiam solennem, si non habetur spes de eius restitutione, vt 50. dist. illud. §. hanc autem pœnitentiam. ꝛ. 6. q. 2. placuit. cõtra. sed illa pœna non excludit hãc. Vel aliter ibi dixit episcopus eum peccatum commisisse in genere, non descendendo ad species: sed hic specificat. Vel ibi facta fuit confessio episcopo, vt socio vel homini, non vt Deo. ꝛ. 6. q. 2. c. 1. & 2. L.

2 sent. 4. di. 2 * Et iste vere dñt. Nũq̃ enim reuelanda cõfessio, nisi de cõsensu cõfitentis.

3 Poly c. l. 6. tit. 20. Anf. l. 11. c. 25.

4 ꝛ. in prin. c. qui vult.] Sent. ibid.

a *Lacuit.*] ¶ *Cui prius.*] 16. q. 1. §. ecce in hoc.

a ¶*Prius.*] no. q̃ prius debet confiteri suo sacerdoti, licet alteri post modum confiteatur. L.

5 ꝛ. 9. q. 2. placuit. Sent. ibid.

b ¶*Commisit.*] i. cuius parochianus est. ab alio enim non potest ligari vel solui. extra de pœn. & remiss. quod autem.

" Sacerdos prius pp imperitiam pt deseri, & alius adiri.

c ¶ *Pro ignorantia.*] " ergo pro ignorantia eius, auctoritate huius canonis poterit ire ad alium c fine

c ista fuit fnia L. q̃ seq tur Lan. pro ut no. ext. đ pœ. & re. ois

---

2 *Caueat sacerdos, ne peccata pœnitentium alius manifestet. Quod si fecerit, deponatur.*

Vnde Gregorius.

¶Deponatur sacerdos, qui peccata pœnitentis publicare præsumit.

C. II.

3 SAcerdos ante omnia caueat ne de his, qui ei confitentur peccata, alicui recitet y, non propinquis, non extraneis, neq; quod absit, pro aliquo scandalo. Nam si hoc fecerit, deponatur, & omnibus diebus vitæ suæ ignominiosus peregrinando z pergat.

3 4 *Quod autem dicitur, vt pœnitens eligat sacerdotem scientem ligare & soluere, videtur esse contrarium ei, quod in canonibus inuenitur, vt nemo videlicet parochianum alterius iudicare præsumat. Sed aliud est, fauore, vel odio proprium sacerdotem contemnere, quod sacris canonibus prohibetur: aliud, cæcum vitare, quod hac auctoritate quisque facere monetur, ne si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadant.*

Vnde Vrbanus Papa II.

¶ Cuilibet sacerdoti commissum, nisi pro eius ignorantia, alter sacerdos ad pœnitentiam non suscipiat.

C. III.

5 PLacuit, vt deinceps nulli sacerdotum liceat quemlibet cõmissum alteri sacerdoti ad pœnitentiam suscipere sine eius consensu, cui prius a se commisit b, nisi pro ignorantia c illius, cui pœ-

Source : BIU Cujas

licentia hominis ſcilicet illius presbyteri imperiti. ſufficit hoc à iure concedi. arg. ff. de cond. inſt. qui ſub. §. vlt. Sed nũquid credet ille extraneus ſacerdos ſimplici verbo eius pœnitentis, qui dicit ſuum ſacerdotem imperitum? Sic, quia non eſt veriſimile q̃ cum mendacio veniat ad pęnitentiã. c. ſancimus. 1. q. 7. Sed numquid eſt vtilis talis confeſſio, quam quis accipit à nõ ſuo iudice cõtra hãc conſtitutionem? nam ordinatus à nõ ſuo epiſcopo recepit veritatem ordinis. 7. q. 1. epiſcopus. Sed dico eam inutilem. " Væ ergo ſcholaribus, q̃ vadũt ad incluſos pro pęnitentia, & non vbi audiunt diuina per annum: quia & ibi decimas perſonales debẽt dare. extra de decim. nouum genus. L.

"Scholares quibus confiteri debẽt.

1 Sen. 4. diſt. 20. ſ. 32. q. 2. ancillam. §. nemo.

a ¶ *Confeſſus.*] vel quia non vult pœnitentiam dare: vel pro alia iuſta cauſa. Lau.

† *al. conſtituitur*

Empus.] In hac diſt. tractatur d̃ pęnitentia finali, " ſcilicet quæ in fine vitæ quæritur & accipitur, ſ. an valeat ad ęternam vitã conſequendam, vel nõ: & quid ſi fiat nõ ex charitate, ſed tantũ metu diuini iudicij? Et diuiditur in duas partes. In prima quarum dicitur, quod dictum eſt. Petr. Secunda ibi, *Quamquam.* P.

"Pœnitentia ĩ mortis articulo iniuncta vtrũ ſit vtilis.

2 Sent. ibid. Pol. l. 8. tit. j. Anſel. l. 11. c. 137. Burc. l. 18. c. 12. Iuo p. 51. c. 22.

TEMPVS VERO. Casvs. Hic intitulatur 7. diſt. qua quæritur vſque ad quod tps peccator ſit recipiendus ad pœnitentiam, hoc eſt an vtilis ſit pęnitentia, q̃ iniungitur in mortis articulo. & videtur Aug. in hoc dubitare, nec vult (vt videtur) in hoc præcedere. arg. ĩ. ea. ſi quis poſitus. Et forte ideo dubitauit: qa conſiderauit quod de facto contingit: qa vix aliquis poteſt diligne pœnitere in mortis articulo conſtitutus, dum mundũ conſiderat dum reſpicit filios & vxorem [a]. ĩ. e. §. vlt. Vel dubitare ſe oſtendit: non quia dubitet quid in hoc caſu tenẽdum ſit: ſed qa in talib. verbis terrere vult nos, vt in ſanitate agamus pœnitentiam. præciſe autẽ eſt reſpondẽdum ad hãc quæſtionẽ per auctoritatem Euangelij: qa in quacũq; hora peccator ingemuerit, &c. ĩ. diſt. 1. facilius. §. hoc idem. Procedit ergo hoc modo G. Primo probat vno cap. q̃ pęnitenti numquam eſt pœnitẽtia denegãda: poſtea adducit in cõtrarium duo c. vſque ad §. hoc autem. quæ contraria capitula per alias auctoritates Aug. ſoluit.

3 1. q. 3. Saluator.

a Dicit Hieronym. ſi ex collo tuo tibi nepos paruul⁹ pẽdeat: ſi in limine p̃ tu⁹ iaceat ſenex: ſi vbera q̃b⁹ te lacta mit mr̃ tibi oſtẽdat ſicgne pœnitere in mortis articulo conſtitutus, dum mundũ conſiderat dum reſpicit filios & vxorem [a]. ĩ. e. §. vlt. Vel dubitare ſe oſtendit: non quia dubitet quid in hoc caſu tenẽdum ſit: ſed qa in talib. verbis terrere vult nos, vt in ſanitate agamus pœnitentiam. præciſe autẽ eſt reſpondẽdum ad hãc quæſtionẽ per auctoritatem Euangelij: qa in quacũq; hora peccator ingemuerit, &c. ĩ. diſt. 1. facilius. §. hoc idem. Procedit ergo hoc modo G. Primo probat vno cap. q̃ pęnitenti numquam eſt pœnitẽtia denegãda: poſtea adducit in cõtrarium duo c. vſque ad §. hoc autem. quæ contraria capitula per alias auctoritates Aug. ſoluit.

† *al. conſortio*

b *Nemo deſperandus eſt.*] ĩ. de nemine deſperandum eſt. Arch.

c *Maturiore.*] 32. q. 2. ancillam. cuius hæc pars eſt. Lau.

QVAM QVAM. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua dicitur, quòd ſi quis vere vult pœnitere, hoc ſanus faciat. Pet.

SI *quis poſitus.*] Casvs. Quæſitum fuit ab Auguſt. an danda ſit pœnitentia in mortis acticulo conſtitutis, & an ſit eis vtilis. Et reſpondet dicens, q̃ nulli eſt pœnitentia deneganda, ſed non præſumit quòd eis ſit vtilis, neque eis ſecuritatem promittit. vnde hortatur quemlibet, vt in ſanitate pœnitentiam agat, ſi digne vult veniam obtinere.

d ¶ *Accipit.*] notificatam nõ aũt impoſitã: qa in tali articulo nõ imponitur, vt 26. q. 6. presbyteri. & c. agnouimus. & q. 7. c. 1. L.

e ¶ *Reconciliatur.*] qa forte erat excommunicatus, vel abſolutus per officium ſacerdotis à pœnitentia, quę ei impõi debebat. L.

f ¶ *Dimiſerunt.*] i. videntur dimiſiſſe te.

g ¶ *Non tu illa.*] more humano loquitur. ſp enim præſumitur cõtra iſtum, q̃ non vere pęniteat, niſi euidens ſignum appareat. argum. 57. diſt. ſi quis in ægritudine. Hug.

Idem ibidem.

C. IIII.

SI quis [A i] autem, &c. *& infra.* ¶ Baptizatus ad horã ſecurus hinc exit, fidelis bene viuens ſecurus hinc exit: agens pęnitentiam, & reconciliatus, cum ſanus eſt, & poſtea bene viuens, ſecurus hinc exit. Agens pœnitentiam ad vltimum, & reconciliatus, ſi ſecurus hinc exit, ego non ſum ſecurus. Vnde ſecurus ſum, dico, & ſecuritatem do: vnde non ſum ſecurus, pęnitentiam dare poſſum, ſecuritatẽ dare non poſſum. *& poſt pauca.* ¶ Sed vnde [B] ſcis (inquis) ne forte Deus dimittat mihi? verum dicis: vnde? neſcio. Illud ſcio, hoc neſcio. Nam ideo do tibi pęnitẽtiam, quia neſcio: nam ſi ſcirem tibi nihil prodeſſe [k], non tibi [l] darem. Item ſi ſcirem tibi prodeſſe, non te admonerem, nõ te terrerẽ. [4] Duæ res ſunt: aut ignoſcitur tibi, aut non ignoſcitur. Quid horum tibi futurum ſit, neſcio. Ergo tene certum, dimitte incertum.

A ¶ Si quis autem.] *Apud B. Aug. ſequuntur verba, quæ relata ſunt paulo antem cap.* ſi quis poſitus, *vſque ad verſ.* bene hinc exit.

B ¶ Sed vnde ſcis.] *Hæc apud B. Aug. ſequuntur poſt vltima verba eiuſdem c.* ſi qs poſit⁹.

Hoc autem quare Auguſtinus dixerit, Cyprianus oſtendit, libro 4. epiſt. 2. ad Antonianum dicens.

C. V.

IDcirco frater chariſſime pęnitentiam non agentes, nec dolorem delictorum ſuorum toto corde, & manifeſta lamentationis ſuę profeſſione teſtantes, prohibendos omnino cẽſuimus à ſpe communicationis, & pacis, ſi in infirmitate, atq; in periculo cœperint deprecari: quia rogare illos non delicti pœnitentia, ſed mortis vrgentis admonitio compellit: nec dignus eſt in morte accipere ſolatium, qui ſe non cogitauit eſſe moriturum.

Item Aug. in lib. de pœnitentia, c. 17. [5]

C. VI.

[6] NVllus expectet, quãdo iam non poſſit peccare. Arbitrij enim quærat libertatẽ, vt delere† poſſit commiſſa, non neceſſitatem. Qui prius itaque à peccatis relinquitur, quàm ipſa relinquat, ea nõ libere, ſed quaſi ex neceſſitate condemnat. Licet enim latro veniam meruiſſet in fine de

† *al. abſtrictus*

SI quis vere vult pœnitere, hoc ſanus faciat. Pet.

SI *quis poſitus.*] Casvs. Quæſitum fuit ab Auguſt. an danda ſit pœnitentia in mortis acticulo conſtitutis, & an ſit eis vtilis. Et reſpondet dicens, q̃ nulli eſt pœnitentia deneganda, ſed non præſumit quòd eis ſit vtilis, neque eis ſecuritatem promittit. vnde hortatur quemlibet, vt in ſanitate pœnitentiam agat, ſi digne vult veniam obtinere.

d ¶ *Accipit.*] notificatam nõ aũt impoſitã: qa in tali articulo nõ imponitur, vt 26. q. 6. presbyteri. & c. agnouimus. & q. 7. c. 1. L.

e ¶ *Reconciliatur.*] qa forte erat excommunicatus, vel abſolutus per officium ſacerdotis à pœnitentia, quę ei impõi debebat. L.

f ¶ *Dimiſerunt.*] i. videntur dimiſiſſe te.

g ¶ *Non tu illa.*] more humano loquitur. ſp enim præſumitur cõtra iſtum, q̃ non vere pęniteat, niſi euidens ſignum appareat. argum. 57. diſt. ſi quis in ægritudine. Hug.

Hæc & duo ſequentia c. accepta ſunt ex homil. 41. B. Auguſtini, ſed primum hoc ordine, multiſque verbis mutatis. Atque ideo Burchardus, & Iuo non ex Auguſtino, ſed ex dictis Auguſtini citant. Quare nihil mutatum: ſed præſtat omnino homiliam ipſam legere. Eadem in bibliotheca ſanctorũ patrum, tomo 7. tribuuntur B. Cæſario Arelatenſi epiſcopo.

Idem in eadem homilia, paulo ſuperius.

C. III.

QVi egerit veraciter pęnitentiam, & ſolutus fuerit à ligamento, quo erat adſtrictus†, & à Chriſti corpore ſeparatus, & bene poſt pęnitentiam vixerit, ſicut ante pœnitentiam viuere debuit, poſt reconciliationem quandocũque defunctus fuerit, ad Deum vadit, ad requiem [h] vadit, regno Dei nõ priuabitur, à populo† diaboli ſeparabitur.

† *al. conſortio*

Qvi egerit pœnitentiam.] Casvs. Dicitur hic, quòd ſi quis egerit veraciter pœnitentiam, & bñ poſt pœnitentiam vixerit, poſt recõciliationem ſecurus hinc exit, ſicut poſt baptiſmum. qui autem in articulo mortis pœnitentiam agit, vtrum ſecurus hinc exeat, dicit Auguſt. ſe dubitare. H. autem vnum cap. facit ab illo c. *ſi quis poſitus.* vſque ad §. *hoc autem.* qui §. per ſe patet.

4 Sent. ibid.

h ¶ *Ad requiem.*] ſ. recta via, ita q̃ nec purgatorium ſentiat pro illis peccatis pro quibus pœnituit. *Lau.

*id eſt intergre etiam ſatisfecit.

i *Si quis.*] habes ĩ. diſt. 3. vlt. in c. ſi quis autem. H.

k ¶ *Tibi nihil prodeſſe.*] C. de prob. ad probationem.

l ¶ *Non tibi darem.*] ĩ. 95. diſt. illud. arg. H.

Idcirco.] Casvs. Dicitur hic, quòd qui veram pœnitentiam non agunt & ex toto corde, prohibẽdi ſunt à ſpe communionis & pacis: quia tales compellit ad pęnitentiam neceſſitatis articulus, & non delictum.

ſin lib. de vera & falſa pœnit.

6 Sent. ibid.

Nvllus expectet.] Casvs. Dicit Aug. quòd nullus debet expectare vt agat pęnitẽtiam in morte. Nec debet ex eo ſumere auctoritatem, quòd pęnitẽtiam latronis Chriſtus in eio fine ſuſcepit: quia ille non ſolum pœnituit, ſed etiam baptiſmum recepit. vnde non eſt mirum, ſi ſtatim volauit ad patriam, ſicut eſt de quolibet, qui in ſuo fine baptizatur: ſecus eſt de eo qui pœnitet ſine baptiſmo. Supponit etiam quòd quilibet in morte ſua non tantum debet timere pœnam, ſed etiam ſperare gloriam.

† *al. delere*

Luc. 23.

QVOD

Source : BIU Cujas

QVOD QVONIAM VIX. Casvs. Dicit H. ꝙ hæc sunt verba Augst. vsque ibi, *Dixit conuersum.* Vel ꝑt dici, ꝙ omnia sunt verba Aug. vsq; ad finē, & loqtur Augu. de se in tertia psona, vt dicit H. & casus facilis est, & eū per te videbis: qa multa repetit, quæ superius dixit.

Vòd autem.] Hæc q. diuiditur ī 4. partes. In quarū prima probat magister superficialiter, ꝙ tpe festiuo vel ieiunij nullus debet vxorem suā cognoscere: quod est cōsiliū. Secūda ibi, *Cum propria.* Tertia ibi, *Hinc etiam.* Quarta ibi, *Hæc autem.* Io. de Fantu.

1. Cor. 13. Casvs. Hic intitulatur 4. q. qua quæritur an tpe orationis quis valeat reddere debitum vxori, vt tempore quadragesimali, & ieiuniis statutis, & vigiliis Apostolorū, & similibus: & dicit H. ꝙ exactus semper tenetur reddere: alioquin mortaliter peccat, vt ī 1 ī. si quis autem. 27. q. 2. si tu abstines. sed vtrū possit exigere, de hoc diuersi sūt opin. Ezech. 33. Nam quidā inhærentes istis dñt ꝙ tpe orationis non dēt qs reddere debitum vxori. Alij intelligūt ea de consilio. Tu aūt dicas ꝙ causa incontinentiæ, vel filiorum ‡ anim*i*]ori. potest eam cognoscere, & exigere debitū, nec præcipitur ei vt abstineat, sed sub forma prohibitionis dissuadetur ei. sed ex cā saturādæ libidinis nō debet exigere: qa tūc mortaliter peccat secūdū H. secūdū alios venialiter. Et hoc intelligas in exigente.

a ¶ *Quòd autem.*] omisit magister qōnē positam in themate tanquam nihil dubitationis hñtem, quia quocunq; tpe exactus, ꝙ tenetur debitum reddere. 27. q. 2. si tu. & ī. prox. q. cap. 1. & ponit aliam satis affinē, "an "opi coniugali ā liceat tpe orōnis vacare. liceat tēpore orationis vacare coniugali operi in exigendo, & sup hoc notat diuersas opiniones. nā quidam a VtB. & Isid. a inhærentes isti cap. dñt ꝙ tpe orationis non debet qs cognoscere vxorē suā. Alij vero intelligunt ea de consilio. tu mediā viā teneas. *Maior enim medijs gratia rebus ineſt*, Dic ergo ꝙ qñq; est præceptū nō cognoscere eā, qñq; cōsilium. Præceptum est ꝙ in his dieb. non cognoscat eam causa saturādæ libidinis. nā omni suo crimine, non tamen dedit baptizatis peccādi, & perseuerandi auctoritatem. Tunc enim baptizatus est, qui tūc primum in cruce Christum confessus est. Pœnitentia enim ſi in extremo hiatu vitæ aduenerit, sanat, & liberat in ablutione baptismi, ita ꝙ nec purgatorium sentiunt, qui in fine baptizantur: sed ipsi ditati bonis sanctæ matris ecclesię sunt recepturi multiplex bonum in vera beatitudine. Illi autem, qui cum potuerunt, numquam conuerti voluerunt, cōfitentes, cum iam peccare nequeunt, non sic facile acquirūt quod volūt. Oportet enim, vt pœnitentia fructificet ad hoc, vt mortuo vitam impetret. Scriptum est enim, sine charitate neminem saluum esse. Non itaq; in solo timore viuit homo. Quē ergo sero pœnitet, oportet non solum timere Deum iudicem, sed & iustum diligere: non timeatur pro pœna, sed ametur ꝓ gloria. Debet enim dolere de crimine, & de omni eius prædicta varietate. ¹ Quod quoniam ᴬ vix licet, de eius salute Augustinus potuit dubitare. Credo quidem illi, qui dixit, [Quacūque hora peccator ingemuerit, & conuersus fuerit, vita viuet.] Dixit conuersum, non tantum versum, vita viuere. Versum quidem puto, qui dolet de crimine: conuersum, qui dolet de omni ‡ eius, quā exposuimus, varietate. Vertitur à peccato, qui iam vult dimittere peccatū: conuertitur, qui iam totus, & omnino vertitur, qui iam non tantum pœnas non timet, sed ad bonum Domini contēdere festinat. Quæ conuersio, si cōtigerit alicui etiam in fine, desperandum nō est de eius remissiōe. Sed quoniam vix, vel raro est tā iusta conuersio, timendum est de pœnitēte sero. Quem enim morbus vrget, & pœna terret, ad verā vix veniet satisfactionem: maxime, cum filij, quos illicite dilexerit, sint præsentes, vxōr, & mundus ad se vocent. Multos enim solet serotina pœnitentia decipere. Sed quoniā Deus semper potens est, semper etiam potest in morte iuuare quib⁹ placet. Cum itaq; opus sit non hominis, sed Dei fructifera pœnitentia, inspirare eā potest, quandocunq; vult sua misericordia, & remunerare ex misericordia quos dānare potest ex iustitia. Sed quoniam multa sunt, quæ impediunt, & languentē retrahunt, periculosissimū est, & interitui vicinum, ad mortem protrahere pœnitentiæ remedium. Sed magnum est, cui Deus tūc inspirat. Si quis est igitur, qui veram tunc quærat pœnitentiam, expectet Dei clementiam, maiorem sentiens Dei bonitatem sua nequitia. Sed si etiam sic conuersus euadat, vitā viuat, & non moriatur: non tamen promittimus, ꝙ euadat omnem pœnā. Nam prius purgandus est igne purgationis, qui in aliud sæculum distulit fructum conuersionis. Hic autem ignis, etsi æternus non sit, miro tamen modo est grauis. Excellit enim omnē pœnam, quam vnquam passus est aliquis in hac vita. Nunquam in carne tanta inuenta est pœna, licet mirabilia passi sint martyres tormenta: & multi nequiter iniq tāta substinuerūt † supplicia. Studeat ergo quilibet sic delicta corrigere, vt post mortē nō oporteat talem pœnam tolerare. Quædam enim peccata sunt, quæ sunt mortalia, & in pœnitentia fiunt vitalia †, non tamen statim sanata. Sępe enim quidā ęgri morerētur, nisi medicarentur: non tamen statim sanātur: languet victurus, qui prius erat moriturus. Qui aūt impœnitēs moritur, omnino moriť, & ęternaliter cruciabitur. Qui eñ impœnitēs finiť †, si semp viueret, semper peccaret. At Dei est miserentis, ꝙ operatur finē peccātis †: ob hoc ēt sine fine torquebitur †, qa nunq̄ ditabitur virtute: semper plenus iniquitate, semper sine charitate, torquebitur sine fine.

cū aliàs peccat venialiter, maxime tñ causa incōtinētiæ, secundū nos, sic eā cognoscēdo in his dieb. pec cat mortaliter. Consilium vero est: vbi vult cognoscere eā causa sobolis, vel vitandæ fornicationis, hęc oīa intelligas in exigēte.

"nā vt præmiſi, sem- "per exactus tenetur reddere debitū, licet exigens hoc tpe peccet. ar. ī. e. q. 5. noluit, dñt tñ qdā ꝙ si ei constaret ꝙ vxor peteret debitum causa libidinis explendæ, non ei redderet.

"Maritus exactus ſp tenetur red dere debitū

Sciatis.] Casvs. Ostēditur in hoc c. ꝙ continētia præcedente dēt qs accedere ad Eucharistiā, & hoc probat Hiero. argumētando de pane ꝓpositionis ad panē, ꝙ de cęlo descēdit: nō ꝙ nuptias cōdēnaret, sed qa eo tpe quo mā ducaturi sumus agnū, est à carnalib. operib. abstinēdū. Seq. c. plana sunt vsq; ibi, *qui in caſtigatione.* & intelliguntur secundū præmissam distinctionē, vel de consilio, vel cū exigitur debitū causa libidinis saturandæ.

† *al. ſæpe ſub ſtinuerunt*

† *venialia*] orig.

b ¶ *Deſcendit.*] qualiter descendit, hēs de cōs. d. i. 2. sicut est ver⁹.

† *al. moritur vel finitur*

c ¶ *Non poteſt.*] pp reuerentiā sacramenti. Vel intelge cū cā saturādæ libidinis commiscetur ei, vel consiliū est. aliàs cū ex necessitate tenetur reddere, vt ī. q. prox. c. 1. quare puniretur ᵇ, cū tm pro mortali abstinendum sit à corpore Christi. ī. de consecr. dist. 2. quotidie. & c. si non sunt.

† *al. peccandi*

† *torquetur*] orig.

bArg. 23. q. 4 Nabuchodonosor. C. de adulte. l. Gracchus.

d ¶ *Complexibus.*] & causa libidinis explēdæ secūdum quosdā.

e ¶ *Debeamus.*] q̄tū in nobis est: alter tñ peccat exigēdo, sed reliquus nō peccat reddendo. nā & si peccat qui præcipit, non tamen peccat qui obedit. 23. q. 1. quid culpatur. versus finem.

a *Quotieſc*

2 in vigilia Paschæ de esu agni.

QVÆSTIO IIII.

I. ps *Vòd* a *autem orationis tempore coniugali operi vacare non liceat, B. Hieronymus in quodam ſermone ſcribit, ita dicēs.* ²

¶ Tempore, quo vxori debitum redditur, à carnibus agni abstinere oportet. C. I.

³ Sciatis fratres charissimi, quoniam quicunque vxori debitum reddit, vacare non potest orationi, nec de carnibus agni comedere debet. *Item paulo post.* ¶ Si panes propositionis nō poterant ab iis, qui vxores suas tetigerant, comedi, quanto magis panis ille, qui de cęlo descēdit ᵇ, nō potest ᶜ ab his, qui cōiugalib⁹ paulo ante hęrere cōplexibus ᵈ, violari, atq; contingi? non quo nuptias cōdemnemus (hoc enim nō dicimus) sed ꝙ eo tēpore, quo carnes agni māducaturi sumus, vacare operib⁹ carnis nō debeamus. ᵉ

3 Sen. 4. dist. 32. Iuo p. 8. c. 87.

¶ *Prior pars huius cap. vſque ad verſ.* Item, *de induſtria videtur in ſum mam collecta: reliqua autem ex originali eſt emendata, & aucta.*

Item Aug. ſerm. 2. de tempore [*id eſt, de 2. Dominica aduentus.*]

Source : BIU Cujas

a *Qvotieſcunque.*]¶*Feſtiuitates.*]de quibus inuenio in his capitulis.& j. de conſec.diſt.3.c.1.Hug.

“ infideles qui dicũtur b ¶ *Ab infidelium.*] “ infideles eos vocat qui peccant mortaliter.argum.23.q.4.forte. Vel quia non ſeruant fidem amicis ſuis.Vel ad differentiam fidelis.34.diſt.Chriſtiano.

c *Fratres.*] conſilium eſt.

d *Si cauſa.*] ¶*Conceſſum.*] Et ita videtur, ꝙ aliquod tempus prohibitum ſit, in quo nõ debeat vxorẽ ſuã cognoſcere cauſa ſobolis procreandæ,& ita nõ eſt cõſilium. ſed fac vim in eo quod dicit, videtur. nõ enim dixit, non eſt.Vel intelligas in caſu in quo loquitur cap.quando ſcilicet cognoſcit eã cauſa ſobolis : quia forte in eo caſu non debet ad eam accedere. ſecus ſi cauſa incontinentiæ.

1ſen.4.di.32

† *infeliti*]ve ra lectio.

e ¶ *Proceſſionis.*] i.rogationum,vt infra de conſec.diſt.3.pronuntiandum.

f ¶*Conceptus.*]ex quo, ſcilicet partus incipit moueri. hoc etiã conſilium eſt ſecundum nos. ſicut ẽt de menſtruata. diſt.5. ad eius vero. licet H.contradicat.

g ¶*Legem.*]5.diſtin.5. §.1.Ioan.

h *Chriſtiano.*]28. q.1.ſic enim.

i ¶*Non licet.*]i.nõ expedit,“ & ita licitum dupliciter dicitur.

2 Sent.ibid. Iuo p.8.c.84 Pan.l.6.c.21 “Licitum dupliciter dicitur.

k ¶ *A licitis.*] propter hoc & illud. j.ea.nec vxorem. Dic omnia hęc de conſilio intelligenda.

† *al. purgationis*]5.di.5

l ¶ *Ex conſenſu.*] hoc non eſt in Apoſtolo, ſed ibi eſt ſenſus auctoritatis Apoſtoli.vñ eſt arg. quòd potius ſit ſenſus auctoritatis Apoſtoli attendẽdus, quàm verba. extra de ver.ſig.propterea.

m ¶*Orationi.*]ſed dicit auctoritas, “Non definit orare qui bene facit. ſed quilibet reddendo debitum bene facit,ergo orat: quare ergo ceſſabit,vt orationi vacet?Reſpond.orare hic ſtricte ſumitur,ſecundum quòd oratio fieri debet in eccleſia.Vel hoc de exigente:aliud in reddente.ext.de conuer.coniu.quidam.Item nonne quotidie eſt orandum[a]?Videtur ergo quòd iugis continentia indicenda ſit coniugatis. ſed nomine orationis tempus deputatum ieiuniis,quibus ſic frequentius nititur oratio, intelligitur, vt tempus quadrageſimale, quattuor temporum, & ſanctorum vigiliæ. extra de obſer.ieiun.conſilium.

3 Sent.ibid. Iuo p.8.c.89 “ Orare nõ deſinit qui bene facit.

a Ad hoc 31. diſt.c.2.& c. ſi laicus. 36. diſt.c.vlt.

n ¶ *Nam ſecundum legem.*] Forenſem,id eſt,Romanam,vt C.de fer. quadraginta. vel Moſaicam, vbi dicitur, ecce ad lites & contentiones ieiunatis,& percutitis pugno impie.18.diſt.impietatis. Vel canonicam.15.q.4.placita.Ioan.

Qvi in caſtigatione.]Casvs.Dicitur hic,quòd ſi quis inter Dei flagella peccatum cognoſcit, & pœnitet quantum in ſe eſt, ab operibus carnis debet abſtinere.

b ſc.quia flagellatur & caſtigatur à Deo, ſecundum Hug.

o ¶ *Qui in caſtigatione.*]ſcilicet flagellorum. b

p ¶*Victus.*] id eſt,coniunctus & compunctus.Vel melius victus geritiui caſus, quaſi in abſtinentia & parcitate,ſcilicet ieiunando,& in ieiuniis ſe caſtigando.

q ¶ *Niſi egrediatur.*] quantum in ſe eſt : vel ſi vxor conſentiat,vt j. ead.Apoſtolus.

Vir cum propria.]Hæc eſt ſecunda pars quæſt.in qua probatur, quando eſt peccatum cognoſcere vxorem ſuam, & quando non.Ioan.de Fant.

Casvs.Beñ.ſic ponit hunc caſum.Greg.hic primo tractat de eo qui cauſa incontinentiæ vitandæ ſuam cognoſcit vxorem. Secundo de eo qui cauſa prolis habendæ. Tertio de eo qui cauſa libidinis ſuæ ſaturandæ.In primo caſu conſuluit ab ingreſſu eccleſiæ temporaliter ceſſandum.& hoc conſilium approbat vſus Romanorum : non ad condemnationem nuptiarum, ſed quia coniugalis commiſtio non poteſt fieri ſine culpa,vt probatur auctoritate Dauíd.In ſecundo caſu reliquit arbitrio viri an intret eccleſiã vel non.In tertio caſu præcepit, ꝙ ante ablutionẽ mentis ad ſacram communionem non accedat. Hu. vero ſic ponit. in principio loquitur qñ vir accedit advxorem cauſa incontinentiæ: in medio qñ cauſa liberorum:circa finem quando cauſa libidinis exſaturandæ. In primo caſu cõſulitur viro vt lauetur aqua & aliquantulum ceſſet ab ingreſſu eccleſiæ : quod fit ad reuerentiam loci propter peccatum,quod fit in tali coitu, & propter corporalem coinquinationem.In ſecundo caſu relinquitur ſuo arbitrio,& de intrando eccleſiam,& de accipiẽdo corpus Chriſti.In tertio nil đ hoc, vel đ illo ſtatuitur,ſed oſtenditur quòd peccat grauius quàm in duobus primis caſib.

1.Cor.7. Eſa.58. †*al.cadi*]or. Ioel.2.

r ¶ *Vir cum propria coniuge.*] Casvs. In prima parte loquitur de eo qui cauſa incontinentiæ ad vxorem accedit. Tali conſulitur ab ingreſſu eccleſię abſtinere vſque ad veſperam.In ſecunda de eo qui cauſa prolis eam cognoſcit.iſte talis ſi vult nõ ſolum intrare eccleſiam, ſed etiam corpus Chriſti accipere,permittitur. In tertia de eo qui cauſa libidinis explendæ : huic in iſto cap. pœnitentia non imponitur, & dicitur tamen de eo quòd grauius delinquat, quàm in primo caſu.

4ſen.4.di.31 Pol.l.6.tit.7 Iuo p.8.c.88

s ¶*Intrare.*]“ videtur ergo quòd multo fortius quis prohibendus ſit ab ingreſſu eccleſiæ pro mortali,cum hic impediatur pro veniali:& ita qui eſt in mortali, non debet eccleſiam ingredi, quod quidam admittunt.21. diſt.cleros.in ſi. & 11.quæſt.3. nullus ſacerdotum. & de pœn.diſt.1. qui ſanctus ſacerdos eſt. quod non eſt verum, niſi ſit excommunicatus. 11. q.3. excommunicatos. & c.cum excommunicato. vel interdictus.extra de off.deleg.ſane.de illis conſtat. vel niſi ſint contumaces.11.q.3.qui iubente. vel pœnitentes. 50.diſt.in capite.& quidam ſacrilegi.81.diſtinct.ſi qui.5.q.2.præſenti.& 12.q.2.de viro.aliàs quilibet poteſt ingredi, vt de conſecr.diſtinct.1.epiſcopus nullum. 1.quæſt.1.qui ſtudet.vbi dicitur quòd Dominus admiſit omnes peccatores intrare eccleſiam pręter ſimoniacos.potius enim frequentabit eccleſiam,qui eſt in mortali : vt Dominus eum conuertat per verba ſacerdotis,vt ſupra de pœniten.diſtinct.quinta,faſſas.in fin. Quod ergo hic dicitur, dictum eſt propter reuerentiam ſacri loci, & propter corporalem viri inquinationem magis quàm propter peccatum.

“ Eccleſiæ ingreſſus alicui ꝑ mortali pro hibendus.

t ¶ *Vſus.*] arg.pro conſuetudine Romanæ eccleſia ſeruanda, & verum eſt,cum hoc docet.11.diſt.nolite.

u ¶ *Voluptate.*] “ & ita coitus non poteſt fieri ſine peccato. hic applaudit ſibi Hug. & ſumit opinionem, quòd numquam opus coniugale ſine peccato poteſt exerceri. vnde etiam qui debitum reddit,peccat venialiter:quia ſemper eſt ibi quidam pruritus & voluptas in emiſſione ſpermatis.& ideo Chriſtus noluit naſci ex coitu : quia non poteſt fieri ſine peccato,&c. vigeſima ſeptima, quæſtione ſecunda,omne.ad finem. videtur ergo quòd teneatur aliquis peccare : quia tenetur reddere debitum,vt vigeſima ſeptima, quæſtione

“opus cõiugale an poſſit ſine pcto exerceri.

¶ A coniugali concubitu in ſanctorum ſolennitatibus eſt abſtinendum.

C. II.

1 QVotieſcunque aut dies natalis Domini,aut reliquę feſtiuitates [a] adueniunt, ſicut frequenter admonui, ante plures dies non ſolum ab infidelium † [b] concubinarũ conſortio,ſed etiam à propriis vxoribus abſtinete.

Item Ambroſius in ſermone de aduentu Domini.

¶ Diebus ieiuniorum à propriis vxoribus abſtinere oportet. C. III.

FRatres [c] non ſolum debetis ab omni immunditia abſtinere:ſed etiam ab vxoribus propriis ſtudioſiſſime contineatis.Nullus [A] omnino vxori ſuæ ieiuniorum diebus coniungatur.

A ¶Nullus.] *In hoc ſermone,qui habetur manuſcriptus in bibliotheca Vaticana, hinc vſque ad finem non habentur. Sed in alio ſermone manuſcripto de Quadrageſima hæc leguntur,* Nullus omnino vxori ſuæ iungatur ante octauam Paſchæ. *In pleriſque vetuſtis codicibus Gratiani hoc loco abſunt iſta verba,* ieiuniorum diebus : *de quibus tamen B. Ambroſius loquebatur:& ideo ſunt etiam in rubrica.*

Idem ſuper epiſt. 1.ad Corinth.in c.7.

C. IIII.

2 SI cauſa procreandorum filiorum ducitur vxor,non multum tempus conceſſum [d] videtur ad ipſum vſum:quia & dies feſti, & dies proceſſionis† [e],& ipſa ratio conceptus [f], & partus iuxta legem [g] ceſſari temporibus his debere demonſtrant.

Item Auguſtinus in libro quæſtionum veteris,& noui teſtam.quæſt.127.

¶ Vxoris vſus certis diebus ceſſare iubetur. C. V.

3 CHriſtiano [h] cum vxore ſua conuenire aliquando licet, aliquando vero non licet [i]. Propter dies enim proceſſionis aliquando non licet conuenire:quia etiam à licitis [k] abſtinendum eſt, vt facilius impetrari poſſit quod poſtulatur. Vnde Apoſtolus ex conſenſu [l] ait abſtinendum ad tẽpus,vt vacetur orationi [m].Nam ſecundum legem [n] in ieiunio cædere†, & iurgari non licet:poſtea licet,quia maior reuerentia debetur Dei cauſis.

Item Ioannes Chryſoſtomus.

¶Non vere pœnitentiam agit,qui continentiam non ſeruat. C. VI.

QVi in caſtigatione [o] victus [p] ſe dicit agere pęnitẽtiam, fruſtra hoc ſermone promittit,niſi egrediatur [q] de cubili ſuo, & ieiunio continentiam addat.

¶*Caput hoc apud* B.*Ioannem Chryſoſtomum, ex quo citatur, non eſt inuentum. Sed eadem fere leguntur in commentariis* B. *Hieronymi ad c.2.Ioelis,& copioſius etiam expoſita.*

Item Gregorius in reſponſione 10. *ad interrogationes Auguſtini.*

¶ Ab ingreſſu eccleſiæ temperare ſe debet vir cum propria vxore dormiens.

C. VII.

4 VIr cũ propria coniuge [r] dormiẽs,niſi lotus aqua, intrare [s] eccleſiam non debet:ſed neque lotus intrare ſtatim debet. *& infra.* ¶Quamuis enim de hac re diuerſæ hominum nationes diuerſa ſentiant, atque alij alia cuſtodire videantur, Romanorum tamen ſemper ab antiquioribus vſus [t] fuit poſt admiſtionem propriæ coniugis, & lauacri purificationem quærere,& ab ingreſſu eccleſiæ paululum reuerenter abſtinere. Nec hæc dicentes deputamus culpam eſſe coniugium:ſed quia ipſa licita admiſtio cõiugum ſine voluptate [u] carnis

stione secunda, cap. si tu. & infra quæstione proxim. capit. 1. nec potest reddere nisi peccet, ergo tenetur peccare : sed hoc argumentum non valet. Instat H. presbyter tenetur cantare Missam, nec potest cãtare nisi habeat linguam. ergo tenetur habere linguam. & secundum H. peccat homo ex necessitate in primis notib. & ita erit quis perplexus secundum H. inter veniale quod surgit ex primis motib. & mortale. Nã de primis motib. dicit Apostolus: Ago quod nolo. & surgunt in nobis, & sine nobis. de pœ. di. 2. inter hæc. P. mãducator dixit contra, vt no. 13. dist. nerui[a]. Itẽ ex hoc sequeretur, ꝙ bene faceret & male: quia reputatur ei ad sanctitatem si reddit debitum. vt j. e. q. prox. c.

a ¶ *Non potest.*]de facili: & ideo quia dubiũ est aqua aspergitur.

b ¶ *Iniquitatibus.*]i. voluptatib. iniquitas enim proprie designat crimen. de pœ. di. 3. §. quod autẽ. ca. ille rex. vel dic, iniquitatib. i. originali peccato siue fomite. " vñ theologi colligũt ex hoc, ꝙ plura sunt originalia huiusmodi. & tunc dic, iniquitatib. id est, cum iniquitatibus.

c ¶ *Vitiorum.*] scilicet improprie. Argu. dist. 13. nerui.

d ¶ *Prohiberi.*] id est, dissuaderi.

e ¶ *Qui in igne.*]i. in ardore concupiscentię, id est, in amplexibus vxoris igneis.

f ¶ *Nescit.*]i. dest, nescit cõsentire libidini vxoris suæ, sed reddit debitum vxori exigenti.

g ¶ *Sed voluptas.*] exercendæ libidinis.

h ¶ *Quod desleant.*]est enim coitus tũc mortale peccatum secundum Hug. 32. q. 4. origo. sed si causa incontinentiæ, veniale, vt di. 25. c. qui in aliud. §. aliàs autem. e. 32. qu. 2. quidquid. §. his ita. immo secundum nos ne hoc casu est mortale, sed veniale, & hoc indicat cum dicit ꝙ desleant.

i ¶ *Tunc autem.*] hoc respicit principium huius cap.

HINC ETIAM. Hæc est 3. pars q. in qua ponit tempora, in quib. nuptiæ non sunt celebrandæ. Ioan. de Fan.

k ¶ *Hinc etiam.*] " Hic agit de illo impedimento quod dicitur tempus feriarum : de quo dicunt quidam, quòd impedit contrahendum, & dirimit iam contractum: quia contrahitur contra constitutionem ecclesiæ. j. ea. non oportet. & extra de matri. contrac. contra inter. ec. cap. 1. videtur in antiqua. Alij melius dicunt, quòsi licet impediat, non tamen dirimit. argum. extra de ma. contract. contra inter. ec. c. vlt. in fi. & c. pe. & extra de temp. ord. sane. vnde matrimonium in Quadrasigema non prohibetur contrahi, sed prohibentur nuptialia conuiuia, & nuptiales solennitates, & solennes traductiones, & carnis commistio. potest ergo matrimonium contrahi in Quadragesima. sed illa tamen non debet duci: sicut secundum leges mulier potest tempore luctus alij viro desponsari, sed non tamen traduci, vt ff. de his qui not. infa. solet. §. quæ virum. & hoc est expressum extra de fe. capellanus. argument. ad hoc. ff. de ritu nupt. si quis officium. Nam cum solo consensu contrahatur, cur non contraheretur hoc tempore? C. de transl. non minorem. & extr. de matrim. contract. contra interd. eccles. per totum. Io.

Non oportet in Quadragesima.] Casvs. Præcipitur hic ne quis traducat vxorem in Quadragesima, vel anniuersaria faciat in quibus conuiuia fiunt. & quòd dicitur ibi, nuptias, idest nuptialia conuiuia.

l ¶ *Natalitia.*]non martyrum, sed hominum : vel ad litteram intelligas.

Non licet.] Casvs. hic recitatur consuetudo ecclesiæ Mediolanensis, & quarumdam aliarum ecclesiarum, quæ nõ celebrãt aliquam solẽnitatem ĩ Quadragesima, nec faciũt id quod sequitur. vel olim obtinuit, sed nũc non obtinet.

m ¶ *Non licet in Quadragesima.*]hoc de honestate dicunt quidã. ff. de rit. nup. semper in coniunctionibus.

n ¶ *Natalitia.*] potest dici hoc esse abrogatum: nam hodie celebrantur bene in Quadragesima. Vel intellige ꝙ non debẽt celebrari vt fiant ibi conuiuia, & interfint histriones, & mimi qui turpia, &c. & huic intellectui consonat qđ sequitur. sed tãtum in sabbato, &c. & j. ead. nec vxorem. " Natales vocantur martyrũ passionum dies, quia in eis nascuntur ad vitã, & moriuntur mundo. de consuetudine est in ecclesia Mediolanensi quòd in Quadragesima non celebrant[b]. De his natalibus habes C. đ prob. neque tales. Et Virgilius:

Mens est natalis Iola, &c. Ioan.

Non oportet.] Casvs. Hic prohibetur certis temporibus anni aliquam ducere vxorem: & si fuerit traducta, separentur ad tẽpus pro contemptu ad pœnitentiam. Quæ sequuntur plana sunt vsque ad quæstionem, *Pœnitẽtiam*, per quam mutua vel viua seruitus impenditur.

o ¶ *Tribus hebdomadibus.*]sed numquid istę tres hebdomadę sunt immediate ante festum sancti Ioannis? subaudi, non. sed cum interuallo inter eas & festum, vt extra de fer. capellanus. & ponit has duas opiniones. approbat tamen quòd cum interuallo accipiendæ sunt, & incipiunt à diebus Rogationum.

p ¶ *Separentur.*] ad tempus. extra de matri. contract. contra inter. eccle. litteræ. non est contra. extra eodem titul. ex litteris, in fine. quia ibi loquitur de interdicto ecclesiæ, non de tempore feriato. Vel ibi prohibetur perpetua separatio, hic permittitur ad tempus.

Nec vxorem.] HAEC AVTEM. Hæc est 4. pars q. in qua dicitur quòd nec vir sine consensu vxoris, nec econtra potest vacare orationibus. Ioan. de Fan.

q *Postolus.*] ¶ *Orationi.*]priuatæ, vel priuato loco, quod facere & incipere velit sed solenni orationi, Missæ, & tempori, & officio, & canonibus, & vniuersali ecclesiæ indicto vacare licet, & debet & potest, vt de consec. dist. 2. omnis homo. s. ead. c. 2. quos. s. dist. 5. c. 3.

r ¶ *Nisi ex consensu.*]nisi pro succursu terræ sanctæ. ext. de vo. & vo. redemp. ex multa. in ver. in tanta.

s ¶ *Fraudare.*] " sed quid si in ecclesia velit vxor debitum exigere à viro, nunquid debet ei reddere? Gratianus dicit quòd sic. tu cõtra[c]. ar. ff. de sol. quod dicimus. Sed quid si à sacerdote tempore canonis petatur debitum? Idem dico quòd non tenetur reddere tunc. ar. 29. dist. ca. 2.

t *Pœnitentiam.*] publicam scilicet & solẽnem, scilicet per quam ius alterius læditur.

libet natalitia [l] celebrare.

Item ex concilio Martini Bracharensis, c. 48.

De eodem. C. IX.

2 NOn licet in Quadragesima[m] natalitia [n] martyrum celebrare, sed tantum sabbato, & Dominica pro commemoratione eorum oblationes offerri. Sed nec natalitia, nec nuptias liceat in Quadragesima celebrare.

Item ex concilio Ilerdensi.[3]

¶ De eodem. C. X.

ij 4 NOn oportet à Septuagesima vsque in octauas Paschæ, & tribus hebdomadibus [o] ante festiuitatem sancti Ioannis Baptistæ, & ab aduentu Domini vsque post Epiphaniam nuptias celebrare. Quod si factum fuerit, separentur [p].

Item Nicolaus Papa ad consulta Bulgarorum, c. 48.

¶ De eodem. C. XI.

5 NEc vxorẽ ducere, nec conuiuia facere in quadragesimali tempore cõuenire posse nullatenus arbitramur.

4 *Hæc autem seruanda sunt, si vxor consensum adhibere voluerit: ceterum sine eius consensu, nec causa orationis continentia seruari debet.*

Vnde Augustinus in libro primo de adulterinis coniugiis, c. 2.

¶ Nisi ex consensu communi, orationi coniuges vacare non possunt.

C. XII.

6 APostolus nec ad tempus, vt vacetur orationi [q], nisi ex consensu [r], voluit cõiuges carnali inuicem fraudare [s] debito.

Hinc etiam in secundo concilio Arelatensi, c. 22. legitur.

¶ Nisi ex consensu communi, coniugatis pœnitentia non detur. C. XIII.

7 POenitentiam [t] coniugatis non nisi ex consensu dandã.

---

a Quod no. 33. q. 2. quid quid.

† *suam coniugem*]ori.

"originalia secundũ alios sunt plura.

1 Iuo p. 8. c. 49.

"Tps feriarum vtrum impediat & dirimat matrimonium.

2 Bur. l. 13. c. 10. Poly. l. 3. tit. 24. Iuo p. 4. c. 43.

3 Sim. hĩ in conc. Salegust. c. 3. 4 sen. 4. di. 32 Pol. l. 6. tit. 5 Bur. l. 9. c. 4. Iuo par. 8. c. 142. Pan. l. 6. c. 2.

" Natales q dicuntur.

b sc. natales martyrum, nec vxores ducunt.

5 Sent. ibid. Iuo par. 8. c. 47. Pan. l. 6. c. 3.

6 sen. 4. di. 32 Iuo p. 8. c. 133.

7 Iuo p. 8. c. 280. & p. 15. c. 14. & 123.

"coniugale debitũ ñ est in ecclesia reddẽdum.

c Vbi tũc ñ pũt exire ecclesiam, scdm Lau. De hoc ét not. s. 21. di. quoniam.

Source : BIU Cujas

Vòd autem.] Hæc qu. diuiditur in 5. part. In quarum prima probat per sex auctoritates, q̃ vir sine licentia vxoris, & contra, non potest continere, qui etiam meretur reddendo debitum. Secunda ibi, *Tunc saluabitur.* Tertia ibi, *Qui vxorem.* Quarta ibi, *Manifestum.* Quinta ibi, *Nec illud.* Ioan. de Fant.

a ¶ *Quòd autem sine consensu.*] Hæc q. qnta negatiue soluitur: quia vir non potest continentiam vouere sine consensu vxoris expresso vel tacito, ni si sit sponsa nondum cognita. extr. de conuer. coniug. ex publico. & in casu fornicationis, vt 27. q. 2. Agathosa.

"Maritus cõtinẽtiam sine cõsensu vxoris vouere nõ p̃t.

b ¶ *Ait enim.*] sup psalmo. Laudate Dominũ quoniam bonus.

1 Sent. ibid. Iuo part. 9. c. 127.

Si dicat vir.] Casvs. Oſtẽditur in hoc c. q̃ vir sine consensu vxoris non põt continere, quia displicet Deo continentia viri, ex qua sequitur ꝓstitutio vxoris. reddat igitur qđ debet: ſ. exactus. & quod sibi debitum est, non exigat, & reputabitur ꝓ satisfactione.

c ¶ *Fornicaria.*] 27. q. 2. si tu.

d ¶ *Non vult.*] 14. dist. quod ait.

e ¶ *Pro satisfactione.*] quia reddere debitũ meritorium est. ĩ. e. secundum. 32. q. 2. connubia. contra. sed ibi soluitur.

Notificasti te.] Casvs. H. sic ponit hunc casum. Iste Landulphus timore mortis licẽtiam ab vxore violẽter extorsit, & sic monasteriũ adiuit. victus clamoribus vxoris & familiæ, de monasterio exiens ad domum propriam rediit: quæsiuit postea à Papa an liceret ei vti vxore sua, cui Papa rescribit, & respõdet in quisitioni eius. & non directe sed per consequentiam ostendit talem conuersionẽ nullam esse & nó tenere, ex quo facta fuit sine spontaneo consensu vxoris. "In quo datur intelligi quòd potest ea vti cognoscendo, reddendo saltem debitum. Sequens cap. patet.

2 Iuo p. 8. c. 220. Pann. l. 6. c. 85.

†al. monachicam

"Confessio contra aliquẽ extorta non præiudicat illi.

a Hic videas qđ nota. 38. dist. q ipsis.

"Maritus q inuita vxore vouit religionẽ, an post ei⁹ mortem continere dẽat.

b Ad hoc ĩ. e. mulier. c. qđ Deo. c. q vxoré. vbi ẽ hoc. 27. q. 2. Agathosa. & istis canonib. statHu.

"Licentia coacta nulla est.

c De hoc ẽt

QVÆSTIO V.

1. ps

Vòd autem sine consensu a *vxoris vir continentiam vouere non possit, multis auctoritatibus probatur. Ait enim* b *Augustinus super psalmum 149. in extremo.*

¶Non potest vir continentiam seruare, nisi vxoris teneat consensum. C. I.

SI dicat vir, continere A iam volo, nolo autem, vxor, non potest. Quod enim tu vis, non vult illa. Nunquid per continentiam tuam debes illam facere fornicariam c? si alij nupserit te viuo, adultera erit. Nõ vult d tali lucro Deus compensare tale damnum. Redde debitum, & si non exigis, redde. Pro satisfactione B e perfecta Deus tibi computabit, si non, quod tibi debetur, exigis: sed reddis, quod debetur vxori.

A ¶Continere.] *Sic etiam apud Magistrum: sed B. Augustinus, & Iuo habent,* continere iam volo, nolo iam vxorem, non potest. Quid, si tu vis, & illa non vult?

B ¶ Satisfactione.] *In aliquot manuscriptis, & apud B. Augustinum, & Magistrum, & Iuonem est,* sanctificatione. *Sed ob glossam non est mutatum.*

Item Alexander Papa II. Landulpho in Corsica.

¶Non debet extorqueri mulieris consensus ad continentiam Deo vouendam. C. II.

2 NOtificasti te morte tenus infirmatum, & peccatorũ tuorum recordatione, & terrore valde pauefactum, anxie quæsiisse monachũ fieri, & à tua vxore minis f, & terroribus eam occidendi, ad hoc licentiam g extorsisse, & sic te monasticam † vestem sine abbate h sumpsisse, & monasterium petiisse. postea vero, cum sanus factus esses, tuæ vxoris reclamationibus, eiulationibus, & planctibus, tuęque familię dispersionibus deuictus A, vtpote pœnitens, cogitur redire. ext. de conuer. coniug. quidam. extr. e. tit. placet. sed contradicit ext. e. tit. ex parte. vbi compellitur redire ad monasterium. Sed dic q̃ vbi vxor dederat licentiam, & ipse solenniter professus erat. vel ibi verbum, compellas, non extenditur nisi ad verbum dimittat: quod post sequitur in dicto c. ex parte. est consilium. Nec obst. ext. e. ti. consuluit. quia ibi nõ fuit reuocatus ab vxore ea viua. & quia iam in monasterio fuerat plusquam per annũ, & quia post mortem vxoris fuit per aliquã tulum tempus in monasterio. Vtrum autẽ vir, qui sine licentia vxoris intrauit monasterium, auctoritate sua exire possit, dubitari posset: & videtur ex hoc c. quòd possit. ĩ. e. vna.

not. 27. q. 1. nuptiarum. iuxta fi. i gl. hic habes.

I *Mlier placuerit.*] in optione ergo viri punitur si velit eam reuocare: sicut in optione prælati est, an velit rẽ vacante sede alienatam à capitulo repetere, vel pretium retinere. 12. q. 2. si qua de reb⁹. vtrum autem vir teneatur eam reuocare, vel pariter conuerti, vel continentiam vouere, dictũ est. 27. q. 2. Agathosa. nam si noluit eam reuocare, episcopus debet eam sua auctoritate extrahere. arg. ext. de conuer. coniug. ca. 1. nam bonus iudex debet talia corrigere. extra de of. ord. cap. 1. ff. de of. præsi. præses.

3 Capit. l. 5. c. 16.

4 Bur. l. 9. c. 47. Iuo p. 8. c. 185. & p. 9. c. 124. Et Beda 1. Cor. 7.

† *comiatu*] capit.

5 Iuo p. 8. c. 136. Pan. l. 6. c. 80.

"Maritus vsquequo p̃t vxorẽ suam reuocare, q̃ sine eius cõsensu religionem ingressa est.

d Adde ad hoc qđ no. 7. q. 1. si qs. equidã dñt, & forte bñ, q̃ mulier, q̃ nõ vouit q̃n vir ingress⁹ est monasterĩũ, viro inuito ñ p̃t ingredi monasterium siue religionẽ. & ingressã p̃t educere. ar. ĩ. c. prox. qa ñ tenuit ingressus eius vt ext. đ cõuer. cõiu. q. dã. secus si ĩ ingressu viri vouisset, qa tunc ingressus eius tenet, secundùm Inn.

m ¶ *Cõiugium.*] sed pone q̃ mulier sine licentia viri intret religionem, immo viro contradicente. post vir cõsentit, sed ipsa contradicit, nunquid potest ipsa exire? Videtur q̃ nõ, quia vltimus consensus confirmat præcedentes. ff. de ser. rusti. præd. per fundum. arg. contra. ff. comm. prędio. receptum. vbi dicitur quòd prior cõsensus debet durare. Quidam dicũt quòd exire potest, sed contra eos est extr. de eo qui dux. in ma. cap. 1. per quod dico, quòd exire non potest. "

domum remeasse, & post multos dies quorumdam sapientum consilio ad iam dictæ mulieris cubile rediisse. Nunc autem, si tibi tua vxore vti liceat, nostrum requiris consilium. Si ita denique est, vt tuus nuntius narrat, non videtur nobis rationabiliter, neque sana mente id factum: quoniam, cum omni i homini ad monasticã tendenti vitam legaliter, sancte, & iuste sit peragẽdum, tu contra leges minaciter, & violenter à tua vxore, partim terrore mortis, partim tuæ infirmitatis doloribus exinanitus, deuia secutus, nulla, vt dicitur, licentia accepta recessisti, & monasterium petisti. Non enim violentia, sed ex pari voluntate, & cõsensu (sicut sancti patres dicũt) hoc fieri debet: neque vir B monasterium eligere, aut professa continentia habitum cum festinatione k debet mutare.

A ¶Deuictus.] *Iuo habet,* vtpote pœnitens deuictus: *Pannormia,* vtpote penitus deuictus domum remeasse.

B ¶Neque vir.] *Apud Iuonem, & in Pannormia legitur:* neque vir in monasterium recipiendus est, nisi vxor illius femineum monasterium elegerit, aut professa continentiam habitum cum festinatione mutauerit. *Sed mutatum non est: quoniam glossa, videtur magis conuenire lectioni Gratiani.*

Item ex concilio apud Compendium. 3

¶Vir potest abnuere vota continentiæ, quę sine eius consensu Deo vxor obtulerit. C. III.

4 MVlier, si sine licentia † viri sui velum in caput miserit, si viro placuerit l, recipiet eã iterum ad coniugium m.

Item Aug. ad Ecditiam, epist. 199.

¶Non potest vir continentiæ vota rescindere, quæ eius assensu mulier Deo promisit. C. IIII.

5 QVod Deo pari consensu ambo voueratis perseueranter vsque in finem n reddere ambo debuistis. A quo ꝓposito si bit maritus licentiam reuocandi eam? Dicunt quidam quòd intra annũ & diem. ar. 20. q. 2. puella. Baz. dicebat quòd intra triennium. 17. qu. 2. si quis incognitus. Alij dicunt quòd tunc potest reuocare d cum primo copiam habuit, post non. s. 1. q. 1. cõstat. Ego dico quòd quandocunque potest, vt ĩ. c. proximo e.

Vod Deo pari consensu.] Casvs. Ecditia cum viro suo in domo propria perpetuæ continentiæ votum emisit. vnde duplex inter eos emersit dissensio. Prima quia ille per inconuentiam votum volebat violare. Secunda quia illa econtra tanquam soluta sub veste viduali & nigra de rebus suis disponebat. De prima præcepit Ecditiæ, quòd quamuis vir peccauerit, illa tamen in voto continentiæ perseueret. De secunda præcepit, quòd tam de veste quam de rebus dotalibus se regat arbitrio viri. poterit enim saluari sub habitu Susannæ, etsi non habeat habitum communi consensu in propria domo vouerant continentiam. postea sine voluntate viri res dotales dedit ecclesiis & pauperibus & vestem nigram monasticam inuito viro accepit, etiam quasi pro derelicto maritum habebat: vnde vir multum scandalizatus est. Augusti. autem eam de voto multum commendat, sed de aliis redarguit.

n ¶ *In finem.*] vitæ.

a ¶ *Instan*

Source : BIU Cujas

a Cũ ista gl. concordant Ange. in l. q̃ seruũ. ff. de verb. obl. & Alex. de Im. in l. cũ ꝓponens. C. de pact.

† *al. constantissime*

" pscriptionẽ defendit inualidum.

" Eleemosyna an possit fieri p vxorem sine licentia viri.

† *al. vllius.*

" Vxor duplicẽ seruitutem viro debet.

Luc. 12.

Dan. 13.

r Beda ibid. & gl. ord.

a ¶ *Instanoissime.*] ar. ꝙ fides est seruanda ei qui cõtra fidem venit[a] 22. q. 4. innocens. arg. contra. 25. dist. est. 6. ext. de iureiur. peruenit. 1.

b ¶ *Perseuera.*] sed quid si alteri fornicetur postea, numquid reliquus potest ipsum repetere? ar. hic ꝙ non. ar. contra ext. de iurei. tua. Dicunt quidam quòd auctoritate episcopi restituetur ei: vt de diuor. extra, litteris.

c ¶ *Numerus.*] ar. cõtra præscriptionem, "nõ enim præscriptione temporis defenditur quod ab initio de iure communi non potest sortiri effectum, vt 23. di. illud autẽ. di. 100. contra morẽ. s. t. q. 1. nullus episcopus.

d ¶ *Sanctiora.*] ab initio tamẽ cum contrahunt, contrariam debent habere voluntatem, scilicet de sobole suscipienda, 27. q. 2. omne itaque.

e ¶ *Hunc.*] "ex hoc videtur ꝙ vxor ñ possit facere eleemosynam fine licentia viri, sed istud intelligas de rebus dotalib. nã dominium rerũ dotalium est penes mulierẽ de iure naturali, de iure ciuili est penes maritum. C. de rei ven. doce. & de his intelligas hoc c. Vel si vir intelligere de paraphernalibus consilium est hic. nã cui commisit corpus, honestum est, vt res committat. C. de pac. cõnu. hac lege. & ext. de dot. post diuor. c. vlt. Sed quæro cum isti votum emiserint, quare vestes mutare nõ possunt?" Ad hoc dicas ꝙ vir duplicem habet seruitutem in vxore, vnã quoad debitum reddendũ, aliã quoad ministeriũ sibi exhibendum. vnde licet vnam relaxauerit, non tamẽ aliam. ff. de serui. vrb. præd. si domus. & ext. de cõuer. coniug. quidam.

f ¶ *Magis.*] q. d. cũ perduxisti eum ad scãdalũ dissensionis potius malum feciſti viro nõ obediendo, quàm bonũ feceris abstinẽdo.

g ¶ *Anna.*] i. vidua.

h ¶ *Susanna.*] id est, vxorata.

Secundum verba.] Casvs. Primo probat Aug. ꝙ vir sine cõsensu vxoris continere nõ potest, immo tenetur ei reddere debitum, & si non exigat. Secundo dicit quòd ille qui nubit, quia aliter continere non potest tanquam non nubens & securus expectat diem iudicij sicut ille qui vendit, &c. & sicut ille qui emit, &c. *Ad vtrumque quisquis*, supple sicut. *Non præsumit*, superbiendo, & in eis spem ponendo. & tãguntur hic tria verba Apostoli dicentis: Qui habent vxores, sint tanquam non habentes: & qui vendunt, sint tanquam non vendentes: & qui emunt, sint tanquam non ementes.

i ¶ *Secundum verba.*] in quibus dicitur de debito reddendo.

k ¶ *Imputaret.*] ar. quòd pro completo habetur quod per volentem agere non stat, ne fiat. arg. s. prox. causa. q. 5. proposito.

l ¶ *Quisquis.*] tangit illa tria verba Apostoli: qui habẽt vxores, sint tanquam non habentes: & qui vendunt, sint tanquam non vendentes: & qui emunt, sint tanquam non ementes. 31. distinct. lex continentiæ.

m ¶ *Non faceret.*] scilicet non faciendo eleemosynam.

n ¶ *Quia transiet.*] ideſt, transitorium est.

o ¶ *Præsumit.*] superbiendo cum eis.

lapsus est ille, tu saltem instantissime† [a] perseuera [b]. Quod te non exhortater, nisi quia tibi ad hoc ipse cõsenserat. Nam si nunquam tenuisses eius assensum, numer[9] c te nulli[9] defendisset annorum. & *post pauca.* ¶ Non quia pariter temperabatis à commistione carnis, ideo tuus maritus esse destiterat, immo vero tanto sanctius inter vos coniuges manebatis, quanto sanctiora [d] concorditer placita seruabatis. Nihil ergo de tua veste, nihil de tuo auro, vel argento, vel quacumque pecunia, aut rebus vllis terrenis tuis sine arbitrio eius facere debuisti. & *infra.* ¶ Est quidam pro modulo personæ habit[9] matronalis à viduali veste distinctus, qui potest fidelibus coniugatis salua religionis obseruãtia conuenire. Hunc [e] te maritus si deponere noluit, ne te [A] velut viduam illo viuente iactares, puto, quia nõ fuerat in hac re vsque ad dissensionis scandalum perducendus magis [f] inobedientiæ malo, quàm illius† abstinentiæ bono. Quid est enim absurdius, quàm mulierem de humili veste viro superbire, cui te potius expediret obtemperare candidis moribus, quàm in nigellis vestibus repugnare? quia, & si te indumẽtum monachę delectabat, etiam hoc gratius posset, marito obseruato, exoratoque sumi, quàm illo inconsulto, contempto que præsumi. Quòd, si omnino non sineret, quid tuo proposito deperiret? Absit, vt hinc displiceres Deo, quòd coniuge tuo nondum defuncto non induereris, sicut Anna [g], sed sicut Susanna [h].

A ¶ Ne te.] *In vulgatis erat*, Ne te puta velut viduam iactare. *Emendatum est ex aliquot vetustis, originali, & Beda, & aliis collectoribus, itemque alia multa.*

Idem in eadem epistola. [1]

¶ Continentiæ meritum habet, qui pro incontinentia vxoris debitum sibi reddere cogitur. C. V.

[2] Secundum verba [i] Apostolica, etiam si se vir continere voluisset, & tu noluisses, debitũ tibi reddere cogeretur, & illi Deus imputaret [k] †ad continentiam, si non suæ, sed tuæ cederet infirmitati, ne in adulterium caderes.

¶ Quisquis [l] igitur compatiẽs infirmitati vxoris reddit, non exigit debitum, aut si propter propriam infirmitatem ducit vxorem, plangens potius, quia sine vxore esse non potuit, quàm gaudens, quia duxit, quisquis vẽdit, quod nouit, quia, etsi maneret, beatum non faceret [m], quisquis, quod emit, nouit, quia transiet [n], & de his non præsumit [o], & facit ex eo, quod habet misericordiam cum non habẽtibus, securus [p] expectat† diem nouissimum.

¶ Caput hoc, quod eodem modo habetur in Polycarpo, confectum est ex duobus B. Augustini indicatis locis, verbis nonnullis partim omissis, partim mutatis, salua tamen sententia.

Item in Armentarium, & Riparium, & Paulinam, epistola 45.

¶ Vota continentiæ sine vxoris consensu reddi non possunt. C. VI.

[3] VNa sola causa esse posset, qua te id, quod vouisti, nõ solum non hortaremur, verum etiam prohiberemus implere, si forte tua coniunx hoc tecũ suscipere animi, seu carnis infirmitate recusaret. Nam, & vouenda talia nõ sunt à coniugatis, nisi ex consensu, & volũtate communi: & si prępropere factum fuerit, magis est corrigenda q temeritas, quàm persoluenda promissio. Neque enim Deus exigit, si quis ex alieno [r] aliquid vouerit, sed potius vsurpare vetat alienum.

Item Hieronymus libro primo aduersus Iouinianum.

¶ Absque ceteris operibus nec sola virginitas saluat, nec cetera absque virginitate proficiunt. C. VII.

[2] TVnc saluabitur [s] mulier, si illos genuerit filios, qui

p ¶ *Securus.*] Hęc clausula repetitur cum qualibet præcedenti ab illo loco, quisquis, &c.

VNa *sola.*] Casvs. Quidam, sine licentia vxoris continentiam vouerat: quærebatur vtrum teneretur eam seruare. Et respondet quòd non: quia talia fieri debent de communi consensu viri & vxoris. vnde talis promissio magis est corrigenda quam adimplenda.

q ¶ *Corrigenda.*] simile s. 22. q. 4. definitio. Et est hic arg. ꝙ si alter sine licentia alterius intret religionẽ, quòd sua auctoritate potest exire [b].

r ¶ *Ex alieno.*] hoc verum est, si eo animo vouit, vt auferat illi cuius est: aliàs licitũ est alicui rem alienã legare: vt inst. de leg. §. non solum. licet secus sit secundum canones, vt ext. de test. c. filius.

Additio. Secundum T. Sed Vin. & Bene. aliter videntur intelligere, vt ibi no. in gl. cum quis. secundum Gof.

† *al. expectat*

TVnc *saluabitur.*] Hæc est secunda pars q. in qua probat, quòd debem[9] esse virgines, scilicet mente & corpore si possumus, aliàs mente, sine qua nullus saluabitur. Io. de Fan.

Casvs. In hoc ca. tria continentur c. in quibus tractatur tam de virginitate mẽtis quã carnis. In primo dicitur, quòd tunc saluabitur mulier, & suam virginitatem bene seruat, si ideo nubat vt filios pariat ad iustitiã, & vt saluentur. In secundo c. quod incipit ibi, hoc solum. dicitur quòd sicut sola virginitas sine bonis operibus non proficit, vel sufficit ad salutem, sic alia opera absque virginitate, mentis continentia & castitate sunt impfecta. In tertio cap. quod incipit, qui sitit. multipliciter commendat virginitatem carnis, & eam præfert bono nuptiarum, quia plus amat virgines Christus, quia sponte tribuunt quod eis non fuerat imperatum: vnde dicit, non expedit homini nubere, &c. Et not. quòd hoc totum consueuit legi sub vno cap. posses tamen legere sub tribus, vt facit H. *Saluabitur.* nõ negat Apostolus quin aliàs possit saluari, sed hoc dicit, quia sic saluari meretur: & sunt verba Hiero. exponentis illud Apostoli ad Timotheum, scilicet, saluabitur mulier per filiorum generationem, si permanserint in fide, dilectione, & sanctificatione: quod intelligitur quantum in ea est. *Radicis*, radix filiorum est mater. *damnum radicis*, ideſt, corruptionem suæ carnis. finis ibi vbi dicit, *si castrati*, & duæ præcedentes in primo ibi, *qui virgines permanserint*. & in secundo c. *absque virginitate*, intelliguntur de virginitate mentis, quæ præcipi potest, & necessaria est: quia sine ea nemo saluatur. Principium vero illius c. *qui sitit.* de virginitate carnis intelligitur: quæ non potest pręcipi ante votum, sed tantum persuaderi. Sequens c. patet.

s ¶ *Tunc saluabitur.*] exponit Hieronymus illud Apostoli ad Timotheum: Saluabitur mulier per filiorum generationem, si permanserint in fide & dilectione & sanctitate.

s ¶ *Saluabitur.*] id est, merebitur saluari.

2 Sent. 4. distin. 32. Pol. l. 6. tit. 4.

† *al. imputaret continentiam.* Aug. in Psal. 147.

b De hoc not. s. e. c. 2. in gl. fi.

3 Sent. ibid. Iuo p. 8. c. 134.

Source : BIU Cujas

a ¶*Virgines.*]id est,integri in fide.
b ¶*Si quod ipsa.*]scilicet virginitatẽ corporis.& est simplex relatio.
c ¶*Radicis.*]scilicet suiipsius.
d ¶*Carnem.*]ideſt corruptionem ſuæ carnis.
e ¶*Compenſet.*]quantum in ipſa eſt.
f ¶*Pomis.*] ideſt,filiis, qui dicũtur flos & poma:ſicut mater radix.
g ¶*Hoc ſolum.*] ¶*Virginitas.*] ſcilicet carnis.
h ¶*Virginitate.*]ſcilicet mentis.
i ¶ *Caſtitate.*] ſaltem in affectu ſeruata.
k ¶*Imperfecta.*]quo ad vitam æternam promerendam.
l ¶*Qui ſitit.*] verba ponit hic Euãgelij, & loquitur de ſiti continentiæ.
m ¶*Nolitis.*]arg.ad ea quæ perfectionis sũt, neminem eſſe cogendum, ſed perſuadendum.“ nam talia conſilij ſunt,& non præcepti.ar. 11.q.1. aliud. & 32.q.1.integritas.
n ¶*Imperatum.*]Supra prox.qu.1.integritas. quantum ad corporalem, ſed de mentali præceptum eſt.
o ¶*Maioriſque.*]ſic 28. qu.1.iam nunc.“nam nemo in neceſſitate liberalis exiſtit.ff. de adim.le.rem legatam.
p ¶*Expedit.*]Supra 28. q. 1. ſic enim. contra. ſed verum eſt, q̃ non expedit propter onera matrimonij, vt s̃. prox.qu.7.omnes.ſed expedit propter fornicationem vitandã, 32.q.2.cap.ſicut.§.his ita.
q ¶*Noluerunt.*]id eſt, noluerunt exercere id ad quod nati ſunt, ſcilicet,vti copula carnali. Et ita ſecundum hoc eſt arg.pro carnali copula,“quòd nullus eſt naturaliter frigidus.s̃.e.q.1.requiſiti. alia littera habet, voluerunt eſſe quod nati ſunt,i.virgines.
r ¶ *Cælorum.*] ſupple inquit, recipiant mercedem in regno cœlorum.
s ¶*Si caſtrati.*] arg.qđ de vno conceditur, &c.vt s̃.diſt.45.diſciplina.23.q.4.forte.Alibi dicitur,quod de vno negatur, de alio conceditur,vt 25.diſt. qualis.
t ¶*Finis.*]quia præmiſſa cap.ſcilicet tunc ſaluabitur.& cap.hoc ſolum.& c.qui ſitit.“æquiuoce vtuntur hoc nomine virginitas,quandoque pro virginitate mentis:quandoque carnis, ideo determinat vbi ſic vel ſic accipitur.
v ¶*Et duæ.*]ſcilicet tunc ſaluabitur,& alia,ſcilicet,hoc ſolum.ibi absque virginitate.
x ¶*De virginitatis affectu.*]ideſt,quæ in mente eſt.
y ¶*Principium.*]ſcilicet,illius c.qui ſitit veniat,&c.
z ¶*Conuertatur.*] intrando monaſterium, ſi iuuenis eſt. Vel ſi ſenex eſt, contineat in ſæculo.extra de conuer.coniug. cum ſis. Et hic dicit Aug.“ quòd eo ipſo,quòd dat vxori licentiam, intelligitur vouere[a]. & ſi non exprimat,compellendus eſt ire ad religionem, vt not.s̃.27.q.2.Agathoſa.& ſufficit tacita licẽtia,ſcilicet permittere, vt hic.& argu.extra de conuer. coniug.conſuluit. Alij dicunt quòd q̃i dat licentiam:niſi expreſſe voueat continere,non tenetur, nec monaſterium ingredi, immo eam reuocare poteſt de monaſterio.extra de conuer.coniug.c.1. & quod dicit hic ſimiliter conuertatur,dicunt niſi malit eam reuocare. ſicut enim ſecundum iſtos expreſſus conſenſus exigitur in contrahendo, ita in ſeparando matrimonio.argu.extra de reg.iur.omnis res. Alij diſtinguunt, quòd ſi mulier ſciuit ius,quæ dedit viro licentiam, tunc etiam intelligitur vouere,ſecus ſi ignorauit.
M *Anifeſtum.*] Hæc eſt 4.pars q.in qua probat,quòd vir eſt ſuperior mulieri.Ioan.de Fan.
Casvs.Dicitur hic, q̃ ſi vxor votum abſtinentiæ ſine conſenſu viri faciat,vir de legis auctoritate poteſt illud reuocare ſine peccato.ſi vero vir vxori vouenti conſenſerit, etſi peccet vir reuocando, vxor tamẽ debet obedire reuocanti. *Legem*, Moyſi in Geneſi.
a ¶*Vota.*]quę ſcandalizent virum, vt iacere in camiſia, vel ieiunare cum ipſe prandet.
b ¶ *Niſi auctor.*] mulier ergo non poteſt facere votum abſtinẽtiæ ſine voluntate viri. Sed numquid vir poteſt abſtinere ſine vxoris conſenſu?ſic[b]. j̃.e.cum caput.“licet ergo coniuges ſint pares quantum ad votum continentię,non tamen quantũ ad votum abſtinentiæ. & hoc intelligo de quo libet voto in quo nõ fit vxori præiudicium quo ad carnale debitum, quamuis ex illo voto, oriatur ſcandalum mulieri,vt in hoc ſit differentia inter virum & mulierem. Similiter & de muliere dici poteſt, quòd vouere poſſit, dummodo per illud votũ mulieris nõ fiat viro præiudicium : vel ſi non oriatur ſcandalum viro ex illo voto, vt ſi vouet iacere in camiſia cum eo, vel ſingulis noctibus ire ad matutinas. vnde de tali voto intelligo iſtud c. alias tenetur mulier illud adimplere etiã viro inuito, vt ſi vouet quòd daret denarium amore Dei, vel aliquid tale.hoc dicit H.canon tamen iſte indiſtincte loquitur.Item videtur,quòd mulier iſta peccet : quia magis obediendum eſt Deo quam homini. nam ſcriptum eſt,Vouete & reddite,&c.17.quęſt.1.in prin.Sed dic quòd mulier iſta non obedit viro contra dominum : quia dominus hoc vult.j̃.ea.noluit. eo autem ipſo quod hic viro conceditur reuocare votum abſtinentiæ prohibetur de voto continentiæ. Immo nec hoc viro conceditur reuocare votum abſtinentię,immo peccat vir reuocando,ſed præcipitur vxori vt obediat.ſimile extra de iureiur. debitores.& 23.q.1.quod copulatur.in fi.
c ¶ *Permiſſa.*]continentia.
d ¶*Mulieri.*]s̃.32.q.1.ſi quis vxorem.
EX PRAEMISSIS. Casvs. Infert Grat.ex ſupradictis,quòd votum continentiæ facere non poteſt vir ſine cõſenſu vxoris, vel conuerſo:& ſi factum fuerit de conſenſu vtriuſque,reuocari non poterit.Si vero vxor de conſenſu viri votum abſtinentiæ fecerit, vir tamen illud poterit poſtea reuocare:quia mulier debet viro ſuo ſubeſſe in omnibus: & ad hoc inducit ſequentia capitu. quorum primum patet.

a *Eſt ordo*

Ioan.7. Matth.19. “ Perfectio non eſt præcepti. Matth.19. “ Liberalis in neceſſitate eſt nemo “ Frigidus naturaliter nullus eſt. “virginitas æquocatur. “Maritus p mittẽs vxorẽ velari,an teneatur continere.

1 Sent.ibid. Bur.l.9.c.46 Iuo p.8. ca. 184.Pan.l.6. c.82. †*al. velari*
2 Et Beda 1. Cor.7. &gl. ord.num.30
3 Sent.ibid. Iuo p.8. ca. 96. Pan.l.7. c.48.
b Ad idẽ fa. hoc c. manifeſtũ.& j̃.e. c. hæc imago.& c.noluit.Arc.
“Coniuges q̃tũ advotũ abſtinentiæ ñ sũt pares.
†*al.cum*
† *al.condemnetur*

Source : BIU Cujas

torum.

Finis t *huius auctoritatis, & duæ* v *præcedentes de virginitatis* x *affectu intelliguntur:qui non in voluntate ſolum, ſed in neceſſitate eſt : principium* y *vero de effectu intelligitur,qui non in neceſſitate,& ante votum, ſed in voluntate eſt, nec exigitur, niſi repromittatur.*

Item ex concilio Rhemenſi.

¶Non licet illi ducere vxorem, qui ſuam velare permiſerit. C. X.

3 [1] Qvi vxorem ſuam velare † permiſerit , aliam non accipiat : ſed ſimiliter conuertatur [z].

Item Auguſtinus in quæſtionibus Numerorum,quæſt. 59. [2]

¶Vota abſtinentiæ,quæ mulier permittente viro promiſerit , illo prohibente ſeruare non cogitur. C. XI.

4 [3] Manifeſtum eſt ita voluiſſe legem , feminam eſſe ſub viro, vt nulla vota [a] eius, quæ abſtinentię cauſa vouerit,reddantur ab ea , niſi auctor [b] vir fuerit permittendo. Nam cum ad peccatum eiuſdem viri pertinere voluerit,ſi prius permiſerit,& poſtea prohibuerit , etiam hic tamen non dixit, vt faciat mulier, quod vouerat,quia permiſſa [c] iam prius à viro fuerat. Viri dixit eſſe peccatum : quia abnuit , quod prius conceſſerat,non tamen mulieri [d] vel ex hoc permiſſum dedit , vt quod † prius vir ei conceſſerat, poſtea ſi prohibuerit, contemnatur†.

Ex præmiſſis auctoritatibus apparet, quòd continentiæ vota nec mulier ſine conſenſu viri , nec vir ſine conſenſu mulieris Deo reddere poteſt. Si autem conſenſu alterius eorum ab altero promiſſa fuerit , & ſi poſtmodum in irritum deducere voluerit, qui permiſit non tamen valet: quia in debito coniugij æque mulier habet poteſtatem viri, ſicut & vir mulieris. atque ideo, ſi quilibet eorum alterum à ſuo iure abſoluerit, ad præteritam ſeruitutem ipſum reuocare non poterit: quia vero in ceteris vir eſt caput mulieris, & mulier corpus viri,ita vota abſtinentiæ viro permittente mulier poteſt promittere , vt tamen eodem prohibente repro-

H.canon tamen iſte indiſtincte loquitur.Item videtur,quòd mulier iſta peccet : quia magis obediendum eſt Deo quam homini. nam ſcriptum eſt,Vouete & reddite,&c.17.quęſt.1.in prin.Sed dic quòd mulier iſta non obedit viro contra dominum : quia dominus hoc vult.j̃.ea.noluit. eo autem ipſo quod hic viro conceditur reuocare votum abſtinentiæ prohibetur de voto continentiæ. Immo nec hoc viro conceditur reuocare votum abſtinentię,immo peccat vir reuocando,ſed præcipitur vxori vt obediat.ſimile extra de iureiur. debitores.& 23.q.1.quod copulatur.in fi.
c ¶ *Permiſſa.*]continentia.
d ¶*Mulieri.*]s̃.32.q.1.ſi quis vxorem.
EX PRAEMISSIS. Casvs. Infert Grat.ex ſupradictis,quòd votum continentiæ facere non poteſt vir ſine cõſenſu vxoris, vel conuerſo:& ſi factum fuerit de conſenſu vtriuſque,reuocari non poterit.Si vero vxor de conſenſu viri votum abſtinentiæ fecerit, vir tamen illud poterit poſtea reuocare:quia mulier debet viro ſuo ſubeſſe in omnibus: & ad hoc inducit ſequentia capitu. quorum primum patet.

a *Eſt ordo*

a *Est ordo naturalis.*] ideſt, à natiuitate & ortu proueniens. nam femina de corpore viri eſt. & alia ratio eſt, quæ in velamine corporis eius perpenditur, vt ꝯ. e. mulier.

b ¶ *Vt ſeruiant.*] hoc adeo verum eſt, quòd patronus conſentiendo libertę vt contrahat, amittit in ea operas: cum in officio viri debeat eſſe, vt ff. de oper. lib. ſicut patronus.

"filius qſiq; ꝑt dici maior patre.

c ¶ *Maior.*] " dignitate, ſ. filius, ſeruiat minori, ſc. patri, qui non eſt in dignitate. interdum maior ætate ſeruiat minori de præcepto domini, vt Eſau Iacob. Et quod dicit hic, nulla iuſtitia eſt, &c. verum eſt ſecundum vetus teſtamentum: ſed ſecũdum nouum: qui maior eſt, ſit ſicut miniſter, &c. 93. diſt. diaconi. ſed melior littera eſt: hæc iuſtitia eſt vt minor ſeruiat maiori.

1 Et gl. ord. Gene. 46. & Beda ad Coloſſ. 3.

2 Iuo par. 8. c. 94. Pann. l. 7. c. 43.

Haec imago.] Casvs. Probat hic Auguſtinus triplici ratione, quòd vxor debet eſſe viro ſubiecta. Prima: qa vir ad imaginem Dei formatus eſt & non mulier: & vicarius eius eſt: quia vnius Dei habet imaginem. Secunda, quia in ſignum ſubiectionis mulier habet caput velatum, & non vir: quia imago eſt & gloria Dei. Tertia eſt, quia vir ſine metu talionis ſecundum legẽ poterat mulierem de adulterio accuſare, & non econuerſo, ſecus in aliis caſibus. *Ideoque*, ideſt, quia femina non habet hoc.

3 Iuo par. 8. c. 95. Pann. l. 7. c. 43.

Geneſ. 1. Sap. 2.

1. Cor. 11.

d ¶ *Hæc imago.*] ideſt, in hoc dicit habere ſimilitudinem Dei.

e ¶ *In homine.*] quia ſicut proceſſerunt à Deo omnia, " ſic ab Adam proceſſerunt omnia. hic accipit tantum hoc nomẽ homo in maſculino genere: aliàs communis generis eſt, vt ff. de ver. ſig. hominis.

"omnia ꝓceſſerunt ab Adam.

f ¶ *Vt vnus.*] ideſt, imago Dei dicitur ipſe homo: quia ſicut aqua ꝓfluxit ex latere Domini, ſic etiam Eua ex latere Adæ. item in hoc habet imaginem quia habet rationem, & intellectum, [a] ſicut Deus.

4 Et gl. ord. ad c. 22. Deut.

g ¶ *Imaginem.*] id eſt, ſimilitudinem de pœni. diſt. 2. illa anima.

5 Iuo par. 8. c. 96 Pann. l. 7. c. 45.

a Ad hoc dr̃ tã de femina q̃ deviro ſcdm Hug.

h ¶ *Quia imago.*] & ideo nõ debet celari.

i ¶ *Mulier.*] non tamẽ quẽlibet: quia non virgines de conſuetudine. ſed fac vim in eo quod dicit gloria, id eſt, Deus non gloriatur per ipſam ſicut per virum. nam per eam prima prævaricatio eſt inducta. ꝯ. e. mulier.

6 Adde qua pęna punia tur mulier adultera. not. in l. qm̃ Alexander. & in l. caſtitati. & ĩ aut. ſed hodie. C. de adult.

k *Satis hinc.*] ¶ *Et pene famulas.*] non tamen quòd immoderate verberentur. C. de repud. conſenſu. & ſ. e. q. 2. placuit.

l ¶ *Teſtimonium.*] ideſt, accuſationem.

"Vir vtrum puniebatur talione ĩ veteri lege.

m ¶ *Lapidaretur.*] "& ita videtur quòd in veteri lege numquam vir obligabatur pœna talionis. Sed tu dic cum H. quòd hoc locum habebat tantum in accuſatione adulterij in primo coitu: puta cum nõ inueniebat eam virginem, vel dicebat ſe non inueniſſe, & ipſa contrarium probabat per aſpectum linteaminis. in hoc caſu non puniebatur vir talionis pœna: ſed tantum centum ſiclos aureorum dabat patri puellæ.

n ¶ *Demonſtraretur.*] "per aſpectum linteaminis ſanguinolenti. Sed nec hodie cum agit vir ad ſeparationem, ſubſtinet talionem. ſecus ſi agatur ad pœnam adulterij criminaliter. ext. de proc. c. tuæ. ideo autem nõ punitur vir pœna talionis: quia iam alia via conſequeretur id quod optauit, quod eſſe non debet. ff. pro ſoc. idemque. ff. de cond. inſtit. quæ ſub conditione. §. ſi quis.

" Mulieris violatio ꝑ quid cognoſcitur.

o ¶ *Caſtigatur.*] id eſt, verberatur.

p ¶ *Teſtimonio falſo.*] ideſt, accuſatione calumnioſa. hoc ideo ita expone: " nam teſtis non obligatur ad talionem, ſed alio modo punitur à iudice, ſi varie reſpõdet, vt C. de teſti. nullum. H. tamen dicit, quòd ſic. 3. q. 9. nihilominus. maxime ſecundum veterem legem. ar. ext. de cri. fal. cap. falſus. De hoc dictum eſt 2. q. 3. in ſumma.

" teſtis ſi eſt talione puniendus.

7 Iuo par. 8. c. 97. Pann. l. 7. c. 46.

Cum caput.] Casvs. Dicitur in hoc ca. quòd ſicut vir peccat, ſi non ſit ſubiectus capiti ſuo, ideſt, Chriſto: ſic Dei prima ſententia contemnitur, ſi mulier capiti ſuo, id eſt, viro ſuo nõ obedierit, cum etiam gentiles feminæ viris ſuis ſubiaceant. Prima ſententia, quę habetur in Geneſi vbi dicitur mulieri, ſub viri poteſtate eris, &c. poſtea Apoſtolus idẽ præcepit.

q ¶ *Criminis.*] ſ. 9. q. 3. c. 1. ſ. 22. q. 5. de forma. ſ. diſt. 95. eſto. arg. eandem conditionem in feriorem ad media, quæ eſt mediorum ad extrema. 28. di. c. quia ſunt culpæ.

r ¶ *Blaſphematur.*] tractabat enim Hiero. illud verbum Apoſtoli ad Titum: " Admone adoleſcentulas eſſe ſubditas viris ſuis, vt nõ blaſphemetur verbum Dei, id eſt, Euangelium. Vel verbum Dei in paradiſo quatenus viris ſubditæ eſſent.

s ¶ *Ex Dei lege.*] qua dixit mulieres eſſe ſubditas viris: Conuerſio tua erit ad virum, & ipſe dominabitur, &c.

Noluit itaque.] Casvs. Dicitur hic, quòd lex noluit vt mulier poſſit votum facere ſine viri conſenſu. & ſi fecerit ante nuptias, vir poſt nuptias poterit reuocare, nec ꝓpter hoc mulier rea iudicabitur, ſi votum non ſeruat: cum Deus hoc non ꝓcipiat. Sequentia duo c. plana ſunt per ſe.

t ¶ *Conceſſerat.*] argu. quòd abbas poſſit reuocare votum monachi. quod etiam emiſit ante monachatum. arg. 20. q. 4. monacho. " plus enim eſt monachus ſub abbate, quàm vxor ſub viro, vt 12. quæſt. 1. non dicatis.

" Monach° plus ſubeſt abbati quã vxor viro.

v ¶ *Contra Deum.*] ſi. ſupra 14. quæſtio. 5. dixit. ſupra 22. quæſtio. 1. ſi peccarum. ſupra 23. quæſtio. 4. qui peccat. ſupra diſtinctio. 26. deinde.

miſſa non valeat adimplere: & hoc, vt diximus, propter conditionem ſeruitutis, qua viro in omnibus debet ſubeſſe.

Vnde Auguſtinus in libro quæſtionum Geneſis, quæſt. 153.[1]

¶ Mulieres viris ſuis debent ſubeſſe.

C. XII.

[2] EST ordo naturalis [a] in hominibus, vt ſeruiant [b] feminæ viris, filij parentibus: quia [A] nulla iuſtitia eſt, vt maior [c] ſeruiat minori.

A ¶ Quia nulla.] *In Pannormia reliqua habentur vt apud Gratianum, niſi quòd corrupte in ea legitur*, maiori ſeruiat minor. *Sed in originali, à quo non longe diſcedit Iuo*, quia & illic iuſtitia eſt hæc, vt infirmior ratio ſeruiat fortiori. *ob gloſſam autem non eſt emendatum.*

Idem in quæſtionibus veteris, & noui teſtamenti ex vtroque mixtim, c. 106.

¶ Vir eſt caput mulieris. C. XIII.

[3] HÆc imago [d] Dei eſt in homine [e], vt vnus [f] factus ſit [A] quaſi dominus, ex quo ceteri oriẽtur, habẽs imperium Dei, quaſi vicarius eius: quia omnis rex Dei habet imaginem: ideoq; mulier non eſt facta ad imaginem [B] Dei. Sic etenim dicit [& fecit Deus hominem: ad imaginem [g] Dei fecit illum.] Hinc eſt, vnde Apoſtolus, [vir quidem, ait, nõ debet velare caput ſuum, quia imago [h], & gloria Dei eſt: mulier [i] autem ideo velet, quia non eſt gloria, aut imago Dei.]

A ¶ Factus ſit.] *Quæ ſequuntur, emendata ſunt partim ex veuſtis, partim ex ipſo originali, & Iuone. In vulgatis enim Gratiani recentioribus legebatur*, factus ſit homo, ex quo ceteri oriantur habens imperium Dei, quaſi vicarius Dei, quia vnius Dei habet vir imaginem.

B ¶ Imaginem.] *ſequebatur*, & ſimilitudinẽ, *quæ ſunt expuncta, quia neque apud Auguſtinum, neque in vulgata Græca, neque in Latina vetuſtiore, neque apud ceteros collectores habentur. Pulchre vero de hac re diſputat Baſilius in hunc Geneſis locum, & Origenes Periarchon. lib. 3. c. 6.*

Item libro 5. quæſtionum ſuper Deuteronomium, quæſt. 33.[4]

C. XIIII.

[5] SAtis hinc apparet, quemadmodum ſubditas feminas viris, & pene famulas [k] lex eſſe voluerit vxores, quòd dicens aduerſus vxorem vir teſtimonium [l], vn de lapidaretur [m] [6] illa, ſi hoc verũ eſſe demonſtraretur [n], ipſe tamen non viciſſim lapidaretur, ſi hoc falſum eſſe conſtiterit: ſed tantum modo caſtigatur [o], & damnificatur, eique perpetuo iubetur adhęrere, qua carere voluerat. In aliis autẽ cauſis eũ, qui teſtimonio [P] falſo cuiquam nocuerit, quod ſi probaretur, ius † ſit occidi, eadem [A] plecti iubetur † pœna, qua fuerit, ſi verum eſſet iſte [B] plectendus.

A ¶ Eadem.] *Eodem fere modo apud Iuonem, & in Pannormia. In originali vero*, eademque pœna plecti iubet.

B ¶ Iſte.] *Sic eſt emendatum ex aliquot manuſcriptis, & originali, & Iuone.*

Item Hieronymus ſuper epiſtolam ad Titum, in c. 2.

C. XV.

[7] CVm caput mulieris vir ſit, caput autem viri Chriſtus, quæcumque vxor non ſubiicitur viro ſuo, hoc eſt capiti ſuo, eiuſdem criminis [q] rea eſt, cuius & vir, ſi non ſubiiciatur Chriſto capiti ſuo. Verbum autem Domini blaſphematur [r], vel dum contemnitur Dei prima ſententia, & pro nihilo ducitur, vel cum Chriſti infamatur Euangelium, dum contra legem, fidemque naturæ ea, quæ Chriſtiana eſt, & ex Dei [s] lege ſubiecta, viro imperare deſiderat: cum etiam gentiles feminæ viris ſuis ſeruiant communi lege naturæ.

Item Auguſtinus in quæſtionibus Numerorum, quæſt. 59.[8]

¶ Arbitrium viri mulierem ſequi oportet in omnibus. C. XVI.

[9] NOluit itaque lex mulierẽ aliquid vouere Deo aduerſus animam ſuam, vt non in [A] aliqua rerum licitarum, atque conceſſarum abſtinentia in eiſdem votis feminæ valeat auctoritas, ſed virilis. Ita, & ſi adhuc innuptę, iam conceſſerat [t] pater vota perſoluere, ſi antequàm perſoluerit, nupſerit, & viro eius hoc cognitum non placuerit, nõ perſoluat, & ſit omnino ſine peccato: quia mundauit eam, ſicut dicit, id eſt, mundam iudicauit. Neque hoc contra Deum [u] fieri putãdum eſt, cum ipſe Deus hoc præceperit, hoc voluerit.

A ¶ *Aliqua.*] *Aliqua rerum licitarum, atque conceſſarum abſtinentia in eiſdem votis feminæ valeat auctoritas, ſed virilis. Ita, & ſi adhuc innuptę, iam conceſſerat pater vota perſoluere, ſi antequàm perſoluerit, nupſerit, & viro eius hoc cognitum non placuerit, nõ perſoluat, & ſit omnino ſine peccato: quia mundauit eam, ſicut dicit, id eſt, mundam iudicauit. Neque hoc contra Deum fieri putãdum eſt, cum ipſe Deus hoc præceperit, hoc voluerit.*

8 Et gl. ord. ad c. 30. Numer.

9 Iuo par. 8. c. 98. Pann. l. 7. c. 47.

" Vxores quare debent eſſe viris ſubditæ.

Source : BIU Cujas

" Officia virilia sūt mulieribus interdicta.

a *Mulierem.*] ¶ *Auctoritatem.*] "virilia enim officia mulieribus sunt adempta. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. ff. ad Vel. l. 2.

b ¶ *Nec docere.*] in ecclesia masculos. 5. dist. 23. mulier. de consec. dist. 4. mulier.

c ¶ *Nec testiu.*] in causa criminali, nisi in illis casib. in quib. infames admittuntur, nec in testamento. inst. de test. §. testes. nec cōtra clericos in causa criminali: quia nō potest esse quod ipsi sunt, 5. 2. qu. 7. ipsi Apostoli. nec etiam contra laicos, vt no. 15. qu. 3. de crimine.

d ¶ *Neque fidem.*] obligatur tamen si dolose fideiubeat, vt credito rem decipiat, vt ff. ad Velleia. si decipiendi. Item & si priuilegio Velleiani renuntiauerit, obligatur, & tenetur. ff. ad Velleia. l. vlt.

1 Iuo par. 8. c. 91. Pann. l. 7. c. 44.

e ¶ *Nec iudicare.*] nisi in casib. vt dixi 15. q. 3. de crimine.

†al. dicere

f *Adam.*] ¶ *Gubernatorem.*] per hoc videtur, "q̄ vir potius debet esse curator vxoris quam extraneus. quod negat lex. C. qui dari tuto. possl. 2.

" Vir nō pt esse curator vxoris.

2 Libr. 5. in Gen. c. 7.

Mulier debet.] Casvs. In hoc c. quinque rationes assignantur quibus probatur, q̄ mulier debet velare caput suum, "scilicet quia non est imago Dei, & qa subiecta debet esse viro suo, & quia preuaricatio est inducta per eā, & propter reuerentiam episcopi, quia vicarius est Christi. Sequentia duo c. patēt.

3 Iuo par. 8. c. 91. Pan. l. 7 c. 50.

" Mulier quare d3 capput velare.

g ¶ *Sed vt ostendatur.*] non solum propter hoc, sed etiam, &c.

h ¶ *Propter reuerentiam.*] i. propter reuerentiam sacerdotum. ar. 54. di. si seruus sciēte. & sicut ante iudicem dominum: ita ante vicarium eius sacerdotem sit subiecta viro. Vel propter reuerentiam sacerdotum, ideſt, ne sacerdotes in eius faciem intuentes inuitentur ad libidinem.

4 Iuo par. 8. c. 91. Pann. l. 7. c. 51.

i ¶ *Episcopus.*] i. quilibet sacerdos. de pœ. di. 3. inter hęc hircū. 2

k ¶ *Originale.*] quod originem habuit ab ipsa quo ad homines.

Nec illud.] Hæc est 5. pars qu. in qua ostēdit magister causam quare fuit vnum principium, vn° homo. Io. de Fan.

l ¶ *Otiosum est.*] ideſt, sine causa & mysterio factum,

" Eua quare d costa Adę facta est.

m ¶ *Costa.*] " non de pede, ne omnino videretur famula, nec de capite, ne videretur domina: sed de costa vt collateralis videretur.

n ¶ *Multarum.*] quo ad numerum, vel multarum quo ad genus humanum.

o ¶ *Et disparium.*] quo ad sexum. Vel disparium quo ad speciem. & respicit ad primam creationem hominis.

p *Vidam vir in captiuitatem ductus est.*] Quia in præcedenti causa dixerat matrimonium separari propter frigiditatem, & quòd viro viuente separata posset alij copulari, & dubitari posset, an idem videretur faciendum propter hostilem calamitatem vel captiuitatem: ideo subdit causam istam, in qua ostendit quid iuris sit si quis tenetur in captiuitate, & vxor eius interim nubat alij, vt autem hæc, &c. Et no. quòd hic tractatur de illo impedimento, "quod dicitur ligatio: ligātio est cum quis ligatur alteri vinculo matrimonij, & quodlibet impedimentum matrimonij dici potest ligatio sumendo large siue communiter, non proprie. argum. 26. q. 1. §. 1.

" impedimentum ligationis quale est.

Traque.] Hæc quæst. diuiditur in sex partes. In prima quarum probat per duos canones, quòd mulier non debet contrahere donec sit certa de morte coniugis. Ioan. de Fant. Secunda ibi, *Non satis.* Tertia ibi, *Si autem.* Quarta ibi, *Quod autem.* Quinta ibi, *Hinc etiam.* Sexta ibi, *De simplicitate.* Ioan. de Fan.

Casvs. Hic intitulatur prima & secunda quæst. In secunda nulla est dubitatio. In prima quæstione distinguitur: nam si illa, quæ nubit viro viuente & absente, credit vel scit illum viuere: in veritate adulteriū committit. si autem nec scit, nec credit, sed habet iustam causam credendi contrarium per ignorantiam facti, quæ etiam peritissimos fallit, excusatur. qualitercumque autem nubat, reddenda est primo reuertenti. vtraque autem quæstio terminatur per capitul. sequens.

q ¶ *Vtraque quæstio.*] "si mulier[a] credit suū maritum mortuum, & habet iustam causam credendi, licite potest contrahere. si autē dubitat de morte viri & contraxit, licet non debeat contrahere, tenetur tamen reddere debitum petenti. sed ipsa non potest exigere, vt extr. de secun. nup. dominus noster. & ita in tali casu vir potest eam remouere propter adulterium cum non habuerit probabilem causam mortis suæ. sed si audierit. eum mortuum, licet per falsum rumorem, & tunc nupserit, vir non potest eam de tali adulterio accusare: nisi ipsa procurauerit illum rumorem, vt ff. de adulteriis. miles. §. mulier. Sed pone quòd mulier credit eum viuere & est mortuus, & contrahit, numquid est matrimonium ibi? sic. ipsa tamen adulterij reatu tenetur, licet adulterium non committat. " nam dicit lex quòd tenetur quis actione furti, licet subtilitate iuris furtum non committat. C. de furt. si quis seruo. minor tamen pœnitentia ac pœna ei imponitur.

" Mulier si credit mari tū mortuū, an possit alij nubere? a Hic videas qđ le. & no. ext. vt li. nō cōt. qm. §. si vero. ver. si autē. in gl. p famā, &c. & de sponſ. in ꝓsentia. Ar.

5 in Cod. canonū, c. 42.

6 sen. 4. di. 38 Pol. l. 6. ti. 4. Anſ. l. 10. c. 22. Burc. l. 9. c. 55. Iuo p. 8 c. 244. & 190 191. & 192 Pan. l. 6. c.

"furtū non cōmittens qñque furti tenetur.

Vtraque quæstio terminatur auctoritate Leonis Papæ, qui scribens Nicetæ Aquileiensi episcopo, epist. 77. ca. 1. & sequentibus ait[5].

¶ Qui alij nupserit putans virum suum mortuum esse, illo redeunte ad priorem redire cogitur. C. I.

Cum per bellicam.] Casvs. H. sic ponit hunc casum. De duobus quæsiuerat iste, quædam dum putarent viros suos esse mortuos, nupserunt aliis. aliæ vero sciebant viros suos viuere, sed credebant nunquam eos liberandos de captiuitate. sed reuersi sunt postea viri istarum. quæsierat ergo iste quid faciendum esset in vtroque casu. Et respondetur in primo casu, quòd separandæ sunt à

C. XVII.

1 MVlierem cōstat subiectam dominio viri esse, & nullam auctoritatem [a] habere: nec docere [b] enim potest, nec testis [c] esse, neque fidem [d] dare† nec iudicare [e]: quanto magis non potest imperare?

¶ *Restitutum est hoc caput* B. *Augustino, & ex eo nonnulla addita. Nam antea citabatur ex* B. *Ambrosio.*

Item Ambrosius in Hexameron in tractatu diei quartæ[2].

C. XVIII.

3 ADam per Euam deceptus est, non Eua per Adam. Quem vocauit ad culpā mulier, iustū est, vt eum gubernatorē[A] f assumat, ne iterum feminea facilitate labatur.

A ¶ Gubernatorem.] *Antea legebatur*, vt eā in gubernationem assumat. *Emendatum est ex* B. *Ambrosio. Glossa enim optime conuenit voci*, gubernatorem.

Item super primam epistolam ad Corinthios in c. 2.

C. XIX.

4 MVlier debet velare caput, quia non est imago Dei. Sed vt ostēdatur [g] subiecta, & quia præuaricatio per illam inchoata est, hoc signi debet habere, vt in ecclesia propter reuerentiam [h] episcopalem non habet caput liberum, sed velamine tectum: nec habeat potestatem loquendi: quia episcopus [i] personam habet Christi. Quasi ergo ante iudicē, sic ante episcopū, quia vicarius Domini est, propter peccatum [A] originale [k] subiecta debet videri.

A ¶ Propter peccatum originale.] *Apud* B. *Ambrosium, & Iuonem legitur*, propter reatus originem. *in Pannormia vero*, propter reatum originalem. *Sed ob glossam non est mutatum, reliqua vero sunt emendata.*

Item in libro de Paradiso, c. 10.

a ¶ Vt nō in aliqua.] *Sic in Pannormia. Apud Iuonem vero*, vt in aliquarum rerum. *in gl. ordinaria*, ideſt in rerum. *Sed totus hic locus longe melius habet in originali.* feminam sub patre, antequam nubat, & sub viro nuptā voluit lex vouere ita aliquid Deo aduersus animam suam, id est, in aliquarum rerum licitarum, atque concessarum abstinentia, vt in eiusdem votis femineā non præualeat auctoritas, sed virilis.

Item in libro quæstionum veteris testamenti quæst. 45.

¶ Nulla est mulieri potestas: sed in omnibus, viri dominio subiecta est.

C. XX.

5 NEc illud otiosum [l], quòd nō de eadem terra, de qua plasmatus est Adam, sed de ipsius Adæ costa [m] facta sit mulier: vt sciremus vnā in viro, & muliere corporis esse naturam, vnum fontem generis humani. Ideo non duo à principio facti vir & mulier, neq; duo viri, neque duæ mulieres: sed primū vir, perinde ex eo mulier. Vnam enim naturam volens hominum constituere Deus, ab vno principio creaturæ huius incipiens, multarum [n], & disparium [o] naturarum eripuit facultatem.

Euidentissime itaque apparet ita virum esse caput mulieris, vt nulla vota abstinentiæ vel religiosæ conuersationis liceat sibi sine eius licentia Deo offerre, etiam si viro permittente repromissa fuerit, non licet ei votum opere complere, cum vir voluerit reuocare permissum. Vota vero continentiæ ita alterius permissu ab altero valent offerri, quod post permissionem non valent in irritum deduci.

CAVSA XXXIIII.

Vidam vir in captiuitatem ductus est[p]: *postea vxor eius audiens illum mortuum, nupsit alij: demum ille de captiuitate rediens, repetit vxorem suam: illa posterioris amore capta aspernatur torum prioris viri.*

1 *Nunc primum quæritur, an sit ista rea adulterij, quæ viuente viro suo, alteri nupsit.*

2 *Secundo, an redeunte primo sit cogenda recedere à secundo, & redire ad primum.*

QVÆSTIO I. & II.

1. ps

Traque quæstio terminatur auctoritate Leonis Papæ, qui scribens Nicetæ Aquileiensi episcopo, epist. 77. ca. 1. & sequentibus ait[5].

¶ Qui alij nupserit putans virum suum mortuum esse, illo redeunte ad priorem redire cogitur. C. I.

Cum per bellicā cladem, & per grauissimos hostilitatis incursus ita quædā dicatis dimissa esse coniugia, vt abductis in captiuitatem viris feminæ eorum re-

sunt à secundis,& reddendæ primis:& quæ nolunt separari à secundis, sunt excommunicandæ. In secundo vero casu nihil videtur responderi:quia nulla & friuola erat quæstio. quâdiu enim aliqua scit vel credit vel dubitat virum viuere,non debet alij nubere,& si nupserit,adultera erit,vt 32.q.5. puto.

a ¶*Crederent.*]hæc ratio friuola est,& ideo non curat ei respondere.

b ¶*Solicitudine.*]incõtinentitæ, vel paupertatis.

†*solitudine*] orig.

c ¶ *Hostilitas intulit.*] sic s. 16.q.3.prima.

d ¶ *Qui personam.*] s. 2.q.1.in primis.nam si militudo attenditur inter illum qui succedit inuasori, vt ibi: & istum de quo hic.

e ¶ *In coniugiorum.*] arg.ꝙ ecclesia clerico debet restitui de captiuitate redeũti per quantumcunque tempus detentus fuerit,si probat iustum impedimentum[a]:"cum ecclesia sit vxor clerici. 7.q.1.sicut.&dixi 7.q. 1. pastoralis. 13.qu. 2. vnaquæque.

Matth.19. a istã gl.ꝺt sing.Brix.in suo dictio. vers.carcer. ad hocꝙclericus detentus in carceribus pquãcũq; lõgũ tps nó pdit bñficiũ suũ. 1 Eiusdẽ epistolæ,c.2. Bur.l.9.c.56 Iuo p.8. c.191.

f ¶*Perseuerant.*]& ita videtur,ꝙipsi non cõpellantur ad eas redire si noluerit, sed supplent hic quidam,maxime. Alij intelligunt hoc de illis mulierib. quæ viros non credebant mortuos, & tamen contraxerunt. quod no.in prin.c.

"Ecclesia est vxor clerici.

f ¶*Perseuerant.*] s.32. q.5.puto.in prin.contra. sed illud quando maritus vel vxor scitur adhuc viuere: istud quando certis indiciis putatur mortuus esse. de pœ.dist. 7.c.3. 30.q.5.c.si quis. §.incerta.

"Præsumitur ex pñti circa præteritum,&c. b Ar.ꝺ pœ. di.3.c.Iudas vbi de hoc, & 54.distin. multi.

g ¶ *Ostendentes.*] ar." ꝙ ex consequentia operis ex facto præsenti præsumitur circa præteritum[b] vt hic,& 33.qu.1.requisisti.& s. 22.qu.2.ꝙ ait.& C.de adul.si qui. quandoq; præsumitur ex præcedenti facto circa prę-

C.3. 2 Burch.l.9. c.58.Iuo p.8 c.193.

sens:vt 2.q.1.ĩ primis. in fine.& q.7. non potest. quandoq; ex præsenti circa præsens:vt dixi 50.dist.si quis diaconus.quandoque ex eo quod solet fieri,ꝑsumitur & timetur in futurum: vt 3.q.5. accusatores.quandoque

3 Burch.l.9. c.57.Iuo p.8 c.192.Pann. l.6.c.88.

præsumitur ex præterito circa futurum.C.de cond.fur.l.vlt. quandoque præsumitur ex futuro circa præteritum. ff.de cond.indeb.si non fortem. §.si x.aut Stichum.

h ¶*Remissio.*]ideſt,dimissio secundorum virorum.

i ¶ *Quod conditio.*] quod necessitas cogit,non est imputandum.22. q.4.inter cetera.7.q.1.pontifices.ĩ.de conse.dist.5.discipulos.

Cvm in captiuitate.] Casvs. Quædam mulier nomine Vrsa cũ in captiuitate teneretur,vir eius aliam duxit.Vrsa postea reuersa Papam adiit,& nullo contradicente]se vxorẽ illius esse probauit coram Papa : quare Papa eam vxorem legitimam iudicauit, & non secundam.

"Matrimonio pp consanguinitatem separato, an filij prius nati sint legitimi?

k ¶*Commisisse.*]peccatũ notat interuenisse in contrahendo si scienter contraxit:sed si ignoranter contraxisset: quamuis non est matrimonium secundum : nati tamen filij inde habentur pro legitimis quo ad successionem."similiter vbi per consanguinitatem fit diuortium:quod verum est vbi ignoranter coniuncti sunt. arg.ext.qui fi. sint leg.cum inter. si autem scienter,quo ad scientem legitimi non sunt.ar.32.q.2.solet.ar.C.so.ma.si ignorans.& C.de incest.& inuti.

mãserint destitutæ,quę viros proprios aut interemptos putarint, aut numquam à dominatione crederent[a] liberandos,&ad aliorum coniugium solicitudine† [b] cogente transierint:cumque nunc statu rerum auxiliante Domino in meliora conuerso nonnulli eorum, qui putabantur periisse,remeauerint, merito charitas tua videtur ambigere, quid de mulieribus, q̃ aliis coniunctæ sunt viris, à nobis debeat ordinari. Sed quia nouim[9] scriptum, quòd à Deo iungitur mulier viro, & iterum præceptũ agnouimus,vt quod Deus iunxit, homo non separet, necesse est,vt legitimarum fœdera nuptiarum redintegrãda credamus,& remotis malis, quæ hostilitas intulit[c], vnicuique hoc,quod legitime habuit,reformetur:omnique studio procurandũ est, vt recipiat vnusquisq; quod proprium est.¶ Nec tamen culpabilis iudicetur,& tanquã alieni iuris peruasor,qui personam[d] eius mariti, qui iam non esse existimabatur, assumpsit. Sic enim multa,quæ ad eos,qui in captiuitatẽ ducti sunt,pertinebant, in ius alienum transire potuerũt: & tamen plenũ iustitiæ est,vt eisdem reuersis propria reformentur. Quòd si in mancipiis,vel in agris,aut etiã in domibus,ac possessionibus rite seruatur, quanto magis in coniugiorum[e] redintegratione faciendũ est?vt sic,quod bellica necessitate turbatum est, pacis remedio reformetur? [2] Et ideo,si viri post longam captiuitatem reuersi, ita in dilectione suarum coniugũ perseuerãt[f], vt eas cupiant in suũ redire cõsortium, omittendum est,& inculpabile iudicandũ est, quod necessitas intulit:& restituendũ, quod fides poscit.*& infra,c.4.* ¶[3] Sin autẽ aliquæ mulieres ita posteriorum virorũ amore sunt captæ, vt malint his cohærere,quàm in legitimum redire consortium,merito sunt notãdę:ita vt etiam ecclesiastica cõmunione priuẽtur,quę† de re excusabili contaminationem crimi nis elegerunt, ostendentes g sibimet pro sua incõtinentia placuisse, quod iusta remissio [h] poterat expiare.Redeãt ergo in suum statũ volũtaria redintegratione coniugia: neque vllo modo ad opprobrium malæ voluntatis trahatur, quod cõditio [i] necessitatis extorsit:quia sicut hæ mulieres,quæ reuerti ad viros suos nolunt, impiæ habendæ sunt,ita illæ,quæ in affectum initum ex Deo redeunt,merito sunt laudandæ† iudicio.

Item Innocentius Papa Probo,in epist.9.

¶Viro,vel vxore de captiuitate redeuntibus propria redintegrantur coniugia. C. II.

[4] CVm in captiuitate Vrsa mulier teneretur,aliud coniugium cum restituta Fontanum† commisisse[k] cognouimus. Sed fauore Domini reuersa Vrsa nos adiit,& nullo diffitente vxorem se memorati esse perdocuit[l]. Qua de re domine fili merito illustris statuimus fide catholica suffragãte illud esse coniugium, quod primitus erat gratia diuina fundatum,conuẽtumque secundæ mulieris priore superstite,nec diuortio iecta[m],nullo pacto posse esse legitimum.

Item Hieron.ad Amandum presbyterum.

¶Quæ primo viro relicto,secundo adhęserit,nisi secundum relinquens,primo reconciliari non potest. C. III.

[5] NOn satis animaduertere[n] potui, quid sit, quod dicere voluit[o] [alio viro per vim accepto.] Quid est, per vim accepto? cõgregata videlicet multitudine nolẽtem rapuit. Et[p] quare postea nup.qui contra.Sed licet Hug.& L.ita distinguunt: falsa tamen est distinctio[c].sufficit enim alterius ignorantia vt sint legitimi:vt ext. qui fil.sint le.ex tenore.absurdum enim est vt aliquis sit partim legitimus,& partim illegitimus.ar.ff.de li.cau.l.duobus. Sed si ambo parentes sciunt impedimentum, vel affectant ignorare, quia non contrahunt,præmissa denuntiatione trina coram ecclesia: licet pro legitimo habitũ fuerit,tamen filij non sunt legitimi,vt extr. de clan. despon. cum inhibitio.

c De hoc ẽt not. ĩ.35.q.7 in summa.

l ¶*Perdocuit.*]sed qua liter probabit, hoc dicitH.per testes[d].nam in præiudicium matrimonij secundi nõ crederetur etiam ei & viro iurantibus: nisi fama esset de hoc:vt 35. q.6.si duo. Sed numquid crederetur viro & secũdæ vxori iurantib.Dicunt quidam ꝙ sic,licet videatur esse causa ipsius viri:quod non concedo: immo nec cõfessio ipsorum nec fama sufficit. ext. de eo qui cog. cõsan. vxo.suæ.super eo.

†*al.quia inliter excusabiliter contam. &c.*]orig.

d Dicit hic Hu.ꝙ hic ñ erat opus testib⁹,cum nullus differeretur illã esse vxorẽ: licet à qbusdã credeba tur mortua esse. Arc.

m ¶ *Eiecta.*] maxime: vt trigesimasecunda, quæstione prima. ca. dixit. in fin. & quæstio.septima.licite. & cap. vltim. nisi propter impedimẽtum alĩ quod factum est diuortium.

† *al. laudabiles iudicandæ*

[4] Iuo p.8. c.245.Pann. l.6.c.89.

† *Fortunius imisse cognoscitur*]orig.

NOn *satis.*] Hæc est 2. pars qu. in qua ponit qualiter putatur mulier quæ ad primum virum non vult redire.Io.de Fan. Casvs. H. & Ben. sic ponunt hunc casum. Quidã rapuit vxorem alterius: q̃ postea consentiens raptori ad ꝑ prium virum redire nolebat, dubitans ergo Amandus presbyter super hoc articulo, duas fecit quæstiones Hiero.Prima fuit, an illa possit remanere cum raptore? huic quæstioni respondet Hieron.dicens, quòd non potest remanere cum eo: sed debet abeo discedere, & agere pœnitentiam:quia consensit in illum. Et responsio protenditur vsque ibi, *rem nouam, &c.* Alia quæstio fuit, si tunc illa iure suo possit repetere virum suum, vt ille cogatur eam recipere. Et ad hoc respondet Hier. & dicit quòd non potest illam repetere,vel ille cogi recipere eam. Et hoc probat auctoritate vete. testam. vtens argum. à maiori.si enim in veteri testamento non licebat ei qui dederat libellum repudij post adulterium, recipere vxorem : multo minus licet in nouo cogere nolentem ad recipiendam adulteram.tunc enim præceptum erat vt vir non reciperet vxorem adulteram : ergo non est mirum si nunc est permissum viro vt eam non recipiat,si non vult.arg.32.quæst.1.quod autem.& hęc responsio protenditur vsque in finem. Intendit ergo Hier. in hoc capitul.probare,quod non potest remanere cum secundo, & quòd primus non est cogendus eam recipere. *Quod dicere,* id est, significare voluit hæc oratio, quam in epistola tua posuisti, scilicet *alio,&c.*

5 sen.4.dist. 35. Poly.l.6. tit.4.

n ¶*Animaduertere.*] hoc dicit deridendo ipsum:quia malam epistolam composuerat, vel quia verba non erant accommoda sensui ad quem assumebantur.inst.de don.§.est & aliud.

o ¶*Voluit.*]epistola tua,vel hæc oratio,scilicet,alio,&c.

p ¶*Et quare.*]quem habebat prius.alias,& quare.

Source : BIU Cujas

a ¶*Dimiſit.*]nolendo ad eum redire.
b ¶*Legat.*]ſcilicet quicumque de tali facto dubitauit.
c ¶*Si in ciuitate.*]arg. "ꝙratione loci præſumitur contra aliquem[a], ꝙ imputatur alicui ſi nō fecerit id quod ei prodeſſe poſſit. ſic C. de inceſt. nup. cum ancillis. quia præſumitur conſentire cum poteſt reclamare. ff. de noxa. ſi ſeruus ſciente.
d ¶*Et non clamauerit.*]ar. aliquem tacite conſentire, vt 28. diſt. diaconi.
e ¶*Puniri.*]ar. vbi teſtimoniū de auditu valet.
f ¶*In agro.*]niſi & coloni ibi eſſent, nec clamauit.
g ¶*Innoxiam.*]ſ. 32. q. 5. finge. aliàs eſt pars c. de pudicitia. cōtra. ſ. 15. q. 1. ſi quis non iratus. contra. ſed ibi lex, ſcilicet canonica vel promotionis.
h ¶*Ad Belial.*]Belial interpretatur apoſtata.
i ¶*Rem nouam.*]ideſt, nō de nouo traditam his qui audierūt. & eſt ar. ꝙ ſi eps iurauit ꝙñ daret nouum feudū, & aliquod feudum de antiquis ad eū perueneriť, bene pt ipſum dare. vt ext. de don. p tuas. & ext. de feu. c. 2.
k ¶*Adultera.*]nō conuicta de adulterio.
l ¶*Non poterit.*]ar. ex quo mulier ſeparata eſt à viro auctoritate eccleſię, non pt auctoritate ſua vir eam ſibi reconciliare. quod nō eſt verū: vt C. de adul. authen. ſed hodie. ſed quid erit ſi adultera velit recōcilari, & vir nolit? videtur quòd vir non compellitur.
m ¶*Recipere.*]vt cogatur à lege eam recipere[b]: immo ipſa lege prohibetur eā recipere, ſed modo tēpore gratiæ nō ꝓhibetur. ar. ſ. 32. q. 1. ꝙ autem.
n ¶*Ne peccare facias.*]inducēdo malū exemplū, 11. q. 3. præcipue.
† *alterum*] vera lectio. SI AVTEM. Hęc eſt 3. pars q. in qua quæritur qualiter & qd fiat de femina, q̄ non vult ſequi virum tranſeuntem de prouincia in prouinciam. & dicitur ꝙ manebit innupta. Io. de Fan.
† *al. nec* CASVS. hic dicit Grat. allegando, ꝙ vnaquęque mulier virū ſuum ſequi tenetur, vt dicit Hu. vt 13. q. 2. vnaquęque. ſed facit hoc vt inducat cap. ſequens.

Locus facit præſumi & ꝙ imputatur alicui ſi nō fecerit id quod ei prodeſſe poſſit. ſic C. de inceſt. nup. cum ancillis. quia præſumitur conſentire cum poteſt reclamare. ff. de noxa.

a De hoc not. 18. q. 2. diffinimus.

Deut. 22.

b Vt C. de adult. caſtigari.

1. Cor. 10.

1. Cor. 6.

Deut. 24.

raptorem rapta non dimiſit [a] legat [b] libros Moyſi, & inueniet deſponſatam viro, ſi in ciuitate [c] fuerit oppreſſa, & non clamauerit [d], puniri [e] quaſi adulteram: ſi autem in agro [f] oppreſſa ſit, innoxiam [g] eſſe à ſcelere, & violētum legibus ſubiacere. Ergo & iſta ſoror, quæ, vt dicit, vim paſſa eſt, vt alteri iungeretur, ſi vult corpus Chriſti accipere, & non adultera reputari, agat pœnitentiam: ita dumtaxat, vt ſecundo viro, qui non appellatur vir, ſed adulter, à tempore pœnitentiæ non copuletur. Quod ſi durum ei videtur, & ſemel dilectū non poteſt derelinquere, nec præferre Dominum voluptati, audiat Apoſtolum conclamantem [Non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum. Nō poteſtis menſæ Domini communicare, & menſæ dæmoniorum.] & alio loco. [Quę communicatio luci, ac tenebris? qui cōſenſus Chriſti, & Belial [h]?] Rem nouam [i] loquor, immo non nouam, ſed veterem, quę veteris teſtamenti auctoritate firmatur. Si reliquerit ſecundum virū, & reconciliari prior voluerit, non poteſt. Scriptum eſt enim in Deuteronom. [Si acceperit homo vxorem, & habuerit eam, & non inuenerit gratiam in conſpectu eius propter aliquā fœditatem, ſcribet libellum repudij, & dabit in manus eius, & dimittet eam de domo ſua. Cumq; egreſſa adultera† [k] maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudij, & dimiſerit de domo ſua, aut certe mortuus fuerit, nō poterit [l] prior maritus recipere [m] eam vxorem, quia polluta eſt, & abominabilis facta eſt coram Domino: ne† peccare [n] facias terram tuam, quam Dominus Deus tuus tradidit tibi poſſidendam.

¶Verba huius capitis in epiſtola B. Hieronymi, & in Polycarpo proxime ſequuntur poſtea, quæ referuntur ſ. 32. q. 7. omnes cauſationes. Ideoque apud ipſos initium hoc ita habet. Neque ſatis animaduertere.

3 *Si autem ineuitabili neceſſitate cogente vir in aliam prouinciam fugerit, & vxor eius eum ſequi noluerit, illo viuente illa innupta permaneat.*

Vnde in concilio apud Vermerias.

¶ Quæ virum in captiuitate ductum ſequi noluerit, maneat innupta, quamdiu vir eius vixerit. C. IIII.

1 SI quis neceſſitate ineuitabili cogente in alium ducatum, ſeu prouinciam fugerit, & eius vxor, cum valet, & poteſt, amore parentum, & rerum ſuarum eum ſequi [o] noluerit, ipſa omni tempore, quamdiu vir eius, quem ſecuta non fuit, viuit, ſemper innupta permaneat.

4 *Quod autem de coniugatis auctoritate Leonis P. Papæ dicitur, hoc etiam de virginibus intelligendum eſt, vt ſi præter conſcientiam viro nupſerint alieno, non teneantur.*

Vnde Aug. in lib. de fide & operibus, c. 7.

¶Non eſt adultera virgo, quæ neſciens viro nupſit alieno. C. V.

2 SI virgo neſciens viro nupſerit alieno, hoc ſi ſemper neſciat, numquam ex hoc erit adultera. Si autem ſciat, iam ex hoc eſſe incipiet, ex quo cum alieno viro ſciens cubauerit, ſicut in iure prædiorum tamdiu quiſque bonæ fidei poſſeſſor rectiſſime dicitur, quamdiu ſe poſſidere ¶ ignorat alienum: cum vero ſcierit [r], nec ab aliena poſſeſſione receſſerit [s]: tunc malæ fidei poſſeſſor perhibebitur, tunc iuſte iniuſte vocabitur.

5 *Hinc† etiam ignorantia excuſat eum qui neſciens dormiuit cum ſorore vxoris ſuæ.*

Vnde in concilio Triburienſi.

¶Non cogatur legitimam dimittere vxorem, qui neſciens dormiuit cum eius ſorore. C. VI.

3 IN lectum [t] mariti abſente vxore ſoror iuit vxoris: quā ille vxorem putās ſuam eſſe, dormiuit non tenetur mulier inſcia virō alieno copulata. Io. de Fan.

p ¶*Leonis.*]ſ. e. c. 1. Ioan.

SI *virgo.*] CASVS. Quædam virgo nupſit alteri viro, quem ſolutū eſſe credebat. quęritur vtrum ſit adultera? Et reſp. ꝙ non, quam diu hoc credit. ſed ſi veritate comperta cum eo remanſerit, adultera erit ſicut qui poſſidet rem alienam bona fide: quamdiu credit ſuam eſſe, nō peccat: ſed ex quo ſcit alienam eſſe, peccat, ſi eam non reſtituit. Sequens §. patet.

q ¶*Poſſidere.*] non dicit, poſſediſſe. nā poſt completam præſcriptionē non ſcit ſe poſſidere alienū, ſed poſſediſſe. nec habet tūc conſcientiam rei alienæ: vñ non tenetur reſtituere: licet Hu. hoc conſulat vbi cōſcientia remordet. 27. qu. 1. §. 1. & extra de præſc. c. vlt.

r ¶ *Cum vero ſcierit.*] certum eſt ꝙ in præſcriptiōe exigitur cōtinue bona fides, vt extra de præſcr. quoniam omne. "Sed qd ſi poſtea percipiam ꝙ ille à quo emeram, nō fuit dominus? ſi ſtatim reſtituam eam domino non poſſum agere de euictione: vt ff. de euict. ſi rem. §. 1. Dicunt quidam, ꝙ debeo ſubiicere perſonam quæ à me petat rem illā, vt à me euincatur: vt ff. de ne. geſt. at qui natura. §. cum me abſēte. ſed adhuc eadem videtur reſtare quæſtio: quia illi q ſic à me ſubiectus eſt cum non habeat mādatum à domino, potui obiicere exceptionem procuratoriam: quod tamen nō feci, & ſpōte permiſi à me rem euinci. ergo non potero agere de euictione, vt dicit illa l. ſi rem. & l. ſi dictum. Ad hoc poteſt dici ꝙ huiuſmodi exceptiones quæ ſunt dilatoriæ iudicij, poteſt aliquis † *al. Sic* omittere, ſed non illas quæ ſunt dilatorię ſolutionis: vt ff. man. ſi fideiuſſor. §. quædā. Item qualiter iurabit iſte de calumnia, cum ſciet ſe mala fide poſſidere? Poteſt dici ꝙ ſub hac forma iurabit, Iuro ꝙ veni ad litigandum cauſa mei iuris conſeruandi, vt ff. de bo. lib. ſi quis libertum. Dominus meus dicit ipſum poſſe cōfiteri, quòd res non ſit ſua, quia pudori ſuo debet parcere. ff. man. quintus. qualiter autem iurabit ille qui ſubmiſſus eſt.

1 Burch. l. 9. c. 54. Iuo p. 8 c. 189. Pann. l. 6. c. 91.

" Emptor inter pſcribēdū ſi pcipiat vēdito rē nō fuiſſe dominum, quid faciet.

2 Poly. ibid.

3 Burc. l. 17. c. 4. & lib. 19 c. 273.

s ¶*Receſſerit.*]arg. quòd etiam poſt præſcriptionem ex quo ſcit rem alienam ſe emiſſe, teneatur reddere rem, præſertim eccleſiæ: cum omne id quod irreprehenſibile eſt, defendit eccleſia, vt 25. q. 1. omne quod. arg. diſt. 54 generalis. in fine.

HINC ETIAM. Hæc eſt 5. pars q. in qua quæritur, ſi aliquis aliquā polluit quam credit ſuam vxorem, vtrum peccet? & dicēdum quòd non. Ioan. de Fan.

IN *lectum.*] CASVS. Mulier quædam ſub ſpecie ſororis ſuæ intrauit lectum mariti ſororis: ille deceptus eam cognouit, quærebatur vtrum poſſit vti vxore ſua de cetero? Et reſpondetur, quòd ſi probauerit quòd eam putauerit eſſe ſuam vxorem, pœnitentiam agat, & vxore ſua vtatur, ſed illa grauiter pœniteat, & ſemper contineat. Sequens §. patet.

t ¶*In lectum.*] Ex hoc c. colligitur, "quòd qui cognoſcit cōiugatam ignoran

"Adulteriū nō cōmittitur, ſi cōiugata ignoranter cognoſcitur.

Source : BIU Cujas

ignoranter, nō committit adulterium. [a] arg. extra de sen.exc. si vero aliquis. nam si locaui militi tāquam pagano ignorās, possum mercedem exigere. non enim disciplinam cōtemnit qui militem ignorauit. ff. loc. si ignorans. [b]

a Adde tex. in l. vxor. cum ibi no. C. de adult. Cy. in auth. hodie. c. tit.

b ð hoc no. ext. ð hom. significasti.

a ¶*Per securitatem.*]i. iusiurandum. 35. q. 3. extraordinaria. testes enim habere non possunt de huiusmodi. & "sic patet, quòd per iuramentum probatur ignorantia, vt extra de sent. excom. si vero. 2.

"ignorātia in iuramento ꝓbatur. 1 Iuo p. 8. c. 241. Pan. l. 7. c. 38. Sent. 4. dist. 35.

b ¶*Probauerit.*]arg. ꝙ allegās ignorantiam eam probabit. 1. q. 1. si quis à simoniacis. 9. q. 1. ordinationes. 3. q. 9. indicas. extr. de elect. innotuit.

c ¶*Pœnitentiam.*]i. aliquam satisfactionem ad maiorem cautelā, ne disciplina ecclesię deseratur. 23. q. 5. excommunicatorum. s. dist. 50. presbyteros. 15. quæst. 1. si quis insaniens. 2. q. 5. consuluisti. s. dist. 50. quia te. contra. & ideo dicit, scelus. Vel dicit hoc propter speciem facti: "nam adulterium sine dolo nōn cōmittitur. ff. de adul. l. pen.

"Adulteriū non sit sine dolo.

DE SIMPLICITER. Hæc est 6. pars q. in qua dicitur, quòd incestuosi voluntarij non contrahant: inscientes autem post pœnitentiam vij. ann. contrahunt. Ioan. de Fan.

SI *quis cum duabus.*]Casvs. Quidam cognouit sororem eius cū qua fuerat fornicatus: quærebatur vtrum possit vmquam contrahere? Et respon. si veritatem ignorabant, post pœnitentiam vij. an. possunt. Si autem sciebant, numquam possunt. Seq. duo cap. plana sunt, & ea per te videbis.

d ¶ *Si quis cum duabus.*] s. 32. q. 7. si quis viduam. & cap. si quis cum nouerca.

e ¶*Non ignorauerint.*] sed quare prima punitur, quia forte post cognitam fornicationem sororis iterum fornicata est cum illo, vel quia celauit crimē suum sorori cum sciret eam sic facturam, vt j. prox. causa. q. 2. si quis. Similiter intelligas in seq. cap. Sed hæc solutio reprobatur j. prox. q. 2. si homo.

[e] Bur. l. 17. c. 5. & libr. 19. c. 273.

f SI *quis.*] ¶ *Hoc scierint.*] vt s. 33. q. 2. si quis cum duabus. contra. sed solue vt ibi. Vel aliud est vcum ea. Super hoc visum est, si ipse per securitatem [a] veram hoc probauerit [b], quod inscius fecerit hoc scelus, pœnitentiam [c] quidem, quæ sibi indicta fuerit, agat, & legitimum suum coniugium habere permittatur. Illa vero vindicta digna affligatur, & in æternum coniugio priuetur.

[*Item Hermes in libro Pastoris, mandato quarto.*]

PALEA. C. VII.

1 EGo dixi pastori: domine, si quis habuerit vxorem fidelem in Domino, & inuenerit hanc in adulterio, numquid peccat vir, si cum illa concubuit †? Et dixit mihi. Quamdiu nescit peccatum eius, sine crimine est vir viuens cum illa. Si autem scit vir vxorem suam deliquisse, & non egerit pœnitentiam mulier, sed permanet in fornicatione sua, & coierit † vir cum illa, reus erit peccati eius, & particeps mœchationis illius. Et dixi illi. Quid ergo, si permanserit in vitio suo mulier? & dixit. Dimittat illam vir, & vir per se maneat. Quod si dimiserit mulierem suam, & aliam duxerit, & ipse mœchatur. Et dixi illi. Quid, si mulier dimissa pœnitentiam egerit, & voluerit ad virum suum reuerti? nonne recipietur à viro suo? Et dixit mihi. Immo, si non receperit eam vir suus, peccat, & magnum peccatum sibi admittit: sed debet recipere peccatricem, quæ pœnitentiam egit. Ergo non debet dimissa coniuge sua vir aliam ducere. Hic actus similis est in viro & muliere.

¶*In hoc capite emendata, & addita nonnulla sunt ex originali, & ceteris collectoribus.*

6 *De simpliciter vero fornicantibus, vel cum duabus sororibus, vel cum matre & filia, vel cum patre & filio, idem accipiendum: vt ignorantibus coniugia non negentur, scientibus perpetuo prohibeantur.*

Vnde in eodem concilio Triburiensi legitur.

¶ Matrimonia non prohibentur contrahere, quorum incestum ignorantia excusat. C. VIII.

2 SI quis cum duabus [d] sororibus fornicatus fuerit, & sororem soror ab eodem antea stupratam nescierit, vel [A] si ipse sororem eius, quam antea stupraue rat, non intellexerit, si digne pœnituerint, & se continere non valuerint, post annos septem coniugia illis non negentur. Si autem non ignorauerint [e], vsque ad mortem à coniugio abstineant.

¶*Burchardus etiam citat ex Triburiensi c. 9. Et quiddam simile habetur in Triburiensi impresso, c. 45. quemadmodum etiam in Vormaciensi, c. 33.*

A ¶Vel si ipse.]*Sic restitutum est ex Burchardo. Antea legebatur*, vel se sororem.

Item ex eodem.

¶ De eodem. C. IX.

3 SI quis cum matre, & filia fornicatus est, ignorante matre de filia, & filia de matre, illæ numquam accipiet vxorem: illæ vero, si voluerint, accipiant maritos. si autem hoc scierint [f] ipsæ feminę, absq; maritis perpetuo maneant.

¶ *Gratianus hoc idem caput, quod hic citat ex Triburiensi, infra 35. quæst. 2. refert ex concilio apud Vermerias, itemque Burchardus & Iuo. sententia habetur in Vormaciensi, cap. 63.*

Item in eodem [4],

¶ De eodem. [b] C. X.

5 QVidam fornicatus est cum quadam muliere: postea filius nesciens factum patris, stuprauit eamdem. Quod cum pater resciret †, de se, filioque [g] confessus est. Statuerunt melius esse, vt taliter lapsis [h], cum digna pœnitentia, legitima permittantur coniugia, quàm forte deterius delinquant. Fornicaria autem sine spe coniugij maneat.

CAVSA XXXV.

QVidam vir mortua vxore sua aliam sibi in matrimonio copulauit, quæ vxori defunctæ quarto gradu consanguinitatis, viro autem sexta linea † adhærebat. Post triennium vero liberis ex ea susceptis accusatur apud ecclesiam: iste prætendit ignorantiam.

1 *Hic primum quæritur, si liceat aliquam ex propria cognatione duci in vxorem.*

2 *Secundo, si ex consanguinitate vxoris alia possit in coniugem duci.*

3 *Tertio, vsque ad quem gradum debet quisque abstinere siue à propriis, siue ab vxoris suæ consanguineis.*

4 *Quarto, quare vsque ad sextum gradum consanguinitas computatur, ita quòd nec vltra protenditur, nec infra subsistit.*

5 *Quinto, quomodo gradus consanguinitatis computandi sunt.*

6 *Sexto, qui iureiurando propinquitatem firmare debeant.*

7 *Septimo, an illi, qui de incestuosis nati sunt, filij reputentur.*

8 *Octauo, si ignoranter de consanguinitate, vel affinitate aliqua in vxorem ducta est, an ex dispensatione possit viro suo adhærere.*

9 *Nono, si contigerit ecclesiam decipi, & causa consanguinitatis aliquam à viro suo separare, quę post quadriennium nuptiis hinc inde celebratis deprehenditur non fuisse consanguinea prioris, an secunda coniugia sint rescindenda, & priora sint redimegranda.*

10 *Decimo, si relicta alicuius de priora cognatione ad secundas nuptias transierit, an proles ex eis suscepta possit pertingere ad consortium alicuius de cognatione prioris viri.*

bi cum duabus sororibus, vt ibi: aliud vbi cū matte & filia propter identitatem personæ. j. proxim. caus. q. 3. c. contradicimus. §. hac auctoritate. & insuper postea se cognouisse ab illo peemiserunt.

g QVidam.] ¶*De se filioque.*]filio quidem confitente, & præsente in iudicio, aliàs non præiudicaretur filio. extra de adult. significasti. 15. q. 5. presbyter.

3 j. 35. q. 2. si qs cū mre. Burc. l. 17. c. 12. Iuo p. 9. c. 72.

h ¶*Lapsis.*]quia pater cognouit eā postea.

QVidam vir.] Casvs. Expeditis fere omnibus impedimētis matrimonij, quasi in extremis agit de consanguinitate, & affinitate, quia de hoc impedimento plura erant dicenda. Ostendit ergo G. vsque ad quotum gradum prohibeatur copula consanguineorum, vel affinium: & qualiter gradus computentur in consanguinitate, & affinitate, & quibus accusantibus matrimonia talia sunt dirimenda. Vt autem hęc & alia faciat, prętermittit thema, de quo x. elicit quæstiones. verū qa pauca c. de hac causa leguntur, & maxime vsque ad 7. quęstion. ideo ego Barth. Brix. nihil vel fere nihil in hac causa mutaui. sed ne de hoc opere aliquid prætermittatur, qđ scriptum inueni, solummodo diligenter correxi. Leges autem c. in quibus inueniespositum apparatum, cum omnia alia fere sint abrogata per Innocent. nisi in 6. 9. & 10. quæstionibus.

4 Concord. Triburiens. impres. c. 43

5 Bur. l. 17. c. 16. Iuo p. 9. c. 75.

† *al. resciseret*

† *al. linea cognationis*

a *Quod*

Source : BIU Cujas.

a *Vòd autem consanguinitas.*] Hic depingitur quæst. prima, an scilicet liceat alicui ducere consanguineã suam? Super hoc dicit H. " quòd in linea transuersali extenditur prohibitio vsque ad septimum gradum. hodie vsque ad quartum, extra eo. non debet. in linea vero descendente vsque in infinitum. inst. de nup. §. 1. vbi dicit in infinitũ. " vnde secũdum eum Adam si hodie viueret, non posset cõtrahere cum aliqua [a]. Alij vero nõ faciunt differentiam inter lineam transuersalem, & ascendentem. arg. ĩ. ead. q. 5. ad sedem. versi. illa quoque. ibi, vltra quos nec consanguinitas reperitur. Procedit autem G. hoc modo in quæstione ista. Primo probat, quòd consanguineæ duci possunt, & hoc vsque ad §. *his ita.* Secũdo probat contrarium vsque ad §. *hac itaque.* Ab illo loco vsque ad finem quæstionis ponit diuersas solutiones, quare in veteri testam. non fuit prohibitum, & modo sit prohibitum consanguineam ducere.

"cõsanguinitas vsq; ad quotũ gradũ impedit matrimoniũ. " Adã si vixerẽ, vxorẽ hr̃e ñ posset a Concord. tex. in l. nuptiæ. 3. & ibi bona gl. ff. de nupt. Gen. 11. Gen. 24. Num. 36. Deut. 25.

b ¶ *Vxoris.*] hoc pertinet ad 2. quæstionem, non ad hanc.

c ¶ *Consobrini.*] melius diceret, fratris patruelis: quia Bathuel & & Sara de duobus fratribus fuerũt, scilicet Nachor & Adam. †al. impetratæ

IN LEGE. Historia legitur in libro Numer. quòd de precepto Domini numerati sunt filij Israel, vt eis daretur terra promissionis: & preterita est domus Salphaat: quia non reliquerat filium quod audientes quandoque ipsius filiæ steterũt ad ostium tabernaculi coram Moyse & Eleazaro & alia multitudine, & dixerũt, Pater noster mortuus est in deserto pro peccato suo, non habuit mares filios, cur tollitur nomen eius de familia? date nobis possessiones inter nos & cognatos nostros. retulit Moyses causam earum coram Domino, qui dixit: Iustam rem postulaat da eis. earum ergo cognati dixerunt Moysi, si nupserint viris alterius tribus: quia filij patrisfamiliam sequuntur, minuetur hereditas tribus Ioseph. & respondit Moyses, ex precepto Domini nubant quibus volunt: tamen suæ tribus hominibus. & viri ducant vxores de tribu sua, & cunctæ feminæ maritos de eadem tribu accipiant. Leuit. 18. 1 Iuo p. 8. c. 39. Pan. l. 7. c. 52. Gen. 2.

QVÆSTIO I.

Vòd autem consanguineas [a] nostras siue vxoris [b] nostræ in coniugium nobis ducere liceat, exemplis, & auctoritatibus probatur. Abraham namque Sarai filiam fratris sui, sororem videlicet Loth in coniugem duxit. Isaac Rebeccam in vxorem accepit, quæ erat filia consobrini [c] matris suæ. Iacob duas sorores, Liam videlicet, & Rachel filias Laban auunculi sui sibi matrimonio sociauit. ¶ In lege quoque præcepit Dominus Moysi, vt nullus duceret vxorem, nisi de propria tribu, & familia. Item si aliquis absque liberis moreretur, præcepit [d] Dominus, vt frater eius vxorem defuncti sibi copularet, & ex ea semen fratri suo suscitaret. Porro ad quoscunque lex ipsa peruenit [e], & eius præceptis [f] probantur obnoxij, nisi quæ vel Euangelicis mandatis, vel Apostolicis [g] institutis euacuata monstrantur. Nullo autem Euangelij præcepto, vel Apostolico instituto consanguineorum coniunctiones prohibitæ inueniuntur. Vnde sicut ab initio, ita & nunc licitæ probantur. ¶ His ita [h] respondetur. Consanguineorum coniunctiones aliàs causa necessitatis [i] permissæ, aliàs causa iustæ rationis inueniuntur imperatæ †. Cum enim vnus vir ab initio, atque vna ex latere eius mulier à Deo formaretur, necessario sorores fratribus copulabantur. Quod autem cogente necessitate fit, cessante [k] necessitate pariter cessare oportet. Tanto ergo nunc damnabilius vsurpatur consanguineorũ coniunctio, quanto minus necessaria probatur. Vnde huiusce modi copula postea lege prohibita inuenitur, Domino dicente per Moysem [l] [Turpitudinem sororis [m] tuæ non reuelabis.]

Hinc Augustinus [n] ait in libro de ciuitate Dei 15, cap. 16.

¶ Quare constitutum sit, ne consanguineas ducamus vxores.

C. I.

1 CVm igitur genus humanum post primam copulam viri facti ex puluere, & coniugis eius ex viri latere, maritum, feminarumque coniunctione opus haberet, vt gignendo multiplicaretur, nec essent vlli homines, nisi qui ex illis duobus nati fuissent, viri sorores suas coniuges acceperunt. Quod profecto quanto est antiquius compellente necessitate fit, tanto posterius factum est damnabilius religione [o] prohibente. Habita est enim ratio rectissima charitatis, vt homines, quibus esset vtilis atque honestissima † [p] concordia, diuersarum necessitudinum vinculis necterentur: nec vnus in vna multas haberet, sed singulæ spargerentur in singulos, ac sic ad socialem vitam diligentius colligandam † plurimæ plurimos obtinerent. Pater quippe, & socer duarum sunt necessitudinum ¶ nomina. Dum [a] ergo habet quis alium patrem, alium socerum, numerosius se charitas porrigit. Vtrumque autem vnus Adam esse cogebatur & filiis, & filiabus suis, quando fratres, sororesque connubio iungebantur. Sic & Eua vxor eius vtrique sexui filiorum fuit & socrus, & mater: quæ † si duæ feminæ fuissent, mater altera, & socrus altera, copiosius se socialis dilectio colligaret. *& infra.* ¶ Sed hoc, vnde fieret, tunc non erat: quando nisi fratres & sorores ex duobus illis primis, nulli homines erant. Fieri ergo debuit, quando potuit, vt existente copia inde ducerentur vxores, quæ non erant iam sorores: & non solum istud vt fieret, nulla necessitas esset, verum etiam si fieret, nefas [r] esset. *& infra.* ¶ Quod humano genere crescente, & multiplicata etiam inter impios Deorum multorum, falsorumque cultores sic obseruari cernimus, vt etiam si peruersis legibus [s] permittantur fraterna [t] coniugia, melior tamen consuetudo ipsam malit exhorrere licentiam, & cum sorores accipere in matrimonium primis humani generis temporibus omnino licuerit, sic auersetur, quasi licere numquam potuerit. *& infra.* ¶ Copulatio ergo maris & feminæ quantũ attinet ad genus mortalium, quoddam seminarium [b] Sub lege vero excepit fere xij. matrem, nouercam, sororem, neptem, amitam, materteram, vxorem patrui, vxorem fratris. sed hoc recipit determinationem, 8. q. 1. olim. priuignam, filiam priuignæ, sororem vxoris. paucas tamen excluſit, vt multiplicarentur homines. Sub tempore vero gratiæ plurimæ excluduntur, extra eo. non debet. †honesta] orig. †al. colligendam

k ¶ *Cessante.*] supra 1. quæst. 1. quod pro necessitate. & quæst. vltima. quod pro remedio.

l ¶ *Per Moysem.*] gl. super Leuiticum c. 18. " primo quidem propter hominum raritatem tantum duas personas Dominus excluſit à coniugio, scilicet vt nec filius matri, nec filia patri copularetur.

m ¶ *Sororis.*] sed nomine sororis secundum vete. testam. neptis intelligitur, vt 22. q. 2. quæritur. quomodo ergo Abraham duxit neptem suam, vt in prædicto c. colligitur? Dic quòd Abraham legem præuenit, & ideo non commisit in legem, vt 32. q. 4. dixit.

n ¶ *Hinc Augustinus.*] id est, ad ostendẽdum quòd causa necessitatis permissæ sunt consanguineorum copulæ, &c. †al. quòd

Cvm igitur genus.] Casvs. Quærebatur cum olim sorores ducerentur licite, quare non licet hodie. Et respondet Augustinus quòd cum non erant nisi filij Adæ & eius filiæ, ad multiplicandum genus humanũ oportuit quòd fratres ducerent sorores suas. & etiam factum fuit causa charitatis dilatandæ, vt quis plures haberet amicos: & postea cessante necessitate fuit prohibitum, & à gentibus obseruatum.

o ¶ *Religione.*] argum. quòd consanguinitas non impedit matrimonium, sed constitutio ecclesiæ. ĩ. ead. quæst. 3. coniunctiones. & extr. de diuor. gaudemus. " frigiditas enim sola, & coactio, & error personæ (cum non sit ibi consensus) matrimonium impediunt sine constitutione ecclesiæ. Item pupillaris ætas, & membri abscissio.

"Matrimonium inter paucas pso nas olim su it ,phibitũ.

"Matrimonium multi pliciter impeditur *sine* constõne eccleſiæ.

p ¶ *Honestissima.*] hic est argum. quòd affinitas non surgat ex coitu fornicario. nam illa concordia non est honestissima. nam infideles sunt ipsæ fornicariæ. 33. quæstio. 4. quotiescumque. " Item est ex hoc cap. argum. quòd si hodie vnus solus homo esset cum sorore sua, posset eam cognoscere licite, & sobolem suscitare. nam tunc o, ad a, reuolaret. 35. distin. ab exordio. & esset etiam religionis hoc facere. 32. quæst. 4. dixit Sara. Item est argument. ex hoc cap. quòd diuersitas temporis diuersitatem factorum inducit. 32. quæstion. 4. si ecclesia.

q ¶ *Necessitudinum.*] id est, dilectionum.

r ¶ *Nefas esset.*] id est, execrabile haberetur post prohibitionem. L.

s ¶ *Legibus.*] secundum leges enim hoc permittitur. C. de nup. l. celebrandis. & ĩ. ead. quæst. 3. quædam lex. [c]

t ¶ *Fraterna.*] id est, inter duorum fratrum filios.

" Frater ex sorore in casu posset p lẽ suscitare. cCaueas tibi o canonista simplex ab eo, quod hic le. & nocũ tex. dicat fraterna cõiugia, vt plenius videre poteris in Archid.

[a] ¶ *Ciuit*

[b] qa p eas ibãt adeos alienos, vt 28. quæ. 1. in prin. Arc.

Source : BIU Cujas

a ¶*Ciuitas.*] quia non est opus ea quantum ad ciuitatem cælestem, sed triumphantem: vbi neque nubent neque nubentur. 31. quæst. 1. Deus.

b ¶*Euadat.*] ideſt, liberetur ab originali peccato, cuius causa cõtrahitur ab ipsa generatione.

HAC ITAQTE CONSVETVDINE. Casvs. Prosequitur magister solutionem suam, & ostendit in hoc §. quòd copula consanguinitatis olim præcepta fuit propter idololatriam fugiendam: & quæ fuit olim pmissa causa mysterij, nunc est prohibita. Præmittit tamen quandam specialem causam quare ante legem fuit legitima talis copula: quia adhuc non erat lex, quæ hoc prohiberet, & sic excusat patriarchas, qui duxerunt in vxores cõsanguineas. & hoc triplici ratione scilicet, quia nondum erat prohibitũ, & vti idololatria vitaretur, & vt in populo Dei ecclesia institueretur. sed non indigerẽt excusatione: quia licitum erat de iure naturali. Prima excusatio est in principio. Secunda ibi, *Quamuis.* Tertia ibi, *Est autem alia.*

Gen.11.

c ¶ *Familia Heber.*] à quo descendit Abraham. "vnde & Hebræi dicti sunt, secundum Iosephum. secundum Augustinum dicuntur Hebræi quasi Abrahæi ab Abraham.

"Hebræi vnde dñr.

Gen.6.

d ¶ *A Chaldæis.*] "hi ignem pro Deo colebant: quia sicut dicitur Deus esse vbique: ita ignis in omni loco etiam in lapidibus inuenitur. ideo Deum ducebant ignem: vnde dixit: ego sum qui eduxi vos de Hur Chaldeorum. vnde Abraham compulsus est cum fratre suo adorare ignem: & quia noluit, in ignem proiectus est, vt numen suæ diuinitatis sentiret. sed quia non dubitauit, quod Deus non erat ignis, ideo de igne exiuit illæsus. Ará qui dubitauit, dicitur quòd sit combustus.

"Chaldæi ignẽ p Deo colebant.

Deut.7.

1.Esdr.10.

e ¶ *Filij Dei.*] "Filij Dei dicti sunt qui descendunt de familia Seth[a]: quia non colebant idola amore vxorum suarum: & ideo concessum fuit eis vt acciperent vxores de tribu sua. filij Cain, qui colebant idola, dicti sunt filij hominis.

"filij Dei & filij hoim q dicuntur.

a Qui successit loco Abel.

Esa.50.

f ¶ *A Christo.*] non tamẽ ex toto: quia omnes ex eodem parente descendimus.

Oseę 4.&2

g ¶ *In peccatis.*] vestris, ô Iudæi.

"sacramẽtũ fuit inter Christum & synagogam

h ¶ *Matrem vestram.*] ideſt, synagogam.

i ¶ *Et repudiatam.*] "

est charitatis: cælestis vero ciuitas [a] opus habet, vt noxam generationis euadat [b].

A ¶Dum ergo habet.] *In codicibus* B. *Aug. impressis, & apud Iuonem, & in Pannormia legitur.* Vt ergo alium quisque habeat patrẽ. *Sed visa est melior lectio Gratiani.*

B ¶Seminarium.] *Iuo, & Pannormia habent cetera vt Gratianus: tantum loco,* charitatis *habent,* ciuitatis. *Integer vero locus B. Augustini hic est,* Copulatio ergo maris & feminæ, quantum attinet ad genus mortalium, quoddam seminarium est ciuitatis. Sed terrena ciuitas generatione tantummodo, cælestis autem etiam regeneratione opus habet, vt generationis noxam euadat. *Verum ob glossam in ver.* ciuitas, *nihil est mutatum. Alia vero multa ex ipso potissimum originali sunt emendata.*

Hac itaque consuetudine, quæ ab ipso exordio humanæ propagationis originem habuit, quam nulla lex contra iubendo euacuauerat, excusantur Abraham, Isaac, & Iacob, & ceteri, qui de propria cognatione ducebant vxores. Quamuis etiam alia causa rectissimæ rationis, qua id factum sit, possit intelligi. Ceteris idololatria fœdatis, sola familia c *Heber in cultu vnius Dei remansit. Vnde Abraham à Chaldæis* d *cum fratre suo Aram in ignem, quem adorare noluit, proiectus est: vt numen suæ diuinitatis exurendo sentiret, quem venerando colere contempsit. Ne ergo ex coniunctione infidelium fideles ad idololatriam prolaberentur, & ita Deum offenderent, sicut quondam ante diluuium filij Dei* e *commisti filiabus hominum, ipsum ad iracundiam prouocauerant, rectissime cautum est, vt Patriarchæ viri sanctissimi non nisi de propria cognatione, id est de familia fidelium sibi vxores acciperent. Hinc etiam cum filij Israel intraturi terram promissionis à Domino audirent, ne filias Chananæorum sibi in vxores acciperent, nec suas eis nuptui traderent, statim subiunxit Dominus* [*ne faciant vos recedere à Deo vestro, & fornicari cum Diis alienis.*] *Hinc etiam Esdras, Idumæas, atque aliarum nationum mulieres, per quas filij Israel ibant ad Deos alienos, ab eis separari iussit. Est etiam alia causa, quare consanguineorum coniunctiones in populo Dei primum permissæ, vel potius imperatæ fuerunt. Deus enim sic ab initio salutem humani generis dispensauit, vt primitiuam ecclesiam in illo populo instituere t, qui sibi carnis consanguinitate erat propinquus. Vnde de plebe iudaica primum Apostolos elegit, quos quasi fundamentum ecclesiæ instituit, quorum prædicatione de eadem plebe multi ad Deum conuersi, in seipsis originem ecclesiæ præstiterunt. Deinde in cæcitate suæ perfidiæ iudaica plebe relicta ad gentes, quæ tam fide, quàm cognatione carnis à Christo* f *erant alienæ, prædicatio Euangelica translata est: & quasi consanguineæ copulam Christus aspernatus, de aliena cognatione sibi vxorem elegit, adimplens illud, quod per prophetam promiserat* [*In peccatis* g *vestris dimisi matrem vestram* h, *quasi adulteram, & repudiatam* i.] *Et item per alium prophetam* k [*vocabo non plebem meam, plebem meam.*] *In huius ergo rei sacramentum consanguineorum coniunctiones primum in Dei populo permissæ sunt: nunc autem prohibitæ. Et quia non in vna familia tantum, sed in omni multitudine gentium populus fidelium inuenitur, non de propria cognatione, sed de qualibet alia cuique vxorem ducere conceditur.*

¶ *Illud autem* l, *quòd præcepta legis seruanda dicuntur, quæ nec Euangelicis, nec Apostolicis institutis euacuata probantur, verum quidem est: sed cum omnia figuralia Apostolus probet ad tempus esse data, atque ideo veniente veritate affirmet illo non vltra esse seruanda, hoc autem, vt supra monstratum est, causa sacramenti à Deo institutum esse probetur: & hoc cum ceteris figuralibus euacuatum certissime constat: quamquam, sicut Apostolus quædam consulendo* m *addidit, quæ Euangelicis præceptis non inueniebantur definita, nec tamen ideo tamquam temeraria, vel superflua ab aliis Apostolis sunt repudiata, sic & ecclesia post Apostolica instituta, quædam consilia† perfectionis addidit, vt pote de continentia ministrorum, de confectione mysteriorum, de celebratione officiorum: quæ nullatenus respuenda sunt, sed diligenti veneratione suscipienda. Consanguineorum ergo coniunctiones, quamuis Euangelicis, & Apostolicis præceptis non inueniantur prohibitæ, sunt tamen fugiendæ, quia ecclesiasticis institutionibus inueniuntur terminatæ†.*

est arg. hic, quòd sicut per auctoritatem Domini separatum fuit sacramentum, quod fuit inter Christum & synagogam: ita hodie auctoritate Domini posset matrimonium separari.

k ¶*Prophetam.*] scilicet Osee 4. c. vnde expone, ideſt, per aliam prophetiam eiusdem Osee.

QVÆSTIO II. & III.

Via ergo à consanguineorum n *coniunctionibus, sicut probatum est, abstinere oportet, videndum est, vsque ad quem gradum à consanguineis propriis abstinere oporteat, vel si ex cognatione propriæ vxoris aliquam duci in vxorem liceat.*

De his ita scribit Gregorius Papa in concilio A *Meldensi.*

A ¶Concilio Meldensi.] *Burchardus, Iuo, auctor Pannormiæ citant tantum ex concilio Meldensi: Magister, Gregorius: Polycarpus ita habent,* Gregorius in decretis. *Ac fieri facile potuit, vt Gregorij decretum in aliquo Meldensi cõcilio referretur: vnde orta sit ista Gratiani citatio.*

¶Vsque ad septimam generationem nullus de sua cognatione ducat vxorem. C. I.

1 DE affinitate [2] consanguinitatis per gradus cognationis placuit vsque ad septimam generationem obseruare. Nam & hereditas rerum per legales instrumentorum diffinitiones sancita, vsque ad septimum [o] gradum protendit heredum successionem. Non enim succederent, nisi eis de propagine cognationis deberetur.

Item Calixtus Papa epist. secunda ad episcopos Galliæ.

¶Infamia notentur, qui consanguineas ducunt vxores. C. II.

Decret. ij. pars.

ILLVD AVTEM. Casvs. Hic respondet obiectioni factæ in 1. §. & duplicem subiicit responsionem. *Sed cum omnia,* hęc est prima *quamquam,* hæc est secunda & verior q. sic respondeat, quã quam & aliter possit responderi, scilicet quia sicut, &c. Rom.9.

l ¶*Illud autem.*] hic respondet [b], tacitæ obiectioni factæ in 1. §. subiicit resnam videtur esse præceptum quòd accederet ad personas non prohibitas: sicut ad fratris vxorem. 8. q. 1. olim. Gal.5.

b Et duplicé subiicit responsionẽ. H.

m ¶*Consulendo.*] sicut de consilio nubendi, & de non dimittenda infideli. 28. qu. 1. sic enim. †*al. consilio*

Via ergo.] Casvs. Hic doctores sine arte docentes multa scripserunt de consanguinitate & affinitate: de quibus commodius dicetur j. e. q. 5. & sufficit si hic soluantur secunda quæstio & tertia: quæ ideo simul tractantur, quia quædam c. promiscue loquebantur de his, vt j. ea. q. nullum. & cap. æqualiter. tertiæ quęstionis, quam Gratia. præmittit hic. & secundæ est hæc solutio, quòd non debet quis contrahere cum consanguinea sua in linea transuersali vsque in vij. gradum. in recta autem linea supra vsque in infinitũ, secundum Bene. & H. vt j. ead. q. nulli. & separatur contractum, vt j. ea. q. qui propinquam. ita dico nisi à Papa fuerit dispensatum, vt j. ea. qu. §. sed idem. & c. quædam. §. quod scripsi. & q. 5. ad fedem. Secundæ quęstionis solutio appareret ex eo quod dicitur j. ea. q. nullum æqualiter. †*al. interminatæ*

n ¶ *Quia ergo à consan.*] Quæ dicuntur in hac quæstione, fere per totum sunt correcta per constitutionẽ nouam quæ incipit, 1 Cõcor. Ninõ debet. extr. de consang. & affi. nec est opus ea legi. B. 1 Cõcor. Nicol. in cõcil. Rom. Sen. 4 dist. 41. Pol. l. 6. ti. 4. Bur. l. 7. c. 16. Iuo p. 9. cap. 51. Pan. l. 7. c. 81

De affinitate.] Casvs. Statutum est vt consanguinitas vsque ac vij. gradum obseruetur: quia per leges hæreditas cognationis vsque ad hunc gradum defertur. 2 Adde affinitatẽ p. p. pinquitate hic accipi. fim. est in l. fancimus. C. de pœn.

o ¶*Ad septimum.*] immo vsque ad decimũ

Source : BIU Cujas

1 Poly.ibid. Burc.l.7.c.j. Iuo p.9.c.22 "Numerus minor non excludit maiorem.

gradū defertur hereditas, vt j.e.q.5.ad sedem. "sed potest dicere, q minor numerus non excludit maiorē: non enim qui minora concessit, prohibuit maiora.27.q.2. sunt q dicunt.sic 95.di.illud. 50. dist. si quis diaconus.ff.de arb.diem.§.

2 Sim.in cōcil.Inno.ij.

si plures, arg. contra. 31.q.1.quomodo.ff.de vul.& pu.subst.ex facto. §. item quæro [2]. Vel dic quòd loquitur hic de cognatis, qui de iure prætorio succedunt vsque ad vij. gradum, vt institu.de suc.cogn.§.vlt.

a ibi dī q q decedit intra annū x. nō dī decedere intra xiiij.Arc.

†al.quas

Coniunctiones.] Casvs.Contraxerant quidam cum cōsanguineis suis matrimonium:quærēbatur vtrum isti essent ad accusationem recipiendi,& vtrum eorū filij essent legitimi?Et resp. quòd non, quia huiusmodi matrimonia in lege & canone sunt prohibita: & canon talium filios non appellat legitimos,& lex tales vocat infames.

†al.imperator Romanorum

3 Sent.4. dist.41.

De propinquis.] Casvs.Titius& Titia consanguinei erant:eis mortuis vxor Titij & maritus Titiæ voluerunt cōtrahere, quæritur vtrum possint?Et respondetur,si in quinto gradu erāt, possunt,sed si in quarto,non contrahant:si tamen contraxerint, non separentur.in tertio vero gradu nō cōtrahāt aliquo modo. consanguineas vero vxoris sicut proprias debet qui vitare.

4 j.e.c.equaliter Pol.l.6 ti.4.ex Iulio

Si quis cum.] Casvs. Hoc c.habetur §.prox.q.2.circa finem causæ.

Nullum in vtroque] Casvs.Prohibetur hic ne qs cōtrahat matrimonium cū sua vel vxoris suæ consanguinea vsque ad septimum gradū. a ¶*Nullum in vtroque*] loquitur c.istud in primo genere affinitatis. b ¶*Vnitatem.*] "ergo tantū per carnis commistionem contrahitur affinitas. j.e.sane. quod H.dicit[b]. sed tamen prohibetur contrahere cū aliqua consanguinea illius,propter publicæ honestatis iustitiam,vt 27.q.2. si quis vxorem. Sed cōtra 4.q.3.c.placuit. §.item in criminali. & c.si testes.§.item lege. sed ibi gener appellatur sponsus: non quòd reuera sit, sed quo ad quoddam beneficium.

5 Fortasse ista Gratiani "Affinitas tm p carnis cōmistionē cōtrahitur. 6§.34.q.1.& 2. si quis cū matre.

b Ar.cōtrā. e.q.1.c.1.vbi de hoc i gl. hic est arg. ibi plene dixi. & ibi videas. p dcō hoc facit dictū Apostoli dicētis, q adhęret meretrici vnū corp[9] cū ea efficitur.Ar.

7 Bur.l.17.c. 33. Iuo p.9. c.73.

De incestis coniunctionibus.] Casvs. Quærebatur de his qui per incestū contraxerunt: vtrum sine separatione possent veniam impetrare? Et respondetur q non: & enumerantur personæ cū quib. qui contrahunt, incestuo si sunt,& cū catechumenis vsq; ad satisfactionem orare debēt, non cum Christianis. c ¶ *De incestis.*] c.3.q.4.consanguineorum. j.q.8.c.vlt.

d ¶*Reseruamus.*] sc.vt remaneant in simul. e ¶*Cum adulterium.*] id est, fornicationē[c]. 32.q.4.nemo.

cGl.est si.in l.inter liberos.§.Iulianus. al.est l. Iulianus. ff. ad l.Iul.

f ¶*Funestum.*] id est, turpe, & indecens.c. 34.dist.presbyteri.

"Consobrini qui sunt.

g ¶*Consobrinæ.*]"consobrini dicuntur qua si consororini.hi sunt proprie duarum sororum filij[d].sobrini vocantur consobrinorum filij.

d Sic ēt đc Isid.in lib.9 etymo. c.agnati.

h ¶*Aut priuignæ suæ.*] patrui: & secundum hoc exaudi de priuigna ex secundis nuptiis.Vel dic,suæ,idest, propriæ.

8 Sen.4.dist. 41. Burc.l.7. c.14.Iuo p.9 c.49. Pann. l.7.c.79.

i ¶*Concubitu.*] arg.q affinitas contrahitur per coitum fornicarium sicut per legitimum,vt j.e.nec.

†al.commaculari]c.27. q.2. qui desponsatam.

k ¶*Quos omnes.*] multi alij sunt,qui nō numerantur hic.

l ¶*Et inter catechumenos.*] de hac materia dicunt quidam speciale esse in incestuosis, qui non debēt admitti vsque ad Missam catechumenorum tantum. "nam dicūt eos suspensos ipso iure q tum ad hoc: sicut simoniacus quilibet suspensus est quo ad diuina officia. 1.q.1. qui studet. & c.quibusdā. de consc.dist.1.episcopus nullum. abrogatum est. nam dicunt, q Iudęus, sarracenus, hæreticus non præcisus bene possunt stare vsq; ad Missam catechumenorum.ar.de consc.di.4.Iudæi.nec cōtradicit 11.q.3.cum excommunicato.& 1. qu.1.non liceat; nam omnia illa intelliguntur de præcisis,i.nominatim excommunicatis,vel de illis qui sequuntur hæresim iam damnatam.

"Incestuosi quātum ad aliqua sunt ipso iure suspensi.

9 Et ī Arel.3 c.2. ī Epau. c.30.ī Turo. 2.c.22.c.adiectis.c.200 10 Burc.l.7. c.4.Iuo p.9. c.25.& 40.

†al.incestas

m ¶*Et orare.*]§.dist.25. c.1.contra. j.de consc. di.4.eos quos.contra. sed ibi grauius fuit delictum,& ideo[e],&c.

e Subau.est grauis[9] iudicatū.34.q.1. ñ afferam[9].

†al.atque sub hac

a ¶*Const*

1 CConiunctiones cōsanguineorum fieri prohibere: quādo has & diuinæ, & sæculi prohibēt leges.Leges ergo diuinæ,hoc agētes,&eos,qui ex eis prodeunt,nō solum eiiciunt, sed & maledictos appellant. Leges vero sæculi infames tales vocant, & ab hereditate repellunt. [2] Nos vero sequētes patres nostros,& eorum vestigiis inhærētes, infamia eos notamus, & infames esse censemus,quia infamiæ maculis sunt aspersi: nec eos viros, nec accusationes eorū, quos†leges sæculi reiiciunt,suscipere debemus. *& infra.* ¶Eos autem cōsanguineos dicimus, quos diuinæ,& Imperatorum†,ac Romanorum, atq; Græcorum leges consanguineos appellant,&in hereditate suscipiunt, nec repellere possunt.

Item Fabianus Papa.

¶Affines in quinta generatione copulari possunt: in quarta si fuerint inuenti, non separentur. C. III.

3 DE propinquis,qui ad affinitatem per virum, & vxorem veniunt, defuncta vxore, vel viro, in quinta generatione coniungantur:in quarta,si inuēti fuerint,non separentur. In tertia vero propinquitate non licet vxorem alterius accipere post obitum eius. [4] Æqualiter vir coniungatur in matrimonio eis,quæ sibi consanguineæ sunt, & vxoris suæ consanguineis post mortem suæ vxoris.

Idem.

C. IIII.

QVi propinquam sanguinis vxorem ducunt, &separantur,non licebit eis,quamdiu vtrique viuunt, alias vxores sibi in coniugio sociare,[nisi ignorantia excusentur.]

Vnde in concilio apud Vermerias[5].

¶Non prohibetur ducere vxorem,qui ignoranter incestum committit. C. V.

6 SI quis cum matre,& filia fornicatus est, ignorante matre de filia,& filia de matre,ille numquam accipiat vxorē: illæ vero,si voluerint,accipiāt maritos.Si autem hoc scierint ipsæ feminæ,absque maritis perpetuo maneant.

¶*De capite hoc dictum est* §.34.q.1.& 2.

Item ex eodem.

C. VI.

7 SI homo fornicatus fuerit cū muliere, & frater eius nesciens eamdem duxerit vxorem, frater eo quòd fratri crimen celauerit, septem [a] annos pœniteat, & post pœnitentiam nubat. Mulier autem vsque ad mortem pœniteat,& sine spe coniugij maneat.

¶*Burchardus etiam,& Iuo citant ex concilio apud Vermerias ca. 5. sententia vero habetur in Triburiensi.c.44.*

a ¶ Septem annos.] *Hæ duæ voces absunt à Burchardo, & Iuone. Apud Burchardum tamen libro 19. c.5. vbi sacerdos de hoc peccato interrogat pœnitentem, & consilium dat, hæc leguntur.* si fecisti,eo quòd fratrē tuum crimen celasti,septem annos per legitimas ferias pœniteas. *In Triburiensi autem,* prædura arceatur pœnitentia, & condigna castigatione.

De his vero,qui ignoranter coniunguntur, ceteræ auctoritates intelligendæ sunt.

Vnde Iulius Papa.

¶Ex propinquitate sui sanguinis,vel vxoris vsque in septimum gradum nullus ducat vxorem. C. VII.

8 NVllum in vtroque [a] sexu permittimus ex propinquitate sui sanguinis, vel vxoris vsque ad septimum generis gradū vxorem ducere,vel incesti maculā copulari†. Præterea quoque illud adiecimus, quoniam sicut nō licet cuiquam Christiano de sua consanguinitate, sic etiam nec licet de consanguinitate vxoris suę coniugem ducere propter carnis vnitatem [b].

¶*Caput hoc vsque ad vers.* Præterea,*Burchardus,Iuo,& Pannormia(nam magister vt Gratianus)citant ex concilio Aurelianensi, c.10. Ac sane in 3. Aurelianensi impresso,c.10.multa leguntur ad hanc rem pertinentia. Reliqua vero huius capitis pars in Pannormia (nam ceteri collectores non habent)ex eodem concilio refertur:sed à Grat.* §.27.q.2.ca.qui desponsatam.tribuitur Gregorio.

Item ex concilio Agathensi,c.61.[9]

¶Incestuosi nullo sunt digni nomine coniugij. C. VIII.

10 DE incestis [c] coniunctionibus nihil prorsus venię reseruamus [d], nisi cum adulterium [e] separatione sanauerint.Incestuosos†vero nullo coniugij nomine deputandos, quos, etiam designare funestum [f] est. ¶Hos [A] enim censemus esse: si quis relictam fratris (quæ pene prius soror extiterat)carnali coniunctione polluerit: si quis frater germanam vxorem acceperit: si quis nouercam duxerit:si quis consobrinæ [g] suæ se sociauerit: si quis relictæ, vel filiæ auunculi misceatur, aut patrui filiæ, aut priuignæ [h] suæ: aut qui ex propria consanguinitate aliquam, aut quam consanguineus habuit,concubitu [i] polluerit,aut duxerit vxorem. Quos omnes [k] & olim,&†nunc sub hac constitutione incestos esse non dubitamus, & inter catechumenos [l] vsque ad legitimam satisfactionem manere,& orare [m] præcipimus. Quod ita præsenti tempore prohibemus, vt ea, quæ sunt hactenus con-

Source : BIU Cujas

†al.instituta

a ¶*Constituta.*]dispensando.& est argu.pro opi. Hug. quòd scilicet dispẽsatio est ius, vt not.33.q.2. in adolescentia. & c. interfectores.

a ¶*Constituta.*] id est, antiquos canones.

b ¶*Habebunt.*] ante incestum de iure communi,vel post si adolescentes sunt vel etiam senes incontites ex dispensatione. 33. quæst. 2. in adolescentia.

c *De his.*] ¶*Vsque ad Missam.*] i. vsque ad sursum corda, vel vsque ad consecrationem corporis Christi,nam tunc cathecumeni de ecclesia expellebãtur[a]:vel vsq; ad Euangelium.

d ¶*Nec cibum.*] hoc fit in detestationem criminis sicut aliàs aliquis toleratur ab ecclesia, non tamen ei communicatur in cibo,vt de vxore clerici.vt 33.q.2.placuit.

a Huic c.vī. contra.j.de conf. dist. j. eps nullũ. Sed dic vt ibi not. s̄.c. prox.

1 Bur.l.7.c.3 Iuop.8.c.29

Nec eam.]Casvs. Prohibetur hic aliquis eam ducere in vxorem , quam eius consanguineus habuerat , vel cum qua fornicatus fuerat : qa cum talibus non est matrimonium, sed incestus.

†al.incesta

†al.vllum

†al.oportet

e ¶*Natura.*] respicit illud verbum, maculauerunt.

Extraordinaria.] Casvs. Quidam polluerat mulierẽ extra membrum ad hoc deputatum , & non contraxerat matrimonium cum ea , & hoc poterat constare per iuramentum : quæsitum est vtrum eius consanguineus illam ducere posset?respondetur quòd potest.

2 Iuo p.9. c.26.

3 Ex isto tex. infero qđ affinitas p illicitã copulã cõtrahitur. no. ī l.nõ facile. §.scien dum. & §. affines.ff.de gra.cogn.

f ¶*Extraordinaria.*]id est,citra vel circa naturalia[b] & non intra: ita qđ non attigit clastra pudoris , sed in circuitu palpitabat.

g ¶*Vel.*]id est,etiam.

h ¶ *Sæpius.*] quia qua ratione non impedit prima,eadem nec secunda nec aliqua. secus autẽ esset forte si in non naturali membro : tunc impediret propter enormitatem criminis. 32. q.7. adulterij.& 32.quæst. 2.c.hoc ipsum. §.hoc autem.

4 s̄.ea.de incestis.

b Id est,circa mẽbrum ad hoc à natura cõcessum. Hug.

i ¶ *Maritalem.*] affectum. nam si maritalis affectus interfuisset,impediret. arg.extra de sponsa. iuuenis. non propter factum, sed propter consensum. 27.quæst.2.si quis vxorem.

5 Pol.l.6.ti.1

†al.repetita

k ¶*Sacramentis.*]polluentis & pollutæ.nõ enim testificatur pro se,sed pro eo qui eam ducere vult. "Et mirum est qđ contra tam violentam præsumptionem probatio admittitur. Et ideo est sumptionẽ. contra. 32. q. 1. dixit. sed hoc fit in defectũ probationum. C. de hær.l.pen. & obtinet forte hoc cum virgo erat , & volebat probare per aspectũ corporis. 27.q.1. nec aliqua. & quod iurat est ex superabundanti,& ad cautelam. arg. 34. q. 2. in lectum. Item auditur hic criminosus testis,& turpitudinem suam allegans. immo non est testis, sed interrogatur de facto suo. 4. q.3. si testes.§.item serui.

"Probatio admittitur contra violẽtem præmittitur. 6 Sent.4. dist.41.

l ¶ *Impedire.*] "talis pollutio non debet impedire eum quin possit ducere consanguineam illius : quia nec fecit sanguinis commistionem : nec carnis vnitatem. Sed quid si aliquis reseraret,illas seras,& nondum processit ad consummationem operis:nũquid talis commistio carnis impedit matrimoninm cum consanguineis illius? Dic qđ non : quia nec est ibi sanguinis commistio, nec carnis vnitas. s̄.ea.nullum,&c.

"Affinitas nõ nascitur sine carnis cõmistione. 7 s̄.e.đ ppinquis.Sent.4 dist.41. Pol. l.6.ti.4.Bur. l.7.c.7. Iuop.9.c.43.

Et hoc.] Casvs. Statuitur hic ne de relictis consanguineorum vxoris vsque in gradum tertium aliqua ducatur.In quarto vel quinto gradu ducta non separetur. Cap.æqualiter patet.

8 Hug.de S. Vict. đ sacr. l.2.p.11.Sen. ibid.Bur.l.7 c.8.Iuo p.9. c.44.Pan.l.7 c.69.

Sane consanguinitas.] Casvs.Sicut mulier debet consanguineos proprij viri vitare:ita & vir cõsanguineas vxoris suæ. cum enim vna caro sint, vtraque parentela est illis communis.

†al.vtrimque Gen.2.

Progeniem suam.] Casvs.consanguineam suam. vsque ad septimum gradum debet quis vitare : & quamdiu cognoscunt se esse affines.

9 in regesto B.Gre. l.12. epi.3.adFel.

Et mixtis ipsa sit criminosa, &dãnabilis.

A ¶ Non nisi.] *In Polycarpo est*, nisi in naturalibus admissa.

B ¶Affectum.]*In eodem legitur*,effectum.

Item Iulius Papa.

¶Nullus ducat in coniugem relictam consanguineorum vxoris A suæ vsque in tertiam generationem.

C. XII.

A ¶Vxoris suæ.] *Sic emendatum est ex vetustis.Nam in vulgatis erat*,suorum.

6 ET hoc quoq; statutum est, vt relictum patris vxoris suæ,relictam fratris vxoris suæ,relictam filij vxoris suæ nemo sibi in matrimonium sumat: relictam consanguineorum vxoris suæ,vsque in tertiam progeniem nemo in vxorem sumat: in quartam autem,& in quintam,si inuenti fuerint,non separentur.

Idem.

¶A consanguineis propriis, vel vxoris pariter cuique est abstinendum.

C. XIII.

7 AEqualiter vir coniungatur consanguineis propriis, & consanguineis vxoris suæ.

Item Isidorus ex concilio Macien si.

¶ *In Pannorm.citatur,vt hic.Hug.autem*, ex concilio Maticensi.*Burchardus*,Matiscensi, *Iuo* Manticeno,*nulla Isidori mentione facta. In Polycar.coniunctæ ponitur cum c.*coniunctiones.s̄.*ead. quod quidem est Calixti. Extat autem in concilio Cabilonensi 2. c.29. & in Vuormacien si.est secunda pars canonis* 78.

¶ In parentela propria,& coniugis eadem consanguinitas est obseruanda.

C. XIIII.

8 SAne consanguinitas,quæ in proprio viro obseruãda est, hæc nimirum in vxoris parentela de lege nuptiarum custodienda est. Quia enim constat eos duos esse in carne vna , communis illis vtraque † parentela censenda est, sicut scriptum est [erunt duo in carne vna.]

Item Augustinus libro 22. contra Faustum,c.61.

¶Nurus non est aliter deputanda,quam filia. C. XV.

SI vir,& vxor non iam duo,sed vna caro sunt , non aliter est nurus deputanda,quàm filia.

Item Gregorius Papa episcopis Galliæ.[9]

¶*Burchardus & citat et refert vt Gratianus, Hugo , auctor Polycarpi , & Magister citant absolute Gregorium. Anselmus.& Iuo ex epistola* B. *Gregorij ad Felicem. In Pannormia est coniuncta vtraque inscriptio,hoc modo*,Ex epistola Gregorij episcopis Galliæ missa, epistola 31.lib.12.*extat vero cap.hoc in capitul.li.6.c.*80. *& in adiectis est prior pars cap.*200. *quod in indice tribuitur Gregorio Papæ ex epistolis* B. *Bonifacio archiepiscopo Moguntiæ missis. Ac sane in vltima Gregorij ij. epistola tomis conciliorum inserta legitur prior pars vsque ad vers.*Generationem.

¶Vsque ad septimam generationem progeniem suam vnumquemque seruare oportet. C. XVI.

10 PRogeniem suam vnumquemque A vsque ad septimam decernimus obseruare generationem:&quamdiu se agnoscant affinitate propinquos, ad coniugalem copulã accedere denegamus:Quod B si fecerint,separentur.

10 Hug.ibi. Sen.4.di.40 Pol.l.6.tit.4 Anſ.l.x.c.40 Bur.l.7.c.11. Iuop.9.c.26 Pan.l.7.c.76

A ¶ Vnumquemque.] *Apud* B.*Gregorium, Anselmum,& Iuonem hoc loco sunt hæc interiecta*:de his,qui fideliter edocti sunt, & iam firma radice plantati stant inconuulsi.

B ¶ Quod si fecerint separentur.] *Hæc non habentur, nisi apud Burchard. Apud* B.*Gregorium,Anselmum, & Iuonem sequuntur coniuncte cum superioribus verba capitis,nec eum.s̄.ead.*

Source : BIU Cujas

IN copulatione.] Casvs. Consanguinitatis gradus hic non definitur: sed quousque agnoscuntur, ob seruari iubentur.

Y Hĩ i syno. eporũ 113. i basilica Cõstantiniana, c.11.& 12. Sent.ibid. †al.ad

NVlli ex propinquitate.] Casvs. Cum consanguinea non debet quis contrahere vsque ad septimum gradum: nec sine benedictione sacerdotis.

QVadam lex.] Casvs Petebat Augustus vt permitteretur Anglicis contrahere matrimonium secundum ius humanum. Et respondet Gregor. quòd lex humana permittit commisceri filios fratrum & sororum: sed non solet ex talibus proles bona prouenire: & ideo Christiani non debent in quarto vel quinto gradu ppinquis coniungi.

2 Bur.l.7.c.2 Iuop.9.c.39 Pan.l.7.c.76

3 Cap.l.6. c.128.

QVOD SCRIPSI. Casvs. Mirabatur Felix Gregorium Anglicis scripsisse, vt liceret eis in quarto gradu cõtrahere, & quæsiuit vtrum hoc esset ius generale? Et respondet Greg. se illis hoc specialiter concessisse quamdiu iuxta Apostolum essent in fide noui: qui de neophytis ait: Lac dedi vobis potum, non escam.

4 Sent.ibid. Bur.l.7.c.13. Iuo p.9. ca. 48. Pan.l.7. c.78.

PORro duorum.] Casvs. Duobus consobrinis mortuis, quæsitum est vtrum eorum vxores vni viro nubere possent vna post alteram, & respondetur quòd non, tum propter canonis prohibitionem, tum propter publicam honestatem.

Item Nicolaus Papa ij. Amalphitanæ ecclesiæ suffraganeis.

¶ De eodem. C. XVII.

1 DE consanguinitate sua vxorem nullus ducat vsque post † generationem septimam, vel quousque patentela cognosci poterit. Laicus vero vxorem simul & concubinam habens non communicet ecclesiæ.

Item ex concilio Vuormaciensi, c. 32.

¶ Quousque inter aliquos generatio recordatur, aut in memoria retinetur, sibi inuicem non copulantur. C. XVIII.

2 IN copulatione fidelium, generationis numerum non definimus: sed id statuimus, vt nulli Christiano liceat de propria consanguinitate, seu cognatione vxorem accipere, vsque dum generatio recordatur, cognoscitur, aut memoria retinetur.

Item ex concilio Lugdunensi.[3]

¶ Ex propinquitate sui sanguinis vsque ad septimum gradum nullus ducat vxorem. C. XIX.

4 NVlli ex propinquitate sui sanguinis, vsque ad septimum gradum vxores ducant: neque sine benedictione sacerdotis. Qui autem nupturi erunt, à sacerdote benedicti nubere audeant, nec aliter præsumant.

¶ *Ceteri etiam collectores citant ex Lugdunensi. In nonnullis Gratiani codicibus est,* Ex Lugdensi. *B. Bonifacius in epistola ad Zachariam Papam mentionem facit synodi Lugdunensis habitæ à discipulis B. Gregorij, in qua de incestis actum fuerat. Simile habetur in capitul. l. 6. c. 128. In concilio etiam Rhemensi Trosleiano, cap. 8. inter alia multa leguntur hæc:* Et alibi in canonibus præceptum, vt nemo vsque ad affinitatis lineam, & propinquitatem sui sanguinis cõnubia ducat: neque virginibus sine benedictione sacerdotis quis nubere præsumat.

Præmissis auctoritatibus quisque prohibetur à coniunctione consanguineorum vsque ad septimam generationem. Sed obiicitur illud Gregorij ad Augustinum Anglorum episcopum, c. 6.[5]

¶ Anglis permittitur, vt in quarta, vel in quinta generatione copulentur. C. XX.

6 QVadam lex terrena in Romana rep. permittit, vt siue fratris, & fororis, seu duorum fratrum germanorum, seu duarum sororum filius, & filia misceantur. Sed experimento didicimus ex tali coniugio sobolem non posse succrescere: & sacra lex prohibet cognationis turpitudinem reuelare. Vnde necesse est, vt in quarta [A], vel quinta generatione fidelium licenter sibi coniugantur. Sed idem humillimus pater Gregorius post multum temporis à Felice Messanæ Siciliæ ciuitatis præsule requisitus, vtrũ Augustino scripserit, vt Anglorum in quarta generatione contracta matrimonia minime soluerentur, inter cetera talẽ responsionem reddidit.[7] Quod scripsi Augustino Anglorum gentis episcopo, alumno videlicet, vt recordaris, tuo de sanguinis coniunctione, ipsi, & Anglorum genti, quæ nuper ad fidem venerat, ne à bono, quod cœperat metuendo austeriora, recederet, specialiter, & nõ generaliter ceteris me certissime scripsisse cognoscas. Vnde & mihi omnis Romana ciuitas testis existit. Nec ea intentione hęc illis scriptis mandaui, vt postquam firma radice in fide fuerint solidati, si infra propriam consanguinitatem inuenti fuerint, non separentur, aut infra affinitatis lineam, id est, vsq; ad septimam generationem iungantur. Sed adhuc illos neophytos existentes, sępissime eos prius illicita docere†, & verbis, ac exemplis instruere, & quæ post de talib⁹ egerint, rationabiliter, & fideliter excludere oportet. Nam iuxta Apostolum, qui ait [Lac dedi vobis potum, nõ escam] ista illis modo, non posteris, vt præfixum est, temporibus tenenda indulsimus, ne bonum, quod infirma adhuc radice plantatum erat erueretur, sed aliquantulũ firmaretur, & vsq; ad perfectionẽ custodiretur.

† al. docere vitare

1.Cor.3.

¶ *Verba huius capitis vsque ad ver.* Sed idem. *sunt apud* B. *Gregorium. Verum simul hæc & sequentia sunt apud Ioannem Diaconum, in vita B. Gregorij, lib. 2. c. 38. al. 37. Hugo, Burchardus, Iuo, & Pannormia citant,* ex epistola Ioannis Constantinopolitani episcopi ad Felicem episcopum Siciliæ. *Recitantur præterea hæc eadem B. Gregorij verba in duabus epistolis Alexandri ij. vna, quæ refertur ab Iuone part. 9. c. 6. & in Pannormia li. 7. c. 55. & 56. altera, quæ refertur j. q. 5. c. ad sedem. Multa autem in hoc capite restituta sunt ex* B. *Gregorio, & Ioanne Diacono.*

A ¶ In quarta.] *Apud* B. *Gregorium, nec multo secus apud Ioannem Diaconum est,* necesse est, vt iam tertia, vel quarta generatio fidelium licenter sibi iungi debeat. Nam secunda, quam diximus, à se omnino debet abstinere, *& hoc modo recitatur in epistola Alexandri j. q. 5. cap. ad sedem. §. hanc computationem. In altera tamen eiusdem Alexandri epistola, quæ proxima superiore notatione est indicata, legitur,* iam quarta, vel quinta. *Et hanc lectionem secutus est ille, qui hoc loco casum apposuit.*

Item obiicitur illud Cabilonensis concilij.

¶ In quinta, vel sexta generatione nullus amplius copuletur coniugio. C. XXI.

8 Hug.ibid. Sent.ibid. Bur.l.7.c.18 Iuop.9.c.54 Pã.l.7.c.70.

8 CONtradicimus, vt in quarta, vel in quinta, sextaque generatione nullus amplius coniugio copuletur. Vbi autem post interdictum factum fuerit inuentum, separetur.

¶ *Ex Cabilonensi citant ceteri etiam collectores, & Hugo. Extat lib. 5. capitul. c. 99. Exceptis autem verbis illis,* vel quinta, sextaque, *reliqua fere eadem leguntur in concilio Moguntino sub Carolo, c. 54. & altero Moguntino sub Rabano, cap. 30. & in Vuormaciensi, in priore parte canonis 78. Nam posterior pars est, c. sane consanguinitas. supra allatum.*

9 Sent.ibid.

9 *Hac auctoritate, dum sexta generatione interdicitur coniugium, in septima permitti videtur. Sed gradus cognationis secundũ quosdam varie computantur. Alij namque patrem in primo gradu, filios in secundo ponunt. Alij primum gradum filios appellant, negãtes gradum cognationis inter patrem & filium esse, cum vna caro probentur pater & filius. Auctoritates ergo, quæ consanguinitatis copulam vsque in septimum gradũ prohibent, patrẽ ponunt in primo gradu: illæ vero quæ vsque ad sextum gradum prohibent, primum gradum filios appellant: atque ita fit, vt eædem personæ secundum hanc diuersitatem inueniantur in sexto, vel septimo gradu.*[10] *Item illud Fabiani, quo affines in quinta generatione copulari iubentur, videtur esse contrarium illi decreto Iulij Papæ.*[11] *Sicut non licet vlli Christiano de sua consanguinitate vxorem ducere: sic etiam nõ licet de consanguinitate vxoris suæ coniugem ducere propter carnis vnitatem.*] *Similiter etiam inuenitur contrarium illi capiti Gregorij* [12] *Nec eam, quam ex propria consanguinitate coniugem habuit, &c.*] *Sed illud Fabiani intelligendum est de duabus sororibus, vel personis inter se affinitate cõiunctis, vt sunt vxores duorum fratrum, si contigerit vnam earum alicui matrimonio copulari, post mortem eius vir non poterit affinem superstitem in coniugem ducere, nisi in quinto gradu affinitatis inueniantur. Vnde, qui nouercam alicuius in vxorem duxerit, post mortẽ eius vxorem priuigni ducere non poterit. Hinc etiam idem Iulius Papa alibi ait* [13] *Relictam consanguineorum vxoris suæ (nõ ait consanguineam vxoris suæ, sed relictam consanguineorum vxoris suæ) vsque in quartam generationem nullus ducat in vxorem.*] *Paschalis vero Papa ij. scribens Rhegino episcopo, tertium genus affinitatis assignat, cuius copula non vltra secundum gradum inuenitur prohibita. Ait enim.*

10 ẽ.ead.de propinquis.

11 ẽ.e.nullũ. §.præterea.

12 ẽ.e.nec eam.

13 ẽ.e.& hoc.

¶ Duorum consobrinorum coniuges vni eidemque nubere non possunt. C. XXII.

14 Pol.l.6.ti. 4. Anſ.l.10. c.34.

14 PORro duorum consobrinorũ coniuges, quamuis diuersis temporibus, viro vni alteram post alterius obitum nubere, ipsa, præter auctoritatem canonicam, publicæ honestatis iustitia contradicit. Et nouit prudentia tua, quia ita ab vxoris, sicut à viri consanguineis abst inendum est.

Illud autem Gregorij, & Iulij Papæ intelligitur de consanguinitate viri,

Source : BIU Cujas

MOdo.] Hic ponitur 4. quæſtio.

CONſanguinitas] Casvs. Interrogatus Iſidorus quare dicit conſanguinitatem in ſeptimo gradu terminari, reſpondet, conſanguinitas in perſonas ſpargitur donec finiatur, & vſque ad ſeptimum gradum obſeruatur:quia
1ExAug.l.15 ḋ ci.ḋei c.16 tot ætatibus diſtinguitur mundus, quot hominis ſtatus.

DE gradibus.] Casvs. Hic intitulatur quinta quæſtio, hic etiam legendę ſunt arbores & gloſſæ earum.

SEries.] Casvs. Sex gradus, computat hic Iſidor. conſtituens filium & fi-
†al.generis liam truncum,&procedit vſque ad trinepotis filiũ, quẽ dicit eſſe ſextum gradum.

AD ſedem.] Casvs. Quidam gradus conſanguinitatis ſecundum leges numerabant,& dicebant conſanguinitatem terminari in ſexto gradu legali:& matrimonium contrahi licite poſt illum gradum. Hunc errorem congregato concilio reprobauit Papa: oſtendens primo diuerſitatem & diuerſitatis rationes inter legalẽ & canonicam
2 li.9.etym. c.5.ſenſus,ſi verba ipſa. computationẽ.Secundo probat conſanguinitatem protendi vltra ſextum gradum legalem: & hoc per legem,per Gregorij auctoritatem,per arboris rationem,cuius rami vltra protendũtur vſque in ſeptimũ gradum canonicũ: vltra quem cognatio eius non protenditur:nec graduum nomina inueniuntur. Tertio oſtendit eos,qui tantũ ſex gradus canonicos conſtituunt, in cõſanguinitate & in ſententia non differre à canonica ſeptẽ graduũ computatione. in fine prohibet ſub anathemate, ne in quæſtionibus de matrimonio quis computet gradus alio modo quàm hic dicitur in hoc cap.

Porro te viri, vel vxoris, vt poſt mortem alicuius eorum nulli de cognatione defuncti ſuperſtes matrimonio copuletur. Demonſtratum eſt, vſque ad quem gradum quiſque à propria conſanguinitate, vel cognatione ſuæ vxoris abſtinere debeat.

QVÆSTIO IIII.

ODo quæritur, quare vſque ad ſextum gradum conſanguinitatis coniunctio prohibeatur. De his ita ſcribit Iſidorus Etymologiarum lib.9.c.6.[1]

¶ Quare vſque ad ſextum gradum conſanguinitas obſeruetur.

C. I.

CONſanguinitas,dum ſe paulatim propaginum ordinibus dirimens, vſque ad vltimum gradum ſubtraxerit,& propinquitas eſſe deſierit, eam rurſus lex matrimonij vinculo repetit, & quodãmodo reuocat fugientem. Ideo autem vſque ad ſextum generationis†gradum conſanguinitas conſtituta eſt,vt ſicut ſex ætatibus mundi generatio, & hominis ſtatus finitur:ita propinquitas generis tot gradib⁹ terminaretur.

¶ *Caput hoc emendatum eſt ex B. Auguſtino lib.15.de ciuit.Dei, c.16. vnde primo videtur ſumptum.*

QVÆSTIO V.

DE gradibus vero conſanguinitatis, quomodo computandi ſint, Iſidorus ſic loquitur.[2]

¶ Quomodo dirimuntur gradus conſanguinitatis.

C. I.

[3] SEries conſanguinitatis ſex gradibus hoc modo dirimitur:filius& filia,quod eſt frater,& ſoror,ſit ipſe trũcus: illis ſeorſum ſeiunctis,ex radice illius trunci egrediuntur iſti ramuſculi, nepos, neptis primus: pronepos, proneptis ſecundus; abnepos,abneptis tertius:atnepos,atneptis quartus: trinepos trineptis quintus: trinepotis fili⁹,& trinepotis filia ſext⁹.

¶ *Burchardus,& Iuo, & auctor Pannormiæ, qui citant partim Iſidorum partim ex dictis Iſidori,ex hoc,& cap.* conſanguinitas. 35.*q.*4. *vnum caput faciunt,& habent,* Series conſanguinitatis,ſeptem gradibus,&c.

Item Alexander Papa ij. omnibus epiſcopis, & clericis, necnon iudicibus per Italiam conſtitutis.

¶ *Sic eſt emendatum ex* Hugone, *Anſelmo, & Polycarpo,qui hanc eandem epiſtolam recitant. Ab Iuone autem,& in Pannormia referuntur duo capita alterius epiſtolæ eiuſdem Alexandri eodem cum hoc argumento, ſcriptæ clericis Neapolitanis, ſiue, vt in Pannormia Metropolitanis. Et apud Gratianum erat coniuncta vtraque inſcriptio,hoc modo*: Neapolitanis,clericis,& omnibus epiſcopis, atque iudicibus per Italiam conſtitutis. *Ex iſdem vero Hugone, Anſelmo,& Polycarpo multa in toto hoc capite ſunt emendata.*

¶ Quomodo ſint computandi gradus conſanguinitatis. C. II.

[4] AD ſedem Apoſtolicam perlata eſt quæſtio nouiter exorta de gradibus conſanguinitatis:quam quidam legum & canonum imperiti excitantes, eoſdem propinquitatis gradus contra ſacros canones,& eccleſiaſticum morem numerare nituntur,nouo,& inaudito errore affirmantes, quòd germani fratres, vel ſororis inter ſe ſint in ſecunda generatione,filij eorum,vel filiæ,in quarta:nepotes,vel neptes eorum,in ſexta. Talique modo progeniem computantes,& in huiuſmodi ſexto eam gradu terminantes dicunt,deinceps viros,ac mulieres inter ſe poſſe nuptialia iura cõtrahere.Et ad huiuſmodi profanum errorem confirmandum in argumentum aſſumunt ſæculares leges,quas Iuſtinianus Imperator promulgauit de ſucceſſionibus conſanguineorum.
[5] Quibus confiſi,oſtendere moliuntur,fratres in ſe- 5 Inſtit.l.3. tit.5.& 6.
cundo gradu eſſe numeratos,filios eorum in quarto, nepotes in ſexto. Sic ſeriem genealogiæ terminantes,numerationem ſanctorum patrum, & antiquam eccleſiæ computationem ad nos vſque perductam peruerſa quadã calliditate diſturbare nituntur. Nos vero Deo annuente hanc quæſtionem diſcutere curauimus, in ſynodo habita in Lateranenſi conſiſtorio,conuocatis ad hoc opus epiſcopis,& clericis,atque iudicibus diuerſarum prouinciarum. Denique diu ventilatis legibus, & ſacris canonibus, diſtincte inuenimus ob aliam, atque aliam cauſam,alteram legum fieri,alteram canonum computationem. In legibus ſiquidem ob nihil aliud ipſorũ graduum mentio facta eſt,niſi vt hæreditas,vel ſucceſſio ab vna ad alteram perſonam inter conſanguineos deferatur.In canonibus vero ob hoc progenies computatur,vt aperte monſtretur,vſque ad quotam generationem à conſanguineorũ ſit nuptiis abſtinendum.Ibi præſcribitur, vt hereditas propinquis modo legitimo conferatur:hic vero,vt rite,& canonice inter fideles nuptię celebrentur.In legibus diſtincte non numerantur gradus,niſi vſque ad ſextam:in canonibus autem vſque ad ſeptimã diſtinguuntur generationem.Hac igitur de cauſa,quia hereditates nequeunt deferri niſi de vna ad alteram perſonam: idcirco curauit ſæcularis Imperator in ſingulis perſonis ſingulos præfigere gradus.Quia vero nuptiæ ſine duabus non valẽt fieri perſonis,ideo ſacri canones duas in vno gradu conſtituere perſonas. Vtrumq; tamen computationem,ſi attente,ac ſubtiliter perſpecta fuerit,idem ſenſiſſe, & eamdem eſſe in eis ſententiam, atque ad eumdem terminum cõuenire manifeſtiſſimum erit. Iuſtinianus namque vſque ad quem gradum conſanguinitas ipſa perduret,in ſuis legibus non definiuit. Canones vero vltra ſeptimã, nullam numerauere generationẽ.Sexto quippe gradu determinato,in ipſis legibus ſubintulit Imperator. [Hactenus oſtendiſſe ſufficiat,quemadmodum gradus cognationis numerentur. Namque ex his palam eſt intelligere,quemadmodum vlteriores quoque gradus numerare debeamus. [6] Generata quippe perſona ſemper gradum 6 e.ti.6.Iſid. l.etym.9.c.5
adiecit.]Ecce in his breuibus verbis aperte oſtenditur,tales gradus,quales iſti computant, non tantum vſque ad ſextum,verumetiam vltra numerari debere, quippe cum vltra ſextum vlteriores gradus numerandos eſſe decernat. Vbi enim vlteriores nominat gradus, aperte indicat non ſex tantummodo eſſe gradus,ſed ſex finitis, adhuc alios numerandos. Nec mirum, cum in præcedentibus ipſe firmauerit Imperator,& decimo etiam gradu conſanguineos ſibi inter ſe poſſe ſuccedere.Cum decimum nominat, non eſſe tantummodo ſex luce clarius confitetur.Hi

4 Hug.ibid. Polyc. ibid. Anſ.l.11. ca. 92. Iuo p.9. c.6.Pan.l.7. c.55.

Source : BIU Cujas

ergo euigilent,& aciem mentis,si possunt intẽdant, quos hactenus istiusmodi perculit error.Enimuero, vbi secundum leges inter agnatos, vel cognatos defertur successio,consanguineos esse non dubium est. Neque enim sibi succederent,nisi inter se parentelę vinculo tenerentur. Succedunt autem inter se,teste Iustiniano,in decimo gradu : consanguinei igitur sibi sunt,qui sibi succedunt.Quòd,si in decimo gradu consanguinei sibi existunt,non est terminata consanguinitas (vt isti fatentur) in sexto tantummodo gradu.Quid igitur dicent? Computatis namque gradibus,sicut isti numerãt, aut finitur consanguinitas in sexto gradu,aut non. Si finitur,fallaces erunt leges, quibus isti nituntur,quæ in decimo gradu sibi succedere consanguineos iubent.Quòd si nõ finitur consanguinitas in isto sexto gradu, falsidici erũt isti,qui vltra illum sextum gradum nolunt computare consanguinitatem.Igitur aut leges erũt falsæ,aut isti,qui sic finiunt generationem. Sed, vt veridicæ leges, & veraces sint canones,dicamus hoc,quod veritas habet:scilicet,quòd non terminatur consanguinitas in huiusmodi sexto gradu, sed terminatur secundũ canones in septimo gradu,Vtraque enim computatio, sicut superius diximus , vno fine concluditur. Namq; duo gradus legales vnũ gradum canonicum constituunt.Fratres itaque,qui secundum sęculares leges dicuntur in secundo gradu[1],iuxta canones numerantur in primo.Filij fratrum,qui illic numerãtur in quarto,hic computantur in secũdo:nepotes vero, qui in sexto ibi,istic numerantur in tertio : sic deinceps,qui in legibus scribuntur in octauo,&decimo, in canonibus definiuntur in quarto,& quinto. Atq; hoc modo de reliquis sentiendum est,vt qui secundum canones dicuntur in sexto,vel septimo, secundum leges accipiantur in duodecimo,vel quartodecimo.Hanc computationem intelligens prudentissimus Papa Gregorius,dum quæreretur,in quota generatione coniungi fideles debeant, ipsas sæculares leges in testimoniũ adducẽs, Augustino Anglorum episcopo sic rescripsit[2 Quædam terrena lex in Romana rep.permittit,vt siue fratris & sororis,siue duorum fratrum germanorum, seu duarum sororum filius & filia misceantur.Sed experimento didicimus ex tali coniugio sobolẽ non posse subcrescere. Vnde necesse est, vt iam in tertia,vel in quarta generatiõe copulatio fidelium licẽter sibi coniũgi debeat. Nam à secunda,quam prædiximus,omnimodo debẽt abstinere.]Ecce hic aperte mõstratur filios & filias fratrum in secũda generatione numerari.Et,si fratrum filij,& filiæ numerantur in secunda,fieri non potest, vt ipsi fratres non sint in prima.Quòd si fratres computantur in prima,filij eorũ in secunda,dubium non est,quin eorum nepotes sint in tertia,pronepotes in quarta,& sic de reliquis vsq; ad septimam. Sed sunt quidam, qui ex his Gregorij verbis, quibus ait,vt in tertia,vel quarta generatione copulentur fideles,occasionem accipiunt illicita matrimonia contrahẽdi, dicentes se hoc iuste facere posse,quod prudentissimus doctor sua sententia diffiniuit.Isti itaque qui se hoc velamento defendere nitũtur,aduertant in eiusdem patris sententiis , hoc non generaliter cunctis, sed specialiter Anglorum genti mandasse.Nam postmodum à Felice Messanę Sicilię præsule requisitus, an hoc,quod Augustino mãdauerat,generaliter cunctæ ecclesiæ tenendũ esset,apertissime firmauit,non aliis hoc,quàm illi genti mandasse:ne bonum,quod cęperant, metuendo austeriora,desererẽt:sed & illis, postquam in fide essent firma radice solidati,& vniuersali Ecclesiæ censuit semper esse tenendum , vt nullam de propria consanguinitate,vel affinitate infra septimam generationem aliquis sibi audeat coniugio copulare. Ecce aperte monstratum est, & ex verbis ipsius legis , & auctoritate prudentissimi Papę Gregorij,quid de gradibus consanguinitatis numerandis sentire debeamus. Quamuis alia quoque ratio pari modo ipsos reuincat aduersarios. Nam si, vt ipsi fatentur,in illo sexto gradu consanguinitas finiretur,omnes personarum ramusculos,qui vltra illum gradum in pictura arboris continentur,velut superfluos oporteret detruncari. Sed quia omnes,qui in prædictæ arboris pictura numerantur,ex vna parentela consistunt,numquàm sine diminutione consanguinitatis à se poterunt separari : veluti non sine damno cuiusque personæ valent à proprio corpore manus,brachia,& pedes truncari.Illa quoque sacrorum præceptio canonum,quæ iubet à propria abstineri consanguinitate,quãdiu generatio recordatur, aut memoria retinetur,nec à prædicta parentelæ discrepat computatione. [3] Nam in septem gradibus,si canonice, & vsualiter numerentur , omnia propinquitatum nomina continentur.Vltra quos nec consanguinitas inuenitur,nec nomina graduũ reperiuntur,nec successio potest amplius prorogari,nec memoriter ab aliquo generatio recordari. Ne vero in hac consanguinitatis computatione , aliqua dehinc valeat ambiguitas remanere,aliam,quam quidam faciunt numerationem in hac etiam disputatione duximus finiendam†.Sunt enim quidam,qui non à fratribus, sed à filiis eorum,id est,patruelibus,vel consobrinis genealogiam numerare incipiunt: dicentes filios fratrum in prima generatione computari debere,quia fratres quasi quidam trũcus,ex quo ceteri ramusculi oriuntur , existunt. Sed nec ista graduum cõputatio,si bene intellecta fuerit,ab ea,quam superius exposuimus,in sententia poterit esse diuersa.Isti enim,qui numerandi initium sumũt à filiis fratrum, non progrediuntur vltra sextã generationem:sed sicut totius mũdi sex ætates existunt,& humanæ vitæ itidem sex:ita & in cõsanguinitate sex tantummodo autumant computandas esse generationes:quibus finitis,nouæ coniunctionis dicunt posse fieri initium, vt quasi fugientẽ possint reuocare consanguinitatẽ. ¶ [4] Hæc itaque computatio,quæ incipit à fratrum filiis,& numerat vsque ad sextam generationem,tantumdem valet,quantum ea,quæ incipit à fratribus, & computat vsque † ad septimam.Nec vlla in sensu existit diuersitas:quamuis in numero graduum varietas videatur. Vltima enim generatio,si initiũ numerandi sumat à fratribus, septima inuenitur : si à filiis fratrum,reperitur sexta. Taliter igitur determinatis gradibus consanguinitatis,Apostolica vos auctoritate monemus fratres,& filij,vt omnibus sic seriem genealogiæ computandam esse intimetis,quemadmodum sancti patres numerandã esse sanxerunt,& antiquus mos sanctæ, & vniuersalis ecclesiæ per longa tempora olim computasse monstratur. Nam,si quis peruersa,& obstinata mente à recto tramite Apostolicæ sedis deuiare voluerit,& aliter,quàm nos,in nuptiis celebrãdis gradus parentelæ numerare contenderit†,primum pro sua temeritate cælesti pœna plectetur : postmodum vero gladio perpetui anathematis se nouerit iugulandum.Data Romæ,&c.

1 Concord. Ale. de Im.i l.si auæ frater.in fi. C. de suc.edi.

2 ẽ.e.q.2.&3 c.q̃dã lex.

3 ẽ.e.q.2.&3 c. in copulatione.

4 ẽ.e.q.4.cõ sanguinitas

† *al.discutiendam*

† *al.computat septimam*

† *al.attentauerit*

Item

Source : BIU Cujas

PORro.]CASVS. Assignatur hic ratio quare affinitas obseruetur:quia vir & vxor
1 Sent.4. dist.41. Pol.ibid. sunt vna caro,& ideo vxoris meæ cõsanguinei in eodem gradu sunt affines mihi, & meorũ consanguineorum vxores sunt mihi affines,& affines vxoris meæ sunt vtãdi in omni gradu vt mei consanguinei.q aliud dicit, tanquam Antichristus est vitandus.

PRimo gradu.]CASVS. In hoc c.pro
†al.filia sequitur Isidorus legalem graduum cõputationem vsque ad se
† al. eoque modo vtique ptimum gradum,ostẽdens in quo gradu sunt personæ.

Item Gregorius Papa.

¶Quare consanguinitas vxoris ad virum pertinere dicitur,& quomodo affinitas sit computanda. C. III.

1 PORro de affinitate,quam dicitis parentelam esse,quę ad virum ex parte vxoris,seu quę ex parte viri ad vxorem pertinet,manifestissima ratio est:quia,si secundum diuinam sententiam ego & vxor mea sumus vna caro, profecto mihi,& illi mea,suaq; parentela propinquitas vna efficitur. Quo circa ego & soror vxoris meæ in vno &primo gradu erimus:filius† vero eius in secundo gradu erit à me, neptis vero tertio : idque† vtrinque in ceteris agendũ est successionibus. Vxorem vero propinqui mei,cuiuscumque gradus sit, ita me oportet attendere,quemadmodum ipsius quoq; gradus aliqua femina propriæ propinquitatis sit. Quod nimirum vxori de propinquitate viri sui in cunctis cognationis gradibus conuenit obseruari. Qui vero aliorsum sentiunt, Antichristi sunt:à quibus tanto fortius vos oportet cauere,quanto apertius deprehenditis illos diuinis legibus repugnare.

¶In Polycarpo caput hoc item.ac sequens recitatur ex Zacharia. Ac sane Gratianus in extremis verbis sequentis capitis indicat caput hoc fuisse etiam Zachariæ.

Item Zacharias Papa.

¶Qualiter parentelæ gradus computantur. C. IIII.

2 Sent.4. dist.40. Pol.ibid. 2 PArentelæ gradus taliter computamus. siquidẽ ego &frater meus vna generatio sumus,primũque gradum efficimus,nulloq; gradu distamus. Rursus filius meus,fratrisq; mei filius secunda generatio sunt : ac gradum secundum faciunt, nec à se aliquo gradu separantur. Atq; ad hunc modum ceteræ successiones numerãdæ sunt. Porro de affinitate, quam dicitis parentelam,& c.*vt superiore capite Gregorij.*

Item Alexander Papa secundus.

¶Aequiuocatio est,cum soror vxoris cognata vocatur. C. V.

3Ex Isid.l.9. etymol.c.fi. Sen.4.di.41. Polyc. ibid. 3 QVòd autẽ frater, sororve vxoris tuæ cognati tui dicũtur,æquiuocationis iure fit,& necessitate vulgaris appellationis potius,quàm vlla causa
†al.fratria cognationis. Vxor enim fratris fratrissa† potius,quã cognata vocatur.Mariti frater leuir dicitur.Duorum autem fratrũ vxores vocantur ianitrices[A],quasi eamdem ianuam terentes , vel per eamdem ianuam intrantes.Viri soror glos appellatur.Sororis autem vir non habet speciale nomen,nec vxoris frater.

¶In Polycarpo etiam refertur proxime post c. ad sedem.vt ad eumdem Alexandrum pertinere videatur. A verbo autem VXOR, *vsque ad finem habentur apud Isidorum,lib.9.c.fi.*

A ¶Ianitrices.] *Ita etiam legebatur in l.non facle.ff.de gradibus,antequam locus ab Alciato esset restitutus , lib.2.disp.cap.23. Quamobrem nihil mirandum , si Isidorus, aut alius quispiam allatam hic etymologiam excogitauit.Nunc autem in lege illa est, à vxore.*

4 Isi.l.9.c.5. in sent.Iulij Paul. li.4.ti. 11.ď gradib.

Item Isidorus[4].

¶Nomina graduum superiorum,siue inferiorum,siue ex latere venientium. C. VI.

PRimo gradu, superiori linea continentur pater, mater,inferiori filius, filia:quibus nullæ aliæ personæ iunguntur.¶ 5 Secundo gradu continentur,superiori linea auus,auia,inferiori nepos, neptis:transuersa frater,soror : quæ personæ duplicantur. Auus enim & auia tam ex patre,quàm ex matre accipiuntur. Quæ personæ sequentibus quoque gradibus similiter pro substantia earum , in quo gradu constiterint,ipso ordine duplicantur. 6[Istæ personę secundo gradu ideo duplices appellãtur:quia duo aui sunt paternus , & maternus.] Item duo genera nepotum sunt,siue ex filio,siue ex filia procreati. Frater & soror ex transuerso veniunt, [id est, Aaut frater patris, aut frater matris:qui aut patruus,aut auunculus nominatur:]qui & ipsi hoc ordine duplicantur.

¶Tertio gradu veniũt supra proauus,proauia, infra pronepos,proneptis. Ex obliquo fratris, sororisque filius,filia,patruus,amita,id est,patris frater &soror, auunculus,matertera,id est,frater matris & soror.

¶Quarto gradu veniunt supra abauus, abauia,infra abnepos,abneptis. Ex obliquo fratris & sororis nepos,neptis,frater patruelis,soror patruelis,id est,patrui filius,filia:consobrinus,consobrina,id est,auunculi & materteræ filius, filia : amitinus , amitina, id est,amitæ filius filia:itemque consobrini,qui ex duabus sororibus nascuntur : quibus accrescit patruus magnus,amita magna,id est,aui paterni frater,& soror,auunculus magnus,matertera magna,id est,auię tam paternæ,quàm maternæ frater & soror.

¶Quinto gradu veniunt,supra quidem atauus,atauia,infra atnepos atneptis. Ex obliquo fratris,&sororis pronepos,proneptis,fratris patruelis, sororis patruelis,amitini,amitinæ, consobrini, consobrinæ filius, filia, propior consobrinus†, propior consobrina†,id est,patrui magni,amitæ magnæ,auunculi magni,materteræ magnæ filias,filia:his accrescunt propatruus,proamita. †al.sobrinus †al.sobrina

¶Hi sunt proaui paterni frater& soror , proauunculus,promatertera.

¶Hi sunt proauiæ paternæ , maternæque frater, & soror , proauique materni. [7Hæc species nec aliis gradibus,quàm scripta est,nec aliis vocabulis declarari potest.] 7 Anianus interpres.

¶Sexto gradu veniunt,supra tritauus, tritauia,infra trinepos trineptis. Ex obliquo fratris, & sororis abnepos, abneptis , fratris patruelis, sororis patruelis, amitini , amitinæ , consobrini , consobrinæ nepos, neptis, patrui magni, amitæ magnæ,auunculi magni,materteræ magnæ nepos, neptis,id est,propioris sobrini filius,filia,qui consobrini appellantur. Quibus ex latere accrescunt, propatrui,proamitæ, proauunculi, promateterteræ filius, filia, abpatruus, abamita. (Hi sunt abaui paterni frater, &soror)abauunculus,abmatertera.

¶Hi sunt abauiæ paternæ,maternæque frater, & soror,abauique materni.

¶[8]Hæc quoque explanari amplius non potest, quã vt auctor ipse differuit.] 8Anianus.

¶Septimo gradu,qui sunt cognati recta linea supra, infraque propriis nominibus non appellantur : sed ex transuersa linea continentur fratris , sororisque atnepos,atneptis,consobrini filij,filiæque.

¶Successionis idcirco gradus septem cõstituti sunt, quia vlterius per rerum naturam nec nomina inueniri,[9]nec vita succedentibus prorogari potest.[10][In his septem gradibus omnia propinquitatum nomina continentur:vltra quos nec affinitas inueniri,nec successio potest amplius propagari.] 9Anianus. 10 idẽ Ale.ĩ l. in ius vocari.col.3.ff. de in iusvo. & plene p Im.in l.fi vero.§.ď viro. ff.sol.ma. & gl.in §.pen. inst.ď grad.

¶Caput hoc recitatum etiam ab Hugone , & collectoribus extat in libro sententiarum Pauli,additis non vno in loco verbis Aniani interpretis.Pleraque tamen habentur etiam apud Isidorum,lib.9.c.5.

A ¶Id est, aut frater.] *Hæc vsque ad ver.*Qui & ipsi,*non sunt loco indicato:sed tantum apud collectores.*

5 Hug.de S. Vict. par.11. lib.2.c.14. Bur.l.7.c.28 Iuop.9.c.64 Pan.l.7.c.89

6 Anianus interpres Pauli.

De gradibus consanguinitatis, vel affinitatis, quot sint , quomodo computandi, quibus etiam appellentur nominibus, auctoritate Isidori, atque Gregorij, & Alexandri sufficienter monstratum est.

Non

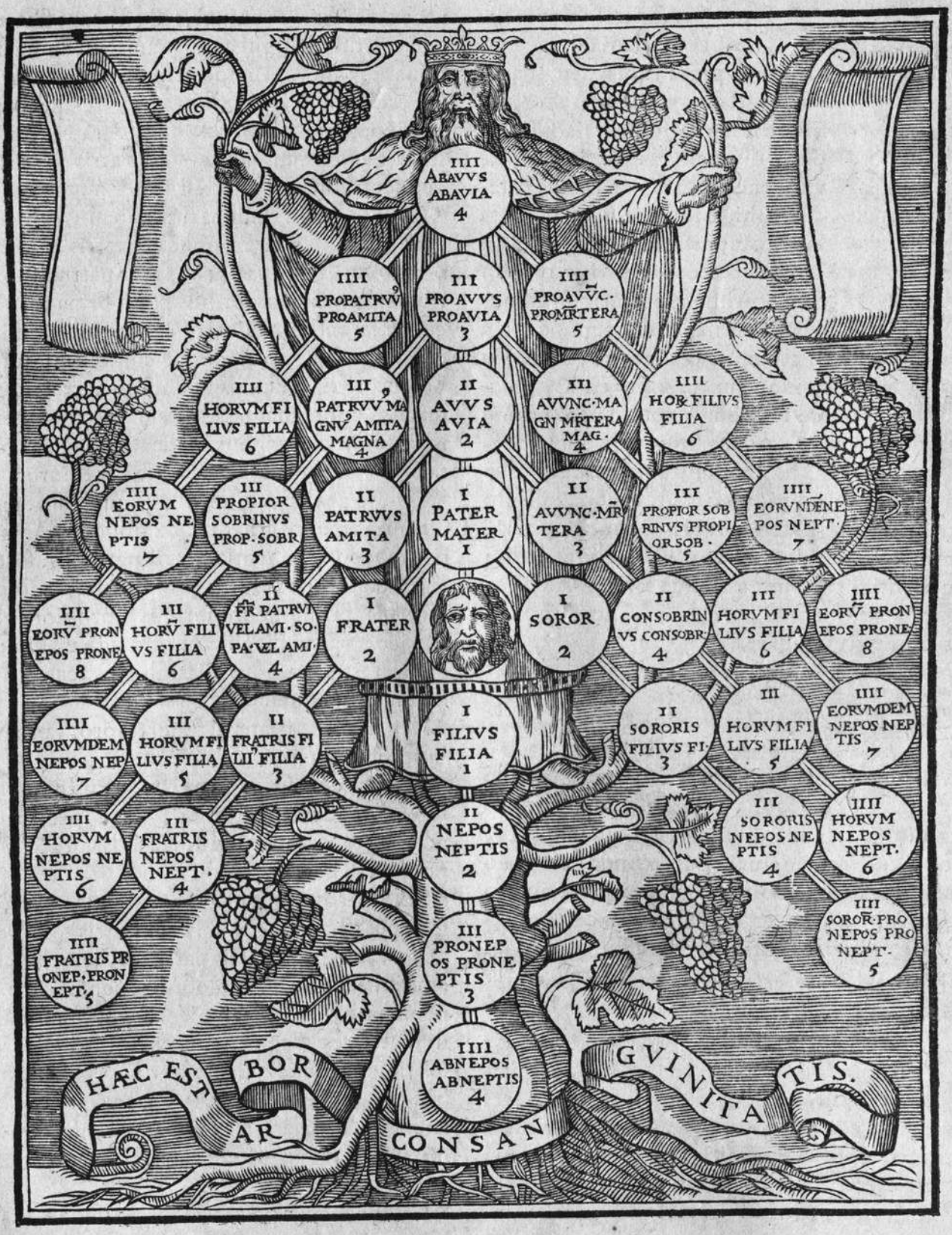
Source : BIU Cujas

Arbor Consanguinitatis.

Non gignunt dextros qui stant in parte sinistra.
Læua dat vxores, dat tibi dextera mares.

Figura præsens arborea licet ad septimum deberet gradum protendi, cum vsque ad eum secundum decreta sit prohibitio coniugalis, 3.q.3.c.de affinitate. & extr. de cland.desp. c.cum inhibitio. tamẽ quia per iura noua ipsa coniugalis prohibitio est in tribus postremis gradibus reuocata, vt d.c.cum inhibitio.& de consang.& affc. non debet. ideo vsque ad quartum duntaxat figuram hanc duximus extendendam. Nec idipsum graduum cognitionem quoquo pacto impedit. Qui enim duorum aut trium computationem agnouerit illam etiam vsque in gradum centesimum, & eo amplius si opus sit, deducere poterit.

Quàm aptissime hæc imprimatur, tum consanguinitatis, tum affinitatis arbor, iudicet qui huiusce causæ trigesimæ quintæ canones & legit, & intelligit.

Consanguinitas est attinentia personarum ex eo proueniens, quòd vna descendit ab altera, vel ambæ ab eadem. Vel est vinculum personarum ab eodem stipite descendentium carnali propagatione contractum. Et dicitur à con, quod est simul, vel vnitum, & sanguine, quasi sanguinis vnitas.

Linea est collectio personarum ab eodem stipite descendentium gradus continens, & numeros distinguens. & est triplex, scilicet graduum descendentium, ascendentium, & collateralium.

Gradus est habitudo distantium personarum, qua cognoscitur quota agnationis vel cognationis distantia duæ personę inter se differunt. Et dicuntur gradus ad similitudinem graduum scalarum, vel locorum procliuium, quia gradimur de proximo in proximum.

Consanguinitas per tres Regulas declaratur.

PRima regula magistralis pro linea recta. Ascendentium & descendentium quot sunt personæ de quibus quæritur, computatis intermediis vna dempta, tot sunt gradus inter eas. Si igitur vis scire quantum distat abauus à Petrucio (Petrucium esse fingimus in cellula vbi est facies) vtroque computato & intermediis, quinque sunt personæ: deme vnam, quattuor sunt gradus: & sic de aliis.

¶ Pro linea collaterali duæ sunt regulæ.

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat à communi stipite, toto distant inter se, vel sibi attinent. Exemplum pone. Cum facis abauum stipitem inter P. & pronepotem propatrui, (nam illi sunt in linea æquali:) quilibet distat à stipite quarto gradu: ergo inter se quarto. De computatione tantummodo canonica loquor.

¶ Collateralium in linea inæquali quoto gradu remotior distat à communi stipite, toto distant inter se. Exemplum pone faciendo abauum stipitem. P. & filius propatrui sunt in linea inæquali. Computemus ergo à remotiori, scilicet à P. sed P. distat à stipite quarto gradu, ergo à filio propatrui quarto. Semper intellige secundum canones.

¶ Pro arbore consanguinitatis secundum computationem ciuilem dantur tales regulæ.

¶ Prima in linea recta ascendentium & descendentium quot sunt personæ de quibus quæritur, computatis intermediis vna dempta, tot sunt gradus inter eas.

¶ Pro linea collaterali.

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat à communi stipite, toto duplicato distant inter se, vel sibi attinent. Nam secundum leges quælibet persona gradum facit in collateralibus. Computatio enim Legistarum ob aliud fit quàm computatio Decretistarum.

¶ Collateralium in linea inæquali quot sunt personæ stipite dempto, tot sunt gradus. Si ampliorem optas enucleationem, recurre ad Ioannis Andreæ declarationem.

Circa

Source : BIU Cujas

Irca lecturam Arboris diuerſis olim diuerſum modum tenentibus, Ioannes de Deo Hiſpanus poſt illos lecturæ ipſius arboris nouum modum aſſumens, per ſuas metricas regulas ipſius intellectum niſus fuit aperire: ſed propter multitudinem regularum, & verſuum obſcuritatem, aliquibus notum ignotum, aliis ignotum ignotius reddidit. Attendens igitur ego Ioan. And. inter decretorum doctores minimus & indignus, inuentionem arboris ex eo fuiſſe, vt habentibus materiam conſanguinitatis & affinitatis ignotam, nota & habentibus notam, ex oculorum inſpectione notiſſima fieret: antiquorum ſcripta reuolui, & (prout expedire credidi) compilaui.

¶ Primo quærens ad vtramque arborem ad quid fuerit inuentio arboris neceſſaria. Secundo an ſit authentica. Tertio ad quid in volumine decretalium repetita, quæ olim fuerat in decretis.

¶ Primæ queſtionis ex ſuperius dictis patet ſolutio. probatio enim ad oculum alias vincit. inſt. de gradi. §. agnationis. 27. q. 1. nec aliqua. Ex oſtenſione enim facti quædam melius percipiuntur quàm elocutione, ext. de don. Apoſtolicæ. ver. fi. Hinc eſt quòd agrorum mentio ſubiicitur oculis. 16. q. 3. inter. de præſcri. quia indicante. C. fin. reg. l. 3. Ventris inſpectio: an mulier ſit prægnans. ff. de ven. inſp. l. 1. in prin. Locorum pudicitię inueſtigatio, an mulier ſit virgo. extr. de prob. propoſuiſti. an arcta. de frig. & mal. fraternitatis. vel aliter impedita. eo. tit. ex litteris. Iniuriæ an ſit atrox æſtimatio. ff. de fer. l. 2. Et litteræ Papales an ſint veræ vel falſæ. de crim. fal. licet.

oculis multa ſubiiciuntur.

¶ Ad ſecundum dic, quòd arbor authentica eſt: quod patet ex canonibus Iſid. & Alexand. 35. q. 5. c. 1. 2. & vlt.

¶ Ad tertium dic, quòd quia in decretis de conſanguinitate & affinitate tractatur, vtile fuit ibi arborem ponere. & quia in decretalibus eſt idem tractatus, & in hoc volumine vtile fuit repeti, ex eo maxime, quia nemini venit in dubium, id ſatis eſſe validum ſatiſque famoſum, quod repetita lectio probat. C. de emend. Iuſt. Cod. l. vna. Item ex eo quia antiqui canones circa materiam illam multum fuerunt correcti: vnde expediens fuit ſecundum ſtatum iurium nouorum antiquam arborem decidere.

Einde ad arborem conſanguinitatis ſpecialiter deſcendamus. Et primo quæritur quid ſit conſanguinitas, & vnde dicatur: quid linea, quid gradus. Secundo quæritur quomodo arbor formetur: & quare ſic formetur, & quare ſic punctetur. & interferemus regulas per quas cognoſcuntur gradus. Demum ponemus quędam notanda, & quaſdam quæſtiones.

conſanguinitatis diffinitio.

¶ Ad primum dico, quòd conſanguinitas eſt attinentia perſonarum ex eo proueniens, quia vna deſcendit ab altera: vel ambæ ab eadem. Vel eſt vinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium carnali propagatione contractum, quod ſatis eſt idem. Dicitur autem conſanguinitas, quaſi ſanguinis vnitas, à con & ſanguine: quia de communi ſanguine deſcendunt. Et quo ad probationem coniugij non diſtinguo an tales conſanguinei ſint producti ex vxorio coitu, vel ex fornicario, quod eſt expreſſum ext. de prob. per tuas.

Lineæ diffinitio, & eius multiplicitas.

¶ Linea vero eſt collectio perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium gradus continens, & numeros diſtinguens. Et eſt triplex linea, ſcilicet graduum deſcendentium, aſcendentium & collateralium, vt ĵ. patebit, vt ff. de gradi. l. 1. & l. iuriſconſultus.

Gradus deſcriptio.

¶ Gradus eſt habitudo diſtantium perſonarum, qua cognoſcitur quota agnationis vel cognationis diſtantia duæ perſonæ inter ſe differunt. Et dicuntur gradus ad ſimilitudinem graduum ſcalarum, vel locorum procliuium: quia ita gradimur de proximo in proximum. ff. de grad. iuriſconſultus. §. gradus.

Arboris cõſanguinitatis formatio

¶ Formatur autem ſic arbor. Primo vide cellulas aſcendentium: ſecundo deſcendentium: demum collateralium. Aſcende ſuper cellulam vacuam: quæ remanſit ideo vacua, quia non potuit nomen proprium habere: cum aliæ cellulæ (exceptis, his quæ per genitiuum nominantur) ſumant nomen ab ipſa. Quomodo enim poſſemus illam cellulam nominare, quam dicimus filium patris: fratrem fratris: patrem filij, & ſic de ſingulis? & eam alij vocant Ioachim: alij Protheum: alij truncum. Nos autem à nomine bidelli noſtri vocemus eam Petrucium. Et ſcire debes, quòd competenter illæ cellulæ mediæ aſcendentium & deſcendentium diuiderentur directe per medium, vt à latere dextro illarum cellularum ponerentur nomina marium, vt abauus, proauus, &c. à latere ſiniſtro nomina mulierum, vt abauia, proauia, &c. quia poſiti à latere dextro deſcendunt à maribus, & econuerſo. Supra cellulam vacuam eſt cellula hæc continens pater mater, & vnum punctum ſupra, & vnum infra. Supra illam eſt cellula auus auia, continens duo puncta ſupra, & duo infra. Supra illam eſt cellula proauus proauia, continens tria puncta ſupra, & tria infra. Supra illam eſt cellula abauus abauia, habens quattuor ſupra, & quattuor infra. Deſcendendo ſub cellula vacua, eſt cellula habens filium & filiam: & habet vnum punctum ſupra, & vnum infra. Sub illa habens nepotem & neptem, & duo puncta ſupra, & duo infra. Sub illa pronepotem & proneptem: & tria puncta ſupra, & tria infra. Sub illa abnepotem & abneptem, & quattuor puncta ſupra, & quattuor infra.

¶ Antequam ad collaterales tranſeamus, ſcire debes quòd punctorum numeratio, eſt numeratio graduum, habito reſpectu ad cellulam vacuam, & puncti ſuperiores denotant computationem ſecundum ius canonicum: puncti inferiores ſecundum ius ciuile, &c. Ponitur autem computatio canonica in ſuperiori parte cellularum: ciuilis vero in inferiori, vt detur intelligi excellentia iuris canonici ad ciuile: & maxime quo ad hunc caſum quo inſtruimur in matrimoniis, quæ licite contrahi poſſint necne: & cum matrimonium ſit ſacramentum eccleſiæ, in eo præcipue lex minor eſt canone extr. de ſec. nupt. c. vlt. & penult. Vides autem ex punctatione prædicta, quòd in computatione aſcendentium & deſcendentium concordat vtrumque ius: quia in eis ſemper perſona addita perſonæ per carnis propagationem gradum adiicit.

Ius canonicum eſt excellentius ciuili.

¶ Ad inueniendum autem gradus inter eos ſecundum vtrumque ius, tolle hanc magiſtralem regulam. Aſcendentium & deſcendentium quot ſunt perſonæ de quibus quæritur computatis intermediis vna dempta, tot ſunt gradus inter eas. Si igitur vis ſcire quantum diſtat abauus à Petrucio: vtroque computato & intermediis, quinque ſunt perſonæ: deme vnam, quattuor ſunt gradus. Idem dico de ipſo P. ad abnepotem: quia eo modo erit reperire quinque perſonas: & ſic quattuor ſunt gradus. Si velis ſcire quod diſtet abauus P. ab abnepote P. inuenies ibi nouem perſonas computato P. & ſic octo erunt gradus. Scias autem quòd iſte P. non habet totam ſuam computationem in arbore. Scias enim quòd quilibet habet duos parentes: quatuor auos: octo proauos: ſedecim abauos: & ſic ſemper aſcendentes duplicantur. Vnde impoſſibile fuiſſet tot perſonas in arbore ſcribere.

Regula lineæ rectæ.

¶ Quæro an inter aſcendentes & deſcendentes prohibitio copulæ coniugalis excedat quartum gradum? Et dicit Goffr. in ſum. de conſ. & aff. §. item quantum. quòd non, per decr. non debet. e. tit. quę generaliter loquitur. Alij communiter contradicentes inter aſcendentes & deſcendentes perpetuam eſſe prohibitionem dicunt: & quod de quarto gradu dicitur, in collateralibus locum habet. ad hoc 35. q. 3. progeniem. & duob. c. ſeq. in quibus dicitur, quòd olim non ſolum vſque ad ſecundum gradum, ſed etiam inquantum notitia erat parentelæ, extendebatur prohibitio. Ex quo ergo certum eſt alterum deſcendentem, & alterum aſcendentem, perdurat prohibitio. ad idem inſtit. de nupt. §. 1. ff. de rit. nupt. l. nuptiæ. & hoc verum puto.

Coniugalis prohibitio in recta linea eſt ꝑpetua.

¶ Ad collaterales tranſeamus, & ad fratrem & ſororem: & cauſa breuitatis proſequendo ſolum partem mediam arboris ad modum vexilli: qua intellecta reliqua intelligetur: quod per ſe patet. dicamus de fratre & deſcendentibus. Sub cellula fratris, fratris filius filia: ex illa fratris nepos neptis. ex illa fratris pronepos proneptis. & frater P. eſt cum P. in primo gradu ſecundum canones: in ſecundo ſecundum leges. Eius filius in ſecundo ſecundum canones: in tertio ſecundum leges. Nepos in tertio ſecundum canones: in quarto ſecundum leges.

regula collateralium.

Fratris

Source : BIU Cujas

Fratris pronepos eſt ipſi P. in quarto ſecundum canones: in quinto ſecundum leges: & ſic debet eſſe vtraque punctatio, & iſti ſunt collaterales ad P. Et nunc de cellula patris fecimus ſtipitem. Fac conſequenter ſtipitem de auo: ex eo patruus amita: ex illa frater patruelis & amitinus, ſoror patruelis & amitina: ex illa horum filius filia: ex illa horum nepos neptis. Patruus eſt P. ſecundo gradu, frater patruelis etiam ſecundo gradu: filius in tertio, nepos in quarto ſecundum canones. Per leges autem patruus in tertio, frater patruelis in quarto, filius in quinto, nepos in ſexto: & ſic debet eſſe vtraque punctatio. Poſtea fac proauum ſtipitem, & habet filios patruum magnum, amitam magnam, auum & auiam, auunculum magnum, & materteram magnam. illos non proſequimur. Ex cellula patrui magni propior ſobrinus, propior ſobrina, ex illa horum filius filia, ex illa eorumdem nepos neptis. Et quia P. diſtat à proauo quem nunc feci ſtipitem, tertio gradu, ergo à patruo tertio, & à propiori ſobrino tertio · & à filio tertio, & à nepote qui exit lineam æqualitatis, quarto ſecundum canones. Secundum leges vero diſtat P. à patruo magno quarto, à propiori ſobrino quinto, & à filio ſexto, à nepote ſeptimo, & ſic debet eſſe vtraque punctatio. Modo fac abauum ſtipitem cum tribus filiis, ſcilicet propatruo, proauo & proauunculo. de proauunculo non proſequor. Ex cellula propatrui oritur cellula horum filius filia, ex illa horum nepos nepris, ex illa eorumdem pronepos pronepris. Iſti omnes ſunt cum P. in quarto gradu, quia P. diſtat à ſtipite in quarto gradu, & ex illa linea nullus exit lineam æqualitatis, ergo omnes diſtant quarto. Secundum leges propatruus diſtat v. filius vi. nepos vij. pronepos viij. & ſic debet eſſe vtraque punctatio.

Regula canonica pro collateralibus in linea æquali.

¶ Nunc videndum eſt quibus regulis gradus illorum collateralium cognoſcantur. Collateralium æqualis lineæ vnam trado regulam ſecundum canones.

Regula ciuilis pro collateralib° in linea æquali.

¶ Collateralium in linea æquali quarto gradu quis diſtat à communi ſtipite: toto diſtant inter ſe vel ſibi attinent: hoc ſecundum canones. Exemplum pone: quando facis abauum ſtipitem inter P. & pronepotum propatrui. nam quia illi ſunt in linea æquali, quilibet diſtat à ſtipite quarto gradu: ergo inter ſe quarto.

Regula canonica in linea inæquali.

¶ Secundum leges vero aliter eſt, & ſic dicimus regulam Collateralium in linea æquali quoto gradu quis diſtat à communi ſtipite: toto duplicato diſtant inter ſe: vel ſibi attinent. Vides ergo ex ſuperius dictis, & ex punctatione. quòd predicti P. & pronepos propatrui diſtant viij Et inſurgit illa diuerſitas, quia ſecundum leges quelibet perſona gradum facit in collateralibus. Vnde duo fratres faciunt duos gradus: ſecundum canones vero duæ perſonæ faciunt vnum gradum. Vnde (vt paret in cellula fratris) frater eſt cum P. in primo gradu ſecundum canones, in ſecundo ſecundum leges: ſed computatio eorum ob aliud fit quàm noſtra. 35.q.5.c.2. Bene ergo dicitur ſecundum leges, quòd in æquali linea collateralium ſiue linea ſit paris numeri, ſiue diſparis: non eſt reperire diſparem gradum. vide in linea paris numeri ſecunda, vel iiij diſparis numeri j. vel iij. In prima ij. gradus, in ſecunda iij. in tertia vj. in quarta viij. quod non eſt ſecundum canones quia in æquali linea diſparis numeri habemus diſparem gradum: quia in prima primum, in tertia tertium, in quinta quintum: & ſic de ſingulis.

¶ Nunc reſtat videre de collateralibus iu linea inæquali, de quibus traditur talis regula ſecundum canones.

Regula canonica in linea inæquali.

Collateralium in linea inæquali quoto gradu remotior diſtat à communi ſtipite, toto diſtant inter ſe. Exemplum pone faciendo abauum ſtipitem P. & filius propatrui ſunt in linea inæquali. computemus ergo à remotiori, ſcilicet à P. ſed P. diſtat à ſtipite quarto gradu: ergo à filio propatrui iiij. & idem in deſcendentibus vſque ad lineam æqualitatis: & hoc eſt quod dicimus, quòd perſona addita perſonæ vſque ad lineam æqualitatis non creſcit gradus: quia propatruus, filius eius, nepos & pronepos omnes diſtant iiij. gradu à P. Sed aliter ſecundum leges, ſecundum qualem regulam tradimus.

Regula cuiuis in linea inæquali.

¶ Collateralium in linea inæquali quot ſunt perſonæ (ſtipite dempto) tot ſunt gradus. vnde P. à ſtipite diſtat iiij. à propatruo v. à filio vi à nepote vij. à pronepote viij. & ſic quælibet perſona facit gradum. Vides ex ſupradictis quòd P. non poteſt contrahere cum aliqua de arbore. Diſtat enim à ſummo, ſcilicet ab auo: ab imo, ſcilicet à nepote, ab extremis collateralium, ab omnibus his quarto: à mediis citeriori: per quod ſatis patet, quod cum nullo poteſt contrahere. Sed ſi extremus in collateralibus: vt puta ſi pronepos propatrui, vel pronepos fratris procrearet filiam, poſſet P. cum illa contrahere. Licet autem contrahatur in quinto gradu, remanet tamen conſanguinitas. Prohibitio enim, quæ per ius poſitiuum proceſſerat, potuit tolli: ſed naturalia ſunt immutabilia. 5.diſt. in prin.

¶ Scire debes, quòd communiter dicunt doctores, quòd abauus & proauus & auus ſunt bigami, dicentes, quòd ſi non eſſent bigami, non poſſent filij eorum coniungi, cum eſſent fratres: ſed de hoc non multum curo: quia eadem ratione ſic eſſet de aliis cellulis duplicibus, quòd perſonæ earum eſſent bigami. vnde fingamus perinde ac ſi in qualibet duplici cellula haberemus quattuor perſonas, ac ſi diceretur propatruus & vxor, proamita & maritus, vnde duplicatio poſita fuit, vt nomina demonſtraret in vtroque ſexu, non vt eos coniuges denoraret. Sciendum eſt etiam, quòd in collateralibus æqualis lineæ bene ſequitur iſta regula affirmando & negando. Ego & tu ſumus conſanguinei in linea æquali, & ego poſſum accipere filiam tuam: ergo tu meam. Et negatiue, Ego non poſſum accipere filiam tuam: ergo nec tu meam. Affirmatiua procedit in linea æquali quarti gradus. Negatiua in tertio vel citeriori. Sed in linea inæquali hoc non procedit affirmando vel negando: quia ſi vnus eſt in quarto, alter in tertio vel citeriori, qui eſt in tertio vel citeriori, poteſt contrahere cum filia eius, qui eſt in quarto gradu, & non econuerſo. vnde propatruus huius filius & nepos contrahere poſſunt cum filia P. ſed non econuerſo.

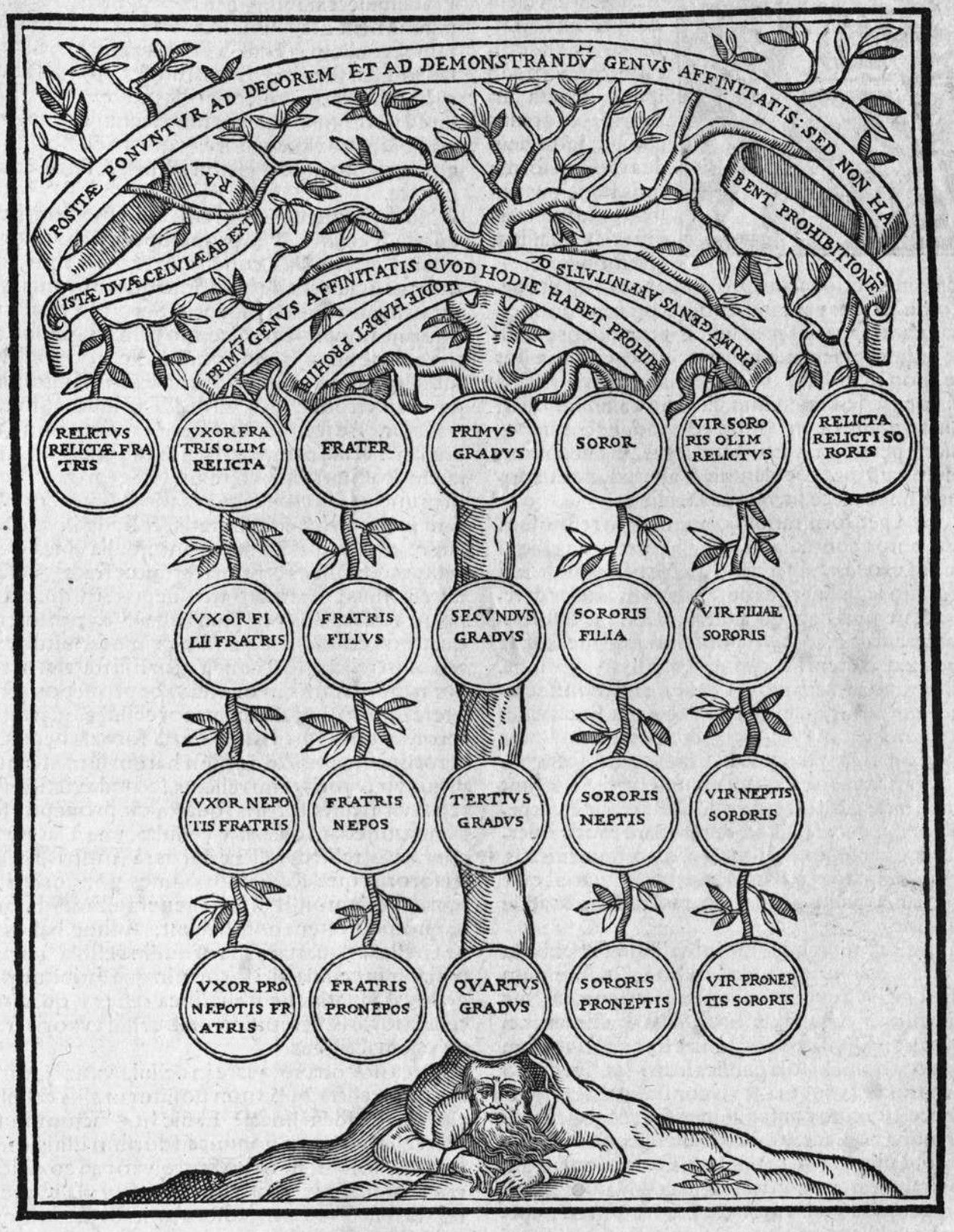
Quæſtio notabilis.

¶ Demum quæritur, an collaterales quorum vnus eſt in quinto & alter in primo, pura filia P. & propatruus poſſint adinuicem contrahere? Dicit Hoſtien. quòd non. & hoc not. extra eod. quod dilectio. & c. tua. & in ſumma huius titul. de conſang. §. numquid. in v. & j. quod per ſua argumenta nititur probare ſic, ſcilicet pater & filius vna perſona cenſentur. C. de impub. & aliis ſubſtit. l. vltim. ſicut ergo non contrahitur cum ſtipite, ſic nec cum filiis ſtipitis. benefacit prædicta decret. tua. vbi fratres videntur poni pro ſtipite. Contrarium tenet Bern. quod colligitur ex gloſſ. quam ponit ſ̃ eod. titul. cap. vltim. & Ra. & Ioan. de Deo: & hoc eſt veriſſimum, quod probant verba regulæ poſitæ ſ̃. eod. cap. vltim. dum dicit ibi, deſcendentium ab eodem. ſed certum eſt, quòd propatruus deſcendit à ſtipite. Præterea aut dicis quòd eſt inter eos prohibitio aſcendentium & deſcendentium, aut collateralium: de primo patet negando, quòd certum eſt filium P. non deſcendiſſe à propatruo. Eſt ergo prohibitio collatetalium. ſed certum eſt, quòd iſti diſtant quinto. quid igitur impediat iſtos collaterales contrahere, non video. Ioan. Andr.

Multa

Source : BIU Cujas

Multa dies, variusque labos huiusce parauit
Artis notitiam: quæ modo clara patet.

AFFINITATIS DECLARATIO.

AFfinitas ſecundum canones eſt perſonarum proximitas ex coitu prouenies, omni carens parentela. Et dicitur affinitas quaſi duorum ad vnum finem vnitas: eo quòd duæ cognationes diuerſæ per nuptias ſecundum leges, vel per coitum ſecundum canones copulantur: & alter ad alterius cognationis finem accedit, vt ff. de grad. cogn. non facile. §. affines.

¶ Scias autem quòd affinitas eſt perpetuum impedimentum, quod durat etiam mortua perſona, qua mediante contrahitur. 35. q. 10. fraternitatis.

¶ Per carnalem copulam viri & mulieris inter conſanguineos mulieris & virum, & inter conſanguineos viri & mulierem contrahitur affinitas primi generis eiuſdem gradus, cuius eſt conſanguinitas. Si ergo conſanguineus tuus cognoſcat mulierem: ſi vis ſcire quoto gradu affinitatis attinet tibi mulier illa, vide quoto gradu eſt tibi conſanguineus tuus: & quoto eſt tibi ille conſanguineus, toto mulier eſt tibi affinis, & ſemper in primo genere. Dictum eſt in regula, viri & mulieris, & non viri & vxoris: quia ſecundum canones etiam per coitum fornicarium & inceſtuoſum contrahitur affinitas. patet de eo qui cogno. conſang. vxor. ſuæ. c. diſcretionem. & c. penult. Inter conſanguineos mulieris & virum, & conſanguineos viri & mulierem, ideo dicitur: quia inter virum & mulierem non contrahitur affinitas, ſed ipſi ſunt affinitatis cauſa. Item inter conſanguineos viri, & conſanguineos mulieris nulla eſt affinitas. Vnde duo fratres contrahunt cum duabus ſororibus, pater & filius cum matre & filia. ſed eſt affinitas inter conſanguineos mulieris & ipſum virum, & conſanguineos viri & ipſam mulierem. de conſ. & aff. quod ſuper his.

¶ Regula. Quotieſcumque inter vnam perſonarum de quibus quæritur, & coniugem alterius non eſt vel non fuit conſanguinitas intra quartum gradum incluſiue, nulla eſt prohibitio: vt inter me & coniugem nepotis mei non poteſt eſſe matrimonium: quia nepos meus eſt mihi conſanguineus intra quartum gradum.

¶ Aliud exemplum. Soror mea habuit maritum, ea mortua maritus eius aliam accepit, quo defuncto potero contrahere cum eius relicta: quia inter me & illam relictam nulla eſt nec fuit conſanguinitas.

Source : BIU Cujas

AD Arborem Affinitatis & eius materiam tranſeamus. Et primo videndum eſt quid ſit affinitas, & vnde dicatur: & quomodo ipſius genera inſurgant, & gradus computentur: deinde arborem formemus. Ponemus poſtea quædam notabilia, & quaſdam quæſtiones.

Affinitatis definitio. ¶ Eſt affinitas perſonarum proximitas ex coitu proueniens, omni carens parentela. hoc ſecundum canones; ſed ſecundum leges eſt proximitas proueniens ex nuptiis: & requiritur ſecundum leges, quòd legitimæ ſint nuptiæ, non interdictæ, vt contrahatur affinitas. ff. de gradi. l. non facile. §. ſciendum. Et dicitur affinitas quaſi duorum ad vnum finem vnitas: eo quòd duę cognationes diuerſę per nuptias ſecundum leges, vel per coitum ſecundum canones copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit, vt in ea. l. §. affines.

Affinitas p coitum nefarium contrahitur. ¶ Sed quod per fornicarium coitum, & inceſtuoſum ſecundum nos contrahatur affinitas, patet de eo qui cogn. conſ. vxo. ſuæ. c. diſcretionem. & e. tit. c. penult. Sed conſideratio legis fuit circa hereditates & tutelas deferendas, & ne quis cogatur aduerſus affinem teſtimonium dicere. ff. de gradi. l. iuriſconſultus. in princ. & ff. de teſti. l. 3. & 4. q. 3. §. item in criminali. verſ. item lege Iulia. Sed canon quo ad matrimonia prohibenda conſiderauit vnionem carnis, quæ inſurgit ex copula. Et eſt videre ſecundum hoc, quòd concurrere poteſt attinentia conſanguinitatis & affinitatis: vt ſi quis cognoſcat conſanguineam ſuam, omnes conſanguinei vtriuſque ſunt vtrique affines. Scias autem quòd affinitas eſt perpetuum impedimentum, quod durat etiam mortua perſona qua mediante contrahitur. 35. q. 10. fraternitatis. Nec oritur affinitas ex pollutione extraordinaria, quæ fit extra clauſtra pudoris. 35. q. 3. extraordinaria. & adde quod ibi not.

¶ Et inſurgit affinitas ex coitu interdum cum publica honeſtate, interdum ſine: & publica honeſtas interdum ſine affinitate, vt ſi cognoſco vxorem vel ſponſam, hic impedimentum eſt publicæ honeſtatis & affinitatis. ſi cognoſco non ſponſam, hic affinitas ſola eſt, ſi ſponſam nondum cognoui, ibi ſola publica honeſtas. Hoc ideo quia ſi mortua eſt vxor tua, & vis contrahere de diſpenſatione eccleſiæ cum conſanguinea ſua, & eccleſia diſpenſat, quòd poſſis contrahere cum illa, non obſtante quòd ſit tibi affinis, tali gradu per diſpenſationem adhuc contrahere non poteris: quia licet ſublatum ſit impedimentum affinitatis, non tamen ſublatum eſt impedimentum publicæ honeſtatis. Debes ergo facere expri mi, quòd poſſis cum tali contrahere non obſtante impedimento publicæ honeſtatis pro eo, quòd deſponſaſti conſanguineam eius in quarto gradu, & non obſtante quòd eſt tibi affinis in quarto pro eo quòd dictam deſponſatam carnaliter cognouiſti, & tunc matrimonium procedere poterit.

Affinitatis genus per quam regulam cognoſcitur. ¶ Genus affinitatis cognoſcitur per hanc regulam, ſed non gradus. Perſona addita perſonæ per carnis copulam mutat genus, ſed non gradum. Iſto modo, ſi is qui eſt mihi in ſecundo gradu conſanguinitatis, cognoſcit mulierem, illa eſt mihi ſecundo gradu affinitatis, & primo genere: ſi alius eam cognoſcit, ille attinet mihi ſecundo genere affinitatis & ſecundo gradu: ſi ille aliam mulierem cognoſcit, illa attinet mihi tertio genere affinitatis, & ſecundo gradu. Sed quia ſolum primum genus hodie habet prohibitionem, & quia B. plene tradidit extr. de conſ. & af. c. non debet. hic circa hoc non inſiſto. ergo ſi perſona mihi conſanguinea coniungat ſibi aliam perſonam carnali copula, perſona iuncta eſt mihi affinis primo genere affinitatis. ſi attinens mihi primo genere affinitatis carnali copula ſe alteri commiſceat, illa attinet mihi ſecundo genere. ſi affinis mihi ſecundo genere aliquam cognoſcat, illa eſt mihi affinis tertio genere, ſed eodem gradu. Eſt igitur videre de gradibus. Certum eſt, quòd affinitas non habet hodie prohibitionem niſi in primo genere, & in illo vſque ad iiij. gradum: licet affinitas non habeat ſuam ſpecialem computationem graduum, ſed computantur gradus affinitatis ſecundum gradus conſanguinitatis. Si ergo conſanguineus tuus cognoſcat mulierem, ſi vis ſcire quoto gradu affinitatis attinet tibi illa mulier: vide quoto gradu eſt tibi conſanguineus tuus ſecundum regulas quas tradidi, in proxima arbore: & quoto eſt tibi ille conſanguineus, toto mulier eſt tibi affinis, & ſemper in primo genere.

Affinitatis gradus cõputantur ſi cut gradus conſanguinitatis.

¶ Nunc formemus arborem, & in medio arboris ſunt quattuor cellulæ, & in prima ſuperiori ponitur primus gradus, in ſecunda ſecundus, in tertia tertius, in quarta quartus gradus. Et de his primo quęritur, quare ponantur in medio fratris & ſororis. Secundo, quare non exprimant attinentiam, dicendo primus gradus affinitatis, & ſic de ſingulis. Ad primum dic, hoc fuiſſe vt detur intelligi, quòd affinitas oritur ex conſanguinitate, & quòd ab vtroque ſexu virili & femineo affinitas contrahatur. Ad ſecundum dic, attinentiam non fuiſſe expreſſam: vt illa computatio graduum ad conſanguinitatem & affinitatem referatur, vnde ſoror & frater ſunt in primo gradu conſanguinitatis, & frater & vir ſororis ſunt in primo gradu affinitatis, & ſic de aliis. Deinde à latere dextro dictæ lineæ ponitur alia linea quattuor cellulas continens in prima ſcribitur frater, in ſecunda fratris filius, in tertia fratris nepos, in quarta fratris pronepos. Ad dorſum huius alia linea continens alias quattuor cellulas: in quarum prima ſcribitur vxor fratris olim relicta, in ſecunda vxor filij fratris, in tertia vxor nepotis fratris, in quarta vxor pronepotis fratris. A latere ſiniſtro ſunt aliæ quattuor cellulæ: quarum prima ſoror, ſecunda ſororis filia, tertia ſororis neptis, quarta ſororis proneptis. Ad dorſum harum ſunt alię quatuor: prima vir ſororis olim relictus, ſecunda vir filię ſororis, tertiâ vir neptis ſororis, quarta vir proneptis ſororis. Ponuntur etiam aliæ duæ cellulæ, vna à latere dextro continens, relictus relictæ fratris: à ſiniſtris, relicta relicti ſororis, quæ ſecundum omnes ponuntur ad decorem, & ad demonſtrandum genera affinitatis, quæ hodie prohibitionem non habent. Adhuc habes duas lineas reflexas, quarum vna oritur in cellula fratris, & terminatur in cellula viri ſororis: in qua ſcribitur primum genus affinitatis. Item alia linea reflexa, quæ oritur in cellula ſororis, & terminatur in cellula vxoris fratris, in qua idem ſcribitur.

Arboris affinitatis formatio.

Quæſtio. ¶ Circa hoc quæro, quare in cellula, vxor fratris, ſcribitur, olim relicta, quod non ponitur in aliis cellulis inferioribus eiuſdem lineæ? Et dic hoc factum fuiſſe propter cellulam, quæ ponitur ad dorſum illius. q. d. frater habuit vxorem, mortuo fratre vxor ab eo relicta contraxit cum alio viro, illa demum mortua iſte relictus à relicta fratris vult contrahere cum ſorore, nunquid poteſt? Olim non poterat, quia erat ſibi in ſecundo genere, & primo gradu: hodie vero poteſt. Idem ſit repetitum quo ad cellulam viri ſororis.

¶ Ad cognoſcendum ergo gradus affinitatis & genus tam per formam arboris, quàm ex prius dictis, tolle hanc ſolam regulam magiſtralem, Per carnalem copulam viri & mulieris inter conſanguineos mulieris & virum, & inter conſanguineos viri & mulierem contrahitur affinitas primi generis, & eiuſdem gradus cuius eſt conſanguinitas. Quare dicatur in regula per carnalem copulam viri, & mulieris, & non viri & vxoris, collige ex his, quæ in principio dixi. Inter conſanguineos mulieris & virum, & conſanguineos viri & mulierem, ideo dixi: quia inter virum & mulierem non contrahitur affinitas, ſed ipſi ſunt affinitatis cauſa. Item inter conſanguineos viri & conſanguineos mulieris nulla eſt affinitas: vnde duo fratres contrahunt cum duabus ſororibus, pater & filius cum matre & filia. Sed eſt affinitas inter conſanguineos mulieris & ipſum virum, & conſanguineos viri & ipſam mulierem. extr. de conſ. & af. quod ſuper his. Primi generis quare dixerim, etiam ex ſuperioribus patuit, & eiuſdem gradus cuius eſt conſanguinitas. vide hoc in arbore. nam frater & ſoror ſunt in primo gradu conſanguinitatis, maritus ſororis eſt fra-

Regula magiſtralis gradus affinitatis, & genus manifeſtãs.

tri in

Source : BIU Cujas

tri in primo gradu affinitatis,& sic vxor fratris sorori,& sic filia sororis est filio fratris, & ipsi fratri in secundo gradu consanguinitatis, maritus eius in secundo gradu affinitatis,& econuerso & sic in reliquis. Vnde vir proneptis sororis attinet fratri & omnibus descendentibus, qui sunt in arbore, quarto gradu affinitatis. & hoc ideo,quia toto gradu consanguinitatis attinet predictis ipsa proneptis.Qui sunt in arbore,ideo dixi,quia si pronepos fratris haberet filium, ille excederet lineam æqualitatis, & sic attinet quinto gradu secundum regulas traditas in proxima arbore.

Affinitas notabiliade claratur.

¶ Post hoc notandum est,illud precise non sequitur,ego & tu sumus affines: ergo filius,quem procreo,est tibi affinis. Nam interdum filius meus mutat genus attinentiæ, quia ego sum tibi affinis,& ipse consanguineus interdum nil attinet tibi, interdum mutat gradum, interdum nec mutat genus,nec gradum. Exemplum,si ego & tu sumus affines per appositionem mei, quia scilicet contraxi cum consanguinea tua, si ex dicta consanguinea tua filium procreo , ille est tibi consanguineus, non affinis.sed si ego maritus consanguineæ tuę ex alia muliere filium procreo,ille nec est tibi consanguineus, nec affinis.Si vero tu consanguineus vxoris meę filium procreas,hic filius non mutat genus attinentiæ,quia tu pater es mihi affinis,& ipse affinis. sed si tu & vxor mea eratis in æquali linea, vel inæquali, & eras remotior, quia tu eras in tertio , ipsa in secundo vel primo: tunc ipse filius mutat gradum , quia tu pater es mihi in tertio gradu affinitatis, & ipse mihi in quarto. Si vero tu & vxor mea eratis consanguinei in linea inæquali , sed vxor mea erat remotior,vt quia ipsa in tertio,& tu in secundo: tunc filius tuus non mutat genus nec gradum, quia tu mihi affinis, & ipse affinis: tu in tertio gradu, & ipse in tertio gradu.Item nota quòd istud etiam non sequitur,ego & tu sumus affines,& ego non possum accipere filiam tuam, ergo nec tu meam: quia si habeam consanguineam tuam in vxorem , tu bene potes contrahere cum filia mea,quam habui ex alia muliere.quia affinitas non contrahitur inter consanguineos viri, & consanguineos mulieris, sed inter virum & consanguineos mulieris, & inter mulierem & consanguineos viri,vt dixi,& probatur extr.de conſ.& aff.quod super his. Sed ego non possum contrahere cum filia tua , nisi forsan illa excederet quartum gradum , vt quia esset in quinto , & est simile secundum quod dixi s.in proxima arbore circa finem.

Affinitatis prohibitio

¶ Nunc quæritur an affinitas inter ascendentes & descendentes habeat perpetuam prohibitionem, an extendatur tantum vsque ad quartum gradum? Et si teneremus opin. Goffr. de qua dixi s. in arbore proxima circa medium, diceremus quòd vsque ad quartum gradum tantum. Sed tenendo contrariam opinionem dicemus , quòd prohibitio sit perpetua. Dicit enim text. quòd ita abstinere debemus à consanguineis vxoris,vt à propriis.ext.de conſ.& af.c.1.3 5.q.3.de propinquis. & c.æqualiter. Si ergo inter consanguineos ascendentes & descendentes prohibitio extenditur in infinitum:ergo inter affines.ad idem instit.de nupt.§.affinitatis.& dicit lex , quòd tales affines ascendentes & descendentes habentur loco parentum & liberorum.ff.de grad.l.non facile.§.& retro.in fi.Eodem modo posset formari quæstio de affinibus quorum vnus est in primo gradu , alter in quinto , sicut in consanguineis dixi s. in arbore proxima,in fi. An autem liceat diuersis temporibus habere in vxores duas cognatas , scilicet vxores duorum fratrum , & an coniuncti olim in gradu prohibito hodie permisso simul manere possint, de hoc vide not. ext.de conſ.& af.c non debet.

inter ascendentes& descendentes est ppetua.

consanguinei&affines quo iure prohibętur coniungi.

¶ Vltimo quæritur ad vtramque arborem,an prohibitio consanguineorum vel affinium coniungendorum procedat ex prohibitione diuina,an ex humana,& quare facta fuit prohibitio. Breuiter scias, quòd olim propter necessitatem frater necessario habuit contrahere cum sorore,& consanguinei cum consanguineis. vnde tunc in collateralibus non erat prohibitio. hoc fuit à principio generis humani in filiis & nepotibus Adæ, hoc etiam fuit post diluuium in nepotibus Noe. In Leuitico vero prohibitę fuerunt fere duodecim personæ, quas vide not.ext.de rest.spol.litteras.& de diuor.c.gaudemus. Demum ius positiuum canonicum prohibuit consanguineos & affines primi generis coniungi in septimo gradu & citeriori: quæ prohibitio postea vsque ad quartum gradum est restricta.ext.e.non debet. reuocatis etiam quibusdam aliis prohibitionibus, vt patet. Reuocatio vero fuit ex causa,quæ ibi ponitur,& extr.de testi.c.licet ex quadam.per quod patet,quod prohibitio partim procedit ex iure diuino , & partim ex positiuo. Vnde in secundo gradu æqualis lineæ collaterales contrahere possunt iure diuino,sed non positiuo.Ratio vero prohibitionis sumitur 3 5.q.j.§.j.c.j.fuit enim propter charitatem ampliandam. Nam si contraherem cum sorore,idem esset pater & socer,mater & socrus, vir & frater,&c.sed si alium habeo patrem,alium socerum,nume rosius se charitas protenderet: in qua vniuersi fideles & præcipue studentes continue perseuerent per gratiam eius,qui est benedictus in sæcula sæculorum,Amen.

QVÆST

Source : BIU Cujas

Nunc quæritur.] Hæc q. diuiditur in 7. partes: in prima quarum probatur per tria c. ꝙ consanguinei debent computare parentelam ad coniungendum vel separandum matrimonium: & si defuerit parentela, vicini antiquiores. Secunda ibi, *Ecce.* Tertia ibi, *Hoc iuramentum.* Quarta ibi, *Ad hoc.* Quinta ibi, *Qui vero.* Sexta ibi, *Occasione.* Septima ibi, *Recepturus.* Ioan. de Fan.

CASVS. Hic proponitur sexta q. quæ satis vtilis est: & locum habet in causis de facto.

a ¶ *Nunc quæritur.*] Hæc q. sexta expeditur j. e. c. 1. & 2. & ext. qui mat. ac. pos. videtur. & ext. de sen. & re iu. tenor. "nam consanguinei præferuntur extraneis ea ratione, quia melius possunt scire suam consanguinitatem cum chartis, cum testibus, cum recitatione maiorum, & aliis argumẽtis. hoc tamen qđ dicitur de consanguineis in testimoniis admittendis, exaudi tantum cũ de consanguinitate agitur: nam si super alio ageretur, non sunt admittendi nisi cum eo temperamento quod dixi. 3. q. 5. in prin. & hoc probatur ext. de testi. super eo. Item licet soli consanguinei accusare possint matrimonium: tamen quilibet potest denuntiare, vt ext. de cog. spi. tua. & licet per denuntiationem non agatur nisi ad pœnitentiam, vt ext. de ac. super his. tamen quia in hoc casu non possunt pœnitere nisi separentur, iudex ab officio suo eos separabit[a]. ar. 24. q. 3. ecce.

"cõsanguinei pferuntur extraneis qñ sup mrimonio est quæstio. 1 Sen. 4. dist. 41. Poly. l. 6. tit. 4. Anſ. l. 10. c. 60. Bur. l. 7. c. 21. Iuo p. 9. c. 57 Pan. l. 7. c. 84

2 Ext. q ma. ac. pos. c. vĩ.

a Ad hoc fa. qđ not. s̃. 2. q. 1. si peccauerit fr. in j. gl. in fi. Arc.

C *Consanguineos.*] CASVS. Dicitur hic, ꝙ matrimonium potius accusare debent consanguinei, q̃ extranei, sed vbi consanguinei desunt extranei audiendi sunt: & si consanguinitas probetur, matrimonium separetur.

† *al. peccandi*

b ¶ *Extrancorum.*] ar. ꝙ peregrini, aduenæ, alienigenæ non recipiantur in causa consanguinitatis, & ꝙ propinqui ceteris personis præferantur, si cõtradixerint: quod est verum, vt extra qui ma. acc. pos. videtur.

c ¶ *Nullus.*] nisi deficiente parentela, vt hic in fine.

d ¶ *Accuset.*] improprie secundum H. ar. C. de inof. test. parentibus. vbi ponitur accusare pro agere. "Et nota quòd causa matrimonialis nõ est criminalis nec ciuilis, etiam vbi de crimine agitur in foro ecclesiastico: sed mista. extra de procu. tuæ.

"Matrimonialis causa est mista.

e ¶ *Vel consanguinitatem in synodo computet, &c.*] hoc referas ad testem. Et est ar. "ꝙ non potest idem accusator esse & testis in causa criminali: quod verum est, licet quidam consentiant dicentes hoc speciale, esse in matrimonio, vt idem sit accusator & testis: sicut est speciale, quòd non iuretur in eo de calumnia, cum sit quæstio spiritualis. ext. de iur. cal. litteras. & quòd consanguinei admittuntur, & quòd non omnino ibi obseruatur ordo iudiciarius. extra vt lit. non

"Accusator & testis idẽ esse ñ ꝓt in cã criminali

QVÆSTIO VI.

1 ꝑs

Vnc quæritur[a] *quibus accusantib*[9]*, vel testificantibus, consanguineorum coniunctio dirimenda sit.*

De hac ita decreuit Fabianus Papa.

¶ Consanguinei tantum, vel, si progenies defecerit, antiqui, & veraces propinquitatem in synodo computent. C. I.

1 CONsanguineos extraneorum[b] nullus[c] accuset[d], vel consanguinitatem in synodo computet[e]: sed propinqui[f], ad quorum notitiam[g] pertinet, id est pater, mater, frater, soror, patruus, auunculus, amita, matertera, & eorum procreatio. Si autẽ progenies tota defecerit[h], ab antiquioribꝰ, & veracioribus, quibus eadẽ propinquitas nota fit[i], episcopus canonice perquirat: & si inuẽta fuerit propinquitas, separentur.

[*Cælestini Papæ decretum ecclesiæ Florentinæ missum.*]

PALEA. C. II.

2 VIdetur nobis, quòd secunda, quã contra prohibitionem ecclesiæ duxit, non sit vxor, etiam si primam non haberet despensatam. Nã quod contra interdictum, & ordinẽ ecclesiæ factũ est, tamquam inordinatum ratum non haberi tam diuinæ, quàm humanę legis proclamat auctoritas. Quia igitur ea, quam inordinate superduxit, prohibitione reniten te, vxor non est, cogẽdus est eam recipere, quam iurauit, & despensauit, & ex ea prolem genuit: vt iuramenti religio non vilipẽdatur, & fides adinuicem promissa seruetur, & proles in cultu Dei nutriatur, & educetur, & alij exinde occasionem peierandi †, & aliàs decipiendi assumere non valeant. Quod autem parentes, fratres, & cognati vtriusq; sexus in testificationem suorum ad matrimonium coniungendum, vel dirimendum admittantur, tã antiqua consuetudine, quàm legibꝰ approbatur. Ideo enim maxime parentes, & si defuerint parentes, proximiores admittũtur, quoniam vnusquisq; suam genealogiam cum testibus, & chartis, tum etiam ex recitatione maiorum scire laborat. Qui enim melius recipi debẽt, quam illi, qui melius sciunt, & quorũ est interesse, ita vt, si nõ interfuerint, & consensum non adhibuerint, secundum leges nullũ fiat matrimonium? Quod vero legitur[3] pater non recipiatur in causa filij, nec filius in causa patris] in criminalib. causis, & contractibus verum est: in matrimonio vero cõiungendo, & disiungendo, & ipsius coniugij prærogatiua, & quia fauorabilis res est, congrue recipiuntur†.

¶ Hæc Palea deest in plerisque vetustis exemplaribus. Habetur extra, qui matrimonium accu. pos. c. 3. ex Clemente iij. aliàs Cælestino, Florentino episcopo. aliàs ecclesiæ Florentinæ: indeque, & ex aliquot manuscriptis est emendata, verbis aliquot & additis, & sublatis.

Item Vrbanus Papa Richardo† Genuensi episcopo.

¶ Qui iureiurando propinquitatem firmare debeant. C. III.

4 NOtificamus tibi, vt postquam tres, aut duo ex propinquioribus iam defunctæ[k] vxoris, eius, qui accusatur, vel viuæ: hanc propinquitatem iureiurando firmauerint, vel tres, aut duo ex antiquioribus Genuẽsibus, quibus hæc propinquitas nota est, qui bonæ famæ[l], & veracis testimonij sint, remoto amore, timore, pretio, & omni malo studio, supradicto modo cõsanguinitatem firmauerint, sine omni mora coniugia dissoluantur. Quòd si propinqui, aut extranei verbis tantũ propinquitatem testantur, & iuramento probare, vel noluerint, vel nequiuerint, cõiugium nullatenus dissoluatur: sed competens eis[m] pœnitentia propter infamiam, vel peccati maculam (si forte in hac re contraxerint[n] aliquam) iniungatur.

Item ex concilio Vrbani Papæ habito in Apulia[5].

¶ Suæ confessioni relinquuntur, quorum incestum nullus iureiurando affirmat. C. IIII.

6 SI duo, vel tres viri cõsanguinitatem iureiurando firmauerint, vel ipsimet forte confessi[o]

"Propinqui præferũtur aliis in certis casibus.

f ¶ *Propinqui.*] "hic præferuntur propinqui, & in accusatione adulterij. C. de adul. l. quãuis. & in interdicto de libero homine exhibẽdo. ff. de li. hom. exhi. l. 3. §. pe. & in accusatione de effusis & eiectis. ff. de effu. & eie. si vero. §. cum autem.

g ¶ *Notitiam.*] ar. ꝙ nõ sit idoneus testis in hac causa qui non habuit notitiam consanguineorum, quos cõputat, si suo tempore fuerint.

h ¶ *Defecerit.*] quia nõ sunt vel nesciunt, vel sunt infantes. 3 ff de testi. testisidone

i ¶ *Nota fit.*] ante motam quæstionem. ext. de consang. & affi. ex litteris[b]. b Sed qñ dr mota qõ? dt Vin. ex quo mrimonij intentio est extra de of. del. cõsulta tionib. Arg. 22. qu. 5. hoc videtur. Ar. †al. admittuntur

VIdetur.] Hoc c. fuit olim extra de matri. contra. contra interdict. eccl. c. 1. sed hic est Palea.

NOtificamus.] CASVS. Quidã mortua vxore sua duxit aliam, quæ dicebatur primæ consanguinea fuisse. dicitur hic ꝙ si duo vel tres de cõsanguineis viri, vel mortuæ vxoris, vel alij testes idonei dixerint iurati consanguinitatẽ, separentur, si vero alii qui hoc dixerint sine iuramento, separatio hæc non fiet, sed indicetur eis pœnitentia: quia infamati sunt, & forte peccauerunt. † al. Cyriaco

4 Sen. 4. dist. 41. Iuo p. 9. c. 33. Pan. l. 7 c. 85.

k ¶ *Defunctæ.*] mortua enim erat vxor ei⁹ cuius consanguineam postea accepisse dicebatur, vel affinem.

l ¶ *Bonæ famæ.*] arg. ꝙ debent esse bonæ famæ testes in probãda consanguinitate, vt ext. de testi. in literis. & ext. e. ti. licet. "Sed quid si criminosus seruus vel infamis cõtraxit, numquid possunt admitti ibi homines similis cõditionis? Videtur ꝙ fic. 2. q. 7. si hęreticus. C. de inof. test. in arenam. Dico ꝙ nõ, sicut nec dico aliàs criminosos testes contra criminosum admittendos. nec enim habet ibi locum replicatio. ext. de excep. à nobis.

"mrimoniũ ſerui an possit ad testimõia seruorũ dissolui.

m ¶ *Eis.*] i. accusatorib. Testes enim non puniuntur ante quàm dixerint testimonium. ar. C. de testi. nullum. est tamen arg. hic pro H. ꝙ idem possit esse accusator & testis in huiusmodi causa[c]. 5 in Cod. puetusto ex Eugenio ij.

6 Sent. ibid. Iuo p. 9. c. 53

cNõ est falsum secũdũ id qđ not. 4. q. 4. c. 1. ĩ gl. ibi. sed not. s̃. e. in sum. idẽ quod dr hic. Arc.

n ¶ *Contraxerint.*] sed forte non bono zelo diffamauerũt matrimonium, vt C. de adul. quamuis. in fine.

SI duo.] CASVS. Quidam contraxerunt, & erat fama contra eos esse consanguineos. dicitur quòd si hoc constiterit testium approbatione, vel eorum confessione, separentur. si neutrum erit, ab episcopo adiurentur: & si negauerint, sibi sunt relinquendi: scientes quòd si aliud habent in conscientia, in mortali peccato sunt vsque ad separationem, &c.

o ¶ *Confessi.*] si tamen eos consanguineos fama publica nũtiet: quæ habetur pro v no teste, idem est si vnus confitetur, secundum Baz.

a ¶ *Sicut*

Source : BIU Cujas

"Cõsangui nitas ñ ꝑba tur ꝓ coniu ges, nisi fa ma concur rat.

a ¶ *Sicut est fama.*] " nam sine fama non sufficeret eorum confessio, vt ext.de eo qui cog.consan.vx.suæ.super eo. licet H.dicat sufficere si vterq; iuret septima manu.33.q.1.requisisti.sed contra eum est ext.de eo qui cog.consan.vx.suæ.super eo. vbi dr̃, ꝙ rumor,&c. Sed dici potest ꝙ aliud est vbi se cõsanguineos dicunt, vt hic:aliud vbi turpitudinem allegãt:vt ibi: quia nec tũc familiares testes admittũtur,vt ext.de testi.in litteris. Vel facias vim in eo quod dicit,rumor,&c.quia aliud est quã fama. [a] Item si adest prẽsumptio violenta cum fama,sufficit,vt extr.de testib.præterea.

aRumor est qñ aliqua pars vicinię vnum ꝺt. fama est qñ tota ciuitas ꝺt siue clamat,secundùm Host.

b ¶ *A liminibus segregatos,&c.*]sed dic segregatos quo ad sacramenta:sicut quilibet in mortali peccato existens. 1. q.1. sacerdotes.

c ¶ *Atque infames.*] in famia canonica, quæ deletur per pœnitentiam.6.q.1.infames.

d ¶ *Donec.*] arg.quòd infamia per pœnitentiam aboletur.

e ¶ *Nõ prohibeantur.*] ratione iuuenilis ætatis vel ipso iure si ignoranter coniuncti sunt.arg.33.q.2.interfectores. & c.in adolescẽtia.& 34.q.1.§.1.

ECCE. Hæc est 2. pars huius quæst.

"Sacramẽtũ quadruplex est circa cãs mr̃imonial. 1Pol.l.6.tit. 4. Anſ.l.10. c.74 Bur.l.7 c.25.Iuo p.9 c.61.Pan.l.7 c.86.

f ¶ *Ecce quibus accusantibus.*]G. put colligi potest ex rubricis istis, " quattuor ponit genera sacramentorum. Primo, ponit sacramentum accusatoris in 1.c.de parentela. Secundo, ponit sacramentum synodalium testium,in c.episcopus. Tertio, testiũ in c.de parentela illa. Quarto, sacramẽtum eorum qui separãtur, in c.ab isto.Dicunt tamen quidam G. decetum fuisse per consuetudinẽ Italiæ,quæ est vt accusator debeat iurare iuxta tenorem illius c.de parentela. nam quidam dicunt, quòd accusator iurare non debet, quia nec etiam de calumnia in huiusmodi causa iuratur extr. de iur.cal. litteras. vnde vtrumque capitulum de parentela, intelligitur de sacramento testium: sed de parentela primum, loquitur de sacramento testium, quod dicitur esse separationis,quia per illud separantur quorum matrimonium accusatur. In illo autem c. episcopus,fit mentio de iuramento testium synodalium,quod non dicitur separationis,prout dicit præcedens c.quia per tale iuramentum nulli separantur, quia per illud se non obligant ad aliud testes illi synodales, nisi vt nuntient episcopo quod illicite perpetratur in parochia.Vnde ex quo nuntiauerint episcopo,si voluerint quòd separentur, oportet quòd iterum præstent aliud sacramentum, de quo habes in c.de parentela.in quo plus est:quia debent addere de credulitate.sed testes synodales non iurant nisi de auditu. Nec contradicit ext.de testi.quoties. " vbi dicitur ꝙ de scientia debent iurare.nam illud per hoc intelligo. In illo autem cap.ab isto.ponitur sacramentum eorum qui separantur propter consanguinitatem.

†al.propter †al.propter

2Burc.l.7.c. 26. Iuo p.9. c.62.Pan.l.7 c.87.

†al.istud

"Testes synodales qd iurant.

g ¶ *Ab accusatore.*] hoc falsum est secundum quosdam,immo à testibus.

DE *parentela.*] Casvs. Ostenditur hic qualiter debeant iurare qui de parentela debent testimonium ferre.

h ¶ *Audisti.*] ante motam quæstionem.ext.de consan.& aff.ex litteris.ideo autem hic admittitur testimonium de auditu [b],quia difficile est quòd aliquis sciat quousque consanguinitas protenditur.ff. de gra.cog.non facile.circa princ.licet hoc sit correctum per illud extra de testi.licet. & nota,quòd secundum quod G.inducit hoc c. habes quòd accusator debet iurare de veritate dicẽda,licet non de calumnia. & est arg. ad idem ext. de desp. imp.attestationes.admittitur autem testimonium de auditu tantum vbi agitur de cõsanguinitate, aliàs per auditum non probaretur matrimoniũ, immo putaretur clandestinum.

b Add̃ alios casus ĩ qb⁹ admittitur not.do.in l. si arbiter.ff. de prob.

3Pol.l.6.tit. 11. Anſ.l.6. c.152,Bur.l.1 c.91.92.93.

h ¶ *Aut audisti.*] arg. testimonium de auditu esse recipiendum, vt 3. q.9. §.de his. 14. q.2.super.& c.quamquam. 34.q.1.non satis. hodie non,vt extra de testi.licet.

i ¶ *Inquirere.*[si.extra de test.si qui testium. & hic est intellectus.

k ¶ *Quandocumque.*] dum tamen ante testium publicationẽ. extra de testi. fraternitatis.& c.series.vel dic quòd iudex ex officio suo etiam post apertas attestationes potest requirere à testibus. extra de consang.& aff.c.1.

l ILLud *sacramentum.*] secundum intellectum G.hoc iuramentum est testis, prẽmissum accusatoris, sed melius est, vt primo exprimatur forma sub qua iurant sequentes.H.

†al.prærmium

HOC IVRAMENTVM. Hæc est tertia pars quæstionis.

m ¶ *Non est separationis.*]i.non fit separatio ad istud inter eos quorum matrimonium accusatur, nisi iterum præstetur sacramentum sequentis cap. quod aperte colligitur extra de testib.cog.præterea.

EPiscopus.]Casvs. Dicitur hic ꝙ episcopus de qualibet parochia septem viros veraces & honestos debet vocare vt iurẽt quidquid in parochia nouerint contingere pertinens ad correctionem episcopi,quòd de hoc interrogati dicent veritatem episcopo vel eius legato.

"Accusator & iudex p̃t idem esse.

cHuic contrario stãdũ est, & qd̃ p̃mittitur fal sum est : nã eps non est accusator& iudex ĩ hoc casu,ſ vnus iuratorũ ac cusat,& alĩ introducit testes alios. Arch.

¶Iuramentum accusatoris. C. V.

j DE parentela illa,quam dicunt esse inter illum N.& istam eius coniugem N.quidquid inde scis,&audisti [h],à tuis vicinis, aut à tuis propinquis antiquioribus, ꝙ tu per nullum ingenium, nec propter timorẽ, nec propter amorem, aut per † præmium,aut per†consanguinitatem celabis episcopum tuum,aut eius missum, cui hoc inquirere [i] iusserit,quandocumque [k] te ex hoc interrogauerit. Sic te Deus adiuuet,& istæ sanctorum reliquiæ.

¶Iuramentum testium. C. VI.

2 ILLud†sacramentum [l], quod iste iurauit de illa parentela, quæ inter illum N. & eius coniugem N. cõputatur, quòd tu illud obseruabis, inquantum sapis, aut audisti.Sic te Deus adiuuet.

3 *Hoc iuramentum non est separationis* [m], *sed synodale,institutũ ab Eutychiano Papa. Ait enim.*

¶ Synodale iuramentum. C. VII.

3 EPiscopus in synodo residẽs post congruam allocutionem [n] septem ex plebe ipsius parochiæ, vel eo amplius, prout viderit expedire,maturiores,honestiores, atque veraciores viros in medium debet euocare, & allatis sanctorum pignoribus [o] vnumquemque illorum tali sacramento constringat. Amodo [p] in antea quidquid nosti, aut audisti, aut postmodũ [q] inquisiturus es, quod contra Dei voluntatem,&rectam Christianitatem in ista parochia factum sit, aut futurum erit, si in diebus tuis euenerit,tantum vt ad tuam cognitionem quocumque modo perueniat, si scis, aut tibi fuerit indicatum synodalem [r] causam esse, & ad ministerium episcopi pertinere, quòd tu nec propter amorem, nec propter timorem, nec propter pretium †, nec propter parentelam vllatenus celes episcopum, aut eius missum, cui hoc inquirere iusserit, quandocumque te ex hoc interrogauerit. Sic te Deus adiuuet, & istæ sanctorum reliquiæ. Illud [A] sacramentum, quod iste iurauit de synodali causa, quòd tu illud ex te ita obseruabis, inquantum sapis, aut audisti, aut ab hac die in antea inquisiturus es. Sic te Deus adiuuet,&c.

A ¶ Illud.] *Burchardus legit*, istud. *& ante hæc verba præponit hanc rubricam,* Iuramentum ceterorum.

4 *Ab hoc iuramento illud* [s] *sumptum est, principio paululum deriuato. Porro de iuramento separationis* [t] *Innocentius Papa II. scribit Othoni Lucensi episcopo dicens.*

¶ Iuramentum illorum, qui consanguinitatem probant. C. VIII.

n ¶ *Allocutionem.*]id est,prædicationem.10.q.1.placuit.

o ¶ *Pignoribus.*]id est,reliquiis,quibus obligatur sicut per pignora.

p ¶ *Amodo.*] argum.quòd sine accusatore contra aliquem inducere testes potest episcopus, & pronuntiare, & " quòd idem possit esse iudex & accusator, simile 6.quæst.2.si tantum. 11.quæst.3.præcipue.& supra ead.quæst.cap.1.& 2.quæst.5.presbyter.simile supra 4.q.4.c.1.& 2.contra. [c]

q ¶ *Postmodum.*] argum. quòd in causa consanguinitatis testimonium potest ferre quis de his quæ recenter didicit. arg.contra, s̃.e. in c.tribus.& arg.extra de consan.& aff.ex litteris.sed hic postmodum non intelligitur post motam quæstionem, quod ibi prohibetur: sed postmodum, id est, de cetero, & sic per æquiuocationem solue.ad hoc prox.qu̇est.quod autem.

r ¶ *Synodalem.*] immo quælibet causa est synodalis indirecte,vt extra de iudic.nouit.

s ¶ *Illud.*]scilicet de parentela.

t ¶ *Separationis.*]id est,ad quod fit separatio testium.

AB HOC. Hæc est quarta pars quæstionis.Ioan.de Fant.

Source : BIU Cujas

De parentela illa.] Casvs. In quadam matrimoniali causa fuit appellatum ad Papam. Papa causam delegauit Othoni episcopo, & quibusdam aliis. testes in gradibus & in personarum nominibus primo discordauerunt, postea in altero consenserunt. iudices delegati ipsum super hoc consuluerunt. dicit Papa, quòd hic considerandæ sunt testium personæ, & qualiter debeant iurare, & esse sine varietate.

a ¶*Diuerso.*] ergo nulli erat credendum, vt 4. q.3. Item qui falso. Vel loquitur hic de diuersitate testiũ qui discordant: "tenẽtur enim testes ex vtroq; latere probare consanguinitatem, vt ext. de consan. & aff. ex literis. & singulos gradus clare distinguere, & propriis nominib⁹ nominare personas omnes, vel sufficienti circumlocutione, & debent vidisse quòd personę constitutę in vno prædictorum graduum, se pro consanguineis habuerunt, vt ext. de testi. licet. 2. Sed certe testes, qui debent probare consanguinitatem, debẽt incipere à principio, & sic descendere vsque ad personas illas de quibus quæritur. si incipiunt à duobus fratribus, & bene probant illos fuisse fratres, sed de patre eorum nihil probãt, nec inde aliquid sciunt, & alios descendentes, probant gradus, num quid hoc sufficit? Dico quòd sic: quia de stipite nõ inuenimus cautum, sed tantum de lateribus, vt extra de test. series. & ipsos fratres canon quandoque ponit pro stipite. s. ead. q.5.c.1.

"Testes cõtra mrimonium deponẽtes quid tũr facere.

tal. præstabant

1 Pol. l. 6. ti. 4 Ans. l. 10. c. 75. Burc. l. 7. c. 27. Iuo p. 9. c. 63. Pan. l. 7. c. 88.

b ¶ *Postmodum.*] Ponamus ergo, quòd Petrus & Berta, qui sunt frater & soror contrahunt matrimoniũ: & duo testes bene probant Petrum esse filium Ioannis, sed de Berta, nihil sciunt. Item alij duo probant Bertã esse filiam Ioannis, sed de Petro nihil sciunt: separabitur ne tale matrimonium? Dicunt omnes quòd

a ista fuit sniа Laur., p quo fac. ex- presse ext. d testi. c. licet. & qd no. in gl. prædi. & cæci sunt; quia si pro hanc sniam tenet Ber. & Gos. in pdi. c. licet. Arc.

non [a]: quia nec isti duo probant consanguinitatem, nec illi duo. nam aliud probant isti, & aliud illi. Sed qui hoc dicunt, baui aliquem esse filium alterius, illum esse patrem istius probaui. sed in casu isto probatum est iudici, quòd Ioannes est pater Petri: similiter est ei probatum quòd Ioannes est pater Bertæ. ergo constat iudici quòd idem est pater vtriusq;: ergo consanguinitas est probata. & forte primi melius dicunt.

tal. Monasteriolo

c ¶*Quia credant.*] sufficit quòd iurent de credulitate: nec est contra extra de testib. quoties. illud enim intelligo per hoc. & ita præstant isti duo sacramenta. Ioan. de Fant.

d ¶*Vel contrarietas.*] Hic respondet quæstioni factæ. Ioan.

QVI VERO. Hæc est 5. pars huius quæstionis.

e *A B isto die.*] ¶ *Sub vno.*] id est, loco suspecto. nam qui male agit, &c. 18. quæst. 2. pernicioſam.

f ¶ *Licentia.*] cum sit senex. Si enim esset iuuenis, de iure communi posset contrahere, secundum quosdam, vt not. 33. q. 2. in adolescentia. 2 Iuo p. 9. c. 32. Pann. l. 7. c. 82.

g ¶*Deus adiuuet.*] sed clericus cum separatur à concubina sua, non debet iurare, vt ext. de cohab. cler. & mu. clericos.

OCCASIONE. Hæc est sexta pars quæstionis.

Mvltorum.] Casvs. Iste consanguinitatis occasione volebat vxorem suam dimittere, prohibet Papa ne dimittat, nisi prius causa fuerit in concilio probata.

3 Poly. ibid. Bur. l. 9. c. 81 Iuo p. 8. c. 217. Pan. l. 7. c. 41.

h ¶*Abiicere.*] propria auctoritate: quod nõ licet. 33. q. 2. c. 1. & 2.

i ¶*Concilium.*] hoc olim. Vel exaudi distributiue. De hoc no. 33. q. 2. c. 1.

RECEPTVRVS. Hæc est septima pars quæstionis.

k *A B isto.*] ¶ *Dimiseras.*] auctoritate propria: vel per ecclesiam si fuit decepta.

l ¶*Quod autem vnius.*] hæc quæstio incidenter proponitur. Deut. 27.

m ¶*Omne verbum.*] s. 2. quæst. 4. §. 1. & cap. placuit.

n ¶*Stabit.*] nisi in casu. de consec. distinct. 4. c. placuit. & 86. distinct. tanta. & 8. q. 3. talia. Deut. 19. Matth. 18. *tal. aliquem*

4 Burc. l. 7. c. 17. Iuo p. 9. c. 52. Pan. l. 7 c. 83.

Vòd autem] Casvs. Hic intitulatur septima quæstio, quæ modicam habet dubitationem.

o ¶*Quòd autem.*] "si parentes nesciunt impedimentum, non est dubium quin filij sint legitimi, vt extra qui fil. sint legit. cum inter. Si autem vnus sciuit, & alter nesciuit, dicunt quidam, quòd quantum ad scientem non sunt legitimi, sed quantum ad ignorantem sunt. argum. 32. quæst. 2. solet quæri. & C. solut. matr. si ignorans. Sed licet Hug. & L. ita dixerint, tamen reprobatur eorum distinctio, extra ead. ex tenore. quia inconueniens esset, quòd aliquis esset partim legitimus, & partim illegitim⁹: sicut nemo potest esse partim liber, & partim seruus. ff. de liber. caus. duobus. sed si ambo parentes sciunt impedimentum, tales filij non sunt legitimi. licet ecclesia habuit illud pro matrimonio, vt extra de clan. despon. cum inhibitio.

"filij ex matrimonio illicito nati pñt esse legitimi.

Quid

---

ij DE parentela illa, vnde nos cõsulere voluisti, pro qua etiam est ad nostram audientiam appellatum, aliorum fratrum scripta suscepimus, qui vtique causam ipsam diuerso [a] modo narrabant. Et primo quidẽ tam in gradibus, quàm in nominibus personarum discordasse: postmodum [b] vero in altero eorum computatores eiusdem parentelæ dicũntur conueniſſe. Ceterum in huiusmodi casibus summopere considerãda est qualitas personarum, quæ aliquid contra quoslibet astruere velint: quæ etiam iusiurandum præstare debent, quòd neque gratia, neque pretio, vel timore, vel odio alicuius hoc dicunt contra eos, de quibus agitur: sed potius, quia credant [c] ita verum esse, & ita se à suis antecessoribus audiuisse. In quibus omnibus non debet aliqua varietas, vel contrarietas [d] inueniri.

5 *Qui vero separantur ab inuicem, huiusmodi iuramentum præstabunt*†.

¶ Iuramentum separationis.
C. IX.

1 A B isto die in antea, quòd tu per nullum ingenium te sociabis huic tuæ consanguineæ [A] N. cum qua contra legem, & rectam christianitatem adulterium & incestum perpetrasti, nec in coniugio, nec in adulterio illam tibi sociabis, nec cũ illa ad vnam mensam manducabis, & bibes, aut sub vno [e] tecto manebis, nisi forte in ecclesia, aut in alio publico loco, vbi nulla mala suspicio possit esse, & ibi coram testibus idoneis pro certa necessitate pariter colloquamini, nec aliam coniugem accipies, nisi forte post per actam pœnitentiam tibi licentia [f] data fuerit ab episcopo tuo, aut eius misso. Sic te Deus adiuuet [g], & istæ sanctorum reliquiæ.

A ¶ Consanguineæ.] *Quæ sequuntur vsque ad vers. perpetrasti, addita sunt ex Burchardo & Iuone, itemque alia nonnulla.*

6 *Occasione vero consanguinitatis vxorem suam dimittere, & aliam ducere non licet alicui, nisi causa primum probata fuerit.*

Vnde Alexander Papa II. Guilelmo de Monstrolio†.

¶ Nisi coram ecclesia consanguinitate probata vxorem dimittere non licet. C. X.

7 *Recepturus vero eam, quam iniuste dimisit, hoc modo iurabit.*

¶ Reconciliationis iuramentum.
C. XI.

3 A B isto die in antea istam coniugem tuam N. quam iniuste dimiseras [k], ita tenebis, sicut per rectum maritus suam debet habere coniugem in dilectione, & debita disciplina, nec eam per vllum malum ingenium à te separabis, nec ea viuente aliam accipies. Sic te Deus adiuuet, &c.

Quòd autem vnius [l] *testimonio coniugia apud quosdam dirimuntur, nulla ratione ratum habetur. Cum enim Dominus dixerit.* [*Omne* [m] *verbum stabit* [n] *in ore duorum, vel trium testium.*] *Item cum in Ilerdensi concilio, c. 20. dicatur.* [*Omnis controuersia, quæ de ecclesiasticis rebus fit, secundum diuinam legem sub duobus, vel tribus testibus terminetur, Domino dicente* [*non vnus stet contra* [A] *alium*†, *sed in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum.*] *Item cum alibi dicatur* [[4] *nullius* [B] *personæ quantumlibet exercitatæ testimonio aliquid credatur,*] *eui dentissime apparet, vnius assertione coniugia non esse dirimenda.*

A ¶ Contra alium.] *In Deuteronomio hæc adduntur, quidquid illud peccati, & facinoris fuerit. In Euangelio autem sunt tantummodo sequentia,* vt in ore duorum, &c.

B ¶ Nullius personæ.] *In codice Theodosiano, lib. 11. tit. 14. leguntur hæc verba.* & nunc manifeste sancimus, ne vnius omnino testis responsio audiatur, etiam si præclaro curiæ honore præfulgeat. *quorum similia recitantur ab Iuone, part. 16. cap. 204. Et Gratianus s. 6. q. 2. in principio hanc eamdem fere sententiam attulit.*

QVÆSTIO VII.

Vòd autem [o] *quæritur, si illi, qui de incestuosis nascuntur, filij reputentur, Augustinus in lib. quæstionum super Leuiticum, c. seu quæst. 76. determinat, ita dicens.*

¶ Non appellantur filij, qui de incestuosis nascuntur. C. I.

Source : BIU Cujas

Quid est.] CASVS. Cum de incestu soleant filij nasci, quæritur quare dictum sit in veteri lege, qui dormierit, &c. Et respon. quòd legitimi non sunt, nec parentibus succedunt.

a ¶ *Quid est.*] dubitando dicit, & tamen soluit: & interrogando respondetur. sic 22. quæst. 2. quod ait.

b ¶ *Sine filiis.*] s. legitimis. "Dicitur enim non esse filij, qui non sunt boni. 12. q. 2. non liceat. ar. 32. q. 4. dicat' & 40. dist. multi. ergo verbo generali tantũ legitimi continentur, extra de iureiu. quintauallis. ff. de ope. lib. si libertus.

Leuit. 20. "Filius non est qui bonus non est

DE *his vero, qui.*] Hic depingitur viij. q. qua quæritur quo gradu possit dispẽsari cũ consanguineis vel affinibus. Et quidem in tertio Papa solus: sed in primo & secundo non pt, vt dicũt: qa in Leuitico prohibitus fuit vterq; in consanguinitate & affinitate: sed hoc falsum est, vt extr. de diuor. gaudemus. vt no. 30. q. 3. Pictacium. "& sunt tria quæ inducũt hãc dispositionem, proles, & tẽpus. j. e. c. 1. ff. de rit. nupt. q in prouincia. & reformatio pacis, vt extr. de desp. impu. accessit. in parte decisa. & hęc est indirecta dispẽsatio. In hoc eñ casu tm vr dispensare, q post spatiũ longum non admittunt accusatorem, nisi accusatus ipsum sponte admittat, vt extra qui ma. ac. pos. per tuas.

"Dispensatio circa matrimonia inducitur pp tria. 1 Pol. l. 6. ti. 4

DE *gradibus.*] CASVS. Quærebat quidam episcopus de consanguineis & affinibus primi generis in matrimonio copulatis, qd esset faciendum? Resp. q in quinto gradu vel vltra per ignorantiã pridẽ coiũcti sunt, & filios genuerunt, tolerẽtur do nec Greg. & ille simul loquantur. coniuncti vero intra annum in quinto gradu vel sexto, separẽtur: & ne de cetero tale quid fiat, prohibeatur: si qui contrafecerint, cum graui pęna separẽtur.

d ¶ *Multa.*] arg. ratione diuturnitatis posse fieri qd aliàs fieri non debet. s. dis. 4. deniq;. & 95. di. ecce. 1. q. 1. cito. s. 24. q. 1. schisma. contra.

e ¶ *Filios.*] not. filiorũ susceptionẽ & annorum longa curricula dispensationem inducere, ne matrimoniũ separetur: hodie autẽ longitudo temporis non excusat, vt extra de consang. & af. non debet. Ioan.

f ¶ *Aut fortasse.*] ideo dubitando dicit. quia in quinto gradu non est dispensandum, nisi ex magna causa. Dicunt autem quidam, quòd dominus Papa in hoc cap. dat generalem formam omnibus prælatis, quòd vbi inueniunt aliquos in tali gradu, & illa tria præcedunt, non separent eos, nec de causa cognoscunt: aliàs sic.

g ¶ *Ore ad os.*] & ita permittit in suspenso.

QVid est a [Quicumque A dormierit cum cognata sua, sine filiis b morietur.] cum filij ex huiusmodi cõductionibus & ante nati sunt, hodieque nascantur? An hoc intelligendũ est lege Dei constitutum, vt quicũque ex eis nati fuerint, nõ deputentur filij, id est, nullo parentibus iure succedant?

A ¶ Quicumque dormierit cum cognata sua.] *Hæc verba non sunt hic apud* B. *Augustinum, sed initio ipsius quæst. 76.*

QVÆSTIO VIII.

DE *his* c *vero, qui ignoranter coniuncti sunt, in quo gradu consanguinitatis, vel affinitatis ex dispensatione eccleſiæ relinquantur, Gregorius in Regesto definit dicens.*

¶ *In Polycarpo citatur ex Gregor. in decretis.*

¶ Non separentur, qui infra septimam generationem ignoranter copulantur. C. I.

1 DE gradibus vero cognationum, qui infra septimam generationẽ in matrimonio sunt inuenti, si nescientes fecerint, & iam multa d curricula annorum sint reuoluta, ita vt filios e habeãt, in sexto qui inuenti sunt, aut fortasse f in quinto, huiusmodi non separentur, donec nos Domino permittẽte ore ad os g loquamur. Hoc autem dico secundum indulgentiam h, non secundum imperium. Qui vero de his duobus gradibus nouas contraxisse nuptias videntur, id est, infra anni coronam i, modis omnibus separentur. De cetero vero generalia per omnem prouinciam statuta percurrentia taliter firmentur, vt nullus audeat deinceps tale scelus perpetrare: & qui fecerint, sine retractationis misericordia acrioribus puniti vltionibus separentur. Hi vero, qui propinquas sanguinis vxoris suæ in matrimonio sibi sociauerunt, sicut iamdudum vobis scripsimus, qui in eodem gradu inuenti sunt, separentur: aut suspendatur eorum causa, vsque dum nos insimul Domino auxiliante conueniamus. *Idem.* ¶ De A his, qui post mortuas vxores, secundas cõtrahere nuptias voluerint, iuste, & honeste, & rationabiliter prospeximus ab earũ consanguineis vsque ad quartum k gradum genealogiæ abstinere. Hoc nos secundum indulgẽtiam sanctæ matris ecclesiæ mitius præ libauimus l. Ceterum iuxta B sæcularium legum censuram dignis coercitionibus, grauibusq; disciplinæ inuẽtionibus † hæc omnia mala, & illicita modis omnibus re secanda sunt, vt in futuro deinceps tempore cuncta quiescant.

† *al. inuectionibus*

A ¶ De his, qui.] *In Polycarpo hæc verba sunt ex eodem Gregorio: sed habentur coniunctę cum ea de affinitate.* s. q. 2. & 3. & *proxime antecedunt huic capitulo, de gradibus.*

B ¶ Iuxta sæcularium.] *De pœna incestorum est in nouell. 12. Iustiniani, & in cap. l. 7. c. 432. & 435. & in adiectis, c. 124. & 127.*

Idem Felici Messanæ ciuitatis episcopo.

¶ In quarto, & quinto gradu qui coniuncti inuenti fuerint, separentur. C. II.

2 HÆc salubriter præcauenda sancimus, ne quis fidelium propinquam sanguinis sui, vsquequo affinitatis m lineamenta generis successione cognoscuntur, matrimonio n sibi desideret copulare: sed A, sicut à maioribus nostris definitum est, ita modis omnibus obseruetur: quoniam vsque ad septenarium numerum parentelæ, nulli vmquam copulam contrahere licentiam damus, his videlicet, qui ex patre, & matre consanguinitatis parentela descendunt. Qui autem, & quæ in quarto, vel in quinto gradu coniuncti inuenti fuerint, separentur: quoniam scriptum est. [Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet, vt reuelet turpitudinem eius.] & iterum [Anima, quæ fecerit quippiam ex istis, peribit de medio populi sui.] Sane quibus B coniunctio interdicitur illicita, habebunt ineundi coniugij melioris libertatem.

Nisi c *in eodem crimine vsque ad mortem alterius eorũ contumaciter perseuerauerint. Vnde in Aurelianensi concilio.*

¶ *Integrum cap.* Hæc salubriter, *vt est apud Gratian. etiam ab Anselmo citatur ex Gregorio. In Polycarpo autem sequitur post c. Pyctacium.* s. 30. q. 3. *attributum Zachariæ. In concilio Toletano 2. c. 5. quod referunt Burchardus, & Iuo, habentur cetera huius cap. verba præterea, quæ indicabuntur.*

A ¶ Sed sicut.] *Hæc vsque ad ver.* Separẽtur, *absunt à concilio, Burchardo, & Iuone.*

B ¶ Sane quibus.] *Hæc in concilio impresso non habentur: quamuis apud Burchardum, & Iuonem ponantur coniunctę cum superioribus. Leguntur autem in Agathensi, & Epaunensi, Turonico 2. & in capitularibus adiectis, sed aliqua cum varietate, vt est notatum.* s. e. q. 2. & 3. *de incestis.*

c ¶ Nisi in eodem.] *Hæc nusquam sunt inuenta, & visa sunt Gratiani. Quod indicat ille loquendi modus,* Vnde in Aurelianensi concilio.

¶ Non ducant vxores, qui vsque ad mortem alterius in incestu perseuerauerint. C. III.

g ¶ *Ore ad os.*] sed si quis recẽter cõtraxerat, vel cõtraheret cũ aliqua, q tũc separentur. Et hoc est qđ dixit. infra anni coronã.

h ¶ *Indulgentiam.*] Sed obiicio tibi, aut Papa dispensauit, aut nõ? Si dispensauit, ergo statim fuit matrimoniũ. Quare ergo dicit, nõ separentur donec nobis loquantur? Si non dispensauit, qũo ergo pmisit eos esse in incestu? Item quare secundũ hoc subiungit: Hoc aũt dico secundũ indulgẽtiam? Sol. Papa non statim dispensauit in matrimonio, sed dispensauit in hoc q debet differri cognitio causæ, vel ẽt prolatio sñtiæ: "& iõ medio tempore alter alteri nõ debuit negare debitum: cũ adhuc non cõstaret de consanguinitate, vt extra vt li. pen. laudabilem. Vel dic, q dispensauit sub cõditione, si cõsta ret de præmissis. Vel expone, nõ separẽtur quantum ad cohabitationem, sed per hoc non dat eis licentiam commiscendi.

2 in cõc. Tol. 2. c. 9. Polyc. ibid. Anſ. l. 10. c. 39. Burc. l. 7. c. 6. Iuo p. 9. c. 42.

"causa pendente super mrimonio non est denegandum debitum.

i ¶ *Anni coronam.*] id est, anni circulum vel reuolutionem. Nota noua matrimonia dici q̃ non sunt annua.

"Similiter mancipiũ dr nouum quod nondũ seruiuit per annũ. ff. de pu. & vect. interdum. §. quoties. similiter vinũ. ff. de vin. tritic. & ol. leg. l. vetus.

"Mancipiũ dr nouũ qđ p annũ non seruiuit.

a Leuit. 18.

DE HIS QVI MORTVA. CASVS. Mortua vxore dẽt vir ab eius cõsanguineis vsq; ad quartũ gradũ abstinere, & hoc fit ex dispensatione: quia de rigore iuris esset puniendus.

a Et habes hic arg. q si dñr noualia q̃ annũ excedũt. similiter nec nouum feudũ. Arch.

k ¶ *Ad quartum.*] si intelligas hoc de secundo gñe affinitatis, tũc nulla est ibi dispensatio: nec illud qđ sequitur, hoc nos, spectat ad illud genus affinitatis, sed ad primum.

l ¶ *Prælibauimus.*] i. olim cõcessim° qbusdã.

HAec salubriter.] CASVS. Precipitur hic, ne qs suã ducat cõsanguineã q̃diu cõsanguinitas vsq; ad septimũ gradũ cognoscitur: & q in quarto gradu vel qnto iũcti sunt, separẽtur, qa in veteri lege prohibetur qs ad proximã sui sanguinis accedere.

m ¶ *Affinitatis.*] consanguinitatis signa vel vestigia.

n ¶ *Matrimonio.*] id

Source : BIU Cujas

est, vsque ad septimum gradum.

Incestuosi.] Casvs. Qui incestas nuptias contrahunt: quamdiu in crimine sunt, excommunicati debent esse: & si alter moriatur in illa coniunctione, superstes non debet contrahere.

a ¶*Incestuosi.*] primam partem huius cap. intellige de exclusione sacramentorum: secundam autem de anathemate. & tunc dicit, Non sumant cibũ spiritualem. De hoc dictum est supra eadem quæst. 3. de incestis. 12. quæstion. 2. indigne.

1 Capit. l. 7. c. 433. & in adiect. c. 125 Ans. l. 11. c. 9 Bur. l. 7. c. 5. Iuo p. 9. c. 41

1 INcestuosi [a], dum in ipso detestando, atque nefando scelere manent [b], non inter fideles Christianos, sed inter gentiles, aut catechumenos [c] habeantur: id est, cum Christianis non sumant cibum, nec potum: sed soli [d] faciant hoc: non osculentur, nec salutentur ab eis. Et si suis sacerdotibus inobedientes extiterint, & à tam nefando scelere se segregare, atq; ad publicam pœnitentiam redire noluerint, inter eos habeantur, qui spiritu periclitantur immundo, vel etiam inter eos, de quibus per se veritas ait, [Si te non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus.] Et [a] si alter eorum morte præuentus fuerit, alter, quandiu viuit, grauiter pœniteat, & sine spe coniugij maneat. [e]

b ¶*Manent.*] post admonitionem.

c ¶*Ad cathecumenos.*] 11. q. 3. ad mẽsam. contra. Sol. expositio illa quæ sequitur, id est, cum Christianis, &c. non refertur ad totum id quod præmissum est, sed ad aliam partem, inter Christianos non habentur. Vel non de omni bus gentibus hoc intelligendum est, sed de gentibus catechumenis.

Matth. 18.

d ¶*Sed soli.*] Christiani.

e ¶*Maneat.*] quid iuris in hoc casu, no. 33. quæst. 1. §. de pœnitentibus.

Nde quæritur.] Hæc q. diuiditur in duas partes. in quarum prima probat, quòd sententia retractari non potest: & hoc probat per duos canones. Secũda ibi, *Quod autem.* Io. de F.

f ¶*Vnde quæritur.*] "Hic quæritur si sentẽtia quæ lata est pro matrimonio, vel contra illud, postea possit retractari. Et dicendum quòd sic: quia talis sententia nullo cursu temporis transit in rem iudicatam, vt extra de sent. & re iud. consanguinei. & c. lator. Quidam volebant distinguere & dicere, quòd si secunda matrimonia sunt contracta, non potest retractari sententia: sed si non sunt contracta, possit retractari, per illud quod est extra de testib. sicut. 33. quæst. 1. si per sortiarias. sed id quod in illa decret. sicut dicitur, referendum est ad facilitatem [a], id est, non ita de facili retractatur sententia quando secunda matrimonia contracta sunt. Et illud quod dico in matrimonio, dico in omnibus vbi periculum animæ vertitur, vt in baptismo, & ordine. Illud tamen posset dubitari, vtrum sententia matrimonij ipso iure retractetur, an per in integrum restitutionem? Et videtur q; per in integrum restitutionem, vt extra de in integ. rest. ex litteris. Econtra videtur quòd ipso iure, quia ibi sententia non transit in rem iudicatam, vt dixi. Sed licet magister specialiter proposuerit quæstionem de matrimonio, tamen generaliter prosequitur an quælibet sententia possit retractari. "Notandum ergo quòd variis modis retractatur sententia. Quandoque retractatur si est lata per surreptionem, vt j. ea. veniam. & extra de offic. vicar. tua. & extra de senten. & re iudic. cum olim. Item si est lata per falsos testes, vel per falsa instrumenta, vt extra de probat. licet. & C. de fals. querela. Item, si est lata per falsas allegationes. ff. de iudic. præter. Item si interuenit falsus procurator. vt extra de procur. in nostra. ff. de iudic. licet. Item si est lata à iudice non suo, vt extra de iudic. at si clerici. & C. si à non compen. iud. per totum. Item per in integrum restitutionem [b], vt extra de in integrum restitut. requisiuit. Item per appellationem & supplicationem, vt C. de precib. impera. offe. authen. quæ supplicatio. Item retractatur si est lata ab excommunicato, vt extra de sent. & re iud. ad probandum. Item retractatur per implorationem tristis auxilij, vt si contra seruum fuerit lata sententia, ille appellare non potest, sed permittitur ei implorare triste auxilium, vt ff. de appell. serui. Item si fuerit lata contra ius scriptum, vt secunda, quæst. 6. §. est autem quando. Item propter corruptionem iudicis, vt 2. quæstio. sexta, §. venales. "Sunt autem tres modi retractandi sententias. Quandoque retractatur sententia, id est, nulla ostenditur esse, scilicet cum est lata à iudice non suo. 2. quæst. 1. in primis. vel cum per falsum procuratorem lata est. Quandoque retractatur iudicis officio, scilicet per beneficium restitutionis in integrum: tunc si tantum vsque ad quadriennium potest agi. C. de temp. in integr. rest. l. vltima. si autem iure actionis, scilicet actionis in factum: tunc vsque ad triginta annos audietur. C. de præscript. xxx. annor. sicut.

2. Cor. 10.

3 dist. 93. diaconus.

"Snia pro matrimonio vel cõtra ip sum lata retractari pt.

†fortasse *operum*

a Vel intelli ge vt not. j. §. his ita. in glos.

"Snia multipliciter retractatur.

calliditas, vel falsa opinio testium, an priora coniugia sint redintegranda. Quod fieri non posse, argumentis, & auctoritate probatur. Sententia nãque nisi per appellationem intra terminum lege constitutum releuata fuerit, irreuocabile robur obtinebit. Hinc etiam beatus Gregorius scribit dicens.

¶Quæ rationabiliter decisa sunt, mutari non expedit.

C. I.

2 OMnibus modis g ecclesiasticæ disciplinæ, vel moderationi conueniens est, vt quæ rationabiliter ordinata fuerint, vel decisa, nulla in posterum debeant refragatione turbari.

¶ *In vulgatis Gratiani codicibus tribuebatur B. Augustino. Restitutum est B. Gregorio ex aliquot vetustis exemplaribus, & Anselmo. Ac ś. 25. q. 2. c. ecclesiastica. hoc idem citatur ex Gregorio, apud quem legitur iisdem pene verbis. lib. 7. indict. 2. epist. 60.*

Item Stephanus Papa V. Paulo episcopo Placentino.

¶ Quæ vtiliter decisa sunt, à successoribus roborentur, à temerariis præsumpta resecentur.

C. II.

LOci nostri consideratio nos admonet rationis auctoritate, quæ à prædecessoribus nostris vtiliter decisa fuerint, roborare, & quæ à temerariis præsumpta fuerint, in promptu nihilominus vlcisci. Reum quippe ante conspectum diuini iudicis se nouerit esse, qui nititur vtiliter finita rescindere, ac roborata quolibet ausu violare. Ecclesiastici quippe vigoris ordo confunditur, si aut temere illicita præsumantur, aut non concessa impune tententur.

3 Proinde si negligenter ea, quæ male vsurpantur, omittimus [h], excessus viam proculdubio aliis aperimus.

¶*Sententia huius capitis, & multa etiam verba sumpta sunt ex* B. *Gregorio, lib. 7. indict. 1. epist. 13. & 28.*

Quia ergo sententia hæc rationabiliter data est, nec per appellationem intra certum terminum releuata, apparet, quòd nequaquam priora coniugia sunt redintegranda. His ita respondetur. Aliud est, sentẽtiam rescindere, et rationabiliter decisa turbare: atq; aliud, quæ per subreptionẽ obueniunt, deprehensa corrigere: suum namq; errorem [i] cuiq; corrigere licet: atq; ideo, q̃ à quolibet illicite committũtur, siue à prædecessoribus admissa

Hac auctoritate, qui in quarto, vel in quinto gradu consanguinitatis coniuncti inuenti fuerint, ab ecclesia separari iubentur.

QVÆSTIO IX.

1. *NDe quæritur [f], si ecclesia fraude testium, aut ignorãtia eorum decepta aliquos separauerit, qui post separationem alia coniugia contraxerint, si postea deprehensa fuerit*

Loci nostri.] Casvs. Papa bene diffinita debet confirmare, & delicta corrigere. Peccat enim qui bene statuta violat: & qui delicta non punit, peccandi viam aperit.

h ¶*Omittimus.*] sim. 23. q. 3. est iniusta. in fine.

i ¶*Errorem.*] nota, quòd partibus & aduocatis licet corrigere errorem suum quandocumque ante sententiam, vt extra de cens. olim. circa medium. C. de iure & fact. ignor. error. testibus incontinenti licet corrigere, vt extra de testibus cogendis, præterea [d]. Item dominus potest incontinenti errorem procuratoris corrigere, vt extra de offic. iudic. deleg. cum olim. in fine. nisi errauerit in petendis iudic

b hãc sniam qdã tenẽt, p veriori, maxime si contractũ sit se cũdũ matrimoniũ. sicut eñ auctoritate iudicis solutũ est, ita & auctoritate eiusdẽ d 3 reformari. ar. ext. de reg. iur. oĩs res. & ff. de reg. iur. nihil. Arc. 2 25. q. 2. ecclesiasticæ. Ans. l. 4. c. 9.

c Sub. nisi ex certa scia princeps daret rescriptũ dicẽdo ñ obstãte tali snia. arg. C. de testi. aut. hoc inter liberos. Arc. "snia à qua ñ est appellatũ, ñ est retractanda.

d Adde an & qñ 13 iudici recipere stẽ volẽtem corrigere dictũ suũ, no. Bar. ĩ l. si post ulauerit. §. 1. ff. de adult. & in 1. repet. ff. de quæst.

Source : BIU Cujas

iudicibus suspectis, vt extra de cauſ. poſ. & propr. cum olim. de hoc 32. q. 1. ſuper. & cap. apud miſericordem. Item iudex poteſt errorem ſuum corrigere in interlocutoria ſententia, vt ff. de re iu. quod iuſſit. ſed diffinitiuam ſententiam nullus poteſt corrigere: ſiue ſit ordinarius[a], ſiue delegatus, ſiue in ciuilibus, ſiue in criminalibus cauſis, vt extra de off. de leg. in litteris. C. quomodo & quan. iu. ſi vt proponis. ff. de pœn. diui fratres. niſi ſit lata contra ordinem iuris, tunc poteſt retractari ab ordinario tantum, vt C. de ac. l. 3. & 4. & etiam à delegato, vt extra de acc. qualiter & quando. " Sed licet corrigere non poſſit ſententiam, tamen poteſt eam moderari, vt ff. de off. præſid. illicitas. §. vlt. Similiter ſi deceptus tulit ſententiam, poteſt denegare executionē iudicati, vt ff. de iud. ſi prætor. in fi. Item verba ſententiæ poteſt mutare: dum tamen ſenſus idē remaneat, vt ff. de re iudic. actorum. Item ſupplere poteſt eadem die de fructibus[b]. ff. de re iu. Paulus. Item interpretari poteſt ſentētiam ſuam ſi eſt præſes vel procurator Cæſaris, vt ff. de app. l. ab executore.

a De hoc ēt not. extr. de reg. iu. cum Bertholdus. in gloſſ. ſed qualiter.

1 Vide ſ. cū per bellicā. 34. q. 1. & 2. "Sententia ptmoderari

b Ad idē de expēſis. Ar.

a ¶ *Triennium.*] maxime. arg. 33. q. 5. ℭ Deo.

b ¶ *Reparanda.*] " nō. rem iudicatam non præiudicare veritati ī cauſa ſpirituali. Sed videtur contra ext. de teſti. ſicut. quia ibi dicit, quòd non videtur ſupereſſe aliquod remedium niſi quòd teſti imponatur pœnitētia de periurio. ſed ibi ſupple ſcilicet de facili. Vel ibi reſpicit factum, nō ius. Simile not. extra de arbit.

" res iudicata veritati ñ præiudicat.

†*al. in aliquo*

c Vel dic vt not. ſ. ea. in ſumma.

peruenit.[c]

QVOD AVTEM. Hæc eſt 2. pars quæſt. in qua probat quòd ſententia retractatur, & hoc probat per v. capitula. Io. de Fant.

3 Deuſd. ibi. Pol. l. 5. tit. 6 Anſl. 2. c. 69

Quod quis.] Casvs. Qui non vult puniri, corrigat ſua & præceſſoris ſui delicta: & qui non correxerit, punietur, vt via peccandi claudatur.

c ¶ *Quod quis.*] hoc c. loquitur de illicita alienatione rerum eccleſiæ, vt ext. de re. perm. c. 2. Secus enim ſi deliquit ſententiando[d] diffinitiue. C. ſen. reſc. non poſ. l. 1. ff. de re iud. l. iudex. arg. contra factum proprium aliquem poſſe venire. arg. 12. q. 1. certe ego ſum. & extra de elect. noſti.

d Etiā in cā ſpirituali, ſecundùm H.

d ¶ *Illicite.*] ſic 55. diſt. pœnitentes. arg. contra extra de cler. coniug. diuerſis. & extra de fil. presb. veniens. & arg. ff. de reb. eo. qui ſub tu. vel cur. l. quamuis. & extra de conceſ. præb. cum ſuper.

"fornicariā abiurans an cū illa cōtra here poſſit.

e ¶ *Illicitis.*] no. argum. ad quæſtionem dominicalem: " iuraui quòd numquam accederem ad fornicariam meam: poſt volo cum ea contrahere, numquid poſſum? arg. hic quòd ſic, & 31. q. 1. relatum. & c. illud. Et arg. contra extra de cauſ. poſ. c. 3. & ff. de excep. rei iud. l. & an eadem. §. actiones.

" Reſcripta Apoſtolica nihil reprehenſibile contineant.

Apoſtolicæ.] Casvs. Quæritur vtrum Papæ conſtituta ſint mutanda, & reſpondetur quòd non, niſi mutationis cauſa vel conditio ſit inſerta.

f ¶ *Decoquitur.*] " Hic patet ratio, quare in reſcriptis Apoſtolicis nihil debet vitij reperiri, nec aliquid reprehenſibile, vt extr. de reſcri. cum adeo. vnde vitioſa dicētur reſcripta ſi ſit in eis falſum latinum, vt extra de reſcrip. ad audientiam. ſed in teſtamentis & priuilegiis ſecus eſt. C. de teſtam. errore. ff. de man. teſt. qui habebat. Non enim eſt veriſimile, quòd cum illæ litteræ in tot manibus decoquantur, quòd ibi ſit aliquid reprehenſibile.

Item Innocentius Papa, epiſt. 22. ad epiſcopos Macedoniæ.

¶ A prædeceſſoribus damnatos, aliorum ſupplicationibus in priſtinum ſtatum Apoſtolica reformat eccleſia.

C. V.

4 VEniam nunc ad maximū[A] Photinū[i], quaſi ad quoddam thema: & (quòd mihi anxium eſt, ac difficillimum) maiorum meorū reuoluam ſententias. Fuerat de illo, quoquo pacto (vt ipſi etiam commeminiſtis) aliquid vti que grauius conſtitutum. Verum, quoniam id per rumorem[k] falſum, vt aſſeritis, ſubreptum huic ſedi, & elicitum per inſidias demonſtratis: quia res ad ſalutem rediit, veniam nos hanc intantum vobis adnitentibus poſt cōdemnationem more Apoſtolico ſubrogamus[5]: tantiſque veſtris aſſertionibus, vobiſque tam bonis, tam charis non dare conſenſum, omnibus rebus duris durius arbitramur. Pro veſtra ergo approbatione (fratres chariſſimi) & ſententia, ac poſtulatione epiſcopum Photinum habetote (licitum eſt enim ita conſtituere, vt deprecamini[l]) & noſtram in melius conuerſam ſententiam, labore, vel teſtimonio veſtro compotem[m] vobis ſuſcipite. Euſtathium vero à me ſæpiſſime comprobatum nolite[n] expectare vt diaconi gradu † expolietur.[6] Solicitos enim vos pro ſalute libenter audio[o]: contra caput, etiam ſi faciendum[p] ſit, non libenter admitto. Cui manum nec aliquid valet quod per litteras ſubreptitias actum eſt, vt ext. de off. vi. tua. immo & libertas non retractatur, licet propter iniuſtam cauſam data ſit, vt inſt. quib. ex cau. ma. §. ea. ver. semel. tamen nulla eſt, ſi per ſubreptionem data fuerit, vt ff. de fideic. lib. cum vero. §. ſubuentum. & iudex qui aliàs non poteſt reuocare ſententiam diffinitiuam, licet iniuſtam, in hoc caſu ipſemet eam reuocat. ff. de iudic. ſi prætor.

4 Pol. l. 5. ti. 6

"Sententia non eſt ſub conditione ferenda.

Item Gregorius.

¶ Secundum ſuæ conditionis tenorem Apoſtolica valet mutari ſententia.

C. IIII.

3 APoſtolicæ ſedis ſententia, tanta ſemper conſilij moderatione cōcipitur, tanta patientiæ maturitate decoquitur[f], tantaq; deliberationis grauitate profertur, vt retractatione non egeat, nec immutari neceſſarium ducat,

"Sententia principi poſſit retractari.

nisi forte ſic prolata ſit, vt retractari[g] poſſit, vel immutanda ſecundum præmiſſæ tenorem conditionis[h] exiſtat.

¶ *Apud Anſelmum, & Polycarpum citatur ex epiſtola Nicolai Papæ ad Regem Carolum. Extat in codice ſæpe memorato monaſterij Dominicanorum in epiſtola Nicolai, quæ inſcribitur ad Ludouicum regem, & in altera eiuſdem ad epiſcopos omnes in regno Ludouici, quæ incipit,* Gaudemus.

g ¶ *Retractari poſſit.*] " videtur ergo quòd ſententia principis poſſit retractari, ſi eſſet iniuſte lata. Et ſic eſt contra. C. de app. ne cauſas. vbi dicitur, ℭ ſi ſententia principis ſine cauſæ cognitione fuerit lata, non poteſt retractari ab alio. nam etiam error principis facit ius inter partes, vt ff. de ſupel. le. l. 4. in fi. ſed hic loquitur de ea retractatione, quæ fit per in integrū reſtitutionē, extr. de in integ. reſt. tum ex litteris.

h ¶ *Conditionis.*] ſi conceſſum erat ad tempus. ſ. e. q. 3. quod ſcripſi. Vel illius, ſi preces veritate nitantur, " ſententia autem non eſt ſub conditione ferenda. 2. q. 6. biduum. vnde hoc nō intelligitur de ea, tenet tamen ſi feratur. extra de ſen. exc. à nobis, &c.

Item Innocentius Papa, epiſt. 22. ad epiſcopos Macedoniæ.

¶ A prædeceſſoribus damnatos, aliorum ſupplicationibus in priſtinum ſtatum Apoſtolica reformat eccleſia.

C. V.

4 VEniam nunc ad maximū[A] Photinū[i], quaſi ad quoddam thema: & (quòd mihi anxium eſt, ac difficillimum) maiorum meorū reuoluam ſententias. Fuerat de illo, quoquo pacto (vt ipſi etiam commeminiſtis) aliquid vti que grauius conſtitutum. Verum, quoniam id per rumorem[k] falſum, vt aſſeritis, ſubreptum huic ſedi, & elicitum per inſidias demonſtratis: quia res ad ſalutem rediit, veniam nos hanc intantum vobis adnitentibus poſt cōdemnationem more Apoſtolico ſubrogamus[5]: tantiſque veſtris aſſertionibus, vobiſque tam bonis, tam charis non dare conſenſum, omnibus rebus duris durius arbitramur. Pro veſtra ergo approbatione (fratres chariſſimi) & ſententia, ac poſtulatione epiſcopum Photinum habetote (licitum eſt enim ita conſtituere, vt deprecamini[l]) & noſtram in melius conuerſam ſententiam, labore, vel teſtimonio veſtro compotem[m] vobis ſuſcipite. Euſtathium vero à me ſæpiſſime comprobatum nolite[n] expectare vt diaconi gradu † expolietur.[6] Solicitos enim vos pro ſalute libenter audio[o]: contra caput, etiam ſi faciendum[p] ſit, non libenter admitto. Cui manum

i ¶ *Maximum Fotinum.*] forte binomius erat ille Fotinus. vel aliter, veniam ad Fotinum nunc quaſi ad maximum quoddam thema: quia plures qōnes ex eo ſurgunt.

5 Tex. eſt ſi mili in l. inſpiciēdum. ff. de pœ. & ī l. Arian⁹. ff. đ ac. & obl.

k ¶ *Per rumorem.*] arg. ad quęſtionem illam. " Quid ſi aliquis propter falſum rumorem eſt electus, qui credebatur peritus? quod poſtea caſſatur eius electio[e], ſicut & caſſatur inſtitutio, vt ff. de here. inſti. ſi pater. ſed legata non caſſantur ratione falſi rumoris, vt ff. de her. inſtit. l. vlt. " Item hoc ſcias, quòd ea, quæ per ſubreptionem obtinentur, etiam abſente aduerſario, retractantur, vt ext. de ſen. & re iudic. cum olim.

"electio imperiti, q̄ credebatur peritus, an debeat caſſari

e Arg. cōtra 10. q. 1. placuit. vbi de hoc.

l ¶ *Vt deprecamini.*] arg. " quòd non ſit ſimonia preces pro digna perſona porrigere: & pro digno depoſito reſtituendo licite poſſunt preces offerri. arg. 1. q. 1. filium. & diſt. 54. clerico. & diſt. 54. ſi ſeruus.

†*al. gratia*

6 idē apud Nicolaū ad eṕos Gallię.

"obtenta p ſubreptionē abſente aduerſario, retractātur.

m ¶ *Compotem.*] id eſt, officij poteſtatem habentem.

n ¶ *Nolite.*] arg. quòd Papa approbat, &c. vt ſ. 24. q. 1. hæc eſt fides. ſ. 17. q. 4. §. qui autem. & 93. diſt. ſi inimicus.

o ¶ *Audio.*] arg. opti. ad iuuandos reos criminis[f]. ſ. diſt. 45. licet ſimi lia. C. de aduoc. di. iud. l. reſtituendæ. & ff. de alb. ſcri. l. vlt.

" Preces p digno ſimoniam non inducunt.

f Arg. cōtra ſ. 23. q. 4. eſt iniuſta. vbi de hoc.

p ¶ *Si faciendum.*] arg. " ℭ potius de miſericordia[g], quàm de rigore iuris delinquentes debemus corrigere: & ℭ proniores debent eſſe prælati in abſoluendo, quàm in condemnando, vt ſ. diſtin. 45. licet

"Miſericordia eſt rigori pferēda.

g id eſt, ſcđ; miſericordiā: rigore, id eſt, ſcđm iuris rigorē.

Source : BIU Cujas

plerumque. ẽ. dist. 50. ponderet. & ẽ. 23. q. 4. duo. & ẽ. 26. q. 7. alligant. ff. de act. & ob. Arianus. ext. de prob. ex litteris. ext. de fortil. ex tuarum. contra di. 86. nõ satis. ẽ. di. 9. sana. & ẽ. 10. q. 7. dispẽsationes. Io.

Sententiam.] Casvs. Quæritur vtrum snia Apostolicorum possit retractari? Et resp. q̃ potest, quando ex subreptione vel ex dispensatione lata est, sicut Paul⁹ pter omnes ius quædam fecit, & postea reprobauit: sed hoc faciendũ est discrete, & ex causa, ne retractentur bene diffinita.

a ¶ *Vel temporum.*] 55. dist. prisc. & ẽ. 1. q. 7. necessaria. & c. quòd pro remedio.

"Timothę fuit circuncisus.

b ¶ *Legimus.*] "vt circũcisionẽ Timothei, quã fecerat fieri Paulus pp scandalum Iudeorũ: qui natus erat ex Iudæa & gentili. postea mutauit hæc cum dixit: Dico q̃ si circuncidimini, Christus nihil vobis pderit. ar. de pœ. di. 2. circuncisio. & 28. q. 1. sic.

1 Ansel. l. 1. c. 75. Iuo p. 5 c. 19.

" Papa bñ diffinitum rescindere non potest.

c ¶ *Non quando.*] "ex hoc dicunt quidã Papam rescindere non posse quod semel bene diffinitum est, qn peccet. nam illud dicitur posse quod de iure. & c. 22. q. 2. faciat.

Graue.] Casvs. A snia qua quidã absolutus fuit de crimine, appellatum erat ad concilium Macedoniæ. Epis videbatur durũ snĩam infirmare. rescribit eis Papa, & dicit, q̃ non oportet eos hoc timere: immo veritatem debent plenius inquirere, & nocẽtẽ si conuincitur cõdemnare.

2 Pol. l. 5. ti. 4 Ansl. 2. c. 28

d ¶ *Graue.*] Casvs. Epi Macedonię dolebant si aliqñ Papa retractabat sententias eorum, vel causarum cognitiões: & ad hoc respondet Papa.

e ¶ *Quia veritas.*] optima allegatio est contra iudices, " qui nosũt audiẽdi lũt audire aduocatos.

" Aduocati a Adde gl. ĩ l. antiqtas. ĩ fi. C. d vsuf. 3 dist. 50. Ioã nes Chryso stomus.

ẽ. 30. q. vlt. iudicãtẽ [a]. Non. n. potest ad veritatem peruenĩri, nisi respiciatur ad causã, &c. 23. q. 8. occidit.

f ¶ *Sæpius.*] quandoq; tamen sufficit summatim cognoscere. C. vbi in rem act. l 2. & ff. ad exhiben. l. 3. §. sciendum.

4 Burc. l. 1. c. 233. Iuo in prefatione. Pan. in prefatione. c. 32

g ¶ *In lucem.*] " arg. q̃ iudex põt sæpius interrogare testes cum dubie aliqd dixerint, vt 30. q. vlt. iudicanté. extra de emp. & ven. cum causa. & ff. de interr. act. vbicumque. Nec enim aliter ad veritatẽ peruenitur nisi circunstantiæ omnes diligẽter quærantur, vt 23. q. vlt. occidit.

"Testes sæpius pñt interrogari.

h ¶ *Pernicies.*] id est, pernicioſum factum. Additio. Dic clarius, pernicies, id est, pernicioſa sententia, qua si dicat, si bene iudicatum est, bonitas magis apparebit: si male, malitia in sententia commiſſa punietur. Archid.

i ¶ *Grauius.*] id est, cum grauitate.

k ¶ *Pœnitentia.*] id est, postea non pœnitebit: quia cum deliberatione faciet. 24. distinct. cap. 1.

porrigitis, vobiscum porrigo, cui porrigo, mecum porrigite.

A ¶ Maximum.] *Germana lectio est,* Veniam nunc ad maximum quasi quoddam thema Photinum. *Sed ob gloſſam nihil est mutatum.*

B ¶ Compotem vobis.] *Eadem causa fecit, ne mutaretur. Legendum est enim,* compotes voti.

Item Nicolaus Papa ad Michaelem Imperatorem in epiſtola ſeptima.

¶ Sententia Romanæ ſedis in melius commutare licet. C. VI.

1 SEntentiam Romanæ ſedis non negamus posse in melius commutari, cum aut sibi subreptũ aliquid fuerit, aut ipsa proconsideratione ætatum, vel temporum [a], seu grauium necessitatum dispensatorie quiddam ordinare decreuerit: (quoniam & egregium Apostolũ Paulum quędam fecisse dispensatorie legimus [b], quæ postea reprobasse dinoscitur:) quando tamen illa Romana videlicet ecclesia discretissima consideratione fieri delegerit, non quando [c] ipsa, quæ bene sunt diffinita, retractare voluerit. A

A ¶ Voluerit.] *Sic etiam in originali impreſſo: sed Anſelmus, & Iuo habent,* renuerit.

Innocentius epiſcopis per Macedoniam conſtitutis, cap. epiſt. 7.

¶ Cuiusque iudicium Apostolicæ sedis auctoritas retractare valet. C. VII.

2 GRaue [d] non oportuit videri piissimis mentibus vestris cuiuscũque retractari iudicium: quia veritas [e] sæpius [f] exagitata, magis splẽdescit in luce [g], & pernicies [h] reuocata in iudicium, grauius [i], & sine pœnitentia [k] condemnatur. Nam fructus diuinus est iustitiam sæpius recensĕri.

Item ex libro Pontificali.[3]

¶ A prædecessoribus depositi, à successoribus restituuntur. C. VIII.

4 GRegorius quartus, Theodosium, quem Eugenius antecessor eius presbyterij honore priuauerat, ecclesiæ Signinæ consecrauit episcopum. Leontius, dum esset presbyter, depositus fuit: sed postea in Antiochia Patriarcha fuit. Misenum episcopum à Felice Papa damnatum Gelasius successor eius & communioni reddidit, & ecclesiæ restituit suæ.

¶ *Hæc eadem ordine tantum mutato habentur ẽ. dist. 50. c. Ioannes Chryſoſtomus. §. Miſenum epiſcopum. Et caput hoc in pleriſque vetuſtis Gratiani exemplaribus ponitur ante c. graue. ſine nomine Paleæ.*

C. IX.

Sicut ergo ſententia Romanæ ſedis in melius commutari valet: ſic cuiuſlibet eccleſiæ ſententia, cum per ſubreptionem data cognoſcitur, rationabiliter reuocari poteſt.

QVÆSTIO X.

DE ea vero, quæ ad ſecundas nuptias tranſit, vtrum in eadem affinitate conſanguineorum prioris viri remaneat, an ſoboles ex ſecundis nuptiis ſuſcepta conſanguineis prioris viri copulari poſſit, merito quæritur.

De his ita ſcribit Gregorius Papa Venerio Caralitano epiſcopo.

¶ Affinitas in superstite non deletur. C. I.

5 FRaternitatis vestræ studioſæ sagacitati [6], frater amande, quas debeo, refero grates. Quoniam quæsisti, quæ debuisti, iucundum me reddidisti. Vnde placide ad inquisita respondeo. Sedem Apostolicam consulere decreuisti, si mulier [l] copula nuptiali extraneo viro coniuncta cognationi eius pertineat [m], si eo defuncto [n] cognatio maneat, vel si sub altero [o] viro cognationis vocabula dissoluantur, vel si susceptæ [p] soboles possint legitime ad prioris viri cognationis transire copulam. Est enim verbum Domini validum, & forte, est durabile, est immutabile, est perseuerabile, non momentaneum, non transitorium. Ait enim per se ipsa veritas, quæ Deus est, & verbum Dei, [Cęlum, & terra trãsibunt [q], verba autem mea non transibũt.] Antequam Deus in carne inter homines appareret, eo inspirante dixit Adam. [Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna:] cui non contradixit Dominus. Deinde cum veritas oriretur de terra in terram, & visibilis† [r] in humanitate appareret, interrogatus est, si licitum esset homini vxorem relinquere. Quod prohibens, fieri vetuit, nisi forte fornicatio excluderet maritalem copulam. Vnde protulit statim in medium eamdem ipsam sententiam, quam ante sæcula manens cum patre verbum inspirauerat Adæ, ipse confirmans [s], quod ipse homo primus protulit. [Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.] si vna caro fiunt: quomodo

DE ea.] "Hic đpingitur 10. q. q̃ hẽt duo membra, s. vtrum ex secundis nuptiis soboles suscepta possit cõsãguineis viri prioris matrimonio copulari: & vtrum affinitas deleatur in superstite. & in vtraq; rñdetur negatiue. ĵ. ea. c. 1. sed illud corritur ext. de cõsan. & aff. non debet.

" Quæstio duplex hic soluitur.

Fraternitatis.] Casvs. Quærebat iste episcopus an sit affinis vxor consanguineis viri: & si est, vtrũ affinitas illa morte viri finiatur. Vel si vltra protenditur, vtrũ tũc saltem deleatur, cum illa secundo viro coniungitur. & vtrum soboles, quam suscepit de secũdo viro, possit iungi consanguineis prioris viri? Primæ quæstioni respondetur, q̃ sic: aliis tribus q̃ non. Et hanc rationem assignat. quia vir & vxor sunt vna caro: sicut dictum est à Domino, cuius verbum manet in æternũ. Additit etiam similitudinẽ de imagine facta de luto ex quatuor elemẽtis, ex quib. compositũ est corpus humanum: & de liquoribus & coloribus, qui si misti sint, seperari non pñt. Et scias, q̃ in hac cã nihil mutaui: sed solũmodo scripturam falsam correxi: & si verbis audacia detur, per hoc poteris deprehendere vtrum in aliis locis sit aliquid in melius reformatum.

5 Hug. de S. Vict. libr. 2. p. 11. Sent. 4. dist. 41. Pol. l. 6. tit. 4. Anſ. l. 10. c. 53. Iuo p. 9. c. 38. Pan. l. 7 c. 68.

6 Sagax dr acutus, peritus, astutus, pscius futurorũ, quid⁹, velox: à sagio sagis, sagacitas, i. astutia velocitas. Pap.

l ¶ *Si mulier.*] prima quæstio. Gen. 2.

m ¶ *Pertineat.*] ad hoc probandum inducit omnia illa, quæ sequuntur in littera, vbi dicit, antequam Deus, &c.

n ¶ *Si eo defuncto.*] secunda quæstio.

†al. inuisibilis

o ¶ *Vel ſi ſub altero.*] tertia quæstio.

p ¶ *Vel ſi ſuſceptæ.*] quarta quæstio. Matth. 3.

q ¶ *Tranſibunt.*] non quo ad essentiam, sed quo ad formam, scilicet de qualitate in qualitatem: iuxta id quod dicit Apostolus: Præterit figura huius mundi.

r ¶ *Et viſibilis.*] quia de Maria carnem assumpserat. de consec. dist. 2. reuera. Matth. 19.

s ¶ *Confirmans.*] ad literam hanc continuatur littera supradicta. est enim verbum Domini, &c.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Quomodo potest.*] hæc est responsio primæ quæstionis.
b ¶ *Porro.*]hæc est responsio secundæ quæstionis.
†*al.*Nam
c ¶ *In superstite.*]i.inter superstitē & consanguineos defuncti.
a Concord. rex.i.l.2.§.j. &ibi gl.&q̄ not.p do. ff. de post.& p gl. in §.affinitatis.inst. de nupt.
d ¶ *Non deletur.*] s̄.3. q.7.§.tria.contra. verba canonum legi præscribunt,i.præiudicāt. Vel potius non deletur reuera secundum leges[a],vt nō sit, sed deletur quantum ad illud beneficium.
Esa. 40.
†*al.*stabit
Psal.148.
e ¶ *Nec alta copula.*] responsio tertię quęs.
f ¶ *Propheta.*]Laudate Dominū de cęlis,&c.
g ¶ *Quoniam ipse dixit.*] i.sicut leue fuit ei dicere,ita &facere.
h ¶ *Carnem vnam.*] videtur nō esse mirum si Dominus fecit virū & mulierem carnem vnam,"cum multitudinem fidelium fecerit vnum secum,scilicet per charitatē, vel humanæ naturæ assumptionem.de consec.dist.2.in Christo.
"Multitudinē fidelium fecit Deus vnū secum.
Ioan.17.
i ¶ *Copulæ.*]i.secundę. nam cum sobole ex prima posset contrahere. vnde quandoq; pater & filius habent matrem & filiam.
k ¶ *Permanere.*] durū verbum contra Innocentium extr.eo. non debet.
l ¶ *Duo.*]s.vir & vxor.
m ¶ *Vnum.*]in carnem vnam.
n ¶ *Et de duobus.*] scilicet viro & vxore.
o ¶ *Concreatio.*]id est, vna proles.
p ¶ *Si cuius.*]hęc duo c.non tenent.

potest [a] aliquis eorū propinquus pertinere vni, nisi pertineat alteri? Hoc minime posse fieri credendum est. Porro † [b] vno defuncto, in superstite [c] affinitas non deletur [d], nec alia copula [e] coniugalis affinitatem prioris copulæ soluere potest. Sed neque alterius coniunctionis soboles placet ad affinitatis prioris viri transire consortium: pro eo, quòd verbum Domini validum est,&forte:&,vt inquiens dixit propheta [f] [Verbum Domini manet † in æternum.]Et alius propheta[Quoniam ipse dixit [g], & facta sunt:ipse mandauit, & creata sunt: statuit ea in æternum,& in sæculum sæculi:præceptum posuit, & non præteribit.] Nam potest per verbum suum, atque præceptum efficere Deus duos carnem vnam [h],id est, masculum & feminam, qui innumeram multitudinem vtriusque sexus non destitit secum facere vnum:sicut per se veritas dixit.[Nō pro his tantum rogo, sed etiam pro eis,qui credituri sunt per verbum eorū in me, vt omnes vnum sint,sicut tu pater in me,& ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint.] Si quis ergo temerario,& sacrilego ausu in defuncto quærit propinquitatem extinguere, vel sub altero affinitatis vocabulo dissipare,vel susceptam sobolem alterius copulæ [i], propinquitati prioris credit legitime sociari, hic negat Dei verbum validum esse, & forte:& qui tam facile,& tam velociter quærit dissoluere,hic non credit verbum Dei in æternum permanere [k].Cōfice terram ex quattuor locis magna intercapedine à se distantibus: & confectam, & conglutinatam finge cuiuscumq; figuræ, vel immensitatis corpus volueris,numquid erit humanum ingenium, quod ipsas quattuor partes ab inuicem valeat segregare, vt vnaquæque per se possit agnosci? Sic à quattuor auis duo [l] cōficiuntur in vnum [m]:& de duobus [n] fit vna concreatio [o]. Hanc similitudinem de quattuor elementis, vnde concreatus est homo,colligere potes,si eorū vnamquamque speciem, quæ in multis diuisionibus partita est,per discretas inter se partes assignaueris.Fit idem in metallis: hoc etiam in liquoribus:probat etiam in coloribus pictor, qui sequitur arte naturam,colores admiscendo [A],ex visibilibus fucis corpora fingens.

selmum,vnde præcedentia verba sunt restituta hoc loco sic legitur, fucis miscendo colores, ex inuisibilibus corpora fingens. Sed ne Domini constitutio, &c. *multa enim apud ipsos sequuntur.*

Item Innocentius Papa.

¶ Soboles ex secundis nuptiis genita consanguineis prioris viri copulari non debet. C. II.

SI cuius [p] patruus, vel auunculus vxoratus obierit,& illa virū alium postea duxerit, & filios, filiasve ex illo genuerit, cum his omnibus modis commisceri prohibemus: quia vir & mulier vna caro sunt.

Item ex Romana synodo.

¶De eodem. C. III.

j SI qua mulier ad secundas nuptias transierit,& ex eis sobolem genuerit, nullo modo potest ad consortium cognationis viri prioris pertingere.

Item Hyginus Papa.

¶De eodem. C. IIII.

ij SI qua mulier transierit ad secundas nuptias, & ex eis prolem habuerit, ipsa proles non potest se copulare cognationi prioris viri vsque ad quartam generationem.

Vnde Innocentius Papa.

¶De eodem. C. V.

iij [2] SI qua mulier ad secundas transierit nuptias, & filios, & filias ad secundum maritum genuerit, debere eas nepotibus prioris mariti coniungi,sancta Romana synodus prorsus inhibuit.

commiserit, de quo dictum est in themate,&certum est,quòd sic. distingue tamen cum magistro, quòd raptus quandoque committitur in re ipsa, quandoque in vsu rei, vt j.ea.§.vlt. Seq. duo c.plana sunt.
r ¶ *Quòd autem.*] de hoc nullū est dubium quin raptum commiserit iste. distinguas tamen cum magistro, quia quandoque raptus committitur in re ipsa:quandoque in vsu rei,vt j.ead.§.vlt.
s *Raptus.*] s̄.27.q.2.raptus.
t ¶ *A corrumpendo est dictus.*] & ita simplex dicitur à composito: sicut aliàsexponit lex simplex per compositum [c],vt ff.ad l.Aquil. si seruus.§.inquit lex. nā ibi veteres omnes intellexerunt rupisse, id est,corripuisse.Io.
u ¶ *Qui raptu.*]id est, quia est illicitus coitus,à corrumpendo.
x *Ex illa.*] s̄.27.q.2.lex.C.de rap. virg.raptores.contra. Solut. Iustinianus ibi correxit legē, de qua hic mentionem facit Gelasius, qui precessit Iustinianum:sed tamen illud Iustiniani corrigitur j.ea. q.2. si quis virginem. & extra de rapt. cum causa.& c.sequen. " Sed quare

cDicas ī assignatiõe q̄ fit hic p Isido. cām respexit.nā iō rapit qs vt corrumpat. vñ illud, a, ñ notat originem, sed cām.Arc. 1sen.4.di.41
2 Anſ.l.10. c.67.
" Raptū in spōsam suā quis ñ committit.

CAVSA XXXVI.

Iliam cuiusdam q *ignorante patre quidam muneribus illexit,& ad conuiuium inuitauit:finito conuiuio,iuuenis virginem oppressit.Quo comperto à parentibus, iuueni traditur puella, ac more nubentium à iuuene dotatur, & publice in vxorem ducitur.*

1 *Quæritur primo,an ille raptum admiserit.*
2 *Secundo,an rapta raptori nubere possit,patre assensum præstante.*

QVÆSTIO PRIMA.

Vòd autem r *ille raptum admiserit, multorum auctoritate probatur.*

Ait enim Isidorus libro quinto Etymologiarum, cap.26.

¶ Quid sit raptus. C. I.

3 RAptus [s] quoque illicitus coitus à corrumpendo est dictus [t]: vnde qui raptu [u] potitur, stupro fruitur.

3 27.q.2.raptus. Iuo p. 8.c.26. Pan. l.6.c.53.

¶ *Iuo habet fere vt Gratianus hic,& s̄.27.q.2.c.raptus. nec multo aliter Pannormia. In codice Isidori impresso sic legitur,* Stuprum raptus proprie est illicitus coitus, à corrumpendo dictus. *Vnde Virgilius,* rapto potimus,*id est,*stupro fruimur. [4]

4 ex Seruio ī 4.Aeneid.

Vnde Gelasius Papa.

¶ Vbi raptus admittitur. C. II.

5 LEx illa [x] præteritorum principum ibi raptum dixit commissum esse,vbi puella,de cuius ante nuptiis nihil actum fuerat,videatur abducta.

5 27.q.2.lex illa in Cod. Theod. l.9. ti.đ rap.vir. l.1. extra de rapt. c.cum causa.Pol.l. 6.tit.4.Anſ. l.10.c.9.

Iliam.] CASVS. Pertractatis 13. impedimentis matrimonij: quia raptus videbatur impedimentum matrimonij, vel impedire matrimonium:ideo vltimo loco supponit de raptu, ostendens qui dicantur raptum committere,& qua pœna puniendi sint raptores, & qualiter rapta possit copulari raptori. Vt autem hęc & alia faciat, præmittit thema, de quo duas elicit quæstiones.
q ¶ *Filiam cuiusdam.*] Post 13. impedimenta matrimonij tractat hic magister đ raptu: quia videbatur matrimonium [b] impedire, & vtrū inter raptam & raptorem possit esse matrimonium.
bSub.&qui raptū committere dicātur,&qua pœna puniantur raptores.Arc.

Vòd autem.] CASVS. Hic ītitulatur 1. q.qua quæritur, an ille raptum

A ¶ Admiscendo.] *In Polycarpo,& apud An-*

Source : BIU Cujas

quare non committo raptum in sponsa mea, vt committo in alia re mihi debita, vt si venditam mihi rem rapiam, sic incido in cõstitutionem, si quis in tantam. C. vnde vi. vt ff. de acq. poss. si ex stipulatione. & similiter furtum committo in propria re, vt ff. de furt. eum qui. §. 1. Sed potest esse ratio, quia præsumitur, quòd re sua nemo vitiose vtatur, vt ff. pro soc. merito. vel forte ratio est: quia matrimonium numquam dissoluitur, alij contractus sic. vnde numquam potest aliquis in hoc casu incidere in constitutionem illam, placuit. 16. q. 6. nec in illam, si quis in tantam. & quia res ista numquam potest alienari à vero domino, & quia libera persona non possidetur, & ita non est necesse vt expectet quousque in eum transferatur possessio sponsę. Item quis intelligitur eam possidere, quàm cito spõsalia interceserũt. vnde non vere dr raptor, cũ sua possessio ne vtatur. ff. de iniur. iniuriarum. §. si quis. extra de elect. ecclesia Vulterana.

1 Sent. 4. dist. 41.

CVM ERGO. Casvs iste diuiditur in duas partes. In prima concludit Gr. ex supradictis, quòd hæc de qua agitur in themate, dicitur rapta. In secunda parte, quæ incip. ibi, *Sed non omnis.* Dicitur quid sit fornicatio, quid stuprum, quid adulterium, quid incestus, & quid raptus. & ad fi. §. inducit sequens cap. *Corrupta in vxorem.* supple, maxime. *Hic morte*, secundũ leges.

2 Anſ. l. 10. c. 57. Bur. l. 3. c. 191. Iuo p. 3. c. 108. Pann. l. 2. c. 72.

Cum ergo hæc illicito coitu sit corrupta, cumque ita sit abducta, id est, à domo patris ducta, quòd de eius nuptiis nihil ante actum fuerit, raptam appellandum negari non potest. Sed non omnis illicitus coitus, nec cuiuslibet illicita defloratio raptus appellatur. Aliud enim est fornicatio, aliud stuprum, aliud adulterium a, *aliud incestus, aliud raptus.* 1 *Fornicatio autem, licet videatur esse genus cuiuslibet* b *illiciti coitus, qui fit extra vxorem legitimam: tamen specialiter intelligitur, in vsu viduarum, vel meretricum, vel concubinarum. Stuprum autem proprie* c *virginum est illicita defloratio: quando videlicet non præcedenti coniugali pactione, vtriusque voluntate virgo corrumpitur, patre iniuriam ad animum statim post cognitionem nõ reuocante*d. *Adulterium vero est alieni tori violatio. Vnde adulterium dicitur, quasi ad alterius torum accessio. Incestus est, consanguinearum, vel affinium abusus* e. *Vnde incestuosi dicuntur, qui consanguineis, & affinibus abutuntur. Raptus admittitur, cum puella violenter à domo patris abducitur, vt corrupta in vxorem habeatur: siue puellæ solummodo, siue parentibus tantum: siue vtriusque vis illata constiterit, hic* f *morte multatur* g. *Sed si ad ecclesiam cum rapta confugerit* h, *priuilegio ecclesiæ mortis impunitatem promeretur.*

Vnde in Aurelianensi concilio primo, cap. 4. legitur.

¶Si raptor cum rapta ad ecclesiam confugerit, quid fieri debeat.

C. III.

2 DE raptoribus autem id constituendum esse censuimus, vt si ad ecclesiam raptor cum rapta confugerit, & feminam ipsam, violentiam pertulisse constiterit, statim liberetur de potestate raptoris, & raptor mortis, vel pœnarum i impunitate concessa, aut ad †seruiendum k subiectus l sit, aut redimendi m se liberam habeat facultatem. Si vero, quæ rapitur, patrem n habere constiterit, & puella raptori consenserit o, potestati patris excusata p reddatur, & raptor patri superioris conditionis satisfactione teneatur obnoxius.

Ex hac auctoritate liquet, quòd aliquando vis infertur parentibus, & non puellæ, cum dicitur [si puella raptori consenserit.] Aliquando vtrique violentiam perferunt, cum præmittitur [si raptor cum rapta perfugerit, & feminam ipsam, violentiam pertulisse constiterit.] Puellæ autem, non parentibus vis infertur, cum voluntate patris puella violenter abducitur, vt eius patiatur concubitum, cuius copulæ numquam consensum adhibuit. Hic autem q *neque parentibus, neque puellæ vim intulisse videtur, cum neque illis prohibentibus, neque illa renitente* r *violenter sit abducta. Aliud est enim promissionibus aliquam seducere, aliud sibi vim inferre. Vnde quia neutri vis illata probatur, raptor hoc iure dici non debet* s. *Sed rapina dupliciter fieri dicitur. Aliquando* t *enim res ipsa rapitur: aliquando ipsius rei vsus tantummodo violenter eripitur. Res ipsa tunc rapitur, cum violenter domino eripitur, vt in perpetuum teneatur. Aliquando vero non res ipsa affectatur: sed vsus eius domino prohibente* v *violenter vsurpatur. Hic ergo raptum admisit, quia florem virginitatis puellæ renitenti violenter eripuit.*

QVÆSTIO II.

1. ps

Vnc quæritur x, *an purgato vitio rapinæ, raptor in vxorem possit raptam accipere: quorum coniunctio auctoritate canonum sanctorum penitus prohibetur.*

Legitur namque in concilio Chalcedonensi, cap. 27. 3

---

ab hostibus. C. de cap. & postl. reuer. diuersarum. & licet ille seruus non sit, parum tamen differt (vt dicit lex) à seruo, cum ei abire non liceat cum vult. ff. de lib. hom. exhib. l. 2.

l ¶*Subiectus.*] in pretium pudicitiæ eius. j. ead. q. 2. tria.

m ¶*Redimendi.*] & hæc erit optio raptoris. arg. 27. q. 2. multorum. ff. de contrah. emp. si in emptione. §. penul. ff. de iu. do. plerumque.

n ¶*Patrem.*] videtur, quòd in primo casu patrem non habeat, licet magistraliter interpretetur, scilicet in §. seq.

o ¶*Consenserit.*] in fornicatione: aliàs non redditur.

p ¶ *Excusata.*] à pœna legis, vt non puniatur à iudice etiam si sit nubilis: nam innubilem ætas excusat e. pater tamen bene potest eam exheredare si vult, C. de in offic. testam. si filiam. nisi maior esset xxv. annis, tunc enim si pater distulit eam copulare, si alicui adhæserit, remanebit cũ illo etiam inuito patre: nec exheredabitur, vt in auth. vt cum de ap. cogn. §. causas. verſ. si præter. collat. 8. "sed si filia inuito patre ad hæserit alicui matrimonialiter, dummodo dignum eligat, pater tenetur eam dotare, vt ff. de ritu nup. qui liberos.

e Ar. ad hoc ff. đ rei ven. qđ infans.

"Pr tenetur dotare filiã quæ eo inuito nupſit.

EX HAC. Casvs. Hucusque allegauit magister. modo ponit solutionem bonam, distinguens, quòd aliquando vis infertur parentibus, & non puellæ, aliquando vtrisque, aliquando puellæ tantum. sed illi de qua hic agitur, vel eius parentibus nullavis fuit illata. In fine distinguit, q raptus quandoque committitur in re ipsa, quandoque in vsu rei, sicut fuit in puella, de qua hic loquitur.

q ¶*Hic autem.*] de quo agitur in themate.

3 & ī 6. Syn. c. 92. capit. l. 1. c. 104.

---

2 Anſ. l. 10. c. 57. Bur. l. 3. c. 191. Iuo p. 3. c. 108. Pann. l. 2. c. 72.

"Stuprum in quib. per sonis committitur.

† *seruiendi conditioni subiectus*] vera lectio. a Concord. tex. i sim. i l. plenũ. §. 2. cũ ibi no. p gl. & doc. ff. de vsu & ha.

a ¶*Aliud adulterium.*] 32. q. 4. nemo contra.

b ¶*Cuiuslibet.*] ſ. 33. q. 4. meretrices. & q. 7. non solum.

c ¶ *Proprie.*] bene dixit proprie: "nam & aliàs stuprum dicitur committi in viduavel virgine, vel puero. ff. de adul. inter liberas. §. 1. de verb. sign. inter stuprum. & quandoque etiam stuprum sumitur pro adulterio. 31. q. 4. nemo. 28. q. 1. idolatria.

d ¶ *Non reuocante.*] idem esset si reuocaret: quia nihilominus esset stuprum. si tamen nõ reuocat, cessat actio iniuriarum post annum. instit. de iniur. §. vlt.

b Dic clari' ꝙ hic text. obtinet secũdũ leges. C. e. ti. l. vna sed secũdũ cano. punitur, vt hr 1. q. 2. c. 1. 2. & 3 & c. nullus. Arc.

e ¶*Abusus.*] vel vbi est iustitia publicæ honestatis, ibi est raptus. 35. q. 3. nec eam.a

f ¶*Hic.*] scilicet raptor talis, vel raptus.

g ¶*Multatur.*] antiquo iure, non antiquissimo. b

h ¶*Confugerit.*] C. de his qui ad eccl. confug. l. vlt. §. vlt.

c Et hoc pp fauorẽ & priuilegiũ ecclesiæ: ñ aũt liberatur à pecuniariis. Arc.

De raptoribus.] Casvs. Quidam rapuit quandam puellam, & cum ea fugit ad ecclesiam, quæritur quid iuris sit? Et respondetur, si puella non consensit raptori, quæ patrem non habet, debet statim auferri raptori, & reddi consanguineis: & raptor non puniatur corporaliter, sed puellæ seruiat, vel ab ea se redimat. Si vero patrem habet, & consentit puella: apud patrem excusetur, & ei restituatur, & raptor patri teneatur satisfactione simili.

i ¶ *Vel pœnarum.*] corporalium: à talibus liberatur c hic auctoritate canonum: non autem à pœna pecuniaria quam sustinet. infra ead. quęst. 2. denique. sed & publica pœnitentia multatur, 27. quæst. 2. rapror.

"Debitor nõ cogitur seruire creditori.

k ¶ *Ad seruiendum.*] si inops est. "secus est in debitore, quia non cogitur seruire creditori d, vt C. de act. & oblig. ob æs. Sed vsque ad quod tempus seruiet ei? Sit in arbitrio boni viri, ex quo lege non exprimitur. arg. ff. de iu. delib. l. 1. §. ait prætor. extra de off. deleg. de causis. Vel seruiet ei per v. annos, ad instar illius, qui redemptus est

d Ad hoc extra đ pig. c. 2

"Raptor rapptam bene ducit.

f Adde ꝙ de iure ciui. est secus. l. vni. cũ ibi no. p gl. & do. C. de rapt. vir.

"Furtum in duobus cõmittitur.

x ¶ *Nunc quæritur.*] hæc q. 2. dubia non est: "quia raptor bene ducere potest raptam in vxorem f peracta pœnitentia. extra de adult. c. 1. & 2. & extra de rapt. cum causa. & j. ead. denique. & expressum est extra de rapt. accedens. nisi sit sponsa alterius de præsenti. Tunc enim illi reddenda est. 27. quæst. 2. desponsatam. sed si sponsa de futuro, non cogitur eam recipere, vt 27. quæst. 2. raptor. & cap. seq. secundum leges tamen non potest cum ea contrahere. C. de rap. vir. l. vna. §. fin autem. Capitula ergo, quæ dicunt, quòd rapta reddenda sit patri, vel quæ dicunt, quòd non possit contrahere cum raptore, intelligenda sunt quando rapta non consentit in matrimonium raptoris

r ¶ *Renitente.*] nam spontanea fuit in abductione, inuita in corruptione.

s ¶*Non debet.*] allegando dicit. vnde statim subdit solutionem.

t ¶*Aliquando.*] "idem dicit lex in furto, quod quandoque committitur in re, quandoque in vsum rei, vt ff. de furt. l. 1. §. furtum. & inst. de ob. quæ ex delict. nasc. §. furtum.

v ¶*Prohibente.*] aut nesciente. sic ff. de fur. qui vas. §. vetare.

Vnc quæritur.] Hæc quæstio diuiditur in duas partes, in quarum prima probatur, quòd raptor non potest contrahere cum rapta. Secunda ibi, *His auctoritatibus.* Ioan. de Fant.

Casvs. Hic intitulatur secunda quæst. qua quæritur an raptor cum rapta possit matrimonialiter copulari. Et similiter dicendum est, quòd sic, vt infra ead. tria. & cap. denique. nisi aliud impedimentum interueniat. Allegat tamen Gratian. pro vtraque parte: & primo probat, quòd non. Quæ autem sequuntur vsque ad cap. de puellis. patent.

raptoris, sed potius in stuprum. Vel intelligit quando aliquis sponsam alterius rapuit de præsenti. ad hoc extra de sponsa. duorum. ca. tuas dudum.

a E *Os qui rapiunt.*] Hoc c. & sequens[a] loquitur de illis quæ cum sint nubiles, raptoribus non consentiunt. Vel de innubilibus, quæ semper parentibus sunt reddendæ à raptoribus separatæ, vt s. e. q. 1. c. vl. Et hoc exaudi cum consentiunt in illicitum coitum, & non in matrimonium.

b ¶ *Simul.*] tamẽ illud non ꝓponunt facere.

c ¶ *Anathematizentur.*] & hoc cum nolunt agere pœnitentiam publicam. s. 27. q. 2. raptor. & c. statutum.

d *Raptores.*] ¶ *Volentes vel inuitas.*] voluntas illius non[b] excusat, sic 16. q. 6. placuit. sic 92. dist. si quis episcopus. "quia illę moniales velle nõ habent. 12. q. 1. non dicatis. immo ipsum vel le mulieri ab insidiis nequissimi hostis, qui rapinam meditatur, inducitur[c]. C. de rap. virg. l. vna. circa fin. Nam & qui volentem retinet dummodo circumuẽtum, non sine dolo retinet. ff. de lib. ho. exhi. l. 3. §. si quis volentem. Immo etiã ageretur hic cõtra raptorem inuitis raptis, sicut pater iniuriarum agit inuito filio. ff. de iniur. l. 1. §. vsque adeo.

e S *I quis.*] ¶ *Attenta re.*] "argumentum quòd interdũ conatus sine effectu punitur, vt 19. dist. Anastasius. immo & attentare est ad actum perducere, siue procedere, qa est agere vt de pudico, &c. de pœn. di. 1. si quis tamen masculum. & ita non est hic tantum conatus. in maximis tamen criminibus punitur sol[o] conatus. 6. q. 1. §. verum. versi. si quis cum militib. in minoribus non, quia nõ sum fur etiam si ad aliquem actum processi. ff. de fur. vulgaris. §. qui furti. & l. si certe.

D *E puellis.*] Casvs. Ben. sic ponit hũc casum. Ex eo quod Chalcedonense conciliũ præcipit raptores puellarũ & consentientes & clericos deponi, & laicos excommunicari, apparet hic non licere raptori raptam ducere. Quæ autem sequuntur vsque ad cap. tria. plana sunt.

f ¶ *In Chalcedonensi.*] s. ea. q. eos qui.

g ¶ *Quibus.*] dicit H. & Ben. quòd hic nõ debet esse. §. sed argumentatur Cabilonense concilium ex verbis Chalcedonensis concilij: si enim hoc non esset de isto c. quare poneret Gra. hic, hoc c. cum statim superius illud posuerit, scilicet c. eos.

h ¶ *Nullatenus.*] huic est derogatum, vt j. ead. capit. tria. & extra de rapto. accedens. " Sed secundum leges, adeo interdicitur, quòd si mulier cum raptore nubit, amittit dominium rerum raptoris. in auth. de rapt. mu. quæ raptoribus nubunt. circa fi. col. 9. Sed credo & illam pœnam cessare: cum & interdictio cesset per canones, nisi cum sponsa alterius de præsenti rapitur, vt 27. quæstio. secunda. statutum.

S *I quis virginem desponsauerit.*] argum. quòd violentia excusatur vel furatus fuerit in vxorem, cum sibi fauentibus anathema sit.

¶ *Factum est hoc caput ex 10. & 11. decreto Gregorij secundi: qui in codice canonum iunior appellatur.*

Item ex concilio Parisiensi 1. c. 6.

¶ Excommunicetur, qui viduam, vel filiam alterius extra voluntatem parentum rapuit, aut regis beneficio postulat. C. VI.

8 N Vllus neque viduam, neq; filiam alterius extra voluntatem parentum aut rapere præsumat, aut regis[k] beneficio æstimet postulandam. Quod si fecerit, ab ecclesiæ communione remotus[l], anathematis gladio † feriatur.

His auctoritatibus euidenter datur intelligi, quòd raptor[m] in vxorem, raptam ducere non valet. Sed raptor & rapta, nomina sunt vitiorum, nõ personarum. Vitia autem, cum per pœnitentiam purgata fuerint, nomina eorum[n] abolentur.

Vnde in quadam homilia Gregor. ait.[9]

C. VII.

10 A Pud[o] omnipotentẽ quippe Dominum non ille fallax habetur, qui culpam mendacij per pœnitentiam delet.

Prohibetur ergo præmissis auctoritatibus rapta copulari raptori, antequam vitium rapinæ aboleatur, donec ille raptor, & illa rapta iure appellantur. Cetera cum illa patriæ potestati restituta fuerit, & raptor suæ rapinæ pœnitentiam egerit, cum voluntas parentum vtriusque in vnum conuenerit, non prohibentur ad inuicem copulari.

Vne Hieronymus ait.

¶ Quot sunt legitima coniugia, & quòd voluntate patris rapta raptori nubere potest. C. VIII.

11 T Ria legitima[p] coniugia in scriptis leguntur. Primum legitimum coniugium est, virgo casta in virginitate viro data legitime [& reliqua, quę sequuntur in prædictis q.] Secundum, virgo in ciuitate deprehensa à viro, & illi per vim copulata, si voluerit pater eius, dotabit eam iste vir, quantum iudicauerit[r] pater, & dabit pretium pudicitiæ eius.

12 Tertium, filia prædicta deprehensa, si non fuerit voluntas patris, trahet eam[s] à prædicto

¶ Raptores puellarum, & consentientes excommunicentur. C. I.

1 E Os, qui rapiunt [a] mulieres sub nomine simul [b] habitandi, aut cooperantes, aut cõniuentes raptoribus, decreuit sancta synodus, vt si quidem clerici sunt, decidãt proprio gradu: si vero laici, anathematizentur [c].

Item Symmachus Papa, epistola ad Cæsarium, c. 3.

¶ Ob immanitarem sceleris abiiciantur raptores viduarum, vel virginum. C. II.

2 R Aptores igitur viduarum, vel virginum ob immanitatem tanti facinoris detestamur: illos vehemẽtius persequendo: qui sacras virgines vel volentes [d], vel inuitas matrimonio sociare tentauerint. Quos pro tam nefandissimi criminis atrocitate à communione suspendi præcipimus.

Item Codicis lib. 1. tit. de episcopis & clericis, Iouinianus Imp.[3]

¶ De eodem. C. III.

S I quis non dicam rapere, sed attentare [e] tantummodo [4] matrimonij iungendi causa sacratissimas virgines ausus fuerit, capitali pœna feriatur.

Item ex concilio Cabilonensi.[5]

De eodem. C. IIII.

6 D E puellis raptis, nec dum desponsatis in Chalcedonensi [f] concilio statutum est, eos, qui rapiunt puellas sub nomine simul habitandi, cooperantes, & conniuentes raptoribus, decreuit sancta synodus, vt siquidem clerici sunt, decidant proprio gradu: si vero laici, anathematizentur. Quibus [g] verbis datur intelligi, qualiter huius mali auctores damnandi sint, quãdo participes consilij, & conniuentes tanto anathemate feriuntur, vt iuxta canonicam auctoritatem ad coniugia legitima raptas sibi iure vendicare nullatenus [h] possint.

Item Gregorius Papa II. in synodo Romana.

¶ Excommunicentur raptores viduæ, vel virginis cum sibi fauentibus. C. V.

7 S I quis virginem, vel viduam, nisi desponsauerit [i], rapuerit

1 Pol. l. 6. ti. 4 Anſ. l. 10. c. 49. Bur. l. 9. c. 35. Iuo p. 8 c. 173. & 322. Pan. l. 6. c. 55

a sc. illud de puellis. & c. si qs virginẽ & c. nullus.

2 Pol. l. 6. ti. 8 Anſ. l. x. c. 58

b sc. monialis.

" Moniales velle nõ hñt.

c Sub. vnde pro velle nõ habetur.

3 s. de pœn. dist. 1. si qs nõ dicã. j. ĩ cod. Theod. l. 9. tit. 25. le. 2.

4 Concord. tex. in l. is q cum telo. & ibi gl. & do. C. ad l. Cor. de sic. & i l. qs nõ dicã. ĩ gl. 1. & 2. C. de epi. & cl.

5 in Turon. 2. c. 2. cap. li. 1. c. 104. & l. 7. c. 183.

6 in cõc. Trosleiano, c. 8. Bur. l. 9. c. 36 Iuo par. 8. c. 174. Pan. l. 6. c. 55. s. e. eos qui.

" Conatus olus qñq; punitur.

7 Anſ. l. 10. c. 49. Bur. l. 9. c. 11. Iuo p. 8 c. 149. Pann. l. 6. c. 54.

" Rapta nubẽs raptori punitur secũdũ leges.

i ¶ *Nisi desponsauerit.*] argum. quòd violentia excusatur ratione iuris, quod quis habet. argu. j. ea. denique. 16. qu. 6. placuit. contra. s. 27. q. 2. lex illa. s. di. 92. si quis episcopus contra. Io. de Fan.[d]

d Solue p id qđ not. s. e. q. 1. c. 2.

k ¶ *Vllus aut regis.*] quia libera debent esse matrimonia extra de spons. requisiuit. & ff. de verbor. obligat. Titia. Et talis qui per regem vxorẽ postulat, deportari debet. C. si nuptiæ ex re script. per l. 1. Sed no. quod duo præmittit, quòd nec rapiat, nec regis, &c. "Vnde arg. quòd ista delicta paria sunt: ergo pari pœna sunt punienda. 15. q. 3. sane.

8 Iuo p. 8. c. 25.

" delicta paria pari pœna sunt punienda.

l ¶ *Remotus.*] nota casum in quo auctoritate principis non excusatur quis: vt 25. quæst. 1. omne. s. 16. quæst. 1. in canonibus. & s. 16. quæst. 7. si quis deinceps. & s. distinct. 18. si episcopus Metropolitanus. sed contra. s. 12. quæst. 2. de rebus. & supra 12. q. 2. vobis.

† al. damnatione plecta tur

9 hom. 29. in Euang.

HIS AVCTORITATIBVS. Hęc est secunda pars, in qua probat in contrarium, & verius, scilicet quòd raptor cum rapta potest contrahere. Ioan. de Fan.

10 Verba ipsa Greg. hñr s. 32. q. j. apd misericordẽ

m ¶ *Quod raptor.*] idest, quãdiu tales sunt quòd istis nominibus appellentur.

n ¶ *Nomina eorum.*] arg. 50. dist. ferrum. 23. q. 6. vides.

o A *Pud.*] vt 32. q. 1. apud.

ADDITIO. Apud præpositio per d, describitur: quia veteres pro apud, ad, sæpe vsi sũt, duab[9] litteris substractis. Arch.

11 Iuo p. 8. c. 40. Pann. l. 6. cap. 33. 30. q. 5. aliter & qualis.

T *Ria legitima.*] Casvs. legitimũ matrimonium fit tribus modis. Primo, si aliquis virginẽ duxit vxorem. Secũdo, si rapta nupsit raptori patre consentiente. Tertio, si pater abstulerit eam raptori, & alij deberit. Seq. c. patet.

" Lex vetus vim Euangelicã obtinet in moralib.

p ¶ *Tria legitima.*] hoc c. nititur veteris legis testimonio, " quia in moralib. vim obtinet Euangelicam, & ideo ei standum est: & addi tur istis quartum, vt 27. q. 2. additur.

12 ex cap. 22 Deut.

e Vel dic in ꝓdictis, sc. partibus vel capitulis mei operis, vbi tractatur de talibus. Ho. f Arg. ext. d iureiu. quãtauallis. ff. de leg. 1 si fit legatũ. ff. de ope. lib. si libertus. Arc.

q ¶ *In prædictis.*] in alia parte capituli: & habes ea. 30. q. 5. aliter[e].

r ¶ *Iudicauerit.*] id est, debuerit iudicare secundum legis taxationẽ Mosaicæ, vt j. prox. cap. denique. vt tamen legitimum non excedat modum, scilicet 50. drachmas argẽti. Vel cum hic non taxetur summa, deferenda est ad arbitrium boni viri[f], vt consideretur nobilitas raptæ, & persona raptoris, & aliæ circumstantiæ. sic extr. de iniu. & damno dato, c. 2.

s ¶ *Trahet eam.*] quando filia non consentit in matrimonium rapto ris, sed in stuprum. s. e. c. in summa.

Denique

Source : BIU Cujas

a *Denique.*] ¶*Desponsata.*] secus esset si desponsata esset alij. vt 27.q.2.statutum.

"Drachma est siclus. b ¶*Drachmas.*]"drachma(vt dicunt)est siclus. quid autem sit siclus, habes 1.q.1.iudices.

Si autem.]Casvs. Statuit hic concilium Meldense de raptoribus puellarum vt nisi ante promulgationem huius edicti nupserint eis, raptæ separentur ab eis,& parentibus reddantur: & publica pœnitentia raptoribus indicatur, qua peracta, si iuuenes sint,& placuerit vtrique parti, poterunt coniungi, sed mortua rapta raptor non ducat aliam nisi ex dispensatione episcopi.

Deut.22.

c ¶*Si autem.*] Casvs. Aliqui in adolescentia constituti sponsas aliorum de futuro rapuerunt. Vnde statuit concilium Meldense, quòd si ante concilij tempus nõdum cum eis matrimonium cõfirmarunt, separentur:& raptoribus publicę pœnitentiæ suppositis, raptæ parentibus restituantur. Acta autem pœnitentia raptores possunt cum aliis matrimonium contrahere: ita tamen quod si contingat vxores eorum decedere, non possunt iterum contrahere, nisi ex dispensatione episcopi.33.qu.2.§.de pœnitentibus. H. breuissime ponit casum in hunc modum. Raptor acta pœnitentia potest contrahere cũ rapta: & ea mortua non ducat aliam, propter enormitatem criminis.

† *Didrachmata argentea*] orig. ex 70.

1 Burc.l.9.c. 39. Iuo p.8. c.170.& 177 Pan.l.6.c.56

† *al. sumptas habent*

d ¶*In coniugium.*] supra 34. quæstio. 2. non satis. in fin. extra de furt.capitul.1.contra. Vnde videtur quòd raptores in lege, morte puniebantur: sed in illis contrariis de adulterio loquitur,& hic de fornicatore, qui non rapit alterius sponsam.

e ¶*Ex vtriusque.*] scilicet raptorum, & raptarum.aliàs ex vtrisque.

f ¶*Coniugio.*] non interse:quia vt dicunt, cũ illa contrahere nõ viro,& tradet eam alij, & dotabit eam,&legitima erit ei.Sed primũ his duobus præfertur.

¶*Post hoc caput apud Iuonem,& in Pannormia sequitur c.additur alud.ſ.27.q.2.ex Hieronymo item citatum.*

Item Ambrosius in Apologia Dauid, cap.8.

¶Cum voluntate parentum raptas in coniugium habere permittitur. C. IX.

DEnique & puellæ pater illius, quæ vim concubitus nulli desponsata [a] pertulerit,quin quaginta drachmas [b] †argenteas accipiet: ipsa autem in coniugio permanebit.

Item ex concilio Meldensi,c.65.

¶Post pœnitentiam raptori, vel raptæ licite coniugia concedantur. C. X.

1 SI autem [c] nec dum eas, quas rapuerant,cum voluntate parentum sub desponsionis,vel dotalitij nomine in coniugium [d] duxerunt,† quando in omnium aures hæc fuerit constitutio promulgata, ab eorum coniunctione separentur, & publicæ pœnitentiæ subigantur:raptæ autem parentibus legaliter restituantur.Peracta vero pœnitentia publica, si ætas, & incontinentia exegerit, legitimo,& ex vtrisque [e] partibus placito coniugio [f] socientur. Nam in his non regulam cõstituimus, sed (vt verbis magni Leonis vtamur) quid sit tolerabilius, æstimamus. Quòd,si vnus ex coniugatis obierit, & is, qui pœnitentiam publicam [g] egerit, superstes extiterit, iterare cõiugium non præsumat, nisi [h] episcopus aliquã forte præuiderit concedere indulgentiam, vt grauiorem possit amouere offensam.

Hac auctoritate Meldensis concilij non permittitur raptori raptæ post pœnitentiam copulari: sed permittitur vtrique post pœnitentiam legitimo coniugio copulari,vt rapta videlicet non raptori, sed alij post pœnitentiam nubat. Similiter raptor post pœnitentiam non eam, quam rapuit, sed aliam permittitur habere vxorem. Cum enim raptor, & rapta [i] pœnitentiæ subiici præcipiuntur, si vtrisque † copulam auctoritas illa permitteret, frustra circa finem capituli diceretur, [quòd si vnus ex coniugatis obierit, & is, qui publicam pœnitentiam egerit, superstes extiterit, iterare coniugium non præsumat.] Eorum namque quolibet decedente, qui pœnitentiam egit superstes remanebit. Non ergo hac auctoritate raptor probatur in coniugium raptam posse accipere. Potius inuenitur in concilio apud Aquisgranum, quòd nec etiam voluntate parentum ad inuicem possunt copulari. Sic enim in præfato concilio legitur.

¶Nec etiam cum voluntate parentis, raptores raptas possunt habere coniuges. C. XI.

2 PLacuit, vt hi [k], qui rapiunt feminas vel furantur,aut seducunt, eas nullatenus habeant vxores:quamuis [l] eis postmodum conueniat,aut eas dotauerint,vel nuptialiter cum consensu parentum suorum acceperint.

¶ *Burchardus etiam & Iuo citant caput hoc ex Aquisgranensi,c.3.Habetur lib.7.ca.c.395. & inde refertur in concilio Rhemensi Trosleiano,c.8.*

Hac auctoritas non præiudicat auctoritati [m] Hieronymi: maxime cum illa testimonio diuinæ legis nitatur. Legitime igitur post pœnitentiam peractam raptor poterit sibi copulare quam rapuit, nisi pater puellæ illam raptori detrahere voluerit. Item Cod.lib.5. titul.de nuptiis. [3] *Nec filium quidem familias inuitum ad ducendam vxorem cogi legum,disciplina permittit. Igitur sicut desideras, obseruatis iuris præceptis, sociare coniugio tuo quam volueris, non impediris: ita tamen, vt in contrahendis nuptiis patris tui consensus accedat.] Item in eodem le.20.* [*In coniunctione filiarum in sacris positarum patris expectetur arbitrium.*] *Item Dig.de ritu nuptiarum,le.2.* [*Consistere non possunt nuptiæ,nisi consentiant omnes,id est, qui coeunt, quorumque in potestate sunt.*] *Item Instit.lib.1.titu.de nuptiis.* [4] *Iustas autem nuptias inter se ciues Romani contrahunt, qui secundum præcepta legum coeunt: masculi quidem puberes,feminę autem viripotentes,siue patres familias sint,siue filij familias: dum tamen filij familias consensum habeant parentum,quorum in potestate sunt. Nam hoc fieri debere & ciuilis,& naturalis ratio persuadet intantum, vt iussus parentis præcedere debeat.]*

potest,præterea si non intelligeretur de sponsa alterius, nihil esset quod dicitur à Gratiano.

g ¶*Publicam.*]"raptori imponitur publica pœnitentia,non raptæ: quia non ita constat an rapinæ consenserit,licet Grat.aliter sentiat in sequenti.

"Pœnitẽtia publica imponitur raptori.

h ¶*Nisi.*] ecce argu. quod licet sit dispensatum cum aliquo in vno matrimonio,non ideo in sequenti, vt 33.q.2.ca.vlt. Idem in dignitate, vt 12. dist. nos consuetudinem. Item in ordine, vt 34. dist.Lector.

HAC AVCTORITATE MELDEN. Casvs. Soluit nunc Gratia. pro contraria parte, & dicit quod hac proxima auctoritate non permittitur rapta raptori copulari post pœnitentiam,sed alij:similiter & raptor post pœnitentiam aliam accipiat: alioquin frustra diceretur quod est in fine cap. remanebit. Hoc falsum est, quia non semper talis remaneret, vt dicit H. Sequens ca. loquitur de desponsata alij per verba de prẽsenti.Vel est ei derogatum per auctoritatem Hiero. & Ambro. & vete.testam. & per Melden. concilium. Sequens §. in quo Grat. ponit bonam solutionem, patet.

tal.vtriusq;

2 Burc.l.9.c. 33. Iuo p.8. c.171.

i ¶*Et rapta.*] hoc non dicitur in c.præcedenti quòd raptæ imponatur pœnitentia publica [a].

3 tit.4.le.12.

k PLacuit vt hi.]de rogatur huic c. Vel intelligitur de desponsatis aliis per verba de præsenti.

a Sub.ideo male dt Gratian. ĩ.e. dũ dt, Frustra, &c. cum tm raptor publicæ subiici dẽat pœnitentiæ,cũ rapta ñ consentit.I.d F.

l ¶*Quamuis.*]supra 16. quæstio.6. placuit. & supra distinctio. 92. si quis episcopus vacans.

m ¶*Auctoritate.*]supra dist.20.§.1.& c.1. contra vbi dicitur, quòd in causis decidendis præferuntur concilia auctoritatibus sanctorum patrũ.huic prẽiudicat auctoritasHier. vt ſ. ead. tria. sed hoc ideo,quia corroboratur auctoritate veter. testa. & etiam auctoritate Meldensis concilij.ſ.e.si autem.Io.

4 tit.10.in princ.

SECVNDÆ PARTIS DECRETI FINIS.

Source : BIU Cujas

Not.eſt q̃ſa cramẽtorũ gñatim ſum pro hoc vocabulo q̃dã ſunt ſalutaria,q̃dã veneratoria,q̃dã miniſtratoria,q̃dam ꝓparatoria.

Salutaria sũt illa q̃ ad ſalutem vel vnicuiq;vel in eccleſia sũt neceſſaria, vt baptiſmus, euchariſtia,cõfirmatio,pẽnitẽtia, extrema vnctio, ordo, & mrimoniũ. Veneratoria sũt, feſtiuitates q̃ p certa anni tpa i alicuius ſacræ rei memoriã veneranter celebrãtur.Miniſtratoria ſũt officia oĩa eccleſiaſtica nocturna ſiue diurna. Et dr̃a miniſtratoria, q̃ p ea miniſtratur & exhibetur latria Deo:&q̃ p ea reliqua ſacra eccleſiaſtica cõſiciũtur,miniſtrãtur,&celebrantur. Præparatoria ſunt quę oĩbus ſacris ꝓfatis celebrãdis ꝓparãtur & fiũt vt eccleſia, altaria, eccleſiaſtica varia ornamẽta,&gñaliter oĩa eccleſiaſtica vtẽſilia&eorũ cõſecratio,ſcdm H. 1 Ex Felice iiij.in epiſt. oĩb.epis,c.1 2.Burc.l.3.c. 57. Iuo p.3. c.60. Pann. l.2.c.33.

DE CONSECRATIONE
DISTINCTIO PRIMA.

¶Hęc diſt.diuiditur in 27.partes.In quarum prima probat,quòd nõ debemus celebrare niſi in locis cõſecratis ab epiſcopis,& in ſacratis vestibus, & in vaſis & aris ab epiſcopis & ſacratis hominibus. Secunda ibi, *Omnes baſilicæ.* Tertia ibi, *De locorũ.* Quarta ibi, *Nemo eccleſiam.* Quinta ibi, *Sicut non aly.* Sexta ibi, *Solẽnitates.* Septima ibi, *Eccleſia.* Octaua ibi, *Nullus presbyter.* Nona ibi, *Tribus.* Decima ibi, *Ligna.* Vndecima ibi, *Vaſa.* Duodecima ibi, *Iacobus.* Decimatertia ibi, *Nocte.* Decimaquarta ibi, *Sacramenta.* Decimaquinta ibi, *Solent.* Decimaſexta ibi, *In ieiuniis.* Decimaſeptima ibi. *Sufficit.* Decimaoctaua ibi. *De hymnis.* Decimanona ibi, *Nullus epiſcopus.* Vigeſima ibi, *Episcopus Deo.* Vigeſimaprima ibi, *Omnes fideles.* Vigeſimaſecunda ibi, *Epiſcopus nullum.* Vigeſimatertia ibi, *Apoſtolica.* Vigeſimaquarta ibi, *Omnis Chriſtianus.* Vigeſimaquinta ibi, *Quãdo autem.* Vigeſimaſexta ibi, *Inuenimus.* Vigeſimaſeptima ibi, *Viſum.* Ioan.de Fan.

Onſecratiõe eccleſiarum.]

Casvs. Expleto tractatu matrimonij, quod eſt cõmune omnium nationum;explicitis etiam variis cauſarum conflictibus,agitur de ſacramentis, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem: & hoc ordine. Primo de eccleſiarum conſecratione.Secundo de ſacramento Euchariſtię.Tertio de ſolennitatibus feſtiuitatum. Quarto de ſacramento baptiſmi. Quinto de confirmatione & diuinis officiis & ieiuniis.Et in fine de ſpiritu ſancto,& ſic tractatus iſte in 5.diſt. eſt diſtinctus. Et not.quod cum in aliis tractatib. magiſter interſeruit ſuos §. & ſolutiones: in hoc tractatu nõ niſi duos ponit §.vnum in prima,aliũ in quarta diſtinctione. hoc ideo, quia de ſacramentis ſobrie eſt loquendum : in quibus etiam vera loqui periculoſum eſt. In hac ergo diſtinctione oſtendit eccleſias eſſe conſecrandas:& à quo,& qualiter,& cuius auctoritate : & quòd non ſit iteranda conſecratio niſi in caſu, & quo ordine Miſſæ ſunt celebrandæ : & quot debeant celebrari in die.tamen dicitur à quibuſdam,quòd hoc verbum ſcilicet,de conſecratione,non in ſerie,ſed in titulo originalis capituli reperitur. & incipit c.de Miſſarum, &c.

Tabernaculum.] Casvs.In hoc capitul.Felix oſtendit exemplo vet.teſtam. eccleſias eſſe ædificandas & conſecrandas à Chriſtianis. nam Moyſes Domino præcipiente tabernaculum fecit & conſecrauit. Dauid autem cultum Dei ampliauit. & templum Deo facere voluit : quod quia prohibitus fuit perficere, Salomon eius filius perfecit. Si Iudæi hæc faciebant, multo fortius hæc fieri debent à Chriſtianis, vt nõ celebretur in aliis locis quam eccleſiaſticis, niſi in neceſſitate : nec celebrare debent aliæ perſonæ quam ab epiſcopis conſecratæ. quòd probatur auctoritate Laodicen. concilij.

TERTIA PARS DECRETI.

DE CONSECRATIONE DISTINCTIO I.

C. I.

Onſecrationẽ ecclesiarũ [a] & Miſſarũ celebrationes nõ alibi, quam in ſacratis Domino locis, abſq; magna neceſſitate fieri debere liquet omnibus, quibus ſunt nota veteris & noui teſtamenti præcepta.

¶Verò capitis ſequentis in vetuſtis Gratiani exemplaribus non ſunt ſeiuncta à ſuperioribus, quemadmodum neque in ipſa Felicis quarti epiſtola, neque apud ceteros collectores. Sed ob citationes doctorum non eſt mutatum. Nonnulla autem emendata ſunt.

C. II.

[3] TAbernaculum enim† Moyſem Domino præcipiẽte, feciſſe, & ſacraſſe cum menſa, & altari eius,& ęreis†vaſis, & vtenſilibus ad diuinum cultum explendum legimus,& non ſolum diuinis precibus ea ſacraſſe,ſed etiam ſancti olei vnctione, Domino iubente,perliniſſe nouimus.Qualiter autem hæc facta ſint, & quomodo ipſa ſacra non alij,quam ſacerdotes ſacra vnctione delibuti [b].Dominoq; cum veſtibus ſanctis ſacrati,& leuitæ [c] tractabant, ferebãt,erigebant,& deponebãt, in ipſis inſtitutionibus,quę iubẽte Domino conſcriptæ ſunt per Moyſem, in lege Domini reperitur [d]. Qualiter ergo Dauid regũ piiſſimus amplificauerit [e] cultum Dei, & templum Domino ædificare voluerit, ſed propter multũ ſanguinem, quem effuderat,prohibitus [f] eſt, & ipſe collegerat [g] expenſas, Salomon quoque filius eius idipſum, quod ipſe facere optauerat, iubente, & auxiliante Deo perfecit, & templum cum altari, & reliqua ad diuinum cultum peragendum conſecrauit, in libro Regum legitur. *& infra*[a]. ¶Fecit ergo Salomon in tempore illo feſtiuitatem celebrem, & omnis Iſrael cum eo multitudo magna ab introitu Emath vſque ad riuum Ægypti coram Domino Deo noſtro ſeptem diebus, & ſeptem diebus,id eſt,quatuordecim diebus, & in die viij. [h] dimiſit populos. [4] Iudæi ergo loca,in quibus ſacrificabant Domino, diuinis habebant†ſupplicationibus conſecrata:nec in aliis,quàm Deo dicatis locis, munera Domino offerebant. Si enim [i] Iudæi,qui vmbræ legis deſeruiebant, hæc faciebant,multo magis nos,quibus veritas [k] patefacta eſt,& gratia [l] per Ieſum Chriſtum data eſt, templa Domino ædificare, & prout melius poſſumus, ornare, eaque, diuinis precibus, & ſanctis vnctionibus ſuis cum altaribus,& vaſis, veſtibus quoque,& reliquis ad diuinum cultum explendum vtenſilibus deuote,& ſolenniter ſacrare, & non in aliis locis, quàm in Domino ſacratis,ab epiſcopis,& non à chorepiſcopis [m] (qui ſæpe prohibiti ſunt, niſi, vt prædictum eſt, ſumma exigente neceſſitate [n]) Miſſas celebrare,nec ſacrificia offerre Domino debemus. Et hoc ſi ſumma [o] neceſſitas agere compulerit, non [p] in domibus

b ¶*Delibuti.*]ideſt,deliniti.

c ¶*Et Leuitæ.*] non ſubdiaconi : quia non erat ſubdiaconatus ſacer ordo.hodie autem bene ferunt ſacra ſubdiaconi:quia ſacer eſt hodie. extra de æta.& quali,or.à multis.

d ¶ *Repetitur.*] in Leuitic.cap.8.

e ¶ *Amplificauerit.*]inſtituendo ibi 24. ſacerdotes,vt quilibet vice ſua poneret incẽſum Domino.

f ¶*Prohibitus eſt.*] ſed mirum eſt, quare hoc dictum eſt cum quilibet homicida templum poſſit conſtruere:cum etiam Moyſes, qui fuit homicida, vt 23.q.3. non in inferenda. conſecrauerit eccleſiam,vt hic dicitur in prin. huius c.maxime cum olim fuit licitum ſcerdotibus interficere, vt 2.qu.7.§. item cum Balaam. “ Ad hoc dicas quòd licet Dauid fuerit in vete. teſtam. fuit tamen prẽfigurator noui teſtamenti.32.qu.1. cap. quod autem. ideo in figura iſtius temporis dictum eſt ei: Non ædificabis,&c. & eſt argum.à minori.ſi enim propter homicidium repulſus fuit à cõſtructione, multo potius à miniſterio. 1.qu.7.ſi quis omnem.Eſt ergo hic arg.quod cum homicida non poteſt diſpenſari.50. diſt.ſacerdotes. cum c.ſeq.& c. miror. quod non eſt verum: quia hic notorius erat.Item hoc mirum eſt:quia cum Dominus ei dixerit, non ædificabis,&c. nondum Dauid interfecerat? Reſpon.omnia futurà ſunt Deo præſentia.2.q.1.Deus omnipotens. “ vnde cum iam eſſet homicida in conſpectu Dei,non licuit ei, quod ædificaret. Vel dic quod dicitur effudiſſe:quia fuit occaſio effundendi. diſ.50.§.econtra.quia enim ex ſuperbia numerauit populum,perierunt 24. millia hominũ.1.q.4. §. itẽ peccato. ver.item Dauid. vnde in recompenſationem inſtituit 24.ſacerdotes in templo. Vel dic quod reuera fuit homicida. iuxta illud: Saul percuſſit mille, & Dauid decem millia,&c. 2.q.7.§.item obiicitur.

1.Paral.22. 23.q.3. 2.Reg.16. “Dauid quare fuit phibitus tẽplũ ædificare. 3.Reg.8. 4Burc.l.3.c. 58. Iuo p.3. c.61. †*al.ſupplicationibus conſecrabant* “Homicida non admittitur ad ſacra.

g ¶*Collegerat.*]ad fabricandum templum.

h ¶*In die vij.*]reſpectu ſecundi ſeptenarij,ideſt,in quintodecimo.

i ¶*Si enim.*]ſi enim gentiles faciebant hoc:multo magis facere debemus nos.& ſic eſt ar.q̃ poſſumus argumentari ab exemplis infidelium.5.11.q.3. Imperatores.23.q.4.quando.5.12.q.1.dilectiſſimus. 5.di.81.non oportet.5.35.q.1.c.1.5.33.q.5.cum caput.5.12.q.2.gloria. ver.Crates.5.diſt.21.ſubmittitur.86.diſt.non ſatis.10.q.1.hanc conſuetudinem.& diſt.35.ab exordio.arg.contra 12.q.2.gloria.ver.neque vero mihi. Sed illud loquitur quando imminebant captiui redimendi.C.de ſacroſanct:eccl.ſancimus.

k ¶*Veritas.*]ideſt,promiſſorum adimpletio.

l ¶*Gratia.*]ideſt,peccatorum remiſſio.

m ¶*A chorepiſcopis.*]diſt. 62.chorepiſcopi.

n ¶*Neceſſitate.*]quod hic dicitur de neceſſitate,nõ refertur ad proximum dictum chorepiſcopis:ſed ad præcedens,ſcilicet ſacratas locis:& eſt illa neceſſitas cum aliquis non habet eccleſiam.ſ.e. concedimus.vt in exercitu cum tabula tamen conſecrata [a].

a Al. miſſas ibi celebrare nulla neceſſitate ſ3, ſed alia officia ibi fieri ꝓñt.ſ3 nõ ſit loc⁹ ſacrat⁹, nec altare viaticum ſit ibi cõſecratũ,ſcdm H.

a ¶*In*

Source : BIU Cujas

a ¶ *In domibus.*] ȷ. ead. vnicuiq̃.
b ¶*In concilio.*]s̃. dist. 69. non oportet.
c ¶*Ministeria.*]ideſt, officia.
d ¶*Officia.*] ideſt, officiales perſonæ: ſicut clerici qui ſunt tales officij. ſi. distinct. 59. ſi officia. Ber.

O *Mnes basilicæ.*] Hæc eſt 2. pars di. in qua dicitur q̃ cũ Miſſę celebratiõe debent eccleſiæ dedicari. Ioan. de Fan.

Casvs. Dicitur in hoc ca. q̃ omnes eccleſiæ cum Miſſarũ celebratione ſunt conſecrãdæ: & de his quæ ſunt dirutæ, vel ſuperfluæ in numero vel quantitate, prouideat epiſcopus quomodo poſſint ſtare & reſtaurari.

e ¶*Cum Missa.*] qualiter eccleſiæ ſunt cõſecrandæ, ſc. cum Miſſa, oſtẽdit: "& dicũt quidã, q̃ Miſſa eſt de ſubſtantia cõſecrationis. H. cõtra. Item dicit H. q̃ ſi epiſcopus conſecret, & presbyter cantet Miſſam: cõſecrata erit eccleſia. Alij contra. ar. 24. di. quorumdam.

" Miſſa an ſit de conſecrationis ſubſtantia.

f ¶*Poſſint.*] s̃. 16. q. vlt. ſi plures. & q. 1. & temporis. s̃. 21. q. 2. ſicut. & ca. præcipimus. s̃. diſt. 70. ſanctorum. & s̃. 10. q. 3. vnio.

D *E locorum.*] hęc eſt 3. pars diſ. in qua probat per 5. c. q̃ eccleſia ſine licentia Papæ conſecrari non debet: quod hodie nõ tenet. Ioan. de Fan.

Casvs. Reprehenduntur hic quidam, q̃ eccleſias faciebãt & cõſecrabãt ſine licentia & præcepto Papæ. Quod dicitur in his 5. c. intelligitur de ẽpali eccleſia: vel olim obtinuit cum ratæ erant eccleſię, & Papa bene poterat cõſulì: vel de ea intelligitur quæ fit in epiſcopatu alteri⁹: vel cum populus ad fidem conuertitur.

g ¶*De locorum vero cõsecratione.*] cuius auctoritate eccleſiæ sũt conſecrandę, oſtendit Gr. 5. capitulis.

1 Pol. l. 1. ti. 3 Anſ. l. 5. c. 85 Bur. l. 3. c. 27 & 21. Iuo p. 3 c. 32. & 26. Pan. l. 2. c. 13 a ibi loqtur de fundatione: hic d̃ cõsecratione.

h ¶ *Absque præcepto.*] 22. q. 2. bonæ rei[a]. contra. ȷ. e. nemo. Sol. hæc quinque c. non tenẽt hodie: vel fuerunt local̃ia vel caſualia. Vel exaudi de eccleſia epiſcopali, licet cõtradicat finis illius ca. certum. Nam ſicut nõ poteſt mutari d̃ loco ad locum epiſcop⁹. 7. q. 1. mutatiões. ſimiliter nec fundari ẽpalis eccleſia. vt 16. qu. 1. felix. & ca. p̃cipimus. Quid fieri debeat ī hac parte, Papæ eſt æſtimare.

2 Anſ. l. 5. c. 80. Burc. l. 3. c. 21. Iuo p. 3 c. 26.

P *Ræcepto.*] Casvs. Eccleſia q̃dã fuit ædificata & cõſecrata ſine licentia Papæ & præcepto, & frequentia populi erat ibi in Miſſa. eps loci illius in (quia in ſacris canonib⁹ ſacrificia in domibus [a] offerri prohibita ſunt) ſed in tabernaculis diuinis precibus à pontificibus dicatis, & in menſis Domino ſacratis, & ſacra vnctione à pontificibus delibutis, pro ſumma, vt præfixum eſt, neceſſitate, & non pro libito cuiuſquam, & pigritia agatur. *& infra.*[b]

¶ Si autem, vt legitur in cõcilio[b] Laodicenſi, c. 26. hi, qui non ſunt ab epiſcopis ordinati, tã in eccleſiis, quàm in domibus exorcizare non poſſunt, multo magis maioris gradus miniſteria [c], niſi ab eis, qui ad eos gradus ſunt cõſecrati, quibus fungi debent, officia [d] agi, vel ſacrificia offerri [E] non licet. Quod autẽ, vt paulo ſuperius prę libatum eſt, oblationes in domibus offerri non debeant in eodem concilio, c. 58. prohibitum habetur, ita [Non oportet in domibus oblationes celebrari ab epiſcopis, & presbyteris[F].]

A ¶Fecit ergo.] *Ante hæc verba in epiſtola ipſa Felicis inſeruntur omnia, quæ in cap. 8. tertij libri Regnorum his antecedunt. A Burchardo autem, & Iuone etiam hæc omittuntur, & concludunt caput in ver.* conſecrauit.

B ¶Si ſumma.] *Burchardus habet,* niſi sũma.

C ¶Nõ in domibus.] *Hic locus vſque ad ver.* agatur, *& emendatus, & locupletatus eſt ex originali, Burchardo, & Iuone. Nam antea legebatur,* non in domibus offerri prohibitæ ſunt, *longe à canonis ſententia.*

D ¶Et infra.] *Quæ hic in epiſtola inſeruntur, habentur* ȷ. *ea. c. ſicut.*

E ¶Offerri non licet.] *In originali eſt,* offerri licet. *Sed in eodem, paulo ſuperius, vbi in textu eſt,* multo magis. *in margine eſt,* al. multa minus. *Burchardus quidem, & Iuo habent, vt Gratianus.*

F ¶Et presbyteris.] *Coniuncte cum his in originali, & apud Burchardum habentur verba capitis, ſolennitates dedicationum. infra ead.*

Item Iginus Papa, c. 5.

¶Eccleſiarum conſecratio abſque Miſſa fieri non debet. C. III.

2 [1] O Mnes basilicæ cum Miſſa [e] debent ſemper conſecrari. Vt eccleſiæ deſtructæ, vbi aut plures ſunt, quàm neceſſe ſit, aut maioris magnitudinis, quàm vt ex rebus ad eam pertinentibus reſtaurari poſſint [f], epiſcopi prouidentia modus inueniatur, qualiter conſiſtere poſſint.

¶*Caput hoc vſque ad verſi.* conſecrari, *apud pleroſque collectores citatur* ex Euariſto, *aut* ex decretis Euariſti. *Reliqua autem verba alio capite relata ab eiſdem tribuuntur Igino.*

Item Gelaſius Papa epiſcopis per Lucaniam, c. 27.

¶Abſque præcepto ſedis Apoſtolicæ noua non dedicetur eccleſia. C. IIII.

3 [2] D E locorũ conſecratione [g] ſanctorum, quamuis ſuperius ſtrictim fuerit comprehenſum, nobis quoq; patefactum eſt, quòd abſq; præcepto [h] ſedis Apoſtolicæ nonnulli factas eccleſias, vel oratoria facere præſumant.

Idem.

¶Sine auctoritate ſummi Pontificis noua non dedicetur eccleſia. C. V.

3 PRæcepta ſynodalia, quæ ante paucos mẽſes de ſede noſtra ad prouinciam ſunt directa, & antiquis [A] canonibus conſentiunt, & ea, quę minus probantur eſſe, addidimus: & in vtraque [i] parte conſtat ſine ſummi Pontificis auctoritate [k] eccleſiã nouiter conditam non poſſe dedicari: teque ex hac baſilica, quę taliter ad cultum fuerat proceſſionis [l] adducta [m], ſuſpendiſſe Miſſas probabiliter computamus. Sed quia deuotus [n] locus nõ debet à miniſteriorum gratia diu vacuus permanere [o], frater chariſſime, eorum martyrum [P] nomine, quos † relatio [q] continet, auctoritatis noſtrę ſuſcepta ſerie conſecrabis: vt populorum frequentatio, quam illic auide conuenire mandaſti, ſeruatis regulis eccleſiaſticis, & canonibus, integrum habeat firmata religione conuentum.

A ¶Antiquis canonibus.] *Socrates in eccleſiaſtica hiſtoria l. 2. c. 8. et 17. refert tamquam antiquiſſimum canonem, ſine Romani epiſcopi auctoritate nullã eccleſiam poſſe dedicari.*

Idem epiſcopis per Lucaniam, c. 6.

¶Non dedicentur baſilicæ, quæ præter auctoritatem Apoſtolicæ ſedis fuerint ædificatæ. C. VI.

4 BAſilicas nouiter inſtitutas non petitis ex more præceptionibus dedicare non audeant: nec ambiant ſibimet epiſcopi vẽdicare clericos poteſtatis [r] alienę. *& c.* 11. ¶Cum enim [s] decreta venerabilium ſanctionum nos quoque magnopere cuſtodire nitamur, ac ſine eorum diſpendio [t] etiam illa, quæ pro alicuius vtilitatis [u] compendio fortaſſe [x] videantur, laxanda credamus †, cumque nobis contra ſalutarium reuerentiam regularum cupiamus temere nihil licere, & cum ſedes Apoſtolica ſuperior his omnibus, fauente Domino, quæ paternis canonibus ſunt præfixa, pio, deuotoque ſtudeat tenere propoſito, ſatis indignum eſt, quemquam vel pontificum, vel ordinum ſubſequentium hanc obſeruantiam refutare, quam beati Petri ſedem & ſequi videat, & docere [y]: [5] fatiſque conueniens ſit, vt totum corpus eccleſię in hac ſibimet obſer-

k ¶ *Auctoritate.*] ſpeciali vel generali.

l ¶*Proceſſionis.*] id eſt, frequentationis [b].

m ¶*Adducta.*] non dicit conſecrata. nã in ſequenti verbo conſecrabis, aduerſaretur, cum ſemel cõſecrata iterum conſecrari nõ poſſit niſi in caſib. notatis infra ſuper c. eccleſiæ, vel altaria.

Additio. Sub. quod olim fieri nõ poterat ſine licentia Papæ, ȷ. ea. eccleſia. ſicut nec hodie ſine licentia epiſcopi. ȷ. e. nemo. 18. q. 2. quidam. Archid.

m ¶*Adducta.*] i. deputata, vt ibi fieret diuinum officium, & populi frequentatio.

n ¶ *Quia deuotus.*] ideſt, Deo deputatus.

o ¶*Permanere.*] niſi deſtruatur. ȷ. e. eccleſiæ. extr. de no. oper. nun. cum ex iniuncto.

P ¶*Martyrum.*] ar. eccleſiam ante cõſecrationem locum deuotum appellari.

q ¶*Relatio.*] ideſt, ſcriptura nobis lata.

B *Aſilicas.*] Casvs. Hug. ſic ponit hũc caſum. Nullus epiſcopus debet conſecrare eccleſiam ſine licentia Papæ, vel ſibi vendicare clericos alterius iuriſdictionis. & hoc continetur in canonib. & ſi nos qui ſumus domini & conditores canonum, volumus eos obſeruare: multo fortius ergo inferiores contra eos facere vel attentare nõ debent.

4 Polyc. l. 3. tit. 3. Anſel. l. 5. c. 4.

r ¶*Poteſtatis.*] s̃. di. 71. per totum. s̃. 9. qu. 2. p totum. s̃. 21. q. 2. c. 1.

s ¶*Cum enim.*] Iordo.

t ¶*Diſpendio.*] no. principis priuilegium nulli debere præiudicare, vt not. 9. q. 3. nunc vero.

v ¶ *Vtilitatis.*] q. d. ita ſeruam⁹ ea quòd nec alicuius vtilitate infirmamus: quia etiam ea quæ vtilitas ſuadet relaxari, non relaxamus in præiudicium canonum [c].

† *al. concedamus*

c ſ. quin ipſi canones in ſuo ſtatu p-maneant: & obtineant cauſa illa ceſſante. P.

x ¶ *Fortaſſe.*] fortaſſe ideo dicit: quia quandoque ,p vtilitate alicuius ſtatutum infirmatur. 40. diſ. vt conſtitueretur.

y ¶ *Et docere.*] & hoc ideo additur, q̃a quædam ſequitur Romana eccleſia, quæ non docet ſequenda, & ea ſequi non cogimur. s̃. diſtinct. 11. nolite. ragumen. pro conſuetudine Romana ſeruanda. inſtit. de ſatiſd. tut. in fine.

5 s̃. diſt. 11. nolite.

Source : BIU Cujas

CErtum est.]Casvs.Hu. sic ponit hunc casum.Megentia in qua dam sua possessione sepeliuit corpora suorũ:& ædificauit ibi quoddam oratorium, & illud fecit consecrari præter auctoritatem domini Papæ. sed quia nobilis & potẽs erat illa domina:ideo ad petitionem eius intuitu pietatis & misericordiæ Papa dispẽsatiue cõcedit ei vt officia defunctorum priuatim ibi celebrẽtur,sed nõ officia viuorum: quia ibi ædificiũ erat consecratum præter auctoritatem domini Papæ:& ideo de iure cõmuni debebat ibi officium interdici. quod in principio ostendit, dicens,*ædificatum*,fabricatum.

1Anſ.l.5.c.8

a ¶*Processionem.*]i.frequentationem populi.ſ.dist.24. presbyteri.ſ.16.q.7.Frigẽtius.

a Dicas q; l; in aliquo loco sit sepultus aliqs sine põtifice, ñ pp hoc locus facer efficitur, ſcd3 can.l3 secus sit ſcdm leges, ſecũdũ Inn. qui ita not.extr.de sepul. c.pe. De hoc 13. q.2.in eccle siastico.

b ¶*Corpuscula.*]ita eo ipso fecit religiosum locum[a]. ff.de reli.l.2. nam vbicumque sepeliatur homo voluntate Domini, locus religiosus efficitur. secus si contra Domini voluntatem, vt ea. l.§.si vsusfructus.

b ¶*Corpuscula.*] si locus ille non est consecratus de cõsensu Papæ,quomodo vult Papa vt in eo diuina celebrentur?si autem vt consecretur, quomodo præcipit vt solum modo nomine mortuorũ ieo celebretur? nisi forte in pœnam cõstitutionis factæ absque licẽtia Romanæ sedis.Vel nõ petiit vt ꝑ viuis ibi diuina fierent. & sic aliqua ecclesia est, in qua non cãtatur, nisi pro mortuis. sic extr.de præb. significatum.

2 Anſ.l.5. c.42.

c ¶ *Non maculent.*] i. non præiudicent episcopo decreta,quæ dicunt quòd ecclesia inuito episcopo nõ potest construi vel cõsecrari. & si cõtra factũ fuerit, nullum seruitium Dei debeat celebrari.ſ.c.præcepta.

d ¶ *Pro solennitate.*] quasi pro magno beneficio reputet.

3 Capit.l.5. c.228 & l.7. c.73.Nouel. Iustin.67. c. 1. & 131.c.7. apud Iulianũ. & i aur. cõst.17.col.5 Ordo Rom. pag.107.

e ¶*Vt defunctorum.*] argu. quòd speciales Missæ pro defunctis fieri possunt. similiter ergo dici posset pro viui ſ,vt d.c.significatum.

ECclesia.] Casvs. Quærebatur vtrum collegium præter auctoritatem Papæ institutum dicatur ecclesia catholica?Et respondet quòd non : cum nec etiam ipsa basilica debeat construi sine licentia Papæ.

f ¶*Ecclesia.*Casvs.Ex quo ecclesia non potest construi sine auctoritate Romani Pontificis, multo potius aliqua noua secta sine eius auctoritate non potest constitui.

NEmo.] Hæc est 4. pars dist. in qua dicit & probat per duo canones,quod nullus debet ecclesias fundare sine licentia episcopi.Ioan.de Fan.

Casvs.Hactenus ostendit cuius auctoritate ecclesię sunt cõsecrandæ.Nunc vero ostendit cuius auctoritate sint ædificandę.Dicit ergo quòd qui ecclesiam vult construere,corã episcopo ciuitatis debet assignare,quæ necessaria sunt ecclesiæ:& tunc episcopus per se vel per interpositam personam ibi crucẽ figat, & atrium designet, vt sic ecclesia cum fuerit constructa,consecretur, & postea atrium aqua benedicta aspergatur.

g ¶*Nemo ecclesiam.*]cuius auctoritate ecclesiæ debeãt fundari siue consecrari,ostendit 1.q.2.placuit.

h ¶*Veniat.*] per se vel per alium.arg.j̃.e.nullus presbyter in ecclesia.arg.30. dist.si quis.& j̃.e.si quis.

i ¶ *Crucem.*] in auth.de mona.§.illud.col.1.& orationes episcopus dicat.in auth.de eccl.tit.§.si quis autem voluerit.col.9.

uatione concordet,quam illic vigere conspiciat, vbi Dominus ecclesiæ totius posuit principatum. *¶Verba capitis huius vsque ad ver.*alienæ,*habentur etiam in Vuormacienſi,c.*48.

Idem Ioanni episcopo Sorano.

¶Publicæ processiones non fiant in oratoriis,quæ præter auctoritatem sedis Apostolicæ consecrantur. C. VII.

CErtum est quidẽ, & nostris præceptionibus constitutum,ne quis in ecclesia,aut in oratorio,quod sedis nostrę non legitur permissione dedicatũ,processionem [a] publicam putaret impẽdi:ne conditores furtiuis subreptionibus cõtra regularum statuta prosilirent.Sed quia Megẽtia spectabilis femina petitorij nobis oblatione suggessit, in possessionib⁹ propriis suorum corpuscula [b] condidisse:frater charissime,humanitatis intuitu, quod priora statuta non maculent† [c] funeribus, & sepulchris tantum, in comprehensis petitorio locis ministeria†noueris pro solennitate [d] præstanda: vt defunctorum [e] nomine solummodo diuina celebrentur officia, publica frequentatione,& processione cessante.

Item Nicolaus Papa electo,& clero Nonensis ecclesiæ.

¶ Sine nutu sedis Apostolicæ ecclesia non debet institui. C. VIII.

[2]ECclesia[f],id est,catholicorũ collectio,quomodo sine Apostolicæ sedis instituetur nutu, quãdo iuxta sacra decreta,nec ipsa debet absque præceptione Papæ basilica nouiter construi, quæ ipsam catholicorum intra semet amplecti cateruam dinoscitur.

Item ex concilio Aurelianensi.[3]

¶Sine dignitate episcopi loci, noua non dedicetur ecclesia. C. IX.

4[4] NEmo ecclesiã g ædificet, antequam episcopus ciuitatis veniat[h],& ibidem crucem [i] figat, publice atrium designet, & ante præfiniat,qui ędificare vult, quæ ad luminaria [k], & ad custodiam,& ad stipendia custodum [l] sufficiant: & ostẽsa donatione sic domum†[m] ædificet,& postquam cõsecrata[n A] fuerit, atrium eiusdẽ ecclesiæ sancta aqua conspergat.

A ¶Et postquam consecrata.]*Plenius,et aptius in ordine Romano.* Postquam ergo episcopus crucem in loco, in quo altare fabricandum est,fixerit, tunc aspergat locum aqua benedicta , hanc canendo antiphonam,&c.

Item ex concilio Bracharensi,2.c.6.

¶Non consecretur ecclesia,quę pro quęstu cupiditatis ædificatur. C. X.

SI quis basilicam nõ pro deuotione fidei,sed pro quæstu cupiditatis ædificat,vt quidquid ibi dem de oblatione populi colligitur,medium cũ clericis diuidat[o], eo ꝙ basilicã in terra sua quæstus causa condiderit(quod in aliquibus locis vlque modo dicitur fieri :) hoc de cetero obseruari debet , vt nullus episcoporum tam abominabili voto consentiat,nec basilicam,quæ nõ pro sanctorum patrocinio,sed magis sub tributaria[p] conditione est condita , audeat consecrare.

Item Felix episcopus omnibus orthodoxis epistola prima.

¶Sacrificia non nisi sup altare,& locis Deo consecratis offerantur. C. XI.

5[5] SIcut non alij [q],quàm sacrati Domino sacerdotes debent Missas cantare , nec sacrificia super altare offerre , sic nec in aliis, quàm Domino sacratis locis , id-est[A], in tabernaculis diuinis precibus à põtificib⁹ delibutis [r] missas

k ¶*Ad luminaria.*]in auth.vt nullus fab.ora.do.§.1.col.5.

l ¶*Custodum.*]idest, sacerdotum & hospitum.extr.de præb.de monachis.“& erunt ad minus duo clerici[b].extr.de fil. presby.proposuit.& 7.q.1.illud.

“ Clerici duo ad minus debent esse in ecclesia.

4Pol.l.3.ti.2 Bur.l.3. c.6. Iuo p.3.c.8. Pan.l.2. c.6. rector & minister. ad hoc extr. de vi.&ho.cle. c.3. sic ẽt loquitur decr. hic allegat. proposuit.

m ¶*Domum.*]quam complere debet intra quinque annos,si est oratorium.si est prochotrophium vel xenodochium, intra annum. in auth.de eccle.titu. §. si quis ædificationem.coll.9. Sed quid si episcopus cõsecrat ecclesiam vel fundat non ei assignata dote? “Dicit Baz.quòd episcopus tenetur eã dotare. extr.de præb. c.episcopus. Sed melius est ad hoc tantum fundatores teneri,vt 16.q.7.piæ mentis. & c.si plures.arg. de rit. nupt. qui liberos. Et dicit lex,quòd heres fundatoris tenetur in auth.de ecc. titu. §.si autem. & §. si quis ædificationem rerum.nam & successor episcopi prouidebit clerico ordinato, vt extr.de præb. cum secundum. Vbi tamẽ omnes deficerent,vel si non essent soluendo,tũc dicerem actionem dandam in episcopum.arg.ff.si men. fal.mo. dix. l.3. §.1.ff. de eo per quem fac. est.l.vlt.§.plane.

“ Clerici duo ad minus debent esse in ecclesia.

“ Patroni non exigãt xenia ab ecclesia.

5 Polyc.l.3. tit.16. Anſ. l.6.c.134. Iuo p.3.c.61

n ¶*Consecrata.*]idest, fundata,vel aqua benedicta aspersa.

SI *quis basilicam.*] Casvs. Quidam in possessione sua basilicam construxit , & eam sic consecrari volebat,vt medietas oblationum peruenirent ad ipsum. dicitur ꝙ nullus episcopus debet eam consecrare sub hac conditione.

o¶*Diuidat.*]argum.“ quòd patroni non debẽt accipere vel exigere xenia vel huiusmodi ab ecclesia. ſ. 18. quæst. 2. Eleutherius. & contra. ſ. 10. quæst.1.hanc consuetudinem. & cap.quia sacerdotes. ſ.1.quæst. 4.ecclesia , quæ pactione.

p ¶*Sub tributaria.*]argumen.“quòd non licet dare aliquid ecclesię constructæ vel construendæ etiam possessionem vbi fundata est,in terueniẽte pactione,vt ius patronatus habeat:quia ipso iure ei debetur,etiam si non petat vel in pactum deducat,vt 16.quæst.7.piæ. & c.decernimus.& ca.quicumque.in prædiis tamen collatis potest conditionem apponere , vt auctoritate episcopi tributum aliquod vel censum aliquem debeat inde percipere.extra de iure patr. preterea.2.sed in dote non,vel in manso. arg.10.qu.1.nouerit.extra de censi.sancitum, aliàs si apposita est conditio, quid iuris sit notatur 10. q.1.c.2.Io.

“ Possessio vbi ecclesia est fundata, debetur ipsi ecclesiæ.

SIcut non.] Hæc est quinta pars distinctio. in qua probat quod prius probauerat in parte prima,scilicet quòd nullus debet celebrare nisi in sacratis locis : nisi tempore necessitatis , quo potest celebrari sub aere vel tentorio : non autem in domo , secundum Ioan.de Fan.

Casvs.In his quinque capitulis sequentibus ostenditur quòd Missa non est celebranda nisi in locis sacratis.Probatur ergo hic auctoritate veteris testamenti , quòd Missa celebrari non debet nisi in ecclesiis consecratis ab episcopis, nisi causa necessitatis:sicut nec alij quam presbyteri debent celebrare.Sequentia duo c.patẽt.*Permiserit.* puta in domo non consecrata:in religiosa tamen & de licentia episcopi cum altari viatico.

q ¶*Sicut non alij.*] repetit quod in 1.c.huius dist.dictum est in quinque c.seq.idem in auth.de eccl.tit.§.si quis.coll.9.

r ¶*Delibutis.*]idest,consecratis.

Source : BIU Cujas

" celebrare qñque licet sub dio.

1 Iuo p.2. c.76. aSub.dũmõ sit ibi altare viaticũ consecratũ. aliàs nulla necessitate licet, scd3 H. Deut.12.

b id est, qđ sculpabile é iudicãdũ. 30.q.1. ad limina. Arc.

2 Bur.l.3.c. 56. Iuo p.3. c.59. Pan.l2. c.30.

"Facta per intrusos nõ valent.

c id est, non canonice. sz cõtra. s. 1.q. 1. si q à pseudo. ibi de hoc. Arc.

3 16.q.7. ecclesias. Pol. l.3.tit.4.

4 Pol.l.3.tit. 16. Ansl.l.7. c.132. Burc. l.3.c.59. Iuo p.3.c.62.

5 in epilogo cõcilij Romani, & capi.l.6.c.198

a ¶*Necessitas.*]"quia si necessitas vrgeat, sub dio[a] aut sub tentoriis licet. j.e.dis.concedimus. nisi forte sit oratorium in domo sua, vt j.e.di.c.vnicuique. b ¶*Non oportet.*]C.de sen. & inter. om.iud. cum sententiam. c ¶*Necessitas.*]i.nõ est subiecta humanæ cõstitutioni, immo excusat quod contra eam fit. j.di.4.sanctũ.extr. de re.iu. quod nõ est. sed nulla necessitas excusat in diuina constitione prohibitum, vt 32.q.5.ita ne. verius tamen videtur, ꝙ si oratoriũ sit in domo sua, possit licite ibi Missa celebrari vrgente necessitate. ar.s.e.si quis etiam. vt j.e.di. concedimus. & c. vnicuiq;. d ¶ *Oblationes.*] scilicet Eucharistiæ. e ¶*Licet.*]nisi necessitas cogat[b]. f *Ecclesias.*]idẽ 16. q.7. ecclesias. g ¶*Loca.*] ff. de arbi. si cum dies. §. si arbiter.

Hic ergo.]Casvs. dicitur hic, ꝙ in hac vita est locus merendi & sacrificandi: sed Missę non debent celebrari nisi episcopus consenserit, vel consecrauerit ecclesiam. Seq.c.patet.

h ¶*Vbi agendi.*]s.12.q. 2.tempus. i ¶ *Iusserit.*] s.93.dist. nulla ratione. k ¶ *Regulariter.*] hic colligitur, "ꝙ q̃ fiunt ab hæreticis, intrusis, & irregulariter[c] ordinatis, non habent vigorem: 12.q.2. alienationes. 7.q.1. factus. s. 25.q.1. omne quod. s. 32.q.5. præceptum. l ¶*Tenente.*] videlicet ciuitatẽ. quasi nõ depositio vel suspẽso, vel qui renũtiauerit. ext. de ord. ab epi. qui re. epi. requisiuit.

Solennitates.]hæc est 6. pars dist. in qua probatur, ꝙ si dubitatur vtrum ecclesia sit consecrata, potest consecrari. & hoc probat per duo cap., Ioan. de Fan. Casvs. Dicitur in hoc c. ꝙ solennitates dedicationum ecclesiarũ singulis annis sua die debent celebrari. & si de consecratione ecclesiæ dubitetur, debet cõsecrari: nec hoc habetur pro iteratione. Testibus igitur vel scriptura probetur ecclesia consecrata. m ¶ *Solennitates.*] de anniuersaria solennitate dedicationis ecclesiarum & episcoporum duob. c. ostendit. ꝙtamen dicitur de episcopis, nõ obseruatur hodie nisi à Papa. n ¶*Scriptura.*] arg. qđ cantare, aut sacrificia offerre licet, nisi summa coegerit necessitas[a]. [1] Satius ergo est missam non cantare, aut non audire, quam in illis locis, vbi fieri non oportet[b]: nisi pro summa contingat necessitate: quoniam necessitas [c] legem non habet. Vnde scriptum est [Vide, ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris, sed in omni loco, quem elegerit Dominus Deus tuus.] In domibus tamen ab episcopis, siue presbyteris oblationes[d] celebrari nullatenus licet[e].

¶*Caput hoc in Polycarpo, & apud Anselmum habetur eodem modo atque apud Gratianũ, collectum hinc inde ex verbis primæ illius epistolæ Felicis quarti (cuius pars relata est s. ea. consecrationem. & ca. tabernaculum.) longe aliter dispositis, sed incolumi sententia.*

A ¶Idest, in tabernaculis.] *In epistola, & apud Iuonem hæc non habentur hoc loco, sed paulo superius, neque hoc eodem prorsus modo, sed quomodo sunt reposita s. c. tabernaculum.*

Item ex concilio Triburiensi.[2]

¶ Non nisi in locis sacris Missarum solennia celebrentur. C. XII.

[2] Missarum solennia non vbique, sed in locis ab episcopo consecratis, vel vbi ipse permiserit, celebranda esse censemus.

¶*In concilio Moguntino sub Arnulpho, ca.9. habentur simul verba huius capitis, & capitis, concedimus. infra ead. Verum & Burchardus, & Iuo, qui item vtrumque coniuncte ponunt, citant vt Gratianus,* ex Triburiensi, c.4.

Item Clemens epistola secunda ad Iacobum.

¶Precibus diuinis consecrentur ecclesiæ. C. XIII.

[3] Ecclesias [f] per cõgrua, & vtilia facite loca [g], quæ diuinis precibus sacrare oportet, & in singulis sacerdotes diuinis orationibus Deo dicatos poni, quos ab omnibus venerari oportet, & non à quoquam grauari.

A ¶ Et in singulis.] *Hæc vsque ad ver.* oportet, *addita sunt ex originali, & Polycarpo.*

Idem Clemens epist. 3.

¶Sacrificare, & Missas celebrare non licet, nisi in locis Deo sacratis. C. XIIII.

[4] Hic ergo, ideſt, in præsenti vita positos oportet nos agnoscere voluntatem Dei, vbi & agendi [h], & sacrificandi est locus: quoniam in aliis locis sacrificare, & Missas celebrare non licet, nisi in his, in quibus episcopus proprius iusserit [i], aut ab episcopo regulariter [k] ordinato, tenente [l] videlicet ciuitatem, consecrata fuerint. Aliter enim non sunt hæc agenda, nec rite celebranda.

Item Siluester Papa in generali residens synodo dixit.[5]

¶Abiiciantur sacerdotes, qui in locis non sacratis Missas celebrare præsumunt. C. XV.

[6] Nvllus presbyter Missas celebrare præsumat, nisi in sacratis ab episcopo locis, qui sui particeps de cetero voluerit esse sacerdotij.

Item Felix Papa omnibus orthodoxis, epist. 1.c.1.& 2.

¶Singulis annis dedicationum solennitates celebrentur, & consecretur etiam ecclesia, de cuius consecratione dubitatur. C. XVI.

[6 7] Solennitates [m] dedicationũ Ecclesiarum, episcoporũ [A], & sacerdotum per singulos annos solenniter sunt celebrandæ. ¶De ecclesiarum consecratione quoties dubitatur, & nec certa scriptura [n], nec certi testes [o] existunt, à quibus cõsecratio sciatur, absq; vlla dubitatione scitote eas esse consecrãdas: nec [B] talis trepidatio facit Piterationem: quoniam non monstratur esse iteratum q, quod nescitur factum [r].

¶*Caput hoc confectum est ex verbis eiusdem epistolæ Felicis, cap.1. & 2. omissis nonnullis quæ in sequenti apud Gratianum capite reponuntur.*

A ¶Episcoporum.] *Abest vox ista ab originali Burchardo, Iuone, & plerisque vetustis Gratiani exemplaribus: sed ob glossam non est inducta.*

B ¶Nec talis.] *Iuo, & Pannormia habent fere vt Gratianus*, nec talis trepidatio iterationem incurrit: *& huic lectioni conuenit interpretatio glossæ. Sed in originali, & apud Burchardum legitur*, ne talis trepidatio faciat deteriorationem. *Atque huic lectioni respondent verba* B. *Gregorij libr.12. epist.31. ad Felicem de hac eadem re loquentis*, ne talis, inquit, dubitatio ruina fidelium fiat. *Similis huic sententia* j. *dist.4.c.placuit. his verbis exprimitur*, ne ista trepidatio eos faciat sacramentorum purgatione priuari. *Et est in concilio Carthaginensi quinto.*

Item Gregorius Papa.

¶De eodem, & quòd octo diebus dedicationum solennitas est celebranda. C. XVII.

[8] Solennitates dedicationum Ecclesiarum, & sacerdotum [A] per singulos annos solẽniter sunt celebrandæ: ipso Domino exemplum [s] dante, qui ad festum dedicationis tẽpli, omnibus id faciendi †dans formam, cum reliquis populis eamdem festiuitatem celebraturus venit, sicut scriptum est [Facta [t] sunt Encænia [u] in Hierosolymis, & hiems erat, & ambulabat Iesus in templo in porticu Salomonis.] Quòd autem octo diebus Encænia sint celebranda, in libro Regum, perlecta † dedicatione templi reperietis.

¶*Repetitur in hoc capite prior pars antecedentis vsque ad versi.* celebrandæ: *ac deinde subiiciuntur verba illa epistolæ Felicis, quæ ibi erant omissa. Gregorius autem, quem hic Gratianus citauit, libr. 12. epistola 31. habet quidem nonnulla ad ecclesiarum dedicationes pertinentia. Sed ea magis videntur conuenire cum superiore ca. in vers.* De ecclesiarum consecratione.

A ¶Et sacerdotum.] *Hæ duæ voces in aliquot vetustis non leguntur.*

Item ex concilio Meldensi, c.8.

testib. vel scriptura ꝓbari nõ potest, pro infecto haberi debere. C. com. diui. si maior. contra. C. fam. erc. nõ ideo. contra. C. de rei ven. indicia[d]. contra. etiam si inueniãtur in libris ecclesię, credendum est, vel in lapide. ar. 24.q.2. sane. in pr. Dic scripturam in certis casib. requirendã. 2.q.1. legũ. vel appellatione scripturæ & testium omnes probationes intelliguntur. o ¶*Nec certi testes*]vel testis vnus, sicut contingit in baptismo. j. dis. 4. paruulos. Super hoc enim facto crederetur vni testi, nisi inde verteretur contentio, & sufficit ibi testimoniũ de auditu. arg. 22.q.5.hoc videtur. extra de testi. cog. peruenit. ff. de aq. plu. arc. in summa. §. idẽ Labeo. p ¶*Facit.*] & dicit episcopus, Si consecrata es, nõ reconsecro. sed si non, &c. de bap. & eius effect. c.2.

q ¶*Iteratum.*] not. id, quod non apparet, dicitur nõ esse. ff. de cõtrahen. emp. in lege. r ¶*Factum.*]ar. contra clandestina cõiugia, s. quod taliter cõtrahentes possunt cum aliis contrahere, cum talia coniugia sint incerta, vt 30.q.5.§. his ita. & 68. dist. presbyteri.

Solennitates.]Casvs. Quòd solennitates dedicationũ ecclesiarum debeant singulis annis fieri, ꝓbatur auctoritate Domini, q Hierosolymis cum populis dedicationem tẽpli celebrauit: & ibi eucęnia, i. festiuitates dedicationum octo diebus celebrauit: sicut legitur in lib. Regum. Et not. ꝙcum ecclesia primo dedicatur, debet fieri celebratio octo diebus: sed non fit propter negligẽtiam cleri corũ, sicut Hug. dicit. s ¶*Exemplum.*] nã ei[e] operatio nostra est lex actio, vt s. 2.q.1. Deus. t ¶*Facta.*]" ter fuit tẽplum cõsecratum. Primo in Septẽbri, vt s. e.c.1. Secundo in Martio sub Dario. ar. 1.q.1. propheta. Tertio sub Iuda Machabæo in Decembri. Et ideo dicit hic, hiems erat. v ¶*Encænia.*]i. innouationes. nam encæniare est nouam rem in vsum ducere. & ẽ vulgare campaniæ iuxta Romam.

6 Poly.ibid. Ansl.l.7.c.133

d Dic ẽt, ꝙ ꝓ indicia ꝓbatur. vt le. & no. ext. đ cle. peregr. c.2. Arch.

7 Poly.ibid. Ansl.l.5.c.24 Bur.l.3.c.58 Pan.l.2.c.11. C.2.

8 Ansl.l.5.c. 24. Iuo p.3. c.24. Pann. l.2.c.10.

†*al. faciendo*

"Templum Hierusalem ter consecratum fuit Ioan.10.

3.Reg.8. 2.Par.7.

†*al. peracta*] *al. perfecta*

Source : BIU Cujas

Ecclesiæ.] Hæc est 7. pars, in qua probatur p 7.c. quod si ecclesia fuerit execrata, debet consecrari. hodie tamē non cōsecratur: sed recōciliatur per episcopum cū aqua per illum benedicta, & nō per alium: nisi caderet. ext. e. ti. c. 1. 2. 3. & vlt. Io. de Fan. Casvs. His 7. c. ostenditur quib. casib. ecclesiæ debeant recōsecrari, & patet hoc c.

" Ecclesia in 6. casibus est reconsecranda. 1 Pol. l. 3. tit. 16. Burc. l. 3. c. 10. Iuo p. 3 c. 11. Pan. l. 2. c. 18.

a ¶ *Vel altaria*] his 7. c. "docetur quib. casib. ecclesiæ sunt reconsecrandæ. & assignāt quidam sex casus. Vnus qñ dubitatur de cōsecratiōe, vt hic c. 1. Itē qñ motum est altare maius[a]. Item propter homicidium. Itē quādo ē exusta[b]: aut si parietes de nouo sunt funditus reparati. Itē propter adulteriū, vt traditur j. ea. c. si motū. & c. seq. & c. de fabrica. Alij dicūt quod quandiu maius altare est immotum, i. ꝙ nec tabula altaris vel moueatur vel enormiter frangatur: licet etiam parietes ecclesiæ funditus perirent, non tamen ecclesia sit recōsecranda, vt j. e. de fabrica. Alij dicūt, quib. concordat H. "ꝙ alia sit consecratio ecclesiæ, alia altaris. & si altare, i. tabula superior mouetur, vel enormiter lædatur: ipsum altare tm̄ cōsecretur, & nō ecclesia, vt extr. de consec. ec. vel alta. ad hæc. Similiter si ecclesia destruitur, & nō altare: tunc ecclesia reconsecretur, & non altare. sed propter adulterium vel homicidiū non reconsecretur ecclesia, vt ext. de cons. ec. vel alta. ppositi. ext. ð adul. significasti

a j. e. si motum.
b j. e. ecclesias.
2 Pol. l. 3. ti. 5 Anſ. l. 5. c. 13 Bur. l. 3. c. 11. Iuo p. 3. c. 13 & 14. Pann. l. 2. c. 20. 21.

3 Dist. 68. c. 3

" Cōsecratio ecclesiæ & altaris est diuersa.

b ¶ *Quæ ambigua.*] s. dist. 68. §. quod ergo. ideſt, de quarum cōsecratione ambigitur.

4 Pol. l. 3. ti. 4 Anſ. l. 5. c. 22 Bur. l. 3. c. 32 Iuo p. 3. c. 37

c ¶ *Superflua.*] in quibus reliquiæ nō sunt. j. e. placuit vt altaria.

SI *motum.*] Casvs. Dicitur hic, quod si maius altare motū fuerit, vel ecclesia polluta fuerit adulterio, vel homicidio, debet iterum consecrari. sed si tantum parietes mutentur, debent iterum sale exorcizari.

d ¶ *Altare.*] i. mensa principalis altaris. nam tabula consecrata de loco ad locum mouetur, nec tamen reconsecratur, vt j. e. cōcedimus.

" Altare qñ est reconsecrandum.

quod intelligo cum non est affixa tabula. " Item hoc intellige de altari, ad cuius honorem ecclesia est consecrata: & quod dicit, si motum, i. mutatum, ita ꝙ formam amisit per diminutionem vel augmentum, cum forma rei sit esse rei. ar. 10. q. 2. hoc ius. Idem est si est enormiter fracta tabula, vltra. s. medietatem, tunc cōsecrandum est altare, ext. de conse. ec. vel alta. c. 3. consecratio autem ipsius altaris

c istud & qđ j. px. sequitur fuit snīa H. q ét đt ꝙ ét particulatim oēs inferiores lapides pñt renouari, & alij immitti & ñ execratur altare, dūmō mēsa & lapides eā tangētes remaneant immoti. Ar.

præsertim intelligitur esse in coniunctione mēsæ, s. lapidis superioris, structuræ inferioris[c]. ergo si mēsa fuerit mota, vel aliquis de inferiorib. lapidibus tangens ipsam, execraretur altare, & est reconsecrandum. si autem sit aliquod aliud additamentū altario, nō ob hoc execratur, sed sacrum trahit ad se non sacrum, ar. ext. de conse. ecc. vel alta. c. 3. dum tamen non immutetur multum coniunctio mensæ & structuræ inferioris.

e ¶ *Ecclesia.*] id est, altare secundum H. & sic exponitur 1. q. 3. quæsitum. non enim, vt dicitur, propter altaris motionem reconsecranda esset ecclesia, vt ext. de conse. ec. vel alta. ad hæc. Alia enim consecratio ecclesiæ, alia altaris: & hæc sine illa sæpe fit. Alij intelligūt prout littera sonat.

f ¶ *Mutantur.*] & non funditus secundum H. B. autem dicit quòd etiam funditus altari amoto.

g ¶ *Consecretur.*] ideſt, mundetur per asperſionem, vt ext. de conse. ecc. vel alt. proposuisti. & de adul. significasti.

Ecclesiis.] Casvs. Statuitur quod sicut infans non debet iterum baptizari, sic ecclesia iterum consecrari non debet: nisi fuerit exusta, vel homicidio vel fornicatione polluta: dummō in forma ecclesiæ fuerit cōsecrata. Sequentia tria c. plana sunt, quæ loquuntur de ecclesiis non in forma ecclesiæ consecratis. " *Deleuit*, ideſt, abluit, & in forma ecclesiæ consecrauit.

" j. c. agapitus.

¶ Consecrentur ecclesiæ, de quarum consecratione dubitatur. C. XVIII.

7 [1] ECclesiæ, vel altaria [a], quæ ambigua [b] sunt de consecratione, consecrentur: & superflua [c] altaria destruantur.

Item Iginus Papa.

¶ Quando ecclesia est iterum consecranda, & salibus tantum exorcizanda. C. XIX.

8 [2] SI motum fuerit altare [d], denuo consecretur ecclesia [e]: si parietes mutātur [f], & non altare, salibus tantum exorcizetur. Si homicidio, vel adulterio ecclesia violata fuerit, diligentissime expurgetur, & denuo consecretur [g].

Item ex Nicæno concilio. [3]

¶ Ecclesia semel Deo consecrata, quando est iterum consecranda. C. XX.

ECclesiis semel Deo consecratis, non debet iterum consecratio adhiberi, nisi aut ab igne exustæ [h], aut sanguinis effusione, aut cuiuscumque semine [i] pollutæ fuerint: quia sicut infans à qualicumque sacerdote in nomine patris, & filij, & spiritus sancti semel baptizatus, nō debet iterum baptizari [k], ita nec locus Deo dicat [g], iterum consecrandus est, nisi prò pter eas causas, quas superius nominauimus: si tamē fidem sanctæ Trinitatis tenuerint, qui eū consecrauerunt.

Item Ioannes Papa episcopis Italiæ.

De eodem. C. XXI.

4 ECclesias Arianorum [l], vbi cumque inueneritis, catholicas eas diuinis precibus, & operibus [m] absque vlla mora consecrate [n]: quia & nos, quando fuimus Constantinopoli tam pro [A] religione catholica, quàm pro Theodorici regis causa negotij, suadente, atque hortante, Arianos extirpāte piissimo, atque Christianissimo Iustino orthodoxo Imperatore, quascumque illis in partibus eorum ecclesias reperire potuimus, catholicas eas, Domino opem ferente, consecrauimus.

A ¶ Pro religione.] *Locupletatus est hic locus in ipsa epistola, Burchardo, & Iuone.*

Item in dialogo Gregorij, lib. 3. c. 30. [5]

De eodem. C. XXII.

6 [A] Rianorum [o] ecclesia in regione vrbis illæ, quę suburra dicitur, cum clausa vsque ante biennium permānsisset, placuit, vt in fide catholica (introductis illuc beati Sebastiani, & sanctæ Agathæ virginis [A], & martyris reliquiis) dedicari debuisset: quod & factum est.

A ¶ Virginis, &.] *Absunt hæ duæ voces à pleriſque manuscriptis, & Polycarpo. In ipso dialogo legitur*, B. Stephani, & sanctæ Marthæ martyrum. *Sed in lib. 3. reg. epist. 19. ecclesia hæc vocatur ecclesia Sanctæ Agathæ. Apud Ioannem vero diaconum, l. 2. c. 31. est.* Sancti Sebastiani, & sanctæ Agnetis † martyrum.

Item. [B]

B ¶ Item.] *Antea sequebatur*, Agapitus Papa. *quæ voces temere ex capite ipso irrepserant in titulum, & absunt ab aliquot manuscriptis. Extat autem caput hoc in antiquo codice Regesti Gregorij primi in extremo in scripto quodam*, de moribus, vita & morte Agapiti primi Papæ, *in bibliotheca Vaticana.*

C. XXIII.

AGapitus Papa vas catholicum, Euangelij tuba, præco iustitiæ [p], sacra altaris, sedisque velamina sacrilegis Anthimi infecta fabulis [q], suis catholicis precibus deleuit† [r].

Itē Vigilius Papa ad Eutherium, epi. 1. c. 4.

¶ De eodem. C. XXIIII.

7 [D] E fabrica [s] vero cuiuslibet ecclesiæ, si diruta fuerit,

h ¶ *Exustæ.*] pro maiori parte: aliàs secus. ar. ff. de contrah. emp. domū. cum, sita comburitur ꝙ destruatur vel decrustatur interius & exterius: tunc execratur. " consecratio enim ecclesiæ maxime consistit in vnctione exteriori, & cō iunctione & dispositione lapidum.

" cōsecratio ecclesiæ in quo cōsistit

i ¶ *Semine.*] per coitū emissum per adulterium, vel per fornicationem. Nam si per somnium, vel coitum cum vxore emittitur, non ideo reconsecrabitur ecclesia, secundum H.

5 Et Diaconus in vita, lib. 2. c. 31.

Additio. Idem sentit hic Lau. sed Ioan. de Fan. contra: cum littera indistincte dicit, cuiusque. sed male dicit secundum Hug. quia non est ibi fornicatio vel adulterium. s. ca. prox.

6 Poly. ibid. Anſ. l. 5. c. 26

k ¶ *Baptizari.*] s. dist. 68. sicut. s. 32. q. 7. quē admodum. j. dist. 5. dictum est. s. 1. q. 1. hi q. & j. di. 4. hi qui apud. C. de sac. bap. l. 1. " si tamen in fide sanctæ Trinitatis ecclesia ab eis consecrata sit, reconsecranda non est. Sed qui tenent, quod ecclesia in forma ecclesiæ consecrata ab hæreticis, non sit reconsecranda: sic exponunt quod si cōsecrauerunt in illa forma, quæ prætendat fidem sanctæ Trinitatis. Sequentia vero c. intelliguntur in eo casu quando Ariani non consecrant ecclesias in forma ecclesiæ. nā quidam eorum faciebant sacramēta in forma ecclesiæ, & quidam non: quod habetur in illo §. 1. q. 1. sed

† al. Agathæ

" Ecclesia ab hæretic. consecrata, an sit reconsecranda.

† al. eluit

7 Pol. l. 3. ti. 6 Anſ. l. 5. c. 81 Bur. l. 3. c. 62 Iuo p. 3. c. 25 Pan. l. 2. c. 14

notandum. & c. si quis confugerit. & c. Arianos.

l ECclesias.] ¶ *Arianorum.*] quia non in forma ecclesiæ consecratæ erant, vt 1. q. 1. Arianos. & ita intellige c. seq.

m ¶ *Precibus & operibus.*] tangit consuetudinem Orientalis ecclesiæ, quæ Arianos chrismatis vnctione susçipit, vt j. di. 4. ab antiqua. secus autem Occidentalis agere consueuit, vt in prædict. c.

n ¶ *Consecrate.*] non erant cōsecratæ nisi essent consecratę in forma ecclesiæ, vel quoniam absque reliquiis ecclesias consecrabant, & ideo ecclesiæ consecratæ non erant, sed reconsecrabantur, vt j. ca.

A Arianorum.

Rianorum.] j. dist. 4. ab antiqua.

p AGapitus.] ¶ *Præco iustitiæ.*] " Præconis enim officium susçipit quisquis ad sacerdotium accedit, vt s. 43. dist. sit rector.

" Sacerdos pconis officiū susçipit.

q ¶ *Fabulis.*] fabulis dicit, quia præter formam ecclesiæ.

r ¶ *Deleuit.*] ideſt, purgauit.

De fabrica.] Casvs. H. sic ponit hunc casum. Duæ quæstiones siue consultationes factæ fuerunt Vigilio Papæ. Prima est, an ecclesia quondam consecrata debeat denuo consecrari si eius fabrica diruta fuerit & reparata. Secunda est, an ecclesia consecrata si de altari reliquiæ ablatæ sunt, iterum debeat consecrari. Primæ quæstioni respondet dicens, quòd non debet ecclesia iterum consecrari, sed cantari debet ibi Missa & erit loco consecrationis. Secundæ respondet dicens, quòd reliquiæ debent ibi reponi: & ecclesia, ideſt, altare vnde fuerunt ablatæ, denuo consecrari. Ponit ergo in principio quæstiones: & postea subiicit solutiones, & dicit H. *in eo loco*, ideſt, altari.

s ¶ *De fabrica.*] scilicet quæsitum est.

Source : BIU Cujas

a ¶*Instauranda.*]i. reconsecranda. de reconsecranda enim q̄rebatur.
b ¶*Sanctuaria.*]ideſt, reliquiæ ſanctorum, vel altaria.
c ¶*Non fuerint.*]dimiſſa: quia inde erant ablatæ reliquiæ[a].
d ¶*Officere.*]quia ex quo ſemel conſecrata fuit, ſemper manſit.
e ¶*Scimus tantum eſſe.*] ideſt, obtinere vicem conſecrationis, ideſt, reconciliationis.
f ¶*Et ideo ſi qua.*] modo melius aperit quæ ſtiones.
g ¶*Innouata.*]ſ. hoc intelligit H. cum non ſimul, ſed ſucceſſiue parietes deſtructi ſunt, & ſucceſſiue reparati[b], tunc. n. eccleſia intelligitur eadem. arg. ff. de lega. 1. l. quod in rerum natura. ff. de iudic. proponebatur. ſecus vero ſi ſimul parietes funditus corruent, quia tunc conſecranda eſt ſecundū eum, licet altare motum non ſit: quia alia eſt conſecratio eccleſiæ, alia altaris. hic ergo arguitur quod eadem ſit eccleſia poſt reparationem, cū non recōſecretur. ſed contradicit lex ff. de ver. ob. inter ſtipulantem. §. ſacram. quæ diſtinguit inter domum & nauem. & videtur velle, q̄ eadem ſit nauis poſt refectionem, ſed nō eadem domus. ſed poteſt dici q̄ aliud ſit in eccleſia quā in domo priuata: quia eccleſia naui comparatur. 24. q. 1. non turbatur. 40. diſt. ante omnia. ſed ſi ſubtiliter volumus procedere, nō eſt eadē eccleſia, ſed vtilitas exigit vt eadē cēſeatur: ne videlicet ſacramentum conſecrationis iteretur. ar. ff. de ſer. vr. præ. l. ſeruitutes. §. ſi ſublatū.
h ¶*Totius.*]ideſt, perinde eſt veneranda ac ſi tota cōſecrationis ſolennitas eſſet adhibita.
i ¶*Si vero.*] quaſi dicat prædicto caſu nō debent reconſecrari: ſed in iſto ſic, ſcilicet cum mouetur altare.
k ¶ *Ablata ſunt.*] moto altari.
l ¶*Sanctificationis.*] id eſt, aſperſionis aquæ tantum, & Miſſæ celebratione, cum altare nō fuerit motum, ſed reliquiæ ſunt ablatæ.

instauranda[a], & ſi in eo loco conſecrationis ſolēnitas debeat iterari, in quo ſanctuaria[b] nō fuerint[c], nihil iudicamus officere[d], ſi per eam minime aqua exorcizata† iactetur: quia cōſecrationem cuiuſlibet eccleſiæ, in qua ſpiritus ſancti arrha† non ponitur, celebritatem ſcimus[e] tantum eſſe miſſarū: & ideo, ſi qua[f] ſanctorum baſilica à fundamentis etiam fuerit innouata[g] ſine altaris[A] motione, ſine aliqua dubitatione, cum in ea fuerit miſſarū ſolennitas celebrata, totius[h] cōſecrationis† ſanctificatio implebitur. Si vero[i] ſanctuaria, quæ habebat, ablata ſunt[k], rurſus eorum repoſitione, & miſſarum ſolēnitate reuerentiam ſanctificationis[l] accipiet.

¶ *Tribuebatur Iuliano: ſed ex vetuſtis exemplaribus reſtitutum eſt Vigilio, apud quem extat, & ex ipſo citant Burchardus etiam, & Iuo.*

A ¶Sine altaris motione.] *Abſunt hæc ab originali, Burchardo, & Iuone. Sed exponuntur in gloſſa. Alia vero nonnulla ſunt emendata.*

Item ex decretis Hormiſdæ Papæ, c. 10.[1]

¶Abſque epiſcopi permiſſu in eccleſia cōſecrata non erigatur altare.

C. XXV.

8[2] NVllus presbyter[m] in eccleſia conſecrata aliud altare erigat, niſi quod ab epiſcopo[n] loci ſanctificatū[A] eſt, vel permiſſum: vt ſit diſcretio inter ſacrū & non ſacrum: nec dedicationem fingat[o], niſi ſit. Quod ſi fecerit, ſi clericus eſt, degradetur[p], ſi vero laicus, anathematizetur.

A ¶ Sanctificatum.] *Iuo habet*, ab epiſcopo loci, vel eius miſſo ſanctificatum eſt: vt ſit diſcretio, &c. *Polycapus, & Burchardus.* ab epiſcopo loci, vel eius permiſſu ſanctificatum eſt, vt ſit, &c.

Item ex concilio Africano, c. 50.[3]

¶Euerſantur altaria, quæ ſine ſanctorum reliquiis eriguntur. C. XXVI.

4 PLacuit, vt altaria, quæ paſſim ¶ per agros, & per vil-

las†, tamquam memoriæ martyrum conſtruuntur, in quibus nullum corpus, aut reliquiæ[r] martyrum conditæ probantur, ab epiſcopis, qui locis eiſdem prę̄ſunt, ſi fieri poteſt, euertantur. Si autem hoc propter† tumultus[s] populares non ſinitur, plebes tamen admoneantur, ne illa loca frequentēt: vt, qui recte ſapiunt, nulla ibi ſuperſtitione deuicti teneantur. Et omnino nulla memoria martyrum probabiliter[t] acceptetur, niſi vbi corpus, aut reliquiæ certæ ſunt, aut origo alicuius habitationis[u], vel poſſeſſionis, vel paſſionis fideliſſima origine[x] traditur. Nā quę per ſomnia, & p̄ inanes quaſi reuelationes, quorumlibet hominum vbicumque conſtituuntur altaria, omnino reprobentur.

Item ex concilio Aurelianenſi, c. 3.

¶Non eſt conſecranda eccleſia, in qua paganus ſepultus inuenitur.

C. XXVII.

j[5] ECcleſiam, in qua paganus ſepultus eſt, non liceat conſecrare[y], neque miſſas in ea celebrare[z], ſed iactari foras, & mundari oportet.

Item ex concilio Agrippinenſi.[6]

¶De eccleſia, in qua cadauera fidelium, vel infidelium ſepeliuntur.

C. XXVIII.

ij[7] ECcleſiam, in qua[a] mortuorum cadauera infidelium ſepeliuntur, ſanctificare[b] nō licet: ſed ſi apta videtur ad conſecrandum, inde euulſis[c] corporibus, & raſis[d] parietibus, vel tignis† eius loci, reę̄dificetur[e]: ſed ſi hęc conſecrata ante fuerit, miſſas in ea celebrare licet: ſi tamē fideles[f] fuerint, qui in ea ſepulti ſunt.

Item ex conc. Martini Papæ [Bracharenſis, c. 68. & 69. ſynod. græcarum.]

¶Super monumenta in campo non diſtribuantur myſteria.

C. XXIX.

NOn oportet clericos igna-

1 Cap. l. 6. c. 199.
2 Pol. l. 4. tit. 31. Burc. l. 3. c. 17. Iuo p. 3 c. 20.
3 Et i Carth. 5. c. 14.
4 Anſ. l. 5. c. 14. Burc. l. 3. c. 54. Iuo p. 3. c. 57. Pan. l. 2. c. 28.
5 Burc. l. 3. c. 13. Iuo p. 3. c. 15. Pan. l. 2. c. 22.
6 Cap. l. 5. c. 48.
7 Burc. l. 3. c. 38. Iuo p. 3. c. 43. Pan. l. 2 c. 23.

a Sub. vel al taria deſtructa. d vtroq; enim pōt intelligi.
“ Eccleſia ſucceſſiue reparata nō eſt reconſecranda.
† *al. benedicta*
† *ara*] orig. & collect.
b Sicut ſucceſſiue & particulatim deſtruebātur ſcdm Hug. q̄rit hic: Quid ſi eccleſię cōſecratæ i lō gitudine vel latitudine, vel altitudine adiicitur Reſp. ſi cōſecrabitur: qa ſacrū trahit ad ſe nō ſacrū. extr. de cōſ. eccl. vel alta. c. 3. ſed aqua exorcizata aſpergatur, ſecūdùm Hug.
† *al. totius ſanctificatio conſecrationis implebitur*] orig. Iuo. Burch. Pann.
“Gerens ſe pro milite qui nō eſt, punitur.

Nullus presbyter.] Hæc eſt 8. pars diſt. in qua ponit quid iuris ſit de hymnis vel oratoriis quibus mortui ſepeliebantur: & probat par 11. cap. quod nullus debet per ſe ponere altare, nec celebrare in oratoriis ſine licentia epiſcopi. Io. de Fan.

Casvs. Dicitur hic, quòd in eccleſia conſecrata non debet fieri altare niſi quod epiſcopus loci conſecrauerit, vel cōſecrari permiſerit: nec de eccleſia non conſecrata debet quis dicere conſecratā. quod qui fecerit, ſi clericus eſt, degradetur: ſi laicus, anathematizetur.

m ¶*Nullus presbyter.*]vbi altaria ſint erigēda, & qualia eſſe debeāt: & quas eccleſias liceat conſecrare: & in quibus liceat miſſas celebrare, quibus ex cauſis loca ſanctorum liceat mutare, xj. c. oſtendit.
n ¶*Ab epiſcopo.*]ſ. diſt. 58. quamuis.
o ¶ *Fingat.*] vt dedicatum dicat eſſe quod non eſt, vel reliquias dicat eſſe, quæ non ſunt.
p ¶*Degradetur.*] ar. eos eſſe deponendos ab ordinibus, qui fingunt vel dicunt, ſe habere ordines cum non habent. ext. de cle. non ord. mi. c. 1. ſ. 50. diſt. ex pœnitentibus. ſ. diſt. 52. ſolicitudo. “ & ſic punitur qui ſe gerit pro milite, qui non eſt miles. ff. ad l. Corn. de fal. eos. §. qui ſe pro milite geſſit.

a ¶*Eccleſiam in qua.*]non conſecrata.
b ¶*Sanctificare.*]ante eiectionem.
c ¶*Euulſis.*] auctoritate epiſcopi vel principis tantum. ff. de reli. oſſa. & j. e. corpora.
d ¶*Et raſis.*]ideſt, dealbatis. nam mutata forma interimitur ſubſtantia rei. ff. ad exhi. Iulianus. §. ſed & ſi quis.
e ¶*Reædificetur.*]ideſt, ipſa raſura debet dealbari.
f ¶*Si fideles.*]vbi autem diſcerni non poſſunt fideles ab infidelibus neutris ſunt exhumandi, ext. de ſepul. ſacris.

Non oportet.]Casvs. Prohibetur hic ne miſſæ ſuper monumenta mortuorum celebrentur, nec ibi apponantur Chriſti ſacramenta, ſ. corporis & ſanguinis ſui: nec liceat Chriſtianis prandia ad defunctorum ſepulchra deferre, vel mortuis ſacrificare. Reprehendit prauam conſuetudinem clericorum & laicorum. ſolebant enim ſingulis annis certa die offerre eleemoſynas ſuper tumulos ſuorum mortuorum, & clerici illuc euntes ſecum portabāt ſacramenta corporis & ſanguinis Chriſti: & ſup tumulos eas diſtribuebant. Et hęc conſuetudo facta fuit à gentib. qui ſingulis annis menſe Februarij die certo epulas offerebant ſuper tumulos ſuorū mortuorū, quorū animas

q ¶*Paſſim.*]non in eccleſiis, ſed paſſim per agros. † *al. vineæ*] *al. vias*
r ¶*Reliquiæ.*]argu. ſine reliquiis eccleſiā non eſſe conſecrandam, vt ſ. e. diſt. de fabrica. & tamen ſufficit corpus Domini.
s ¶ *Tumultus.*] ar. aliquid eſſe poſtponendum propter tumultum & ſcandalum: vt 50. diſt. vt conſtituere tur. & ca. de his vero. ſic. ff. de ſic. l. pen. † *al. per*
t ¶*Probabiliter.*]ideſt, ſolenniter.
v ¶*Habitationis.*]quia homo ſanctificat locum. 40. diſt. multi.
x ¶*Origine.*]ar. originē rei & principium ſpectandum[c]: vt ſ. 16. q. 3. ſi ſacerdotes. ſ. 1. q. 1. principatus.
c De hoc plene nota. ext. de elec. dudū. j. Arc.

E *Eccleſiā in qua.*]
y ¶*Conſecrare.*] Ante electionē cadaueris ipſius pagani.
z ¶ *Celebrare.*] huius cōſtitutiōis ratio eſt, quia infideles viui ab eccleſia repelluntur: vt 21. diſt. cleros. & di. 25. perlectis. ergo mortui qa quib. viuentib. eccleſia non communicat, & mortuis communicare non pōt: vt 24. q. 2. c. 1. “ Sed quid dices de muliere prægnante mortua? q̄dā[d] dicūt, q̄ ſepelietur in eccleſia: quia fœtus eſt pars ventris. j. diſ. 4. ſi quid. ff. de ven. inſp. l. 1. §. 1. conſueuit tamē aperiri, & fœtus extrahi, & extra cœmeteriū ſepeliri. ad hoc facit ca. ext. de ſepul. ſacris.

E *Eccleſiam in qua.*] Casvs. In eccleſia non conſecrata in fidelium corpora erāt ſepulta. Dicitur hic q̄ non debet conſecrari niſi pri[e] extractis corporibus, & raſis: tignis & parietibus fuerit reparata. vbi vero infideles non ſunt ſepulti ſi eccleſia conſecrata eſt, ibi poterit miſſa celebrari.
† *al. vel lotis lignis*

Source : BIU Cujas

animas credebant circa tumulos conuerſari: & inde refici. ſed dæmones eas de nocte conſumebant. & propter hanc conſuetudinem extirpandam eccleſia inſtituit vt eo die quo talia fiebant, celebretur feſtum Dei in cathedratione Petri. Hic eſt caſus. H.

a ¶ *Ignaros.*] id eſt, imperitos.

b ¶ *Miniſteria.*] id eſt, Miſſam celebrare ſuper ſepulchrum.

†*al. myſteria*

ros [a], & præſumptores ſuper monumenta in campũ miniſteria † [b] portare, aut diſtribuere ſacramenta, ſed aut in eccleſia, aut in baſilica, vbi martyrũ reliquiæ ſunt depoſitæ, ibi p defunctis oblationes offerri. ¶ [1] Nec liceat Chriſtianis prandia ad defunctorũ ſepulchra deferre, & ſacrificare mortuis.

Item ex concilio Triburienſi. [2]

¶ Quomodo in eccleſia combuſta miſſa poſſit celebrari. C. XXX.

[3] CONcedimus etiam, vt ſicubi (quod peccatis noſtris exigentibus per plurimum eſt factũ) à Normanis, & Sclauis †, ab Vngaris †, & à malis Chriſtianis, ſeu alio qualicumque modo eccleſiæ fuerint incenſæ, & combuſtæ, in capellis [c] cum tabula conſecrata miſſas interim celebrari permittimus [d], donec eccleſię ipſæ reſtaurari queant. In itinere vero poſitis, ſi eccleſia defuerit, ſub dio [e], ſeu in tentoriis, ſi tabula altaris conſecrata, ceteraque ſacra miniſteria ad id officium pertinentia ibi affuerint, miſſarum ſolennia celebrari concedimus: aliter omnino interdicimus.

¶ *De hoc c. not. eſt* ſ. *ad c. Miſſarum ſolennia.*

Item ex concilio Epaunenſi, c. 26. & 27.

¶ *Iuo citat, vt vulgata Gratiani exemplaria,* ex concilio Hipponenſi. *Sed ex Burchardo, & vetuſtis Gratian. codicibus reſtitutum eſt,* Epaunenſi. *ex cuius 27. & 28. capitibus confectum eſt.*

¶ Chriſmate non vngantur altaria, niſi fuerint lapidea. C. XXXI.

[4] ALtaria [f], ſi non fuerint lapidea, chriſmatis vnctione non conſecrentur [g]. Ad celebranda autem diuina officia ordinem, quem Metropolitani [h] tenẽt, com prouinciales obſeruare debebũt.

Item ex concilio Agathenſi, c. 14.

¶ Chriſmatis vnctione, & ſacerdotali benedictione ſacrentur altaria. C. XXXII.

[5] ALtaria placuit non ſolum vnctione chriſmatis, ſed etiam ſacerdotali benedictione ſacrari.

Item ex concilio Aurelianenſi, c. 3.

¶ *Burchardus etiam, & Iuo citant ex concilio Aurelianenſi. Ipſa quidem ſententia habetur in capitul. l. 5. c. 230. & li. 6. c. 101. & nouel. 58. apud Iulianum anteceſſorem in extremo.*

¶ In priuatis oratoriis licet orare, ſed non miſſam celebrare. C. XXXIII.

[6] VNicuiq; fidelium in domo ſua oratorium [i] licet habere, & ibi orare: miſſas autem ibi celebrare non licet [k].

Item ex ſexta ſynodo, c. 31.

¶ In priuatis oratoriis abſque conſenſu epiſcopi nullus miniſtrare præſumat. C. XXXIIII.

CLericos [l], qui miniſtrãt, vel baptizant in oratoriis, quæ intra domos ſunt, cum conſenſu epiſcopi loci hoc facere præcipimus. Si quis vero hoc non obſeruauerit, deponatur.

Item ex concilio Agathenſi, c. 21.

¶ Qui extra parochias habent oratoria, his diebus ad parochias redire cogantur. C. XXXV.

[7] SI quis etiã [m] extra parochias, in quibus legitimus eſt, ordinariuſque cõuentus, oratorium [n] in agro habere voluerit, reliquis feſtiuitatib⁹, vt ibi miſſas audiat †, propter fatigationem [o] familiæ, iuſta ordinatione permittimus. Paſcha verò, Natali Domini, Epiphania Domini, Aſcenſione Domini, Pentecoſte, & Natali ſancti Ioannis Baptiſtę, & ſi qui maximi dies in feſtiuitatibus habentur, non niſi in ciuitatibus, aut in parochiis audiant †. Clerici vero, ſi qui in feſtiuitatibus, quas ſupra diximus (niſi iubente, aut permittente epiſcopo) miſſas celebrare † voluerint, cõmunione priuentur.

Item Auguſtinus.

¶ Quibus ex cauſis loca ſanctorum mutanda ſint. C. XXXVI.

[9] [8] TRibus ex cauſis loca ſanctorum tranſmutanda ſunt. Prima, cum neceſſitas perſecutorum loca eorum grauauerit. Secunda, cum difficultas P locorum fuerit. Tertia, cum malorum ſocietate grauantur.

Item ex concilio Moguntinenſi 1. c. 51.

¶ Quando alicui corpora ſanctorum de loco ad locum transferre non licet. C. XXXVII.

[9] CORpora ſanctorum de loco ad locum nullus transferre præſumat ſine conſilio q principis [r], vel epiſcoporum, ſanctæque ſynodi licentia.

Item Hyginus Papa.

¶ In vſus laicorum non conuerti licet ligna eccleſiæ dedicatæ. C. XXXVIII.

10 [10] LIgna [s] eccleſiæ dedicatæ [A] non debent ad aliud [t] opus iungi, niſi ad aliam eccleſiam: vel igni ſunt comburenda, vel ad profectum [u] in monaſterio † fratribus: in laicorum [x] verò vſum † non debent admitti.

A ¶ Dedicatæ.] *Antea legebatur & in rubrica,* dedicata. *Emendatum eſt hoc, ſicut & alia nonnulla ex vetuſtis exemplaribus,* Burquæ ſemel conſecrata ſunt non debere redire in vſus laicorum. ſ. 19. q. 3. quæ ſemel. 17. q. vlt. quæſti ſunt. arg. contra. ſ. diſt. 54. ex antiquis. & c. ſi ſeruus. & c. frequens.

a Vel dic q capella pro eccleſia dicta eſt, quaſi capiẽs laos, i. populũ vel laudem. vel quaſi cãpanã, q̃a paucos capiat, ſecdm Pap.

4 Burc. l. 3. c. 25. Iuo p. 3. c. 30. Pann. l. 2. c. 32.

b Hoc verũ eſt, nam eſt de cupreſſo Gen. 14. & hęc Antiph. ſ. Exeit Iacob, &c. cantatur in cõſecratione altaris. Arc.

5 Polyc. l. 3. tit. 4.

d ſ. c. iuxta. & c. ſicut.

" Capellæ olim ñ erãt eccleſiæ.

6 Burc. l. 3. c. 86. Iuo p. 3. c. 70. Pann. l. 2. c. 39.

Cap. 69. 1 Bur. l. 10. c. 38. Iuo p. 11. c. 63.

2 In cõc. Mogunt. c. 9.

3 Burc. l. 3. c. 56. Iuo p. 3. c. 59. Pann. l. 2. c. 31.

†*al. Slauis*

†*al. à Bulgaris*

c ¶ *In capellis.*] i. oratoriis nõ conſecratis. in talibus nõ licet celebrare ſine permiſſu epiſcopi, vt j. ea. vnicuiq;. & ſ. c. miſſarũ.

d ¶ *Celebrari permittimus.*] ad q̃d eſt opus permiſſione, q̃a dr in capellis? " qm forte capellæ nõ erãt olim eccleſiæ, cũ antiqtus dicerẽtur capellæ tuguria caprarum pellibus tecta [a]. Vel hoc referas ad ſolennitates maximas.

e ¶ *Sub dio.*] id eſt, ſub aere.

f ALtaria.] Si nõ fuerint lapidea. Legitur in Exod. q̃ Dñs præcepit fieri altare de lignis ceſthim, q̃ ſunt imputribilia. & Salomon fecit altare aureũ: ſed illa facta ſũt in figura. 12. q. 2. gloria. & dicitur de altari Lateranen. quòd ligneum ſit. [b]

g ¶ *Non conſecrentur.*] q̃a Chriſtus petra dicitur. j. diſt. 2. reuera. 21. di. in nomine Dñi. Item q̃a erexit Iacob lapidem in titulum. [c]

h ¶ *Metropolitani.*] ſ. 12. diſt. de his.

i VNicuique.] ¶ *Oratorium.*] nõ ſacrũ. ſacrũ autem ſua auctoritate facere non licet, niſi auctoritate epiſcopi. ſ. ea. di. nemo. 18. q. 2. quidam.

k ¶ *Non licet.*] niſi pro ſumma neceſſitate [d]: tamen cum conſenſu epiſcopi, vt j. ead. ſi quis etiam, &c.

l ¶ *Clericos qui miniſtrant.*] i. miniſteria & officia in horis diurnis vel nocturnis exercent.

m ¶ *Si quis etiam.*] CAſus. Statuitur hic, vt ſi qui remoti ſunt nimis ab eccleſia parochiali, propter laborem ſuum & familię ſuę audiant miſſam in minoribus feſtiuitatibus in oratoriis ſuis: ſed in præcipuis feſtiuitatibus Miſſam audiant in ſuis parochialib. eccleſiis. Clerici vero qui contra hoc fecerint, niſi epiſcopo permittente, excommunicentur. Seq. 4. c. plana ſunt. *Principis*, id eſt, regis vel imperatoris. localiter intelligitur hoc, cum hoc non poteſt fieri ſine ſcandalo. Vel principis, id eſt, Romani Pontificis.

m ¶ *Si quis etiam.*] extra. ſ. 12. q. 1. futurã. ſ. 16. q. 1. quicũq;. & q. 2. ſi qs.

n ¶ *Oratorium.*] hoc exaudi de oratorio priuato. ſecus in oratoriis aliis quæ populus facit, vt ext. de ec. ædif. ad audientiam. nã ibi in feſtiuitatibus celebrare licitum eſt.

o ¶ *Propter fatigationem.*] ar. propter difficultatem loci vel itineris aliquid temperari, quod alias obtinet generaliter. extra de ec. ædi. ad audientiam. ſ. di. 64. c. 1. ſ. di. 63. cũ longe. ſ. diſt. 93. iuxta ſanctorum. ſ. 13. q. 2. vbicumque. & j. c. prox. tribus.

7 Iuo p. 4. c. 9.

Ribus.] Hæc eſt pars diſtin. 9. in qua loquitur magiſter de tranſlatione reliquiarum, & eccleſiarum. Ioan. de Fant.

†*al. teneat*

p ¶ *Difficultas.*] vt pro aeris intẽperie, vt 74. diſt. quorũdam malorum. " nam pp malitiã populi transfertur ſedes. 25. q. 2. ita nos. propter malitiam populi eps renuntiat dignitati. ext. de renun. niſi. ver. propter malitiam plebis. Quarta cauſa eſt quare transfertur eccleſia, ſ. cauſa melioris, vt 16. q. 7. c. antepen.

"ſedes trãſfertur propter malitiã plebis.

†*al. teneant*

q CORpora.] ¶ *Sine conſilio.*] ff. de reli. oſſa. in princ.

†*al. facere, aut tenere*

r ¶ *Principis.*] i. Papę. [e] 18. q. 3. diffinimus. & hoc verum eſt cũ corpus traditum eſt iam Imperpetuæ ſepulturæ. C. de reli. l. vlt. niſi ne ceſſitas immineat: tũc enim ſufficit auctoritas præſidis prouinciæ. C. eo. l. 1. ſi autem non eſt traditum perpetuæ ſepulturæ, benine poteſt transferri ſi ſine auctoritate alicui⁹ ad alium locum. C. e. tit. ſi necdum.

e Si vero dicatur principis, i. repus traditum eſt iam gis vel Imperatoris loc aliter intel ligitur, ſ. vbi ſi poſſet hoc eſſe ſine ſcãdalo, ſi fienret ſine cõſilio principis, & ſpãliter de eccle ſiis quarũ ẽ patronus, ſecundũ Hug. 8 Anſ. l. 5. c. 16. Burc. l. 3. c. 90. Iuo p. 3. c. 80. Pan. l. 2. c. 38.

Ligna.] Hęc eſt pars diſt. in qua probat magiſter per 6. cap. q̃ ligna vetuſta eccleſiæ & alia veſtimenta & ornamenta non debent redire ad humanos vſus. I. de F.

9 Burc. l. 3. c. 232. Iuo p. 3. c. 273. Pann. l. 2. c. 36.

s ¶ *Ligna.*] de lignis eccleſiæ deſtructæ & omnibus vtenſilibus eccleſiæ reuerenter vtendis, iſtis ſex cap. ſequent. oſtenditur.

10 Poly. l. 3. tit. 16. Anſ. l. 5. c. 17. Bur. l. 3. c. 39. Iuo p. 3. c. 44. Pan. l. 2. c. 16

t ¶ *Ad aliud.*] extra de rer. permu. mancipia. ff. de rei ven. quæ religioſis.

†*al. monaſterium*

†*al. opera*

u ¶ *Ad profectum.*] non tamen indifferenter, ſed vel in capitulo, vel in dormitorio, vel in aliis religioſis locis: non in coquina, vel in vineis paſtinandis. [f]

f id eſt, colẽdis. q̃ hoc legi. & not. 14. q. 1. §. ad hoc. ver. cõſtitutis, &c.

x ¶ *In laicorum.*] arg.

Hæc cũ ante cor Frid. poſtea. ii. ut p̃ Xau. in. c.

Source : BIU Cujas

" Palla quid sit.

a *Altaris palla.*]" Pallę dicuntur vestimenta altaris, i. sindones & corporale: quæ qa sunt quadrãgulæ, ideo dicũtur pallæ à quodã muliebri pallio quadrãgulato, qđ palla dicitur. ita dicit H.P.

b ¶*Velum.*]pannus est qui pẽdet super altare, vel cortina ante H.P.

Nemo.] Casvs. Beneu. sic ponit hunc casum. Præcipitur hic, ne mortuus in palla altaris sepeliatur. si qs hoc fecerit, vel fieri permiserit: diacon⁹ trib. annis & sex mensib. p̃sbyter 10. annis, & sex mẽsib. suspẽdatur. Et additur qualiter, & à quibus, & vbi cortinæ & linteamina debeant lauari. *Pallas*, id est, corporalia. *Mensa*, id est, altaris.

1 Pol. l. 3. tit. 15. Bur. l. 3. c. 216. Iuo p. 2. c. 66. & p. 3. c. 266.

c ¶*Mortuum.*] Laicũ. nã clerici mortui bñ induuntur vestibus sacris. 13. q. 2. nullus.

†*cantara* †*al. sanctuario*

d ¶*In mensam Domini.*] i. ad mensam Dñi cõponẽdã: qđ ad ipsũ diaconum spectat. ar. 25. di. perlectis. & dist. 93. diaconi. vel forte est illa vbi sacerdos post consecrationem manus tergit: vel forte palla cui inuoluit calicem, & abstergit.

†*transitus habeatur*

a Sub. & separõe à corpore & sanguine Christi, à ministerio altaris & forte ab oi offõ ecclesiastico. ẽ. 1. q. 1. reperiuntur. Hu. † abest ab orig.

e ¶*Negligenter.*] arg. negligẽtia vt factum puniendam. 25. quæst. 1. nulli fas.

f ¶*Anathemate.*] i. suspensione a. nõ enim debet anathematizari pro tali causa.

g ¶*Excõmunicatus.*] i. à cõione remotus: & ita habes hic pœnã non admonentis prælati. nam alibi dr: Vel si nõ sparserimus, &c. 43. dist. dispensatio. Item per hoc c. vr reprobari intellectus quorundam, quem hẽs in illo c. 1. q. 1. quidqd inuisibilis. nã ibi pp negligẽtiam nõ excõicabitur presbyter nisi per quattuor menses.

†*al. quinque*

h ¶*Et vela.*] i. ornamẽta altaris, vel vela, i. cortinæ. Huic hodie derogatum est consuetudine generali.

†*al. commonuerit*

2 Burc. l. 3. c. 216. Iuo p. 3. c. 266.

i ¶*Non foris.*] i. ab aliis segregatã. & est scda vestis sacerdotalis. b

b Alij dñr, qp est ornamẽtum calicis.

k ¶*Vela.*] i. cortinæ, q̃ in ecclesiis extẽdũtur festiuis diebus, & in Quadragesima causa consignationis vel significationis. Ioan.

In sancta.] Casvs. Hoc c. cũ duobus seq. patet. historiã tñ notabis in seq. c. vbi dicitur, legitur, &c.

l ¶*Non ab aliis.*]ẽ. dist. 23. sacratas. & c. non liceat.

m ¶*Quia perit.*]i. pœnã patitur, & punitur corporaliter & tẽporaliter, non aũt spiritualiter vel æternaliter c. & vno peccãte, &c. ẽ. dist. 45. sed illud. De hac materia no. 1. q. 4. in prin. & similiter no. sub illo §. item pro peccato Achor plebs Israelitica.

c De hoc satis no. ẽ. 1. q. 4. in summa

n *Vestimenta.*] ¶*Balthasar.*] Historia. " Legitur in Daniele, quòd Balthasar rex Babyloniæ fecit grande conuiuium optimatibus suis: cum ergo iam esset temulentus, præcepit vt afferrentur vasa argentea, quæ Nabuchodonosor asportauerat de templo, quod fuit in Hierusalem, vt biberent in eis rex & optimates eius, vxores & concubinæ: & factum est ita. Bibebãt autem vinum, & laudabant Deos suos. In eadem hora apparuerunt digiti quasi manus scribentis contra candelabrũ in superficie parietis. qđ rex cõspiciens turbatus est valde: & mittens conuocauit omnes sapientes Babylonis: & nullus poterat scripturam legere, vel interpretationẽ eius regi iudicare. Tãdem vocatus Daniel dixit scripturam significare interitũ regis, pro eo qp contaminauerat vasa domus Domini: & aperuit quod scriptum erat, Mane thetel phares. *Mane*, i. numerauit Deus regnũ tuum. *Thetel*, i. appositum est in statera, & inuentum est minus habens. *Phares*, i. diuisum est regnũ tuum, & datũ Medis & Persis. Eadem nocte interfectus est Balthasar: & Darius Medus in regnum successit.

" Balthasar vasis Dñi abusus est.

Ad nuptiarum] o ¶*Polluuntur.*] arg. " qp ex veste alicuius dominæ vel alterius non debet fieri casula vel aliquis ornatus ecclesiæ. d

" Casula nõ fiat de veste domicellæ.

d *Casa in quibus.*] Hæc est 11. pars dist. in qua dicitur in quibus calicibus & corporalibus celebrare debemus. Ioan. de Fant.

†*al. ferantur*

4 Pol. l. 3. tit. 16. Ans. l. 5. c. 29. Iuo p. 2. c. 74.

d Dic qp ar. istud ñ sumitur à cõtrario lr̃æ: quia vestis đ qua loqtur ista gl. nõdũ cõcessa fuerat ecclesiæ. quare coinquinatio nõ subsistit in hoc casu. ſ hoc arg. sumitur potiꝰ ab intellectu verborum. Arc. Dan. 5.

Casvs. Quæsitũ fuit in cõcilio Triburien. vtrum in ligneis vasis deberet confici corpus Christi. & dictum fuit in concilio, qp Bonifacius Papa de hoc interrogatus respondit qp non. Cum enim ita factũ fuerit in primitiua ecclesia, Zepherinus cõstituit vt fieret consecratio in vitreis. Vrbanus postea vasa sacra argẽtea fecit: & concilium statuit vt nullus cõficiat in ligneis vasis de cetero, ne honor ecclesiæ suo tempore minuatur.

† *al. Aruernenſi*

5 Pol. l. 3. tit. 24. Burc. l. 3. c. 108. Iuo p. 2. c. 143. Pan. l. j. c. 163 Summatim relatum est.

p ¶*Calices.*] supple debent esse aurei vel argentei.

q ¶*Vtuntur.*] sed numquid conficiebant? vtique. nunc autem quid? & quidem fieri non debet. sed si fiat vt in vase ligneo vel vitreo quis conficiat corpus Christi, nihilominus est verum corpus: quia in verbo consecrantis perficitur consecratio, non in vase, vt infra distin. 2. vtrum. vers. si ita.

†*al. ministerij*

6 Burc. l. 3. c. 223. Iuo p. 3. c. 282.

chardo, & Iuone, qui etiam caput hoc citant ex decretis Igini.

Item Clemens Papa, Iacobo Hierosolymitano episcopo, epist. 2.

¶ Vestimenta sacra, & vasa præ vetustate consumpta incendantur, & cineres in loca occulta proiiciantur.

C. XXXIX.

1 ALtaris palla a, cathedra† candelabrum, & velum b, si fuerint vetustate consumpta, incendio dentur: quia non licet ea, quę in sacrario† fuerint, male tractari: sed incendio vniuersa tradantur. Cineres quoque eorum in baptisterium inferantur: vbi nullus transitum† habeat: aut in pariete, aut in fossis pauimentorum iactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur.

Idem ibidem.

¶ Mortui non obuoluantur vestimentis altaris. C. XL.

NEmo per ignorantiam clericus mortuum c credat obuoluendum, aut diaconus scapulas operire velit palla, quæ fuit in altari, aut certe, quæ diacono† data est in mensam Domini d. Qui hæc fecerit, vel leuiter, quasi nihil, & negligenter e habuerit diuina mysteria, diaconus triennio, sexque mẽsibus à Dominico erit alienus altari graui percussus anathemate f. Quòd si clericũ presbyter non commonuerit, decem annis, & sex† mensibus excommunicatus g sit: propterea qp de Dominicis sacramentis subiecta sibi nõ amouerit† ministeria: & postea cum grandi humilitate matri reconcilietur ecclesiæ. 2 Pallas vero, & vela h sanctuarij, si sordidata fuerint ministerio, diaconi cum humilibus ministris intra sanctuarium lauent, non eiicientes foras à sacrario: & velamina Dominicę mẽsæ abluant: ne forte puluis Dominici corporis male decidat. A Sindonẽ vero non foris i abluant: & erit hæc operãti peccatum. Idcirco intra sacrariũ ministris prę-cipimus hæc sancta cum diligentia custodire. Sane peluis noua cõparetur, & præter hoc nil aliud tangat. Sed nec ipsa peluis velis apponatur lauandis, nisi quæ ad Dominici altaris cultũ pertinent. Pallæ altaris solæ in ea lauentur, & in alia, vela k ianuarum. De velis autem ianuarum cura sit ostiariis ex admonitione maiorum: ne quis negligens, aut ignarus, ad velũ ianuæ domus Domini manus incognitæ† tergat: sed statim coercitus discat omnis homo: quia velũ atrij domus Domini sanctũ est.

A ¶ Decidat.] *In originali est*, decidat à findone foris abluta. *Sed glossa obstitit, ne mutaretur. Multa autem alia non minimi ponderis sunt ex ipso originali emendata.*

Item Sixtus Papa epistola 2.

¶ Sacra vasa non nisi à sacratis contrectentur hominibus. C. XLI.

3 IN sancta hac Apostolica sede statutum est, vt sacra vasa nõ ab aliis l, quàm à sacratis, Dominoque dicatis contrectentur hominibus. Indignum A enim valde est, vt sacra Domini vasa, quæcumque sint, humanis vsibus seruiant, aut ab aliis, quàm à Domino famulantibus, eique dicatis tractentur viris: ne pro talibus præsumptionibus iratus Dominus plagas imponat populo suo, & hi etiam, qui non peccauerint, mala patiantur, aut pereant: quia perit m iustus sæpissime pro impio.

A ¶ Indignum.] *Addita sunt hæc vsque ad vers. viris. itemque alia quamnulla ex originali, Burchardo, & Iuone.*

Item Stephanus episcopus familiari amico Hilario, epist. 1. c. 3.

¶ Non nisi à sacratis hominibus vestimenta sacrata seruentur†. C. XLII.

4 VEstimẽta ecclesiastica, quibus Domino ministratur, & sacrata debent esse, & honesta: quibus, aliis in vsibus non debent frui, quàm in ecclesiasticis, & Deo dignis officiis: quæ nec ab aliis debent contingi, aut ferri, nisi à sacratis hominibus: ne vltio, quæ Balthasar n regem percussit, super hæc transgredientes, & talia præsumentes veniat, & corruere eos faciat ad ima.

Item ex concilio Aurelianensi†.

¶ Diuina ministeria nuptiarum non præstentur ornatibus. C. XLIII.

5 AD nuptiarum ornatum diuina ministeria non præstentur: ne dum improborum contactu, pompaque sæcularis luxuriæ polluuntur o, ad officia sacri mysterij† videantur indigna.

Item ex concilio Triburiensi, c. 18.

¶ In ligneis vasculis Dominici corporis, & sanguinis sacramenta non sunt celebranda. C. XLIIII.

11 6 VAsa, in quibus sacrosancta conficiuntur mysteria, calices p sunt, & pateræ: de quibus Bonifacius martyr, & episcopus interrogatus, si liceret in vasculis ligneis sacramenta conficere, respondit: quondã sacerdotes aurei ligneis calicibus vtebantur: nunc è contrario lignei sacerdotes aureis vtuntur q calicibus.

a ¶*Zepherin*

Source : BIU Cujas

a ¶*Zepherinus xvj.*] decimus octauus computatis Lino & Cleto.
b ¶ *Succreuit.*] argum. prælatum non posse præbendas diminuere. quod est verum sine causa, extra de excess.præl.sicut.
c ¶*Placari.*]Conde vi.meminerint.

VT *calix.*] Casvs. Statuitur in hoc c. vt calix cum patena fiant de auro vel argento, vel saltem de stanno. De ere autem vel aurichalco nullo modo fiant: quia solet æruginem colligere, & vomitū prouocare. *Nullus etiam in ligneo vel in vitreo vaſe præſumat miſſam cātare.*

d ¶ *Si non ex auro.*] cōtra.s. 12.q.1.aurum. sed illud qñ pauperes morerētur fame: quo casu vēdi possent. C. de sacrosanc.ecclesiis. e ¶ *In ligno.*] quia lignum porosum est.

« Calix an possit esse ligneus aut vitreus.

f ¶*Vitreo.*] « quia vitrum fragile est: & imineret periculum effusionis.

Consulto.] Casvs. Statuitur in hoc c. vt corporalia nō debeant fieri serica neq; tincta, sed linea debent esse, sicut fuit sindon in qua corpus Christi in sepulchro fuerat inuolutū. *Consulto*, i. consilio omnium astantiū, q̄ super hoc sunt cōsulti.

1 Anſ.l.1.c. 91.& l.9.c.5 Bur.l.3.c.96 Iuo par.2.c. 131. Pan.l.1. c.161.

g ¶ *In serico.*] corporali.
h ¶*Sed in puro.*]vt innocens & sine macula intelligatur.
i ¶ *Terreno.*] quia veram carnem mortalem & passibilem de corpore Virginis assumpsit.23.dist.qui episcopus.

« Corporalia debēt eē linea certa ratione.

k ¶*Lino.*]« quod tunsionib⁹ multis ad candorem deducitur. sic & Christus pressuris multis puenit ad gloriam: ita & boni propter pressuras ad gloriam Domini veniūt. 1.q.3.Saluator.

2 Silueſter ī epilog.cōc. Rom.idē in Pontificali. 3 Pol.l.3.ti.9 Anſ.l.9.c.2. Bur.l.3.c.99 Iuo par.1.c. 134. Pan.l.1. c.162.

Iacobus frater Domini.] Hæc est 12. pars dist. in qua ponit à q̄bus missa fuit composita. Ioan. de Fant. Casvs. istius ca. per se patet: & tractatur in his 7.c.de celebratione missæ, ostendens q̄ à ieiunis, & qua hora, & quot in die sunt celebrandæ.

†*al.Consultu* Marc.15. Luc.23.

l ¶*Iacobus.*]« ideo dicitur frater, quia valde assimilabatur ei: vel quia fuit filius sororis matris Domini.

Gal.1. « Iacobus discebatur frater domini.

m ¶*Celebrationem.*]i. ordinem celebrandæ missæ a. verba enim quibus corpus Christi cōficitur, ab ipso Domino sunt tradita, vt j. dist.prox. quia corpus & sanguis. sed etiam post alij alia addiderunt ad decorem & solennitatem, vt 11.dist.ecclesiasticarum.

a sc.q̄tū ad secretam q̄ Iacob⁹ instituit, & Basilius quædā addidit, qui longe post eū fuit, s.tpe Iuliani apostatæ. B. Isid.

Nocte sancta.]Hæc est 13.pars dist.in qua ponit quare tres missæ in natali Domini cantantur. Ioan. de Fant.

Casvs. Dicitur in hoc c. quòd in natiuitate Domini missa debet celebrari de nocte: quia nocte illa annuntiauit eum Angelus pastoribus. In alio autem tempore ante horam tertiam non debet missa celebrari: quia tali hora est Dominus crucifixus, & tali hora super Apostolos descendit spiritus ~~spiritus~~ sanctus.

n ¶*Nocte.*]de celebritate missæ 7.c. adiungit. ostendens quomodo à ieiunis cantandæ & audiendæ sunt, & quot in die, & qua hora sunt celebrandæ.

o ¶*Nocte.*]« tres missæ in die natalis Domini celebrantur. Vna ante diem b. quæ significat tempus ante legem, quando eramus in tenebris. Secunda dum diescit: & significat tempus in lege, quando non dum plena agnitio Dei habebatur. Et tertia in die: & significat tempus gratię, quando iam plena cognitio habebatur. Vnde versus:

« Missa triplex in nātiuitate Dñi p̄t cantari.

Nocte prior sub luce sequens, in luce suprema.

Sub Noe, sub Dauid, sub cruce, sacra nota.

b sc.circa med. noctis quo tēpore Christus natus est, secundùm H.

Additio. Dicas, quòd communiter loquendo debet missa dici in die, & non in nocte: quia hoc sacramentum ad tempus gratię pertinet, quod per diem significatur, secundum illud ad Ro. 13. Nox præcessit: dies autem appropinquauit, secundum Tho.

4 Beda in Marty mal. Septēb. Cōcor.cōc.Autel.3.c.14. 5 Pol.l.3.tit. 25. Anſ.l.7. c.174. Bur.l. 3.c.63. Iuo p.2.c.7.&p. 3.c.65. Pan. l.2.c.40.

p ¶ *Gloria in excelsis Deo.*]hæc verba dicta sunt ab Angelo: alia addidit Hilarius, vt j. ead.dist.de Hymnis.

†*al.altissimis*

q ¶ *Crucifixus.*] linguis, non manibus.s. de pœn. dist. 1. periculose.

Sacramenta altaris non.] Hæc est decimaquarta pars dist. secundum Ioan. de Fant.

Marc.15. Act.2.

Casvs. Dicitur in hoc cap. « quòd missæ debent tantum à ieiunis celebrari, nisi in cœna Domini. Vnde si oportet presbyterum pransum commendationem mortuorum facere, fine celebratione missæ debet hoc facere.

« ieiuno stomacho cōficiēdum est. 6 Concor.c. 29. concilij Carth.iij. 7 Anſ.l.9.c.3 « ieiunus qui dicitur.

r ¶ *A ieiunis.*] ieiuni ergo debent conficere, vt hic: & baptizare, & chrismare in fronte, vt distin. 5. vt ieiuni. & sacramentum calumniæ præstare. 22.q.5. honestum. & testimonium dicere, extra de test. placuit. & ordines conferre, & accipere. 75. dist. quod à patribus. Sed quando dicetur quis ieiunus? Pone, quòd comedo hodie: nec dormio per diem & per noctem: numquid incipiente alio die sum ieiunus? Dicant quidam c, quòd sic. argum. extra de temp.ord. litteras. aliàs somnus diceretur soluere ieiuniū, quod non credo, sed dico ieiunium esse celebrata digestione. infra distinct.2. tribus.

8 Poly.ibid. Bur.l.3.c.12. Iuo p.4.c.45 Pān.l.5.c.184. c f.H.&Ro. †*al.manducare*

s ¶ *Excepto.*] d supra 7. quæst.1.nihil contra, infra distinct.proxim. liquido. contra, infra distinct.5. vt episcopi. contra. sed derogatum est huic cap. per illa cap. & per contrariam consuetudinem, argu. supra dist.4.§.leges.

dPōt dici, q̄ istud verbum excepto ponitur inclusiue: & est sensus excepto, i. accepto & cōputato inter alios dies quasi nullo die excepto. & est si. 13.q.5.nō est nostrū. 13.q. 1. Ebron. secundùm H. & sic non corrigitur.

Olent.]Hæc est 15.pars secundum Ioan. de Fan.

Casvs. Quidam erant se ieiunare putantes, qui in quadragesima statim audita Nona antequam diuinum officium audirent, comedebant: qui non sunt credendi ieiunare. nam prius debent officium audire, & si venire non possunt, expectata hora vespertina & completa oratione sua comedant.

Zepherinus a xvj. Romanus episcopus patenis vitreis missas celebrari constituit. Tum deinde Vrbanus Papa omnia ministeria sacra fecit argentea. In hoc enim, sicut & in reliquis cultibus magis & magis per incrementa temporum decus succreuit b ecclesiarū. Nostris enim diebus, qui serui patrisfamilias sumus, ne decus matris ecclesiæ imminuatur, sed magis cumuletur, & amplificetur, statuimus, vt deinceps nullus sacerdos sacrum mysterium corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Christi in ligneis vasculis vllo modo conficere præsumat: ne vnde placari c debet, inde irascatur Deo o.

Item ex concilio Rhemensi, c. 6.

¶Ex qua materia calix cum patena fieri debeat. C. XLV.

1 VT calix Domini cum patena, si non ex auro d, omnino ex argento fiat. *& infra.* Si quis autem tam pauper est, saltem vel stāneum calicem habeat. De ære, aut orichalco non fiat calix: quia ob vini virtutem æruginem parit, quæ vomitum prouocat. Nullus autem in ligneo e, aut vitreo f calice præsumat missam cantare.

Item ex epistola Eusebij Papæ, & Siluestri. 2

¶ Non in serico panno, sed puro linteo sacrificium consecretur altaris. C. XLVI.

3 COnsulto omniū statuimus, vt sacrificium altaris non in serico g panno, aut tincto quisquā celebrare præsumat: sed in puro h linteo ab episcopo consecrato, terreno i scilicet lino k procreato, atque contesto: sicut corpus Domini nostri Iesu Christi in sindone linea munda sepultum fuit.

Item ex sexta synodo, c. 32.

¶ A quibus fuerit tradita missarum celebratio. C. XLVII.

12 IAcobus l frater Domini secūdum carnē, cui primū credita est Hierosolymitana ecclesia, & Basilius Cæsariensis episcopus, cuius claritas per totū orbem circūfulsit, in A scripturis addiderūt nobis missæ celebrationem m.

A ¶In scripturis addiderunt.] *Græca est,* ~~ἐγγράφως τὴν μυστικὴν ἡμῶν ἱερουργίαν παραδεδωκότες~~, ~~ὅτω τελεσθῆν ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ ἐξ ὕδατος~~, ~~καὶ οἶνου τὸ ἱερὸν ποτήριον ἐκδεδώκασιν.~~ *id est,* qui in scriptis tradiderunt nobis mysticum sacrificium, hoc modo in diuina liturgia sacrum poculum ex aqua, & vino conficiendum ediderunt. *Sed nihil mutatum est, tum ob glossam, tum quoniam collector de industria videtur summatim retulisse. Abest autem hoc caput ab aliquot vetustis exemplaribus.*

Item Telesphorus Papa VII. à Petro in epistola ad omnes, c. 2. 4

¶ Qua hora sunt missarum solennia celebranda. C. XLVIII.

13 5 NOcte n sancta natiuitatis Domini Saluatoris missas celebrent presbyteri, & hymnum angelicum in illis solenniter decantent: quoniam & eadem nocte o ab Angelo pastoribus nuntiatus est. *& infra.* Et subito facta est cum Angelo multitudo militiæ cælestis laudantium Deum, & dicētiū, Gloria in excelsis †Deo p, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Reliquis vero temporibus missarū celebrationes ante horam diei tertiam minime sunt celebrandæ: quia & eadem hora Dominus crucifixus q est, & super Apostolos Spiritus sanctus descendisse legitur.

Item ex concilio Africano, c. 8. 6

¶Non nisi à ieiunis hominibus sacramenta celebrentur altaris. C. XLIX.

14 7 SAcramēta altaris non nisi à ieiunis r hominibus celebrentur, excepto s vno die anniuersario, quo cœna Domini celebratur. Nam si aliquorum pomeridiano tēpore defunctorum siue episcoporum, siue ceterorum commendatio facienda est, solis orationibus fiat: si illi, qui faciunt, iam pransi inueniantur.

Item ex concilio Cabilonensi.

¶ *Sic etiam citat Iuo, & Pannormia: Burchardus autem ex decretis Syluerij Papæ: Polycarpus ex Eusebio. Habetur in capitulis Theodulphi Aurelianensis episcopi. c. 39.*

¶Ante missarum solennia circa horam nonam decantata, in Quadragesima comedere non licet. C. L.

15 8 SOlent plures, qui se ieiunare putant, in Quadragesima, mox vt signum audierint ad horam nonam, comedere †. Qui nullatenus ieiunare credēdi sunt,

Source : BIU Cujas

IN IEIVNIIS.

Hæc est 16. pars dist. in qua probat quando missæ sunt cantandæ. Ioan. de Fant.

Casvs. Iste §. cum eo qui sequitur, patet. ibi etiam est §. in prima quoque. ibi addidit etiam Gratianus, ꝙ in mane licite cantatur missa publica.

si ante [a] manducauerint, quàm vespertinum celebretur officium. Concurrendum est enim ad missas, & auditis missarum solennibus, & vespertinis officiis, & largitis eleemosynis ad cibum accedendum est. Si vero aliquis necessitate conflictus fuerit, vt ad missam venire non valeat, æstimata vespertina hora, completa oratione sua ieiunium soluat†.

In ieiuniis etiam quattuor temporum circa vespertinas horas, in sabbato vero sancto circa noctis initium missarum solennia sunt celebranda. Vnde Leo [b] episcopus [1 *Quod à patribus nostris.*] *Item Gelasius* [c] [*Ordinationes presbyterorũ.*] *Itẽ Pelagius* [d] [2 *Dilectionis tuæ rescripta.*] *Require in tractatu ordinandorum. In prima quoque parte diei missarum solennia non incongrue celebrantur.*

Vnde Leo Papa Dioscoro Alexandrino episcopo, epistola 79. al. 81. c. 2.

¶ Etiam prima parte diei missas celebrare licet. C. LI.

[3] NEcesse est autẽ, vt quædam populi pars sua deuotione priuetur, si vnius tantum missæ, more seruato, sacrificium offerre non possint, nisi [e] qui prima diei parte conuenerint. Studiose ergo dilectionem tuam, & familiariter admonemus, vt quod nostræ consuetudini ex forma paternæ traditionis insedit, tua quoque cura nõ negligat, vt per omnia nobis & fide, & actibus congruamus. Propter quod remeanti filio nostro Possidonio presbytero hanc ad fraternitatem tuam epistolam [f] dedimus perferendam: qui in nostris processionibus, atque actionibus† frequenter interfuit, & toties ad nos missus, quid in omnibus Apostolicæ [A] sedis auctoritas teneret, agnouit.

A ¶ Apostolicæ sedis.] *In epistola ipsa legitur*, quid in omnibus Apostolicæ auctoritatis teneremus. *Sed omnes Gratiani codices, & Iuo concordant.*

Item Augustinus †.

¶ Missæ peculiares non sunt in publico cantandæ. C. LII.

[4] ET hoc attendendum est, vt missæ peculiares [g], quæ per dies solẽnes à sacerdotibus fiunt, non ita in publico [h] fiant, vt propter† eas populus à publicis missarum solennibus, quæ hora tertia canonice fiunt, abstrahatur. *& infra*. Sed sacerdotes [i], qui in circuitu vrbis, aut in eadẽ vrbe sunt, & populus in vnum ad missarum publicam celebrationem conueniant [A], exceptis Deo sacratis feminis, quibus mos est ad publicum non egredi, sed claustris monasterij contineri.

A ¶ Exceptis.] *Hæc vsq; ad finem addita sunt ex Theopdulpho, Burchardo, & Iuone: apud quos possunt etiam legi alia, quæ post ver.* abstrahatur, *à Gratiano sunt omissa.*

Item Alexander secundus.

¶ Quot missas in die sacerdoti celebrari licet. C. LIII.

[5] SVfficit sacerdoti vnam missam in die vna celebrare: quia Christus [k] semel passus est, & totum mundum redemit. Non modica res est vnam missam facere: & valde felix est, qui vnam digne celebrare potest. Quidam tamen pro defunctis vnã faciunt, & alteram [l] de die, si necesse fuerit. Qui vero ꝑ pecuniis, aut adulationibus† sæculariũ vna die præsumunt plures facere missas, non æstimo euadere damnationem.

Item ex concilio Toletano 4. c. 12.

¶ Ex Saluatoris, & Apostolorum docemur exemplo hymnos cantare. C. LIIII.

[6] DE hymnis [m] canendis, & Saluatoris, & Apostolorum habemus exemplum. Nam & ipse Dominus hymnũ dixisse perhibetur Matthæo Euangelista attestãte. [Et hymno [n] dicto exierũt in montem oliueti.] Et Paulus Apostolus ad Ephesios scribit dicẽs [Implemini spiritu sancto, loquẽtes vobismetipsis in psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus.] Et quia nonnulli hymni humano studio in laudem Dei, atque Apostolorum, & Martyrũ triumphos compositi esse noscuntur, sicut hi, quos beatissimi doctores Hilarius, atq; Ambrosius ediderunt, quos tamen quidam specialiter reprobant, pro eo, ꝙ de scripturis sanctorum canonum, vel Apostolica traditione non existunt: respuant ergo & illum hymnum ab hominibus compositum, quem quotidie publico, priuatoque officio in fine omnium psalmorum dicimus [Gloria, & honor patri, & filio, & spiritui sancto in sæcula sæculorũ, Amen.] Nam & ille hymnus [o], quem nato in carne Christo Angeli cecinerunt [Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.] & reliqua, quæ ibi sequuntur, ecclesiastici doctores composuerunt. Ergo nec ipsi in ecclesiis canendi respui secundum eos. Hi alij dicunt quòd istæ dictiones de hymnis, ponuntur pro accusatiuo: vel carent vel carent verbo. Arch.

a ¶ *Si ante.*] " sed nonne licitum est debitori ante tempus soluere pecuniam? plus enim soluit qui ante tempus soluit, vt inst. de act. §. plus autem. Respond. verum est quando dies adiectus est fauore debitoris [a]: aliàs si fauore creditoris, ante tempus soluendo non liberatur, vt ff. de an. leg. eum qui. Ioan.

b ¶ *Vnde Leo.*] s. di. 75. quod à patribus.

c ¶ *Item Gelasius.*] s. dist. 75. ordinationes.

d ¶ *Item Pelagius.*] s. di. 76. dilectionis tuæ.

1 s. dist. 75.

2 s. dist. 76.

e ¶ *Nisi.*] hoc nisi, respicit illud verbum, priuetur.

3 Burc. l. 3. c. 228. Iuo p. 2. c. 87. & p. 3. c. 268.

f ¶ *Epistolam.*] In qua hoc c. continetur.

E *Thoc.*] Casvs. Quidam presbyter missã priuatã solebat cũ tãta solẽnitate celebrare, ꝙ populus solẽni missæ interesse nolebat: & iõ statuitur hic, ꝙ hoc fieri non debeat: sed omnes debent ad missam publicam venire presbyteri & laici.

g ¶ *Peculiares.*] peculiares dicuntur priuatę [b]. ergo omnis missa, quæ priuata non est, publica dicenda est, ex quo publice & manifeste fit.

h ¶ *In publico.*] id est, solenniter.

i ¶ *Sed sacerdotes.*] Not. sacerdotes qui per vrbem sunt, ad solennem missam debere conuenire in maiori ecclesia. Vel potius is est sensus c. scilicet vt in ciuitate & per totum episcopatum hora tertia & sacerdotes & populi conueniant ad publicas missas, quas sacerdotes eorum faciunt.

Vfficit.] Hæc est 17. pars dist. secundum Ioan. de Fant.

Casvs. Quærebatur quot missas ī die possit presbyter celebrare. Et resp. ꝙ vnam: q. Christus semel tantum pro nobis passus est. Vel duas ex necessitate: sed non pro pecunia, vel adulatione, id est, gratia fauoris humani, vel laudis acquirendæ.

k ¶ *Quia Christus.*] ergo non nisi semel debet celebrari: " sed quia quotidie peccamus: ideo quotidie pro nobis Eucharistia immolatur mystice. j. dist. 2. vtrum. "Peccamus quotidie.

l ¶ *Et alteram.*] ergo etiam in necessitate non tres, ex quo dixit, alteram. arg. 31. q. 1. quomodo. ext. de cel. mis. consuluisti. ergo adhuc remanet ieiunus post primam, cũ possit iterũ cantare aliã. arg. 7. q. 1. nihil. Quid ergo dices de vinovñ presbyter abluit digitos? non debet sumere illud si aliam vult cãtare. ext. de cel. mis. ex parte. vbi euacuatur opinio, quæ dicit, ꝙ quidquid sanguini Christi commiscetur, sanguis est. ext. de cõse. ec. quod in dubiis. Sed ibi vtrũque olim eiusdem substantię & vsiæ, non sic de vino misto sanguini. extra de cel. mis. cum Marthæ. ver. quæsiuisti.

5 Vide Valfrid. Strab. c. 21. Iuo p. 2 c. 81.

De hymnis.] Hæc est 18. pars in qua probat, ꝙ hymni sunt authentici, & debẽt celebrari. Io. de F. Casvs. Quidã reprehẽdebãt hymnos ab Hilario & Ambrosio compositos, quia nõ erant in corpore canonum, nec erant de traditione Apostolorum. Sed contra illos probatur hic, ꝙ illi & alij sunt in ecclesia canendi. Primo exẽplo Dñi, & auctoritate Apostoli. Secũdo qa in fine omnium psalmorum cãtatur hymnus ab hominibus cõposit°, s. Gloria patri, &c. & illi hymno, qui est ab angelis decãtatus nato Saluatore, quædam appositа sunt ab hominibus. Tertio qa Paulus prẽcepit vt in ecclesia fiant orationes & alia.

†al. oblationibus

6 Poly. l. 3. tit. 22.

Matth. 24.

Ephes. 5.

m ¶ *De hymnis canendis.*] de hymnis dicendis in missa vel extra, tribus cap. ostẽditur.

Casvs. In 1. parte probat auctoritate Dñi, & dicto Apostoli Pauli hymnos esse canendos. Secũdo reprehẽduntur qdã q quosdã hymnos nolebãt recipere, qa nõ ꝓcesserũt de scripturis sacrorũ canonũ, vel Apostolica tradõne. Hymn° est laus Dei cum cãtico.

n ¶ *Et hymno.*] i. benedictione data post cibum: quæ hymnus hic appellatur: quem omnes clerici facere debent, vt s. dist. 44. c. vltim. §. edent pauperes, & saturabuntur, &c.

Luc. 2.

Additio. Pone hymnum, qui dicitur post missam. Archid.

o ¶ *Ille hymnus.*] supple respuatur.

Additio. Id est, debet

Source : BIU Cujas

a ¶ *Componuntur.*] à sanctis.
b ¶ *Obsecrationes.*] i. orationes, quæ fiunt ante & iuxta cõsecrationem, vel quę fiunt adiurando: vt, per natiuitatem tuam libera nos Domine.
c ¶ *Postulationes.*] i. preces: vt ibi, Vt pacem & concordiam nobis dones, te rogamus audi nos.[a]
d ¶ *Gratiarum actiones.*]vt cum dicimus, Benedicamus Dño.
e ¶ *Sicut ergo orationes.*]quæ fiunt in ipsa consecratione.

1.Tim.1. a Et ibi, Requiê æternã dõa eis Dñe &c. scdm L. qui ita đt j. dist.2.vtrũ.

Hi duo solummodo.] Casvs. quæsitũ fuit à Leone, quare isti duo hymni, scilicet, Gloria in excelsis, & Alleluia, non cantantur in Septuagesima? Et resp. quia tunc primi hominis lapsus legitur in ecclesia, per cuius peccatũ humanũ genus est expulsum à cõuentu angelicæ iubilationis. His aũt ix. hebdomadib. tacẽtur ad significandum q. ix. ordines angelorũ pp casum decimi ordinis sunt ppediti à laude Dei, & à felicitate turbati: ad cuius decimi reformationem Deus formauit hominẽ: sed homo statim cecidit. sed postea Christo resurgente humanũ genus fuit reparatum: & tunc angelicus chorus est valde lætatus.

†al. octauus
Apoc.19. Luc.2. Psal.136. Psal.64. Esa.14.

f ¶ *Quorum.*] nomen decimi ordinis non habemus.[b]
g ¶ *Decimus.*] non ꝙ decimus cecidit: sed tot qui sufficiebant ad decimũ ordinem perficiendum.
h ¶ *A felicitate.*]significauit statũ hominũ perturbãdũ, cũ possit & dẽat timere casum suũ, vidẽs ruinã maiorũ & firmiorũ, de pœ. dist.2.c.principium.
i ¶ *Et parem.*] de pœ. di.2.c.principium inquit. ver. omnis lapis.
k ¶ *Sui generis.*]qa homines loco ipsorũ restituũtur: de quib. tot assumendi sunt quot remãserũt: iuxta illud in fi. Deuter. in canticco Moysi. Statuit terminos populorũ iuxta numerũ Angelorũ Dei. " Sed hic vr hẽri ꝙ tot ascẽdent ad gloriam, quot ceciderũt, & non plures.[c]
l ¶ *Si ex lapsu.*]per indiminut⁹ est obedientiam, vt s. dist. 34. quorumdam.
m ¶ *Perturbatus.*] more humano loquitur. arg.24.q.1.odi.
n ¶ *Resurrexit.*] prolapsus de limo inferni.

b Sub. nec habere possumus, cum non fuerint nisi nouem.
† al. admodum lætatus
" Tot ascendent ad gloriam quot ceciderunt.
c Dicit Isid. in lib. offic. bonorũ Angelorũ numer⁹ q post ruinã Angelorũmalorũ diminut⁹ est ex numero electorũ hominum sup plebitur, q numer⁹ soli Deo cognitus est, vt li. 20.c. Angelorũ nomẽ. ꝙ epi in cœna Dñi

Porro gloria.] Casvs. Dicitur hic sunt, quia in sanctarum scripturarũ libris non inueniuntur? Componuntur[a] missæ, siue preces, vel orationes, seu commendationes, seu manus impositiones, ex quibus, si nulla decantentur in ecclesia, vacant officia omnia ecclesiastica. Admonet hæc fieri, atque hortatur Timotheum Apostolus dicens [Obsecro igitur primum fieri obsecrationes[b], orationes, postulationes[c], gratiarum actiones[d] ꝓ omnibus hominibus, pro regibus, & pro omnibus, qui in sublimitate sunt,]Sicut ergo orationes[e], ita & hymnos in laudem Dei compositos nullus nostrum, vlterius improbet: sed pari modo in Gallicia, Hispaniaq; celebrent, excommunicatione plectẽdi, qui hymnum reiicere fuerint ausi.

Leo nonus†.

¶In nouo testamento, qui hymni ab Angelis decantati inueniuntur. C. LV.

HI duo solummodo hymni ab Angelis in nouo testamento inueniuntur decantati, Alleluia, atq;, Gloria in excelsis Deo. Quos pariter in Septuagesima intermittimus: quia peccato hominis veteris à conuentu Angelicæ iubilationis expulsi in huius miseræ vitæ Babylonem, super flumina eius sedemus, & flemus, dũ recordamur illius Sion, in qua Deum decet hymnus. Quòd nouem hebdomadib⁹ alleluia intermittimus, non incongrue per nouem hebdomadas, nouem ordines angelorũ accipimus: quorum[f] decimus[g] ordo per superbiam corruens, angelicum numerum minuit, & à felicitate[h] perturbauit. Qui condolentes suę diminutionis & parẽ[i] ruinam sibi timentes, à perfecta laude creatoris fuere præpediti. Quorum reparationi, & consolationi consulens omnipotẽs Deus creator primum hominem de limo terræ formauit: qui sui generis[k] multiplicatione damna cælestis patriæ resarciret, atque angelorum gaudia suppleret, Qua spe angelicus chorus non† modicum lætatus est. Nec mirũ, si ex lapsu[l] ipsius hominis fuit perturbatus.[m] Vnde nouem ordinum concẽtus in laudem Dei creatoris permansit imperfectus: donec in Christo resurgente resurrexit[n] lapsus ille protoplastus. Ibi augmẽto sui collegij, & spe meliori angelicus exercitus gauisus in nouum alleluia consurrexit totus, & in eo perstat deuotus. Quem & nos pro modulo nostro imitantes, à Septuagesima, quando lapsus protoplasti in ecclesia recitatur, alleluia nouem hebdomadibus intermittimus, scilicet vsque in Pascha: vbi Christus resurgẽs à mortuis tristitiam nostram in gaudium vertit, & alleluia nobis reddit.

Item Nicolaus Papa Rodulpho archiepiscopo Bituricensi.

¶In cœna Domini, Gloria in excelsis, decantetur. C. LVI.

1 POrro, Gloria ĩ excelsis Deo, ab episcopis ° in cœna Domini inter missarum solennia more nostro dicenda est. Pallio vero Apostolico ᴬ ꝑ eadem ᑫ die vti est illis licitum, quibus est ab Apostolica sede permissum.

ᴬ ¶Apostolico.] *Vox ista abest ab aliquot Vaticanis codicibus: Iuo tamen habet.*

Item Zacharias ᴮ *Papa in synodo Romana, c.13. & 14.*

ᴮ ¶ Zacharias.] *Antea legebatur*, Macarius. *Emendatum est ex aliquot vetustis codicibus, & ceteris collectoribus. Et caput ipsum habetur in concilio manuscripto Zachariæ.*

¶ Cum baculo, aut capite velato ad celebrandum missarum solennia clericus non ingrediatur. C. LVII.

19 [2] NVllus episcopus[r] presbyter, aut diaconus ad solennia missarũ celebranda præsumat[s] cum baculo[t] introire, aut velato[u] capite altario Dei assistere: quoniam & Apostolus prohibet viros velato capite orare in ecclesia: & qui temere præsumpserit, communione priuetur. Cum vero ingressus fuerit episcop⁹, aut presbyter ad missarum solennia celebranda, nisi passio[x] aliqua interuenerit, nullo modo audeat data oratione recedere[y], vt ab alio episcopo, vel presbytero missarũ solennia suppleantur: sed qui initium ponit, suppleat vsque in finem, quia scriptum est [qui perseuerauerit vsque in finem: hic saluus erit.] Si quis[z] vero præsumpserit prẽter qđ posuimus, agere, à sacro corpore, & sanguine Dñi nostri Iesu Christi sit suspensus.

[Item ex decretis Soteris Papæ.]

PALEA. C. LVIII.

3 VT illud diuini oraculi singuli præcaueant, quo scribitur [væ soli, quia cum ceciderit, non habet subleuantem] summopere verendum nobis est, atque cauendum, ne horis illis, atq; temporibus, quibus Deo psallitur, vel sacrificatur, vnicuique diuinis singulariter officiis insistenti pernicios̃a passio, vel corporis quælibet inualitudo† occurrat, quę aut corpus subito subrui faciat, aut mentem alienatione, vel terrore confundat. Pro huiusmodi ergo casibus præcauẽtes, necessarium duximus instituere, vt ibi temporis, vel loci, siue clerici copia suffragatur, habeat quisque canens Deo, atque sacrificans post se vicini solaminis adiutorem: vt, si aliquo casu ille, qui officia impleturus accedit, turbatus fuerit, vel ad terram elisus, à tergo semper habeat, qui eius vicem exequatur intrepidus: & officium inceptum adimpleat.

cũ chrisma cõficiunt, debent dicere, Gloria in excelsis Deo: & ea die inter missarum solennia debent vti pallio sibi Apostolica sede concesso.
o ¶A*b episcopis.*] quia chrisma cõficiunt: nõ autem à presbyteris.
p ¶*Apostolico.*]i. à solo Apostolico concesso.
q ¶*Eadem die.*] inter missarum solennia, vt s. dist.100. pallium.

1 Iuo p.5. c.20.

Nvllus episcopus.] Hæc est 19. pars dist. secundũ Io. de F. Casvs. Ostensum est s. quo ordine, quaue celebritate sit missa cãtanda. Nunc ostenditur qua deuotione sit dicẽda. Dicitur ergo hic, ꝙ nullus eps presbyter vel diaconus ad celebrandam missam debet introire cum baculo ad altare, nec ibi stare capite velato: & q missam incipit, debet psi cere, nisi impediatur graui necessitate: & q cõtrafecerit à Christi corpore suspẽdatur.

2 Pol.l.3.tit. 16. Burc.l.3. c.230. & 231 Iuo par.3.c. 271. & 272.

r ¶*Nullus episcopus.*] qua deuotione sit dicẽda missa & audienda, ostendit 13.cap.
s ¶*Præsumat.*] " mitram tñ & baculũ dẽt habere eps cum prædicat. arg. dist.45. disciplina. quia tunc allegat causam Dei apud populum, vt d.c. disciplina.[d]
t ¶*Cum baculo.*] arg. ꝙ nõ debet promoueri in presbyterũ, qui sine baculo nõ potest sustentari in altari, vt diximus s.55. distin. si quis in infirmitate.
u ¶*Aut velato capite.*] s. 33.q.5. mulier. & c. hæc imago.
x ¶*Passio.*] s.7.q.1. illud. & c. nihil.
y ¶*Recederet.*] nisi in casu cũ videret puerũ sine baptismo morientẽ, dũ est ẽt ad altare, consulo vt baptizet. arg.86. dist. palce.
z ¶*Si quis.*] de hac materia not.7.q.1. nihil. & c. illud.

1.Cor.11. Syn.c.14.
" Eps p̃dicanshabeat mitram & baculum.
d Respicit p̃ced.c. disciplina. iuxta fi. & hæc ẽt fuit sniaHu. prout hic satis not. Arc.

Matth.10.

Episcopus

3 7.q.j. illud i cõc. Tolet. 11.c.14. Bur. l.3.c.73. Iuo p.2.c.126. Eccl.4.

†al. valetudo

Source : BIU Cujas

E *Piscopus.*] Hæc est 20. pars distin. in qua probat magister, quòd solus sacerdos non debet officia celebrare. Ioan. de Fant.
Casvs. Dicitur hic q̃ eps in missa debet secum habere presbyteros ex vtroque latere & diaconos & subdiaconos & minores clericos ante & retro, qui debeant eum custodire, & sacrificio consentire, & cóicare peracta consecratione iubemus.

a ¶ *Qui oculi.*] s. dist. 93. diaconi.

b ¶ *Omnes.*] quotidie. vel omnes generaliter, ter in anno, vt j. ea. dist. 2. peracta. & c. omnis homo, &c.

1 Pol. l. 4. tit. 12. Anſ. l. 6. c. 138. Burc. l. 3. c. 71. Iuo p. 2. c. 67.

Ivbemus.] Casvs. Probatur hic auctoritate Apostoli, q̃ quãuis ad innocentiã sola conscientia sufficiat, tñ pp maleuolos dẽt eps secũ hĩe presbyteros testes & diaconos in omni loco.

c ¶ *Conscientia.*] arg.

" Conscientia sola non sufficit.

" q̃ ñ sp cõscia sufficit: sed fama est necessaria. arg. 12. q. 2. quattuor. & 12. q. 1. nolo. qd verũ est cum quis habitat tñ cũ bonis, vel etiam cum malis, qui parati sunt imitari.

d ¶ *Maleuolos.*] s. 11. q. 3. sanctis. cõtra. sed illud cũ mali parati sũt reprehẽdere, nõ imitari[a]. 43. dist. scimus.

† al. præbentes

a Sub. tñ & non imitari in bono.

Hoc quoque statutum.] Casvs. Dr in hoc c. q̃ presbyter nõ debet cantare missã nisi sint duo ibi præsentes. Nã cũ presbyter dicat, Dñs vobiscũ, & orate pro me: apparet q̃ plures debent missæ interesse. Quæ aũt sequuntur, vsq; ad c. omne. plana sunt: & ea omnia p te faciliter formare poteris: & qd dr in illo c. missas. *cõfundantur*, i. *grauiter corripiantur.* Quod aũt dr in illo c. episcopus nullum. hodie non tenet, cũ non sit participandũ cum excommunicatis.

2 Pol. l. 4. tit. 13. Anſ. l. 6. c. 140.

† al. diaconos

1. Tim. 3.

e ¶ *Nisi duobus.*] pluralis. n. locutio, duorũ numero est contenta. vt 4. q. 3. §. itẽ in criminali. vers. vbi numer[a]. Nũquid necessarium est, vt sint duo clerici: aut nũquid duo laici: vel vnus clericꝰ, alter laicus, aut alter masculus, & alter femina sufficerẽt? Satis vr, q̃ debent esse duo clerici. arg. cõtra qa & populus respõdet, amẽ, vt s. 38. di. sedulo. Sed hoc respicit cõsuetudinem alicuius loci.

† al. Anacletus

3 Poly. 4. tit. 31. Anſ. lib. 7 c. 136. Burc. l. 3. c. 74. Iuo p. 2. cap. 127. Pã. l. 1. c. 159.

f ¶ *Ipse tertius.*] adeo inhærent quidã[b] verbis istius c. q̃ dicũt q̃ ipse ñ celebraret nisi duos haberet. Alij[c] dicũt vnũ sufficere. arg. ext. de fi. presb. ppo. 7. q. 1. illud. & ext. de vi. & ho. cle. vt qs-

b Vt Hu.

c Vt Hug. & Fab.

" Missa à so lo cãtari pt.

que. " Immo & inclusus missam solus cãtare põt, hoc intellige vbi cleri copia nõ suffragatur, aliàs secus. vt extra de verb. sign. quæsiuit. & ecclesiæ loquitur presbyter in plurali.

Item Anacletus Iesus Christi seruus, omnibus episcopis, epistol. 1.

¶ Quot testes episcopus sacrificans secum habere debeat. C. LIX.

20 [1] Episcopus Deo sacrificans testes secum habeat, & plures, quàm alius sacerdos: sicut enim maioris honoris gradu fruitur, sic maioris testimonij incremento indiget. In solennioribus quippe diebus aut septẽ, aut quinque, aut tres diaconos, qui oculi[a] eius dicuntur, & subdiaconos, atque reliquos ministros secum habeat: qui sacris induti vestimentis à fronte, & à tergo, & presbyteri è regione dextra læuaque, contrito corde, & humiliato spiritu, ac pro no stent vultu, custodientes eum à maleuolis hominibus: & consensum eius prębeant† sacrificio. Peracta autem cõsecratione omnes[b] communicent, qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus.

Item Lucius Papa episcopis Galliæ, & Hispaniæ, c. 1.

¶ Episcopi sine religiosis testibus, Domini sacramenta non conficiant. C. LX.

2 [2] Ivbemus[A] Apostolica auctoritate, vt semper testes vobiscũ sacerdotes, & Leuitas † habeatis. Et licet conscientia[c] propria sufficere possit: tamen propter maleuolos[d] iuxta Apostolum, etiam testimonium vos oportet habere bonum ab his, qui foris sunt: quoniam & in hac sancta sede constitutum habemus, vt duo presbyteri, & tres diaconi in omni loco episcopum non deserant propter testimonium ecclesiasticum.

A ¶ Iubemus Apostolica.] *In epistola ipsa sic legitur:* Propter tales, frattes hortamur vos, sicut in hac sancta ecclesia constitutum habemus, vt semper, &c.

Item Soter† Papa.

¶ Nisi duobus præsentibus, presbyter missam celebrare non præsumat. C. LXI.

3 [3] Hoc quoque statutum est, vt nullus presbyterorum missarum solennia celebrare præsumat, nisi duobus[e] præsentibus, sibique respondentibus ipse tertius[f] habeatur: quia cum pluraliter ab eo dicitur, [Dominus vobiscum g,] & illud in secretis [orate pro me,] aptissime conuenit, vt ipsius respondeatur salutationi.

¶ *Burchardus etiam et Iuo citant ex decretis Soteris Papæ. Et in Micrologo, cap. 2. scribitur fuisse id ab Anacleto, & Sotero statutum. Similem sententiam Burchardus lib. 3. c. 68. refert ex concilio Nannetensi c.* 30. *Fere autem idem habetur in Moguntino primo, c.* 43.

g ¶ *Dominus vobiscum.*] " hoc Dñs vobiscum, sumptum est ex veteresta. sic. n. legitur Booz salutasse messores suos. Illud autem, & cum spiritu tuo: sumptũ est ex epistola Pauli ad Timoth. Eps ẽt cũ primo salutat populũ, nõ dicit: Dñs vobiscũ: " sed pax vobis: quia hæc fuit prima vox Christi ad discipulos post resurrectionem. ergo vt se ostẽdat vicarũ Christi, ideo sic dicit. post vero dicit: Dñs vobiscũ, vt sic ostendatur esse de numero aliorũ sacerdotũ. Hic ergo habes Dñs vobiscũ. alibi amen. 38. di. sedulo. alibi, Deus in adiutorium. 7. q. 1. §. cũ ergo. alibi Kyrie eleison. Pater noster. 11. q. 3. cum aliquis. habes & alibi, Nunc dimittis, &c. Luc. 2. Item alibi, Benedicamus, &c. Danielis 3.

" Dominus vobiscum vñ sumitur. " Pax vobis, dr primo ab epo. Not. q̃ 7. vicibꝰ populꝰ salutatur ĩ missa, quatenꝰ excludit 7. vitiis capitali bꝰ suscipiãt gram septiformem, secundũ Inn. 4 & in conc. Antioc. c. 2.

5 Pol. l. 3. tit. 16. Burc. l. 2. cap. 67. Iuo p. 6. c. 163.

Item ex canone Apostolorum, 10. [4]

¶ Communione priuentur, qui vsque ad finem missarum solennia non audierint. C. LXII.

21 [5] Omnes fideles, qui conueniunt in solennitatibus[A] sacris ad ecclesiam, & scripturas Apostolorum, & Euangelium audiant[B]. Qui autem non perseuerant[h] in oratione, vsque dum missa peragatur, nec sanctã communionẽ percipiunt[i], velut inquietudines ecclesiæ commouentes conuenit communione priuari.

A ¶ In solẽnitatibus sacris.] *In tomis conciliorum ad marginem priscæ versionis sunt hæc eadem verba, quæ hic apud Gratianum, & Burchard. & Iuonem, & in Polycarpo Græce est absolute τὰς ἑορτάς, id est,* qui ingrediuntur, *& ita in codice canonum, nimirum ex versione* Dionysij.

B ¶ Audiant. Qui autem.] *Ita in eadem margine, & in Polycarpo. Sed Burchardus, & Iuo propius ad verba Græca,* audiunt, non autem perseuerant.

Item ex concilio Carthaginensi, 4. c. 24.

¶ De eodem. C. LXIII.

6 [6] Sacerdote verbum in ecclesia faciente, qui egressus[k] de auditorio fuerit, excommunicetur.

Item ex concilio Agathensi, c. 47.

¶ Die Dominico missas ex integro seculares audire debent. C. LXIIII.

Missas die Dominico sæcularibus totas audire† speciali ordine præcipimus[l]: ita, vt ante benedictionem sacerdotis egredi populus non præsumat. Quod si fecerint, ab episcopo publice confundantur.

Item ex concilio Aurelianensi, 1. c. 28.

¶ Populus non ante discedat, quàm missa ex integro celebretur. C. LXV.

7 [7] Cvm ad celebrandas missas in Dei nomine conuenitur: populus non ante discedat, quàm missæ solennitas compleatur, & vbi episcopus non fuerit, benedictionem[m] accipiat sacerdotis.

Item ex concilio Carthaginensi, 4. c. 88.

¶ Excommunicetur, qui prętermisso ecclesiæ conuentu ad spectacula vadit. C. LXVI.

8 [8] Qvi die solenni, prętermisso solenni ecclesiæ conuentu ad spectacula vadit, excommunicetur.

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 84.

¶ Vsque ad missam catechumenorum nullus ecclesiam ingredi prohibeatur. C. LXVII.

22 [9] Episcopus nullum prohibeat[n] ingredi ecclesiam, & audire verbum Dei, siue gentilem, siue hęreticum, siue Iudęum, vsque ad missam catechumenorũ.

Item Anastasius episcopus, episcopis Germaniæ, & Burgundiæ, epist. 1. c. 1.

k *Acerdote.*] ¶ *Qui egressus.*] quasi minus litterarum contemnens, vt s. 38. dist. sedulo.

l *Missas.*] ¶ *Præcipimus.*] " hoc dico præceptum esse. vñ cõtra pręceptũ faciũt, q̃ dieb. dñicis nõ audiũt missam, nisi aliqua necessitas cogat: sicut & corpus Christi accipitur ter in anno. j. dist. 2. etsi non frequentius.

† al. tenere

" Missa ĩ die Dñico est ẽ præcepto.

m *Cvm ad celebrandas.*] ¶ *Benedictionem.*] s. 26. q. 6. ministrare. contra. Sol. ibi solennis bñdictio q̃ ante missæ consummationem à solis põtificib. celebratur, inhibetur ꝓsbyteris: hic aũt post consecrationem cuilibet sacerdoti populũ bñdicere permittitur. sed & pręsente epo, nec benedicere volente sacerdos benedicet si celebrauit missam, vt not. 95. dist. ecce.

7 Burch. l. 3. cap. 29. Iuo p. 3. c. 34.

8 Iuo p. 4. c. 8

Episcopus.] Hæc est 22. pars dist. secundum Ioan.

9 Bur. l. 3. c. 28. Iuo p. 3. c. 33. Pan. l. 2. c. 41.

n ¶ *Prohibeat.*] s. 21. dist. cleros. in fi. contra. j. di. 4. eos. contra. 11. q. 3. excommunicatos[d]. Sed dic vt solui. s. 35. q. 3. de incestis. nam hic de hæretico non pręciso loquitur, ibi de eo qui sequitur hæresim iam damnatam. H. dicit hoc abrogatum[e] esse. vel loquitur de illis, de quorum correctione est spes aliqua, vt j. dist. 4. Iudæi. aliud est si venirent causa sub sannandi vel deridendi.

d Idẽ cõtra 34. q. 3. c. clericũ. 25. dist. perlectis. in princ. 1. q. 1. non liceat.

e Ad hoc s. 1. q. 2. non liceat clericis vbi de hoc. Idẽ not. 25. dist. c. j. Arc.

Source : BIU Cujas

a *Apostolica.*]Hæc est 23. pars dist. secundum Ioan. de Fan.
a ¶*Adorent.*]id est, venerentur.
Omnis Christianus.]Hæc est 24. ears dist. secundum Io. de Fan.
Casvs. Probatur in hoc c. auctoritate Moysi, & sanctorũ patrum cõsuetudine, q̃ Christiani debent aliquid offerre in missa. Primo. n. dẽmus ad Christũ cõfugere: sed qdã præpostere, pr⁹ q̃rũt cõsilium humanum, & postea diuinum.
b ¶*Vacuus.*]bonis operibus, vel ad litterã. & est consilium in dieb. priuatis scilicet: sed in dieb. festiuis præceptũ: "& ita videtur q̃ oblationes sint ex debito exigẽdæ. & ad eas dãdas parochiani sunt cogẽdi. arg. 16. q. 1. statuimus. ar. cõtra. 12. q. 1. duo. Sed credo q̃ si sacerdos pauper est, potest eis diuina officia subtrahere nisi dẽt[a] ei oblationes: vt vero quæ, &c. vbi satis not. ð mria Ado⁹ gl. & qũo hoc c. intelligi dẽt, s. de solennib⁹ festiuitatibus locorũ. Arc. 2 Pol. l. 3. tit. 16. Ans. l. 5. c. 40.
Exod. 24.
c ¶*In collectis.*]quas faciebãt sancti patres, p recipiẽdis pauperib.
d ¶*Est confugiendum.*] orando, non tentando, & ita non est contra. 22. q. 2. quæritur.

Q *Vando autem.*] Hęc est 25. pars dist. secundum Ioan. de Fant.
Casvs. Dicitur hic q̃ in ratione debet homõ cogitare de Deo tñ. vñ cum presbyter dicit: Surs̃um corda, populus rñdet, Habemus ad Dñm. & hoc fit ad notãdum q̃ tũc tñ de Deo debemus cogitare, & de his q̃ spectãt ad salutem, vt diabolus excludatur.
e ¶*Cogitet.*] nam hoc genus mendacij esset. 12. q. 5. cauete.

I *Nuenimus.*] Hæc est 26. pars dist. secundum H.
Casvs istius c. in quo dicitur q̃ ix. sunt præfationes, decima tñ postea addita est, vt 70. di. sanctorum. *Catalogo*, i. ordine ecclesiastico, vel numero, vel computatione.
f ¶*Inuenimus.*] quot sunt canonicæ præfationes, ostendit.[b]
g ¶*Nouem.*]addita est & decima, vt dist. 70. sanctorũ canonum, s. æquum, & salutare.
h ¶*Vnam.*] & te quidem omni tempore.
i ¶*Aliam de ascensione.*] qui post resurrectionem suam.
k ¶*Tertiam.*]q̃ ascendens super oẽs cęlos.
¶ *Quartam.*] quia per incarnati verbi mysterium.

1 Burc. l. 3. c. 103. Iuo p. 2. c. 138. &p. 6. c. 93.
bEt hoc iõ, qa i c. pced. fcã erat mẽtio ð p̃fatione cui sp p̃mittitur, surs̃um corda.
3 Pol. l. 3. tit. 20. Ans. l. 7. c. 111. Bur. l. 3 c. 69. Iuo p. 1 c. 77. Pan. l. 1. c. 158.

¶Euangelia non sedendo, sed stando audire debemus. C. LXVIII.

23 [1] APostolica auctoritate mandamus, dum sancta Euangelia in ecclesia recitantur, vt sacerdotes, & ceteri omnes præsentes, non sedentes, sed venerabiliter curui [A], in conspectu Euangelij stantes Dominica verba intente audiant, & fideliter adorent. [a]

A ¶ Curui.] *Sic in originali, & apud Iuonem par. 6. c. 93. sed apud eumdem, par. 2. c. 138. & apud Burchardum vox ista non habetur.*

Item Gregorius VII. in synodo Rom. habita an. Dom. 1078. c. 13.

¶ Ad missarum solennia semper aliquid est offerendum. C. LXIX.

24 [2] OMnis Christianus procuret ad missarũ solennia aliquid Deo offerre, & ducere ad memoriam, quod Deus per Moysem dixit [Non apparebis in conspectu meo vacuus [b].]Etenim in collectis [c] sanctorũ patrum liquido apparet, q̃ omnes Christiani offerre aliquid Deo ex vsu sanctorum patrũ debent. Ad ipsum [A] enim prius est confugiendum [d], qui nostræ curare possit animæ passiones. Verum homines præpostero ordine ante sibi opem ab hominibus accersunt. Vbi autem humana subsidia defecerint, tunc opinantur diuini postulandam fauoris gratiam.

A ¶ Ad ipsum.] *Hinc vsque ad finem capitis non habentur ibi apud Gregorium, neque apud Anselmum, aut Polyc.*

Item Cyprianus sermone 6. de oratione Dominica.

¶ Quare[surs̃um corda]in præfatione dicitur. C. LXX.

25 QVando autem stamus ad orationem, fratres dilectissimi, vigilare, & incumbere ad preces toto corde debemus: cogitatio omnis carnalis, & sæcularis abscedat: nec quidquam tunc animus, quam id solum cogitet [e], quod precatur. Ideo & sacerdos ante orationem præfatione præmissa parat fratrum mẽtes dicendo[surs̃um corda,]vt dum respondet plebs [habemus ad Dominũ] admoneatur nihil se aliud, quam Dñm cogitare debere. Claudatur contra aduersarium pectus, & soli Deo pateat, nec ad se hostẽ Dei, tempore orationis adire patiatur.

Pelagius II. Romanæ ecclesiæ, & Apostolicæ sedis episcopus vniuersis Germaniarum, atque Galliarum episcopis.

¶ Quæ præfationes in missa sunt cantandæ. C. LXXI.

26 [3] INuenimus [f] has nouem [g] præfationes in sacro catalogo tantũmodo recipiendas, quas longa retro vetustas in Romana eccleſia hactenus seruauit, id est, vnam [h] in albis Paschalibus, aliam de Ascẽsione [i] Domini, tertiam [k] de Pentecoste, quartam [l] de Natali Dñi, quintã [m] de apparitione Dñi, sextam [n] de Apostolis, septimã [o] de sancta Trinitate, octauã [p] de Cruce, nonam [q] de ieiunio in Quadragesima tantummodo dicendam. Has præfationes tenet, & custodit sancta Romana ecclesia: has tenendas vobis mãdamus.

Item ex concilio Cabilonensi, 2. c. 39.

¶ In omnibus missarum solennibus pro defunctis oratio fiat. C. LXXII.

27 [4] VIsum præterea [r] nobis est, vt in omnibus missarũ solẽnibus pro defunctorum spiritibus loco cõpetenti [s] Dominus deprecetur. Sicut enim nulla dies excipitur [t], qua non pro viuentibus, & pro quibuslibet necessitatib⁹ Dominus deprecetur, ita nimirum nulla dies excipi debet, quin pro animabus fidelium preces Domino in missarum solennibus fundantur.[5] Antiquitus igitur hunc morem sancta tenet ecclesia, vt & in missarum solennibus, & in aliis precibus Domino spiritus quiescentium cõmendet: dicente B. Augustino[nõ sunt prætermittendæ supplicationes pro spiritibus defunctorum: quas faciendas pro omnibus in Christiana, & catholica societate laudamus [A]. [6] Defunctorum [u] etiam tacitis nominibus [x] eorum, quos sub generali [y] cõmemoratione [z] suscepit ecclesia: vt quibus ad ista desunt parentes, aut filij, aut quicũq; cognati, vel amici, ab vna eis exhibeantur pia matre cõmuni [a].

A ¶Laudamus.] *Apud collectores sunt nonnullæ varietates. B. Augustinus (a quo parum variat & concilium, & Amalarius libr. 4. c. 42.) sic habet*: quas faciendas pro omnibus in Christiana, & catholica societate defunctis, etiam tacitis nominibus quorumque, sub generali commemoratione suscepit ecclesia. *Ceterum glossa fecit, ne mutaretur.*

Item Innocentius episcopus vrbis Romæ Decentio Eugubino, epist. 1. c. 2.

¶ Ante preces non sunt à sacerdote nomina recitanda. C. LXXIII.

DE nominibus recitandis [b], antequam [c] precẽ sacerdos faciat, atque eorum oblationes, quorum nomina recitanda sunt, oratione sua commendet, quàm superfluum sit, & ipse pro tua prudentia recognoscis: vt cuius hostiam nec dum Deo offeras, eius ante nomen insinues [d]: quamuis [e]

Visum præterea.] Hæc est 27. pars dist. secundum Ioan. de Fant.
Casvs. Probatur in hoc cap. auctoritate Aug. q̃ pro defunctis nominibus tacitis, in missa & aliis precib. debet orari omni die, sicut & p viuentibus oratur quotidie, vt p eis oret mater ecclesia, quibus desunt preces parentum.
r ¶*Visum præterea.*] Not. "in omni missa memoriam & orationem esse faciendam pro defunctis. istud ostendit duobus cap.
s ¶*Loco competenti.*]i. in secreta missæ.
t ¶*Excipitur.*]" excipitur sexta feria ante Pascha: in qua secundum ordinem Romanũ non conficitur: sed oblatio præcedentis diei cũ vino sumitur: & excipitur ẽt sabbatum sequens: quia potius refertur ad Dominicam sequentem. 3. dist. 3. sabbato.
u ¶*Defunctorum.*] id est, pro spiritibus defunctorum.
x ¶*Etiam tacitis nominibus.*]in secreta.
y ¶*Sub generali.*] fit pro omnibus simul, & prodest cuilibet ac si specialiter pro eo fieret. de consecr. dist. 5. non mediocriter.
z ¶*Commemoratione suscepit ecclesia.*] supple nõ sunt p̃termittẽdæ supplicationes.
a ¶*Pia matre communi.*]i. ecclesia tota.

De nominibus.] Casvs. Decentius eps q̃rebat à Papa vtrũ in secreta missæ illorũ nomina debeant recitari à presbytero, p quib. vult sacrificia offerre. Resp. Papa superfluum esse vt eius nomen recitetur pro quo hostia nondum est oblata.
b ¶*De nominibus recitandis.*] populo cõmemorare possumus ergo eorũ nomina recitãdo. "sed in Missa vel oratione aliqua Missę vel in secreta specialiter nomina eorũ ex primere nõ debemus.
c ¶*Antequam.*] nec ante, nec post.
d ¶*Insinues.*] quasi nõ ante, sed post debet insinuari Deo.
e ¶*Quamuis.*]non ergo recitantur ideo q̃ Deus addiscat: sed vt supplicantium deuotior reddatur affect⁹. arg. 13. q. 2. cum grauia. & c. non æstimemus. H. nominari ergo possunt.

4 Burc. l. 3. c. 64. Iuo p. 3. c. 66.
"Conficere non licet in sexta feria añ Pascha.
5 13. q. 2. non existimem⁹.
6 in libr. de cura p mortuis agenda, c. 4.
" Oratio p defunctis fiat in omni missa.
" Nomina aliquorũ ñ sunt i Missa exprimẽda.

Source : BIU Cujas

N *sacramentorum.*] Hæc dist. diuiditur in 28. partes: In quarum prima probat per 7. c. q. ex pane tritici & vinitis cum aqua conficitur corpus & sanguis Christi. Se cũda ibi, *Nihil.* Tertia ibi, *Pacem.* Quarta ibi, *Relatum.* Quinta ibi, *Quotidie.* Sexta ibi, *Triforme.* Septima ibi, *Tribus gradib.* Octaua ibi, *Qui scelerate.* Nona ibi, *Si per negligentiam.* Decima ibi, *Peruenit.* Vndecima ibi, *Sacerdotum.* Duodecima ibi, *Institutio.* Tertiadecima ibi, *Sacrificium.* Quartadecima ibi, *Quia corpus.* Quintadecima ibi, *In quibus.* Sextadecima ibi, *Ego Berengarius.* Decimaseptima ibi, *Semel Christus.* Decimaoctaua ibi, *Liquido.* Decimanona ibi, *Panis.* Vigesima ibi, *Panem de altari.* Vigesimaprima ibi, *Reuera.* Vigesimasecunda ibi, *Iteratur.* Vigesimatertia ibi, *In Christo.* Vigesimaquarta ibi, *In calice.* Vigesimaquinta ibi, *Sicut.* Vigesimasexta ibi, *Presbyter.* Vigesimaseptima ibi, *Qui bene.* Vigesimaoctaua ibi, *Pro dilectione.* Io. de Fant.

1 Pol. l. 3. ti. 9 Ans. l. 9. c. 1. Burc. l. 5. c. 5. Iuo p. 2. c. 15 & 68.

† al. *sacrificio*

Casvs. Dicitur in hoc cap. quòd in altaris sacrificio debent apponi tantum panis & vinum aqua mistum: & hoc ideo, quia de latere Christi fluxerunt sanguis & aqua in passione sua.

a ¶ *In sacramentorum.*] Hic intitulatur 2. dist. in qua agitur de sacramento Eucharistiæ. Et licet baptismus sit ianua omnium sacramentorum [a]. & necessarior. 22. dist. §. verum. hoc tamen dignius est: & ideo tractat prius de eo, & propter seriem operis apertius continuandam. cum enim tractauit in præced. dist. de celebratione missæ: & tota vis missæ constet in consecratione corporis Christi: merito de eo subdit: & tractat de hoc sacramento in hunc modum. Primo agit de forma sacrificandi. Secundo de reuerentia suscipiendi & tractandi & seruandi hoc sacramentum. Tertio de triplici continentia eius. De forma sacrificandi agit vsque ad illud c. nihil. De reuerentia suscipiendi agit etiam vsq; ad illud c. sacrificium. Exinde de his quæ in sacrificio continentur. Circa quod considerãdum est à quo, vbi, & quando fuit hoc sacramentum inuentum, & quæ forma conficiendi illud, & quæ in eo sunt necessaria, & de triplici eius continentia: & post supponemus quasdam opiniones de confusione ipsarum rerum. Fuit autem institutum à Domino. ĩ. e. quia corpus. & in cœna. ĩ. ea. liquido. Et quando? post typicum pascha completum, cum comedit agnum cum Apostolis. ĩ. e. accipite. Formam habemus in c. ĩ. c. accipite. Sunt autem tria necessaria, panis, vinũ, & aqua. ĩ. e. in sacramento. " Continentur autem tria in hoc sacramento: forma visibilis panis & vini: veritas corporis & sanguinis Christi: & virtus spiritualis, i. virtus vnitatis & charitatis, i. æterna coniunctio & dilectio Christi ad ecclesiam. 21. dist. §. 1. ibi, Rogaui pro te Petre, ne deficias, &c. Primũ est sacramẽtum tantum, & non res sacramenti. Secundum est sacramentum, & res sacramenti. Tertium est res sacramenti tantum, & non sacramentũ: & hoc est quod dicitur ext. de cel. Mis. cum Marthæ. §. distinguendũ. Fit autem conuersio rerum secundũ quosdam: quia panis conuertitur in corpus, & vinum in sanguinem: aqua in nihilum: sed significat regenerationem tantum, quæ fit per aquam. contra istos est, quia qui puram aquam sumit, post non conficiet. 7. q. 1. nihil. Sed contra. ĩ. e. relatum. sed non fuit ibi pura aqua. Alij dicunt quòd vinum & aqua conuertuntur in sanguinem: licet philosophi dicant contra, quòd aqua & vinum non commiscentur per minima, i. non ita quòd inseparabilia sint. Alij etiam dixerunt, sed pessime, quòd aqua conuertebatur in aquaticos humores. Alij dicunt quòd corpus Christi post consecrationem solum est sacramentum & figura. ĩ. ea. ego Berengarius. & hæc traduntur ext. de cele. Mis. cum Marthæ. & c. in quadam. Sed opinio verior est, q; vinum & aqua non vt duo, sed vt vnum compactum transmutantur, ext. de celeb. Mis. cum Marthæ. §. verum. & c. in quadam. De eo tamen quod dicitur quòd panis conuertitur in corpus Christi, variæ sunt opiniones. Vna asserit quòd illa substantia, quæ fuit panis primo, postea est caro & sanguis Christi. arg. ĩ. e. panis est in altari. & c. quia corpus. Secunda opinio tenet quòd substantia panis & vini ibi desinit esse, & remanẽt accidentia tantum, scilicet, sapor, color, pondus, & similia: & sub illis accidentibus incipit ibi esse corpus Christi. Tertia tenet* quòd remanet ibi substantia panis & vini, & in eodem loco & sub eadem specie est corpus Christi. arg. ĩ. ead. ego. quælibet tamen opinio fatetur ibi esse corpus Christi. Secunda opinio verior est, vt extra de sum. tri. firmiter. §. vna.

a Vt 37. dist. §. verũ. c. ad hoc. ext. de psb. nõ bapt. veniẽs. Arc.

" Eucharistiæ sacro tria continentur.

* Et hæc falsa est.

a ¶ *In sacramentorum.*] de forma sacrificandi, scilicet quæ debent offerri in sacramento Eucharistiæ. 7. cap. ostendit.

b ¶ *Oblationibus.*] id est, in ipsis oblatis, quæ sunt sacramenta.

c ¶ *Quia vtrumque.*] hæc ratio non est sufficiens [b]: sed est ratio: quia Christus hoc statuit dicens: Hoc facite in meam commemorationem. ĩ. e. in Christo semel. Alia ratio est, quia aqua significat redemptionem. ĩ. ead. cum omne. & ita tria sunt significãtia ibi: aqua, vinum, panis: & ita tria sacramenta. ĩ. ea. non oportet.

b Sed est q. dã administrans. B. L.

c ¶ *Quia vtrumque.*] id est, vtriusque sacrificium vel significatum. ĩ. e. in calice. scilicet sanguis in quem conuertitur vinum & aqua. ĩ. dis. e. panis est in altari. nomine sanguinis dicitur quilibet humor humani corporis. hic non inuenitur, nisi large accipiatur nomen sanguinis. vnde vinum in sanguinem conuertitur, & aqua * in alios humores: ita quòd aqua dcitur profluxisse, id est, alij humores de latere Christi.

2 Poly. ibid. Ans. l. 9. c. 4.

* Imo aqua in vinum & totũ vinũ in sanguinem.

" Sed numquid vera aqua, aut humor aquæ similis fluxit? si vera aqua, quando fuit illa creata? numquid in corpore, aut in egressu à corpore? si humor fuit sine aqua, quod fuit ibi miraculum? Resp. secundum H. separatum [c] & cum segregatione fluxerunt. Alij tamen dicunt, vt Mel. & Baz. quòd vera aqua: & extra corpus illius fuit illa creata: sicut fuit cum fluxit aqua de petra educta. ĩ. ead. reuera. Igitur quota pars debet esse aquæ in calice? Videtur quòd medietas. arg. ff. de vsufruct. etiam partis. ff. de contrah. emp. domum. sed hoc relinquo arbitrio prouidi sacerdotis, id est, quamdiu dicatur quòd vinum sit, vel aqua. Dic quòd poni debet plus de vino semper quàm de aqua.

" Aqua quæ fluxit de latere Christi an fuerat vera aqua.

c ista fuit sñia Hu. & illa q̃ pxime sequitur, vñ clarius & planius diceret, & fuit vera aqua, &c. Arc.

S*ic in sanctificando.*] Casvs. Dicitur in hoc cap. quòd in sacrificio non debet offerri vinum sine aqua, nec aqua sine vino: sed simul illa duo, vt perfectum sit sacrificium, sicut & corpus Christi non de farina solum, sed de pane perfecto debet confici.

d ¶ *Incipit.*] id est, sine Christo: quia non conficitur, maxime quantum ad salutem plebis. ĩ. ea. cum omne.

e ¶ *Sine Christo.*] " id est, sine tali sacramento quod de eius latere profluxit, scilicet, sanguis [d] & aqua, vt s̃. cap. 1. & 2. & ĩ. c. 3. Vel sine Christo, id est, ecclesia, quæ, scilicet mysticum corpus Christi est, quod est dicere: sanguis non prodest corpori Christi, quod est ecclesia, id est, nobis. s̃. dist. proxim. ecclesia. non enim vinum tantum dicitur corpus Christi. vel sine saluatione Christi, id est, Christianorum. secundum hoc videretur, quòd Christus dicatur Christianus populus. ad hoc facit extra de sacr. vnct. c. 1. hæc ostendit Apostolus in epistola ad Corinth. Sicut omnia membra vnum sunt corpus: ita vnus Christus sunt, vt ĩ. ea. dist. cum omne. H. vero qui non posse confici sine aqua dicit: exponit sanguis, id est, vinum, quod significat sanguinem.

" *Aqua an* sit de necessitate cõsecrationis.

dId est, sanguinis Xp̃i effusio, inci pit, id est, oſtẽditur esse sine Xp̃o, i. sine vnitate corporis Christi, qđ est ecclesia, secundũ Io. đ Fan. & H.

f ¶ *Confusa.*] id est permista.

g ¶ *Spirituale.*] spirituale dicitur corpus, quod nihil habuit quod ei obstaret: sicut Christus ianuis clausis intrauit ad discipulos: palpabilem tamen se exhibuit: quod non faceret spiritus. vnde spiritus nec carnem nec ossa habet, &c. " ad cuius similitudinem corpora nostra agilia erunt, vt licet clausa essent in solidissimo corpore ferreo vel marmoreo, possint tamen exire. Vel ideo spirituale, quia ibidem signatur nostra redemptio. infra ead. cum omne. Vel spirituale, quia cæleste efficitur: & tunc rei spiritualis & cælestis, scilicet coniunctionis ecclesiæ ad Christum efficitur sacramentum. vinum enim sanguinem: aqua vero plebem significat. horum autem confusio salutis nostræ est sacramentum. in commistione enim vini & aquæ consignatur plebis per Christum facta redemptio. infra ead. cum omne.

" *agilitas est dos corporis glorioſi.*

h ¶ *Calix.*] no. diuersitates circa illud sacramentum inter doctores. " nam dicunt quidam quòd ex vino sine aqua non potest confici sanguis Christi. H. dicit quòd potest, licet non debeat fieri. Item dicunt aquam esse admiscendam in calice de honestate tãtum*. verumtamen vbicumque admiscatur, conficietur sanguis. Item dicunt quidam quòd ex nectare vel vino cocto conficietur quidquid ei admiscatur. H. tamen dicit quòd non: quod verius est. Item de aceto conficitur*, si ex vino factum fuit: alias non: quia prope eadem vsia est. ff. de contrah. empt. in venditionibus. tamen in omnibus his misturis transubstantiatur. Item not. quòd de agresta non potest confici sanguis. infra eadem, cum omne. contra. de musto ex vuis & racemis potest ex necessitate: de aliis non, s. de pomis & huiusmodi. Sed quando dicemus quòd possit? quando incipit esse vinum. Sed quando incipit esse, consulendus est vsus in hoc casu. Item

" Sanguis Christi vtrũ possit ex vino sine aqua confici.

* Admiscetur de pcepto cõc. Trid. sess. 22. c. 7.

* Nõ de aceto ꝓprie, s̃ de vino acescẽte, l̃ pecet, q ex tali cõficit. S. Tho. p. 3. q. 74. ar. 5. ad 2

Hæc tñ. glo: rejecta & condemnata. ē. per Victoriam q. 59 ... quam glosa ... Juris canonici ...

Source : BIU Cujas

[c] Panis ad cõficiẽdum dẽt esse ex frumento.

"Item circa panẽ no. q̃ de alio pane nõ potest confici corpus Christi nisi de frumento, vt j̃. e. in sacramento. & si alia farina admisceatur frumento, illa non transubstãtiatur. & in hoc non est diuersitas. Sed in alio est, quia dicit H. q̃ non possumus conficere nisi de frumento, vel de pane fermentato in ecclesia occidẽtali: & si fiat, nihil agitur. Baz. contra q̃ cõficiatur corp⁹ Christi. Item nec cõfici potest si farina non cum aqua, sed cum alio liquore admisceatur.

a ¶*Nec corpus.*] i. panis sub cuius specie iacebit corpus Christi, qui est transubstantiatus in corpus Christi.

b ¶*Potest.*] i. nõ potest cõfici ex farina sola, s. ex solo pane multorũ compage consolidato: nec aqua sola, &c.

c ¶*Nisi vtrumque.*] i. farina & aqua. Quid si ex mellevel alioliquore fuerit farina aspsa. nũquid transubstantiatur ille panis in corpore Christi? Non.

1 Sent. 4. distinct. 10. §. sed videꝰ. Luc. 22. 1. Cor. 11.

Scriptura dicit vt] Casvs. Dicitur hic q̃ vino quod offertur in sacrificio, aquã miscere debemꝰ: sicut Dominus fecit. si quis autẽ ex antiquis hoc prætermiserit, põt ei venia concedi: nobis autem qui per scripturas instruimur, nõ it a parceretur.

†*& viderit*] orig.

"Græci cõficiunt in panibus fermentatis.

d ¶*Feciſſe.*]" vide vicletissimum ar. contra Græcos. verisimile enim est q̃ Dominus azymis vsus est propter ritum Iudæorum: & nos azymis vti debemꝰ. G. tũc in domibus eorũ non erãt fermenta. verisimile tamen videtur, q̃ alicui doctorũ eorum reuelatum fuerit q̃ conficerent in fermẽtatis. ar. cõtra. j̃. di. 3. nosse.

2 Cõcor. l. 1. §. fi. ff. de e-dend. & l. si qs id. §. doli ff. de iu. om. iu. & ĩ aut. d̃ instr. cau. & fide. §. hæc autẽ omnia 3 in capitul. græc. synod. a sc. partim: sed non ex toto. Arch.

e ¶*Ignoranter.*] arg. q̃ ignorantia iuris excusat[a] s̃. 24. q. 1. si qs dederit. s̃. di. 8. consuetudo. 31. q. 1. de his. s̃. dist. 52. solicitudo.

†*al. sanctuario*

f ¶*Vel ſimpliciter.*] sed nonne exemplũ Domini ita potuit eos instruere sicut & nos? quare ergo excusabãtur? Sed dic q̃ nos docuerunt patrum sacrę scripturæ d̃ ipso Christo, quas forte ipsi nõ habuerunt.

4 Et ĩ Afric. c. 4.

Additio. Argu. s̃. 96. dist. in scripturis.

g ¶*Ignoſci.*] ar. post admonitionem non esse parcendum. 12. q. 2. in digne.

5 Bur. l. 5. c. 3. & 4. Iuo p. 2 c. 13. & 14.

†*al. sacramentis*

sibi misceatur: quomodo nec corpus [a] Domini potest [b] esse farina sola, aut aqua sola, nisi vtrumq; [c] adunatũ fuerit, & copulatum, & panis vnius compage solidatum.

a ¶Sine Christo.] *Apud B. Cyprianum sic legitur*, sanguis Christi incipit esse sine nobis: si vero aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo: *quæ verba referuntur etiam j̃. ea. c. cum omne. Sed ob gloſſam non est mutatum. Multa vero alia, vbi illa non obstabat, ex ipsa epistola sunt emendata, itemque in sequenti capite.*

Idem in ead. epiſtola.

C. III.

[1] Scriptura dicit [Quotiescunque enim ederitis panem istum, & calicem istum biberitis, mortem Domini annuntiabitis, quoadusque veniat.] Quotiescunque ergo calicem in commemorationem Domini, & passionis eius offerimus, id quod constat Dominum feciſſe[d], faciamus. Sed videt frater charissime, si quis de antecessoribus nostris vel ignorãter [e] vel simpliciter [f] nõ hoc seruauit, & tenuit, quod nos Dominus facere & exemplo, & magisterio suo docuit: potest simplicitati eius de indulgentia Domini venia concedi [2]: nobis vero non poterit ignoſci [g], qui nunc à Domino admoniti, & instructi sumus, vt calicem Domini cum vino mistum, secundum quod Dominus obtulit, offeramus.

Item ex concilio Martini Brachar. c. 55. [3]

¶Præter panem, vinum, & aquam in sacramento nihil debet offerri. C. IIII.

NOn oportet aliquid aliud in sacramento† offerri, præter panem, vinum [h], & aquam: quę in typo Christi benedicuntur: quia, dum in cruce penderet, de corpore eius sanguis effluxit & aqua. Hæc tria vnum [i] sunt in Christo Iesu: hæc hostia [k] & oblatio Dei in odorem suauitatis.

Item ex concilio Carthagin. 3. c. 24. [4]

¶De eodem. C. V.

[5] In sacramẽto† corporis, & sanguinis Domini nihil amplius

Non oportet.] Casvs. Hoc c. patet. *In typo.* id est, in figurã, & significatione. *Hæc tria vnum sunt*: idest, in vnum corpus Christi transeunt. Similiter sequens c. patet.

h ¶ *Præter panem vinum.*] quæritur an vinum & aqua transeant in sanguinem tantum? Respondit sic. extra de celebra. Miss. cum Marthæ. §. verum. Alij dicunt quòd non: sed vinum in sanguinem, & aqua in aquam *, id est, vitalem humorem aquaticum, sicut enim in humano corpore quattuor humores sunt ad instar quattuor elemẽtorum. extra eo. in quadam. sic in corpore Christi. vnde sic expone: hæc tria sunt vnum in vno Christo, & hæc tria sunt tria, & tantum tria: quia vinum in sanguinem, & aqua in aquã, & panis in corpus conuertitur.

* Aqua vertitur ĩ vinũ, & vinum in sanguinem, S. Th. ex Innoc. iij. p. 3. q. 74. art. 8. in corp.

i ¶*Vnum.*] idest, in vnum transeunt corpus Christi: tamen hoc in illud, & illud in aliud, & tertium in aliud conuertitur: & tamen pro vno reputatur. vt j̃. e. comperimus.

k ¶*Hoſtia.*] & nihil ibi conuertitur.

l IN *sacramento.*] ¶*Tradidit.*] arg. "quòd Dominus miscuit aquam cum vino, s̃. e. scriptura. & nos miscere debemus: quia docti viri cautela, &c. 81. dist. legitur.

" Dñs miscuit aquã cum vino.

m ¶*Et frumentis.*] i. panem frumẽti: quia Christus fuit granum frumenti, de pœ. di. 2. cũ sanctam. sed sicut dicitur ab eis, qui experti sunt, lolium de frumẽto nascitur, vt dist. 56. nasci. nũ quid si de lolio fiat panis, ille per verba transsubstantiatur? non. "nunquid si frumento addatur piper, cõuertitur in corpus Christi? Non, sed reliquum tantũ. quare non ita reliquum conuertitur si fermentum addatur *? Quia ibi nihil est azymi, cuius possit fieri consecratio: & ideo nihil conuertitur. arg. 24. q. 3. resecandæ.

†*al. primitiis*

"Piper frumento addi tũ nõ trãsit in corpus.

* Imo ẽt in fermentato conficitur. Peccaret tñ presbyter ĩ ecclesia Latinacõficiẽs de pane fermẽtato. S. T. p. 3. q. 74. artic. 4. in cor.

offeratur, quàm ipse Dominus tradidit [l], hoc est panis, & vinum aquæ mistũ. *& infra.* ¶Nec amplius in sacrificiis† offeratur, quàm de vuis, & frumentis. [m]

Item ex sexta ſynodo, c. 28.

¶Oblationis sacrificio vuas nemo coniungat. C. VI.

DIdicimus, q̃ in quibusdam ecclesiis sacerdotes sacrificio oblationis coniungant vuas, quæ secundum vsum in altari offeruntur, & sic simul vtraque populo dispensent. Præcipimus igitur, vt nullus sacerdos hoc vlterius faciat: sed in remissionem peccatorum populo oblationem solã distribuat: & vuas seorsum benedictas [n] populus, qui petierit, accipiat, et fructuum [A] gratias agat.

¶ *Est quaſi ſumma quædam canonis citati. Nam in eo plura aliquanto verba sunt, sed eo dem fere sensu.*

A ¶ Et fructuũ.] *Græce est* περὶ τοῦ δοῦναι τῶν καρπῶν εὐχαριστίαν, *id est*, ad reddendas gratias fructuum datori.

Item Iulius Papa epiſcopis per [B] *Aegyptũ.*

B ¶Per Aegyptum.] *Apud ceteros collectores legitur*, per Aegyptũ missis. *Sed in micrologo ca. 19. citatur ex eodem Iulio episcopis Aegypti. Eadem autem fere habentur nunc in Bracharensi 3. cap. 1. & sententia summatim collecta in Vuormacienſi, c. 4.*

¶De his, qui sacrificando varie errabant. C. VII.

[6] CVm omne crimen [o], atque peccatum oblatis Deo sacrificiis deleatur [p], quid de cetero pro delictorum expiatione Domino dabitur, quando in ipsa sacrificij oblatione erratur [q]? Audiuimus enim quosdam schismatica ambitione detentos, contra diuinos ordines, & Apostolicas institutiones lac pro vino in diuinis sacrificiis dedicare. alios quoque intinctam Eucharistiam populis pro complemento communionis porrigere: quosdam etiam expressum [A r] vinum in sacramento Dominici calicis offerre: alios vero [B] pannum lineum musto intinctum per totum annum reseruare, & in tempore sacrificij

Vum omne crimen.] Casvs. Hu. sic ponit hunc casum. In hoc ca. Iulius Papa quosdã in sacrificij oblatione errãtes reprehendit. Quidam enim lac pro vino offerebant. Alij intinctã Eucharistiam populo distribuebant. Alij botrum integrũ sacrificabãt: & postea exacinatũ vel expressum in calice dabant. Alij pannum lineum tinctum musto per totum annum reseruantes, tempore sacrificij partem eius in aqua lauabant: & sic offerebãt. Ponit ergo prius istos quattuor errores: postea per ordinem destruit, & remouet omnes tales errores, asserens in oblatione sacrificij nihil esse offerendum nisi panem & vinum & aquam. ergo non lac, nec vua ibi debet offerri. Item nec aqua sola dẽbet offerri: quod videntur facere illi qui prędictum pannum lauant. *Vinum expreſſum*, id est, botrum: vel vuam expressam quasi degranatam & exacinatã in calice. Vel vinum expressum de botro post consecrationem, vel ante consecrationem, sed non apponebant aquam.

6 Pol. l. 3. ti. 9 Anſ. l. 9. c. 53 Burc. l. 5. c. 1. Iuo p. 2. c. 11 & 12. & 85. Pã. l. 1. c. 147.

o ¶ *Cum omne crimen.*] quattuor errores extirpantur in canone isto.

p ¶*Deleatur.*] id est, cum ad hoc sacrificium offeratur, vt per ipsum peccatum deleatur. j̃. e. dist. species & similitudo.

q ¶*Erratur.*] quod fit in calice.

r ¶*Expreſſum.*] id est, degranatum botrum. nam ex vino expresso licenter hoc fieret. Vel expressum post consecrationem, vt tunc vice sanguinis sumatur. ante enim liceret [b]. vt j̃. ead. dicitur. sanguis enim Domini prelo crucis & ceteris instrumentis passionis de corpore eius pressus emanauit. extra de celeb. Miss. cum Marthæ. ver. aliquibus.

b Hic vult dicere q̃ ante consecratio nẽ bñ licet exprimere, & sic consecrare. Arc.

a ¶*Quod*

Source : BIU Cujas

a ¶ *Quod quàm sit Euangelica.*] hæc omnia prędicta respicit:& sic vltimum prohibetur:si. n.non esset illicitum,hoc inter alia reprehensibilia nõ connumeraretur. cũ omnia,quæ simul in ꝓhibitione veniunt,simul ꝓhibita intelligãtur.ar.7.q.1.deniq;. vers. addẽdo. ff.de ver.ob.Titia.& ff.de iu.& fa.ig.regula.§.vl.& vltimo loco postea p se prohibetur. Vel refertur tantum ad vltimũ:&sic expresse vltimũ ꝓhibetur.Dicunt tñ quidam, ꝙ vltimũ hic non prohibetur.

b ¶ *Cum enim magister.*] hic extirpat primum errorem.

c ¶ *Illud vero.*] & ita extirpat errorem secundum.

d ¶ *Intinctam.*] vt j.ea. no.sup.ca. presbyter. contra ibi dicitur, & seruari debet intincta ad opus infirmorũ:qđ non reprobo:licet nõ necesse sit quòd intin-
Ioan.13. gatur:sed Hug.dicit illud esse abrogatum.

e ¶ *Et seorsum.*] "sed nunquid verum est ꝙ seꝑatim cõsecretur corpus Christi, & seꝑatim sanguis? Dicunt quidã ꝙ non fit transubstantiatio nisi in vltima syllaba totius formæ ꝓlata. alij vero dicunt, ꝙ tunc dicit,Hoc est corpus meum, ꝙ transubstantiatur sub illa conditione,s.si statim sub iũgat, Hic est sanguis meus,aliter non. Alij dicunt incertũ esse in rerum natura vtrũ in continenti sit corpus Christi.ff.đ iud.sed & si.§.vl.Sed ego dico ꝙ si ꝑ copulatiuam duo dicuntur,tũc in prolatiõe huius vocis,Hoc est corꝑs meũ, trãsubstantiatur corpus*, & in ꝓlatione consequẽtis vocis sine locutionis trãsubstãtiatur sanguis.sed si per copulatiuam tm̃ vnum dicatur, tũc fiet tm̃ in vltima littera trãsubstantiatio.De hoc no.j.e. quia corpus.

"corꝑs Xꝑi &sãguis an cõsecrentur seꝑatim.

†*al.in sacrificio*

†*al.sinit*

†*al.receperunt*

†*al.communicat*

* Ex vi verborum cõsecrationis seꝑatim panis trãsubstãtiatur in carnẽ,& vinũ i sanguinem, sed ex vi naturalis cõsecutiõis trãsubstãtiato pane in carnẽ totus adest Christus: itẽque trãsubstantiato vno in sanguinem. ¶sen.4.di.10 " Christus vtrũ Iudam prodiderit.

f ¶ *Proditorem.*] cũ dixit,hic me tradet.Sed cessat oppositũ de ꝓditione:"qa Dñs non prodidit eũ. nõ est. n. ꝓditio de futuro, sed de præterito:nam tradet, futurũ est.si ergo propalauit,nõ ꝓdidit. Vel dicendum ꝙ hoc fecit ad instantiam eius, cum ẽt dixerit:tu dixisti. Alij dicũt ꝙ in aure Ioannis dixit:qui intingit,&c.Vel dicꝙ non prodidit:quia dixit talib.qui poterant prodesse, & non obesse.22.q.5.hoc vr̃.Ioan.

g ¶ *De expresso.*] hic đ tertio errore, sc. post consecrationem. Vel expresso, id est, non misto cum aqua.

"Aqua multipliciter accipitur.

partẽ eius aqua lauare,& sic offerre.Quod quàm sit Euãgelicę [a],& Apostolicæ doctrinæ cõtrarium, &cõsuetudini ecclesiasticę aduersum,non difficile ab ipso fonte veritatis probabitur,à quo ordinata ipsa sacramentorũ mysteria processerunt. Cum enim magister [b] veritatis verũ salutis nostræ sacrificium suis commendaret discipulis, non illis lac,sed panem tantũ, & calicẽ sub hoc sacramento cognouimus dedisse.Legitur enim in Euangelica veritate. [Accepit Iesus panem,& calicem,& benedicens dedit discipulis suis.] Cessẽt ergo lac sacrificãdo† offerri:quia manifestum,& euidens Euangelicæ veritatis exemplum illuxit, ꝙ præter panem & vinum, aliud offerri non licet†. Illud vero [c],quod pro complemento communionis intinctam [d] tradũt Eucharistiam populis,nec hoc prolatũ ex Euangelio testimonium recipit† , vbi Apostolis corpus suum,& sanguinem cõmendauit.Seorsum enim panis, & seorsum [e] calicis cõmendatio memoratur. Nam intinctũ panem aliis Christum præbuisse non legimus, excepto illo tãtum discipulo,quem intincta buccella magistri proditorem [f] ostenderet, non quę sacramenti huius institutionẽ signaret.Nam ꝙ de expresso [g] botro, id est, de vuarũ granis populus communicatur † , valde est omnino confusum:sed si necesse sit, botrus in calice comprimatur [h],&aqua misceatur:quia calix Dominicus iuxta canonum [c] præcepta vino & aqua permistus debet offerri: quia videmus in aqua populũ intelligi [i],in vinovero ostẽdi sanguinem Christi. Ergo cum ī calice vino aqua miscetur,Christo populus adunatur, & credentium plebs ei, in quẽ credit copulatur,& iungitur.Quę copulatio, & coniunctio aquæ,& vini sic miscetur in calice Domini,vt mistio illa non possit seꝑarari.[1]Nam si vinum tantum quis offerat,sanguis Christi esse incipit sine nobis [k].Si vero aqua sit sola,plebs incipit esse sine Christo.Ergo,quando botrus [l] solus offertur , in quo vini tantum efficientia [m] designatur,sacramentum nostrę salutis negligitur,quod per aquam significatur. Non enim potest calix Domini esse aqua sola,aut vinum solum,nisi vtrumque sibi misceatur.Et ideo, quia iam ex hoc plurima,& multiplex maiorũ manauit sententia [n], omnis deinceps talis error atque præsumptio cessare debet:ne per uersorũ inordinata compago statum veritatis eneruet.Et ideo nulli deinceps licitum sit aliud in sacrificiis diuinis offerre, nisi iuxta antiquorum sententiam concilio rum panem tantum,& calicem vino,&aqua permixtum.De cetero aliter,quàm præceptũ est,faciens tamdiu à sacrificãdo cessabit,quã diu legitima pœnitentiæ satisfactione correctus † ad gradus sui officium redeat,quod amisit.

a ¶ Expressum vinum.] *Sic apud Iuonem,& in Pannormia, & in Bracharensi. In aliquot tamen vetustis est*, expressum botrũ, *vt paulo inferius in hoc eodem c.Sed Burchardus habet*,non expressum vinum.

b ¶ Alios vero pannum.] *Hæc vsque ad vers.* Quod quã sit.*non sunt in Bracharensi:neque etiam illa*,sed si necesse sit,*vsque ad ver.* qa.

c ¶ Iuxta canonum.] *In Bracharensi est*,iuxta quod quidam doctor edisserit. *Significatur autem B.Cyprianus citatus* s. *ea. in sanctificando.*

d ¶ Sententia.] *In Bracharensi sequitur*, quorum pietas in Deum religiosa sacramentorum horum & efficiẽtias copiose disseruit, & institutiones verissime declarauit.

Item Alexander Papa quintus à Petro, epist. 1.

¶ Nulla oblatio corpori,& sanguini Christi comparari valet. C. VIII.

2 [2] NIhil in sacrificiis [n] maius [o] esse potest, quã corpus [p] & sanguis Christi : nec vlla oblatio hac potior est: sed hæc omnes præcellit : quæ pura conscientia Domino offerẽda est,&pura mẽte sumẽda, atq; ab omnibus venerãda:& sicut potior est ceteris,ita potius excoli,& venerari debet.

Item Innocentius Papa Ducentio Eugubino episcopo salutem,epist. 1.c.1.

¶ Ante confecta mysteria pacem non debemus offerre. C. IX.

3 PAcem igitur asseris ante confecta mysteria quosdam populis impertiri, vel sibi inter se sacerdotes tradere:cum post omnia (quæ aperire [q] non debeo) pax sit necessario indicẽda: per quam

a Alij dñt ꝙ est adhuc reꝑbatio tertij erroris. reprobatio autẽ quarti est j. ver. & ideo. hoc seq.in gloss. seq.Arc.

†*al.correptus*

b đ hoc no. 95.di. ecce. & 1.q.1.multi.Arc.

"sacrm vnũ est altero dignius quatuor modis. 2Bur.l.5.c.5. Iuo p.2.c.15 & 68.

h ¶ *Comprimatur.*] argu.quòd vini defæcatio non est necessaria ad confectionem.

i ¶ *Intelligi.*] "nam legitur in Apo. Aquæ multæ,populi multi. Item aqua dicitur pœnitentia.ŝ.dis.6.testamentum. Quandoque dicitur scriptura.32.q.5.si Paulus. quandoque dicitur aqua tentatio,vt Saluum me fac Deus,quoniam intrauerunt aquæ,&c.

k ¶ *Sine nobis.*] i. nobis non profuisse ostenditur : quod tamen falcit Inno. hoc non esse faciendum, sed post consecrationem Dominici corporis pax debet dari antequam sacramentum illud sumatur. Seq.c.patet : & quod ibi dicitur, olim,in primitiua ecclesia seruabatur.

l ¶ *Ergo quando botrus.*] hic videtur respondere quartæ [a] quæstioni, vbi innuitur ꝙ sicut ipsi qui botrum offerebant,solum vinum offerre videbantur:ita qui pannum intinctum laubãt,ipsam aquã offerebant. Vnde &contra Euangelicam formam offerentes, non conficiebãt. Quid autem si aqua saporẽ vini admittat ex pãno? non tamẽ est vinum: quia aliquando aliũde nõ est vino talem admittit saporẽ:ideoque non cõsecrabitur in sanguinem.&quòd hæc hæresis sit, est ar. 24.q.3. quidam. versi. Aquarij.

m ¶ *Efficientia.*] i. vini materia. Dicunt quidam,quòd hic incipit reprobatio quarti erroris:quod nõ credo, sed est psecutio tertij: sed inferius reprobatur quartus, ibi & ideo.

n ¶ *Nihil.*] Hæc est 2. pars dist.secundum Ioan.de Fan.

CASVS. Hoc c. planum est : vbi incipit magister tractare de reuerentia sacramenti suscipiendi,&tractandi, & conseruandi.

n ¶ *Nihil in sacrificiis*] de suscipiẽdi reuerentia & consecrandi & tractandi agit, vsque ad illud ca.sacerdotũ. scilicet ī 22.capitulis.

o ¶ *Maius.*] prẽter charitatem : quæ cum nõ sit in sacrificiis , plus cõfert quàm corpus, vt 1.q.1.interrogo.

p ¶ *Quã corpus.*] i. nullum sacramẽtum [b] dignius est isto quantũ in se ipso est. "Quattuor enim modis vnũ sacramẽtum dignius est alio, s. ratione efficaciæ vt baptismus. de pœ. dist.7. nullus. Ratione sanctitatis,vt Eucharistia. 1.q.1.multi. Ratione significationis,vt coniugium. extr.de big.debitum. 26.dist. acutius. Quidam tamen remouerunt istum modum ratione conferentis , vt confirmatio. j. dist.5. de his vero. & c.seq. ratione vtilitatis. 1.q. 1.interrogo.

PAcem.] Hæc est 3. pars distin.in qua reprehenduntur qui primo dabant pacem, quàm sumerent corpus Christi.Arch. CASVS. Dicebant quidam pacem in missa esse dandã ante consecrationem dominici sacramenti : sed di-

q ¶ *Aperire.*] quæ scilicet secrete aguntur in canone. Vel nõ debeo, id est, non possum. Nam quædam sunt ibi , quæ non posset humanus intellectus aperire.1.q.1. multi.

Source : BIU Cujas

a ¶*Præbuisse.*]s.ea.dist.1.episcopus Deo.Et nota quòd per osculum consentit quis alij,vt dixi 63.dist.cum Hadrianus.

b ¶*Demonstrentur.*] "non tamen in Missa defunctorum datur pax: quia iam non sunt in perturbatione huius mundi: sed quiescunt in Domino.nec inter monachos : quia mundo mortui sunt.2.q.7.placuit.16.q.1.placuit.2.

"Pax nō da tur in Missa defunctorū nec inter monachos.

c ¶*Eracta.*] ¶*Communicent.*]q corpus & sanguinem ministrāt. "nam laici ter in anno tantū.i.e.sæculares. Vel hoc est antiquum : nam hoc hodie videtur relictū arbitrio cuiuslibet. [a] i.ead.quotidie.immo hodie semel in anno omnes debent,ext.de pœ.& remis.omnis.

"corp⁹ Xpi saltē semel in anno suscipiatur à laicis.

a Imo obtinet. extr.de pœn.c.omnis.Arc.

¶*Elatum.*]hęc est 4.pars di.in qua dicitur,quòd quoties quis celebrat, toties sumat Eucharistiam. Ioan.de Fan.

1s.d cōs.di.1 oēs fideles. Bur.l.3.c.77

Casvs. Quidam presbyteri plures Missas i die vno celebrabāt: & in qualibet corpus & sanguinem Christi consecrabant:sed tantum in vltima sumebant. Hanc pessimam consuetudinē concilium redarguebat statuēs q quoties sumat presbyter corpus & sanguinem Christi,toties illud conficiat: & qui cōtra fecerit, per annum remoueatur à communione sacramentorum.

2Iuo p.2. c.114.

d ¶*Sacrificia.*] innuitur ex hoc cap.q vno die nō possunt ab eodē plura sacrificia celebrari i vno canone: quod falsum est. Sed tu dic hoc solum hic reprobari non toties sumere quoties confi citur.No.hic plurima dici de duobus : quia plura [b] non licet.s. ea. di.1.sufficit.nisi i Natiuitate.s.e.di.1.nocte. inst.de iur.perso.in fi. e ¶*Qua se*]s.25. q.2.itanos.s.17.q.4.frater.12. q.2.c.qui & humani.

†*al.extremi*

1.Cor.10.

b sc.sacrificia quā duo offerri,&c.

f ¶*Anno.*]s.di.74.eps.

g ¶*Toties.*]sicut lex dicit in abolitione. 2.q. 3.p præuaricator.& tot denūtiationes debēt fieri,quot opera ædificantur. ff.de oper.no. nunc. de pupillo. §.si plurium.

constet populū ad omnia,quæ in mysteriis aguntur,atq; in ecclesia celebrantur , præbuisse [a] consensum, ac finita esse,pacis cōcludentis signalo demonstrentur. [b]

Item Anacletus Papa,epist. 1.

¶*Tribuebatur Calixto. Restitutum est Anacleto ex aliquot vetustis exemplaribus,& Burchardo:cui Anacleto tribuitur etiam supra de conse.dist.1.episcopus.*

¶Ecclesiasticis liminibus careat minister, qui post consecrationem communicare contemnit. C. X.

1 PEracta consecratione omnes communicent [c], qui noluerint ecclesiasticis carere liminib. Sic enim & Apostoli statuerunt, & sancta Romana tenet ecclesia.

Item ex concilio Toletano 12.c.5.

¶Quisque sacerdos, quoties Missam celebrat,toties sacram communionem percipiat. C. XI.

4 [a] RElatum est nobis quosdā de sacerdotibus non tot vicibus communionis sanctæ gratiā sumere,quot sacrificia [d] in vno die videntur offerre: sed si in vno die plurima per se offerant sacrificia,in omnibus se oblationibus à communione suspendant,& in sola tantum extrema†sacrificij oblatione cōmunionis sanctę gratiam sumant:quasi non sit toties illi vero & singulari sacrificio participā dū, quoties corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi immolatio facta constiterit. Nam ecce Apostolus dicit[Nonne qui edūt hostias , participes sunt altaris?] Certum est, q, hi,qui sacrificātes non edunt, rei sunt Dominici sacramēti. Quicumq; ergo sacerdotum deinceps diuino altario sacrificium oblaturus accesserit, &se à communione suspēderit, ab ipsa, qua se [e] indecēter priuauit,gratia communionis anno [f] vno repulsum se nouerit. Nam quale erit illud sacrificium,cui nec ipse sacrificans particeps esse cognoscitur?

Ergo modis omnibus est tenendum,vt quotiescunque sacrificās corpus & sanguinem Iesu Christi Domini nostri in altario immolat,toties [g] perceptionis corporis & sanguinis Christi participem se præbeat.

Item Gelasius Papa Maiorico,& Ioanni episcopis.

¶Corpus Christi sine eius sanguine sacerdos non debet accipere. C. XII.

3 COmperimus autem , quòd quidam sumpta tantummodo corporis sacri portione [h] à calice [h] sacri cruoris abstineant. Qui proculdubio (quoniā nescio qua superstitione docentur obstringi) aut integra [k] sacramenta percipiant , aut ab integris arceantur: quia diuisio [l] vnius [m] eiusdemque mysterij sine grandi sacrilegio nō potest prouenire.

¶*De hoc capite notatum est supra 25.q.2.c.fi. apud Anselmum, & in Polycarpo tit.30. (nā in nono titulo est caput per se) esse partem epistolæ,quæ ibi refertur.*

Item Aug.de ecclesiasticis dogmatib.c.53.

¶Eucharistiæ communionem qui quotidie accipit,nec reprehenditur,nec laudatur. C. XIII.

5 [4] QVotidie Eucharistiæ communionē percipere nec laudo nec vitupero [n],omnibus tamen dominicis diebus communicandum suadeo,& hortor:si tamen mens sine affectu [o] peccandi sit. Nam habentem adhuc voluntatem peccandi, grauari [p] magis dico Eucharistiæ perceptione, quàm purificari. q [5] Et ideo, quamuis quis peccato mordeatur,peccandi non habeat de cetero voluntatem,& communicaturus satisfaciat lacrymis,& orationibus: &confidens de Domini miseratione, qui peccata piæ confessioni donare consueuit , accedat ad Eucharistiam intrepidus, & securus. Sed hoc de illo dico, quē capitalia , & mortalia peccabus putat non quotidie communicandum : alter vero putat communicandum quotidie:neuter debet reprehendi. Quod probat exemplo Zachæi & Centurionis : quorum alter,id est,Zachæus Dominum in domo suscepit. alter vero , scilicet Centurio dixit se esse indignum:nec tamen isti fuerunt inter se diuersi. *Non sum dignus.* id est, non iudico me digum ad hoc : scilicet de accipiendo corpore Christi quotidie vel non.quisque faciat secundum quòd credit pie esse faciendum.Sequentia tria c.patent.

"Vinū transubstātiatur ī corp⁹:hæc ppositio cō cedēda non est , nec istā panis transubstātiatur ī sanguinē.

3 Micrologc.19.Alg.l.2 c.8.Poly.l.3. tit.9.& 30. Ansel.l.6.c. 147.Iuo p.2. c.89.

4Valfrid.de reb.ec.c.12. Sent.4.di.12 Algerus l.1. c.22.& 10.

Qvotidie.] Hæc est quinta pars distinct.in qua probatur per 9. ca.quòd olim antiqui patres sæpius communicabant secundū diuersos status ecclesiæ.Ioan.de Fan. Casvs. Quærebatur ab Aug.vtrum quotidie esset communicandum. August.non vult præcise respondere ad hoc. sed monet omnes omni die Dominico communicare, qui nō sunt conscij mortalis peccati, nec habent propositum peccandi.verum tamen si vnus de duo

5 Pol.l.3.tit. 16. Ans.l.9. c.9. Bur.l.5. c.15.& 16. Iuo p.2.c.25 & 26. Pann. l.1.c.150.

c Ab integris , vt aut ambo accipiāt, aut abstineāt à celebratione Missæ , vt neutrū cōsciatur. Arc.

"corp⁹ Xpi sine sanguine nō sumitur, nec sanguis sine corpore.

h ¶*Portione.*]i.specie panis,quæ tantum sacrum corpus significat.

i ¶*A calice.*]id est,à specie vini,quæ significat sacrum sanguinem.

k ¶*Aut integra.*]id est,integre,sub vtraq; enim specie Christus integre sumitur. &hoc intelligo de conficiente.nam infirmus vel sanus in necessitate sine vino corpus sumere potest.

l ¶*Quia diuisio.*]hoc de speciebus [c] ipsis exterioribus intelligitur." impossibile est enim corpus Christi sine sanguine sumi,& viceuersa. siue enim speciem panis siue vini quis sumat , vtrumque sumit. & dicuntur hic duo sacramenta, & vnum propter vnum contentum.reuera enim sunt ibi plura sacramenta : nam accidentia panis sunt tantum sacramentum corporis Christi:& accidentia vini sunt tantum sacramentum sanguinis Christi : quia certe sub specie panis est corpus & sanguis Christi:immo totus est Christus. similiter sub specie vini. non tamen est ibi duplex sumptio corporis & sanguinis Christi : nec superfluit hæc vel illa sumptio , sicut si comedam in vno prandio & ante potum & post potum : non tamen dicor bis comedere. nec superflue sumitur sub vtraque specie. Nam species panis ad carnē,& species vini ad animam refertur,cum vinum sit sacramentum sanguinis , in quo est sedes animæ. ideoque sumitur sub vtraque specie, vt significetur quòd vtrumque Christus assumpsit & carnem,& animam:& q tam animæ quàm corporis participatio valeat. vnde si sub vna tantum specie sumeretur,ad tuitionem alterius tantum valere significaretur. Hæc tamen propositio non est concedenda. "Vinum transubstantiatur in corpus Christi: nec ista , panis transubstantiatur in sanguinē: sed potius panis tantum transubstantiatur in carnem, & vinum tantum in sanguinem: tamen vbicunque est caro, ibi est sanguis : sed caro est ibi per trāsubstantiationem, & sanguis per commistionem: sicut anima est ibi per vnionem , non per transubstātiationem.

"corp⁹ Xpi sumere volens, quale ppositū debet habere.

"Sacrm vni est salutiferū, alij mortiferum.

m ¶*Vnius.*] sic & pupillus necesse habet omnia negotia , quæ tutor fecerit,rata habere : vel omnia respuere. ff.de admi.tut. cum quæritur. Argu. 12.q.2.quia cognouimus. ff. de procur. in causæ.

Additio. Ad idem,C. de iur.delib.quidam. Sed argu.contra ff.de min.etiam.§.1.

o ¶*Mens in affectu.*]sed quādo dicis,quòd mens est sine affectu peccandi?"credo quòd quando proponit firmiter abstinere à quolibet peccato mortali.nisi sit ergo in tali proposito,nunquam debet accipere corpus Christi.

p ¶*Grauari.*] supra ead.distinct.1.in sancta.13.q.2.quibus.& c.cum grauia.

q ¶*Purificari.*]"& ita quod vni est salutiferum,alij est mortiferum. vt ff.ad l.Aquil.l.qua actione.§.si quis.extr.de præsc.quoniam omne.1.q.1.§. opponitur. ver.ipsa enim salus.

Source : BIU Cujas

a ¶ *Quotidie.*] nam facile nō ſunt tribuenda, vt de pœ. di. 1. nōnulli.
b ¶ *Secundum fidem.*] i. conſcientiam. ext. de præſcr. quoniam omne.
c ¶ *Litigauerunt inter ſe.*] i. fuerunt contrarij tanquam litigantes inter ſe. Ar. ꝙ qñq; ea q̄ in ſupficie videntur cōtraria, nō ſunt cōtraria, quia habent eundem effectum[a]. ſi. 5. 22. q. 2. beatus. 8. q. 1. in ſcriptu-

a id eſt, qa ad vnū & eū dē effectum tēdūt. Arc. 1 Amalarius de eccleſ. of fi. c. 12. Cabilon. 2. c. 46. Beda 1. Cor. 11. & ibi gl. ord. Eugippus. Luc. 19. Matth. 8.

ris. 5. 14. q. 1. quod debetur. 5. 23. q. 5. ꝑdeſt. & q. 1. noli. 5. 35. q. 5. ad ſedem. ar. diuerſarum ſententiarum neutrā reprobari. 8. qu. 1. in ſcripturis.

d SI *quotieſcunque effunditur.*] i. ſignificatur effundi.

e ¶ *Sanguis.*] i. in commemorationem effuſionis ipſius offertur. j̄. e. iteratur. q. d. quotieſcunque fit commemoratio ſanguinis Chriſti.

f ¶ *Debeo.*] i. debeo ſē per præparare me habilem & dignum ad accipiendum, vt j̄. ea. non iſte.

†al. *ſuſceperit*

g SI *non ſunt.*] vel fuerunt.

h ¶ *Excōmunicetur.*] i. dignus ſit excommunicari. " Omne enim mortale peccatū dignum eſt excommunicatione, vt 5. 6. q. 1. illi qui. 5. 11. q. 3. nullus ſacerdotum. 22. q. 1. c. vl. & c. in ſacris. Vel excommunicentur in ſacramentis. aliàs tantū pro cōtumacia poteſt quis excommunicari. 11. q. 3. certum.

" Mortale quodlibet eſt dignum excōicatiōe Sap. 16.

ADDITIO. Sub. tātum poteſt quis excommunicari excommunicatiōe maiori. 11. q. 3. certum. Pet. de hoc dixi 2. o. 1. nemo.

i ETſi *non.*] ¶ *Niſi forte.*] Tunc idipſum etiam abſtinere peccatum eſt. j̄. e. ſi quis intrat.

2 Alg. l. 1. c. 22. Sen. ibid. Polyc. ibid. Bur. l. 5. c. 18. Iuo p. 2. c. 28

k ¶ *Et natali.*] vel niſi ratione pœnitētiæ in iunctæ in illis diebus à communione ceſſare teneatur, vt 33. q. 2. c. admonere. Alij dicunt tātum in Paſcha eſſe præceptum. ext. d pœ. & remiſ. omnis.

3 Alg. ibid. Pol. l. 3. ti. 16 Bur. l. 5. c. 18. Iuo p. 2. c. 28 Raban. d in ſti. cle. c. 31.

IN *cœna.* CASVS. quidam in cœna Domini propter negligē tiam non cōmunicabant: ſed dicit Papa ꝙ omnes debēt communicare: niſi ſit eis interdictū propter peccatum: cū etiam pœnitētes illa die reconciliētur ad percipiendam communionem.

l ¶ *Demonſtrat.*] ſic olim: modo ſic non eſt: ſed monachi faciunt.

m ¶ *Reconcilientur.*] finita pœnitentia, vt 5. 26. q. 6. ſi quis de corpore. Vel conſuetudini quarūdam eccleſiarum alludit. & ſecundum primum intellectū illud eſt expreſſiuum veritatis: ſicut illud Io. Quaſi vni. &c.

4 Sen. 4. diſt. 12. Pol. ibid. Bur. l. 5. c. 17. Iuo p. 2. c. 27 Pan. l. j. c. 151

SI *quis intrat in eccleſiam.*] CASVS. Quidam erant praue viuentes: & ideo ſubta non grauant. *Idem epiſt.* 118. *ca.* 3.

¶ ' Dixerit quiſpiam non quotidie[a] accipiendam Euchariſtiam: alius affirmet quotidie: faciat vnuſ quiſque, quod ſecundum fidem[b] ſuam pie credit eſſe faciendum. Neuter enim eorum exhonorat corpus & ſanguinem Domini, ſi ſaluberrimum ſacramētum certatim honorare contendunt. Neq; enim litigauerunt inter ſe[c], aut quiſquam eorum ſe alteri propoſuit, Zachæus & ille centurio, cū alter eorum gaudens in domum ſuam ſuſcepit† Dominū, alter dixit, [nō ſum dignus, vt intres ſub tectum meum.] Ambo honorificantes Saluatorem diuerſo, & quaſi cōtrario modo, ambo peccatis miſeri, ambo miſericordiam conſecuti. Ad hoc[A] valet, quòd manna ſecundum propriam voluntatem in ore cuiuſque ſapiebat.

¶ *Caput hoc ex duobus B. Auguſtini locis confectum, & in ſummam redactum, ex iiſdem, vbi opus eſſe viſum eſt, & emendatum eſt, & auctum. Algerus autem, & Valfridus Strabo citant vſque ad ver.* Idem, *ex Gennadio Maſſilienſi presbytero, quem B. etiam Thomas quolib. 12. art. 10. facit auctorem libri de eccleſiaſticis dogmatibus. Et Platina in vita Symmachi, & Magiſter Sent. lib. 2. diſt. 8.*

A ¶ Ad hoc valet.] *Locus integer legendus eſt in originali.*

Item Ambroſius li. 4. de ſacramentis, c. vlt.

¶ Qui ſemper peccat, cœleſtis ſacramenti medicinam ſemper accipiat. C. XIIII.

2 SI quotieſcumq; effunditur[d] ſanguis[e] Chriſti, in remiſſionem peccatorum effunditur, debeo[f] illum ſemper accipere, vt ſemper mihi peccata dimittātur. Qui ſemper pecco, ſemper debeo habere medicinam.

Item Hilarius epiſcopus.

¶ Non abſtineat à corpore Domini, niſi qui excommunicari meretur. C. XV.

3 SI non ſunt[g] tanta peccata, vt excommunicetur[h] quis, non ſe debet à medicina corporis & ſanguinis Domini ſeparare.

¶ *Ceteri etiam collectores, & Algerus citant ex Hilario. Apud* B. *Auguſtinum epiſtola* 118. *hæc habentur*, Si peccata tanta non ſunt, vt excommunicandus quiſquam homo iudicetur, non ſe debet à medicina Dominici corporis ſeparare. *nec multo aliter apud Bedam* 1. *Cor.* 11.

Item Fabianus Papa ait.

¶ Ter in anno quiſque fidelium communicet. C. XVI.

4 ETſi non frequētius, ſaltem in anno ter laici homines cōmunicent (niſi forte[i] quis maiorib⁹ quibuſlibet criminibus impediatur,) in Paſcha videlicet, & Pentecoſte, & Natali[k] Domini.

¶ *Apud eoſdem collectores eodem modo citatur. Verum præter vltima verba*, in Paſcha trahebant ſe à cōmunione corporis & ſanguinis Chriſti: quare præcipitur hic vt donec agant pœnitētiam, excommunicentur: & poſt pœnitentiam recipiantur ad communionem. Sequens c. patet.

n ¶ *Et pro luxuria.*] i. ſuperſtitione ſua credens fore non eſſe communicandum[b]: 28. q. 1. idololatria. Vel, ideſt, pro luxurioſa vita ſua, ſine qua pauci. diſ. 50. quia tua.

b Vel cōtemnēs cōionē. ſim. 5. e. diſt. omnes fideles. Hug. 5 in Cabilo. 2. c. 47.

videlicet, &c. *habentur in concilio Turonenſi 3. c. 50. & cap. l. 2. c. 45.*

Item Soter Papa ait.[5]

¶ Etiam in cœna Domini ſacram communionem debemus accipere. C. XVII.

6 IN cœna domini à quibuſdam perceptio Euchariſtiæ negligitur: quæ quoniam in eadē die ab omnibus fidelibus (exceptis iis, quibus pro grauibus criminibus inhibitum eſt) percipienda ſit, eccleſiaſticus vſus demonſtrat: [l] cū etiam pœnitentes eadem die ad percipienda corporis & ſanguinis Dominici ſacramenta reconcilientur[m].

Item ex concilio Martini Bracharenſis, cap. 83.[7]

¶ Proiiciatur ab eccleſia, qui à communione ſacramenti ſe pro luxuria ſua auertit. C. XVIII.

8 SI quis intrat in eccleſiā Dei, & ſacras ſcripturas audit, & pro luxuria[n] ſua auertit ſe à communione ſacramenti, & in obſeruandis myſteriis declinat conſtitutam regulam diſciplinæ, illum talem proiiciendum[o] de eccleſia catholica eſſe decernimus, donec pœnitentiam[P] agat, & oſtendat fructum pœnitentiæ ſuæ, poſſit communione[A] percepta indulgentiam promereri.

A ¶ Communione percepta.] *In recentioribus conciliorum editionibus legitur* [vt poſſint communionem percepta indulgentia promereri.] *Editiones vero antiquæ, & Vaticani codices habent vt Gratianus. Concilij Antiocheni cap.* 2. (*vnde hoc videtur ſumptum*) *hæc ſunt verba* κὰι παρακαλέσαντες τυχὸν δωνθῶσι συγγνώμης, *id eſt*, & implorantes conſequi veniam poſſint.

Item ex concilio Agathenſi, c. 18.

¶ Non habeantur catholici, qui his tribus temporibus communicare deſinunt.† C. XIX.

9 SÆculares, ¶ qui in Natali Domini, Paſcha, & Petecoſte nō communicauerint, catholici non credantur, nec inter catholicos habeantur.

In concilio Toletano 1. c. 13.

¶ Corripiantur, qui in eccleſia communicare contemnunt. C. XX.

HI, qui intrant in eccleſiam, & deprehenduntur numquam communicare[r], admoneantur. Quòd ſi nō cōmunicant[s], ad pœnitentiam accedant. Si communicant[t], non ſemper abſtineant[A u]: ſi non fecerint, abſtineantur.[x]

A ¶ Abſtineant.] *In originali legitur*, abſtineantur, *quemadmodum in fine capitis etiam in vetuſtis Gratiani. Sed hoc loco interpretatio gl. magis conuenit verbo*, abſtineant.

Item ex concilio Eliberitano.

¶ Ante ſanctam communionem à propria vxore quiſque contineat. C. XXI.

10 OMnis homo ante ſacram communionem à propria vxore abſtinere[y] debet tribus, aut vt no

c Sub. quod cōmitteret ſi indigne ſumpſiſſet corpus Xpi.

al. paruipendunt

6 Poly. ibid. Bur. l. 5. c. 20 Iuo p. 2. c. 30

9 Burc. l. 5. c. 23. Iuo p. 2. c. 33.

7 in cap. ſyn. græcarum.

8 ex cōc. Antioch. c. 2. "Clerici debēt eſſe deuotiores, q̄ laici.

d Vel ſit eis iniunctū in pœnitentia

10 Bur. l. 5. c. 22. Iuo p. 2. c. 32. Pann. l. 5. c. 152.

Source : BIU Cujas

vt no. 33. q. 4. vir cum propria. si. 23. dist. c. vlt.

Riforme est corpus.] Hæc est 6. pars dist. in qua dicitur q̄ tres par. fiunt de corpore Christi: & tres habet significationes. H. Casvs. Ostenditur in hoc c. qd significent tres partes, quæ fiunt de specie panis, & dicitur q̄ significant mysticum corpus Christi: quod triplex est. Nam pars quæ ponitur ī calicē, significat corpus Christi, qđ resurrexit. pars comesta significat corpus Domini dū fuit in vita p̄senti. pars remanens significat corpus Christi dum fuit in sepulchro.

†*al. quinque aut septem.*

a ¶*In calicem.* quia iūctura corporis[a] Domini cum sanguine, desi gnat vnionem corporis cum anima.

a De hoc not. s̄. e. cōperimus.

b ¶*Ambulans.*] i. desig nat corpus Domini in eo statu in quo fuit ante passionem: vel designat ecclesiam ad huc militantem.

1 glo. ordin. 1. Cor. 11. Sent. 4. dist. Amalarius li. 35. Alcuinus fol. 79. Micrologus c. 17. Raban. de inst. cler. c. vlt. Alg. l. j. c. 19. Ordo Rom. fol. 5. Pan. l. j. c. 141

Additio. Sub. quæ dicitur spirituale corp⁹ Christi. j. ea. dist. quia passus.

c ¶*Finem.*] hodie non seruātur, sed duę partes siccæ comedūtur. "Prima sicca pro animabus sanctorum ad laudem Dei. Altera sica pro illis qui sunt in purgatorio. Tertia cū sanguine ꝓ illis q̄ sūt in peccato viuentes.

" Corporis Xp̄i partes qđ signant.

2 Ord. Rom. fol. 87. Poly. l. 3. tit. 16. Bur. l. 5. c. 11. Iuo p. 2. c. 21 & 64. & 86. Pā. l. 1. c. 149

Ribus gradibus.] Hæc ē 7. pars dī. in qua dicitur, q̄ sacramenti dominica tractantur à tribus ordinibus. Io. de Fan.

Casvs. Ostēditur hic primo à q̄b. ordinib. sacramenta conficiantur Eucharistiæ. Secūdo dicitur q̄ p̄sbyter diaconus vel subdiaconus curare debent vt Eucharistia conficiatur: & q̄ populo possit sufficere: & q̄ fragmēta si qua supersint: clerici ecclesię cū reuerentia sumant: & post sumptionem à cibis omnib. abstineant horis in c. notatis. Tertio dicitur q̄ fragmēta non debent dari extraneis: qa Dauid panes propositionis ab Abimelech non accepit donec mundum se esse dixit.

†*al. commiscri*

d ¶*Tribus gradibus.*] i. ministris trium graduūm.

e ¶*Cōmissa.*] tractanda.

f ¶*Sacramenta.*] id est, corpus & sanguis: quæ sunt sacramenta vnitates ecclesiæ, vt j. e. quia passus. corpus enim Christi & sacramentum est res sacramenti, vt s̄. ead. in summa. j. ead. hoc est quod dicimus.

g ¶*Reseruentur.*] j. ead. distinct. prerbyter Eucharistiam. contra extra de offic. archipresby. officium. contra. sed ibi iubetur reseruari ad opus morientium: hic prohibetur reseruari ad opus consecrantium.

"Species sacramētales an descendant in stomachum.

b ḋ hoc no. j. ea. in illo. ibi videas.

c q̄ not. j. e. species. & non ista. ibi videas.

h ¶*Putent.*] simplices, vel ipsi presbyteri.

i ¶*Miscere.*] sed nec species illę aliis cibis permiscentur. "non enim in stomachum descendunt: quare per secessum non emittuntur, licet enim ex ipsis aliquis reficiatur: non tamē incorporantur: nec in stomachum descendunt: nec per secessum emittuntur. interdum enim odore recreatur[b] homo: qui tamen nec in stomachum, nec in secessum dirigitur. Dici potest[c] quòd species bene descendunt in stomachum: nam aliter quomodo euomerentur? j. ea. si quis per ebrietatem. vnde forte per sudorem emittuntur de corpore, certum est quòd species quàm cito dentibus teruntur *, tam cito in cœ-

* Manet cor

quattuor†, aut octo diebus nec interᴬ catholicos connumerabitur, qui in istis videlicet temporibus, Pascha, Pentecoste, & Natali Domini non communicauerit.

A ¶Nec inter.] *Hæc vsq; ad finem absunt hoc loco à Burchardo, & Iuone, suntque summa quædam capitis. Seculares, supra ead.*

Item Sergius Papa ait.

¶Quare tres partes fiant ex corpore Christi. C. XXII.

'TRiforme est corpᵍ Domini. Pars oblatę[B] in calicem[a] missa, corpus Christi, quod iam resurrexit, mōstrat: pars comesta, ambulans[b] adhuc super terrā. Pars in altari vsque ad missæ finem remanens, corpus iacens in sepulchro: quia vsq; ad finem[c] sæculi corpora sanctorum in sepulchris erunt.

B ¶Oblatæ.] *Antea legebatur*, oblata, *Emendatum est & hoc, & alia ex vetustis codicibus glossa ordinaria, atque ex aliis scriptoribus indicatis.*

Item ait Clemens Papa, epist. 2.

¶A quibus sunt contrectanda sacramenta Dominica. C. XXIII.

7[2] TRibus gradibus[d] commissa[e] sunt sacramenta[f] diuinorum secretorum, ideſt, presbytero, diacono, & ministro: qui cū timore, & tremore clericorum reliquias fragmentorū corporis Dominici custodire debent. *Item ibidem.* ¶Tanta in altario certe holocausta offerantur, quanta populo sufficere debeant. Quòd si remanserint, in crastinum non reseruentur[g], sed cum timore, & tremore, clericorum diligentia consumantur. Qui autem residua corporis Domini, quæ in sacrario relicta sunt, consumunt, non statim ad cōmunes accipiendos cibos conueniant, ne putēt[h] sanctæ portioni miscere†[i] cibū, qui per aqualiculos[k] digestus in secessum funditur. Si igitur mane Dominica portio editur, vsque ad sextam ieiunent ministri, qui eam consumpserunt, &, si tertia, vel quarta hora acceperint ieiunent vsq; ad vesperam. Sic secreta sanctificatione æterna custodiēda sunt sacramenta. *& infra.* ¶Præcipimus etiam, ne vnquā extero† clerico[l] ecclesiæ, siue laico de fragmentis oblationum Christi ponatur ad mensam. Vnde scis tu, qui passim sanctuarij† panes indignis impendis, vnde nosti, si à mulieribus mundi sunt hi, quibus impendis? Hinc & Dauid ab Abimelech sacerdote interrogatus, cum panem sibi ad comedendum posceret, si mūdus esset à muliere, cum se mundum ante triduum profiteretur, panes propositionis manducauit.

Item Isidorus lib. I. de summo bono, c. 24.

¶Inficiuntur, non mundantur sceleroſi, qui communicare non desinunt. C. XXIIII.

8[3] QVi scelerate viuunt in ecclesia, & cōmunicare nō desinunt, putantes se tali communione mundari, discant nil ad emundationē sibi proficere, dicente propheta [Quid est, quòd dilectus[m] meus fecit in domo mea scelera multa? Nūquid carnes sanctæ auferent à te malitias tuas?] & Apostolus [Probet[n], inquit, seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat.

Item ex octaua synodo. Basilius episcopus dixit.[4]

¶*Hoc Basilij caput est ex versione Ruffini ca. 70. quibusdam tamen omissis. Ex hac autem citatione, quam nunc affert Gratianus, & aliis eiusdem locis, vt alibi dictum est, videtur posse colligi regulas illas* B. *Basilij post octauā synodum in codice, quo Gratianus vsus est fuisse collocatas.*

¶Damnationem, non salutem acquirunt, qui indigne sacramentis Christi communicant. C. XXV.

TImorē[o] docet[p] nos Apostolus dicens [Qui manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat, & bibit] Fidem vero edocet nos sermo Domini dicēs [Hoc est corpus[q] meum, quod pro vobis dabitur: Hoc facite in meam

l ¶*Clerico.*] alienæ iurisdictionis, & sic non est contra, j. e. non prohibeat. ibi de occulto, hic de manifesto.

k ¶*Per aqualiculos.*] ideſt, per ocultos meatus. Vnde Persius:

Pinguis aqualiculus propenso sesqui pede extat.

Qui scelerate.] Hæc est 8. pars distinct. in qua probat magister, quòd cum magna veneratione debemus sumere corpus Christi, & hoc probat per tria capit. Ioannes de Fan.

Casvs. Quidā in scelere permanentes sumunt corpus Domini credentes sibi proficere ad salutem. sed probatur hic auctoritate prophetæ & Apostoli, quòd hoc facere non debent: quia non ideo mundantur.

m ¶*Quod dilectus.*] ironice dicit.

n ¶*Probet.*] ideſt, examinet, vel purget, ideſt, purgatum se vel probatum reddat. octaua, quæstione prima. in scripturis.

Timorem.] Casvs. Beneu. sic ponit hunc casum. Quando ad altaris sacramenta accedimus, timere debemus quod dicit Apostolus, Qui manducat & bibit, &c. & credere quod dicit Christus, hoc est corpus meum. & considerare, quòd Dei filius in tantum se humiliauit, q̄ patri obediēs fuit pro nobis vsque ad mortem: & Deus pater vnico filio non pepercit, sed eum pati pro nobis voluit, & sic potest vnus Dei patris dilectionem habere, & corpus Christi accipere.

o ¶*Timorem.*] scilicet Domini.

p ¶*Docet.*] " hæc tria debet habere qui vult accipere corpus Christi, timorem filialem, fidem, & dilectionem.

q ¶ *Corpus.*] " solet quæri quid demonstretur per hoc pronomen, hoc, aut panis, aut corpus Christi. panis non, quia ille non est corpus Christi. Item nec corpus: quia non videtur quòd ante totius formæ prolationem fiat transubstantiatio. [d] Ad hoc dico quòd per hanc dictionem, hoc, nihil demonstratur. nam ipsa materialiter ponitur ibi: sed hic quæro qualiter per dictionem, nihil significantem fiat transubstantiatio. Item Dominus vtebatur significatiue voce illa: & nos vtimur materialiter: ergo non facimus ea quæ ipse fecit: quod fieri debet. supra eadem, scriptura. Hic oportet, quòd magis operet fides quàm ratio differendi: quia fides non habet meritum, &c. s̄. de pœniten. distinctio. quarta. in domo. Ad hoc dico quòd ea vis data est ipsis verbis, quòd ad eorum prolationem fiat transubstantiatio. j. e. capit. accipite. Item ideo sacerdos ea non profert significatiue*, quia non posset ea vere proferre. mentiretur enim si diceret: hoc est corpus meum. Item quid si quis proferret verba hæc post mortem Christi ante resurrectionem? conficeret ne? videtur quòd non, quia corpus Christi tunc erat mortuum & inanimatum. ergo si transubstantiatio tunc fieret, tunc transiret in corpus mortuum & inanimatum, & sic inutiliter sumeretur *. quomodo enim viuificaret, vel vitam conferret aliquod corpus mortuum?

Resp

3 j. dist. 4. q. i mīnis. §. q scelerate.

1. Cor. 11.

Hiere. 11.

4 Ex Basilij regulis breuiorib. c. 172

" corpᵍ Xp̄i susciperevolens, tria debet habere.

1. Cor. 11. "Hoc est. n. &c. quid demonstrat ly. hoc. Luc. 22.

d ḋ hoc mē bro vid. qđ leg. & not. s̄. e. cū omne.

* id est, non ex persona sua, sed ex pſona Xp̄i.

* in illo triduo corpus Dñi erat sine anima, ñ tñ disiūctū à pſona verbi, & iō viuificare potuisset. S. T. p. 3. q. 76. ar. 1. ad 1.

Source : BIU Cujas

cc Apostoli vtrũ potuissent cõficere in triduo

Resp. cc nemo potuit ante resurrectionem conficere verum corpus Christi, nisi Christus. sic ergo data est forma vt post resurrectionem hoc fieret, per illud: hoc facite in meam commemorationem. ideo enim non cantatur missa in illo triduo: & intelligo per synecdochẽ. De hoc 75. dist. quòd à patribus.

commemorationem. *& infra.* ¶Et Apostolus [a] de vnigenito Dei filio [b] [humiliauit semetipsum factꝰ obediens vsq; ad mortem, mortẽ autem crucis. Cum ergo anima fidem habet his dictis, & cõsiderat magnificentiam gloriæ ipsius, & admiratur nimietatẽ humilitatis, quomodo tãtus, ac talis obediens fuit patri vsq; ad mortem pro nostra vita, puto [c], quia ꝓuocari possit ad affectum, & dilectionem ipsius, & Dei patris, qui vnico filio non pepercit: sed pro nobis omnibus tradidit [d] illum. *& infra.* ¶Talẽ ergo affectum, & fidem prꝫparare debet in animo suo is, qui panem, & calicem Domini percipit.

Item Augustinus in lib. quæstionum Numerorum, quæst. 30.

¶Non à quo sed ante quem offeratur, considerandum est. C. XXVI.

ET dixit Dominus ad Moysem, & ad Eleazarum filium Aaron sacerdotem. Tollite thuribula ærea è medio exustorum: & ignẽ alienum [e] hunc seminate [f] † ibi: quia sanctificauerunt [g] thuribula peccatorum horum in [h] animabus suis: & fac ea laminas ductiles, circumpositionem altari, quoniam oblata sunt ante Dominum, & sanctificata sunt [i], & facta sunt in signum [k] filiis Israel.] Sed notandum nouo modo dicta sanctificata pœna eorũ, à quibus peccatum hoc fuerat perpetratum: quia per eos exemplum datum est ceteris, quo timerent. Circumpositionem autẽ altari cur ex eis fieri voluit, addidit dicens, [quoniã oblata sunt ante Dominum, & sanctificata facta sunt in signum filiis Israel.] Nõ ergo in eis reprobari [l] voluit, quòd à talib⁹ [m] oblata sunt: sed hoc potius attẽdi, ante quem oblata sint, ideſt, quia ante Dominum: vt plus in eis valeret nomen Domini, ante quem oblata sunt, quàm pessimum meritum eorũ, à quibus oblata sunt.

Philip. 2.

Ioan. 8.

Num. 16.

†semina] orig.

a ¶*Apostolus.*] hic probat quòd communicando dilectionẽ debemus habere.

b ¶*Filio.*] ſ. Christo.

cc inimici sũt diligẽdi

c ¶*Puto.*] "quia tenemur hos diligere qui nos diligũt, vt ext. de test. cum in officiis. immo nec solum sufficit diligere diligentes se, immo inimicos. 23. q. 3. sex sunt differentiæ. historiam habes 1. q. 1. si quis inquit.

d ¶*Tradidit.*] quo ad sufficientiam, nõ quo ad efficientiam. ſ. de pœ. dist. 4. §. sic itaque peccata.

ET *dixit.*] Casvs. Ad euidentiã huius c. lege primo historiam, q̃ habes ſ. 1. q. 1. super c. qs inquit. quę sic incipit, Legitur in lib. Nume. quę similiter tãgitur hic. & hoc primo. Secundo exponit Aug. verba illa, & dicit ꝙ thuribula dicuntur sanctificata in pœna eorũ qui peccauerunt. & ostendit iõ Dominum prꝫcepisse vt thuribula cõbustorũ in laminas ducerentur. & altari circũponerentur: quia Domino, quãuis ab impiis, erant oblata, & vt esset posteris in exemplum, & in memoriã pœnæ istorum.

e ¶*Ignem alienum.*] "omnis ignis alienꝰ dicebatur ad sacrificandũ prꝫter illum q̃ cœlitus octauo die de cœlo erecti tabernaculi missus est. 1. q. 1. sicut.

f ¶*Seminate.*] i. dispergite huc & illuc, vt inueniatis thuribula.

g ¶ *Quia sanctificauerunt.*] i. pœna eis illata ꝓ peccatis fuit exemplum aliis, ne simile pœnam incurrãt: & ita sanctificauerũt ea quo ad exemplum. H. i. pœnas peccatorũ suorũ in exẽplũ aliis statuerũt sanctificationis offerendo thuribula. 7. q. 1. denique. G.

h ¶*In.*] ideſt, contra.

i ¶ *Sanctificata sunt.*] contra. ſ. 14. q. 5. scriptum.

"ignis alienus quis dicebatur.

2 Omittuntur aliquot verba.

"Victimæ impiorum abominabiles dñr.

a De hoc ét hẽ 24. q. 2. sane ꝓfertur.

"Abominabiles dicuntur victimæ impiorum: non quin bona sit omnis creatura, & à Deo dilecta: quia scriptum est: Nihil odisti eorum quæ fecisti [a]. sed quantum ad offerẽtes: quia praua intentione offerunt, exẽplo Cain. Quod autem dicitur, munera ab offerente placuerunt, &c. in eo nõ reprobantur munera: sed potius offerẽtium merita constituendo eum vita dignum. munera ergo oblata non reprobat, sed praua opera offerẽtium. 90. dist. neque ad Cain.

k ¶ *In signum.*] contra 15. quæstio. 1. mulier. sed non est contra. nam & hic & ibi qui deliquerunt, puniti sunt: sed thuribula non peccauerunt: nec cum eis peccatum est. sicut cum pecude peccat mulier.

"Pecus occidi iubetur cũ quo peccauit mulier

"seruatur ergo hic vt fiat in signum pœnæ illatæ. "& pecus occidi iubetur, ne cum eo alia peccet: præterea pecus non posset duci in aliam formam sicut thuribula: immo & si subtiliter inspicias, & thuribula destruuntur, cum formam amittant. argu. ff. ad exhi. Iulianus scribit. §. sed si quis. 10. q. 2. hoc ius. H. ibi, vel confiata.

l ¶*Reprobari.*] scilicet, tantum.

m ¶*Quòd à talibus.*] arg. quòd priuilegium concessum ab Apostolico hæretico valeat: quod falsum est. ſ. 12. qu. 2. alienationes. contra. 32. q. 5. præceptum. contra. 7. q. 1. factus est. arg. quòd hęreticus prælatus acquirit ecclesiæ cui præest [b]. Dic, vltimum verum est: prima superficialia, vel priuilegium pro se non valet, scilicet ab hæretico impetratum.

b ¶ hoc no. ext. ¶ schil. c. 1. in gl. qa dũ. & ¶ elenihil. in gl. ſ duobus, &c

SI *per negligentiam.*] Hæc est 9. pars dist. in qua ponit magister pœnitentiam corpus Christi vomẽtibus, & illis qui negligentia permittũt stillare sanguinem. Ioannes de Fan.

Casvs. In hoc c. dicitur qualiter debeat puniri presbyter vel minister si per eorum negligentiam aliquid de sanguine Christi stillauerit super terram, vel super altare. In terram, super tabulam positam. *Lambetur*, scilicet sanguis. Sequens c. patet.

2 Pol. l. 3. tit. 16. Bur. l. 5. c. 47. Iuo p. 2. c. 56. Pan. l. 1. c. 156.

†al. calice

n ¶*De sanguine.*] i. de sacramento sanguinis. "sanguis enim Christi à corporechristi separari non valet: ergo nec stillare nec fluere potest.

"sacramẽto cadente, an cadat corpusChristi.

o ¶ *In terram.*] i. in tabulam terræ adnęrentem, vt patet per c. sequen. sed numquid sacramento cadente cecidit ibi corpus & sanguis? Dic quòd sic: & tandiu credas ibi esse corpus & sanguinem quandiu apparuerint ibi accidentia. cum vero propter rasurã non apparuerint, dic ibi non esse. Sed nunquid humor cadit in terram? Non. Sed obiicitur, cum sola accidentia maneant ibi: & accidentia non habent pondus, quia solum corpus habet põdus: qualiter ergo dicuntur accidentia cadere, cum non habẽt põdus? Sed dic quòd ponderositas adhuc manet cum accidentibus aliis: & tamen nihil est ibi ponderosum. Item secundum Hug. & Baz. accidentia reddunt locum humidum & rubeum. ex tra de celebra. missa. cum Marthæ. §. præterea.

3 Burc. l. 5. c. 46. Iuo p. 2. c. 55. Pann. l. 1. c. 155.

†al. cx.

Additio. In omnibus his cedit natura miraculo: & virtus supra consuetudinem operatur. extra de celebrat. missa. cum Marthæ.

4 Burc. l. 5. c. 30. Iuo p. 2. c. 39. Pan. l. 1 c. 154.

c Vt musca vel aranea. Io. de Fan.

d ita sentit Hu. & iõ volũt isti dicere, ꝙ corpus Christi ñ intrat ventrẽ: qđ falsũ est, cũ species intret. q̃diu eã species manẽt, Christus integre latet sub eis & hoc probatur ī hoc, quia istud c. qđ allegañ est iste. nõ ob. qa ꝓ tãto dr, ꝙ iste ñ est panis qvadit ī corpus: qa ñ intrat ī corpꝰ sicut cibus mrialis vt ipsum nutriat intrat tñ & est ibi sub specie sacramentali: & sic põt euomi, vt hic dr. secũdùm P.

Item ex decreto Papæ Pij.

¶Pœnitentia eius, cuius negligẽtia de Christi sanguine aliquid stillat. C. XXVII.

9 [2] SI per negligentiam aliquid de sanguine [n] † Domini stillauerit in terram [o], lingua lambetur, & tabula radetur. Si non fuerit tabula, vt non conculcetur, locus corradetur, & igne consumetur, & cinis intra altare recondetur, & sacerdos quadraginta diebus pœniteat [p]. Si super altare stillauerit calix, sorbeat minister stillam, & tribus diebus pœniteat. Si super linteum altaris, & ad aliud q stilla peruenerit, quattuor diebus pœniteat. Si vsque ad tertium, nouem diebus pœniteat. Si vsque ad quartũ, viginti diebus pœniteat: & linteamina, quę tetigerit stilla, tribus vicibus minister abluat, calice suppositio, & aqua ablutionis sumatur [r], & iuxta altare recondatur.

Item ex pœnitentiali Bedæ presbyteri, c. de ebrietate.

¶Quæ pœnitentia sit imponenda ei, qui sacramentum euomit. C. XXVIII.

3 SI per ebrietatem, vel voracitatem Eucharistiam [s] euomuerit, quadraginta dieb⁹ pœniteat, [t] si laicus est, clerici, vel monachi, seu diaconi, & presbyteri septuaginta diebus pœniteant, episcopi xc. † Si pro infirmitatis causa euomuerint, septem dieb. pœniteant.

¶Apud Bedam, & collectores nonnihil varietatis est, potissimum in dierum numero, qui apud Bedam omnino distinctior est.

Item ex concilio Rhemensi, c. 2.

¶Sacerdotes non nisi per se diuina sacramenta ministrent. C. XXIX.

10 [4] PEruenit ad notitiam nostram quòd quidam presbyteri in tantum paruipendant

A ¶In animabus suis.] *Apud* B. *Augustinum legitur*, in manibus suis: *sed apud Septuaginta, quos ille sequi solet, est* ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν.

Philip. 2.

Ioan. 8.

Num. 16.

Source : BIU Cujas

ipſimet porrigant. qui ſi contra fecerint, deponantur.
a ¶*Et quibus.*]ſcilicet feminis.
b ¶*Prohibetur.*]ſ. diſt.5.ad eius.
c ¶*Per ſemetipſum.*]vel per diaconum, ſi neceſſe eſt, vt 93.diſt. præſente, vel per laicum catholicum. 24.q.1.cœpit.

S*Acerdotum.*]Hæc eſt 11.pars di.ſecũdum Io.de Fan.
Casvs. Dicitur hic, ꝙ cũ celebratur miſſa, ſacerdotes & clerici debent eſſe à laicis ſeparati, vt libere poſſint ſacra officia celebrare. Seq.c.patet.
d ¶*Miſſa.*] ex quo per cõtrarium colligitur, ꝙ alio tẽpore poſſet ingredi presbyteriũ. 22.diſt.hoſpitiolum.
e I*Nſtitutio miſſarũ*] Hæc eſt 12. pars diſt.Io.deFan. Oſtendit ꝙ miſſa non debet celebrari aliter, quam in metropolitana eccleſia [a]. Solet quæri quare inſtituta fuerũt ſacramẽta eccleſiaſtica, cum abſque eiſdẽ Deus poſſet humano generi vitam æternã gratis donare? Reſp. "tribus de cauſis: propter humilitatem, eruditionem, & exercitationẽ. Propter humilitatem, vt dum homo ex Dei præcepto ſe rebus ſenſilib. ſeu inferioribus reuerenter ſubiicit, ex hac obedientia apud Deum magis mereatur. 2.q.6. qui ſe ſcit. Propter eruditionem, vt per id quòd videtur foris in ſpecie viſibili, ad inuiſibilem veritatem, quæ intus eſt agnoſcendã, mens erudiatur. ſ. e. qa corpus. ver. fide. Propter exercitationem: quia cum homo otioſus eſſe non debeat, proponitur ei vtilis & ſalubris exercitatio in ſacramentis, vt vanam & noxiã declinet occupationem, iuxta illud. Semp aliquid facit, &c. ſ. diſ. numquã. Hu. & alibi, otioſitas & voluptas, &c. extr. de ren. niſi cum pridem. §. verum.

a Ad hoc ſ. c.diſt.1. alta ria. & ſ. diſt. 11.de his.

"Sacramenta triplici rõe fuerunt inſtituta. 1Concor.6. ſyn.c.69. Turonicũ 2. c.4. extr.de vi. & ho.cl. c.1. Anſ.l.5. c.78.

† *al.exerceri*] *al.celebrari*

2ſ. diſt.12.c. 13. Burc. l.3. c.66. Iuo p. 3.c.68.

† *al. pſallendo, vel miniſtrando*

S*Acrificium.*] Hæc eſt 13.pars diſt.in qua dicitur, ꝙ in corpore Chriſti ſunt tria, ſcilitet ſpecies, veritas, & figura. extr.de cele. miſſa. cum Marthæ. Ioan. de Fan.
Casvs. Amodo incipit G. tractare de triplici continẽtia iſtius ſacraméti. Dicitur ergo hic quòd viſibile ſacrificium, ideſt, viſibilis forma, panis eſt, i. ſignificat inuiſibile ſacramentum, i. corpus Chriſti, quod nobis eſt inuiſibile: quia corpora glorificata non videntur ab hominibus niſi per miraculum.

3Sen.4.diſt. 1.& 8. Lãfr. cõtraBerẽg. epiſt.166. Alg. l.1.c.4. Iuo p.2.c.8. Pã.l.j.c.130.

diuina myſteria, vt laico, vel feminæ ſacrum corpus Domini tradant ad deferendum infirmis: & quibus [a] prohibetur [b], ne ſacrarium ingrediantur, nec ad altare appropinquent, illis ſancta ſancto rum committuntur. Quod quàm ſit horribile, quàmque deteſtabile, omnium religioſorum animad uertit prudentia. Igitur interdicit per omnia ſynodus, ne talis temeraria præſumptio vlterius fiat: ſed omnimodis presbyter per ſemetipſum [c] infirmum communicet. Quod ſi aliter fecerit, gradus ſui periculo ſubiacebit.

Item Clemens Papa.

¶*Extat caput hoc in ſynodo Eugenij ſecundi (ex qua etiam citat Anſelmus) itemque in ſynodo Leonis quarti. ca.33. & in 7.lib. capitul. ca.278.*

¶Quando celebratur miſſa presbyterium laicus ingredi non præſumat. C. XXX.

11 SAcerdotum, aliorumque clericorũ eccleſiis ſeruientium honores à laicorum loco diſcrete apparere conuenit. Quam obrem nulli laicorum liceat in eo loco, vbi ſacerdotes, & reliqui clerici conſiſtunt (quod presbyteriũ nuncupatur) quando miſſa [d] celebratur, conſiſtere, vt libere, ac honorifice poſſint ſacra officia exercere†.

Item ex concilio Gerundenſi, c.1.

¶Sicut in metropolitana eccleſia, ita vbiq; miſſarum ſolennia celebrentur. C. XXXI.

12 INſtitutio miſſarum [e], ſicut in metropolitana eccleſia agitur, ita in Dei nomine in omnibus [A] prouinciis tam ipſius miſſæ ordo, quàm pſallendi†, vel miniſtrandi conſuetudo ſeruetur.

A ¶Omnibus prouinciis.] *In concilio ipſo legitur.* In Tarraconẽſi prouincia, *apud Burc. vero & Iuonem*, in omnibus comprouincialibus eccleſiis.

Item Auguſtinus in libro decimo de ciuitate Dei, c.5.

¶Quid ſit ſacrificium, quid ſacramentum. C. XXXII.

13 SAcrificium [A] [f] viſibile, inuiſibile [g] eſt ſacramentum, id eſt, ſacrum [h] ſignum [i]. *Item alibi.*

¶Sacramentum [B] [k] eſt inuiſibilis gratiæ viſibilis forma.

his ſaltem qui cum eo ſunt, etſi non nobis. Vel ordina litteram ſic, ita quòd non agatur de diffinitione: viſibilis forma eſt ſacramẽtum inuiſibilis gratiæ.

S*Ignum eſt.*] Casvs. Intellectus huius c. patet ex cõſtructione. ſic ergo cõſtrue. Signũ eſt res faciens aliqd aliud ex ſe in cognitionẽ venire prẽter ſpeciem quã ingerit ſenſib. ſ. corporis. & dr̃ ſignum ꝺ ſui natura, vel aliqua inſtitutione.
1 ¶*Signum eſt.*] i. ſpecies panis & vini, eſt aliud præter id quod videtur, & aliud aliquid oſtendit & innuit: ſicut circulus vinum venale.
m ¶*Ex ſe.*] i. forma & compoſitione ſui. nã panis fit ex granis puris: ſic intelligitur corpus Chriſti ex membris ſuis.

S*Pecies.*] Casvs. Bene. ſic ponit hunc caſum. Illud quod dicitur in quadam oratione, Perficiant in nobis Domine, &c. exponit hoc dupliciter, vt ſic poſtulet ſacerdos vt corpus Chriſti, qui ſub ſpecie panis & vini tractatur, ſicut eſt nobis manifeſtum, ita in futuro videatur: quã viſionẽ promittit Chriſtus diligentib. ſe. Vel vt in nobis ſacramentum ſuum impleat cum effectu, ſcilicet remiſſionem peccatorum. *Hoc loco*, ideſt, illa ratione.

4 Lanfr.ibi. Alg.l.1. c.4. Iuo p.2.c.8. Pan.l.j.c.131 † *al.cogitationem*

n ¶*Species.*]hoc ad panem.
o ¶*Et ſimilitudo.*]i. forma, quo ad vinum.
p ¶*Vocabula ſunt.*] i. vocabula vocantur illarum rerum, quæ fuerunt ante, ſcilicet panis & vini, cum iam non ſint. ſcriptura enim ſpeciem panis panem, & ſpeciem vini vinum, & corpus Domini panem & ſanguinem, & vinum & calicem conſueuit appellare ꝓpter ſpeciẽ panis & vini, vt ibi, Probet ſe homo, & ſic de pane, &c. vt ſ. e. qa paſſus. & ibi, Ego ſum panis viuus, &c. de pœ. diſt.2.§.cũ igitur. ver. item Dominus.
q ¶*Sunt.*] id eſt, retinent: & ita vox interitu rei non amittit ſignificationẽ, licet res pereat. "Et hic eſt ar. contra eos qui dicunt ſubſtãtia panis & ſubſtantiam panis & vini ibi eſſe poſt conſecrationem: quia non conuertuntur in corpus Chriſti, vt dicunt. Sed contra eos eſt ſ. e. nos autem. & c. panis. ſed exponunt quia antea fuerunt ſola, ſed modo non ſunt ſola: quia ibi iam latet corpus Chriſti. Alij dicunt, quòd deſinit ibi eſſe panis & vinum: ſed differunt. Nam quidam dicunt ipſa mutari & conuerti in corpus Chriſti: Alij in nihilum redigi, vel in primordialem materiam reſolui. Iſtis vtriſque obiicitur de forma, ſapore, colore, & aliis accidentibus: in quo ſubiecto ſunt? & eorum quidam dicunt, quòd in aere. Alij eſſe ſine ſubiecto miraculoſe. nam cedit natura miraculo. extra de celebra. miſſ. cum Marthæ. §. 1.

† *al.quæ*

Ioan.14.

"Conſecratione facta ſubſtãtia panis non eſt inter opa B. Hierony. to.9.al.4. in ſer.de corp. & ſang.Dñi

r ¶*Miſſa.*]eius ſcilicet, quæ celebratur in ſabbato quattuor temporum Septembris.
s ¶*Sacerdos.*] arg. quòd aliquis ante Greg. orationes fecit in miſſa. aliter enim non exponeret ſeipſum, nec diceret: quamuis, &c.

Quia

Source : BIU Cujas

¶Visibiles creaturæ in Christi corpus, & sanguinem inuisibiliter conuertuntur. C. XXXV.

14[1] QVia corpus assumptum ablaturus erat ab oculis nostris, & sideribus illaturus, necessariũ [a] erat, vt die cœnæ sacramentum [b] nobis corporis, & sanguinis sui consecraret [c]: vt colere tur [d] iugiter per mysteriũ [e], quod semel offerebatur in pretium [f]: vt quia quotidiana, & indefessa [g] cur rebat [n] pro hominum salute redẽptio [i], perpetua esset etiam redẽptionis [k] oblatio [l], & perennis [m] victima illa viueret in memoria, & semper præsens esset in gratia vere vnica, & perfecta hostia, fide æstimãda, non specie, nec exterio ri censenda visu, sed interiori affe ctu. Vnde merito cœlestis confirmat auctoritas: quia [caro mea ve re est cibus, & sanguis meus vere est potus.] ¶ [2]Recedat ergo omne infidelitatis ambiguum: quando quidem, qui auctor est muneris [n], ipse etiam testis est veritatis. Nã inuisibilis† sacerdos visibiles crea turas in substantiam corporis & sanguinis sui verbo suo secreta po testate conuertit, ita dicens [Acci pite, & comedite: hoc est enim cor pus meum:] & sanctificatione [o] re petita. [Accipite, & bibite: hic est sanguis meus.] Ergo sicut ad nutum præcipientis Domini repente ex nihilo substiterunt excelsa cœlorũ, profunda fluctuum, vasta terrarum: ita pari potestate in spi ritalibus sacramẽtis vbi [A] præcipit virtus, seruit effectus. Quanta ita que, & quàm celebrãda beneficia vis diuinæ benedictionis operetur, attende: &, vt† tibi nouum, & impossibile videri non debeat, q̃ in Christi substantiam terrena, & mortalia conuertũtur [p], teipsum, qui iam in Christo es regenera tus, interroga. Dudum alienus à vita, peregrinus à misericordia, à salutis via intrinsec⁹ mortuus exu labas: subito initiatus Christi legi bus, & salutaribus mysteriis inno uatus, in corpus ecclesiæ non vi dendo, sed credẽdo transiluisti, & de filio perditionis adoptiuus q [q] Dei filius fieri occulta puritate meruisti [r]: in mensura visibili per manens, maior factus es teipso in uisibiliter, sine quãtitatis augmẽ to cum ipse atque idẽ esses, mul to alter † fidei processibus extiti sti: in exteriori nihil additum est, & totum in interiori mutatũ est: ac sic homo Christi filius effectus, & Christus in hominis mente for matus est. Sicut ergo sine corpo rali sensu, præterita vilitate de posita, subito nouam indutus es dignitatem, & sicut hoc† , quòd in te Deus læsa [s] curauit, infecta diluit immaculata† [t] deterſit, nõ sunt oculis, nec † sensibus tuis credita [u], ita cum reuerendum al tare cœlestibus cibis satiandus a scendis, sacrum Dei tui corpus, & sanguinem fide respice, honora, mirare, mente continge, cordis manu suscipe, & maxime haustu interiore assume.

1 Sen. 4. di. 4 Algerus l. 1. c. 16. & 15. Iuo p. 2. c. 4.

Ioan. 6.

2 Sen. 4. dist. 10. Pan. l. 1. c. 129. Pasch. ī epi. ad Frãdegardũ ex Euseb. emis.

† al. visibilis

† al. quomodo

a ¶ *Necessarium.*]ideſt, vtile & congruum: aliàs necessarium ineuita bilitatis. de pœ. dist. 2. charitas. aliàs commoditas. j. dist. 5. ne tales.

b ¶ *Sacramentum.*]id est, corpus & sanguinem, quod est sacramen tum, & res sacramenti.

c ¶ *Consecraret.*]supple & instrueret in posterũ ab aliis cõsecrandũ.

d ¶ *Vt coleretur.*]ideſt, consecraretur.

e ¶ *Per mysterium.*]ideſt, sub velamine panis & vini. 1. q. 1. multi.

f ¶ *In pretium.*]ideſt, redemptionem nostram.

g ¶ *Et indefessa.*]ideſt, non remissa, & indeficiens.

h ¶ *Currebat.*] id est, festinabat redimere nos per passionem [a]: iuxta illud, Exultauit vt gigas, &c.

i ¶ *Redemptio.*]facta per Christum in cruce.

k ¶ *Redemptionis.*] id est, fides passionis: per quam redempti sumus.

Vel prædicatio sacrificij: quod erat nostra redemptio. Ioan. 1

l ¶ *Oblatio.*]ideſt, corpus & sanguis.

m ¶ *Et perennis.*] quia post eam non erit alia. ext. de celeb. miſ. cum Marthæ.

n ¶ *Muneris.*]ideſt, corporis & sanguinis, vel sacrificij.

o ¶ *Et sanctificatiõe.*]i. verbis sacrificãtib. & improprie dr repetita, & dr repeti pp hoc verbũ, accipite, qđ repetitur. nam nó repetitur: immo alia ẽ forma. No. tamen q̃ quidam dicunt, q̃ totum illud, Hoc est corpus meum, &c. hic est sanguis meus, &c. est vna forma. Sed tu dic, q̃ duę sunt [b]. & quod ad prolationẽ istius, Hoc est corpus, &c. trãsub stãtiatur panis in corpus: & ad prolationẽ istius, Hic est sanguis, vinum conuertitur in sanguinem. Sed obiicitur. Nonne ibi ante erat sanguis, ex quo fuit ibi sanguis prius p trã substantiationem, sed per mistionem, vt dixi s. e. comperimus.

b Sub. & qlibet forma p se ppriã hẽt virtutẽ, ppriã & cõpletã significationẽ, & naturã propriã determinatã: vñ & propriam operationẽ per se. Arc.

† al. aliter

p ¶ *Conuertuntur.*]bene dicit cõuertuntur vel transubstãtiantur, vt alij trãseunt vel trã seant. sed ñ fiunt nec incipiunt. nihil enim fit vel incipit esse corpus Christi. " põt tamen concedi, q̃ de pane conficiatur vel fiat corp⁹ Christi, sicut de aqua fit crystallus, nõ tamen est crystallus. sed securius non conceditur hoc: & vbicũque inuenitur, panis vel de pane fit vel cõficitur corpus Christi, sic intelligatur, id est, transit in corpus Christi, vt j. ea. panis. Vel expone sic, id est, sub specie panis vel latet vel incipit esse vel latere corpus Christi, vbi ante consecrationem non erat. si enim panis corp⁹ Christi fieret, singulis diebus ei adderetur aliquid, quod prius non erat, & sic semper augmentaretur. Itẽ qua liter vniretur diuinitati iste panis & ille? Item si panis est corpus Christi, ergo aliquid quod non est natum de Virgine, & sic aliquid inanimatum est corpus Christi. ergo est animatum & inanimatum: ergo non solum de Virgine habuit originem. Non intelligas ergo, quòd aliquod augmentum sumat ex tali conuersione, nec eo modo quo cibus conuertitur in carnem: sed est ibi corruptio, id est, definit ibi esse substantia panis & vini, nulla tamen generatio. vnde non potest dici, quòd fit ibi vera transubstantiatio quantum ad hoc vt noua essentia ibi generetur.

† al. hæc, quæ

† maculata] vera lectio.

† al. sed

" Panis cõuertitur in corpus, sz ñ fit corpus.

q ¶ *Adoptiuus.*]quia filij iræ fueramus [c], facti sumus filij Dei. de pœ. dist. 4. §. hanc societatem. ver. & filij. " Christus autem nullo modo filius Dei adoptiuus dicitur: quia non potest dici de filio Dei, quòd ex non filio factus sit filius eius.

c Vt j. dist. 4 firmissime. " Christus ñ est filiꝰ adoptiuus Dei.

r ¶ *Meruisti.*]ideſt, obtinuisti, quasi tãquam emeritus per merita misericordiam à Deo gratis consecutus fuisti. vt enim ait Aug. misericordię meritum nullum est: si enim merito confertur, iustitia est, nõ misericordia. Vel meruisti, ideſt, dignus fuisti: vt illud, quia meruisti portare regem, ideſt, digna fuisti inuenta.

s ¶ *Læsa.*] i. corrupta labe peccatorum. Vel læsa, ideſt, lædenda, scilicet peccato: " quia peccata nos miseros faciunt. s. cad. quotidie.

" Peccata nos faciunt miseros.

t ¶ *Immaculata.*]in, pro valde, ideſt, valde maculata putredine peccatorum.

v ¶ *Credita.*]scilicet tria commissa. T hom.

Source : BIU Cujas

*Q*Via paſſus eſt Dominus.] Casvs. Hu. ſic ponit hunc caſum. In hoc c. Aug. primo oſtendit, ꝙ in memoriam paſſionis Chriſti corpus eius immolatur, & per eius dignam participatio nem nos efficimur corpus eius ſpirituale: & qualiter, docet quadam ſimilitudine. Primo naſcitur granum: portatur ad aream, trituratur, in horreo ponitur, & poſtea molitur, poſtea aqua cõſpergitur, & ſic fit panis. Ita eſt de nobis, quòd ex ipſa littera facile eſt aſſignare. Secundo oſtendit, ꝙ debemus eſſe vnum, ſicut ille panis eſt vnũ ex multis granis, & vinum ex multis racemis vnum. & ſicut vinum poſt preſſuram eſt potabile: ſic nos poſt preſſuram ſumus digni potare calicem. Tertio oſtẽdit, ꝙ hoc ſacramentum eſt vnitas: vnde qui accipit hoc, & non eſt in vnitate, teſtimoniũ accipit contra ſe: qui vero in vnitate eſt, q̃uis hoc ſacramentum nõ accipiat ſacramentaliter, eius tamen beneficio non priuatur. Seq. cap. patet.

a ¶ *Quia paſſus.*] in prima parte dicitur nobis ideo Dominum corpus ſuum in ſacramento cõmẽdaſſe: qa illud pro nobis obtulit paſſioni: & nos fecit illud corpus, & dicit qualiter. In ſecũda parte dicitur, ꝙ ſi hæretici accipiunt corpus Chriſti, cõtra ſe accipiunt: cum iſte panis ſignificet vnitatẽ: & ipſi quærũt diuiſionem. In tertia dicitur ꝙ quicũque baptizatus particeps effici tur corporis Dñi, etſi ante decedat, quàm de pane illo edat, vel de calice bibat.

b ¶ *Quod etiam fecit.*] hæc ſimplex eſt relatio. nã refertur ad eccleſiã, non ad corpus ſuum ſumptũ de Virgine, de quo ſermo preceſſit. non ergo fecit nos corpus ſuum quod natũ eſt de Virgine, & ſumitur in altari ſub ſpecie panis & vini, " ſed fecit nos corpus ſuum ſpirituale, ſ. eccleſiam fideliũ, vt j. ea. commẽdauit. ſed ió dicit ſpirituale, licet cõſtet de corporalibus partibus, ſ. fidelibus: quia partes eius non corporali, ſed ſpirituali vinculo charitatis in eius cõpoſitione vniuntur, licet corpora ſequeſtrentur. j. ea. hoc ſacramentũ. immo & per illud digne ſumptum efficimur vnum cum Chriſto etiam in natura. j. ead. in Chriſto pater.

c ¶ *Noſmetipſos.*] participatione corporis ſui fecit nos dignos beatitudine æterna, qua fruitur eius humanitas.

d ¶ *Facti ſumus.*] per fidem & charitatem. extra de ſum. trin. & fide cathol. damnamus.

e ¶ *Per miſericordiam.*] id eſt, remiſſionem peccatorum.

f ¶ *In horreo.*] id eſt, in eccleſia.

g ¶ *Dediſtis.*] id eſt, ſcriptis, vt olim fiebat. vel voce, vt fit hodie. j. diſtinct. 4. baptizandi.

h ¶ *Cæpiſtis.*] arg. contra. j. diſt. 3. ſine pœnitentia. ſed hoc in reuerentiam ſacramenti.

¶ Quare in ſpecie panis, & vini ſacramentum ſuum Chriſtus nobis miniſtrauit. C. XXXVI.

1 QVia paſſus [a] eſt Dominus pro nobis, commẽdauit nobis in iſto ſacramento corpus & ſanguinem ſuum: quod etiam [b] fecit & nos ipſos [c]. Nam & nos ipſius corpus facti ſumus [d], & per miſericordiam [e] eius, quod accipimus, nos ſumus. Recordamini: & vos non fuiſtis, & creati eſtis: ad aream Dominicam comportati eſtis laboribus boũ, id eſt, annuntiantium Euangelium, triturati eſtis: quando catechumeni differe bamini, in horreo [f] ſeruabamini, nomina veſtra dediſtis [g]: cępiſtis [h] moli ieiuniis, & exorciſmis: poſtea ad aquam veniſtis, & conſperſi eſtis, & panis [i] Dominicus facti eſtis. Ecce quod accepiſtis. Quomodo ergo videtis eſſe vnum [k], quod factum eſt, ſic vnum eſtote vos, diligendo vos, tenendo vnam fidem, vnam ſpem, indiuiduam charitatem. Hæretici, quãdo hoc accipiunt, teſtimonium contra ſe accipiunt: quia illi quærunt diuiſionem, cum panis iſte indicet vnitatem: ſic & vinum [l] in multis racemis fuit, & modo vnum eſt, vnum [A] eſt in ſuauitate calicis poſt preſſuram torcularis. Et vos poſt illa ieiunia, poſt labores, poſt humilitatem & contritionem cordis iam in nomine Chriſti, tamquam ad calicem Domini veniſtis: & ibi vos eſtis in menſa, & ibi vos eſtis in calice, nobiſcũ vos eſtis. Simul enim hoc ſumimus, ſimul bibimus, quia ſimul viuimus. *Item in ſermone de infantibus.* ¶ [2] Ita Dominus Ieſus Chriſtus nos ſignificauit, nos ad ſe pertinere voluit, myſterium pacis, & vnitatis [m] noſtræ in ſua menſa conſecrauit. Qui accipit myſterium vnitatis, & non tenet vinculum pacis, non myſterium accipit pro ſe, ſed teſtimonium [n] contra ſe. [3] Nulli [B] eſt aliquatenus ambigendum tunc vnumquemq; fidelium corporis [o] & ſanguinis Dominici fieri participẽ, quando in baptiſmate membrum efficitur Chriſti, nec alienari ab illius panis, calicisq; conſortio, etiam ſi antequam panem illum comedat, & calicem bibat, de hoc ſæculo in vnitate corporis Chriſti conſtitutus abſcedat. Sacramenti quippe illius participatione, ac beneficio non priuatur, quando in ſe † hoc, quod illud ſacramentum ſignificat [p], inuenit†.

i ¶ *Et panis.*] id eſt, de corpore eccleſiæ, quod per Dominicum corpus figuratur.

k ¶ *Vnum.*] ſiue vnum panem ex pluribus granis, ſiue vnum corpus Chriſti ex pluribus membris puriſſimis: " cuius figuratum eſt eccleſia ſacroſancta, quæ ex pluribus perſonis adunatur.

" Eccleſia ex pluribus adunatur.

l ¶ *Vnum.*] i. potabile.

m ¶ *Myſterium vnitatis.*] ſ. corporis Domini, quod eſt ſignum vnitatis, vt j. ead. hoc ſacramentum.

n ¶ *Sed teſtimonium.*] j. diſtin. 4. nulli eſt aliquatenus.

o ¶ *Corporis.*] i. vnitatis eccleſiæ per corpus Chriſti ſignificatæ. j. ead. hoc eſt.

p ¶ *Significat.*] nã ipſi ſunt etiam ipſa eccleſia. ã. 24. q. 1. ſchiſma. & c. omnibus.

† *al. ipſe*
† *al. inuenitur*

q *CVm frangitur Hoſtia.*] "Hoc totum referas ad ſpecies exteriores, & ſecundũ hoc dices ipſa accidentia frangi, & dare ſonitum. [a] Sed numquid ante fractionem totũ corpus erat ſub qualibet parte illius hoſtiæ, vel pars corporis commenſurabat ſe parti hoſtiæ? Si non fuit ſub qualibet parte hoſtię, ergo ſequitur ꝙ aliqd modo eſt ſacramentum Euchariſtię, quod priꝰ nõ fuit: quia cum forma integra fuit, nulla pars eius poterat dici ſacramentum: quia ſub nulla tũc erat corpus. Si dicis ꝙ corpus Chriſti eſt in qualibet parte hoſtiæ: ex hoc ſequitur ꝙ idem corpus ſit quantumlibet magnũ, & quantumlibet paruum, & quòd corpus ipſum cõmunem formam habeat, & ſic totũ rotundum & quadratum ſecundum ꝙ eſt ſacramentum. Sed his obiectionibus rñde per ſimilitudinẽ ſpeculi quod frãgitur: vbi eadẽ forma reſplẽdet ī paruo & in magno ſpeculo.

IN quibus.] Hæc eſt 15 pars q. in qua ꝓbat ꝙ in ſacramento altaris eſt corpꝰ Chriſti, cui angeli aſſiſtũt. & hoc probat per 4. canones. Io. de Fan. Casvs. Ben. ſic ponit hũc caſum. Reprehenduntur hic quidã hæretici, qui non credebãt in ſacramẽto Euchariſtiæ eſſe corpus Chriſti, qd apud nos ſciunt pueri. ibi enim carnem Chriſti veram comedimus, & verum eius ſanguinem bibimus, vt in corpus eius ſpirituale tranſeamus, & in æternum viuamus, quod contra naturam fit per miraculum: ſicut ipſe contra naturam fuit natus de Virgine.

" corpꝰ Xp̃i nunqd erat torũ añ fractionẽ ſub qualibet parte hoſtię a Sed nũqd ſumimus in eadẽ forma qua fuit paſſus? non, ſed tm̃ ſumimꝰ corpꝰ qđ hꝫ eãdẽ formã qa vbicũq; ſumitur, hꝫ eãdẽ formã ſed apparẽter ī vno loco eſt ī illa forma, ſcdꝫ H.B. & L. Et not. ꝙ eccleſia tm̃ ꝓ ſuis orat vel laudat Deũ, qñ đt, ſanctꝰ, ſãctus, ſãctꝰ, q.d. ſanctus ꝓ his q regnãtur ī cælo, ſanctꝰ ꝓ his q patiũtur ī purgatorio, ſanctꝰ ꝓ his q peregrinãtur ī mũdo. & pp hãc cãdẽ rõnẽ oſtia ſacrata diuiditur ī 3. ptes ī altari, ſcdꝫ Hoſt. q hoc ſentit ī ſum. đ pœ. & re. §. quibus mortuis. v. tertio. Arc.

r ¶ *In quibus.*] Reprehendũtur quidã clerici, qui nõ credebãt verum corpus & ſanguinem Chriſti ſub illis ſpecib. latere, cũ nullus laicus ſit q ignoret hoc Dño dicẽte: Caro mea vere eſt cibus, vt j. e. cibus.

s ¶ *Infantium.*] id eſt, popularium, qui infantibus collatione clericorum comparantur. diſt. 4. denique. Vnde quęrendo dicit: Quomodo clerici ignorant quod laici ſciunt? 1. q. 1. viliſſimus.

t ¶ *In carnem.*] ſpiritualem, id eſt, in corpus ſpirituale à carne figuratum, id eſt, eccleſiæ vnitatem. 3. q. 4 Engeltrudã. ſ. ea. quia paſſus.

u ¶ *Caro.*] id eſt, homo habens carnem noſtram.

1 j. e. cõmendauit. Beda 1. Cor. 10. Alg. l. 1. c. 3. & alibi. Iuo p. 2. c. 1.

2 Beda ibid. paulo ſuperius ex Aug. in ſerm. ad infantes ad altare de ſacramento.

3 j. e. q manducat. Sent. 4. diſt. 8. j. diſt. 4. nulli. Sen. 4. di. 9. Pol. l. 3. ti. 10

4 Lanf. ibid.

5 Alg. 51. c. 19 Iuo p. 2. c. 9. pã. l. j. c. 140.

† *al. Dum*

6 Leo j. epi. 23. al. 22.

7 Anſ. l. 9. c. 6. & 7.

Source : BIU Cujas.

†*al.item*] a ¶ *Idem eſt cibus.*]id eſt cibus. "fidelesdñr aquilæ. » 1Ambr.in c. 17.Luc.l.8. c.7.

dem † [a] eſt [A] cibus refectionis,eſt cibus ſanguinis. Sicut enim caro Domini vere eſt cibus:ita ſanguis vere noſter eſt potus.*Idem.*¶ [1] Eſt etiam corpus , de quo dictum eſt [caro mea vere eſt cibus , & ſanguis meus vere eſt potus,] Circa hoc corpus aquilæ [b] ſunt,quæ alis circumuolitant ſpiritalibus. *Idem.* ¶ [2] Vnde & corpus Chriſti edimus,vt vitæ æternę poſſimus eſſe participes.*Idem.*¶ [3] Cuius [B] clare [c] argumentis vtimur , ſuis vtamur exemplis,incarnationiſque exemplo aſtruamus myſterij veritatem. *& infra.*¶ [4] Quid hic quæris naturæ ordinem in Chriſti corpore, cum præter naturam ſit ipſe Dominus Ieſus Chriſtus partus ex Virgine.

a ſc.ſit myſticus,&cõſecrõe Euãgelica conſecratur.H. 5Beda j.Co. x. Alcuinus d diuer. off. fol.17. Alg. lib.1. cap.6. Iuo p.2.c.1. Pã.l.1.c.123.

A ¶ Idem eſt cibus.]*In aliquot vetuſtis codicibus.* Idem Leo Papa. Eſt cibus, &c. *Eundemque Leonem citat Anſelmus.Ceterum apud* B.*Leonem non ſunt inuenta, ſed apud* B. *Ambroſium, cuius etiam ſunt ſequentia, variis ex locis collecta.*

B ¶Cuius clare.]*Gratianus* j.*c.reuera ſic refert ex Ambroſio.* Sed quid argumentis vtimur? ſuis vtamur exemplis, incarnationis, &c. *Et ita etiam Algerus. Iuo reliqua eodem modo,tantummodo in hoc diſcrepat,quod habet,*incarnationiſque nouitate. *Sed retenta eſt Gratiani lectio cum ob gloſſam, tum quoniam Lanfrancus fere concordat cum Gratiano , vbi expoſitam à ſe catholicam veritatem confirmat B.Ambroſij verbis.*

Item Ambroſius in libro de cathechizandis rudibus.

¶ Non natura naſcitur , ſed conſecratione nobis conficitur corpus & ſanguis Chriſti. C. XXXIX.

PAnis & calix non qualibet, ſed certa [d] conſecratione myſticus fit nobis [e] , non naſcitur [f]. Proinde , quod ita fit nobis [g] , quamuis ſit panis & calix, alimentum eſt reſurrectionis [h], non ſacramentum religionis:non, quod benedicimus [i] , gratiaſque agimus Domino in omni eius munere [k] , non tantum ſpiritali [l] , verumetiam corporali.

¶ *Iuo citat ex Auguſtino in libro de catechizandis rudibus.Beda ad c.10.primæ ad Corinthios,& Algerus citant ex* B.*Auguſtino contra Fauſtum:habeturque lib.20.contra Fauſtum,c.13. Verum apud Algerum, & Iuonem eſt in ſummam redactum : apud Gratianum multis præterea locis depranatum : quæ ob gloſſam correcta non ſunt.Verba* B.*Auguſtini ſunt hæc* : Noſter autem panis & calix non quilibet , quaſi propter Chriſtum in ſpicis, & in ſarmentis ligatum , ſicut illi deſipiunt, ſed ce.. conſecratione myſticus fit nobis,non naſcitur. Proinde, quod non ita fit , quamuis ſit panis & calix , alimentum eſt refectionis : non ſacramentum religionis,niſi,quòd benedicimus, gratiaſque agimus Domino in omni eius munere non ſolum ſpiritali,verumetiam corporali.

Idem Ambroſius in libro de iis, qui myſteriis initiantur, c.9.

¶Quod ante benedictionem panis & vinum eſt,poſt benedictionem eſt corpus,& ſanguis Chriſti. C. XL.

ANte benedictionem verborum cæleſtium alia ſpecies nominatur, poſt benedictionem † corpus ſignificatur [m]. *Item ibidem.* ¶In illo ſacramento Chriſtus eſt,*Item libro 4.de ſacramentis, c.5.* ¶Qui manducauerit hoc corpus, fiet ei remiſſio peccatorum [n].

Item Auguſtinus in libro ſententiarum Proſperi.[7]

¶ Sub ſpecie panis & vini inuiſibilem Chriſti carnem & ſanguinem honoramus. C. XLI.

[8] NOs autem in ſpecie panis & vini,quam videmus,res inuiſibiles,id eſt,Chriſti carnem, & ſanguinem honoramus:nec ſimiliter comprehendimus [o] † has duas ſpecies,ex quibus conſecratur Dominicum corpus , quemadmodum ante conſecrationem comprehendebamus †:cum fideliter fateamur ante conſecrationem eſſe panem,& vinum [A],quod natura formauit , poſt conſecrationem vero Chriſti carnem & ſanguinem,quod benedictio conſecrauit.

A ¶Et vinũ.] *Apud Lanfrancum,dum verba Auguſtini in lib.de catechizandis rudibus ab aduerſario ſibi obiecta interpretatur,ſic legitur,* eſſe panem,vinumque, id eſt, eas res, quas natura formauit,inter ſacrandum vero conuerti in Chriſti carnem & ſanguinem , quas vtraſque res benedictio conſecrauit.*Iuo autem habet fere vt Gratianus.*

¶Confeſſio † Berengarij. C. XLII.

[9] EGo Berengarius indignus ſancti Mauritij Andegauenſis eccleſiæ diaconus cognoſcens veram, catholicam,& Apoſtolicam fidem, anathematizo omnem [P] hæreſim, præcipue eam, de qua hactenus infamatus ſum: quæ aſtruere conatur panem [q] & vinum , quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem ſolummodo ſacramentum,&non verũ corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti [r] eſſe, nec poſſe ſenſualiter,niſi in ſolo ſacramento manibus ſacerdotum tractari,vel frangi [s] , aut fidelium dentibus [t] atteri. Conſentio autem ſanctæ Romanæ,& Apoſtolicæ ſedi : & ore, & corde profiteor de ſacramentis Dominicę menſę eamdem fidem me tenere,quam dominus,& venerabilis Papa Nicolaus , & hæc ſancta ſynodus auctoritate Euangelica , & Apoſtolica tenendam tradidit, mihiique firmauit†:ſcilicet panem,& vinum,quæ in altari ponuntur,poſt conſecrationem non ſolum ſacramentũ,ſed etiam verum corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti eſſe , & ſenſualiter non ſolum ſacramento†,ſed in veritate manibus ſacerdotum tractari,frangi,&fidelium dentibus atteri : iurans per ſanctum & verum vinũ,modo ſunt tm̃ accidẽtia, vt s̃.ea.di.ſpecies.& j.e. diſ.panis eſt in altari. †*al. conſecrationem*

EGo *Berengarius.*] Hæc eſt 16. pars diſ.in qua probat per 9.c. q̃ in ſacramento altaris non ſolum eſt ſacramentum, ſed verum corpus, & verus ſanguis,tm̃ ſub ſpecie bus panis &vini adopertũ:eſt tm̃ idem corpus quod eſt de Virgine natum.Io.de F. CASVS.Berengarius iſte fuerat infamatus de illa hęreſi,q̃ aſtruit poſt conſecrationem nõ eſſe in altari verũ corpus Chriſti,& verũ ſanguinem,ſed tm̃ ſacramentũ corporis & ſanguinis Chriſti. Vnde Berengarius in plena ſynodo coram Nicolao Papa ſe purgauit,& præfatæ hæreſi in toiũ abrenuntiauit,& cõfeſſus eſt, q̃ ſub ſpecie panis,& vini verũ corp⁹ Chriſti,& verus ſanguis lateat , & ſumatur à fidelibus,non tm̃ in ſacramẽto,ſed in rei veritate:& confeſſus eſt ſe credere de corpore Chriſti quod catholica tenet eccleſia. Et hanc confeſſionem quam fecit, mittit Papa epiſcopis per diuerſas prouincias. †*al.iuramentum*

7 Hĩ apud Lãf.exAug. in lib. de catechiz.rudi.

8Caſſiod.in Pſ.109. Sẽt. q ibid. Alg. l.1.c.7.&10. Iuo p.2.c.9. Pã.l.1.c.125. †*pendimus*] vera lectio.

†*pendebamus*]vera lectio.

p¶*Omnem.*]hoc fecit ex abundantia [d],quia non tenetur ſe purgare niſi de hĩſi, de qua ſub erat infamatus.arg.2. q.5. presbyter ſi à plebe licet ſit arg.cõtra, quia q deliqt in vno, fact⁹ eſt omniũ reus. ſ.de pœ.diſ.5.c.vlt.& errat i tota Trinitate, qui errat in vna perſona.j.diſt.4.in ſynodo.Ioan.

9Ex actis ſynodi Rom. Nic. ij. Lanfr. ibid. Alg.l.j.c.19. Sen.4.di.12. Iuo p.2.c.x. Pã.l.1.c.126. dAr. ad hoc C. de teſta. teſtamẽtũ. ſed ar.cõtra ff.vt leg.no. hęc ſtipulõ. §.diuus.Ar.

q ¶ *Panem.*] i.ſpecies panis & vini eſſe ſacramentum tantum.

r ¶ *Chriſti eſſe.*] i.non continere ſub ſe verũ corpus Chriſti,& verum ſanguinem poſt conſecrationem.

s ¶ *Vel frangi.*] id eſt, fractis aut tritis ſpeciebus ſumi.

s ¶*Vel frangi.*]i.nõ tm̃ pondus,& reliquas ſacramenti qualitates ſenſib⁹ corporeis percipi fateor, ſed etiam ſub illis ſpecieb⁹ fractis & attritis partib. totũ & integrũ Chriſti corpus eſſe profiteor , totum manducari,totum ſumi.j.ea. qui manducat. †*al.formauit*

t ¶*Dentibus.*]niſi ſane intelligas verba Berengarij,in maiorẽ incides hæreſim quàm ipſe habuit : & ideo omnia referas ad ſpecies ipſas. "nam de Chriſti corpore partes non fecimus,vt j. ead.qui manducat. † *al.in ſacramento* "Patres nõ fiũt de corpore Chriſti

a ¶*Hum*

b Vt s̃.e.dicimus.vel aliter, i.ñ iõ fit panis & calix myſticus,q̃ id eſt qa ipm̃ bñdicim⁹ quacũque bñdictione:ſ; qa tali benedictione bñdicimus quæ à Deo eſt inſtituta.Arc.

c Dñi tm̃ pœnituerit. al. grauaretur potius q̃ iuuaretur.s̃.e. quotidie.& c. qui ſcelerate.Arc.

a ¶ *Idem eſt cibus.*]id eſt,ſimilis.

b ¶ *Aquilæ.*] "angeli vel fideles, quorũ iuuentus vt aqiæ renouatur, vt 23.q.4.cũ in lege 24.q.1.qñ vetus.

c ¶ *Clare.*] i.ſicut ille carnẽ noſtrã ſumpſit, ita & nos ſumam⁹ carnem illius,vel.i.cuius verba ſumimus in argumentum, hęc.ſ.caro mea vere eſt cib⁹, &c. de illo ſumamus exemplum incarnationis ſuæ.j.e.reuera.

2Ad c.22.Luc.li.10.c.9

3 De iis,qui initiantur. c.9.

Panis & calix.] CASVS. Euchariſtia verborũ certa forma conſecratur, non qualibet:nec hoc fit à natura nec humana inſtitutione,nec confert ad ſalutẽ pp humanã benedictionẽ. *Non naſcitur*,i.nõ fit nobis myſticus à natura,ſed cõſecratione Euangelica conſecratur,quamuis ſit panis ante cõſecrationem, vel.i.quamuis vr̃ ſpecies panis &vini,quę iam non ſunt, ſed fuerunt. *Non religionis*, ſupple tantum,i.religioſe tractandum & & ſumendũ:nõ quod benedicimus in menſa.Seq.duo c.patent.

4Iuo p.2.c.7 j.e.reuera. Sen.4.di.10

d ¶*Sed certa.*]i.diuina.

e ¶ *Fit nobis.*]i.ad noſtram vtilitatem.

f ¶*Non naſcitur.*]i.nõ ex natura,ſed miraculoſe conficitur. extra c.Marthę. ver.cedit.

g ¶ *Quod ita ſit nobis.*] id eſt, q̃ita cõſecretur nobis corpus Chriſti.

h ¶ *Reſurrectionis.*] i. ſpiritualis refectio animæ à peccato reſurgentis.de pœ.diſ.1.§. hoc idẽ reſuſcitatus.

i ¶*Non quod benedicimus.*] gratiaſque agimus,i.nõ eſt ſicut corporalis eſca,quam benedicimus,& gratias Deo agimus:quod quidem facimus in omni munere,&c.

k ¶ *Munere.*] quod agere debemus.

l ¶*Spiritali.*] id eſt,aliquid ſignificante.

Ante benedictionem.]*Significatur.*] & licet verba ſucceſſiue proferãtur:nõ tm̃ ſucceſſiue cõſecratio fit,ſed in vno inſtanti corrũpitur panis, ſ.in vltimo inſtanti prolationis verborum.& licet panis ſit corpus compoſitum,mometanea eſt tm̃ ei⁹ corruptio.s̃. e.qa corp⁹.vsi.ergo.

m ¶ *Peccatorum.*] venialium, vel etiã mortalium [c],ſ.per fidem, vt s̃.ea.cum omne. & s̃.ea.ſpecies.

6 j.e.reuera. Sen.4. di.10 Alg.l.1. c.9. Iuo p.2.c.7. Pã.l.1.c.124.

Nos autem.] ¶*Comprehendimus.*]i.intelligimus vel accipimus.nã vbi eratverus panis ante,

Source : BIU Cujas

a ¶ *Homousion.*]id est,eiusdem substantiæ.
Additio.Homon in Græco,idem est,quod,idem,vel vnum.Vsia,id est,substantia,ideo dicitur Trinitas homousion,id est,vnius substantiæ.Archid.
b ¶ *Lecto.*] hucusque verba Berengarij fuerunt: ea quæ sequuntur, sunt verba notarij.
c ¶ *Misit.*] ergo sicut excõicationis epistola mitti debet,&c. 11. q.3.curæ.ita & absolutionis,vt 8.q.vlt.cap. vnico. a
d ¶ *De reuerso.*] ad fidem.
e ¶ *Conuerso.*] ad Deum.arg.de pœ.di. 1.agite.1.q.7.didici.
f ¶ *Forte.*] Casvs. Quidã mirabantur quomodo in sacramẽto sit caro Christi & sanguis:cum ibi non appareat forma carnis & sanguinis Christi. Et respondet Ambrosius hoc fieri verbo,& virtute Dei, vt sub aliena specie sumeretur corpus & sanguis Christi, ne viderẽtur homines carnem humanam sumere, & sanguinem, & dicerent sicut Apostoli dixerunt:Durus est hic sermo.& recesserunt à Christo.
g ¶ *Forte.*] sunt quidã qui nõ credũt corpus Christi esse in altari, quia impossibile eis videtur quod dicitur: præterea quia non videtur nisi species panis & vini. In prima ergo parte ponit eorum dubitationem. In secunda ostendit non esse impossibile, & quare sub specie panis & vini corpus & sanguis sint in altari.
h ¶ *Sanguis.*] est in altari,vel creditur.
i ¶ *Dixi.*] in alia parte capituli, quæ non est hic,sed est cap.reuera.
k ¶ *Mutare.*] ȳ.ea.reuera.& s̄.e.quia corpus.
l ¶ *Verba vitæ.*] id est, tu ipse es vita, & ita qui digne te sumit,sumit vitam æternam. & propter hanc confessionem meruit Petrus consortium cæleſtis habitaculi. 50. dist.fidelior.
m ¶ *Hoc dicerent.*] s.durus est hic sermo, & quis potest eum capere? & ita scandalizati de fide recesserunt, quia fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum.arg.de pœnit.distin.4. in domo.
n ¶ *Gratia.*]id est,gratis corpus datum.
o ¶ *In similitudine.*]id est,in specie panis & vini.
p ¶ *Natura.*]scilicet corporis Christi.

a Sic 15.q.5. de crimine. arg.de pœ. dist.1.agite. ȳ.1.qu.7.didici.Arc.

1 Lanfr.& Iuo ibid.

2 l.6.de sacramen.c.j. &ex eo Lãf. & Iuo, sed paulo aliter

3 Lanf.ibid. Iuo p.2.c.7. Pã.l.1.c.127.

Ioan.6.

† *al.redemptionis*

Ioan.6. "corp⁹ Xp̃i sub alia spẽ sumitur triplici rõne.

b istæ duæ causæ assignãtur hic & ȳ.e.qd sit.& hoc c.panis

Prima quidem,]Casvs.Dicitur in hoc c.1.q in nouo testam.male sensẽrũt de corpore Christi quidam eius discipuli.cum.n.diceret:Nisi quis mãducauerit carnẽ meam, &c, illi qui carnaliter intelligebant, recesserunt ab eo, dicentes, Durus est hic sermo, &c, duodecim remanserunt, quos ipse docuit,q huiusmodi verbũ est spiritualiter intelligendum,& spiritualiter sumptũ reficere valet. & q spiritualiter intelligi debeat,patet ex eo,q dicit se ascensurum vbi erat prius,& intelligitur q integer ascensurus erat, & q non dat corpus suũ ad comedendũ in propria forma,sed in sacramẽto, vt corpus non minueretur aliquo modo.
q ¶ *Prima.*] 1.q.1.fertur c,contra.ibi dicitur,q simonia fuit prima hæresis ī eccleſia, sed dic prima,i.præcipua.1.q.vlt.patet.
r ¶ *Inquit.*]Casvs.Dũ Dñs faceret sermonẽ præsentibus Apostolis, & discipulis aliis, inter alia dixit, Nisi qs manducauerit carnem meam,&biberit sanguinem meum,nõ habebit vitã æternã. quidã discipuli pp duritiam sermonis recesserunt. tunc instruxit Dñs qualiter hoc esset intelligendum. & maxime per id quod dixit:Cum videritis filium hominis ascendentem,&c. ipsi.n.intellexerũt q per partes, & in eadẽ forma deberẽt accipere corpus Christi, & pterea q consumerent illud comedẽdo,hoc ñ esse faciendum declarat.
s ¶ *Eius.*]s.Christi.
t ¶ *Spiritus.*] id est,spiritualis intellectus.
u ¶ *Qui viuificat.*] id est,prodest ad salutẽ.
x ¶ *Caro.*] id est, carnalis intellectus.
y ¶ *Et vita sunt.*]i.spiritualẽ vitã cõferunt. Vel spiritualiter intelligẽti vita confertur.
z ¶ *Et vita.*]non enim carnaliter intelligendi sunt spiritus&vita.
a ¶ *Hoc corpus.*]i. non in eadẽ spẽ vel grossitie vel representatione,in qua me videtis, & pati videbitis,manducabitis carnẽ meã, & sanguinẽ meũ bibetis:sed in sacramento. ȳ.e.c.,pxi.& c.omnia.

c Et c.cum liqueat. vbi de hoc.

6 tract.27.ī Io.& ī Ps.98

7 tract.27. in Ioan.

in Psal.54.

a ¶ *Caro autem.*] id est,carnalis intellectus, carnalem intellectum vocat eorum intelligentiam,qui dicunt vel credunt corpus Christi per partes diuidi.Vnde subdit,sed quomodo,&c.
b ¶ *Intellexerunt.*]scilicet discipuli recedentes.
c ¶ *Hoc vos.*] verba Christi vsque ibi,si ergo. Vel suspenditur vsque illuc,vbi erat.
d ¶ *Si ergo,&c.*] supple tunc intelligetis quid est hoc quòd corpus meum in sacramento do: & tunc legitur sine interrogatione. Vel sic,supple tũc intelligetis quod dictum est. postea verba sunt Aug.

ctam, & Homousion [a] Trinitatem,& per hæc sacrosancta Christi Euangelia.Eosvero,qui contra hanc fidem venerint, cum dogmatibus,& sectatoribus suis ęterno anathemate dignos esse pronuntio.Quòd si ego ipse aliquando contra hęc aliquid sentire,aut prædicare præsumpsero, subiaceam canonũ seueritati. Lecto [b], & perlecto sponte subscripsi.

¶ [1] Hanc confessionem fidei de corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi à Berengario Romæ coram cxiij.episcopis factam, misit [c] Papa Nicolaus per vrbes Italiæ, Germaniæ, Galliæ & ad quæcumque loca fama prauitatis eius peruenire ante potuit:vt ecclesiæ, quæ prius doluerant de auerso, atque peruerso [A], postea gauderent de reuerso [d], atque conuerso. [e]

¶ In regesto Gregorij vij.lib.3.& 6. in synodo, an. Dom.1079. habetur alia eiusdem Berengarij abiuratio. Cui repetitioni quid causam dederit, exponitur in scholiis cõciliorum,quæ Coloniæ quattuor tomis sunt impressa.

A ¶Peruerso.] *Ita etiam Iuo.Lanfrancus habet*,aduerso.

Item Ambrosius in libro de officiis. [2]

¶Quare elementorum species reseruentur,cum vere sit corpus Christi,& sanguis. C. XLIII.

[3] Forte [f] dicas, quomodo vera caro, quomodo verus sanguis [g], qui similitudinem non [A] video carnis, non video sanguinis veritatem? Primo omnium dixi [h] tibi de sermone Christi, qui operatur,vt possit mutare [i],&cõuertere genera, & instituta naturæ. Deinde, vbi non tulerunt sermonem Christi, discipuli eius,sed audientes,quòd carnem suam daret manducare, & sanguinem suum bibendum, recedebant, solus autem Petrus dixit [Verba [k] vitæ æternæ habes:& ego à te quo recedam?]ne igitur plures hoc [l] dicerent, & veluti quidam esset horror cruoris, sed maneret gratia [m] redemptoris †,ideo in similitudine [n] quidem accipis sacramentum, sed veræ naturæ [o] gratiam, virtutemque consequeris. [Ego sum, inquit, panis viuus, qui de cœlo descendi.]

A ¶ Non video.] *Eodem fere modo est apud Iuonem. In originali autem, nec multo secus apud Lanfrancum, hic locus sic habet*: Forte dicas:quomodo vera? qui similitudinem video,non video sanguinis veritatem?

Item Augustinus in expositione ps. 54.

¶ Non carnaliter, sed spiritualiter Christi corpus,& sanguinem debemus accipere. C. XLIIII.

[4] Prima [p] quidem, *inquit* [q], hæresis in discipulis Christi, velut à duritia eius [r] sermonis facta est. Cum enim diceret, [Nisi quis manducauerit carnẽ meam, & biberit sanguinem meum, non habebit vitam ęternam,][5] illi non intelligentes dixerũt ad inuicem [Durus est hic sermo,quis potest eum audire?]dicentes,quia durus est hic sermo, seperauerunt se ab illo: remansit cum duodecim. [6] Discedentibus illis instruxit eos, qui remanserunt.Spiritus [s] est,inquit, qui [t] viuificat; caro [u] nihil prodest: verba, quæ locutus sum ad vos,spiritus & [x] vita sunt.Intellexistis spiritaliter?spiritus,& vita sunt.Intellexistiscarnaliter?etiam sic illa spiritus,& vita [y] sunt: sed tibi non sunt spiritus, & vita, qui spiritaliter non intelligis.Spiritaliter intelligite,quæ locutus sum. Non hoc corpus [z], quod videtis, manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem,quem fusuri sunt, qui me crucifigent. [7] Sacramentum aliquod vobis commendaui: spiritaliter intellectum viuificabit vos. Caro [a] autem nõ prodest quidquam: sed quomodo illi intellexerunt. Carnem quippe sic intellexerunt [b]: quomodo in cadauere [A] venditur,aut in macello dilaniatur. [Sciens autem Iesus ait,hoc vos [c] scandalizat, quia dixi, do vobis carnem meam manducare, & sanguinem meum bibere? Si [d] ergo videritis filium hominis ascendentem, vbi prius erat?] Quid est hoc? Hinc soluit, quod illos mouerat: hinc aperit, vnde fuerant scandalizati: hinc plane, si intelligerent. Illi enim putabant eum erogaturum corpus suum. Ille autem dixit se ascensurum in cœlum, vtique in-

4 Lanf.ibid. Alg.l.1.c.11. & 21.Iuo p. 2.c.8. Pann. l.1.c.133. Ioan.6.

5 Sent.4. dist.10.

Source : BIU Cujas

a Et ſubeſt hic apoſiopeſis, i. deſect° locutiõis ſecũdũ Lau.

interrogatiue dicẽtis, quid eſt hoc [a]? q.d. quid ſibi vult hoc verbum Domini, & ſtatim ſubiungit ſolutionem dicens, hinc, &c.

a ¶ *Cum videritis.*] interrogando hoc inſerit Auguſt.

b ¶ *Corpus.*] in tali forma & per partes.

c ¶ *Quia gratia.*] id eſt, corpus ſuum gratis nobis datum.

d ¶ *In quo.*] ſcilicet ſub illa ſpecie in qua reſurrexit.

e ¶ *Oportet.*] in illa ſcilicet forma & repreſentatione, in qua humanis & corporeis ſenſibus ſubiici non valet. licet enim vbique ſit etiam in altari quolibet in vera forma, quam de Virgine ſumpſit: non tamen ſubiicitur corporeis ſenſibus.

f ¶ *Veritas.*] i. verum corpus in forma panis in altari quolibet vbi cõſecratur, & hoc eſt vbique, ſ. in quolibet altari vbi conſecratur. Vel veritas, id eſt, diuinitas.

ADDITIO. Vnde dicit ipſe: cælum & terram ego impleo. & alibi dicitur: Si aſcendero in cælum, &c. Lau. Et ex iſtis verbis Aug. videtur q̃ Chriſtus ſiue eius corpus ſit locale, vel ſit in loco: vel facit loci diſtãtiam. vel ſit in loco loci diffinitione. De hoc ſatis not. hic Hug.

tegrum. Cum videritis [a] filium hominis aſcendentem, vbi erat prius, certe vel tunc videbitis, qui non eo modo, quo putatis, erogat corpus [b] ſuum, vel tunc intelligetis, quia gratia [c] eius non conſumitur morſibus. *Item tract. 30. in Ioannem.* ¶ Donec ſæculum finiatur, ſurſum eſt Dominus: ſed tamen hic etiam nobiſcũ eſt veritas Dominus. Corpus enim Domini, in quo [d] reſurrexit, vno loco eſſe oportet [e]: veritas [f] autem eius vbique diffuſa eſt.

A ¶ In cadauere venditur.] *Ita etiam Algerus, & Iuo: apud quem totum hoc caput eodem modo, atque apud Gratianum habetur, ſcilicet hinc inde collectam: verbis interdum tranſpoſitis, in ſummã redactis, mutatis. Beatus autem Auguſtinus, & Lanfrancus hoc loco ſic habent:* Quomodo in cadauere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo ſpiritu vegetatur.

Item Auguſtinus in epiſtola ad Irenæum.

¶ Quomodo Chriſti corpus, quod in cruce pependit, accipitur, & quomodo non. C. XLV.

1 ſ. e. prima. Beda 1. Cor. 11. Lãf. ibid. Alg. l. 1. c. 9. & 11. Guitm. l. 2. Sent. 4. diſt. 10. Iuo p. 2. c. 8. & 9. Pã. l. 1. c. 134.

[1] NOn hoc corpus [g], quod videtis, manducaturi eſtis, & bibituri illum ſanguinem, quem fuſuri ſunt illi, qui me crucifigẽt: ipſum quidem, & non ipſum: ipſum [h] inuiſibiliter [i], & nõ ipſum [k] viſibiliter. Vnde & ſubditur, etſi neceſſe eſt illud viſibiliter cælebrari, neceſſe eſt tamen illud viſibiliter intelligi.

¶ Eodem modo & bis citat, & fere etiam refert Algerus, id eſt, ex Auguſtino ad Irenæum. Iuo par. 2. c. 9. refert eodem modo: ſed citat ex homilia in pſal. 98. (ſic enim corrigendum eſt mendum ex cap. 8.) ex qua etiam Beda affert propria verba ad 11. c. primæ ad Corinthios. Quæ Lanfrancus, quoniam à Berengario catholicis obiiciebantur, plenius explicat, quàm in hoc capite fiat, potiſſimum, vbi incipit exponere fidem ſanctæ eccleſiæ. Hoc idem fere habetur in epiſtola Iuonis epiſcopi Carnotenſis ad Haymericum. eadem B. Auguſtini verba in pſal. 95. interpretantis: quæ epiſtola haberur impreſſa apud Ioannem Garetium, & alibi.

Item Auguſtinus in ſermone de verbis Euangelij.

¶ Quid ſit corpus Chriſti manducare, & ſanguinem eius bibere. C. XLVI.

Bed. 1. Co. 11

[1] *Quid eſt.*] CASVS. Oſtendit Aug. in hoc c. q̃ Chriſtus dupliciter ſumitur, ſcilicet ſacramentaliter, & ſpiritualiter. ſacramentaliter ab indignis: ſpiritualiter, vt à dignis. qui enim manducat, ſcilicet digne: ſed ſi accipit, indigne.

" Chriſtus mãducatur duob. mod. "corp° Xpi vtrũ ſumatur cũ diuinitate & aña. *Et vere dñt vt notatur ĩ additione.

[1] ¶ *Quid eſt.*] CASVS. " Duobus modis manducatur Chriſtus. Vno modo ſacramentaliter: quod competit bonis & malis. Alio modo ſpiritualiter cum per fidem & dilectionem cooperantem accipitur. hoc eſt tantum bonorum. " Quæri autem ſolet hic vtrum Chriſti corpus ſumatur cum diuinitate & anima? H. d. quòd non ſumitur ibi diuinitas vel anima. Alij vt B. dicunt* quòd ſumendo corpus ſumo deitatem & animam: quia tu qui accipis carnem diuinæ ſubſtantiæ eius in illo participas alimento. ĩ. ead. ſicut verus.

ADDITIO. Et melius etiam ſecundum theologos: quia etſi ibi non ſit diuinitas per tranſubſtantiationem, eſt tamen per concomitantiam ibi, vt not. ſ. ead. comperimus. Arch.

m ¶ *Solum.*] id eſt, corpus Chriſti. quamuis enim ſit ibi deitas & humanitas, i. anima & caro: ſolam tamen eius carnem ſemel in cruce immolatam quotidie in altari manducamus ſiue bibimus, non deitatem non animam. in ſolam enim carnem panis conuertitur, & vinum in ſanguinem.

n ¶ *Calicem.*] totus integer manducatur & ſumitur. ĩ. e. inuitat. non tamen anima vel deitas: quia illa non pertinẽt ad eſum & potũ. H.

[2] QVid eſt [l] Chriſtum manducare? nõ hoc ſolum [m] eſt, in ſacramento corpus eius accipere. Multi enim indigne accipiunt, de quibus ait Apoſtolus [Qui manducat panem, & bibit calicem [n] Domini indigne, iudicium ſibi manducat, & bibit.] Sed quomodo manducandus eſt Chriſtus? Quomodo ipſe dicit [o] [Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinẽ [p] meum, in me manet [q], & ego in eo.] Si [A] itaque in me manet, & ego in illo, tunc manducat, tunc bibit. Qui autem non in me manet, nec ego in illo, & ſi accipit ſacramentum, acquirit magnum tormentum.

A ¶ Si itaque.] *Locupletatus eſt hic locus ex Beda, Magiſtro, & Iuone.*

Item Auguſtinus.

¶ Citabatur ex libro de pœnitentiæ remedio, & apud Algerum ex 2. l. de pœnitentia. Videtur autem confectum ex duobus B. *Auguſtini locis, in tractat. 25. & tract. 26. in Ioannem: ex qua expoſitione citat Iuo: ſed coniunctæ cum iis, quæ attulerat ex libro de pœnit. remedio.*

¶ Credere in Chriſtum eſt manducare & bibere Chriſtum. C. XLVII.

[3] VT quid paras dẽtes, & ventrem [r]: Crede, & manducaſti. Credere enim in eum hoc eſt panem viuum [A] manducare. Qui credit in eum, manducat eum: inuiſibiliter ſaginatur, quia & inuiſibiliter renaſcitur.

A ¶ Panem viuum.] *In vulgatis legebatur,* panem & vinum. *Reſtituta eſt lectio ex pleriſq; vetuſtis, & originali, & Iuone: quemadmodum & ĩ. ead. c. credere. Nonnulla præterea hic addita, quæ apud Iuonem quoque ſunt.*

Item Auguſtinus in libro ſententiarum Proſperi.

¶ Sacramentum, & res ſacramenti ſacrificium eccleſiæ conficiunt. C. XLVIII.

4 Lãfr. ibid. Alg. l. 1. c. 5. & 11. Sent. 4. diſt. 10. Iuo p. 2. c. 9. Pan. l. 1. c. 138.

[4] HOc eſt [s], quod dicimus: hoc modis omnibus approbare contẽdimus, ſacrificium ſcilicet eccleſiæ duobus [t] confici, duobus conſtare, viſibili elementorum ſpecie, & inuiſibili Domini noſtri Ieſu Chriſti carne, & ſanguine, ſacramento, & re ſacra-

o ¶ *Ipſe dixit.*] vñ conceditur iſta tot° Chriſt° fuit in ſepulchro, i. pſona illa humana, ſ. ſecundũ naturam humanitatis noſtræ ſecundum corpus. non tamen hic cõceditur iſta: totum id quod Chriſtus erat, in ſepulchro erat: quia non eius anima: & ita ſecundum B. licet quis ſumat totum Chriſtum: non tamen eius animam vel animalitatem.

2 Sen. 4. di. 9 Iuo p. 2. c. 8. Pã. l. 1. c. 135.

1. Cor. 11.

Ioan. 5.

p ¶ *Sanguinem.*] per fidem & charitatem, quaſi qui eſt de vnitate eccleſiæ, quam caro & ſanguis meus ſignificat.

q ¶ *Manet.*] i. mihi per dilectionem adhęret: & ego per gratiam in habitantem in eo maneo. de pœn. diſtin. 1. §. hoc idem. ver. reſuſcitatus.

VT quid.] CASVS. Dicitur hic, q̃ vbi non poteſt haberi corpus Chriſti ſicut in ſacramento conficitur, ſufficit ſola fides: quia & tunc dicitur quis Chriſtum manducare.

r ¶ *Ventrem.*] vnde ſubaudi, tantum. Vel vbi non poteſt haberi copia corporis Domini: ſed non prohibet ſacramentaliter accipi corpus Domini: ſed qa neceſſitate inſtante ei non obeſt ſi non accipit, ex quo per eum non ſtat. cum enim credit, manducat ſpiritualiter, ſed non ſacramentaliter. ſ. c. prox.

3 ĩ. e. credere. Alg. l. 1. c. 8 Iuo p. 2. c. 4 Pan. l. 1. c. 137

HOc eſt quod.] CASVS. Dicitur hic q̃ ſacrificium eccleſiæ ex duobus conficitur, ſ. ſacramẽto, i. ſpecie panis & vni: & re ſacramenti, i. corpore Chriſti. ſicut enim duæ ſunt naturæ in Chriſto q̃ eſt Deus & homo: ita in ſacrificio eſt ſacramentum, & res ſacramenti, i. corpus Chriſti, quod ſpiritualiter intellectum ſub ſpecie panis & vini ſignificat corpus Chriſti olim viſibile & palpabile, & in humana forma intellectum. Immolatio quæ fit à presbytero improprie appellatur Chriſti paſſio, vel mors, vel crucifixio: non quòd ſit illa, ſed quia illam ſignificat, ſecundum eamdem improprietatem appellamus fidem ſacramentum fidei, id eſt, baptiſma.

s ¶ *Hoc eſt.*] CASVS. In prima parte dicitur quod ſacramentum eccleſiæ conſtat ex duobus: ex viſibili elementorum ſpecie, & inuiſibili corpore & ſanguine Chriſti. quod probat per ſimilitudinem inductam ex perſona Chriſti, quæ ex Deo & homine conſtat. In ſecunda parte dicitur, quòd veram carnem & verum ſanguinem accipimus ſub ſpecie panis & vini. In tertia parte dicitur, quòd cæleſte ſacramentum quod eſt in altari, improprie dicitur corpus Chriſti: ſicut baptiſmus improprie dicitur fides. In quarta [b] dicitur duobus modis accipi corpus Chriſti.

b Hanc iiij. partem nõ video. Arc.

t ¶ *Duobus.*] id eſt, duo continere, id eſt, duo ſimul eſſe in conſecratione facta, ſcilicet ſpecies viſibilis, & corpus inuiſibile.

a ¶ *Et re*

Source : BIU Cujas

a ¶*Et re sacramenti.*]id est,post consecrationem sacerdotis,quæ sacrificium dicitur : duo sunt,ibi, scilicet sacramentum, & res sacramenti quæ ante consecrationem ibi non erant.

a¶*Et re sacramenti.*]siue sacrificium hic dicatur ipsum sacramentũ, scilicet species visibilis ipsa,siue corpusChristi,siue ipsa immolatio

corporis Christi: non est verũ quod hic dicit,s.q̃ cõstat ex sacramẽto & re sacramẽti: qa ex his nihil conficitur:sed tenetur collectiue pro ipso sacramẽta,& re sacramẽti. Et est impropria locutio,i.illa duo : sicut & probatio est valde impropria quę sequitur, Christi persona conficitur ex Deo & homine,i.Christꝰ est verus Deus& homo,non.n. ex Deo & homine aliquid constituitur.*vñ Aug. Christus ex vna persona geminæ substãtiæ:qa Deus & homo : nec Deus huius personæ pars dici pt.

* Vide S.T. 3.p.q.2.ar.4 1 Lanf.paulo superius.

b ¶*Corpore.*] quasi in se habet diuinitatẽ & humanitatẽ : alterum naturaliter:alterũ per vnionem. nõ enim ex homine & Deo aliqd constituitur: sed sicut ad constitutionem alicuius totius exigũtur ad minus duo : ita & ad hoc vt Christus sit Deus & homo,exigitur vt illa duo sint eo, id est,humana natura & diuina. Nam & hac similitudine dr̃ cõstare ex illis,similiter ex sacramẽto &re sacramenti nihil constitui tur:sed dicitur constare ex illis sacrificium totaliter acceptum,s. vt quasi collectiue accipiatur: qa ad hoc vt plenũ sit sacrificiũ illa duo oportet adesse.

† *al.redẽptoris corpus*

2 Lanf.ibid. Aug.epi.23. ad Bonifac. † *al.quævera*

c ¶*Constat.*] id est,est Deus & homo.ext.de hær.cum Christus.

d ¶ *Quam forma.*] & ita non est panis.arg. j.ea.panis.arg.contra j.ea.qui manducat.

e ¶*Caro.*]i.species panis,sub qua latet corpus Christi, est sacramentũ carnis Christi.

3ibid.gl.or.

f ¶*Et sanguis.*] i.species vini, sub qua latet sanguis Christi,est sacramentum sanguinis Christi.

4 Alg.l.1.c. 17. Sent.4. distin.8.Iuo p.2.c.5.Pan. l.1.c.139.

g ¶*Invisibili.*]"dupliciter quidem manducatur Christus,s.in sacramento: quod boni & mali faciunt,per fidem cooperantem,& per dilectionẽ : quod bonorum est duntaxat.H.Et not.quod in sacramentis duæ sunt res, corpus Christi,& vnitas ecclesiæ,secundum quòd notantur hic duo modi manducandi, sacramentalis & spiritualis,extra eod.cum Marthæ.

Ioan.6. " Manducatur Christus dupliciter.

h ¶*Visibile.*]scilicet,quondam.

i ¶*Cælestis.*]id est,cęleste sacramẽtum,quod vere representat Christi carnem,dicitur corpus Christi,sed improprie. Vnde dicitur suo modo,sed non rei veritate,sed significati mysterio,vt sit sensus, Vocatur Christi corpus id est,significat.

k ¶*Passio.*]sub hac appellatione accipe carnem Christi &languinẽ.

" Pueri dr̃ fideles.

l ¶*Fides,*]" id est, fides vocatur.cum enim dicitur in fide parentum paruuli saluantur,intelligitur id est,in baptismo suscepto in fide parentum:similiter pueri dicuntur fideles,non à fidei virtute, sed à sacramento fidei,vt j.dist. 4.nihil.

menti [a], id est corpore [b] Christi sicut Christi persona constat [c], & conficitur Deo, & homine : cum ipse Christus verus sit Deus, & verus homo : quia omnis res illarum rerum naturam,& veritatem in se continet, ex quibus conficitur.Conficitur autem sacrificium ecclesiæ sacramento, & re sacramenti, id est corpore Christi. Est igitur sacramentum, & res sacramenti,id est corpus Christi. *Item.*

¶ Caro eius est quam forma [d] panis operam in sacramento accipimus,& sanguis eius,quem sub vini specie,& sapore potamus. Caro [e] videlicet carnis, & sanguis [f] sacramentum est sanguinis:carne & sanguine, vtroque inuisibili [g], intelligibili,spirituali significatur visibile [h] domini†nostri Iesu Christi corpus,palpabile,plenum gratia omnium virtutum, & diuina maiestate.*Item.*¶ [2] Sicut ergo cælestis [i] panis,qui†vere Christi caro est, suo modo vocatur corpus Christi,cum reuera sit sacramentum corporis Christi, illius videlicet,quod visibile,palpabile,mortale,in cruce est suspensum,vocaturq; ipsa immolatio carnis, quæ sacerdotis manibus fit,Christi passio [k],mors,crucifixio, non rei veritate, sed significante mysterio, sic sacramentum fidei, quod baptismus intelligitur,fides [l] est.

¶ *Hæc eadem habentur apud Lanfrancum (ex quo citat Iuo) & apud Algerum (qui itidem ac Gratianus ex libro sententiarum Prosperi) non tamen eodem ordine collocata. Ex quibus quidem auctoribus nonnulla sunt emendata.*

Hieronymus in epistolam ad Ephesios, ad c. [3].

¶ Quot modis caro Christi intelligatur. C. XLIX.

[4] DVpliciter intelligitur [m] caro Christi & sanguis : vel spiritalis illa atque diuina,de qua ipse ait [caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus.] & [nisi manducaueritis carnem meam,& biberitis meum sanguinem , non habebitis vitam æternam:] vel caro, quæ crucifixa est, & sanguis , qui militis effusus est lancea.

Item Ambrosius ad c. [5] ***primæ ad Corinthios.***

¶ *Citabatur ex Augustino in libro de Trinita te ad Corinth. Algerus etiam citat ex Augustino de Trinitate. Sed aliquot vetusta Gratiani exemplaria habent,* Ambrosius : *cuius vere est, & ipsum citat Iuo, quamuis statim, post quam citarat librum de Trinitate.*

¶ De eodem. C. L.

[6] QVia morte Domini liberati sumus, huius [n] rei memores in edendo,& potando carnem & sanguinem , quæ pro nobis oblata [o] sunt,significamus.

Item Augustinus in psal. [21.7]

¶ Quomodo Christus sit immolatus semel, & quomodo quotidie immoletur.
C. LI.

17 [8] SEmel Christus mortuus est, iustus pro iniustis:& scimus [p],& certum habemus, & spe † immobili retinemus, quia Christus resurgens à mortuis iam nõ moritur, & mors illi vltra non dominabitur. Verba ista Apostoli sunt,tamẽ,ne obliuiscamini† [q], quod factum est semel, in memoria nostra omni anno fit. Quoties Pascha celebratur, numquid toties Christus moritur ? sed tamẽ anniuersaria recordatio quasi representat [r] quod olim factum est : & sic nos facit moueri†,tamquam videamus in cruce pendentem Dominum, non tamen irridentes,sed credentes.

Item in libro sententiarum Prosperi.
C. LII.

[9] SEmel immolatus est Christus in semetipso [s],& tamen quotidie immolatur [t] in sacramento.Quod [u] ita intelligendum est:quia in manifestatione sui corporis , in distinctione membrorum omnium verus Deus, & verus homo semel tantum in cruce pependit, offerens seipsum patri hostiam viuam, passibilem, mortalem , viuorum & mortuorum redemptionis efficacem : eorum

Additio. Adde quòd baptismus dicitur fides, quia est sacramentum fidei,vt habetur s.45.dist.de Iudæis.47.dist.cap.1.Archid.

Dupliciter.] Casvs. Dicitur in hoc c. q̃ dupliciter intelligitur caro & sanguis Christi. Vno modo intelligitur spiritualiter. Vnde dicit Dominus,Caro mea vere est cibus,&c. Alio modo intelligitur de carne quã assumpit de virgine, & quæ crucifixa fuit in cruce.Seq.c.patet.

m ¶*Dupliciter intelligitur.*]i.põt intelligi: secundũ illã formam &quantitatẽ,quã habuit i cruce:vel secundũ q̃titatem corporis glorificati, quod spiritualiter vr̃,quod nulli sensui subiacet.j.ead. in illo sacramento. 5 ibid.gl.or.

n ¶*Via morte.*] ¶ *Huius.*]sc. mortis & passionis Christi , in cuius memoriã hoc sacramentum institutum est. s. quia corpus.Arch. 6 Alg.l.1.c. 19. Iuo p.2. c.7. Pan.l.1. c.142.

o¶*Oblata.*] non est in eadem forma. 7 in p̃fatiõe 2.expos.

Semel Christus.] Hæc est 17. pars dist.in qua ꝓbatur, q̃ Christꝰ semel mortuꝰ amplius mori ñ pt.veritas carnis eius & sanguinis sp est in sacramẽto altaris. & ꝓbatur hoc p tria c.I. đ F. Casvs. Dr̃ in hoc c.q̃ quis Xps semel passꝰ fuerit. & postq̃ resurrexit,secũdũ Apostolum sit immortalis:tñ semel in anno representatur mors eius in ecclesia in Pascha in qua representatione fic afficimur, ac si fieret coram nobis. 8 Sen.4.dist. 12. Iuo p.2. c.8. Pan.l.1. c.143. † *al.fide* Rom.6. 1.Petr.3. † *obliuiscamur*]orig.

p ¶*Et scimus.*] 22.q.5. hoc videtur.

q ¶*Ne obliuiscamini.*] arg. propter memoriam multa fieri.s.ea. dist.& dixit. † *al.moneri*

" *Clauditur hoc vase nostri pia victima phase.*

Viua,salutaris,semel in cruce , semper in aris.

" Carmina singularia circa eucharist.sacrm.

Quos recreat Iesu tam sacri corporis esu:

A vitiis munda sacrati sanguinis vnda.

Hic editur Iesus, remanet tamen integer esus:

Res occultatur:quare?quia si videatur,

Forsitan horrere : & manducare timeres.

Vt sine subiecto dependet in aere nubes:

Et centrum terræ pelagi sustentat abyssos:

Sic vini color & sapor est, pondus quoque panis.

9 Beda in q. q.15. Lãf.ib. Al.l.1. c.16. & 18.Sent.4 dist.12. Iuo p.2.c.9.&4. Pã.l.j.c.144.

r ¶*Representat.*]quia tunc legitur passio Domini,&plenius omnia, quæ in eius passione acta sunt,ad memoriam reducuntur.Forte dicit de iis quę fiunt in Parasceue,& de salutatione crucis,vel secundum aliquarum ecclesiarum consuetudinem,quę solent passionem representare & resurrectionem.

Semel.] Casvs. Dicitur hic quòd Christus semel immolatus in seipso,i.in humana & visibili forma, efficax & sufficiens hostia fuit pro omnibus,quos redimendos esse prædestinauit. & licet tantum semel fuerit passus,tamen quotidie immolatur in sacramẽto.

s ¶*In semetipso.*]id est,passus in propria persona in forma humana.

t ¶*Immolatur.*] id est,eius immolatio representatur,& fit memoria passionis.

u ¶*Quod.*]scilicet,quod semel,&c.

Source : BIU Cujas

« Christ' ꝓ omnib. mortuus est.

a 8.q.1.in scripturis.

a ¶*Altitudo.*]« Christus mortuus est pro omnibus quo ad sufficientiam, non quo ad effectum. efficax enim fuit quantum in redemente, sed per eos stetit, qui se indignos fecerunt. mortuus est ergo, vt hic dicitur, pro solis prædestinatis quo ad effectum: sed quo ad sufficientiam pro omnibus.[a]

b ¶*Præsciuit.*]in bona significatione. L.

scilicet, quos diuini concilij altitudo [a] redimendos iudicauit, præsciuit [b], prædestinauit, vocauit, modis, atque temporibus, quibus id fieri congruebat [A].

IN *Christo.*] Casvs. Hu. sic ponit hunc casum. Dicit Ambr. in hoc c. ꝙ hostia, quæ semel ꝓ nobis oblata est in ara crucis, quotidie offertur in sacramento. & licet in multis locis offeratur, vna est tamẽ hostia, & non plures: vnum est sacrificium, & non plura. ad memoriam & repræsentationem illius quod olim factũ est, quotidie & in plurib⁹ locis iteratur semper idipsum immutabile.

c ¶*Oblata.*] i. corpus Christi oblatum est in ara crucis.

d ¶*Offerimus.*] quotidie offerendo.

e ¶*Et vna est.*]i. vnius passionis repræsentatio, nõ multarũ, sicut dicitur vna fides. [b]

1 Chrysost. in eand. epist. hom. 17.

b id est, de vno. nã tot sunt fides quot sũt homines fideles, scdm L. 2 Alg. l. 1. c. 15. Sent. 4. distin. 2. Iuo p. 2. c. 6. Pã. l. 1. c. 145.

f ¶*Idipsum.*]immutabile & perpetuum. ſ. ea. dis. c. quia corpus. vt perpetua esset redemptionis oblatio, quia huic aliud sacrificium non succedit, vt sacrificiis legalib⁹, quib sacrificium noui testam. succesſit. q. d. istud non mutatur, qa idem est quod fuit, & ideo ipsum semper idipsum. B.

g ¶ *Plenus.*] quia in qualibet parte est totus. ĩ. ea. vbi pars est.

al. exemplar h ¶ *Vnum.*] id est, vna forma confectum, & tamen plura sunt sacrificia.

i ¶*Ille.*]vr ſ. e. quia.

« Christus seipsum cõi cauit.

k ¶*Hostiam.*] « scilicet seipsum. vnde versus:

Rex sedet in cœna turba cinctus duodena.
Se tenet in manibus, se cibat ipse cibus.

l ¶ *Consumi.*] & ideo ipsum semper idipsum. B.

m ¶ *Hoc enim facite.*]

c Vt Pet. dicũt quidam [c] ꝙ per hæc verba Dominus Apostolos ordinauit, Hoc facite, &c.

Item Ambrosius in epistolam ad Hebræos, c. 10. [1]

¶ Hostia, quæ semel oblata est, in recordationem suæ mortis quotidie offertur.
C. LIII.

2 IN Christo semel oblata [c] est hostia ad salutem sempiternam potens. Quid ergo nos? nonne per singulos dies offerimus [d]? offerimus quidem: sed ad recordationem mortis eius: & vna est [e] hostia, non multæ. Quomodo vna, & non multæ? quia semel oblatus est Christus. Hoc autem sacrificium exemplum† est illius: idipsum, & semper [A] idipsum [f]. Proinde vnum est hoc sacrificium: alioquin, quoniam in multis locis offertur, multi sunt Christi? nequaquam: sed vnus vbique est Christus, & hic plenus existens, & illic plenus [g]. Sicut [B] enim quod vbiq; offertur, vnum [h] est corpus, & non multa corpora: ita & vnum sacrificium. Pontifex autem ille [i] est, qui hostiam [k] obtulit nos mundantem. Ipsam vero offerimus etiam nunc, quæ tunc oblata consumi [l] non potest. Quod nos facimus, in commemorationem fit eius, quod factum est [Hoc enim facite[m], ait, in meam commemorationem.]

Luc. 22.

A ¶ Et semper.] *Apud* B. *Ambrosium, &* B. *Ioannem Chrysostomum hæc adduntur,* offerimus, nec nunc quidem alium agnum, cras alium, sed semper eumdem ipsum: *quæ Græce in optimo exemplari manuscripto (nam in Veronensi desiderantur) sic habent,* οὐ νῦν μᾶλλον ἕτερον προσφέρομεν, οὐχὶ ἕτερον, ἀλλ' ἀεὶ τὸ αὐτό.

B ¶ Sicut enim.] *In excussis* B. *Ambrosij nomine commentariis legitur,* sicut enim, qui vbique offert. *Sed non est visa mutanda Algeri, Iuonis, & Gratiani lectio. Græce est,* ὥσπερ οὖν πολλαχοῦ προσφερόμενον ἓν σῶμα ἐστι. *Nonnulla vero alia sunt emendata.*

Item Augustinus in libro responsionum ad Ianuarium, c. 6. [3]

¶ Sacramentum corporis Christi, non nisi ieiuni debemus accipere.
C. LIIII.

18 [4] LIquido apparet, quando primo acceperunt discipuli corpus & sanguinem Domini, non eos accepisse ieiunos. Numquid tamen propterea [n] calumniandum [o] est vniuersæ ecclesiæ, quòd à ieiunis semper accipitur. Ex hoc enim placuit spiritui sancto, vt in honorem tanti sacramenti in os Christiani prius Dominicũ corpus intraret, quàm ceteri† cibi. Nam ideo per vniuersum orbem mos iste seruatur [p]. Neque enim quia post cibos dedit Dominus, propterea pransi, aut cenati fratres ad illud sacramentum accipiendum conuenire debent, aut, sicut faciebant, quos Apostolus arguit, & emendat, mensis suis ista miscere. Namque Saluator [q], quo vehementius commendaret mysterij illius altitudinem, vltimum hoc voluit infigere [r] cordibus, & memoriæ discipulorum, à quibus ad passionem digressurus [s] erat: & ideo non præcepit, quod deinceps ordine sumeretur: vt Apostolis, per quos ecclesias disposituras erat, seruaret [t] hũc locum. Nam si hoc ille monuisset, vt post alios cibos semper acciperetur? credo, quòd eum morem † nemo mutasset [u]. Cum vero ait Apostolus de hoc sacramento loquens, Propter quod fratres, cum conuenitis ad manducandum [x], inuicem expectate, si quis esurit, domi manducet, vt non ad iudicium conuenia tis, statim subtexuit [A] [cetera autem, cũ venero, ordinabo.] Vnde intelligi datur, quia multum [y] erat, vt in epistola totum illum † agendi ordinẽ insinuaret [z], quem vniuersa per orbem seruat ecclesia, ab ipso ordinatum [a] esse, quod nulla orarum † [b] diuersitate variatur.

A ¶ Subtexuit.] *Sequebatur in vulgatis,* quæ ad eiusdem sacramenti ordinem pertinent, scilicet, quomodo ieiuni, &c. *quæ à plerisque manuscriptis, & originali, & cæteris collectoribus absunt.*

Item Ambrosius in libro 4. de sacramentis, cap. 4.

¶ Ante consecrationem est panis, sed verbis Christi in eius corpus mutatur.
C. LV.

n ¶*Propterea.*] non ergo omnis christi actio nostra est lectio [d]. ĩ. dist. 4. proprie. 14. q. 5. dixit.

o ¶ *Calumniandum.*] id est, calumnia est imponenda.

p ¶*Seruatur.*]« numquid quis conficerẽt pransus? H. d. ꝙ non: licet secus dicat in aliis sacramentis. B. vero dicit cõtra, & ego. licet fieri nõ debeat [e], quia vt hic colligitur, non est ieiunium de substantia, aliàs non cõfeciſſet [f] Dominus.

q ¶*Namque Saluator.*]non redditur hic ratio quare post cœnam Christus corpus suum dedit: sed tantũ quare post omnia, id est, vltimo loco. Si ergo quæris, quare post cœnam corpus suum & sanguinem Christus dederit? « Resp. ideo cœnatus Dominus cœnatis discipulis corpus suum tradidit, vt in hoc sacramento consummationem omnium sacramentorum veteris testamenti; & agni paschalis, quem ante manducauerant, & cæterorum monstraret.

r ¶ *Infigere.*] nam & pacta nouissima, &c. C. de pact. pacta. arg. contra. ſ. de pœ. dis. 2. principium. versi. 1. & docet Tullius in rhetoricis, validiora argumẽta in principio & in fine esse proponenda. illud enim procedit quod nouissime fit. ff. de ac. pos. si quis ante conduxit.

s ¶*Digressurus.*] quoniam ipse dixit, Vos omnes fugietis, & ego vadam immolari pro vobis.

t ¶ *Seruaret.*] argum. quod canon non determinat, nos determinare possumus, vt 22. quæst. 5. hoc videtur. 32. quæst. 2. quos Deus. ff. de testamen. quæsitum. argument. contra. 2. quæst. 5. consuluisti.

u ¶ *Mutasset.*] quod enim Dominus iubet, bonus seruus non mutat. vigesima octaua, quæstion. prima, cap. sic enim. circa princ.

x ¶*Ad mãducandum.*] corpus Domini.

y ¶*Multum.*]hoc multum respicit illud, cetera autem.

z ¶ *Insinuaret.*] de iis quæ debeãt ordinari.

a ¶ *Ordinatum.*] ſi. 12. dist. illa.

b ¶ *Orarum.*] id est, regionum.

d Al. instructio.

3 Epist. 118.

4 Bed. ĩ. Co. 11. Iuo p. 2. c. 112. Pann. l. 1. c. 146. Alg. l. 2. c. 1. « conficere pt pransus. e Vt 7. q. 1. nihil.

f Al. conficeret.

t al. exteri

« Christus quare post cœnã suum corp⁹ dedit

1. Cor. 11.

t al. modum nemo variasset

t al. illis

t morum] orig.

Source : BIU Cujas

Panis est.] Hæc est 19.pars distin.in qua probat ex quibus verbis conficiatur corpus Christi,& qualiter manducetur.Io.de Fay.

CASVS. Quæsitum fuit ab Ambr.quomodo de pane fit corpus Christi,Et resp.q̃ per consecrationem fit panis Christi corpus.consecratio vero fit per verba Christi,s.hoc est corpus meum.hic est sanguis meus. quibus Christ[a] tantã vim contulit,q̃ ad eorũ prolationem panis fit corpus Christi,&vinũ sanguis:remanent tñ species panis &vini,sub quibus latẽt & operiũtur caro & sanguis:ne in sumendo esset horror,si species crudæ &viuæ carnis & crudi sanguinis appareret. sic ponit H. casum,excepto eo qđ ponitur in principio §.Bene.vero sic ponit. Quæritur quomodo de pane fit corpus Christi?& respondet, verbis Christi. Alia quæ adduntur, laudes sunt &orationes: sed sermo Christi, quo omnia sunt creata,panem, & vinum in carnem & sanguinem conuertit: quamuis nõ appareat ibi caro vel sanguis. Et q̃ sacramentũ conficiatur verbis Christi, probatur per verba,quæ presbyter ꝓfert in missæ secreta.

Ilanfr.ibid. Alg.l.1. c.7. & alibi. Guitm. l. 3. Sen. 4. di. 10 Iuo p.2.c.7.

a ¶*Panis est in altari.*] in prima parte dicitur,q̃ad prolationem illius formæ, Hoc est corpus meum,&c.panis & vinum trãseunt in corpus& sanguinẽ Christi:& hoc pp illo rũverborũ Christi efficaciam.Ille.n.qui ex nihilo creauit omnia, satis potest hoc sic cõmutare. In 2.parte rñdet cuidã obiectioni quare non sumitur in eadẽ forma in qua Christus passus est.In tertia ponit verba illa ad q̃ fit trãsubstantiatio, reliqua de solẽnitate esse occulte ostendens. In quarta probat nos in altari accipere verum corpus Christi, auctoritate eiusdem.

2 Hic summatim refertur sũia, verbis hinc inde collectis.

b ¶*Sacramentorum.*] "pluraliter dicit propter specierum pluralitatem, vnum tamen est sacramentum [a]: quia vnus sub vtraq; specie est Christus.

"Sacrm altaris p̃t dici sacra.

a De hoc di xi s.e. cõperimus.ibi videas.Arch.

c ¶*De pane.*] i.panis trãsit in carnẽ & corpus Christi,& hoc est per consecrationem. s.ea.panis.&habetur j.ea.qui manducant.

d ¶*Quibus.*] quasi dicat,attende cuius verba sunt,& videbis.

e ¶*Conficit.*]i.transfire facit substantiam panis & vini in verum corpus & verum sanguinem.

" Panis añ cõsecrõem non est sacramẽtum.

f ¶ *Sacramentum.*]:" dum panis est, nullum est ibi sacramentum, quia nihil significatsed cum incipit transire in corpus Christi, statim species panis incipit significare corpus Christi, & esse sacramentum. cum autem nihil significaret,tunc nõ erat sacramentum. non tñ panis,vel sacramentũ, vel corpus Christi cõsecratur precib. sed in sacramentũ quod est corpus Christi,panis fit trãsubstãtiatio.

g ¶*Quis sermo.*]id est,qua vi & qua potentia hoc facit corpus Christi?ea scilicet qua creauit cuncta.

h ¶*Quo.*]id est,qua potestate facit?& ita quærendo soluit H.hoc tamen est impossibile quòd panis sit corpus Christi, sed talia verba ad sanũ intellectum sunt intelligenda.

19 [1] PAnis est in altari [a] vsitatus ante verba sacramentorum [b]:vbi accessit consecratio, de pane [c] fit caro Christi.Hoc igitur adstruamus. Quomodo potest, qui panis est, corpus esse Christi? consecratione. Cõsecratio autem quibus [d] verbis est,& cuius sermonibus?Domini Iesu.Nam per reliqua omnia,quę dicũtur,laus Deo defertur,oratione petitur pro populo,pro regibus,pro ceteris.Vbi venitur,vt conficiatur venerabile sacramentum,iam non suis sermonibus sacerdos,sed vtitur sermonibus Christi.Ergo Christi sermo hoc conficit [e] sacramentũ [f].Quis sermo [g] Christi? nempe is, quo [h] facta sunt omnia.Iussit Dominus, & factum est cælum:iussit Dominus,& facta est terra:iussit Dominus,& facta sunt maria:iussit Dominus,& omnis creatura generata est.Vides ergo,quàm operatorius sit sermo Christi.Si ergo tanta vis est in sermone Domini Iesu,vt inciperent esse,quę nõ erãt, quanto magis operatorius est, vt sint,quæ [A] erant [i],& in aliud commutẽtur. [2] Et sic,quod erat panis ante consecrationẽ,iam corpus [k] Christi est post consecrationem: quia sermo Christi creaturam mutat,& sic ex pane fit corpus Christi, & vinum cum aqua in calice missum fit sanguis consecratione verbi cælestis.Sed forte dicis:speciem sanguinis non video:sed habet similitudinem [l]. Sicut enim mortis [m] similitudinem sumpsisti, ita etiam similitudinem [m] pretiosi sanguinis [o] bibis, vt nullus horror cruoris sit, & pretium tamen redemptionis operetur.Didicisti ergo, quia quod accipis, corpus est Christi.*& c.* 5. ¶Vis scire,quia verbis cælestibus consecratur? Accipe,quę sunt verba.Dicit sacerdos. Fac nobis,inquit,hanc oblationẽ adscriptã,rationabilem, acceptabilem [B], quod est figura corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi:qui pridie, quam pateretur, in sanctis manibus suis accepit panem, respexit ad cælum ad te sancte pater omnipotens æterne Deus gratias agens benedixit, fregit,fractumque Apostolis suis, & discipulis suis tradidit dicens, Accipite, & edite ex hoc omnes: hoc enim est corpus meum,quod pro multis cõfringetur. Similiter & calicem,postquam cœnatũ est, pridie quam pateretur, accepit, respexit ad cælum ad te sancte pater omnipotens æterne Deus,gratias agens benedixit,Apostolis,& discipulis suis tradidit dicens,Accipite,& bibite ex eo omnes: hic est enim sanguis meus. Vide,omnia illa verba Euangelistę sunt vsque ad [accipite] siue corpus siue sanguinem.Inde verba sunt Christi, accipite, bibite ex eo omnes: hic est enim sanguis meus. Vide singula.Qui pridie, inquit,quàm pateretur, in sanctis manibus suis accepit panem. Antequam consecretur, panis est : vbi autem verba Christi accesserint, corpus est Christi.De inq; audi dicẽtem, Accipite, & edite ex eo omnes: hoc est enim corpus meũ.Et ante verba Christi calix est vini, & aquæ plenus. Vbi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur,qui plebem redemit.Ergo videte quantis generibus potẽs est sermo Christi vniuersa [P] conuertere. Deinde ipse Dominus Iesus testificatur nobis, quòd corpus suum accipiamus, & sanguinem suum.Numquid debemus de eius fide,& testificatione dubitare?

A ¶ Vt sint,quæ erant.]*Hæc B. Ambrosij verba,quæ Berengarius catholicis obiiciebat,accurate explanantur à Guitmundo lib.3.& ab Algero lib.1.c.7.Lanfrancus autem non modo ea optime interpretatur, sed etiam addit in quibusdam codicibus sic legi.* Si igitur tanta vis est in sermone Domini Iesu, vt inciperent esse, quæ non erant, quanto magis operatorius est,vt quæ erant, in aliud commutentur?

B ¶ Acceptabilem.] *In codicibus Gratiani erat,*rationabilem,&c. *Addita vero sunt omnia vsque ad versicul.*Vide. *(quod antea erat* Inde.) *Multum enim videntur facere ad ea, quæ sequuntur,intelligenda.*

Idem Ambros.lib. 5.de sacramentis,c.4.

¶ Non corpus, sed animæ substantiam fulcit panis vitæ æternæ.

C. LVI.

3 NOn iste panis est, qui vadit ¶ in corpus, sed ille panis vitæ æternæ, qui animæ nostrę substantiam fulcit.*& paulo post.* ¶ Iste panis quotidianus est:accipe quotidie [r], quod quotidie tibi prosit:sic viue,vt quotidie merearis accipere [s].

i ¶ *Quæ erant.*] anteq̃ consecrarentur, sed esse desierunt [b]. sicut enim sapor aquæ per substãtiam. mistæ calici definit esse, ita substãtia panis definit esse consecratione superueniente.

b Quãtũ ad

k ¶*Iam corpus.*]i. corpus Christi transit accedente Christi forma, ita vt post consecrationem non sit iam ibi panis,sed verum corpus Christi.

l ¶ *Similitudinem.*] id est,tantum significat.

ADDITIO. Vel dic vt s.dum frangitur.

m ¶*Mortis.*] id est,representatiõis mortis suæ passionis.

n ¶*Similitudinem.*]id est, speciem sub qua latet corpus Christi mortuum pro nobis, ad similitudinem cuius & nos pro ipso mori debemus saltem in peccatis.

o ¶*Sanguinis.*]non colore, sed representatione.

p ¶ *Vniuersa.*] id est, vinum & aquam.

q ¶ *On iste panis est qui vadit.*] " id est,non incorporatur sicut ceteri cibi, qui in stomacho digeruntur. Vel non descendit in stomachum sicut ille cibus corporalis. Vel non transit in substentationem corporis sicut ille. Est enim cibus animæ, non corporis. vnde subauditur,sed,&c. Hug. species tamen bene vadunt in corpus [c]. Sed numquid ibi est sacramentum ? Non : quia desinit ibi esse * corpus Christi :& tamdiu est ibi sacramentum quamdiu est corpus Christi. Sed quamdiu hoc fit, id est, vsque ad quem locum procedat per gulam, nescio. Sed licet non sit sacramentum cum est in corpore, si tamen euomuerit illud,cum veneratione est seruandum, quia sacramentum fuit.

" corpꝰ Xp̃i non digeritur vt ceteri cibi.

c đ hoc no. s.e.dist.c.tribus.i gl.sed nec species. ibi videas. & ca.si quis per ebrietatem. Arc.

* Vide not. s. ea. tribus gradibus.

ADDITIO. In hoc glossa supra ibi, nescio. dicit Hug. hoc Deus nouit. sed credit, quòd tamdiu corpus Christi sit in sumente, donec species in ore,& sapor eius non sentitur, quod fit ex quo transglutitur,statim desinit esse sacramentum : & corpus Christi desinit esse in sumente secundum Hug.

3 Sent.ibid. Iuo p.2.c.7. In summa redacta vera ba.Idẽ vero hr̃ apud B. Aug.ser.28. de ver.Dñi.

r ¶ *Quotidie.*]s.ead.dist.quotidie.& c.si quotiescumque.

s ¶ *Accipere.*] si sit sacerdos.si laicus,tempore constituto [d].vel potius mystice spiritualem notat sumptionem. Vnde glos.ibi, accipe quot

d Ext.đ pœ. & re.c.ois.

Source : BIU Cujas

quotidie,id eſt,quotidie te præpara habilem ad ſuſcipiendum.

C *Hriſtus panis eſt.*] Casvs. Dicitur hic,q̃ Chriſtus dicitur eſſe panis,non ſolum ſecundum q̃ Deus eſt viuificans omnia,ſed etiam ſecundū q̃ eſt homo in carne aſſumpta pro nobis:per quam aſſumptionem vnitur quis Chriſto, & viuit de ſpiritu ſancto, ſicut vnum corpus de ſuo ſpiritu, vnum corpus eū illa carne, vel vnū corpus cum Chriſto.

1 in gl. ord. ad c. 6. Ioan.

a ¶ *Secūdum carnem.*] ſecundum quam eſt panis hominum.[a]

Ioan. 6. a q.d.p hoc eſt fact⁹ nr̃ panis & ſuſtentatio,& vita nr̃a: qa aſſumpſit carnem noſtram. Arc.

b ¶ *Carni.*] Chriſti ſpirituali,id eſt eccleſię.

c ¶ *Vnita.*] per participationem in eccleſia.

Q *Vi manducant*] Casvs. Quęritur, cum Chriſtus in ſacramento manducetur, & in partes diuidatur,qūo dicitur vnus & integer eſſe? Et reſp.non eſt mirum ſi mãducatus viuat: qa occiſus reſurrexit:& partes q̃ fiũt in ſacro, nõ fiunt de illo:ſub illis tñ aſſumitur totus integer:ſicut remãſit tot⁹ apud patrem cum deſcẽdit de cœlo in Virginem. & ideo dr̃ ſacramentum, quia aliud appareat, & aliud intelligitur &ſumitur:qui aũt non eſt in vnitate eccleſiæ, non prodeſt ei ſumere corp⁹ Chriſti.

2 Beda 1. Corin. 10. & ibi gl. ord.

d ¶ *In ſacramento.*] id eſt, in ſpecie panis & vini viſibili.

e ¶ *Veritate.*]i. vera caro & ſanguis Chriſti inuiſibiliter manducantur.

3 ī. inuitat. &,q mãducat me. Alg. l. 1. c. 5. 7. 15. & alibi. Bertramus de ſacram. Euchar. Sen. 4. diſt. 12. Iuo p. 2. c. 8.

f ¶ *Manducatur.*]i. modo manducandi ſumitur: & ita intellige omnes tales ,pceſſus.

g ¶ *Manducetur.*] nec mirum:quia ſurrexit occiſus.ergo amplius mori non poteſt ſiue manducetur,ſiue nõ.

b Sub. quia maius fuit: & ita iſtud qa ñ eſt cauſale, ſꝫ ꝓbõ à maiori. vel dic q̃ eſt cauſale, qa ſemel eſt mortu⁹ & reſurrexit ad immortalitatem:ergo ampli⁹, &c. vt ſequitur in gl. ſecũdum Io. de Fan. [hic] gloſſa. "corp⁹ glorificatũ lędi non poteſt. [ergo vidiſti] orig.

h ¶ *Partes.*] ſ. ea. diſt. ego Berẽgari⁹. cõtra.

i ¶ *Sic fit.*]i. ſacramentũ p partes diuiditur: ſub quo totũ & integrũ Xpi corpus latet.

k ¶ *Manducent.*] quia in ſacramento.

l ¶ *Partem.*] totũ corpus Chriſti ſub parte ſpeciei.

m ¶ *Suam.*] & ſub illa totum Chriſtum.

n ¶ *Per partes.*]" glorificatũ quidẽ corpus aliq̃ læſionem poſt reſurrectionem pati nõ poteſt. 11. q. 3. ſecũdũ.

o ¶ *Integer.*]ſi credis.

Additio. Id eſt, per fidẽ: qa credere debes ipſum ſemp integrũ manere, & non per partes diuiſti. Arch.

p ¶ *Videtur.*] quia ſpecies panis & vini videtur.

q ¶ *Panis eſt.*] id eſt, ſpecies panis, & ſpecies calicis.

r ¶ *Renuntiant.*] id eſt, oſtendunt & probant.

s ¶ *Quod autem.*]id eſt, ſed.

t ¶ *Poſtulat.*] nominibus partium appellatur corpus & ſanguis Chriſti. Vel ipſæ ſpecies, quæ per partes diuiduntur, vocantur corpus & ſanguis Chriſti: ſed ſignificati myſterio, vt ſ. ea. hoc eſt.

t ¶ *Poſtulat.*] id eſt, quod fideles inſtruuntur debere credere.

c ibi dr̃ q̃ iſtud ſacrm ſanguis p ſignificationẽ. nã in rei veritate, vtrũque ſub vtroq; latet. dr̃ myſteriũ

u ¶ *Panis.*]i. ſub ſpecie panis latet corpus Chriſti: & ſub ſpecie vini

x ¶ *Sacramenta.*] ſ. q. 1. multi ſæcularium.[c]

Item Auguſt. in epiſtola ad Irenæum.[1]

¶ Etiam ſecundum carnem Chriſtus eſt panis viuus. C. LVII.

CHriſtus panis eſt, de quo qui manducat, viuit in ęternum: de quo ipſemet dicit [& panis, quẽ ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita, &c.] Determinat, quomodo ſit panis, non ſolum ſecũdum verbum, quo viuunt omnia, ſed etiam ſecundum carnem [a] aſſumptam pro mundi vita. Humana enim caro, quæ erat peccato obnoxia, & ideo mortua, carni [b] eius mũdæ vnita [c], incorporata, vnum cum illo effecta, viuit de ſpiritu eius, ſicut viuit corpus de ſuo ſpiritu. Qui vero non eſt de corpore Chriſti, ñ viuit de ſpiritu Chriſti.

Idem Auguſt. ſer. 2. de verbis Apoſtoli.[2]

¶ Quomodo Chriſtus viſibiliter in ſacramentis, ſpiritualiter manducatur, & bibitur. C. LVIII.

3 QVi manducant, & bibunt Chriſtum, vitam manducant, & bibunt. Illum manducare, eſt refici: illum bibere, eſt viuere. Quod in ſacramento [d] viſibiliter ſumitur, in ipſa veritate [e] ſpiritaliter manducatur [f], & bibitur. Manducetur [g] Chriſtus: viuit manducatus, qa reſurrexit occiſus. Nec, quando manducamus, partes [h] de illo facimus. Et quidem in ſacramento ſic fit [i], & norunt fideles, quemadmodum manducent [k] carnem Chriſti: vnuſquisque accipit partem [l] ſuam [m]: vnde & ipſa gratia partes vocantur. Per partes [n] manducatur, & manet integer [o] totus: per partes manducatur in ſacramento, & manet integer totus in cœlo, manet integer† totus in corde tuo. Totus erat apud patrem, quando venit in Virginem, impleuit illam, nec receſſit ab illo. *& infra.* ¶ Quod videtur† [p], panis eſt [q], & calix, quod etiam oculi renuntiant [r]. Quod autem [s] fides poſtulat [t] inſtruenda, panis [u] eſt corpus Chriſti, calix, ſanguis. *& infra.* ¶ Iſta ideo dicuntur ſacramenta [x]: quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, ſpeciem habet corporalem: quod intelligitur, fructum habet ſpiritalem. *& infra.* ¶ [d] Qui accipit myſterium vnitatis, & non tenet vinculũ pacis, nõ myſterium accipit pro ſe, ſed teſtimonium contra ſe.

¶ *Sententia prioris partis huius cap. eſt apud B. Auguſtinum in ſerm. 3. de verbis Apoſtoli, & fuſius quidem explicata. Cetera autem à verſic.* Manducatur Chriſtus, *vſque ad finem ſunt apud Bedam: & pars refertur etiam ī. c. mutat.*

Idem Auguſtinus ſuper Ioannem ad c. 6. tract. 26. & 27.

¶ Quomodo ſpiritaliter corpus Chriſti ſit accipiendum. C. LIX.

5 CRedere in Ieſum Chriſtũ, hoc eſt manducare panem viuum. Qui credit [y] in eum, manducat. Inuiſibiliter ſaginatur, quia & inuiſibiliter renaſcitur [z]. [Et, q̃ manducat carnem meam, & bibit meum ſanguinem, habet vitam ęternam.] Participatione enim filij (quod eſt per vnitatẽ corporis Chriſti & ſanguinis) homo manducans viuit, non ſumens tantum in ſacramento [a] (quod & mali faciunt) ſed vſque ad ſpiritus participationem: vt in corpore Domini tamquam membrum maneat, & eius ſpiritu vegetetur: quod eſt, dum eius mandata ſeruat. ¶ [6] Ad altare [b] Dei inuiſibile (quò non accedit iniuſtus) ille peruenit, qui ad hoc pręſens iuſtificatus [c] accedit. Inueniet illic vitam ſuam, qui hic diſcernit [d] cauſam ſuam.

¶ *Caput hoc confectum eſt ex dictis* B. *Auguſtini in tract. 26. & 27. in Iuonem, & in Pſal. 42. & ex Proſpero, vt ſuis locis eſt indicatum.*

Idem in lib. 3. de Trinitate, cap. 4.

¶ Spiritus ſanctus inuiſibiliter corpus & ſanguinem Chriſti ſanctificat. C. LX.

COrpus [A], & ſanguinem [e] Chriſti dicimus illud, quod ex fructibus terræ acceptum, & prece myſtica conſecratum rite ſumimus [f] ad ſalutem ſpiritualem in memoriam [g] pro nobis Dominicæ paſſionis. Quod cum per manus [h] hominum ad illam viſibilem [i] ſpeciem perducitur, nõ ſanctificatur [k] vt ſit tam magnum ſacramentum, niſi operante inuiſibiliter ſpiritu Dei [l]: cum hęc omnia, quæ per corporales motus in illo opere fiunt, Deus operetur.

y ¶ *Qui credit.*] "diligẽdo eũ ſuper omnia ſcilicet ſperãdo eum ſibi dari in præmium, in eo, incorporat ſibi Chriſtũ per fidẽ & dilectionem, & ſpem. de pœ. diſt. 2. charitas.

z ¶ *Renaſcitur.*] puta per baptiſmũ, vel per Euchariſtiam, cum digne ſumit.

a ¶ *In ſacramento.*] i. in ſacramẽtali mãducatione, ſed ẽt in ſpirituali. "nã ſicut in baptiſmo induitur Chriſtus interdũ ſacramẽto tenus: interdũ quo ad vitæ ſanctificationẽ [d] (primũ bonorum & malorũ eſt cõe, ſecundũ bonorũ & pio rũ: ſed ſecundũ eſt ꝓpriũ bonorũ) ſic à malis mãducatur Chriſt⁹ ſacramentaliter tm̃: a Iuſtis ſeinbonis vero ſacramentaliter & ſpiritualiter, & ab omnibus credẽtibus ſpiritualiter.

Beda 1. Cor. 10. & 11. " Chriſtus induitur in baptiſmo.

5 ſ. e. vt qd. Alg. l. 1. c. 8. & 21. Sen. 4. diſt. 9. Iuo p. 2. c. 4. d Hoc tãtũ eſt bonorũ. ī. e. 4 qũo. ſum accuſat

b ¶ *Ad altare.*] id eſt, ad vitam æternam.

c ¶ *Iuſtificatus.*]ī. ead. Panem.

d ¶ *Diſcernit.*] vtrum, ſ. iuſte poſſit percipere. iuſtus enim accuſator ſui ipſius [e] eſt. arg. 13. q. 2. in præſenti.

e Arg. 11. q. 3. cuſtodi. ī. e. diſt. panem. 6 in l. ſent. Aug. al. Proſper. ſen. 189 & ex Aug. in Pſal. 42. Alcuin. de diuer. offic. fol. 89.

C *Orpus.*] Casvs. Dicitur in hoc c. q̃ corpus Domini quod ex pane & vino cõſecratur, in memoriã mortis Chriſti recte ſumitur ad ſaluté: quod quando ab homine cõficitur, virtus Dei inuiſibiliter operatur: perducatur panis ille. nã licet Deus ſit factor. & auctor panis & vini, tamen homo miniſtrat. Vel intellige de Chriſto, & dicas viſibilẽ olim. ſ. & nunc in cœlo. Sequtria c. plana ſunt. *Benedictione Chriſti*, i. inſtituta à Chriſto: quod dicitur tertio cap. *Petatis*, i ſanctæ religionis & diuinæ culturę: & quia hoc Deus ex pietate conſtituit.

e ¶ *Corpus & ſanguinem.*] id eſt, tranſire in corpus & ſanguinem Chriſti: quod eſt fructibus terræ acceptũ, & prece myſtica cõſecratũ, i. ſacramentum in corpus Chriſti tranſubſtãtiarum.

f ¶ *Sumimus.*] ad ſalutem, ſcilicet ſi digne ſumamus.

Additio. Aliàs ſecus. ī. ead. & ſancta.

g ¶ *In memoriam.*] vnde ſacerdos cum celebrat, crucem habet ante ſe, [f] & laici aliam extra.

f Vt quaſi Chriſtũ pręſentẽ in cruce videat. ſ. e. diſt. ſemel Chriſtus, ſecũdum Hu.

h ¶ *Per manus.*] quia homo adminiſtrat quaſdam opportunitates vt fiat panis & vinum. arg. 26 q. 5. nec mirum.

i ¶ *Viſibilem.*] id eſt, viſibilem oblationem & celebrationem ex multis confectam.

k ¶ *Non ſanctificatur.*] id eſt, non tranſubſtantiatur ſacramentum, vt ſit, &c.

l ¶ *Spiritu Dei.*] ſed contra ſ. ea. panis. vbi dixit quod ſermo Chriſti, id eſt

Source : BIU Cujas

id eſt, ipſe Chriſtus conficit hoc ſacramentum. "ſed quia indiuiſa ſunt opera Trinitatis, non eſt hic contrarium. non enim per vnum ſolum excluduntur omnia alia: nec per hoc excluditur vocalis ſermo. 28. q. 1. ſic enim. ver. abſit.

"Opa Trinitatis ſunt indiuiſa.

aSub. ſecretam & myſticam. ſ. e. panis, & calix. Arc.

a NOn omnis.] ¶ Benedictionem.] inſtitutam[2] à Chriſto, quæ eſt: Accipite & comedite: hoc eſt corpꝰ meum, Marci 4.

b COmmendauit] ¶ Corpus.] ſc. corpꝰ ſuum, quod eſt eccleſia: vt ſit ſimplex relatio, vt ſ. ead. quia paſſus.

1 Bed. j. Cor. 10. ex Aug.

c ¶ Nos ipſius corpus.] ſpirituale, dum ſumꝰ in eccleſia merito & nomine.

HOc pietatis eſt.] ſ. 23. qu. 4. ipſa pietas. & ſ. e. dif. quia paſſus.

2 Beda ibid. ſ. qa paſſus.

PAnem.] hęc eſt pars di. in qua dicitur, quòd ſpiritaliter mãducare corpus Chriſti eſt portare innocentiam ad altare. & hoc probat per 5. c. Io. de Fan.

CAsvs. Debet qs corpus Chriſti digne ſumere dimiſſis prius peccatis debitoribus ſuis: nec debet ficte dimittere: quia Deum fallere non poteſt.

3 Beda ibid.

4 Alg. l. 1. c. 3

d ¶ Mortifera.] q. d. ſi nõ potes omnino peccata vitare, ordina ita ſaltem vt nõ ſint mortifera: "nã ſine venia- lib. hæc vita non ducitur. de pœ. di. 3 đ quotidianis. debet enim aduerſario peccatum remittere, i. rãcorem, ſed ſatisfactionem nõ cogitur remittere. 23. q. 4. ſi illic.

"vita pſens ſine venialibus non ducitur.

e ¶ Panis eſt.] q. d. ñ latet ſub horribili ſpecie vel nociua: ſed ſub ſpecie panis, quæ eſt amica naturæ. G.

5 Bed. j. Cor. 11. & gl. ord. ibid.

f ¶ Quam nõ fallis.] 24. q. 3. Deus qui. & omnium ſecretorum cognitor eſt. ſ. 32. diſt. erubeſcant.

6 Alg. l. 1. c. 20. Iuo p. 2. c. 4.

g ¶ Ipſum fallere non potes.] vt 11. q. 3. ſecundum. arg. contra. 16. q. 1. reuertimini. diſt. 81. oportet. cõtra, ſed fallere quis poteſt quantum in ſe eſt: ſed nõ ꝙ Deo aliam opinionẽ inducat propter alicuius fallaciam, quã habet: quoniam immutabilis eſt. 22. qu. 4. incommutabilis.

†abeſt ab Iuone.

ADDITIO. Dic clarius. Falli dupliciter dicitur, i. in falſam opinionem induci, quod in Deũ nõ cadit: vt hic, & 24. q. 3. Deus. Secundo modo dicitur falli, id eſt fraudem pati, ſecũdum quod dicitur Deus defraudari, vel nomen eius falli: vt in contrariis. Arch.

QVi diſcordat.] CAsvs. Dicitur hic, quòd qui malus eſt, non manducat ſpiritaliter, nec incorporatur eccleſiæ, licet quotidie ſacramentaliter ſumat corpus Chriſti.

"carnẽ Xpi non manducat q ab eo diſcordat.

h ¶ Nec manducat.] "i. ñ incorporatur corpori eius, qđ eſt eccleſia, mãducãdo, i. credẽdo. licet quotidie ſumat corpus de Virgine natũ: hoc. n. & mali accipiunt, vt j. e. c. 1. & ſ. e. di. quid eſt. & c. credere.

A ¶Corpus.] *Apud* B. *Auguſtinum hæc antecedunt.* Nec linguam quippe eius (*de Paulo loquitur*) nec membranas, nec attramentũ, nec ſignificantes ſonos lingua editos, nec ſigna litterarum conſcripta pelliculis corpus Chriſti & ſanguinem dicimus: ſed illud tantum, quod ex fructib. terræ, &c. *præſtatque omnino locum illum integrum legere.*

Item.[1]

¶ Per benedictionem panis efficitur corpus Chriſti. C. LXI.

NOn omnis panis, ſed accipiens benedictionẽ[2] Chriſti, ſit corpus Chriſti.

Idem.[2]

¶ Dupliciter corpus Chriſti intelligitur. C. LXII.

COmmendauit nobis Chriſtus in iſto ſacramento corpus[b] & ſanguinem ſuum: quod etiam fecit & nos ipſos. Nam & nos ipſius corpus[c] facti ſumus.

Idem tractatu 26. ad c. 6. Ioannis[3].

¶ Sacrificium altaris, ſacramentum eſt vnitatis. C. LXIII.

HOc[4] ſacramentum pietatis eſt, ſignum vnitatis, vinculum charitatis. Qui vult viuere, habet vbi viuat: habet vnde viuat, accedat, credat, incorporetur, vt viuificetur. *& infra.* ¶ Hunc itaque cibum & potum, ſocietatem vult intelligi corporis, & membrorum ſuorum, quod eſt eccleſia in prædeſtinatis.

A ¶Hoc ſacramentum.] *In originali eſt*, ô ſacramentum pietatis, ô ſignum vnitatis, ô vinculum charitatis. *Ex quo quidem originali reliqua ſunt emendata, & aucta.*

Idem ibidem[5].

¶ Spiritaliter magis, quàm corporaliter corpus Chriſti debemus accipere. C. LXIIII.

20[6] PAnem[A] cæleſtem ſpiritaliter manducare, eſt innocentiam ad altare apportare. Peccata etſi ſunt quotidiana, vel †non ſint mortifera. [d] Antequam ad altare accedatis, attendite, quòd dicatis, dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Si dimittis, dimittetur tibi: ſecurus accedere, panis[e] eſt, non venenum. Sed vide, ſi dimittis. Nam ſi non dimittis, mentiris, & ei mentiris, quem non fallis[f]. Mentiri Deo potes: Deum fallere non potes.[g]

A ¶Panem cæleſtem.] *In originali legitur.* Panem cæleſtem ſpiritaliter manducate: innocentiam ad altare apportate. *Itemque apud indicatos collectores, ſed habita eſt ratio eius, qui caſum ſcripſit. & Gratiani lectionem ſecutus eſt. etiam* B. *Thomas in catena ad eum Ioannis locum. Reliqua vero ſunt emendata*

ET *ſancta.*] CAsvs. Dicitur hic ꝙ bona quandoque nocent malis, vt corpus Chriſti indigne ſumentibus, quod probat auctoritate Apoſtoli, & exemplo Iudę. & econtra: mala quandoque proſunt bonis, ſicut Angelus Satanæ profuit Paulo.

i ¶ *Obeſſe.*] "occaſionaliter ſancta malis obſunt, ſ. cum ſunt per abuſum ſumpta: & ſanctorum abuſio, i. præſumptio & temeritas qua quis prę ſumpſit indigne ſumere.

"ſancta malis obſunt.

†al. *Proſper*

7 Beda ibid. & gl. ord.

k ¶ *Salutem*] i. illud poterat eſſe cã ſalutis, ſi digne ſuſciperetur.

8 Alg. l. 1. c. 21. Sent. 4. diſt. 9. Iuo p. 2. c. 8.

l ¶ *Illa mala.*] i. digna patientia malorũ, i. ad uerſorũ: vel mala peccata proſunt occaſionaliter. ar. di. 13. nerui. & di. 50. fidelior. & de pœ. diſt. 2. §. hæc itaque. & c. talibus.

9 Beda, & gl. ord. ibid.

m ¶ *Accipitur.*] id eſt, patienter ſubſtinetur afflictio.

10 Sent. 4. diſt. 9.

NOn *prohibeat.*] CAsvs. Dicitur in hoc c. ꝙ ſacerdos ñ debet, ꝓhibere occultos peccatores ſumere corpus Chriſti ſi petant: moneat tamen eos Deum timere, vel quod cõtineant ſumere corpus Chriſti.

1. Cor. 11. Ioan. 13. Tract. 62.

n ¶ *Non prohibeat.*] ar. "ꝙ non debet iudex ſecundũ cõſcientiam iudicare: ar. 3. q. 7. iudicet. ar. ꝙ debet iudex admittere iuramentũ volẽtis ſe purgare de crimine cuius cõſcius eſt iudex. j. e. pro dilectione. contra. ſed illud de manifeſtis. ext. de tempo. ord. ad aures. arg. contra.

"iudex nõ iudicet ſcđ3 cõſciẽtiam.

o ¶ *Diſpenſator.*] i qua caſu non videtur dare quod ſcit vel credit ei nocere: in aliis non ita mẽ eſt medicus eius, & ſaluti eiꝰ debet prouidere. facit quod ſuũ eſt cum eum monet ne accedat.

11 in gl. ord. in Pſal. 48. ver. Mandu cauerunt & adorauerũt ex Aug.

p ¶ *Pingues.*] id eſt, dimites in peccatis, id eſt, peccatores[b]: & hoc ſi occulti ſunt.

12 Beda, 1. Cor. 11.

ADDITIO. ar. 32. di. nulꝰ. 6. q. 1. ſi omnia. 2. q. 1. de manifeſta. ſecus ſi non ſunt manifeſti. j. e. pro dilectione. & dicit in gl. Arch.

14 Lãf. ibid. Alg. l. j. c. 21. Guitm. l. 3. Sen. 4. diſt 9 Anſ. l. 9. c. 11 Iuo p. 9. c. 11 Iuo p. 2. c. 9.

q ¶ *Sed exactorem.*] i. ipſe ſacerdos moneat exactorem, qui importunus exigit corpus Domini.

b Sub. q in terrenis sũt pingues, i. fortes, in eccleſtibꝰ debiles. 47. diſt. omnes Arc. 1. Cor. 11.

r ¶ *Timere.*] ſ. Deum, i. vt timeat Deum, vt propter eius timorẽ đſiſtat. & ne accipiat, ex quo indigne accipit. ſi tamen non vult deſiſtere, detur ei potius, quã negetur. Vel ita, ſed ipſe ſacerdos moneat pingues terræ timere exactorem, ideſt Deum, qui hoc exegit ab eis, qui reuera exactor eſt inquirendo merita ſingulorum. 1. q. 4. §. econtra ego ſum Deus zelotes.

SIcut *Iudas.*] CAsvs. Quæritur hic, vtrum mali accipiant corpus Chriſti? Et reſpondetur quòd ſic: quia Iudas quamuis malus eſſet, tamen corpus Chriſti accepit indignus: & de male accipiente dicit Apoſtolus: Qui manducat carnem meam, &c.

s ¶ *Erat.*] ſacramentaliter.

Reuera

Source : BIU Cujas

Reuera.]Hæc est 21. pars dist. in qua probatur, quòd domino sit possibile de pane conficere corpus Christi. Ioan. de Fan.

Casvs. Licet hoc c. sit prolixum: Beneu. tamē & H. hunc casum breuiter ponunt. Commendat Ambr. in hoc c. multipliciter sacramentum Eucharistiæ ostendendo maius & melius esse quàm manna qđ antiquitus pluit Dominus patrib. in deserto: maius etiam quàm aqua q̄ Iudęis fluxit đ petra. Secundo, qđ bat dominum posse conuertere panem & vinum in corpus suum: & hoc per multa miracula: quia omnia sunt creata ī verbo eius: & ipsum corpus miraculose fuit natū de Virgine. & in fine inuitat nos ad credendum vt indubitāter credam⁹, sicut est scriptum de hoc sacramento.

tLan.] Alg.] spargit.] Iuo p. 2. c. 7. Deut. 8. Psal. 77. Deut. 1. & 2. Exod. 16. Sap. 16. Ioan. 6.

21 REuera mirabile est [a], q̄ manna [b] Deus pluit patribus, & quotidiano cęli pascebantur [c] alimento. Vnde dictum est [panem Angelorum manducauit homo.] Sed tamen panem illum qui mādu cauerunt omnes [d] in deserto mortui sunt [e]. Ista autē esca, quam accipis, iste panis viuus, qui de cælo descendit, vitæ [f] æternæ subst antiam submin istrat, & quicumque panem hunc manducauerit, non morietur in æternum, quia † corpus est Christi. Consid era nunc, vtrum præstantior sit panis Angelorum, an caro Christi q̄ vtique corpus est vitæ. Manna illud de cælo [g], hoc super † cælum, illud cæli, hoc Domini cælorum, illud corruptioni obnoxium [h], si in diem alterum seruaretur, hoc alienum ab omni corruptione [l], quod quicumque religiose gustauerit, corruptionem [k] sentire non poterit. Illis aqua de petra fluxit, tibi sanguis è Christo illos ād horam satiauit aqua, te sanguis diluit [l] in æternum. Iudæus bibit, & sitit: tu, cum biberis, sitire non poteris: & illud in vmbra [m], hoc in veritate. Si illud, quod miraris, vmbra est, quātum istud est, cuius & vmbram miraris? Audi quia vmbra est, quæ apud patres facta est [Bibebant, inquit [n], de consequente eos petra [o]. petra autem erat P Christus. Sed non in pluribus eorum complacitum est Deo. Nam prostrati sunt in deserto. Hęc autem in figurā facta q̄ sunt nostri.] Cognouisti præstantiora: potior etenim lux, quàm vmbra, veritas, quàm figura, corpus auctoris, quā manna de cælo. Forte dicas, aliud video: quomodo tu mihi asseris, quòd Christi corpus accipiam? Et hoc nobis adhuc supereſt, vt probemus. Quātis igitur vtimur exemplis † vt probemus [r] non hoc esse, quod natura formauit, sed quod benedictio consecrauit, maioremq; vim esse benedictionis, quàm naturæ, quia benedictione etiam natura ipsa mutatur? Virgā tenebat Moyses [s]: proiecit eam, & facta est serpens. Rursus apprehendit caudam serpentis, & in virgæ naturam reuertitur. Vides igitur prophetica gratia bis mutatā esse naturam & serpētis, & virgæ.

a Manna dr à Man, qđ ē bonū: nā Iudæi admirā tes dixerūt manhu, i. qđ est hoc? qua si quā bonū & q̄ dulce, secundū H.

† exemplis? Probemus] orig.

" Excessus modicus ñ attenditur.

Exod. 4.

a ¶ *Reuera mirabile est.*]Casvs. Dicebant quidā, mirabile esse, q̄ ita panis conuerteretur in corpus Christi. dicit Amb. q̄ reuera mirabile est: sed tñ q̄ possit fieri, probat exēplis veteris & noui testamenti. Ex veteri testamento, primo ponit exemplum de manna, qđ datum est Iudęis. Exēplum noui testamenti ponit de incarnatione Christi. p̄terea quia ipsemet dixit: hoc est corpus meum, &c. Secundo, de aqua saliēte de petra. Tertio, đ virgis in serpētes versis. Quarto, de apertione maris. Quinto, de Iordane conuerso retrorsū. Sexto, đ amaritudine fluuij. Septimo, de Helisęo, q̄ fretū natare fecit. Octauo, de Helia. Nono, q̄a ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit & creata sunt.

†al. & †al. supra

1. Cor. 10.

b ¶ *Manna.*]i. manhu quid est hoc? Nam cū primo illud viderunt, dixerunt manhu? id est, quid est hoc?

c ¶ *Pascebantur.*] non solum carnaliter, verū ēt spiritualiter: nonnulli tamē animales dūtaxat pascebantur corporaliter.

d ¶ *Omnes.*]idest, imitatores eorum qui indigne sumpserunt.

e ¶ *Mortui sunt.*] exceptis duob. ic. Caleph, & Iosue: vt ꝫ. di. 76. ieiunium. & ita propter duos nec plus nec minus: "quia & modicus excessus non attendi tur. ff. de ver. ob. contnuus. in princ. & parum interuallum nō obest. ff. de duob. reduos. §. duo. ver. modicum. & modica res nō inducit simoniam. ext. de simo. & si quæstiones. arg. contra. ff. de ver. sig. l. 3. quia ibi pro vno miliari, quod supest, datur dies. Io.

f ¶ *Vitæ.*]id est, vitam, per quam æternaliter substinemur.

g ¶ *De cælo.*]id est, de aere. inst. de rerum diui. §. fere.

h ¶ *Obnoxium.*] quia scaturiebat vermib. & putrescebat, nisi quòd in opus sabbati reseruabatur.

i ¶ *Corruptione.*]quia nec sanctum tuum dabis videre corruptionē.

k ¶ *Corruptionem.*]æternæ damnationis.

l ¶ *Diluit.*]id est, remissionem peccatorum contulit tibi, si in humilitate permanseris.

m ¶ *In vmbra.*]ideſt, si figura fuit. Exod. 7.

n ¶ *Inquit Apostolus.*] in epistola ad Corinthios.

o ¶ *Petra.*]" i. aqua, q̄ fluxit de petra, quæ liter sequebatur. Alij dicunt q̄ reuera ipsa petra. Alij dicunt q̄ soror Moysi Maria tulit secum partem illius petræ, & vbicumque erat opus, petra illa percussa dabat aquas [b]. Exod. 14.

" Petra qua ad litteram eos sequebatur filios Israel.

b Adde mystice. petra id est, Xps

p ¶ *Erat.*] id est, significabata Christum.

q ¶ *Hæc autem in figuram facta.*]Hucusque sequebatur. q̄a vbi humanū defuerunt verba Apostoli.

r ¶ *Vt probemus.*]plurium similium inductione ostēdit non esse impossibile Deo panem in corpus suum, & vinum in sanguinē suum conuertere. ciebat suffragiū, adesset diuinū suffragium. Arc. Iosue 4. Psal. 67. Num. 20.

s ¶ *Virgā tenebat Moyses.*] de hoc habetur 27. q. 5. nec mirum. in princ. & ver. hæc potestas. Exod. 15.

t ¶ *Sanguis.*] hæc fuit prima plaga Aegypti. verū sanguis erat, sicut veri serpentes. qđ ergo bibebāt Hebręi?

v ¶ *Separauit.*]in duodecim diuisiones, vt quęlibet trib. per suas turmas incederet. 4. Reg. 6.

x ¶ *Congelauit.*] dicūt quidam, quòd aqua superior stetit non fluxit, sed inferior fluxit in mare.

y ¶ *Retrorsum.*]ad fontem Xanti [c] versa recurrit aqua.

c Proprium nomen est.

z ¶ *Exordium.*]hoc legitur in lib. Iosue, id est desiit descendere, quasi gradu recepto reuertebatur in suum exordium.

†al. virtutis

a ¶ *Moyses.*] historiam habes 23. quæ. 4. §. his omnibus.

b ¶ *Gratia.*]diuina per lignum immissum.

c ¶ *Aquam vomeret.*] actualiter, vel naturaliter.

d ¶ *Temperauit.*]ideſt, dulcorauit.

e ¶ *Et natauit ferrum.*] id est, humanum genus de imo peccatorum leuauit.

2 Sent. 4. dist. 10.

f ¶ *Et adhuc tamen.*]q. d. dictum est & probatum, q̄ maioris potentię est gratia q̄ natura rerum. nihil tamen ad huc diximus de benedictione diuina, sed tantū de prophetica. Vel licet multa exempla introduxerim de ꝓphetica benedictione, tñ adhuc possum inducere alia đ eadē, & addit de Helia [d].

4. Reg. 1. †al. deprometer

d De hoc hī historia 23. q. 4. q̄ Xps. combusti sunt, histo-

g ¶ *Deponeret.*] quando duo quinquagenarij riam habes. 23. q. 4. quòd Christus.

a ¶ *Minus*

Source: BIU Cujas

a ¶*Minus.*]dicit Imperator, quòd cum nobis conſentaneum eſt vbi nulla eſt ſtipulatio interpoſita, intelligi eam adhibitam: multo fortius vbi inutilis fuit ab initio, per nos validam effici, vt C. de rei vx. act. l. 1. circa prin.

b ¶*Quàm mutare.*]id eſt, minus eſt mutare, quàm dare.

c ¶*Sed quid argumentis.*]i. ad quid ſubaudi exterius, quaſi confirmamus quod diximus exemplis: quæ ipſe in ſe exhibuit?

d ¶ *Quærimus.*] i. hoc corpus, in quo trāſubſtātiatur panis prece myſtica, eſt natum de Virgine: nec Chriſtus poſt in cœna cū diſcipulis corpus ſuū confecit, cū ſemel in vtero Virginali à tota trinitate perfectum eſſe non deſiit, neque deſiiſſe potuit meritis Chriſti exigentibus.

Additio. Ergo nec Chriſtus corpus iſtud confecit in cœna, nec ſacerdos illud quotidie cōficit, ſi verbum teneatur proprie. non ergo ea ratione corpꝰ Chriſti dicitur cōficiꝛ tali prece, ꝙ ipſum in vtero Virginis corpus formatū deinceps formetur: ſed ꝙa ſubſtantia panis & vini, quæ nō fuerat corpus Chriſti vel ſanguis, ad verba Chriſti prolata fit corpus Chriſti & ſanguis: & ideo ſacerdotes dicuntur conficere corpus & ſanguinē Chriſti: quia eorū miniſterio ſubſtantia panis tranſubſtantiatur in corpus Chriſti. & ſubſtantia vini in ſanguinem. Pe. Arch.

e ¶ *Alia ſpecies.*]i. alterius rei ſpecies, id eſt, ſubſtantia fuit, vel aliud ſubſtantiatum.

f ¶*Amen.*]i. verum eſt, vt diſt. 34. ſedulo.

g ¶*Sermo.*]ſ. di. 93. diaconi. " ad hoc em verba ſūt inſtituta, vt qđ quis cogitat, aliis proferat. 22. q. 2. is autem.

h ¶ *Affectus.*]i. fides.

Nuitat Dominus.] Casvs. Dñs inuitat nos, vt eum manducemus, & ſic viuamus: ipſe enim manducatus viuit, quia reſurrexit occiſꝰ: & quā uis in ſacramēto partium fiat diuiſio ſub qb. Chriſtus ſumitur: integer tamē manet, & non diuiditur.

i ¶ *Vita manducatur.*] id eſt, Deus viuens.

k ¶ *Viuificat.*] i. digna perceptiōe viuificat, vel cooperatur ad viuificandum.

l ¶ *Quia ſurrexit.*] nō eſt caſuale, ſed probatio eſt à maiori: nā ex quo reſurrexit, &c.

m ¶*Sacramento.*] ſ. e. diſt. qui manducant.

n ¶ *Quemadmodum.*] quia in ſacramento.

Teratur.] Hæc eſt 22. pars diſt. in qua probatur, quòd iteratur hoſtia quotidie in altari in commemorationem: quia quotidie peccatur ſaltem venialiter: vt eius memoriam habeamus, & per hoc ſalui ſimus, vt pote quia ad preces ſacerdotum aperitur cælum, & cæleſtia iunguntur imis. & hoc probat per 11. c. Ioan. de Fan.

Casvs. Cum Chriſtus ſemel paſſus ſit, & vna paſſione mundum redemit, quæritur quare ſacramentū Euchariſtię conficiatur quotidie. & reſpondetur, ꝙ licet in baptiſmo peccata ſint nobis dimiſſa, tamen ſępe peccamus ſaltem venialiter, remanente in nobis peccati fomite, & ideo hoc ſacramentū iteratur, vt per ipſum peccata dimittantur, & vt mors eius ſemper à nobis habeatur in memoria.

o ¶*Iteratur.*]"quotidie ſumimus corpus Chriſti: quia quotidie egemus, vt remittantur nobis peccata. licet enim p baptiſmū ſublata ſunt, tamē ꝓpter fomitem originalis peccati quotidie recidiuamᵃ. Item alia ratiōe, vt poſteris noſtris notificemus mortem Domini, & qualiter dilexerit nos.

p ¶*Quotidie.*]j. diſt. 3. ſabbato.

q ¶ *Infirmitas.*] id eſt, origo peccati.

r ¶*Labimur.*] ſaltem venialiter. de pœ. diſ. 2. ſi enim.

s ¶*Quotidie.*] præterquam in die ſancto veneris, & in ſequenti ſabbato. j. diſt. 3. ſabbato.

t ¶*Immolatur.*] Chriſti immolatio facta ꝓ nobis in ſacramento corporis & ſanguinis eius repreſentatur.

v ¶ *Vt qui.*] duæ cauſę hic notantur huius ſacramenti: deletio venialium peccatorum: & memoria paſſionis Domini.

x ¶*Recidiua.*] id eſt, recidiua delicta, id eſt, redeūtia per iterationem.

y ¶*Iteratur.*]ob commemorationem. ſ. ea. diſt. c. cum omne.

z ¶ *Interdum.*] id eſt, interim donec veniat Dominus ad iudiciū.

a ¶ *Rependere.*] vnde propheta. Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? calicem, &c. extra de teſt. cum in officiis.

b ¶ *Cum eſſemus.*] id eſt, quamuis non dilexerit nos in eo, quòd eſſemus gehennæ filij: " dilexit tamē nos in eo, quòd creatura. vnde dicitur: Nihil eorum odiſti quæ feciſti.

1 S. e. ī qbus

† *al. quoad*

† *al. nouitate*

2 S. ea. ante bñdictionē.

† *al. ſignatur*

† *al. intenta*

3 Bed. 1. Cor. 10. ex eodē. & in q. q. 15. " Verba ad qđ inſtituta fuerint.

4 Alg. 1. c. 15. Sen. 4. di. 12. Iuo p. 2. c. 8. j. qui manducat me.

† *al. inuitauit* Ioan. 6.

5 S. ead. qui manducant

6 1. q. 3. Saluator. §. ſed beatus.

1 Non enim minus [a] eſt nouas [A] rebus dare, quàm mutare [b] naturas. Sed quid † argumentis [c] vtimur? ſuis vtamur exemplis, incarnationiſque exēplo † aſtruamus myſterij veritatem. Nūquid naturę vſus præceſſit, cum Dominus Ieſus ex Maria naſceretur? Si ordinē quærimus [d], viro miſta femina generare conſueuerat. Liquet igitur, ꝙ præter naturæ ordinem virgo generauit. Et hoc, quod conficimus, corpus ex Virgine eſt. Quid hic quæris naturę ordinem in Chriſti corpore, cum præter naturam ſit ipſe Dominus Ieſus partus ex Virgine? Vera vtiq; cāro Chriſti, quæ crucifixa eſt, quę ſepulta eſt. Vere ergo carnis illius ſacramentū eſt. Ipſe clamat Dominus Ieſus, [Hoc eſt corpus meum.] [2] Ante benedictionem verborum cęleſtium alia ſpecies [e] nominatur: poſt cōſecrationem corpus Chriſti ſignificatur †. Ipſe dicit ſanguinem ſuum. Ante conſecrationē aliud dicitur: poſt conſecrationem ſanguis nūcupatur: & tu dicis, Amen [f], hoc eſt, verum eſt. Quod os loquitur, mens interna † fateatur: quod ſermo [g] ſonat, affectus [h] ſentiat.

A ¶ Nouas rebus dare.] *Antea legebatur.* Nō enim minus eſt dare, quàm mutare nouas naturas rebus. *Emendatum eſt ex originali. Apud Guitmundum, Lanfrancum, Algerum, Iuonem legitur,* nouas res dare, quam mutare naturas.

Item Auguſtinus in quodam ſermone de verbis Euangelij [3].

¶ Quomodo per partes Chriſtus manducatur, & integer permanet. C. LXX.

4 Nuitat † Dominus ſeruos, & præparauit eis cibū ſeipſum. Quis audeat manducare Dominum ſuum? & tamen ait [qui manducat me, viuit propter me. Quādo Chriſtus māducatur, vita manducatur [i], nec occiditur, vt manducetur: ſed mortuos viuificat [K]. Quando manducatur, reficit, ſed non deficit. Non ergo timeamus fratres manducare iſtum panem, ne forte finiamus illum, & poſtea quid manducemus, non inueniamus. [5] Manducatur Chriſtus: viuit manducatus: quia ſurrexit [l] occiſus: nec quando māducamus, partes de illo facimus. Et quidem in ſacramento [m] ſic fit: & norunt fideles quemadmodum [n] manducent carnē Chriſti: vnuſquiſq; accipit partem ſuam, vnde & ipſa gratia partes vocantur: [6] per partes manducatur, & manet integer totus: per pater māducatur in ſacramēto, & manet integer tot [9] in cælo: manet integer totus in corde tuo.

Item Paſchaſius in libro de corpore † & ſanguine Chriſti, c. 9.

¶ Quotidianum ſacrificium non reiteratio eſt paſſionis Chriſti, ſed commemoratio. C. LXXI.

22 [7] Iteratur [o] quotidie [p] hæc oblatio, licet Chriſt [9] ſemel paſſus in carne per vnam eamdēque mortis paſſionem ſemel ſaluauerit mundum: ex qua morte idē reſurgens ad vitam, mors ei vltra non dominabitur: quia profecto ſapientia Dei patris, pro multis cauſis neceſſarium hoc prouidit. Primo quidē, quia quotidie peccamus, ſaltem in peccatis, ſine quibus mortalis infirmitas viuere nō poteſt: quia licet omnia peccata donata ſint in baptiſmo, infirmitas [q] tamen peccati adhuc in carne manet. Vnde [A] pſalmiſta, [Benedic anima mea Domino, qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat omnes infirmitates tuas.] Et ideo, quia quotidie labimur [r], quotidie [s] Chriſtus pro nobis myſtice immolatur [t]: & paſſio Chriſti in myſterio traditur, vt qui [u] ſemel moriendo mortem vicerat, quotidie recidiua [x] delictorum per hæc ſacramenta corporis & ſanguinis peccata relaxet. Vnde oramus, dimitte nobis debita noſtra, [quia ſi dixerimus, ꝙ peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.] *Item infra eod. capite.* ¶ Iteratur [y] hoc myſterium ob commemorationem paſſionis Chriſti, ſicut ipſe ait. [Hæc quotieſcumque feceritis, in meam commemorationē facite. Quotieſcumque ergo hūc panem ſumitis, & bibitis hunc calicem, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.] Non vtiq; ſic eſt accipiēdum, donec mors Chriſti veniat, quia iam vltra non moritur: ſed donec ipſe Dominus ad iudicium veniat. Interdum † [z] autem ſemper mors Chriſti pro ſæculi vita poſteris nuntianda eſt, vt diſcāt, qua charitate dilexit ſuos: qui pro eis mori dignatus eſt, cui omnes vicem debemus rependere [a] charitatis: quia ad hoc nos prior dilexit, cum eſſemus [b] gehennæ filij, vt diligeremus eum à morte iam liberati.

A ¶Vnde pſalmiſta.] *Hæc prophetæ verba, & nonnulla alia, quæ neque apud Paſchaſium, neque apud* B. *Thomam, qui in opuſculo de ſacramento altaris illum citat leguntur: habentur tamen in eodem libro edito Rabani nomine.*

7 Rab. đ ſac. Eucha. c. 22. j. c. prox.

" corpꝰ Xpi quotidie ſumimus.

Rom. 6.

Pſal. 102.

Matth. 6.

1. Ioan. 1.

† *interim*] vera lectio.

Luc. 22. 1. Cor. 11.

" Chriſtus qualiter nos dilexit.

Source : BIU Cujas

Vtrum ſub figura.] Casvs. Hu. ſic ponit hunc caſum. In hoc ca. Aug. ex verbis Chriſti probat q̄ in ſacramento altaris eſt verum corpus & verus ſanguis Chriſti eſſentialiter ſub ſpecie panis & vini, non autem per figuram tantum, vt dixit Beren. Oſtēdit etiam q̄ virtute & potentia diuina panis & vinum tranſubſtantiantur in corpus & ſanguinem Chriſti, & fit hoc tam miniſterio mali ſacerdotis, quā boni. interſerit etiā quare quoti die immolatur corp⁹ Chriſti. exponit etiā quædam verba, q̄ continētur in canone miſſæ. tandem ſupponit in quib. verbis conficiatur hoc ſacramentum. H. ſic ponit hunc caſum. ego tñ hoc addo ad caſum Hug. vbi dicit, ſub ſpecie panis & vini. & ſup. ibi, non in ſua ſpecie, q̄a horribile eſſet, & irriderēt nos pagani, ſi ſanguinē occiſi hominis biberem⁹. In fine caſus Hug. ſupple, ſimiliter alia q̄ ſacerdos dicit vel clerus canit, laudes ſunt & orationes.

rPaſc.] diRaba.] ſper Alg.] ſe.

Ioan. 6.

†al. verum Ioan. 6.

a ¶*Vtrum ſub figura.*] Casvs. dicit primo, q̄ Chriſtū nō voramus, ſed eum in myſterio ſumimus: eſt tamen vita, veritas, & figura. Secundo dicit, q̄ eque conficit malus vt bonus, quia conſecratio non cōſiſtit in merito conſecrātis, ſed in verbo creatoris. Tertio, exponit verba, quę dicuntur in ſecreta miſſæ. Quarto, dicit, q̄, propter deriſionem paganorū ſi ſumim⁹ ī vera forma corpus Chriſti. Quinto, quòd in verbis Chriſti ſacramenta cōficiantur. reliqua enim ſunt de ſolennitate. s̄. e. panis.

†al. verbo

2 s̄. e. iteratur.

3 1. q. 1. intra catholicam Sen. 4. di. 13. Pol. l. 3. ti. 9. ex Paſchaſ.

b ¶*Magnum.*] ſcilicet miraculum.

c ¶*Vorari.*] s̄. e. di. ego Berengarius. contra. ſed ibi hyperbolice locutus eſt, & veritatem exceſſit.

d ¶*Dentibus.*] i. in figura vel forma humana.

e ¶*In myſterio.*] id eſt, ſacramento.

f ¶*Creari.*] i. in veram carnem & ſanguinem Chriſti trāſubſtātiari.

g ¶ *Idem corpus.*] i. in ſacramento, ſub quo latet corpus Chriſti.

"veritas figura & res ſacramenti ſunt in altaris ſacro.

h ¶*Veritas.*] i. cū "panis & vinum ſacrificātur in corp⁹ & ſanguinē Domini, ibi eſt & veritas, q̄ corpus eſt & figura, q̄ ſpecies eſt, & eſt res ſacramenti figurans, ſ. ſacramentū ſanguinis, & ſacramētum vnitatis, vt s̄. e. quia paſſus. vnde & alibi dicitur ſacramētum ſacramentorum, vt s̄. e. tribus. in prin.

i ¶ *Corpus Chriſti.*] i. ſub appellatione iſta, corp⁹ Chriſti, ſpecies panis & vini, & verum corpus Chriſti continetur. s̄. e. hoc eſt. circa fin.

Item Auguſtinus.[1]

¶Non ſolum ſub figura, ſed in veritate, Dominici corporis & ſanguinis ſacramentum celebratur. C. LXXII.

VTrum[A] ſub figura [a], an in veritate hoc myſticum calicis ſacramētum fiat. Veritas ait [caro mea vere eſt cib⁹, & ſanguis meus vere eſt potus.] Alioqui quomodo magnum† [b] erit [Panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mūdi vita,] niſi vera ſit caro? Sed quia Chriſtum vorari [c] dentibus [d] fas non eſt, voluit Dominus hūc panem, & vinum in myſterio [e] vere carnem ſuam, & ſanguinem ſuum conſecratione ſpiritus ſancti potentialiter creari [f], & quotidie pro mundi vita myſtice immolari: vt ſicut de Virgine per ſpiritū ſanctum vera caro ſine coitu creatur, ita per eumdem ex ſubſtantia panis, & vini myſtice idem corpus [g] Chriſti conſecretur. Corpus Chriſti, & veritas, & figura eſt: veritas [h], dum corpus Chriſti [i], & ſanguis virtute ſpiritus ſancti in virtute† [k] ipſius ex panis & vini ſubſtantia efficitur: figura vero eſt id, quod exterius ſentitur.[2] Iteratur autem quotidie hæc oblatio, licet Chriſtus ſemel paſſus ſit, q̄a quotidie peccamus, ſaltem peccatis, ſine quib⁹ mortalis infirmitas viuere non poteſt. Et ideo, quia quotidie labimur, Chriſtus quoq; myſtice pro nobis immolatur.[3] Intra catholicā Eccleſiam in myſterio [l] corporis Chriſti nihil à bono maius, nihil à malo minus perficitur ſacerdote: quia non in merito [m] conſecrātis, ſed in verbo efficitur creatoris, & in virtute ſpiritus ſancti. Si enim in merito eſſet ſacerdotis, nequaquam ad Chriſtum pertineret. Nūc autem ſicut ipſe eſt, qui baptizat, ita ipſe eſt, qui per ſpiritum ſanctum hanc [n] ſuam efficit carnē, & tranſit[B] [o] vinum in ſanguinem. Vnde & ſacerdos [p], [iube ¶ inquit [r], hæc perferri [s] per manus Angeli tui ſancti in ſublime altare tuum in conſpectu diuinæ maieſtatis tuæ.] Vt quid perferenda [t] in lucem [u] depoſcit, niſi vt intelligatur, q̄ iſta fiant in eius ſacerdotio [x]? Hanc igitur oblationem [y] benedictam, per quā nos benedicamur: adſcriptam [z], per quam omnes in cælo adſcribamur: ratam, per quam in viſceribus Chriſti eſſe cēſeamur: rationabilem, per quam à beſtiali ſenſu exuamur: acceptabilem, vt qui nobis ipſis diſplicuimus, per hanc acceptabiles eius vnico filio ſimus. Nihil rationabilius, vt quia nos iam ſimilitudinem [a] mortis eius in baptiſmo accepimus, ſimilitudinem quoque carnis eius ſumamus, & ſimilitudine pretioſi ſanguinis potemur: ita vt, & veritas non deſit in ſacramento, & ridiculum nullū fiat paganis, quòd cruorē occiſi hominis bibamus. Si enim diſcipuli patienter [b] ferre nequiuerunt, quod Dominus dixit, [qui non manducat meam carnem, &c.] Sed dixerunt [durus eſt hic ſermo,] quomodo ergo ferrent iſta increduli? Credendum eſt, quòd in verbis [c] Chriſti ſacramenta conficiantur. Cuius enim potentia creantur prius, eius vtique verbo ad melius ,,creantur†. Reliqua omnia, quæ ſacerdos dicit, aut clerus chori cantat, nihil aliud, quàm laudes [d] & gratiarum actiones ſunt, aut certe obſecrationes [e], & fidelium petitiones. Vnde & ſacerdos dicit prius Euāgeliſtarum verba aſſumens [qui pridie, quàm pateretur, &c.] Porro [D] deinceps ſunt verba Dei, poteſtate, & omni efficientia plena [Accipite, & manducate, hoc eſt corpus meum.] In hoc ergo creatur illud corpus.

k ¶*In virtute.*] s̄. ead. diſt. corpus & ſanguis.

l ¶*In myſterio.*] id eſt ſacramento conficiendo.

m ¶*In merito.*] ſcilicet vt tranſubſtantiaretur.

n ¶*Hanc.*] ſubſtantiam panis & vini.

o ¶*Et tranſit.*] id eſt, tranſire facit.

A ¶ Vtrum ſub figura.] *Apud Paſchaſium ex cuius locis videtur confectum hoc caput, hæc habentur pro titulo quarti capitis*, vtrum ſub figura, an in veritate hoc myſterium vera caro, & verus ſanguis Chriſti fiat. *Caput autem ſic incipit.* Quòd in veritate corpus & ſanguis fiat conſecratione myſterij, nemo, qui verbis diuinis credit, dubitat. Vnde veritas ait, &c. *Algerus autem, qui ca. 16. hæc eadem fere habet, citat & ipſe Auguſtinum ex libro de ſacramento altaris, & hoc facit initium*, Veritas ait, &c.

B ¶Tranſit.] *Paſchaſius, & Polycarpus ex Paſchaſio ad Placidum habent*, transfundit ſanguinem. *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

c ¶Hanc igitur.] *Apud Paſchaſium & Rabanum (idem enim fere opus eſt huius atque illius nomine inſcriptum) integra eſt oratio.* Sed obſecrans per filium patrem, per quē ad eum acceſſum habemus, Rogamus, hāc oblationem, inquit, benedictam, per quam nos benedicamur: adſcriptam, per quam nos omnes in cælo conſcribamur: ratam, per quam in viſceribus Chriſti cenſeamur: rationabilem, per quā à beſtiali ſenſu exuamur: acceptabilemque facere digneturt: quatenus & nos per hoc, quòd in nobis diſplicuimus, acceptabiles in eius vnico filio ſimus.

D ¶Porro deinceps.] *Sunt hæc addita ex Paſchaſio, ca. vſque ad ver.* In hoc ergo, *vt ſententia ipſa perciperetur.*

Item Gregorius Papa in homilia Paſchali, id eſt 22. Euang.

¶In ſanguine agni, Chriſti ſanguis, qui vere nunc ſumitur, olim præfigurabatur. C. LXXIII.

p ¶ *Sacerdos.*] i. ad oſtendendū, quòd non in merito ſacerdotis, &c.

q ¶*Iube.*] id eſt, fac.

r ¶*Inquit.*] per conſecrationem. hoc continetur in ſecreta.

s ¶*Perferri.*] i. tranſubſtātiari. vel perferri, i. ſurſum offerri, i. conuerti in ſanctum altare tuum, i. corpus tuū ſuper choros Angelorum exaltatum. "Sed contra videtur, q̄ oratio hæc ſit ſupflua, q̄a hæc dicitur poſt verba quorū virtute conficitur[a] corpus Chriſti: & ita de eo quod iam factum eſt, ſuperflua eſt oratio. Reſp. ſcriptura nō attendit huiuſmodi anguſtias tēporis, ſed ſacerdos cum nō poſſit multa ſimul proferre, ita loquitur ac ſi tēpus ſtaret, & eſſent adhuc facienda, quæ in principio ſermonis nōdum erant facta. ſimile no. 35. diſtin. ſexto. verſus prin. & verba non ad tēpus ſuæ ,,plationis, ſed per cōceptionem vel per contemplationem loquētis ſunt referenda, vt ſi dicam, manus mea eſt clauſa, &c. Vel intellige[b] de ſpirituali corpore eccleſiæ, vt per hoc ſacramētum aſſocietur triumphanti eccleſię. vnde ſequitur in ſecreta, vt quotquot inde ſumpſerimus, cæleſti gratia repleamur.

" Oratio q̄ poſt conſecrationē dr ſuperflua non eſt. aVt not. s̄. e. panis. Ioan. 6.

trecreantur

b iſte forte eſt melior intellectus. Arc.

t ¶*Perferenda.*] id eſt, tranſubſtantianda.

v ¶*In lucem.*] i. in lucidum corpus Chriſti.

x ¶*In eius ſacerdotio.*] ideſt, in ei⁹ myſterio, vel ſacramento, i. in virtute ſpiritus ſancti.

y ¶*Oblationem.*] expoſtulat ſacerdos fieri: vel ſupple vt in ſecretis, id eſt, facere digneris.

z ¶ *Adſcriptam.*] non enim Aug. his vtitur verbis vt ſuis, ſed aſſumit ea de ſecretis, vt exponat, Io.

a ¶*Similitudinem.*] vt j. diſt. 4. de trina.

b ¶*Patienter.*] "colligе contra quoſdam, qui maiores doctores reprehendunt, cum adhuc in ſuæ nouitatis incredulitate teneantur.

" Doctores reprehēden di nō ſunt.

†digneris] Polyc.

c ¶*In verbis.*] s̄. e. quia corpus. s̄. e. panis. &s̄. e. non omnis.

d ¶ *Quàm laudes.*] s̄. 11. diſt. eccleſiaſticarum. j. diſt. 4. non eſt aliud.

e ¶ *Obſecrationes.*] vt no. s̄. diſtin. 1. de hymnis.

Source : BIU Cujas

Quid sit sanguis.] Casvs. Ostendit Gre. in hoc c. q̃ corpus Christi ore & corde debet sumi. & hoc sacramentum in memoriam mortis Christi sæpe conficitur à sacerdote per miraculum in præsentia angelorum, vt ibi sit verum corpus Christi, quod in Virgine sumpsit, quod dedit Apostolis, quod in plurib. locis est totum, & quicumque de ipso accipiunt, non minuunt, sed integrum totum manet, quotidie comeditur & bibitur: sed sub alia specie. qa non habemus in vsu carnem crudã comedere, & sanguinẽ bibere. *Summa & ima.* ima, s. panis & vinum, transire in summa, i. corpus Christi, & vnũ ex visibilib. fieri: quia visibilia, s. panis & vinum trãseunt in corpus Christi inuisibile nobis.

1 Läfr. ibid. Guitm. l. 3. Alg. l. 1. cap. 11. & 12.

Exod. 12.

2 Sen. 4. di. 11 Iuo p. 2. c. 9.

† *al. singularis*

Rom. 6.

a ¶ *Quid sit sanguis.*] primo dicit q̃ corde & ore sumendum est corpus Christi: quia super vtrũque postẽ fuit positus sanguis. Secũdo dicit, q̃ ad vocem sacerdotis in ipsa hora immolationis aperiunrur cœli, & adest chorus Angelorũ, & vniuntur cælestia terrenis. Tertio dicit, quòd idem corpus & sanguis, qui datus discipulis, conficitur in altari.

† *patitur*] vera lectio.

a Vnde subditur, quando, &c.

† *summis ima*

b ¶ *Poslem.*] oris & cordis [a].

c ¶ *Victima.*] id est, sacramentum victimæ salutaris.

d ¶ *Reparat.*] id est, ad memoriam reducit, vel repræsentat.

3 Alcuin. de diuin. offic. pag. 89. & 87

e ¶ *Moritur.*] i. eius mors representatur. vt s̃. e. dum frangitur.

f ¶ *In populi salutem patitur.*] i. passio representatur, vt mors facta pro salute populi.

4 Remig. eps Antissiod. i can. Missæ.

g ¶ *In manus infidelium.*] vt in passione.

h ¶ *Imitatur.*] id est, repræsentat.

i ¶ *In ipsa.*] subaudi cõtingat.

k ¶ *Ad sacerdotis vocem.*] "i. ad sermonẽ Christi voce sacerdotis enuntiatum, panis & vini substantia in carnem Christi sedentis ad dexterã patris in cælis transubstantiari ministerio Angelorum: vnde subditur summa. &c.

" Transubstãtiatio fit ad vocẽ sacerdotis.

l ¶ *Cælos.*] ideſt, per id quod verbo sacerdotis consecratur, aditũ ad cælestia fieri, vel panem vel vinum in id quod super cælos est, transire.

m ¶ *Angelorum choros adesse.*] sc. hominibus consecrantib. vel digne vel indigne.

n ¶ *Summa.*] i. panem & vinum in corpus & sanguinẽ Christi transubstantiari.

o ¶ *Vnumque.*] s. sacrificium, scilicet celebrationem & immolationem altaris fieri.

p ¶ *Ex inuisibilibus.*] id est, ex ipsis sacramentis & rebus sacramentorum. hoc est quod exponendo subdit, vno inquit, inquit, id est, vno & eodem momento panis transit in corpus Christi ministerio Angelorum, & in altari videtur per speciem: quasi quod est eius species, videtur eo tempore, &c.

QVid sit sanguis [a] agni, non iam audiendo, sed bibẽdo didicistis. Qui sanguis super vtrũque postem [b] ponitur, quando nõ solum ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur. *Item dial. lib. 4 c. 58.* ¶ [2] Hæc salutaris † victima [c] illam nobis mortẽ vnigeniti per mysterium reparat [d]: qui licet resurgẽs à mortuis iam non moritur [A], & mors ei vltra non dominabitur: tamen in semetipso immortaliter, & incorruptibiliter viuẽs, pro nobis iterum in hoc mysterio moritur [e]. Eius quippe ibi corpus sumitur, eius caro in populi salutẽ [f] patitur †, eius sanguis non iam in manus [g] infidelium, sed in ora fidelium funditur. Hinc ergo pensemus, quale sit pro nobis hoc sacrificium, quod pro absolutione nostra passionem vnigeniti filij semper imitatur [h]. Quis enim fidelium habere dubium possit, in ipsa [i] immolationis hora ad sacerdotis vocem [k] cælos [l] aperiri? In illo Iesu Christi mysterio Angelorum choros adesse [m]? summa † [n], & ima sociari, terrena cælestibus iungi, vnumque [o] ex inuisibilibus [P], atque visibilibus fieri? *Idem.* ¶ [3] Vno [B], inquit, eodẽque tempore, ac momento [q] in cælo rapitur ministerio Angelorum corpori Christi consociandum: & ante oculos sacerdotis in altari videtur. *& infra.* ¶ [+] Tanta est ecclesiæ vnitas in Christo, vt vnus vbique sit panis [r] corporis Christi, & vnus sit calix sanguinis eius. Calix [s] enim, quem sacerdos catholicus [t] sacrificat, non est alius, nisi ipse, quẽ Dominus Apostolis tradidit: quia sicut diuinitas verbi [u] Dei vna est, quę totum implet mundũ: ita, licet multis locis, & innumerabilibus diebus illud consecretur corpus: non sunt tamẽ multa corpora Christi, neque multi calices, sed vnum corpus Christi, & vnus sanguis cum illo, quod sumpsit in vtero Virginis, & quod dedit Apostolis. Diuinitas enim verbi replet [x] illud, quod vbiq; est, & coniũgit, & facit, vt sicut ipsa vna est, ita coniungatur corpori Christi, & vnum corpus eius sit in veritate. Vnde animaduertendum est: quia siue plus, siue minus quis inde percipiat, omnes ęqualiter corpus Christi integerrime sumunt, & generaliter omnes, & specialiter vnusquisq;. *Item.* ¶ Mysterium fidei dicitur †: quia credere debes, quod ibi salus nostra cõsistit. Prouidens enim nobis Dominus dedit hoc sacramentum salutis, vt quia nos quotidie peccamus, & ille iam mori non potest, per istud sacramentum corporis sui peccatorum remissionem cõsequamur. Quotidie enim ipse comeditur, & bibitur in veritate: sed integer, & viuus, atque immaculatus manet [c]: & ideo magnum, & pauendum est mysterium: quia aliud videtur, & aliud intelligitur. Sed cum mysterium [y] sit, vnde corpus & sanguis dicitur? figuram panis & vini habet, faciente Domino: quia non habemus in vsu carnem crudam [z] comedere, & bibere sanguinem.

A ¶ Moritur.] *In originali est*, Sacræ oblationis immolatur. *Sed ob glossam non est mutatum.*

B ¶ Vno inquit.] *Hæc habentur apud Aleuinum in libro de diuinis officiis, ca. de celebratione missæ qui Gregorium citat.*

c ¶ Manet.] *Quæ post hoc verbum sequuntur apud Aleuinum, sic habent*: Mysterium est, quod aliud videtur, & aliud intelligitur. Quod videtur, speciem habet corporalem: quod intelligitur, fructum habet spiritualem. Sed cum mysterium sit, vnde corpus & sanguis Christi dicitur? Consulens omnipotens Deus infirmitati nostræ, qui non habemus vsum comedere carnem crudã, & sanguinem bibere, facit, vt in pristina re maneant forma illa duo munera: & est in veritate corpus Christi, & sanguis, sicut ipse dicit.

Item Ambrosius [5].

¶ Post consecrationem licet figura panis & vini remaneat, tamen nihil est ibi, nisi corpus & sanguis Christi.

C. LXXIIII.

[6] OMnia quęcumque [a] voluit Dominus, fecit in cælo, & in terra.] Et qa voluit, licet figura panis & vini hic sit, omnino nihil aliud, quã caro Christi, & sanguis post consecrationẽ credẽda sunt. Vnde ipsa veritas ad discipulos [Hæc, inquit, caro mea est, p mũdi vita.] Et, vt mirabilius loquar, non alia plane, quàm quæ nata est de Maria, & passa in cruce, & resurrexit de sepulchro. hęc inquã, ipsa est. Et ideo Christi caro est, quæ pro mundi vita adhuc hodie offertur, & cum digne percipitur, vitam † vtique æternam in nobis operatur. 7 Panem [A] quidem istum, quem sumimus in mysterio, illũ vtique intelligo panem, qui manu sancti spiritus formatus est in vtero Virginis, & igne passionis decoctus in ara crucis. Panis enim Angelorum factus est cibus

q ¶ *Momento.*] id est, eo tempore quo Christus est in quolibet altari, totus in cælo est verus Deus & homo in præsentia Angelorum, facta commutatione in verum corp⁹ & sanguinem.

† *al. est*

r ¶ *Panis.*] intransitiue, id est, vnum corpus Christi vbique est vbi est consecratum: & sic de sanguine.

s ¶ *Calix.*] id est, sanguis qui in calice continetur.

t ¶ *Catholicus.*] hinc collige sacerdotẽ non catholicum corpus Domini * cõficere nõ posse [b]. s̃. e. c. prox. & 24. q. 1. schisma.

* Nam vere cõficit, si cetera requisita adsint, licet ad suã damnationem.

Additio. Et plane. hoc leg. 1. qu. 1. si quis inquit. versic. constat. & c. seq. Arc.

b Arg. cõtra 15. qu. vlt. c. vlt. in fi.

v ¶ *Diuinitas verbi.*] quę est verbum, ideſt, Christus qui sub his speciebus latet: cum ipse est qui mirabilia facit in oculis nostris.

x ¶ *Replet.*] donis spiritualibus.

y ¶ *Sed cũ mysterium.*] ideſt, quamuis sit mysterium vnum quod ibi latet, id est, Christus. vel quamuis panis & vinum sit vnius rei mysterium, quod ibi latet, id est, Christus: tamen corpus & sanguis dicitur propter pluralitatem specierum.

z ¶ *Crudam.*] s̃. e. forte.

5 Ex libr. 4. de sacram. c. 4. & 6.

OMnia quæcumque.] Casvs. Ostendit Amb. in hoc c. quòd post consecrationem sub specie panis vel vini nihil aliud est nisi caro & sanguis Christi, & est illa caro quam de Virgine pro salute mundi suscepit: & illud corpus sumimus in sacramẽto illo quod natum est de Virgine, quod mortuum est & resurrexit, & sedet ad dexteram Dei patris: & vnus panis est tantum, & non duo.

6 Paschas. in eod. lib. c. 1. Raban. c. 3. Psal. 134.

Ioan. 9.

a ¶ *Omnia quæcumque.*] in prima parte Ambrosius probat verum corpus & sanguinem latere sub illis speciebus in altari. In secunda ostẽdit quod ille idẽ panis qui ante cõsecrationem est cibus Angelorum, factus est cibus hominum. Tertio dicit quòd idem corpus quod natũ est de Virgine, quod pependit in cruce & positum est in sepulchro, sit in altari.

† *al. vita æterna in nobis reparatur*

7 Sen. 4 di. 21 Petr. Chrysolog. serm. 67.

Psal. 77.

Ioan. 6.

a ¶ *Caro*

Source : BIU Cujas

a ¶*Caro.*]arg.quòd panis tranſubſtantiatur in corpus Chriſti.
b ¶*Pro mundi.*] aſſumpta.
c ¶*Sententiis.*]ideſt,auctoritatibus.
d ¶*Panis.*]id eſt,caro Chriſti,quæ dicitur panis humanus.

Qui manducat.] Casvs. Quidam corpus Chriſti nolebãt comedere timentes ne deficere poſſit.Dicit Aug.q̃ non debent hoc timere,quia Chriſtus viuit manducatus:qa & occiſus reſurrexit. nec partes fiũt de ipſo in ſacramẽto:ſed ſub eis ſumitur, ĩteger tñ manet totus : ſicut totus deſcendit in Virginẽ: & totus remãſit apud patrem. Sequent.duo ca.plana ſunt. *ſecundũ ſe*,id eſt, ſecũdum formam humanam.

e ¶*Qui manducat.*]pone caſum per c.s̃.cap. qui manducant.

f ¶*Viuit.*]s̃.e. ſicut Iudas.

g ¶*Finiamus illum.*]id eſt,conſumamus.

h ¶*In ſacramento.*] qa ſacramentum per partes diuiditur, ſed non ipſum corpus.

i ¶ *Quemadmodum.*] quia in ſacramento.

1 Beda.1.Corin.10.& ibi gl.ord.

De hac]i. ſub ſpecie ſub qua eſt, in ſacramento. *Cõme moratione*, ſ. paſſionis & mortis eius. s̃.e.qa paſſus. *Fit*,i. tranſubſtantiatur. *Obtulit.* in forma humana. *Secundum ſe.* ſecundum ſui formam vel ſpeciem: vel in eo ſtatu in quo apparebat, cum inter nos conuerſabatur viſione corporali. Arc.

2 s̃.e.inuitat Iuo p.2.c.8.

k *Singuli.*]¶*Singulis.*] q.d.ſub qualibet portione ſpeciei eſt totus per ſingulos homines. Arch.

Vbi pars.]Casvs. Credebant qui dã ſimplices ſub maiori ſpecie panis & vini plus eſſe de corpore Chriſti. hi in hoc c. reprehenduntur. nam totum corpus eſt vbi eſt aliqua eius pars: ſicut de manna æqualiter habuerunt,q̃ inæqualiter collegerunt.

l ¶*Vbi pars eſt.*]dicunt quidã [a] q̃ q̃libet pars hoſtiæ licet ipſa interdaceter eẽ gre cõſecretur: cõuertitur tamẽ in totũ corpus, non pars in partem. nã aliàs nõ video qualiter ĩ factione ſumeretur totũ corpus ſub parte prima. ſed ſecundũ hoc videtur, q̃ vbi pars eſt, ibi eſt totũ. " & ſecũdũ hoc videtur q̃pes & naſus ſunt coniuncti. qđ nõ credo. Ad hoc dicunt qdam, q̃ſi hæc dictio, vbi, deſignat locũ, vera eſt. nam in quocũque loco eſt vna pars corporis Domini, eſt & alia:& ita eritĩ corpore glorificato. ſi vero dicas quòd vbi,id eſt, in quacumque corporis parte eſt pes,eſt & oculus:falſa eſt.

a Vt L.& B. qui dãt hoc audacter eẽ tenendum.

3 Orig.ho.7. ſup Leuit.

4 Iſych.l.2.c.2.ſup Leuit.

"Pes & naſus an ſint ĩ Euchariſtia coniuncti.

m ¶*Corporis.*]i. ſacramenti,ſub quo latet corpus. Sed obiicio, corpus Chriſti non eſt punctabile. ſi eñ eſt in pũcto loci:ergo oportet vt repleat aliquantulum locum. aſſignetur ergo quantum. ſi tãtum locum replet corpus,ergo minorem locum replet pars corporis. " propterea melius videtur dicendum q̃ corpus Chriſti non circumſcribitur loco,quia non eſt tãtus locus quin in minori eſſe poſſit.& ſecundum hoc non ſequitur q̃ totum & pars ſint in eodẽ loco. Io.

" "corpº Xp̃i an circũſcribatur loco,

n ¶*Eadem ratio.*]non tñ quo ad omnia:ſed quo ad hoc qđ ſequitur.

o ¶ *Amplius.*] quàm gomor, id eſt, vnam menſuram.

p ¶ *Minus.*] quia recipiebat ab eo qui abũ dabat.

q ¶ *Aeſtimanda.*] non eſt ſic quantitas æſtimanda, vt ſub minori quantitate minus ſit corpus Chriſti,& ſub maiori maius:quia vbicumq; eſt pars, ſiue dicas pars ſpeciei,totum corpus eſt: ſiue pars corporis Chriſti, ideſt, pes vel manus, totũ corpus eſt:"non tamen dicendum eſt q̃ omnia membra miſta ſint : & vbi caput, ibi miſti pes vel manus : ſed vbi pars, ibi totum. quia non maiorem locũ occupat totum quam pars, & econuerſo:cũ ſit quaſi ſpirituale, quod eſt đ omni corpore quod reſurrexit ad immortalitatem. H.

†al. *Theophaniam*

5 Alg.l.1.c.15 Guitmund. lib.1.col.6. Sen.4.di.12.

†al. *ſingulas*

"Membra ĩ ſancta Euchariſtia nõ ſunt miſta.

6 Sim. apud Euſeb.Emi. hom.16. q̃ ẽ 5.de Paſcha, ſeu de corpore, & ſanguine. Guitm.ibi. Paſcha.c.17. Raban.c.43. Sen.4.di.13. & diſt.12. Exod.16.

Corpus Chriſti.] Casvs. Dicitur q̃ corpus Chriſti qđ ſumitur de altari, latet ſub figura. nam aliud exterius videtur, & aliud intrinſecus latet.

r ¶*Corpus Chriſti, &c.*] "ideſt, ſacrificiũ corporis Chriſti: aliàs falſum eſt quod dicit.

" Sacrificiũ Deo offerimus ñ ĩ forma carnis, neq; ſangu.

s ¶*Veritas.*]j.e.in Chriſto.in fi.&s̃.e. di. vtrũ.

7 j.e.ĩ Chriſto. Paſchaſ. c.4. Raba.c. 12. Alg.l.1.c. 4. Iuop.2.c.7

t ¶ *Symbolo Epheſino.*] tertio ſcilicet, vbi Neſtorius damnat⁹ fuit, vt 15 diſt.c.1.2.& 3.

8 Ex epiſt. Cyril.& ſynod. Alexã. ad Neſtoriũ q̃ ꝓponitur Epheſino cõc. Paſcha. in epiſto. ad Furdegard.

Neceſſario.] Casvs. Neſtoriº docebãt verbum Dei aſſumpſiſſe quendã hominẽ, & ſanctificaſſe illum, & vniuiſſe ſibi illum in vnitate dignitatis, &illum hominẽ aliã eſſe pſonam à verbo Domini,& non eſſe verbũ Domini. Cõtra eũ in Epheſina ſynodo,dicitur à ſanctis patrib. q̃ carnẽ Chriſti ſumimus in ſacramento,nõ vt alicuius viri ſanctificati, ſed q̃ priã carnẽ verbi Dei.

9 Lanfranc. Guitm. l. 3. Alg.l.1.c.10 Iuo p.2.c.4.

Seruitutẽ,i. ſacrificiũ, in quo ſeruimus Deo.

u ¶ *Incruentam.*] i.nõ in ſpecie cruoris.

x ¶ *Sacrificij ſeruitutem.*]i.ſacrificium, in quo Deo ſeruimus. q. d.licet nos ſeruientes Deo offeramº ei ſacrificium non in forma carnis neque ſanguinis in altari : tamẽ eſt ibi vera caro & ſanguis Chriſti.

y ¶ *Non vt communem.*]ideſt,quaſi in communi vſu habetur ad manducandum,nec percipiens carnem alicuius viri ſanctificati.id eſt,ſancti.

b Hic textũ reſpicit quẽ ordinat vt melius intelligatur.

z ¶*Et verbo.*]non per vnionem perſonæ, vt dicebant quidam hæretici,ſed ſecundum charitatis dignitatem & iuſtitiæ.24.q.3.quidam. ver. Neſtoriani.

Item ex ſermone Dominicæ quintæ poſt Epiphaniam.

¶*Habetur in miſſali Ambroſiano in præfatione Dominicæ quintæ poſt Epiphaniam* †. *& in antiquis etiam præfationibus in præfatione eiuſdem Dominicæ. Ex Ambroſio citant Algerus,& Iuo,quamuis Magiſter ex Hieronymo. Guitmundus att eſſe ex præfatione, quæ per totum orbem latinum decantatur.*

¶Corpus Chriſti in ſingulis portionibus ſinguli totum accipiunt. C. LXXVII.

5 SInguli accipiunt Chriſtum Dominũ,& in ſingulis [k] portionibus totus eſt: nec per ſingulos † minuitur, ſed integrum ſe præbet in ſingulis.

Item Hilarius.

¶De eodem. C. LXXVIII.

6 VBi pars eſt [l] corporis[m], eſt & totum. Eadem ratio [n] eſt in corpore Domini,quæ in manna, quod in eius figura præceſſit, de quo dicitur [qui plus collegerat, non habuit amplius [o], neque qui minus [p] parauerat,inuenit minus.]Nõ eſt omninoquãtitas viſibilis in hoc æſtimãda [q] myſterio, ſed virtus ſacramenti ſpiritualis.

Idem.

¶*Iuo etiam citat ex Hilario. &* j.*e.c.in Chriſto.in extremo, refertur vnà cum verbis Hilarij: apud quem tamen non eſt inuentum. Algerus citat Auguſtinum de ſacramento altaris. Idem fere habetur apud Paſchaſium, ca.4.& ceteros,qui hoc idem argumentum tractant.*

¶Corpus Chriſti, quod ſumitur, & figura eſt in ſpecie,& veritas in ſubſtantia. C. LXXIX.

7 COrpus Chriſti [r], quod ſumitur de altari, figura eſt, dum panis, & vinum extra videtur, veritas [s] autem, dum corpus & ſanguis Chriſti in veritate interius creditur.

Item ex ſymbolo [t] Epheſino[8].

¶ Carnem viuificatricem, & ipſius verbi propriam factam in altari accipimus. C. LXXX.

9 NEceſſario igitur & hoc adiicimus. Annuntiantes enim ſecundum carnem mortẽ vnigeniti filij Dei, id eſt, Ieſu Chriſti,& reſurrectionem eius,&in cęlos aſcenſionem pariter confitentes, incruentam [u] celebramus in eccleſiis ſacrificij ſeruitutem [x]. Sic etiam ad myſticas benedictiones accedimus, & ſanctificamur participes ſancti corporis,& pretioſi ſanguinis Chriſti omnium noſtrum redemptoris effecti: nõ, vt communem [y] carnem percipientes (quod abſit) nec, vt viri ſanctificati, & verbo [z] coniun-

Source : BIU Cujas

Inquit

INquit *Apoſtolus.*]Casvs. Docet Apoſtolus ī epiſtola ad Cor. q̄ patres noſtri eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt nobiſcū, & eundem potum ſpiritualem biberunt, ſed corporalem aliam. nā illi mannam & aquam de petra, nos carnem Chriſti & ſanguinem: ſed eumdem habuerunt intellectum ſpiritualem. & littera Apoſtoli exponitur hic ab Aug.

a ¶ *Omnes.*] tam nos quàm patres vet. teſt. ſed diſſimiliter: quia illi in figura, nos in veritate.

b ¶ *Quod tamen idē.*]i. ſignificat idem hoc quod illud. "illi enim biberūt aquam de petra, quæ fuit ſignum ſanguinis Chriſti.

c ¶ *Spirituali.*]i. ſecundum ſpiritualē intellectum, idem manducauerūt iſti ſpiritualiter quod nos: non quòd ſub māna lateret corpus Chriſti, vt nūc in ſpeciebus ſacramentalib. ſed quia manna illud ſignificabat.

"aqua ā petra fuit ſignum ſanguinis Chriſti.

1Iuo p.2.c.4 1.Cor.10.

2 Beda 1. Cor.10.

IN *Chriſto pater.*] Hæc eſt 23. pars di. in qua extirpatur hæreticorum error dicētium filium non eſſe per eſſentiam vnum cum patre, ſed collectiue, nec nos eſſe vnum cum Chriſto niſi ſola voluntate. Io. de Fan.

3 Alg. l.1.c.3. Guitmund° l.3. Iuo p.2. c.4.

Casvs. Beneuentanus ſic ponit hunc caſum: Ariani dicebant tres eſſe ſubſtantias in trinitate: & illud quod dixit Chriſtus in Euāgelio, Ego & pater vnum ſumus: de vnitate voluntatis intelligendum eſſe dicebāt: & exemplum inducebant. Homines dicuntur vnum eſſe in Chriſto, vnitate tamen voluntatis, quia non voluntate contraria Deo: ita Chriſtus dicitur vnus cum patre ſuo voluntate, quia eadem vult cum eo. Contra illos probat Hilarius primum falſum eſſe eorum ſimile. Homines enim dicuntur vnum eſſe cum Chriſto non tantum voluntate, ſed quia ſumus Deo vniti naturaliter, & hoc dupliciter, quia noſtram carnem aſſumpſit de Virgine factus verus homo, & nos naturalem & propriam eius carnem ſumimus in ſacramento. Secundo oſtendit, quòd alio modo dicimur nos eſſe vnum cum Chriſto, & alio modo Chriſtus vnū cum patre: & propter hanc diuerſitatem oſtendendam dixit Apoſtolus gradatim, & quodam ordine, ego ſum in patre meo: & vos in me, & ego in vobis, vt oſtenderet Chriſtum eſſe in patre per naturam deitatis, & vnitatem ſubſtātiæ. nos vero eſſe in Chriſto per humanam naturā quam ipſe aſſumpſit, & ipſe in nobis per propriam carnem eius, quam in ſacramento ſumimus. Ponitur etiam iſte caſus in apparatu, ſed magis breuiter.

†al. violentiam

d ¶ *In Chriſto pater.*] Ariani dicebant tres eſſe ſubſtantias in Trinitate, & illud quod dicitur in Euangelio, Ego & pater vnum ſumus, dicebant non intelligendum eſſe de vnitate eſſentię: ſed de vnione voluntatis, quaſi filius non velit contraria patri: ſicut dicitur, Nos ſumus vnum cum Chriſto, ſ. vnitate voluntatis. cōtra iſtos loquitur hic Hilarius, & dicit ſimilitudinē iſtorum falſam eſſe: & dicit, q̄ alio modo dicimur nos vnum cū Chriſto, & alio modo ipſe Chriſtus eſt vnum cum patre. & illam diuerſitatem oſtēdit per hunc ordinē verborum, cū dixit, Ego ſum in patre meo, vos in me, & ego in vobis, vt oſtendatur Chriſtū eſſe in patre ſecundum vnitatem ſubſtantię. nos vero ſumus vnū cum Chriſto per humanam carnem, q̄ aſſumpſit, & ipſe in nobis vnum eſt per propriam carnem, q̄ in ſacramēto eius ſumimus. hanc ſententiam Hilarius obſcuris verbis ponit: & vt ait Hier. inclytus doctor Gellicano cothurno[a] extollitur, longiſque periodis inuoluitur, & à locutione ſimplicium fratrum procul eſt.

aDicit H. q̄ cothurnus genꝰ eſt calciamenti, quo vtebantur tragædi recitaturi ī theatro, & eſt hmōdi calciamētū, vt vtriq; pedi cōueniat & factum ī e modū crepidarum.

e ¶ *Vnum.*]cum enim pater & Chriſtus vnum ſint, i. eiuſdem ſubſtantiæ & naturæ vnitate, & nos vnum cum Chriſto per eius carnem quam accipimus, & ipſe nobiſcum vnum ſit per carnem noſtram, quam aſſumpſit, patet q̄ mediāte Chriſto vnum ſumus cum patre.

f ¶ *In hiſ eſſe.*]i. cū patre & filio, per hoc. ſ. q̄ pater eſt in Chriſto, &c.

g ¶ *Homo.*]extra de hær. cum Chriſtus.

h ¶ *Erimus.*]i. ſumus "nam quādoque ſe habet ad præſens, vt 21. di. in nouo. & ff. de ver. ſig. verbum aliquando præteritum pro futuro, vt 50. diſt. ponderet. aliquādo ponitur præſens pro preterito. 35. diſt. ſexto die. & hoc verbum fit, quandoq; ſe habet ad futurum. ff. ne quid in loc. pub. l. 2. §. deinde. econuerſo autem ponitur præſens pro futuro. ī. diſ. prox. peruenit. ibi dicit vult. id eſt, volet.

"tps vnum p altero ſæpe ponitur.

†al. dicimus

ADDITIO. quod no. ī. diſt. 4. omni tempore. 32. q. 5. ſi Paulus. in gl. verba ſunt. 54. diſt. fraternitatem. iuxta fin. Arch.

Ioan. 6.

i ¶ *Aſſeritur.*] ab ipſis hæreticis Ario & eius ſequacibus qui tres ſubſtantias in Trinitate aſſerunt, vt 24. q. 3. quidam. ver. Ariani.

k ¶ *Naturalis.*] id eſt, naturalis & propria caro Chriſti ſumpta.

l ¶ *Per ſacramentum.*] per ſanguinem, quem in ſacramento ſumimus, ſi &c.

m ¶ *Perfecta.*] pfectæ dicit, "quia ante vnitas naturæ etiam erat inter nos & Chriſtum per aſſumptam noſtram carnem, ſed nō erat perfecta, nā per illam nos ſumus vniti ei, ſed non ipſe nobis. & ſic per ſacramētum altaris perfecta vnitas eſt inter nos & eum.

"vnitas perfecta eſt inter nos & Chriſtum.

Ioan. 14.

n ¶ *Humano.*] q.d. auctoritate Domini volo probare quod intēdo, non meo ingenio, quòd illud. ſequitur curſum naturæ.

o ¶ *Per violentam.*] id eſt, per hanc tantam præuaricationē, quæ recte violēta dicitur.

p ¶ *Impudentem.*]i. circunſpectam & improuidam locutionem Arianorum, qui male interpretantur illud, vt in nobis vnum ſint ſicut tu pater in me.

q ¶ *Sanitatī.*]i. deſt, ſanitate. Vel legatur acquiſitiue, ſ. peruerſe ſana.

r ¶ *Extorquenda.*] hoc vult dicere, diuerſitas vel peruerſitas interpretationis non extorquēda eſt à ſanctitate dictorum cæleſtium, i. deſt, à ſanctis dictis cæleſtibus.

s ¶ *De naturali.*]id eſt, quod dicimus Chriſti naturam in nobis eſſe, habemus ab eo.

t ¶ *Accepta.*]à Chriſto[b].

b ſc. ī vtero virginali. H.

v ¶ *Hauſta.*] id eſt à nobis ſumpta. ſed vtrumque verum eſt. ſi enim ipſe in nobis eſt per carnem aſſumptam à ſe, eodem modo & nos in eo. Item ſi nos ſumus in eo par carnē communicatam, ſimiliter & ipſe eſt in nobis. vnde dicitur, quia ego viuo, ſcilicet naturaliter: quia eiuſdem ſubſtantiæ cum patre eſt, & non in eo tanquam vas vel liquor in vaſe: vt mentiuntur quidam hæretici, vt 24. q. vlt. quidam. ver. Metangi.

x ¶ *Cur gradatim.*] gradatim & ordinate dixit, "ego in patre, & vos in me, ego in vobis. ſi enim voluntate tantum in vnum eſſemus, non oporteret dixiſſe, niſi quia ego & pater & vos vnum ſumus, ſ. per voluntatem: non feciſſe gradum dicendo ſigillatim vnumquēque. "ordo enim & diſtinctio nominum multum operatur[c]. & eſt ff. ſi quis cau. ſed & ſi. §. ſi quæſitum. 43. diſt. ſit rector. ext. de relc. cum dilecta. nam & ſi ſeruus communis diſtinctis nominib. dominorum ſtipuletur pro virilibus portionibus eis acquiritur. ſi tacitis nominibus, pro ea tātum parte qua quiſque dominus eſt. ff. de ſtip. ſeſſer. ſi communis ſeruus ita ſtipuletur.

"Chriſtꝰ eſt in nobis, & nos ſumus in Chriſto.

"Ordo nominū multū operatur

c Q̄d not. 63 diſt. metropolitano. A.

y ¶ *Per naturam.*] "ſicut enim ipſe eſt vnum cum patre natura diuinitatis, ita vnum eſt nobiſcum humanitatis natura.

"Chriſtus eſt nobiſcū vnum.

z ¶ *Nos contra.*]i. deſt, econuerſo.

a ¶ *In eo.*]ſcilicet filio ineſſemus.

Source : BIU Cujas

a ¶*Natiuitatem.*]& ita quoq; ipſe in nobis,ſed cõſummatius & plenius per id quod ſequitur. Et ſic innuitur hic Chriſtũ eſſe in nobis per carnem in ſacramento communicatam, & nos in eo per carnẽ Virginis aſſumptam. Sed innuitur contrarium ibi, cum eo qui. vbi dicitur ꝙ eſt in nobis per carnem.ibi,ꝙ autem : ꝙ nos ſumus in eo per ſacramẽtum altaris communicati : ſed vtrunq; poteſt eſſe verum cum hic inſit eadem caro,s̃.e.omnia.

b ¶*Qui.*]ſ.filius p naturam aſſumptam à Chriſto inVirgine,vel à nobis in ſacramẽto.

c ¶*Naturaliter.*]p naturam diuinã ineſt. "ſic enim intelligi debet,pater eſt ī filio,& filius ī patre, i. iſte eſt eiuſdem naturæ vel ſubſtantiæ cum illo, & econuerſo.

"Pater eſt in filio,&c. qualiter intelligitur.

d ¶*Secundum natiuitatem.*] i.de patre naſcẽdo.vel ſecundum natiuitatem, i.diuinitatẽ, quæ eſt natiuitas.

e ¶*In eo.*]ſcilicet filio.

f ¶*Non enim.*]hic vult dicere, ꝙ malus non fiat vnum cum Deo p aſſumptionem corporis Chriſti, licet eius, ideſt,mali Chriſtus habeat in ſe carnem aſſumptam.

g ¶*Sumpſerit.*]p incarnationem in Virgine.

Ioan.6. h ¶*Per me.*]hoc eſt ex patre habet viuere, q ex eo natiuitatẽ hẽt: "homo vero nõ habet natiuitatẽ à Chriſto, ſed ab homine, à quo gignitur & naſcitur, & ideo nõ eſt ibi omnimoda ſimilitudo.

†*al.propter*

"Homo nõ habet natiuitatem à Chriſto.

i ¶*Per patrẽ.*] i.à patre ſecundũ diuinitatem.

k ¶*Quomodo non naturaliter.*]i. ſicut Chriſtꝰ eſt vnum cum patre.

l ¶*In ſe.*]i.ſecundũ naturam diuinam,q̃ ſpiritus eſt, q.d.qm̃ non habet naturam cũ patre, vt ſit idẽ cũ eo.& ſic vere Dei filius eſt vnum & idẽ cum patre vnitate ſubſtãtiæ, non voluntatis,&c.

m ¶*Hæc autem.*]ſc.ſuperiora. aliàs ſupradicta.

n ¶*Et per honorem.*]i. honorabile,ſacramentum nobis datum à Chriſto in cœna.

o ¶*IN calicem.*] Hæc eſt 24.pars diſt.in qua rõ redditur, quare aqua mittitur in vinum.Ioan.de Fan.

Casvs.caſus iſte ponitur ſic: Melchiſedech corpꝰ Chriſti præfigurauit quando panẽ & vinũ obtulit,ſed aquã obtuliſſe non legitur. & ideo quęritur quare in ſacrificio aqua ponitur. Et reſp. Ambroſius duas de hoc rationes aſſignans.Vna eſt,qa aqua de petra fluxit, q̃ hoc ſacramentum ſignificauit, alia eſt quia de latere Chriſti aqua fluxit & ſanguis.& aſſignat rationem quare de latere, Poſtea ponit mul-

1 s̃.corpus.

eius natiuitatem [a],&ille rurſus in nobis per ſacramentorum ineſſe myſterium crederetur:ac ſic perfecta per mediatorẽ vnitas doceretur:cum nobis in ſe manẽtibus ipſe maneret in patre, & in patre manens, ipſe maneret in nobis:& ita ad vnitatẽ patris ꝓficeremus, cum eo qui [b] naturaliter [c] ſecundum natiuitatem [d] ineſt,nos quoque in eo [e] naturaliter ineſſemus, ipſo in nobis naturaliter permanente. Quòd autem in nobis naturalis hæc vnitas ſit,ipſe ita teſtatus eſt. [Qui edit carnem meam, & bibit meum ſanguinem, in me manet,& ego in eo.]Non enim [f] quis in eo erit,niſi in quo ipſe fuerit, eius tantum in ſe aſſumptam habens carnem,qui ſuam ſumpſerit [g]. Perfectę autem huius vnitatis ſacramentum ſuperius iam docuerat dicens [ſicut miſit me viuens pater , & ego viuo per † patrem:& qui manducauerit meam carnem , & ipſe viuet per me [h].] Viuit ergo per patrem:& quomodo per patrem [i] viuit, eodem modo nos per carnem eius viuemus. Omnis enim comparatio ad intelligentiæ formam præſumitur , vt id,de quo agitur,ſecundum propoſitum exemplum aſſequamur. Hæc ergo vitæ noſtræ cauſa eſt, quòd in nobis carnalibus manentem per carnem Chriſtum habemus , victuris nobis per eum ea conditione , qua viuit ille per patrẽ.Si ergo nos naturaliter ſecundum carnem per eum viuimus,id eſt,naturã ſuæ carnis adepti, quomodo [k] nõ naturaliter ſecundum ſpiritum in ſe [l] patrem habeat,cũ viuat ipſe per patrem? *Item infra.*

¶Hæc [m] autem idcirco commemorata à nobis ſunt : quia voluntatis tantum inter patrẽ & filium vnitatem hæretici mentientes, vnitatis noſtræ ad Deum vtebantur exemplo,tãquàm nobis ad filium,& per filium ad patrem obſequio tantum,ac voluntate religionis vnitis, nulla per ſacramentum carnis & ſanguinis naturalis cõmunionis proprietas indulgeretur:cum &per honorem [n] nobis datum Dei filij,& permanentem in nobis carnaliter filium,&in eo nobis corporaliter,& inſeparabiliter vnitis myſterium veræ,ac naturalis vnitatis ſit prædicandum.

Idem [s].¶ Corpus Chriſti, quod ſumitur de altari,figura eſt, dum panis,&vinum extra videtur:veritas autem,dũ corpus &ſanguis Chriſti in veritate interius creditur.

A ¶ Quæ ſcripta.] *Audita hæc ſunt vſque ad ver.*De naturali.*ex ipſo originali,itemque alia nonnulla, quæ facere videbãtur ad ſententiæ integritatem.*

B ¶Idem.] *Antea legebatur*,ideſt.*Emẽdatum eſt ex vetuſtis codicibus. De hoc autem loco notatum eſt s̃.ea.c.corpus.*

Item Ambroſius in libr. 5. de ſacramentis,c. 1.

¶Quare in ſacrificio aqua vino miſceatur.

C. LXXXIII.

24 IN calicem [o] mittitur vinum: & quid aliud? aqua. Sed tu mihi dicis , quomodo ergo Melchiſedech panem,& vinum [p] obtulit [q]? Quid ſibi vult admiſtio aquæ? Rationem accipe.*& paucis interiectis.* ¶Iuſſit Deus Moyſi,vt tãgeret petram de virga: tetigit petram , & petra vndam maximam fudit , ſicut Apoſtolus ait, [bibebant autem de conſequenti [r] eos petra:petra autem erat Chriſtus.] Non immobilis petra,quę populum ſequebatur. Et tu bibe, vt te Chriſtus ſequatur. Vide myſterium.Moyſes,hoc eſt,propheta [s]: virga [t] ,hoc eſt, verbum Dei. Sacerdos verbo Dei tãgit petram [u]: & fluit aqua,& bibit populꝰ Dei. Tangit ergo ſacerdos calicem,redundat aqua in calice, ſalit [x] in vitam æternam , & bibit populus Dei, qui Dei gratiam conſecutus eſt. Didiciſti ergo hoc. Accipe [y] & aliud. *& paucis interiectis.* ¶De latere eius aqua fluxit , & ſanguis, Quare aqua ? quare ſanguis ? Aqua,vt emundaret [z] ,ſanguis,vt redimeret.Quare de latere? quia vnde culpa [a] ,inde gratia : culpa per feminam , gratia per Dominum Ieſum Chriſtum. *Item ca.3.* ¶Audi pſalmum. Vide, quemadmodum aptus ſit cœleſtibus ſacramentis. [Dominus paſcit me,& nihil mihi deerit, &c. Virga tua, & baculus tuus, ipſa me conſolata ſunt.] Virga imperium , baculus paſſio eſt,hoc eſt,æterna diuinitas Chriſti , ſed etiam paſſio corporalis. Illa creauit, hæc redemit [b] [Paraſti in conſpectu meo menſam [c] , &c.& poculum tuum inebrians [d] quàm præclarum eſt.] *& infra.* ¶Quotieſcumque bibis, remiſſionem accipis peccatorum,& inebriaris in ſpiritu. Vnde & Apoſtolus ait [Nolite inebriari vino, ſed implemini ſpiritu ſancto.] Vino enim qui inebriatur, vacillat, & titubat. Spiritu qui inebriatur,radicatus

dans

tas auctoritates per quas corpusChriſti multipliciter commendat. Diuiditur. in prima parte dicit quare aquã in ſacrificiis offeramus. In ſecunda commendat ſacrificium multiplici auctoritate.

p¶*Et vinum.*]expreſſum autem nõ eſt ꝙ obtulerit aquã. "pręſumimus tñ ꝙ & ſi nõ aquam vino miſcuiſſet, vinum tñ lymphatũ obtulit: qa prohibitũ erat ſacerdotib.in templo ne purum vinum biberent.vnde Apoſtolus : Nolite inebriari vino, &c. ſimiliter de Chriſto credẽdũ eſt [a], quia magiſter eſt abſtinentiæ.1.q.2.q̃ pio. q ¶*Obtulit.*]ideo forte quia fatigatis, non purum vinum ſed cũ aqua miſtum ſolemus offerre.

"Melchiſedech vinum lymphatũ obtulit.

a Hoc eſt expreſſum s̃. ea. in ſacramento.

r ¶ *De conſequenti.*] i. ſatisfaciẽti eis petra. "Vel ſicut tradũt Hebræi,aqua de petra,q̃ Moyſes bis percuſſit ſaliens vſquequaque populum per deſertũ ambulantẽ ſecuta eſt: de petra quæ eſt Chriſtus,ſalit aqua æternę vitæ:q̃ potamus in deſerto huiꝰ vitę ambulãtes, quia deſeritur à ſtabilitate huius mundi. j.di.5.ne tales.ibi, non enim manere.

" Aqua de petra populũ p deſertũ ſecuta eſt.

Gen.14.

s ¶*Propheta.*] i.ſacerdos.43.diſt.ſit rector.

1.Cor.10.

t ¶*Virga.*]virga in manu ſacerdotis eſt verbum Dei in ore ſacerdotis. aliter expenitur 45.diſt.diſciplina.

v ¶ *Tangit petram.*] i. prædicat Chriſtũ,Vel tangit petram, id eſt, duritiam cordis.

x ¶ *Salit.*] i.facit nos ſalire,ideſt,tranſire.

y ¶ *Accipe.*] alia ratio quare aqua miſceatur in ſacrificio.

Additio. Sunt quattuor rationes , quare aqua miſceatur vino. Prima qa fluxit aqua de petra in ſignũ Paſſionis Chriſti. s̃. e.reuera.Et eſt ſecũda ratio,quia exiit de latere Chriſti.s̃.e.c.1. Tertia quia Chriſtus hoc fecit. s̃.ead.ſcriptura. Quarta quia populus per aquã ſignificatur, & per miſtionẽ aquæ cum vino populi redemptio.s̃.e.cum omne.ſecundum Hug.

Ioan.19. Gen.2.

z ¶ *Vt emundaret.*] j. diſt.4. proprie.in fi.

a ¶ *Quia vnde culpa.*] " q.d.de latere culpa, &de latere gratia:ſed non de eodem latere. verbi gratia:de latere Adæ fuit femina, vnde culpa exiuit:de latere vero Chriſti ſanguis & aqua, vnde gratia. G.

Pſal.22. " Culpa de latere,&gratia ꝺ latere.

b ¶*Hæc redemit.*]ſ.paſſio,& fides eius.

c ¶M *enſam.*]i.cõmunionem corporis tui.

d ¶ *Inebrians.*] id eſt,

Epheſ.5.

Source : BIU Cujas

dans obliuionem delectationum, vt ſ. diſt. 35. luxuriosa.

a ¶ *Pacificata ſunt omnia.*] in terra redempti ſunt homines. princeps enim mundi huius eiectus eſt foras, in cœlis chorus Angelorum, qui iam turbatus fuerat, per paſſionem eius & reſurrectionem ſpe futuræ reparationis in noua gaudia reſurrexit, vt ſ. eaſ. di. 1. hi duo.

" Christ° ꝓ dęmonibus & angelis ſi eſt paſſus.

" nec (vt Origen. dogmatizauit) pro redemptione diaboli paſſus eſt Chriſtus: nec pro Angelis, ſed vt eius lapſus in reſtitutiõe hominis eſſet reparatus. & ideo dicitur ꝓ Angelis fieri dum qđ inde cecidit, ex hominib° redditur: & ideo etiam dicuntur pacificata quæ ſunt in cœlo, quia numerum Angelorum diminutum

1 Multis omiſſis.

† *ibi verſatur, vbi & homo*]orig.

fide paſſiõis ſuæ Chriſt° replet, i. homines, qui peccato depraua ti erant, ſuo ſanguine redemit, & ex his rui nam Angelorum reſarcit Deus. ſ. diſt. 1. hi duo.

b ¶ *Vel in cœlo.*] vel, pro, &, id eſt, animæ ſanctorum quæ iam in cęlis ſunt, & ſancti, qui adhuc ſunt in terra: & tũc pacificata, i. ſaluata. Vel pacificata, i. homines Angelis reconciliati ſunt.

c ¶ *Cœlum.*] i. illi qui aſcendunt in cœlum, ſanctificati ſunt: quib. ſuppletur ruina Angelorum in cœlis. Io. d ¶ *Superſubſtantiale.*]& in textu Matthæi eſt, ſuperſubſtantialem, id eſt, ſuper omnem ſubſtantiam, ſcilicet creatam.

2 Alg. l. 1. c. 12. Guitm. l. 3.

S *I cut verus eſt Dei.*] Hæc eſt 25. pars diſt. in qua probatur per 9. ç. Chriſtũ verũ eſſe Deũ, & in ſacramento altaris verum corpus & ſanguinem eius. Ioan. de Fan.

Ioan. 6.

Casvs. Sicut Chriſtus eſt ver° filius Dei, nõ per adoptionem, ſed ex ſubſtantia eius: ita vera eſt eius caro, quã in ſacramento ſumimus. caro autem non deſcendit de cęlo, ſed panis. vnde quia Ieſus particeps fuit vtriuſque: qui accipit carnẽ & corpus eius, particeps eſt deitatis ipſi°.

† *al. participas*

e ¶ *Quaſi filius.*] expreſſiuum eſt veritatis. non enim imagine naturæ veritas obumbratur. ff. de lib. & poſth. filio.

f ¶ *Et tu quia accipis.*] id eſt, corpus Chriſti accipis diuinæ ſubſtantiæ vnitum.

3 Alg. l. j. c. 11

1. Cor. 10.

IN *illo ſacramento.*] Casvs. Dicitur in hoc c. quòd in ſacramento Euchariſtiæ eſt corpus Chriſti, & non corporalis eſca, ſed ſpiritualis. & ad hoc probandum inducit Ambroſius auctoritatem Apoſtoli.

g ¶ *In illo ſacramento.*] id eſt, ſub illa viſibili ſpecie. vel intranſitiue illud ſacramentum. ſcilicet ſub illa ſpecie. Vel illa ſpecies etiam ſuo modo dicitur corpus Chriſti. ſ. ead. ſpecies.

a đ hoc no. ſ. e. tribus.

h ¶ *Corporalis.*] non ergo poſſet quis ſubſtentari de Euchariſtia. arg. contra, quia etiam de odore ſatiatur quis & confortatur. a

" corp° Xp̃i dupliciter dicitur.

i ¶ *Spirit ale.*] id eſt, ſpiritum alens.

k ¶ *Diuini ſpiritus.*] idem repetit. " corpus ſpirituale dicitur, non quòd ſit ſpiritus, ſed quia agile & nullo temporalium egens inuenitur. Vel diſtinguitur inter corpus Chriſti quod eſt eccleſia, & corpus Chriſti ſumptum de Virgine, vt eccleſia dicatur corpus Chriſti ſpirituale: quia ſecundum quod eſt Deus, ei vnitur: corpus dicitur ſpiritus Dei, quia à ſpiritu ſancto eſt. 23. diſt. qui epiſcopus.

in Chriſto eſt. Et ideo præclara ebrietas, quæ ſobrietatem mentis operatur. *Item, c. 4.* ¶ [' Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo, & in terra. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, &c.] Sanguine Chriſti pacificata a ſunt omnia vel in cœlo b, vel in terra. Sanctificatum eſt cœlum c: deiectus eſt diabolus, vbi † verſatur homo, quem ille decepit. *& paulo poſt.* ¶ Dixi vobis, q, ante verba Chriſti, quod offertur, panis dicatur. Vbi Chriſti verba deprompta fuerint, iam non panis dicitur, ſed corpus appellatur. Quare ergo in oratione Dominica, quæ poſtea ſequitur, ait [Panem noſtrum?] Panem quidem dixit, ſed ἐπιούσιον dixit, hoc eſt, ſuperſubſtantialem. d

¶ *Cap. hoc ex indicatis* B. *Ambroſij locis confectum, et in ſummam redactum, ex originali emendatum eſt, & aliquot locis locupletatũ.*

Idem in lib. 6. de ſacramentis, c. 1.

¶ Veram Chriſti carnem, & verum Chriſti ſanguinem manducamus, & bibimus. C. LXXXIIII.

25 2 SIcut verus eſt Dei filius Dominus noſter Ieſus Chriſtus, non quemadmodum homines per gratiam, ſed quaſi filius e ex ſubſtantia patris: ita vero caro, ſicut ipſe dixit, quam accipimus, & verus eius ſanguis eſt potus. A

2 Alg. l. 1. c. 12.

Ioan. 6.

Item paulo poſt. ¶ Ego ſum, inquit, panis viuus, qui de cœlo deſcendi.] Sed caro non deſcendit è cœlo, hoc eſt, carnem in terris aſſumpſit ex Virgine. Quomodo ergo deſcendit panis è cœlo, & panis viuus? quia idem Dominus noſter Ieſus Chriſtus conſors eſt & diuinitatis, & corporis. Et tu, quia accipis f, panem, diuinæ eius ſubſtantiæ in illo participaris † alimento.

† *al. participas*

A ¶ Eſt potus.] *Poſt hæc verba in originali ſequitur, c. forte. ſ. ead.*

Item in libro de his, qui myſteriis initiantur, cap. 9.

¶ In ſacrificio non corporalem, ſed ſpiritualem eſcam accipimus. C. LXXXV.

3 IN illo ſacramento g Chriſtus eſt, quia corpus eſt Chriſti. Non ergo corporalis h eſca, ſed ſpiritalis eſt. Vnde & Apoſtolus de typo eius ait, quia patres noſtri eſcam ſpiritalem manducauerũt, & potum ſpiritalem biberunt. Corpus enim Dei, corpus eſt ſpiritale i: corpus Chriſti, corpus eſt diuini ſpiritus. k

Item in ſermone de Abel, & Cain, id eſt, in libro de incarnationis Dominicæ ſacramento, cap. 4.

¶ Carnem à Chriſto ſuſceptam, & corpus transfiguratum in altari offerimus. C. LXXXVI.

SI credas à Chriſto carnem eſſe ſuſceptam, & offeras transfigurandum † corpus in altaribus, nec diſtinguas tamen naturã verbi †, & corporis, & tibi dicitur, ſi recte offeras, non recte l autem diuidas, peccaſti.

† *al. transfiguratum cor pus in altari*

Item Hieronymus ad Hedibiam, quæſt. 2.

¶ In cœna Chriſtus fuit conuiuia & conuiuium. C. LXXXVII.

4 NEc Moyſes dedit nobis panem verum, ſed Dominus Ieſus ipſe conuiuia m & conuiuium u, ipſe comedens & qui comeditur o.

4 Alg. l. 1. c. 12. Iuo p. 2. c. 5. Ioan. 6.

Item Hieronymus ſuper Matthæum, lib. 4. ad cap. 26.

¶ In veritate ſui corporis & ſanguinis Chriſtus ſuis diſcipulis præſentauit, quod Melchiſedech ſacramentaliter obtulit. C. LXXXVIII.

5 ACcipite, & comedite, Hoc eſt corpus meum.] Poſtquam typicũ Paſcha fuerat completum, & agni carnes cum Apoſtolis comederat, aſſumit panem, qui confortat cor hominis: & ad verum Paſchæ tranſgreditur ſacramentum: vt quomodo in præfiguratione eius Melchiſedech ſummi Dei ſacerdos panem, & vinum offerens fecerat, ipſe quoq; in † veritate ſui corporis & ſanguinis repreſentaret.

† *al. veritatem ſui*

Idem in libro de membris Domini, al. de his, quæ Deo in ſcripturis attribuuntur.

¶ Chriſtus idem eſt ſacerdos & ſacrificium. C. LXXXIX.

SAcerdos Dei patris dictus eſt filius Dei, non ſecundum diuinitatem, ſed ſecundum humanitatem: in qua ſe pro nobis per paſſionem, & mortem ſuam acceptabile ſacrificium Deo patri obtulit, vt ipſe eſſet ſacerdos qui & ſacrificium. P

Item Auguſtinus lib. 50 hom. ſerm. 27. de vtilitate agendæ pœnitentiæ.

ACcipite.] Casvs. Super verba illa Euangelij, Accipite, &c. dicit Hieronym. quòd poſtquam Chriſtus agni paſchalis carnes cum diſcipulis ſuis comedit, ad verum tranſiuit ſacramentum, ipſum inſtituendo. & ſicut Melchiſedech obtulit panem & vinum, qui fuit huius ſacramenti præfigurator: ita Chriſtus ſeipſum obtulit, & repreſentauit. illud quod Melchiſedech fecit. hoc etiam Dominus præfigurauit in agno. Sequens cap. patet.

P SAcerdos.] ¶ Sacrificium.] & ita gerit officium duorum. Arg. contra. 16. q. 1. presbyteros.

SI credis.] Casvs. Dicitur quòd qui corpus Chriſti conſecrat, ſed non diſtinguit naturam hominis à natura Dei, offert quod debet, ſed non diuidit vt diuidere debet. Sequens c. planum eſt.

l ¶ *Recte.*] quo ad litteram de Cain hoc in telligitur ſic: " Recte quidem obtuliſti, ſed recte nõ diuiſiſti: quia non ſimplici corde. vnde & dicitur de fru gibus terræ obtuliſſe: quia eius ſacrificium contaminatum erat terrena contagione & operatione: Iudæi quoque recte offerebant, quia Deo cæremonias offerebant: ſed non recte diuidebant, quia nouum teſtamen. intellectum à veteri littera non ſequeſtrabant. Qui igitur in altari patri filium immolat, recte immolat: ſed ſi in eadem perſona duas naturas non intelligit, non recte diuidit. Io.

" Oblatio Cain grata non fuit.

NEc Moyſes.]

m ¶ *Conuiuia.*] Iſidorus ſuper Leuiticum plane videtur velle quòd Dominus noſter ſeipſum aſſumpſit. per hoc quod dicitur: Aſſumpſit, deditque diſcipulis ſuis.

5 Paſchaſ. in eundẽ Matthęi locum. Matth. 26. Pſal. 103.

n ¶ *Conuiuium.*]

Rex ſedet in cœna, turba cinctus duodena.
Se tenet in manibus: ſe cibat ipſe tibus.

"Comedit ergo Chriſtus ſeipſum: ſed non quo ad effectum: quia non indigebat, ſicut de baptiſmo. infra diſtinctio. quarta, proprie.

" Christus ſeipſum comedit.

Additio. Has ego concedo, Deus comeditur: Chriſtus comeditur. Has nego, deitas comeditur: anima comeditur. quia in primis ſupponitur perſona, ſecundum Hug. & L.

o ¶ *Et qui comeditur.*] diceret quis: quare aſſumpſit corpus ſuum, qui non indigebat? Reſpond. vt daret aliis exemplum ſumendi.: " ſicut baptizatus eſt, licet non indigeret, vt daret exemplum baptizandi: vt infra diſtinct. 4. per aquam.

" Christus quare baptizatus fuit.

Source : BIU Cujas

Vnc eis.] Hiſtoria. Legitur in actib. Apoſt. ℔ Iudæi ad prædicationem Petri cõpuncti dixerunt ad eum &ad alios diſcipulos:qd faciemus nos ô viri fratres? tũc Petrus ait illis, Pœnitentiam agite,&c. & hoc eſt quod dicitur hic : tunc eis Petrus annunciauit.

Act.2.

a ¶*Tunc eis.*]cum dixerũt ei Iudæi,qd faciemus nos viri fratres? Ait tunc Petrus,Credite ipſum eſſe Deũ, quem [1]crucifixiſtis [a]?

1 Lanfranc. Iuo p.2.c.9. aVt j.diſt.3. ℔prie.in fi.

Orporeum.] Casvs. Dicitur hic ℔ corpus Chriſti olim ſignificatum per manna, nũc eſt res magni miraculi,ſ.corpus natum ex Virgine.

b ¶*Illud manna.*]i.corpus Chriſti, quod ſignificabatur per corporeum manna. ſ.ea. reuera.

c ¶*Tãti res miraculi.*] id eſt, tantæ rei miraculoſæ, ſcilicet corporis Chriſti.

Cceſſerunt.] Casvs.H.ſic ponit hunc caſum.In hoc c. Aug.multis modis inuitat nos ad ꝓceptionem corporis & ſanguinis Chriſti ſacramentalẽ & ſpirituaẽ, commendans multipliciter hoc ſacramẽtum,& virtutem eius inſinuans. Sequentia duo c.patent.

2 Lanfranc. Guitm. l. 3. Alg.l.1. c.9. & 12. Iuo p.2.c.9.

d ¶*Manducat.*] ſpiritualiter: ſed multi ſacramẽtaliter, licet nõ adorauerunt. " Adoramus quidem humanitatem eius quadam veneratione maiori q̃ vniuerſas creaturas:illa tamen quæ dulia eſt,non eſt latria.

"Chriſti humanitas magna veneratione eſt adoranda.

e ¶*Adorauerit.*]ar.hic ℔ mus non poteſt accipere corpus Chriſti, arg.contra. j. ead. qui bene. ſed ſtatim definit eſſe.

3 Et ſerm.4. de S.Steph.

f ¶*Non inuenimus.*] quo ad myſterium.

4 Concione prima.

g ¶*Ferebatur.*]alludit ad illud quod dicitur in libro Regũ : Dauid fingens [b]ſe demẽtem, manib⁹ ferebatur per ꝯctus eſt ad lutum ciuitatis Saulis regis timore, ex quo autem,&c. forte poſtea dictũ eſt in legibus, " ℔ curator dandus eſt ei, qui dicit ſe dementẽ cauſa cognita,ne propter onera ciuilia huiuſmodi fingat.ff.de cur. fur.obſeruare.

b cõprehenſus eſt &ductus eſt ad regem, ipſe autem,&c. "curator datur cã cognita dicenti ſe demẽtẽ.

†*Ferebat*] orig.

Resbyter.]Hæc eſt 26 pars diſtin. Io. de Fant.

h ¶*Euchariſtiam.*] Licet intinctã dare cauſa neceſſitatis. Bro.li. 5.c. vt omnes.Sed contra,ſ.ead.cum omne.

" Sanguis Xp̃i non eſt pręcipitur ſeruare,qa ſeruandus.

¶Iudæi credentes biberunt ſanguinem, quem in cruce fuderunt.

C. XC.

Vnc eis [a] Petrus annuntiauit eum colendum,quem crucifixerunt:vt eius ſanguinem biberent credentes, quem effuderunt ſitientes.

Item Ambroſius epiſt.62.al.l.8.epiſt.1. ad Irenæum.

¶Corpus,quod ex Virgine ſumptum eſt, à fidelibus accipitur.

C. XCI.

[1] Corporeum illud manna [b] nunc eſt [A] tanti res miraculi [c]:quia venit,quod perfectum eſt:perfectum autem,panis de cœlo,corpus ex Virgine,de quo ſatis Euangelium te docet.

A ¶Nunc eſt.] *Apud B. Ambroſium ſic legitur,* Et corporeum quidem illud manna hodie pleriſque in locis inuenitur : ſed nunc non eſt tanti res miraculi,quia venit,&c.*Verum ob gloſſam non eſt emendatum.*

Item Auguſtinus in Pſalmum 33.

¶Verum Chriſti ℔pus, verumque eius ſanguinem quotidie manducamus & bibimus.

C. XCII.

[2] Accеſſerunt ad Ieſum Iudæi,vt crucifigerent: nos ad eum accedamus, vt corpus eius & ſanguinem accipiamus.*Item infra.* ¶Vere magnus Dominus,& magna miſericordia eius vere,qui nobis dedit manducare corpus ſuum, in quo tanta perpeſſus eſt, & ſanguinem bibere. *Item in Pſalm. 45.ad Iudæos.* ¶Iam & ſecuri bibite ſanguinem, quem fudiſtis. *Idem in Pſal.65.* ¶Ipſum ſanguinem quem per inſaniam fuderunt, per gratiam biberunt. *Item in Pſalmum 98.*

¶ [3] De carne Mariæ carnem accepit.Et quia in ipſa carne hic ambulauit, & ipſam carnem nobis manducandam ad ſalutem dedit. Nemo autem illam carnem manducat [d], niſi prius adorauerit. [e]

Item in Pſalmum 33. ¶ [[4] Dauid ferebatur [A] manibus ſuis.]Manibus ſuis nemo portatur. Quomodo intelligatur in ipſo Dauid,ſecundum litteram non inuenimus [f]: in Chriſto autem inuenimus. Ferebatur enim Chriſtus manibus ſuis,quando commendans ipſum corpus ſuum ait:[Hoc eſt corpus meum.] Ferebatur † [g] enim illud corpus in manibus ſuis. *Idem ſuper Ioannem,tract.31.* ¶Quouſque biberent ſanguinem ,quem fuderant, de ſua ſalute deſperauerunt. *Idem in Pſalmum 54.* ¶Iudæi paſcebantur tamquam de pęna Domini.Nam & nos de cruce Domini paſcimur, quia corpus ipſius manducamus.*& infra.* ¶Habent ergo impij epulas ſuas,habent & pij ſuas. Audi epulas piorum. [Beati, qui eſuriunt,& ſitiunt iuſtitiam.]

A ¶Ferebatur.] *In græca vulgata eſt* ωφερήσετο, *id eſt*, collabebatur.

Item ex concilio Vuormacienſi. [5]

¶ Pro infirmitatibus Euchariſtiam preſbyter ſemper habeat paratam.

C. XCIII.

26 [6] Presbyter Euchariſtiam [h] ſemper habeat paratam, vt quando quis infirmatus [A] fuerit, ſtatim eum communicet, ne ſine communione moriatur.

A ¶Infirmatus fuerit.] *Apud Burchardum,& Iuonem(qui item citant concilium Vuormacienſe,c.5.) & in capitularibus, l.1.c.161. vbi habetur, poſt iſta verba interponuntur hæc,* aut paruulus infirmus fuerit.

Item ex concilio Arelatenſi†.

¶Pœnitentia eius,qui non bene ſacrificium cuſtodit. C. XCIIII.

27 [7] Qvi bene non cuſtodierit ſacrificiũ, & mus, vel aliquod aliud animal illud comederit [i], quadraginta diebus pœniteat. Qui autem perdiderit illud in eccleſia, aut pars eius ceciderit,& non inuenta fuerit, triginta [k] dies pœniteat.

Cyprianus Eucratio fratri ſalutem,lib.1. epiſtola 10.

¶ Hiſtrionibus ſacra non committantur myſteria. C. XCV.

28 [8] Pro dilectione tua, & verecundia mutua conſulendum me exiſtimaſti frater chariſſime,quid mihi videatur de hiſtrione quodam , qui apud vos conſtitutus,in eiuſdem adhuc artis ſuæ dedecore perſeuerat, & magiſter, & doctor non erudiendorum,ſed perdendorum puerorum id,quod male didicit [l],ceteris quoque inſinuat, an talis debeat communicare nobiſcum. Quod ego puto nec maieſtati diuinæ, nec Euangelicæ diſciplinæ congruere , vt pudor [m], & honor eccleſiæ tam turpi, & infami [n] contagione fœdetur.

Item ex concilio Chartaginenſi tertio, cap.35. [9]

¶ Poſt conuerſionem non eſt denegãda gratia communionis.

C. XCVI.

[10] Scenicis,atque hiſtrionibus, ceteriſque huiuſmodi perſonis, vel apoſtaticis cõuerſis, vel reuerſis ad Dominum gratia, vel reconciliatio non negetur.

Item ex concilio Vrbico. [11]

¶ Presbyter in altari miſſam non celebret, in quo eadem die epiſcopus celebrauit. C. XCVII.

[12] In altari, in quo epiſcopus miſſam cantauit, preſbyter eodem die aliam celebrare non [o] præſumat.

Item ex concilio Lugdunenſi.

tela in eo ſeruando,ergo propter cautelam non ſeruatur,ne fundatur:quandoque tamẽ propter aliud ſeruatur. j. diſt.proxim. ſabbato. 5 in cap.l.ſ. c.161. Matth.5.

Vi bene.] Hæc eſt 27.pars diſt. Io.de Fan.

i ¶*Comederit.*] " nec dicendum,quòd mus ſumat corpus Domini. ſtatim enim deſinit eſſe ſacramẽtum, ex quo ab eo tãgitur. ſi tamen dicatur ℔ ſumat,non eſt magnum inconueniens:cũ ſceleratiſſimi homines illud ſumant.ſed B.non concedit,quòd ab eo ſumi poſſit [c] : immo ſtatim deſinit eſſe ſacramentum.ſed iterũ vid. Arc. non poſſet conſecrari, quia nõ eſt ibi iam panis , immo tantum ſpecies. Sed nunquid deſinit eſſe ſacramentum,ſi tranſit ſuper illud corpus mus, vel aranea? Non credo ℔ deſinat eſſe ſacramentum.

6 Burc.l.5.c. 10. Iuo p.2. c.20. Pann. l.1. c.148. " corp⁹ Xp̃i à mure non ſumitur.

c Ar.ad hoc ſ.e.acceſſerunt.ver.ne mo. vbi de hoc.&ſ.j.q. 1. detrahe. ibi vid.Arc. †*al. Aurelianenſi*

k ¶ *Triginta dies.*] ſecus in vino. ſ.e. ſi per negligentiam.

7 Burc.l.5. c. 51. Iuo p.2. c.60. Pann. l.1.c.157.

Pro dilectione tua.] Hæc eſt 28. pars diſt. in qua dicitur, ℔ impœnitentibus hiſtrionibus non datur corpus Chriſti, & ſic de aliis.Ioan.de Fan. Casvs. Magus quidã publice inſtruebat pueros in magica arte.quærebatur vtrum Euchariſtia debeat ei vel conſimilibus dari cum aliis Chriſtianis. Et reſp. quòd nomine honor eccleſiæ tãtur pi contagione fœdetur. Sequens cap.patet.

8 Burc.l.5.c. 25. Iuo p.2. c.31. & p.11. c.83. Pann. l.1.c.153.

l ¶*Quod male didicit.*] culpa enim ſimilis eſt male diſcere,&docere. C.de mal.& mate. culpa. " immo & huiuſmodi pueri exheredandi ſunt,ſi pręter volũtatem parentum vel mimis vel arenariis ſe ſociant,vt in authent. vt cum de appell.cogno. §.cauſas. collat.8.

" Filius qui ſe mimis ſociat exheredari poteſt.

9 & in Afri. c.12.

m ¶ *Vt pudor.*] " loquitur de notorio & manifeſto infami,cui non eſt impertienda Euchariſtia Domini. Idem eſt dicẽdum de quolibet exiſtenti in mortali crimine notorio.23.q.5.placuit.

" Euchariſtia ñ eſt dãda exiſtenti in crimine notorio.

10 Burc.l.4. cap.36. Iuo p.1.c.230.

n ¶*Infami.*]tales enim infames ſunt.ff.de his qui no.infam.l.2.§.ait prætor.

11 cõc. Antiſiod.c.10.

o ¶ *In altari.*] ¶*Non præſumat.*] Propter ſolam epiſcopi reuerentiam , niſi licentia epiſcopi vel neceſſitate vrgente: & hoc vbi peficit epiſcopus, aliàs contra.7.q.1.nihil.

12 Bur.l.3.c. 226.Iuo p.3. c.270. Pan. l.2.c.35.

Source : BIU Cujas

PRonunciandum.]Hęc distinct.diuiditur in 14.partes.In quarum prima probat per x.c.quid iuris sit de festiuitatibus. Secunda ibi,*De esu*.Tertia ibi,*Peruenit*.Quarta ibi,*Sabbato*.Quinta ibi,*Ieiunium*.Sexta ibi,*Ieiuna*. Septima ibi,*De pœnitentibus*. Octaua ibi,*Litteris*.Nona ibi,*Crucis*.Decima ibi,*Aquam*.Vndecima ibi,*Nosse*.Duodecima ibi,*Perlatum*.Decima tertia ibi,*Sexta*. Decimaquarta ibi,*Omnes*. Ioan.de Fant.

DISTINCTIO III.

¶ Tempora feriandi in missa sunt laicis nuntianda. C. I.

1 C.de fer.l. oēs dies. Noue. Leo. 54. Mogun. 1.c.36.Cap. l.1.c.164. & lib.1.c.35. Bur.l.2.c.77 Iuop.4.c.14 Balsamō ad tit.7.Nomocanonis.

1 ps. PRonūtiandum [a] est laicis[A] vt sciāt tempora feriandi per annum,id est,omnem Dominicam à vespera vsque ad vesperam [b], ne iudaismo capiantur. Feriandi vero per annum isti sunt dies, Natalis Domini, sancti Stephani,sancti Ioannis Euangelistę, Innocentium, sancti Siluestri, octauæ † [B] Domini, & Theophaniæ† [c],Purificatio sanctæ Mariæ, sanctum Pascha cum tota hebdomada, Rogationes tribus diebus, Ascensio Domini,sancti dies Pentecostes, sancti Ioannis Baptistæ, Duodecim Apostolorū, maxime tamen sanctorum Petri, & Pauli, qui mundum sua prędicatione illuminauerunt, sancti Laurentij, Assumptio sanctę Mariæ,Natiuitas [d] sanctæ Mariæ,Dedicatio ecclesię†,sancti Michaelis Archangeli, Dedicatio cuiuscumque oratorij,& omnium sanctorum, & S. Martini,& illæ festiuitates [e],quas singuli episcopi in suis episcopatibus † cum populo collaudauerint, quæ vicinis tantum circummorantibus indicendæ sunt, non generaliter [f] omnibus. Reliquas vero festiuitates per annum non sunt cogendi ad feriandum, nec prohibendi. Indictum vero ieiunium quando fuerit denūtiatum, ab omnibus obseruetur.

A ¶ Laicis.] *Hæc vox vbesť à Vaticanis exemplaribus Burchardo,& Iuone.*

B ¶ Octauæ Domini.] *Ita in plerisque vetustis exemplaribus,& in capitularibus,& apud Iuonem,& ceteros fere veteres scriptores,excepto Burchardo. Ac nihilominus ipsa octaua dies ipsius Natalis significatur.Cur autem numero multitudinis proferretur, declarat Alcuinus,in cap.de octaua Domini.*

Item ex concilio Toletano 3.c.23.

¶ In sanctorum solennitatibus,diuinis officiis, non saltationibus, vel cantilenis,populi debent vacare. C. II.

2 IRreligiosa consuetudo est, quam vulgus per sanctorum solennitates agere consueuit.Populi,qui debent officia diuina attendere, saltationibus g,& turpibus inuigilant canticis, nō solum sibi nocentes,sed & religiosorum officiis perstrepentes† [h].Hoc etenim, vt ab omnibus † prouinciis depellatur, sacerdotum, & iudicum à concilio sancto curæ committitur.

Item ex concilio Aurelianensi 1.c.29. 3

¶Ante Ascensionem Domini tribus diebus litaniæ celebrentur. C. III.

4 ROgationes, id est, litanias, ante Ascensionem Domini placuit celebrari,ita vt præmissum† triduanū ieiunium [i] in Dominicæ Ascensionis solennitate soluatur.Per quod triduum serui, & ancillæ ab opere relaxētur, quo magis plebs [k] vniuersa conueniat. Quo triduo omnes abstineant,& quadragesimalibus cibis vtantur.

Item ex concilio eodem,cap.33.

¶Episcopus die Dominico non desit ecclesiæ. C. IIII.

EPiscopus, si infirmitate non fuerit impeditus,ecclesię,cui proximus fuerit, die Dominico deesse [l] non debet.

Item ex eodem,cap.27. 5

¶Hos dies ciuibus in villa celebrare non licet. C. V.

6 NVlli ciuium Paschæ,Natalis Domini, & Quadragesimæ [A] solennitatem in villa [m] liceat celebrare, nisi quem infirmitas probabitur tenuisse.

A ¶Et quadragesimæ.]*Sic etiam in originali impresso.Sed Iuo habet*,vel quinquagesimæ. *Burchardus*,vel Pentecostes.*& ita est in concilio Agathensi,c.63.& in Aruernensi,c.14.*

Item ex eodem Aurelianensi,c.26.

¶Ante solennitatem Paschæ Quadragesima est celebranda. C. VI.

SAcerdotibus [n] omnibus est decretum,vt ante Paschæ [o] solennitatem non Quinquagesima, sed Quadragesima teneatur.

Item ex concilio Martini Papæ Bracharensis,cap.50. 7

¶Quinta feria vltimæ septimanæ Quadragesimæ ieiunium solui non licet. C. VII.

NOn liceat quinta feria nouissimæ septimanæ ieiunium [P] soluere, & omnem exhodicit q̄ episcopus cum suis clericis quantum ad suam diœcesim potest sanctum canonizare:quod non credo. extr.de reliq.& ven.san. c.1.in fi.sed exaudio de canonizatis,qui non habent vigilias.

f ¶*Non generaliter.*]arg.quòd particularia decreta episcopi possunt condere,& leges & canones constituere [d],& consuetudines inducere seruandas in parochiis suis in subditos suos consensu eorumdem sine prędentia Papæ, vel eius delegati, vt 11.distin.catholica.& 35.quæst.6. ab isto.

d Ad idē 3. q.4. nullus. extr.de ma. & obe. c.2. vbi de hoc ēt le. & no. extr.de loc. & conduct. vestra.Arc. †abest ab orig. †*omniHispania*]orig.

IRreligiosa.]Casvs. Quædā praua consuetudo erat in quibusdam locis, quòd populus qui attente diuina officia debebat exaudire cantilenis& saltationib.turpibus insistebat,& sic religiosorū officiū perturbabat: quare præcipitur vt sacerdotes & iudices hoc prohibeant.

3 Beda d̄ officio.tom.7.

g ¶ *Saltationibus.*] supra ead. distinct. 1. qui die.

4 Albin.pa. 67. Bur.l.13. c.17.Iuo p.4 c.11. †*al.post missam*

h ¶*Perstrepētes.*]Hoc licet sit mortale, non inducit depositionē, vt 5.q.4.in loco.

ROgationes.] Casvs. Dicitur in hoc c. quòd per tres dies ante ascensum Domini litaniæ fieri debent : quo triduo debent homines ieiunare,& vti cibis quadragesimalibus: serui etiam & ancillæ debent ab opere relaxari. Quæ autem sequuntur , patent vsque ad cap.de esu.

i ¶*Ieiunium.*]ś.distin. 76.§.non autem. contra. " vbi dicitur, q̄ inter Pascha & Pentecosten non sit ieiunandum.Sed de ieiunio quod hic statuitur, non præcipitur: sed suadetur. nam in tēpore illo vnaquæq; prouincia abundabat in sensu suo,vt 76.distinct.vtinam.& 12.distinct.illa.

5 Conc. Aruernēs.c.14. Et Agathēs. c.63.

6 Bur.l.2.c. 75.& l.19.c. d̄ sacrilegio Iuo p.4 c.12. " ieiunādū nō est inter Pascha & Pentecostē.

k ¶ *Plebs.*] & ita serui sunt de plebe.

l EPiscopus.] ¶*Deesse.*]" argumen. quòd episcopus Dominicis diebꝰ in episcopali ecclesia diuinis officiis debeat interesse : in qua sacerdotali more præcipitur residere, vt 7. quæst. 1. peruenit ad nos. & quòd cogendus sit cum clericis suis apud ecclesiam suam communiter habitare, vt dixi 41.dist. episcopus vilem.

"Ēps diebꝰ dñicis d; eē ī eccles.sua.

7 ī cap.græ. synod.

m NVlli.] ¶*In villa.*] Tunc enim in maiori ecclesia conueniunt omnes,vt ś.ead.dist.1.si quis etiam extra.

n SAcerdotibus.]id est,episcopis in concilio congregatis.

o ¶*Paschæ.*] contra.ś.dist.4.statuimus.& c. Quadragesima.Sol. " hic de ieiunio generali, quod omnibus iniungitur:ibi de speciali,quod clericis suadetur.immo ideo non est seruanda Quinquagesima:quia seruatur post Pascha à die Paschæ vsque ad Ascensionem vel Pentecosten.

" ieiunium est duplex.

p ¶ *Ieiunium.*] quia Dominus surrexit de cœna,& lauit pedes discipulorum,& iterum rediit ad cœnam:volunt quidam ad similitudinem Domini etiam pedes aliis abluere,& bis [e] comedere,sed talis consuetudo reprobatur.

e intellige scdm Hug.d̄

1 C. de fer.l. oēs dies. Noue. Leo. 54. Mogun. 1.c.36.Cap. l.1.c.164. & lib.1.c.35. Bur.l.2.c.77 Iuop.4.c.14 Balsamō ad tit.7.Nomocanonis.

†*Octaua Natalis Domini* †*al.Epiphaniæ*

" Festiuitates martyrū hñr loco sacramētorū. a imo ēt festū Penteco stes sacrm appellatur. j.dist. prox. baptizati.

" Dies qñ incipit.

† *al.basilica*

b Adde Ale. de imo.in l. de morte.ff.de fer. & gl.in c.2.ext.e.& per Arc. 75. dist. c.quod à patribus.

† *al.episcopiis*

c Meridies eñ dict⁹ est quasi medi dies. i. medi⁹ dies: vel qa tūc mer⁹ dies est,i.prior. meron eñ Græce, purum Latine dr̄, secundū Pap.

2 Iuo p.4. c.12.

Source : BIU Cujas

eo q̃ comedit integre & pfecte,& postea surgit & iterũ comedit, secus si parũ comedit. & postea ad mandatũ faciendũ surgeret, quo facto ad mẽsam rediret & comestionẽ inceptã pficeret: nã certe talis ieiunans diceretur,scđ; Hu. qui ita not.ĩ sum.đ obser. ieiu. §.qñ.ver.tota,&c.

1Et in 6.Sy. c.29.

2 Burc.l.13. c.8.Iuo p.4. c.41.

† *al.sabbato*

† *al.distinctionis*

3Burc.l.2.c. 88. Iuo p.4. c.18. Pann. l.2.c.173.

¶*nos*]Grat.

" carnes comedere die sabbativtiũ sit licitum.

a Dicit Ho. hic hĩ quod hoc sabbato licite caro comeditur:sed post ea aliud obtinuit ĩ sabbatho.s.abstinẽdũ esse à carnib⁹. ĵ. di.5.qa dies sed & ieiuniũ ĩ sabbato fuit post ea consultũ ĵ.e.sabbato secundũ H. 4 Et Nicol. Papa ad cõsultaBulgaroruin,c.10. 5 Iuo p.4.c. 6. Pann.l.2. c.169.

a ¶*Exhonorare.*] ar.q̃ nihil reputatur ieiunasse q̃ vnũ diem nõ ieiunat, C.ad syl.l.vl. nihil videtur esse factum,&c.7.q.1.nihil. ADDITIO. Item arg.q̃ vtile per inutile vitiatur.9.dist.si ad sacras. 25. q. 2. & si legibus. sed arg.contra.12.q.2. si quis. Archid.

b ¶*Non oportet.*] Sed p totos,i. omnes, exceptis diebusDñicis.ar.s̃.di.30. si quis presbyter.ĵ.di. 5.Quadragesima.

c ¶*Lacuit.*] ¶*Vt omnes.*] non comedant.

d ¶*Sabbati.*] scilicet Paschalis.

e ¶*Sacerdotali.*] scilicet finita hora nona.

f ¶*Communione.*] scilicet percepta,i.non debẽt comedere nisi prius celebratis missarum officiis & vespertinis. s̃.ead.dist.1. solent.H.

g ¶*Quoniam.*] Sũt quidam.

h ¶*Genua.*] s̃.distin.76.§.non autem.& c.scire.

i ¶*Stantes.*] s̃.dist.30. si quispresbyter.s̃.26. q.7. sacerdos. contra. Sol.ibi dies remissionis vocantur dies iejuniorum.

¶*De esu carnium.*] Hæc est 2. pars di.secundum Io.de F. CASVS. Quæsitũ fuit à Leone, quib.diebus sit abstinendum à carnibus. Et resp.q̃ in 4. & 6.feria ab initio noctis præcedentis vsq; in sequentem diem.s. quartã & sextã feriã.

k ¶ *Feria.*] de quarta feria est consilium,de sexta præceptum.

l ¶*Sabbati.*] diei,s.Paschalis:supple ne forte ob insignem solennitatẽ videretur ieiunium tunc soluendũ.

m ¶*Maluerit.*] sed nõ tenetur ad hoc.

n ¶*Vel debuerit.*]cum teneatur ad hoc ex iniuncta pẽnitẽtia." Et ita est arg. q̃ possum⁹ carnes comedere in die sabbati⁹:nã ponit in optiõe nostra tamdiu abstinere die sabbati,quamdiu voluerim⁹.Sed cõtra ĵ.ea.2. sed illud est consiliũ, & consuetudo ita interpretatur. extra de obser.ieiu.consilium. §.item de illis. nec enim sabbatum est inter legitima ieiunia, vt ĵ.ea.ieiunia.Ioan.

¶*Eruenit.*] Hæc est 3.pars dist.secundum Ioan.de Fant. CASVS. Quidam homines praui sensus prædicabant sabbatũ custodiri & obseruari.qui in hoc c.à G.reprehendũtur cum videantur prędicatores

norare a Quadragesimam, sed sincere abstinentes, totam Quadragesimam peragere.

Item ex concilio Laodicensi,c.50.[1]

¶De eodem. C. VIII.

2 NOn oportet b in Quadragesima, quinta feria vltimæ hebdomadæ ieiuniũ dissolui, & totam Quadragesimam inhonorari:sed per totos hos dies ieiunare, & escis abstinentiæ conuenientibus,id est,aridioribus vti.

Item ex concilio Agathensi,c.12.

¶Exceptis diebus Dominicis in Quadragesima non soluatur ieiunium. C. IX.

PLacuit c, vt omnes ecclesiæ filij,exceptis diebusDominicis,in Quadragesima etiã die sabbati† d sacerdotali e oratione A,& discretionis cõmunione f ieiunẽt.

A ¶ Oratione.] *In concilio legitur,* ordinatione,& districtionis † commnatione ieiunent:*sed ob glossam non est mutatum.*

Item ex concilio Nicæno,cap.20.

¶Nec in die Dominico,nec in diebus Pentecostes in oratione genua flectantur. C. X.

3 QVoniam g sunt in die Dominica quidam ad orationem genua h flectentes, & in diebus Pentecostes statutum est à sancta synodo(quoniam consona, & conueniens per omnes ecclesias custodienda consuetudo est) vt stantes i ad orationem vota Domino reddamus.

Item Leo Papa iiij.

¶Quo tempore ab esu carnium sit abstinendum. C. XI.

2 DE esu carnium apud vos† vetustissima,&nõ improbanda traditio semper est tenenda,vt à cœnæ termino, quæ fit in principio noctis quartæ feriæ k, quæ lucescit in quarta feria, vsq; in diluculum quintæ feriæ, & similiter à cœna noctis sextæ ferię, quæ lucescit in sexta feria,non imperite ieiunatio vsq; ab sabbati l lucem,quantum de diei parte aliquis ieiunare maluerit m, vel debuerit n,protendatur.

Item Gregorius dilectissimis ciuibus Romæ,lib.11.epist.3.[4]

¶Nec die sabbati feriandum, nec die Dominico lauacrum est prohibendum. C. XII.

3 [5] PEruenit ad me quosdam peruersi spiritus homines praua inter vos aliqua, & sanctæ fidei aduersa seminasse, ita vt die sabbati aliquid operari prohiberent. Quos quid aliud, nisi Antichristi prædicatores dixerim? qui veniens o diem sabbatum, atque Dominicum ab omni faciet opere custodiri. Quia enim mori se, & resurgere simulat,haberi in veneratione vult p diem Dominicũ: & quia iudaizare populum compellit, vt exteriorem legis ritum reuocet, & sibi Iudæorum perfidiam subdat, coli vult sabbatũ q. *& paulo post.*¶ Aliud quoque ad me perlatũ est, vobis à peruersis hominibus esse prædicatũ, vt dominico die nullus debeat lauari. Et quidem si pro luxuria, & pro voluptate quis lauari appetit,hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus. Si autem pro necessitate corporis, hoc nec die Dominico prohibemus.

Idem Innocentius Papa, epist. 1. ad Decentium,cap.4.

¶Ob reuerentiam sepulturæ Dominicæ sabbato ieiunare debemus. C. XIII.

4 [6] SAbbato vero ieiunandum r esse ratio euidentissima demonstrat. Nam,si diem Dominicum ob venerabilem resurrectionem Domini nostri Iesu Christi non solum in Pascha celebramus, verum etiam per singulos circulos hebdomadarũ, ipsius diei imaginem frequentamus,ac sexta feria propter passionem Domini ieiunamus, sabbatum prætermittere non debemus:quoniam† inter tristitiam & lætitiam temporis illius videtur inclusum. Nam vtiq; constat Apostolos biduo isto & in mœrore fuisse, & propter metum Iudæorũ se occuluisse.Quod vtique non dubium est intantum eos ieiunasse biduo memorato,vt traditio ecclesiæ habeat isto biduo sacramenta penitus non celebrari s. Quæ vtique forma per singulas tenẽda est hebdomadas, propter id,quòd commemoratio diei illius semper est celebranda. Quòd si putant semel,atque vno sabbato ieiunandum,ergo & Dominica,& sexta feria semel in Pascha erit vtique celebranda.

Item Melchiades† Papa ad episcopos Hispaniarum,cap.3.

¶ Die Dominica,& quinta feria non est celebrandum ieiunium. C. XIIII.

5 [7] IEiunium Dominici diei, & quintæ t feriæ nemo celebrare debet, vt inter ieiunium Christianorum,& gentilium, veraciter credentium,&infidelium, atque hæreticorum vera, & non falsa discretio habeatur.

Item ex concilio Cæsaraugustano,c.2.[8]

¶De eodem. C. XV.

NE quis ieiunet die Dominica causa timoris A u,aut persuasionis, aut superstitionis: nec Quadragesimarum diebus ab ecantichristi, q̃ diẽ sabbatũ atq; Dñicum faciet obseruari.Dñicũ vt seresurgere simulet,&sabbatũ vt ad se prouocet perfidiã Iudæorũ. Similiter dicebant q̃ in die Dñico null⁹ debet lauari. qđ verum est cã voluptatis: sed causa necessitatis ẽt in die Dominico non prohibetur.

o ¶ *Qui veniens.*] scilicet,Antichristus.

p ¶*In veneratiõe vult.*] id est,volet. nã pro nimia certitudine"ponit hic præsens b pro futuro c.& no.de hoc s̃.23.q.1.paratus. & ĵ. e.dist.4.quando quis. q ¶*Sabbatum.*] s̃.dist. 41. quisquis. & s̃.dist. 81.non oportet.Ioan.

Sabbato.] Hæc est 4.pars dist. secundum Ioan.de Fant. CASVS.Dicitur in hoc c. q̃ sicut in qualibet septimana obseruatur dies Dñica,& 6.feria ieiunatur:ita omni die sabbati dẽmus ieiunare:qa his duob. dieb. Apostoli fuerũt in timore,& ieiunauerunt. vnde etiam in illo biduo,quod est ante Pascha,Eucharistia non conficitur in ecclesia.Seq. cap.patet.

r ¶*Ieiunandum.*] s̃.12. dist.illa.contra. Solu. hoc non obtinet. vel dic vt ibi dixi d.

s ¶*Non celebrari.*] sacramentũ corporis & sanguinis Dñi. s̃.di.1. visum.contra.s̃.dist.2. iteratur.cõtra. Sed secundũ hãc exceptionẽ,illa c.intelligũtur.

Ieiunium.] Hæc est 5. pars dist. secundum Ioan.de Fan.

t ¶*Quintæ.*] s̃.dist.76. vtinã.cõtra. Sol.,phibetur hoc fieri in contemptum diei:" aliàs semper ieiunare non reprobarẽ: vt ibi,sed quare potius de his dieb. quã de aliis : cũ ieiunare in cõtẽptum diei cuiuscumque, sit mortale peccatũ?Dic ideo q̃a maioris venerationis sunt, quia in illis duob. diebus fecit Dñs quidq̃d insigne fecit fere. 85.dist. c.pen.fere dixi:qa die iouis cœlos ascendit.

NE quis.] CASVS. Dicitur hic, q̃ non debet aliquis dre Dñica ieiunare : nec ĩ tempore Quadragesimali ab ecclesia abesse : nec suspectus in fide, vel de mala vita debet in latibulis habitare:nec conuenticula facere in aliis vilis:sed sacerdotum se qui doctrinã &exemplum.Seq.cap.patet.

u ¶ *Causa timoris.*] aliàs terroris,s.qa aliqs icutiat timorẽ alicui, nisi ieiunet tali die.

a ¶*In*

[1] 7 Eusebius Emis.ĩhom. Pẽtecostes. Polyc. ibid. Iuop.4.c.27 Pã.l.2.c.176

[2] 8 conc.Gangrense, c.18

[3] † *al.quod*] orig.

[4] d De hoc ẽt not. s̃.ea.de esu.ĩ fi.Arc.

[5] † *al.Miltiades*

Source : BIU Cujas

a ¶*In suspicionibus.*]scilicet hæreseos.

I*Eiunia.*]Hæc est sexta pars dist.secundum Ioan.de Fant.

b ¶*Et sexta.*]addita secunda feria.11.q.3.de illis.di.82.presbyter.

c ¶*Soluenda.*] ab his qui ad hoc voto vel pœnitentia sunt adstricti. Vel dic quòd hoc fuit in primitiua ecclesia necessitatis: hodie vero consilij.H.& G.

d ¶*Saluatorem.*] ℈.11. q.3.abiit.

e ¶ *Vel cum crucifigentibus.*]j.dist.4.qui bis.

f ¶*Aliud.*] C.de fer.l. 3.contra.Sed dic legẽ succumbere,i.vim in hoc non habere. ext. de fer.conquestus.[a]

a Sub. nisi ad casum necessitatis referatur. B.Hisp.

DE*pœnitẽtibus.*] Hæc est 7. pars dist.secundum I.de F. Casvs. Dicitur hic ꝙ pœnitentes in cœna Domini debẽt recon ciliari, nisi essent in mortis articulo cõstituti:quo casu nulli debet Eucharistia dene gari. De põdere vero delictorum, i.quanta pœnitentia sit pro delicto imponenda, secũdum deuotionem pœnitẽtis debet presbyter iudicare.

1 Clemẽs.l.7 cõstit. c.24. Smaragdus ad c.48.reg. S.Benedicti 2 Iuo p.4.c. 32.Pann.l.2. c.179.

g ¶ *Commissis.*] mortalib⁹. grauiora enim appellat valde enormia [b] leuiora minus enormia : aliàs esset contra.26.q.6.q.vlt.

b De quib⁹ habes 25.di. §.aliàs.& ℈. ea.dist.2. in cœna.

h ¶*Aegritudo.*]quo casu nullo tempore est deneganda communio,vt not.& leg.dist. prox.presbyter. Sed pone ꝙ aliqs agat sepœnẽm pœnitẽtiam: nũquid in istis vij.annis in quolibet anno in cœna Domini debeat in ecclesiam introduci?vel si debet,à quo? vtrũ tm̃ ab epo, vel à suo presbytero? Dñt quidã ꝙ post primã expulsionem vsq; ad vltimam (quarum vtraque debet tãtum per episcopum fieri [c] :) presbyter simplex potest eũ quolibet anno in cœna Domini recipere ĩ ecclesiam , & post octauas de ecclesia expellere. de hoc 50.di.in capite.26.q.6.c.1.℈.di.1.in cœna.Item quare hoc magis fit in die Iouis quàm in alio die eiusdem septimanę?iõ qa eodem die idem Dñs captus fuit,& ligatus fuit:& eius ligatio ab solutionem nostram operata est. Vel põt dici, ꝙ ideo quia ipse eodẽ die pedes discipulorũ lauit. vñ iõ ea dẽ die fit vt pedes,i. affect⁹ nostros lauet à peccatis : iuxta illud: quam specioſi pedes euangelizãtium, &c. de pœ.dist.1.potest.

3 in syno.6. c.66. Smaragd.ibid. Iuo p.4.c.13

c Quia recõciliatio pœnitentiũ est epalisofficij Dñt quidã ꝙ post primã sacerdotalis.16.q.6.§. j.in fi.50.di. quãuis.Arc. An aũt sit licitũ schola rib. studere die feriata ĩ honorẽ Dei dic ꝙ sic. vt pAng.&Al. de Im. ĩ l.di uus.ff.đ fer. idẽ t3 gl.1.l. oẽs iudices. & ibi Rayn. & Ang.C.đ feri.q̃uis aliter sentiant cano.vt per Arc.hic &p Io.An. & d. Ant. in c. 1. ext.e.

4 Cap.l.5.c. 67.Poly.l.6. ti.20. Bur.l. 18.c.18. Iuo p.15.c.40.

cles̃iis fideles desint:nec habitent in latibulis cubiculorum,ac montium, qui in suspicionibus [a] perseuerant : sed exemplum, & præceptum custodiant sacerdotum, & ad alienas villas agendorũ conuentuum causa non conueniant. Ab vniuersis episcopis dictũ est, anathema sit,qui hęc commiserit.

a ¶Timoris.] *Hoc exponitur in glossa.Sed in concilio est*, causa temporis, *id est, quoniam dies Dominicus sit. De qua re habetur* ℈.*dist.* 30.*c.si quis tamquam. & c.fi. Legitur etiam in Pontificali Damasi ideo Meltiadem sanxisse,ne quis die Dominico, aut feria quinta ieiunaret : quia eos dies pagani, quasi sacrum ieiunium celebrabant.Et apud Burchardum, libr.19. imponitur pœnitentia ei,qui die Dominica ieiunet propter abstinentiam , & religionem.*

Item ex dictis S.Apollonij.[1]

¶Caput hoc habetur apud Palladium in vita Apollo abbatis.

¶ Quarta & sexta feria sunt seruanda ieiunia. C. XVI.

6 [2] IEiunia sane legitima,id est, quarta & sexta [b] feria non sunt soluenda [c],nisi grãdis aliqua necessitas fuerit:quia quarta feria Iudas de traditione Domini cogitauit , & sexta feria crucifixus est Saluator.[3] Videbitur ergo,qui in his diebus sine aliqua necessitate soluerit statuta ieiunia, vel cum tradente tradere Saluatorem [d], vel cum crucifigentibus [e] crucifigere. Die autem Dominica nihil aliud [f] agendum est, nisi Deo vacandum.Nulla operatio in illa die sancta agatur : nisi tantum hymnis , & psalmis , & canticis spiritualibus dies illa transigatur.

Item Innocentius Papa, epist. 1. ad Decentium,cap.7.

¶ Quinta feria vltimæ hebdomadæ Quadragesimæ pœnitentes remissionem accipiant. C. XVII.

7 [4] DE pœnitentibus vero qui siue ex grauioribus commissis [g], siue est leuioribus pœnitentiam gerunt , si nulla interueniat ægritudo [h],quinta feria ante Pascha eis remittendum [i] Romanæ ecclesiæ consuetudo demonstrat. Ceterum de pondere æstimando [k] delictorum , sacerdotis est iudicare,vt attendat [l] ad confessionem pœnitentis,& ad fletus, atque lacrymas corrigentis , ac tunc iubere dimitti, cum viderit

i ¶*Remittendum.*] id est,absoluendum reconciliando:Eucharistiam concedendo.50.dist.pœnitentes.

k ¶*Aestimando.*]arg.23.q.8.occidit.Ioan.

l ¶*Attendat.*]26.q.7.de his.

m ¶*Sane.*]exponit quod dixerat in verbo ægritudo.

n ¶*Ante tempus.*]id est,ante quintam feriam,quæ est ante Pascha.

Litteris vestris.] Hæc est 8.pars dist.secundum Ioan.de Fant.

Casvs. Quidam episcopi singulis annis in cœna Domini non conficiebant chrisma , qui in hoc c.reprehenduntur. & præcipitur eis, vt quolibet anno chrisma conficiant, vt vetus chrisma cremetur.Sequens cap.patet.

o ¶*Et non per singulos.*]℈.de pœ.dist.3.septies.& 54.di.§.1.& c.Agathosa.℈.di.96.cũ ad verũ.j.di.prox.omni tempore.& c.presbyteri.

p ¶*De anno.*]j.dist.3.si quis de alio.

congruam satisfactionem. Sanem si quis in ægritudinem inciderit, atque vsque ad desperationem deuenerit,ei est ante tempus [n] Paschæ relaxandum , ne de sæculo absque communione discedat.

Item Fabianus Papa orientibus episcopis,epist.2.

¶ Singulis annis quinta feria vltimæ hebdomadæ Quadragesimæ nouum chrisma conficiatur. C. XVIII.

8 [5] LItteris vestris inter cetera insertum inuenimus,quosdam regionis vestræ episcopos à vestro , nostroque ordine discrepare , & non per singulos annos in cœna Domini chrisma conficere.*& infra.* ¶Errant vero,qui talia excogitant,& mẽte vesana potius , quàm recta sentientes hæc audent.*& infra.* ¶Sicut enim ipsius diei solennitas per singulos [o] annos est celebranda, ita ipsius sancti chrismatis confectio per singulos annos est agenda,& de anno [p] in annum renouanda,& fidelibus tradenda:quia nouum sacramentum est per singulos annos,&iam dicto die innouandum,& vetus [q] in sanctis [r] ecclesiis cremandum. Ista à sanctis Apostolis,& successoribus eorum accepimus, & vobis tenenda mandamus.

¶In originali res copiosius explicatur, quam aut Gratianus,aut Iuo faciant.

Item Eusebius Papa epist.3.

¶Seruetur ab omnibus festiuitas inuentionis Dominicæ crucis. C. XIX.

9 [6] CRucis [s] Domini nostri Iesu Christi, quæ nuper nobis gubernacula sanctę Romanæ ecclesiæ tenentibus , quinto nonas Maij inuenta est,in prædicto calendarum [t] die inuentionis festum vobis solenniter celebrare mandamus.

Item Alexander Papa V.à Petro,epistola 1.cap.5.

¶ Quare sit institutum,vt aqua sale cõspersa sanctificetur. C. XX.

10 [7] AQuam sale [u] consperſam populis benedicimus , vt ea cuncti aspersi sanctificentur [x] , & purificentur. Quod & omnibus sacerdotibus faciendum esse mandamus.Nam si cinis vitulæ [y] ,sanguine aspersus populum sacerdos de proprio vitulam rufam trimam & immaculatam , quæ nondum portauerat iugum , & immolabat eam pro peccato suæ domus : & hircum quem sumebat ab vniuersa multitudine,immolabat pro peccato populi. pelles & carnes & simum vitulæ & hircum comburebat extra,&cinerem seruabat.& inde per totum annum fiebat aspersio aquæ,qua purificabantur immundi de quibusdam,quæ in lege immunditiæ dicebantur:vt puta si aliquis tetigisset cadauer hominis mortui,vel sepulchrum,erat immundus vsque ad diem septimam:& hac aqua mundabatur.

q ¶*Vetus.*]no.vetus dici quod coronã anni excedit:" ficut & nouum dr̃ matrimoniũ nouũ est qđ ꝙ nõ excedit annum: 35.q.8.c.1.& arg.ff.de pu.& vect. l.vltim.§. quoties.ff.de vi.tri.& oleo leg.vetus.

"mr̃imoniũ nouũ est qđ ꝙ nõ excedit annum.

r ¶ *In sanctis.*] 11.dist. c.ecclesiasticarum.

s *Crucis.*]Hæc est 9.pars dist. Io. de Fan. Quæri p̃t qua re festum crucis celebremus, in qua Dñs fuit dehonestat⁹," & nõ festũ asinæ, in qua fuit honorat⁹?Dicim⁹ ꝙ laus exhibita Dño in asina fuit mũdana, de qua nõ est curãdũ. 22.q.2.si q̃libet.sed de honestatio ĩ cruce facta fuit nr̃a redẽptio.

5 Polyc.l.3. titul.16.Iuo p.2.c.73. " Asinæ qñ minus æqui tauit , festũ non est celebrandum.

t ¶*Calendarum.*]i.qn ta die añ nonas:& im proprie ponitur hic calẽdarum [d]:quia tm̃ prima dies dr̃ calẽdę.

d Dic,ꝙ hoc noie calendarũ intelligitur ipse mẽsis cuius sunt calẽdæ secundũ H.

A*Quam sale.*] Hęc est 10.pars dist.secundũ Io.de F. Casvs. Quæritur qua re aqua cũ sale bñdicatur?Et respon.vt ea homines aspersi sanctificẽtur.cũ.n.in vet. test. cinis vitulæ sanctificabat , & sal per manũ Helisęi,pphetę sanauit sterilitatẽ aq̃: multo magis aqua cũ sale benedicta omnia consperſa purificat.

u ¶*Aquam sale.*] " qa per aquam confessio, per salẽ amaritudo signatur & morsio , vñ hæc est mistura vnde geminus ꝓcedit partus, diuisio,ſ.delictorũ, & ortus virtutum & bonorũ operũ. 32. q.1.cum renuntiatur. hæc designata est per mistionem Iudæ, qui confessio dicitur : & Thamar,q̃ amaritudo dicitur : vnde Phares diuisio, Zaran ortus, geminus scilicet partus prouenit.H.

" sal misceatur cũ aqua benedicta.

6 Iuop.4.c.5

x ¶*Sanctificentur.*]q̃ritur qũo aqua bñdicta dicatur populũ sanctificare vel mundare.

Additio. Ad hoc põt respõderi secundũ id quod no.℈.ea.dist.2.signum.in gl.2.ver.propter humilitatẽ , &c. aliàs ĩlla glos.ponitur ea.dist.institutio. Arc.

7 Poly.ibid. Bur.l.2.c.53. Iuop.2.c.68

y ¶*Cinis vitulæ.*] historia.Legitur in Leuitico quòd decima die Septembris tollebat

Source : BIU Cujas

a ¶*Sanctificabat.*] tũc ſanguis vitulæ fuit remiſſio peccatorum, vt 12.q.2.gloria.

b ¶*Mũdabat.*] à venialibus.5.di.50.in capite.j.diſt.4.nequaquã.

4.Reg.2. "Venialia delentur ſacrificiis. † *al.ſacrata aqua*

"Nã ſacrificiis venialia delentur.5.di.2.cũ omne.de pœ.diſ.3.de quotidianis.Nã ſi qua tũc habebãt,mortalia erant.de pœ.diſt.6.c.1.circa medium.

PER HELISAEVM. Hiſtoria.Legitur in li.Reg.q̃ cum Heliſæus eſſet in eremo, venerũt ad eũ viri ciuitatis, & dixerunt: Ecce habitatio huius ciuitatis optima eſt, ſicut tu ipſe bene noſti,ſed aquæ peſſimæ ſunt & ſteriles.At ille ait:Afferte mihi vas nouũ, &mittite in illud ſalẽ. & ait:Dicit Dñs,&ſanaui aquas iſtas:& nõ erit vltra in eis mors, neq; ſterilitas.Sanatę ergo ſunt aquæ illæ vſq; ad diẽ hũc iuxta verbum Heliſęi quod locutus eſt Dominus.

1 Epiſt.j. 2 Iuo p.4.c.3.& 145. † *al.ſolennitatibus*] ori.

c ¶*Per Heliſæum.*] inde eſt q̃ cum aqua exorcizatur,dicit ſacerdos: Deus qui per Heriſæum prophetã ſalẽ in aquã mitti iuſſiſti.

d ¶*Coinquinatos.*]venialibus tantum.

Noſſe.]Hęc eſt 11. pars diſt.in qua dicitur q̃ ſemper die Dominica fit Paſcha. Quidã enim faciẽbãt die Iouis.Io.de Fant.

Casvs. Dñ in hoc c.q̃ eccleſia quolibet anno in die Dñica celebrat Paſcha: tũ q̃a quãdã dubitabant vtrum hoc fieri debeat,angelus apparuit Hermeti in ſpecie paſtoris: & pręcepit q̃ab omnib. hoc fieret.& Pius Papa hoc idẽ inſtituit.

3 Epiſt.1.ad Theophilũ. Et in Aurel. 4.c.1. 4Pol.l.3.tit. 10.& 17. Vualfridus Strabo,c.26 Bur.l.4. c.3. Inop.j.c.198 & p.4.c.4. † *al.aut aliter gerant*

e ¶*Paſtoris.*] vñ & liber illius in quo tradidit plura documenta eccleſiæ, liber paſtorum intitulatur.

f ¶*A capite.*]cum hoc iubet. arg. inſt. de ſatiſd.in ſi.11.di.nolite.

Celebritatem.] Casvs.Dñ i hoc c.q̃ Paſcha debet celebrari poſt xiiij. diẽ lunationis Aprilis, q̃ eſt primus menſis ſecũdum Hebræos,vſq; in xxj.diẽ eiuſdẽ menſis,i.lunationis:& tũc debet fieri ſolẽnis baptiſm⁹: in neceſſitate tñ pót aliq̃s baptizari quocũq; tpe, & quocũq; loco: & q̃ baptizãtur,ſeruare tenẽtur qđ in baptiſmo promittunt.q̃ vero cõtra fecerũt, infames efficiuntur, & reputãtur infideles.Et no.q̃ hęc dictio,vſque, ponitur incluſiue:&q̃ hæc lunatio qñq; incipit in Martio.Et not.q̃ hæc

† *al.clarificati*

lum ſanctificabat [a], atque mundabat [b], multo magis aqua ſale aſperſa,diuiniſque precibus ſacrata populum ſanctificat,atq; mundat. Et, ſi ſale aſperſo per Heliſæum [c] prophetam ſterilitas aquę ſanata eſt, quanto magis diuinis precibus ſacratus † ſal ſterilitatem rerum aufert humanarum, & coinquinatos [d] ſanctificat,atq; mundat,& purgat,& cetera bona multiplicat,&inſidias diaboli auertit, & à phantaſmatum verſutiis homines defendit?

Item Pius Papa nonus à Petro Apoſtolo,in primo Iuorum decretalium.[1]

¶Non niſi in die Dominico ſanctum Paſcha celebretur. C. XXI.

[2] NOſſe vos volumus, quòd Paſcha Domini die Dominico annuis temporibus † ſit celebrãdum. Iſtis enim temporibus Hermes doctor fidei, & ſcripturarum effulſit inter nos. Et licet nos idem Paſcha prædicto die celebremus:quia tamen quidã inde dubitabant, ad corroborandas anímas eorum eidem Hermæ angelus Domini apparuit in habitu paſtoris [e], & præcepit ei, vt Paſcha Domini die Dominico ab omnibus celebraretur. Vnde & vos Apoſtolica auctoritate inſtruimus omnes eadem ſeruare debere, quia & nos eadem ſeruamus: nec debetis à capite [f] quoquo modo diſſidere.

Item Victor Papa xiij.à Petro, in primo decretaliſuo.[3]

¶Non niſi in die Dominico ſanctum Paſcha celebretur. C. XXII.

[4] CElebritatem ſancti Paſchæ die Dominico agi debere, & prædeceſſores [g] noſtri iam ſtatuerunt,& nos illud vobis eadem die ſolenniter celebrari mandamus: quia non decet,vt membra à capite diſcrepent,nec † contraria gerant. A xiiij. vero luna primi menſis [h] vſque ad xxj.diem [i] eiuſdem menſis eadem celebretur feſtiuitas.Eodem vero tempore baptiſma celebrandum eſt catholicum. Sed tamen,ſi neceſſe fuerit, aut mortis periculum ingruerit, gentiles ad fidem venientes quocumque loco, vel momento, vbicumque euenerit,ſiue in flumine, ſiue in mari,ſiue in fontibus tantum Chriſtianæ confeſſione credulitatis clarificata † baptizentur. Ipſis quoq; quod in baptiſmo polliciti ſunt, ſummopere eſt attendendum, ne infideles, ſed fideles inueniantur.Ipſi vero,qui infidelitatis nota aſperguntur, infames efficiuntur, & inter fideles minime reputantur. Hæc vero ſtatu, nulla debent improbitate conuelli,nulla nouitate mutari:quia alia eſt ratio [k] cauſarum ſæcularium, alia diuinarum.

Item ex concilio Carthaginenſi 4.c.65.

¶De eodem. C. XXIII.

PAſchæ ſolennitas vno die & tempore celebranda eſt.

Item ex concilio Carthaginenſis,c.7.[5]

¶Dies Paſchæ, concilij A formatarum ſubſcriptione omnibus intimetur.

C. XXIIII.

A ¶ Concilij.] *In aliquot vetuſtis eſt,*& concilij.*In originali impreſſo hæc eſt huius cap.rubrica,* De tempore Paſchali,ſeu concilij,*in codice canonum in indice capitis.*40. *concilij Africani,*diem Paſchæ,& diem cõcilij nuntiandum. *In Græco.c.74.* περὶ τῦ τὴν ἡμέραν τῦ πάσχα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς συνόδε ἀγγέλλεσθαι. *id eſt,* Vt dies Paſchæ in die ſynodi annuntietur.

[6] PLacuit, vt dies venerabilis Paſchæ formatarum ſubſcriptione omnibus intimetur: dies vero [l] concilij xj. A Kal.Nouembris ſeruetur.ſcribendum eſt etiam ad ſingularum quarumcumque prouinciarum primates, vt quandocumque apud ſe concilium congregant, iſtum diem non impediant.

A ¶XI.Kal.]*Sic in Carthaginenſi 5.In Africano autem(etiam in codice canonum)& Carthaginenſi Græco eſt,*X.Kal.Septembris.

Item ex concilio Bracharenſi 2.c.9.

¶Cum in concilio omnia ſtatuta fuerint, futurum Paſcha annuntietur.

C. XXV.

PLacuit, vt poſtquam [m] omnia in concilio ſacerdotum fuerint ordinata: illud omnimodis obſeruetur, vt ſuperuenturum † ipſius anni Paſcha quoto Calendarum die, vel quota luna debeat ſuſcipi,à metropolitano epiſcopo intimetur†.Quod ceteri epiſcopi, vel clerus reliquus breuiculo ſubnotantes, vnuſquiſque in ſua eccleſia aduenientę Natalis Domini die aſtante populo poſt Euangelicam lectionem annuntient. [n]

Item ex concilio Arelatenſi 1.quod confirmauit Papa Silueſter,c.1.

¶Per orbem vniuerſum vno die, & vno tempore Paſcha celebretur.

C. XXVI.

[7] DE obſeruatione Paſchæ Domini ſtatuimus, vt vno die & tempore per omnem orbem obſeruetur:& iuxta conſuetudinem litteræ † ad omnes dirigantur.

Item Gregorius Seuero epiſcopo Maſſilienſi,lib.9.epiſt.9.

¶De imaginibus ſanctorum non violandis. C. XXVII.

[8] PErlatum ad nos fuerat,q̃ inconſiderato zelo ſuccenſus, ſanctorum imagines ſub hac quaſi excuſatione, ne adorari debuiſſent,confregeris. Et quidem, quia eas adorari vetuiſſes, cõputatio attenditur ſecundũ annum lunarem,& non ſolarem.

g ¶*Prædeceſſores.*]"in legib.n.ſæcularib⁹ poſteriores ad ſe trahũt priores: qđ in diuinis nõ fit:ſed potius ecõuerſo. arg.50.diſ.Domino.in fi.H. ſed B.ſecus intelligit hoc.

"leges poſteriores trahunt ad ſe priores.

PRIMI MENSIS. Hiſtoria.Sicut legitur in Exodo,Dñs pręcepit vt mẽſis ille prim⁹ haberetur, & Agnus xiiij .die immolaretur,q̃ mẽſis apud Hebræos Niſan appellatur:apud nos vero Aprilis.Seq.cap.patent vſque ad c.perlatum. & ea per te videbis.

5 Et in Afri. c.40.& Auraſiaco,c.19

h ¶*Primi menſis.*]i. Aprilis, qui eſt primus menſis,ſecundum Hebræos,vt 70.di.§.primum vero.

6 ẽ.diſt.73.

Additio. Hoc ſane intellige,Hebræi annũ ſolarẽ nõ attẽdũt, ſed lunarẽ,&appellãt primũ mẽſem tp̃s, qđ nos dicimus nõ ipſũ Aprilem, ſed Aprilis lunationem,eam,ſcilicet quæ terminatur in Aprili.B.Hiſpal.

i ¶*Vſque ad xxi.diem.*] intelligas hoc de mẽſe lunari,nõ ſolari: in illa enim lunatione ſemper eſt Paſcha.

i ¶*Vſque ad xxi.diem.*] illud,vſque,hic ponitur incluſiue:&includitur xxj. dies. & hoc vult dicere, "q̃ Paſcha ñ dẽt eſſe j. xiiij. diẽ lunationis Aprilis,nec poſt xxij.diem illi⁹.ſi eñ xiiij.dies lunatiõis eſt in die Dñica, ibi eſt Paſcha Iudæorum:& Dñica ſequẽti.ibi eſt noſtrũ Paſcha.hoc eſt xxj.die.

"Paſcha citra qđ & vltra qđ tp̃s debet eſſe. † *al.ſuperuenturi*

k ¶*Alia eſt ratio.*]"qa infames efficiũtur ſecũdũ canones qcumque nota infidelitatis,i.mortalis peccati aſpergũtur,vt no.6.q.1.omnes. & c.illi qui. ſed ſecus eſt ſecũdum legẽ, & ita eſt rõ alia. M.ponit exẽplũ in appellõne. 2.q.6.nõ ita. Sed qđ ad hãc litterã de hoc exẽplo?Ego dico hũc eſſe ſenſum,q̃ ea q̃ in baptiſmo q̃s ꝓmiſit,nõ p̃ſt mutari,licet legum ſtatuta poſſint immutari.

† *al.nuntietur* " infames efficiũtur q̃ mortali peccato aſperguntur.

7 Iuo p.4. c.19.

l ¶*Lacuit.*]¶*Dies vero.*] Hodie illud teneas de hoc q̃ habes 18.diſt.qm.Joan.

† *litteras ad omnes tu dirigas*]orig.

m ¶*Lacuit vt poſtquam.*] Hoc c. nõ habet hodie locũ.

n ¶ *Annuntient.*] hoc non vbique obtinet.

8 Anſ.l.13.c. 45. Bur. l.3. c.36. Iuo p. 3.c.41. Pan. l.2.c.56.

¶*Erlatum.*]Hęc eſt 12.pars diſ.1.de F. Casvs. Seuer⁹ eps ſanctorũ imagines vetuit adorari: & ira motus eas fregit.vñ Gregor. eum cõmẽdat,qa eas vetuit adorari:ſed redarguit

Source : BIU Cujas

darguit eum, quia eas fregit. nam quod facit scriptura legentibus, hoc faciunt imagines & picturæ illiteratis.

"intẽtio qñ que approbatur, & factum reprobatur.

a ¶ *Laudauimus.*] Hic colligitur," quòd licet intentio approbetur, reprobatur tamen ipsum factum. vnde per hoc potest solui illa contrarietas de Loth, quoniam nunc dicit scriptura eum esse sanctum. 22. q. 7. offerebat. aliàs perturbatum dicit. 13. dist. quod ait. Item est arg. ꝙ in vno facto ꝑt reprobari quiddã, & aliud approbari. 22. q. 4. inter cetera. Argu.

a De hoc le. & no. 22. q. 2 si quis. 3. q 9 pars. ibi videas.

cótra. ff. fa. er. in hoc[a]. sed illud in factis connexis. hoc in factis diuersis. ext. de rescrip. inter ceteras.

" Latria & dulia quid exigunt.

b ¶ *Fregisse.*] s. dist. 63. §. verum. contra. "Ibi latria adorabant hic dulia. Versus:

Latria debetur Domino, sed dulia seruo.
Latria qua Christũ veneramur, dulia mundum.

Venerabiles.] Casvs. Quæsitum fuit quare Christiani venerentur imagines & picturas, cũ deitatem in eis esse nõ credãt, nec spem salutis in eis ponãt. Et resp. ꝙ hoc faciunt in memoriam sanctorũ, & ad recordationẽ primitiuorum olim factorum, id est, olim rerum gestarum.

†al. *sexta*

b Dicas, qđ duæ sũt species adorationis, s. latria & dulia: latria ẽ seruit[9] siue cultus soli Deo debitus: dulia est seruitus, q̃ debetur creaturæ, vñ versus Dulia fit seruo, debetur latria Christo. Arc. in epist. Hadria. ad Carolum, c. 35.

c ¶ *Et adorant.*] s. pxi. c. cótra. Sed aliud est adorare latria, qđ ibi prohibetur: aliud dulia, qđ hic pmittitur.

d ¶ *Cultu.*] s. latriæ: in qua tria exigũtur, charitas dilectionis : & multitudo sacrificiorum: & veneratio[D]. In dulia vero vnũ solũ. s. veneratio : & in hoc sensu possum[9] q̃libet rem sacrã adorare, i. reuerentiam exhibere. s. dist. 1. in sancta.

2 s. dist. 16. in 6. syno. c. 82. Iuo p. 4. c. 122. & 126.

† *quibus dam*] vera lectio.

Extam sanctam.] Hæc est 13. pars dist. secundũ Io. de F. Casvs. Quia Ioannes Christũ demonstrans ait: ecce agnus Dei: iõ quidã pingebãt Christũ sub specie agni: verũ qa vmbra mortis trãsiuit, & Christ[9] verus fit homo, ĩ forma humana debemus ipsum depingere: & hoc præcepit Hadr. auctoritate 6. synod. q̃ induc it. *In quibus scripturis*, i. picturis. & sunt verba canonũ 6. synodi. & hæc dictio, *quibus*, nõ refertur ad aliquam dictionem hic positã: sed in canone. *vale dicentes*, id est, licentiantes, & terminum imponentes.

e ¶ *Sextam.*] s. dist. 16. sextam.

3 Adde qđ proprie veniat appellatiõe agni, no. ĩ l. cũ q̃ritur. in pr. ff. de leg. 3.

f ¶ *In quibus dicitur.*] illud, quibus, nõ refertur ad aliquam dictionem hic positã: sed in canone sextæ synodi, cuius verba Hadrian[9] inducit. Alibi dicitur vel habetur in quibusdam, & secũdum hoc

omnino laudauimus [a] : fregisse [b] vero reprehendimus. Dic frater, à quo factum sacerdote aliquando auditum est, quod fecisti? Si [A] non aliud, vel illud te non debuit reuocare, ne despectis aliis fratribus solum te sanctum esse crederes, & sapientem? Aliud est enim picturam adorare: aliud per picturæ historiam, quid sit adorandum, addiscere. Nam quod legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura cernentibus: quia in ipsa etiam ignorantes vident, quid sequi debeant: in ipsa legunt, qui literas nesciunt. Vnde & præcipue gentibus pro lectione pictura est.

A ¶ Si non.] *Hæc vsque ad vers.* Aliud. *sunt addita ex originali.*

Item in septima† synodo, actione 6.

¶ Imagines sanctorum memoria sunt, & recordatio præteritorum.
C. XXVIII.

Venerabiles imagines Christiani non Deos appellant, neque seruiunt eis, vt Diis, neque spem salutis ponunt in eis, neque ab eis expectant futurum iudicium: sed ad memoriam, & recordationem primitiuorum veneran tur eas, & adorant [c] : sed non seruiunt eis cultu [d] diuino, nec alicui creaturæ.

[1] Item Hadrianus Papa Tharasio patriarchæ in actione secunda, eiusdem septimæ synodi.

¶ Non in agni, sed in hominis specie Christus est figurandus.
C. XXIX.

13 [2] Extam [e] sanctã synodum recipio cum omnibus canonibus suis, in quibus dicitur [f]. In quibus † picturis sanctarum imaginum agnus præcursoris digito ostensus depingitur, qui [g] in figuram [h] gratiæ [A] transit [i], verum nobis per legem Moysi demonstrans agnum Iesum Christum Dominum nostrum. Antiquis ergo figuris, & vmbris, ad veritatis præfigurationem sanctæ ecclesiæ traditis vale[n] dicentes, gratiam [k], & veritatem præferimus, & sic plenitudinem legis recipimus. Verum igitur agnũ [3] Dominum nostrum Iesum Christum secũdum imaginem humanam amodo etiam in imaginibus pro veteri agno depingi iubemus.

littera patet. Vel in quibus.

g *Qui.*] id est, sacrificium cuius agni.

h ¶ *In figuram.*] tempore gratiæ, quæ figurabatur in veteri testam.

i ¶ *Transit.*] id est, transire debet, quasi non debet depingi.

k ¶ *Gratiam.*] id est, gratiosam veritatẽ, scilicet Christũ hominem.

l ¶ *Pro veteri.*] hoc credo reprobari: " quia in cruce tantũ agnus Dei depingebatur. nã aliàs homine depicto agnum depingi non obest in parte inferiori. sed cum corrigatur quo ad hoc: ergo quomodo recipitur cum omnibus canonibus.

" Christus ñ pingatur in figura agni.

¶ *De sexta synodo, & canonibus ipsius notatum est s. c. sexta synodus.*

A ¶ Gratiæ transit.] *Et in epistola Hadriani, & apud Iuonem, p. 4. c. 122. legitur,* in typum gratiæ assumptus est. *Apud eumdem Iuonem, cap. 126. ex Hadriano ad Carolum,* in signum relictus est gratiæ. *Græce in canone sextæ syno. est,* ὁς ἀν τύπον παρελήφθη τῆς χάριτος. *id est,* qui in typum gratiæ assumptus est. *Sed ob glossam non est mutatum.*

B ¶ Vale dicentes.] *Sic Iuo. In epistola Hadriani est,* suscipientes, *Græce,* κατασπαζόμενοι.

Item Augustinus, libro 1. de Trinitate, cap. 4.

¶ De fide Trinitatis, & vnitatis inuiolabiliter seruanda.
C. XXX.

14 [4] Omnes [m], quos legere potui, qui ante me scripserunt de Trinitate, quæ Deus est, diuinorum librorum verum & nouorum catholici tractatores hoc intenderunt secundum scripturas docere, quòd pater, & filius, & spiritus sanctus vnius eiusdemque substantiæ inseparabili æqualitate diuinam insinuent vnitatem: ideoque non sint tres Dij, sed vnus Deus, quamuis pater filium genuerit, & ideo filius non sit, qui pater est, filiusque à patre sit genitus, & ideo non sit pater, qui filius est, spirituſq; sanctus nec pater sit, nec filius, sed tantum patris, & filij spiritus, patri, & filio etiam ipse coæqualis, & ad Trinitatis pertinens vnitatem: non tamen eamdem Trinitatem natam de Maria Virgine, & sub Pontio Pilato crucifixam & sepultam tertia die resurrexisse, & in cœlum ascendisse, sed tantummodo filium: nec eamdem Trinitatem descendisse in specie columbæ [n] super Iesum baptizatum: aut die Pentecostes post ascensionem Domini sonitu facto de cœlo, quasi ferretur flatus vehemens, & linguis diuisis, velut ignis [o] sedisse super vnumquemq; eorum, sed tantummodo spiritum sanctum: nec eandem Trinitatem dixisse de cœlo, [Tu es filius meus,] siue cum baptizatus est à Ioanne, siue in monte, quando cum illo erant tres discipuli, aut quando sonuit vox dicens, [& clarificaui, & iterum clarificabo,] sed tantummodo patris vocem fuisse ad filium factã: quamuis pater, & filius, & spiritus sanctus, sicut inseparabiles sunt, ita inseparabiliter operentur.

Idem super Ioannem. [5]

Decret. iij. pars.

l ¶ *Omnes quos.*] Hęc est 14. pars dist. secundũ Io. de F. Casvs. Tradunt hic catholici doctores, ꝙ pater & filius & spiritus sanctus vnius sũt substãtię, & ñ tres dij, sed vnus: & qa pater genuit filium, non est filius: nec filius pater: nec spiritus sanct[9] est pater & filius, sed patris & filij spiritus: nec dicitur Trinitas incarnata, crucifixa, sepulta, sed tm̃ filius: nec dicitur Trinitas descendisse super Iesum in specie columbæ, nec sup Apostolos in specie ignis, sed solus spiritus sanctus: nec illa vox quæ facta est ad Christum quãdo fuit baptizatus, s. Tu es filius meus dilectus: vel illa quando corã trib. discipulis fuit transfigurat[9], s. Hic est filius meus dilect[9], &c. nec illa vox, Clarificaui, & iterum clarificabo, attribuitur Trinitati, sed tantũ patri: quamuis inseparabilia sint opera Trinitatis.

4 Iuo p. 1. c. 2 Pan. l. 1. c. 7.

m ¶ *Omnes.*] Casvs. In prima parte dicit tres personas patrem & filium & spiritum sanctum vnius & eiusdem substantię. In secunda parte dicit, ꝙ licet istę tres personę sint eadem essentia: quædam tamen singulariter attribuuntur personis, quæ trinitati non attribuuntur: & similiter aliquid attribuitur patri quod non filio, & econuerso. & idem in spiritu sancto.

Marc. 1.

Act. 2.

n ¶ *Columbæ.*] " vera quidem colũba fuit, quæ nec prius nec postea comparuit: sed in suam materiam rediit : sicut legitur de stella, de qua descendit spiritus sanct[9] per significationem. significabat enim plenitudinem donorum spiritus sancti, quæ in Christo erant, super quem spiritus sanctus descendit. infra distinctione proxim. per aquam.

" colũba q̃ descẽdit in baptismo Christi vera fuit. Marc. 1.

Ioan. 12.

o ¶ *Ignis.*] genitiui casus est, alias non congrue diceretur, &c.

5 Ex gl. ord. in c. 3. Ioan. nisi quis.

Source : BIU Cujas

NEceſſarium.]Hæc diſt. diuiditur in 32. partes: in quarũ prima probat per x.c.℣ qui nõ fuerit baptizatus, ſaluus eſſe non poterit. Secunda ibi, *Non ratione.* Tertia ibi, *Mulier quamuis.* Quarta ibi, *Solet.* Quinta ibi, *Oſtenditur.* Sexta ibi, *Non illud.* Septima ibi, *Baptiſmi.* Octaua ibi, *Hi de quibus.* Nona ibi, *Aliud eſt.* Decima ibi, *Tunc valere.* Vndecima ibi, *Siue paruuli.* Duodecima ibi, *Si non ſanctificatur.* Decimatertia ibi, *Prima igitur.* Decimaquarta ibi, *Paruuli.* Decimaquinta ibi, *De trina.* Decimaſexta ibi, *In ſynodo.* Decimaſeptima ibi, *Veniſti.* Decimaoctaua ibi, *Iudæi.* Decimanona ibi, *In catechiſmo.* Vigeſima ibi, *Omnis.* Vigeſimaprima ibi, *Non licet.* Vigeſimaſecunda ibi, *Si ad matris.* Vigeſimatertia ibi, *qui bis.* Vigeſimaquarta ibi, *Presbyteris.* Vigeſima quinta ibi, *Quando quis.* Vigeſimaſexta ibi, *Quæris.* Vigeſimaſeptima ibi, *Si baptizata.* Vigeſimaoctaua ibi, *Non ex quo.* Vigeſimanona ibi, *Quando.* Trigeſima ibi, *Non dubito.* Trigeſimaprima ibi, *Placuit igitur.* Trigeſimaſecũda ibi, *Placuit vt quicumque.* Ioan. de Fant.

Casvs. Quærebatur hic quæ ſint neceſſaria illi, qui vult baptizari. Et reſpon. ℣ duo ſunt neceſſaria, ſc. vt aqua exterius abluatur, & vt fides interi[a] habeatur, vt ſicut aqua viſibili, ita & ſpiritu inuiſibili baptizetur.

a ¶ *Neceſſarium eſt.*] Hic depingitur 4. diſt. in qua agitur de baptiſmo qui eſt ianua omnium ſacramentorum. Vnde videndum eſt qd ſit baptiſmus, quę forma baptizãdi, quãdo fuit baptiſma inſtitutum, quot ſunt genera baptiſmi, & quis effectus. "Et quidẽ baptiſmus eſt exterior hominum ablutio cum certa forma verborum. Eſt etiam charater impreſſus animæ. Dicitur etiam baptiſma ipſa aqua, vt 1. q. 1. detrahe. "Forma autem baptiſmi eſt, Baptizo te in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti [a], Amen. Quam formam Dñs tradidit diſcipulis ſuis cum dicit: Ite, baptizate omnes gẽtes in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti. ĩ. e. propriie itaq; nec ẽt omitti debet hoc pronomen, ego. ext. de bap. ſi quis ſane. Nec ob. ĩ. e. à quodã, quia ibi nomine Chriſti intelliguntur tres perſonæ. Et inſtitutum eſt ſecundum quoſdam cũ dictũ eſt Nicodemo: Niſi quis renatus fuerit, &c. ſecundum alios cum dixit diſcipulis, Ite baptizate, &c. & hoc poſt mortem ſecundũ alios cum miſit Iudam cum cæteris. 1. q. 1. dedit. Ego credo ℣ tunc cũ à Ioanne eſt baptizatus, vt ĩ. e. per aquam. "Quot ſunt genera baptiſmi? & quidem tria: fluminis, & ſanguinis, & flaminis, vt dicemus ĩ. e. baptiſmi. "Quis eſt eius effectus? quia cũ digne quis baptizatur, tam actuale quam originale peccatum ſine pœnitentia tollitur, vt ĩ. ea. ſine pœnitentia. aliàs enim eſt tantum ſacramenti[v] collatio. [b]

b ¶ *Sacramentum.*] ſubaudi, vel aliquid quod ſuppleat vicem eius. hæc autem ſunt duo, ſ. martyrium, & cordis contritio. ĩ. e. baptiſmi vicem. & c. cathecumenum. "Et ita aqua eſt ſacramentum: quia intranſitiue legitur hoc, ſed ipſe charakter ſimiliter 32. q. 7. licite. ipſa etiam ablutio. & hæc tria idẽ ſignificant, ſ. ablutionẽ interius factã: vel quæ fieri debet, propter ficte accipientẽ. Sed de aqua qñ dicis ℣ incipiat vel deſinat eſſe ſacramentũ? Dic, ℣ ſimul incipit & deſinit eſſe ſacramentum, ſ. in prolatione vltimę ſyllabę ipſius formæ: quia tunc ſignatinõ autem ante vel poſt eſt ſacramentũ: remanet tamen res ſacra. ext. de ſac. vnct. c. 1. Idem dr in oleo benedicto vel chriſma te: quia tamdiu eſt ſacramẽtum quamdiu ſit cum eo vnctio. non. n. ante vel poſt: remanet tñ res ſacra. Alij tamen dicunt contra, vt no. 1. q. 1. detrahe. quod multum facit pro opinione noſtra. Item ſi alius liquor admiſceatur illi aquæ, numquid baptizatur puer? ſecundum leges videtur, ℣ non: quia deſinit eſſe aqua: quia liquor nouus eſſicitur. ff. de acq. rer. dom. adeo. §. voluntas. ſed hoc non credo: quia quotidie mari nouus liquor adiicitur, vel ſputum, vel vrina: & ſic in mari non fieret baptiſmus, ſecundum canones ſecus.

c ¶ *Doctrina.*] id eſt, fides, quæ habetur per doctrinam.

d ¶ *Renaſcitur.*] de adultis ſcilicet & ſenſatis ab hinc intelligitur c. de pœ. di. 4. in domo.

e ¶ *Intellectu.*] in fide, quæ intellectu comprehenditur. [c]

f ¶ *Vt ſymbolum.*] ĩ. ea. ante viginti.

g ¶ *Spiritu ſancto.*] hoc quantũ ad paruulos, qui non habẽt fidem.

c Subau. ex qua quis de cernit & intelligit qd credere debeat. Arc.

DISTINCTIO IIII.

¶ Sine ſacramento viſibili, & fide inuiſibili nemo ſaluatur. C. I.

1. p. NEceſſarium [a] eſt viſibile ſacramentum [b] aquę ad ablutionem viſibilis corporis: ſicut neceſſaria eſt doctrina [c] inuiſibilis fidei ad ſanctificationem inuiſibilis animæ. *Idem.* ¶ [1] Renaſcitur [d] homo [ex aqua] viſibili ſacramento, [& ſpiritu] inuiſibili intellectu [e], vt ſymbolum [f] baptiſmi viſibiliter accipiat, & ſpiritalem intellectum ipſius ſymboli perficiat†. Vel [ex aqua] viſibili [& ſpiritu] ſancto. [g]

Idem in lib. 1. de peccatorum meritis, & remiſſ. ſeu de baptiſmo paruulorum, c. 38.

¶ In baptiſmate concupiſcentia extinguitur, non vt non ſit, ſed vt non obſit. C. II.

PEr baptiſmum Chriſti id agitur, vt euacuetur caro peccati. Euacuatur [h] autem, non vt in ipſa viuente carne concupiſcẽtia conſperſa, & innata repente abſumatur, & non ſit: ſed ne obſit [i] mortuo, quæ oberat nato. Nam ſi poſt baptiſmum vixerit, atque ad ętatem capacem præcepti peruenire potuerit, ibi habet, cum qua pugnet, eaque adiuuante Deo ſuperet, ſi non in vacuum gratiam eius ſuſcepetit, ſi reprobatus eſſe noluerit. Nam nec grandibus hoc præſtatur in baptiſmo, niſi forte miraculo [k] ineffabili omni potentiſſimi creatoris, vt lex peccati, quæ ineſt in membris repugnans legi mentis penitus extinguatur, & non ſit: ſed, vt quidquid mali ab homine factum, dictum, cogitatum fuerit, cum eidem concupiſcentiæ ſubiecta mente ſeruiret, totum [l] aboleatur, & velut factum [m] non fuerit, habeatur.

¶ *Reſtitutum eſt cap. hoc ſuæ integritati, vt melius B. Auguſtini ſententia perciperetur. Neque enim gloſſa impediebat.*

Idem ad Petrum diaconum, c. 26. [2]

¶ Qui ex viro, & muliere concipitur, cum originali peccato naſcitur, nec ſine baptiſmate ſaluatur. C. III.

[3] FIrmiſſime [n] tene, & nullatenus dubites, omnem hominem, qui per concubitum viri & mulieris concipitur, cum peccato originali naſci, impietati ſubditũ, mortiq; ſubiectum, & ob hoc natura iræ filium naſci, de qua dicit Apoſtolus [Eramus enim & nos natura [o] filij [p] iræ [q], ſicut & ceteri.] A qua ira nullus liberatur, niſi per fidem [r] mediatoris Dei, & hominum hominis Ieſu Chriſti. *Item c. 27.* ¶ [4] Firmiſſime tene, & nulla tenus dubites, non ſolum homines iam ratione vtentes, verum etiam paruulos, qui ſiue in vteris matrũ viuere incipiunt, & ibi moriuntur: ſiue cum de matribus nati, ſine ſacramento ſancti baptiſmatis, quod datur in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti, de hoc ſęculo trãſeunt, ſempiterno† igne [s] puniendos [t]: quia etſi propter baptiſmum poſt [Baptiſmi diffinitio. "Baptiſmi forma. "Baptiſmi tria ſunt genera. "Baptiſmi effectus. *Cõphẽdẽdo tñ ĩ ſacri collatiõe ẽt impſſionẽ characteris. nam charakter imprimitur ẽt in digne ſuſcipientibus. b in hoc caſu, ſ. qñ indigne hoc ſacrm recipiunt tñ recipit ipm ſacrm, & nõ rẽ ſacri, vt ĩ. c. qũo. Arc. "aqua ĩ baptiſmo eſt ſacrm, *ideſt, ablutionem aquæ.*

¶ *Firmiſſime.*] Casvs. Hug. ſic ponit hunc caſum. In hoc c. oſtendit Aug. ℣ originale peccatum eſt peccatum ſiue vitium, & quilibet naſcitur cum originali peccato, & niſi quis ab eo liberetur per fidem vel baptiſmum, etiam puer nõdum natus ex vtero, ſi ſic moriatur, damnabitur æternaliter, Bñ. vero ſic ponit hunc caſum. Nemo ex ſemine viri naſcitur ſine peccato originali, à quo non liberatur adultus ſine fide Chriſti, nec paruulus ſine ſacramẽto baptiſmi, ſine quo ſi mortuus fuerit, ſine fine peribit. Apoſtolus, in epiſtola ad Epheſios. Seq. c. patet, quod loquitur de adulto.

n ¶ *Firmiſſime.*] ſ. 1. q. 1. firmiſſime. extra de hær. c. 3.

o ¶ *Natura.*] i. à natiuitate in vtero [c]. Vel natura, id eſt, conſuetudine naſcendi, non ex creatione. Vel dic natura, id eſt, naturali & inſeparabili vitio, ſcilicet originalis peccati, quod ab homine ſeparari non poteſt, ſicut naturalia ab homine non ſeparantur. Archid.

p ¶ *Filij.*] id eſt, debitores & digni pœna æterna, id eſt, obnoxij.

q ¶ *Iræ.*] id eſt, pœnæ æternæ.

r ¶ *Niſi per fidem.*] vel ſacramentum fidei, vt in paruulis, vt ĩ. ead. quæris à me.

s ¶ *Sempiterno igne.*] id eſt, pœna æterna. 14. q. 5. pœnale.

t ¶ *Puniendos.*] ĩ. ead. regenerante. contra, vbi dicitur quòd habent mitiſſimam pœnam. ſed dic igne ſempiterno, id eſt, pœna: quia ſemper erunt in tenebris, vt ĩ. ead. nulli.

ADDITIO. Hic adde & vide quod legitur & no. ĩ. ead. diſt. non ex quo. Archid.

k ¶ *Miraculo.*] "vt in B. Maria, & in Ioanne Apoſtolo, quia neuter eorum potuit peccare. Item natiuitas Mariæ in vtero non celebratur, ſed natiuitas ex vtero bene.

l ¶ *Totum.*] arg. "quòd in baptiſmo omnis ſequela & infamia aboletur [d], & quòd gratia Dei in baptiſmo non requirit gemitum vel planctum, vt diſt. ead. ſine pœnitentia.

m ¶ *Factum.*] arg. extra de verb. ſig. nam & ego. arg. ff. de ædil. edict. quod ita.

c ¶ *Intellectu.*] in fide, quæ intellectu comprehenditur. [c]

f ¶ *Vt ſymbolum.*] ĩ. ea. ante viginti.

g ¶ *Spiritu ſancto.*] hoc quantũ ad paruulos, qui non habẽt fidem.

c Subau. ex qua quis de cernit & intelligit qd credere debeat. Arc.

Per baptiſmũ Chriſti.] Casvs. Beneuen. ſic ponit hũc caſum. In hoc cap. dicit Aug. ℣ per baptiſmũ omne peccatũ actuale dimittitur: originale vero non deletur omnino, ſed debilitatur & mitigatur, vt iã inter opera nõ imputetur ad pœnã æternã, & ad qd remaneat ĩterſerit, vt ſ. homo cõtra illicitos motus ex illo procedentes pugnãs & vincens coronam merea tur. vbi enim lucta, ibi corona. nemo eñ coronabitur niſi qui legitime certauerit. & hũc caſum melius ponit Hu. quàm Beneu. ¶ *Euacuatur.*] "no. ℣ quadruplex eſt pęna originalis peccati, præcludit ianuam celeſtẽ, perpetuo damnat, cauſa eſt mortis temporalis, & impotentia reſiſtẽdi vitiis. prima duo & vltimũ tollit baptiſmus.

2 Tom. 3. & Fulgentij.

3 Iuo p. 1. c. 26. & 27. Pann. l. 1. c. 8. & 9. Eph. 2.

"Peccati originalis pœna eſt quadruplex 4 Sent. 4. diſt. 4. & 9. *tignis æterni ſempiter no ſupplicio* orig.

i ¶ *Sed ne abſit.*] immo etiam vt ꝓſit, qa vbi maior pugna, maior corona. de pœ. di. 3. Ile rex. ſimiliter remanet actu, ſed ĩefficax, vt eſt in pacto de non petendo. inſti. de excep. §. præterea. vel cum opponitur exceptio ſententiæ. arg. ff. ſol. matr. viro itaque. & ſic originale tranſit reatu, ſed manet actu.

"Maria & Ioan. Apoſt. peccare nõ potuerunt. "infamia aboletur in baptiſmo. d Arg. cõtra 29. diſt. dein de. in fi. eVt hoc meli[o] intelligas, ſcias ℣ duæ ſunt natiui tates, ſ. i vtero, alia ab vtero. ĩ vtero naſci eſt in vtero animã corpori infundi. Ex vtero naſci eſt ex vtero ĩ lucẽ ꝓdire Vñ B. Virgo & Io. Bap. & Iere. cũ originali pctõ nati fuerũt in vtero: & hoc vult dicere lra c. ĩ prin. ibi omnẽ hominẽ, &c. vñ cõceptio B. Mariæ ñ dz celebrari, ſed natiuitas ex vtero bñ celebratur, & S. Ioan. quia fuerũt ĩ vtero ſanctificati, & eis fuit dimiſſũ originale peccatũ. H.

Source : BIU Cujas

a *Non poteſt.*]ſ. de pœ. diſt. 2. illa. ſ. de pœ. di. 1. §. alij econtra. & c. non poteſt. ſed illud de adultis.
b ¶*Niſi.*]j. ea. diſt. omnis qui. ſ. 15. q. 1. §. vt itaque.
c ¶*Confeſſionem.*]quantum ad adultos.
d ¶*Baptiſmi.*]quo ad paruulos, vel per aliud loco illius. j. ea. baptiſmi vicem.

Quod autem.]" Casvs. In hoc c. fit mentio de tribus temporib. ſ. de tempore gratiæ, de tempore ante legem, & de tempore legis. In tempore gratiæ baptiſmus omnia delet peccata in paruulis & adultis. In tẽpore ante legem paruuli in fide parẽtum, adulti ĩ fide ſacrificiorum à peccatis mundabantur. In tempore legis adulti & paruuli per circumciſionẽ mundabantur.

†*forte Chrematius*
1 Sen. 4. di. 12 ſ. d pœ. di. 1 non poteſt.

e ¶ *Aqua.*] certe plus operatur hodie baptiſmus quam tunc circuncifio: quia circuncifio tantum pœnam tollebat, ſed gratiam non dabat: ſed in baptiſmo ſecus eſt, vt extra de bap. maiores.

2 Iuo p. 1. c. 49. Pan. l. 1. c. 10.

Ex quo.] Casvs. Quærebatur in quo tempore locum habuit & effectum circũciſio. & reſp. quod ex quo circũciſio fuit inſtituta, & lex populo data: ſicut baptiſmᵉ valuit ex quo fuit inſtitutus.

f ¶*Ad innouationem.*] "quod tũc credimus factum cum Chriſtus tactu ſuæ mundæ carnis vim regeneratiuã contulit aquis, teſte Amb. vt j. e. per aquã. & c. proprie. "non. n. baptiſmus Ioãnis fuit proprie baptiſmus[a], ſed baptiſmi aſſuetactio, teſte Aug. vt j. e. non regenerabantur. vnde licet baptizati eſſent ab eo quidam, tamen cũ iterũ baptizati fuerunt, non fuit facta iniuria ſacramẽto: quia eius baptiſmᵉ ſacramentũ non erat, vt j. ea. aliud. quidam vero pp ſacramẽtum circũciſionis quod ceperãt, & fidem quam plene habebant, non sũt rebaptizati. B. Alij dicunt, qꝑ inſtitutus fuit baptiſmus cũ dixit Nicodemo: Niſi qs renatus fuerit, &c. Alij dicunt tunc cũ dixit diſcipulis ſuis, Ite bap. o. g. &c. vt j. e., proprie. ſed præualet qđ prius dictũ eſt: tamen baptiſmᵉ eius adhuc plenũ non habuit effectum, ſed poſt mortem[b] eius cœpit plenum habere effectũ: quia adhuc non erat ianua cæli aperta, ſed poſt mortem eius fuit aperta. j. ea. proprie. ver. ad cuius. Io.

3 Iuo p. 1. c. 50. Pan. l. 1. c. 11.
"baptiſmus cũ fuit inſtitutus.
†*al. ſanctificationem*] Grat.
"baptiſmus Ioannis nõ fuit ꝑprie baptiſmus.
a de hoc le. & no. ſ. 1. q. 1 c. dedit. Ar.
4 Alg. l. 3. c. 7
Iuo p. 1. c. 20
Pan. l. 1. c. 12
b de hoc le. & not. j. ea. ꝑprie. verſ. ipſa igitur.

priæ actionis peccatum nullum habuerunt, originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione, & natiuitate traxerunt. 10

Item Ioannes Chryſoſtomus†.

¶De eodem. C. IIII.

1 NOn poteſt[a] quis gratiam vitæ cæleſtis accipere, niſi[b] prius purgatus fuerit ab omni ſorde peccati per pœnitentię confeſſionem[c], per donum baptiſmi[d] ſalutaris domini, & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti, qui eſt benedictus in ſæcula ſæculorum. 20

Item Gregorius in Moralibus, lib. 4. c. 2.

¶Sicut nunc in baptiſmate, ita olim in circumciſione remittebantur peccata. C. V.

2 QVod autẽ apud nos valet aqua[e] baptiſmatis, hoc egit apud veteres, vel pro paruulis ſola fides, vel pro maioribus virtus ſacrificij, vel pro his, qui de Abrahæ ſtirpe prodierunt, myſterium circumciſionis. 30

Item Auguſtinus ad Valerium contra Iulianum de nuptiis, & concupiſcentia libr. ſecundo, c. 11.

¶Originale peccatum nunc in baptiſmate, olim in circumciſione remittebatur. C. VI. 40

3 EX quo inſtituta eſt circumciſio in populo Dei (quod erat tunc ſignaculum iuſtitiæ fidei,) ad ſignificationem† purgationis valebat & paruulis originalis, veteriſque peccati: ſicut & baptiſmus ex illo valere cœpit ad innouationem[f] hominis, ex quo eſt inſtitutus. 50

Idem de libero arbitrio, lib. 3. c. 23.

¶Paruulis in baptiſmate offerentium prodeſt fides. C. VII. 60

4 ILlud perſcrutari homines ſolent, ſacramentum baptiſmi Chriſti quid paruulis profit, cum eo accepto plerumq; moriuntur, priuſquam ex eo quidquã cognoſcere potuerunt. Qua in re ſatis pie, recteq; creditur prodeſſe paruulo fides[g] eorum à quibus conſecrandus offertur. Et hoc eccleſiæ commendat ſaluberrima auctoritas, vt ex eo quiſque ſentiat, quid ſibi profit fides ſua, quando in aliorum quoq; beneficio[A], qui propriam nondum habeat poteſtatem commoda ſit. 70

A ¶Beneficio.]*Eadem lectio eſt apud Iuonem, in Pannormia, & in originali ad marginem. In textu autem eſt*, beneficium, qui propriã non habent, poteſt aliena commodari.

Illud perſcrutari.] Casvs. Solet quæri quid prodeſt baptiſmus paruulis, qui moriuntur ante tempus diſcretionis? Et reſpondet prodeſſe eis, quia ſaluantur in fide offerentis. Vnde poteſt aliquis intelligere, quòd multum prodeſt alicui fides propria, cum tantum prodeſt paruulis fides aliena. 90

g ¶*Fides.*]i. ſacramentum baptiſmi collatum in fide eorum, ideſt, in nomine Trinitatis, quam ipſi tenentur credere & confiteri. Ber.

Filius Deus.] Casvs. Dicitur hic quod filius Dei ſuſcepit carnem ſimilẽ carni peccatrici ,ppter peccati redemptionẽ. vnde per eius fidem & baptiſmum conſequuntur adulti remiſſionẽ peccatorum: paruuli vero baptizati tamquã fideles ſaluantur: ſed non ſunt ſalui niſi baptiſmo fuerint renati, ſecundum verba Euangelij.

Idem de baptiſmo paruulorum libro 1. c. 32 & 33.

¶Per fidem, & baptiſma iuſtificamur à peccatis. C. VIII.

FIlius Dei carnem peccati[A] ſuſcepit, & pœnam ſine culpa, vt in carne peccati & culpa ſolueretur, & pœna. Per fidem ergo, & baptiſmum eius à peccato homo per iuſtificationem, & à morte liberatur per reſurrectionem. ¶Paruuli etiam baptizati inter credentes reputantur per ſacramenti virtutem, & offerentium reſponſionem. Qui vero non ſunt baptizati, inter non credẽtes iudicantur ex Euangelio Ioannis, [Niſi quis renatus[h] fuerit ex aqua[i] & ſpiritu ſancto non poteſt introire in regnum Dei.]

¶*Caput hoc eſt ſumma verborum* B. *Auguſtini in locis indicatis.*

A ¶ Carnem peccati.] *Apud* B. *Auguſtinum longe plenius, & rectius.* Dominus autem, *inquit*, in carnem ſuam non peccatum tranſtulit, tanquam venenum ſerpentis: ſed tantum tranſtulit mortem, vt eſſet in ſimilitudine carnis peccati pœna ſine culpa, vnde in carne peccati, & culpa ſolueretur, & pœna. *Multum igitur intereſt inter carnem peccati, & ſimilitudinem carnis peccati. Quod explicans* B. *Auguſtinus cum alibi ſæpe, tum potiſſimum ſermone 48. de verbis Domini, ad debat tamen*, ſi ergo ſimilitudo carnis erat peccati, non caro peccati, quomodo, vt de peccato damnaret peccatum in carne? ſolet & ſimilitudo capere nomen eius rei, cuius eſt ſimilitudo.

Item Ambr. lib. 1. de ſacramentis, c. 4. & 5.

¶Per aquam baptiſmi de terreno fit homo cæleſtis. C. IX.

PEr aquam† baptiſmi tranſitus eſt à terrenis ad cæleſtia. Hoc eſt enim Paſcha, ideſt, tranſitus eius, tranſitus à peccato ad vitam, à culpa ad gratiã, ab inquinamento ad ſanctificationem. Qui per hunc fontem tranſit, nõ moritur, ſed reſurgit. Non omnis aqua ſanat, ſed aqua ſanat, quæ habet gratiam Chriſti. Aliud eſt elementũ, aliud conſecratio, aliud opus, aliud operatio. Aqua opus eſt: operatio ſpiritus ſanctus eſt. Non ſanat aqua, niſi ſpiritus ſanctus deſcenderit, & aquam illam conſecrauerit: ſicut legiſti, quòd cum Dominus noſter Ieſus Chriſtus formam[k] baptiſmatis daret, venit ad Ioannem: & ait illi Ioannes [ego à te debeo baptizari[l], & tu venis ad me? reſpondit illi Chriſtus, Sine modo. Sic enim decet nos implere omnem iuſtitiam.]

† *Qui per hunc fontem tranſit, tranſit à terrenus*] orig. C. 5.

Ioan. 3.

i ¶*Ex aqua.*] iam ſanctificata per ſpiritũ: nec ab hac ſanctificatione ſeparatur pater vel filius, cum inſeparabilia ſint opera Trinitatis, 28. qu. 1. ſic enim. & ſ. diſtin. prox. c. vlt.

Per aquam.] Casvs. Bene. ſic ponit hunc caſum. Remittuntur peccata in aqua baptiſmi: in quã deſcendit ſpiritus ſanctus: ſicut legitur deſcendiſſe quãdo Chriſtus baptizabatur à Ioanne. & quamuis ſit in vſu eccleſiæ prius aquam ſanctificare, & hominem poſtea baptizare, tamen primo baptizatus eſt Chriſtus: & poſtea deſcendit ſpiritus ſanctus ſuper eum: vt oſtenderetur, quod Chriſtus nõ indigebat ſanctificatione: ſed ſanctificare pertinebat ad eum & ad ſuum ſpiritum. Hug. ſic ponit hunc caſum. In hoc c. Ambro. baptiſmum commendat dicens, quòd per aquam baptiſmi homo ſanctificatur, & fit cęleſtis. ſed tantum illa aqua habet hãc efficaciam, ſuper quam profertur forma Euangelica, & deſcendit ſpiritus ſanctus: & ſic per ſpiritũ ſanctum infunditur illi aquæ vis ſanctificãdi. quod hæc duo ſint ibi neceſſaria, oſtendit ex eo qꝑ Chriſtus cum deberet baptizari à Ioanne, deſcendit ſpiritus ſanctus ſuper eum baptizatum: per quod intelligitur quod aqua baptiſmi per ſpiritum ſanctũ ſanctificatur. Seq. c. patet.

Matth. 5.

c Hęc nõ vĩ bona expoſitio quãuis fuit Hug. & hoc pp id qđ ſequ. ſ. formam Euãgelicam dic ſcđm H. debere ,pferri ſuper aquam, &poſt deſcendit ſpiritus ſanctus ſuper eum baptizatum: per quod intelligitur quod aqua baptiſmi per ſpiritum ſanctũ ſanctificatur. Seq. c. patet.

k ¶ *Formam.*] ideſt, inſtitutionem factam eius exemplo: poſt enim dedit præcepto. j. e. proprie.

l ¶ *Baptizari.*] id eſt, à peccato originali mundari[c]. & loquitur in per

debeo liberari à te, à pœna q̃ debetur mihi & aliis pro originali pctõ. Arc.

Source : BIU Cujas

in persona ecclesiæ generaliter. Ipse enim vt pote sanctificatus nō indigebat mundari ab originali peccato: & ita excusatur sacerdos cum dicit, ego reus, &c.

a ¶*Descendit.*]ī. e. aliud: contra. Sed bis dicitur descēdisse. Primo in specie colūbæ, vt ibi. Secundo inuisibiliter, vt hic: & ita bis: sed per aliud, & aliud. ar. ext. de testib. cum tu. sed solutionem ibi scriptam amplectaris, ne euanescat ratio, quā hic ponit Am.

b ¶*Descendit.*]ī. ea. aliud. cōtra, ibi dicitur, q̄ columba in aquam descendit antequam Christus venit ab baptismū. ſ3 ibi soluetur.

N*Vnquam aqua baptismi*]i. aqua quæ est baptism⁹. vel, idest, baptismus in aqua celebratus posset. sub. manente tali dispositione. Hug.

N*On ratione*]hęc est 2. pars dis. in qua probatur per 9. c. q̄ non debet fieri baptismus solennis nisi in Pascha, & Penteoste. Io. de Fan.

Casvs. Quidam indifferenter omni die solenni baptizabant & solenniter: quos Siricius Papa in hoc c. reprehendit: & dicit qđ hoc fieri nō debet nisi in Pascha & Pentecoste. Seq. c. patet.

c D*Vo tempora, id est Pascha.*] Hoc ca. intelligas de baptismo solēni. nam quolibet tēpore propter timorem potest baptizari. s̄. ea. dist. 3. celebritatem.

P*Roprie in.*]Casvs. Quæsitum fuit à 1Sen. 4. di. 3. Leone, quare solennis baptismus celebretur tm̄ in Pascha & Pentecoste, & non in festo Epiphaniæ, qñ Christus fuit baptizatus. Qui respō. de Pascha triplicem rationē assignando. Vna est, quia plena potestas data est baptismo ī morte Christi & resurrectio 2 Tiburien. c. 12. ne. Alia est, qa in baptismo representatur mors Christi, & resurrectio. Tertia est, quia 3 Sen. 4. di. 3. Anſl. 9. c. 13 Bur. l. 4. c. 5. Iuo p. 1. c. 58 & 200. Pan. l. 1. c. 16 † *apparitionis*]orig. postq̄ Christus resurrexit, baptizandi formam discipulis tradidit, & gentes baptizare præcepit. De festo autē Pentecostes multiplex rō assignatur, qa tūc spiritus sanct⁹ in Apostolos venit, sicut illa die venit ī baptizatos: Et qa hæc solennitas pēdet ex paschali festiuitate, ideo semp celebratur die Dominica: & quia illi qui in Pascha baptizari non poterunt ex 4 Bur. l. 4. c. 2 Iuo p. 1. c. 59 & 197. Pan. l. 1. c. 17. aliquo impediri, in ea die baptizētur. & hoc ad imitationem beati Petri, qui in eodē die tria millia hominum baptizauit, quos ad fidem conuertit. Die vero Epiphaniæ baptizare non debemus, sicut quidam putant, quia peccatorum remissio non erat in baptismo Ioannis, ad quem illa die venit Christus. nec ideo fuit baptizatus, quod indigeret remissionē peccatorum. sed vt institueret in se sacramentum baptismi. Et scias quod quidam habent ibi principium vbi dicitur, *Si quis autem.* H. vnde per se ponunt tibi casum: quod tu facere potes. *Regula*, id est, regulari facto baptizandi. *Species actionis.*, idest, similitudo. Sequentia 4. c. plana sunt. *Sacramentum*, idest, festum in quo representatur quod olim tali die gestum est.

vide, quia omnis iustitia in baptismate constituta est. Ergo[A], quare Christus descendit[a], nisi, vt caro ista mundaretur, caro, quam suscepit de nostra cōditione? Nō enim ablutio peccatorum suorū Christo necessaria erat, qui peccatum nō fecit: sed nobis erat necessaria, qui peccato manemus obnoxij. *& paulo post.* ¶Descendit Christus descēdit[b] & spiritus sanctus. Quare Christus prior descēdit, postea spiritus, cū forma, & vsus baptismi hoc habeat, vt ante fons consecretur, & tunc descendat, qui baptizandus est? *& paucis interiectis.* ¶Christus autem ante descendit, secutus est spiritus: qua ratione? vt numquam ipse egere Dominus Iesus sanctificationis mysterio videretur: sed sanctificaret ipse, sanctificaret & spiritus.

A ¶Ergo quare.]*Hæc vsque ad ver.* Nō enim, *emendata sunt ex* B. *Ambrosio. Antea legebatur.* Christus ad baptismum descendit, non vt caro mundaretur, quam suscepit de nostra conditione. *Multa etiam aliis locis in capite hoc restituta est vera lectio.*

Item Chromatius[A] *in Matthæum, c. 6.*

A ¶Chromatius.] *Antea citabatur Chrysostomus, apud quem non est inuentum, sed in fragmentis Chromatij.*

¶Aqua baptismi non purgaret peccata, nisi tactu Dominici corporis esset sanctificata. C. X.

1 NVmquam aquæ baptismi purgare peccata credentiū potuissent, nisi tactu Dominici corporis sanctificatæ fuissent.

Item Syricius Papa Himerio Tarraconensi, epist. 1.[2]

¶Generale baptisma non nisi sabbatho sancto Paschæ, & Pentecostes celebretur. C. XI.

2[3] NOn ratione auctoritatis alicuius, sed sola temeritate præsumitur, vt passim, ac libere natalitiis Christi, seu apparitione†, nec non & Apostolorum, seu martyrum festiuitatibus, innumeræ, vt asseris, plebes baptismi mysterium consequantur: cum hoc sibi priuilegium & apud nos, & apud omnes ecclesias Dominicū specialiter Pascha defendat cum sua Pentecoste.

Item Leo Papa vniuersis episcopis per Siciliam constitutis, epist. 4. c. 5.

¶De eodem. C. XII.

4 DVo tēpora, id est, Pascha[c] & Pentecoste ad baptizandum à Romano Pontifice legitime sunt præfixa. Vnde, quia manifestissime patet baptizandis in ecclesia electis hęc duo tempora, de quibus locuti sum⁹, esse legitima, dilectionem vestram monemus, vt nullos alios dies huic obseruātiæ misceatis.

¶*Prior pars huius capitis vsque ad ver.* Vnde qua. *non est iisdem omnino verbis in epistola. Sed in codice canonū est rubricæ loco ad hoc caput, & refertur in concilio Moguntino.* I. *cap.* 4.

Idem in eadem epistola, c. 3.

¶Quam in prædictis temporibus baptisma celebretur. C. XIII.

5 PRoprie in morte crucifixi, & in resurrectione ex mortuis potētia baptismi[d] nouam creaturam condidit‡[e] ex veteri: vt in renascentibus & mors Christi operetur, & vita, dicēte beato apostolo Paulo [An ignoratis, quia quicumq;[f] baptizati sumus in Christo Iesu, in morte[g] ipsius baptizati sumus? consepulti[h] enim sumus cum illo per baptismum in mortem: vt quomodo surrexit Christus à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus.] & cetera, quæ latius magister gentium ad commendandum sacramentum baptismatis disputauit, vt appareret ex huius doctrinæ spiritu[i] regenerandis filiis hominum, & in Dei filios adoptandis illum diem esse, & illud tempus electum[k], in quo per similitudinem, formamque[l] mysterij ea, quæ gerūtur in membris, his, quæ in ipso sunt capite gesta, congruerent: dum in baptismatis regula & mors interuenit interfectione peccati, & sepulturam triduanam[m] imitatur trina demersio, & ab aquis eleuatio resurgentis instar† est de sepulchro. Ipsa igitur operis qualitas[n] docet celebrandæ generaliter gratię eum esse legitimū diem[o], in quo orta est & virtus[p] muneris, & species[q] actionis. Ad cuius rei confirmationem plurimum valet, quod ipse Dominus Iesus Christus, posteaquam resurrexit à mortuis, discipulis suis (in quibus[r] omnes ecclesiarum præsules docebantur) & formam[s],

d ¶*Potētia baptismi.*] id est, Baptismus potens & efficax. ext. eo. maiores. §. caute.

e ¶*Condidit.*]i. reformauit & innouauit, idest, institutum est vt condat quasi vt celebretur tunc, scilicet[a] in morte.

a Respicit litterā præcedentem.

f ¶*Quia quicumque.*] idest, cuiuscumq; conditionis, seruus vel liber masculus vel femina, adult⁹ vel puer. 29. q. 2. in prin.

g ¶*In morte.*] id est, ad similitudinē mortis eius[b]: "vt sicut semel mortuus est ille, & semper viuit: ita & nos semel mortui in peccatis per baptismum, semper viuam⁹ in bono: vel in morte eius dicimur baptizati: quia mors eius est causa purificationis nostræ. de pœ. dist. 2. si enim.

b idest, fides mortis eius. H. aliq̄ dñt ī morte. i. peccatorū ablutione & mortificatione. "Mortui semel, semp viuamus.

h ¶*Consepulti.*]&similis modo videmur fuisse mortui, & resurrexisse, ex quo nouam formam assumpsimus per mortem eius in baptismo.

Rom. 6.

i ¶*Spiritus.*]idest, spirituali doctrina.

k ¶*Electum.*] sed videtur quod "tactu tui corporis vim baptismo contulit. s̄. e. num quam. Sed dicimus, q tūc potestatem aquæ contulit: sed in morte sua volunt illam potestatem suum cōsequi effectum, vt hic in fine dicitur.

"Baptismi vis qñ data fuit aquæ.

1 ¶*Formamque.*]idest, per similem formam mysticam. s̄. di. 2. quia passus.

m ¶*Triduanam.*]ī. ea. postquam. & c. de trina.

n ¶*Qualitas.*]idest, similitudo facti[c].

c idest, modus operandi, quē h3 q baptizat. A.

o ¶*Legitimum diem.*] idest, diem naturalē. dic sabbatum, & sequentem noctem.

p ¶*Et virtus.*]i. efficacia sacramenti, s. baptismi. habebat quidē ante efficaciā, sed nō tantam, quia non erat adhuc porta cæli apta. quamuis enim vis regenerandi aquis tactu sui corporis contulerit: vt s̄. ead. numquam. non tamen patebat ianua ante passionem, quia apertionem paradisi passio eius specialiter operata est cum resurrectione, d extra e. maiores. §. caute.

† *al. ad instar*

q ¶*Et species.*]i. similitudo vel representatio, vel similitudo representata, id est, quod representatur ab actione, quæ fit in baptismo: scilicet mors, & triduana sepultura, & resurrectio Christi.

d ¶ hoc no. s̄. c. ex quo.

r ¶*In quibus.*]s̄. dist. 51. miramur. e

e Hoc vult dicere quia ad discipulos loquēdo oēs cōprehēdit ī hoc c. hic alleg. miramur. cū suis concord. Arc.

s ¶*Et formam.*]generalem scilicet. quod non fecerat ante. supra e. c. per

Source : BIU Cujas

per aquam. vel hic dicto, ibi facto. 23.q.5.c. ſi audierit. ext.de ap. c.dilecti.

Matth. 28.

a ¶ *De quo.*] id eſt, de qua forma baptizandi generali.

b ¶*Inſtruere.*]tantum ſupple,& non poſt:niſi,&c.

c ¶*Niſi proprie.*]ideſt, generaliter ad omnes

d ¶ *Pentecoſtes.*] ſicut reſurrectio. 78.diſt.q̃ die.

e ¶*Ad alios.*]i.aliis diebus attribuãtur,& in aliis dieb. contingãt. quoniam reſurrectio ſemper die Dominico celebratur.

†*al.conſecrata*

f ¶*Non ex noſtra.*]q.d. nõ ex noſtro ingenio, vt ſ. diſt.2.in Chriſto.

g ¶*Trium millium.*] " ſed quomodo poſſet eſſe,q̃tot vna die baptizaret? fórte q̃a fundebat aquã ſuper eos. aliàs non videtur q̃ quemlibet poſſet immergere. Sed pone q̃ non ſuper eos fundebat aquam niſi in partẽ corporis : totus ne erat baptizatus? Dicit Hu. quod ſi fundatur ſuper caput,vel ſuper maximam partẽ corporis , ſemper crederet eũ baptizari: aliàs non. Vel dic cum baptizari ſi aqua etiã cadat ſuper pedem[a].ar. ĩ. e.nec quemquam.ſicut ſufficit poſſidere partem ad hoc vt poſſideat totum:dum tamen eius quidem animi ſit vt totum intendat poſſidere: vt ff.de acq.poſ.poſſideri.§.1. ſic de pœ.diſt.1.vulgaris.

†*vt ij*]orig. "Baptizãdo an ſit opus totũ corp⁹ immergere

†*al.omnem*

a Arg.cõtra ĩ. c. prima. ver. toto corpore.

Act. 2.

Additio. Hoc etiam no. Gffr.in ſumma de baptiſmo.§.item quęritur quid ſi.& Innoc. ext.de baptiſm.debitum. Arch.

h ¶*Petrus.*] ſ.e.diſt.2. tunc eis.

†*al.remedium*

b Nã p illud baptiſma tm̃ corpus lauabatur exterius nõ mũdabatur interius à pctõ. Arc.

i ¶*Si quis.*] ¶*Aliam gratiam.*] Et ita non omnis Chriſti actio, noſtra eſt lectio: ar.ſ.diſt.2.liquido. q̃a ex eo non eſſet remiſſio peccatorum[b]. vt ĩ. ea.diſt.non regenerabantur.

k ¶*Ex voluntate.*]i.ex concupiſcentia.

l ¶*Carnis.*] i.feminæ, quæ de carne Adæ eſt facta. proptera dicitur femina caro , quæ regitur: vir ſpiritus, qui regit.

m ¶*Renaſcendi.*] ſcilicet pro nobis:quomodo & circuncidi.

n ¶*Dicens.*]in epiſtola ad Corinthios.

o ¶*Finis.*] ſc.conſummationis. implet em in ſe & in nobis quod lex prædixerat.

p ¶*Chriſtus eſt.*] Chriſtus dico valens ad iuſtitiam omni credẽti. de pœ.diſt.2.ſi enim.

1 Iuo p.1.c. 47. Pan.l.1. c.18.

& poteſtatem tradidit baptizãdi, dicens. [Euntes ergo nunc docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti.]De quo[a] vtiq; eos ante paſſionem potuiſſet inſtruere[b], niſi proprie[c] voluiſſet intelligi regenerationis gratiam ex ſua reſurrectione cœpiſſe. Additur ſane huic obſeruantiæ etiam Pentecoſtes[d] ex aduentu ſpiritus ſancti ſacra† ſolennitas, quæ de Paſchalis feſti pendet articulo:&cum ad alios[e] dies alia feſta pertineãt,hæc ſemper ad eum diem, qui reſurrectione Domini eſt inſignis,occurrit,porrigens quodammodo auxiliãtis gratiæ manum,&†eos,quos à die Paſchæ,aut moleſtia infirmitatis,aut lõginquitas itineris, aut nauigationis difficultas interclusit,inuitat[a],vt quibuſlibet neceſſitatibus impediti,deſiderij ſui effectum dono ſpiritus ſancti conſequantur. *& infra,c.4.* ¶Hoc autem nos non ex noſtra[f] perſuaſione defendere, ſed ex Apoſtolica auctoritate ſeruare ſatis idoneo probamus exemplo,ſequentes beatũ Apoſtolum Petrum,qui in eo die quo omnium† credentium numerum promiſſus ſpiritus ſancti repleuit aduentus, trium millium[g] populum ſua prædicatione conuerſum lauacro baptiſmatis conſecrauit. Quod ſancta ſcriptura, quæ Apoſtolorum actus cõtinet, fideli hiſtoria docet dicens [His auditis compuncti ſunt corde, & dixerunt ad Petrũ, & ad reliquos apoſtolos: Quid faciemus viri fratres? Petrus[h] vero ad illos,pœnitentiam,inquit,agite, & baptizetur vnuſquiſq; veſtrum in nomine Ieſu Chriſti in remiſſionem† peccatorum,& accipietis donum ſpiritus ſancti.]

a ¶Inuitat.]*Iuo habet*,inuitans. *Sed in originali eſt* : interclusit inuitos,aut quibuſlibet neceſſitatibus impeditos,deſiderij,&c.

Item in eadem epiſt.c.6.

¶De eodem. C. XIIII.

1 SI quis autem Epiphanię feſti ſuitatem (quæ in ſuo ordine debito honore veneranda eſt) ob hoc exiſtimat priuilegium habere baptiſmatis, quia hoc quidam putant,quòd in eadem die Dominus ad baptiſmum ſancti Ioannis acceſſerit , ſciat illius baptiſmi aliam gratiam[i] aliam fuiſſe rationem: nec ad eamdem pertinuiſſe virtutem , qua per ſpiritum ſanctum renaſcuntur,de quibus dicitur[qui non ex ſanguinibus,neq; ex voluntate[k] carnis[l], neque ex voluntate viri , ſed ex Deo nati ſunt.]Dominus enim nullius indigens remiſſione peccati, nec quærens remedium renaſcendi[m], ſic voluit baptizari,quomodo voluit circuncidi , hoſtiamque pro ſe emundationis offerri,vt qui factus erat ex muliere (ſicut Apoſtolus ait)fieret & ſub lege,quã non venerat ſoluere , ſed adimplere , & implendo finire:ſicut beatus Apoſtolus prædicat , dicens[n] [finis[o] autẽ legis Chriſtus[p] ad iuſtitiam omni credenti] Baptiſmi autem ſui in ſe condidit[q] ſacramentum: quia in omnibus primatum tenens,ſe docuit eſſe principium! & ſanxit,quãdo de latere ipſius profluxerunt ſanguis redemptionis, & aqua baptiſmatis.

Item ex concilio Gerundenſi,c.4.

¶In ſolennitate Paſchali,&Pentecoſtes catechumeni baptizentur. C. XV.

2 DE catechumenis baptizandis id ſtatutũ eſt, vt in Paſchæ ſolennitate, vel Pẽtecoſtes, quãto maioris celebritatis maior celebritas eſt, tanto magis ad baptizandum veniant:ceteris ſolennitatibus infirmi[s] tantummodo debeant baptizari:quibus quocũque tempore conuenit baptiſmũ non negari.

¶*Reſtitutum caput eſt ex ſuo originali.*

Item Leo Papa,epiſt.4.c.6.

¶Neceſſitate cogente , quolibet tempore baptizare licet. C. XVI.

3 SI qui neceſſitate mortis,ægritudinis,obſidionis, perſecutionis,& naufragij,vrgẽtur[t],omni tempore debent baptizari.

¶*Apud B. Leonem ſententia huius capitis,eſt poſt ca.duo tempora. & ante c.ſi quis autem ſupra ead.*

Item Gelaſius Papa clero, & plebi Tarent.[4]

¶Niſi neceſſitate cogente inter Paſcha & Pentecoſtem nullus baptizare præſumat. C. XVII.

5 VEnerabilis baptiſmi[u] ſacramentum non niſi in feſtiuitate Paſchali,& Pentecoſtes tradere præſumat epiſcopus,exceptis iis, quibus vrgente mortis periculo,talibus oportet, ne in æternum pereant , remediis ſubueniri.

¶*In epiſtola Gregorij ſecundi clero , & plebi Turingiæ , vnde citat Iuo (quamuis & Gelaſij eſſe potuerit) & in concilio Vuormacienſi , vnde Burchardus,legitur*, Sacro ſancti baptiſmi, *itemque apud Iuonem, ca. 202.In capite autem 63.eſt.* Generalis,*& in margine*, Venerabilis.

Idem Gelaſius epiſtola ad epiſcopos Lucaniæ,c.12.[6]

¶De eodem. C. XVIII.

7 BAptizandi ſibi quiſpiam paſſim quocumque tempore nullam credat ineſſe fiduciam,præter Paſchale feſtum,& Pentecoſtes venerabile ſacramentum,excepto duntaxat grauiſſimi languoris incurſu,in quo verendum eſt, ne morbi creſcente periculo,ſine remedio ſalutari fortaſſis ægrotans exitio præuentus abſcedat.

q ¶ *Condidit.*] id eſt, nuntiauit & inſtituit.

r ¶ *Potentiam.*] i.plenam efficaciam , quia tũc ianua cæli fuit aperta, extra ca.maiores.1o.de hoc.ſ.e.proprie.

Rom.10.

De catechumenis baptizandis.] " Quid ſi ſacerdos catechumenos ſanos à baptiſmo repellat:&ipſi interim ante conſtitutum tempus ſine baptiſmo decedant: num quid imputabitur ſacerdoti? non videtur. abſit enim vt ea quæ propter bonum & licitum facimus,&c. vt 23.q.5.de occidendi[c]. s ¶*Infirmi.*] vel etiam paruuli.ſ.diſt.5.baptizari.

" catechumen⁹ ſi moriatur ſine baptiſmo, an ſit imputandũ preſbytero. Matth.5. Rom.10.

c De hoc ẽt le. & no.18. di.peruenit in fi.vbi vide.Arc.

t SI qui.]¶ *Vrgẽtur*] ff.ſi quis cau.l.2. ſ.18.diſt.placuit. ff.de diuer.& tem.præſ.l.1. aliis ẽt modis ĩ neceſſitate quis adſtringitur. 18. diſt. ſi epiſcopus.

v *Venerabilis baptiſmi.*]" Cum præter baptiſmũ ſal⁹ nulla infantib.permittatur, vt ĩ.e.diſ.nulla. non videtur circa eos obſeruãdum quod in iſtis ca.continetur,vt præter ſtatuta tempora Paſchæ & Pentecoſtes baptizari non deberent,ne præuenientemorte,qui regenerari poſſint non inueniantur, vt di.5.c.2.in ambiguis autẽ ſequẽdum eſt quod certius æſtimatur, vt ſ. di.95. presbyteri.hoc etiam conſuetudo eccleſiæ obſeruat in paruulis, ſecus ĩ adultis, in qb. ſimile periculum non timetur, q̃a in eis conuerſio mentis ad Deũ baptiſmi vicẽ ſupplere nõ dubitatur, vt ĩ. e.baptiſmi vicem.

2 Iuo p.1.c. 60. Pan.l.1. c.20.

" Paruuli pñt in omni tempore baptizari.

Baptizandi.]ſ.ſolẽniter. & eſt ratio quare in iſtis duobus dieb.vt Chriſto mortuo commoriamur,& ſepulto conſepeliamur, & reſurgẽti conreſurgamus.Arch.

3 Bur.l.4.c.2 Iuop.j.c.197 Pan.l.1. c.19

4 in epi.Gregor.1j.clero &plebi Turingię,& in conc.Vuormac.c.1.

5 Bur.l.4.c.7 Iuo p.1.c.63 & 102. Pan.l.1.c.21.

6 conc.Pariſ.c.7.

7 Anſ.l.9.c. 12. Burc.l.4. c.4.Iuo p.1. c.199.

Source : BIU Cujas

Item Isidorus de officiis, l.2.c.24.

¶Non nisi sacerdos baptizare præsumat. C. XIX.

1 COnstat baptisma [a] solis sacerdotibus [b] esse tractandũ: eiusque mysterium [c] nec ipsis diaconis explere est licitum absque episcopo, vel presbytero [d]: nisi, his procul absentibus, vltima languoris necessitas cogat. Quod & laicis [e] fidelibus plerumque permittitur, ne quispiam sine remedio salutari de sæculo euocetur.

Item Gelasius Papa. ¶ 2 Diaconus quoque propriam, *&c. vt supra, in tractatu ordinandorum, vbi de reuerentia diaconorum erga sacerdotes agitur.*

Item ex concilio Carthaginensi 4.c.99. & 100.

¶Non præsumat mulier baptizare. C. XX.

3 MVlier [f], quãuis docta, & sancta, viros in conuentu docere, vel aliquos baptizare non præsumat.

Nisi necessitate cogente. Vnde Vrbanus Papa I I. [*super quibus* g *consuluit,*] *&c. vt supra, in tractatu coniugij: vbi de compatribus agitur.*

Item Augustinus ad Fortunatum.

¶Etiam laici necessitate cogente baptizare possunt. C. XXI.

4 IN necessitate, cum episcopi, aut presbyteri, aut quilibet ministrorum non inueniuntur, & vrget periculum eius, qui petit, ne sine isto sacramento hanc vitã finiat, etiam laicos [h] solere dare sacramentum, quòd acceperunt, solemus audire.

Item ex decreto Martini† Papæ I I I.

¶De eodem. C. XXII.

5 QVicumque [i] presbyter in prouincia propria, vel in alia, vel vbicumque inuentus fuerit, commendatum sibi infirmum baptizare noluerit, vel pro intentione itineris, vel de alia aliqua excusatione †, & sic sine baptismo moritur, deponatur.

Item Isidorus.

¶Non reiteratur baptisma, quod à pagano ministratur. C. XXIII.

6 ROmanus [k] Pontifex nõ hominem indicat, qui baptizat: sed spiritum Dei subministrare gratiam baptismi, licet paganꝰ sit qui baptizat.

¶*De hoc capite dictum est supra 1. q.1. Si quis per ignorantiam.*

Item Nicolaus ad consulta Bulgarorum, c.104.

1 Sen.4.di.6 Iuo p.j.c.67 Pan.l.1.c.23

a ¶*Baptisma.*]i. baptismi mysterium. vnde ad expositionem eius sequitur, eiusque mysterium.

b ¶*Sacerdotibus.*] j.e. sanctũ. contra vbi dicitur, qꝺ auctoritas traditionis baptismi etiã ad laicos ptinet Christianos sed illud in necessitate verum est, vt hic subiungitur, & ibi in exemplo de pœnitente & catechumeno declaratur.

c ¶ *Mysterium.*] ſ. de pæ. di.1. quẽ pœnitet.

d ¶*Vel presbytero.*] licentia. ſ. di. 93. diaconos. & c. diaconi. contra. dic vbi.

ſ. diſt.93. diaconos propriam.

e ¶ *Quod & laicis.*] ſ. 30.q.1. ad limina. 1.q. 1. quod quidam.

Mulier.] Hæc est 3. pars di. i quã probat per 12. ca. qꝺ in necessitate potest fieri baptismus à quocumque Io. de Fan.

3ſ. di.25. mulier. Sent. 4. diſt. 6. Burc. l.8.c.83. Iuo p.1.c.65. Pan.l.j.c.25. 30.qu.3. ſuper quibus.

f ¶*Mulier.*]ſ.33.q.5. mulierem. 23. diſt. mulier.

g ¶*Super quibus.*]ſ.30 q.3. ſuper quibus.

h ¶*Etiam laicos.*ſ.1. q.1. neque. & c.ſi quis per ignorantiam. & c. quod quidam. ſ.93. diſt. diaconos.

IN *necessitate.*]

i ¶*Vicumque.*] ſ. 1.q.1. neque. & ca. ſi quis per ignorantiam.

4 Iuo p.1.c. 191. Pan.l.1. c.26.

ROmanus.]CAsvs Paganus quidã baptizauit hominem in forma ecclesiç: quare quæsitum fuit quid esset faciendum. Et respõdet Isidorus, quòd Papa non attendit baptizantem hominem, sed Dei virtutem in baptismo.

†*al. Martiniani*

5 Pol.l.3.tit. 10. Anſ.l.9. c.54. Bur.l.4 cap.47. Iuo p.1.c.241.

k ¶*Romanus.*]j.e. diſt. quos à paganis. cõtra ibi, nõ in forma ecclesiæ. ſ. diſt.62. nulla ratio. ſ.1.q.1.c.1. G. contra, ibi enim dicitur, qꝺ nemo dare põt qd non habet, vt j.e. quomodo. in prin. quomodo ergo baptismũ pagan⁹ tradere dicitur, sic "creditor dominiũ rei sibi obligatæ post biennũ in alium trãsfert, quod tamen non habet. inſt. qui. ali. licet vel non. §.1. Arg. contra. ff. de acq. rer. do. traditio. iuris ergo actoritate pmittẽte potest quis in alĩ transferre quod non habuit. & hoc casuale: illud vero regulare. 1.q.7. Daibertum.

†*al. occasione*

" Dare põt quis quod non habet. 6 1.q.1. ſi qs p ignorãtiã. capit. 5. c. 4. Sen. 4. diſt. 5 Alg. l.3. c.6.

AQuodam.] CAsvs. Quidam baptizari fuerunt à quodam: sed nesciebatur vtrum esset Iudæus: Paganus, vel Christianus. quare quæsitum fuit à Nicolao quid de his esset faciẽdum. Qui respondens dicit, quod si in nomine patris & filij & spiritus sancti fuerunt baptizati, non debent iterum baptizari.

l ¶*Trinitatis.*] j.e. diſt. sanctum. & c. ſi non sanctificatur. contra. j.e. diſt. multi. & c. ſi reuera. & c. in synodo. contra. Sed hic expone Trinitatis explicitæ. ſ. e. di. agunt homines. j. e. diſt. postquam vos. contra. Et quare potius baptizatur quis in nomine Christi, quàm in nomine Trinitatis? "Tu dic qꝺ in nomine Trinitatis nõ intelligitur nisi trium personarum essentiæ vnitas, & in nomine Christi intelligitur vnctus, vngẽs, & à quo vngitur. Dicit ergo Gra. [a] cõcessum fuisse Apostolis baptizare in nomine Christi propter nomen Christi ampliandum. hoc est abrogatum p contraria hic signata j. e. in synodo. & c. ſi non sanctificatur. hoc non credo, cum hoc c. Nicolai posterius sit. Dico ergo quod nọn debet quis baptizari in nomine Christi si tamen baptizatur, valet baptismus [b]. & hoc innuit hic illa littera, quia non illorum, ſc. qui baptizant, &c.

" Baptizatur quis in noĩe Xpi, ñ aũt in noĩe Trinitatis.

a Et Baz. ſecundum G.

7 Sen. 4. di. 3 Alg. l.3.c.6. Iuo par. 1.c. 148. Pan. l.1. c.29.

Act. 2. & 19.

b idẽ not. j. c. multi. ibi dicam. Arc. 8 Amb. l.j. đ ſpũ ſcto, c.3

SI *inter bonos.*]CAsvs. Quæsitũ fuit vtrum baptismus per malum datus sit malus, vel non æque bonus vt datus per bonũ. Et respondet Augustinus, quòd non ideo melior est, quòd per bonum vel malum datur, quia nõ baptizantis, sed Dei est.

BAptismus.]CAsvs Dicitur hic, qꝺ solus Deus retinet potestatem baptizandi, per ministerium vero baptizat sacerdos bonus vel malus: & licet homo baptizet exterius, interius tamen nullam potestatem exercet, quia Deus est qui baptizat interius, quod probatur auctoritate Apostoli dicentis: Neque qui plantat, &c. & ad hoc etiam inducuntur verba Ioannis Baptistæ, quæ sunt in Euangelio Io. scilicet, vidi spiritum descendentem de cælo sicut columbam, & mansit super eum, & ego nesciebam eum. Quę verba exponit Aug. & dicit, quòd nesciebat eum, ideſt, nesciebat, qꝺ potestatem baptizandi sibi retinebat, sed tantum ministerium baptizãdi tradidit bonis & malis.

9 Iuo p.1.c. 160. Pann. l.1.c.30.

m ¶ *Potestatem.*] cum dixit, Vidi spiritum descendentem de cælo sicut columbam, & mansit super eum, & ego nesciebam. hoc exponit Augu. quod Ioan. nesciebat eum, ideſt, nesciebat quòd sibi potestatem illam retinuisset Dominus, sed tantum ministerium bantizandi tradidit Dominus.

10 j.e. aliud. Sent. 4. di. 5. Iuo p.j.c.156 157. 158. 159. Pan. l.1.c.31.

†*Baptisma tale*]orig.

11 ſ. diſt.32. præter hoc.

1. Cor. 3.

n ¶*Non exhorreat.*]ſ. diſt.32. §. verum. ſ.1.q. 1. neque in homine.

o ¶ *Columba.*] id est, ecclesia. 24. q.1. loquitur.

p ¶*Vbi.*]26.q.7. alligant.

q ¶*Neque.*]vt ſ. diſt.19. secundum.

r ¶*Qui plantat.*] prædicando, ad fidem conuertendo.

s ¶*Qui incrementum.*]ideſt, infusionem gratiæ, & remissionem peccatorum. 1.q.1. ſi fuerit.

7 QVodam Iudæo [a] nescitis, vtrum Christiano, an pagano, multos in patria vestra baptizatos asseritis, & quid de iis sit agendum consulitis. Hi profecto, si in nomine sanctę Trinitatis [l], vel tantum in Christi nomine, sicut in actibus Apostolorum legimus, baptizati sunt (vnum quippe idẽque est, vt sanctus exponit Ambrosius [8] constat eos non esse denuo batizandos.

A ¶Iudæos.] *Apud Algerum est*, vt audio, *Verum in originali post hoc caput sequuntur verba hæc*, sed primum, vtrum Christianus, an paganꝰ ipse Iudæus extiterit, vel si postmodum factus fuerit Christianus, inuestigandum est.

Item Augustinus contra Cresconium grammaticum, libro 3.c.6.

¶Sicut per bonum, ita per malum ministrum æquè baptisma ministratur. C. XXV.

9 SI inter bonos ministros, cum sit alius alio melior, non est melior baptismus, qui per meliorem datur, nullo modo est malus, qui etiam per malum datur, quando idem baptismus datur: & ideo per ministros dispares Dei munus æquale est, quia non illorum, sed eius est.

Idem super Ioannem in parte prima, tract. 5. ad c.1.

¶Non merita ministrorum, sed virtus Christi in baptismate operatur. C. XXVI.

10 BAptismus† talis est, qualis ille est, in cuius potestate datur, non qualis est ille, per cuius ministerium datur. *Item ibidem.*

¶Quid nouerat Ioãnes Baptista? Dominum. Quid nõ nouerat? potestatem [m] Dominici baptismi in nullum hominem à Domino trãsituram: sed ministerium plane transiturum, potestatem à Domino in neminem ministrorum, ministerium & in bonos, & in malos. 11 Non exhorreat [n] columba [o] ministerium malorum: respiciat Domini potestatem. Quid tibi faciat malus minister, vbi [p] bonus est Dominus? Quid te impedit malitiosus præco, vbi beneuolus est iudex. *Item infra.*

¶Neque [q] qui plantat [r], est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum [s] dat Deus. *Item ibidem.*

Source : BIU Cujas

a ¶*Item ego.*]reſp.taci tæ obiectioni,q.d.“licet malus miniſter cõficiat, vel baptizet,nihilominus tamen debent eſſe boni.

“Miniſtri ſacramẽtorũ debent eſſe boni.

b ¶*Qui baptizat*]interius abſoluẽdo à peccatis. nã illius eſt baptiſmus, nõ baptizantis.s̃.c.à quodam.

c ¶*Ebrioſum.*] dum tamen intelligat quid agit[a]. cõſuetudinem hic notat hoc nomẽ, non actum.ext.e.maiores.ver.illud vero.

Matth.23. Ioan.1.

a De hoc ẽt leg.& no.s̃. 1.q.1. dedit. ibi videas. Arc.

d ¶*Aut toleranter.*]s̃.23.q.7.c.1.

1Sen.4.di.5. Iuo part. 1. c.160.

SI *qui.*]Casvs.Quidam ab hæreticis in forma eccleſię baptizati volebant ad eccleſiã redire quærebatur vtrum eſſent baptizandi. Et reſp.quod non,ſed debent integre inſtrui in fide, & eccleſiæ p manus impoſitionẽ reconciliari.Si vero ſunt paruuli,vel tales,qui inſtrui non poſſint, debent chriſmari, & patrini debent reſpondere ꝓ eis, & confeſſionem facere.*Communicati*, ideſt, vncti vel communioni redditi.

Ioan.1. † *al.dogmatibus*

e ¶*Trinitatis.*] s̃.1.q.1. neque in nomine.

f ¶*Confeßione.*] id eſt, inuocatione.

2Burc.l.4.c. 39. Iuo p.1. c.160.&233. ex Rotoma.

g ¶ *Et ſi conſentiunt.*] hoc de adultis.

h ¶*Per manus impoſitionem.*] confirmatoriam: quæ etiã in hoc caſu reconciliatoria eſt.ꝯ.e.di. ab antiqua. & 1.q.1.§.ecce.

“Baptiſmus an poſſit cõferri furioſo

h ¶*Per manus.*]ſed nũ quid de furioſo iudicat ſecundum illũ ſtatum mentis,quem habebat cũ in furorẽ incidit?“Nam ſi voluntatẽ habuit baptizandi, & incurrit furorẽ: valebit eis baptiſmus in furore collat[a]. aliàs non.ext.e.maiores.§. vl. Secus in puero:qa puer non habuit voluntatem vmquam:& tamen ſaluabitur baptizatus.ꝯ.e.quæris.

† *al.&*

† *al.nomen*] orig.

i ¶*Communicati.*] ideſt,peruncti.

k ¶ *Euchariſtiæ.*] hoc

“corp[s] Dñi non datur paruulis.

de adultis:“qa paruulis non datur corpus Chriſti,vt ꝯ.e.c.in eccleſia.niſi forte vbi cõſuetudo eſt ꝓ infundi turp ora eorũ ſanguis Chriſti, non corpus. ſecundum quoſdam.

3Sen.4.di.6 Iuo par.1.c. 160.Pan.l.1. c.28.

Q*Vamuis*]Casvs. Dicitur hic,qđli cet vnũ ſit baptiſma hæreticorũ baptizantiũ in forma eccleſiæ,& catholicorum: tamen qui extra eccleſiam baptizãtur, gratiam Dei non conſequũtur:& ideo ſi ad fidem reuertuntur,reconciliari debent, & non rebaptizari.

¶Ego[A a] dico, & nos dicimus omnes, quia iuſtos oportet eſſe omnes,per quos baptizatur:iuſtos oportet eſſe tãti iudicis miniſtros, ſi miniſtrare iuſte voluerint.Si autẽ noluerint eſſe iuſti,qui in cathedra Moyſi ſedẽt, ſecurum me facit magiſter meus,de quo ſpiritus eius dixit[Hic eſt, qui baptizat[b].]*Item infra.*¶Non timeo adulterium,non ebrioſum[c], non homocidam, quia columbam attendo, per quam mihi dicitur[hic eſt,qui baptizat.]

A ¶Ego dico.] *Sic etiam Iuo:ſed in originali.* Et ego,& omnes dicimus,quia iuſtos oportet eſſe tanti iudicis miniſtros. Sint miniſtri iuſti,ſi volunt. Si autem noluerint,&c. *Sunt autem partes huius capitis ex eodem tractatu quinto hinc inde collectæ.*

Idem in tractatu 6.ad c.1.Ioannis.

¶De eodem. C. XXVII.

1 CVm baptizat malus ex aliqua vel ignorãtia eccleſiæ, vel tolerantia (aut enim ignorantur mali,aut tolerantur[d] vt palea, quouſque in vltimo ventiletur area,)illud,quod datum eſt, vnum eſt:nec impar propter impares miniſtros,ſed par & æquale propter [hic eſt,qui baptizat.]

Idem de eccleſiaſticis regulis†,c.52.

¶Non reiteratur baptiſma, quod in nomine ſanctæ Trinitatis miniſtratur.

C. XXVIII.

2 SI qui apud illos hæreticos baptizati ſunt,qui in ſanctę Trinitatis[e] confeſſione[f] baptizant, & veniunt ad nos,recipiãtur quidem vt baptizati,ne ſanctæ Trinitatis inuocatio,vel cõfeſſio annulletur:ſed doceantur integre,&inſtruantur quo ſenſu ſanctæ Trinitatis myſterium in eccleſia teneatur:& ſi conſentiunt[g] credere,vel acquieſcũt confiteri, purgati iam fidei integritate cõfirmentur manus impoſitione. Si vero paruuli ſunt, vel†hebetes,qui doctrinam non capiant,reſpõdeant pro illis, qui eos offerunt, iuxta morem† baptizandi.Et ſic per[A] manus[h] impoſitionem chriſmate communicati[i], Euchariſtiæ[k] myſteriis admittantur.

A ¶ Per manus impoſitionem.] I*n originali eſt.* Et ſic manus impoſitione, & chriſmate communiti,Euchariſtiæ,&c *Sed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Idem ad Oroſium in libr.65.quæſtionum dialog.quæſt.59.

¶De eodem. C. XXIX.

3 QVamuis vnum baptiſma ſit, & hæreticorum (eorũ ſcilicet,qui in nomine patris,& filij,& ſpiritus ſancti baptizantur,) & eccleſiæ catholicæ,tamen quia foris,& extra eccleſiam baptizantur , non ſumunt baptiſmum ad ſalutem[l], ſed ad perniciem , habentes nimirum formam[A] ſacramenti, virtutem autem eius abnegantes. Et ideo eos eccleſia non rebaptizat, quia in nomine Trinitatis[m] baptizati ſunt.Ipſa eſt profecto forma ſacramẽti. Ideo,cum reuerſi fuerint , accipiunt virtutem ſpiritus ſancti, quem†ij , qui extra eccleſiam baptizantur,non dum habent.

A ¶Formam ſacramenti.]*Ita etiam apud Iuonem, In originali eſt,* habentes quidem ſpeciem pietatis , virtutem tamen eius abnegantes.*& rurſum.* Animales,inquam,ſpiritum non habentes. Et *idcirco eos eccleſiæ, &c.Vtitur autem* B.*Pauli verbis.2.Tim.3.& Iudæ Apoſtoli,c.1.*

Item Pelagius Papa Gaudentio epiſcopo.[4]

¶Baptizantur , qui tantum in nomine Dõmini baptizati probantur. C. XXX.

SI reuera hi de hæreticis,qui in locis tuæ dilectioni vicinis † commorari† dicuntur ſolummodo ſe in nomine Domini baptizatos fuiſſe forſitan confitentur[n],ſine cuiuſquam dubitationis ambiguo eos ad catholicam fidem venientes in ſanctæ Trinitatis nomine baptizabis.Sin vero apud dilectionem tuam eorum,qui conuerti volunt , manifeſta confeſſione clarueri t,quòd in nomine Trinitatis fuerint baptizati, ſola reconciliationis impẽſa gratia, catholicæ ſociare fidei maturabis: vt tali diſpoſitione ſeruata nihil aliter,quã quod Euãgelica iubet auctoritas, temeritatis cuiuſquam ſpiritu videatur effectum.

Item Auguſtinus de vnico baptiſmo, libro 7.c.53.

¶An approbetur baptiſma , quod à nõ baptizato præſtatur. C. XXXI.

4 SOlet etiam quęri,vtrum ap probandum ſit baptiſma qđ ab eo[o] , qui non accepit, accipitur,ſi forte hoc curioſitate aliqua didicit,quemadmodum dandum ſit : & vtrum nihil interſit[p], quo animo accipiat ille, cui datur , cũ ſimulatione, an ſine ſimulatione: ſi cum ſimulatione,vtrũ fallens[q], ſicut in eccleſia,vel in ea,quę putatur eccleſia , an iocans[r], velut in mimo[A].*& infra.* ¶ Verumtamẽ, ſi quis forte me in eo cõcilio conſtitutum vbi talium rerum quæſtio verſaretur , non præcedentibus[s] meritis[B], quorum ſentẽtiam ſequi mallem , vrgeret vt diceręm, quid ipſe ſentirem,ſi eo modo affectus eſſem , quo eram, cum iſta dictarem, nequaquam[t] dubitarẽ habere eos baptiſmum , qui vbicumque,& à quibuſcumque illud verbis Euangelicis conſecratum ſine ſua ſimulatione[u], & cũ aliqua fide accepiſſent : quamquam eis ad ſalutem ſpiritualem

1 ¶*Ad ſalutem.*]hoc dicitur de illis,q ſciẽter ab hęreticis baptizantur,& eorũ errores imitãtur:ſed in neceſſitate mortis melius eſſet à talib.baptiſmum accipere,q̃ ſine perceptione talis ſacramenti decedere[b]: qa ſi euaſerint,manus impoſitionẽ & cetera quæ ſequuntur, in catholica eccleſia recipiunt, vt ꝯ.e. ſanctum eſt. in fi.paruulis hoc nõ nocet.1.q.4.placuit.

† *al.quam*

b Vt32.diſt. §.verum. c. ad hoc.

m ¶ *Trinitatis.*] i. patris & filij & ſpiritus ſancti.s̃.e.proprie.

SI *reuera.*] Casvs. Quidam erant ab hęreticis baptizati.q̃rebatur vtrum rebaptizari deberent? Et reſpon.ſi dicunt ſe baptizatos tantum nomine Domini,debent iterum baptizari. ſi vero in nomine Trinitatis explicite, ſ.ĩ nomine patris & filij & ſpiritus ſancti , ſufficit ſi reconcilientur : quia forma Euangelica iterari non debet.

4 ꝯ.e.multi ſunt.Iuo p.1 c.161.Pann. l.3.c.62.S.T. 3.q.66.ar.6. † *al.deſtinatis vicinis*] Iuo. † *al.commorati*

n ¶ *Confitentur.*] hic creditur eis pro ſe:qa nulli fit præiudiciũ[c].

c Quod dic vt le. & no. ꝯ.e. placuit đ infantib⁹.

S*Olet etiam.*] Hæc eſt 4.pars diſt. ſecundum Ioan.de Fan. Casvs. Tres quæſtiones mouet Auguſt. in hoc c.Prima eſt,an aliquis ſit baptizat[a], qui baptizatur ab aliquo non baptizato.Secũda eſt, an fictus accedens ad baptiſmũ ſuſcipiat baptiſmũ. Tertia eſt , an ille baptiſmũ ſuſcipiat,q̃ mimice & ioculariter baptizatur. Has quæſtiones per ordinem præmittit Aug. & poſtea ſoluit primam & ſecundã,dicens in vtroque caſu baptiſma eſſe collatum, licet ſine charitate nõ poſſit ad ſalutẽ ꝓdeſſe: ꝙ probat auctoritate Apoſtoli. Quæſtionem vero tertiam inſolutam dimittit, dicens ad eius ſolutionẽ diuinũ reſponſum per alicuius reuelationem eſſe neceſſarium. & ꝙ de hoc vellet audire ſententias aliorum. ergo, *ſolet etiam quæri,* &c. *Nequaquam*,prima ſolutio, *ſicut iam*, ſecunda ſolutio, *dum ea*,id eſt,iuſta.

5 Sen.4.di.6 Iuop.ꝯ.c.162.

o ¶*Quod ab eo.*]ſupra ea,diſt.Romanos.

p ¶*Interſit.*]quo ad ſacramẽtũ,vt ꝯ.e.ſicut.

q ¶*Fallens.*]cum dolo.

r ¶*An iocans.*]tertia q.

s ¶*Non præcedentib.*]i. ſuper hoc dicentibus prius bonis viris plenis meritorum.

t ¶ *Nequaquam.*] ſoluit primã quæſtionẽ.

v ¶*Simulatione.*]maxime.

a ¶*Fidem*

Source : BIU Cujas

a ¶*Fidem.*] ſed quomodo poſſum habere talem fidem,& non charitatem:" cum qui habet vnam virtutem, habeat & omnes?de pœn. diſt.5.ca.vlt.Non poſſem quidem niſi miraculoſe*, ſecundum quòd mali etiam miraculoſe prophetizant.1.q.1.prophetauit.Vnde caute dixit,ſi enim habeam,&c.

" Virtutes oẽs hẽt,qui vnã habet.

* Fides põt hĩ ſine charitate,& eſt vera fides, q̃uis ſi vera virtus.Cõc. Trid.ſeſ.6.c. 15.&can.28.

b ¶*Montes transferã.*] intellige mõtes duplici ter.Vel ad litteram, ſicut de beato Benedicto. Vel,montes,i.dæmones à patientibus.

c ¶*Sicut iam.*]ſoluit ſecundam quæſtionem.

1.Cor.13.

d ¶*Fallaciter.*] ſ.22.q.2.nec artificio.ſ.1.q.1.ſicut ficti. ſ.diſtin.27.quod interrogaſti.

e ¶*Dictum eſt.*] à Ioanne.

f ¶*Vbi.*]tertiam inſolutam dimittit.

g ¶*Implorandum.*]hęc quæſtio alibi videtur determinata,vt 1.q.1.§.ecce.nam etiam inuitus quis baptizatur, vt 45.diſt.de Iudæis.

1.Ioan.2.

"Baptizans dẽt habere intẽtionem baptizandi.

Ad hoc dico q̃ ſi baptizans intendit baptizare, qualemcumque intentionem baptizatus habeat,recipit ſacramentum, ſed ſi nõ intendit baptizare,licet verba ꝓferat,non

a Hoc ꝓbat Aug.q̃ dt q̃ intẽtio req̃ritur ad oẽ ſacrm:& ſine intẽtiõe difaciendi nihil fit in ſacramẽto.Ar. †*ne quid*] orig.

est baptizatus [a], quia verba debent ſeruire intentioni,vt 22.qu.5.humanæ.ar.ad hoc ea.retulerunt. Nã qui ioco, vel ludendo dicunt talia verba:ſpondes, ſpondeo:nõ obligant ſibi alios,vt ff.de act.& obl. obligationum.in fi.& dic,vt d. §.ecce.

O *Stenditur.*]hęc eſt 5. pars diſt. ſecundum Io.de Fan. Casvs.Quidam dicebãt baptizatos ab hæreticis iterum baptizãdos,ſi ad eccleſiam reuertuntur,& hoc ideo: quia peccata nõ fuerant eis dimiſſa. quos Aug.in hoc c.reprehendit, & probat quod non,duplici ratiõe.Primo,quia ſicut baptizatus ab eccleſia tranſiens ad hæreſim nõ amittit baptiſma,ſic non amittit ordinem illũ in quo habet officium baptizãdi. Secũdo probat qđ non, ducendo eos ad incõueniens. nam cũ fictus accedit ad baptiſmum,aut dimittuntur ei peccata,aut nõ. ſi dimittũtur: ergo falſum eſt quod dicitur, Spiritus ſanctus diſciplinę effugiet fictum. Si non dimittũtur,qđ verum eſt:ergo homo ſæpe baptizaretur, & verum baptiſma reciperet, nec tamen peccata dimitterẽtur: qđ fatuum eſſet dicere: & ita ſine remiſſione peccatorũ verum baptiſma ſuſcipitur.

Iuo ibid.

2 Pan.l.1. c.87.

b Vt 24.q.1. loqtur.& 21 diſt.q̃is.& hoc ꝓhic đt faciebãt Donatiſt.&Nouat.q rebaptizabãt catholicos ad eorũ hĩſim trãſeuntes. 24.q.3. qdã. uerſ.Nouatiani.&ver. Donatiſtæ. Arc.

h ¶*Impie.*] nam iniuria fit ſacramento.extra de apoſta.ex litterarum.

i ¶*Orbi.*]ideſt,eccleſiæ,quæ diffuſa eſt per totum orbem [b].

k ¶*Vnitatem.*] id eſt,illos qui baptizati ſunt ab hæreticis in vnitate eccleſiæ,ideſt,in forma eccleſiæ:quæ eſt:Ego baptizo te in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti.ſ.ea.c.proprie.

l ¶*Item ſacramentum.*]ideſt, poteſtas & ordo.ſ.1.q.1.quod quidam. & c.ſicut Chriſtus.

m ¶*Iniuria.*]iniuria videtur fieri ſacramento, ſi ſecundo baptizaretur vel ordinaretur:quia videtur fieri quaſi iam non fuiſſet baptizatus vel ordinatus, vt 1.q.1.ſacramenta.

"Pœnitẽtia licet ſacrm ſit, bene iteratur.

"ta men pœnitentia bene iteratur, licet ſit ſacramentum.de pœn. di.3.quamuis.§.quòd autem per pœnitentiam.Similiter vnctio in quibuſdam eccleſiis. ſ. de pœn. diſt.3. quamuis.

Additio. Quod not. 48.di.§.quod ergo.& 95.diſt. §.ſed iſtud. & ext.de ſec.nup. vir autem.ibi videas.

†*al.Si*

3Sen.4.di.4

n ¶*Diſcedit.*] q.d.ſi alterutro iſtorum ſacramentorum malos carere dicis, dicas carere & reliquis.

o ¶*Spiritus diſciplinæ*] id eſt,ſpiritus diſcipli nans & inſtruens.

Sap.1.

p ¶*Cor eius.*] ĵ.e.quo modo contra.

q ¶*Sacrilegio.*]ĵ.e.diſ. nullus autem. & cap. tunc valere.

r ¶*In communionibus.*] ideſt,in conuentibus.

s ¶*Sacrilegio.*]ideſt,ſacrilegij diſſenſione.

N *On illud.*] Hæc eſt 6.pars di.ſecundum Io.de Fan. Casvs.Quidam dicebant, q̃ paruuli non erant baptizati ſi offerebantur ea intẽtione vt ſanitatem corporis reciperent, & non vt conſequãtur gratiam Dei. Et certe đt Aug. quod nõ ideo minus paruuli ſunt baptizati: nec nocet eis ſi ea intẽtione offerantur. non enim propterea non regenerãtur ſed regenerantur.

†*al.quiſque*

t ¶ *Sanitatem.*] extra de apoſta.c.2.

v ¶ *Intentione.*] error enim talis non nocet paruulis.ĵ.c.ſatis oſtẽdimus. intelliguntur enim offerri ab ipſa eccleſia, vt ĵ. e.quæris à me.

4 ĵ.e.q̃ris. Sent.4.di.6 Pan.l.1.c.95 Pol.l.3.ti.10 Iuop.j.c.171

B *Aptiſmi vicem.*] Hæc ẽ 7.pars di. in qua ꝓbat triplicẽ eſſe baptiſmũ. & hoc probat per quattuor c.Ioan.de Fan. Casvs.Probat Aug.in hoc ca. q̃ quamuis ad baptiſmum duo ſint neceſſaria,i.ſacramentum baptiſmi,&fides Chriſti: ſi vnũ deficit ex neceſſitate,reliquũ ſufficere poteſt: quod apparet ĩ latrone: cui Dominus peccatum dimiſit in cruce. Et ꝓ illum probat Cyprianus, q̃ paſſio cũ fide, in caſu valet,quod ꝓbatur auctoritate Apoſtoli: ſicut & econuerſo in paruulo, qui

†*al.Nec*

5 Sent.4. diſt.4. Iuo part.1. c.177.Pann. l.1.c.109. Luc.23. ad Iubaian.

non poteſt credere corde,nec confiteri ore,ſufficit ſacramentum.ſi vero alterum prædictorum alicuius voluntate deſit, contemptum ſuum reatus eum inuoluit.B.

x ¶ *Baptiſmi.*] Casvs. Quidam per illam auctoritatem : Niſi quis fuerit

non prodeſſet,ſi charitate caruiſſent,qua catholicæ inſererẽtur eccleſiæ. [Si enim habeam[c], inquit, fidem [a] , vt montes [b] transferam, charitatem autem non habeam, nihil ſum :] ſicut iam [c] præteritis maiorũ ſtatutis non dubito etiam illos habere baptiſmum,qui quãquam fallaciter [d] id accipiant , in eccleſia tamen accipiunt, vel vbi putatur eſſe eccleſia ab eis,in quorum ſocietate id accipitur:de quibus dictum eſt [e] [ex nobis exierunt.]Vbi [f] autem neque ſocietas vlla eſſet ita credentium,neque ille, qui ibi acciperet, ita crederet, ſed totum ludicre , & mimice, & ioculariter ageretur , vtrum approbandus eſſet baptimus,qui ſic daretur , diuinum iudicium per alicuius reuelationis oraculũ, cõcordi oratione,& impenſis ſupplici deuotione gemitibus imploran dum [g] eſſe cenſerem : ita ſane , vt poſt me dicturos ſententias , ſi † quid iam exploratũ,& cognitum afferrent,humiliter expectarem.

a ¶Sicut in mimo.] *Hic apud B.Auguſtinũ, & Iuonem multa ſunt interiecta , quæ ad ſequentia percipienda operæ pretium fuerit legere.*

b ¶Meritis.]*In originali,& apud Iuonem eſt,* talibus.*Sed ob gloſſam non eſt mutatũ. Multa vero alia emendata ſunt.*

c ¶ Habeam inquit, fidem.] *Sine charitate poteſt haberi vera fides,ſed non vera fidei virtus, Aliud eſt enim vera fides,aliud vera virtus, prout docuit B.Thomas 2. ſecundæ, qu.4. artic.5. Quod auctor gloſſæ videtur non ſatis præcepiſſe.*

Item libro 1.*Contra Donatiſtas,c.* 1.

¶Non reiteratur baptiſma,quod in fide ſanctæ Trinitatis ab hæreticis præſtatur.

C. XXXII.

5 [1] OStenditur illos impie [h] facere, qui rebaptizare conantur orbis [i] vnitatem [k] , & nos recte facere, qui Dei ſacramenta improbare nec in ipſo ſchiſmate audemus.In quo enim nobiſcum ſentiunt, in eo etiam nobiſcum ſunt.In eo autem à nobis receſſerunt , in quo à nobis diſſentiunt.

Item paulo ſuperius. ¶ [2] Sacramentũ [l] baptiſmi eſt, quod habet, qui baptizatur : & ſacramentum dandi baptiſmi eſt, quod habet,qui ordinatur. Sicut autem baptizatus, ſi ab vnitate receſſerit, ſacramentum baptiſmi non amittit : ſic etiam ordinatus,ſi ab vnitate receſſerit, ſacramentum dandi baptiſmi non amittit.Nulli enim ſacramento iniuria [m] facienda eſt.Si diſcedit [n] à malis, vtrumq; diſcedit: ſi permanet in malis,vtrumq; permanet.Sicut † ergo acceptatur baptiſmus,quem non potuit amittere , qui ab vnitate diſceſſerat , ſic acceptãdus eſt baptiſmus, quem dedit ille,qui ſacramentum dandi, cum diſcederet,non amiſerat.

Item eodem libro,c. 12. ¶ [3] Si ad baptiſmum fictus acceſſit, dimiſſa ſunt ei peccata , an non ſunt dimiſſa, Eligant,quod volunt:vtrumlibet elegerint,ſufficiet nobis.Si dimiſſa dixerint, quomodo ergo ſpiritus [o] ſanctus diſciplinæ effugiet fictum , ſi in iſto ficto remiſſionẽ operatus eſt peccatorum.Si dixerint nõ eſſe dimiſſa,quęro,ſi poſtea fictionem ſuam corde concuſſo,& vero dolore fateretur,an denuo baptizandus iudicaretur? Quod ſi dementiſſimum eſt dicere,fateantur vero baptiſmo Chriſti baptizari poſſe hominẽ, & tamen cor eius [p] in malitia,vel ſacrilegio [q] perſeuerans peccatorum abolitionem non ſinere fieri: atq; ita intelligant in communionib.[r] ab eccleſia ſeparatis poſſe homines baptizari : vbi Chriſti baptiſmus eadẽ ſacramenti celebratione datur,& ſumitur:qui tamẽ tũc profit ad remiſſionem peccatorum, cum quis † reconciliatus vnitati, ſacrilegio [s] diſſenſionis exuitur, quo eius peccata tenebãtur, & dimitti non ſinebantur.

*Idem in epiſt.*23.*ad Bonifacium.*

¶Valet ad ſalutem baptiſma , & ſi non ea fide paruuli offeruntur.

C. XXXIII.

6 [4] NOn † illud te moueat , q̃ quidam nõ ea fide ad baptiſmum percipiendum paruulos ferunt,vt gratia ſpiritali ad vitam regenerentur æternam: ſed quòd eos putant hoc remedio temporalem retinere , vel recipere ſanitatem [t] . Non enim propterea illi non regenerantur,quia non ab iſtis hac intentione [u] offeruntur.

*Item de vnico baptiſmo contra Donatiſtas,l.*4.*c.*22.

¶Effuſio ſanguinis implet vicem baptiſmi.

C. XXXIIII.

7 [5] BAptiſmi [x] vicem aliquando implere paſſionem, de latrone illo, cui non baptizato dictum eſt [hodie mecum eris in

Source : BIU Cujas

fuerit renatus,&c. dicebant quod ſemper baptiſmus aquæ eſſet ne ceſſarius. quorum opinionem reprobat Aug. exemplo latronis, cui dictum eſt: Hodie mecum eris in paradiſo.

"Paſſio ſup pletdefectũ baptiſmi.

a ¶*Cyprianus.*]ẽt in teſtimonium inducens. "dicit ergo baptiſmi defectum ſupplere paſſionem, vt in illo latrone: vel fidem cõuerſi vbi neceſſitas baptiſmum excludit. ſicut in puero ſufficit aquę baptiſmus ſolus: quia ætatis neceſſitas fidẽ excludit: ita ſimiliter adulto ſola fides ſufficit, cum neceſſitas excludit aquæ baptiſmum.

paradiſo,] non leue documẽtum idem beatus Cyprianus [a] aſſumit. Quod etiam atq; etiam conſiderans inuenio non tantum paſſionem pro nomine Chriſti id, quod ex baptiſmo [b] deerat, poſſe ſupplere, ſed etiam fidem [c], conuerſionẽ quę †cordis, ſi forte ad celebrandum myſterium baptiſmi in angu ſtiis temporum ſuccurri non poteſt. Neq; enim latro ille pro nomine Chriſti crucifixus eſt [d], ſed pro meritis facinorũ ſuorum: nec quia credidit [e], paſſus eſt, ſed dum patitur, credidit. Quantum itaque valeat etiam ſine viſibili ſacramẽto baptiſmi, quod ait Apoſtolus [f] [corde [g] creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem,] in illo latrone declaratum eſt. Sed tunc impletur inuiſibiliter, cum myſterium baptiſmi non contemptus religionis, ſed articul⁹ neceſſitatis [h] excludit. *& infra.c.24.* ¶ Et ſicut in illo latrone, quod ex baptiſmi ſacramento defuerat, compleuit omnipotentis benignitas, quia non ſuperbia, vel cõtemptu, ſed neceſſitate defuerat, ſic in infantibus, qui baptizati moriũtur, eadem gratia omnipotẽtis imple re credenda eſt, quod non ex impia voluntate, ſed ex ætatis indigentia nec corde credere [i] ad iuſtitiam poſſunt, nec ore confiteri ad ſalutem. [2] Ideo cum alij pro eis reſpondẽt, vt impleatur erga eos celebratio ſacramenti, valet vtiq; ad eorum conſecrationem, qui ipſi reſpondere [k] non poſſunt.

Itẽ contra Iulianum Pelagianum, lib.6.c.4.

¶ Alienũ quippe opus eſt, cũ credit [l] per alterum, ſicut alienum [m] opus fuit [n], cũ peccauit in altero.

Item eodem 4.lib.contra Donatiſtas, c.23.

¶ Sicut autem in latrone, quia per neceſſitatem corporaliter baptiſmus defuit, perfecta ſalus eſt, quia per pietatem [o] ſpiritualiter affuit, ſic & cũ ipſa præſto eſt, ſi per neceſſitatem deſit, quod latroni affuit, perficitur ſalus. Quod traditum tenet vniuerſitas eccleſię, cũ paruuli infantes baptizantur, qui certe nondum poſſunt corde credere ad iuſtitiam, & ore confiteri ad ſalutẽ, quod latro potuit, quin etiam flendo, & vagiendo, cum in

"Martyr dr confitens.

Rom.10.

b ¶*Baptiſmo.*] baptiſmus conſiſtit in trib. † *al.confeſſionemque* in aqua, in paſſiõe, & in cordis contritione.

c ¶*Sed etiam fidem.*]ſ. e. catechumenũ. contra. Sed hic de fide informata charitate. ibi de inform. 1.q.1. vide.

d ¶*Crucifixus eſt.*] ſ. d pœn. di. 1. importuna. contra. Sed dicitur ibi martyr, i. confitens. " Martyr enim interpretatur cõfitens. ad hoc 50. diſt. & purgabit. ſi tamen paſſus eſt pro Chriſto.

e ¶*Credidit.*]ſ. de pæ. diſt. 7. nullus.

f ¶ *Apoſtolus.*] in epiſtola ad Romanos.

g ¶*Corde.*]i. fide, quæ eſt in corde, i. mente credit quiſquis: quod eſt ei ad remiſſionem peccatorum, id eſt, p fidem cordis iuſtificatur, aliquis, id eſt, de impio fit pius.

1 Vide lib.2. retract. c.18

"Baptizare aNo. hic H. q talis pt ſe baptizare, & ſi erit baptizandus exẽplo ſctõ q ſeipſos baptizaſſe legũtur: ſ; hęc opi. corrigi per hãc dec. debitũ.

h ¶*Neceſſitatis.*] "poſſe ipſum ne mo poteſt. terit ne quis ſeipſum in neceſſitate baptiza re? non [a]. ext. de bapt. & eius effe. debitum. ar. ſ. e. ſanctũ. ibi, nec aliquis, &c. Nihil eñ proderit ei, vt de pœnitente, qui ſibi peccrũ quorũdã cata non poteſt confiteri, nec ſeipſum recõciliare. Item numquid alio liquore ab aqua? Non. Nunquid ſi permiſta ſit aqua alij liquori, fit baptiſmus? Rõ: quia ne Si aqua præualet, baptizatur: aliàs non. 4. q. 3. c. hermaphroditus.

2 ſ. e. cũ pro paruulis.

i ¶*Credere.*]ſ. 15. qu. 1. §. vt itaquẽ.

k ¶*Reſpondere.*]ſ. e. nihil eſt aliud.

l ¶*Credit.*]ideſt, ſaluatur ſic per alterum, ſcilicet infans.

m ¶ *Alienum.*] q. d. ex alieno opere cauſam ſui peccati contraxit. ſ. c. 2. & 3.

n ¶*Fuit.*] ſ. Adæ. Nam omnis res per quaſcumque cauſas cõtrahitur, &c. extr. de reg. iur. omnis res. de pœ. diſt. 1. quem pœnitet. circa prin. ver. ſed qui per vos.

o ¶ *Quia per pietatẽ.*] ideſt, fidem & confeſſionem illius. B.

p ¶*Myſticis.*]i. ſignificantib. miſerias præſentis vitæ, quam ingrediuntur. ſunt enim in ſignum futuræ miſeriæ & laboris.

q ¶*Compleri.*]cum facultas adeſt.

r ¶*Et illud.*]ſ. e. di. ſicut in ſacramentis. Illud: i. baptiſma ſine fide.

s ¶*Et hoc.*]ideſt, fides ſine baptiſmo.

t ¶*Ex voluntate.*]ſecus ſi ex ignorantia. extra de preſ. non bap. c. 2.

v ¶*Contemnitur.*]ſ. ea. non dubito.

Si quidquid.]Casvs. Dicebat Iulia. quod vbi baptizatur pręgnãs mulier: non debet cum natus fuerit puer baptizari: quia quidquid eſt in homine, baptizatur & ſanctificatur. quod Aug. reprobat in hoc c. quia ſecundum hoc inducuntur baptizari quæ in interioribus digeruntur: & eadẽ ratione ſi homo febricitat, febris baptizatur.

x ¶ *Si quidquid.*] ſi. ff. de euic. ſi prægnans. & l. vaccæ. "nam ibi dicitur quod ſi vendidi tibi ancillam prægnantem, & partus euincatur, non teneor de euictione: quia nõ intelligor eum vendi diſſe. ar. ff. de vſuca. ſi aliena. in fi. pro Iuliano tamen facit ff. de ven. inſpi. l. 1. §. 1. vbi dicitur, quòd partus eſt pars viſcerum. Ar. contra. ff. de verb. fig. partus.

"Vẽditor ñ tẽtur đ partu euicto.

y ¶*Non debere.*] ſ. 24. q. 3. ſi habes.

z ¶ *Qui naſcitur.*] tamen ſi mater eſt libera in tempore conceptionis, & partus eſt liber. ff. de ſtatu hom. l. vlt.

Sanctum eſt.] Casvs. Quæritur an in forma eccleſiæ poſſit laicus baptizare? Et reſpondet Auguſt. quod põt. Et ad hoc probandum inducit tale exemplum. Nam in quadã naui in naufragij periculo poſita volebat quidam baptizari. nõ erat ibi Chriſtianus niſi pœnitens vnus. pœnitens eum baptizauit: & à baptizante reconciliationem accepit. Hoc ſi aliquis non credit, qa in auctoritate non inuenitur: certum eſt quod hoc contingere poteſt, nec poſſit aliquis tale factum reprobare: ſed dicetur Dei conſilio factum eſſe. *Traditoris & tradendi:* ſed melior littera eſt traditionis.

3 Iuo p.1. c.184.

a ¶ *Per ſeipſum.*] non merito conferentis.

b ¶ *Auctoritas.*] id eſt, proueniens ex auctoritate Domini, qui tradidit formam baptizandi Apoſtolis, & per eos aliis etiam laicis. Sed contra ſ. e. di. conſtat. ſ. 1. q. 1. quod quidam. Sed hæc auctoritas dicitur permiſſio, vel licentia. de permiſſione eccleſiæ in articulo neceſſitatis poſſunt baptizare laici Chriſtiani, vt dicitur ſ. ead. conſtat. in baptiſmo infidelitatis tolerantia. ſ. ea. Romanus. in baptiſmo ſacerdotis auctoritas,

4 Iuo p.1. c.191.

vel melius myſterium. ſ. e. quomodo. Sed F. & B. non probant iſtam notulam, " immo laicum hæreticum in neceſſitate à Deo habere poteſtatem baptizandi, vt dicunt: nec eccleſiam facere poſſe quin ipſi etiam ſine neceſſitate baptizarent: & tamen peccarent. 32. diſt. §. verum.

"baptiſmus an poſſit da ri p laicos.

eis myſterium celebratur, myſticis [p] ipſis vocibus obſtrepunt: & tamen nullus Chriſtianorum dixerit eos inaniter baptizari. *Item c.* 25. ¶ Quibus [a] rebus omnib⁹ oſtẽditur aliud eſſe ſacramentum baptiſmi, aliud conuerſionem cordis: ſed ſalutem hominis ex vtroque compleri [q]. Nec ſi vnum eorũ defuerit, ideo putare debemus conſequens eſſe, vt & alterũ deſit: quia & illud [r] ſine iſto poteſt eſſe in infante: & hoc [s] ſine illo potuit eſſe in latrone, complente Deo, ſiue in illo, ſiue in iſto, quod non ex volũtate [t] defuiſſet: Cum vero ex voluntate alterũ horum defuerit, reatu hominem inuolui. Et baptiſmus quidem poteſt ineſſe, vbi conuerſio cordis defuerit. Conuerſio autem cordis poteſt quidem ineſſe non percepto baptiſmo, ſed contempto baptiſmo non poteſt. Neque enim vllo modo dicenda eſt conuerſio cordis ad Deum, cum Dei ſacramentum contemnitur [u].

a ¶ Quibus rebus.] *His verbis apud B. Aug. antecedũt ea, quæ leguntur ſ. e. cũ pro paruulis.*

Idem contra Iulianum, lib.6.c.6.

¶ Non baptizatur in homine, quidquid in eo eſt. C. XXXV.

3 Si quidquid [x] in homine eſt, quando baptizatur, baptizari, & ſanctificari putandum eſt, dictur⁹ es & ipſa in illo baptizari, & ſanctificari, quę in inteſtinis, & veſica ſunt per digeſtionẽ corporis digerẽda: dicturus es baptizari, & ſanctificari hominem in matris vtero conſtitutum, ſi ad hoc ſacramentum accipiendum grauidam neceſſitas cogat, & ideo baptizari iam non debere [y], qui naſcitur [z]: poſtremo dicturus es & ipſas baptizari, & ſanctificari febres, quando baptizantur ægroti.

Item ad Fortunatum.

¶ Valet baptiſma, & ſi per laicos miniſtretur. C. XXXVI.

4 Sanctũ eſt baptiſma per ſeipſum [a], quod datũ eſt in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti: ita vt in eodem ſacramento ſit etiam auctoritas [b] traditionis per Dominum noſtrũ ad Apoſtolos, per illos autem ad epiſcopos, & alios ſacerdotes, vel etiam laicos Chriſtianos ab eadem origine, &

Source : BIU Cujas

a ¶*Et sacramenti.*]id est,baptismi.
b ¶*Aliquis.*]vt qui nec baptismum nec formam nouerat. Nam primo erat ibi recurrendum ad Christianū:& ita non erat qui ita competenter posset dare sicut ille qui acceperat:& hoc est quod sequitur,acceperat.
c ¶*Acceperat.*]s.sacramentum baptismi.
d ¶*Pœnitentiam.*]ꝛ.e. dist. sine pœnitentia. contra.Sed forsan pœnitens iste pro aliquo graui peccato cōpunctus baptisma petierat:quo suscepto iterum in idem peccatū relapsus est,vnde post ea publice meruit supponi pœnitentiæ. 26. q.6.c.fi.
Additio. Et secundū hūc intellectū debet fieri punctus in hoc verbo pœnitentiam.
e ¶*Reconciliaret.*]ꝰ.de pœ.dist.1. quem pœnitet.ꝰ.di.21.inferior. cōtra.Sed quo ad hoc superior erat iste post baptismum: quia iste non indigebat reconciliatione,ille sic. Assignatur & aliud cōtra 24.q.1.§.sed istud. Nā ibi dicitur, qđ à laico non debet reconciliationem accipere, sed dic quod istud succumbit[a].
f ¶*Qui non pium.*]i.q non credūt animum eorū fuisse ita pium.
g ¶*Quisquam.*]nō potest quisquam dicere relinquendum illum esse & non baptizandum qui morte imminente petit baptizari.
h ¶*A pœnitente.*] quis quis nō credit contingere quem,i.aliquem baptizandum esse: oportet vt credat,&c.
i ¶*Non credit.*] "Arg. quod fama non inducit probationem, nec partem[b] probationis, nec exēplum: sed lex, &c.C.de sen.& interlom.iud.l.nemo.ar.qđ quis asserit , per ius scriptum probare debet[c].24.q.2.legatur.
Catechumenum] Casvs. Dicitur ī hoc c. q catechumenus non saluatur nisi martyrium vel fides suppleat in eo baptismi vicem: postea multa in hoc c.enumerantur, in quib.martyriū adæquatur baptismo.
k ¶*In bonis.*]patet hoc esse intelligēdum de adulto.nam paruulus bona opera habere non potest.
l ¶*Vitam.*]ꝛ.e.non dubito.contra. Sed hoc de eo qui baptizari non quærit.vel est in peccato aliquo ille si adultus est.[d]

a Dic melius q hæc necessitas excusat, q̄ legē ñ h;,vt ꝰ. e.dist.j.sicut eū. Io.de F. nec tñ é reconciliatio sacr̄alis.
"Fama non probat.
b Arg.cōtra 4.qu.3.sæpe fit.ibi đ hoc
c De hoc 11. q.3.nolite timere. iuxta fi.Arch.
1 Hr̄ ī lib.de dogm.eccl. c.74.
2 Sen.4.di.4 Pol.l.3.ti.10 Bur.l.4.c.16 Iuo par.1.c. 211. Pan.l.1. c.107.&108 d itē contra ꝰ. e. baptismi. sed ibi soluitur.
v "reconciliatio, siue manus impositio qualiter fit.

Item Leo Papa, epist. 90.al.92.ad Rusticum,c.16.
¶Non reiteratur baptisma, cuius formam constat integre collatam. C. XXXVIII.

8[3] HI, de quibus scripsisti, qui se baptizatos sciunt, sed cuius[m] fidei fuerint,qui eos baptizauere,se nescire profitētur,quolibet modo[n] formam baptismatis acceperint,rebaptizandi nō sunt: sed per manus impositionem[o] inuocata virtute spiritus sancti,quā ab hæreticis accipere non potuerunt,catholicis copulandi sunt.

Item Aug.super Ioannem,tract. 5.ad c.1.
¶Et per bonos, & malos ministros æque baptizat Christus. C. XXXIX.

9[4] ALiud est P baptizare per ministerium q, aliud baptizare per potestatem[A r]. *Item infra.* ¶Ergo baptizabant[s] discipuli eius , & ibi adhuc erat Iudas inter discipulos eius. Si quos ergo baptizabat Iudas,non sunt iterū baptizati,&quos baptizauit Ioannes, iterum baptizati sunt? Plane iterum:sed nō idem erat baptismus. Quos enim baptizauit Ioannes,

m ¶*Sed cuius.*]ꝰ.1.q.1.si quis per ignorantiam.contra.
n ¶*Quolibet modo.*]etiam cum barbarismis & solœcismis.ꝛ.e.retinerunt.
o ¶*Impositionem.*]"reconciliatio sic fiet:imponetur ei manus abepiscopo,& dicetur:accipe spiritum sanctum, sicut in actibus Apostolorum factum esse legitur baptizatis à Ioanne:cum ipsi dicerent Apostolis: Neque si spiritus sanctus sit audiuimus:manus eis Apostoli imponebant dicentes: Accipite spiritum sanctum,si non fuerant chrismati,chrismabantur.

A *Liud est.*] Hæc est 9.pars distin.in qua probat per tria c.quod malitia baptizantis non nocet baptizato.Ioan.de Fan.

Casvs.In hoc c.ostenditur, quod Christus solus potestatem baptizandi retinuit.vnde non sunt iterum baptizati quos Iudas baptizauit : secus de iis quos Ioānes baptizauit,suo baptismo. per hanc igitur potestatē stat vnitas ecclesiæ, q̄ vna est sicut vnus est baptismus: quam potestatē si Christus ministris dedisset,tot essent baptismi quot ministri:& sic non staret vnitas baptismi. Postea ostenditur qualiter & quādo Ioannes cognouit, quòd Christ[a] prædictam potestatē erat retenturus,& nō daturus aliis : scilicet postquam columba descendit super Christum, & mansit super eum. de qua potestate dixit Christus, Iam mundi estis propter verbum, quod locut[a] sum vobis: & non dixit propter baptismum : quia in baptismo operatur verbum Dei,in quo iustus minister Petro vel Paulo est adæquandus.
p ¶*Aliud est.*] Casvs. Intendit probare August. quod qui baptizat in forma ecclesiæ siue bonus siue malus, quod baptismus confertur.quod ex eo probat:quia baptizati à Iuda non sunt rebaptizati : præterea quia potestatem baptismi apud se retinuit Christus,non infudit ī alium: per quā potestatē vnitas constat ecclesiæ.nam vna est columba,&c.
q ¶*Per ministerium.*] quod facit sacerdos.
r ¶*Per potestatē.*]quod facit Christus.
s ¶*Item ergo baptizabant.*]"hic colligitur baptismum ante passionem fuisse institutum. quia non est ratio ;quare baptizati à Iuda non sunt iterum baptizati:sicut à Ioanne baptizati:nisi quia Ioannes non baptizabat in forma quam dederat Iesus discipulis, quod faciebat Iudas. Vnde colligitur necessario quod baptismus ante passionem fuit institutus cum Iudas post passionem neminem baptizauit, sed plenam efficaciam non habuit vsque ad passionem , & quod Iesus ante passionem formam baptizandi dederat discipulis. Sed superius cap.scilicet proprie in morte.aperte dicit,quod post resurrectionem dedit formam illam. Ad hoc dicendum , quod ante passionem & post dedit formam baptizandi licet ante non ita generalem forte vt baptizarent tantum Iudæos. vnde dictum est eis : In viam gentium ne abieritis. septima,quæstio.prima. denique. post generalem, forte vt baptizarent omnes gentes. Si quæras in qua forma verborum baptizabat Ioannes , dicendum in hac scilicet : in nomine venturi , scilicet ad prædicationem , ad passionem,ad mortem, & ad iudicium : & in tali forma baptizauit Christum.

3 Poly.ibid. Ans.l.9.c.6. Bur.l.4.c.42 Iuo par.1.c. 236.Pan.l.1. c.91.
4 Sen.4.di.5
"baptismus vtrū añ passionem fuit institutus.

Source : BIU Cujas

baptizauit [a] Ioannes [b]:quos autem baptizauit Iudas, Chriſtus [c] baptizauit. *Item tract.6.* ¶Per hanc enim poteſtatem [d], quam Chriſtus ſolus ſibi tenuit, & in neminem miniſtrorũ transfudit quamuis per miniſtros ſuos baptizare dignatus ſit, per hanc ſtat vnitas eccleſiæ, quæ ſignificatur per columbam:de qua dictum eſt. [Vna eſt columba mea: vna eſt matris ſuæ.] Si enim, vt iam dixi fratres mei,transferretur poteſtas à Domino ad miniſtrum,tot baptiſmata eſſent, quot miniſtri eſſent: & iam non ſtaret vnitas baptiſmi.Intendite fratres.Antequam [e] veniret Dominus noſter Ieſus Chriſtus ad baptiſmum,deſcendit columba [g] in aquam [f] : cognouit Ioannes quiddam proprium ei, cui [g] hoc dictum eſt[Super quem videris ſpiritum deſcendentem ſicut columbam,& manentem [h] ſuper eum,ipſe eſt,qui baptizat [i] in ſpiritu ſancto.] Nouerat,quia ipſe baptizabat in ſpiritu ſancto:ſed quia tali proprietate, vt poteſtas ab eo non tranſiret in alterum, quamuis eo donante, hoc ibi didicit.*Item tract.*80. ¶[Iam vos mundi eſtis propter verbum,quod locutus ſum vobis.] Quare non ait, mũdi eſtis [k] propter baptiſmum, quo loti eſtis,ſed ait[propter verbum [l], quod locutus ſum vobis.] niſi quia & in aqua verbum mundat c?*Item tract.*5.¶ [1] Si fuerit miniſter iuſtus [m],computo illũ cum Paulo : computo illũ cum Petro: cum iſtis cõputo iuſtos miniſtros. Quia vero†iuſti miniſtri gloriam ſuam non quęrunt(miniſtri enim ſunt) pro ducibus†haberi nolũt [n]: ſpem in ſe poni erubeſcunt. Ergo computo cum Paulo iuſtum miniſtrum.Quid enim dicit Paulus? [Ego plantaui, Apollo rigauit:ſed Deus incrementum [o] dedit.]

a ¶*Baptizauit.*]id eſt,ſimpliciter lauit.

b ¶*Ioannes.*]baptiſmus "ille Ioannis fuit quaſi præcurſorius & præparatorius veri baptiſmi, vt eo quaſi quodã præludio baptizari aſſueſcerẽt,ideoq; nõ erat remiſſionis operatiuus, vt ĩ.ea.diſt.nõ regenerabantur.Sed numquit rebaptizauit Chriſtus quos baptizauit Ioannes?an nõ erat ille baptiſmus à Deo, cũ omne quod eſt bonũ, à Deo eſt, & Deũ habet auctorẽ. 1. q. 2. quàm pio. Quod aũt baptiſmus Ioãnis bonus fuerit,nullus dubitat: ſed non dicitur Chriſti,qa non eſt ſacramẽtũ redẽptionis noſtræ, nec Deus per illum baptiſmũ remiſſionẽ peccatorũ operatus eſt.Vel qa ñ fuit collatus ĩ forma Chriſti, ſed Ioannis. Vnde & Ioannis dicitur.

"Baptiſm' Ioannis nõ fuit remiſſionis operatiuus.

Cant.6.

c ¶ *Chriſtus baptizauit.*]nõ ſolum Iudas.

d ¶*Per hanc enim poteſtatem.*]i.dignitatem, quã tũc nulli dedit.ſ. vt fieret remiſſio ĩ baptiſmo collato in nomine myſterij,ſicut fit in baptiſmo collato ĩ nomine patris & filij & ſpiritus ſancti:& diceretur baptiſmus illius, & ab eo denominarẽtur baptizati.

Ioan.1.

e ¶*Antequam.*] ſ.ead. per aquã.cõtra." Sed credẽdum eſt colũbæ ſpeciẽ ſine ſpiritu in aquã anteq̃ Chriſtus veniſſet, deſcendiſſe, quod hic dr. poſtquã aũt Chriſtus deſcendit , ſpiritus ſanctus ſuper eũ putãdus eſt in eum veniens in illa colũba apparuiſſe,qđ ibi dr. hoc ſic ſe habere poteris ſcire ſi qđ hic ſubditur,diligenter attendis,ſ.cognouit,&c.Columba aũt illa prima(vt dicitur) rediit in primordialẽ ſiue præcẽtẽ materiã.

"columba ĩ aquã deſcẽderat anteq̃ Chriſtus baptizaretur.

Ioan.15.

Additio. De hoc no. ſ.diſt.3.c. vlt.

1 Beda ad Ro.10.1.q.j. ſi iuſtus. & ſ.e.ſi iuſtus.

f ¶ *In aquam.*] id eſt, ſuper aquam.

g ¶*Cui.*]ſ.Ioanni.

h ¶ *Et manentem.*] nã aliter mãſit ſuper eũ, & aliter ſuper nos.de pœ.diſt.2. quærendũ.

†al.vere

†iudicibus] orig.

& c poteſt diſcurſus.

i ¶ *Qui baptizat.*] id eſt, peccata dimittit.

k ¶*Mundi eſtis*] Arg. q̃ omnes Apoſtolici baptizati ſunt. vt de pœ.diſ.2.ſi enim.circa prin.&ĩ.e.quando ab Hieroſolymis.Io.

1.Cor.3.

l ¶ *Propter verbum.*]ĩ. propter meipſum qui ſum verbum patris. [a]

a Et loquor vobis,&manifeſto me ipſum.

m ¶*Fuerit iuſtus.*] ſecus de malo, vt 1. q.1. ſi fuerit.

n ¶*Nolunt.*]vt dicitur baptiſmus Petri , baptiſmus Pauli. ĩ. ead. cum tantum.

o ¶ I*ncrementum.*] id eſt, virtutes apponendo poſt peccatorum remiſſionem.

Nvllus autem.] Casvs.Hug.ſic ponit hunc caſum. Probat Aug. ſacramentum baptiſmi extra eccleſiam haberi poſſe & dari: quia cum hęretici & ſchiſmatici redeunt ad vnitatem eccleſię,non eis confertur. Vnde patet,q̃ recedendo ab eccleſia,& manendo extra eccleſiam,illud nõ amiſerunt. ſi ergo ſacramentum baptiſmi ſo ris haberi poteſt, cur nõ foris dari poteſt? inutiliter tamen habetur & datur extra eccleſiam,niſi fiat reconciliatio,& tamen habetur & datur foris.Ad vltimũ tãgit quandã falſam opinionem,quæ dicit,q̃ ſi qs malus nõ vult pœnitere & in tali malitia baptizatur: tanta eſt vis baptiſmi q̃ in ipſo puncto baptiſmi omnia peccata remittũtur: ſed ſtatim poſt baptiſmum redeunt.

eum,ipſe eſt,qui baptizat in ſpiritu ſancto] nouerat,quia ipſe,&c.

c ¶ Mundat.] *Apud* B. *Auguſtinum poſt hæc verba ſequitur,c.detrahe.*ſ.1.*q.*2.

Item in lib. 1. *de baptiſmo contra Donatiſtas,c.* 1.

¶ Nec baptiſma,nec baptizãdi poteſtatem ſchiſmatici amittunt. C. XL.

[2] NVllus [p] autẽ illorum negat habere baptiſmum etiam apoſtatas:quibus vtique redeuntibus & per pœnitentiam conuerſis dum non redditur, amitti non potuiſſe iudicatur. Sic & illi , qui per ſacrilegium ſchiſmatis ab eccleſiæ communione diſcedũt,habẽt vtiq; baptiſmum,quem prius quàm diſcederent, acceperunt. Nam & ipſi,ſi redeant,non eis iterum datur. Vnde oſtenditur illud, quod acceperant in vnitate poſiti , non potuiſſe amittere ab vnitate ſeparatos. Quod ſi haberi [q] foris poteſt , etiam dari cur non poteſt [r] ? Si dicis, non recte foris datur reſpondemus,ſicut non recte foris habetur, & tamen habetur , ſic non recte foris datur, ſed tamen datur.Sicut autem per vnitatis reconciliationem incipit vtiliter haberi, quod extra vnitatem inutiliter habebatur, ſic per eamdem reconciliationem incipit [u] vtile eſſe,quod extra eam inutiliter datũ eſt.*Item lib.*3.*c.*19. ¶ [3] Hæretici [A] ſacramenta, & ſcripturas habent ad ſpem, non ad ſalutem. *Item lib.*4.*c.*11. ¶Perfidus , & blaſphemus, ſi in perfidia [t] , & blaſphemia permanſerit,nec extra eccleſiã,nec intra eccleſiã remiſſionẽ accipit peccatorũ:aut ſi ,ppter vim ſacramenti ad punctum temporis accipit [u], & foris [x], & intus eadem vis operatur : ſicut vis nominis Chriſti expulſionem dæmonum foris etiam operabatur.

A ¶Hæretici.] *Sic etiam refertur in Polycarpo. Apud B.Auguſtinũ loco indicato hæc ſunt inuenta.* Vt eorum error veritas appelletur, & ſcelus eorum , iuſtitia putetur propter ſacramenta,& ſcripturas, quas tenent ad ſpeciem, non ad ſalutem.

Item ibidem,lib. 5.*c.*20.

¶Mali non ſua poteſtate,ſed Chriſti virtute baptiſma miniſtrent. C. XLI.

[4] QVomodo exaudit Deus homicidam deprecantem , vel ſuper aquam baptiſmi, vel ſuper oleum,vel ſuper Euchariſtiam , vel ſuper capita eorum, quibus ſacramentum baptiſmi non datur? Si ergo ſacramentum baptiſmi ſine ſanctificatione ſpiritus ſancti non eſt, ſed ſolum aquæ ſalutare elementum, quomodo ſine ſpiritu ſancto ſanctificat aqua? Si autem ſpiritus ſanctus ſanctificat aquam ad baptiſmum, ſanctificat & oleum, ſanctificat & Euchariſtiam, ſanctificat & capita eorum, quibus manus inponitur. Si ergo ſpiritus ſanctus ſanctificat, quomodo homicida baptizat? Si

ſed gratia vel remiſſio peccatorum nō datur niſi per Deum vel per bonos, ſiue merito bonorum. In ſecūdo oſtendit ꝙ boni & mali ſuſcipiunt ſacramēta cōiter: ſed boni cum effectu, i. accipiunt rem ſacraméti: quod non faciunt mali. In tertio improbat ſniam Cypriani & quorumdam aliorū qui dicebāt ſacramētum baptiſmi non poſſe eſſe, vel recipi extra eccleſiam, qa non diſtinguebant inter ſacramētum, & rē eius: quia & extra eccleſiā
1.Ioan.3. nō eſt res illius ſacraméti: ideo dicebāt ꝙ nec ipſum ſacramentum. In quarto oſtendit, ꝙ malitia tradentis non impedit effectum ſacramenti indigne ſuſcipientem. In
1 eo.l.5.c.2. quinto oſtendit ꝙ ſacramentū baptiſmi ſicut foris ꝑt haberi, ita & foris ꝑt tradi. Non enim pōt dici, ꝙ non poteſt tradi foris, qa tradens eo ipſo deterior efficitur, qa exit foras. Tradit. n. malus ſicut & bonus, ergo
Ioan.20. peior ſicut & malus. Nec ꝑt dici hoc ꝙ nō poſſit dari foris, ſi cō-
2 eod.l.c.23 tingat ex ipſo ſacramento. ſi enim hoc eſſet, eadē ratione nec foris haberi poſſet. In ſexto tractat de fictis, ponēdo de eis falſam opinionem quorundam. Seq. c. patet.

¶ *Quomodo exaudit.*] hanc qōnem mouet Aug. vt poſt ſoluat.

Casvs. No. ꝙ Cypria-
3 ibid.c.24. nus fuit in ea opinio. ꝙ verū baptiſma non cōfertur apud hæreticos. illud ēt lauacrū diaboli appellauit. 32. diſt. §. verū. Cuius opinionem & errorē extirpat hic Aug. causā ſui erroris aſſignans. In prima ergo parte dicit Augu. malos ſacramenta in eccleſia
4 lib.6.c.1. conferre, & extra eccleſiā, ſed non remiſſionem peccatorū. In
5 j.q.j.etiā corde. ſecūda facit dām in ter ſacramētum & effectum ſacraméti, qđ non facit Cyprianus, & iō errauit. In tertia dicit ꝙ ſicut boni cōferunt in eccleſia ſacraméti effectum, ſic mali extra eccleſiam, dum tū in neceſſitate, aliàs nō: ſed tm̄ ſacramētum cōferunt. In quarta ponit quandam opin. falſam, ſ. ꝙ peccata dimittuntur ei, qui ficte accedit ad baptiſmum, ad punctum horæ, poſtea redeunt.

a ¶*Id eſt per eos.*] s̄. de
6 j.q.j.remiſſionem. pœn. diſt. 1. homicidiorum.

b ¶*Nemo.*] s̄. di. 52. nulla ratio. s̄. 28. diſ. preſbyterum. s̄. 2. q. 6. quoties poſt auditam. s̄. 1. q. 1. ventum eſt.

* Vide S. Bo nauen. ſent. 4. diſt. 18. in expoſitiōe 2. part. ad reſpōſionem 3. dubij. Additio. Dic vt no. s̄. ead. Romanus.

c ¶*Sacramentum.*] hic exaudi, vt not. s̄. 1. q. 1. remiſſionem. aliàs contradiceret. j. e. c. ver. cum malus.

d ¶*Per ſanctos.*] immo* per ſeipſum ſemper, nūquam per miniſtrum hominem: ſed neq; per ſacramentum, quod bonus miniſtrat magis quam malus. "Nam ſp ſuum effectū habet omne ſacramētum, niſi ſuſcipientis malitia impediatur, vt s̄. 1. q. 1. omnia. & 15. q. vlt. c. vlt. "Sed forte dī per ſanctos dimittere peccata: qa quæ prædeſtinata ſunt, ſanctorū precibus obtinētur, vt 23. q. 4. obtineri. Vel quia ipſis prædicantib. aliq cōpunguntur, & ſic eis ēt peccata dimittūtur, & dī hoc de bonis, anto

"ſacrm qđli bet ſemp h;

"Peccata p quos remit tuntur.

nomatice: vel per ſanctos bonos, i. p id qđ boni vel ſancti ſunt, ſ. per charitatē, & cetera virtutes. Vel ſolus Chriſtus dat remiſſionem peccatorū p auctoritatē: bonis dat p miniſtrātis meritum: malis per miniſteriū.

e ¶*Sanctos ſuos.*] i. mediantibus precibus ſanctorum.

f ¶*Culpam.*] & ille q eſt reuerſus ad fidem.

g ¶*Sine quo.*] de pœ. diſ. 2. fugerat ſanctus. & s̄. diſ. 7. nullus expectet. s̄. e. diſt. ſolet q̄ri.
7 Eod.li.c.4

h ¶*Manus.*] 1. q. 1. quod quidam. contra.

a Ibid. đ manu conſecratoria.

i ¶*Sanctificationem.*] i. remiſſionem peccatorū, ſicut duobus modis dicitur manducari. s̄. diſtin. 2. quid eſt Chriſtus.

† *malitia ſuperatur*] vera lectio.

k ¶*Atque illud.*] id eſt, perceptio ſacraméti.

l ¶*Hoc autem.*] id eſt, vitæ ſanctificatio.

m ¶*Ab effectu.*] ipſius ſacramenti.

n ¶*Paleæ multitudinem.*] i. "ad multitudinē malorū q dicuntur paleæ: quia vacui, vel qa leuiter cadunt tpe tētationis, vel qa arſuri ſunt igne inextinguibili, granis repoſitis in area celeſti.

"Mali dīr paleæ.

o ¶*Nec dare.*] de meri to vitæ. nā per miniſterium bene dat. s̄. 1. q. 1. remiſſionem.
8 ibid.c.5.

p ¶*Ouem.*] id eſt, eccleſiam.

q ¶*Tradentis.*] baptiſmum.
9 Eugyppus l.2.c.224.

r ¶*Non ſeparat.*] non ſeparat malus à ſe, remouendo, ſcilicet malitiam ſui.

s ¶*Et cum illi.*] ſcilicet bono fideli.

t ¶*Dimittuntur.*] s̄. 1. q. 1. vt euidenter. contra. eccleſia ſanctorum hic dicitur remittere peccata conuerſis: quia eius orationibus eis illa relaxantur: "vel quoniā per charitatis vnitatem quæ ſolum in eccleſia habetur, ſit remiſſio peccatorum: vt j. ead. diſtin. eccleſiæ charitas. Ioan.

b Add ꝙ ñ ē contra. Arc.

10 ibid.c.24

† *Iſti*] orig.

"Remiſſio peccatorū p quid hī.

u ¶*Ab eis.*] id eſt, eccleſia, quæ dicitur dimittere peccata.

x ¶*Siue.*] conſimile dicit lex C. de præſcr. x. vel xx. anno. l. vlt. ver. quid enim prodeſt in ipſa prouincia eſſe poſſeſſionem, cū ius vendicationis incorporale eſt?

y ¶*Separatus.*] s̄. 1. q. 1. vt euidenter.

z ¶*Vrgente.*] 11. quæſt. 3. quod prædeceſſor. arg. s̄. 33. quæſt. 4. ecce. & cap. recedite.

a ¶*Baptiſmi.*] s̄. ea. diſt. ſi inter bonos. s̄. 1. q. 1. ſi fuerit.

quibus manus imponitur? Quæ tamē omnia & fiūt, & valēt etiam per homicidas, id eſt, ꝑ eos [a], qui oderunt fratres. Etiam in ipſa intus eccleſia cum dare nemo [b] poſſit, quod nō habet, quomodo dat homicida ſpiritum ſanctum? & tamen ipſe intus etiā baptizat. Deus ergo dat etiam ipſo baptizāte ſpiritum ſanctum. [1] Quapropter ſacramentum [c] gratiæ dat Deus etiam per malos: ipſam vero gratiā non niſi per ſeipſum, vel per ſanctos [d] ſuos [e] & ideo remiſſionem peccatorum vel per ſeipſum facit, vel per illius columbæ membra, quibus ait [ſi cui dimiſeritis, dimittētur: & ſi cui tenueritis, tenebuntur.] ¶ [2] Manus autem impoſitio ſi non adhiberetur ab hæreſi venienti, quamquam [A] extra omnem culpam [f] eſſe iudicaretur: propter charitatis tamen copulationem (quod eſt maximum donum ſpiritus ſancti, ſine quo [g] non valent ad ſalutem quæcūque alia ſancta in homine fuerint) manus [h] hæreticis correctis imponitur. [3] Induūt autem homines Chriſtū aliquando vſq; ad ſacramenti perceptionem, aliquando & vſque ad vitæ ſanctificationem [i]: atque illud [k] primum & bonis & malis poteſt eſſe commune: hoc autem [l] alterum proprium eſt bonorū, & piorum. ¶ [4] Non ob aliud viſum eſt quibuſdā etiam egregiis viris antiſtibus Chriſti (inter quos pręcipue B. Cyprianus eminebat [5]) nō eſſe poſſe apud hæreticos, vel ſchiſmaticos baptiſmum Chriſti, niſi quia nō diſtinguebatur ſacramentū ab effectu [m], vel vſu ſacraméti, & quia cius effectus, atque vſus in liberatione à peccatis, & cordis rectitudine apud hæreticos non inueniebatur: ipſum quoque ſacramentum non illic eſſe putabatur. Sed cōuertentibus oculos ad interioris paleæ multitudinem [n] (cum & hi, qui in ipſa vnitate perſeuerauerunt, & perdite viuunt, appareant remiſſionem [6] peccatorum nec dare [o] poſſe, nec habere, quia non malignis, ſed bonis filiis dictum eſt [ſi cui dimiſeritis peccata, dimittētur ei: ſi cui tenueritis, tenebuntur:] habere tamen, & dare, & accipere baptiſmi ſacramentum) ſatis eluxit paſtoribus eccleſiæ catholicæ & ouem, quæ foris errabat, & Dominicum characterem foris accipiebat venientē ad Chriſtianæ vnitatis ſalutem ab errore corrigi, characterem tamen Dominicum in ea agnoſci potius, quàm improbari: quandoquidem ipſum characterem multi & lupi, & lupis infigūt: qui videntur quidem intus eſſe: verumtamen ad illam ouem [p], quæ etiam ex multis vna eſt, non pertinent. ¶ [7] Cū malus tradit baptiſmū bono, id eſt, in vnitatis vinculo, veraci conuerſione mutato, inter bonum ſacramētum, quod traditur, & bonum fidelem, cui traditur, tradentis [q] malitia † non ſeparat [r]: & cū illi [s] veraciter ad Deum conuerſo peccata dimittūtur [t] ab eis [u], quibus ipſa veraci confeſſione coniungitur, ſpiritus ſanctus ea dimittit, qui datus eſt omnibus ſanctis ſibi charitate cohærentibus, ſiue [x] ſe nouerint corporaliter, ſiue non nouerint. Similiter cum alicuius peccata tenentur, ab eis vtique tenentur, à quibus ille cordis prauitate diſiungitur ſiue notis corporaliter, ſiue ignotis. ¶ [8] Omnes mali ſpiritaliter à bonis ſeiūcti ſunt. Si autem etiam corporaliter aperta diſſenſione ſeparentur, peiores fiūt. [9] Sed nihil intereſt ad baptiſmi ſanctitatem, quanto quiſque peior id habeat, & quanto peiori tradat. Poteſt tamen tradere ſeparatus [y], ſicut poteſt habere ſeparatus. Sed, quàm perniciōſum eſt habere, tam perniciōſum eſt tradere. Ille autē, cui traditur, poteſt ſalubriter accipere, ſi ipſe non ſeparatus acceperit vrgēte [x] mortis neceſſitate. ¶ [10] Cur hæretici † foris baptizare non poſſunt? an quia peiores ſunt eo ipſo, ꝙ foris ſunt? Sed nihil intereſt ad integritatem baptiſmi [a], quāto peior id tradat. Neque enim tātum intereſt inter malum, & peiorem, quantum intereſt inter bonum, & malum, & tamen cum baptizat malus, non aliud dat, quàm bonus. Ergo & cū baptizat peior, non aliud dat, quā ille, qui minus eſt malus. An forte non ad hominis meritum, ſed ad ipſius baptiſmi ſacramentum pertinet, vt foris dari non poſſit? Si

Source : BIU Cujas

a ¶*Nam*

a ¶*Nam redire.*] s.23.q.4.si illic.cõtra.s.de pœ.dist.4.c.1.2.3.4.5.& 6.
b ¶*Non impeditur.*]sed non dicit hoc ita sentiendo,sed eorum opiniones referendo.
c ¶*Hesternus dies.*]id est,peccatum hesterna die commissum.
d ¶*Ipsa hora.*]" ficut secũdum leges eodẽ tpe qs absoluitur,& statim obligatur,si enim animo nouandi mulier intercedit, libera bitur debitor,&in eodem momento obligatur: quia ipso iure competit rescissoria. ff. ad Velleian. debitrix.§.vlt.[a]
e ¶*Redeuntibus.*] not. de pœ.dist.4. §.verũ. qa quidã dicũt quod redeunt sicut flores in vere.B.&c.
f ¶ *Tunc valere.*] hæc est vera sententia.
g ¶*Incipit.*]qa tũc incipit esse in eo,& efficaciã in eo habere [b]: & ibi ratihabitio retrotrahitur. Et est arcõtra.ff.de hisqui no. infa.furti.§.qui iussu.
h ¶ *Ad salutem.*] i.res per baptismum signi ficata tũc incipit habere remissionẽ peccatorũ,& non pp baptismũ, sed pp cordis contritionem, i. per charitatem vel humilitatem mentis,quam habet dũ habet cordis contritionem,
ADDITIO. Ad hoc no. s.1.quæst.1. si fuerint. in glos.1.
i ¶*Baptismus.*]scilicet interior, scilicet peccatorum ablutio.
k ¶*Fictio.*] s.e.dist.ostenditur.& c.nullus.

NOn in vobis.]CAsvs.Dicitur hic ꝙ in Donatistis ad fidem redeuntibus nõ reiteratur baptismus nec alia sacramenta, quę conferũt & accipiunt in forma eccle siæ:sed recõciliantur, vt fiant de vnitate ec clesię,de qua nõ erãt, cum sacramentum exterius haberent non ad salutẽ,sed ad condemnationem.

l ¶*In multis.*]i.in omnibus sacramẽtis. sed non in charitate, sine qua nihil sunt omnia. s.ead.qũo.& c.solet.
m ¶*In symbolo.*] conqualiter sũt in symbolo nobiscum. " quia in ipsa catholica ecclesia non sunt nobiscũ. sed dic, ꝙ ideo dicũtur esse in symbolo,quia sunt in maiori parte. [c] Nã si in toto symbolo essent, ergo essent nobiscũ in ecclesia:cum hoc sit de symbolo, credere in catholicã ecclesiam.sicut &alibi dicitur quis non tenere fidem cum non

1 Ex eo.l.c. 12.s.e.ostẽditur. Sent.4.di.4. a đ hoc no. ff.e. l.aliqñ. §.1.
Gal.3.
Sap.1.
2 Sen.4.di.2 s.đ pœ.di4. Iuop.j.c.163
b Quia tũc incipit;&c. vt in gl.seq. &ita totam cõtinuã ponit Hug. cu ius fuit gl.
Psal.89.
† *momentumque*]or.
3 Sententia summarum collecta. 4s.e.c.ostẽditur.cir.fi.
" Heretici cEt not.hic ꝙ ponitur ꝑ toto vt 14.q.5.pę nale. ficut ecõuerso.76 di.§.ñ autẽ. †*al.ablutionem*
5 AdVincẽt. Donatistã.
6 Pol.l.3.ti.x

hoc ita esset,nec haberi foris posset:& toties necesse esset baptizari,quoties recedens quisq; ab ecclesia rursus ad ecclesiam remeasset.¶ [1]His[B], qui ficto corde baptizantur, aut peccata nullatenus dimittũtur, quia spiritus disciplinæ effugiet fictũ, aut in ipso temporis puncto per vim sacramenti dimissa iterum per fictionem replicantur,vt & illud verum sit[quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis]& illud[spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictũ]id est,vt induat eũ Christo sanctitas baptismi,& exuat eũ Christo pernicies fictionis. [2]Nam redire [a] dimissa peccata, vbi fraterna charitas non est,apertissime Dominus in Euangelio docet in illo seruo,à quo Dominus dimissum debitum petiuit,eo quod ille conseruo suo debitum nollet dimittere. Sic non impeditur [b] baptismi gratia, quominus omnia peccata dimittat, etiam si odium fraternum in eius,cui dimittũtur, animo perseuerat. Soluitur enim hesternus dies [c], & quidquid supereſt,soluitur etiam ipsa hora [d], momentoq;†ante baptismum, & in baptismo:deinceps autem reus esse continuo incipit non solum consequentium,sed etiam præteritorum dierum,horarũ,momentorum redeuntibus [e] omnibus, quæ dimissa sunt,peccatis.

¶*Caput hoc confectum est ex verbis B. Augustini, sed hinc inde collectis, & alio modo dispositis,interdumque in epitomen redactis.*
A ¶Quamquam.] *In originali legitur,* Tamquam extra omnem culpam esse iudicaretur. Propter charitatis autem copulationem,&c.*Sed ob glossam in versi.culpam.non est emendatum.*
B ¶His,qui ficto.]*Hæc vsque ad vers.*Nam redire,*Sunt epitome quædam verborum* B. *Augustini.partim ex Donatistarum,partim ex sua persona prolatorum.*

*Idem eodem primo libro de baptismo,& eodem c.*12.[3]

¶Quando profit baptismus ei,qui ficte illum accepit. C. XLII.

10 [4] TVnc valere [f] incipit [g] ad salutem [h] baptismus [i], cum illa fictio [k] veraci confessione recesserit, quæ corde in malitia , vel sacrilegio perseuerante peccatorum abolitionem†non sinebat fieri.

*Idem ad Donatistas,epist.*48.[5]

¶Non reiterantur sacramenta,quæ extra ecclesiam conferuntur. C. XLIII.

6 NOn in vobis mutamus, in quibus nobiscum estis (in multis enim estis nobiscum: nam & de talibus dictum est[quoniam in multis [l] erant mecum:]sed ea corrigimus , in quibus nobiscum nõ estis,& ea vos hic accipere volumus, quæ non habetis illic, vbi estis. Nobiscum autem estis in baptismo,in symbolo[m],in ceteris [n] Dominicis sacramentis.In spiritu autem vnitatis , & vinculo pacis, in ipsa denique catholica ecclesia nobiscum non estis.*& in epist.*51.*ad Bonifacium.* ¶ Isti autem cũ quibus agimus,vel de quibus agimus,nõ sunt desperandi,adhuc enim sunt in corpore : sed non quærant spiritum sanctum,nisi in Christi corpore [o]:cuius habent foris [p] sacramentum:sed rem [q] ipsam non tenent intus , cuius est illud sacramentum : & ideo sibi iudicium manducant,& bibunt.

Item Gregorius Quirino episcopo,& ceteris in Ibera[A] *episcopis,l.*9.*epist.*61.

A ¶Iberia.] *Sic emendatũ est ex originali manuscripto Vaticano. Antea erat,* Hibernia.

¶Quomodo recipiantur ab ecclesia,qui in nomine Trinitatis apud hæreticos baptizantur. C. XLIIII.

7 AB antiqua patrum institutione didicimus [r], vt qui apud hæresim in Trinitatis nomine baptizantur , cum ad sanctam ecclesiam redeunt,aut vnctione [s] chrismatis , aut impositione manus,aut sola professione [t] fidei ad sinum matris ecclesiæ reuocẽtur. Vnde Arianos per impositionem manus occidens , per vnctionem vero sancti chrismatis ad ingressum sanctæ catholicæ ecclesiæ oriens reformat.Monothelitas [A] [u] vero , & alios ex sola vera confessione recipit:quia sanctum baptisma , quod sunt apud hæreticos consecuti,tunc in eis vires emundationis recipit, cum vel illi per impositionem manus spiritum sanctum acceperint , vel isti propter professionem veræ fidei [x], sanctæ,& vniuersalis ecclesiæ visceribus fuerint vniti.

A ¶Monothelitas.]*In originali,& in Polycarpo , & apud Iuonem in textu est,* Monophysitas. *De qua hæresi scribit* Ioannes *Damascenus in libro de duabus Christi voluntatibus,et* Nicephorus,*& alij.Sed ob glossam non est mutatum.*

*Item Augustinus de baptismo,lib.*4.*c.*1.

¶Extra ecclesiam baptismus accipi potest, sed non prodest. C. XLV.

ECclesia paradiso comparata

l ¶*In multis.*]i.in omnibus sacramẽtis. sed non in charitate, sine qua nihil sunt omnia. s.ead.qũo.& c.solet.
m ¶*In symbolo.*] conqualiter sũt in symbolo nobiscum. " quia in ipsa catholica ecclesia non sunt nobiscũ. sed dic, ꝙ ideo dicũtur esse in symbolo,quia sunt in maiori parte. [c] Nã si in toto symbolo essent, ergo essent nobiscũ in ecclesia:cum hoc sit de symbolo, credere in catholicã ecclesiam.sicut &alibi dicitur quis non tenere fidem cum non teneat ecclesiæ vnitatem.24.q.1.aduocauit.
n ¶*In ceteris.*]arg.contra.24.q.1.schisma.sed illud quo ad effectum.
o ¶ *In Christi corpore.*] sunt viuentes.& ideo non est desperandum de eis,de pœn.dist.7.cap.1.
p ¶*Foris.*]videtur,ꝙ extra ecclesiã hæretici conficiant,& sic reprobatur quorundã opinio,qui dñt extra vnitatẽ ecclesiæ corpus Christi cõfici ñ posse, vt 1.q.1. Dñs declarauit.& c.non nocet,[d]
q ¶ *Sed rem.*]s.vnitatem ecclesiæ.Ioan.

Psal.54.
d Ad idẽ 23. q.4.quod faciet. & s. e. ostẽditur.in prin.s.cõtra i eo qđ le.& no.s.e.di.2. quid sit. ibi dixi. Arc.

AB *antiqua.*] CAsvs.Dicitur hic ꝙ hæretici in forma ecclesiæ baptizati,ad fidem redeuntes, aut chrismate confirmantur,aut recõciliatoria manꝰ eis imponitur, vel de fide interrogãtur. nam Arianos occidentalis ecclesia reconciliat , orientalis chrismat:Monothelitas vero de fide interrogat:& tunc baptisma quod apud hæreticos receperunt, eis proficit ad salutem.
r ¶*Didicimus.*]hęc recõciliationum dispari tas fiebat , aut ꝓpter hæreticorũ disparitatem, aut ecclesiarum variã cõsuetudinem.
s ¶*Aut vnctione.*] 1.q. 1.hi qui baptismum.
t ¶ *Sola professione.*] quia tm̃ interrogantur,si recte credãt:qa manus eis erat impo sita; sed si deficeret, suppleretur. 1. q.1. §. ecce.De errore istorũ habes 16.dist.habeo.
u ¶*Monothelitas.*]" q.7 dicũt vnam tm̃ voluntatẽ esse in Christo,s. humanitatis,nõ diuinitatis,vt 16.dist.hẽo. nothelitarũ
x ¶*Fidei.*]" diuersitas " Hæretici disuscipiẽdi hæreticos, uersimode non ideo est , ꝙ inter se ecclesia occidẽtalis & ecclesia orientalis sentiant cõtraria: sed quia diuerso modo erabant,diuerso modo recipiebantur. Ariani qui erant in oriente nõ chrismabantur: iõ oriens,redeuntes chrismabat:qui erant in occidente, chrismabantur:& iõ vt ostenderet eos de vnitate ecclesiæ, per manus impositionẽ eos,recipiebat ecclesia orientalis. vnde est argu. ꝙ diuersæ erant Arianorum sectæ: vnde s.ea. dist.1. c.ecclesias. vbi dicitur, ꝙ ecclesia ab eis cõsecrata reconsecretur:ab Arianis datus baptismus nõ iteretur. vt s.1.q.1.Arianos.& arg.j.ea.de Arianis.Ioan.

Poly.ibid. Iuop.1.c.153 Pan.l.1.c.88 error Monitatis,vt 16.dist.hẽo. ab ecclesia recipiũtur.

ECclesia.] CAsvs. Dicitur hic,ꝙ de paradiso exeunt flumina: sed tamen felicitas paradisi int[o] est, nõ extra. eodem modo sacramenta ad hæreticos perueniũt:sed salutem nõ cõferunt, quę est tm̃ in ecclesia:

Source : BIU Cujas

nec ducitur bona vita nisi in ecclesia. H. tamen illum casum sic ponit comparans ecclesiam paradiso, & baptismum fluminibus paradisi. baptismus in ecclesia celebratus gratiam confert, sed si extra ecclesiam celebretur baptismus verus, confertur, sed eum extra ecclesiam gratia nō sequitur: sicut nec felicitas paradisi sequitur flumina illa ex quo exeunt de paradiso, seq. c. patet, & vbi est, *sicut*, supple non.

a ¶ *Nobis.*] s. 1. quæst. 1. sicut.

Gen. 4. b ¶ *Sed salutem.*] s. 1. q. 1. extra ecclesiam.

c ¶ *Quæ in paradiso.*] quę interpretatur ortus. "Et agitur ibi de illo vbi fuit Adam, de terrestri. quandoq; paradisus dicitur empyreum cœlum. [a]

"Paradisus est duplex.

d ¶ *Extra ecclesiam.*] 24. q. 1. alien°. & c. qa.

a Vt de pœ. dist. 2. principiū. & dr paradisus paransDeū, vel deitatis visum. quia ibi Deū videbimus facie ad faciem. Hug.

CVm tantum.] Casvs. Probatur in hoc c. ꝙ qcūq; baptizat, baptismus Christi est, & non baptizātis: nec aliqs Apostolorū dixit suum esse baptismum: licet quædam alia dixerūt esse sua. dr ēt ꝙ licet mali inæqualiter operentur cum bonis, ab omnibus tamē ęqualiter baptizantur. Sequens c. patet.

e ¶ *Cum tantum.*] Casvs. Probat hic Aug. duplici rōe baptismū Christi esse, nō ministri conferētis. Prima ratio: qa eodē mō valet [b] baptismus collatus p malū sicut per bonū. Secunda: qa licet Apostoli dixerint Euangeliū meū gloriam meā: nō tū dixerūt baptismū meum.

b sc. quantū ad remissionē pctōrū. 1 Iuo p. 1. c. 164. Pan. l. 1. c. 32.

f ¶ *Esse cognoscitur.*] nā omnia nostra facimus, &c. C. de vet. iu. enu. l. 1. §. sed neque.

†Non autem *sicut*] orig.

g ¶ *Baptismus.*] inpeni tur tamen baptismus Ioannis, qui in forma sua baptizabat.

2 Iuo p. 1. c. 167. Pan. l. 1. c. 33.

h ¶ *Gratia.*] "quæ tū omnibus datur ęqualiter in baptismo, sed ex modo conuersationis nostræ minuitur vel augetur, vt j. ead. nec quemquam. Sed hic non loqtur de illa gratia baptismi quæ datur sine personarū acceptione, dummodo fictus nō accedat.

"Gratia datur ī baptismo omnib° æqualiter.

† *al. Apostolis*

i ¶ *Doctior est.*] nam nō omnes, &c. C. de vet. iu. enu. l. 1. §. si quis.

† *gloria*] vera lectio.

k ¶ *Vel accipientis errorem.*] Dum tū in forma ecclesiæ hoc faciat: "vel ēt si corrupte loquatur, non est rebaptizandus. quod tū aliter olim institutum fuit, ne ad hoc praui homines assuescant. s. ea. dist. non illud. j. ead. dist. non.

"Baptismi forma corrupte prolata non viciat ipsum.

l ¶ *De spiritu sancto.*] "dum tū intēdat baptizare, vt s. ead. solet qñque. licet. n. Ariani errent circa personas concedentes, &c. credentes filium non esse æqualem patri, vt 24. q. 3. c. quidam. ver. Ariani. tamen Ariani baptizant. j. ead. de Arianis.

"Hæretici baptizare possunt.

3 Iuo p. 1. c. 165. Pan. l. 1. c. 34.

Est vnitas.] Casvs. Dicitur in hoc c. quòd mali percipiunt sacramenta ecclesiæ, & in ecclesia sunt bonis admisti: sicut in humano corpore sunt humores mali, qui quandoque exeunt de corpore. Seq. c. patet.

m ¶ *Quæ late patet.*] sed ecclesiæ vnitas, q̄ est in fide & charitate, non ita late patet: sed hæc amplectitur solos bonos. s. e. dis. 2. qa passus. Sed secundū vnitatē sacramentorum ēt malos alios complectitur, vt s. ea. quo modo. verfic. induant. & extra hanc multi relinquentur.

n ¶ *Missas.*] s. malos mistos bonis. "Sunt ēm mali misti inter bonos, sicut paleæ inter grana. & dūr paleæ, qa cadūt leuiter vento tētationis. de pœ. dist. 5. c. 1. & 23. q. 8. c. 1.

Matth. 3. "Mali sunt bonis misti.

o ¶ *Exeunt.*] sic & mali homines de ecclesia. sed boni ñ exeūt, saltē finaliter & ęternaliter, vt de pœ. dis. 2. §. hæc itaq;. c. quæcunque. & c. firmum. & c. nullus. Ioan.

p ¶ *Non est.*] ¶ *Creatura.*] Polluta tamen dici pōt quantum in eis est. 49. dist. c. vlt. Ioan.

Siue hæreticus.] Casvs. Dicitur hic ꝙ quicumq; malus baptizet in forma ecclesiæ aliquem, nullus catholicus debet rebaptizare: cū videatur, ꝙ inuocatio tanti nominis nullam vim habeat. Seq. c. patet, quod intelligitur de iis qui non sunt baptizati ī forma ecclesiæ. Seq. c. etiā patet.

4 Iuo p. 1. c. 116. Pan. l. 1. c. 54.

q ¶ *Baptizet.*] s. 1. q. 1. hi qui. & c. dedit. s. 19. di. secundum. s. e. di. à quodam. s. 1. q. 1. si qs per ignorantiam. contra. s. e. dist. hi de quibus. contra. Sol. ibi in forma: hic nō. Et reiteratur quātū ad factū.

5 Sen. 4. di. 6 Iuo par. 1. c. 173. Pan. l. 1. c. 85.

r ¶ *Nominis.*] "cur autem nō dicitur nomi num, vt in nominib° patris & filij & spiritus sancti te baptizo? hoc ideo fit vt appellatione singularitatis in essentia vnitas patris & filij & spiritus sancti in persona Trinitas designetur.

"Baptismus fit in nomine, & nō in nominibus patris, &c.

6 Iuo p. 11. c. 91. & ī lib. d eccl. dogm. c. 31.

s ¶ *Quos à paganis.*] ¶ *Si ita.*] s. ī forma ecclesiæ ñ fuerūt baptizati. Io.

7 Pol. l. 3. tit. 10. Burc. l. 4. c. 10. Iuo p. 1. c. 205.

Siue paruuli.] Hæc est 11. pars dist. in qua probatur p 19. c. quòd catechismus debet præcedere baptisma. Ioan. de Fan.

t ¶ *Siue paruuli.*] de præcedenti solennitate baptismi subiūgit, scilicet de exorcismo & catechismo.

c Correctiue ponit. nā pter baptismū nulla salus est puero. j. e. nulla

u ¶ *Abiiciatur.*] i. proiiciatur, i. proiiciendus designetur. Et sic non est

† *al. abigatur*

indicat nobis [a], posse quidē eius baptismum homines etiam foris recipere: sed salutē [b] beatitudinis extra eam neminē vel percipere, vel tenere. Nā & flumina de fonte paradisi, sicut scriptura testatur, etiam foras largiter manauerunt. Nominatim quippe cōmemorantur, & per quas terras fluāt. Et qa extra paradisum constituta sunt, omnibus notum est. Nec tamen in Mesopotamia, vel in Ægypto, quo illa flumina peruenerunt, est felicitas vitæ, quæ in paradiso [c] commemoratur. Ita fit, vt cum paradisi aqua sit extra paradisum, beatitudo tamen non sit extra paradisum. Sic ergo baptismus ecclesiæ potest esse extra ecclesiā [d]: munus autem beatæ vitæ non nisi intra ecclesiā reperitur.

¶Locupletatum est caput hoc ex originali, vt sententia melius percipiatur.

Idem de vnico baptismo contra Donatistas, lib. 3. c. 11.

¶Hæresis A, & sacrilegium, hæreticorum sunt non sacramenta. C. XLVI.

A ¶ Hæresis.] *Sic emendatum est ex aliquot vetustis exemplaribus. Antea legebatur*, Baptismus, & sacrilegium hæreticorum non sunt sacramenta.

1 NVnc † autem, non sicut hæresis hæreticorum est, sicut error ipsorum est, sicut sacrilegium dissensionis ipsorum est: sic etiam baptisma, quod Christi est, dici debet ipsorum.

Idem lib. 5. c. 13.

¶De eodem. C. XLVII.

2 CVm tantum [e] valet baptismus per hominē contemptibilem, quantū per Apostolum datus: ita nec illius, nec illius esse cognoscitur [f], sed Christi. *itē c. 14.* ¶Inuenimus dictū ab Apostolo †, & gloriā meam, quamuis vtiq; in Dño, & ministeriū meum, & prudentiam meā, & Euangeliū meū, quamuis vtiq; à Domino imperti tum, atque donatum. Baptismus [g] autem meus nemo eorum dixit omnino. Nō enim omnium ęqualis est gratia † [h], nec ministrant omnes æqualiter: nec ęquali prudentia sunt omnes prædi ti, & in euangelizando alius alio melius operatur. Et ideo dici potest alius alio doctior [i] ipsa doctrina salutari. Alius autē alio magis, minusue baptizatus dici nō potest: siue ab inferiore, siue à maiore baptizet.

Idem libro 4. c. 15.

¶De eodem. C. XLVIII.

3 SAtis ostēdimus ad baptismū, cui verbis Euangelicis consecratur, nō pertinere cuiusquam vel dantis, vel accipientis errorem [k]: siue de patre, siue de filio, siue de spiritu sancto [l] aliter sentiat, q̄ cœlestis doctrina insinuat.

Idem in libro de baptismo.

¶ Quòd bonis, & malis sacramenta ecclesiæ communia sunt. C. XLIX.

FSt vnitas ecclesiæ, quæ late patet [m], in sacramentorum videlicet societate, & communione: quæ complectitur cum granis etiam paleas: quando eas corpora liter mistas [n] ita partitur, vt neq; illas iusti vitent, neque ab illis iusti vitentur. Sic [A] sunt in ecclesia homines mali, vt in corpore humano humores mali, qui interdum exeunt [o] ex corpore.

¶Huius cap. sententia vsque ad ver. Sic sunt, *habetur in libro de vnico baptismo contra Petilianum, c. 14. & 15.*

A ¶ Sic sunt.] *Sententia sumpta est ex B. Augustino in epist. 1. Ioan. & Beda in eumdem locum. Glossa autem ordinaria ibidem sic habet.* Sic sunt ficti in ecclesia, quomodo humores mali in corpore: quando euomuntur, releuatur corpus, sic quando exeunt mali, releuatur ecclesia.

Idem de vnico baptismo contra Donatistas, libro 3. c. 10.

¶Non transit ad aquam baptismi malitia benedicentis. C. L.

4 NOn est aqua profana, & adultera, super quam nomen Dei inuocatur: etiam si à profanis, & adulteris inuocetur: quia nec ipsa creatura [p], nec ipsum nomen adulterum est.

Item Beda homil. 36 ad c. 3 Ioannis.

¶Non est rebaptizandus, qui ab hæreticis baptizatur. C. LI.

5 SIue hæreticus, siue schismaticus, siue facinorosus quisq; in confessione sanctæ Trinitatis baptizet [q], non valet ille, qui ita baptizatus est, à bonis catholicis rebaptizari: ne confessio, vel inuocatio tanti nominis [r] videatur annullari.

Item Gregorius ij. Bonifacio episcopo, epistol. vlt.

¶Baptizati à paganis, in nomine baptizentur Trinitatis. C. LII.

6 QVos à paganis baptizatos esse asseruisti, si ita [s] habetur, vt denuo baptizes in nomine Triniratis, mandamus.

Item Celestinus Papa episcopis Galliæ, epist. 1. c. 12.

¶ Sine exorcisis, & exsufflationibus nullus baptizetur. C. LIII.

11 [7] SIue paruuli [t], siue iuuenes ad regenerationis veniunt sacramentū, non prius fontē vitæ adeant, quàm exorcismis, & exsufflationibus clericorum, spiritus ab eis immūdus abiiciatur † [u].

non est cõtra. ĩ.e.nec quemquam. & si non profit ad vitam aliqd: quia pp hoc nõ fiunt
1 Sen.4.di.6 Iuo p.1.c.82 & 83. Pann. l.1.c.38. min⁹ indigni, qa mors adhuc ĩ eis remanet, prodest tñ vt minus possit eis inimicus nocere, vt ĩ.ea.de hinc.
Io.3. †*al.in hominem peruenire* G. "Quem effectũ habet exorcismus? num quid eiicit spiritũ immundũ? Immo donec baptizetur, est mẽbrũ diaboli: qa nõ est medium, vt 24.q.1. quoniã. Sed dic abiicit, i. significat abigẽdũ vel abiiciendum, vel saltem compellit eũ ne iam tantum noceat quantum nocere potuit prius, vt ĩ.ea.c.2.
"Exorcismi effectus.

Ante baptismũ.] Casvs. Probatur in hoc c. q̃ primo debet baptizadus in-
2 10.q.1.placuit.Bur.l.4 c.8.Iuo p.1. c.75.& 203. Pan.l.1.c.39 strui in fide anteq̃ baptizetur. Quod ꝓbatur exẽplo Christi, q̃ prius oculos cęci nati sputo superliniuit, & postea eũ ad aquas Siloe misit. Omnia autem quę sequuntur patẽt vsq; ibi, postea signatur. & per te videbis: qa nõ oportet vt te adiuuẽ, cũ nõ est necesse. & quod dr̃ in hoc c. *postquam se alterius*, s. Christi: *prioris*, s. diaboli. Quod dicitur in illo c. *postea signatur in corde*, id est, in pectore.
†*specialiter* vera lectio.
3 Burc.l.4.c.29. Iuo p.1. c.223.

a ¶ *Siloe.*] "fons est, & interpretatur missus est: qa Christus ĩ quo baptizamur, missus est. 23.di. episcop⁹. Io. Additio. Vel dic q̃ Siloe interpretatur fons luminis, secundum Papin.
"Siloe est fons.
4 Iuo p.1.c.82. Pann.l.1. c.40.

b *Ante viginti.*] ℨ. 10.q.1. placuit.

c ¶ *Dies.*] in mediana hebdomada cum cantatur, sitientes. ℨ. dist. 63. principali.

d ¶ *Exorcismi.*] id est, adiuratione. " exorcizare, id est, adiurare.
5 Bur.l.4.c.9 Iuo p.j.c.205 "Exorcizare quid sit.

e ¶ *Spiritualiter.*] sufficit, quòd sensum retineant. ff. de leg.l. scire leges. 1.q.1. Marchiõ.

f *Symbolum.*] ¶ *Competentibus.*] i. intellectũ discretionis habẽtibus vel cupientib. " cõpetentes qdẽ appellãtur, qui libero arbitrio vtẽtes, pœnitentiã ab ecclesia accipiunt, vt fiat digni accedere ad catechismum, deinde ad baptismi sacramentum, vt 25. dist. audire.
6 in c. syno. græcarum. "cõpetẽtes q̃ dicuntur.

Atechismi.] Catechismus Græce, latine dicitur instructio, vñ catechizare, i. instruere. Arch.

g ¶ *Vniuscuiusque ecclesiæ.*] hoc in multis locis fit: sed in primo & vltimo scrutinio omnes consueuerunt
7 Bure.l.4.c.11. Iuo p.1. c.206.

Item Rabanus de institutione clericorum, lib. 1. c. 25.

¶ Officium baptizandi, cathecumeni præueniant. C. LIIII.

1 ANte baptismum catechizandi debet hominem † præuenire officium, vt fidei primum catechumenus accipiat rudimentum. *Item ibidem.* ¶ Prius ipse Iesus cæci nati oculos luto ex sputo facto superliniuit, & sic ad aquas Siloe [a] misit: quia prius debet baptizandus fide incarnationis Christi instrui, & sic ad baptismũ iam credulus admitti: vt sciat, cuius gratiæ in eo est particeps, & cui iam debitor fiat deinceps.

Item ex concilio Bracharensi 2. c. 1.

¶ Quo tempore catechumeni ad exorcizandum sunt deferendi. C. LV.

2 ANte viginti [b] dies [c] baptismi ad purgationem exorcismi [d] catechumeni concurrant: in quibus viginti diebus omnino symbolum, quod est, Credo in Deum patrem omnipotentem, spiritualiter† [e] doceantur.

Item ex concilio Agathensi, c. 13.

¶ Quo tempore competentibus symbolum est prædicandum. C. LVI.

3 SYmbolum etiam placuit ab omnibus ecclesiis vna die, id est, ante octo dies Dominicæ resurrectionis publice in ecclesia competentibus [f] prædicari.

Item Nicolaus Papa.

¶ In vnaquaque ecclesia, baptizandi catechizari possunt. C. LVII.

4 CAtechismi baptizandorum à sacerdotibus vniuscuiusque [g] ecclesiæ possunt fieri: sicut in sancta hac Romana ecclesia (cui, Deo auctore, ministerium famulatus nostri exhibemus) solenniter fieri comprobantur.

Item ex concilio Laodicensi, c. 46.

¶ De eodem. C. LVIII.

5 BAptizandos oportet fidei [A] symbolum discere, & quinta feria vltimæ septimanæ vel episcopo, vel presbyteris reddere. [h]

A ¶ Fidei symb.] *Ex prisca versio, & sententiam sat bene reddit. Hoc autem loco Græce est,* τὴν πίστιν.

Item ex concilio Martini Bracharensis, cap. 49. [6]

¶ De eodem. LIX.

NOn liceat ante duas [i] septimanas Paschæ, sed ante tres ad baptismum suscipere aliquem. Oportet autem, vt in his diebus hi, qui baptizãdi sunt, symbolum discant, & in quinta feria nouissimæ septimanæ hoc episcopo, vel presbytero reddant.

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 85.

¶ Antequam baptizentur, quilibet sunt examinandi. C. LX.

7 BAptizandi nomen suum dent [k] & diu [l] sub abstinẽtia vini, & carnium ac manus impositionis † crebra examinatione [m] baptismum percipiant.
† *al.impositione crebra examinati*

Item Rabanus de instit. cler lib. 1. c. 27.

¶ Baptizandi quare exorcizantur, & exsufflantur. C. LXI.

8 POstquam se baptizandus per confessionem veræ fidei in alterius commendauerit dominium, & per abrenuntiationẽ [n] à prioris possessoris se alienauerit [o] seruitio, exsufflatur ab eo sæua potestas, vt per pium sacerdotis ministerium spiritui sancto cedat fugiens spiritus malignus.

Item Augustinus de symbolo, lib. 1. c. 1.

¶ De eodem. C. LXII.

9 SIcut nostis fratres carissimi, & paruuli exsufflantur, & exorcizantur, vt pellatur ab eis diaboli potestas inimica, quæ decepit [p] hominem, vt possideret homines. Nõ ergo creatura [q] Dei in infantibus exorcizatur, aut exsufflatur: sed ille, sub quo sunt omnes, qui sub peccato nascuntur.

Item Rabanus de instit. cler. lib. 1. c. 27.

¶ Quare signetur baptizandus in corde, & fronte. C. LXIII.

10 POstea signatur [r] baptizandus signaculo sanctæ crucis tam in fronte, quàm in corde: vt ab eo tempore ipse apostata diabolus in vase suo pristino, suæ interemptionis [s] cognoscens signaculum †, iam sibi deinceps illud sciat esse alienum. [t]

Idem ibidem continuo.

¶ Quare super eum orationes dicantur. C. LXIIII.

11 EX hinc iam dicuntur super eum orationes, vt fiat catechumenus. Tunc datur baptizando sal benedictum in eos, vt per sal typicum [u], sapientiæ sale conditus fœtore careat [x] iniquitatis, & nec à vermibus peccatorum vltra putrefiat, sed magis illæsus seruetur ad maiorem gratiam percipiendam.

Item Beda in Esdram, lib. 2. c. 9.

¶ Antea citabatur in libros Regum.

¶ Quare sale initiantur catechumeni. C. LXV.

12 SAl cœlestis sapientiæ, quo initiantur catechumeni, in cunctis operum nostrorum sacrificiis iubemur offerre. [y]

Item Rabanus de instit. cler. lib. 1. c. 27.

¶ Quare iterum exorcizentur. C. LXVI.

13 DE hinc [z] iterum exorcizatur diabolus, vt suam nequitiam agnoscens, & iustum super se Dei iudicium timens recedat ab homine: nec iam contendat eum arte [a] sua subuertere, ne baptismum consequatur: sed magis honorem Deo creatori suo exhibens reddat opus factori suo.

Item Gregorius Papa in homilia 29. Euangel.

venire ad ecclesiam baptismalem. H.

h *Baptizandos.*] ¶ *Reddere.*] Vulgariter loquitur. q.d. memoriter sine inspectione libri dicere. sic ĩ.ead.prox.Arch.

i *Non liceat ante duas.*] tãtum [a] qa ante duas & ante tres, &c. cũ aliàs duo cõtinẽtur in trib. ff. de arb. diem. §. si plures.
8 Iuo p.1.c.90. Pan.l.1. c.41.

k *Baptizãdi nomẽ suum dent.*] in scriptis. hodie non tenet hoc. Et quod dicit, abstinẽtia, cõsiliũ est: & ita nõ est cõtra. ĩ.ea. sine pœnitentia.

l ¶ *Et diu.*] intra vigiliti dies. ℨ. ead. ante.
9 Sed.4.di.6 Iuo p.j.c.94 Pan.l.1.c.42

m ¶ *Examinatione.*] quia infidelis non recipietur sine examinatione. ĩ.e. Iudæi. & c. ne quod abiit.

n *Postquam.*] ¶ *Per abrenuntiationem.*] ℨ. dist. 1. ecclesiasticarum.

o ¶ *Se alienauerit.*] i. alienari incœperit, vt ĩ.ead. siue paruuli.

p *Sicut nostis.*] ¶ *Quæ decepit.*] Et ideo fuit restitutus. nã deceptus, &c. ff. ad Velleian. l.1.
10 Iuo p.1. c.95. Pann. l.1.c.43.

q ¶ *Creatura.*] nec diabolus inquantum est creatura, sed inquantum est vitiosus. 23. di stin. quòd episcopus ordinandus est.

r *Postea signatur.*] id est, post exsufflationem interemptionis.
† *al.signum*

s ¶ *Suæ interemptionis.*] i. " signaculum sanctæ crucis, per qđ est interemptus, vt dixit diabolus de quodã Iudæo, qui supra se ferebat signum crucis: Inueni vas vacuum, sed bene signatum.
"diabol⁹ crucem timet.
11 Iuo p.1.c.97. & 99. Pan.l.1.c.44

t ¶ *Alienum.*] i. alienandũ. Sed ideo dicit, alienum: quia in prox. &c. 23. q.1. paratus.

u *Ex hinc.*] ¶ *Typicum.*] id est, figuratiuum.

x ¶ *Careat.*] i. quod per salẽ significatur.

y *Sal cœlestis.*] ¶ *Offerre.*] mystice. Cessat. n. vetus obseruatio legis litteralis. ext. de const. trãslato.
12 Iuo p.j.c.100. Pan.l.j. c.45.

z *De hinc.*] "Mediana hebdomada trib. dieb. fiunt exorcismi. Secunda iterũ tribus, vt ita non restet in vigilia Paschæ nisi sola immersio: secundum hoc exorcismi variantur.
"Exorcismi fiunt tribus diebus.
13 Iuo p.j.c.102. Pan.l.1. c.46.

a ¶ *Arte.*] id est, dolo. sic exponitur 22. q. 5. quacumque.

Postea

Source : BIU Cujas

Postea tanguntur.] Casvs. Dicitur in hoc c. q̃ perfectis orationibus supradictis tangunt sacerdotes nares & aures baptizãdi cum saliua dicẽdo illa verba, quę dixit Christus qñ mutũ & surdum sanauit, s. Effeta, eum cũ sputo tangens. Nares aũt ideo tanguntur, ad denotãdum, q̃ baptizandus percipere debet odorem Dei. Aures sunt vt intelligat mãdata Dei. Seq. c. patet.

Propter gloriam muneris, i. pp gloriosũ munus, s. corpus & sanguinem Domini, & *operis*, i. pp gloriosum opus, i. prędicationẽ.

a ¶*Typicam.*] i. figuratiuam sapientiæ Dei. Per digitũ Dei intelligе dona spũs sancti.

"*Est caro nostra lutum: patris, sapientia sputum.*

Creditur humanum genus hoc medicamine sanum.

b ¶*Propter gloriã.*] i. gloriosum munus Eucharistiæ, & gloriosum opus prædicationis. Ouid.

"*Pronaque cum spectant animalia cetera terram:*

Os homini sublime dedit, cœlumque tueri
Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

" Et nil turpitudinis debet infligi faciei. C. de pœ. si qs in metallũ. Arg. contra. ext. de cri. falſ. ad audiẽtiam. Gloriosius quippe & excellentissimũ in humano corpore hominis os deprehẽditur: per quod Deus glorificatur & bñdicitur & prædicatur. In signũ ergo tãti muneris, & operis dignitate non tangitur os cũ saliua.

c ¶*Muneris.*] i. corporis Domini & sanguinis, quod est munus excellentissimum.

d ¶*Et operis.*] i. prædicationis. ante enim q̃ qs baptizetur, nec ad corpus Dñi sumẽdũ, nec ad prædicationis officium gerẽdum est idoneus. " Vñ nec debet qs añ baptismum corpus Christi sumere: nec prædicationis officũ gerere: nec dẽt ei credi hoc vel illud. vñ in Euãgelio Ioan. Iesus non credebat se illis, s. infidelibus.

e ¶*Non os tangit.*] ad ostendendum q̃ non prius credendum est homini, quã odor famæ suæ præcesserit, de causa vnctionis habetur ext. de sac. vnct. cum venisset. Ioan.

Deinde à sacerdote.] Casvs. Dicitur in hoc cap. q̃ peractis omnibus supradictis vngitur baptizandus in pectore oleo sanctificato cum inuocatione patris & filij & spiritus sancti, vt mẽs eius cõfortetur in fide. Vngitur eodẽ oleo inter scapulas, vt vndiq; muniatur, & ad bona opera faciẽda per Dei gratiã roboretur.

f ¶ *Deinde.*] id est, postquam est baptizatus. vnde finis c. debuit esse principium. Ioan.

Venit sacerdos.] Casvs. Primo dicitur in hoc c. quid facere debeat sacerdos cũ ad fontẽ baptismatis primo venit. Secundo dicitur q̃ vbi homo baptizatur secundum formãm Euangelicam, adest prẽsentia Trinitatis, operatur Dei filius, descẽdit spiritus sanctus. Sed in baptismo Christi propter incredulos descendit in specie visibili, qui similiter in Apostolos descendit propter hoc in linguis igneis. nos aũt non percipimus eum visibiliter, sed per fidem.

g ¶*Primo.*] id est, olim in baptismo Christi.

h ¶*Descendit.*] in specie columbæ. b

b De hoc s. e. c. aliud. H.

i ¶*Sed per fidem.*] vt legitur de pœn. dist. 2. quærendum. & c. pen nata animalia. Ioan.

Si non sanctificatur.] Hæc est 12. pars distin. secundum Ioan. de Fant.

Casvs. Quidã presbyteri qñ aquã baptismatis benedicũt, vitiosas preces per imperitiã pferũt. quare quæsitũ fuit ab Aug. vtrum valeat benedictio nõ obstãte vitio locutionis, vel q̃ hæresim sapit? & certe probat Aug. q̃ valet. nã si aliquis fuerit baptizatus in forma ecclesiæ in aqua vbi fuerũt dictæ preces illæ, tñ nõ iteratur baptismus: & hoc quia precãtis affectus superat vitiosã locutionẽ. & hoc fit p verba Euangelica, sine quibus baptisma fieri nõ pt. Nã si hæreticus in forma ecclesiæ baptizat, qui charitatis affectũ nõ habet: licet preces offerat vitiosas: tñ vere baptizat. Idem etiam est in quolibet malo sacerdote qui cũ forma baptismi profert preces vitiosas ab hæreticis vel ab aliis cõpositas. *Quid ita*, i. cur ita est? quasi cur non iubetur denuo? *quia plerumque, &c.* nam vtique hæc locutio suspensiua est vsque ibi, *nec tamen.* Si, i. q̃uis.

6 Iuo p. i. c. 11 *†precem dicit ad fontem*] orig.

7 ibid. j.

8 Alg. l. 3. c. 13. Iuo p. i. c. 115. Pan. l. 1 c. 52. & 53.

k ¶ *Si non sanctificatur.*] pone casum per illa c. j. e. di. retulerũt. & s. dist. 38. sedulo.

l ¶ *Contra catholicam fidem.*] id est, contra rectam verborum formã in ecclesia catholica constitutam. Vel cum dicit, baptizo te in nomine Trinitatis, & diaboli.

Additio. Hoc etiam fuit dictum Lau. Val. dic contra fidem, id est, contra bonos mores, quæ scilicet sapiunt hæresim: sed sacerdos simplex imperitus sic non intelligit, immo credit eas sanũ & rectũ intellectũ cõtinere. Io. de F.

m ¶ *Affectus.*] i. bonitas hominis superat vitiũ locutionis. q. d. non, sed potius verbum Christi.

n ¶*Nam vtiq;.*] "Probat quòd vitium precum propter affectum bonum non emendatur in baptismo: sed verbum Christi operatur virtutẽ. nam hæreticus bonum affectum non habet: & quamuis vitium precum afferat, non tamen minus baptismus suum effectum habebit, quia tantum valent illa certa verba Euangelij, vt quantumcunque preces aliæ vitiosæ sint, formam tamen à Christo institutam non possint euacuare: immo potius quantum spectat ad baptismum, omnes euacuentur ab illis euangelicis verbis. & hoc est, nam vtique.

o ¶*Si afferat.*] si, id est, quamuis.

"baptismus nõ vitiatur precũ vitio.

¶Sacerdotes exorcizando demonia repellunt. C. LXVII.

1 SAcerdotes cum per exorcismi gratiam manum credentibus imponunt, & habitare malignos spiritus in eorum mente contradicunt, quid aliud faciunt, nisi dæmonia eiiciunt?

Item Rabanus de instit. cler. lib. 1. c. 27.

¶Quare de saliua nares, & aures tanguntur. C. LXVIII.

2 POstea tanguntur ei nares, & aures cum saliua: & dicitur ei verbũ illud Euãgelicum, quod Iesus quando surdum, & mutum sanauit, tangens cum sputo linguam eius, & mittens digitos in auriculas eius dixit. [Effeta, quod est, adaperire.] Hoc enim sacramẽtum hic agitur, vt per saliuam typicam [a] sacerdotis, & tactum sapientia, & virtus diuina salutem eiusdem catechumeni operetur: vt aperiantur ei nares ad accipiendum odorem notitiæ Dei, vt aperiantur illi aures ad audiendum mandata Dei, vt [A] aperiantur ei sensus in intimo corde ad respondendum.

A ¶Vt aperiantur.] *In originali, & apud Iuonem legitur*, ad audiendum mandata Dei, sensuque intimo cordis reponendum.

Item Ambros. de sacramentis, lib. 1. c. 1.

¶ Quare nares, non ora baptizandorum episcopus tangit. C. LXIX.

3 PRopter gloriã† [b] muneris [c], & operis [d] non os tangit [e] episcopus, sed nares. Quare nares? vt bonum odorem accipias pietatis æternæ.

Item Rabanus de instit. cler. l. 1. c. 27.

¶ Quare à sacerdote inunguntur. C. LXX.

4 DEinde [f] à† sacerdote inungitur, vt sacrum baptisma cum fide accepta custodiatur. Vngitur tũc illius pectus de oleo sanctificato cum inuocatione sanctæ Trinitatis, vt nullæ reliquiæ latentis inimici in eo resideant: sed in fide sanctæ Trinitatis mens eius confortetur. Vngitur & inter scapulas de eodem oleo, vt vndique muniatur: & ad bona opera facienda per Dei gratiam † roboretur.

Item c. 28. ¶ [5] Consecratur post hęc fons: & ad ipsum baptismum catechumenus accedit.

Item Ambros. in lib. 2. de sacramen. c. 5.

¶Quomodo fontem baptismi Trinitatis præsentis confecrat. C. LXXI.

6 VEnit sacerdos ad † fontem: dicit precem: inuocat patris nomen, præsentiam filij, & spiritus sancti, vtitur verbis cœlestibus. Cœlestia verba, quæ Christi sunt. Præsentia Trinitatis adest: operatur sermo æternus: vbi descendit spiritus, primo [g] quasi columba descendit [h], vt increduli vocarentur ad fidem. 7 In principio signum debuit esse: in posterioribus debet esse perfectio. Apostolis enim spiritus sanctus datus est in igneis linguis propter incredulos: nobis iam in plenitudine ecclesiæ non per signa, sed per fidem [i] veritas est colligenda.

¶*Caput hoc aliquot locis in nimias prope angustias conclusum est. Quare præstat originale ipsum adire.*

Item Augustinus de vnico baptismo, libro 6. c. 25.

¶ Verba erroris per imperitiam prolata nõ impediunt aquæ sanctificationem. C. LXXII.

12 [8] SI non sanctificatur [k] aqua, cum aliqua erroris verba per imperitiam precator effundit, multi non solũ mali, sed etiam boni fratres in ipsa ecclesia non sanctificant aquam. Multorum enim preces emendãtur quotidie, si doctioribus fuerint recitatæ: & multa in eis reperiuntur, contra catholicam [l] fidem. Nunquid, si manifestetur aliquos baptizatos, cum illæ preces dictæ super aquam fuissent, iubebũtur denuo baptizari? Quid ita? quia plerumque precis vitium superat precantis affectus [m]: & quia illa certa Euangelica verba, sine quibus non potest baptismus consecrari, tantum valent, vt per illa sic euacuentur, quæcumque in prece vitiosa contra regulam fidei dicuntur: quemadmodũ dæmonium Christi nomine excluditur. Nam vtique [n] hęreticus si afferat [o] precem vitiosam, nec habeat bonum charitatis affectum, quo possit illa imperitia superari (& ideo similis est ei, quicũque in ipsa catholica inuidus, & maleuolus, quales arguit

1 Iuo p. 1. c. 103. Pan. l. 1. c. 47.

"Verſ. circa materiam baptismi.

2 Iuo p. 1. c. 104. Pan. l. 1. c. 48.

"Homo est dignissima creaturarũ. Ouidius. Marc. 7.

" Facies humana ñ est deturbanda

3 Iuo p. 1. c. 106. Pan. l. 1. c. 49.

† *gratiam*] *operis & or. muneris.*

"Baptismo carens neq; corpus Dñi sumat neq; prædicet.

4 Iuo p. 1. c. 108. Pan. l. 1. c. 50.

† *al. benedictione sacerdotali munitur*

† *al. gloriam*

5 Iuo p. 1. c. 110. Pan. l. 1. c. 52.

Source : BIU Cujas

illic Cyprianus [a])afferat etiam, vt fieri solet, aliquam precem, in qua loquatur contra regulam [b] fidei (multi [c] quippe inruunt in preces non solum ab imperitis loquacibus, sed etiam ab hæreticis compositas, & per ignorantiæ simplicitatem non eas valentes discerne re, vtuntur eis, arbitrantes quòd bonæ sint) nec tamen quod in eis peruersum est, euacuat illa, quæ ibi recta sunt: sed ab eis potius euacuatur. [d]

Item Augustinus ad Neophytos, homilia 3.

¶ Quid significent mysteria, quæ in fonte baptismatis celebrantur.

C. LXXIII.

13 [1] PRima igitur, & secunda prædicatione de his tantum locuti sumus, quæ vobis, priusquam ad fontem sanctum veniretis, iuxta catholicæ eccleſiæ† instituta tradidimus. Et qd significaret vnctio, quæ diuersis corporis nostri adhibita partibus diuersum intellectũ designat (prout Dominus donare dignatus est) interpretati sumus: cum ostenderemus vos per oleum sanctificationis ad auditum plenæ fidei præparatos, & ad bonum Christi odorem vocatos, ex toto corde ad abrenuntiandum diabolo esse commonitos. Nunc vero de interioribus iam mysteriis locuti sumus, quæ in ipso sacro fonte celebrata sunt. [2] Emissa enim certissima cautione [e], qua vos abrenuntiare omnibus pompis diaboli, & omnibus operibus eius, & omni fornicationi diabolicæ spopondisti s, descendistis in fontem sacrũ, fontem redemptionis, fontem sanctificatum virtute cœlesti. In hoc ergo fonte, antequam vos toto corpore tingeremus, interrogauimus, Credis in Deũ patrem omnipotentẽ? Respondistis, Credo. Rursus interrogauimus: Credis & in Iesum Christum filium eius, qui natus est de spiritu sancto ex Maria Virgine? Respondistis singuli, Credo. Iterum interrogauimus, Credis & in spiritum sanctum? Respondistis similiter, Credo. Hoc autem fecimus iuxta Domini nostri Iesu Christi saluatoris imperium: qui, cum ad patrem in cœlum ascenderet, discipulis suis id est Apostolis mandauit dicens. [Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris & filij, & spiritus sancti.] *Item.* ¶ [3] Quod autem interrogauimus, Credis [A] sanctam eccleſiam, remissionem peccatorum, carnis resurrectionem? non eo modo interrogauimus, vt quomodo in Deum creditur: sic & in eccleſiam sanctam catholicã. quę propterea sancta & catholica est: quia recte credit in Deum. Non ergo [f] diximus, vt in eccleſiam, quasi in Deum [g] credederetis: sed intelligite nos dicere, & dixisse, vt in eccleſia sancta catholica conuersantes in Deum credederetis: credederetis etiam resurrectionem carnis, quæ futura est.

[A] ¶ Credis sanctam.] *Legebatur*, in sanctam, *Inducta est particula*, In, *ex aliquot vetustis, & Iuone. Atque ita loquendum docet sæpe Augustinus.*

Item Isidorus de officiis lib. 2. c. 24.

¶ Aliorum fide, & professione paruuli baptizantur. C. LXXIIII.

14 [4] PAruuli alio profitente baptizantur: quia adhuc loqui [h], vel credere [i] nesciunt, sicut etiam ægri, muti [k]: & surdi, quorum vice [l] alius profitetur, vt pro eis, dum baptizantur, respondeat.

Item ex concilio Carthaginensi 3. c. 34. [5]

¶ Aliorum testimonio ægrotantes tunc baptizandi. C. LXXV.

6 AEgrotantes si pro se respondere non possunt, cũ [A] volũtas eorum testimonium suum [m] dixerit [n], baptizentur. Similiter & de pœnitentibus agendum est.

a ¶ *Cyprianus.*] Cypriano enim & lxxx. episcopis visum est baptismum Christi non posse esse apud hęreticos, vel apud schismaticos: qui etiam baptisma hæreticorum lauacrum diaboli appellabant. ẽ. ead. dist. quomodo. & dist. 32. §. verum.

b ¶ *Regulam.*] non enim debent verba cœlestis Dei restringi sub regulis Donati. 38. dist. indignum. palea est. q.d. si virtus verborũ excludit dæmonium, ita & precum vitium.

c ¶ *Multi.*] parentesis est, id est, interpositio vsque ibi, nec tamen.

d ¶ *Euacuatur.*] arg. " ꝙ vtilia nõ vitiãtur ꝙ inutilia. ẽ. dist. 37. turbat. ẽ. 23. q. 4. quid ergo. C. de do. sancim^a. ẽ. 1. q. 1. nõne Sodomitæ. & c. Dominus declarauit. ẽ. di. 37. si qd veri. arg. tñ contra. ff. de aq. quot. & æsti. l. 1. §. item quæritur. ẽ. di. 23. quorundam. ẽ. dist. 9. si ad sacras. ẽ. 3. q. 9. pura.

" Vtile non debet ꝙ inutile vitiari.

" Baptismi forma an vitietur si aliqd supfluũ apponatur, aut interponatur, aut si ipsius ordo mutetur. 1 Iuo p. 1. c. 194. Pan. l. 1. c. 55.

† *al. regula* a Vt Lau. qđ đt verũ si illud oppositũ subsequatur, vt sequitur & idẽ t3 hic H. & isto rũ fuit hæc sñia vsq; ibi, qđ nõ cõcedo, &c. vbi adde ꝙ hoc fuit dcm Io. vsq; ibi, sed pone, &c. & secutus est ipse Io. magistrũ Petrũ q dixit ꝙ in talib^o nõ est forma seruata. Aliud est eñ dicere, ĩ noĩe patris, & filij, & spiritus sancti, & diaboli, & aliud signatur. Arc. 2. Cor. 2. 2 Sen. 4. di. 6

e ¶ *Euacuatur.*] " ex hoc c. colligitur ꝙ nõ vitiatur forma baptismi si quid in ea appo natur superfluum: qđ admittunt quidam [a]: vt si dicatur, baptizo te in nomine patris, & filij, spiritus sancti & diaboli: vel *Arma virumque cano*: vel qd quid sequatur, baptizatus est. arg. contra. ff. de ver. obl. quæ extrinsecus. Idem est si quid præmittatur ante formam: vt si dicatur: *Arma virumque cano.* & ego baptizo te in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Si vero aliquid interponatur, vt si dicatur, baptizo te, & De^o est in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, &c. non est baptizatus: ar. ff. de test. heredes palam. §. vl. vbi distinguitur an interponatur actus extraneus. & circa hoc est omne verbum extraneum à forma. quod non concedo. qui eñ dicit, baptizo te in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, & omnium sanctorum, non dicit, baptizo te in nomine patris, & filij, & spiritus sancti: quia secundum hoc duo diceret, quod est impossibile: & eadem ratione deberes dicere cũ dicitur, non ego baptizo te in nomine patris, & filij, & spirit^o sancti, ꝙ esset baptizatus, qa verba baptizandi protulit: quod patet falsum esse. Sed pone ꝙ mutat ordinem baptizandi, an baptizabit? vt si dicat baptizo te in nomine patris, & spiritus sancti & filij, vñ ꝙ sic. ext. de rescr. causam. ar. C. de testa. præposteri. nec enim scripturæ obseruandus est ordo. ff. de solu. nec enim. contrarium tñ dñ. arg. C. de sen. & inter. l. prolatam. Dico enim ordinẽ verborũ esse de forma. Si aũt mora interponatur naturalis & cõpendiosa, vt de respirando vel tussiendo vel excreando, nõ obest. aliàs contra. C. de testa. cum antiquitas. & de tẽpore hoc & de actu qui interponitur, distingue per l. ff. de duo. re. const. duos reos. §. vl. & pe. & de ver. ob. coutinuus. nam modicũ interuallũ nõ impedit: quod tñ magis intellectu, q̃ locutione, &c. ff. de sol. ratũ. Et hoc ẽt attendas circa formã Eucharistię. Pone eñ ꝙ dicit formã panis, demũ post aliquantulũ spatiũ, formã vini: nũquid transubstãciatur ibi panis vel vinum? Resp. vt præmisi. tñ quæstio nõ procederet secundum eos qui dñt esse duas formas, vt no. ẽ. dist. 2. quia passus.

PRima igitur.] Hæc est 13. pars dist. secundum Ioan. de Fant.

Casvs. Beneu. sic ponit hunc casum. Prædicauerat Aug. semel & iterum neophytis: & exposuerat illis de exorcismis qui dicuntur & fiunt circa baptizãdos. Hic ostẽditur qui baptizãtur qualiter interrogentur & respondeant de articulis fidei: & qualiter responsiones debeãt intelligi. H. vero sic ponit hũc casum. In hoc c. ostẽdit Aug. se in superioribus tractasse de his quæ fiũt pueris in catechismo & exorcismo. Secũdo dicit se nunc velle de his tractare, quę fiunt circa pueros in ipso baptismo, & dicit ꝙ in baptismo præcedit interrogatio & respõsio de symbolo. Inde sequitur immersio in nomine patris & filij & spiritus sancti. sicut docuit Christ^s. sed qa nõ inuenitur in symbolo, sed credo sanctã eccleſiam, Aug. credit esse repetendum ter, vt dicatur: credo sanctam eccleſiam sicut ibi, credo in Deũ, &c. Ad vltimum subiungit ꝙ in alio sensu dicitur, credo in Deũ: & in alio sensu dñ, credo eccleſiã catholicã. Seq. duo c. plana sunt.

Matth. 28.

3 Serm. 181. đ temp. c. 12.

e ¶ *Cautione.*] "hic ergo intercedit stipulatio, & obligãtur pueri ex ꝓmissione patrino rum, licet nõ intelligãt: quod speciale est in baptismo. illud aũt est loco stipulationis, credis in Deum? tenetur ergo obseruare fidem puer factus adultus. 45. di. de Iudęis. & obligantur licet nihil intelligant. C. de falsmo. l. 1. immo si bene inspexerimus, potius liberatur à diabolo q̃ obligetur. nam ignorans per aliũ bñ liberatur. Itẽ ex eo ꝙ dicit certissima, est arg. ꝙ simplex cautio, idonea cautio dr: " tamẽ lex dicit ꝙ cum dicitur idonea cautio, intelligendũ est pignus vel fideiussor, vt ff. de fideic. li. l. 4. §. addici.

"Stipulatio intercedit ĩ baptismo p quã obligãtur paruuli.

f ¶ *Ergo.*] vocabulum semel positum potest accipi proprie & improprie. argu. dist. 28. presbyterum.

g ¶ *Quasi in Deum.*] *Crede Deo, credaſque Deum: plus credo valere, Si credas in eum, quàm quod ei, vel eum.*

PAruuli.] Hæc est 14. pars dis. in qua probat per sex c. ꝙ solus baptismus sufficit paruulis, qui aliàs nõ pñt credere nisi per sacramẽtũ fidei. Io. de F.

4 Sent. ibid. " cautio idonea quę est.

5 Et in Afri. c. 12.

6 Burc. l. 4. c. 36. Iuo p. 1. c. 123. Pann. l. 1. c. 14.

h ¶ *Loqui.*] aliter si possunt loqui. vnde Aug. in epistola ad Renatum episcopum. " Septennis ætatis pueri & mentiri & verum dicere, confiteri & negare iam possunt, & ideo cum baptizantur, iam sym bolum reddant, & ipsi pro se ad interrogationem respondeant.

" Pueri septennes pñt mẽtiri & verum dicere.

i ¶ *Vel credere.*] arg. quòd habet puer fidem, sed nescit ea vti, vt extra c. maiores. ver. à plerisque.

k ¶ *Muti.*] vel etiam furiosi. pupillus enim infans vel infantiæ proximus non multum à furioso distat. inst. de inut. stip. §. pupillus. differentiam tamen dixi inter infantem & furiosum. ẽ. ead. hi qui.

l ¶ *Vice.*] " nam satis conueniens est, vt qui per alium obligatur, etiam liberetur per alium. ẽ. ea. quæris. Item dicit lex quòd pro ignorante fideiubere possum. ff. de fideiuss. fideiubere. & ignoranti etiam actio acquiritur. ff. si cer. pet. si à furioso.

" obligatus per aliũ, per alium liberari potest. bsc. p aliũ q eius volũtatẽ ꝓbauit. 26. q. 6. q recedũt. & c. seq. de pœ. dist. 1. multiplex. Arc.

m A *Egrotantes.*] ¶ *Sui.*] scilicet amici.

n ¶ *Dixerit.*] vel dici fecerit [b] vel per signa. vel dic sui, scilicet voluntatis.

Source : BIU Cujas

Nthil est aliud.] Casvs. Quæsitum fuit ab Aug. quare pro parvulo cum interrogatur, credis in Deum, respõdeant patrini, credo: cũ paruulus fidei articulos nõ intelligat & respondet, ꝙ talis responsio adhibetur, vt sacramentorum solennitas impleatur: & pp sacramentum fidei, per quod paruulus dicitur fidem habere, & credere. vnde fides vocatur, licet fidei veritatem non habeat in actu, sed in habitu.

a ¶ *Quam fidem.*] i. sacramenti fidei professionẽ, sed nõ virtutẽ: sed si nõ hñt charitatem, qũo ergo ibunt in patriam post mortem [a] ? hoc eis datur [b] à Deo. Alij dñt ꝙ hñt eam in habitu. ext. de bapt. & eius effe. c. 1. sed & ꝙ alios dñr credere. j. ea. in ecclesia.

2 Vt s. e. solet.

b sc. charitas, sine qua nemo saluatur.

b ¶ *Habere.*] j. dist. ea. quæris. s. 1. q. 1. §. vt itaque. s. distin. 1. hoc est, quod dicimus.

c ¶ *Etsi.*] i. quamuis.

d ¶ *Sacramentum.*] "Baptismus dicitur sacramentũ fidei: quia in fide Christi consecratur: & in fide ecclesiæ cõfertur, vel quia nomine Trinitatis cõfertur, quam offerentes [c] & oblati tenẽtur credere & confiteri. Vel quia signum est, ꝙ suscipiens fidẽ habeat, ẽt si nõ habeat, aliquo impediente.

1 Sent. ibid. Iuo par. 1. c. 187. Pan. l. 1. c. 56.

†al. defectum

"Baptismus est sacramẽtum fidei.

c Qđ istis offerẽtib. dr ñ vr esse de substãtia. j. e. in baptismate. in lra rubra. Arc.

†al. celebritatem

e ¶ *Fidelem.*] sunt qui dñt ipsos fideles dici, qa fidem hñt habitu, non vsu, i. non exercitio, & sic de aliis virtutib. Isti sic illuc intelligunt fides illa q̃, &c. non facit fidelem

2 j. c. c. q̃ris.

†al. abnuendo

vlu, i. exercitio, j. ead. paruuli, & sic de aliis.

f ¶ *Non rem ipsam.*] sicut virtutem.

Cvm pro paruulis.] Casvs. Dicitur hic ꝙ alij respõdent pro paruulis vt sacramẽtum celebretur. & valet pro eis talis rñsio: qa pro se respondere non pñt. si aũt possent pro se respondere: talis responsio non valeret eis. quod probatur auctoritate Euangelij.

3 s. c. Baptis. vicẽ. Sen. ib. Iuo p. 1. c. 24 Pan. l. 1. c. 15.

g ¶ *Respondere.*] sic distinguit lex. ff. de admin. tut. l. 1. §. vlt.

Ioan. 9.

h ¶ *Itidem.*] i. tantũ, & hoc quo ad præsumptionem [d]. Arg. "q̃ taciturnitas nõ habetur pro consensu. s. di. 86. tãta. s. dist. 27. diacon⁹. s. dist. 54. si seruus. Sed contra. s. 2. q. 6. biduũ.

d Sub. qa nõ præsumitur ẽm valere quo ad remissionem peccatorũ. Io. de Fan. 4 Sen. 4. di. 3. Iuo par. 1. c. 194. Pan. l. 1. c. 57.

"tacẽs non consentit.

"Baptizandus ter dẽt immergi.

Item Augustin. epist. 23. ad Bonifacium.

¶ Sacramentum fidei, non ipsa fides paruulum facit fidelem.

C. LXXVI.

1 NIhil est aliud credere, quam fidem [a] habere: ac per hoc, cũ respondetur paruulus credere, qui fidei nondũ habet affectũ [b] †, respondetur fidẽ habere, propter fidei sacramentum, & conuertere se ad Deum propter conuersionis sacramentum: quia & ipsa responsio ad celebrationem † pertinet sacramenti. *Item infra.* ¶ [2] Paruulum etsi [c] nondum fides illa, quæ in credentium voluntate consistit, iam tamen ipsius fidei sacramentum [d] fidelem [e] facit. Nam sicut credere respondetur, ita etiam fidelis vocatur, non rem ipsam [f] mente annuendo †, sed ipsius rei sacramentum percipiendo.

a ¶ *Voluntas eorum.*] *Nihil mutatum est ob glossam in verbo*, dixerit. *Sed in omnibus vetustis Gratiani exemplaribus, & in concilio Carthaginensi 3. & concilio Africano in corpore conciliorum tribus tomis impresso, & apud Iuonem, qui citat Isidorum legitur*, Cũ voluntatis eorũ testimonium sui dixerint. *In eodem autem Africano in codice canonũ, & in Carthaginensi recentioris editionis conciliorum, & apud Burchardum est*, Cum voluntatis eorum testimonium hi, qui suis periculo proprio affuere, dixerint, *In Carthaginensi autem Græco, ὅτι τῇ αὐτῶν προαιρέσει τὴν περὶ αὐτῶν μαρτυρίαν κινδύνῳ ἰδίῳ ὑπισχνοῦ.*

b ¶ *Habet.*] j. dist. ea. quæris. s. 1. q. 1. §. vt itaque. s. distin. 1. hoc est, quod dicimus.

1 Sent. ibid. Iuo par. 1. c. 187. Pan. l. 1. c. 56.

†al. defectum

"Baptismus est sacramẽtum fidei.

c Qđ istis offerẽtib. dr ñ vr esse de substãtia. j. e. in baptismate. in lra rubra. Arc.

†al. celebritatem

e ¶ *Fidelem.*] sunt qui dñt ipsos fideles dici, qa fidem hñt habitu, non vsu, i. non exercitio, & sic de aliis virtutib. Isti sic illuc intelligunt fides illa q̃, &c. non facit fidelem

2 j. c. c. q̃ris.

†al. abnuendo

vlu, i. exercitio, j. ead. paruuli, & sic de aliis.

f ¶ *Non rem ipsam.*] sicut virtutem.

Cvm pro paruulis.] Casvs. Dicitur hic ꝙ alij respõdent pro paruulis vt sacramẽtum celebretur. & valet pro eis talis rñsio: qa pro se respondere non pñt. si aũt possent pro se respondere: talis responsio non valeret eis. quod probatur auctoritate Euangelij.

3 s. c. Baptis. vicẽ. Sen. ib. Iuo p. 1. c. 24 Pan. l. 1. c. 15.

g ¶ *Respondere.*] sic distinguit lex. ff. de admin. tut. l. 1. §. vlt.

Ioan. 9.

h ¶ *Itidem.*] i. tantũ, & hoc quo ad præsumptionem [d]. Arg. "q̃ taciturnitas nõ habetur pro consensu. s. di. 86. tãta. s. dist. 27. diacon⁹. s. dist. 54. si seruus. Sed contra. s. 2. q. 6. biduũ.

d Sub. qa nõ præsumitur ẽm valere quo ad remissionem peccatorũ. Io. de Fan. 4 Sen. 4. di. 3. Iuo par. 1. c. 194. Pan. l. 1. c. 57.

"tacẽs non consentit.

"Baptizandus ter dẽt immergi.

¶ *Duplici.*] etiam ter mergitur: & quia fit inuocatio Trinitatis: & quia Christus tertia die resurrexit, vt j. sequitur.

] ¶ *Consepulti.*] quantum ad vitia.

Additio. Hoc s. ead. c. proprie.

Si quis presbyter.] Casvs. Quidam in baptismo semel tm̃ hominem immergebãt & dicebant, Baptizo te in mortem Domini. dicitur ꝙ tales debẽt deponi: quia formam non consequuntur.

Rom. 6.

per quam Christo consepulti [1] estis in baptismo, & cum Christo resurrexistis in fide: vt peccatis abluti in sanctitate virtutũ Christum imitando viuatis.

Item ex canonibus Apostolorum, c. 50.

¶ De his, qui semel, non tertio in baptismate merguntur.

C. LXXIX.

5 SI quis presbyter †, aut episcopus non trinam mersionem [m] vnius mysterij celebret, sed semel mergat in baptismate (quòd [a] dari à quibusdam iubetur in morte [n] Domini) deponatur. Non enim dixit nobis Dominus, in morte mea baptizate: sed [euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti.]

a ¶ *Quod dari.*] *prisca versio hoc tantum loco discrepat à Gratiano. Sic enim in ea legitur*, quod dari videtur in morte Domini, *eodemque modo apud Burchardum. Iuo habet*, quod dari iubetur in Domini morte. *Græce autem est*, ἀλλὰ εἰς βάπτισμα τὸ εἰς τὸν θάνατον τοῦ κυρίου δεδόμενον, *id est*, sed vnicam mersionem, quæ in mortem Domini datur.

Item Gregorius Leandro episcopo Hispaniarum, lib. 1. epist. 41. [6]

¶ De eodem. C. LXXX.

15 [7] DE trina mersione baptismatis nihil responderi verius potest, quàm quod ipsi sistis: quia in vna fide nihil officit sanctæ ecclesiæ consuetudo [o] diuersa. Nos autem, quòd tertio mergimus, triduanæ sepulturæ sacramenta signamus, vt dum tertio infans ab aquis educitur, resurrectio triduani temporis exprimatur. Quod si quis forte etiam pro summæ Trinitatis veneratione existimet fieri, neque istud aliquid obsistit baptizandos semel in aquis mergere: quia dum in tribus personis † vna substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest infantem in baptismate vel ter, vel semel immergere: quando & in tribus [p] mersionibus personarum trinitas, & in vna potest diuinitatis singularitas designari.

m ¶ *Trinam mersionem.*] j. ea. c. prox. contra. sed aliud est semel immergi sub illa verborum forma: baptizo te in morte Domini: quod hic interdicitur. Aliud in nomine Trinitatis vnica mersione: quod ibi in ecclesia quibusdam permittitur.

5 Bvrc. l. 4. c. 23. Iuo p. 1. c. 128. Pann. l. 1. c. 58.

n ¶ *In morte.*] id est, ad inuocationem [e] mortis eius.

†*episcopus, aut presbyter*] orig.

e Aliàs, id est in memoriã vel ad similitudinẽ mortis, &c. sed 3 Io. de Fan. Matth. 28.

Item Hieronymus super epistolam ad Ephesios, lib. 2. ad c. 4. [8]

¶ De eodem. C. LXXXI.

80 [9] EOdem modo q & in patrem, & in filium, & in spiritum sanctum baptizamur, & ter [r] mergimur, vt Trinitatis vnum appareat sacramentum, & non baptizamur in nominibus patris, & filij, & spiritus sancti, sed in vno nomine, quod intelligitur Deus. *Item infra.* ¶ Potest vnum baptisma

Multi

De trina.] Hæc est 15. pars dist. in qua dicitur ꝙ non est cõtra fidẽ si semel immergitur puer in nomine patris & filij, & spiritus sancti, propter vnionem Trinitatis. Ioan. de Fant.

Casvs. Quidã in baptismo ter immergebãt: quidã semel vtrique in forma ecclesiæ. quærebatur qd iuris esset? & respondet, quòd bona est vtraq; consuetudo: quia trina mersio & eleuatio mortem Christi significat, & resurrectionẽ tertia die, & trinitatẽ personarũ quæ in vna substãtia cõsistũt. vna vero immersio vnitatem substantiæ designat. Seq. c. patet.

6 Et ī Tolet. 4. ca. 5. & in Vuorm. c. 5.

7 Sent. ibid. Pol. l. 3. ti. 10 Anf. l. 9. c. 61 Iuo par. 1. c. 130. Pan. l. 1. c. 60.

o ¶ *Consuetudo.*] s. dis. 12. scit sancta. Ambr. lib. 8. de forma. s. dist. 76. c. pen. & vlt.

Additio. Vel dic consuetudo. s. immergendi semel, vel ter dummodo forma ecclesiæ obseruetur. Archid.

p ¶ *In tribus.*] videtur cõtrariũ huic c. quod Amb. dicit de Cypriano. "In suo sensu abũdat Cyprianus, cũ semel immergat pueros qui quod intelligebat, studiose adimplebat bonis operib. abũdãdo, licet in hoc nescius delinqueret: sed post correctus à Domino abundauit altiori sensu, ter illos immergendo. Sol. forte ille tantum semel debere immergere dogmatizabat: vel ibi erat consuetudo semel immergere.

" Cyprian⁹ semel tantũ immergebat.

†*al. subsistentiis*

8 ad vers. [vnus dñs.]

9 Iuo p. 1. c. 131. Pan. l. 1. c. 61.

q ¶ *Eodem modo.*] i. in nomine pr̃is & filij & spũs sancti.

r ¶ *Et ter.*] id est, ter immergitur in baptismo: & ita tres mersiones sunt vnum sacramentum, sicut plures voces [f] vnum nomen. arg. extra de reg. iur. omnis.

f Dicẽdo in noĩe patris, & filij, & spiritus sancti.

Source : BIU Cujas

Multi ſunt.] Casvs. Quidam in Chriſti nomine baptizabãt, & ſemel tantum immergebant: qui in hoc c. reprehendu ntur, quia iuxta Euangelium ter debemus immergere in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti, Amen.

"baptiſmus an poſſit dari in nomine Chriſti.

a ¶*Multi ſunt.*] "non prohibet baptizari in nomine Chriſti: ſed reprehendit illos qui dicebant ꝙ debet baptizari tantum vna immerſione, & tantum ſub vna forma verborũ in nomine Chriſti.

" Baptiſmi forma apud Græcos & Latinos eſt eadem. 1 Iuo p.1.c. 161. Pan.l.1. c.62.

b ¶*Trinitatis.*] explicite. "Nunquid & Græci habẽt eandem formã? Sic, quia idem eſt effectus, voces autem non eædem, vt dicit Ari. vnde Græcus huc veniens baptizaret in lingua ſua, & Latinus in Græcia in lingua ſua: quia Apoſtoli variis linguis loquebantur, & iuxta illud, Qui præibant & q̃ ſequebantur, clamabãt, Oſanna, & tantũ forma realis eſt attendenda, & nõ vocalis. ĩ. e. retulerunt. "Item poneꝙ aliquis dicit: baptizato te in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Ioan. 6.

"Baptizare ĩ noĩe genitoris, &c. an valeat.

& ita dici, quòd licet ter baptizemur propter myſteriũ Trinitatis, tamen vnum baptiſma reputetur. 10

¶*Locupletatum, & emendatum eſt caput hoc ex originali.*

Item Pelagius Papa, Gaudentio epiſcopo.

¶De his, qui in nomine Chriſti ſemel tantum mergunt. C. LXXXII.

1 MVlti ſunt [a], qui in nomine ſolummodo Chriſti vna etiam merſione ſe aſſerũt baptizare, Euangelicum vero præceptum ipſo Deo, & domino ſaluatore noſtro Ieſu Chriſto tradente, nos admonet in nomine Trinitatis [b], trina etiam merſione ſanctum baptiſma vnicuique tribuere, dicẽte Domino diſcipulis ſuis, [Ite, baptizate omnes gentes in nomine patris, & filij, & ſpiritus [A] ſancti.] 20 30

A ¶Spiritus ſancti.] *Hic videtur ſequi, c. Si re uera. ſupra ea.*

Item Zacharias PP. Bonifacio epiſc. in epiſt. cuius initium. [*Sacris liminibus.*]

¶In inuocatione Trinitatis tertio in baptiſmate mergere debemus. C. LXXXIII.

16 2 IN ſynodo Anglorum decretum, & iudicium firmiſſime præceptum, & diligenter demonſtratum eſſe dinoſcitur, vt quicumque ſine inuocatione Trinitatis merſus fuiſſet, ſacramentum regenerationis nõ haberet. Quod omnino verum eſt, quia ſi lotus in fonte baptiſmatis quis fuerit ſine inuocatione Trinitatis, perfectus Chriſtianus non eſt, niſi in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti fuerit baptizatus. Hoc quoq; obſeruari in prædicta ſynodo ſacerdotes voluerunt, vt qui vel vnam de Trinitate perſonam in baptiſmo non nominaret, illud baptiſma eſſe verum non poſſet. Quod pro certo verum eſt: quia qui vnã ex ſancta Trinitate confeſſus nõ fuerit, perfectus Chriſtianus eſſe non poteſt. Qui enim confitetur patrem, & filium, ſi confeſſus non fuerit & ſpiritum ſanctum, neque patrem habet, neque filium, & qui confeſſus fuerit patrem, & ſpiritum ſanctum, & filium non fuerit confeſſus, neque patrem habet, neque ſpiritum ſanctum: ſed vacuus eſt à diuina gratia. 40 50 60 70 80

Item Gregorius Quirino epiſcopo in Iberia, lib. 9. epiſt. 61.

¶Rebaptizentur, qui in nomine Trinitatis baptizati non fuerint. C. LXXXIIII.

3 HI vero hæretici, qui in Trinitatis nomine minime baptizãtur, ſicut ſunt Bonoſiani † [c], & Cataphryges (quia & illi Chriſtum Dominum non credunt: & iſti [d] ſanctum ſpiritum peruerſo ſenſu eſſe quemdam prauum hominem montanum credunt: quorum ſimiles multi ſunt) & alij tales, cum ad ſanctam eccleſiam veniunt, baptizantur: quia baptiſma non fuit, quod in errore poſiti in ſanctæ Trinitatis nomine minime perceperunt. 90

Item ex concilio Toletano 4. c. 5.

¶Semel in baptiſmate mergere licet. C. LXXXV.

4 PRopter vitandum ſchiſmatis ſcandalum, vel hæretici dogmatis vſum, ſimplam [e] teneamus baptiſmi merſionem.

Item Zacharias Papa Bonifacio epiſcopo in epiſtola decretali.

¶De ſacerdote, qui per ignorantiam linguæ latinæ in inuocatione Trinitatis deliquit. C. LXXXVI.

5 REtulerunt nuntij [A] tui, quòd fuerit in eadem prouincia ſacerdos: qui latinam linguam penitus ignorabat, & dum baptizaret, neſciens latini eloquij, infringens linguã diceret, baptizo te in nomine patria, & filia, & ſpiritu ſancta. Ac per hoc tua reuerenda fraternitas conſiderauit eos rebaptizare. Sed ſanctiſſime frater, ſi ille, qui baptizauit, non errorem introducens [f], aut hæreſim [g]: ſed pro ſola ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguam, vt ſupra fati ſumus, baptizans dixiſſet, non poſſumus conſentire, vt denuo baptizentur.

A ¶Nuntij tui.] *Hæ duæ voces additæ videntur à Gratiano (quamquam Virgilius & Sidonius qui hoc retulerant, proprie nuntij Bonifacij non fuiſſent) ne ea, quæ in epiſtola antecedũt, referre cogeretur: quod tamen Burchardus, & Iuo fecerunt.*

Item Ambroſius de ſacramentis, tractatu, ſeu lib. 1. c. 2.

¶Quare baptizati à ſacerdote vngantur. C. LXXXVII.

18 6 VEniſti † [h] ad fontem: ingreſſus es: cõſidera, quid † videris [i]: quid locutus ſis, conſidera: repete [k] diligenter: occurrit tibi Leuita: occurrit presbyter: vnctus es [l], quaſi athleta Chriſti: vt [A] ad baptiſmum catechumenus accedas.

A ¶Vt ad baptiſmum.] *Ita etiam Iuo, & auctor gloſſæ ad ver.* vnctus, *videtur huc ſpectaſſe: ſed tota hæc clauſula abeſt ab originali: in quo huius loco ſunt verba hæc,* quaſi luctamẽ huius ſæculi luctaturus profeſſus es luctaminis tui certamina.

cap. Iudæi.

l ¶*Vnctus es.*] ſputo, non oleo, ſcilicet in catechiſmo.

c ¶*Bonoſiani.*] ſ. 24. q. 3. quidã. ver. Bonoſiani. Hi dicebant Chriſtũ adoptiuum filium Dei, non proprium. †*al. Bononiaci*

d ¶*Et iſti.*] aliàs tamẽ exprimitur eorum error, 24. q. 3. quidã. ver. Cataphrygis. quia auctores eorum dixerũt ſpiritum ſanctum in ſe deſcendiſſe, non in Apoſtolos.

e ¶*Propter.*] ¶*Simplam.*] Alludit conſuetudini loci. vel ſimplam, i. vniformẽ. Et ita eſt ar. ꝙ omnes debemus baptizari in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti. ſ. e. proprie. 4 Iuo p.1.c. 129. Pan.l.1. c.59.

Etulerunt.] Casvs. Quidã prebyter imperitus in arte grammatica, in baptizãdo verba baptiſmi & formam corrupte proferebat, epiſcopus loci volebat rebaptizare eos, quos iſte baptizauerat. vnde ſuper hoc conſuluit Papã, qui reſpondet dicens, ꝙ tales non debent iterum baptizari, ſi ſacerdos ille errorẽ, vel hæreſim introducere non intendebat: ſed tantum ignorantia ſic corrupte proferebat. Sequen. c. patent. *Miniſterium*, ideſt, chriſma. *Signaculum*, i. ſacramẽtum confirmationis. *Sacerdotis*, ideſt, epiſcopi. 5 Burc. l. 4. c. 43. Iuo p.1. c. 237. Pann. l.1.c.65.

f ¶*Introducens.*] nam vnius ſyllabæ error nõ nocet. ff. de manu. teſt. qui habebat.

g ¶*Aut hæreſim*] maxime quia ſi errorem induceret: dummodo in forma eccleſię baptizaret, teneret baptiſmus [b], vt ſ. e. ſatis.

b Vel dic ꝙ faciet mentionẽ de errore, quia ſi erraretꝙ aliud dicere vel facere intẽderet, q̃ dicãt vel faciãt catholici, talis error impediret. B. Hiſp. 6 Iuo p.1.c. 109. Pan.l.1. c.51.

VEniſti.] Hæc eſt 17. pars diſt. in qua interpretãtur verba ſacerdotis, quę dicit in exorcizando & baptizando & veſtes quid ſignificent. Io. de Fan.

†*al. Venimus † quos*] vera lectio.

h ¶*Veniſti.*] de iis quę in baptiſmi celebratione fiunt, dictũ eſt. nunc príncipaliter ſequitur de iis, quę poſt lauacrum ſequuntur, ſcilicet, quæ poſt baptiſmum baptizato fieri debeant. & 6. ca. annectit. in poſtremo tamen habetur quæ circa ipſum facta ſunt prius.

i ¶ *Quid videris.*] id eſt, quid audieris. nã ſub viſu omnis ſenſus continetur. [c]

cAd hoc fa. opt. qđ le. & not. 3. q. 9. teſtes. 9. di. diaconi ſunt. ver. ipſe ẽt. & fuit iſta glo. Laur. & Io. de Fan.

k ¶ *Repete.*] oſtendit quæ circa ipſum priꝰ facta ſunt, vſque ad

a ibi vide qđ ibi plene not. per Inn. Arch.

2 Sen. 4. di. 3. Iuo par. 1. c. 169. Pan. l. 1. c. 63.

3 j. q. j. ſi qs. Iuo par. 1. c. 153. Pan. l. 1. c. 64.

Source : BIU Cujas

a *Postquam.*] ĵ.e. dist.5. nouissime. ĵ.e. presbyteri. c. nullus ministrorum.

b ¶ *Christianus.*] 5. 8. q. 1. olim.

c Emersisti.] ideſt, mersus fuisti.

d ¶ *Vbi.*] id est, ad quid.

e Accepisti.] ¶ *In capite.*] i. anima, 5. de pœ. dist. 3. ille rex. & ita anima habet sedem in capite, aliàs nó bene concordaret littera.

1 Iuo p. 1. c. 140. Pann. l. 1. c. 66.

f ¶ *Hodie.*] S. in die Pentecostes: qa lecta fuerat epistola de aduentu spiritus sancti in Apostolos.

g ¶ *Sacerdotis.*] i. episcopi, eo qa solus eps facit hanc inuocationem. ĵ. dist. 5. manus. Additio. vt ĵ.e. presbyteri. & c. seq. Arch.

2 Iuo p. 1. c. 141. Pan. l. 1. c. 67.

Post baptismum.] Casvs. Quæsitú fuit quid significet vestis candida, qua baptizat⁹ induitur? Resp. ꝙ significat munditiã & puritatem, q̃ ablutus à peccatis vsq; in diẽ iudicij debet seruare. significat etiam gloriosam resurrectionem fidelium, & regnú futurũ. tegitur ẽt caput eius mystico velamine, vt intelligat se debere potiri corona regni, & dignitate sacerdotali. Sequentia duo capitula patent.

3 Iuo p. 1. c. 142. Pan. l. 1. c. 68.

h ¶ *Post baptismum.*] Casvs. Dicitur cuiusmodi vestis traditur: quia alba, & quare.

"cãdor mũditiã signat. Eccles. 2.

i ¶ *Innocentiam.*] "cãdor. n. múditiam designat. 30. q. vl. feminæ.

k ¶ *Ad mysteriũ.*] designãdũ. p hoc. n. designatur futura resurrẽctio corporum gloriosa & animarum: vel etiam nunc à peccatis.

l ¶ *Vt intelligat.*] istud sacramẽtum est regni & sacerdotij. "Quilibet. n. fidelis rex debet esse, & sacerdos, rex, quia se & alios virtutib. regere debet. sacerdos, qa cor contritum & humiliatum, qđ est vera oblatio, i. se debet offerre Deo.

"fidelis qui libet debet esse rex & sacerdos.

m ¶ *Diademate.*] 5. 12. q. 1. duo sunt.

† *al. præsentandam*

n Accepisti.] ¶ *Indicium.*] Qualis vestis erit, talia corda gerit. 41. dist. §. fi.

o ¶ *Velamina.*] forte de hoc velamine dixit 24 q. 1. quoniam vetus[a].

† *al. infantiam*

a Sub. ibi olim Christi vestimentũ suscepi.

Vdæi.] Hæc est 18. pars di. in qua dicitur qualiter Iudæi & alij baptizãtur, & quæ sunt dona baptismi. Io. de Fan.

p ¶ *Iudæi.*] de baptizãdi examinatione vel pœnitentia agit vsq; ad c. non plures.

4 Iuo p. 1. c. 144. Pan. l. 1. c. 70.

q ¶ *Octo menses.*] hoc c. corrigitur per illud quod sequitur. ĵ. e. ne quod abſit.

"infideles pñt esse in ecclesia vsq; ad missam catechumenorum.

r ¶ *Catechumenos.*] p hoc ca. intelliguntur omnia illa c. "q̃ dicũt ꝙ infideles posśũt esse vsq; ad missam[b] catechumenorũ in ecclesia. non cõtradicit. 21. dist. cleros. in fi. qa illud de infidelib. q̃ parati sunt reprehendere. 43. di. in mãdatis. & ita nó dico ea abrogata, secundũ quòd quidam dicunt. Et est ratio quare hoc fiat, vt audientes prædicationem in ecclesia facilius conuertantur. Vel loquitur de præcisis. Ioan.

b De hoc ẽt not. 35. q. 3. de his. & hĩ de hoc 5. e. dist. 1. §. eps nullũ. Arc.

Item Rabanus de inst. cler. lib. 1. c. 28.

¶ Quare baptizatus à presbytero vngatur in cerebro. C. LXXXVIII.

1 POstquam[a] ascenderit baptizatus de fonte, statim signatur in cerebro à presbytero cum sacro chrismate, sequente simul, & oratione: vt regni Christi particeps fiat, & à Christo Christianus[b] possit vocari.

Item Ambrosius de sacramentis, tract. seu lib. 2. c. 7.

¶ Quid super baptizatum à sacerdote dicatur. C. LXXXIX.

2 EMersisti[A c]: venisti ad sacerdotẽ. Quid tibi dixit? (Deus inquit, pater omnipotens, qui te regenerauit ex aqua, & spiritu sancto, cõcessitque tibi peccata tua, ipse te vngat in vitam æternam.] Vide, vbi[d] vnctus es: in vitam, inquit, æternam.

A ¶ Emersisti.] *Sic apud Guonem. In originali est.* Ergo mersisti, *eodem sensu, quẽ elicit auctor glossæ ex verbo.* Emersisti. *Frequens autem est apud B. Ambrosium istius vocabuli in hanc sententiam vsus.*

Idem in libr. 3. de sacramentis, c. 1. & 2.

¶ Quare vnguentum super caput baptizati ponatur. C. XC.

3 ACcepisti mysteriũ, hoc est, vnguentum supra caput. Quare supra caput? quia sensus sapientis in capite[e] eius: *& infra. c. 2.* ¶ Sequitur spiritale signaculum, quod audisti hodie[f] legi: quia post fontem supererat, vt perfectio fiat, quando ad inuocationem sacerdotis[g] spiritus sanct⁹ infunditur.

Item Rabanus de inst. cleric. lib. 1. c. 29.

¶ Quare candida vestis traditur Christianis. C. XCI.

POst baptismũ[h] traditur Christiano vestis cãdida, designãs innocentiam[i], & puritatem Christianam: quam post ablutas veteres maculas studio sanctæ conuersationis immaculatam seruare debet repræsentandam† ante tribunal Christi. Cuncti vero renati albis induuntur vestibus ad mysterium[k] resurgentis ecclesię. *Item ibidem.* ¶ Vtuntur ergo baptizati albis vestibus: vt quorum primæ natiuitatis faciẽ† vetusti erroris pannus fuscauerat, habitus secundæ generationis gloriæ præferat indumentum. Tegitur enim post sacram vnctionem caput eius mystico velamine, vt intelligat[l], se diademate[m] regni, & sacerdotali dignitate potiri.

Item Ambrosius in libro de iis, qui initiantur mysteriis, c. 7.

¶ De eodem. C. XCII.

4 ACcepisti post baptismum vestimenta candida, vt esset indiciũ[n], quòd exueris inuolucrum† peccatorum, & indueris innocentiæ casta velamina[o].

Item ex concilio Agathensi, c. 34.

¶ Quot mensibus Iudæi inter catechumenos habeantur. C. XCIII.

18[5] IVdęi P, quorum perfidia frequẽter ad vomitum redit, si ad legem catholicam venire voluerint, octo menses q inter catechumenos[r] ecclesiæ limen introeant: & si pura[s] fide noscuntur venire, tunc demum baptismatis gratiam mereantur. Quòd, si casu aliquo periculum infirmitatis intra præscriptum tempus incurrerint, & desperati fuerint, baptizentur.

Item ex concilio Toletano 4. c. 58.

¶ De Iudæis plerisque frequenter ad iudaismum redeuntibus. C. XCIIII.

6 PLeriq; ex Iudæis, qui dudũ ad Christianam fidem promoti sunt, nũc blasphemantes in Christum, non solum iudaicos ritus perpetrasse noscuntur, sed etiam abominandas circumcisiones[t] exercere præsumpserũt. De quibus consultu pusillimi, ac religiosissimi domini nostri Sisemundi regis hoc sanctũ decreuit concilium, vt huiusmodi transgressores pontificali auctoritate correcti ad cultum Christiani dogmatis reuocẽtur: vt quos propria voluntas non emẽdat, animaduersio sacerdotalis coerceat. Eos autem, quos circumciderunt, si filij eorũ sunt, à parentum consortio[u] separentur[x]: si serui, pro iniuria corporis sui, libertati tradantur[y].

Item Rabanus de inst. cler. lib. 1. c. 27.

¶ Ante baptismũ diabolo, & eius operibus renuntiare debemus. C. XCV.

7 PRimum interrogatur paganus, si abrenuntiat diabolo, & omnibus damnosis operibus eius, atque fallacibus pompis: vt primum respuat errorem: & sic appropinquet ad veritatem: possitque iuxta Apostolum[z] deponere veterem hominem secundum pristinam conuersationem, qui corrumpitur[a] secundum desideria erroris, abnegans impietatem, & sæcularia desideria.

Item Augustinus in libro de pœnitentiæ medicina, c. 2.

¶ Non transit in nouam vitam, quem non pœnitet veteris vitæ. C. XCVI.

8 OMnis[b], qui iam suę voluntatis factus est arbiter[c], cũ accedit ad sacramenta fideliũ, nisi eum pœniteat vitæ veteris[d], nouã

s ¶ *Et si pura.*] videtur ergo quòd vsurarius Iudæus nó debeat baptizari, nisi vsuras restituat. 5. de pœ. dist. 5. falsas. quia obligationes in baptismo non tolluntur.

5 Burc. l. 4. c. 81. Iuo p. 1. c. 275. Pann. l. 1. c. 71.

P *Leriq; ex Iudæis.*] Casvs. Aliqui Iudæorum facti fuerunt Christiani, qui postea ad ritum Iudæorũ reuersi, filios suos & seruos circũcidebant: vnde præcipitur hic vt fidem seruare cogãtur: filij vero circuncisi ab eis auferantur: serui autem liberi efficiantur.

t ¶ *Circumcisiones.*] circuncidendo aliquos.

v ¶ *Consortio.*] & viris religiosis alẽdi tradẽtur, vt 28. q. 1. Iudæorũ. de paternis tamen bonis alendi sunt. C. de alen. lib. 1. 3.

6 Burc. l. 4. c. 85. Iuo p. 1. c. 279. Pann. l. 1. c. 75.

x ¶ *Separentur.*] & bonorũ proscriptione & perpetuo exilio dãnabuntur, vt C. de Iudę. & cœl. " Iudæi. sed hoc si suæ sectæ sunt mãcipia, aliàs. n. capite puniũtur. C. ne mã. Christianum. l. vna. C. de eunu. l. 1.[c]

"filij Iudęorum baptizati sunt à parentibus separandi.

c Dic ꝙ Iudæis filios suos circũcidere licet: si alios circuncideret, pœna castrãtis tenerentur, vt ff. ad leg. Cor. de sic. l. circũcidere. Hic autẽ cũ eis mitis agitur q̃ s. dictũ sit, qa ad fidẽ cum pnĩa reuocantur. Arc.

y ¶ *Tradantur.*] 5. dist. 54. c. nulla. & c. frater nitatem. sed contra. 5. 17. q. vlt. Iudas.

P *Rimum.*] Casvs. Dicitur hic, qđ ante baptismum debet paganus interrogari si abrenũtiat diabolo & omnib. malis operibus, vt sic ad veritatem possit peruenire: & iuxta Apostolum veterẽ hominem deponere, id est, vetusta tem peccati.

7 Iuo p. 1. c. 78. Pann. l. 1. c. 76.

z ¶ *Apostolum.*] ad Ephesios scribentem.

a ¶ *Qui corrumpitur.*] scilicet vetus homo. de pœn. distin. 1. tres sunt.

O *Mnis qui.*] Casvs. dicitur hic quòd homini intelligenti quando baptizatur, si non pœnitet, peccata nõ dimittuntur. sed huiusmod pœnitentia paruulo non est necessaria: quia libero non vtitur arbitrio, sed sacramẽtum baptismi, per quod homines efficiuntur fideles.

Ephes. 4. Coloss. 3. Tit. 2.

b ¶ *Omnis.*] 5. de pœ. dist. 1. tres sunt.

c ¶ *Arbiter.*] si est discretus. H.

d ¶ *Veteris.*] quod hominem reddit vetustum. & quidem interior pœnitentia necessaria est in adulto: exterior non exigitur. ĵ. e. sine.

8 De pœ. di. 1. tres sunt] & qs aliqñ. Iuo p. j. c. 76 Pan. l. j. c. 35.

Agunt

Source : BIU Cujas

AGunt homines.]Casvs. Dicitur hic quòd homines primo debent agere pœnitentiam,& postea baptizari:quod probatur auctoritate Petri dicentis in actibus Apostolorum,Agite pœnitentiam,&c.

a ¶*Pœnitentiam.*]idest,pœnitudinem.

b ¶*De suis prioribus.*] nũquid est præceptio vel suasio de hac pœnitentia agenda? sed †*al.pueri* cui hoc præciperet? nunquid gentili iubere potest? nõ,sed dun taxat monere. 47.dis. §.necesse.

1Sen.4.di.16 Iuo p.j.c.77 Pan.l.1.c.36 NE, *quod absit.*] Casvs. Quidã Iudæi volebant baptizari. prohibetur hic ne longa pœnitentia eis imponatur, sed tã tum 40.dierũ:ne forte velint à proposito resilire.Omnia c.quæ sequuntur vsque ibi, Act.2. *vos ante omnia* patẽt.

c ¶*Longa.*]octo mensium est longa. ℨ.ead. dist.c.Iudæi.

d¶*Aut die Dominico.*] nõ obuiat quod dictũ "baptismus est.ℨ.e.c.duo."ꝙ tansolennis bis tum bis in anno baptm̃ in anno tismus debet celebra celebratur. ri.illud enim de solenni intelligitur,i.quod consecratur tanta solennitate.ℨ.e.venerabilis.& c.seq.

"baptismus adultorum, an valeat si ne satisfactione.

e SIne pœnitentia]i. sine satisfactiõe exteriori & afflictiõe, quæ solet exigi in pœnitentia: "nam sine interiori in adultis vacuũ est baptismi mysterium:&ita nõ contradicit,de pœ.dist.1. tres.ℨ.e.omnis q.px. c.contra.Sed istud generaliter in aliis, quã in Iudæis:illud specialiter fiebat quondam in Iudæis,nõ propter satisfactionem peccati:sed propter reuerẽtiam baptismi, quod Iudæi per operationẽ circuncisionis & aliorum legalium sacramentorum non adeo appretiabantur.

† *al.baptizet.* Iuo. Gl.ord.ibi.

2 De pœn. dist. 1. quis aliquando.

f ¶ *Gratia.*] ℨ.de pœ. di.7.nullus expectet.

"baptismus ẽ efficacior pœnitentia

g ¶ *In baptismate.*] "hoc ideo dicit quia in pœnitentia etsi dimittatur peccatũ per cõtritionẽ, remanet tamen temporalis satisfactio:i baptismo nõ. Nam tanta est vis sacramẽti, ꝙ nec etiam temporalis satisfactio in baptismo remanet pro peccatis. ideo nõ est mirum si infamia quælibet ibi dimittatur: quod non est in pœnitentia,vt de pæ. dist.vlt.si quis.

3Burc.l.4.c.24. Iuo p.1.c.218. Pann.l.1.c.77.

4Pol.l.3.c.x. Anſ.l.9.c.19 Bur.l.4.c.25 Iuo p.j.c.219 Pan.l.1.c.78

Additio. Arg.contra ℨ.32.q.1. quod autem. in fi.ver.de hoc.& ex tra de diuort. gaudemus.in fin.ibi videas. Arch.

IN *catechismo.*]hęc est 19. pars. dist.in qua probat quid iuris sit de patrinis & filiis spiritualibus.Ioan.de Fan.

h ¶*In catechismo.*]de materia ista dixi 30.q.1.peruenit.

i ¶ *Patrinus.*] Baz.dixit in his tantum contrahi compaternitatem, sed H.dixit in omnibus eam contrahi,quæ baptismum præcedunt.

"sed tamen compaternitas in catechismo contracta non est tanti momenti vt matrimonium dissoluat, cum vix etiam impediat.extra de cogna.spi.contracto. "cõpaternitas cõtrahitur per catechismum.

k ¶ *Suscipiunt.*] & ita latius se extenderet charitas. 35.quæst.1.cum igitur.

non potest inchoare. Ab hac pœnitentia,cũ baptizantur, soli paruli† immunes sunt. Nondum enim vti possunt libero arbitrio.

Idem ad Seleucianam,epist. 108.

¶Ante baptisma pœnitentiam agere debemus. C. XCVII.

1 AGunt homines ante baptismum pœnitẽtiam [a] de suis prioribus [b] peccatis:ita tamen, vt etiam baptizẽtur, sicut scriptum est in actibus Apostolorũ loquente Petro ad Iudæos, ac dicente [Agite pœnitentiam: & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Domini Iesu Christi.]

Item Greg.Fantino Defensori,lib.7.epi.24.

¶Quadraginta dierum abstinentia Iudæis baptizandis indicatur. C. XCVIII.

NE,quod absit,longa [c] dilatio Iudæorum retro possit animos reuocare, cum fratre nostro episcopo loci ipsius loquere, vt pœnitentia,ac abstinẽtia quadraginta dierum indicta,aut die Dominico [d],aut si celeberrima festiuitas fortassis occurrerit,eos omnipotentis Dei misericordia protegente baptizes†.

Item Amb.super epist.ad Romanos,ad c.11.

¶Pœnitentia,non est necessaria baptizandis. C. XCIX.

2 SIne pœnitentia [e] sunt dona, & vocatio Dei, quia gratia [f] Dei in baptismate [g] nõ requirit gemitum:non requirit plãctum, vel opus aliquod,sed [A] solam fidem:& omnia grãtis condonat.

A ¶Sed solam fidem.]*Sic in glossa ordinaria: vnde potius videtur hoc loco sumpsisse Gratianus, quàm ex Ambrosio: apud quem legitur,* nisi solam ex corde professionem,*quemadmodum etiam refertur ℨ.de pœniten.dist.1.c. quis aliquando.ver.Gratia Dei.*

Item Iginus Papa.

¶Necessitate cogente, in catechismo, & confirmatione idem compater esse potest. C. C.

193 IN catechismo [h],& in baptismo,& in cõfirmatione vnus patrinus [i] fieri potest,si necessitas cogit.Non est tamen consuetudo Romana: sed per singulos singuli suscipiunt [k].

Item ex decreto Leonis Papæ.

¶*Ceteri collectores citant ex decreti Leonis Papæ apud S.Medardum.*

¶Non plures, sed vnus paruulum in baptismate suscipiat. C. CI.

4 NOn plures [l] ad suscipiendum de baptismo infantẽ accedãt,quàm vnus, siue vir, siue mulier.In confirmatione quoque in ipsum fiat.

Idem ex concilio Moguntino.

¶Qui non est baptizatus,nec confirmatus, alium in chrismate, vel baptismate tenere non debet. C. CII.

5 IN baptismate, vel in chrismate nõ potest alium suscipere [m] in filiolum,qui non est ipse baptizatus, [n] vel confirmatus.

Item ex concilio Antissiodotensi,c.25.

¶Abbati, vel monacho non licet commatres habere. C. CIII.

6 NOn licet abbati,vel monacho [o] de baptismo suscipere filios,nec commatres [p] habere.

Item ex libro Capitulorum.

¶De eodem. C. CIIII.

7 MOnachi sibi compatres, commatresve nõ faciant: nec osculentur ꝙ feminas.

¶*In indice septimi libri capitularium numero 494.(nam capita ipsa à 478. vsque ad 558. in volumine,quod ex Gallia habitum est,desiderantur) hæc leguntur.*Ne sibi compatres, & commatres monachi faciant.

Item ex sermone S.Augustini post Pascha,qui sic incipit [*Hodiernus dies.*]

¶Qui in baptismo paruulos suscipiunt, pro eis apud Deum fideiussores existunt. C. CV.

8 VOs ante omnia tam mulieres, quàm viros, qui filios in baptismo suscepistis,moneo,vt vos cognoscatis fideiussores [r] apud Deum extitisse pro illis,quos visi estis de sacro fonte suscipere. Ideoq; semper eos admonete, vt castitatem custodiant, iustitiam diligant,charitatẽ teneant.*& paulo post.* ¶Ante omnia symbolum , & orationem Dominicam & vos ipsi tenete, & illis , quos suscepistis de sacro fonte,ostendite.

¶*Iuo etiam recitat ex Dominica prima post Pascha. In sermone 163. de tempore Apud B. Augustinum hæc leguntur.* Quicumque viri quæcumque mulieres de sacro fonte filios spiritaliter susceperunt, cognoscant se pro ipsis fideiussores apud Deum extitisse : & ideo semper illis solicitudinem veræ charitatis impendant.*Similia etiam habentur in sermone 215. qui est secundus Dominicæ decimæ post festum Trinitatis.*

Item ex concilio Ilerdensi†.

¶Ad baptizandi officium,& ad vestimenta altaris lauanda sacerdos propria debet habere vasa. C. CVI.

20 9 OMnis presbyter,qui fontem lapideũ habere nequiuerit, vas conueniens ad hoc solummodo baptizandi officium habeat:quod extra ecclesiam non deportetur. Similiter ad corporale lauandi,& ad pallas altaris propria habeantur vasa:in quibus nihil aliud fiat.

¶*Similia habentur in ordine Romano de officiis diuinis,pag.156.*

Item ex concilio Carthag.tertio,c.38.

10 5Burc.l.4.c.26. Iuo p.1.c.220.Pann.l.1.c.79.

m ¶*Suscipere.*] Sed quid si suscipiat? dicunt quidam, quòd non contrahitur compaternitas.secus si baptizet.

n ¶*Baptizatus.*] si aliter tamen sit cum baptizare possit,non impeditur baptismus. sed hoc ideo institutum est,"quia patrini debẽt instruere filiolos suos in symbolo& in aliis.ℨ.e.vos.hoc facere non possunt qui primo in eis instructi non fuerunt, 47. dist. §.necesse.

6 Iuo p.1.c.132. Pan.l.1.c.80.

"Patrini filiolos instruere debent.

o *Non licet.*]¶*Monacho.*]ℨ.16.q.1.placuit communi.

7 Iuo p.1.c.133. Pan.l.1.c.81.

p ¶ *Nec commatres.*] 18.qu.2. peruenit. sed contra ℨ.16.quę.1.doctos.& 30.quæ.1.omnes [a].contra.sed baptizando possunt, non leuando.

a Dic.vt ibi & in pd.c.peruenit.Arc.

8 Iuo p.1.c.134. & p.11.c.17.Pan.l.j.c.82.

q *Monachi.*] ¶*Nec osculentur.*] forte tangit consuetudinem alicuius loci, vbi compatres osculabantur commatres.

VOs.]Casvs. Dicitur hic ꝙ qui suscipit aliquem de sacro fonte,videtur pro illo apud Deum fideiubere, & ideo debet eum in bonis operib. instruere: symbolum & orationem Dominicam docere. Seq. tria c.patent.

r ¶ *Fideiussores.*] "& hæc est causa quare institutum fuit ꝙ in baptismo & in catechismo & confirmatione qui nõ est Christianus non offerat puerum. cum enim nobiscum non tenet articulos fidei, qualiter potest esse obses pro puero? & qualiter docebit in iis quæ hic dicuntur: sed non videtur quòd sint fideiussores pro puero: quia si quæratur ab eis,erit iste bonus? dicerent sic, vel non. ℨ.ead.quæris. sed sunt quasi fideiussores. ff. ad mun. l.2. §.proinde. & sufficit ꝙ puer non contradicat.ff.solu.ma.l.2.§.vlt. Nam infans furioso comparatur. 15.qu.1.§.vlt.& cap.illud peræque. & ita eo ipso tenentur paruuli , quòd non contradicunt. ℨ. eadem, quæris. aliàs enim non tenentur fideiussores. ff. de fideiusso. l.omnis.

"Pueros in baptismo tenere non pñt q christiani fi sũt.

9 Bur.l.4.c.13.Iuo p.1.c.208.

10 Et i Afri. c.15.

Mnis presbyter.]Hæc est 20.pars dist.secundum Io.de Fan.

& hoc

Source : BIU Cujas

& hoc intellige de presbytero ecclesiæ baptismalis. Et sic cõtinuatur. Supra dictũ est de efficacia baptismi, & offerentib. ad baptisma nunc vero subiicit de loco in quo fieri habeat baptismus. Arch.

¶Neque rebaptizationes, neque reordinationes fieri licet. C. CVII.

21 NOn licet† [a] fieri rebaptizationes, & reordinationes, vel translationes [b] episcoporum.

Item ex epistola Augustini 203. ad Maximinum.

¶De eodem. C. CVIII.

2 REbaptizare hæreticum hominem, qui hæc sanctitatis †signa perceperit, quę Christiana tradidit disciplina, omnino peccatum est: rebaptizare autem catholicũ, immanissimum [c] scelus est [d].

Item ex concilio Arelatensi 1. c. 8.

¶De Arianis, quando baptizentur, & quando non. C. CIX.

DE Arianis, qui propria lege sua vtũtur [A], placuit, si ad ecclesiam alicui de hac hæresi venerint, interrogent eos nostræ fidei sacerdotes symbõlum: & si perui derint eos in patre, & filio, & spiritu sancto esse baptizatos, manus eis tantũ imponatur, vt accipiant spiritum sanctum. Qui si interrogati non responderint [e] hanc Trinitatem baptizentur [f].

Item Gregorius tertius Bonifacio, epist. 4.

¶Baptizentur, de quibus ignoratur, an sint baptizati. C. CX.

4 PAruulos†, qui à parentibus subtracti sunt, & an baptizati sint, ignorant, nos vt baptizare debeas [g] secundum patrum traditionem, si non fuerit, qui testificetur [h], ratio [i] poscit.

Item ex concilio Carthag. quinto, c. 6. [5]

¶De eodem. C. CXI.

6 PLacuit de infantibus, quoties non inueniuntur certissimi testes qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur [k]: neq; ipsi sunt per ætatem [l] idonei de traditis sibi sacramentis respondere, absque vllo scrupulo eos esse baptizandos: ne ista trepidatio eos faciat sacramentorum purgatione priuari. Hinc etiam, legati Maurorum [m] fratres nostri consuluerunt, quia multos tales à barbaris redimunt. Similiter [A] & de ecclesiis, quoties super earum consecratione hæsitatur, agendum est: id est, vt sine vlla trepidatione consecrentur.

PLacuit.] Casvs. Infantes quidam fuerunt à barbaris capti. cum redimebantur, dubitabatur de eis vtrum essent baptizati: cum de hoc testes non apparebant: nec infantes poterãt de hoc respondere, ideo quærebatur quid deberet fieri de his? Et resp. ꝙ possunt sine periculo rebaprizari. similiter ecclesiæ possunt consecrari cùm de earum dubitatur consecratione.

A ¶Similiter.] *Hæc vsque ad finem absunt à codice regio huius concilij, c. 72. Carthaginen si canone Græco, à Vuormacienſi, & Burchardo. In canone autẽ sextæ synodi neque illa habentur quæ procedunt, ideſt,* Hinc etiam, &c.

Item Leo Papa Leoni Rauennati episcopo, epist. 35. c. 1.

¶De eodem. C. CXII.

7 CVm itaque baptismi sui nihil recordetur [A], qui regenerationis est cupidus, nec alter attestari de eo possit, qui†sciat consecratum, nec [n] ille, qui consecratur. Scimus quidem inexpiabile esse facinus, quoties iuxta hæreticorum damnata à sanctis patribus instituta cogitur aliquis lauacrum, quod regenerandis semel tributum est, bis subire, Apostolica reclamante sententia†: quæ nobis vnam prædicat in Trinitate deitatem, vnam in fide confessionem, vnum in baptismate sacramentum. Sed in hoc nihil simile formidatur: quoniam non potest in iterationis crimẽ venire, quod omnino factũ esse nescitur. Atq; ideo, quoties persona talis incederit, solicita primum examinatione discutite, & longo tempore (nisi forte supremus finis immineat) indagate, vtrum nemo penitus sit, qui testimonio [o] suo iuuare possit ignorantiam nescientis: & cum constiterit hunc, qui baptismatis indiget sacramento, sola inaniter suspicione prohiberi, accedat intrepidus ad consequendam gratiam, cuius in se nullum scit esse vestigium: ne vereamur huic salutis ianuam aperire, quàm nunquã ante docetur ingressus.

A ¶Nihil recordetur.] *Sic etiam Iuo, licet cetera plenius, quàm Gratianus. Integer locus hic est.* Cum itaque baptizatum se nec ille recordetur, qui regenerationis est cupidus, nec alter attestari de eo possit, quod nesciat cõsecratum, nihil est, in quo peccatum possit obrepere: cum in hac parte conscientiæ suæ nec ille reus sit, qui consecratur, nec ille, qui cõsecrat. Scimus quidem, &c. *Verum ob glossam in ver.* nec ille. *non est emendatũ.*

Idem epist. 90. al. 92. ad Rusticum, c. 16.

¶De eodem. C. CXIII.

8 SI nulla extãt indicia inter [p] pinquos, aut familiares, nulla tum credendũ esse Christiano, & non Pagano vel Iudæo testificanti. "Et est hic arg. quòd quis possit testificari de his quæ vidit in pupillari ætate. arg. 37. dist. relatum [f].

90 SI *nulla.*] Casvs. Quibusdam erat dubium vtrum essent baptizati, vel non. quare quærebatur quid esset faciendum de his: & respond. quòd si nulla notitia vel indicium habetur de baptismo eorum de earum dubitatur consecratione.

k ¶*Testentur.*] "credi tur ergo testimonio vnius in baptismo, & in consecratione ecclesiæ [d]: secus in ordine. 98. di. afros. & quæ sit ratio, dicitur 1. q. 1. §. ecce cum honoris. & circa talia periculum vertitur. 42. dist. quiescamus. Sed pone quòd quis probat se ordinatum quo ad speciem facti, aliquis excipit cõtra eum dicendo eum non fuisse baptizatum: numquid crederetur tunc testimonio vnius quo ad baptismum? dicit H. ꝙ vbi non fit alij præiudicium, creditur: aliàs nõ: vnde nõ posset de baptismo suo phibere testimonium, si sub ea conditiõe ei relictum esset legatum, si esset baptizatus: qa fieret præiudicium hæredi.

"Testimonio vni° creditur in baptismo & in consecrõne ecclesiæ.

d ¶*Scelus est.*] nã maius peccatũ est rebaptizare Christianum hominem vel catholicum quàm hæreticũ. si. ar. "ꝙ maius peccatum est occidere Christianum, q̃ paganum. s. di. 50. d his clericis. & 23. q. 5. si non licet. Sed contra videtur [a], ꝙ qui paganum occidit, & corp° & animã occidit: & videtur occasionẽ dare perdendi animã eius. sed cũ occidit Christianum, animã eius non occidit, quia forte bonus est. similiter & in primo videtur esse æquale peccatũ, qa similiter iniuria sacramẽto fiet in isto sicut ĩ illo: sed forte quia hæreticus à Deo recesserat, videtur ꝙ magis esset rebaptizãdus: & ideo dicit minus peccatum esse in isto, quàm in illo [b].

"christianũ occidere an grauius sit, q̃ paganum

a Ad hoc 24 q. 3. si habes iuxta fi. ibi de hoc.

3 Vide Arel. 2. c. 16. & 17.

b Hæc est sñia H. & L. quorũ fuit ista gl. Arc.

DE *Arianis.*] Casvs. dicitur hic ꝙ si Ariani reuertẽtes ad fidem catholicam dixerint se baptizatos in nomine patris & filij & spiritus sancti. debent tantum re cõciliari: alioquin debent rebaptizari. Seq. c. patent.

1 Iuo p. 1. c. 152. Pan. l. 1. c. 83. †*al. liceat*

4 Iuo p. 1. c. 146. Pan. l. 1. c. 92. †*pro paruulis*] orig.

5 Et ĩ Afric. c. 39. & in Vuorm. 70. & in 6. syn. c. 85.

e ¶*Nõ responderint.*] i. responderint inter se nõ esse baptizatos in nomine Trinitatis, id est, patris & filij & spirit° sancti. error enim cuiusdam siue dantis siue accipientis ad baptismũ pertinere nõ probatur. s. e. di. satis.

6 Anſ. l. 9. c. 56. Burc. l. 4. c. 45. Iuo p. 1 c. 147. & 239. Pan. l. 1. c. 93

f ¶*Baptizentur.*] idem dicerem vbi nihil dicerent de forma, cum dicerent se baptizatos. & hoc ideo quia quidã baptizati sunt in forma, alij non [c]. sed secus dicerem de baptizato in ecclesia, licet nihil de forma diceret, vt j. c. placuit.

c Vt s. t. q. 1. §. sed notandũ. & c. seq.

g P *Aruulos.*] ¶*Debeas.*] s. dist. 68. presbyteri quos. & §. quod ergo.

h ¶*Qui testificetur.*] eos baptizatos esse.

i ¶*Ratio.*] nam in talibus certius est tenendum. extr. de ſpon. iuuenis. de pœ. dist. vlt. c. antepe. & vlt. Ioan.

k ¶*Testentur.*] "credi tur ergo testimonio vnius in baptismo, & in consecratione ecclesiæ [d]: secus in ordine. 98. di. afros. & quæ sit ratio, dicitur 1. q. 1. §. ecce cum honoris. & circa talia periculum vertitur. 42. dist. quiescamus. Sed pone quòd quis probat se ordinatum quo ad speciem facti, aliquis excipit cõtra eum dicendo eum non fuisse baptizatum: numquid crederetur tunc testimonio vnius quo ad baptismum? dicit H. ꝙ vbi non fit alij præiudicium, creditur: aliàs nõ: vnde nõ posset de baptismo suo phibere testimonium, si sub ea conditiõe ei relictum esset legatum, si esset baptizatus: qa fieret præiudicium hæredi.

"Testimonio vni° creditur in baptismo & in consecrõne ecclesiæ.

d ista gl. de singu. Bri. in suo diction. ver. baptismus. ad hoc ꝙ vn° testis ꝓbat quẽ el rebaptizatũ

7 Iuo p. 1. c. 48.

l ¶*Per ætatem.*] ar. aliquem posse testificari de his quę in infantia vidit. arg. dis. 37. relatum.

†*al. doctrina*

m ¶*Maurorum.*] Mauri isti episcopi erant: quia fratres eos vocant [e]. Vel dic ꝙ est vocatiui casus illud, fratres chariſſimi.

e Ad hoc extra de fall. q̃ graui. Arc.

n ¶*Nec ille.*] scilicet baptizetur subito, & sine examinatione, vt j. e. ca. dicitur. longo autem tempore debet inquiri: quia periculosum est baptizatum rebaptizare. vnde sequitur, scimus, &c.

8 Pol. l. 3. ti. x Anſ. l. 9. c. 15 Bur. l. 4. c. 44 Iuop. j. c. 238 Pan. l. 1. c. 94

o ¶ *Qui testimonio.*] Ar. vnius testimonio esse credendum quandoque. arg. s. e. paruulos. & dic hoc casu tã "Testificari licet de his quæ visa fũt in ætate pupillari.

f & s. e. dist. c. proxi. sed cõtra in eo qđ le. & no. 3. q 6. testes.

Source : BIU Cujas

rum, debent baptizari: ſi autem recordentur ſe cum parentibus ad eccleſiam veniſſe, & corpus Domini recepiſſe, præſumptio eſt pro eis, quòd fuerunt baptizati.

« ꝓſumptio ex ſignis colligitur.

a ¶*Veniebant.*] arg. ex vno aliud eſſe præſumendum. arg. "ex ſignis præſumptionem eſſe colligendã. 27. q. 1. vidua quidem. ſ. 20. q. 2. c. 1.

b ¶*Acceperint.*] ſacramentum. ſed de quo hic dicit? Nã ſi de ſacramẽto baptiſmi nõ ꝓuenit memoria, ſed de ſacramẽto Euchariſtiæ ſiue de pane benedicto, ad prę̃ſumptionem ſuſcepti baptiſmi inducitur p hoc ꝙ talia receperunt. Et ita eſt ar. ꝙ vnum factum probatur per aliud. 18. di. peruenit.

c ¶*Memoria.*] i. per auditũ. arg. ff. de aq. plu. arc. li. i. & l. in ſumma. §. idem Labeo.

S I *ad.*] Hæc eſt 22. pars diſt. in qua q̃ritur ſi baptizetur gra uida mater, vtrum filius baptizetur in vẽtre? & dicitur per tria c. quòd non. Io.

Casvs. Iulianus & quidam alij heretici dicẽbãt puerum in vtero matris baptizari, ſi mater grauida baptizabatur: qa credebãt puerum in vtero conſtitutum, eſſe partem materni corporis: & credebant quidquid eſſet in homine baptizari cũ ipſe baptizatur. Iſtos autem Aug. reprehendit in hoc c. dicens ꝙ puer natus debet baptizari, quia ad maternum corpus cum eſſet in vtero, nõ pertinebat.

1 Iuo p. 1. c. 184. Pan. l. 1. c. 111.

d ¶ *Si ad matris.*] pone caſum ĵ. ead. ſi qua mulier. "qa forte, dicebat Iulianus, ꝙ mulier prægnans nõ debet baptizari, propter iuris impoſſibilitatẽ: quia baptizaretur puer in vtero: & ita poſtq̃ eſſet editus, deberet baptizari, propter illud: Niſi quis renatus fuerit, &c. videtur tamen ꝙ bene dicebat: qa ſi mater manumittitur, & partus. inſti. de ingenuis. §. 2. & quia partus pars eſt viſcerũ. ff. de ven. inſp. l. 1. Sed ad primũ dic, ꝙ baptiſma eſt perſonale beneficium, vt ſ. ea. ſi qua. nec perſonam egreditur. ff. ſo. ma. quia ſecus in manumiſſione. ideo dicitur partus pars viſcerum. Dic vt ĵ. e. ſi quidquid. Quòd autem non baptizetur puer in ventre, ſatis oſtendit ratione. ĵ. e. qui in maternis. quia cum natus non ſit, regenerari non poteſt.

2 Sen. 4. di. 6 Iuo par. 1. c. 185. Pan. l. 1. c. 112.

" Mulier prægnans an baptizari poſſit.

3 ſ. de conſ. diſtin. 2. qui ſcelerate.

e ¶ *Nunc vero.*] non duxit Iulianum ad metam redargutionis Aug. quia forte hoc concederet prima facie Iulianus: ſed ad metum inopinabilis, quia forte Iulianus hic erat contra communem opinionem, hoc modo concludit ſ. ea. oſtenditur[a].

a Ver. quòd ſi. Lau.

Qui in maternis.] Casvs. Quærebatur ab Iſidoro quare partus non baptizatur cũ matre prægnante? qui reſp. hoc ideo contingere, qa qui nondũ natus eſt ſecundũ Adam, ſecundũ Chriſtum renaſci nõ poteſt. Additur etiam quod ſi quis permanet in mortali peccato, accipit corpus Chriſti, non proficit ei ad ſalutẽ.

f ¶ *Non poſſunt.*] ſimile 32. q. 2. Moyſes. & arg. contra. ff. de iniuſt. rup. & irrit. teſtam. nam & ſi.

g ¶ *Qui ſcelerate.*] ſ. e. diſt. 2. qui ſcelerate.

h ¶ *Se tali.*] ſ. ea. diſt. 2. quotidie. Ioan.

S I *qua.*] Casvs. Quęrebatur vtrum debeat mulier cum voluerit, baptizari? Et reſpondet quòd ſic: nec in hoc aliquid habet commune cum filio. nam alia eſt voluntas matris, alia filij: & ideo cuiuſlibet eorum voluntas in confeſſione eſt inquirenda.

i ¶ *Quando voluerit.*] ſ. diſt. 5. baptizari. & c. cum enixa. Bro. libro 3.

Q grauidam baptiſmi.

Vi bis.] Hæc eſt 23. pars diſt. in qua quæritur quid iuris ſit de rebaptizatis. Et eſt ſciendum, quòd ſcienter rebaptizatus, eſt in perpetuum irregularis: ſi autem ignoranter, diſpenſetur cũ eo ex cauſa. Io. de Fan.

Casvs. Dicitur hic ꝙ ſi aliquis per ignorantiam rebaptizatur, non debet puniri: tamen non debet promoueri niſi ex neceſſitate. qui vero ex certa ſcientia hoc fecit, ſeptem annis debet pœnitere, 4. & 6. feriis, & tribus Quadrageſimis quoli bet anno. ſi pro vitio corporis purgando, vel pro hæreſi hoc fecerit, eodem modo pœniteat. ſi propter ſimplicitatem, credẽs hoc ſibi ad ſalutẽ pro deſſe, hoc fecerit, tribus annis pœniteat.

† *al. capitulis*

4 Ex concil. Neocæſ. c. 6

k ¶ *Ordinari.*] "ſed nũ quid eſt hoc ita verũ abſolute, ꝙ ignoranter rebaptizati ñ poſſunt promoueri? ita ergo erit in poteſtate cuiuſlibet mihi ordines auferre, quia poteſt me dormiente re baptizare: quia ergo durum hoc videtur, dicit Baz. ꝙ hoc intelligitur de ignorantia iuris, quæ non excuſat[b]: & exponit illam litteram, quæ dicit, non indigent pro eo pœnitere, ſup. in tantum quantum aliàs. H. dicit hoc dictum fuiſſe in odium rebaptizantium olim: ſed hodie bene poſſunt promoueri: quia ignorãtia facti omnino excuſat eos. Vel intellige ita dure prout littera ſonat, & ei fit præiudicium ſine culpa ſua. argu. 1. qu. 5. ca. 1. Sed contra 1. q. 4. placuit.

" ꝓmoueri ñ pñt rebaptizati etiã ignoranter.

5 Burc. l. 4. c. 51. Iuo p. 5. c. 245. Pann. l. 1. c. 122.

b Hæc ſnĩa vr̃ cõfirmari p id quod no. 50. di. cõfirmãdũ. ĩ fi. de hoc etiã not. ĵ. diſt. 5. dictum. Ar. † *al. quatuor* † *al. abſtineant*] *al. pœniteant* † *al. fuerit*

l ¶ *Si pro vitio.*] putã pro hæreſi: ſicut Nouatiani & Donatiſtæ baptizatos rebaptizant, vt 24. q. 3. quidã autem hæretici.

6 Burch. l. 4. cap. 99. Iuo p. 1. c. 293.

m ¶ *Similiter.*] ſ. vt mũdiores per ipſum lauacrum efficerentur: ſiue vt mundi ſint corde.

n ¶ *Si pro munditia.*] corporis. forte non erant ſani. ext. de apoca. 2.

Item ex concilio † *Martini Brachar. c.* 54.

¶De eodem. C. CXVI.

4 SI qua mulier prę̃gnans deſiderauit gratiã baptiſmi percipere, quando voluerit[i], habeat poteſtatem. Nam nihil participat in hoc mater infanti, qui naſcitur: propterea quòd vniuſcuiuſq; propria voluntas in confeſſione monſtratur.

Item ex pœnitentiali Theodori.

¶De his, qui ignoranter bis baptizantur. C. CXVII.

23[5] QVi bis ignoranter baptizati ſunt, non indigent pro eo pœnitere: niſi quòd ſecundum canones ordinari[k] non poſſunt: niſi magna aliqua neceſſitas cogat. Qui autem non ignari, iterum baptizati ſunt, quaſi iterum crucifixerint Chriſtum, per ſeptem annos pœniteant quarta, & ſexta feria, & tres † Quadrageſimas ieiunent †. Si pro vitio[l] aliquo fecerint †, ſimiliter[m]. Si pro munditia[n] putauerint, tribus annis ſimiliter pœniteant.

5 Burc. l. 4. c. 51. Iuo p. 5. c. 245. Pann. l. 1. c. 122.

Item Felix Papa tertius, epiſt. 1. c. 2. & ſequentibus.

¶De his, qui ex induſtria bis baptizantur. C. CXVIII.

6 EOs, quos[o] epiſcopos, preſbyteros, vel diaconos fuiſſe cõſtiterit, & ſeu optãtes forſitã, ſeu[p] coactos lauacri illi[q] vnici, ſalutariſq; clarueri feciſſe iacturã[r], vſq; ad exitus ſui die in pœnitentia (ſi reſipiſcant) iacere conueniet, nec orationi nõ modo fideliũ, ſed nec catechumenorũ[r] quidẽ omnimodis intereſſe: quibus laica tantum cõmunio in morte eſt reddenda.

Eos quos.] Casvs. Hoc c. diuiditur in tres part. In prima par. dicit Felix, quòd epiſcopi, presbyteri, & diaconi, q̃ ſpontanei vel coacti conditionaliter ſunt ab hæreticis rebaptizati, vſque ad finẽ vitæ debent in pœnitentia permanere, & ab omni officio eccleſiaſtico ceſſare. in fine tamen eis laica communio tribuatur. In ſecunda parte dicitur, quòd minores clerici, monachi, monachæ, & laici ſic rebaptizati, ſi adulti ſunt, debent duodecim annis pœnitere. Aliter tamen in tribus primis annis. & aliter in ſeptem ſequentibus, & aliter in duobus vltimis. In tertia parte dicitur, quòd pueris ſic rebaptizatis: ſiue ſint clerici, ſiue monachi, vel laici: non eſt tanta pœnitentia imponenda: ſed poſt reconciliationem recipiuntur ad communionem. Secunda pars incipit ibi, *De clericis autem.* Tertia ibi, *Pueris autem.*

o ¶ *Eos quos.*] Casvs. In prima parte agitur de pœna epiſcopi, preſbyteri, vel diaconi rebaptizati. In ſecunda de pœna aliorum clericorum vel monachorum, vel monialium. In tertia de pœna eorũ, qui non ſunt adulti.

p ¶ *Seu coactos.*] " non abſolute, ſcilicet per attractionem. tunc enim non erat coactio imputanda, vt 1. qu. 1. conſtar. & diſt. 50. preſbyteros. ſed hoc aliqua conditione propoſita, vt puta, ſi non patiaris rebaptizari, ſtatim occideris, vel huiuſmodi. Magis enim eligenda eſt mors, quam conſentire rebaptizari, vt 22. q. 2. ſi quis coactus. 32. q. 5. ita ne.

" Coactio eſt duplex, ſ. abſoluta & cõditiõalis.

q ¶ *Iacturam.*] ideſt, iniuriam, patiendo ſe rebaptizari.

r ¶ *Catechumenorum.*] ſ. ea. diſt. 1. epiſcopus nullum. contra. ſed ibi ſolutum eſt.

Source : BIU Cujas

"Metus attenuat peccatum.

a ¶ *Timore.*]maxime:& tunc minor pœna infligitur: "metus.n.omnino non excusat,sed attenuat peccatum.ext. quod me.cau.sacris.

b ¶ *Inter audientes.*] id est,catechumenos, vel laicos, vel non communicantes.

c ¶ *Septem.*]post primũ triennium,quo fuerãt inter audientes, vt de pœ.dis.5.si quis vero.

1 C.3. d ¶ *Inter pœnitentes.*] non solenniter. tales enim eiiciuntur extra ecclesiam, vt 50. dist. in capite.

e ¶ *Etiã oblationes.*] i. non offerant ad altare.sic 11.q.2.de viro.

"Christum negat qui mortaliter peccat.

f ¶ *Abnegare.*]" negat enim Christũ,q mortale peccatũ commit tit.11.q.3.existimant.

g ¶ *Aetatis.*]quantum ad hoc spectat, nõ.n. coercenda est ætas, quæ quid agat non videt.C.de fal.mon.l.1. §.impuberes.

h ¶ *Impositione.*] nec reconciliatoria.

i ¶ *Nec eorum.*]s.maiorum & adultorũ, quorum pœnitentia prænotata est. "quasi dicat, non est talis pœnitentia imponenda pueris qualis adultis: quos censura, i.cõstitutio nostra excipit,i. recipit ad correctionem, pœnitẽtiam eis imponendo,vt prædictum est in c.

†*al.popularibus* "Pœnitẽtia puerorum & adultorũ debet esse diuersa.

2 C.4. †*al.inuestes, al. imberbes* †*al.puritate*

PResbyteris seu.] Hæc est 24. pars di.in qua dicitur, q sacerdotes debẽt habere chrisma ad baptismum: & si omissum fuerit, cõpleatur per episcopum vel sacerdotem. & sit nouum chrisma, s.illius anni. & hoc probat per octo ca.Ioan.de Fan.

Casvs. Hoc c. cũ quatuor sequentib.patet. Sed quod, i.sed non alio nisi eo chrismate q ab ipso fuerit consecratũ &confectum. *Oleo*,i.chrismate. *Panum*,chrismalem. *Nouo*: quia quolibet anno chrisma est renouandum,& vetus cõburendum:vt s.3.dist. in litteris.

3 Beda ĩ act. Apost.c.8. Isid. d offic. l.2.c.fi. Albi. de diuin.of. Sen.4.di.7. Pol.l.3.ti.10 Bur.l.4.c.60 Iuo par.1.c. 267. & 298. Pan.l.j.c.116

k ¶ *Presbyteris.*] quo tempore debet chrisma confici, & à quib. debet accipi, 8.ca.ostendit.

l ¶ *Oleo.*] i.chrismate. contra.95.dist.c.1. sed illud ad tempus fuit permissum pro vitando scandalo. fi.4.dist. denique.

4 Sent. ibid. Bur.l.4.c.70 Iuo p.j.c.264 Pan.l.j.c.117

m ¶ *Presbyteri.*]¶ *Vngant.*]huius cõstitutionis causam & mysterium inuenies j.dist.5.nouissime.

†*al.chrismate*

n ¶ *Si quis.*]¶ *Pannũ*] quo caput pueri chrismate in frõte circuncingitur, ne recẽs vnctio episcopi deleatur vel defluat.vel quo vertex chrismate à presbytero perunctus obuoluitur.

a Et c.cum aliqs. scdm L. & ad hoc facit melius 11.qu.3.placuit. vniuersos. & c. de illis.scdm H.

o ¶ *Si quis.*]¶ *Baptizare.*]Idest,baptizatum vngere.

p ¶ *Manifestatur.*]scilicet facere id propter quod in eum sententia proferatur.24.q.3.si quis non recto[a].

q ¶ *Presbyteri.*] s.dist.95.presbyteri.4.& 5.libro brochardorum,de presbyteris,presbyteros.

r ¶ *Ordinis.*]Hoc corrigitur j.c.prox.

¶ *Omni tempore.*]Casvs.Dicitur hic q episcopus quolibet anno debet chrisma conficere,& per suam diœcesim destinare.ad accipiendum autem chrisma diaconus vel subdiaconus trãsmittatur ante Pascha.presbyter vero præsente episcopo nõ baptizet nisi eo iubente:nec præcedat episcopum in baptisterio. *Signet*,in vertice: quia signare non posset in fronte etiam de licentia episcopi.

s ¶ *Omni tempore.*] i. per singulos annos, i. in omni anno.&poni tur hic totum p parte:sicut aliàs pars pro toto: vt 32.q.4. meretrices. nã per dies,annos,&c.33.q.2.hoc ipsum.& quandoque ẽt verbum pręsentis tẽporis refertur ad præteritum vel futurũ. ff.de ver. sig. verbum oportebat.&dicit lex q hoc verbũ debuit, sumitur pro debet. ff. de lib.leg.l.vl.in prin. t ¶ *Diaconus.*] s. prox. c. contra. sed illud de presbyteris sedi episcopali proximis, istud de his qui octauo vel decimo lapide distãt intelligitur. Ista distinctio habetur ex concilio Meldensi in broc. lib.4.de presbyteris. v ¶ *Non signet.*]in vertice, quia nec etiam ad baptismum debet accedere sine licentia episcopi: vt 96.di. c.vlt. nam de vnctione frontis non videtur posse intelligi. nõ enim(vt dicunt)presbyter potest ea conferre etiam cum licẽtia episcopi:sed de licentia Papæ potest. De qua vnctione hic loquitur?numquid de illa quæ fit in fronte, quæ solis sacerdotib. scilicet succesoribus Apostolorum conceditur? "Numquid sacramentum q episcopus conferre potest posset presbyter minor conferre de licentia episcopi?non videtur:quia ea quę ordini episcopali adhærent non possunt minori delegari,vt 23.di. quorundam. sed de licẽtia Papæ potest. ar. di.95.c.1. loquitur ergo hic de ea quæ fit in vertice: & hoc propter episcopi reuerentiam. arg. s.dist.2.ca. vlt. Vel hic de pueris illis quos ipse episcopus baptizauit. Et ita non est contra.s.ead. presbyteris.

5 Bur.l.4.c. 94. Iuo p.1. c.288. Pan. l.1.c.99. †*al.chrismatis*

6 Burc.l.4.c. 72. Iuo p.1. c.266. Pann. l.1.c.100. bdhac mria no.s.e.di.2. ĩ Christo pr in prin. arc.

7 in Vasensi cõcil. c.3. s. di.95. pbyteris primo

8 Bur.l.4.c. 76. Iuo p.1. c.270. Pan. l.1.c.101. †*al.iuniorem*

9 Vide Meldens.c.46. "sacra ecclia an possint epo cõcedẽte per simplicem presbyterũ conferri.

10 s.dist.95. presbyter. C.52.

11 Distin 95. nõ oportet. C.53.

12 Burc.l.4. c.73.Iuo p.1 c.167.

¶ Et nisi forte ab episcopo fuerit illi præceptum.

x ¶ *Vnusquisque.*]Casvs. Dicitur hic q presbyter non debet vngere in fronte nisi ab episcopo sibi sit præceptum. Et hoc ideo quia episcopus non potest omnibus ministrare. Et ideo ad hoc ordinauit presbyteros. Et ideo dicit, vnusquisque presbyter, i. quilibet presbyter, non debet vngere in fronte nisi ab episcopo sibi sit præceptum. Et hoc ideo quia episcopus non potest omnibus ministrare. Et ideo ad hoc ordinauit presbyteros. Et ideo dicit, vnusquisque presbyter, i. quilibet presbyter, non debet vngere in fronte nisi ab episcopo sibi sit præceptum.

y ¶ *Ad.*]Casvs. Dicitur hic q presbyter non debet vngere in fronte nisi ab episcopo sibi sit præceptum. Et hoc ideo quia episcopus non potest omnibus ministrare. Et ideo ad hoc ordinauit presbyteros. Et ideo dicit, vnusquisque presbyter, i. quilibet presbyter, non debet vngere in fronte nisi ab episcopo sibi sit præceptum.

z ¶ *Presbyteri.*]Casvs. Dicitur hic q presbyter non debet vngere in fronte nisi ab episcopo sibi sit præceptum. Et hoc ideo quia episcopus non potest omnibus ministrare. Et ideo ad hoc ordinauit presbyteros. Et ideo dicit, vnusquisque presbyter, i. quilibet presbyter, non debet vngere in fronte nisi ab episcopo sibi sit præceptum.

a ¶ *Non*

Source : BIU Cujas

a ¶*Non præiudicantes.*] dixi ante confirmationem chriſmandum baptizatum: nec tamen per hoc præiudicamus, quin ſi ante factũ non fuerit, poſtea fieri debet, quaſi dicat, per hoc quod diximus, non facimus præiudicium quin in alio tempore quàm in confirmatione poſſit hæc chriſmatio fieri in vertice.

b ¶ *Neceſſaria habeatur chriſmatio.*] videlicet vt ſi in alio tpe nõ fieret in vertice eius chriſmatio: ſaltẽ tunc non prætermittatur, quia neceſſaria eſt.

c IN *ſabbato.*] Tangitur conſuetudo eccleſiæ.

d ¶ *Ante chriſmatis.*] poſtea licet: cum chriſma ſit ſacramentum eccleſiæ[a].

NEc *quemquam.*] CASVS. Bene. ſic ponit hũc caſum. Hic primo oſtenditur ꝙ aqua bñdicta, qua homines, q̃ baptizantur aſperguntur, valet ad eorũ ſanctificationẽ: & hoc ꝓ quaſdam auctoritates vet. teſt. Secundo ꝙ ſpiritus ſanctus ad menſurã non datur: ſed ſup credentes æqualiter infundi tur, & hoc ꝓ mannam ſignificatur de qua in Exodo loquitur ꝙ eodẽ mõ à ſingulis colligebatur. Tertio ꝙ diabolus vſq; ad baptiſmũ nocet, ſed in baptiſmo vires amittit omnino: ſicut Pharao vſq; ad aquas reſiſtere potuit, ſed in mari rubro periit. H. vero intelligit hoc c. de aſperſiõe aquæ benedictæ, & nõ de baptiſmo, vnde ſic ponit caſum. In 1. parte illius c. oſtendit Cyrianus qualiter homines aſpergãtur aqua cõſecrata. vnde hoc habuit initium, ſ. à veteri teſtamento, ad quod oſtendendũ multas inducit auctoritates veteris teſtamenti. In 2. part. oſtendit ꝙ huiuſmodi aſperſio aquæ & in nouo & in veteri teſtamẽto videtur eſſe ad inſtar baptiſmi, licet in hoc ſit differentia, quia in aquæ aſperſione aqua inæqualiter funditur ſuper ſingulos, ſed in baptiſmo gratia ſpiritus ſancti omnib. æqualiter confertur, niſi fictio impediat. In 3. part. oſtenditur, ꝙ diabolus licet vſq; ad baptiſmũ habeat vires, in baptiſmo tamẽ debilitatur omnino. & vires amittit: & hoc probat per exẽplum. nã Pharao vſque ad aquas maris ſecut[e] eſt filios Iſrael: ſed poſtquam illuc venit, in ipſa aqua ſubmerſus eſt & extinctus. Sed licet ita poſuerunt Ben. & H. in apparatu tamen ponitur, & littera c. ſatis innuit in pluribus locis, quòd de baptiſmo intelligitur, & de illis qui propter ægritudinẽ immergi non poſſunt. *Baptizantur ægri*, ideſt, volunt baptizari.

† *Vt præiudicans quidquam dico*] orig.

a idẽ no. 75. di. ordinõe. quod dic vt no. ſ. e. diſt. c. 1.

1 Iuo p. 1. c. 112. Pan. l. 1. c. 103.

† *al. videntur*

Ezech. 36.

Num. 19.

e ¶*Nec quemquam.*] In prima par. dicitur ꝙ ſi ita æger eſt ille q̃ baptizari debet, ꝙ non ꝓt immergi, ne forte lædatur: ſufficit ꝙ aſpergatur aqua, & hoc vſq; ad illud, *ſpiritus vero ſanctus, &c.* In ſecunda par. dicitur ꝙ non refert vtrum multũ aquę vel parum cadat ſuper eũ. & hoc ꝓbatur auctoritate veteris teſtamenti, vſq; ad illud, *quòd ſi aliquis in illo.* In tertia dicitur ꝙ diabolus in baptiſmo totam poteſtatem ſuam amittit. quod ꝓbat exemplo Pharaonis. ſed tamen H. nõ ponit exemplum in baptiſmo, ſed de aqua benedicta intelligit.

f ¶*Aquam mundam.*] quæ fiebat ex aſperſione cineris vitulæ ruffæ, vt habetur ex lib. Numerorum. s̃. diſt. 3. aquam.

iudicantes† [a] cuidã hoc dicimus: ſed vt neceſſaria, habeatur chriſmatio [b].

A ¶ Sacerdos commouebitur.] *Apud Burchardum, & Iuonem (qui hic caput concludunt, quod citant ex Vaſenſi, c. 5.) ſic legitur*, in confirmatione ſacerdotis perficietur, *aut, vt Iuo*, perficiatur.

B ¶Vt neceſſaria.] *Varietas inſignis eſt in editione conciliorum Colonienſi trium tomorũ. Nam & iſto modo legitur & hoc.* non neceſſaria habeatur rechriſmatio. *&*, non neceſſaria habeatur chriſmatio repetita. *&*, neceſſaria habeatur chriſmatio repetita, *quæ ſola lectio retenta eſt in editione quattuor tomorum.*

Item Capitularium, lib. 6. c. 77.

¶Antequam chriſma infundatur, ad aſpergendum aquam de fonte accipere licet. C. CXXVI.

1 IN ſabbato [c] ſancto Paſchæ, vel Pentecoſtes, ſi quis velit aquã conſecratam ad aſperſionem in domo ſua recipere, ante chriſmatis [d] infuſionem recipiat.

Item Cyprianus, lib 4. epiſt. 7. ad Magnum.

¶Vnde aſperſionis ſanctificatio exordium ſumpſerit. C. CXXVII.

NEc quemquã [i] mouere debat, ꝙ aſpergi, vel perfundi iubentur† ægri, cum gratiam Dominicam conſequuntur, quando ſcriptura ſancta per Ezechielem prophetam loquatur, & dicat [& aſpergam ſuper vos aquam mundãt: & mundabimini ab omnibus immunditiis veſtris, & ab omnib. ſimulacris veſtris: & mũdabo vos, & dabo vobis, cor nouum [g], & ſpiritum nouum dabo in vobis.] *Item in Numeris.* Qui tetigerit [A] cadauer hominis, & propter hoc ſeptẽ diebus fuerit immundus, aſpergatur de hac aqua die tertio, & ſeptimo: & ſic mundabitur. *Item.* ¶ Si fide [h] Trinitatis mundatus nõ fuerit, in reſurrectione [B] apud ſanctorũ collegium [i] immũdus erit. Si die tertio [k] aſperſus nõ fuerit, ſeptimo [l] non poterit emundari. Omnis [m], qui tetigerit humanæ [n] animæ morticinũ, & aſperſus ex hac cõmiſtione non fuerit, polluet [o] tabernaculũ [p] Domini, & peribit ex Iſrael: quia, qui aqua aſperſus non eſt expiationis, immundus erit, & manebit ſpurcitia eius ſuper eũ. *& iterum.* [& locutus eſt Dominus ad Moyſem, dicens. Accipe Leuitas de medio filiorũ Iſrael, & purificabis eos, & ita facies eis purificationem eorum, circunſperges eos aqua purificationis.] *& iterum.* Aqua aſperſionis purificatio eſt. Vnde apparet aſperſionem quoq; aquæ, inſtar ¶ ſalutaris lauacri obtinere, & quando hæc in eccleſia fiunt, vbi ſit & accipientis, & dãtis fides integra [r] ſtare omnia, & conſummari, ac perfici poſſe Domini maieſtate, & fidei veritate. *& infra.* ¶ Spiritus vero ſanctus nõ dimenſuratur† [s], ſed ſuper credentẽ totus infunditur. Nam ſi dies omnibus ęqualiter [t] naſcitur: & ſi ſol ſuper omnes pari, & ęquali luce diffunditur, quanto magis Chriſtus ſol, et dies verus in eccleſia ſua lumen vitæ æternæ pari æqualitate largitur [u]? Cuius æqualitatis ſacramentum videmus in Exodo eſſe celebratum, cum de cælo manna deflueret, & futurorum prefiguratione alimentum panis cęleſtis, & cibum Chriſti venientis oſtenderet. Illic enim ſine diſcrimine vel ſexus, vel ætatis Gomor ſingulis æqualiter colligebatur. Vnde apparebat Chriſti indulgentiam, & cæleſtem gratiam [u] poſtmodum ſecuturã æqualiter omnib. diuidi: ſine ſexus varietate, ſine annorũ diſcrimine, ſine acceptione perſonæ ſuper omnem Dei populum ſpiritalis gratiæ munus infundi. Plane eadẽ gratia ſpiritalis, quæ æqualiter in baptiſmo à credentibus ſumitur, in cõuerſatione, atq; actu noſtro poſtmodũ vel minuitur [x], vel augetur, vt in Euãgelio Dominicum ſemen æqualiter ſeminatur: ſed pro varietate terræ aliud abſumitur: aliud in multiformem copiam, vel trigeſimi, vel ſexageſimi, vel cẽteſimi numeri fructu exuberante cumulatur. *& paulo poſt.* ¶ Quod ſi aliquis in illo morerur, quòd quidam ex his, qui ægri baptizãtur, ſpiritibus adhuc immundis teneantur [c], ſciat diaboli nequitiam pertinacem vſque ad aquam ſalutarem valere: in baptiſmo vero omnis † nequitiæ [y]

g ¶*Cor nouum.*] i. virtutibus innouatum. Num. 8.

h ¶*Fide.*] quam ſignificat dies tertius.

i ¶ *Sanctorum collegium.*] vbi erit perfecta requies.

k ¶*Si die tertio.*] ideſt, fide Trinitatis.

l ¶*Septimo.*] i. ſeptima ætate quieſcentium.

" Meretur " nullus enim meretur niſi in corpore: & hic omne meritũ comparatur. 13. q. 2. tempus.

ADDITIO. Et eſt ſens[o], niſi homo qui pollutus eſt peccato, fidem Trinitatis habuerit, requiem non habebit in futura vita, quæ ſequetur poſt ſeptenarium præſentis vitæ. Archid.

" nullus niſi in corpore.

m ¶*Omnis.*] verba legis Moſaicæ. H.

n ¶*Humanæ.*] i. "omnis ille dicitur tangere morticinũ, qui poſt lacrymas culpas repetit: vt de pœ. di. 3. baptizantur. Morticinum poteſt dici à morte, & à cædo vel cædo, & ſic diuerſis modis pronũtiari. Verſus:

Morticina cadũt ferro: morticina morbo.

"Morticinũ tãgere quis dicitur. 2 Concor, in ſimil. tex. in aut. d mon. §. hinc nobis. col. 1. & l. cõi herma phrodito. ff. de ſta. ho.

o ¶*Polluet.*] ad litterã, i. pollutus reputabitur, & non intrabit in tabernaculũ cum aliis. 81. diſt. oportet.

Exod. 19.

p ¶ *Tabernaculum.*] i. ſeipſum, qui eſt pars tabernaculi Dei, i. eccleſiæ, & ſic tabernaculum, i. eccleſia: vt 26. q. 2. ſed & illud.

q ¶ *Inſtar.*] inſtar fuit apuod eos. nam modo non eſt inſtar.

r ¶*Integra.*] ac ſi integre eſſet aſperſus.

s ¶*Non dimẽſuratur.*] q. d. ſicut aqua non ad mẽſuram ſuper ſingulos infunditur: " ita ſpiritus ſanctus ſine perſonarum acceptione ĩ baptiſmo omnib. fidelibus traditur. Vel dimenſurat, i. non per partes datur, aliàs dimenſurantur.

Matth. 13. "Spũsſctũs per partes non datur.

† *de menſura datur*] vera lectio.

t ¶ *Aequaliter.*] i. non differẽter pp ſexuum vel annorũ diuerſitatem. non. n. huic plus confertur quia vir, illi minus, quia fœmina: & ſic de aliis: quod q̃dem eſſet acceptio perſonarum. vnde ſequitur, hic ſine acceptione, &c. extra de iudic. nouit.

† *omne*] ori.

v ¶*Gratiam.*] "hic manifeſte videtur quòd gratia confertur in baptiſmo & paruulis, & adultis. ſed potes hic appellare gratiam remiſſionem peccatorum. Quid iuris ſit de hoc, habes extra de baptiſm. & eius effectu, maiores.

"Gra oĩbus i baptiſmo confertur.

x ¶*Vel minuitur.*] ar. ꝙ charitas poteſt minui: ſed non eſt hoc verũ, quia non deficit charitas, ſed magis proficit: ſed dicitur minui, quia vnus habet maiorem charitatem quàm alter. 20. diſt. §. 1.

y ¶*Omnis nequitiæ.*] quaſi dicat, & ſi poſt baptiſmum vexet corpus, animæ tamen non poteſt nocere. Vel forte non prorſus liberatur baptizatus, vt in fi. dicitur.

a ¶*Amitte*

Source : BIU Cujas

a ¶ *Amittere.*]ſ.e.c.fine.& c.exhinc.& c.dehinc.contra.ſed ibi dicitur,ꝙ ſignificetur expellẽdus,&vim amiſſurus,vel dic ꝙ amittat in
" diabolus exorciſmo,vt non habeat tantã vim q̃tã prius:"ſed in baptiſmo ex
pdit vires p toto eam amittat quo ad animam: quia extinguũtur peccata per q̃
baptiſmum hominem poſſidebat,vt ſ.c.poſtq̃.Vtrum liberatur in baptiſmo dę

moniacus à vexatione corporali, non ſatis elucet.in fine ſic videtur dici.Vel intelligatur de liberatione animæ.

Exod.14.

b ¶ *Per Pharaonem.*] quia,ſ.ipſe Pharao dicebat, ꝙ dimitteret populum, nec dimiſit donec fuit vẽtum ad mare rubrum.

1.Cor.10.

Quando quis.] Hęc eſt 25.pars diſ.in qua dr, ꝙ non debet quis expectare baptizari vſque ad mortem,qm̃ quandoque fruſtratur ſpe.Io.de Fan.

Casvs. Quidã homines baptizari differebant, & ſub ſpe confidenter peccabãt, ſ.vt in morte baptizarentur,&ſic tũc ab omni peccato mundarẽtur. tales in hoc ca.reprehenduntur,quia qſiq; ſolent decipi, & ſine baptiſmo mori: nec ẽ datus baptiſmus, vt peccata augeãtur,ſed vt deleantur.

†al.Deo

c ¶ *Diſceſſerunt.*] non videtur, ꝙ vacui recederent,ex quo baptizari voluerunt,vt ext. de bap.debitũ. immo ſic, quia culpa ſua nõ percepe runt, " nam imputatur eis quod accidit[a] culpa ſua.15. q.1.c.pe. ff.loc.ſi quis domum.

†al.mendacio

" imputatur mihi qđ mea culpa accidit.

a No.hic ar. cõtra eũ q̃ ĩ primis tpib. neglexit ad ordines ꝓmoueri.Ar. ad id ext.de ele.cũ in veteri.iuxta fi. &quod dixi 11.q.3.eorũ. ibi videas. Arc.

d ¶ *Si vero quis.*] ſi.ar. ext.de ap. reprehenſibilis. 22.q.2.is autem. & licet baptiſmus dimittat peccata:nõ tñ dat licentiam peccandi,vt 1.q.7.exigunt.

Vęris.] Hæc eſt 26. pars diſt.in qua dicitur ꝙ peccatũ parentum non nocet filio, quamuis eorum oblatio proſit.Io.de Fan.

Casvs:Bonifaci[e] duas fecit quæſtiones Auguſtino: quarũ prima eſt, an malitia parentũ obſit filiis, cũ eos offerunt ſacrificiis dæmoniorum: ſicut eis prodeſt fides parentũ cum baptizãtur.Secũda eſt,an patrini à mẽdacio excuſentur cũ pro paruulis interrogati reſpondent eos credere in Deũ,& huiuſmodi: quod tamen ipſi vtrũ ita ſit,penit[e] ignorant. Primæ quæſtioni reſpon.Aug. in hunc modum,ſ.ꝙ ne quitia parentum non imputatur filiis non conſentientib.tñ cum baptizantur prodeſt eis fides eorũ: actuale.n. peccatum patris ideo non imputatur filio nõ cõſentienti, quia alius eſt filius,& alius eſt pater.vnde cum non ſit cõis eorum anima, culpa non poteſt eſſe cõis.ſed quia in baptiſmo fit remiſſio peccatorum per ſpiritũ ſanctum,qui cõis eſt patri & filio,ideo in baptiſmo fides parentum prodeſt filio:& ita aliter eſt in bono q̃ in malo.Nam in malo nullus communicat alij,niſi conſentiat in bono propter vnitatẽ ſpiritus ſancti vnus ſæpe intelligitur ſuæ virus amittere[a].Quod exemplum cernim[9] in rege Pharaone: qui diu reluctatus,& in ſua perfidia demoratus tamdiu reſiſtere potuit, & prævalere, donec ad aquam veniret, quò cum veniſſet, & victus eſt,&extinctus.Mare autem illud,ſacramentum baptiſmi fuiſſe declarat beatus Apoſtolus Paulus dicens, (Nolo enim vos ignorare fratres:quia patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes per mare trãſierunt,& omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube, & in mari,]& addidit dicẽs [Hæc autem omnia, figuræ noſtræ fuerunt.]Quod hodie etiam geritur, vt per exorciſtas voce humana, & poteſtate diuina flagelletur, & vratur,& torqueatur diabolus, & cum exire ſe,&[a] homines Dei† dimittere ſæpe dicat,in eo tamẽ qđ dixerit,fallat, & id,quod per Pharaonem[b] prius geſtum eſt,eodem modo† obſtinationis, & fraudis exerceat. Cum tamen ad aquam Dei ſalutarem, atque ad baptiſmi ſanctificationem venitur,ſcire debemus, & fidere:quia illic diabolus opprimitur, & homo Deo dicatus diuina indulgẽtia liberatur.

A ¶ Qui tetigerit.]*Hæc vſque ad ver.*Et locutus eſt. *Aliis verbis à B. Cypriano exponuntur,ex quo quidẽ in ceteris huius capitis partibus multa ſunt emendata.*

B ¶ In reſurrectione.] *Huius ſententiæ ſunt quædam veſtigia in glo.interlineari ad iſtum Numerorum locum.*

c ¶ Teneantur.]*In originali impreſſo eſt,* tenentur:*ſed in quinque manuſcriptis:*tẽtabantur.*Hoc enim ſibi vult B.Cyprianus, dum ad hibentur ſolennitates præcedentes baptiſmũ, tentari adhuc homines poſſe ab immundis ſpiritibus,deſinere autem tentationem in abſolutione baptiſmi,id eſt, in aqua ſalutari. Sic enim ab ipſo nunc vſurpatur vox* baptizantur*, ac ſæpe à philoſophis vſurpari ſolet vox,* generari,*nimirum pro alteratione præcedente eductionem,& prouentum formæ.*

Item Ioannes Chryſoſtomus in epiſtolam ad Hebræos,hom.13.ad c.7.

¶De his,qui vſque ad exitum vitæ ſuſcipere baptiſma differunt. C. CXXVIII.

25 QVando quis propterea peccat, vt ſanctum baptiſma in nouiſſima ſua expiratione ſuſcipiat,fortaſſis non adipiſcitur. Et credite mihi, non terrens vos dico,quod dicturus ſum.Multos noui, qui hoc paſſi ſunt, qui ſpe baptiſmatis multa peccabãt, circa diem autem mortis diſceſſerunt[c] vacui. Deus enim propter hoc,baptiſma tribuit,vt ſoluat ad peccata, non vt addat. [A] Si vero quis[d] ad hoc vtitur baptiſmate,vt ampliora delinquat,ipſum fit negligentiæ cauſa.

A ¶ Non vt addat.]*In editione Veronenſi mendoſe eſt,* ἵνα αὔξῃσιν *corrigendumque ex manuſcriptis* ἐχ ἵνα αὔξῃσιν.

Item Auguſt.ad Bonifacium epiſt.23.

¶ Paruulis baptizatis parentum non nocet perfidia. C. CXXIX.

26[1] QVæris[e] à me vtrum parentes baptizatis paruulis ſuis noceant:cũ eos dæmoniorum ſacrificiis ſanare conãtur: & ſi non nocent,quomodo eis ꝓſit, cum baptizantur, parẽtum fides: quorum eis non poteſt obeſſe perfidia.Vbi reſpondeo tantam illius ſacramenti, hoc eſt,baptiſmi ſalutaris eſſe virtutẽ in ſancta compage corporis Chriſti,vt ſemel[a] regeneratus per[f] aliorum voluntatem[g], deinceps non poſſit vinculo[h] alienæ iniquitatis obſtringi, cui nulla ſua voluntate conſenſit. [Et anima enim patris mea eſt, inquit[i],& anima filij mea eſt.]*& item rum.*¶ Anima, quæ peccauerit,ipſa morietur.] Non autem peccat ipſa,cum parẽtes ei neſcienti, vel quilibet alius adhibet ſacrilegia dæmoniorũ. Sed ideo ex Adam[k] traxit[l], quod ſacramenti illius gratia ſolueretur: quia nondum erat anima ſeparatim viuẽs,ideſt, altera anima, de qua diceretur, [& anima patris mea eſt,&anima filij mea eſt.] Iam† itaque dicit[m] quòd cum homo in ſeipſo eſt, ab eo,qui genuit,alter effectus,peccato alterius ſine ſua[n] conſcientia† non tenetur obnoxius[o]. *& infra.* ¶Quomodo† itaque[p] in paruulum maiores peccant offerentes eum, atque obligare conantes dæmonum ſacrilegis vinculis? non eſt anima vtrorumque communis,vt etiam culpam poſſint habere communem. Non enim ſic communicatur culpa per alterius voluntatem: quemadmodum[q] communicatur gratia per ſancti ſpiritus vnitatem.*Item paulo*

alteri communicare, & ei ꝓdeſſe. Ad ſecundam quæſtionem reſp. dicens,ꝙ patrini non mentiuntur cum reſpondent pueros credere & fidem habere propter fidei ſacramentum quod recipiunt per baptiſmũ,& conuertere ſe ad Deum,propter conuerſionis ſacramentum,quod ſuſcipiunt,ſ.baptiſmũ. & dicitur hoc eo tropo loquendi quo dicitur,hodie eſt paſſio Chriſti: hodie reſurrexit, cum iam multi anni tranſierũt, ꝙ Chriſtus paſſus eſt & reſurrexit.&eſt ſenſus. Hodie eſt reſurrectio,&c.i.hodie celebratur ſacramentum reſurrectionis.ſic dicitur, puer credit,i.ſacramentum fidei ex qua creditur in Deũ, ſuſcepit.*Perdiſſenam*, ideſt, in ſexta die apparet dies & ſenus. *Perendiſſenam*, i.ĩ ſexta die, quaſi perẽpta ſexta die.*Eius*,id eſt,ſi dei,id eſt baptiſmi.

1 Pol.l.3.tit.10. Anſ.l.9.c.41.

e ¶ *Quæris.*]Casvs.In prima parte vſque illuc, *difficillimam*,&c. reſp.Aug.primæ quæſtioni Bonifacij, quæ eſt illa:Quare ab obligatione qua tenẽtur liberantur per hominem, & non poſſunt p hominem obligari. In ſecunda vſq; ad illud, *qui hoc non credit.*ſecundæ quæſtioni Bonifacij reſp. quare cũ baptizãtur pueri,reſpondent patrini ad hanc quæſtionem, credis? credo: & non tũc ad iſtã,erit ne iſte bonus?In tertia parte dicit, ꝙ qui non credit,vt ipſe ſoluit, pro facto eſt infidelis, & deterior eſt quàm ſit iſte paruulus.

Ezec. 18.

f ¶ *Per.*]i.propter.

g ¶ *Voluntatem.*] malam.

h ¶ *Vinculo.*] & dicit lex, " quia dolus tutoris non obeſt pupillo. ff.de reg.iu. neque in interdicto niſi ſit locupletior factus,vt ff.de do.ſed ex dolo.Vel niſi tutor ſoluendo ſit, vt ff.de adm.tut.l.vlt. §.ſi tutor.

"tutoris dolus pupillo non obeſt.

i ¶ *Inquit.*] ſcriptura, vel propheta Ezechiel.18.c.

k ¶ *Sed ideo ex Adam.*] ibi tacitæ reſpondet quæſtioni.

l ¶ *Traxit.*]ſcilicet cauſam peccati,&c.

m ¶ *Iam itaque dicit.*] id eſt, innuit ex præmiſſis, illa ſcriptura, ſcilicet anima patris, &c.

n ¶ *Sine ſua conſcientia.*]ideſt,ſi non conſentiat.7.q.1.cum autem.

o ¶ *Obnoxius.*] quaſi dicat,poſt vitam animæ in proprio corpore non contrahitur peccatum niſi ex propria labe.

p ¶ *Quomodo itaque.*] inferius reſpondet huic quæſtioni ibi, verumtamen recte.& tunc dic,ſacrilegis,quaſi nullo modo:quia non eſt,&c.[b]

q ¶ *Quemadmodum.*]arg.aliud in inuia,aliud in inuio.arg.29.q.1.§. quod autem.& no.26.q.5.nec mirum. ſicut dicit lex,quòd aliud eſt in obligatione,aliud in liberatione.ff.de act.& oblig.Arianus.cum hæc cauſa liberalis ſit.arg.extr.de prob.ex litteris.

†iam itaque cum homo] vera lectio.

† Conſenſione]vera lectio.

† Quando autem]vera lectio,& ſine nota interrogõnis.

b Et ſic iſta lĩa legitur interrogatiue, qñ eſt in lĩa, qũo. ſi autẽ hẽs in lĩa,qñ,tunc non legitur interrogatiue, ſ3 remiſſiue,&ſuſpẽditur vſque ad illã lĩam nõ eſt anima,&c.Arc.

a ¶ *Contrah*

Source : BIU Cujas

Obligatio extincta nõ renaſcitur.

a ¶ *Contrahatur.*]arg. ꝙ obligatio ſemel extincta amplius nõ renaſcitur, vt 23.q.4.ſi illic.&ff.de ſol.qui res. §.Aream. Arg.cõtra. 26.q.7.ab infirmis. ſi. ff.de ſer.vr.præ.ſeruitutes. ff.quemad. ſer. amit.ſi locus.

b ¶ *Niſi propria impietate.*]&ita liberari qs poteſt etiam inuitus vel ignorans,ſed non obligari.vt ff.de ſolu. ſolutionem.& l.ſolue re. ff.de neg.ge.l.ſoluendo. & ff.de noua. ſi ſtichum.§.vlt.

†*al.ſit*

c ¶ *In ipſis.*] & ita in maleficiis voluntas ſpectatur, nõ exitus. ar.22. q.2.homines.ff. ad l.cor. de ſi.diuus.[a]

†*al.& illius* a Sub.quia alia eſt cã liberatiõis,& alia obligatiõis,vt ſ.dr in gl.arg. aliud,&c.

d ¶ *Nec illud.*] tacitæ obiectioni reſpõdet.

e ¶ *Placet.*]arg.cõtra. 1.q.4.qa præſulatus.

f ¶ *Parit.*]in ſacramentis.vt 32.q.4.recurrat. de pœn.diſt.1.ſicut.

g ¶ *Quid eſt aliud.*] q.d.non videtur eſſe aliud illud quod tunc fit,quam reſpondere, & promittere, de moribus eorum futuris.

h ¶ *Parentes.*]i.patrini,qui patres ſpirituales dicuntur.ſ.30.q.3. Pictacium.

i ¶ *Occultum eſt.*]quid cogitet.

1.Theſ.5.

k ¶ *Vel perdiſſenam.*]i. per ſenum,1.vj.diem.

l ¶ *Perendiſſenam.*] i. perempto die ſeno ſiue ſexto,i.poſt ſex dies vno perempto.[b]

m ¶ *Dicatur.*] q.d.ſicut dicitur, ꝙ hodie fit reſurrectio Domini, eo ꝙ ſacramẽtum eius hodie celebratur:ſic dicitur paruulus credere,pp ſacramẽtum,quod recipit.

n ¶ *Itaque paruulum.*] q.d.licet ego reſpondeam, quòd credit in Deum,hoc dico eo ꝙ fidei ſuſcipit ſacramẽtum, non quòd reuera adhuc fidẽ habeat. nã in paruulo credere eſt fidei ſacramentum ſuſcipere, vt ſ.e. nihil aliud.

o ¶ *Obicem.*]quia licet non habeat fidem,tñ nõ habet infidelitatẽ.

p ¶ *Contrariæ.*]ſi.ſ.54. diſt.ſi ſeruus. nc ff.ad Maced.l.ſi filiusfamilias.ff.de re.iur.ſemp.

1 ſ.e.nec illud.

b Cũ in die Dñico in ramis palmarum interrogaueris me, & dices qñ erit Paſcha, & ego reſpõdebo, pdiſſenam. i. poſt vj. dies futuros. & cõponitur ex p ex dies ſex.Arc.

IN *eccleſia.*] Casvs. Dicitur hic ꝙ ſicut paruuli ab alijs peccatum originale contraxerunt , ita per alios baptiſmum recipiũt, per quos dicũtur credere , & fideles eſſe: nec vitam habere pñt q sũt expertes corporis &ſanguinis Chriſti,in eſt, vnitatis eccleſię.& dicit H. ꝙ nõ eſt ibi,non : quia non debet dici non poſſe, ſed poſſe:poteſt tñ & illa littera bene legi. *ſuperius.* ¶ Regenerans ergo ſpiritus in maioribus offerentibus,& paruulo oblato, renatoq; communis eſt.Ideo per hãc ſocietatem vnius eiuſdemque ſpiritus prodeſt offerentium volũtas paruulo oblato. *& infra.* ¶ Poteſt enim & in hoc,& in illo homine eſſe vnus ſpiritus ſanctus , etiam ſi ſe inuicem neſciant:per quem ſit † vtriuſque gratia communis : non autem poteſt ſpiritus vnus eſſe hominis & huius , & illius : per quem peccante altero, & altero non peccante, ſit tamen culpa communis. Ac per hoc poteſt paruulus ſemel ex parentum carne generatus,Dei ſpiritu regenerari,vt ex † illis obligatio contracta ſoluatur.Non poteſt autẽ ſemel Dei ſpiritu regeneratus, ex parentum carne regenerari:vt obligatio, quæ ſoluta eſt , iterum contrahatur [a] .Et ideo ſemel perceptã &paruulus Chriſti gratiam non amittit,niſi propria impietate [b] .*& paulo poſt.* ¶ Verumtamen recte dicuntur parẽtes,vel quicumque maiores, filios, ſeu quoſlibet paruulos baptizatos dæmoniorũ ſacrilegiis obligare conantes,ſpiritaliter homicidæ. Nam in illis quidẽ interfectionem nõ faciunt: ſed quantum in ipſis [c] eſt, interfectores fiunt:rectequeillis dicitur, quando ab hoc ſcelere prohibentur, nolite occidere paruulos veſtros. [1] Dicit enim & Apoſtolus [Spiritum nolite extinguere]non quia ille extingui poteſt:ſed quantũ in ipſis eſt,extinctores eius merito dicuntur,qui ſic agunt,vt extinctum velint.Nec illud [d] te moueat,*& c. & infra.* ¶ Celebrantur enim per eos neceſſaria miniſteria. *& infra.* ¶ Offerũtur quippe paruuli ad percipiendam ſpiritalẽ gratiam non tam ab eis, quorum geſtantur manibus (quamuis & ab ipſis, ſi & ipſi boni fideles ſunt) q̃ ab vniuerſa ſocietate ſanctorum, atq; fidelium. Ab omnibus namq; offerri recte intelliguntur:quibus placet [e] ,ꝙ offeruntur,& quorum ſancta, atque indiuidua charitate ad communicationem ſancti ſpiritus adiuuantur. Tota hoc ergo mater Eccleſia,quæ in ſanctis eſt, facit:quia tota omnes,tota ſingulos parit [f] .*Item infra.* ¶ Difficillimã ſane quæſtionem tibi propoſuiſſe viſus es in extremo inquiſitionis tuæ, ea videlicet intentione, qua ſoles vehementer cauere mendacium. Si conſtituam,inquis,ante te paruulũ,& interrogem, vtrum cum creuerit , futurus ſit caſtus, vel fur,vel non ſit futurus,ſine dubio reſpondebis, neſcio:& vtrum in eadem paruula ætate conſtitutus cogitet aliquid boni,vel mali, dices, neſcio. Si itaq; de moribus eius futuris nihil audes certi promittere,& de eius præſenti cogitatione , quid eſt aliud † g quàm quando ad baptiſmum offeruntur,pro eis parentes [h] : tamquàm fidei auctores † reſpondent, & dicũt illos facere,quod illa ætas cogitare non poteſt,aut ſi poteſt,occultum eſt [i] ?Interrogamus enim eos, à quibus offeruntur, & dicimus,Credit in Deum?de illa ętate, quæ vtrum ſit Deus , ignorat. Reſpondent,Credit,& ad cetera ſic reſpondetur ſingula,quæ quæruntur†. Vnde miror parentes in iſtis rebus tam fidenter pro paruulo reſpondere,vt dicãt eum tanta bona facere,quæ ad horam, qua baptizatur,baptizator interrogat:tamen eadem hora,ſi ſubiiciam,erit caſtus,qui baptizatur,aut non erit fur?neſcio, vtrum audeat dicere aliquis, aliquid horũ erit, aut non erit:ſicut mihi ſine dubitatione reſpondet,ꝙ credat in Deum,& ꝙ ſe conuertat ad Deum. *& infra.* ¶ [2] Ecce facio,quantum poſſum.Dominus adiuuet, vt quod poſtulas,poſſim.Nempe ſępe ita loquimur, vt paſcha propinquante dicamus craſtinam,vel perdiſſenam † [k] vel perendiſſenam [l] eſſe Domini paſſionem : cum ille ante tam multos annos paſſus ſit:nec omnino, niſi ſemel, ipſa paſſio facta ſit. Nempe ipſo die Dominico dicimus, hodie Dominus reſurrexit: cum ex quo reſurrexit,tot anni trãſierũt.Cur nemo tam ineptus eſt,vt nos ita loquẽtes arguat eſſe mẽtitos?niſi quia iſtos dies ſecundũ illorũ,quibus hæc geſta ſunt,ſimilitudinem nũcupamus: vt dicatur [m] ipſe dies,qui non eſt ipſe,ſed reuolutione tẽporis,ſimilis eius:& dicatur illo die fieri propter ſacramenti celebrationẽ,quod nõ illo,ſed iam olim factũ eſt.*& infra.* ¶ [3] Itaq; paruulum [n] ,*& c. & infra.* ¶ Cum autem homo ſapere cœperit:non illud ſacramentũ repetit,ſed intelligit:eiuſq; veritati conſona etiam vuluntate coaptabitur.Hoc quãdiu nõ poteſt, valebit ſacramentũ ad eius tutelã aduerſus cõtrarias poteſtates:& tñ valebit,vt ſi ante rationis vſum ex hac vita emigrauerit, per ipſum ſacramentũ cõmendãte eccleſiæ charitate,ab illa cõdẽnatione,quæ per vnũ hominẽ intrauit in mundũ, Chriſtiano adiutorio liberetur. Hoc qui nõ credit,& fieri nõ poſſe arbitratur, ꝓfecto infidelis eſt,etſi habeat fidei ſacramẽtũ:longeq; melior eſt ille paruulus,qui etiã ſi fidẽ nondũ habeat in cogitatione † ,nõ ei tamẽn obicẽ [o] contrariæ [p] cogitationis opponit,vnde ſacramentum eius ſalubriter percipit.

q ¶ *Per alios.*]& ita ſicut peccauerunt per alios, ita credunt per alios.& ita omnis res per quaſcumque cauſas contrahitur, &c. extra de reg.iur. cap. omnis res.

r ¶ *Cogitetis.*]q.d.non dubitetis.immo certi ſitis,ꝙ habere nõ poſſunt ſi ſunt expertes.

† *illud,quod quando*]vera lectio.

s ¶ *Corporis.*] i.vnitatis eccleſię,quam illa ſignificant. ſ.ea. non in vobis.

†*al.doctores*]*al.fidedictores ſpondent*

Additio. Ad idẽ ſ.ea. di.2.quid eſt quod eſt cum haptizãtur.vnde non ſine cauſa adiungit ſeq.c.in quo idem dicit.Arch.

Nulli eſt

†*al.geruntur*

†*al.cognitione*

1 Iuo p.2.c.4

†*vel perendinam eſſe*] vera lectio.

3 ſ.e.nihil eſt aliud.

Ioan.6.

A ¶ Semel regeneratus.]*Plenius apud* B. *Aug.* vt ſemel generatus per carnalẽ voluptatẽ, cũ ſemel regeneratus fuerit per aliorũ ſpiritalẽ volũtatem,&c. *Multa vero in hoc c. emendata ſunt vbi per gloſſam licuit. Sunt autem ſententiæ ipſæ à collectore arbitratu ſuo tranſpoſitæ.*

Item Bonifacio contra duas epiſtolas Pelagianorum,l. 1 *c.* 22.

¶ Aliorum fides in baptiſmo paruulos ſaluat. C. CXXX.

4 Beda ad c. 16. Marc. Anſ.l.9.c.43

[4] IN eccleſia Saluatoris per alios ꝙ paruuli credunt:ſicut ex aliis ea:quæ illis in baptiſmo remittuntur,peccata traxerunt:nec illud cogitetis [A r] ,eos vitam habere non poſſe,qui fuerint expertes corporis [s] ,& ſanguinis Chriſti,dicente ipſo.[Niſi manducaueritis carnem meam,&c.]

Ioan.6.

A ¶ Cogitetis.]*Non eſt mutatum ob gloſſam. Sed in vetuſtis codicibus, & originali eſt*, cogitatis , *pendentque hæc omnia ex ſuperioribus:*

Soúrce : BIU Cujas

Nulli est.] Casvs. Dicitur hic, ꝙ si quis fuerit baptizatus, particeps est corporis & sanguinis Christi, i. vnitatis ecclesiæ, & si de hac vita recedit anteq̃ corpus Christi & calicẽ sumat sacramẽta liter, tamen effectu illius sacramenti non priuatur: quia inuenitur habere hoc quod significat ipsum sacramentum, s. vnitatẽ ecclesię.

a ¶ *Nulli*] d̃ efficacia baptismi repetit, vt sic finis alludat principio.

1 Bed. 1. Cor. 10. ad vers. [calix bene dictionis] 2 s̃. dist. 2. qa pass⁹. §. nulli. Sent. 4. dist. 9. Poly. l. 3. tit. 10. ex Innoc. Anf. l. 9. c. 23. Iuo p. 2. c. 1.

a ¶ *Nulli est.*] hæc est pars illius c. s̃. dist. 2. quia passus.

b ¶ *Comedat.*] in sacramento.

c ¶ *Corporis.*] id est, ecclesiæ significatæ per corpus Christi.

d ¶ *Sacramentum est.*] id est, significat. Ioan.

SI *baptizata est.*] Hæc est 27. pars dist. in qua ꝓbat magister ꝙ nullus saluatur nisi sit baptizat⁹, & hoc vsque ad c. nõ ex quo. Ioan. de Fant. Casvs. Probat Augu. in hoc c. ꝙ natus de baptizata est baptizãdus, vt possit vitare æternã dãnationẽ: qa Christus, q nõ indigebat baptismo, baptizatus est, vt nobis daret exẽplũ baptizãdi: & olĩ circũcidebãtur q de circũcisis nati erant. Nã sicut q nõdũ natus est, mori nõ ꝓt: ita q nõdũ natus est à patre, renasci nõ ꝓt, nec purgari de reliquiis vetustatis, nã licet pater ĩ baptismo fit mũdatus, tñ filius à patre cõtrahit causam ex qua originale pecatũ innascitur ei. vñ similiter nisi renascatur dãnabitur. baptismus. n. animam à pcto mũdat, sed cãm peccati q̃ est ĩ carne, non remouet. *Conficitur*, i. intelligitur.

†*al. inuenitur*

†*al. inuenitur*

e ¶ *Si baptizata est.*] i. si Christus baptizat⁹ est q sine pcto secũdũ carnẽ natus est: multo magis qlibet alius baptizari debet, qui secundũ carnem in peccatis conceptus est. s̃. ea. dist. firmissime.

C. 26.

f ¶ *Propter.*] hic assignatur vna rõ quare Christ⁹ baptizat⁹ fuit. alia. s̃. e. nũq̃. alia ĵ. e. non regenerabantur.

g ¶ *Mortis.*] i. peccati, vel morti subiecta.

h ¶ *Qui de baptizato.*] arg. "filium apostatæ baptizandum esse inuito patre dum puer est. arg. s̃. e. pleriq;. in fi. 28. q. 1. Iudæorum.

"Filius apostatæ est baptizandus inuito pre.

i ¶ *Renasci.*] arg. contra. ff. de ver. sig. verbum reddendi.

"Pr mũdus immũdum producit.

k ¶ *Qui ab eo.*] "ex mũdo patre immundus nascitur, sicut ex frumento puro nasci tur impurum, sc. cum palea. 56. dist. nasci.

l ¶ *Innouatus.*] per gratiam baptismi.

m ¶ *Non de nouitate.*] spirit⁹: quia anima nõ extat ex anima, sicut caro ex carne per traducẽ. 32. q. 2. Moyses.

quare integer locus perlegendus.

Idem[1].

¶ Corpore & sanguine Christi participat, qui per baptisma membrum eius efficitur. C. CXXXI.

2 NVlli[a] est aliquatenus ambigendũ tũc vnumquemque fidelium corporis, sanguinisque Dominici participem fieri, quando in baptismate membrum Christi efficitur, nec alienari ab illius panis, calicisque consortio, etiam si, antequam panem illum comedat[b], & calicem bibat, de hoc sęculo in vnitate corporis[c] Christi cõstitutus abscedat. Sacramenti quippe illius participatione, ac beneficio non priuatur, quando ipse hoc, quod illud sacramentum[A] est[d], inuenit†.

A ¶ Sacramentũ est.] *Apud Bedam (nam originale non est inuentum) legitur*, sacramentum significat inuenit. † *vt s̃. dist. 2. Quia passus. ver. Nulli, & ita interpretatur nunc auctor glossæ verbum*, est.

Item de peccatorum merit. & remis. & baptismo paruulorum, lib. 2. c. 25. & 26.

¶ Quare sit baptizandus, qui de baptizato nascitur. C. CXXXII.

27 SI baptizata[e] est caro Christi, quæ sine peccato erat, propter[f] exemplum imitationis, quanto magis baptizãda est caro mortis[g] propter euitandum iudicium damnationis? Sicut vero in tempore circumcisionis, qui de circũciso nascebatur, fuit circumcidendus: sic nunc, qui de baptizato[h] nascitur, erit baptizãdus. ¶ Sacramentum enim baptismi, sacramentũ est regenerationis. Quare sicut qui non vixerit, mori nõ potest: ita, qui natus nõ fuerit, renasci non potest. Ex quo conficitur, neminem in suo parẽte renasci[i] potuisse non natum. Et quamuis parenti post conuersionem propria peccata non obsunt, tamen illis obsunt, qui ab eo[k] generãtur. Parenti propter hoc non obsunt: quia renatus est: illis autem, qui de illo nati sunt, nisi eodem modo renascantur, quæ à parente contracta sunt, oberunt: quia etiam innouatus[l] pater non[m] denouitate, sed de reliquiis vetustatis[n] carnaliter gignit: & filij ex parẽtũ reliqua vetustate in peccati carne propagati, dãnationem[o] sacramẽto regenerationis euadũt.

¶ Hoc etiam caput confectum est ex verbis B. *Augustini, collectoris tamen arbitratu & immutatis, & transpositis, & in summam redactis. Quod in multis sequentibus capitibus ita fit, vt necessarium omnino sit ad ipsum adire auctorem. Quare pauca emendata sunt, (& ea quidem ex vetustis fere Gratiani exemplaribus) quæ scilicet sensum valde obscurabant, nec glossa obstabat.*

n ¶ *Vetustatis.*] id est, de carne in qua remanet causa vetustatis, id est, peccatum quodlibet.[a]

o ¶ *Damnationem.*] contractam scilicet in carne propagata ex reliqua vetustate parentum. Ioan.

Idem in Enchiridio, c 5. 2.

¶ In baptismate omnia peccata moriuntur. C. CXXXIII.

VT ostenderet[p] Apostolus nos mortuos esse peccato: [An ignoratis, inquit, quoniam quicumque baptizati sumus in Christo Iesu q, in morte[r] ipsius baptizati sumus?] Si ergo hinc ostendimur mortui esse peccato, quia in morte Christi baptizati sumus, profecto & paruuli, qui baptizantur in Christo, peccato moriuntur[s]: quia in morte ipsius baptizantur. Nullo enim excepto dictum est,] Quicumque enim baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus:]& ideo dictũ est, vt probaretur mortuos nos esse peccato. Cui autem peccato paruuli renascendo moriuntur, nisi quod nascendo traxerũt? Ac per hoc etiam ad ipsos pertinet, quod sequitur, [[3] Consepulti enim sumus illi per baptisma in mortem.] *& infra.* ¶ Baptizatis itaque in morte Christi, in qua non solum maiores, verumetiam paruuli baptizantur ait: [4] [Sic vos existimate mortuos quidem esse peccato, viuentes autem Deo in Christo Iesu.

Item in eod. c. 43.

¶ Sicut nulli baptismus negatur, ita nemo est, qui non peccato moriatur. C. CXXXIIII.

5 A Paruulo recens nato vsque ad decrepitum senem, sicut nullus prohibendus[t] est à baptismo, ita nullus est, qui non peccato moriatur[u] in baptismo. Sed paruuli tantum originali, maiores autem etiam omnibus iis moriuntur peccatis, quę male viuendo addiderunt ad illud, quod nascendo traxerunt.

Item in eodem, c. 49.

¶ In baptismo Ioannis non erat peccati remissio. C. CXXXV.

NOn regenerabantur †[x], qui baptismo[y] Ioannis baptizabantur †: Sed quodam præcursorio[z] illius ministerio, qui dicebat [parate viam Domino] huic vni, in quo solo, renasci poterant, parabantur[a]. Huius enim baptismus est non in aqua tantum, sicut fuit Ioannis, verumetiam in spiritu sancto, vt de illo[A] spiritu regeneretur, quisquis in Christũ credit, de quo Christus regenera-

a ideſt, concupiſcentia carnis q̃ remanet ĩ carne poſt baptiſmum. s̃. e. diſt. c. 2.

Rom. 6.

p ¶ *Vt oſtenderet.*] probat auctoritate Apoſtoli pueros eſſe baptizandos. nam Apoſtolus vniuerſaliter dixit, quicumque baptizati ſumus, &c.

q ¶ *In Chriſto Ieſu.*] i. ſacramẽto Chriſti, vel fide Chriſti in forma iniuncta vel tradita in Chriſto. s̃. ea. proprie. ver. ad cuius. L.

r ¶ *Morte.*] i. ad ſimilitudinem eius mortis: quia ſicut ipſe mortuus fuit, ita nos morimur peccatis.

Additio. Scilicet in baptiſmo. s̃. ead. proprie. Archid.

s ¶ *Moriuntur.*] "mors iſta ciuilis eſt. Arg. C. de epi. & cle. Deo nobis. alibi habes de naturali, vt ff. de leg. 2. ſi quis ita teſtamento.

"Mors eſt duplex.

3 ibid.

t A *Paruulo.*] ¶ *Prohibendus*] s̃. 10. q. 3. nec numerus.

u ¶ *Moriatur.*] s̃. ead. tunc valere.

4 ibid.

NOn regenerabantur] Casvs. Hunc ponit hũc caſum. Auctoritate Apoſtoli probat Augu. ꝙ oẽs gñaliter adulti & paruuli moriuntur peccatis in baptiſmo, qa oẽs q baptizãtur, *in* Chriſto baptizantur, & in morte ipſi⁹: & ſi pueri & adulti baptizantur, ergo baptizantur in morte Chriſti. Seq. c. patet

a ¶ *Qui regenerationem.*] id eſt,remiſſionem peccatorum,qua non indiguit.
b ¶*Sed humanitas.*]ſ.c.per aquam.
b ¶*Sed humanitas.*]id eſt,benignitas quam pro nobis facit.

R Egenerante.] Casvs. Dicitur hic ꝙ originale peccatum carne contrahitur:ſed in baptiſmo tã ipſum quam actuale peccatũ deletur. Paruulus vero qui moritur ſine baptiſmo, in æternũ dãnabitur:ſed pœnam mitiſſimam patietur.

† *regeneratione non eguit*]orig.

† *humilitas*]orig.

c ¶ *Peccatum.*]i.cauſa originalis peccati.
d ¶*Originalium.*] no. ꝙ licet baptiſmus ad delendum originale peccatum fuit inſtitutus : " delet tamen etiam actualia cũ originali. vnde eſt ar.ad purgationẽ de qua ſ. diſ.2.ego Berẽgarius.

" Baptiſmᵒ delet actua lia cum originali.

e ¶ *Mitiſſimam.*] reſpectu aliarum pœnarum:& erit hæc pœna,quia erunt in tenebris.ſ.ea.nulla. & carebunt viſione Dei. ext.de bap.c.3.ſed tamen dicit Aug. quod mallet ſic eſſe quam non eſſe. Arg.contra. ſ.e.firmiſſime.& ſ.de pœ.diſt.vlt.c.vlt.

Q Viſquis.] Casvs. Dicitur hic,ꝙ quicumque de carne naſcitur, duabus de cauſis oportet vt baptizetur,ſ.vt liberetur à peccato, & æternaliter ſaluetur:quia ſicut p Adã mors intrauit, ita ſalus per Chriſtũ.

Rom.5.

f ¶*Mortis.*] de pœnit. diſt.1.ſi peccatum.

P Aruuli.] Casvs. Quærebatur qua re paruulus dicatur fidelis.& reſpon.ꝙ baptiſmus facit eum fidelem. ſed cum ad annos diſcretionis peruenerit : ſi non crediderit , nec à peccatis abſtinuerit , baptiſmus nihil ei prodeſt.

g ¶*Fideles.*] ſ.e.nihil. & c.ſequenti. contra. ſed hic dicitur de fide offerentium,ibi de fide oblatorum , quorum adhuc nulla poteſt eſſe fides.& quod dicit quodammodo, ſoluit contrarium.

1 Sententia potius quã verba.

h ¶ *Nihil ei prodeſt.*] quo ad vitam æternam[a]. de pœn.diſt.3. ſi quis autem charitatem non habens.

aSub.immo nocet : arg. 12.q.1. ſanci mus.in fi.

M Ater.] Casvs. Dicitur hic ꝙ eccleſia paruulos baptizat, qui nondum poſſunt credere vel confiteri:& tamen fideles vocãtur,& pœnitentes:quia alij reſpondent pro eis, & profitẽtur , & pro eis diabolo & huic ſæculo abrenuntiant.Seq. tria cap.plana ſunt.

2Sũma verborũß.Aug. ſ.c.proxim. verba ipſa.

i ¶*Os maternum.*]eorum , ſcilicet qui pro eis reſpondent.
k ¶*A credendo.*]id eſt, quia credunt.

tus regenerationem † [a] non cognouit.*& infra paulo.* ¶ In aqua baptizari voluit à Ioanne:nõ vt eius iniquitas vlla dilueretur : ſed vt magna commendaretur humanitas† [b].Ita ꝙppe nihil in eo baptiſmus habuit,quod ablueret : ſicut mors nihil,quod puniret,inuenit.

A ¶Vt de illo ſpiritu.] *Reſtitutus eſt ex B.Auguſtino hic locus , in quo gloſſa non impediebat.Antea legebatur,*Vt de illo regenerare-tur,ſi qs in Chriſtũ crediderit, de illo Chriſtus regeneratur,qui regenerationem,&c.

Idem de baptiſmo paruulorum , ſiue de peccat.mer.l. 1.*c.* 15.*&* 16.

¶ Non ſolum originale , ſed etiam actualia peccata remittuntur in baptiſmate.

C. CXXXVI.

R Egenerante[A] *autẽ carne tantummodo contrahitur peccatum* [c] *originale. Regenerante autem ſpiritu non ſolum originalium* [d], *ſed etiam voluntariorum fit remiſſio peccatorum. Proinde recte poteſt dici paruulos ſine baptiſmo de corpore exeũtes in dãnatione omnium mitiſſima* [e] *futuros.Multum autem fallit,& fallitur, qui eos in damnatione prædicat nõ futuros,dicẽte Apoſtolo [per vnius delictum in omnes homines ad condemnationem,&c.]*

A ¶ Regenerante autem.] *Declarans B.Auguſtinus,cur ab Apoſtolo dictum ſit,* Sic & gratia regnet per iuſtitiam in vitam æternam per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, *hæc afferebat.* Quia generante carne illud tantummodo trahitur , quod eſt originale peccatum.Regenerante autem ſpiritu non ſolum originalis,ſed etiam voluntariorum fit remiſſio peccatorum.

Idem in eodem,c. 16.

¶ Quicumque ex concupiſcentia naſcitur,per baptiſmum regeneratur.

C. CXXXVII.

Q Viſquis ex concupiſcentia carnis , & lege peccati & mortis [f] *carnaliter generatur,regenerari ſpiritaliter opus habet: vt non ſolum ad regnum Dei perducatur : verumetiam à peccati dãnatione liberetur.* [1] *Sicut enim per primum hominem in peccato, & morte naſcuntur, ſic etiam per Chriſtum in iuſtitia , & vita æterna in baptiſmo renaſcuntur.*

Idem in eodem libro,c. 19.

¶Offerentium fides paruulos facit fideles. C. CXXXVIII.

[2] *P Aruuli , fideles* [g] *recte vocantur:quia fidem per verba geſtantium quodammodo profitentur : & per eorumdem verba diabolo,& mundo abrenuntiant. Et hoc fit vi ſacramenti,& diuinę gratiæ , quam Dominus donauit eccleſiæ.Paruulus autem,qui baptizatur,ſi ad annos rationales ve niens non crediderit , nec ab illicitis abſtinuerit , nihil ei prodeſt* [h], *quod paruulus accepit.*

Item Auguſtinus in eod.libr. 1.*de merit. & remiſ.peccatorum.c.*25.*&* 19.

¶ De eodem. C. CXXXIX.

M Ater eccleſia os maternũ [i] *paruulus præſtat , vt ſacris myſteriis imbuantur:quia nondũ poſſunt corde proprio credere ad iuſtitiam, nec ore proprio confiteri ad ſalutẽ.*[3] *Nec ideo tamẽ eos quiſquam fidelium fideles appellare cũctatur : quod à credendo* [k] *vtique nomen eſt* [l] *:quamuis hoc nõ ipſi,ſed alij pro eis inter ſacramenta reſponderint.Si autẽ propterea recte fideles vocãtur,quoniam fidem per verba geſtãtium quodammodo profitentur,cur etiam non prius pœnitentes* [m] *habeantur,cum per eorumdem verba geſtantium , diabolo , & huic ſæculo renuntiare monſtrantur?*

Idem in tract. 121.*ad c.*20.*Ioannis.*

¶ Charitas eccleſiæ peccata dimittit, vel tenet. C. CXL.

[4] *E Ccleſiæ* [n] *charitas,quæ per ſpiritum ſanctum* [o] *diffunditur in cordibus eorum,qui participes ſunt,peccata* [p] *dimittit:eorum,qui non ſunt,tenet* [q].

Idem de peccat.merit.& remiſ.l. 1.*c.*23.

¶Solus Chriſtus peccata dimittit.

C. CXLI.

[5] *N Emo tollit peccata,niſi ſolus* [r] *Chriſtus , qui eſt agnᵘs tollens peccata mundi. & infra.* ¶Tollit autem & dimittẽdo,quæ facta ſunt [s] (vbi & originale continetur) & adiuuando [t] ,ne fiant, & perducendo ad vitam, vbi fieri omnino non poſſunt.

Idem ibidem,& c 25.

¶ Præter baptiſma Chriſti paruulis nulla ſalus promittitur. C. CXLII.

[6] *N Vlla præter baptiſmum Chriſti ſalus promittitur infantibus:quia infantes,ſi per ſacramentum , quod ad hoc eſt diuinitus inſtitutum , in credẽtium numerum non tranſeant , profecto in tenebris manent.* [u]

*Idem ibidem,c.*26.

¶Baptizati in Chriſto incorporãtur,& eius membra fiunt. C. CXLIII.

[7] *A D hoc baptiſmus valet,vt baptizati* [x] *Chriſto incorporentur,& membra eius habeantur , & conſepeliantur : & oblati per ſacramentum,charitatemque fidelium recõcilientur Deo:vt in illo viui, ſalui liberati , redempti, illuminati fiant.*

*Idem ibidem,c.*27.

C. CXLIIII.

l ¶ *Nomen eſt.*] ſcilicet hoc nomen fidelis. credere enim eſt fidem habere.ſ.e.nihil.

m ¶ *Etiam non pœnitentes.*] non ꝙ agant pœnitentiam[b],cum nullam habeant diſcretionem : ſed habent pœnitudinem:id eſt,ſuſcipiunt eam, & faciunt & dicunt per verba geſtantium qualia pœnitentes.Ioan.de Fant.

b immo ex hac lra conſueuit elici arg. ꝙ qs tenetur cõfiteri d originali pctõ:aliàs eẽ ñ hẽret locũ in paruulo.Arc.

n *Eccleſiæ.*] i.peccata dimittuntur eis qui participes ſunt eccleſiæ per charitatem eccleſiæ , id eſt, qua ſubſiſtit eccleſia.

o ¶ *Per ſpiritum ſanctum.*]id eſt,quæ vnitur per ſpiritum ſanctum. " fideles enim ſunt in eccleſia, & ea in ipſis.7.q.1.ſcire.eccleſiæ charitas tenet peccata:id eſt,ipſa eccleſia , vel eccleſiæ vnitas,i.eis qui in vnitate non ſunt. tenentur peccata,i.non dimittuntur, vt ſ.2.q.1. multi.ſ.32.q.7.quemadmodum. ſupra de pœ.diſ.3.ſane cauendum.

" fideles sũt ĩ eccleſia,& ipſa in ipſis. Rom. 10.

3 ſ.c.prox.

p ¶ *Peccata.*] idẽ eſt, quod alibi dicitur, Si cui peccata remiſeritis,remiſſa erũt:& cui retinueritis , retenta erunt. & alibi. Spiritus ſanctus aut per ſeipſum remiſſionem facit : aut per columbæ membra.ſ.e.quomodo. ſic itaque intelligimus. quod hic dicitur.

4Gl.ord.ibi ex Augu.ad ver. [quorũ remiſeritis] &Bed.ibi.

q ¶ *Tenet.*] id eſt,non dimittit peccata. 24. q.1.quicumque.

r *Nemo.*] ¶*Solus.*] ſ.1. q.1.vt euidenter.

Sen.4.di.18. Rom.5.

s ¶ *Quæ facta ſunt.*] non autem dimittit futura , quia tractus futuri temporis , &c. ff.de vſur.l.1.§.1. "nec de futura iniuria paciſci poſſumus. ff. de pact.ſi vnus.§.pacta. Additio. Sub. & de ratio. de pact.do.conuenire.Archid.

5Beda in c.3 1.Ioãnes, & ibi gl.ibid. Ioan.1. Sen.4 di.18.

" Pactũ ſup futura iniuria nõvalet.

t ¶*Et adiuuando.*] no. proceſſum. habes primo ꝙ dimittit peccata quæ facta ſunt. Secundo , confert gratiam ne fiant. Tertio, perducit ad illam vitam vbi omnino fieri non poterunt à bonis, quia tum confirmati peccare non poterunt. ĩ.diſt.5. c.2.ad finem.

6 Summa verborum.

u *Nulla.*] ¶ *Manent.*] id eſt, carent viſione Dei. & hæc eſt pœna & ignis afflictionis : de quo habes ſ.e.firmiſſime.

7 Per epitomam.

A D'hoc.] Casvs. Quæritur ad quid valeat baptiſmus. & reſpondetur: ad hoc vt homines fiant membra Chriſti,& ſalui.Infantibus autem credere eſt baptizari : non credere, non baptizari.

x ¶ *Vt baptizati.*] ſ. ead.nihil.

Source : BIU Cujas

G *Ratia.*] Casvs. Dicitur quòd Christi gratia remittit peccata: confert vt fiant eius mandata,& mala vitentur:confert fidē, quæ non prouenit ex libertate arbitrij.sed est donum Dei.

a ¶*Vt lex.*]mandatorum Dei.

Additio. Quæ adimplere non potest sine gratia.ĵ.ea. placuit.Arc.

b ¶*Non petita.*]i.non meréti. nā primā gratiā qs mereri nō pt,ĵ. e. placuit vt quicúqȝ. arg.contra.8.dist.consuetudo. sed ibi dicitur merui,i.obtinui.

Non ex quo.]Hęc est 28. pars dist. in qua dr, qꝓ licet in baptismo omnia peccata dimittātur,tn originalia tolluntur in baptismo reatu,&remanent actu, sed in peccato actuali fit econtra.Io.de Fant.

r per Epitomam.

Casvs. Hug.sic ponit hūc casū.Licet omne peccatum actuale dimittatur ī baptismo, tn originale peccatū non ita dimittitur vt nō sit,sed remanet in homine sopitū & debilitatū,nisi excitetur & reuocetur in proprium dñium cōsentiendo prauis motibª ex eo surgētibª. & ita licet hō renouetur in baptismo:tn nō ex toto deletur originale: & q̄tūcúq; renouatio crescat,tn nūq̄ in hac vita erit plena &perfecta renouatio in homine, cū in eo adhuc sit peccatum, ex quo caro pugnat aduersus spiritū, & qđ hominē sępe stimulat & peccare compellit.ad vltimū ostēdit dr̄iam inter actualia & originalia peccata. Ego aūt Bar. hoc addo, qa originale peccatū remanet actu,sed reatu tollitur in baptismo. Actuale vero trāsit actu, sed remanet reatu , nisi à Deo fuerit remissū. Iste casus bn̄ ponitur in apparatu.

Ephes.2.

c ¶*Nō ex quo.*]Casvs. Licet omne peccatū actuale & originale dimittatur in baptismo, tn originale non ita dimittitur, ne fit, sed remanet in homine debilitatū & sopitū, nisi post excitetur &reuocetur in ꝓpriū dñium consentiendo prauis motibus ex eo surgentib.Scdo dicit, qꝓ renouatur hō in baptismo, & ad hoc inducit auctoritatē Apostoli,quantumcúq; crescat illa renouatio, nūq̄ tn in hac vita perfecta erit,cū adhuc peccatū sit in hoīe, qđ sp pugnat aduersus spiritū.Tertio ponit q̄dā dr̄iam inter actuale & originale:originale.n. transit reatu, sed non actu. Actuale transit actu, sed remanet reatu.Ioan.de Fant.

2.Cor.4.

Rom.6.

«Peccatum originale quādo contrahitur.

d ¶*Absumitur.*]i.consumitur. « Inde solet quæri quando peccatum originale contrahitur.Et dic quòd in ipsa infusione animæ,quia tunc tres vires animæ principales debilitantur.De hoc s.e.quæris.

e ¶*Cetera.*]scilicet quæ spectant ad perfectionem,vt fiat plena nouitas,& animalis consumatur infirmitas,vt ĵ.sequitur.

f ¶*Corruptio.*]qualitas quo ad corpª,corruptio:pctm quo ad animā.

Quis autem nesciat credere esse infantibus baptizari, non credere autem nō baptizari?

Idem de gratia,& libero arbitrio ad Valentinum,c.14.

¶ Gratia non solum peccata dimittit, sed etiam legem implere facit.

C. CXLV.

1 Gratia, quæ per Christum datur,non solum peccatorum remissionem facit,sed etiam, vt lex a impleatur,vt natura liberetur , nē peccatum dominetur: spiritus etiam gratiæ dat fidem, quæ etiam non petita b à Deo conceditur, vt homini petenti & alia concedantur.Nam fides non est liberi arbitrij tantum,sed donum Dei.

Idem de baptismo paruulorum, siue de peccat.mer & remiss.lib.2.c.7.

¶ Vetus infirmitas in baptismo non pœnitus absumitur, sed vires amittit.

C. CXLVI.

28 NOn ex quo c quisque baptizatur,omnis vetus infirmitas in eo absumitur d.Sed renouatio incipit àa remissione omnium peccatorum , & intelligentia,& operatione spiritalium.Cetera e vero in spe facta sunt,donec etiam in re fiant: quod erit in resurrectione. Nam in baptismo, quamuis plena fiat remissio peccatorum , nondum tamen plena est nouitas , & perfecta mutatio: quia adhuc remanet corruptio f non solum in corpore , sed etiam in animo , qui est homo interior, in quo si perfecta esset nouitas, non diceret Apostolus, quòd renouatur de die in diem. *Item eodem libro,c.27.* ¶Hoc meminisse debemus tantummodo omnium peccatorum g plenam h, perfectamq; remissionem baptismo fieri : hominem vero non totum commutari continuo : sed in bene proficientibus de die in diem nouitate crescente commutari quod vetustum,& carnale est:donec ita renouetur, vt animalis infirmitas corporis ad firmitatē spiritalem, incorruptamque perueniat i. & c.28.¶Hæc autem lex peccati,de qua dicit Apostolus,[non regnet peccatum in vestro mortali corpore] non sic manet in membris eorum,qui renati sunt, tamquam non sit eius facta remissio , vbi omnino plena , & perfecta fit remissio peccatorum, omnibus inimicis interfectis , quibus separabamur à Deo:sed manet in vetustate k carnis tamquam superatum, & peremptum, si non illicitis consensionibus quodammodo reuiuiscat l , & in regnum proprium, dominationemque reuocetur. Ab hac autem m vetustate carnis (in qua est lex ista peccati, vel peccatum iam remissum) vsque adeo spiritus vita discernitur , in cuius nouitate baptizati per Dei gratiam renascuntur , vt tales etiam in præsenti nō solum non in peccato , sed etiam nec in carne esse dicantur,cuius desideria non sequuntur , sed in spiritu. Ipsa vero carne corruptibili bene vtitur n , qui membra eius ad bene operandum conuertit , non secundum desideria carnis viuens lege peccati , quod licet iam remissum est,in vetustate tamen carnis manet , qua bene vtuntur fideles coniugati , qui ex eo, quod sunt in Christi nouitate,dominari sibi libidinem non patiuntur: ex eo autem,quod adhuc trahunt Adæ vetustatem,regenerandos o immortaliter filios , mortaliter p generant cum ea propagine q peccati , qua renati obnoxij non tenentur , & qui nascuntur , renascendo soluuntur. *Item paulo inferius.* ¶ Sicut r facta , & dicta , & cogitata iniqua animæ s & corpori pertinent s ,licet autem quantum ad motus iam præterierunt , & non sunt,eis tamen præteritis reatus eorum manet , nisi peccatum per remissionem soluatur:sic contra in hac non iam præterita , sed adhuc manente lege concupiscentiæ reatus eius soluitur t : & non erit,cum fit in baptismo plena remissio pecatorum.

¶ Quod de multis capitibus iam significatum est, ex locis B. Augustini esse confecta, sed aliter dispositis , & in summam collectis , id in hoc potissimum capite apparet: in quo tamen non pauca sunt & emendata & addita.

a ¶ A remissione.] *Antea legebatur* , ad remissionem,&c. *Emendatum est ex plerisque vetustis exemplaribus,& originali.*

b ¶ Animæ & corpori.] *In originali est*, quantum ad ipsos motus animi , & corporis pertinet, iam præterierunt,& non sunt: eis tamen præteritis, & non iam existentibus, reatus, eorum manet,&c. *Sed ob glossam non est emendatum.*

Idem in epistola 108.ad Seleucianam.

¶Discipuli Christi eius baptismate creduntur abluti.

C. CXLVII.

29 2 QVādo ab Hierosolymis exiit Iesus cū discipulis suis in Iudæā terrā,& illic morabatur cū eis,baptizabat non per ergo bis pp æquocationē pferatur corruptio secūdū Bar.& L.

g ¶ *Omnium peccatorum.*] peccatorū qdē omnium actualium.

h ¶ *Plenam.*] qa quo ad oēm pœnā originalis peccati , quo ad reatū mortis æternæ: & relinqtur vtiq;.Originale ad pugnādū dū fuerimus ī via: sed debilitatū & superatum,i.ad mortem æternam nō imputabile.s.ea.per baptismū.

i ¶ *Perueniat.*] qđ erit in alia vita,nō in ista.

k ¶*Vetustate.*]quadā.

l ¶*Reuiuiscat.*]« ergo reuiuiscit quod erat perēptū , sic propter culpam reuiuiscit actio, vt 12.q.2.liberti. s.e.quæris.ante med.

« Actio pp culpam reuiuiscit.

m ¶ *Ab hac autem.*] « ordo litieræ.Vita spiritus,in cuius nouitate baptizati renascuntur à Deo,discernitur ab hac vetustate carnis & peccati,&c.

« ordo lr̄æ.

n ¶ *Bene vtitur.*]s. vetustate carnis. s.32.q.1.non enim in sola.

o ¶*Regenerandos.*]per baptismum.

p ¶*Mortaliter.*]id est, cū mortali peccato.

q ¶*Propagine.*] i.corruptione carnis à primis parētibus traducta vel propagata, ex qua originale peccatū innascitur animæ.

r ¶ *Sicut.*] « hic not. dr̄ia inter actuale & originale peccatū,qa illa trāseūt actu,&remanēt reatu, donec p baptismūvel p pnīam ex toto deleantur. originalia vero ī baptismo remanēt actu,sed trāseunt reatu. remanēt.n.q̄dā pœnalitates , cū quibus homo pugnata q.d.sicut oēs prauæ cogitatiões & opatiões trāseūt actu & remanēt reatu , sic originalisculpa reatu soluitur, actu vero ad agonē relinquitur.de pœ.di.1.si peccatum.

« Peccata actualia & originalia differunt.

a Vt s.e.per baptismū. &videas qđ not.extr.de bapt.maiores. ibi omnino vide.

s ¶*Pertinent.*]quantū ad ea quæ eius ministerio geruntur.

t ¶*Soluitur.*]& ita videtur , qꝓ accidentale est ei omne peccatū.

Qvādo ab.]Hęc est 29.pars dis. ī qua q̄riturvtrū oēs apostoli fuerīt baptizati.Io. Casvs.Quia Christus cū in Iudæa,morabatur, p discipulos suos baptizabat, credēdū est,qꝓfuerūt baptizati baptismo Ioannis,vel (qđ melio est)Christi. Itē per hoc qđ Dns dixit Petro,Qui lotº est, &c.credēdum est Petrū fuisse baptizatū.

2 Iuo p.r.c. 3 9.Pan.l.1. c.1 4. Ioan.3.

a ¶*Disc*

Source : BIU Cujas

a ¶*Discipulos.*] arg. ꝙ aliud est facere per se quàm per alium, vt 2.q. 7. accusatio. ff. de sol. inter artifices. C. de ca. tol. l. vna. §. fin aũt. arg. contra ext. de sen. exc. mulieres. ff. de admi. tu. ita autem. §. gessisse.

b ¶*Magis.*] hoc, magis, correctiue legas.

c ¶*Pedes lauet.*] i affectum mẽtis puget, q.d. "licet homo abstinere

"Abstinere à venialib⁹ difficillimũ est.

* idest, scpiº necessaria. absolute enim necessarius est baptismus.

Ioan.13.

1 Iuo p.1.c. 310. Pan.l.1. c.105.

Act.9.

"Baptismº an prẽsumatur esse in aliquo?

2 Per epitomam.

Ioan.13.

Act.10.

Ioan.3.

Matth.5.

3 Läf. in l. de sacram. & sñia apud B. Aug. tra. 80 ad c.15. Ioã. a Et 25 dist. deinde. s̃. e. baptismi. A. 4 Alg. l.3.c.6 Iuo p.2.c.9. Pã.l.j.c.110.

b Cap.3.

poſſit à mortalib⁹, tũ puluere terrenæ habitationis inuoluitur, i. venialibus, vñ pœnitẽtia magis⁹ q̃ baptismus est necessaria.

SI *eos.*] Casvs. Quidam nõ credebãt aliquẽ baptizatũ, nisi hoc scriptum inuenirent. contra quos hic dicitur, ꝙ ipsi videntur Apostolis calumniari, de quibus nescimus quando fuerunt baptizati, præterquã de Paulo. tamen eos credimus fuisse baptizatos, quia Petro dictum est à Domino, Qui lotus est, &c.

d ¶*Contendimus.*] no. ꝙ si dubitatur de baptismo viuentis, habetur pro non baptizato, & baptizatur. s̃. ea. cum itaque. "vbi autem dubitatur de baptismo mortui, p̃sumẽdũ est eum esse baptizatũ. ext. d̃ pres. nõ ba. c.2. & arg. hic.

e ¶ *Qui lotus.*] 1. purgatus à mortalibus.

f ¶*Nisi vt pedes.*] i. fordes venialiũ, vel tangit consuetudinẽ alicuius loci, quę reprobatur. 1.q.1. emẽdari.

NOn *dubito.*] Hęc est 30. pars dist. in qua loqtur de catechumenis, & de credẽtibus. Item de illis qui hodie spectãt ad vetus vel nouum testamentum. Io. de F.

Casvs. Dicitur in hoc ca. ꝙ catechumenus, qui fidem habet prẽponitur hęretico baptizato, & malo catholico baptizato: nec propter hoc iniuriã facimus sacramento baptismi. qđ probatur exemplo Centurionis, qui ante baptismum fuit bonus: sed Simõ magus post baptismum fuit malus: & sicut bono catechumeno baptismº est necessarius, sic vera confessio malo catholico est necessaria: quod probatur auctoritate Domini. Cẽturio, s. Cornelius. Sequens c. patet.

g ¶*Anteponere.*] s̃. ea. catechumenũ. cõtra. sed hic loqtur de eo qui habet desiderium baptizandi. ibi non. ext. eo. maiores. §. fi.

h ¶*Centurio.*] 26. dist. deinde. s̃. ead. baptismi vicem.

i ¶ *Cornelius.*] 2.q.7. non omnes. [a]

k ¶ *Capesse re &c.*] i. contemnit accipere baptismũ, cum possit.

l ¶*Alibi.*] f. i epistola Petri[b], & est hoc verbũ Augustini. quod sequitur, est Petri.

m ¶*Depositio.*] id est, exterior ablutio.

n ¶*Sed conscientiæ.*] "non enim sufficit baptizando habere bonam conscientiam, nisi ad interrogationem ecclesiæ suam fidem ostendat. 86. dist. non satis. in princ. Ioan.

"Baptizãdo non sufficit hñe bonam cõsciẽtiam.

seipsum, sed per discipulos [a] suos: quos intelligimus iã fuisse baptizatos, siue baptismo Ioannis (sicut nonnulli arbitrantur:) siue (quod magis [b] credibile est) baptismo Christi. *Itẽ ibidem.* ¶ Respondit Dominus Petro. [Qui lotus est, non indiget, nisi vt pedes lauet [c]: sed est mũdus totus.] Vbi intelligitur, ꝙ iam Petrus baptizatus fuerat.

Item ad Vincentium, & Victorem, lib. 3. de anima, & eius origine, c. 9.

¶ Apostoli omnes, Christi baptismate baptizati creduntur. C. CXLVIII.

SI eos, de quibus nõ scriptum est, vtrum fuerint baptizati, sine baptismo de hac vita recessisse contendimus [d], ipsis calumniamur Apostolis: qui prẽter apostolum Paulũ, quando baptizati fuerint, ignoramus. [2] Sed ipsos baptizatos esse per hoc nobis innotescere potuit, quod B. Petro apostolo Dominus ait, [Qui lotus [e] est, non indiget, nisi vt pedes [f] lauet.]

Idẽ lib. 4. de baptis. contra Donatistas, c. 21.

¶ Catechumenus catholicus hæretico baptizato præfertur. C. CXLIX.

NOn dubito catechumenum catholicum diuina charitate flagrantem hæretico baptizato anteponere [g]: sed etiam in ipsa intus catholica, bonum catechumenum malo baptizato anteponimus. Nec ideo tamen sacramento baptismi, quo iste nondum, ille iam imbutus est, facimus iniuriam. *& paulo post.* ¶ Melior enim Centurio [h] Cornelius nondum baptizatus Simone baptizato. Iste enim & ante baptismum sancto spiritu repletus est: ille & post baptismum immundo spiritu inflatus est. Verumtamen Cornelius [i], si etiã spiritu sancto iam accepto baptizari noluisset, contempti tanti sacramenti reus fieret. *& infra.* ¶ Sicut autem bono catechumeno baptismus deest ad capessendum [k] regnum cęlorum, sic malo baptizato vera conuersio. Qui enim dixit [Nisi quis renatus fuerit exaqua, & spiritu sancto, non intrabit in regnum cęlorum] ipse etiam dixit: [Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam scribarum, & pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.]

Item in lib. sententiarum Prosperi [3].

¶ Non tam ablutione corporis, quam fide cordis baptisma constat. C. CL.

4 VErus baptismus cõstat nõ tam ablutione corporis, quam fide cordis: quemadmodũ Apostolica doctrina tradidit dicens [fide mũdans corda eorum,] & alibi [l] [saluos facit baptisma, non carnis depositio [m] sordium, sed conscientiæ [n] bonæ interrogatio in Deum.]

Item Augustinus lib. 1. de baptismo, c. 15.

¶ Sicut in veteri testamento quidam spiritales, ita in nouo quidam carnales inueniuntur. C. CLI.

SIcut [o] in sacramentis veteris testamenti viuebant quidam spiritales, ad nouum scilicet testamentum [p] quod tunc occultabatur, occulte pertinentes, sic & nũc in sacramentis † noui testamenti, quod iam reuelatum est, plerique viuunt animales: qui proficere si nolunt ad percipienda, quæ sunt spiritus Dei, quo eos hortatur sermo Apostolicus [q], ad vetus [r] testamentum pertinebũt. Si autem proficiunt, & antequam capiant baptismum †, ipso profectu, & accessu ad nouum pertinent: & si priusquam spiritales [s] fiãt, ex hac vita rapiantur, custoditi per sacramenti [t] sanctitatem in terra viuentium computãtur, vbi est spes nostra, & portio Dominus. Nec inuenio, quid verius intelligatur in eo, quod scriptum est. [Imperfectum meum viderunt oculi tui:] quandoquidem sequitur [& in libro tuo omnes scribentur.] *Item lib. 3. c. 14.* ¶ Non interest cum de sacramẽti integritate, & sanctitate tractatur, quid credat, & quali fide imbutus sit ille, qui accipit sacramentum. Interest quidem plurimum ad salutis vitam: sed ad sacramenti quæstionem nihil interest. *Item infra.* ¶ Manifestum est fieri posse, vt fide non integra integrũ in quoquã maneat sacramentum baptismi. *Item c. 15.* ¶ Si possent singuli diligenter interrogari [u], tot diuersitates opinionum [x] fortassis quot homines numerarentur. [Animalis enim homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei.] Numquid tamen ideo nõ integrum sacramentũ accipiunt? aut nũquid ideo si profecerint, & opinionum carnalium vanitatẽ emẽdauerint, denuo, quod acceperant, repetendum est? Accipit quisq; secũdum fidem suam, sed quantũ capit, gubernante illa misericordia Dei, de qua præsumens idem Apostolus dicit [Si quid aliter sapitis, id quoque vobis Deus reuelabit.]

Item ex concilio Mileuitano [5], *cui inter-*

Decret. iij. pars.

SIcut *in sacramentis.*] Casvs. H. sic ponit hunc casum. licet totũ c. possit legi de baptizatis: melius tamen vsque ibi, *non interest.* loquitur de adultis non baptizatis: exinde de baptizatis. In prima parte dicitur, ꝙ sicut in veteri testõ erant quidã boni, sic & in nouo sunt quidã mali, qui si incipiunt bñ operari dimissis malis, & velint baptizari, vel pfecti esse: si ante decedant q̃ hoc consequi possint, saluabũtur. In secũda parte ostẽdit, ꝙ qualicũque fide qs suscipiat baptismum: quantũ ad integritatem verũ accipiat baptismũ: sed nõ quantùm ad salutẽ. nisi bona fide accipiat. si ille q̃ ficte & mala fide accipit baptisma, postea emendatur, non ideo reiteratur baptismus. Credo ꝙ H. hũc casũ posuit: qa à Beñ. positum non inuenit.

Act.15. 1.Petr.3. *tal. sacramento* 1.Cor.2. †abest ab orig.

o ¶ *Sicut in sacramentis.*] prima pars intelligitur de adultis non baptizatis, vsque ad illud, nõ interest, &c. dicitur in cap. sicut in veteri testõ fuerũt q̃dã boni, ita in nouo sunt quidã mali: qui si incipiunt bonũ operari dimissis malis, & velint baptizari, vel perfecti esse: si añ decedant q̃ hoc consequantur, saluabũtur. In 2. parte dicitur, ꝙ qualicũque fide qs accipiat baptismũ, verũ recipit sacramẽtum, sed nõ eius salutem, si ficte accedat. In tertia parte dicitur, ꝙ si ficte prius pęniteat, nõ sunt rebaptizandi.

Psal.141. Psal.138.

p ¶ *Testamentum.*] i. ad gratiam, quæ data est in nouo testamẽto.

c Vel ad beatitudinẽ æternã. Arc.

q ¶ *Apostolicus.*] s. Iudæ Apostoli ibi, quæ iursum sunt sapite.

r ¶ *Ad vetus testamentum.*] id est, ad duritiam veteris testam.

1.Cor.2.

s ¶ *Spiritales.*] per baptismum cum nõ stat per eos. [d]

d Ad hoc ar. C. q pet. tu. poss. cum à matribus.

t ¶ *Per sacramenti.*] i. quę solet dari & conferri in sacramento.

u ¶ *Interrogari.*] super articulis fidei, & aliis ad salutem animæ pertinentibus.

x ¶ *Opinionem.*] quia quot homines, tot opiniones. ar. ff. de arb. non cogendũ. §. principaliter. & §. item si vnus. arg. 12. q. 1. c. 1. & quælibet prouincia in suo sensu, &c. 76. dist. vtinam.

Philip.3.

5 Et in Afri. c.76.

Source : BIU Cujas

PLacuit.] Hæc eſt 31. pars diſt. in qua ponit quaſdam incidentes quæſtiones. Ioan.

Casvs. In Mileuitano concilio condemnabatur quædam hæreſis, quæ dicebat Adam mortalem factũ neceſſitate naturę, & non peccati merito. vñ ſiue peccaſſet, ſiue nõ peccaſſet, tñ mortuus fuiſſet.

a ¶ *Mortalem.*] i. moriendi neceſſitati ſubiectum [a] ſecundum ꝙ dicit factum. " erat immortalis. i. potens nõ mori: nõ aũt non potens mori. & ita fuit mortalis, & immortalis. Solet q̃ri quare peccatum originale imputetur animæ, cum illud contrahatur tantum ex carnis corruptione: ſol. dñt quidam, ꝙ ideo ꝙa anima delectatur ipſi carni, & ideo ei imputatur. Alia ratio eſt & melior, yt. ſ. ibi quædam digna retributio notetur, quia anima primi hominis prius peccauit, & ita corrupit ipsã carnem. vnde & modo corruptio carnis corrumpit animas.

† Videtur mendum in hoc noſe. a Qđ ñ fuit eñ immortalis. i. potens nõ mori: nõ aũt " Adã erat non potens mori. & immortalis. ita fuit mortalis, & 1 ĩ li. đ eccl. immortalis. Solet q̃ri dogm. c. 33. quare peccatum originale imputetur animæ, cum illud contrahatur tantum ex carnis corruptione: ſol. dñt quidam, ꝙ ideo ꝙa anima delectatur ipſi carni, & ideo ei imputatur. Alia ratio eſt & melior, yt. ſ. ibi quædam digna retributio notetur, quia anima primi hominis prius peccauit, & ita corrupit ipsã carnem. vnde & modo corruptio carnis corrumpit animas.

b ¶ *Natura.*] vł cõtra, quia dicit Aug. ſi Adã non peccaſſet, ſenio defeciſſet. " Sed dic, ſenio defeciſſet, id eſt in ſenio, q.d. non peruenisſet ad ſenium, quia ſemper fuiſſet in iuuentute.

2 Et in Afri. c. 27. & ĩ lib. đ eccl. dog. c. 24.

3 Burch. l. 4. c. 34. Iuo p. 1 c. 228.

"Adam ſi ñ peccaſſet, ſemp iuuenis fuiſſet.

PLacuit.] Casvs. Quidam dicebãt ꝙ paruuli ex parẽtib. peccatum non contrahunt: & iõ nõ ſunt baptizãdi. & ſi baptizentur, non ſit in eis vera remiſſio peccatorum. Hæc hæreſis damnatur auctoritate Apoſtoli, & conſtitutione eccleſiæ. Se quens c. planum eſt.

†al. vere, ſed falſe

Rom. 5.

c ¶ *Placuit.*] Casvs. Excõicantur quidam hæretici, qui dicebãt paruulos non eſſe baptizandos, quia nihil peccati contraxerũt ab Adam, quod in baptiſmo eſſet delendũ. nam ꝙ male dicant, probatur auctoritate Apoſtoli.

d ¶ *Vnde fit.*] id eſt, ex hoc ſequitur.

e ¶ *Sed falſa.*] id eſt, ſine effectu.

f PLacuit.] ¶ *Ad adiutorium.*] ſ. ead. gratia.

4 ĩ Afr. c. 78. đ eccl. dog. c. 28. Cæl. epi. 1. c. 10.

Additio. In primo ſtatu in quo fuit Adã. potuit homo mori, & potuit nõ mori: hic in ſecũdo ſtatu ꝑt mori, ſed nõ ꝑt nõ mori: qa eſt mortalitas, iam eſt neceſſitas. In tertio. ſ. in patria ꝑt nõ mori, & non poteſt mori.

5 Bur. l. 20. c. 18. Iuo p. 17. c. 30.

†al. in qua

QViſquis dixerit.] Casvs. Eſt igitur caſus iſtius cap. talis. Excommunicantur hic quidam hæretici, qui dicebant ꝙ gratia Dei non iuuat nos ad vitationem peccati, niſi quantum ad hoc ꝙdat nobis cognitionẽ boni, & mali, non autem iuuat nos, vt per eam faciamus bonũ vel malũ.

g ¶ *Quiſquis.*] quidam volentes vitare correctionem præcedentis cap. inciduat in aliud malum, & ideo reprehenduntur hic.

fuit Auguſt. & Anſel. † *Romanæ eccleſiæ legatus contra Pelagianos, c. 1.*

¶ Non naturæ neceſſitate, ſed merito peccati Adam moriturus erat.

C. CLII.

31 1 PLacuit igitur omnibus epiſcopis, qui fuerũt in hac ſancta ſynodo, conſtituere hæc, quę in præſenti concilio diffinita ſunt. Vt quicumque dicit Adam primum hominem, mortalem [a] factum, ita vt, ſiue peccaret, ſiue non peccaret, moreretur in corpore, hoc eſt, de corpore exiret, non peccati merito, ſed neceſſitate naturæ [b], anathema ſit.

Item eiuſdem concilij, c. 2. [2]

¶ Paruuli non ſolum pœnam, ſed etiam culpam à parentibus trahunt.

C. CLIII.

3 PLacuit [c], vt quicumque paruulos recentes ab vteris matrum baptizãdos negat, aut dicit in remiſſionem quidem peccatorum eos [a] baptizari, ſed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod lauacro regenerationis expietur (vnde [d] fit conſequens, vt in eis forma baptiſmatis in remiſſionem peccatorum nõ vera†, ſed falſa [e] intelligatur,) anathema ſit: quoniam nõ aliter intelligendum eſt, quod ait Apoſtolus [per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertranſiit, in quo omnes peccauerunt] niſi quemadmodum eccleſia catholica vbique diffuſa ſemper intellexit. Propter hanc enim fidei regulam etiam paruuli, qui nihil peccatorum in ſemetipſis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remiſſionem veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt.

a ¶ Eos baptizari.] *Sic eſt emendatum ex aliquot vetuſtis, & ipſis originalibus. Nam antea legebatur,* non baptizari.

Item eiuſdem, c. 3. [4]

¶ Gratia & peccata remittit, & ne reiterentur, adiuuat. C. CLIIII.

5 PLacuit, vt quicumque dixerit gratiam Dei, qua† iuſtificamur per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, ad ſolam remiſſionem peccatorum valere, quæ iam commiſſa ſunt, non etiam ad adiutorium [f], vt non committantur, anathema ſit.

PLacuit.] Hæc eſt 32. pars diſt. in qua dicitur ꝙ ſine gratia nullus ſaluatur, quæ etiam adiuuat ad non peccandum. Ioan. de Fant.

h ¶ *Gratiam.*] " ad quid ergo valet liberũ arbitrium, cum per illud non poſſit ſaluari? Nam primam gratiam nõ poteſt quis promereri, vt 23. q. 4. Nabuchodonoſor? Sed dic ꝙ per liberũ arbitrium homo habilem ſe poteſt reddere vt ei Dominus gratiam infundat.

" arbitriũ liberum ad quid valet.

in Afr. c. 79. đ dog. c. 29.

Item eiuſdem, c. 4.

¶ Quid ſit peccatum, gratia docet, & vt videtur, facit. C. CLV.

10 6 QViſquis [g] dixerit eamdem gratiã Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum propter hoc tantum nos adiuuare ad non peccandum, quia per ipſam nobis reuelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, vt ſciamus, quid 20 appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præſtari, vt quod faciendum cognouerimus, etiam facere diligamus, atque valeamus, anathema ſit.

Item eiuſdem, c. 5. [7]

¶ Sine gratia, diuina mandata impleri non poſſunt. C. CLVI.

30 32 [8] PLacuit, vt quicumque dixerit ideo nobis gratiam [h] iuſtificationis dari, vt quod facere per liberum arbitrium iubemur, facilius poſſimus implere per gratiam, tãquam etiam ſi gratia non daretur, nõ quidem facile, ſed tamen 40 poſſimus etiã ſine illa implere diuina mandata, anathema ſit.

Item Vrbanus Papa omnibus Chriſtianis, epiſt. 1. c. 7.

DISTINCTIO V.

¶ Poſt baptiſma, confirmationis ſacramentum præſtetur. C. I.

1. ps 9

OMnes [i] fideles per manus impoſitionem epiſcoporũ, ſpiritum ſanctum poſt baptiſmũ [k] accipere debent, vt pleni † [l] Chriſtiani inueniantur: quia, cum ſpiritus ſanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam, & conſtantiam dilatatur.

Item Melchiades Papa in epiſt. ad epiſcopos Hiſp. c. 2.

¶ Quid conferat ſpiritus ſanctus in baptiſmate, quid in confirmatione.

C. II.

1 0 SPiritus ſanctus, qui ſuper aquas baptiſmi ſalutifero deſcendit [m] illapſu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocẽtiam [n]: in confirmatione augmentũ pręſtat ad gratiam. Et quia in hoc mundo tota ætate victuris inter inuiſibiles hoſtes, & pericula gradiendũ eſt, in baptiſmo regeneramur ad vitam, poſt baptiſmum confirmamur ad pugnã: in baptiſmo abluimur †, poſt baptiſmum roboramur. Et quamuis continuo tranſituris ſufficiant regenerationis

i ¶ *Omnes.*] Hæc diſt. diuiditur in xiij. partes. In quarum prima agitur de confirmatione, de ieiuniis, & de aliis. ſecunda ibi, *Numquid.* Tertia ibi, *Omni die.* Quarta ibi, *Conuenit.* Quinta ibi, *Quadrageſima.* Sexta ibi, *Contraria.* Septima ibi, *Quia.* Octaua ibi, *Carnem.* Nona ibi, *In omnib⁹.* Decima ibi, *Nullus.* Vndecima ibi, *Nõ oportet.* Duodecima ibi, *Fucare.* Tertiadecima ibi, *De ſpiritu.* Ioan. de Fant.

6 Burc. ibid. Iuo p. 17. c. 39.

7 ĩ Afr. c. 80.

i ¶ *Omnes.*] Expleto tractatu de baptiſma te, ſubiungit magiſter diſtinct. iſtam, in qua tractat de confirmatione, quæ in fronte fit: & merito vltimo loco de hoc ſacramẽto, quia vltimum eſt inter alia ſacramenta neceſſitatis, præter vnctionẽ infirmorũ, quæ non ita proprié dicitur ſacramentũ *, maxime ſecundũ opinionem eorum, qui dñt eam iterari poſſe: nam ſacramenta non iterantur, vt ſ. prox. diſt. oſtenditur. præterea alia ratiõe, " qa hoc ſacramẽtũ tamq̃ digni⁹ à ſolis epis cõfertur, vt j. e. c. man⁹. i ¶ *Omnes.*] hic ſecundum quoſdã incipit 5. diſt. ſed cõpetẽtius (vt quidam dicunt) incipit ab illo c. conuenit. j. ea. Nam abinde agit de officiis eccleſiaſticis & ieiuniis.

8 Burc. ibid. Iuo p. 17. c. 30.

* imo & ipſa ꝓprieſacrm eſt. cõc. 3 rid. ſeſſ. 7. can. 1. & pñt itera ri ſacra illa, q̃ nõ imprimunt chara cterẽ. S. Th. p. 3. q. 73. ar. 6 " Confirmõ à ſolis epis confertur.

k ¶ *Poſt baptiſmum.*] vnde hoſtia prius lauabatur in littore, & poſtea offerebatur in holocauſtum.

9 Pol. l. 3. tit. 10. Anſ. l. 9. c. 23. Bur. l. 4. c. 66. Iuo p. 1. ca. 260. & 296. Pan. l. 1. c. 113.

†plene] ori.

l ¶ *Vt pleni.*] quia ſi contemnerent, peccarẽt mortaliter. hoc de adultis: nam puero ſufficit baptiſmus. ſ. diſtin. prox. quæris. Ioan. de Fant.

10 Euſeb. Emiſſenus in hom. in die Pẽtecoſtes. Pol. l. 3. ti. 10 Anſ. l. 9. c. 31

Spiritus ſanctus.] Casvs. Dicitur in hoc cap. quòd pec cata remittuntur in baptiſmo, ſed in cõfirmatione homo recipit augmẽtum gratiæ. & quamuis baptiſmus ſufficiat ad ſalutem ſtatim morituris, cõfirmatio tamen victuris eſt neceſſaria vt cõfirmentur & corroborẽtur contra vitia & peccata, vt poſſint diabolo reſiſtere.

†al. alimur

b Vt ſ. dixi c. proxi. per aquam. &c. aliud. & ca. venit. Arc.

m ¶ *Deſcendit.*] conferendo vim regeneratiuam aquis. ſupra diſt. 4. numquam [b].

n ¶ *Ad innocentiam.*] vnde & datur puero veſtis candida poſt baptiſmum, vt ſ. diſt. prox. accepiſti. & cap. venit.

a ¶ *Armat*

Source : BIU Cujas

a ¶ *Armat.*] id est, instituit.
b ¶ *Et instruit.*] hic habes ad quid valeat confirmatio.
c ¶ *Non potest.*] in hac enim vita vel meritum comparamus, vel culpam. 13. q. 2. tempus.

DE *his vero.*] Casvs. Quæsitum fuit à Melchiade an maius sit sacramẽtum confirmationis, quàm baptismi? Et resp. ꝙ vtrũque sacramentum est magnum: sacramentũ tamẽ confirmationis in maiori veneratione est habẽdum, quia non potest conferri vel cõfici nisi à maioribus, ideſt, episcopis. d ¶ *A summis.*] i. episcopis: "qui summi dicũtur, quia vltra eos nullus est ordo. nam metropolitani, episcopi vocantur. 18. di. si episcopus. sed tamen Papa hodie summus Põtifex appellatur. Et dic vsq; adeo est accõmodatum, ꝙ non nisi à maiorib. &c. Et est hic argumentum aliquid dici maius ratione ipsius conferentis. arg. contra ſ. dist. 2. nihil ī sacrificio. de quo ibi notatur.

"Epi dicuntur summi.

1 Poly. ibid. Ans. l. 9. c. 33 Bur. l. 4. c. 61 Iuop. j. c. 235 Pã. l. 1. c. 114.

e ¶ *Perfici.*] i. Christianum facere plenum & perfectum, vt ſ. ea. dist. c. 1. Ioan. a

a Ad idẽ ī. e. vt ieiuni. vel dic, i. meritorie recipi altero cõtẽpto. Arc.

MAnus *quoque.*] Casvs. Dicitur hic, ꝙ tempore Apostolorum soli confirmabant Apostoli, & hodie successores eorum, i. episcopi debẽt confirmare: & si alius confirmauerit, sacramentum nõ tenebit.

f ¶ *Peractum.*] contra 95. dist. c. 2. fol. ibi. Vel hoc nõ inuenimus de iure communi factũ esse: secus ex dispensatione.

g ¶ *Tenent.*] "alibi monachi dicũtur tenere locum xij. Apostolorũm quo ad renuntiationem proprietatis. 16. q. 1. ex auctoritate. alibi sacerdotes quo ad confectionem Eucharistiæ. 11. q. 3. abſit.

"Monachi quo ad renũtiationẽ ꝓprietatis tenent locũ Apostolorũ 2 Poly. ibid. Bur. l. 4. c. 63 Iuo par. 1. c. 257. & 297. Pan. l. j. c. 115

h ¶ *Irritum.*] "tamen ex demandatione Papæ quilibet conferre potest quod habet. vnde ordinatus ordinẽ quem habet, conferre posset, & confirmatus cõfirmationem. ſ. dist. prox. nulla ratio. aliàs non b, vt ſ. 1. q. 1. gratia. & q. 7. Daibertũ. Vnde nota ꝙ cum collatio sacramenti competit alicui ratione ordinis & officij, etiã prohibitus conferre potest, vt 9. q. 1. ordinationes. 1. q. 1. ꝙ quidam. vbi vero ex adminiculo ordinis & demandatione, & vt confirmatio in fronte sacerdoti, vel collatio ordinis competit nõ episcopis, vt 95. di. peruenit. & 69. dist. c. 1. in eo casu prohibitus nihil agit, vt hic in cap. manus.

"ordinatus ordine quẽ habet, confert Papa delegante.

b De hoc ẽt not. 95. dist. puenit. Arc.

Item ex concilio Aurelianensi, c. 3.

¶ Ad confirmationem non nisi ieiuni veniant. C. VI.

3 VT ieiuni l ad confirmationem veniant perfectæ m ætatis, vt moneantur confessionẽ facere prius, vt mundi donum sancti spiritus valeant accipere: & quia nũquam erit Christianus n, nisi confirmatione o episcopali fuerit chrismatus.

Item ex concilio Meldensi, c. 6. 4

¶ Episcopi non nisi ieiuni baptizatos confirment. C. VII.

5 VT episcopi P non nisi ieiuni per impositionem manuum spiritum sanctum tradant, exceptis infirmis, & morte periclitãtibus q. Sicut autem duobus temporibus, Pascha videlicet, & Pentecoste à ieiunis celebrari debet baptismus, ita etiam traditionem spiritus sancti à ieiunis r pontificibus conuenit celebrari.

Item ex concilio Tarraconensi, c. 6.

¶ *Burchardus etiam, & Iuo citant vt Gratianus. Habetur autem in Cabilonensi 2. c. 27. vsque ad ver.* Quia bis, *& in capitularibus adiectis. c. 53.*

¶ Secundo, vel tertio nullus confirmetur. C. VIII.

6 DIctum est nobis, quòd quidam de plebe bis, vel ter, vel eo amplius, episcopis ignorantibus tamen, ab eisdem episcopis confirmentur. Vnde visum est nobis eamdem confirmationem, sicut nec baptisma, iterari minime debere: quia bis, vel ter, vel amplius s baptizatos, aut confirmatos, non sæculo, sed soli Deo sub habitu regulari, vel clericali religiosissime famulari decretum est.

Item Gregorius tertius, epist. 4. ad Bonifacium.

¶ De eodem. C. IX.

DE homine, qui à pontifice confirmatus fuerit, denuo illi talis reiteratio prohibenda est.

Item Eusebius Papa epist. 3. ad episcopos Tusciæ, & Campaniæ.

¶ Non ab aliis, quam ab episcopis manus impositione sacramentum perfici potest. C. IIII.

2 MAnus quoque impositionis sacramentum magna veneratione tenendum est: quod ab aliis perfici non potest, nisi à summis sacerdotibus, nec tempore Apostolorum ab aliis, quàm ab ipsis Apostolis legitur, aut scitur peractum f esse: nec ab aliis, quàm ab illis, qui eorum tenẽt g locum, vmquam perfici potest, aut fieri debet. Nam si aliter præsumptum fuerit, irritum h habeatur, & vacuum: & inter ecclesiastica numquam reputabitur sacramenta.

Item Rabanus de institutione cleric. l. 1. cap. 30.

¶ Quare confirmationis sacramentum baptizato tradatur. C. V.

NOuissime à summo sacerdote per impositionem manus paracletus traditur baptizato, vt roboretur per spiritum sanctum ad prædicandum i aliis idem donũ, quod ipse in baptismate consecutus est per gratiam vitæ donatus æternæ. Signatur enim baptizatus cum chrismate per sacerdotem in capitis summitate: ꝑ pontificem vero in frõte, vt in priore vnctione significetur spiritus sancti super ipsum descensio ad habitationem k Deo consecrandam: in secunda quoque, vt eiusdem spiritus sancti septiformis gratia cum omni plenitudine sanctitatis & scientiæ, & virtutis venire in hominem declaretur.

Idem ibidem.

¶ Manus impositionis sacramentum diuinius est sacramento baptismi. C. III.

1 DE his vero, super quibus rogastis vos informari, id est, vtrum maius esset sacramentum, manus impositio episcoporum, aut baptismus, scitote vtrumque magnum esse sacramentum: & sicut vnum à maioribus fit, id est, à summis d põtificibus, quod à minoribus fieri non potest, ita & maiori veneratione venerandum, & tenendum est. Sed ita coniuncta sunt hæc duo sacramenta, vt ab inuicem (nisi morte prẽueniente) nullatenus possint segregari: & vnum sine altero rite perfici e non potest.

a ¶ Pace beati.] *Sic est emendatum ex manu scriptis, originali, & Polycarpo. Antea legebatur* pace baptismi, vel sæculi.

NOuissime.] Casvs. Dicitur hic ꝙ spiritus sanctus traditur homini ab episcopo, vt confirmetur ad prædicandum aliis, i. ad donum prædicandi: quod per gratiam in baptismate habuit donatus vitæ æternæ. Secundo ostenditur quid significet ꝙ baptizatus inungitur chrismate à presbytero in vertice, & ab episcopo in frõte. Sequentia duo ca. patent, & supplentur in principio ca. ſe. statuimus, vel præcipimus, vt ieiuni, &c.

i ¶ *Ad prædicandum.*] ar. contra, 16. q. 1. adiicimus. extr. de her. ad abolendam. sed prædicare dici potest dando de se bonum exemplum aliis.

k ¶ *Ad habitationem.*] "bis enim descendit spiritus sanctus super Apostolos. primo quãdo insufflauit in eos dicens. Accipite spiritum sanctum. postea descendit de cælo sup eos in igneis linguis. ſ. dist. 4. proprie, &c. c

"Spũſſctũs quando descendit in Apostolos.

c ſc. die Pentecostes. ſ. dist. prox. ꝓprie. Arc.

l VT *ieiuni.*] Statutũ est supplem ¶ *Perfectæ.*] perfectam vocant forte xij. annorũ, quando promoueri potest ad ordines minores. 77. dist. c. 2. vel xxv. annorum. ff. de minor. l. 1.

3 Bur. l. 4. c. 60. Iuo p. 1. c. 254. Pann. l. 1. c. 119.

n ¶ *Christianus.*] plenus quo ad omnia sacramenta. ſ. e. omnes.

o ¶ *In confirmatione.*] "numquid minorem habebit gloriam paruulus non confirmatus quàm cõfirmatus? videtur ꝙ sic, quia in confirmatione datur augmentum gratiæ. ſ. e. c. 2. quod concedendum est, si dicatur ꝙ paruulo concedatur gratia in baptismo d.

"Paruulus ñ cõfirmat9 minorẽ habebit gloriã 4 in cap. adiect. c. 6. In conci. Paris. l. 1. c. 33.

P VT *episcopi.*] Supple, statutũ ẽ.

5 Pol. l. 3. tit. 10. Burc. l. 4. c. 67. Iuo p. 1 c. 261. Pann. l. 1. c. 120.

q ¶ *Periclitantibus.*] ſ. dist. 4. venerabilis.

d Hic vide qd̃ le. & no. ſ. & e. dist. 4 nihil. & qd̃ ibi dixi. Ar.

r ¶ *A ieiuniis.*] hoc etiam in aliis sacramẽtis obseruandum est. ſ. 22. q. 5. honestum. ſ. dist. 2. liquido.

DIctum *est.*] Casvs. Quidã ignorantib. episcopis fatebant se pluries cõfirmari. vnde statutũ fuit hic, ꝙ sicut baptismus non debet iterari, ita nec confirmatio: & ꝙ bis baptizati vel confirmati debẽt relinquere sæculum, & Deo seruire tantũ. Sequentia 4. c. patẽt. *Cruce*, ideſt, signo crucis. sed non remouet, quin aliter possint sanctificari, & valere ad remissionem peccatorum: sed refert factũ: nec aliter sit solennis baptismus.

6 Bur. l. 4. c. 50. Iuo p. 1. c. 244. Pann. l. 1. c. 121.

s ¶ *Amplius.*] ſ. distin. prox. qui bis. contra, sed hoc cum necessitas ecclesiæ exigit: aliàs de iure non posset, vt extra de apo. c. 2. Vel licet hic habeãt vestem clericalem, sci licet clausam, non tamen erunt clerici. ſ. 86. dist. dictum e.

e Et 50. dist. confirmandum. in fin. vbi de hoc.

Num

Source : BIU Cujas

Nvmquid.] Hæc est 2. pars dist. in qua dicitur, quòd omnia mysteria debemus facere cum signo crucis. Ioan.

a ¶*Chrismata.*]i. sacramenta, q̃ cum vnctione chrismatis prestãtur.

b ¶*Nisi cruce.*] non remouet quin aliter possit sacrificari, & valere ad remissionem peccatorum: sed refert factum, quia sic fit: quia in modum crucis fit solennis baptismus: nõ aliter. s̃. prox. dist. sal.

c ¶*Sine crucis.*] auctoritas illa docet nos facere signum crucis[a]. Egressus eius à patre, regressus eius ad patrẽ, excursus eius vsq; ad inferos, recursus, vsque ad sedem Dei. Per dexteram patrẽ, sedem Dei: per sinistrã inferos intellige.

1 Iuo p. 1. c. 114. & p. 2. c. 91.

† *al. charismata* †*al. ministerij*

a Vel dic vt not. 11. dist. ecclesiarũ.

Omni die.] Hæc est 3. pars di. in qua dicitur quid iuris sit de energumenis. s̃. c. di. man⁹. Io. de Fan. d ¶*Energumenis.*]s̃. 23. di. exorcista. "qui. sc. à dæmõib⁹ sunt obsessi. Vel energumenis, ab erge, qđ est labor: & mene, quod est defectus: quia. l. in defectu lunæ vel mẽsis, alienatiões mẽtis patiũtur.

2 Bur. l. 2. c. 223. Iuo p. 6. c. 298.

" Energumeni q sũt.

e *Neophyti.*] Quia nuper baptizatos dissolute viuentes solebant dæmones energumenos, i. arreptitios facere: ideo subiungit, à quib. neophyti debeant abstinere.

3 Bur. l. 4. c. 12. Iuo p. 1. c. 267.

Conuenit.] Hæc est 4. pars di. in qua dicitur ꝙ orationes & collectas debemus facere siue ꝓferre in ecclesia. Ioan.

Casvs. Incipit hic tractare de officiis ecclesiæ, & de ieiuniis. Dicitur ergo hic quem ordinem clerici debeant in diuinis officiis obseruare. Seq. c. patet.

†*al. collectiones*

f ¶*Conuenit.*] de officiis diuinis & ieiunio tractare incipit: & ponit tria capit.

† *al. & missarum* †*al. capitella*

g ¶ *Aequaliter.*] s̃. 12. dist. c. vlt.

h ¶*Collationes.*]i. collectę: & sunt quędam capitula quæ dicũtur ab episcopis[b].

b sc. illorũ dierũ: & leguntur sine Iube Dñe, ac absq; benedictione sacerdotali, scđm Hug.

i ¶*Collecta.*]i. expleta. nam tunc omnia colliguntur oratione dicta. vel plebs collecta ꝓoratione, ideſt, orationis causa.

k *ID semper.*] ¶*Profe ratur.*] i. dicatur silẽter. vel dic alta voce loco orationis: & hæc erat consuetudo in primitiua ecclẽsia secundum H.

4 Polyc. l. 3. tit. 18. Anſ. l. 6. c. 211.

†*al. noctem*

IN *die resurrectiõis*] Casvs. Ostendit in hoc c. quot psalmi & lectiones debeant dici quolibet die in matutinis: & reprehenduntur illi, qui in diebus quotidianis tantum tres psalmos & tres lectiones dicebãt in matutinis: & reprehẽdũtur hic Romani, qui mutauerunt morem solitum postquam regnum Italiæ Teutonicis fuit concessum.

Item Stephanus Papa quintus.

¶Omnis sacramenta crucis signaculo perficiuntur. C. X.

2[1] NVmquid nõ omnia chrismata† [a] sacerdotalis mysterij†, crucis figura perficiuntur? Numquid baptismatis vnda, nisi cruce [b] sanctificata, peccata relaxantur? Et, vt cetera prętereamus, sine crucis [c] signaculo quis sacerdotij gradus ascendit?

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 90. & sequentibus.

¶Energumeni omnibus diebus exorcizentur. C. XI.

3[2] OMni die exorcistę energumenis [d] manus imponãt. Energumeni vero pauimenta domorum Dei verrant. Quibus assidentibus in domo Dei victus quotidianus per exorcistas opportuno tempore ministretur.

Item ex eodem, c. 86.

¶A quibus neophyti abstinere debent. C. XII.

3 NEophyti [e] aliquando à lautioribus epulis, & spectaculis, & coniugibus abstineant.

Item ex concilio Agathensi, c. 30.

¶De ordine officiorum. C. XIII.

4 CONuenit [f] ordinem ecclesiæ ab omnibus ęqualiter [g] custodiri. Vnde studendum est, sicut vbique fit, vt post antiphonas collationes † [h] per ordinem ab episcopis, vel presbyteris dicãtur, & hymni matutini, vel vespertini diebus omnibus decantentur: & in conclusine matutinarum, vel vespertinarũm missarũ† post hymnos capitula† de psalmis dicãtur, & plebs collecta [i] oratione ad vesperam ab episcopo cum benedictione mittatur.

Item ex concilio Gerundensi, c. 10.

¶De eodem. C. XIIII.

ID semper placuit obseruari, vt omnibus diebus post matutinas, & vesperas oratio Dominica à sacerdote proferatur [k].

Item Gregorius V I I. in generali synodo residens statuit.

¶De eodem. C. XV.

4 IN die Resurrectionis vsque in sabbatum in albis, & in die Pentecostes vsque in sabbatum eiusdem tres [l] psalmos tantum ad nocturnas†, tresque lectiones antiquo more cãtamus, & legimus. Omnibus diebus aliis per totum annum, si festiuitas est, nouẽ psalmos, & nouem lectiones dicimus. Aliis vero diebus duodecim psalmos, & tres lectiones recitamus.

l ¶*Tres.*]" solet quæri quare diebus istis seruatur ternarius iste tam in lectionib. quàm in aliis? Potest dici ꝙ hoc fit quia per hoc notatur triduana Domini sepultura. vel hoc fit propter honorem Trinitatis. Vel ideo quia eo tempore per præcedens ieiunium sunt facti homines emacerati, & afflicti. vnde eis parcitur in illis temporib. & hęc sit causa quare expleto hoc volumine non compellantur magistri legere decretales.

"Psalmi iij. & lectiones totidẽ dñr i hebdomada Paschę & Pẽtecostes.

In Dominicis diebus xviij. psalmos, (excepto die Paschæ, & Pentecostes) & nouem lectiones dicimus. Illi autem, qui in quotidianis diebus tres tantummodo psalmos, & tres lectiones celebrare volunt, non ex regula sanctorum patrum, sed ex fastidio, & negligentia probantur hoc facere. Romani vero diuerso modo agere cœperũt, maxime à tempore quo Teutonicis concessum est regimen† nostræ ecclesiæ. Nos autem & ordinem Romanum [m] inuestigantes, & antiquum morem nostræ ecclesiæ, imitantes antiquos patres statuimus fieri, sicut superius prænotamuius.

¶*Iisdem verbis hoc habetur apud Rodulphũ propositione decima ex Gregorio vij. itemque magna ex parte in Micrologo, c. 54.*

Item ex homilia Gregorij Papæ.

¶De obseruatione Quadragesimæ. C. XVI.

5[5] QVadragesima summa obseruatione est obseruanda, vt ieiunium in ea (præter dies Dominicos, qui de abstinẽtia subtracti sunt) nisi quem infirmitas [n] impedierit, nullatenus soluatur: ꝙa ipsi dies decimæ sunt anni. A prima igitur Dominica Quadragesimæ vsque in Pascha Domini sex hebdomadæ computantur [o]: quarum videlicet dies quadraginta, & duo fiunt. Ex quibus dũ sex Dominici dies abstinentię subtrahuntur, non plus in abstinentia, quàm triginta, & sex dies remanent. Verbi gratia, si per cccixv. dies [p] annus voluitur†, & nos per triginta, & sex dies affligimur, quasi anni q decimas Deo damus. Sed vt sacer numer⁹ quadraginta dierum adimpleatur, quem Saluator noster suo sacro ieiunio consecrauit, quattuor dies prioris hebdomadæ ad supplementum quadraginta dierũ tolluntur [r], ideſt quarta feria, quæ caput ieiunij subnotatur, & quinta feria sequens, & sexta, & sabbatum. Nisi enim istos dies quattuor superioribus triginta sex adiũxerimus, quadraginta dies in abstinentia non habemus. iubemur [s] etiam ab omnipotenti Deo omnium bonorum [t] nostrorum decimas dare, &c.

¶*Caput hoc, quomodo à collectoribus refertur, sumptum quidem aliqua ex parte videri potest ex homilia 16. B. Gregorij. Sed multa hic sunt, quæ ibi non leguntur: & vicißim multa ibi, quæ hic non sunt.*

Item Eusebius† Papa.

m ¶*Romanum.*]arg. ꝙ per duo extrema colligitur medium, & reprobatur arg. 35. dist. ab exordio. arg. contra. 28. distinctio. quia sunt.

Qvadragesima.] Hæc est 5. pars dist. in qua ponuntur 5. c. de abstinentia ieiunij. Ioan.

Casvs. Quęsitum fuit in concilio Greg. Papę, quare xl. dies abstinentiæ & ieiunio deputẽtur, & nõ plures vel pauciores. & resp. ideo fit, qa iubemur dare decimas omniũ bonorum nostrorum. & xxxvj. dies sunt decimæ toti⁹ anni: quib. quattuor additi sunt vt adimpleatur quadragenarius, quem Dominus suo sacro ieiunio cõsecrauit. Seq. c. patet.

†*al. regnum*

5 Pol. l. 3. tit. 25. Bur. l. 13. c. 1. Iuo p. 4. c. 34. Pan. l. 2. c. 182.

n ¶*Infirmitas.*] quæ legi non subiacet. s̃. ea. dist. 1. sicut non alij.

o ¶ *Computantur.*] s̃. di. 4. Quadragesima.

p ¶*Dies.*]supple & sex horas, de quib. sex horis in vno quadriẽnio vnus dies efficitur. vnde fit bissextus. nam dies naturalis constat ex 24. horis. "hoc idẽ dicit lex, ꝙ annus per tot dies voluitur. ff. de fista. lib. cum heres. §. fi Stichus. "vnde cũ ieiunamus quasi decimã partẽ totius anni, ꝓ decima cccixv. dier̃ ieiunamus xxxvj. dies, remanẽt v. dies, & sex horæ. de istis v. dieb. ieiunamus quatuor: sed alio respectu, s. vt sacer numer⁹ compleatur. remanet ergo vnus dies indecimatus, & sex horæ licitę. & ita sũt xxx. horę indecimatæ, sed ꝓ decima istarũ horarũ in sabbato maiore tardius cœnamus, immo alio respectu ieiunamus, & illi v. dies non videtur ꝙ decimẽtur. Et ita est ar. ꝙ si rusticus habet xv. corbes vini, non debet decimare nisi decem.

" Annus quot dies habet.

" ieiunium quadragesimã male est decima dierũ.

†*al. ducitur*

q ¶*Anni.*] ar. ꝙ si rustico post decimas datas remanent v. corbes, ꝙ de illis non debet dare decimam.

r ¶*Tolluntur.*]ideſt, accipiuntur.

s ¶*Iubemur.*]s̃. 16. q. 1. decimas.

t ¶*Bonorum.*]ideſt, de actionibus & possessionibus nostris: quia & illæ in bonis nostris computantur. ff. de verb. sign. bonorum.

†*al. Siluerius*

Non

Source : BIU Cujas

Non dico.] Casvs. Non præcipitur, vt per ſeptimanam vel per duos dies ieiunetur ſine cibo: ſed vt quolibet die moderate cibo fruamur. Sequentia tria c. patent. *Præcepta.* intellige quædam, & non omnia. *Lucubrare*, ideſt, de nocte vigilare.

a ¶ *Non dico hebdomadas.*] eſſe ieiunandas, non ſumpto cibo.

b ¶ *Duplicata.*] ſicut quando abſtinemus duob. diebus cõtinue: quod fieri numquam debet, vt ext. de tem. ord. litteras. Romani vero diuerſo modo agere cœperunt, maxime à tẽpore quo Teutonicis conceſſum eſt regnum noſtræ eccleſiæ: de quo habetur 63. di. Hadrianus. in fi.

c *Sint.*] Ar. cõtra 35. diſt. ab exordio.

d ¶ *Quotidiana.*] "non ꝙ aliqd dicitur continuum, licet ibi ſit aliquod interuallum. nã dicit continua, & tamen diebus Dominicis nõ ieiunamus. verba enim ciuili modo ſunt intelligenda. ff. de ſer. l. ſi cui.

e ¶ *Si poſt pariter.*] q. d. ſi tm poſtea vna vice comedas, quantũ debet tibi ſufficere trib. vicibus, vel pluribus: quod quidam faciũt.

f ¶ *Obſtruatur.*] i. repleatur poſtea p crapulã vſq; ad ſummũ.

g *Sint.*] ¶ *Et quotidie.*] & ita videtur, ꝙ non debet per totum diem abſtinere niſi forte ex cauſa, vt 75. di. ꝙ à patrib, quod faciunt Sarraceni.

h ¶ *Sed modico.*] ar. cõtra 25. diſ. ab exordio.

Contraria.] Hæc eſt 6. pars diſ. in qua probat per x. c. ꝙ nõ debemus nos multum dare medicinis, nec multum affligere nos ratiõe medicinæ, nec malos comedere cibos, nec vltra menſuram. Io. de Fan.

i ¶ *Contraria.*] contra 7. q. 2. c. vl. & 26. q. 2. illud.

k ¶ *Lucubrare.*] id eſt, flere peccatum, vel in nocte vigilare[a], l ¶ *Meditationis.*] cum ſuadent cõtraria Deo, maxime ſanis.

Vinque modis.] Casvs. Dicitur hic, ꝙ guloſi quinq; modis delinquunt: vel quia nimis cito comedũt: vel quia cibos nimis prẽtioſos, vel nimia cura paratos, vel nimium ſuſcipiũt de cibo: vel cum ardore nimio. Seq. c. planum eſt.

m ¶ *Gulæ.*] nam gula à paradiſo expulit quẽ abſtinẽtia reuocauit. ſ. diſt. 35. ſexto.

n ¶ *Præuenit.*] ſ. e. diſt. 1. ſolent.

o ¶ *Cibos lautiores.*] ſ. diſt. 41. c. 1. 2. & 3.

p ¶ *Expetit.*] ſ. diſ. 50. de his vero. & hoc cũ ſine cã facit. ſ. di. 41. c. 3.

q ¶ *Quod deſiderat.*] nam ſatius eſt more Domini piſce veſci, &c. 41. diſt. c. 1.

r *Nihil enim prodeſt.*] ad vitã ẽternã, vt de pœ. di. 3. §. poteſt. & c. ſi quis autẽ. prodeſt. n. quo ad tẽporalia. ſ. 22. q. 2. ſi quælibet.

¶ Ieiunia legitima nõ ſoluantur abſque neceſſitate probabili. C. XVII.

1 IEiunia in eccleſia à ſacerdotibus conſtituta ſine neceſſitate rationabili non ſoluantur.

Item Hieronymus.

¶ Quotidiana ieiunia duplicatis, vel triplicatis ſunt præferenda. C. XVIII.

2 NOn dico [a] hebdomadas, non duplicata [b], non multiplicata ieiunia, ſed vel ſingulos dies abſque ciborum luxuria† tranſigamus.

Item Hieronymus ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis.

¶ De eodem. C. XIX.

3 SInt [c] tibi quotidiana [d] ieiunia, & refectio ſatietatem fugiẽs. Nihil prodeſt biduo, triduoque tranſmiſſo vacuum portare ventrẽ: ſi poſt pariter [e] obſtruatur† [f].

Idem.

¶ De eodem. C. XX.

4 SInt tibi ieiunia pura, & cõtinua, moderataq;, ideſt, quotidie eſurire, & quotidie [g] prãdere. Apoſtolus inquit [Noli adhuc aquam bibere: ſed modico [h] vtere vino propter infirmitates tuas.] Curat enim vulnera delinquẽtis, curatoſque ſanctificat ieiunium.

¶ *Burchardus citat ex dictis Pimenij eremitæ: & habetur in vitis patrum par. 2. §. 50. ex Pamenio. Apud B. Hieronymum ad Nepotianum hæc habẽtur*, Sint tibi pura, caſta, ſimplicia, moderata, & non ſuperſtitioſa ieiunia.

Item Ambroſius in pſalmum cxviij. ſer. 22. ad ver. [*Concupiui ſalutare.*]

¶ Medicinæ præcepta diuinæ ſunt cognitioni contraria. C. XXI.

5 COntraria [i] ſtudioſe ſunt diuinæ cognitioni præcepta medicinæ. A ieiunio reuocãt: lucubrare [k] non ſinunt: ab omni intentione meditationis [l] abducunt. Itaque qui ſe medicis dederit, ſeipſum ſibi abnegat.

Item Gregorius in expoſitione beati Iob, lib. 30. c. 27. [6]

¶ Quot modis vitium gulæ nos tentat. C. XXII.

6 QVinque modis nos gulæ [m] vitium tẽtat. Aliquando nãque indigentiæ tẽpora præuenit: aliquando vero tempus non præuenit [n], ſed cibos [o] lautiores quærit: aliquando quælibet ſumenda ſint, præparari accuratius expetit [p]: aliquando autem & qualitati ciborum, & tempori congruit, ſed in ipſa quãtitate ſumendi mẽſuram moderatæ refectionis excedit. Nonnumquam vero & abiectius eſt, quod deſiderat [q]: & tamen ipſo æſtu immenſi deſiderij deterius peccat.

Item Pius Papa, epiſtola 1. [7]

¶ Abſque puritate mentis ieiunia, & orationes non proſunt. C. XXIII.

8 NIhil enim prodeſt [r] homini ieiunare, & orare, & aliare ligionis bona agere: niſi mens ab iniquitate reuocetur, & ab obtrectationibus lingua cohibeatur.

Item Hieronymus.

¶ Mediocre bonum non eſt magno præferendum. C. XXIIII.

9 NOn mediocriter errant [s], qui bono magno [t] præferunt mediocre bonum. Nonne rationabilis homo dignitatem amittit, qui vel ieiunium charitati, aut vigilias prẽfert ſenſus integritati, vt propter abſtinentiam [A] immoderatam [u], atque indiſcretã pſalmorum, vel officiorum decãtationem aut amentiæ, aut triſtitiæ [x] notam incurrat? [10] Numquid verborum multitudine flecti Deus [y] vt homo poteſt? Non enim verbis tantum†, ſed corde orandus eſt Deus. Melior eſt quinq; † pſalmorum decantatio cum cordis puritate, & ſerenitate, & ſpiritali hilaritate, quàm totius pſalterij modulatio cum anxietate cordis, & triſtitia. Dum igitur [z] pro cũctis† animabus pſalmus, vel miſſa dicitur, nihil minus, quàm ſi pro vno quolibet ipſorum diceretur, accipitur. Audiant itaque, qui ea, quæ neceſſaria ſunt, corpori ſubtrahunt, illud, quod per prophetam Dominus loquitur. [Ego Dominus odio habẽs rapinam holocauſtorum.] De rapina vero holocauſtum offert, qui ſiue ciborum nimia egeſtate, vel ſomni penuria corpus immoderate affligit. Videat itaq; quid Apoſtolus dicat, [Carnis curam ne feceritis [a] in concupiſcentiis, &c.]

A ¶ Abſtinentiam.] *Sic eſt emendatum ex manuſcriptis, & Polycarpo. Antea legebatur*, innocentiam.

Item Augu. ſuper Ioannem, tract. 17. [11]

¶ Non à cibis, ſed ab iniquitatibus abſtinere, eſt magnum & generale ieiunium. C. XXV.

1 IEiunium [b] autem magnum, & generale eſt, abſtinere ab omnib. tenendum toto tempore ipſius vitæ. ſicut enim ſemper ab corporaliter in Quadrageſima ieiunamus ante Paſcha, & poſt Paſcha, in lætitia celebramus quinquageſimã, quaſi accepta mercede præcedentis laboris: ſic in hac vita quaſi in Quadrageſima ieiunamus: poſt hanc vitam in lætitia recepturi mercedem: cum denarius nobis vitæ æternæ addetur: quadragenarius enim numerus hanc vitam pro cẽtum defunctis oratur, tantum vnicuique cõfertur ac ſi pro vno ſolo oraretur: & ideo nullus in talibus debet corpꝰ ſuum nimis affligere. qđ probatur auctoritate Eſaiæ, & Apoſtoli.

s ¶ *Non mediocriter errant.*] nã inter bonos ſemper ſectare meliores. 16. q. 1. ſi clericatꝰ, &c. ſic viue.

t ¶ *Bono magno.*] ſine quo non poteſt haberi ſalus æterna [c].

v ¶ *Immoderatam.*] ar. quòd idem facit plus quod minus. extra de of. cuſto. c. 1. Arg. contra ff. de ſer. vr. præ. ſi arborem.

x ¶ *Triſtitiæ.*] "melancholiæ, quæ triſtitiam inducit. & ponitur ſymptoma morbi pro morbo.

y ¶ *Deus.*] nam homo flecti poteſt verborũ multitudine. nam importunitate quandoque quis obtinet. de pœ. diſ. 1. importuna. Iuſta enim opportune & importune. 14. diſ. ſit rector. immo ẽt quandoque à Deo obtinet. 8. q. 1. audacter. Et eſt ar. hic contra teſtium multitudinem. in auth. de referenda riis. §. 2. col. 2.

z ¶ *Dum igitur.*] ſed nũmquid eſt hoc ita verum? Dicunt quidam ꝙ ſic, & eſt in ſacramẽtis ſpeciale hoc propter ſanctum ſpiritum, qui nõ datur ad menſuram, vt ſ. prox. diſt. nec quemquam. ſed omnia facit communia. ſ. prox. di. quæris. Vel hoc referas ad ipſum celebrantem: "quia tantum valet ei vt miſſam celebret pro centum ſicut pro vno, &c. Vel referas hoc ad caſum in quo canon loquitur, ſc. ꝙ non minus valet vna miſſa cum hilaritate mentis dicta pro centum, quàm ſi pro quolibet diceretur cum anxietate.

a ¶ *Ne feceritis.*] ſcilicet in deliciis & deſideriis, quaſi dicat ſuperflua prohibet, nõ neceſſaria. ſ. di. 3. peruenit.

b *Ieiunium autem.*] Casvs. ſic ponit hunc caſum. In hoc cap. Auguſt. loquitur de ieiunio ſpirituali, quod eſt verum & perfectum ieiunium, &

1 Poly. ibid. Burch. l. 13. cap. 17. Iuo p. 4. c. 49. Aug. ſer. 65. de tẽpore.

2 Burc. l. 13. c. 22. Iuo p. 4 c. 54.

†*nimietate*] Aug. "cõtinuum dr qđ ẽt interuallũ h3.

3 Burc l. 13. c. 23. Iuo p. 4 c. 5. Pan. l. 2. c. 185.

†*al. obruatur*

4 Burc. l. 13. ca. 24. & 25. Iuo p. 4. c. 56 & 57. Pann. l. 2. c. 186. 1. Tim. 5.

5 Pol. l. 3. tit. 29.

a Vel id eſt, præſtari, ſecundũ Pap.

6 Et gl. ord. Gen. 25.

b iſta cap. vñr contraria ei qđ hic dr. ſed dicꝙ hoc intelligitur qñ facit ſine iuſta cã: ſ3 ex cã hoc licitũ eſt, vt ibi. mod⁹ enim vtẽdi eſt in culpa, nõ in cibi natura.

7 ſ. de pœn. diſt. 3. nihil prodeſt.

8 Pol. l. 3. tit. 25.

c Sub. vt eſt charitas, & ceterę virtutes, & earũ opa, vt cretere ī Deũ, diligeę Deũ & huiuſmodi. Arc.

9 Pol. l. 3. tit. 25. ſine auctoris noĩe. "Melãcolia triſtitiam inducit.

10 in regula Monach. apud Hiero. c. de contẽplat. orõe & lect.

† abeſt ab orig.

†*al. ſeptem* 1. Cor. 14.

†*al. centum*

Eſa. 61.

" Miſſa vna an tm profit oĩb. quãtum vni.

Rom. 13. Gal. 5.

11 Et ſerm. 24. ad fratres ī erem.

Source : BIU Cujas

vitam laboriosam significat, denarius vitam æternam: qui post hãc vitam additur pro mercede. ad quod significandum quinquagesimam, quæ fit ex denario addito quadragenario, in lætitia celebramus. seq. duo c. plana sunt.

¶ *Ieiunium.*] Casvs. Tota vita nostra est quædam Quadragesima: per quam si bene ieiunauerimus, accepturi sumus mercedem, s. denariũ: quod ex eo designatur, qa denarius adiunctus quadragenario, fit quinquagenarius. vnde cũ labore Quadragesimã celebram[9] ante Pascha: cum lętitia vero quinquagesimam post Pascha, i. accepta mercede, quod etiã ipse Dominus significauit.

Tit. 2. a ¶ *Quadraginta diebus.*] s. 76. di. §. non autem. & c. scire. cõtra. vbi dicitur per l. dies fiunt. Sed ibi l. pro xl. ponuntur.

d *Discipulos*] ¶ *Spicas.*] Est ergo differẽtia inter furtũ, & furtum. ar. ff. de of. præsi. plebiscita. non tñ quin furtum spicæ committatur, sed nõ committitur quo ad pœnam. ar. ext. de fur. si quis, in prin.

† al. additur

c ¶ *Et ederent.*] hoc licebat: sed non falcem in messem alienã mittere. 6. q. 3. scriptum.

Additio. Quia lex vetus hoc permittebat: sed Pharisæi reprehẽdebãt eos, quia in sabbato hoc faciebant. Archid.

Ioan. 14. Act. 1.

d ¶ *Fame.*] necessitas famis excusat à furto, vt hic, & extr. de fur. c. si quis. "quia necessitas nõ habet legem, vt 5. di. 1. sicut. sic propter necessitatẽ famis, Dauid comedit panes ppositionis. 25. q. 1. §. his itaque. nam ob necessitatem famis potest pater distrahere filios, vt C. de patrib. qui filios dist. l. 2. & est ratio, qa in necessitate omnia debẽt esse cõia. vt 47. di. sicut hi. & maxime cibaria, vt ff. ad l. Rho. de iac. l. 2. §. cum in eadem naui. in fin. Item quia ipse Dominus ex præcepto tenetur pascere esurientẽ, vt 86. dist. pasce. vnde talis fur iuste potuit credere Dominũ hoc pmissurum: & sic non deliquit, & inst. de oblig. quæ ex delict. nas. §. furtum. ff. de fur. qui.

" Necessitate vrgente multa licẽt, q̃ aliàs non licerent.

e *Quidquid, &c.*] Quasi dicat, nõ est meritorium. 33. q. 6. §. ex his. in prin. Vel dic qd quod propter necessitatem fit, cito solui tur, i. solui cito debet, s. cessante necessitate. 1. qu. 7. quod pro remedio. Ioan.

Nihil enim.] Casvs. Dicitur hic quòd leues & digestibiles cibi sunt sumendi. Cibus enim moderate sumptus bene nutrit: sanum & lætum hominem facit. Cibus autem nimius morbos inducit, & crudelius hominem interficit quàm fames. nam fames hominem cito perimit: iniquitatibus, & illicitis voluptatibus sæculi: quod est perfectum ieiunium. *& infra.* ¶ In hoc ergo sæculo quasi Quadragesimam abstinentiæ celebramus, cum bene viuimus, cum ab iniquitatibus, & illicitis voluptatibus abstinemus. Sed quia hæc abstinẽtia sine mercede non erit, expectamus beatã illam spem, & reuelationẽ gloriæ magni Dei, & Saluatoris Iesu Christi. In illa spe, cum fuerit de spe facta res, accepturi sumus mercedẽ denarium. *& infra.* ¶ Denarius ergo, qui accepit nomen à numero decem, redditur†, & coniunctus quadragenario fit quinquagenarius. Vnde cum labore celebram[9] Quadragesimam ante Pascha: cũ lætitia vero tanquã accepta mercede, Quinquagesimam post Pascha. Nam huic tanquam salutari labori boni operis, qui pertinet ad quadragenarium numerum, additur quietis, & felicitatis denarius, vt quinquagenarius fiat. Significauit hoc & ipse Dominus Iesus multo apertius, quãdo post resurrectionem quadraginta diebus [a] conuersatus est in terra cum discipulis suis: quadragesimo autem die, cum ascẽdisset in cęlum, peractis decem diebus misit mercedem spiritus sancti.

Item ex dictis Apollonij.

¶ Raptorem, vel furem non facit necessitas, vel voluntas. C. XXVI.

Discipulos, cum per segetes transeundo vellerẽt spicas[b], & ederent[c], ipsius Christi vox innocentes vocat, quia coacti fame[d] hoc fecerunt.

Item Hieronymus in. c. 7. Oseæ.

¶ Non necessitas, sed voluntas facit perseuerantiam. C. XXVII.

Quidquid[e] enim necessitate fit cito soluitur: quod voluntate arripitur, perseuerat.

Item Ioannes os aureum, hom. 29. ad c. 12. epistolæ ad Hebræos.

¶ Ciborum temperantia salutem, abundantia contrarium parit. C. XXVIII.

Nihil enim[f] sic iucũdum est, sicut cibus bene digestus, & decoctus. Nihil sic salutem, nihil sic sensuum acumen operatur: nihil sic ægritudinem fugat, sicut moderata refectio, sufficiẽtia quippe cum nutrimẽto, & sospitatem simul procreat, & voluptatem [g]: abundãtia vero morbum facit, & molestias ingerit, & ægritudines generat. Quod enim [h] fames facit, hoc etiam plenitudo facit ciborum: magis autem & multo peiora. Fames quippe in paucis diebus aufert hominem, & liberat de hac [A] vita pœnali: excessus vero ciborum cõsumit, & putrefacit corpus humanum, & macerat ægritudine diuturna: & tunc eum morte crudeli consumit.

A ¶ De hac vita pœnali.] *Absunt hæc ab originali græco: sed sunt in versione Scholastici, quam satis tolerabilem sequitur Gratianus.*

Item Hieronymus aduersus Iouinianum, libro secundo.

¶ Ciborum delitiæ, si abundauerint, lædunt. C. XXIX.

Ne tales accipiamus cibos, quos aut difficulter digerere, aut comesos, magnos partos, & perditos labore [i] doleamus. Olerum, pomorum, ac leguminum & facilior apparatus est, & arte, impendiisque coquorum nõ indiget: & sine cura substentat humanum corpus: moderateq; sumptus (quia nec auide deuoratur [k], quod irritamenta gulæ non habet) leuiori digestione concoquitur. Nemo enim vno [l], aut duobus cibis, hisque vilibus vsque ad inflationem ventris oneratur: quę diuersitate carnium, & saporis delectatione percipitur. Cum variis nidoribus[m] fumant patinæ, ad esum sui, expleta esurie, quasi captiuos trahunt. Vnde & morbi ex saturitate nimia concitantur: multique impatientiam gulæ, vomitu remediantur[n]: &, quod turpiter ingesserunt, turpius egerunt.[i] Hippocrates in aphorismis [o] docet crassa, & obesa [P] corpora, quæ crescendi mensuram compleuerint, nisi cito ablatione sanguinis imminuantur, in paralysim, & pessima morborum genera erumpere: & idcirco esse necessariam demptionem, vt rursus habeant in quæ possint crescere: non enim manere [q] in vno statu naturam corporum, sed aut crescere semper, aut decrescere: nec posse viuere animal[r], nisi crescendi capax sit. Vnde & Galenus vir doctissimus Hippocratis [s] interpres athletas, quorum vita[t] & ars sagina est[u], dicit in exhortatione me-

g ¶ *Voluptatem.*] id est, hilaritatem.

h ¶ *Quod enim fames, &c.*] arg. ex duob. cõtrariis eũdem seq effectũ.

Ne tales.] Casvs. Bene. sic ponit hunc casum. Cõmendatur hic cibi parcitas, & reprehenditur gulositas: & ostẽditur quę sint cõmoda parcitatis & quæ incommoda gulositatis. Cũ enim homo nimis repletus est, si sanguinẽ non minuat (secundũ Hippocratẽ) morbũ incurrit. Nam cũ homo nõ possit in eodẽ statu manere, oportet eũ q est in summo, decrescere. Vnde & Galenus dicit qp athletæ q nimis comedũt diu viuere non possunt, nec esse aliàs subtilis ingenij. *Patinæ*, i. coquinæ vel paropsides magnæ. Ad vsum fui: aliàs ad vsum suæ libidinis explendæ, aliàs ad esum. *Animal*, i. hominem, aliàs animam.

i ¶ *Labore.*] ne breuis hora consumat victũ lõgi temporis. ext. de cen. Cum Apostolus. Ad hoc inuitat monachos: cum ipse monachus fuerit, nõ alios. ar. 41. di. non cogãtur.

k ¶ *Deuoratur.*] nõ habet in se causam auide deuorandi.

l ¶ *Vno.*] vel vino.

m ¶ *Nidoribus.*] " Nidor proprie dicitur q dam odor carnium assatarum. nidor est, eo quòd nebula leuatur.

" Nidor qd significat.

n ¶ *Remediantur.*] i. remedium habent.

o ¶ *Aphorismis.*] " Aphorismus dr ab a, qd est de, & phoras, i. terminatio. inde aphorismus quasi determinatio. vel sermo determinatus. vel dr ab a, qd est fine, & phoros qd est defect⁹. inde aphorismus, quasi sermo breuis, pauper verbis: diues sententiis.

" Aphorismus vnde dicatur.

1 Par. 1. Apho.

p ¶ *Obesa.*] i. rotunda.

q ¶ *Manere.*] "nihil. n. est qd mutabilitatẽ fi sentiat. in auth. de nõ alie. aut permut. re. §. nos igitur. colla. 2. & quotidie recedunt de corpore nostro quędã particulæ: & aliæ statim succedunt. ff. de iu. proponebatur.

" Mutabilia sunt omnia

r ¶ *Animal.*] id est, hominem animatum: & ita in parte intelligitur totum. Arg. contra. ff. de euict. si dictum. §. in stipulatione. aliàs animam.

s ¶ *Hippocratis.*] vt dicit Hippocrates in aphorismis. Repletiones in vltimo existentes difficiles sunt.

t ¶ *Quorum vita.*] ad hoc comedere debent vt viuant, non viuere vt comedant.

v ¶ *Sagina est.*] Iuuenalis: *Genialis agatur ista dies, stomachum propera laxare sagimis.*

Legimus

Source : BIU Cujas

L*Egimus quosdam.*]Casvs. Quidam cum diuitiis affluerent, patiebatur podagram. postea amissis bonis oportebat eum vti satis tenui dieta: & sic curatus est à podagra. prius enim nocebat solicitudo & venus, quæ frangit corpus & animũ: similiter cibus nimius nocebat: quẽ deridet Horatius dicens: *Sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas.*

a ¶*Articulari.*]i. gutta arterica, quæ fit in iũcturis: & quãdo fit in pedibus, dicitur podagra: & in manib. dicitur chiragra, & in aliis membris similiter dicitur arterica.

b ¶*Proscriptione.*]i. amissione: vel quia ipsi se priuabãt cibis consilio medicorum.

c ¶*Conualuisse.*] Arg. quòd contraria contrariis curantur. de pœ. dist. 2. c. 1.

d ¶*Epularum.*]aliàs & puellarum.

e ¶*Irridet.*]dicens sic, "*Sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas.*& alibi, *Me pinguẽ & nitidũ bene curata cute vises. Cum rideres voles Epicuri de grege porcum.*

"Voluptas est spernenda testimonio Horat.[1] 1 Sperne voluptates, &c. Lib. 6. regesti sui.

Q*Via dies sabbati.*] Hæc est 7. pars di. in qua probat de æquitate, quòd carnes nõ sunt comedendæ die sabbati. Ioan. de Fan. Casvs. Auctoritate sãctorum patrum monemur in hoc c. abstinere à carnib. die sabbati, nisi causa infirmitatis, vel nisi ea die magna festiuitas interueniat. Seq. ca. patet.

2 Poly. l. 3. tit. 25.

f ¶*Admonemus.*]& ita consilium est, nisi vbi consuetudo est ꝙ abstineant: tũc enim est præceptum. ext. de ob ser. ieiu. cõsilium. Dic de illis vt dixi s. dis. 3. de esu. & 12. dist. illa.

3 Smaragd⁹ in exposit. regulę S. Benedicti, c. 39 ex Fructuos.

C*Arnem.*]Hęc est 8. pars dis. i qua ponitur regula monachis ꝙ se debent semper à carnib. & à pannis lineis abstinere, & semper aliquid operari. Ioan. de Fan.

g ¶*Carnem.*] de abstinentia & studio monachorum duobus c. interserit.

"Moniales vinum non bibant. †*al. veterem*

h ¶*Monacho.*]"monia les vinum vt venenũ fugiãt. 35. di. in palea, vinolentum.

i ¶*Seruato tamen.*]adnertendum est istum canonem per Gratianum detruncatũ fuisse. Sic. n. habebat originale, "Seruato tñ moderamine pietatis erga ægrorum necessitudines, aut longe ꝓficiscẽtium, vt ex vola tilib. sustentẽtur, & in longinquo itinere destinati. Si autẽ à principe vel ẽpo inuitentur, ꝓ benedictione & obedientia degustare non metuant, seruantes apud se continentiam consuetam. Quod si quis monachus, &c. vt in textu. Testes sunt Benardus Cassinensis abbas, & Ioannes de Turre cremata Cardinalis doctor theolog⁹ super regulã Benedicti.

"Additio notabilis. 4 Iuo p. 7. c. 5

†*discatur*] vera lectio.

†*al. vanis*

dicinæ, nec viuere posse diu, nec sanos esse: animasque eorum ita nimio sanguine, & adipibus, quasi luto, inuolutas nihil tenue, nihil cæleste, sed semp de carnib. & ructu, & ventris ingluuie cogitare.

Idem ibidem paulo inferius.

¶Multorum infirmitates ieiunia sanant. C. XXX.

L*Egimus quosdam morbo articulari*[a] & podagræ humoribus laborantes proscriptione[b] bonorum ad simplicem mensam, & pauperes cibos redactos cõualuisse[c]. Caruerant enim solicitudine dispensandæ domus, & epularũ[d] largitate: quæ & corpus frangunt, & animam. ¶Irridet[e] Horatius appetitum ciborum, qui consumpti relinquunt pœnitentiam.

Item Gregorius VII. in synodo celebrata Romæ anno sui Pontif. 6. c. 8.

¶Dies sabbatorum à carnibus abstinere debemus. C. XXXI.

7[2] QVia dies sabbati apud sanctos patres nostros in abstinentia celebris est habitus: nos eorumdem auctoritatem sequentes, salubriter admonemus[f], vt quicumque se Christianæ religionis participem esse desiderat, ab esu carnium eadem die (nisi maiori festiuitate interueniente, vel infirmitate impediente) abstineat.

Item Fructuosus episcopus[3].

¶Monacho carnem gustare non licet. C. XXXII.

8 CArnem[g] cuiquam monacho[h] nec sumendi, nec gustandi est concessa licentia: non quòd creaturam Dei iudicemus indignam: sed quod carnis abstinentia vtilis, & apta monachis æstimetur: seruato[i] tamen moderamine pietatis erga ægrotos. *& infra.* ¶Quòd si quis monachus vio lauerit[k], & contra sanctionem regulæ, vsumque veterum † vesci carnibus præsumpserit, sex mensium spatio retrusioni, & pœnitentiæ subiacebit.

Item Hieronymus ad Rusticum monachum de viuendi forma.

¶De quotidianis operibus mõnachorum. C. XXXIII.

4 NVmquam[l] de manu tua, & occultis tuis recedat liber: dicatur† psalterium ad verbum[m]: oratio sine intermissione. Vigil sensus sit, nec vagis† cogitationibus parens: corpus pariter & animus tendatur ad Dominum.

k ¶*Violauerit.*] "ex hoc colligit H. quòd monachus factus episcopus non debet carnes comedere. Alij econtra, cum absolutus sit. arg. s. 18. q. 1. c. vnico.

"Monach⁹ eps an carnes comedere debeat

N*Vmquam de manu.*]Casvs. Dicit Hiero. in hoc c. ꝙ monachus non debet esse otiosus: sed semper legere, vel manibus operari: sicut laborabãt Apostoli, quãuis de sua prædicatione viuere possent. Monachus igitur instrumenta sibi necessaria facere debet: hortos colere: arbores inserere: apibus aluearia fabricare: & earum opera attendere: & retia texere pro piscib. capiendis: libros scribere. vn de in Aegypto non recipitur monachus nisi in aliquo opere sit peritus. Quòd autem de monacho hic dicitur, ad clericos non pertinet: quia de his non agitur. *Fiscellam.* vas est de iuncis, & rotundum. *Scatebris*, id est, ebullitionibus. *Fabricare*, deponẽs est hic: vel supple disce. s. fabricare.

Psal. 81.

5 Pan. l. 7. c. 178.

1. Thes. 2.

1. Cor. 9.

l ¶*Numquam.*]scilicet horis constitutis. arg. 36. dist. si quis vult.

m ¶*Ad verbum.*]idest, iuxta verbum, scilicet vt mens & intentio ad id quod dicitur, dirigatur: non ad alia euagetur: vel ad verbum, ideſt, non transcursu: non transiliendo: sed tractim singula dicendo. arg. s. ead. non mediocriter. arg. ad primum. s. dist. 2. reuera.

6 Virg. Georg. l. 1.

Iram vince patientia. Ama scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis. Nec vacet mens tua variis perturbationibus: quæ, si pectori insederint, dominabuntur tui: & te deducent ad delictum maximum. Facite aliquid[n] operis, vt semper te diabolus inueniat occupatum.[5] Si Apostoli habentes potestatem de Euangelio viuere, laborabant manibus suis, ne quem grauarent, & aliis tribuebant refrigeria, quorum, pro spiritalibus debebant metere carnalia, cur tu in vsus tuos cessura nõ præpares? Vel fiscellam texe iunco: vel canistrum lentis plecte viminibus: sarriatur humus: areolæ æquo limite diuidantur, in quibus cum olerum iacta fuerint semina, vel plantę per ordinem positæ, aquæ ducantur irriguæ, vt pulcherrimorum[o] versuum spectator assistas.

6 Ecce supercilio cliuosi tramitis vndam

Elicet: illa cadens raucum per læuia murmur

Saxa ciet[p], scatebrisque[q] arentia temperat arua.

Inserãtur infructuosæ arbores vel gemmis[r], vel surculis, vt paruo post tẽpore laboris tui dulcia poma decerpas. Apum fabricare aluearia ad quas te mittunt Salomonis[s] prouerbia, & monasterio rum ordinem, ac regiam disciplinam in paruis discе corporibus. Texantur & lina capiendis piscibus. Scribantur libri, vt & manus operetur cibum: & animus lectione[t] saturetur. [In desideriis est omnis otiosus[u].] Ægyptiorũ monasteria hunc morem tenent, vt nullum absque operis labore susciant: non tam propter victus necessitatem, quàm propter animæ salutẽ: ne vagetur pernicios cogitationibus mens, & instar fornicantis Hierusalem omni trãseunti diuaricet pedes suos. *& in sequentibus.* ¶Quid? ergo omnes peribunt, qui in vrbibus habitant? Ecce illi fruuntur suis rebus, ministrant eccleſiis, adeunt balneas, vnguenta non spernunt[x]: & in omnium flore† versantur. Ad quod & ante respondi, & nunc breuiter respondeo, me in præ-

Prouerb. 6.

"Virgil. in Georgicis.

Prouerb. 13. secundũ 70. "Gemmæ sunt nodi virgarum.

†Gemi-nales.

Ezech. 16.

"Libertus dñis potest seruire duobus.

† Sic vetustus Hieronym. codex vulgati habent [ore]

Et in Mogũt. sub Carolo, c. 9.

n ¶*Aliquid.*] s. dist. 1. quando autem. s. 42. dist. §. 1. contra ibi, ad modicum. Sed illud intelligitur sine pietate respectu eorum per quæ habetur vita ęterna. 86. di. nõ satis.

o ¶*Pulcherrimorum,*] versuum, scilicet Virgilij, "quibus illud ostenditur. Argu. contra s. 37. dist. legimus.

p ¶*Ciet.*]ideſt, mouet.

q ¶*Scatebrisque.*] id est, ebullitionibus.

r ¶*Vel gemmis.*]"gemmæ dicuntur nodi virgarum, vnde flores & frondes erumpunt. & dicit lex, quòd quædam arbores dicuntur gemmales†, vt ff. fol. mat. diuortio. §. fundum. Surculus est nodus. Truncus vbi arbores inserũtur. ar. 23. q. 4. ipsa pietas.

s ¶*Salomonis.*] dicentis, Vade ad apem: & disce quomodo operatrix sit, & castum opus faciat.

t ¶*Lectione.*]"& dicit lex quòd libertus similiter potest prẽstare operas dominis diuersis: quia potest scribere vni, & custodire domum alij. ff. de ope. lib. duorum.

v ¶*Omnis otiosus.*] *Quæritur Egistus quare sit factus adulter? In promptu causa est. desidiosus erat.* extra de renun. nisi cum pridem.

x ¶*Non spernunt.*]peccant tñ, & epitimio tradendi sunt. s. 21. q. 4. c. 1.

In om

Source : BIU Cujas

IN *omnibus igitur.*]Hæc eſt nona pars diſt.in qua dicitur quòd canonici ſimul debent comedere, dormire, & iacere in vno conclaui.Ioan.de Fan.

CASVS. In hoc c.dicitur qualiter canonici regulares viuere debent. Debent enim ſecundum regulam viuere,& documenta ſanctorum patrum ſeruare in epiſcopali eccleſia (ſi fieri poteſt) ſimul manducent & dormiant, & prælatis ſuis obediant. Poteſt etiã hoc intelligi de omnibus clericis collegiatis.

† Iuo p.6. c.402.

a ¶*In omnibus.*]de modeſtia clericorum & ſobrietate 4.c. continuant,

† *al.vel clerici*

b ¶*Vt canonici.*]regulares. " Nam canon nuncupatur regula. diſt.3.canon.

" Canon dī regula.

c ¶*Incompoſite.*]maxime, quoniam & ſi bonum agat,pœnã meretur. ff.de re mil.l.3. §.in bello.

† *al.compoſite*

d ¶ *In vnoquoque.*]ideſt,epiſcopali ſede.

e ¶*Et dormiant.*]ſ. di. 32. ſi quis contra. 1.q. 2.ſacerdos.Sed hic de regularib. Vel eſt derogatum di.4.leges[a]. f ¶*Audiant.*]quia conuiuium eorum non debet eſſe ſine lectione.ſ.44.diſt. pro reuerentia.

† *al.vno*

a Dic vt ext. de vi.& ho. cle.qm̃ vt.

g ¶ *Suis.*] aliàs eſſent acephali.93.diſ.nulla.

h ¶*Miniſtris.*]i.prælatis, quia ſubditis miniſtrant verbum Dei. 36.diſt.ſi quis[b].

† *al.Matiſcenſi*

NVllus *presbytero rum.*] Hæc eſt 10.pars diſ.ſecundum Ioan. de Fan.

b Vti Euãg. q maiorveſtrum eſt,ſit miniſter veſter.Arc. 2 ſ.diſt.44. c.nullus. Burch.l.2.c. 61. Iuo p.6. c.252.

CASVS. Reprehenduntur hic presbyteri,qui in conuiuiis, quæ fiebãt pro defunctis, comedebant nimium & bibebant, turpes cantilenas cantabant, & turpes ludos coram ſe fieri permittebant. *Tornatricibus*,i.ioculatricibus quæ ad modum torni ſe voluũt. Sequentia duo c. patent. *Thymelici.*"thymele Græce Latine dicitur pulpitum,"inde thymelici dicũtur hiſtriones & cantores, quia olim in ſcena ſuper pulpitum cantabant, & ſpectaculum ſui corporis præbebant.

"Thymele

"rhymelici

i ¶*Anniuerſarium.*] ſ. 13.q.2.quia alij.

k ¶*Cogere,*] ar.contra Anglicos,vt ext.de vita &ho.cle.à crapula.

l ¶*Vel tornatricibus.*]i. ioculatricib.quę voluuntur vt torni.

3 Burc.l.2.c. 45. Iuo p.6. c.146.

m ¶*Nec laruas.*]extra de vi.&hon.cle.quoniam.& c.cum decorem. Cap.41.

ſenti opuſculo non de clericis diſputare,ſed monachũ inſtituere.

Item in lib.5.c.115.

¶Abſque prælati ſui licentia canonicis nihil agere licet. C. XXXIIII.

9 IN omnibus[a] igitur(quãtum humana permittit fragilitas) decreuimus,vt canonici[b],clerici† canonice viuant,obſeruantes diuinæ ſcripturæ doctrinam,& documenta ſanctorum patrum:& nihil ſine licentia epiſcopi ſui, vel magiſtri eorum incompoſite†[c] agere præſumant,in vnoquoque[d] epiſcopatu vt ſimul manducent, & dormiant[e], vbi his facultas id faciendi ſuppetit:vel qui de rebus eccleſiaſticis ſtipendia accipiunt, in ſuo† clauſtro maneant:& ſingulis diebus mane primo ad lectionem veniant,& audiãt[f],quid eis imperetur. Ad menſam vero ſimiliter lectionem audiant, & obedientiam ſecundũ canones ſuis[g] miniſtris[A h] exhibeant.

† *al.vno*

A ¶ Miniſtris.] *In originali, & apud* Iuonem *eſt*,magiſtris.*Sed ob gloſſam non eſt emendatum.*

Item ex concilio Nannetenſi†,*c.10.*

¶Presbyteri, qui ſimul conueniunt, ebrietatem,& comeſſationes ſummopere vitent. C. XXXV.

10 2 NVllus preſbyterorum, quando ad anniuerſarium[i] diem trigeſimum,vel ſeptimum,vel tertium alicuius,defuncti,aut quacumque vocatione ad collectam preſbyteri conuenerit, ſe inebriare vllatenus præſumat: nec peccatus in amore ſanctorum, vel alicuius animæ bibere, vel alios ad bibendum cogere[k], vel ſe aliena precatione ingurgitare,nec plauſus & riſus inconditos, & fabulas inanes ibi referre, aut cantare præſumat: vel turpia ioca, vel vrſo, vel tornatricibus[l] ante ſe fieri patiatur:nec laruas[m] dæmonũ ante ſe ferri conſentiat: quia hoc diabolicum eſt, & à ſacris canonibus prohibitum.

Item ex concilio Laodicenſi,c.41.& 42.

¶Clericus vel laicus ſine iuſſione epiſcopi non peregrinetur. C. XXXVI.

11 3 NOn oportet miniſtros altaris, vel quoſlibet clericos præter iuſſionem[n] epiſcopi ad peregrinandum[o] proficiſci.

10 Laicum[A] etiam ſine[P] canonicis litteris,*id eſt,formata.*¶Similiter nõ oportet alicubi proficiſci[q].

A ¶Laicum etiam.] *In codice græco hic eſt canon quadrageſimus primus, quemadmodum ſuperior huius capitis pars eſt canon 42. Sed in neutro canone fit mentio laici ſicuti neque in verſione Dionyſij,quam afferunt Burchardus&Iuo)ſed vtrobique eſt ἱερατικὸν ἢ κληρικὸν, id eſt*, ſacerdotalem, vel clericum. *In priſca tamen verſione canon 41.ſic habet.* Non oportet miniſtrum altaris, vel etiam laicum.

Item ex eodem,c.54.[4]

¶Quibus ſpectaculis clericus intereſſe nõ debet. C. XXXVII.

5 NOn oportet miniſtros altaris, vel quoſlibet clericos ſpectaculis[r] aliquibus,quę aut in nuptiis,aut ſcenis†[s] exhibentur, intereſſe: ſed antequam thymelici[t] ingrediantur, ſurgere eos de conuiuio,& abire.

¶*Hoc caput non eſt in canonũ volumine græco Pariſius anno 1540. impreſſo. Habetur tamen apud Balſamonem, & videtur indicari c.24.ſextæ ſynodi, Gratianus autem recitat ex priſca verſione.*

Item Auguſtinus ad Poſſidium, & qui cum eo ſunt fratres,epiſt.73.

¶Colorum fucis mulieres vti non debent. C. XXXVIII.

12 FVcare†[u] figmẽtis, quo vel rubicundior,vel candidior appareat, adulterina fallacia eſt: qua non dubito etiam ipſos maritos ſe nolle decipi, quibus ſolis permittendæ ſunt feminę ornari, ſecundum veniam,nõ ſecundum imperium. Nam verus ornatus, maxime Chriſtianorum,& Chriſtianarum non tantum nullus fucus mendax, verum ne auri quidem, veſtiſque pompa:ſed mores boni ſunt.[6] Execranda autem ſuperſtitio ligaturarũ(in quibus[x] etiam in aures virorum[y], in ſummis ex vna parte auriculis ſuſpenſæ deputentur)non ad placẽdum hominibus,ſed ad ſeruiẽdum dæmonibus adhibetur.

Item ex ſymbolo Epheſini concilij.cc.epiſcoporum, quod habitum eſt contra Neſtorium[z 7].

r ſ.diſt.34.presbyteri.

s ¶*Scenis.*]quid ſit ſcena,Labeo definiuit.ff. de his qui no.infa.l.2. §.vlt.

t ¶ *Thymelici.*] à thymele,quod eſt pulpitum. "immo Thymelici dicuntur qui miniſtrant ludentibus. ff. de his qui not. infa. athletas.

4 Et in Aqſgran.c.73.

5 Iuo p.11. c.78.

" Thymelici qui ſint.

† *canũ*]ori.

FVcare *figmentis.*] Hæc eſt 12. pars diſtinct. in qua dicitur, quòd nullus debet ponere vnguentum in faciem,nec ligaturas in aures. Io. de Fan.

CASVS. Reprehenduntur hic viri, qui medicamentis & colore quæſito volunt apparere pulchri:quia nec mariti volunt ab vxoribus ſic decipi. nam Chriſtiani debẽt moribus ornari, & non falſo colore,nec prætioſa veſte:ſuperſtitioſas vero ligaturas inter quas in aures deputantur, portare nõ debent.

† *Fucari*]or.

v ¶*Fucare.*]id eſt,tingere.C.quę res vend. non poſſunt. l.1.Verſus:

" *Si vitium frontis alienus fucus inauret,*
Gloria frontis obit, cum color hoſpes abit.

" Verſus.

6 26.q.2. illud.

x ¶*In quibus.*]ideſt,inter quas.

y ¶ *Virorum.*] i.à viris datæ. "Sed videtur,q nec in talibus teneat donatio:quia dicitlex q si vir dat vxori margaritas extricatas[c] ſi ipſas perforauerit, tenetur lege Aquil.ff.ad le.Aquil.ſi ſeruus.§.ſi cum maritus. Sed illud exaudi cũ noluit in eam transferre dominium.aliàs ſi dat ei vnguenta vel pecuniam ad ea emenda,tenet donatio.ff.de do.inter vi.& vxo.quod autem.§.1. Idem eſt ſi dat ei ornamenta.ff.de aur.& ar.leg.l.argumento.§.ornamenta.

" Donatio ĩ aliqb⁹ tẽt q̃ maritus vxori facit.

c id eſt, ab inuicẽ ſeparatas, ſecundũ Accurſ.

7 in epiſt.ſynodica Cyrilli, q̃ ꝓfixa eſt concilio Epheſino.

z ¶ *Contra Neſtorium.*] CASVS. Dicebat Neſtorius epiſcopus Conſtantin.& etiam Græci dicunt ſpiritum ſanctum à ſolo patre procedere,non à filio.quod volebeant arguere ex verbis Domini dicentis ſcilicet de ſpiritu ſancto, Ille me clarificabit, qui à patre procedit. Huiuſmodi error extirpatur hic: nã ſynodus interpretatur illa verba Chriſti, Ille me clarificabit,&c. oſtendens ſpiritum ſanctum procedere à patre & à filio.In aliis etiam errauit Neſtorius epiſcopus.24.q.3.quidam.ver.Neſtoriani.

n ¶*Iuſſionem.*]nec epiſcopum præter iuſſionem patriarchæ.

o ¶*Ad peregrinandum.*]vt C.de epiſc.& cler.ſi qua per calumniam. in fine.

p ¶ *Sine canonicis litteris.*] hoc de cruce ſignatis,qui debent ire vltra mare.vel de pœnitentibus.B.

" epi literas habeat qui peregrinari volet.

p ¶*Sine canonicis litteris.*]"in auth.de ſan.epiſ.§.interdicimus.col. 9.extra de voto,magnæ,nec etiam priuatus aliquis principem adire poteſt ſine auctoritate iudicis. C. de decur. ſi quis decurio.libr. 10. Et quòd aliàs fieri dicit iuſſionem, *intellige* petitam & obtenta. nam epiſcopo contradicente nec clericus nec laicus ire debet.arg.11.quæſt.3.quod ergo. nec ad iudicium alterius epiſcopi.3. quæſt.6.non licet.de pœn.diſt.6.placuit. quod eſt contra Grat.qui dixit per l.ff.de iud.l.2. & ff.de iuriſd.omn.iud.ſi conuenerit. contrarium,quia leges non dedignantur ſacros canones imitari.in authen.vt cle.apud propri.epi.male enim dè ſui epiſcopi iudicio præſumit, &c. 11.q.1. placuit. & contumeliam facit iudici qui eum omittit, & ad alium vadit.ff.de exce. litigatores.

" Clericus pdit adminiſtrationem per diutinã abſentiam.

q ¶*Proficiſci.*]"ſi autem clericus tamdiu abſit quòd dubitetur an viuat an mortuus ſit, definit habere liberam adminiſtrationem. inſt.de vſuca.§. quod autem.

Non oportet.] ¶ *Spectaculis.*]

Source : BIU Cujas

De spiritu dicit.] Hæc est 13. pars distinct. in qua dicitur, quòd à spiritu sancto omnia perficiuntur, & sine illo nullum bonum est: & ideo Gratian. posuit in fine ista duo cap. de spiritu sancto, vt etiam reprobaret quosdam hæreticos, qui dicunt quòd spiritus sanctus non procedit à filio: qui male dicunt. Ioan. de Fan.

CASVS. Quærebatur à Nestorio hæretico, quare Christus in Euangelio dixerit de spiritu sancto, ille me clarificabit, cum ipse non indigeat clarificatione alterius: nec spiritus sanctus sit eo maior, vt ei gratiam dare possit. Et respondetur, quòd hoc ideo dicitur, quia per opera quæ in virtute spiritus sancti fecit, deitatem suam omnibus manifestauit, sicut aliquis virtute propria vel doctrina clarificari dicitur. eius enim spiritus idem est cum eo in substantia, & procedit ab eo sicut à patre. spiritus sanctus per Apostolos miracula faciens, Christum eis manifestauit postquam in cælum ascendit.

Iuo p. 2. c. 3 Ioan. 16.

Ioan. 16. "Sacra ofa in virtute spûs sancti perficiûtur.

a ¶ *De spiritu.*] "cum omnia sacramenta in virtute spiritus sancti perficiantur, non rite ipsa sacramenta ministrantur, si in spiritus sancti processione non recte sentitur: de qua subdit duo c. s. distin. 2. cum omnem.

b ¶ *Clarificabit.*] id est opera quæ faciam in virtute eius manifestabunt me hominibus.

†al. existens

c ¶ *Sua.*] id est, Christi, qui est eiusdem substantiæ cum eo.

ibid.

d ¶ *Proprietas.*] id est, discretio. quia personaliter ab eo est distinctus.

2 paulo post med. inter opa B. Hie.

e ¶ *Alienus.*] id est, aliud in essentia, immo idem.

f ¶ *Veritatis.*] id est, à veritate, id est, à filio procedens.

Io. 14. & 16.

g ¶ *Ex Deo patre.*] mirum est cum Ephesinum concilium fuerit in Græcia celebratum, & de quattuor principalibus sit vnum: vt 15. distinct. canones.

"spûs sanct' à patre & filio ꝓcedit, quidquid dicant Græci.

"quomodo Græci audent dicere spiritum sanctum à solo patre procedere, cum hic dicitur contra, inducti tamen sunt ad hoc dicendum duabus de causis, scilicet, quia Christus loquens de processione spiritus sancti, solum patrem nominat dicens: Qui à patre procedit. Item etiam quia in symbolo fidei apud eos edito simpliciter continetur, Qui à patre procedit. nos addimus, filioque. sed in fine symboli apud eos sub anathemate prohibetur, vt nullus de fide Trinitatis aliud docere vel aliter prædicare quam ibi continetur, audeat. vnde dicunt nos anathematizatos qui ibi addimus, filioque. sed Christus ideo ita dixit, quia patri voluit attribuere auctoritatem inspirandi. Item in anathemate ponitur aliud pro contrario: sed non est contrarium, sed idem: cum filius cum patre sit idem in substantia. ergo quod à patre procedit, & à filio. & sic non addimus, sed potius declaramus.

h ¶ *De meo.*] id est à me, & à patre meo procedit. C. de sum. trin. l. inter claras. Ioan. de Fant.

SAluator.] CASVS iste sic conuenit poni communiter. Loquitur hic Didymus contra Græcos, qui errori Nestorij adhærentes dicunt spiritum sanctum à filio non procedere, vt colligitur ꝫ. ead. ver. denique. & in argumentum suum assumit auctoritatem Domini dicentis, Non enim loquitur à semetipso: sed sicut audit, loquitur. Secundo exponit qualiter ista verba sint circa Trinitatem intelligenda, scilicet, dicere, loqui, & audire: quia aliter accipiuntur quàm secundum consuetudinem, qua nos loquimur. Tertio dicit, quòd spiritus sanctus non potest aliquid audire à filio quod ipse nesciat.

† absunt ab orig.

¶ Quod spiritus sanctus procedit à patre & filio. C. XXXIX.

13[1] DE spiritu [a] dicit Dominus in Euangelio [ille me clarificabit [b].] Hoc rectissime sentientes, vnum Christum Dominum, & filium, non velut alterius egentem gloria confitemur à spiritu sancto gloriam consecutum: quia eius spiritus nec melior, nec superior ipso est: sed quia mira opera faciens ad demonstrationem suæ deitatis, virtute proprij spiritus vtebatur, ab ipso dicitur clarificari: quòd virtus sua [c], vel disciplina quælibet vnumquemque clarificet. Quamuis enim in sua sit substantia spiritus eius, & intelligatur in persona proprietas d, iuxta id, quod spiritus est, & non filius: attamen ab illo alienus [e] non est. Nam spiritus appellatus est veritatis [f], & veritas Christus est. Vnde & ab isto similiter, sicut ex Deo [g] patre procedit. Denique hic ipse spiritus etiam per manus sanctorum Apostolorum miracula glorioſa perficiens Dominum glorificauit Iesum Christum, postquam ascendit in cælum. Nam creditus est Christus natura Deus existere†, per suum spiritum virtutes efficiens: ideoque dicebat [De meo [h] accipiet, & annuntiabit vobis.]

†al. existens

Item Didymus, in lib. 2. de spiritu sancto, contra errores Græcorum. [2]

¶ De eodem. C. XL.

SAluator [A], qui & veritas, ait, [Non enim loquetur à semet ipso:] hoc est, non sine me, & sine meo & patris arbitrio: quia inseparabilis [i] à mea & patris est voluntate [k]. *& amplius* † [l].

¶ Quia non ex se est [m]: sed ex patre, & me est. Hoc enim ipsum, quod subsistit, & loquitur à patre, & à me illi † est. [Ego veritatem loquor,] id est, inspiro, quę loquitur, siquidem spiritus veritatis est. Dicere autem, & loqui in Trinitate, non secundum consuetudinem nostram, qua ad nos inuicem sermocinamur, & loquimur, accipiendum, sed iuxta [n] formam incorporalium naturarum, & maxime Trinitatis, quæ voluntatem suam inserit [o] in corde credentium, & eorum, qui eam audire sunt digni: hoc est dicere, & loqui. *& infra.* ¶ Loqui ergo patrem [p], & audire filium, vel econtrario filio loquente audire patrem, eiusdem naturæ [q] in patre, & filio, consensusque significatio est. Spiritus quoque sanctus, qui est spiritus veritatis, & spiritus sapientię, non potest filio loquente audire, quæ nescit: cum hoc ipsum sit, quod profertur à filio, id est, procedens à veritate, consolator manans de consolatore, Deus de Deo spiritus veritatis procedens. Denique, ne quis illum à patris & filij voluntate, & societate discerneret [r], scriptum est, [Non enim à semetipso [s] loquetur: sed sicut audiet, loquetur.] Cui etiam simile de seipso Saluator ait, [Sicut [t] audio, & iudico,] & alibi [Non potest filius facere quidquam, nisi quod viderit patrem facientem [u].]

i ¶ *Inseparabilis.*] per hoc exaudi quod dicitur: "inseparabilia sunt opera Trinitatis: vt 28. q. 1. sic enim. vt intelligatur de inseparabilitate voluntatis & operationis. nam quod operatur pater, operatur & filius, & spiritus sanctus.

"opa Trinitatis qualiter sunt inseparabilia.

†al. ille Ioan. 14.

k ¶ *Voluntate.*] quia vult, aliàs falsum esset quòd gignit pater, non filius: comedit filius, non autem spiritus sanctus. arg. 5. e. dist. 3. c. vlt. "Mihi enim videtur esse distinguendum inter opera operata, & operata operantia: sed male, nisi intelligas opera operata, id est, actus ipsos, vel accidens quod est in subiecto. Si enim intelligas opera operata secundum quòd effectus est à sua causa, nil operatur vna persona quod tota Trinitas non causetur, iuxta illud, Actio displicuit, passio grata fuit.

"Opa sûnt duplicia.

l ¶ *Et amplius.*] alia expositio est. Ioan.

m ¶ *Quia non ex se est.*] id est, non procedit ex se, id est, ex persona sua.

n ¶ *Sed iuxta formam, &c.*] sicut & ad iura corporalia restituitur quis, non autem ad incorporalia. ff. de vsucap. l. sequitur. §. si viam. & ita aliter loquuntur leges de his quàm de illis.

Ioan. 16.

Ioan. 5.

o ¶ *Inserit.*] quia hoc liquidum est hic esse, &c.

p ¶ *Patrem.*] in Euangelio tamen exponitur, "pater dicit vel loquitur de filio, id est, gignit filium. Pater vel filius loquitur de spiritu sancto, id est, inspirat spiritum sanctum. Filius audit patrem, id est, gignitur ab eo. Spiritus audit à patre vel filio, id est, inspiratur ab eo. & hęc expositio vsitatior est quàm ea quæ hic ponitur.

"Pater loquitur de filio, quid significat.

q ¶ *Eiusdem naturæ.*] secundario. principaliter enim sic notatur per sonarum distinctio, immo principaliter. nec est ibi inuenire prius vel posterius, & omnia quæ in Trinitate personas distinguunt, essentiam innuunt, & essentialiter intelliguntur, & accipiuntur. Vnde Augustinus. Non est Deo aliud esse personam, & aliud esse substantiam, cum hoc nomen persona principaliter editum sit ad notandum distinctionem personarum.

r ¶ *Discerneret.*] dicendo quòd non procederet ab eo.

s ¶ *A semetipso.*] legitur in Euangelio Ioan. Cum venerit paracletus spiritus veritatis, ille vos docebit omnem veritatem. non enim loquetur à semetipso: sed quæcumque audiet, loquetur, & quæ ventura sunt annuntiabit vobis.

t ¶ *Sicut audio.*] i. intelligo & scio. dicitur. n. filius scientia, & "quidquid habet filius, habet à patre, & spiritus sanctus à patre & filio.

"Filius ī diuinis quidquid habet, à ꝑre habet

v ¶ *Facientem.*] læpe solet similis filius esse patri. item & magistro discipulus. 24. q. 1. cum beatissimus. Ioannes.

A ¶ Saluator.] *In originali hæc antecedunt,* Dehinc in consequentibus de spiritu veritatis, qui à patre mittatur, & sit paracletus, Saluator, &c.

FINIS.

Immortali Deo immortales gratias.

Source : BIU Cujas

CANONES POENITENTIALES,

QVORVM NOTITIA VIRIS ECCLESIASTICIS EST VALDE NECESSARIA.

Sunt enim quædam regulæ directiuæ ad pœnitentias delinquentibus imponendas.

COnsiderandum est de canonibus pœnitentialibus: Ad quorum intelligentiam prænotãdum est, quòd sicut est in scientiis practicis, quæ versantur circa opera, quòd sermo in vniuersali est incertus & dubius: sed cum applicatur ad singularia incipit quodammodo habere certitudinem, vt qui non considerat circunstantias particulares, potius deuiet quàm se rectificet, vt patet in medicina, & scientia morali. Sic est intelligendum in proposito, quòd canones instruunt in generali quomodo est pœnitentia imponenda: sed descensum ad singularia presbyteris discretis relinquunt, qui considerant circumstantias personarum attendentes ad canones sicut ad regulas directiuas: quia si contra canones imponant, non recte imponunt. Nulli ergo presbytero licet facere aliquid, quod possit Patrum regulis obuiare. dist. 38. nulli. In canonibus autem maxime determinatur pœnitentia quo ad tẽpus: & magis quàm quo ad modum: quia illa determinatio est certior & communior. hæc Bonauentura. Vt ergo scias qualiter debeat procedere arbitrium presbyteri, nota regulariter, sicut dictum est supra septemnis est pro peccato mortali pœnitentia imponenda, & hoc non tantum propter temporis diuturnitatem, sed magis propter significationẽ. In veteri enim lege Maria soror Moysi lepra percussa, separata fuit extra castra vij. diebus, Num. 12. Maria significat pœnitentem. Interpretatur enim amarum mare. Hæc pœnituit vij. diebus, sed nunc pœnitet vij. annis, quod significatũ est, Ezec. 4. Diem pro anno dedi tibi.

¶ Si quæratur quare pœnitentia sit aggrauata, cum lex noua sit lex misericordiæ? Resp. quòd hic est maior ingratitudo propter maiorẽ gratiam, & maior contemptus propter maiorem dignitatem nouæ legis, in qua Christi sanguis est effusus, & grauius peccatum propter statum peccantis, qui debet esse perfectior. Et vlterius satisfactio in lege noua debet esse perfecta, vt in pristinum statum reducat. Et quia sol in vna die non redit in idem punctũ, sed in anno: ideo dies conuersus est in annũ. Rursum, Quia perfectum remedium est in lege noua: ideo annus multiplicari debet per septem, propter septem dona spiritus sancti recuperanda, & propter septem dotes, scilicet tres animę, & quattuor corporis obtinendas. Huiusmodi autem pœnitentia non est omnibus imponẽda, nec tamen est infirmanda: sed est insinuanda, vt cognoscatur quàm grauis est culpa. hæc Bonauentura. Licet autem pro singulis peccatis criminalibus sit statuta talis pœnitentia: debet tamen imponi magis vel minus aspera prout maioritas vel minoritas criminis cum ceteris circũstantiis hoc exposcit, vt in sequẽtibus patet. A prædicta namque regula excipiuntur plurimi casus, in quibus propter dignitatem peccantis vel criminis enormitatem imponitur pœnitentia maior: aliquando etiam ex variis causis minor. Ad hoc ergo quòd presbyter circa pœnitentias disponendo cautius arbitretur, notandi sunt casus, in quibus per canones certæ pœnitentiæ imponuntur, quos scilicet canones tenetur presbyter scire, vt dictum est supra. Sunt autem isti.

¶ Primus est, quòd si presbyter fornicationem fecerit, pœnitentiam x. annorum faciat hoc modo: scilicet, quòd sit inclusus, siue à ceteris in aliquo loco remotus: sacco indutus & humi prostratus misericordiam Dei iugiter implorans. primis tribus mensibus continuis à vespere in vesperam pane & aqua vtatur, exceptis Dominicis diebus, & festis præcipuis, in quibus modico vino, piscibus & leguminibus recreetur. Elapsis autem sic tribus primis mensibus, de illo loco exeat, non tamen in publicum procedat ne populus in eum scãdalizetur. Et per hoc videtur, quòd in publico crimine loquatur. Post hoc resumptis viribus aliquantulũ, vnum annum & dimidium in pane & aqua expleat,

except

exceptis Dominicis & aliis præcipuis festis, in quibus vino, sagimine, ouis & caseo poterit vti. Finito sic primo anno & dimidio, particeps sit corporis Domini: & ad pacem veniat, & ad psalmos cum aliis fratribus canendos in choro vltimus recipitur. Ad cornu tamen altaris non accedat: sed minorum ordinum tantũ officia gerat, deinde vsque ad completionem septimi anni tres legitimas ferias, scilicet secundam, quartam & sextam exceptis diebus Paschalibus, qui sunt quinquaginta, in pane & aqua ieiunet. secundam tamen feriam vno psalterio vel denario si sit operarius redimere poterit. Et sic cum septimum annum compleuerit, potest eum episcopus ad gradum pristinum reuocare: ita tamen quòd in tribus annis sequentibus sine vlla redemptione omni sexta feria in pane & aqua ieiunet. Et eadem pœnitentia imponenda est presbytero de omnibus aliis peccatis, quæ depositionem inducunt. Probantur autem hæc omnia. 82. di. presbyter si fornicationem. quod intelligunt quidam de simplici fornicatione: alij forte melius secundum Rayn. de adulterio vel incestu: puta, quia cognouit coniugatam, consanguineam vel affinem.

Legitimæ feriæ sunt tres.

Secundus casus est, si presbyter cognouit filiam suam spiritualem, quam scilicet baptizauit, vel in baptismo vel in cõfirmatione tenuit: vel quæ sibi confessa fuit, debet pœnitentiam agere xij. annis. & etiam debet deponi, si crimẽ sit manifestum: & peregrinando xv. annis pœniteat. & postea monasterium intret tota vita sua moraturus ibidem. Episcopus vero qui talia commisit, pœniteat xv. an. Ipsa vero mulier debet omnia relinquere, & res suas pauperibus dare, & conuersa vsque ad mortem in monasterio Deo seruire. 30. q. 1. si quis sacerdos. & c. non debet.

Tertius est, quòd quicumque filiam suam spiritualem vel matrem cognoscit, septem annis pœniteat, & similiter ei consentientes. 30. q. 3. non oportet.

Quartus est, quòd qui contrahit cum aliqua alij desponsata per verba de præsenti: ipsa dimissa xl. diebus ieiunet in pane & aqua, & sequentibus septem annis pœniteat. ext. de spon. duo. accepisti.

Quintus est, quòd qui cognoscit duas commatres vel sorores, siue vxor viuat, siue non, ad minus vij. annis pœniteat, licet plus deberet. 30. q. 4. si presbyter.

Sextus est, quòd qui cognouerit monialem siue deuotam, x. ann. pœniteat. & similiter ipsa secundum formam traditam. 27. q. 1. de filia. & c. deuotam. In quorum j. c. dicitur, quòd si filia episcopi, vel presbyteri, vel diaconi post votum solenne contraxerit matrimonium, non admittitur ad communionem, nisi marito defuncto pœnitentiam egerit: si autem eo viuente decesserit, & pœnitentiam egerit, & communionem petierit, tantum in fine vitæ recipiet eam. In ij. cap. dicitur quòd deuota peccans non est recipienda in ecclesia, nisi peccare desierit: & desinens egerit pœnitentiam x. ann. postea recipiatur ad communionem, & antequam in ecclesia admittatur ad orationem: ad nullius conuiuium Christianæ mulieris accedat.

Septimus est, de eo qui ignoranter cognoscit duas sorores, vel matrem & filiam, vel amitam & neptem: pœniteat vij. annis. Si autem scienter, perpetuo priuetur coniugio. 34. q. 1. si quis cum duabus.

Octauus est, quòd qui duxit in vxorem eam quam polluit per adulterium, pœniteat v. ann. 31. q. 1. si qua vidua.

Nonus est, quòd qui contra naturam peccauit, si sit clericus debet deponi vel religioni tradi, si corrigibilis appareat ad perpetuam pœnitentiam peragendam. Si vero sit laicus à cœtu fidelium vsq; ad condignam satisfactionem debet fieri alienus. ext. de excess. prælat. clerici. Hoc enim vitium maius est, quàm cognoscere matrem. 32. q. 7. adulterij. & hęc Aug. Adulterij, inquit malum, vincit fornicationem, vincitur autem ab incestu fornicatio. Peius enim est cũ matre, quàm cum aliena vxore concumbere: sed omnium horum pessimum est, quod contra naturam fit, vt si vir membro mulieris non ad hoc concesso voluerit vti. hæc Augu. Quocumque autem modo tale factum exerceatur præterquam inter virum & feminam ordinate & in vase debito, vitium contra naturam & sodomiticum iudicatur, vt dicit Ray.

Decimus est, quòd qui coierit cum brutis, pœniteat plusquam vij. ann. & similiter pro incestu. 32. q. 2. hoc ipsum. & §. seq.

Vndecimus est, quòd presbyter qui interest clandestinis nuptiis triennio suspenditur: & si culpa exegerit, grauius puniatur. ext. de cland. desp. cum inhibitio.

Duodecimus est, quòd qui votum simplex violauerit, pœniteat iij. ann. 27. dist. si vir.

Decimustertius est, quòd qui excommunicatus celebrauerit, debet triennio pœnitere. & per ij. iiij. & vj. feriam à vino & carnibus abstinere. 11. q. 3. de his. De pœna vero degradati celebrantis habetur dist. 50. accedens.

Decimusquartus est, quòd homicida voluntarius sine spe restitutionis deponitur. & pœniteat vij. ann. 50. dist. miror.

Source : BIU Cujas

Decimusquintus eſt, quòd homicida caſualis pœniteat v.ann.& hoc ſecundùm Ray.ſi culpa caſum pręceſſit:aliter non,niſi forte ad cautelam.diſt.50.eos.& duob.c.ſeq.

Decimusſextus eſt, quòd ſi quis fecerit homicidium propter neceſſitatem euitabilem, pœniteat duob.ann. diſtin.50. c. de his clericis. quæ licet ſi ineuitabilis eſſet,in nullo ſibi imputaretur.50.diſt.quia te.Quod verum eſt quo ad culpam: ſed bonum eſſet,ꝙ pœniteret quo ad cautelam & innocentiam ſuam eccleſię oſtendendam. extr.de homic.c.2.§.vlt.Et ſecundùm Rayn.forte diſtingui poteſt in homicidio neceſſario ſicut in caſuali. & vtrum culpa præceſſerit neceſſitatem vel non. Arg.diſtin.50.de his not.ext.de homic.interfeciſti.Sed & ſi quis per inſaniam committat homicidium, non ei imputatur.3.q.4.iudicas. quin etiam qui intuitu diſciplinæ incaute percutiendo occiderit, deponitur.ext.de hom.preſbyterum.15.q.1.ſi quis non iratus. Sed qui ligatum latronem interficit,deponitur.ext.de homic.ſuſcepimus. Qui autem latronem occultũ occidit,quem viuum cõprehendere potuit,xl.dieb.non intret eccleſiam,& aliàs pœnitere debet,ext.e.ti.c.2.vbi de hoc dicitur.qui vero paganum vel iudęum occidit,pœniteat xl.dieb.diſt.50.c.qui vero odij.

Decimusſeptimus eſt, quòd matricida pœniteat x. annis ſecundùm formam ſatis aperte traditam 33.q.2.latorem. Vxoricidæ vero grauior pœnitentia debet imponi. Talis enim & qui dominum occidit, nunquam equitat, nec vehiculo portatur, nec matrimonium contrahit:vſque ad x.ann.carnes non comedit nec vinum bibit, & alia quæ habentur 33.q.2. admonere.& c.quicumque.Imponitur autem pœnitentia maior vxoricidæ, non quia illud peccatum ſit grauius iſto,ſed quia homines proniores ſunt ad occidendum vxores, quàm matres. Maius enim peccatum eſt occidere matrem, quàm vxorem occidere, vt dicit Bonauent. in 4.ſentent.& communiter omnes doct.Gul.vero Duran.tenet contrarium in repertor. pro eo quòd vxoricidæ imponitur pœnitentia maior. Mihi autem magis placet ſententia aliorum. Sed qualem pœnitentiam agere debent qui filios occidunt? Reſp. Aut eſt certum quòd ipſimet ſcienter interfecerunt, & ſic debet eis imponi pœnitentia maior quàm pro alio homicidio. Arg.ext.e.c.vlt.in text.& gl.& de homic. cum iuramento.de pœn.diſt.1.aut facta. In hoc tàmen caſu vir vxorem recuperat quam coactus abiurauerat,& ipſa pœnitentia agit ſecundum arbitrium epiſcopi:ita quòd ſi habet alios filios pacifice gubernare poſſit eos vxor.extr.e. intelleximus. quòd ſi virum non habet,induci debet vt intret religionem: ad quod ſi non poteſt induci, tutius eſt ei dare licẽtiam nubendi, vt ext.e.veniens.Et hoc quãdo timetur de continentia,aliàs non,vt patet 31.q.2.in adoleſcentia. Et ſi pater ſit clericus,ab officio altaris debet perpetuo abſtinere,& ei grauior quam laico:non tamẽ publica(niſi veniat in publicum) pœnitentia debet imponi,vt ext.de pœn.quæſitum.Aut certum eſt,quòd non interfecerunt ſponte, nec in culpa fuerunt, ſed caſu fortuito contingit: & ſic de ſtricto iure in nullo tenentur.Arg.ext.de homic.ex litteris.2.c.Ioannes.& c. vlt. Niſi velint ad cautelam pœnitere. In dubio tamen præſumitur, quòd non hoc ex certa ſcientia,ſed potius ex incuria prouenerit. extr. de pręſumpt.afferte.Aut certum eſt,quòd non exhibuerunt omnem diligẽtiam quam potuerunt & debuerunt:& ſic culpa præceſſit caſum. Et ſi ſit grauis culpa,vt ſi poſuit puerum in medio vtriuſque: ſecundum arbitrium pœnitentiarij imponitur pœnitentia v.vel vij.ann.50.diſtin. ſi qua femina. & c.ſeq. & c. ſi quis ſponte. occulta ſi ſit occultum.publica ſi ſit publicum. & maior ſi in lecto ſuffocetur quàm ſi in cunis. & maior preſbytero Græco quàm laico, vt habetur ext.de pœn.quæſitum. Et licet diſpenſetur quo ad pœnitentiam, quæ eſt arbitraria,vt dicitur ibidem:non tamen quo ad ordines propter homicidium quod eſt delictum enorme & indiſpenſabile,diſt.50.miror.Si autem culpa quæ præceſſit caſum ſit leuis,vt ſi poſuit puerũ in eodem lecto, longe tamen à ſe: imponitur pœnitentia iij.ann. Secundum hoc intellige illud ext.e.de infantibus.Monendi ergo ſunt parentes, quòd tam tenellos ſecum in vno non collocent lecto, ne qualibet negligentia interueniente opprimantur & ſuffocentur, vt 2.q.5. conſuluiſti. Et hoc modo diſtinguit Hoſt. & Ber.ext.de infant.Quid de illis qui filios vel ſeruos ſuos infantes, vel etiam adultos languidos relegata pietate exponũt,ideſt,extra ſe ponunt ante eccleſias, vt aliqui moti miſericordia colligant eos? Reſp. Tales grauiter peccant: quia cum ignoretur ſæpe conſanguinitas expoſitorum, contrahere poſſent matrimonium cum ſorore vel conſanguinea: ideo exponens tenetur de hoc peccato pœnitere, & eſt puniendus ſicut expoſitus,ſi ſcienter cum tali contraheret puniretur. ext.de pœn.officij. ſecundum Hoſt. Talis enim ſecundum Ray.eſt tanquam homicida iudicandus, qui hominem ſibi ita coniunctum periculo mortis exponit.Conſideratis tamen circumſtantiis & vtrum ob hoc mors ſecuta fuerit vel non fuerit:pœnitẽtia moderan-

da erit

Source : BIU Cujas

da erit. Erunt autem tales irregulares ſecũdum Ray. ſi mors inde ſit ſecuta: quia ſcilicet fuerũt in culpa eos exponendo, vel alimẽta negando. tamen ſecundum Ro. ſi in nulla culpa fuiſſent: quia forte nec eleemoſynas quęrendo, nec aliter eos alere poſſent, irregulares non eſſent, nec peccarent.

Decimusoctauus eſt, quod qui presbyterum interfecit, pæniteat xij. ann. ext. de pæn. & rem. c. 2. De pænitentia vero eius qui occidit monachum, vel clericum ſubdiaconum, vel diaconum, habetur 17. q. 4. qui occiderit. De pænitentia autem eius qui machinatur in mortem domini ſui, vel in regimen eius, habetur 23. q. vlt. §. ſi quis.

Decimusnonus eſt, quòd qui iniuſte alium ad mortem accuſat, xl. diebus in pane & aqua per vij. ann. ieiunet & pæniteat, & hoc ſi accuſatus ſit occiſus. Si autem tantum membrum perdiderit, triennio pæniteat. extr. de accuſ. accuſaſti. Hoſt. vero & Ioan. de Deo in ieiunando intellexerunt quod primus pęniteat per vij. annos, quolibet anno ieiunando xl. diebus in pane & aqua. ſecundus vero per iij. ann. G. vero Duran. intellexit prout littera magis ſonat, ſcilicet quòd primus ieiunabit xl. diebus in pane & aqua, ſiue continue, ſiue interpollate, & per vij. annos ieiunabit & pænitebit: non tamen in pane & aqua, ſed ad arbitrium preſbyteri. ſecundus vero per iij. Quadrageſimas, prima ante natalem Domini, ſecunda ante Paſcha, tertia ante ſanctum Ioannem. has enim inſtituit beatus Petrus, vt habetur in chronicis. Ieiunabit autem tunc in pane & aqua. probantur hęc ſecundum Hoſt. 22. q. 5. c. 1. 2. & 3.

Quadrageſimæ ſunt tres.

Vigeſimus eſt, quod periurus xl. diebus in pane & aqua ieiunet, & vij. annis ſequentibus pæniteat. & ſemper debet eſſe in pænitentia, ſcilicet interiori. 6. q. 1. quicumque.

Vigeſimusprimus eſt, quòd qui compulſus conditionaliter à domino ſcienter peierat, ſi liber ſit, xl. diebus in pane & aqua. & hoc ſecundum gl. intellige vel continue vel interpollate pæniteat vij. ann. ſequentib. non tamen in pane & aqua. vt dicit gl. Si vero ſeruus ſit eius qui eum coegerit trib. Quadrageſimis & legitimis feriis, ſcilicet, ij. iiij. & vj. 22. q. 5. qui compulſus.

Vigeſimusſecundus eſt, quòd qui peierat in manu epiſcopi vel in cruce cõſecrata, pæniteat iij. an. Si vero in cruce non conſecrata, vno anno. Qui vero coactus & ignorans ignorãtia iuris, & poſtea cognoſcit, pæniteat trib. Quadrageſimis. 22. q. 5. c. 2. Qui vero coactus pro vita redimenda vel qualibet cauſa vel neceſſitate peierat (quia corpus plus quã animam dilexit) tribus quadrageſimis pæniteat. ea. q. 5. c. ſi quis coactus. Alij inducunt tres annos: & vnum ex his in pane & aqua.

Vigeſimustertius eſt, quòd qui falſum ſcienter iurat, vel alium iurare cogit, diebus xl. pęniteat in pane & aqua, & vij. ſeq. annis numquam ſit ſine pænitentia, ſcilicet interiori. Alij etiam ſi conſcij fuerint ſimiliter pæniteant. 22. q. 5. ſi quis conuictus.

Vigeſimusquartus eſt, quod qui menſurat in falſa menſura, xxx. diebus in pane & aqua ieiunet. ext. de contrah. emp. vt menſuræ. De pæna vero falſarij litterarum, habetur extr. eo. ad audientiam. & c. dura. & c. ad falſariorum. & de verb. ſig. nouimus.

Vigeſimusquintus eſt, quòd qui frangunt pænitentiam ſolennem, ſiue redeundo ad crimina priora vel ſimilia: ſiue redeundo ad negotiationem vel militiam ſæcularem, quæ ſibi fuerant interdicta: ſola inter eccleſiam fidelib. oratione iunguntur, à communione ſuſpenduntur, à catholicorum conuiuiis ſeparantur, & pænitere debent x. ann. & communicent in fine vitæ. 33. q. 2. de his vero. & de pænit. diſt. 5. ſi quis vero.

Vigeſimusſextus eſt, quod qui canit miſſam & non communicat, debet vno anno pænitere, & interim miſſas non cantare. de conſ. diſt. 5. relatum.

Vigeſimusſeptimus eſt, quod preſbyter, qui mortuum clericum inuoluit in palla altaris, pæniteat x. annis, & menſibus v. diaconus vero triennio & dimidio. de conſ. diſtin. 1. nemo per ignorantiam.

Vigeſimusoctauus eſt, quod qui committit ſacrilegium eccleſiam violando, vel chriſma ſiue calicem ſacrum pollutis manibus accipit, vel ſimilia ſacrilegia committit, pæniteat vij. annis. Primo anno extra cæmeterium quod violauit, conſiſtat. ſecundo anno ante fores eccleſiæ. tertio in eccleſia. & in hoc triennio carnes non comedat: vinum non bibat niſi in Paſcha vel Natali, nõ offerat nec communionem accipiat. quarto anno communicabit: & in illo & in v. & vj. & in vij. tribus feriis à carnibus & vino abſtineat ieiunando. 12. q. 2. dæmon. Comburens autem eccleſiam, xv. annis pæniteat, & eam reſtituat. 17. q. 4. §. ſi quis. ver. maius. De pæna vero raptoris ſiue furis rei eccleſiaſticę, & de pæna furis & effractoris tam clerici quàm laici, habetur e. q. §. peccata. & c. ſi quis clericus.

Vigeſimusnonus eſt, quòd ſi parentes frangunt ſponſalia filiorum, à communione triennio ſeparentur: & ſimiliter filij ſi ſint in culpa: ſi tamen filij ſecundum promiſſionem factam

Source : BIU Cujas

contraxerint, excuſantur vtique, ſcilicet quo ad pœnam eccleſiæ: ſed non quo ad reatum ex quo dederunt operam in contrarium. 31. q.3. ſi qui parentes.arg.de pæn.diſt.1.ſi cui.

Trigeſimus eſt, quòd qui blaſphemauerit publice Deum vel aliquem Sanctorum:& maxime beatam Virginem, illi debet epiſcopus hanc pęnitentiam iniungere,ſcilicet vt vij.diebus Dominicis prę foribus eccleſiæ in manifeſto dum miſſa cantatur exiſtat, & vltimo illorum dierum dominicorum pallium & calciaméta deponat, & corrigiam ligatam circa collum habeat,& ſeptem pręcedentibus ſextis feriis in pane & aqua ieiunet eccleſiam nullatenus ingreſſurus: & quolibet prædictorum dierum tres pauperes vel duos vel ſaltem vnum reficiat ſi poteſt: & ſi non poteſt hæc pœna in aliam commutetur. quod ſi renuerit agere omnia ſupradicta, interdicatur ſibi eccleſia, & in morte priuetur eccleſiaſtica ſepultura. extra de maled.ſtatuimus.Item blaſphemus ſi diues fuerit,xl.alioquin xxx.vel xx. & ſi ad hoc non ſufficit,quinque ſolidorum vſualis monetæ pœna multetur,nullamque miſericordiam in hoc habiturus, vt dicitur ibidem, ſcilicet quin ſoluat quinque ſolidos, quos ſi non habet, currat per ciuitatem,vel cõmutetur in pœnam aliam temporalem.Hæc autem pœna ſoluetur ei,qui condemnat,id eſt poteſtati ſęculari.hanc enim pœnam temporalem præcepit Papa imponi per poteſtatem temporalem. quod ſi neglexerit, per epiſcopum præcipitur cogi. hæc Hoſt. habet autem prędicta pœna locum ſecundũ Gof. cum quis blaſphemat non ex irá vel ebrietate vel dementia: quia tunc cum eo mitius ageretur.2.q.3.ſi quis iratus.§.notandum. Secundum vero Hoſt. hæc pœna eſt ſpecialiter inducta contra eos,quiDeum blaſphemant ex ira.Non enim aliquis de leui blaſphematDeum niſi iratus.Tanta tamen poſſet eſſe iracundia,quod ęquiparatur dementiæ: & tunc illud quod dicit Gof.locum poſſet habere.hæc Hoſt.

Quid ſi quis iuret per caput,vel per ventrem vel per corpus, vel capillum? Reſp.Hoſt. quòd ſi faciat hoc affirmando vel iurãdo, non habet locũ hæc pœna. ſecus eſt ſi faciat hoc deteſtando vel vituperando,licet iratus. Item ſecũdum Gof. & Hoſt. hæc quæ dicuntur de pœna temporali,fiunt iudice pro tribunali ſedente.In iudicio autem animæ preſbyter diſcretus moliẽdo rigorẽ diſpenſare poterit ex cauſa circa pœnam ſpiritualem ſuperiorem.25.q.6.pœnitentibus.hæc Hoſt.Item blaſphemus clericus,maxime preſbyter,cogatur ad veniam poſtulãdam. quod ſi noluerit,degradetur.diſt.46.clericus.

Notandum vero quòd blaſphemus ſecundum leges eſt decapitandus, vt in auth. vt non lux.contra nat.cir.med.coll.6. Secundum vero canonem antiquum clericus erat degradãdus, & laicus excommunicandus. 22. q. 1. ſi quis per capillum.Hodie vero laicus aget pœnitentiam ſupradictam, ſcilicet illius canonis, ſtatuimus & hoc ſi publice blaſphemauit. Si enim occulte,non pœnitebit publice,vt puto.Clericus vero hodie eſt corrigendus pœna arbitraria & occulta, non illa quæ eſt publica. Clericus enim publice non debet pœnitere. Si autem rebellis fuerit,vel ſæpius hoc commiſerit,locum habet pœna legis,ſcilicet vt laicus decapitetur in foro ciuili, & in canonico anathematizetur, id eſt, eccleſiæ ingreſſus ſibi interdicatur,& in morte priuetur eccleſiaſtica ſepultura. Clericus vero degradetur.hæc Hoſt.tit.de maled.

Trigeſimusprimus eſt de preſbytero,qui reuelat confeſſionem, quòd de iure antiquo debet deponi, & omnibus diebus vitæ ſuæ ignominioſus peregrinari.de pœn.diſt.6.ſacerdos.

Trigeſimusſecundus eſt,quòd qui dicendis horis canonicis & aliis officiis diuinis diſcrepat à conſuetudine propriæ metropolitanæ eccleſiæ, vj.menſibus priuatur communione,ſi hoc accidat ex contemptu.17.diſt.de his.

Trigeſimustertius eſt, quòd epiſcopus, qui ordinat ſine iuſta cauſa clericum inuitum aut reclamantem vel penitus inuitum abſolute ſuſpenditur vno anno.74.diſt.c.1.

Trigeſimusquartus eſt,quòd epiſcopus,qui correctionem de venditione miniſteriorum diſſimulat,duobus mẽſibus, preſbyter iiij.diaconus iij.ſubdiaconus,&ceteri ad arbitrium iudicis pœnitere debẽt.1.q.1.quidquid inuiſibilis.

Trigeſimusquintus eſt, quòd ſortilegus xl. diebus pœniteat.extr.de ſortil.requiſiſti.

Trigeſimusſextus eſt, quòd qui videt in aſtrolabio pœniteat duobus ann.extra de ſortil. ex tuarum.

Trigeſimusſeptimus eſt, de ſtilla ſanguinis altaris cadentis ſuper terram, vel aliquid aliud propter negligentiam preſbyteri,debet preſbyter pœnitere xl. diebus. Si cecidit ſuper pallio altaris pœniteat iiij.diebus. de conſ.diſtin.2.c.ſi per negligentiam.

Trigeſimusoctauus eſt,quòd ſi aliquis euomit Euchariſtiam propter ebrietatem & voracitatem:ſi laicus,pœniteat xl.diebus.Si clericus vel monachus vel preſbyter vel diaconus, pœniteat lxx.diebus.Si epiſcopus,pœniteat nonaginta diebus: Et debet euomitura comburi, & iuxta altare collocari.Si vero cauſa infirmitatis euomuerit, ſeptem diebus pœniteat. de conſe.

diſt

Source : BIU Cujas

diſtinct.2.ſi qui propter ebrietatem.

Trigeſimusnonus eſt,quando mus corrodit vel comedit corpus Chriſti.de pœnitẽtia huius caſus inquire vbi ſit not. de conſ.diſt.2.circa fi.

Quadrageſimus eſt, quòd qui domum vel aream voluntarie ſuccendit,ſublata vel incenſa omnia reſtituat, & tribus annis pœniteat.extra de iniu.ſi quis domum. Canon tamen dicit quòd ſi ex odio vel iniuria hoc fecerit, excommunicari debet,nec abſolui donec ſatisfecerit, & iuraũerit quod ignem de cetero non apponet. Imponitur autem ſibi vt Hieroſolymam vel in Hiſpaniam vadat in Dei ſeruitio anno integro ibi moraturus. Si quis autem archiepiſcopus vel epiſcopus hoc relaxauerit,damnum reſtituat,&ab officio epiſcopali per annum abſtineat.23.q.8.peſſimam.Hodie autẽ poſtquam ſunt denuntiati non poſſunt citra ſedem Apoſtolicam abſolui.ext.de ſen.exc.tua nos.Immo text. loquitur de incendiariis indiſtincte poſtquam ſunt publicati.Et Ber.hoc idem dicit expreſſe,& Gratia.ext.de ſent.exc.quicumque. & Gof. licet Rom.contrarium dicat. Secundum autem leges, qui in ciuitate data opera incendium fecerit: ſi ſit humilis,ſubiicitur beſtiis: ſi ſit in aliquo gradu, decapitatur vel in inſulam relegatur.ff.de incen.rui.nau.l.ſi. Qui vero alibi vt in villis vel caſtris remiſſis ibidẽ ædes poſitas combuſſerit,ſi hoc dolo fecerit,comburitur. Et hoc intelligendum ſecundum Hoſt. ſi ſit humilis. Si autem hoc ex ſua negligentia contigerit,reſarciet damnum,vel ſi minus idoneus ſit,parum vel leuiter caſtigetur. Et nomine ædium omne ædificium continetur, vt ibidem dicitur.l.qui ædes.

Quadrageſimusprimus eſt,quòd qui dederitvel acceperit communionem ab hęretico,& neſcit hoc eſſe prohibitum ab eccleſia,& poſtea intelligit, pœniteat vno anno. Si autem ſciuit & neglexit,pœniteat x.annis:vel ſecundum quoſdam,vij. vel ſecundum alios, v. Qui vero permittit hæreticum miſſam celebrare in eccleſia catholica per ignorãtiam iuris, pœniteat xl.diebus.Si pro reuerentia eius,per annum pœniteat. Si pro damnatione eccleſiæ catholicæ, & pro conſuetudine Romanorum,proiiciatur ab eccleſia ſicut hęreticus,ſi ſit impœnitẽs:alioquin pœniteat x.annis.Si autem relicta eccleſia ad hæreticos tranſierit, & alios ad hoc induxerit,pœniteat xij.an. iij.extra eccleſiam,vij.inter audientes,ij.extra cõionẽ.&ſic xij.anno cõionẽ ſiue oblationẽ percipiat.24.q.1.ſi quis dederit.

Quadrageſimusſecundus eſt, quòd patronus,qui res eccleſiæ dilapidat,vno anno pœniteat.16.q.7.c.filiis.

Quadrageſimustertius eſt, q̃ qui domum ſuam magicis & incãtatoribus luſtrat,vel aliud facit, & qui ei hoc conſulit, annis v. pœniteat. 16.q.5.qui diuinatores.& c.non liceat.

Quadrageſimusquartus eſt, q̃ qui pacẽ cum proximo ſuo non facere iurat,anno vno pœniteat,& ad pacem redeat.22.q.2.qui ſacramento.

Quadrageſimusquintus eſt,q̃ pro periurio, adulterio, homicidio dãtur pro pœnitentia regulariter vij.anni,& ſimiliter pro fornicatione: licet non ita aſpera pœnitentia iniungatur. 22. q.1.prædicandum.33.q.1.hoc ipſum.& §.ſeq.

Quadrageſimusſextus eſt,q̃ qui ſcienter rebaptizatur, vij.an.pœniteat, & feria iiij.& vj.in pane & aqua ieiunando tres quadrageſimas facit.&hoc ſi fecit pro hęreſi introducenda.Si autẽ pro munditia,i.pro ſalute corporis obtinenda,vt extr.de apoſt.c.2.tribus ann.pœniteat. de conſ.di.4.qui bis. & talis qui bis baptizatur vel cõfirmatur,fit de foro eccleſiæ, & cogitur fieri irregularis.diſt.84.dictum eſt. De pœna autem talium habetur de conſ.di.4.eos.Cuius capituli ſententiam prætermitto gratia breuitatis.

Quadrageſimusſeptimus eſt,q̃ qui vxorem adulteram cognoſcit antequã pœniteat, iij.an. pęniteat.21.q.2.ſi quis.Qui vero cognoſcit eam pœnitentem ante pœnitentiam peractam,pęniteat ij.annis.e.q.ſi quis primo.Quomodo vero pęnitentia iniungenda ſit mulieri partum alterius ſupponenti,vel etiam dẽ non ſuo viro concipienti,habetur ext.de pœn.& rem.officij.

Ad regulas igitur prædictas inſpiciendo poteſt ſtudioſus indagator procedere ad pœnitentias pro diuerſis criminibus ſecũdum canones imponendas:& ex cauſa conſideratis circũſtantiis, vt dictũ eſt ſupra,moderari poterit eas.Et licet ab ipſo omnes circunſtantię ſint diligenter attendẽdæ:principaliter tamen qualitates perſonæ,& præcipue vtrũ ſit perſona obnoxia alicui aliquo vinculo ſeruitutis.Nã circa tales perſonas cauere debet pro poſſe preſbyter ne talẽ pœnitentiam eis imponat:per quam illis quib. ſunt adſtrictæ præiudicium fiat, maxime circa cõiugatos.vnde ſi ſeruus ſit & timore peccauerit,obediens domino ſuo in atrociorib. eſt mitius puniendus.22.q.5.qui cõpulſus.obedire tamen non tenebatur in talib. 11.q.3.ſi Dominus. Si autem voluntarie peccauerit,corpore punietur etiam acrius quã alius.24.q.1.qui contra pacem.Nec eſt ſeruo iniungẽda peregrinatio,per quã dominus eius,qui nõ eſt in culpa,illius ſeruitio defraudetur.ext.de ſen.exc.relatum. Si vero liber ſit,tota pœnitentia canonis,ſi poteſt facere, debet imponi.16.q.1.ſacerdotes pœnitentiã.Sed ex cauſa poterit eã preſbyter moderari.

Source : BIU Cujas

Conſiderandum etiam erit vtrum ſit perſona noua in fide: quia nouis in fide minor debet etiam pœnitentia imponi. extr. de pœn. & rem. Deus qui. Et ſimiliter conſiderandæ erunt aliæ perſonarum circumſtantiæ: de quibus ad præſens ſuperſedeo gratia breuitatis.

Sciendum autem quòd in foro pœnitentiali dicuntur legitimæ feriæ ij. iiij. & vj. diſt. 81. preſbyter. de conſ. diſt. 3. ieiunia. Aliqui tamen vt dicit Rom. pro ij. feria ponunt ſabbatum.

Inſuper notãdum eſt, quòd ſi pœnitentia in pane & aqua imponatur non habenti panem, poteſt loco panis leguminib. & piſciculis veſci: & etiam aliis, ſi neceſſitas illud requirat. ext. de pœn. & rem. licet. in text. & gl. aliàs non licet.

Notandum etiam ſecundum Ioan. ſi pœnitentia ſit impoſita à canone: liberatur quis à ieiunio dando denarium, vel legẽdo pſalterium propria auctoritate. Innoc. vero dicit, quòd ieiunia neceſſaria, vt quattuor temporum & huiuſmodi, non poſſunt redimi niſi ſubſit rationabilis cauſa: voluntaria vero redimi poſſunt, etiam ſine auctoritate ſuperioris. ieiunia an poſſint redimi.

Ad hoc ẽt nota, ꝙ vbi imponitur pœnitẽtia aliquot annorũ ſiue quadrageſimarũ, nec addi tur qũo quis debet pœnitere: hoc relinquitur arbit. preſbyteri, cum pœnitentiæ ſint arbitrariæ, vt dictum eſt ſupra. ipſe enim preſbyter arbitrabitur eam per ferias legitimas faciendam, ſecundũ can. 50. diſt. de his clericis. ext. de hom. c. 2. & in multis aliis iur. Et ſic intelligitur illud ext. de accuſ. accuſaſti. & de ſpon. dilectus. & ſi.

Expliciunt Canones Pœnitentiales.

CANONES SANCTORVM APOSTOLORVM,

Per Clementem à Petro apoſtolo Romæ ordinatum Epiſcopum, in vnum congeſti.

EPiſcopus à duobus aut tribus epiſcopis ordinator.

ij. ¶Presbyter ab vno epiſcopo ordinator: item diaconus, & reliqui clerici.

iij. ¶Si quis epiſcopus aut presbyter præter ordinationem Domini, quam de ſacrificio inſtituit, alia quæpiam, puta aut mel, aut lac, aut pro vino ſiceram, aut confecta quædam, aut aues, aut aliqua animalia, aut legumina ſupra altare obtulerit, vt qui contra ordinationem Domini faciat, deponitor: excepto nouo frumento & vua opportuno tempore. Præterea licitum non eſto aliud quidpiam admouere ad altare, quàm oleum in candelabrum, & incenſum oblationis tempore.

iiij. ¶Omnium aliorum pomorum primitiæ epiſcopo & presbyteris domum mittuntor, non ſuper altare. Manifeſtum eſt autem, quòd epiſcopus & presbyteri inter diaconos & reliquos clericos eas diuidunt.

v. ¶Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus vxorem ſuam prætextu religionis non abiicito: ſi abiicit, ſegregator à communione: ſi perſeuerat, deponitor.

vj. ¶Epiſcopus, aut presbyter aut diaconus ſæculares curas non ſuſcipito: alioquin deponitor.

vij. ¶Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus ſanctum diem Paſchæ ante vernum æquinoctium cum Iudæis celebrauerit, deponitor.

viij. ¶Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut quicumque ex ſacerdotali conſortio, oblatione facta, non communicauerit, cauſam dicito. Et ſi bona ratiõe ſubnixa ſit, veniam promeretor. Sin minus dixerit, à communione excluditor, tãquam qui populo auctor offenſionis fuerit mota cõtra eũ ſuſpicione, qui obtulit.

ix. ¶Quicunq; fideles eccleſiam ingrediuntur, & ſcripturas audiunt, neque apud preces & ſanctam communionem permanent: eos tãquam qui ordinis in eccleſia perturbationem inducãt, à cõmunione arceri oportet.

x. ¶Si quis cum excommunicato, licet in domo, preces coniunxerit, iſte communione priuator.

xj. ¶Si quis cum depoſito clerico, vt cum clerico preces coniunxerit, deponitor & ipſe.

xij. ¶Si quis clericus, aut laicus à communione ſegregatus, ſeu nondum in communionem receptus, ad aliam profectus ciuitatem, ſine commendatitiis litteris receptus fuerit, à communione excluditor tam qui recepit, quàm qui receptus eſt. Si excommunicatus fuerit, in longius illi tempus excommunicatio protenditor.

xiij. ¶Epiſcopo, qui parochian ſuam dereliquerit, alteri inſilire nefas eſto, licet à pluribus ad hoc compellatur, niſi rationabilis aliqua cauſa ſubſit, quæ hoc ipſum facere vi adigat, nempe quod plus lucri & vtilitatis his, qui illic conſtituti ſint, verbo pietatis conferre poſſit. neque hoc tamen à ſeipſo, ſed multorum epiſcoporum iudicio, & exhortatione maxima.

xiiij. ¶Si quis presbyter, aut diaconus, aut quicunque tandem de clericorum conſortio, relicta parochia ſua, in aliam conceſſerit, & omnino tranſmigratione facta, præter voluntatem ſui epiſcopi in alia parochia moram traxerit: hunc iubemus, ne porro in miniſterio publico ſit eccleſiæ: maxime ſi accerſente ipſum epiſcopo eius redire contemnat, peruerſo illic ordine perſeuerans, vt laicus tamen ibi locorum in cõmunionem admittitor.

xv. ¶Quòd ſi epiſcopus, ad quem acceſſerint, pro nihilo reputata vacationis miniſterio eccleſiaſtico pœna, quæ contra eos definita eſt, ipſos vt clericos ſuſceperit, à cõmunione excluditor, vt peruerſi ordinis magiſter.

xvj. ¶Qui poſt baptiſmum duabus implicitus fuit nuptiis, aut concubinam habuit: is epiſcopus, aut preſbyter, aut diaconus, aut denique in conſortio ſacerdotali eſſe non poteſt.

xvij. ¶Qui viduã duxit, aut diuortio ſeparatam à viro, aut meretricem, aut ancillam, aut aliquam, quę publicis mãcipata ſit ſpectaculis: epiſcopus, presbyter, aut diaconus, aut deniq; ex conſortio ſacerdotali eſſe non poteſt.

xviij. ¶Qui duas ſorores duxit, aut conſobrinam, clericus eſſe non poteſt.

xix. ¶Clericus, qui fideiuſſiones dat, deponitor.

xx. ¶Si quis humana violentia eunuchus factus eſt, aut in perſecutione amputata ei ſunt virilia, aut ita natus fuit, & dignus eſt: efficitor epiſcopus.

xxj. ¶Qui ſibiipſi virilia amputauit, clericus non efficitor: ſui. n. ipſius homicida eſt, & inimicus creationi Dei.

xxij. ¶Si quis, cum clericus eſſet, virilia ſibiipſi amputauerit, deponitor: homicida etenim ſui ipſius eſt.

xxiij. ¶Laicus, qui ſeipſum mutilauit, per iij. ann. à communione eiicitor: puta quia ipſe vitę ſuę poſuit inſidias.

xxiiij. ¶Ep

Source : BIU Cujas

xxiiij. ¶Episcopus,aut presbyter,aut diaconus in fornicatione,aut periurio,aut furto deprehensus,deponitor:non tamen à communione excluditor. Dicit enim scriptura: bis de eorum delicto vindictam non exiges. Eidē conditioni cōsimiliter & reliqui clerici subduntur.

xxv. ¶Ex his, qui cælibes in clerum peruenerunt:iubemus,vt lectores tantum & cantores(si velint)nuptias contrahant.

xxvj. ¶Episcopum, aut presbyterum, aut diaconum, qui vel fideles delinquentes, vel infideles iniuriam inferentes percutit, & terrorem ipsis per huiusmodi vult incutere,deponi præcipimus.Nusquam enim Dominus hoc nos docuit. Immo vero contra, cùm ipse percuteretur, non repercutiebat: cum lacesseretur conuitiis, non regerebat conuitium: cum pateretur, non comminabatur.

xxvij. ¶Si quis episcopus,aut presbyter,aut diaconus ob certa crimina iuste depositus attingere ministerium quod aliquando tractauerat,præsumpserit:omnino hic ab ecclesia abscinditor.

xxviij. ¶Si quis episcopus,aut presbyter,aut diaconus pecuniæ interuentu hanc dignitatem nactus fuerit, deponitor,tam ipse,quàm qui eum ordinauit,& omnino à communione abscinditor, quemadmodum Simon magus à me Petro.

xxix. ¶Si quis episcopus sæcularium magistratuum familiaritate vsus, per ipsos ecclesiam nactus fuerit, deponitor,segregantor quoque à communione,quicunque cum ipso communionem habent.

xxx. ¶Si quis presbyter, proprium aspernatus episcopum,seorsum conuenticula egerit,& altare erexerit, cum de nullo crimine episcopum in pietate ac iustitia condemnarit, deponitor, quasi qui principatum ambiat: tyrannus enim est.Consimiliter & reliqui clerici, qui suum illi calculum apponunt.Laici vero à communione segregantor.Atque hæc post vnam,& item alteram,ac tertiam episcopi exhortationem fiunto.

xxxj. ¶Si quis presbyter,aut diaconus per episcopum à communione excluſus sit: hunc nevtiquam ab alio fas esto suscipi, quàm ab eo, qui ipsum à communione excluſit: nisi forte fortuna episcopus,qui ipsum à communione segregauit,defunctus sit.

xxxij. ¶Nemo peregrinorum episcoporum,aut presbyterorum, aut diaconorum sine commendaticiis suscipitor litteris: & si eas obtulerit, attentius in disquisitionem vocantor. Et quidem si prædicatores pietatis fuerint,suscipiuntor:sin minus, vbi necessaria ipsis suppeditaueritis, ad communionem & vlteriorem ipsos consuetudinem non admittitote. multa enim per obreptionem fiunt.

xxxiij. ¶ Cuiusque gentis episcopos oportet scire, quinam inter ipsos primus sit, habereque ipsum quodammodo pro capite,neque sine illius voluntate quidquam agere insolitum:illa autem sola quemque pro se tractare, quæ ad parochiam eius, & loca ipsi subdita attinent. Sed neque ille citra omnium voluntatem aliquid facito. Ita enim concordia erit, & Deus glorificabitur per Dominum in sancto spiritu.

xxxiiij. ¶Episcopus extrà terminos suos in ciuitatibus & regionibus sibi nō subiectis ordinationes facere non præsumito. Si vero præter voluntatem eorum,qui ciuitates illas aut regiones detinent,id fecisse conuictus fuerit,deponitor tam ipse quā etiam hi quos ordinauit.

xxxv. ¶Si quis ordinatus episcopus ministerium & curam populi sibi commissam non susceperit: hic à communione seiunctus esto tamdiu, donec susceperit, obedientiam accommodans. Similiter autem & presbyter & diaconus. Si vero non præ voluntate sua, sed præ malitia populi non susceperit,manebo ipse quidem episcopus:clerus vero eius ciuitatis à cōmunione segregator,eo quòd tam inobedientē populū non corripuerint.

xxxvj. ¶Bis in anno episcoporum celebrator synodus: ac pietatis inter se dogmata in disquisitionem vocanto, neque non in ecclesiis incidentes contradictiones dirimunto: semel quidem quarta feria †Pentecostes,secundo duodecima Hyperberetei†.

xxxvij. ¶Omnium rerum ecclesiasticarum curam episcopus gerito, & eas dispensato, quasi inspectante Deo. Non licitum autem ei esto quippiam ex iis sibi tamquam proprium assumere: aut cognatis suis elargiri,quæ Deo dedicata sunt. Quòd si pauperes illi sint, vt pauperibus submini ſtrato:non tamen horum prętextu res ecclesiæ venundato.

xxxviij. ¶Presbyteri,& diaconi absque voluntate epi nihil peragunto.ipsius enim fidei populus Domini commissus est,&pro eorū animabus ab ipso repetetur ratio.

xxxix. ¶Manifestæ sunto priuatæ res episcopi:si modo & priuatas habet: manifestæ item sunto dominicæ, vt priuatas quidem res episcopus,cum moritur, quibus vult, & quomodo vult, relinquendi facultatem habeat: neque occasione ecclesiasticarum rerum intercidant res episcopi, qui nonnumquam vxorem & liberos,aut cognatos,aut seruos habet.iustum enim est apud Deum pariter & homines,simul ne ecclesia per ignorationem rerū episcopi damni aliquid substineat,simul ne episcopus aut cognati eius prætextu ecclesiæ oblædantur, aut etiam qui illū generis proximitate cōtingunt, incidant in negotia,eiusque mors implicetur diffamationibus.

xl. ¶Præcipimus,vt episcopus res ecclesiæ in potestate habeat. Nam si pretiosæ hominum animæ fidei eius committendæ sunt: multo vtique magis oportuerit & de pecuniis mandatum dare, vt illius arbitratu dispensentur, neque non cum timore Dei summaque solicitudine per presbyteros ac diaconos erogentur in pauperes. Percipiat autem & ipse (si modo indiget) quantum ad necessarios suos & hospitio exemptorum fratrum vsus opus habet,ne quo modo ipse posteriore loco habeatur, quàm ceteri. Ordinauit enim lex Dei, vt qui altari inseruiunt, de altari nutriantur: quando nec milites vmquam suis annonis arma hostibus inferant.

xlj. ¶Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui vel aleæ,vel ebrietatib.indulget,vel desinito,vel deponitor.

xlij. ¶Subdiaconus, aut cantor, aut lector, qui consimilia facit,vel desinito, vel à communione seiungitor. Similiter & laici.

xliij. ¶Eps,aut presbyter,aut diaconus,qui vsuras à mutuum accipientibus exigit,vel desinito,vel deponitor.

xliiij. ¶Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui cum hæreticis preces coniunxerit:dumtaxat à communione suspenditor. Si vero etiam ipsos tamquam clericos aliquid agere permiserit,deponitor.

xlv. ¶Episcopum, aut presbyterum, qui hæreticorum baptisma aut sacrificium susceperit, deponi præcipimus. Quæ etenim conuentio inter Christum & Belial?aut quæ particula fideli cum infideli?

xlvj. ¶Episcopus,aut presbyter si eum,qui verum baptisma habeat, iterum baptizauerit, aut pollutum ab impiis non baptizauerit, deponitor, vt qui crucem & mortem Domini derideat:neque discernat veros sacerdotes à sacerdotibus impostoribus.

xlvij. ¶Si quis laicus,cū suam à se vxorē abiicit,alterā duxerit,aut ab alio dimissam,à cōmunione segregator.

xlviij. ¶Si quis episcopus, aut presbyter secundum ordinationem Domini non baptizauerit in Patrem & Filium,& Spiritum sanctum,sed in tres principio carentes,aut tres filios,aut tres paracletos,deponitor.

xlix. ¶Si quis episcopus, aut presbyter in vna initiatione non tres immersiones,sed vnam duntaxat,quę in mortem Domini detur, peregerit, deponitor. Non enim dixit Dominus, in mortem meam baptizate: sed profecti docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris,& Filij,& Spiritus sancti.

l. ¶Si quis episcopus,aut presbyter,aut diaconus,aut quiuis omnino de sacerdotali consortio,nuptiis,& carnibus,& vino abstinuerit, non propterea quo mens ad cultum pietatis reddatur exercitatior,sed propter abominationem, oblitus, quòd omnia pulchra valde, & quòd masculum & feminam Deus creauit hominem, sed diffamationibus lacessens creationem Dei vocat ad calumniam:aut corrigitor,aut deponitor,& ex ecclesia reiicitor.Consimiliter & laicus.

lj. ¶Si quis episcopus, aut presbyter eum, qui à peccato reuertitur, non recipit, sed reiicit, deponitor, eo quòd Christum offendat, qui dixit, ob vnum peccatorem,qui resipiscat,gaudium oboriri in cælo.

lij. ¶Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus carnibus & vino festiuis diebus non vtatur idque per abominationem, non propter exercitationem ad cultum

†al.hebdomade.

†Hyperberetę apud Asiæ populos & Macedōes October Græce dictus.

Source : BIU Cujas

tum pietatis, deponitor, tãquam qui cauterio notatam habet conscientiam,& multis auctor sit offendiculi.

liij. ¶ Si quis clericus in caupona cibum capere deprehensus fuerit, à communione excluditor. excepto tamen eo,qui necessario in itinere in commune diuerterit hospitium.

liiij. ¶Si quis clericus episcopum contumelia affecerit,deponitor.principi enim populi tui non maledices.

lv. ¶Si quis clericus contumelia affecerit presbyterum,aut diaconum,à communione segregator.

lvj. ¶Si quis mancum,aut mutum,surdumve,aut cęcum, aut cum, cui vitiosus incessus est, subsannauerit, communione priuator.Consimiliter & laicus.

lvij. ¶Episcopus,aut presbyter,qui negligentius circa clerum vel populum agit, neque in pietate eos erudit, à communione segregator. Si vero in ea socordia perseuerauerit,deponitor.

lviij. ¶Si quis episcopus, aut presbyter,clerico ex inopia laboranti necessaria non suppeditauerit, à communione reiicitor:sin perseuerat,deponitor, vt qui fratrem suum necauerit.

lix. ¶Si quis falso inscriptos impiorum libros tamquam sacros in ecclesia ad populi&cleri corruptionem publicauerit,deponitor.

lx. ¶Si accusatio contra fidelem instituatur de fornicatione,aut adulterio,aut quacumque alia actione prohibita,& conuictus fuerit,in clerum non perducitor.

lxj. ¶Si quis clericus per metum humanum, vel Iudæi,vel Gręci,vel hæretici negauerit,si quidem nomen Christi, ab ecclesia reiicitor. si vero nomen clerici, deponitor.pœnitentia tamen ductus,vt laicus recipitor.

lxij. ¶Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut omnino quicumque ex sacerdotali consortio comederit carnes in sanguine animæ eius, aut à bestiis abreptum,aut suffocatum,deponitor. hoc enim lex prohibuit.Sin vero laicus fuerit,à communione excluditor.

lxiij. ¶Si quis clericus,aut laicus,synagogam Iudæorum,aut hæreticorum conuenticulum ingressus fuerit, vt preces cum illis coniungat, deponitor,& à communione secluditor.

lxiiij. ¶Si quis clericus in concertatione aliquem pulsauerit,& vno ictu ac pulsatione interemerit,deponitor propter temeritatem suam.Sin vero laicus sit,arcetor à communione.

lxv. ¶Si quis dominicum diem,aut sabbatum,vno solo dempto,ieiunare deprehendatur,deponitor: sin laicus,à communione eiicitor.

lxvj. ¶Si quis virginem sibi non desponsatam admota vi detinet,à communione suspenditor. Non licitum autem esto ei aliam ducere: sed eam detineto, quam solicitauit,quamuis paupercula sit.

lxvij. ¶Si quis episcopus,aut presbyter,aut diaconus secundam ab aliquo ordinationem susceperit, deponitor tam ipse, quàm qui ipsum ordinauit:nisi forte constet ordinationem eum habere ab hæreticis. Qui enim à talibus baptizati, aut ordinati sunt: hi neque fideles, neque clerici esse possunt.

lxviij. ¶Si quis episcopus aut presbyter,aut diaconus, aut lector,aut cantor sacram Quadragesimam, Paschæ, aut quartam feriam, aut Parasceuen non ieiunauerit, deponitor,præterquam si imbecillitate impediatur corporis.Sin laicus sit,communione priuator.

lxix. ¶Si quis episcopus,aut presbyter,aut diaconus, aut omnino quicumque ex clericorum consortio cum Iudæis ieiunauerit, aut communem festum diem cum ipsis egerit, aut lautia festi, nempe azyma, aut aliud huius generis,ab eis susceperit,deponitor.si laicus,à communione segregator.

lxx. ¶Si quis Christianus oleum ad sacra gentilium, aut in synagogam Iudæorum in festis eorum detulerit, aut lucernas incenderit,à communione excluditor.

lxxj. ¶Si quis clericus,aut laicus ceram aut oleum ex sancta subripiat ecclesia,à communione seiungitor.

lxxij. ¶Vas aureum & argenteum sanctificatum, aut velamen linteumve,nemo amplius in suos vsus assumito.iniquum enim est.Ceterum si quis deprehensus fuerit,excommunicatione mulctator.

lxxiij. ¶Episcopum de aliquo per fide dignos accusatum homines,ab episcopis vocari necessarium est. Et si quidem comparuerit, & confessus conuictusve fuerit, censura irrogator ecclesiastica.si vero vocatus non obtemperauerit,secunda quoque vicevocator,missis duobus ad ipsum episcopis. Quòd si per contumaciam nec sic quidem comparuerit, synodus suam contra ipsum pronuntiato sententiam, ne quid tergiuersando detrectandoque iudicium lucri facere videatur.

lxxiiij. ¶Indictionem testimonij contra epm hæreticus non admittitor: sed neque fidelis, si solus sit. In ore enim duorum aut trium testium cõsistet omne dictum.

lxxv. ¶Item non oportet episcopum fratri, aut filio, aut alteri cognato humano gratificari affectu. Neque enim ecclesiam Dei conferre debet in heredes. Enimuero si quis id fecerit, irrita permaneto ordinatio. ipse autem excommunicatione percellitor.

lxxvj. ¶ Si quis oculo defectus, aut obtuso crure existat,& dignus sit, episcopus efficitor. non enim mutilatio corporis ipsum polluit,sed inquinatio animæ.

lxxvij. ¶ Qui vero mutus surduve,& cæcus est, episcopus non efficitor: non quia oblæso corpore est, sed ne ecclesiastica impediantur munia.

lxxviij. ¶Si quis dæmonem habeat, clericus non efficitor: sed neque cum fidelibus preces fundito. Mundatus vero recipitor:& si dignus fuerit,efficitor.

lxxix. ¶ Qui ex vita gentili aduenerit, & baptizatus est, aut ex conuersatione praua, eum iustum non est protinus promoueri in episcopum. Iniurium enim est, cum,qui non prius specimen & documentum de se prębuerit,aliorum doctorem existere,nisi alicubi dono diuinæ gratiæ hoc fiat.

lxxx. ¶Dicimus, quòd non oporteat episcopum, aut presbyterum publicis se administrationibus immittere: sed vacare, & commodum se exhibere vsibus ecclesiasticis. Animum igitur inducito hoc non facere, aut deponitor.Nemo enim potest duobus dominis seruire, iuxta præceptum dominicum.

lxxxj. ¶Serui si in clerum promoueantur citra dominorum voluntatem, hoc ipsum operatur redhibitionem. Si quando vero seruus quoque gradus ordinatione dignus videatur(qualis& noster Onesimus apparuit) & Domini consenserint, manuque emiserint, & domo sua ablegauerint,efficitor.

lxxxij. ¶ Episcopus,aut presbyter, aut diaconus, qui militiæ vacauerit,& simul vtrumque retinere voluerit, tam officium Romanum,quàm functionem sacerdotalem,deponitor. Quæ enim Cæsaris sunt,Cæsari: & quæ Dei,Deo.

lxxxiij. ¶Quisquis Imperatorem aut magistratũ contumelia affecerit,supplicium luito.& quidem si clericus sit,deponitor.si laicus,à communione remouetor.

lxxxiiij. ¶Sunto omnibus vobis,clericis simul & laicis, venerandi ac sacri libri, veteris quidem testamenti, Moysis quinque, Geneseis,Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iesu filij Naue vnus. Iudicum vnus. Ruth vnus. Regnorum quattuor. Derelictorum ex libro dierum,duo.Hester vnus.De Machabæorum gestis tres.Iob vnus.Psalterium vnus.Salomonis tres,Prouerbia, Ecclesiastes, Canticum canticorum. Prophetarum duodecim. vnus Esaiæ. Hieremiæ vnus. Ezechiel vnus. Daniel vnus. Inquiritor autem à vobis extrinsecus, vt adolescentes vestri addiscant item Sapientiam eruditi Syrach.Nostra vero,hoc est noui testamenti,Euangelia quattuor,Matthæi,Marci,Lucæ,Ioannis. Pauli epistolæ quattuordecim. Petri epistolæ duæ.Ioannis tres. Iacobi vna.Iudæ vna.Clementis epistolæ duæ.& preceptiones, quæ vobis episcopis per me Clementem in libris octo nuncupatæ sunt,quas omnibus publicare non oportet ob quædam arcana, quæ in se continent. Et actiones nostras Apostolorum.

Finis Apostolicorum Canonum,Gregorio Holoandro interprete.

Excudit Ant.Blanc.

Source : BIU Cujas

MARGARITA DECRETI,

SEV TABVLA MARTINIANA,

Edita per F. Martinum ord. Prædicatorum D. Papæ Pœnitentiarium, & Capellanum.

Numeros columnarum vbi distinctiones, causæ quæstiones, & earum capitula sunt, suprà in tabula capitulorum inuenies.

INTER alia, quæ ad fidelium Christi doctrinã scripta sunt, magnam ipsis Decretorum liber consolationẽ præstat: huius enim doctrinis & Clerici & Laici reguntur. Et per ipsas tũ in sacramentis, tũ in scripturis repulsa falsitate, perfectam quilibet cognitionem habet deve ritate, nec frangitur in aduersis, nec dissoluitur in prosperis. Præteritorũ memores, & de futuris cauẽtes, quoslibet ad sanctã imitationẽ bonãque operationẽ Decretorũ lectio accẽdit. Sed quia tã salutaris doctrina videbatur diffusa. Ego frater Mar. ord. Prædicatorum, domini Papę pœnitẽtiarius, & capellanus, pro eius faciliori inuentione dictiones præcipuas per alphabetũ, non sine magno labore ad meã potissimè vtilitatẽ disposui. Non tamen decreui sententias determinare, sed ipsius libri materias intimare. Nec capitulorum ordinem in allegationib. obseruaui, multáque, ob prolixitatẽ omisi. In Christo ergo omniũ auctore bonorũ, per quem (teste Hiero. 35. dist. c. ab exordio.) ω, reuolauit ad α, spẽ ponendo, hoc opus à prima litera vsque ad extremũ deduxi, ipso adiuuante, qui est principium & finis.

AARON. Quod charitas Aaron multipliciter insinuatur, c. vt cognouerũt. de pœ. dist. 2. §. opponitur. ante medium.

Item ipsius sacerdotiũ approbatur. 22. dist. sacrosan.

Item quòd in suo sacerdotio status summi Pontificis repræsentatur. xxj. dist. ca. j. §. j.

Item ponitur in exemplum terroris contra vsurpantes prælaturas. 7. q. j. denique. post medium.

Item ponitur in exemplum, quòd nemo honorem prælationis assumat, nisi à Deo vocatus. 8. q. 1. in scripturis. in princ.

Item ponitur in exemplũ quòd nullus homo põt esse sine peccato. de pœ. di. 2. §. opponitur. circa med.

Item ponitur in exemplum lapsis post pœnitentiã ad prælaturæ restitutionẽ. 50. dist. si post ordinationẽ. §. econtra exemplis.

Item cũ filiis suis in exemplũ ponitur episcopis & clericis de mutua inuicem honoratione. 95. dist. esto.

Quod oblationes ecclesiarum solis sacerdotib. debẽtur, præfigurat. 10. q. 1. hanc.

Quod est in argumentum quod Deus dat gratiã subditis per orationem sacerdotum. 1. q. 1. dictum est. 1.

Quod virga Aaron deuorauit virgas magorũ. 26. q. 5. nec mirum, ante med.

ABBAS. Quod abbas non ab episcopo ponitur, sed à monachorũ congregatione eligitur. 18. q. abbas. & duob. c. seq.

Quod in abbatem eligi debet qui sit dignus moribus atque actib. monasticæ disciplinæ. 18. q. 2. abbatem cuilibet.

Quod in abbatẽ electus debet esse cautus in regimine, humilis, castus, misericors, discretus, & sobrius. 18. q. 2. si quis abbas.

Quod abbate exempto irrequisito nihil debet episcopus in monasterio eius exercere. 18. q. 2. lumino so.

Quod subest correctioni & dispositioni episcopi non exẽptus. 18. q. 2. abbates. & c. abbas pro. & c. si quis abbas.

Quod solus abbas habet potestatẽ in monasterio suo. 18. q. 2. nullam.

Quod potest cõsecrare duos ordines primo sacerdos existens. dist. 69. quoniam.

Quod nõ debet regere plures abbatias. 21. q. 1. clericº.

Quod dispensat cũ monacho vt habeat specialem cellam, 18. q. 2. nullus. 20. q. 2. monachum.

Quod sine suo consensu monachus vouere non potest. 20. q. 4. monacho.

Quod sine sua licentia non licet monachis aliquid habere, dare vel accipere. 12. q. 1. non dicatis.

Quod abbas criminosus potest deponi ab episcopo etiam inuito conuentu. 18. q. 2. si quis.

Quod non licet abbati alienare vel obligare res ecclesiæ absque consensu episcopi. 12. q. 2. abbatib.

Quod confessiones audire, vel pœnitentias iniungere non possunt, nisi suorum subditorum. 16. q. 1. peruenit, & duob. c. seq.

Quod non licet episcopis, & aliis regularib. aliter quã cathedralis ecclesia diuina officia decantare. 12. dis. de his.

De *hac materia habes vbi agitur de monachis.*

ABBATISSA. Quod in abbatissam non eligitur nisi sexagenaria. 20 q. 1. iuuenculas.

Quod nullã monialẽ velare potest. 20. q. 2. statuimus.

Quod volens loqui cum aliquo debet associari per vetulã monachã. 18. q. 2. diffinimus. col 2. &c. in deci.

ABEL. Quod Abel placuit Deo, & eius oblatio. 14. q. 5. scriptu. de pœ. di. 5. c. 1. §. sẽper offerat. vltra med.

Quod ponitur in exemplum patientiæ. 7. q. 1. aduersitas, circa med. §. cum autem a vitiis.

ABORTVS. Quod abortus procuratio æquiualet homicidio. 2. q. 3. consuluisti. 32. q. 2. quòd verò non & in c. seq. & c. sicut.

ABRAHAM. Quod Abraham ponitur in exemplũ quod sepultutæ prædecessorum suorum nisi ex causa non sunt relinquendæ. 13. q. 2. Ebron.

Item est in exemplum decimarum dandarum sacerdotib. 16. q. 7. decimas Deo.

Quod excusatur à mendacio. 22. q. 2. c. vtilẽ, in fi. & c. quæritur.

Item in filij prõpta immolatione ponitur in exẽplum obedientiæ. 23. q 5. si non licet, vltra mediũ, & c. lex æterna. & q. 8. occidit.

Item ponitur in exemplum sanctimonię coniugalis. de pœn. dist. 2 § opponitur. ante finem.

Quod ideo de pluralitate fœminarum non culpatur, quia tunc Dei populi multiplicatio quærebatur. 32. q. 4. recurrat. ante finem.

Item ponitur in exemplum quòd ex bonis patrib. mali filij generantur. 32. q. 4. recurrat. & 47. di. sicut hi. §. necesse. in fin. & c. seq.

Item quia in hospitalitate acceptor personarũ nõ fuit, angelos recipere meruit. 42 dist quiescamus.

Item quod lac non vinum Angelis hospitio acceptis, exhibuit. 15. dist. sexto die, in fine.

ABROGATIO. Quod abrogatio legum vel constitutionũ fit contraria consuetudine, 4. dis. in istis, & § proximo.

Item contraria constitutione, 31. distinct. ante triennium.

Item locorum varietate, 31. dis. aliter. §. proximo.

Item temporum dispariũ successione. 35. dis. fraternitatis.

Item malorum emergentium occasione. 63. dis. quia sancta Romana, §. verum Exemplum ibi de serpente æneo, quem Moyses in bona intentione fecit, Ezechias bona intentione destruxit.

ABSOLVTIO. Quid est absolutio peccatorum, 11. q 3. ipse ligandi, &c. seq. & c. plerunque.

Item quid excommunicati, 11. q. 3 debent, & tribus c. seq.

Item quid iuramenti illiciti, 15. q. 6. auctoritatem.

Quod solius papæ est à iuramẽto licito absoluere, 15. q. 6 alius, & c. seq.

Quod absolutio cum discretione est facienda, 23. qu. 4. si is qui.

Quod minor maiorem nec ligare, nec absoluere potest, 21. dis. inferior, 24. q. 1. audiuimus. in fi.

Quod hæreticus vel præcisus ab ecclesia nec ligare, nec absoluere potest, 1. q. 1. remissionem.

Quod malus sacerdos quandiu tolleratur absoluit, 1. q. 1. ita fit, & duobus c. se.

Quod episcopus, vel sacerdos pronior debet esse ad absoluendum, quàm ad ligandum, 26. q 7. alligant.

Quod non licet aliquid accipere pro absolutione, 1. q. 1. nullus episcopus.

Quod archiepiscopus potest absoluere excommunicatum ab episcopo, 2. q. 1. nemo.

Quod vera est absolutio sacerdotis quando fit claue non errante, 11. q. 3. tunc vera est, & c. plerumque.

Quod ligatus à canone, potest absolui ab infirmitate. 17. q. 1. si quis suadente.

Quod excõmunicatus sacerdos nec ligare potest nec soluere, 24. q. 1. audiuimus.

Quod mortuus in excommunicatione non debet absolui si viuus non pœnituit, 24 q 2. nec quisquam.

Quod debet fieri per manus impositionem. 26. q. 7. his qui, & c. sacerdos.

Quod absoluendus debet flectere genua. 26. q. 7. sacerdos.

Quod ille qui ligat, debet absoluere. 24. q. 1. si Petrº.

ABSTINENTIA. Quod abstinẽtia vera est à peccatis abstinere. de consec. dist. 5. ieiunium. c. nihil enim. & c. seq. de pœn. dist. 3. c. incassum. § sed verba. in fin.

Quod boni à licitis abstinent. 33. q. 4. christiano, & c. vir cum propria.

Quod duplici de causa boni à licitis abstinent, 27. q. 2. sunt qui. §. duobus enim modis.

Quod non sufficit à malo abstinere, nisi bonum fiat. 22. q. 5. de forma. 35. dist. ecclesiæ. in fi.

Quod abstinentia ciborum multipliciter commendatur, & persuadetur. 35. dist. sexto die. per totum. c. de consec. dist. 5. non dico. vsque ad c. legimus.

Quod errores gentilium in abstinentia sectantes, anathematizantur. 30. dis. si quis presbyter.

Quod abstinentia respicit personæ valetudinem, temporis opportunitatem, ciborum qualitatem, & quãtitatem. 41. dis. quod dicit.

Quod discreta commendatur. dist. 41. quisquis. de cõsec. dis. 5. non mediocriter.

Quod maximè conuenit episcopis, & prædicatoribus. 35. dist. ecclesiæ.

Quod non requirit nisi corporis sustentationem. 44. dis. conuiuia. de consec. di. 5. ne tales.

Quod auiditas ciborum quantumcunque vilium in abstinente arguitur. 41. dis. tin. deliciæ. & cap. quod dicit.

Quod tempore quadragesimæ maximè presbyteri & clerici abstinere debent à cibis. 4. dis. statuimus: cũ duobus. c. sequentibus.

Quod abstinentia morbos corporales curat. de cons. dis. 5. ne tales.

Quod cum à carnibus abstinemus, à sementinis etiã carnium abstinere debemus. 4. dist. denique.

Quod die sabbati abstinendum est à carnibus, nisi in infirmitate, & festis. de consec. dist. 5. quia dies.

Quod monachis præcipuè abstinentia carnis est apta, & vtilis. de cons. dis. 5. carnem.

ABOMINATIO. Quod abominatio est domino eleemosyna de rapina, vel simonia, vel de vsura. 1. q. 1. non est putanda. 14. q. 5. scriptum est.

ABLVTIO. Quod ablutio peccatorum fit per aquam lachrymarum. de pœn. dis. j. medicina.

Item per fidei feruorem. 24. q. 1. si Petrus.

ABVSVS. Quod abusus priuilegij punitur. dis. 74. vbi ista didicisti. 11. q. 3. priuilegium.

Quod abusus clauium sacerdotalium damnabilis est. 11. q. 3. ipse. & c. plerunque.

ACCELERATIO. Quod acceleratio reprobatur in episcopi & clericorum ordinatione. 28. dis. de Syracusanæ. 60. dis. miramur. 59. dis. si officia. & duob. c. seq.

Item in sententiæ prolatione. 2. q. 1. Deus.

Item in noui honoris collatione. 23. distinct. communis.

Item in baptismi dubia reiteratione. de consecr. dis. 4. cum itaque.

Item in clericorum qui lapsi sunt, condemnatione. 50. dis. ponderet.

Item in condemnatorum restitutione, quia properata nimis remedia, aliorum ruinæ non sunt profutura. 50. dis. abstit. & c. seq.

Quod acceleratio commendabilis est in malorum exercenda vltione. 33. q. 4. si ea.

Item in lucri animarũ promotione. 21. q. 1. relatio. de cons. dis. 4. ne quod absit.

Item in eleemosynarum pro defunctis oblatione, 13. q. 2. qui oblationes.

Item in ecclesiarum vacantium prouisione, 65. dis. de persona, & 50. dis. postquam.

Item in ecclesiasticarum rerum recuperatione, 12. q. 2. Augustino.

ACCEPTIO. Quod acceptio personarum non est apud Deum, 32. q. 4. sicut, de consec. dis. 4. nec quem quam, circa med.

Quod etiam non debet esse inter homines, 49. dist. c. vl. 63 dist. sacrorum. 21. q. 5. si quis cuiuslibet. 11. q. 3. summoperè.

Quod prohiberur acceptio personarum in pœnitentiæ impositione. 26. q. 7. sacerdos.

Item prohibetur in sententię diffinitione, 3. q. 9. necesse.

Source : BIU Cujas

Item in fidei prędicatione, de consec. dis. 1. nullus episcopus.
Item in hospitum receptione, dis. 42. quiescamus.
Item in facienda pro omnibus, & maximè pro defunctis, oratione, 13. q. 2. non existimemus.
Item in eleemosynarum largitione, 16. quæst. 1. si cupis.
Quod munerum acceptio pro oblatione orationum vel aliorum spiritualium damnabilis est, 1. q. 1. eos qui. & c. seq.
Quod regulares aduocati munera, quæ sæcularibus aduocatis licet accipere, non debent exigere, 15 q. 2. obseruandum.
Quod quandoque scelerate accipitur quod à volentibus datur, 14 q 5. non sane.
Quod gratuito & ex deuotionis causa munera oblata cuilibet, licet accipere, 15. q. 2. obseruandum.
ACHAB. Quod Achab sacerdotibus peccantibus ponitur in exemplum, quòd post humilem pœnitẽtiam remaneant in statu suo, de pœn. dis. 1. §. econtra. dis. 3. c. illud verò. §. ecce, & dis. 1. voluissent. §. ex his, & §. achab.
Item ponitur in exemplum quòd malo prælato quandiu sustinetur est obediendum. 1. q. 1. sicut Christus.
Quod quinquagenarios eius ad preces Heliæ ignis cœlestis consumpsit, 23. quæst. 4. si illic. §. sed obijcitur.
ACHOR. Quod Achor propter furtũ anathema incurrit, & Israel hostibus tradidit, 1. q. 4 ecclesia.
Quod quia non statim furtum licuit, innocens populus pro ipso punitus fuit, 23. q. 3. si ea.
ACOLYTHI. Quod acolythi Græcè Latinè cerofera rij dicuntur 21 dis. cleros. & clericos, circa fi.
Quod acolythi officium est prępparare luminaria, & ipsa coram ministris altaris deportare. dis. 25. perlectis. 33. dis. c. si quis. §. deseruientes.
Quod acolythi possunt cõtrahere matrimonium. 15. q. 3. sane. § seq.
ACTIVA. Quod actiua vita, & contemplatiua cõmendatur 7 q 1. in scripturis, &c. qui episcopatum.
Quod à rectoribus ecclesiarum, & maximè ab episcopis est exercenda. 88 dis. decreuit.
ACCVSATIO. Quod accusatio non debet admitti quæ non procedit ex charitate. 4. q. 4. nullus introducatur.
Quod eã debet præcedere admonitio charitatiua. 1. q. 1. si peccauerit, post mediũ, & q. 7. accusatio quoq;.
Quod accusationem contingit fieri vel criminaliter, vel ciuiliter, 2. q. 3. Euphemium, & §. seq. q. 11. non est credendum, per totum c.
Quod debet fieri in scriptis. 2. q. 1. legum. q. 3. si quis iratus, & q 8. accusatorum.
Quod debet fieri præmissa inscriptione, 3. q. 9. qui accusare. 4. q. 4. nullus introducatur.
Item in quibus casibus potest fieri sine inscriptione, notatur. 4 q. 4. § abacti.
Quod inscriptio accusatoris debet continere criminis magnitudinem, & tempus commissi criminis, 4. q 4. si quis se iniuriam ab aliquo. §. in alijs autẽ.
Quod in accusatoris libello nomen accusati est ponendum, 2. q 8 c. per scripta §. quæ verò.
Quod vtraque parte prętente debet fieri accusatio, 11. q 3. eorum.
Quod accusatio non admittitur contra absentem, nisi sit contumax. 3 q. 9 per totum.
Quod persona illustris in crimine iniuriarum per procuratorem potest accusare, 3. q. 9. absens per aliũ.
Quod tribus modis falsa accusatio detegitur, aut calumnia, aut prævaricatione, aut tergiuersatione. 2. q. 3 si quem pœnituerit. §. 1. versi. accusatorem.
Quod modus accusationis qualis esse debeat, ponitur. 2. q. 8. per totum.
Quod accusare non possunt hæretici, pagani, & 2. q. 7. alieni, & c. seq. & 4. q. 1. c. 1. & seq.
Item criminosi, 6. q. 1. qui crimen, & 3. q. 5. constituimus, & duobus, c. seq.
Item nec conspiratores, 3. q. 4. conspiratores.
Item nec incestuosi, 3. q. 4. consanguineorum.
Item nec malæ opinionis, 3. q. 5. suspectos.
Item nec litigiosi nec calumniatores. 3. q. 5. nullus.
Item nec inimici. 3. q. 4. detractores.
Item nec excommunicati, 3. q. 4. nullus, & c. omnis. 4. q. 1 per totum, 2. q. 7. in sancta Nicæna.
Item nec infames, 3. q. 5. nullus.
Item impuberes mulieres & pauperes, & huiusmodi personæ excluduntur ab accusatione, 2 q. 1. prohibentur. 12. q. 2. episcopus qui mancipium, & c. seq. 15. q. 3. §. 1. & tribus c seq.
Quod sortilegi, & diuinatores non possunt accusare, 5 q. 5. constituimus.
Quod qui sacerdotes fieri nequeũt, sacerdotes accusare non possunt. 2 q 7 ipsi apostoli. 6. q. 1. omnes verò, & c. sacerdotes.
Quod episcopum laici passim accusare non possunt, 2. c. 7. c. 1. & q. clericos, & c. laici.
Quod episcopus recusatus damnari non potest, nisi per duodecim episcopos, vel per lxxij. testes idoneos conuictus. 2. q. 5. nullam.
Quod nec clericos possunt laici passim accusare, 2. q 7. nullus laicus, & c. seq. & c. sicut.
Quod accusatus accusare non potest, nisi primo præcessisset purgatio, & nisi accusaret de maiori crimine, 3. q. 11. neganda. §. neganda.
Quod accusator debet esse bonæ vitæ, & liber genere, non seruus, 2. q 7 quærendum est.
Quod in accusatione requirenda sunt qua conscientia: quo merito: qua intentione, vtrum, scilicet pro Deo vel inani gloria accuset. 2. q. 7. si quis sunt. & c. si quis episcopus.
Quod nullius accusare vel se defendere potest in causa criminali per procuratorem, 5. quæst. 3. in criminalibus.
Quod episcopum clerici accusare possunt, 2. q. 7. Paulus Dyacline, & c. seq. 2. q. 7. quapropter, & c. si quid in ecclesia.
Quod etiam laici quantumcunque infames propter simoniã & hæresim accusare possunt, 6. q. 1. nos sequentes & c. seq.
Quod monachi ex charitate possunt episcopum accusare, 2. q 7 c. nullus monachus, §. sed aliud est.
Quod libertis licet accusare patronum in certis casibus, 12 q 2. episcopus qui mancipium.
Quod criminosus criminosum dominum potest accusare, 2. q 7. pagani, & §. seq.
Quod ad accusationem hæreticorum, etiam infames vtriusque sexus admittuntur: 2. q 7 præsumunt. §. seq.
Quod mulieri licet accusare simoniam, crimen læsæ maiestatis, & quodlibet crimen publicum, 15. quęst. 3. sane.
Quod secundum leges mulier non potest virum accusare de adulterio, 32. quæst. 5. apud. §. hoc in mulieribus.
Quod secundum canones vir & mulier mutuo se accusare possunt, licet non æqualiter, 32. q. 5. Christiana.
Quod gradus consanguinitatis vel affinitatis non debent accusare nisi propinqui vel antiqui, 35. q. 6. c. 1. & seq.
Quod qua forma debent iurare qui accusant parentelam habetur, 35. q. 6. c. de parentela, 1. & c. episcopus.
Quod accusator obligatur ad pœnam talionis, 2. q 8. quisquis, & c. qui crimen, 2. q. 3. calumniator, & qui non probauerit, 6. q. 6. qui calumniam.
Quod zelo iustitiæ accusans præmiatur, 6. q. 1. c. sunt plurimi. §. verum.
Quod accusans ex malitia punitur, 45. dist. accusatores, 2. q 3. si quem pœnituerit.
Quod accusans episcopum calumniosè infamis effici tur, 3 q 4. clericus verò qui, & c. hi qui episcopos, 2. q. 3. si quis episcopum.
Quod falso accusantes vel in probatione deficientes vlterius accusare alios prohibentur, 3. q. 10. placuit. & c. accusatorum, 4. q. 6. c. 1. & vlt.
Item à communione vsque ad exitum vitæ suspendũ tur, 3. q. 10. cos qui. 5. q. 6. Epiphanium, 2. q. 3. si quis episcopum.
Quod ab accusatione, pretio, vel promissione desistẽs punitur, 2. q. 3. si quem.
ADAM. Quod Adam propter peccatum à facie Dei se abscondit. de pœnit. dist. 1. c. & venit.
Quod in hoc, quòd ipse qui melior erat muliere, extra paradisum factus est, mulier intra, ponitur in exemplum quod non homo melioratur à loco, sed locus ab homine, 40. dist. illud. & c. seq.
Item in hoc quòd propter peccatum de paradiso electus est, ponitur in exemplum, quòd homo ignobilis effectus propter culpam meretur à loco dignitatis expelli, 40. dist. Adam.
Item qua non de terra, sed de ipsius costa facta est mulier, nituntur, quòd ab ipso sicut à principio tota deriuatur tota humani generis propagatio, 33. q. 5. nec illud otiosum.
Quod Adam virili ætate factus est, de pœnit. dist. 2. c tolle §. Adam verò.
Quod asserens ipsum mortalem creatum, siue peccaret, siue non, anathematizatur. de consec. dist. 4. placuit igitur.
Quod adam in paradiso charitatem, & alias virtutes habuit, de pœnit. dist. 2. tolle. §. colligitur.
Quod in hoc quamdiu solus erat non peccauit, solitaria, & contemplatiua vita commendatur, de pœnit. dist. 2 non est, §. Romanos, §. Adam verò.
Quod ideo Adam plus peccauit, quia omni bono plus abundauit. de pœnit. dis. 5. consideret. §. defleat.
ADINVENTIO. Quod adinuẽtio quæ ius nouũ impedit, vt est iudicium ferri candentis, vel aquæ feruentis, est superstitiosa, 2. q. 4 consuluisti.
Item quæ vetus ius male interpretatur, 37. dist. relatum.
Quod adinuentio quæ circa constitutionem aliquid mutat errorem corrigendo, est vtilis, 8. dist. veritate.
Item quæ detrahit nimio rigori, vt est dispẽsatio. 1. q. 7. exigunt
Item quæ addit vel religioni vel grauamini. 55. dist. nullus.
Item nouorum experimentorum & causarum est ne cessaria, 50. d. vt constitueretur.
ADIVTORIVM. Quod adiutorium non est ferẽdum maximè à sacerdotibus in alterius detrimentum, 14 q 5. denique.
Quod qui in fraudem alterius quemquam iuuat, socius est criminis 14. q. 6. c. 1. post medium.
Quod patriam vel socios ad defendendum iuuare iustitiæ est. 23. q. 3. fortitudo. & cap. non in ihferenda.
Quod viri ecclesiastici ne à maledicis calumniatoribus opprimantur, sunt adiuuandi, 3. q. 1. Deus.
Quod misericordius homini, ad peccandum adiutorium subtrahatur, quàm feratur, 14 q. 6. si res, & c. hi qui.
Quod prælati subditorum suorum præcipui debent esse adiutores & vltores, 23. q. 8. scire. 8. q. 1. clemẽs.

De qua materia habes vbi agitur. de Auxilio.

ADMONITIO. Quod admonitio debet præcedere accusationem vel excommunicationem, 16. q. 1. quidam, 2. q 7. accusatio post medium.
Item debet præcedere vindictam, 12 qu. 2. indigne.
Quod admonendi sunt primo hęretici ab errore discedere, quàm tradantur pœnæ. 23. q. 4. non inuenitur. in fi.
Quod administratores sæculariũ dignitatum admonendi sunt ab episcopis super pauperum & viduarum defensione, 23. q. 5. administratores.
Quod iudices admonendi sunt per prælatos ad opera pietatis, 14. q. 6. hi qui.
Quod viduæ admonendę sunt ad studia castitatis, 27. q 1 de viduis. sub nulla.
ADOLESCENTIA Quod adolescentia in malum prona est, 12. q. 1. c. 1.
Quod adolescentes monachi vel clerici ab approbatissimo magistro debent informari, 12. q. 1. c. 1.
Quod nil incertius quàm vita adolescentium, 12. qu. 1. cap. 1.

De hac materia habes vbi agitur. de Aetate.

ADORARE. Quod adorare cogebantur iusti simulachrum à Rege Nabuchodonosor, & recusatores mittebantur in ignem, 23. q. 4. non inuenitur.
Quod adorando imagines, non picturam, sed picturę repræsentationem veneramur, de consec. dist. 3. per latum.
ADRIANVS. Quod Hadrianus Papa primus Carolum magnum pro defensione ecclesiæ de Francia in Italiam vocauit, 13 dist. c. Hadrianus.
Quod Hadrianus Papa secundus octauam synodum vniuersalem procurauit celebrari, 63. dist. c. Hadrianus.
ADVENTVS. Quod aduentus spiritussancti per Petri Apostoli prædicationem multorum hominũ corda sacrauit. de consec. dist. 4 propriè.
Quod ab aduentu domini vsque ad octauam epiphaniæ non est iurandum, 22. q 5. decreuit.
Quod nec eo tempore nuptiæ sunt celebrandæ. 33. q. 4. non oportet.
ADVERSITAS. Quod aduersitas iustorum non est signum reprobationis, sed exercitiũ virtutis, 7. q. 1. aduersitas.
Quod pie aduersatur qui corripit vitiosum, 25. q. 5. c. 1. circa medium.
Quod vtiliter latroni membra præcidit qui ipsum ex hoc à malo retrahit, 23. q. 3. si quis fortitudinem.
Quod malum malo reddit qui inimicum suum ad prę cipitium euntem non impedit, 23. q. 4. nimium. §. 1.
Quod piè molestat medicus lethargicum excitando, & phreneticum ligando, 23. q. 4. quid faciet.
Quod amicus vtiliter verberans præponitur amico inutiliter blandienti, 23. q. 4. nimium, circa med.

De hac materia habes vbi agitur de Correctione

ADVLATIO, Quod adulatio peccatori exhibita dat audaciam peccata augmentandi, 46. dist. sunt nonnulli. 50. dist. si quis diaconus, & duobus 6. seq.
Quod adulator qui alicui tribuit bonum quod non habet, hoc est mortale quando ex certa sciẽtia fit. 22. q. 2. primum est. ver. 5.
Item adulatur qui superiorẽ vt ei placeat in eo quod habet extollit, hoc est veniale, 25. dist. c. vnum orarium.
Item adulatur qui approbat malũ quod est in aliquo, & hoc est mortale, 46 dist. clericus qui.
Quod parietem linire dicitur qui peccantibus adulatur, 46 dist. sunt nonnulli.
Quod pastor qui suporum quærit laudes, oues negligit, 83. dist. nihil.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod clericus adulationibus vacãs debet degradari, 46.dist.clericus qui.
Quod melius est proveritate suppliciũ quàm pro adulatione beneficium. 11.q.3.nemo peritorum.
Quod insidiator alienarum hæreditatum adulatur regib. 37.dist.nonne.
ADVLTERIVM. Quod adulterium propriè est vbi celebrati coniugij iura temerantur. 32.q.4.nemo.
Quod adulterium est alieni thori, violatio. 36.q.1 lex. §.cum ergo.versic.adulterium verò.
Quod grauius puniẽdi sunt viri quã fœminæ pro adulterio. 32.q.6.indignantur.
Quod adulter vxorem adulteram non potest dimittere nec accusare, 32.q.6 per totum.
Quod plus peccat qui vxorem habens cũ alterius nupta adulterat: quàm solutus alterius vxorem violãdo. 32.q.7. quemadmodum.§. sunt.
Quod permittitur potius adulteriũ quàm vxoris adulteræ homicidium. 33.q.2.si quod verius.
Quod violenter oppressæ non potest opponi adulterium. 32.q.5.puto.
Quod secundũ canones vir & mulier pari ratione in adulterio condemnantur. 35.q.5.Christiana.
Quod vir vxorem de adulterio accusare non potest, si ipse pariter fuerit fornicatus. 32.q.7.c.1.
Item si dedit ei adulterandi occasionem. 27.quæst.2. si tu.
Quod si credebat ipsa virum mortuum cũ adultero contrahendo. 34.q.2 si virgo.
Item si fuerit vi oppressa. 32.q.5.proposito.
Item si alius sub mariti specie concubuit cum ea, 34.q.2.in lectum.
Item si post adulterium commissum eam ex cõsensu retinuit. 32.q.1.si quis vxorem.
Quod suæ vxoris amator ardentior, fœdus adulterium dicatur. 32.q.4.origo.
Quod patronus est turpitudinis qui adulterium celat vxoris, 32 q.1.apud.& c.1.
Quod vir innocens adulterã recipere non cogitur. 32.q.1.de benedicto.
Quod qui post adulterium vxorem suam cognouit, impeditur ab ordinum promotione. 34. distinct.si cuius.
Quod Abraham & Iacob excusantur ab adulterio cognoscendo ancillas. 32.quæst.4.dixit Sara.& c.obiiciuntur.
Quod potest esse matrimonium cum persona quam polluit per adulterium. 31.q.1.denique.
Quod transgressor voti castitatis peior adultero iudicatur. 27.1.c.& per totum.
Quod sacerdoti adulteranti cũ sua filia spirituali, grauior &perpetua pœnitẽtia imponitur. 30.q.1.si quis sacerdos.
Quod sicut vir dimittens vxorem suam efficitur adulter, sic episcopus relinquens ecclesiam suã. 7.q.1.sicut vir.
Quod nasci de adulterio non est culpa nascentis, sed ipsius qui generat. 56.dist.nasci.
Quod nati de adulterio nec sunt in fide stabiles, nec bello sæculari constantes. 56. distin.si gens Anglorum.
Quod virgo non reputatur adultera quæ ignoranter viro nubit alieno. 34.q.2.si virgo.
Quod adulterium committens presbyter aut diacon⁹ si in eo deprehensi fuerint, reparari nõ possunt. 50. dist.si quis diaconus.
Quod clericus de adulterio conuictus aut confessus ab officio depositus communione concessa toto tẽpore vitę suæ in monasterio retrudatur. 81. distin.si quis clericus.
Quod adulteræ & incestæ sunt virgines, quæ post cõsecrationem nupserunt. 37.dist.c.vlt.
ADVOCATVS. Quod non debet ex suo sensu scripturæ aliquid proponere. 37.dist.relatum.
Quod non debet opprobriis, sed rationeallegare. 3.q.7.infames.§.si quis adeo procax.
Quod mihi relatione non tumultuosa voce factũ debet proponere. 5.q.4 duodecim.in fine,& ca.seq.§. debet ergo.
Quod non debet lucro sed iustitiæ intendere. 3.q.7. infames.circa med.& §.apud vrbem Romanam.
Quod aduocatus sæcularis potest vendere iustum patrocinium,& iurisperitus consilium. 14.quæ.5.non sane.
Quod regularib.aduocatis non licet pro aduocatione minima accipere. 15.q.2.obseruandum. §.hoc autem.
Quod monachi possunt esse aduocati de abbatũ suorũ licentia in causis monasterij. 16.q.1. monachi à monasterio.
Quod ob verecundiam sexus mulieri non licet corã iudice aduocare. 13.q.3.§.1.ver.legib.
Quod clerico in causa criminali non licet aduocare coram iudice sæculari. 23.q.vlt.c.his à quib.
Quod clericus aduocans contra ecclesiã suã, vel episcopũ, vel patronũ, amittere meretur beneficia. 15. q.6. nos sanctorum, 22.q.5.de forma, 96.dist. si imperator.
Quod contra inhibitoinem ecclesiasticam aduocans non solum rerum amissione, sed etiam exilij relegatione punitur, de pœn.dist.quicunque ausus.
Quod princeps,& quilibet illustris potest litigare per aduocatum in crimine iniuriarum, 3.q.9.absens per alium.
Quod Christus est aduocatus noster apud patrẽ, de pœnit.dist 2.c.si enim inquit.ante medium.
AFFECTVS. Quod affectus plus placet Deo offerentis, quàm munus oblationis, 3.q.7.in grauibus, 24.q.1.odi, & proieci.
Quod, illa oratione flectitur Deus, quæ non consistit in multitudine verborum, sed in affectu cordis, de conse.dist.5.non mediocriter.
Quod oratio quæcunque cum barbarismis, & solœcismis verborum proferatur, Deo placet, si ex affectu animi procedit, 38.dist.sedulo.
Quod qui Deo perfectè seruire desiderat, oportet q̃ carnalem affectionem consanguineorum postponat, 12.q.1.cui portio.
Quod qui nihil affectat, perfectior est illo qui multa possidens auare dispensat, 1.q.2.si quis propter.
AFFINIS. Quod affinis in testem contra affinem non accipitur, 3.q.9.absens per alium.
Quod nec ad accusationem aliorum admittitur, quia affinis affinem accusare non potest, 3.q.5.similiter.
Quod vno coniugum defuncto, in superstite affinitas non deletur, nec alia copula affinitatem prioris copulæ soluere potest, 35.q.vl.fraternitatis, post med. & q.3.per totum.
Quod qualiter affinitas sit computanda, habetur, 35. q.3.porro duorum.
Quod affines in quinto gradu copulari possunt defuncto viro, velvxore, in quarto si iuncti fuerint, nõ separentur. In tertio autem nõ licet, 35.q.3.de propinquis.
AGATHO. Quod Agatho papa quis fuerit, qua natione,& quid fecit habetur, 63.dist.c.Agatho.
AGNVS. Quod per agnum Christus Iesus repręsentatur, non tamen debet agnus in cruce depingi, sed secundum imaginem humanam, de conse. distin.3. sextam.
Quod agni sanguis quid sit, an non audiendo sed bibendo didicimus, qui supervtrunque postem ponitur quando non solum ore corporis, sed etiam ore Cordis hauritur, de conse.dist.3.quid sit.
ALCHIMIA. Quod alchimia videtur esse ars reprobata, quia qui credit vnam speciem posse trãsferri in aliam, vel similem nisi ab ipso creatore infidelis est, &pagano deterior, 26.q.5.episcopi.circa finem.
Quod alchimistæ sunt discentes, & ad veritatem scientiæ nunquam peruenientes. eadem cau.&quæst.nec mirum, circa med.
Quod multæ virtutes insitæ sunt in herbis & lapidibus, 21.q.vlt.c.fi.
Quod insunt in rebus corporeis per omnia elementa quædam occultæ seu manifestæ rationes, quibus cum data fuerit opportunitas temporalis & causalis prorumpunt in species debitas suis modis, & finibus. 26.q.5.nec mirum circa finem.
ALEA. Quod alea ludere si non dimiserit episcopus vel presbyter, &etiam inferioris gradus clerici, graiter punitur, 35.dist.episcopus.
ALIENATIO. Quod alienatio rerum ecclesiasticarum potest fieri per episcopum tempore necessitatis vel melioratione causã, 12.q.2.placuit,& c.sine exceptione, ibid.& c.terrulas.
Item pro redemptione captiuorum. 12.q.2.apostolicos,& tribus c.seq.
Quod abbatibus non licet res monasterij sui sine episcopi sui licentia alienare, 12.q.2.abbatibus.
Quod in alienatione rei parochialis sufficit consensus episcopi,& pastoris, 12.q.2.abbatibus.
Quod etiam consentiente episcopo abbas nisi sit per pro fabrica monasterij, nõ potest res ecclesię alienare, 17.q.4.in venditionibus.§.etiam.
Quod cum res ecclesiæ non sint episcopi, sed communes, non licet ei sine consensu capituli res notabiles alienare, 12.q.2.fine.& c.seq.
Quod serui ecclesiæ qui retineri non possunt, ab episcopo alienari possunt, 12.q.2.fugitiui.
Quod ecclesię alienas res non debent inuadere, 12. q.2.sicut ecclesia.
Quod alienum non est quod iure possidetur, 14.q.4. quid dicam.§.hæc enim certè.
Quod peccatum non dimittitur nisi res ablata restituatur, 14.q.6.si res.de pœn.dist.5.falsas.
Quod alienas res inuadunt qui decimas, quæ pauperibus sunt, auferunt, 16.q.1.decimæ.
Quod omnis alienæ rei illicita vsurpatio, nomine furti in decalogo prohibetur, 32.q.4.meretrices.
Quod episcopus dicitur aliena rapere cum totum sibi retinens egenis clericis nihil impertitur, 93.distin.diaconi sunt, post medium.1.q.2. si quis propter.
Quod alienans res ecclesię compellitur restituere, 12. q.2.monemus.
Quod episcopus vel presbyter contra constitutũ alienans res ecclesiæ, deiicitur de honore, 17.q.4.quicunque episcoporum.
Quod moriente episcopo nõ licet metropolitano res defuncti, quæ sunt successoris, occupare vel alienare, 12.q.2.non liceat alicui metropolitano.
Quod cuiuscunque gradus clericis, qui defuncti episcopi res, quæ sunt successoris occupauerint vel alienauerint, anathema & proprij gradus periculum incurrunt, 12.qu.2.hæc huius placiti,&c.non liceat. clericis.

De hac materia habes infra de Ecclesia.

ALIMEMTA. Quod alimenta olerum & leguminum plus prosunt corpori &animæ quàm deliciosa, de consecra.dist.5.ne tales accipiamus.
Quod episcopus vel presbyter si vxorem habet superstitem tenetur ipsi in alimentis prouidere, 31.dist. omnino.
Quod clerici vxorati ecclesiæ deseruientes, ab ea alimenta percipiant, 32.dist.si qui verò.
Quod ecclesia tenetur illi in alimentis prouidere qui sua quæ habuit dedit ecclesiæ, 16.qu.7. quicunque fidelium.
Quod matri &alijs propinquis non obstante iuramento tenetur quilibet in alimentis prouidere, 22.q.4. inter cetera.
ALTARE. Quod altare nisi sit lapideum, non consecratur, de consec.dist.1.altaria si non.
Quod altare non debet erigi sine licẽtia episcopi, de conse.dist.1.nullus presbyter.
Quod consecrari debet chrismate & benedictione, de conse.dist.1.altaria placuit.
Quod presbyter consecrare altare non potest. 26.q. 6.ministrare.
Quod altaria inutilia, quæ consecrata non sunt vel in locis indebitis facta: debent dirui. de cõse. dist.1. placuit.
Quod oblatio & fructus altaris vendi prohibentur. 1. q.2.audiuimus.
Quod altare ad cuius honorem ecclesia est cõsecrata si motum fuerit, cum ecclesia debet consecrari, de conse.dist.1.si motum.
Quod in altari in quo celebrauit episcopus, nõ debet eodem die celebrare. c.presbyter.de conse.d.2.c.vl.
AMOR DEI. Quod amare Deum debemus plus quàm nostros proximos, 12.q.1.cui portio.
Quod si Deum amaremus, omnia difficilia & aspera perficeremus, de pœn d.2.charitas est.§.ergo si.
Quod amor Dei nutritur per verbum Dei,& omniũ cupiditatum ligna cõsumit. de pœn.dist. 2.si sermo meus.
Quod illi Deũ amant plus quàm se, qui pro eius amore saluti suæ non parcunt: & ipsam mortem corporis libenter accipiunt. de pœn.dist.2.c. charitas.§.illi verò.in fine.
AMOR PROXIMI. Quod amamus proximum sicut nos quando non propter aliud sed propter naturæ participationem eum tantũ diligimus. de pœn. dist.2.charitas.§.proximos.
Quod non omnis qui parcit, est amicus, nec omnis qui verberat, inimicus. 5.q.5.nõ omnis,&c.se.23. q. 4.quid faciet.
Quod amor proximi habet plagas suas, quæ dulciores sunt cum amarissimè inferuntur, 5.q.5.nõ osculatur, 23.q.1.paratus.in fi.& q.5.non putes.
Quod proximum sicut nos amamus cum ad bonos mores & ad vitam æternam consequendam sicut nobis eius saluti cõsulimus, de pœn. dist.2.charitas est.§.proinde.
Quod sic debemus affici charitatis affectu ad proximos, vt velimus omnes saluos fieri, 24.q.3.corripiatur, in fin.
Quod melius est proximum cum seueritate diligere, quàm cum leuitate decipere, 5.q.5.non omnis.
Quod non est amor, sed languor vbi mali mores nõ corriguntur, 23.q.5.non putes.
AMBITIO. Quod ambitio est ad honores mundi sine suffragio, & temporis sine merito laboris velle promoueri, 41.dist.miramur.in fi.
Quod quæ per ambitionem malo inchoantur principio, etiam si mores & actus boni fuerint, difficile est vt bono peragantur exitu. 1.quæst. 1. principatus,&c.nullus itaque.
Quod ad honoris suffragia non ambitiosi, sed probatæ vitæ sunt assumendi. 1.q.7.per illicitam.§. seq. 40.dist.multi, 49.dist.qui ecclesiasticis, & c.hoc ad nos.
Quod boni prælationis honorem non ambiunt, sed alios sibi tanquam digniores præponunt, 8.q.1.illud, 16.q.1.vos autem.
Quod episcopus vel presbyter, qui ambiens celebriorem sedem suam deserit, vtranque sedem perdit, 7.quæst.1, si quis episcopus, & c.seq. 8.quæst.1. apostolica.

Source : BIU Cujas

Quod casum quærit qui per ambitionem ad honoris fastigia postpositis gradibus per abrupta quærit ascensum, 48.dist sicut, 1.q 1.sicut is.

Quod obedientiæ meritum non præcipit, qui in hoc obedit ad quod libido ambitionis trahit, 8.q.1.c. sciendum.

AMBROSIVS. Quod ambrosius hortatu Valentiniani Imperatoris in Mediolan. episcopum eligitur, 43.dist. Valentinianus.

Item de constantia eius respectu Imperatoris, & de patientia respectu aduersitatis habes, 23.quæst.8.conuenior.

AMENS. Quod amens qui in furiam versus est vel diabolica afflictione vexatus est, non debet promoueri, 33.dist. maritum, & c.seq.

Quod malum ex dementia factum & tempore demētiæ non imputatur, 15.q.1.aliquos, & duobus capit.seq.

Quod mala non sunt quæ nec crimine mentem implicant, nec conscientiam ligant, sicut est in dementibus, 15.q.1.illa.

Quod an peccata, quę dementes committunt, quia nolentes & non scientes committunt, excusentur, 15.q.1.merito.

AMPLEXVS. Quod amplexus personæ indebitæ præsumptionē inducit lasciuię, 27.q. 1. nec aliqua, 31.dist. omnino.

ANGELVS. Quod angelus creatus in gratuitis, de pœn. dist. 2. §. principium enim.

Quod principium eius est dissimile principio hominis propter infirmitatem humanæ conditionis, de pœn. dist. 2. §. principium, ante med.

Quod in nouem ordinibus angelorum quantæ sint distinctiones ciuium supernorum ostenditur, de pœnit. dist. 2. §. principium, circa med.

Quod diuersitas angelorum ordinum Deo obsequētium exemplar est hominibus, vt secundum diuersitatem graduum gereretur administratio singulorum, dist. 89. ad hoc.

Quod ab angelis, qui præsentes sunt nostris operib⁹, defuncti quandoque aliqua insinuantur, 13.q. viti. fatendum. 50.dist. de his verò.

Quod angelus de cœlo quantumcunque de securo loco peccando cecidit, 40.dist. quælibet.

Quod homini elato in terra timor incutitur, quia angelus aliorum angelorum prælatus in cœlo prosternitur, de pœ dist. 2. circa prin. §. quod ergo.

Quod boni angeli ex casu malorū quasi territi à laude perfecta impediti fuerunt, de conse. distin. 1 hi duo.

Quod ad reparandum angelorum ordinem Deus hominem formauit, de conse. dist. 1, hi duo.

Quod angeli omnes in creatione æquales fuerunt, de pœnit. dist. 2 §. quod autem, aliàs quòd vero.

Quod angeli nisi essent in gratia firmati, peccare possent, ibid.

Quod angeli nec primus nec alij sunt in gratia creati, de pœ. dist. 2. citius, post med.

Quod angelus primus nō ad Dei similitudinem, sicut homo, sed figuraculum similitudinis Dei creatus asseritur, de pœn dist. 2. iuxta fin.

Quod angeli tam boni, quàm mali per cœlum figurātur, de pœ. dist. 2. circa fin.

Quod angeli in cœlis gaudent super vno peccatore pœnitentiam agente, magis quàm super nonaginta nouem iustis, quia fortius homo resurgit post pœnitentiam, 50.dist. quia sanctitas tua.

Quod angelorum prædicatio, & dæmonum confessio de Christi aduentu multum distant, dist. 37.dist. si quid veteri.

ANANIAS. Quod Ananias propter defraudationem pecuniæ grauiter punitus fuit, ponitur in exēplum his qui vouendo seipsos *D*eo retrocedunt, 17.q 1. Ananias, 12 q.1. dilectissimis, circa med. 23. q.4. quod Christus, §. potest. 22. dist. quod interrogasti, in fin.

ANASTASIVS. Quod *A*nastasius Papa secundus propter fauorem hæreticis exhibitum diuino nutu percussus est, 19.dist. Anastasius, 1.q. 1. dictum est in fine, & vide adnot ad c. *A*nastasius.

ANATHEMA. Quod anathema nihil aliud est quàm separatio à Deo, & ponitur pro excommunicatione, 24.q.2. certum est.

Quod anathema sit qui canonicę electioni romani Pōtificis contradicere & resistere, aut ecclesiam Romanam inuadere, & in gradum filiorum eius prorumpere præsumpserit, 78.dist. si quis ex episcopis, & c. si quis ex sacerdotibus.

Quod anathema danti, & anathema accipienti, hoc est simoniaca hæresis, 1.q.1. quicunque sacros ordines, & c placuit.

Quod anathema non solum à fraterna societate, sed etiam à corpore Christi, quod est ecclesia, & à cōsortio fidelium repellit, 3.q.4.c.vlt.

*I*tem à sacramentorum perceptione, & sic est maior excommunicatio, 5.q.2. præsenti, 17.q.4. quisquis, §. si quis.

Quod anathema sit si quis omnem traditionem ecclesiasticam violat, 1 q.7. si quis omnem.

Quod anathematizatus clericos accusare non potest, 2.q 7. in sanctæ. & 3.q 4. nulli, & 6.qu. 1. illi qui. & c. omnes.

ANIMA. Quod anima corpori præponitur, 38.dist. sedulo, 12.q.1. præcipimus.

Quod anima sine corpore corporaliter non viuit, 1. q.3. si quis obiecerit.

Quod anima non potest in eo corpore dici quod sensu caret, 31.q.3. quod verò non formatum.

Quod non infunditur nisi formato corpori, 22.q 2. quòd vero non.

Quod non ex traduce, neque cum semine anima infunditur, 32.q 2. quod vero non.

Quod vt non credatur anima esse in corpore sicut spiritus in idolo: non dicitur in sicco esse, sed in sanguine hominis habitare, 22. quæstio. 2.c. Moyses. in fine.

Quod sicut anima est vita corporis, sic Deus est vita animæ, de pœ distin. 1. resuscitatus. §. item si antequam.

Quod anima corpori vnita si baptismate lota non fuerit, æternaliter perit. 24.q.3 si habes. in fine.

Quod magna quæstio est de anima, 32. q. 2. quod verò non formatum.

Quod anima quę peccauerit, ipsa morietur, 34. quæst. 3. si habes.

Quod animarum saluti episcopus studere debet, 38. dist. petrus.

Quod animæ salus est aliquādo mutare locum, cum enim mutatur locus mutatur mentis affectus, 81. dist. valet.

Quod illa anima decora dicitur, in qua virtutum gratia, & diuinæ operationis effigies relucet. de pœn. dist. 2. illa anima.

Quod animę defunctorum quatuor modis saluantur. 13.q 2. animæ defunctorum.

ANNVS. Quod annus per quatuor voluitur tempora, 76.dist. c. 1. & 2.

Quod annus nomine fati aliquando appellatur, 2.q 5. ei qui, §. appellatore.

*I*tem pro anno dies ponitur, 33.q.2. hoc ipsum.

Item pro anno ponitur tempus, de conf. dist. 4. si tempore.

ANTIOCHVS. Quod Antiocho vendente Iasoni sacerdotium, ignis qui septuaginta annis Babyloni cæ captiuitatis vixerat, in detestationem simoniæ extinctus est, 1.q.1. sicut eunuchus.

ANTIQVITAS. Quod antiquitas à sanctis patribus accepta, in modernis est obseruanda, 12. dist. ridiculum.

Quod antiquitati defertur in multis, scilicet in libris corrigendis, 9. dist. vt veterum.

Itē in consuetudinibus sequendis, 12. dist. consuetudo.

*I*tem in dubijs determinandis, 50. dist. domino sancto. & 20. dist. de quibus.

Item in prælatis eligendis, 61. dist. statuimus.

Item in testificatione, 35.q.6. notificamus.

Item in eleemosynis largiendis, 86. dist. consideranda.

Item in suspicionis remotione, 34. dist. fraternitatis.

Item in excusationis administratione, 18. dist. placuit.

Item in pœnæ relaxatione, vel mitigatione, 86. dist. tāta, 26.q.3. tempora.

Quod antiquitas naturæ ducit ad defectum, 13.q.1. illud, 86. dist. tanta.

Quod antiquitas gratiæ ducit ad profectum, 32.q. 2. ancillam. 20. dist de quibus.

Quod antiquitas culpæ ducit ad interitum, 23. qu. 1. schisma. 2.q 7. Paulus.

Quod antiquitas gloriæ ducit ad thalamum spōsi. 61. dist. sponsus.

Quod antiquitas æternitatis ducit ad perpetuos amplexus, de conse. dist. 4. non ex quo.

Quod antiquitas diaboli ducit ad pronosticandum, multa enim dæmones sciunt ex antiquitate, 26.q. 4. sciendum.

ANTICHRISTVS. Quod antichristus vt facilius Christianos & *I*udæos ad ritum suum attrahat, diem dominicum in fauorem Christianorum. & in fauorem *I*udæorum sabbatū custodire faciet. de conse. dist. 3. peruenit.

ANNVLVS. Quod spōsus sponsam annulo debet desponsare, 30.q. 5. nostrates.

Quod annulus sponsæ à sponso & ecōtra datur in signū mutuæ dilectionis & fidei coniugalis, 30.q.5. fœminæ. circa finem.

Quod ideo annulus quarto digito à sponso sponsæ inseritur, vt sicut vena in illo digito cordi coniungitur, sic eorum corda coniungantur, 30.q. 5. fœminæ. in fine.

APPELLATIO. Quod appellatio est remedium quo causa vitiata subleuatur, 2.q.7.c.1.

Quod appellatur à minori ad maiorem gradatim. di. 99 prouinciæ, 2.q.6 omnes, & c. si quis putauerit, c. placuit, c. decreto. & c. anteriorum. § illo. q.3. conquestus.

Quod ad Romanam sedē indistinctè appellatur, 2.q. 6. si quis vestrum, & sex c. seq. & c. quoties episcop.

Quod appellationi ad sedem apostolicam interpositæ ab omnibus est deferendum, 2.qu. 6. decreto, & c. quoties episcopi.

Quod appellationis tempus decē dierum assignatur, 2.q 6. interiorum. c. omnino.

Quod tempus exequendi appellationem est annus, vel ex causa biennium, 2.q. si quando. §. tempus.

Quod appellari potest post datam vel ante datam sententiam, 2.q.6. qui scit. §. patet. c. quoties episcopi, &c. si quis iudicem.

Quod ab eo à quo appellatum est, debent dari litterę dimissorię, quę dicuntur apostoli, ei qui appellauit, 2.q.6. post appellationem.

Quod ea pendente nihil innouatur, 2 q. 6. appellatione interposita. & c. seq.

Quod appellationi non deferens punitur, 2.q.6. decreto, & c. quoties episcopi.

Quod processus post appellationem factus eneruatur. 2.q.6. quoties episcopi.

Quod post secundam appellationem tertio appellās super eadem causa non auditur, 2.q.6. si autem prouocatum, §. si quis in quacunque.

Quod appellationi licet renuntiare, 2.q. 6. si quando. §. verò is.

Quod forma vel modus appellationis ante vel post sententiam ponitur, 2 q.6. appellatione. §. forma.

Quod appellare possunt quorum interest, vel qui negotium gerunt, vel quibus mandatum est, 2. qu. 6. non solent.

Quod si vnus appellat, prodest aliis in eodem crimine cum eodem condemnatis, 2.q.6.c. si quando, §. quandoque.

Quod iudex à quo appellatur, non potest esse testis in causa appellationis, 2.q.6. statuimus.

Quod ab executore sententiæ non potest appellari nisi modum excedat executor, 2.qu.6. si quando. ab executore.

Quod posse ssore appellante bona sequestrantur, 2.q. 6. quoties post auditam.

Quod qui per appellationem non quærit nisi tempus redimere, non est audiendus, 2.q.6. quicunque.

Quod à iudicibus de communi consensu electis non licet appellare, 2.q.6. à iudicibus.

Quod iniustè & frustra appellans punitur in quadruplum expensarum, 2.q.6. omnino.

Quod nullius debito modo citati, & per contumaciā se absentantis appellatio recipitur, 2.q.6. si quando. §. sunt etiam.

Quod nec notorij malefactoris de crimine conuicti vel confessi appellatio admittitur, 2.q. 6. si quando. §. sunt etiam. ver nullus etiam.

Quod propter plura facinora condemnatus, si à maiori appellauerit prętermissis aliis, est audiendus, 2.q. 6. appellatione, §. si quis ex.

APOCRYPHA. Quod apocrypha scripta, dicuntur, id est, secreta, quia in secreto & non in publico sunt legenda, 15. dist. & 17 per totum.

Quod apocrypha sunt quorum auctor secretus est, & quandoque si non ignoratur, tamen ab ecclesia nō recipitur. ibid.

Quod apocrypha dicūtur quæ in ecclesia recipiūtur, sed in canone scripturarum non cōputantur. ibid.

APOSTATA. Quod apostata est transgressor legis suę cuiusque violator, 3.q.4. beatus.

Quod obseruans diuinationes & sortilegia, sciat se à fide Christi apostatam, id est, retro abeuntem, 26. q. vlt. non obseruetis.

Quod fideles sub Iuliano apostata constituti obediebant sibi in his quæ erant pro republica, non contra fidem, 11.q.3. Iulianus.

Quod enormitas criminis huius apostasiæ innuitur ex pœna Ananiæ, 17.q.1. Ananias, 32 q. 7. quid in omnibus.

Quod apostata à fide non admittitur in testimonium contra aliquem, 2.q.4. non potest, 3. q.4 alieni. & duobus c. seq.

Quod talis omnibus infamibus, & in infamia præponitur, 6.q. 1. infames, 3.q.4. alieni, & c. si quis.

Quod apostasia religionis fit in postpositione tonsurę & sęcularis vestis assumptione, 20. quęst. 2. si in qua libet.

Quod canonicus regularis si animi leuitate motus sine sui superioris licentia monachus efficitur, tanquam apostata redire compellitur, & punitur, 19.q. 3. mandamus.

Quod vouere Deo religionem & castitatem, & retrocedere damnabile est, 17.q.1. qui bona, 27. dist. virgines, 20. qu. 1. puellæ. 32. qu. 6. si Paulus, post medium.

Quod tales apostatæ peiores efficiuntur aliis peccatoribus, 47. distin. quantumlibet, 16. quæstio. 1. quidam.

Quod apostaticis qui professi sunt, non redduntur bona quæ ad ordinem portauerunt, 27.q.vlt. quicunque vult §. vlt.

Quod

Source : BIU Cujas

Quo lapostatæ cogendi sunt ad reddendum, 27. distin. quod interrogasti, 20. q. 1. quem progenitores, & q. 2. si in qualibet, & q. 3. procliuus.
Quod reuersus in habitu & stallo, & in alijs punitur, 9. q. 3. mandamus.
Quod redire contemnentes excommunicantur. 20. q. 2. si in qualibet.
Item incarcerantur, 45. dist. cum beatus, §. Salomon.

De hac materia habes vbi ponitur vagatio.

APOSTOLICA. Quod apostolica sedes prælata est omnibus ecclesijs, 21. dist. quanto.
Quod ipsa est prima auctoritate & dignitate, licet Antiochena sit prior tempore, 21. dis. nunc autem, 24. q. 1. rogamus.
Quod apostolicæ sedi Constantinopolitana ecclesia subsit, nemo dubitare debet, 22. dist. de Constantinopolita.
Quod ipsius in iudicijs est maior auctoritas, 9. q. 3. patet, & c. ipsi sunt.
Quod nulli permittitur de eius iudicio iudicare, 17. q. 4. nemini, 21. dist. nunc autem.
Quod immediatè apostolicæ sedi subiecti, maximè qui propinqui sunt annue se debent præsentare circa idus Maij, 93. distin. iuxta, & §. præcedenti.
Quod in apostolicam sedem neuter illorum quiex cõcertantium temeritate fuerit ordinatus, est permittendus permansurus, 79. dist. si duo.
Quod apostolica sedes peccatores, & contumaces ad salutem quoquo modo attrahere debet, 17. distin. nec licuit.
Quod sine apostolicæ sedis licentia compagis, id est, sandalibus diaconis, & clericis mappulis, vti non licet, 93. distinctio. peruenit, 2. & §. præcedenti, & c. illud.
Quod apostolicæ sedis auctoritate concilia vniuersalia sunt congreganda, 17. dist. multis, & c. regula, & c. concilia.
Quod ad apostolicam sedem sunt dubia, & ardua referenda, 17. di. nec licuit, 19. q. 1. frater, 24. q. 1. rogamus, & duobus c. seq.
Quod apostolica auctoritate doctorum opuscula approbantur, 19. dist. si Romanorum.
Quod apostolicę sedi specialiter reseruatur iudicium episcoporum, 3. q. 6. dudum.
Item restitutio depositorum, 2. q. 6. ideo huic.
Item congregatio conciliorum, ibid.
Item restitutio hæreticorum, 1. q. 7. conuenientibus, circa principium.
Item exemptio episcoporum, 16. q. 1. frater.
Itẽ determinatio quæstionum in fide, 24. q. 1. quoties.
Item mutatio episcoporum, 7. q. 1. mutationes.
Item diuisio & vnio episcopatuum, 16, quæst. 1. & temporis.
Item absolutio excommunicatorum ab eodem, 21. dist. inferior.
Item interpretatio antiquorum canonum, & scripturarum, 17. dist. nec licuit.
Item pallij datio, 100. dist. quoniam.
Item simoniacorum dispensatio, 2. q. 3. Paulum.
Item nouarum & difficilium quæstionum diffinitio, 17. dist. multis.
Item famæ restitutio, 2. q. 3. Euphemium, §. hinc colligitur.
Quod Christianis peccatum infidelitatis seu paganitatis incurrit qui sedi apostolicæ obedire contẽnit, 81. dist. si qui sunt presbyteri, in fi. 93. dist. cathedram, 22. dist. omnes siue.
Quod apostolicis nolens obedire præceptis, à pontificalibus sit alienus officijs, & sit ruinæ suæ dolo prostratus, 19. dist. nulli fas, 22. dist. c. 1. & 19. distin. ita cominus.
Quod apostolicis præceptis nõ est superbe resistendũ, sed eius iugum est pie tolerandum, 12. dist. præceptis apostolicis, 19. dis. in memoriam.
Quod ab apostolicis nõ licet institutis recedere, 11. dis. hoc, & c. consequens.
Quod apostolica sedes ab omnibus est honoranda, & ei obediendum est in memoriam beati Petri apostoli. Et quamuis iniustum videatur quod mandat & intolerabile: tamen pia deuotione tolerandum est, 19. dist. in memoriam, & 13. dist. ante. 23. q. 1. quid culpatur.
Quod ex apostolica tuba sonora prædicatione salus omnium vniuerso mũdo exiuit, 19. dis. in memoriã. 43. dis. si rector.
Quod quæcunque emanant ab apostolica sede, aut dicuntur, decretales epistolæ, 19. dist. c. 1. & c. in canonicis.
Aut sanctiones, eadem dis. c. sic omnes.
Aut iugum vocatur, eadem dist. in memoriam.
Aut institutа, & constitutiones eadem dis. enimuero, & 20. dis. de liberis.
Aut præcepta, 19. dis. nulli fas est.
Aut concilium, 27. dis. regula.
Aut synodus, eadem dis. nec licuit, & c. multis.

De hac materia vide vbi agitur de Ecclesia Romana, & de papa, & de Dispensatione, & de sede Apostolica.

APOSTOLVS. Quod apostolos, id est episcopos, & presbyteros dominus elegit: diaconos autẽ post ascensum domini in cœlum apostoli sibi constituerunt episcopatus sui ministros, 93. dis. dominus noster, cap. pe.
Quod apostoli prius docti sunt à Christo, & postea ab ipso ad prędicandum missi, in exemplum quòd prędicatores prius sacris literis debent insistere, ne tũc quærant discere, cum ex officio alios debent docere, 36. dis. § ecce.
Quod apostoli fuerunt pares Petro in apostolatu, sed non in administratione: & ipsum primum principẽ voluerunt: & septuaginta duos discipulos elegerũt loco quorum successerunt episcopi, 21 dist. in nouo, & 22. dis. sacrosancta.
Quod apostolorum princeps Petrus factus est post peccatũ in exemplum quòd quantumcumque magnus peccator post pœnitentiam non est repellendus à dignitate, 50. dis. considerandum.
Quod apostoli patres ecclesiæ fuerunt pro quibus nati sunt eis filij, scilicet episcopi, 68. dis. quorum.
Quod apostolorum tempore spiritus sanctus visibiliter operabatur in sacramentis, 1. q. 1. multæ.
Quod apostolorum tempore multitudinis credentiũ erat cor vnum, & nihil erat eis proprium, sed erant eis omnia communia, & omnia ante eorum pedes ponebantur, quia instante persecutione ea possidere eis non licebat, 12. q. 1. dilectissimis.
Quod apostoli vxores suas quas ante apostolatum duxerant, sine carnali commistione circunducebant, vt mercede prædicationis sustentarẽtur ab eis. 31. dist. omnino.
Quod Apostoli prædia in Iudæa minimè possederũt, sed vendiderunt, & pretia eorum tantummodo ad fouendum egentes seruabant, quia futuram ecclesiam in gentibus præuidebant, 12. quæ. 1. futuram, & c. seq.
Quod apostolos dominus ad prædicandum misit sine auro, & virga, vt ab eis incentiua litis, & instrumẽta tolleret vltionis, 11. q. 3. ita sæpè.
Quod ipsi omnibus sacramentorum dispensationẽ commisit, 19. dist. ita dominus.
Quod Christus ipsis vindictam prohibuit, quoniam eos volentes Samaritanos per ignem consumere, compescuit, 23. q. 4. quòd Christus.
Quod regulares imitatores Apostolorum sunt quantum ad proprietatum abdicationem, nec debent dicere, meum vel tuum est. 12. q. 1. dilectissimis, 16. q. 1. ex auctoritate.
Quod episcopi & superiores quantum ad dignitatem, & omnis presbyter quantum ad eucharistiæ confectionem, & ligandi, & soluendi potestatem habent, dis. 21. in nouo, 11. q. 3. absit, vt quicquam.
AQVA. Quod aqua cum sale omnibus sacerdotibus benedici præcipitur, de consec. dis. 3. aquam.
Quod in sabbato sancto ante chrismatis immissionẽ propter aspersionem debet accipi, de consec. dis. 4. in sabbato sancto.
Quod qui huius virtute aspergitur venialia delentur, & insidiæ diaboli cum phantasmatibus fugantur, de consec. dis. 3 aquam.
Quod huius institutionis efficacia in veteri lege est multipliciter præfigurata, de consec. distinct. 4. nec quemquam.
ARBITER. Quòd arbitri sunt qui consensu litigãtium in iudices eliguntur, vt ipsorũ sententiæ stẽt, 2. q. 6. à iudicibus, §. quod de arbitris, 11. q. 1. si clericus.
Quod non licet ab ipsis appellare, 2. q. 6. à iudicibus. ver. arbitrarij, & c. placuit. 2.
Quod nullus potest esse arbiter in ea causa in qua est iudex, 3. q. 7. infamis, ante fi. §. si quis verò.
Quod seruus arbiter esse non potest, 3. q. 7. infamis. in fine.
Quod infamis in arbitrio non excluditur, nec etiam filius in re patris, 3. q. 7. infamis, circa finem.
Quod arbitrij liberi nos condidit Deus, vt nec ad virtutes nec ad vitia necessitate trahamur, de pœn. dis. 2. vt cognouerunt, §. liber, circa fi.
ARCHIDIACONVS. Quod archidiaconus nemo debet esse nisi sit diaconus, 60. dis. nullus episcopus, & duobus c. seq.
Quod debet tali conferri cui ætas debita cum prudentia, & vitæ merita suffragantur, dis. 60. innouamus, dis. 93. legimus. post medium.
Quod archidiaconus est coadiutor episcopi in ordinatione clericorum, 23. dis. subdiaconus, & c. seq.
Quod archidiacoui interest ministros ecclesiæ & parochiatum, vt officia sua diligenter expleant cõmonere, 25. dis. perlectis, §. hi sunt.
Quod ipsius est de archipresbytero prouidere, 63. di. si in plebibus.

Quod non debet ab archipresbyteris vel presbyteris pecunias vel alia extorquere, 94. dist. dictum.
Quod non debet prębendas vel ecclesias cum cura animarum sine consensu episcopi conferre, 16. q. 7. nullus omnino.
ARCHIEPISCOPVS. Quod archiepiscopus Grẽcè summus episcoporum dicitur Latinè. 21. distin. cleros.
Quod archiepiscopus ante pallij receptionem nec se debet vocare archiepiscopum, nec ea quæ sunt pontificalis dignitatis debet exercere. 100. distinct. quoniam quidam.
Quod vltra tres menses consecrationis suæ non debet differre pro pallio laborare. 100. dist. quoniam quidam.
Quod accipiens pallium, primo fidem catholicam debet profiteri, & iurare statuta sedis apostolicę & cõciliorum principalium custodire. 100. dist. quoniã.
Quod non potest vti pallio nisi intra suam prouinciã, & hoc tantum in missarum solenniis. 100. dist. pallium tibi, & c. contra morem.
Quod archiepiscopus debet primatibus obedire. 99. dist. c. 1.
Quod episcopi vocati sunt in partem solicitudinis archiepiscopi. 9. q. 3. c. 1. & c. seq.
Quod archiepiscopi interest episcopum confirmare & consecrare. 64. distinct. episcopi. c. extra. 15. dist. non debet.
Quod ipsius est cogere omnes sub eo diœceses, vt in officio diuino decantando à metropolitana ecclesia non discrepent, 12. dist. de his qui.
Quod episcopi prouinciales debent interesse electioni & confirmationi archiepiscopi, 63. dist. metropolitano, 66. dist. archiepiscopus.
Quod archiepiscopus non nisi in sua ciuitate debet à prouincialibus episcopis ibidem conuenientibus consecrari, 51. dist. qui in aliquo. in fine.
Quod excessus suffraganeorum suorũ potest punire, 12. dist. de his qui. 10. q. 3. quia.
Quod omni anno semel prouincialem synodum tenetur facere. sed ibi de suffraganeorum rebus nil debet extorquere, 18. dist. quoniam.
Quod ipsius est causas dubias suffraganeorum diffinire, alioquin debet eos sedi apostolicæ transmittere, 18 dist. de conciliis, 6. q. 4. si inter episcopos.
Quod archiepiscopus non debet iudicare causas eorũ qui subsunt episcopis, nisi per consultationem vel per appellationem ad ipsum fuerint deuolutę, 17. dist. multis, 6. q. 3. scitote, 3 q. 6. peregrina, 9. q. 2. cõquestus.
Quod archiepiscopus potest absoluere quẽ suus suffraganeus excommunicauit ordine non seruato. 11. q. 3. si episcopus fortè, 2. q. 1. nemo.
Quod de his quæ sunt vtrique cõmunia, archiepiscopus sine consensu episcopi nõ debet se intromittere, 9 q. 3. c. 1.
Item nec de his quæ sunt specialia episcopi, sicut beneficia conferre deponere, & excommunicare, & huiusmodi, nisi ad ipsum fuerit appellatum, 9. q. 2. nullus primas, 6. q. 3. scitote, 9. q. 3. conquestus.
Quod si negligens esset suffraganeus, præmissa trina admonitione archiepiscopus potest se de aliquibus intromittere. 9. qu. 3. cum simus. & c. per principalem.
Quod archiepiscopus suam prouinciam diuidere nõ potest, nec possunt esse duo archiepiscopi in vna prouincia, 101. dist. peruenit.
Quod solus Papa suffraganeum à iurisdictione ipsius eximit, 16 q. 1. frater noster.
ARMA. Quod arma victoriæ antiquorum patrũ sunt nobis in exemplum spiritualium bellorum & victoriarum, 23. q. 1. nisi bella.
Quod Apostoli ideo tradiderũt in ecclesia legi Iudęorum historias, vt per eas ad arma spiritualia informemur, 23. q. 1. nisi bella.
Quod contra arma persecutorum clericus debet se munire armis orationum & lachrymarum, 23. q. 8. non pila quætant, & c. conuenior. ante med. distin. 36. c. vlt.
Quod Christus in Aegyptum ab Herode fugiens, & lapidibus Iudæorum cedens, docuit non arma armis, sed fugam persequentibus opponi, 23. quæst. 3. c. 1. §. 1. per totum.
Quod ideo dictum est Petro, Conuerte gladium tuũ in vaginam, vt clerici & prælati armis bellorum non vtantur, 93. q. 8. cum à Iudæis & tribus. c. seq.
Quod ecclesia cum à paganis impugnatur, non corporalia arma, sed Christum patienter expectat, 16. qu. 3 porro.
Quod laicis ecclesiam, patriam, & socios defensando, licet arma sumere, 23. q. 3. per totum.
Quod prælatis & clericis licet laicos hortari contra inimicos fidei, & contra oppressores, 23. quæst. 8. igitur. & c. seq.
ARGVMENTATIO. Quod argumẽtatio quãdoque fit de minori ad maius, 38. dist. si in laicis.
Item à maiori ad minus, 32. q. 5. si Paulus.

Source : BIU Cujas

Item à toto ad partem, 13. quæstione 5. pœnale, circa princ.
Item à parte ad totum, 32. q. 4. meretrices.
Item à nominis interpretatione, 16 q. 1. placuit.
Exemplum ibidem in interpretatione monachi.
Item ab auctoritate, 32 q 1. d. xit.
Item à simili. 2. quæst. 6. qui se iejt, 2. quæst. 1. multi. in fine.
Item ab oppositis vel contrarijs, 8. q. 1. sciendum.
ARROGANTIA. Quod arrogantes dicuntur qui garrulitatem auctoritatem putantes, humiliter nesciunt inferre quod docent, 46. dist. c. 1. & seq. 49. dist. hinc etenim, circa med.
Quod nihil est impudentius arrogantia rusticorum, 46. dist. c. 1.
ARS. Quod ars liberalium artium debet diligenter doceri quia per eam manifestantur diuina mandata, 37. dist. de quibusdam.
ASPERITAS. Quod asperitas immoderata correctionem non inducit, nec salulem, 45. dist. cum beatus, & c. recedite, & c. qui syncere, 23. q. 1. paratus, post med.
Quod neque multa asperitate exulcerandi sunt subditi, neque nimia benignitate dissoluendi 45. distin. disciplina.

De *hac materia habes vbi agitur de correctione, & austeritate.*

AVARITIA. Quod auaritia quæ instituit meum, & tuum, est iuri naturali contraria, quod dictat omnia communia, 8. dist. differt, 47. dist. sicut, 12. q. 1. dilectissimis, & c. duo.
Quod ipsa in terrenis rebus ad sufferendum aduersa fortes facit, in cœlestibus debiles, 47. dist. omnes.
Quod excæcat rationem, & gratius intuetur aurum quàm solem, 48. dist. sicut, & 37. dist. nonne.
Quod auaritia dicitur idololatria vel fornicatio, 28. q. 1. idololatria. 1. q. 1. cum omnis.
Quod auaritia facit adulari regib. vt hæreditates capterent alienas 37. dist. nonne.
Quod hæret cus insciis auaro scienti coæquatur, 6. q. 1. quæro.
Quod clericis, & maximè prælatis inhibetur, 33 dist. in signis, 1. q. 1. cum omnis, 8. q. 1. sunt in ecclesia, 10. q. 1. relata, 12 q. 2. gloria.
Quod clericus aliena rapere conuincitur, qui sibi vltra necessaria retinere probatur, 42. di. c. 1. & 47. dist. sit uchi.
Quod pœna auarorum innuitur, 14. quæs. 4. ministri, 16. q 1. reuertimini, post med. & c. seq. circa fi.
AVDACIA. Quod audacia humana per leges coerceatur inst. tutas, 4. dist. factæ sunt.
AVCTORITAS. Quod auctoritas regalis, & sacerdotalis tenetur defendere res ecclesiæ, 23. q. 5. res autem omnes.
Quod auctoritate sacra pontificum regitur iste mundus, 97. dist. duo sunt.
Quod plenam auctoritatem habent rectores sedis apostolicæ, 11. dist. consequens, & c. seq.
Quod longæuæ consuetudinis non vilis auctoritas est, dummodo canonibus non sit contraria, 11. dist. consuetudinis.
Quod auctoritati legis cedere debet vsus siue consuetudo praua, maximè sedis apostolicæ, 11. dist. ca. 1. & c. seq.
AVGVRIVM. Quod augurium quod fit in consideratione auium ad scientiam futurorum est extra ditione malorum angelorum, 26 q 2 qui sine.
Quod hanc artem exercere vanitas est, & superstitio, 26 q 2 sed & illud.
Quod idololattriæ cultus est augurij superstitionibus implicari, 26. q. 2. sed & illud
Quod augur is deseruiens est ab ecclesia separandus, 26 q 1. augurijs.
AVSTERITAS. Quod austeritas indiscreta in vigilijs & orationibus reprehenditur, de conf. dist. 5. non mediocriter.
Quod melius est per mansuetudinem peccatores ab errore eruere, quàm per austeritatem in foueã perditionis propellere, 45. dist recedite.
Quod cum austeritate imperant qui subditos suos nõ cum tranquillitate corrigere, sed aspere reflectere festinant, 45 dist. c. vera iustitia.
Quod quia Deus benignus est, dispensator eius austerus esse non debet. 26 q 7. alligant.
AVRVM. Quod aurum habet ecclesia, vt egentium necessitati & libertati captiuorum redemptionibus deseruiat, 14. q 2 per totum cap.
Quod sicut fulgor auri præualet metallo plumbi, sic põtificalis dignitas præualet regum diademati, 96. dist. duo, in fin.
Quod ideo Christus sine auro apostolos ad prædicandum misit, vt ipsis subtraheret causam litis, 11. q. 3 ita.
Quod cum episcopatus auro emitur, anima perditur, 1. q. 1. cum ordinaretur.
Quod gratius intuetur cupidus aurum, quàm solem, 47 dist. sicut.
Quod auro cito violetur iustitia, 11. q. 3. pauper.
AVXILIVM. Quod auxilium ecclesia contra hostes non propter vitionem, sed propter defensionẽ potest petere à principe, 23. q 3. Maximianus.
Quod vt ecclesia pacem adipiscatur, vt aliquis vtilitati multorum seruetur, sicut Paulus apostolus fecit, vtile est petere auxilium, 23. q. sex differentiæ, post medium.
Quod episcopi tenentur mutuo sibi præbere auxiliũ pro pace terrarum facienda, 90. dist. præcipimus, & c. seq.
Quod infirmante episcopo ipsi vicini in his quæ spectant ad officium pontificale, auxilium debent ferre, 7. q. 1. pontifices, c. 3. & c. quamuis.
Quod sacerdos qui fuerit de collegio, si in aduersitate tuę ecclesię ab auxilio se subtraxerit, magis sch smaticus quàm sacerdos iudicabitur, 3. q. 1. nulli.
Quod in præsenti vita consiliorum & orationum mutua auxilia possunt fieri, 13. q. 2. in præsenti, de pœn. dist. 6. §. 1. ante medium, de conf. dist. 4. quæris.
Quod oppressis nõ ferentes auxilia cum possint, peccant, 23. q. 3 c. ostendit, & c. non in inferenda,
Quod in damnum alterius nulli auxilium est dandũ, 14. q. 5 denique.
Quod malefactoribus auxilia non sunt ferenda, 14. q. 5. per totum.

De *hac materia require in titulo de adiutorio.*

ASTROLOGIA. Quod astrologia quia nihil cõfert ad salutem, sed potius mittit in errorem, à quo libet fideli est postponenda, 37. dist. legimus, §. sed contra, 26. q. 2. illud quod, circa finem.
BABYLON. Quod Babylonis filia anima esse dicit, quæ propter lubricas cogitationes filia Dei esse desinit, de pœniten. dist. 3. in fal. cibus.
Quod amissio gloriæ virginalis designatur in ignominiosa destructione Babylonis, 32. q. 5. si Paulus, post medium.
Quod ignis qui per septuaginta annos Babylonicæ captiuitatis vixerat Iasone vendente sacerdotium, in detestationem simoniæ extinctus fuit, 1. q 1. sicut eunuchus.
BALAAM. Quod Balaam qui pro mercede iniquitatis ab asina corripitur, ponitur in exemplũ, quòd prælatus propter culpam à subdito, & doctus ab indocto potest argui, 2. q. 7. secuti, & c. nos si incõpetenter, & c. Paulus, 2.
BALNEARE. Quod balneare se, perfectis & religiosis licet, 24. q. 1. omnis.
Quod in die dominico balneum conceditur, dummodo non fiat per voluptatem, sed pro necessitate, de conf. dist. 3 peruenit.
BALSAMVS. Quod balsamus à clericis sicut chrisma vel baptismus non debet vendi, 1. q. 1. dictum est solere, & c. quibusdam,
Quod episcopi de facultatibus ecclesiæ balsamum tenentur comparare, 1. q. 1. statuimus, 1.
Quod episcopus qui balsamum benedictum vendit, simoniam committit, & damnationem perpetuam incurrit, 1. q. 1. placuit vt nullus episcoporum.
BAPTISMVS. Quod baptismus triplex, scilicet salutaris specificatur, videlicet fluminis, flaminis, & sanguinis, de conse. dist. 4. baptismi, & c. cathecumenum.
Quod tunc prodest sanguinis, & flaminis, cum baptismum fluminis non contemptus religionis, sed articulus necessitatis excludit. de conse. dist. 4. baptismi vicem, §. quantum itaque.
Quod latro baptismo fluminis & sanguinis baptizatus est quando Christum in cruce confessus est, de pœnit. dist 7. nullus expectet, circa prin. §. vlt.
Quod baptismus fluminis sumpsit simpliciter virtutem ex passione Christi, de consec. distinct. 4. proprie.
Quod Phatao in aqua submersus designat quod diabolus omnes vires amittit in aqua baptismatis, de conf. dist. 4. nec quemquam, ante fin.
Quod baptismi est multiplex prærogatiua, videlicet quia potest suscipi sine alijs sacramentis, sed non alia sine eo, 1. q 1. si quis per ignorantiam.
Item quia potest dari à quocunque, quod non alia, 32. d st. c præter. §. verum, & § porro. per totum.
Item quia est fundamentum & ianua aliorum sacramentorum, de conf. d. 5. 4 cum itaque, in fi.
Item quia sine eo salus non habetur, de conf. dist. 4. fir missimè.
Item quia per ipsum originale mortale, & venale peccatum remittitur, non sic per alia, de cõse dist. 4. regenerante. & c. sine pœnitentia
Item carens eo non potest quis contrahere cum christiana, 28. q. 1 caue.
Quod sine inuocatione trinitatis non est baptismus, de conf. dist. 4. si reuera, & c. in synodo.
Quod verus est baptismus, licet per imperitiã verba substantialia corruptè proferantur. de conf. dist. 4. retulerunt.
Quod accedit verbum ad elementum, & fit baptismi sacramentum, 1. q. 1. detrahe.
Quod nõ merita ministrorũ, sed virtus Christi in baptismo operatur. de conse. dist. 4. baptismus.
Quod character baptismi non perditur per peccatũ, 1. quis. 1. quòd quidam, ante medium. 32. quæst. 7. hinc.
Quod baptismus paruulis valet ad salutem, etiam si non recta intentione offerantur. de consecratio. di. 4. non illud.
Quod in baptismo spiritualiter renascitur homo, & membrum Christi efficitur. de cõse. di. 2. quia passus. circa fi. & de conse. dist. 4. ad hoc.
Quod nullius potest saluus fieri, si contemnit baptizari, 15. q. 1. firmissime.
Quod in hoc quòd Christus mundus à peccato baptizari voluit, exemplum baptizandi nobis in peccato natis dedit. de conse. dist. 4. si baptizata est, & c. non regenerabuntur.
Quod apostoli fuerunt baptizati tempore Christi. de conse dist. 4. quando. & c. seq.
Quod verus baptismus non tantum constat in ablutione corporis, quantũ in fide cordis, & baptismus delet non solum originale, sed etiã actuale peccatum, de conse. dist. 4. regenerante.
Quod excepta necessitate baptismus à sacerdotibus debet dari. 93. dist. d aconi. de consecr. distinctio. 4. constat.
Quod baptizandos catechizandi & exorcizãdi debet præuenire officiũ. de consecra. disti. 4. siue paruuli. vsque ad cap. venit sacerdos.
Quod expositio signorum sufflationum & vnctionũ & quorumlibet aliorum quæ in exorcismo & catechismo geritur, ponitur. de consecrat. dist. 4. postea. vsque ad c. venit. & c. 1.
Quod interrogatio articulorum fidei debet præcedere baptismum. de consecratio. distinctione 4. prima, in fine.
Quod baptizandis adultis indicatur pœnitentia interior & non exterior. de conse. di. 4. omnis, & duob. c. seq. & c. sine pœnitentia. ibid.
Quod excepta necessitate, generalis baptismus non debet fieri nisi statutis temporibus, scilicet in Pascha, & Pentecoste. de consecr dist. 4. non ratione. vsque ad cap. constat.
Quod in primitiua ecclesia nõ licebat nisi prædictis tẽporibus baptizare, modo in necessitate licet omni tempore, & in omni aqua. de consecratio. distin. 3. celebritatem.
Quod antiquitus baptizandus dabat votum suum in scriptis, 2. q. 1. legum.
Quod paruuli si ante baptismum decedunt, propter originale peccatum damnantur. de consec. disti. 4. fi. missimè.
Quod ordinatus antequam baptizatus nihil accipit, 1. q. 1. si quis per ignorantiam.
Quod baptismus nõ tollit irregularitatem bigamiæ, 34 dist. si quis viduam.
Quod sacerdos vadens ad baptismum semper chrismã debet portare secum. de consec. disti. 4. nullus ministrorum.
Quod adulti fidem suam ante baptismum debẽt profiteri, de conse. dist. 4. prima.
Quod paruulis prodest udes offerentium. de conse. dist. 4. illud perscrutari, & c hi qui apud.
Quod perfidia parentum non obest baptizandis sicut fides prodest. de conse. dist. 4 quæris à me.
Quod monachi in suis monasteriis baptisteria habere prohibentur, 18 q 2. pridem.
Quod nõ licet monacho baptizare, vel pueros de baptismo suscipere, 16. q 1. placuit communi. & c. ex auctoritate.
Quod non licet abbati vel monacho de baptismate alios suscipere, nec commatres habere, de conse. d. 4 non licet. & c. seq.
Quod in necessitate licitè recipitur baptismus à quocunque, 24. q. 1 si quem, 32 q 4. iste, & c. seq. de cõse. dist. 4. constat.
Quod etiam si in necessitate à patre conferatur carnali, non ideo pater in matrimonio suo impeditur, 30. q. 1. ad limina
Quod à Pagano vel Iudæo si in forma ecclesiæ datur, verus est baptismus. de conse. dist. 4 Romanus.
Quod à schismatico hæretico si in forma ecclesiæ datur, similiter recipitur, 1. q. 1. dictum est à domino, § quòd verò, cum duob. c. seq.
Quod à quocunque malo & peruerso homine, dummodo non peruertè detur, recipitur, 19 dist. secundum. de conse. dist. 4. si inter, & duobus c. seq.
Quod quãdoque baptizatur qs in fide dantis, cũ scilicet fidelis adult⁹ baptizat infantẽ. de cõs. d. 4. cõstat.
Quod baptizatus quis in fide tantum accipiẽtis, vt cũ adultus contritus recipit ab infideli. 1 quæ. 7. qui inqualibet.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod baptizatur quis in fide tantum patrinorum cũ paruulus fidelium præsentatur hæretico baptizan dus,1.q.4.placuit.

Quod qui ab hæreticis scienter baptizantur,quia tũc nihil gratiæ receperunt, per impositionem manus sunt ecclesiæ reconciliandi,1.q. 1. quod quidam di cunt,de conse.dis.4.quamuis.

Quod baptismus simulatoriè vel pro sanitate temporali acceptus verus est,nec reiteratur, de conse.dist. 4.solet etiam,& duobus c.seq.

Quod talis baptismus non prodest ad salutem nisi si mulatione cessante,de conse dist.4. tunc valere incipit.

Quod Simoni mago qui simulatoriè baptizatus fuit, & post non pœnituit, baptismus non profuit,27. dis.quod interrogasti.

Quod baptizans, & de baptismo suscipiens dicitur pater spiritualis,30.q 1.ad limina,§.filia.

Quod baptizandus potest ter vel semel immergi secundum diuersas consuetudines terrarum, de con se.dis.5.de trina.& 5.distinct.c.ieq.& c. propter vitandum.

Quod totum corpus est in baptismo immergendum. de conse.dis.4 prima igitur.

Quod baptizata muliere prægnante fœtus in ea non baptizatur.de conse.dis. 4. si ad matris, & duobus c.seq.& c.si baptizata.

Quod in dubio quisque baptizari debet,de conse.dis. 4.paruulos.

Quod nõ baptizatus baptizandum nõ potest de fonte suscipere.de conse.dis. 4.in baptismate.

Quod baptizatum non debent plures accipere quàm vnus.de conse.distinct.4.non plures,&cap.in catechismo.

Quod non decens est,licet non sit prohibitum coniuges simul alterius puerum de baptismo leuare, 30. q.4 quod autem.

Quod vno coniugum suscipiente puerum alterius in baptismo, vterque feciſſe iudicatur,& vterque compater efficitur,30.quæstio.4.scisitatur,& capitu.si quis.

Quod an valeat reddere debitum mulier, quæ proprium filium leuauit de baptismo, vide 30. q.1.per totum.

Quod in baptizatis manet concupiscentia, licet attenuata.de conse.dis.4. per baptismum.

Quod paruuli adulti facti tenentur ad fidem quã pro ipsis offerentes spoponderunt. de consecr. distin.4. paruuli.

Quod hi qui pro baptizandis in baptismo spondent,tenentur omnes symbolum, & orationem dominicam,& alia bona informare.de conse.dis.4. vos ante omnia.

Quod adultus in infirmitate baptizans,quia ex necessitate videtur feciſſe, non debet ordinari, 57. dis.si qui in ægritudine.

Quod qui scienter rebaptizantur,Deũ abnegare dicuntur,&per multam pœnitentiam reformãtur,de conse.dis.4.eos quos.

Quod catholicum rebaptizare scienter, manifestissimum scelus est,de conse.dis.4.rebaptizare.

Quod præcisi siue aliter apostatantes in fide, nõ sunt rebaptizãdi,ne fiat iniuria characteri imperatoris. 23.q.7.quemadmodum membrum.

Quod rebaptizatus irregularis efficitur,&punitur,de conse.dis.4.qui bis,& c.seq.

Quod rebaptizatus etiam ignoranter non debet promoueri,51.dis.qui in aliquo,50.distinct. confirmãdum est,in fi.

BEATITVDO. Quod beatitudo paradisi cœlestis à nemine extra ecclesiam posito percipitur, de conse.dis.4 ecclesia paradiso.

Quod beatitudo est reuelatio gloriæ magni Dei,&saluatoris domini nostri Iesu Christi, de conse. dist.5. ieiunium.

Quod beatitudo æterna solummodo membris Christi paratur.de pœn.dis.1.omnis qui non diligit.

BELLVM. Quod bellum in hac vita duplex exercetur,scilicet carnale,& spirituale,23.q.1.nisi bella.

Quod à perfectis bella carnalia non sunt peragenda, sed animæ certamina contra spirituales aduersarios diſſuadenda,23.q. 1.nisi bella.

Quod apostoli ideo tradiderunt legi in ecclesia historias Iudæorum,vt per bella ipsorum quę gesserũt, ad bella spiritualia informemur,23.q.1.nisi bella.

Quod ideo bella carnalia plerunque geruntur, vt ad pietatis iustitiæque societatem victis facilius consulatur,23.q.1.paratus,in fi.& c.apud.

Quod sicut antiquitus ducibus concessum fuit bellare,sic & modernis,dummodo non bellent desidrio fundendi sanguinem,sed rempublicam pro fide Christi ampliandi,23.q.4.si non.& c.displicet,& q. 1. noli.

Quod dicitur iustum bellum,& quid sit,multipliciter innuitur,23.q.2 per totum.

Quod iustum bellum dicitur intuitu prȩcipientis,qui ipsius ordinariã habet potestatem,11.q.3. Iulianus.

Quod dicitur iustum bellum intuitu obedientis,vt sit qui obtemperare debeat.23.q. 1.quid culpatur, & q 8.conueniot.

Quod iustum bellũ dicitur intuitu illius contra quẽ fit si meruit,23.q.2.c.vlt.& q 5.de occidendis.

Quod iustum bellũ dicitur intuitu eius propter quod fit,puta propter iniuriam propulsandam,vel vindictam inferendam,23 q. 1.cum homo.

Quod iusta bella pro pacis studio geruntur, vt mali coerceantur, & boni subleuentur,23.q 1.apud veros,& q.4.displicet.

Quod intentio mala licitum bellũ facit iniustũ, 23. q 1.militare.

Quod non pax quæritur,vt bellũ exerceatur,sed bellum geritur,vt pax acquiratur.23.q.1.noli.

Quod capto hosti in bello est miserandum,dummodo futurum periculum non timeatur.23.q. 1.noli, in fine,& q.4.est iniusta.

Quod Sarraceni bellantes contra Christianos iustè à Christianis impugnantur.Iudæi verò quia seruiũt, patienter sustinentur,23.q 8.dispar.

Quod possessiones ecclesiarum materiali gladio de mandato ecclesiæ defendi debent,15.q. 6.auctoritatem,23.q.3.Maximianus.

Quod bella pro ecclesia sumpta,& contra excommunicatos & infideles meritoria sunt,23 q.5. omniũ, & duobus c.seq.& q.8.vsque ad §.ecce.& q.4.sicut excellentiam.

Quod morientes in bello ecclesiæ saluantur, 23.q 5 omnium,& q.8 omni timore.

Quod an episcopo liceat adbellum proficisci sine licentia papæ,23.q.8.si vobis,& c.si quis episcopus.

Quod in hoc quòd Moses alijs pugnantibus non se immiscuit,sed orauit,exemplum dedit quòd præla ti bellare non debẽt,nec bellis interesse, 36. dis.si quis vult.q.3.porro.23.q 8.ca.1.cum tribus seq. & c.conueniot.

Quod prælati propter possessiones temporales principibus obnoxij sunt tributa bellorum siue aliarum rerum exoluere,23.q.8.§.ecce,& c.seq.vsque ad §. quanuis,& c.si vobis.

BENEDICTIO. Quod benedictio solemnis super plebem tantum datur ab episcopis,26.q.6. ministrare,de conse.dis.1.cum ad celebrandas.

Quod non solennis potest dari à sacerdote celebrante præsente episcopo, sed non sine eius mandato, 21.dis.denique.

Quod episcopus officio expleto debet dare benedictionem,de conse. dis.5.conuenit.

Quòd lecturis lectionem benedictio debet dari, 21. dis.denique.

Quod sacerdotis est benedicere, sed Dei est effectũ benedictionis tribuere,1.q.1.dictum est à domino.

Quod consequens non est vt presbyter alijs benedicat,qui sua vulnera non curat,28.distinctione presbyterum.

Quod minor maiori benedictionem non debet dare, 21.dis.denique.

Quod die dominica populus de missa ante benedictionem sacerdotis egredi non præsumat,de conse. dis 1.missas die. & c.sequenti.

Quod populus non debet detrahere sacerdotibꝰ,à quibus capit benedictionem,6.q.1.sacerdotes,38.dis. seriatim.

Quod coniugium non benedicitur à sacerdote, nisi virgo contrahat.32.dis. seriatim.

Quod sponsus cum sponsa ob reuerentiam benedictionis prima nocte debent in virginitate permanere,23.dis.sponsus.

BENEFACERE. Quod benefit etiam inuitis, quorum vtilitati potius consulitur quàm voluntati,23.q.1.paratus post medium,45.distin.& qui emendat.

Quod bene facit quis latroni membra auferẽdo,quia ex hoc cogitur à malo opere cessare,23.q.3.siquis.

Quod medicus benefacit phrenetico ipsum ligando, & pater filium indisciplinatum castigando,licet ipsis inuitis,23.q.4.ipsa pietas,& c.seq.q.1.c.paratus, ante fi.5.q.5 non omnis,& c.seq.

Quod benefacere non debet quis alicui in damnum alterius,14.q. 5. denique,& c.forte.

Quod clericis maximè Deo seruientibus benefieri debet,11.q.1.Christianis,12.q.1.quia tua.

Quod qui non ex amore,sed timore bene facit,reputatur non facere,23.q.5.ad finem,32.q. 5. sicut enim,de conse.dis.5.quidquid,86.dis.non satis.

Quod bene facienti si ex hoc aliquod malum præter suam voluntatem contigerit non imputatur, 23.q. 5.de occidendis,in fin.

BENEFICIVM. Quod beneficia ecclesiæ danda sunt clericis quibus parentum bona non suffragãtur,1.q 2 clericos,& c.seq.

Quod illis debentur clericis qui in ecclesia vigilanter deseruiunt,1.q 2.clerici,86.dis.non satis.

Quod qui parentum bonis sustentari possunt,si beneficia ecclesiastica suscipiunt sacrilegium committunt,1.q.2.clericos,& c.seq.& c.si quis.

Quod prælatus in beneficio conferendo potius debet attendere vitę meritum, quàm consanguinitatis gradum,8 q 1.Moses.

Quod sicut anima non viuit corporaliter sine corpore, sic ecclesia non proficit sine beneficiis corporalib. 1 q 3.si quis obiecerit.

Quod pro beneficio ecclesiastico non pastillum, nec aliud quantuncunque minimum dari debet,1.q.3. si quis obiecerit.

Quod illi qui emunt vel vendunt ecclesiastica beneficia,simoniam incurrunt,&beneficio frustrantur,1. q.3.si quis dator,& c.seq.

Quod quia beneficia ecclesiastica domini Dei sunt, ideo vendi non possunt.1.q.3.saluator.ante med.

Quod clerici criminosi beneficiis ecclesiasticis sunt priuandi,81.dist.si quis amodo.

Quod presbytero irregulari beneficium suum ecclesiæ ex dispensatione conceditur.50. dist. studeat.

BENIGNITAS. Quod benignitas nimia non debet resoluere subditos,nec nimia asperitas exulcerare,45.dist.disciplina,& c.qui syncera,& c.licet nõ nunquam.& c.sunt nanque.

Quod multa agenda sunt cum inuitis quadam benigna asperitate,23.q.1.paratus.

Quod benignitas seruanda est in correctione,23.q.4. quod Christus.45.dist.licet nonnunquam.

BIGAMVS. Quod bigamus ad ordines eligi non potest,31.q 1 quomodo,32.dist.seriatim,33.&34. dist.per totum.

Quod per bigamiam quilibet irregularis efficitur.32. dist.maritum.34 dist.cognoscamus,&c.seq.

Quod baptismus non delet irregularitatem bigamiæ ante contractæ.34.dist si quis viduam,16.dist.acutius.& c.vna,28.q.3.acutius.

Quod bigamus non promouetur, hoc est propter defectum sacramenti,16.dist.acutius,& c.vna.

Item propter prærogatiuam sacerdotalis dignitatis. 26.dist.vna,& §.bigamus.

Item propter suspitionem futuræ incontinentiæ, 82. dist.proposuisti,in fine.

Item quia talis qui matrimonia frequentauit, non potest esse orator castitatis,16.dist.vna.& §.bigamus.

Quod an ille sit bigamus qui duxit in vxorem quam prius coitu fornicario corrupit virginem, 30.q.5. qualis,24 dist. præcipimus,51.distin.qui in aliquo, 32.dist.nemo.35.dist.maritum.

Quod ille nõ est bigamus qui duxit sponsam alterius non tamen carnaliter à primo cognitam,34.distin. Valentino.

Quod bigamus reputatur qui vxorem suam post adulterium scienter cognoscit,34.distinctio si cuius, & cap.seq.

Quod qui contrahit cum corrupta de facto licet contrahere non possit de iure,tanquam bigamus reputatur,28.dist.presbyter.

Quod qui credens se cum virgine contrahere,inuenit eam cognoscendo corruptam bigamus reputatur, nec debet promoueri,51.dist.qui in aliquo.

Quod cum bigamo potest dispensari,& facilius in ordine suscepto quàm in suscipiendo,50.dist.quicunque pœnitens.

Quod clericus per bigamiã irregularis effectus retinet priuilegium clericale,34.dist.lector.

De bigamia require,vbi agitur de ordine,& vbi agitur de dispensatione.

BLASPHEMVS. Quod blasphemãs Deum debet pœnis debitis subiacere.24.q.4.non inuenitur, 11. q.3.imperatores.25 dist.qualis.

Quod in Spiritum sanctum blasphemat,qui sacris canonibus derogat,25.q.1.violatores.

Quod verbum Domini tunc blasphematur cum contemnitur,33.q.5.cum caput.

Quod Michael angelus, qui diabolo noluit inferre blasphemiam.pœnitur in exemplum, quod à maledictione puri esse debemus,34,q.3.si igitur.

Quod blasphemantes baptismum Christi per potestates debent puniri,23.q.4.quoniam.

Quod blasphemantes exemplo Apostoli per excommunicationem satanæ debent tradi,24. q.3.apostolicę,23.q.4.qui peccat.ante medium.

BOS. Quod bos & asinus tunc simul ad arandum coniunguntur, quando diuersæ professionis homines in vno officio simul sociantur,16.quęst.7.in nona.

Quod Deo ideo cura non est de bobus, quia facta brutorum Deus non discutit,15.quęst.1.c. firmissimè §.ex eo.

BRVTVM. Quod brutis animalibus eo,quòd ratione carent,peccatum non imputatur,15.q.1.c.firmissimè §.ex eo.

Quod in lege bruta animalia peccatis hominum sordidata iubentur interfici,non propter peccatũ, sed quia replicant memoriam facti,15.q.1.mulier.

CAIN. Quod Cain quia prȩuaricationẽ propter fratricidium incurrit,sententiam maledictionis reportauit,24.q.3.cum ergo.§.sed qui.

Source : BIU Cujas

Quod Deus despiciendo munera Cain ante damnauit fratricidium mente conceptum quasi opere adimpleſſet,de pœn.diſ 1.nunquid.

Quod Cain qui peccatũ fratricidij negauit, indignus temporali pœna fuit, de pœnitent. diſtinctione 3. Iudas.

Quod Abel eſſe renuit quem Cain malitia non exercet,2.q.4 hæc autem.

CHAM. Quod Cham qui ex eo quod patris verẽda non operuit,maledictus eſt: ponitur in exemplum quòd maioremd æmulationem incurrunt qui ſpiritualibus patribus non deferunt, 2 quæſtione ſeptima, ſacerdotes,& reliqui, & cap.ſententia, & capitulo plerunque,15.quæſtione quinta, de crimine.

CALCVLVS. Quod calculus eſt carbo: quo purgatus eſt Eſaias propheta,8.quæſtione 1. in ſcripturis,in fin.

Item calculus eſt determinatio ſententiæ,6.quæſ.4.ſi inter.

CALIX.Quod calix & patena nullo modo debent eſſe de ligno ſicut in primitiua eccleſia, ſed ex auro,&argento,vel ſaltem ſtanno,de conſe.diſ.1.vaſa,& c.vt calix.

Quod ideo prohibetur ne fiat calix de ligno,quia porosum eſt,eadem diſ.

Item nec de vitro,quia fragile eſt.

Item nec de cupro,quia prouocat vomitum.

Item nec de auricalco, quod contrahit rubiginem, de conſecratione,diſtinctione prima,vaſa.& cap.vt calix.

Quod ſacerdotibus ſolenniter cum miniſtris celebrãtibus non licet calicem tollere niſi ipſis per diaconos porrigatur,93.diſ. diaconi ſunt.

CALVMNIA.Quod calumniari eſt falſis criminibus intendere,2.quæſtione 3. ſi quem, §. notandum.

Quod inconſultus calor ex impetu mentis proueniẽs calumniæ vitio caret,2.q.3.ſi quem,§. notandum, poſt medium.

Quod calumniantes ad vindictam poſcit ſimilitudo ſupplicij,2.quæſtione octaua,quiſquis,5. quæſt.6. qui calumniam,& c.ſeq.

Quod veſtis quæ non propter neceſſitatem,ſed propter venuſtatem accipitur elationis habet calumniam,21.q.4.c.1.

CANON.Quod canon Græcè,Latinè regula nuncupatur,diſ.3.canon.

Quod ſancti patres canones diuino inſtinctu ſanxerunt,23.quæſtione ſecunda,hoc ipſum,28.q.1.violatores.

Quod liber canonum apoſtolorũ inter apochryphos ponitur,15.diſtinct.ſancta Romana,19.diſtin. canones.

Quod violare canones patrum ,eſt ſpiritum ſanctum blaſphemare,25.q.1.violatores.

Quod ſecundum canones eccleſiæ Romanæ tenentur viuere aliæ eccleſiæ,quia ab ipſa habent principium, 11.diſ.nolite.

Quod canones tanquam catholici ab omnibus ſunt recipiendi,& qui non,16.diſ.per totum,20.diſ. de libellis,& duobus c.ſeq.

Quod ſi canones ſibi quandoque contradicunt, illis eſt ſtandum quorum antiquior & potior eſt auctoritas,33.q.2.hoc ipſum.

CANONICI.Quod canonici canonicè viuere debent,de conſe.diſ.5.in omnibus.

CANTVS.Quod cantus eccleſiæ inuẽtus eſt vt ad compunctionem vocet animos audientium,21.di. cleros,ante finem, de conſecr. diſt.5. non mediocriter.

Quod in eccleſia deuotione cordis eſt cantandum,& theatrales cantus non ſunt exercendi,92.di ſ.cantãtes,de conſ.diſ. 5. non mediocriter, 38.diſ. ſedulo,12.q.1.quia.

Quod ſecundum ſolennitatem temporum cantus eſt exercendus,25.diſ.perfectis,ante fin.

Quod plerunque dum in cantando ad fauorem populi blanda vox quæritur,congrua vita deſeritur,92. diſ.in ſancta.

Quod gloria in excelſis,& allu-ia non ſemper eſt cantandum,de conſ.diſ.1.hi duo.

Quod diaconi Romanæ eccleſiæ quia ſolennioribus officijs debent deſeruire : cantare tempore officij prohibentur,92.diſ.in ſancta.

Quod clericus,vel presbyter inter epulas menſæ cantans,eſt excommunicandus,22.q.1.clericum.

Quod clerici cœtibus non miſceantur vbi amatoria, & turpia decantantur,de conſe.diſ.5 nullus presbyterorum.

Quod inter feſtum,& paſchæ & pentecoſtes, tantum tres pſalmos ad nocturnos canimus per totum annum,ſi feſtum eſt,nouem,ſi verò feria, duodecim recitamus,de conſe.diſ.5.in die.

Quod nemo debet obedire epiſcopis , vel abbatibus cum mandant cantari miſſas pro hæreticis, 11.q.3. ſi quis epiſcopus aut abbas.

De hac materia habes vbi agitur de Miſſa,& vbi agitur de officio.

CAPVT. Quod caput ſequi debent membra,12. diſ.non decet,11.diſt.nolite,de conſe.diſ. celebritatem.

Quod indecens eſt ſi membra perfectiora ſunt capite, 61.diſt.mitamur.

Quod capite langueſcente facilius membra corporis inficiunt,6 quæſt.1.ſunt plurimi, §. verum, & c.ex merito.

Quod totum corpus morbis inuaditur ſi languor in capite curatus non fuerit, 2.q.7.ſicut inquit.

Quod caput dicitur Romana eccleſia,12.diſt. c.1.& ſeq.3.q.6.dudum.

CHARACTER.Quod character in baptiſmo imprimitur,13 q 4.diſplicet,circa med.

Quod character baptiſmi nõ perditur ex quocunque peccato,32.q.7.licet,1.q.2.quod quidam,ante me. 23.q.4.diſplicet,circa med.

Quod apoſtatæ à fide non ſunt rebaptizandi , ne iniuriam faciat characteri Imperatoris, 23.q.7. quemadmodum.

Quod ſchiſmaticus qui ab hæretico vel conuerſo in forma eccleſiæ baptizatur,characterem recipit, de conſ.diſ.4.quomodo.ante medium.

CARDINALIS. Quod ſanctus Sylueſter primus videtur fuiſſe,qui miniſtros domini papæ collaterales appellauit cardinales,2.q.5.præſul.

Quod cardinali diacono à ſubdiaconoviſque ad lectores omnes debent exhibere honorem, 93.d.ſ.à ſubdiacono.

Quod vacãte ſede apoſtolica epiſcopi cardinales alijs ſibi adiunctis debent ſine dilatione papam eligere, 23.diſ.in nomine domini,70.per totum.

Quod ſummus pontifex non niſi à cardinalibus & à clericis religioſis eſt inthronizandus,79.diſ.c.1.

Quod qui ſine canonica electione cardinalium , & clericorum religioſorum præſentia inthronizatus fuerit, non apoſtolicus ſed apoſtaticus habeatur, 79.diſ.c.1.

Quod olim non eligebant Papam niſi presbyteri , & diaconi cardinales,79.diſ.oportebat,& duob.c.ſeq.

Quod cardinales epiſcopi in conſecratione Papæ vicę fungũtur metropolitani,23.diſ.in nomine domini.

Quod cardinalibus cõceditur cum aliis clericis, & laicis inuaſorem ſedis apoſtolicæ anathematizare,79. diſ.ſi quis pecunia.

De hac materia habes vbi agitur de electione Papæ.

CHARITAS.Charitas quid ſit, & de diuerſis eius effectibus, de pœn.diſ.2.per totum.

Quod præcepta charitatis duo ſunt,ſcilicet amor Dei & amor proximi,8.q.1. in ſcripturis ante finem.

Quod vbi charitas non eſt,nõ poteſt eſſe iuſtitia, 24. q.1.vbi ſana.

Quod qui charitatis iuſſa ſpernit, Deum qui charitas eſt,tanquam iudas prodit,11.q.3.abiit.

Quod charitas quæ operit multitudinem peccatorũ, proprium eſt donum bonorum, 1.quæſt.1. mulrę autem.

Quod qui ſunt in charitate,participes ſunt omniũ bonorum eccleſiæ,de conſec.diſtinct.4. eccleſiæ charitas.

Quod tunc perfecta charitas in homine quando nihil aliud quàm Chriſtum quærit,de pœ.diſt.2.charitas eſt,in fin.

Quod verba ſunt poſtponenda quæ veritatem inflãt, & charitatem vulnerant,99.diſ.ecce.

Quod non eſt charitas,ſed languor , vbi mali mores non corriguntur,23.q 5.non putes.

CAROLVS.Quod Carolus imperator primus vocatus fuit ab Hadriano papa pro defenſione eccleſiæ,73.diſt.Hadrianus.23.q.8.hortatu.

CASTITAS. Quod caſtitas ſine continentia Deo placet,quam non facit neceſſitas,ſed voluntas, 33. q.5.tunc ſaluabitur,circa med.

Quod abſque caſtitate omnia opera ſunt imperfecta, 33.q 5.tunc ſaluabitur.

Quod caſtitas non aliter quàm inſpiratiuè habetur, 28.diſ de his.

Quod ipſam ſeruare eſt viam arctiſſimam & difficilẽ incedere,28.diſ.de his,& 33.q.5.tunc ſaluabitur, circa med.

Quod pauci caſti , & ſine carnali vitio inueniuntur, 50.diſ.quia ſanctitas tua,in fi.

Quod nemo poteſt gloriari ſe caſtum cor habere,de pœnit.diſtinct 2.§.fugerat ſanctus Dauid,circa medium.

Quod caſtitas mentis non aufertur per violentiam illatam corporis,35.q.5.per totum ferè.

Quod non corrumpitur corpus,niſi primum animus corrumpatur,32.q.5.non poteſt , & quinque capi. ſeq.

Quod virgo violenter oppreſſa,non debet ſe ſacris virginibus coæquare,32.q.5.illæ.

Quod ſine tactu impudico caſtitas corporis perdatur. 32.qu.3.nec ſolo.

De hoc require vbi agitur de pudicitia.

Quod in virginali & viduali caſtitate excellentiam in uenire amplioremquàm in matrimonio experitur, 27.q.1.nuptiarum.

Quod ordini ſacro caſtitas eſt annexa,84.diſt.cum in præterito.& 31.diſt.aliter.

Quod quia tempore gratię non generis ſucceſſio,ſed vitæ perfectio quęritur:ideo ſacerdotibus continẽtiæ caſtitas imperatur,32.qu.4.recurrat.§. his itaque.in fine.

Quod clerici orientalis eccleſiæ ante ſacros ordines matrimonio coniuncti,etiam poſt in ſacris cũ vxoribus licitè poſſunt ſtare,31.diſt.ca.quoniã §. hoc autem,& c.ſeq.& 32.diſt ſi quis.

Quod tempore ſancti Gregorij ſubdiaconis & ſupra præcepta eſt continentia,31.diſt.ante triennium.

Quod ſicut epiſcopi ita miniſtri altaris debent eſſe caſti.31.diſt.lex continentiæ.

Quod nullus ad altaris miniſterium debet accedere, niſi caſtitas eius ante fuerit approbata.diſt.31.ante triennium.

Quod qui fidem caſtitatis Deo vouerunt,irritum faciendo damnationem incurrunt,27.q.1.c.1.

Quod poſt profeſſum continentiam clericus ſæcularis vel monachus matrimonium contrahere non poteſt.27.q.1.per totum.

CASVS.Quod caſum aperit,qui ad ſummi loci faſtigia propoſitis gradibus per abrupta aſcenſum quærit,48.diſt.ſicut.

Quod eſt malum cadere à propoſito,& poſtea ſimulare propoſitum,12.q.1.certè.

Quod caſus aliorum nullum debet retrahere à bono propoſito,17.q.1.qui bona.

Quod inordinatus zelus ad emendandum ſubditum deterius interdum facit cadere prælatum, 24.q.3. non in perpetuum.

Quod ſepties in die cadit iuſtus,& toties ſurgit. de pœnit.diſt.3.ſepties cadit.

Quod iuſti vocabulum non amittit,qui quoties cadit toties ſurgit.de pœn.diſt.3 quamuis.§ hac.in fine.

Quod timore æternæ pœnæ cadere,facit per pœnitẽtiam de vertice ſuperbiæ,50.diſt quid eſt.

Quod ſi altiſſima ſublimitas cecidit,quis cadere non poſſit.de pœ diſt.2.vt cognouerunt.§.opponitur.in fi.40.diſt.quælibet.

Quod qui caſu occidunt,nõ eis imputatur,55.d qu. partem.50.diſt.hi qui arborem,13.q.1.illa cauẽda

Item virgo ſi ceciderit per corruptionem non eſt qui ſuſcitet eam redintegrando,32.q.5 ſi Paulus.

CATHEDRA.Quod cathedra non ſacerdotem, ſed ſacerdos cathedram facit,40.diſt.multi.

Quod cathedra Petri ſuper quam ſtat eccleſia , non eſt deſerenda,93.diſt.qui cathedram.

Quod prælatis qui ſuper cathedram Petri reſidẽt, eſt obediendum,1.q.1.non quales.

CATHEDRATICVM. Quod cathedraticum. dictum eſt ab honore cathedrę pontificalis, 10.qu. 3 cap.1.

Quod epiſcopus nomine cathedratici vltra duos ſolidos non debet accipere,10.qu 3.illud te. & c.ſeq. & cap.inter.& cap.vlt.

CAVSA.Quod cauſa dicitur propriè illius vel adquẽ damnum vel emolumẽtũ ſpectat,1.q.6. biduũ.

Quod ceſſante cauſa , debet ceſſare id quod factum eſt propter cauſam,1.q 7.quod pro remedio.

Quod qui cauſa vtilitatis ad aliam eccleſiam transfertur,ad priorem redire non debet,7.quæ. 1 paſtoralis,§.quod verò.

Quod cõiugium quod fit cauſa procreandi, ceſſante cauſa non ſoluitur,32.q.7.tantum.

Quod pendente relatione ad ſuperiorem in cauſa nihil eſt commutandum,2.q.1.nomẽ.& q.6.quoties poſt.&c.quoties epiſcopi.

Quod non licet epiſcopo cauſam ſanguinis agitare, 23.q.vlt.his à quibus.

Quod epiſcopus nec pro ciuili,nec pro criminali cauſa coram iudice ſæculari eſt accuſandus,11.qu.1. nullus epiſcopus.& cap.ſi quæ cauſæ.

Quod ſi in mala cauſa pauperi aſſiſtitur,tanto ex hoc nequior efficitur,23.q.4.ne amiſſo.

Quod epiſcopi viduarum cauſas impenſius fouere debent,87.diſt.licet.

Quod ſi iuſtus in cauſam ceciderit,potius eſt ei adiuuandum quàm alteri.86.diſt.non ſatis.

Quod cauſarum eccleſiaſticarum alia eſt ciuilis , de qua habetur,14.q.2.ſuper prudẽtia,alia criminalis de qua habetur,16.q.1.frater.poſt med.

CAVTELA. Quod cautela laudabilis eſt in qua nõ furor,ſed ratio totum agit,11.q.3.illa præpoſitorum.

Quod nihil quod ad cautelam pertinet,eſt omittendum,63.diſt.quanto.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod cautela præcauet vt inter duo mala leuius cõmittatur, 96. dist. duo. & c. seq.
Quod cautela est habenda, in cauendo peccato, 41. dist. nctio. sæpè.
Item in prædicando & docendo, 43 dist. sit rector. ante medium.
Item in regendis subditis, 39. dist. Petrus.
Item pro rebus ecclesię conseruandis, 28. dist. de Syracusanæ.
Quod multa fiunt ad cautelam futurorum, vt noui iuris promulgatio, 25. dist. c. 1.
Item singularis prohibitio, 89. dist. decenter, 23. q. vlt. pessimam.
Item conditionis per scripturam professio, 12. q. 2. lõginquitate.
Item specialis libelli conscriptio. 1. q. 7. quoties.
Item iuramentorum obligatio, 11. q. vlt. cum aliquis.
Item specialis pro rebus ecclesię cautio, 28. dist. de Syracusanæ.

CAECVS. Quod cæcus, id est, indoctus non est ordinandus, 45. dist. c. vlt.
Quod cæcus dicitur qui supernæ contemplationis lucem ignorat, 49. dist. hinc etenim.
Quod cæcũ natum illuminauit Christus, 24. q. 3. §. 1.

CELEBRATIO. Quod celebratio missarum absque magna necessitate non debet fieri nisi in locis sacris. de cons. dist. 1. §. 1. & c. sicut.
Quod sanctius est missa carere, quàm in locis non sacris sine necessitate cantare vel audire. de cons. dist. 1. sicut, & c. seq. & c. nullus, & c. vnicuique.
Quod nullus debet missas celebrare extra ecclesiam sine licentia episcopi, de cons. dist. 1. missarum.
Quod episcopus etiam magnis personis missas celebrari extra ecclesiam cum difficultate debet concedere. de cons. dist. 1. certum.
Quod in calice ligneo vel vitreo nullus debet celebrare. de cons. dist. 1. vasa, & c. se.
Quod sacerdoti missam celebrare & non cõmunicare est peccatum grauissimum. de cons. dist. 2. relatum.
Quod caduco morbo laborans à celebratione missarum est prohibendus, 7 q. 2. in tuis literis, & c. seq.
Quod sacerdos propter fortuitos casus sine adiutoribus non debet celebrare, 7. q. 1. illud.
Quod sacerdos qui pro defunctis vt viui moriantur celebrauerit, est deponendus, 26. q. 5. quicunque.
Quod nulla casu prausus debet celebrare, 7. q. 1. nihil. de cons. dist. 2. liquido.
Quod scienter indignè celebrans idololatris comparatur, 32. dist. præter hoc autem. §. porro.
Quod sacerdos infamis, est à celebratione missę prohibendus. 50. dist. si post.
Quod quãdo quis potest post nocturnam pollutionẽ celebrare vel cõmunicare, habetur, 6. di. testamẽtũ.
Quod presbyter nõ debet celebrare missam eo die in altari, in quo episcopus cantauit. de cons. di. 2. c. vlt.
Quod in casu quando episcopus præ infirmitate missam non potest expiere, presbyter potest in eodem altari incœptam missam finire. 7. q. 1. nihil.
Quod in parasceue & in sabbato sancto non sunt missę communiter celebrandę, quia Apostoli tunc propter metum Iudæorum incussum non celebrarunt. de consec. dist. 3. sabbato.

De hac materia habes vbi agitur de Eucharistia, & vbi agitur de Missa.

COENA DOMINI. Quod cœnæ Domini dies est solenniter celebranda. de cons. dist. 3. litteris.
Quod eo die reconcilientur publicè pœnitentes, 50. dist. in capite. in fi. de cons. dist. 2. in cœna.
Quod illo die singulis annis est chrisma consecrandum. de cons. dist. 3. in litteris.
Quod in ipso die est tantum semel comedendum. de cons. dist. 3. non liceat. & c. seq.

CENSVS. Quod census pro agro ecclesiastico à clericis non est persoluendus, 23. q. 8. secundum.
Quod debitum tributum personę ecclesiasticę domino temporali non debent denegare, 11. q. 1. si tributum, & seq 23. q. 8. conuenior. & c. tributum.

CEPHAS. Quod Cephas dicitur Petrus. 22. dist. sacro sancta.

CIBVS. Quod cibus corporalis non culpatur, sed cibi libido, 41. dist. quisquis.
Quod nihil ita sensuum acumen operatur, nihil sic ęgritudinem fugat sicut cibus digestus. de cons. dist. 3. nihil. & c. seq.
Quod excessus ciborum putrescere facit corpus, & macerat ægritudine diuturna. de cons. dist. 5. nihil. & c. ne tales. per totum.
Quod ęgritudo ex delicatis cibis contracta per pauperes cibos curatur. de cons. dist. 5 legimus.
Quod cibum presbyterorum & clericorum debet præcedere benedictio, inter cibum lectio, post cibum gratiarum actio. 44. dist. quando autem.
Quod diuites non debent cogi vti cibis pauperum, ne propter consuetudinem contrariorum infirmentur. 41. dist. non cogantur.
Quod non est attendenda in pauperibus ciborũ multiplicitas, vel paucitas, sed animi synceritas, 41. di. quod dicit. Quod similiter verum est de commessatione & conuiuio.

COEMETERIVM. Quod cœmeteria sunt circa ecclesias ab episcopis ab aliis locis diuidenda, & cõsecranda, 13. q. 1. c. 1.
Quod propter tumulationem fidelium cœmeteria sunt amplianda, 12 q. 2. aurum. post med.
Quod sicut ecclesiæ sic & cœmeterij violator sacrilegus dicitur, 17. q. 4. si quis contumax. & c. seq.

CIRCVNCISIO. Quod circuncisio legem non obseruanti pręputium facta est, 22. qu. 2. quæritur. post medium.
Quod magis valet apud nos baptismus quàm apud veteres circuncisio. de cons. dist. 4. quod autem apud. & c. seq.
Quod circuncisio carnis erat signum iustificationis, & purgationis animæ. de cons dist. 4. ex quo.

CIRCVNSTANTIA. Quod circunstantiæ attendendæ sunt in factis & in faciendis, 23. q. 8. occidit.
Quod non possumus ad veritatem facti peruenire nisi tempus, personam, causam, respiciamus & volũtatem. ibidem.
Item in pœnitentia facienda vel imponenda circunstantiæ sunt pensandæ. de pœ. dist. 1. §. 1.

CITATIO. Quod citatio debet fieri inscriptis, 5. q. 2. vocatio.
Quod legitima citatio est quę ex amore procedit spatijs tẽporum ad hoc statutis obseruatis, 5. quæst. 2. in præsenti.
Quod citatio debet significare causam per litteras vt ad responsionem venire valeat præparatus, 5. q. 2. si primates.
Quod electi vel spoliati antequam restituantur nec citari debent nec æmulis respondere, 5. q. 2. si primates.
Quod non debent iudicari absentes nisi citati venire contempserint, 5. q. 2. relatum.
Quod qui post trinam vel post vnam peremptoriam citationem non comparuerit, contumax iudicatur, 24. q. 3. de illicita. circa med.

CLAVES. Quod claues Petrus quando accepit ecclesiam sanctam accepisse significat, 24. q. 1. quod. cunque. de pœn. dist. 1 quem pœnitet.
Quod claues, quas ecclesia accepit, non sunt contemnendę, 24. q. 1. omnib. 11. q. 2. nemo contemnat.
Quod qui claue non errante soluitur vel ligatur in terra, erit ligatus vel solutus in cœlo, 11. qu. 3. cœpisti, 24. q 1. manet.
Quod ligandi vel soluendi potestate se priuant qui hanc iniustè exercent, 11 q 3. illud. c. ipse ligandi.

De hac materia plura inuenies de excommunicatione, vbi agitur de sententia.

CLEMENS. Quod Clemens Papa primus multipliciter commendatur, 8. q. 1. si Petrus, & cap. oportet. & c. clemens.

CLERICVS. Quod clericus dicitur à cleros Græcè, quod Latinè sors dicitur, 12. q. 1. clericus, 21. di. cleros. in prin.
Quod ideo clerici dicti sunt, quia in sortem domini vocati sunt, 12. q. 1 duo sunt.
Quod ab ostiariis vsque ad summum ordinem cuiuscunque dignitatis clericorum nomine clerici designantur, 21. dist. cleros, 72. dist. clericum. 11. q. 1. de persona.
Quod signum clericale est corona rasa in modũ sphæræ in capite. 12. q. 1. duo sunt.
Quod non tonsuratus per episcopum siue laicus siue monachus in missa publicè legere non debet, 69. distinct. quoniam.
Quod clerici comam nutrire non debent, sed desuper caput in modum sphæræ tondere. 23. distin. prohibere.
Quod clerici professionem suam in habitu & incessu & in moribus repræsentare debent, 41. dist. clericus, 23. dist. his igitur, 35. dist. ecclesiæ. 41. dist. episcopus. 44. dist. per totum, 12. q. 1. quoniam, 21. q. 4. per totum. de cons. dist. 5. in omnibus.
Quod clerici communẽ vitam in manducando & dormiendo circa ecclesiam debent ducere, 32. distin. præter hoc. 12 q. 1. omnis. de cons. distin. 5. in omnibus.
Quod clerici cuiuscunque ordinis in exemplum debent esse laicis, vt habetur. 8. q. 1. qualis, 6. q. 1. beatus. in med.
Quod sicut loco ita & religione debent in ieiuniorum obseruatione laicos præcellere, 4. dist statuimus, & duobus c. seq.
Quod vt melius possint vacare diuinis officiis sæcularibus negotiis non debent implicari, 21. qu. 1. mollitiis. & duob. c. seq. 11. qu. 1. te quidem. 14. q. 4. clerici ab indignis, 86. dist. peruenit. 88. dist. per totum.
Quod horas statutas diuinas atque nocturnas distinctis temporibus deuotè debent expiere, 91. dist. Eleutherius.
Quod exemplo Apostoli proprijs manibus possunt laborare, dummodo diuinum officium non negligãt. 91. dist. c. 1. & c. seq. & c clericus.
Quod clerici semper studio litterarum intendere debent, 16. qu. 1. sic viue. 38. dist. sicut. & duobus cap. sequen.
Quod clerico nulla ætas sera debet esse ad addiscendum, 24. q. 4. si habes, circa medium.
Quod assumpti vel assumendi ad regimen animarum docti debent esse in scripturis, 36. dist. per totum, 37. distinctione, c. ideo prohibetur, §. vt itaque.
Quod quia res clericorum pauperũ sunt, præ cæteris tenentur hospitalitati & eleemosynis intendere, 16. q. 1. quoniã quicquid, 42 dist. § 1. & c. quiescamus.
De castitate clericorum, & cõtinentia eorum, 28. di. per totum, 31. dist. à primo ca. vsque ad c. si laicus. 32. dist. per totum, 82. dist. proposuisti. & c. seq. 84. dist. cum in præterito.
Quod clericus fœminarum suspectarum frequentans domicilia est deponendus, 81. dist. clericus.
Quod non debet clerici mulieribus cohabitare, 32. d. interdixit, & c. se 81. dist. clericus. & c. seq
Quod clerici cum matre & sorore habitare permittũ tur, 81. dist. volumus.
Quod fornicatij deprehẽsi iuxta canones sunt puniẽdi, 27. dist. presbyteris, diaconis, 78. d. decernimus, & c. de his, & c. presbyter, 32. di. eos, & c. erubescãt, 33. dist. habuisse, 81. dist. si quis amodo, & tribus c. seq. 82. dist. ferè per totum.
Quod iplorum officium quando per sententiam sunt dãnati, audiri nõ debet. 15. q. vlt. 81. dist. si qui sine, 32. dist. cap. nullus, & c. præter hoc.
Quod concubinæ eorum vendi vel in seruitutem redigi debent, 32. dist. eos, 81. dist. quidam.
Quod filij ipsorum in seruitutem ecclesiæ vbi nati sunt debent deputari, 15. q. 8 cum multæ, in fine.
Quod moniales cognoscentes debent deponi, 27 q. 1. si quis episcopus.
Quod non debent interesse spectaculis vanis vel nuptijs, 28. dist. presbyterum. 44. dist. nullus. de cons. dist. 5. non oportet.
Quod tabernas sine necessitate nõ debent intrare, 44. dist. non oportet clericos, & c. clerici ibidem, & c. nullus.
Quod magicis artibus auguriis vel incantationibus intendentes debent deponi, 26. q. 5. non oportet. & duobus cap. seq.
Quod clerici arma ferre non debent, 23. q. 8. clerici. & c. sequen.
Quod nec verè nec iocosè pugnare debent, 23. qu. 8. quicunque clericus.
Quod nec debent iudicium sanguinis ferre, 23. q 8. sæpè principes, & c. his.
De libertate clericorũ data per Imperatores, 16 q. 1. generaliter, 23. q. 8. cap. tributum, §. quamuis.
Quod qui ad solius Dei iudicium reseruantur, à nullo iudice sæculari debent iudicari, 11. q. 1. sacerdotibus. circa medium, 12. q 1. futuram.
Quod defenduntur ab ecclesia, 24 q. 3. paternarum.
Quod non accusantur à laicis, 11. q. 1. nemo.
Quod non debent trahi ad iudiciũ sæculare maximè sine cõsensu episcopi, 11. q. 1 nullus iudicum. vsque ad c. iudices & c. peruenit vsque ad c. clericum.
Quod clericus quandoque debet respondere coram iudice laico, videlicet cum ipse se subiicit ex permissione episcopi, 11. q. 1. clericum.
Item 10. si causa per Papam fuerit delegata, q. 3. relatum, 11. q. 1. istud, 23. q. 5. non vos, post medium, & tribus c. sequen.
Quod clerici coram episcopo sunt conueniendi, 11. q. 1. si qui. & cap. de persona. & duobus cap. seq. 16. quæst. 7. filiis.
Quod clerici alios clericos ad iudicium sæculare trahentes puniuntur, 11. q. 1. nolita. & duobus c. sequ. 11. q 1. si quis clericus.
Quod ex causa capi & ligari possunt à laicis, 23. q. 5. non vos, post medium. & tribus cap. seq.
Quod clericus episcopum suum contemnens vel cõiurationem procurans degradatus traditur iudici sæculari, 11. q. 1. si quis sacerdotum, & c. coniurationum, & quatuor cap. sequenti.
Quod de ordinatione clericorum habes, 24 dist. per totum. Et de hoc infra vbi agitur de ordine.
Quod clerici antequam ordinentur, debẽt examinari, & debent promittere fidelitatem & castitatem, 23. dist. quanquam, 28. di. nullum, & c. quando, & c. de his, & tribus c. seq.
Quod non debent intitulari in duabus ecclesijs, 21. q. 1. c. 1. & seq.
Quod vitiati corpore promoueri non debent, 36 di. illicitos, 55. di. c. 1. 3. 4. 5. & 6. quæst. 1. infames. circa finem.
Quod vitiati corpore sine culpa promouentur, 55. dist. qui patrem.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod serui non promouentur nisi prius libertati donẽtur, 54. dist. c. 1. & quinque c. seq. & c. si seruus, & quatuor c. seq.

Quod si seruus sine scire domini ordinatur in clericũ reddetur domino repetenti, 54. dist. nullus. & c. de rebus §. cæterum, & quatuor c. seq. & c. si seruus.

Quod qui coniugium perfecerunt cum non virginib. non promouentur, 34. dist. curandum, & sex ca. seq.

Quod coniugati nisi prius continentiam vouerint nõ promouentur, nec ministrare debent in sacris, 28. dist. assumi, & c. seq. & c. de Syracusanæ, & 32. dist. eos. & c. placuit.

Quod curiales & histriones non promouentur, 2. di. per totum, 53. dist. legem.

Quod ab illicitis quæstionibus debent abstinere, 14. q. 3. clerici. & duobus c. seq. 47. dist. omnes.

Quod clerici pro beneficio medicinę Dei munera nõ debent accipere, 23. dist. his igitur.

Quod vsurarij non debent esse, & deprehensi puniantur, 14. qu. 4. si quis oblitus, 46. dist. seditionarios, & duobus c. seq. 47. dist. episcopus.

Quod clerici debent res ecclesię bene dispensare, & non superfluè expendere, 14. q. 1. episcopus.

Quod nõ licet ei de sumptib. ecclesię filios suos in studio philosophię procurare, 37. dist. legant. &c. seq.

Quod clericus de rebus hęreditatis, vt de laboribus conquisitis potest filiis vel proximis subuenire, 12. q. 2. episcopus qui filios. & q. 3. placuit.

Quod non licet clerico habere beneficium cui sufficit patrimonium, 16. q. 1. cap. vlt. in fine.

Quod parochias vel ius alterius clericus non debet vsurpare, 13. q. 1. ecclesias, circa prin.

Quod peregrinari non debet sine licentia episcopi, 16. q. 1. cunctis. de conse. dist 5. non oportet. 1.

Quod non residens punitur, 7. q 1. peruenit. & tribus c. seq. & cap. si quis in clero.

Quod clericus non de rebus ecclesiæ, sed de reb. per ipsum acquisitis potest facere testamentum, 12 q. 3. c. 1. & duobus cap. seq. & q. 3. c. 1. & qu. 5. ferè per totum.

Quod si intestatus decesserit, in omnib. reb. succedit ecclesię, 12. q 3. quicunque, & q. 5. sicubi. & c. seq.

Quod clerici extranei non debent suscipi sine litteris sui episcopi, 71. dist. extraneo, & c. seq 72. dist, clericum, 93. dist. nulla, 19. q. 2. alienum.

Quod transmarini clerici cum plurimis ipsorum testimoniis sunt recipiendi, 98. dist. per totum.

Quod clericis non est inungenda solennis pœnitentia, 50. dist. confirmandum, & §. proxi. supra.

Quod clerici vix vel nunquam rectè pœnitent. de pę. dist. 1. mensuram.

Quod melius est habere paucos bonos clericos, quàm multos inutiles, 23. dist. tales.

COACTIO. Quod coactio voluntati contraria excusat peccatum, 15. q. 1. quod autem, §. sed hoc. & c. merito.

Quod seruitia coacta Deo non placent, 15. q. 6. iãvero.

Quod confessio per coactionem extorta non præiudicat, 15. q. 6 si quandoque à sacerdotibus.

Quod Iudæi ad fidem Christi non sunt cogendi 45. dist. de Iudæis.

Quod hęretici redire ad ecclesiam coguntur, nam medicus bene ligat phreneticum, & excitat lethargicum, 33. q. 4. ipsa pietas, & c. quid faciet.

Quod medicus bene vulnera incidit ferro ignito, quę fomenta non sentiunt, 1. q 1 reperiuntur.

Quod bene castigat pater filium indisciplinatum, & magister discipulum, 33. q 4. ipsa pietas.

Quod Paulus per violentiam intrare ecclesiam est cõpulsus, 23. q 4. nimium. & cap. displicet.

Quod in Euangelio ad nuptias nolentes compellunt intrare, 33. q. 4. ipsa pietas.

Quod Angelus Agar ancillam ad dominam suam reuerti compulit, 23 q. 4 quando.

Quod Apostolus tradidit hominem in interitum carnis vt spiritus eius esset saluus, 23. q. 4. qui peccat.

Quod qui legitimè in voto suo non permãsit, vt ad illud reuertatur est cogendus, 27. dist. quod interrogasti, 45 dist. de Iudæis, 16. q. 1. qui dam.

Quod coactus monasterium intrans si post nunquam consenserit, liber exit, 20. q. 5. præsens.

Quod nemo propter iuramentũ imminẽte necessita. te factũ reꝰ esse debet iuramẽti, 22. q. 4. inter cetera.

Quod apostatantes in fide & alij peruersi cogẽdi sunt per flagella malum relinquere, 23. q. 4. displicet. vsque ad finem quęstionis, & q. 5. per totum.

Eadem materia est de inimicis.

COADIVTOR. Quod coadiutor datur episcopo propter infirmitatem & senectutem, 7. q. 1. scripsit mihi. & quatuor c. seq. & c. quamuis.

COGITATIO. Quod cogitatio non meretur pœnam lege etiam ciuili cum suis terminis est contenta de pœ. dist. 1. c. vulgaris. §. cogitatio. & supra ead. distinct. cogitationis.

Quod cogitatio peccati mortalis cum cõsensu etiam sine opere nefario lege diuina damnatur, 49. distin. hinc etenim. ante finem.

Quod cum ex immunda cogitatione sequitur pollutio culpa cogitationis lachrymis est lauanda, 6. dist. testamentum, & c. seq.

Quod dum in cogitatione voluptas non reprimitur, etiam in actione dominatur, dist. 49. hinc etenim.

Quod cogitationis statum erigere non valet quem vsus terrenæ sollicitudinis curuũ tenet, 49. dist. hinc etenim. ante medium.

COGNATIO Quod cognatio spiritualis quædã non est consanguinitas. sed inter filios spiritualis proximitas, 30. q 3. c. 1. & 3.

Quod contrahitur in baptismo aliquem suscipiendo, vel ad chrisma retinendo, 30. q. 4. si quis ex vno.

Quod propter vnionem carnis ad vnionem spiritus non transitur, 30. q post vxoris.

De hac materia require de affinitate.

COGNITIO. Quod cognitio Dei in præsenti habetur per fidei soliditatem, 24. q. 1. quia.

Quod ad cognoscendam veri luminis claritatem intellectus nostri aciem per bonam operationẽ adiuuamus, 49. dist. hinc. circa medium.

Quod qui infirmitatem suam cognoscens humiliter iacet, per consolationem Dei ad fortia opera surgit, 50. dist. quid est. in fi.

Quod qui sibi per arrogantiam candorem iustitiæ seu sapientiæ tribuit à luce supernæ cognitionis se excludit, 49. dist. hinc. circa medium.

Quod pro fide & vtilitate ecclesiæ sæculares principes quandoque ad concilia admittuntur, 16. distinos. & c. sequen.

Quod archiepiscopus potest facere cõcilia prouincia ha sua auctoritate, 18. dist. si episcopus, & c. seq.

Quod episcopi secundum tempus ordinationis suæ loca in concilijs debent tenere, 17. dist. episcopos.

COLVMBA. Quod columba dicitur materialiter 2 q. 7. non omnis.

Item dicitur spiritus sanctus, vt illud, Descendit spiritus sanctus vt columba super ipsum. de cõse. dist. 4. aliud.

Item dicitur gratia spiritus sancti, vt illud, Eiecit vendẽtes & emẽtes colũbas, 1. q. 3. saluator, post mediũ.

Item dicitur ecclesia columba, vt illud, Vna est colũba mea. de cons. dist. 4. aliud, 1. q. 1. remissionem.

Item dicitur columba simplicitas mentis, 16 q 1. si cupis, 6. q. 1. ex merito, in fine, 36. dist. qui ecclesiasticis, §. ecce.

Item dicitur columba vita contemplatiua, vt illud, Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, 7. q. 1. aduersitas. ante finem.

Quod sicut colũba gemens à molestijs quærit volare, sic bonus cupit dissolui, & esse cum Christo, 7. q. 1. aduersitas ante finem.

Quod cathedras columbarum vendunt qui indignis ecclesiæ beneficia conferunt, 16. qu. 7. & hoc. circa medium.

Quod columbas vendunt qui sacros odines largiẽdo pretium pecuniæ vel laudis quærunt, 1. q. 3. non solum & c. saluator. ante finem, & c. ex multis.

Quod per gemitum columbæ, ideſt, ecclesię remissio peccatorum datur, 1. q. 1. remissionem.

Quod nõ omnis qui dicit pax vobis, quasi columba est audiendus, q. 7. non omnis.

Quod omnes simplicitatem columbæ debent habere, 6. q. 1. ex merito. 36. dist. qui ecclesiasticis, §. ecce, in fin.

COMESSATIO. Quod comessatio est gulæ intẽperantia, 44. dist. §. 1. & c. seq.

Quod gulosi festa sanctorum se indignè celebrare putãt nisi comessationibus deseruiant, 44. dist. ca. 1. in fin. & c. comessationes.

Item si comessationes laicis damnabiles sunt, multo magis sacerdotibus imputantur ad gehennam, 44. dist. non liceat, §. seq.

Similis materia est vbi agitur de cibo & conuiuio.

COMMVNICATIO. Quod cõmunicatio malorum non maculat aliquem, sed consensio factorum, 23. q. 4. si quis à catholica.

Quod communicatur malo quando facto eius cõsortium approbationis adiungitur, 23. q. 4. à malis.

Quod exemplo Christi communicare debemus peccatoribus vt ipsos lucremur, 23. q. 4. infideles.

Quod participes efficiũtur pœnæ qui se à communione malorum non separant, 24. q. 1. didicimus. circa medium.

Quod nota contra adhærentes inimicis Dei, & Ecclesiæ.

COMPASSIO. Quod compassio est quantum ad pœnam quoddam genus persecutionis, 7. q 1. aduersitas, ante med.

Quod vera iustitia compassionẽ habet, 45. dist. vera, 32. q. 4. est iniusta.

Quod compassio siue ad peccatores, siue ad egentes debet esse cum discretione, 23. q. 4. duo. 88. distin. pulchra.

Quod peccantibus in infirmitate compatiendum est, 3. q 9. indicas, 45. dist. recedite.

Quod arguuntur prælati, qui in subditos desæuiunt sæuentate magis quã cõpassione, 45. di. recedite.

Quod vacuum nomen Christi tenet qui necessitatem patientibus non compatitur, 86. dist. in. fratrem, & c. non satis, 7. q. 1. omnes.

COMPATERNITAS. Quod compaternitas efficitur vno cõiugum alterum aliquẽ in baptismo vel chrismate tenente, 30. q 4. si quis.

Quod abbates vel monachi non debent esse compatres, de cons. dist. 4. non licet abbati, & c. seq. 16. q. 1. placuit communi nostro, 18 q. 2. peruenit.

Quod vxorem compatris quis ducere potest cuius ipsa commater non fuit, 30. qu. 4. qui spiritualem.

Quod compaternitas dicitur recta vt cum quis filiũ alterius leuat de fonte, 30. q. 3. ita.

Quod dicitur compaternitas indirecta vel emergens vt cum sola vxor filium alterius leuat de fonte, vbi vir compater dicitur, 30. q. 4. si quis ex vno.

Quod si compaternitas carnalem copulam præcedit potest quis duas commatres habere, 30. qu. 4. post vxoris, §. proxi.

Quod si alter vel vterque suscipit filium alicuius, cũ illa non potest contrahere, 30. q. 4. suscitatur.

Quod si filius vxoris tantum suscipitur à Berta, vir potest habere Bertam sua mortua, 30. q. 4. qui spiritualem.

De compaternitate inuenies 30. q. 4. per totum.

COMPENSATIO. Quod compensatio fit in pœnitentia per ecclesiam, quia in temporalem pœnã æterna supplicia cõmutantur, de pœ. d. 1. porro.

Quod Loth per filias compensare malum voluit vt per minus malum maius sedaretur, 14. distin. quod ait, 32. q 7. offerebat.

Quod obstetricum mendacium in temporalem mercedem est compensatum, 22. q. 2. si quælibet.

COMPOSITIO. Quod incompositio corporis inducat qualitatem mentis, 41. dist. §. vlt. sicut ergo, 23. dist. his igitur, circa medium.

CONCILIVM. Quod pro fide & vtilitate ecclesiæ sæculares principes quandoque ad concilia admittuntur, 96. dist nos. & c. seq.

Quod archiepiscopus potest facere cõsilia prouincia ha sua auctoritate, 18. dist. si episcopus. & c. seq.

Quod episcopi secundum tempus ordinationis suæ loca in concilijs debent tenere, 17 dist. episcopos.

Quod concilium prouinciale requirit præsentiam archiepiscopi, 92. dist. si quis episcopus vacans.

Quod prouinciale concilium per archiepiscopum cũ suffraganeis bis in anno debet fieri, 18. di. propter ecclesiasticas.

Quod omnes episcopi ad concilia tenentur venire, vel se quare non venerunt per literas debẽt excusare, 16 dist. placuit.

Quod ad concilium non venientes, vel de ipso ante tempus recedentes excommunicantur. & vsque ad sequens concilium debent remanere suspensi, 18. dist. si quis autem.

Quod episcopus cõcilium per singulos annos bis debet celebrare, 18. dist. de concilijs. & cap. peruenit.

Quod sine omni exceptione saltẽ semel in anno episcopus debet facere concilium, 18. dist. quoniam.

Quod episcopus in suo concilio debet presbyteris & clericis notificare statuta concilij prouincialis, & hoc non faciens per duos menses est suspendẽdus, 18. dist. decernimus.

Quod episcoporum concilia ante quadragesimam & circa carnisprium debent celebrari, 18. disti. habeatur.

Quod qui tumultu vel risu concilium perturbauerit, excõmunicationis sentẽtia punitur. 5. q 4. in loco.

Quod non debent cogi subditi à prælatis suis munera ad concilia deferre, 18. dist. de eulogijs.

Quod concilium ex communi intentione dictum est, eo quòd in vnum dirigat communem mentis obtuitum, 15. dist. §. synodus autem.

Quod quatuor concilia, videlicet, Nicænum, Constãtinopolitanum, Ephesinum & Calcedonense, sunt tanquam quatuor Euangelia seruanda, 15. dist. canones, ante medium.

De octo concilijs generalibus, quæ ad prædicta quatuor reducuntur, 15. dist. sancta & c. seq.

De 24. concilijs & de temporibus & de auctoritatibus eorundem, 16. dist prima. annotatio.

Quod cum gestis conciliorum discors sententia inuenitur, illius concilij debet teneri sententia cuius antiquior & potior extat auctoritas, 50. dist. domino sancto. in fin.

Quod solius est Papæ priuilegium posse congregare generale concilium, 17 dist. c. 1. &c. seq. 2. q. 6. ideo.

Quod concilium sine auctoritate Papæ factum nullũ habet firmamentum, 22. dist. per totum.

CONCORDIA. Quod concordia vera diuersitatem personarum & officiorum sub vno respectu connectit, vt differentiæ ordo sub vna ratione possit subsistere, 89. dist. ad hoc.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod vnitas concordiam,& dualitas diſcordiam inducit,7.q 1.in apibus.
Quod in concordia membrorum eccleſiæ gloriatur Deus,9.q.3.archiepiſcopus.
Quod epiſcopi eſt diſcordantes ad concordiam reuocare,90.diſt.diſcordantes.
Quod magis debet prælatus diſcordantes ſubditos ad cõcordiam quàm ad iudicium prouocare,90.d. ſtudendum,5.q.2.ſi primates.
Quod oblationes diſcordantium quia non Deo placent,nõ ſunt recipiendæ,90 d.oblationes. & c.ſeq.
CONCVBINA. Quod concubina dicitur quæ ceſſantibus legalibus inſtrumentis vnita eſt,&coniugali affectu tenetur,34.diſt.quorundã.§. concubina,& cap.ſeq.
Quod habens concubinam non debet promoueri ad ordinem,niſi forte cum diſpenſatione,33.diſt.ſi quis.& c.maritum.
De diſpenſatiõe talium habetur,34.d.Chriſtiã.&c. ſeq.
An liceat non habenti vxorem tenere concubinam, 34.diſt.ſi quis.&c.chriſtiano.

De concubinis clericorum habes vbi agitur de clericis.

CONCVPISCENTIA.Quod concupiſcẽtia abſque culpa eſt in corpore non conſentiente, 15. qu.1.ſi concupiſcentia.
Quod concupiſcentia innata,per baptiſmum Chriſti nõ euacuatur vt non ſit,ſed vt non obſit.de conſe. d.4.per baptiſmum Chriſti.
Quod non eſt alienæ rei concupiſcentia etſi eccleſia cœpit poſſidere vbi perſecutores prius regnabant, 23.q.7.ſi de rebus.
Quod eccleſia non dicitur aliena concupiſcere , cum per temporalia quæ infidelibus auferi,quærit ipſos ſibi vnire,23.q 1.quod autem.
CONDITIO.Quod conditio non bona & illicita etiam ſi iuramento ſit vallata,non eſt adimplenda. 22.q.4.c.1.
Quod conditiones poſitæ licitæ & honeſtæ ſeruandæ ſunt,18.q.2.Elentherius.
Quod ſub quali conditione ordinãdus eſt quis in epiſcopum,23.diſt.qui epiſcopus.
Quod omnes de limo terræ habemus principium,8. diſt.quo iure.
CONFESSIO.Quod confeſſio peccati neceſſaria eſt ad ſalutem,de pœ.diſt 1,ferè per totum.
Quod vbi eſt taciturnitas confeſſionis,non eſt ſperãda venia criminis,de pœ.diſt.1.§.taciturnitas.
Quod ſola contritio non delet peccatum ſi confeſſio cõtemnitur.de pẽ.diſt.1.voluiſſent.§.ex his itaque. & c.menſuram.§.1.& duobus cap.ſeq.
Quod melior eſt in malis humilis confeſſio,quàm in bonis ſuperba gloriatio,11 q.3.iniuſtum.circa fin.
Quod circunſtantiæ peccatorum ſunt cõfitendæ, de pœ.diſt.1.§.1 qui eſt in c.aut facta.
Quod propter verecundiam nullus debet diuidere cõfeſſionẽ,vt diuerſis dicat.de pœ.diſt. 1.§.1.diuerſatem.5.di.cautus ſit.§.1.
Quod erubeſcentia in confeſſione peccatorum magna pars eſt ſatisfactionis.de pœ.di.1.quẽ pœnitet.
Quod per cõfeſſionem illud quod fuit mortale,fit veniale.de pœn.diſt.1.quem pœnitet.
Quod non eſt neceſſe,vt qui ſemel bene confeſſi ſumus,denuo confiteamur.de pœn.diſt.1.c.menſurã, §.non ita.
Quod non per nuntium vel per ſcriptũ, ſed proprio ore quis debet confiteri,de pœn.diſt.1.quẽ pœnitet.
Quod vera confeſſio in vltimo tempore poteſt eſſe, 26.q.6.ſi preſbyter.& c.ſeq.
Quod confitens debet ſe totum ponere in arbitrio ſacerdotis, de pœ.diſt.5.conſideret poſt medium.
Quod peritoſacerdoti qui ſciat ſoluere,eſt cõfitendũ. de pœ.d 1.quem pœnit.poſt medium.& di. 6.c.1.
Quod an quis poſſit audire confeſſionem alterius parochiani eo inuito.de pœn diſt.6.§.1.ibidem.& c.ſacerdos §.proxi.
Quod in articulo mortis ſi preſbyter non habetur, quiſque poteſt alteri cõfiteri,26 q.6.ſi preſbyter.& c.aggnouimus.
Quod Græci ſolummodo Deo confitendum dicunt, ſed ſancta eccleſia Deo & ſacerdoti cõfiteri ſtatuit. de pœ.d.1.circa finem.c quidam.
Quod confeſſio peccati occulta nulli penitus eſt reuelanda,2.q.1.ſi peccauerit.
Quod in foro iudicij confeſſus de crimine,pro conuicto habetur,5.q.5.preſbyter.& c.1.
Quod ſcelus non dicitur manifeſtum niſi ſpõte cõfeſſum,aut per teſtes conuictum,15.q.5.preſbyter.
Quod mitius eſt agendum cum eo qui commiſſum facinus facili confeſſione eſt confeſſus,diſt. 50.preſbyterum,12.q.1.non dicatis,15.q.8 ſi quis.56. di. quia,82.d.ſt.preſbyter.
Quod confeſſio per pœnam extorta non præiudicat, 15 q 6.ſi quandoque à ſacerdotibus.
Quod manifeſtum eſt confiteri de crimine eum qui per contumaciam non cõparet,3 q.9.decernimus.
Quod qui ſocius eſt criminis, eius confeſſio contra ſociũ niſi in certis caſib.nõ admittitur,24.q.3.§. vlt.
Quod quandocunque bonũ agimus, Deum confitemur,11.q 3.exiſtimant.in fine.
Quod qui verbo & opere Chriſtum confitetur, ipſius teſtis efficitur,11.q.3.æſtimant.in fine.
Quod quanta vita eſt confiteri Chriſtum , tanta mors eſt negare,11.q.3.non ſolum.
Quod latro nunc baptizatus eſt quando Chriſtum in cruce confeſſus eſt.de pœn.diſt 7.§.vlt.
CONFIRMATIO. Quod confirmatio ſacramẽtalis omnib.fidelib.eſt neceſſaria,de cõſe. di 5.c.1.
Quod in hoc ſacramento ſpiritus ſancti augmentatur gratia , vt confirmemur ad pugnandum.de conſe. diſtin.5.ſpiritus ſanctus.& c nouiſſimè.
Quod ideo confirmatio in fronte imponitur, vt ab accipiente fides Chriſti ſiue erubeſcentia prædicetur.de conſ.diſt.5 nouiſſimè.
Quod hoc ſacramentum excedit alia in veneratione, quia à maiori miniſtro,ſcilicet ab epiſcopo tantum datur,de conſe.diſt.5.de his vero,& c.ſeq. 68. diſti. quamuis.& 95.diſt.preſbyteros.
Quod excepta neceſſitate hoc ſacramentũ epiſcopi ieiuni debent dare,& ieiuni & confeſſi ſi ſunt adulti, debent accipere.de conſ.diſt. 5.vt ieiuni.& c.ſeq.
Quod vnctio confirmationis debet fieri per ſignum crucis,de conſec.diſt.5 nunquid.
Quod confirmatio non eſt iteranda, ſicut nec baptiſmus,& iterans grauiter punitur.de cõſ.diſt.5.dictũ. & c.ſeq.
Quod confirmatio inducit compaternitatem quemadmodum & baptiſmus,30.q.4.ſi quis vnus.
Quod confirmatũ nõ plures ſuſcipere debent niſi vnus,ſicut nec baptizatum,de conſ diſt.4.nõ plures.
Quod in neceſſitate idem poteſt eſſe compater in confirmatione & baptiſmo,aliter non.de conſ.diſt.4.in catechiſmo.
Quod qui non eſt baptizatus,non poteſt ſuſcipere cõfirmatum,de conſ.diſt.4 in baptiſmate.
Quod quiin confirmatione filiaſtros ignoranter tenẽt à matrimonio ſeparantur,30.q 1.de his.
CONFORMATIO Quod conformare ſe debet quilibet illis inter quos viuit,in his quæ nec cõtra fidem ſunt,nec contra bonos mores,12.diſt. c.illa autem.
Quod qui ſtrictius rebus vtitur quàm ſe habent mores eorum cum quibus viuit,ſuperſtitioſus eſt, 41. diſt.quiſquis.
Quod non intereſt quid alimentorum ſumat quis dũ modo conueniat cum his cũ quibus ſibi viuẽdum eſt,41.diſt.quod dicit.
Quod in cãtando & legendo ſubditę diœceſes debent ſe metropolitanæ eccleſię cõformare. 12.diſt.de his.
CONIVGIVM.De hoc require in tractatu de matrimonio,&c.
CONIVRATIO. Quod coniuratio dicitur quãdo clerici vel monachi rebelles auctoritati interdicẽti,ſe in vnum coniuratione intercedente collegerint,aut iuramenta inter ſe dederint,11.q. 1.ſi qui clericorum.
Quod coniuratio & conſpiratio pro vno eodẽmque crimine accipiuntur,11.q.1. coniurationum.
Quod in prædicto crimine inuenti,in nulla accuſatione ſunt recipiendi,3.q.4 conſpiratores.
Quod clerici contra epiſcopum,vel monachi cõtra abbatem in prædicto crimine inuenti, à proprio gradu cadunt,11.q.1.coniurationum.& tribus c. ſeq.
Quod non ſolum de hoc crimine conuicti, ſed etiam conſentientes infames efficiuntur,11.q.1. conſpirationum ibidem,& c.ſtatuimus.
CONSANGVINITAS. Quod conſanguinitas antiquos patres in conſugio propter propagationẽ nõ impediebat,ſicut impedit modo,35.q.2.per totũ.
Quod olim conſanguinitatis gradus vſque ad ſeptimam generationem computabatur,35.q.3.de affinitate.& c.nullum,& c.progeniem, vſque ad finem quæſtionis.
Quod ideo conſanguinitas per ſeptem gradus computatur:quia mundi generatio & hominis ſtatus tot ętatibus finitur,30.q.4.c.1.
De computatione graduum conſanguinitatis,35.q.5. per totum.
Quod æqualiter computatur conſanguinitas deſcendẽs in poſteros ex parte mulieris,ſicut ex parte viri, 35.q.3.de propinquis, & c. ſeq. & c.æqualiter. cum c.ſeq.
Quod conſanguineam cognoſcens dicitur inceſtuoſus,& eſt talis ab omnibus deteſtãdus, 35.q. 2.de inceſtis,&c.ſeq.
Quod infames ſunt,&ab hereditate repellũtur q conſanguineas ducũt invxores,35.q.2 coniunctiones.
Quæ perſonæ admitti debeãt ad accuſandum vel ad teſtificandum conſanguinitatem inter coniunctos, 35.q.6.per totum.

De hac materia habes vbi agitur de Matrimonio.

CONSCIENTIA. Quod cõſcientia ſola ſi accuſat,liber ſine accuſatione eſſe non poteſt, 11.q.3 in cunctis.
Quod dum conſcientia in oculis domini nõ accuſat, ſentiant homines quidquid libet,11.q.3. ſenti.
Quodquem de libro vitæ non delet iniqua conſcientia nec delere poteſt humana ignorantia, 11. qu.3. quid obeſt.
Quod qui confidens de conſcientia ſua famam ſuam negligit,crudelis eſt 12 q 1.nolo,11. q 3. nõ ſunt.
Quod cõſcientia nobis eſt neceſſaria,fama proximo 12.q.1.nolo.
Quod quando Deus iudex erit,alius teſtis quàm conſcientia noſtra non erit,11.q.3.cuſtodi.
Quod tunc gloria noſtra eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ,quando de quo homines nos vituperãt, noſtra conſcientia liberos nos demonſtrat,11.q.3. inter verba.
Quod in præceptis & prohibitionibus quidquid fit contra conſcientiam,ædificat ad gehennam, 28. q. 1.omnes.§.ex his.
CONSECRATIO. Quod conſecratio eccleſiæ non debet fi niſi cum miſſę celebratione de conſe.diſt.1.c.1.& c.de fabrica.
Quod altari maiori in quo ſunt reliquię,nõ violatæ eccleſia etiã à fundamentis reparata ſine miſſa conſecrari poteſt,aliàs non.de conſ.diſt.1. de fabrica.
Quod ſine reliquiis ſanctorum eccleſiæ vel altaria nõ ſunt conſecranda.de conſecra,diſt.1. de fabrica & c.placuit.
Quod funera mortuorum maximè infidelium ante cõſecrationem eccleſiæ de eccleſia ſunt eicienda, de conſecra.diſt.1.eccleſiam in qua.
Quod quandiu paganus vel infidelis iacet in eccleſia, non eſt conſecranda,de conſecra,diſt.1.eccleſia.
Quod dotari debet eccleſia antequam cõſecretur,16. q.7. præ.& c.ſi plures.de conſecra.diſt.1.cap.nemo.
Quod eccleſiam,quam patronus non pro deuotione, ſed pro quæſtu conſtruxerit, epiſcopus non debet conſecrare,niſi omni contradictione contraria excluſa,de conſ.diſt.1.ſi quis baſilicam,16.q.7.præ.& duobus cap ſeq 10.q.1 ſi quidam.
Quod eccleſia quocunque caſu læſa manentibus parietibus conſecratis non debet reconſecrari,de cõſ. diſt.1,ſi motum, & c.ſeq.
Quod ſi ligne fuerit conſumpta , eſt reconſecranda, de conſe.diſt.1.eccleſia.
Item ſi parietes à fundamento fuerint reparati,de cõſecra.d.ſt.1.de fabrica
Quod ſi eccleſia homicidio vel fornicatione polluta fuerit,aqua benedicta ſale reſperſa reconciliabitur, de conſ.diſt.1.ſi motum.
Quod vbi nec ſcriptura nec teſtes inueniuntur , propter dubium eccleſia eſt conſecranda,de conſe.diſt. 1.ſolenpitates.1.
Quod ligna eccleſiæ conſecratæ ad vſum religioſorũ nõ laicorum debent admitti.de conſ.diſt.1.ligna.
Quod anniuerſarius eccleſię vel epiſcopi maximè Papæ per annos ſingulos eſt agendus.de conſ. diſti.1. ſolennitates,1.& 2.
Quod conſecrate dicitur ſimul ſacrare,24.q.1.pudenda.
Quod ille archiepiſcopus vel epiſcopus conſecratus non dicitur,ſed execratus,quem ſimul ſacrare cum iunctis membris non agnoſcit eccleſia,24. q.1.pudenda.
Quod cõſecrationi archiepiſcopi omnes comprouinciales epiſcopi debent intereſſe,66.diſt.archiepiſcopus.
Quod electus in archiepiſcopum vel epiſcopum intra tres menſes debet conſecrari. 100.diſtin. quoniam quidam.
Quod electus in archiepiſcopum (etiam ſit ſit epiſcopus)ante receptionem pallij non poteſt alios conſecrare,100.diſt.§.1.
Quod qui eſt conſecratus ab illo qui non habuit ius conſecrandi,iterum eſt conſecrandus,68. di. ſicut. & cap. ſeq.
Quod in epiſcopum non conſecratur in cuius domũ hoſpitalitatis cauſa amicus nunquam intrauit, 85. diſt.archidiaconum Florentinum.
Quod cum multa diſcuſſione in epiſcopum quis debet conſecrari,65.diſt.de perſona,& cap.ſeq. 23.di. illud.
Quod epiſcopus ante conſecrationem ad fidem catholicam tenendam,& ad plura alia ſe obligat, 23. diſt.quanquam.
Quod epiſcopus cum aſſenſu prouinciali um epiſcoporum ad minus cum tribus epiſcopis die dominica vbi archiepiſcopo placuerit debet conſecrari,51. diſt.qui in aliquo.circa finem.75.diſt. ordinationes.
Quod electus in epiſcopum ſi intra quinque menſes negligit conſecrari , archiepiſcopus debet ſibi de alio prouidere,100.diſt.quoniam quidam.
Quod ante,21.annos virgines non ſunt conſecrandę, 77.diſt placuit.

Quod

Quod diaconiſſa niſi ſit, 40. annorum, non eſt conſecranda, 78. diſt. nemo.
Quod corrupta non eſt conſecranda, 26. diſt. acutius, 20. q. 3. deuotis.
Quod non conſecrantur niſi per epiſcopū, 26 q. 6. c. 1.
Quod debet conſecrari in veſte profeſſionis ſuæ, quā ſemper debet deferre, 23. diſt. ſanctimonialis.
Quod excepta neceſſitate infirmitatis virgines non ſunt conſecrandæ niſi in epiphania, & per hebdomadā paſchę, & in feſtis Apoſtolorū, 20 q. 1. deuotis.

De hac materia habes vbi agitur de Velo.

CONSENSVS. Quod conſenſus eſt volūtatis eius quē quis diligit obſecundare, & auertere ſe ab eo quem ipſi ſentit aduerſum, 93. diſt. ſi inimicus.
Quod conſentire dicitur qui peccanti amabilem ſe præbet, 93. diſt. ſi inimicus. in medio, 86. diſt. odio.
De conſenſu malo habes, 18. q. 2. quis. & 2. q. 1. in primis.
Quod communio malorum non maculat, ſed conſenſio factorum. 23. q. 4. ſi quis à catholica.
Quod ſecundum prophetam immundum non tangit qui malorum cum quibus habitat actibus non conſenſit, 23. q. 4. tolerandi ſunt, & c. ecce inquiunt.
Quod non prodeſt illi ſuo errore non pollui, qui conſenſum præſtat erranti, 83. diſt, conſentire, & c. quid enim prodeſt.
Quod error cui non reſiſtitur, approbatur, & negligere cum poſſis perturbare peruerſos, nihil aliud eſt quàm fauere, 83. diſt. error. 2. quæſt. 7. negligere. 17. quæſt. 3. §. 1.
Quod qui peccantem non arguit ſed defendit, acutius quàm ille qui peccauit coercendus eſt, 11. qu. 3. qui negligunt.
Quod epiſcopus qui criminibus conſentit aliorum, ab officio eſt deponēdus, 83. diſt. ſi quis epiſcopus. & cap. ſeq.
Quod facientem & conſentientem par pœna cōſtringit. 2. q. 1. notum ſit. in fine, 3. q. 4. conſanguineorū.
Quod mala non ſunt quæ nec crimine mentē implicant, nec conſcientiam ligant, 15. q. 1. illa cauenda.
Quod non eſt crimen quod infertur reluctanti, & nō conſentienti, 15. q. 1. non eſt. & c. vltimo.
Quod ſicut culpa non eſt concupiſcentia in corpore dormiētis, multo magis eſt abſque culpa in corpore non conſentientis, 15. q. 1. ſi concupiſcentia.
Quod pudicitia potius vult quælibet mala tolerare: quàm malo conſentire, 32. q. 5. ita.
Quod in ordinatione archiepiſcopi conſenſus aliorū epiſcoporum comprouincialium ſi non ſunt præſentes, per literas eſt habendus, 64. diſt. epiſcopi.
Quod infantes cum conſenſu parentum ad religionē debent ſuſcipi, 20. q 2. oportet.
Quod parentes filiam duodecim annos habentem de monaſterio extrahere non poſſunt ſi per annum & diem eam ibi eſſe conſenſerunt, 20. q. 2. puella.
CONSILIVM. Quod cōſilia euangelij nō ſunt in præcepto, ſed in hominis arbitrio, 14. q. 1. quiſquis, & cap. ſeq.
Quod conſilium eſt voluntatis, præceptum autem neceſſitatis, 14 q. 1. §. quod præcipitur.
Quod qui conſilio domini non vtitur, minus boni adipiſcitur, 14. q. 1 quiſquis.
Quod homines in dubiis requirere debent conſilia, 16. q. 2. viſis, & 20. diſt. c. vlt 11. q. 3. excellentiſſimus.
Quod experti grauéſque moribus pro conſilio ſunt requirendi, 1. q 1. eſtote.
Quod malorum potius conſulendū eſt vtilitati quàm voluntati, 13. q 1 paratus. poſt medium.
Quod merito arguitur qui conſilia ſapiētium & recta ſpernentium non vult ſuſcipere, 84. diſt. cap. 1.
Quod qui dat bonum conſilium, præſentis vitæ habet ſubſidium, & æternæ remunerationis conſequitur præmium, 12 q. 2. bonæ.
Quod propter malum conſilium conſiliarij puniuntur, 86. diſt tanta. in fi.
Quod pro cōſilio dato poteſt recipi temporalis remuneratio, 11. q 3. non licet, 14. q. 3. non ſane.
Quod homicidæ dicuntur per quorum conſilium homines extinguuntur. de pœn. diſt. 1. periculoſe. & c. noli.
Quod archiepiſcopus in diœceſi ſuffraganei abſque eius conſilio nil agere debet, 11 q. 3. ferè per totū.
CONSPIRATIO. Quod omnis cōſpiratio (preciuè clericorum & religioſorum) damnatur, 11. q. 1. coniurationum.
Quod conſpiratio notata eſt in coniuratione.
CONSTANTIA. Quod cōſtātia ſeruāda eſt in iuramentis & promiſſis, 22. q. 4. innocens. in fin.
Quod omnibus in Chriſto viuere volentib. neceſſaria eſt conſtantia in perſecutionibus, 7. q. 1. ſuggeſtum.
Quod tanta debet eſſe fidelū conſtātia, vt prius auferatur vita quàm fides, 23. q. 8. conueniot. ante finē.
Quod vbi non prælatus ſed fides quæritur, cōſtantia prælatis præcipitur, 7. q. 1. aduerſitas. ante medium.
Quod qui ſuis meritis conſtans & firmus eſt, nō turbatur alien 5, 24. q. 1. non turbatur.

CONSTANTINVS. Quod Conſtantinus Imperator Chriſtianus factus publicè dedit licentiam chriſtianos fieri, & eccleſias fabricari, 12. q. 1. futurā.
Quod ipſe Conſtantinus eccleſiam beati Petri apoſtoli conſtruxit, & ſedem imperialem ſucceſſoribus beati Petri reliquit, 12. q. 1. futuram, 96. diſt. Conſtantinus.
De reuerentia ipſius maximè ad clericos & preſbyteros, 96 diſt, in ſcripturis, 12. q. 1. futuram. 96. diſtin. Conſtantinus, 11. q. 1. continua. §. imperator Cōſtātinus. & cap. ſacerdotibus.
Quod palatium Lateranenſe & Romanā vrbem omniūque Italiæ & occidentalium regionum prouincias ſucceſſoribus beati Petri aſſignauit, 96. diſtin. Conſtantinus.
Quod beatus Gregorius oſtendit eum feliciter vitā terminaſſe, dicens piæ memoriæ, contra illos qui mendaciter aſſerūt ipſum rebaptizatū, 11. q. 1. ſacerdotibus, 12. q. 1. futuram. vbi dicitur religioſiſſimus fuiſſe.
Quod dedit priuilegium, vt ſicut Romanus imperator eſſet caput totius mundi, ſic & Romanus Pontifex eſſet caput omnium eccleſiarum, 96. diſt. Conſtantinus.
CONSTITVTIO. Quod conſtitutio eſt quod Rex vel Imperator conſtituit, 2. diſt. conſtitutio.
Quod conſtitutio debet eſſe honeſta tempori & loco conueniens. 4 diſt. erit autem lex.
Quod conſtitutionis cauſa eſt humanam coercere audaciam, & nocendi facultatem refrænare, 4. di. §. 1.
Quod tenenda eſt pro lege vbi ſacra ſcriptura non contradicit, 11. diſt. in his, 10. diſt. lege.
Quod illicita eſt, quæ eſt contra Apoſtolos & Euangelia, vel alias ſacras ſcripturas, 10. diſt. non licet.
Quod triplex eſt origo conſtitutionum eccleſiaſticarum, 11. diſt. eccleſiaſticarum.
Quod cōſtitutiones eccleſiæ maximè Romanæ, ſunt ſeruandæ, 11. diſt. nolite. & cap. hoc veſtræ, 38. diſt. nulli.
Quod earum tranſgreſſores puniūtur, 12. diſt. præceptis, 55. diſt. nullus, 6. q. 1. infames.
Quod conſtitutiones regum & principum obſequi debent eccleſiaſticis inſtitutis, 10. diſtinctio. lege. & cap. ſequen.
Quod pro loco, tempore & perſonarum qualitate mutatur conſtitutio, 50. diſt. vt conſtitueretur, 61. diſt. §. his, 10. q. 3. priſcis &c. ſeq. 11. diſt. catholica.

De hac materia habes vbi agitur de Statutis.

CONSVETVDO. Quod cōſuetudo eſt ius moribus inſtitutum, quod lege deficiente pro lege ſuſcipitur, 1. diſt. conſuetudo.
Quod longæua conſuetudo, quæ non eſt contraria canonibus, eſt ſeruanda, 11. diſt. conſuetudinis, 12. diſt. ſcit ſancta Romana. & quinque cap. ſeq. 10. q. 1. decreuimus.
Quod conſuetudo peruerſa ex diuturnitate non leuigat crimen, ſed auget, 24. q. 1. ſchiſma.
Quod binus actus conſuetudo dicitur, 25. queſt. vlt. ita nos.
Quod ratio & veritas conſuetudinem ſemper excludunt. 8. diſt. veritate. & duobus cap. ſeq. 11. diſt. cap. 1. & ſeq.
Quod quando cōſuetudini veritas ſuffragatur, nil ea firmius debet teneri. 8. diſt. fruſtra. 12. diſt. illud. vſque ad §. hoc autem.
Quod diuerſitas conſuetudinum pro loco & tēpore dūmodo non ſint veritati contrariæ, non eſt reprobanda, 12. diſt. ſcit ſancta. & cap. nouit. & c. ſeq.
Quod conſuetudo illorum cum quibus conuerſatur, ſi non eſt peruerſa, obſeruanda eſt, 12. diſt. illa.
Quod conſuetudo mala nō minùs quàm perniciosa corruptela eſt vitanda, 8. diſt. mala, 12. diſt. omnia talia. 16. q 3. licet.
Quod conſuetudines Romanæ eccleſię maximè ſunt ſeruandæ, 11. diſt quis, in fi. 12. diſt. cap. 1. in fin.
Quod in eccleſia multa ſacramētalia ſicut aquæ aſperſio, ad orientem adoratio, & huiuſmodi, conſuetudine magis quàm ſcripto ſunt roborata, 11, diſtin. eccleſiaſticarum.
Quod in portionibus eccleſiarum dandis obſeruāda eſt conſuetudo, 10. q. 3. nec numerus.
Quod contemptores conſuetudinum eccleſiaſticarū ſunt coercendi, 11. diſt. in his rebus.
Quod epiſcopi ſunt ſola conſuetudine maiores preſbyteris, 95. diſt. olim.
Quod an conſuetudo faciat mortale quod eſt in ſe veniale, 25. diſt. vnum. §. aliàs. ante mediū. Vide quæ ibi notantur in glo. in ver. criminale. ex B. Thoma.
Quod conſuetudo ordinaria confert iuriſdictionem, 9 q. 3. conqueſtus.
Quod iure conſuetudinis hoc meum, illud alterius iudicatur, 8. diſt. §. 1.
Quod qui maledicēdi conſuetudinem habent immūditiam labiorum contrahunt, 24. q. 3. qui negligūt.
Quod ſub prætextu cōſuetudinis nec ante nec poſt, pro ſacramento eſt aliquid accipiendū, 1. q. 3. ſi quis prębendas.

De hac materia habes vbi agitur de moribus.

CONTEMPTVS. Quod cōtemnere debet ſuos & ſua qui ſeruire Deo elegit, 12. q. 1. cui portio. & cap. præcipimus.
Quod nihil miſerius eſt quàm propter nummū Deū deſerere, 12. q 1. duo ſunt. in fi.
Quod capitis raſio & clericorū corona deſignat quòd ipſi debent contumnere temporalia, 12. q. 1. duo.
Quod Socrates qui ad philoſophandum pergens auri pōdus prpiecit, ponitur in exemplum, vt ſi virtutes poſſidere volumus, temporalia contemnamus, 12. q. 2. gloria epiſcopi. in fi.
Quod ſtultus eſt qui in dignitate primū ſe exiſtimās bona quæ viderit diſcere contemnit, 22. diſt. de Cōſtantinopolitana, 18. diſt. nō oportet, 38. di. nullus epiſcopus, 24. q. 3. ſi habes.
Quod peccatum paganitatis incurrit qui ſedi apoſtolicæ obedire contemnit, 81. diſt. ſi qui ſunt. in fin.
Notent hoc diligenter tyranni, qui nedum inobediētes ſunt eccleſiæ, verum etiam eam vi opprimere, & patrimoniū eius eripere conantur, 33. q. 8. hortatu. & 63. diſt. Hadrianus.
Quod contemnenda non ſunt ſacramēta per malos ſacerdotes exhibita, 1. q. 1. multi. 38. diſt. ſedulo.
Quod manumiſſio iteratur cum liberti eccleſię alij adhærentes eam contemnunt, 12. q 2. liberti.
CONTENTIOSVS. Quod contentioſus prohibetur ordinari, 46. diſt. §. 1. & c. ſeditionarios.
Quod diuerſitas cultus maximè contentiones & æmulationes inducit, 90. diſt. peruatum.
Quod clerici vel monachi in ſynodo vel capitulo accuſando vel referendo non debent perſtrepere vocibus contentioſis, 5. q 4. in loco.
Quod contentioſus monachus à priori ſuo ſecundū qualitatem culpæ eſt puniendus, 90. diſtinct. ſi quis monachus.
Quod perfectus in iudicio ſæculari non debet contēdere, 14. q. 1. epiſcopus.
Quod res eccleſiæ non per contentiones ſed iudicio debent defendi, 16. q. 6. conſuetudo.
CONTESTATIO. Quod conteſtatio litis quo modo fieri debeat, & intra quod tēpus facta valeat, habes 3. q. 3. inducię. vſque ad finem quæſtionis.
Quod ordine indiciario primo eſt libellus porrigendus, deinde debet fieri litis conteſtatio, 3. q. 3. inducię §. libellum.
Quod iudex reo libellū non debet auferre niſi actor promittat ſe intra duos menſes litem conteſtaturum, & expenſas in duplum reſtituturum, 3. q. 3. inducię. §. libellūm.
Quod contra abſentem per contumaciā procedetur cū lis eſt cōteſtata, & liqueat de cauſa, 3 q. 9. decernimus, 4. q. 6. c. 1.
Quod ſi lis non eſt conteſtata, nec liquet de cauſa, tūc abſens per contumaciam ſolum eſt excommunicādus, & ſic intelliguntur illa capitula, 11. q. 3. rurſus, & cap. quicunque.
Quod litis conteſtatio recuſari nō poteſt, 3. q. 3. inducię, §. libellum. in fi.
Quod in cauſa criminali vel ciuili criminaliter mota ante litem conteſtatam teſtes non ſunt recipiendi, nec ſententia diffinitiua ferenda, 3. qu. 9. per totum in ſumma.
Quod plures ſunt caſus, in quibus ſine litis conteſtatione teſtes poſſunt recipi, ſcilicet in hæreſi poſt mortem, 24. q. 2. ſane. & c. ſeq.
Item in quæſtione electionis epiſcopi, & in cauſa matrimonij, ne propter moræ periculū eccleſia dilapidetur, & mulier fornicetur.
Item prælatus ex officio procedit per inquiſitionē de exceſſibus ſubditorum.
Item quando teſtes ad perpetuam memoriam recipiuntur.

De his & aliis pluribus caſibus habes extra, vt lite non conteſta. quoniam frequenter, & c. ſeq.

CONTINENTIA. Quod continentia nō ferro ſed religione quærēda eſt. 33. q. 5. tunc ſaluabitur.

De hac materia habes in titulo de Caſtitate.

CONTRITIO. Quod contritio contemptis aliis partibus pœnitentiæ non delet peccatum. de pœn. diſt. 1. reſuſcitatus, §. alij. econtra. ibid. & c. menſuram.
Quod dum confeſſio non contemnitur, per contritionem peccati venia indulgetur, de pœn. diſt. 1. menſuram.
Quod quantumcunque aſſunt alia ſine cordis contritione nullum peccatum dimittitur, de pœnit. diſt. 1. §. econtrario.
Quod lachrymæ quæ ex vera contritione fluunt, æternī ignis incendia extingunt, de pœnit. diſtinct. 1. porro.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod vbi non eſt contritio, ſed cordis duritia Deus orationem pro talibus non accipit, de pœn. diſt. 1. quamobrem. in fi.

CONTVMAX. Quod contumax dicitur qui poſt vnã vel trinam peremptoriam vocationem coram iudice comparere contemnit, 24. q. 3. de illicita.

Quod qui ex contumacia iudicibus non obtemperãt, per epiſcopos extra communionem poni debent, 2. q. 6. quiſquis.

Quod qui ad ſynodum vocatus venire, aut ibi conſtitutus obedire contemnit, aut ante finem receſſerit, eſt excommicandus. 11 q 3. certum eſt.

Quod contra abſentem per contumaciam tanquã cõtra præſentem conuictum procedi poteſt per diffinitiuam ſententiam, 3. q. 9 abſens. & cap. decernimus. 24. q. 3. de illicita.

Quod ſi excõmunicatus intra annũ ſuam cauſam purgare contempſerit, poſt nullatenus audiatur, 11. q. 3. turſus. & c. ſeq.

Quod qui iubente ſacerdote pro quacunque culpa ab eccleſia exire contempſerit, tardius recipitur ad veniam, 11. q. 3 qui iubente.

Quod contumaces prelati per dignitatis ſubtractionẽ puniũtur, 74. diſ honoratus. in fi. 34. diſt. quorũdã.

Quod contumaces clerici ab epiſcopis per excommunicationẽ corrigi debẽt. 50 diſt. cõtumaces, 7. q. 1. ſi quis preſbyter, ii. q. 1. petim⁹. & q. 3. ſi quis preſbyter.

Quod ſicut in cõtumacia perſiſtẽtibus ſeueritas eſt oſtẽdenda, ſic humiliantibus per pœnitentiam venia non eſt deneganda, 2. q. 4 quanto.

CONVENTICVLVM. Quod conuenticulum dicitur congregatio ſubditorum ſine conſenſu prælatorum, 17. di. multis.

Quod clerici (maximè hæreticorum & ſchiſmaticorũ) conuenticula vitare debent, 24. q. 3. clericus. & c. cũ quibus.

CONVERSATIO. Quod cõuerſatio cũ Iudeis in cõuiuiis & balneis clericis & laicis inhibetur, nec etiã medicinas ab eis debẽt recipere, 28. q. 1. nullus.

Quod etiam cum parentibus vel propinquis conuerſari non debemus, ſi per ipſos fidem Chriſti perdere timemus, 28. q. 1. ſi infidelis.

Quod ſæpe malorum conuerſatio corrumpit bonos mores, 28. q. 1. ſæpe.

Quod neophyti, vt in fide & moribus proficiant, cum Chriſti fidelibus debent conuerſari, 28. quæſtio. 1. Iudæorum.

CONVERSIO. Quod conuerſio dicitur quaſi vndique cordis verſio. de pœ. diſt. 1. §. hoc idem. & di. vlti. nullus expectet. §. quod quanuis. circa prin.

Quod ſi cor noſtrum vndique à malo conuertitur, fructus conuerſionis meremur, de pœ. di. 1 § hoc idẽ.

Quod cõuerſio cordis requiritur in adulto baptizãdo, de conſe diſt. 4 baptiſmi.

Quod vera conuerſio ad Deũ in vltimis poſitorũ mẽte potius eſt æſtimanda quãm tẽpore, 26. q. 6. agnouimus.

Quod qui cum potuerunt cõuerti noluerũt, in fine nõ facilè acquirunt quod volunt. de pœ. diſt. vlt. nullus expectet. circa prin.

Quod conuerſio in extremis licet raro iuſta ſit, deſperandum tamen non erit. de pœ diſt. vlt. nullus expectet. §. quod quoniam. 26. q. 6. ſi preſbyter. & ca. ſeq. 50. diſtin. ponderet.

Quod Deus nõ vult mortem peccatoris, ſed vt cõuertatur & viuat, 26. q. 6. agnouimus.

Quod Iudæorum pueri ad fidem Chriſti cõuerſi, ne parẽtum inuoluantur erroribus. ſunt fidelibus aut monaſteriis committendi, 28. q. 1. *Iudæorum*.

CONVIVIA. Quod conuiuia laudantur dummodo detractionibus & fabulis & lubis turpibus non miſceantur, 44. diſt. conuiuia. & c. ſeq.

Quod conuiuium clericorum debet præcedere mẽſæ benedictio, inter menſam lectio, poſt menſam gratiarum actio, 44. diſt. quando autem.

Quod non cibus in conuiuio, ſed cibi auiditas reprobatur, de conſe. diſt 5 ſint tibi.

Quod præcipuè clerici hæreticorum & ſchiſmaticorũ debent vitare conuiuia, 24 q. 3. clericus.

Quod cum ſacerdotalis cenius tenuis eſſe debeat, prohibẽtur eis cõuiuia, ne pinguis venter groſſam mẽtẽ generet, 44. di. cap. vlt. & §. ſeq. 34. diſt. preſbyteri.

Quod nec epiſcopus nec clericus abſque neceſſitate debet in eccleſia facere conuiuia 42. diſt. non oportet. & in cap. ſeq.

De hac materia vide vbi agitur de Cibo.

CORRECTIO. Quod correctio debet fieri quãtũ pro vniuſcuiuſque gradu atque ſalua pace eccleſiæ fieri poteſt, 23. q. 4. ecce quiſquis quidam. cum quiſque. ſicut. ipſa pietas. quid faciet, circa medium.

Quod correctio debet fieri animo medendi, non ſçiendi. 86. diſt. odio, 23. q. 4. ita plane. circa medium.

Quod cum correctio diſtrictius agitur, ex charitate agenda eſt, non ex furore, 12. q. 2 fraternitas

Quod correctio debet ex charitate prouenire, & ſecũdum diuerſitatem culparum extendere, 24. q. 3. coripiantur.

Quod correctio debet eſſe miſta cum benignitate & aſperitate, 45. diſt. diſciplina. & cap. ſunt nanque.

Quod qui iuſtè iudicat, ſtateram in manu geſtans in vtroque penſo iuſtitiam & miſericordiam portat, 45 diſt. omnis.

Quod non fruſtra hæc duo iunguntur, homo peccator: quia peccator eſt, corripe. quia homo eſt. miſerere. 23. q. 4. duo.

Quod correctio quandoque plus debet habere mãſuetudinis quàm rigoris, 45. di. qui ſyncera. & cap licet.

Quod aſperitas nimię increpationis nec correctionẽ recipit, nec ſalutẽ. 45 diſt. cum beatus. & ca. diſciplina.

Quod caſtigatus leuiter reuerentiam exhibet caſtiganti, diſt 45. cum beatus.

Quod correctio quãdoque plus debet habere de aſperitate quàm de benignitate, 2. q. 2. fraternitas. 24. q. 3. ecce. & cap. ſeq. & cap. illud.

Quod ferro neceſſe eſt vt abſcindãtur vulnera quæ fomentorum non ſentiunt medicinam. 82. di. quia aliquanti.

Quod melius eſt cum ſeueritate diligere, quàm cum lenitate decipere, 5. q. 5. nõ omnis. & c. nõ oſculatur.

Quod non eſt charitas ſed languor vbi mali mores non corriguntur, 23. q. 5 non putes & cap. ſeq.

Quod nõ corripere malos ſed fouere, eſt eos occidere, 23. q. 5. qui vitiis, 45. diſt. ſed illud.

Quod falſa & periculoſa miſericordia indulget vbi propter aſperitatem vel blandimenta linguæ delinquẽtium correctio poſtponitur, 50 di. ſi quis diaconus.

Quod licet Dei ſit principaliter corrigere, tamen prælatus ſuam correctionem nõ debet negligere, 23. q. 4. ſicut non eſt.

Quod facientis culpam habet qui eum poſſit corrigere, negligit emẽdare facientibus culpã, 83 di. error.

Quod licet ſciamus neminẽ vltra terminũ à Deo præfixum eſſe victurum tamen omnibus lãguẽtibus nõ incongruè medemur, ſic quamuis nemo ſaluetur niſi prędeſtinatus, omni tamen delinquenti adhibenda eſt correctio. 23. quæſtio. 4. Nabuchodonoſor. §. item qui.

Quod epiſcopus, qui crimina non corrigit, non epiſcopus, ſed canis dicitur impudicus, 83. diſt. nemo.

Quod primo ſeipſum corrigat qui alios nititur corrigere, 25. diſt. primum, 41. diſt. in ſacerdotibus, 81. di. nemo.

Quod prælatus ſi culpas ſubditorũ impune dimittit, grauiter offendit, ii. q. 3. ſi is qui, 23 q. 5. qui vitiis. & alia capitula quæ ſequuntur vſque in fi. quæſt.

Quod ſynodi prelatorum ad hoc debent eſſe vt deprauata quæ emerſerunt corrigantur, 18. diſt. peruenit. & c. ſeq. 16 q. 2. viſis, in fi.

Quod prelatus quando in correctione excedit, nõ tenetur à ſubditis veniam poſtulare, 86. diſt. quando neceſſitas.

Quod à ſubditis ſenior non eſt increpandus, cum culpa ſua nõ trahit ad interitum corda iuniorum, 2. q. 7. Paulus. dicit.

Quod laudabile eſt in ſubditis correctionem prælati nulla diſſimulatione poſtponere, 2. q 7 ſicut inquit.

Quod contemptores mãdatorũ ſuperiorũ ſic puniendi ſunt, vt alij talia cõmittere timeant, 23. q 3. iuſtũ.

Quod prælati à ſubditis, docti ab indoctis de publicis exceſſibus corrigi poſſunt, 2. q. 7. ſecuti ſunt viã *Balaam*. & cap. epiſcopi. §. item *Ioannes*.

Quod priuatum crimen publicè non eſt arguendum: ſed vbi contingit crimen, ibi moriatur, 2. q. 1. ſi peccauerit. in fi 6. q. 2. ſi tantum.

Quod publicam correctionem debet præcedere admonitio, 2. q 7 accuſatio. 1 in fi.

De hac materia habes vbi agitur de Diſciplina, & vbi agitur de Percuſſione.

CORONA. Quod coronam in capite clerici habẽt ab inſtitutione Romanæ eccleſiæ, 12. q. 1. duo.

Quod raſio coronæ in capite ſignat tẽporalium depoſitionem. ibidem.

CORPORALIA. Quod corporalia altaris nõ debent eſſe de ſerico, ſed de puro panno lineo ab epiſcopo cõſecrato. de conſe. diſt 1. conſulto omniũ.

Quod non debeant lauari per fœminas nec tangi, 23. diſtin. ſacratas.

CORPORA. Quod corpora ſanctorum nullus de loco ad locum ſine licentia epiſcoporum transferre præſumat. de conſecra. diſt. 1. corpora.

Quod corpora modernorum hominum ſunt debiliora antiquorum, & ideo ipſis eſt compatiendum, 34. diſt. fraternitatis.

CREATVRA. Quod creatura quælibet in ſe bona eſt, & dicitur eſſe vera. de pœn. diſt. 2. ante fi.

Quod creatura quæ mutatur, nõ vera, ſed vacua eſſe probatur. de pœn. diſt. 2. ante fi

Quod per creaturas iurare, eſt blaſphemare, 22. qu. 1. ſi quis per capillum.

De hac materia habes vbi agitur de Iuramento.

CREDERE. Quod credere in Deum eſt amando in eum tendere. de pœ. d. ſt. 2. charitas eſt.

Quod qui diuinationibus & incantationibus, credit, fidẽ Chriſti perdit, 26. q. 5. epiſcopi. ante medium. & duobus cap. ſeq.

Quod qui credit ſe cum Diana vel alijs mulieribus in noctis ſilentio ſuper beſtias vel aliter multa terrarũ ſpatia tranſire: fidem Chriſti euacuat, 26. q. 5. epiſcopi. ante medium.

Quod in teſtimonio quandoque credendum eſt paucioribus numero 4. q. 3. per totum.

Quod innocens ſemper bene credit & bene iudicat de alijs, 22. q. 4. innocens.

Quod mala de alijs nõ cito neque de facili debemus credere, 89 diſt. ſi quid.

Quod malum de proximo nullus debet credere ante quam probetur, 2. q. 1. Deus. 30. q. 5. iudicantẽ, 11. q. 3. in cunctis. & c. quamuis.

CREDITOR. Quod creditor non eſt dicendus vſurarius, 10. q. 2. caſellas, §. hoc ius.

CRIMEN. Quod crimen eſt graue peccatum accuſatione & damnatione digniſſimum, 81. diſt. apoſtolus.

Quod crimen vocatur criminale peccatum, vel criminalis infamia, 25. diſt. vnum orarium.

Quod crimen quandoque ponitur pro omni delicto ſiue mortali ſiue veniali, 25. diſt. vnum orarium. §. nomine autem.

Quod manifeſta crimina accuſatione nõ indigẽt, 2. q. 1. quæ Lotharius. §. in manifeſtis, & c. ſeq.

Quod magis nocet qui crimen celat, quàm qui illud amicabiliter ad corrigendũ indicat, 5. q. 5. non vos, & quatuor c. ſeq.

Quod fraudulentus reputatur qui cauſa diffamationis vel vindictæ occultum crimen reuelat, 5. qu. 5. qui ambulat, 6. q. 1. ſumma.

Quod grauiter peccat qui crimen quod ſolus nouit, publicat, 2. q. 1. ſi peccauerit.

Quod meritorium eſt ibi crimẽ publicare vbi poſſit prodeſſe, 22. q. 5. hoc videtur. in fi

Quod nullum crimen maculat neſcientem, 23. q 4. nimium ſunt.

Quod crimen paternum nullam maculam poteſt infligere ſucceſſori: niſi committat vel conſentiat, 1. q. 4. crimen.

Quod nemini præterquàm de crimine læſæ maieſtatis de ſe confeſſo contra alium creditur, 15. quæ. 3. nemini.

Quod graui punitur pœna crimen læſæ maieſtatis, 6. q. 1. quæro. § ſi quis.

Quod crimen læſæ maieſtatis & vitium ſimoniæ pari pœna punitur, 15 q. 3. ſane.

CHRISMA. Quòd chriſma in cœna domini quolibet anno eſt conficiendum, & vetus intra eccleſiã eſt exurendum. de conſecra. diſt. 3. ſirteris.

Quod ſolius epiſcopi eſt chriſma cõficere, 95. diſt. illud, 26 q. 6. ſi iubet.

Quod archiepiſcopi ab epiſcopis ſuis, & alij clerici ab archipreſbyteris chriſma debent petere, 95. d. ſt. preſbyteri. de conſe. diſt. 4. preſbyteri

Quod clericus vendens chriſma ſimoniã committit, 1. q. 3. ſi quis præbendas, 1. quæſt. 1. dictum eſt in quibuſdam.

Quod preſbyteri chriſma accepturi nil debent dare epiſcopis, 1. q 1. ſtatuimus.

Quod omnis preſbyter ad baptizandum vadens, cũ chriſmate debet progredi, de conſe. diſtin. 4. nullus miniſtrorum.

Quod ſignare in fronte cum chriſmate eſt tantũ epiſcoporum. de cõſe. diſt. 4. preſbyteri. 95. diſt. preſbyteros.

Quod cum veteri chriſmate non licet inungere niſi in neceſſitate. de conſe. diſt. 4. ſi quis de alio.

Quod qui in neceſſitate à preſbytero non fuit in baptiſmo chriſmatus in vertice, debet per preſbyterũ ſuppleri. de conſe. diſt. 4. nullus miniſtrorum.

CRVDELITAS. Quod crudelitas non eſt crimina punire, ſed pietas, 23. q. 8. leg. &c. ſeq.

Quod falſa manſuetudo eſt crudelitas, quãdo ſcilicet delinquens non corripitur, 23. q. 4. ipſa pietas.

Quod iudex nõ eſt crudelis qui crudeles iugulat, licet patientibus crudelis eſſe videatur, 23. quæſt. 5. non eſt crudelis.

Quod proximi vulnus crudeliter fileturꝝ & vt ſanetur miſericorditer indicatur, 5. q. 5. non vos.

Quod crudelis eſt qui famam ſuã negligit, 12. qu. 1. nolo.

Quod vleiſcendi crudelitas iure culpatur, 23. q. 1. quid culpatur.

Quod libidinoſa crudelitas eſt venena ſterilitatis procurare. 32. q. 2. aliquando.

Quod crudelitatem omnium prædonum. ſuperat qui res eccleſię quæ pauperum ſunt. defraudat, 12. q. 2. gloria. circa med.

Quod qui pauperem fœnore trucidat, & qui diuiti aliqua rapit, æquales ſunt in crudelitate, 14. q. 4. quid dicam.

Source : BIU Cujas

Margarita

CRVX. Quod crux à cruciatu dicitur, & magnum cruciatū ſubſtinet qui vim patitur,3.q.1.nulli,in fine.
Quod qui diuitias mundi lutū reputat, crucē Chriſti portat,12.q.2.gloria.circa mediū.12.qu.1.clericus.
Quod ſacerdotalis gradus & alia ſacramēta crucis figura perficiuntur,de conſecra.diſt.5.nunquid.
Quod ſalubre eſt fideles crucis ſignaculo inſigniri. 11. diſt.eccleſiaſticarum.
Quod ideo cruce ſignantur baptizandi & alij,vt diabolus per interemptionis ſuæ ſignum vas ſuum priſtinum ſciat deinceps ſibi eſſe alienum, de conſe. diſt. 4.poſtea ſignatur.
Quod ignominia eſt Chriſtum crucifixum pauperem fartis prædicare corporibus,trigeſimaquinta diſtin. eccleſiæ.
Quod dominum crucifigunt qui eum in ſacerdotibus ſuis perſequuntur.3.q.1.nulli.
Quod feſtum inuentionis crucis eſt celebrādum quinto nonas Maij,de conſe.diſt.3.crucis.
CVPIDITAS.Quod cupiditas eſt mater vſurarū, 47.diſt.virum.
Quod cupidi ordinari prohibentur, quia tales de facili à vero deuiant,47.diſt 10.virū.8 q.2.dilectiſſimi.
Quod bonorum auctoritati inhærere non valet qui cupiditatem animæ quæ radix eſt omnium malorū, non abſcindit.47.diſt.bonorum.& c.ſeq.
Quod gratius intuetur cupidus aurum quàm ſolem. 47.diſt.ſicut.
Quod quantumcunque aurum auro cumuletur,ſatietas nunquam aderit cupiditati.47.diſt.ſicut.
Quod nemo cupiditati damnandi inflammatus deſiderat habere conſortem,23.q.7.quod autem.
Quod cupidi breuem in præſenti poſſident fructum, & poſt æternum incurrunt ſupplicium,1.q.1.cum ordinaretur.&c.cito.
CVRATOR.Quod curator propter infirmitatem datur,3.q.7.infames.
CVRIALIS.Quod curialis dicitur qui nexibus curię ligatus principibus adulatur, 37.diſt nonne. & 51.diſt.qui in aliquo.
Quod curiales non ſunt ad ordines admittendi, nec etiam ad religionem, niſi cum magna diſcuſſione, 53.diſtin.legem.
Quod curialis non debet in epiſcopum ordinari, 50. diſt.non confidant.51.diſt.qui in aliquo.
Quod curialis qui in ciuilibus cauſis vel pecuniariis officium impendit, poteſt in epiſcopum poſtulari. 61.diſt.Oſius.& §.ſed aliud eſt.
CVRIOSITAS. Quod curioſitas eſt poſtpoſitis diuino& ſanctorum eloquiis ſcriptis Philoſophorū & poetarum ratione vanitatis vel delectationis intē dere,37.diſt.ſacerdotes.&c.ſeq.
Quod curioſitas dicitur cum diuina ſcriptura non ſecundum ſanctorum expoſitionem, ſed ſecundum ſæcularem ſapientiam & ſenſus ſui vanitatem expo nitur.37.diſt.vino.
Quod curioſi dicuntur clerici qui filios ſuos eccleſiaſticis ſumptibus potius ſæcularibus ſcientiis quàm ſalubribus erudiunt,37.diſt.legant.
CVSTODIRE.Quod cuſtodire tenetur Romana ſedes ſtatuta conciliorum quæ ſua auctoritate cōfirmauit.25.q.1.cap.1.
Quod ſi iuriſdictio epiſcopi à ſuperiore non ſeruatur, ordo eccleſiaſticus,quē ſuperior cuſtodire tenetur, confunditur,11.q.1.peruenit.
Quod prelati bona eccleſiæ non debent dare potentibus,ſed diligenter cuſtodire.23.q.7.conuenior.
Quod nemo per exteriorem violentiam corrumpitur, ſi intetior innocentia cuſtodiatur,11.q.3. cuſtodi.
DALMATICA.Quod dalmatica nec epiſcopis, nec archidiaconis antiquitus ſine conceſſione Papæ licebat vti,23.diſt.communis.
Quod licet modo omnes diaconi vtantur dalmaticis ex conſuetudine, non tamen debent ipſis vti niſi in ſolennitate.76.diſt.de ieiunio.
DAMASVS.Quod Damaſus *Papa* primus accuſatus de adulterio cum 42.epiſcopis ſe purgauit,2.q. 7.nos ſi incompetenter.in fine.
DAMNVM.Quod damnum morum multum diſtat à dāno temporalium.6.q.1.ſunt plurimi.in fine.
Quod deteriores ſunt qui vitam moteſque bonorum detrahendo corrumpunt,his qui ſubſtantias aliorū prędiąque diripiunt.6.q.1.ex merito.
Quod nulli in alterius damnum eſt ſubueniēdum.14. q.5.denique.22.q.2.primum.
Quod dominus per damnum temporale nos cogit ad bonum 32.q.6.quod errauerat.
Quod piiſſimi rectores reputantur qui in graui ſcelere conſtitutos damnotum admonitionibus ad bonum redire cogunt 23.q.5.ſi vos.
Quod qui confugientibus ad eccleſiam vel ad cœmeteria aliquod damnum inferunt,ſunt excommunicati.17.q.4.diffiniuit.
Quod inferens damnum nō eſt abſoluēdus niſi dāno ſecundū arbitrium læſi reſtituto.23.q.vlt.peſſimam.
DATVM. Quod datū aliquod ex pietate præcipuè eccleſiæ,nō poteſt reuocari.12.q.2.ſacrorū.14.q.6. cōperimus.16.q.2.viſis.& q 6.illud.17.q.3.ſunt qui.
Quod dare eccleſiæ propter defectū hæredis,laudabiliter danti redduntur habito hærede.17.q.vlt.c.vlt.
Quod qui res eccleſiis vel monaſterijs in teſtamēto datas detinēt pauperū ſunt necatores.12.q.2.clerici.
Quod nō ſufficit oratio & electio niſi aſſit & eleemoſynæ datio.86.diſt. fratrem.& duodecim cap.ſeq.
Quod habenti dari nil aliud eſt quàm perdere.1.q.3. paſtor.
Quod epiſcopus de bonis eccleſię religioſis poteſt dare.12.q.2.ſi epiſcopus.& c.ſeq.
Quod qui honorem non habet,honorem dare nō poteſt,1 q.1.qui perfectionem.&c.ſeq.
DAVID. Quod Dauid qui ex compaſſione omnes refugas recipiebat,ponitur in exemplum quòd patientibus eſt compatiendum.7.q.1.omnis.
Quod ex eo quòd doluit mali regis chlamydē ſe præciduiſſe,ponitur in exemplum quòd ſubditus quantumcunque ſanctus in malū prælatum quandiu ſuſtinetur nō debet inſurgere,2.q 7.plerunque.§.itē. de pœn.diſt 2.§.opponitur.
Quod Dauid plenus fuit charitate,per multos effectꝰ inſinuatur.de pœ.diſt.2.§.opponitur.poſt medium.
Quod inter duo mala minus eligens potius voluit iuramentum frangere,quàm ſanguinem humanū fundere,22.q.4.quod Dauid.& cap.ſeq.
Quod in eo quòd Saul deprauatū honorauit propter vnctionē,innuitur quòd ſacramenta in deprauato non annihilantur,1.q.1.ſacramenta.
Quod Dauid prohibitus fuit templum ędificare propter ſanguinem quem effuderat,de conſec.diſtin.1. §.1.in prin.
Quod in hoc quòd propter adulterium,& homicidiū per parabolam diuitis ſententiam cōtra ſeipſum dedit,innuitur quòd malus prælatus per ſententiam quam profert in ſubditum ſeipſum condemnat.3. q.7.ſacerdos.
Quod per pœnitentiam de adulterij & homicidij peccato conſecutus eſt veniā.de pœn.diſt.3.§. Dauid.
Quod in eo quòd poſt peccatum ſpiritum ſanctū rehabuit,& in honore permāſit, innuitur quòd lapſi per pœnitentiam in priſtinum ſtatum reparātur.50. diſt.ſi poſt.§ econtra.& cap.ponderet.
Quod occiſo Vria propter adulterium Bethſabeæ ipſam duxit in vxorem,modo non trahitur in conſequētiā,31.q.1.c.ſi qua fuerit vidua §. ſed obiicitur.
Quod dominus ei qui tot bellis interfuit,tā magnum præbuit teſtimoniū,innuitur quòd & plerique bella exercentes Deo placere poſſunt,23.q.1.noli.
DECANVS.Quod decanus non debet fieri niſi primum fuerit preſbyter ordinatus,60.diſt.c.1.& duobus.c.ſeq.
Quod diaconus in decanum electus niſi ſtatim preſbyter efficiatur,honore ſuſcepto priuetur, 60.diſt.innouamus.
Quod nemo in decanum debet eligi niſi qui ętate & moribus eſt maturus, diſt.60.innouamus.
DECIMAE.Quod decimę ſunt vota fidelium,pretia peccatorum,patrimonia pauperum,16.q.1.quia.
Quod decimæ ſunt tributa egentium animarum, 16. q.1.decimæ.
Quod decimæ iubentur dari lege naturali,ſicut patet de Abraham & Iacob,16.q.7.decimas *Deo*.
Itē iubēt dari lege *Moſaica*,16.q.1. decimas à populo.
Item iubentur dari ſcriptura prophetica,16.q.1.reuertimini.& ſeq.7.c.1.
Itē iubētur dari lege canonica,16.q.7.c.1.& c.quicūq;.
Quod decimæ ſunt dandæ de grano & de vino,de fructibus arborum,de pecoribus.de horto,de negotiatione,&venatione,16.q.7.quicunque.& c.ſeq.
Quod à laicis fideliter ſunt dandę,& ab epiſcopis miniſtris eccleſiarum diſcrete diſtribuendæ.32.di.præter hoc.16.q.7.nullus.
Quod fideliter decimas dare,eſt nec plus nec minus ferre,16.q.7.quicunque.
Quod dandæ ſunt illi eccleſiæ vbi baptiſma & alia ſacramenta præcipiuntur.16.q.1.quicunque.c.de decimis.& c.in ſacris.13.q.1.eccleſias.§ de decimis.
Quod aliis eccleſiis non ſunt dandæ præter cōſenſum epiſcopi.16.q.1.ſtatuimus & c.ſeq.
Quod propter nouas eccleſias priori eccleſiæ nō ſunt ſubtrahendæ,16.q 1.ſi quis laicus.& de decimis.§. ſi ergo.
Quod decimæ concedi poſſunt monaſteriis & hoſpitalibus,16.q.1.quoniam.
Quod monachis,de territoriis, quę propriis manibus excolunt,conceſſæ ſunt decimæ,16.q.6. cunctis §. de his.& c.quęſt.
Quod per donationem prædiorum monachis factam nō priuantur eccleſiæ decimis,ſuis.16.qu.1. cunctis de his,in fi.
Quod non fructus ſed ius decimæ vendere vel emere ſimoniacum eſt,1.q.1.preſbyter.
Quod decimæ à laicis(quia pauperum ſunt)poſſideri non poſſunt,17.q.1.c.vlt.& q 7.c.1.
Quod non ſunt à laicis aliquo munere redimēdæ,16. q.7. decimas quas.
Quod propter malitiam ſacerdotis decimæ(quia eccleſię ſunt)non ſunt retinendæ,16.q.6.ſi epiſcopum.
Quod non dantes decimas poſt admonitionem ſunt excommunicandi,16 q.7.omnes decimæ.
Quod qui decimas non tribuit,ſacrilegium committit,& æternę dānatiōis periculū incurrit,16.q.7.c.1.
Quod frequenter in rebus temporalibus damna patiūtur,qui decimas dare negligūt.16.q.1.reuertimini.
Quod quāti pauperes mortui fame fuerint.tot detētor decimarū reus eſt homicidiorum,16.q.1. decimæ.
Quod qui decimas diligenter dat,non ſolum ſanitatem corporis,ſed etiam cum temporali fructu cœleſtia promeretur,16.q.1.decimæ.
Quod quadrageſima diligenter in ieiunio obſeruata ſoluuntur Deo decimæ pro tempore totius anni, de conſe.diſt.5.quadrageſima.
DECRETALES. Quod decretales ſummorum *Pontificum* ſunt eiuſdem auctoritatis ſicut decreta,quę ſunt in corpore canonum,19.diſt.per totum.
Quod decretalis epiſtola alia eſt ſpecialis, videlicet q̄ dirigitur advnam prouinciā,35.q.3.§ quod ſcripſi.
Itē quę dirigitur ad vnā eccleſiā,16.q.1. hinc eſt etiā.
Item quæ dirigitur ad vnam perſonam,7.q.1. petiſti. & hæc non trahitur ad conſequentiā,ſicut habes in prædictis cap.
Alia eſt generalis,quæ omnibus dirigitur.25.q.1.omnia.& c.ſeq. & hæc quia diffinit,trahitur ad conſequentiam,25.q.1.hac conſona.
Si imperat vel prohibet,neceſſitatem infert,14. qu.1. quiſquis.
Si indulgetur nō trahitur ad cōſequētiā,14.q. 5.dixit.
Si permittit vel conſulit,liberam habet obſeruantiam, 14.q.1.quiſquis.
DEDICATIO. Quod dedicatio eccleſiæ debet fieri ab epiſcopo ſine aliqua pactione,1.q.1,ſtatuimus.
Quod epiſcopi dedicaturi eccleſias oblata ex deuotione poſſunt accipere,ſed nihil debent exigere,2. q.2.placuit.
Quod prius eſt eccleſia dotanda quàm dedicāda,ibi.
Quod loca ſemel dedicata non poſſunt fieri habitacula ſæcularia,19.q.3.quæ ſemel.
Quod ſingulis annis celebranda eſt ſolennitas dedicationis,de conſec.diſt.1.ſolennitates.

De hac materia require de Conſecratione Eccleſiæ.

DEFENSIO.Quod defenſio poteſt peti à principe cō tra hoſtes eccleſiæ,23.q 3.Maximianus. & quęſt. 2.per totum.
Quod eccleſia pro malefactoribus debet intercedere non eos defendere,14.q.6.hi qui,12.q.5.ſi quis cuiuslibet,& c.ſeq.
Quod lex virtutis eſt patriam & ſocios defendere ab iniuria,23.q.3.non in inferenda,& c.fortitudo.
Quod execrabile eſt non tueri quos ſuſcipit defendēdos,87.diſt.irreligioſum.
Quod qui poteſt & non repellit à ſocio iniuriam,tam eſt in vitio quàm ille qui facit.23.q.3.non in inferē da,& c.ſeq.
Quod qui peccantem defendit, acrius arcendus eſt quàm qui peccauit,11.q.3.qui conſentit.
Quod qui deſinit obuiare cum poteſt,conſentit, 23. q.3.oſtendit.
Quod pfectꝰ iniuriā propriā & ſuorū nō debet defendere,ſed diuino examini reſeruare.23.q.1.§.1.&c.ſeq.
Quod defenſio cuiq; cōceditur in neceſſitate,23.q.3. per totum,&q.5.de occidendis.vſque ad fin. quæſt.
Quod qui non defendit veritatem,proditor eſt veritatis,13.q 3.nolite.
Quod quilibet ſemper tenetur ad fidei defenſionem, 23.q.8.quicunque.§.his ita.
Quod qui pro fide vel fidelium defenſione moritur, cœleſte premium conſequitur,23.q.8.omni.
DEGRADATIO.Quod degradatio&deponere de ordine,pro eodem accipiuntur,81.diſt.ſacerdos. & c. ſeq.

De hac materia inuenies vbi agitur de Depoſitione.

DELEGATIO. Quod delegatio dicitur quando prælati cum præſentes eſſe non poſſunt,per alium reputantur præſentes,94.diſt.valde.
Quod delegatus ſicut ille cuius tenet locum, eſt honorandus.93.diſt.præcipimus.97. diſtin. nobiliſſimus.
Quod debet litteras commiſſionis illis ad quos delegatus eſt,demonſtrare.97.diſt.nobiliſſimus.
Quod iudex delegatus debet dari ad arbitrium illius qui impetitur auctoritate ſuperioris,11.q.1. iudices.
DELIBERATIO. Quod deliberatio omnibus eſt neceſſaria, quæ indiſcuſſos hominum calores poteſt refrænare,2.q.6.anteriorum.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod laudabilis est cautela deliberationis, cum qua totum ratio regit,& furor sibi nihil vendicat,11 q. 3.illa præpositorum,& c.seq.
Quod non sunt præcipitanda consilia & opera.tempore enim indigemus ad deliberãdũ,vt maturius agamus,50.d.ſt.ponderet.circa principium.
Quod maximè ecclesiæ negotia cum deliberatione excipienda,45.dist.licet,1.
Quod iudices diffinitiuam sententiam cum magna deliberatione debent proferre,11.q.3. cum apud. & c.seq.
Quod intra decem dierum spatium appellatione facta vtrum quis escendum sit ab ea,est deliberãdũ,2. q.6.anteriorum.
Quod qui ex deliberatione ad meliora nõ proficiũt, etiam ab eis bonis quæ videntur habere caduut, 17.q.1.qu.bona.
Quod intantum quidam morã deliberationis extendunt,quod bonum quod consequi intendebant, perdunt,17.q.1 qui bona.
Quod pro conuitio non est habendum quod sine deliberatione est illatum,2.q.3.si quis ratus.
DELICIAE.Quod deliciæ absque desiderio perceptæ non officiunt.41.dist.deliciæ.
Quod deliciæ ciborum cõputrescere faciunt corpus humanum.de consecra.dist.5.nihil.& cap.seq.
Quod diuites dolere debent si propter consuetudinem non aliter quàm delicatè possunt viuere , 41. dist.non cogantur.
Quod in rebus prætereuntibus non vsus , sed libido culpatur,41.dist.quisquis.
Quod aliquando sine voracitatis vitio pretiosissimo sapiens vtitur cibo,& insipiens vilissimũ cum gulę flamma exardescit cibum,41.dist.quisquis.
Quod ignominiosum est prælatis & prædicatoribus deliciis affluere , qui Christum pauperem debent prædicare,35.dist.ecclesiæ.
Quod episcopalis auctoritas plus debet vigere in delicijs meritorum quàm mensarum,41.dist.episcopus.
Quod detestabile est in tugurio rusticano natũ & milio nutritum in religione similam & mella fastidire,12.q.2 gloria episcopi.
DEMENTIA.Quod dementia si est perseuerans excusat à culpa in ipsa commissa,5.qu.1.aliquos, 32.q.7.quemadmodum.
Quod si euenit ex propria culpa:postquam ad sanam mentem redierint , imponenda est ei pro cõmissa, licet minor quàm alijs pœnitentia,15.q.1.si quis insaniens.
Quod non debet promoueri ad ordines maximè in sacerdotem qui aliquando insanuit,33.dist.cõmuniter.& duobus cap.seq.15.q.1.c.vlt.§.sicut.
Quod si sacerdos ex propria culpa demens effectus hominem occiderit,& postea ad sanitatem redierit, celebrare non potest,15.q.1.si quis insaniẽs in fi.& c.seq.
Quod dementes vel furiosi cõtinuè,nec matrimonio nec religioni possunt oblig.3.q.7.neque furiosus.
Quod qui sani contrahunt,postea dementes effecti non separantur,32.q.7.hi qui.
DAEMON.Quod dæmones acumine sensus & claritate mentis omnia quęcunque animalia excedũt, 26 q.4.sciendum.
Quod propter longum tempus vitæ,eorum maior est experientia quàm hominum,26.q.4.sciendum.
Quod ex tribus præmissis multo ante cogitata prænũtiantes ab hominibus propter terreni sensus tarditatẽ videntur futura prædicere,26.qu.4.sciendum, per totum cap.
Quod dæmones futura de quibus nullum vestigium haberi potest,cognoscere non possunt,26.q 4.sc.ẽdum,post medium.
Quod quasi modo fiant quæ per ipsos fiunt cum non sint,hominibus videntur signa & miracula,26.q.5. nec mirum à medio vsque in finem ea.
Quod in arte magica & in omni alia diuinatione per dæmonum fallaciam deducitur curiositas humana dum appetit scire quod non conuenit inuestigate, 26.q.5.nec mirum.ante medium.
Quod necromãtia,& auguria,& omnis ars magorũ, & diuinationes arte dæmonum est inuenta,vt faciãt eos suæ dãnationis participes,26.q.2.qui sine.
Quod an illusionibus dæmonum quædam mulieres sceleratæ credãt se in corpore multa terratum spatia transire,vel hoc solum spiritus infidelis patiatur,26.q.5.episcopi.
Quod dæmones vt frequenter sunt ministri & vltores iræ Dei,23.q.5.non solum.
Quod qui per dæmonem aliquando vexatur, non debet ad sacros ordines promoueri,33 dist maritum. ttibus c.seq.
Quod dæmones per signa exteriora citissimè cogitationes hominum cognoscunt,26.q.4. sciendum.in fi.& c.quodam loco.
Quod dæmon cum mentem alicuius per infidelitatẽ subiicit,illi siue dormienti siue vigilanti in diuersis speciebus se ostendit,& per illas animam hominis deludit,26.q.5.episcopi,post medium.
Quod dæmones hominibus illud re nõ possunt nisi Deo permittente,26.q.5 nec mirum.circa med ũ.

De hac materia require vbi agitur de Diabolo,& vbi agitur de Diuinatione.

DEPOSITIO. Quod deponuntur vel degradantur prælati vel clerici domicilia fœminarum etiã post ad monitionem frequentantes, 81. dist clericus, & cap.arch diaconum.
item alios & inhonestis ludis & ebrietatibus sine cessatione deseruientes,35.dist.episcopus,34 dist quorumdam.in fi.
item tabernas & alia inhonesta tenentes & mercimonia exercentes,44.dist.nulli.14 q 4.c.1.& 3.
item vsuras exercentes,48.d.ſt.c.1.& seq. 14.qu. 4. si quis oblatus.
item cum moniali vel incarcerata vel filia spirituali fornicantes,17.q.1. si quis episcopus.& cap. si quis rapuerit.30 q.1.omnes.& duobus cap. seq.
item publica incontinentia laborantes,50 dist qui semel, 81.dist Maximianus,& c.si quis clericus.& duobus.c.seq & c.si quis amodo.& tribus cap.seq.& 83. dist.in propositis.15.q.8.hi qui altario.
Item qui sine examinatione promouetur,24. dist.n.si quis presbyter,81.d.ſt si qui sine.
Item qui ante promotionem criminosi fuerunt , 24. dist.si quis presbyter, 81.dist.tantis.& cap.seq.15.q. 8.si quis.
Item qui scienter criminosos ordinauerit,81.dist.tantis, & 41. dist.aliquantos,in fi
Item qui ad pinguiores ecclesias sine licentia superiorum transeunt,7.q 1. si quis presbyter, & c. si quis episcopus.& cap.seq.
Item qui in ecclesiam os ponentes contra suos superiores contumaciter,insurgunt 21.dist.intantũ.11. q.1.si quis sacerdotum,& c. conuratiõũ, & c. seq.
Item deponitur qui peierauit, aut in homicidio aut in alio magno crimine inuentus fuerit,81.dist.presbyter,& c.seq.
Item qui publicè crimen in apostolicę totius ecclesiæ scandalum fouerit,2. quæst. 1. scelus.11. quæst 3. Teugualdum.
Item qui alium in ecclesia per pecuniam vel alio modo supplantauerit,7.quæst.1 præsentium. & ca. factus.&c.seq.
Item qui aliena diœcesi vel ecclesia officia exercere vsurpauerit.9.q.2 nullum.
Item qui dilapidator rerum ecclesiasticarum fuerit, 10.q.2.si quis episcopus,12.q.2.diaconi.& cap.abbatibus,17 q.4.quicunque episcoporum.
Item qui ecclesiam per manum laicam intrauerit, 16. q.7 si quis deinceps.
Quod episcopus solus potest deponere de beneficio, de ordine verò quem solus dedit, solus non potest deponere, 15.q.7.cap.1.& vlt.
Quod deponendorum ab ordine causa si diaconus est,à tribus episcopis,si presbyter , à sex , si episcopus,à duodecim est discutienda 15.q 7.si quis.
Quod episcopus depositio ab ordine vt non viuat sæculariter,locum vbi agat pœnitentiam debet assignare,81.dist.sacerdos.50 dist.accedens.circa finẽ.
Quod depositus ex culpa ab ordine,si humiliter decẽ nalem pœnitentiam expleuerit, potest restitui. 32. dist.presbyter.
Quod siue iustè siue iniustè depositus in restitutione sua debet recipere ea successiuè quæ cum ordinare tur perceperat, 11 q.3.episcopus.
Quod nullus propter infirmitatem corporis deponitur,sed datur coadiutor sibi,7.quæst.1.cap.1.& tribus cap.seq.
Quod deponuntur reges non solum ex crimine , sed propter insufficientiam 15.q.6.alius.
DERISIO.Quod derisio prælatorum à subditis facta damnatur,2.q.7.sententia.15.q.5.c.1.in fi.de pœn. distin.2.§. opponitur. vbi agitur de David, quem Micholderisit,propter quod sterilis facta est.
Quod humilis habitus pie viuentium deridetur à perversis,21.q.4.omnis.
DESPERATIO.Quod desperatio de Dei pietate est horrenda impietas,26 q 6 agnouimus
Quod nemo est desperandus quandiu est in hoc corpore constitutus,24.q.3.corripiantur,32.q.2.ancillam.de pœn.dist.7.nemo.
Quod plerunque cum peccator propter culpam cõtemitur,in desperationem labitur,45.dist.recedite.
Quod pœnitentia à confessore est temperãda,ne peccator propter desperationem cogatur facere deteriora,26.q.7 de his.& cap. alligant.
DETRACTIO. Quod detractor dicitur non solum ille qui aliis detrahit,sed etiam qui detrahentes audit,6.q.1.ex merito. 11.q.3.non solum.
Quod bonum est à detractione linguam custodire, quia tales cuncta quę de aliis loquuntur, sua sentẽtia iudicabuntur,6.q.1.ex merito.
Quod deteriores sunt qui detrahendo aliorum viram orésque corrumpunt,his qui substantias aliorum furripiunt,6.q.1.deteriores.
Quod summa iniquitas est detrahere,quia omnis qui detrahit fratri suo,homicida est,6 qu.1.summa.de pœn.dist.3 homicidiorum.
Quod nemo puteat minus periculum esse alicui detrahendo mentiri,quàm sanguinem fundi.,1.q.3 nemo peritorum.
Quod sacerdotibus qui populo benedicunt, non est detrahendum.6.q.1.sacerdotes.
Quod permittit quandoque *Deus* de bonis detractionem fieri.vt si qua culpa ab ore laudantium in eo.de nascitur,ab ore viruperantium suffocetur, 6. q 1.oues.§ ipsa & c.sunt plurimi.
Quod detractores nihil aliud faciunt, nisi in puluerẽ sufflant,& in oculos suos terram excitant, vt vnde plus detractionis perflant,inde magis nihil veritatis videant,11.q.3.inter.
Quod nihil prodest ieiunare. vel orare , vel alia bona facere,nisi mens prius à detractione reuocetur , de consd.dist.5.nihil enim prodest.
Quod qui facilis est ad detrahendum, non admittitur ad accusandum vel ad testificandum,3.q.4. detractores.& q.9.nullus.
Quod detractor nisi se correxerit, à vindictibus flammis exuretur,2.q.7.accusatio.
DEVS. Quod Deus vnus est,licet tres sint personę in deitate.de consecra.dist.3 cap.vlt.
Quod licet tres personę sint vna deitas & vna essentia, tamẽ aliquid est quod soli patri attribuitur, aliquid quod soli filio,aliquid quod soli spiritui sancto. de consc.dist.3.cap.vit.
Quod *Deus* animę & corporis dicitur creator, & continuus operator 56.dist.nasci.
Quod occulta opera Dei iudicio sunt seruanda, 6.q. 1.si omnia.
Quod quando scriptura aliquid attribuit Deo quod est hominis vel alterius creaturæ,per similitudinem loquitur.non per proprietatem, 24.q 1.odi.
Quod Deus specialius dicitur pater Christianorum, quàm aliorum,11 q.3.ad mensam.
DIABOLVS.Quod diabolus non fuit malus creatus, sed in veritate & charitate.de pœn.dist 2.citius.§. quod verò vbi inuenies pro &contra.
Quod propter superbiam & præsumptionem de sui status excellentia cecidit,de pœn.dist.2. §. quod vero,ferè per totum.
Quod diabolus post casum suum conatur vnitatẽ ecclesiæ scindere,& humanum genus euertere,16.q. 2.visis.
Quod ardentiores in Dei seruitio & Deo familiares magis impugnat,3.q.1.nulli.
Quod versutus hostis dicitur, quia mille modos nocendi habet,16.q.2.visis.
Quod ex subtiliare naturę hoc perpendit de homine quod ipse homo nõ perpendit,26.q.5. nec mirum. post med.
Quod vt melius decipiat,in angelũ lucis se transformat,26 q.5.nec mirum.
Quod diabolus adeo debilis est,quòd neminem possidere potest nisi se prius peccatorum ære vendiderit,15.q.1.non est.
Quod ipse potestatem exercet in malis tanquam in suo pecore,24.q.1.miramur.

De hac materia require, vbi agitur de Dæmonibus.

DIACONVS.Quod Diaconus Græce, Latine minister dicitur,21.dist.cleros.
Quod Apostoli post ascensionem Domini diaconos sibi statuerunt in ministros,93.dist.Dominus.
Quod commendantur diaconi respectu præfiguratio nis pacis, & vitæ actiuæ & contemplatiuæ quam debent exercere.13.dist.diaconi sunt quos.
Quod diaconi sunt tanquam oculi episcopi oberrantes & circum lustrantes,93. dist. diaconi ecclesiæ.
Quod diaconi debent assistere episcopo prædicanti, ne ab æmulis infestetur,vel verbo *Dei* detrahatur, 93.dist.diaconi qui.
Quod non debent præsente episcopo vel presbytero nisi de eorum mandato sacramenta conferre, 93. dist.peruenit,& c.diaconi.
Quod officium diaconorum inuenitur,25.dist.perlectis,ante medium,93 dist.diaconi ecclesiæ.
Quod episcopus sine diacono non debet solemniter celebrare,nec calicem nisi prius porrigatur per diaconum debet auferre 93.dist.diaconi sunt.
Quod absurdum est auditu diaconum extolli super episcopum & presbyterum,93.dist.legimus.
Quod diaconus in quacunque dignitate constitutus, excepta legatione,si se præfert,à proprio gradu cadere debet,53.d ſt c.vlt.
Quod diaconi debent corporalia & pallas lauare. de consc.d ſt.nemo per ignorantiam.
DIALECTICA. Quod qui dialectica arte diebus & noctib tolquentur,in obscuritate mentis gradiuntur,37.dist.nonne.

Quod

Source : BIU Cujas

Margarita

Quod dialecticorum ridicula sunt quædam phantasmata & vmbræ quę cito resoluuntur.37. di. vino.
Quod garrulitas ranarum quibus percussa est Aegyptus, garrulitatem dialecticorũ & sophistica argumenta designat.37.di.legimus.
Quod non in dialectica placuit Deo saluare populũ suum,quia regnum Dei in simplicitate fidei est,nõ in contentione.37.dist.omnem.
DIES. Quod dies festiuandi exprimuntur,de consec. dist.3.§ 1.
Quod qui dies sunt à iudicijs & placitis custodiendi. 15 q.4. placita.
Quod die dominico nil est agendum nisi *Deo* vacandum,de conse.dist.3.ieiunia.
Quod ideo dies dominicus magis est ,venerãdus,quia in ipso mundus sumpsit exordiũ,& per resurrectionẽ Christi vita accepit principium.75.d. quod die.
Quod die dominico consecrantur episcopi.ibid.
Quod episcopus die dominico non debet abesse suę ecclesiæ, de conse.dist.3 episcopus.
Quod die dominico,& in festis non debent flecti genua orationis causa.de conse.dist.3.quoniam sunt. 30.dist.si quis presbyter.
Quod die dominico missa ab omnibus vsque ad finẽ est audienda.de conse.dist.1.missas.
Quod nullus episcopus vel infra positus die dominico causas audire præsumat.15.q.4. per totum. de conse.dist 3 c1.
Quod die dominico nullus super sancta Dei Euangelia debet iurare 22.q.5.decreuit.
Quod die dominico non est ieiunandum.de cõse. di. 3.ieiunium.& cap.sequen. 30. di si quis presbyter.
Quod die dominico plus solito homines carnis delicijs solent intendere.4.dist.denique.
Quod Antichristus diem dominicum & diem sabbati facier custodiri,vt ex hoc sibi Iudæos & Christianos cautius attrahat.de consecr.dist.3.peruenit.
Quod die sabbati abstinendum est à carnibus. de consecr.dist.5.quia dies.
Quod die Iouis ne sequamur errores Gentilium,non est ieiunandum.de consecra.dist.3.ieiunium.
DIFFINITIO. Quod diffinitum rationabiliter non debet aliquatenus violari.25.q 2.cum pię.
Quod diffinitiua sententia quæ condemnationem vel absolutionem non continet pro nulla habetur.2.q. 6 ei qui.§ diffinitiua.
DILAPIDATIO. Quod dilapidatio quando sit bona & quando non.require in verbo ,Liberalitas.
Quod dilapidatione rerum ecclesiasticarum solũ suspectus submouetur,& vsque ad discussionem facti detrahetur.3.q.2.si episcopus §.quod si.& c.seq.
Quod in crimine dilapidationis speciale est , quòd sequestratur possessio à possessore,antequã conuictus sit.3.q 2 quia.
Quod si episcopus vel presbyter,qui res ecclesiæ quæ sunt pro necessitatibus pauperum & pro redẽptione captiuorum dilapidauerit,est deponendus.12.q. 2.apostolicos.17 q. . nullus res.
DILECTIO.Quod dilectio Dei est perfecta quando ipsum diligimus ex toto corde,& ex tota anima,& ex totis viribus.de pœniten.dist.2.si quis semel. §. charitas est.
Quod Deum diligere est illi copulari animo, concipere fruendę visionis eius affectum,peccati odiũ,mũdi fastidium.ibid.
Quod ordinem dilectionis peruertunt qui aut mundum qui contemnendus est diligunt , aut corpora sua minus diligenda plus diligunt , aut proximos suos non sicut seipsos,aut Deum plusquam seipsos non diligunt. ibidem.
Quod dilectio Dei facit peccato facilè resistere, bonis operibus abundare, sęcularia blandimenta contemnere,& omnia quæ humanæ fragilitati sunt difficilia perficere de pœnit.dist.2.§.charitas est.
Quod si Deum toto corde diligimus, nihil erit in nobis vnde peccati desideriis seruiamus. de pœ. di. 2.§ charitas est.
Quod illi *Deum* plusquã se diligunt,qui pro eius amore saluti suæ non parcunt, de pœ d.2.§ charitas est.
Quod homo proximum sicut seipsum diligit,quando quantum potest laborat vt eum adducat ad Deum colendum.23.q 4 debet homo.
Quod tunc proximos diligimus sicut nos quando nõ propter sperata beneficia,vel propter consanguinitatẽ,sed propter hoc tantũ quod nostrę naturę sunt participes diligimus.de pœ.dist.2.§.charitas est.
Quod in hoc proximos tenemur diligere , vt de eorũ perditione doleamus , & ad eorum correctionem quot die laboremus.23.q.4 non potest. §.seq.
Quod non est signum verędilectionis ad proximum quando dimittitur peccatum impunitum. 23. q.4. quid crudele.

De hac materia require vbi agitur de Amore.

DIOECESIS. Quod diœcesis dicitur vbi episcopus vel episcopatus habetur.16.q.1.cũ pro vtilitate.& q. 1.licet.

Quod quædam sunt diœceses quę certis limitibus distinguntur,quædam verò non.16.qu.3.licet.§.hoc multipliciter.
Quod extra suam diœcesim nullus debet sacramenta aliis participare.26.q.3.licet in fine.
Quod duæ diœceses in vnam redigi possunt auctoritate apostolica,16.q.1.& remporis.& ca.sequen.
Quod quando excreuerit fidelium multitudo,diœceses diuidi,& episcopi multiplicari auctoritate apostolica possunt 16.q.1.præcipimus.
Quod quædam diœceses per præscriptionem tolli possunt,quædam vero non.16.q.3.licet.§ hoc multipliciter.
DISCERE. Quod discere debet quilibet antequam doceat.23.dist.his.16.q.1.sic viue.
Quod qui discere aut agere bona recusat, magis diaboli quàm Christi membrum esse ostenditur. 38. dist.nullus.
Quod debet esse discipulus quisquis doctor esse desiderat,vt possit docere quã didicit.16.q 1. si clericat⁹.
Quod discere debemus triplici de causa,aut ne ignorem⁹ aut negligam⁹,aut vt repudiem⁹.37.d.legim⁹.
Quod tales laudabiliter scientias sęculares addiscunt, qui quod vtile inuenerint,ad vtum sacræ eruditionis conuertunt. 37.dist.turbat.
Quod clerici sacris litteris semper debẽt insistere, ne tũc quęrant discere,cum ex officio alios debent docere.36.dist.qui ecclesiasticis.§. ecce.
Quod qui sacram scripturam discere contemnunt, magistri erroris existunt,quia veritatis discipuli nõ fuerunt.24.q.3.quid autem.
Quod discendum est à minoribus licentiata verecundia.38.dist.nullus.24 q.3.si habes.
Quod stultus est qui se in eo quã primũ existimat, bona quæ viderit discere contemnit.22.di. de Constãtinopolitana.84 dist.peruenit.24.q.3.si habes.

De hac materia require in verbo, Studio.

DISCIPLINA.Quod disciplina vitrix est malæ vitę.23. q.4.ad finem.& c.non putes.
Quod mali vt ad bonam disciplinam perueniant, per flagella sunt corrigendi.23.quęst.4. displicet.circa med.&c.vlt.
Quod filius non diligitur,qui non disciplinatur.23.q. 5.non putes.
Quod qui peccantem coercet aliqua disciplina, eleemosynam facit.45.dist.& qui.
Quod huic officio hominis inuigilet disciplina,videlicet episcopo regẽti plebẽ suã, pauperi regẽti domũ suam,diuiti regenti familiam suam,marito regenti cõiugem suam,patri regenti prolem suam , iudici regenti prouinciam suam,regi regenti gentem suã. 23.q 4.duo.
Quod disciplina vel misericordia multũ destituitur, si vna sine altera teneatur,45.dist.disciplina.

De hac materia require in Correctione & Asperitate.

DISCIPVLVS. Quod discipulus non debet esse super magistrum.6.q.1.sacerdotes.
Quod miserum est eum fieri magistrum, qui nedum didicit esse discipulus,48.dist.prohibẽtur. 61.dist. miserum.16.q.1.si clericatus.
Quod 72.discipuli ab Apostolis sunt electi.21.dist. in nouo.in fin.
DISCORDIA.Quod discordia mẽtium tã inter fratres carnales quàm spirituales inducit frequẽter separationem corporis.56.dist.Ismael.
Quod disciplina perditur desidia,cum prælatus negligit conuitia.23.q.3.iustum.
Quod diuersitas cultus plurimum est materia discordiæ 90.dist.perlatum
Quod qui societatem fraternitatis discordiæ peste commaculat,Deum qui charitas est,tãquam Iudas prodit.11.q.3.abiit.
Quod ideo litigiosi ordinari prohibentur:quia tales ad concordiam non valent prouocare.90.dist.c.1.
Quod prælatorum interest discordantes ad cõcordiã reuocare.61.dist.c.vlt.90.dist.discordantes.
Quod discordantiã munera vel oblationes nec Deus suscipit,nec à sacerdotibus sunt suscipiendæ. 90. dist.oblationes.3.q.7.in grauibus.

De hac materia habes vbi agitur de Concordia.

DISCRETIO.Quod discretio est mater virtutũ omnium.1.q.5.præsentium.
Quod discretio necessaria est prælato in corrigendo. 50.dist ponderet.
Quod correctio quãdoque habere debet plus de asperitate quã de benignitate,quandoque debet esse mista cum vtroque.45 dist.disciplina.

De hac materia require de Correctione.

Quod necessaria est prædicatori in docendo.43.dist. dispensatio.§.pariter.in fi.
Quod debet esse doctor discretus,vt ne tacenda proferat,aut proferenda reticescat.43.dist.sit rector.

Item debet esse discretus,vt secundum capacitatẽ auditoris moderetur sermo prędicationis 8.q.1.oportet.
Quod necessaria est discretio confessori in ligãdo & soluẽdo.23.q.4.si is quĩ.de pœ.d.1.§. quẽ pœnitet.
Quod necessaria est discretio omnibus in viuẽdo, vt scilicet virtutes eligamus,& vitia reprobemus.49. dist.hinc etenim.
DISPENSATIO.Quod dispensatio non potest fieri contra ius naturale nisi forte ad maius malũ vitandum.13 dist.§.1.
Quod necessitas inducit dispensationem.34.disti.fraternitatis.& c.lector
Quod non debet fieri dispensatio nisi vrgente magna angustia.55 dist.priscis.
Quod non est pro regula assumendum quod ex dispensatione specialiter est concessum.56.dist.Cenomanen.1.q.7.& si illa 9.q.1 ordinationes.
Quod pro necessitate temporum fit quandoque dispẽsatio cõtra decreta.1.q.7.requiritis.& tribus c.seq. & cap.& si illa.32.q.4.recurrat.§.his itaque.
Quod multa tolerantur ex dispensatione,quæ canonis rigor condemnat,34.dist.fraternitatis.
Quod sicut in procellis merces de nauibus iactãtur propter maius bonum,sic dispensatio quandoque fit propter maius lucrum.1.q.7.dispensationes.
Quod secũdũ diuersitatem excessus dispensatio quãdoque protrahitur,quãdoque acceleratur.15.q.8. hi qui.
Quod dispensatur,quandoque ratione multitudinis. 50.dist.vt constitueretur.9.q.1.ordinationes.in fi.
Quandoque ratione temporis & vtilitatis, 1.q.7.dispẽsationes
Quandoque ratione personæ,1.q.7.didici.& cap.tali.
Quandoque ratione meriti,& prærogatiuæ scientiæ, 1.q 7.tali.
Quãdoque ratione religionis,50 d.si quis diaconus.
Quod quandoque dispensatur ad vnum ordinem,& non ad alios,34.dist.lector.9.q.1.ab excommunicatis.
Quod in casuali homicidio cum clerico dispensatur, vt in suscepto ordine maneat,50 dist.clerico.
Quod cum directe homicida nõ dispẽsatur ad sacerdotium.50.dist.miror.& duobus c seq.
Quod cũ illo dispensatur,qui flagellando aliquando præter intentionẽ seipsum occiderit.50.di.studeat.
Quod an dispensat Papa cõtra Apostolum,vt in bigama.34.dist.lector.& vide quæ ibi notantur.
Item dispensat contra canones apostolorum cum presbytero fornicante,vt post decennalem pœnitentiã ad pristinum redeat honorem,81.dist.presbyter.
Item solus Papa dispensat in gradu consanguinitatis & affinitatis,35.q.3 quædam.§.quod scripsi.
Item solus Papa restituit episcopos,& dispensat cum eisdem,2.q.6.ideo.
Itẽ solus Papa dispẽsat cum simoniaco in simonia sciẽter commissa,vel ratum habente siue sit in ordine, siue in beneficio,1.q.1.erga.
Item solus Papa dispensat contra canones qui præcipiũt pœnitentiam vel satisfactionẽ pro enormibus criminibus,12.q.2.de viro.
Item solus Papa dispensat cum illo qui excõmunicatus exequitur officium,vel recipit beneficium,11. q.3.si quis episcopus damnatur,& cap.seq.
Item solus Papa dispensat cum illegitimè natis ad beneficia, quæ sunt cum cura.56. dist.Cœnomanen.
Quod Papa nõ inuenitur dispensasse cum his qui ab hæreticis ad subuersionem ecclesiæ ordinantur,11. q.7.conuenentibus.circa finem.
Item cum eo qui scienter à simoniaco simoniacè est promotus,9.q.1.ab excommunicatis.
Item nec cum eo qui scienter est rebaptizatus vel reordinatus.1.q.7.salubertimum,in fine,de cõsecra. dist.4.quis bis.
Item nec cum eo qui ordinatus est ab inuasore sedis alterius episcopatus,8.q.1.ordinationes.
Quod dispensat episcopus cum illo pro quo ignorãte parẽtes,vt promoueretur ad ordines vel ad beneficiũ,pecuniam dederunt.1.q.1.præsentium. & cap. quicunque.
Quod dispensat episcopus cum clerico vel presbytero sacrilego vel hæretico vel schismatico,ne desperent,50.dist.si quis presbyter,& c.presbyteros,& c. vt constitueretur.
Item dispẽsat episcopus in fornicatione clerici,furto, periurio,& alijs capitalibus criminibus,dummodo sint occulta,quia si sunt publica debet deponi.10. dist.de his vero.
Item dispensat episcopus in pœnitẽtijs,quas canones statuerunt,26.q.7.pœnitentibus.& capit. tempora pœnitudinis.& duobus cap.seq.
Item dispensat episcopus cum eo qui prætermisso subdiaconatu diaconus vel presbyter efficitur, supplẽdo ordinem prætermissum,32.dist.solic tudo.
Quod varia dispensatio quæ episcopis conceditur eo episcopis prohibetur,68 dist.quamuis,& cap.seq.
Quod dispensat Abbas cũ monacho vt extra monasterium

Source : BIU Cujas

ſterium, tamen ſub ſua obedientia ſpecialem cellã habere poſſit, 10.q.4.monachum.
Item diſpenſat cum monacho, vt carnes comedere poſſit de conſ.diſ.5.carnem.

DIVITIÆ. Quod diuitiæ temporales ſi ſunt cum ſtudio & affectu ſingulari, ignominioſæ ſunt. 22.q.2.gloria.
Quod dilectores diuitiarũ fortes ſunt in terrenis, debiles in cœleſtibus, 47.diſ.omnes.
Quod diues cupidus gratius intuetur aurum quàm ſolem, 47.diſt.ſicut hi.
Quod iniuſte poſſidet diuitias qui ipſis male vtitur. 14.q.4.quid dicam.
Quod nihil facit diuitias ſic contemni ſicut recordatio pauperis finis, & principij. 48.diſ.ſic hi.
Quod fideli homini totus mundus eſt diuitiarum, in fideli autem nec obolus. 14.q.4.quid dicam.
Quod diuites in rebus temporalibus ſi abundant iuſtitia, & operibus bonis non ſunt abijciendi. 30.diſ. hæc autem ſcripſimus. in fi.
Quod diuitiæ eccleſiarum ſunt bona pauperum, redemptio captiuorum. 12.q.2.aurum.
Quod diuinatio à Perſis eſt inuenta. 26.q.4.igitur. circa finem.
Quod ſecundum quoſdam quatuor ſunt genera diuinationis, videlicet ex terra, aqua, igni, aere. 26.q.4.c. igitur.
Quod diuini dicuntur qui ex coniectura mentis ſuæ incerta futurorum quaſi vera pronuntiant. 37.diſt. vino.
Quod multi modi ſunt & multa genera per quæ diuinatores futura inueſtigant, quæ ponuntur. 2.q.4.igitur. per totum, & q.5.nec mirum.
Quod dominus per diuinatores illudi hominibus permittit, vt probentur boni vtrum in Dei dilectione ſint firmi. 26.q.5.nec. in fi.
Quod diuinatores propter deteſtationem criminis in accuſatione non admittuntur. 2.q.8. quiſquis.
Item ſunt excommunicandi, 26.q.1.§.1.
Item ſi clerici fuerint, & ſe corrigere noluerint ſunt deponendi. 26.q.5.ſi quis epiſcopus.

De hac materia habes vbi agitur de Incantatione.

DIVORTIVM. Quod diuortium propriè dicitur inter carnaliter commiſcentes, vel commiſceri appetentes, vnde inter Maria, & Ioſeph non dicitur diuortium quando Ioanni fuit commendata. 7.q.2. quod autem. §.item ſi coniuges.
Quod quos *Deus* coniunxit homo non debet ſeparare, ſubaudi violenter, vel ſine ratione, 33.q.2.quos Deus.
Quod frigiditas viri verè probata cauſat diuortium, 2.q.4.conſuluiſti, §.hoc autem, 27.q.2.quod autem, 33.q.1.§.1.
Quod affinitas poſt contractum matrimonium ſuperueniens non accuſat diuortium, 27.q.2.quod autẽ. §.proxi.
Quod conuerſus ad fidem poteſt diuortiari ab vxore non conuerſa quæ ipſum nititur à fide Chriſti deducere, 28.q.1.idolatria, & ſex c.ſeq.
Quod fornicatio carnalis, & ſpiritualis cauſat diuortium, 28.q.1.idolatria, c.ſeq.
Quod machinatio in mortem cum effectu propter contrahendum matrimonium cauſat diuortiũ, 31.q.1.ſi qua, & §.ſeq.
Quod diuortium non debet fieri pro quacunque infirmitate, vel deformitate, vel ſenio, vel ſterilitate, 32.q.5.ſi vxorem, & q.7.tantum.
Quod cauſa conſanguinitatis non licet quem dimittere vxorem niſi prius conſanguinitas eorum coram epiſcopo approbata fuerit, 35.quæſtio.6.multorum.
Quod adulter vel adultera ab adultero diuortiari nõ poteſt, 32.q.6.§.1.
Quod extraordinaria pollutio naturaliter facta etiã frequentius iterata non inducit diuortium ſine iudicio, 35.q.3.extraordinaria.
Quod diuortium ſine iudicio & ſine conſenſu epiſcopi non debet fieri, 27.q.2.ſi vir, 33.q.2. ſeculares, 35.q.6.multorum.
Quod vxor ſine iudicio eccleſiæ dimiſſa primo reſtituenda eſt antequam de diuortio agatur, 33.q.2.hiſtoria, & c.ſeq.
Quod vir & mulier quantum ad cauſas diuortij æqualiter iudicantur, 32.q,5.Chriſtiana.
Quod ſi poſt diuortium propter fragilitatem vir aliã nouerit propter doli præſumptionem compellendus eſt redire ad primam. 33.q.1.quod autem. in fin.

De hac materia habes vbi agitur de Matrimonio infrà.

DOMINIVM Quod dominium rei transfertur ratione ordinis, videlicet ſi quis ſeruus alterius in preſbyterum ordinatur, 34.diſt.frequens.
Item ratione conſecrationis vt ſi res conſecrata ab aliquo repetitur nõ ipſa redditur, ſed compenſatur. 14.q.6.comperimus.
Item propter religionem, cum ſcilicet per religionis ingreſſum contigerit vacare beneficium. 37.q.2. Conſaldus.
Itẽ ratione Chriſtianitatis, vt ſcilicet cum ſeruus Iudæi, vel pagani Chriſtianus efficitur, 54.diſt fraternitatem.
Item ratione dignitatis, ſicut ſedes Conſtantinopolitana licet poſterior ſit quàm Alexandrina, tamen prior in numero debet poni, 22.diſt.renouantes.
Item auctoritate ſuperioris, ſicut quando iubente domino *Iudæi* theſauros *Aegyptiorum* deportauerunt, 14.q.5.dixit dominus.

DONVM *De dono require vbi agitur de dato.*

DVBIVM. Quod dubium de ordinatore an fuerit epiſcopus, an non facit ordinator reordinari, 68.diſtin.presbyteri.
Quod in re dubia auctoritas eccleſiæ eſt requirenda 1.diſt.palam.
Quod in rebus dubijs abſolutè non debet ferri ſententia, 33.diſt.habuiſſe.
Quod quando emergit dubitatio in perſona in facto & in iure, tunc nullo modo procedẽdum eſt in ſententia, 30.q.5. iudicantem, & §.ſeq.
Cum emergit in perſona tantum vbi certum eſt ius, & factum, tunc certa datur ſententia, 5.q.1.quidam.
Cum in facto emergit dubitatio vbi certum eſt ius, & perſona, tunc non poteſt certa ferri ſententia, 5.q.1.quidam.
Cum iure emergit dubitatio, vbi certum eſt factum, & perſona, tunc conſulenda eſt ſacra ſcriptura, & ſeniores prouinciæ & papa. 20.diſt.de diebus, 24.q.4.quoties.
Quod qui dubitat ſe baptizatum, debet baptizari. de conſ.diſ.4.paruulos, & c.ſeq.placuit.
Quod ſi dubium eſt de conſecratione eccleſiæ vel altaris debent conſectari, de conſ.di.1.eccleſię.

DVPLICITAS. Quod dũplex monaſterium pro monachis & monialibus fieri in vno prohibetur, 18.q.2.diffinimus.
Quod monachus duplex officium ſuæ profeſſioni contrarium non debet exercere, 16.q.1 nemo, & c. de præſentium, & c.presbyteros.
Quod nemo poteſt eſſe accuſator & teſtis, 4.q.4.nullus.
Quod nullus clericus ad duas eccleſias intitulari debet. 21.q.1.c.1.2.& 3.& 16.q.7.per laicos, in fi.
Quod nulla eccleſia parochialis duos paſtores debet habere. 21.q.2.ſicuti.
Quod qui bene præſunt, duplici honore honorandi ſunt, 95.diſt.ecce.
Quod ille duplex cor non habet, qui propter varium euentum verba ſua mutat, 22.q.2.ne quis, in fine.
Quod duplex tribulatio non conſurget ſuper illos qui inter flagella egerunt pœnitentiam, de pç. diſ.3. hac auctoritate, 23.q.5.quid ergo, poſt med.

De duplicitate habes vbi agitur de ſimulatione & Hypocriſi.

DVRITIA. Quod duritia obſtinationis eſt quãdo quis bonitatem Dei contemnens vſque ad mortẽ in peccatis perdurat, 93.diſt.diaconi ſunt, in fi.
Quod duto collo ſtamus ſi ſpreta longa Dei pietate in peccatis vſque ad mortem perduramus, 93.diſt. diaconi ſunt, in fi.

De duritia require in aſperitate, in auſteritate, & correctione.

EBRIETAS. Quod ebrietas ĩ principio generis humani ante diluuium ignorabatur, 35.diſtin. ſexto die.
Quod ebrietas à Noe inuenta eſt, qui primam vineã plantauit, 35.diſt.6.die.
Quod ebrietas eſt fomes & nutrix omnium vitiorũ, 35.diſt.ante omnia, & 15.q.1.ſane.
Quod Loth quem Sodoma non vicit, vina vicerunt, 35.diſ.§.1.
Quod ebrietas ſuadet ad iurgia & maledicta, ſicut patet in Noe qui obiurgando filium eum maledixit, 35.diſt.ſexto die.
Quod tumultuoſa eſt ebrietas, 35.diſt.luxurioſa.
Quod vbi ebrietas, ibi libido, & furor, 35.diſtinctio. venter.
Quod ebrietas obcæcat conſcientiam, & ſepelit rationem, 15.q.1.ſane.
Quod proprium eſt ebrietatis fœmora denudare, & ad luxuriam incitare, 35.diſt.ſexto.
Quod ebriatas pronum facit ad promittendum, poſt triſtem ad exſoluendum. Exemplum de Herode, & Ioanne baptiſta, 22.q.3.vnuſquiſque.
Quod ebrietas excuſat culpam à tanto, ſed non à toto, 15.q.1.ſane, & c.inebriarunt.
Quod ebrietas aſſuefacta eſt mortale peccatum, 25.diſt.vnum, §.criminis appellatio, aliàs 35.diſtinct. epiſcopus.
Quod cum ebrioſis non ſolum cibus non eſt ſumẽdum, ſed etiam ſunt vitandi, 11.q.3.ad menſam.
Quod clerici quorũ ſenſus vigere debet, maxime ab ebrietate debent abſtinere, 35.diſt.§.1.& c.ſeq.
Quod epiſcopus aut preſbyter ebrioſus deponitur, inferiores clerici corona priuantur, 35.diſtin.epiſcopus.

ECCLESIA Quod eccleſia catholica dicitur fidelis multitudo fide & charitate vnita. 93.d.legimus. circa med. 1.q.1.multæ, in fi. 24.q.1.loquitur.
Quod omnes epiſcopi & omnes fideles ſunt vna eccleſia, 93.d.legimus, in fi.
Quod ipſa non ſolum ratione virginitatis, ſed etiam ratione omnium fidelium tota virgo dicitur, 27.q.1.nuptiarum, ante finem.
Quod ſponſa Chriſti dicitur pudica & incorrupta, quę adulterari non poteſt, 24.q.1.loquitur. in fine. & c. omnibus.
Quod ipſa habet veraciter dominica ſacramenta. 1.q.1.ex catholica, 24.q.1.quia ex ſola.
Quod extra eam ſalus non habetur, 24.qu.1.alienus, & c.quicunque, & c.quia ea.
Quod ſicut præciſus ramus ab arbore non viuit, ita præciſi ab eccleſia, 23.qu.4 ipſa pietas. Notent hoc membra arida per excommunicationem in contumacia obſtinata.
Quod ritus ipſius à ſcriptura & à traditione apoſtolica, & à conſuetudine ſancta pullulauerunt, 11.d.eccleſiaſticarum, & c.catholica.
Quod ſtatus eius alter fuit tempore apoſtolorum & martyrum, alter modo, 12.q.1.futuram, 23.q.4.non inuenitur, poſt prin.
Quod ipſa malos, quibus iuxta eſt, tanquam zizania in medio tritici æquanimiter tolerat, 12.q.1.exemplũ, 23.q.4.quantus, & cap.ſeq.& cap.quidam, de conſecra, diſt.4.eſt vnitas.
Quod ipſa propter malorum opera quæ ſunt in ipſa, ipelunca latronũ dicitur, 16.qu.7.& hoc circa me.
Quod licite poſſidet facultates temporales, quas non reputat proprias, ſed communes, 12.q.1.exemplũ, & c.ſeq.& c habebat.
Quod quandoque ſoluit ſæculari poteſtati tributa, 23.q.8.conuenior, & cap.tributum.
Quod ad principes ſpectat ſingulares ſchiſmaticos eccleſiæ comprimere, 23.q.5.non vos.
Quod eccleſia Romana mater eſt & caput omnium eccleſiarum, 12.diſt.cap.1.& ſeq.3.q.6. dudum.
Quod ipſa eſt prima ſedes non habens maculam, neque rugam, 21.diſt.quamuis.
Quod ipſa tãquam magiſtra eſt in omnibus ſequẽda. 11.diſt.quis, in fine. 12.diſt.cap.1.& ſequ.22. diſtin. omnes.
Quod ipſa eſt in ſpeculũ omnibus, 19 diſt.enim vero.
Quod qui derogando ei contra ipſam loquitur hæreticus reputatur, 22.diſtinct.omnes, Notẽt hoc peruerſi qui continuo ſacrilego ore eccleſiam lacerãt.
Quod ipſa habet plenitudinem poteſtatis, aliæ eccleſię vocatæ ſunt per ipſam in partem ſolicitudinis, 3.q.6, multum,
Quod ipſa à tramite apoſtolicæ traditionis nunquam errauit, 24.q.1.à recta. c.in fede. c.hæc eſt. & c. cum beatiſſimus.
Quod cuſtodit ſtatuta conciliorum quę ipſa confirmauit, 25.q.1.de conſe.diſt.1.baſilicas.
Quod ipſa ſtatuta conciliorum ſecundum euentum temporum vel in toto vel in parte mutat, 25.q.vlt. poſtea, § his ita.
Quod ſententias quandoque reuocat, quandoque in melius commutat, 35.q.9.ſententiam, & c.ſeq.
Quod ad Romanam eccleſiam omnibus ſine exceptione licet appellare, & ab ea nemini appellare permittitur, 2.q.6 & ad Romanam, & tribus cap.ſeq.9. quæſt.3.cuncta.
Quòd ipſa valet omnes iudicare, & de ea iudicare nulli permittitur. 9.q.3.epiſcopo. § ſola. 17.q.4.nemini.
Quod in dubiis & arduis ad ipſam eſt recurrendum. 11.diſt.palam. 12.diſt.præceptis.
Quod qui in eccleſia Romana ſacrum ordinem acceperit, ad ſeruiendum remanebit, 1.quæſt. 1. filium.

De hac materia require vbi agitur de Papa, & vbi agitur de Apoſtolica ſede.

Quod eccleſia materialis non debet conſtrui ſine cõſenſu epiſcopi, 16.q.1.quicunque, & q.5.lator, 18.q.2.quidam, de conſec.diſt.1.nemo.
Quod propter nullius ſomnia conſtruendæ ſunt eccleſiæ vel altaria, de conſec.diſt.1.placuit.
Quod propter nouarum eccleſiarum conſtructionẽ, priores eccleſiæ nõ debent decimas amittere, 16.q.1.quicunque.
Quod ſecundum exigentiam populi epiſcopus de eccleſiarũ pluralitate, & quantitate debet prouidere, de conſecrat.diſt.1.omnes baſilicæ.
Quod eccleſia maior debet habere 40. paſſus in circuitu, minor 30. 17.q.4, ſicut antiquitus.

Source : BIU Cujas

Quod consecrari debent à diœcesano, & nõ nisi prius dotentur, 16.q 7.præ. & duobus c.seq.
Quod pro consecratione ecclesiæ episcopus nil debet exquirere, 1.q.2.placuit.

De *consecratione plura inuenies in titulo consecrationis.*

Quod in ecclesijs nihil congruum vel inhonestum agi debet, 42.dist.nulli. & duobus c.seq. 16.q.7. & hoc diximus.
Quod ecclesiæ debent seruari mundæ, adeò vt resplẽdeant 86.dist.pulchra.
Quod ecclesiæ non debent transferri nisi tribus de causis, videlicet, ratione necessitatis, difficultatis, & grauaminis. de const.dist.1 tribus.
Quod non debent à laicis incastellari, 10.q.1. sanctorum.
Quod debent ecclesiæ ab episcopis annuis vicibus visitari, & indigentes reparatione ipsius sollicitudine debent reparari. 10.q.1. decreuimus, & duobus c. seq.
Quod ecclesia materialis tunc honoratur, quando cõfugientibus ad ipsam immunitas obseruatur, 17. q.4.reum
Quod reus ad ecclesiam confugiens non restituitur nisi de securitate vitæ membrorum recepta cautione. 17.q.4.reum. 23.q.5.reos. 36.q. 1. de raptorib.
Quod seruus ad ecclesiam confugiens redditur cum cautione. 17.q 4.metuentes. & c. id constituimus.
Quod præter publicum latronem nullus trahi debet de ecclesia. 17.q.4.sicut.
Quod ille etiam frustra implorat ecclesiæ auxilium, qui in ipsam deliquit. 17.q.4.ad episcopos.
Quod confugienti ad ecclesias licet exire ad 30. passus ad requisita naturæ. 17.q.4 d finiuit.
Quod violatores ecclesiasticæ immunitatis puniuntur excommunicatione, & pœna pecuniaria. 17. q. 4 sicut antiquitus, & quinque c.seq & c. nullus. cũ pluribus ièq.
Quod mulier eadem hora qua genuit, & qua hora patitur mestrua, ecclesiam intrare non est prohibenda. 5 dist cũ enixa. §. nam si mulier. & c.ad eius verò.
Quod ecclesia materialis ad exemplar triumphalis ecclesiæ decoratur officiorum ac ministrorum sibi subseruientium diuersitate. 89.dist.ad hoc, & c. singula.
De diuersitate ministrorum ecclesię ac officiorum eorum. 25.dist.perlectis.
Quod quicunque de ministris ecclesiæ, siue sit episcopus, siue alter, per laicum intrat ecclesiam tanquam sacrilegus debet deponi. 16.q.7. si quis deinceps, & 12.c.seq.
Quod vna ecclesia non debet habere duos pastores, 7.q 1. in apibus. 16 q 7. si plures.
Quod vbi duos rectores sunt in vna ecclesia, non est ipousa sed scortum. 21.q.2. sicut.
Quod duo parioni vnius ecclesiæ compellendi sunt ad vnum presbyterum habẽdum, 16 q 7 si plures.
Quod vno rectore ecclesiæ viuente alter non substituitur. 7.q.1. in apibus. § seq.
Quod sicut inter virum & mulierem est inseparabile matrimonium, sic est spirituale inter ecclesiam, & ipsius rectorem, 7.q.1. sicut alterius.
Quod qui beneficiatus est in ecclesia, tenetur officia re eam. 10.q.3. vnio.
Quod nullus debet esse præbendatus in duabus ecclesijs nisi ex dispensatione, 70. dist sanctorum, 10. q.3. vnio, in fin. 21.q.1.c.1.
Quod incongruum est quòd cum officium vnum prosui magnitudine diligenter quis non potest explere, ad duo videatur idoneus, 16.q.1 presbyteros.
Quod nullus presbyter debet habere duas ecclesias, 16.q.7. per laicos.
Quod cadit à priori ecclesia qui sede altera intromisit. 12.q.2.placuit.
Quod vnus potest habere plures ecclesias, vnam intitulatam, & aliam commendatã, 21.q.1.qui plures.
Quod quis potest habere duas ex priuilegio, 16.q.1. & temporis, 12.q.1 relatio clericorum.
Item possunt habere duas propter multitudinem ecclesiarum, & paucitatem clericorum, 21 q.1.c.1.in fi. 55.dist.priscis.
Item possunt haberi duæ propter paucitatem parochianorum, vt si pauciores essent quàm decem homines, 10.q.3.vnio.
Quod in parochiali ecclesia inuestiri debet presbyter per episcopum, 16.q.2.sanè. in fi. & q.7 si plures, §. vt ergo,
Quod pastor non est qui sine consensu episcopi gubernat ecclesiam, 16.q.7.nullus omnino, & c.laicis, & c.seq.
Quod sacerdos non potest dimittere ecclesiam sibi cõmissam sine consensu episcopi, 71. dist.clericos.
Quod ecclesiæ cõductitijs presbyteris sub annuo cẽsu sunt committendæ, 21 q.2 præcipimus
Quod præsumitur ecclesia ecclesiæ subiecta, si solnat ei cathedraticum, 10.q.3.illud magnitudinem.
Item si in eius territorio est sita, 16.q. 7.oẽs basilicæ.
Item si decimam, vel quartam in eadem percipit, 10. q 3. priscis, & c.seq.
Item si ab ea pro officio conuiuium accipit, 10. q.3. illud magnitudinem.
Item si eius infantes baptizauerit, 10. q.3. relatum.
Item si aliquando sententia lata ab ea in aliquem illius ecclesiæ seruata fuerit. 9 q.2.c.1.
Item si mortuos eius sepelierit. 23.q 5 placuit.
DE REBVS ECCLESIÆ. Quod ecclesiæ vestimenta sacrata, & vasa vetustate consumpta debent exuri, & pulueres in baptisterio, vel alio loco vbi pedibus non possunt conculcari, sunt ponendi, de const.dist.1.altaris.
Quod ligna ecclesiæ non vsibus laicorum, sed religiosorũ possunt adaptari, vel exuri, de const.dist.1.ligna.
Quod vestes sacræ & vasa nec mortuis, neque viuis sæcularibus sunt commodandæ, de const.dist.1. nemo per ignorantiam, & duobus c.seq.
Quod vestes sacræ & vasa nec contingi, nec lauari debent per laicos, sed per clericos, & in specialibus vasis. de const.dist.1.nemo per ignorantiam, & c.seq. 4.dist omnis presbyter.
Quod sicut anima sine corpore nõ viuit corporaliter sic & ecclesia sine temporalibus in nullo proficit, 1.q 3.si quis obiecerit.
Quod res ecclesiæ diligenter sunt seruandæ, & per episcopos inter pauperes clericos sunt dispensandæ, 10.q.1.quęcũque, & q 2.c.1. 12.q.1.expedit, vsque in finem quæstionis, & q 2.placuit.
Quod pro earum conseruatione œconomus est habẽdus, 89.dist.qui, & c.seq. 12.q.2.vobis.
Quod sunt expendendæ pro indigentia pauperum. & redemptione captiuorum, 12.q.4.res. & quatuor c. seq 22.q.4.episcopus.
Quod res ecclesię sunt per episcopum in quatuor, vel tres partes diuidendæ, ita vt vna pars sit pro fabrica ecclesiæ, secunda pars episcopi, tertia clericorũ obsequentium ecclesiæ, quarta pro pauperibus, & peregrinis debet obseruari, 12.q.2.vobis, & c. concessio, & quatuor c.seq. 16. q. 1. cõstitutũ, c.ad hoc.
Quod cauetur ecclesiæ quantum ad res in episcoporum promotione, 18 dist.de Syracusanæ.
Item in clericorum & religiosorum prouisione, 12.q. 2. statuimus, & duobus c.seq. c.sæpè, & duobus c. seq. 16.q.1. possessiones.
Item nouarum ecclesiarum constructione, 16.q.1. si quis laicus, & duobus c.seq.
Quod non debent res ecclesiæ illicitè alienari, 12.q. 2. nulli liceat, & c. diaconi, & duobus c.seq.
Quod episcopo de rebus ecclesiæ & prędialib. sine cõsensu clericorum non licet vendere, 12.q.2. placuit.
Quod episcopus de censibus ecclesiæ quinquagesimã monasteriorum cõstructione & aliarum ecclesiarũ regulariũ centesimã potest dare, 12.q.2. bonæ rei.
Quod res minores potest per se episcopus alienare, 12.q.2.terrulas.
Quod episcopus res ecclesiæ illicitè suis propinquis non debet committere, 89.dist.dicentes, 10.q.2.episcopus.
Quod nec laicis nec sæcularibus sunt committendæ personis, 89.dist indicatum.
Quod non licet abbatibus & alijs personis sine consensu episcopi rese ecclesię alienare, 18.q.2. abbatib.
Quod res ecclesiæ nõvi manuum, sed iudiciõ sunt repetendæ, 16.q.6.consuetudo.
Quod res ecclesię alienatæ malè ipso iure sunt reuocatæ, 11.q.2 monemus, c.quisquis, & c.vobis.
Item debent restitui, 12.q.2. Augustino, & duob. c.seq. c.in legibus, & c.statuimus, & quatuor c.seq.
Quod contractus indebiti, & scripturæ factæ de rebº ecclesiæ rescinduntur, 12.q.2.apostolicos, 15. q.6. auctoritatem, 15.q. 1.si quis laicus.
Quod prælatus alienans res ecclesiæ indebitè, tanquam dilapidator deponitur, 10.q 2.quis, 12.q.2. apostolicos, c.monemus, & c.seq.
Quod minores prælati excommunicantur, 12.q.statuimus, & c.seq.
Quod inuasor ecclesiæ vel defraudator à Christo iudice homicida iudicabitur, 12.q.2.qui Christi.
Itẽ sacrilegus iudicat', 12.q.2.nulli liceat, & c.idigne.
Quod septena pœnitentia puniãtur qui res ecclesiæ diripiunt, 16.q.1.similiter.

De hac materia habes vbi agitur suprà de Alienatione.

EDICTVM. Quod edictum est quod vt teneatur Rex vel Imperator edidit, 2.dist constitutio.
ELEEMOSYNA. Quod eleemosynæ tria sunt genera, videlicet dare egenti, dimittere lędenti, & corrigere delinquentem, 45.dist tria, & c seq.
Quod eleemosynæ datio, quæ in pauperes exercetur, beatificatur, 41 d.s. parsimoniam.
Quod Deus in eleemosyna plus pensat animũ benignum quàm datum, 42.dist.quiescamus, in fin. 45. dist duę. 3 q.7.in grauibus, de pœn.dist.5.§. dolendum, post med.
Quod facta eleemosyna ex fide, causa, loco & tempore commendatur, 86 dist.non satis.
Quod eleemosyna habet promissionem præsentis vitæ & futuræ, 42.dist.§.1. 3, q.5. secundum, in fin.
Quod plerunque ex Dei ira, mũdus, fame, & penuria premitur quia pauperibus eleemosynæ subtrahuntur, 16.q.1, reuertimini. circa med.
Quod Deo nõ placet eleemosyna cum scelere mista, 14.q 5. scriptum.
Quod nemo de eleemosyna facienda excusatur, 36.d. in singulis.
Quod prælatis non prodest lectio & oratio nisi adsit eleemosynæ largitio, 86.dist.fratrem.
Quod diuites ieiunia quæ nõ possunt seruare, eleemosynis debent recompensare, 41.dist.non cogantur.
Quod qui sua timidè conseruando eleemosynã procrastinat, aliena nunquam fideliter sparget, 12.q.2. gloria episcopi. §. Socrates
Quod eleemosyna nõ debet fieri de male acquisitis. 1.quæsti.1.non est putanda, 14 quę.5. per totum.
Quod de turpi lucro cuius non competit repetitio, potest fieri eleemosyna, 14 q 5. qui habetis, & c.seq.
Quod eleemosyna cõsanguineis & propinquis citius est danda quàm alijs, tamen cum prudentia, 86. dist fratrem, §. in ipsa, & c.in singulis.
Quod in necessitate primum est danda iustis, demum peccatoribus, non quia peccatores, sed quia homines, 36, dist.fratrem, § in ipsa.
Quod qui fame morientem pascere potuit & noluit, ipsum occidit, 86 dist. pasce.
Quod qui negant eleemosynam fugientibus, & necessitatem patientibus, ipsum Christum, qui est miseri cordia, negant, 7.q 1. omnis qui.
Quod minus peccatum est auferri habenti, quàm denegare indigenti, 47.dist.sicut 2.
Quod non sunt examinandi petentes eleemosynam vel hospitium, 42.dist.quiescamus.
Quod pauperibus vel peregrinis dare delicatam eleemosynam vel superfluam peccatum est, 25. distin. vnum, §. alias, 86.dist.pulchra. circa medium, 41.d. non cogantur.
Quod nou vni omnia, sed diuersis secundum exigentiam personarum distribuenda est eleemosyna, 86. dist.fratrem, & cap dominus.
Quod malo homini tutius eleemosyna subtrahitur, si de cibo securus iustitiam negligit, 5.quæst. quinta, non omnis.
Quod eleemosyna vtiliter datur pro defunctis, 13.q. 2.non existimemus, & cap.animæ, & cap. tempus, 24.q.2.sane quod, 26 q.7.ab infirmis, de pœn.dist. 6.§.1 ante medium.
ELECTIO. Quod electio spectat ad collegium, etiam si duo vel tres fuerint in congregatione, 63. dist.Hadrianus. & cap.nosse. & cap.non licet, §.his, 6.q.7.cap.vlt. 18.quæ.2. & ca.abbatem, & duobus cap.sequen.
Quod electio ab hæreticis facta non valet. 9. quęsti. 1.nos.
Quod electio non debet fieri nisi post tertium diem sepulturæ, siue Papæ, siue alterius prælati defuncti, 89.dist.nullus pontifice.
Quod electio clandestina omnino reprobatur, 79. di. si quis.
Quod electio potius debet fieri de gremio, quàm de extraneis, 61.distinct nec emeritis. & quatuor cap. seq. 18 quæst.2.abbatem monasterio, & ca.seq. & c. abbas.
Quod si de gremio non potest eligi, tunc primum de eiusdem ciuitatis clericis, & tandem de tota diœcesi electio debet fieri. 61. distinctione nullus, & 63. distinctione, sacrorum.
Quod electio prælati ex certa causa potest fieri extra cathedralem ecclesiam vel ciuitatem, 23. distinct. in nomine, 63.distinctione, quanto, 79.distinctione, si quis pecunia.
Quod in electionibus consideranda est maior dignitas vel grauitas personarum, & bonus zelus, 19. di. in canonicis.
Quod in electione habendus est consensus electi. 7. q.1.sicut alterius.
Quod nullus propriam vtilitatem, sed communem debet prospicere, 8.q.2.dilectissimi.
Quod in electione non debent intervenire munera vel patrocinia laicorum. 8. quæstione 2. illud.
Quod electioni prælati non debent se ingerere principes vel quicumque laici. 61.distinctione. capitul. nullus.
Quod electio prælati debet fieri cum concilio religiosorum ibidem assidentium, 63 distinctione sacrorum, §. ex his, & cap.obeuntibus, 79. distinct. §. 1. & c.seq.
Quod cum in duos diuiditur æqualiter electio, melior & vtilior est præponendus, 63. distin. si fortè.
Quod electio post publicationem ab eligentibus non potest nisi per superiorem mutari, 61 distinct. episcopus, 7.quæstio. 1. qualiter, in fin. 8.qu. 3. talia.
Quod electio non vitiatur, si ignorante electo pecunia datur, 1.q 6.§. vlt.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod non est confirmanda antequam diligenter discutiatur electi conditio, 61. di. miramur, 85. di. archidiaconum Florentinum, 1. q. 6. ego, 38. dist. oēs.
Quod electio ex elatione auide non est suscipienda nec ex desidia respuenda, 16. q 1. vos autem.
Quod electione celebrata cōsensus principis est requirendus, 63. dist Reatina.
Quod in electione prælatorum vocatur populus non ad eligendū, sed ad consentiendum, 63. dist. nosse.
Quod electionem papæ licet dominus sacerdotibus contulerit, sibi tamen specialiter reseruauit, 79. distin. c. vlt.
Quod olim electiones Romanorum Pontificum propter schismaticorum, & hæreticorum dissentiones fuerunt Imperatoribus traditæ, 63. dist. vota, §. principibus.
Quod Hadrianus Papa, & Leo in concilio tradiderūt Carolo Imperatori potestatem eligendi summum Pontificem, & inuestituras episcoporum, 63. distin. Hadrianus.
Item Leo papa octauus propter insolentiā Romanorum, quam exercebant circa electionē papæ, Ottoni primo Imperatori confirmauit, & suis successoribus electionem Papæ, & inuestituras episcoporum, 63. dist. in synodo, & c. cum longe, §. electiones.
Quod tunc electus in Romanum Pontificem non consecrabatur, nisi primum decretum Imperatori præsentaretur, & consensus haberetur, 63. dist. Agatho, & sex c. seq.
Quod Lodouicus Imperator, & primus Henricus, & primus Otto renunciauerunt priuilegio super prouisione papæ, volentes vt canonicè eligeretur à Romanis, 73. dist. sacrorum, §. ex his.
Quod qualiter, & à quibus debet fieri electio papalis, habetur, 23. dist. in nomine, 79. dist. per totum, 7. q. 1. factus.
Quod nemo eligendus est in papam pecunia aut gratia humana, aut militari tumultu, 79. dist. si quis pecunia.
Quod electus canonicè in Papam ante consecrationem habet plenitudinem potestatis, 23. dist. in nomine. post med. 79. dist. si quis pecunia.
Quod ille qui non canonicè electum gerit se pro papa, non apostolicus, sed apostaticus dicitur, 79. dist. si quis apostolicæ, & c. si duo, §. hoc autem, & c. seq.
Quod Cardinalibus, & alijs clericis, & etiam laicis cōceditur apostaticum Papam anathematizare, 79. dist. si quis pecunia.
Quod in electione metropolitani omnes prouinciales episcopi debēt interesse, 63. dist. Metropolitano.
Quod nemo in prælatum seipsum eligere potest, 24. q. 1. didicimus, 8. q. 1. in scripturis, & c. si ergo.
Quod in prælatum eligi debet magis idoneus, non cō sanguineus vel amicus, 8. q. 1. Moses, & trib⁹ c. seq.
Quod si ad sæcularia officia sumendi diligenter examinantur, multo fortius examinentur qui ad præla turas assumuntur, 59. dist. si officia.
Quod propter malitiam tēporis aut tumultum popularem indignus nō est eligendus, 61. dist. miramur.
Quod eligendus in episcopum longa probatione debet vitam suam notificare, 61. dist. in sacerdotibus, 8. q 1. oportet.
Quod in prælatum nō debet eligi aliquis criminosus, 25. dist. primum, 6. q. 1. c. 1.
Item nec ille qui de incontinentia notatus est, 28. dist. priusquam, & c. de Syracusanæ.
Item nec ille cuius vxor, & filij adhuc sunt super terrā, 61. dist. Catinensis.
Item nec nimium simplex vel vsurarius, 46. distinctione de Petro.
Item nec ille qui non est in sacris, 60. dist. c. vlt. & 61. dist. §. 1.
Quod antiquitus subdiaconus, quia tunc non reputabatur sacerdos non eligebatur in episcopum nisi necessitate cogente, 28. dist. de Syracusanæ, §. ecce, 40. dist. c. vlt. & vide ibi notata.
Quod nouus in religione non statim debet eligi in prælatum, 16. q. 1. si clericatus, 19. q. 3. monasterijs.
Quod videtur quòd exemplo Petri eligendus potius est in prælatum qui post casum pœnituit, quàm qui nunquam cecidit, quia talis per casum suum aliorū infirmitatibus compati nouit, 50. dist. considerandū, & c. seq.
Quod laici in prælatos non possunt eligi, nec religiosis sunt præficiendi, 61. di. statuimus, § his omnibus. 19. q. 3. monasterijs.
Quod electus in episcopum per suum metropolitanū præsentibus suffraganeis episcopis debet ordinari, 24. dist. episcopi.
Quod electus in episcopum intra tres menses debet consecrari, 75. dist quoniam quidam, 63. dist. obeūtibus, 50. dist. postquam.
Quod metropolitanus debet illi ecclesiæ prouidere cuius electus intra quinque menses negligit consecrari, 10. dist. quoniam quidam, in fi.
Quod clericus infamatus antequam consecretur debet se expurgare, 23. dist. illud.
Quod electus per consensum sponsus ecclesiæ efficitur, 7. q. 1. sicut alterius.
Quod electus cassatur propter auaritiam, & psalmorū imperitiam, 85. dist. archi. Flo.
Quod electus qui teste prole longam continētiam cō uincitur non habere, cassatur, 28. dist. priusquam.
Quod si post electionem quis iuret seruare statuta ecclesiæ & alia, non est simoniacus, 8. q. 3. per totum.
Quod differens consecrare electum cōpelli debet per superiorem, 9. q. 3 nunc vero, 8. q 3. Artaldus.
Quod vbi bona mista sunt malis, naso discretionis virtutes debemus eligere, vitia reprobare, 49. dist. hinc etenim, §. paruo.
Quod inter duo mala id debemus eligere quod minori nexu nosci tur obligari, 13. dist. duo, & c. nerui, 22. q. 4. si aliquid, & c. seq.
Quod sicut homo necessitate compulsus ibi se præcipitat vbi breuior murus ingeritur, sic inter ineuitabilia peccata minora semper eligantur, 13. dist. nerui, ante fin.
Quod inter duo bona maius bonum mediocri bono est præferendum, de conse. dist. 5. non mediocriter.
EMPHYTEVSIS. Quod emphyteusis quæ in Græco dicitur locatio. in rebus ecclesiæ in casu permittitur, 10. q. 2. casella, §. hoc ius.
Quod vbi absolutè periculum de rebus ecclesiæ timetur, prohibetur, 12. q. 2. apostolicos.

De *hac materia habes vbi agitur de Precariis.*

DE STATV EPISCOPI. Quod episcopus, sicut dicit Augustinus, nomen est operis, nō honoris, 8. q. 1. qui episcopatum.
Quod episcopus qui Græcè dicitur superintendens, debet illis superintendere quibus præficitur, 8. q. 1. qui episcopatum, 21. dist. cleros.
Quod ordo episcopalis quadripartitur, videlicet in patriarchas, archiepiscopos, metropolitanos, & episcopos, 21. dist. cleros.
Quod episcopi in locum apostolorum surrexerunt, & tenent vices eorum, 31. dist. in nouo, 35. dist. ecclesię. 78. dist. quorum vices.
Quod episcopi nō sunt qui minus quàm à tribus sunt consecrati, 68. distin. chorepiscopi, §. quodautem.
Quod viuenti episcopo alter non substituitur temerariè, & si substituitur, ab oī ministerio ecclesiastico destituitur, 1. q. 1. in primis, post med. 3. q. 6. accusatus, & c. dudum, 7. q. 1. factus, & pluribus c. seq.
Quod intrusus per laicam potestatem à principalibus episcopis non est recipiendus, 63. dist. si per ordinationem.
Quod inconsulto Romano pontifice nemo potest episcopum deponere, 3. q. 6. accusatus, & c. seq.
Quod nulli episcopo licet sine consensu Romani pontificis suam ecclesiam relinquere, vel ad aliam transire, 7. q. 1. non oportet, & multis c. seq vsque ad finem quæstionis.
Quod exigente vtilitate vel necessitate auctoritate apostolica de sede ad sedem mutari possunt episcopi, 7. q. 1. mutationes, & duobus c. seq.
Quod episcopus propter infirmitatem vel senium nō destituitur, sed datur ei coadiutor, 7. q. 1. scripsit, vsque ad c. sicut vir, §. ecce, & c. qualiter, & c quāuis sit.
Quod episcopus quandoque ad propriam instāt ā absolui tur ab episcopatu, 7. q. 1. nihil, §. ecce, & c. qualiter, & c. quamuis.
Quod neophitus prohibetur promoueri in episcopū propter inconuenientiam vitæ, quæ contrariatur officio pontificali, 48. dist prohibetur.
Quod episcopus debet esse sine crimine, vt alios possit liberius arguere, 25. dist. primum.
Quod criminosus episcopus magis est dicendus canis impudicus quàm episcopus, 2. q. 7. qui nec.
Quod non omnis episcopus qui dicit, Pax vobis, est sicut columba, sed potius sicut coruus audiendus, 2. q 7. non omnis.
Quod episcopi debeant esse ætate antiqui, fide integri in pressura probati, & qui magis velint rerum suarū proscriptionem pati, quàm ecclesiam suam deserere, 7. q. 1. Nouatianus.
Quod episcopus propter aduersitatem non debet gregem relinquere, 7. quæst. 1. suggestum, & duobus c. seq.
Quod episcopo non licet monachum fieri sine cōsensu papæ, 7. q. 1. temporis, §. item.
Quod episcopus intrans religionē non resumitur ad episcopatum, 7. q. 1. hoc, & c. seq.
Quod quandoque sub nomine presbyteri episcopi designantur, 93. dist. legimus, in fi. 95 dist. ecce ego, ante finem.
Quod episcopi debent se scire presbyteros, non dominos, nec debent in clero dominari, 95. dist. esto, & tribus c. seq.
Quod episcopi nouerint se magis cōsuetudine, quàm dispēsatione maiores presbyteris, 95. dist. olim, in fi. & duobus c. seq.
Quod episcopus in ecclesia sit sublimior, in domo sit collega sacerdotum. 95. dist. episcopus in ecclesia.
Quod episcopus sedente presbyterum non permittat stare. dist. 95. episcopus in quolibet.
Quod episcopo non sufficit æqualem cum subditis gerere vitā: sed sicut est honore super illos: sic & vita debet esse præstantior, 8. quæst. 1. nec. sufficere.
Quod episcopus in eo quod alijs præficitur, non debet se præsumere alijs sanctiorem, 8. q. 1. illud inferendum.
Quod plus laudatur patiētia episcopi in aduersitate quàm quies in religione, 7 q. 1. suggestum.
Quod episcopus debet habere maturos viros tam ex clericis quàm ex religiosis, tā in cubiculo quàm in monasterio socios propter bonum testimonium, 2. q. 7. cum pastoris & duobus cap. seq. de conse. dist. 1. episcopus deo. & c. seq.
Quod domus episcopi debet esse circa ecclesiam, vt aptior sit contemplationi, 41. dist. episcopus.
Quod episcopus in mensa non debet resplendere vasis aureis, & argenteis, sed fidei meritis, 41 di. episc.
Quod in mensa episcopi non debent esse fabulæ, sed lectio sacræ scripturæ, 14. distinct. pro reuerentia.
Quod non licet episcopo intendere venationi, nec cō sanguinearum familiaritati, 34 distin. quorundam.
Quod primitiua ecclesia propter paupertatem accipiebant medietatem oblationum, 10 q. 1. antiquos. Post successiuè tertiam partem. 10. quæstione, de his. Tandem habuerunt quartam, 12. q. 2. quatuor. Modo verò de oblationibus nihil debent habere, sed alijs contenti esse, 10. q. 3. placuit.
Quod episcopus in multis debet requirere cōsilium clericorum, videlicet in facienda clericorum ordinatione, 24. dist. episcopus fine,
Item in causarū diffinitione, 15. quæstione, 7. si quid. & capitulo episcopus nullius, 86. distin. si quidem.
Item in ecclesiasticarum rerum alienatione, 12. q. 2. sine exceptione.
Item in dignitatū collatione, 93. dist. legimus, 12. q. 1. alienationes.
Item ecclesiasticarum rerum dispensatione, 12. q. 1. episcopus ecclesiasticarum.

De *Monachis & religiosis episcopis factis. qualiter debeant se habere, habes vbi agitur de Monachis.*

DE POSTESTATE EPISCOPI. quod sine licentia episcopi nullus presbyter in sua diœcesi potest missam cantare vel baptizare, vel aliud consimile facere, 16. q 1. cunctis, & c. multis.
Quod sine consensu eius non debet ædificari monasterium vel oratorium, 18. q. 2. quidam, & cap. seq.
Quod iurisdictionem habet in religiosorum monaste rijs, 18 q. 2. c. 1.
Quod presbyteri & clerici religiosi suæ diœcesis ipsius subiacent potestati. 18. q 2. quidam.
Quod episcopi est, in omnibus parochialib⁹ ecclesijs presbyteros inuestire, 16. q 7. sane. & ca. nullus. & c. constitutiones, & duobus c. seq.
Quod episcopi est monialibus & aliis religiosis fœminis prælatum præficere cum diligenti ipsius examinatione, 18. q. 2. qui religiosis, & duobus c. seq.
Quod iudices vel officiales Papæ de iurisdictione episcopi ideo se non debent intromittere ne ecclesiasticus ordo confundatur, 11. q. 1. peruenit.
Quod episcopus omnem principem excommunicare potest, 11. q. 3. si autem.
Quod potest falsarium Papæ cuiuscunque ordinis sit vsque ad mandatum domini Papæ incarcerare, 19. dist. in memoriam.
Quod non potest episcopus in aliena diœcesi sine cō sensu diœcesani pontificalia exercere. 92. disti. non liceat, §. de episcopis, & quinque c. seq.
Quod nolens episcopus ire ad ecclesiam suam, potest cogi per concilium prouinciale, 92. dist. si quis episcopus.
Quod episcopus solus sacerdoti honorē dare potest. solus auferre non potest, 67. dist. episcopus, 15. q. 7. fœlix, & c. seq.
Quod auctoritate episcopi prælati inferiores possunt ad alias ecclesias trāsferri, 7. q. 1. episcopus de loco.
Quod accusati episcopi causam archiepiscopus cum suffraganeis perquirere potest, sed sine Papa determinare non potest, 3. q. c. accusatus.
Quod cum multa discussione contra episcopum debet proferri iudicium, 2. qu. 7. accusatio quoque, & quinque c. seq.
Quod episcopi sunt oculi Dei: ideo à subditis non sunt iudicandi 6. q. 1. oues.
Quod episcopum subditi nec arguere nec accusare possunt, 2. q. 7 oues, & duobus c. seq.
Quod episcopus inutilis est deponendus, nec est ei dandus coadiutor, 15. q. 6. alius, § quod etiam.
Quod sine licentia sui episcopi clerici non debent peregrinari, de conse. dist. 5. non oportet.

Source : BIU Cujas

Quod episcopus alterius diœcesis clericum nec recipere nec ordinare potest sine consensu sui episcopi, & litteris dimissorijs, 71.dist. per totum, 9 q.2.per totum.

Quod an episcopus potest compellere aliquem clericum ad suscipiendum ordinem vel dignitatem, 74. dist per totum.

Quod clericus non tenetur episcopo seruire in opere seruili, 10.q. 3 placuit.

Quod episcopus de consensu cleticorum potest diuidere parochiales ecclesias & vnire, 16. q 1.præcipimus.§.sicut.

Quod episcopus in dando ecclesiam debet requirere cõsensum patroni, 16.q.7.filijs vel nepotibus, & c. monasterium,& c.seq.

Quod episcopus inconsulto papa ad bellum non debet proficisci, 23.q 8.quo ausu.

Quod eo die quo episcopus celebrauit in eodem altari sacerdos non debet celebrare, de cons.dist.2.c.vlt.

Quod presente episcopo sacerdos nisi de suo mandato non debet benedicere nec signare, de conse. dist. 1. cum ad.

Vtrum potest episcopus successorem sibi ex testamento instituere, 7.q. 1.petisti.

Quod de rebus proprijs vel acquisitis potest episcopus testamentum facere, de alijs verò non, quia cedunt ecclesiæ, 12 q.1.episcopi,& c.seq.& q.3.pontifices,& q.5. per totum.

Quod morientis episcopi res pro futuro pontifice conseruari debent, ditipientes illas anathema incurrũt, 12.q. 2.hæc huius,& c.non liceat charitatẽ, & c.de laicis illud.

Quod duo episcopatus per papam in vnum coniungũtur, 16. q 1.postquam.

Quod in duos per eundem diuiditur, 16.q.1.præcipimus,§.sicut.

DE OFFICIO EPISCOPI. Quod officiũ episcopi est virgines, altaria, & ecclesias consecrare, chrisma conficere, & cum ipso confirmare, 68. dist.quàmuis.

Quod ideo inungitur episcopus, vt procurator animarum & distributor spiritualium existat, 11. q.1.clericum, §.ex his omnibus.

Quod episcopus debet esse sciens & doctus, qui alios tenetur docere, 86 dist.§.1.36. dist. qui ecclesiasticis,& c.si quis.

Quod multa sunt, quæ episcopus tenetur scire, 38. dist.omnes.

Quod nullus episcopus propter opprobrium senectutis vel nobilitatem generis etiã à minus peritis discere negligat, 38.dist.nullus episcopus, 14.q.3.si habes, circa med.

Quod episcopo non sufficit innocens vita nisi adsit, & doctrina, 43.dist.§.1.& c.seq.

Quod episcopus debet docere populum sacram scripturam, non grammaticam, vel philosophiam, 86. dist.cum multa, 38.dist.ignorantia.

Quod episcopus debet intendere lectioni, & orationi,& prædicationi, 88.dist.episcopus nullam, 3.q 1.

Quod episcopo non sufficit lectio vel oratio nisi adsit eleemosynæ largitio, 86.dist.fratrem.

Quod officium episcopi est discordantes concordare. 90.dist.per totum.

Quod episcopus vigilanter & solicitè debet regere sibi commissos, 100.dist.rationis, 7.q 1. suggeitum.& c.seq.

Quod ibi non licet aliquem proprijs manibus cedere vel flagellare, 86.dist.non liceat.

Quod non debet prælatus petere veniam à subditis, 86.dist.quando necessitas.

Quod episcopi est locum assignare degradato in quo pœniteat, 81.dist.sacerdos.

Quod episcopus in ordinatione clericorum statuta cõciliorũ debet ordinandis pronuntiare, 38.di.placuit.

Quod episcopi est etiam ordinare vt in ecclesiis baptismalibus sint doctores & magistri, qui pueros in liberalibus,& in alijs vtilibus doceant, 37.di. de quibusdam.

Quod inter ecclesiam & episcopum est spirituale matrimonium, 7.q.1 sicut alterius.

Quod episcopus possidet res ecclesiæ ad dispensandũ non ad inuiscandum, 12.q.1.episcopus,& c.expetit, & c.res ecclesiæ, cum duobus c.seq.

Quod ipse debet occupationes sæculares abijcere, ne præfocatus curis negotiorũ Dei verbo non possit vacare, 11 q.1.te quidem.

Quod non debet esse aduocatus vel tutor, 88.dist.episcopus tuitionem, & quatuor c.seq.11.q 1.te quidẽ.

Quod nec per se, nec per laicum sed per œconomum clericum debet temporalia gerere, 16. q.7. quoniã in quibusdam, c.seq 88.dist.volumus,& tribus c.seq. 8.q.1.si Petrus.

Quod officia canonica non debent propinquis cõmittere, 89.dist decenter.

Quod episcopus debet esse hospitalis, 42.dist.§.hospitalem, vbi decem causæ hospitalitatis tanguntur.

Quod de rebus ecclesiæ debet primum sibi postea misistris, demum alijs fidelibus prouidere, 12. q.1. nulli episcoporum.

Quod episcopus non debet in suam, vel suorum proprietatem conuertere res ecclesiæ, 12.q.1.res ecclesiæ.

Quod raptores rerum episcopi debent excommunicari, sicut raptores rerum ecclesiasticarum, 2.q.7.ac cusatoquoque, 16.q.1.similiter.

Quod reddatur episcopo ratio de rebus ecclesiæ, 10. q 3 c.1.

Quod episcopus debet pauperibus & oppressis prouidere solicitè,& eos defendere, 82.di. episcopus, 84. dist.pernenit, 86 dist.fratrem, 87 dist. per totum, 12. q.1.videntes,& c.ex his,& duobus c.seq.

Quod nihil est laboriosius & periculosius officio episcopi, sed nihil beatius apud Deum si bene agatur, 40.dist.ante omnia.

De episcopi electione vel de electo, habes in titulo de electione.

Et de consecratione episcopi habes in titulo consecrationis.

Et de dispensatione in titulo dispensationis.

Et si qua sunt talia, in suis titulis inuenies.

De episcoporum sede vbi agitur de sedibus.

Quod chorepiscopi officium in plurib⁹ cum officio episcopi conueniebat, 68.dist.quamuis.

Quod quia in præiudicium episcoporum fuit illud officium est ab ecclesia extirpatum, 68.dist. chorepiscopi.

ERMAPHRODITVS. Quod ermaphroditus habens vtrumque sexum an ad testimonium adhiberi possit, qualitas sexus incalescentis demonstrabit, quia si calore prædominante proviro se gesserit, recipitur in testem, alias non. 4 q.3.c.1.post med.

Quod ermaphroditus inter infames ponitur, & non potest esse aduocatus, 3.q.7.infames.§.item, in digesto.

ERROR. Quod error cui non resistitur approbatur, 83.dist.error.

Quod errare est aliud pro alio putare, 22.q. 5. in quibus 38 dist.quamuis.

Quod non est consequens vt erret continuo quisquis aliquid nescit, sed si quis existimat se scire quod nescit, 38.dist.quamuis.

Quod non mediocriter errat qui magno bono mediocre bonum præfert, de cons.dist 5.non mediocriter.

Quod errorem suum licet cuilibet corrigere, & illicite cõmissa in melius reuocare, 35.q.9.loci,& §.seq.

Quor error fortunæ,& qualitatis coniugium non excludit, error vero personæ & conditionis excludit, 29.q.1.per totum.

ESAV. Quod Esau lenticulam nimium appetens ponitur in exemplum quòd non cibus, sed auiditas cibi imputatur, 41.dist quisquis,& c.seq.

Quod multi de semine Esau saluati sunt, 1.q. 4. ecclesia, quæ,§.his ita, in fi.

ÆTAS. Quod ætas certa & à canone examinata seruanda est in omnibus clericis ordinandis, 77. dist. per totum.

Quod ante 25.annum ætatis, nec diaconus debet ordinari, nec virgo in monacham consecrari, 2.q.1. placuit.

Quod puella intra, 12.annum ætatis suæ, & masculus intra, 14.ad religionem non obligatur, 20.q. 1.puellæ,§.cum ergo,& q.2.si in qualibet,& c.puella.

Qđ in pueris ætas discretiõis est, 14.an. 22.q.5.pueri.

Quod ante annos discretionis nemo cogendus est iurare, nec testis esse, 22.q.5.honestum 2.q.7.testes.

Quod sex ætatibus mundus,&status hominis finitur, 35.q.4.c.1.

Quælibet ætas distinguitur per certa tempora propter magnalia, quę illis temporibus contingerunt.

Prima ætas ab Adam propter creationem mundi,& durat vsque ad Noe.

Secunda à Noe propter aquæ diluuium,& durat vsque ad Abraham.

Tertia ab Abraham propter circunciſionem, & durat vsque ad Dauid.

Quarta à Dauid propter regalem vnctionem,& durat vsque ad Babylonis tranſmigrationem.

Quinta à traſnmigratione Babylonis propter filiorũ Iſrael liberationem, & durat vsque ad aduentum domini Christi.

Sexta ab aduẽtu Christi propter humani generis liberationem,& durat vsque ad finem sæculi.

Septima est in sepulchris quiescentium.

Octaua est ad vitam resurgentium.

EVANGELIVM. Quod Euangelium Christi est audiendum ſtando,& cum reuerentia. de cons. dist. 1.apostolica.

Quod sine custodia euangelij non habetur spiritussanctus. 1.q.1.marchion.

Quod euangelij custodia non consistit in verborum folijs, sed in sensu &medulla cordis, 1.q 1.marchiõ.

Quod quantum ad perfectionem magna & multa est differentia euangelij ad legem Moysi. 23.q.4 hic autem,§.ex his.

Quod lex Moysi incœpit à terrore, Christi euangeliũ à mansuetudine.

Item sub lege peccãtibus pœna corporalis statuitur, in euangelio pœnitentibus venia promittitur.

Item in lege dicebatur qui fecit hoc vel illud, morte moriatur, In euangelio, Gaudeo super vno peccatore pœnitentiam agente.

Item in lege populus seruili timore ad bonum cogebatur, in euangelio, populus gratiæ liber effectus filiali amore operatur.

Quod non repugnat euangelio malos ad bonum cõpelli, 23.q.4.displicet.circa finem.

Quod Papa potest euangeliũ interpretari, 2.q. 5.§.1, 33 q.2.quos Deus.

EVCHARISTIA. Quod eucharistia Græcè, Latinè bona gratia interpretatur, 1.q. 1.multi.

Item dicitur mysterium, eo q; secretam & recõditam habeat dispensationem, ante med.

Item dicitur sacramentum, quia sub tegumentum corporalium rerum diuina virtus secretius veri corporis & sanguinis Christi operatur effectum. de cõse. dist. 2. ego Berengarius.

Quod eucharistia propter corporis & sanguinis Christi existentiam excellentior est omnibus & oblationibus & sacramentis, de conse dist. 2. nihil.

Quod ex pane & vino cum aqua misto efficitur eucharistia de conse. dist. 2. cum omne, in fin.

Quod forma verborum prolata fit transubstantiatio eucharistiæ virtute diuina, de cõs.d. 2. quia corpus, & c.panis,& c.reuera. ante finem.

Quod de forma verborum non est plus nisi, Hoc est corpus meum. & Hic est sanguis meus. de consec. dist. 2. quia corpus.

Quod licet vno & eodem tempore in diuersis immoletur, tamen sicut est vna diuinitas cui vnitur, sic nõ diuersum, sed vnum idemque corpus conficitur, de conse dist. 2. quid sit. post med. & c. vtrum.

Quod in hora consecrationis ima summis sociantur ad vocem sacerdotis de conse. dist. 2 quid sit.

Quod eucharistia sit oblatio benedicta, asscripta, & rata. de conse. dist. 2. vtrum post med.

Quod tres partes de eucharistia factæ, triformem statum corporis Christi, videlicet peregrinationis, sepulturæ, & resurrectionis designãt, de conse. d. 2. singuli.

Quod licet in eucharistia Christus per partes mandu cetur, tamẽ manet integer vbique totus, de conse. dist 2. qui manducat.

Quod in singulis portionibus specierum singuli Christum accipiunt, de conse. dist. 2. singuli.

Quod eucharistia est idem corpus quod sumptũ est de virgine, quod passum est, quod sepultũ est, quod resurrexit. & in cœlũ ascendit, de consec. distin. 2. omnia, in fi.

Quod corpus quod Christus dedit in cœna, idẽ fuit quod passum est in cruce tãquam ad naturam, sed diuersum quãtum ad formam. de cons. d. 21. & c.seq.

Quod cum eucharistia nõ sunt vuæ nec aliqua grauа leguminis benedicenda. de conse dist. 2. d dicimus.

Quod intincta hostia populo nõ detur, nec lac pro vino offeratur,& ne ex intincto pane, vinum ad offerendum exprimatur, prohibetur. de conse. distin. 2. cum omne.

Quod eucharistia offertur,& datur sub aliena specie, ne abhorreamus cruoris & carnis sumptionem. de conse. dist. 2 fortè,& c.panis.

Item vt vitatemus paganorum & infidelium derisionem, de consecra d.st. 2. vtrum ante finem.

Quod eucharistia est pura conscientia offerenda,& pura mente, de consec. dist. 2. nihil.

Quod nec bonorum dispensatorum meritis ampliatur, nec malorũ attenuatur, 1.q.1.multi post med.

Quod non consecrationi eucharistiæ, sed affectui, bona vita sacerdotis necessaria intelligenda est, 1.q.1. interrogo.§.cum vita.

Quod sacerdoti pransо non licet celebrare, 7 q.1.nihil post medium. de consecr. dist. 1. sacramenta.

Quod sacerdos hostiam consecrans,& non communicans, per annum à celebratione suspenditur. de conse. dist. 2. relatum.

Quod sacerdos corpus Christi sumens,& non sanguinem, grande sacrilegium committit. de cõsec. di. 2. comperimus.

Quod officium est sacerdotis eucharistiam distribuere, 93.dist. diaconi c. peruenit. & c. præsente.

Quod à laicis personis nullatenus debet contrectari, de conse. dist. 2 peruenit.

Quod sacerdos semper eucharistiam paratam debet habere, propter infirmãtes. de cõse. d. 2. presbyter.

Quod sacerdos qui à mure vel ab aliquo animali eucharistiam non custodierit, 40. diebus pœnitebit, de conse. dist. 2. qui bene.

Quod si per negligentiam de sanguine aliquid super terram stillauerit, 40. diebus pœnitebit. de consec. di. 2. si per negligentiam.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod tabula lignea super quam sanguis Christi stillauerit est radenda,& rasura per ignem cinis effectus intra altare est recondenda,panni propter idē ter sunt super calicem lauandi, & aqua circa altare fundenda;de conse.dis.2.si per negligentiam.

Quod melius est mori sine eucharistia, quàm de manu hæretici sacerdotis communicari,24.q.1.cępit.

Quod qualem pœnitentiam ferre debeāt qui scienter vel ignoranter de manu hæretici sumit eucharistiā, 24.q.1.si quis dederit.

Quod eucharistiæ digna sumptio est pœnarum relaxatio,de conse.dis.2.cum omne,& c. panē de altari.

Quod quia quotidie ex humana fragilitate peccatur, quotidie eucharistia iteratur,de conse.dis.2.vtrum. & c.iteratur.

Quod quandiu eucharistia non recipitur, cor non recipientis induratur,82.dist.presbyter, circa med.

Quod in tribus festis præcipuis,scilicet, in Pascha, & Pentecoste,& in Natiuitate domini omnibus fidelibus communicandum est,de conse.dist.2.& si non frequentius.

Quod si quis in prædictis tribus festis non communicauerit,à cœtu fidelium est separandus. de conse.di. 2.si quis intrat,& c.seq.

Quod in cœna dominiest etiam à fidelibus Christi eucharistia percipienda.de conse.dis.2.in cœna.

Quod excepta necessitate eucharistia ieiuno stomacho est sumenda,de conse,dist. 2. liquido,26.q.6.si quis de corpore,& octo c.seq.

Quod ante eucharistiæ susceptionem tribus,quatuor aut octo diebus,ab vxore propria est abstinendum, de conse.dis.2.omnis homo,q.4.sciatis.

Quod ab illis qui in vnione ecclesiæ sunt, accipitur sacramentaliter, de conse.dis.2. quia passus,in fi.& c. quid est,& c.seq.& c.dupliciter.

Quod licet eucharistia sit bona,tamen in malum conuertitur indignè sumenti,de conse.dis.2. & sancta, & c.sicut Iudas,& c.quid est,& c.qui manducant.

Quod indignè sumens eucharistiam plus polluitur, quàm purificatur,de conse.dis.2.quotidie, & c.qui sceleratè,& c.qui discordat.

Quod homo quantum in se est,eucharistiam polluit, cum ad ipsam sumendam indignè accedit, 1.q.1. multi,ante fi.

Quod in hoc quod Christus eucharistiam Iudę dedit, innuit,quod occultis peccatoribus cum eam exigūt, non est neganda,de conse.dis.2.non prohibeat,& c. sicut Iudas,& 7.q.1.aduersitas,in fin. 1. quæstio.1. Christus.

Quod illis qui enormiter publicè deliquerunt, eucharistia non statim est danda.de conse.dis. 3. pro dilectione.de pęn.dis. 1.in actionem.

Item nec raptoribus rerum ecclesiæ,12. q. 2.indigne. & c. de viro.

Quod propter pollutionem nocturnam ex præcedenti crapula,vel cogitatione immunda,ab eucharistia abstineat,6.dis.testamentum,& c.non est.

Quod tempore menstrui, & ante purificationem partus fęminę possunt communicare,5.dis. ad eius vero concubitum.

Quod pœnitentibus in morte eucharistia non est neganda,50.dis.pœnitentes,27.q.1.virgines,1.q.1.si quis hæreticę,§.ecce,2.q.1.in primis,post med.46. dist.accusatores,26.q.6.si quis de corpore, & 4.ca. seq.

Quod excommunicatis satisfacientibus in morte nō est deneganda eucharistia,86.dis.tanta.

Quod his qui in patibulis suspenduntur, si pœnituerint,non est eis deneganda eucharistia, nec sepultura.13.q.2.c.quæsitum est.

Quod abstinens se quandoque ab eucharistia propter sacramenti reuerentiam,non est arguendus, neque frequenter sumens est iudicandus,5.dis.ad eius verò concubitum,in fi.12.dis.illa,de conse.di.2. quoti die.

Quod communio eucharistię dabatur antiquitus pro vulgari purgatione,2. q. 5.sæpè.

Quod post susceptionē eucharistiæ, corporalis cibus non statim sumendus est,de consec.distin.2. tribus gradibus.

Quod qui propter ebrietatem vomit eucharistiam, grauiter punitur,propter infirmitatem, minus,quia infirmus si nauseam se habere sciuit, sumere non debuit,de conse.dis.2.si quis per ebrietatem.

Quod non minus reus est qui negligenter verbū *Dei* audiuit, quàm qui reuerendum corpus Christi per negligentiam in terram cadere permittit, 1.q.1.in terrogo.

EVNVCHVS. Quod Eunuchus si per insidias hominum factus est,vel si in persecutione eius amputata sunt virilia,vel per ægritudinem, vel sic natus est,& est dignus, potest promoueri etiam ad episcopatum,55.dis.Eunuchus, & c.seq.

Quod non requiritur vt Eunuchus carnem illius vel puluerem semper secum portet,55 dis Eunuchus.

Quod nō potest promoueri qui vt carnis lubricum vitaret seipsum castrauit,55.dis.si quis absciderit,& quatuor c.seq.

Quod illi Eunuchi placent Deo,quos non castrat necessitas,sed voluntas,33.q.5.tunc saluabitur,§.qui sitit.

EXACTIO.Quod exactio licitè potest fieri in subditū,vt ab obstinatione indebita compescatur,23. q.6.iam verò.

Quod episcopi propter iura sua clericos exactionibus grauare non debent,10.q.3.per totum,16.q.1.prædicator.

Quod illi qui Romipetas, vel alios peregrinos pedagiorum exactionibus grauant,anathema incurrūt. 24.q.3.si quis Romipetas.

Quod illi qui nouas exactiones in pauperes faciunt, per excommunicationem sunt reprimendi,24.q.3. illi qui.

EXAMINATIO.Quod examinatio conscientię, & bonæ vitæ debet consecrationem episcopi præcedere,23.dis.qui episcopus,24.dis.episcopi.

Quod examinandus est de fide quantum ad ea quæ in diuinis Trinitatem & vnitatem personarum consequuntur,23.dis.qui episcopus.

Item examinari debet de Christi incarnatione, & de multis alijs articulis, qui in symbolo continentur, 23.dis.qui episcopus,post med.

Quod nullus clericus sine examinatione est ordinandus,24.dis.nullus.

Quod episcopus de latere suo bonos, & discretos viros debet eligere,qui ordinandos clericos invita,& scientia debent examinare,24.dis.quando.

Quod sine examinatione ordinati à clero penitus abiiciendi sunt,81.dis.si qui sine.

EXCEPTIO.Quod exceptio fori dilatoria in principio litis debet opponi,& probari,3.q.6.si quis episcoporum,& §.seq.

Quod peremptorias exceptiones sufficit in principio litis contestari.3.q.6.si quis episcoporum, & capit. sequ.

EXCOMMVNICATIO.Quod excommunicatio dicitur extra communionem ecclesię separatio, 11.q.3.nihil,& c.canonica,27.q.1. viduas,24. q.3. tam sacerdotes.

Quod omnis impius si non ab ecclesia, tamen à Deo est separatus,24.q.4.certum.

Quod excommunicationem ecclesia traxit ab apostolo,qui Corinthium satanæ tradidit,24.q.3.apostolicæ,11.q.3.omnis.

Quod tunc traduntur peccatores satanæ, cum per excommunicationem à corpore Christi separantur, 11.q.3.audi, & c.omnis.

Quod sicut putridæ carnes sunt resecande,& ouis scabiosa, ne ceteras inficiat à caulis est repellenda, sic mali ne bonos inficiant per sententiam extra ecclesiam sunt ponendi,24.q.3 resecandæ,&octo c.seq.

Quod nulla pœna maior est in ecclesia quàm excommunicatio,24.q.3.corripiantur,11.q.3.absit.

Quod multiplex est damnum quod excommunicatio inducit,videlicet qui à Deo separat,24.quęstione 3. certum.

Item satanæ tradit,11.q.3.audi.

Item peccatorum absolutionem impedit,24.q.1.qui cunque.

Item ab ecclesia fidelium remouet,11.q.3. omnis.ca. seq.

Item à fidelitate iuramenti absoluit,15.q.6. nos sanctorum,& c.seq.

Item omnia bona opera in ea facta mortificat,23q.4. si quis,& q.7.quemadmodum.

Item suffragia ecclesiæ siue in vita, siue post mortem tollit,11.q.3.quicūque intra,24.q.2.de communione,& c.seq.

Itē ęternā dānationē īducit,11.q.3 nemo episcoporū.

Quod excōmunicatio non debet ferri pro leuib. excessibus,sed pro grauibus,11.q.3.nemo episcoporū.

Quod non debet esse mortalis,sed medicinalis,2.q.1. multi,in prin.11.q.3.audi,34.q.3.certum,& c.corripiantur.

Quod excommunicatio non est propria propter iniuriam ferenda,13.q.4. inter querelas.

Qđ nō debet deferri cū īpetu,sed cū deliberatione & causæ cognitione,11.q.3.si qs episcop⁹,& c.seruet.

Quod excommunicationem trina monitio debet prę cedere,2.q.1.*Deus* omnipotens,§.quando autem. 12.q.2.indignè.

Quod excommunicatio debet ferri in scriptis,2.q.legum,& 4.q.4.nullus.

Quod ferri debet ad episcopo specialiter, vnde & mucro episcopi dicitur,16.q.2.visis,in fi.24.q. 3. corripiantur.

Quod excommunicatio non est contemnenda, 11.q. 3.nemo contemnat,& duobus c.seq.

Quod ideo non est contemnenda,quia non homo ligat,sed Christus,11.q.3.nemo contemnat.

Quod quando non contemnitur, non est eradicatio, sed disciplina,24.q 3.notandum.

Quod excommunicatio iusta, vel iniusta est timēda. 11.q3.c.1 & c.qui iustus.

Quod etiam cum iniusta contemnitur,incurritur,11 q 3.qui iustus.

Quod iniustæ excommunicationi est parendū vsque ad causæ cognitionem,11.q.3.si episcopus,§. præmissis,& c.iustus,& §.seq.

Quod iniusta excōmunicatio dicitur quæ fit timore terreno.9.q 3.fratres.

Item iniusta dicitur ex ordine,quando videlicet ordine non seruato in sententia proceditur,11.q.3.seruetur.§.item sententia.

Item iniusta dicitur ex causa,quando scilicet nullum subest crimen,sed solum propter odium iudicis vel aliquem alium fauorem iustum, iustus damnatur, 11.q.3.non solum.§.aliquando,& c.aliquādo.& c. quatuor cum quinque ca.seq.

Item iniusta dicitur quæ non lædit eum in quem fertur,sed à quo fertur,24.q.3.certum,& cap.de illicita.& cap.si habes,§.vbi ergo in fine.

Quod iniusta excommunicatio corā Deo non ligat. 11.q 3.quomodo.& nouem cap.seq.

Quod qui patienter fert iniustam excommunicationem ecclesiæ meretur coronam,11.q.3.& si.

Quod plures sunt species excommunicationis.

Quædam enim arcet à liminibus ecclesiæ,& ab Eucharistiæ perceptione,& hæc dicitur minor. Alia vero non solum ab his,sed etiam separat ab omni fidelium communione,& hæc dicitur maior,11.q. 3.ad mensam,§.euidenter,3.qu.4.Engeltrudam,5. q.2.præsenti.

Quod excommunicatio lata ab episcopo morte super ueniēte nō remittitur à successore,35.q.9.quod qs.

Quod etiam roboratur à successore,35.qu.9. loci.

Quod excōmunicati sunt ipso iure à canone qui sorti legijs & diuinationibus intendunt,26.qu.5.si quis atioles.& c.non oportet.& cap. aliquanti.c.sortes, c.si quis clericus,& cap.auguriis.

Item qui manus violentas in clericum vel aliam personam religiosam vel ecclesiasticam iniecerit, 17. q 4 si quis suadente,24.q.3.si quis.

Item violatores ecclesiarum & raptores rerum ecclesiasticarum,11.q.3.canon ca.17.q.4. omnes ecclesiæ,& cap.frater.24.q.3.si quis de.

Item noua telonia imponentes & clericos siue Romipetas spoliātes,24.q 3.si quis Romipetas,& c. seq.

Item literas Papæ falsificantes,50.distin.si episcopus.

Item omnis hæreticus ipso iure excommunicatus est, 4.q.1.quod autem.

Item omnis mortaliter peccans est extra communionem ecclesiæ donec pœnituerit sexta qu.1.illi qui.

Item ipso iure excommunicatus est,qui mortui episcopi res,quæ pro successore integraliter reseruari debent diripere præsumit.12.q.2.illud,& c.sequ.& c.hæc huius placiti.

Quod excommunicandi sunt episcopi qui ad concilium aduocati non veniunt,vel qui concilium impediunt,18.dist.quoniam,& c.si quis,& 4.q 5.c.1. 11.q 3.certum.

Item excommunicandi sunt,qui præcepta apostolicę sedis non custodiunt,19.dist.nulli.

Item qui ecclesiastica priuilegia contemnunt,12. qu. 2.qui & diuinis & humanis.

Item episcopi & clerici dissolutè viuentes,35.distinct. episcopus.

Item imperatores & Reges delinquentes,96.di.duo. 11.q.3.cum apud.

Quod non potest excommunicari nisi Christianus, 24.q.1 audiuimus,post med.

Quod aliquis episcopus potest excommunicare sub ditum alterius episcopi ratione criminis quod in eius episcopatu commisit,6 q.3.placuit,3. qu.6.ibi enim.& cap.vltimo.

Quod negligenter testamenta exequentes sunt excō municandi,13.quæst.2.qui oblationes, & duobus cap.sequen.

Item contumax est excommunicādus,17.q.4.si quis deinceps,in fine.

Item incendiarij sunt excommunicandi,& pro pœnitentia per annum vltra mare transmittendi, 23.qu. vltima pessimam.

Item homicidæ & falsi testes,24.q.3.itaque.

Item hæretici,& schismatici,& quorū scripta hæresim cōtinent,etiam post mortem sunt excommunicandi.24.q.2 saltē pro.

Quod excommunicatur clericus mortuus in ludis gentilium,23.q.8.quicunque clericus.

Item excommunicatur post mortem qui hæreticum constituit hæredē,24.q.2.sane profertur.ante med.

Item excommunicantur post mortem qui se volūtariè occidunt,23 q.5.placuit.

Quod sacerdos missam inchoatā ex temeritate nō finiēs,est excommunicandus,7.quæ.1. nihil in fine.

Quod non vitantes excommunicatos sunt excommunicandi.11.q.3,sanctis.

Quod nemo est nominatim excommunicandus nisi de crimine sic conuictus vel confessus,2.q.1 multi.

Quod nullus est excommunicandus antequam causa probetur,24.q 3.de illicita.

Source : BIU Cujas

Quod nomina publicè excommunicatorum debent ignorantibus intimari, ne per ignorantiam se possint excusare, 11.q.3.curæ sit.

Quod qui propter facinus ab hæreticis excommunicantur, à fidelibus propter detestationem etiam.nis non sunt recipiendi, 24.q.1.quisquis,& c.seq.

Quod indebitè excommunicans per 30. dies à sacra communione suspenditur, 11.q.3.audi.

Quod excommunicatus non potest esse iudex aliorũ, 24.q.1.miramur.

Quod excommunicati non admittuntur ad denuntiandum, vel ad accusandum, 3.q.4. conspiratores, & duobus c.seq.4.q.1.per totum, 24. q.1.miramur, §.his auctoritatibus, in fi

Item infames sunt, 6 q.1.infames.

Quod excommunicatus si intra annum se purgare cõtempserit si post annum, tanquam reus non est audiendus, 11 q.3.rursus,& c.seq.

Quod excommunicati non possunt alios excommunicare, vel iudicare, 24.q.1.audiuimus,& c.ait, & c. seq.& c.miramur.

Quod episcopus excommunicatus non dicitur ordinare quantum ad executionem, quia quod non habet, dare non potest, 1.q. 1.quicunque sacros,c.qui perfectionem,& c. ventum est.

Quod excommunicati celebrantes triennij pœnitentia puniuntur, 11.q.3.de illis.

Quod excommunicati in sacris constituti, officio interesse non debent, 11.q.3 si quis episcopus, in fine.

Quod excommunicati omnino sunt vitandi, d.s. 93.si inimicus,& c.seq.6.q.1.illi qui, 11.q 3.ad mensam, & c togo,& quatuor c seq.

Quod non est communicandum excommunicato maiori excommunicatione in oratione, cibo, potu, osculo, aut salutatione, 11.q.3. excomunicatos, & c.cum excommunicatio,& c.antecessor.

Quod non licet clericis communicare episcopo, 93. d.s.miratus.

Quod nominatim excõmunicato non est communicandum, ne sententia transeat in tertiam personam, 11.q.3.si quis laicus, & c. excellentissimus, 24.q.2.sane quod.

Quod ideo non est communicandum excommunicato, vt confusus cit us laboret reconciliari, 93. dist.si inimicus,& 11.q.3.audi.

Quod cum pagano magis licet communicare quàm cum excommunicato, 11.q.3.ad mensam.

Quod quilibet prælatus debet alterius episcopi subditum excommunicatum vitare,& facere, vt a suis vitetur, 11.q.3.curæ sit.

Quod sine culpa communicat excommuunicatis vxor, filius, seruus ignorans, & necessitatem patiens. 11.q.3 quoniam multos,& c.excellentissimus.

Item qui communicat propter ipem correctionis, 11.q 3.ant.cessor. Vnde versus,

Vtile, lex, humile res ignorata, necesse.
Hæc anathema quidem faciunt ne possit obesse.

Quod viatori, vel peregrino transeunti in terra excommunicatorum emere,& pauperi mendicare conceditur, 11.q.3.quoniam multos.

Quod occultum excommunicatum tantum sciens tenetur vitare, ac si sciret publicè eum excommunicatum, 6.q.2.si tantum,& c.seq.

Quod publicè excommunicatio intrante ecclesiã, omnes debent exire, 24.q.1.omnis qui,& 11.q.3. sicut apostoli.

Quod presbyter si canonem inchoauit, propter superuenientem excommunicatum, missam non debet relinquere imperfectam, 7 q.1.nihil.

Quod mortuo suffragia à viuis non debent exhiberi, qui propter excommunicationem viuis non communicauit, 11.q.3 quicunque intra.

Quod tali excommunicato possumus communicare mortuo qui viuens petiuit absolui, 22 q.2.de communione,& c.nec quicquam.

Quod communicans excommunicato indebitè, excõmunicationẽ incurrit 11.q.2. præcipue, & c. quis episcopus,& c.seq.& c sicut apostoli, & c.episcopi, & c placuit.

Quod episcopi communicantes excommunicatis in crimine, deponantur, 11.q.3.Teugualdum, & c.quicunque contristauerit.

Quod episcopus communione priuatur, qui soli sibi cognitum publicat excommunicatum, 6.qu.2 placuit.

Quod excommunicatus antequam absoluatur debet spondere emendam de præterito,& cautelam de futuro, 11.q 3.cum aliquis,& 12.q.2.de viro, in fine.

Quod absolvitur quis ab excommunicatione absens per litteras, 24 q 3.comperimus.

Quod absolvitur post mortem, si viuens hoc petiuit, 24.q.2.nec quisquam.

Quod de excommunicatione Papæ quam sibi reseruauit nullus nisi in morte potest absoluere, 16.q.1 frater noster.

Quod solennis excommunicationis & absolutionis forma ponitur, 11.q 3.debent.

EXCVSATIO. Quod excusatio inferioris nonvalet, vbi de rebus ecclesiæ quas illicitè possident, vel principes, vel parentes, se excusant, 16.q.1.in canonibus ante fin.

Quod auctoritas & præceptũ superiorum excusant in quibusdam facta inferiorum, 14.q.5 dixit dñs.

Quod auctoritas superioris non excusat inferiores in delictis, 11.q.3.si dominus,& c.seq.

Quod Iudæi furto excusantur Aegyptiorum, quia iubente Deo paruerunt, 14.q.5.dixit dominus.

Quod ebrietas excusat culpam à tanto, sed nõ à toto, 15.q.1.sane,& c.inebriauerunt.

EXECVTIO. Quod executio sentẽtiæ iudicis debet differri vsque ad 30. dies propter deliberationẽ, 11.q.3 cum apud.

Quod ab executoris sententia appellare non licet, nisi ipse modum executionis excedat, 2. q.6. si quando,§ ab executore.

Quod licet ab executore appellare si ipsa sententia excommunicationis opponatur, 11.q. 3. cum excommunicato.

Quod executores testamentorum propter negligentiam debent excommunicari, 13 q.2.clerici.

EXEMPLVM. Quod exempla sanctorum tam in scriptis quàm in factis perspicaciter sunt recordanda, 20.d.de quibus, 23.q.6.vides.

Quod ratio sana est exemplis ponenda, 9.d.s.sana.

Quod superiores inferioribus exemplum bonum tenentur dare, 8.q 1.qualis, 12.q.1.nolo.

Quod vita pastoris in exemplum debet esse discipulis, 2.q.7.cum pastoris, 81.dist nemo.

Quod prælati tot mortibus digni sunt quot vitiosa exempla ad subditos transmittunt. 11.q 3 præcipue.

Quod senior ibi stricta increpatione est feriendus vbi iuuenibus exemplum ad interitum præbet, 2.q.7. Paulus dicit, 93.dist.peruenit ad nos, in fin.

Quod in exemplum culpa vehementer extenditur quando pro reuerentia status peccator honoratur, 83 dist nemo.

Quod quilibet quantumcumque magnus, subditos & minores se paratus sit in bono imitari, 22.dist.de Cõstantinopolitana.

Quod casus perfectorum suo exemplo multos retrahit à statu perfectionis quem aggredi intendebãt, 17.q.1.qui bona.

Quod mali qui emendari despiciunt: ne sanctos suæ perditionis exemplo inficiant, tanquam morbida caro ab omnibus sunt præscindendi, 24.q. 3. ecce.

Quod ad exemplum domini gratiarũ actio post mensam debet dici, 44.dist.quando autem.

De hac materia habes vbi agitur, de Imitatione.

EXEMPTIO. Quod exemptio episcopi vel abbatis à suo superiori non potest fieri nisi per solum papam, 16.q.1.frater, 18.q.2 luminoso.

Quod exemptus non potest iudicari nisi à solo Papa, 16 q.1.frater.

Quod in monasterijs exemptis nullus prælatus sine cõsensu abbatis valet exercere aliquam potestatem, 18.q.2.luminoso.

Quod prælatus qui exemptioni Papæ insurgere conatur communione vsque ad extremum vitæ suæ priuatur, 16.q.1.frater ante med.

EXEQVIÆ. Quod exequiæ põpaticæ plus sunt solatia viuorũ, quàm subsidia mortuorũ, 13.q.2. aiæ.

Quod apud Deum non perit quidquid pro mortuis in exequijs diligentia hominum persoluit, 12. quæst. 2.animæ.

Quod quia ignoramus quibus mortuis prosunt vel non prosunt exequiæ, ideo pro nullo debemus eas omittere, q.2.existimemus.

EXHÆREDATIO. Quod exheredatio aliorum non debet fieri propter ecclesiæ promotionem, 17. q.vlt.c.vlt.

Quod successor qui non adimpleuit voluntatem defuncti, debet exhæredari, 11.q.1.Syluester.

De hac materia habes vbi agitur de Hæreditate.

EXILIVM. Quod exilium est canonica pœne quam ecclesia imponit in malitia obstinatis, 16.q.1.Probinum, 2 q.1.in primis.

Quod sacrilegorum pœna est carcer, vel exilium, 17. q.4.attendendum.

Quod ignobiles pacem ecclesiæ turbantes in perpetuum exilium relegantur, 24.q.1.qui contra.

EXITVS. Quod exitus malitiæ virtutis operatur ingressum, eodémque studio quo crimen excluditur, innocentia copulatur, 32.quæstio.1.cum renũtiatur.

Quod tunc quis ab vnitate ecclesiæ exit, quando à fide & charitate recedit, 24.q.3.cum aliquis.

Quod tunc boni à malis exire dicuntur, quando etiã cum ipsis corporaliter cõuersantur, mente à factis eorum recedunt, 23.q.4.tolerandi sunt,& c.ecce,& c.à malis.

Quod à malis exire est facta eorum detestando ipsos de malo corripere, 23.q 4.recedite.

Quod difficile est vt bono peragantur exitu, quæ malo inchoata sunt principio. 1.qu. 1.principatus,&c. fertur,§.cum ergo.in fine.

EXPOSITIO. Quod expositus cuiuscunque miseratione collectus, post decem dies à domino non potest repeti, 87.dist.sit expositus.

Quod expositio scripturarum accipienda est secundum proprietatem linguarum, de quibus sunt trãslatæ, 38 dist.locutio.

Quod exponenda est scriptura secundum varietatem causarum, personarum, temporum,& locorum, 29. dist.per totum.

De expositione Scripturarum require vbi agitur de Scriptura.

EXORCISTA. Quod exorcistæ in Græco in Latino adiurantes vocantur, 21.dist.clericos.

Quod exorcistæ est officium manus super energumenos & cathecumenos in exorcizando imponere, 25.d.st.perfectis.

FABVLA. Quod fabulas sæcularium negotiorum non decet in mensa clerici, sed verba sacræ lectionis recitare. 44.dist.conuiuia,& c.seq.

Quod in mensis clericorum lectio diuinarum scripturarum haberi præcipitur, vt fabulosa & otiosa vitẽ tur 44.dist.pro reuerentia.

Quod quia oblectamenta fabulatum nimirum excitant ad incendia libidinum, prohibet Christianis legere figmenta poetarum, 37.dist.ideo.

FACILITAS. Quod facilitas veniæ incentiuũ tribuit delinquendi, 23.q 4.est iniusta.in fine.

FALLACIA. Quod fallacia ex voluntate procedens grauior est, quàm quæ de infirmitate vel tenuitate procedit, 22.q.2 beatus,§.ille ergo.

Quod non mentitur qui animum fallendi non habet, sicut patet de Petro & Paulo, 22.q.2.beatus.

Quod ille falsum iurat, qui scit falsum esse quod iurat, 22.q 2.beatus,§.ille ergo.

Quod falli in illis quæ non sunt ad salutem, vel nullũ, vel leuissimum est peccatum, 22.q.2.in quibus.

Quod minus malum est fallere aliquem in contractibus, quàm falli in articulis fidei, 22.q.2.in ipsarum.

Quod falsum testimonium nemo contra se vel proximum dicere debet, 23.q.4.si non.ante medium.

Quod falsi testes commutione priuãtur, si clerici fuerint, in monasterio perpetuo detruduntur, 24. q.3 itaque, 50.dist.si episcopus.

Quod sicut veritas persequitur falsitatem, sic boni in malis non persequuntur nisi malum, 23.quæstio.4. qui peccat.

FALSARIVS. Quod falsarius dicitur qui litteras defert, quæ licet veræ fuerint, tamen de conscientia Papæ non emanarunt, 17.dist.in memoriam.vbi nota glo.quæ innuit diuersos modos falsandi.

Item falsarius dicitur, qui chartam vel bullam radẽdo vel mutando falsificat, 50.dist.si episcopus.

Item falsarius dicitur, qui falsa suggestione, vel precibus falsis impetrat, 25.q.2.dicenti.

Quod charta super beneficijs personalibus si non habet datã, falsa iudicatur, 25.q.2.§.si qua beneficia.

Quod licet episcopo falsarium domini Papę incarcerare, 19.dist.in memoriam.

Quod falsarius litterarum domini Papæ si est clericus, est ab ordine deponendus, & in monasterium perpetuò detrudendus, 50.dist.si episcopus.

FALX. Quod falx in alienam messem mittitur, quãdo fructus ecclesiæ non à vero sed alieno pastore tollitur, 13.quæst.1.cap.primo,§.in diœcesi. ante medium.

Quod Deus falcem in messem mittit, cum vniuscuiuscunque vitam temporalem per mortis sententiam incidit, de pœ.dist.1.cum sanctum.circa medium.

FAMA. Quod fama bona necessaria est nobis propter alios, vndecima quæstio.3.non sunt audiendi, 12.quæst.1.nolo.& quæst.2.quatuor.in fine.

Quod quisquis custodit famam suam, etiam in aliis est misericors. 11.q.3.non sunt audiendi.

Quod clericus de quo mala fama crebrescit, etiam si conuinci non potest coram episcopo, etiam præsentibus presbyteris expurgatur, 15.q.5.c.1.

Quod prædicator bonus officium suum nõ debet negligere, etiam si currat inter infamiam,& bonam famam, 6.q.2.sunt plurimi.

De hac materia require vbi agitur de Infamia.

FAMES Quod fames quandoque ex ira Dei in mũdum mittitur, quando pauperibus eleemosynæ subtrahuntur, 16.q.reuertimini.post med.

Quod qui fame laboranti non succurrit, graue peccatum incurrit, 86.dist.non satis.

Quod qui fame morientẽ non pauit, quasi ipsum propria manu occidit, 86 dist pasce.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod iudex eccleſiæ licet teneatur ſedare panis famem, & ſitim aquæ, magis tamen famem audiendi verbum Dei, 8.q.2.audacter, in fi.
Quod fames priſtina ſermonis domini præſentia doctrinarum eius & cœleſtis panis ſaturitate compẽ ſabitur, 76.diſt.ieiunium, in fi.
Quod fames curat morbos, quos gula infert, de conſ. diſ.5.nullus.
FAMILIA. Quod familia debet per dominum ſuũ de malo corrigi, & ad bonum incitari, 47. diſt. ſicut hi, §. neceſſe.
Quod non culpatur paterfamilias faciens quod debet, ſi aliquis in familia manet incorrigibilis, 47.diſt.quã tumlibet.
Quod epiſcopus debet cauere ne aliquem in familia habeat indiſciplinatum, 47.diſt.ſicut hi §.neceſſe.
Quod à principio in omni familia bona fuit aliquis malus incorrigibilis, 47.diſt.quantumlibet.
Quod propter culpam familiæ negligẽs paterfamilas punitur tam temporaliter quàm ęternaliter ſicut patet de Hely, 47.diſt.ſicut hi, §.neceſſe.
Quod domino excommunicato, indebitè fertur ſententia contra familiam, 24.q.3.ſi habes, §.vt ergo.
FAMILIARITAS. Quod familiaritas contra extraneos repellit teſtẽ, 3.q.5.conſanguinei, & c.ſeq.
Quod familiaritas mulierum nimia omnibus clericis, & religioſis prohiberur, 82.diſ.interdicit, & duobus c.ſeq. 34.diſt.quorundam, 81.diſt.clericos, vſque ad fin.diſ.18.q.2.cognouimus, & c.ſeq.
Quod vbi nimia familiaritas eſt mulierum, ſtimuli antiqui hoſtis non deſunt, 81.diſ.oportet.
Quod monachi ſacrarum virginum cuſtodes, ne propter familiaritatẽ ſuſpecti habeantur, à frequenti earum acceſſu, & colloquio arceantur,, 18.q.2. in decima, & c.ſeq.
FATVM. Quod fatum eſt genus diuinationis, cui qui intendit, damnationem animæ ſuæ incurrit, 26. q.vlt.non obſeruetis.
FAVOR. Quod fauor ſingularis non debet attendi in electione prælati. 63.diſt.porro.
Quod nec indigni debent propter fauorem ad ſacros ordines promoueri, 1.q.1.pueri.
Quod illi qui eccleſias indignis ex fauore conferunt, ſacrilegi reputantur, 1.q.1.ſunt quidam.
Quod non corrigere peruerſos nihil aliud eſt quàm fauere, 83.diſt.nemo, & c.ſeq. 13.q.6.ſi res, poſt med. 23.q.4.quiſquis.
Quod fauere impietati eſt non turbare cũ poſſit quis peruerſos, 23.q.3.qui poteſt, & c.oſtendit.
Quod prælatus qui fauet in malo peccatoribus, vel qui piger eſt in corrigendo, ipſe eis in malitia ſocia tur, 23.q.5.ita, & c.à multis, & c.ſeq.
Quod qui conſentit peccantibus, & defendit delinquẽtes, apud Deum, & homines eſt maledictus, 11.q.3. qui conſentit.
Quod fauorem dantes maleficijs ſunt excommunicãdi, 21.q.5.placuit, & tribus c.ſeq.

De hac materia require vbi agitur de Conſenſu.

FAX. Quod ſicut fax accenſa ſibi detrimentum præſtat, alijs verò lumen in tenebris adminiſtrat, ſic malus prælatus vel prædicator, 15.q. 8.ſciſcitantibus.
Quod ſicut ſuperuacuis laborat impendijs qui ſolem certat faſcibus adiuuare, ſic qui zelum *Dei* dicit ſe habere, & in corrigendo exequitur indebitè, 6.q.1. ſi omnia.
FOELICITAS. Quod fœlicitate peccantium nihil eſt infœlicius, 23.q.1.paratus.
FOEMINA. Quod fœmina non debet eſſe iudex, 3.q.7.infamis, §.tria.
Quod fœmina propter verecundiam ſexus niſi in ſua & ſuorum cauſa non permittitur pro aliquo aduocare, 15.q.3.§.1.& quatuor c.ſeq.
Quod fœmina niſi in crimine læſæ maieſtatis, & in hęreſi, & in ſimonia non permittitur accuſare, 15.q.3. certis de cauſis, & tribus c.ſeq.
Quod fœmina quantuncunque docta, & ſancta in conuentu virorum non debet prædicare, 23.diſ.mulier, 33.q.vlt.c.vlt.de conſ.diſ.3.mulier.
Quod monachæ vel quantuncunque ſanctæ fœminę non licet pallas altaris, vel ſacra vaſa cõtingere, 23. diſ.ſacratas.
An fœmina poſſit ordinem & characterem ordinis recipere, 27.q.1.diaconiſſam.
Quod fœmina ſancta mente eſt diligenda, non corporali frequentia, 32.diſ..hoſpitiolum.
Quod fœmina extranea non deber clerico cohabitare, 81.diſ.cum omnibus, & c.ſeq.
Quod non poſſunt Deo pleno corde coniungi qui fęminarum acceſſibus copulantur. 32. diſt.hoſpitiolum.
Quod clerico prohibetur cohabitatio fœminarum, niſi ſortè ſint mater, vel ſoror, vel conſimilis perſona carens ſuſpicione, 32.diſ.interdicit, 23. diſ. his igitur, 81.diſ.clericos. & c.ſeq.
Quod beatus Auguſtinus etiam cum ſorore habitare noluit propter coniunctarum perſonarum ſocietatem, 81.diſ.legitur.
Quod religio non permittit vt ſolus cum ſola loquatur, 81.diſ.in omnibus.
Quod vt excludatur mala ſuſpicio, nullus clericus, niſi certis locis, & temporibus debet loqui cum fœmina, 81.diſ.in omnibus.
Quod confabulatio clerici cum fœmina, debet eſſe per modica, & compendioſa verba, 18.q.2.diffinimus, & c.ſeq.
Quod etiam abbati non licet loqui cum fœminis, niſi ſub duorum vel trium monachorum teſtimonijs, 18.q.2.in decima.
Quod monachi, & monachæ in vno monaſterio non debent cohabitare, 18.q.2.diffinimus.
Quod abbatiſſa volens loqui cum aliquo, debet aſſociari per vetulam monacham, 18.q.2.diffinimus.
Quod non licet clericis, & alijs Chriſtianis baineare ſecum fœminis, diſ.81.non oportet.
Quod de formis fœminarum non eſt.diſputandũ, 42. diſ.hoſpitiolum.
Quod fœmina in ſignum ſubiectionis, & verecundiæ peccati quod induxit, debet velare caput, 15.q 3.§. j.verſ his itaque, 33.q.vlt.& c.vlt.& c.hæc imago.
Quod fœmina nec comam amputare, nec veſte virili propter luxum vti debet, 30.diſ.ſi qua mulier ſuo, & c.quæcunque.
Quod enixæ vel menſtruatæ fœminæ non debet prohiberi introitus eccleſiæ, 5.diſ.§.1 & c.ſeq.
Quod deterior eſt conditio mulieris quàm viri quantum ad ſubiectionem, 33.q.5.hæc imago, & c. ſeq.
Item quantum ad voti fractionem, quia vir votum eius reuocare poteſt, ſed nõ cõtrario, 33.q.5.noluit.
Item quantum ad ordinis ſuſceptionem, 32.diſ. mulieres, 15.q.3.§.j.
Item quantũ ad accuſationem & teſtificationem, 15. q.3.§.j.
FERIAE. Quod feriæ legitimæ ad feſtiuandum, & non ad placita ſæculatia exercenda ponuntur, 15. q.4.per totum.
Quod feriæ legitimæ ad ieiunandum ſunt ſecunda feria, quarta, & ſexta, 82.diſ.presbyteri, 11.q.vlt. de illis, 22.q.5.qui compulſus. de conſ.diſ.3. ieiunia.
Quod ab aduentu domini vſque ad octauam Epiphaniæ, & alia tẽpora feriata ſunt quo ad celebrationẽ nuptiarum, 33.q.4.non oportet, & tribus c.ſeq. Vide quod ſanciuit concil. Tridentin. de hac re.
Quod qui dies, vel quæ tempora ferianda ſunt per anni circuitum, de conſe.diſ.3.§.1.
FESTIVITAS. Quod feſtiuitas ſanctorum quando ſit feſtiuanda, laicis eſt pronuntiandum, de conſe.diſ.3.§.1.
Quod feſtiuitates per anni circulũ ſunt celebrandę, innuitur, de conſ.diſ.3. pronuntiandum, & c.rogationes.
Quod in ſanctorum feſtiuitatibus maximè ſolent homines vacare comeſſationibus, 44. diſ.comeſſationes.
Quod maximè clerici feſtiuitates ſanctorum cum deuotione tenentur peragere, 44.diſ.nullus, 15. q.4. per totum, 36.q.7.& hoc diximus.
Quod in feſtiuitatibus prohibendi ſunt laici per ſacerdotes à corearum ſaltationibus, de conſ. diſ.3.irreligioſa.

De hac materia habes vbi agiur de die Dominico.

FESTINANTIA. Quod feſtinantia in quibus ſit bona, & in quibus mala, habes vbi agitur de accelerationc.
FINGERE. Quod decuplex inuenitur de canone fictio conſona cum decem prædicamentis, nam quãdoque fingitur eſſe qui non eſt, vt Iacob finxit ſe eſſe Eſau, 22.q.2.quæritur, §.item opponitur, vbi nota prædicamentum ſubſtantiæ.
Item quandoque fingitur eſſe quis minor quàm ſit, 2. q.7.quanquam. Exemplum de *Auguſtino*, & Hieronimo, vbi nota prædicamentum quantitatis.
Item quandoque fingitur quis talis eſſe qualis nõ eſt, 29.q.1.§ j.vbi nota prædicamentum qualitatis.
Item quandoque quis fingitur eſſe pater qui non eſt, 27.q.2.inſtitutum, §.iuxta vbi Ioſeph dicitur pater Chriſti, vbi nota prædicamentum relationis.
Item quandoque fingitur quis agere quod non agit, 22.q.2.cum humilitatis, vbi nota prædicamentum actionis,
Item quandoque fingitur quis pati qui non patitur, 32.queſt.5.propoſito, vbi nota prædicamentum paſſionis.
Item quandoque fingitur quis eſſe eo tempore quo non eſt, de pœn.diſ.1.periculosè, vbi nota prædicamentum.
Item quandoque fingitur ſitum eſſe, quod non eſt, 13. diſ.duo, & c.nerui, vbi nota prædicamentum ſitus.
Item quandoque fingitur nõ habere quod habet, 31. diſt.lex continentiæ, vbi nota prædicamentum habitus.
Item quandoque fingitur eſſe in loco vbi non eſt, 7.q. 1.mutationes. vbi nota prædicamentum, vbi.
FIDES. Quod fides eſt de non viſis, & ideo habet meritum. de pœn. diſt.4. in domo.
Quod fides eſt quæ per dilectionem operatur, de pœn. diſt.2.firmum Dei fundamentum.
Quod fides quandoque accipitur pro fidei ſacramento, aliquando pro habitu mentis, de conſec. diſt.4. nihil.
Quod illud apoſtoli, Quidquid non eſt ex fide, peccatum eſt: ſic accipitur quòd quidquid fit contra conſciẽtiã, ædificat ad gehennam, 28.q.1.omnes, §. ex his.
Quod fides non tantùm eſt liberi arbitrij, ſed donum Dei. de conſe. diſt.4.gratia.
Quod fides ſine operibus non valet, 1.q.1.ſicut vrgeri. & cap. ſertur. de pœ. diſt.2.§.non eſt mirum.
Quod fides meritorum ſuorum gradibus proficit & creſcit. de pœn. diſt.1.§.hæc quæ.
Quod articuli fidei, quos firmiter credere debemus, ponuntur, 33.diſt qui epiſcopus. de conſec. diſt.4.1
Quod ſymbolum fidei eſt in eccleſia publicè laicis prædicandum. de conſe. diſt.4. ſymbolum.
Quod ſymbolum fidei ab electo in archiepiſcopum ante acceptionem pallij eſt profitendum, 100. diſt. optatum.
Quod eſt multiplex effectus fidei, nam fides in vnũ connectit quos diuerſitas meritorum tenet, 43. di. ſit rector. poſt med.
Item fides omnia purgat, 15.q.vlt.c.vlt. 24.q. 1. ſi Petrus.
Item omnes procellas militantis eccleſiæ ſuperat, 24. q.1.non turbatur, in fin.
Item fides rempublicam magis quàm ſudores corporales gubernat, 23.q.8. tributum, §. quanuis.
Item vbi humana ratio non poteſt attingere, fides cõprehendit, 24.q.1.non turbatur. in fine.
Quod fides ſupplet vbi baptiſmus vel aliud ſacramẽtũ haberi non poteſt. de conſec. diſt.4. baptiſmi.
Item in baptiſmo prodeſt paruulis fides offerentium. de conſe. diſt.4 illud.
Item niſi quis ſoliditatẽ fidei tenuerit. Deum cognoſcere non poterit. 20.q.1.quia.
Item vbi ſana fides non eſt, nõ poteſt eſſe iuſtitia, 24. q.1.vbi.
Quod ſine fide falſa eſt virtus etiam in optimis mortibus, 28.q 1.omnes, §. ex his.
Quod prelatorum eſt confirmare fidem ſubditorum. 21.diſt.§.1.in fin.
Quod cum circa fidem in aliquo dubitatur, ad ſedẽ apoſtolicam tanquam ad magiſtram recurritur, 11. diſt.palam, 22.diſt.omnes.
Quod omnes Chriſtiani tenẽtur fidem Chriſti defendere, 96.diſt.nos. & c.vbinam.
Quod non habet fidem Chriſti qui corpus ipſius, id-eſt, membra eccleſiæ nititur diſtrahere, 24.q.1.aduocat.
Quod illis non eſt credendum qui fidem veritatis abiecerunt, 2.q.7.non poteſt, 61.diſt.epiſcopum.
Quod qui diuinationib. & magicis illuſionibus credit fidem perdit, 26.q.5.epiſcopi.
Quod ideo permittit Deus magicis artib. illudi hominibus, vt ipſorum erga Deum fides probetur, 26. q.5.nec mirum. in fine.
Quod fides cum promittitur, etiam hoſti eſt ſeruanda, 23.q.1.noli.
Quod in promiſſione ſtultè facta vel vi extorta fides non eſt ſeruanda, 22.qu.4.in malis, 15.quæſti. 6.c. 1.& ſeq.
Quod non eſt fides quæ promittitur pro crimine adimplendo, 22 q.4.ſi ad peccatum.
Quod ad fidem ſuſcipiendã nullus eſt cogendus, 35. diſt.quid.c.qui ſyncera. & c.de Iudæis.
Quod ad ſuſceptam fidem cogitur quis redire, & eã ſeruare, 45.di.de Iudæis, 23.q.5.ad fidem.
FIDELITAS. Quod fidelitas ſeruanda eſt domino temporali, 24.quæſt.5.ſi apud.
Quod propter præceptum eccleſiæ quandoque diſcolis dominis fidelitas nõ ſeruatur, 15.q.6.nos ſanctorum, & c.ſeq.
Quod Papa propter exceſſum Domini abſoluit ſubditos à iuramento fidelitatis, 15.q.6.alius.
Quod Imperator tenetur Papæ iurare fidelitatẽ, 63. diſt.tibi Domino.
Quod fidelitatis forma ſex requirit ſeruanda, videlicet incolume, tutum, honeſtum, vtile, facile, poſſibile, 22.q.5.de forma.
Quod inter fideles & infideles multa debet eſſe diſcretio. 2.q.4.alieni.
Quod debet inter eos eſſe diſcretio in accuſatione & teſtificatione, 2.q.7.pagani.
Item in matrimonij contractione, 28.q.1. iam nunc. & c.ſeq. & c.Iudæi. & §.ſeq.
Item in ciborum perceptione, 28.qu.1.nullus, & c.ſeq.
Item in mutua cohabitatione, 28.q.1.Iudęi. & c.ſeq

Source : BIU Cujas

Item in ieiuniorum obſeruatione, de conſ. diſt. 3. ieiunium.
Item in temporis præſcriptione, 16. q. 3. porro.
Quod non poteſt homini eſſe fidelis, qui Deo extitit infidelis, 2 q 7 non poteſt.
Quod fidelis maius licet ſit numero intra eccleſiã, merito eſt extra, 1. q 1. vt euidẽter, 24. q. vl. de illis. in fi.
Quod talis plus nocmus eſt eccleſiæ, quàm dirẽtè in fidelis. 11. q 3. nolite, in fi.
Item peior eſt infideli, 6. q. 1. quæro.
Quod talis Chriſtiani peccatum grauius eſt peccato infidelis, 32. q. 4. in eo.
Quod pœna ipſius pro peccato grauior erit quàm pęna infidelis, 12. q 1. ſcimus, 1. q. 1. nonne.
Quod talis tolerandus eſt, non imitandus quandiu ab eccleſia per ſententiam non præſcinditur, 23. q 4. fortè, & c. infidelis.
FILIVS Quod filius dicitur per carnis propagationem per morum imitationem, 22. q. 2. quæritur, §. item opponitur.
Quod filij Dei dicuntur tripliciter, vel prædeſtinatione tantum, vel prædeſtinatione & ſpe beatitudinis æternæ, vel merito fidei & præſentis iuſtitiæ, de pę. d. 4. ſi ex bono.
Quod filij ſpirituales dicuntur tripliciter, videlicet aut per baptiſmi immerſionem, aut à baptiſmo per leuationem, aut per confeſſionem, 30 q. 1. omnes, & c. ad limina.
Quod filij diaboli dicuntur, non per carnis propagationem, ſed per crimin s ſucceſſionem, 1 q. 1. cito.
Quod filij liberi dicuntur qui ex libero matrimonio ſunt orti. Naturales autem concubinarij filij, quos ſola natura genuit, nõ honeſtas cõtugij, 33 q 4 c. vl.
Quod illi non reputantur filij, nec debent in bonis ſuccedere patris, qui nati ſunt de inceſtu, 35. q. 7. per totum.
Quod filij legitimi dicuntur, qui vel ante baptiſmum, vel poſt de matrimonio nati ſunt, 28. q. 1. nunquid.
Quod filij ſequuntur conditionem ventris, 32. q. 4. c. vlt. 28. q. 1. Iudæi.
Quod parer carnalis de filijs temporalem curam debet habere, 30. di ſi quis reliquerit.
Quod tenetur filios ſuos verbo, & exemplo à vitijs ad virtutum ſtudia prouocare, 47. diſ. ſicut hi, §. neceſſe, vſque in finem.
Quod non debet ſemper eos oſculari, ſed quandoque propter diſciplinam caſtigare, 5. q. 5. non oſculatur.
Quod gloria patris eſt filius ſapiens, 95. diſtin. eſto, in fine.
Quod tunc pro patribus nati ſunt filij, quando pro apoſtolis ſurrexerunt epiſcopi, 68 diſ. quorum.
Quod filij presbyterorum ſi paternæ incontinentiæ ſunt imitatores, ad ſacros ordines non ſunt promouendi, 36. diſ. presbyterorum.
Quod quandoque filius peccata parentum imputantur, quandoque non, 61. diſ. per totum.
Quod filij illegitimi puniuntur propter incontinentiam parentum, 15. q. 3 cum multæ.
FISCVS. Quod fiſcus tollit quod non accipit Chriſtus, 16. q. v. maiores, & q. 1. decimæ, circa med.
Quod res conuictorum, & vnitati pertinaciter reſiſtentium, fiſco vendicantur, 23 q. 4. nimium, in fi.
FLAGELLVM. Quod flagellum domini quandoque eſt ad vindictam, quandoque ad hominis purgationem, 7. q 1. cum percuſſio.
Quod ſicut paſtor errantia pecora flagello reducit, ſic homines errantes per flagella ſunt reducendi, 23. q. 4. nimium, poſt medium, & c. diſplicet, per totum, & c. debet.
Quod flagellato non eſt addenda affli ctio, 7. q. 1. cũ percuſſio.
Quod flagellatio vt proficiat, debet eſſe diſcreta, 45. diſ. cum beatus.

De hac materia require vbi agitur de Correctione diſciplinæ, & vbi agitur de Percuſſione.

FLAMINES. Quod flamines dicebantur ſacerdotes Gentilium, à filo quo in capite vtebãtur, pro quo dicebantur flamines, quaſi filamines, 21. diſ. cleros, circa med.
Quod apoſtoli in locis, vbi Gẽtiles primos habuerũt flamines, conſtituerunt patriarchas, vbi verò archiflamines, conſtituerunt archiepiſcopos: & vbi flamines, poſuerunt epiſcopos, 80. diſ. in illis.
FLETVS. Quod fletus immoderatus non debet fieri pro morte amicorum, quia ipſos per mortem nõ amittimus, ſed præmittimus, 13. quæſt. 1. quam præpoſterum.
Quod flere mortuum indebitè, prouenit ex deſperatione futuræ reſurrectionis, & ex puſillanimitate plus quàm ex pietate, 13. q. 2. vbicunque, & §. ſequen
Quod dominus nõ fleuit Lazarum mortuum, ſed ad mundi huius ærumnas reſuſcitandum, 13. q. 2. qui diuina.
Quod Petrus fleuit, & flendo peccata deleuit, de pœn. diſ. 1. circa prin.
Quod peccator flere debet cogitãdo quia iniuſtè peccando Deum ſuum offendit. de pęn. diſtinctio. 5. §. deſ. eat.
Item fleat qui peccatis ſe vltro obtulit, & in ipſis perſeuerauit de pęn. diſ. 1. §. 1. circa prin.
Item fleat non ſolum quia peccauit, ſed quia interim virtute ſe priuauit, de pœn. 5. §. 1. ver. dolendum.
Item fleat quod proximum ſuum malo exẽplo corrupit de pęn. diſ. 5. §. 1. vel animaduertere.

De hac materia habes vbi agitur de Lachrymis, & vbi agitur de Luctu.

FOMES Quod fomes eſt languor naturæ, qui carnis concupiſcentia appellatur, 15. q 1. § itaque.
Quod fomes carnis concupiſcentia appellatur, quæ verius animæ infirmitas dici poteſt, ſed ideo infirmitas carnis dicitur, quia accidit animæ ex coniunctę carnis correptione, 15. q. 1. itaque.
Quod fomes non eſt peccatum, ſed pœna peccati, 15. q. §. 1.
Quod fomes in baptiſmo nõ deletur, ſed debilitatur, de conſ. diſ. 4 per baptiſmum, & c. non ex quo.
Quod fomes ſemper repugnat legi mentis, etiã in perfectis, 32 q. 5 ſi Paulus.
FONS Quod fons ſignatus, & puteus aquæ viuæ dicitur eccleſia, 24. q. 1. omnibus, & c. quoniam.
Quod à fonte præcipuus riuus aſcit, ſic vnuſquiſque ab vnitate eccleſię ſeparatus, 24. q. 1. loquit, ante fi.
Quod ſcientia ſacræ ſcripturæ magis de fonte, quàm de riuulis eſt quærenda, 76. diſ. ieiunium, circa prin.
Quod prælati noui vtilia ſaluti prædicantes, dicuntur fontes ſine aqua, 2. q 7 § ſicuti, in fin.
Quod charitas dicitur fons, 8 q. 1. in ſcripturis ante fi.
Quod dicitur fons baptiſmi, 82 q 2 pridem.
FORMA Quod forma & exemplum dicuntur eſſe prælati ſubditorum, 94 diſ. dictum, 95. diſ. eſto, 19. q 1. prædicatores, 21. q 4. præcipimus.
Quod forma eccleſiaſticæ vitæ eſt in clericorum caſtitate, 82. diſt. propoſuiſti, in fi.
Quod forma perfecta eſt, vt non totum ſibi arripiat, ſed quod habet, cum pauperibus partiatur, 86. diſt. in ſingulis.
Quod forma appellationis & apoſtolorum habetur, 2. q. 6. poſt appellationem, §. forma.
Item forma reconciliationis excommunicati, 11 q. vlt. quod prædeceſſor, § excommunicationis, & c. ſeq.
Item forma fidelitatis iuratur, 22. q 5. de forma.
Item forma verborum qua tranſubſtantiatur corpus, & ſanguis Chriſti, de conſ. diſ. 2. quia corpus, & c. qui manducat.
Item forma ſeparationis & reconciliationis coniugũ, 35 q 6. ab iſto, & c. ſeq.
FORNICATIO. Quod fornicatio eſt duplex, ſcilicet, ſpiritualis, & corporalis, ſeu carnalis, 28. q. 1. idololatria, 32. q 7 non ſolum.
Quod omnis pollutio immunda, eſt carnalis fornicatio 32. q 7. per totum.
Quod fornicatio licet videatur eſſe genus cuiuslibet coitus, tamen ſpecialiter intelligitur in vſu viduarum, meretricum, vel concubinarum, 36 q. 1. lex illa, § cum ergo.
Quod fornicatio carnalis nulli impunè conceditur, 27. q. 1. nubendi.
Quod ſimplex fornicatio, quæ eſt ſoluti cum ſoluta, prohibetur, 32. q. 4. dicat, & c. mererrices.
Quod propter maius malũ vitandum, non eſt multũ exaggeranda, 32. q. 2. ancillam.
Quod fornicatio non eſt diuerſa, ſiue pulchra ſit, ſiue turpis quam quis cognoſcit, 14 q. vlt. c. vlt.
Quod fornicatio maximum peccatum eſt propter tẽpli Dei violationem, 32 q 4. in eo, & q. 7. non ſolũ.
Quod fœminæ fornicantes cum clericis, debent in ſeruitutem redigi, 32. diſ. eos qui.

De materia clericorum inuenies vbi agitur de Clericis.

Quod epiſcopus, vel presbyter fornicans cum ſua filia ſpirituali, ſi publicum eſt, debet deponi, ſi occultũ, epiſcopus, 15. annis & presbyter, 12. debet pœnitere, 30. q 1. omnes, & duobus, c ſeq.
Quod maritus ſic continere debet vt non de vxori occaſionem fornicandi, 27 q. 1. nubendi.
Quod propter ſolã cauſam fornicationis vxor dimittitur quantum ad cohabitationem, 32. q 1. dixit dominus.
Quod fornicatio ſpiritualis eſt idololatria, quam ſequuntur infideles, & quęlibet noxia ſuperſtitio, 28. q. 1. idololatria.
Quod fornicatio animi eſt ſeruitus idolorum, 32. q. 7. non ſolum.
Quod auaritia quæ eſt idolorum ſeruitus, fornicatio ſpiritualis dicitur, 28. q. 1. idololatria.
Quod fornicatio ſpiritualis dicitur conſenſus mentis ad fornicandum, iuxtà illud, Qui viderit mulierem, & c. 32. q. 7. non ſolum,

FORTITVDO. Quod fortitudo corporalis ſi pro afflictiõe in malignãtes exercetur, bona & laudabilis eſt, 23 q. 3. fortitudo. Exemplum de Moyſe, qui Ægyptium malignantem occidit, 23. q. 3. non in inferenda.
Quod ille prodeſt furi vel piratæ qui fortitudinẽ mẽbrorum ſuorum ne peius agat, debilitat, 23. q. 3. ſi quis.
Quod dilectores huius ſæculi fortes ſunt in iis quæ ſunt ad mundũ, & debiles in his quæ ſunt ad Deũ, 47 diſt. omnes
FORVS Quod forus eſt exercendarũ litium locus, ſicut innuitur, 11. q. 1. clericus ſiue.
Quod actor debet ſequi forũ pulſati, 11. qu. 1. ſi quiſquam.
Quod ſiue clericus, ſiue laicus, pro crimine pulſatus non niſi in foro ſuo debet audiri, 11. q. 1. clericus, & c. ſeq.
Quod clericis pulſatis in epiſcopali iudicio forum cõpetit, 11 q. 1. ſi quiſquam.
Quod excepta ſede apoſtolica nemo poteſt trahi extra ſuam diœceſim vel prouinciã pro cauſę litigio, 6. q 3. & 12. q. 4. ferè per totum.
Quod ratione criminis commiſſi efficitur quis de foro alieno, 3 q 6. c. vlt.
Quod ibi cauſa agenda eſt, vbi crimen committitur, 3. q. 6. peregrina, & ſex c. ſeq.
Quod ſi quis mutat domicilium, ibi forum iudicij ſortiatur vbi habitationem elegit, 15. q. 2. vbicunque, § quia ergo
Quod quicauſam, ſiue iuſtam, ſiue iniuſtam ad alterius fidei iudicis forum euocat, eſt excommunicandus, 2. q. 6. catholicus.
Quod clericus ab epiſcopo depoſitus ſi principem ſęcularem adeat, amplius non auditur, ſed ſpem recipiẽdi gradus in futurum amittit, 21. q. 5. c. 1. & c. vlt.
Quod clericus ſi extra prouinciam (excepta ſede apoſtolica) iudicia expectat, eſt deponendus, 3 q. 6. nõ liceat, 11 q. 1. ſi quis clericus, & c. ſeq & cap. inolita, & c. de diuerſis.
FRATER. Quod dicitur quis frater fide, 2. q. 1. multi. circa medium, 11 q. 3. ad menſam.
Item frater dicitur cõſanguinitate, 35. q. 3. quædã lex.
Item dicitur frater iuris interpretatione, 28. quæſt. 1. nunquid.
Item dicitur frater dignitatis communione, 51. diſt. præterea. de pœn. diſt. 5. fratres noſtros.
Item dicitur frater religione, 16. q 1. vos autem.
Item dicitur frater religionis profeſſione, 10. q. 2. epiſcopus habeat.
Item dicitur frater nomine naturæ, 6. q. 1. ex merito.
Item dicitur frater ſimilitudine, de conſe. diſt. 1. Iacobus frater Domini.
Item dicitur frater facti comparatione, 14. q. 5. immolans, in fi.
FRAVS. Quod fraus propriè committitur quando res ad ſpeciales vſus miſſa retinetur, vel indebitè expenditur, 16. q. 1. reuertimini.
Quod amico rapere furtum eſt, eccleſiã que defraudare ſacrilegium eſt, 12. q. 1. gloria, in fi. 13. q. 2. qui oblationes, in fin.
Quod cum pauperibus eleemoſyna ſubtrahitur, Deus qui res ad hoc cõtulit, de ſua parte defraudari conqueritur, 16. q. 1. reuertimini.
Quod qui defraudat panem egentiũ, homo ſanguinis eſt, 13. q. 5. immolans.
Quod qui legata morientium retinent, egenos & mortuos conſolatione defraudant, 13. q. 2. qui oblationes.
Quod qui defraudat eccleſiæ res, in quadruplum debet reſtituere, 12. q. 2. in antiquis.
Quod clericus qui res eccleſiæ, quæ ſunt pauperum defraudat, eſt corripiendus, ſi verò epiſcopus eſt, deponendus eſt, 10. q. 2. epiſcopus, & c. ſeq.
Quod qui furem & latronem vel raptorem aliena cũ poſſit vi reſtituat non compellit, eſt ſocius fraudis vel criminis, 14 q. vlt. ſi res.

De hac materia require vbi agitur. de Diuortio.

FRVCTVS Quod fructus digni pœnitentiæ ſunt incipientium, videlicet de peccatis dolere, & de futuris malis cauere, de pœn. diſt. 5. circa fi 50. diſt. quia ſanctitas.
Quod fructus virtutum ſunt proficientium, quorum eſt de virtute in virtutem progredi, de pę. d 5. in fi.
Quod fructus ſpiritus ſunt perfectorum, quorum eſt beatitudinibus inſiſtere, videlicet voluntariam paupertatem diligere, manſuetudinem tenere, pro ętetno deſiderio lugere, iuſtitiam eſurire & ſitire, miſericordiam & munditiam ad tranquillitatem pacis amplecti, & pro obſeruatiõe iuſtitiæ perſecutionẽ pati, & cæteris fructibus ſpiritus inſiſtere. de pœn. diſt. 2 ſi quis ſemel.
FVGA. Quod fuga peccatorum eſt elongare ſe à terrenis & propinquis, 12. q. 1. c. cui portio.
Quod fugiendi ſunt honores, & fugientibus offerendi. 8. q. 1. in ſcripturis.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod si à persecutoribus prælati persona quæritur, debet fugere: si autē fides vel grex quæritur, se obij cere, 7.q.1.aduersitas, §.hoc etiam tunc.
Quod qui iudicium fugit, constat illum de iustitia dif fidere, 11.q.1.Christianis, in fine.
Quod hæretici & schismatici in prouincia permanen tes sunt fugiendi, 24.q.1.omnis.
Quod ad ecclesiam fugientes sunt ab ecclesia prote gendi, 87 dist.eos.
FVROR. Quod furor commotionis tempore iustū putat omne quod facit, 11. quæst.3.illa.
Quod laudabile est in præpositis si non furent, sed ra tio dominetur in ipsis, 11.q.3.illa.
Quod furor in sapiente talia facit, de quibus post mul tum solet pœnitere, 11.q.3.cum apud.
Quod rectores aliorum non cum leuitate vel furore debent præcipitare sentētiam, 11.q.3.summopere.
Quod qui post sacerdotium furere incœperit, sacerdo tio non carebit, nisi in furia sit perseuerans, 15.q.1. si quis non.in fin.
FVRTVM. Quod furtum est omnis illicita alienæ rei alienatio, 14.q.5.pœnale, 32.q.4.meretrices.cir ca fin.
Quod fur reputatur qui volens furari propter timo rem humanum non furatur, de pœn.distin.1.si pro pterea.
Quod non permisit rapinam qui furtum prohibuit, 32.q.4.meretrices.
Quod furti nomine rapina, & quidquid proximo au fertur illicitè, in prohibitione decalogi continetur, 14.q.5.pœnale.
Quod quantumcunque parum quis abstulerit, furti nomen incurrit, 14.quæstione 6.c.vlti.de pœ.dist. 1.vulgaris.
Quod non furtum sed mens furantis attenditur, 14. quæ.vlt.c.vlt.
Quod furtum non facit necessitas, sed voluntas. de cō se.dist.5.discipulos.
Quod cum pro necessitate vitæ alienum tollitur, quia tunc omnia sunt communia, furtū non committi tur.ibid.
Quod qui vt eleemosynam faciat alienum accipit, fur tū committit, 14.q.5 fortè, 32.q.4 sic non sunt.
Quod non est furtum accipere ab inuito sibi debitū, 14.q.5.non sanè.
Quod res Aegyptiorum asportando furtum non cō miserunt filij Israel, quia Domino omniū iubente paruerunt, 14.q.5.dixit Dominus.
Quod furem vel raptorem nullus debet defendere, sed humanitatis causa potest pro ipso intercedere, 14.q.6.c.si res, & ibi qui.
Quod fures vel latrones, quia infames sunt, nec accu sare, nec testes esse possunt, 3.q.5 constituimus.
Quod furtū ex auaritia commissum grauius punitur quàm quod fit ex inopia, 12.q.2.fraternitas.
Quod episcopus rerum ecclesiæ dilapidator tanquā fur à suo honore est deponendus, 10.q.2.c.vlti.12. q.2.in legibus.
Quod presbyter in furto deprehensus, ab omni hono re deponitur, 82.dist.presbyter.
Quod prælatus est fur, qui non curat de ouibus, vel non intrat per ostium in officium prælaturæ, 23.q. 4.tres personas.
Quod furtiua vsurpatio præiudicium non generat, 93.dist.illud.
FVTVRVM. Quod futura scire expedit, & modo debito sunt inquirenda, 1.quæst.7.conuenientibus, in prin.
Quod futura non sunt per sortilegia inuestiganda, 26.q.2.non statim, & duobus c.seq.
Quod curiositas est per cōstellationes futura inuesti gare, 26.q.7.sors, §.his ita.
Quod futura non sunt inuestiganda per auguria vel per aliarum artium magicarum documenta, 26.q. 2.illud.
Quod omnia prædicta futura inquirere est idololattrię deseruire, 26.q.2.sed & illud.
Quod aruspicia & augurationes, oracula & necroma tia per quæ homines futura inquirunt, inualuerunt ex arte dæmoniaca, 26.quæstione 2.qui sine Salua tore.
Quod ex inspectione scripturarum futura non sunt quærenda, 26.q.5 aliquanti.
Quod dæmones cum ex acumine sensus & celeritate motus & ex diuturnitate temporis ipsis ante cogni ta hominibus aliqua prænunciant, futura videntur prædicere, 26.quæstio.4.sciendum.per totum capi tulum.

GENERATIO. Quod generatio est duplex, vi delicet carnalis, quæ est à patribus per succes sionem, & spiritualis, quæ fit per baptismi gene rationē, 32.q.4.recurrat, de consec.d.4.regenerante.
Quod in generatione carnali quādoque de malis na scuntur boni, quando de bonis nascuntur mali, quandoque de bonis boni, & de malis mali, 32.qu. 4, recurrat, 47.distin quantumlibet, 56.dist. nasci. ante fin.
Quod nasci de adultetio non est culpa nascentis, sed eius qui generauit. 56.d.ist.nasci.
Quod vndecunque generētur homines, honesti & sal ui erunt, si parentum vitia non sectantur, 56.di.vn decunque, &c. Dominus noster.
Quod multi summi pontifices & episcopi sunt ex pres byteris generati, 56.dist.c.1.Osius.
Quod ideo quidam vsquo ad quartam generationem ecclesiam Dei intrare prohibētur, donec culpam au ctorū multipliciter successio generationis aboleat. 1.q.1.cito.
Quod generatio spiritualis quæ est per baptismum, fa cit remissionem omnium peccatorum. de conse.di. 4 regenerante.
Quod baptismus Ioannis non erat sufficiens ad spiri tualem generationem. de cons.dist.4. non regene rabantur.
Quod Christus suo baptismo homines ad spiritualē generationem prouocauit. de cons dist.4 non rege nerabantur.
GENVA. Quod genua à festo Paschę, vsque ad festū Pentecostes, inclusiuè in signum resurrectionis do minicæ ad horas non sunt flectenda, 76 dist.c.ieiu nium.§.non autem.& cap.scire, 30.dist.si quis pres byter.§.similiter.
Quod nec die dominico, nec in alio festo sanctorum genua flectenda sunt orando, 30.dist.si quis presby ter. de conse.dist.3, quoniam sunt.
Quod in diebus ieiuniorum genua flectere peccato res debent, 26.q.7.sacerdos.
GESTVS. Quod gestus exterior corporis qualitatem ind cat mentis, 41.dist clericus.§.sicut ergo.
Quod gestus reprehensibilis si dissolutus vel mollis est ind cat lasciuiam, si fractus, indicat superbiam, si citus, indicat impetuositatem, si tardus, indicat pi gritiam, 42.dist.parsimoniam.& ca.clericus.§.sicut ergo.
GLADIVS. Quod gladius est duplex, scilicet, ma terialis & spiritualis, 23.q.8.§.1.15.q 6.auctorita tem.circa fin.
Quod Christus non venit in terram mittere gladium materialem, sed spiritualem, 33.q.2 interfectores. §.in hoc.
Quod ecclesia non habet nisi spiritualem gladium, quia non occidit sed viuificat, 33.q.2.inter hæc.16. q.2 visis.in fi.24.q.1.si Petrus.
Quod materialis gladius prælatis in exemplum patię tiæ inhibetur, spiritualis verò qui est verbum Dei exerceri præcipitur, 23.q.1.§.1.& q.8.§.1.
Quod ecclesia criminosos non materiali sed spiritua li gladio feriri iubet, 33.q.2.interfectores.§.in hoc.
Quod prælati ecclesiæ de mandato Papę possunt res ecclesię materiali gladio defendere, 13.q.6. auctori tatem, circa finem.
Quod potestates sęculares ideo non sine causa gladiū materialem portāt, qui in malefactores iræ Dei exi stunt ministri, 23.q.5.non solum.&c.sunt quędam, & q.4.quęsitum, & c.sicut.in fi.
Quod sæcularis potestas cum gladium vindictæ res puit, occasionem peccandi tribuit, 23.q.quarta, est iniusta.
Quod ille gladium materialem cum culpa accipit, qui sine potestate concessa à superiore in sanguinem al terius armatur, 23.q.4.ille gladium.
GLORIA. Quod gloria episcopi est pauperib. sub uenire, 12.q.2 gloria.
Quod prædicator gloriam suam euacuat, quando nō pro æterno, sed pro fructu temporali laborat, 1.qu. 2 sacerdos.in fi.
Quod in lata gente est gloria regis, in diminutione plebis, est contritio principis, 1.q.4.ecclesiæ.§. item Dauid post medium.
Quod nihil est illo pastore deterius, qui luporum lau dibus gloriatur, 83.dist nihil.6.q.1.sunt plurimi.
Quod melior est in malefactis humilis cōfessio, quàm in bonis superba gloriatio, 11.q.3 iniustum.
GRATIA. Quod gratia dicitur eo quòd gratis da tur vel recipitur, gratia aliter non est, 1.q.1.c.1.
Quod gratia non generis nobilitate, sed virtute para tur, 40.dist.illud.
Quod nullus nisi purgetur à vitiis, gratiā Dei potest accipere, de pœn. dist.1.non potest quisquam.
Quod sicut sol æquali luce super omnes radiat, sic gra tia Dei sine acceptione personarum æqualiter om nibus infunditur, de consec. distinct. 4. nec quan quam.
Quod gratiæ plenitudo adiectione non indiget, nec vlla requirit commēdationis augmenta, 6.q 1.si om nia.
Quod quantumcunque occulta loca animam sine gra tia saluare non possunt, quia de paradiso homo, & angelus de cœlo peccando cecidit, 40. dist.quæli bet.
Quod gratia Dei dat fidem, & facit remissionem pec catorum, de consec.dist.4 gratia quę.
Quod gratia Christi non solum facit malum vitare, sed etiam bonum facere, de consec.dist. 3. placuit. & cap.sequen.
Quod gratias Deo & hominibus pro beneficiis age re debemus, 16.q.1.reuertimini.
Quod de aduersitatibus & passionibus Deo gratias re ferre debemus, 21 q.vlt.c.vlt.
Quod sine gratia mandata Dei adimpleri nō possunt. de consecr.dist.4.c.vlt.
GRADVS. Quod gradus in ecclesia diuersi, & sta tus vnitatem ecclesiæ conseruant, distinctione 89. ad hoc, 93.dist. à subdiacono, 50.distinctione in ca pite.
Quod in singulis gradibus ordinum conferendis, di lationis tempora sunt obseruanda, 77.dist. in singu lis, & c.seq.
Quod ad singulos gradus ordinem recipiētium ętas est seruanda 77.dist.per totum.
Quod ad gradum diaconatus & supra nemo est pro mouendus, nisi præeunte continentia fuerit appro batus, 77.dist.quicunque.
Quod ad superiorem gradum sacerdotij nullus de bet exponi, nisi ab inferiori ordine gradatim ascē dendo. 59.dist.per totum,
Quod apud Deum non gradus altior, sed vitę melio ris actio comprobatur, 23.q.4.sicut excellentiam.
Quod gradus sunt non solum inter virtutem & virtu tem, sed etiam in vna eademque virtute, de pœn. distin.1.§.ego sum panis §. hæc quę & c.cum san ctam.
Quod non solum sunt in virtute gradus, sed etiam in peccato. de pœn.distin.2.sicut tribus.§.non est mi rum.
Quod tribus gradibus ad peccatum peruenitur, sug gestione, delectatione, & consensu. de pœn.distin. 2. iciendum, & c.sicut tribus.
Quod olim vsque ad septimum gradum consanguini tatis & affinitatis matrimonium contrahi impedie batur, 45.q.1.contradicimus.& q.8.per totum.

De computatione consanguinitatis & affinitatis habes 35.q.3.contradicimus.& q.4.& q.5. per totum.

GRAMMATICA. Quod grammatica ad meliores vsus assumpta animæ salutī non infert detrimentū, 37.d.ist.si quis autem.
Quod episcopo vel alij prælato est reprehensibile omisso Euangelio vel alia sacra scriptura populo gra maticam exponere, 37.dist.turbat.§.cum ergo. 86. dist.cum multa.
Quod episcopi vel presbyteri si cadunt in grammati cam non sunt à sapientibus irridēdi, quia plus sunt pensanda vitia morum, quàm verborum, 38.disti. quamuis.§.sed licet, &c.sedulo.
Quod si aliquando sancti viri loquuntur per barbaris mos & solœcismos, non sunt propter hoc despi ciendi, 38.dist.sedulo, & c.seq. de consec.dist.4.recu lerunt.
Quod indignum est verba cœlestis oraculi restringi sub regulis Donati, 38.dist.indignum.1.qu.1. mar chion.
GREX. Quod sicut grex ex vna morbida oue pollui tur, sic ex prælato immundo plures inficiuntur, 45. dist.sed illud, in fin.
Quod prælati tanquam arietes ducatum gregi præbe re debent, 7.q.1.sciscitatis.
Quod languente pastore grex insidiatorum dentibus laniandus exponitur, 7.q.1.quamuis.
GVERRA. Quod guerra quandoque immittitur propter populi peccata, 23.q 5.remittuntur. per to tum, 56.dist.si gens.

De hac materia require vbi agitur de Bello.

GVLA. Quod gula est mater luxurię, quia venter & genitalia sunt vicina membra, 44.d.ist.§.1.cum autem. de cons.dist.5.nihil.
Quod gula sic in vilibus vt in pretiosis attenditur, 41. dist.quisquis.& c.deliciæ.
Quod quinque sunt species gulæ, videlicet accuratius cibo intendere, vel lautioria excogitare, in cibo rē pus præuenire, ad cibum nimium æstuare, de cibo plus sumere. de cons.dist.5.quinque.
Quod gula de paradiso primū hominē expulit, 35.di.
Quod gula grossum sensum generat. 44. dist.non li ceat.§.si ergo.
Quod gula morbos facit, molestias ingerit, & ægritu dines generat. de cons.dist.5.nihil. & c. ne tales.
Quod gulosi non aliter festa sanctorum putant cele brare, nisi guiæ deseruiant, 44.dist.§.1.in fi.
Quod ęgritudines quas gula infert, fames curat. de cons.dist.5, legimus.

HABERE. Quod habere potest ecclesia propriū exemplo Domini, 12 q 1.exemplum.& c. seq. Quod perfecti proprium non habent nec ha bere concupiscunt qui nō suorum sed communiū sunt possessores, 1.q 2.sacerdos.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod religionem professi proprium habere non debēt, 12.q.1.scimus.& tribus c.seq.& c.habebat, & c.seq.18.q.2 quàm sit,§.nullus.

Quod habētibus eleemosynā dare nihil aliud est quā perdere, 1,q.2.pastor.

HABITATIO. Quod habitatio vera Christi est ecclesia, quę fidē ipsius seruat, 24.q.1 quæ dignior.

Quod *Deus* non habitat in illis qui per superbię singulatitatem se à melioribus diuidunt, 24.q.audiuimus.ante med.

Quod sicut filij Israel dispersi non potuerunt Iebuſæos, quin in medio ipsorum habitarēt, sic boni nō possunt euadere falsos Christianos, 11.qu.3.nolite recedere, per totum cap.

Quod nō habitant cum Deo toto corde habitare qui fœminarū accessib. copulātur, 32. di.hospitiosum.

Quod nullus clericus cū extranea fœmina debet habitare, 81.dist.clericos.& 2 c.seq.

Quod monachi cum monialibus in vno loco non debent habitare, 18.q.2.in nullo loco,&quatuor c.ſq.

Quod habitatores præponūtur extraneis in pluribus in constitutione archidiaconi, 93.dist.legimus.

Item in constitutione œconomi, 89.dist.quia.

Item in episcopo eligendo, 7.q.1.remoto.

Item in abbatis electione, 17.q.2.quàm sit.

Item in episcopi accusatione, 2.q.7.quærendum.

Item in defuncti episcopi rerum conseruatione, 12.q.2.non liceat alicui.

HABITVS. Quod habitus clerici non in vestibus nec in calceamentis decorem debet prætēdere, 41.dist.clericus,& §.seq & c.parsimoniam.

Quod clerici in habitu suo nec sericis nec aureis intexturis, nec in summitate vestimentorum variorum colorum ornamentis vti debent, 21.q.4.omnis iactura.& quatuor c.seq.

Quod religiosorum habitus non debent esse notabiles, nec diuersi coloris, sed conuenientes, pœnitentiæ & deuotioni, 20.q.1.vidua.

Quod religiosus habitum professionis suæ, tam in lecto quàm in alijs locis debet deferre. 20.q.1.vidua.

Quod mulier quæ propter ludum habitum hominis virilem assumit, anathema incurrit, 30.distin.si qua mulier.

HELI. Quod Heli sacerdos sanctus fuit, sed quia filios non erudiuit, supinus cecidit, 37.d.legant.

Quod sicuti propter filiorum *Heli* peccatum homines à sacrificio Dei detrahebantur, sic prauis exemplis prælatorum quotidie peiores fiunt, 50.dist.de his verò.

Quod sicut ex peccato filiorum Heli in manu hostiū populus corruit, sic plebs peccata prælatorum luit. 1.q.4.ecclesia.

HELIAS. Quod Helias vt ostenderet illum verum Deū esse quem colebat, orauit igne cęlesti quinquagenarios consumi. 83.q.4.si illic,§ sed obijcitur,& cap.quod Christus,& c.ea vindicta.

Quod precibus Heliæ cælum clausum fuit annis tribus & sex mensibus, 23.q.4.si illic,§.quod tunc.

Quod Helias culturam Baal vindicauit, sacerdotes eius occidendo, 23.q.4.Guilisarius, circa finem.

HELISAEVS. Quod Heliseus asperſione salis sterilitatem aquæ sanauit. de consec.dist.3.aquā sale.

Quod in exemplum perfectis ad prophetandum vadens, boues & omnem curam domesticam reliquit, 86.dist.dominus.

Quod misit lignum in aquam, & ferrum securis cōtra naturam natauit, de consecra.dist.2.reuera.post medium.

HEREDITAS. Quod hereditas secundum leges ab indignis successoribus potest auferri, 11.quæ.1. Syluester.

Quod heredi nō licet sine causa venire cōtra factum sui prædecessoris, 12 q.1.Syluester, 16 quę.6.illud.

Quod nullus exheredato filio ecclesiam debet facere hæredem, 17.q.vlt.c.vlt.23.q.2.si qui irascitur.

Quod episcopus res quas habuit hereditatio iure, liberè potest conferre, 12.q.1.episcopi.

Quod clerici sunt funiculi hereditatis Christi, 12.q.1. clericus.

HEREMITA. Quod sunt heremitę qui verè & purè solitariam vitam dicunt, 16.q.qui verè.

Quod Ioannes Baptista fuit de vita eremitica, 2. q.7. c.vlt.§.item Ioannes.

Quod eremitica vera ac pura digna honore iudicatur, 16.q.qui vere.

Quod eremitæ ne videantur esse acephali, debent subesse episcopis, 93.d.nulla.& c.seq.11.qu.3.si autē.

Quod eremitæ vtuntur priuilegio clericali sicut alij religiosi. 16.q.1.qui vere.

Quod eremita potest habere proprium,& condere testamentum, 19.q.3.perlatum,§.econtra.

Quod eremitæ ratiōe propriį imperfectiores sūt monachis, quibus propriū nō licet habere, 19.q.3.perlatum,§.econtra.

HAERESIS. Quod hæresis Græcè ab electione dicitur, quod scilicet eam disciplinam quam sibi vnusquisque legit, putat esse meliorem, 23.q.3.hæresis.

Quod prima hæresis occasione corporis Christi & sanguinis orta est in discipulis, de consec.di.2.prima.

Quod post illa Ariana quæ ponebat maioritatem gradus in personis, orta est in clericis, 16.di.sexta synodus.§.prima.

Quod tunc Christianitas in diuersas hæreses scissa est quando propter fidei persecutores episcopi ad concilia celebranda in vnum non poterant conuenire, 15 dist.canones.

Diuersitatem hæresum & multiplicitatem earum, habes. 24.q.3.quidam autem hæretici per totum.

Quod inter hęresim & schisma est illa differentia, videlicet quòd hęresis est in peruersa doctrina, sed schisma in separatione ab ecclesia, 24.q.tertia. inter hæresim.

Quod largo modo simoniaca prauitas dicitur impia hæresis, 1.q.1.quisquis.c.cum liqueat.& c. eos.

Quod simoniaca hæresis ortum habuit tempore apostolorum, 1.q.1.fertur.

Quod diuina prouidentia diuersi erroris hæreses esse permittit, vt fideles astutiores reddantur, 24.q. vlt. c.vlt.

Quod nullum peccatum est grauius hæresi, 32.qu.7. quid in omnibus, 24.q.4.quid autem, 22. quæstione.2.primum.

Quod an grauius peccat qui hæresim incurrit ignorans, an qui sciens auaritiæ deseruit, 6.q 1.quæro.

Quod pro nullo alio quàm pro Papa potest cōueniri, 40.dist.si Papa.

HAERETICVS. Quod hæreticus est qui falsas ac nouas opiniones gignit vel sequitur, 24.q.3.hæreticus.

Item hęreticus est qui aliter scripturam sacram intelligit, quàm sensus spiritus sancti flagitat, 24.q.3.hæresis, 38.dist.quamuis.

Item hæreticus est qui pręcisus est abvnitate ecclesię, 4.q.3.c.1.& seq.

Item hæreticus est qui in vnam hæresim damnatā incidit, 24.q.1.Achatius.

Item hæreticus dicitur non qui errat, sed qui errorem contumaciter defendit, 24.q.3 qui in ecclesia.

Item largè simoniacus dicitur hęreticus, 1. q.1. quisquis.

Item qui Romanam ecclesiam negat esse caput ecclesiarum,& qui auctoritati eius derogat, est hæreticus, 22.dist.omnes, circa fi.

Item ille qui hæreticos defendit, non solum hæreticus, sed hæresiarcha dicendus est, 24.q.vlt. qui alio turn.

Quod præsumptio sensus proprij via est ad hæresim, 24.q.3.quid autem.

Quod qui in expositione scripturæ locū, tempus, & personam non attendit, de facili in erroris labyrinthum cadit, 29.dist.sciendum.

Quod non sunt inter hæreticos computandi qui errorem, ab aliis recipientes parati sunt postponere, 24.q.3.dixit.

Quod sicut ipsi hæretici damnati sunt ab ecclesia, sic & scripturæ eorum, 15.dist.in primis.§. montanus.

Quod hæretici excommunicati sunt ipso iure, 24.qu. 1. Achatius.& duobus c.seq.

Item post mortem excōmunicantur, 24.q.2.sanè profertur.per totum cap.

Quod consortium & communio hæreticorū sunt fugienda, 24.q.1.aduocauit,& c.seq.& q.3. clericus.

Quod hæreticorum conuenticula, conciliabula sunt appellanda, 24 q.3.clericus.

Quod sacramenta hęreticorum in forma ecclesiæ tradita sunt bona, quia non sunt humana, sed diuina, 23.q.4.quid facit.

Quod scienter non debent ab ipsis (etiam in necessitate) sacramenta recipi, 24.q.1.si quem forte.& duob. c.seq.

Quod nec dāda sunt ipsis à catholicis sacramenta, 24. q.2.nec quisquam.

Quod hæretici non habēt salutem in se, nec potestatem in alios, 24.q.1.quodcunque.& c.vbi.

Item quòd non possunt contra fideles testificari, 2.q. 7.non potest.& c.pagani.

Item nec ipsos accusare possunt, nec iudicare, 4.q.1.c. 1.25.q.omne.

Item nec excommunicare possunt, nec condemnare, 24.q.1.ait.& duobus c.seq.

Quod hæreticos accusare etiam infames personæ possunt, 6.q.1.nos.§.sed licet.& c.seq.

Quod hæreticus hæreticum excommunicare potest, non catholicum, 24.q.1.miramur.§.1.

Quod hæreticus excommunicatus ab hæretico propter crimen à catholicis, propter detestationem culpæ non est recipiendus, 24.q.1.quisquis.& c. seq.

Quod reges & principes terræ debent hæreticos persequi,& habēt ecclesiam tueri, 23.q.4. non inuenitur,& c.sicut excellentia.

Quod hæretici sunt cogendi & compellendi ad fidei quam reliquerunt receptionem, 23.q.4.nimium.vsque ad finem quęstionis.

Item possunt compelli per rerum temporalium spoliationem, 8.dist.quo iure, post medium, 23.q.4 sa pietas,& c.qui peccat.

Item sunt cogendi vel domandi per corporalem punitionem, 23.q.4.displicet.& c.seq.& q 5.c.1,&duobus c.sequen.

Quod in persecutione eorum non ad res eorum, sed ad salutem respectus est habendus, 23.q.4. ipsa pietas.in fi.

Quod inuentor hæresis,& imitator pari damnatione plectuntur, 24.q 1 c.1.

Quod redeuntes debent recipi cum scriptura, quę cōtinet detestationem præteriti erroris, & veræ fidei confessionem, 1.q 7.si qui voluerint c.quoties,& c. maximum,& c seq.26.q.6.his qui tēpore. in fin.de consc dist.2.ego Berengarius.

Quod redeuntes, ad pristinam dignitatem non admittuntur de iuris rigore, 1.q.7.c.1.

Quod humiliter redeuntes, ad pristinam dignitatem restituuntur de benignitate ecclesiæ, 1.q 7.conuenientibus & c.didici. & c.maximum, 25. qu.4.ipsa pietas.

Quod redeuntes non promouentur ad maiorem dignitatem, 12.dist.1.q.7.saluberrimum.

HENRICVS. Quod Henricus primus imperator priuilegio renuntiauit quod Romani pontifices propter schismaticos & hæreticos contulerant imperatoribus super prouisione & super inuestituris episcoporum, 63.dist.constitutio.

HISTRIO. Quod histrio ad accusandum non admittitur, quia infamis est, 4.q.1.diffinimus.

Quod clerici maximè in sacris constituti in conuiuijs vbi histriones sunt, non debent interesse, 34.distin. presbyteri.

Quod histriones prohibētur ad ordines promoueri, 34.dist.maritum.

Quod nec eucharistia in tali statu manēntibus dari debet, de consc.dist.2.pro dilectione.

Quod histrionibus propter suum officium res suas dare, peccatum est immane, 86.dist.donare.

HOLOCAVSTVM. Quod holocaustū spirituale est ieiunare, eleemosynam dare, pudicitiam politi ceri, 14.q.1.odi.& proieci.

HOMICIDIVM. Quod homicidium tres habet species, sunt etenim homicidæ interfectores, detractores, & odium habentes, de pœnitentia, dist.5.homicidiorum. & quatuor c.seq.

Quod primæ speciei homicida est, quia non tantum de facto, sed etiam de concilio vel fraude aliquem occidit, de pœn dist.1.periculosè.& c.noli.

Quod omnes vulnerantes tandem mortuum, vel consilium, vel auxilium præbentes, homicidæ iudicantur, 23.q.8.c.vlt.32.q.2.aliquando.

Quod non habens publicam administrationem, maleficium vel qualemcunque criminosum inferrit, homicida iudicabitur, 23.q.vlt. quicunque percutit.& q.4.ille gladium.

Quod ille minister est homicida qui sponte sua illum occidit, quem scit etiam à iudice occidendum, 23. q.5.cum minister.

Quod homicida est qui abortum viuentis animę procurat, 32.q.2.quod vero.

Item qui sibi voluntariè membrum virile absciderit, 55.dist.si quis absciderit.

Quod quicunque qualicunque modo se occiderit, homicida iudicatur, 23.q.4.displicet, post med. q.5.si non licet.per totum cap.

Quod videtur quòd propter periculum castitatis licet se ipsum occidere, 23.q.5.non est.

Quod Sāson qui seipsum occidit cum aliis per instinctū spiritus sancti, de crimine excusatur, 23.q. 5.si non licet.ante fi.

Quod pro illis qui sui ipsius homicidę sunt, nō est orādum, nec sunt cum fidelibus sepeliendi, 23.q.5.placuit vt hi.

Quod ad homicidium miscere se cum aliis quilibet debet formidare, 23.quæst. 8. si in morte Longobardorum.

Quod nulla lex innocentem occidere concedit, 23.q. 5.c non licet.

Quod homicidia maximè clericorum per iudices sæculares sunt vindicanda, 23. quæstion.5.sunt quædam.

Quod principi vel iudici iustè officium exercenti, homicidium ad culpā non imputatur, 23.q. 1.noli.& c.seq.q 5.de occidendis,& c.miles.& quatuor c. se.& c.non frustra,& quinque c.seq.

Quod reum non iudex sed lex occidit, & si parcit, cō tempore est legis, 23.quæst.5.miles.& cap.iudex, & c.seq.

Quod perimere malos auctoritate principis, non est committere homicidium, 23.q.vlt.quicunque percutit,& q.5.miles.

Quod sancti patres zelo iustitiæ occidendo merebātur, 23 q.4.§.ea vindicta.q.5.remittūtur.& q. 8. legi.& c. seq.

Quod cū impius interficitur, Christus dilatatur, quia abominatio aboletur, 15.q.1.nec is qui.

Quod

Quod excommunicatos zelo iustitiæ occidendo homicidium non incurritur, 25.quæst.5.excommunicatorum.

Quod ad depressionem inimicorum Christi licet clerico hortari laicos, nec ex hoc homicida reputatur, 23.q.8.igitur,& nouem c.seq.

Quod clericus non debet esse iudex in causa sanguinis, quia ex hoc efficitur irregularis, 50.dist.mitor, & quattuor seq.& c.de his, clericis,& c.studeat.

Quod furioso vel mente alienato homicidium ad pœnã non imputatur, 15.qu.1.illud,§.itaque, in fin.& cap.aliquos,& c.si quis insaniens.

Quod nec casuale imputatur homicidium ad irregularitatem, 50.dist.clerico,& c.seq.& c. eum qui.& c.hi qui arborem.

Quod pro homicidio inuoluntario vbi sufficiens cautela non adhibetur, secundum magis & minus, leuior tamen quàm pro alio homicidio pœnitentia est imponenda, 50.dist.studeat,& quattuor c.sequ. 15.q.1.si quis non.

Quod vbi per culpam quis in necessitatem homicidij venit, de homicidio non excusatur, 15.q.1.illud, §. itaque.

Quod vbi sine culpa quis ad necessitatẽ peruenit homicidij, non imputatur. 50.dist.sæpè.

Item si dedit operam rei licitæ,& omnem cautelam adhibuit, non imputatur, 50.dist.hi qui.

Quod cũ quis defendendo se vel sociũ homicidiũ cõmittit, minus imputatur, 23.q.5.non est iniquitatis.

Quod interpretatiuè homicida dicitur qui cũ possit fame morientibus non succurrit, 86 dist. pasce, 6. q.1.decimæ.in fi.

Quod pastor cum delinquentes non arguit, ipsos tacendo occidit, 43.dist.ephesiis.

Quod qui res episcopi vel ecclesiæ rapit, homicida iudicabitur, 12 q.2.qui Christi,& c.qui abstulerit.

Quod negans pœnitentiam morienti homicida dicitur, 16.q.6.cognouimus.

Quod ille qui aliquem ad peierandum scienter cõpulerit, dupliciter est homicida, idest sui ipsius,& alterius, 22.q.5.ille.

Quod qui alium occidit,& qui alij detrahit, seipsum occidit.de pœn.dist.1.homicidiorum.

Quod homicidæ per ecclesiam cogendi sunt ad pœnitentiam agendam, 24.q.3.itaque.

Quod quia diuersi sunt modi homicidij, iuxta hoc & diuersitas culpæ debet pensari, 23.q.5.cum homo.

Quod voluntariè vel furore laicum occidens septem annorum pœnitentia est puniendus, 50.dist.si qua.

Quod clericum vel religiosum occidens punitur pœnitentia grauiori, 17.q.4.qui occiderit.

Quod occisor patris vel matris pœnitẽtia punitur ampliori, 33.q.2.latorem.

Quod pro vxoris homicidio pœna grauissima imponitur, 33.q.2.admonere.

Quod occidẽs vxorem absque lege vel sine causa, nõ debet nubere: tamen cum adolescente potest dispẽsari, 33.q.2.interfectores,& duob.c.seq.

HONOR. Quod honor non est suscipiendus nisi prius is qui adipisci desiderat, vires suas cum onere metiatur, 1.q.1.non est putanda.& c.fertur, in fin.

Quod si ad honores mundi sine merito laboris non peruenitur, multo fortius ad honores cœlestium dignitatum, 61.dist, mitamur.in fi.

Quod honor etiam à digno cum metu est suscipiendus, 1.q.1.non est.in fine.63.dist.Valentinianus.

Quod nemo debet sibi honorem assumere nisi à Deo vocatus, 8.q.1.in scripturis.

Quod honor contemnenti & fugienti est offerendus. ibidem.

Quod honor per ambitionẽ susceptus vergit ad culpã & ad pœnam, 40.dist.multi, 1.quæst.6.sicut, 8.q. 1.sunt.

Quod prælatus non suum sed honorem ecclesiæ debet cupere, 99.dist.ecce.

Quod qui honore est maior, in sanctitate & in solicitudine debet esse perfectior, 100.distinct.rationis, 1.q.1.vilissimus.

Quod non qui maior fuerit in honore, est iustior, sed qui iustior est, ille est maior, 40.distinctione multi, in fine.

Quod tunc prælatus honoratur quando à suis subditis honor quilibet debitus non negatur, 99. dist.ecce.in fine.& c.nullus.

Quod quanto quis in maiori honore constitutus peccat, tanto plus est puniendus, 5.quæst.6.quia, §.presbyteri.

Quod honor indebitè oblatus est respuendus, 99.dist. nullus.

Quod honor sic singulis exhibendus est, vt ex hoc nulli derogetur, 99.dist.ecce, 11.q.3.qui resistit, 25. q.2.de ecclesiasticis.

Quod sacerdos in persona Dei cuius minister est, honoratur, 2.q.4.habet, in fine.

Quod sacerdotes sunt honorandi.quos Deus dicens ipsos Deos & angelos honorauit, 11.q.1.sacerdotibus.

Quod dilectores huius sæculi pro honore terreno multa tolerant, pro honore cælesti pauca, 47.dist. omnes, in princ.

HOSPITALITAS. Quod hospitalitas per ipsum Christum commendatur, 42 dist. §.1.

Quod hospitalitas exercenda est ad omnes indifferenter. 42.dist.quiescamus

Quod hospitalitas omnibus exemplo sanctorum patrum persuadetur, 42.dist.§.1.

Quod zelandum est pro hospitibus, quia hospitalitas etiam apud barbaros inuiolabilis custoditur, 32.q. 7.offerebat.

Quod res clericorum debent esse communes, maximè in susceptionem peregrinorum & hospitum, 16. q.1.quoniam quidquid.

Quod hospitalitas maxime à prælatis & religiosis est seruanda, 89.dist.volumus, 12.q.1.quia.circa finem. & q.2.mos.

Quod prælatus domum suam hospitibus claudens nõ potest esse hospitalitatis exhortator, 32.dist.§.1.

Quod electus in episcopum, à confirmatione repellitur propter inhospitalitatem, 86.dist. archidiaconũ Florentinum.

Quod mali hospites, qui res exportant hospitantium, sunt sicut mus in pera, ignis in sinu,& serpens ingremio, qui male suos remunerant hospites, 23.q.1.ecclesias.§.ad hęc.post medium.

Quod hospitalium constructio & gubernatio spectat ad curam episcopi, 18.q.2.quidam.

HOSTIARIVS. Quod hostiarij in veteri testamẽto iidem sunt quod ianitores, 21.dist.cleros.

Quod hostiarij effectus claues ecclesię tenere, & omnia quæ sunt intus & extra custodire, 25. dist.nct. perlectis.

HOSTIS. Quod hostis interior est mala voluntas, 23.q.1.paratus.in fi.

Quod exterius hostem pugnantem necessitas debet præmere, non voluntas, 23.q.1.noli.

Quod capto hosti misericorda debetur, nisi pacis perturbatio timeatur, 24.q.1.noli.in fine.

Quod hosti fides si promittitur, est seruanda, 23.quęs. 1.noli.

Quod in iusto bello nihil refert vtrum hostis apertè vel insidijs expugnetur, 23.q.2.dominus.

HVMILITAS. Quod humilitas est pœnitentię fundamentum, de pœn.dist.2.c.1.in prin.

Quod humilitatis exercitia sunt vtilioribus officiis se subdere,& ministeriis indignioribus se tradere. de pœn.dist.2.§.1.

Quod humilitas prælatis est commendabilis, 99.d.2.

Quod nihil fulget in episcopali ceruice splendidius quã humilitas, 100 dist.contra morem, ante finem.

Quod humilitas docendis & discendis persuadetur, 38.dist.sedulo,&c.nullus, 40.di.multi.in fi.24. q.3. si habes.

Quod virginitas cum humilitate est admiranda, 30. dist.hæc autem scripsimus.

Quod Christus verbis & factis exemplum dedit humilitatis, 93.dist.dominus, 9 q.3.nullus, ante fi.

Quod neophyti & totius humilitatis ignari ad regimen ecclesiæ non sunt assumendi, 61.distin. statuimus.& §.1.

Quod boni pastores potiꝰ per humilitatis mãsuetudinẽ studẽt peccãtes reuocare, quàm per austeritatẽ in foueam perditionis propellere, 45. dist. recedite.

Quod qui sibi vult ab aliis humiliter obediri & ipse suo superiori obediat, 2.q.6.qui se scit.

Quod cum culpa non exigit, omnes secũdum rationem humilitatis æquales sumus, 22.dist de Cõstantinopolitana.

Quod humilitatis causa non est in confessione mentiendum, 22.q.2.cum humilitatis.

Quod humilitas non est vbi est falsitas, 22. q.1. cum humilitatis,& c.incauti.

Quod ficta humilitas est cum superbia mista, 8.q.1.in scripturis.in fi.

Quod nemo prælatis suis sic humilitate debet subiici, vt cogatur ipsorum vitia venerari, 2.q.7.admonẽdi.

IACOB Quod Iacob dicendo se primogenitum nõ est mẽtitus, quia non ad natiuitatem, sed ad ius primogenituræ respectum habuit, 22.q.2.quæritur.§. proxi.

Quod nõ præcedens, sed subsequens cõsensus Iacob in Liam fecit eos coniuges, 29 q.1.§. sed obiicitur.

Quod Iacob licet in se esset bonus, tamen filios aliquos malos, aliquos bonos habuit, 32 q. 4. recurrat.

Quod in hoc quod vidit Angelos ascendentes & descendentes, vitam prælatorum actiuam & contemplatiuam designat, 88.dist.d. creuit.

IACTARE. Quod iactare non debet se quis de statu perfectionis iuæ, quia & Petrus post iactantiam cecidit, 6.q.1.imitare.

Quod omni ornatu qui possit iactantiam inferre, debent carere clerici, 21.q.4.c.1.23.dist. his igitur.

IDOLOLATRIA. Quod idololatria quam ieiunantur infideles,& quæ libet noxia superititio est forocatio spiritualis, 28.q.1.idololatria.

Quod idolorum cultura subtilitas dæmonum adinuenit, 26.q.4 sciendum.per totum cap.

Quod ille princeps est idololatriæ qui res suas quas prohibere potest, permittit idolis immolari, 26.qu. 2.si de area.

Quod eligendũ est potius fame mori quàm ob reuerẽtiã idolorum idolothytas vesci, 32.q.4.sicut satius.

Quod Salomõ qui Deo tẽplum construxerat, excæcatus luxuria tẽplũ idolis fabricauit, 32. q.4. Salomõ.

Quod idololatra fit quis interpretatiuè multipliciter videlicet per eucharistię perceptionem indignã, 32. dist.præter hoc.§.porro.

Item per rebellem obedientiam, 8.q.1.sciendũ. in fin.

Item per æstuantem auaritiam, 6.q.1.quęro.

Item per sortilegiorum, & diuinationum obseruantiam, 26.q.2.sors § seq.& c.sed & illud.& qu.5.§.1.

IEIVNIVM. Quod ieiunium est duplex, spirituale & corporale, de conse dist.5.ieiunium.

Quod magnum & præcipuum est ieiunium spirituale, videlicet à peccatis abstinere. de conse.di.5.ieiuniũ, &c.nihil.

Quod ieiunium corporale, quod est à cibis abstinere, est auctorizabile, quia primo à Deo in paradiso est præceptum, 3 . dist. sexto.

Quod à sanctis patribus & ab ecclesia est institutum. de conse dist.5.ieiunia in ecclesia.& tribus c.seq.

Quod ieiunium de quo non est præceptum, vt scandalum vitetur, secundum morem patriæ est seruandũ, 12.dist.illa, 76.dist.vtinam.

Quod ieiunium ab ecclesia institutum, sine causa nõ est violandum, de conse.dist.5.ieiunia in ecclesia.

Quod ieiunium quadragesimale, quod est pro decima temporis anni, est diligenter seruandum, 76.dist. statuimus.& duobus c.seq.de conse.dist.1.solent,& 5.dist.quadragesima & c.ieiunium.

Quod ieiunium quatuor temporũ est omnino ab omnibus seruandum, 76.dist.ieiunium & sex.c.seq.

Quod quib.mensib.& quibus de causis seruanda sunt & in veteri lege seruata sunt ieiunia quatuor tẽporum, habes, 76.dist.statuimus.& duobus,c. seq.

Quod antiquitus primus mensis anni Martius cõputabatur, & de omni alio tempore quando quatuor tẽpora ieiunabantur, 76.dist.statuimus,& c.seq.

Quod à modernis hoc ieiunium fit quarta proxima feria post diem cinerum, secundum in hebdomada Pentecostes, tertium in Septembri post exaltationẽ sanctæ Crucis, quartum in Decembri post festum sanctæ Lucię, 79 dist statuimus. Vnde versus

Dat Crux Lucia, Cinerũ quoque chrismata dia,
Vt fit in angaria quarta sequens feria.

Quod dies tres rogationum ante ascensionem Domini sunt ieiunand .de conse.dist.3.rogationes.

Quod sicut in memoriam passionis sexta feria ieiunatur, sic & sabbatum in memoriam sepulturæ est ieiunandum, de conse.dist.5.in sabbato.

Quod de ieiunio sabbati videtur mos patrię seruãdus, 12.dist.illa.

Quod die sabbati est à carnibus abstinendum.de cõs. dist.5.quia dies.

Quod in cœna domini non est soluendum ieiunium. de conse.dist.3.non liceat.& c.seq.

Quod die dominico ne sequamur errores infidelium non est ieiunandum, 30.dist.si quis tanquam.& c.si quis presbyter, 76.dist.ieiunium.de conse.dist.3.ieiunium.& c.ne quis.

Quod nec ieiunandum est tempore paschali vsque ad Pentecost. 76.dist.in ieiunium.§. non autem.& ca. seq.

Quod ieiunantes illo tempore ex deuotione, nõ sunt arguendi, 76.dist.post.& c.vtinam.

Quod hora meridiana in ieiuniis est comedendum.de consec.dist.1.solent.

Quod in quadragesima ieiunium soluit qui antequã vesperas dicit, vel audit, comedit. de consec. distin. 1.solent.

Quod in ieiuniis quatuor temporum, & in vigilia Paschæ circa vesperam horam est celebrandũ, & postea comedendum de consec.distinctio.1.solent.

Quod ordinans,& ordinandus debent esse ieiuni. 75. dist.quod à populus.& c.seq.

Quod excepta causa infirmitatis non debent cõmunicare ieiuni.de cõse.dist.2.liquido, 50.di.presbyteros, 26.q.6.si qui de corpore, 4.dist.denique in fin.

Quod moderatio est in ieiuniis habenda. de conse.dist.5 non dico.& c.seq.

Quod in ieiuniis (maxime quadragesimæ) est à magnis piscibus & cibis salsitiis & potibus abstinendũ, 3.dist denique.

Quod ieiunium debet esse mundum, 18.dist.habeatur, 86.dist.quod prodest.

Quod

Quod primo homini firmitatis virtus fuit in ieiunio, cognitio infirmitatis in cibo, 35. dist. sexto.
Quod ieiunium delinquentis vulnera curat, & curatos sanctificat. de conse dist. 5. sint tibi ieiunia.
Item satisfacit pro commissis, 76. dist. igitur.
Quod viuentium ieiunia sunt defunctorum auxilia, 13. q. 2. animæ.
Quod ieiunium ex causa redimitur elee mosyna, 82 dist. presbyter. ante finem.
Quod duorum vel plurium dierum absque cibo ieiunia prohibentur. de conse. di. 5. nõ dico. & duobus c. seq.
Quod an melius ieiunat qui sæpius parum, quàm qui ingurgitando lautius rarius comedit. de conse. dist. 5. non dico. & duobus c. seq.

De hac materia require vbi agitur de Abstinentia.

IEZABEL. Quod Iezabel nonnullos prouocat stupro sui corporis ad immolandum idolis, 23. q. 4 si illic, §. quod tunc.
IGNIS. Quod est ignis intensæ deuotionis, qui inflammat sacrificia deprecantium, 1. qu. 1. cum scriptura.
Quod est ignis veræ contritionis, quo igne decoquuntur & purificantur pœnitentes, 27. qu. 1. impudicas.
Quod est ignis indebitæ vltionis, à quo prohibiti sunt apostoli ne exurerent Samaritanos, 23. qu. 4. quid faciet. in fin. & c. seq.
Quod est ignis carnalis voluptatis, in quo igne bonus cõiugatus positus nescit ardere, 33. q. 4. vir cũ propria. in fine.
Quod est ignis ambitionis & cupiditatis: qui tanquã ignis alienus exurit, & non mundat. de pœn. dist. 2. inter hæc.
Quod est ignis diuinæ consolationis, qui culpam exurit, non hominem, & sanat purè confitentes. de pę. dist. 3. inter hęc.
Quod est ignis futuræ purgationis, qui excedit omnẽ præsentem pœnam, 26. dist. qui in aliud. de pœ. dist. 7 nullus expectet.
Quod ignis purgatorius post hanc vitam credendus sit, 25 di. qualis, in fin. 33. q. 2. admonere, circa med. 1. q. 3. peruenit. de pœn. dist. vlt. nullus expectet.
IGNORANTIA. Quod ignorantia est triplex, videlicet bona, mala, & indifferens, 38. dist. quamuis, & §. sequen.
Quod bona est ignorantia eorum qui dant occasionem ad peccandum, quæ nescire melius est quàm scire. 38. dist. quamuis.
Quod mala est ignorantia quando ea quæ Dei sunt ignorantur, quia talis ignorans ignorabitur, 38. di. qui ea.
Quod indifferens ignorãtia est in his in quibus nihil interest ad regnum Dei vtrum sciantur an non, 22. qu. 2 in quibus.
Quod alia est ignorantia facti, alia iuris, 1. q. 4. turbatur, §. notandum, 22. q. 4. innocens.
Item ignorantia facti alia simplex, alia probabilis, alia crassa & supina.
Ignorantia simplex est vera & non simulata, in qua peccantibus est parcendũ, 11. q. 3. excellentissimus, & c. seq. 26. q. 2. c. vlt. 1. q. 4. §. vlt. vbi agitur de idolothytis.
Ignorantia probabilis est quæ probari potest ex hoc quod excusabilis est pro tanto. 1. q. 1. si qui à simoniacis.
Ignorantia crassa & supina est quando factum omnibus publicum ignoratur, quæ neminem excusat, sicut Iudæi non excusantur, quia Christũ aduenisse ignorant. 1. q. 4. c. vlt, 12. q. 2. qui & diuinis, 23. quę. paratur, circa med. 11. q. 3. curæ, 8. qu. 1. licet ergo, 20. dist, si decreta. 16. dist. quod dicitis.
Ignorãtia iuris alia est iuris naturalis, quæ omnibus adultis & discernentibus est damnabilis, alia est iuris ciuilis & canonici, quæ quibusdã permittitur ignorare, quibusdam non, 1. q. 4. §. vlt. in fine.
Quod ignorantia iuris ciuilis vel canonici excusat à tanto, 34. q. 1. si quis dederit, 32. qu. 6 quemadmodum, 6. q. 1. quæro.
Quod ignorantia iuris ciuilis vel canonici non excusat à toto, 1. q. 4. § vlt. ante fi. 28. dist. presbyterum.
Quod filij Israel circa promissionem Gabaonitarum habuerunt ignorantiam facti, sed non iuris, 22. q. 3. innocens, 9. 1.
Quod ignorantia inuincibilis, quæ est ex furore vel dementia si est ex casu, non imputatur: si autem venit ex culpa, noxia est, 15 q. 1. si quis insaniens, & ca. proxi. & c. illud, relatum, §. itaque.
Quod ignorantia vincibilis procedẽs ex negligentia excusat à tanto, sed non à toto, 32. q. 7. quemadmodum.
Quod affectata ignorãtia est quando quis non vult intelligere vt bene agat, 37. dist. c. vlt.
Quod ignorantia est mala & periculosa, quia mater est cunctorum errorum, 38. dist. ignorantia.
Quod licet laicis sit noxia, sacerdotibus tamen qui ducatum prębere debent aliis, est periculosior, 37. dist. cap. vlt. §. itaque. & 38. dist. c. 1. & sex. c. seq.
Quod ignorans non semper errat, 38. dist. quamuis.
Quod dicitur quis ignorare quando non cognoscit illud esse peccatum quod facit, vel non tantum quãtum est talis excusatur pro tanto, sed non pro toto, 8. dist. consuetudo.
Quod qui ignorat modum & qualitatem facti ipse tunc peccat quando ignorantia iuris laborat, 8. dist. consuetudo. exemplum de Paulo, sed tunc non peccat quando facti ignorantiã habet, 34. q. 1. in lectũ.
Quod qui dando operam rei licitæ ignoràs quid ex facto suo sit secuturum, vt ille qui volens patrem suũ à leone liberare, sagittam mittit, & patrem occidit, non peccat, 23. q. 5. de occidendis. 50. dist. læpè.
Quod licet aliquis ignoret se debere continere recipiendo ordinem, ex eo quòd recipit ordinem tenetur continere, 28. dist. presbyterum.
Quod licet quis ignoranter rebaptizetur, ad sacros tamen ordines non potest promoueri, de conse. dist. 4. qui bis.
Quod qui patre procurante ecclesiam simoniacè licet ignoranter adeptus fuerit, crimine careat, fructum tamen paternæ emptionis reportare non poterit, 1. q. 5. eos qui. §. ex hac.
IMITATIO. Quod imitatio Christi necessaria est nobis, ne ab ipsius corpore separemur, 56. dist. Dominus, 82. di. proposuisti.
Quod filij Dei sumus, & ipsum imitari debemus, 56. dist. Dominus.
Quod Christus dedit exemplum imitationis in patiẽtia & humilitate, 93. dist. Dominus.
Quod superiores nostros in bono imitari parati esse debemus, 22. dist. de Constantinopolitana, 63. dist. Valentinianus.
IMITATOR. Quod imitator debet se totius virtutis imitatorem ostendere, 63. dist. Valentinianus.
IMAGO. Quod imago ponitur circa finem, in littera y.
IMPERATOR. Quod Imperator catholicus filius est non præsul ecclesiæ, 96. dist. si Imperator.
Quod nihil honorificentius quàm quòd Imperator filius ecclesiæ dicatur, 23. quæst. octaua, conuenior. ante fin.
Quod Imperator Constantinopolitanus Papæ coronam omnémque regiam dignitatem in vrbe Romana & in Italia & in partibus occidentalibus concessit, 96. dist. Constantinus.
Quod nulli Imperatori licet decernere de electione summi pontificis, & de rebus ecclesiasticis, 96. dist. §. 1.
Quod Imperator, aduocatus, & defensor debet esse ecclesiæ, 97. dist. ecclesiæ meæ.
Quod Imperator debet iurare fidelitatem Papę, & bona ecclesiæ defendere, 63. distinctione tibi Domino.
Quod nec Imperator iura pontificatus, nec pontifex nomen Imperatoris debet vsurpare, 96. distin. cum ad verum.
Quod Imperator pendet ex Papæ iudicio, non Papa ex Imperatoris, 50. dist. Domino sancto.
Quod Imperator debet pontificibus caput inclinare, 93. dist. Valentinianus, 96. dist. duo sunt.
Quod Imperator potest interesse concilio pontificis confirmatione fidei, alius non, 96. dist. nos ad fidei alias ca. vbinam. & c. satis.
Quod nec spectat ad Imperatorem prælatos ecclesiæ iudicare, 96. dist. si Imperator. & cap. in scripturis.
Quod Imperiali iudicio nõ possunt ecclesiastica iura dissolui, quia Imperator subest ecclesiæ, 10. distin. per totum.
Quod ab Imperatore nõ potest peti cognitio publicorũ iudiciorũ clericorũ, sed episcopale potest peti, 11. q. 1. placuit vt quicũque. 21. q. 5. si quis à proprio.
Quod Papa potest imperatorem excõmunicare, quia Gelasius Papa Anastasium Imperatorem excommunicauit, 96. di. duo sunt, Vide quod ibi not.
Quod Papa Zacharias deposito rege Francorum tradidit regnum Pipino patri Caroli Imperatoris, 15. q. 6. alius.
Quod Lodouicus Imperator, & primus Henricus, & primus Otto renuntiauerunt priuilegio super prosione Papę, quod summi pontifices propter schismaticos contulerant Imperatoribus, 63. dist. per totum & c. præcipue. §. ex his.

De hac materia habes vbi agitur de rege.

IMPOSITIO. Quod impositio manus quia non est aliud quàm oratio super hominẽ repeti potest, 1. q. 1. manus.
Quod hi qui baptismum ab hæreticis susceperint, nõ sunt rebaptizandi, sed tantum per impositionem manus sunt confirmandi, 1. q. 1. hi qui baptisma.
Quod cum episcopo benedicto super caput funditur omnes episcopi præsentes manus imponendo debent ipsius caput tangere, 23 di. episcopus.
Quod episcopo presbyterum ordinante, & manũ super caput eius ponente omnes præsentes presbyteri debent manus suas iuxta amnũ episcopi tenere, 23. dist. presbyter.
Quod diaconus & sacerdos quando ordinantur, accipiunt manus impositionem, 5. q. 6. quia iuxta. 23. dist. diaconus.
Quod episcopo manus imponente super ordinandũ, & alio orationem dicente nihil agitur, 23. dist. quorumdam.
Quod subdiaconus quia in ordinatione sua impositionem manus non accipit, loco eius calicem & patenam vacuum accipit, 23. dist. subdiaconus.
Quod absque impositione manus episcopi, etiam si tonsuram clericalem quis ab eo habeat, non licet publicè in ecclesia legere, 69. dist. quoniam.
Quod abbati cui imposita est manus per episcopum, & est presbyter, licet in proprio monasterio conferre duos minores ordines, 69. dist. quoniam.
INCANTATIO. Quod incantatio ex magicis artib. siue ex characterib. proueniens, siue ex consultationibus dęmonum, damnabilis est, 23. q. 3. illud.
Quod attendere inanem signorum in cœlo fallaciam in coniugiis sociandis, in domibus ędificandis, & in arboribus plantandis incantatio illicita est, 26. quæst 5. non liceat.
Quod infideles reputantur matres, quæ pueris suis capita dolentibus vel alia infirmitate laborantibus præter pater noster & Credo in Deum, quærunt ligaturas sacrilegas & incantationes, 88. dist, quoniã non. ante med.
Quod incantationes infirmitatibus hominum nihil remedij præstant, 26. q. vlt. admoneant.
Quod gemmæ vel herbæ ad infirmos possunt portari sine incantatione, 26. q. vlt. c. vlt.
Quod incantationes ab ecclesia sunt reiiciendæ, 26. q 5. non oportet. & cap. auguriis. & cap. vltimo, admoueant.
Quod incantatores sunt infames, 9. quæ. 1. infames.

De hac materia habes vbi agitur de Diuinatione, & vbi agitur de Sortilegio.

INCENDIARIVS. Quod incendiarius dicitur non solum qui facit, sed qui iubet & consentit, 23. q. vlt. si quis membrorum.
Quod incendiarij nocturni pręcipue rerum ecclesiasticarum sunt grauius puniendi, 12. quæst. 2. cum deuotissimam.
Quod incendiarij sunt à communione fideliũ quousque satisfaciãt separandi, 23. q. vlt. si quis mẽbrorũ.
Quod incendia in ex odio vel palitia & ipsis consentientes sunt excommunicandi, 23. q. vlt. pessimam.
Quod incendiarij cum satisfactione præteritorum, & iuramento de vltra non committendo, debent absolui, 33. q. vlt. pessimam.
Quod quia forma absolutionis incendiariorum consors est cum forma absolutionis excommunicatorum, videtur, quòd à canone ipso facto sunt excommunicati. 23. q. vlt. pessimam.
Quod episcopus qui pœnitentiam incendiariorum, quæ est per annum esse vltra mare, relaxauerit, ab officio episcopali per annum abstinebit, 23. qu. vlt. pessimam.
Quod incendiarius si sine satisfactione & pœnitentia mortuus fuerit, carebit ecclesiastica sepultura, 23. q. vlt. pessimam.
INCEPTIO. Quod inceptio siue inchoatio bonę vitæ non potest fieri nisi cum charitate. de pœ. dist. 2. §. non autem.
Quod multi bene incipiunt qui in malo vitam finiũt. de pœn. dist. 2. si enim inquit. §. multi.
INCESTVS. Quod incestus est consanguineorum vel affinium abusus, 36 q. 1. lex. illa. §. cum ergo.
Quod virgines quæ post cõsecrationem nupserint nõ tam adulteræ quàm incestę sunt, 27. dist. virgines.
Quod incestum committit qui sponsam fratris sui, licet ab eo non cognitam, duxit in vxorem, 27. q. 2. si quis desponsauerit.
Quę sunt personæ consanguineæ vel affines cum quibus incestus cõmittitur, habes, 35. q. 3. de incestis, & c. nec eam.
Quod incestus quantum ad peccatum grauior est adulterio, 32. q. 7. adulterij.
Quod incestuosus nec testificari, nec accusare, potest, quia infamis, 3. q. 4 cõsanguineorũ, 6. q. 1. infames.
Item incestuosi à communione fidelium sunt separãdi, 25 q. 8. c. vlt.
Item incestuosi nõ debent matrimoniũ contrahere, 32 q. 7. quædã. & quinque c. seq 34. q. vlt in lectum.
Quod incestum committens ex sua culpa, post mortẽ viri non debet cõtrahere, 34. q. vlt. in lectũ. & c. seq.
Quod possunt contrahere matrimonium quorum incestum excusat ignorãtia, 34. q. vlt. in lectũ, & c. seq.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod ſi ipſi inceſtu procreati non reputantur ſi, quantum ad paternam ſucceſſionem, 35 q 7. c. 1.

INCONSTANTIA. Quod inconſtantia animi perpenditur quando epiſcopus vel preſbyter dimiſſa ſua eccleſia propria temeritate, ſine cauſa alibi vagatur, 7. q. quæſti. 1. non oportet, vſque ad §. quòd verò.

Quod inconſtans prælatus iudicatur, qui propter tribulationem à grege ſibi commiſſo ſe elongat, 7. q. 1. ſuggeſtum, & duobus cap. ſeq.

Quod conſtantia in vouentibus caſtitatem & non ſeruantibus reprobatur. 17 q. 1. vouentibus.

Item à monachis à profeſſione ſui nominis & religionis, & à religione recedentibus, 16. q. 1. ſi cupis, & c. placuit, & c. iuxta.

Quod inconſtantes ſunt qui bona facere deliberant, & effectui non mancipant, 17. q. 1. qui bona.

INCORRIGIBILITAS. Quod incorrigibilitas in epiſcopo eſt deteſtabilis, 34. di. quorum dam.

Quod qui ſacerdotali admonitione de malis non corriguntur, ab eccleſia ſunt ſeparandi, 16. qu. 1. in canonibus. in fi.

De hac materia habes, vbi agitur de Correctione.

INDVLGENTIA. Quod indulgentia peccatorum fit per pœnitentiam, 1. q. 7. ſi quis omnem.

Quod bonus eſt Dominus in omnibus, & aperta viſcera eius omni homini pœnitenti, 1. qu. 7. ſi quis omnem. poſt medium.

Quod Deus peccatori conuertenti ſe præſtat indulgentiam, de pœnit. diſt. 1. facilius, §. hoc idem.

INDVCIAE. Quod inducię tam actori quàm reo dandę ſunt à iure, ne à quacumque parte propere agitur, vel per ſurreptionem, 3. q. 3. induciæ.

Quod inducarum tempus quantum ad teſtium vel inſtrumentorum productionem, ſi in eadem prouincia lis agitur, tres menſes, ſi verò in alia vicina, tãtum ſex, ſi verò in vltra marina, nouem menſes indulgentur, 3. q. 3. induciæ. §. 1.

De aliarum rerum inducijs habes 3. qu. 3. induciæ accuſatis.

De hac materia habes vbi agitur de Deliberatione, & vbi agitur de Acceleratione.

INFAMIA. Quod infamia non de facili debet credi, ſed probata citius vlciſci, 11. quæſtio. 3. in cunctis.

Quod duplex eſt infamia, videlicet iuris canonici, quę eſt crimen mortalis peccati vel excommunicationis, hæc tollitur quantum ad culpam per pœnitentiam & abſolutionem, 6. qu. 1. illi qui. ſed quantum ad infamiæ notã, ſi ſunt clerici, non tollitur niſi per Papam, 2. q 3. Euphemium, §. hinc autem.

Alia eſt infamia iuris ciuilis, quæ multipliciter irrogatur. Aliquando enim contrahitur genere delicti. Aliquando genere pœnæ Aliquando genere vtriuſque. Aliquando genere facti, 3. q 7. infames, in fi. & §. porro. huius infamiæ notam non poteſt delere niſi ciuilis iudex, cuius intereſt legem condere, 2. qu. 3. Euphemium. §, proximo.

Quod infamiam quandoque incurrũt boni ex diuina diſpoſitione, vt purgentur vel probẽtur, 6. q. 1. ſunt plurimi.

Quod in infamia ad conſtantiã recurrendum eſt, & ſi nõ inuenitur malum quod dicitur in lætitiam debemus proſilire, 11. q. 3. inter verba.

Quod in infamia ſi nobis teſtis eſt in cœlo, & teſtis in corde, dimittendi ſunt ſtulti foris loqui quod volũt, 11. q. 3. inter verba, & c. ſeq.

Quod non omnes lege canonum ſunt infames quos leges ſæculi infames pronuntiãt, 2. q 3. Euphemiũ, §. proximo.

Quod licet illa quę intra tempus luctus nubit, ſecundum leges ſæculi ſit infamis, ſecũdum canones nõ eſt infamis, 2 q. 3. Euphemium, §. proximo.

Quod multa & varia ſunt crimina quæ reddunt homines infames, quæ ponuntur, 3. q. 5. conſtituimus, & 6. q. 1. infames.

Quod fidei Chriſtianæ & auctoritatis apoſtolicæ ſtatu prævaricatores ſunt infames, 2. q. 7. alieni.

Item omnis hæreticus & infidelis eſt infamis, 2. qu. 7. alieni. 6 q. 1. infames.

Item ſimoniacus, 15. q. 3. ſane.

Item omnis apoſtata qui à tramite propoſiti ſui receſſit, 2. q. 7. alieni. 3. q. 4. ſi quis à vero.

Item omnis inceſtus macula pollutus 3. q 4. conſanguineorum.

Item infamis eſt clericus qui ex ſua culpa irregularis efficitur. 6. q 1. omnes verò.

Item infames ſunt qui ſuperiores ſuos calumnioſe impetunt, 3 q 4. conſanguineorum.

Item omnes patrum inuaſores, 3 q. 5. omnes.

Item omnes epiſcoporum vel abbatum calumnioſi accuſatores vel conſpiratores, 3 q. 4. clericus, & c. ſeq. 11. q. 1 conſpirationum

Item omnes qui malitioſe aduerſus ſacerdotes armã tur, 6 q. 1. ſacerdotes.

Item hiſtriones & omnes turpitudinibus deſeruientes, 4 q. 1. d ffinimus.

Item ſepulchrorum violatores, 6. q 1. infames

Item eccleſiaſticorum prædiorum direptores, 17. q. 4. attendendum.

Quod non eſt communicandum malis, ne infamiam male agentium in nos transferamus, 14. qu. vlt hi qui.

Quod infamis nec aduocatus nec procurator eſſe poteſt, 3 q 7. infamis.

Item nec accuſator nec teſtis eſſe poteſt, 3 q. 4. nulli, & q 5. omnes, 4 q. 1. diffinimus, 6 q. 1. beatus, & c. ſeq.

Quod infamia maximè clericorũ propter ſcandalum aliorum inducit purgationem, 2. q. 4. preſbyter, & duobus cap. ſeq.

Quod accuſans de crimine & probare non valens, infamis efficitur, 2 q. 4. c. 1. & 5 q. vlt. omnis qui.

Quod infamatores hominum ſunt peiores direptoribus rerum, 6. q 1. ex merito. & c. deteriores.

Quod infamatores hominum ſunt etiam corporaliter affligendi, 5. q. 1. c. 1. & q. 6. delatori & c. ſi quis.

Item infamatores ſunt excommunicandi, 5. q. 1. quidã.

Quod infamis dicitur locus vbi crimen committitur, 31. q. 5. tolerabilius.

Quod lupanaria non infamant caſtitatem, ſed caſtitas etiam loci abolet infamiam.

INFIDELITAS. Quod an infidelitas eſt credere ſe cum multitudine mulierum per multa terrarum ſpacia noctis tempore ſuper quaſdam beſtias equitare, vel huiuſmod. phantaſmata à malignis ſpiritibus mentibus & non corporibus irrogentur, 26. q. 5. epiſcop.

Quod ſacerdotes populum ab hac infidelitate remouere debent, quia non talia patitur corpus, ſed infidelis animus. 26 q 5. epiſcopi.

De Infidelitate habes vbi agitur de Fide & fidelitate.

INFIRMITAS. Quod infirmitas duplex eſt, videlicet corporis & animæ, 15 q 5 § 1. & c. illud. §. itaque, 49 diſt. hinc etenim per totum.

Quod mentis ſine animæ infirmitas duplicatur, vna eſt quæ vitium appellatur, qua infirmitate anima à Deo ſeparatur, vt eſt ira & odium & huiuſmodi.

Alia autem infirmitas animę non eſt peccatum, ſed pœna peccati, vt oblitio & ignorantia, 15, q 1. illud. §. itaque.

Quod infirmitas corporis duplicatur. Eſt enim vt languor naturæ, quæ carnis concupiſcentia ſiue fomes dicitur. Alia eſt quæ propriè corporis infirmitas appellatur, qua elementorum ſeu humorum concordia rurbata caro ipſa afficitur, & tandem diſſoluitur 15. q. 1. illud. §. itaque.

Quod infirmitas ſine cauſa à Deo non immittitur, licet ab homine ea ignoretur, 7. q. 1. cum percuſſio, 15. q. 1 illud. §. itaque.

Quod infirmitas corporalis excuſat à pœna iudicis, 17. diſt placuit vt quotieſcunque.

Quod non poſſe comparere reputatur qui infirmitate detinetur, 5. q. 3. ſi ægrotans, 18 diſt ſi epiſcopus.

Quod infirmitas mentis, quæ eſt dementia, excuſat à culpa in ipſa perpetrata & pœna, 15. q. 1. illud. §. itaque in fi. 3 qu 9. indicas.

Quod epiſcopus propter infirmitatem corporalẽ non priuatur epiſcopatu, ſed datur ei coadiutor, 7. qu. 1. fere per totum.

Quod propter infirmitatem mentis ſeu dementiam poteſt alteri ei ſubſtitui, 7 q. 1 quamuis.

Quod epiſcopus vel preſbyter laborans morbo caduco ſuſpenditur à ſacrificio miſſæ, 7 q. 2. in litteris.

Quod ceſſante infirmitate debet reſtitui qui propter infirmitatem eſt deſtitutus vel ſuſpenſus, 7. q. 2 litteras.

Quod vrgente infirmitate reſignans beneficium, vouens intrare monaſterium, & vltra non proceſſit, ſi non intrat, reſtituitur ad beneficium, 17. q. 2. c. 1.

Quod proprium debet eſſe prælatorum compati infirmitatibus ſubditorum, 24. quæſt. 1 quæ digniori. in fin.

Quod infirmis non eſt pœnitentia iniungenda, ſed in note ſcenda, & amicorum orationibus, & eleemoſynis ſubleuanda. 26 q 7. ab infirmis

INGRATITVDO. Quod ingratitudo eſt reddere malum pro bonis, 23. q. 3. ſex.

Quod hoc vitium incurrunt qui pleni virtutibus in peccatum cadentes à Deo recedunt, de pœn. diſt. 5. conſideret. §. dolendum.

Quod ingratitudo auctoritate canonum & legum culpatur, 11 q. 2. octaua.

Quod ingratitudo retrudit manum. ſum in ſeruitutẽ, 12. q. 1. epiſcopus qui mancipium, c. liberti eccleſię. & c. ſeq.

Quod pro ingratitudine poteſt quis à ſuo domino priuari beneficio, 22. q 5. de forma. circa finem.

INIVRIA. Quod iniuria penſanda eſt non ex opere, ſed ex voluntate, 15. q. 1. ſi quis non iratus.

Quod bonis diſpenſatione diuina infertur iniuria, vt purgentur 1 q 1. ſunt plurimi.

Quod iniuria propria patienter ſit ſuſtinẽda, ſed Dei, vel vlciſcenda, 33. q. 4 inter querelas, & § ſeq.

Quod tempore Heliæ ignis non fuit pro iniuria prophetæ, ſed Domini, cuius cultus ſpernebatur, 23 q. 4. ſi illic. § ſed obiicitur, & c. Guillarius.

Quod noſtras & noſtrorum patienter exemplo ſanctorum debemus tolerare iniurias, 23. q. 1. per totũ. & q 4. qui ſecundum, & q 5. non eſt noſtrum.

Quod iuſtus patienter tolerans iniuriam cœleſtem meretur coronam, 11 q. 3. & ñ. & c. qui iuſtus.

Quod à perfectis bene nõ verberibus, ſed verbis moderatis iniuria propulſatur, 23. q. 1 paratus.

Quod prælatorum iniuriæ degradatione puniuntur, 21. q. 1. ſi quis ſacerdotum.

Quod iniuria epiſcoporum eſt iniuria Chriſti, cuius legatione funguntur, 2. q 7. accuſatio quoque in fi.

Quod ſpecies eleemoſynæ eſt iniuriam dimittere, 45 diſt. & qui. & duobus c. ſeq.

Quod iniuria ſemel dimiſſa non debet amplius ad animum reuocari, 23. q. 4. ſi illic.

Quod iniurians ſatisfacere tenetur læſo, nec cogitur quis ſuperbo indulgere priuſquàm humiliatus, 23. q 4. ſi illic.

Quod nolens pro iniuria ſatisfactionem accipere inulta punitur 95. diſt. ſi quis contriſtatus.

Quod ſecundum varietatem iniuriarum debet eſſe reſpectus pœnarum, de pœn. diſt. 2. vulgaris, & c. pœnę. 50 diſt quia.

Quod qui aufert ſua ab inuito, non iniuriam infert, 14. q. 5. non ſane.

Quod cum alterius iniuria nulli eſt ſubueniendum, 14. q. 1. forte. & c. denique.

Quod nec Deo gratum eſt obſequium cum iniuria aliorum, 14 q. 5. c. 1. & 2.

INIVSTITIA. Quod iniuſtitia iniquitate culpatur commiſſa in rebus proximorum, 14. q. 5. immolans, & tribus c. ſeq.

Quod culpatur iniuſtitia prælatorum commiſſa reſpectu ſubditorum, 23. q. 4. ſi quos. poſt med.

Quod inculpatur iniuſtitia ſubditum commiſſa reſpectu paupertum, 42 diſt. ſi quis. ante ſi

De iniuſtitia habes vbi agitur de Iuſtitia.

INNOCENTIA. Quod quem innocentia adiuuat, dignum eſt, vt aliæ caſtigatio non affligat, 2. q. 4. Mennam. 3 q. 9 dignum.

Quod innocens de omnibus bene iudicat, qui fidem in omnibus eſſe arbitratur, 22. q. 4. innocens.

Quod ad officium innocentis pertinet non ſolũ malum non inferre, ſed etiam mala cohibere, 23. q. 5. non eſt innocentiæ.

Quod qui non ex odio ſed amore corripit delinquentẽ nõ ſolũ caſtiſſimæ innocentiæ, ſed diligentiſſimę ſeueritatis impleuit officium, 23. q. 4. ita plane.

Quod an innocentes debent præferri in prælaturis lapſis pœnitentibus, 12 diſt. nos conſuetudinem, 16. q 1. legi. circa princ.

Quod vetatur quòd exemplo Petri lapſus pœnitens innocentibus in prælaturis debet preferri, quia talis ſubditis nouit compati, 50. diſt. conſiderandum, & c. fideliot.

INOBEDIENTIA. Quod inobedientia eſt peccatũ ariolandi, & ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere. 81 diſt. ſi qui ſunt, 32. diſt. præter hoc. § porro.

Quod qui præcepto Papę non obedit, peccatum idololatriæ incurrit. 81 diſt. ſi qui ſunt.

Quod omnes clerici qui non ſunt ſub obedientia epiſcopi, ſunt acephali. 93 diſt nulla. & c. ſeq.

Quod vbi duo ſuperiores mandant oppoſita, inferiori non eſt obediendum. 11. q 3 qui reſiſtit, & c. ſeq.

Quod inobedientes paternis iuſſionibus, ſæuioribus debent corrigi vindictis. 23. q. 3. iuſtum eſt.

Quod inobedientia punitur per excommunicationẽ, 18. diſt. decernimus, 34. diſt. quorundã. in fi. 11. q. 3 ſi autem. & tribus c. ſeq.

Item punitur per depoſitionem vel degradationem. 11 q 1. ſi quis ſacerdotum. q. 3. abſit, 34. diſt. quorũ dam. in fi.

Item punitur per corporalem afflictionem, 11. qu. 1. ſi quis ſacerdotum. 7 q 1. den que.

Quod propheta d ſchiſmaticos miſſus propter inobedientiam à leone occiditur, 7 q 1. den que.

IMPOTENTIA. Quod impotentia coeundi ſi poſt carnalem copulam ſuperuenerit, non ſoluit matrimonium, ſi ante venit, liberum facit alterum matrimonio alij copulari, 27. quæſtio. 2. quod autem. §. ecce impoſſibilitas, 33 quæſti. 1. quod autem.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod propter impotentiam à copula coniugali ſe paratus, liberè poteſt ad ordines promoueri, 27.qu.2. quod autem §.1

Quod naturalis ſiue perpetua impotentia ſoluit matrimonium, accidentalis vero quæ fit per maleficiũ, ſi ceſſauerit, ſolutum reſtituit, 33.q.1 quod autem. in fi.& duobus c ſeq.

Quod impotens coram iudice apparere non cogitur qui infirmitate detinetur, 5.q.3.ſi ægrotans.

IMPVNITAS. Quod impunitas culpę viam facit aliis delinquendi, 35.q 9.loci.& 2.q 7.quapropter, 93.d ſt pertinent.

De hoc materia habes vbi agitur de Correctione & de Pœna.

INQVISITIO. Quod inquiſitio facienda eſt de conditione clericorum priuſquam confirmentur, 47.diſt.de Petro, 23.diſt.illud.

Item facienda eſt de infamiis ſubditorum antequam credatur, 2.q.1. Deus omnipotens, 30.q.vl. nullum.

Item facienda eſt de culpa puniendorum priuſquam puniantur, 28.diſt.quia ſunt, 86.diſt.ſi quid,& cap. tanta.

Item faciẽda eſt inquiſitio tam ſuper ſtatu clerici quã populi ab epiſcopo, bis in anno concilium celebrãdo, 18.diſt.quoniam.

Quod epiſcopus in ſynodis ſub iuramento debet pericula inquirere animarum,& inquirenda committere, 35.q.6.epiſcopus.

Quod epiſcopi viſitando parochias plus debent inquirere de lucro animarum, quàm de lucro temporalium rerum, 18.q.3.cauendum eſt.

Quod inquiſitio ad veritatem facti non poteſt peruenire, niſi diligenter circunſtantiæ inquirantur, 23. qu.8.occidit.

Quod iudicantem oportet cuncta rimari:& ordinem rerum plena inquiſitione diſcutere, 30.q.vlt.c.vlt.

Quod confeſſor debet eſſe ſapiens & diligens inquiſitor de loco, tempore,& de aliis circunſtantiis peccatorum, de pœ.diſt.6.§.1.poſt medium.

Quod veritas diligentius inquiſita magis ſplendeſcit in lucem, 35.q.9.c.graue.

Quod iudici magis neceſſaria eſt leuis inquiſitio, quã atrox punitio. 23.q.5.c in fin.

INSANIA. Quod inſania continuè laborãs ſi quid cõmiſerit, non imputatur, 15.q.1.ſi quis inſaniẽs & c.illud,§.cum itaque.in fine.

Quod ſicut inſani mente non res ſed phantaſtica rerum vident, ſic mens auari ſemper aurum & ſimilia videt, 47.diſt.ſicut.

Quod qui infirmitate vel feruore paſſionis preſſus ſi quid vouerit vel promiſerit, niſi ratum poſtea habeat, non tenebit, 17.q.2.Gonſaldus.

Quod ſacerdos tempore inſanię occidens hominem, licet quantum ad culpam innocens ſit, ab executione tamen officij abſtinebit, 15.q.1.ſi quis nõ iratus.

Quod ad ſacros ordines non promouetur qui aliquã do inſaniuit, ſed promotus poſt inſaniam ſanatus celebrabit, 5.q.1.ſi quis non.in fin.& 33.diſt.maritum.

Quod epiſcopus inſanus renuntiare non poteſt niſi habeat lucida interualla, 7.q.1 quamuis.

De materia habes vbi agitur de Dementia.

INSPIRATIO. Quod inſpiratio ſpiritus ſancti ſoluit à lege ſtatutum, 19.q.2.duæ.

Quod vbi ſpiritus ſpirat, etiam prælato ſuo contradicente ad meliorem vitam poteſt quis tranſire, 19.q. 2.duæ.

Quod ſancti patres ea quæ videntur irreprehẽſibilia, inſpiratione diuina fecerunt, 23.qu.5.ſi non liceat, per totum c.

Quod dominus per occultam inſpirationem reuocat à malo, 23.q.6.quod errauerat.

Quod inſpiratione diuina caſtitas habetur, 28.diſtin. de his.

Quod pręſens eccleſia inſpiratione diuina inſtituitur, 8.diſt.qui contempta.

Quod qui poſt inſpirationem diuinam & reuelationẽ in quo errauerat perſeuerat, obſtinatus eſt, 8.di.cõſuetudo, 21.diſt.nunc.

INSTRVMENTVM. Quod inſtrumenta chartarũ debent ſacerdotes cõficere de rebus propriis & eccleſiarum quas de nouo intrant, 12.q.4.c.1.

Quod quia ſæpè proprietati originis obſiſtit longinquitas temporis ſtipendia de rebus eccleſiarũ quæ recipiuntur ab epiſcopus, debent reddi in inſtrumẽtis, 12.q.2.ſæpe,& c.longinquitate.

Quod defuncto epiſcopo omnes res ipſius, ne ab eccleſia alienentur, à canonicis debent conſcribi, 12. q.5.ſicubi.

Quod inſtrumenta vi extorta maximè à clericis, nullius ſunt vigoris, 15.q.6.c.1.& c.auctoritatem.

Quod ſeruus non poteſt inſtrumentum condere teſtamenti, 13.q 2.illud etiam.

Quod vbi tabellio ſiue manus publica ad inſtrumẽti ſubſcriptionem nõ habetur, trium teſtiũ ſufficit ſubſcriptio, 16.q.3.placuit.& §.is autem.

Quod ſacerdotes pro negotiis ſæcularib.non debent poni in inſtrumentis pro teſtibus, 14.q.2.quanquã.

INTENTIO. Quod intẽto operi indifferenti finem imponit, 41.diſt.quiſquis.c.deliciæ.& c. quod dicit.

Quod bona intentio non excuſat opus malum, 1.q. 1.non eſt per totum.

Quod mala intentio facit opus bonum nõ valere, 23. q.5 cum miniſter.

Quod Deus plus reſpicit intentionem & voluntatẽ quàm actus, 15.q. 6 ſi quandoque à ſacerdotibus, in fi.22.q.5.qui peierare.

Quod iuramenta ſecundum intentionem præſtantis non recipientis à Deo iudicantur, 12.q.5.humanę, §.1.

Quod nemo debet conſiderare verba, non enim intentio verbis, ſed verba intentioni debent deſeruire, 22.q 5.humanę.

Quod ream linguam non facit niſi rea intentio, 22.q. 2.homines,& duobus c.ſeq.

Quod ea quæ poſt intentionem contingunt, non imputantur, 23.q.5.de occidendis,& c.cum homo.

Quod officij vindictæ poſſunt implere boni bona intentione, 23.q.5.officia.

Quod qui hac intentione male accipit, vt bene diſpẽſet, aggrauatur potiùs quàm iuuatur, 1.q.1. non eſt. & 14.q.5.forte. 32.4.ſic non ſunt.

INTERCESSIO. Quod interceſſio bonorũ, quæ eſt pro ſalute proximorum eſt ſuperiori porrigenda, 23.q.5.prodeſt.

Quod cum qui diſplicet ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur, 3.q.7.in grauibus, 49.diſt.§.1.

Quod ſacerdotes in præiudicium aliorum non debẽt intercedere, quia qui vincitur, interceſſoris beneficio ſe victum arbitratur, 14.q.5.denique.

Quod clericis proprium eſt pro confugientibus ad eccleſiam intercedere, quia hoc non eſt malos defendere, ſed humanam ſæuitiam reprimere, 14.q. 6.ſi res. 17.q.4.reum. 23.q.5.reos. 14.q.vlt.hi qui.

INTERPRETATIO. Quod interpretatio canonum ſpectat ad eum qui habet ius condendi eos, 25.q.1.ideo.§.his ita.

Quod Romana eccleſia ſic canones cõdidit, quod ipſorum interpretationem ſibi retinuit, 25. q.1. ideo. §.his ita.

Quod ſi in canonicis libris aliquid veritati contrariũ inuenimus, vel mendoſum Codicem debemus credere vel nos interpretem non intelligere. 9.di. ego.

Quod eccleſiæ interpretatio ſi habet eloquentiæ venuſtatem eſt diſſimulanda & fugienda, 38.diſt. eccleſiaſtica.

Quod omnis lingua habet quædam propria locutionum genera quæ cum in aliam transferuntur videtur abſurda, 37.diſt.locutio.

Quod qui ſcripturam ſacram aliter interpretatur quàm ſpiritus ſanctus flagitat, hæreticus eſt, 23.q.3. hæreſis, 37.diſt.vnio.

INTRVSIO. Quod intruſus epiſcopus non eſt habendus pro epiſcopo, nec habet executionem, 62. diſt.c.1.& 63.diſt.ſi per.

Quod intruſi pręlati vel ſchiſmatici temporaliter & ęternaliter à domino puniuntur, 7.q.1.denique. per totum c.

Quod intruſus priuatur dignitate, 63.diſt.omnis.

De hac materia habes infra de Inuaſore.

INVASOR. Quod inuaſor ſedis apoſtolicę anathematizatur, 79.diſt, ſi quis ex epiſcopis,& c.ſi quis pecuniam.

Quod inuaſor alterius eccleſiæ epiſcopus non eſt dicendus ſecundus, ſed nullus epiſcopus, 7. quæſt. 1. factus.

Quod inuaſor alterius ſedis ſcienter à miniſterio eccleſiaſtico eſt repellendus & incarcerandus, 2.q.1. in primis.circa principium,& 7.q.1.præſentium.

Quod pręlati ſuis eccleſiis poſtpoſitis alias inuadentes ſunt adulteri & infames, 3.q.2.audiuimus.

Quod ſi inuaſor alterius eccleſię ſi admonitus dimittere contempſerit, ſęculari brachio eſt excludendus, 11.q.1.petimus.

De hac materia habes vbi agitur de Eccleſia materiali, in fine, & ſupra, de Intruſo.

INVENTARIVM. Quod inuentariũ dicitur ſcriptura vbi omnia quę inuenta fuerint, diligenter conſcribuntur, 12.q.2.charitatem.

Quod decedente epiſcopo omnes œconomi & canonici eccleſiæ illius in mutua præſentia de omnibus rebus debent inuentarium facere, 12.q.2. charitatem,& 12.q.5.ſicubi.

INVIDIA. Quod inuidia eſt mortale ſiue capitale peccatum, 25.diſt.vnum.§.alias.

Quod inuidia perſeuerans habet radicem in interioribus medullis reconditam, de pœnitent. diſtincti. 2.cap.1.

Quod propter prælationis inuidiam Cain fratrem occidit, 35.diſt.ſexto.

Quod peius malum non eſt quàm Chriſtianos ſuis ſacerdotibus inuidere, 6.q.1.ſunt.§. verum hac.

Quod qui bonos ex leui ſuſpicione accuſat, hic non charitatis ſed inuidiæ ſtimulis exagitatur, 6. q.1. ſi omnia.

Quod clericis pręcipuè conuenit inuidiam non habere, 23.diſt.his igitur.

Quod qui potius conſuetudinem quàm veritatem fratribus reuelatam præſumit ſequi, inuidus eſt, 8. diſ. qui contempta.

Quod inuidia curatur per ſuum cõtrarium, videlicet per humilitatis exercitium inferioribus ſe ſeruiendo, de pœ.diſt.2 c.1.

INVITVS. Quod inuitis multa bona præſtantur quando eorum conſulitur vtilitati, 45.diſtin.& qui. 23.q.4 nimium.per totum.c.diſciplicet.per totum.

Quod interdum quis vel metu flagellorum, vel inductu diſputationũ de nolente efficitur volens, 23. q. 6.vides.

Quod Iudęus non eſt cogendus fidem accipere inuitus, 45.diſt.de Iudæis.

Quod à fide recedens cogitur inuitus ad fidem redire, 23.q.4.diſplicet.per totũ.& qu.6. per totum. 45. diſt.de Iudæis.

Quod qui inuitum ad bonum cogit, non ipſum perſequitur, ſed diligit, 23.queſt.5.non vos.& quæ.4.ipſa pietas.

Quod nemo poteſt eſſe bonus inuitus, 23.quæſt.ſexta, vides.

Quod licet epiſcopus inuitos non poſſet ordinare, poteſt tamen inferiores ordinatos ipſis contemptoribus præferre, 74.diſt.conſuluit.

De hac materia habes vbi agitur de Beneficio, & vbi agitur de Coactione.

IOANNES. Quod Ioannes Baptiſta Herodem ab inceſtu prohibens oſtendit coniugia fuiſſe inter infideles, 26.diſt.vna tantum.§. Ioannes.

Quod Ioannes Euangeliſta verbo & facto ſchiſmaticos & hæreticos docuit vitare, 24.q.1.omnis qui.

IOSEPH. Quod Ioſeph qui non cognouerat Mariam conceptum ſentiens in ea, ex benignitate voluit eam occultè dimittere, 2.q.1.ſi peccauerit.

Quod inter Ioſeph & Mariam quando commendata fuit Ioanni, non videtur fuiſſe diuortium, quia Ioſeph non cognouerat eam, 27.q.2. quod autem.& §.ſeq poſt medium.

Quod an inter Ioſeph & Mariam fuerit coniugium cum ipſa carnalem non ſenſerit copulam, 27.q.2. §.1.&c.inſtitutum.§.poteſt.c.quod autem.§.proxi. & c.priuſquam.& cap.inuenta.

Quod Ioſeph venditus à fratribus in Aegypto abeunucho comparatus fuit, ſignificat quòd qui gratiã ſpiritus ſancti mercatur, viuum ſemen nõ habet ſic cis genitatibus, 1.q.1.ſicut eunuchus.

Quod Ioſeph non tam per creaturam quàm per auctorem creaturarum iurauit, 22.q.1.mouet. §. ſicut etiam cum.

IPOCRISIS. De ipocriſi require vbi agitur de y littera circa finem.

IRA. Quod ira Dei eſt tranquilla iuſti ſupplicij conſtitutio.de pœ.diſt.3 §.1.productior.

Quod dæmones appellantur ira & furor, 23.q.5.non ſolum.

Quod propter malitiam hominum ex ira Dei mundus fame & penuria quandoque opprimitur, 16.q. 1.reuertimini, poſt med.

Quod vno peccante ira Dei ſuper multos venit, 45. diſt.ſed illud, 23.q.5 ſi audieris.

Quod ab ira peccati, qua naturaliter ſumus filij iræ, non liberatur quis niſi per fidem Chriſti.de conſe. diſt.4.firmiſſimè.

Quod ira hominis eſt concitati animi perturbatio, de pœn.diſt 3 productior.

Quod ira hominis ſi longo tempore teneatur, eſt mortale peccatum, 25.diſtinct.vnum orarium. §.aliàs.

Quod apoſtolus prohibuit vindictam perſonæ proprię dicens, non vos defendentes, ſed date locũ iræ, 23.q. 1.§.1.

Quod ira talia facit committere de quibus poſt multum ſolet homo dolere, 11. quæſtio.3.cum apud.

Quod quidquid calore iracundæ fit vel dicitur, non eſt imputandum, niſi adſit iteratio vel perſeuerantia, 2.q. 3.ſi quis iratus.de pœn.diſt.1.vulgaris.§. cogitatio.

Quod præſidens iudicio ab ira debet cauere, quia ira viri iuſtitiam Dei non operatur, 11.qu. 3. epiſcopus presbyter.in fi.

Quod iratus commotionis tempore iuſtum putat omne quod facit, 11.q.3.ira.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod in præpositis laudabile est, vt nihil agant priusquã mens cõcitata per iram, ad tranquillitatem redeat. 11.q 3.illa, 5.q.2.relatum, in fi.

Quod rectores aliorum non debent ex leuitate vel furore præcipitare sententiam, 11.q.3.summopere, 5.q.2.relatum.

Quod ira rectorum sæpè innocentes ad peccatũ deducit, quia dum iusto amplius irascuntur, & volunt aliena coercere peccata, grauiora committũt, 11.q.3.ira.

IRREGVLARITAS. Quod irregularitas non nomen accepit à regula quam statuit apostolus seruandam circa ordinandos & ordinatos, & contrarium eius dicitur irregulare, id est, contra regulam. 48.dist.quoniam, dist.25.vnum oratium, §.nunc autem.

Quod irregularitas multipliciter contrahitur, 33.di. maritum, 33.dist.præcipimus, & c.seq.

Quod irregularitas incurritur contrahendo cum corrupta. 30.dist.seriatim.

Item sibi ipsi abscindens quodlibet membrum ex indignatione, vel iusto vel iniusto timore trũcans, irregularis est, 33.dist.maritum.

Item qui naturalium membrorum aliquem defectum patitur, 51.dist.qui in aliquo.

Item qui adulteram vxorem cognouit, 34.di.si cuius, & c.seq.

Item bigamus, 33.dist.maritum.

Item simoniacus, 33.dist.maritum, in fi.

Item hæreticus, 51.dist.qui in aliquo.

Item qui publicam vel solennem pœnitentiam egit, 33.dist.maritum, 50.dist.ex pœnitentibus, 51. dist. qui in aliquo.

Item rebaptizatus, 51.dist.qui in aliquo.

Item filij presbyterorum, vel aliàs illegitimè nati, 56. dist.prebyterorum.

Quod irregularis non debet ad ordines sine dispensatione promoueri, 34.dist.præcipimus.

De hac materia habes vbi agitur de Dispensatione & vbi agitur de Ordine.

IRRELIGIOSITAS. De hac materia habes vbi agitur de religione.

IRREVERENTIA. Quod irreuerentia ecclesia rum & oratoriorum prohibetur, 42.dist.non oportet.& trib.c.seq.

Quod si quis ex irreuerentia ecclesias docet contemnẽdas, anathematizatur, 30.di.si quis per superbiã, & duobus c.seq.

Quod irreuerentia superiorũ reprobatur, 2.q.2.oues, 7.q.1.scire, & 23.q.5.si apud carnales.

Quod irreuerentia prælatorum punitur degradatione, 11.q.1.si quis sacerdotum, & cap.coniurationũ, & quatuor c.seq.

ITERATIO. Quod iteratio culpæ inducit aggrauationem pœnæ, 15 q.8.hi qui.

Quod illud quod non ostenditur gestum, nulla ratione videatur iteratum. de consec.dist.4.si nulla. & 4. capitulis præcedentibus.

Quod iterari oportet illud quod male factum est. 1. q.vlt. Daibertum.

Quod iteratur ordo, si de ordinante vtrum episcopus fuerit dubitatur, 68.dist.presbyteri.

Quod iteratur ecclesiæ consecratio, si igne exusta aut sanguinis effusione aut fornicatione polluta fuerit, 68.dist.ecclesijs.

Quod nec baptismus nec confirmatio debent iterari, nisi de receptione vtriusque dubitetur, vel non fuerit forma debita tenta, 68.dist.ecclesijs.

Quod iterato baptizatus scienter, iterato dominum crucifigit, & non potest promoueri. de consec.dist. 4.qui bis.

Quod quotidianum sacrificium eucharistiæ non est iteratio passionis, sed commemoratio, de consec.d. 2.iteratur.

Quod solennis pœnitentia apud quasdam ecclesias nõ iteratur. de pœn.dist.3.nihil prodest, §.ex persona.

Quod de hæresi redeuntes permanent in suis ordinibus si tamẽ ab hæreticis iterata vnctione baptismi vel ordinis non fuerint maculati, 1.qu.7. saluberrimum.

Quod ab hæreticis in forma ecclesiæ ordinari non debẽt iterato ordinari, sed per manus impositionem reconciliari, 1.q.1.manus impositio.

Quod sacramenta ab hæreticis in forma ecclesiç data iterari non debent, 1.q.7.& si illa, §.seq.circa med. & 1.q.1.quod quidam.

IVDAS. Quod Iudas licet fuerit proditor & damnatus quidquid tamen inter apostolos egit pro dignitate offic j, ratum fuit, 19.dist.secundum ecclesiæ, 7.q.1.aduersitas.in fi.

Quod propter Iudæ perfidiam nauis in qua ipse erat & apostoli, fluctibus agitabatur, 24.qu.1. non turbatur.

Quod Iudas in cœna Domini cum alijs apostolis corpus Christi sumpsit, 7.q.1.aduersitas, in fi.de consec. dist.2.sicut Iudas.

Quod Iudas à venia exclusus non fuisset, si pœnitentiam à Christo postulasset, de pœ.di.1.potestatis.

Quod nihil profuit Iudæ eg isse pœnitentiã per quam scelus corrigere non potuit. de pœ.di.3.in sacrib.

Quod Iudas male pœnituit, quia laqueo se suspẽdit. de pœn.dist.3.inter hæc hircum.

Quod Iudas fuit infelicior omni pœnitente, quem pœnitentia non reuocauit ad dominum, sed traxit ad laqueum. de pœn.dist.3.in felicibus.

Quod Iudas magis peccauit desperando, quàm Christum tradendo, 23.q.5.si non licet.

Quod qui seipsos occidunt, cum Iuda proditore perpetuæ damnationis exitum incurrunt, 23.q.5.non licet, & c.seq.

Quod cum spiritus sanctus consubstantialis sit filio, nimoniaci spiritus sancti gratiam vendentes, Iudæ qui Christum vendidit, comparantur, 1.q.1 eos

Quod clerici res sacras substrahentes Iudæ scarioti similes æstimantur, 17.q.4.si forte. 23 qu.4 quid ergo.in fi.

IVDAEVS. Quod Iudæi obedientes non sunt à Christianis molestandi, 23.q.8.dispar.

Quod Iudęis permittitur festa eorum colore, dummodo ea non exerceant in contemptum ecclesię, 45.dist.qui syncera.in fi.

Quod sacrilegium faciunt qui Iudæis publica officia committunt, 17.q.4.constituit, 54.dist.nulla.

Quod fideles non debent cum Iudæis habitare nec, manducare, nec medicinas ab eis recipere, nec consilũ requirere in infirmitate, 28 q.1.nullus.&c. seq.

Quod ne religio Christiana à Iudęis polluatur, empti ab eis Christiani à seruitute liberãntur, 54.dist.mãcipia, & c.seq. de consecra.dist.4.plerique.

Quod Iudæi non sunt per vim ad fidem compellendi, 45.dist.qui syncera.& c.de Iudæis.

Quod Iudæi qui de facili ad vomitum perfidiæ redeunt, cum multa deliberatione, & cum octo mensium instructione sunt ad baptismum suscipiendi, de consec.dist.4.Iudæi, 28.q.1.lapè.

Quod die dominico vel alio die solenni debent Iudęi baptizari. de consec.dist.4.ne quod absit.

Quod si Iudęus vel paganꝰ seruus, Christianꝰ fieri voluerit, à seruitute liberatur, 54 disti. fraternitatem.

Quod Iudęorum baptizatorum pueri ne parentum in uoluantur erroribus, sunt eis auferendi, & monasteriis aut Christi fidelibus ad conuiuendum tradẽdi, 28.q.1.Iudæorum, de consec.dist.4.plerique.

Quod vno parente conuerso, & altero in iudaismo permanente, pueri sequi debent illum qui factus est Christianus, 28 q.1.Iudæi.

Quod ex Iudæis conuersi, quia ad vitia proni sunt, non debent aliis Iudæis cohabitare, ne eorum participatione subuertantur. 28.q.1.sçpè.

Quod Iudęi à fide apostatantes coguntur ad eam redire, 45.dist.de Iudæis.de consec.dist.4.plerique.

Quod Iudæi præuaricatores fidei quantacunque pœna damnati fuerint, perfidia parentum etiam quo ad res filiis non oberit. 1.q.4.Iudæi.

Quod si Christianus vel Christiana iudaice præuaricãti carnaliter coniungatur, à communione ecclesiæ segregentur, 28 q.1.caue.& cap.si quis iudaicè.

IVDEX. Quod iudex dictus est eo quod ius dicat, siue quòd iure discepter, 23.q.2.cap.1.

Quod iudex alius est ordinarius, alius est arbitrarius, 2.q.6.à iudicibus.

Quod ordinarius iudex est, qui ab apostolico, vel Imperator legitimam potestatem accipit, 2.q.6.à iudicibus, 11.q 1.iudices.

Quod arbitrarius est qui nullam potestatem habens cũ consensu litigantium eligitur, 2.q 6.à iudicibus.

Quod ad arbitriũ rei iudices dãdi sunt, 11.q 1.iudices.

Quod quidam sunt qui iudices non possunt fieri, etãsi petantur, videlicet surdus, mutus, perpetuo furiosus, fęminę, serui impuberes, infames, 3.q.7 infamis.

Quod ille debet esse alterius iudex, qui non habet in seipso quod condemnet, 3.q.7.iudicet.

Quod verus iudex nec pretio, nec stupore, nec odio, nec fauore iudicat, 11.q.3.episcopus.§.si ergo.

Quod iudex munera non debet accipere, quia munerũ acceptatio veritatis est præuaricatio, 11.q.3. qui recte.& cap.non licet, 14.q.5.non sane.

Quod iudex etiam rectè iudicando, si temporale præmium expectat, fraudem in duobus perpetrat, 11. q.3.qui rectè.

Quod laudabiles sunt iudices in quibus nec ira nec furor, sed ratio dominatur, 11.qu.3.illa.& tribus c. seq.

Quod Papa est iudex omnium, sed nemo ipsius, 9.qu. 3.patet.& c.seq.

Quod bonus iudex nihil arbitrio suo facit, sed iuxta leges & iura pronuntiat, 3.q.7.iudicet.

In quo capitulo pronuntur plura quę debet habere bonus iudex, 30.q.vlt.iudicantem.

Quod non est iudex in quo non est iustitia, 23.q.2.iustum.

Quod criminosus iudex cum sententiam in alterius crimen profert, seipsum cõdemnat, 3.q.7.sacerdos, §.item in euangelio.

Quod iudex cuius vita cum loco iudicij non concordat, sæpè immeritos damnat, 11.q.3.plerunque.

Quod iudex cupidus cito vendit iudicium, 11.quæst. 3.pauper.

Quod naturale est suspectorum iudicum insidias declinare, 3.q 5.quòd suspecti.

Quod iudex labyrinthum impingit qui ante iudicat quàm intelligat, 29.dist.secundum.

Quod iudex circunstantias debet rimari, & ordinem rerum inquirere, 30.q.5.iudicantem.1.qu.1.in primis.de pœ.dist.5 §.1.post med.

Quod iudex nec debet esse facilis ad credendum, nec ad vindictam ferendam, 86.dist.si quid, 11. qu.4. quamuis, 15.q.7.si quid.

Quod iudex sine accusatione damnare nõ debet, 23. q.4.si quis potestatem.

Quod idem non debet esse iudex & accusator vel testis, 2.q.1.multi.4.q 4.c.1.

Quod iudex non debet esse suspectus, 3.quæstio 5.c. vltim.

Quod iniquum est velle iudicare, & non iudicari, 32. q 6.iniquum.

Quod iudex plus legibus quàm suæ voluntati obtemperare debet, 3 q.7.iudicet.

Quod iudex in loco iudicij debet conscientiam quã de domo portauit deponere, & secundum allegata & probata procedere, 3 q 7.iudicet.

Quod nullus iudicũ sine licentia superioris debet aliquem clericum condemnare, 11. q.1.nullus iudicũ.

Quod iudex reum puniendo reddit bonũ pro malo, 23 q.3.sex differentiæ.

Quod iudex secundum leges damnando iniquum nõ peccat, quia non ipse damnat, sed lex, 23.q.5.iudex, & cap.seq.

Quod humanum est illum vereri iudicem, qui deprimere & erigere potest, 16.q.1.c.1.circa medium.

Quod nemo debet dedignari iudicem habere contra se cuius approbauit arbitrium, 2.q 8.accusatores.§. cuius.

Quod inferior iudex non potest superiorem iudicare, nec debet, 21.dist.inferior.& quinque c.seq.

Quod ad sæcularem iudicem non licet clerico confugere, 11.q.5.placuit.

Quod iudex laicus non debet se intromittere de clerico præcipuè de sacerdote iudicando, 96.dist.in scripturis.& c.seq. 16.q.7.in nona actione.

Quod licet iudici subditum alterum defensare & fouere, sed non iudicare, 6.q 5.scriptum.

Quod iudex potest alterius subditum iudicare ratione criminis cõmissi in sua potestate, 6.q.3. placuit. & c seq.

Quod causam suam amittit qui rem etiam sibi debitam præter iudicis sententiam inuadit, 16.q.6. c. 1. in fin.

Quod iudex spiritualis, scilicet confessor debet habere munus scientiæ, vt sciat cognoscere quidquid debet iudicare, de pœn.dist 6.c. 1.post medium.

IVDICIVM. Quod iudicium duplex est, videlicet diuinum, & humanũ, 6.q.1.si omnia. 15.q.6.si quãdoque à sacerdotibus.circa med.

Quod diuinum iudicium valde est timendum, quia ipse iudex est & testis, 9.q.3.aliorum.

Quod diuinum iudicium vsurpat qui incerta & dubia iudicat, 2.q.1.nomen presbyteri.

Quod secretorum cognitor & iudex est Deus, 32.di. erubescant.

Quod solius Dei est iudicare de occultis, qui solus nouit corda hominum, 2.qu.4.consuluisti. post med.

Quod homines multa de Dei iudicio ignorant, quia forsitan quæ nos laudamus, ipse reprehendit, & quę nos reprehendimus, ipse laudabit, 11.q.1.sacerdotibus.in fine.

Quod homines Dei iudicio per peiores se flagellantur, 56 dist.si gens.in fine.

Quod Dei iudicio homines in præsenti vita flagellantur, vt in futuro non puniantur, 23. q.4. quid ergo. per totum cap.

Quod Dei iudicio aduersa bonis eueniunt, vt ex hoc magis humilientur & mereantur, 6.quæst. 1. §.ipsa.

Quod iudicio Dei agitur quando ex flagellis vnus corrigitur, & alius obduratur, 23.q.4. Nabuchodonosor.

Quod non potest humano condẽnari examine quod Deus suo reseruauit iudicio, 15.q.6.si quandoque à sacerdotibus

Quod facta Papę à solo Deo iudicantur, 9. quæstio 3. facta.

Quod Deus aliorum causas voluit per homines terminari, sed summi pontificis causam sibi ipsi examinandam & terminandã reseruauit. 9.q.3 aliorũ.

Quod nemo scit qualis in iudicio Dei futurus sit, 11. q.1.sacerdotibus.in fin.

Quod qualiscunque hinc quis egreditur, talis in iudicio Dei reptæsentatur, 15 dist.qualis.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod qualem inuenit dominus cum vocat, talem pariter & iudicat, de pœn. d. 1. nunquid Cain.
Item in futuro Dei iudicium locum nõ haberet si in hoc sęculo omnia iudicanda essent, 6. q. 1. si omnia. 15. q. 6. si quandoque à sacerdotibus.
Quod quẽ sacerdos iudicat, Deus iudicat, cuius personam gerit, de pœ. di. 3. in falsicibus, §. his auctoritatibus, ver. sed quem.
Quod qui semel à sacerdote pro peccato punitur, nõ iterum à Deo pro peccato iudicabitur, ibid.
Quod Deus nõ bis iudicat in idipsum quod iustè in præsenti est punitum. de pœn. dist. 2. sunt plures, §. auctoritas.
Quod humanum iudicium est dup ex, videlicet priuatũ & publicũ, siue contentiosum, 3. q. 7. postulatus.
Quod priuatum iudicium exercet quando seipsum iudicat, de pœ. dist. 1. in actionem.
Quod verum iudicium est iudicare prius conscientiã propriam, demum culpam alienam, 3. q. 7. postulatus, &c. seq.
Quod non est curandum iudicium hominum vbi est bona conscientia, quia tale iudicium est temerarium, 11. q. 3. temerarium, & duobus cap. seq.
Quod temerarium iudicium est quod procedit ex suspicione, 2. q. 1. multi. ante fin.
Quod lapsi à baptismi innocentia proprio iudicio se accusantes per pœnitentiam restituuntur, de pœn. dist. 1. c. multiplex.
Quod homo debet seipsum iudicare dum potest in melius mores commutando, ne cum posse amiserit, à domino iudicetur, de pœniten. dist. 1. in actionem, §. seq.
Quod publicum iudicium sine cõtentiosum institutum est vt innocentia protegatur, & culpa puniatur, 2. q. 1. quæ Lotharius.
Quod hoc iudicium integrum est, quod plurimorum sententiis confirmatur, 64. dist. extra.
Item debet secundum auctoritatem decretorum, & sanctorum patrum diffiniri, 20. dist. de libellis.
Item debet esse sine tumultu contentionũ, 5. quæst. 4. in loco.
Item hoc iudicium debet poni in loco tuto & communi, 3. q. 9. hortamur, 33. q. 2. siue.
Quod in omni tali iudicio debent esse quatuor personæ, videlicet iudex, accusator, defensor, & testis, 4. qu. 4. c. nullus vnquam. & c. nullus introducatur.
Quod illi qui citatur in iudicium debet offerri conuentionalis libellus, 3. q. 3. induciæ, §. offeratur.
Quod spoliati nõ debent ad iudicium trahi nisi prius in integrum restituantur, 2. q. 2. nullus episcoporũ. & tribus c. seq. 3. q. 2. ciectis, & c. seq. 5. quæ. 2. si primates.
Quod de suspicione vel extorta confessione pessimũ est iudicium, 15. q. 6. si quandoque à sacerdotibus.
Quod ordo iudiciarius in publico iudicio est seruandus nisi forte adeo culpa sit notoria, quòd se omnium oculis ingerat, 2. qu. 1. quæ Lotharius, & duobus cap. seq.
Quod an in manifestis sit ordo iudiciarius seruandus, 2. q. 1. per totum.
Quod absente reo in iudicio non est procedendum, 3. q. 9. accusatori, vsque ad finem quæstionis.
Quod diuinæ & humanæ leges prohibent vt absens quis iudicetur, 3. q. 8. accusatores.
Quod contumax absens iudicatur, 3. q. 9. c. decreuimus.
Quod iudicium refugit qui de iustitia diffidit, 11. q. 1. Christianis.
Quodquatuor modis humanum peruertitur iudiciũ, videlicet timore, cupiditate, odio, & amore, 11. quę. 3. quattuor, & duobus c. seq 3. q. 5. accusatores. 2.
Quod iudicium non debet propter lachrymas quorumcunque peruerti, 23 q 4. est iniusta.
Quod candentis ferri & aquę feruẽtis iudicium à sanctis est prohibitum, 2. q. 4. consuluisti.
Quod in dubium absolutum non debet esse iudiciũ, 33. dist. habuisse, 2. q. 4. consuluisti.
Quod iudicium mistum debet esse rigore & lenitate, 45 dist. d. disciplina c. omnis, & c. sunt.
Quod libertini possunt trahere dominos suos ad iudicium. 12. q. 2. episcopus, §. si sine venia.
Quod ecclesia non iudicat nisi de publicis in ordine iudiciario probatis, 2. q. 4. consuluisti. & q. vlt. nec illud, §. is itaque, & c. seq. 2 q. 1. multi. in fine.
Quod an ecclesia quãdoque in suo iudicio decipitur, vt ille qui intra ipsam est, per eam excludatur, & qui foris est, intromittitur, 24. q 3. si quis, & c. cũ aliquis,
Quod monachi & monachę spectant ad iudicium episcopi, 11. q. 1. de persona.
Quod clerici sunm episcopum contemnentes tradantur iudici sæculari, 11. q. 1. si quis sacerdotum, & duobus cap. seq.
Quod clericis prohibetur iudicium sanguinis, 23. q. 8. sæpe. & c. seq.
Quod diebus feriatis & die dominico non sunt exercenda iudicia, 15. q. 4. placita, 22. qu. 5 decreuit. de conse. dist. 3. §. 1.

De hac materia habes vbi agitur. de Senten ia.

IVRAMENTV *M.* Quod iuramẽtum legitur Deus crebro fecisse, 22. q. 4. incommutabilis.
Quod iuramentum homini non prohibetur tãquam malum, sed eius assuefactio vel libido prohibetur, 22. q. 1. non est contra.
Quod iurare Dei est à seipso ordinata nullatenus conuellere, 22. q 4. incommutabilis.
Quod dum vsus iuramenti habetur de facili periuriũ incurritur, 22. q. 1. non est contra.
Quod iuramentum non dicitur malum esse, sed à malo esse, scilicet infirmitatis eorum quibus aliquid suadetur, 22. q 1. ita ergo.
Quod in scripturis non est prohibitum ab alio recipere iuramentum, 22. q 1. quamuis.
Quod iurare non est peccatum, 22. q. 1. §. 1. & cap. vt noueritis,
Quod iuramentum non est institutum vt esset iniquitatis vinculum, vel cuiuscunque criminis, 22. qu. 4. inter cetera.
Quod hęc est causa institutionis iuramenti, vt omnis iurans ad hoc iuret, vt quod verum est loquatur, 22. q 5. iuramenti.
Item alia causa est iuramenti institutionis infirmitas dubitantis cum non vult credere, 22. qu. 1. si peccatum.
Item est alia causa, detestatio idolorum, nam ideo conceditur per Deum iurare, ne per idola iuretur, 22. q. 1. considera.
Quod in iuramento nõ debet intentio verbis, sed verba intentioni deseruire, 22. q. 5. humanæ.
Quod iuramentum debet habere tres comites, videlicet veritatem, iudicium, & iustitiam, 22. q. 1. & iurabunt, & q 2. animaduertendum.
Quod iuramentum veritatem habet vbi non aliter corde quàm ore iuratur, 22. quæst. 5. iuramenti, & c. quacunque.
Quod iustitiam habet quando licitum & iustum est quod iuratur, non tendens ad mortale peccatum, 22. q. 4. innocens. §. illicitum.
Quod iudicio iuratur quando cum discretione & cautela iuratur etiam in licitis, 2. q. 4. sacramẽtum. 22. q. 4. innocens. §. illicitum. circa med.
Quod iuramentum fit dupliciter, videlicet per creatorem, & per ea quæ habent respectum ad creatorem, vel per creaturas, 22. q. 1. considera. & duobus c. seq.
Quod per creatoris capillum vel caput iurare est blasphemare. 22. q. 1. siquis per capillum.
Quod minus peccatum est per falsos Deos iurare verum quàm per verum Deum iurare falsum, 22. q. 1. mouet. circa med.
Quod per ea quæ respectum habent ad creatorem, sicut est Crux, Euangelia, & sanctorum reliquię & similia, falsum iurare est peierare, 22. q. vlt. qui compulsus, & c. seq.
Quod electus in episcopum repellitur à confirmatione, quia publice iurauerat super Euangelia Dei, 85. dist. archidiaconum Florentinum.
Quod sacerdotes ex leui causa iurare non debent, 2. q. 5. si quis presbyter.
Quod qui per lapidem vel aliam creaturam iurat falsum periurus est, 22. q. vlt. ecce
Quod an qui iurans super lapidem putans super Euangelia iurare obligatur, 22. q. 5. humanæ. §. proximo.
Quod periurium est nequiter decipere credẽtem, 22. q. 2. c. 1.
Quod sophisticè iurans, periurus est, 22. q. 5. quacumque, & duobus c. seq.
Quod Deus accipit iuramentum sicut ille cui iuratur intelligit, 22. q. 5. quacumque.
Quod qui paratus est ad peierandum, antequam iuret periurus est, 22. q. 5 qui peierare.
Quod qui dicit iurando pluit, & scit non pluisse, periurus est, 22. q. 2. homines.
Quod Saul quia de morte Ionathæ quam iurauerat sententiam tulit, quia eam propter populum exequi non potuit, periurus non fuit. 22. q. 2. c. vlt. §. item opponitur. ante fi.
Quod non peierat qui compulsus iuramentum non impleuit, 11. q. 3. antecessor.
Quod qui alium cogit peierare, etiam si dominus iurantis sit reus sit periurij, 22. q. 4. inter cetera. & q. 5. qui conpulsus, & c. si coactus. & quatuor c. seq.
Quod illud est defiendum quod quis commisit illicitè per iuramentum coactum, 22. q 4. inter cetera.
Quod ille qui alium cogit scienter ad periurium, vincit homicidam, scilicet quantum ad damnum, quia ille damnificat animam, iste corpus, 22. q. 5. ille.
Quod illicitum iuramentum magis peccatum est adimplere, quàm periurium incurrere, 22. q. 4. vnusquisque.
Quod iuramentum factum contra præceptum domini culpatur, & non tenet, 22. q. 4. inter cetera.
Quod omne iuramentum est seruandum nisi in peiorem vergat exitum, & salutis detrimentum, 22. qu. 4 quod Dauid & ferè vsque ad finem quæstionis.
Quod nemo ante ætatem legitimam, id est, ante annos quatuordecim cogendus est iurare, 22. q. 5. paruuli. & duobus c. seq.
Quod in diebus dominicis à septuagesima vsque ad octauam Paschæ, & ab aduentu vsque ad octauam epiphanię, & in quatuor temporibus, & in litania maiori, & in diebus rogationum nisi pro concordia & pace nullus solenniter iurare præsumat, 22. q. 5. decreuit.
Quod decens est vt iuramentum à ieiunis præstetur, 22. q. 5. honestum.
Quod forma iuramenti inuenitur secundum diuersorum status temporum & hominum.
Quod in tempore veteris legis iurabant, viuit dominus, viuit anima mea, 22. q. 1. & iurabunt.
Quod in primitiua ecclesia iurabant, testis est mihi Deus, & testis est mihi conscientia mea, 22. qu. 1. si peccatum.
Quod modernorum est iuramentum, sic me vel te Deus adiuuet, & istæ reliquiæ sanctorum, vel consimile, 32. q. 6. de parentela. & quatuor c. seque. 1. q. 7. quoties. 22. quæstio. 1. habemus.
Quod forma iuramenti ab hæresi vel à schismate reuentium est specialis, 1. q 7. quoties. de consec. di. 2. ego Berengarius.
Quod in forma iuramenti fidelitatis sex requiruntur. de hoc habes vbi agitur de fidelitate.
Quod ab episcopo vel presbytero non exigitur communis forma iuramenti, sed per sanctam consecrationẽ tantũ interrogari debẽt, q. 4. si quis presbyter.
Quod infideles & idololatræ iurant per creaturas, 22. q 1. & iurabunt.
Quod ideo Christus non prohibuit iurare per Deum, sed per creaturas, ne videlicet per contẽptum creaturarum deieraretur, vel aliquod numen deitatis in creaturis crederetur, 22. qu. 1. mouet. §. item Christus.
Quod illicitum iuramentum non est complendum, 13. dist. duo. & c. seq.
Quod pluribus modis iuramentum dicitur illicitum, videlicet ex persona iurantis, vt sunt impuberes, quorum iuramentum non tenet, 12. q. 5. paruuli. & c. seq.
Item est illicitum ex persona cui iuratur, vt cum clericus laico iurat quod non licet, 22. quæstione 5. capitu. nullus.
Item ex re est illicitum iuramentum, vt si res per quã iuratur, non est sacra, 22. q. 1. clericum.
Item ex fine est illicitum, vt si iuratur propter electionem & ante electionem, 8. q. 3. Artaldus.
Item ex causa, scilicet obligatoria, ad hoc impellente, exemplum de Herode & saltatrice, 22. qu. 4. vnusquisque.
Item ex modo est illicitum, vt si temerè vel indiscretè vel sine necessitate. exemplum de Iepte qui indiscretè iurauit, 22. q. 4. vnusquisque, & q 1. ita ergo.
Item ex tempore est illicitum vt si dominicis diebus vel aliis prohibitis iuratur, 22. q. 5. decreuit. Vnde versus de omnibus supradictis.

Quis, quid, cui, per quid, ad quid, cui, quo modo, quando.

Quod licitum iuramentum fit in sex casibus, videlicet pro pace, vel amoris coniunctione, 22 q 1. c. 1.
Item pro infamiæ expurgatione, 2. q. 4. presbyter. & tribus c. seq.
Item pro fide & fidelitate. de conse. dist. 2. ego Berengarius, 15. q. 6. alius.
Item pro obedientia siue reuerentia, 23. distin. quamquam.
Item pro veritate inquirenda, siue in testibus, siue in alius, 14 q 2. quamquam. 22. q. 1. omne.
Item pro damno dato vel dãdo, 2. q. 1. in primis. circa medium. Vnde versus,

Pax, fama, fides, reuerentia, cautio damni,
Defectus verbi sibi posc unt sacra tueri.

Quod ab his iuramenta irritari possunt, videlicet à Papa, 15. q. 6. auctoritatem.
Item seruorum à domino suo, 54. distin. si seruus sciente.
Item vxoris à marito suo, 33. q. 5. manifestum.
Item monachi iuramentum à suo abbate, 20. q. 4. monachum.
Quod solus Papa à iuramento licito absoluit, 15. qu. 6. alius.
Quod absoluit subditos excommunicatorum excommunicationem contemnentium à iuramento fidelitatis, 15. q. 6. nos.
Quod antequam incendiarij absoluantur, cautio iuratoria requiritur, 23 q. vlt. pessimam.
Quod grauior infligitur pœna peieranti, quàm consentienti, 21. q. 5. si quis conuictus.
Quod eadem pœna est pro periurio & homicidio, 22. q. 1. prædicandum.

De

Source : BIU Cujas

De hac materia require vbi agitur de Mendacio.

IVRISDICTIO. Quod iurisdictio clericorum, & episcoporum quæ est circa curam animarum, ab abbatibus non est vsurpanda, 16.q.1.interdicimus.

Quod nec metropolitanus vel episcopus intromittere se debet de iurisdictione alterius episcopi sine scire ipsius, 9.q.3.nullus primas.

Quod primas vel patriarcha non habet iurisdictionē in episcopos, sed tantum in archiepiscopos, 9.q.3. conquęstus.

Quod extra propriam iurisdictionem nullus debet iudicari, 3.q.6.peregrina, & quatuor c.seq.

Quod crimen commissum inducit iurisdictionem in extraneum, 3.q.6.ibi semper, & c.vlt.6.q.3. placuit, & c.seq.

Quod qui canonicam habet prælaturam electionem habet & iurisdictionem, 11.q.1.experientiæ tuæ.

Quod laici habuerunt quandoque, & habent intra ecclesiam de ecclesiasticis iurisdictionem, habuerunt enim electionem summorum pontificum, & inuestituras episcoporum, 63.dist.Hadrianus, & §.principibus, & c.in synodo.

Quod possunt in concilio interesse præcipuè vbi agitur de fide, 96.dis.nos ad fidē, & c.vbi nā, & c.satis.

Item datur eis iurisdictio personas incorrigibiles corrigendi, 32.dis.eos qui.

Item datur eis iurisdictio in fidei vel episcoporum cō temptores morte affligendi, 23.q.5.principes, 16. dis.nec licuit, 11.q.1.si quis sacerdotum.

Item in eos qui schisma faciunt vel excommunicationem contemnunt, 23.q.5.de liguribus.

Item datur eis iurisdictio vbicunque ecclesiastica potestas nō valet exercere disciplinā, 23.q.5.principes.

IVS. Quod ius generale nomen est, quod iustum requirit, & inde ius dictum est, 1.dis. ius generale. Isidorus lib.Etym.c.3.

Quod ius in duo, scilicet in ius naturale, & ius positiuum diuersificatur, 1.dis.humanum genus.

Quod ius naturale innuitur in Euangelio vbi dicitur, Quæcunque vultis vt vobis faciant homines, & vos facite illis, & econuerso, ibid.

Quod ius naturale iuri positiuo antefertur, videlicet quia prius, & dignius, 5.dis.§.1.8.di.quo iure, §.dignitate vero.

Item quia eis cedit omnis consuetudo, vel cōstitutio, 9. dis. per totum.

Item quia contra ius naturale non admittitur dispensatio nisi ad maius malum vitandum, 13.dis.§.1.& 7.dis.non est peccatum, §.his itaque.

Item quod ius naturale vult omnia esse cōmunia, positiuum verò restringit ad meum & tuum, 7.di.1.& c.seq.

Quod ius positiuum siue humanum diuersas habet species, quia aut est ius ciuile, aut gentium, aut militare, aut publicum, aut Quiritum, id est Romanorum, de quibus 1.dis.per totum.

Quod iure diuino, & humano res possidentur, sed differenter, 23.q.7.c.1.

Quod iure poli reguntur matrimonia, nō iure fori, id est ciuili.

Quod mulierem reddit infamem si mortuo viro intra tempus determinatum ducat alium, 2.q.3.Euphemium, §.seq.

Quod ius interpretandi canones habet qui potestatē habet condendi, 11.q.1.sicut enim, §.ex his omnib.

Quod iudex dictus est ex eo quòd ius dicat populo, siue de iure disceptet. 23.q 2.c.1.

Quod qui ecclesiæ ius suum detrahit, iniustitiam cōmittit, 22.dis.omnes.

IVSTITIA. Quod iustitia est summum bonum cōlere ac vnicuique iura seruare, 12.q.2. cum deuotissimam, post med.

Quod iustitia est æquitas tolerandi inopiam, & temperantiam habere in abundantia, 41.distinctio.quod dicit.

Quod iustitia est patriam, & socios defendere, 23.q.3.fortitudo.

Quod vbi fides & charitas deest, iustitia esse non potest, 24.q.1.vbi.

Quod iustus miseris compatitur, 45.dis.vera iustitia.

Item non odio sed bono zelo est exercenda, 23.q.3.sex.

Quod semper est misericordia temperanda, 45.dis.disciplina, c.omnis, & c.vera, & c.seq

Quod iustitiam aurum & munus violant, 11.q.3.qui recte. 1.q.3.vendentes.

Quod cultum suum iustitia perdit quando filētia iudicij ostrepentium turbo confundit, 5.q.4. in loco.

Quod iustus quoties cadit toties resurgit, de pœn.di. 3. septies.

Kalendę. Quod Kalendæ Ianuarij iuxta ritum gentilium prohibētur Christianis obseruari, 26.q.vlt.nō licet, c.non seruetis, & c.si quis Kalendas Ianuarij.

Quod presbyteri cum per kalendas conueniunt, quasi semiplenum ventrem habeant, & lucris honestioribus intendant, 45.dis.quoniam presbiteri, & c.nullus presbyterorum.

De hac materia habes vbi ponitur C.

LABIA. Quod labia sacerdotis debent scientiam custodire, 11.q.1.sacerdotibus, 43.di.sit rector, ante med.

LABOR. Quod labor bonus est in virtutibus & spiritualibus exercitijs, 23.q.4.quis nos potest.

Quod labor malus est in mundi delectabilibus & peccatis, 23.q.7.quemadmodum.

Quod labor indifferens est in necessitatibus corporis, de'conf.dis.5.nunquam.

Quod merces felicitatis non acquiritur nisi per laborem virtutis, de conf.dis.5.ieiunium.

Quod sæculi dilectores fortes sunt in labore malo, debiles in labore bono, dis.47.omnes,

Quod apostolus ne quemquam grauaret proprijs manibus laborabat, 1.q.2.sacerdos.

Quod boni laboris sui non in præsenti, sed in futuro quærunt fructum recipere, 1.q.2.sacerdos.

Quod cum prælatus vel prædicator in aliquibus sine fructu laborat, ad alios vt proficiat se transferat, 7.q.1.c.vlt.8.q.1.olim.

Quod iustum est vt illi consequantur stipendium qui laboris impendunt obsequium. 1.q 2. sacerdos, in fin. 12.q.2.charitatem.

Quod laborantes pro ecclesia stipendia debēt accipere ab ecclesia, 12.q.2.ecclesiasticis.

LAC. Quod lac Abraham non vina angelis hospitio receptis propinauit, 35.dis sexta die, in fin.

Quod sicut incongruum est, non pascentem gregem, lac gregis vsurpare, sic est militantiū stipendia non militando subripere, 13.q.1.c.1.ante fin.

LACHRYMA. Quod lachryma amarissima Petri peccatum deleuit negationis, 50. dis. ponderet.

Quod in peccato negationis Petri lachrymæ eius, & non alia satisfactio legitur, de pœn.dist.1.Petrus doluit.

Quod lachrymæ lauant delictum quod pudor est confiteri, quod non est intelligendum sine confessione, sed peccatum si adeo graue est vt cum pudore confiteatur, non ideo est desperandum, quia lachrymæ lauant, de pœn.dis.1.mensuram, §.proximo.

Quod non est mundus, qui post lachrymas repetit ea, quæ defleuit, de pœ. dis.3.irrisor est, & tribus c.seq.

Quod non excusatur, qui lachrymas habuit pro temporali damno, & non potest habere pro peccato de flendo, de pœn.dis.3.sunt plures.

Quod lachrymas multi indesinenter fundunt, & tamē peccare non desinunt, de pę.dis.3.irrisor est.ante fi.

Quod lachrymæ debent esse arma clericorum, 23.q.8.conuenior.

De hac materia habes vbi agitur de Fletu.

LAICVS. Quod laicus de rebus ecclesiæ non debet se intromittere, nec sibi sunt committendæ, 89. dis.iudicatum.

Quod episcopus qui decimas & alias res ecclesiæ consanguineis vel alijs laicis distribuit, tanquam simoniacus, & inter præcipuos hæreticos vt antichristus habeatur, 1.q.3.peruenit.

De hac materia habes vbi agitur de Electione, & vbi agitur de Imperatoribus, & vbi agitur de Iurisdictione, & vbi agitur de Iudicio.

LAPSVS. Quod lapsus duplex inuenitur, videlicet à fide, qui fit per hæresim, & à morib⁹, qui fit per mortale peccatum, 1.q.7.si quis omnem.

An episcopus vel clericus per hæresim lapsus post reuersionem possit restitui, & qualiter, 1.q.7.ferè per totum.

Vtrum episcopus vel clericus post peccati lapsum per dignam pœnitentiam reparari possit, & qualiter, 50. dis.per totum, vsque ad §.quod verò.

Quod cum magna discretione & consilio lapsi sunt restituendi, 50.dis.de eo autem.

LARVA. Quod laruas dæmonum ante se ferri presbyteri non consentiāt, 44.dis.nullus presbyterorū, de conf.dis.5.nullus.

LATRO. Quod latro vnius momenti pœnitētia, meruit esse in paradiso, 26.q.6.presbyter.

Item idem latro in Cruce pendens præmium æternū amisisset, si ipsum vnius horæ pœnitentia non iuuasset, 36.q.6.agnouimus.

Quod latro non est pro nomine Christi, sed pro suis facinoribus crucifixus, sed dum patitur, credit, de conf.dis.4.baptismi.

Quod latronis pœnitentia, quæ sera fuit, innuit quod vera conuersio in vltimis positorum mente potius æstimanda est, quàm tempore, 26. quæstione 6.agnouimus.

Quod sicut ī latrōe defectū baptismi benignitas Christi suppleuit, ita supplet fidē in pueris tēpore baptismi, quam profiteri non possunt. de conse.dist.4.baptismi.per totum c.

Quod episcopus rerum ecclesiasticarum dilapidator tanquam fur & latro degradatur, 10.q.2.c.vlt.

Quod licet latro suspendendus crudelem iudicē putet, non propter hoc est crudelis, quia crudelem iugulat, 23.q.5.non est crudelis.

Quod qui latronem in mēbris debilitat, prodest latroni, quia ipsius malitiam pro tanto compescit, 23.q.3.si quis fortitudinem.

Quod latroni ad latrocinia aspiranti parcere non est misericordia, sed iniustitia, 23.q.4.est iniusta.

LAVACRVM. Quod lauacrum commune Christianum & præcipuè clericum non conuenit habere cum mulieribus, 81.dist.non oportet.

Quod sicut lixiuium per cinerem fluens lauat & non lauatur, sic doctrina per doctorem animas credentium lauat à sordibus peccatorum, 83.dist.nihil illo pastore, §.quanquam.

Quod exemplo Ioannis Euangelistæ possumus vti lauacro corporali, 24.q.1.omnis.

Quod corporalia & pallæ à diaconis & ministris debent lauari, de consec.dist.1.nemo per ignorantiā.

LAVS. Quod laus Deo pro suis beneficijs à nobis est impendenda, 16.q.1. reuertimini.circa fi.

Quod non bene conueniunt in vno ore laus Christi, & laudes Iouis, 86.dist.cum multa.

Quod de verbis laudantium nos non multum debemus curare, 11.q.3.inter verba.

Quod velle laudari & dare histrionib⁹ vt laudemur vitium est, 86.dist.donare.

Quod sunt aliqui qui non nisi pro humana laude largiuntur, & solummodo de hoc retributionem quęrunt, 11.q.1.sunt nonnulli, & q.3.non solum.

Quod nihil illo pastore miserabilius qui luporum gloriatur laudibus, 83.dist.nihil.

Quod periculum est indignum laudare, quia dū male facta laudibus efferuntur, augmentantur, 46.di. sunt nonnulli.

Quod qui scienter indignum laudat, Christum cuius mēbra fumus violat, 11.q.3.si quis hominem, & c. sequen.

Quod Deus bonos vltra meritum laudatos ab aliis permittit in accusationem venire, vt culpa ex laude contracta suffocetur, 6.q.1.sunt plurimi.

LECTIO. Quod lectio diuinarum scripturarum non fabulæ debēt inseri in mensis clericorum, 44. dist.pro reuerentia, & cap.conuiuia.

Quod clerici & prælati debent insistere lectioni, 38. dist.qui ecclesiasticis, §.ecce.

Quod episcopus debet intendere lectioni, orationi & doctrinæ, quia sibi non sufficit sanctitas vitæ, nisi assit & scientia doctrinæ, 36.dist.qui ecclesiasticis, §.ecce, & 87.dist.c.1.

Quod sicut stellam non obscurat nox, sic inhærentes firmamento sacræ scripturæ non obscurat mundana iniquitas, 38.dist.sicut.

Quod qui amat scientiam sanctarum scripturarum, carnis vitia non ambit. de conse.dist.vlt.nunquam.

Qui libri sunt in quibus episcopus præcipuè & sacerdotes legere debent, habes, 38.di.nulli, & quatuor c.seq. de conse.dist.vlt.nunquam.

Quod libri & quæ lectiones & homiliæ in ecclesia legi debent, habes, 15.dist.sancta Romana, & §.seq.

Quod clerici & præcipuè episcopi in gentilū libris, & maximè qui ad luxuriam & vanitatem prouocant non debent legere, 37.di.per totum, & 86.di. cum multa.

Quod cum beatus Hieronymus libros gentiliū legeret, ab angelo est durissimè correptus, 37.dist.legimus.

LECTOR. Quod lectores dicti sunt à legēdo, 21. dist.cleros.

Quod lectorum officium est lectiones pronuntiare, 25.dist.perlectis.

LEGATVS. Quod legatus honorandus est loco illius cuius legatione fungitur, 92.dist.c.vlt.

Quod legatus siue sedis apostolicę siue cuiuscunque, litteras debet secum portare legationis suæ, 97.d. nobilissimus.

Quod legatus Papæ iurisdictionem episcopi non debet eneruare, 11.q.1.peruenit.

Quod legatus à latere Papæ missus inter terminos legationis suæ potest causas ad se per appellationē deuolutas audire & terminare, 2.q.6.decreto.

Quod an legatus Papæ possit generale concilium celebrare, 17.dist.synodum.

Quod plura concilia generalia per legatos Papæ mādante Papa sunt celebrata, 63.dist.Hadrianus, & 1. q.7.conuenientibus.

Quod subdiaconi possunt esse legati domini Papæ à latere missi ad omnia negotia perpetranda, 10.qu. 3.relatum.

Quod omnes episcopi & sacerdotes sunt honorādi, quia legatione Christi funguntur, 7.q.1.omnis.

Quod legatus secundum locorum legationis suæ exigentiam debet in expensis esse contentus, 10.qu. 3.relatum.

Source : BIU Cujas

LEPRA. Quod lepra cutis, lepra vestis, lepra domus iubentur sacerdotibus ostendi, quia peccata sacerdotibus debent reuelari, de pœn. dis. 1. §. Moysi.

Quod leprosum qui descendit de monte Christus sanauit, & priusquam sanaretur clamauit, significatur quòd in sanatione spirituali confessio non debet cõtemni, de pœn. dis. 1. §. Christus quoque.

Quod in hoc quòd Christus leprosos mundatos ad sacerdotes misit, legalia approbauit, 1 q. 1. nonne.

Quod in hoc quòd leprosi antequã ad sacerdotes peruenirent mundati sunt, innuitur quòd peccator in sola contritione mundatur, vbi confessionem necessitatis articulus excludit, de pœn. dis. 1. §. hoc idem.

Quod confessor debet habere scientiam discernendi inter lepram, & lepram, 20. dis. §. 1.

Quod in hoc quòd Maria soror Aaron pro peccato lepra percutitur, & post per pœnitentiam restituitur, fiducia veniæ pœnitentibus datur, 50. dis. si post. §. econtra.

Quod in hoc quòd Maria propter murmur in Mosen leprã incurrit, innuitur quòd insurgens contra prælatum grauiter delinquit, 2. q. 7. plerunque, §. itẽ obijcitur. Et de accusatione prælatorum ibi tractatur.

Quod in hoc quòd rex Osias sacerdotum officia vsurpans lepra in templo percutitur, sacrilegorum culpa & pœna exaggeratur, 2. q. 7. nos si, §. sed notandum.

Quod qui simoniacè aliquem ordinat, lepram non officium confert, 1. q. 1. cum ordinaretur.

Quod sicut Giezi propter pecuniam lepram incurrit, sic pecunia male conquisita corpus & animam commaculat, 1. q. 1. cito.

LEVITA. Quod leuitæ ex nomine auctoris vocati sunt, de Leui enim exorti sunt, hi Græcè diaconi. Latinè ministri dicuntur, 21 dis. cleros.

De purificatione leuitarum & domus purificatione, habes, de cons. dis. 4. nec quenquam.

Quod in leuitis sacerdotalis dignitas quandoque intelligitur, 50. dis. & purgabit.

LEX. Quod lex multiplex est, videlicet diuina, quæ natura constat, dis. 1. omnes leges, Isi. l. 2. ety. c. 5.

Item lex humana est quæ moribus constat, dis. 1. omnes leges, Isidorus ibid.

Item lex vetus, quæ dicitur testamentum, 6. dist. testamentum.

Item lex naturæ quæ facit omnia communia, quæ lex humana facit singularia, dicens meum & tuum, 8. dis. quo iure, & 12. q. dilectissimis.

Item lex spiritus, quæ instinctu spiritus sancti cordi inscribitur, 19. q. 2. duæ.

Item lex carnis, quæ absque culpa est in corpore non consentientis, 16. q. 1. si concupiscentia, 32. qu. 5. si Paulus.

Item lex priuata, quæ idem est quòd lex spiritus, 19. q. 2. duæ.

Item lex publica, quæ à sanctis patribus est tradita, vt est lex canonum, 19. q. 2. duæ.

Item lex coniugij, quæ in baptismo non soluitur, 26. dis. vna.

Item lex est constitutio scripta, 7. dis. *Moyses*, Isid. lib. 5. Etym. 3. Iuo. q 4. c. 20.

Itẽ lex est omne quod ratione constat, duntaxat quod religioni congruat quod disciplinæ conueniat, & quod saluti proficiat, 1. dis consuetudo.

Item lex est cõstitutio populi, quam maiores natu sanxerunt, 2. dis lex.

Quod leges humanæ vel publicæ secundum dispositiones terrarum variantur, 1. dis. omnes. & 31. di. alter.

Quod diuersæ diuersis temporibus emanarunt, quæ nomina à suis auctoribus traxerunt, 2. dis. quędam.

Quod diuersi inuentores legum & nomina eorum pronuntur, 7. dis. Moyses.

Quod leges factæ sunt vt humana coerceatur audacia, & tuta sit inter improbos innocentia, 4. dis. factę sunt, 23. q. 5. non frustra, & c. ad fidem.

Quod lex, aut permittit, aut vetat, aut punit, aut præcipit, 3. dis. omnis autem.

Quod lex non debet statui pro priuato cõmodo, sed pro vtilitate communi, 4. dis. erit autem.

Quod leges instituuntur cum promulgantur, confirmantur dum approbantur, 4. dis. in istis, §. proxi.

Quod lex debet esse honesta, iusta, possibilis, vtilis, loco temporique conueniens, dis. 4. erit autem lex.

Quod licet conditor legis solutus sit à legibus, tamen honestum vt præ ceteris secundum leges quas statuit viuat, 25. q. 1. confidimus, & c. ideo.

Quod Christus qui legem dedit, legem impleuit, 25. q. 1. ideo, §. his itaque.

Quod sancta ecclesia non constringitur legibus, 11. dis. catholica.

Quod leges sęculi non dedignantur canones sequi, 2. q. 3. Euphemium, §. j. in fi.

Quod lex, quæ obuiat sacræ scripturæ & decretis papæ, & bonis moribus, nullius debet esse momenti, 11. dis. nõ licet, & quatuor c. seq.

Quod lex diuina & canonica superior est lege ciuili, 10. dis. lege.

Quod illud quod legibus præcipuè ecclesiasticis est diffinitum, in iudicijs est tenẽdũ, 6. q. 4. si inter, 11. q. 3. summopere.

Quod non conuenit iudicare de legibus, 4. dis. erit, §. proxi. & c. seq.

Quod illa quę contra legem facta sunt, pro infectis debent haberi, 15. q. 2. imperiali.

Quod lex statuit pœnam malis, & præmia bonis, 23. q. 5. non vos.

Quod qui lege priuata ducitur nulla ratio exigit, vt à publica lege constringatur, 19. q. 2. duæ.

Quod lex est à domino, prævaricatio legis à diabolo, 35. dis. sexto.

LIBELLVS. Quod libellus famosus est qui in infamiam alicuius conscribitur, 5. q. 1. c. 1. & 2.

Quod libellum famosum quicunque scripserit, & publicauerit, anathemazitandus est, 5. q. 1. si qui, & c. præcedenti.

Quod secundum leges imperatoris famosum libellũ inueniens, & non statim eum deuastans, sed publicans, tanquam auctor capite punitur, 5. q. §. si quis.

Quod libellus cõuentionalis debet offerri ei qui prouocatur ad iudicium, 3. q. 3. inducię, § offeratur.

LIBER. Quod liber vitæ quid sit, & quid sit scribi in ipso, habes infra vbi agitur de scriptura.

LIBERALITAS. Quod liberalitas pro sancta fide tam loco quàm tempore commendatur, 86. dis. non satis.

Quod approbanda est liberalitas, quę circa proximos & consanguineos pro necessitate exercetur, 86. dis. non satis, §. est etiam.

Item liberalitas pulchra est, quæ indigentibus temperatè, & non superfluè impẽditur, 86. dis. non satis, § item perfecta, & supra. § dominus.

Quod episcopꝰ debet esse liberalis, alioquin in vacuũ portabit nomen episcopi, 86. dis. nũ satis, §. liberalẽ.

Quod date histrionibus & prohibitis venatoribus, & personis turpibus non est largitas, sed vitium, 86. di. donare, & c. seq.

LIBERTAS. Quod libertas remanebat inconcussa antequam vinum inueniretur, quia hãc Noe primus per ebrietatem violauit, 35. dis. sexto.

Quod pium est & meritorium Christianos suæ libertati restituere, quos Christus suo redemit sanguine, 11. q. 2. cum redemptor.

Quod bonum propositum non est prohibendũ, quia vbi spiritus sanctus est ibi libertas, 19. q. 2. duæ, in fi.

Quod mala voluntas non est permittenda suæ libertati vbi potest prohiberi, 23. q. 4. displicet.

Exemplum de Paulo.

Quod nemo ex praua consuetudine libertatem ecclesiæ debet infringere, 12. dis. omnia.

Quod serui ecclesiæ nõ debent ordinari nisi prius per episcopum habeant libertatem, 54. di. admittuntur, §. de seruis.

Quod abbas vel monachus seruum monasterij liberum facere non potest, qui enim proprium non habet, rei alienę libertatẽ dare nõ potest, 54. di. abbati.

De hac materia habes vbi agitur de Manumissione.

LIBERTVS. Quod libertus est qui ex seruili statu traditus est libertati, 12 q. 2. de libertis.

Quod libertus manumissus à principali patrono non singulis debet reuerentiam exhibere, 12. q. 2. episcopus qui, §. si vero.

Quod libertus sine licentia superioris patronum accusare non potest, 12. q. 2. episcopus qui, §. libertus, & §. in patronos.

Quod liberti ecclesiæ tempore suę manumissionis debent per scriptum profiteri se esse de familia ecclesiæ, & de obsequijs eius nunquam velle recedere, 12. q. 2. de libertis, §. ne vero.

Quod nouo episcopo surgente liberti ecclesiæ, & ab eis geniti suam conditionem præsente episcopo in chartulis debent protestari, 12. q. 2. lõginquitate.

Quod liberti ecclesiæ ad sacros ordines promoti, à seruitijs ecclesiæ nõ debẽt separari, 12. q. 2. de libertis.

Quod liberti ecclesiæ si negotia ipsius facere contẽpserint, vel contra ecclesiam insurrexerint, in pristinam seruitutem reuocãtur, 12. q. 2. diaconi. & c. episcopus qui mancipium, & c. liberti, & octo c. seq.

De hac materia habes vbi agitur de Manumissione.

LICENTIA. Quod est licentia præsumptionis, vt cum quis propria auctoritate à superiore commissa dimittit, 11. q. 2 placuit.

Quod est licentia dispensationis, vt quando simoniacus ignoranter ordinem recepit, exequendi officiũ sibi licentia datur, 1. q. 5. c. vlt.

Item est licentia occasionis, vt cum ex continentia viri vxori datur licentia fornicandi, 27. q. 2. si tu abstines.

Item est licentia permissionis, vt quando iudæis celebrãdi cæremonias licẽtia datur, 45. di. qui syncera.

Item est licentia approbationis, sicut est licentia nubẽdi data ab apostolo, 28. dis. de his, in fin.

LIGNVM. Quod de lignis ecclesiæ habes vbi agitur de ecclesia materiali.

LINGVA. Quod lingua quælibet habet quædam locutionum propria genera, quæ eum in aliam trãsferuntur, videntur absurda, 38. di. locutio.

Quod super apostolos spiritus sanctus in linguarum specie sedit, quia quos replet, de se loqui facit, 38. dist. locutio.

Quod opera sacerdotis siue prædicatoris cum linguę sonitu concordare debent, 43. dist. sit rector. post medium.

Quod in cœlum os ponere, & linguam in terra trãsire est prælatis suis derogare, 21 dist. intantum.

Quod propter detrahentes linguas correctio peccantis à prælato non debet omitti, 45. di. sed illud, 50. dist. si quis diaconus. ante fin.

Quod nihil prodest ieiunare vel orare nisi lingua à detractionibus cohibeatur, de consecr. dist. 5. nihil enim.

Quod non refrænans linguam suam, huius vana est religio, 5. q. 4. in loco.

Quod cuicunque non sufficit oculos castos seruare, sed & linguam, quia qui de aliis loquuntur sua sententia indicabuntur, 6. q. 1. ex merito.

Quod in condemnatione personæ non minus periculosa est lingua in verbis mentiẽs, quàm manus sanguinem fundens, 11. q. 3. nemo peritorum.

De hac materia habes vbi agitur de Locutione.

LIS. Quod lis ex ignorantia prouenit, & garrulitatẽ nutrit, 41. dist. §. 1.

Quod litigiosus ideo ordinari prohibetur, quia talis seminare discordiam nũquam cessat, 46. distin. hoc habet, §. ecce.

Quod episcopus pro rebus transitorijs nõ per se, sed per alium in iudicio litigare debet, 14. q. 1. cap. 1.

Quod lite pendente res litigiosa in nulla parte transferri debet ante causæ cognitionem, 11. q. 1. c. vlti, 92. dist. si quis ordinatus, &c. seq.

Quod sacerdotum officium est Item habentes ad pacem reuocare, 90. dist, placuit.

Quod lis iudicialis debet contestari, 3. q. 3. inducię, §. libellum.

De lite iudiciali habes vbi agitur de Contentioso.

LITTERAE. Quod cõmendatitiæ litteræ vocãtur 73. dist. §. 1.

Quod non de facili episcopus dimissorias litteras clerico dare debet, 72. dist. episcopus, 19. q. 2. duæ.

Quod clericus vnius episcopi ab alio episcopo propter hospitalitatis causam non est suscipiẽdus, nec ordinandus, nec in beneficio est instituendus, 71. dist. per totum.

Quod extraneo clerico sine commendatitiis literis sui episcopi non licet ministrare, 81. dist. extraneo.

Quod nullus peregrinus clericus absque formata in alia diœceſi suscipi debet, 71. dist. nullum.

Quod iuxta statuta Nicæni concilij, olim formatæ habebant interpositas græcas litteras, ne de facili falsificarentur, 73. dist. sanctissimo.

Quod exemplar litteræ dimissoriæ vel formatæ ponitur, 73. dist. in nomine, §. 1. & c. seq.

LOCVTIO. Quod locutio est duplex, videlicet *Dei*, & hominis, de cons. dist. 5 cap. vlt.

Quod locutio Dei non est secundum modum locutionis hominis, sed inspiratio qua voluntatem suã ingerit in corde credentium, de cons. dist. 5. c. vlt.

Quod locutio hominis ideo est instituta, vt cogitationes suas in alterius notitiã proferat, 22. q. 2. is autẽ.

Quod locutio hominis debet esse sana, vt fidem consolidet, 45. dist. c. vlt.

Item debet esse cauta, vt ordinatè loquens vulnere erroris corda audientium non feriat, 43 dist. sit rector. circa medium.

Item debet esse discreta, ne tacenda proferat, & proferenda reticescat, 43. dist. in sit rector, 22. quę. vlt. quoties.

Item debet esse ponderosa, vt loquendo nullũ lædat, 50. dist. ponderet.

Item debet esse vera, vt sicut gerit mẽte, sic loquatur ore, 22. q. 5. iuramenti.

Item non debet esse otiosa, quia de omni verbo otioso reddenda est ratio, 22. q. vlt. quoties.

Item non debet esse maledicta, quia sæpe maledictio reuertitur in illum qui eam mittit, 11. q. 3. illud, in fi. 24. q. 3. qui negligunt.

Item non debet esse detractoria 6 q. 1. sunt plurimi, & duobus c. seq.

LOCVS. Quod locus non sanctificat hominem, sed homo locum, 40. dist. multi.

Quod non sanctorum filij sunt qui tenent loca sanctorũ, sed qui imitantur opera eorum, 40. d. nõ est.

Quod qui præsunt nõ ex locorũ dignitate, sed honoris nobilitate innotescere debent, 40. dist. nos qui.

Quod non loca homines Deo proximos faciunt, sed bona merita, 40. dist. non loca.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod miſerabilis eſt rector qui gubernaculi locũ occupauit,& temum tenere non nouit,40.diſtin.ante omnia.
Quod qui locis, & temporibus conueniat diligenter eſt attendendum,41.diſ.quiſquis.
Quod nõ ideo approbanda eſt conſuetudo mala,quia locus bonus eſt,quia non pro locis res, ſed pro rebus loca amanda ſunt,12.diſ.uouit.
Quod quantumcumque ſunt occulta loca ſine gratia ſaluare non poſſunt,40.diſ.quælibet. Vbi nota exemplum de angelo,& de cœlo,&de Adam & paradiſo, de Loth,& de monte.
Quod in hoc quòd Adam propter peccatum de paradiſo electus eſt, innuitur quòd propter peccatũ metetur quis nobili loco primari,40.diſ.Adam.
Quod quandoque prodeſt conuerſis mutatio loci, quia plerumque dum mutatur locus, mutatur & mentis affectus,86.diſ.fratrem,& 81.diſ.valet.
Quod non expedit locum viſitare in quo quis peccauit,ne facti memoria reuocetur,81.diſ.valet, 15.q. 1.mulier.
Quod loca in nomine domini ædificata ſunt honorãda,41.diſ.parſimoniam.
Quod locus tutus pro diſcuſſione cauſæ debeat aſſignari,33.q.2.ſiue,& 3.q.9 hortamur.
Quod his qui in peccato mortali decedunt,ſacra loca pro ſepultura non proſunt, 13.q.2 quibus.
Quod qui in peccato mortali moriuntur, ad maiorẽ cumulum damnationis in ſacris locis ſepeliuntur, 13.q.2.cum grauia,in fi.
Quod in pœnitentia vel cum leuibus peccatis decedẽtib. prodeſt in ſacris locis ſepeliri,13.q.2.cũ grauia.
LOCVLVS. Quod loculus eſt diminutiuum à loco, & quandoque ponitur pro parua burſa, quam & Chriſtus habuit pro expenſis reponendis,12.q.1. exemplum.
Quod Chriſtus loculos ſuos opibus aliorum implebat vt indigentibus diſtribueret,23.q.4.duo iſta.
Item ideo loculos habuit, vt innueret eccleſiam ſuã loculos habituram,12.q.1.exemplum.
LODOVICVS. Quod Lodouicus imperator primus confirmauit Paſchali Papæ donationem Romanæ ciuitatis cum pertinentijs, & totum patrimonium ſancti Petri,& electionem ſummi pontificis liberam fieri à Romanis,63.diſ.ego Lodouicus.
Item quod nullus poſſeſſor de agro eccleſiæ debet cẽſum perſoluere,23.q.8 ſecundum.
LOTH. Quod quia Loth per hoſpitalitatis opera Deo placuit, angelos recipere meruit,42.diſ.§.1.
Quod Loth ideo filias ſuas pro angelis ſodomitis obtulit vt hoſpitalitas non violaretur,& maius peccatum vitaretur,32.q.7.offerebat.
Quod filiæ ipſius Loth, patrem inebriauerunt, vt eis commiſceretur,35.diſ.ſexto die.
Quod ideo Loth filiæ ipſius accubuerunt, quia totũ genus humanum ſubmerſum, & ſe cauſa propagationis ſeruatas crediderant,32.q.4.dixit.
Quod nõ ſemper ſolitaria loca proſunt, quia Loth in ciuitate iuſtus fuit,in monte ſolitarius peccauit,40. diſ.quælibet.
LVCRVM. Quod lucrum non debet eccleſia quærere cum damno aliorum,12.q.2.fraternitas,& q.5.c. pen.
Quod Chriſtus deflet eccleſiam,quæ facta fuerat domus orationis, & propter turpia lucra facta eſt domus latronum,16.q.7.& hoc diximus,poſt med.
Quod ſimonia eſt ſacramenta pro lucro temporali cõferre,1.q.1.ſi quis epiſcopus.
Quod qui ſeruit Deo amore lucri temporalis,mercenarius eſt,8.q.1.ſunt in eccleſia.
Quod nemo in electione prælati ſpeciale ſuerum, ſed bonum commune debet proſpicere,8.q.2.dilectiſſimi.
Quod Chriſtus prælatos oues paſcere docuit,non terrenis lucris delectari,16.q.1.nulli,& c.ſeq.
Quod prælati debent lucris intendere animarum nõ temporalium rerum,16.q.1.prædicator.
Quod exceptis Iudæis ſi aliorum infideliũ colloquia, & menſam vitamus, Chriſto eos lucrari non poſſumus,23.q.4.infideles.
Quod clericus turpia lucra exercens debet deponi,13. q.4.ſi quis oblitus,& 6.c.ſeq.
Quod an quæſtus honeſtus vel inhoneſtus, ſit qualitas lucri,negotiantem aut excuſat, aut accuſat,de pœ. diſ. 5.qualitas.
Quod res reſtituuntur hæredibus quando quis ex circunuentione lucri ad religionem recipitur, 16.q 7. conſtituit.
Quod turpe lucrum ſequitur qui minus emit vt plus vendat,14.q 4.quicunque tempore.
Quod cum peccatis homines aliqua lucrantur ea pauperibus iuſte eroganturi, ſicut mathematicus futura prædicando,vel meretrix turpia exercendo,14.q. 5.qui habetis.
Quod de malo lucrovbi competit repetitio,eleemoſyna vel oblatio fieri non debet,14 q 5.per totum.
Quod medicus vel ſeruus lucrum ſuum ab inuito detentore non iniurioſe recipit,14.q 5.non ſano.

De hac materia habes vbi agitur de Mercatione.

LVCIFER. Quod lucifer dicitur principium viarũ Dei,de pœn.diſt.2.c.principium.
Item dicitur Beemoth.
Item dicitur Cherub,quaſi plenitudo ſapientiæ.
Quod lucifer non ad Dei ſimilitudinem ſicut homo, ſed ſignaculum ſimilitudinis Dei creatus aſſeritur, quaſi magis ei aliquid tributum ſit,vt quo ſubtilior eſt natura,eo in illum ſimilitudo Dei plenius creda tur expreſſa,de pœ.diſ.2.iuxta fi.c.multi, §. hinc enim reſponſum.
Quod Deus fecit eum eminentiorem ceteris angelis.
Item fecit eum ſpecioſum in multis condenſis firmib.
Quod cedri non fuerunt altiores illo in paradiſo Dei.
Quod omne lignum pretioſum paradiſi Dei non eſt aſſimilatum ei,& pulchritudini eius.
Quod protegens & extentus in mõte ſancto Dei fuiſſe perhibetur.
Quod omnis lapis pretioſus operimentum eius fuit.
Quod omnes angelos quaſi veſtem, & ornamentum ſuum habuit
Quod in medio lapidũ ignitorũ perfectus ambulauit.
Quod lucifer quia magnus ſine comparatione creatus eſt,ideo peccans ſine venia damnatus eſt,de pœ. diſ.2.principium.
LVCTVS. Quod tempus luctus legis tempore,alij vſque ad triceſimum diem,alij vſque ad quadrageſimum obſeruabant,13.q.2.quia.
Quod fœmina intra tempus luctus nubens ſecundum leges ciuiles infamis eſt,ſed non ſecundum canones,2 q 3.Euphemium,§ proximo,in fin.
Quod fideles mortui non ſunt lugendi, cum ſciamus eos nõ amitti,ſed præmitti,13.q 2.q̃ præpoſterum.
Quod lugere mortuos non prohibemur ex pietate, ſed ex reſurrectionis deſperatione,13.q.vlt.vbicũque.& duobus c.ſeq.
Quod doctrina ſchiſmatici panis luctus dicitur, 1.q. 1 dominus declarauit.
LVDVS. Quod ludus & ſaltatio in ſanctorum ſolemnibus præcipue diuina officia obſtrepens eſt irreligioſus,de conſ.diſ.3.irreligioſa.
Quod verè pœnitens debet ſe cohibere à ludis ſæculi & à ſpectaculis.,de pœn.diſ.5.§.j.in fin.
Quod ad ordines non debẽt promoueri qui ludis turpibus deſeruiunt,33.diſ.mantuam.
Quod epiſcopus vel presbyter,vel diaconus ludo deſeruiens niſi deſinat,eſt deponendus,35.diſ.epiſcopus,& 46.diſ.clericum.
Quod an ludendo ſub certa forma baptizati debeant proverè baptizatis haberi,1.q.1.ſpiritus,§.ecce,de conſ.diſ.4.ſolet quæri.
LVPVS. Quod lupus dicitur paſtor mercenarius cui non eſt cura de ouibus,23.q 4.tres.
Quod lupi dicuntur laici ſubditi, quia aliquando dicuntur oues,83.diſ.nihil,2.q 7.oues.
Quod lupi dicuntur dæmones,hæretici,81.diſ.oportet,& 43.diſ.§.1.& c.ſeq.
Quod lupi arcendi ſunt latratu canum, & baculo paſtorum, 43.diſ §.1.
Quod qui propter timorem recta loqui pertimeſcit, hic velut mercenarius veniẽte lupo fugit, 42.diſt.ſi rector
Qđ nullꝰ paſtor placere lupis,&ouib.põt,83.di.nihil.
Quod illo paſtore nihil eſt miſerabilius qui luporum gloriatur laudibus,83.diſ.nihil.
Quod ſicut lupus fruſtatim comedit agnum, ſic mali paſtores ſucceſſiuè cõſumũt bona eccleſiaſtica,12. q.1.c.1.ante med.
Quod ideo ad ſedem apoſtolicam eſt recurrendũ per appellationem,ne lupi,qui ſub ſpecie ouium intrãt, beſtiali ſæuitia quoſdam lacerare præſumant, 2.q. 6.decreto,in fin.
LVX Quod lux diuina animæ tenebras fugat, quia nulla participatio lucis ad tenebras,de pœ.di. 1.reſuſcitatus,§.ſi autem.
Quod lux mundi ſunt ſacerdotes.63. diſ ſacerdotes.
Quod lux veritatis illi ſubtrahitur qui arrogantia ſapietiæ ſeu iuſtitiæ velut albugine oculi excæcatur, 49.diſ.hinc etenim,circa med.
Quod licet omnis qui male agit odit lucem, & quærit tenebras,Dei tamen oculos cuncta perſpicientes latere nõ poteſt,18.q 2.pernicioſam,de pœ.di.1.por ro,§.ſi ante.
Quod cum factum notorium inculpatur, luce clariꝰ conſtare dicitur,2.q.1. ſciſcitaris.
LVXVRIA. Quod luxuria inter alia peccata maximè templum Dei (ideſt corpus humanum) polluit. 32.q.7.non ſolum.
Quod luxuria fomentum recipit à vino, ideo dicitur, Nolite inebriari vino,in quo eſt luxuria,35.di.vinolentum,& duobus c.ſeq
Quod pauci inueniuntur ſine carnis luxuria, 50.diſt. quia ſanctitas tua,ante fi.
Quod luxuria,ſapiẽtes inſtituat exemplum de Salomone,32.q 4.Salomon,3.q.7.ſacerdos.
Item ſanctos proſternit.Exemplum de Dauid. de pœ. diſti.3.ſepties,§.Dauid quoque,3.q.7.ſacerdos, §. Item Dauid.
Item fortes vincit Exemplum de Samſone,23. q.5.ſi non,ante fin.
Item iugem ſcabiem habet cui carnis luxuria ſine ceſſatione dominatur,49.d.hinc etenim.poſt med.
Quod delectationi luxuriæ diuerſæ turpitudinis voluptates iunguntur,32.q.7 non ſolum.
Quod nomine luxuriæ omnis inordinata pollutio intelligitur,32.q.4.in eo.
De diuerſis modis & gradibus luxuriæ,22.qu.7.quẽ admodum,§.1.27.q 1.nec aliqua.
Quod ſolo conſenſu mentis ſine tactu corporis luxuria exercetur,32.q.5.nec ſolo.
Quod cum luxuria in cognitione non reprimitur,etiam in actione dominatur, 46. diſtinctione,hinc etenim,poſt med.
Quod excellẽtia epiſcopi vel presbyteri vilificatur dũ voluptatibus luxuriç coinquinatur,32.diſt.ca.1.in fine
Quod epiſcopus vel ſacerdos luxurioſus dignitate officij eſt puniendus,15.q.8 hi qui.
Quod abuſus luxuriæ grauior eſt cum propria vxore quàm cum meretrice,32.q.4.origo, & quæſt.7. adulterij.
Quod fœmina præter coitũ debitum ex diuerſis partibus corporis corrũpi poteſt,ſicut per oſcula,& ſimilia,27 q 1.nec aliqua.
Quod aliquæ excedunt pecora in libidine,quia pecora poſt conceptum coitum non admittunt,32.qu. 7.non ſolum,& q 4 origo.in fi.
Quod crudelis libido reputatur vbi propter luxuriã ſterilitatis venena procurarunt,32. q. 2.aliquãdo.
Quod luxuria plus iuris habet aliquando quàm caſtitas.34 diſt.fraternitatis.

De hac materia habes vbi agitur de Fornicatione,& Caſtitate,& Pollutione.

MACERATIO. Quod maceratio carnis vt eius concupiſcentia compeſcatur, conſiſtit in ieiuniis & vigiliis,& laboribus,& caſtigationibus,32.q.5.ſi Paulus.

De materia habes vbi agitur de Abſtinentia & de Ieiuniis.

MACVLA. Quod macula corporis notabilis remouet à miniſterio altaris,49.diſt.hinc etenim, 1.q.1. ſacerdotes.
Quod eccleſia Chriſti eſt ſine ruga & macula, 32.q. 4.recurrat.in fin.& 24.q.1.omnib.
Quod ſicut per vnũ membrum macula in omne corpus diffunditur,ſic in omnẽ eccleſiam videtur diffundere qui corpus ſuũ maculat,26.q.2.ſed&illud.
Quod ſacramenta eccleſiæ per malos miniſtros maculari non poſſunt,1.q.1.ſic autem.
Quod ſedes Romana ſemper manſit extra maculam hæreticæ prauitatis,24.q.1.in ſede.
Quod macula diſcordiæ vel odij perſeuerans nec paſſione nec morte pro nomine Chriſti ſuſcepta purgatur,nec ſanguine abluitur,90.diſt.neque.
MAGISTER. Quod magiſter nullus debet eſſe prius,quàm diſcipulus,16.q.1.ſi clericatus,61.diſ. miſerunt.
Quod ideo neophyti prohibentur ordinari,ne fiant magiſtri antequam fuerint diſcipuli,48.diſt.§.1.

De hac materia habes vbi agitur de Diſcipulis.

Quod magiſtros &doctores epiſcopi congruis conſtituãt locis,qui ſtudia litterarum,liberalẽmque artium dogmata aſſiduè doceãt,quia in his maximè diuina manifeſtantur atque declarantur mandata, 37.diſt.de quibuſdam.
Quod magiſtri imperiti iniuriam faciunt cathedræ, 40.d.ſt.multi.
Quod magiſtris imperiti nõ ſunt præferendi, 61.di. ſtatuimus.
Quod magiſtro impunitas debetur, ſi cauſa correctionis diſcipulum verberet,de pœ.diſt. 1.§.3.& c. aut facta.
MAGVS. Quod magi ſunt qui vulgo malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur, 16.qu.5. nec mirum.
Quod magi tria munera obtulerunt domino,in quibus tres partes philoſophiæ intelliguntur, videlicet,moralis,naturalis,& rationalis,37. d.legimus, §.hinc etiam filius.
Quod ars magorum inuenta eſt ex traditione malorum angelorum,26.q.2.qui ſine.
Quod præſtigia magorum non poſſunt turbare mentes bonorum,quitalia nõ credunt,ſed mentes infidelium,26.q.5.nec mirum.
Quod & in nouarum formarum & in conſimilium repræſentatione fictionem habent,& non veritatem, 26.q.5.nec mirum.

Source : BIU Cujas

Quod magi facere plus nõ possunt nisi quantũ Deus permittit, 26.q.5.nec mirum, ante med.

Quod ideo hanc artem permittit Deus vt homines qui in fide firmi sunt, probentur, & mali qui mendacio credunt, per sua desideria seducantur, 26.q.5. mirum.

Quod cum hęc ars prohibita sit, qui ipsam sectantur, vel qui credunt talibus, perpetuæ damnationis interitum incurrunt, 26.q.2.qui sine.

Quod absurdum est Samuelem tam sanctum virũ credere magica arte per pythonissam suscitatum, sed potius Saul exigentibus peccatis per diabolum fallaciam illusum, 26.q.5.nec mirum.

De hac materia habes vbi agitur de Dæmonibus, & Incantationibus, & vbi agitur de diuinationibus.

MAIOR. Quod maior apud Deum est ille qui est iustior, 40.dist.multi, in fin.

Quod maioritas inter homines attenditur diuersis respectibus, videlicet inferior ad superiores in obsequio & honore exhibendo, sicut acolythi subdiaconibus, vt supra dist.93 à subdiacono.

Itẽ in obediendo, quia nullꝰ est qui nõ tencatur alicui obedire, alioquin acephalꝰ esset, 93.di.nulla, & c.se.

Itẽ in sedendo & stando, quia in talibus presbytero diaconus, nisi sit legatus, non debet se præferre, 35. dist.c.vlt. & supra eo.c.peruenit, in fin.c seq & c.non nulli, & c.legimus, in fi.

Item in benedicendo, quia minor à maiore benedicitur, 21.dist.denique.

Item in sacramenta conferendo, quia præsente presbytero diaconus nõ debet sacramenta conferre, 93. dist.diaconi, & c.peruenit, & c.præsente.

Item in reuerentiam impendendo, sicut tenetur filius patri, & vxor viro, 33 q.5.est ordo.

Quod est maioris respectu dignitatis officij, & sanctitatis meriti, 2.q.7.Paulus Petrum.

Quod Petrus inter apostolos dignitate officij maior fuit, 2.q.7.Paulus, § hoc, & c.puto.

Quod Cyprianus martyr quantum ad martyrium Petro comparatur, 2.q.7 puto.

Quod licet episcopus iuxta vocabulum sit maior presbytero, Augustinus tamen minorem se Hieronymo profitetur, 2.q.7.quanquam.

Quod seruus Christi nõ quærit quõ alijs maior appareat, sed quomodo omnibus inferior videatur, 40. dist.multi, 93.dist.diaconi sunt.ante medium.

Qđ iustitia ẽvt maior seruiat minori, 35.q.5.est ordo.

MALEDICTIO. Quod maledictio est duplex, scilicet Dei, & hominis, 3.q.7.Deus quando.

Quod Dei maledictio designat meritum eius cui maledicitur, 24.q.4, Deus quando.

Quod solus Deus iustè maledicit, quod ipsum nõ fallit peccati qualitas nec peccati affectus, 24.quæst.3. Deus quando.

Quod exemplo angeli qui diabolum maledicere noluit, homines à maledictis puri esse debent, 24.q.3. si igitur.

Quod maledictio in ore clerici vituperatur, & punitur. 46.dist.clericus maledictus.

Qđ illa maledictio prohibet quę procedit in zelo vitiõis, nõ ex zelo iustitiæ, 24.q.3.cum ergo, §.proxi.

Quod criminosus sententia maledictionis est feriendus, 24.q.3.certum, & c.seq.

Quod qui negligunt oris maledici consuetudinem resecare, etiam si non corde maledicant, inquinamẽtum oris sui incurrunt, 24.q.3.qui negligunt.

Quod maledictum frustra prolatum frequẽter in maledicentem reuertitur, 11.q.3.illud, in fin.

Quod maledici regnum Dei non possidebunt, 24.q.3. certum.

Quod sancti cum maledicunt, non maledicunt zelovltionis, sed iustitiæ, 24.q.3.cum sancti.

Quod cum maledicimur de quo conscientiam nõ habemus, non tristari sed potius lętari debemus, 11. q.3.inter verba, & duobus c.seq.

MALEFICI. Quod malefici, & magi, & incantatores, & diuinatores pro eodem accipiuntur, 26.q.4. igitur, & q.5.si quis episcopus.

Quod vbi per maleficium Deo permittente occulto iudicio, & diabolo præparante concubitus non sequitur, ad Deum per humilem confessionem est recurrendum, 33.q.1.c.vlt.

De hac materia habes vbi agitur de Diuinationibus, & vbi agitur de Incantationibus, & de Magis.

MALVM. Quod malum est duplex, videlicet pœnæ, & culpæ, 15.q.1.illa.

Quod malum pœnæ non propriè malum dicitur, mala enim non sunt quæ nec crimine mẽtem implicant, nec cõscientiam ligant, sicut paupertas, ęgritudo, & aliæ pœnalitates, 15.q.1.illa.

Quod ideo Deus malum pœnæ homini reliquit, vt ex hoc humiliaretur, & materiam haberet exercitij, de pœ.dist, 1.medicina, in fi.

Quod de malo pœnæ bonum fit, cum pauperibus distribuitur, quod cum laboribus & sudoribus acquiritur, 14.q.5.qui habetis.

De hac materia require infrà, vbi agitur de Pœna.

Quod malum culpæ propriè dicitur malum, videlicet peccatum voluntariè commissum, 15.q.1.illa.

Quod mala culpæ non sunt facienda, vt bona sequantur, 14.q.5.per totum, 22.q.2.is autem, & c.nec quis, & c.faciat.

Quod malo culpæ bonum fit quando de turpi lucro vbi non competit repentio, fit eleemosyna, 14.q.5. qui habetis.

Quod inter duo mala culpæ minus eligendum est, vbi necessitas vnum perpetrare compulit, 13.dist.duo. & c.seq.in fi. 22.q.4.quod Dauid, & c.si aliquid, & duobus c.seq.

Quod innocẽs nec facit malum, nec approbat factũ, 23 q.4.ita, & c.seq.

Quod sic sunt in ecclesia homines mali, sicut sunt humores mali in corpore, de conse.dist. 4. est vnius.

Quod duobus modis non te maculat malus, videlicet si non consentis, & redarguis. 23 q.4. à malis.

Quod sicut zizaniam à fromento difficile est segregare, sic in hac vita malos à bonis, 23 q.4.quantus.

Quod quandiu mali per iudicium ecclesiæ non publicantur, tolerari debent, 1.q.1.multi, circa prin, 15. q.vlt.c.vlt.

Item tolerandi sunt & associandi quandiu de ipsorum correctione non desperatur, 23.q.4.c.1.

Item tolerandi sunt quorum peccata manifesta non sunt ne forte eradicando zizaniam, eradicetur & triticum, 11.q.3.nolite, 2.q.1.multi.in prin.

Item tolerandi sunt, ne exturbet one ipsorum pax generalis ecclesiæ concutiatur, 23.q.4.tolerandi, & c. quid ergo, & c.quisquis.

Quod bonus malum tolerare debet, quia & Christus Iudam malum tolerauit, 23.q.4.tu bonis.

Quod qui malũ non tolerat, ipse sibi testis est, quia bonus non est, 23.q.4.hæc autem vita.

Quod si malos Christo lucrifacere volumus, exemplo Christi cum ipsis habitare debemus, 2.q.1.multi.

Quod propter malos boni non sunt deserend, 7.q.1. aduersitas.

Quod ideo propter bonos mali non sunt deserendi, quia propter paleam area non est relinquenda, nec propter pisces malos retia sunt rũpenda, nec propter hœdos in fine separandos, grex domini est deserendus, 24.q.1 quisquis.

De malo culpæ habes vbi agitur de Peccato.

MANNA. Quod manna fuit figura corporis Christi, quia sicut illud elementum cęleste ęqualiter singuli colligebant, sic cœlestem gratiam postmodum secuturam æqualiter omnibus diuidi prefigurabat, de cons.dist.4.nec quenquam.

Quod sicut potior est lux quàm vmbra, veritas quàm figura, sic corpus Christi dignius est manna de cœlo, de cons.dist.1.reuera.

Quod manna fuit de cęlo, corpus Christi super cęlum, de conse.dist.2.reuera.

Quod manna fuit corruptioni obnoxium si in alterũ diem seruabatur, istud enim est ab omni corruptione alienũ, manẽs in æternum, de cons.dist.2. reuera.

MANVMISSIO. Quod manumissio dicitur quando hi qui sunt sub iugo seruitutis manumittẽtis beneficio libertati redduntur, 12.q.2.cũ redemptor.

Quod manumissio per episcopũ sic debet fieri, vt sem per manumissi patrocinium ecclesię recognoscant, 12.q.2.episcopus qui mancipium.

Quod successor episcopi prædecessoris sui manumissionem non debet infringere, 12 q.2.si quos.

Quod manumissus de collegio non tenetur ad reuerẽtiam singulis de collegio, sed vniuersitati, immo singulos potest in ius vocare, 12.q.2. episcopus qui, § si verò.

De hac materia habes vbi agitur de Libertate, & de Libertis.

MANVS IMPOSITIO. De manus impositione habes vbi agitur de impositione.

MARCVS. Quod Marcus euangelista discipulus beati Petri Alexandrinam fundauit, & erexit ecclesiã, 24.q.1.cum beatissimus, 22.dist.sacrosancta, 93. dist.legimus, post med.

MARGARITA. Quod margarita ante porcos mittitur, quando indignis verbum Dei proponitur, 11. q.3.nolite recedere, & c.seq.

Quod margaritæ ante porcos & canes mittuntur, quando detractoribus & immundis ecclesiastica sacramenta committuntur, 44.di.in mandatis, de pę. dist.1.nonnulli, §.item his.

MARIA. Quod Maria verè vouit virginitatẽ perpetuam, nisi Deus aliter reuelásset, 27.q.2. cap.sufficiat, post med um.

Quod Maria desponsata fuit Ioseph, sed nunquam ab eo cognita, 27.q.2 quod autem.circa fin.

Quod ideo desponsata fuit Ioseph, vt virginitas eius diabolo occultaretur, & virginitate sua falleret principem mundi, 27.q.2.inuenta, & 32.q.2.c.1.

Quod Maria virgo concepit, & virgo peperit, 27.q.1. nuptiarum; ante fi.

Quod Maria genuit Deum & hominem non tãtum hominẽ, sicut dicit Nestorius, quòd aliam personã fecit carnis aliam d.uinitatis, 16.dist.prima autem. §.tertia in Epheso.

Quod tempore passionis Maria cõmendata fuit Ioãni, 27.q.2.quod autem, §.seq.

Quod Maria & Ioseph in virginitate vterque permansit, 27.q.2.beata Maria.

MARTYRIVM. Quod martyrium pro Christo non à nobis, sed ab alijs libenter debemus suscipere, 2.5.q.5.non est nostrum, & quæst.8.conuenior. circa princip.

Quod an nulli in persecutionibus licet propria interire manu, nisi vbi castitas periclitaretur, 23.qu.5. non est nostrum.

Quod non computantur in numero martyrum qui seipsos qualicunque intentione voluntarè interimunt, 29.q.5.tu dixisti, & c.placuit.

Quod non pœna, sed causa facit martyrem. de conse. dist.4.baptismi.exemplum ibi de latrone.

Quod effectus martyrij pro nomine Iesu susceptus implet vicem baptismi. de conse.dist.3.baptismi, & c.cathecumenum.

Quod qui pro nomine Christi martyrizantur, absque dubio vitam æternam consequuntur, 15.q.1.merito, §.firmissimè.

Quod in seruis Christi etiam si affectus martyrij ad effectum non deducatur, ipsa sola voluntas coronatur. de pœ.dist.1.nunquid Cain.

MATRIMONIVM. Quod matrimoniũ est duplex, videlicet spirituale, & carnale, 26.quæ.2.cum societas.

Quod matrimonium carnale est viri mulieríque cõiũctio individuata vitæ consuetudinem retinens, 27.q.2.§.1.

Quod matrimonium fuit primo in paradiso institutũ. 32.q.2.sicut, §.1.& seq.

Quod fuit institutum ante peccatum in humani generis propagationem, post peccatũ in infirmitatis remedium, 32.q.2.quidquid.

Quod matrimonium est bonum, & sine peccato exercetur, quod Dei præceptõ perficitur, 26.di. deinde, in fi.

Quod consensus in carnalem copulã facit matrimonium, 27.q.1.§.1. & 5.c.seq.

Quod matrimonium aliud est legitimum & non ratum, aliud ratum & non legitimum, aliud legitimũ & ratum, 28 q.1.si quis Iudaicæ, § seq.

Legitimum matrimonium est quod legali cõstitutione vel prouinciæ moribus cõtrahitur, hoc est apud infideles, licet non sit ratum, quia soluitur quando placet, 28.q.1.si quis Iudaicæ, § seq.

Ratum matrimonium apud fideles est, quando sine solennitate solo affectu contrahitur, quorum matrimonium semel initum vlterius solui non potest, 28.q.1.si quis Iudaicæ, §.seq.

Legitimum & ratum est quando vxor à parentibus traditur, à sponso dotatur, & à sacerdote benedicitur, & mutuo consensu perficitur, 28.q.1.si quis, §. seq.in fin. 30.q.5.per totum, vique ad c.nullum.

Quod triplex est bonum matrimonij, fides, proles, & sacramentum, 27.q.2.omne, 32.q.2.sicut, in fin.

Hoc triplex bonum fuit in patrẽtibus Christi, proles fuit ipse Christus, fides quia nullum adulterium, sacramẽtum quia nullum diuortium, 27.q.2. omne.

Quod prima causa matrimonij debet esse intẽtio prolis, 32.q.2.pudor.

Item alia causa vitatio fornicationis, 32.q.2.sicut, §. seq.& c.quidquid.

Quod propter intentionem prolis coitus excusatur, & propter bonum matrimonij, 32.q.2.solet quæri.

Quod an in matrimonio dum contrahitur vel exercetur, non cõfertur gratia, & propter hoc in ipsius contractu pretia intercueniunt, 32.q.2. connubia.

Quod ipse Deus est defensor & custos matrimonij, 32.q.4.nemo.in fine.

Quod damnans matrimoniũ anathematizatur, 30 d. si qua mulier, & duobus c.seq.& c.si quis nuptias.

Quod secundæ nuptiæ dissuadentur, 31.q.1.de his, & duobus c.seq.

Quod secundæ, tertiæ & vltimæ nuptię non condemnantur, 31.q.1.aperiant.

Quod secundæ nuptiæ non debent benedici, 31.qu. 1.de his.

Quod olim licuit sacerdotibus in matrimonio ante cõtracto stare, sicut & modo apud Græcos stant, & filij eorum reputabantur legitimi, 56.distin. Cæno manensem.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod ordinatis in matrimonio contracto non licuit, nec apud *Græcos* licet secundas nuptias facere propter notam bigamiæ,33.dist.si quis post.
Quod puellam quæ per verba de præsenti alteri contraxit,alter ducere non potest,27.q.vlt.c.vlt.
Quod modus contrahendi matrimonium ponitur,30. q.5.aliter.
Quod multa sunt quæ in contractu matrimonij sunt attendenda.30.q.vlt.aliter,& c.qualis,& c.seq.
Quod velum,annulum,& alia quæ exhibentur dū fœminæ maritantur,singula specialem habent significationem,30.q.5 fœminæ.
Quod sine dote si potest haberi non debet contrahi matrimonium,30 q.5.nullum sine dote.
Quod clandestinè non debent matrimonia contrahi, & licet in foro conscientiæ ligent, in iudicio tamē ecclesiæ pro infectis habentur,30. q.5. per totum.
Quod matrimonium non potest contrahi ad tempus, 32.q.2.solus quæri,& c.seq.
Quod à septuagesima vsque ad octauam paschæ,& tribus hebdomadis ante festum Ioannis Baptistæ, & ab aduentu domini,matrimonia non debent solēniter contrahi.34.q 4.non oportet,Vide Conc.Tridē. de hac re.
Quod in matrimonio constituti certis temporibus debent à coitu abstinere,videlicet tempore communicationis,33.q.4 c.1.
Item in die Natiuitatis Christi,& in alijs festiuis diebus,33.q.4.quotiescunque.
Item in tempore ieiuniorum,33.q.4.si causa, & duob. c.seq.
Item tempore conceptus,& ablactationis pueri,5.dist. ad eius verò concubitum.
Item tempore menstruorum,ibi.
Quod tamen continentia non debet fieri ab vno sine consensu alterius,33.q.4.apostolus,& c.seq.
Quod matrimonium contrahendum impeditur per errorem personæ, vt si putatur esse Virgilius, & est Plato,29.q.1.§.j.
Item per errorem conditionis, vt quando putatur esse liber,& est seruus,29.q.1.§.j.
Item per iustitiam publicę honestatis,27.q.2.qui desponsatam, 35.q.3.porro.
Quod non debet cōtrahi cum hæretica,& infideli per sona,28.q.1.caue,& duobus c.seq.
Item nec cum consanguinea,3.q.4. consanguineorū, 35.q.1.c.1.§.his ita.
Item nec cum affine,27.q.2.qui desponsatam, in fi. & 35.q.2.nullum,& c.æqualiter,& pluribus c.seq.
Item nec cum moniali,27.q.1.hi ergo, & duobus ca. seq.36.q.2.raptores.
Item nec cum diaconissa,27.q.1.diaconissam.
Item nec cum religionem professis,vel in sacris ordinibus constitutis,27.q.1.vt lex,27.dist.presbyteris.
Item nec cum furiosis &demētibus nisi habeāt lucida intervalla,vel nisi furiosus, vel furiosa contraxerit, tales enimnō sunt separādi,23.q.7.neque furiosus.
Quod vno coniuge viuo quantocunque tempore absente alter contrahere non potest,34.q.vl.si quis necessitate.
Quod si credens mortuum contrahit, non adulteratur,sed redeuntem tenetur recipere,34.q.1.c.1.
Quod dubitans mortuum, si contrahit licet non debeat contrahere, debet tamen debitū reddere quousque certificetur,34.q.1.c.1.
Quod si non credens mortuum,& tamē est mortuus, contrahit, non separatur, sed pœnitentia tanquam pro adulterio imponitur,arg.22.q.2.homines.
Quod si post duorum fidelium coniunctionem in aliquo ipsorum hæresis superuenerit, alteri propter hoc non poterit copulari, 28.q.2.c.vl.§.vlt.
Quod separatus ob fornicationem viuente reliquo nō potest cum altera copulari,32.q.7.c.1.&octo c.seq. & c.hi verò.
Quod nemo cogendus est ad matrimonium, & coactus separatur,31.q.2.si verū,& c.seq.32.q.2.c.vlt.
Quod presbyter vxorem ducens,ab ordine debet deponi,28.dist.presbyter.
Quod nec Latini nec Græci in sacris ordinibus possunt contrahere,sed volentes Græci vxores habere, in minoribus constituti contrahunt,& sic in matrimonio vlterius promouentur,31.dist.Nicæna.
Quod ducens in vxorem quam prius habuit concubinam etiam virginem,non videtur posse promoueri, 32.di.maritū,& 34.di.præcipimus,&30.q.5.qualis.
Quod vxor promoti ad sacros ordines ipsa consentiēte non potest etiam ipso mortuo matrimonium cōtrahere,28.dist.quia sunt.
Quod error fortunæ vt cum putatur diues qui pauper est,non impedit matrimoninm,29.q.1.§.j.
Item nec error qualitatis, vt cum putatur quis bonus qui malus est,29.q.1.§.j.
Quod post pœnitentiam cum illa potest contrahere quā prius polluit per adulterium, nisi in morte viri machinatio,vel fides adulteræ data fuit cum effectu,31.q.1.c.1.& c.denique,& quatuor c.seq.
Quod fidelis dimissus ab infideli nō baptizato nō impeditur contrahere cum alio,28.q.2.c.vlt.
Quod cū filio matris spiritualis potest contrahi matrimonium, & pater cum filia carnali filij spiritualis, sed filius cum filia patris sui non potest,quia cognatio spiritualis descendit à patre in filium,non ascendit à filio in patrem,30.q.3.c.vlt.
Quod filij possunt contrahere cum filiabus compatrum,excepta illa mediante qua contrahitur cognatio spiritualis,30.q.3.super quibus.
Quod propter incestum efficitur quis indignus ad matrimonium contrahendum, sed post pœnitentiā potest cum talibus dispensari,32.q.7.quædam,&quinque c.seq.33.q.2.si quis cum duabus,& c.seq.
Quod vxoricida sine dispensatione non potest contrahere,32.q.2.interfectores,c. admonere,& c.si quid. & c.seq.
Quod dispensatur in matrimonio circa gradus à canone prohibitos,35.q.3.quædam lex,& c.seq.& q. 8.de gradibus.
Quod de consanguinitate gradus distinguuntur, 35. q.5.per totum.
Quod gradus affinitatis exprimuntur,35.q 5. porro.

DE STATV CONIVGVM IN MATRIMONIO.

Quod prima nocte coniuges debent abstinere propter reuerentiam sacerdotalis benedictionis,23 dist. sponsus,30.q.5.sponsus.
Quod non debent se coniuges libidinosè diligere,32. q 4.origo.
Quod cum commiscetur quis in matrimonio causa prolis procreandæ,non est peccatum,25.di.vnum, § alias,ante fi.
Item causa reddendi debitum non est peccatum, 27. q.2.si tu.
Item causa fornicationis vitandæ,& est veniale peccatum,32.q.2.quidquid,33.q.2.in adolescentia,& q. 4.vir cum propria.
Item cum causa libidinis explendæ tanquam cū adultera vel cum meretrice est peccatum mortale,32.q. 4 origo,& c.liberorum Alleuiatur tamen pœnitentia propter bonum matrimonij,32 q.7.adulterij.
Quod abstinētia imputatur ad peccatū si propter hoc alter coniugum in peccatum labitur, 27. q. 2.si tu.
Quod vxor marito leproso,vel quocumque modo debilitato vel deformato reddere debitum tenetur, 32.q.5.horrendus,& c.seq.
Quod vnus sine alterius voluntate continentiam vouere non potest,33.q.5 2.c.1.& 5 c.seq.
Quod nec potest religionem ingredi nisi propter fornicationem vnus ab altero per sententiam episcopi sit separatus,27.q.2.sunt qui septem,& c. seq.
Quod consentiens vouenti,& non vouens, nō potest cum altera contrahere nisi post mortem vouentis, 27.q.2.si quis cōiugatus,33.q.5.quod Deo,& c.se.
Quod ante copulam carnalem vtrique coniugum licet intrare religionem altero inuito,27.q.2.scripsit nobis,§ ecce,& c seq.
Quod an dormiens cum sorore vxoris suæ potest reddere debitum,27.q.2.qui dormierit.
Quod vxorati non debent in ecclesia, & præcipue circa altare deseruire,27.q.2.multorum.
Quod ī veteri lege vxore sterili permanēte licitè ex ancillis liberos procreabant,23.q.4.§. j.& trib.c.seq.
Quod neuter coniugum potest alteri crimen obiicere,quando vtrumque crimen constringit,34.q.2.in lectum.
DE DIVORTIO.Quod diuortium matrimonij sine consensu episcopi non debet fieri,17.q 2.sivir.
Quod ante causæ cognitionem spoliatus vel spoliata primo debet restitui,33.q.2.historia,& duob.c.seq.
Quod matrimonium inter fratres spirituales vel adoptiuos dirimitur,30.q.3.c.1.& quatuor c.seq.
Item cum matre vel spirituali filia simile,30. quæst.1. de eo.
Quod diuortium factum propter maleficiū si cessat, restituitur,33.q.1.si per fortiarias
Quod affinitas remanet licet ille moriatur per quem contracta est,35.q.10.§.j.c.1.
Quod ante diuortium consanguinei vel propinqui debent citari,& testificari de matrimonio,vel senes& antiqui quibus nota potest esse consanguinitas,35. q.1.c.1.& duobus c.seq.
Quod forma iuramenti testificantium ponitur, 35.q. 6.de parentela,& 3.c.seq.
Item forma iuramenti separationis propter consanguinitatem,vel affinitatem,35.q.6.ab isto.
Item forma iuramenti illius qui recipit dimissam, 35. q.6.c.vlt.
Quod matrimonium non dirimitur per votū simplex antecedens,27.dist.c.1.& duobus c.seq.
Item nec propter compaternitatem vel propter cōmaternitatem superuenientem,30.qu.1.nosse, & quatuor c.seq.
Item nec propter seruitudinem dominis debitam,29. q.vlt.c.vlt.
Quod qui scienter contraxit cum persona seruilis cōditionis,ab ipsa dimitti non potest,29. quæ.2 si quis liber.
Quod cum vterque coniugum seruilis conditionis matrimonium contrahit,non separantur,29.quæ. vlti.cap.vlt.
Quod non separatur ab vxore qui ignoranter cognouit vxoris sororem,32.q.7.qui dormierit.
Quod extraordinaria pollutio quamuis sit criminosa non separat matrimonū,35.q.3.extraordinaria.
Quod sine propter adulterium sine propter aliud inter coniuges fiat diuortium,nō propter hoc rumpitur matrimonū,32 q 7.interuenīēte,& sex c.se. 33.q.5.quod Deo.

De hac materia habes, vbi agitur de diuortio.

Quod matrimonium spirituale est coniunctio Christi,& ecclesiæ,27.q.2.cum societas.
Quod matrimonium per carnalem copulam nō perfectum,non est sacramentum Christi & ecclesiæ, 27.q 2.cum societas.
Item spirituale matrimonium contrahitur inter prælatum ecclesiæ,& eius ecclesiam,7.q 1 sicut vir.
Item spirituale matrimonium est inter Christum & spiritualem animam,17.q.1.quæ Christo,& c.nuptiarum.
MOECHIA. Quod mœchia est duplex, videlicet spiritualis & carnalis,28.q.1.non solum.
Quod mœchia spiritualis est idola facere, vel idolis sacrificare.28.q.1.non solum.
Quod mœchatio est omnis illicitus cōcubitus,atque illorum membrorum non legitimus vsus,32.q.me retrices,in fi.
Quod strictè sumi mœchiam non nisi pro adulterio ponitur,32.q.4.meretrices.
Item pro consensu peccati,quia qui viderit mulierē ad concupiscendum eam iam mœchatus est eam in corde suo,32.q.7.non solum.
Quod mœchus dicitur,qui dimissa vxore ob causam fornicationis aliam duxit,32.q.7.quemadmodum.
MEDICINA.Quod medicina est duplex,spiritualis,& corporalis,29.dist.necesse.
Quod medicorum consilia diuinæ conditioni sunt cōtraria,quia nec ieiunare nec flere,nec cōsimilia sinunt,de consc.dist.5.contraria.
Quod medico corporali salarium non est negandū, 14.q.5.non sane.
Quod nec clerici nec religiosi pro medicina munera debent accipere,33.dist.his igitur.
Quod medicina spiritualis est pœnitentia,50.dist.vt constitueretur,33.q.1.si per fortiarias.
Item medicina spiritualis est omnia ecclesiastica sacramenta.de pœn.dist.1.in actione de cōsec.dist.2 si quotiescunque,23.dist.his igitur.
Item medicina spiritualis est misericordiæ opera. de pe.dist.1.medicina.
Quod Christus est spiritualis medicus, qui paratus est centies curare,si toties homo per peccatum infirmatus eum requirit,de pœnit.dist. 3.Naum prophetam.
Item prælati sunt spirituales medici,quia dant subditis correctionis medicinam,86.dist.inferiorum, & c.sequen.5.q.5.non vos,45.dist.recedite, 23. q.4. quid faciet.
Quod magis prælatus occidit quā curat,qui nec pro peccatis suis pœnitentiam agit,nec alios de peccatis reprehendit,50.dist.absit.
Quod sicut medicus peritus non vno collyrio omniū oculos curat,sic prælatus vel prædicator diuersorum nominum vulneribus diuersis doctrinis medetur,29.dist.necesse.
MEMORIA.Quod memoria vltionis diuinæ præteritæ in peccatores,terrorem futurum incutere debet,ne consimilia attentent,7.q.1.denique.
Quod quibusdam in memoriam excessus signa relinquuntur,19.q.3.mandamus,de consec. distin.2.& dixit.
Quod ideo quibusdam occasio peccati præteriti,vel per loci mutationem vel aliter est subtrahenda,ne culpa ad memoriam replicata incalescat,15.qu.1. mulier,81.dist.valet.
Quod nullum inuenitur delictorū tale remediū,sicut eorū cōtinua memoria,de pœ.d.3.Iudas pœnituit.
MENDACIVM.Quod mendaciū est falsæ vocis significatio,cū volūtate fallēdi,22.q.2.beat⁹,§.ille.
Quod octo sunt genera mendaciorū,quorū quia primū grauius est,tāto minus quisque mētiendo peccat,quanto à primo recedit,22.q.2.primum.
Quod primum genus mēdacij est in doctrina fidei cū intentione subuertendi.
Secundum est,quod prodest nulli &obest alicui,vt est mendaciū detractionis,& falsi testis in causa criminali.
Tertium est quod prodest vni,& obest alteri, vt est mendacium in causa pecuniaria.
Quartū est qđ solū mētiendi fallendique libidine fit.
Quintum est quod fit placendi cupiditate de suaui colloquio,quod est adulterorum.

Source : BIU Cujas

Sextum est, quod nulli obest & prodest alicui, vt cum quis se nescire mentiatur pecuniã esse alterius, quã scit in usũ tollendam.

Septimum est, quod nulli prodest, & obest alicui, vt cũ quis hominem vult prodere ad mortem.

Octauum est quod nulli obest, & prodest ad hoc vt castitas conseruetur.

Quod primum genus dicitur perniciosum, ad quod nulla conditione potest quis adduci.

Quod quodlibet aliorum est vel perniciosum vel officiosum, vel iocosum mendacium, quę post primum minorem secundum maius & minus culpam habẽt, 22.q.2. ne quis, & c. quod autem ait, & c. si quęlibet, 9. dist. ad scripturas.

Quod mẽdacium est graue peccatum, quia os quod mentitur, occidit animam, 22 q. 2. nec artificioso.

Quod omne mendacium cauendum est, maximè perfectis, 22.q.2. ne quis. c. omne. & c. si quis per vetus testamentum, & 22.q. 5 cauete fratres.

Quod perfectus pro nullius vita seruanda debet mentiri, 22.q.ne quis.

Quod nullus ducendus est ad salutem mendacio opitulante, 22.q. primum, in fi.

Quod Abraham dicendo vxorem sororem suam esse, & Iacob dicendo se primogenitum, excusantur de mendacio, 22.q.2. quæritur, §. proximo.

Quod mendacium est episcopum vel sacerdotem vel religiosum se profiteri, & contraria suo ordini operari, 22.q. cauete fratres.

Quod nemo causa humilitatis debet mentiri, quia si nõ erat peccator, ex hoc incurrit quod vitabat, 22. q.2 non ita.

Quod ille mentitur qui putans falsum dicit verum, vel econuerso, 22.q 2. homines, & c seq.

Quod non omnis falsum dicens mentitur, 22. q. 2. is autem, & c. beatus, & c. si quælibet, § Abraham.

Quod facere contra promissum, non semper est mentiri, 22 .q. beatus Paulus. & c. ne quis, in fi.

Quod aliquod iocosum mendacium non videtur esse graue peccatum. Exemplũ de Ioseph, 22.q.2. quod autem ait.

Quod mẽdacium præcipue in mercatoribus est quia mercator sine mendacio & periurio esse nõ potest. dist. 88. eijciens, & c. seq.

Quod qui veritatem celant, & mendacium dicunt, æqualiter peccant, quia ille prodesse non vult, & iste nocere desiderat, 11.q 3. quisquis.

Quod mendacium etiam in præsenti inuenitur graui ter punitum, 12.q. 1. dilectissimus, post med. Exemplum, ibidem de Anania, & Saphira.

Quod mendax debet carere impetratis, & quibus scripsis, scripta diriguntur, sunt puniendi si precum mẽdacia non arguunt, 25.q. vlt. dicenti.

Quod circa impetrationem rescriptorum contingit mentiri tripliciter, 25.q. vlt. §. si legibus.

De hac materia habes vbi agitur de Iuramento.

MENDICITAS. Quod mẽdicitas clericorum est ignominia episcoporum, 93. dist. diaconi.

Quod in tantum excreuit anaritia quorundam episcoporum, vt omnia occupantes cogant clericos egentes mendicare.

Quod illi qui aliter habere possunt, grauiter peccant si mendicant, quia vnde pauper victurus erat accipiunt, 1.q.2. pastor.

Quod eleemosyna pánis egentium est, & qui defraudat eum, homo sanguinis est, 14.q.5. c. immolans.

MENSA. Quod mensa clericorum non debet abundare fabularum relatione, sed sacræ scripturæ locutione, 44. dist. pro reuerentia.

De hac materia habes vbi agitur de Cibo.

MENSTRVVM. Quod menstrua mulierũ sunt ex naturali superfluitate sanguinis, & ideo culpa carẽt, 5. dist. ad eius.

Quod menstrua patienti non debet ecclesiæ introitus denegari, 5. dist. ad eius.

Quod sicut mulier menstrua patiens, Christi vestimẽtum laudabiliter tetigit, ita ecclesiam menstruata laudabiliter intrare potest.

Quod ad mulierem menstruatam quisque accedere prohibetur, quia ex hoc partus deformatur, 5. dist. ad eius.

MENSVRA. Quod mensura misericordiæ Dei non potest extimari, de pœn. dist. 1. serpens, ante fi.

Quod apud Deum non valet tantum in pœnitentia mensura temporis, quantum dolotis, de pę. di. 1. mẽsuram, & c. præcedenti, & c. in actionem.

MERCATIO. Quod mercatio potest esse honesta & turpis, de pœn. dist 5, qualitas.

Quod quælibet mercatio est periculosa, quia difficile est inter vendentis, & ementis commercium non interuenire peccatum.

Quod mercator sine peccato & periurio esse non potest, 88 dist. eijciens, & c. seq.

Quod clericis omnino prohibetur mercatio, quia vilius emit vt carius vendat, 14.q.4. canonum, 16.q. 7. & hoc diximus.

Quod qui propter cupiditatem ante granum vilius emit vt carius vendat, turpe lucrum committit, 14.q. 4. quicumque.

Quod in sacro loco vbi est orationibus vacandũ, mercationes exerceri nõ debent, 16.q 7. & hoc diximus.

De hac materia habes vbi agitur de Lucro & Negotiatione.

MERCENARIVS. Quod mercenarius etiam si ab inuito detentore recipit mercedem suam, non committit iniuriam, 14.q. 5. non sanè.

Quod qui defraudat mercenarium mercede, reus est, ac si ipsius sanguinem funderet, 14.q.6. immolans.

Quod prælatus non diligens propter Deum, sed propter temporale lucrum, mercenarius est, 8.q. 1. sunt in ecclesia.

Quod ille rector non pascit, sed mercenarij vice deserit, qui gratiam humanam amittere formidans loqui recta pertimescit, 43. dist. sit rector.

Quod mercenarius est prælatus, qui plus diligens proprium commodum quam ouium, videns lupum omnes relinquit, 7.q. 1. aduersitas.

MERETRIX. Quod meretrix est quæ multorum libidini patet, 34. dist. vidua.

Quod meretrices esse, & ad meretrices accedere est diuinitus prohibitum, 32.q 4. meretrices.

Quod fornicator in eo est magis criminosus, quia tollit membra Christi, & facit ea membra meretricis, 32.q.4. in eo.

Quod indebitus modus luxuriæ execrabiliter fit in meretrice, sed execrabilius in vxore, 32.q.7. adulterij.

Quod contrahens cum meretrice, ad sacros ordines non potest promoueri, 34. dist. si quis viduam.

METROPOLITANVS. Quod metropolitanus à mensura ciuitatum quibus præest, dictus est, 21. dist. c. cleros, post prin.

Quod metropolitanus debet decem vel vndecim ciuitates & totidem episcopos sub se habere, 6.q. 3. scitote.

Quod absque metropolitani licentia nullus episcopus curiã Imperatoris debet adire, 23.q. vl. si quis episcopus.

De hac materia habes vbi agitur de Archiepiscopo.

MICHAEL. Quod Michael qui noluit maledicere diabolo ponitur in exemplum vt à maledicto puri simus, 24.q.3. si igitur Michael.

MILITIA. Quod militia est duplex, videlicet sęcularis & spiritualis, 59. dist. officia, 23.q.8. reprehẽsibile.

Quod militia sæcularis non culpatur, sed abusus, 23. q. 1. per totum.

Quod militia instituta est propter duo, videlicet ad iniuriam propulsandam, & vindictam inferendã, 23. q 1. c. 1. in fi.

Quod ius militare in multis consistit, 1. dist. ius militare.

Quod in militia sæculari reprehenditur libido dominandi, crudelitas vlciscendi, & cupiditas nocẽdi, 23. q. 1. quid culpatur in bello.

Quod in hac intentione militia debet exerceri, vt mali coerceãtur, & boni subleuentur, 32.q. 1. apud. & c. seq.

Quod plerique sancti patres sæcularem militiam laudabiliter exercuerunt, 23.q. 1. noli existimare.

Quod summa laus est militiæ communi vtilitati intendere, 23.q. 1. summa.

Quod boni milites vltra stipendia sua nihil debẽt vsurpare, 23.q. 1. militare.

Quod miles nõ est reus homicidij, qui legitima auctoritate superioris hominem occidit, 23.q.5. miles.

Quod miles sæcularis grauius peccat simoniam committendo quàm clericus, 1.q.3. Saluator, circa med.

Quod miles sęcularis propter periculosum statũ quẽ habet, absque dispensatione papę ad sacros ordines non debet promoueri, 50. dist. si quis post.

Quod si in militia seculari gradatim quis promouetur ad honores, multo fortius in militia spirituali, 59. dist. si officia, & c. seq.

Quod non debet esse ligatus alijs qui spiritualis militiæ est aggregandus, 54. dist. nullus.

Quod Christus ad seruiendum voluntarium militem habere vult, 15.q 1. non est.

Quod nihil beatius quàm vt quomodo imperator noster Christus iussit militetur, 40. dist. ante omnia.

Quod militum Christi arma sunt lachrymæ, & orationes, 23.q 8. reprehẽsibile, & c. cõuenior, circa med.

MINISTER. Quod minister dicitur quidquid superior mãdat, exercet, 23.q.2. dominus noster, 23. q 5. non solum, & q. vlt quicunque percutit.

Quod minister iudicis etiam damnatũ, si ex libidine occidit, homicida est, q. 5 cum minister.

Quod minister Christi non debet esse superbus, quia talis diaboloco mparatur, 1. quęstionę 1. si iustus fuerit.

Quod Christus ministros suos docuit aliis ministrare, nõ temporalibus lucris intendere, 16.q.1. nulli.

Quod in ministris ecclesiæ sicut est in sacerdote ministrato, sic & in diacono sacramẽti dispensatio, 93. dist. diaconi.

Quod vbi paterfamilias largus est, minister non debet esse tenax. 26 q 7. alligant, in fin.

De ministris ecclesiæ habes vbi agitur de Clericis, & vbi agitur de ecclesia materiali, & vbi agitur de Ordinibus.

MIRACVLVM. Quod miraculum est opus arduum & insolitum supra spem & facultatem consistens admirantis sicut fuit maris rubri & Iordanis fluuij, diuisio, & alia plura quæ ponuntur de consec. dist. 2. reuera. circa me.

Quod miracula facere est speciale donum spiritus sancti, de pœn. dist. 2. si quis semel, §. quorundam.

Quod quantumcumque sunt aliqui sancti, miracula facere non possunt quãdo volunt, nisi quando speciali dono spiritus sancti perfunditur. de pœn. dist. 2. si quis semel, §. quærendum.

Quod miracula sanctorum sunt admiranda, nõ in exemplũ nostræ actionis trahenda, 2.q.7. nos si. post medium.

Quod quidam habent prophetiæ spiritum, qui non habent vitæ meritum, 1.q. 1. prophetauit, exemplũ ibi de Saul.

Quod multi faciunt miracula extra charitatem cõstituti, qui in charitate positi facere non possunt, 1.q. 1 teneamus.

Quod magi & dæmones non faciũt miracula, sed mira, quia nõ sunt supra naturã, sed sunt hominibus insolita, 26.q.4. sciendum.

De hac materia habes vbi agitur de Diuinationibus, & vbi agitur de Incantationibus, & vbi agitur de Magis.

MISSA. Quod missa propriè dicitur eucharistię cõsecratio & confectio, reliqua omnia quæ sacerdos vel chorus cant gratiarum actiones sunt, vel certę obsecrationes. de consec. dist. 2. vtrum.

Quod Iacobus apostolus frater domini & Basilius Cęsarienſis tradiderunt modum Missam celebrandi, de consec. dist. 1. Iacobus.

Qui tamen modus nec alius in decreto per ordinem habetur, sed tamẽ ego pluta quæ in Missæ officio exercentur, propriis capitulis assignaui, vt infra pateb it.

Quod Missa sine sacratis vestibus non debet cantari. de consec. dist. 1. vestimenta.

Quod nullus debet Missam sine stola & manipulo cantare, 23. dist. ecclesiastica.

Quod in solenni Missa ministri & præcipuè diaconus & subdiaconus debent haberi, de cõsec. dist. 1. episcopus Deo. & duobus c. seq.

Quod in primitiua ecclesia in principio Missę psalmi legebãtur, sed post psalmi in cantum sunt cõuersi, vnde introitus Missæ, & gradualia, & offertoria, & communio quæ cãtantur, penè omnia de psalmis sunt sumpta, 92. dist. cantantes, § ab officio, & c. in sancta in fine.

Quod ille versiculus, Gloria patri, quem Damasus Papa ad preces Hieronymi instituit post psalmos repetendum, qui cantatur post introitum ponitur, de consec dist. 1 de hymnis.

Quod kyrie eleyson, & Pater noster ponitur, 11.q.3. cum aliquis.

Quod Gloria in excelsis, & Alleluia, qui duo hymni ab angelis sunt cantati, & à nobis in solẽnitatibus sunt decantandi, ponuntur de consec. di. 1. de hymnis, & c. hi duo.

Quod hi duo hymni à septuagesima quando lapsus primi hominis recitatur, intermittuntur vsque ad pascha, quando Christus resurgens ex mortuis tristitiam in gaudium vertens, Alleluia nobis reddidit. de consec. dist. 1. hi duo.

Quod episcopus in Missa ante collectam, vt ostẽdat se vicarium Christi, sicut Christus apostolos, sic salutat populum dicens, Pax vobis, 2.q.7. nõ omnes.

Item vt ostendat se de numero aliorum sacerdotum dicit Dominus vobiscum, quod ponitur de consec. dist. 1. hoc quoque.

De orationibus siue collectis dicendis habes de cõs. dist. 1. de hymnis. in fi.

Quod post orationes respondendum est Amen, habes 38. dist sedulo.

Quod epistola & Euangelia legenda sunt in Missa, habes de consec. dist. 1. omnes fideles.

De offertorio quod debet fieri in Missa, habes de consec. dist. 1. omnis Christianus.

Quod post offertur in calice vinum & aqua à sacerdote. de consec. dist. 2. in sacramento.

De

Source : BIU Cujas

De qua materia habes vbi agitur de Euchariſtia.

Quod ante præfationem, Surſum corda, dicere monemur, & tunc præcipuè mentem ad dominum dirigere debemus, de conſ. diſ. 1. quando autem.

De præfatione, quæ poſtea primo ſequitur, habes, de conſ. diſ. 1. inuenimus.

Quod pax debet dari ante communionem, habes de conſ. diſ. 2. pacem.

Quod poſt Miſſam, ſi non eſt epiſcopus ſacerdos qui cantauit debet dare benedictionem, de conſ diſ. 1 Miſſas.

Quod in Miſſa ſiue viui, ſiue mortui populo poſſunt recommendari, ſed in canone miſſæ vbi ſoli Deo loquimur, qui omnium nomina nouit tacitis nominibus, ſub generali commendatione orare debemus, de conſ. diſ. 1. viſum, & c. de nominibus.

Quod non niſi in ſacris locis, velvbi epiſcopus permiſerit, Miſſa debet celebrari, de conſ. diſ. 1. Miſſarum.

Quod ſub dio ſuper tabula conſecrata lapidea poteſt Miſſa cantari, de conſe. diſ. 2. concedimus.

Quod epiſcopus ne monachos in officio impediat nõ debet in monaſterio ſuo ſolenniter celebrare, 18. q. 2. luminoſo.

Quod nõ ſolum epiſcopus, ſed etiam populus dieb. dominicis, & ſolennibus ab eccleſia ſua non debet ſe ſubtrahere, de conſ. diſ. 3. epiſcopus, & c. ſeq.

Quod ſuper altari in quo epiſcopus cãtauit, eo die nõ debet presbyter celebrare, de conſ. diſ. 1. c. vlt.

Quod in natiuitate domini quando tres *Miſſæ* ſunt celebrandę, prima Miſſa in profunda nocte ſolẽniter eſt celebranda, de conſ. diſ. 1. nocte.

Quod in quadrageſima non debet quis mãducare niſi audita prius Miſſa, & velpertinis officijs, de conſ. diſ. 1. diſ. ſolent.

Quod propter populi deuotionem Miſſa poteſt in aurora cantari, de conſ. diſ. 1. ſolent plures, §. i.

Quod poſt clericorum ordinationes in ieiunijs quatuor tẽporũ poſt meridiem Miſſa debet cantari, & præcipuè in ſabbato ſancto, quia tuncverſus noctẽ debet cantari, de conſ. diſ. 1. ſolent, §. in ieiunijs.

Quod nemo pranſus *Miſſã* cantare debet, 7. q. 1. nihil.

Quod qui pro pecunijs vel hominum complacentijs vnam vel plures Miſſas celebrat, æternam ſibi damnationem comparat, de conſ. diſ. 1. ſufficit.

Quod excepta natiuitate Chriſti vnam *Miſſam* cantare ſufficit ſacerdoti.

Qđ valde felix eſt qui vnã Miſſã dignè põt celebrare.

Quod dominicis & feſtiuis dieb. laici Miſſam vſque ad finem debent audire, de conſ. diſ. 1. Miſſa, & c. ſeq. & c. & hoc.

Quod epiſcopus ſolenniter celebrando ſemper debet habere teſtes, de cõſ. di. 1. epiſcop⁹ Deo, & c. iubem⁹.

Quod presbyter niſi duobus ad minus præſentibus Miſſam non debet celebrare, vt competat ſibi dicere Dominus vobiſcum, & Orate pro me, de conſ. di. 1. quoque.

Quod ſacerdos propter euentus varios ſine adiutore qui poſſit eum ſubſtentare, non poſſit Miſſam cantare, 7. q. 1. illud.

Quod presbyter qui Miſſam incipit: niſi infirmitas impediat, debet eã finire, de cõſ. diſ. 1. nullus epiſcop⁹.

Quod ſi presbyter propter caſualem infirmitatẽ *Miſſam* inceptam finire non poterit, alter vbi dimiſit perficiat, 7. q. nihil.

Quod laborans morbo caduco vel conſimili, *Miſſam* non debet cantare, 7. q 2. in litteris.

Quod presbyter nunquam Miſſam cantet niſi communicet, de conſ. diſ. 2. relatum, & c. relatum.

Quod presbyter in Miſſa de mortali peccato habens conſcientiam, cum contritione, & propoſito confitendi poteſt communicare, de conſ. diſ. 2. quotidie.

Quod Miſſa mali ſacerdotis vel infamati non eſt reſpuenda, niſi ſit per ſententiam condemnatus. 15. q. 8. c. vlt. diſ. 32. c. nullus, & c. ſeq.

De hac materia habes vbi agitur de Celebratione & Sacerdote.

MISERICORDIA Quod miſericordia eſt plenitudo, & perfecta forma virtutũ, 86. diſ. in ſingulis.

Quod duplex eſt miſericordia, videlicet diuina & humana.

Quod multiplex eſt miſericordia Dei, quę lapſis hominibus ſubuenit, de pœn. diſ. 1. ſerpens.

Quod miſericordię Dei nec menſuras ponere poſſumus, nec tempora diffinire, apud quem nullas patitur moras veniæ cõuerſio, de pę. diſ. 1. ſerpẽs, ante fi.

Quod Deus ex miſericordia expectat peccatores vt conuertantur, 93. diſ diaconi ſunt, ante fi.

Quod aſſiduè peccare volentium nõ miſeretur Deus. 93. dist. diaconi ſunt, in fi. de pœn. diſ. 1. Deus, §. poteſt etiam, & diſ. 7. circa fin.

Quod miſericordia ad proximum eſt duplex, videlicet corporalis, & ſpiritualis, 45. diſ. tria.

Quod ſpiritualis eſt triplex, videlicet offenſas vel iniurias dimittere, 45. diſ. tria, & 50. diſ. conſiderandum.

Item delinquentes corrigere. 45. diſ. tria.

Item bona docere & iuſta conſulere, 45 diſ diſciplina.

Quod corporalis miſericordia conſiſtit in ſeptem operib. miſericordię, quæ in hoc verſu continentur.

Viſito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo,

Quorum plura ex his ponuntur, 86. diſ. non ſatis.

De modo habendi vel exhibendi prædicta Officia miſericordiæ.

Quod miſericordia ſpiritualis ad proximum debet eſſe iuſta in corrigendo, vt ſcilicet non deſit vinum auſteritatis, nec oleum pietatis, 45. diſ diſciplina.

Item diſcreta in docendo vel conſuiendo, ne erudiẽdi in errorem deducantur, 43. di. ſit rector.

Item debet eſſe prompta offenſas relaxando, maximè quando pœnitent offendentes, 23. q. 4. non poteſt, §. proximo.

Quod miſericordia corporalis debet eſſe iuſta in exhibendo, quia debet eſſe de proprio, non de alieno, 1. q. 1. non eſt, 14. q. 5. per totum.

Quod debet eſſe diſcreta in ſubueniẽdo, quia vni omnia non ſunt danda, 68 diſ. non ſatis, & c. dominus.

Item ordinata in diſtribuendo, quia primo dandum eſt propinquis, & poſt alijs, 86. diſ. eſt probanda & c. in ſingulis, in fi. excepta neceſſitate, tunc potius dandum eſt iuſtis quàm peccatoribus, 86. diſ. fratrẽ noſtrum, §. in ipſa.

De hac materia habes vbi agitur de Eccleſia.

Quod miſericordiæ officia omnibus ſunt præcepta, 86. diſ. in ſingulis.

Quod qui negant miſericordiam faciendam, ipſum Chriſtum quieſt miſericordia negant, 7. q. 1. omnis.

Quod miſericordia maior eſt omnibus holocauſtomatibus, diſ. 50. ponderet, in fi.

Quod melius eſt in cauſis prætendere miſericordiam quàm in clementiã, 86. di. non ſatis, 26. q. vl. ailigãt.

Quod ſententia quæ miſericordiã vetat, eſt effugienda, 50. diſ. ponderet, in fin. 1. q. 7. exigunt.

Quod capto hoſti debetur miſericordia, niſi maior turbatio timeatur, 23. q. 1. noli.

Quod crudelis eſt miſericordia parcere vni in diſcrimen multorum, 45. diſ. ſed illud.

Quod non eſt miſericors qui parcit vitijs, vt non conturbet delinquentes, 23. q. 5. qui vitijs.

MYSTERIVM. Quod myſterium ex illo dicitur quòd ſecretam, & reconditam habet diſpenſationẽ. 1. q. 1. multi, circa med.

Quod eccleſiaſtica ſiue diuina ſacramenta propriè dicuntur myſteria, 1. q 1. multi, ante med.

Quod indignis, & non intelligentibus ſecreta myſteria non ſunt communicanda, 43. diſ. §. vlt. & c. in mãdatis.

MOYSES. Quod *Moyſes* qui congregauit omnem ſynagogam, repreſentat, quòd in fidei anima omnis multitudo ſenſuum & cogitationum ad meditandum de Deo intra ſacratium cordis debet conuenire, 8. q. 1. licet.

Quod in hoc ꝙ non fuit *Moyſi* permiſſum à Deo de ſucceſſore ordinare, datur intelligi quod ad Deum nõ ad homines ſpectat electio prælati, 8. q. 1. ſi ergo.

Quod *Moyſes* negauit ſe filium filiæ Pharaonis, & ꝙ Ægyptiũ fabulo obruit, & quòd Ægyptum⁹ detenquit, & quòd filios Iſrael de Aegypto eduxit, habes de pœn. diſ. 3. vt cognouerunt, §. opponitur.

Quod Moyſes ponitur in exemplum quòd prælati nõ armis, ſed orationibus contra aduerſarios debent pugnare, quomodo ipſe pugnauit contra Amalech, 36. diſ. ſi quis vult.

Quod ſicut inter Moyſen & Aaron fuit quædam maioritatis diſcretio, ſic fuit inter apoſtolos, 22. diſ. ſacroſancta, & 12. diſ. §. 1.

Quod Moyſes cũ pro peccato populi orauit nõ ſtatim veniã impetrauit, 50. diſ. ſi quis præpoſtera, in fine.

Quod Moyſes potius voluit de libro vitæ deleri, quàm noxam populo non dimitti. 23. q 4. quid crudele.

Quod quia Moyſes Aethiopiſſam duxit in vxorẽ, *Maria* murmurans lepra percuſſa fuit, 2. q. 7. plerũque, c. item obijcitur.

Quod Moyſes propter reuerentiam loci calceamentũ pedis ſoluit, de pœn. diſ. 1. ſunt qui arbitrantur.

Quod Moyſes quandoque Chriſtum ſignificat, de pę. diſ. 2. inter hæc hircum.

MONACHVS. Quod monachus dicitur à monos Græcè, quod Latinè dicitur ſolus, & achos quod Latinè dicitur triſtis, quaſi ſolitarius, & triſtis, 16. q 1. placuit.

Quod monachus ideo ſingularis dicitur, quia debet vitare hominum multitudines, 16 q. 1. ſi cupis.

Quod ſicut piſcis ſine aqua, ſic monachus ſine monaſterio vel cella caret vita, 16. q 1. placuit communi.

Quod monachus ad hoc debet intendere vt ſtatus eius concordet cum nomine, 16. q. 1. placuit.

Quod omnis monachus vel religioſus debet eſſe vel de regula Sancti Benedicti, vel de regula Baſilij, vel de regula Auguſtini, 18 q. 2. perniciоſam.

Quod etiam dicuntur monachi qui regulam Auguſtini ſunt profeſſi, 18 q. 2 perniciоſam.

Quod nullus ſeruus debet eſſe monachus niſi à domino ſuo licentiatus, 16. q. 1. qui verè.

Quod monachi & monachæ ſemper & vbique debẽt deferre veſtes profeſſionis ſuæ, 33. diſt ſanctimoniales, 20. q. 1. vidua.

Item excepta infirmitate nunquam debet carnes comedere. de conſe. d. ſt. 5 carnem.

Item debẽt abbatibus ſuis obedire, ac res laboribus ſuis acquiſitas vel qualeſcúmque ſine licentia abbatis non debent retinere, 18 q. 2 abbates.

Quod nullus debet monachus ſpe abbatiæ promiſſæ fieri, 16. q. 7 per laicos, 18. q. 2 peruenit.

Quod vltra tempus in monaſterio ſtantes & nolẽtes profiteri debent expelli, 16. q. 1. peruenit. ad nos.

Quod teſtamentum facere non poſſunt, 19. q. 3. quia, & c ſeq.

Quod ſine licentia abbatis vouere nõ poſſunt, 20. qu. 4. monacho.

Quod ad arctiorẽ vitã petita licentia trãſire poſſunt. 20. q. 4 c. 1. monachum.

Quod compulſus ſiue à parentibus, ſiue ab aliis fieri monachus, niſi prius cõſentiat, nõ tenetur, 20. q. 3. præſens.

Quod monachi de licentia abbatis ex cauſa legitima poſſunt ad ſolitarias cellas tranſire, 18. q. 2. nullus monachus, 20. q. vlt. c. vlt.

Quod non debent cauſas vel negotia ſæcularia agere niſi ex licentia abbatis pro monaſterio, 16. q. 1. adiicimus, in fi. & c. de præſentium, & c. ſunt nõnulli, & c. monachi.

Quod frequenter loquens de pecunia potius dicendus eſt inſtitor quàm monachus, 16. q. 1. ſi cupis.

Quod monachi nunquam debent vacare, ſed ſemper vel orationibus, vel lectionibus, vel exercitio operis debent intendere. de conſecr. diſt. 5. nunquam.

Quod debẽt ab omni familiaritate monialium & aliarum fœminarũ ſe alienare, 18. q. 2. peruãnit ad nos, & 3. c ſeq.

Quod nec in vno, nec in vicino monaſterio cum monialibus debẽt habitare, 28. q. 2. diffinimus, & duobus c. ſeq.

Quod nec ſudariolos, nec zonas, nec alia munuſcula à mulieribus debent accipere, 27. q. 1. monacho.

Quod monachi quamuis recipiendo ordinem recipiant officij poteſtatem, non tamen executionem, niſi occaſione populi de licentia epiſcopi, 16. q. 1. monachi, & c. ſeq. & c. ſic viue, & c. ſi clericatus, & c. ſeq.

Quod nec pœnitentiam aliis dare, nec prædicare niſi in clauſtro ſuo debent, 16. q. 1. placuit omnibus, & c. monachus, & c. iuxta, & c. admonemus.

Quod nec baptizare debent, nec fieri compatres, 18. q. 2. peruenit ad nos. de conſe. diſt. 4. non licet abbati, & c. ſeq.

Quod præter confratrem in clauſtro, & præter eũ qui elegerit, nullum debent ſepelire, 16. q. 1. c. 1. c. Agapitus. & c. placuit.

Quod monachi debent ſubeſſe epiſcopis inquãtum per Papam non ſunt exempti, 16. q. 1. peruenit, 18. q. 2. Abbas, & quatuor c. ſeq.

Quod vitandi ſunt per epiſcopos & corrigendi, 18. q. 2. viſitandi.

Quod iura epiſcopalia debent epiſcopis perſoluere, 18. q. 2. Eleutherius, & c. ſeq.

Quod non debent decimas vel eccleſias à laicis ſine conſenſu epiſcopi recipere, 16. q. 7. decimas.

Quod epiſcopos ex charitate poſſunt accuſare, 1. qu. 7. nullus, §. proximo.

Quod monachi bonorum operum in clericos & epiſcopos promoueri poſſunt, 16. q. 1. ſi clericatus, & 7. c. ſeq & tribus c. præcedentibus.

Quod non debent ſine abbatum licentia epiſcopatus recipere, 18. q. 2. quàm ſit, §. nullus, 16. qu. 1. ſi quis monachus, & c. legi. §. ſeq.

Quod facti epiſcopi abſoluũtur à iugo profeſſionis, 18. q. 1. c. 1.

Quod facti epiſcopi non debent mutare habitũ nec ordinis ſui ritum quo ad ſubſtantialia, 16. q. 1. de monachis, & §. ſeq.

Quod facti epiſcopi ſuccedũt in bonis paternis, & eccleſiæ ſuæ relinquunt, 18. q. 1. c. 1.

MONASTERIVM. Quod monaſteriũ duplex pro monachis & monialibus in vno loco fieri prohibetur, 8 q. 2 diffinimus.

Quod monaſteria conſtruenda ſunt in ſolitudine, ne populari acceſſu deuotio religionis impediatur, 18. q. 2. luminoſo.

Quod monachorum monaſteria ſubſunt epiſcopo in cuius territorio ſunt, 18. q 2. monaſteria.

Quod monaſterium exemptum eſt à lege diœceſana in pluribus videlicet quantum ad cathedratici præſentationẽ vel præſtationem, 10. q. 3. inter cetera.

Source : BIU Cujas

Item quantum ad quartæ partis dimissionem, 16.q.1. cum pro vtilitate.
Item quãtũ ad grauem exactionem, 17.q.2.quàm sit.
Item quantum ad publicę Missæ celebrationem, quia sine consensu abbatis episcopus non debet facere, 18.q.2.abbas,& c.luminoso.
Quod monasteria non debent fieri sine licentia episcoporum, 18.q.2.quidam,& 4 c.seq.
Quod mulieres monasteria religiosorum intrare non debent, 18.q.2.peruenit ad nos.
Quod monasteria religiosorum non debent cõuerti in habitacula sæcularium clericorum, nec debent regi per sæcularem, 18.q.2.peruenit ad nos,& c.dudum, 19.q.3.quæ semel,& c.seq.
Quod in parochialibus ecclesię monasteriorum de cõsensu episcopi debent presbyteri instituí, vel remoueri, 16 q.2.visis,& c.seq.
Quod abbas sine episcopo,& episcopus per se res monasterij alienare nõ possunt, 17.q.4.inventionib. 18.q.2 quàm sit.

De hac materia habes vbi agitur de Monachis,& vbi agitur de Religione.

MONIALIS.Quod monialis est quę professa est se velle viuere secundum regulam Benedicti,vel secũdum regulam Basilij,vel secundum regulam Sancti Augustini,18.q.2 pernicioſam.
Quod moniales non debent habere singularia domicilia,18.q.2.pernicioſam.
Quod puella duodecim annos habens si voluntariè monialis effecta est etiam ante cõsecrationem recedere non poterit, 20.q.1 puellæ.
Quod moniales subsunt ordinationi, & correctioni episcopi,28.q.2.cognouimus.
Quod præponendus monialibus primum est per episcopum examinandus, 18.q.2.qui religiosis.
Quod conuenientius reguntur per viros spirituales quàm sæculares,18.q.2.in decima.
Quod monasteria monialium non debent esse vicina monasterijs monachorum,18.q.2.diffinimus, & 4. c.seq.
Quod monialis nunquam debet loqui cum monacho vel alio viro sine bono testimonio, 18.q.2.diffinimus,& c.in decima.
Quod moniales in vno choro cum monachis vel alijs clericis cantare non debent,18.q.2.pernicioſam.
Quod nõ debent vasa sacra,& pallas,& cõporalia cõtingere,23.dist.sanctimoniales, §. vasa, c. sacratas.
Quod non possunt matrimonia contrahere, & contrahentes sunt per episcopum compellendæ ad votũ redire, 27.q.1,de viduis & puellis,vsque ad fi.
Quod moniales in vitium carnis prolapsæ grauiter puniuntur,17 q.1.impudicas,& ferè per totum.
Quod peccantes cum ipsis ipso facto videntur excommunicati,27.q.1.si qua virgo,& c.eos.

De consecratione monialium habes supra vbi agitur de consecratione.

MORS.Quod mors est triplex, videlicet corporalis, spiritualis,& gehennalis, de pœn.dist.vlt.
Quod mors corporalis omnibus,est communis,13.q.2.in ecclesiastico.
Quod in memoria ab oĩbus est semper habenda, ib.
Quod non videntur esse perfecti qui cũ à domino vocantur,non moriuntur voluntariè, sed inuiti,13.q.vlt. quàm præposterum.
Quod sacramenta morientibus cõcedi debent, 26.q.1. Aurelius,& c.seq.
Quod si volentem confiteri mors,antequam ad sacerdotem perueniat pręoccupauerit,non debet sibi denegari ecclesiastica sepultura, 26.q.6.si aliquis.
Quod q fame moriẽtẽ nõ pascit occidit,86.dist.pasce.
Quod mortem languentib. probatur infligere qui hanc cum possit non excludit,33.dist.§.j.
Quod qui mortui sunt,in Dei iudicio non ab hominibus sunt iudicandi,24 dist.quorundam.
Quod post hominum mortem animæ locantur secũdum quod meruerunt,13.q.2.tempus.
Quod mortui iuuãdi sunt oblationibus,eleemosynis, & orationibus,etiam si dubitatur de eorum salute, 13.q.2.non æstimemus,& pluribus c.seq.
Item quod fit pro omnibus mortuis tantum valet cuilibet,ac si pro vno solo fieret,de consdist.5 nõ mediocriter.
Quod indignus est in morte accipere solatium,qui se non cogitauit moriturum,de pœn.dist.7.§.vlt.
Quod morientibus in peccatis mortalibus,nec oblationes nec orationes viuorum nec mortuorum,nec sepulturæ sacrorum locorum prosunt. 13.q.2. quibus,& septem c.seq.
Quod nemo debet contristari de morte suorum charorum,cum ipsos non amittamus, sed præmittamus,13 q.vlt.quàm præposterum,& tribus c.seq.
Quod illi qui nimis tristantur de morte suorum,videtur desperare de felicitate futurorum bonorũ,13. q.vlt.habent.
Quod in hoc q Dominus fleuit Lazarum, non fleuit mortuum,sed ad huius vitæ miserias resuscitandũ, innuitur quod pro mortuis plus est gaudendum, quàm tristandum,13 q.vlt.qui diuina.
Quod mortui huius mundi facta possunt scirevel per decedentium relationem, vel per angelorum reuelationem:vel per specialem concessionem, quia ipsis quandoque conceditur,vt post mortem viuis appareant,33.q.2.fatendum.
Quod quandoque mortui ex diabolica illusione phãtastice creduntur apparere,26.q.5.nec mirũ,ante me.
Quod ecclesia nec ligare nec soluere potest mortuos de peccatis,quia nõ sunt de foro eius,24.q.2.ligat.
Quod iniustè excommunicatus etiam post mortẽ,potest absolui.24.q.2.sane quod.
Quod hæretici post mortem possunt excommunicari propter facti detestationem,24.q.2.sane profertur.
Quod fideles non debent communicare mortuis quibus non cõmunicauerunt viuis,24.q.2. de cõione.
Quod mors spiritualis est duplex,bona & mala,bona est quando quis siue per baptismum,siue per pœnitentiam moritur peccato,vt viuat Christo.de consdist.4.vt ostenderet & c.seq.
Quod species diuersæ huius mortis designantur per tres mortuos quos Christus suscitauit,de pœn.dist. 1.quem pœnitet.
Quod mors spiritualis mala est quando quis moritur per peccatũ mortale,sicut per peccatũ infidelitatis, 26.q.2.qui sine,11.q.3.non solum,§. idẽ timendo.
Item per hypocrisim,quia hypocrita viuens mortuus est,12.q.1.nolo,ante fi.
Item per auaritiam,14.q.4.si quis vsuram.
Item per quodlibet aliud mortale peccatum, de pœ. dist.4.§.dicens, §.intermittentes sermonem.
Quod mors gehennalis mors dicitur æternalis, quia ibi nunquam mors moritur,26.q.2.qui sine,de pę. dist.vlt.in fin.

De hac materia habes vbi agitur de Sepulturis.

MORES.Quod mos longa consuetudo est,de moribus tractatur, 1.dist.mos.
Quod legem mores faciunt,& commune ius legibus, & moribus constat,1.dist.omnes.
Quod plus facit famosum morum nobilitas,quàm generis dignitas,40.dist.nos,& c.seq.
Quod illud quod non est contra fidem & bonos mores indifferenter habendum est,12 dist.illa.
Quod multum distãt dãna morũ à damnis rerũ tẽporalium,6.q.1.sunt plurimi,§.verum,& c.deteriores.

De hac materia habes vbi agitur de Consuetudine.

MVLIER.De muliere habes suprà vbi agit de fęmina.
MVLVITVDO.Quod multitudo inutilium personarum maximè clericorum est vitãda,23.dist. tales,
Quod pompa multitudinis popularis reprehenditur maximè in prælatis,& clericis,59 dist.si officia.
Quod non potest esse salubris à multis correctio,nisi cum ille corripitur qui non habet multitudinem, 33.q.4.non potest.
Quod in correctione multitudinis cautè est incedendum,44.dist.comessationes.
Quod cum contagium peccandi multitudinem inuaserit,diuinæ disciplinæ seuera misericordia necessaria est,23.q.4.non potest.
Quod paucitas est asperè corrigẽda,sed multitudo leuissimis admoniti onibus frangenda,44.dist.comessationes.
Quod propter peccantium multitudinem detrahendum est seueritati, 44. dist.comessationes,50.dist.vt constitueretur,9.q.1.ordinationes.
Quod non debet deferri multitudini in mali prælati electione vel approbatione,18.q.2 si quis.
Quod multas medicinas inuenire cogunt multæ experientiæ morborum,50.dist.vt constitueretur.
Quod non minus ardet qui cum pluribus ardet, 2.q. 1.multi,in fin.
Quod tempore apostolorum multitudinis credentiũ erat cor vnum & anima vna in Deo,12.q.1.dilectissimis,8.dist.§.j.
Quando aliquando multitudo propter vnius delictũ punitur,45.dist.sed illud,24.q.1.non turbatur.
MVNDITIA.Quod munditia est duplex, scilicet corporalis,& spiritualis,31.dist.lex.
Quod munditia carnalis est quę inficitur per luxuriã, & ideo clericis in sacris prohibetur, vt competentius valeant diuinis vacare obsequijs & orationib. 31.dist.c.1.§ causa.
Quòd spiritualiter mundatur qui à sorde peccatorũ per pœnitentiam purgatur,50.dist.& purgabit.

De hac materia habes vbi agitur de Castitate, vbi agitur de Luxuria,& vbi agitur de Macula.

MVNVS.Quod munus est triplex, videlicet ab obsequijs,quod est seruitus indebitè impensa.
Item munus àmanu,quod est pecunia.
Item munus à lingua,quod est fauor,1.q.1.sunt non nulli.
Quod munera dantem & accipientem faciunt deuiare à iustitia,11.q.3.pauper.& c.qui rectè.
Quod ille manus ab omni munere excutit,qui nõ solum pecuniam vel obsequium, sed nec etiam humanum fauorem inquirit,1.q.1.sunt nonnulli,11. q.3 qui rectè.
Quod nõ timerur culpa,vbi redemptio speratur per munera,11.q.3.pauper.
Quod meritorũ trahitur quis ad fidem vel ad melioremstatum per munera,23 q.4.c.vlt.
Quod clericus ecclesiam fusc piens vel spiritualia dans,per munera destruitur,7.q 1.sanctum, 13.q. 1.obseruandum,12.q 2.questa.
MVRMVRATIO.Quod murmuratio dissuadetur,quia murmurans opus quod facit perdit,90.d. alienus.
Quod murmurans & contentiosus pari pœna puniũtur,90 dist.si quis monachus.
Quod filij Israel murmurãtes à serpentibus perierũt, 90.dist.alienus.
Quod Maria propter murmur cõtra Moysem lepram incurrit, 2.q.7 plerunque,§.item obiicitur
MVTATIO.Quod mutatio nõ debet in his fieri quæ rationabiliter & vtiliter sunt à patribus diffinita,25.q.2.cum piè,& c.ecclesiasticè.
Quod Deus mutabilitatem nescit,omnis autem creatura vitiosa est,quia mutabilis est.de pœn. dist. 2. circa fi.
Quod licet Deus sit incommutabilis,tamẽ sæpè mutat promissa,cum ex misericordia temperat sententiam. 22.q.4.incommutabilis,& c.non semper.
Quod Deus nouit mutare sententiam quando de malo in melius homines mutantur.de pœ.dist.1.si agamus,& §.seq.Exemplum de Ninive,& de Ezechia rege,cui quindecim annos addidit.
Quod Romana ecclesia statuta sua secundum temporis exigentiam quandoque mutat,25.q.vlt. postea quam, §.his ita.& §.vlt.& c.ita nos.
Quod illa quæ non sunt cõtra Euangelia aut sanctorum decreta,pro necessitate temporum quãdoque mutantur,44.dist.c.vlt.25.q.vlt.priuilegia,& c.amputato.
Quod mutantur reges propter negligentiam regiminis,15.q.6.alius.
Item episcopi vel alij prælati de loco ad locum propter exigentiã tẽporis mutantur,7.q.1.mutationes.
Quod sedes episcopales mutantur,vel duæ in vnam rediguntur causa hostilitatis vel paupertatis, 25.q. 2.§.humilitatis,& c.ita nos.
Quod priuilegia,quia pro necessitate corrigendorũ vitiorum dantur,& quandoque penitus immutantur,25.q 2.§.his,c.posteaquam.
Item mutantur incautè promissa,22.q 4.in malis, & c.seq.
Item mutantur in melius consilia & proposita, 12.q. 1.certè.vbi Augustinus mutauit consiliũ,22.q.2. beatus.vbi Paulus propositum eundi ad Hispaniã mutauit.
Item mutatur pœna in pœnam vel pœnitentiam, 22. q.4.innocens credit,ex his,vbi de Iosue & Gabaonitis,23.q.5.c.1.circa med.
Quod non sufficit peccatori mores in melius cõmutare,sed etiam debet de pręteritis satisfacere.de pę. dist.1.§.Christus.
Quod Nabuchodonosor rex non corporaliter sed mẽtaliter in bestiam mutatus est,quia credens se bestiam,ab hominibus secedens cum bestiis morabatur.23.q.5.remittuntur.
MVTILATIO.Quod mutilatio membrorum la tronũ proficit eis,quia debilitata mẽbra nequeunt exercere consueta.23.q.3.si quis fortitudinem.
Quod mutilatus vel abscisus per se vel per alium ex cluso decenti causa non potest promoueri,33.dist. maritum,& 36.dist.c.illiteratos.
Quod qui sibi ipsi virilia mutilauerit,non solum non promouetur,sed etiam suiipsius homicida reputatur,50.dist.si quis absciderit,& c.seq.
Quod qui volens partem digiti sui mutilauerit,ab ordinibus abstinebit,45.dist.qui partem.
Quod mutilator alterius non debet promoueri,55.d. c.vlti.
Quod si qui per medicos castrati vel mutilati essent propter infirmitatẽ,aut à Barbaris ppter infidelitatẽ,aut à dominis vt eunuchi fierẽt,si aliàs inueniuntur digni,possunt promoueri,55.di.si qs à medicis.
MVTVS.Quod mutus per signa baptismum &pœnitentiam & alia sacramenta petere potest,26.qu.6. qui recedunt,& c.seq.
Quod prælatus qui non redarguit vitia subditorum, canis mutus dicitur,43.dist.sit rector.
NABATH.Quod Nabath fuit pater Hieroboã. qui regnum appetens in populo Dei schisma fecit.7.q.1.denique.
Quod Nabath vineam suam in ortum olerum cõmutare noluit,23.q.8.conuenior.

NABVCHO

Source : BIU Cujas

NABVCHODONOSOR. Quod Nabuchodonosor Danielem de lacu leonum & persecutionibus liberauit, 23.q.5.si propter ea.

Quod Deus malos per Nabuchodonosor flagellauit, & post propter superbiam mutatus mẽte in bestiã, cũ bestiis vixit, 23.q.3.§.1.circa med & q.5 remittuntur.§.hinc, circa med.

Quod Nabuchodonosor propter superbiam in bouẽ ex homine est mutatus, 17.q.4.minor.

Quod quia Nabuchodonosor per flagella corrigitur, & Pharao per flagella induratur, innuitur quòd medicinæ salutis non operantur in singulis, 23.q.4.Nabuchodonosor.

NATIVITAS. Quod natiuitas est triplex, videlicet naturæ, gratiæ, & gloriæ.

Quod natiuitas naturæ prima est in vtero, iuxta illud, Quod enim in ea natũ est.de qua natiuitate, de cõse.dist.4.firmissimè.

Item alia est naturæ ex vtero, scilicet quando puer in notescit, iuxta illud. Natus est homo in mundũ, de qua de conse.dist.4.quisquis, c.qui in maternis.

Quod natiuitas gloriæ est quando deposita vetustate pœnæ nascitur homo ad gloriam, de conse.dist.4. post Baptismum. Sic mors sanctorũ natalis dicitur, 24.q.2.sanè quòd.

Quod natiuitas gratiæ est quando quis nascitur per baptismũ. iuxta illud, Oportet nasci denuo. de cõs. dist.4.qui in maternis.

NATVRA. Quod natura condidit omnibus nationibus ius commune, sicut est maris & fœminæ cõiunctio, puerorum successio & educatio. 1.dist.ius naturale.

Quod cõtra naturam coitus semper fuit illicitus & dãnabilis, 32.q.7 vsus. 35.q.3.nec eã, §.naturę, & c.se.

Quod violatur diuina societas cũ natura cuius ipse auctor est, libidinis peruersitate polluitur, 32.q 7. flagitia.

Quod naturali iure omnia sunt cõmunia. & quòd cõsuetudo induxit meum & tuum, 8.dist.differt.

Quod præscientia vel prædestinatio diuina nullã naturæ infert necessitatem, 23.q.4.Nabuchodonosor.

Quod in culpam cadere naturale est, doluisse virtutis. de pœ.dist.3.ille rex.

Quod natura dæmonum in pluribus subtilior & nobilior est quàm natura hominum, 26.q.4.sciendum.

Quod sancti cum ex naturæ fragilitate corruerint, acriores ad currendum cursum salutis resurgunt, de pœn.dist.3.ille rex.

NAVIS. Quod nauis quæ propter Ionæ fugam immergebatur, significat quòd propter excessus maiorũ cõtingit afflictio minorum, 1.q.4.ecclesia. §.his ita.post medium.

Item in hoc quòd multa merita apostolorũ nauigabãt, & proditoris perfidia nauis procellis agitabatur, innuitur quòd propter vnius malitiam multi boni puniuntur, 24.q.1.non turbatur.

Quod Paulo causa prædicationis in Italiam veniente nauis concutitur, innuitur, quòd aduersitas bonis votis obiicitur, 7.q.1.aduersitas.

Quod nauis cordis Pauli quæ in naufragio inconcussa stetit, constantiam prædicatoris in aduersitate inuit, 7.q.1.aduersitas.

Quod sicut nauigans multis periculis se exponit, sic qui vxorem ducit, 17.q.2.nos.

Quod sicut nil interest, vtrũ nauis vno grandi fluctu, aut per rimas paulatim aqua intrãte submergatur, sic parua peccata multiplicata tãtũ opprimunt vt vnũ grande. de pœn.dist.1.medicina. circa medium.

NECESSITAS. Quod necessitas est duplex, videlicet simplex, vt est necesse omnes homines mori, 23.q.4.Nabuchodonosor.

Alia est conditionis, vt cum quis scit aliquem ambulare necesse est eum ambulare. Sicut nulla necessitas cogit incedere volentem, tamen necesse est eum incedere, sic quæ ex nulla necessitate naturæ, sed ex libertate arbitrij proueniunt, Deus præuidet & necesse est ea esse, 23.q.4.Nabuchodonosor.

Quod necesse est prædestinata adimpleri, ibidem.

Quod nõ est culpabile quòd necessitas infert. 30.q.1.ad limina.

Quod necessitas non habet legem. q.1.remissionem.

Quod necessitas facit licitũ quòd aliàs nõ esset licitũ, vt patet in trãslationib' episcoporũ, 7.q.1.mutatiões.

Quod translatiões episcoporum vel cõmunis vtilitas vel necessitas debet pluadere, 7.q.1.scias, & 4.c.se.

Quod opera necessitate vrgente facta non sunt laudabilia, 57.dist.si quis.

Quod adultus necessitate cogente baptizatus non est ordinandus, ibid.

Quod id quod ex necessitate conceditur, cessante necessitate debet solui. de conse dist.5.quidquid.

Quod illud quod ex necessitate fit, non fit ex ordine legitimo, sed vsurpato: vnde cessante necessitate debet cessare & id quod pro necessitate statutũ est, 1. quæst. 7.quod pro remedio. & qui. ordinationes, in fin.

Quod in necessitate extrema pœnitentibus sacramenta non sunt neganda 26.q.7. tempora pœnitudinis.

Quod in necessitate patri siue matri fure omnib. aliis baptizare permittitur, 30.q.1.ad limina.

Quod necessitas facit aliena propria, quia tempore necessitatis omnia sunt cõmunia. 47.dist sicut in fine.

Quod olericus raptor est qui vltra necessaria pauperibus non erogat, 16.q.1.c.quoniam.

Quod tempore necessitatis prius subueniendum est propinquo quàm alieno, 86.dist non satis.

Item alieno prius iusto quàm peccatori, 86.dist.fratrẽ. §.in ipsa.& c.non satis.

De hac materia habes vbi agitur de Coactione.

NEGATIO. Quod negatio Christi non tantum fit in verbis, sed etiam in factis, 11.q.3.existimant.

Quod ille negat Christum qui (cum sit) se negat esse Christianum, 11.q.3.non solum.

Quod quoties vitiis vincimur & peccamus, toties Deũ negamus, 11.q.3. existimant.

Quod qui veritatem pro pecunia negant, Deum qui veritas est vendunt, 11 q.3.abnt.

Quod qui negant misericordiam faciendam patientibus, ipsum Christum qui misericordia est, negant, 7.quæ 1.omnis.

Quod quanta vita est confiteri Christum, tanta mors est negare ipsum, 11.q 3.non solũ, §. idem timẽdo.

Quod Petrus negauit Christum, cum se negauit eius discipulum, 11.q.3.non solum.

Quod illi errant qui Petrum de negatione Christi excusant, 11.q.3 non solum. §. idem timendo.

Quod de vno negatur, de pluribus conceditur. ibid.

Quod negatiua probari non potest, 6.q.5.§ vlt.

NEGLIGENTIA. Quod negligentia est eruditionis, nouerca, 83.dist.nihil.

Quod negligentia arguitur in excusatione boni operis, 84.dist.peruenit.

Item in subueniendo miseris, 12.qu.2.aurum, & cap. seq 86.dist.fratrem.

Item in corripiendis peruersis, 83.dist.error.2.q 7.sicut inquit, c.negligere.

Item in eruditione prædicationis, 83.dist.nihil, 43.dist rector.

Item in defensione pauperis, 84.dist.§.1.& c.peruenit. & c.seq.

Quod negligentia prælatorum cedit in discrimen subditorum, 40.dist.si Papa.

Quod negligentia correctionis perdit disciplinam in subditis, 23.q 3.iustum.

Quod negligentes rectores multas sæpe nutriunt pestilentias, dum dissimulant adhibere disciplinam, 86.dist.inferiorem, 45.dist.sed illud.

Quod negligere & non perturbare peruersos, nil aliud est quàm fouere, 83 dist.error.

Quod si negligẽter quæ male vsurpantur corrigũtur, excedendi via aliis aperitur, 93.di.peruen tad nos.

Quod non sufficit clericis turbis negligentibus adæquari, 8.q 1.c.vlt.

Quod desolatio debet esse prælato vbi clericos videt esse negligentiores in bono quàm laicos, 8. quæ. 1. quid autem, 25.q.1.nulli.

Quod prælati de negligentia arguuntur & puniuntur. 22.q.1.si quis, 27.q.1.si custos.

Quod negligentia post admonitionem aggrauatur quantum ad culpam & quantum ad pœnam, 11. q. 2.indigne.

Quod prælati pœna de negligentia est depositio, 81. dist.dictum, 11.q.3 placuit.

Quod negligentia inferiorum suppleri debet per superiores, 8.q.3. Artaldus, 9.q.3.cum simus.

NEGOTIATIO. Quod negotiatio non est in se mala, 88.di.quoniam non.

Quod duplex est negotiatio, videlicet licita & illicita, 88.dist.fornicari.

Quod negotiatio sine periculo minimè exerceri potest, de pœ dist.5 qualitas.

Quod negotiationem excusat velarguit qualitas negotij, de pœ.dist.5.qualitas.

Quod de substãtia mali negotiatoris nouissimè nõ remanet nisi solum peccatum, 88.dist.eiciens.

Quod negotiatio inhonesta clericis est interdicta 88. d.consequens. Nam nemo militans Deo, implicat se secularibus negotiis.

Quod negotiatorẽ clericum, & ex inope dinitẽ, & ex ignobili gloriosum, quasi quãdam pestem fuge, 88. dist.negotiatorem.

Quod negotiatio cupiditatis prohibetur clericis, 88. dist.decreuit, 14.q.4.cler.ci.& c.canonum.

Quod negotiatio pietatis vt inde subueniatur viduis & pupillis, permittitur clericis, 78 dist.decreuit.

NEGOTIVM. Quod negotia circa maiora cauris & diligentius sunt discutienda, 42.dist.quiescamus.

Quod pleraque sunt negotia quæ sine peccato aut vix aut nunquam exerceri possunt, de pœ.dist.5.negotium.

Quod perfectus non est peccatum repetere negotium quod ante sine peccato exercuerunt, de pœ. dist. 5. negotium.

NEOPHYTVS. Quod neophytus dicitur qui nouiter est in fide vel religione plantatus, 47.di.sicut.

Quod non debet in episcopũm ordinari, ne in superbiam erigatur, quia talis nescit humilitatem obseruare, 48 dist §.1.

Quod simonia neophytorum hæresis dicitur, quia aliquando dabant pecuniam vt citius promouerentur, 1 q.1.quisquis.

Quod neophytus expedit plusquã aliis cibis delicatis à vanitatibus abstinere, de conf.dist.5. neophyti.

NECROMANTIA. Quod necromantia est quãdo per incantationes videntur resuscitari mortui, diuinare, & ad interrogata respondere, 26. q.5. nec mirum.

Quod quando necromantia fit, cruor aquæ miscetur vt colore sanguinis dæmones inuocati facilius pro nocentur. ibid.

De hac materia habes vbi agitur. de dæmonibus.

NOBILITAS. Quod nobilitas morum plus ornat quàm genitorum, 40.distin.nos.

Quod nec loci nec generis nobilitate, sed virtute Christi acquiritur gratia, 40.dist.illud.& c.seq.

Quod qui a Adam nobilitatem Dei per peccatum abiecit nobilitate priuatus fuit, 40.dist.Adam.

Quod nobilitati defertur in pœnæ impositione pro excessu, 24.q.1.qui contra.

NOMEN. Quod nomen aliquando propter facti detestationem deprauatur, 17.dist.multis.

Quod nominis interpretatio vel diffinitio diligenter est aduertenda, 12.quæst.1.clericis qui, quæstion.1. c.1.

Quod à Christo Christiani nominantur, de conf. dist. 4.postquam ascendit.

Quod sola nominatio non sufficit ad condemnationem, quia sæpe innocentes in falso crimine nominãtur, 2.q.1.multi. in fin.

Quod sophisticatio nominum in matrimonij contractu, cum dicit se Virgilium cum sit Plato, ditimit matrimonium, 29.q.1. §.1.

NOTORIVM. Quod notorium nec accusationẽ nec probationem requirit, 2.q.1.de manifesta, &c. seq.

De hac materia habes vbi agitur de Iudicio publico.

NOVITIVS. Quod nouitij in fide siue in religione austeriores aliis debent viuere, de conf.distin.5. neophyti.

Quod in religionem intrans tẽpus probationis vnius anni debet habere, 17.q.2.Gonsaldus.

Quod incognitus ante triennium nõ debet recipi ad professionem, & intra hoc tempus si sit seruus aut vxoratus, debet repeti, 17.q.2.si quis, 19.q.3.monasteriis.

Quod nouitij intra tempus probationis non debent ad ordines promoueri, 48.dist.sicut.

Quod in multis deferendum est eis, ne ratione nimiæ austeritatis tanquam minus radicati retro cedant, 25 q 3.c.quædam lex § quod scripsi.

NVPTIAE. Quod nuptiæ dicuntur à nubẽdo, eo quòd puellę pudoris gratia caput obnubere vel velare soleant. 30.q.vlt.nec illud.

Quod nuptię terram implent, virginitas paradisum, 32.q.1.nuptiæ.

Quod velle nubere post votum castitatis damnabile est, 27.q.1.nuptiarum.

De hac materia habes vbi agitur de Matrimonio, *& vbi agitur de* Diuortio, *& vbi agitur de* Bigamia.

OBEDIENTIA. Quod obedientia est quidquid à superiore vtiliter imperatum fuerit obtẽperare, 33.q.1.summa.

Quod obedientia sola fide meritũ possidet, sine qua quisquis fidelis conuincitur, & infidelis esse iudicatur. 8.q 1.sciendum, in fi.

Quod obedientia in scriptis debet promitti, 23.disti. Quinquam.

Quod obediendo in desideratis, & obediendo in contrarijs præter voluntatem, nulla est obedientia, 8.q. 1.sciendum.

Quod obedientia propria voluntate mactatur, 8. q.1. sciendum.

Quod obedientia quia cogit esse sub aliena potestate, nihil debet habere proprium, 7. quæst.1. non dicatis.

Quod obedientia est fructuosa, quia per ipsam in præsenti meretur gratiam Dei, 93 distinct. nulla. & ca. seq.

Item futuram per ipsam meremur salutem, 93. dist. si inimicus, 11 q.3.quid ergo.

Quod sine ipsa incurrimus ęternam reprobationem, 83.dist.nulla.& c.seq.

Quod propter obedientiam est bonum omittẽdum, sed nunquam malum mortalis culpæ committendum, 21.q.3.quid ergo.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod aliis præpositus nō debet ferre molestè aliquē ubi prælatum esse,sed obedientiam quam exigit ab aliis,ipse impendat,23.dist.quanquam,2.qu.6. qui scit.

Quod vbi duo superiores mandant vel præcipiunt oppositа,nō est obediendū,1.q.3.ti is,8.d.quę cōtra.

Quod in dubiis semper est obediendum,23.q 1.qui culpatur,ante fi.

Quod non est semper malum non obedire quia cū præcipitur aliquid contra Deum, prælato non est obediendum,11.q 3,non semper.& 8.cap seq

Quod seruus obediens domino suo malo,excusatur pro tanto,quia seruus,sed nō pro toto,22.q.3.qui compulsus,86.dist.qui prodest.

Quod superioribus festinanter est obediendum,93. dist.si inimicus.

Quod Deo principaliter obediendum,8.dist.quæ cō tra,11.q.3 imperatores.

Item post *D*eum Romanæ ecclesiæ diligentius,12.d. præceptis,93.dist.obedientiam.

Item episcopis,7.q.1.quia frater.

Item sæcularibus potestatibus,8 dist.quæ contra.

Item abbatibus religiosis,18.q.2.abbates.

Item quilibet suo superiori,93 dist.à subdiacono.

Quod ideo Deo principaliter est obediendum , quia sicut potestas maioribus præponitur ad obediendū,sic Deus omnibus hominibus,8.di. quæ cōtra.

Quod post Deum ideo Romanę ecclesiæ est obediē dum,quia ipsa est caput &mater omnium ecclesiarum,12.di.non decet,& c.seq.93. dist. si inimicus.

Quod episcopo à clericis & sacerdotibus suæ dioeceseis est obediendum,& reuerentia debet eis exhiberi,7.q.1.quia.

Quod sæcularibus potestatibus sic est obediendū, vt Deus non offendatur,8,dist quæ contra, 15.qu.6. nos,& c.seq.

Quod abbatibus monachi & alij religiosi specialius suo prælato in his quæ spectant ad regulam,quàm episcopo tenentur obedire,sicut clericus tenetur plus suo episcopo obedire , quàm archiepiscopo, 18.q 2.quàm sit,§.nullus.& c.abbates,9.q.3.conquestus.

Quod omnibus superioribus,dummodo non sint hęretici,licet sint aliàs mali,quādiu tollerat eos ecclesia,est eis obediendum,2.q.7.sacerdotes.

Quod iudex obediendo potestati legitimæ si quem quam occiderit,non culpatur,23.qu.5. Miles,& c. cum homo.

OBLATIO.Quod oblatio est duplex,videlicet spiritualis,quæ est corpus & sanguis Christi,& tēporalis,quæ fit ex rebus mūdi.de consec.d.2.tribus.in fi.

Quod oblatio eucharistiæ quę propriè spiritualis est, omnem oblationem præcellit.de consec. di.2.nihil.

Quod ab omni sorde purgati debēt hanc oblationē offerre,50 d.st.& purgabit,81.dist.oportet.in fine.

Quod immundi ab hac oblatione prohibentur, 81. dist.proposuisti.

Quod licet hæc oblatio sancta sit,non tamē indignè offerens eam sanctificatur,sed plus polluitur, 1.q. 1.prophetauit.

Quod in oblatione rerum tēporalium Deus plus pensat voluntatē offerentium quàm oblatum,24 q.1. odi.14.q 5.scriptum,45.dist.duæ,15.q.6 c.1.§.seq.

Quod quilibet Christianus videtur teneri offerre in festiuitatibus.de consecra.d 1.omnis Christianus.

Quod oblatio ex iniquo est maculata,& ideo infructuosa,14.q.5.immolans.

Quod oblationes iniquorum nō respicit Deus,sicut ad munera Cain non respexit,3.q.7.in granibus.

Quod quidquid in sacrificio Dei ex scelere offertur, non placat ipsius iracūdiam,sed irritat,1.q.1.nō est putanda.

Quod oblationes discordantium,& pauperes opprimentium,non sunt recipiendę,90.dist.oblationes. & c.seq.7.q.4.c.miror.

Quod retinentes oblationes defunctorū , necatores sunt pauperū,13.q.2.qui oblatiōes,& duobus c se.

Quod laici oblationes altarium & præcipuè beati Petri & sanctæ Mariæ rotundæ accipere sub anathemate prohibētur,10.q.1.quia,& c.seq.12.q.1.nulli.

Quod olim de oblationibus fiebant quattuor partes, 12 q.2.vobis,& c.vulteranæ,& 7.c seq.

Quod voluntariè oblata possunt accipi sine peccato, 11.q 2.quæsta,& c.postquam,& cap.seque.18.dist. de eulog js.

Quod indignum est offerre Deo quod dedignatur homo,49.dist.c.vlt.in fi.

Quod illi oblationes non debent percipere, qui vix valent pro se nec pro alio orare,10.q 1.hanc.

OBLIGATIO.Quod obligatio fit propter futuram cautelam,1.q 7 quoties cordis.

Quod oblatio quādoq; fit sub pęna excōmunicationis,1.q.7.quotiescūq; de cōsec.d.2.ego Berēgarius.

Quod coram Deo tantum obligat simplex verbum quantum iuramentum,22.q 5 iuramenti.

Quod bona ecclesiarum laicis obligari non debent, 86.dist.peruenit.

Quod obligati ad ratiocinia non debent ad ordines promoueri,55.dist.priscis.

OBSTINATIO.Quod obstinatio est consiliis salutaribus nolle acquiescere,48. dist.quod ad.

Quod obstinatus est qui post inspirationem vel reuelationem sibi factam in eo quod errauerat, perseuerat,8.dist.consuetudo.

Quod obstinatio in malitia Deus nunquam miseratus fuit nec miserebitur,24.q 2.legatur,&c.damnationis.

Quod ideo obstinati indigni sunt venia,quia peccant ex certa malitia,8 di.consuetudo,82.dist.quia.in fi.

OCCASIO. Quod occasio non est danda alicui per malum exemplum,12.q.1.nolo.

Item nec per fauorem nec per auxilium,14.qu. 6.c.1. circa medium.

Quod sacerdos dat puero occasionem damnationis cum propter sui auaritiam moritur nō baptizatus, 1.q.1.placuit vt vnusquisque.

Quod non omnia quę bono animo fiunt, licet dēt alicui occasionem mala committendi,culpantur,23. q.5.de occidendis,& c non frustra.

Quod qui in ludo licito vel alio modo alterius fuerit prēter intentionem occasio mortis non culpatur, 50.dist.cum qui.& 4.c.seq

OTIVM.Quod otiū siue commodum propriū nemo vtilitati ecclesię debet pręponere, sed vocatus ad regimē miti corde debet obtēperare,16.q.1.vos.

Quod prælatus plus tenetur ouib. commissis quàm otio contemplationis intendere,7.q. 1.suggestum.

Quod nemo debet in loco orationis attendere fabulis otiosis,25 dist.vnum.§.aliàs.ante fi.

Quod de omni verbo otioso reddenda est ratio,22.q. 5.quoties.

Quod incōgruū est otiosum esse, & de alieno labore victū quærere,13.q.1.ecclesias.§.proximo. in fine.

Quod semper aliquid operis faciouete diabolus sem per inueniat occupatum.de consec.dist.5. nunquam.

Quod prodest malefactores truncare,quia ab insanavita ad sanandū otiū diriguntur,23.q.5.c.1.circa me.

Quod non licet Christianis in Calendis otiis vacare, & superstitionibus intendere,26.q.vlt. non licet.

OCCIDERE. Quod occiditur quis multipliciter, videlicet actu in corpore,de pœn.dist,1.homicidiū.

Item odio in corde.ibid.

Item detractione in ore,ibid.

Itē panis subtractione,86.dist.pasce.14.q.5.immolās.

Item in delinquentium non correctione,quia cum pastor delinquentes non arguit,tacendo, occidit, 43. dist.Ephesiis.

OCVLVS.Quod oculus impudicus impudici cordis est nuntius,32.q.5.nec solo.

Quod non tantum sufficit oculos castos custodire, sed etiam linguam,6.q.1.ex merito.in fi.

Quod præcipuè clerici non debent incedere vagi oculis nec lingua effræni,23.dist. his.circa medium.

Quod qui iniuriosè iustos tangit,velut pupillam domini tangit,2.q.7.accusatio quoque,

Quod episcopi sunt oculi Dei,6.q 1.oues.

Quod diaconi,qui non dicuntur archidiaconi , sunt oculi episcopi,quia vice ipsius debent totam dioecesim perlustrare,93.dist.diaconi ecclesię.

Quod priuatus oculo qualicumque ex causa priuatur sacerdotij iure,55.dist.si Euangelica.

ODIVM. Quod odium fraternum & homicidium pari culpa iudicantur,de pœn.distin. prima,homicidium.

Quod odio debent haberi peccata,non homines,85. dist.odio,23.q.4.duo,

Quod clerici maxime debent odium & æmulationes fugere,23.dist.his igitur.

Quod nemo potest veram pœnitentiam agere,nec gratiam baptismi recipere,nisi primum dimittat odiū in corde,de pœn.dist.5 falsas de cons.di.4. quomodo.in fi.

Quod qui diurnum odium non dimittit admonitione præmissa per presbyteros,à cœtu fidelium est expellendus,dist.90.placuit.

Quod probatur odisse vitia qui arguit delinquentes, 26.dist.inferiorum.

OFFICIVM.Quod officium aliud est sæculare , aliud diuinum siue ecclesiasticum,39.dist.si officia.

Quod officiū sæculare aliud est licitum, quod scilicet caret peccato,aliud illicitū,quod sine peccato exerceri non potest,de pœn.dist.5.falsas.

Quod officiū illicitum est deserendum, quia existēdo in ipso pœnitentia non potest agi,de pœ.d. 5.falsas.

Quod occupantes se illicitis officiis, ab ecclesiæ officiis sunt expellendi,88.dist.consequens est.

Quod clericis artificio licet victum quærere absque domini officij detrimento,91.di.clericus.& c.seq.

Quod officium diuinum siue ecclesiasticum est diligēter exequendum,12.dist.de iis,91.dist.presbyter.

Quod officium Metropolitanæ ecclesiæ obseruandū est per prouinciam,12.dist.de iis.de consec.dist.2.institutio.

Quod diuinum officium,præcipuè missa , securius cū pluribus exequitur,7.q.1.illud.

Quod ordinem officij in matutinis & in missa,& aliis horis conuenit omnibus clericis custodire, de cōsec.5 conuenit,& duob.c.seq.

Quod post matutinas & post vesperas , semper pater noster,est dicendum.de consec.dist.5. id semper.

Quod seruius est clericorum septem horarum officia qualibet die persoluere,91.dist.presbyter.

Quod septem horæ ibidem enumerantur.

Quod clerici in sacris & beneficiati tenentur ad horas canonicas,& ad officia diuina,92.dist.c.vlt.

Quod prælati officium diuinum aut per se aut per clericos debent explere,91.dist.presbyter.

Quod clericus diuinum officium non explens debet deponi,92.dist.c.vlt.

Quod officium diuinū plus corde quàm voce est exercendum & exequendum,92 dist.cantantes.

Quod publicus concubinarius missam & alia diuina officia exequi non debet,32.dist.prēter hoc.

Quod officium simoniacorum & in formicatione iacentium scientes nō est audiendum,32 dist.prēter hoc. §.verum.in fi.

Ministros officia ecclesiæ exercentes , sicut lectores, acolythos,subdiaconos,sacerdotes,& archiepiscopos,& episcopos,& alios , habes quos ibet in hoc opere in suo loco cum suo officio declaratos.

Quod officia ecclesiastica singula singulis personis sunt distribuenda,89.dist.c.1.

Quod quantūcunque exercitatę personę duo officia vno tempore non sunt committenda,89 d.singula.

Quod in ecclesiæ officiis vitanda est consanguinitatis successio,ne hęreditario iure credant se ea vendicare,8 q.1.apostolica.

Quod portus sunt danda extraneis bonis quàm propinquis malis,8.q.1.Moyses.

De officiis ecclesiæ habes vbi agitur de Beneficiis,& vbi agitur de Ecclesia,
De officio diuino habes,& vbi agitur de Cantu & celebratione,& vbi agitur de eucharistia,& vbi agitur de Missa & de ordine.

OMISSIO Quod omissio casu vel per errorem cōtingens caute est supplenda,1.q. 1.spiritus.§.proximo,7.q.1.nihil.52,dist.solicitudo.

Quod quando substantiale omittitur,non valet quod agitur,de cons.di.4.in synodo,22.q.2.animaduertēdum,de pœn.dist.5.fratres.

Quod quando aliquid propter maius bonum omittitur,non contemptus,sed prouidētia iudicatur, 63. dist.Hadrianus.

OPERA.Quod opera bona vigilanter sunt facienda,86.dist.fratrem.

Quod quotiescumque bonum agimus, Deum confitemur,sicut econtra malum faciendo ipsum negamus,12.q.3.æstimant.

Quod Deus in operib.bonū plus respicit animū quàm actum,15.q.6.quandoque à sacerdotibus, in fi.

Quod vbi Christus nō est fundamentū, nullius boni operis potest esse ædificium,1.q. 1. cum Paulus.

Quod Deus de malis actibus hominum bona operari consueuit,23.q.5.relegentes.

Quod opera non sunt præcipitanda, sicut nec consilia,50.dist.ponderet.

Quod non solum respicienda sunt opera,sed etiā circunstantiæ operū,videlicet tempus, causa,volūtas, personarum differentia,13.q.8.occidit.de pœ.dist. 2.vt cognouerunt,§.opponitur.in fin.

Quātum ad tempus respicienda sunt, quia multa permittebantur olim,quæ non modo,& modo,quæ nō olim,32 q 4.quis ignoret,& c.seq.35.q.1.cap.1.34. dist.fraternitas.

Quantum ad causam,sicut quia *P*hinees non occidit propter personæ odium,sed propter legis zelū,23. q.8.legi.& c.seq.& q 6.cum homo.

Quantum ad voluntatē,quia qui prēter voluntatē occidit,non sic culpatur sicut voluntatē habēs,50.di. eum qui,& 4.c.seq.15 q 1.non est.& tribus ca.seq.

Quantum ad personarum differentiam,videlicet vtrū sit persona nobilis vel ignobilis,vtrū sit sapiens vel stultus,40.dist.homo Christianus.

Quod sanctorum filij non dicūtur qui tenent loca eorum,sed qui eorum exercent opera,40 dist.non est.

Quod bona opera prosunt ad dignitatis sublimationem,56.dist quia.

Item ad irregularitatis dispensationem,1.q.7.tali.

Quod mediocre bonum opus maiori non est præferēdum,de cons.dist.5.non mediocriter.

Quod culpa pia operatione solet purgari,22.q.2.quæ libet.Exemplum ibi de obsequentibus.

Quod aliquando sunt facienda ad quæ non tenemur, & illa sunt gratiosiora,28 q.1 iam,post medium. Exemplum ibi de Christo qui tributum soluit cū non teneretur.

Quod bona opera mortificantur per peccatum mortale,de pœn.dist.4.§.finis circa med.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod reuiuiſcunt per pœnitentiam.
Quod per opera bona teguntur peccata, 45. diſt. ſed illud.
Quod opera facta extra fidem & charitatem non valent ad ſalutem, 24. q. 1. odi. & c. ſeq. de cõſe. diſt. 5. nihil enim.
Quod licet malis bona opera non proſint ad ſalutẽ, nõ tamen ſunt omittenda, quia proſunt ad alia, 14. q. 5. qui habet s, & § ſeq.
Quod licet quædam opera ſint indifferentia, tamẽ in ipſis quis demereri poteſt & mereri, 23. qu. 5. lex, & 4. c. ſeq.
Quod opus male inchoatum bonum finem habere non poteſt, 1. q 1. principatus.
Quod ſicut peccatum opus ſine voluntate non facit, ita & inſtitia ex opere non conſummatur niſi voluntas affuerit, 32. q. 5. ſicut enim.

De hac materia habes vbi agitur de eleemoſyna.

OPPRESSIO. Quod oppreſſio dicitur quæ fit in pauperes cõtra iuſtitiã & veritatem, 11. q. 3. pauper.
Quod omnis oppreſſio & iniuſtitia iudicium ſanguinis eſt. de pœn. diſt. 1. omnis.
Quod oblatio oppreſſorum pauperum non eſt recipienda, 90. diſt. oblationes, & c. eorum.
ORATIO. Quod oratio eſt pij animi affectus, omnia in Deum prætendens. de conſe. diſt. 1. quando autem ſtamus.
Quod non verbis tantum, ſed corde orandum eſt domino. de conſe. diſt. 5. non mediocriter.
Quod in oratione nil aliud debet cogitare animus, quàm id de quo deprecatur. de conſec. di. 1. quãdo.
Quod cum quolibet verbo orationis debet concors eſſe ſenſus cogitationis. de conſec. diſt. 4. nũquam.
Quod orationis voces ad aures Dei non diriguntur niſi cum animi affectu, 38. diſt. ſedulo.
Quod melius eſt quinque pſalmorum cantatio cum deuotione, quàm totius pſalterij modulatio cum anxietate, de conſe. diſt. 5. non mediocriter.
Quod verſus oriẽtem eſt orandum, & per conſequẽs oratoria ſunt facienda, 11. diſt. eccleſiaſticarum.
Quod in ſignum reſurrectionis Chriſti diebus dominicis & tempore paſchali non eſt orandum cũ proſtratione, 30. diſt. ſi quis presbyter.
Quod oratio dominica ſcilicet Pater noſter, poſt alias horas ſemper eſt dicenda. de cõſe. diſt. 5. id ſemper.
Quod orandum eſt ſine intermiſſione, de conſe. diſti. 5. nunquam.
Quod prælati præcipuè orationi debent eſſe intenti, quia non tantum pro ſe, ſed etiam pro ſubditis tenentur orare, 36. diſt. ſi quis vult.
Item clerici & religioſi, 12. q. 1. duo.
Quod prælatis non ſufficit oratio, niſi & aſſit eleemoſynæ largitio, 86. diſt. fratrem.
Quod oratio eſt peccatorum purgamentum, 1. q. 1. ipſi ſacerdotes.
Quod ideo ſacerdotes dicuntur peccata hominum comedere, quia ea ſuis orationibus delent atque conſumunt, 1. q. 1. ipſi.
Quod oratio eſt contra viſibiles & inuiſibiles hoſtes efficax iuuamentum, 36. diſt. ſi quis vult.
Quod per orationem diuina ſecreta reuelantur, 8 q. 1. ſi ergo.
Quod homines ſiue mortui, ſiue viui orationibus adiuuantur, 23. q. 2. non æſtimemus, & quattuor c. ſeq.
Quod quia à Papa ſalus dependet omnium, ab omnibus pro ipſo eſt orandum, 40. diſt. ſi Papa.
Quod pro illis qui ſeipſos interficiũt, vel pro illis qui pro ſuis ſceleribus interfecti ſine contritione decedunt, non eſt orandum, 23. q 5. placuit.
Quod quãdo oratio à meliori porrigitur, tanto citius exauditur, 1. q. 1. ipſi, 14. q. 5. ſcriptum.
Quod Deum prouocans propriis peccatis non bene poteſt intercedere pro alienis, 1. q. 1. fertur, §. vulnerato, & q. 6. ego, in fin. 3. q. 7. in grauibus.
Quod cum is qui diſplicet ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur, 3. q. 7. in grauibus.
Quod orationis tempore ab opere coniugali eſt abſtinendum. 33. q. 4. per totum.
Quod quia ſacerdotibus ſemper eſt orandum, ideo ipſis à mulieribus ſemper cauendũ, 31. di. ſi laicus.
Quod plus aliis ad orandum obligantur, qui aliorũ eleemoſynis vtuntur. 10. q. 1. quia.

De hac materia habes vbi agitur de Officio, & vbi agitur de Miſſa.

ORDO. Quod ordo eſt duplex, videlicet triumphãtis eccleſiæ, & militantis, 89. diſt. c. ad hoc.
Quod nullius vniuerſitatis gereretur adminiſtratio. qua ſubſiſtere poſſet niſi eam magnus differentiæ ordo ſeruaret, 89. diſt. ad hoc.
Quod triumphantis eccleſiæ nouem ſunt ordines angelorum ſub octo generibus lapidum deſignati, de pœ. di. 2. principium, §. omnis lapis.
Quod in militanti eccleſia nil debet eſſe inordinatũ, 61. diſt. miramur.
Quod ordo familiæ Dei nutabit ſi quod requiritur in corpore, non inuenitur in capite, 61. miramur.
Quod nouem ordinum gradus ſunt in eccleſia militãti, videlicet pſalmiſta, oſtiarius, lector exorciſta, acolythus ſubdiaconus, diaconus preſbyter, epiſcopus, quorum nominum derivationes & officia ipſis conſignificantia habes, 21. diſt. cleros. Et in hoc opere habes vnũquodque poſitum in loco ſuo ſecũdum ordinem alphabeti.
Quod ordo epiſcoporum quadripartitus eſt, vt habes ſupra vbi agitur de epiſcopis.
Quod omnes prædicti ordines dicuntur ſacri, præcipuè tres, videlicet ſubdiaconatus, diaconatus, & preſbyteratus, § 2. diſt. erubeſcant.
Quod antiquitus ſubdiaconatus non reputabatur ſacer ordo vnde in epiſcopum eligi non poterat niſi cum diſpenſatione, 40 diſt. nullus in epiſcopatum, 21. diſt. § 1. in fi. Vide quod ibi notatur.
Quod modo ordinandus in ſubdiaconum debet vouere caſtitatem, 27. di. diaconus, & 28. nullum, & c. decernimus, & c. de his.
Quod pueri nullatenus ad ſacros ordines ſunt promouendi, 1. q. 1. pueri.
Quod infantes videlicet ſeptem annos habentes poſſunt tonſurari in clericos, & beneficia eccleſiaſtica per conſequentias habere, 28. diſt. de his.
Quod ordinandus in lectorem vel exorciſtam, xij. annorum debet eſſe, 28. diſt. de his.
Item ordinandus in acolythum ad minus debet eſſe duodecim ann. 77. diſt. in ſingulis.
Quod nemo niſi 18. anno cõpleto & caſtitate promiſſa, debet in ſubdiaconum ordinari, 28. diſt. de his.
Quod in diaconum ordinandus, xxx. annos debet habere, 28. diſt. de his.
Quod excepta neceſſitate nec in preſbyterũ nec in epiſcopũ quis debet ordinari niſi tricesimo anno cõpleto, 77. d. c. epiſcopus, & c. ſeq. 78. diſt. per totum.
Quod à minoribus ordinibus incipiẽdo debet gradatim aſcendere in preſbyterum vel epiſcopum ordinandus, 77. diſt. c. 1. & c. ſeq.
Quod qui prætermiſſis aliquibus ordinibus epiſcopus efficitur, illos ordines quos non habet, aliis dare non poteſt, 1. q. 1. gratia, de conſ. diſt. 3. quando ab Hieroſolymis.
De modo ordinandi epiſcopũ habes, 23. d. epiſcopus.
De modo ordinandi preſbyterum habes, 2. diſt. preſbyter, & c. eccleſiaſtica.
Quod epiſcopus ordinando preſbyterum dicit hæc verba, Conſecrentur & ſanctificentur domine manus iſtæ, vt quidquid conſecrauerint, conſecratum ſit, & quæcunque benedixerint, benedicta ſint, 16. q. 1. generaliter, in fin.
De modo ordinandi diaconum habes, 23. diſt. diaconus. & c. ſeq.
De modo ordinandi ſubdiaconum habes, 23. diſt. ſubdiaconus,
De modo ordinãdi acolythum habes, 23. d. acolythus.
De modo ordinandi exorciſtã habes, 23. d. exorciſta.
De modo ordinandi oſtiarium habes, 23. d. oſtiarius.
De modo ordinandi lectorem habes, 23. diſt. lector.
De modo ordinandi pſalmiſtam habes, 23. di. pſalmiſta.
Quod in ordinando ſolum diacono & preſbytero ab epiſcopo manus imponuntur, 23. diſt. quorundam.
Quod ſi epiſcopus manum tantum ſuper ordinandos ponat, & alter verba conſecrationis proferat, nihil fit, 23. diſt. quorundam.
Quod duos primos ordines minores in ſuo monaſterio poſſunt conferre abbates, 69. diſt. quoniam.
Quod ordinandi ſiue ſint epiſcopi ſiue alij clerici, ſunt prius diligenter examinandi, 24. di. per totũ, 76. diſ. ſi quis & c. ſeq.
Quod ordinarius vel per ſe, vel corã ſe per fide dignos tribus diebus ante ordinationem ordinãdos debet in fide, moribus, & fama examinare, 24. diſt. quãdo epiſcopus, & c. ſeq. 77. diſt. monachus.
Quod ad ordinationem clerici ſufficit teſtimoniũ epiſcopi proprij ſine examinatione, 16. q. 1. ſi quis.
Quod in examinatione monachi teſtimonium ſufficit proprij abbatis ſine examinatione ordinantis, 16. q. 1. monachi.
Quod ſine examinatione ordinatus debet deponi, 24. diſtin. ſi quis preſbyter, 50. diſtin. ex pœnitentibus.
Quod tempus ordinationis ſacerdotum & aliorum clericorum eſt ſabbatum quatuor temporum, & ſabbatum præcedens dominicam paſſionis, & ſabbatum ſanctum, 63. diſt. litteras, 75. diſt. quoniam, §. cæterum. vſque ad finem. 76. diſt. per totum.
Quod mane dominici diei ſequentis continuato ieiunio poſſunt fieri ordinationes, 75. diſt. quòd à patribus. & cap. ſeq.
Quod epiſcopi die dominico, & alij clerici die ſabbati præter dominicam debent ordinari ſicut ab apoſtolis traditum inuenitur, 75. diſt. quod die.
Quod epiſcopus faciens ordines ſabbato, poſt nonã, miſſam decantare debet, quia officiũ ad dominicã ſpectat, 75. diſt. c. vlt.
Quod propter dignitatẽ diei dominicę ſtatutũ eſt ordines fieri illo die, quia Deus illam diem maximis operibus quę fecit, conſecrauit. 75. diſt. quod dic.
Quod ordinantes & ordinandi debẽt eſſe muni. 75. diſt. quod à patribus. & c. ſeq.
Quod ordinandi promiſſionem debent epiſcopo facere ſub iuratoria cautione de obedientia & aliis honeſtis, 23. diſt quanquam.
Quod nullus ſine certo titulo eſt ordinandus, & ſi ordinatus, vacua & irrita eſt quantum ad executionẽ eius ordinatio, 70. diſt. neminem, & c. ſeq.
Quod monachus etiam ſi non profeſſus fuit, vel quilibet alter religioſus ſub titulo monaſterij ordinatus ad ſeruiendum ibidem perpetuo obligatur.
Quod nemo debet coactus ordinari, quia, vt videtur, talis non recipit characterem, 74. diſt. per totum.
Quod nullus debet pretio vel fauore ſed ex vitæ merito ordinari, 1. q. 1. pueri.
Quod ordinandus debet eſſe ſõbrius, non vinolẽtus, 35. diſt per totum.
Item debet eſſe hoſpitalis, 42. diſt §. 1.
Item debet eſſe prudens in ſacra ſciẽtia, 36. di. vſque ad 38 diſt per totum.
Item debet eſſe domui benè præpoſitus, vt pote qui familiam ſuam bene educauerit, 47. diſt. ſicut hi. §. neceſſe, & c. ſeq.
Quod multi faciũt ſe ordinari nõ propter deuotionẽ, ſed propter ſuppliẽdam penuriã, 77. diſt. monachus.
Quod beneficiati vt ordinentur per epiſcopum ſunt compellendi, 60. diſt. innouamus.
Quod ſicut inuitus qui ordinari renuit, ſacris altaribus eſt amouendus, ſic ambiens vltro ſe offerens eſt repellendus. 1. q. 6. ſicut.
Quod nolentes ordinari ad illos ordines quos ſtatus requirit per epiſcopum, honore ſunt priuandi, 60. diſt. innouamus.
Quod nõ debet ordinari niſi diaconus in archidiaconũ, & preſbyter in archipreſbyterum, & in decanũ non niſi preſbyter, 60. diſt. §. 1. & tribus c. ſeq.
De multis generibus hominum non ordinandorum habes, 34. d. præcipimus. & quatuor c ſeq. 50. di. ex pœnitentibus, 51. diſt. per totum.
Item de bigamis non ordinandis habes, 33 di. per totum. & habes ſupra vbi agitur de Bigamia.
Quod habens vxorem ante baptiſmum & aliam poſt, ſiue vxorem ſiue concubinam, non eſt ordinandus, niſi cum diſpenſatione, 33. diſt. ſi quis & c. maritũ. & c. habuiſſe. & 34. diſt. c. fraternitatis.
Quod bigamus ad ſubdiaconatum & ſupra ordinari non poteſt, 32. diſt. ſeriatim.
Quod nemo coniugatus ordinari debet niſi vxore requiſita, & caſtitate pręſente epiſcopo promiſſa, 77. diſt. epiſcopus.
Quod in orientali eccleſia ordinandi etiam ad ſacros ordines licitè contrahunt, ſed non in occidentali, vbi ad continentiam obligantur, 31. diſt. aliter.
Quod corrumpens virginem & poſt contrahens cum eadem, videtur quòd non poſſit ordinari, 34. diſtin. curandum, & c. ſeq.
Quod an in ordine lapſus poſt peractam pœnitentiã in ſuo ordine valeat remanere, aut ad vlteriores ordines conſcendere, 50. diſt. per totum.
Quod vſurarij & cupidi, quia tales de facili à vero deuiant, ordinari prohibentur, 47. diſt. per totum.
Quod homicidiũ ſiue pagani, ſiue Chriſtiani, ſiue publicum, ſiue priuatum, etiam poſt peractam pœnitẽtiam impedit ordinandum, & ordinati officiũ exequendum, 50. diſt. miror. & c. ſeq.
Quod ſerui niſi libertati fuerint dati, non ſunt ordinãdi, 54. diſt. per totum.
Quod mulier non debet ordinari, 42. diſt. mulieres.
Item illegitimi, niſi ſint in religione, abſque diſpenſatione non debent ordinari, maximè ad curam animarum, 56. diſt. per totum.
Quod ordinandus debet recipere litteras ſuæ ordinationis, 2. q. 1. legum.
Quod non omnia, quæ ordinandum impediunt, ordinatum deliciunt, 15. q. 2. ſi quis.
Quod ordinatus in presbyterum prætermiſſo ordine vno de minoribus, non debet exequi officium, 59. diſt. ſi officia, & duobus c. ſeq.
Quod ordinati ab hęreticis ſuſpenſis & interdictis in forma eccleſiæ, recipiunt characterem, ſed irrita dicitur eorum ordinatio quantum ad executionem, qua carent, 1. q. 1. ſi qui à ſimoniacis.
Quod ordinatus ab hęretico non eſt reordinandus, 12. diſt. ſecundum.
Quod ordinati ab hæreticis, ſi aliàs digni ſunt, tolerãtur, niſi ſe fecerint reordinari ab ipſis, 1. qu. 7. ſalubertumum in fin.
Item niſi ſe ſimoniacè à ſimoniaco fecerint ordinari, 9 q 1. excommunicati.
Itẽ niſi ſe fecerint rebaptizari de conſ. diſ. 4. eos quos.
Item niſi in contemptum fidei, & eccleſiæ ſe fecerint ab hæreticis baptizari, 1. q. 7. conuenientibus.

Vide verſus.

Siue.

Source : BIU Cujas

Sine bis, ordo datur, seu baptiſmus repetatur,
Vel ſi præſtetur, vt vtrumque Simõ operetur,
Seu vt euertatur fidei ſtatus, ordo petatur,
Vt diſpenſetur, ſpes irrita prorſus habetur.

Quod qui coactus ab hæretico vel ſimoniaco ordinem receperit, conſequitur executionem, 1. quę. 1. conſtat.

Quod fictè ordinatus vel in mortali peccato, nõ eſt reordinandus, 68. diſt. ſicut.

Quod ordinari ad ſacros vxor poſt mortem eius nõ poteſt contrahere, 28. diſt. quia ſunt culpæ.

Quod epiſcopus ordinãs ſcienter indignum punitur, 34 diſt. quando. in fi. & 50. diſt. ex pœnitẽtibus, & 59. diſt. qui eccleſiaſticis.

Quod indignus dicitur ad ordines promoueri quis multipliciter, videlicet ratione conditionis, vt cum ſeruus alterius ordinatur, & tunc ordinans condẽnatur in duplum, 54. diſt. ſi ſeruus.

Item ratione ætatis, & tũc ordinatus deponitur, 77. diſt. ſubdiaconus.

Item ratione temporis, ſicut quattuor tẽpora, & quæ ſunt legitimè ordinata, & tunc ille ordinatus deponitur, & ordinandi poteſtate priuatur, 77, diſt. ſubdiaconus.

Item ratione carentiæ beneficij, & tunc ad iniuriam epiſcopi deponitur, 70. diſt. neminem.

Item ratione bigamiæ vel alterius irregularitatis, & tũc epiſcopus ordinandi poteſtate priuatur, & ordinatus ordine ſpoliatur, 50. diſt. ex pœnitentibus.

Item ratione publici criminis, & tam ordinator quàm ordinatus deponitur, 51. diſt. aliquantos.

Item ratione inſcientiæ, & tunc ordinator ordinandi poteſtate priuatur, & ordinatus ordine ſpoliatur, 36. diſt. qui eccleſiaſticis.

Quod ordinatus à non epiſcopo debet reordinari, 68. diſt. per totum.

Quod epiſcopus alterius diœceſis clericum ſine dimiſſoriis ordinare non debet, 9. q. 2. per totum, 71. diſt. clericos, 21. q. 2. quoniam.

Quod epiſcopus clericum ſuum ab alieno epiſcopo ſine conſenſu ſuo ordinatũ, ante executionem officij recipere poteſt, & ſecum diſpenſare, dummodo ſententiam cõtra tales non tulerit, 9. q. 2. Lugdunen. §. ſeq.

Quod illi furtiuè dicuntur ordinem recipere, qui abſq; cõſcientia epiſcopi & abſq; examinatione ordinãtur, 64. d. extra. conſcientiam, 24. diſt. quando.

Quod tales ipſo iure ſunt irregulares, & ſi prohibiti vel excõmunicati ſunt promoti, ſunt deponendi, 24. diſt. c. vlt.

Quod exceptis minoribus ordinibus, vt eſt cõſuetudo, nulli licet plures ordines vno die accipere, 77. diſt. monachus.

Quod accipiẽs duos ordines ſimul, maximè poſt examinationem, eſt deponendus, 77. diſt. ſubdiaconus.

ORNATVS. Quod ornatus hominis eſt duplex, videlicet interior, & exterior, 41. diſt. §. 1.

Quod ornatus Chriſtianorum verus eſt non in ſplẽdentia veſtimenti, ſed moris boni, de conſe. diſt. 5. fucare.

Quod nihil in corona epiſcopi ſplendidius eſt quàm humilitas, 100. diſt. contra mortem. poſt med.

Quod ornatus epiſcopi vel clerici exterior in multis cõſiſtit, videlicet vt comam non nutriat, 23. diſtin. clerici qui.

Item vt veſtes religioſas habeat, 21. qu. 4. omnis, 41. diſt. §. 1.

Item vt ſine operimento decenti non incedat, 21. q. 4. epiſcopi.

Item vt nunquam guttur vel fauces vel faciem vnguẽto liniat, 92. diſt. cantantes.

Item vt in religionis habitu & cibo cũ quibus viuit, conueniat, diſt. 41. §. vlt.

Item vt inceſſu graui maturitatem mentis oſtendat, 41. diſt. clericus.

Item in cibo & potu temperantiam & ſobrietatẽ prætendat, 41. diſt. §. vlt.

Quod in ornamẽto ſummi pontificis rationale deſignat, quia in pectore pontificis debet eſſe cognitio veritatis, 36. diſt. qui eccleſiaſticis, §. ecce.

Quod clerici debent eſſe ornati exterius, videlicet in ceſſu & habitu, vt non ſordidis vel fulgidis veſtibus ſe ornent, 40 diſt. §. 1.

Quod tunc inceſſus ſacerdotis ordinatus quãdo grauitatẽ itineris mentis maturitatem oſtendit, 41. d. parſimoniam.

Quod exterior ornatus tolerabilior eſt in fœminis quàm in viris, de conſec. diſt. 5. fucare.

Quod ornatus meretricius non eſt ad placendum hominibus, ſed ad placendum dæmonibus. de conſe. diſt. 5. fucare, in fine.

Quod prælati debẽt intendere vt templa Dei ornata reſplendeant, 86. diſt. non ſatis, §. item perfecta.

Quod nullus ornat' eccleſiæ ſic debet eſſe carus quin pro neceſſitate pauperũ & captiuorum ſit expẽdẽ dus, 86. d. diſt. non ſatis, §. item perfecta, 12. q. 2. aurũ, & c. gloria.

OSCVLVM. Quod oſculum pacis in miſſa ante cõmunionem eſt dandum, de conſe. diſt. 2. pacem.

Quod oſculum laſciuum libidinis eſt incitamentum, 27. q. 1. nec aliqua.

Quod quia monachi ſemper debent eſſe puri, fœminas non debent oſculari, de conſ. diſt. 4. monachi.

Quod excommunicatis non eſt communicandum in oſculo, 11. q. vlt.

OTTO. Quod Otto Imperator primus iurauit Ioanni Papæ fidelitatem, & omnia iura papalia defenſare, 63. diſt. tibi domino.

De hac materia habes vbi agitur de Imperatoribus.

OVIS. Quod oues Chriſti vocantur omnes Chriſtiani, 23. q. 4 diſplicet.

Quod is qui vult Chriſti oues & renuerit paſcere oſtendit ſe paſtorem ſuum minimè amare, 8. qu. 1. in ſcripturis, 16. q. 1. vos.

Quod ouis perdita, ſcilicet genus humanum per Chriſtum ad ouile cœleſtę eſt reportata, 12. q. 1. quia tua. ante fin. 16. q. 7. pœnitentem.

Quod vulnerato paſtore, id eſt, prælato, & oues infirmantur, 1. q. 1 fertur. §. vulnerato.

Quod oues contra paſtorem, niſi in fide errauerit inſurgere non debent, 2. q. 7. oues. 6. q. 1. oues.

Quod ſcabioſa ouis ne pecora & etiam ne tota domus inficiatur, eſt repellenda. 24. q. 3. referandæ.

Quod ſicut ab vna oue morbida vniuerſus grex inficitur, ſic ab vno peccatore populus inficitur, 45. diſt. ſed illud. in fine.

De hac materia habes vbi agitur de Grege.

PABVLVM. Quod pabulum à fure quandoque auertendis pecoribus ſpargitur, vt abigantur, 5 q. 5. non omnis, in fine.

PATIENTIA. Quod patientia eſt ſuas & ſuorũ iniurias æquanimiter tolerare, 23. q. 1. circa medium.

Quod nõ reddere mala pro bonis, ſed reddere bona promalis, ſigna ſunt perfectę patiẽtię, 23. q. 3. ſex differentiæ.

Quod iniuria propriè perſonæ cum patientia & gaudio eſt ſuſtinenda, ſed iniuria Dei vlciſcenda, 23. q. 4. quòd Chriſtus. §. proximo.

Quod vbi hoſtis non perſonã, ſed ſedem eccleſiæ quę rit, ſi ſibi non reſiſtitur, non patiẽtia ſed negligentia iudicatur, 23. q. 3. Maximianus, &c. pro membris.

Quod laudabilior eſt fraudis paſſio quam vindictæ actio, 23. q. 1. niſi. circa med. & c. ſeq.

Quod præcepta patientiæ non tam in oſtẽtatione corporis quàm in præparatione cordis ſunt ſeruanda, 23. q. 1. niſi. §. his.

Quod in aduerſitate in ſecreto ſeruanda eſt in animo patientia, in manifeſta exhibenda ſunt perſecutorum ſaluti expedientia, 23. q. 1. paratus.

Quod prælatorum eſt peſtifera patientia per quã nutriuntur in ſubditis vitia, 23. q. 3. iuſtum.

Quod vbi non timetur maius periculũ multitudo delinquentium per patientiam ad pœnitentiã eſt expectanda, 23. q. 4. quid faciet, poſt medium, & c. ſeq.

De hac materia habes vbi agitur de Tolerantia, & vbi agitur de Perſecutione.

PACTA. Quod pacta contra bonos mores vel leges vel contra honeſtas conſuetudines nullius ſunt momenti, 8. diſt. quæ contra.

Quod quæ pacta licita ſunt, 10. q. vlt. relatum.

Quod ardua pacta in ſcriptis ſunt redigenda propter formam pacti & temporis, 10. q. 2. caſellas. §. vltim.

Quod generale pactum eſt ſocietatis humanæ, regib. ſuis obtemperare, 8. diſt. quæ contra.

Quod pacta cum dæmonibus per magicarũ artium molimina fœderata ſunt ab omni Chriſtiano fugiẽda, 26. q. 3. igitur.

Quod mandatum Dei dicitur ſuper omne pactũ, nec contra ipſum poteſt fieri pactum, 8. diſt. quæ cõtra, 20. q. 1. puella. in fin.

Quod in ſpiritualibus videtur poſſe fieri pactio ſine peccato, 18. q. 2. Eleutherius, & 10. q. vlt. & cap. nec numerus. in fin. & c. ſeq.

Quod in ſpiritualibus nulla poteſt fieri pactio inhoneſta ſed ſi poſtmodum aliqua ſubſidij gratia conferũ tur, licitè recipiuntur, 1 q. 2. quàm pio in fi. & 100. diſt. in ea ſynodo.

PALLIVM. Quod pallium quod datur archiepiſcopis repręſentat ſpecialem dignitatem & honorem, 100. diſt. priſca. & c. contra. ante fi.

Quod perens pallium, antequam accipiat debet profiteri articulos fidei, & debet promittere ſe ſeruare ſtatuta conciliorum, & pontificum Romanorũ, 100. diſt. nouit. §. cauſarum. & c. optatum.

Quod confirmatus in archiepiſcopum intra tres mẽſes debet à ſede apoſtolica pallium quærere, 100. diſt. quoniam.

Quod antequam habeat pallium, licet ſit epiſcopus, non poteſt epiſcopos conſecrare, 100. diſt. quoniã.

Quod pro pallio nihil dari vel accipi debet, 100. diſt. nouit.

Quod pallium non debet negari vbi eſt petentis meritorum exigentia, & feruens inſtantia, 100. diſtin. priſca.

Quod cũ pallio ſemper cõceditur aliquod ſpeciale priuilegium, & renouatur antiquum, 100. di. rationis.

Quod in pallio ſignificatur quod archiepiſcopus cum augmento honoris debet excreſcere in ornamento actionis, 100. diſt. rationis.

Quod archiepiſcopus non debet vti pallio niſi intra ſuam prouinciam, & hoc non in proceſſionib. ſed tantum in miſſarum ſolemniis, 100. diſt. pallium tibi. & cap. contra.

Quod quia pallium ſigillatim traditur, innuitur quod eſt perſonale, & ideo alteri commodari non poteſt, nec in morte relinqui, ſed cũ habente ſepeliri, 100. diſt. ſcriptorum.

PALMA. Quod palma, quę in imo eſt ſtrictior, & quanto plus aſcẽdit eſt groſſior, deſignat perfectionem bonorum, qui inferius ſunt parui ſed ſurſum ſe erigendo in cœleſtibus deſideriis ſunt ampli, 47. diſt. omnes.

PANIS. Quod eſt panis eleemoſynæ, 86. diſt. paſce. & 5. q. 5. non omnis.

Item Euchariſtię, de conſ. diſt. 2. ferè per totum.

Item panis tribulationis ſiue pœnitentiæ, 25. q. 4. Guillarius.

Item panis doctrinæ, 8. q. 1. audacter. in fi.

PAPA. Quod Papa aut ſanctus eligitur, aut ex promotione clarus efficitur, 40. diſt. non nos.

Quod in cultu Dei maiorem zelũ debet habere quàm alij Chriſtiani, 23. q. 1. officij.

Quod propenſius eſt pro ipſo orandum quia ex ipſo dependet ſalus omnium, 46. diſt. ſi Papa.

Quod aliorum cauſas Deus commiſit hominibus terminandas, Papam verò ſuo iudicio reſeruauit, 9. q. 3. aliorum.

Quod non neceſſitate, ſed propria voluntate de obiectis ſe criminibus purgat, 2. q. 4. mandaſtis.
Exemplum ibi de Sixto Papa. & c. auditum.
Exemplum ibi de Leone Papa. q. 7. nos ſi. in fi.
Exemplum ibi de Damaſo Papa.

Quod Papa niſi à fide errauerit, à nemine eſt iudicandus, 40. diſt. ſi Papa.

Quod quia Papa eſt vicarius Petri, nõ de facili debet de eo haberi præſumptio mali, 40. diſt. non nos.

Quod non omnis Papa eſt ſanctus, ſed quandoque à Deo tanquam reprobatus, punitur, 19. diſt. Anaſtaſius. Vide quod ibi notatur.

Quod bonitas ipſius ſalus eſt omnium, & peruerſitas eius cedit in damnationem innumerabilium perſonarum, 40. diſt. ſi Papa.

Quod papa eſt iudex omnium etiam ſi non appellatus ad ipſum, 9 q. 3. conqueſtus.

Quod auctoritate eius conciliorum ſtatuta roborantur, 17. diſt. concilia.

Quod papa poteſt abſoluere quos concilium male damnauit, 6. q. 3. cuncta & quatuor c. ſeq.

Quod poteſt vbicunque iudices delegare, 2. q. 6. ideo.

Quod ſententiæ ipſius ab omnibus debent ſeruari, 93. diſt. ſi inimicus.

Quod ſic debet reputari ſtatutũ papæ, ac ſi de ore Dei vel beati Petri eſſet prolatum, 19. diſt. ſic omnes.

Quod non licet alicui de ipſius iudicio diſputare, 17. q. 4. ſi quis ſuadente.

Quod adimplendum eſt eius mandatum, etiam ſi viderit vix ferendum, 19 diſt. in memoriam.

Quod omnis noua religio per ipſum debet cõfirmari, 12. diſt. præceptis.

Quod ſententia quę per ſe nõ tenet, per cõfirmationẽ papę efficitur valida, 3. q. 6. hæc quippe. ante finem.

Quod poteſt reſtituere famę infamatum, 3. q. 3. Eupheſium. §. proxi.

Quod papa licet de iure non ſit ligatus ad ea quæ ſtatuit, tamen honeſtum eſt vt ea præ cæteris ſeruet, 25. q. 1. confidimus, & c. ideo.

Quod ordo iuſtitię requirit vt papa anteceſſorũ ſtatuta cuſtodiat, qa ſua à ſucceſſorib. vult cuſtodiri, 25. q. 1. iuſtitiæ. & q. 2. in Galliarũ. c. ſi ea. & c. quod vero.

Quod non dat priuilegia eccleſię in dãnum alterius, 25. q. 2. de eccleſiaſticis priuilegiis.

Quod oli de ſacerdotib. ĩ matrimonio nati licitè, pmouebãtur in papatũ, 56. di. Cænomanen. § cum ergo.

De eccleſia habes vbi agitur de eccleſia Romana, & vbi agitur de Electione Papæ, & vbi agitur de Sede apoſtolica.

PARENS. Quod primos parentes princeps vitiorũ gratuitis expoliauit, de pœn. diſt. 2. §. Romanos.

Quod parentes carnales ſunt ex debito honorãdi, 30. diſt. ſi qui filij, 86. diſt. in ſingulis, in fin.

Quod ſi à Chriſto auertunt, ſunt omnino dimittendi. 28. q. 1. ſi infidelis.

Source : BIU Cujas

Quod tempore neceſſitatis magis ſuccurrendum eſt parentibus quàm alijs, 86. diſt. in ſingulis, in fin.
Quod deſpiciens parentes neceſſitatis tempore meretur mortem temporalem & æternam.
Quod potius debet quis parentibus egenis maximè fidelibus prouidere, quàm religionem intrare, 30. diſt. ſi qui filij.
Quod nec parẽtes debent deſerere filios egentes, 30. diſt. ſi quis reliquerit.
Quod illi qui aduerſus parentes armantur: vbique notam infamiæ incurrunt, 6. q. 1. infames.
Quod ex malis parentibus vt plurimum mala proles generatur, 56. diſt. ſi gens.
Quod de meretrice natus, ſi propria decoratur virtute, nõ debet parentum dedecorari opprobrijs, 51. diſt. nunquam, & c. ſeq.
Quod non parentum, ſed propria culpa quemque condemnat, 56. diſt. vndecunque, & 3. c. ſeq.
Quod frequenter leguntur filij pro peccatis parentũ puniri, etiam in quartam generationẽ, 24. q. 3. §. 1.
Quod parentes ſuos pueros ante ætatem legitimam religionem intrantes poſſunt reuocare, 20. quæſ. 2. puella.
Quod ſi à parentibus coacti religionis habitum ſuſceperint, niſi cõſenſerint, eum deſerere poſſunt, 20. q. 1. puellæ.

De hac materia habes vbi agitur de Filiis, & vbi agitur de Patre & Filiis.

PARENTELA. De hac materia habes vbi agitur de filiis.
PASCHA. Quod paſcha die dominico ſemper debet celebrari. de conſe. diſt. 3. noſſe. & c ſeq.
Quod quo menſe & quota luna debet celebrari, habes de conſe. diſt. 3. celebritatem.
Quod in hoc quòd quadraginta dies ante paſcha cũ labore peragimus, & poſt paſcha quinquaginta dies cũ lætitia, præſens labor, & futura lætitia deſignatur, de conſe. diſt. 3. ieiunium.
Quod paſcha intra 14. lunam, & 21. diẽ menſis Aprilis incluſiuè eſt celebrandum. de conſe. diſt. 3. celebritatem.
PASSIO. Quod paſſio Chriſti fuit multiplex & grauis, 7. q. 1 ſuggeſtum.
Quod Chriſti paſſio fuit præfigurata & prænuntiata in veteri teſtamento de conſe. di. 2. in calice.
Quod ipſius paſſiõis fuit multa efficacia, 7. q. 1. ſuggeſtum. de conſe. diſt. 4. propriè, in fine.
PASTOR. Quod paſtor dicitur Chriſtus, 7. q. 1. in ſcripturis, 2. q 7. textes, §. Chriſtus.
Quod paſtor dicitur cuiuſlibet eccleſiæ prælatus, 8. q. 1. ſciſcitaris.
Quod paſtor eccleſię niſi diligenter paſcat oues, Chriſtum paſtorem eorum non videtur amare, 8. quæſ. 1. in ſcripturis.
Quod paſtor debet oues paſcere inſtructionis verbo, 43. diſt. Epheſius, 18. q. 1. audacter. in fi.
Item conuerſationis exemplo, 11. q. 3. præcipuè.
Item euchariſtiæ ſacramento. de conſe. diſt. 2. nõ prohibeat.
Item temporali ſubſidio, 16. q. 1. nulli epiſcoporum.
Quod exemplo Chriſti opportuno tempore debet animam ſuam pro ouibus exponere, 7. q. 1. ſuggeſtum, & c. ſciſcitaris, & c. aduerſitas.
Quod languente paſtore grex inſidiatoris dentibus laniandus exponitur, 7 q. 1. quamuis.
Quod paſtoris ſententia gregi ſemper eſt timenda, 11. q. 3. non ſolum, & c. ſeq.

De hac materia habes vbi agitur de Grege.

PATER. Quod pater dicitur Deus creatione, 12. q. 2. qui abſtulerit, 24. q. 1. omnibus.
Item dicitur diabolus pater criminis imitatione, 1. q. 1. cum ordinaretur.
Item dicitur pater auctoritate, ſicut epiſcopi & prælati patres ſunt, 17. diſt. ſynodum, & quatuor c. ſeq.
Item dicitur pater temporis antiquitate. ſicut veteris teſtamenti dicuntur patres, 25. q 4. cum in lege.
Item dicitur pater ſpiritualis ſacramenti collatione, ſicut baptiſmi, vel confirmationis, vel pœnitentiæ, 30. q. 1. de his, & c. omnes.
Itẽ dicitur pater carnalis generis propagatione, 47. diſt. ſicut hi. § neceſſe.
Quod filius carnalis à patre non eſt ſemper oſculandus, ſed quãdoq; caſtigandus, 5. qu. 5 nõ oſculatur.
Quod illi dicũtur filij abominationum, ad quos carnalium patrum flagitia deſcendunt, 56. diſt. Cænomanenſem, §. cum ergo.
Quod plus videtur peccare patrem ſpiritualem cõtẽnens quàm carnalem, 2 q. 7. qualis.
PATRIARCHA. Quod patriarcha Græca lingua ſummus patrum interpretatur, 21. diſt. cleros.
Quod patriarcha eſt poſt Papam primus in dignitate & auctoritate. 80. diſt. vrbes, & c. ſeq.
Quod patriarchę & primates licet ſint diuerſa nomina, idem tamen ſunt quantum ad officium, 99. diſt. prouinciæ.
Quod patriarchæ primo ab apoſtolis præcipuè beato Petro vbi Gentiles conuerſi ad fidem Protoflaminες habuerãt, ſunt inſtituti, 80. diſt. vrbes, & c. ſeq.
Quod poſt papam quatuor ſunt patriarchæ principales, videlicet Conſtantinopolitanus Alexandrinus, Hieroſolimitanus, & Antiochenus, 22. diſt. renouãtes, §. proxi. & c. ſeq.
Quod patriarchis ſubſunt archiepiſcopi, & cauſas ab ipſis ad eos per appellationem deuolutas poſſunt diffinire, 9. q 5. conqueſtus.
Quod archiepiſcopus inconſulto patriarcha non debet aliquem in epiſcopum ordinare, & propter neceſſitatem ordinatum debet ipſum poſt cõſecrationem patriarchæ præſentare, 65. diſt. placet, & c. quoniam, & §. ſeq.

De patriarchis habes vbi agitur de ſedibus.

PATROCINIVM. Quod patrocinium viduis & orphanis epiſcopi in neceſſitate nõ debent negare, 87. diſt. §. 1. & duobus, c ſeq.
Quod qui in malo patrocinium dat malis, ſocius eſt criminis, 14. q. 1. circa medium.
PATRONATVS. Quod patronatus ius attẽditur per fundationem & ędificationem vel poſſeſſionem eccleſiæ, 16 q 7. piæ mentis, & c. ſeq. & 18 q. 2. abbatem.
Item in rebus eccleſiæ conferendis, & manumittendis, 16 q 7 filiis, & quatuor c. ſeq.
Item in perſonis quę præeſſe debent eccleſiis epiſcopo offerendis, 16 q. 7. decernimus. & duobus c. ſeq. & q 5. ſi quis epiſcoporum.
Item tempore neceſſitatis à ſua eccleſia in ſubſidiis recipiendis, 16 q 7. quicumque.
Item patroni habent ius in monaſteriis ſuis in electione abbatis, 18. q. 2. abbatem.
Item in monaſteriis habent ius aduocationis, 17 q. 2. Gonſaldus.
Quod patroni eccleſias vel monaſteria ſine conſenſu epiſcopi de loco ad locum mutare non poſſunt, 16. q. vlt. conſiderandum.
Item ab eis eccleſiæ (niſi de cõſenſu epiſcopi) nõ ſunt recipiendæ, 16 q. 7. ſi plures. & duobus c. ſeq.
Item patroni eccleſias nec auferre nec conferre poſſunt ſine conſenſu epiſcopi, 16 q. 7. inuentum.
Itẽ renuntiatio beneficij eccleſiaſtici in manu patroni nõ tenet ſine conſenſu epiſcopi, 17 q. 2. Gonſaldus.
Quod non patronus, ſed epiſcopus debet dotem eccleſiæ ordinare, 10. q. 1. nouerint.
Quod quem patronus præſentat, ſufficit ſi non probetur malus, & tenetur eum epiſcopus recipere, 16. q. 7. monaſterium.
Quod ſpreto patrono epiſcopus nullum debet ad eccleſiam ordinare, 16 q. 7. decernimus.
Quod vbi plures patroni ſuper conferendo contendẽrint, vt in vnum conſentiant, ſunt per epiſcopum compellendi, 16 q. vlt. ſi plures.
PAVLVS. Quod Paulus apoſtolus non ideo fefellit, quia melioribus negotijs occupatus ad Hiſpaniã quo ire promiſerat non fuit, 22. q. 2. beatus.
Quod Magum prædicationem ſuam impedientem ęcitate percuſſit, & Corinthium ſatanę tradidit, 23. q. 4 c. quod Chriſtus. §. poteſt.
Quod propter incentiua vitiorum corpus ſuum vigiliis, orationibus, & flagellis caſtigando in ſeruitutẽ redegit, 32. q. 5. ſi *Paulus*.
Quod aurum & argentum non concupiuit, 16. qu. 1. prædicator.
Quod quia flagellis fidẽ recepit, plus omnib. vocatis verbo laborauit, 23. q. 4. qs noſ poteſt & q. 6. c. 1.
Quod *Paulus* homicida non fuiſſet ſi armati quos ipſe impetrauerat, aliquos in ipſos inſilientes occidiſſent, 23. q. 5. de occidendis.
Quod in hoc ꝙ cum Chriſtianos perſequi vellet proſtratus fuit, innuitur ꝙ mala voluntas nõ eſt permittenda ſuę libertati, 23 q 4. diſplicet. circa medium.
Quod cum eccleſiam Dei perſequeretur, in itinere captus ad Deum conuerti coactus eſt, 23. q. 6. § 1.
Quod ſe abortiuo ſimilẽ teſtatus eſt dicẽs, nouiſſimè autẽ omnium tanquam abortiuo viſus eſt & mihi.
Quod ſicut primo fuit horrẽdus vaſtator eccleſiæ, ita poſtea magnus ædificator extitit, 13. qu. 4. qui nos.
Quod ad manus impoſitionẽ Ananiæ tanquam ſquamæ ab oculis eius (quibus clauſi erant) ceciderunt.
Quod poſtea *Paulus* vocatus eſt, qui primo Saulus dicebatur, 23. q. 4. nimium.
Quod Paulus proſtratus eſt vt cæcaretur, cæcatus vt mutaretur, mutatus vt mitteretur, miſſus vt qualia fecerit in errore, talia pro veritate pateretur, 43. q. 4. diſplicet.
Quod Paulus dicitur vas electionis, 21. diſt. quamuis, 22. diſt. ſacroſancta. 43. diſt. diſpenſatio, 32. qu. 5. ſi *Paulus*. & de pœn. diſt. 2 ſi enim inquit.
Quod prędicaturus ad Italiam veniẽs nauffragiũ paſſus eſt, 7 q. 1. § aduerſitas.
Quod arte & manibus victum quærebat, 10. q. 3. ca-

uendum, de conſ. diſt. 5. nunquam.
Quod à ſumptib. abſtinebat ne aliquod offendiculũ, Chriſti euangelio præſtaret, 23. q. 3. §. 1. ante finem.
PAVPERTAS. Quod paupertas non eſt contẽnenda, qa eã Chriſtꝰ dedicauit, 12. q. 2. gloria epiſcopi.
Quod dominus loculis quos habebat, neceſſitates pauperum ſubleuabat, 23. q. 4. duo ante finem.
Quod verus pauper nil quærit habere extra Chriſtũ, 12. q. 1. clericus.
Quod pauper dicitur, qui ſe amore paupertatis in numero pauperum conſtituit, vt ibi tanquam pauper voluntarius viuat, 1. q. 2. ſacerdos.
Quod paupertas rerũ nõ eſt mala reputãda, 15. q. 1. illa
Quod nimia paupertas religionis infringit quandoque robur conuerſationis, 12. q. 2. c. vlt.
Quod Deus paupertatem eſſe voluit, vt ſubſtinentes per patientiam coronarẽtur, & diuites in ipſis mererentur, 47 diſt. ſicut hi.
Quod perfectius eſt omnia propter Chriſtum relinquere, quàm pauperibus diſtribuenda ſeruare, 12. q 1. expedit. & q 2 §. Crates.
Quod oneratus pondere auri Chriſtum pauperem nõ poteſt ſequi, 12. q 2 § Crates.
Quod epiſcopus pauper debet eſſe victu, diues meritis. 51. diſt. epiſcopus.
Quod prædicatores pauperes eſſe debent, & alij tenẽtur ipſis neceſſaria miniſtrare, 1. q. 2. ſacerdos, 10. q. vlt. cauendum.
Quod gloria epiſcopi eſt pauperum opibus prouidere, ſed fraudare quod eſt pauperum, ſacrilegium eſt committere, 12. q. gloria epiſcopi.
Quod religioſus qui profeſſus eſt paupertatem, ſi epiſcopus efficitur, nõ frãgit votũ, quia fit rerum eccleſiæ diſpenſator, non vſurpator, 12. q. 1. expedit.
Quod bona eccleſiarum ſunt bona pauperum, 12. q. 2. indignè, in fi. 16. q. 1. c. vlt. 23. q. 7. quod autẽ, poſt medium.
Quod præcipuè pauperibus qui laborare nõ poſſunt, eſt ſubueniendum, 84. diſt. epiſcopus.
Itẽ nobilib. & diuitibus depauperatis qui mendicare erubeſcunt, 86. diſt. nõ ſatis, & ca. conſideranda.
Quod in pauperib. magis attẽdenda eſt religio quàm paupertas, 16. q. 1. c. vlt.
Quod nõ minus crudelis eſt qui à paupere vſuras exigit, quàm qui diuiti ſubtraxit, 14. qu. 4. quid dicam.
Quod pauper ſi non habet dare, non ſolum contemnitur, ſed etiam contra veritatem opprimitur, 11. q. 3. pauper.
Quod nemo pauperi in mala cauſa debet eſſe miſericors, 14. q. 6. ſi res.
Quod qui ea quæ pauperibus debentur accipiunt, grauiter delinquunt, 1. q 2. paſtor.
PAX. Quod pax humana ſi tam dulcis eſt pro temporali ſalute, quanto dulcior pax diuina pro æterna ſalute, 23. q 1. noli exiſtimare.
Quod Chriſtus veniens docuit pacem, dedit pacem, reliquit pacem, 23 q. 1. niſi bella.
Quod pax nõ quæritur vt bellum geratur, ſed bellum geritur, vt pax acquiratur, 23. q 1. noli.
Quod bonorum bella non crudelitate & cupiditate, ſed pacis ſtudio geruntur, 23. q. 1. apud.
Quod qui prædicat pacem, debet eam habere ſecum, 3. q. 6. hæc quippe. in fi.
Quod pax inter diſcordantes per epiſcopos debet reformari, 90. diſt. ſtudendum, & c præcipimus.
Quod mala quandoque ſunt toleranda pro pace ſeruãda, 23. q. 4. c. 1 & c. ecce inquiunt.
Quod pacificus dicitur qui corrigit quod poteſt, & quod ſaluo pacis vinculo corrigere nõ poteſt, æquanimiter ſupportat, 23. q 2. quiſquis.
Quod diuerſis pœnis ſunt puniendi pacẽ eccleſię perturbantes, 24. q. 1. qui contra.
Quod non omnis qui dicit pax vobis, eſt quaſi columba audiendus, 2 q 7. non omnis.
Quod qui dicit, pax vobis, plerunque quaſi non colũba, ſed coruus reputatur, 2. q. 7. ſecuti. §. quia ergo.
Quod ante communionem pax debet dari in miſſa, de conſe. diſt. 2. pacem.
PECCATVM. Quod peccatum eſt duplex, videlicet originale peccatum, & actuale, de pœn. diſt. 4. ſerè per totum.
Quod originale peccatum dicitur infirmitas carnis, languor naturæ, & concupiſcentia carnis, 15. q. 1. illud relatum §. itaque.
Quod omnis homo per concupitum cõceptus naſcitur cum originali peccato, de conſ. di. 4. firmiſſimè.
Quod in veteri lege contra originale valebat circunciſio, ſed baptiſmus in nouo teſtamento, de conſe. diſt. 4. ex quo.
Quod licet baptiſmus deleat peccatum originale, & omne aliud peccatum, tamen reatus ſiue fomes nõ tollitur, de conſ. diſt. 4 ex quo.
Quod cum originali peccato patris polluitur filius & non actuali quia in originali vnũ cũ patre fuit, ſed in actuali alter effectus non polluitur ſi non cõſentit, 2. q. 4. iam itaque. 24. q 3. §. 1. ante finem.
Quod actuale eſt duplex, videlicet mortale, & veniale, de pœn diſt. 1. medecina, §. tres ſunt.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod peccatum mortale est voluntas retinendi vel consequendi quod iustitia vetat, 15.q.1.§.1.ante fi.
Quod nemo peccatum mortale committere appetit propter ipsum peccatum, sed propter illud quod ex eo consequitur, 15.q.1.merito.
Quod inter duo peccata vbi vtrunque vitari non potest minus est eligendum, 13.dist.duo.
Quod mortalia peccata dicuntur criminalia & capitalia, & quæ sunt illa habes, 25.dist.vnum orationū, §.aliàs.

De Criminali peccato habes vbi agitur de Crimine.

Quod tribus modis impletur omne peccatum mortale, videlicet suggestione, delectatione, & consensu, 6.dist.testamentum, post medium.
Quod aggrauatur ex circunstantiis, 40.distin.homo. 50.dist.quia tua. de pœ.dist.5 §.1.in prin.
Quod quandoque alleuiatur ex circunstātiis, 15.q.1. inebriauerunt. Exemplum ibi de Loth.
Quod habet gradus inæqualitatis, quia adulterium vincit fornicationem, incestus adulterium, vitium contra naturā incestum, & sic de similibus, 32.q.7. quemadmodum, & quatuor c.seq.
Quod quantitas ipsius pensatur secundum qualitatē peccantiū, 24.q.2.qui cōtra. 26.q.5.cōtra idolorū.
Item considerata qualitate pœnæ, 24.q.1.non afferamus, vbi dicitur sceleratius commissum quod grauius est punitum.
Item considerato exemplo quod inde sumitur, 11.q.3.præcipuè. vbi dicitur quòd prælati grauius peccant, quia subditos prauo exemplo occidunt.
Item cōsiderata qualitate peccati, 32.qu.7. quemadmodum, vbi dicitur quòd grauius peccat adulter quàm fornicator, & adulter vincitur ab incestu.
Item considerata diuturnitate & frequenti iteratione. de pœ.dist.5.§.1.vbi multa aggrauantia ponuntur.
Item in eodē genere peccati grauius peccat Christianus quàm paganus, 33 q.4.in eo.
Item aggrauatur ratiōe personæ vel in qua peccatur, 12.q.2.gloria, 22.q.1.monet, 27.q.1.nuptiarum.
Item ex temporis diuturnitate augetur, 24.q.1.schisma. de pę.dist.5.§.1.
Item voluntarium grauius est inuolūtario quod procedit ex infirmitate vel ignorantia, vel coactione, 15.q.1.§.1.& c.seq. vsque ad c.mulier.
Quod si non est voluntarium, non est peccatum, 30. q.1.§.1.32.q.5.sicut enim
Quod peccata scientium peccatis ignorantium præponuntur, 6.q.1.quęro.
Quod quæ ex ignorantia vel infirmitate committuntur facilè dimittuntur, 25.dist.vnum orarium, §.criminis.
Quod aliena peccata nemini præiudicāt, 23 q.4.si qs.
An minus malum committēdum sit ne aliter grauius peccet, 14.dist.quod ait. Exemplum ibi de Loth.
Quod peccata suos auctores tenere debent, 24.q.1. non turbatur, de pœ dist.1.qui puero.
Quod indecens videtur crimen suum alienis criminibus impendere, 46.dist.sicut non.
Item videtur quòd nec venialiter quis debet peccare, vt alter vitet mortale, 23.q.5.cum homo, in fi. 22. qu.2.faciat.
Quod peccatum vnius frequenter multi luunt, 24.q.1.non turbatur, 45.dist.sed illud.
Quod alterius peccatum non imputatur illi qui fecit quod debet, 47.dist.quod ad nos, 7.q.1.aduersitas post medium.
Quod nullus debet gaudere de multa societate peccantium, quia nō minus ardebit qui cum multis ardebit, 2.q.1.multi, in fi.
Quod occulta peccata non sunt publicè condemnanda, 2.q.1.si peccauerit, 23.qu.4 si quis potestatem exemplum ibi de Christo, & de Iuda, 15.q.5.c.vlt.
Quod occultum peccatum dicitur quod nec cōfessione, nec probatione publicatur, 15.q.5 c.vlt.
Quod publicum peccatum coram omnibus puniendum est, 2.q.2.si peccauerit.
Quod prælatorum peccatum vel religiosorū propter maius scandalum est celandum, 95.d.in scripturis.
Quod peccata incorrigibilium, licet nō possint probari, sunt prælatis denuntianda, 5.q.5.non vos, 12.qu. 5.hoc videtur.
Quod peccatum in spiritū sanctum committit qui ex proposito bonū deserit, & malū vsque ad mortē facit, de pœ.d.1.§.Deus qs similis. d.3.in er hęc.

De Peccato in spiritum sanctum habes vbi agitur de Spiritu sancto.

Quod in peccatis perseuerantes nec à Deo, nec ab homine absoluuntur, 24.q.2 legatur, & c.damnationis, de pę.dist.5.falsas.
Quod qui nūquam peccare desinunt dū viuunt, ostē dūt quia in peccato semper viuere cupiunt, de pœ. dist.1.voluissent, §.sine autem.
Quod assiduè peccantium non miseretur Deus, 93. dist, diaconi sunt, in fi.
Quod qui in vno peccato mortali offendit, sic vita æterna priuatur, ac si omnium esset reus, de pœ. dist. 5.fratres.
Quod pluribus modis peccata remittuntur, 23.qu.5. remittuntur, de cons.dist.4.ecclesiæ charitas, de pę. dist. 1, medicina. § tres sunt.
Quod sine pœna non dimittuntur, quia aut Deus punit, aut homo de pœ.dist. 1.medicina. §.proxi.
Quod dimissum vltra non punitur, de pœ.dist.3. sunt plures. §.auctoritas, 23.q.5.quid ergo.
Quod dimissa quandoque redire dicuntur, de pœn. dist. 4.ferè per totum.
Quod dimissa non sunt recogitanda ad delectationē, sed ad pœnitentiæ amaritudinem, de pœn.dist.in. 3. Iudas pœnituit.
Quod in pluribus peccatis manēs, de vno peccato pœnitentiam veram agere non potest, quia Deus partem condemnare non nouit, de pœn.dist.3.scelerati ot, §.is auctoritatibus. Vnde versus.

Summa Deipietas ventam non dimidiabit,
Aut totum, aut nihil pro certo propinabit.

Quod peccatoribus tamen consulendum est, vt in statu peccati bonum facere non omittant, de pœ. dist. 5.fallas in fi. Nam propter hoc Deus aut corporum ad pœnitentiam illustrat, de pœ. dist. 5. fallas, aut ipsos tēporaliter in præsenti remunerat, de pę. dist. 3.pium est credere, §.ex hoc sensu.
Aut ipsis æternum supplicium tolerabilius fiet. de pœ. dist. 3.quid ergo, §.potest etiam referri.
Vnde versus.

Quæ cum mortali bona fiunt, dant bona terræ,
Cor faciunt habile, minuunt tormenta gehennæ.

Quod Deus non obliuiscitur paucorum bonorum factorum in multitudinem peccatorum, de pœn.dist. 3.pium est credere, §.ex hoc sensu.

De mortali peccato habes vbi agitur de culpa.

Venialia peccata quæ sint, habetur, 25.dist.vnum orarium. §.aliàs.
Quod nemo mundus est à peccato veniali, de pœ. dist. 2.vt cognouerunt. §.opponitur circa med.um.
Quod venialia peccata non sunt contemptibiliter cō mittenda, quia nō refert siue naues per fluctus, siue per guttas paulatim subintrantes submergantur. de pœ dist. 1.medicina post medium.
Quod an nullum peccatum est adeo veniale quod nō fiat mortale dum placet, 25.dist.vnum orarium, §. criminis. & vide quod ibi notatur.
Quod quia venialia ex fragilitate humana committū tur, nullus homo ea vitare potest. de pœn.dist. 1.medicina. §.tres sunt. & dist. 3.incassum. §.sed verba.
Quod excepto Deo omnes peccare possunt, de pęn. d.st. 2.sic enim inquit. in fi.
Quod posse peccare non est posse, de pœ.dist. 2.ante fi 45.dist.sed illud.
Quod venialia delentur per dominicam orationem, per eleemosynæ largitionem, & pectoris tūsionem, & per ieiunij castigationem, de pœn.dist.1.medicina, §.proxi,
Item delentur per aquæ benedictæ aspersionem, de cons.dist. 3.aquam sale.
Item per eucharistiæ dignam sumptionem, de pœn. dist. 2. ante fi. & c.panem de altari.
Item per episcopi vel presbyteri benedictionem, 17. dist.presbyterum.

PECVNIA. Quod pecunia dicitur à pecorib. quia antiqui hoc quod habebant, ex pecoribus habebāt, 1 q.3.per totum.
Quod amor pecuniæ contrariatur iustitiæ, 11 q.3 qui rectè, & c.pauper.
Quod simonia non debet committi pro pecunia, 1.q. 3.per totum.

De hac materia habes vbi agitur de Diuitiis.

PEDAGIVM Quod pedagium nouum imponentes sunt excommunicandi, 24. quæst. 3.si quis tomipetas.
Quod maxime à peregrinis & à fidelibus mercatoribus non sunt pedagia accipienda, 24.q.4. si quis romipetas.

POENA. Quod pœna est duplex, videlicet temporalis, & æterna, de pœn.distin.3 sunt plures.§. auctoritas.
Quod pœna temporalis est duplex, vna in hac vita, alia post hanc vitam, 25.dist.qui in aliud.
Item in hac vita temporali aut infligitur à Deo, aut ab homine, 45 dist.sed illud.
Quod pœna in hac vita temporaliter à Deo inflicta pro peccato, sicut ægritudo, paupertas, mors, non est mala dicenda, 15.q.1.illa.
Quod pœna Aegyptiorum fuit à Deo in Correctionē eorum, 15.q.1.nec is qui.
Quod Deus temporaliter punit quandoque vt in æternum non crucier, 22 q.5 quid ergo. de pœ. dist. 3.sunt plures.§.auctoritas.
Quod Deus quandoque in præsenti grauiter & subito punit propter criminis detestationem, 19.dist. Anastasius. Vide quod ibi notatur.
Quod quandoque pœna temporalis transfertur in posteros. de pœn dist. 3. illud vero. §. ecce. Exemplum ibi de Achab.
Quod puniuntur quandoque multi propter vnū, 45. dist. sed illud 46.d.st.si gens. 23.q.4.si ea. 24.q.1.nō turbatur.
Quod nemo debet mirari de afflictione bonorum, & de prosperitate malorum in præsenti, quia afflictio est bonis in iudicium salutis, & prosperitas malis in iudicium reprobationis, de pœn dist. 5.si quādo.
Quod frequenter qui non meruerunt, sunt à Deo propter alios puniti, 42.dist §.1.
Quod punitur quis pro alio à Deo temporaliter, æternaliter nullus. Anima enim quę peccauerit, ipsa morietur, 24.q.3.§ 1.post medium.
Item punitur quis à Deo pro alio tēporaliter, iustus pro iniusto, vt Petrus pro Iuda, 24.q.1 nō turbatur.
Item punitur à Deo iustus propter iustum, sicut Maria murmurans pro Moyse lepra percussa est, 2.q.7. plerunque. §.hos etiam.
Quod punitur quis ab homine pro alio corporaliter, vt in crimine læsæ maiestatis vel hæresis, 6.q.1.quaro ergo. §.verum. & §.seq.
Item punitur quis spiritualiter pro alio, vt in excommunicatione, 17.q.4.miror.
Quod punitur quis pro alio spiritualiter, vt in priuatione diuinorum officiorum familia propter dominum priuatur, 11.q.3 si quis episcopus damnatur, & c.seq.
Quod illi non puniuntur à Deo bis in idipsum, qui in flagellis pœnitentiam egerunt. de pœn.di. 3.sunt plures. § auctoritas.
Quod pluribus de causis Deus flagellat homines temporaliter, de pœ.dist. 1.sunt plures §.auctoritas.
Quod qui in pœnis cruciores efficiuntur, tēporale supplicium hi eis ad æternæ damnationis supplicium, de pœn. dist. 3.sunt plures §.auctoritas.
Quod Deus quādoque punit paucos, vt ex hoc multitudo ad pœnitētiā prouocetur, 24 q.4 Gulliarius.
Quod pœna temporalis meritoriè infligitur ab homine, quia nisi sic fieret, multiplicarentur malefactores, 23.q 4.est iniusta.
Quod pœna criminis ex tempore legis est quę crimē inhibuit, 32.q 4.dixit Sara.
Quod culpa est non punire culpam, 28.dist.quia sunt.
Quod ad innocentis spectat officium non solum culpam cauere, sed etiam punire peccatum, 33.q.5.nō est innocentiæ.
Quod maximè prælatus grauiter offendit qui culpam impunitam dimittit, 23.q.4.si is qui.
Quod in eo quo quis peccat, est puniendus, 94. dist. si quis.
Quod pœna quandoque par debet esse in vno peccato delinquentium sicut in simonia, vbi accipiens & dans æqualiter punitur, 1.q.7.per illicitam, § sancimus. in fi.
Quod par pœna agentes & consentientes debet comprehendere, 17.q.4.omnes.
Quod quandoque in eodem peccato varietas personarum consequitur varietatem pœnarum, 12. qu.2. fraternitas, 14.q.6.c.in fin.
Quod pœnæ non sunt exasperandæ, de pę.dist. 2.hæc autem verba. §.pœnæ.
Quod pœna non est vlterius protrahenda quam delictum fuit in excedente repertum.
Quod pœnæ aggrauantur secundum qualitatem delicti, 24.q.1.non afferamus.
Quod quandoque aggrauātur, vt ceteris metus incutiatur 17.q.4.frater. in fi. 27.q.2.propter.
Quod ex causa variatur pœna, 29.dist.necesse.
Quod aliquis punitur sine culpa, sed nō sine causa, si quis contrahēs cum corrupta quam credit esse virginem, & bigamus, efficitur, 31.dist.qui in aliquo.
De tribus generibus hominū, quorum pœnæ dissimulandæ, & diuino iudicio reseruandæ, 24.q.4.cum in lege § his ita.
Quod iustus in culpa, sapiens sit in pœna, 38. di. qui ea, 27 q.1.si custos. circa finem.
Quod puniuntur animalia cū quib. homines peccauerunt, ne refricetur facti memoria, 15.q.1.mulier.
Quod rigor pœnarū canonicarū temperatur propter necessitatem tēporis & vtilitatem, 1.q.7.requiritis.
Quod vna pœna est maior altera diuersimode, videlicet ratione effectus, vt excommunicatio quæ maior est omnib. 24.q.3.corripiātur, occidit enim animam, 24 q.3.si habes, 11.q.3.nemo episcoporum.
Item ratione durationis, vt degradatio quæ maior est propter durationem quàm excommunicatio, 50. dist. si episcopus aut presbyter.
Item ratione asperitatis, vt pœna corporalis quę maior dicitur qa actualiter sentitur, 24. qu.3.si habes.
Item ratione opprobriositatis, vt pœna suspensionis in patibulis, verberationis per ciuitatem, 23.q 5.c.1.
Quod in inferēda pœna multa sunt cōsideranda, vt de licet dignitas, quia talis punitur per dignitatis subtractionem, 50.dist. contumaces, 2.q 8.quisquis.

Item

Source : BIU Cujas

Item diuitiæ ſiue nobilitas, quia talis plus punitur pœna pecuniaria quàm corporali, 24.q.1.qui contra.
Item paupertas, quia talis plus punitur pœna corporali quàm pecuniaria, 24.q.1.qui contra.
Item ordo, quia in ordine cõſtituti ſunt moderatè flagellandi, aliàs excommunicatio incurritur, 45. diſt. cum beatus.
Itẽ religio, quia regulares aliter ſunt puniendi, quàm alij, 18.q.2.quidam monachorum.
Item mentis inſania, quia talium exceſſus non imputatur ad pœnam, 15.q.1.ſi quis inſaniens.
Quod pœna eccleſiaſtica eſt dignitatibus priuare, 16.q.6 ſi epiſcopum.
Item in monaſteriis pro pœnitentia recludere, 16.q. de lapſis, & c.epiſcopo.
Item carceri vel exilio deputare, 17.q.4.attendendũ.
Item in pecunia & etiam in alijs rebus condemnare, 17.q.4.ſi quis contumax, & c.ſi quis deinceps, 21. q.5.ſi quis cuiuſlibet.
Item corporaliter flagellare, 23.q.5.c.1.poſt mediũ, 32.q.1.de benedicto.
Item excõmunicare, 17.q.4.nullus.c.ſi quis deinceps, & c.ſeq.& c.diſſiniuit.
Item contumacibus pœnam augere, 74.diſt.honoratur.in fi.23.q.5.de Liguribus, 31.diſt.quoniam, in fi.34.diſt.quorundam.
Quod pœna purgatorij & ſi non ſit æterna, tamẽ grauis eſt, excedens omnem pœnam præſentis vitæ, 25.diſt.qui in aliud.

De officiis Eccleſiæ, habes vbi agitur de Purgatorio.

Quod pœna æterna datur in peccato perſeuerãtibus & fidei tranſgreſſoribus, 12.q.1.ſcimus.
Quod iuſtè punit Deus malos æternaliter, vt qui in hac vita nunquam voluerunt peccato carere, nunquam careant ſupplicio, de pœn.diſt.1.ſi ſacerdos, §.poteſt etiam.
Quod grauius ibi puniũtur Chriſtiani quàm pagani, 12.q.1.ſcimus.
Quod in pœna æterna non minus ardebit qui cum pluribus ardebit, 2.q.1.multi.in fi.
Quod quidquid eſt contra conſcientiam, ſcilicet præcepti vel prohibitionis, ædificat ad gehennã, 28.q.1.omnes, §.ex his.

POENITENTIA. Quod pœnitẽtia eſt duplex, videlicet Dei, & hominis, 22.q.4. incommutabilis.
Quod pœnitentia Dei eſt à ſeipſo ordinata cum voluerit immutare. 22.q.4.incommutabilis.
Quod pœnitentia hominis eſt quædam dolentis vindicta, ſemper puniens in ſe quod dolet admiſiſſe, de pœn.diſt.3.quamuis cautè, §.hac auctoritate.
Quod pœnitentia eſt perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare. de pœn.diſt.3.§.1.circa prin.
Quod pœnitere eſt quaſi ſemper pœnam tenere, de pœn.diſt.3.circa prin.
Quod pœnitentia eſt ſecunda tabula poſt naufragiũ. de pœn.diſt.1.§.ſecunda ante.c.medicina.
Quod pœnitentia alia eſt priuata, alia ſolennis ſiue publica, 50.diſt.ſi quis poſt, §.ſeq.
Quod priuata diuerſas habet ſpecies, de pœn.diſti.1. medicina.
Quod alia eſt incipientium, alia proficientium, alia perfectorum, de pœn.diſt.3.quamuis cautè, §. hac auctoritate.
Quod ante ipſam peccatori non datur à Deo miſericordia, 50.diſt.quia ſanctitas.
Quod pœnitentia alia vera, alia falſa. de pœn.diſt.3.in tantum, §.ſiue.
Quod ſicut vera pœnitentia veniam promeretur, ita falſa Deum irritat, de pœn.diſt.3.c.intantum, §. ſiue, in fine.c.inter hæc, 2.circa finem.
Quod falſa pœnitentia eſt cui nũquam venia promittitur.de pœ.diſt.3.intantum, §.ſiue.
Item falſa pœnitentia eſt cum res aliena per quam contractum eſt peccatum, non reſtituitur, 14.q.6.
Item falſa pœnitentia eſt, quando de pœnitentia agitur pœnitentia, 17.q.4.ſunt qui.
Item falſa dicitur quæ non ſecundum auctoritatem patrum iuxta qualitatem criminum imponitur, de pœn.diſt.5.falſas.
Item falſa eſt cum ſpretis alijs peccatis, de vno ſolo pœnitentia agitur.de pœ.diſt.5.fratres, & diſt.3.ſceleratior, § his auctoritatibus.
Nam de vno pœnitentiam & non alijs agere, eſt quaſi crudum lateré lauare, de pœ.d.3.§.ille pœnitẽtiã.
Quod vera pœnitentia eſt cui nunquam venia denegatur, de pœn.diſt.3.intantum, §.ſiue, 5.diſt. §.1. in fi.
Quod per ipſam omne peccatum deletur, de pœ.d.3. §.ſiue, c.inter hæc, 2.
Item opera per peccatũ ſordidata facit Deo accepta, 50.diſt.& purgabit, in fi.
Item facit ſurgere ad opera fortiora, 50.diſ quid eſt. in fi.& tribus c.ſeq.
Item reſtituit dignitatis officia, 50.diſt.quia ſanctitas tua.in fi.Exẽplũ ibi de Petro apoſtolo.2.q.5.quãto.
Quod Deus peccatores ad pœnitentiã expectat, 93. diſt.diaconi ſunt.
Quod Deus nunquam ſpernit pœnitentiam, etiam ſi ad ſummum quis malorum perueniat, de pœn.diſt. 3.illud.§.ecce.
Quod quantumcumque paruam pœnitentiam, & quãtocumque paruo tempore factam Deus non reſpuit de pœn.diſt.3.illud.§.ecce.
Item ſæpius iteratam Deus non contemnit.de pœ.di. 3.§.hac.& §.quod autem.& c.ſepties.
Quod pœnitentia in vltimo momento vitæ poteſt eſſe vtilis ad ſalutem, 26.q.6.ſi preſbyter, & c.ſeq.Exẽplum de latrone.
Quod dubia eſt pœnitentia ad vltimam neceſſitatem delata, de pœn.diſt.7 §.1.diſt.3.§.ſiue.
Quod facilius eſt inuenire qui rectè ſeruauerit innocentiam, quàm qui congruè egerit pœnitentiam. de pœn diſt.3.reperiuntur.§.at ergo.
Quod qui ſunt digni fructus pœnitentiæ, 50.diſ. quia tua de pœn.diſt.5.§.1.in fi.
Quod verè pœnitens ſemper dolet, & de dolore gaudet, de pœ.diſt.3.circa princ.ſi apoſtolus.
Quod qui pœnitet, non eſt dicendus peccator, 32.q. 1.quod autem.
Quod diſcretum debet quærere confeſſorem, de pœ. diſt.1.quem pœnitet.
Quod pœnitens debet conſiderare multa de quibus debet pœnitere, & quæ aggrauant peccata. de pœ. diſt 5.§.1.quæ his verſibus continentur.

Agrauat ordo, locus, peccata, ſcientia, tempus: Aetas, conditio, mora, motus, copia, ſtatus.

Quod pœnitens debet promittere, vlterius ſe talia nõ factutum, 12.q.2.de viro, 22 q.vlt.peſſimam.
Quod verè pœnitens omnia quæ imponuntur ſuſtinere debet libenter.de pœnit.diſt.2.circa prin.
Quod pœnitenti proſunt orationes, eleemoſynæ, & alia bona eccleſię de pœn.diſt.6.§.1.
Quod pœnitentia Nabuchodonoſor dicitur fructuoſa, 25.q.4.Nabuchodonoſor.
Quod nullus debet pœnitentiam alteri imponere vel abſolutionem facere ſine epiſcopali licentia, niſi ſit priuilegiatus auctoritate apoſtolica, 16.q.1. peruenit.
Quod confeſſor cum gaudio & pio affectu debet ſuſcipere pœnitentes exemplo Chriſti, 26.q. 7.pœnitentem.
Quod per pœnitentiam contrahitur filiatio ſpiritualis ſicut per baptiſmum, 30.q.1.omnes.
Quod nulli pœnitenti venia debet denegari, 2.quæſt. 5.quanto.
Quod pœnitentia ne homines deſperent quandoque eſt mitiganda quia melius eſt reddere rationem de miſericordia quàm de crudelitate, 26.q.7.de his.& c.alligant
Quod indiſcretè impoſita nocet, quia ex hoc præcedens contemnitur, & futura fugitur, 26.q.7.alligãt.
Quod in extremis nulli eſt deneganda, 26.q.6. ſi quis de corpore.& ſeptem c.ſeq.
Quod in articulo mortis ſi pœnitens loqui non valẽs per ſigna petit pœnitentiam debet abſolui, 16. q.6. qui recedunt.& tribus c.ſeq.
Quod clericis petentibus pœnitentiam non eſt negãda, 26.q.6. qui recedunt.
Quod clerici quidam peius agunt pœnitẽtiam quàm laici.de pœn.diſt.1.menſuram.
Quod clerici quidam prompti ſunt aliis pondus pœnitentiæ imponere, ſed ſuo digito non curant tangere, 36.q.7.alligant.
Quod imponenda eſt pœnitentia ſecundum qualitatẽ delicti, 15.q.1 ſi quis, 23.q.5.circa finem.
Item ſecundum qualitatem delinquentis, 26.q.7.tẽpora pœnitudinis, & quinque c.ſeq.de conſec.di. 4.de pœnitentibus.de pœn.diſt.1.in actionem.
Quod imponitur pœnitentia ad cautelam, 15.qu.1. ſi quis inſaniens, 23.q.5.excommunicatorum.
Quod criminoſi ſunt compellendi ad pœnitentiam agendam, 23.q.4.diſplicet.
Quod pœnitentia eſt arbitraria iuxta diſcretionẽ imponentis, 26.q.7.hoc ſit.de pœn.diſt.1.menſuram.
Item eſt arbitraria ſecundum exigentiã ætatis, ægritudinis, & neceſſitatis, 26.q.7. tempora pœnitudinis, & c.hoc ſit.
Quod licet pœnitentia ſit arbitraria, pro quibuſdam tamen culpis modi pœnitentiæ à canone ſunt impoſiti, de pœn.diſt.1.menſuram.
Quod epiſcopo ſiue preſbytero fornicanti cum filia ſpirituali eſt quindecim annorum pœnitentia imponenda, 30.q.1.ſi quis ſacerdos.
Quod decennis pro matricidio, 33.q.2.latorem.
Quod pro fornicatione religioſi vel religioſę, 27.q. 1. deuotam.
Quod ſeptennis imponitur pro eccleſiæ inuaſione. 11. q.2.de viro.
Item pro inceſtu, 30.q.4.ſi pater.
Item pro vxoricidio, 33.q.2.admonere.
Item pro homicidio adulterio, & periurio, ſed differẽter, 22.q.1.prædicandum.
Quod quandoque periurantis pœnitentia ſunt ſeptẽ anni, quandoque tres, quandoque vnus, quãdoque minus, ſecundum iuramenti differentiã. 22.q.5.qui compulſus.& tribus c.ſeq.
Quod eccleſia conſueuit pro quolibet peccato mortali ſeptennem pœnitentiam iniungere, ſed magis & minus aggrauare, 33.q.2.hoc ipſum.
Quod ab hæreticis ſacramenta recipientes diuerſimodè puniuntur, 54.q.1.ſi quis dederit.
Quod pœnitentia rebaptizatorum diuerſificatur, de conſ.diſt.4.qui bis.& c.eos quos.
Quod pœnitentia incendiariorum eſt quòd poſt damni reſtitutionem in terra ſancta per vnum annum demorentur, 23.q.vlt.peſſimam.
Quod qualiter pœnitentia ſolemnis & publica eſt imponenda & aſſumenda. 50.di.pœnitentes, & ca.ſeq.
Quod imponitur pro magnis criminibus. de pœ.diſt. 1.in actione.
Quod iuuenibus non eſt facile imponenda, 50. diſtin. pœnitentes.
Item nec clericos niſi prius à ſuis ordinibus degradatis, 50.diſt.confirmandum, & duobus c.ſeq.
Quod non debet iterari, 50.ſi quis poſt remiſſionem. § proxi.
Quod facientes eam non debent interim communicare niſi in articulo mortis, 26.q 6.ſi quis, & tribus c.ſeq.
Quod non debet militiam ſæcularem vel pompã exercere, de pœn.diſt.5.contrarium, 50.diſt.c.vlt.
Quod tales non poſſunt ad ſacros ordines promoueri, 50.diſt.ex pœnitentibus, & quatuor cap.ſeq.&c. illud & c.placuit.
Quod quamdiu ſunt in pœnitentia actu non poſſunt in curia ſeculari aliquem accuſare, 11.q.1.aliud.
Quod poſt pœnitentiam matrimonio poſſunt vti & de licentia contrahere, 33.q.2 audiuimus, vſque ad finem queſtionis.

De Pœnitentia habes vbi agitur de Contritione, & vbi agitur de Confeſſione, & vbi agitur de ſatisfactione.

PENTECOSTE. Quod Pẽtecoſte in eadẽ lętitia & reuerentia eſt ſicut feſtum Paſchæ, 76.diſt. noſſe.
Quod in vigilia Pentecoſtes diaconi propter aduentũ ſpiritus ſancti dalmaticis debent vti, & flectamus genua, non debet dici, 76 diſt.de ieiunio.
Quod à paſcha vſque ad pentecoſtẽ ſi qui ieiunare voluerint, non ſunt prohibendi, 76.diſt poſt paſcha.
PERCVSSIO. Quod percuſſio eſt duplex, videlicet ſpiritualis & corporalis. Spiritualis quæ fit verbo, Corporalis quę fit facto, 45.diſt.cum beatus.
Quod ſpiritualis percuſſio fit quando doctor inutili ſermone conſcientiã percutit infirmorũ, 45.d.c.vlt.
Quod corporalis percuſſio fit aut à Deo aut ab homine, 7.q.1.cum percuſſio.
Quod percutitur quis corporaliter diuino iudicio, 16. diſt.Anaſtaſius, 15.q.1.nec his.& c.ſeq.
Quod diuinæ percuſſioni percuſſio hominum non debet ſuperaddi, 7.q.1.cum percuſſio.
Quod percuſſio corporalis ab homine qui præeſt ad correctionem eſt meritoria, 45.diſtin. cum beatus. §.Salomon, & c.ſeq.
Nam qui emendat verbere in quem ei poteſtas datur, miſericordiam facit, 45.diſt.& qui emendat.
Quod beatus Benedictus percutiendo corporaliter quendam monachum ſanauit ſpiritualiter, 45. diſt. cum beatus.§.Salomon.
Quod percuſſio ex odio vel ira, mala eſt, 45. diſt.quid autem.
Quod prælati debent eſſe paſtores non percuſſores gregis, 45.diſt.c.1.
Quod prælati qui percuſſione non vitia corrigũt, ſed timeri quærunt, culpantur, 45.diſt.duæ.§.proxi.
Quod epiſcopus nullum ſuis manibus, ſed per alium debet percutere, 86.diſt.non liceat, & 5.q.5.illi qui.
Quod epiſcopus vel presbyter percuſſor debet deponi, 1.q.7.ſi quis omnem, in fin.45.di. duæ.§. ex his.
Quod minores clerici ab his qui proſunt, pro ipſorũ exceſſibus poſſunt percuti, 45. diſt. cum beatus.§. Salomon.
Quod illud, qui te percuſſerit in dexteram maxillam, præbe ei, & alteram, nõ ad literam intelligitur, quia nec Chriſtus, nec Paulus apoſtolus hęc ad literam impleuerunt, 23.q.1.paratus.

De hac materia habes vbi agitur de Diſciplina, & vbi agitur de correctione, & vbi agitur de Flagellatione.

PEREGRINATIO. Quod peregrinatio ad loca ſanctorũ nõ eſt contẽnenda, quia à ſanctis patribus eſt approbata, 30 diſt.ſi quis per ſuperbiam.
Quod nulli religioſo vel clerico licet vouere peregrinationem, vel aſſumere ſine licentia ſui prælati, 20. q. 4.c.vlt.& §.ſeq.de conſe.diſt.5.non oportet.
Quod peregrini ſanctorum, & præcipuè apoſtolorũ vbicunque ſine pedagiis, & ſine aliis nocumentis debent tranſire, 23.q.5.ſi quis rompetas, & cap.illi qui.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod non eſt laudabile peregrinum fuiſſe Hieroſolymis,ſed ibi bene vixiſſe,12.q.2.§.Crates.
Quod peregrini clerici abſque formata in alia diœceſi non debent recipi,71.diſt.c.vlt.
Quod tranſmarini vel alij clerici peregrini non debent niſi cum quinque ſigillis epiſcoporum ad ordines recipi,98.diſt.per totum.
Quod peregrini epiſcopi vel presbyteri in via peregrinationum poſſunt occultè celebrare,7.q.1.epiſcopi vel presbyteri,9.q.2.per totum.
Quod poſſunt tabernas ingredi,44.diſt.clerici.
Item licet eis mutare habitum,21.q.4.epiſcopi.
Item licet eis excommunicatis in cibis communicare,11.q.3.quoniam.
PERFECTIO.Quod perfectio nõ admittit perſonalem rerum repetitionem,13.quæ.1. per totum, 11.q.1.te quidem.
Quod omnes epiſcopi debent eſſe in ſtatu perfectorum,14.q.1.epiſcopus, & §.ſeq.12.q.1.expedit.
Quod perfecti debent temporalia contemnere,12.q.1.clericis.
Item nil debent extra Chriſtum quærere,12.q.1.cui portio Deus eſt.
Item totaliter cõtẽplationi intendere,12.q.1.2.ſunt.
Itẽ iniurias patienter tolerare,14.q.1.quod debetur.
Quod perfectis nec mentiri,nec dicere falſum eſt permiſſum,22.q.2.ne quis.
Quod illi perfecti dicuntur in charitate qui pro fratrib.parati ſunt mortẽ ſubire,de pẽ.diſtin.2,§.hæc quæ.in fi.
Quod perfecta non videtur quæ perfectionis ordine nõ complentur,7.q.1.nihil.Exemplum ibi de Miſſa per alium complenda.
PERIVRIVM.Quod periurium eſt nequiter decipere credentem,22.q.2.c.1.
Item periurium eſt falſa iuratio ignoranter facta hoc non eſt peccatum,vbi non temerè iuratur,22.q.2. beatus.
Item periurium eſt falſa iuratio ſciẽter facta,id eſt,actus firmandi mendacium iuramento,hoc ſemper eſt mortale,22.q.2.homines.
Item periurium eſt indiſcretum iuramentum,licet nõ ſit mortale,22.q.4.qui ſacramento, 25.diſti.vnum orarium,§.aliàs.
Item periurium eſt tranſgreſſio iuramenti,hoc quãdoque eſt peccatum,quandoque nullum , 22.q.4. inter cætera.& cap.ſeq.
Quod vbi tres comites,videlicet veritas,iuſtitia & iudicium deſunt,non eſt iuramẽtum,ſed periurium, 22.q.2.animaduertendum.
Quod etiam ſi non iuretur ſuper ſacra, & iuratur in communi locutione,incurritur periurium, 22.qu. 1.habemus.
Quod minus malum eſt incurrere periurium quàm noxia promiſſa adimplere,13.d.duo.22.q.4.vnuſquiſque.
Quod periuriũ ſine deliberatione vel iocoſe,reputatur veniale peccatum,25.d.vnũ orariũ,§.quæ aũt.
Quod pœna periurij eſt ſicut homicidæ,22.q.4.inter cætera.circa medium.
Quod periurus eſt infamis,nec admittitur ad ordines ſacros,6.q.1.infames.
Item non admittitur ad teſtimonium ferendum,6. q.1.quicunque,22.q.5.ſi quis conuictus.

De periurio habes vbi agitur de Iuramento, & pœna periurij vbi agitur de Pœna.

PERMISSIO.Quod eſt permiſſio prouidæ conceſſionis,vt matrimonij contractus cauſa vitandæ fornica. 13.d.nerui. & hæc ex toto facta excuſat.
Item eſt permiſſio indifferentis actionis,quæ non præcipitur,nec prohibetur,vt dum vir fortis petit præmium,3 diſt.omnis.
Item eſt permiſſio rationis, vt cũ permittitur minus malum & illicitum ne committatur grauius,13.d. nerui.
Item eſt permiſſio obligationis,vt cum vir permittit vxorem aliquo voto ſe adſtringere, quod poſt de neceſſitate eſt implendum,33.q.5. manifeſtum.
PERMVTATIO. Quod permutatio eccleſiarum vel monaſteriorum poteſt fieri,ſed non per ſæculares,16.q.7.nemini.
Quod talis permutatio nõ debet fieri cauſa leuitatis, ſed cauſa meliorandi,16.q.7.ſi quis vult.
Quod permutatio eccleſiarum non debet fieri ſine conſenſu epiſcopi,16.q.7.ſi quis vult.

De hac materia habes vbi agitur de Mutatione.

PERSECVTIO.Quod perſecutio eſt duplex,videlicet carnalis,qua malus perſequitur bonum: & ſpiritualis,qua bonus malum propter bonum perſequitur,23.q.4.qui ſecundum,6.q.1.quieſcite.
Quod ſẽper mali bonos pſequũtur,3.q.1.nulli dubiũ.
Quod perſecutio ſit inuidia cordis, detractione oris, & inflictione operis,6.q.1,ſunt plurimi,§.verum,& 3.q.4.detractores.
Quod Deus permittit perſequi bonos,vt exceſſus eorum ex hoc ſuffocentur,6.q.1.ſunt plurimi.
Quod diabolus præcipuè prælatis perſecutionem à ſubditis procurat, vt capite langueſcente facilius membra ruant,6.quæſt.1.ſunt plurimi.§.verum.
Quod perſequi prælatum eſt perſequi Chriſtum,quia vicarius ſuus eſt,7.q.1.omnis.
Quod prælati exemplo Chriſti debent perſecutores patienter tolerare,7.q.1.ſuggeſtum. & duobus ca. ſeq.
Quod prælatorum eſt duplex perſecutio,vna exterior quæ reſpicit paſſionem , alia interior quæ reſpicit compaſſionem,7.q.1.aduerſitas.ante med.
Quod exterior perſecutio cumprælato infertur ratione perſonæ,eſt exemplo Chriſti fugienda ſed cum ratione gregis vel fidei eſt conſtanter ſubeunda, 7.q.1.aduerſitas.
Quod prẽlatos iniuſtè perſequentes ſunt infames , & exilio relegantur,3.q.4.clericus.& cap.ſeq.
Quod malos perſequi propter correctiones eorum non eſt malum,23.q.4.ille porro.vſque ad c.ſi non. §.breuiter.
Quod boni laudabiliter perſequuntur malos, & mali damnabiliter bonos,23.quæſt.4.ſi non.§.breuiter.
Quod Chriſtus non eſt iniuſtè perſecutus flagellando quos expulit de templo,23. quæſt.4.ille.§. porro.
Quod non eſt iniquitas,ſed potius pietas, criminis eſſe perſecutorem,23.q.5.non eſt iniquitatis, & c. ſi propterea,& c.non vos.
Quod hæreticos & alios infideles perſequi non ratione zeli ſed ratione vindictæ vel rapinæ , non eſt ſine crimine,23.q.4.remittuntur,& quæſt.7. quicunque.

De hac materia habes vbi agitur de Aduerſitate,& vbi agitur de Patientia.

PERSEVERANTIA.Quod perſeuerantia bona eſt ex virtute patientiæ,7.q.1.ſuggeſtum.
Quod perſeuerantia habenda eſt in bono propoſito conſeruando,16.q.1.vos autem.
Item mala prẽterita ne redeant ſolicitè cauendo , de pœn.diſt.2.c.quærendum.poſt med.
Item tribulationem vſque ad finem ſuſtinendo,7.qu. 1.ſuggeſtum.
Quod qui perſeuerauerit vſque in finem , hic ſaluus erit,7.quæſt.1.ſuggeſtum.de pœn.diſt.2. non reuerebantur.
Quod illud quod voluntate fit perſeuerat, quod neceſſitate,cito ſoluitur. de conſec.diſtinct.5. quidquid.
Quod retro poſt aratrum reſpicit qui in incepto bono non perſeuerat,de pœn.diſt.2. pennata animalia.
Quod perſeuerantia in bono eſt donum Dei,de pœn. diſt.3.ſi quis.circa finem.
Quod multis Deus dat dilectionem ſui,quibus non dat perſeuerantiam,de pœ.diſt.2.c.quærendum , in fi.& §.non autem,ante fi.
Quod incaſſum bonum agitur ſi ante vitæ terminum deſeratur,quia & fruſtra velociter currit qui prius quàm veniat ad metas,deficit.de pœn.diſtin.3.§.1. in fi.c.in caſſum.
PERSONA.Quod perſona vna tantum eſt in Chriſto licet diuerſę naturæ,15.diſt.canones, ante medium.
Quod Arius damnatus eſt quia ponebat inæqualitatem in diuinis perſonis,15.diſt. canones.ante medium.
Quod perſonarum acceptio non eſt apud Deum. 32. q.4.ſicut.de conſ.diſt.4.nec quenquam.
Item nec debet eſſe apud homines, videlicet in prælatorum electione,63.diſt.ſacrorum.
Quod perſonarum trinitas ſemper eſt exprimenda in baptiſmo,de conſ.diſt.4.de trina.& 5.c.ſeq.
Item in ſententiæ executione,2.q.ſi quis preſbyter,11. q.3.ſummopere.
Item in pœnitentiæ impoſitione,26.q.7.ſacerdos.

De hac materia habes vbi ponitur Accepta.

Quod vtrum plures perſonatus vnus poſſit tenere, 21.q.1.& 2.per totum.
PETITIO.Quod petitio eſt duplex,videlicet iuſta & iniuſta,23.q.3.ſex differentiæ.ante finem.
Quod iuſtè petitur à Deo & ab homine auxilium vt tribulatio remoueatur,ſed iniuſtè petitur vt voluptuoſus ſtatus conſeruetur,ibidem.
Quod Paulus vt conſeruaretur, non ad voluptatem ſed ad aliorum vtilitatem iuſtè petiuit auxilium armatorum.

De hac materia habes infra vbi ponitur Plus petitio.

PETRVS.Quod Petrus à petra Chriſto nomen accepit,21.diſt.§.decretis.ante finem.
Item dictus eſt cephas,id eſt,caput, quia principium tenebat apoſtolatus,22.diſt.ſacroſanct. 21. diſt. §. decretis.
Quod à Domino princeps apoſtolorum conſtituitur, vt ab ipſo velut à capite in membra , velut à fonte in riuos omnis vigor ſpiritualis deſcenderet, 19. diſtin.ita Dominus,21.diſtin.in nouo,80.diſtin.in illis,24.qu.1. loquitur.c.manet ergo,& tribus cap. ſeq.
Quod ſuper ipſum Dominus velut ſupra firmam petram totam eccleſiam omnino inſeparabiliter collocauit,19.diſt.ita Dominus,22.diſt.omnes,24.q. 1.non turbatur.
Quod in eo quòd aurem Malchi preſcidit, innuitur, quòd ſua profeſſione fidei,auditum infidelitatis amputauit,24.q.1.ſi Petrus.
Quod ipſum Dominus cadere permiſit, vt & fortior poſt caſum reſurgeret,& ex culpa ſua diſceret-qualiter cadentibus miſereri deberet,50.diſt. conſiderandum.& cap.ſeq.
Quod ter negauit,& ter confeſſus eſt ſe amare, innuitur quòd ſatisfactio debet fieri iuxta quantitatem delicti,6.q.1.imitare.
Quod in hoc quòd dictum eſt Petro , Conuerte gladium tuum in vaginam,prælatis & clericis vltro inhibetur,23.q.8 §.1.
Quod Tabitham ſuſcitauit,& Ananiam cum Sapphira morti tradidit,23.q.8 Petrus.
Quod in hoc & non repulit reprehenſionẽ ſubditorũ, exemplum dedit prælatis idem faciendi,2.q.7.Petrus.&c.ſeq.
Quod in hoc quòd Dominus Petrum poſt trinam negationem non ſtatim iudicauit,exemplum dat, & prælati non ſtatim ſunt iudicandi, ſed potius corrigendi,45.diſt.licet plerunque.
Quod Chriſtus reſpiciens Petrum fecit eum ſuum defiere peccatum,23 q.4.ſicut non eſt.
Quod Petrus Linum & Cletum in adminiſtrationem exteriorem aſſumpſit. Ipſe verò Petrus orationi & prædicationi vacauit,8.q.1.ſi Petrus.
Quod Petrus &Paulus fuerunt pares quoad meritum non quoad dignitatem,in qua præceſſit Petrus, 2. q.7.Paulus Petrum.
Quod ambo ſimul in vno die in vrbe Romana ſunt occiſi à Nerone,21.diſt.quamuis,22.diſt.ſacroſancta, 2.q.7.beati.
PHILOSOPHIA. Quod philoſophia liberalium artium non reprobatur , ſalubrior tamen eſt ſacra ſcriptura,37.diſt.ſi quis autem.
Quod ſcientia Philoſophica ſicut Aſtrologia & huiuſmodi non ducit ad ſalutem,ſed mittit in errorem, 37.diſt.legimus.§.ſed & contra.
Quod non in Dialectica placuit Deo ſaluare populũ ſuum,quia regnum Dei in ſimplicitate fidei eſt, 37. diſt.omnem.
Quod garrulitas Philoſophica garrulitati ranarum cõparatur,27.diſt.legimus.§.hinc etiam.
Quod in illis præcipuè Philoſophia vituperatur,quia ipſa vtuntur ad delectationem,non ad fidei vtilitatem,37.diſt.turbat.§.cum ergo.
Quod ſancti quandoque vſi ſunt Philoſophia,37.diſt. turbat.& c.qui de menſa,& 1.q.1.Dominus declarauit.
Quod dicta Sibyllæ & aliorum Philoſophorum valẽt ad conuincendum paganorum vanitatem,37.diſt. ſi quid.
Quod ſacra ſcriptura nec ſub venuſtate,nec ſub Philoſophicis terminis eſt proferenda,38.diſt.eccleſiaſtica.
PIETAS.Quod pietas eſt mater boni operis,22.q. 2.ſi quælibet.
Quod culpa purgatur pietate, 22.quæſt. 2.ſi quælibet.
Item meretur temporaliter & æternaliter remunerari.
Quod ſcientia eſt pietatis veteris & noui teſtamenti intelligentia,37.diſt.ſi quis autem.
Quod non eſt mentiendum in doctrina pietatis,22.q. 2.primum.
Quod ſub ſpecie pietatis peccatum mortale non eſt committendum,22.q.2.ne quis.
Quod crimina punire non eſt crudelitas, ſed pietas, 23 q 8 lege.

De hac materia habes vbi agitur de Eleemoſyna,& vbi agitur de Miſericordia.

PISCES. Quod piſces ad manducandum à carne abſtinentibus conceduntur,4 diſt.denique.
Quod pœnitentes non piſcibus ſed piſciculis vti debent,82.diſt.preſbyter.
Quod cum à carnibus abſtinetur , à cartioribus cibis piſcium eſt abſtinendum,4. diſt.denique.
Quod propter piſces malos retia prædicationis nõ rũpuntur,23.q.7 c.1.in fi.
PLACENTIA.Quod placentia malorum à prælatis non eſt appetenda,83.diſt.nihil.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod placendi causa hominibus veritas non est annuntianda, 22.q.2.primum.
Quod pastor quærens lupis placere, pernicies est ouiũ. 83.dist.nihil.
Quod sicut Abraham placuit in cõiugio, sic nunc placent virgines in castitate, de pœn.dis. 2. si enim inquit, vltra med.
Quod secundum carnem viuentes Deo placere nõ possunt, 82.dist.proposuisti, circa fin.
PLANCTVS. Quod planctus conuenit pœnitentib. qui debent mala perpetrata plangere, de pœ.di.3.§.j.
Item conuenit bene monachis, quia monachus non habet doctoris officium, sed plangentis, 16.q.1.monachus.
Item conuenit compatientibus, sed discretè: sicut quãdo mortui planguntur, 13.q.2.quàm præposterum, c.seq.§.hoc autem.

De hac materia habes vbi agitur de Fletu, & Lachrymis.

PLVSPETITIO. Quod plus petitur multipliciter, videlicet re, vt quando pro decem viginti petuntur, 14.q.1.quod debetur.
Item plus petitur tempore, quando ante tempus petitur, 78.dist.c.1.2.&3.
Item loco plus petitur quando non vbi soluere conuenit petitur, sed alibi, 33.q.2.siue, 7.q.1. si quis epis.
Item causa, vtvbi duo promittuntur sub alternatione, & alterum petitur quod fieri non potest, vel non debet, 13.dist.nerui, 22.q.4. vnusquisque. Exemplum ibi de Herode & saltatrice.
POLLVTIO. Quod pollutio carnalis lasciuiæ plus inquinat homines inter septem peccata mortalia, 32.q.6.non solum.
Quod dupliciter contingit pollutio carnalis, videlicet dormiendo, & vigilando, 6.dist.testamentum.
Quod dormienti quatuor de causis contingit aut ex crapula, aut ex naturæ superfluitate, aut ex infirmitate, aut ex cogitatione, 6.dist.testamentum.
Quod pollutio contingens ex crapula vel cogitatione mala, peccatum generat, sed differenter, 6.di.testamentum.
Quod an taliter pollutus debeat celebrare, vel communicare, habes vbi agitur de eucharistia.
Quod vigilando contingit pollutio ordinariè sicut cũ vxore propria, propter quã olim aqua lauabantur, nunc autem per aquam benedictam mũdantur, 33.q.4.vir cum propria.
Item extraordinariè, & hoc multipliciter, videlicet per concubinatum, 36.q.1.lex illa, §.cum ergo.
Item per adulterium, 32.q.5.puto.
Itẽ per incestum, 35.q.2.& 3.de incestis, & duob.c.se.
Quod extraordinaria dicitur pollutio quando fit extra vas debitum mulieris, quæ tamen non impedit matrimonium, 35.q.5.extraordinaria.
Item extraordinaria pollutio dicitur quãdo peccatur in eadẽ specie cõtra naturã. 32.q.7.flagitia, &c.vsus.
Item extraordinaria est quando peccatur contra naturã in alia specie, sicut cum brutis, 15.q.1.mulier.
Quod etiam quandoque polluitur sine mentis pollutione sicut contingit in oppressione, 32.q.5.illę.
Quod mens quandoque polluitur sine corporis inquinatione, 32.q.5.nec solo.
POPVLVS. Quod decem faciunt populum, 10.q.3.vnio, in fin.
Quod propter peccatum populi quandoque Deus dat malum prælatum, 8.q.1.audacter.
POSSESSIO. Quod possessio rerum multiplex reperitur, quia vel est de iure diuino, vel de iure humano, 23.q.7 c.1.
Quod possessio terrena non lege diuina, quæ vult omnia esse communia, distincta est, sed lege humana, quæ statuit meum, & tuum, 7.dist.quo iure.
Quod hæretici & infideles, nec iure diuino, nec iure humano res possident, 23.q.7.c.1.
Quod laici licitè possident temporalia, dummodo licitè vtantur, 12.q.1.duo, in fin.
Quod labores suos bene possidet, qui non dominat cupiditate, sed benevtendi pietate possidet, 23.q.7.
Quod iniustè possidentur male acquisita, & male detenta, 14.q.4.quid dicam.
Quod qui conquisitis vti nesciunt, aliena possidere cõuincuntur, 24.q.4.quid dicam.
Quod bonę fidei possessor dicitur quamdiu quis ignoranter possidet alienum, 34.q.2.si virgo.
Quod bona fides non ad tractum medij temporis, sed ad initium possessionis refertur, 16.q.3.placuit, §. potest.
Quod possessor deficiente actore titulum suæ possessionis probare non cogitur, 2.q.5.§.j.
Quod non possidẽt aliena fideles qui bona hæreticorum & infidelium exceptis Iudęis tenent, 23.q.7.si de rebus, & duobus c.seq.

DE POSSESSIONE PERFECTORVM.

Quod perfectorum non est possessio aurum & huiusmodi, sed ipse Deus, 12.q.1.clericus. & duob.c.seq.
Quod communi possidere non est contra statũ perfectionis, 12.q.1 expedit, & c.videntes, & c.habebat. Exemplum ibi de Christo, qui loculos habuit.
Quod cum Iuda cadit damnabiliter à statu perfectionis qui vsurpat possessionem proprietatis, 12.q.1. exemplum, & c.certe, & c.si priuatum.
Quod res in communi possessæ fideliter sunt dispensandæ, 12.q.2.res. & duobus c.seq.
Quod possessio ecclesiæ communi præscriptione non potest alienari, 16.q.4.possessiones, & §.seq. & c.seq.
Quod ecclesiæ non est danda sterilis possessio, 10.q.2. casellas, §.hoc ius.
POSSE. Quod posse peccare non est posse. de pœn. dis.2 ante fin.
Quod excepto Deo omnes peccare possunt, de pœ.di. 2.si enim inquit, dist.3 siue c.inter hæc 1
Quod Deus vocatur omnipotens, quia omnia potest quæ posse est aliquid posse, de pœn. dis.2.circa fin.
Quod lex non statuit aliquid contra posse humanum, 4.dist.erit, 14.q.6.si res.
Quod est posse iuris quando illud possumus quod de iure possumus, 2.q.1.nos in quemquam, 50.dist.si quis præpostera.
Item dicitur posse naturæ, vltra quod natura non potest, de conse.dis.4.nunquam.
Item dicitur posse facultatis, vbi illa deest repetitio nõ competit, 14.q.6.c.1.
Item dicitur posse officij, vbi quantum committitur tantum potest, 2.q 6.decreto.
Item est posse pietatis. quod prio salute aliorum impeditur, 22.q.2 faciat.
Item est posse diuinæ voluntatis, quod sanctorum patrum & omnium hominum statuta transcendit, 25.q.1.contra. Vnde versus.

Posse quidem rebus dant ius, natura, facultas,
Officium, pietas, sextum diuina voluntas.

De hac materia habes vbi agitur

De Potestate.

POSTVLATIO. Quod postulatio dupliciter accipitur, vel pro aduocatione vel pro petitione, 3.q.7. infames, 61.dist.Osius, §.sed alius.
Quod postulatio primo modo est desiderium suum vel amici sui in iure apud eum qui iurisdictione præest, exponere, 3.q.7.infames.
Quod quidam prohibẽtur omnino postulare, vel propter ætatem, vt minores, 17.annis vel propter causam, vt surdus, vel propter sexum, vt fœminæ, vel propter notam turpitudinis, vt hermaphroditi vel cæci qui suntvtroque lumine priuati, 3.q.7.infames.
Item nulli criminosi & infames nisi prius restituti non possunt postulare.
Quod in alieno negotio nunquam postulare siue aduocare debet episcopus, 14.q.1.c.1.
Quod episcopus pro pœnæ remissione miserorum postulare potest, 14.q.6.hi qui in furtis, & 23.q.5.c.1.
Item pro se & ecclesia sua & miserabilibus personis postulare potest, & hoc non sępè, ne vilescat dignitas, 88.dist.perlatum.
Quod alij clerici in causa criminali forensi postulare non debent nisi intercedendo pro reis, 23.q.5.c.1.
Quod in causa ciuili sæculari diaconus & superiores postulantes repelluntur, 11.q.1.te quidem.
Quod in ciuili ecclesiastica diaconus & superiores admittuntur, sed salarium nequeũt petere, 15.q.2.ob seruandum, 11.q.1 experientiæ, & c.seq.
Quod monachi vel claustrales non nisi pro domo sua, & hoc de licentia abbatis sui possunt postulare, 16.q.1.monachi à monasterio, & c.placuit communi.

De hoc habes vbi ponitur Aduocatus.

Quod postulatio sine petitio fit de laico vel alterius ecclesiæ clerico propter probitatem personæ, 61.dist. Osius, & §.seq. & c.nullus inuitus, 71.dist priuatur.
Quod aliud est postulari, aliud eligi, 61.dist.Osius.
Quod postulatur laicus vel alterius diœcesis clericus, sed eligitur clericus nullum habens impedimentũ, 61.dist.Osius, §.sed aliud est.
Quod postulatio fit simpliciter petitione vel electione cum solennitate decreti omnium subscriptione roborari, 61.dist.Osius, §.sed aliud est, & c.seq.
Quod laicus primo est postulandus, demum eligendus sed clericus primò eligendus demum postulãdus, 61.dist.Osius, §.sed aliud est.
Quod in postulatione omnium eligẽtium requiritur consensus, 61.dist.episcopus dum, 63.di.litteras, 76. dist.dilectionis.
Quod postulatus per suum prælatum debet concedi, 76.dist.dilectionis, 7.q.1.episcopus de loco.
Quod vacante ecclesia capitulum non potest concedere postulatum, 71.dist.fraternitatem, 24.dist.c.2. 3.&4.
Quod episcopus non potest compelli ad dandum clericum postulatum, 85.dist.archidiaconum Florentinum, in fine. 76 distinct.electionis, 63. distinctione litteras.
Quod episcopus videtur posse compelli ad dandum clericum postulatum per superiorem, 12 qu.1.omnis.in fin.
Quod postulatio non iuri sed gratiæ innititur, 63.di. litteras
Quod postulatio vitiatur si postulantes diffidunt de iure suo, nisi sit iam superiori præsentata, 28.di. de Syracusanæ.
POTESTAS. Quod potestas Dei præcedit omnium hominum potestatem, 8.dist.quæ contra.
Quod potestas non est nisi à Deo siue iubente siue sinente, 23.q.1.quid culpatur in bello.
Quod potestati Dei resistit qui ordinationi Dei resistit, 11.q.3.qui resistit.
Quod illud quis potest quod de iure potest, 2.q.1.nos in quemquam. 22.q.2.faciat.
Quod aliud est iniusta potestate iustè vti, & aliud iusta iniustè vti, 14.q.5.neque.in fin.
Quod meretur potestatem amittere qui sibi concessa abutitur potestate, 11.q.3.priuilegium.
Quod potestas est duplex, videlicet põtificalis & regalis, 96.dist.duo. 23.q.5.principes.
Quod Christus actibus suis officia potestatis tam põtificum quàm Imperatorum discreuit, 96.dist.cum ad verum.
Quod vtraque potestas se debet iuuare mutuo, 23. q.5.principes. & quattuor c.seq.
Quod sicut antecedũt diuina humana, & cœlestia terrena, & spiritus carnem, sic antecedit pontificalis potestas regalem, 10.dist.suscipitis.
Quod Imperator debet subesse potestati Papæ, 96.d. si impetator, & c.sicut, vsque ad finem.
Quod potestas Papæ in conciliis excipitur, & statuta conciliorum sua potestate confirmantur, 17.dist. per totum.
Quod potestas Imperialis siue regia non est vituperãda, 14.q.5.neque.
Quod personæ ecclesiasticæ ratione prædiorum tenẽtur potestatibus sæcularibus obedire, 23.q.8.cõuenior, & c.tributum. Exemplum ibi de Christo.
Quod potestas secularis non habet ius in spiritualibus, 23.q.8.tributum.
Quod cum præcipitur quod nõ licet, ibi potestas est contemnenda, 11.q.5 qui resistit.
Quod alia est potestas officij, alia executionis, 24.q. 1.miramur.§.proximo.
Quod suspensi habent potestatem, sed nõ executionẽ potestatis, 1.q.1.quod quidam, §.ex his, circa prin. 24.q.1.miramur, §.proximo.

De potestate Imperatoris habes vbi agitur de Imperatoribus & regibus & principibus, & de Potestate episcopi, vbi agitur de Episcopis, & sic de aliis vbi agitur de singulis.

PRAEBENDA. Quod præbendæ in duabus ecclesiis vni non sunt dandæ, 70.dist.sanctorum, 89. dist.singula.

De hac materia habes vbi agitur de Beneficiis, & vbi agitur de Officiis.

PRECARIAE. Quod precariæ dicuntur quædã precationes vsusfructus in recompensatione proprietatis, 10.q.2.precariæ, 12.q.2.precariæ.
Quod precarium vtendum conceditur quandiu patìtur qui concessit, 12.q.2.sæpè.
Quod precariæ cum fiunt, sunt in scriptis redigendę ne per retentionem diutinam præiudicium generetur, 21.q.2.sæpè.
Quod precariæ de quinquennio in quinquẽnium debent renouari, 10.q 2.precariæ.
Quod precariæ irrationabiliter factæ præcipuè ecclesiarũ successori nõpræiudicãt, 10.q.2.de precarijs.
Quod precariæ possidentes præscribere nõ possunt, 16.q.3.clerici. & c.seq.
PRAECAVERE. Quod præcauendum est futuris periculis, 23.dist.in nomine, circa prin. 51.d.desiignata, 28.dist.de Syracusanæ, 82.dist. proposuisti, circa med.

De hac materia habes vbi agitur de Cautela.

PRAECEPTVM. Quod præceptũ Dei omnibus præceptis antefertur, 8.d.quæ contra, 11. qu.3.si is qui, & c seq.
Quod decem generalia sunt præcepta Dei, quæ decalogus dicuntur, 32.q 4 merettrices.

Vnde versus.

Idola sperne, Dei tibi non sit nomen inane,
Sabbata sanctifices, habeas in honore parẽtes.
Non occisor eris: fur: mœchus: testis iniquus.
Non alij nuptam, nec rem cupias alienam.

Quod præceptum Dei facit licitum vbi aliàs esset illicitum, 14 q 5.dixit.
Quod an Deus non vult vt semper fiat id quod præcipit, 22 q.1.non est.
Quod præcepta patientiæ non tam exhibitione corporis quàm præparatione cordis sunt retinẽda, 23. q 1.nisi.§.his ita, & c.paratus.

Source : BIU Cujas

Item quod præcipitur imperatur, & quod imperatur, necesse est fieri, 14.q.2.c.vlt.

Quod præceptum papę propter obedientiam beati Petri cuius successor est, diligenter est obseruandum, 19 dist.in memoriam.

Quod iniustum præceptum superiorum non est implendum, 14.q.3.si episcopus forte,& c.seq.

Quod præcepta etiam sanctorum prælatorum antequam impleantur sunt discutienda, videlicet si sunt iusta,& licita,si non sunt contra Deũ, 50.dist.si quis præpostera.

Quod nec Papa vult impleatur quod per surreptionẽ præcipit, 16.q.3 licet.

Quod qui iusti pręceptis non obtemperat, debitor est pœnæ, 14.q.1.quisquis, 50.dist.si quis præpostera.

PRECES. Quod preces hominum Deus non semper exaudit, 50.dist.si quis præpostera.

De hac materia habes vbi agitur de Oratione.

Quod preces canonicæ disciplinę contrariæ non sunt exaudiendæ, 60.dist.mitor, 14.q.6.c.1.

Quod rescripta expressam debent habere conditionẽ hanc, si preces veritate nitantur, 26.q.2. rescripta.

Quod iudices sunt puniendi qui precum mẽdacia nõ arguunt, 25.q.2.rescripta, vique ad c.vniuersa.

Quodvtrum per preces suas, vel aliorum possit quis sine simonia promoueri, habesvbi agitur de simonia.

De hac materia habes vbi agitur de Petitione.

PRÆCIPITATIO. Quod præcipitatio qualiter, & in quibus non sit bona, habes supra vbi ponitur Acceleratio.

PRÆCISVS. Quod præcisus de Christi corpore etiam si figuram membri teneat, vitæ spiritum non habet, 23.q.7.quemadmodum.

Quod de præcisis an sacramenta conferre possint, habes, 1.q.1 per totum.

De hac materia habes vbi agitur de Hæreticis & Schismaticis.

PRAEDA. Quod præda secundum militarem disciplinam regibus est seruanda, 23.q.5.dicat.

Quod propter prædam militare est peccatum, 23.q.1. militare.

Quod omnis illicita præda furti nomine in decalogo est prohibita cum dicitur nõ furaberis, 32.q.4.meretrices.

Quod prædones peregrinorũ & pauperum sunt excõmunicandi, 24.q.3.si quis Romipetas,& duob.c.seq.

PRAEDESTINATIO. Quod prædestinatio Dei semper in bono est, 23.q.4 Nabuchodonosor, ante med.

Quod prædestinatio ita est à Deo disposita, vt electi meritis,& precibus ad ipsam perueniant, ibid.

Quod nequaquã obtineri possunt quæ prædestinata non fuerunt, 23.q.4.obtineri.

Quod prædestinatio propriis meritis & sanctorũ precibus adimpletur, 3.q.4.obtineri.

Quod prædestinatus in quantum prædestinatus non potest damnari, de pœn.dist.4.peccatum, §.verum, post med.

Quod licet nemo possit saluari nisi prædestinatus, omni tamen delinquenti adhibẽda est correctio, sicut medicina adhibetur omni languenti, licet sciatur neminem vltra terminum à Deo præfixum victurũ, 23.q.4. Nabuchodonosor.

Quod prædestinatio multis est causa standi, sed nemini est causa labendi, 23.q.4.Nabuchodonosor, §.item qui.

Quod non inducit necessitatem correctionis vel obdurationis, cum boni per gratiam corrigantur, mali libero arbitrio pereant, 23.q.4. Nabuchodonosor, §.non ergo.

Quod licet prædestinatio Dei vel præscientia falli nõ potest, non ideo omnia prædestinata necessario eueniunt, sed quia bona absque eius gratia,& mala pręter eius scientiam euenire non possunt.

Quod multi videtur prædestinati merito præsentis iustitię, non autẽ prædestinatione claritatis æternę, de pœn.dist.4.§ hoc ergo.

PRAEDICATIO. Quod prædicatio verbi Dei nõ est contemnenda, 1.q.1.interrogo.

Quod non minus est reus qui prædicationem negligẽter adierit, quàm qui corpus Christi in terram cadere permiserit.

Quod ad prædicationem siue sit fidelis siue infidelis, etiam est in ecclesia admittendus, de cons,di.1.episcopus nullum.

Quod contemptoribus ne margaritæ spargantur ante porcos est subtrahenda, 43.dist.in mandatis.

Quod prædicationi præponenda est aliquando contẽplatio,& aliquando postponenda, 8.q.1, in scripturis. Exemplum ibi de Hieremia.

Quod sicut vtilius est habere prudentiores, quàm formosiores amicos, sic vtilior est sermo verior quàm disertior, 38.dist.sedulo.

Quod prędicatio suscitat spiritualiter mortuos, 8.q.1.olim.

Quod prędicator debet esse in vita & scientia irreprehensibilis, 8.q.1.oportet, 26.dist.§.j & §.ecce, 38.distin.c.1.

Quod prædicator purus debet esse à peccato, 50.dist. quid est hoc,& c.cum exaudiero, 35.q.6 in fin.

Quod fructum Christi non suum debet intendere, 8.q.1.olim,& c.in scripturis.

Quod secundum capacitatem audientium sermonẽ debet formare, 8.q.1.oportet.

Quod nec propter Christi cultum ampliandũ nec propter aliud vlla debet mentiri ratione, 22.q.2.primũ.

Quod prædicator debet esse actiuus & cõtemplatiuus & non de suo sensu, sed illa docere quę didicit in cõtemplatione, 36.dist.si quis vult.

Quod nec propter æmulationem vel detractionem aliorum à recta prædicationis intentione debet recedere, 44.dist.si quis.

Quod prædicator ad vtilitatem populi prædicans consequitur à Deo vberiorẽ gratiã, 18.q.1.reuertimini.

Quod nullus laicus vel rel giosus absque papæ vel episcopi licentia, nec mulier quantumcunque docta, & sancta sit, debent prædicare, 16.q.1.adijcimus, 23 dist.mulier.

Quod qui prædicatorem veritatis contristat in Christum peccat, 11.q.4.quicumque contristauerit.

Quod vitiosi sermo non est contemnendus, quia sicut lixiuium per cinerem humidum fluens lauat,& non lauatur, sic bona doctrina per malum sacerdotem credentes à peccatis lauat, 83.dist.§.vlt.

Quod infelix est prædicator qui alios illuminando ipse tenebrosus & reprobus efficitur, de pœn.dist.2. §.opponitur.

Quod prædicator bene dicendo& male viuẽdo Deũ instruit qualiter eum debeat condemnare, 40.dist. multi.

Quod prædicatores qui ab auditoribus non intelligũtur non audientium vtilitatem, sed suam ostentationem quærunt, 43.dist.dispensatio.

Quod incõuenienter prædicat qui pauperem Christũ pingui ventre & rubentibus buccis annunciat, 35. dist.ecclesiæ.

Item qui arroganter & cum fastũ annunciat, 46.dist. hoc habet.

Item qui fabulas immiscet, quia in vno ore cum Iouis laudibus se Christi laudes non compatiuntur, 86. dist.cum multa.

PRAEFATIO. Quod præfatio Beatæ Virginis nouem antiquioribus præfationibus per cõcilium addita est, 70.dist.sanctorum.in fi.

Quod excepta præfatione beatæ Mariæ nouem sunt quæ per circulum anni cantantur, de cons. dist. 1. in uenimus.

Quod ante præfationem ideo Sursum corda dicitur, vt tunc præcipuè ad Deum mentem erigere plebs moneatur, de cons.dist.1.quando autem.

PRAEIVDICIVM. Quod præiudicium committitur quando lite pendente pro altero sententiatur, 11.q.1.quia res.

Item præiudicium committitur quando vna parte absente altera auditur, 3.q.9.c.vlt.

Item præiudicium committitur quando quis contra iustitiam condemnatur, 2.q.1.in primis.

Item præiudicium generatur quando quid furtiuè vsurpatur, 93.dist.illud.

Item præiudicium dicitur quodlibet factum iniuriosum, 11.q.1.quia res.

PRAELATIO. Quod prælatio non est instituta cõtra bonos, sed ad coercendum malos, 22.dist.de Constantinopolitana.

Quod prælatio ecclesiastica quia est à Deo, nõ est cõtemnenda, 11.q.3.nemo contemnat.

Item nec auide suscipienda, nec propter desidiam respuenda, 16.q.1.vos autem, 8.q.1.olim, & tribus c. seq. 40.dist.multi.

Quod ambitiosus ad prælationem etiam si sanctus sit reprobatur, 1.q.1.principatus.

Quod fugientes eam magis sunt assumendi quàm se ingerentes, 1.q.6.sicut, 8.q.1.in scripturis.

Quod non consanguinitas, sed iuris & scientiæ congruitas est attendenda in ipsa, 8.q.1.& c.seq.

Quod non prælatio, sed bona conuersatio nos iungit Deo, 40.dist.non loca.

Quod omnis sanctitas præsumẽda est de prælato, 40. dist.non nos.

Quod ille prælatus dicitur maior, quivita est sanctior, 2.q.7.Paulus Petrũ,&duob.c.seq.40.di.multi,in fi.

Quod absurdum est prælatum peiorem esse populo, 1.q.1.vilissimus.

Quod prælati debent esse literati, 36. distinctione qui ecclesiasticis, & duobus capitul. sequen.& capitu.si quis vult.

Quod vita pastoris debet esse exemplar subditis, 2. q.5 cum pastoris.

Quod prælati debẽt esse duces gregis & pastores, 7.q. 1.scitaris.

Quod integritas prælatorum salus est subditorum,& ordo mutabit si quod inuenitur in corpore, non in ueniatur in capite, 41.dist. miramur.

Quod prælatus debet in conuersatione & sermone præire, 8.q.1,qualis, 40.dist.non nos,& tribus c.seq.

Quod minorum exempla ad imitandum,& doctrinã ad discendum spernere non debet, 22.dist.de Constantinopolitana 24 q.3.si habes.

Quod debet etiam erga subditos solitam curam gerere, 8.q.1.in scripturis.

Item nunc actioni nunc contemplationi vacare. 88. dist.decreuit.& cap.episcopus nullam, 2 q.7.episcopi, 8.q.1.in scripturis.

Item erga infirmos compatiens debet esse, 45.dist.recedite.

Item discordantes concordare, 90.dist.cap.1. & c.studendum.

Item de subditis non facile debet credere, 86.dist.si quid vero.

Itẽ nõ dẽt ex vindicta corrigere, 86.d.si quid,& c.se.

Item nec iuxta velle debet subditum punire, 45.di. cum beatus Paulus, 11.q.3.ipse.

Item prõptior debet esse ad miserendum quàm ad puniendũ, 45.dist.licet, quia tutius redditur ratio de misericordia, quàm de crudelitate, 25.q.7.alligant,

Item seuerus debet esse contumacibus, sed benignus pœnitentibus, 2.q.5.quando.

Quod si in corrigendo excesserit, à subditis veniam petere non tenetur, 86 dist.quanto.

Quod contra prælatum non de facili est pręsumendũ. 11.q.3.absit.

Quod prælati plus aliis aduersitatibus sunt exposiți, 3.q.1.nulli, 7.q 1.suggestum,& duobus cap.seq.

Quod peccata subditorum eis imputãtur, 1.q.1.quid quid, 9.q.3.episcopo.

Quod superbia & auaritia in ipsis pręceteris reprobãtur, 93.d.diaconi sunt.circa medium.

Quod prælatus sine temporalibus non proficit, sicut anima sine corpore nõ viuit, 1.q.3.si quis obiecerit.

Quod nihil in hac vita laboriosius & apud Deũ gratius, quàm esse bonum prælatum, 40.dist.ante omnia, 96.dist.duo.

Quod bonorum prælatorum Deus facilius orationes exaudit, 1.q.1.ipsi sacerdotes.

Quod malus prælatus quandoque datur propter peccata populi, 6.quæsti.2.ex merito, 8.q.1.audacter. Exemplum.ibi de Saule.

Quod toleratur quamdiu per sententiã nõ deiicitur, 15.q.8.c.vlt.23.q.4.tres.

Quod incongruè sanctorum locum tenet, si facta bonorum non sectatur, 40.dist.non est,& c.seq.

Item honor adeptus vel ei exhibitus cedit ei ad culpam & ad pœnam, 40.dist multi, 2.q.7. secuti, in fi.

Quod suo exẽplo multos trahit ad inferos, 40. dist.si papa.

Quod apud Deum nihil miserabilius quàm prælatus malus, 40.dist.ante omnia.

Quod mali prælati tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exẽpla transmittunt, 11. q.3.præcipuè.

Quod in eodem genere peccati grauius cadunt prælati quàm subditi, 40.dist.homo.

Quod non sunt ipsorum opera sed doctrina attendẽda, 1.q.1.non quales.

Quod licet prælati sint mali, tamen à subditis nõ sunt contemnendi, 1.q.1.multi,& duobus c.seq. 6.q.1. sacerdos,c.oues.

Quod Christus malis deferendo prælatis cum alapa daretur, Exemplum subditis & patientiæ erga prælatos reliquit, 93.dist.dominus.

Quod illi prælati sunt mercenarij, qui honores & tẽporalia quærunt, non ea quæ sunt Iesu Christi, 8.q. 1.sunt in ecclesia.

De hac materia habes vbi agitur de episcopis, & de Abbatibus, & de Possessione, & de Electione.

PRESBYTER. Quod presbyter Græcè Latine senior interpretatur, 21.dist.cleros.

Quod presbyteri seniores non propter ætatem, sed propter honorem & dignitatem nominantur.

Quod presbyteri ijdem sunt qui & sacerdotes.

Quod olim episcopi dicebantur presbyteri, 93.dist.legimus,& 94 dist.olim,& c.seq.

Quod præsente episcopo presbyter non debet signare infantes, 95.dist.presbyter.

De differentia episcopi,& presbyteri, habes 95. dist. per totum.

De presbytero habes vbi agitur de Sacerdote.

PRAESCRIPTIO. Quod præscriptio nõ fauore malæfidei possessoris sed odio rem suam prosequi negligẽtis introducta est, 16 q.3.placuit.§.põ etiã.

Quod præscriptio est vnius anni, 54.distin.per totam, vbi agitur de seruis(ignoratę domino) ordinatione.

Item est præscriptio vnius anni & diei, 20 quę.2.quel la, vbi agitur de professione.

Item

Item eſt præſcriptio vnius anni & dimidij, 3.q.5.de inducijs, vbi agitur de epiſcoporum excuſatione.
Item eſt præſcriptio biennij, 29.q. 3. monaſterijs, vbi agitur de incognitorum in monaſterijs ſuſceptione.
Item eſt præſcriptio triennij, 17.q. 2. ſi quis incognitus, vbi agitur de incognito ad profeſſionem ſuſcepto.
Item eſt præſcriptio quadriennij, 16.q.3.§.quas actiones, vbi agitur de vſucapione.
Item eſt præſcriptio ſex annorum, 7.diſ. § j. ſi emeris ſeruum, vbi agitur de ſerui manumiſſione.
Item decem annorum, 16.q 3. placuit, §. poteſt, ante med. vbi agitur de præſcriptionis diſpenſatione.
Item eſt præſcriptio duodecim annorum, 20.q.1.puellæ, vbi agitur de voti obligatione.
Item eſt præſcriptio quatuordecim annorum, 20.q. 2.ſi in qualibet, vbi agitur de maſculorum ad religionem obligatione.
Item eſt præſcriptio decem & octo annorum, 28.diſ. de his, vbi agitur de ſubdiaconorum ordinatione.
Item eſt præſcriptio viginti annorum, 16.q.3.placuit, §.poteſt, vbi agitur de præſcriptione.
Item eſt præſcriptio vigintiquinque annorum, 20.q. 1.placuit, vbi agitur de diaconorum ordinatione.
Itẽ eſt præſcriptio quadraginta annorum, 16.q.3.placuit, §.poteſt etiã poſt medium, vbi agitur de libertate quòd ei nullo tempore præſcribitur.
Item eſt præſcriptio centum annorum, 20.q.1. iuuenculas, vbi agitur de abbatiſſarum velatione.
Item eſt præſcriptio ſexaginta annorum, 16.q. 3. nemo, vbi agitur de Romanæ eccleſiæ præſcriptione.
Item eſt præſcriptio vnius menſis, 4.q.5.quiſquis.
Item eſt præſcriptio duorũ mẽſium, 5.q.3 ſi ęgrotãs.
Item eſt præſcriptio trium menſiũ, 54.di.fraternitatẽ.
Item eſt præſcriptio quatuor menſiũ, 76.diſ. ieiuniũ, §.non autem.
Item eſt præſcriptio ſex menſium, 3.q. 3. de inducijs.
Item eſt præſcriptio nouem menſium, 3.q.3.inducię. §.ſpatium.
Item præſcriptio eſt decennalis & vincennalis quę eccleſijs obijci non põt, 16 q 3.placuit, §. poteſt etiã.
Item præſcriptio communis eſt tricennaria, religioſorum quadragenaria, Romanę eccleſiæ centenaria, 23.q.2 §.j.& 16.q.3.placuit, §.poteſt etiam.
Quod quælibet prædictarum præſcriptionũ debet habere bonam fidem, & iuſtum titulum poſſeſſionis 16.q.3.placuit, §.poteſt etiam.
Quod non currit præſcriptio contra res eccleſiæ precarievel ratione hoſtilitatis poſſeſſas, 16.q.3.clerici, & duobus c.ſeq. 12.q ſępe.
Item non currit præſcriptio tempore prælati male alienantis, 16.q.3.ſi ſacerdotes.
Item non currit tempore captiuitatis & hoſtilitatis, 26.q.3.c.vlt.& c.porro.
Item non currit tempore pueritię, ſcilicet intra xiiij. annum, 16.q 3.placuit, §.ſi autem.
Item non currit in decimis à laicis detentis, 16.q.3. placuit vt, poſt med.
Item non currit contra libertatem, ibid.
Item non currit contra publicas functiones, §.porro, ibid.
Quod an vna eccleſia poſſit iura alterius eccleſiæ tollere per præſcriptionem, habes, 16.q.3.per totum.
Quod monaſteria contra eccleſias non poſſunt præſcribere, niſi ſpatio xl.annorum, 14.q.4. per totum.
Quod præſcriptio triennalis non præiudicat eccleſijs, 16.q.3.ſi ſacerdotes, & q.4.c.1.
Quod laici non poſſunt præſcribere decimas, 16.q.3. placuit, §.poteſt eriam.
Quod limites diœceſiũ vel parochiarum præſcribi nõ poſſunt, 16.q.3.licet, § hoc multipliciter, & c.ſeq.
Quod ius diœceſiũ præſcribi poteſt, 16.q.3.c.1.& tribus c.ſeq.
Quod in illis quę quis ſua auctoritate vſurpatiuè poſſidet, præſcribi non poteſt, 16.q.3.dilectio, §. poteſt etiam aliter.
Quod ille qui aſſerit ſe præſcripſiſſe, ſi dubitatur, debet iuratoriam præſtare cautionem, quòd bona fide & conſcientia bona poſſideat, 16.q.3.dilectio.
Quod interruptio præſcriptionis dat ius egendi, 16.q. 3.c.1.& q.4.volumus.
Quod interruptio fit dupliciter, videlicet naturaliter, id eſt, contra ius naturæ, quando ſcilicet contra cõſcientiam poſſidetur, 16.q.3.placuit, §.poteſt etiam.
Item ciuiliter fit vel per libelli oblationẽ, vel per litis conteſtationem, 16.q.3.placuit, §.poteſt, ante med. & c.quicunque.
Item fit per proteſtationem coram epiſcopis vel alijs bonis viris, 16.q.3.placuit vt, poſt med.
Item per ſynodalem proclamationem, 16.q.3.c.1.& tribus c.ſeq.
Item fit per interpellationem vel teſtium ſubſcriptionem, 16.q.2.placuit vt, §.is autem.
Quod longæua vſurpatio non facit præſcriptionem, 100.diſtinctione contra morem, 23.quæſtione prima, ſchiſma.

PRAESCIENTIA. Quod præſcientia Dei contineꝛ futura quę hominib. ex libertate, liberi arbitrij debent prouenire, 23.quæſt. 4. Nabuchodonoſor, circa fin.
Quod præſcientia ſolùm in malis operibus eſt intelligenda, ibid.
Quod præſcientia Dei nullam neceſſitatem infert libero arbitrio, ibid.
Quod ſecundum præſcientiam Dei ſcribuntur in libro vitæ quj præſciti ſunt iuſtificati, & delentur de libro vitæ qui præſciti ſunt damnati, de pœn.d.ſ.4. §.finis, vſque ad ſi.

PRAESVMPTIO. Quod præſumptio concipitur ex circunſtantia facti, 32.q.5.nec ſolo.
Quod præſumptio violenta oritur ex propinqua facti circunſtantia, 34.diſ.quorumdam.
Quod præſumptio eſt multiplex, videlicet vſurpatoria, quando ſcilicet alieni termini vel officium vſurpantur, 9.q.1.c.1.& q.2.nullus alterius, & quæſtione 3. ſi autem.
Item præſumptio diabolica cum bona eccleſiarum in uadunt, 22.q 2.de viro.
Item præſumptio ſacrilega quando Deo dicata humanis vſibus applicantur, 12.q.2.prędia.
Item præſumptio cõſpiratoria quę fit contra prælatos, 11 q.1.ſi qui clericorum.
Item præſumptio pernicioſa cum ſerui fugitiui ad ordines vel ad religionem recipiuntur, 55. diſtinctione generalis.
Item præſumptio nefanda quando eccleſię officia propinquis minus dignis committuntur, vel ab illegitimis perſonis pertractantur, 89.diſ.decenter, 16.q. 1.placuit communi.
Item præſumptio ambitioſa eſt quando minor præſumit exequi quod eſt ſuperioris, 7.q.1.pontifices, & c.nihil contra.
Item præſumptio faſtuoſa eſt cum prælati criminoſi nõ ſunt reprehendi, 2.q.7 præſumunt.
Item eſt præſumptio diſordinata cum vltra ſtatutum aliquid attentatur, 10.qu.3.inter cetera, 21.q.4 epiſcopi.
Item præſumptio negligentię quando prælatus ſubditos malos non coercet, 2.q.7.ſicut inquit.
Item præſumptio blaſphemię, ſicut cum canones ſanctorum patrum violantur, 25.q.1.violatores.
Quod præſumptio crudelitatis, hoc eſt prælatorum de ſæuientium in ſubditos, 10.q. 3. quia cognouimus.
Quod quantumcunque perfectus de ſuo ſtatu non debet præſumere, 6.q.1.imitare. Exemplum de apoſtolo Petro.
Quod Deus bonorum præſumptionem deprimit per aduerſitatem, 6.q.1.oues, §.ipſa.
Quod in dubia rebapt zatione non eſt temeritas præſumptionis, ſed diligentia pietatis, de conſ.diſt.4.ſi nulla.
Quod præſumitur quis citius mori quanto ſenior eſt. 7.q.1. petiſti, 86.diſ.tanta nequitia.
Quod præſumitur pro ſenectute, ſcilicet dignior probitas, 59.diſ.ſi officia.
Item in iuſtitia examinatio, 86.diſ.ſi quid verò.
Item præſumitur ſapientia, 84 diſ.porro.
Item morum grauitas, 12.q.1.c.1.
Item ſermo veracior, 35.q.6.conſanguineos.
Item eleemoſyna dignior, 35.diſ.non ſatis.
Quod quandoque præſumitur ex præſenti circa præteritum, 34.q.2.cum per bellicam.
Item quãdoque præſumitur ex præſenti circa præſens, 6.q.1.qui crimen.
Item præſumitur ex præſenti circa futurum, 47.diſ.ſicut hi, §.neceſſe, circa fin.
Quod quandoque præſumitur ex præterito circa præteritum, 28.di.quia ſunt. vbi præſumitur vxor diaconi non fuiſſe, quia virgo ad eum non peruenerat.
Item ex præterito circa præſens, 87.diſ.quicunque.
Item ex præterito circa futurum, 23.q 5.ſi apud.
Itẽ ex cauſa, 23.q.8.occidit, vbi ponitur qualiter ſancti patres ex cauſa meritoriè occiderunt.
Item ex perſona, 89.di.decenter, vbi præſumitur de epiſcopo, quòd ſi res eccleſiæ cõſanguineis cõmittit: quòd illis non eccleſiæ lucrum quærit.
Item ex loco, 17.quæſt 4. quiſquis, 1.vbi ſacrilegium præſumitur ratione ſacri loci.
Item ex tempore, 1.q.1.conſtat, vbi ex breuitate temporis præſumitur color excuſationis.
Item ex facti qualitate, 12.q.5.bonę rei.
Item ex dignitate, 11 q.3.abſit, vbi dicitur, quòd de ſacerdotibus eſt bonum præſumendum.
Item ex taciturnitate, 28.di.diaconi, vbi dicitur quod qui diaconatum recipit, etiam tacendo ſe ad caſtitatem adſtringit.

PRAEVARICATIO. Quod præuaricatio eſt vera crimina abſcondere, 2.q.3.ſi quem, §.notandum.
Item præuaricatio eſt votum caſtitatis vel religionis poſtponere, 20.q.1 puellæ.
Quod non eſt præuaricatio incauti, & temerarij iuramenti emendatio, 22 q.4.diffinitio.
Quod præuaricatio fidei ad teſtimonium non admittitur, 2.q.7.non poteſt.

PRIMAS. Quod primas eſt maior archiepiſcopo, 99.diſt.c.1.§.1.
Quod primatus officiũ ſumptũ eſt à Gentilibus, ad quos oppreſſi qui ad Imperatoris aulam venire nõ poterãt, tanquam ad primam iudiciarium poteſtatem confugiebant, 99 di.prouinciæ, & c.ſeq.

De Translatione habes vbi agitur de Patriarchis.

PRINCEPS. Quod princeps ſæcularis diuina ordinatione ad regedũ populũ inſtituit, 8.q.1. ſi ergo.
Quod debet eccleſias & prælatos earum defendere, 63.di.Valentinianus.in fi.23.q 5 principes.
Quod de electione epiſcopi & aliorum Prælatorũ nõ debet ſe intromittere, 63.di Hadrianus.
Quod princeps debet reuereri epiſcopos, qui principũ colla debent ſubmitti genibus ſacerdotum, 63 diſt.Valentinianus, 96 diſt.duo.in fi.
Item de bono ſtatu eccleſiæ debet prouidere, 96.di. boni, 23.q.5.principes, & c.inceſtuoſi.
Item debet intendere ad tuitionem viduarũ, & pupillorũ protectionem, & raptorum refrænationẽ, 23. q.5.adminſtratores.
Quod leges principum non poſſunt infringere ſtatu ta pontificum, 10.diſt.per totum.
Item iudicantur & excommunicantur ab epiſcopis, 96 diſt.duo & duobus c ſeq.

De hac materia habes vbi agitur de Imperatoribus, & de poteſtate, & De Regibus.

PRINCIPIVM. Quod principium malũ difficiliter bonum finem conſequitur, quia difficile eſt vt bono peragantur exitu, quæ malo inchoata ſunt principio, 1.q.1.principatus. & duobus c.ſeq.

De hac materia habes vbi agitur de Exitu.

PRIVILEGIVM. Quod priuilegium dictum eſt eo quòd in priuato feratur, 3.diſt.priuilegia.
Quod priuilegia ſunt leges priuatorum.
Quod priuilegium ſpeciale derogat generali, 25.q.1. ca.vit.circa finem.
Quod priuilegium quandoque cõceditur vni prouinciæ, 35.q.3.quædam lex, §.quod ſcripſi.
Item conceditur vni eccleſiæ, 16.q.1.hinc eſt.
Item quandoque vni perſonæ, 7 q.1 petiſti.
Quod perſonale priuilegium ad aliũ non extenditur, 7.q.1.petiſti.poſt med.
Quod priuilegium ſigillatim conceſſum omnibus nõ conuenit, 16 q.1.hinc eſt.
Quod priuilegia paucorum non faciunt legem communem, 25.q.1.c.vlt.poſt med.
Quod ſemper cum pallio conceditur priuilegium ſpeciale, 100.diſt.rationis.
Quod priuilegia conceſſa per ſuperiores per inferiores non poſſunt nec debent infringi, 9.q 3.conqueſtus, 12.q.2.vulteranæ, 25.q.2.priuilegia.
Quod eccleſia Romana a iarũ eccleſiarum priuilegia debet conſeruare, 25.q.2.per totum.
Quod an poſteriora priuilegia derogent prioribus, 25.q.vlt.priuilegia, & 6.ca.ſeq.
Quod Romana eccleſia poteſt aliis conceſſa vel mutate vel penit° reuocare, 25.q.vl.poſtea q̃, §.his ita.
Vtrum priuilegium valeat contra ſtatuta patrum, & dicta ſanctorum, 25 q.1.per totum, & q.2. poſtea.§. his ita.
Quod qui allegat priuilegiũ, debet monſtrare quod allegat, 100.diſt contra morem.
Quod priuilegium mereretur amittere qui conceſſa abutitur poteſtate, 11.q.3.priuilegium, 25.q.vlt.poſteaquàm.§.his ita.
Quod priuatur quis priuilegio propter ſcandalum, 3. q.6.hæc quippe.
Item propter fauorem alterius loci vel perſonæ, 22. di.renouantes.
Item propter atrocitatem criminis, 11.q.3.ta, 9.q.3. conqueſtus.
Item propter renunciationẽ expreſſam, 7.q. 1.quàm periculoſum.
Quod abutitur quis priuilegij poteſtate multipliciter videlicet quando quis ſuperior inferiorẽ totaliter inuitum compellit ad dignitatem, 74 .diſt.vbi.
Item qui eam exercent non ad ſubditorum vtilitatẽ, ſed ad ſuam voluntatem, 11.q.3.priuilegium.
Item qui eam non habet, ſed aſſumit propria temeritate, 25.q.2 poſtea, § his ita, in fi.& c.ſeq.

PROBATIO. Quod probatio eſt duplex, videlicet diuina & humana, 26.q.5.nec mirũ, ante me. & poſt.
Quod Deus permittit mala vt boni qui videt probẽtur vtrum verè ipſum diligant, 26.q.5.nec mirum, ante finem, & in fi.
Quod aduerſitas. quæ bonis viris obiicitur, probatio virtutis eſt, nõ idiciũ reprobatiõis, 7.q.1.aduerſitas.
Quod mortem probatur infligere qui hanc cum poſſit non excludit, 83.diſt.§.1.
Quod in humanis iudiciis onus probationis reo non incumbit, 6.q.5.quod autem.

Source : BIU Cujas

Quod si reus laborat infamia,& si non poteſt probari propter ſcandalum tenetur ſe purgare, 6.q.5.§.vlt.
Quod accuſatus non negationem ſed exceptionẽ probare debet,6.q 5.quod autem,§. item accuſatus.
Quod probatur crimen ſiue aliud factum multipliciter,videlicet per confeſſionem,15.q.5.presbyter.
Item per rei euidentiam,vt cum quis in crimine deprehenditur & comprobatur,vt 50. diſt. ſi quis diaconus,81.diſ.ſi quis clericus,& c presbyter.
Item cum quid ita notorium eſt vt nulla poſſit tergiuerſatione celari,2.q.1.de manifeſta,& duob.c.ſe.
Item per famam,4,q.3.placuit,§.item in criminali.
Item per præſcriptionem,18.diſ.peruenit, & 44.diſt. multis.
Item per iuramentum,16.q 3 dilectio.
Item per inſtrumentum,16.q.3.placuit,§.poteſt.
Quod per vnum teſtem nihil probatur niſi cum miraculo,4 q.3.in fi.§.ſed obijcitur. Exemplum ibi de ſancto Bricio.
Quod proponens calumniam &non probans punitur, 5.q 6.quia iuſta,& c.ſeq.
Quod probationis tempus,& religionis habes vbi agitur de profeſſione,& vbi agitur de monachis.

De *hac materia habes vbi agitur de Teſtibus.*

PROCVRATIO.Quod procuratio epiſcopi vel archidiaconi tempore viſitationis non debet eſſe grauis ſed modeſta,10.q.3.cauendum, & duob.c.ſeq.
Quod procuratio non debet fieri niſi vno die, & hoc cum moderata ſocietate,13.q.vlt.inter.
Quod ſi epiſcopus vel archidiaconus non viſitat nomine procurationis nil debet exigere,10.q.1.relata.
PROCVRATOR.Quod procurator dicitur defenſor eccleſiæ,1 q 3.Saluator,circa med.
Qđ infamis non poſſit eſſe procurator,3.q.7.infames.
Quod in capitali ſiue in criminali cauſa non per procuratorem,ſed per ſe agendum eſt,2.q. 6. ſi quis in quacunque,§.cum autem,& c.ſi quando.

De *hac materia habes vbi agitur de Aduocatis.*

PRODITIO. Quod proditio ad mortem mains peccatum eſt homicidio,de pœn.diſ. 1. periculoſè.
Quod qui veritatem non defendit vel pronuntiat,proditor eſt veritatis,11.q.3.noli timere.
Quod qui nulli cognitum peccatum publicat nõ coreptor,ſed proditor eſt,2.q.1.ſi peccauerit.
Quod qui hominem prodit ipſum interficit, de pœn. diſ.1.periculoſè.
Quod clericus proditionibus vacans degradatur, 46. diſ clericus
PROFESSIO.Quod profeſſio religionis facta infra annos diſcretionis nõ tenet , 20.q.1.c.1.& §. ſeq.
Quod profeſſio regularis fit per ſcripturam vel per aliquod ſignũ ſubſcriptũ,29.q.2.c vl.27.q 1.omnes.
Quod nemo debet recipi ante annum probationis ad profeſſionẽ,17.q.2.Gonſaldus,19.q.3.monaſterijs.
Quod laicus incognitus ante profeſſionem probari debet per trienniũ,ne forte ſit ſeruus, vel ratiocinijs obligatus,17.q.2.ſi quis incognitus, 53. diſ.legem.
Quod clericus incognitus probari debet per biẽniũ, 19.q.3.monaſterijs.
Quod noti eſt tempus probationis annus,vt 17.q. 2. Gonſaldus,& 20.q.2.puella.
Quod regularis ſemper & vbique profeſſionis veſtibus debet vti,20.q.1.c.vlt.27.q.1 omnes.
Quod religioſus ſi ordinatur ſub titulo monaſterij etiã ſi aliter non eſt profeſſus,hoc facto tanquam profeſſus illi monaſterio perpetuo obligatur,70.di.ſanctorum.
PROHIBITIO.Quod prohibitio Dei eſt diligentius ſeruanda quàm hominum,10.diſ.lege.
Quod prohibitio prælati ſi propter neceſſitatem rumpitur,non culpatur,11.q.3 anteceſſor.& c.ſeq.
Quod illud quod non eſt prohibitum,videtur eſſe cõceſſum.30.q.3.poſt vxoris.
Quod nõ omne quod non prohibetur cõceditur,30. q.4.quod autem.
Quod illud officium nõ eſt prohibitum pro quo licet accipere ſalarium,23.q.1.militare.
Quod prohibetur ſimpliciter bonum propter multa, videlicet propter lapſus cautelam,27.q.2 .ſunt qui. Nota ibi de matrimonio.& de religione.
Item propter vitandam iactantiam,21.di.denique,vbi prohibetur ſacerdos benedicere epiſcopo præſente.
Item propter mali occaſionem,ſicut frequenter iurare,quia talis peierat,22.q.1.non eſt,& c.ita ergo.
Item propter ſcandalum,27.q.2.ſi quis ſponſam.
Quod prohibentur Chriſtiani,ne figmenta poetarum legant,quia prouocant ad luxuriam,37.diſ. ideo.
PROMISSIO.Quod promiſſio eſt impia quę ſcelere adimpletur,vnde in malis promiſſis fides eſt reſcindenda,22.q.4.in malis.
Quod inhoneſtum non eſt promittendũ,22.q.4.vnuſquiſque.
Quod peius eſt adimplere illicitum promiſſum,quàm periurare,22.q.4.vnuſquiſque.
Exemplum ibi de Herode & ſaltatrice,12.diſ.duo.
Quod non eſt mendacium venire contra promiſſum, 22.q.2.beatus Paulus.
Quod cum noxia promiſſa complemus, Dei iuſſa cõtemnimus,13.diſ.duo.
Quod non eſt transgreſſor promiſſi qui vt ne impleat, neceſſitate prohibetur,11.q 3.anteceſſor, & c.ſeq.
Quod in promiſſis plus eſt ſubintelligendum quàm quod exprimatur,22.q.2.beatus Paulus,& 11.q.2. anteceſſor.
Quod à Deo nõ ſtatim conceditur quòd à ſanctis impetrandum promittitur,50. diſ. ſi quis præpoſtera. Exemplum ibi de *Moyſe*,qui orans pro populo nõ impetrauit.
PROMOTIO.Quod promotio eſt de minoribus ad maius,93.diſ.legimus,in fi.& 50.diſ.ſi officia, & c ordinatos.
Quod in ſpirituali promotione quandoque poſſunt interuenire pacta honeſta,18.q.2.Eleutherium, 10. q.vlt.c.vlt.
Quod in promotione inhoneſta pacta prohibentur, 1.q.2 quàm pio,in fin.

De *hac materia habes vbi agitur de Eccleſiis,& Ordinibus,& de Simonia.*

PROPHETA.Quod propheta largo nomine dicitur prædicator & doctor, 43.di.ſit rector.
Quod propheta dicitur qui futura denunciat,22.q.2. ſi quælibet,§. Abraham.
Quod propheta de futuris quandoque pronunciat quod ignorat,22.q.2.ſi quælibet.§.Abraham.
Quod quantumcunque ſit verus propheta, ſi annunciat aliquid quod eſt contra Deum, nõ eſt ei credẽdum,26.q.5.nec mirum,ante fin.
Quod mali quandoque prophetizant,1.q.1.prophetauit.Exemplum ibi de Saul.
Quod mali prophetæ habent ſpiritum prophetiæ,ſed non meritum.
Quod mali prophetæ donum prophetiæ vendebant, 1.q.1.iudices,& c.nunquam.
Quod veri prophetæ populum propter malitiam eius non deſerebant,ſed ipſum de malitia arguebãt,23. q 4.tolerandi ſunt.
PROPRIETAS.Quod proprietas inducta eſt propter iniquitatem hominum cum prius eſſent omnia communia ſicut aer,& lux,12.q.1.dilectiſſimis.
Quod proprietas perſonalis non dicitur eſſe in facultatibus eccleſiæ,quia ſunt communes,12.q.1.expedit,& c.res eccleſiæ.
Quod de rebus eccleſiæ nullus poteſt dicere,hæc res mea eſt,12.q.1.nulli,§.ſi ergo.
Quod an epiſcopi vel clerici dicantur proprium habere,12.q.1.per totum.
Quod ignominia eſt epiſcopi ſtudere proprietati,12. q 2.gloria.
Quod epiſcopi in rebus eccleſiæ ſunt pauperum diſpenſatores,12.q 1.expedit.
Quod clerici in rebus eccleſiaſticis nil habẽt proprietatis,12.q.1.duo ſunt.
Quod clerici facientes proprium de rebus eccleſię delendi ſunt de tabula clericali,12.q.1.nolo.
Quod regulares nil debent habere proprium, 12.q.1. nolo.
Quod qui nihil habent proprium non poſſunt facere teſtamentum.
Quod licet perfectis non conueniat habere propriũ, poſſunt tamen eſſe rerum eccleſiaſticarum diſpenſatores,12.q.1.expedit.
Quod regularis habens proprium viuẽs mortuus eſt.
PROSPERITAS. Quod proſperitas malorum reſultat in caput eorum,de pœn.diſ.3.§.quamquã, & c.quid ergo turbamur.
Quod boni nõ debent perturbari de proſperitate malorum ſicut nec de aduerſitate eorum.
Quod nihil infelicius proſperitate peccantium , 23.q. 1.paratus,in fi.
Quod mali propter bona quæ faciunt præſentẽ proſperitatem in retributionem recipiunt, de pœn. diſ. 3.§.quanquam,& c.quid ergo turbantur.
PROVINCIA.Quod prouincia dicitur quæ habet decem vel vndecim ciuitates,& vnum regem, 6. q.3.ſcitote.
Quod non licet habere iuditem alterius prouinciæ niſi detur per ſuperiorẽ,6.q.3.§.1.11.q.1.iudices.
Quod reus non debet trahi extra prouinciam niſi ratione rei quæ debet diſcuti vbi contingit,3.q.6 nemine.m.
Item ratione appellationis,3.q.6.peregrina,6.q.3.ſcitote,2.q.6.qui ſe ſcit.
Item ratione mandati maioris iudicis,3.q.6. vnaquæque.
Item ratione criminis,17.q.4 ſi quis ſuadente.
Item ratione quæſtionis & dubitationis circa fidem vbi recurritur ad Papam,24 q.1.quoties.
Item ratione perſonæ,ſicut eſt epiſcopus de quo nõ eſt diffiniendum ſine Papa,3.qu.6.quamuis, 11.qu.1. iudices.
PROXIMVS.Quod proximus diligitur cũ à malo retrahitur,& ad Deum colendũ perducitur,23. q.4.c.vlt.
Quod prælatus non debet ſecretum ſuum præponere vtilitati proximorum,8.qu 1. in ſcripturis,& c. qui epiſcopatum.
Quod nos proximos Deo loca non faciunt,ſed merita.40.diſt.non loca.

De *Proximo habes vbi agitur de Dilectione proximi.*

PRVDENTIA.Quod prudentia maxime debet eſſe in prælatis,36.diſt.§.1,
Quod prudentia prælatorum debet eſſe non ſolum in litterarum peritia,ſed etiam in negotiorũ ſęcularium ſolertia,ibidem.& 38.diſt.§.1.
PSALMISTA.Quod pſalmiſtæ pſalmis à canendis dicti ſunt,25.diſt.perlectis,21.diſt.clericos.
Quod pſalmiſtę officium eſt canere reſpõſoria,&quid quid pertinet ad cantandi peritiam,25.d.perlectis.
PVBERTAS.Quod pubertas maſculi ſunt, xiiij.anni,& fœminæ duodecim,20.q.8.puellæ,§.cũ ergo. & q 2.ſi in qualibet.
Quod infra pubertatis annos nec ad religionem nec ad matrimonium quis obligatur,20.q.1.addidiſtis. & q.2.ſi in qualibet & c.puella.
Quod propter publicam honeſtatẽ nemo poteſt ſpõſam alterius conſanguinei ducere,&ducens ſeparatur,35.q.1.§.porro.
PVDICITIA Quod pudicitia eſt animæ virtus, quæ plus vult quæcumque mala tolerare,quàm malo conſentire,32.q.5.ita ne.Exemplum ibi de Lucretia.
Quod nemo pudicitiam ſeruat in corpore niſi prius ſpiritui inſita caſtitate,32.q.5.ita ne.
Quod pudicitia ſi mente ſeruatur propter corporis violentiã nõ violatur,32.q.5.magis,& c.ille autem.
Quod animus pudicus nõ habet oculum impudicũ, 32.q.5.nec ſolo.
Quodpudici filij paternam verecundiam contegunt, 96.diſt in ſcripturis.Exemplum ibi de filijs Noe.

De *hac materia habes vbi agitur de Caſtitate.*

PVNITIO.Quod punitio parentum qui deliquerunt,in quartam generationem dilata,eſt ſignũ diuinæ clementiæ dum ſemper expectat ad pœnitentiam,1.q.4.homini qui,§.econtra.
Quod Deus punit peccata per neſcientes ſicut per Sẽnacherib.vnde propheta,Virga furoris mei Aſſur.
Quod quia non Deo ſed viribus ſuis attribuit, dictũ eſt ei,Nũquid gloriabitur ſecuris,& c.23.q.5.§.vlt.
Item per *Nabuchodonoſor*,vnde dominus , quid dabo ei qui ſeruiuit mihi apud tyrum?& tamen idem poſtea inde ſuperbiens factus eſt bos.
Item per *Antiochum*,qui ſuis viribus hæc aſcribẽs audiuit,Effunde iram tuam in gentes quæ te non nouerunt.
Item per Romanos qui necem Chriſti in Iudæos vindicauerunt,quod ga ſibi aſcripſerunt,dictũ eſt eis, Eleua manus tuas ſuper gẽtes quæ te nõ nouerũt.
Itẽ punit Deus per ſcientes,ſcilicet filios Iſrael qui ex mãdato occiderunt Amorrhæos. ibid.poſt mediũ.
Item punit per quoſcumque vbi iuſtum bellum geritur,& vires Deo aſcribuntur.ibi circa finem, & c. ſunt quædam,15.q.1.non eſt.
Quod punitur ſola attentatio,36.quæſtione 2.ſi quis virginem.
Quod punitur ſola voluntas,27.q.1. nuptiarum.
Item punitur ſola ſpes vel expectatio,14. quæſti.3.ſi fœneraueris.
Item punitur ſola cogitatio,47.diſt.quoniam multi.
Item punitur ſola aggreſſio,de pœn.diſt.1.ſi quis.
Item punitur ſola aggreſſio,de pę.d.1.ſi quis necãdi.
Item punitur ſolus auſus.de pœ.d 1.ſi quis pulſatus.
Item punitur ſola ſolicitatio,36.quæ.2.ſi quis non dicam.
PVRGATIO. Quod purgatio eſt quadruplex, videlicet ſpiritualis,canonica,vulgaris,& purgatorij ignis.
Quod ſpiritualis purgatio,quæ eſt à peccatis,fit per fidei feruorem,15.q.vlt.c.vlt.
Item fit per baptiſmum & pœnitentiam,de conſe.di. 4.non poteſt.
Item Euchariſtiæ & aliorum ſacramentorũ acceptionem.
Itẽ fit per quęlibet opera pietatis,22.q.2.ſi quælibet.
Item fit per aduerſitatem&tribulationum tolerantiã, 50.diſt.& purgabit.
Item in hoc quod Eſaias fuit purgatus calculo ante quàm miſſus,innuitur quòd non niſi purgatus dẽt ſecreta cœleſtia aliis nuntiare,8.q.1.in ſcripturis.
Quod canonica purgatio fit per iuramẽti ſacramentum,2 q.5 presbyter vel quilibet.
Item indicitur quando quis infamatur apud bonas& graues perſonas,ſiue per inimicos,ſiue per alios,2.

Source : BIU Cujas

q.5 presbyter ſi,& c.omnibus,6.q.vlt.per totum.
Quod non inducitur purgatio quando apud viles per ſonas quacumque preſumptione infamatus fuerit, 2.q.5.omnibus.
Quod cum certo numero manuũ debeat fieri purgatio,iudicis tamẽ arbitrio relinquitur,2.q.5.presbyter ſi,& c.omnibus.
Item debet fieri purgatio apud quos eſt infamatus vt ibi moriatur malum vbi contingit,de conſ.diſ.2.ego Berengarius,in fi.
Quod purgatio in manifeſtis &notorijs non requiritur,11.q.3.curæ ſit.
Quod canonica purgatio diuerſimode exercetur in clericis,2.q.5.per totum.
Quod ſummus pontifex propter ſcandalum ſedandum ſine præiudicio aliorum pontificum purgat quandoque ſemetipſum,2.q.5.auditum,& §.ſeq.
Quod Leo papa purgauit ſe cum duodecim epiſcopis. 2.q 5.omnibus,circa fi.
Quod Sixtus papa purgauit ſeipſum in cõcilio, 2.4.4. mandaſtis.
Item Damaſus papa cum quadraginta duobus epiſcopis in concilio ſe purgauit,2.q.7.nos,circa fi.
Quod epiſcopus vel electus infamatus cum quinque vel ſeptem epiſcopis debet ſe purgare,23.diſ.illud.
Quod epiſcop⁹ vel presbyter poteſt ſe purgare per iuramentũ ſuper altare vel euangelia,2.q.5. habet,& c.Mennam,& omnibus c.ſeq.
Quod purgatus coram ſuperiori ſine litteris expurgationis non debet redire,8.q.5.quilibet.
Quod clericus infamatus ſi non poteſt conuinci,tenetur ſe per iuramentum purgare,2.q.5. presbyter.c. omnibus,& c.ſeq.vſque ad fin.quæſ.
Quod clericorum purgatio debet fieri coram epiſcopo vel coram datis ab epiſcopo, 15.q.5.c.2.2.q.5. presbyteri ſi.
Quod ſuſpicio epiſcopi contra presbyterum vel clericum inducit purgationẽ,2.q.5.omnibus, poſt medium.
Quod presbyter cum ſeptem ſacerdotibus debet ſe purgare, 2.q.5.ſi legitimi,& duobus c.ſeq.
Quod epiſcopus numerum expurgantium poteſt minuere,vel augere,2.q.5.presbyter ſi,& c.oĩb.ante fi.
Quod purgatio religioſorum ſuper furtis,fiebat olim per Euchariſtiæ receptionem,2.q.5.ſæpe.
Quod purgatio vulgaris,quæ fit per aquam frigidam vel feruentem, vel ignitum ferrum,vel per duellũ, firmiter prohibetur, quia ibi tentatur Deus, 2.q.5. *Mennam*,& c.conſuluiſti,& c.monomachiam.
Quod purgatio zelotypiæ, quæ olim in lege veteri fiebat modo non obſeruatur.2.q.5.conſuluiſti.
Quod purgatorij pœna licet non ſit ęterna,excedit tamẽ omnem præſentem pœnam,25.di.qui in aliud. de pẽn.diſ.vlt.circa fin.
Quod venialia peccata,quæ deportantur illuc,ibi purgantur,25.diſ qualis.
Item de grauibus hic per pœnitentiã dimiſſis, ſed nõ plene ſatisfactis ibi grauiſſime purgantur, de pœn. diſ.vlt.circa fi.c.nullus.
PVRIFICATIO.Quod purificatio mulieris poſt partum in lege deſcripta ſeruabatur,5.di.§.1.
Quod modo ſi mulier non completo tempore purificationis vult intrare eccleſiam, non eſt prohibẽda. 5.diſ.cum enixa,& c.ſi mulier
QVADRAGESIMA. Quod quadrageſima eſt decima dierum totius anni:nam qui vnum diem vel plures frangit, decimam dierum non exſoluit,de conſ.diſ.5.quadrageſima.
Quod excepta cauſa neceſſitatis eſt ab omnibus ſeruanda,de conſ.diſ.3.non liceat,& duobus c. ſeq.
Quod quadrageſimam abſtinentiæ bene celebramus, cum bene viuimus.de conſ.diſ.5.ieiunium.
Quod in quadrageſima ſicut à cibis ita & ab alijs no ciuis animæ eſt abſtinendum,4.diſ.denique.
Quod clerici in obſeruatione eius laicos debent præcedere,4.diſ.ſtatuimus.
Quod non ſolum à carnibus,ſed etiam à caſeo &ouis eſt in ea abſtinendum,4.diſ.denique.
Quod ſumptuoſiora cibaria quàm carniũ in quadrageſima non ſunt præparanda,4.diſ.denique,in fin.
Quod in quadrageſima niſi dictis veſperis non eſt comedendum,de conſe.diſ.1.ſolent.
Quod nuptiæ conuiuia non ſunt in ea exercenda,33. q.4.nec vxorem,& tribus c.præcedentibus.
Quod in capite quadrageſimæ pœnitentes ſe debent epiſcopo preſentare,50.di.in capite.
Quod quatuor tempora quomodo olim ſeruabantur & quomodo nunc,habes vbi agitur de ieiunio,& de Miſſa.
QVÆSTIO.Quod quæſtio criminalis præiudicat ciuili,3.q.9.non eſt credendum.
Item criminalis quæſtio aliquando preiudicat ciuili, & etiam criminali.
Item vbi eſt perplexa queſtio de ſacra ſcriptura ad ſanctorum ſcripta vel ad plurium ſeniorum reſpõſum recurrendum eſt,20.q.de quibus.
Quod facilius inuenitur quod à pluribus ſenioribus quæritur.
QVAESTVS.Quod quæſtus eſt duplex, videlicet honeſtus & turpis,de pœ.diſ.1.qualitas.
Quod prelati quæſtum pietatem putant,qui pro ſtructuris eccleſiarum lucris illicitis vacant,16.q.7.& hoc diximus.
Quod promotio ad ordines principaliter non debet intendi propter quæſtum,74.diſ.conſuluit.
Quod illi ſunt ſua quærentes,qui non Deum propter Deum ſed propter temporalia quærunt,8. q. 1.ſunt in eccleſia.
QVIES.Quod quies, oratio,&labor manuũ debet eſſe in monaſterio,16.q.1.de præſentium.
Quod prælatus quies contemplationis corde eſt appetenda,& tamen pro lucro animarum,quandoque poſtponenda,8.q 1.in ſcripturis.
QVINQVAGESIMA.Quod quinquageſima pars cenſus eccleſiæ poteſt dari epiſcopo pro monaſterij cõſtructione, & centeſima pro eccleſia, 12.q. 1. bor.ę.
Quod ſacerdotes & clerici ante quadrageſimã à quinquageſima ieiunium debent inchoare,4. diſ. denique.
Quod à quinquageſima vſque ad octauas paſchę cauſæ non ſunt audiendæ, 15.q.4.placita.
RATIO.Quod ratio ſana exemplis eſt anteponẽda,9.diſ.ſana.
Quod rationem prælati tutius reddent de miſericordia quàm de credulitate,26.q.vlt.alligant.
Quod illud quod caret ratione,neceſſe eſt extirpare, 63.diſ.choreſcopi.
Item quod ratione conſtat lex eſt, 1.diſ. conſuetudo.
Quod ea quæ carent ratione de factis ſuis , non reddent rationem,15.q.1. firmiſſime,§.ex eo.
Quod homo qui rationalis eſt , de factis ſuis reddet Deo rationem.
Item de omni verbo otioſo,22.q.vlt.quoties.
Item de negligenter commiſſis , 23.q.4.quandoque
Quod à principibus ſæcularibus,& prælatis eccleſiaſticis grauis à Deo exigitur ratio,23.q.5.principes.
Quod inferiores ſuperioribus de cura commmiſſa tenentur reddere rationem,16.q.2.ſane.
RADIX.Quod radix arboris ſicut vigorem dat multis ramis,ſic eccleſia in beato Petro fundata ceteris apoſtolis,& alijs prælatis virtutem adminiſtrat ſpiritualem,24.q.1.loquitur, 23. q. 5. ipſa pietas poſt medium.
Quod radix omnium malorum eſt auaritia,47.diſ.bonorum.
Quod ſicut radix omnium malorum eſt cupiditas, ſic radix omnium bonorum eſt charitas , & ſimul ambæ eſſe non poſſunt.de pœn.diſ. 2. §. ex præmiſſis.
Quod niſi vna radix cuulſa fuerit, alia plantari non poteſt,quia fruſtrà ramus inciditur, ſi radix non euellatur.
RAPINA. Quod rapina dupliciter dicitur fieri,vel quando res rapitur,vel quando vſus rei violenter eripitur,36.q.1.c.vl.circa fin.§.ex hac.
Quod rapinam non permiſit qui furtum prohibuit, 14.q.5.pœnale.
Quod rapina prohibetur,14.q.5.pęnale.
Quod raptor propriè dicitur qui violenter & publicè tulit aliena.
Quod raptor eſt vſurarum fœnerator, 14.q.4.ſi quis vſuram.
Item raptor dicitur inuentarum rerum detentor. 14. q.5.ſi quid,& c.ſeq.
Item raptor eſt prælatus rerum eccleſiaſticarum dilapidator,11.q.2. ſi quis epiſcopus.
Quod raptor dicitur qui vltra ſibi neceſſaria retinere probatur,42.diſ.hoſpitalem,47.diſ.ſicut hi.
Item raptor dicitur famæ alterius deprauator, 6.q.1. deteriores.
Quod raptor magis delinquit q̃ fur, 14.q.5.pœnale.
Quod raptores ſunt infames,3.q.4.cõſanguineorum. & q.5.conſtituimus.
RAPTVS.Quod raptus dicitur vbi puella de cuius nuptijs nil ante conſtiterat,violenter abducitur,27. q.vlt.lex illa.
Item raptus eſt illicitus coitus à rapiendo, id eſt,corrumpendo dictus,27.q.vlt.raptus,& 36.q.1.c.1.
Item raptum committit qui florem virginitatis puellę violenter eripit,36.q.1.de raptoribus,§.ſeq.in fin.
Quod an raptum committat qui fœminam promiſſionibus abducit,36.q.1.per totum.
Quod an raptor raptam poteſt ducere vxorem. 36.q. 2.eos qui.
Quod ſi raptor cum rapta ad eccleſiam confugerit,ab ipſa debet tueri,36.q.1.lex.
Quod raptor publica pęnitentia punitur, 27. q. 2.raptor.
Quod ſi rapta non redditur excommunicatur, 27.q. 2.Agathoſa,26.q.2.per totum.
RARITAS.Quod raritas facit pretioſitatẽ,59. diſt. ſi officia,in fin.9 5.diſ.legimus.
Quod rarum dicitur omne quod magnum eſt, 2.q.7. in ſancta.
Quod omne quod eſt rarum plus appetitur, 93.diſti. legimus poſt medium, exemplum ibi de pulegio quod apud Indos carius eſt pipere.
RATIHABITIO.Quod ratihabitio confirmat malè poſſeſſa,16.q.1.quoniam quidquid,16.qu.3. placuit,§.poteſt etiam,3.q.6.hæc quippe.
RECESSVS.Quod receſſus bonorũ à malis mentę ſemper debet eſſe,licet quandoque non fiat corpore,23.q 4.tolerandi,& octo c.ſeq.
Quod quando prælatus debet recedere à malis ſubditis,& quando non,habes,7.q.1.aduerſitas.

De hac materia habes vbi agitur de Exitu.

RECIDIVATIO.Quod recidiuatio eſt de bono redire ad malum.de pęn.diſti.2.per totũ, & diſ. 3.per totum.
Quod poſt bonum caſtitatis vel religionis recidiuare eſt ſacrilegium committere,28.diſt.de his.
Quod recidiuare poſt votum caſtitatis eſt inceſtum committere,27.diſt.virgines.
Quod recidiuans comparatur illi qui manum mittit ad aratrum & retro aſpicit.de pœ.di.2. quærendũ.
Quod an aliquis verè pęnituit & recidiuauit,de pę. diſt.2. & 13 per totum.
Quod an recidiuanti poſt pœnitentiam iterato ſit pœnitentia iniungenda.de pœniten.diſt.3.ſceleratior, §.his auctoritatibus.
RECONCILIATIO.Quod reconciliatio eſt ad primum ſtatum reſtitutio,2.q.1.notum ſit.
Quod reconciliatio ſolennis in ſcriptis fieri debet,2. q.1.legum,1.q.7.ſi qui voluerint.
Quod epiſcopi officium eſt reconciliare pœnitentes, 26.q.6.c.1.& c.qui recedunt,& c.ſeq.
Quod excepta vltima neceſſitate preſbyter nõ debet reconciliare ſolenniter pœnitentes,ſed epiſcopus, 26.q.6.c.vlt.
Quod quem epiſcopus excõmunicat,preſbyter ſine conſenſu epiſcopi reconciliare non poteſt,26.q.6. miniſtrare,§.proxi.& omnibus c.ſeq. vſque ad fin.
De forma ſolenniter excommunicati habes, 11.q.vl, debent.& duobus c.ſeq.
Quod perſeuerans in malitia reconciliari non debet, 4.q.2.legatur,& c. damnationis.
Quod in extrema neceſſitate nulli pœnitenti recõciliatio eſt deneganda,26.q.6.his & c.ſeq.
Quod eccleſiæ per ſanguinem vel fornicationem polutæ ſunt reconciliandæ.de conſec.diſt.1.ſi motũ. c.ſeq.

De forma reconciliationis coniugum habes 35.q.6.cap. vlt.

RECONVENTIO.Quod reconuentio inhibetur accuſato,in pari crimine priuſquam ſe de crimine quo accuſat⁹ eſt,exuerit,3.q.11 negãda.& c.ſc.
Quod ſecundum canones condemnatus de crimine, amodo non poteſt conuenire nec ſuum nec extraneum,6.q.1.qui crimen.
Quod maiori crimine poteſt accuſatus reconuenire, puta accuſatus de fornicatiõe poteſt de homicidio vel ſimonia reconuenire,3.q.11.nõ eſt,§.hoc autẽ. vbi ponitur modus reconuentionis inter ciuilem & criminalem quæſtionem.
REDEMPTIO.Quod Chriſti paſſio fuit redemptio viuorum & mortuorum.de cõſe.diſt.2.ſemel.
Quod pro opera miſericordiæ peccata propria redimuntur,89.diſt.eſt probanda.
Quod multa ſunt alia bona,quibus poſſunt homines peccata redimere,de pœn.diſt.1.medicina,in prin.
Quod captiuos & oppreſſos tenemur redimere, 86. diſt.non ſatis.in fi.
Quod etiam ornatus eccleſiarum redemptio eſt captiuorum,12.q.2.aurum.
Quod vaſa eccleſiæ & res propriè ſpectant ad redẽptionem captiuorum.12.q.2.apoſtolicos,86.diſtin. pulchra.
REDDERE.Quod reddenda non ſunt mala pro bonis,23.q.3.differentiæ.
Quod debemus reddere pro malis bona,25.q.ſex differentiæ.
Qđ reddẽda eſt Deo ratio,15.q.1.firmiſſimè,§.ex eo.
Quod ſerui ſine cõſenſu domini clerici vel monachi facti,reddendi ſunt,54.diſt.generalis.
Quod pro rebus Deo cõſecratis,licet fuerint alienatę, non illæ ſed aliæ redduntur,14.q.6.comperimus.
Quod eccleſiæ ablata reddi debẽt,& ipſa fine augmẽto debent recipere,12.q.2.fraternitas.
Quod quandoque ſimpliciter,quandoque in quadruplum quandoque in amplius ablata redduntur,12. q.2.in antiquis,& tribus c.ſeq.
Quod res eccleſiæ propter delictum epiſcopi ablatę, reddendæ ſunt,16.q.6.ſi epiſcopum.
Quod eccleſia potiſſimè debet reddere aliena, quia nihil perire credimus eccleſiaſticis vtilitatibus ſi ea quæ ſunt aliena reddantur,54.diſt.generalis.
Quod nõ remittitur peccatũ,niſi reſtituatur ablatũ,
Quod fingitur pęnitentia vbi cum poſſit nõ redditur alienum,14.q.6.ſi res.

Source : BIU Cujas

Quod qui rem eccl'esiæ precariè possidet, si non reddit eam, repetitur, & anathema incurrit, 12.q.2.apostolicos.

Quod qui inuentam rem non reddit, fur & raptor existit. 14.q.5.si quid.

Quod commune ciuitatis tenetur cogere ciuem ad reddendum aliena, 23.q.2.dominus noster.

Quod nō habēs vnde reddat, nō tenet, 14.q.6.si res.

Quod qui non est reddendo, maior pro culpa imponenda est ei corporalis afflictio, 14.q.6.1.

Quod particeps est criminis qui fouet aliena non reddentem, 14.q.6.c.1.

De hac materia habes vbi agitur de Restitutione.

REDIRE. Quod pœnitens non debet redire ad peccatum, sicut & canis ad vomitum, & sus ad luti volutabrum, de pœn.d.3.irrisor est.

An peccata dimissa redeant propter peccatum aut nō. de pœn.dis.3.ferè per totum.

REGENERATIO. Quod regeneratio est duplex, videlicet carnalis, per quam peccatum originale contrahitur, & spiritualis, per quam non solum originale, verum etiam voluntarium peccatum deletur, de conse.dis.4 regenerante.

De hac materia habes vbi agitur de Generatione.

REGIMEN. Quod in creaturis sine regimine, recta nō potest cōsistere administratio, 89.di.ad hoc.

Quod cœlestis militia, in qua angelis archangeli præsunt, nobis etiam exemplificat, quod nulla alia vniuersitas sine regimine potest consistere.

Quod etiam bruta animalia sub regimine viuunt, 7.q.1.in apibus.

Quod etiam omnis ordo ecclesiasticus suis innititur rectoribus, sicut apibus & gruibus vnus rector est. 7.q.1.in apibus.

Quod qui non sunt alicuius regiminis, sunt acephali, 93.dis.nulla, 18.q.2.abbatibus.

Quod non solum necessarium est regimen episcopo regenti plebem suam, vel etiam pauperi regenti domum suam, sed diuiti gentem suam, & regi regenti gentem suam, 23.q.4.duo.

Quod episcopi maiores sunt presbyteris, tamen vtrique in communi regimine ecclesiæ debent intendere. 95.dis.olim, in fin.

Quod talis ponendus est in regimine, qui non solum de salute animarum, verum etiam de exterioribus sit solicitus. 39.dis.Petrus.

Item talis qui valetudinē habeat corporis ad exequē dum quod debet, 80.dis.archidiaconū Florentinū.

Quod regimini derogatur cum prælati ad subditos nimia humilitas monstratur, 86.dis.quando.

De hac materia habes vbi agitur de Prælatis.

REGVLA. Quod regula dicitur, eo quod recte agat vel rectam recte viuendi præbeat, 3.dis.regula.

Quod omnis ecclesia est regulanda secundum Romanam ecclesiam ex qua habet principium, 11.dis.cō sequens, & c.seq.

Quod iustum est vt vnusquisque sumat regulas magistri vnde honoris cōsecrationē accepit, 12.di.de ijs.

Quod ad regulam seruandam cogendi sunt subditi, 12.q.de ijs, in fi.

Quod regula apostoli quæ debet in ordinandis seruari, incipit, 25.dis.vnum otarium, §.nunc autem.

REX. Quod prauus rex non dicitur veraciter rex, 2.q.1.scelus.

Quod regis officium est iusta præcipere, & illicita prohibere, 23.q.4.si ecclesia, in fin.

Quod rex aliter seruit quia homo, aliter quia rex est, nam vt homo seruit fideliter viuendo, vt rex seruit leges iustas exequendo. 23.q.4.si ecclesia, in fi.

Quod regia potestas est instituta vt mali à malo coerceantur, & boni quiete inter malos viuant, 23.q.5.non frustra, & c.regum, & q.4.qui peccat, ante finē.

Quod Nabuchodosor, qui prius ad idololatriam compulit, & post idololatras puniuit, duplicem statum, videlicet ecclesiæ primitiuæ & modernæ repræsentat, 23.q.4.non inuenitur, & c.quando.

Quod regum est propriè facere iudicium, & iustitiā 24.q.4.regum officium est.

Item debet ecclesiā defendere, 23.q.3. Maximanus, & duobus c.seq.

Item personas ecclesiasticas, 11.q.1.Christianis.

Item debet hæreses repellere, 23.q.4.quando, & c.si ecclesiam, in fin.

Item debet oppressos releuare, 23.q.5.regum.

Quod generale pactum est societatis humanæ suis regibus obtemperare, 8.dis.quæ contra.

Item regibus debetur fidelitas, 23.q.5.si apud.

Item debetur eis subiectio, & tributi solutio, 11.q.1.si tributū, & c.magnum, & q.3.si dominus, & c.seq. 28.q.8.tributum.

Quod debent præcipuè Deum blasphemātes punire, 23.q.4.non inuenitur.

Quod salubre est eis episcopis & presbyteris sua colla subdere, 10.dis.certum est, 63.di.Valentinianus.

Quod reges dicuntur clerici se & alios bene regentes, 12.q.2.duo.

Quod peccatū dicitur regnare in homine, 32.q.7.nō solum.

RELIGIO. Quod intrantes religionem diligenter sunt examinandi super conditione generis, & super statu præterito, 55.dis.priscis.

Quod pro ingressa religionis nō licet pecuniā exigere, sed potest recipi voluntariè oblata, 1.q.1.§.j. & c. placuit vt nullus, & c.seq & c.placuit vt, de cōs di.1.

Quod intrans religionem vel monasterium si habet hæredes, & est illectus, totum suum datur hęredib. 20.q.3.constituit.

Item si habet hæredes & non est illectus, hæredes legitimam habebunt partem, & monasterio det tantum quantum vni ex filijs, 19.q.3.si qua.

Item si non habet hæredes & non est illectus totum cedit monasterio, 19.q.3.perlatum.

Quod non sufficit parentum oblatione religionem si in adulta ætate pueri non cōsenserint, 20.q.1.§.j.& q.2.si in qualibet.

Quod non licet pueris resilire ab oblatione parentū ad religionem postquam in ætate legitima mutuum adhibuerūt cōsensū, 20.q.1.firma, & quatuor c.se.

Quod quilibet intrans religionem absolutè intra annum & idem potest exire, 20.q.2.puella.

Quod coactus quando cumquevult potest recedere si postea suus non accesserit consensus, 20.q.1.sicut.

Quod adolescentes eam intrantes non possunt à parē tibus extrahi, 20.q.2.puella.

Quod promissionibus ad religionis ingressum illecti religiosi esse tenentur, licet res propinquis sit restituenda, 20.q.3.præsens, in fin.

Quod ante annos, xiiij. masculus, vel ante, xij puella, eam intrans potest à parentibus reuocari, 20.q.2.si in qualibet, & c.seq.

Quod nullus tenetur ad religionem ad cuius introitū nunquam consenserit, 20.q.3.præsens.

Quod vt non sequatur contradictio ipsam intrantes non furtiuè sed sub presbyterorū testimonio sunt recipiendi, 20.q.2.oportet.

Quod seruus sine consensu domini sui ad religionem non debet recipi, 16.q.1.qui verè.

Quod coniuges ad religionem intrare volentes sunt coram episcopo separandi, & in diuersis monasterijs ponendi, 27.q.2.si vir, 18.q.2.diffinimus.

Quod religio non liberat à iugo seruitutis inuito domino, 54.dis.generalis, & c.si seruus scient, 17.q.2.si quis incognitus.

Quod nulli licet aliam religionem, vel aliud monasterium, nisi petita licentia sui prælati intrare, 20.q.4.monachum.

Quod sine licentiā sui prelati canonicus regularis monachus effectus redire compellitur, & grauiter punitur, 19.q.3.nullus, & c.seq.

Quod ideo de religione ad religionem transeuntes licentiam debent petere, ne leuitas animi vel euagationis ausus eis imponatur, 20.q.4.§.vlt.

Quod religiosi ad austeriorem vitam primo petita à prælato licentia etiam non obtenta possunt transire, 20.q.4.monachum, & 19.q.2 duæ, in fi.

Quod canonici siue clerici etiam episcopo contradicente possunt religionem intrare, qui vbi spiritus Dei ibi libertas, 19.q.2.duæ.

Quod religiosi præ alijs diuinis officijs debent inuigilare, 12.q.1.quia tua.

Quod propter pecuniam receptus ad religionem tenetur quidem in ipsa remanere, res verò hæredibus sunt restituendæ, 20.q.3.constituit.

Quod intra tempus probationis potest quis probari in habitu laudabilis, 54.dis.multos, 17.q.2.si quis.

Quod post ingressum religionis & tempus probationis potest quis liberis suis, & propinquis bona diuidere, 19.q.vlt.si qua mulier.

Quod recedens à religione intra tempus religionis, omnia quæ ecclesiæ tradidit potest deportare, 17.q.2.si quis.

Quod clericus religionem intrans, & intra annum exiens pōt suū repetere bñficiū, 17.q.2.Gonsaldus.

Quod religio tollit proprietatem & propriam voluntatem, 12.q.1.nō dicatis, & c. expedit, & c.cui portio.

Item astringit ad castitatem, 27.q.1.impudicas.

Quod communem vitam debent habere, nec denarium nec aliquam rem priuatam debent possidere si cum Anania nolunt interire, 22.q.1.dilectissimis, & c.scimus, & c.nolo, in fi.

Item non debent assumi ad officia ecclesiastica, vel ad sacros ordines promoueri sine licentia prælati, 58.dis.per totum, & 16.q.1.si quis monachus, & 3.c.se.

Item nō licet eis sine prælato vouere, & vota talia per prælatos eorum franguntur, 20.q.4.monachos.

Item religioso sine licentia sui prælati non licet aliquid accipere, 12.q.non dicatis.

Quod religiosi testamentum facere non possunt, 12.q.1.nolo, in fin. 19.q.3.quia.

Quod fœmina in religione caput & faciem debet velare, 7.q.1.omnis.

Quod officia clamosa non conuenit eis exercere, 16.quæst.1.de præsentium.

Quod quantumcumque religiosa sit congregatio inueniuntur in ea mali, 47.dist.quantumlibet.

Qui qui in religione sæculariter viuit, non sæculum fugit sed imitatur, 53 di.legem.

Quod detestabile est pauperem in seculo delicatum esse in religione, & ibi mella fastidire, 12.q.2.gloria.

Quod mali religiosi quia nomen sanctitatis habent, per se agendo amplius nocēt in ecclesia quàm alij, 83.dist.nemo, 19.q.3.monasteriis.

Quod deficientes in religione sunt pessimi, & proficientes optimi, 47.dist.quantumlibet.

Quod quādoque mutatio loci prodest religiosis. quia plerumque dum mutatur locus, mutatur & mentis affectus, 81.dist.valet.

Quod excessus religiosorū propter maius scandalū sunt occultandi, 96.dist.in scripturis.

Quod religiosi verè præ aliis sunt honorandi, 16.qu. qui verè.

Quod facilius dispensatur cū religiosa persona, quàm cum alia, 66.dist.monachus.

Quod in fauorem religionis potest quis sine interstitio ad ordines promoueri, ibidem.

Quod an alias ad ordinē indigni, propter religionem admittuntur, 56 dist.c.vlt.c.presbyterorum, 77.di.

Quod religiosi nisi per Papam fuerint exempti, tenentur episcopo subesse, 16.q.1 qui verè.

Quod locus religiosorum sine consensu episcopi nō debet mutari, 16.q.7.si quis vult.

Quod episcopi & alij prelati religiosos consilio & auxilio debent fauere, 12.q.2.religiosam.

De hac materia habes vbi agitur de monachis & de monasterio.

REMISSIO. Quod remissio peccati fit non tātum in presenti, sed etiam in futuro, 25.dist.qualis hinc. & c.seq.

Quod remissio peccati fit per auctoritatem, & sic fit à solo Deo, 1.q.1.ita fit. & c. vt euidenter, de pœ. dist.2 §.opponitur.

Item fit per officium, sic fit ab omni prælato tā bono quàm malo, 23.q.5.remittuntur.

Item fit per ministri meritum, sic fit tantum per bonū 1.q.1.remissionem de cons.dist.4.quomodo.

De remissione iniuriarum habes vbi agitur de Iniuria.

REMOTIO. Quod episcopus vel superior prælatus non remouetur de episcopatu nisi per solum Papam, 7.q.1.mutationes.

Item remouetur propter crimen, 50.dist.si episcopus, & c.seq.7.q.1.remoto.

Item remouetur propter vilitatē, 7.q.1.mutationes.

Item propter senectutem, 7 q.1.petisti.

Item propter necessitatem, 74.dist.episcoporum.

Quod remouet se quis de loco ad locū propter leuitatem, 7.q.1.non oportet. & pluribus capit.sequen.

Item propter ambitionē, 7.q.1.si quis de. & pluribus c.seq.

REMVNERATIO. Quod quilibet remuneratur à Deo secundum merita, 15.q.1. firmissimè, §. ex eo, in fin. 23.q.4.displicet. ante finem.

Quod Deus tēporaliter & æternaliter remunerat, 22.q.2.si quælibet.

Quod nemo debet quærere pro bono quod agit, tēporalem remunerationem, de pœn.disti.4.§ quanquam.

Quod qui pro bono quod agit temporaliter remunerari non quærit, illius Deus merces erit, 31.q.4.dicat. Exemplum ibi de Abraham. de conse.dist.5.ieiunium.

Quod indignus æterna remuneratione pro bono qđ agit, temporaliter remuneratur. de pœn.distin.3.§. ex hoc, & §.seq.

Quod mali qui pro paucis bonis quæ faciunt, in præsenti remunerantur, in futuro plenius punientur. de pœ.dist.3.§, quamquam.

RENVNCIATIO. Quod quilibet potest suo iuri renunciare, 7.q.1.quàm periculosum.

Quod furiosus nisi habeat lucida interualla, renūciare non potest, 7.q.1.quamuis sit triste.

Quod nō tenet renunciatio nisi illi fiat cuius est institutio, 17.q.2.Gonsaldus.

Quod prælati non possunt renuntiare nisi de licentia superioris, 7.q.1.si quis presbyter.

Quod renunciatio episcopatuum tantum debet fieri domino Papæ, 7.q.1.q̄ periculosum, & ca.qualiter.

Quod renunciatio prælaturæ non debet admitti de facili, 7.q.1.quàm periculosum, & cap.quamuis.

Quod quando renūciatio admittitur, debet fieri pro magna vtilitate vel infirmitate, 7.qu.1. qualiter, & c.seq.

Quod renunciatio prælationis fienda est in scriptis, 7.q.1.sicut, §.ecce.

Quod renūcians vlterius nō potest repetere illud qđ renun-

Source : BIU Cujas

renunciauit,7.q.1.quàm periculosum,& c. hoc ne quaquam,21.q.2.si quis.
Quod renuncians videtur posse repetere,22.q.4.magnæ.
Quod ecclesia vel superior potest repetere renunciantem,7.q.1.non oportet,& c.si qui vero,& c.seq.
REPETITIO.Quod debitum benignè remissum non iniquè repetitur,14.q.1.quod debetis.
Quod cum dominus dixit,si quis abstulerit tibi tunicam,non repetas,nõ præcipiendo sed exhortando dixit,14.q.1.episcopus,§.is ita,in fin.
Quod episcopus,vel alius prælatus res transitorias tumultuosè & litigiosè non debet repetere,14.q.1.c.1.& c seq.88 dist.inutile.
Quod prælati quantumcumque perfecti tenentur res ablatas modestè repetere,quia res pauperum sunt quas possident,& episcopi tantum sunt dispensatores,14.q.1.episcopus,§.his ita.
Quod vbi non potest esse redditio,supersedenda est repetitio,14.q.6.c.1.
Quod pro iudicio vel pro alio quod venale esse non debet pecunia iniustè repellitur,16.q.5.non sanè.
Quod res ecclesiæ pro captiuis & pauperibus erogatę non debent ab erogatore reperi,12.q.2.sacrorũ.
REPREHENSIO.Quod reprehensio tunc est iusta quando primo fit in se,& postea exercetur in alium,3.q.7.qui sine,& c.iudicet,c.& postulatus.
Quod est reprehensio auctoritatis,quæ solum maioribus conuenit,& hæc debet fieri cum benevolentia,45.dist.licet,86 dist.quando.
Item est reprehensio zeli,quæ minoribus conceditur in maiores,& hæc debet fieri cũ reuerentia. 21.dist. nolite,2.q.7.si quis super his,§.proximo.
Itẽ est reprehensio temeraria,quæ vergit ad infamiã, & hæc nec prælato ad subditum,nec subdito ad prælatum conceditur,21.dist.nolite,2.q.7.plerumque, & c.quæritur.

De hac materia habes vbi agitur de Accusatione,& correptione.

REPVLSIO.An repellere vim sit peccatum,23.q.1.§.1.
Quod perfectus debet patienter iniuriam sustinere ab his quos optat bonos esse,23.q.1.paratus,11.q.3. ita sæpè.
Quod perfectis licet iniuriam verbis,& non verberib. repellere,23.q.1.paratus.Exemplum ibi de Christo.
Quod qualiter cuilibet licet iniuriam repellere,& qualiter non,habes 23.q.3.sex differentiæ,§.sed.

De hac materia habes vbi agitur de Patientia, de Tolerantia,& de Inuidia.

RESCRIPTVM. Quod rescriptum principis quãuis præcipiat reprehensibile,dummodo non fiat cõtra fidem recipiendum,100.dist.contra morem,19. dist.in memoriam.
Quod rescriptum apostolicum contra euangelium,& contra apostolos admittitur,25.q.1.sunt quidam,& c.seq.
Quod rescriptum contra ius cõmune factum,ab omnibus est refutandum,25.q.2.rescripta.
Quod rescriptum posterius arctat eos quibus dirigitur,16.dist.in memoriam.
Quod in arduis non scripta,sed ipsa originalia manu principis subscripta debent monstrari, 15.q.2.sancimus.
Quod rescripta personalia sine die & consule facta carent auctoritate,25.q.2.§.si qua.
Quod rescriptum cassatur si à curia nõ emanauit, 19. dist.in memoriam.
Item cassatur si tacita veritate fuit impetratum,25.q.2.dicenti.
Item cassatur si nõ fuerit honestum, iustum,possibile, tempori & loco conueniens,4.dist.erit autem lex.
Item cassatur si non habet subscriptionẽ petitionis, 81.dist.Maximianus.
Item si expresse non continet in se, si preces veritate nitantur,25.q.2.§.vniuersa.
Item si non expresse continet nomen eius qui vult cõuenire, 2.q.8.quisquis,§.vlt.
Item si obscurum fuerit,ita vt plenè intelligi non possit,4.dist.erit autem.

De hac materia habes vbi agitur de Scriptura.

RESIDENTIA.Quod episcopi qui curam gregis debent gerere,præcipuè debent residere,7.q.1.pontifices.
Quod non licet beneficiato vltra tres hebdomadas abesse,7.q.1.si quis in clero.
Quod propter negotia ecclesiæ vel propter ægritudinẽ de residẽtia quilibet excusat,7.q.1.præsentium.
Quod in ecclesia sine legitima causa non residenti, iuste alter substituitur,7.q.1.præsentium.
RESISTENTIA. Quod posse resistere peruersis, & non facere,est ipsis consentire,23.q.3.qui potest.
Quod rusticitas sancta quantum ex vitę merito ecclesiam Dei ædificat, tãtum nocet si destruentibus nõ resistit,2.q.7.sancta quippe.
Quod resistere malis manu armata maximè perfectis sit peccatum,23.q.3 per totum.
Quod de prælatorum prouisione principes sæculi persecutoribus pauperum debent resistere, 23.q.3.ab Imperatoribus,& c.Maximianus.
Quod cum dicitur resistere malo, non mali coercitio, sed propriæ vindictæ executio prohibetur, 23.q.5. de occidendis.

De hac materia habes vbi agitur de Patientia, & vbi agitur de Iniuria,& vbi agitur de Tolerantia.

RESPONDERE. Quod bonum est quandocumque respondere auditoribus,ne æstiment nos respõsionis penuria declinare certamen,43.dist.in mandatis,& tribus c.seq.
Quod propter hoc nemo debet respondere, vt plus videatur scire quàm sciat,quia esset iactantia, 44.dist. dispensatio,§.pariter.
Quod garrulos & procuratores prudentia est responsionibus eludere,14.dist.in mandatis.
RESTITVTIO. Quod restitutio in integrum est quando quis honoribus,& ordinibus & ceteris restituitur,2.q.3.c.vlt.in fin.
Item cum princeps in integrum restituit,infamiam tollit,3.q.3.c.vl.in fin.
Quod ante litis ingressum spoliatus est in integrũ restituendus,2.q.2.per totum.
Quod etiam prædo est ante iudicium restituendus,3.q.1.Deus.
Quod antequam in causa iudicij procedatur mulier est primo restituenda,33.q.2.siue de coniugij.
Quod sex mensium dantur inducię restitutis antequã respondeant,3.q.2.electis.
Quod restitutio rerum quandoque fit in simplum, 14.q.5.non sanè.
Idem quandoque in duplum,89.dist.decenter,12.q.2.
Item quandoque in quadruplum,12.q.2.cum deuotissimam.
Item quandoque in nouem partibus,17.q.4.qui quis.
Item quandoque in decuplum,12.q.2.in legibus.
Quod nõ dimittitur peccatũ, nisi restituatur ablatũ, 14.q.6.si res.
Quod non verè pœnitet qui ablata non restituit cum potest,24.q.6.si res,25.q.9.pessimam.
Quod non est super restitutione molestandus,cui non est vnde soluat,14.q.6.si res.
Quod qui rem alienam Deo consecrat, non rem sed æstimationem restituat,14.q.vl.comperimus.
Quod de restitutione lapsorum habes,50.dist. ferè per totum.Et in hoc opere vbi agitur de Lapsis.
Quod in restitutione lapsorũ cõsiderãda est quantitas criminis vtrũ sit enorme,vel mediocre, quia quãto minus tãto facilius restituitur,50.di.quia sanctitas.
Item qualitas criminis,vtrum,scilicet sit publicum vel occultum,nam publicatio multis impedit restitutionem,50.dist.sacerdos si,& c.seq.
Item modus redeundi,scilicet vtrum sit cõuictus, vel sponte confessus,nam mitius agitur cum sponte cõfessis,50.dist.si quis præpostera.
Item modus satisfactionis,an scilicet sit verus vel fictus,nã verè contritis facilius parcitur,50.di.bene.
Quod restituitur quis vt possit ad omnia promoueri, 50.dist.considerandũ,vbi agitur quomodo Petrus apostolus post negationem restitutus fuit.
Item restituitur quis vt maneat tantum in susceptis,vt reuertẽtes ab hęreticorũ errore,1.q.7.saluberrimũ.
Item restituitur quis vt tantũ ministret in minoribus, vt scienter simoniaci,1.q.5.c.1.
Item restituitur quis vt laicam tantum habeat communionem,vt doctor & auctor hæreticorum,1.qu. 7.cap.1.
RESVRRECTIO. Quod ecclesia gaudium resurrectionis insinuet à pascha vsque ad pentecostẽ non reiuuat,30.dist.si quis presbyter,76.dist.in.scire debet.
Quod olim baptismus ideo tẽpore resurrectionis fiebat, vt sicut Christus resurrexit à mortuis, sic nos in nouitate vitæ ambulemus,de cons.distinct.4.propriè.
REVERENTIA. Quod reuerentia alicui exhibetur ratione dignitatis vel superioris potestatis,16.q.2.visis.
Quod inutili prælato quandiu sustinetur reuerentia est exhibenda,16.q.6.si fortassis.
Quod subditi debent prælatos reuereri cum affectu dilectionis,97. distinctione esto,2. quæstione 5.habet.
Item ipsis obediendo,93.dist.§.1.& c.seq.2.q.7.sacerdotes.
Item ipsis obsequendo,95.dist.non oportet.
Item eorum officium temerarie non vsurpando,95. dist.presbyter.
Item eorum statuta seruando,7.q.1.quia.
Item eos temerariè non arguendo vel iudicando,21. dist.nolite.
Item defectus eorũ non reuelando,sed potius cooperiendo,96.dist.in scripturis.
REVELATIO.Quod reuelatio diuina instruit in agendis,8.q.1.si ergo.
Item reuelatio diuina dirigit in scripturis,9 dist.noli.
Quod confessio peccati occulti nulli penitus est reuelanda,2.q.1.si peccauerit.
Quod fraudulentus est qui reuelat arcana,5.q.5.qui ambulat.

De reuelatione diuina habes vbi agitur de Inspiratione.

RIGOR.Quod ex consideratione temporum & ętatum rigor canonum quandoque temperatur,14.d. sicut quædam.
Item vbi strages multorum timetur,detrahẽdum est rigori,50.di.vt constitueretur,1.q.7.quoties à populis.
Quod multi canones cõstituti sunt in rigorem disciplinæ,50.dist.vt constitueretur.
ROGATIO.Quod rogationum tres dies ieiunandi sunt & seruandi.de consc.dist.3.pronuntiandũ, & c.rogationes.
Quod tribus diebus rogationum serui & ancillæ ab opere seruili debent esse liberi.de consc.dist.3.rogationes.
Quod in triduo rogationũ,quadragesimali cibo est vtendum.
ROMA. Quod roma caput & principatum obtinet nationum,2.q.7.beati.
Quod iura Romanorum aliis gentibus nõ cõueniũt. 1.dist.ius Quiritum.
Quod qui Romanam ecclesiam annihilat,ipse se hæreticum insinuat,22.dist.omnes.
Quod Romana ecclesia est principium omniũ ecclesiarum,21.dist.quamuis.

De Ecclesia Romana habes vbi agitur de Papa,& vbi agitur de Sedibus.

SABBATVM.Quod die sabbati non est festiuãdum,ne Iudaizare videamur,de consc.dist.3.per nenit.
Quod antichristus ideo faciet sabbatum & diẽ dominicũ obseruari,vt per obseruationẽ sabbati Iudęos & propter obseruationẽ dominicę Christianos sibi attrahat.de consc.dist.3.peruenit.
Quod sabbatum non vbique,sed secundum aliqua loca ieiunatur,12.dist.illa,Exemplũ ibi de matre Augustini.
Quod die sabbati nisi propter festiuitatẽ aut propter infirmitatem à carnibus est abstinendum,de cõsc. dist.5.quia.
SACERDOS.Quod sacerdos nomen habet compositum ex Græco & Latino,quasi sacrum dãs,21. dist.clericos,ante medium.
Quod sacerdotalis ordo incepit à sancto Petro,21.d. in nouo.
Quod maiores sacerdotes in apostolis,& minores in septuaginta duobus discipulis sunt designati,21.d. §.1.post med.
Quod sacerdotes angeli & dij nuncupantur, 11.q.1. sacerdotibus.
Quod ordo sacerdotalis præeminet dignitati regali, 96.dist.2.in principio.& in fi.
Quod ipse Christus eis reuerentiam exhibuit dũ ad eos leprosos remisit,1.q.1.nonne.
Quod etiam exempla gentilũ inducunt Christianos ad reuerentiam sacerdotum,11.q.1.sacerdotibus.
Quod ministerio sacerdotis & non alterius Christi corpus consecratur,95 di.ecce ego,circa medium.
Item benedictio populis & gratia diuina datur,1.q.1. dictum est,6.q.1 sacerdotes.
Item peccata delentur,1.q.1.ipsi sacerdotes.
Item meritо officij eorum futura reuelantur,1.q.1.dictum est à Domino.Exemplum ibi de Caipha.
Item sacerdotes sunt lumen mundi,92.di.sacerdotes.
Item sunt omnium patres & magistri,86.d.quis dubitet.
Quod debent esse corpore & mente mundi,quia diuino officio & sacrificio debent esse intẽti,1.q.1.necesse.3.q.7.in grauibus,& duobus ca sequen.
Item sobrij,35 di.vinolentum.
Item discreti & docti,47.dist.per totum,38.di.in pluribus capitulis.
Itẽ debent esse in officio suo cauti,14.q.6.ca.1.in fin.
Item in vestibus & gestu debent esse maturi,41.dist. clericus.
Quod sacerdotes instituuntur ad laudandum Deum &ad exẽplum bonę actionis,5.q.3.quia episcopus.
Quod sacerdotes ratione oblationum tenentur orare pro populo,1.q.1.sacerdotes.
Quod sacerdotes dicuntur comedere peccata populi pluribus modis,videlicet precibus & orationibus peccata consumendo,1.q.1.ipsi sacerdotes.
Item oblatis pro peccatis vtendo,1.q.2.pastor.
Itẽ aliena peccata per consensum incorporãdo,in fin.
Quod sacerdotes horas canonicas hospitalitatem & visitationes infirmorum solicitè exercere debent, 91.dist.presbyter.

Source : BIU Cujas

Quod non de facili est suspicandum malũ de sacerdotibus ex quo corpus Christi cõficiũt, 11 q.3. absit.
Quod ordo sacerdotalis non datur propter ordinatũ tantum, sed etiam propter alios quorum minister esse debet, & ideo mundius est suscipiendus quàm alij ordines, 1.q.1 si qui episcopi talem, §. proximo.
Quod sacerdos membrorum deformitatem notabilẽ habere non debet, 49 dis. § j.
Quod sacerdotes propter multitudinem sunt contemptibiles, 93.dis. legimus, in fin.
Quod multi sunt sacerdotes nomine, pauci opere, 40. dis. multi.
Quod non cathedra facit sacerdotem, sed sacerdos cathedram.
Quod nemo in ecclesia Dei nocet plus quàm qui per uersè agens nomen sacerdotis habet, 83. dis. nemo.
Quod malus sacerdos de ordine suo crimen & iudicium acquirit.
Quod multi sacerdotes nomen Dei in quantum in eis est, despiciunt, & panem pollutum offerunt, 49. dis. sacerdotes.
Quod magnum inconueniens est sacerdotem corpus Christi conficientem immundum esse, 1.q.1. sacrosancta, & c. seq.
Quod ignominiosus est sacerdos qui studet diuitijs, 12.q.2. gloria.
Quod sacerdos qui aliorum debet audire confessiones debet esse in scientia discretus, & in vita bonus, de pœn. dis. 6. § j.
Quod malus sacerdos comparatur simiæ, 1.q.1. si quis inquit.
Quod mali sacerdotes sunt audiendi, non imitandi, 1.q.1. significastis, & c. seq.
Quod an promotus in sacerdotem in mortali peccato possit exequi officium suum, 15.q.vl. per totum.
Quod peccatum est detrahere sacerdotibus, 6.q.1. sacerdotes.
Quod graue peccatum est inuidere sacerdotibus, 6.q.1. sunt plurimi, §. proximo.
Quod nemo debet audire Missam à sacerdote, quem scit indubitanter habere concubinam, 32 dis. nullus, vbi exponit gl. Ioan. quòd hoc est indubitanter scire, quod scitur scientia iuris, & non facti, & ad hoc expressè faciunt multa iura, vt 15.q.8. sciscitantibus, 83. dis. nihil. §. quanquam, 1.q.1. multi, 30.q.5. c. nec illud, § is ita. & c. nullum. Nam ante scientiam à nullo est recedendum, 8.q.4 nonne.
Quod autem sacramẽta à malis sacerdotibus tradita quandiu tolerantur non sunt contemnenda, plura docent capitula, qui ipsi non suis sed Christi verbis sacramenta conficiunt, de consec. dis. 2 panis est, 1.q.1. significastis, & c. Christus, & c. seq.
Quod sacramenta à Iuda proditore tradita non fuerunt reprobata. 1.q.1. dedit.
Quod sibi iudicium tantum manducant, & bibunt, 1.q.1. per Esaiam.
Quod sacramenta sicut nec sola locis immundis per quæ transit, ab ipsis non inquinantur, 19. dis. secundum ecclesiæ.
Quia ipsi sicut fax accensa alijs lucent, quamuis sibi noceant, 15.q.vlt. c. vlt.
Quod ipsi velut lixiuium lauant, & non lauantur, 83. dis. nihil. § seq.
Quod sacerdos licitè potest operas suas alijs locare, 10.q.2. precariæ, 1.
Quod sacerdos non debet alijs irrogare suppliciũ, 22. q.5. hoc videtur, 1.
Quod promotus in sacerdotem tenetur vxori de necessarijs prouidere, non tamẽ tenetur debitum reddere, 31. dis. omnino.

De Sacerdotibus habes vbi agitur de Clericis, & vbi agitur de Ordine.

SACRAMENTVM. Quod sacramentum inuisibilis gratiæ est visibilis forma, de cõs. d. 2. sacrificiũ.
Quod sacramenta dicuntur quia sub tegmento corporalium rerum diuina virtus eorumdẽ sacramẽtorum salutem operatur, vnde à secretis virtutibus vel sacris sacramenta dicuntur, 1.q.1. multi, circa med.
Quod inter septẽ sacramenta ecclesiæ quædã dicũtur necessitatis, vt baptismus, de cons. di. 4 nulla præter.
Item confirmatio, de cons. dis. 4 nullus ministrorum.
Item Eucharistia, de cons. dis. 1. omnis Christianus.
Item extrema vnctio, 26.q.7.c.1.
Item pœnitentia, de pœ. dis. 1. non potest.
Quod alia duo sacramenta sunt voluntatis, videlicet ordo, 74 dis. vbi ista.
Item matrimonium, 30 q.2. vbi non est.
Quod baptismus est sacramentum intrantiũ, de cons. dis. 4 nulla præter. §. porro, ante fin.
Quod confirmatio est sacramentum pugnantium, de cons. dis. 5 spiritus sanctus.
Quod Eucharistia est sacramentum progredientium, propter quod & viaticum dicitur, 26.q.6. qui recedunt, & c. de his.
Quod pœnitentia est sacramentum redeuntium, 26. q.7. his qui, de pœn. dis. 3. c. 2.
Quod extrema vnctio est sacramẽtum exeuntium, 26. q.7. c. b infirmis.
Item subiecto, vt Eucharistia, 95. dis. ecce.
Item significatione, vt matrimonium, 27.q.2. cum societas.
Item ministri dignitate, vt confirmatio, de cons. dis. 5. de his, & duob. c. seq. 68. dis. quamuis.

Vnde versus.

Maior in effectu baptismus, corpus in esse.
Coniugium signo, maiori chrisma ministro.

Quod sacramenta à suis parochianis sunt recipienda. 16.q.1. interdicimus.
Quod per presbyterum non per minorem clericum debent sacramenta exhiberi, de cons. dis. 4. presbyteri qui.
Quod spiritus sanctus dat sacramentis efficaciam per quoscunque ministrentur, 1.q.1. multæ, & c. ita fit, & quatuor c. seq. & c. non nocet.
Quod sacramenta ab immundis ministris coinquinari non possunt, 1.q.1. remissionem.
Quod hominum malitia sacramenta non profanat, 1. q.1. nonne.
Quod sacramenta à malis ministris sunt accipienda quandiu tolerantur, 1.q.1. neque, & c. omnia, & c. multi, & c. per Esaiam, 15.q.vlt. c. vlt.
Quod sacramenta ab hæretico scienter non sunt recipienda, 23.q.1. c. vlt.
Quod ab ipsis in forma ecclesiæ data sacramenta virtutem habent, 19. dis. secundum, 1.q.1. si autem, & tribus c. seq. & c. sicut, & c. quod pro.
Quod sacramenta ab ipsis in forma ecclesiæ non data virtute carent, 1.q.1. qui, § sed notandum.
Quod virtutem amittunt si per malum ministrum in forma ecclesiæ exhibẽtur, 32. dis. præter hoc, §. verũ.
Quod sacramenta collata in forma ecclesiæ ab hæreticis, & schismaticis, simoniacis, & depositis, interdictis, excommunicatis, rata sunt quoad characterem, sed non quoad executionem, 32. dis. c. præter hoc, §. porro, 1.q.1. si quis à simoniacis.
Quod sacramentum datum ab hæreticis non est iterãdum, sed virtus sacramenti dabitur per manus impositionem, 32. dis. § ad hoc vero. & § porro, 24.q.1. miramur, §. his auctoritatibus.
Quod Deus in administratione sacramentorum non pensat merita administrantiũ, 1 q.1 cum scriptura.
Quod sacramenta affectum suscipientium, & mentis deuotionem exigunt, 8.q.1. licet. post med.
Quod sacramenta contra interdictum prælatorũ suorũ accepta, dãnosa sunt, 32. dis. ad hoc verò, §. porro.
Quod non sunt danda impœnitentibus, 26 q.7 ferè per totum.
Item non sunt dãda à grauibus peccatis subito reuertentibus, de pœn. dis. 1. in actionem.
Item non sunt danda illis qui non subsunt alicui, 18. q.2. abbatibus.
Quod non est vera conuersio ad Deum vbi sacramenta ecclesiæ cõmittuntur, de cons. dis. 4. baptismi vicẽ.
Quod sacramentum quod in se bonum est, cedit malo in malum, 1.q.1. quod quidam, § opponitur, ante med. vbi de exemplum de Iuda.
Quod sacramenta Christi pretiosum extrinsecum ornatum non requirunt, 12.q.2. aurum, ante med.

De sacramentis habes supra vbi agitur de Sacerdotibus, & de quolibet Sacramento habes specialiter positum secundum ordinem alphabeti.

SACRIFICIVM. Quod sacrificium altaris oratio num, & eleemosynarum est, 13.q.2. nõ æstimemus.
Item est sacrificium cordis contribulati, de pœ. di. 1. in actionem, post med.
Quod magnum Deo sacrificium offertur cum mali, qui in sua & aliorum pernicie dilatantur, compescũtur, 23.q.5. quali.
Quod omnia sacrificia præcellit corpus & sanguis Christi, de cons. dis. 2 nihil.
Quod non sacrificiorum magnitudinem, sed merita offerentium Deus diiudicat, 24.q.1. odi.
Quod illud sacrificium solum Deus acceptat quod in tra ecclesiam catholicam sibi offertur, 24. q.1. quia ex sola.
Quod mortui multiplici sacrificio iuuari possunt, videlicet altaris, orationum, & eleemosynarum, 13 q. 2. non æstimemus, & c. pro obeuntibus, & c. animę.

De hac materia habes vbi ponitur Oblatio.

SACRILEGIVM. Quod sacrilegium committitur auferendo sacrum de sacro, vel non sacrum de sacro, vel sacrum de non sacro, 17.q.4. quisquis.
Quod sacrilegium est inuadere aut auferre res ecclesiæ, 12.q.2. prædia, & c. indigne, & c. hæc, 13. qu.2. qui oblationes, 16.q.1. in canonibus, 17.q.4. qui rapit, & c. quisquis.
Quod sacrilegium committit qui in clericum manus violentas mittit, 17 q.4. si quis contumax.
Quod sacrilegium est si quis quod venerabilibus locis datur, honestauit retinere, 17.q.4. sacrilegium.
SACRILEGVS. Quod sacrilegus dicitur qui res ecclesiæ indebitè vendit, 50. dist. si quis presbyter.
Item qui habens sufficiens patrimonium res ecclesię ad superfluitatem recipit, 16.q.1. quoniam. in fin.
Item sacrilegus dicitur qui personam ecclesiasticam lędit, 37.q.4. sicut, & c. quisquis.
Item qui fugientem violenter de ecclesia trahit, 17.q. 4. nullus, & c. si quis contumax.
Item qui cõstitutiones sanctorum patrum infringit, 17.q.4. si quis suadente, §. qui autem.
Item qui arti magicæ intendit, 26.q.1. illud, in fi.
Item qui alios temerariè rebaptizat, 23.q.5. si vos.
Item qui infringit ecclesiam, 16.q.4. quisquis.
Quod vendere & comparare spiritualia sacrilegium est q.3. audiuimus.
Quod dubitare de illo quẽ princeps elegit an dignus sit, sacrileg ũ est, 17 q.4. si quis suadẽte, §. proximo.
Quod sacrilegium Christiani cõmittunt cum Iudęorum cibis vtuntur, 28 q.1. omnes.
Quod sacrilegium committit qui Iudæis publica officia committit, 17 q.4. constituit.
Quod sacerdos sacrilegium committit qui pro matrimonio adulterium benedicit, 27.q.vlt. de cõiugali.
Quod qui cum ea quę castitatem vouit contrahit, vel coitum facit, sacrilegium incurrit, 27.q.1. impudicas.
Quod sacrilegus in rebus ecclesiæ Iudæ proditori cõparatur, 23.q.4. quid ergo.
Quod sacrilegi pœna est infamia, 6.q.1. infames.
Item excommunicatio minor, 17.q.4. quisquis.
Item anathematizatio, 12.q.2. indignè.
Itẽ depositio, 12.q.4. si quis deinceps, 13.q.2. indignè.
Item publica pœnitentia, 17.q.4. si quis contumax.
Quod imponitur sacrilego pœna legalis, scilicet decapitatio, 17.q.4. si quis autem.
Quod aliquando imponitur sacrilego pœna legalis & canonica, scilicet pœna pecuniaria & infamia, 17. q.4. attendendum, & c. si quis.
SACRISTA. Quod sacrista idem est quod thesaurarius, cuius officium exprimitur, 25. dist. perlectis.
SAL. Quod Christus dicens Salem habete in vobis, sapientiam verbi designauit, 44 dist. sit rector. post med.
Quod prælati & sacerdotes dicuntur sal terræ, 93. di. sacerdotes.
Quod malus prælatus dicitur sal infatuatum, 3.q.7. sacerdos. § item in euangelio, 1.q.7. non omne.
Quod sal infatuatum à porcis conculcatur, 2.q.7. secuti, §. quia.
Quod sal sapientiæ in cunctis nostris sacrificijs offerri debet. de cons. dist. 4. sal.
Quod aqua sale aspersa, & per sacerdotem cõsecrata sanctificat populum de cons. dist. 3. æqualem.
SALOMON. Quod Salomon Rex templum domino construxit, & illud consecrando magnum festũ fecit, de consec. dist. 1 § 1.
Quod non diuitias, non longa tempora vitæ, sed sapiẽtiam à Deo petiit, 36. dist. qui, §. ecce.
Quod regina venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis, 8.q.1. vereor.
Quod Salomon ad expellendum dæmones de corporibus, quosdam exorcismos inuenit, 21. dist. § 1.
Quod Salomon amore mulierum Deos gentilium coluit, & idolis templa construxit, 3.q.7. §. vlt. 32. qu. 4 Salomon.
SAMVEL. Quod Samuel qui sanctè vixit, & sanctus de hac vita exiuit, non sic potuit esse sub diaboli potestate vt arte diabolica per pythonissam suscitaretur. 26.q.5. nec mirum post med.
SANCTITAS. Quod est sanctitas innocentię quę tantum bonis conuenit, & sanctitas sacramentalis quę quandoque malis cõuenit, 1.q.1. dominus. post med. Exemplum ibi de Saul.
Quod non ex generis nobilitate vel dignitate sanctitas innotescit, sed ex fidei puritate, & morum honestate, 40 dist. nos qui.
Quod vbi Christus per boni operationẽ infunditur, & abominatio peccati aboletur, sanctitas cõsecratur. 15.q.1 nec is qui.
Quod sanctum illum credere qui non est sanctus, periculosum est, 11.q.3 si quis hominem.
Quod sanctus non debet dubitari quem apex papalis dignitatis attollit, 40 dist non nos.
Quod omnis sanctificatio est in spiritu sancto, 75. d. ordinationes.
SANITAS. Quod sanitatem corporis efficit moderata refectio. de consecr. dist. 5 nihil.
Quod excessus ciborum putrescere faciunt corpus, ibid.
Quod impossibile est illos sanos esse & diu viuere q carnium adipibus cõtinuè inuoluũtur. de cons. dist. 5 ne tales.
Quod abstinentia sanat morbos quos superfluitas cibo

Source : BIU Cujas

ciborum contraxit,de consecra.distin.5.legimus.
SAPIENTIA.Quod si sine vera sapiẽtia quis ẽsti mat se prudentem posse fieri,non prudens sed stultus est,3.q.7.qui sine.
Quod sapientia cum sobrietate est habenda,quia nõ oportet plus sapere quàm sapere ad sobrietatẽ,43. dist.sit rector.post medium.
Quod tunc iustificatur sapientia à filijs hominũ quã do ostendit nec in manducando nec in abstinendo esse iustitiam,sed in æquanimitate tolerãdi inopiã, 41.dist quod dicit.
Quod sapiens nulli nocere intendit,6.q.1.sapiens.
Quod sapiens sine peccato pretiosis vti cognouit,41. di.quisquis.
Quod sapiens prælationi & gubernationi competit, 84.dist.porro.
Quod stultus in culpa sapiens erit in pœna,38.dist. qui ea.
SATISFACTIO. Quod satisfactio pœnitẽtiæ est peccatorum causas excidere,nec earum suggestionibus aditum indulgere.de pœ.d.3.circa principiũ.
Quod satisfactio est,vade,&amplius noli peccare. de pœ.dist.3.quamuis canrè,§.hac auctoritate.
Quod peccator tunc satisfacit,dum pœnam iudicio ecclesiæ impositam factis exequitur.de pœn.dist.1. c.facilius,§.hoc idem.
Quod tres sunt partes satisfactionis,eleemosyna,ieiunij,& oratio.de pœn.dist.6.§.1. de quibus tribus habes in suis locis.
Quod secundum quantitatẽ delicti satisfactio debet imponi,12.q.2.fraternitas.de pœn.dist. 5.falsas.
Quod publicè peccantes publicè satisfacere debent, 11.q.vlt.canonica.
Quod an quis possit satisfacere de vno peccato sine satisfactione aliorum,de pœn.dist.3.sceleratior,§. his auctoritatibus.
Quod an sola cõtritione sine confessione quis possit Deo satisfacere.de pœn.dist.1.si cui etiam,& multis,§.sequentibus.

De hac materia habes vbi agitur de Pœnitentia.

SAVL.Quod Saul,licet fuerit à Domino reprobatus tamen Dauid sanctus reuerebatur eum,2.q.7.plerunque,§ de his.
Quod per Saulem intelliguntur prælati,& per Dauid subditi,2.q.7.cap.plerumque,§.item per Saulem.
Quod in hoc quòd Saul reprobatus populum iudicabat,innuitur quòd prælatus malus nõ est contẽnendus quamdiu toleratur,3.q.7.cap.vlt.
SCANDALVM.Quod propter scandalum cõsuetudines terrarum[dummodo non sint cõtra animę salutem) sunt seruandæ,12.dist.illa.Exemplum ibi de matre Augustini.
Quod Christus soluit tributum propter scandalum, 11.q.3.inter verba.
Quod aliquando aliquid conceditur propter scandalum.
Quod aliquid aliquãdo cõceditur propter scandalũ, quod aliàs nõ cõcederetur,95.distin. presbyteros.
Quod propter scandalum quandoque aliquid omittitur,quod de iure esset faciendũ,51.dist.aliquãtos.
Quod scandalum quãdoque surgit ex doctrina sana, 11.q.3.inter verba.
Quod potius est à qualibet esca abstinendum,quàm cũ aliorum scandalo edendum,23 quæst. tertia,§. 1.ante fi.
Quod quandoque propter scandalum inconsueta tolerantur,95.dist.peruenit.
Quod grauiter peccat qui proximum indebitè scãdalizat,10.q.3.cauendum.
Quod qui prælatum suum scandalizat, Deum cuius vicarius est scandalizat,93.dist.ille proculdubio.
Quod dantes occasionẽ scandali sunt rei eorum qui pereunt scandalo,1.q.1.hi quoscunque.
Quod mysticè loquendo membrum scandalizans sicut vxor vel propinquus,est amputandum,24.qu. 3.illud,28.q.1.vxor
Quod peruersus prædicator & doctor in Deum scandalizatur,95.dist.ille proculdubio.
Quod infames prælati sunt propter populi scandalũ remouendi,50.dist.de his verò.
Quod an perfectis liceat repetere sua propter scandalum,23.q.5.§.1.ante fi.
SCIENTIA Quod vera scientia est per quã Christus inuenitur & noscitur,37.dist.legimus.
Quod omnis ratio supernæ scientiæ vel terrenæ creaturæ in Deo est,qui earum caput & auctor,qui hũc inuenit,nihil vltra quærat,quia quidquid alibi quęritur,in ipso perfectè inuenitur,37.distin.legimus, post med.um.
Quod scientia pietatis est scire & intelligere nouum & vetus testamentum,37.dist.si quis artem.
Quod quia sacerdotes sunt duces aliorum,eis scientia summè necessaria est,& quæ sunt,quæ præcipuè scire debent,habes.38.dist.quæ ipsis.
Quod scientiæ quæ curam animę nõ habẽt,mittũt in errorẽ,& nõ valent ad salutẽ,37.dist.legimus,in fi.
Quod licet scientia triuij & quadriuij habeat in se veritatem,non tamen est scientia pietatis,27.di. quis artem.
Quod in vanitate sensus ambulant qui scientiis sæcularibus tantũ intendunt,37.dist.c.nõne. circa med.
Quod scientia liberalium artium valet ad sacram scripturam intelligendam,37.dist de quibusdam,& caturbat.
Quod scientia philosophorum & poetarum non est legenda propter delectationem vel ornatum verborum,37.dist.turbat,§. cur ergo.
Quod illud dicitur quis verè scire quod audiuit vel vidit vel aliàs conscius fuit, & talis potest ferre testimonium,22.q.5.hoc videtur.

De hac materia habes vbi agitur de Scriptura.

SCHISMA.Quod schisma nomen Græcum est, & scisuram sonat,24.q.1.schisma.
Quod si quis ab apostolica sede diuisus est, schismaticus est,23.q.5.non vos.ante medium.
Quod schismatici ecclesiam Dei lacerant,23.q.5.de Liguribus,24.q.1.reduouit,& c.vbi.
Quod schismaticus indissũam domini tunicã in frusta dirumpit,23.q.1.quoniam.
Quod hæc est differentia inter schisma & hæresim, quia schisma ab ecclesia recedit,sed hęresis peruersum dogma defendit,24.q.3.inter hęresim.
Quod schismatici sunt equales paganis & etiam peiores,7.q.1.denique,post med,24.q.1.nõ afferamus, 7.q.1.denique,post med,24.q.1.non afferamus.
Item sunt in statu perditionis,24.q.1.quicunque.
Item sunt extra ecclesiam & corpus Christi, 7.quæst. 1.scire.
Quod schismatici nõ habent sui officij executionem, quia non habẽt ecclesiæ vnitatem 7.q.1.factus, & duobus cap.seq.24.q.1.didicimus.
Quod schismatici infructuosè sibi corpus Christi conficiunt,24.q.1.schisma,& c pudenda.
Quod schismatici quia spiritum sanctum non habẽt, remissionem peccatorum dare non possunt,24.qu. 1.didicimus.
Quod schismatici sunt damnãdi & excommunicandi, 23.q.5 de Liguribus,
Item per principes sęculares coerceri debent,23.q.5. non vos.
Item vt ad vnitatem ecclesiæ reuertantur sunt cogendi,23.q.4.ipsa.in fi.
Quod de schismate reuertentes non sunt ad ordines promouendi,sed in susceptis tolerãdi,.q. 1.omnis.
Quod schismatici dignitate & officio priuantur,11.q. 3.si quis presbyter,23.q 5.non vos,circa medium.
Item temporalibus spoliantur,23.q.1.qui contra,23. q.5.de Liguribus.
Item pœnis corporalibus puniuntur, 7. q.1. denique, circa fi.23.q.5.de Liguribus.
Item in exilium relegantur,23.q.5. de Liguribus.
Item non est eis communicandum,,24 q.1.omnis, & c.seq.7.q.1.denique,1.q.1.si quis inquit.
Quod vnitati non communicat qui schismaticis communicat,24.q 1.schisma.
Quod fautores schismaticorum eadem pœna qua & ipsi sunt plectendi,24.q.1.didicimus.
SCRIPTVRA.Quod scriptura sacra est nouum& vetus testamentum,9.dist.quis nesciat.
Quod in ea nil est iprobãdũ vel respuẽdũ.45.d.deniq;.
Quod non est trahenda ad eũ sensum ad quem sibi quisque præsumit, sed ex ipsa scriptura sensum oportet capere veritatis,37.dist.relatum,& c.vino.
Quod scripturam sacrã debet quis intelligere ex causa,ex persona,ex loco,& ex tempore,si non vult in labyrinthum impingere,29.dist.sciendum,& c.seq.
Quod distinguenda sunt tempora vt concordetur scriptura,2.q.1.si peccauerit
Quod scriptura qua quis scribitur in libro vitæ,fit secundum præsentem iustitiam vel præscientiam, de pœ dist.in.4.§ finis.
Quod secundum præscientiam scribi est ad vitam æternam præordinari,ibid.
Quod secundum iustitiam scribi est ea operari quorũ merito fit dignus æterna salute,de pœ.di.4.§.porro.
Quod scriptura sacra accipienda est & exponenda,secundum proprietatem linguarum in qua est edita, 38.dist.locutio.
Quod non arctatur sub regulis grammaticæ artis, 38.dist.locutio.
Quod non semper ad litteram,sed quandoque est mysticè intelligenda,23.q.1.nisi.
Quod scripturę sensus est quadruplex, videlicet historicus,quando scriptura intelligitur sicut littera sonat,sicut sunt Iudæorum historiæ,23.q 1.n.si.
Item allegoricus,quando per id quod dicitur significatur quod iam factum est vel futurum est. ibid.
Item tropologicus vel moralis quando scriptura ad mores conuertitur,37.dist.vino.
Item allegoricus,quando scriptura ad superiora & ad cęlestia reducitur,76.dist.iciunium circa finem.
Quod scriptura conciliorum & Romanorum Pontificum pro authentica est habenda,15.dist.sancti,19. dist per totum.
Quod multa seruat vsus ecclesiæ licet in scriptura nõ inueniantur,11.dist.ecclesiast carum.
Quod Deus quandoque reuelat.aliter quàm scriptura sanctorum trad dit 9 dist.noli.in fi.
Quod amans scripturas sactas,earu suitia nõ amabit, de conse.dist 5.nunquàm.
Quod omnis splendor rhetoricæ eloquentiæ, omnes modi poeticæ elocutionis,quęlibet varietas decore pronunciationis ornata,à diuinis scripturis sumpsit exordium,37.dist.legimus,§ 2.
Quod an licet clericis studere in scripturis philosophorum & poetarum,37.dist. per totum.
Quod qui aliter sacram scripturam intelligit quàm spiritus sanctus flagitat,hæreticus est,24.q.3 hæresis.
Itẽ ipsam maiè exponentes dicũtur falsi prophetę,37. dist vino.
Quod secundum eam grauia vel leuia pensantur,quia est statera,24 q.1 non afferamus.
Quod scriptura requiritur in multis,videlicet,in hæreticis abiuratione,de cons.di.2.ego Berengarius, 2.q. 1.legum.
Item in legatione,vbi requiritur scriptura missionis, 97.dist.nobilissimus.
Item in electione quæ debet fieri in scriptis & proferri,63.dist.quanto,2.q.1 legum.
Item in excõmunicatione,quæ debet fieri in scriptis, 11.q.curæ,2.q.1 legum.
Item in sententiæ prolatione,quia aliter sententia nõ habet vigorem,2.q 1.in primis,§.si quis,in fi.& ca. statutis,& c.legum.
Item in publici criminis accusatione,1 qu.8.quisquis & q.1.legum.
Item in ciuili conuentione,3.q 3.offeratur.
Item in appellatione,2 q.6.post appellationem.
Item in extraneorum clericorum susceptione,98 dis. nullus,& c.transmarinos.
Item in rerum ecclesiasticarum venditione,12.qu. 2. sine exceptione,10.q.1.casellas.
Item baptizandorum susceptione,vbi nomen in scriptis dari debet,2.quæst.legum,de cons.dist. 4. baptizandi.
Item in regularis voti professione,27.q.1.omnes fœminæ,20.q.1.vidua.
Item in expositorũ puerorum collectione,87.distin.si positus.
Item in pœnitentiæ datione,30 q.5.qualis, in fine.
Item in prælatorum ad synodum non venientiũ excusatione,18.d.placuit.
Item in illorum qui impetuntur citatione,5.quęst. 2. §.1.& c.1.
Itẽ in prelaturę renuntiatione,7.qu 1.sicut vir.§.ecce.
Item in seruorum ordinatione,54.dist.nulli.
Item in reconciliatione,2 q.1.legum.
Item in ordinatione,quia ordinati debent scripturam quæ formata dicitur,ab ordinatore accipere,73.di. per totum.
Item in constitutionis promulgatione,35.q 9. quod quis,96.dist.bene quidem,circa med.
Item in seruorum ab episcopo manumissione,12.q.2. episcopus qui mancipium.

De scriptura habes vbi agitur de Sententia, & de Subscriptione.

SCRVTINIVM.De scrutinio habes vbi agitur de examinatione.
SECVRITAS.Quod vbi est perfecta dilectio, ibi est securitas,24 q 1.non turbatur.
Quod securitas conscientiæ in tribulationibus relenquat,24.q 1.non turbatur.
Quod in vltimo fine pœnitentibus de consecutione æternæ fœlicitatis securitatem dare nõ possumus, de pœn.dist.7.circa prin.
SEDES.Quod sedes apostolica est prima auctoritate & dignitate,licet Antiochena sit prior tempore, 21.dist.hunc autem,24 q.1.rogamus,9.q.3.nemo, & c.seq.
Quod ipsa est maior in iudiciis auctoritate,9.q 3.pater.&c.ipsi sunt.
Quod cõstitutiones huius sedis ab omnibus sunt seruandę,11.dist.consequens
Quod nulli permittitur de eius iudicio iudicare, 17. q 4 nemini,21 dist,nunc autem.
Quod Christianus peccatum infidelitatis incurrit,qui sedi apostolicę obedire contemnit,81.dist.si qui,in fine,93.dist.qui cathedram.
Quod in dubiis & arduis ad sedem apostolicam est recurrendum,17.dist.nec licuit,& duobus c. seq 16. q.1.frater,post med,24.q.1 rogamus
Quod in libris & opusculis quidquid approbauit sedes apostolica est tenendum,19 di. si Romanorũ, vsque ad c.ita.
Quod sine auctoritate sedis ipsius generale non celebrater,concilium,17.dist.per totum.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod immediatè ſedi apoſtolicę ſubiecti (maximè q propinqui ſunt) annue ſe debent præſentare, 93 d. iuxta, & § præcedenti.
Quod ſine ſedis huiuſmodi iudicio epiſcopi nō poſſunt condemnari, 3. q. 6. accuſatus, & c. ſeq. 9. q. 3. antiquis.
Quod male dānati per ipſam reſtituuntur, 9. q. 3. fuit, & c. fratres.
Quod ſine ſedis apoſtolicæ auctoritate nullus epiſcopus ſedem ſuam audet mutare, 7. q. 1. mutationes.

De hac materia habes vbi agitur de Eccleſia Romana, de papa, & Apoſtolica ſede.

Item hæc ſunt quæ reſeruantur eccleſiæ Romanæ, & Apoſtolicæ ſedi.
Iudicium epiſcoporum, 3. q. 6. dudum.
Item reſtitutio depoſitorum, 2. qu. 6. ideo huic.
Item congregatio conciliorum, 3. q. 6. dudum.
Item reſtitutio clericorum. 1. q 7. conuenientibus.
Item exemptio epiſcoporum, 16. q. 1. frater, 18. qu. 2. luminoſo.
Item quæſtio fidei, 23. q. 1. quoties.
Item abrenunciatio epiſcopatus, 6. q 3. denique.
Item mutatio epiſcoporum, 7. q. 1. mutationes.
Item epiſcopatuum diuiſio & vnio, 16. q. 1. & tēporis.
Item pallij datio, 100. diſt. quoniam.
Item abſolutio excommunicationis factę ex ſede, 21. diſt. inferior, 16. q. 1. frater.
Item antiquorum canonum & ſcripturarum interpretatio, 17. diſt. nec licuit.
Itē famæ reſtitutio, 2. q. 3. Paulū, §. hinc antē colligit.
Item cum ſimoniacis diſpenſatio, 2. q 3. Paulum.
Item maiorum & difficilium quæſtionū diſcuſſio, 17. diſt. multis.

De hac materia habes vbi agitur de Eccleſia Romana, & de Papa, & de Diſpenſatione.

Quod ſedes quatuor patriarchalium eccleſiarū ſunt iſtæ. Conſtantinopolitana, Alexandrina, Antiochena, & Hieroſolymitana, 22. diſt. renouantes.
Quod Conſtantinopolitana ſedes licet vltima fuerit tēpore, tamē propter dignitatem tranſlati imperij ex ſtatuto concilij poſt Romanam ſedem primum obtinet locum, 22. diſt. ſacroſanctam, §. hac, & cap. ſeq. §. hinc, & § diffinimus.
Quod Alexandrina ſedes, quam beatus Marcus euangeliſta ad honorem ſanct. Petri inſtituit, olim poſt Romanam prior fuit, & poſt illam ſecunda fuit Antiochena, in qua reſederat beatus Petrus antequam Romam veniſſet, 22 diſt. ſacroſancto.
Quod ſedes epiſcopales non in villis vel caſtellis, ſed in maioribus locis debent conſtitui. 80. diſtin. per totum.
Quod beatus Petrus apoſtolus vbi pagani habebant archiflamines, fecit inſtitui archiepiſcopos, 80. diſt. in illis.
Quod ſedes epiſcoporum nō longo interuallo debēt diſtare, vt ad conſecrationem archiepiſcopi citius poſſint venire, 80. d. non debere, §. ſedes, & c. ſeq.
Quod vbi non fuit ſedes epiſcopalis de nouo non debet inſtitui, niſi fidelium excreuerit multitudo, 16. q. 1. præcipimus, & c. felix.
Itē niſi gens noua ad fidem cōuertatur, 99 diſt. nulli.
Quod epiſcopales ſedes ex cauſa auctoritate apoſtolica mutantur de loco ad locum, videlicet propter Barbaricam incurſionem, 7. q 1 temporis.
Item ex cauſa vniuntur, videlicet propter alterius loci deſolationem, 16. q. 1. & temporis, & cap. ſeq.
Item ex culpa auferuntur, videlicet propter epiſcopi occiſionem, 25. q. 2. c. vlt.

SENES. Quod ſenes in ſcriptura ſacra dicuntur ſapientes, 84. diſt. porro.
Quod primū, Abrahā dic⁹ eſt preſbyter, id eſt ſenior.
Quod non propter ſenectutem vel decrepitam ætatē ſed propter ſapientiam presbyteri dicuntur ſenes.
Quod gloria ſenum eſt canities, & canities ſapientiā deſignat.
Quod quadruplex eſt ſenium, videlicet naturæ, & tendit ad defectum 86. diſt. tanta, 13 q. 2. illud.
Item ſenium gratiæ. 84 diſt. porro. vbi dicitur, quòd canities ſenum prudentia eſt, & hoc ſenium ad perfectum ducit, 20. diſt. de quibus, 32. q. 2. ancillam.
Item eſt ſenium culpæ, & hoc ducit ad interitum, 2. q. 7. Paulus dicit.
Item eſt ſenium æternæ gloriæ, & hoc ducit ad ęternū præmium de quo dicitur, Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui.
Quod ſenes quanto morti viciniores, tanto debēt eſſe puriores, 89. diſt. tanta nequitia.
Quod mali ſenes à ſuis prælatis ſunt durius arguēdi. 86 diſt. tanta.
Quod præſumendum eſt de ſene bonum, 18. q. 2. diffinimus.
Quod ſenectus aufert incōpinentię ſuſpicionem, 34. diſt. fraternitatis.
Quod ſenectus decrepita reddit ad epiſcopatū inhabilem, 85. diſt. archidiaconum Florentinum.

De Senio & Senectute habes vbi agitur de Antiquitate.

SENTENTIA. Quod ſententiam Papa cū magna deliberatione debet proferre, 35. q. 9 apoſtolicæ.
Quod ſententia aut pro conſideratione teporum, vel ætatum, vel propter ſubreptionem, vel grauem neceſſitatem poteſt in melius commutari, 35. q. 9. ſententiam, & c. veniam.
Item Papa ſententiam ſuorum prædeceſſorum poteſt in melius commutare, 35. qu. 9. loco § hoc ita. in fin.
Quod ſententia quæ in ſe non valet, confirmata per ſuperiorem valet, 16. q. 6. ſi epiſcopum.
Quod ſententia debet dari in ſcriptis, 2. q. 1. in primis, in fine. & c legum.
Quod ad ſententiam dandam pro modicis cauſis nō requiritur ſcriptura, 11. q. 1. ſi quis cum
Quod non ſecundum propriam voluntatem, ſed ſecūdum leges eſt proferenda, 11. q 3. ſummopere.
Quod etiam præſentibus partibus ante plenā negotij diſcuſſionē nō eſt ſententia ferēda, 30. q. vlt. iud cātē.
Quod in re dubia non debet dari certa ſententia, 11. q. 3. graue.
Quod non eſt danda ſententia niſi poſt plenam inueſtigationem veritatis, 11. q 3. ſummopere, & c. graue. & quatuor cap. ſeq.
Quod ſententia rite data ab omnibus eſt tenenda, 6. q. 4. ſi Metropolitanus, §. ſed &. c ſi quis epiſcopus, 35. q. 9. c. 1. 11 q. 3. nemo contemnat.
Quod iudex debet eam ferre cum mentis tranquilitate, non in furore, 11. q. 3. illa. & tribus cap. ſeq.
Quod ſententia ſub conditione non eſt proferenda, 2. q. 6. biduum.
Quod ſentētia diffinitiua obtinet auctoritatem rei iudicatę, 2. q. 6. biduum, ante finem.
Quod ſententia plurium debet prævalere, 76. di. ſi trā ctus.
Quod ſententia quandoque eſt iniuſta ex animo proferentis, ſed iuſta eſt ordine & cauſa, & aliquando iuſta eſt ex animo, ſed non ordine vel cauſa, & aliquando eſt iuſta ex animo & ordine, ſed nō ex cauſa, 11 q. 3. epiſcopus presbyter. § ſeq.
Quod ſententia lata quandoque non tenet, videlicet quando per appellationem intra certum tempus releuatur, 35. q. 9. loci, §. ſeq.
Item quando in arduis cauſis in ſcriptis non datur, 2. q 1. in primis. in fin.
Itē quando à non ſuo iudice fertur, 3. q. 8. accuſatores, 9. q. 2. c. 1. & c. epiſcopum, 11. q. 1. in clericorum.
Item quando ab vno ſo o iudicum, cum duo fuerint delegati, fertur, 2. q. 6. ſi quando, §. diffinitiua.
Item ſi contra ius ſcriptum fertur.
Item ſi iudices fines ſtatuti vel mandati excedunt.
Item ſi contra prius iudicata lata fuerit.
Item ſi iudex pretio corruptus eam tulerit.
Item ſi parte non contumaciter abſente lata fuerit, 3. q 9. per totum.
Quod non debet ſuſtinere pœnā canonicam in quem nō eſt prolata canonica ſententia, 21. q. 3. nō debet.
Quod iniqua ſententia eſt reuocanda, 24. qu. 2. ſane profertur.
Item ſi per falſas probationes & per ſurreptionem lata eſt, eſt retrahenda, 35. q. 9. veniam, & trib. ca. ſeq.
Quod ſententia excōmunicationis ſiue iuſta ſiue iniuſta timenda eſt, 11. q. 3. quibus, & c. epiſcopus, & §. ſi ergo.
Quod iniuſta nocet potius ferenti quàm patienti, 11. q. 3. illud, 24. q. vlt. ſi quis non. & quatuor c. ſeq
Quod non eſt ferenda ſententia quādo multitudo eſt in cauſa, 23. q. 4. c. ſi quis poteſtatem, § ſi mulier.
Quod eſt ſententia ſuſpenſionis quantum ad officium & beneficium, 7. q 1. ſi quis in.

De hac materia habes vbi agitur de Suſpenſione.

Quod differtur ſententia & executio per triginta dies cum princeps vel aliquis alter aliquem ad mortem condemnant, 11. q. 3. cum apud.
Item differtur per decē dies quoties appellatio admittitur, 2. q. 6. anteriorum.
Item quouſque grauida ad mortem condemnata pariat, quia aliter committeretur homicidium, 2. q. 4. conſuluiſti, in fi. 32. quæſt. 2. quòd vero non formatum.
Itē quouſque princeps aſſignauerit inſulam illi qui in exilium debet relegari, 2. q. 6 biduum. poſt med.
Item quouſque condemnatus ſeruus reddat Domino ſuo de peculio rationem, 54 diſt. generalis.
Quod Deus nouit mutare ſententiā, 22 q. 4. vnuſquiſque.
Quod Deus non mutat ſententiam in homines ſed in opera, quibus hominibus non iraſcitur, ſed vitiis, de pœn. diſt. 1. ſi agamus.

De hac ſententia habes vbi agitur de Excommunicatione, & de Iudicio.

SEPARATIO. Quod hæretici & ſchiſmatici ab eccleſia ſunt ſeparati, & ideo non habent ſpiritū ſanctum, 24. q. 3. de illis.
Quod mali Chriſtiani corporaliter ſunt in eccleſia, ſed per peſſimam vitam ſeparantur.
Quod tunc peccatores à Chriſti corpore ſeparātur cū per excommunicationem traduntur Satanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus ſit, 11. q. 3. audi.
Item aliqui ſeparantur ab eccleſia per ſententiam, qui ſunt extra, 24. q. vlt. cum aliquis.
Quod ſic debent formidare Chriſtiani quàm ſeparari à corpore Chriſti, quia hoc non eſt membrum eius, 11. q. 3. nihil.
Quod ſeparati à corpore Chriſti ſicut membrum præciſum virtutem ſpiritualem non habent, 1. q. 1. corporalia. Notent hoc obſtinati in malitia.
Quod nos debemus ſeparari à malis præcepto Domini, qui dicit. Sit tibi ſicut ethnicus & publicanus, 2. q. 1. ſi peccauerit.
Item mandato apoſtoli qui dixit, hęreticū poſt primā & ſecundam correctionem deuita, 24. q. 3. dixit.
Itē conſilio Moyſi qui dixit, Separamini à tabernaculis impiorū, ne pereatis, 1. qæu. 1. ſi quis inquit, ante ſi.
Item ſtatuto concilij quod ſeparat iudæos à Chriſtianis, 28. q. 1. iudæi.
Item exemplo Cypriani, qui ſeparatus fuit à Lucifero hæretico, 24 q 1. aduocauit.
Item exemplo Polycarpi martyris, qui à Cherintho & Marchione ſeparatus fuit, 24. q. 1. omnis qui.

De hac materia habes vbi agitur de Excommunicatione.

SEPVLTVRA. Quod nomine ſepulturæ aliquando ſignificatur terra pro ampliatione cœmeterij & ſepulturę, & licet pro ea accipere, 12. qu. 2. aurum, 24 q 8. ſecundum canonicam.
Item nomine ſepulturæ quandoque ſignificatur officium ſepelendi, & non licet aliquid accipere, 13. q. 2. præcipiendum.
Item nomine ſepulturæ quandoque ſignificatur terra cæmeterij, & pro illo non licet aliquid accipere, 13. q 2. quæſta. & tribus cap. ſeq. 1. q. 1. dictum eſt ſolere in quibuſdam.
Quod ius ſepulturę eſt ius competens eccleſię ad ſepeliendū in cæmiterio ſuo, & prouenit ex epiſcopi aſſignatione, 11. q. 1. eccleſias.
Item hoc ſpectat parochialibus eccleſiis, vel quib. iure vel priuilegio eſt conceſſum, 13. q. 1. eccleſias.
Quod vbicumque ſepeliatur, domini eſt terra & plenitudo eius, 13. q. vlt. vbicumque.
Quod officiū deuotę ſepulturæ, bonæ fidei eſt teſtimonium, 13. q. 2. non æſtimemus, ante ſi.
Quod in ſepulturis Chriſtianorum requies eſt defunctorum, 13. q. 2. ante finem.
Quod prodeſt mortuis habere ſigna ſepulturæ ſuæ quæ inſpiciētes amici pro eis preces effundāt domino, 13. q. 2. cum grauia.
Quod intra eccleſiam & maxime iuxta altare vbi corpus Chriſti conficitur, nullus eſt ſepeliendus, 13. q. 2. præcipiendum.
Quod poſſunt in eccleſia epiſcopi ſepeliri, vel abbates vel eminentis vitæ presbyteri vel laici, 13. q. 2. null⁹.
Quod prodeſt homini inter bonos & iuſtos defunctos, ſepeliri, 13. q. 2. cum grauia, & c. animę, & cap. non æſtimemus, in fin.
Quod peccatoribus plus obeſt ſepeliri in ſacris locis quàm prodeſt, 13. q. 2. quibus, & c. cum grauia.
Quod quocumque modo ſeipſos occidentes non ſolum carēt eccleſiaſtica ſepultura, ſed etiam nec in pſalmis nec in aliis debet eis aliqua ſolennitas exhiberi, 13. q. 2. placuit.
Item ſimiliter debet pro illis fieri qui ſine pœnitentia pro ſuis ſceleribus occiduntur, ca. fatendum.
Item vſurarius excommunicatus etiam minori excōmunicatione, ſi abſolutionem viuens non petiuit, 14 q. ſane.
Item prædones manifeſti etiam ſi pœnitentes moriantur, ſi habent vnde ſatisfacere poſſunt, nec ipſi nec hæredes ſatisfacere pro eis volunt, 24 q. 2. ſane.
Quod quilibet in peccato mortali moriens, in cœmeterio non eſt ſepeliendus, 13. q. 2. quibus.
Quod in patibulo mortis, ſi pœnituerint, non eſt negāda ſepultura, 13. q. vlt. c. vlt.
Quod ſepultura poteſt eligi, 12. q. 2. bonæ.
Quod ad eligendam ſepulturam locus debet inducere ſolennitatem, ſicut eſt epiſcopatus, vel religioſorum monaſterium, 13. q 2. vbicumque temporum.
Quod epiſcopus etiam in minori & minus religioſa eccleſia poteſt eligere ſepulturam, 12. q. 2. bonę.
Quod nullus debet ſepulturam parentum ſuperbia vel odio deſerere, 13. q. 2. placuit.
Quod filij emancipati à patribus liberè eligunt ſepulturam, 13 q 2 §. econtra.
Quod an eccleſia in qua parentes ſepulti ſunt, poſſet vendicare corpora filiorum, 13. queſt. 2. Ebron. & c. ſeq.
Quod conſugati (vt videtur) in vno ſepulchro debent ſepeliri, 13. q. 2. c. 1. §. nunc. & c. Ebron.
Quod vxor mortua ſi non elegerit ſepulturam, cum marito debet ſepeliri, 13. quæ. 2. ca. 1. §. nūc autem

quæ-

Source : BIU Cujas

quæritur,& cap.Ebron.& cap.vnaquæ.
Quod mulier si plures viros habuit,& sepulturam nõ elegerit,videtur quòd cũ vltimo viro debeat sepeliri,13.q.2.vnaquæque.
Quod extraneus quilibet vbi elegerit,ibi sepelietur, 13.q.2.vbicumque,§.quia.
Quod extraneus si non elegerit,in episcopatu vel parochia sepelietur,13.q.2.vbicumque.
Quod indigena si elegit locum magis religiosum,ibi sepelietur,13.q.2.illud,§ quia,& cap.vbicumque.
Item si elegit minus religiosum,quia videtur hoc facere ex odio vel superbia,non habebit,13.q.2.placuit.
Quod indigena si de corpore nõ disposuit,sepelietur cum propinquis,vel vbi decimas persoluebat,13.q 2.Ebron.& c.vbicumque.
Quod violãs sepulturã infamis efficit.6.q.1.infames.
Quod qui sepelit corpus alienum,non solum sepultũ sed omnia quæ consequenter habuit,tenetur restituere,2.q.2.omnes.
Quod ecclesia parochialis vbi sacramẽta participauit de mortuo alibi sepulto debet ius suum habere,id est canonicã portionem,13.q.1.ecclesias,per totũ.
Quod canonica portio est dãda secundum cõsuetudinem terrarum,vt vitetur scandalum,arg.12.dist.illa,76.dist.vtinam.
SEQVESTRATIO.Quod lite pendẽte fructus sequestrantur,2.q.6.quoties post,11,q.1.quia res.
Quod sequestrantur res cum appellatur ab executione,2.q.quoties post.
Item cũ aduersarius fructus dilapidat,3.q.2. quia ea,
Item legitimè appellanti,2.q.6.biduum.
Item de adulterio accusanti,4.q 4.§.aliquando.
SERVITVS.Quod duplex est seruitus , videlicet corporalis & spiritualis,12.q.2.cum redemptor.
Quod seruitus inducta est ex iure gentium,& 1.di.ius gentium.
Item de iure diuino,35.dist.vinolentiam.
Item iure constitutionis,7.d.§.1.vbi de seruo empto agitur,de quo statutum fuit quòd sex annis seruire debuit,& in septimo anno liber exire.
Itẽ iure canonico est approbata,17.q.4.id constituimus.
Quod ante diluuium inconcussa fuit libertas,nec obsequia seruitutis à consortibus exigebantur,35.di. 6.post med.
Quod seruitus nõ esset si ebrietas nõ fuisset.ibidem.
Quod clericus episcopo suo insidias vel iniurias in rebus,in seruitutem perpetuam curiæ est tradẽdus, 11.q.1.statuimus,3.q.4.clericus.
Quod concubina diaconi vel sacerdotis à principe in seruitutem est redigenda,32.dist eos qui.
Quod meritoriũ est libertatem dare seruis,12.q.2.cũ redemptor.
Quod serui ecclesiæ angariis sæcularium iudicũ molestari non debent,12.q.2.ecclesiarum.
Quod ecclesiæ serui etiam benemerenti sine compensatione non debent dari libertati,12.q.2.si quis,& cap.episcopus qui.
Quod serui ministris eiusdẽ ecclesiæ gratis possunt dari,12.q.2.ecclesiasticis.
Quod libertati dati si non fuerint grati , in seruitutẽ redigantur,12.q.2.episcopus qui.
Quod frequẽti9 fugitiui possunt vẽdi,12.q 2.fugitiui.
Quod si seruus promouetur sciente domino & nõ cõtradicente,remanebit in ordine promotus.sed episcopus vel qui eum præsentauit,duplum restituet, 54.dist.si seruus absente.
Item si præsens est Dominus &cõsentit,eoipso seruus liber efficitur,54.dist.si seruus sciente
Item si Dominus est absens siue præsens,& scit &tacet,videtur consentire,ibid.
Quod si Dominus nescit promotionem serui intra annum poterit reclamare & reuocare.ibidem.
Quod seruus indebitè promotus si infra diaconatum fuerit degradatus,ad pristinum statum reducitur, 54.dist.nullus,& c.seq.& c.si quis obligatus,& c.de rebus.§.cęterum.
Quod seruus monachus factus inscio Domino,intra trienniũ non debet proficeri.intra quod tempus si non requiritur,liberè monachus remanebit,54.d. si seruus sciente.

De hac materia habes vbi agitur de Ordine,& de Clericis.

De *Seruitute habes vbi agitur de Libertate,& de Libertis,& de Manumissione.*

Quod spiritualis seruitus peccati relaxata est per incarnationem Christi,12.q.2 cum redemptor.
Quod clericus qui altari seruit,de altari viuere debet. 12 q.1.clericus qui,& c.seq.
Quod principes & prælati Deo seruiunt bene viuẽdo, & fideliter subditos regẽdo,23 q.4.si ecclesia.in fi.
SEVERITAS.Quod seueritas nõ animo sęuiẽdi est exercẽda,sed animo medẽdi,86.d.odi & c seq.
Quod in delinquentes seueritas cum benignitate est temperanda,45.di.disciplina,&c.sunt,& c.seq.23. q.4.quid faciet,& c.quod Christus.
Quod sicut contumacibus seueritas est ostendenda, sic humilibus & pœnitentibus locus veniæ non debet denegari,2.q.5.quanto,in fin.
Quod melius est cum seueritate diligere, quàm cum lenitate decipere,5.q.5.non omnis.
Quod prælatus officium seueritatis diligentissimè impleat, qui non ex odio , sed ex dilectione subditum corrigit,13 q.4.ita plane.
Quod propter multitudinem & plurimã stragẽ detrahendum est seueritati,50.d.vt constitueretur,23.q. 4.c cum quisque.& c.ipsa pietas,ante fin.
Quod vbi schisma non timetur , non debet dormire seueritas disciplinæ,23.q 4 cũ quisque , & c.quidã. in fi.
Quod vbi fidei subuersio & ruina fratrũ timetur, nerui seueritatis non debent dissolui,50.dist.absit.
Quod dignum est,vt seueritatem ecclesiasticę disciplinæ sentiat qui sanctorum patrum instituta seruare contemnit,53.dist.nullus.in fi.
Quod qui Dei & sanctorum contẽnit mandata,iustũ est,vt sæuiorib.corrigatur vindictis,vt ceteri sumãt seueritatis & honestatis exemplum,23.q.3.iustum.
Quod prælati quandoque verentes peccantium linguas seueritatis in corrigendo efficiuntur immemores,45.dist.sed illud.
Quod quanto maius est peccatum,tanto maiori seueritate est corrigendum,1 q 3.ex multis,circa med.

De hac materia habes vbi agitur de Austeritate,& de Correctione.

SIGILLVM. Quod quælibet ecclesia cathedralis vel collegiata debet habere sigillũ,&hoc dicitur sigillũ capituli.27.d.in nomine,in fi.19.q.3.statuim9.
SIGNVM.Quod per facta & verba notificatur alius dispositio cordis,de pœn.dist.2.quærendum.
Quod quamuis sint vera quædam,non tamẽ sunt credenda iudici,nisi certis signis demonstrentur, 11. q 3.quamuis.
Quod speciale signum filij Dei fuit,quòd spiritus sanctus descendens mansit super eum.de pœn.dist. 2. quærendum.
Quod tunc signum est spiritum sanctum ad tempus in sanctos venisse,cum signa miraculorum per ipsos facta patefacta sunt.
Quod aliqui dæmones videntur signa facere , & non sunt,29.q.4.nec mirum,circa med.

De hac materia habes vbi agitur de Dæmonibus.

SILENTIVM.Quod cultus iustitiæ est silentium, 5.q.4.in loco.
Quod indiscretum silentium prælati est dum eos qui erudiri poterãt,timore derelinquit,43.d.sit rector.
Quod simplex conuersatio absque sermone quãtum exemplo prodest,tantum silentio nocet,43. di.§.1.

De hac materia habes vbi agitur de Taciturnitate.

SIMILITVDO.Quod homo ad similitudinẽ Dei creatus,Angelo vero plus homine attribuitur , qui nõ dicitur ad similitudinem Dei conditus,sed signaculum similitudinis,de pœ dist.2. quod vero reprobi.post medium.
Quod similes fuerunt Petrus & Paulus deuotione & merito,2.q.7.beati.
SIMON.Quod Simon magus fuit ex Iudæa natus, 32.q.4.recurrat.circa med.
Quod Simoni baptismum simulatione acceptum nõ profuit,quia post non pœnituit, 27.dist.quod interrogasti.
SIMONIA. Quod simonia est studiosa voluntas emendi vel vẽdendi aliquid spirituale,50.di.studeat.
Quod simonia committitur prece vel pretio vel obsequio,1.q.1.ordinatione,& ca.sunt nonnulli.
Quod nullum vitium sic respicit iniuriam Dei,&ideò inter alia illud grauius corripuit,1.q 1.quibusdam.
Quod simoniaca hæresis ante omnes alias hæreses pullulauit,1.q.1.cum liqueat.
Quod Giezi in veteri testamento, & Simon magus in nouo principium fuerunt simoniæ,1.qu.1.qui studet.
Quod in commissione simoniæ quantitas est attendẽda,1.q.1.iudices,post med.
Quod paruæ res,sicut esculenta, non videntur inducere simoniam.
Quod vt omnis suspicio simoniæ vitetur, non pastillum pro aliquo spirituali detur,1.qu.3.si quis obierit.
Quod sine pacto datum munus potest accipi, 1. qu.1. quidquid.
Quod tam dans quàm accipiens aliquid pro spirituali, committit simoniam, 1.quæst.1.quos constituit.
Quod per carnales preces committitur simonia, 1.q. 1.sunt nonnulli,& tribus c.seq.8.q.2.c.1.
Quod pro digno preces fundere non est simoniã committere, 1.q.1.laborem.
Quod ille prælatus simoniam committit,qui non nũmo pretij,sed nummo fauoris ordinem vel beneficium tribuit, 1.q.1.sunt nonnulli.
Quod ille simoniam fugit qui manus suas ab omni munere excutit, 1.q.1.sunt nonnulli,& c.seq.
Quod simonia licet sit execrabile vitium , tamen heu nimis est vsitatum,1 q.1.reperiuntur.
Quod simoniacus sicut nõ habet spirituale quod pro tẽporali emit,sic nec tẽporale potest retinere quod pro spirituali dedit vel accepit,1.q.1.qui studet.
Quod simoniaci si non renuuntiant & pœnitent,in æternum peribunt,1.q.1.si quis neque.
Item adeptis priuantur,1.q 1.presbyter si.
Item excommunicantur,1.q.1.quicumque sacros, & c. qui sedet.
Item deponuntur,1.q.1.si quis episcopus, & quinque c.seq. & q.3.ea quæ.& c.ex multis,&q.7.si quis omnem.
Item hæretici reputantur,1.q.1.quicumque. & duob. c.seq.
Item à quibuscumque personis tanquam hæretici accusantur,6.q.1.quæro ergo,& §.porro,& §. sed cũ omnes.
Quod simoniacus ipso iure videtur excommunicatus & à participatione sacramentorum segregandus,1. q.1.reperiuntur.
Itẽ quandoque corporaliter puniuntur,1.q.1.qui studet.Exemplũ ibi de Giezi qui lepra percussus fuit.
Item officium suum non iuste exequitur,1.q.1. quicũque sacros,& c.qui perfectionem.
Itẽ sacramẽta indignè largitur,1. q.1. quicũque sacros.
Item sacerdos non merito,sed nomine tãtum dicitur, 1.q.1.c.2.
Quod aliquod munus dare pro præbenda vel dignitate,est graue peccatum,1.q.6.per totum.
Quod emens vel vendens prælaturam,prauitatem incurrit simoniacam,& æternam damnationẽ, 1.q.1. presbyter si.
Item tam ea quàm ordine suo priuatur, & c. reperiũtur,&c sanctorum.
Item præbenda simoniaca cum salute animæ non potest retineri,13.dist.nerui,§.alius.
Quod prælatura per simoniam vel multã ambitionem adepta,etiam si morib.non offendat,malo exitu terminatur.quia difficile est,vt bono peragantur exitu quæ malo sunt inchoata principi.1.q.1.principatus.
Quod vbi prælatus per simoniam vel ambitionẽ intrat, ibi populi plus timenda est calamitas quàm salus, 1.q 1.fertur,§.vulnerato.
Quod simoniacè scienter beneficium habens,de rigore iuris priuandus est eo.1.q.1.presbyter si.& q. 4. ea quæ.& c.ex multis in principio & in fin. & cap. si quis episcopus præbendas,& c.si quis dator,1. q.3.
Quod pro omni spirituali dare temporale simoniacũ est, 1.q.1.quidquid.in princ.
Quod pro habendo regimine quarumcumque domorum religiosarum vel hospitalium dare aliquid simonia est,1.q.3.si quis præbendas.
Item pro œconomatu vel vicaria dare vel recipere,1. q.1.si quis episcopus.
Item pro quocunque officio ecclesiæ, vel pro administratione rerum ecclesiasticarum,1.qu.3. Saluator, post med.
Item pro iure percipiendi oblationes vel decimas, 1. q.3.quæsitum,& cap.seq.& c.si quis obiecerit, & c. Saluator,post med.
Item pro ecclesiis dedicandis,1.q.3.si quis præbẽdas, & q.4.ecclesia.
Item pro ecclesiarum primotũ lapidum fundatione, 1.q.1.nullus episcopus.
Item pro baptismo & consignatione,1.q.1. baptizandis,& cap.quidquid.& c.seq
Item pro chrismate vel confirmatione, 1. q.1.placuit vt nullus,& c.dictum est.& c.seq.
Item pro eucharistiæ datione,1.q.1.dictum est.
Item pro sepulturę exhibitione.
Item pro quibuscumque ecclesię sacramentis collatione,1.q.1 quidquid.
Item pro interdicti officij restitutione,1. qu.1.nullus episcopus.
Item pro debiti officij executione,1.qu.3.non solum.
Item pro scripturavel auxilio in alicuius ordinatione, 1.q 1.sicut.
Item pro sententię iustæ(maximè à prælato)prolatione,1.q 3.vendentes.
Quod simonia etiam committitur cum prælati accusatio ex pacto suspenditur,2.q.3.Euphemium.
Quod collocator beneficij simoniacè ab officio suspẽditur,1.q.3.si quis prębendas.
Item conferens prælaturam simoniacè,si non pœnitet pergit ad gehennam,1.q.1.c.to.
Item à dignitate deponitur,1.q.1.reperiuntur,& q.3.si quis præbendas.
Item sacrilegus est excommunicatus,1.quæst.3.audiuimus.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod simoniaci in ordine actius quàm alij simoniacè damnantur,1.q.1.quisquis,&c.qui cõsiterit, 1. q 3.vendentes.
Quod quandoque simoniaci simoniacè ordinantur, & cum illis non dispensatur, seu potius à proprio grædu cadunt,1 q 1.statuimus.
Item quandoque simoniaci simoniacè à non simoniacis ordinantur,& hi etiam cadunt ab ordine,1.q.1. statuimus.
Item quandoque simoniaci non simoniacè à simoniacis ordinantur,& hi misericorditer in ordinibus tolerantur,1.q.1 statuimus,& o seq.
Quod in ordine simoniaci hæretici reputantur,1.q. 1 presbyter.
Item excommunicantur,1.q 1.quicunque sacros.
Item deponũtur,1.q.1.siquis episcopus per pecuniã, & quatuor c.seq.
Item executionem officij non recipiũt neque habẽt, 1.q.1.quicumque sacros,& c.gratias,&c.ordinationes,& c.quibusdam.
Item si celebrant pollutum sacrificium offerunt,49. dist.sacerdotes.
Quod simoniaci ordinatores(etiam si fideles videantur)infideles sunt,1.q.1.cum omnis.
Quod ipsi tanquam seruum suum spiritum sanctum vendunt,& ideò proditori *Iudæ* qui Christum *Iudæis* vendidit assimilantur,2.q 1. eos qui.
Item anathematizantur,1 q.1.placuit vt.
Item deponuntur, 1.q.1.si quis episcopus per pecuniã. & duobus c.seq.& c.quicumque sacros.
Quod mediator simoniæ infamis efficitur,1.quę 3.si qui præbendas.
Item si clericus est,deponitur,1.q.1.reperiuntur.
Item si laicus est excommunicatur,1.q.1 reperiũtur.
Quod varia dispensatio est circa simoniacos, nã dispẽsatur cum eis,vt tantum laicam habeant cõmunionem,quando scilicet à simoniacis scienter in cõtẽptum ecclesię promoti celebrauerunt,1.q,7.c.1.
Item dispensantur,vt tantum in minoribus ministrẽt, quando scilicet ad alias ecclesias transferri nõ possunt,sed in ea quam emerunt,canonicè viuere promittunt,1.q.5.c.1.
Item dispensantur,vt remaneãt in susceptis quãdo nõ in ea quam emerunt,sed in alia ministrare volunt, 1.q.5.c.1.
Item dispensantur,vt ascẽdant ad superiores,quando insciis ipsis alij pro ipsis simoniam commiserunt, 1.q.5.c.1.
SIMVLATIO.Quod vbi est periculum animæ, quandoque vtilitatis causa simulationem prætẽdere,22.q.2.vtilem.Exemplũ ibi de Iehu rege *Israel*.
Quod ipse *Deus* simulauit se voluisse immolationẽ Isaac quam præceperat,&postea prohibuit.22.q.ſi quælibet,§.quandoque.
Item Abraham in *Ægypto* Saram vxorem simulauit sororem suam esse,nec tamen peccauit,22.q.2. quęritur,& §.proximo.
Item Iacob simulauit se esse Esau primogenitũ Isaac.
Item iustum bellum habentibus quandoque contra hostes expedit simulatio.23.q.2.Dominus noster.
Quod nulli præiudicat dolosa simulatio,22.q.5.quacumque.
Quod baptismus simulatorius non cassatur,1.q.1.spiritus,§.ecce.de consecra.dist.4.solet etiam.
Quod ad oues Christi non pertinẽt qui illis ficto corde miscentur,24.q.vlt.de illis.
Quod malũ est religioso cadere à proposito,postea simulare propositum,12.q.2.§.certè.
Quod non solum in falsis,sed etiam in simulatis operibus filij diaboli sunt,22.q.5.cauete.
SIMPLICITAS. Quod simplicitas columbina dicitur quæ dolo caret,& hæc suadetur,6.qu.1.ex merito,16.q.1.si cupis.
Item simplicitas innata,& hæc excusat tantum in cõmissis,76.dist.tanta nequitia.circa fi. & 47.disti.de Petro.
Quod tali parcitur simplicitati,& venia cõceditur.de consecra.dist.2.scriptura,86.d.tanta nequitia.
Quod simplicitas impedit promouẽdũ,39.d.Petrus.
Quod prælato promoto si hanc habuerit datur ei coadiutor,74.dist episcoporum,7.q.1.quia frater.
Item abbatibus propter simplicitatem nõ dantur coadiutores,sed deponuntur,18.q.2,si quis Abbas.
Quod sancta rusticitas & simplicitas solum sibi prodest,& quãtum ex vitæ merito ædificat,tantum nocet si destruentibus nõ resistat,2 q.7.sancta quippè.
Item vbi simplicitati tãtum studetur,disciplina negligitur,11.q.1.fratris.
Quod in sacramentorũ collatione debet esse simplex & sine venialitate consensus,1. quæstione sexta, sicut is.
SYNDICVS.Quod per syndicũ absentis intimatur voluntas,argu.93,distinctio,cap.1.65.d.st.non debet.
SINGVLARITAS.Quod singularitas in monachis & contemplatiuis approbatur,16. quæsti.1.si cupis.
Quod singularitas nisi sit contraria communem consuetudinem non debet violare,turpis est enim omnis pars vniuerso suo non congruens.8.dist.quæ cõtra mores.
Quod singularitas morum etiam bonorum consuetos scandalizat,21.dist.illa.
Quod qui strictius viuit quàm habent mores eorum cum quibus,singularis & superstitiosus videtur,41. dist.quisquis.
Quod singularitas inter consuetos, flagitium reputatur,8.dist.quæ contra.
Quod non interest quidquid alimentorum sumat,dũmodo non sit singularis,sed congruat in omnibus generibus alimentorum his cum quibus viuendũ est,41.dist.quod dicit.
Quod exceptis religiosis nullus in decantando diuina officia aliter quàm in episcopali ecclesia cantantur, debet esse singularis,22.dist.de iis.
SYNODVS. Quod synodus ex Græco interpretatur comitatus vel cœtus.concilij verò nomen tractum est à Romanis eo quòd ad tractandum communi intentione conueniebant,15.dist.§.synodus.

De hac materia habes vbi agitur de Consiliis.

SOBRIETAS. De sobrietate episcoporum habes,35.dist.per totum,& 41.dist.per totum.

De Sobrietate habes supra vbi agitur de abstinentia,& de Cibo,& de Ieiunio.

SOCIETAS.Quod societas requirit concordiam morum,41.dist.quod dicit,& c.clericus.
Quod socius tenetur socium defendere ab iniuria,23, q.3.non in inferenda.
Quod bonus qui in bonitate permanet, nõ polluitur si malo societur,32.q.1.non est,Exemplum ibi de Osee,& de meretrice.
Quod boni quandoque sunt mali societate malorũ, 24.4.1.non turbatur.
Quod bonum est malum socium declinare, ne sicut morbida ouis inficiat congeriem societatis, 45.dist. sed illud,4.q.3.resecandæ, & c.ecce autem,&.cap. illud.sane.
Quod difficile est incorruptum permanere,qui corrupto sociatur,23.q.4.quisquis,vel quod potest. in fi.
Quod tripliciter associatur quis malis,aut comitãdo, aut fauendo,aut in nõ corripiẽdo,23.q.4.ita plane.
Quod non caret scrupulo societatis occultæ qui manifesto faciuori desinit obuiare,83.dist.error 23.q. 3.qui potest,86.dist.faeientis culpam.
Quod societas malorum est quandoque toleranda, & quãdoque fugienda,7.q.1.suggestũ.& duob.c.seq.
Quod incãtationes&artes magicę fiũt ex quadãpestifera societate hominũ &dæmonũ,26.q.1.illud. in fi.
SODOMA.Quod peccatum Sodomię exercetur in masculis & in fœminis,32.q.7.vsus.
Quod in peccato Sodomiæ deordinatur ordinatio Dei & naturę,32.q 7.adulterij.
Quod societas quæ cum Deo esse nobis debet violatur cum natura cuius ipse auctor est,libidinis pernerfitate polluitur,32.q.7 flagitia.
Quod peccatum Sodomię etiam apud Gentiles est detestabile,32.q.7.flagitia.
Quod sodomodię peccatũ grauius est adulterio, 32. q.7.vsus.
Quod peccatum Sodomiæ peius est quàm cum propria matre peccare,32.q.7.adulterij.
Quod Loth obtulit suas stuprari filias vt detestandũ peccatũ Sodomię in aliis ɜpediret,22.q.7.offerebat.
SOLICITVDO.Quod solicitudo temporaliũ suffocat spiritualia, 49. dist. hinc etenim, ante med.
Quod hoc non debet esse in clericis & religiosis, 12. q.1.sui portio.
Quod pia solicitudo est egenorum commodis intẽdere,87.dist.diuinæ.
Quod cum honoris augmento cura quoque solicitudinis debet excrescere,100.dist.rationis.
Quod episcopus solicitus debet esse circa defensionẽ pauperum,redemptionem oppressorum,&munitionem monasteriorum.84. dist.§.1.
Item debet esse solicitus tanquam pastor circa gregẽ suum,81.dist.oportet.

De hac materia habes vbi agitur de Negligentia.

SOMNVS.Quod negligens prælatus dormienti cõparatur,86.dist.fratrem.
Quõd aliquando somnum vanum & deceptoriũ dormientibus immittunt dęmones,26.q.4.sciendũ,circa med.
Quod dæmones maximè in somnis infideles deludũt diuersas eis species & similitudines offerentes, & perdenia quæque ducendo,&hoc cũ solus patiatur spiritus in corpore euenire opinãtur,6.q.1.episcopi.post med.
Quod somniando illusiones contingunt hominibus multipliciter,6.dist.testamentum,& c.seq.
SORS.Quod sors non est aliquid mali, sed res in humana dubietate diuinã iudicans voluntatem,26.q. 2.sors.
Quod licet sortibus nihil mali insit, tamen prohibentur homines,ne sub hac specie ad antiquos idololatriæ cultus redeant.ibidem.§.proximo.
Quod qui sortib.vtũtur ad negotia sæcularia & ad vanitatẽ diuina oracula vidẽtur cõuertere,26.q.2.hi q.
Quod sortes quæ dicuntur apostolorum vel aliorum sanctorum,sunt damnatæ,& exercentes sunt excõmunicati,26.q.5.si quis clericus,7.q.7.nõ obseruetis,&c.seq.
Quod omne genus sortium sub anathemate prohibetur,26.q.5.sortes,& c.seq.
Quod tempore necessitatis in libris diuinis præmissa oratione dominica vel alia sortes videntur cõcedi, 26.q.2. qui.& cap. seq.
SORTILEGIVM. Quod sortilegi sunt qui per quasdam inspectiones sortium vel figurarum futura promittunt,26.q.1.sortilegi.
Quod qui obseruant cõstellationes,sortilegi dicũtur, 26.q.5.non liceat.
Quod in calendis Ianuarij mensam cum epulis ratione diuinationis parare,sortilegiũ est committere, 26 q.7.si quis.
Quod ligaturæ characterum vel aliarum rerum quas medicina nõ requirit,vel obseruatio sternutationis, aut liminis conculcatio, aut dierum Aegyptiorum obseruatio,& plura alia nomine sortilegij damnantur,26.q 2 illud quod.
Quod portare super se lapides pretiosos vel herbas nõ est sortilegium, 26.q.vlt.
Quod infirmantibus carmina sortilega nil proficiunt, 26.q.7.admoneant.
Quod qui seruant sortilegia, sunt Christianæ fidei & baptismi violatores. 26.q 7.non obseruetis.
Quod sortilegi à diabolo cui deseruiunt, sunt captiuati,26.q.5.episcopi eorumque.
Quod ab episcopis de parochiis sunt expellendi.
Item sortilegi sunt excommunicandi,26.q.5.§.1.
Quod sortilegi & eis assentientes ad accusationem nõ sunt admittendi,11.q.8 quisquis.
Quod serui si sint sortilegi,verberibus,si liberi, carceribus sunt fatigandi,20.q.5.contra.
Qui qui credit sortilegis,quinque annis debet pœniter,26.q.5.non liceat.

De hac materia habes vbi agitur de Diuinatione,& de Incantatione.

SPECTACVLVM.Quod die solenni ecclesiã contemnentes,& spectacula custodientes sunt excommunicandi,de conse.dist.1.qui die.
Quod præcipuè clerici curiosis spectaculis nõ debent interesse.de conf.di.5.nõ oportet,23.di. his igitur.
Quod clerici spectacula saltantium debent vitare,23. d st presbyteri.
Quod pœnitens si perfectè vult pœnitere, debet se à spectaculis sæculi cohibere,de pœ.dist.5.§. 1.ante finem,ver.cohibere.
SPIRITVS sanctus.Quod spiritus sanctus æqualis est patri & filio, de consecratio,d.5.de spiritu sanct.
Quod à patre & filio procedit,de consec.d.5.saluator.
Quod spiritui sancto attribuitur potentia miraculorũ de conf.dist.5.de spiritu.
Quod spiritus sanctus extra ecclesiam nihil operatur, 24.q.1.audiuimus.
Quod non scissuras sed vnitatem amantes spiritum sanctum accipiunt.
Quod peccata tenere vel dimittere, vel excommunicare,opus est spiritus sancti.ibidem.
Quod in domino semper mansit spiritus sanctus, in aliis verò sanctis quandoque manet,quandoque recedit,de pœn.dist.2.quærendum.
Quod nemo potest dicere,Dominus Iesus,nisi in spiritu sancto ibidem,post medium.
Quod nemo accipit spiritum sanctum nisi intra ecclesiam,24.q.1.audiuimus.
Quod blasphemare spiritum sanctum, est contra sacros canones proterue agere,25.q.1. violatores.
Quod Apostolus absens corpore præsens spiritu Corinthium tradidit Satanę,24 qu.1.audiuimus, circa medium.
Quod simoniaci nõ habẽt spiritũ sanctum veritatis, sed spiritũ mendacij,& illũ aliis dãt,1.q.1.gratiam.
Quod septem modis in spiritum sanctum quis peccat, videlicet cum quis male sentit de persona spiritus sancti,de consecratione dist.4 hi verò.
Item cum quis obstinatur,& dicit omnia mala impunita,& bona non remuneranda,de pœn.dist.3. adhuc,in fi.
Item qui penitus desperat,vt Cain qui dixit,Maior est iniquitas mea quàm vt veniam merear. de pœ.dist. 1.voluissent,§.ex his.
Item cum quis veritatem cognitam impugnat,sicut illi qui Christum dixerunt in beelzebub dæmonia eiicere,1,q.1.eos qui.

Item

Source : BIU Cujas

Item cũ quis quocumque modo mortaliter peccat, nam ex hoc spiritum sanctum à se fugat. de pœn. di. 3. inter hæc hircum, 2.

Item cum quis scienter in quocumque mortali peccato perseuerat, de pœnite. dist. 3. ante finem.

Item cum quis existens in peccato habet propositũ numquam pœnitere. de pœnit. dist. 1. potest fieri.

SPOLIATIO. Quod cum spoliatur quis rebus vel beneficio ab aduersario tunc ante litis ingressum, restituitur, 2. q. 2. per totum, 3. q. 1. episcopi. 5. q. 2. si primates, 33 q. 2 historia.

Quod si abiiciatur spoliato exceptio rei iudicatæ à qua non fuit appellatum, tunc non restituitur, 2. q. 6. ei qui appellat. § diffinitiua.

Quod cum spoliatur quis à iudice non suo, hic statim restituitur. nisi propter graue scãdalũ dissimuletur. 3. q. 6. hæc quippe.

Quod si spoliatur quis à iudice suo qui propter iustã causam absens inuenitur, hic statim restituitur, 7. q. 1. præsentium, sed absens ex contumacia si intra annũ purgare voluerit innocẽtiam, est audiendus, 11 q. 3. rursus.

Quod si spoliatur quis præsens à suo iudice post appellationẽ, nihil agitur & spoliatus ad omnia restituitur, 2. q. 6. c. vlt. §. appellatore.

Quod si spoliatur quis à iudice suo ante appellationẽ ordine iudiciario nõ restituitur, 2. q. 6. ca. vlt. §. quãdoque vnam.

Quod si à iudice suo anteappellationẽ ordine iuris prętermisso quis spoliatur, statim restituitur, 2. qu. 1. notum sit.

Quod spoliatus etiam absens per procuratorẽ potest restitui, 3. q. 1. episcopi. §. sed notandum.

SPONSAE. Quod sponsę promissæ non statim debent dari, ne vilescant, 27. q. 1. institutum.

Quod vno viuente. alteri alter non debet cõiungi, 27. q. 2. desponsatam.

Quod vterque ipsorum altero inuito potest religionẽ approbatam intrare, 27. q. 2. desponsatam.

Quod dos sponsæ scripto debet cõfirmari. 30. q. 3. nostrates.

Quod propter publicã honestatẽ neuter alteri cõsã guineã nec in vita nec post mortẽ potest accipere, 27. q. 2. si quis desponsauerit. & c. si quis vxorem, & c. seq.

Quod fornicatio voluntaria videtur tollere desponsationis vinculum de futuro, 47. q. 2. raptor.

Quod sponsa iubetur lugere mortẽ spõsi sui, quasi viri sui, 27 q 2. omne, in fi.

Quod sponsa quandoque dicitur vxor, & spõsi quãdoque viri, 27. q. 2. quapropter, & plurib. c. seq.

Quod sponsus cum sponsa ob reuerentiã benedictionis prima nocte debent in virginitate permanere. 23. dist. c. sponsus.

SPONSALIA. Quod sponsalia sunt futurarum nuptiarum fœdera. 30. q. 5. nostrates.

Quod ante septennium nequeunt contrahere sponsalia, 30. q. 2. §. 1. & c. seq.

Quod spõsalia in cunabulis per parentes cõtracta nõ tenẽt, nisi pueri postquã ad annos discretionis peruenerint, consentiant, 30. q. 2. c. vbi.

Quod spõsalia quãdoque contrahuntur per verba de præsenti, & hæc quia faciũt matrimoniũ, nõ soluũtur nisi per religionis ingressum. 27. q. 2. scripsit.

Itẽ per frigiditatis perpetuum maleficium, 2. q. 4. cõsuluisti, § hoc autem.

Itẽ verba de futuro hęc impediũt cum alio cõtrahendũ, sed nõ dirimunt iã cõtractum, 27. q. vlt. & §. fe.

Quod parentib. non licet puerorum spõsalia frãgere, quæ vtrorumque consensu contrahunt, 31. q. 3 c. si qui parentes.

Quod euidens signum spõsalium, est annuli subarrhatio. 30. q. 5. nostrates.

De hoc habes vbi agitur de Annulo.

Quod sponsalia per parentes tantum tractari debẽt, non est enim virginalis pudoris eligere maritum, 32. q. 2. non omnis, § seq.

Quod viuente auo pater puellæ de sponsalib. tractandis nõ debet se intromittere, sed auus, quia ipse pater est in potestate aui, 32. q. 3. c. 1.

De desponsatiõe Mariæ cũ Ioseph, habes, 26. q. 2. §. 1.

De hac materia, & de conditionib. turpib. & honestis quæ fiunt in sponsalib. habes vbi agitur de Matrimonio.

STABILITAS. Quod stabilitas prælatis & clericis in suis ecclesiis & locis ꝑcipitur, & cõtrarium ĩhibet, 7. q. 1 nõ oportet, & per omnia c. vsque ad c. sãctũ.

De Stabilitate habes vbi agitur de Constantia.

STATERA. Quod statera dolosa quæ grauius pro se, leuius pro alio ponderat, est vitanda, 24, q. 1, nõ afferamus,

Quod omnis iudex Stateram gestare debet, vt in vtro que penso iustitiam & misericordiam habeat, 45. di. omnis.

Quod quilibet quasi in Statera sermones suos debet ponderare, 50. dist. ponderet.

STATVTA. Quod Statuta sanctorũ patrum inuiolabiliter sunt seruanda. 11. dist. nolite.

Quod ecclesiast. ca Statuta quædam apostolica traditione. quædam auctoritate scripturæ, quædam consuetudine confirmantur, 11. dist. ecclesiasticarum.

Quod apostolica Statuta non debent negligi, nec variari, nec per concertationem disturbari, 25. qu. 2. amputato.

Quod fit statutum propter honestatem tenendam, 35. q. 3. porrò.

De hac materia habes vbi agitur de Publica honestate.

Itẽ fit propter inhonestatem delendã, de cõs. d. 4. ne quemquã, vbi agitur de immunditiis corporalibus.

Item fit propter vtilitatem habendam, 1. qu. 7. tali, vbi constituitur propter ecclesię vtilitatem, vt cum ille gitime natis dispensetur.

Itẽ fit propter inutilitatẽ euadendam, 12. q. 2. terrulas. vbi statuitur quòd inutiles res ecclesiæ alienari possunt.

Itẽ fit statutũ causa diligentię habendę, 18. di. peruenit, vbi statuitur ꝙ synodi certis tẽporib. habeãtur.

Item fit causa negligentiæ remouẽdę, 89. d. volumus, vbi statuitur ꝙ episcopus vicarium habeat.

Item fit causa necessitatis, qua cessante debet Statutũ cessare, 1. q. 1. quod pro necessitate.

Itẽ fit causa facilitatis, 80. dist. fraternitatem, vbi statuitur ꝙ episcopales sedes debẽt esse propinquę, vt facilius ad electionem archiepiscopi conueniant.

Item fit causa maioris mali vitandi, 13. dist. c. 1. & c. 2.

Item fit causa maioris boni adipiscendi, 19 q. duæ, vbi dicitur quòd clericus contradicente episcopo religionem potest intrare.

Itẽ fit causa oppressionis vitandæ, 16. q. 1. prædicator, vbi dicitur ꝙ maior maiorẽ opprimere non debet.

Item fit causa subiectionis seruandę, 95. dist. esto, vbi dicitur qualiter episcopi ad presbyteros, & presbyteri ad episcopos, se debent habere.

Quod legitimè Statutum potest dissolui propter peccantis abusum 63. dist. quia sancta, §. proximo.

Item propter auctoris detestationem, 16. di. canones, vbi dicitur, quòd licet bona sint quę statuerunt hęretici, tamen sunt detestanda.

Item propter securiorem prouisionem, de cons. dist. 1. vasa, vbi dicitur, ꝙ pro ministerio diuino meliora sunt vasa aurea & argentea quàm vitrea & lignea.

Item propter statuti nimium rigor, 34. d. iure fraternitatis.

Item ne prębeat malignandi occasionẽ, 12. d nos cõ suetudinem, vbi contra primum statutum de hæreticis statuitur de Donatistis non promouendis.

Item propter maiorem honestatem, 31. dis. aliter. vbi statuitur de Grecorum sacerdotum vxoribus, quod apud Latinos dissoluitur.

Item propter exempli perniciem, 96. dist. bene, vbi statutum Basilij, licet fuerit pro ecclesia, cassatur.

Quod statutum antecessoris cassatur si oppressionem infert, 31. dist. ante triennium.

Item si iniustitiam continet, 19. dist. secundum, & 10. q. 2. de precariis, 100 dist. nouit.

Item si casus inopinatus emergit, 12. q. 1. certe.

Item si exemplum mali inducit, 63. dist. quia sancta, §. verum.

Item si melius alteri fuerit reuelatum, dist. noli.

Item si causa vel persona vel aliquod simile causam dederit Statuto, 19. dist. regulæ.

De hac materia habes vbi agitur de Constitutione.

STERILITAS. Quod in lege Moysi maledicta erat Sterilis, 32. q. 4. recurrat. §. his ita.

Quod nulli licet vxorem dimittere propter sterilitatẽ & aliã ducere propter fœcunditatem, 32. q. 7. tãrũ.

Quod nõ videtur vere esse vxor quę procurat cõtra bona matrimonij venena sterilitatis, 33. q. 2. aliquãdo.

Quod sancti patres propter Sterilitatem vxorum ex ancillis pueros procreauerunt, 32. q. 4. §. 1.

STOLA. Quod Stola dicitur orarium, 23. distinctio. ecclesiastica.

Quod stola episcopus & sacerdos vtrumque humerum debet ambire, pectus in modum crucis stringendo, ad designandum quòd Christum crucifixũ in pectore portans, securus stet inter prospera & aduersa, 23. di. ecclesiastica.

Quod qui sine stola celebrat, vel euangelium legit, graiter excedit, vnde & excommunicari præcipitur, 33. dist. ecclesiastica. in fin.

Quod diaconus in sinistro humero stolam gestare debet, vt expedite presbytero ministrare valeat, 25. d. vnum orarium.

Quod sacerdos nunquam debet corpus Christi sumere vel pro aliis portare nisi stola in pectore ad modum crucis circumseptus, 23. dist. ecclesiastica.

STVDIVM. Quod Studium apostolici debet esse circa profectum imperij, 97. dist. victor.

Quod studium episcopi debet esse vt diuersarum scientiarum studium procuret in ecclesijs baptismalib. 37. dist. de quibusdam.

Quod studium debet esse clericis diuinis officiis intẽdere, 23. dist. his igitur. in fi.

Quod clerici studium auaritiæ debent declinare, ibi.

Item detestabile studium simoniæ debent fugere. 1. q. 1. qui studet.

Quod Studium liberalium artium ad vtilitatem ecclesiæ exercendum approbatur, 37. dist. de quibusdã.

Quod Studium in libris poetarum ratione curiositatis clericis inhibetur, 37. dist. si quis vult.

Item clericis inhibetur ne filios suos in ecclesiarũ sumptibus studijs sæcularium scientiarum occupẽt, 37. dist. legant, &c. vino, & c. omnem.

STVLTVM. Quod stultum est nolle à quocumque bona discere, 22. dist. de Constantinopo.

Item peccati periculum & pœnæ correspondentis cõpensare, 38. dist. qui ea. vbi dicitur, Qui stultus est in culpa sapiens erit in pœna.

STVPRVM. Quod Stuprum est illicita virginum deflo ratio, 36. q. 1. ex §. cum ergo.

SVBDIACONVS. Quod subdiaconi appellantur qui subiacent officiis & præceptis Leuitarum, 21, dist. cleros.

Item subdiaconi officium est calicem & patenam ad altare Christi deferre, & Leuitis tradere, 25. distin. perlectis.

Quod nullus debet ordinari in subdiaconum nisi promissa castitate, 28. dist. de Syracusanæ, §. ecce. & duobus c. seq.

Quod tempore apostolorum subdiaconatus nõ reputabatur sacer ordo, 60 dist. nullus in episcopatum.

Quod subdiaconus potest eligi in episcopum, & non in archidiaconum, 60. dist. innouamus, & c. nullus in episcopatum.

SVBSCRIPTIO. Quod subscriptio tabellionarij, vel si nõ habetur tabellio, triũ testiũ subscriptio scripturam facit authenticam, 16. q. 3. placuit, §. potest.

Quod subscriptio requiritur in electione, 63. d. quãto.

Item requiritur in constitutionis promulgatione, 96. dist. bene quidem, 35. q. 9. quo quis.

Item requiritur in sententiæ prolatione, 17. dist. concilia §. hinc etiam.

Item requiritur in rerum ecclesiasticarum alienatione. 12 q. 2. hinc exceptione.

Item requiritur in libertatis datione. 22. q. 2. episcopus qui mancipium.

De hac materia habes vbi agitur de Scriptura.

SVCCESSIO. Quod in ecclesiis non debet esse successio, 8. q. 1. apostolica.

Quod episcopus non potest sibi substituere Successorem. 8. q. 1. per totum.

Quod filius sacerdotis vel clerici nõ potest immediatè in ecclesia succedere patri, 1. q. 1.

Quod varietate multiplicis Successionis aboletur vitium prædecessoris.

Quod bona defuncti episcopi seruanda sunt diligẽter Successori. 12. q. 2. hæc huius placiti, & c. non liceat, & c. charitatem.

SVCCESSOR. Quod successor factum prædecessoris mutat propter subditorum oppressionem, 31. dist. ante triennium.

Item propter manifestam iniquitatem, 100. dis. nouit.

Itẽ propter exẽpli pernicię, 63. di. quia sancta. §. verũ.

Item ob iudicis circumuẽtionem, 45. q 9. apostolicę. & duobus c. seq.

Item ob gratiæ dispensationem, 35. q. 9. sententiam.

Itẽ in originis incertitudinẽ, 68 distr. chorepiscopi.

De hac materia habes vbi agitur de Statuto & de Constitutione.

SVFFRAGIVM. Quod suffragia ecclesiæ facta pro mortuis prosunt, 13 qnæstion. 2. non existimemus.

Quod quatuor modis fiunt suffragia pro mortuis, aut missis, aut eleemosynis, aut ieiuniis, aut precib. 13. q. 2 animæ.

Quod cum pro centum animabus psalterium vel missa dicitur, non minus quàm si pro quælibet earum diceretur, accipitur, de consec. dist. 3. non mediocriter.

Quod pro suffragiis mortuorum alij diem tertium, alij diem septimum, alij trigesimũ, alij quadragesimum obseruare consueuerunt. 13. q. 2. quia alij.

Quod debita suffragia mortuorum non reddentes fures sunt & sacrilegi, & sunt excommunicandi, 12. q. 2. qui oblationes.

De hac materia habes vbi agitur de Mortuis, & Eleemosynis.

SVPERBIA. Quod superbia est bona quę non habet quis simulare, 11. q. 2. si quis verò.

Item

Item ſuperbia eſt aliis ſe præferre, 22. diſt. de Conſtãtinopolitana.
Item ſuperbia eſt vanas opiniones ex ſcripturis ſacris confingere, 30. diſt hæc autem.
Item ſuperbia eſt ſubditos nõ cum beneuolentia, ſed cum aſperitate corrigere, 45. d. licet, nonnunquàm.
Item ſuperbia eſt arroganter alios inſtruere, 46. diſt. hoc habet, 45. diſt. recedite.
Item ſuperbia eſt occaſiõe habitus vel religionis ſimpliciores quoſque deſpicere, 30. diſt. ſi quis per ſuperbiam, 45 diſt. vera iuſtitia.
Item ſuperbia eſt ſine meritis præfici vel ordinari vel le, 69. diſt. ſi officia.
Item ſuperbia eſt peccatum ſuum in confeſſione non manifeſtare. de pœnit. d. ſt. 1. §. item taciturnitas.
Item ſuperbia eſt officia aliis conuenientia ſibi vſurpare, 10. d. quoniam, 93. diſt. diaconi eccleſię.
Quod Nabuchodonoſor propter ſuperbiam in beſtiã eſt mutatus, 17. q. 4. miror.

SVPERFLVITAS. Quod ſuperfluitas cibi & potus nocet animæ & corpori. de conſe. diſt. vlt. nihil enim ſic, & duobus c. ſeq.
Quod ſuperfluitas temporalium (maximè in clericis) arguitur, 46. diſt. ſicut, 12. q. 2. autem.
Item arguitur in vſu ciborũ & potuũ, 44. diſt. §. 1. & c. ſequen.
Item arguitur in exceſſu deliciarum & laſciuiarum, 35. diſ. eccleſiæ. 41. diſt. quiſquis.
Item arguitur in immoderata effuſione verborũ, 43. diſ. ſi rector. ante med.
Item in cõſtructione ædificiorum, 86. diſt. nõ ſatis, & cap pulchra, 12. q. 2. gloria.

SVPERSTITIO. Quod Superſtitio eſt quidquid inſtitutum eſt per homines ad facienda & colenda idola, vel ad colendam ſicut Deum creaturam, 26. q. 2. illud quod.
Item Superſtitio eſt ſeruare tempora in agendis, in ę dificiis inchoandis, in diebus Aegyptiacis cuſtodiẽdis, 29. q. vlt. quis exiſtimaret.
Item Superſtitio eſt pacta quædam & fœdera cum dęmonibus ſubire, qualia fiunt per magicas artes, 16. q. 2. illud quod.
Item Superſtitio eſt ſtrictius viuere quàm mores eorum cum quibus quis habitat, ſe extendunt, 41. d. quiſquis.

SVSPENSIO. Quod Suſpenſio eſt duplex, videlicet corporalis, & ſpiritalis.
Quod ſuſpenſio Iudæ corporalis non deleuit peccatũ ſed auxit ſupplicium, 23. q. 5. ſi non licet.
Quotquot ſeipſos ſuſpendunt, vel aliter occidunt, cũ Iuda perpetuæ damnationis exitium incurrunt, 23. q. 5. ſi non licet.

De ſuſpenſione Iudæ habes vbi agitur de Iuda.

Quod Suſpendẽdis in patibulo (ſi dignè pœnituerint) non eſt neganda euchariſtia, neque ſepultura, quia talibus ſupplicium cedit ad peccati remedium, 13. q. vlt. c. vlt.
Quod Suſpenſio ſpiritualis eſt canonica vel eccleſiaſtica, quæ contingit in officio & beneficio, vel in vtroque, 32. diſt. eos qui.
Quod à canone Suſpenſi ſunt ipſo facto clerici publici fornicatores, 32. diſt. nullus, & ca. ſeq. 15. q. 8. ſciſcitantibus.
Item hæretici, 24. q. 1. ſi quis dederit, & cap. ſeq.
Item ſchiſmatici, 1. q. 1. quicumque, & c. reperiuntur.
Quod Suſpenduntur clerici turpibus quæſtibus & lucris incumbentes, 88. diſt. conſequens.
Item Suſpenduntur ab officio dæmoniaci & epileptici, vel cõſimilibus vexationibus laborantes, 33. d. ſtinctio. communiter, & duobus cap. ſeq.
Item Suſpenduntur epiſcopi vel clerici de inolentiis ſe non corrigentes, 34 diſt. quorundam.
Item Suſpenduntur clerici prælatis ſuis inobedientes & contumaces, 11. q 3 ſi quis vero. & ca. abſit.
Item quando quis Suſpẽditur ab officio, intelligitur tantum de officio in eccleſia exequendo, quia in priuato tenetur omnes horas dicere, 11. q 3. ſi quis epiſcopus in concilio.
Item in officiis eis participantes excommunicantur, 11. q. 3. ſi quis epiſcopus damnatur.
Quod non timens Suſpenſionem excommunicatur, 11. q. 3. ſi quis presbyter.
Item deponitur ab onere, 11. q. 3. ſi quis epiſcopus.

SVSPICIO. Quod omnis Suſpicio potius repellẽda, quàm recipienda, 6. q. 1. oues.
Quod fidelis homo nõ de facili debet venire in Suſpicionem, 11. q. 3. abſit, nota gloſſam.
Quod eſt ſuſpicio temeraria, & hæc eſt repellenda, quia non vult Deus hominem ab humano iudicari arbitrio, 2. q. 1. multi, poſt medium.
Item ſuſpicio probabilis, & hæc recipit probation em in contrarium, 7. q. 1. præſentium.
Quod ſuſpicio ſurgit ex præſumptione iuris, vel ex teſtium productione, 2. quæſti. 7. accuſatio quoque.
Item eſt ſuſpicio violenta, & hæc ſufficit ad ſententiã, vt ſi vxor cum adultero in vno lecto inuenitur, 32. q. 1. dixit.
Itẽ ex ſignis veriſimilibus, & ex infamia, & hæc inducit purgationem, 2. q. 1. Deus, & q. 5 presbyter.
Item ſurgit ex aduerſariorum confictione, & hæc eſt contemnenda, 11. q. 3. in cunctis.

De hac materia habes vbi agitur de Præſumptione.

TABELLIO. Quod quælibet ciuitas debet habere tabellionem, 16. q. 3. placuit. § his autem. Quod vbi tabellio ad inſtrumentum ſcribendũ non habetur, ſufficit trium teſtium ſubſcriptio.
TABERNA. Quod tabernas clerici pro aliis non debent tenere, 44 diſt. noli.
Item niſi in neceſſitate peregrinationis tabernas ad comedendum vel bibendum non debent intrare, 44. diſt. clerici.
Quod clericus tabernam frequentans, ſi admonitus non ceſſat, debet deponi, 44. diſt. nulli.

TACITVRNITAS. Quod eſt taciturnitas bona & mala, 43. diſt. ſit rector. per totum.
Quod in concilio vel in capitulo bona eſt taciturnitas & mala tumultuoſa verboſitas, 5 q. 4. in in loco.
Quod tacenda ſunt coram indignis fidei ſacramenta, 43. diſt. in mandatis.
Quod qui in obligatione tacet, ipſa taciturnitas ſibi præiudicat, 28. diſt. diaconi.
Quod taciturnitas mala eſt in peccati confeſſione, de pœn. diſt. 1. § item taciturnitas.
Itẽ in veritatis defenſione, 11. q 3. quiſquis. & c. nolite.
Item in ſubditorũ correctione, propter quod prælatus canis mutus dicitur, 43. diſt ſit rector.
Quod taciturnitas ſiue bona ſiue mala quãdoque trahitur ad conſenſum, videlicet propter fauorem ordinis, 54. diſt. ſi ſeruus ſciente, vbi dicitur quòd ſi ſcit ſeruum ordinari & tacet. videtur conſentire.
Item propter fauorem religionis, 20. q. 2. & ca. 1. & 2. vbi dicitur, quòd qui anno & die vno in religione ſteterit, etiam ſi voce profeſſus non ſit, videtur ex taciturnitate in profeſſionem conſenſiſſe.
Item propter fauorem matrimonij, 29. q. 2. ſi quis ingenuus, vbi dicitur, quòd ducens ancillam in vxorem ſcienter, non poteſt eam dimittere, quia tacendo videtur in eam conſenſiſſe.
Item propter fauorem caſtitatis, 27. diſt. diaconus, vbi dicitur, quòd ſacrum ordinem recipiens etiam tacendo de tenenda caſtitate, in eam conſentit.

De hac materia habes vbi agitur de Silentio.

TANGERE. Quod qui iuſtos tangit, velut pupillã oculi Domini tangit, 2. q. 7. accuſatio quoque.
Quod tangere immundum eſt peccatis aliorum conſentire, diſt. 45. recedite.
Quod cui peccatum diſplicet, & illud redarguit, immundum non tangit, & c. tolerandi.
Quod etiã ſine coitu laſciuus tactus graue eſt peccatum, 27. q. 1. nec aliqua, 32. q. 5. nec ſolo.

TEMERITAS. Quod temeritas eſt maiorum ſtatuta auſu proprio contemnere, 2. q. 1. notum, 7. qu. 1. nihil, 10. q. 1. hanc conſuetudinem, in fin. 21. q. 4. epiſcopi.
Quod temeritas incurritur cum à ſubditis vita & facta ſuperiorum diiudicantur vel reprehenduntur, 21. diſt. nolite, 15. q. 2. placuit, & c. ſeq.
Quod temeritas facilitatis veniam continet, & inconſultus calor calumniæ vitio caret, 2. q. 3. ſi quem. §. notandum.
Quod temeritas accuſatorum tribus modis detegitur aut enim calumniantur, aut præuaricantur, aut tergiuerſantur, 2. q 2. ſi quem, §. proximo.

De Temerario iudicio & de ſuſpicione habes in ſuis locis.

TEMPERANTIA. Quod Tẽperantia cibi eſt cũ nõ plus quàm neceſſe eſt ſeruitur corpori, ſed eius infirmitas reficitur, vt ad vſus exercendæ virtutis aptũ habeatur, 44. d. cõuiuia, de conſ. d. 5. nõ dico.
Quod temperantia prodeſt animæ & corpori, quia nihil ſic homini prodeſt ſicut moderata refectio. de conſ. diſt. 5. nihil enim ſic.
Quod nec in manducando nec in abſtinendo cõſiſtit iuſtitia, ſed in vtriſque ſecũdum naturę capacitatẽ tẽperantia, 41. d. quod dicit, & trib. c. præcedentib.
Quod tempore ieiuniorum maximè eſt ſeruanda, de conſ. diſt. 5. ſint tibi.
Quod temperantia attenditur in moribus, 23. diſ. qui epiſcopus.
Item eſt habenda in dandis eleemoſynis, 86. diſt. non ſatis, §. item perfecta.
Item in infligendis pœnis, 45. diſt. diſciplina. vbi dicitur, ꝙ de lenitate & de ſeueritate debet fieri quoddam temperamentum.

TEMPORALIS. Quod Deus largitur temporalia propter eleemoſynæ largitionem, 16. q. 1. reuertimini.
Item propter pietatẽ factam, 22. q. 2. ſi quælibet. Exẽplum ibi de obſtetricibus.
Item propter decimarum ſolutionẽ, 16. q. 1. decimæ.
Quod ſubtrahuntur temporalia cum ex ipſis nõ fiunt eleemoſynæ, 16. q. 1. reuertimini.
Item cum non ſoluuntur decimæ, 16. q. 1. decimæ.
Quod contemplatiui ab omni ſtrepitu temporalium quieſcere debent, 12 q 1 duo.
Quod temporalia debẽt poſſideri, ſed non niſi ad vſũ, ibidem poſt med. um.
Quod de omnibus temporalibus Deo ab hominibus reddenda eſt ratio, 15. q. 1. firmiſſimè. §. ex eo.

De hac materia habes vbi agitur de Diuitiis.

TEMPVS. Quod tempora propter diuinationẽ non ſunt ſeruanda, 26. q. vlt. non licet
Quod tempus merendi non eſt niſi in præſenti, 13. q. 2. in præſenti.
Quod temporis qualitate res mutantur, 10. q. 3. priſci, & c. ſeq. 35. diſt ab exordio.
Quod Chriſtus veniens in fine temporum traxit finẽ ad principium, 37 diſt. ab exordio.

De quatuor Temporibus habes vbi agitur de Ieiunio.

Quod temporibus noſtris non ſolũ corpora, ſed etiã merita in hominib. deferunt, 34. diſt. fraternitatis.
Quod multi tolerãtur propter temporum neceſſitatẽ vel vtilitatem vel ſcandalum, 1. q. 4. requiritis, & c. ſeq. 24. q. 1. pudenda. in fi.

De Tẽporibus habes vbi agitur de Præſcriptione, & in multis locis vbi agitur cum temporis adiunctione.

TENTATIO. Quod tentatio eſt multiplex, videlicet, Dei, hominis & diaboli, de pœn. diſt. 1. §. opponitur, & §. contrario.
Quod tentat Deus ad inſtruẽdum, 1. q. 1. prophetauit, §. quinque.
Item ad pugnandum, 6. q. 1. ſunt plurimi, de pœ. diſt. 2. opponitur, poſt med. vbi agitur de Tentatione tribulationis.
Quod tentatio eſt vita hominis ſuper terram, de pœn. di. 2 §. opponitur.
Quod humana tentatio eſt cum in animo de illicitis tentamur etiam nolentes, ſed diabolica, cum quod caro ſuggerit, animus conſentit, de pœn. di. 2. §. ecõtrario.
Quod ſunt quidã qui non expectant tentationẽ, ſed præueniunt voluntate, de pœ. diſt. 5. §. 1. circa prin.
Quod cum tentatio in corde nõ reprimitur etiam in actione dominatur, 49 diſt. hinc etenim.
Quod nemo debet temtare Deum dum habet quod conſilio rationabili faciat, 22. q. 2. quæritur.
Quod iudicium per duellum & per ferrum calidum ſiue per aliquam aliam probationem prohibetur, quia Deus tentari videtur, 2. qu. 4. monomachiam, & c. conſuluiſti.
Quod Deum tentat qui habet quod faciat vnde ſuam & aliorum ſalutem præcauere queat, & non procurat, 23. q. 8. ſi nulla.
Quod tentat hominem diabolus, de pœn. di. 2. §. opponitur, ante finem.
Item tentat bonos vt laceret & deuoret, 3. q. 1. nulli.
Item tentat dormientes, 6. diſt. teſtamentum.
Quod mille modos habet tentandi, 6. q. 2. c. 1.
Item tentat ſub ſpecie boni mala ſuggerendo, 14 q. 5 forte.
Quod præcipue ſancti à peccato mundi ſuſtinent tentationes diaboli, de pœn. diſt. 2. § opponitur.
Quod maxime illos tẽtat qui Deo ſunt familiariores, & in eius ſeruitio feruentiores, 3. q. 1. nulli.

TERGIVERSATIO. Quod tergiuerſatio eſt vetborum cauta prolatione peccata ſua leuigare, de pœn. diſt. 1. § econtra, 2. in fine.
Quod tergiuerſari eſt ab accuſatione deſiſtere, 2. q. 3. ſi quem, §. notandum.

TESTAMENTVM. Quod teſtamentũ vetus differt à nouo in pluribus, quia in veteri pœna, & in nouo venia peccati promittitur, 23. q. 4. c. hæc autem, §. proximo.
Quod illud terrorem, iſtud manſuetudinem inducit, ibidem.
Item in veteri pro culpa morte moriebantur, in nouo pœnitenti miſericordia promittitur. ibid.
Item differt in matrimonij coniunctione, 35. q. 1. §. 1.
Item in plurium vxorum & concubinarum permiſſione, 32. q. 4. recurrat. § his ita.
Item differt in multorum ceremonialium obſeruatione, 5. diſt. §. 1. 6. diſt. non eſt peccatum, §. his ita.
Item differt quia vetus requirit opera, nouũ autẽ non tantum opera, ſed voluntatem, 15. q. 1. ſi quis non.
Item teſtamentum vetus virginitatem non approbat, quã nouum commendat, 32. q. 4. recurrat. §. his ita.
Quod concordat nouum teſtamenrum cum veteri in moralium obſeruatione, quia obſeruat decalogũ, 32. q. 3. meretricis.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod in testamentis decedentium vltima volũtas testatoris est seruanda, 13.q.2.vltima, 16.q. 1.admonere, & c consideratio.
Quod eremitæ quia proprium habent, possunt testari. 19 q 3.peruatum § proximo.
Quod religiosis proprium non habentibus non licet testari, 19.q.3 quia & cap.seq.
Item seruus (quia omnia sunt Domini) testamentum condere non potest, 13.q.2.illud.
Quod vtrum liceat episcopis & clericis condere testamentum, habes 12.q 1.episcopi.
Quod non licet eis de rebus ecclesiæ, sicut agris & frugibus siue oblationibus siue de quibuscumque aliis testari, 12.q.1.episcopi.ibid.& q.2.per totũ, & q.5.nulli, & cap.seq.
Item bona propria decedentium ab intestato si non habent filios vel nepotes, sunt ecclesiarum in quibus ministrant, 12.q.3 quicumque, & q.5.ca.vlt.& q.2.episcopus qui filios.
Quod in testamento Christus semper pro vno filiorũ reputandus est, 13.q.2.si quis iracitur.
Quod testamentorum non executores sunt sacrilegi fures, 13.q 2.qui oblationes, 17.q.4 sacrilegium.
Item sunt egenorum homicidæ, 13.q.2.clerici.
Item sunt excommunicandi, ibid.
Quod successor non seruans defuncti testamentum est exheredandus, 11.q.1.Siluester.
TESTIS. Quod triplex est testis, videlicet superior, scilicet Deus, 11.q.3.inter verba, vbi dicitur, Ecce in cœlo testis meus, & 22.q.1.si peccatum.
Item est testis interior, videlicet conscientia, 11.qu.3. inter verba, vbi dicitur Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. & ca.custodi.
Item est testis exterior, scilicet proximus, de conse.d. 1.iubemus, 11.q.3.non sunt, 12.q.1.nolo vt.
Quod est testimonium non solum vrbale, sed etiam reale, scilicet facti euidentia, 28.di.priusquam. & 2. dist.proposuisti. 33.q.2.de his verò.
Quod apostoli verbo & opere sunt testes Christi in Hierusalẽ & in omni iudæa, 11.q.3.existimant, in fi.
Quod voluntas morientis etiã sine instrumento probari potest ex circumstantium testimoniis, 36.q.6. his qui tempore.
Quod in testimonio est attendenda, diuersitas locorũ & temporum, 35.q.5.de parentela.
Quod ad probationem ingenuitatis soli testes nõ sufficiunt nisi instrumentis & argumentis adiuuẽtur. 4.q.3.placuit.§.item in criminali, post med.
Quod nullus potest esse iudex & testis, 4.q.4. nullus vnquam.
Quod testibus non testimoniis per scripturam delatis credẽdũ est, 3.q.9.testes.§.proxi.& c.hortamur.
Quod de illo est verum testimoniũ quod in præsentia testificantiũ contigisse perhibetur, 3.q.9.testes, §.de his.
Quod etiam non rogati, dũmodo interfuerint, testes esse possunt, 4.q.3.placuit, §.item in criminali.
Quod testes super vno facto in tempore & loco discrepantes repelluntur, 3.q.9.testes, §.seq.
Quod illi testes sunt grauiter puniendi quos temporum diuersitas simul facto non interfuisse ostendit 3.q.8.nihilominus.
Quod in causa criminali testimonium debet esse de visis, notis, & auditis, 3.q.9.testes.
Quod in testibus attendenda est status dignitas, fidei puritas, & morum grauitas, 4.q.3.testes, §.seq.
Quod illi præcipuè recipiẽdi sunt in testes, de quibus præsumitur quòd veritatem facti magis sciant, 35 q.6.c.1.
Quod licet simplici verbo iudicis credendum sit, tamen si ab ipso appellatur, non potest esse testis in causa appellationis. 16 q.1.statuendum.
Quod ad vnius testimonium nemo condẽnatur, nisi fortè fama publica contra eũ laboret, 5.q.3.testes. §.seq.35.q.6 §.vl.33.q.2.admonere, 2.q.5.si mala.
Item nec ad testimonium vnius, etiamsi sit episcopus. 6.q.2.per totum, 4.q.3.testes, §.se.ver.vnius.
Quod ex hoc episcopo vel alteri prælato iniuria non infertur, cum sibi soli in testimonium nõ creditur, 6.q.2.c.vlt.
Quod ad probandum duo testes sufficiunt, vel tres, nisi in aliquibus casibus singularibus vbi plures requiruntur, 4.q.5.testes, §.seq post med 2.q.4.§.1.
Quod præsul non damnatur nisi, 72.testibus, presbyter autem nisi, 44.diaconus vero cardinalis nisi vigintitribus, inferioris autem gradus clerici nisi septem testibus conuicti, non debent cõdẽnari, secunda qu.4.præsul.
Quod nullus est idoneus testis in causa propria, 15. q.3.sane in fine.
Quod nec in re nec in causa propria quis ad testificandum admittitur, 4.quæ.3.testes, §.sequen. post medium.
Quòd contra se quisque testari potest, pro se verò minimè, 14.q.2.§.1.
Quod propter inimicitias potest quis repellere testes contra se quos admisit pro se, alias nõ, 4.q.3. testes § seq.ver.si quis.
Quod qui agit, non potest à reo petere testimonium, 4.q.2.testes.ver.item qui intendit.
Quod testes non videntur idonei, quib. potest imperare, 4 q.3 testes.§.sequen.ante medium.
Quod testis videtur suspectus sit sit de domo iudicis, 4 q.2.contra.
Quod nullus debet cogi, vt ferat testimonium contra consanguineum vel affinem, 4.q.3.testes.§.seq.ver. item lege Iulia.
Quod nec parentes nec liberi inuicem aduersus se testificari possunt, 4.quæstion.3.testes. ver.item codicem.
Quod pater & filius & duo fratres in eadem causa testes esse possunt, 4.q.3.testes.§.sequ.
Quod in alieno negotio plures testes produci possunt ex eadem domo, 4.quæstio.3.testes.§.seq. circa medium.
Item testis domesticus admittitur in causa ecclesiastica, 14 q.2.super.
Item in causa matrimoniali, 35.q.6.de parentela.
Item admittitur in causa ciuili, sed non in criminali. 4.q.3.testes.§.seq.vet.quos accusator, 14.qu.2.per totum.
Quod hæreticus pro Christiano potest testificari contra hæreticum, sed non contra Christianum, 24.qu. 1.miramur.§.seq.
Quod inhabilis ad sacerdotiũ, contra sacerdotem nõ põt testificari in causa criminali, 2.q.7.ipsi apostoli.
Quod an clericus ad testificandum possit compelli, 2. q.6.statutum.
Quod episcopus vel presbyter nisi in causa quæ aliter sciri non possit adducatur in testem, quia ex hoc sacerdotium dehonestatur, 11.q.1.testimonium.
Quod episcopus vel presbyter in necessitate testimonium perhibens non debet iurare sicut alij super librum, sed tantum videre librum. in fine.
Quod episcopus vel presbyter potest loco iuramenti per sanctam consecrationem dicere, 2.qu.4 si quis presbyter.
Quod omnes alij testes debent primo iurare de veritate dicenda tactis sacrosanctis Euangeliis, 2.qu.2. hortamur, 4.q.3.testes.§.proximo.
Quod iudex debet testibus prouidere de loci securitate, 5.q.9 hortamur.
Quod testibus expensæ sunt ministrandæ, 4.qu.3.testes.§.seq.
Quod episcopus siue presbyter pro ecclesiæ suæ negotio potest ferre testimonium, 14 q.2.super.
Quod clericus non debet esse testis contra laicum in criminali causa, sed in ciuili, 11.q.1. testimonium, 14.q 2.super.
Quod in conficiendis instrumentis secularium, presbyteri non debent ferre testimonium nisi de mandato episcopi, 14.q 2.super, in fi.ibid.
Quod testi honestiori maior fides est adhibenda, 4. q.3.testes.ver.item iusiurandi.
Quod vtrum hermaphroditus possit fieri testis, qualitas incalescentis sexus declarabit, 4.q.3. testes, ver. item hermaphroditus.
Quod mulier potest esse testis pro parentib. & amicis & consanguineis, & pro crimine lęsæ maiestatis, & contra hæresim & simoniam, 15.q.3.de crimine.
Quod de vnoquoque minus est dubitandũ vbi prior vita qualis fuerit testimoniũ reddit, 61.d.miramur.
Quod testes debent esse bonæ opinionis, 2.q.1.in primis, circa med. 3.q.5.suspectos, 4.q.3.testes, §. 1.
Quod ad testificandum non admittuntur aliàs inimici, 2.q.1.in primis, circa med.
Item nec serui pro domino suo, nec minor viginti annis, 4 q.3.testes.
Item nec infideles, 2.q.7.non potest, 3.q.5. suspectos.
Item nec à fide apostatantes, 2.q 7.non potest
Item nec infames, 2.q 7.testes, 3.q.5.similiter, & cap. seq.6.q 1.qui crimen.
Item nec criminosi. 2.q.7.testes. 3.qu.5.constituimus.
Item nec complices in crimine quando illud de se cõfitentur, 15.q.3.cap.vlt.4.q.3.testes, §.sequen.
Item nec nimia paupertate laborantes, 4.q 3.testes, §. seq.
Item nec consanguinei vel propinqui, nisi cum contra seipsos mutuo testificari voluerint, 3.q.5.c. 1.
Item nec familiares, scilicet de propria domo prodeũtes, 3.q.5.c.1.& c.accusatores.
Item nec affines, 3.q.9.absens, & q.5.similiter.
Item nec litigiosi, 3.q.5.suspectos, & c.seq.
Item nec impuberes qui intra quartum decimum annum consistunt, 4 q.3 testes, §. seq.
Item nec liberti contra ecclesiam vel contra dominũ cuius fuerunt serui, 12.q.2.episcopus qui mancipiũ. §.vlt.4.q.3.testes, §.seq.ver.item patroni. & ver.item liberti.
Item nec serui, nisi dum aliqui testes deficiũt, 4.qu.3. testes, § seq. ante finem.
Item nec ille qui iudex vel assessor vel aduocatus fuerit in eadem causa, 16 q.2.statuendum.
Item quicumque ad accusandum non admittitur, nec ad testificandum, 4.q.4.c.1.
Quod testimonium nunquam est vendendum, 14.qu. 5.non sane.
Quod non testificans veritatem grauiter peccat. 11. q.2 vnicuique, §.sic quoque.
Quod falsus testis est qui etiam contra seipsum falsum dicit, & per hoc Deum qui est veritas, vendit, 11.q.2.abiit.
Quod presbyteri vel diaconi in falso testimonio inuẽti, per tres annos ab officio suspensi in monasterio debent pœnitere, 5.q.6.quia, in fine.
Quod quilibet falsus testis septem annorum pœnitentia punitur, 22.q.5.si quis peierauerit.
Quod infamis fit, & à testimonio repellitur, 22.q. 5. si quis conuictus.
Quod inducens ad falsum testimonium grauiter peccat, & consimili pœna punitur, 22. q. 5. si quis peierauerit, & cap.si quis conuictus.
TIMOR. Quod timor est multiplex, videlicet seruilis, quãdo quis timore pœnæ facit quod facit, 23. q. 4.hęc autem, §.seq.in fin.
Item est timor initialis, qui sicut fera introducit filiũ, ita & ipse charitatem, de pœn.dist.2.sicut s. ta.
Item est timor filialis, qui etiam timor sanctus vel castus dicitur, & hic est perfectorum, 23.q. 6.scismatici, & §. vlt in fi.
Item est timor naturalis, quem etiam ipse Christus habuit, & alij perfecti, 7.q.1.c.vlt.circa finem.
Item est timor mundanus quando peccatur timore temporalium, 47.dist.sicut, 11.q.3.quisquis.
Item est timor mundanus quo quis peccat timore pelli propriæ, 11.q.3.nolite.
Quod humanum est timere eum qui potest opprimere vel erigere, 16.q.2.c.1.post med.
Quod timendum est de sero pœnitente, de pœn.dist. 7.post med.
Quod amor carnalis & timor atque auaritia sensum hominis hebetant, 3.q.5.accusatores vel testes, 11. q.4.quatuor.
Item ibi væ est vbi timoratus perit à terra, 16.q. 7.& hoc diximus.post med.
TITVLVS. Quod titulus dicitur principium possessionis sine quo nemo verè possidet, 16. qu.3. dilectio, §.potest, ante med & 17.q 4.quæsti.
Item dicitur titulus vexillum vel signum pro re vẽdicanda positum, 16.q.consuetudo, 12.qu.2.non habenti.6.
Item dicitur titulus breuis adnotatio sequentis operis, 15.dist.sancta. & c in primis, ante med.
Item titulus dicitur beneficium ecclesię, sub quo quis ordinatur, & vbi tenetur seruire quamdiu viuit, 70. d.sanctorum.
Quod nemo sine titulo ordinari debet, ibid.
TOLERANTIA. Quod tolerantur à bonis infirmi ipsis consueta non denegando, 4. dist. denique.
Item debilitati quantum ad labores condescendẽdo, 47.dist.omnes, in fi.
Item ipsorum defectus ad infamiam non detegendo, 95.dist in scripturis.
Item commissa eorum propter spem correctionis patienter supportando, 45 dist.licet.
Exemplum ibi de Petro quem dominus post negationem non damnauit, & c.recedite, & 50.d.considerã dum. vbi dicitur quòd ideo dominus Petrum tolerauit, vt postea aliorum defectus toleraret.
Item tolerantur à bonis mali ipsorum detractiones, & falsa iudicia æquanimiter tolerando, 6.q.1. deteriores, & cap.seq.c.ex merito.
Item tolerantur à bonis ipsorum verba, & alias persecutiones patienter sustinendo, 6.q.1.quiescite.
Item tolerantur de omnibus ipsorum iniuriis se non vlciscendo, 23.q.3.sex differentiæ, & qu.8. conuenior.
Quod qui malos non tolerat ipse sibi per hoc testis est, quia bonus non est, 23.q.4.hæc autem.
Quod mali à bonis quandoque tolerantur, quia corrigi non possunt, 23.q.7.c.1.in fi.

De tolerantia malorum habes vbi agitur de Malis.

TONSVRA. Quod tonsura clericalis in circuitu & in summitate capitis in modũ sphęræ debet radi, 23. dist.prohibete.
Quod hęc tonsura designat in clericis contemptũ tẽporalium, 12.q.1.duo.
Quod hæc tonsura prius debet fieri per episcopum, nisi sint regulares, quibus per abbatem suum, si est presbyter, potest dari, 69 dist quoniam.
Quod prima tonsura facit clericum, 23. dist.n.clerici. & est ordo, qui dicitur psalmistatus, 23. dist.n.psalmista.
Quod non habentes tonsuram clericalem lectiones in ecclesia publicè in pulpito non debent legere, 69.dist.quoniam.
Quod tonsura clericalis sic debet tonderi vt sit super aures, 23.dist.non liceat cuilibet.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod ad eam deferendam clerici per archidiaconũ sunt compellendi, 23. dist. si quis.

Quod etiam vxorati clerici contrahentes cum virgine debent tonsurã portare, si clericali priuilegio volunt gaudere, 84 dist quisquis.

Quod clericus cõtrahens cum corrupta, quia videtur renuntiare priuilegio clericali, communem cũ laicis tonsuram deportabit ibid.

TORMENTVM. Quod tormentum quãdoque damnis, quandoque verberibus infertur, 12. qu. 2. fraternitas.

Quod quilibet iudex etiam ecclesiasticus potest torquere suspectos, vt veritatem facti possit exquirere. 5. q. 5. illi qui.

Quod quilibet superior malefactorem sibi subditum, secundum magis & minus excedentem potest tormentare, 23. q. 5. c. 1. in fine.

Quod prælatus non debet per se, sed per alios delinquentem tormentare, 86. dist. non liceat.

TRANSACTIO. Quod transactio est cũ aliquo dato vel retento vel promisso ab actione litigij recedere, 54. dist. generalis, circa finem.

Quod transactio debet fieri de scitę iudicis vel superioris, 23. q. 4. si illuc.

Quod propriè loquendo transactio nõ potest fieri in spiritualibus, 1. q. 2 quam pio 14. q. 5. denique, 16. q. 7 decimas, 13 q. 2. in ecclesiastico.

Quod quando seruus diaconus effectus aliam personã pro se restituat in tali transactione non cõmittitur simonia, quia non pro ordine sed pro seruitio fit restitut. 54 dist. ex antiquis, in fi. & c. generalis.

TRANSITVS. Quod in successores res trãsit cũ onere suo. 11. q. 1. Siluester.

Quod spiritualis transitus est de peccato ad vitã, de culpa ad gratiam, de terrenis ad cœlestia, de consc. dist 4. per aquam.

De Transitu religiosorum ad aliam religionem habes vbi agitur de Religione.

TRANSLATIO. Quod transferri possunt prælati de ecclesia ad ecclesiam propter necessitatẽ vel vtilitatem, 7. q. 1. mutationes, & tribus c. seq.

Quod sicut vir ducens alteram præter suam vxorem, dicitur adulter, sic prælatus qui propter temeritatẽ se transfert ad aliam ecclesiam, 7. q. 1. sicut.

Quod translatio fit de minori ecclesia ad maiorem, & non econuerso, 75. dist. legimus. circa med. 7. qu. 1. mutationes.

Quod Petrus de Antiochia Romam tanquam ad maiorem ecclesiam est translatus, 7. q. 1. mutationes.

Quod ambitio præsumitur vbi de minori ecclesia ad maiorem sua temeritate quis transfertur, 7. q. 1. si quis episcopus, & c. seq.

Quod translatio vtil tatis plurimorum, vnius vtilitati præferenda est, 8. q. 1. scias.

Quod translatus nihil iuris in priori ecclesia retinet, 21. q 2. si quis.

Quod translatus nõ priuatur prima ecclesia nisi possessionem habeat in secunda, 92. dist. si quis episcopus, & cap. si qui episcopi.

Quod translatus causa necessitatis, cessante necessitate debet ad primũ locũ redire, 7. q. 1. pastoralis, q. 1. 1. quod pro necessitate.

Quod solius Papæ est trãsferre episcopos, 7. q. 1. mutationes, & c. sicut alterius, in fi.

Quod presbyteri siue inferiores prælati de ecclesia ad ecclesiam non debent transferri nisi auctoritate episcopi, 7. q. 1. episcopus de loco.

Quod ad aliã ecclesiam sua temeritate se transferentes frustrantur habita & non habita, 7. q. 1. si quis episcopus, & c. seq.

Quod in translatione clericorum vel rerum ecclesiasticarũ episcopus debet requirere consilium capituli, quia fit quædã alienatio, 12 q. 2. sine exceptione

De Translatione habes vbi agitur de Mutatione & de Permutatione.

TREVGA. Quod treuga est securitas præstita reb. & personis discordia nondum finita, 24. q. vlt. illi.

Quod archiepiscopi & alij ad faciendum treugam debent intendere. 24. q. vlt. illi. 90 dist per totum.

Quod frangentes treugas sunt excõmunicandi. 24. q. vlt.

TRIBVTVM Quod licitè datur tributum etiam ab ecclesia, videlicet intuitu pacis, 23. q. 1. quid.

Itẽ datur intuitu subiectionis, 11. q. 1. magnũ. Nota exemplum de Christo, qui dedit tributum.

Item intuitu solius quod quis possidet 13. q. 8. tributum, & c. seq.

Item datur intuitu impensi officij vel impendẽdi, 18. q. 2. Eleutherius.

Itẽ datur intuitu cathedratici, 10. q. 3. per totum.

Item datur obtentu longæ consuetudinis, 1. q. 4. quæsitum. ante finem.

Quod nulla ecclesia construenda est sub tributaria conditione, de consecra. dist, 1. si quis basilicam.

TRIBVLATIO. Quod tribulatio patienter est tolerãda, ne per impatientiam meritum mutetur in culpam, 7 q. 1. cum percussio.

Quod Deus sæpe suis mordacissimum genus tribulationis immittit ad animę medicamentum, 5. q. 1. 5. non omnis. Exemplum ibi de stimulo carnis Pauli.

Item mittit ad virtutis augmentum, 7. q. 1. aduersitas. Exemplum ibi de naufragio Petri, 11. quæstio. 3. in cunctis.

Item mittit ad puniendum crimen commissum, 6. q. 1. sunt plurimi. 7. q. 1. cum percussio.

Item mittit ad consequendum æternum præmium, 7. q. 1. suggestum.

Quod facit mundi honorem contẽnere. 23. q. 4. displiceat ante med.

Item facit ad bonum festinare, 23. quæstione, 4. ca. vlt. in fin.

Item tribulatio facit peccata deserere, 23. q. 4 qui peccat. in fine.

Quod quando non grex nec fides, sed pastor quęritur, tribulatio est declinanda, 7. q. 1. scisciatis.

De hac materia habes vbi agitur de Aduersitate.

TRISTITIA. Quod nullus pro sua nec suorum morte tristari debet, 13. quęstione, 2. quàm prępositorum.

Quod illi qui de morte contristantur, videntur de spe resurrectionis dubitare, 13. q. 2. vbicumque, §. seq. &c. seq.

TVTOR. Quod tutor propriè dicitur pupilli vel orphani, vel à parentibus emancipati, 87. dist. defensionis.

Quod triplex est tutela, videlicet testamentaria, quæ ex testamento constituitur, & legitima, quæ propter propinquitatem assumitur, & datiua, quæ cuicumque confertur, 16 q. 1. generaliter.

Quod tutela pupillorum in duobus consistit, videlicet vt vita à criminibus, & res ab iniuria impiorum seruetur, 12. q. 1. c. 1.

Quod ipse Deus iussit pupillis & egenis tuitionẽ impendi, 87 dist defensionis.

Quod episcopus tamquam iudex tuitionem testamẽtariam non debet suscipere, & susceptam propter necessitatem, non per se, sed per archipresbyterum debet agere, 88. distin. episcopus, & duobus cap. seq.

Quod licet clerici & etiam monachi non teneantur ad tutelam testamentariam vel legitimam vel datiuam, ad cautelam tamen miserabilium personarum omnes tenentur, 86. dist. peruenit, 87. dist. licet, 16. q. 1. generaliter.

Quod clerici per episcopum possunt cogi ad egenorũ tutelæ susceptionem, 88. dist. decreuit.

VACATIO. Quod ecclesia cathedralis vltra tres menses non debet vacare pastore, 50. dist. postquam, 64. dist. obeuntibus.

Quod propter gregis periculum post tres menses electionis alij tres menses dantur pro petenda consecratione, 50 dist. postquam.

Quod percipiendæ atque intuendæ veritati vacandũ est, 8. q. 1. qui episcopatum.

Quod clerici qui diuinis officiis debent esse obligati, non debent terrenis actibus vacare, 21. q. 3. molitiis.

Quod vacatio contemplationis corde appetenda est, sed aliquando pro multorum salute postponenda est, 8. q. 1. in scripturis.

Quod diabolus per incuriam vacantes facilius opprimit, & in ima vitiorum prosternit, de pœn. distin. 4. quæcumque.

VAGARI. Quod episcopus vacabundus nisi resipiscat, primo excommunicatur, postea in monasterijs retruditur, 7. q. 1. peruenit, & c. seq.

Quod clerici ab ecclesia non sunt habendi, qui vagãdo sub nullius episcopi diligentia consistunt, 93. dist. nulla.

Quod monachi vagari prohibentur, 16. q. 1. iuxta, & c. seq.

Quod religiosi vagantes vt ad monasteria sua redeãt, sunt compellendi, 16. quæst. 1. quidam, 18. quæst. 1. abbates.

Quod vaganti religioso sine sui superioris licentia non licet ordines recipere, nec diuina officia celebrare, 16. q. 1. monachi, & c. seq.

Quod si quid religiosus vagando acquisierit, totum monasterij vbi professus fuerit, erit, 18. quęst. 2. abbates.

Quod vagabundi religiosi post contemptum admonitionis, auxilio episcopi sunt carceribus tradendi, 18. q. 2. abbates.

VANITAS. Quod nomen Dei non est in vanum assumendum, 22. q 2 animaduertendum.

Quod vanitas gentilium, poetarum, vel philosophorum, ipsorum auctoritatibus redarguitur, 37. dist. si quid.

Quod in prædicatione postponere auctoritatem prophetarum, & adducere auctoritatem philosophorũ vanitas est & curiositas sacrilega, 37. dist. si quis artem, & c. seq.

Quod omnis scientia quæ ad tropologiam, id est mores non conuertit, in vanitatem & in sensus obscuritatem deducit, 27. dist. nonne.

VAS. Quod in ecclesia ad baptizandum & ad corporalia & pallas lauandum specialia vasa debent haberi, de cons. d. 4. omnis presbyter, & dist. 1. nemo per ignorantiam, & quatuor c. seq.

Quod vasa sacrata non debent moniales nec inferioris gradus clerici tractare, 23. dist. sacratas, & c. non oportet.

Quod vasa sacrata & ecclesiastica inueterata debent comburi, & cineres vbi conculcari non possint, reponi, de cons. dist. 1. altaris.

Quod vasa ecclesię pro liberatione captiuorum & egestate miserorum sunt exponenda, quia melius est vasa viuentium seruare, quàm metallorum, quęst. 3. aurum.

Quod Paulus dicitur vas electionis, 22. quęst. 5. si Paulus.

Quod vasis irę Deus nunquam redderet interitum si non inueniretur homo spontaneum habere peccatum, 23. q. 4. Nabuchodonosor.

VATES. Quod vates à vi mentis appellatur, qui modo sacerdotem, modo prophetam, modo poetã significat, 21. di. clericos.

Quod illud quod vates gentilium de Christo prædixerunt, valet ad conuincendam paganorum vanitatem, sed non dat auctoritatem, 37. distinctio si quid.

VELVM. Quod est velum professionis, quod datur fœminis anno duodecimo, 20. q. 2. puella.

Item est velum consecrationis, quod datur anno vicesimoquinto, 20. q. 1 placuit.

Item est velum prælationis, quod datur anno sexagesimo, 20. q. 1. iuuenculas.

Item est velum ordinationis, quod datur anno quadragesimo, 27. q 1. diaconissam.

Item est velum continentiæ obseruationis, & hoc est viduarum, 27. q 1, viduis.

Quod ad episc. spectat virgines velare, 20. quæst. 1. de uotis.

Quod excepta ægritudine episcopus virgini velum non debet imponere, nisi in festo epiphaniæ, & per totas octauas Paschæ, & in festis apostolorum.

Quod nec abbatissæ nec alteri moniali aliquam velare licet, 20. q. 2. statuimus.

Quod viduam nullus pontifex velare debet, quęst. 1. deuotis.

Quod vidua ab altari velamen continentię potest suscipere, 27 q. 1. viduas.

Quod velatę voto professionis, siue virgines siue viduę matrimonium non possunt contrahere, & contractum dirimitur, 27. quæst. 1. si quis sacro, & ca. hæ verò.

VENATIO. Quod aliqua venatio prohibetur, & aliqua permittitur, & aliqua conceditur.

Quod venatio arenaria qua quis pugnat cum bestia detenta in arena, prohibetur non solum facientib. sed etiam aspicientibus, 86. dist. qui venatoribus, & c. seq.

Item hanc venationem exercens non solum infamis efficitur, sed etiã ab actione in iudicio repellitur, 3. q. 7. c. 1. §. tria post princip.

Quod venatio saltuosa, quę fit in saltibus, vel syluis, si fit tempore debito, non prohibetur, si fit propter vtilitatem non delectationem, laicis non clericis permittitur, 86. dist. quid prodest, 24. dist. quorumdam.

Quod maximè Germaniæ prelati venationi saltuosæ implicantur. ibid.

Quod venatio quæ fit sine strepitu, sicut ponere rete vel laqueum, non solum laicis sed etiam clericis cõceditur, quod similis est piscationi, 76. dist. Esau. de cons. dist. 5 nunquam.

Quod venator inquantum venator non legitur sanctus, 34. dist. quorundam, 86. dist. Esau.

Quod qui videt venationem ad delectationem videbit Christum ad contristandum, 86. dist. vident.

Quod parum prodest ieiunare in cibis, & delectari in venationibus, 86. dist quid prodest.

Quod fouere venatorem propter artem suam, est peccatum, 86. dist. qui venatoribus.

VENDITIO. Quod emendi vilius & vendendi carius studium maximè clericis prohibetur, 14. quæ. 4. canonum.

Quod clericis permittitur vt pro mutuatis ab ipsis de natiis res alias statuto tempore prout venduntur, recipiant, 14. q. 4. si quis clericus.

Quod turpe lucrum sequitur qui ex cupiditate tempore messis vilius emit vt carius vẽdat, 14. q. 4. quicumque tempore.

Quod qui falsum iurando pro pecunia veritatem vendit, Christum, qui veritas est, sicut Iudas vendit, 11. q. 3. abiit.

Quod sicut iudex non debet vendere verum iudiciũ, sic nec testis verum testimonium, 14. q. 5. non sanè. 11. q. 3. non licet.

Quod

Source : BIU Cujas

Quod ſicut iudex non debet vendere verum iudicium, ſic nec teſtis verum teſtimonium, 14.q.5.nõ ſanè, 11.q.3.non licet.
Quod ſicut iuriſperitus poteſt vendere iuſtum conſilium, ſic aduocatus iuſtum patrocinium, ibid.
Quod nullum diabolus tanquam ſeruum poſſidet, niſi qui ſe ſibi peccatorum ære vendiderit, 15.q.1.nõ eſt.

De venditione ſpiritualium habes vbi agitur de Simonia.

Quod Chriſtus eiecit de templo vendentes, & ementes, 16.q.7.& hoc diximus.
VENIA. Quod apud Deum nullam patitur moras venię conuerſio, de pœ.diſ.1.ſerpens.in fin.
Quod Deus non dat veniam in errore durantibus, ſed ſe corrigentibus. 24.q.legatur.
Quod cum in confeſſione peccati erubeſcentiam vincit timor Dei, ſit venia criminis, de pœn.diſ.1.quem pœnitet.
Quod ſit dignus venia ex deſiderio ſacerdotis, quem habere non valens ſocio confitetur turpitudinem criminis, de pœn.diſ.6.§.j.
Quod facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi, 23.q.4.eſt iniuſta, in fin.& c.ſi ea, & c.ſeq.36.q.9.loci, 86.diſ.inferiorum.
Quod non oportet prælatũ, ſi excidit in correctione à ſubdito veniam quærere, 86.diſ.quando.
VENIALE. Quod venialia peccata dicuntur quotidiana, quia quotidie ſubrepunt, de pœn.diſ.1.medicina, §.tres ſunt actiones.
Quod ſit veniale in confeſſione quod fuit criminale in operatione, de pœn.diſ.1.quem pœnitet.
Quod quæ ſunt venialia peccata habes, 25.diſ.vnum orarium, §.alias autem.
VERBERA. Quod fides verberibus non eſt exigenda, 45.diſ.c.1.
Quod eccleſia quoſdam damnis, quoſdam verberib. caſtigat, 12.q.2.fraternitas.
Quod ad correctionem ſubditorum virgarum verbera meritoriè infliguntur, 23.q.5.c.1.in fi.
Quod ſiue monachi, ſiue alij clerici de ſuis exceſſibus poſſunt verberibus coerceri, 20.q.vlt.monachum.
Quod epiſcopus nullum ſuis manibus debet verberare, 86.diſt.non licet.
Quod miſeri ſunt prælati, qui verberibus tantum volunt timeri, 45.diſ.c.1.

De hac materia habes vbi agitur de Tormentis & de Correctione.

VERBA. Quod omnium rerum creatio & hominum recreatio fuit in verbo, 1.q.1.intra catholicam.
Quod in verbis ſacramenta Chriſti conficiuntur, ibi. & c.detrahe.
Quod accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum, 1.q.1.detrahe.
Quod an non minus eſt reus qui negligenter verbum Dei audit, quàm qui corpus Chriſti in terram cadere permittit, 1.q.1.interrogo.
Quod qui exit dum verbum Dei proponitur, excommunicetur, de conſ.diſ.1.ſacerdotes.
Quod verba ideo ſunt inſtituta vt homines cogitationes in notitiam aliorum proferant, 22.q.2.his autem.
Quod verba non ſemper ſunt accipienda ſicut ſonãt, 23.q.1.paratus, ante med.
Quod Deus verba ſecundum proferentium intentionem accipit, 22.q.5.humanæ.
VERECVNDIA. Quod eſt verecundia virginalis, quæ eſt naturaliter in virginibus, 20.q.5.nec illud. Exemplum ibi de Rebecca.
Item eſt verecundia vidualis, quæ verecundiam promittunt antequam iterato nubant, 33.quæſ.2.non omnis.
Item eſt verecundia ſemiconfitentis dum quis erubeſcit aliqua peccata confiteri, de pœn.diſ.3.§.ſiue autem, ver.inter hæc.1.
Item eſt verecundia plenè confitentis, & hæc eſt magna pars ſatisfactionis, quia de mortali facit veniale, de pœn.diſ.1.quem pœnitet, & c.quamuis.
Quod propter verecundiam bonum non eſt dimittẽdum, de pœn.diſ.1.in actionem, in fi.
VERITAS. Quod veritas eſt cum illud aſſeritur quod eſt, 22.q.2.cum humilitatis.
Quod tunc exit aliquis à veritate Dei, cum à fide & charitate exit, 24.q.3.cum aliquis.
Quod veritas ſacramentorum in ſola eccleſia habetur catholica, 24.q.1.quia.
Quod in quibus nil intereſt ad habendum regnum Dei vtrum vera putẽtur vel falſa non refert, 22.q.2.in quibus.
Quod veritas præfertur etiã conſuetudini, quia Chriſtus non dixit, Ego ſum cõſuetudo, ſed veritas, 58.diſ.veritate, & quatuor c.ſeq.
Quod ille non ſolum proditor eſt veritatis qui mendacium dicit, ſed etiam qui veritatem liberè nõ pronuntiat, 11.q.3.noli timere.
Quod veritatem pro pecunia negantes Deum negãt, 11.q.3.abiit.
Quod qui veritatem non defendit quam defendere cõuenit, proditor eſt veritatis, 11.q.3.nolite timere.
Quod veritas non eſt in homine cũ quis dicit ſe peccatorem eſſe cum non eſt, 22.q.2.cum humilitatis. & duobus ca.ſeq.
Quod non eſt ſic vitanda arrogantia, vt veritas relinquatur, 22.q.2.non ita.
Quod non poteſt veritas occultari, 23.q.2.ſi quis.
Quod vbi de fide vel ſalute agitur, qui veritatem occultat, ità Deũ ſuper ſe prouocat, 11.q.3.quiſquis. &c.nolite timere.
Quod melius eſt pro veritate pati ſuppliciũ, quàm pro adulatione conſequi beneficium, 11.q.3.nemo peritorum.
Quod veritas cum non defenditur, opprimitur, 83.di. error.
Quod tria ſolent impedire veritatem, videlicet carnalis amor, timor, atque auaritia, 3.q.5.accuſatores vel teſtes, 35.q.6.epiſcopus.
Quod à ſacerdotibus & à prædicatoribus veritas libere eſt prædicanda, 11.q.3.nolite timere.circa med.
Quod veritas bonę vitæ propter nullum eſt dimittenda, 32.q.5.ita ne, & c.ſeq.
VESTIS. Quod veſtes ſunt multiplices, videlicet, epiſcoporũ, quæ tã in veteri lege quàm in noua varię ſunt, & ex multis virtutib. debet reſplẽdere vita pontificis, 40.diſt.§.1.43.d.ſit rector.poſt medium.
Item ſunt veſtes miniſtrorum eccleſiaſticorum, & hæ ſunt variæ, deſignantes varias virtutes quas debent habere, 40.diſt.§.1.
Quod cultui veſtium miniſtrorũ eccleſiæ primo omnis actionis debet conuenire, 100.di.rationis.
Item ſunt veſtes clericorum, quæ nec ſordidæ nec fulgidæ debent eſſe, 41.diſt.§.1.& c.parſimoniam, & c.clericus, & §.ſeq.21.q.4.per totum.
Quod clerici ſiue intra ſiue extra non laicalib. ſed clericalibus debent vti, & non ſeruantes grauiter debent puniri, 21.q.4.nullus eorum, & tribus cap.ſeq.
Item ſunt veſtes religioſorum, quæ debent eſſe humiles & deſpectæ, non diuerſi & nobilis coloris, 20.q.1.c.vlt.21.q.4.c.1.
Quod religioſi veſtem profeſſionis ſuæ nunquam debent deponere, 21.q.1.vidua.
Item nec exiſtens in ſcholis veſtem debet mutare religionis, 21.q.4.nullus eorum.
Item ſunt veſtes laicorum, quæ cum ſecundum cõſuetudinem terræ deferuntur, à ſuperſtitioſis non ſunt iudicandi, 30.diſt.ſi quis virorum.
Item ſunt veſtes pœnitentium, ſicut cilicium, & ſimilia, diſ.50.pœnitentes.
Item ſunt veſtes ſacræ eccleſiarum, quæ debent honeſtè ſeruari, & alteri vſui nõ ſunt applicandæ, de cõſ. diſt.1.veſtimenta.
Quod veſtibus ſacris nõn debent alij homines vti, quàm ſacerati, ibid.
Quod nullus prætextu pietatis inuoluat mortuum veſtibus ſacris, de conſ.diſ.1.nemo per ignorantiam.
Quod vetera veſtimenta eccleſiæ debent comburi, & cineres in pariete vel alibi vbi conculcari non poſſunt, debent poni, de conſe.di.1.altaris.
VIA. Quod via excellentior eſt charitas, quia ſine ea ambulare non poſſunt homines, ſed errare, de pœn. diſ.2.c.ſi quis ſemel, §.hæc eſt charitas.
Quod viam abſque ductore non ingrediaris quam nũ quam ingreſſus es, 16.q.1.ſi clericatus.
Quod Deus docet manſuetos vias ſuas, 19.q.1.vos autem.
VIATICVM. Quod viaticum dicitur euchariſtia, 50.diſ.de his verò.
Quod viaticum nulli pœnitenti in morte eſt deneganda, 50.diſtinct.pœnitentes, 27.quæſtio.1.virginibus.

De hac materia habes vbi agitur de Euchariſtia.

VICARIVS. Quod vicarius cuiuſcunque prælati in loco capituli tanquam eius vices gerens debet honorari, 64.diſt.c.vlt.
Quod ſubdiacono vices prælati poſſunt cõmitti, 64.diſ.c.1.
Quod non debet eſſe laicus vicarius, quia indecorum eſt laicos iudicare, 16.q.7.in noua.
Quod omnes epiſcopi ſunt vicarij apoſtolorum, 63.diſ.quorum vices.
Quod qui contemnit vicarium, contemnit & illum qui poſuit eum, 21.diſ.in noua.
VICEDOMINVS. Quod in quolibet epiſcopatu debet eſſe vicedominus, qui & hoſpitibus & caſibus ſuperuenientibus loco epiſcopi poſſit ſatisfacere, 89.diſ.volumus.
Quod epiſcopi intereſt vicedominum conſtituere, ibidem.
Quod officium vicedomini debet eſſe de epiſcopatu diſponere, 84.diſ.diaconum.
VITIVM. Quod multiplex eſt vitiũ, videlicet morum, verborum, & corporum.
Quod vitia morum, quia obſunt animæ, ſunt euitanda, 38.diſt.quamuis errare, §.ſed licet, & c.ſedulo.
Quod vitia morum dependent à voluntate, 56.di.naſci, in fine.
Quod vitia ſæpe ſe virtutes eſſe mentiuntur, 41.diſt. ſæpe.
Quod vitia verborum ſunt toleranda, ſicut in ſanctis hominibus corruptio grammaticalis, quia nõ ſunt voces ad aures Dei, ſed animi affectus, 38.diſ.ſedulo.& c.ſeq.
Quod vitia corporum ſunt diſcutienda, nec debent eſſe in ſacerdote, & maxime in prælato, 49.d.hinc.
Quod quidam vitiati corpore non debent promoueri ad ſacros, 55.diſt.per totum.
Item vitiati corpore qui remouentur ab ordine, intelliguntur propriè abſciſſi non caſu ſed propria volũtate, 55.diſt.ſi quis abſciderit.
Itẽ vitiati corpore propria abſciſſione homicidæ ſui iudicantur, & ſuæ conditionis inimici. ibid.
Quod ſeipſos in corpore vitiantes, non promouẽtur, ſed etiam promoti deiiciuntur, 55.diſt.ſi quis pro ægritudine, & cap.ſeq.
Quod carens quocunque caſu oculo, quia eſt mẽbrũ notabile, nõ debet promoueri, 55.d.ſi Euangelica.
Quod eunuchus per inſidias factus, vel ita natus, poteſt promoueri vitio corporis non obſtante, 55.d. eunuchus.
Quod cum propter ægritudinem, vel violentiã, vel caſu, quis corpore vitiatur, dummodo non ſit cum magna deformitate, nõ priuatur ordine habito vel habendo, 55.diſt.qui partem, & c.ſi quis pro ægritudine. & c.ſeq.

De hac materia habes vbi agitur de Mutilatione.

VICTVS. Quod vtiliter vincitur cui licentia peccandi tollitur, 23.q.1.paratus, in fine.
Quod victo debetur miſericordia, dummodo nõ timeatur turbatio futura, 23.q.1.noli.

De hac materia habes vbi agitur de Bello, de Patientia, & de Hoſte.

VIDVA. Quod vidua eſt quę poſt ſolenne fœdus nuptiarum morte interueniente à viro ſuo diuiſa fuerit, 54.diſt.presbyteri, §.ſeq.
Quod debent viduæ aſſiduè eccleſiam Dei bonis operibus & orationibus adiuuare, 81.diſt, cap.vlt.
Itẽ debent ſtipendiis eccleſiæ ſubſtẽtari, 81.d. viduę.
Quod clericis & religioſis non debent eſſe multũ familiares, 81.diſt.clericus, & cap.ſeq.
Quod epiſcopi & aliarum eccleſiarũ prælati, præcipuè viduarum ſuſtentationi & protectioni debent intendere, 87.diſt.per totum.
Item debent viduis imperatores & reges idem facere, 23.q.3.ab imperatoribus, & quæ.5.regnum.

De viduis habes vbi agitur de Bigamia, & in multis aliis locis.

VIGILIA. Quod veſpera ſanctorũ vigilia dicitur, quia olim pro reuerẽtia ſolennitatis in orationibus pernoctabant, 76.diſt.noſſe.
Quod in ſeruitio etiã diuino vigilię immoderatæ quę ſenſus integritatem diminuunt, non laudantur, de conſe.diſt.5.non mediocriter,
Quod vigilia natalis domini cum ieiunio quattuor tẽporum ante celebrari debent, 76.diſ.de ieiunio, in fine.
Quod vigilia Pentecoſtes ſicut vigilia Paſchæ in ieiunio eſt obſeruanda, 76.diſt.noſſe.
VINCVLVM. Quod eſt vinculum curæ paſtoralis, quod non ſoluitur niſi per ſuperiorem, 7.q.1.ſicut alterius. ibid.
Item eſt vinculum ſtatus matrimonialis, quod nõ ſoluitur, niſi per mortem alterius.
Item eſt vinculum ſententię excõmunicationis, quod ſoluitur ab alligante, 11.q.3.nemo contemnat vincula, & pluribus c.ſeq.& cap.cœpiſti.
VINDICTA. Quod triplex eſt vindicta, videlicet ſpiritualis, vt excõmunicatio, degradatio, ſuſpẽſio, depoſitio, in monaſterium & in carcerem detruſio, & à publicis actibus repulſio, hæc locum habẽt in eccleſia, 23.q.4.forte.

De hac vindicta habes vbi agitur de Pœna.

Item eſt vindicta pecuniariæ actionis, hæc etiam habet in eccleſia locũ vbi bannũ præceſſit, 16.q.1.ſtatuimus, vbi ſecũdũ æſtimationẽ iniuriæ pecunia recipitur, 17.q.4.quiſquis, & c.ſi quis contumax.
Item eſt corporalis vindicta punitionis, hęc conuenit iudicibus eccleſiæ & ſeculi, ſed non æqualiter, 23.q.5.c.1.5.q.5.illi.
Quod vindicta corporalis detruncationis & occiſionis eſt tantum ſæcularium, 23.quæſtio.3.reos.& capitu.ſequen.& quæſtio.8.præterea.& duobus ca. ſequen.

Source : BIU Cujas

Quod vindicta non est inferenda, 23.q.4.§.j.
Quod omnis militia, vel propter propulsandam iniuriam vel propter vindictam inferendam, instituta est. 23.q.1.§.j.
Quod vindicta aut fertur animo corrigendi, aut animo vlciscẽdi, si animo corrigendi, licitè infertur malis nisi sociam habeant multitudinem, quia tunc nõ potest salubris esse vindicta, 23.q.4.non potest, 69. dist. vt constitueretur, in fi.
Itẽ si timeatur obstinatio, 7.q.1.aduersitas, §. cum autem.
Item si timeatur schismaticum periculum, 23.q.4.quis quis, vel quod.
Item si timeatur maius malum ex vindicta, 50. dist. vt constitueretur.
Item si reatus occultus non est manifestatus per iudicium. 23 q 4. forte.
Item si crimen soli iudici sit notum, quia tunc ex vindicta fit proditor, 2.q 1. si peccauerit.
Quod vindicta animo vlciscẽdi omnibus prohibetur, 23 q 4. ita plane, 46. dist. seditionarios, 24.q.1, quod debetur.
Quod vindicta priuata Deo est seruanda, qui dicit, *Mihi vindictam*, & ego retribuam, 23.q.1.§.j post medium.
Quod vindicta propria prohibetur, quæ est ad vltionem, 23.q.1.nisi, & c. paratus, & q. 4. hæc autem, §. ex his.
Quod illa quæ est ad correctionem, in iudicibus exequenda præcipitur, 23.q.4.est iniusta, & c. seq. vsque ad c. ea vindicta.
Item exequenda est ab eis vindicta nõ zelo propriæ iniuriæ, sed zelo iustitiæ, 23.q.4.& ita plane, & qu.5. prodest.
Item non exequentes vindictam correctionis grauiter offendunt, 23.q.4.si is qui, & c. si ecclesia, & c. est in iusta.
Item non vindicando dant alijs incentiuũ delinquendi, 23.q.4.est iniusta, in fi.
Item prouocant non solum contra se, sed contra populum flagellum, 45. dist. sed illud, 23.q.4. si quos, & c. si ea.
Quod quandoque in paucos vindicta exercetur, vt multitudo timeat. 23.q.4.quid faciet, in fin. & c. se.
Quod episcopi & prælati non de facili debent ad vindictam accendi, 86. dist. si quid.
Quod non debet nos delectare vindicta quæ animum pascit alieno malo, 23.q 5 de occidendis.
Quod in eo quòd Christus cõpescuit discipulos à vindicta Samaritanorum, innuitur quòd non semper procedendum est ad vindictam peccatorum, 23.q.4.c. Christus.

De hac materia habes vbi agitur de pœna & de Punitione.

VINVM. Quod vinum est luxuriæ incentiuum, 35. dist. luxuriosa, & per totam dist.

De vino habes vbi agitur de Ebrietate.

VIOLENTIA. Quod violentia est legibus inimica. 11.q.1. Christianis, in fin.
Quod clerici à laicis per violentiam opprimi non debent, ibid.
Quod ecclesiæ res non violentia sed ratione debent exquiri, 16.q.6.c.1.& c. placuit.
Quod violenta confessio, vel promissio non obligat, q.1.c.1.& 2.
Quod violentias præcipuè personales in eodem instãti licet repellere, & clerico non euadẽdo sed defendendo, 23.q.1.quid.
Quod violentia absoluta excusat à toto, 34. q. 2. non satis, 32.q.5 §.j.& c.seq.
Quod violentia conditionalis excusat à tanto, sed nõ à toto, 2.q.1.in primis, ante med. ver. gloriosus.

De hac materia habes vbi agitur de Constitutione, & Repulsione.

VIR. Quod vir aliquando ponitur pro sexu, 32.q.7.vxor.
Item vir aliquando ponitur pro virtute, 3. dist. si quis virorum.
Item aliquando ponitur pro ætate, 76. dist. episcopus, Vnde versus.

Vir notat ætatem, vir sexum, vir probitatem.

Quod quia caput mulieris est vir, melius debet viuere vir, & præcedere in omnibus factis bonis vxorem, 32.q.6.c.vlt.
VIRGA. Quod Christus sine pecunia & sine virga misit apostolos, vt incentiua litis, & vt instrumenta eriperet vltionis, 11.q.3.ita, in fin.
Quod ideo dominus virgam non ferendam apostolis in via præcepit, vt nulli violentia inferatur, 20.q.3. præsens, post med.
Quod disciplina patris vel magistri non debet esse in alijs tormentis quàm in virgarum verberibus, 23.q.5 c.1.ante fi.& q.4.displicet, circa med.
Quod Assur fuit Virga furoris domini, quia per eum innumeras gentes diuina iustitia flagellauit, 13.q.5.reminiscuntur, §. proximo, circa prin.
VIRGINITAS Quod est virginitas corporis & nõ mentis quando casti corpore tornicantur vel adulterantur mente, 32.q.5.sicut enim. & capit. sic Paulus.
Item est virginitas mentis, & non corporis quando sine cõsensu quis tolerat quod alius operatur, 32.q.5.magis, & c.seq & c.tolerabilis.
Item est virginitas corporis & mentis quam completitur voluntas, & hæc dicitur gloriosa virginitas, 32.q.5.sicut enim.
Quod virginitas non est in præcepto, sed in consilio suaderi potest, non imperari, 32.q.1.integritas.
Quod virginitas cũ humilitate est admirabilis, & Deo acceptabilis, 30.dist. hæc autem scripsimus.
Quod virginitas antefertur nuptijs, 32.q 1.nuptiæ.
Quod virginitas non debet vouere matrimonium detestando, 30.dist. si quis propter Deum, & c.seq.
Quod sicut nuptiæ terram, sic virginitas implet paradisum, 32 q 1.nuptiæ.
Quod prodest parentibus ad salutem si eorum proles in virginitate perseueret, 33.q.5.tunc saluabitur.
Quod virginitas sine bonis operibus non saluat, ibidem.
Quod cum virginitas sine consensu corrumpitur, merita castitatis duplicantur, 32.q.5.§.j.
Quod virgo sic corrupta inter alias virgines non consecratur, 15.q.1.c.vlt.
Quod cum Deus omnia possit, virginem corruptam non potest facere incorruptam, 32.q.5. si Paulus.

De hac materia habes vbi agitur de Castitate, & de Continentia.

VIRTVS. Quod Deus est virtus & sapientia quę in vtero virginis ædificauit sibi domum, 56. di. nasci.
Quod sunt tres virtutes theologicæ, fides, spes, & charitas, de cons. dist. 2. quia passus.
Quod de virtute in virtutẽ sunt gradus, quia vna quę que virtus, quasi quibusdã gradibus augetur, de pę. dist. 2.§.cum sanctam, vsque ad §.seq.
Quod virtutes sunt animæ ornamentum, de pœn. dist. 2.§ Romanos, in fin.
Quod hoc ornamento virtutum maxime clerici, & prę lati debent vti, 40 dist. §.j.
Quod sunt quasi picturæ ad animæ ornamentũ, quia illa anima à Deo depingitur quæ habet in se virtutum gratiam renitentem, de pœn. dist. 2. Romanos, post med. & c. illa anima.
Quod non ex parentibus sed ex voluntate tua nascẽtis causa est vitiorum, atque virtutum, 56 dist. nasci.
Quod ille est virtut. Dei mirabilis, qui ex parentibus prorsus à virtute alienis natus ex virtute resplẽdet, 56. dist. nunquam, in fin.
Quod qui propria virtute decoratur, parentum suorũ non dedecoratur opprobriis, 56. dist. nunquam.
Quod non vitia sed virtutes parentum debẽt filij amplecti.
Quod virtute non generis nobilitate gratia comparatur, 40. dist. illud.
Quod nec ad virtutem nec ad vitia necessitate quis trahitur, sed libero arbitrio, de pœn. dist. 2. §. item opponitur, post med.
Item non est virtus quòd fit ex necessitate.
Quod virtus simul cum vitijs haberi nõ potest, de pę. dist. 2.§. ex præmissis.
Quod virtus per vitia, & peccata priuatur, de pę. di. 2. consideret, §. dolendum.
Quod virtus adipiscitur cum vitio renunciatur, egressus enim malitiæ, virtutis operatur ingressum, 32. q.1. cum renunciatur.
Quod virtus in aduersitate probatur, 7.q. 1. aduersitas, & c.seq.
Quod virtutes negantur esse verè apud infideles, quia non promerentur gratiam, 28.q.1.omnes, §. ex his, circa fin.
Quod vbi deest agnitio æternæ & incommutabilis veritatis, falsa virtus est etiam in optimis moribus, ib. §.proximo.
VISIO. Quod visio est duplex, videlicet spiritualis, qua per fidem Deus aspicitur, 24.q.1.quia.
Quod visio spiritualis obscuratur per malam, & maximè per carnalem operationẽ, 46. dist. hinc, circa mediu. ver. lippus.
Item per arrogantiam & scientiæ præsumptionẽ, quia talis charitate veræ visionis se excludit, 49. di. hinc, versi. albuginem.
Quod exacuitur tanquam colyrio per bonam operationem, ibid. versi. collyrio.
Item exacuitur per sui despectionem & humilitatem, ib. ver. albuginem.
Item exacuitur temporalium postpositionẽ, 7.q.1. in scripturis, & 7.q. aduersitas, post med.
Item exacuitur per superiorem iugem contemplationem, 88. di. decreuit, exemplum ibi de scala Iacob.
Quod est visio corporalis, qua videtur temporalia, 47. dist. sicut 2.
Quod visione corporali prohibemur videre lasciua, 32.q 5. nec solo.
Item prohibemur videre iocos & ludos indebitos, 86. dist. c. vident homines.
Quod peccatores in futuro videbunt Christum corporaliter, & contristabuntur, 86. dist. vident.
Quod boni videbunt gloriam magni Dei, & beatificabuntur, de cons. dist. 5. ieiunium.
VISITATIO. Quod episcop⁹ per se vel per alios honestos si sit impeditus, debet diœcesim suã visitare, 10.q.1. decernimus, & c.seq.
Quod visitando inquirere debet de vita clericorum & ornatu ecclesiarum, & de reparationibus, si fractæ sunt, 10.q.1.episcopum.
Item debet visitando statum laicorũ videre si in fide sint stabiles, si diuersa crimina, sicut homicidium, adulterium, periuriũ, & consimilia fugiant, & Resurrectionẽ credant, 10.q 1. placuit, & q.3. cauendum.
Item visitando non debet expensas cum grauamine sed cum moderatione exquirere, 17.q. 3. cauendũ, & c. relatum.
Quod episcopus visitando quinquagenarium numerum equorum non debet excedere, nec plus quàm vna die in parochia stare, 10.q.3. inter cætera.
Quod omni anno tenetur semel episcopus diœcesim suam visitare, 10.q.1.relata, & c. decernimus.
Quod visitando temporale pro suo obsequio potest recipere stipendium, 12 q.2. charitatem.
Quod episcopus si non visitat, loco visitationis procurationes non exigat. 10.q.1.relata.
Quod episcopi visitandi & hortãdi & exhortandi gratia, vel quoties necessitas exigit, possunt monasteria religiosorum non exempta visitare, 18.q.2.visitãdi, & c. non semel.
Quod in visitatione lucrum animarum non temporalium rerum debet quærere, 10.q.3.cauendum.
Item visitando non debet in visitandos crudeliter desæuire, 10.q.3.cauendum.
Item in visitatione in dubiis coram senioribus canonicis veritatem debet perquirere, 86. dist. si quid.
Quod per superiorẽ prouidetur de visitatione ecclesiæ viduatæ, 61. dist. obitum, & tribus c. seq.
Quod ecclesiæ vacanti de anno in annum visitatio varietur, 7.q.1. constitutum.
Quod vni visitatori plures ecclesiæ visitandæ committi possunt, 12.q.1.quoniam.
Quod episcopi Italici immediatè ad curiam Romanã spectantes, de anno in annum limina Apostolorũ & Romanam curiam visitare tenẽtur per se vel per litteras, & se de impotentia debet excusare, 93. dist. iuxta sanctorum.
Quod vltramontanis, quia de longinquo sunt concedituri, vt de visitatione litteris se excusent, 93. distin. iuxta.

De visitatione habes vbi agitur de Inquisitione.

VITA. Quod vita præsens quæ inter cœlum & infernũ sita est, vtrorunque ciues recipit, 23.q.4.hęc autem, 32.q.4.recurrat.
Quod in hac vita non est retributio malitiæ vel virtutis, & si aliqua sit, non fit secundum condignũ, sed est quidam gustus. de pœ dist. 3.c.si quando, §.quã quam.
Item in hac vita boni (vt frequentius) affliguntur, & mali prosperantur. ibidem.
Quod sancti quando commoda vel auxilia temporalia quærunt, non transitoriæ vitæ, sed ecclesię cuius vtilitati intendunt, cõsulunt, 23.qu.3. Maximianus. Exemplum ibi de Paulo.
Quod vita communis debet esse clericis (& maximè religiosis, qui vitam apostolorum imitari volũt, 12. q.1.dilectissimis.
Quod vita apostolorum erat vna, quia erat multitudinis credentium cor vnum & anima vna in Deo.
Quod vita animæ est Deus, anima verò vita est corporis, quia sicut corpus sine anima viuere non potest, ita nec anima sine Deo. de pœn. dist. 1. resuscitatur.
Quod corpus Christi vita est mundi. de cons. dist. 2. Christus, & c. in Christo.
Quod vita actiua & contemplatiua commendatur, 8. q.1. olim, & c. in scripturis.
VNCTIO. Quod vnctio interior (videlicet inuisibilis, quę est per Spiritum sanctum) nunquam arescit, de pœnit. distinct. 2. quærendum. circa prin. versi. vnctio.
Quod est vnctio exterior multiplex, videlicet baptismalis, 11. dist. ecclesiasticarum.
Item est vnctio baptizandorum, quæ fit in pectore & in scapulis, 11. dist. ecclesiasticarum, ibid. de cõse. d. 4. deinde à sacerdote.
Item est vnctio baptizatorum, quæ fit per sacerdotem cum chrismate in summitate capitis, de cõse. di. 4. postquam ascendit, & c. seq.

Item

Source : BIU Cujas

tem vnctio confirmationis quæ fit in fronte, ministerio tantum pontificis, 95.dis.presbyteros.
tem est vnctio extremæ vnctionis, quam potest episcopus, & sacerdos cuilibet conferre per oleum infirmorum, ibid. & c.illud superfluum.
tem est vnctio regalis, quæ fit in brachio, 2.q.7.plerunque, §. item in libro.
tem est vnctio sacerdotalis cuius manus tantum oleo cum chrismate inunguntur. 23.di. præterea, 16.q.1. generaliter. §. ecce. sufficienter.
tem est vnctio pontificalis superior manus & caput, 23 dis. episcopus.
Quod episcopus, & sacerdos semper in corde debet cogitare & aduertere quid sua vnctio præsentet, 8. q. 1 licet, in fin.
NITAS. Quod nihil contrarium infert diuersitas vbi est fidei vnitas, 7.q 1. nihil.
uod vnitas repræsentat in nobis Dei similitudinem, vt sicut à Deo vno omnes per creatorem, sic ab homine vno per propagationem, 33.q.vlt. hæc imago.
tem repræsentat naturæ nostræ imaginem & originē, quia omnes ab vno, ibid.
em repræsentat nascentis ecclesiæ institutionē, quia cet Christus omnibus apostolis dedit auctoritatē, men vni Petro commisit ecclesiam, ad manifestan um ecclesiæ vnitatem, 24.q.1. loquitur, circa prin.
uod consistit vnitas ecclesiæ in sacramētorum Chri communione, de cons. dist. 4. est vnitas, & dist. 2. quia passus.
em consistit vnitas ecclesiæ in multorum filiorum iorum per dilectionem connexione, 24.q. 1. loqui ur, pro quo dicitur ibi, vna colūba, vnū corp⁹, &c.
n consistit in membrorum ad caput cōiunctione, uia non se vnitati capitis communicat qui se par- m faciens, à capite se separat, 24.q.1. schisma.
d extra vnitatem ecclesiæ non possumus habere atiam Dei, quæ propriè donum est catholicæ vni is, 1.q.1. multæ.
n nec peccatorum remissionem, 1.q.1. remissionē.
m nec vitā spiritualē, 11.q.3. nihil, 14.q.1. loquitur.
uod extra vnitatem ecclesiæ non valet spiritualis iu sdictio, 7.q.1. factus, c. Nouatianus, in fin.
m non prodest sacramentorū perceptio, 7.q.1. scie, 24.q.1. pudenda.
m nihil est miraculorū operatio, 1.q.1. teneamus.
n inutilis est pro fide martyrij susceptio, 90.di. ne que ad Cain.
m non est peccatorum remissio, 24.q.1. quicunq;.
uod conuiuium est Christi vnitas fidelium in vincu o pacis, 23.q.4. ipsa pietas.
uod non possunt duo vel tres in nomine Christi in nū colligi qui à Christo sunt separati, 24 q.1. alienus, in fin.
Quod non multitudinem deprecantium, sed vnitatē audit Deus, 24.q.1. alienus.
uod prophanus & hostis est qui ecclesiæ non tenet vnitatem, 7.q.1. Nouatianus, 24.q.1. alienus.
uod Christiani scindentes vnitatem ecclesiæ, infide s reputantur, 7.q.1. quoniā, in fi. vbi antichristus icitur quisquis est talis.
tem temporaliter & æternaliter puniuntur, 24.q.1. non afferamus.
VOLVNTAS. Quod voluntas est animi motus ad aliquid imitandum vel non imitandum vel adipiscē dum, 15.q.1.§.j.
Quod volūtas hominis est causa vitij vel virutis, 56. dist. nasci, 7.q.1. sciendū, 15.q.1. §. ex voluntate, in principio quæstionis.
Quod vsque adeo peccatum voluntarium malum est, quòd nullo modo sit peccatum nisi sit voluntariū, 15.q.1.§.j. ibid. & c. merito, & c. illa.
Quod nemo tenetur ad culpam nisi propria voluntate deflexerit, 15.q.1. non est.
Quod Deus non ea quæ offeruntur, sed voluntatem respicit offerentium, 24.q.1. odio, in fin.
Quod sicut voluntarium seruitium elegit sibi Christus, sic & diabolus, 15.q.1. non est.
Quod voluntatem alteri subijcere propter Deum, pręcipuum sacrificium est, 8.q.2. sciendum.
Quod bonum opus non valet nisi ex bona voluntate proficiscatur, 86. dis. non satis, 20.q.1. per totum.
Quod lex humana opus nō voluntatem requirit, 15. q.1. si quis non.
Quod voluntas pro opere reputatur cum deest facultas. de pœn. dis 1.§. si mulier.
Quod iustitia ex opere non consumatur, nisi affuerit, & voluntas, 32.q.5. sicut enim.
Quod mala voluntas pro facto reputatur, 22.q. 5. qui peierare, 27.q.1. nuptiarū, 32 q 5 si Paulus, vbi dicitur, Qui viderit mulierem ad concupiscendum eā, iam mœchatus est in corde suo.
uod quæ inferuntur reluctantibus, crimen non habe it, 15.q 1. non est.
uod quando ea quæ propter bonum & licitum fiūt, si præter voluntatem in eis malum contingerit, nō imputatur, 23.q.5. de occidendis.
uod licet voluntas sit liberi arbitrij, tamen mala voluntas non est libertati dimittenda, 33. quæst. 4. dis plicet.
Quod malorum voluntas meritoriò peditur, ibid. ante med.
Quod mala voluntas meritoriè ad lum cogitur, ibid. per totum, & q.5. ad fidem.
Quod nemo damnatur nisi meritoriæ voluntatis, nec liberatur nisi bonam habuerit voluntatem, 23. q.4. displicet, ante med.
Quod homo debet seipsum propriæ voluntate iudicare dum potest, ne cum iam non pit, præter voluntatem à domino iudicetur, de pœnitent. 1. in actione.
VOTVM. Quod duplex est votum, videlicet de malo, & illud est rescindendum, 22. can malis, 33.q. 5. vna sola.
Item est votum de bono, & illud est generale sine quo nō est salus, sicut illud quod vouetis in baptismo, scilicet renunciare diabolo, 17.q. sunt quædam, de cons. dis. 4. prima.
Item est votum speciale, sine quo betur salus Dei, ad quod nullus tenetur nisi voleo se obligare, si cut est votum de castitate, de abstentia, de peregrinatione, & huiusmodi, 17.q.1 nt quædam.
Quod votum speciale per verba præsenti emissum præcisè obligat, nisi minor as impediat, 20. q.2. puella, 22.q.5. pueri, 34 q. 5. alier.
Item nisi impediat publica vtilitas, cut contingit in translationibus religiosorum perperiores ad ecclesias regendas, 7.q.1. qualiter.
Item nisi impediat matrimonium, nia vnus sine altero castitatem vouere non potest 7. quæst. 2. Agathosa.
Item nisi impediat maioris voti susceptio, 9. quæst. 2. duæ.
Item nisi impediat seruilis conditio 54 distinct generalis.
Item nisi impediat superioris contradhibitio, 33. q 5 manifestum, vbi dicitur mulieine consensu viri vouere non potest, nec monacis sine consensu abbatis, 20. q.4. monacho.
Item nisi impediat feruens infirmitis passio, 17.q. 2. Gonsaldus.
Quod votum licitum Deo promissū semper est implendum, 33.q.5. quod Deo.
Quod votum debet fieri cum deliberatione, 27.q.1. de viduis.
Quod votum cum deliberatione factum, siue voce ex primatur siue non apud Deum oligat, 17.q. 1. qui bona.
Quod incautum votum non est seruandum, 22.q.4. per totum.
Quod quæ facie ecclesiæ in manu episcopi castitatem vouerunt, & vestem decentem cstitatis assumpserunt, si spontanea voluntate posta dimiserunt dānationem perpetuam incurrunt 7.q.1.c.1.
Quod videtur si in occulto fiat præsiio religionis vel castitatis in manu episcopi, qua votum non potest violari, 27.q.1. viduitatis.
Quod vouentibus non solum nubre, sed etiam velle nubere damnabile est, 17.q.1. vuentibus.
Quod simplex votū impedit matrimonium cōtrahēdum, sed non soluit iam contractum, 27. dist. quidā, & c. si vir. ibidem, 17.q.2. nos.
Quod fœminæ propria voluntat castitatem vouentes si nupserint, sunt matrimonio permittēdæ, 27.q. 1. de viduis.
Quod post solenne votum solutur matrimonium cō tractum, 27. dis. viuentibus, & tribus c. seq. 27.q.1. viduas.
Quod votum religionis solennizatur quando persona ad votum apta per professionem se obligat, 27.q.1. vidua quidem.
Quod clericus sine consensu episcopi potest religionē vouere, 19.q. 2 duæ.
Quod simulatio siue fictio voti ex inhonesta causa sicut spes præluturæ vel cōsimilē semper obligat ad religionem siue castitatem, 27. dis. quod interrogasti, 27.q.1. viduas à proposito.
Quod vtroque coniugum consentiente votum castitatis emissum est seruandum, 33.q.5. quod Deo.
Quod coniuges castitatem vouere non debent, nec se separare sine conscientia episcopi, 27.q.2. si vir.
Quod beata virgo vouerat se virginem perseueraturam nisi Deus ei aliter reuelaret, 37. di. sed quęritur.
Quod melius est nubere quàm periculosè vri, 32.q.5. si Paulus.
Quod causa aliquem conuertendi non licet votum castitatis infringere, 32. q.8. non solum.
Quod votum castitatis impediens grauiter peccat, & est excommunicatus, 32.q.2. hoc sanctum.
Quod melius est non vouere quàm votum non persicere, 12.q.1. scimus.
Quod votum velle retractare damnabile est, 27. di. vouentibus, 17.q.1. vouentibus, & c. seq. vbi dicitur quòd Ananias post votum pecunias defraudauit.
VSVRA. Quod vsura est vbi amplius requirit quàm datur, 14 q 3. vsura.
Quod non solum in pecunia, sed in acceptione cuiuslibet rei vltra sortem committitur vsura, 14.q.3. putant.
Quod accipere aliquod emolumētū de mercibus mercatorum ratione mutui, vsura est, 14.q.3. plerique.
Quod qui emit vilius vt vendat catius, maximè clericus, vsurarius est, 14 q 3. canonum.
Quod mutuum siue in grano, siue in vino, vel in simili, cum repetitur secundum commune forum est, etiā si plus accipit, vsura non cōmittitur, 14.q.4. si quis clericus.
Quod videtur quòd ab hoste quem licet impugnare, liceat vsuram accipere, sicut & licet animalia sua tollere, 14.q.4. ab illo.
Quod clericus nec suo, nec alieno nomine vsuras debet accipere, 46. dis. sicut non.
Quod publicè conuictus de vsura, vlterius ad ordines non est promouendus, 33. dis. maritum, & 46. di. sedi tionarios, 47. dis. per totum.
Quod clericus de vsura publicè conuictus, est de ordine & dignitate deponendus, 47. dis. episcopus, & quatuor c. seq.
Quod monasteriū recipiens vsuras, tenetur ad vsuras persoluendas, 54. dis. generalis, 14.q.4. quid dicā.
Quod nulli licet accipere vsuras, 14.q.4. per totum.
Quod videtur quòd ad vsuram accipere sit peccatum, 83. dis. error, 24.q.3. non in inferenda.
Quod tempore necessitatis ad vsuram potest accipi, 24.q 1. qui.
Quod de vsura nō potest fieri eleemosyna, 14.q.5. immolans.
Quod felix est vsura, vbi pro paruo denario pauperi dato centuplum accipimus à dño 46. dis. sicut non.
Quod vsurarius non vetè pœnitet, nisi vsuras restituat, 14.q 4 quid dicam, & q 6. si res.
VSVCAPIO. Quod vsucapio est acquisitio dominij per continuationem temporis, 16.q.3. placuit, §. potest, in fin. & § quas actiones.
Quod plura exiguntur in vsucapione, videlicet bona fides circa initium, iustus titulus qui varia nomina sortitur, sicut titulus emptionis, titulus donationis, titulus dotis, titulus pro legato, & consimilia.
Item exigitur continua possessio, & quòd sit res mobilis, de quibus omnibus habes, 16.q.3. placuit, §. potest, per totum.
VSVS. Quod illud quod in communi vsu est, consuetudo vocatur, 1. dist. consuetudo.
Quod vsum paruum lex & ratio vincere debet, 11. di. cap. 1.
Quod vsus auctoritati cedere debet, 11. dist. vsus.
Quod male possidet, qui male vtitur, 14.q.4. quid dicam. in fin.
Quod vtendum est temporalibus secundum vsum eorum cum quibus conuersamur, 41. dist. deliciæ. & c. 1. quod dicit.

De vsura habes vbi agitur de Consuetudine.

VSVRPATIO. Quod vsurpatio est ordo illegitimus, 1.q 2. quod pro necessitate.
Quod vsurpatio ē nō cōcessa præsumere, 93. di. illud.
Quod vsurpatiuè dicuntur ordines recepisse vel dignitates, qui non iuxta sanctorum statuta susciputt. 65. dist quia sancta.
Quod vsurpatio furtiua præiudicium nō generat, 93. dist. illud.
VTILITAS. Quod plurimorum vtilitas pręponē da est vtilitati paucorum, 7.q.1. scias.
Quod mutationes prælatorum nō debēt fieri nisi causa vtilitatis, vel necessitatis. 7.q.1. mutationes. vbi ponitur exēplū quomodo Petrus dimissa ecclesia Antiochena iuit ad Romanā propter maiorē vtilitatē.
Quod nec nobis, nec aliis vtiles esse debemus, cum damno alterius 7.q.1. mutationes. in fi. & quatuor c. seq 14 q.5. denique.
VXOR. Quod vxor subdita esse debet viro, 30.q.5. fœminæ, 33 q.5. est ordo. & c. seq.
Quod vxor non est dimittenda, nec propter sterilitatē, nec propter deformitatē, nec propter cæcitatē, nec propter lepram, nec propter aliquid simile, nisi excepta causa fornicationis, 32.q.5. si vxorem.
Quod maritus debet habere vxorē suam in dilectione & debita disciplina. § Salomon. 33.q.5. c. vlt.
Quod qualiter quisque vxorem suam vult inuenire, talis debet inueniri ab illa, 32.q 6. si ducturi estis.
Quod vbi melius viuit vxor quàm vir qui caput est, capite deorsum pendet domus, 32.q.5. c. vlt.
Quod vxorem solus maritus debet iudicare, ideſt, corrigere, 7.q.1. sicut alterius.
Quod sunt tanquam vxores non habentes, vbi salua est charitas connubiorum, & cessant opera nuptiarum. 3. dist lex continentiæ.
Quod vxoris & viri in matrimonialibus eadem conditio censetur, 32.q 5. præcepit.
Quod eadem castimonia debetur à viro, quæ ab vxore, 32.q.4. nemo.

Source : BIU Cujas

Quod vxori reddere debitum quando exigitur àviro, vel econuerſo, eſt meritorium, 33.q.5.c.1.
Quod vxorem cognoſcere debito moderato affectu, ſiue cauſa reddendi debitum, ſiue cauſa prolis, non eſt peccatum, 33.q.5.c.1.13.diſ.c.2.
Quod cognoſcere moderatè cauſa vitandæ fornicationis hoc ſecundum veniam concedit apoſtolus, & creditur eſſe veniale, 32.q.2.quidquid.
Quod cognoſcere immoderato affectu cauſa ſatiandæ libidinis, eſt mortale peccatum, 32.q.4.origo, & c.liberorum.
Quod cognoſcere contra naturã, hoc grauius eſt quã cum matre propria, 32.q 7.adulterij.
Quod vxor non debet cognoſci tempore menſtrui vel ante purificationem puerperę, vel ante ablactationem primam pueri, quæ eſt quando mater nimis abundat lacte, 5.diſ.ad eius vero.
Quod iniquus eſt qui caſtam & bonam dimittit vxorem, 31.q.1.c.1.
Quod fatuus eſt qui in adulterio perſeuerantem retinet vxorem.
Quod meritum eſt adulteram pœnitentem recipere vxorem, 32 q.1.quod autẽ, & c.non erit, & c.apud.
VXORICIDA. Quod vtrum in adulterio deprehenſam liceat occidere vxorem, habes, 33.q,2.interfectores, § ſeq. & c.inter hæc.
Quod vxoricida per ſententiam debet compelli publicam agere pœnitentiam, 33.q.2.quicunque, & c.ſe.
Quod vxoricidis cõiugium denegatur niſi propter periculum incontinentiæ cum adoleſcentibus diſpenſetur, 33.q.2.interfectores, & c.in adoleſcentia.
Quod innocentem vxorem occidens grauiſſima pœna exemplo Aſtulphi eſt puniendus, 33.q.2.admonere.

XPS. Quod Ieſus Chriſtus Dei filius natus eſt de virgine *Maria*, de conſe.diſ c.vlt.
Quod Chriſtus veniens in fine temporum retraxit omega, quæ eſt Græcorum vltima litera, ad alpha, quæ eſt Latinorum prima, quia primum ſtatum hominis quantum ad eſcas reuocando extremitatẽ traxit ad principium, 35.diſ.ab exordio.
Quod Chriſtus qui verus pontifex fuit, ideo de adulterinis commiſtionibus naſci voluit, vt ſic natis daretur fiducia promotionis, 61.diſ.dominus.
Quod Chriſtus dicitur paſtor paſtorum, 2.q.7.teſtes, §. Chriſtus.
Quod Chriſtus bonus hoſpes dicitur, 24 q.1.quæ dignior.
Quod Chriſtus venditur cum veritas venditur, 11.q.3.abiit.
Quod Chriſtus eſt panis, de quo qui manducat viuet in æternum, de conſ.diſ.2.Chriſtus, & tribus c.ſeq.
Quod Chriſtus vna paſſione ſaluauit mundum, de cõſe.diſ.2.iteratur.

YCONOMVS. Quod œconomus & vicedominus pro eo, accipitur, 89.diſ.volumus, & duobus c.ſeq.
Quod quælibet eccleſia cathedralis debet œconomũ habere qui cum arbitrio epiſcopi debet res eccleſię gubernare, 89.diſ.diaconum, &c.ſeq.9.q.3.cum ſimus, 12.q 2.vobis.
Quod eccleſiarum œconomus clericus debet eſſe, 89.diſ.indicatum, 16.q 7.quoniam, & c.in nona.
Quod plures œconomos vna eccleſia poteſt habere, 12.q.2.charitatem.
Quod œconomus epiſcopatus per epiſcopum debet inſtitui, 89.diſ.volumus, & c.indicatum.
Quod œconomus epiſcopatus præcipuè debet intendere qualiter epiſcopo mortuo vel amatores eccleſiæ in ſcripturis pro futuro epiſcopo debet conſeruare, 75.di.quoniam, in fin. 12.q 2.charitatem, & c. illud, & c.non liceat.
YMAGO. Quod imago Dei dicitur homo, quia ſicut *Deus* principium eſt omnium per creationem, ſic homo primus aliorum eſt principium per propagationem, 33.q.vlt.hæc imago.
Quod dicitur factus ad imaginem & ſimilitudinẽ Dei quia anima eius quod citia & alijs virtutibus fuit picta, de pœn.diſ.1.§.Romanos, & c.illa anima.
Quod imago virtutum dedit & dat animæ pulchritudinem & pretiositatem.
Quod tunc homo ab imagine cecidit quando virtutes amiſit.
Quod imagines ſanctorum non ſunt contemnendæ, ſed venerandæ, de conſ.diſ.3.venerabiles.
Quod imagines, & picturę ſanctorum ſunt libri, & ſcripturæ laicorum, de conſ.diſ.3.perlatum.
Quod non imaginum pictura eſt adoranda vel veneranda, ſed res per ipſam repręſentatæ, de conſ.di.3. perlatum, & c.venerabiles.
Quod Chriſtus ſub imagine crucifixi cum imaginatur vel depingitur gratia nobis prętiti beneficij repręſentatur, de conſ.diſ.3.ſextam.
YMNVS. Quod ſaluator & apoſtoli nobis dederunt exemplum Hymnos decantandi, de cõſ.di.1.Hymnis.
Quod Maria ſoror Aaron poſt tranſitum maris rubri Hymnum Deo cantauit, 2.q.7.plerumque, §.item obijcitur.
Quod hi duo Hymni Alleluia, & *Gloria* in excelſis Deo, ab angelis dicantati ſunt, de conſ. di.1.hi duo.
YPOCRISIS. Quod hypocriſis prouenit ex imperitia dum quis ſimulat habere quod non habet, 11. q.3.ſi quis vero.
Quod religioſus qui cadit à propoſito, & ſimulat propoſitum, eſt hypocrita, & peior apoſtata, 12.queſt.1. certè.
Quod ad hypocriſim tendit qui pluribus confitendo peccata diuidit confeſſionem, de pœ.diſ.5. §. dolendum, ante fin.
Quod hypocrita licet viuat corporaliter, mortuus eſt tamen ſpiritualiter 12.q.1.nolo, ante fin.
Quod nemo ampliùs eccleſię nocet quàm qui peruerſe agens nomen vel ordinem ſanctitatis gerit, 83.d. nemo.
Quod hypocritæ in eccleſia bonis ſpiritualiter ſunt miſti, ſed per peſſimam vitam ſeparantur, 14.q.3.de illis.
Quod hypocrita dicitur qui feſtucam in oculo fratris videt, trabem in ſuo non conſiderat, 32.q.6 §.j.
Quod vbi hypocriſis regnat, humilitas locum non habet, de pœn.diſ.1.item taciturnitas.

De hac materia habes vbi agitur de Simulatione.

YSAAC. Quod Iſaac fuit filius liberæ, & hæres, 32. q.2.non omnis.
Quod Iſaac fuit vnus ex tribus quibus perpererunt libere & ancillæ. 32.q 4.recurrat.
Quod domus Iſaac non fuit ex omni parte beata, quia domum Iacob dilexit, Eſau autem odio habuit, 47. diſ.quantumlibet.
Quod Iſaac benedixit filio ſuo Iacob, 24.q 3.cum ergo, §.ſi qui.
Quod Iſaac cum Rebecca ſepulti ſunt in Ebrõ, 13.q. 3.Ebron.

ZACHARIAS. Quod Zacharias papa depoſito rege Francorum, quia inutilis, & vilis vitæ erat, Pipino patri Caroli regnum tradidit, & omnes nobiles à iuramento fidelitatis abſoluit, 15.q. 6.alius.
Quod Zachariæ patri Ioannis angelus in tẽplo apparuit, & ſuper oratione exauditus fuit, 1.q.1. nonne.
ZACHÆVS. Quod Zachęus defraudata in quadruplum reſtituit, 12.q.2.cum deuotiſſima.
Quod Zachæus male acquiſita plus reddenda quã donanda docuit, 4.q. .c.vlt.in fine.
Quod Zachęus eſt exemplum, quòd de multis male acquiſitis multa pauperibus dari debent, & plurima reſtitui, 26 q.7.affectum.
ZELVS. Quod Zelus propriè dicitur amor viri in vxorem, 2.q.1.ſi peccauerit, in fin.
Item Zelus quandoque ponitur pro inuidia, 90. diſt. neque exemplum ibi de Cain, qui fratri inuidit.
Item quandoque ponitur pro amore, 23.q.5.quid crudele, exemplum ibi de *Moyſe*, qui idololatras ex amore puniuit.
Item quandoque ponitur pro ira, 23.q.8.lege exemplum ibi de Simone chananęo qui ſerpentes in magos retorſit.
Item quandoque ponitur pro ſuſpicione, 27.q.1.nec aliqua. Exemplum ibi de ſponſa quam zelat ſponſus.
Item quandoque ponitur pro ſeueritate, 27.q.1.hi ergo. Exemplum ibi de moniali apoſtatrice, & de pœna eius.
Quod zelus indiſcretus reprobatur, 24.q. 3. non imperpetuum.
Quod zelo iuſtitiæ debet fieri vindicta, non amore vindictæ, nec ex odio, 23.q.4.§.vlt.
Quod Deus eſt zelotes vindicãs in tertiam & quartam generationem, 1. quæſt. 4. homini qui ſimilis, §.econtra.
Quod zeli ardor erga rebelles eccleſiæ exhibitus cõmendatur, 23.q 5.excõmunicatorum, 43.diſ ſed illud.
Quod zelo apoſtolicæ vltionis ſimonia in ortu ſuo dãnata eſt, 1.q 1.fertur.
Quod zelo diſciplinæ iuſti peccatoribus indignãtur, 45.diſ.vera iuſtitia.
ZIZANIA. Quod zizania miſta tritico, & creſcens cum ipſo iunxit quòd in hac vita bonis mali cõmiſti ſunt, nec congruè ſeparari poſſunt, 11. q.3.nolite recedere. Exemplum ibi de Iebuſæo quem filij Iſrael euellere non potuerunt.
Quod cauendum eſt ne vitando zizaniam, dominica perdamus frumenta, 15.q.2.ita nos, in fin.
Quod toleranda eſt zizania, ideſt, mali, ſi fides non impeditur & charitas noſtra, 23.q 4 quidam.
Quod in hac vita non poſſit penè diſcerni à frumento zizania, 23 q 4 quamtus.
Quod ſinenda ſunt vtraque creſcere vſque ad meſſẽ iudicij, & tunc angeli colligant zizaniam in faſciculos ad comburendum, 23.q.1.§.j ante finem.

Mendas dextra viri lauit huius probroſas:
Hæc non credenti lectio nota dabit,
Margarita ſtylo decreti preſſa fideli,
Innumeros fructus abſque labore feret.

FINIS.

REPER.

Source : BIU Cujas

REPERTORIVM DICTIONVM

quæ in Margarita Decreti continentur.

A

Aaron. 1.col.j.
Abbas. ibidem
Abbatissa. 1.col.ij.
Abel. ibidem
Abortus. ibidem
Abraham. ibidem
Abrogatio. ibidem
Absolutio. ibidem
Abstinentia. ibidem
Abominatio. 1.col.iij.
Ablutio. ibidem
Abusus. ibidem
Acceleratio. ibidem
Acceptio. ibidem
Achab. 2.col.j.
Achor. ibidem
Acolythi. ibidem
Actiua. ibidem
Accusatio. ibidem
Adam. 2.col.ij.
Adinuentio. ibidem
Adiutorium. 2.col.iij.
Admonitio. ibidem
Adolescentia. ibdiem
Adorare. ibidem
Adrianus. ibidem
Aduentus. ibidem
Aduersitas. ibid.
Adulatio. ibidem
Adulterium. 3.col.j.
Aduocatus. ibidem
Aetas. ibidem
Affectus. 3.col.ij.
Affinis. ibidem
Agatho. ibidem
Agnus. ibidem
Alchimia. ibid.
Alea. ibidem
Alienatio. ibidem
Alimenta. 3.col.iij.
Altare. ibidem
Amor Dei. ibid.
Amor proximi. ibidem
Ambitio. ibidem
Ambrosius. 4.col.j.
Amens. ibidem
Amplexus. ibidem
Angelus. ibidem
Ananias. ibidem
Anastasius. ibidem
Anathema. ibidem
Anima. 4.col.ij.
Annus. ibidem
Antiochus. ibidem
Antiquitas. ibidem
Antichristus. ibidem
Annulus. ibidem
Appellatio. ibidem
Apochrypha. 4.col.iij.
Apostata. ibidem
Apostolica. 5 col.j.
Apostolus. 5.col.ij.
Aqua. 5.col.ij.
Arbiter. ibidem
Archidiaconus. ibidem
Archiepiscopus. 5.col.iij.
Arma. ibidem
Argumentatio. 5.col.iij.
Arrogantia. 6.col.j.
Ars. ibidem
Asperitas. ibidem
Auaritia. ibidem
Audacia. ibidem
Auctoritas. ibidem
Augurium. ibidem
Austeritas. ibidem
Aurum. ibidem
Auxilium. 6 col.ij.
Astrologia. ibid.

B

Babylon. ibidem
Balaam. 6.col.ij.
Balneare. ibidem
Balsamus. 6.col.ij.
Baptismus. ibidem
Beatitudo. 7.col.j.
Bellum. ibidem
Benedictio. 7.col.ij.
Benefacere. 7.col.ij.
Beneficium. 7.col.iij.
Benignitas. ibidem
Bigamus. ibidem
Blasphemus. 7.col.iij.
Bos. ibidem
Brutum. ibidem

C

Cain. ibidem
Cham, Calculus. 8.col.j.
Calix. ibidem
Calumnia. ibidem
Canon. ibidem
Canonici. ibidem
Cautus. ibidem
Caput. ibidem
Character. ibidem
Cardinalis. 8.col.ij.
Charitas. ibidem
Christus, vide Xps. ibidem
Carolus. ibidem
Castitas. ibidem
Casus. ibidem
Cathedra. ibidem
Cathedraticum. ibidem
Causa. 8.col.iij.
Cautela. ibidem
Cæcus. 9.col j.
Celebratio, ibidem
Cœna domini. ibidem
Census. ibidem
Cephas. ibidem
Cibus. ibidem
Cœmeterium, ibidem
Circuncisio. 9.col.ij.
Circunstantia, ibidem
Citatio. ibidem
Claues. ibidem
Clemens. ibidem
Clericus. ibidem
Coactio. ibidem
Coadiutor. ibidem
Cogitatio. ibidem
Cognatio. ibidem
Cognitio. ibidem
Columba. ibidem
Comessatio. ibidem
Communicatio. ibidem
Compassio. ibidem
Compaternitas. ibidem
Compensatio. ibidem
Compositio. ibidem
Concilium. ibidem
Concordia. ibidem
Concubina. ibidem
Concupiscentia. ibidem
Conditio, ibidem
Confessio. ibidem
Confirmatio. ibidem
Conformatio. ibidem
Coniugium. ibidem
Coniuratio. ibidem
Consanguinitas. ibidem
Conscientia. ibidem
Consecratio. ibidem
Consensus. ibidem
Consilium. ibidem
Conspiratio. ibidem
Constantia. ibidem
Constantinus. ibidem
Constitutio. ibidem
Consuetudo. ibidem
Contemptus. ibidem
Contentiosus. ibidem
Contestatio. ibidem
Continentia. ibidem
Contritio. ibidem
Contumax. ibidem
Conuenticulum. ibidem
Conuersatio. ibidem
Conuersio. ibidem
Conuiuia. ibidem
Correctio. ibidem
Corona. ibidem
Corporalia. ibidem
Corpora. ibidem
Creatura. ibidem
Credere. ibidem
Creditor. ibidem
Crimen. ibidem
Chrisma. ibidem
Crudelitas. ibidem
Crux. ibidem
Cupiditas. ibidem
Curator. ibidem
Curialis. ibidem
Curiositas. ibidem
Custodire. ibidem

D

Dalmatica. ibidem
Damasus. ibidem
Damnum. ibidem
Datum. ibidem
Dauid. ibidem
Decanus. ibidem
Decimæ, ibidem
Decretale ibidem
Dedicatio. ibidem
Defensio. ibidem
Degradatio, ibidem
Delegatio. ibidem
Deliberatio. ibidem
Deliciæ. ibidem
Dementia. ibidem
Dæmon. ibidem
Depositio. ibidem
Derisio. ibidem
Desperatio. ibidem
Detractio. ibidem
Deus. ibidem
Diabolus. ibidem
Diaconus. ibidem
Dialectica. ibidem
Dies. ibidem
Diffinitio. ibidem
Dilapidatio. ibidem
Dilectio. ibidem
Diœcesis. ibidem
Discere. ibidem
Disciplina. ibidem
Discipulus. ibidem
Discordia. ibidem
Discretio. ibidem
Dispensatio, ibidem
Diuitiæ. ibidem
Diuinatio. ibidem
Diuortium. ibidem
Dominium. ibidem
Donum. ibidem
Dubium. ibidem
Duplicitas. ibidem
Duritia. ibidem

E

Ebrietas. ibidem
Ecclesia. ibidem
De rebus ecclesiæ. ibidem
Edictum. ibidem
Eleemosyna. ibidem
Electio. ibidem
Emphyteusis. ibidem
De statu episcopi, ibidem
Episcopus. ibidem
De potestate episcopi. ibidem
De officio episcopi. ibidem
Ermaphroditus. ibidem
Error. ibidem
Eremita, vide Heremita. ibidem
Esau. ibidem
Euangelium. ibidem
Eucharistia. ibidem
Eunuchus. ibidem
Exactio. ibidem
Examinatio. ibidem
Exceptio. ibidem
Excommunicatio. ibidem
Excusatio. ibidem
Executio. ibidem
Exemplum. ibidem
Exemptio ibidem
Exequiæ. ibidem
Exhæredatio. ibidem
Expositio. ibidem
Exorcista. ibidem
Exitus. ibidem
Exilium. ibidem

F

Facilitas. ibidem
Fallacia. ibidem
Falsarius. ibidem
Falx. ibidem
Fama. ibidem
Fames. ibidem
Familia. ibidem
Familiaritas. ibidem
Fatum. ibidem
Fauor. ibidem
Fax. ibidem
Felicitas. ibidem
Fœmina. ibidem
Feriæ. ibidem
Festinitas. ibidem
Festinantia. ibidem
Fingere. ibidem
Fides. ibidem
Fidelitas. ibidem
Filius. ibidem
Fiscus. ibidem
Flagellum. ibidem
Flammes. ibidem
Fletus. ibidem
Fomes. ibidem
Fons. ibidem
Form. ibidem
Fornicatio. ibidem
Fortitudo. ibidem
Forus. ibidem
Frater. ibidem
Fraus. ibidem
Fructus. ibidem
Fuga. ibidem
Furor. ibidem
Furtum. ibidem
Futurum. ibidem

G

Generatio. ibidem
Genua. ibidem
Gestus. ibidem
Gladius. ibidem
Gloria. ibidem
Gratia. ibidem
Gradus. ibidem
Grammatica. ibidem
Grex. ibidem
Guerra. ibidem
Gula. ibidem

H

Habere. ibidem
Habitatio. ibidem
Habitus. ibidem
Heli. ibidem
Helias. ibidem
Helisæus. ibidem
Hereditas. ibidem
Heremita. ibidem
Hæresis. ibidem
Hæreticus. ibidem
Henricus. ibidem
Histrio. ibidem
Hypocrisis, vide Ypocrisis. ibidem
Holocaustum. ibidem
Homicidium. ibidem
Honor. ibidem
Hospitalitas. ibidem
Hostiarius. ibidem
Hostis. ibidem
Humilitas, ibidem
Hymnus vide Ymnus. ibidem

I

Iacob. ibidem
Iactare. ibidem
Idololatria. ibidem
Ieiunium. ibidem
Iezabel. ibidem
Ignis. ibidem
Ignorantia. ibidem
Imitatio. ibidem
Imitor. ibidem
Imago vide Ymago. ibidem
Imperator. ibidem
Impositio. ibidem
Incantatio. ibidem
Incendiarius. ibid.
Inceptio. ibidem
Incestus. ibidem
Inconstantia. 29.col.j.
Incorrigibilitas, ibidem
Indulgentia. ibidem
Inducæ. ibidem
Infamia. ibidem
Infidelitas. 29.col.ij.
Infirmitas. ibidem
Ingratitudo. 29.col.iij.
Iniuria. ibidem
Iniustitia. ibidem
Innocentia. ibidem
Inobedientia, ibidem
Impotentia. ibidem
Impunitas. 30.col.j.
Inquisitio. ibidem
Insania. ibidem
Inspiratio. ibidem
Instrumentum. ibidem
Intentio. 30.col.ij.
Intercessio. ibidem
Interpretatio. ibidem
Intrusio. ibidem
Innasor. ibidem
Inuentarium. ibidem
Inuidia. ibidem
Innitus. 30.col.iij.
Ioannes, ibidem
Ioseph. ibidem
Ipocrisis, vide Ypocrisis. ibid.
Ira. ibidem
Irregularitas. ibidem
Irreligiositas. 31.col.j.
Irreuerentia. ibidem
Isaac vide Ysaac.
Iteratio. ibidem
Iudas. ibidem
Iudæus. 31.col.ij.
Iudex. ibidem
Iudicium. 31.col.iij.
Iuramentum. ibidem
Iurisdictio. 32.col. iij.
Ius. 33.col.j.
Iustitia. ibidem
Kalendæ. K ibidem

L

Labia. 33.col.ij.
Labor. ibid.
Lac. ibidem
Lachryma, ibidem
Laicus. ibidem
Lapsus. ibidem
Larua. ibidem
Latro. ibidem
Lauacrum. 33.col.iij.
Laus. ibidem
Lectio. ibidem
Lector. 34 col.j.
Legatus. ibidem
Lepra. 34.col.j.
Leuita. ibidem
Lex. ibidem
Libellus. 34.col.ij.
Liber. ibidem
Liberalitas. ibidem
Libertas, ibidem
Libertus. ibidem
Licentia. ibidem
Lignum. 33.col.iij.
Lingua. ibidem
Lis. ibidem
Literæ. ibidem
Locutio. ibidem
Locus. 34.col.iij.
Loculus. 35.col.j.
Lodouicus. ibidem
Lor. ibidem
Lucrum. ibidem
Lucifer. 35.col.ij
Luctus. ibidem
Ludus. ibidem
Lupus. ibidem
Lux. ibidem
Luxuria. ibidem

M

Maceratio

Source: BIU Cujas

que in Margarita Decreti continentur.

M

Maceratio. 35.col.3.
Macula. ibidem
Magister. ibidem
Magus. ibidem
Maior. 36. col.j.
Maledictio. ibidem
Malefici. ibidem
Malum. ibidem
Manna. 36.col.ij.
Manumissio. ibidem
Manus impositio. ibidem
Marcus. ibidem
Margarita. ibidem
Maria. ibidem
Martyrium. 36.col.3.
Matrimonium. ibidem
Mœchia. 37.col.2.
Medicina. ibidem
Memoria. ihidem
Mendacium. ibidem
Mendicitas. 38.col.1.
Mensa. ibidem
Menstruum. ibidem
Mensura. ibidem
Mercatio. ibidem
Mercenarius. 38,col.ij.
Meretrix. ibid.
Metropolitanus. ibid.
Michael. ibidem
Militia. ibidem
Minister. ibidem
Miraculum. 38.col.iij.
Missa. ibid.
Misericordia. 39,col.j.
Mysterium. 39.col.j.
Moyses. ibidem
Monachus. ibidem
Monasterium. 39.col.iij.
Monialis. 40.col.j.
Mors. ibidem
Mores. 40.col.ij.
Mulier. ibid.
Multitudo. ibid.
Munditia. ibid.
Munus. ibidem
Murmuratio. 40.col.iij.
Mutatio. ibidem
Mutilatio. ibid.
Mutus. ibidem

N

Nabath. ibid.
Naboth. ibid.
Nabuchodonosor 41.co.j.
Nativitas. ibid.
Natura. ibidem
Nauis. ibid.
Necessitas. ibid.
Negatio. 41.col.ij.
Negligentia. ibid.
Negotiatio. ibid.
Negotium. 41.col.iij.
Neophytus. ibid.
Necromantia. ibidem
Nobilitas. ibid.
Nomen. ibid.
Notorium. ibid.
Novitius. ibid.
Nuptiæ. ibidem

O

Obedientia. ibid.
Oblatio. 42.col.1.
Obligatio. ibid.
Obstinatio. 42.col.ij.
Oeconomus. vide Yconomus.
Occasio. ibidem
Otium. ibidem
Occidere. ibidem
Oculus. ibidem
Odium. ibidem
Officium. ibidem
Omissio. ibidem
Opera. ibidem
Oppressio. ibidem
Oratio. ibidem
Ordo. ibidem
Ornatus. ibidem
Osculum. ibidem
Octo. ibidem
Ouis. ibidem

P

Pabulum. ibidem
Patientia. ibidem
Pacta. ibidem
Pallium. ibidem
Palma. ibidem
Panis. ibidem
Papa. ibidem
Parens. ibidem
Parentela. ibidem
Pascha. ibidem
Passio. ibidem
Pastor. ibidem
Pater. ibidem
Patriarcha. ibidem
Patrocinium. ibidem
Patronatus. ibidem
Paulus. ibidem
Paupertas. ibidem
Pax. ibidem
Peccatum. ibidem
Pecunia. ibidem
Pedagium. ibidem
Pœna. ibidem
Pœnitentia. ibidem
Pentecoste. ibidem
Percussio. ibidem
Peregrinatio. ibidem
Perfectio. ibidem
Periurium. ibidem
Permissio. ibidem
Permutatio. ibidem
Persecutio. ibidem
Perseuerantia. ibidem
Persona. ibidem
Petitio. ibidem
Petrus. ibidem
Philosophia. ibidem
Pietas. ibidem
Pisces. ibidem
Placentia. ibidem
Planctus. ibidem
Plus petitio. ibidem
Pollutio. ibidem
Populus. ibidem
Possessio. ibidem
Posse. ibidem
Postulatio. ibidem
Potestas. ibidem
Præbenda. ibidem
Precatie. ibidem
Præcauere. ibidem
Præceptum. ibidem
Præces. ibidem
Præcipitatio. ibidem
Præcisus. ibidem
Præda. ibidem
Prædestinatio. ibidem
Prædicatio. ibidem
Præfatio. ibidem
Præiudicium. ibidem
Prælatio. ibidem
Presbyter. ibidem
Præscriptio. ibidem
Præscientia. ibidem
Præsumptio. ibidem
Præuaricatio. ibidem
Primas. ibidem
Princeps. 42.col.iij.
Principium. ibidem
Priuilegium. 43.col.j.
Probatio. ibidem
Procuratio. ibidem
Procurator. 44.col.j.
Proditio. 44.col.ij.
Professio. ibidem
Prohibitio. ibidem
Promissio. ibidem
Promotio. ibidem
Propheta. ibidem
Proprietas. ibidem
Prosperitas. ibidem
Prouincia. 44.col.ij.
Proximus. ibidem
Prudentia. ibidem
Psalmista. ibidem
Pubertas. 45.col.j.
Pudicitia. ibidem
Punitio. ibidem
Purgatio. ibid.
Purificatio. ibidem

Q

Quadragesima. ibid.
Quæstio. 45.col.ij.
Quæstus. ibid.
Quies. ibidem
Quinquagesima. 45.col.iij.
ibid.
ibid.

R

Ratio. 46.col.ij.
Radix. ibidem
Rapina. ibidem
Raptus. 47.col.j.
Raritas. 47.col.iij.
Ratihabitio. ibidem
Recessus. ibid.
Recidiuatio. 48.col.j.
Reconciliatio. ibidem
Reconuentio. ibid.
Redemptio. 48.col.i,.
Reddere. ibid.
Redire. ibid.
Regeneratio. ibid.
Regimen. ibid.
Regula. ibidem
Rex. 48.col.iij.
Religio. ibid.
Remissio. ibidem
Remotio. ibidem
Remuneratio. 49.col.j.
Renuntiatio. ibidem
Repetitio. ibid.
Reprehensio. ibid.
Repulsio. ibid.
Rescriptum. 49.col.ij.
Residentia. ibid.
Resistentia. 49.col.iij.
Respondere. ibidem
Restitutio. ibid.
Resurrectio. ibid.
Reuerentia. ibid.
Relatio. 50.col.j.
Rigor. ibdiem
Rogatio. ibidem
Roma. ibidem

S

Sabbatum. ibidem
Sacerdos. ibidem
Sacramentum, 50.col.iij.
Sacrificium, ibid.
Sacrilegium. ibid.
Sacrilegus. 51.col.j.
Sacrista. 51.col.j.
Sal. ibidem
Salomon. 51 col.iij.
Samuel. ibidem
Sanctitas. ibid.
Sanitas. ibidem
Sapientia. ibidem
Satisfactio. 52.col.j.
Saul. ibidem
Scandalum. ibidem
Scientia. ibidem
Schisma. ibid.
Scriptura. ibidem
Scrutinium. 52.col.ij.
Securitas. ibidem
Sedes. ibidem
Senes. ibidem
Sententia. ibidem
Separatio. 52.col.iij.
Sepultura. ibidem
Sequæstratio. ibid.
Seruitus. ibidem
Seueritas. ibidem
Sigillum. ibidem
Signum.. ibidem
Silentium. 53.col.j.
Similitudo. ibidem
Simon. ibidem
Simonia. ibidem
Simulatio. 53.col.ij.
Simplicitas. ibidem
Syndicus. ibidem
Singularitas. ibidem
Synodus. ibidem
Sobrietas. ibidem
Societas. ibid.
Sodoma. ibidem
Solicitudo. ibidem
Somnus. 53.col.iij.
Sors. ibidem
Sortilegium. ibidem
Spectaculum. ibidem
Spiritus sanctus. ibidem
Spoliatio. ibid.
Sponsæ. ibidem
Sponsalia. 54.col.j.
Stabilitas. ibidem
Statera. ibidem
Statuta. ibidem
Sterilitas. ibidem
Stola. ibidem
Studium. 54.col.ij.
Stultum. ibidem
Stuprum. ibidem
Subdiaconus. ibidem
Subscriptio. ibidem
Successio. ibidem
Successor. ibidem
Suffragium. ibidem
Superbia. ibidem
Superfluitas. ibidem
Superstitio. ibidem
Suspensio. ibidem
Suspicio. ibidem

T

Tabellio. 55.col.ij.
Taberna. ibidem
Taciturnitas. ibidem
Tangere. ibidem
Temeritas. ibidem
Temperantia. ibidem
Temporalis. ibidem
Tempus. 55.col.j.
Tentatio. ibidem
Tergiuersatio. ibidem
Testamentum. ibidem
Testis. 57.col.iij.
Timor. ibidem
Titulus. ibidem
Tolerantia. ibidem
Tonsura. ibidem
Tormentum. ibidem
Transactio. ibidem
Transitus. 58.col.j.
Translatio. ibidem
Treuga. ibidem
Tributum. ibidem
Tribulatio. ibidem
Tristitia. 58 col.ij.
Tutor. ibidem

V

Vacatio. 58.col.iij.
Vagari. ibidem
Vanitas, ibidem
Vas. ibidem
Vates. ibidem
Velum. ibidem
Venatio. 59.col.j.
Venditio. ibidem
Venia. ibidem
Vensale. 59 col.ij.
Verbera. ibidem
Verba, ibidem
Verecundia. ibidem
Veritas. ibidem
Vestis. ibidem
Via. 60 col.j.
Viaticum. ibidem
Vicarius. ibidem
Vice dominus. ibidem
Vitium. 60 col.ij.
Victus. ibidem
Vidua. ibidem
Vigilia. ibidem
Vinculum. ibidem
Vindicta. ibidem
Vinum. 60.col.iij.
Violentia. ibidem
Vir. ibidem
Virga. ibidem
Virginitas. ibidem
Virtus. 61 col.j.
Visio. ibidem
Visitatio. ibidem
Vita. ibidem
Vnctio. 61 col.ij.
Vnitas. ibidem
Voluntas. ibidem
Votum. 61.col.iij.
Vsura. ibidem
Vsucapio. ibidem
Vsus. ibidem
Vsurpatio. ibidem
Vtilitas. ibidem
Vxor. ibidem
Vxoricida. ibidem

X

Xps lege Christus. 62.col.j

Y

Yconomus. lege, æconomus ibidem
Ymago lege, Imago. ibidem
Ymnus. lege Hymnus. ibidem
Ypocrisis. lege, Hypocrisis. ibidem
Ysaac. lege, Isaac. ibidem

Z

Zacharias. 62.col.ij.
Zachæus. ibidem
Zelus. ibidem
Zizania. ibidem

Deogratias.

FINIS.

Source : BIU Cujas